BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
166
M
13

Digitized by Google

3

Digitized by Google

ZEGERI BERNARDI

VAN-ESPEN,

JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS,

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM,

QUATUOR NUNC TOMIS COMPREHENSUM.

Digitized by Google

COMMENTARIUS
IN CANONES
ET DECRETA JURIS NOVI,
ET IN
JUS NOVISSIMUM.
OPUS POSTHUMUM
HACTENUS INEDITUM,

AUCTORE ZEG. BERN. VAN-ESPEN,

PRESBYTERO, JURIS UTRIUSQUE DOCTORE,

SS. CANONUM PROFESSORE IN ACADEMIA LOVANIENSI.

TOMUS QUARTUS.

LOVANII,

ET REPERITUR

LUGDUNI,

Apud JOANNEM MARIAM BRUYSET Patrem & Filium, in viâ Sancti Dominici.

M. DCC. LXXVIII.

Digitized by Google

ELENCHUS OPERUM

QUÆ IN QUARTO VOLUMINE CONTINENTUR.

I.	DISSERTATIO in quinque libros Decretalium.	pag. 1
II.	Diſſertatio hiſtorica in ſchiſma Seculi XII.	8
III.	Obſervationes in Canones Turonenſes.	11
IV.	Diſſertatio in Concilium Lateranenſe III.	13
V.	Obſervationes in Canones hujus Concilii.	14
VI.	Diſſertatio in Concilium Lateranenſe IV.	32
VII.	Obſervationes in Canones ejuſdem Concilii.	35
VIII.	Diſſertatio pro intellectu Decretalium Innocentii III.	67
IX.	Obſervationes in notabiliores Decretales Innocentii III.	69
X.	Diſſertatio in Sextum Decretalium.	86
XI.	Diſſertatio in Concilium Lugdunenſe I.	99
XII.	Obſervationes in Decreta ejuſdem Concilii.	106
XIII.	Diſſertatio in Concilium Lugdunenſe II.	116
XIV.	Obſervationes in ejuſdem Decreta.	124
XV.	Diſſertatio in Clementinas.	137
XVI.	Obſervationes in negotium Templariorum.	138
XVII.	Obſervationes in Clementinas, &c.	141
XVIII.	Diſſertatio in Extravagantes Joannis XXII.	149
XIX.	Obſervationes in ejuſdem Decreta.	150
XX.	Diſſertatio in Jus Canonicum noviſſimum.	159
XXI.	Appendix in notitiam Canonum & Decretalium.	178
XXII.	Diſſertatio de Interpretibus Canonum.	180

XXIII.	Tractatus Hiſtorico-Canonicus de Cenſuris.	pag. 1
XXIV.	Diſſertatio Canonica de intereeſſione Epiſcoporum pro reis & de aſylo Templorum.	63
XXV.	Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii.	93
XXVI.	Appendix monumentorum ad hanc Concordiam pertinentium.	111
XXVII.	Tractatus de promulgatione Legum Eccleſiaſticarum.	123
XXVIII.	Appendix monumentorum hujus Tractatus.	175
XXIX.	Æquitas ſententiæ Parlamenti Mechlinienſis, &c.	243
XXX.	Tractatus de recurſu ad Principem.	289
XXXI.	Appendix monumentorum hujus Tractatûs.	337

INDEX
PARAGRAPHORUM, CANONUM, &c.

COMMENTARIUS
IN JUS CANONICUM NOVUM

PARS SECUNDA.
DISSERTATIO II. DE COLLECTIONIBUS DECRETALIUM
POST GRATIANUM CONFECTIS.

DISSERTATIO.
In quinque Libros Decretalium Gregorii IX.

§. I.

DE quinque veteribus Decretalium Collectionibus, e quibus Decretales Gregorii IX. deſumptæ ſunt. Pag. 1.
II. *Occaſio, Scopus & Auctor Collectionis Decretalium Gregorii IX.* 3
III. *Oſtenditur utilitas præcedentium Collectionum pro aſſequendo ſenſu Decretalium Gregorii IX.* 4
IV. *Convenit ſubinde conſulere primos Decretalium fontes.* 6
V. *De auctoritate Decretalium Gregorii IX. & ſubſequentium Collectionum.* 7
VI. *Monitum ad ſequentes Diſſertationes.* 8

DISSERTATIO HISTORICA

In Schiſma Seculi XII.
§. I.

ORigo Schiſmatis inter Alexandrum III. & Victorem IV. ibid.
II. *De Concilio Papienſi per Fredericum convocato pro extinctione Schiſmatis.* 9
III. *De Actis Concilii Papienſis in favorem Victoris IV. & Sententia contra Alexandrum III.* ibid.
IV. *Imperator excommunicatus per Alexandrum III.* 10
V. *De Conciliis in quibus Alexander ut Pontifex legitimus habitus eſt, & de Conventu Laudenſi in quo recognitus fuit Victor.* ibid.
VI. *De Conciliis ſub Alexandro III. habitis, ſcilicet Monte peſſulano & Turonenſi.* ibid.
VII. *Acta Concilii Turonenſis contra Victorem.* 11

OBSERVATIONES

In Canones Turonenſes.

In Canonem I. 11
In Canonem II. ibid.
In Canonem III. ibid.
In Canonem IV. 12
In Canonem V. ibid.
In Canonem VI. ibid.
In Canonem VII. ibid.
In Canonem VIII. 13
In Canonem IX. ibid.
In Canonem X. ibid.

DISSERTATIO

In Concilium Lateranenſe III. ſub Alexandro III. & in ejus Canones.

§. I.

OCcaſio & indictio hujus Concilii. ibid.
II. *De his qui huic Synodo interfuerunt, & de ejuſdem Concilii Canonibus.* 14

OBSERVATIONES

In Canones vulgo Concilii Lateranenſis III. ſub Alexandro III. celebrati.

In Canonem I. ibid.

Digitized by Google

In Canonem II. 15
In Canonem III. 16
In Canonem IV. ibid.
In Canonem V. 17
In Canonem VI. 18
In Canonem VII. ibid.
In Canonem VIII. 19
In Canonem IX. ibid.
In Canonem X. 21
In Canonem XI. 22
In Canonem XII. 23
In Canonem XIII. 24
In Canonem XIV. ibid.
In Canonem XV. 25
In Canonem XVI. 26
In Canonem XVII. ibid.
In Canonem XVIII. 27
In Canonem XIX. ibid.
In Canonem XX. 28
In Canonem XXI. ibid.
In Canonem XXII. 29
In Canonem XXIII. 30
In Canonem XXIV. ibid.
In Canonem XXV. ibid.
In Canonem XXVI. 31
In Canonem XXVII. ibid.

DISSERTATIO.

In Concilium generale Lateranenſe IV. quod Innocentio III. Præſide habitum eſt.

§. I.

De indictione hujus Concilii ejuſque inchoatione. 32
II. *De Actis Concilii Lateranenſis IV.* 33
III. *De Canonibus Concilio Lateranenſi adſcriptis: & qua ratione huic Concilio tribuantur.* 34

OBSERVATIONES

In Concilii Lateranenſis IV. Canones I. II. III. IV. LXVIII. LXIX. contra Hæreticos & Judæos.

In Canonem I. 35
In Canonem II. ibid.
In Canonem III. 37
In Canonem IV. 40
In Canonem LXVIII. ibid.
In Canonem LXIX. ibid,

OBSERVATIONES

In Canones XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. vitam & honeſtatem Clerioorum ſpectantes.

In Canonem XIV. 41
In Canonem XV. ibid.
In Canonem XVI. ibid.
In Canonem XVII. 42
In Canonem XVIII. 43

OBSERVATIONES

In Canones V, VI. VII. VIII, IX. X. XI. XXVII. XXXIII. dignitatem Prælatorum eorumque officium & obligationem exponentes & determinantes.

In Canonem V. 44
In Canonem VI. 45
In Canonem VII. ibid.
In Canonem VIII. 46
In Canonem IX. 47
In Canonem X. ibid.
In Canonem XI. 48
In Canonem XXVII. ibid.
In Canonem XXXIII. 49

OBSERVATIONES.

In Canones XXIII. XXV. XXVI. XXVIII. XXIX. XXX. XXXI. præſcribentes Regulas ſervandas in proviſione Beneficiorum.

In Canonem XXIII. ibid.
In Canonem XXV. 50
In Canonem XXVI. ibid.
In Canonem XXVIII. 51
In Canonem XXIX. ibid.
In Canonem XXX. ibid.
In Canonem XXXI. 52

OBSERVATIONES

In Canones XIX. XX. XXI. XXII. LXII. L. LI. Sacramentalia concernentes.

In Canonem XIX. ibid.
In Canonem XX. ibid.
In Canonem XXI. 53
In Canonem XXII. 54
In Canonem LXII. ibid.
In Canonem L. 56
In Canonem LI. ibid.

OBSERVATIONES

In Canones XIII. LXIV. LXV. LXVI. XII. ſpectantes ad regulares & loca religioſa, item Simoniam.

In Canonem XIII. 57
In Canonem LXIV. ibid.
In Canonem LXV. 58
In Canonem LXVI. ibid.
In Canonem XII. 59

OBSERVATIONES

In Canones XXXV. XXXVIII. XXXIX. XL. XLI. XXXVII. XLVIII. ad judicialia pertinentes.

In Canonem XXXV. 61
In Canonem XXXVIII. 62
In Canonem XXXIX. ibid.
In Canonem XL. ibid.
In Canonem XLI. ibid.
In Canonem XXXVII. 63
In Canonem XLVIII. ibid.

OBSERVATIONES

In Canones XLVI. XLIV. XLV. concernentes immunitatem Eccleſiæ.

In Canonem XLVI. 65
In Canonem XLIV. ibid.
In Canonem XLV. ibid.

OBSERVATIONES

In Canones LIII. LIV. LV. XXXIII. LXI. ad materiam Decimarum & congruæ portionis ſeu competentiæ Paſtoralis ſpectantes.

In Canonem LIII. 66

In Canonem LIV. ibid.
In Canonem LV. 67
In Canonem XXXIII. ibid.
In Canonem LXI. ibid.

DISSERTATIO

Pro faciliori intellectu Decretalium Innocentii III. in Collectione Gregorii IX. Comprehenſarum.

§. I.

QUalis fuerit hic Pontifex & ex quibus verus ſenſus Decretalium hujus Pontificis, haberi poſſit. ibid.
II. *De variis editionibus Epiſtolarum & de Codice geſtorum Innocentii III.* 68
III. *Qua ſcientia potiſſimum inſtructus fuerit hic Pontifex, & quæ in ejus Decretalibus eluceat.* 69

OBSERVATIONES

In varias & notabiliores Decretales Innocentii III.

In Caput Venerabilem. ibid.
In Caput Bonæ memoriæ, 74
In Decret. contra Conradum Epiſt. 76
In Decreta contra Hugonem Autiſſiod. 79
In Decret. de poſtul. Archiep. 82
In Capit. Cum inter. 83
In Capit. Novit & ſicut. 84

DISSERTATIO HISTORICA

In Librum ſextum Decretalium Bonifacii VIII.

§. I.

RAtiones quæ moverunt Bonifacium ad edendam novam Collectionem. 86
II. *De forma hujus Collectionis.* ibid.
III. *Rationes ob quas* Sextus *Decretalium in Gallia haud receptus fuerit.* 87
IV. *Progreſſus diſſidii inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Regem Franciæ, & Bullæ ſive Decretales ea occaſione editæ ac ſignanter extravagans* Unam Sanctam. 91

DISSERTATIO HISTORICA

In Concilium Lugdunenſe I. ſub Innocentio IV. ſub cujus Concilii nomine Canones in *Sexto Decretalium* ſparſim allegantur.

§. I.

DE occaſione hujus Concilii. 99
II. *De Actis Concilii in cauſa Frederici imperatoris.* 100
III. *De cruciata ſive ſubſidio Terræ ſanctæ & querelis Anglorum ad Concilium delatis.* 102
IV. *De Querelis Anglorum contra Curiam Romanam in Concilio propoſitis.* 104
V. *De auctoritate Decretorum quæ ſub nomine hujus Concilii allegantur in ſexto Decretalium.* 106

OBSERVATIONES

In Decreta ſub nomine Concilii Lugdunenſis I. allegata.

In Caput II. *De Reſcriptis in VI.* ibid.
In Caput III. *De Reſcriptis in VI.* 107
In Caput I. *De Electione in VI.* ibid.
In Caput II. *De Electione in VI.* ibid.
In Caput I. *De officio & poteſtate Judicis delegati in VI.* 108
In Caput I. *De officio in VI.* ibid.
In Caput I. *De officio Ordinarii in VI.* 109
In Caput I. *De Judiciis in VI.* ibid.
In Caput I. *De litis conteſtatione in VI.* ibid.
In Caput I. *De Reſtitutione ſpoliatorum in VI.* ibid.
In Caput I. *Dolo & Contumacia in VI.* 110
In Caput unicum De eo qui mittitur in poſſeſſionem in VI. ibid.
In Caput I. *De Confeſſis in VI.* ibid.
In Caput III. *De Teſtibus in VI.* 111
In Caput I. *De Exceptionibus in VI.* ibid.
In Caput I. *De Sententia & Re judicata in VI.* ibid.
In Caput II. *De Sententia & Re judicata in VI.* 112
In Caput I. *De Appellationib. in VI.* ibid.
In Caput II. *De Appellationibus in VI.* ibid.
In Caput I. *De Homicidio in VI.* ibid.
In Caput I. *De Privilegiis in VI.* 113
In Caput I. *De Pœnitentiis in VI.* ibid.
In Caput I. *De Sententia Excommunicationis in VI.* 114
In Caput II. *De Sententia Excommunicationis in VI.* ibid.
In Caput III. *De Sententia Excommunicationis in VI.* 115
In Caput IV. *De Sententia Excommunicationis in VI.* ibid.
In Caput V. *De Sententia Excommunicationis in VI.* ibid.
In Caput VI. *De Sententia Excommunicationis in VI.* ibid.

DISSERTATIO HISTORICA

In Concilium Lugdunenſe II. ſub Gregorio X.

§. I.

DE indictione Concilii & cauſis indictionis. 116
II. *Enarratio Seſſionum hujus Concilii & in illis Actorum.* ibid.
III. *De unione Græcorum cum Eccleſia Romana.* 118
IV. *De his quæ in negotio Unionis Eccleſiæ Græcæ cum Latinis acta fuere ſub Pontificatu Clementis IV.* 120
V. *Quid in negotio Unionis Græcorum cum Eccleſiæ Latina actum fuerit ſub Gregorio X. ac notanter durante Concilio Lugdunenſi.* 121

OBSERVATIONES

In Canones ſeu Decreta ſub nomine Gregorii X. in Concilio Lugdunenſi *in ſexto Decretalium* relata.

In Canonem I. 124
In Canonem II. ibid.
In Canonem III. 126
In Canonem IV. 127
In Canonem V. ibid.
In Canonem VI. 128
In Canonem VII. ibid.
In Canonem VIII. ibid.
In Canonem IX. 129
In Canonem X. ibid.
In Canonem XI. ibid.
In Canonem XII. ibid.
In Canonem XIII. ibid.
In Canonem XIV. 130
In Canonem XV. ibid.
In Canonem XVI. ibid.

In Canonem XVII. 131
In Canonem XVIII. ibid.
In Canonem XIX. 132
In Canonem XX. ibid.
In Canonem XXI. ibid.
In Canonem XXII. ibid.
In Canonem XXIII. 133
In Canonem XXIV. 134
In Canonem XXV. ibid.
In Canonem XXVI. 135
In Canonem XXVII. ibid.
In Canonem XXVIII. 136
In Canonem XXIX. ibid.
In Canonem XXX. ibid.
In Canonem XXXI. ibid.

DISSERTATIO

In Libros Decretalium vulgo Clementinarum.

§. I.

QUis horum Librorum Auctor ac Evulgator, & unde dicuntur Clementinæ? 137
II. *Iudictio & cauſæ indictionis Concilii Viennenſis.* 138

OBSERVATIONES

In Negotium Templariorum. 138

OBSERVATIONES

In Clementinas ſuper Dogmatibus & Erroribus eis contrariis.

In primam Clementinam. 141
In Clementinam contra errores Beguardorum & Beguinarum cap. ad noſtrum 3. *de Hæreticis.* 142
In Clementinam contra Beguinas cap. Cum de quibuſdam I. *De Religioſis Domibus.* ibid.
In Clementinam circa diſcordias Fratrum Minorum ſtrictioris & laxioris Obſervantiæ. Cap, exivi de Paradiſo I. *De Verb. ſign.* 143
In Clementinas ſpectantes diſſidium inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Galliarum Regem. cap. Quoniam *ex Conſtitutione Unic. de Immunitate Eccl. & cap.* Si ſummas *fin. de Sent. Excomm. his adjungitur Clementis V. extravagans* meruit 2. *de Privileg. in Comm.* 144
In Clementinas Mores ac Diſciplinam ſpectantes. 147

DISSERTATIO

In Extravagantes Joannis XXII. & Communes.

§. Unicus.

QUare hæ Conſtitutiones retinuerit nomen Extravagantium. 149
Extravagantes Joannis XXII. ſuper intellectu Regulæ ſancti Franciſci, ac præſertim ſuper Obſervantia paupertatis. cap, Quorumdam 1. *de verb. ſign. & cap. Sancta Romana de Religioſis Domib.* 150
Extravagantes Joannis XXII. occaſione Quæſtionis de paupertate Fratrum Minorum. cap. Quia nonnunquam. 2. *de verborum ſign. & cap.* Ad conditorem. 3. *eod.* 153
Obſervationes. ibid.
Extravagantes Joannis XXII. quibus deciditur Quæſtio de paupertate Chriſti & Apoſtolorum. cap. Inter nonnullos. 4. *de verb. ſignificat. & cap.* Quia quorumdam mentes. 5. *eod.* 155
Obſervationes. ibid.
Extravagantes Joannis XXII. ſuper controverſia de Imperio inter Ludovicum Bavarum & Fredericum Auſtriacum. cap. Si Fratrum. *Unic. ne Sede vacante aliquid innovetur; præmittitur Clementina Romani Principis. Unic.* De Jure Jurando. 157
Obſervatio. ibid.

COMMENTARIUS
IN JUS CANONICUM NOVISSIMUM.

PARS TERTIA
DE BULLIS AC DECRETIS RECENTIORIBUS SUMMORUM PONTIFICUM, SYNODORUM ET PRINCIPUM.

DISSERTATIO

In Jus Canonicum noviſſimum, variaſque ſpecies adjectis nonnullis reflexionibus.

§. I.

QUid nomine Juris noviſſimi intelligatur? 159
II. *De variis recentioribus Bullarum & Reſcriptorum Pontificum Collectionibus earumque auctoritate.* ibid.
III. *Quæ ſit auctoritas præcedentium Collectionum?* 160
IV. *Unde dignoſcatur auctoritas Decretalium & Bullarum quæ in prædictis Collectionibus continentur.* 161
V. *De Regulis Cancellariæ.* 162
VI. *De Concilio Tridentino.* 165
VII. *De Synodis particularibus tam in Belgio quam in Gallia, aliiſque Provinciis poſt Concilium Tridentinum celebratis.* 168
VIII. *De Edictis Principum Belgii ad Synodos Cameracenſem & Mechlinienſem.* 169
IX. *De Concordatis inter Magiſtratum Eccleſiaſticum & Civilem peractis.* 174
X. *De quibuſdam Principum Belgii Edictis concernentibus materiam Eccleſiaſticam.* 175

APPENDIX.

I. *Leges Codicis Juſtinianæi utiles ſunt pro diſciplina Eccleſiaſtica.* 178
II. *Aliqua notanda pro aſſequenda Canonum & decretalium notitia.* 179

DISSERTATIO ULTIMA.

De interpretibus ſeu Commentatoribus Canonum & Decretalium.

I. *De interpretibus Canonum.* 180
II. *De latinis Canonum interpretibus.* 181
III. *De interpretibus Decretalium.* ibid.
IV. *Obſervanda circa decretalium Commentatores.* 182

TRACTATUS

Digitized by Google

TRACTATUS DE CENSURIS:

MOnitum Editoris. 1

Tractatus Hiſtorico-canonicus de cenſuris Eccleſiaſticis in quo priſtina diſciplina a recentiore ſecernitur; & quo ſpecien in cenſuris infligendis procedendum, nec non qualiter timendæ ac obſervandæ cenſuræ. 3

Præfatio. ibid.

Tractatus Hiſtorico-canonicus de Cenſuris Eccleſiaſticis ac notanter de Excommunicatione. 5

Caput Primum.

De varia ſpecie Excommunicationis.

§. I.

DE variis Excommunicationibus quæ ad cenſuram Eccleſiaſticam referri non poſſunt. ibid.

II. De Excommunicatione minore prout hodie accipitur, & quando Excommunicatio ſimpliciter poſita capienda ſumi pro majore? 7

III. De Anathemate. 8

IV. De Excommunicatione legis ſeu juris & hominis. 10

V. Validitas & effectus Excommunicationis juris ſive canonis dependet a validitate & obligatione legis. ibid.

VI. Ut lex Pontificia atque annexa cenſura ubique obliget, non ſufficit publicatio Romæ facta. 11

VII. Bullarum Romanarum in Belgio, aliiſque Provinciis publicatio non admittitur ſine prævio placito regio. 12

Caput II.

De auctoritate ferendi cenſuras, præſertim Excommunicationis.

§. I.

POteſtas excommunicandi radicaliter eſt penes Eccleſiam. 14

II. Auctoritas ligandi & ſolvendi per cenſuras, olim procedebat ab eodem actu, a quo abſolutio aut ligamen ex foro pœnitentiali. 15

III. Quo tempore forum judiciale a foro interno cœperit totaliter ſeparari & auctoritas excommunicandi ad judiciale transferri. ibid.

IV. Quibus juxta modernam diſciplinam competat auctoritas ferendi cenſuras. 16

V. Utrum auctoritas aliqua circa cenſuras competat Principibus Laicis. 17

Caput III.

De Contumacia & Monitionibus Canonicis, quæ inflictionem cenſurarum præcedere debent.

§. I.

DE Contumacia, quæ cenſuram præcedere debet. 19

II. De Monitione Canonica, ſive de Monitorialibus, quæ cenſuram præcedere debent. 20

III. De intervallo temporis, quod intercedere debet inter monitiones; & forma in his ſervanda. ibid.

IV. Difficultas circa cenſuras latæ Sententiæ ob non præmiſſam monitionem canonicam. 21

Caput IV.

De juſta cauſa Excommunicationis.

§. I.

AD excommunicationem requiritur gravis culpa ut minus mortalis. 22

II. Non omnis Contumacia erga Judicem ſufficit ad excommunicationem. ibid.

III. Cauſa excommunicationis debet eſſe manifeſta & Judici manifeſte probata. 23

Caput V.

De ordine judiciario in materia cenſurarum, notanter Excommunicationis ſervando.

§. I.

DEfectus eſſentialis Ordinis judiciarii reddit cenſuram invalidam. 24

II. Defectus juriſdictionis in judice ob interpoſitam appellationem aut recuſationem reddit cenſuram nullam. ibid.

III. Defectu citationis cenſura eſt invalida. 25

IV. Cauſa cenſurarum inſtruenda & decidenda eſt coram judicibus in partibus. 26

V. Quæ ſpecialiter in ferendis cenſuris obſervanda. 31

VI. De formulis & ritu, quibus hodie ſolemnis excommunicatio ſeu anathema profertur. ibid.

Caput VI.

Quæ a Prælato excommunicante attendenda.

§. I.

QUid attendere debeat Prælatus circa perſonam feriendam? 32

II. Quæ attendenda reſpectu Eccleſiæ? 34

Caput VII.

De Effectu Excommunicationis.

§. I.

QUis ſit excommunicationis effectus ex inſtituto Chriſti? 35

II. Quomodo obligatio evitandi excommunicatum, per Apoſtolos, eorumque Succeſſores extenſa. ibid.

III. Evitatio excommunicatorum ſubſequentibus ſeculis crevit, & nimio cum rigore a fidelibus exacta. 36

IV. De temperamento effectus excommunicationis quoad evitationem excommunicati allato per Gregorium VII. & ſubſequentes Pontifices, uſque ad Martinum V. excluſive. ibid.

V. De temperamento effectus excommunicationis per decretum Concilii Conſtantienſis, ſive extravagantem Martini V. ad evitanda. 37

VI. Quando hodie evitandus ſit Clerici percuſſor. 39

VII. Caſus, quibus hodie ob excommunicationem cum excommunicato incurritur excommunicatio major. ibid.

Digitized by Google

Caput VIII.

De Cenſuris injuſtis & invalidis.

§. I.

Utrum cenſura injuſta ſit invalida? 41
II. Utrum cenſura injuſta ſit tenenda & obſervanda? ibid.
III. De remedio ordinario adverſus cenſuras injuſtas 42
IV. De remedio extraordinario contra injuſtas cenſuras per recurſum ad tribunalia regia. 44
V. Judices regii admittentes recurſum contra injuſtas cenſuras, duntaxat cognoſcunt de violentia illata. 45
VI. Quibus mediis ſoleant judices regii violentias per cenſuras illatas compeſcere? 47
VII. Qualiter ſubinde cenſuræ palam in foro externo ſervandæ non ſint. 48
VIII. Inter perſecutiones a Chriſto ſuis veris diſcipulis & veritatis defenſoribus prædictas, eſt injuſta cenſurarum, ſignanter excommunicationis inflictio. 51

Caput IX.

De Interdicto.

§. I.

Interdictum uti & ſuſpenſio ſubinde infligitur per modum cenſuræ, & ſubinde per modum meræ pœnæ; & quomodo ab aliis cenſuris diſtinguatur. 52
II. De diſtinctione Interdicti perſonalis, localis & mixti; item particularis & generalis. 53
III. An olim notum fuerit interdictum generale, prout hodie ſumitur. ibid.
IV. Interdictum generale labentibus ſeculis frequentius impenſum: quam funeſti ejus ſoleant eſſe effectus. 54

Caput X.

De Suſpenſione. 56

Caput XI.

De Abſolutione a cenſuris.

§. I.

Cenſura tollitur per abſolutionem. 57
II. De abſolutione in foro pœnitentiæ & foro contentioſo. 58
III. De abſolutione ad cautelam & cum reincidentia. 59
IV. Quis abſolvere poſſit a cenſuris a judice latis? 60
V. Quis poſſit abſolvere a cenſuris juris? 61
VI. De abſolutione a cenſuris reſervatis. 62

DISSERTATIO CANONICA.

De interceſſione ſive interventione Epiſcoporum pro reis apud Principes & Magiſtratus civiles, & de confugientibus ad Eccleſias ſive de immunitate locali, ſeu aſylo templorum.

Caput Primum.

De Interventione Epiſcoporum pro reis.

§. I.

Intercedere pro reis, jam pridem Epiſcopis familiare. 63
II. Pro quibus intercederent & quis interceſſionis ſcopus? 64
III. Effectus interceſſionis expectatus a benignitate Principis. 65
IV. Confugientes ad Eccleſias cenſebantur implorare interventionem Epiſcoporum. ibid.
V. Aſylum confugientium ad Eccleſias dependens ab arbitrio Principum. 66

Caput II.

Expenduntur Leges Principum Chriſtianorum, quæ extant in Codice Juſtinianæo & Theodoſiano quibus terminos & formam aſylo templorum præſcribunt.

§. I.

Expenditur conſtitutio Theodoſii ſenioris. ibid.
II. Lex Arcadii & Honorii. 67
III. Arcadii conſtitutio aſyli Eccleſiarum abrogatoria. ibid.
IV. Conſtitutio Theodoſii junioris terminos aſyli extendens. ibid.
V. Altera Theodoſii junioris conſtitutio de ſervis confugientibus ad Eccleſiam. 69
VI. Leonis Imperatoris conſtitutio. 70
VII. Novella Juſtiniani Imperatoris. 71

Caput III.

Reflexiones in Canones relatos in Decreto Gratiani cauſa 17. quæſt. 4.

§. I.

Auctoritate decreti Gratiani credi cœpit, aſylum Eccleſiarum dependere ab auctoritate Eccleſiaſtica. 71
II. Expenditur fragmentum Epiſtolæ ſub nomine Nicolai Papæ per Gratianum relatæ. ibid.
III. Epiſtola ſancti Auguſtini ad Bonifacium. 72
IV. Fragmenta Epiſtolarum Gelaſii Papæ. ibid.
V. Canon Synodi Ilerdenſis. ibid.
VI. Canon ſub nomine Concilii Triburienſis. 73
VII. Fragmentum Epiſtolæ ſub nomine Joannis VIII. ibid.
VIII. Canon Concilii Toletani XII. ibid.
IX. Canon Synodi Aureliaņenſis. 74

Caput IV.

Quæ loca gaudeant immunitate ſive aſylo?

§. I.

Solæ Eccleſiæ antiquitus aſylo gaudebant. ibid.
II. Quid nomine Eccleſiæ veniat? ibid.
III. Circa loca immunitatis attendenda conſuetudo. 75

Caput V.

Quinam aſylo ſeu immunitate non gaudeant.

§. I.

Soli confugientes aſylo fruuntur. ibid.
II. Quid potiſſimum in concedenda ſeu extendenda, vel interpretanda immunitate, attendendum. ibid.
III. Romani Pontifices quædam crimina ab aſylo exceperunt per ſuas decretales; & quæ harum decretalium auctoritas? 76
IV. Ab aſylo excluſi delinquentes in loco immunitatis, aut

aut ſpe conſequendæ immunitatis. ibid.
V. Decretalis Innocentii III. & qualiter ei & in pleriſque provinciis derogatum. ibid.
VI. De furibus ab aſylo excluſis. 77
VII. De homicidis ab aſylo exceptis. 78
VIII. Rei læſæ majeſtatis ab aſylo excluſi. ibid.
IX. Fraudulenti decoctores immunitate privati. 79

CAPUT VI.

De Judice hujus immunitatis.

§. I.

PLuribus oſtenditur judicium de immunitate ſpectare ad Principem, ejuſve Magiſtratum. ibid.

CAPUT VII.

De extractione rei ex loco immunitatis.

§. I.

EXtractio a loco immunitatis ſpectat ad Curiam ſecularem ſive ejus miniſtros. 80
II. De jure non requiritur licentia Epiſcopi ad extrahendum. 81
III. Praxis Belgii. ibid.
IV. Quomodo probatum eſſe debeat, caſum eſſe exceptum ut reus extrahatur. 82
V. Conſtitutio Franciſci I. Regis Galliæ & ejus occaſione Eccleſiarum aſyla abrogata. ibid.

CAPUT VIII.

Quid de hac immunitate Eccleſiarum habeant Concordatum vulgo Brabantium, necnon prætenſum Concordatum vulgo Hannoniæ.

§. I.

COncordatum vulgo Brabantium. 83
II. Exhibetur & diſcutitur articulus Concordati de Eccleſiarum immunitate. ibid.
III. Prætenſum Concordatum vulgo Hannoniæ. 84
IV. Exhibetur & diſcutitur articulus prætenſi Concordati. ibid.
V. Praxis Belgii biſce conformis. 85

CAPUT IX.

De Bulla Gregorii XIV.

§. I.

PRæcipuus hujus Bullæ ſcopus. 87
II. Quæ de Indultis ſuorum prædeceſſorum narrat in ſua Bulla Pontifex ad recentiorem ætatem referenda. 88
III. Enarrat Pontifex ſcandala & abuſus quæ prætendit ex prædictis indultis ſecuta: & quis ſcopus hujus enarrationis? ibid.
IV. Revocat facultates & indulta a ſuis prædeceſſoribus conceſſa. 89
V. Exprimit caſus in quibus & non in aliis, confugientes ab Eccleſiis abſtrahi poſſint. ibid.
VI. Prætendit ſatisfacere querelis Curiæ ſecularis. 90
VII. Vetat confugientes etiam in caſibus exceptis per Curiam ſecularem extrahi, ſine licentia Epiſcopi & adjunctione perſonæ eccleſiaſticæ. ibid.
VIII. Auctoritatem dandæ licentiam extrahendi ſolis Epiſcopis competere declarat, in quo conſtitutio ſibi non cohærere videtur. ibid.
IX. Præcipit extractos per miniſtros Curiæ ſecularis duci ad carceres Curiæ ſpiritualis. 91
X. Tradi non permittit Curiæ ſeculari, niſi prius cauſa cognita judex Eccleſiaſticus declaraverit eſſe caſum exceptum. 92
XI. Bulla non recepta. ibid.

CONCORDIA

Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii adverſus certamen immunitatis, &c. a D. Petro Govarts R. S. M. in magno ſuo Conſilio Mechliniæ Conſiliario Eccleſiaſtico & ejuſdem Diœceſis Vicario Generali, inſtitutum.

Ubi una oſtenditur, coram quibus juxta mores Belgii materiæ Eccleſiaſticæ citra violationem immunitatis ſint tractandæ.

PROEMIUM. 93

CAPUT PRIMUM.

An Theologi Belgæ in materia morum & doctrinæ declinent Judices Eccleſiaſticos & ad Tribunalia Laica in hac materia confugiant?

§. I.

PRoponitur ſtatus quæſtionis. 95
II. Nullo exemplo violationem immunitatis probat Govartius. ibid.
III. Ex actis a Govartio reclamatis evincitur, Theologos Belgas in materia morum & doctrinæ Judices Eccleſiaſticos non declinare ut incompetentes. ibid.
IV. Id ipſum pluribus argumentis aliunde petitis adſtruitur. 96
V. An adverſarii horum Theologorum neque ſint immunes a violatione immunitatis Eccleſiaſticæ in materia doctrinæ? ibid.

CAPUT II.

An Theologi ob recurſum in materia poſſeſſorii ad Tribunalia Regia, recte accuſentur de violata immunitate Eccleſiaſtica.

§. I.

POſſeſſionem rei ſpiritualis ubique pene ac præſertim in Belgio ex conſuetudine immemoriali ſpectat ad Judices Regios. 97
II. Theologi Belgæ non conqueruntur, vetari recurſus ad Conſilia Regia in materia morum & doctrinæ; ſed ſibi negari protectionem Regiam contra violentias & viam facti. 99
III. Forma ſervanda in cauſis Eccleſiaſticis juxta conſuetudines, Leges & Privilegia Belgii, quam Theologi Belgæ in ſuis cauſis ſervari poſtulant. 101
IV. Theologi merito conqueruntur, ſibi viam juſtitiæ negari, dum via poſſeſſorii ipſis occluditur. 102

Caput III.

An Theologi recte accuſentur de violata juriſdictione Eccleſiaſtica in cauſis criminalibus?

§. I.

Falſo accuſantur Theologi Belgæ quod in criminalibus declinent Tribunal Eccleſiaſticum. 103
II. *Hallucinatio Govartii circa cumulationem & concurſum judicii poſſeſſorii & criminalis.* 104
III. *An Theologi Belgæ evertant judicium criminale prætextu poſſeſſionis ſuæ famæ; aut ex lege* diffamari *recurrendo ad Tribunalia Regia.* 105
IV. *Accuſantur Theologi Belgæ, quod adverſus Epiſcopos, & ſignanter Archiepiſcopum Mechliniensem, actiones criminales inſtituant coram Judicibus ſecularibus.* 106
V. *Caſus, occaſione cujus hæc accuſatio a D. Govartio adverſus Theologos Belgas inſtituta.* 107
VI. *An in caſu propoſito Theologi Belgæ actionem criminalem inſtituerint contra D. Archiepiſcopum Mechlinienſem?* ibid.
VII. *An Theologi recte coram Conſilio Regio egerint civiliter ad reparationem ſuæ famæ?* 109

APPENDIX MONUMENTORUM.

Ad concordiam Immunitatis Eccleſiaſticæ pertinentium.

I. *Bulla Martini V. de cognitione poſſeſſorii rei ſpiritualis coram Conſiliis Regiis.* 111
II. *Breve Leonis X. de eadem materia.* ibid.
III. *Libellus ſimplex Statibus Brabantiæ oblatus ex parte plurimorum Eccleſiaſticorum.* 112
IV. *Alter libellus ſupplex Statibus Brabantiæ oblatus quo exhibentur commiſſæ in obſervationes privilegiorum patriæ.* ibid.
V. *Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Mechlinienſis Memoriale Regi oblatum adverſus quinque deputatos.* 118
VI. *Deductio proceſſus criminalis Paſtoris ſanctæ Catharinæ & adhærentium ipſius.* ibid.
VII. *Libellus ſimplex quinque deputatorum Regi oblatus adverſus Memoriale illuſtriſſimi Archiepiſcopi Mechlinienſis.* 119

TRACTATUS
DE PROMULGATIONE LEGUM ECCLESIASTICARUM,

Ac ſpeciatim Bullarum & Reſcriptorum Curiæ Romanæ, ubi & de Placito Regio quod ante eorum publicationem & executionem in provinciis requiritur.

PARS PRIMA.
DE PUBLICATIONE LEGUM.

Caput Primum.

Oſtenditur ad rationem Legis requiri ejuſdem publicationem.

§. I.

Nulla Lex vim obligandi habet ante factam illius promulgationem. 123
II. *Qualis promulgatio ſit neceſſaria?* ibid.
III. *Pluribus titulis convenit Legem generalem per ſingulas Provincias publicari.* 124
IV. *Juſtinianus Imperator formam publicationis per Provincias probavit, eaque Juſtiniani conſtitutio ubique recepta eſt.* 125

Caput II.

Forma promulgationis per Provincias etiam ſervanda in promulgatione Legum Eccleſiaſticarum.

§. I.

Forma promulgandi Leges per Provincias etiam in Legibus Eccleſiaſticis obſervari voluit Juſtinianus: eamque Juſtiniani legem Eccleſia Romana probavit. ibid.
II. *Eamdem promulgandi formam a primis ſeculis Eccleſia ſervavit.* ibid.
III. *Ratio Inſtituti a Chriſto Regiminis Eccleſiaſtici requirit promulgationem per Diœceſes.* 126

Caput III.

De Forma publicationis hodie Romæ uſitatæ, ejuſque effectu.

§. I.

Deſcribitur publicationis forma, qua Leges & Decreta Pontificia in urbe Roma promulgari hodie ſolent. 128
II. *Quis ſit effectus hujus promulgationis?* ibid.
III *Solvitur primum argumentum eorum qui prætendunt promulgationem Romæ factam eſſe ſufficientem ut per eam omnes ubique fideles obſtringantur.* 129
IV. *Refellitur ſecundum argumentum deſumptum ex publicatione* Cœnæ Domini. ibid.
V. *Refellitur argumentum deſumptum ex publicatione Regularum*

Regularum Cancellariæ. 130
VI. *Refellitur argumentum deſumptum ex ratione congruentiæ.* ibid.
VII. *Occurritur argumento, quod deſumitur ex clauſula Bullis Pontificiis nonnunquam inſerta, qua declaratur, ſola publicatione Romæ facta omnes ubique fideles Decretis Pontificiis obſtringi abſque ulteriori publicatione.* 131

PARS SECUNDA.

DE PLACITO REGIO

Super publicatione & executione Decretorum & Litterarum Curiæ Romanæ; ejus antiquitate, fundamento & ſcopo.

CAPUT PRIMUM.

De inveterato Uſu Placiti Regii.

§. I.

Uſus placiti Regii ſuper Bullis & Reſcriptis Romanis jam pridem apud Belgas receptiſſimus fuit. 132
II. *Idem placiti uſus apud alias gentes jam pridem obtinuit.* ibid.

CAPUT II.

De Scopo Placiti Regii.

§. I.

Oſtenditur ſcopum Placiti eſſe præcavere ne executio Bullarum impingat in commoda publica. 133
II. *Idem ſcopus eruitur ex Principum Edictis.* 134
III. *Oſtenditur quibus ex cauſis per Regia auditoria executio Bullarum ſiſti queat inſpecto placiti ſcopo.* 135

CAPUT III.

Quo titulo Principi hoc Jus Placiti competat.

§. I.

Oſtenditur Jus hoc Principibus competere titulo ſui Principatus ſive jure Regaliæ. 137
II. *Jus hoc inſeparabiliter inhæret ipſi Principatui, nec Princeps illud a ſe abdicare poteſt.* 138
III. *Pro recto hujus Juris uſu poſſunt Principes pro temporum & locorum varietate Leges præſcribere.* ibid.
IV. *Officium fiſcale conſervationi hujus Juris tenetur invigilare.* 140

PARS TERTIA.

Uſus Placiti adſtruitur reſpectu Legum generalium externum Eccleſiæ Regimen concernentium.

CAPUT PRIMUM.

Hic uſus probatur ex ſcopo ipſius Placiti, conditione ipſarum Legum generalium, necnon plurium earumdem non receptione.

§. I.

Evincitur ex ſcopo ipſius Placiti ejus uſum ad certum & determinatam Bullarum ſpeciem reſtringi non poſſe. 141
II. *Idem evincitur ex ipſa Legum generalium conditione.* ibid.
III. *Plures generales Pontificiæ Conſtitutiones ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes, receptæ non ſunt; eo quod moribus Provinciarum conveniri non viderentur.* 142

CAPUT II.

Uſus Placiti ſuper Decretis generalibus diſciplinam Eccleſiæ concernentibus probatus ex iis quæ contigerunt in receptione & publicatione Concilii Tridentini.

§. I.

Quid de recipiendis Decretis hujus Concilii tum ab ipſo Concilio, tum a Pio IV. S. Pontifice fuerit decretum. 143
II. *Quid in Belgio ſuper receptione & publicatione Concilii Tridentini actum fuerit?* 144
III. *Uſus Placiti adſtruitur per ea quæ ſuper receptione Concilii Tridentini contigere in Gallia.* 145

PARS QUARTA.

DE USU PLACITI REGII SUPER DECRETIS QUIBUS LIBRI PROSCRIBUNTUR.

CAPUT PRIMUM.

Oſtenditur ſcopum Placiti Regii etiam obtinere quoad Decreta Romana, quibus lectio librorum interdicitur.

§. I.

Forma hodierna Curiæ Romanæ in decernendis & concipiendis decretis, quibus libri proſcribuntur, evincit uſum Placiti, inſpecto ejus ſcopo, merito ad hæc decreta extendi. 146

II. *Exponitur alius modus quo idem contingere poteſt* 147

III. *Contingere poteſt, ut ſimilia decreta etiam juſta ob certas circumſtantias, non expediat in certis Provinciis publicari.* 148

CAPUT II.

Adſtruitur uſus Placiti ſuper Decretis, quibus libri proſcribuntur, ex iis quæ contigerunt in publicatione & receptione Indicis librorum prohibitorum vulgo Tridentini.

§. I.

Exponitur quid circa hunc Indicem actum ſit in Concilio Tridentino. ibid.

II. *Quid circa Indicem vulgo Tridentinum, factum fuerit per Pium IV. Papam?* 149

III. *Prædictus Index Romanus vulgo Tridentinus, nec in Belgio nec in Hiſpania ſimpliciter receptus fuit.* ibid.

IV. *Bulla Clementis VIII. proſcribens de novo opera Caroli Molinæi, nec in Belgio nec in Gallia obligare credita eſt.* 150

CAPUT III.

Adſtruitur uſus Placiti ex iis quæ contigerunt occaſione proſcriptionis libri cui titulus: *Auguſtinus* Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis.

§. I.

Exponitur quid actum ſit occaſione decreti S. Congregationis Inquiſitionis Romanæ de I. Auguſti 1641. *quo dictus liber proſcriptus fuit.* 151

II, *Adſtruitur idem placiti uſus ex iis, quæ acta ſunt occaſione Bullæ Urbani VIII. quæ incipit* In eminenti, *uſque ad annum* 1647. ibid.

III. *Idem placiti uſus adſtruitur ex illis, quæ contigerunt occaſione publicationis prædictæ Bullæ* In eminenti *anno* 1651. 153

IV. *Uſus placiti adſtruitur per ea, quæ contigerunt per publicationem Bullæ* In eminenti, *occaſione Litterarum Archiducis Leopoldi & ordinationis Regiæ* 154

CAPUT IV.

Adſtruitur idem uſus Placiti ex iis, quæ contigerunt occaſione Decreti S. Officii de 6. Septembris 1657. quo libri quidam proſcribantur.

§. I.

Exponuntur ea quæ contigerunt ob factam publicationem hujus decreti ante obtentum placitum Regium, & caſſationem ejuſdem publicationis per Conſilium Brabantiæ. 155

II. *Exponitur quid poſt caſſationem a Conſilio Brabantiæ factam decreverit S. Congregatio 14. Martii 1658. & quid ei oppoſuerit Conſilium Brabantiæ.* 156

III. *Probatur idem placiti uſus ex actis per Conſilium privatum & Conſilium Flandriæ occaſione publicationis ejuſdem decreti de 6. Septembris 1657.* ibid.

IV. *De Litteris Regiis ſuper publicatione ejuſdem decreti de 6. Septembris 1657. per Nuntium Hiſpaniæ impetratis.* 157

V. *Quæ pro conſervatione juris placiti facta ſint poſt receptas prædictas Litteras Regias.* ibid.

CAPUT V.

Idem Placiti uſus adſtruitur ex actis occaſione Decretorum de 17. Januarii 1691. & 20. Aprilis 1668. reſpective per Conſilium Brabrantiæ & Parlamenti Mechliniense.

§. I.

Exponuntur acta per Conſilium Brabantiæ occaſione præfati decreti de 17. Januarii 1691. 159

II. *Referuntur acta Parlamenti Mechlinienſis occaſione prædicti decreti de 20. Aprilis 1668.* ibid.

CAPUT VI.

Adſtruitur idem uſus Placiti in Regno Galliæ ſuper Decretis Romanis, quibus libri proſcribuntur.

§. I.

Adſtruitur ex iis quæ acta ſunt occaſione Bullæ Alexandri VII. contra binas cenſuras Facultatis Theologicæ Pariſienſis. 160

II. *Adſtruitur uſus placiti in Regno Galliæ ex iis quæ acta ſunt occaſione Bullarum ſive Brevium, quibus proſcribebantur reſpective quædam ſcripta Epiſcopi S. Pontii & tractatus de origine & uſu Regaliæ Auctore D. Audoul.* 162

P A R S Q U I N T A.

DE USU PLACITI REGII SUPER BULLIS DOGMATICIS.

C A P U T P R I M U M.

Exponitur quodnam cenſeatur Decretum Dogmaticum, & quæ auctoritas circa Decreta Dogmatica Principibus competere poſſit.

§. I.

QUid intelligatur per Bullam Dogmaticam? 164
II. Principes non ſunt judices fidei. ibid.
III. Quas partes habuerint Principes in Conciliis in quibus de fide agebatur, necnon in definitorum confirmatione & executione. 165
IV. Principes in uſu placiti non prætendunt ſe conſtituere judices ſuper decretis fidei. 166

C A P U T I I.

Oſtenditur unde contingere queat, ut publicatio & executio Decretorum Dogmaticorum in Jura publica impingat.

§. I.

OStenditur id contingere poſſe ex modo publicationis ſeu propoſitionis eorumdem. ibid.
II. Idipſum contingere poteſt ob clauſulas Decretis Dogmaticis inſertas. 168
III. Sub prætextu definitionis Dogmatum, Jura Regia, inveteratæ provinciarum Conſuetudines & Privilegia ſubinde infringi poſſunt. ibid.
IV. Ex hactenus dictis concluditur Placitum Regium æque requiri ante publicationem Bullarum Dogmaticarum quam cæterorum reſcriptorum: ejuſque uſum ſuper Bullis Dogmaticis ab antiquo in Belgio fuiſſe uſitatum probatur auctoritate Joannis Driedonis. 169

C A P U T I I I.

Diſcutitur opinio Franciſci Zipæi de hoc uſu Placiti Regii.

§. I.

ZIpæus fatetur quod Conſilia Regia jam pridem placito ſubjecerint Decreta Romana, etiam non Beneficialia. 170
II. An ex edictis Principum reſtrictio placiti ad reſcripta beneficiaria deduci queat, ut opinari videtur Zipæus. 171
III. Oſtenditur quam inepta ſit ratio a Zipæo adducta pro adſtruenda reſtrictione placiti Regii ad reſcripta beneficiaria privatis data, & quomodo hæc reſtrictio funditus evertat ſcopum placiti. 172
IV. Zipæus in reſtrictione placiti ad reſcripta beneficiaria eaque privatis data, ſibi non conſtat. 174

APPENDIX MONUMENTORUM

quorum in hoc Tractatu mentio occurrit.

Epiſtola Ferdinandi Regis Catholici de 22. Maii 1508. ad Vice-regem Neapolitanum, occaſione Brevis quod Papa miſerat in Regnum, volens illud ibidem obſervari, non obtentis litteris Placiti ſive pareatis. 175
Epiſtola Conſilii Flandriæ ad Conſilium Privatum qua exponit Conſilium, Procuratorem Regium egiſſe ad collationem publicationis Decreti Romani attentatæ per Epiſcopum Brugenſem, ſine præviis litteris Placiti; item ſupplicat Conſilio Privato, ut litteræ Placiti non expediantur, niſi prius auditis Conſiliis Provincialibus; atque una exponit, quam neceſſarium ſit, ut jus placiti quoad omnia decreta Romana etiam dogmatica ſollicite conſervetur. 177
Conſulta Conſilii Brabantiæ ſub Cancellario Fernandino Boiſſchot ad Archiduciſſam Iſabellam de anno 1628. cum litteris caſſationis in illa memoratis, qua exponitur, litteras monitoriales ad effectum revelationis hactenus in Belgio non fuiſſe uſitatas, neque eas admitti poſſe ſine litteris placiti; atque ujus placiti pluribus rationibus & exemplis adſtruitur. 178
Decretum Conſilii Brabantiæ die 5. Maii 1628. quo caſſatur publicatio Bullæ Romanæ impetratæ in cauſa hæredum Caroli de Bilhe & in ſuperiori Conſulta enarratum. 188
Decretum Conſilii Brabantiæ de 3 Julii 1628. quo caſſatur citatio quædam affixa ex parte Internuntii præfata in Conſulta pariter enarratum. 189
Epiſtola Internuntii die 24 Septembris 1641. ad Univerſitatem Lovanienſem, cui annexum erat decretum S. Congregationis univerſalis Inquiſitionis contra librum Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis per Univerſitatem publicandum. 191
Breve Urbani VIII. de 11 Januarii 1642. ad Univerſitatem, in quo conqueritur de non facta executione prædicti decreti Congregationis. ibid.
Libellus ſupplex Procuratoris Regii oblatus Conſilio Brabantiæ quo petit interdici Rectori Univerſitatis Lovanienſis procedere ad publicationem ullius Bullæ aut decreti Romani, niſi ipſi primo conſtiterit de obtentis litteris placiti & nominatim ad publicationem prædicti decreti S. Congregationis contra librum Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis. 192
Libellus Procuratoris generalis Conſilii Namurcenſis, quo petit caſſationem publicationis Bullæ Urbani VIII. factæ per Epiſcopum Namurcenſem ſine prævio placito Regio. 193
Epiſtola Gubernatoris Belgii ad Univerſitatem Lovanienſem, qua mandatur Univerſitati, ut ceſſare faciat diſputationes & altercationes excitatas inter Theologos occaſione doctrinæ contentæ in libro, cui titulus: Auguſtinus Cornelii Janſenii, quoadusque habeatur finalis reſolutio ſummi Pontificis, necnon ſuæ Regiæ Majeſtatis ſuper modo & forma executionis Bullæ, qua prædictus liber erat proſcriptus. ibid.
Litteræ Conſilii Brabantiæ ad Gubernatorem Belgii, in quibus exponit qua ratione providerit, ne per Internuntium, vel Univerſitatem Lovanienſem publicaretur Bulla condemnatoria libri, cui titulus: Auguſtinus Cornelii Janſenii, ſine obtentis prius litteris placiti. 194
Epiſtola Conſilii Brabantiæ ad Archiducem Leopoldum,

dum, qua reſpondet Conſilium reſolviſſe admittere publicationem Bullæ, qua proſcribitur libri Cornelli Janſenii Epiſcopi Iprenſis conformiter ad mandatum ab Archiduce tranſmiſſum: una tamen monens, hanc publicationem ita moderandum, ut jus placiti integrum conſerve'ur. 195

Epiſtola Cancellarii Conſilii Brabantiæ ad Archiducem Leopoldum, in qoa monet Archiducem, omnino præcavendum, ne per publicationem Bullæ, qua prohibetur liber Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, ullatenus præjudicetur juri Regio hactenus inviolabiliter conſervato, de non admittendis ullis Bullis aut decretis Romanis ſine prævio placito Regio. 196

Decretum Archiepiſcopi Mechlinienſis, quo mandat publicari & obſervari Bullam Urbani VIII. qua proſcribebatur liber Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, ac una exponuntur rationes, quæ Archiepiſcopum moverant ad poſtulandam dilationem hujus publicationis. 197

Libellus ſupplex Ordinum Brabantiæ oblatus Archiduci Leopoldo, quo exponunt per publicationem Bullæ proſcribentis librum, cui titulus: Auguſtinus Cornelii Janſenii, *poſſe plurimum præjudicari juribus & privilegiis ac inveteratis moribus hujus Provinciæ, ob plures in ea occurrentes clauſulas hiſce juribus, privilegiis, & conſuetudinibus contrarias: quapropter petunt nomine Regis expediri actam, qua declarat ſua Majeſtas per hanc publicationem ſe non velle derogari prædictis juribus, vel ullam novitatem inducere.* 198

Litteræ Archiducis Leopoldi ad Conſilium Brabantiæ quibus caſſat & annullat quandam proteſtationem Internuntii contra quaſdam clauſulas expreſſas in Litteris Archiducis. necnon ordinatione Regia ſuper publicatione Bullæ Urbani VIII. præſcribentis librum, cui titulus: Auguſtinus. 199

Conſulta Conſilii Brabantiæ ad Archiducem Leopoldum in qua oſtendit, clauſulas contentas in Litteris Archiducis, & ordinatione Regia ſuper publicatione Bullæ Urbani VIII. contra librum Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, eſſe conformes inveteratis moribus harum & omnium pene Provinciarum & Regnorum, nihilque continere contrarium auctoritati Romani Pontificis, vel libertati & immunitati Eccleſiaſticæ. 200

Sententia Conſilii Brabantiæ, qua publicatio decreti Congregationis S. Officii de 6. Septembris 1657. quo proſcribuntur plures libri, facta per Archiepiſcopum Mechlinienſem, caſſatur ob defectum Placiti Regii. 203

Conſulta Conſilii Brabantiæ ad Archiducem Leopoldum, in qua vindicat præallegatam Sententiam Conſilii contra ea quæ Archiepiſcopus Mechlinienſis & Internuntius Apoſtolicus eidem Sententiæ oppoſuerant in ſuis reſpective libellis Archiduci Leopoldo oblatis. 204

Conſulta Conſilii Brabantiæ ad Archiducem Leopoldum, in qua exponit reſolutionem captam per Conſilium ſuper caſſatione decreti Congregationis S. Officii de 14 Martii 1658. quo caſſabatur Sententia ipſius Conſilii Brabantiæ caſſatoria publicationis Decreti de 6. Septembris 1657. factæ per Archiepiſcopum Mechlinienſem, tanquam contraria immunitati & libertati Eccleſiæ ſupplicans Archiduci ut huic reſolutioni favere dignetur, utpote conſervandis juribus Regiis omnino neceſſariæ. 210

Litteræ Philippi IV. ad Gubernatorem Belgii quibus mandat publicationem fieri decreti de 6. Septembris 1657. & inſinuat, ſuper hoc decreto tanquam dogmatico litteras placiti non requiri; una tamen monet, ut in hac re nihil novi inducatur. 212

Litteræ Gubernatoris Belgii ad Conſilium Regium quibus mandat, ut conformiter ad Litteras Regias permittant fieri publicationem decreti de 6 Septembris 1657, neque impedimentum ponant publicationi decretorum vulgo dogmaticorum, quæ ut talia fuerunt viſa & recognita. 213

Conſulta Conſilii Brabantiæ ad Gubernatorem Belgii in qua exponit, miſſum fuiſſe Secretarium Conſilii ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, ut ſciret, ſi in vim Litterarum Regiarum publicaſſet decretum de 6 Septembris 1657, ac una eidem Archiepiſcopo inſinuaret reſolutionem Conſilii de non permittenda publicatione illius decreti Romani, etiam quod prætenditur dogmaticum, niſi prius in Conſilio fuerit viſum, & ut tale recognitum; oſtenditque hanc cautionem eſſe neceſſariam, ut jus placiti conſervetur. ibid.

Libellus Internuntii Apoſtolici oblatus Gubernatori Belgii, quo adſtruere conatur, Bullas vulgo dogmaticas non eſſe exhibendas Conſiliis Regiis, ut recognoſcantur ut tales, priuſquam publicari poſſint. 215

Litteræ Conſilii privati ad Archiepiſcopum Mechlinienſem poſt examinatum prædictum libellum Internuntii. 217

Litteræ D. Internuntii ad Archiepiſcopum quibus adjunctum decretum S. Congregationis de 17 Januarii 1691, ut per Archiepiſcopum publicaretur. ibid.

Libellus Procuratoris Regii, in quo concludit ad caſſationem publicationis prædicti decreti de 17. Januarii 1691. per Archiepiſcopum Mechlinienſem factæ ſine placito Regio. 218

Litteræ Conſilii Brabantiæ ad Archiepiſcopum Mechlinienſem quibus ipſi communicatur prædictus libellus Procuratoris Regii. 219

Declaratio Archiepiſcopi Mechlinienſis, qua ſe excuſat ſuper facta præfata publicatione, & promittit, ſe impoſterum nullum decretum Romanum publicaturum, niſi obtento prævio placito Regio. ibid.

Libellus Procuratoris Regii oblatus Parlamento Mechlinienſi, in quo exponit vehementer ſub diſtrictu hujus Parlamenti ſpargi decretum Romanum de 20 Aprilis 1668. non obtento placito Regio, concluditque ut mandetur tam Vicario, quam Vicariatui Mechlinienſi, Sede vacante, conſignari omnia dicti decreti exemplaria eidem per Internuntium ſubmiſſa, eique interdicatur decreti reimpreſſio, & publicatio ſub pœna apprehenſionis temporalium, una cum ſententia Parlamenti, qua tam Vicario quam Vicariatui interdixit publicationem ejuſdem decreti. 220

Bulla Alexandri VII. qua damnantur binæ cenſuræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis. 221

Diſcurſus Dionyſii Talon Advocati Regii coram Parlamento Pariſienſi contra prædictam Bullam Alexandri VII. 222

Concluſio capta per Procuratorem Regium coram prædicto Parlamento Pariſienſi ad ſuppreſſionem prædictæ Bullæ Alexandri VII. & conſervationem cenſurarum Facultatis Theologicæ quæ per eam Bullam erant damnatæ. 224

Arreſtum Parlamenti conforme concluſionibus captis per Procuratorem Regium. 225

Diſcurſus Petri Brillac Conſiliarii Regii habitus coram Facultate Theologica Pariſienſi, prima Auguſti 1665, quo ipſam certiorem reddit de prædicto Arreſto Parlamenti, eamque adhortatur ad continuandum zelum ſuum in tuenda ſana doctrina & conſervandis libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ. 226

Similis diſcurſus Domini du Harlay Subſtituti Procuratoris Generalis patris ſui coram eadem Facultate, habitus prima auguſti 1665, in quo fuſe diſcurrit de nullitatibus prædictæ Bullæ Alexandri VII. & de auctoritate Facultatis Theologicæ cenſurandi doctrinas erroneas, & quanto in pretio habita fuerit hæc Facultas tam apud Pontifices quam Reges. 227

Diſcurſus Advocati Regii habitus coram Parlamento Pariſienſi occaſione duorum Brevium Clementis XI. de 18 januarii 1710, quibus reſpective proſcribuntur quædam Scripta Epiſcopi S. Pontii & Tractatus de origine Regaliæ: una cum concluſione Procuratoris Regii & Arreſto Parlamenti ſuper ea ſequuto. 233

Litteræ Regiæ de 16 martii 1501 ad Conſilium Flandriæ quibus revocat litteras placiti datas ſuper libellis indulgentiarum aliunde allatis ſeu inferendis. 241

Litteræ Regiæ de penultima decembris 1503 ad Conſilium Flandriæ quibus eidem injungitur, ne permittat affixionem indulgentiarum, ſeu remiſſionem, niſi prius apparuerit de obtentis litteris placiti. ibid.

Pragmatica Sanctio Philippi II. de anno 1574. qua declaratur nullas Bullas, proviſiones, expeditiones, aut ſententias Romanas Legatorum aut Nuntiorum Apoſtolicorum ſine placito Regio hic poſſe executionem habere. 242

Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechlinienſis in cauſa ventilata & deciſa inter clariſſimum Dominum Zegerum Bernardum Van Eſpen Juris utriuſque Doctorem & SS. Canonum Profeſſorem ordinarium, & ampliſſimos Dominos Conſiliarios Fiſcales ejuſdem Parlamenti junctos ſupplicantes & reverendiſſimum ac ampliſſimum Dominum Petrum Govaerts Diœceſis Sylvæducenſis Vicarium Apoſtolicum, necnon ejuſdem Parlamenti Conſiliarium Eccleſiaſticum reſcribentem, ex actis in hac cauſa coram Parlamento exhibitis contra dialogos a Domino reſcribente poſt latam ſententiam divulgatos, demonſtrata. 243

Libellus ſupplex Doctoris Van Eſpen exhibitus in Conſilio ſtatus. 244

Annexum ſeu Epiſtola Reverendiſſimi Domini Vicarii Apoſtolici Buſcoducenſis Petri Govaerts, quæ extat fol. 8. libelli impreſſi, cui titulus: Acta Eccleſiæ Mechlinienſis anni milleſimi ſeptingenteſimi decimi octavi, circa Bullam Unigenitus *præmittuntur, Epiſtola Epiſcoporum Belgii ad SS. D. N. Clementem Papam XI. Breve Reſponſorium ſuæ Sanctitatis, & Litteræ eorumdem Epiſcoporum ad Metropolitanum Mechlinienſem. Bruxellis, Typis Simonis T'ſerſtevens, Typographi excellentiſſimi & reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis.* 245

Epiſtola adm. rever. ac eruditiſſimi P. Norberti d'Elbecque, Ord. Prædicat. S. T. L. &c. ad clariſſ. D. Van Eſpen. Romæ 9. ſept. 1702. 246

Epiſtola excellentiſſimi D. Marchionis De Prié ad magnum Conſilium Mechliniæ. ibid.

Libellus ſupplex exhibitus magno Conſilio Mechliniæ per DD. Conſiliarios Fiſcales in cauſa junctos. 247

Advertentia pro Petro Govaerts Conſiliario Eccleſiaſtico in magno Cæſareæ & Regiæ ſuæ Majeſtatis Conſilio Mechliniæ reſidente & Vicario Apoſtolico Buſcoducenſi, inſinuato, contra clariſſimum D. Zegerum Van Eſpen J. U. Doctorem & SS. Canonum Profeſſorem in Univerſitate Lovanienſi ſupplicantem. ibid.

Réplique du Docteur Van Eſpen, joints à lui les Conſeillers Fiſcaux de l'Empereur & Roi. 248

Perſiſtentia & Advertentia pro Petro Govaerts Conſiliario Eccleſiaſtico in magno Cæſareæ & Regiæ ſuæ Majeſtatis Conſilio & Vicario Apoſtolico Sylvæducenſi contra clariſſimum Zegerum Van-Eſpen Juris utriuſque Doctorem & Profeſſorem. 249

Duplique du Docteur Van Eſpen, joints à lui les Conſeillers Fiſcaux de l'Empereur & Roi. 256

Deductio Juris & Facti pro Zegero Bernardo Van-Eſpen J. U. Doctore & SS. Canonum Profeſſore, ſupplicante: contra ampliſſimum D. Petrum Govaerts Vicarium Apoſtolicum Sylvæducenſem & Conſiliarium in magno Conſilio Regio intimatum. 268

Caput I. *Reſpondetur iis quæ pro ſua* exceptione declinatoria *& ejus fundamento ſive immunitate Sacerdotum in cauſis perſonalibus, ſignanter criminalibus, adducit intimatus.* 269

Caput II. *De neceſſitate* Placiti *ſuper Bullis Pontificiis præſertim dogmaticis ante earum publicationem.* 271

Caput III. *Expenduntur quæ contra doctrinam ſupplicantis de juriſdictione Principis præſertim criminali in hoc ſcripto per D. intimatum adducuntur* 273

Caput IV. *Explanantur quæ de prohibitione Romana Operis ſupplicantis (cui titulus Jus Eccleſiaſticum, &c.) ſcribit D. intimatus, quæque inde perperam concludit, adjectis quibuſdam parergis ad invidiam ſupplicantis impertinenter adductis.* 274

Libellus civilis exhibitus magno Conſilio Mechliniæ per Petrum Govaerts Conſiliarium ibidem Eccleſiaſticum & Vicarium Apoſtolicum Sylvæducenſem. 277

Decretum Congregationis Cardinalium S. Officii. quo prohibetur Liber, cui titulus: Jus Eccleſiaſticum univerſum, &c. 280

Léopol de Guillaume, par la grace de Dieu Archiducq d'Autriche, Ducq de Bourgogne, &c. ibid.

Litteræ ſuæ Cæſareæ Majeſtatis ad Electorem Trevirenſem, &c. 281

Réponſe de Meſſieurs les Conſeillers Fiſcaux à la Requête civile précédente. ibid.

Additionalis deductio ad ſimilem prolixiorem pro Z. B. Van-Eſpen J. U. D. & SS. Canonum Profeſſore, ſupplicante: contra D. Petrum Govaerts Conſiliarium Eccleſiaſticum hujus magni Conſilii, necnon Vicarium Apoſtolicum Sylvæducenſem, intimatum. 282

Sententia magni Conſilii pronuntiata in hac cauſa 23. februarii 1722. 286

Digitized by Google

TRACTATUS
DE RECURSU
AD PRINCIPEM,

In quo oſtenditur auctoritas & obligatio Principis ejuſque Conſiliorum, protegendi Subditos, ſignanter vero Eccleſiaſticos; necnon conſervandi Jura & Privilegia Principum ac Populorum, adverſus illegitimas cenſuras, aliaſque ſimiles Judicum Eccleſiaſticorum violentias.

CAPUT PRIMUM.

De auctoritate & obligatione Principis protegendi Subditos notanter Eccleſiaſticos, contra violentias Judicum Eccleſiaſticorum.

§. I.

PRincipis eſt protectionem ſuam ſubditis oppreſſis impendere. 289

II. *Protectio Principi ita competit ut eam abdicare nequeat.* 290

III. *Principes protectionem ſuam debent omnibus ſubditis & ſpeciatim adverſus Superiores.* ibid.

IV. *Protectio Regis etiam impendenda Clericis.* 291

V. *Obtentu exemptionis a foro ſeculari non poteſt hæc protectio Clericis negari.* 292

VI. *Oſtenditur oppreſſos Clericos jam olim prioribus Eccleſiæ ſeculis recurriſſe ad Principes, non ſolum tanquam ad ſupremos protectores, ſed etiam tanquam ad ipſius Eccleſiæ & Legum cuſtodes & vindices.* 293

VII. *Superiores & Judices Eccleſiaſtici non raro ſua poteſtate graviter abutuntur.* 294

CAPUT II.

De recurſu Clericorum ad Principem pro tollenda violentia, quam in ſua poſſeſſione patiuntur a Judicibus Eccleſiaſticis per cenſuras via facti inflictas.

§. I.

QUis ſit finis ſeu ſcopus recurſus Clericorum ad Principem. 296

II. *Frequentior & uſitatior hodie ſpecies hujus recurſus eſt imploratio interdicti* retinendæ poſſeſſionis, *ſive* unde vi, *cui ſucceſſit remedium quod hodie vocatur* Manutenentia. ibid.

III. *In hoc judicio Manutenentiæ ante omnia requiritur pacifica poſſeſſio.* 297

IV. *Quid hodie requiratur, ut quis adipiſcatur poſſeſſionem Beneficii.* ibid.

V. *Per inſtitutionem canonicam Clericus adipiſcitur plenum & perpetuum jus in Beneficio, non ſecus ac Vaſſallus conſtituitur plenus Dominus feudi per inveſtituram civilem.* ibid.

VI. *Per inſtitutionem canonicam Clericus adeptus Beneficium Parochiale, vel etiam Canonicatum, habetur ut verus Parochus, vel Canonicus.* ibid.

VII. *Beneficiati, notanter Parochi per inſtitutionem auctoriſabilem ſeu canonicam conſequuntur jus exercendi functiones Beneficio annexas jure proprio & ordinario.* 298

VIII. *Beneficiati, præſertim Parochi, per inſtitutionem canonicam Beneficium ſeu Titulum aſſecuti, conſequuntur jus perpetuum ad functiones exercendas Titulo annexas.* ibid.

IX. *Beneficiorum perpetuitas facit, ut hi ſine judicis competentis ſententia, ſervato juris ordine latu, legitimi eorumdem poſſeſſores privari nequeant.* 299

X. *Qua ratione Parochi curam animarum dicantur ab Epiſcopo accipere.* 300

XI. *De inſtitutione corporali, ſive miſſione in poſſeſſionem.* 302

XII. *Quid per hanc inſtitutionem ſeu miſſionem in poſſeſſionem conſequatur Beneficiatus, puta Parochus.* ibid.

XIII. *De Officiis Eccleſiaſticis & eorum pacifica poſſeſſione.* 303

CAPUT III.

De violentia & facti via, contra quam pro manutenentia ſeu protectione ad Principem recurſus inſtituitur.

§. I.

QUi Regiam protectionem vel manutenentiam adverſus vim, & facti viam implorat, debet de ea docere. 304

II. *Judex Eccleſiaſticus non procedens juxta præſcripta Legum & Canonum, violentiam infert & via facti progreditur.* 305

III. *Judex Eccleſiaſticus infligens etiam cenſuras non ſervato juris ordine, via facti procedit & violentiam infert.* ibid.

IV. *Quis ordo juxta modernam diſciplinam in materia cenſurarum ſit ſervandus.* 306

V. *Non deferens appellationi legitime interpoſitæ, violentiam infert, & facti via procedit.* 307

VI. *Contemnens recuſationem propoſitam vim infert, & via facti procedit.* 309

VII. *Judex Regius cognoſcens de violentia, non cognoſcit de cauſa principali, nec de juſtitia appellationis aut recuſationis.* 310

VIII. *Judex Regius cognoſcere debet de violentia eumque in finem acta cauſæ ad ſe deferri mandare poteſt.* 311

IX. *Forma proceſſus in cauſa hæreſis eadem, quæ in aliis cauſis criminalibus.* ibid.
X. *Confirmantur hactenus dicta exemplo ſancti Ludovici.* 313

Caput IV.

De effectu judicii poſſeſſorii ſeu manutenentiæ, ubi una occurritur objectionibus quæ in contrarium adducuntur.

§. I.

QUis ſit hujus judicii effectus? ibid.
II. *Manutentia etiam calet, & quidem præcipue ſuper poſſeſſione functionum ſpiritualium & ſacramentalium Beneficio annexarum.* 314
III. *Judex Regius in hoc judicio poſſeſſorio nequaquam cognoſcit de re mere ſpirituali aut ſacramentali, nec de validitate & ſufficientia cauſæ cenſurarum.* 315
IV. *Judicium poſſeſſorium nequaquam impedit Juriſdictionem Eccleſiaſticam, ſive Judicem Eccleſiaſticum judicialiter auctoritate canonica, adverſus Beneficiatos procedentem.* 316
V. *Judicium poſſeſſorium non impedit exercitium juris correctionalis Epiſcoporum.* 317
VI. *Senatus Regius manutenendo Parochum adverſus cenſuram via facti latam non dat ipſi poteſtatem clavium, aut curam paſtoralem, neque adeo non apponit manum ad thuribulum.* 318
VII. *Hæc praxis Belgica rebus judicatis confirmatur.* ibid.
VIII. *Demonſtratur Epiſtolam S. E. I. Bavariæ Maximiliani Emanuelis Ducis, & Belgii Gubernatoris ſcriptam ad Senatus Belgicos 7. Novembris 1695. nequaquam huic judicio poſſeſſorio obſtare.* 319

Caput V.

De remediis caſſatoriis.

§. I.

QUid ſit caſſatio, & quibus caſibus locum habeat. 320
II. *Caſſatio etiam ſeſe extendit ad cenſuras eccleſiaſticas.* 321
III. *Inveteratus Belgii uſus caſſationem ad cenſuras extendit.* 322
IV. *Eadem praxis in Gallia & Hiſpania viget.* 323
V. *Conformis eſt praxis Germaniæ.* ibid.

Caput VI.

De immiſſione in Eccleſiaſticorum temporalia.

§. I.

PRinceps coactiva in Eccleſiaſticos pollet poteſtate. 324
II. *Principes hac coactiva poteſtate ſemper uſi ſunt.* ibid.
III. *Hæc Principis poteſtas ſeſe etiam extendit ad cenſuras eccleſiaſticas.* 325
IV. *De praxi Belgica.* ibid.
V. *Conformis eſt praxis Germanica.* 327
VI. *Idem uſus viget in Regno Galliæ.* ibid.
VII. *Uſus Regni Hiſpaniæ conformis eſt.* 328
VIII. *Non refragatur Synodus Tridentina iis, quæ hoc capite aſſerta ſunt.* ibid.

Caput VII.

Plene liberum eſt Eccleſiaſticis ſub Regia protectione continuare functiones ſpirituales ſui Ordinis ac Beneficii, non obſtante *cenſura*, utpote ex ſe nulla.

§. I.

CEnſura Eccleſiaſtica non ſemper palam & in foro externo ſunt ſervanda. 329
II. *Cenſura ex ſe nulla ad ſummum ratione ſcandali in foro externo ſervanda eſt.* 330
III. *Res exemplo confirmatur.* 331
IV. *Fundamentum uſus Eccleſiæ Belgicæ ſupra expoſiti non differt a fundamento cui praxis Eccleſiæ Gallicanæ in hac parte innititur.* 333
V. *Regia protectio adverſus cenſuras* via facti *latas hodie Eccleſiaſticis magis quam olim eſt neceſſaria.* ibid.
Concluſio in qua una oſtenditur quod Miniſtris & Senatoribus Regiis non liceat deſerere aut ſubterfugere cauſam recurſus, ob comminatas aut vibratas injuſtas cenſuras. 334

APPENDIX MONUMENTORUM.

Interdictio contra illuſtriſſimum Epiſcopum Namurcenſem & Internuntium volentes viſitare Monaſterium Gemblacenſe. 337
Repræſentatio Statuum Brabantiæ ſuper infractione Legum fundamentalium Patriæ per evocationem trium Membrorum vel Miniſtrorum Univerſitatis Lovanienſis. 338
Reſolutio juris utriuſque Doctorum Lovanienſium circa Miſſionarios. 339
Decreta a Conſilio Flandriæ circa ſupplicas ibidem præſentatas a Domino Dominico Marcaux Sacerdote Paſtore in Moncron Diœceſis Tornacenſis contra Jeſuitas qui tanquam Miſſionarii miſſi ad ejus Parochiam a Vicario dictæ Diœceſis cum poteſtate ibidem concionandi, excipiendi confeſſiones & exercendi alias functiones paſtorales prætendebant id facere ſine ejus conſenſu. 342
Reſolutio circa caſum Paſtoris Finis terræ Bruxellis. ibid.
Conſulte du Conſeil de Brabant ſur l'affaire du Prieur de Sevenborren ou Sept fontaines. 345
Decretum Conſilii Flandriæ contra Epiſcopum Iprenſem procedentem pendente recuſatione. 346
Sententia Conſilii Brabantiæ. 347
Conſulte du Souverain Conſeil de Brabant. 355
Reſolutio in favorem ejuſdem Paſtoris ſuſpenſi. 357
Manutenentia conceſſa R. P. Verummen Presbytero Oratorii. 359
Sententia Supremi Conſilii Brabantiæ inter Panium Crabbe Paſtorem in Lovenjoul & Pellenberg &c. 361
Manutenentia conceſſa Plebano S. Gudulæ Bruxellis in poſſeſſione ſuæ Plebaniæ & functionum ejuſdem. 362
Sententia Conſilii Flandriæ pro manutenentia vice Paſtoris S. Jacobi Gandavi. 363
Sententia Supremi Conſilii Brabantiæ pro manutenentia Doctoris Martin in ſuo Canonicatu. 364
Sententia Parlamenti Mechlinienſis pro manutentia Vice-Paſtoris Eccleſiæ Metropolitanæ. 365
Epiſtola qua præcipitur Conſiliis Regiis ne ſub prætextu Poſſeſſorii turbent Epiſcopos. ibid.
Conſulta Supremi Conſilii Brabantiæ in negotio Paſtoris S. Catharinæ Bruxellis. 366
Proteſtatio ſeu Decretum S. C. M. Joſephi I. contra quamdam Bullam SS. D. Clementis XI. 373
Sententia Sacræ Cæſareæ & Catholicæ Majeſtatis Caroli VI. contra attentatum Nuntii Apoſtolici Colonienſis. 375

Decretum

Digitized by Google

Decretum Archiducis Leopoldi circa immiſſionem in bona temporalia Eccleſiaſticorum. 376
Sententia Parlamenti Mechlenienſis contra Paſtorem Fumacenſem. ibid.
Arreſtum Curiæ contra certas Monitoriales & cenſuras emanatas ex Curia Rom. 1502. 378
Decretum Curiæ pro caſſatione quarumdam Cenſurarum. 379
Arreſtum Parlamenti Burdigalenſis contra attentatum Archiepiſcopi. 380
Acta Judicii Poſſeſſorii & Regiæ protectionis ſupremæ Curiæ Montenſis in cauſa R. P. Joannis Renon Paſtoris Braniæ Comitis. 381
Decreta in hac cauſa lata. 382
Teſtimonium ſeu declaratio D. Van Eſpen de iis quæ acta ſunt, dum officioſe viſeret D. Zypers Conſiliarium Conſilii Brabantiæ circa negotium D. Vande Neſſe Paſtoris S. Catharinæ Bruxellis. 383

COMMENTARIUS
IN JUS CANONICUM NOVUM.

PARS SECUNDA.

SECTIO II.
DE COLLECTIONIBUS DECRETALIUM POST GRATIANUM CONFECTIS.

DISSERTATIO
IN QUINQUE LIBROS DECRETALIUM GREGORII IX.

§. I.

De quinque veteribus Decretalium Collectionibus e quibus Decretales Gregorii IX. deſumptæ ſunt.

Prima Decretalium Collectio Bernardi Circa.

PRIMUS poſt Gratiani collectionem Bernardus *Circa* Papienſis Præpoſitus, ac poſtmodum Epiſcopus Faventinus collectionem fecit, quam & ipſe *Breviarium Extra*. Sive *Extravagantium* appellat; eo quod Collectum ſit ex iis quæ *extra* Decretum Gratiani *vagabantur*; unde & ſupplementum quoddam eſt ipſius Gratiani.

Ea ratione omnes poſt Gratianum Decretalium collectiones citari ſolebant per vocabulum *extra*; quo & hodie Decretales Gregorii IX. indigitantur.

Quis ordo Collectionis?

Præter antiqua a Gratiano omiſſa monumenta Romanorum Pontificum Epiſtolas Decretales & Decreta, ac ſignanter Alexandri III. & Decreta Concilii Lateranenſis III. & Turonenſis III. quæ ſub eodem Pontifice celebrata ſunt, collegit idem Bernardus: atque eodem pene ordine librorum & titulorum materias diſtribuit, quo hodierna Gregoriana Decretalium collectio compoſita eſt; ſed ſine numeris Capitum aut Titulorum, quos ſe addidiſſe monet Antonius Auguſtinus in notis ad *Cap.* 1. *de Conſtitut.* in hac Compilatione.

Secunda Collectio Joannis Gallenſis.

Duodecim circiter annis poſt factam Bernardi Papienſis Decretalium collectionem, aliam compilationem aggreſſus eſt Joannes Gallenſis ſive Vallenſis ex eorumdem Pontificum Decretalibus in prima omiſſis; quibus quaſdam Cæleſtini III. Decretales adjunxit; antiquiores quoque nonnullas, a Gratiano prætermiſſas intermiſcens.

Ordinem Librorum & Titulorum in diſtributione materiæ eumdem, quem Bernardus Papienſis, ſervavit: niſi quod illa collectio multo prolixior ſit, quam hæc.

In quibus hæ duæ Collectiones conveniunt?

Utraque hoc commune habet, quod varii Canoniſtæ, cum primum editæ fuerunt, ſuas notas & Gloſſas addiderint; uti teſtatur Antonius Auguſtinus in procemio de quinque veteribus collectionibus; eas ſe vidiſſe affirmans. Quod ſane oſtendit, illas apud eruditos in pretio fuiſſe.

Publicam auctoritatem neutra obtinuit.

Conſtat tamen nunquam publica auctoritate probatas fuiſſe, ſed ut privata Doctorum opera habitas quemadmodum monet loco citato Antonius Auguſtinus, & vetus interpres Tancredus, cujus fragmentum refert Franciſcus Boſquetus in *notis ad Epiſt.* 71. *regeſti* 13. *Innocentii III.*

Unde in *Cap.* 40. ꝟ *de Sentent. excom.* dicitur: *verum ex verbis cujuſdam Epiſtolæ, quam* SCHOLASTICI *ab Alexandro Papa emanaſſe proponunt,* &c quo alluditur ad *Cap.* 2. *de off. & poteſt. Prælati & Jud. ord.* in prima compil. ut ex textu manifeſtum eſt. Quare & in margine dictum. *Cap.* 40. notatur.

Cum ergo tanquam opus *Scholaſticorum* a Pon-

Digitized by Google

tifice citetur, non niſi opus privatum habitum fuiſſe evincitur.

Utramque edidit Antonius Auguſtinus; priorem doctiſſimis notis illuſtravit ac præcipue variantea lectiones Capitulorum ex originali, & aliorum collectionibus exacte multoque labore annotavit.

De multiplici harum compilatioonum utilirata, ubi de tribus reliquis prius egerimus, uno contextu dicemus.

Tertia Collectio *Petri Beneventani.*

" Magiſter Bernardus Compoſtellanus Archidiaconus, ait Tancerdus apud Boſquetum loco ſupra „ citato, in Romana Curia moram faciens aliquan„ tum, de regiſtris Domini Papæ Innocentii III. „ unam fecit Decretalium compilatiooem, quam „ Bononiæ ſtudentes Rom. compilationem aliquando „ vocaverunt. Verum quia in ipſa compilatione „ quædam reperiebantur Decretales quas Romana „ Curia refutarat, ſicuti hodie quædam ſuot quas „ Curia ipſa non recipit, idcirco felicis record. Do„ minus Innocentius Papa III. ſuas Decretales uſque „ ad annorum 12. ſpatium per Magiſtrum Petrum Be„ neventanum Notarium ſuum in præſenti opere „ compilatas Bononiæ ſtudentibus deſtinavit.

Eam probavit Innocentius III.

Hanc collectionem, Inooceotius III. miſit ad Doctores & Scholares Bononienſes cum hac epigraphe: INNOCENTIUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI, *univerſis Magiſtris & Scholaribus Bononiæ commorantibus ſalutem & Apoſt. benedictionem.* " Devotioni „ veſtræ inſinuatione præſentium inooteſcat, Decre„ tales Epiſtolas a dilecto filio Magiſtro P. Subdia„ cono & Notario noſtro compilatas fideliter, & „ ſub competentibus titulis collatas in noſtris uſque „ ad 12. annum contineri regiſtris, qoas ad caute„ lam vobis ſub Bulla noſtra duximus tranſmitten„ das; ut eiſdem abſque quolibet dubitationis ſcru„ pulo uti poſſitis cum opus fuerit, tam in judiciis „ quam in Scholis.

Hæc compilatio, rejecta Bernardi Compoſtellani collectione, *tertia* Decretalium compilatio vocatur.

Notat Antonius Auguſtioos, hanc primam fuiſſe, quæ auctoritate publica facta fuit Juris Pontificii collectio. " Nam ſuperiores omnes, inquit, ſive „ Decretorum, ſive Decretalium collectores privata „ auctoritate ſcripſerunt; & Reſcripta ab eis relata „ negari poterant, niſi ab Scriniariis Rom. Eccleſiæ „ comprobarentur.

Unde deſumpta?

Deſumpta eſt hæc compilatio ex ſolis Epiſtolarum Regiſtris Ionocentii III. nihilque præter Epiſtolarum illarum fragmenta continet. Ordinem Librorum & Titulorum in diſpoſitione materiæ præcedentiom Collectionum ſequutus eſt etiam hujus collectionis auctor.

Eam cum duabus præcedentibus edidit Antonius Auguſtinus aſſeritque in Præfatione, ſe eadem nomina io Scholiis hujus collectionis vidiſſe, quæ in aliis collectionibus.

Quarta Collectio.

Elapſo quinquennio ab edita tertia collectione, quarta prodiit.

Quid huic Collectioni cauſam præbuit?

Huic collectioni cauſam præbuit Concilium generale Lateranenſe IV. in quo idem Pontifex Innocentius III. capita 71. ediderat: & illo quinquennii ſpatio poſt tertiam collectionem aliquot inſuper ediderat conſtitutiones. " Iſta duplex editio extat, „ ait Antonius Auguſtinus in proœmio de quinque antiquis collectionibus, " altera Canones ejus Concilii tantum „ continet, alia alias quoque Conſtitutiones.

Hæc Collectio priores elucidat.

Poſteriorem duntaxat, quæ " multa Innocentö III. „ poſt tertiam collectionem Reſcripta, omneſque „ Concilii generalis Lateranenſis Conſtitutiones ejuſ„ dem Pontificia auctoritate & præſentia confirma„ tas complectitur, „ edidit Antonius Auguſtinus, ut ipſe in proœmio hujus collectionis refert: ibidem una monens, " in hac permulta eſſe quæ in „ ſuperioribus collectionibus duriora aut obſcuriora „ videbantur, mutata rectius, & maxime cum pru„ dentia atque æquitate moderata.

Addidit huic collectioni Scholia veteris interpretis Joannis Teutonici & quorumdam aliorum.

Idem rurſus hujus collectionis atque præcedentium Librorum & Titulorum ordo.

Quinta Collectio.

Honorius III. immediatus ſucceſſor Innocentii III. in multis eum imitatus, Epiſtolas edidit Decretales decem libris comprehenſas, juxta numerum decem annorum quibus Eccleſiam rexit; quemadmodum Innocentius III. juxta ſexdecim annos, quibus in Pontificatu ſedit, in totidem libros Epiſtolas digeſſerat.

Hæc Collectio ex Epiſtolis Honorii III. conflata, auctoritate ejuſdem promulgata.

Porro ſicuti Innocentius ex ſuis Epiſtolis & Decretis duas collectiones in quinque libros & varios titulos diſtinctos confici juſſit; eaſque ſuo nomine publicari fecit; ut in Scholis ac judiciis illarum eſſet uſus; ita & Honorius collectionem e ſuis Epiſtolis ſervato ſimili Librorum ac Titulorum ordine confici juſſit; ac per Magiſtrum Tancredum Bononienſem Archidiaconum ſolemniter publicari; mandavitque ei ut publicata ab omnibus recipi faceret tam in judiciis, quam in Scholis: atque hæc eſt quæ vocatur, quinta Decretalium collectio.

Hæc omnia manifeſta ſunt ex Epiſtola Tancredo inſcripta, quæ his verbis concepta conficit Capitulum primum hujus Collectionis.

Bulla promulgationis.

HONORIUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI *dilecto Filio Magiſtro Tancredo Archidiacono Bononienſi ſalutem & Apoſtol. benedictionem.* " Novæ cau„ ſarum emergentium quæſtiones novis exigunt de„ ciſionibus terminari, ut ſingulis morbis, compe„ tentibus remediis deputatis, jus ſuum cuique ſa„ lubriter tribuatur. Licet igitur a quibuſdam præ„ deceſſoribus noſtris, per ea quæ ſuis temporibus „ ſunt deciſa, forma futuris negotiis provide ſit „ relicta: quia tamen prodiga rerum natura, ſe„ cundum varietatem multiplicium caſuum parit quo„ tidie novas cauſas, nos quaſdam Epiſtolas Decre„ tales ſuper his, quæ noſtris ſuborta temporibus, „ per nos vel Fratres noſtros decidimus, vel etiam „ aliis de ipſorum conſilio commiſimus decidenda, „ compilari fecimus; & tibi ſub Bulla noſtra duxi„ mus deſtinandas: quocirca diſcretioni tuæ per „ Apoſtol. ſcripta mandamus; quatenus eis ſolem„ niter publicatis abſque ullo ſcrupulo dubitationis „ utaris & ab iis recipi facias, tam in judiciis quam „ in Scholis.

Hujus Collectionis jam pridem Canonum interpretes meminerant; ut Antonius Contius, variis locis; & Cujacius ad titulum Decretalium de *frigidis & maleficiatis* in fine. Item Antonius Auguſtinus, qui in proœmio de antiquis Decretalium collectionibus, hæc habet. " Quinta Collectio Honorii tertii Con„ ſtitutiones habet a Tancredo Bononienſi Archi„ diacono, ſub ipſius Pontificis Maximi nomine col„ lectas. Ejus interpres fuit Jacobus Albanus Fa„ ventinus Epiſcopus Henrici Oſtienſis præceptor.

Quin igitur hujus Collectionis aliquam habuerit notitiam Antonius Auguſtinus ambigi nequit; ſed an exemplar illius nactus ſit, dubitare facit, quod publicatis quatuor prioribus Decretalium antiquis collectionibus, hanc non adjunxerit: adjuncturus indubie, ſi ejus copiam habuiſſet: quandoquidem non minor ex hac, quam ex præcedentibus utilitas ſperanda eſſet, ut mox videbimus.

Quis eam primus ediderit?

Primus itaque ex vetuſtis Codicibus manuſcriptis Bibliothecæ Albienſis eam evulgavit anno. 1645. Innocentius Cironius Juris utriuſque Profeſſor, & Eccleſiæ & Academiæ Tholoſanæ Cancellarius, adjectis doctiſſimis Scholiis, in quibus multa ad Decretalium notitiam aſſequendam, ex hiſtoriis & aliis antiquis monumentis erudite explicat.

Harum

Harum Collectionum utilitas præcipua.

Harum Collectionum præcipua utilitas & quaſi neceſſitas eas conſulendi, hæc eſt, quod Decretales Gregorii IX. maxima ex parte ex his præexiſtentibus collectionibus ſint deſumptæ.

Porro & hoc ſcitur, quod Raymundus Decretalium Gregorii IX. Collector, Decretales non retulerit integras, prout extabant in præcedentibus Collectionibus, ſed multa reſciderit, & nonnunquam immutaverit, & aliqua ſubinde addiderit, quæ ſenſum Decretalis vel immutant, vel obſcuriorem reddunt. (*a*)

Hinc peritiores Canoniſtæ, ut genuinum & verum ſenſum Decretalium aſſequerentur, utile quin & ſubinde neceſſarium eſſe judicarunt recurrere ad antiquas illas Decretalium Collectiones, ſummamque earum utilitatem eſſe recognoverunt. Atque inter alios noviſſime vir clariſſimus multæque eruditionis Franciſcus Florens in oratione de *recta juris diſcendi ratione* monet quod antiquiores Decretalium interpretes Collectionem Decretalium Gregorii IX. interpretantes, ad alias etiam antiquiores animum adjecerint, ſine quibus novas intelligi non poſſe veriſſime judicabant. Quam verum ſit illud Florentis, pluriumque eruditorum Canoniſtarum in hac re judicium multis prolatis exemplis oſtendam §. ſequenti, ubi de Decretalibus Gregorii IX. tractabitur.

§. II.

Occaſio, Scopus & Auctor Collectionis Decretalium Gregorii IX.

POſt Decretum Gratiani, tum privatorum opera, tum Pontificum auctoritate Decretales Epiſtolæ Romanorum Pontificum, eorumque in Conciliis, ſive extra illa, variis temporibus edita Decreta in unum collecta fuere.

Quinque veteres Collectiones jam ſupra retulimus; notatumque fuit, tametſi duæ priores nec publica auctoritate eſſent confectæ, nec probatæ; non minus tamen quam tres poſteriores in Scholis fuiſſe prælectas, atque Doctorum Commentariis illuſtratas.

Occaſio Collectionis.

Cum vero ex hac multiplici Collectionum varietate, atque Doctorum Commentariis non exigua obſcuritas & confuſio, imo in nonnullis contrarietas occurreret, deſiderari cœpit nova Collectio, ut colligitur ex auctore *Tripartiti opuſculi:* “ Valde bonum eſſet, inquit, quod fieret per viros ſapientes aliquod opus continens breviter totum Jus Canonicum, cui Papa præſtaret auctoritatem, in quo determinarentur contrarietates opinionum. ” Habetur tom. 11. Concil. editionis Colonienſis.

Scopus.

Similis extat querela Auctoris annonymi in fine *Notitiæ utriuſque Imperii*, qua Imperatorem Theodoſium poſt editiones Gregoriani & Harmogeniani Codd. ad expurganda contraria & confuſa jura excitat. “ Reſtat unum de tua Serenitate remedium ad „ civilum curarum medicinam, ut confuſas le„ gum contrariaſque ſententias, improbitatis re„ jecto litigio, judicio auguſtæ Dignationis illumi„ nes.

Præſtitit id primum Thodoſius Imperator, Conſtitutiones Imperatorum in unum Codicem per 16. libros diſtinctas redigens. Qui Codex ab ipſo auctore nomen mutuatus *Theodoſianus* dictus eſt.

Hunc ſecutus Juſtinianus Imperator ex tribus præcedentibus Codicibus, additis nonnullis propriis ſuis Conſtitutionibus, unum compilari juſſit, quem hodie *Juſtinianæum* dicimus.

(*a*) Sunt Decretales Epiſtolæ in quibus Argumentum, quod præcipue erat tractandum, quandoque negligitur, ut alterum diſcutiatur, quale eſt caput *ex litteris* extra, id eſt, *lib.* 4. Decretalium.

Horum exemplo Gregorius IX. ex quinque antiquis Decretalium Collectionibus, additis nonnullis quoque propriis Decretalibus unam compilari juſſit, uſus præcipue opera Raymundi de Pennafort ſui Capellani & Pœnitentiarii.

Hæc breviter expreſſit Matthæus Pariſienſis in Henrico III. Anglorum Rege ad ann. 1232. (*b*) His „ temporibus, inquit, Gregorius IX. videns tædio„ ſam Decretalium prolixitatem, ſub quodam com„ pendio eas eleganter abbreviatas & collectas, ſo„ lemniter & authentice per totius mundi latitudi„ nem legi præcepit & promulgari. Illas autem ab „ auctore *Gregorianas* appellamus.

Raymundus a Pennafort juſſu Gregorii IX. hanc Collectionem fecit.

Et Martinus Polus de Gregorio IX. loquens ait, „ Hic Papa per Raymundum Ordinis prædic. Pœ„ nitentiarium & Capellanum, ex pluribus volumi„ nibus Decretalium compilavit unum volumen, „ mandans ubique Doctoribus illo uti.

Quæ omnia latius ipſemet Gregorius exponit in Epiſtola ſuæ Collectionis confirmatoria, quæ incipit *Rex pacificus*, ut ex mox dicendis patebit.

Fontes e quibus potiſſimum hæc Collectio conflata ſit.

Fontes e quibus Collectionem ſuam conficiendam juſſerat Gregorius, ſuumque in ea conficienda ſcopum, expreſſit in Epiſtola hujus ſuæ Collectionis confirmatoria his verbis: “ ſane diverſas Conſtitu„ tiones & Decretales Epiſtolas Prædeceſſorum no„ ſtrorum in diverſa diſperſas volumina, quarum „ aliquæ propter nimiam ſimilitudinem, & quædam „ propter contrarietatem, nonnullæ etiam propter „ ſuam prolixitatem, confuſionem inducere vide„ bantur, aliquæ vero vagabantur extra volumina „ ſupradicta, quæ tanquam incertæ frequenter in „ judiciis vacillabant: ad communem & maxime ſtu„ dentium utilitatem, per prædictum filium Fr. „ Raymundum Capellanum & Pœnitentiarium no„ ſtrum, illas in unum volumen, reſecatis ſuper„ fluis, providimus redigendas, adjicientes Conſti„ tutiones noſtras & Decretales Epiſtolas, per quas „ nonnulla quæ in prioribus erant dubia declaran„ tur.

Primus fons.

Primum itaque confecta eſt ex diverſis Pontificum Epiſtolis Decretalibus & Conſtitutionibus, quæ in diverſa volumina jam tum erant diſperſæ. Quibus indicare voluit præcedentes Decretalium Collectiones, de quibus §. præcedenti actum eſt, e quibus magna ex parte hanc Collectionem conflatam eſſe manifeſtum eſt.

Cum autem in his Collectionibus non tantum Pontificum Conſtitutiones & Decretales Epiſtolæ continerentur, ſed inſuper nonnulla e Scriptura ſacra, antiquis Conciliis & ſanctis Patribus; etiam in hac Gregoriana Decretalium compilatione, plurima ſub eorum nominibus reperiuntur.

Secundus.

Secundo Collectioni huic ſubſervierunt, ut dicitur in præfatione, Epiſtolæ Decretales & Conſtitutiones Pontificum prædeceſſorum Gregorii, quæ extra ipſas veteres Decretalium Collectiones adhuc vagabantur; quæ ob id tanquam incertæ in judiciis frequenter vacillabant.

Unde ait Gloſſa ad dictam Epiſtolam Gregorii verbo *vagabantur*. “ Illæ non erant in antiqua com„ pilatione, & ſunt iſtæ infra *de ſervis non ordinan„ dis cap.* MIRAMUR: *& de Bigamis cap.* A NOBIS & ita „ de aliis.

Tertius.

Tertio additæ ſunt huic Collectioni Decretales & Conſtitutiones variæ ipſius Gregorii. “ Et quidem „ ut notat Cujacius, ad *cap. ult.* ꝑ *de re judicata*; „ hic nt in hac Collectione aliquid de ſuo insereret „ e jure civili ultro non aditus a Conſultoribus ullis

(*b*) “ Raymundus (inquit Pithæus in ſua Synopſi Hiſtorica ad Jus Canonicum) “ Libros quinque Decretalium... ſervato „ temporum ordine, qui in antiqua Collectione neglectus fuerat, digeſſit in ea forma, qua hodie utimur, circa an. Chriſti 1230. „

„ vel litigatoribus, pleraque ſumpſit & inſeruit, „ quo fit ut in ejus Conſtitutionibus plerumque ne„ mo inſcribatur, ad quem Conſtitutiones dirigan„ tur.

Quam vera ſit hæc Cujacii reflexio, qui hanc Decretalium compilationem vel leviter inſpexerit, facile advertit; cum fere ſub ſingulis titulis quædam ſub Gregorii IX. nomine ſimpliciter referantur, quæ nec Epiſtolam, nec aliam locum e quo deſumpta ſint, adſcriptum habent, uti in aliorum Pontificum Decretis fieri ſolet.

Hinc ulterius contingit, ut aliorum quidem Pontificum integras Epiſtolas, e quibus Raymundus aliique Collectores fragmenta deſumpſerunt, frequenter non ſine magno commodo conſulere poſſimus, nihil vero Gregorii, præter ea quæ Raymundus retulit, non raro obſcura, habeamus e quibus eorum elucidationem accipiamus; ni forte ipſas Leges civiles, quibus Gregorius uſus fuit, ut infra latius oſtendetur.

Quis ordo in Collectione Gregoriana ſervatus.

In Decretalibus concinnandis ſequitus eſt eam methodum Raymundus, quam in antiquis Decretalium Collectoribus ſervatam deprehendit.

Hi vero Juſtinianæi Codicis, cujus nunc auctoritas invaleſcebat, artem ſecuti ſunt. Unde & hic Gregorianus Codex, quoad materiæ diſpoſitionem Codicem Juſtinianæum imitatur. Statim enim, uti Codex Juſtiniani, a Titulo *de ſumma Trinitate* initium ſumit. Poſt hunc partes & ſpecies Juris Canonici ſcripti & non ſcripti, tribus titulis explicantur, *de Conſtitutionibus*, *de Reſcriptis*, & *de Conſuetudine*.

A quinto vero titulo uſque ad titulum *de Pactis*, *de Conſtitutione*, *Qualitate Clericorum*, *Ordinationibus*, *Electionibus & Dignitatibus* tractatur, & pars illa prima, *de Perſonis* appellari poteſt.

A titulo *de pactis* uſque ad finem libri ſecundi, tractatur pleniſſime de judiciis civilibus inſtituendis, inſtruendis & perficiendis: ex qua parte viri docti obſervant, praxim fere omnem fluxiſſe.

In tertio & quarto libro de rebus Eccleſiaſticis agitor, tam ſpiritualibus, qualia ſunt Sacramenta, quam temporalibus, v. g. *de Bonis Eccleſiaſticis*, *Contractibus*, *Teſtamentis*. Item, *de Miniſtris*, *de Præbendis*, aliiſque *Dignitatibus*; *jure Patronatus* & reliquis. Quia tamen Beneficia Eccleſiaſtica & Bona non in perſonæ gratiam conferuntur, ſed propter officium confertur Beneficium, ut vulgo dicitur; Clerici enim divino cultui, Miniſterio Religionis ſe debent impendere: breviter antequam *de Præbendis* tractetur, in quatuor primis titulis libri tertii traditur, quid deſideretur in Clericis ut recte munus ſuum peragant, & officii ſui admoneantur.

Poſtremo in quinto libro *de Criminibus* Eccleſiaſticis agitur, de accuſatione, de perſecutione, inſtructione & *forma judiciorum criminalium*; ultimo *de Pœnis & Cenſuris Eccleſiaſticis*.

Si quis hunc ordinem cum Codice Juſtinianæo contulerit, videbit in hac Collectione ipſam Juſtiniani methodum fuiſſe ſervatam: ſi tres tamen poſteriores Codicis Juſtiniani libros, in quibus de Jure publico tractatur; neque in Scholis exponi conſueverunt, exceperis; de hoc enim jure nihil in Decretalibus occurrit.

§. III.

Oſtenditur utilitas præcedentium Collectionum pro aſſequendo ſenſu Decretalium Gregorii IX.

In quibus Collectio Raymundi deficiat.

PRæcedentibus Decretalium Collectionibus in hac concinnanda Collectione uſum fuiſſe Raymundum ſupra notavimus; ipſeque Gregorius IX. in ſua Epiſtola Collectioni præfixa teſtatur, ſe voluiſſe, ut per Raymundum Prædeceſſorum ſuorum Decretales & Conſtitutiones per diverſa ſparſæ volumina, in unum volumen, *reſectis ſuperfluis*, redigerentur.

Verum Raymundus Pontifici obſequi intendens, atque *Superflua reſecare* volens, nonnunquam ſuperflua credidit, quæ utilia, & ſumme neceſſaria erant; ut minus ad aſſequendum ipſius Decretalis ſenſum.

Hinc ad illa verba Epiſtolæ Gregorianæ, *reſecatis ſuperfluis*; hæc extat nota Contii, etiam in editione Romana; *interdum & utilius, quod & de Triboniano dicitur, qui fuit Raymundo iſto doctior*.

Adhæc Raymundus interdum unam Decretalem diviſit, qua diviſione ſenſus Decretalis vel alius, vel ſaltem obſcurior redditur.

Ulterius Raymundus nonnunquam unam Decretalem retulit, omiſſa præcedenti aut ſequenti Decretali; quæ cum priore aut ſequente relata alium plana ſenſum eumque planum habet, quo caret, cum ſeparata a præcedenti & conſequenti legitur.

Quin non ſemel Decretales volens ſuo quaſi tempori accommodare; alia de proprio admiſcuit, quæ alienum omnino ſenſum ipſi Canoni aut Decreto aſſingunt.

Monitum Franciſci Florentis circa hanc Collectionem.

Hinc vir eruditus Florens in oratione *de recta Juris Canonici diſcendi ratione*. “ Diligentiorum „ Canoniſtarum exemplo auditores ſuos commonuit, „ ut in Gregorii Collectione legenda antiquas Colle„ ctiones ſemper adhibeant; in quibus conſtitutio„ nes Pontificum integriores reperient; quas Ray„ mundus a Pennafort Barcinonenſis Gregorii IX. „ Tribonianus, paſſim interpolavit, reſcidit & im„ mutavit; ac ſæpe contra mentem auctorum. ” Hæc ille. Ut vero pateat, quam fundata ac neceſſaria ſit viri clariſſimi monitio, juvabit ea, quæ in genere hic dicta ſunt, quibuſdam exemplis oſtendere & evincere.

Ob omiſſa a Raymundo verba ſenſus alteratus.

Primo itaque paucis e pluribus deſumptis exemplis oſtendemus, ob reſciſſa aut omiſſa a Raymundo verba, alium vel obſcurum ipſius Decretalis ſenſum reddi, ex ipſius integræ Decretalis lectione elucidandum.

Primum hujus rei exemplum.

Exempli gratia in *cap.* 2. *de conſuet.* ſub nomine Honorii III. refertur hoc reſponſum Pariſienſi Capitulo: “ cum conſuetudinis uſuſque longævi non „ levis ſit auctoritas, & plerumque diſcordiam pariant novitates, auctoritate vobis præſentium inhi„ bemus, ne abſque Epiſcopi veſtri conſenſu im„ muteris in Eccleſiæ veſtræ Conſtitutiones & conſue„ tudines approbatas, vel novas etiam inducatis. „ Si quas forte feciſtis, irritas decernentes.

Hoc reſponſum ita expreſſum, quid aliud inſinuat, quam Capitulum non poſſe ſine Conſenſu Epiſcopi, novas condere Conſtitutiones? Quod generaliter ſic intellectum, falſum eſſe nemo dubitat. Hinc ſenſus hujus Capituli Canoniſtis obſcurus & difficilis apparuit; quæ difficultas omnis evanuiſſet, ſi ipſam integram Decretalem conſuluiſſent, quæ extat in quinta collectione *cap.* 1. *eodem titulo*; in quo pro his verbis a Raymundo relatis: *Si quas forte* (Conſtitutiones) *feciſtis*, *irritas decernentes*, legitur: *irritas decernentes* (novas inſtitutiones) *ſi quas forte feciſtis in ipſius Epiſcopi præjudicium*, *poſtquam eſt regimen Pariſienſis Eccleſiæ adeptus*.

Nonne hæc clauſula a Raymundo omiſſa manifeſte oſtendit, Honorium III. irritas dumtaxat declaraſſe novas Conſtitutiones a Capitulo factas ſine conſenſu Epiſcopi, *in ipſius præjudicium?* Quod reſponſum nulla elucidatione eget.

Secundum exemplum.

Alterum exemplum peti poteſt ex *cap.* 3. 2 *de Appellat.* quod a Raymundo quibuſdam reſectis ita exprimitur: “ Ad noſtram. *Et infra:* quia vero re„ medium appellationis non ideo eſt inventum, ut „ alicui a Religionis & Ordinis obſervantia exorbi„ tanti debeat in ſua nequitia patrocinium exhibere; „ mandamus quatenus, ſi quando quilibet ſubdito„ rum

Digitized by Google

„ rum tuorum ad remedium appellationis convolave„ rit, non ideo minus eum juxta tenorem mandati, „ quod in prædicta Regula continetur, & inſtitutio„ nem Ordinis, corrigas, & caſtiges.

Reſponſum ita expreſſum inſinuat, quaſi de jure Canonico inhibitum eſſet appellare, quandocumque Superiores ſubditos ſuos inflictis pœnis corrigere volunt. At ſi integrum legatur ex prima Decretalium Collectione, apparebit, agi dumtaxat de caſu, quo Abbas juxta ipſum Regulæ præſcriptum, aut Ordinis inſtitutionem ſubditos corrigere intendit.

Integra Decretalis ita habet: „ Ad noſtram no„ veris audientiam perveniſſe; quod ſi quando ſub„ ditos tuos vis pro exceſſibus ſuis ſecundum Regu„ lam S. Benedicti, & inſtitutionem tui Ordinis, „ corrigere & caſtigare, ipſi, ut malitiam liberius „ ſuam valeant exercere, ad remedium appellationis „ confugiunt; quia vero remedium appellationis non „ ideo fuit inventum, ut alicui a Religionis & Or„ dinis obſervantia exorbitanti, debeat in ſua nequi„ tia exhibere patrocinium: d. t. per A. S. piæ m. qua„ Si quando quilibet ſubditorum, ne ipſum pro ſuis „ exceſſibus corrigas & caſtiges, ad remedium ap„ pellationis convolaverit, non ideo minus eum „ juxta tenorem mandati, quod in prædicta Re„ gule continetur, & inſtitutione, corrigas & caſti„ ges.

Omiſſio unius voculæ obſcurum ſenſum reddit. Quinimo interdum una vocula omiſſa vel immutata a Raymundo obſcurum, imo non intelligibilem facit ipſius Decretalis ſenſum, qui in ipſa antiqua Decretali planus eſt & perſpicuus.

Exemplum. Exempli gratia in *cap.* 2. tit. *de Judiciis* ita legitur: “ Decernimus ut Laici Eccleſiaſtica tractare ne„ gotia non præſumant, ſed Epiſcopi, Abbates, Ar„ chiepiſcopi, & alii Eccleſiarum Prælati de nego„ tiis Eccleſiaſticis, (maxime de illis quæ ſpiritualia „ eſſe noſcuntur) Laicorum judicio non diſpo„ nant.

Hic duo obſcura admodum ſunt: Primum quomodo *Archiepiſcopi*, Epiſcopis & Abbatibus poſtponantur; quæ obſcuritas diſpellitur e prima collectione, in qua pro *Archiepiſcopi* legitur *Archidiaconi*, quod & Gloſſa advertit, cum notat in margine, ARCHIEPISCOPI, *alias eſt* ARCHIDIACONI, *& melius*.

Alterum obſcurum eſt, quod dicatur, *ut Prælati de negotiis Eccleſiaſticis*, MAXIME DE ILLIS QUÆ SPIRITUALIA *eſſe noſcuntur*, *Laicorum judicio non diſponant*; quaſi de aliquibus Eccleſiaſticis negotiis ita diſponere poſſent: quæ rurſus obſcuritas ex lectione integræ Decretalis tollitur, ubi loco vocis *maxime*, ponitur disjunctiva *vel*; ut ſit ſenſus; *vel de illis*, *quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur*, &c. quæ ſenſum habent planum & minime obſcurum.

Si *cap.* 6. tit. *de probationibus* legas, ut a Raymundo relatum, vix illud conciliabis cum *cap.* 26. tit. *de Teſtibus*; at ſi primum legas ſicuti in antiqua Collectione refertur, obvia erit eorum conciliatio, idque propter hæc a Raymundo omiſſa verba: *nec de* UNIUS teſtimonio tantum *curandum eſt*. Vide Cujacium ad dictum Capitulum 6.

Plurima ſimilia reperiet, qui Gregorianam Collectionem cum antiquis conferre voluerit: fatebiturque, veriſſimum eſſe quod jam primum notavit magnus ille Canoniſta Antonius Auguſtinus in præfatione ad antiquas Collectiones: *multa ſunt a Raymundo detracta*, *quæ niſi legantur*, *vix relictorum ſententiam deprehendimus*.

Obſcuritas ex omiſſione aliquarum Decretalium. Ulterius, quia non omnes antiquas Decretales ſuæ Collectioni inſerendas cenſuit Raymundus; ſed aliquas quas inutiles aut ſuperfluas credebat, omiſit; factum eſt, ut interdum integram Decretalem, ut in antiqua Collectione extabat, referat; ſed cujus ſenſus redditur plane obſcurus aut alius, eo quod a reliquis quæ præcedebant, vel ſequebantur Decretalibus, & a Raymundo omiſſæ ſunt, ſejuncta ſit.

Exemplum. Exemplum ſit *cap.* 3. tit. *de Conſtitut.* quod deſumptum eſt ex *cap.* 4. *eod. tit.* in prima compilatione; atque ita legitur in utraque Collectione. *Tranſlato Sacerdotio*, *neceſſe eſt ut legis tranſlatio fiat.* „ Quis enim ſimul & ab eodem & ſub eadem ſpon„ ſione utraque data ſunt, quod de uno dicitur, ne„ ceſſe eſt ut & de altero intelligatur.

Hoc fragmentum ita ſimpliciter expreſſum, quemadmodum apud Raymundum extat, apparet obſcurum; nec intelligitur qua parte Legis tranſlatio facta ſit; at ſi conferatur cum *cap.* 3. *&* 5. in prima Collectione, quæ Raymundus omiſit, ſenſus planus & vera ſpecies facti a priſtino Collectore propoſita habebitur; nimirum præcepta Legis veteris, verbi gratia Sabbathi & Circumciſionis, de quibus in dicto *cap.* 3. & Legalia, quorum meminit *cap.* 5. ſublata eſſe per Legem Gratiæ: quia, cum Sacerdotium & Lex antiqua, ſimul eodem tempore, & ſub eadem promiſſione data ſunt, ut legitur in hoc noſtro Capitulo, ſequitur ut *tranſlato Sacerdotio*, & novo Sacerdote dato, id eſt, Chriſto, per conſequens, ſimul etiam nova Lex daretur, & abrogaret antiquam; quoad ceremonialia ſcilicet & Legalia, de quibus in citatis Capitulis. Ita Franciſcus Florens.

Hinc iterum evincitur, quam merito eruditiores Canonum Interpretes ad antiquas Collectiones, pro eruendo vero ſenſu Decretalium Gregorii IX. recurrerint.

Raymundus dividens Decretalem, reddit ſenſum obſcurum. Ad hæc, Raymundus unam interdum Decretalem in duas treſve partes diviſam ſub diverſis titulis collocavit, quæ niſi integra legatur, intelligi nequit, neque vera ſpecies facti, quæ Pontifici propoſita fuit, haberi

Exemplum. Ita *cap.* 5. *de foro competenti* in tertia compilatione, in tres partes diviſit; quarum una refertur in *cap.* 10. tit. *de Conſtitutionibus*; altera in *cap.* 3. tit. *ut lite pendente nihil innovetur*; & tertia in *cap.* 4. tit. *eod. tit.* quæ ſeparatio plane obſcurum *Capitulorum*, uti apud Raymundum extant, ſenſum efficiunt, neque intelligi queunt, ni integræ & ſimul junctæ, quemadmodum in antiqua Collectione extant, legantur; ut jam pridem bene advertit & monuit Abbas ad dictum *cap.* 3. cujus hæc notanda ſunt verba: “ Hæc Decretalis & ſequens de eodem facto „ loquuntur, & aliqua ponuntur ibi, quæ præ„ ceſſerunt tempore, aliqua poſita hic. Et de eo„ dem facto loquitur *cap. Eccleſiæ S. Mariæ de Con„ ſtitut.* & male poteſt intelligi una ſine aliis Et „ ideo Gloſſa hic ponit caſum & ſeriem facti ad om„ nes Decretales.

Addendo propria verba, ſenſum invertit. Quod Raymundus propria ſua verba nonnunquam interſeruerit; atque ita vel diverſum, vel obſcurum ſenſum reddiderit, ex multis compertum eſt.

Exemplum. Pro exemplo ſit *cap.* 2. tit. *de Elect. & Electi poteſtate*; quod refert ex prima Collectione ſub nomine Concilii Sardicenſis addita hac parentheſi, *niſi de hoc pœnituerit*; quæ nec in Canone Sardicenſi, neque in antiqua Collectione legitur; ipſumque Canonis ſenſum non tantum invertit, ſed plane ridiculum reddit. Quis enim pœnam eſſe dicat, ad communionem non recipi, ſi de ſuo commiſſo peccato non pœnituerit? Vide Scholion ad Canonem 2. Sardicenſem.

Aliud exemplum. Rurſus in *cap.* 1. tit. *de judiciis*, addidit hanc clauſulam, *donec ſatisfactione præmiſſa fuerit abſolutus*; quæ neque in Canone Africano, e quo primitus deſumpta eſt Decretalis, neque in antiqua Collectione habetur; ipſique Canoni alium plane ſenſum affingit.

In ipſo quippe Canone, uti & in antiqua Collectione, legitur: *nullus eidem quod vult Deo communicet*, *donec cauſa ejus*, *qualem potuerit*, *terminum ſumat:*

ſumat: quibus verbis innuitur jus, quo olim otebantur, ot bene advertit Cujacius ad hoc Capitulum: ne ſcilicet quis excommunicatus abſolveretur ante diſcuſſum crimen, cujus reus poſtulabatur, & ante diſcuſſam finitamque excommunicationis cauſam. At poſterioribos ſeculis obtinuit, ut excommunicatus ob contumaciam ſtatim abſolvatur atque ſatisfecerit, puta præſtita cautione judicio ſiſti; etiamſi cauſa nondum peracta ſit: *& ob id*, ait Cujacius, *Raymundus verba antiqui Canonis immutavit.* Repete Scholioo ad Canonem 87. Codicis Africani.

Infinitum eſſet notare omoia, quæ Raymundus ex antiquis Decretalibus detraxit, aut immutavit, quæ vel ad elocidationem Decretalis, vel etiam ad adſtruendum alicujus diſciplinæ notabile punctum conducunt; quæqoe Cujacius, Franciſcus Florens aliique eruditiores Decretalium Commentatores, ac præ reliquis Antonius Auguſtinus in ootis ad primam Collectionem, exacte notarunt.

§. I V.

Convenit ſubinde conſulere primos Decretalium fontes.

Veteres Decretalium Collectiones non ſemper eas integras exhibent.

IN præcedenti §. oſtendimus, non uno titulo otile eſſe pro aſſequendo genuino ſenſu Decretalium, quæ io Collectione Gregorii IX. continentur, conſulere antiquas Decretalium Collectiones, e quibus hæc Collectio confecta fuit.

Cum vero videamus, quod & antiquarum Collectionum auctores parum ſincere ipſas Decretales referaot, ſed quiboſdam ſubinde omiſſis, aut immutatis, vel etiam additis, quæ Decretalibus alium aut ſaltem obſcurom ſenſum adferunt: ideo meliores & exactiores Canoniſtæ ſolent non tantum ad priſtinas Decretaliom Collectiones, ſed etiam ad primævos & originales fontes recurrere, atque hioc genuinum Canonum ſenſum eruere.

Plurima illius rei reperiet exempla, qui Cujacium, Franciſcum Florentem, Janum a Coſta, alioſque eruditiores Canoniſtas revolvere voloerit; unum alterumve exemplum magis obvium hic vice ſpeciminis proferam.

Primum exemplum circa cap. 5. ij de Teſtam.

Nemo hodie inter juris ſtudioſos ignorat, quanto fervore frequenter agitetur hæc quæſtio: *utrum Legatum rei alienæ valeat de Jure Canonico*; idque unice propter deciſionem, *cap. 5. ij de teſtamentis*, qua Leges ſeculi, quæ hujuſmodi Legatum probant, reprobari videntur: " Et quidem Leges ſeculi hoc habent, inquit Decretalis, ot hæres ad ſolvendum " cogatur, ſi auctor ejus rem legaverit alienam: ſed " quia lege Dei, non autem lege hujus ſeculi vivi" mus, valde mihi videtur injuſtum, ut res tibi le" gatæ, quæ cujuſdam Eccleſiæ eſſe perhibentur, a " te teneantur, qui aliena reſtituere debuiſti. "

Quantopere ſe torqueaot Doctores, ut Leges Civiles, quas nihil in hac re iniquitatis habere notiſſimnm eſt, cum hac deciſione concilient, utque probent Jus Canonicum a Jure Civili nequaquam in hac parte diſſentire, ſciunt omnes: idque ſane non aliunde, quam quod ad fontem Decretalis noo recurrant.

Hæc itaque Decretalis fragmentum eſt *Epiſtolæ 4. lib. 7.* S. Gregorii; quæ ſi integra legatur, ſatis patebit aliud noluiſſe S. Gregorium, quam ut Epiſcopus, cujus Eccleſiæ Legatum relictum erat ſepulturæ gratia. non cum omoi rigore illud ab hæredibus exigeret; quia licet ſeculi Leges, id eſt, Juſtinianeæ, id habeant, ot hæres Legatum rei alienæ præſtare teneatur; id eſt, rem illam a Domino emendo, aut li is eam vendere nolit, ejus æſtimationem dando, tamen quia, ait Gregorius, *Nos leges Dei, non hujus ſeculi vivimus*, id eſt, non rigorem Legis civilis, ſed charitatis & æqoitatis ſequi debemus, æquum non eſt, tale legatum in hoc caſu exigere; eo quod, oti in Epiſtola ſatis inſinuatur, charitati parum congruum videretur, legata ſepulturæ gratia ab Eccleſia rigoroſe exigi, ubi adhuc oon conſtabat, num liberi, quos teſtatur reliquerat, ſatis unde ſuſtentarentur eſſent habituri, ſi Legata illa fuiſſent ſoluta.

Aliud exemplum circa cap. 13. ij de Teſtam.

Obvium quoque eſt hodie admodum uſitatam eſſe quæſtionem, *num de Jure Canonico inſtitutio hæredis conferri poſſit in arbitrium tertii*; difficultatemque moveri ratione *cap. 13. ij de teſtam.* Quod habet: *cum tibi de benignitate, ET INFRA in ſecunda quæſtione dicimus, quod qui extremam voluntatem in alterius diſpoſitionem committit, non videtur decedere inteſtatus.*

Hæc ſane Decretalis ita expreſſa primo intuitu decidere videtur, *inſtitutionem hæredis in alterius arbitrium poſſe conferri*; quandoquidem talis *non videatur decedere inteſtatus.* Neqoe difficultas ex antiqua Collectione tolli poteſt, cum eiſdem verbis ibidem referatur; at ſi cum ipſa iotegra Decretali conferatur, quæ extat apud Inoc. III. *lib. 3. epiſt. 38.* Mox difficultas evaneſcet: nam ex illa patebit, Innocentium tantum decidere, ſimilem ooo decedere inteſtatum ad eum effectum, de quo erat quæſtio, nimirum ad hoc ut ceſſet Indultum Epiſcopo conceſſum diſponendi de rebus Clericorum, qui inteſtati deceduot. Nam cum Clericus decedens, alterius arbitrio ultimam ſuam voluntatem committit. ſatis dicitur teſtari, ac declarare ſe nolle, ut ea poteſtas ſit penes Epiſcopum, verum penes alium cujus prudentiæ & arbitrio totum committit. Ecce ex integra Decretali difficultas ſoluta, quod & advertit Fachioæus *lib. 5. controv. cap. 57.*

Veteres Decretalium Collectores vera ab apocryphis non diſtinxerunt, & inde in hac Collectione multa errata.

Veteres Collectores Decretalium hoc inſuper habuere cum aliis Canonum Collectoribus mediæ ætatis commune, quod oon ad fontes recurrerint, nec ſtudioſa inquiſierint, an ſincera, an apocrypha eſſent, quæ occurrebant; an revera eorum auctorum, quorum nomina præferebant, an ſuppoſititia.

Hinc plurima apocrypha & ſuppoſititia pro ſinceris & veris monumentis in Decretalium Collectionibus præſertim prima & ſecunda occurrunt, quarum fidem ſequutus Raymundus in ſimiles errores incidit, unde noo pauca apud ipſum videre eſt SS. Patribus, aut antiquis Conciliis vel Pontificibus adſcripta, quæ illorum non eſſe apud omnes expeditum eſt.

Primum genus errorum.

Capitula 3. & 4. ij *de Conſtit.* inſcribuntur S. Auguſtino, & *cap. 5. Cod.* S. Hieronymo; quæ oec Auguſtini nec Hieronymi ſunt; ſed ut notatur in editione Romana, *hæc verba leguntur in Gloſſa ordinaria. Ex cap. 1. ij de ſponſa duorum*, citatur Auguſtinus *de Fide pactionis & conſenſus*, cum hujuſmodi librum edidiſſe Auguſtinum nunquam auditum ſit; onde & in margine notat Antonius Auguſtinus: *in B. Auguſtini verbis hæc nondum inveni.*

Secundum.

Similia multa Auguſtino, Hieronymo aliiſque Eccleſiaſticis auctoribus ſuppoſita fragmenta occurrunt. Nonnulla etiam ex falſis veterum Pontificum Decretalibus, ut v. g. in *cap. 1. ij de Accuſat.* &

Tertium.

cap. 1. ij de Hæreticis, & aliis, ſimiliter non pauca antiquis Synodis attribuuntur, quæ illarum non ſunt, ſic exempli gratia *cap 3. ij de Adulteriis* tribuitur etiam in prima Collectione Concilio Arelatenſi: cui tribui non poſſe notat Antonius Auguſtinus de emend. Gratiani *lib. 1. Dial. 6.* ſunt autem verba deſumpta ex libro *Hermæ*, vulgo *Paſtoris* & ſub ejus nomine extaot tanquam *palea* apod Gratianum 34. *q. 1. Can. 7.* in *cap. autem. 2. ij de Clerico excommunicato*, dicitur deſumptum ex Concilio Antiocheno; cujus tamen nihil in illo Concilio

ſimile

ſimile occurrit; niſi forte aliquid in Canone 4. qui tamen quam differat ab hac Decretali, ex ſola inſpectione illius Canonis Scholiis in Canones Antiochenos relati patebit.

Plura alia diligentiori lectori facile occurrent; maxime ſi quis conſulat notas Antonii Auguſtini ad primam Collectionem. Ex hac enim Collectione pleraque falſo inſcripta in hanc Decretalium Collectionem dimanarunt.

Duplex contra inceddicta objectio.

Sed opponet quis: quid opus eſt ad fragmentorum fontes recurrere; aut quid neceſſe ſcrupuloſe indagare nom relata ſint ſincera, an apocrypha, utrum genuina auctorum, quibus tribuuntur opera, an ſuppoſititia? Sicuti enim Juſtinianus licentiam tribuit ſui novi Codicis confectoribus, ut anterioribus conſtitutionibus, ea quæ opportuna & utilia viderentur, adderent vel demerent; atque iis ita immoratis plenam legum vim impartitus eſt; nemini concedens *ex libris veterum Juris* Interpretatorum aliter eas habentes recitare *L. Un. Cod. de Juſtinianæo Cod. confirm.* Ita quoque Gregorius voluit per S. Raymundum Prædeceſſorum ſuorum Decretales in diverſa ſparſas volumina in unum colligi, *reſecatis, inquit, ſuperfluis*; atque Collectionem factam & ſibi oblatam approbavit; " Volens ut hac „ tantum compilatione univerſi utantur in judiciis „ & Scholis, diſtrictius prohibens, ne quis præſu„ mat aliam facere abſque auctoritate Sedis Apoſto„ licæ.

De auctoritate & approbatione hujus Collectionis agemus infra poſtquam de reliquis corporis Canonici partibus egerimus; interim data hac approbatione, nequaquam inutilis eſt, quem doctiores quique Canoniſtæ tantopere commendant, recurſus ad fontes e quibus fragmenta hujus Collectionis deſumpta ſunt.

Occurritur Priori.

Ut enim demus illa fragmenta, ut in hoc Codice extant, auctoritatem juris habere, non ſecus ac ea quæ e veterum Juriſconſultorum libris, aut Imperatorum Conſtitutionibus in corpore Juris civilis relata ſunt; negari tamen nequit, quin frequenter ambiguitas & obſcuritas in his ipſis fragmentis occurrat; quæ ex toto contextu facile elucidari poſſit.

Neque enim ſuadetur recurſus ad fontes, quaſi ſine illis nulla Juris auctoritas eſſet fragmentorum relatorum, ſed ſolum, ut verus & genuinus ſenſus eorum haberi queat.

Et quis neſcit, quantopere clariores legum interpretes deſiderent & inveſtigent veterum Romanorum Juriſconſultorum, Papiniani, Ulpiani, aliorumque reſponſa & ſcripta, ut ex illis legum clariorem ſenſum eruere queant.

Occurritur poſteriori.

Similiter nemo dubitat, quin Eccleſia, Pontifex aliuſve publica inſtructus auctoritate, queat auctoritatem Juris impartire iis quæ aliquorum auctorum, aut Conciliorum vel Pontificum creduntur; licet re vera eorum non ſint; nequaquam tamen propterea inutile, aut ſuperfluum eſſe, inquirere, num quæ referuntur, recte & vere eorum nominibus inſcribantur, haud difficulter intelliget, qui expenderit, multum ſane intereſſe, num diſciplina aliqua recenter duntaxat ſit introducta, an vero a temporibus Patrum fuerit uſitata? Item an in melioribus Eccleſiæ temporibus, in plenariis Conciliis probata, an vero durioribus & declinantibus jam Eccleſiæ ſeculis ſeorſim tolerata potius, quam poſitive probata? An diſciplina, quæ in ſuppoſititiis fragmentis exhibetur contraria non ſit diſciplinæ, quæ ætate auctoris, aut Concilii cui tribuitur, vigebat?

Quam hæc pro aſſequenda vera notitia diſciplinæ Eccleſiaſticæ; juſtumque de ejus auctoritate formandum judicium neceſſaria ſint, abunde ſupra oſtendi in *diſſertationibus circa Codices antiquos*, *tom.* 3. *parte* 1. *diſſert.* 1. §. 11.

Poſt ſupplementa ex antiquis Decretalibus addita, adhuc convenit eas conſulere.

Sed dicet quis: quid opus conſulere antiquas Collectiones, cum illa, quæ e priſtinis Collectionibus detraxerat Raymundus, ſuppleverint partim Antonius Contius, partim Franciſcus Pegna Hiſpanus; & ad calcem Capitulorum in editione Romana diverſo charactere ſubjiciantur? Reſpondeo, inprimis ex hac adjectione ſive Capitulorum ſuppletione ſatis evincitur, non Contium tantum & Franciſcum Pegnam, ſed & Romanos, qui editioni huic intenderunt, non dubitaſſe admodum conducere integram Decretalem, e qua ſuam traxerat Raymundus, habere.

Verum multa ſunt partim addita, partim omiſſa a Raymundo, quorum nulla in parte adjecta ſit mentio; imo neſcio an vel unum ex iis quæ ſupra retuli, integre in editione Romana ſuppleantur; ideoque nec poſt hunc virorum eruditorum laborem inanis erit ad veteres Collectiones recurſus.

§. V.

De auctoritate Decretalium Gregorii IX. & ſubſequentium Collectionum.

A plurimis Gentibus admiſſa auctoritas *Decretalium. Sexti & Clementinarum.*

QUin auctoritate Romani Pontificis facta ſit Collectio vulgo *Decretalium Gregorii IX.* atque ejus auctoritate publicata, ut ejus tam in judiciis, quam in Scholis uſus eſſet, manifeſtum eſt ex ipſa Gregorii IX. Epiſtola Collectioni præfixa, atque Doctoribus & Scholaribus Bononiæ commorantibus inſcripta.

Idem de collectione *Bonifacii VIII. & Clementinarum* eſſe dicendum ex Epiſtolis Bonifacii & Joannis XXII. iſtis Collectionibus reſpective præfixis æque manifeſtum eſt: cum uterque expreſſe præcipiat, ut earum uſus ſit in Judiciis & Scholis.

Neque hæc Pontificum Declaratio ſuo fruſtrata eſt effectu: nam quemadmodum Jus civile Romanum ubique pene gentium pro jure communi habetur, ut nimirum, jure patrio conſuetudinario deficiente, cauſæ civiles ac Reipublicæ negotia ex illo dirigantur; & ſi quod in Lege Patria aut conſuetudine dubii occurrat, ex Jure Rom. dilucidationem accipiat: ita quoque cauſæ Eccleſiaſticæ ac exterior Eccleſiæ politia Jure Canonico tanquam Jure communi diriguntur, dirimuntur & deciduntur; & ſi quid difficultatis in Jure Eccleſiaſtico particulari aut conſuetudinario occurrat, ex illo interpretationem accipit. Quin imo ea eſt Juris Canonici auctoritas, ut etiam in foro civili & in civilibus cauſis, ſi Jus Rom. dubium fuerit, ex Jure Canonico interpretationem ſumat. Hinc illa communiter accepta regula: quando deciſio eſt dubia in Jure civili, & eſt clare deciſa in Jure Canonico, ſtari debet Juri Canonico; Rebuffus ad *Conſtitut. Regias in Proœmio Gloſſa* 5. *num.* 126.

Ulterius ſi Jus civile Juri Canonico repugnet, etiam in foro civili, hoc prævalebit, ſi ſubſit materia peccati v. g. in materia præſcriptionis Jus Canonicum non admittens præſcriptionem cum mala fide, prævalebit Juri Rom. eam cum mala fide admittenti. Similiter in materia uſurarum ſervatur Jus Canonicum Jure civili poſthabito.

Etiam apud Proteſtantes.

Hæc omnia adductis variis diverſarum gentium auctoribus latius tradit Arturus Duck *lib.* 2. *de auctoritate Juris civilis cap.* 7. qui num. 16. & 17. hæc habet: „ Illud porro in Juris Canonici laudibus „ eximium eſt, quod Principes proteſtantes Germanici, aliive, poſtquam ab Eccleſia Rom. receſſe„ rant, Lutheri & Calvini doctrinam amplexi, om„ nemque Pontificis Rom. poteſtatem abdicaſſent, „ Jus tamen Canonicum non excuſſerunt, ſed eo in „ cauſis ſuis decidendis etiamnum utuntur, eodem „ plane modo ſicut Principes Europæi, poſtquam

„ aetun.

„ renuntiaverant Cæſarum poteſtati, Leges tamen
„ Cæſareas adhuc obſervant. Et licet Martinus Lu-
„ therus zelo præpropero & inconſulto ductus, Juris
„ Canonici libros repugnantibus juriſconſultis Wit-
„ tebergæ combuſſerat, Juris tamen Canonici uſum
„ ab eo tempore Saxonei, Brunſvicenſei, cæterique
„ Proteſtantes ſemper conſervarunt, nulla mutatione
„ in eo admiſſa, ſicut in Auguſtana Confeſſione
„ conſenſerunt, juſque Canonicum Wittebergæ &
„ in reliquis Proteſtantium Academiis adhuc publice
„ docetur.

Hæc quam ſufficientiſſime evincunt, quanto applauſu ubique pene gentium Jus Canonicum pro deciſione cauſarum, id eſt, non in Scholis duntaxat, ſed in judiciis ex intentione Pontificum receptum ſit.

Earum tamen auctoritas per ſe non ſufficit fundando articulo fidei.

Quod autem dicant Theologi poſt Veronium in *Regula Fidei* §. 4. & illuſtriſſimos Fratres Walenburgicos, qui hanc Regulam adoptarunt; " Nullas De-
„ cretales Romanorum Pontificum contentas in cor-
„ pore Juris Canonici, ſive in ſex libris Decretalium,
„ ſive in Clementinis, ſive in Extravagantibus eſſe
„ ſufficientes fundando articulo Fidei Catholicæ;
„ ideoque Adverſariis modo ex Gratiano, modo ex
„ Decretalibus, ſeu Jure Canonico conſarcinantibus,
„ & ſæpe eaſdem falſo gloſſantibus, Noſtrates com-
„ pendioſiori via & regia reducendis deviis ad caſtra
„ Catholica reſpondere poſſe, palam inclamando,
„ *nihil horum eſſe de Fide Catholica.* „ Hæc, inquam, nihil intentioni Pontificum Jus Canonicum publicantium aut probantium officiunt: nam ut bene advertit Davenportius in *ſyſtemate Fidei cap.* 3.
" Corpus Juris propter Oeconomiam Eccleſiæ &
„ externam ejus gubernationem, ut patet ex proœ-
„ miis Pontificum recitatis, non propter ejus fidem
„ declarandam compactum eſt: adeo ut per accidens
„ ſit reſpectu Juris, quod Canones generent Fidem;
„ nec inde, ut tales ſunt, Fides colligitur.

Inſtitutiones Lancelotti non habent auctoritatem juris.

Ab annis 100. plus minus Corpori Canonico ad calcem adjici ſolent inſtitutiones Juris a Joanne Paulo Lancelotto Juriſconſulto Peruſino conſcriptæ ad imitationem inſtitutionum Juris civilis in IV. libros diviſæ. Verum tametſi auctor in proœmio ſui operis aſſerat, ſe opus illud ex mandato Papæ compoſuiſſe; illudque a Commiſſariis Pontificiis reviſum & correctum: nihilominus quia de publica approbatione non conſtat, nemo hactenus his inſtitutionibus auctoritatem Juris concedit, propterea quod reliquis Juris Canonici partibus annectantur; cum nec publica auctoritate id factum ſciatur.

Secus dicendum videtur de Extravagantibus.

Aliud de utraque *Extravagantium* Collectione ſupra relata videtur dicendum: quantumvis enim neſciatur, eas aut publica auctoritate collectas, aut ſimili auctoritate cæteris corporis Canonici partibus fuiſſe adjectas, tamen eas hodie paſſim in Scholis & judiciis tanquam Decretales Pontificum ſufficienter publicatas, & quibus, particularibus juribus deficientibus, in deciſione cauſarum ſtetur, allegari & recipi videmus. Quamvis & illud non ignorem, inter Doctores etiamnum diſputari, num Reſervatio contenta in his Extravagantibus dicenda ſit Reſervatio *clauſa in corpore Juris:* quo dubio ſatis inſinuant, non eſſe certum, eas eſſe eodem modo incluſas Corpori Juris, quo præcedentes Collectiones.

§. VI.

Monitum ad ſequentes Diſſertationes.

Decretales, quarum auctoritas major eſt.

IN Decretalibus Gregorii IX. majoris præ reliquis auctoritatis reputantur Decreta quæ referuntur ſub nomine Pontificum edita in Conciliis Epiſcoporum, ac ſignanter quæ & vulgo quaſi generalia Concilia proponuntur, & quibus Pontifices ipſi præſederunt.

Tria potiſſimum ſunt hujuſmodi Concilia, quorum Canones ſeu Decreta ſparſim in his Decretalibus Gregorii IX. referuntur, nimirum TURONENSE ſub *Alexandro III* LATERANENSE ſub eodem Pontifice & alterum LATERANENSE ſub INNOCENTIO III.

Ad hos Canones ſive Decretales OBSERVATIONES breves ſubjicimus, præmiſſa dictorum Conciliorum compendioſa hiſtoria, in qua oſtenditur Conciliorum iſtorum occaſio, nec non quorum auctoritate Decreta, quæ inſcribuntur ſub nomine horum Pontificum, vel frequenter cum addito *in Concilio* puta Alexandro III. *in Concilio Turonenſi* vel *Lateranenſi*; ſimiliter & de Innocentio III. tum ut ex iis quæ Decretis hiſce occaſionem dedere, genuinus eorum ſenſus haberi queat, tum ut de eorum auctoritate & pondere ſtatuatur.

DISSERTATIO HISTORICA IN SCHISMA SECULI XII.

§. I.

Origo Schiſmatis inter Alexandrum III. & Victorem IV.

Controverſia inter *Adrianum IV.* & *Fredericum I.* Imp.

GRavi ſuper Eccleſiaſtico & Imperiali jure inter Hadrianum IV. Papam & Fredericum I. Imperatorem controverſia exorta, tandem eo res perducta fuit, ut Hadrianus paulo ante mortem ſtatuiſſet Imperatorem ſacris interdicere. Quin & referunt Hiſtorici, quod antequam moreretur majorem numerum Cardinalium jurejurando obſtrinxiſſet ad eligendum Pontificem ſucceſſorem, qui actiones ſuas contra Cæſarem ſuſceptas tueretur.

Schiſma inter *Alexandrum III.* & *Victorem* Antipapam.

Hadriano Kalendis Septembris anno 1159. defuncto, multi Cardinales elegerunt Rolandum Presbyterum Cardinalem Apoſtolicæ Sedis Cancellarium, qui anteſignanus fuerat eorum qui Frederico Imperatori adverſabantur vivente Hadriano; alii vero Octavianum Cardinalem, anteſignanum eorum, qui Cæſari favebant. Rolandus mox a facta electione ſibi *Alexandri III.* Octavianus vero *Victoris* nomen aſſumpſit.

De numero Cardinalium, qui eos elegerunt, diverſiſſime ſcribitur ab utraque parte, uti & de circumſtantiis electionis; in hoc tamen utrimque conveniunt; majorem partem fuiſſe pro Alexandro.

Nihilominus utraque pars multos patronos ac fautores reperit, ſchiſmaque continuo invaleſcebat. Uterque enim, Pontificialibus inſigniis aſſumptis, ſe in Pontificem ordinari fecit, alter alterum tanquam ſchiſmaticum excommunicans: hinc popularis ſeditio, & aperta Eccleſiæ ſciſſura merito timebatur. Et quidem jam popularis tumultus excitabatur, ſenſimque magis invaleſcebat. Itaque

tandem

tandem ab utraque parte ad Imperatorem, qui tum in Italia morabatur in obſidione Cremonæ, ſcriptum eſt, ut huic malo invaleſcenti occurreret.

Imperatoris ſollicitudo in hac parte.

Litteris utriuſque partis receptis, & Nuntiis auditis, Fredericus ancipiti periculo novi ſchiſmatis permotus, conſilio Principum decrevit dare operam, ne quid inde, ſeu ſtatus Eccleſiæ, ſeu Reſpublica Imperii detrimenti caperet. Audiens itaque utrumque electum in Epiſcopatûs ordinem conſecratum, alterum ab altero excommunicatum, ſine judicio Eccleſiæ controverſiam terminari non poſſe putavit. Ita Radevicus de *Geſtis Frederici Imperatoris. lib. 2. cap.* 54. auctor in Imperatorem propenſior.

§. II.

De Concilio Papienſi per Fredericum convocato pro extinctione Schiſmatis.

Convocatur Concilium Papienſe in Octava Epiph. 1160.

FRedericus credens, hoc Schiſma Eccleſiæ auctoritate facilius, quam ſua, extingui poſſe, Concilium convocavit Papiæ celebrandum in Octava Epiphaniæ, anno 1160. Litteras indictionis dedit quoque ad Alexandrum, quibus eum ad Concilium vocat; mittens una duos Epiſcopos cum Comite Palatino, ſuo conſanguineo, qui ipſi litteras prælegant, & mentem Cæſaris aperiant.

Ad illud ſpecialibus litteris vocatur Alexander III. cum ſibi adhærentibus.

Litteræ hæ inſcriptæ erant: *Rolando Cancellario, cæteriſque Cardinalibus*, qui eum elegerunt Romanum Pontificem. In his litteris præfatur Imperator, quod cum ſui muneris ſit omnibus Eccleſiis in Imperio conſtitutis patrocinari, Romanæ Eccleſiæ tanto propenſius debeat providere, *quanto* (ait) *ipſius cura & defenſio a Divina providentia videtur nobis eſſe commiſſa ſpecialius.* Deinde exponit, quod propter hanc exortam diſcordiam plurimum doleat; timeatque, ne occaſione Schiſmatis, Eccleſia, Chriſti ſanguine redempta, debeat dilacerari.

Dein ſubjungit: " ut autem huic peſti competens & Deo gratum exhibeamus remedium, religioſorum virorum conſilio, generalem Curiam & Conventum in Octava Epiphaniæ Papiæ indiximus celebrandam; ad quam evocavimus totius Imperii noſtri & aliorum Regnorum, ſcilicet Angliæ, Franciæ, Hungariæ, Daciæ, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & viros religioſos, ac Deum timentes, quatenus remoto omni ſeculari judicio, hoc tam magnum Eccleſiæ negotium Eccleſiaſticarum tantum perſonarum ſententia ita ſopiatur, ut & Deo debitus exinde honor deferatur, & Eccleſia Romana, ſua integritate & juſtitia non poſſit a quoquam privari, vel ſtatus Urbis, quæ caput Imperii noſtri eſt, inquietari.

Concludit poſt hæc: " Proinde eruditioni veſtræ mandamus, & ex parte Dei Omnipotentis & totius Eccleſiæ Catholicæ præcipimus, ut ad eandem Curiam ſive Conventum veniatis, & Eccleſiaſticarum perſonarum ſententiam, audituri & recepturi. Teſtis enim nobis eſt Deus, quia in hac Curia nec amore nec odio alicujus perſonæ quidquam aliud quærimus, quam honorem Dei & Eccleſiæ ſuæ unitatem.

Has Litteras ex Radevico recitat Baronius ad annum 1159. uti & exemplar litterarum indictionis, quibus ad hanc Synodum evocavit Tranſmontanos Epiſcopos.

Legati Imperatoris cum his litteris ad Rolandum electum in Pontificem accedentes in civitate Anagniæ, ubi tum morabatur, nullam ei tanquam Pontifici exhibuerunt reverentiam; ſed *ſimpliciter* recitaverunt ea, quæ ipſis a Cæſare mandata fuerant, & quæ litteris ſupra relatis continebantur.

Alexander III. ægre fert, ſe non haberi ut Pontificem Romanum.

Conſternati Alexander & Cardinales aliique Curiales, qui cum ipſo erant, tandem inſtantibus Commiſſariis Imperatoris, reſpondit, quod miraretur per Imperatorem ſibi, *imo Beato Petro & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ honorem debitum denegari.*

Et præcipue, quod Concilium auctoritate Imperatoris eſſet convocatum.

Præcipue querebatur, quod in Litteris Imperatoris haberetur, ab ipſo Imperatore de quinque Regnis evocatas perſonas Eccleſiaſticas, quæ de diſcordia cognoſcant & judicent. " Nimirum longe a conſuetudine Prædeceſſorum ſuorum receſſiſſe videtur (ajebat) & dignitatis ſuæ terminum exceſſiſſe; dum ſine conſcientia *Romani Pontificis* Concilium convocavit, & nos ad præſentiam ſuam, ſicut homo ſuper nos poteſtatem habens, præcepit convenire.

Deinde exponit, Beato Petro & per eum Rom. Eccleſiæ privilegium a Chriſto, ſanctiſque patribus traditum eſſe, & etiam cum ſanguinis effuſione, cum oportuit, uſque ad hæc tempora conſervatum, *ut univerſarum Eccleſiarum cauſas ipſius auctoritate diſcuteret, ac finiret; ipſa vero nullius unquam judicio ſubjaceret.* Hoc privilegium ſe velle ſuſtinere; & conſequenter, nolle ſe judicio convocati Concilii ſubmittere profitebatur.

Hoc reſponſo offenſi Cæſaris Legati mox receſſerunt, & Octavianum ſive *Victorem* Signiæ degentem acceſſerunt; & ad pedes ipſius provoluti adoraverunt. Ita ante cauſæ diſcuſſionem, & latam ſententiam, hunc ut Pontificem recognoverunt, quod poſtmodum Alexandro ejuſque fautoribus anſam præbuit, Cæſarem & Conventum ab eo indictum recuſandi.

Interim Legati Cæſaris Octavianum ad ſtatutum diem habendo Concilio Papiam duxerunt.

Imperator deciſionem quæſtionis Patribus relinquit.

Sub initium ergo Februarii anni 1160. habitum fuit *Papiæ* Epiſcoporum & Prælatorum Concilium; & adveniens Imperator dixit ad Epiſcopos: " Quamvis noverim ex officio ac dignitate Imperii penes nos eſſe poteſtatem congregandorum Conciliorum, præſertim in tantis Eccleſiæ periculis; (hoc enim Conſtantinus, & Theodoſius, necnon Juſtinianus, ſeu recentioris memoriæ Carolus magnus, & Otto Imperatores feciſſe memorantur) auctoritatem tamen definiendi hujus maximi & ſummi negotii veſtræ prudentiæ, veſtræque poteſtati committo. Deus enim conſtituit vos Sacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Et quia in his, quæ ad Deum ſunt, non eſt noſtrum de vobis judicare: tales vos, & taliter in hac cauſa hortamur habere, tanquam ſolius Dei de vobis expectantes judicium. „ His dictis, ſubſtraxit ſe a Concilio Imperator.

§. III.

De Actis Concilii Papienſis in favorem Victoris IV. & ſententia contra Alexandrum III.

Acta Concilii Papienſis.

POſthæc per ſeptem dies cauſa ventilata, Domino Octaviano, cum præſens adveniſſet, & haberet, qui partem ſuam defenderent, ceſſit litis victoria, & pro ipſo Concilium ſive Curia dedit ſententiam, condemnato Rolando & reprobato.

Hic enim " citatus legitime, Concilio ſe præſentare contumaciter abſtinuiſſe dicebatur. „ Ita refert Radevicus, & ex ipſo Baronius, qui refert, quæ pro cauſa Octaviani vulgo Victoris IV. adducta fuerunt.

Exhibet item Baronius Epiſtolam Synodalem hujus prætenſi Papienſis Concilii ad omnes undequaque directam, quæ & exhibetur *tomo* 10. *Concil. general. col.* 1392. in qua Prælati illius Conventus exponunt, quod per ſeptem dies cauſam hanc diſcuſſerint, reperierintque Octavianum legitime in Romanum Pontificem fuiſſe electum, quodque conſequenter, electio ejus ab omnibus fuerit probata: & ſequenti die " Dominus *Victor* cum proceſſione ab Eccleſia S. „ Sal-

„ Salvatoris extra civitatem, in qua fuerat ejus hoſpitium, ad Catholicam Eccleſiam glorioſe deductus eſt. Ibi religioſiſſimus Imperator ante januas Eccleſiæ eum ſuſcepit; & deſcendenti de equo ſtrepam humiliter tenuit, & apprehenſum per manum uſque ad altare conduxit, & pedes ejus oſculatus: & nos omnes Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates & omnes Principes cum univerſa multitudine, quæ præſens erat, pedes Apoſtolicos ſumus oſculati.

Alexander anathematizatur.

Deinde quid in Rolandum ſeu Alexandrum III. decretum ſit ſubjiciunt. " Proxima autem die ſequenti, id eſt Sabbatho, habito generali Concilio, Dominus Papa & nos cum illo, Rolandum Cancellarium Schiſmaticum, & ejus principales fautores accenſis candelis anathematizavimus, & *tradidimus eum Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini.*

Dicunt inter alia: " illud etiam diſcretionis veſtræ prudentiam volumus non latere, manifeſte eſſe deprehenſum, quod Rolandus Cancellarius & ejus ſequaces quidam Cardinales, vivente adhuc Papa Hadriano, conjuraverunt. Fuit autem tenor conjurationis, quod ſi, eis viventibus, Papam Hadrianum mori contingeret: Cardinalem unum de illis eligerent, qui in eadem conjuratione eſſet adſtrictus.

§. IV.

Imperator excommunicatus per Alexandrum III.

Alexander excommunicat Imperatorem.

ALexander enim intellexiſſet, quæ in hoc Papienſi Conventu contra ſe acta fuerant, " Imperatorem excommunicationis vinculo ſolemniter innodavit, & omnes, qui cum eo juramento fidelitatis tenebantur adſtricti, ſecundum antiquam Prædeceſſorum Patrum conſuetudinem (inquit Auctor vitæ Alexandri III.) ab ipſo juramento abſolvit, „ uti ex Actis Alexandri recitat Baronius ad annum 1160. reflectitque hic doctiſſimus Fleuri Hiſt. Eccl. ſcriptor *lib.* 70. *num.* 43. quod ſimilis formula excommunicationis una cum abſolutione ſubditorum a juramento fidelitatis non legatur impenſa ante ætatem Gregorii VII. quamvis auctor vitæ Alexandri III. hic aſſerat, *ſecundum antiquam Patrum conſuetudinem* ita ab Alexandro actum fuiſſe.

§. V.

De Conciliis, in quibus Alexander, & de Conventu Laudenſi in quo recognitus Victor.

Reges Galliæ & Angliæ ſavent Alexandro.

NEc deerant, qui Alexandro faverent; atque præ cæteris Reges Franciæ & Angliæ cauſam ejus tuebantur. " Et quidem Rex Anglorum congregavit omnes Epiſcopos Northmaniæ, & Abbates & Barones apud novum Mercatum, & Ludovicus Rex Francorum adunavit ſuos Belluaci; & ibi tractatum eſt de receptione Papæ Alexandri & refutatione Victoris: & conſenſerunt Alexandro, reprobato Victore. „ Ita ſcribit Robertus de Monte in Appendice ad Sigebertum ad annum 1161. & ex ipſo Labbæus *tomo* 10. *Concil. Col.* 1406.

Licet hæc in dictis Conciliis ſeu Conventibus eſſent reſoluta, noluerunt tamen dicti Reges, ſe *palam* pro Alexandro declarare, ob reſpectum, ſcilicet erga Imperatorem, donec in pleniore Conventu, auditis utrimque Patribus, cauſa plenarie fuiſſet diſcuſſa. Itaque Conventus factus eſt celebris utriuſque Regni anno 1161. *Toloſæ:* cui interfuerunt ex parte Octaviani ſeu *Victoris* duo Cardinales *Guido Cremenſis*, & *Joannes de S. Martino* & tres ex parte *Alexandri*; " qui utrimque pro ſtabiliendo jure ſuorum Principalium coram Conventu peroraverunt, „ uti refert Guilelmus Neubrigenſis *lib.* 2. *Rer. Anglican. cap.* 91. aſſeritque, Guilelmum Papienſem Cardinalem Alexandri jus adeo clare expoſuiſſe, & adverſæ partis objecta refutaſſe, " ut neuter ulterius Princeps cunctaretur, repudiato Octaviano, Dominum Alexandrum recipere, & cum Regnis ſibi ſubditis, ei de cætero in iis, quæ Dei ſunt, tanquam patri parere. „ Hæc latius relata videri poſſunt apud Labbæum *tomo* 10. *Concil. col.* 1408. & *ſeqq.*

Conventus Laudenſis Victori adhæret.

Sed his Decretis nullatenus conſentiebat Imperator, firmiter hactenus adhærens Victori tanquam unico & legitimo Pontifici, adeo ut eodem anno 1161. in Conventu Laudenſi rurſus ipſe cum ſuis Principibus, & magna copia Prælatorum confirmaverit electionem Victoris, uti videri poteſt ex Actis ejuſdem Conventûs apud Labbæum loco citato.

§. VI.

De Conciliis ſub Alexandro III. Monte-Peſſulano & Turonenſi.

Alexander excommunicat Victorem in Synodo Monte-Peſſulano.

CUm autem Imperator in Italia dominaretur, tutum ſibi ibidem morari non credidit Alexander; unde ad Regem Siciliæ confugit. Ibidem autem nec tutus conſiſtens, oportunitatem tranſeundi in Gallias præſtolabatur, ait citatus Guillelmus Neubrigenſis. Hanc nactus, mari ſe dedit menſe Aprili, relicto Romæ Julio Cardinale Legato. Tandem anno 1162. in Gallias venit; ibi a Ludovico VII. honorifice & magna cum benevolentia ſuſceptus fuit; Reſidens apud Montem-Peſſulanum, ibidem Synodum habuit in Octavianum & ipſi adhærentes, publice in eos excommunicationis ſententiam promulgans.

Concilium Turonenſe, cujus & Canones in Decretales Gregorii IX. relati.

Utque jus ſuum amplius firmaret, Synodum ampliorem in annum ſequentem in Urbe Turonum, (cujus Archiepiſcopus priori interfuerat) in Octavis Pentecoſtes indixit, ipſeque præſens interfuit.

Hoc eſt famoſum illud Turonenſe Concilium, durante hoc Schiſmate celebratum, cujus plures Canones in Decretales Gregorii IX. relati hodie non minimam juris Canonici partem conficiunt.

§. VII.

Acta Concilii Turonenſis contra Victorem.

Hoc Concilium celebratum an. 1163.

DE hoc Concilio legitur in vita Alexandri III. " Et quoniam tempus Concilii celebrandi imminebat, quod in Octavis Pentecoſtes *Turonum* convocaverat: exivit de Pariſiis, & tranſiens per Carnotum, ad Turonis civitatem celeriter remeavit. Anno igitur Dominicæ Incarnationis 1163. Indictione undecima, anno quarto ſui Pontificatûs, quarto decimo kalendas Junii ſupra dictus Alexander Papa in Eccleſia S. Maurilii Turone Concilium celebravit.

In eo adfuere 124. Epiſcopi & 17. Card.

Huic Concilio interfuerunt cum ipſo Papa Cardinales 17. Epiſcopi 124. Abbates 404. & aliorum tam Clericorum quam Laïcorum maxima multitudo, uti habet Præfatio Concilii Canonibus præfixa apud Labbæum *tomo* 10. *Concil. col.* 1418.

Nec tantum Epiſcopos Gallicanos, ſed & aliorum Regnorum huic Concilio interfuiſſe teſtatur Matthæus Pariſ. ad ann. 1163. ſcribens, quod " ad ejus convocationem, permiſſione Regis Angliæ venerint Archiepiſcopi, Epiſcopi & alii Angliæ Prælati, Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus cum ſuis Suffraganeis, & ad dexteram Papæ in Concilio ſedit, & Archiepiſcopus Eboracenſis Rogerus ad ſiniſtram cum ſolo Epiſcopo Dunelmenſi,

Addit Hiſtoria Vizeliacenſis *lib.* 4. præter omnium Provinciarum Galliæ Epiſcopos, necnon ſupra nominatos Anglicanos, etiam interfuiſſe *Scotorum* & *Hibernenſium* Præſules,

De

Digitized by Google

Victor Anathematizatus.

De Actis in hoc Concilio ſcribit inprimis *Robertus de Monte*, qui præſens aderat, in Appendice ad Sigebertum, illud actitatum, quod Alexander Papa, reddita pleniſſima ratione de ſui legitima ad Pontificatum promotione, ingeſſerit de intruſione & invaſione Octaviani querelam, quo factum eſt, ut in ipſum Octavianum atque complices ejus omnes, fuerit reiteratum anathema.

Acta Concilii Papienſis improbantur.

Nec tantum Octaviani electio reprobata, ipſeque & complices ejus anathemanzati, ſed & *Acta Papienſis Concilii, in quo Victor & Fredericus præfuerant, damnata fuerunt.* Uti ſcribit Tillius in Chronico Francorum.

Et quis ambigit, quin hic fuerit primarius hujus Concilii per Alexandrum indicti ſcopus, hujuſque cauſæ agitatio præcipua hujus Conventus materia?

Legitur nihilominus in Actis Alexandri de hoc Concilio: " In eo nimirum *Apoſtolica Conſtituta ſunt pro-* " *bata & hæc Capitula roborata denuo & promulgata.*

OBSERVATIONES (a).

IN CANONES TURONENSES.

Canon Primus.

Ut Præbendæ qualibet non recipiant ſectiones. Relatus in cap. 8. X De Præbendis.

Observatio.

Inhibetur diviſio præbendarum.

PRimus horum Canonum, diviſionem præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibet; relatus in *cap* 8. X *de præbendis.* Ejuſque meminit Innocentius III. in *cap.* 2. X *eod.* reſpondens Epiſcopo Brixienſi, quod electio duorum ad eamdem præbendam de rigore juris penitus ſit caſſanda; quia " ſi duo (ait) unam præbendam tenerent, il- " lud eſſet contra *Concilium Turonenſe*, quod præben- " darum prohibet ſectionem. " Et rurſus in *cap.* 26. X *eod.* idem Innocentius reſpondit integram præbendam uni aſſignandam, *cum Turonenſis ſtatuta Concilii ſectionem inhibeant præbendarum.*

Impoſitio penſionis huic Canoni adverſatur.

Hinc uno conſenſu Canoniſtæ concludunt, hoc Turonenſis Concilii Decreto prohiberi præbendarum ſectionem, ſive fructuum diviſionem. Inde ulterius communiter concludunt impoſitionem penſionis huic Decreto adverſari, nec niſi mediante diſpenſatione ex juſta cauſa ſuſtineri poſſe; ut latius oſtendi in Diſſert. *De penſionibus.*

Canon II.

Quo Clericis uſuræ prohibentur, cap. 1. X de Uſuris.

Observatio.

Canon 2. contra uſuras truncate refertur in Decretalibus.

SEcundus Canon dirigitur contra exercentes certum genus uſurarum; referturque in *cap.* 1. X *de Uſuris*, ſed truncatus; quæ truncatio ipſum ſenſum obſcurum reddit. Dicitur enim, quod *generalis Concilii decrevit auctoritas, ut nullus conſtitutus in Clero, vel hoc, vel aliud genus uſuræ exercere præſumat*, non exprimendo certum genus uſuræ cui relativum *hoc* reſpondeat. Id autem in parte a Raymundo omiſſa claris terminis exprimitur, nimirum illud genus uſuræ, quod committunt, qui *commodata pecunia indigentibus poſſeſſiones eorum in pignus accipiunt, & provenientes fructus percipiunt ultra ſortem*; uti legitur in integro Canone, & in prima Decretalium collectione; atque ex hac ſupplevit Antonius Contius in parte deciſa, & ad calcem dicti *cap.* 1. apud Gregorium IX. hodie in Corpore Juris Canonici correcto ſubjicitur.

Pactum anticreſeos damnatum.

Ad hunc Canonem indubie reflexit Innocentius III. in *cap.* 6. X *de pignoribus*, declarans, poſſeſſiones obligatas pignori debitori eſſe reſtituendas ſi, fructus earum a creditoribus percepti ipſum debitum *exæquent, cum ſecundum* Canonicas Sanctiones *fructus reſtitui, & in ſortem debeant computari.* Quod in nullo Canone tam aperte, quam in præſenti deciditur.

Hinc uno conſenſu tradunt Canoniſtæ, præſenti Canone, pactum *Anticreſeos* eſſe damnatum tanquam uſurarium.

Canon III.

Ne Prælati Decimas temere in Laïcos transferant, cap. 17. X de Decimis.

Observatio.

TErtius Canon relatus in *cap.* 17. X *de Decimis*, eſt contra Epiſcopos & Prælatos Eccleſiæ, qui Laïcos de Decimis & Eccleſiis diſponere ſinunt, & eos in *devia mortis impellunt, qui prædicatione eorum ad viam vitæ fuerant revocandi*; applicans ipſis illud Oſee cap. 4. v. 8. *peccata populi mei comedunt, & ad iniquitatem provocant animas eorum.* Quæ verba Prophetæ, quare hic omiſerit Raymundus, neſcio: ſed a Contio ſuppleta ſunt in parte deciſa.

Pœna decreta.

Decernitur igitur, *quod ſi quis alicui in ſeculo remanenti Eccleſiam, decimam, oblationemque conceſſerit, ſtatu ſuo, ſicut arbor, quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur, & donec ſe emendet, dolore ſuæ jaceat ruinæ proſtratus.* Ita legitur apud Raymundum ex veteri Decretalium collectione ſecunda. At in Canone apud Labbæum, ultima periodus exprimitur his verbis: *Et donec ſe emendet, & lapſum ſuum deflens, ſubjaceat dolore proſtratus.*

Circa ſimiles abuſus.

Conſtat, circa hæc tempora, Epiſcopos alioſque Eccleſiæ Prælatos, decimas aliaque bona Eccleſiaſtica in Laïcos adulationis, aut alicujus Beneficii ſibi conciliandi cauſa in præjudicium Eccleſiarum præſertim Parochialium, frequenter cum ſummo Eccleſiarum etiam ſpirituali detrimento tranſtuliſſe. Uti *in Jure Eccleſ. parte* 2. *ſect.* 4 *tit.* 2. *cap.* 4. *alias tit.* 33. notavimus; atque de ſimili temeraria, injuſta & Eccleſiæ præjudicioſa conceſſione hic agitur.

Canon hic ſoli Alexandro III. adſcribitur in Decretalibus.

Refertur hic Canon in citato *cap.* 17. ſub nomine *ſolius* Alexandri III. uti & in ſecunda Decretalium collectione apud Antonium Auguſtinum, licet inter Canones Concilii *Turonenſis* paſſim ab omnibus referatur, & in collectione Conciliorum huic Concilio adſcribatur (*b*).

(a) Quod ex Textu horum, cæterorumque Canonum in hoc Tomo in *Obſervationibus* adducetur, deſumetur ex Corpore juris Canonici; & quandoque varians lectio Canonis, prout in Concilio extat apud Labbæum, notabitur per litteram (C.)

(*b*) Ante duodecimum ſeculum nulla deprehenditur Synodus, cujus Decreta ſub nomine Pontificis tanquam Præſidis Concilii concepta fuerint. Antea loquebatur & decernebat ſuo nomine Synodus; inde eſt, quod Synodi ante ſeculum duodecimum habitæ ſuo nomine, non autem nomine Præſidentis Decreta ſua conceperint: credebatur equidem merito, quod, cum Decreta ex communi Epiſcoporum congregatorum auctoritate fierent, deberent illa adſcribi omnibus Epiſcopis, non autem ſoli Præſidenti. At duodecimo ſeculo & ſubſecutis temporibus complures invenimus Synodos, in quorum Decretis loquitur ſolus Præſidens, quaſi a ſui unius auctoritate ea profecta eſſent, & aliis Epiſcopis uſus eſſet veluti Conſiliariis, quorum conſenſum requireret.

Digitized by Google

CANON IV.

De Albigenſium conſortio fugiendo.

OBSERVATIO.

CAnoe quartus eſt contra Albigenſes hæreticos, qui in partibus Toloſæ exorti, ad vicina loca ſe diffundebant, cum quibus omne commercium vetat.

Extat hic Canon in prima Decretalium collectione, ſed eum Raymundus omiſit.

CANON V.

Ne Sacerdotes ad regendas Eccleſias annuo pretio conducantur, cap. 3. X Ne Prælati vices ſuas.

OBSERVATIO.

QUintus Canon relatus in *cap.* 3. X *Ne Prælati vices ſuas &c.* reprobat enormem conſuetudinem, quæ in quibuſdam locis contra SS. Patrum conſtitutiones invaluerat, ut ſub *annuo pretio* ſacerdotes ad Eccleſiarum regimen conſtituantur, ratione hac notanda adducta: *Quia dum ſacerdotium ſub hujuſmodi mercede venale diſponitur, ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur.*

Invaluerat quoque mos, ut Eccleſiæ, id eſt, ipſe titulus Eccleſiaſticus, omneſque proventus concederentur aliis, puta Monaſteriis aut hominibus privatis tum Eccleſiaſticis tum etiam Laicis: atque hi conſtituerent Presbyteros ad obeunda officia, ea conditione ut Presbyteri illi Temporalia *ad Firmam* conſequerentur, & pretium annuum iis, a quibus erant conſtituti, perſolverent. Eoque pervenerat abuſus, ut ii præ aliis in Eccleſiis conſtituerentur Presbyteri, qui majus pretium ſeu majorem penſitationem annuam offerebant. Ejuſmodi enormes abuſus perſtringit Canon Turonenſis.

Ad idem tendunt Canones prohibentes conſtitui in Eccleſiis conductinos Sacerdotes, quibus certum pretium annuum addicebatur, quos refert Antonius Auguſtinus in Epitome Juris Pontificii *lib.* 6. *tit.* 19. Utinam nec hodie ſimiles pluras conſtituerentur Sacerdotes!

CANON VI.

Contra Simoniacam Avaritiam Clericorum cap. 8. X *de Simonia.*

OBSERVATIO.

Pretii exactio pro ingreſſu in Religionem, vel pro Beneficio Eccleſiaſtico.

CAnon ſextus in *cap.* 8. X *de Simonia*, redarguit Clericorum avaritiam, præmiſſa hac multum notanda præfatione, a Raymundo omiſſa, & a Contio pro parte dumtaxat ſuppleta. *Quia non ſatis utiliter in populo avaritia redarguitur, ſi ab his, qui in Clero conſtituti videntur, & præcipue contempto ſeculo Religioſum nomen profitentur & Regulam, modis omnibus non cavetur, prohibemus, &c.* ita legitur apud Labbæum *tomo* 10. *Concil. col.* 1420.

Tum prohibet, *ne ab iis, qui ad Religionem tranſire volunt, aliqua pecunia requiratur: nec Prioratus vel Capellaniæ Monachorum vel Cleric. annua diſtractione vendantur, nec ab eo, cui regimen ipſarum committitur, pro earum* (ſeu illa) *commiſſione ullum exigatur pretium.* Unde quidquam ab ingrediente Monaſterium exigi vetat.

Ratio interdictæ hujus exactionis.

Additur ratio a Raymundo prætermiſſa: *Hoc autem Simoniacum eſſe SS. Patrum auctoritas manifeſte declarat*; & ulterius concludit, quod *quiſque contra hoc Decretum attentare præſumpſerit, tam ille qui dedit, quam ille qui receperit, vel conſenſerit, partem ſe cum Simone non dubitet habiturum.* Hæc verba *vel conſenſerit*, apud Labbæum non extant in textu, ſed ad marginem notantur; neque leguntur apud Baronium.

Ulterius ſtatuit, ut *pro ſepultura quoque & Chriſmatis & olei receptione* (ſive *perceptione*) *nulla cujuſque pretii exactio intendatur.*

His omnibus ſubjicit notabilem & utilem hanc regulam: *Nec ſub obtentu cujuſquam conſuetudinis reatum ſuum quis tueatur: quia diuturnitas temporis non diminuit peccata, ſed auget.*

Nec in his conſuetudo contraria tollit reatum.

Utinam hanc regulam ſerio attenderent Monaſteriorum Directores aut Directrices, qui ſub obtentu receptæ conſuetudinis, paſſim ab iis, qui ad Religionem tranſire volunt, pecuniam requirunt, & de ea turpiter & quaſi de re profana paciſcuntur & mercantur!

Item qui ſua Beneficia aliis reſignant ſive dimittunt ſub annuo pretio quod nomine *Penſionis* tegunt. De quo videri poteſt Diſſertatio noſtra *de Penſionibus.*

Merito quoque hanc regulam attendunt, qui ſub prætextu receptæ conſuetudinis, de Juribus ſepulturæ, & ſimilium ſpiritualium functionum, quaſi de earum pretio cum maximo fidelium ſcandalo paciſcuntur; de quo videnda, quæ dixi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3.

CANON VII.

Ne Archipresbyteri Judices conſtituantur ſub annuo pretio. Cap. 2. X *Ne Prælati vices ſuas.*

OBSERVATIO.

SEptimus Canon relatus in *cap.* 2. X *Ne Prælati vices ſuas, &c* vetat Decanos vel Archipresbyteros ad agendas vices Epiſcoporum vel Archidiaconorum, & quaſi judices in determinandis ſeu dijudicandis cauſis ſub annuo pretio ſtatui: quia id ad *Sacerdotum gravamen*, & ſubverſionem judiciorum non eſt dubium redundare.

Hoc tendebat in everſionem judiciorum & ſubditorum oppreſſionem.

Et ſane quis dubitet, quin Decani, dum ſub onere pendendi Epiſcopis aut Archidiaconis *annuum pretium* ad terminandas cauſas conſtituuntur, pretium illud a Sacerdotibus aliiſque cauſas coram ipſis ſuſtinentibus, quovis modo & prætextu recipere conabuntur, neque dubitabunt vendere quod emerunt; idque non ſine judiciorum ſubverſione, & litigantium ſummo gravamine, & frequenti innocentium oppreſſione.

Pœna in contravenientes.

Unde ſubjungit Canon, *Quod ſi quis de cætero fecerit, removeatur a Clero, Epiſcopus autem, qui hoc ſuſtinuerit, & Eccleſiaſticam Juriſdictionem* (ſive melius C. *Eccleſiaſtica Judicia*) *ſua patitur diſſimulatione perverti, diſtrictione Canonica percellatur.*

Hic rurſus ſat inſinuat *perverſionem Judiciorum* ex hujuſmodi perverſa Decanorum & Judicum pecuniaria electione ſequi.

Apud RR. ſevere vetitum, ne Judices, *dato pretio* conſtituerentur.

Hinc etiam apud Romanos Gentiles ſeveriſſime vetitum fuit, ne Judices, *dato pretio* conſtituerentur; quod & Principes noſtri frequenter edixerunt, etiam neceſſitate juris-jurandi conſtringentes ipſos novos creandos Magiſtratus de nullo dato aut promiſſo; uti late deduximus in Diſſertatione ad *Legem Juliam de Ambitu.*

CANON

CANON VIII.

Ne Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant. Cap. 3. X Ne Clerici vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant.

OBSERVATIO.

OCtavus Canon relatus in *cap.* 3. X *Ne Clerici vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant*; ſtatuit, ut nulli omnino *poſt votum Religionis & poſt factam in aliquo loco Religioſo Profeſſionem, ad Phyſicam legeſve mundanas legendas permittatur exire.* Rationem præmiſit: *Ne occaſione ſcientiæ ſpiritualis viri mundanis rurſus actionibus involvantur.*

Varietas lectionum hujus Can. Circa hunc Canonem præ cæteris plures variantes lectiones notantur apud Labbæum; nullus tamen codex notatur, in quo legatur conjunctio *Et*, quam Raymundus poſuit inter verbum *Religionis* & verbum *poſt factam*; quæ conjunctio nec in antiqua Decretalium collectione invenitur.

Studium Medicinæ ac legum mundanarum Monachis vetitum. Per *Phyſicam* hoc Canone intelligi ſcientiam *Medicinæ*, uti & per *legentes Leges mundanas*, *ſcholares* ſeu diſcentes, non autem *docentes* ſufficienter ſignificat prætextus, quo ad ſtudia hæc Dæmon in Angelum *Lucis* ſe more ſolito transfigurans, viros Religioſos impellere dicitur, nimirum *ſub obtentu* LANGUENTIUM *fratrum conſulendi* CORPORIBUS, *& Eccleſiaſtica negotia fidelius pertractanda.*

Hanc interpretationem confirmat, non ſolum auctor Rubricæ in Decretalibus, ſed etiam Honorius III. *cap.* 10. X *eodem.*

Pœna in transgredientes. Extat & hic Canon in Appendice ad Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. *parte* 27. *cap.* 2. ubi poſt pœnas inflictas Religioſis, qui ad *Phyſicam* aut *Leges mundanas* legendas exierint, & intra duorum menſium ſpatium non redierint, adjicitur hæc clauſula, Epiſcopos & Superiores Regulares ſpectans, quæ nec in Concilio Turonenſi, nec in antiqua, nec etiam in Gregoriana Decretalium collectione occurrit: *Epiſcopi vero, Abbates, Priores, tantæ enormitati conſentientes, & non corrigentes, ſpolientur propriis honoribus, & ab Eccleſiæ liminibus arceantur.*

Quamvis pœnæ hac Decretali, & multo magis per dictam clauſulam expreſſæ in deſuetudinem abierint, ſemper tamen judicatum eſt, non tantum viros Religioſos, ſed & Clericos cum ſumma moderatione ſtudio Medicinæ, Legumve mundanarum ſe debere applicare: quemadmodum latius expoſui in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 1. *cap.* 6.

CANON IX.

Quo reprobantur Ordinationes per Octavianum eique adhærentes factæ.

OBSERVATIO.

NOnus Canon Ordinationes factas ab Octaviano, & aliis Schiſmaticis & Hæreticis evacuat, & irritas omnes eſſe decernit. *Hic Canon quare in Decretalibus omiſſus.* Verum hic Canon nec in antiqua Decretalium collectione, nec in Gregoriana hodierna collectione extat: veriſimiliter, quia in Concilio Lateranenſi ſub hoc Pontifice, poſt extinctum Schiſma fuerit hic Canon renovatus & extenſus extatque in *cap.* 1. X *De Schiſmaticis* de quo infra ad Canones illius Concilii.

CANON X.

De immunitate Eccleſiaſtica.

OBSERVATIO.

CAnon decimus continet prolixum Decretum de immunitate rerum Eccleſiaſticarum. *Non eſt relatus in Collect. Greg. IX.* Extat quidem in antiqua collectione Decretalium ſecunda apud Antonium Auguſtinum. *Lib.* 3. *tit.* 27. *cap.* 1. ſed in noſtram Gregorianam relatus non eſt, neque in foro hodie in uſu eſt.

Cæterum extat & ſub nomine *Alexandri III. in Concilio Turonenſi* quidam Canon ſive Decretum in *cap.* 4. X *de pœnis*: at in prima collectione apud Ant. Auguſt. *cap.* 5. eodem titulo refertur ſimpliciter ſub nomine *Alexandri III.* uti & in Appendice ad Concilium Lateranenſe *parte* 3. *cap.* 2. quod & jam pridem notavit Antonius Auguſtinus, in notis ad primam Decretalium collectionem, additque " ſed hoc " ego caput neque in hiſtoria Anglicana Guiliel. Neu- " brigenſis, neque in veteri Pontificali, ubi alia ca- " pita ſunt ejus Concilii, invenire potui. " *Alius Canon extans in Decretalibus Greg. ſub nomine Alexandri III. in Conc. Tur inter Canones hujus Concilii non reperitur.* Neque reperitur hic Canon in antiquo codice Canonum Vaticano, qui ejuſdem Concilii Canones exhibet, & e quo Baronius aliquot variantes lectiones notavit, neque inter Canones hujus Concilii apud Labbæum in collectione Conciliorum. Itaque non ſine fundamento ambigitur, num hic Canon revera ab Alexandro fuerit Concilio propoſitus.

DISSERTATIO.

IN CONCILIUM LATERANENSE III. SUB ALEXANDRO III. EJUSQUE CANONES.

§. I.

OCCASIO ET INDICTIO HUJUS CONCILII.

Conc. Lateranenſe III. anno 1179 poſtquam Caliſtus III. antipapa ceſſerat. SChiſma in Eccleſia Romana, de quo in Diſſertatione præcedenti actum eſt, annis circiter viginti duravit, quo tempore tres contra Alexandrum III. in Romanos Pontifices electi fuere, & pro Romanis Pontificibus a Frederico Imperatore, aliiſque nonnullis Principibus & populis agniti fuere; donec tandem anno 1177. Venetiis pax ſub certis conditionibus concluſa & Alexander ut *unicus* ac *legitimus* Pontifex ab Imperatore totaque Eccleſia agnitus fuit.

Pace hac concluſa, Alexander anno ſequenti menſe Martio Romam venit, ubi ſumma lætitia & honorificentia exceptus, & ab omnibus pro legitimo ac unico Romano Pontifice agnitus fuit; acceſſitque ipſum Joannes Strumenſis (qui tum in Papatu contra ipſum ſedebat ſub nomine Caliſti III.) qui reatum ſuum recognoſcens, veniamque ab Alexandro humiliter expoſtulans, ipſum quoque tanquam legitimum Pontificem agnovit: ipſeque Alexander hunc Antipapam ſic humiliatum conſtituit Archiepiſcopum Beneventanum: ſicque tandem Schiſma hoc plane extinctum fuit; ipſeque Alexander tanquam *unicus* ac legitimus Romanus Pontifex ſedit.

Ut tamen in Pontificatu amplius firmaretur, ipſique Schiſmatici iiſque faventes validius comprimerentur, & ad unitatem Eccleſiæ reducerentur; necnon & Hæreſes, durante Schiſmate, vel exortæ, vel pro-

propagatæ profligarentur; ipſaque Eccleſiaſtica Diſciplina occaſione Schiſmatis multum collapſa reſtauraretur, reſolvit Alexander, Concilium generale convocandum eſſe.

Commendatur Conciliorum generalium celebratio. Illud indixit in annum ſequentem 1179. celebrandum prima Dominica quadragesimæ in ipſa Urbe Roma, uti liquet ex litteris indictionis, quæ extant apud Labb. *tomo* 10. *Concil. general. col.* 1506. in quibus & inter cætera ſcribit, quod Concilia *generalia* cum primis utilia ſint, *quod bonum ſecundum conſuetudinem antiquorum Patrum provideatur, & firmetur a multis: quod ſi particulariter fieret, non facile poſſet plenum robur habere.*

Miſſi per omnes orbis partes Legati ad convocandos Prælatos. De Concilii hujus indictione ſcribit Robertus de Monte in Appendice ad Chronicon Sigeberti ad annum 1179. " Alexander Papa miſit Octavianum Subdiaconum Romanæ Eccleſiæ ad Rotomagenſem „ Provinciam, ut convocaret Archiepiſcopum & Suffraganeos ejus, & Abbates illius Provinciæ. Et „ miſit ſimiliter alios Subdiaconos ad Orientem, & „ Occidentem, & Meridiem, & Septentrionem, ut „ convenirent ad Concilium generale, quod erat futurum proxima quadrageſima in civitate Romæ.

Et in auctuario Aquicinctino ad idem Chronicon apud Miræum legitur ad annum 1178. " Alexander „ Papa Subdiaconos Cardinales ad ſummovendum „ Concilium in quadrageſima anni ſequentis celebrandum per totum ferme Chriſtianiſmum dirigit.

Conformiter ad has indictionis litteras, celebratum fuit hoc Concilium menſe Martio anno 1179. Romæ in Baſilica Lateranenſi; a qua & nomen accepit; dictumque Concilium generale Lateranenſe III.

§. II.

De his, qui huic Synodo interfuerunt; & de ejuſdem Concilii Canonibus.

Numerus 300. patrum. CONveniſſe ad hanc Synodum 300. Epiſcopos non tantum ex partibus Occidentis, ſed & Orientis, teſtis eſt Willelmus Tyrius, qui & ipſe Synodo interfuit; ſcribit autem *lib.* 21. *de Bello Sacro cap.* 15. " Anno ab Incarnatione Domini 1178. qui erat Regni Domini Balduini quarti annus quintus, menſe „ Octobri, cum anno præcedente indicta eſſet per „ univerſum Latinorum orbem, Romæ Synodus Generalis, ad eandem Synodum vocati, profecti ſunt „ de noſtro Oriente, Ego Willelmus Tyrenſis Archiepiſcopus, Albertus Bethlehemita Epiſcopus, „ Heraclius Cæſarienſis Epiſcopus, Romanus Tripolitanus Epiſcopus, Petrus Prior Eccleſiæ Dominici Sepulchri, Raynaldus Abbas Eccleſiæ Montis „ Sion, &c.

Relatis iis, quæ in itinere ſibi acciderant, ſubjungens ait: " per idem tempus (nimirum XII. Kal. „ Aprilis) Romæ celebrata eſt Synodus in Baſilica „ Conſtantiniana, quæ dicitur *Lateranum*, trecentorum Epiſcoporum, Pontificatus Domini Alexandri „ vigeſimo, menſe Martio Indictionis duodecimæ, „ quinta die menſis.

Scribit quoque Rogerus De Hoveden in Annalibus Anglicanis quod anno 1178. " poſt Natale Domini „ venerint de Hibernia in Angliam Laurentius Dublinenſis, & Catholicus Tuamenſis Archiepiſcopi & „ quinque vel ſex Epiſcopi, Romam ad Concilium „ ituri. Similiter de Regno Scotiæ tranſierunt per „ Angliam Epiſcopi & Abbates quam plures.

Addit citatum Auctuarium Aquicinctinum, quod quidam Epiſcopi de Græcia Legatos ſuos eodem miſerint.

E Gallia magno numero adfuere, quorum nomina Sedeſque exhibet fragmentum Actorum extans *tomo* 10. *Concil. col* 1530. inter quos e Provincia Rhemenſi ex Belgio noſtro numerantur Deſiderius Morinenſis, & Rogerus Cameracenſis; & e Provincia Colonienſi, Rudolphus Leodienſis.

Addit Auctuarium Aquicinctinum: " Abbatum „ etiam interfuit innumera pene multitudo.

Convocata autem fuit hæc Synodus, ut jam notatum eſt, & in litteris indictionis expreſſerat Alexander; primo ut ratio iniretur reducendi Schiſmaticos ad Eccleſiam, vel eoſdem rebelles damnandi: quæ indubie primaria, ſi non unica ex intentione Pontificis, fuit. Dein ut damnarentur hæreſes; ac denique ut labefactata in multis Eccleſiaſtica Diſciplina reſtituerentur. 27. Capitula, ſeu Canones.

De his itaque edita ſunt 27. Capitula *omni laude digniſſima*, ait Matthæus Pariſienſis ad ann. 1179.

Pleraque autem in Decretalibus Gregorii IX. extant, ac notabilem hodierni Juris Canonici partem conſtituunt; quapropter non inutile judicavi eorum compendium cum aliquibus ad ea obſervationibus hic exhibere (*a*).

(*a*) Legatur, quod de Actis Concilii Lateranenſis tertii retulit D. Salmon in ſuo opere, patrio idiomate conſcripto, cujus hic eſt titulus. *Traité de l'étude des Conciles*; quod legendum cenſemus, extat *pag.* 312. *Edit.* 1724.

OBSERVATIONES.

IN CANONES VULGO CONCILII LATERANENSIS III. SUB ALEXANDRO III.

CANON I.

De forma in electione Romani Pontificis obſervanda. Cap. 6. ꝫ de Elect.

OBSERVATIO.

Duæ partes Cardinalium in electione R. Pontificis requirit Canon. QUandoquidem Patribus compertum eſſet quam perniciosum Eccleſiæ & Reipublicæ eſſet Schiſma, præſertim in Eccleſia Romana, ſive inter duos ad Pontificatum electos, & de Pontificatu contendentes, ut in futurum huic malo occurrerent, Canone primo formam in electione R. Pontificis obſervandam, præſcribendam cenſuerunt: referturque hic Canon in *cap. 6.* ꝫ *de electione, & Electi poteſtate,* ſub nomine *Alexandri III. ex Concilio Lateranenſi,* notaturque in margine: quod (Concilium) *celebratum eſt Romæ ſub anno* 1178. *ſub Alex. Papa III. aſſiſtentibus* 274. *Epiſcopis menſe Martio.* Si ſincera & vera ſit hæc nota, minor fuit numerus Epiſcoporum, qui huic Concilio interfuerunt, quam prædicti Auctores interfuiſſe dixerunt.

Interim in hoc Canone inprimis decernitur, quod *nulla cenſeatur Romani Pontificis electio, in qua* DUÆ PARTES *Cardinalium non conſpiraverunt.*

Electioni Ordinariæ derogatur. Hoc hic primum, contra Ordinariam & hactenus ſolitam formam electionis, qua a majore & ſaniore parte electus, pro legitime electo habetur, ſtatutum eſſe agnoſcit Concilium, declarans expreſſe, quod *ex hoc nullum* CANONICIS *Conſtitutionibus & aliis Eccleſiis præjudicium generetur, in quibus majoris & ſanioris partis debet ſententia prævalere. Quia* (ait) *quod*

quod'ſit in dubium venerit, Superioris poterit judicio diffiniri. In Romana vero Eccleſia aliquid ſpeciale conſtituitur, quia non poteſt recurſus ad Superiorem haberi.

Electio R. P. uſque ad ſeculum XII. ſecundum formam Ordinationis fiebat.

Electionem Romani Pontificis pluribus ſeculis factam fuiſſe ad inſtar electionis aliorum Epiſcoporum, nimirum ab Epiſcopis, Clero & Populo expeditum eſt; eamque formam electionis expreſſit ſeculo etiam undecimo Nicolaus II. in Decreto quod extat apud Gratianum *Diſt.* 23. *Can.* Omnes I. & integrum habemus *tomo* 9. *Concil. col.* 1103. quo ſtatuitur, ut " obeunte Romanæ Univerſalis Eccleſiæ Pontifice; „ inprimis *Cardinales Epiſcopi* diligentiſſime ſimul de „ electione tractantes, mox ipſi *Clericos Cardinales* „ adhibeant; ſicque *reliquus Clerus & populus* ad con„ ſenſum novæ electionis accedant; nimirum præ„ caventes, ne venalitatis morbus aliqua occaſione „ ſubrepat.

Dicit quidem: " Quia Sedes Apoſtolica cuncta in „ orbe terrarum præfertur Eccleſiis, atque ideo ſuper „ ſe Metropolitanum habere non poſſit; „ ſed mox adjungit: " *Cardinales* Epiſcopi procul dubio *Metro„ politani Officio* funguntur, qui videlicet electum E„ piſcopum ad Apoſtolici culminis apicem provehant.

Sicuti ergo in electione Metropolitani Provinciales Epiſcopi fungebantur vice Metropol. atque electioni præſidebant, eam dirigebant & probabant; ita quoque Epiſcopi Romanæ Provinciæ, ac Romæ adjacentes, qui ſeculis poſterioribus dicti fuere *Epiſcopi Cardinales*, electioni Epiſcopi præſidebant, eamque dirigebant & probabant.

Quo autem tempore forma electionis Pontificis mutata fuerit, non perinde conſtat; videturque id ſeculo XII. cœptum fuiſſe: teſtaturque Onuphrius in notis in Platinam in vita Innocenti II. ſub hoc Pontifice, primum Populum Romanum a Pontificiis comitiis omnino excluſum fuiſſe; atque primum " ſine ul„ lo Populi interventu Papam creatum eſſe, mortuo „ Innocentio II. Cæleſtinum ſecundum.

Et idem Onuphrius in notis ad vitam Alexandri III. relato Schiſmate diuturno quod tempore hujus Pontificis fuit, ait: " Ex cujus rei occaſione, Clero „ omnino & Populo a Pontificis electione excluſis, „ ea ad *Cardinales Solos* tunc primum redacta eſt. Dicitque Boëtius Epo in *Tractatu de Regalibus num.* 189. quod teſtentur paſſim Hiſtorici illius temporis, quo modernum Decretum in Concilio Lateranenſi eſt editum, eo Decreto *ſolis* Cardinalibus electionem Pontificis eſſe conceſſam.

Ab hoc tempore mire crevit dignitas Cardin.

Hinc & notant communiter Doctores, a tempore editi hujus Decreti, mirum in modum creviſſe auctoritatem & dignitatem Cardinalium; utpote a quibus tota Pontificis electio cœpit ab eo tempore dependere.

Hoc quoque manifeſtum, ex antiqua forma electionis, quod tunc nondum eſſet nota ratio in præſenti Canone allegata, quod in hac electione *non poſſit recurſus ad Superiorem haberi*.

Porro præter formam in electione Pontificis R. hic præſcriptam, plura a ſubſequentibus Pontificibus præſcripta fuere, uti notabitur ad Canonem ſeu Conſtitutionem II. Concilii Lugdunenſis ſub Gregorio X. relatam in *cap.* 3. *de Elect. in VI.*

Canon II.

Quo irritæ declarantur Ordinationes a Victore IV. Paſchale II. & Calixti III. Cap. 1. ꝟ de Schiſmaticis.

Observatio.

Canon 2. hujus Concilii Lateranenſis relatus eſt in *cap.* 1. *de Schiſmaticis*, ſed truncatus.

Hic Canon irritas declarat Ordinationes ab Octaviano & Guidone Hæreſiarchis, nec non & Joanne Strumenſi, qui eos ſecutus eſt, factas; uti & factas ab Ordinatis ab iis.

Hi tres, ut ſupra dictum eſt, ſederant in Schiſmate contra Alexandrum, Octavianus ſub nomine Victoris IV. Guido autem ſub nomine Paſchalis II. & Joanes Strumenſis ſub nomine Calixti III. Et quidem duo Priores in Schiſmate mortui hic ſpecialiter *Hæreſiarchæ* dicuntur.

Hujus Decreti meminit citatum Anctuarium Aquicinctinum ſcribens: " ibi (ſcilicet in hoc Concilio) „ Dominus Papa Ordinationes factas ab Octaviano „ & Guidone & Joanne Strumenſi, qui eos fuerat ſe„ quutus, irritas eſſe cenſuit.

Apud Raymundum nulla fit mentio *Joannis Strumenſis*. Eum veriſimiliter omiſit Raymundus, quia cum Schiſmati renuntiaſſet, & Alexandrum pro legitimo Pontifice agnoviſſet, credidit Raymundus, ejus nomen eſſe celandum, & honori ipſius eatenus eſſe conſulendum.

Decretum Innoc. II. contra Ordinationem Petri Leonis.

Inſuper in Canone dicit Alexander, ſe hæc ſtatuere, *quod a Prædeceſſore noſtro* (ait) *felicis memoriæ Innocentio factum eſt, innovantes*. & indubie hic indicare voluit *Innocentium II.* contra quem in Schiſmate ſedit *Petrus Leonis*: occaſione cujus Decretum hoc, cujus hic Alexander meminit in Concilio Lateranenſi ſub dicto Innocentio, anno 1139. *Can.* 30. editum eſt, ubi ſic habetur: " Ad hæc Ordinatio„ nes factas a Petro Leonis & aliis Schiſmaticis & Hæ„ reticis evacuamus, & irritas eſſe cenſemus. „ Supradicta hæc autem omiſit Raymundus; ſed ſupplevit Contius.

Adjicit præterea hic Canon, quod qui *Beneficia aut dignitates per prædictos Schiſmaticos impetraverint, careant impetratis. Alienationes quoque quæ per eoſdem Schiſmaticos, ſeu per Laicos factæ ſunt de rebus Eccleſiaſticis, careant omni firmitate, & ad Eccleſiam ſine omni onere revertantur. Si quis contra ire præſumpſerit, excommunicationi ſe noverit ſubjacere.*

Schiſmati ſponte adhærentes a Beneficiis ſuſpenduntur.

Denique decrevit, illos, qui *ſponte juramentum de tenendo Schiſmate præſtiterunt, a ſacris Ordinibus & dignitate manere ſuſpenſos.*

Notæ Molinæi ad hunc Canonem.

Carolus Molinæus ad citatum *cap.* 1. ꝟ *de Schiſmaticis* appendit hanc notam: " Alexander (ſcilicet „ III., qui cum diu in Gallia profugiſſet, tandem „ Frederici Ænobarbi Venetorum auxilio capti, *Col„ lum* Venetiis preſſit. „ Sed huic notæ Molinæanæ ſuam addidit vir eruditus Franciſcus Pinſonius: " Hoc commentitium plures dicunt, nec de eo quid„ quam habetur in priſcis & probatis auctoribus: ut „ nec apud Platinam: De eo editus eſt tractatus ſin„ gularis, hujuſce fabulæ confutandæ cauſa (*a*).

Decretalis Alexandri ſpectans ad hoc Schiſma.

Ad hoc Schiſma quod fuit tempore Alexandri III. ſpectat quoque *cap.* 5. qua diligentia ꝟ *de Electionib.* ubi interroganti Cardinali Legato *a latere*, num electionem electi, qui abjurato Schiſmate ad unitatem Eccleſiæ rediit, debeat confirmare; reſpondet Alexander, quod ſi electus nullum Ordinem a Schiſmatico ſuſceperit, *diſpenſative* permittat confirmari: „ Mandantes (ait) ut eum facias a Catholicis Epiſco„ pis Suffraganeis Aquilegienſis Eccleſiæ in Epiſco„ pum Ordinari: ſalva debita juſtitia & reverentia „ ejuſdem Eccleſiæ, cum ad Catholicam redierit „ unitatem.

Poſtrema hæc clauſula adjicitur, quia Ordinatio delata Suffraganeis ſpectabat de Jure ad *Archiepiſcopum* Aquileienſem: ſed in hoc caſu, ei non defertur, quia *Pelegrinus* tunc Aquileienſis Archiepiſcopus ſub-

(*a*) Conſulatur Diſſertatio quam P. Barre hac de re elucubravit; reperitur ad calcem Tomi V. Hiſtoriæ Germaniæ ejuſdem auctoris, Gallico idiomate conſcriptæ.

ſcrip-

ſcripſerat electioni Octaviani contra Alexandrum, ut notat Baronius ad annum 1160.

Per ſchiſma contingere ſolet collapſio Diſciplinæ.

Solet Schiſma in Eccleſia ſecum trahere magnam Diſciplinæ Eccleſiaſticæ prolapſionem, dum de Papatu contendentes, facile quæcumque contra Canonicam diſciplinam permittunt his, quos fautores & Patronos ſibi deſiderant. Et ſimilis indubie prolapſio contigerat occaſione Schiſmatis 20. circiter annorum, præſertim circa miniſtros Eccleſiæ, quos ſibi obnoxios deſiderantes electi Pſeudo-Pontifices, facile quoſque etiam inidoneos promovebant, modo adhærere factioni ſuæ ſcirent.

CANON III.

Quales eligendi ad regimen Eccleſiæ cap. 7. X de Elect.

OBSERVATIO.

Eligendus in Epiſcopum ſit 30 annorum.

CAnon 3. relatus in *cap.* 7. X *de Elect.* collapſam Diſciplinam reſtitutam deſiderans ſtatuit, primo, *ut nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui jam triceſimum annum ætatis exegerit*, (in Canone legitur *egerit*) *& de legitimo Matrimonio ſit natus, qui etiam vita & ſcientia commendabilis demonſtretur.*

Morum gravitate & licentia ornatus.

Duplicem ſui Decreti rationem præmittit: prima eſt, quod *cum in cunctis ſacris Ordinibus & Eccleſiaſticis Miniſteriis ſint ætatis maturitas, gravitas morum & litterarum ſcientia inquirenda, multo fortius hoc in Epiſcopo oporteat inquiri, qui ad curam poſitus aliorum, in ſeipſo debet oſtendere, qualiter alios in domo Dei oporteat converſari.*

Altera ratio Decreti eſt: *Ne quod de quibuſdam pro neceſſitate temporis factum eſt, a poſteris trahatur in exemplum.*

Hic patenter innuit, aliqua Schiſmatis tempore fuiſſe indulta, aut diſſimulata, quæ indulgeri aut diſſimulari non debuiſſent, & quæ non ſunt a Poſteris in exemplum trahenda.

Epiſcopi confirmati Beneficia vacant.

Præterea Canon declarat, Beneficia, quæ electus in Epiſcopum habebat, vacare, poſtquam electus confirmationem acceperit, & Eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit.

Horum Beneficiorum collatio ſpectabat ad Ordinarios collatores.

Declarat inſuper: *decurſo tempore de conſecrandis Epiſcopis a Canonibus definito, is ad quem ſpectant Beneficia, quæ habebat, de illis diſponendi liberam habeat facultatem.*

Nondum nota tunc horum Beneficiorum reſervatio.

Hinc patet, tempore hujus Concilii, necdum notam fuiſſe reſervationem Beneficiorum vacantium per promotionem ad Epiſcopatum, de qua in Extravagante *ad Regimen*, & in prima Regula *Cancellariæ*, qua ſimilia vacantia Beneficia Pontifici reſervantur. Notatque Emanuel Gonzales in notis ad hunc textum, quod in Hiſpania, ex antiquiſſima conſuetudine, receptum ſit, ut præſentatus a Rege renuntiet Beneficiis antea habitis in favorem perſonæ a Catholica Majeſtate deſignatæ, cui & non alii Pontifex tenetur conferre.

Hic in Belgio hæc reſervatio non eſt recepta, uti notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 6. *cap.* 5. alias *tit.* 22. *cap.* 4.

Miniſterium paſtorale requirit ætatem 25. an.

Præterea, eodem Canone ſtatuitur, ut *inferiora Miniſteria*, ut puta *Decanatus*, *Archidiaconatus*, *& alia, quæ curam animarum habent, nullus omnino ſuſcipiat, ſed nec Parochialium Eccleſiarum regimen, niſi qui vigeſimum quintum annum ætatis contigerit; & ſcientia & moribus commendandus exiſtat.*

Quinam ratione accepti Beneficii teneantur intra certum tempus ordinari.

Addit de his ulterius, quod *ſi Archidiaconus in Diaconum, & Decani vel reliqui admoniti non fuerint, præfixo a Canonibus tempore in Presbyteros ordinati, ab iſto tempore removeantur a Beneficio, & aliis conferatur, qui & velint & poſſint illud convenienter implere*; declarans eis non prodeſſe *appellationis refugium.*

Qua ratione Canon ſtatuit de præteritis.

Nec id ſolum *de promovendis*, *ſed etiam de his, qui jam promoti ſunt, ſi Canones non obſiſtant*, præcipit *obſervandum.*

Hinc monet Gloſſographus, haberi caſum, quo Conſtitutio trahitur ad præterita, rationem notandam ſubjungens: *Quia ſine aliqua Conſtitutione ad hoc tenentur per alia jura antiqua.*

Præterea notat ibidem Gloſſographus hæc verba: *Si Canones non obſiſtant*, intelligi de tali, qui *ſine ſua culpa* factus eſt talis, qui ordinem recipere non poteſt ſecundum Canones.

Per IX. priora ſecula Beneficium & Ordo ſacer non erant ſejuncta.

Ex hiſce manifeſtum eſt, ætate hujus Synodi Beneficia & Dignitates ab ordinum collatione fuiſſe ſejuncta: ut propterea neceſſe fuerit, promovendis ad has dignitates ſpecialiter præſcribere certam ætatem, quin & ordinem, ad quem vel tempore promotionis debebant eſſe promoti, vel ſaltem promoti intra præfixum tempus ſuſcipere deberent.

Circa quæ plura ſenſim in recentioribus Decretis addita ſunt, uti ad præſens Capitulum, multis deduxit, poſt alios Canoniſtas, Proſper Fagnanus; & aliqua notavi *in Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 2. *cap.* 2. alias *tit.* 19.

Non mirum, in priſtinis Canonibus de his nihil occurrere; ſcitur enim, quod primis IX. ſeculis Beneficiorum collatio necdum a Collatione SS. Ordinum ſejuncta eſſet.

Pœna in tranſgreſſores hujus Canonis.

Declarat autem præſens Canon *Clericos, qui contra formam hic præſcriptam, quemquam elegerint, & eligendi tunc poteſtate privatos, & ab Eccleſiaſticis Beneficiis triennio ſuſpenſos, dignum eſt enim* (aït) *ut quos Dei timor a malo non revocat, Eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinæ.*

Quin & ulterius declarat, quod *Epiſcopus, ſi contra præſcriptam formam fecerit, aut fieri conſenſerit, in conferendis prædictis Officiis & Beneficiis, poteſtatem amittat, & per Capitulum, aut per Metropolitanum (ſi Capitulum concordare nequiverit) ordinetur.*

Negligentia Capituli ſuppletur per Epiſcopum, & contra.

Hic notant Canoniſtæ, negligentiam Capituli, ſuppleri per Epiſcopum; & e converſo, negligentiam *Epiſcopi per Capitulum*, utroque autem negligente formam hic præſcriptam, per Metropolitanum. De qua ſpecie devolutionis late hic agit Panormitanus.

Canon non ferit niſi eum, qui *ſcienter* eligerit indignum.

Notat autem Panormitanus pœnam hanc non habere locum, niſi *ſcienter* eligatur indignus, & ſi major dumtaxat pars Capituli ſic elegerit, tunc eligendi facultatem manere penes reliquos, qui non deliquerunt.

CANON IV.

De Epiſcopis, qui Eccleſias viſitando, eas ſumptibus gravant. Cap. cum Apoſtolus 6. X de Cenſibus.

OBSERVATIO.

CAnon 4. relatus in *cap.* CUM APOSTOLUS 6. X *de Cenſibus*, *exact. &c.* dolenter exponit, quod quidam Prælati *ita graves in procurationibus exiſtant, ut pro hujuſmodi cauſa interdum Eccleſiaſtica ornamenta ſubditi exponere compellantur, & longi temporis victum brevis hora conſumat. Cum tamen Apoſtolus ſe ac ſuos propriis manibus decreverit exhibendos*, (a) *ut locum prædicandi auferret pſeudo-Apoſtolis, & illis, quibus prædicabat onerosus non exiſteret*, uti ait Concilium.

Evectionum ſeu Equorum numerus in comitatu Viſitantis.

Ut huic abuſui, pro ratione temporis, aliquod ſaltem moderamen adhiberetur, ſtatuit, ut *Archiepiſcopi Parochias viſitantes, pro diverſitate Provin-*

(a) 1. Theſſal. c. 2. *Alendos*

ciarum

tiarum & facultatibus Eccleſiarum 40. vel quinquaginta evectionum numerum, Epiſcopi autem 20. vel 30. Cardinales 25. nunquam excedant; Archidiaconi vero 5. vel 7. Decani conſtituti ſub Epiſcopis (Canon legit *ipſis*) *duobus equis contenti ſint.*

Evectionum nomine hic ſignificari certum numerum equorum notant uno conſenſu Interpretes poſt Gloſſographum, qui ſine ulla hæſitatione in formatione caſus aſſerit, quod Concilium ſtatuerit Prælatis *certum numerum* tam perſonarum, quam *equorum* quibus contenti exiſtant.

Quare minor numerus præſcribatur Cardinalibus quam Epiſcopis.

At illud mirum in modum torquent Interpretes, præſertim recentiores, qui omnia etiam præteriti temporis ſolent metiri & interpretari juxta ſui temporis praxim, quod Archiepiſcopis & Epiſcopis major evectionum numerus permittatur, quam *Cardinalibus*, quos tamen dignitate præcedere Archiepiſcopos & Epiſcopos vident.

Inprimis notandum, Concilium hic non loqui de Cardinalibus *Epiſcopis*, uti recte monet Panormitanus, ſed duntaxat de Cardinalibus *Presbyteris* & *Diaconis*.

Ulterius notandum, tempore hujus Concilii nondum eam fuiſſe Cardinalium dignitatem, ut Epiſcopalem ſuperaret; quin ſi Zerolæ in *praxi Epiſcopali*, aliiſque melioribus Canoniſtis credamus, Epiſcopi uſque ad Clementem V. & Joannem XXII. erant in dignitate ſupra Cardinales: aſſeritque poſt alios Barboſa *lib.* 1. *Juris Eccleſ. cap.* 3. *num.* 17. „ Uſque „ ad tempora Bonifacii VIII. nullus erat Epiſcopus, „ qui vellet fieri Presbyter Cardinalis, quia putabant, non licere deſcendere a majore dignitate ad minorem.

Tempore hujus Concilii dignitas Cardinalitia incrementum ſumpſit.

Illud fatendum, dignitatem Cardinalitiam tempore hujus Concilii incrementum non exiguum capere incepiſſe, tum quod ad ipſos *ſolos* delata fuerit electio R. Pontificis, tum quod dignitas Cardinalium ſemper creverit cum dignitate R. Pontificis, uti monet Onuphrius in libro de *titulis Cardinalium*, una notans *pag.* 34. Dignitatem Pontificis Romani maximam fuiſſe tempore hujus Pontificis Alexandri III. “ Sub quo (ait) Romana Eccleſia ad maximum in „ terris faſtigium evecta fuit, Imperatore potentiſſimo Frederico Ahenobarbo, eoque Eccleſiæ Romanæ infeſtiſſimo hoſte, conculcato, victo, pacemque ab Eccleſia petere coacto.

Videri poſſunt quæ hac de re notavi in *Jure Eccl. part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 1. quibus addi poterunt notata ab Emmanuele Gonzales ad hunc textum, & ſcriptoribus ab eo citatis.

In viſitatione non comitentur canes venatici, nec aves.

Ulterius addit Canon, ut Prælati viſitantes *nec cum canibus venatoriis & avibus proficiſcantur; ſed ita procedant, ut non quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti quærere videantur, nec ſumptuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſte & competenter fuerit illis miniſtratum.*

Viſitator exactionibus ſubditos non gravet.

Prohibet dein Epiſcopis, ne ſubditos ſuos *talliis & exactionibus gravare præſumant*: ſuſtinent tamen Epiſcopi, *pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties ſuperveniunt, ut ſi manifeſta & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate moderatum ab eis* (ſubditis) *valeant auxilium poſtulare.*

Hoc auxilium vulgo a Canoniſtis vocatur *ſubſidium charitativum*; rationem ſubjicit: *cum enim dicat Apoſtolus:* NON DEBENT *parentibus filii theſaurizare,* SED PARENTIS FILIIS; *multum longe a paterna pietate videtur, ſi Præpoſiti ſuis ſubditis graves exiſtant, quos in cunctis neceſſitatibus Paſtoris more fovere debent.* (a)

At nec hoc *charitativum ſubſidium* permittitur Archidiaconis aut Decanis poſtulare, ſeu exigere a ſubditis, quibus ſimpliciter & abſolute præcipitur, *nullas exactiones vel tallias in Presbyteros, ſeu Clericos exercere præſumant.*

Mera tolerantia de Equis in comitatu.

Et ne videretur Concilium probare etiam hunc faſtum Prælatorum, permittendo prædictum numerum evectionum ſive equorum, expreſſe declarat, id ſecundum tolerantiam dictum eſſe: idque iis duntaxat locis, in quibus *ampliores ſunt redditus, & Eccleſiaſtica facultates*. In pauperioribus autem locis, eam vult teneri menſuram, *ut ex acceſſu, majorum, minores merito non doleant ſe gravari.*

Denique & hanc addit cautelam; *Nec ſub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis uti ſolebant hactenus plurium ſibi credant poteſtatem indultam.*

Hinc colligimus, Concilia nonnunquam permittere ſive tolerare quædam, abuſibus jam nimium inveteratis, quæ tamen nullatenus tanquam omnino *licita* approbare intendant.

Hinc & colligitur, infirmum eſſe argumentum, quod ex *tolerantia* Eccleſiæ ſumitur, ad probandum quidpiam *revera* eſſe *licitum*, aut ab Eccleſia probatum.

Cæterum de jure viſitandi, & juribus viſitantium videri poſſunt, quæ notavi in *Jure Eccleſ. part.* 1. *tit.* 17. *cap.* 2. *præſertim attento Decreto Concilii Tridentini in moribus Belgii.* (b)

CANON V.

Ne quis ordinetur ſine certo Titulo. Cap. EPISCOPUS 4. ✠ de Præbend.

OBSERVATIO.

Ordinatus ſine titulo, alatur ab Ordinatore.

CAnon V. relatus *in Cap.* EPISCOPUS, 4. ✠ *de Præbendis* vult ut, *ſi aliquem ſine certo* TITULO *de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tamdiu ei neceſſaria ſubminiſtret, donec in aliqua Eccleſia ei convenientia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignet.* Addit autem Canon exceptionem. *Niſi talis ordinatus de ſua vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.*

Varians lectio.

Notat Antonius Auguſtinus ad hunc textum; in prima Decretalium Collectione & in veteribus Gregorianis legi, *de ſua paterna hæreditate*, omiſſa particula disjunctiva *vel* uti & Antonius Contius legit in nota marginali citato *Capitulo* 4. appenſa. Quam tamen lectionem ſe non probare una ſignificat.

Interim juxta hanc expreſſionem, textum hunc intellexere Canoniſtæ docentes, pro titulo patrimoniali non ſufficere, quod quis habeat *patrem divitem*, qui filium ſuſtentare queat, ſed requiri, ut pater partem aſſignet, quam filius tanquam *ſuam poſſideat*.

Verum quia Concilium hac clauſula duntaxat eximere voluit Epiſcopum a neceſſitate ſuſtentandi ordinatum ſine titulo, non apparet incongrua lectio cum particula disjunctiva *vel*: quis non eſt dicendus egere Clericus, qui Patrem habet, qui ipſi alimenta & neceſſaria dare poteſt & debet.

Inſuper monet Antonius Contius, in quodam libro Concilii Lateranenſis poſt hæc verba, de *ſua*

(a) Id legitur 1. Cor. c. 12.

(b) Quantum jus vetus Epiſcopo Diœceſim viſitanti favet, tantum jus novum illi adverſatur; nam Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de Reform.* mandat Epiſcopis, ut pro jure Viſitationis ſolummodo accipiant impenſam, quam facere tenentur; & adhuc ſtatuit, ut quam minimam poterunt, faciant; exinde ſequitur nihil debere a ſuo Cathedrali Capitulo exigere cum ejus Eccleſiam viſitat quia ut illa habeatur viſitatio nulli fiunt ſumptus. Hoc fundamento nixa congregatio Cardinalium interpretum *Concilii* Tridentini declaravit nullum jus procurationis debitum eſſe ad viſitationem Cathedralis Eccleſiæ, & aliarum Eccleſiarum urbis, in qua Epiſcopus reſidet. Fagnanus *in cap. Quoniam de Conſtitut.* num. 27.

paterna hæreditate, addi: vel *alia boneſtatis* (ſive aptius uti monet Antonius Auguſtinus, *boneſta*) *cauſa*. Hæc lectio rurſus in praxi recepta fuit. Nam non tantum id pro titulo valet, quod Ordinatus habet ex ſua *paterna* hæreditate, ſed & omne quod *ex alia boneſta cauſa*, ut *proprium* poſſidet; & e quo convenientia vitæ ſubſidia habere poteſt.

Quamquam Concilium præſenti Decreto, unice intendiſſe videatur Epiſcopum cogere ad alimenta ſubminiſtranda ei, quem ipſe ſine titulo Eccleſiaſtico ordinavit, ne in opprobrium Cleri mendicare cogeretur; nec dicat, Epiſcopum poſſe quemquam ordinare ad ſolum titulum patrimonialem; nihilominus, hoc Decretum occaſionem dediſſe titulo *patrimoniali*; qui hactenus ignotus fuerat, admodum veriſimile eſt; uti latius oſtendi in *Jure Eccleſ. part. 2. ſect. 1. tit. 9. cap. 6.* ubi & pluribus expoſui, quid tum ex Jure communi, tum ex Concilio Tridentino, hodie circa titulum ordinationis, ſignanter patrimonialem, obſervandum ſit.

CANON VI.

Qui ordinem Judiciorum Eccleſiaſticorum moderatur. Cap. Reprahenſibilis 26. ꝟ de Appel.

OBSERVATIO.

CAnon 6. relatus *in cap.* REPREHENSIBILIS 26. ꝟ *de Appellat.* magna ſui parte a Raymundo truncatus, quem ſupplevit Antonius Contius, ordinem judiciorum Eccleſiaſticorum moderatur.

Duo notabiles abuſus in Judiciis Eccleſiaſticis invaluerant; alter ex parte Prælatorum, alter ex parte ſubditorum.

Cenſuram Eccl. præcedant tres monitiones Canonicæ.

Prælati ut tuerentur ſuas ſententias, in eos, quos *appellaturos in ſuis cauſis exiſtimabant, nulla penitus admonitione præmiſſa, ſuſpenſionis, vel excommunicationis* ferebant *ſententiam*.

Huic abuſui ut occurreret Synodus, ſtatuit hoc Canone, ut Prælati ſuſpenſionis vel excommunicationis ſententiam non proferant in ſubditos, *niſi Canonica monitione præmiſſa*, id eſt, TRINA *monitione*, quæ, uti hic monet Gloſſa, dicitur *Canonica*. Vide quæ dixi in *Jure Eccleſ. tom. 2. part. 3. tit. 11. cap. 6.*

Excipit tamen Synodus, *niſi forte talis ſit culpa, quæ ipſa ſuo genere ſuſpenſionis vel excommunicationis pœnam inducat.*

Sine gravamine non appelletur.

Abuſus ex parte ſubditorum erat, quod Superioris ſententiam & diſciplinam Canonicam reformidantes, *ſine ulla gravamine appellationem objicerent; & ad defenſionem iniquitatis uſurparent, quod ad ſubſidium innocentium dignoſcitur inſtitutum.*

Adverſus hunc abuſum tria decernuntur Primum: *ne ſubjecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam in vocem appellationis erumpant.*

In Canone Concilii apud Antonium Auguſtinum in prima Collectione Decretalium, apud Contium, & apud Labbæum, poſt vocem *Eccleſiaſticam* additur, ante *ingreſſum cauſæ*.

Terminus dierum ad proſequendam appellationem.

Itaque vult Concilium, ne ſubjecti contra *diſciplinam Eccleſiaſticam* appellent; niſi quiſpiam pro ſua *neceſſitate crediderit appellandum:* quo caſu vult Concilium *competens ei ad proſequendam appellationem terminus præfigatur: intra quem, ſi forte proſequi neglexerit, tunc Epiſcopus libere ſua auctoritate utatur.* De hoc articulo videatur Wameſius ad *cap. 4. de appellat.*

Pœna appellationem non proſequentis.

Ulterius ſtatuit, ut in quacumque appellatione, ſi Appellans venire neglexerit, eo qui appellatus fuerit, veniente, competentem, Appellans Appellato recompenſationem faciat expenſarum: ut hoc ſaltem timore territus, in gravamen alterius non facile quis appellet.

A Correctione Regulari non admittitur appellatio ſaltem quoad effectum ſuſpenſivum.

Additur nihilominus huic pœnæ infligendæ hæc cautio: *Si quid proprium habuerit.* Quæ cautio hic appoſita apparet, uti reflectit Wameſius ad hanc Decretalem *num. 9.* quod ſpecies facti, quæ hic tractatur, potiſſimum verſetur circa *Monachos*, qui cum proprium non habeant, in expenſas fruſtra condemnarentur *in pœnam*; ſed juxta diſcretionem Judicis, alia pœna puniri & coerceri poterunt: uti & hic notat Gloſſographus.

Potiſſimum ad Religioſos hoc Decretum pertinere manifeſtum eſt ex verbis ſequentibus: *Præcipue vero hoc in Religioſis volumus obſervari, ne Religioſi* (ſive ut in Canone legitur) *ne Monachi, ſive quicumque Religioſi cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra regularem Prælati ſui & Capituli diſciplinam appellare præſumant*, ſed humiliter ac devote ſuſcipiant, quod *pro ſalute fuerit eiſdem injunctum.*

Conformiter ad hoc Decretum reſpondit ipſe Alexander III. Abbati S. Petri, quod ſi Monachi ad *remedium appellationis convolent, dum ipſos Abbas ſecundum Regulam S. Benedicti, & inſtitutionem ſui ordinis corrigere & caſtigare vult, poſſit nonobſtante appellatione eos corrigere & caſtigare. Quia* (ait) *remedium Appellationis non ideo inventum eſt, ut alicui a Religionis & Ordinis obſervantia exorbitanti, debeat in ſua iniquitia patrocinium exhiberi. Cap. 3.* ꝟ *de Appellat.*

Hinc communi conſenſu deducunt Canoniſtæ a *correctione*, præſertim regulari, non admitti appellationem, ſaltem quoad effectum *ſuſpenſivum*. De quo videri poſſunt quæ dixi in Jure Eccleſ. *Part. 3. tit. 10. cap. 3.* Ubi oſtenſum eſt, ſubinde admitti appellationem, ſi Prælatus modum correctionis exceſſerit.

CANON VII.

Contra Simoniacam pravitatem in ſacrorum adminiſtratione. Cap. cum in Eccleſiæ 9. ꝟ de Simonia. Et cap. prohibemus 7. ꝟ de Cenſibus.

OBSERVATIO.

Canon 2. partes habet.

CAnon 7. duas habet partes, quarum prima extat in *cap.* CUM IN ECCLESIÆ. 9. ꝟ *de Simonia*; altera vero in *cap.* PROHIBEMUS. 7. ꝟ *de Cenſibus.*

Exactiones pro ſacrorum adminiſtratione, ſimoniacæ.

In priori parte ait Canon: *Cum in Eccleſiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod GRATIS receptum eſt, GRATIS impende* (hæc a Raymundo omiſſa ſupplevit Contius) *horribile nimis eſt, quod in quibuſdam Eccleſiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro Epiſcopis vel Abbatibus ſeu quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis ponendis in Sedem, ſive introducendis Presbyteris in Eccleſiam, nec non & pro ſepulturis, & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, ſeu aliis Sacramentis aliquid requiratur.*

Varians lectio.

Pro *requiratur*, legitur in Concilio *exigatur*: additurque & in Concilio, & in prima Decretalium collectione, (ſed tam a Raymundo quam a Contio omiſſum) *& ille qui indiget, non poſſit illa percipere, niſi manum implere curaverit largitoris:* quæ clarius Simoniacam pravitatem exprimunt.

Pallium conſuetudinis.

Prætextum ſeu pallium, quo ſordidas & ſacrilegas haſce exactiones tegere & juſtificare volebant, & hodie plurimi tegunt, ſubjungit Canon: *Putant autem plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur; non attendentes* (*quia cupiditate cæcati ſunt*, ut legitur in Concilio, & prima Decretalium collectione) *quod tanta graviora ſunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerunt alligatam.*

Monet hic Panormitanus, quod " prava conſue-

" tudo

Digitized by Google

„ tudo poſſit appellari *Lex mortis*. Appellatur enim „ Lex, quia ab impiis ut Lex & Privilegium obſer- „ vatur; appellatur *Lex mortis*, quia infert mortem „ æternam.

Notat vero Antonius Auguſtinus ad primam Decretalium collectionem, in uno Codice Tarraconenſi pro *mortis*, legi *moris*: ſubjungitque “ mihi neu- „ trum placet; ſuſpicor ſignificari *præſcriptionem*, „ quam a Barbaris quibuſdam appellari audio *morti-* „ *zationem*.

Quidquid ſit, evidens eſt, Concilium exiſtimaſſe conſuetudinem nullatenus poſſe ſimiles exactiones juſtificare; ideoque ne hæc de cætero fiant, neque pro prædictis aliquid exigatur ſub obtento conſuetudinis, ona declarat: *Si quis contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi ſe noverit habiturum (cujus factum turpis muneris exactione imitatur)* uti legitur in Concilio, & antiqua Decretalium collectione.

Non dubium, quin multa ſcandala in Eccleſia vitarentur, & frequentes populi querelæ ceſſarent, ſi hoc Decretum ubique obſervaretur; Prælatique ſolliciti eſſent, ut ſordidæ illæ exactiones in ſacrorum adminiſtratione eliminarentur.

At verendum eſt, ne Prælatis ad hoc laborantibus, ſubditi ſe tueantur eodem clypeo, quo Decanus & Cantor Eccleſiæ Carnotenſis ſe adverſus S. Ivonem Epiſcopum ſuum in ſimiles exactiones inſurgentem, muniebant, “ Romanæ Eccleſiæ conſuetudine ſe

Edit. Paris. 1647. „ defendont (ait Ivo * *Epiſt*. 133. ad Richardum Epiſcopum Albanenſem Legatum Pontificium) “ in „ qua dicunt Cubicularios & Miniſtros ſacri Palatii „ multa exigere a conſecratis Epiſcopis vel Abbati- „ bus, quæ oblationis vel benedictionis nomine pel- „ liantur, cum nec calamus nec charta gratis ibi (ut „ ajunt) habeatur: & hoc quaſi lapide conterunt „ frontem meam, cum non habeam quod reſpon- „ deam, niſi Evangelicum illud. Quod dicunt *ſer-* „ *vate & facite*: ſed ſi faciunt, *ſecundum opera eo-* „ *rum nolite facere*. Mat. cap. 23. v. 3.

Quare ſervanda ſit moderatio, & cautio adhibenda circa oblationes, quas in adminiſtratione ſacrorum facere ſolent, & quomodo hæ tollerentur, oſtendi in *Jure Eccleſ. part.* 2. *ſect.* 1. *tit.* 1. *cap* 3.

Prælati Eccleſiis non imponant Cenſus ad proprium ſuam utilitatem. Altera parte Canonis relata in *cap.* PROHIBEMUS 7. *de Cenſibus*. Statuitur, *ne ab Abbatibus, Epiſcopis, vel aliis Prælatis*, (Raymundus per errorem Abbates præpoſuit Epiſcopis qui in Concilio poſtponuntur) *novi cenſus imponantur Eccleſiis, nec veteres augeantur, nec partem redituum* ſuis uſibus *appropiare præſumant*.

Hæc finalia verba ſatis inſinuant, hic agi de cenſo imponendo ab Epiſcopis vel Prælatis in *utilitatem ſuam*, uti recte hic notavit Panormitanus “ non „ enim debet (inquit) auctorizare in facto proprio; „ ſed ad utilitatem *alterius* Eccleſiæ, ſubſiſtente juſta „ cauſa, hoc poterit.

Addit autem textus; *Si quis vero aliter fecerit, irritum, quod egerit, habeatur*.

CANON VIII.

Contra Expectativas ad Beneficia. Cap. Nulla 2. X. de Conceſſ. Præb. & Eccl. non vacantis.

OBSERVATIO.

Ratio Canonis. CAnon 8. relatus in *cap.* NULLA 2. X. *de Conceſſ.* PRÆBENDÆ ET ECCLESIÆ NON VACANTIS; Vetat *ne Eccleſiaſtica Miniſteria, ſeu etiam Beneficia, vel Eccleſiæ alicui tribuantur, ſeu promittantur antequam vacent*. Rationem ſubjicit; *ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum & Beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Cum enim (ait) in ipſis etiam legibus Gentilium inveniatur inhibitum, turpe eſt & Divini plenum animadverſione judicii, ſi locum in Eccleſia Dei futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam ipſi etiam Gentiles condemnare curarunt*.

Quod hic de Legibus Gentilium dicitur, intelligi debet de legibus Romanis, improbantibus pacta de hæreditate & ſucceſſione Viventis.

Non dubium quin hoc Decreto proſcriptæ ſint *Expectativæ* ad Beneficia; ſed inefficax fuiſſe remedium eventus docuit. Expectativas enim has ſeculis ſequentibus frequentiſſimas fuiſſe in Curia Romana nemo ignorat; eaſque in Concilio Baſileenſi, ac noviſſime in Concilio Tridentino proſcribi neceſſe fuit; uti latius expoſui in *Jure Eccleſ. part.* 2. *ſect.* 3. *tit.* 6. *cap.* 1. 2. & 3. alias *tit.* 23. *c.* 1. & 2. *ubi & earum originem deſcripſi*. *Expectativas Canon proſcripſit ſed non eliminavit.*

Porro ſicuti non vacantia Beneficia conferri vetitum fuit hoc Canone, ſic vacantia diu manere in ſuſpenſo noluit; ſed intra ſex menſes voluit conferri. *Beneficia conferantur intra 6. menſes.*

Si vero ultra hoc tempus collator ea conferre neglexerit, ad alios ibidem deſignatos, Jus conferendi devolvi declaravit; uti latius expoſui in Jure Eccl. *parte* 2. *ſect* 3. *tit.* 4. *c.* 5. alias *tit.* 21. ubi & ex Rebuffo & Choppino notavi id, quod hic de devolutione ab Epiſcopo negligente ad *Capitulum*, dicitur, hodie non eſſe in uſu: ac una obſervavi, multas explanationes & limitationes hujus Decreti per recentiores Decretales eſſe ſecutas.

Cum per hanc Decretalam detur Ordinariis ſemeſtre, intra quod Beneficia conferre queant; notant Doctores hoc titulo Jus præventionis Pontificiæ eſſe admodum odioſum; utpote hoc temporis ſpatium Ordinariis integrum non relinquens. Uti notavi *in Jure Eccleſ. part.* 2. *ſect.* 3. *tit.* 6. *de Mandatis & Reſervationibus Apoſtolicis*.

CANON IX.

Contra exceſſus Fratrum Templi & Hoſpitalis. Cap. CUM ET PLANTARE 3. X. *Privilegiis*.

OBSERVATIO

Abuſus privilegiorum. CAnon 9. relatus in *cap.* CUM ET PLANTARE 3. X. *de Privilegiis*, ſed notabili parte a Raymundo omiſſa, a Contio ſuppleta, agit potiſſimum de exceſſibus Fratrum *Templi* & *Hoſpitalis* & aliorum Religioſorum, qui *indulta ſibi ab Apoſtolica Sede Privilegia excedentes, contra Epiſcopalem auctoritatem multa* præſumebant *quæ & ſcandalum* faciebant (Concilium addit, *in populo Dei*) & *grave* pariebant *periculum animarum*.

Initia Templariorum. Pro hujus Canonis ſeu Decretalis intellectu ſcire juvat *Fratres Templi*: qui & *Templarii* dicti fuere, ortum ſuum habuiſſe ſub initium ſeculi xij. adeoque ſeptuaginta annis circiter ante Concilium hoc Lateranenſe.

Initium ordini dederunt anno 1118. viri nobiles Hugo de Paganis, & Saufridus de Sancto Audomaro cum ſeptem ſociis. “ Hi in manibus Patriarchæ „ Hieroſolymitani Chriſti ſervitio ſe mancipantes „ more Canonicorum Regularium in caſtitate & obe- „ dientia, propriæque voluntati renuntiantes, per- „ petuo vivere ſunt profeſſi. „ ait Matthæus Pariſienſis annum 1118. quin & ſine proprio *militaturi ſummo Regi*, uti ſcribit Cardinalis de Vitriaco in Hiſtoria Orientali. *Cap.* 65.

Addit inſuper Matthæus Pariſ. quod cum non haberent domicilium, “ Rex Balduinus in Palatio „ ſuo, quod ſecus *Templum* Domini ad Auſtralem

„ habebat plagam, eis habitaculum conceſſit. Canonici vero *Templi* Domini plateam, quam circa prædictum habebant Palatium, ad officinas conſtruendas conceſſerunt. Et quoniam juxta Templum Domini manſionem habuerunt, Fratres *militiæ Templi* poſtea, ut dicitur, ſunt appellati. „ Ait Jacobus de Vitriaco citato. *Cap.* 65.

“ Patriarcha quoque & Rex cum ſuis Proceribus, & aliis Eccleſiarum Prælatis, de propriis Dominiis ſuis pro victu & veſtitu certa eis Beneficia contulerunt. „ Ait citatus Matthæus Pariſ. ibidem.

Eorum profeſſio erat tutari peregrinos.

Per novem circiter annos manſerunt hi Fratres (qui prius novem fuerunt tantummodo) in habitu vulgari, & ſine certa Regula, in hoc præcipue intenti, “ ut in remiſſionem peccatorum ſuorum, vias & itinera ad ſalutem peregrinorum, contra latronum inſidias pro viribus conſervarent. „ Eratque hæc *prima eorum profeſſio*: ait idem Scriptor.

Scribitque *de Vitriaco* Cardinalis allegato *cap.* 65. quod “ in manus Patriarchæ Hieroſolimitani profeſſione & voto ſolemni ſeſe obſtrinxerint, ut a latronibus & viris ſanguinum defenderent peregrinos.

Poſt annos novem ab eorum prima inſtitutione, id eſt, anno 1128. habitum eſt Concilium Trecenſe in Francia tempore Honorii II. “ cui interfuerunt Dominos Rhemenſis & Dominus Senonenſis cum Suffraganeis ſuis, Albanenſis quoque Epiſcopus Apoſtolicæ Sedis Legatus, Abbates quoque Ciſtercienſis & Claravallenſis (qui erat S. Bernardus) cum aliis. „ Uti ſcribit Guillelmus Tyrius de Bello ſacro. *Lib.* 12. *cap.* 7.

In hoc Concilio, “ inſtituta eſt iis Regula & habitus aſſignatus ſcilicet *albus*, de Mandato Honorii Papæ, & Domini Stephani Hieroſolymitani Patriarchæ. „ Ut ibidem ſcribit Tyrius; poſtmodum vero tempore Eugenii Papæ (ſcilicet III.) *cruces* de *panno rubeo* ſuis aſſuerunt mantellis, ut a cæteris hoc ſigno poſſent diſcerni. Uti poſt Tyrium ſcribit Mattheus Pariſienſis, cui Concinit de Vitriaco Cardinalis dicto *capite* 65.

Numero ac divitiis aucti.

Cum autem eo tempore plurimi ex omnibus mundi partibus, partim negotiandi, partim devotionis cauſa ad *Terram ſanctam* ſive Hieroſolymam pergerent, hi Fratres magno peregrinis contra latrones & viarum pericula erant ſubſidio.

Sed quia ad id perficiendum hi Fratres non ſufficiebant, ſed plures eſſent neceſſarii, mox cœpit eorum numerus multiplicari, & poſſeſſiones eorum ex peregrinorum & Chriſtianorum in eos munificentia admodum augeri; adeo ut teſte Guillelmo Tyrio loco ſupra citato jam tempore Tyrii (qui huic Concilio Lateranenſi interfuit) “ *trecentos* plus minuſve in Conventu haberent *Equites*, albis clamydibus indutos, exceptis aliis Fratribus, quorum pene infinitus eſſet numerus.

Poſt hæc de auctis eorum divitiis addit idem auctor. “ Poſſeſſiones autem tam ultra quam citra mare adeo dicuntur habere, ut jam non ſit in orbe Provincia, quæ prædictis Fratribus non contulerit bonorum ſuorum portionem, & *Regiis opulentiis* pares hodie dicantur habere copias.

Ad exceſſus dilapſi contra auctoritatem Epiſcoporum.

Porro, ſicuti in omni Religione experientia docuit, inter divitias ſpiritum Religionis flacceſſere, imo penitus tandem extingui; ita & in hac compertum eſt.

De hac enim, eodem quo habuit ortum ſeculo, Religione ita ſcribit præcitatus Tyrius “ neglecta humilitate; quæ omnium virtutum cuſtos eſſe dignoſcitur, & in imo ſponte ſedens non habet unde caſum patiatur, Domino Patriarchæ Hieroſolymitano, a quo & Ordinis inſtitutionem, & prima Beneficia ſuſceperant, ſe *ſubſtraxerunt*, obedientiam ei, quam eorum Prædeceſſores eidem exhibuerant, denegantes: ſed & Eccleſiis Dei, eis *decimas* & *primitias ſubtrahentes*, & earum indebite turbando poſſeſſiones, facti ſunt valde moleſti.

Exceſſus Hoſpitalariorum, adverſus auctoritatem Epiſcopalem.

Quod Fratribus *Templi* ſive Templariis, idem ferme Fratribus Hoſpitalariis (ab Hoſpitali *S. Joannis* Hieroſolymitani ita dictis) accidit; uti paſſim tradunt auctores de hoc Ordine ſcribentes, cujus initia & progreſſum breviter deſcripſi in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 2. *ſect.* 4. *tit.* 6. *cap.* 3. alias *tit.* 37.

De horum igitur & ſimilium Religioſorum exceſſibus conqueſti fuere tempore hujus Concilii plures Epiſcopi.

Exceſſus, de quibus querebantur Epiſcopi ſingillatim exprimuntur in verbis Canonis a Raymundo reciſis & per Contiom ſuppletis.

Eccleſias recipiebant de manu Laïcorum.

Primus exceſſus erat, quod *Eccleſias recipere de manu Laïcorum.* Contra hunc abuſum ſtatuit Concilium: *Eccleſias & decimas de manu Laïcorum ſine conſenſu Epiſcoporum tam illos, quam etiam quoſcumque alios Religioſos recipere prohibet, dimiſſis etiam quas contra tenorem iſtum aliquo* (ſeu ut habet Concilium *moderno*) *tempore receperunt.*

Hoc Decretum rurſus renovatum eſt in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III *Canone* 16. de quo aliiſque ſimilibus Canonibus idem ſtatuentibus videri poteſt *Jus Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 4. *tit.* 2. *cap.* 6. alias *tit.* 32.

Excommunicatis adminiſtrabant ad Sacramenta.

Secundo querebantur Prælati, quod Templarii aliique Religioſi, *excommunicatos & interdictos ad Eccleſiaſtica recipiant Sacramenta, & ad ſepulturam admittant.*

Excommunicatus in una Eccleſia, talis habeatur in aliis.

Hunc abuſui occurrens Concilium, *excommunicatos quoque, & nominatim interdictos, tam ab illis, quam ab aliis omnibus, juxta Epiſcoporum ſententiam* ſtatuit *evitandos.*

Ad hunc textum notat Panormitanus, “ quod excommunicatus vel interdictus in una Eccleſia, eſt excommunicatus vel interdictus in qualibet alia Eccleſia, & tanquam excommunicatus vitari debet etiam ab *exemptis*. „ Quod & Synodus Trid. confirmavit *Seſſ.* 25. *cap.* 12. *de Regularib.*

Quid hodie requiratur juxta Extravagantem *ad evitanda*, ut excommunicatus debeat evitari, latius expoſui in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 3. *tit.* 11. *cap.* 5 alias 4.

Qua ratione certæ Eccleſiæ poſſint ſpectare ad Religioſos.

Tertium punctum querelarum erat, quod *in Eccleſiis ſuis, præter eorum conſcientiam, & inſtituant & amoveant Sacerdotes.*

Contra hanc abuſum decernit Canon: *In Eccleſiis vero ſuis quæ ad eos* PLENO *jure pertinent, inſtituendos Presbyteros Epiſcopis repræſentent: ut eis de plebis cura reſpondeant: ipſis vero pro rebus* TEMPORALIBUS *rationem exhibeant competentem. Inſtitutos etiam* INCONSULTIS *Epiſcopis non audeant removere.*

Circa hunc textum obſervat Molinæus, eum locum habere “ quando Eccleſiæ in temporalibus ad eos ſpectant, quia *temporalia* ſpectant ad Jus & proprietatem eorum, alias non poſſent exigere rationem; ſed ſi ſpectarent etiam in *ſpiritualibus*, poſſent dare inſtitutionem tituli *collativam*, non tamen *auctorizabilem*, niſi haberent *populum exemptum*, & in eo Juriſdictionem *Epiſcopalem.*

Panormitanus hic congruit Molinæo, & varios aſſignat modos, quibus Eccleſiæ ad Religioſos ſpectant; & pro varia ſubjectione diverſum in eas Jus ſortiuntur.

Si enim Religioſi “ tantum habeant Jus Patronatus, ſive ſint exempti, ſive non exempti, non habent Juriſdictionem in Presbyteros inſtitutos; ſed ſolum habent præſentare Epiſcopo Presbyteros inſtituendos; & poſſunt exigere rationem *generalem* de adminiſtratione temporalium, & ſi reperiatur aliquid correctione dignum, debent referre ad Epiſcopum.

„ Quando

Digitized by Google

" Quando autem habent Eccleſias ſubjectas, ut
„ poſſint redditus deputare in *proprios uſus*, tunc
„ etiam non habent Juriſdictionem in Presbyteros,
„ nec etiam poſſunt ibi aliquem inſtituere ſine con-
„ ſenſu Epiſcopi: quia populus ſolum eſt ſubjectus
„ ipſi Epiſcopo.

" Si vero habent ibi collationem, tunc nihil ultra
„ poſſunt ibi uſurpare.

Denique " quando habent *pleno jure*; dic (ait
„ Panormitanus) quod aut *populus* eſt ſibi ſubjectus
pleno jure. & habent ibi inſtitutionem liberam & de-
„ ſtitutionem: ſi vero Eccleſia eſt *pleno jure* ſubjecta-
„ ſed non *populus*; tunc Religioſi habent ibi inſtitu,
„ tionem *collatoriam tituli*; ſed inſtitutio *auctoriza-*
„ *bilis* quoad curam populi ſpectat ad Epiſcopum.

Itaque ut Eccleſia ſpectat ad Religioſos *pleno jure*, vi cujus juris poſſint dare inſtitutionem etiam *auctorizabilem* ſive *curam populi*, vel, ut hodie loquimur, *curam animarum*, requiritur ut & ipſe *populus* ſit ipſis Religioſis *pleno jure* ſubjectus, & ab Epiſcopi Juriſdictione & cura exemptus: quo caſu Eccleſia dicetur *nullius Diœceſis*. Ad hoc autem neceſſaria eſt translatio *omnimodæ* Juriſdictionis *quaſi Epiſcopalis* in Religioſos, quoad Clericum ſecularem, & univerſum populum, excluſo Epiſcopo. Dum enim omnimoda Juriſdictio in Monaſterium ſive in ejus Abbatem transfertur, atque hic Abbas efficitur *Ordinarius* cum *territorio* ſeparato a quacumque Diœceſi, uti notat Fagnanus, ad *cap. ſignificaſti* ☧ *de officio Archid. num.* 17.

In hoc Belgio neſcio an ulla Eccleſia ſit eo modo exempta, ut dici queat *nullius Diœceſis*. (*a*)

Templarii & Hoſpit. opitulabantur Eccleſiis interdicto ſubjectis.

Præterea Templarii & Hoſpitalarii aliique Religioſi, prætextu privilegii, accedebant ſæpius in anno ad Eccleſias interdicto ſubjectas & mortuos ibidem ſepelire præſumebant. Cui abuſui occurrens præſens Decretalis, ſtatuit, ut *non niſi* SEMEL IN ANNO ad *Eccleſiaſticum officium admittantur, nec tunc ibi ſepeliantur corpora defunctorum.*

Confraternitates a ſe inſtitutas volebant ſuorum Privilegiorum participes eſſe.

Denique querela erat Prælatorum, de *Fraternitatibus* ſive *Confraternitatibus*, *quas in pluribus locis* faciebant dicti Religioſi, quarum vigore prætendebant, omnes his Confraternitatibus adſcriptos Ordinum ſuorum privilegiis eſſe participes; atque ita *robur & auctoritatem Epiſcopalem* (vel ut habet Concilium, *robur auctoritatis Epiſcopalis*) enervabant.

Contra hunc abuſum conſtituit: *Si adſcripti Confraternitatibus non ſe prædictis Fratribus* OMNINO *reddiderint, ſed in proprietatibus ſuis omnino duxerint remanendum, propter hoc ab Epiſcoporum ſuorum ſententia nullatenus eximantur, ſed poteſtatem ſuam in eos, ſicut alios Parochianos ſuos exerceant, cum pro ſuis fuerint exceſſibus corrigendi.*

Ex hoc textu communiter tradunt Canoniſtæ poſt Panormitanum, quod " *Oblati* aliquibus *Religio-*
„ *nibus* non gaudeant privilegiis illarum Religionum,
„ niſi in *toto* ſint tranſlati; ut quia tradiderunt *ſe &*
„ *ſua*: alias remanent ſub Juriſdictione Ordinarii.

De his Oblatis, agitur quoque in *cap.* 24. ☧ *de Privil.* deſumpto *ex Canone* 57. Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. de qua infra.

Obſervatio circa mala quæ per abuſum Privilegiorum ſunt exorta.

Ex his intelligimus, quanta ſcandala & contentiones per hæc Privilegia contra SS. Canones & Jus commune per Romanos Pontifices ſeculo IX. & X. concedi cœpta, in Eccleſia ſint exorta, & uſque modo perſeverent: ut non immerito eorum totalis revocatio ſæpius expetita fuerit. Conſulatur *Repagulam Canonicum adverſus immanem a Juriſdictione Epiſcoporum exteaſionem tom.* 2. hujus editionis.

(*a*) In corpore Juris Canonici ne verbum quidem habetur de Exemptis *nullius Diœceſeos*, de iis tamen mentio fit in Concilio Tridentino, *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. *de Reform.* & *ſeſſ.* & 23. *cap.* ſed ut iſtæ exemptiones reformentur.

Canon X.

Pro Regularium reformatione. Cap. Monachi 2. ☧ de Statu Monachorum.

Observatio.

CAnon 10. relatus in *cap* Monachi 2. ☧ *de ſtatu Monachorum* plura ſtatuit pro Regularium reformatione.

Monachus non recipiatur pretio in Monaſterium.

Primo, *Monachi non* PRETIO *recipiantur in Monaſterio...., ſi quis autem exactus pro ſua redemptione* (Canon *receptione*) *aliquid dederit, ad ſacros Ordines non aſcendat. Is vero, qui eum receperit, Officii ſuſpenſione mulctetur.*

Decretum hoc, quam ſit neceſſarium, ut Religiones in ſua integritate conſerventur, nec ineptis, & ad Religionem nequaquam vocatis Monaſteria repleantur, late oſtendi *tom.* 2. in diſſertatione *de Simonia circa ingreſſum Religionis*; & *tom.* 1. in *Jure Eccleſ. parte* 1. *tit.* 26 *cap.* 2.

Non habeat peculium.

Secundo ſtatuitur hoc Canone: *Monachi nec peculium permittantur habere...., Qui vero peculium habuerit, niſi ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum, a communione removeatur altaris, & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & digne non pœnituerit: nec oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres percipiat ſepulturam. Quod etiam de univerſis Religioſis præcipimus obſervari. Abbas autem, qui iſta diligenter non caverit, officii ſui jacturam ſe noverit incurſurum.*

Notandum, hanc moderationem, *& digne non pœnituerit*, non haberi in ipſo Canone Concilii, ac proinde veroſimiliter additum per Raymundum.

Hoc articulo abſolute inhibetur Monachis *peculium* ſive *proprium*, prout id diſtinguitur a *communi*, ſeu ab eo, quod in uſus communes Monaſterii eſt impendendum, ut ſcilicet, illud tanquam omnibus *commune diſtribuatur, prout cuique opus eſt.*

Neque Abbatis alteriuſve Superioris licentiam hujuſmodi *peculium* licitum reddere, ipſe textus ſat indicat, dum Abbatem, qui iſta *diligenter* non caverit, officii ſui jactura punit.

Neque contrarium innuunt hæc verba: *Niſi ab Abbate fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum.* Nam Concilium non dicit, quod ab Abbate poſſit Monacho concedi adminiſtratio *peculii*, ſeu concedi *peculium* adminiſtrandum in ſuos *proprios* uſus, ſive tanquam ſibi *magis*, quam toti communitati *proprium*; ſed tantum quod ei ab Abbate permitti poſſit pro *injuncta adminiſtratione*, ſive pro injuncto Officio ratione cujus ſit Officialis Monaſterii, " puta (ait hic Hoſtienſis) quia eſt Veſtia-
„ rius, vel Eleemoſinarius, vel Cellarius, vel alius
„ quicumque certum habens Officium, ratione cu-
„ jus habet recipere & expendere in *uſus Monaſterii*
„ vel *Monachorum*, ſive ſint pecuniæ vel quævis
„ alia.

Pluribus hanc Canonis ſententiam adſtruit Fagnanus, in commentario hujus textus, concluditque *num.* 59. adminiſtrationem bonorum ſtabilium, ſeu *peculium* ex nulla cauſa, & nullo caſu Regularibus eſſe permiſſum, *Officialibus* duntaxat exceptis qui illa adminiſtrant & diſpenſant in *utilitatem Monaſterii*, & omnium Religioſorum. Adde quæ hac de re latius dixi *tom.* 2. in Diſſertatione *de peculiaritate*; item in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 29. *c.* 6 alias 5.

Non habitent ſeorſum a Fratribus.

Tertio pro reformatione Regularium ſtatuitur: *Nec ſinguli per villas & oppida, per quaſcumque Parochiales ponantur Eccleſias, ſed in majori Conventu, aut cum aliquibus Fratribus maneant: nec ſoli inter ſeculares homines ſpiritualium hoſtium conflictum expectent,*

Digitized by Google

pectent, *Salomone dicente:* Væ ſoli, quia cum ceciderit, non eſt qui sublevet eum. Eccleſ. cap. 4. v. 10.

Hujus Decreti meminit Innocentius III. in *cap.* quod timore 5. ✠ *de ſtatu Monachi*; ibidem innuens, quod *Canonici Regulares* promoti ad Eccleſias Parochiales non teneantur habere ſocium Canonicum Regularem, niſi id commode fieri poſſit. Quia nimirum *iſtud de Canonicis Regularibus* in hoc Canone *ſpecialiter non cavetur*, *qui etſi a ſanctorum Monachorum conſortio non putentur ſejuncti*, *Regulæ tamen inſerviunt laxiori*, uti loquitur Innocentius.

Porro Gloſſa in *Clem.* 1. §. *ad hæc*, verbo *ad clauſtrum de ſtatu Monachor.* notat, " Jura quæ tractant „ de Monachis, ne *ſoli* maneant in *Capellis*, de *Clauſtralibus* intelligi. Si ergo Monachus eſt *perpetuo* „ inſtitutus ad curam populi, & ſic nihil habet cum „ Monaſterio, ſocium non tenet. „ Et ſubdit: Ita „ ſervari de facto. Sed Obedientiarius qui Clauſtra- „ lis eſt, & ſolo nutu Abbatis revocatur ad Clauſtrum „ non debet eſſe *ſolus*, ut cum ſocio aliqualem ſtabi- „ litatem Clauſtri ſervet.

Quamquam hanc Gloſſæ diſtinctionem multi probent, hodieque in *praxi* invaluiſſe videatur, non apparet tamen conformis textui hujus Decreti, quod loquitur indiſtincte de Monachis ad *quaſcumque Parochiales* Eccleſias poſitis. Ratione quoque generali ſubjecta, *nec ſoli inter ſeculares homines ſpiritualium hoſtium conflictum expectent:* quæ ratio omnibus Religioſis communis apparet.

Imo cum hæc ratio etiam patenter militet in Canonicis Regularibus, neſcio utrum ſat conformis ſit exceptio, quam de his fecit Innocentius III. ſententiæ hujus Canonis.

Prioratus non dentur pretio. Quarto decernitur in hoc Canone; *Prioratus quoque ſeu Obedientiæ pretii donatione nulli tradantur, alioquin dantes & recipientes a miniſterio fiant Eccleſiaſtico alieni.*

De hiſce prioratibus ſeu Obedientiis vide dicta in *Jure Eccleſ. tom. 1. partis 1. tit. 31. cap. 2.*

Priores non mutentur niſi ex cauſa graviſſima. Quinto decernitur, quod *Priores*, *cum in Conventualibus per electionem Capitulorum ſuorum Canonice fuerint inſtituti*, *niſi pro manifeſta & rationabili cauſa non mutentur*, *videlicet ſi fuerint dilapidatores*, *ſi incontinenter vixerint*, *aut tale aliquid egerint*, *pro quo amovendi merito videantur*, *aut ſi etiam pro neceſſitate majoris Officii de Conſilio fratrum fuerint transferendi.*

Varians lectio. Notat hic Hoſtienſis, quod hæc verba: *per electionem Capitulorum ſuorum canonice*, non eſſent in *veteri* compilatione, ſint autem adjecta *in hac nova* ſcilicet compilatione Gregorii IX. quæ tempore Hoſtienſis *nova* merito dicebatur: quia ſcripſit commentarium in hanc Decretalium compilationem rogatu Alexandri IV. adeoque viginti circiter annis duntaxat a morte Gregorii IX. cujus nomine & auſpiciis facta eſt.

Et revera deſunt citata verba in antiqua Collectione Decretalium apud Antonium Auguſtinum, obſervatque ipſe Antonius Auguſtinus, ea non niſi apud Raymundum haberi. Deſunt quippe etiam hæc verba in Canone, prout extat in Collectione Conciliorum generalium.

Dubium proinde non apparet, quin addita ſint per Raymundum in Collectione Decretalium Gregorii IX. atque hinc translata ſint ad marginem hujus Decreti Concilii Lateranenſis in Conciliorum Collectione.

Animadverſio in Raymundi Collectionem. Hinc habemus, Raymundum non tantum Decretales Pontificum truncaſſe vel immutaſſe, ſed & ea quæ adſcribuntur Romanis Pontificibus ut in Concilio edita: adeoque certi eſſe non poſſumus, an Decreta Conciliis adſcripta in hac Decretalium compilatione, revera ſint illorum Conciliorum, hoc eſt, utrum ſint edita a Pontifice in Concilio, uti præfert inſcriptio, niſi ad fontes recurratur.

Obſervat autem Hoſtienſis, allegata verba addita eſſe primo, " ut ſcias (inquit) quod ex quo Eccle- „ ſia habuit *Capitulum* ſive Conventum, in tali de „ Jure communi debet creari Prior per electionem. „ Secundo, ut ſcias, illos Priores *perpetuos* eſſe qui „ per electionem Canonicam aſſumuntur, nec eſſe „ renovandos ſine cauſa, & Juris ordine ſervato. „ Alii autem Priores minores pro voluntate Abbatis „ poſſunt hodie mitti ad Prioratus, & in craſtinum „ revocari. Priores Canonice inſtituti perpetui.

Notat quoque hic Panormitanus, " quod Præ- „ lati Regulares communiter ſint *perpetui*, ex quo „ eliguntur per electionem ſuorum Capitulorum.

Hæc & hodiernæ diſciplinæ conformia ſunt: dicunturque Priores per electionem conſtituti *Conventuales*; per Abbatem vero conſtituti *Clauſtrales*. De quibus eorumque differentia plura dixi in *Jure Eccl. loco* citato *cap.* 4.

Notandum autem hic monet Panormitanus, quod Prælatus deponi queat. " Si ſit dilapidator bonorum, „ Secundo ſi incontinenter vivit. Et pondera (ait) „ quod *ſola incontinentia* abſque alia qualitate delicti „ eſt ſufficiens ad depoſitionem Prælati Regularis. „ Hoc & Gloſſographus hic notat verba Canonis *ſi incontinenter vixerit.*

Canon XI.

Adverſus Clericos incontinentes. cap. Clerici 4. ✠ de Exceſſibus Prælat. & cap. Monasteria 8. ✠ de vita & honeſt. Cler.

Obſervatio.

Canon 11. tria membra habet, quorum duo in Decretales Gregorii IX. ex prima Decretalium Collectione, non ex ipſo Concilio a Raymundo relata ſunt, uti ex dicendis patebit. Cohabitatio Clericorum cum mulierculis.

Primo membro decernitur, ut *Clerici in ſacris ordinibus conſtituti*, *qui mulierculas ſuas in domibus ſuis incontinentiæ nota tenuerint*, *aut objiciant eas*, *& continenter vivant*, *aut ab* Officio et Beneficio Eccleſiaſtico fiant alieni.

Integram hanc partem omiſit Raymundus, ſolumque indicavit per clauſulam *& infra* in *cap. Clerici* 4. ✠ *de exceſſibus Prælatorum.* Neque Contius eam ſupplevit ex prima Decretalium Collectione, ubi extant in *cap.* 12. *de cohabitat. Clericorum & mulier.* Ad quod in margine remittitur tanquam ad Canonem hujus Concilii.

Omnibus ſeculis, Clericorum cum mulieribus, præſertim de incontinentia ſuſpectis, cohabitatio ſeveriſſime prohibita fuit, ob periculum incontinentiæ, uti latius oſtendi in Jure Eccleſ. *tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 3. item in Scholiis ad *Canonem* 3. Nicænum *tom.* 3.

Contra Sodomiam. Secundo Canonis membro, quod extat in dicto *cap.* 4. ✠ *de exceſſ. Prælat.* Decernitur; " *Quicumque* „ *qui illa incontinentia*, *quæ contra naturam eſt*, *pro-* „ *pter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ*, *& quin-* „ *que civitates igne conſumpſit*, *deprehenſi fuerint la-* „ *borare*; *ſi Clerici fuerint*, *dejiciantur a Clero*, *vel* „ *ad agendum pœnitentiam in* Monasteria *detrudan-* „ *tur*; *ſi laici*, *excommunicationi ſubdantur*, *& a* „ *cœtu fidelium fiant penitus alieni.*

Hic agi de enormiſſimo & deteſtabili crimine Sodomitico ſat indicat, mentio de everſione quinque civitatum Sodomæ, Gomorrhæ & vicinarum, quas ob frequentatum hoc crimen igne conſumptas fuiſſe ſcitur: nec non alluſio ad locum S. Pauli in Epiſtola ad Epheſios *cap.* 5. ubi hujus criminis auctores, *filii diffidentiæ* dicuntur, id eſt, deſperati & filii

Digitized by Google

filii perditionis, juxta Hæbraïcam phraſim, uti notavit Cujacius in *cap.* 13. X *de vita & honeſt. Clericorum.*

Hoc crimen, ut ſcelus atrociſſimum, & monſtrum naturæ ſemper reputatum fuit, etiam apud Gentiles, & ſeveriſſime tam legibus, quam Canonibus punitum fuit, teſte Tertulliano *lib. de Pudicitia.* Dicente: " Reliquas autem libidines, furias impias in „ corpora, & in ſexus ultra naturam, non modo „ limine, verum omni Eccleſiæ *tecto* ſubmovemus, „ quia non ſunt delicta, ſed monſtra. „ Vide *Scholion ad Canonem* 16. *Ancyranum.*

Detruſio in Monaſterium. Pœna detruſionis in *Monaſteria* ad agendam pœnitentiam, quæ hic Clericis in crimen prolapſis, infligenda *proponitur*, olim frequentiſſima fuiſſe legitur. Hujus ſæpius S. Gregorius meminit in ſuis Epiſtolis, & in antiquis etiam Canonibus mentio occurrit.

In Synodo Agathenſi *Can.* 50. apud Gratianum *diſt.* 50. *Can.* 7. legitur, " Si Epiſcopus, Presbyter „ aut Diaconus capitale crimen commiſerit, aut „ chartam falſaverit, aut falſum teſtimonium dixerit, „ ab Officii honore depoſitus in *Monaſterium detrudatur.* Et ibi quamdiu vixerit laïcam tantummodo communionem accipiat.

Videri poſſunt Synodi, Epaonenſis. *Can.* 22. Aurelianenſis III. *Can.* 7. Matiſcon. II. *Can.* 16. Toletana IV. *Can.* 44. Toletana VIII. *Can.* 3. Cabilonenſis II. *Can.* 4. Aquiſgranenſis anni 816. l. *de inſtitutione Canonicorum. cap.* 134. & e recentioribus præter hanc præſentem Decretalem, *cap.* 35. X *de ſent. excom.* & *c.* 19. X *de converſ. conjugati*, quibus & addi poteſt Novella Juſtiniani 131. *cap.* 10.

Porro hæc detruſio in Monaſteria, vel erat perpetua, id eſt, pro toto vitæ tempore, vel duntaxat ad certum determinatum tempus contractius vel prolixius pro gravitate criminis commiſſi Ita in Concilio Narbonenſi anno 589. ſtatuitur *can.* 5. „ Nec unuſquiſque de inferiori gradu ſeniorem ſibi „ elatus increpet, aut injuriet. Quod ſi quis, prætermiſſo tam juſtæ cenſuræ ordine, auſus fuerit facere, diſtrictione ſeveriſſima corrigatur, ut ſub pœnitentiæ nomine vitia recedant: id eſt, *anno uno in Monaſterio* ſciat abjicere ſuperbiam unde inflatur, quod eſt diabolus, & addiſcat humiliationem Chriſti, qui per ipſam mortem guſtare dinatus eſt. „ Adde S. Gregorium *lib.* 2. *indict.* 7. *epiſt.* 62.

Cum autem in Monaſterium detruderenturr pœnitentiæ ſubeundæ cauſâ, etiam ut pœnitentes tractari debebant, prout, habita, ratione criminis & perſonarum, Epiſcopus judicabat.

Hinc in citato Concilio Narbonenſi *Can.* 6. præcipitur Abbati Monaſterii, ut ſic cum eo, qui ad Monaſterium ob crimen commiſſum fuerit deputatus, agat, " Sicut ab Epiſcopo manifeſta correctione „ fuerit ordinatum. Aliter ſi Abbas facere elegerit, „ pro correctione tempus aliquod ſuſpendatur: quia „ ob hanc cauſam dirigitur, ut emendetur, non paſſim ferculis diverſis ſaturetur.

Plura de his vide apud Emmanuelem Gonzales ad *cap.* 1. X *de Regularibus*, & ibi citatos.

Clerici non frequentent Monaſteria Sanctimonialium. Tertio Canonis membro decernitur: *Monaſteria Sanctimonialium ſi quiſquam Clericus ſine manifeſta & rationali* (ſeu *neceſſaria*) *cauſa frequentare præſumpſerit. per Epiſcopum arceatur; & ſi non deſtiterit, ab officio* (in Concilio, *Beneficio*) *Eccleſiaſtico reddatur immunis.*

Error Raymundi. Retulit hanc Canonis partem Raymundus in *cap.* Monasteria 8. X *de vita & honeſt. Clericorum.* Addita hac periodo. *Si Laïci, excommunicationis ſubdantur, & a cœtu fidelium fiant penitus alieni.* Quæ periodus in Canone Concilii huic membro non additur: neque in hac prohibitione ulla ſit *Laïcorum* mentio. Occurrit autem hic textus cum hac periodo, ex præcedenti membro deſumpta, in prima Decretalium Collectione apud Antonium Auguſtinum, cujus fidem ſecutus fuit Raymundus.

Itaque Concilium Lateranenſe, in hoc articulo *ſolum* meminit *Clericorum*; non quod Laïcis permiſſum ſit Monaſteria Monialium frequentare; ſed quia majus erat periculum, & magis obvius prætextus Clericis; nimirum prætextus viſitationis, prædicationis, alteriuſve Miniſterii Eccleſiaſtici.

Unde & frequenter hæc prohibitio in perſonas Clericorum & Monachorum, etiam in antiquis Canonibus occurrit.

Notandus hic Canon Africanus. Notandus eſt Canon Africanus relatus apud Gratianum *diſt.* 81. *can.* 32. " Clerici vel continentes „ ad viduas vel Virgines, niſi ex juſſu vel permiſſu „ Epiſcoporum aut Presbyterorum non accedant. „ Et hoc ſoli non faciant, ſed cum Conclericis, vel „ cum quibus Epiſcopus aut Presbyter juſſerit. Nec „ ipſi Epiſcopi & Presbyteri ſoli habeant acceſſum „ ad hujuſmodi fœminas; ſed ubi aut Clerici præſentes ſunt, aut graves aliqui Chriſtiani.

Item Turonenſis. Plures ſimiles Canones refert Antonius Auguſtinus in Epitome Canonum *lib.* 9. *tit.* 19. & 21. atque inter alios, Canonem Concilii Turonenſis, quo præcipitur, ut " quando Sacerdotibus in Monaſteriis „ puellaribus Miſſarum celebrationes faciendæ ſunt, „ cum Miniſtris ſibi deputatis illuc ingrediantur: quibus rite peractis (ait) non ad ſecretas collocutiones Sanctimonialium, ſe ullo modo divertant, ſed „ cum Miniſtris ſuis illico egrediantur.

His addi poſſunt, quæ de vetito ad Monaſteria Monalium acceſſu virorum notavi in *Jure Eccleſ. parte* 1. *tit.* 30. *cap.* 4.

Canon XII.

De Officio Advocati Clericis prohibito. cap. Clerici 1. X de poſtulando & cap. sed nec 4. X Ne Clerici vel Monachi.

Obſervatio.

Clerici Beneficiati ne ſint aliorum advocati. Canon 12. duas habet partes, quarum prima, quæ extat in *cap.* Clerici. 1. X *De poſtulando.* De cernitur ut *Clerici in Subdiaconatu & ſupra, & in Ordinibus quoque minoribus, ſi ſtipendiis Eccleſiaſticis ſuſtenteutur, coram ſeculari judice Advocati in negotiis ſecularibus fieri non præſumant, niſi propriam cauſam, vel Eccleſiæ ſuæ, fuerint proſecuti, aut pro miſerabilibus forte perſonis, quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt.*

Notandum inprimis, hoc Canone ab Officio *poſtulandi* coram judice ſeculari abſolute prohiberi Clericos ſacris Ordinibus initiatos, quin & eos qui in minoribus Ordinibus conſtitui ſunt, *ſi ſtipendiis Eccleſiaſticis ſuſtenteutur*, id eſt, tanquam Beneficiati certæ Eccleſiæ ſint adſcripti, eoque titulo, ut Miniſtri Eccleſiæ ab ea ſuſtententur: quo caſu æquum eſt, ut ſe *totaliter* Miniſterio Eccleſiæ impendant, cujus ſtipendiis ſuſtentantur.

Varians Lectio. Ulterius notandum, vocem illam *ſecularibus* deeſſe in Concilio, ſed tamen in margine apud Labbæum *tomo* 10. *Concil. Col.* 1515. notam hanc adjici *in* negotiis secularibus, alias forensibus negotiis; indicium, varias eſſe Codicum Lectiones.

Denique notandum, quod Raymundus hic adjiciat aliqua verba ad ſecundam Canonis partem pertinentia; quæque repeteuntur in *cap.* sed nec. 4 X *ne Clerici vel Monachi.* in quo ſecunda hujus Canonis pars refertur, ut mox dicetur.

Cæterum de Advocati Officio Clericis vetito plures

Plures Canones indiſtincte Clericis illud Officium interdicunt.

res extant Canones, qui & indiſtincte hoc Officium Clericis interdicunt, tanquam eorum vocationi minus congruum; admodumque veriſimile eſt, exceptiones hic memoratas demum invaluiſſe, poſtquam Canonibus Leges civiles a Collectoribus Canonum miſceri, & in Scholis una cum Canonibus exponi cœperunt: quo factum, ut & Legum civilium ſtudio Clerici ſe impenderint, ſicuti deplorat ejus ætatis ſcriptor pius & eruditus Petrus Bleſenſis; & notavi in *Jure Eccleſ. tom. 2. parte 3. tit. 6. cap. 2.* Multumque id invaluiſſe certum eſt, poſtquam Judicia Eccleſiaſtica ad normam civilium formari cœperunt.

Clerico & Monacho vetitæ adminiſtrationes ſeculares.

Secunda Canonis parte relata in dicto *cap. 4.* X *ne Clerici vel Monachi*, &c. decernitur, *ut nec procurationes Villarum, aut Juriſdictiones etiam ſeculares, ſub aliquibus Principibus & ſecularibus viris, ut Juſtitiarius eorum fiat* (in Concilio & prima Decretalium Collectione, *juſtitiarii eorum fiant*, & rectius) *Clericorum quiſquam exercere præſumat. Si quis autem adverſus hæc venerit (quia contra doctrinam Apoſtoli dicentis:* Nemo militans Deo implicet se Secularibus negotiis, *ſeculariter agit:) ab Eccleſiaſtico fiat Miniſterio alienus, pro eo quod (Officio Clericali neglecto) fluctibus ſeculi, ut Poteſtatibus placeat, ſe immergit. Diſtrictius autem decernimus puniendum, ſi Religioſorum quiſquam aliquid prædictorum auſus fuerit attentare.*

Pro intellectu hujus Decretalis, ſciendum per *procurationes Villarum* hic intelligi, gubernationes oppidorum, vel rerum publicarum & civilium adminiſtrationes; eaſque diſtingui a Juriſdictionibus ſecularibus, quarum Juriſdictionum occaſione dicuntur fieri, Principum & ſecularium Virorum *Juſtitiarii*, id eſt, Judices.

Ita pro Judicis munere ponitur *Juſtitiaria* in legibus Siculis *lib. 1. tit. 45. & 46.* Specialiter vero *Regius Juſtitiarius* ſumitur pro Judice cauſarum criminalium in *cap. 5.* X *de pignoribus, & in Clem. I. de Pœnit. & remiſſ.*

Hos autem pronuntiat Canon, ab Eccleſiaſtico fieri miniſterio alienos, pro eo *quod officia Clericali neglecta, fluctibus ſeculi, ut poteſtatibus ſeculi placeant, ſe immergant.*

Ex ratione inflictæ pœnæ ſat patet, hic non agi de eo, qui neceſſitate & charitate proximi exigente, particulare aliquod negotium, etiam civile, & pro perſona laica procurandum ſuſcipit; ſed de illo, qui Procurationes & Officia ſecularia ſuſcipit, quæ ita ipſum nata ſunt occupare, ut vere dici queat, quod, *neglecto Officio Clericali, fluctibus ſeculi ſe immergat*; ac conſequenter contraveniat doctrinæ Apoſtoli dicentis: *nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.* Qui textus pro cauſa prohibitionis hic quoque adducitur.

Recte notat Panormitanus, quod cum ratio prohibitionis ſit generaliſſima, & ratio Legis præcipue ſit attendenda, locum quoque habeat diſpoſitio Canonis in aliis Officiis hic non expreſſis, quibus ſcilicet Clericus *implicat ſe negotiis ſecularibus* ad ſenſum Apoſtoli, vel ut loquitur Canon, *neglecto Officio Clericali, ſeculi fluctibus ſe immergit.*

Cum autem Religioſi, vi ſuæ Profeſſionis magis a ſeculi negotiis debeant eſſe ſejuncti, quam Clerici ſeculares, non mirum ſi Canon diſtrictius puniendum decernat Religioſum, ſi aliquod prædictorum audiat attentare; prout in fine Canonis exprimitur.

Canon XIII.

Contra pluralitatem Beneficiorum. cap. Quia nonnulli 3. X de Clericis non reſidentibus.

Observatio.

Per Lateranenſe in Decretalibus intelligunt Later. ſub Alexandro III.

Canon 13. refertur in *cap.* quia nonnulli 3. X *de Clericis non reſid.* tanquam ex *Concilio Lateranenſi*, non deſignando de quo *Lateranenſi* Concilio agatur, quemadmodum & varii hujus Concilii Canones in Decretalibus paſſim referuntur. Sed notant hic in margine Editores Rom. Decretum eſſe *Concilii Lateranenſis, ſub Alexandro III, cap. 13.* addentque, *nam cum aliud non dicitur, intelligendum de Lateranenſi ſub Alexandro III.*

Pluralitas Beneficiorum Curatorum.

Canon hic primo ponit abuſum, quo nonnulli *modum avaritiæ non ponentes*, Dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias Parochiales contra SS. Canonum inſtituta nitebantur accipere.

Hunc abuſum ex avaritia pullulantem reprobat Concilium. *Quia cum unum Officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vendicant plurimorum.*

De Reſidentia.

Cum autem hic abuſus præcipue incrementum ſuum ſumeret ſub prætextu quod Beneficia & Officia concedi poſſent iis, qui nec *reſidere*, nec *per ſe* Officio ſuo fungi poſſent, ſtatuitur, ut impoſterum ubi *Eccleſia vel Eccleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in* loco *& curam ejus* per se *ipſam exercere valeat. Quod ſi aliter actum fuerit, & qui receperit, quod contra ſanctos Canones accepit, amittat; & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.*

Evidens eſt ex ipſo contextu, mentem Concilii eſſe, ut qui Officium Eccleſiaſticum ſuſcipit, teneatur in Eccleſia reſidere, & per *ſeipſum* Officio deſervire. Unde & notat hic Gloſſa *per* seipsum *debet quis reſidere, & non per Vicarium.*

Hæc autem *perſonalis* reſidentia, & *perſonalis* Officii Eccleſiaſtici perſolutio, efficaciſſimum indubie eſt adverſus pluralitatem Beneficiorum remedium, cum unus idemque rariſſime queat *per ſe* plurium Beneficiorum Officia implere. Nec aliunde pluralitas Beneficiorum invaluit, quam ex perverſa hac perſuaſione, quod Officio Beneficii *per Vicarium*, quis ſatisfacere poſſit.

Hinc quia de Jure communi, omne Beneficium exigit *perſonalem reſidentiam*, & *perſonale* Officium; uti hic monet Gloſſa verbo, per *ſeipſum*, concludunt quoque communiter Canoniſtæ, de Jure communi, omnia Beneficia eſſe incompatibilia, uti notavi in *Jure Eccleſ. tom. 1. parte 2. ſect. 3. tit. 3. cap. 1.* alias *tit. 20.*

Canon XIV.

Rurſum contra exorbitantem pluralitatem Præbendarum. cap. Quia in tantum 5. X de Præbendis cap. Præterea 4. X de Jure Patronatus & cap. Prohibemus 19. de Decimis.

Observatio.

Aliqui habebant 6. & plures Eccleſias.

Canon 14. plura habet membra, eaque admodum diſtincta.

Primo membro quod extat in *cap.* quia in tantum 5. X *de Præbendis*, agit contra pluralitatem Præbendarum, quæ in tantum per quorumdam proceſſerat ambitionem, ut non *duas vel tres* (ſed addit Canon (*a*) *ſex aut plures*) *Eccleſias perhiberentur habere.*

(*a*) Deinceps varians *Lectio Canonis* Parentheſi incluſa, notabitur litera C. majuſcula; uti ſuperius jam obſervatum eſt.

Porro

Digitized by Google

Canones ab Alexandro III. conditi, nec in Conc. Later. publicati.

Porro ex verbis Canonis haud obſcurum eſt, potius hic loqui Pontificem, quam Concilium; dicit enim: *Per fratres & Coepiſcopos noſtros* (Canon addit, *Cariſſimos*) *emendari præcipimus*: quæ non videntur Concilio loquenti attribui poſſe.

Unde nec in Decretalibus hic Canon adſcribitur Concilio Lateranenſi, ſed *Alexandro III. in eodem*, id eſt, in Concilio Lateranenſi, de quo in præcedenti Decretali. *eod. tit.*

Cum autem hujuſmodi verba, & ſimilis inſcriptio in nonnullis aliis huic Concilio adſcriptis Canonibus occurrat; admodum veriſimile eſt, etiam illos auctoritate Alexandri III. primum compoſitos, poſtmodum Concilio fuiſſe prælectos, & in eodem publicatos: atque Alexandro adſcribi in *Concilio*, quia in *Concilio* eos publicavit; ut ſupra monuimus.

Reſidentia

Præcipitur autem Epiſcopis, ut de multitudine Præbendarum provideant, id eſt, eam cohibeant, utpote, quæ *Canonibus inimica ſit*, & *quæ diſſolutionis materiam, & vagationis inducit, certumque continet periculum animarum.*

Quia autem frequenter contingit, quod inidoneis Beneficia Eccleſiaſtica conferantur prætextu providendi aliquorum indigentiæ; Declarat Canon, eorum, *qui Eccleſiis* (C. *digne*) *deſervire videant*, ſe velle (C. *Eccleſiaſticis Beneficiis*) *indigentiam ſublevari.*

Noluit ergo intuitu *ſolius indigentiæ* Beneficia etiam ſine cura animarum, ut ſunt Præbendæ, conferri; ſed eorum duntaxat indigentiam ſublevari per Beneficia, qui *Eccleſiis* (C. *digne*) *deſervire* valeant, id eſt, injunctum Officium per *ſe ipſos* obire.

Hinc & concluditur, quod de Jure communi, & vigore hujus Decretalis Canonicatus & Præbenda requirant perſonalem reſidentiam.

Contra Patronos Laicos qui Paſtores inſtituere tentant.

Secundo membro Canonis relato in *cap.* PRÆTEREA 4. ⅹ *de Jure Patronatus*; anathemate feriendos decernit Laicos, quorum *audacia* eouſque proceſſiſſe dicitur, *ut Epiſcoporum auctoritate neglecta, Clericos inſtituant in Eccleſiis, & removeant, cum voluerint. Poſſeſſionem quoque, atque alia bona Eccleſiaſtica pro ſua voluntate plerumque diſtribuant.* Ita Raymundus. At in Concilio, uti & in prima Decretalium Collectione, poſt verbum *diſtribuant*, additur: *& tam Eccleſias ipſas, quam earum homines, talliis & exactionibus præſumant gravare*: ac tum demum ſubjicitur; *eos qui amodo iſta commiſerint, anathemate feriendos decernimus.* Hic rurſus adverte Raymundum etiam Decreta ſub nomine Conciliorum edita, ſubinde alteraſſe.

Hoc loco agi præſertim de Laicis Patronis Eccleſiarum, uno conſenſu tradunt Canoniſtæ.

Hinc & deducunt. Patronos, licet habeant jus præſentationis, non poſſe tamen propria auctoritate Clericus *inſtituere*, ſive titulum Eccleſiaſticum dare; uti nec de bonis Eccleſiæ diſponere. Videri poſſunt quæ hac de re notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *part.* 2. *ſect.* 3. *tit.* 9. *Cap.* 1. alias *tit.* 26.

Contra Clericos ſic inſtitutos.

Porro non tantum Laici hoc Canone anathemate feriuntur, qui Clericos *propria* auctoritate inſtituere, & amovere præſumunt; ſed & decernitur ut *Clericus, qui Eccleſiam per Laicos ſine proprii Epiſcopi auctoritate receperit, communione privetur: & ſi perſtiterit, a Miniſterio Eccleſiaſtico, & ordine deponatur.*

De exemptione Clericorum a Foro ſeculari.

Tertio Canonis membro (quod extat in prima Decretalium Collectione, ſub titulo de *Foro competenti. Cap.* 6. quodque omiſit Raymundus) decernitur, *laicos a communione fidelium ſegregandos, qui Eccleſiaſticas perſonas, & ipſos etiam Epiſcopos ſuo judicio ſtare de cætero præſumpſerint compellere.*

Perſonas Eccleſiaſticas, ac ſignanter Epiſcopos a judicio Laicorum eſſe (inſpecto jure Decretalium) exemptos, præcipue in criminalibus, conſtat; tametſi quoad inferiores Clericos in criminalibus, & generaliter quoad omnes in cauſis civilibus, poſterior ætas aliquas circa hanc exemptionem moderationes & exceptiones induxerit, uti latius in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 1. *Cap.* 5. & 6. alias *c.* 4. & *tit.* 3. *Cap.* 2. 3. & 4. alias duntaxat *Cap.* 2. & 3. notatum eſt.

Sane in hoc Concilio, uti & recentioribus, quæ per RR. Pontifices potiſſimum dirigebantur, & quorum Decreta per Pontifices præformabantur, ſciuntur plura de hac immunitate perſonali & reali occurrere, quæ hodie hic & alibi non ſunt recepta.

Laici Eccleſiis Parochialibus Decimas reſtituant.

Denique quarto membro Canonis relato in *Cap.* PROHIBEMUS 19. ⅹ *de Decimis*, prohibetur, *ne Laici decimam* (C. *decimas*) *cum animarum ſuarum periculo detinentes, in alios Laicos, aliquo modo poſſint transferre. Si quis vero receperit, & Eccleſiæ non reddiderit, Chriſtiana Sepultura privetur.*

Per *Eccleſiam*, cui *Decimæ* reſtituendæ dicuntur, hic intelligi, Eccleſiam *Parochialem*, cui de Jure, decimæ competunt, uno conſenſu tradunt Canoniſtæ; & notavi in *Jure Eccl. parte* 2. ſect. 4. *tit.* 2. *Cap.* 6. alias tit. 33. ibi una oſtendi, quomodo Monaſteria, tum ab Epiſcopis, tum a Rom. Pontificibus licentiam ſollicitaverint, ut decimas de manu Laicorum recipere poſſent; & quare Laici potius in Monaſteria Monachorum, vel Canonicorum Collegia, quam in Eccleſias Parochiales eas dimittere ambirent.

Dein eodem loco *Cap.* 5. oſtendi, quod hoc Decretum Concilii Lateranenſis, ex Canoniſtarum interpretatione, cum ſenſum acceperit, quaſi hoc Decreto declaratum eſſet, Laicos poſſe decimas *ante* hoc Concilium acquiſitas & poſſeſſas tuto retinere; ſed nullas de *novo* acquirere prohiberentur: licet vix credi poſſit, quod hic ſit genuinus & verus hujus Decreti ſenſus.

Canon XV.

Bona ex Beneficio Eccleſiaſtico acquiſita poſt mortem Beneficiati redeant ad Eccleſiam. Et ne Decani ſub pretio ſtatuantur. Cap. CUM IN OFFICIIS 7. ⅹ de Teſtamentis. *Et* Cap. PRÆTEREA 1. ⅹ Ne Prælati vices ſuas.

Obſervatio.

An quis de bonis Eccleſiæ teſtari queat?

Canon XV. in duas partes dividitur, quarum prima relata in *Cap.* CUM IN OFFICIIS 7. ⅹ *de Teſtamentis*, decernitur, quod *ſive* Clerici *inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint* bona ab Eccleſia accepta, *penes Eccleſiam eadem bona remanere debeant.*

Ex hac Decretali concludunt Canoniſtæ Clericos de bonis *ab Eccleſia*, ſeu ratione beneficii acquiſitis, de Jure teſtari non poſſe; quod & aliis Canonibus ſæpius conſtitutum fuit.

Verum conſuetudine ſenſim contrarium invaluit; uti latius deduxi in Jure Eccleſ. *parte* 2. *ſect.* 4. *tit.* 1. *Cap.* 7. alias *tit.* 32. ibi & notavi, quibus gradibus ad hodiernam tandem conſuetudinem dilapſi ſimus, & quæ ſit hujus conſuetudinis vis: quodque neceſſitas impetrandi licentiam teſtandi ab Epiſcopis, quæ in quibuſdam Diœceſibus obtinet, ſit priſtini iſtius Juris quoddam reſtans veſtigium.

Epiſcopus nil lucri accipiat a ſuis Officialibus vel Archipresbyteris.

Altera Canonis parte relata in *Cap.* PRÆTEREA. 1. ⅹ *Ne Prælati vices ſuas, &c.* reprobatur quod, *in quibuſdam partibus ſub pretio ſtatuantur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Epiſcopalem juriſdictionem exercent.*

Contra hunc abuſum ordinatur, ut *qui de cætero id præſumpſerit, Officio ſuo privetur, & Epiſcopus conferendi hoc Officium poteſtatem amittat.*

Nomine Decanorum hic intelligi Archipresbyte-

ros rurales ſpiritualem exerceotes Juriſdictionem notat Gloſſa.

Et licet tantum fiat mentio *Decanorum*, indubitatum tamen eſt perDecretum hoc eſſe generaliter reprobatum abuſum, quo Epiſcopi captant lucrum ex Juriſdictione, quam ſuis Officialibus aliiſque miniſtris committunt. Nam uti recte notat hic Panormitanus, „ quando Epiſcopus capit pecuniam ab Officiali, tum „ videtur vendere ipſam Juriſdictionem; & tendit in „ gravamen ſubditorum: quia Officialis ut aliquid „ lucretur ultra pecuniam datam Superiori, per fas „ & nefas induceretur ad extorquendum pœnam, & „ modicam culpam faciet graviorem, & ſæpe puniet „ burſam, ubi punienda eſſet perſona. Ex hoc ergo „ (ait) multa mala proveniuot."

Canon XVI.

Quod Major ac Sanior pars Capituli prævalere debeat. Cap. cum in Cunctis 1. ✠ de his quæ fiunt a majore parte Capituli.

Obſervatio.

Major & ſaniorpars Capituli in conſtitutis concludendis prævaleat.

Canon XVI. relatus in *Cap.* cum in Cunctis 1. ✠ *de his quæ fiunt a majore parte Capituli*, decernit ut id *quod a majori & ſaniori parte capituli fuerit conſtitutum, prævaleat ſemper, & ſuum conſequatur effectum, etiam appellatione remota; niſi a paucioribus & inferioribus aliquid rationabiliter objectum fuerit & oſtenſum.*

Monet Panormitanus hic, duo requiri ad hoc ut „ valeat geſtum in Capitulo. Primo quod *major* „ pars decreverit. Secundo quo illa major ſit *ſanior*, „ ſcilicet reſpectu Conſilii & materiæ."

Unde & Gloſſa hic monet, quod major pars ſit, quæ *majori ratione & pietate nititur.*

Et quidem Innocentius III. Conſultus ſuper electione facta a Capitulo Catalaunenſi de Epiſcopo, electionem Rhemenſis Canonici ſententialiter irritandam duxit in *Cap.* Ecclesia vestra 57. ✠ *de Elect. Cum major &* Sanior (ait) *pars non conſenſerit in eundem*; quam requiri, auctoritate præſentis Canonis adſtruxerat, dicens: "cum ex *Lateranenſi* Concilio in ordi„ nationibus Eccleſiarum major & *Sanior* pars Capi„ tuli exigatur." Hic gloſſa ad verbum *Lateranenſi*, ad præſentem noſtrum Canooem ſeu Decretalem remittit.

Hinc & Canoniſtæ concludunt, non tantum in deliberatione ſuper particularibus negotiis Capituli, ſed & in electionibus, de Jure communi requiri *majorem* & *ſaniorem* partem Capituli; voluntque non tantum numeranda, ſed & ponderanda ſuffragia: & per conſequens, ſuffragia Canonicorum non eſſe cenſenda ejuſdem ponderis & auctoritatis, ita ut magis ponderet vox *prudentis*, quam *inſipientis* ſeo *parum ſapientis*, uti loquitur Panormitanus ad citatum *Cap.* 57. ✠ *de Elect. num.* 7. qui ibidem *num.* 11. ait „ quod ſanio„ ritas conſiſtat in auctoritate, zelo & merito: „ quæ ibidem latius dedocit.

Hodie non amplius ponderantur ſuffragia.

Poſtquam autem electiones cœperunt fieri per ſuffragia *occulta*, cœpit hæc ſuffragiorum ponderatio in deſuetudinem abire: imo poſtquam etiam viſum eſt ex ea ſuffragiorum collatione & ponderatione infinitas altercationes & jurgia, aliaque innumera incommoda oriri, ſenſim totaliter in deſuetudinem abierunt: & tam in electionibus, quam in aliis actibus Capitularibus, ſuffragia numerari non ponderari cœperunt; quod & hodie ſervatur.

Reſolutioni Capitulari vel unus poteſt reclamare.

Illud circa præſentem Canonem obſervant Doctores, quod licet regulariter obtineat, quod major pars Capituli prævaleat, & ejus reſolutio reputetur pro reſolutione totius Capituli, poſſit tamen *minor* pars, imo vel unus de Capitulo, ſe reſolutioni Capitulari opponere; monetque hic Panormitanus, quod *minor* pars contradicens non teneatur probare coram majore parte rationem ſuæ contradictionis, ſed adeundus ſit Superior ipſius Capituli.

Executioni tamen hæc mandatur, quoad uſque coram Superiore rationabilis contradictio probetur.

Hoc autem notat Hoſtienſis, quod, dum *minor* pars appellat a reſolutione majoris partis, poſſit reſolutio executioni mandari, quoaduſque *minor* pars coram Superiore, ad quem fuit appellatum, oſtenderit *rationabiliter* contradictum; & conſequenter hæc verba *appellatione remota*, intelligenda ſint de appellatione quoad effectum *ſuſpenſivum.*

Juramentum de ſervandis Conſtitutionibus Capituli.

Addit præterea Canon: *nec conſtitutionem noſtram* (in margine notatur in Corpore Canonico, *veſtram*) *impediat, ſi forte aliquis ad conſervandam Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem, ſe juramento dicat adſtrictum: nec enim juramenta, ſed potius perjuria ſunt dicenda, quæ contra utilitatem Eccleſiæ & Sanctorum Patrum veniunt inſtituta.*

Hic notandum, *Juramentum* a Canonicis præſtitum, præſertim de conſervandis juribus & conſuetudinibus Eccleſiæ, non eſſe aſſumendum, ad tegendum fraudes aut injuſtitias, aut contraveniendum *publicæ* utilitati Eccleſiæ, cui commodum hujus particularis Eccleſiæ cedere debet.

Id merito advertant Canonici, qui non raro prætextu hujus juramenti de conſervandis juribus Capituli, renuunt ſolvere quæ de jure aliis debentur, puta Parochis, convenientem & congruam competentiam, aut in juribus ſuis tuendis juſto ſunt rigidiores nonnunquam etiam cum ſcandalo fidelium.

Denique concludit Canon: *Si quis autem hujuſmodi conſuetudines, quæ nec ratione juvantur, nec ſacris conveniunt inſtitutis, jurare præſumpſerit: donec dignam egerit pœnitentiam, a perceptione ſit Dominici Corporis alienus.*

Notat hic Hoſtienſis, quod "ſi quis receptus in Ca„ nonicum jurat *in genere*, ſe ſervaturum omnes Con„ ſtitutiones Eccleſiæ, antequam recipiatur; & poſ„ tea reperiat aliquam irrationabilem; & quidem ad „ ipſam ſervandam (ait) non adſtringitur vi juramenti „ præſtiti, ſed & conſulo juranti *generaliter*, quod ſic „ citat: juro me ſervare omnes Conſtitutiones & con„ ſuetudines hujuſmodi Eccleſiæ juſtas, poſſibiles & „ honeſtas, & rationabiles, quæ de facto ſervandæ „ fuerint & de jure. „ Rectum ac ſalubre conſilium, ut omnis perjurii evitetur periculum.

Canon XVII.

De abuſu Juris Patronatus. Cap. Quoniam 3. ✠ de jure Patronatus.

Obſervatio.

Patroni unicum Præſentent in Paſtorem.

Canon XVII. relatus in *cap.* Quoniam 3. ✠ de *jure Patronatus*, agit de Fundatoribus *Eccleſiarum*, aut de hæredibus *eorum*, qui, *poteſtate in qua eos Eccleſia hucuſque ſuſtinuit, abutebantur* nimirum (C. *cum in Eccleſia Dei unus debeat eſſe qui præſit, ipſi plures ſine reſpectu ſubjectionis eligere moliuntur.*)

Hæc verba *ſine reſpectu ſubjectionis* omittuntur a Raymundo, habentur tamen, noo tantum in Concilio, ſed etiam in prima Collectione, multumque faciunt ad elucidationem textus.

Ex his enim intelligitur, quod Fundatores ſive Patroni eorumve hæredes, plures eligere molirentur *ſine reſpectu ſubjectionis* ad eum, qui Eccleſiæ præeſt, & qui curam ejus habere debet, ſcilicet, Epiſcopum.

Dein aliam rationem addit: *& cum una Eccleſia unius debeat eſſe Rectoris, pro ſua diſſenſione plurimos repræſentant.* Notandum, qood in Concilio, uti & in prima Decretalium Collectione pro *diſſenſione*, legatur *defenſione*, & in pluribus Codicibus, & apud Guillelmum Neubrigenſem legatur *diſpenſatione*; quæ

varie,

Digitized by Google

varietas & in nota marginali Decretalium indicatur. Videtur autem huic materiæ magis congruere lectio *pro ſua defenſione*, ſeu *diſpenſatione*, id eſt, in vim ſuæ *advocatiæ* aut *Juris Patronatus*, quod *defenſio* & *diſpenſatio* dici poteſt: eo quod Patroni dicantur Ecclefiarum *defenſores*. Vide Franciſcum de Roye in *Commentario* ad hunc textum.

Porro ad obviandum incommodis ex hac fundatorum ſive Patronorum Laicorum diſſenſione provenientibus, præſenti Canone duo ſtatuuntur.

Primo, *ut ſi forte in plures partes* (ſeu *perſonas*, uti legit Contius) *Fundatorum ſe Vota diviſerint*, *ille præficiatur Eccleſiæ*, *qui majoribus meritis*, *& plurimorum eligitur & approbatur conſenſu*.

Is conſtituatur qui plura habet ſuffragia, modo ſit idoneus. Quia vero ſæpe difficulter probari poteſt, quis *majoribus juvetur meritis*, tandem receptum fuit, illum eſſe inſtituendum, qui *plurimorum eligitur & approbatur conſenſu*, modo ſit *idoneus*.

Quemadmodum in foro *externo* ſuſtinetur electio idonei, magis idoneo prætermiſſo; juxta expoſitionem Gloſſographi, qui ad verbum *majoribus*, quæ- „ rens numquid requireretur quod prætermiſſus majo- „ ris ſit meriti; & quod plures eum præſentent? Reſ- „ pondet. Hoc videtur velle hæc Littera, ſed vide- „ tur ſufficere, ſi ſit *idoneus*, dum tamen habeat ma- „ jorem partem alius ſit, licet melior. „ De hac præferentia digni præ digniore in foro externo, vide quæ dicta ſunt in *Jure Eccl. tom.* 1. *part.* 2. *ſect.* 3. *tit.* 14. *cap.* 2. alias *tit.* 31.

Alioqui Epiſcopus providebit. Subjungitur autem ulterius in cap. 1. *ſi autem hoc ſine ſcandalo eſſe nequiverit*, *ordinet Antiſtes Eccleſiam*, *ſicut melius eam ſecundum Deum viderit ordinandam*. Id eſt, ſi illum, qui a pluribus eſt præſentatus *ſine ſcandalo* inſtituere nequeat, "puta (ait hic Hoſtienſis) „ quælibet pars potens eſt & dicit: quod ſi alius con- „ ſtituatur, quam ſuus, *gladius* ultor erit, nec po- „ teſt aliquatenus refrænare. „

Et ſane olim contentiones ſuper præſentationibus ad Beneficia præſertim majora in tantum ſubinde exarſiſſe, ut Patroni de iis litigantes ad arma proſilirent uſque terminandis duella ſuſtinerent, probatur ex Cap. 1. ✠ *de Purgatione vulg*: ubi videmus Sedem Apoſtolicam conſultam, *utrum ſuper Eccleſiarum poſſeſſionibus debeant Duella ſuſtineri*.

Simili ergo caſu occurrente, debet Epiſcopus Eccleſiæ vacanti providere, *ſicut melius ſecundum Deum viderit* expedire, puta, interim inſtituendo Deſervitorem, ſeu Vicarium, qui Eccleſiæ in Spiritualibus & temporalibus, lite pendente, curam gerat.

Hodie apud Judices Regios litigatur de Recredentia. Hodie plures præſentati apud Regios judices, agunt vel interdicto *uti poſſidetis*; vel *unde vi*, & celeriter uni ex iis adjudicatur *Recredentia*, ut loquuntur; vel judices illum in pleno poſſeſſorio tuentur, uti monet de Rovehie, & notoria praxis oſtendit ut latius deduxi in *Jure Eccleſiaſtico. tom.* 1. *p.* 2. *ſect.* 3. *tit.* 8. *Cap.* 5. alias *tit.* 25.

Quæſtione ſuper jure Patronatus intra tres menſes non deciſa, Epiſcopus providet. Si contingat, quæſtionem oriri ſuper Jure Patronatus inter duos, ac ſinguli prætendant ſibi privative ad excluſionem alterius jus illud competere, eo caſu conſtituitur hoc Canone, ut Epiſcopus ſimiliter *ordinet Eccleſiam*, *ſicut melius ſecundum Deum viderit ordinandam*, ſi intra *quatuor*, (in Concilio & prima Decretalium Collectione legitur *infra tres*) *menſes* non fuerit definitum, cui competat jus Patronatus.

Secundum hanc Deciſionem ſcripſit Conventrenſi Epiſcopo Innocentius III. in *Cap.* CUM PROPTER 27. ✠ *de Jure Patron.* quod "ſi de Jure Patronatus quæ- „ ſtio fuerit inter aliquos; & ab eo, cui competit, in- „ tra *quatuor* menſes non fuerit definitum, ex tunc „ Eccleſiam ipſam de perſona non differat idonea or- „ dinare: ita quod illi ex hoc non debeat impoſterum „ præjudicium generari, qui jus evicerit Patronatus.

Evidens eſt ex hoc Innocentii reſcripto, quod in ſimili caſu, Epiſcopus non inſtituat Clericum tanquam *deſervitorem*, qui ad tempus deſerviat, ſed ut *verum Beneficiatum & Rectorem* Eccleſiæ.

Ipſe itaque Patronus ob lapſum *quatuor* menſium, ea vice privatur jure præſentandi, ſed tamen Clericus inſtitutus debet eum, qui *verus* Patronus fuerit declaratus, ut talem agnoſcere, & colere: manetque ei jus præſentandi *impoſterum* ſalvum, uti hic notant Doctores: qui & monent, *ſpecialiter* id hic eſſe conſtitutum, ne ob Patronorum diſcordias Eccleſiæ maneant vacantes: cum alias, ſicuti de Jure contra *non valentem* agere, non currit præſcriptio; ita nec deberet currere contra Patronum *non valentem* præſentare; quod & inſinuatur in ipſa integra Decretali, quæ extat in tertia Decretalium Collectione, titulo de Jure Patronatus *Cap.* 2. ubi hæc leguntur. *Cum propter diſcordias Laicorum non debeat Eccleſiis præjudicium generari*, *grave gerimus & indignum*, *&c.* *Vide* quæ hac de re dixi in Jure Eccleſ. *tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 8. *Cap.* 5. alias *tit.* 25.

CANON XVIII.

De Conſtituendo Magiſtro pauperum Clericorum. Cap. QUONIAM 1. ✠ *de Magiſtris.*

OBSERVATIO.

CAnon XVIII. relatus in *Cap.* QUONIAM 1. ✠ *de Magiſtris*, ſed parte a Raymundo omiſſa, & a Contio ſuppleta, ſtatuitur, ut *per unamquamque Cathedralem Eccleſiam Magiſtro*, *qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ*, *& Scholares pauperes gratis doceat*, *competens aliquod Beneficium præbeatur*, *quo docentis neceſſitas ſublevetur*, *& diſcentibus via pateat ad Doctrinam*. In Cathed. Eccl. Beneficium detur Magiſtro qui gratis docet Clericos.

Secundo ſtatuit: *pro licentia docendi nullus pretium exigat*, *vel ſub obtentu alicujus conſuetudinis*, *ab iis*, *qui docent*, *aliquid quærat*. Ita legitur in Decretalibus & in Concilio; Contius autem legit: QUOS *docent*, ſed, uti ex contextu apparet, manifeſto errore, mens enim Concilii eſt, ne pro *licentia docendi*, aut ab iis, qui ad docendum conſtituuntur, aliquid exigatur: ſed *gratis* conſtituantur, ne & Scholaribus oneroſi eſſe deberent: & ut ad docendum capaciores, ſine munerum acceptione promoverentur.

Quia hoc Decretum innovatum fuit in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. Cujus conſtitutio extat in *cap.* CUM NONNULLOS 4. ✠ *de Magiſtris*, notas hic nullas adjicimus.

CANON XIX.

Ne Magiſtratus ſeculares Clericis onera imponant. Cap. NON MINUS 4. ✠ de Immunit. Eccl.

OBSERVATIO.

CAnon XIX. relatus in *Cap.* NON MINUS 4. ✠ *de Immunitate Eccleſ.* agit adverſus *Conſules civitatum*, *& Rectores*, *nec non & alios*, *qui poteſtatem habere videntur*, *qui tot onera frequenter imponunt Eccleſiis*, *& tot angariis eas affligunt*, *ut eis*, *quod Hieremias deplorat*, *competere videatur*: *princeps provinciarum facta eſt ſub tributo*, *ſive quidem foſſata*, *ſive expeditiones*, *ſeu alia quælibet ſibi arbitrentur agenda*, *de bonis Eccleſiarum & Clericorum & pauperum Chriſti uſibus deputatis*, *volunt fere cuncta compleri*.

Quid Angariæ? Angarias appellant Imperatores, Provincialibus impoſitam *onerum vehendorum*, bajulorumque neceſſitatem, in *L.* 11. *Cod. de SS. Eccleſ. & L.* 2. *Cod. de Epiſc. & Cler.* Sive *Angariæ* erant, jumentorum & plauſtrorum præſtationes ad tranſvectionem annonæ milita-

militaris, aliarumque Specierum Fiſcalium uti notavi in Jure Eccleſ. *tom. 1. parte 2. ſect. 4. tit. 4. cap. 1. num. 2.* alias *tit. 35. At in* hac Conſtitutione videntur generalius ſumi pro cujuſcumque oneris impoſitione, ut in notis ad hanc Decretalem obſervavit Gonzales.

Quid Foſſata?

Foſſata hic ſumuntur pro locis *munitis*, ſeu ad caſtra munienda factis; de quibus Modeſtinus in *L. 3. ff. de re milit.* dicit: *Qui a foſſato recedit, capite puniendus eſt.*

De ſubſidio voluntario.

Ut autem a ſimilibus exactionibus & oneribus ſubleveotur Eccleſiæ, præſenti Canone *ſub Anathematis diſtrictione fieri de cætero talia prohibentur; niſi* Episcopus *&* Clerus *tantam* necessitatem *vel* utilitatem aspexerint, *ut abſque ulla* exactione (C. *coactione*) *ad relevandas communes utilitates vel neceſſitates, ubi Laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda.*

Si autem Conſules (pergit Cap.) *aut alii de cætero iſta commiſerint, & commoniti deſiſtere noluerint, tam ipſi quam fautores eorum excommunicationi ſe noverint ſubjacere, nec Communioni reddantur, donec ſatisfactionem fecerint competentem.*

Canon hic renovatus in Con. Lat. ſub Innoc. III.

Hic Canon renovatus fuit in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. *Can.* 46. additis nonnullis pro firmiore ejuſdem executione, cujus *obſervationem* conſule.

Canon XX.

Contra Torneamenta, ſeu Ludos Gladiatorios. Cap. Felicis 1. ⁊ de Torneamentis.

Observatio.

In Torneamento occiſis, quamvis reconciliatis Eccleſ. ſepultura negetur.

Canon XX. relatus in *Cap.* Felicis *de Torneamentis*, renovat Conſtitutiones Innocentii II. & Eugenii III. Pontificum, quibus fieri prohibet, *deteſtabiles illas nundinas vel ferias, quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto convenire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum, & audaciæ temere congredi, unde & mortes hominum, & animarum pericula ſæpe proveniunt. Quod ſi quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti pœnitentia* non *negetur, Eccleſiaſtica tamen careat Sepultura.*

Conſtitutionem, quarum hic meminit Canon, ſunt *Canon* 14. Concilii Lateranenſis, ſub Innocentio II. & *Canon* 12. Conſilii Rhemenſis ſub Eugenio III. quibus ad verbum præſens Canon continetur; niſi quod hic explicationis cauſa addantur hæc verba: *quas vulgo torneamenta vocant*: & in citatis Conciliis poſt verbum *pœnitentia*, addatur *& Viaticum*; atque ita legatur: *pœnitentia et & Viaticum non negetur.*

Per Viaticum videtur aliquando intellecta reconciliatio in fine vitæ.

Cum autem ſic mortuo denegetur Eccleſiaſtica Sepultura, fit veriſimile eſt, in citatis Conciliis per *Viaticum* non intelligi *Sacram Euchariſtiam*, ſed reconciliationem neceſſariam quæ ſubinde nomine *Viatici* intelligitur. Nam parum veriſimile eſt, quod Eccleſiaſtica Sepultura negaretur ei, qui Euchariſtiæ particeps fuiſſet. Cum autem nomen *Viatici* labente tempore ſumptum fuerit pro Sacra Euchariſtia moribundis ſubminiſtrata, nomen *Viatici* in præſenti Canone foit omiſſum, forte ne videretur Euchariſtia indulta ei, cui Eccleſiaſtica Sepultura negatur: forte etiam ad incutiendum majorem terrorem, negata fuit Euchariſtia, quæ antea concedebatur.

Quid Torneamenta?

Ex contextu Canonis manifeſtum eſt, *torneamenta* quæ hic prohibentur, fuiſſe ludos ſimiles Gladiatoriis & Circenſibus, qui tanquam nefanda & crudelia ſpectacula jam pridem legibus Imperatorum prohibiti fuere, uti videre eſt in titulo Codicis Juſtinianæi & Theodoſiani *de Gladiatoribus.*

Canon XXI.

De Treuga & Pace. Cap. Treugas 1. ⁊ de Treuga & Pace.

Observatio.

Quid & quotuplex Treuga?

Canon XXI. relatus in *Cap.* Treugas 1. ⁊ *De Treuga & Pace*, determinat tempus, quo *Treugas* obſervari oportet; & quomodo procedendum ſit contra *treugarum* infractores: injungitque Epiſcopis ut communi conſilio & auxilio ad pacem firmiter tenendam allaborent.

Ut hic Canon intelligatur, notandum, quod *Treuga* hic dicatur *ſecuritas præſtita rebus, vel perſonis nondum diſcordia plene finita*, uti hic notat Gloſſa.

Hæc autem *Treuga* eſt vel *Conventionalis*, vel *Legalis*, vel *Canonica*, id eſt, legibus ſeu Canonibus etiam ſine partium conſenſu decreta; qualis eſt, cujus in præſenti Canone ſit mentio.

Seculo IX. & ſeqq. ſolebant lites & diſſidias armis terminare.

Porro ad clariorem intelligentiam eorum, quæ de *Treuga* in Decretalibus, Canonibus, & auctoribus Eccleſiaſticis occurrunt; ſciendum quod ſeculo IX. & ſequentibus prava conſuetudo in quibuſdam partibus invaluiſſet, ipſis etiam ſeculi *legibus* aliquatenus conniventibus, ut nimirum injurias *ſibi illatas* quivis etiam privatus a privato, etiam privata auctoritate vindicarent; quin & lites cauſasque civiles & privatas telis & gladiis inter ſe pugnantes deciderent. Ut late deſcribit S. Agobardus Libro *adverſus legem* Gundobadi oblato Ludovico Pio Imperatori; ubi *num. 7.* ſcribit, quod hinc accideret, "ut frequenter non ſolum valentes viribus, ſed etiam infirmi & ſenes laceſſantur ad *certamen & pugnam*, etiam pro viliſſimis rebus. Quibus feralibus certaminibus contingunt *homicidia injuſta*, & *crudeles* ac perverſi eventus judiciorum, non ſine amiſſione fidei & caritatis, ac pietatis, dum putant Deum illi adeſſe, qui potuerit fratrem ſuum ſuperare, & in profundum miſeriarum dejicere. Hic eſt peſſimus error, & ordo conſulis, ut pro talibus perverſitatibus, & Scriptura veritatis condemnatur, & concordia Chriſtiana diſpereat & de Deo, qui natura bonus eſt, tam indigna ſentiatur, ut faveat rapacibus & adverſetur miſeris."

Multis ibidem hunc morem improbat Agobardus, ut & in libro *contra judicium Dei*; oſtenditque eſſe Evangelio contrarium pro rebus temporalibus *pugnam* inire, & fratri *necem* inferre; ſtultumque & Sacris Scripturis adverſum eſſe, promittere adjutorium *Divinum* certo adfuturum ei, qui pro ſe habet juſtitiam cauſæ; adeoque ſacrilege ac ſuperſtitioſe, pugnam adhiberi tanquam certum medium cognoſcendi juſtitiam cauſæ; idcirco & ſtulte vocari *judicium Dei.*

Etiam pro bonis Eccleſiæ, aut Monaſteriorum.

Verum non obſtante hac Agobardi aliorumque piorum virorum demonſtratione, abuſus hic non tantum manſit, ſed & incrementum indies ſumpſit; in tantum ut in hoc quoque diſcrimen, ſuccedaneis datis militibus, Clerici & Monachi venire, & pro terrenis & tranſitoriis Eccleſiæ facultatibus pugnare & ad certamen venire cogerentur. Ut ſcribit Petrus Damiani *Lib. 4. Epiſt. 9.* aliique ejus temporis auctores.

Synodi adverſus iſthæc flagitia.

Cum igitur viderent Epiſcopi, ex hac prava conſuetudine, innumera committi homicidia, & flagitia, odiaque foveri, cœperunt ipſi, præſertim in Aquitania, viciniſque partibus congregari, & de pace ſancienda deliberare, uno ex illis teſtificante *cælitus ſibi delatas eſſe litteras, quæ* pacem *monerent renovandam in terra*; uti ſcribit Sigebertus in *Chronico ad an.* 1033. tuncque compoſita fuit formula monitorii edicti, quæ aperte docet, ad hæc privata bella potiſſimum

Digitized by Google

tiſſimum Epiſcopos reſpexiſſe ; *arma quilibet non ferat, direpta non repetat, ſui ſanguinis, vel cujuslibet proximi ultor minime exiſtens, percuſſoribus indulgere teneatur.* Hoc in publicis Epiſcoporum Conſeſſibus præſente Populi multitudine recitatum, certatim ab omnibus admiſſum fuit; *ut per manus Epiſcoporum baculum ad cœlum elevarent, ipſique palmis extenſis ad Deum*, PAX, PAX, PAX *unanimiter clamarent.* Teſte Rodulpho Glabro *l. 4. Hiſt. c. 5.*

Verum ut idem Hiſtoricus narrat, vix quinquennio *Pacis* hujus fœdera durarunt, quin ad priſtinos mores redierint, ac cœperint rurſus in ſe mutuo ferrum ſtringere.

Treuga Domini a Feria 4. veſpere, uſque ad fer. 2. mane per totam Galliam.

Videntes ergo Epiſcopi, ſe fruſtra tentaſſe *pacem abſolutam*, & juſtitiam inter privatos ſtatuere, nullamque ſpem apparere, pravum hunc ac abominandum pugnandi morem *penitus* ac radicitus extirpandi, deliberarunt tandem Epiſcopi Gallicani *anno* 1041. cum prævalente malitia impoſſibile videretur, duræ frontis homines a ſolitis certaminibus revocare, ut ſaltem ad minus ab his pugnis & certaminibus abſtinerent certis quibusdam diebus Deo ſpecialiter ſacris.

Et quidem teſte citato Rodulpho Glabro, *Lib. 5. Cap. 1.* “ Primitus in partibus Aquitanicis, dein „ paulatim per univerſum Galliarum territorium contigit firmari pactum propter timorem Dei pariter & „ amorem, taliter ut nemo mortalium a *feriæ 4. veſpera*, uſque ad *ſecundam* feriam incipiente luce, auſu „ temerario præſumeret quippiam alicui hominum „ per *vim* auferre neque *ultionis vindictam* a quocumque *inimico* exigere, nec etiam a Fidejuſſore vadimonium ſumere: quod ſi ab aliquo fieri contigiſſet „ contra hoc decretum publicum, aut de vita componeret, aut a Chriſtianorum conſortio expulſus patria pelleretur. „

Addit idem auctor, hoc inſuper univerſis placuiſſe ut pactum illud *Treuga Domini* vocaretur.

De hac *Treuga* loquitur S. Ivo Carnotenſis, qui eo tempore vivebat, ſcribens *epiſtola* 44. ſecundæ editionis : “ exſpectantes a vobis meliora & viciniora „ ſaluti, toleramus imperfectionem veſtram, *diſſimulamus* impietatem, & cum abundante iniquitate ſanare vos perfecte nequeamus, malumus infirmos & ſaucios vos habere, quam penitus mortuos. Rogamus igitur & obſecramus, ut *ſaltem* „ hos *quatuor* dies, quibus Dominus Salvator noſter „ medicinalia Salutis noſtræ evidentius operatus eſt, „ pacifice firmiter habeatis.

Hinc manifeſtum eſt, Epiſcopos Gallicanos, nullatenus bella ſive pugnas illas inter privatos aliis diebus ut *licitas*, probaſſe, ſed cum primo ſuo *pacis* Decreto ea tollere fruſtra ſe tentaſſe viderent, hoc ſaltem levi remedio inveterato morbo medicinam aliquam adhibere inſtituerunt, qua, ſi non omnino ceſſaret, ſaltem reſtringeretur malum hoc.

Hanc *Treugam* non tantum Epiſcopi, ſed & Romani Pontifices in variis Conciliis probarunt, atque ad alia nonnulla tempora extenderunt.

A RR. approbata & extenſa per Adventum, Quadrageſimam & ultra.

Et quidem hoc Canone extenditur *ab Adventu Domini uſque* ad Octavas Epiphaniæ, & a Septuageſima, uſque ad Octavam Paſchæ.

De hac itaque *Treuga & pace* agitur in præſenti Canone; uti & toto titulo Decretalium *de Treuga & pace* ; quemadmodum recte notarunt Janus a Coſta Anteceſſor Toloſanus in ſummario ad hunc titulum ; item Innocentius Cironius ad eundem titulum ; oſtenduntque, multum aberrare Decretalium Commentatores, qui putant hic de *Treuga & pace* publicorum bellorum tractari.

Scriptores de *Treuga.*

Cæterum de his privatis bellis & modis quibus peragebantur, nec non de de *Treuga Domini* ab Epiſcopis conſtituta fuſius agit du Cange in Gloſſario verbo *Duellum* ; item verbo *Judicium* & verbo *Treuga.* Item Janus a Coſta loco citato : & Petrus de Marca in notis ad *Canonem* I. Claromontanum *tom. 10. Concil. col. 573. edit. Labb.*

Tandem abrogata.

Hoc autem recte monet Janus a Coſta, quod ſublatis tandem his privatis bellis auctoritate Principum & Eccleſiæ, hæc *Treuga* Eccleſiaſtica, ceſſantibus cauſis, abrogata tandem ſit. Et veriſimiliter ſublata erat tempore Panormitani & ſimilium Canoniſtarum, qui veteres Hiſtorias non conſulentes Decretales in alienum ſenſum, ad *Treugas & pacem publicam* detorſerunt.

Ex hoc interim horrendo & deteſtabili abuſu, qui tam altas & tam extenſas radices egerat, intelligimus quam debile, quin & pernicioſum ſit argumentum, quod ex multorum praxi, & Prælatorum diſſimulatione ſumitur. “ Jus putatur (inqit Doctiſſimus Nicollius) ſed improbe, & ab improbis corruptelæ, prævaricationis, præſumptionis loco habetur, cui cedere adeo boni non debent, ut nuſquam illi vehementius obniti & reluctari debeant. „

Canon XXII.

De perpetua Treuga Gaudentibus, & non imponendis Vectigalibus ſine conſenſu Principis. Cap. Innovamus 2. ꝟ de Treuga & Pace. & Cap. Innovamus 10. ꝟ de Cenſibus.

Obſervatio.

Vult Canon quaſdam perſonas perpetua Treuga gaudere.

Canonis XXII. ſunt duæ partes, quarum prima relata in *Cap.* Innovamus 2. ꝟ *De Treuga & Pace*, vult *ut Presbyteri, Monachi, Converſi, Peregrini, Mercatores, ruſtici, euntes vel redeuntes, vel in agricultura exiſtentes, & animalia, quibus arant, & ſemina portant ad agrum, congrua ſecuritate lætentur.*

Concilium nihil hic novi conſtituit, ſed innovat quod antea ab Innocentio II. in Concilio Rhemenſi anno 1131. Canon 10. & Concilio Lateranenſi anno 1139. *Can.* 11. ſtatutum fuerat : quare Decretum ſuum inchoat per verbum *innovamus.*

Videtur autem ſumptum potius e Rhemenſi & Lateranenſi ſub Innocentio II. quam Rhemenſi ſub Eugenio ; quia in hoc poſteriori adjicitur hæc clauſula, quæ in hoc noſtro Decreto non occurrit : *ſi quis autem noſtrum ſtatutum violare præſumpſerit, Epiſcopus in cujus Parochia fuerit, omni trepiditate ſepoſita, Canonicam de ipſo juſtitiam faciat.*

Pro intellectu autem præſentis Canonis repetenda ſunt quæ ad præcedentem notata ſunt. Sicuti enim præcedens, ita & hic Canon ad bella & contentiones inter privatas perſonas ſpectat : ut quemadmodum quibuſdam diebus voluerunt eſſe *Treugam*, ſive ceſſationem a privatis illis bellis, & contentionibus ; ſic voluerunt quaſdam perſonas & res omni tempore *ſecuritate* gaudere; quod apertius exprimitur in Canone dicti Concilii Lateranenſis ſub Innocentio II. & Rhemenſis ſub Eugenio III. in quo pro his verbis noſtri Canonis *congrua ſecuritate lætentur*, legitur : *omni tempore ſecuri ſint* : ita ut his perſonis *pax*, & non tantum *Treuga*, indulta videatur; atque ob id titulus Decretalium conceptus ſit, *de Treuga & pace.*

Vectigalia non imponenda ſine conſenſu Principis.

Altera parte Canonis decernitur, ne *quiſquam alicui* (in antiquis rectius legitur *alicubi*, uti notatur in margine) *novas pedagiorum exactiones ſine auctoritate & conſenſu Regum & Principum ſtatuere* (C. *aut ſtatutas de novo tenere, aut veteres augmentare*) *aliquo modo* (C. ſeu *tenere*) *præſumat. Si quis autem contra hoc fecerit* (C. ſeu *venire præſumpſerit*) *& commonitus non deſtiterit, donec ſatisfaciat, communione careat Chriſtiana.*

Raymundi citatio haud exacta.

Hanc partem Raymundus poſuit *Cap. Innovamus* 10. ꝟ *de Cenſibus*, non quaſi ex Concilio Lateranenſi ;

nam

nam poſt alios Canones ejus Concili adjecit Capita duo ex epiſtolis Alexandri III. & poſtea addidit hanc Decretalem cum hac inſcriptione, ejus auctorem notante, *idem*, id eſt, idem Alexander III. uti notavit Antonius Auguſtinus in notis ad *Cap. 2. de Treuga & pace* in prima Collectione; in quo in margine Decretalium editionis Romanæ notatur, *eſſe Alexandri III. in Concilio Lateranenſi Cap. 22.*

Ex quo rurſus notari poteſt, citationes Canonum in Decretalibus noſtris eſſe admodum inadæquatas, nec facile ſciri poſſe ex ſola inſcriptione, quis earum rum ſit auctor.

Canon XXIII.

De Leproſorum Privilegiis. Cap. cum dicat. 2. ✠ de Eccleſiis ædificandis.

Obſervatio.

Quandonam Leproſi debeant habere proprium Eccleſiam & Sacerdotem.

Canon XXIII. relatus in *Cap.* cum dicat. 2. ✠ *de Eccl. ædifican.* reſectis verbis præfationis, ſed a Contio ſuppletis agit de *Leproſis*, ſeu infectis Lepra; conſtituiturque, " ut ubicumque tot ſimul Le„ proſi ſub communi vita fuerint congregati, quod Ec„ cleſiam cum Cœmeterio ſibi conſtruere, & *proprio* „ gaudere valeant Presbytero, ſine contradictione „ aliqua permittantur habere „ hac addita ratione: *caveant tamen ut injurioſi veteribus Eccleſiis de Jure Parochiali nequaquam exiſtant. Quod enim (ait) eis propietate conceditur ad aliorum injuriam nolumus redundare.*

Rationem hujus indulti & conſtituti præmittit Canon in verbis a Raymundo omiſſis, & a Contio ex prima Decretalium Collectione ſuppletis, quia nimirum Leproſi *cum ſanis habitare non poſſunt, & ad Eccleſiam cum aliis convenire.*

Lepra enim, dum perfecta eſt, qualis eſſe ſolet in regionibus calidioribus, ac notanter in Palæſtina, morbus eſt admodum contagioſus & infectivus, ut ex ejus deſcriptione, & infectione relata *Cap.* 13. & 14. Levitici pateſcit.

Multiplicatio Leproſorum occaſione reditus e Terræ ſancta.

Cum vero circa tempora hujus Concilii plurimi ad Terram ſanctam, vel *voti* vel *belli* cauſa accederent, etiam plures hoc morbo infecti redibant, quos, ne alios inficerent, a reliquis ſeparari oportuit, & ob id eis particulares Eccleſiæ & Cœmeteria cum Presbytero, qui ipſis Sacra adminiſtraret, indulgebantur.

Hinc Hoſpitalia eis deſtinata.

Hic quoque in Belgio magna erat circa ea tempora Leproſorum adventantium & tranſeuntium multitudo; ita ut ad omnes pene urbes fuerint conſtructa Hoſpitalia, in quibus hoc morbo infecti probarentur & curarentur: quæ hodie fere in Monaſteria Monialium tranſierunt: quamvis primitus ibidem eſſent viri & mulieres, qui reſpective utrique ſexui infectorum ſervire poſſent.

Edicta principum de eorum modo vivendi.

Plurima extant Principum edicta, quibus & modus eorum vivendi, nec non eorum habitus, & victus accipiendi ratio præſcribebatur.

Et quamvis hodierna lepra multum videatur diſtare a lepra Palæſtinorum, nihilominus & hodierni Leproſi utuntur diſtincto habitu; quin & extenſo crepitaculo ligneo eleemoſinam petunt; qui mos inde profluxiſſe videtur, ne *voce* eleemoſinam petendo, ſuo halitu aërem inficientes, adſtantes etiam inficerent. Unde & Edicto de anno 1531. ſeptima Octob. *art.* 10. vetitum fuit Leproſis in platea publica urinam emittere.

Ædes Leproſariæ.

Etiamnum hodie in Belgio habentur *Leproſariæ*, in quibus Leproſi in communi vitam agunt; teſtaturque Zypæus *in Jure novo, tit. de Conjugio Leproſorum*, quod " in Brabantia Leproſi habeant ſuos Decuriones, „ ac Regulos & inſtituta quædam præter Conſtitutio„ nes Principum, quæ extant in libro Edictorum a „ Carolo V. & Philippo II. eis conceſſa, juxta quæ „ Decuriones eis jus dicunt, qui ſi excedere arguantur appellant ad judicem Eccleſiaſticum. „ Quia nimirum ex Jure Decretalium protectio miſerabilium perſonarum pertinere cenſetur ad Superiores Eccleſiaſticos.

De diſcernenda Lepra.

Addit & Zypæus, quod " juxta dicta diplomata, „ Præfecta Monaſterii *Terbanck*, juxta Lovanium ju„ dicat, adhibitis Chirurgis & Medicis, de Leproſis, „ an vere tales ſint, ne ſub eorum umbra validi men„ dicantes ſtipem exigant. Quo jure etiam utitur Præ„ fecta Monaſterii *Terſieckem*, in ſuburbano Antver„ pienſi, quod jam in civitatem tranſlatum eſt. „

Leproſi non ſolvunt Decimas.

Cum leproſi pro miſerabilibus perſonis reputentur, ſtatuit ulterius præſens Canon, *ut de hortis & nutrimentis animalium ſuorum decimas tribuere non cogantur.*

Canon XXIV.

Contra eos qui Judæis aut Sarracenis Piratis opem ferunt. cap. Ita quorumdam 6. ✠ de Judæis & Sarracenis.

Obſervatio.

Canon XXIV. relatus in *cap.* Ita quorumdam 6. ✠ *de Judæis & Sarracenis* agit contra Chriſtianos, qui ad impugnandos Chriſtianos, *arma & neceſſaria ſubminiſtrant Sarracenis*, aut in eorum *Galeis & piraticis navibus regimen & curam Gubernationis exercent. Tales ab Eccleſiaſtica Communione præciſos, & excommunicationi ſubjectos, rerum ſuarum per Principes Catholicos & Conſules Civitatum privatione mulctari & capientium fieri ſervos.* cenſet. Præcipit etiam, *ut per Eccleſias maritimarum Urbium, crebra & ſolemnis in eos excommunicatio proferatur.*

Hæc Decretalis latius extenditur in *Extrav.* Multa *de Judæis inter comm.* Hujus autem Canonis aut Extravagantis nullus hic in Belgio Catholico uſus eſſe ſcitur; eo quod Judæi publice hic non tolerentur.

Canon XXV.

Pœna Uſurariorum. cap. Quia in omnibus 3. ✠ de Uſuris.

Obſervatio.

Punitio ante & poſt mortem.

Canon XXV. relatus in *cap.* quia in omnibus 3. ✠ *de Uſuris*, conſtituit, *ut Uſurarii manifeſti, nec ad Communionem admittantur Altaris, nec Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam. Sed nec oblationes eorum quiſquam accipiat.*

Quare vix ullus in foro externo ut Uſurarius puniri potuerit?

Poſtquam uſurarum pallia innumera ſenſim adinventa ſunt, & etiam a nonnullis probari cœperunt, difficulter ullus vel ſordidiſſimus fœnerator tanquam Uſurarius in foro *externo* puniri potuit.

Quis enim rerum agendarum imperitiſſimus non reputaretur, qui uſuras quamvis ſordidiſſimas aliquo pallio tegere coram hominibus non poſſet? Ut propterea & raro admodum hodie videamus, quempiam tanquam Uſurarium in Judicio condemnari, & pœnis hoc aliiſque Canonibus in Uſurarios Decretis, plecti.

Tituli lucri ceſſantis & damni emergentis olim non ita noti.

Admodum ergo veriſimile apparet, antiquitus titulos illos *Lucri ceſſantis & damni emergentis*, aliaque uſurarum palliamenta non fuiſſe nota, aut tanquam inſufficientia ad excuſandas uſuras rejectas: cum alias fruſtraneum fuiſſet hujuſmodi pœnas contra Uſurarios in foro *fori*, infligendas ſtatuere: quandoquidem, his titulis admiſſis, pene impoſſibile ſit, Uſurarios in foro fori de Uſuris convincere.

Canon

CANON XXVI.

Ne Chriſtiani famulentur Judæis. Judæi converſi poſſeſſionibus ſuis gaudeant, & Teſtimonium Chriſtianorum contra Judæos recipiatur. cap. JUDÆI 5. X de Judæis & Sarracenis. & cap. JUDÆI 21. X de Teſtibus.

OBSERVATIO.

Judæi non habeant mancipia Chriſtiana.

CAnon XXVI. relatus pro parte in *cap.* JUDÆI 5. X *De Judæis & Sarracenis*, & pro parte *cap.* JUDÆI. 21. X *de Teſtibus.*

Decernit primo. *Judæi ſive Sarraceni neque ſub alendorum puerorum ſuorum obtentu, nec pro ſervitio vel alia qualibet cauſa, Chriſtiana mancipia in domibus ſuis permittantur habere.* Quin addit: *excommunicentur autem, qui cum eis præſumpſerint habitare.*

Nec obſtetrices Chriſtianas.

Hæc indubie decreta ſunt, ne, Chriſtiani per talem cohabitationem ad Judaiſmum deflectant; aut ſaltem in aliquem Judæorum errorem incidant & ipſorum ſuperſtitionum participes fiant, quæ ratio redditur in *cap.* AD HÆC 8. X *eod.* Ibi generaliter præcipitur Chriſtianis, ne ſervitio Judæorum pro mercede aliqua ſe exponant, quin & interdici vult obſtetricibus & nutricibus, ne infantes Judæorum in *eorumdem domibus nutrire præſumant; quoniam* (ait) *Judæorum mores & noſtri in nullo concordant, & ipſi de facili ob continuam converſationem & aſſiduam familiaritatem ad ſuam ſuperſtitionem & perfidiam ſimplicium animos inclinarent.*

Signa diſtinctiva Judæorum.

Ob hoc perverſionis periculum ſtatuit Paulus IV. apud Petrum Matthæi *lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 4. ut ubi Judæi tolerantur habitatione, veſtitu, ac alias diſcriminari debeant: uti Romæ de facto obſervatur.

Judæi converſi poſſeſſionibus non excludantur.

Ut autem Judæi ad fidem Chriſtianam facilius adducantur, ſtatuitur inſuper, ut Judæi ad fidem converſi a poſſeſſionibus ſuis nullatenus excludantur; ac una injungitur Principibus eorumdem locorum ſub pœna excommunicationis, ut ſi ſecus factum fuerit, portionem hæreditatis ſuæ & bonorum ſuorum ex integro eis faciant exhiberi.

Eumdem in finem leguntur in quibuſdam locis Privilegia nonnulla Judæis indulta; conſtatque ex Tabulis Joannis Ducis Brabantiæ de anno 1312. Judæos hic in Brabantia ſub *ſalvo conductu* Principis habitaſſe. Si enim quis eos offenderit, id ſuæ cognitioni Princeps reſervat.

A trecentis annis a Brabantia proſcripti.

At vero a trecentis & amplius annis ex Brabantia Judæi proſcripti fuere, cum Bruxellis ſacroſanctam Euchariſtiam pugionibus transfodiſſent, uti aſſerit Zypæus in *Jure, novo titulo de Judæis, num.* 2. & 3.

Teſtimonium Chriſtianorum contra Judæos recipiatur.

Adhæc ſtatuit præſens Canon, quod *teſtimonium Chriſtianorum adverſus Judæos in omnibus cauſis recipiendum ſit: Cum* (ait) *illi adverſus Chriſtianos teſtibus ſuis uti præſumant*: in Concilio legitur, *utantur.*

Hæc pars Canonis a partibus jam relatis reſciſſa, refertur in *cap.* 21. X *de Teſtibus*, addita inſuper hac ejuſdem Canonis parte, qua *anathemate* decernit *feriendos, quicumque Judæos Chriſtianis voluerint præferre in hac parte, cum eos Chriſtianis ſubjacere oporteat; & ab eis pro ſola humanitate foveri.*

Hæc ſententia videtur potius ad priorem partem Canonis in *cap.* 5. X *de Judæis* referenda, quam ad hanc poſteriorem: eo quod Judæi videantur *Chriſtianis præferri*, & eorum *Superiores* conſtitui, dum Chriſtiani Judæis, tanquam *mancipia* famulantur; uti recte notat Panormitanus ad *cap.* 7. X *de Judæis.*

Ex Clementina I. de Teſtibus, dicitur, relatum eſſe, quod Judæi quidam ac Sarraceni, privilegiis Regum & Principum ſe tuerentur, quod *ſuper civilibus, aut criminalibus convinci per Chriſtianos non poſſint*: quæ privilegia ibidem improbantur: " quia „ id nedum Juri contrarium, ſed & Chriſtianæ Religioni opprobrioſum eſt quamplurimum & adverſum. „ Hic indubie per *Jus* intelligitur citata Decretalis ex præſenti Canone deſumpta.

CANON XXVII.

Contra ſectam Waldenſium, ſive Catharorum, Patarenorum, *&c.* cap. SICUT AIT 8. X de Hæreticis.

OBSERVATIO.

CAnon XXVII. in duas partes dividitur, quæ etiam duo diſtincta Capitula conficiunt in prima Decretalium Collectione apud Antonium Auguſtinum ſub titulo *de Hæreticis*, quorum primum duntaxat Decretalibus Gregorii IX. inſertum eſt a Raymundo in *cap.* SICUT AIT 8. X *de Hæreticis.*

Tantum prior pars hujus Canonis a Raymundo relatus.

Prima parte, agit Canon contra quoſdam Hæreticos, quorum in partibus Toloſanis & aliis locis (in Concilio additur: in *Gaſconia, Albegeſi*) *invaluit damnata perverſitas.* (vel ut in Concilio legitur: *ita invaluit damnata perverſitas, ut jam non in occulto, ſicut aliqui, nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publice manifeſtent, & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant & infirmos.*)

Waldenſium fautores.

Itaque, *eos & defenſores & receptatores eorum anathemati* decernit *ſubjacere; & ſub anathemate prohibet, ne quis eos in domo vel terra ſua tenere vel fovere, aut negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerit, neque ſub privilegiorum noſtrorum quibuscumque indultorum obtentu, neque ſub alia quacumque occaſione, oblatio pro eo fiat, aut inter Chriſtianos accipiat ſepulturam.*

Eorum varia nomina.

Dicitur autem, quod hæreticos hos *alii* GAZARROS, *alii* PATARENOS (in Concilio legitur: *Quos alii* CATHAROS, *alii* PATRINOS, *alii* PUBLICANOS,) *alii aliis nominibus* vocarent.

Notant communiter Eruditiores, hic indicari ſectam *Waldenſium*, cujus ſub medium ſeculi XII. primus Auctor fuiſſe ſcribitur Petrus *Waldo* in Civitate Lugdunenſi, a quo *Waldenſes* nuncupati ſunt. Item *Pauperes de Lugduno*, ab urbe e qua eruperunt. Item *Picardi, Albigenſes, Lombardi, Bohemi, Bulgari*, quia in his regionibus graſſabantur. *Arnaldiſtæ, Eſperoniſtæ, Joſephiſtæ, Lollardi*, a variis ipſorum Doctoribus ſunt appellati: uti refert Natalis Alexander *in ſec. XII. cap.* 4. *art.* 13. §. 1. *edit.* 2. additque quod dicerentur *Patareni*, quia ſe perſecutiones pati gloriarentur: *Cathari*, quod ſe præ cæteris *puros* jactitarent, ſeu quod ſectam *ſingularem* profiterentur a Germanica voce *Kazer*, ſive *Kazar*, ex qua *Kazari* & mutato Z. in *T. Cathari* derivatum eſt.

Contra eoſdem Hæreticos edidit Decretum Lucius III. relatum in *cap.* AD ABOLENDAM 9. X *de Hæreticis*, item Gregorius IX. in *cap.* EXCOMMUNICAMUS 15. X *eod.* in quibus variis illis nominibus ſupra relatis appellantur.

Varii errores Sinſolentiæ.

Horum errores varios, ſed diverſimode Scriptores illius ætatis referunt, fatenturque, eos in varias ſectas fuiſſe diſtinctos, nec omnes iiſdem erroribus fuiſſe infectos, atque alios aliis inſolentiores; ipſoſque a regionibus in quibus graſſabantur, nomina ſortitos eſſe, adeo ut veriſimile ſit, quod & ex hac ſecta prodierint *Brabantiones*, ſeu *Brabancones*, & *Aragonenſes, Navarii, Baſcoli*, ſive *Baſchi, Caterelli* & *Triaverdini*, de quibus agitur in ſecunda Canonis parte, *qui tantam* (ait Canon) *in Chriſtianos immanitatem exercent, ut nec Eccleſiis*

nec

Digitized by Google

nec Monaſteriis deferant, nec Viduis & Pupillis non Senibus & pueris, nec cuilibet parcant ætati aut ſexui, ſed more Paganorum omnia perdant & vaſtent.

DISSERTATIO

IN CONCILIUM GENERALE LATERANENSE IV. SUB INNOCENTIO III.

§. I.

De Indictione hujus Concilii ejuſque inchoatione.

Indictio anno 1213. Concilii poſt duos annos & ſemis celebrandi.

INnocentius III. anno 1213. Kalendas Maji Concilium indixit, Romæ celebrandum poſt duos annos & dimidium, ſcilicet ad Kalendas Novembres 1215. Diplomate quod incipit, *Vineam Domini Sabaoth*, cujus exemplar ad Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates & Priores totius Orbis transmiſſum fuit.

In hoc Diplomate primum exponit, quod „ inter „ omnia deſiderabilia cordis ſui duo in hoc ſeculo „ principaliter affectet, ut ad recuperationem videli- „ cet Terræ ſanctæ ac reformationem univerſalis Ec- „ cleſiæ, cum effectu valeat intendere.

Ut autem huc obtineri poſſet, „ habito ſuper his „ (ait) cum fratribus noſtris, & aliis viris prudentibus „ frequenti ac diligenti tractatu, prout tanti ſollicitu- „ do propoſiti exigebat, hoc tandem ad exequendum „ prædicta de ipſorum conſilio, providimus facien- „ dum : ut quia hæc univerſorum fidelium commu- „ nem ſtatum reſpiciunt, generale Concilium juxta „ priſcam & Patrum conſuetudinem convocemus „ propter lucra ſolummodo animarum opportuno „ tempore celebrandum.

Ob quæ autem Concilium convocetur ſubjungit.

Pro extirpandis vitiis.

Primo (ait) „ ad extirpanda vitia & plantandas virtu- „ tes, corrigendos exceſſus & reformandos mores.

Hæreſibus

Secundo „ ad eliminandas hæreſes & ad roboran- „ dam fidem.

Diſcordiis

Tertio „ ad ſopiendas diſcordias & ſtabiliendam pa- „ cem, comprimendas oppreſſiones, & libertatem „ fovendam.

Pro recuperanda Terra ſancta.

Quarto denique „ ad indocendos Principes & po- „ pulos Chriſtianos ad ſuccurſum & ſubſidium Terræ „ ſanctæ, tam a Clericis, quam a Laicis impenden- „ dum.

Dicit autem Concilium ante biennium non poſſe celebrari : ſed ne hæc dilatio inutilis ſit, declarat, ſe diſpoſuiſſe, „ interim per viros, in ſingulis Provinciis, „ plenius explorare, quæ Apoſtolicæ proviſionis li- „ mam expoſcunt.

Item „ præmittere viros idoneos ad Terræ ſanctæ ne- „ gotium procurandum; ut, ſi, exigente neceſſitate, „ ſacrum Concilium approbaverit, ipſe *perſonaliter* „ ipſum negotium aſſumat efficacius promovendum.

Vocati ad Concilium, cum modeſtia accedant.

Poſthæc præcipit omnibus, ad quos Diploma dirigebatur, ut ad Kalendas Novembris anni 1215. Romæ adſint „ cum modeſtia & cautela, perſonarum & „ evectionum mediocritate ſervata, quam Lateran. „ Concilium (ſub Alexandro III. de quo in Diſſert. „ præcedenti) definivit, ut nullus omnino plures, „ quivis autem pauciores ſecum adducere poſſet, nec „ quiſquam ſuperfluas faciat & pompoſas, ſed neceſ- „ ſarias tantum & modeſtas expenſas, oſtendendo ſe „ actu & habitu verum Chriſti cultorem, cum non „ ſecularis applauſus, ſed ſpiritualis profectus in hoc „ ſit negotio requirendus.

Capitula mittant viros idoneos.

Vult etiam, ut per Epiſcopos Capitula Canonicorum moneantur, „ ut Præpoſitum, vel Decanum, „ aut alios viros doctos, ad Concilium pro ſe mit- „ tant, cum nonnulla ſint in ipſo tractanda, quæ „ ſpecialiter ad Eccleſiarum Capitula pertinerent.

Prævia inquiſitio in reformanda.

Adhæc monet Epiſcopos, alioſque quibus litteræ „ diriguntur, ut interim per ſe, aut alios viros pru- „ dentes, univerſa ſubtiliter inquirant, quæ correc „ tionis aut reformationis ſtudio indigere videntur, „ ut ea fideliter conſcribentes, ad ſacri Concilii per- „ ferant examen.

Sollicitudo pro Terra ſancta.

Denique hortatur, ut „ circa ſubventionem neceſ- „ ſariam Terræ ſanctæ, ubi Deus Rex noſter ante ſe- „ cula ſalutem in medio terræ dignatus eſt operari, „ opem & operam efficaciter impendant, aſſiſtendo „ fideliter & prudenter iis, quos ipſe Innocentius III.) „ deputaverat ad illud negotium ſpecialiter procuran- „ dum.

Inchoatum Concilium 1215. præſentibus Epiſcopis pluſquam 400.

Quomodo autem præfixo & ſtatuto tempore celebratum fuerit Concilium in Eccleſia Conſtantiniana ſive *Lateranenſi*, a qua dictum eſt, Concilium *Lateranenſe* quantaque multitudo Epiſcoporum & aliorum Prælatorum nec non & Oratorum Regum ad illud confluxerit, narrat Matthæus Pariſienſis, & Abbas Urſpergenſis iſtius temporis Scriptores. Verba Urſpergenſis ſunt. „ Anno ab Incarnatione Verbi 1215 „ celebrata eſt ſancta univerſalis Synodus Romæ in „ Eccleſia Salvatoris, quæ Conſtantiniana vocatur, „ menſe Novembri, præſidente Domino Innocen- „ tio Papa tertio, Pontificatus ejus 18. anno in qua „ fuerunt Epiſcopi 412. inter quos extiterunt de „ præcipuis Patriarchis duo, videlicet Conſtantino- „ politanus & Hieroſolymitanus. Antiochenus „ autem gravi langore detentus venire non potuit; „ ſed miſit pro ſe Vicarium Antheradenſem Epiſ- „ copum ; Alexandrinus vero ſub Sarracenorum „ dominio conſtitutus, fecit quod potuit, mittens „ pro ſe Diaconum ſuum Germanum. Primates au- „ tem & Metropolitani 71. Cæterum Abbates & Prio- „ res ultra octingentos. Archiepiſcoporum vero & „ Epiſcoporum, Abbatum & Priorum & Capitulo- „ rum abſentium non fuit certus numerus compre- „ henſus. Legatorum Regis Siciliæ in Romanorum „ Imperatorem electi, Imperatoris Conſtantinopoli- „ tani, Regis Franciæ, Regis Angliæ, Regis Hun- „ gariæ, Regis Hieroſolymitani, Regis Cypri, Re- „ gis Arragoniæ, nec non & aliorum Principum, & „ Magnarum Civitatum, aliorumque locorum in- „ gens fuit multitudo.

Hunc Scriptorem tunc vixiſſe, & eorum, quæ gerebantur, notitiam habere potuiſſe, ipſe indicat, dum, verbis relatis immediate ſubjungit : *Eodem anno Abbas electus fui & translatus in Urſperg.*

Sermo Innocentii III. ad Patres de triplici Phaſe ſeu tranſitu.

Congregato Concilio, ipſe Pontifex ſermonem habuit ad Patres, aſſumens pro themate hæc Chriſti verba : *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.* Hoc Paſcha, quod *Phaſe*, ſive *tranſitum* ſignificat triplex eſſe dicit, quod cum Patribus celebrare deſiderat : ſcilicet, *Corporale ſpirituale & æternale* : „ Corporale (ait) ut fiat tranſitus „ de loco ad locum, pro miſerabili Jeruſalem liberan- „ da ; *ſpirituale* ut fiat tranſitus de ſtatu ad ſtatum pro „ univerſali Eccleſia reformanda : *æternale ut* fiat „ tranſitus e vita ad vitam, pro cœleſti gloria obti- „ nenda.

Præcipue autem ſe extendit ſuper tranſitu corporali, ſive ſuper expeditione facienda in Terram ſanctam,

De tranſitu in Terram ſanctam.

tam, ut hæc a jugo infidelium liberaretur, pronuntiatque, “ ſe paratum juxta conſilium Synodi, ſi viderit
„ expedire, *perſonalem* ſubire laborem, & tranſire ad
„ Reges & Principes, & populos & nationes, adhuc
„ autem & ultra (ait) ſi clamore valido eos valeam
„ excitare, ut ſurgant ad Domini prælium prælian-
„ dum, & vindicandum injuriam Crucifixi, qui pro
„ peccatis noſtris ejectus eſt de Terra, & de ſede ſua,
„ quam ſanguine ſuo comparavit, & in qua univerſa
„ redemptionis noſtræ Sacramenta peregit. „

Deinde ad Sacerdotes Sermonem convertens ait:
„ quidquid tamen egerint alii, nos Sacerdotes Do-
„ mini hoc negotium ſpecialiter aſſumamus, ſubve-
„ nientes & ſuccurrentes, in perſonis & rebus, ne-
„ ceſſitatibus Terræ Sanctæ: ita quod nullus omnino
„ remaneat, qui non ſit particeps tanti operis, ne ſit
„ expers tantæ mercedis. „

Ex his aliiſque, quæ ad perſuadendam hanc expeditionem protulit Pontifex, haud obſcurum eſt, hoc negotium ipſi præ omnibus cordi fuiſſe, atque veriſimile eſt præcipuam fuiſſe convocandæ Synodi cauſam.

In virtutem.

Circa ſecundum tranſitum, hortatur Epiſcopos, ut contra criminoſos procedant etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, prout culpæ qualitas poſtulaverit. *Porro ſic percutite* (ait) *ut ſanetis; ſic occidite, ut vivificetis.* Hortatur autem, ut a correctione *Cleri* incipiant.

„ Nam (ait) in populo corruptela principaliter
„ procedit a Clero: quia ſi Sacerdos qui eſt unctus,
„ peccaverit, facit delinquere populum: quippe dum
„ Laïci vident turpiter & enormiter excedentes, &
„ ipſi eorum exemplo ad iniquitatem & ſcelera pro-
„ labuntur. Cumque reprehenduntur ab aliquo,
„ protinus ſe excuſant dicentes: non poteſt Filius fa-
„ cere, niſi quod viderit Patrem facientem: & *ſuf-*
„ *ficit diſcipulo, ſi ſit ſicut Magiſter ejus.* Luc. c. 6. v. 40.

Ad æternam gloriam.

Finit per tertium Paſcha, ſcilicet tranſitum ad gloriam ad quam una cum ipſis optat pervenire.

Alter ſermo a Pontifice in pleno Concilio pronuntiatus, aſt totus moralis, præcipue monens Patres, ut caveant ab ignorantia mandatorum Dei, eo quod Eccleſiaſtici debeant eſſe *lux mundi.*

Deinde caveant a negligentia in oratione, quæ ſpectat ad Dominum, & in correctione, quæ ſpectat ad proximum. “ Quidam enim (ait) ſunt canes muti
„ non valentes latrare, palpantes vitia peccatorum,
„ vel cupiditatis amore, vel fragilitatis timore: Cu-
„ piditatis amore, ne forte perdant oblationes aut de-
„ cimas: Fragilitatis timore, ne forte incurrant in-
„ dignationem aut odium. „

§. II.

De Actis Concilii Lateranenſis IV.

Diploma Innocentii III. de expeditione in Terram ſanctam.

PRæcipua cauſa convocandi hoc Concilium videtur fuiſſe præmeditata ab Innocentio III. expeditio in ſubſidium Terræ Sanctæ; uti §. præcedenti notavimus.

Porro hanc expeditionem ſive *militiam Sacram* in hoc Concilio, inſtante & promotore Innocentio III. probatam & reſolutam conſtat; ejuſque diploma eum in finem evulgatum extat inter acta hujus Concilii, *tomo XI. Concil. general. Col.* 224. edit. Labb.

Ex quo diplomate intelligimus, quæ ad excitandos Principes, Prælatos reliquoſque, fideles, ſeu Eccleſiaſticos ſeu Laïcos ſint decreta; item quæ etiam gratiæ tam ad temporalia, quam ad Spiritualia ſpectantes indultæ & addictæ ſint; item quæ ſubſidia temporalia ad facilitandam hanc expeditionem impoſita & ſuggeſta: quæque Epiſcopis & Prælatis præſcripta media, quibus Principes & fideles ad eam expeditionem efficaciter inducerent.

Cum vero hæc expeditio ſeu *militia Sacra* nullum ſub Innocentio III. effectum habuerit, nihilque de ea in Decretalibus Gregorii IX. occurrat, ſufficere credidi indictæ hujus expeditionis diploma indicare. Si quis vero de hac aliiſque *Sacris* expeditionibus plenius inſtrui deſideret, conſulat Guillelmum Tyrium alioſque de his ſpecialiter tractantes; apparebitque directionem pene omnimodam ſimilium expeditionum penes Romanos Pontifices fuiſſe: eorumque Legatos quaſi Generales exercitûs eis præfuiſſe, ut proinde non mirum, Pontifices & Curiam Romanam tantopere has expeditiones urſiſſe & promoviſſe.

Idem contra Albigenſes.

Non tantum in ſubſidium *Terræ Sanctæ*, ſed & contra hæreticos dictos *Albigenſes* expeditionem ſeu *militiam Sacram* decretam ab Innocentio III. conſtat, hancque cum effectu contra hos Albigenſes ſub hoc Pontifice directam fuiſſe.

Cruceſignati.

Qui autem huic expeditioni adſcribebantur, quaſi Chriſto militaturi *cruce* ſignabantur, inde *Cruce ſignati* dicti ſunt. His communi conſenſu præfectus fuit Simon Comes Montisfortis.

Petitur, ut horum Præfecto concedantur Terræ Albigenſium.

Cum autem hic Comes ſtrenue feliciqꝫ ſucceſſu contra Albigenſes exercitum diu antea direxiſſet, pluresque victorias retuliſſet, placuit tandem Prælatis ac Baronibus apud Montem Peſſulanum anno 1214 juſſu Petri Beneventani Sedis Apoſtolicæ Legati congregatis, ab eodem Legato poſtulare, ut ipſe Legatus indilate traderet totam terram Comitis Toloſani (qui Albigenſes fovere dicebatur) huic Comiti Montisfortis; Legatus Pontificis reſpondit, ſe id præſtare non poſſe *inconſulto Pontifice.* Hic vero reſpondit, quod
“ totam terram quam Comes tenuerat Tholoſanus,
„ terras quoque illas, quas Cruceſignati acquiſierant,
„ & quas Legatus tenebat per obſides & cuſtodes,
„ commendabat Comiti Montisfortis cuſtodiendam,
„ donec in Concilio *generali*, quod in Kalendis No-
„ vembris illius anni Romæ convocaverat, de terris
„ prædictis plenius ordinaret. „ Hæc pluribus referuntur in actis dicti Conventûs apud Montem Peſſulanum: atque ex Hiſtoria Petri Valliſſarnenſis aucto-
„ ris coævi habentur *tomo* 11. *Concil. general. Col.* 103. una cum litteris Innocentii III. ad dictum Comitem Montisfortis eadem continentibus.

Finalis autem hujus Concilii Lateranenſis reſolutio in hoc negotio fuit. Primo, quod Raymundus Comes Tholoſanus declaretur, perpetuo a terra & “ ejus
„ Dominio excluſus, extra terram illam moraturus,
„ ut dignam agat pœnitentiam de peccatis; verum-
„ tamen de proventibus terræ pro ſuſtentatione ſua
„ quadringentas Marcas recipiat annuatim, quamdiu
„ curaverit humiliter obedire. „

Secundo declarat, quod uxor Comitis Tholoſani
„ terras ad ſuum dotalitium pertinentes integre ha-
„ beat, ac quiete, ita tamen eas ad mandatum Ec-
„ cleſiæ faciat cuſtodiri, quod per ipſas negotium pa-
„ cis & fidei non valeat perturbari, vel pro illis *ſecun-*
„ *dum Sedis Apoſtolicæ arbitrium* compenſationem
„ accipiat congruentem. „

Tertio, ut tota terra, quam obtinuerunt *Cruceſignati* adverſus hæreticos eorumque fautores & receptores, cum Monte Albano atque Tholoſa dimittatur & concedatur Comiti Montisfortis, ut eam teneat ab his, a quibus Jure tenenda eſt.

Quarto, ut reſidua terra, quæ non fuit a Cruceſignatis obtenta, cuſtodiatur ad mandatum Eccleſiæ per viros idoneos, qui eam manuteneant & defendant, ut provideri poſſit unico filio dicti Comitis Tholoſani, poſtquam ad legitimam ætatem pervenerit,
“ ſi talem ſe ſtuduerit exhibere, quod in toto vel parte
„ ipſi merito debeat provideri, prout magis videbi-
„ tur expedire. „

Integrum Decretum ex tomo VII. Spicilegii Dacheriani inſertum eſt *tomo* 11. *Concil. general. Col.* 234. edit. Labb.

Idipſum de adjudicatione terræ Comiti Montis fortis facta, & reſervatione in favorem filii Comitis Tholoſani refert citatus Petrus Valliſſarnenſis in Hiſtoria Albigenſium *cap.* 83. qui & addit, aliquos etiam de Prælatis foiſſe in Concilio, qui pro reſtitutione bonorum facienda Comiti Tholoſano laborabant: ſed Do-
„ minum Papam, approbante pro majori parte &
„ ſaniori Sacro ſencto Concilio, in prædictum mo
„ dum ordinaſſe de negotio memorato „

Cenſuræ latæ contra Archiep. Cantuarienſem, & Barones Angliæ. Præter hæc actum fuit in Concilio de quibuſdam negotiis particularibus, ac ſignanter de cauſa Stephani Archiepiſcopi Cantuarienſis, qui favere aut ſaltem connivere viſus fuerat Baronibus Angliæ, molientibus de Throno depellere *Joannem Angliæ Regem*, cui antea Innocentius III. maxime adverſatus fuerat, ſed nunc impenſe favebat, ex quo Regnum Angliæ Sedi Apoſtolicæ *tributarium* & *feudale* fecerat.

Hunc ergo Archiepiſcopum Pontifex cum Concilio Cardinalium a Sacris ſuſpendit, uti plenius refertur ex Matthæo Pariſienſi *tomo* 11. *Concil. general. Col.* 234. e quibus intelligere licebit, ipſi Pontifici potius, quam Concilio totum hoc negotium eſſe adſcribendum: quemadmodum & cauſe ipſorum Baronum Angliæ adverſantium Regi ſuo Joanni, qui in hoc Concilio a Pontifice excommunicati ſunt cum adjutoribus ſuis *eo quod Joannem illuſtrem Anglorum Regem Crucesignatum, & Vaſallum Romanæ Eccleſiæ vexabant, molientes ei Regnum auferre quod ad Romanam Eccleſiam noſcitur pertenere:* uti habetur in Actis Innocentii III. quæ ad annum 1216. recitat Matthæus Pariſienſis; & ex ipſo inſerta ſont *tomo* 11. *Concil. general. col.* 237. edit. Labb.

§. III.

De Canonibus Concilio Lateranenſi adſcriptis & qua ratione huic Concilio attribuantur.

70. Canones ſeu Capitula. MAtthæus Pariſienſis de hac Synodo loquens ad annum 1215. ait: " Facto prius ab ipſo Papa
„ exhortationis ſermone, *recitata* ſunt in pleno Con-
„ cilio *Capitula* 70. quæ aliis placabilia, aliis videban-
„ tur onerosa. „

Hæc indubie ſunt Capitula, quæ per Decretales Gregorii IX. diſperſe extant ſub nomine *Innocentii III. in Concilio generali Lateranenſi*; quæque paſſim ſolent huic Concilio adſcribi; eademque in antiqua Decretalium Collectione cum aliis quibuſdam ipſius Innocentii III. Epiſtolis Decretalibus extabant per varios titulos diſpoſita; quam ſub nomine *quartæ* Collectionis Decretalium edidit Antonius Auguſtinus.

Videntur pleraque a Pontifice prius confecta, ac dein in Concilio recitata. Porro ex jam relatis verbis Matthæi Pariſienſis conſtat, hæc Capitula, facto prius ab ipſo Papa exhortationis ſermone *recitata eſſe in pleno Concilio.*

Inſuper cum dicatur, facto *prius ab ipſo Papa exhortationis ſermone*, in *pleno* Concilio *recitata*, &c. colligitur ſaltem pleraque jam prius a Pontifice ejuſve juſſu *confecta*, ſimpliciter in Concilio jam congregata eſſe *recitata.*

Hinc contigit, ut ſub nomine *Innocentii III. in Concilio generali Lateranenſi* relata ſint; & in veteri Decretalium Collectione una cum aliis Decretalibus Innocentii III. in unum volumen fuerint compilata.

Ad id jam pridem reflexiſſe videtur Panormitanus in Commentario *cap.* 1. *de Pactis*, notans, quod lex edita in Concilio ſit nomine ipſius *Concilii* & non *Papæ cum approbatione Concilii.* Unde " puto (ait)
„ quod cum materia legis ordinatur a Papa, licet
„ Concilium approbet, tamen lex edenda eſt nomine
„ Papæ, a quo *ſumpſit vigorem & originem:* nam ſine
„ Concilio Papa poteſt legem condere: aut materia
„ legis originatur a Concilio: ex tunc *nomine Concilii*
„ lex edenda eſt: nam in Concilio intereſt Papa ve-
„ lut caput. Quinimo *majoris roboris eſt Conſtitutio*
„ *totius Eccleſiæ quam ſolius Papæ.* „

Inſuper inde contigiſſe poteſt, quod pridem Conciliorum Collectores hæc Capitula non exhibuerint cum ipſo Concilio, donec Joannes Cochlæus anno 1537. Joanni Rinco Colonienſi ea tranſmiſerit; ut conſtat ex ejuſdem Cochlæi Epiſtola excuſa in editione Conciliorum Petri Crabbe Coloniæ anno 1538.

Poſt hanc editionem, capitula hæc in Collectione Conciliorum fuere adjuncta huic Concilio tanquam totidem ejuſdem Concilii Canones.

Et quidem in Conciliorum generaliom collectione ſtudio Philippi Labbæi & Gabrielis Coſſartii, poſt ſermones Innocentii III. ſub initium Concilii pronuntiatos, extant hæc Capitula græce & latine ex antiquo Codice Mazarineo cum hoc ejuſdem Coſſartii præfixo monito: " ea græce ſimul ac latine damus ex
„ codice Mazarinen, qui ejuſdem eſt atque Concilium
„ ipſum ætatis: in quo Græca Latinis e regione reſ-
„ pondent. Primum tamen caput, & ſecundi partem,
„ aliaque nonnulla latine tantum edimus: quia iis
„ partibus mancus eſt codex. (*a*)

„ Ejus autem aſpectus unus, convincere facile po-
„ teſt eos, qui Decretis hiſce Lateranenſibus dero-
„ gant fidem; Græca vero interpretatio, eadem ætate
„ confecta, utriuſque concordiam Eccleſiæ demon-
„ ſtrabit. Aderant ſiquidem Concilio Conſtantino-
„ politanus & Hieroſolymitanus Patriarchæ; miſe-
„ rant Legatos ſuos Alexandrinus & Antiochenus:
„ ex iis Patriarchatibus Metropolitæ, aliique Epiſ-
„ copi multi convenerant. Qui ut ſecum Decreta
„ Concilii referrent, Græcam in linguam, quamvis
„ ineleganter, imo multis in locis barbare, translata
„ ſunt. „

Porro cum Canones hi per Decretales Gregorii IX, diſperſi circa varias & inter ſe diverſas admodum materias verſentur, eorum eorum notabiliores pro materiæ varietate in varias Claſſes diſtinctos, haud ſervato, quo in Concilio exhibentur, ordine, brevibus *Obſervationibus* illuſtrandos judicavi; præſertim quia præcipuam pene partem Decretalium, quæ ſub nomine Gregorii IX. divulgata eſt, & hodie in ſcholis prælegumtur, conficiunt.

(*a*) Quod ex Concilio Lateranenſi IV. authenticum ſupereſt, id reducitur ad ejus Canones ſeptuaginta Capitulis comprehenſos, ad duas Conciones latinas ab Innocentio III. pronuntiatas, tandem ad Decretum quoddam particulare *de Sacra Crucis militia* editum.

OBSER-

Digitized by Google

OBSERVATIONES.

IN CONCILII LATERANENSIS IV. CANONES I. II. III. IV. LXVIII. LXIX. CONTRA HÆRETICOS ET JUDÆOS.

Canon I.

Expoſitio Fidei Catholicæ. Cap. FIRMITER 1. ✠ *de ſumma Trinit.*

Obſervatio.

CAnon primus relatus in *cap.* FIRMITER 1. ✠ *de ſumma Trinitate & Fide Cathol.* exponit per varios articulos fidem Catholicam.

De ſanctiſſima Trinitate.

Primus articulus ſpectat Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, dicitque quod tres perſonæ, *Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus Sanctus procedens, conſubſtantiales, & coæquales, & coomnipotentes & coæterni* ſint, *unum univerſorum principium, Creator omnium inviſibilium & viſibilium, ſpiritualium & corporalium, qui ſua omnipotenti virtute, ſimul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam ſpiritualem & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanam quaſi communem ex Spiritu & corpore conſtitutam.*

Deinde ſubjungit: *Diabolus enim & alii dæmones a Deo quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali; homo vero Diaboli ſuggeſtione peccavit.*

De Incarnatione Verbi Dei.

Secundo articulo exponit Myſterium Incarnationis Verbi Domini: proponitque fidem Paſſionis, Reſurrectionis, deſcenſûs ad inferos, Aſcenſionis in cælum dicens: *deſcendit in anima, & reſurrexit in carne, aſcenditque pariter in utraque.*

Retributio in extremo judicio.

Addit, ipſum qui aſcendit, *venturum in fine ſeculi judicaturum vivos & mortuos, & redditurum ſingulis ſecundum opera ſua, tam reprobis quam electis.*

Una credendum proponens quod *omnes* ſcilicet *reprobi* & *electi, cum ſuis propriis corporibus* reſurgent, quæ nunc geſtant, ut recipiant ſecundum *opera* (in Concilio *merita*) *ſua, ſive bona fuerint* ſive mala, *illi cum Diabolo pœnam perpetuam, & iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam.*

Unitas Eccleſiæ Catholicæ.

Tertio articulo docet, *unam eſſe fidelium univerſalem Eccleſiam, extra quam nullus omnino ſalvatur.*

Ad hæc declarat, quod in hac Eccleſia, *ipſe Sacerdos eſt ſacrificium Jeſus Chriſtus:* quodque ejus *Corpus & ſanguis in Sacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur: tranſubſtantiatis* (ait) *pane in Corpus & vino in Sanguinem poteſtate divina.* Additque, quod *hoc Sacramentum nemo poſſit conficere, niſi Sacerdos, qui recte fuerit ordinatus ſecundum claves Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus Jeſus Chriſtus.*

Sacramentum Altaris.

Sacramenta Baptiſmi & pœnitentiæ.

Quarto articulo definit, Baptiſmum *tam parvulis quam adultis in forma Eccleſiæ a quocumque rite collatum proficere ad ſalutem.* Quodque *ſi poſt ſuſceptionem Baptiſmi quiſquam prolapſus fuerit in peccatum, per veram poſſit pœnitentiam ſemper reparari.*

Cælibatus & Matrimonium.

Denique definit, quod *non ſolum virgines, & continentes, verum etiam conjugati per rectam fidem & operationem bonam ad æternam merentur beatitudinem pervenire.*

Hanc Concilii definitionem & fidei explanationem factam eſſe contra Albigenſium, aliaſque illius ætatis exortas hæreſes nullus dubitat: at non æque conſtat, qui fuerint Albigenſium, aliorumque ejus ætatis Hæreticorum ſinguli errores: quippe diverſimode a ſcriptoribus illius temporis relati.

Canon II.

Condemnatio Libelli, quem Abbas Joachim *contra* Magiſtrum ſententiarum *ediderat* cap. DAMNAMUS 2. ✠ de SS. Trinit.

Obſervatio.

CAnon 2. relatus in *cap.* DAMNAMUS 2. ✠ *eod.* continet condemnationem cujuſdam Libelli quem contra Petrum Lombardum vulgo *Magiſtrum ſententiarum* ſcripſerat Joachim Abbas Monaſterii Florenlis Ordinis Ciſtercienſis in Calabria, ubi & natus fuerat.

Ut autem Decretalis facilius intelligatur, pauca hic præmittenda ſunt.

Jubet Alexander III doceri contra doctrinam *Petri Lombardi.*

Scribit inprimis Matthæus Pariſienſis ad annum 1179, relatum fuiſſe Alexandro III. Papæ, quod Magiſter Petrus Lombardus in quibuſdam ſcriptis ſuis *ab articulis fidei deviavit.*

Poſt hæc recitat litteras, quas propterea Alexander III. ſcripſit ad Senonenſem Archiepiſcopum, quibus illi mandat, “ ut Suffraganeos ſuos Pariſiis convocet, „ & una cum illis & aliis viris religioſis & prudenti- „ bus ſtudeat penitus abrogare hanc doctrinam dicti „ Petri: QUOD CHRISTUS, SECUNDUM QUOD EST HO- „ MO, NON EST ALIQUID. „

Inſuper “ ut a Magiſtris Scholaribus ibidem in „ Theologia ſtudentibus, Chriſtum ſicut perfectum „ Deum, ſic & *perfectum hominem* ex anima & cor- „ pore conſiſtentem præcipiat edoceri. „ Extat hæc epiſtola apud Labbæum *tom.* 10. *Concil. col.* 1529. additurque ad calcem ejuſdem: “ hæc tunc Alexander „ Papa; quæ naviter per eundem Senonenſem Ar- „ chiepiſcopum impleta eſſe liquet. „

Abbas Joachim ſcribit contra P. Lombard.

Non dubium igitur, quin plures tum auctoritate, tum Cenſura Pontificia, & Epiſcoporum zelo excitati, contra Petrum Lombardum calamum ſtrinxerint; inter quos & fuit dictus *Joachim*, qui, teſte Matthæo Pariſienſi loco citato, “ eiſdem diebus ſcripſit contra „ eumdem Petrum Lombardum libellum, vocans „ eum *hæreticum* & *inſanum*: eo quod in libro *Sen-* „ *tentiarum*, quem compoſuerat idem Petrus, de „ *unitate* ſive eſſentia Trinitatis dixit: Quoniam quæ- „ dam ſumma res eſt *Pater & Filius & Spiritus San-* „ *ctus, & illa non eſt generans, neque genita, neque* „ *procedens.* Contra hanc aſſertionem oppoſuit Ab- „ bas præfatus, quod non tam Trinitatem adſtruebat „ in Deo, quam quaternitatem, tres videlicet perſo- „ nas, & illam communem eſſentiam quaſi quartam „ manifeſte proteſtans; quod nulla res eſt, quæ ſit Pa- „ ter & Filius & Spiritus Sanctus, nec eſſentia, nec „ ſubſtantia, nec natura; Quamvis concedat, quod „ Pater & Filius & Spiritus Sanctus ſint una eſſentia, „ una ſubſtantia & una natura: & hanc ſuam aſſertio- „ nem his, quæ ſequuntur auctoritatibus affirmat. *Tres* „ *ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum &* „ *Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt. Et tres ſunt* „ *qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua &* „ *Sanguis, & hi tres unum ſunt.* Item: *volo, Pater,*

ut ſint unum in nobis, ſicut & nos unum ſumus. Unde videtur quod ſæpedictus Joachim hujuſmodi unitatem, non veram & propriam, ſed quaſi collectivam & ſimilitudinariam eſſe fateatur: quemadmodum multi homines dicuntur *unus* populus, & multi fideles *una* Eccleſia.”

Notat autem hic citatus Hiſtoricus, quod “ ſteterit hæc indeterminata altercatio a diebus Alexandri Papæ, uſque ad tempora Innocentii Papæ per annos multos, ſedentibus inter eos in cathedra Romana, Lucio, Gregorio, Clemente, & Cæleſtino Pontificibus Romanis.”

Innocentius III. damnat Libellum Abbatis Joachim.

His ſuccedens “ Innocentius III. Concilium hoc anno 1215. convocavit, libellum Joachim, quem contra Petrum & articulum prædictum ediderat, damnavit,” uti monet Matthæus Pariſienſis, ibidem verba hujus Decretalis referens, quibus doctrina Abbatis Joachim eo pene modo, quo ex Matthæo Pariſienſi jam relata eſt, exprimitur & damnatur. Ipſaque Lombardi ſententia probatur ut Catholica; adediturque “ ſi quis ſententiam ſive doctrinam præfati Joachim in hac parte defendere vel approbare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus evitetur.” Sive ut legit Matthæus Pariſienſis, *habeatur.*

Abbas Joachim declaratus Orthodoxus, quod ſcripta ſua ſubmiſiſſet R. Eccleſiæ.

Dum autem Libellus hic proſcribitur, atque in eo contenta doctrina damnatur, ut *hæretica*, una declarat Pontifex, *ſe in nullo tamen per hoc Florenſi Monaſterio (cujus ipſe Joachim extitit Inſtitutor)* velle *derogari: quoniam ibi & regularis inſtitutio eſt & obſervantia ſalutaris; maxime cum ipſe Joachim omnia ſcripta ſua nobis aſſignari mandaverit, Apoſtolicæ ſedis judicio approbanda, ſeu etiam corrigenda: dictans epiſtolam quam propria manu ſubſcripſit, in qua confitetur ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ cunctorum fidelium, diſponente Domino, mater eſt & Magiſtra.*

Hæc Joachim ſubmiſſio, ſeu proteſtatio edita eſt a Nicolao Emerico *parte* 1. *Directorii inquiſit. cap.* 2. Ex hac habemus, quod dictus Abbas Joachim de mandato Pontificum Romanorum, Clementis, Lucii, & Urbani plura ſcripſerit, & voluerit ut poſt mortem ſuam hæc omnia Apoſtolico examini repræſententur, “ recipientes (ait) ab eadem Sede vice mea correctionem, & exponentes ei meam circa ipſam devotionem, & quod ea ſemper paratus ſum, quæ ipſa ſtatuit, vel ſtatuerit, obſervare, nullamque meam opinionem contra ejus defendere rectam fidem: credens ad integrum, quæ ipſa credit; & tam in moribus quam in doctrina ſuſcipiens correctionem; abjiciens quod ipſa abjicit, ſuſcipiens, quod ſuſcipit ipſa: credens non poſſe portas inferi prævalere adverſos eam, & ſi ad horam turbari, & a procellis agitari contingat, non deficere fidem ejus uſque ad conſummationem ſeculi.”

Hujuſmodi ſubmiſſio ſeu proteſtatio Joachimum a pertinacie in errore notaque hæreſeos plene exemit; atque ut orthodoxum Eccleſiæ filium, licet errantem conſervavit: ideoque & ipſe Innocentius III. laudabilem Joachimi, poſt ejus obitum, mentionem fecit *lib.* 14. *epiſt.* 59.

Deinde cum quidam calumniarentur, ac nota hæreſis aſpergerent Abbatem Florenſem, & Monachos, eo colore, quod Monaſterii eorum Fundatoris Libellus in Concilio Lateranenſi eſſet damnatus, Honorius III. immediatus Innocentii III. ſucceſſor, per literas inſcriptas Coſentino Archiepiſcopo, & Epiſcopo Biſiniacenſi, mandat quatenus “ per totam Calabriam faciatis (ait) publice nuntiari, quod eum virum *Catholicum* reputemus, & regularem obſervantiam, quam inſtituit, ſalutarem, eos qui ordini memorato detrahere vel inſultare præſumpſerint mo. Præn. ſub Apoſt. ob. caſtigantes.” Extat hæc epiſtola citato *Capite* 2. *Directorii.*

Almarici doctrina & memoria damnatur.

Aliud plane de quodam Almarico ſtatuitur in præſenti Canone. Neque enim tantum damnatur ejus doctrina, aut Libellus, ſed ejus quoque memoria.

Quæ fuerit hujus Almarici doctrina non exprimitur in Canone, ſed ut *perverſum dogma* damnatur; Ipſeq. Almaricus *impius* appellatur, & *cujus mentem ſic Pater mendacii excæcavit, ut ejus doctrina, non tam hæretica quam inſana ſit cenſenda.*

Meminit hujus Almerici Rigordus in vita Philippi Auguſti ad annum 1209, narratque eum conſtanter aſſeruiſſe, *quod quilibet Chriſtianus teneatur credere, ſe eſſe membrum Chriſti; nec aliquem poſſe ſalvari, qui hoc non crederet, non minus quam ſi non crederet Chriſtum non eſſe natum & paſſum, vel alios fidei articulos.*

Licet ut orthodoxus fuiſſet ſepultus.

Nullius alterius erroris contra fidem, Almaricum arguit Rigordus, aut alius ſcriptor coævus: additque Rigordus, quod ſuper hoc articulo *univerſaliter* ipſi fuerit contradictum; & “ poſtquam etiam a Romano Pontifice ejus opinio eſſet reprobata, compulſus fuerit ab Univerſitate confiteri *ore*, quod in contrarium prædictæ ſuæ opinioni ſentiret. Ore *dico* (ait Rigordus) *quia corde nunquam diſſenſit.*”

“ Tædio ergo & indignatione (ait Rigordus) affectus, ut dicitur, ægrotavit, & lecto decumbens deceſſit in brevi, & ſepultus eſt juxta Monaſterium S. Martini de Campis.”

Huic de Almarico narrationi conſentiunt & alii coævi Hiſtorici. Ex quibus haud obſcurum eſt Almaricum nequaquam pro hæretico, aut in errore pertinaci, tempore mortis fuiſſe reputatum; nec ejus tunc memoriam damnatam: cum alias Eccleſiaſtica nequaquam ſepultura fuiſſet ei indulta.

Præterea patet, falſo aſſeruiſſe Martinum Polonum, & poſt ipſum Franciſcum Pegnam citato *cap.* 2. *Directorii* Inquiſitorum, hunc Almaricum *combuſtum* Lutetiæ anno 1208.

Quidam ejus doctrina infecti cremati.

At illud tradit dictus Rigordus, & alii ejus ætatis ſcriptores, quod “ poſt mortem Almarici ſurrexerint quidam venenoſa ejus doctrina infecti, qui eo ſubtilius pluſquam oportet ſapere, ſapientes, ad exſuſflandum Chriſtum, & ad evacuandum novi Teſtamenti Sacramenta, novos & inauditos errores & inventiones diabolicas confinxerunt.”

Eorum errores ibidem deſcribit Rigordus, & fuſius Cæſarius Heiſterbacenſis *lib.* 5. *dial. cap.* 22. inter quos errores, ſi ſincere & ſecundum veritatem referantur, revera plures ſunt, qui *inſani* potius quam hæretici dici merebantur; ac merito inventiones diabolicæ a Rigordo dicti ſunt.

His erroribus eorumque auctoribus per quoddam ſtratagema (uti citati Hiſtorici plenius exponunt) detectis, & Pariſios adductis, “ in Concilio ibidem congregato convicti fuerunt & condemnati, & ab Ordinibus, in quibus erant, (ait Rigordus) degradati, traditi fuere Curiæ Philippi Regis: qui tanquam Rex Chriſtianiſſimus & Catholicus, vocatis Apparitoribus, fecit omnes cremari.”

Idipſum refert Robertus Monachus Antiſſiodorenſis in Chronico, niſi quod hic dicat, ea anno 1210. geſta eſſe, quodque exprimat ibidem “ damnatos fuiſſe *numero quatuordecim*, quorum erant aliqui Sacerdotes curam animarum habentes, quibus fecerat favorem apud populum, ſpecies honeſtatis & gravitas ſuperducta.” Additque, “ decem traduntur incendio, reliqui quatuor murali incluſione damnantur.”

Almaricus occaſione iſtorum exhumatus.

Hæc quidem de diſcipulis Almarici narrantur. Cum autem conſtaret, Almaricum huic ſectæ originem dediſſe, “ licet in *pace Eccleſiæ*, ut putebatur, ſepultus fuiſſet, (ait Rigordus) ab univerſo Concilio etiam poſt mortem excommunicatus fuit, & condemnatus, & a cœmeterio ejectus, & oſſa ac cinis ejus per ſterquilinia ſunt diſperſa.”

Porro quemadmodum Almaricus hoc in Concilio,

potius

Digitized by Google

potius ob nefanda ac inſana diſcipulorum, quam propria ſua dogmata, poſt mortem damnatus, & ut hæreticus habitus fuit; ita veriſimiliter & Concilium Lateranenſe in præſenti Canone inhærens prædicto Concilio Pariſienſi, propter nefanda & inſana dogmata diſcipulorum, doctrinam Almarici ejuſque memoriam poſt mortem tam atro colore depinxit & damnavit.

Canon III.

Pœnæ in hæreticos. Bellum ſacrum contra hæreticos. Privilegia Cruce ſignatorum. *De inveſtigandis & detegendis hæreticis.* Cap. 13. ☧ de hæreticis.

Obſervatio.

CAnon 3. relatus in *cap.* 13. ☧ *de hæreticis*, in plures Paragraphos ſeu articulos diviſus, contra hæreticos illius ætatis exhibetur: atque in procœmio excommunicat ſeu anathematizat omnem hæreſim contra fidem Orthodoxam præcedentibus duobus Canonibus expoſitam; & generaliter univerſos hæreticos quibuſcumque nominibus cenſeantur.

Hic Canon præcipue dirigitur contra hæreſes Waldenſium & Albigenſium, quæ ſeculo XII. exortæ, altas & diffuſas radices jecerant tempore Innocentii III.

Hæreſis Waldenſium. Sectæ Waldenſium primus auctor aſſeritur quidam Petrus Waldo civis Lugdunenſis in Gallia; a quo tanquam auctore nomen *Waldenſium* mutuati ſunt; uti ſupra ad Canonem ultimum Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. notavimus; ibidemque obſervatum eſt, quod variis nominibus poſtmodum ejus diſcipuli appellati fuerint.

Et *Albigenſium*. Porro refert de *Albigenſium* hæreſi Cæſarius Heiſterbacenſis auctor ſeculi XIII. in Dialogis miracul. *Diſt.* 5. *cap.* 21. " Temporibus Innocentii Papæ prædeceſſoris hujus qui nunc Papatum tenet, Honorii (III.) diaboli invidia hæreſis Albigenſium cœperat pullulare, (vel ut verius dicam) matureſcere, cujus vires erant tam validæ, ut omne fidei ſemen gentis illius verſum videretur in lolium erroris. "

Contra has igitur hæreſes totis viribus inſurrexit Innocentius III. ut dubium non ſit ea, quæ in hoc Concilio adverſus hæreticos decreta ſunt, præcipue contra *Waldenſes* & *Albigenſes* dirigi. Quapropter inter varia Concilia contra hos hæreticos habita numeratur & hoc Concilium Lateranenſe.

Decernuntur variæ pœnæ contra Hæreticos. §. 1. Decernitur, ut damnati de hæreſi *præſentibus ſecularibus Poteſtatibus aut eorum ballivis relinquantur animadverſione debita puniendi. Clericis prius a ſuis ordinibus degradatis: ita quod bona hujuſmodi damnatorum, ſi laici fuerint, confiſcentur: ſi vero Clerici, applicentur Eccleſiis a quibus ſtipendia receperunt.*

Etiam pœna corporalis. Hic agi de pœna corporali, etiam ultimi ſupplicii infligenda iis, qui ab Epiſcopis ſive Judicibus Eccleſiaſticis hæretici declarati & damnati ſunt, indubitatum eſt.

Et capitalis. Olim quidem raro admodum pœne mortis plectebantur hæretici; multiſque ſuo tempore improbavit S. Auguſtinus pœnam hanc in hæreticos decerni. At poſterioribus ſeculis paſſim invaluit, hæreticos *pertinaces* ultimo ſupplicio afficiendos, quin & vivos igne abſumendos: quod genus ſupplicii ſignanter hiſce XII. & XIII. ſeculis cœpit; & deinceps inſtituto Inquiſitionis tribunali, magis magiſque invaluit, in quo & hodie hic ſuppliciorum rigor retinetur. Vide quæ in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 4. *cap.* 2. de hoc Inquiſitionis tribunali, ejuſque contra hæreticos procedendi modo notavi.

Hujus ſola executio permiſſa. Præterea ex contextu hujus articuli manifeſtum eſt, quod ſola executio ſecularibus Poteſtatibus hic committatur; notatque hic Emanuel Gonzales, " quod communis praxis Hiſpaniæ ſit, ut cum hæretici relaxandi ſunt brachio ſeculari, in eo loco ubi ſententia publice recitanda & pronuntianda eſt, Judex ſecularis adſit, cui poſt ſententiam recitatam ſtatim rei comburendi traduntur, qui illico eos ad locum ſupplicii adducit, & ita ſententiam executioni mandat. " Fatetur tamen ibidem, judices ſeculares olim in Hæreticos animadvertiſſe; quod & probant Principum Conſtitutiones in codicem Juſtinianeum & Theodoſianum relatæ; & videri poſſunt quæ annotavi in *Jure Eccl. tom* 2. *part.* 3. *tit.* 4 *c.* 2. (margin: tur Poteſtati ſeculari.)

Verum Epiſcopos ſive fidei Inquiſitores eos judici ſeculari tradidiſſe morte afficiendos; aut judicem ſecularem eos ſine ulteriore examine ad ſolam judicis Eccleſiaſtici declarationem ultimo ſupplicio affeciſſe, non legitur.

Purgatio Suſpectorum de Hæreſi. §. 2. Agitur de his, qui ſola hæreſis ſuſpicione laborant: ſtatuiturque, quod *niſi* ſe ab hac ſuſpicione purgaverint, ſive *propriam innocentiam congrua purgatione monſtraverint, anathematis gladio feriantur, & uſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus evitentur, ita quod ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur.*

Rigor hic procedendi contra ſuſpectos de hæreſi fere *ſolis* iis in locis notus eſt, quæ tribunali Inquiſitionis ſunt ſubjecta, neque ante erecta ſeculo XII. hæc tribunalia notus fuiſſe ſcitur: quamvis negari nequeat, quin & Patribus jam pridem probatum fuerit, ut legitime de hæreſi aliove crimine ſuſpecti, præſertim Sacerdotes, cogantur ſe ab hac ſuſpicione purgare; quod & hodie ubique obtinet, licet nec rigor nec forma in tribunali Inquiſitionis recepta, obſervanda ſint; nec ea facilitate, qua apud Inquiſitores, pro ſuſpectis de hæreſi habeantur aut habendi ſint: ſed omnia in forma *ordinaria* judiciali ſint peragenda.

Contra negligentiam Secularium in puniendis Hæreticis. §. 3. Ut autem ſeculares Poteſtates promptius atque ferventius majorique zelo contra Hæreticos procedant; ipſaſque ſententias Decretaque per judices Eccleſiaſticos adverſus Hæreticos, aut de Hæreſi ſuſpectos exequantur, decernitur tertio Canonis articulo, ut *moneantur ac inducantur, quin & ſi neceſſe fuerit per Cenſuras Eccl. compellantur ſeculares Poteſtates, quibuſcunque fungantur Officiis, præſtent publice juramentum, quod de terris ſuæ juriſdictioni ſubjectis, univerſos Hæreticos ab Eccleſia denotatos bona fide pro viribus exterminare ſtudebunt.*

Ulterius, quod *ſi Dominus temporalis requiſitus & monitus ab Eccleſia, ſuam terram purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate, per Metropolitanum & cæteros comprovinciales Epiſcopos* excommunicetur: *& ſi ſatisfacere contempſerit, infra annum, ſignificetur hoc ſummo Pontifici, ut ex tunc ipſe vaſſallos ab ejus fidelitate denuntiet abſolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam, exterminatis Hæreticis, abſque ulla contradictione poſſideant .... ſalvo jure Domini Principalis, dummodo ſuper hoc ipſe nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum opponat. Eadem nihilominus lege ſervata circa eos, qui non habent Dominos Principales.*

Decretum in favorem Inquiſitorum. Hoc ipſum Decretum ſæpius poſtmodum in favorem Inquiſitorum contra Hæreticam pravitatem, renovatum fuit, uti videri poteſt in *Directorio Inquiſitorum* auctore Emerico, *parte* 3. & ſignanter in adjuncto *commentario* Franciſci Pegna: ſupponuntque evidenter Bullæ Pontificum ibidem relatæ auctoritatem Eccleſiæ, imo Pontificis in temporalia Regum & Principum. Vide quæ de hac re habet Michael Rouſſel in *Hiſtoria Pontificia juriſd. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 9.

Hæc alibi non obtinent. Uſus autem hujus ſimiliſve Decreti nullus eſt extra terras tribunali *Inquiſitionis* ſubjectas; quin & hæc aliaque hujuſmodi Decreta tribunal illud Inquiſitionis (quod prima ſua fundamenta ſub hoc Pontifice Innocentio III. jecit) tam odioſum multis nationibus

reddide-

Digitized by Google

reddiderunt, & etiamnum hodie reddunt, ut extrema quæque pati plures nationes elegerint, quam ſe huic tribunali ſubjicere, aut juxta formam ac regulas ibidem præſcriptas, & ſervari ſolitas, judicari; uti de Belgio aliiſque nonnullis Provinciis annotavi in *Jure Eccleſ. tom. 2. parte 3. tit. 4. cap. 2.*

Bellum ſacrum contra Hæreticos.

Ut vero Catholici ad exterminandos Hæreticos ſe facilius accingerent, & armarent, præſenti Canone art. quarto indulgetur *Catholicis*; *qui*, inquit, *Crucis aſſumpto caractere ad Hæreticorum exterminium ſe accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque Sancto privilegio ſint muniti, quod accedentibus in Terræ Sanctæ ſubſidium conceditur.*

Origo bellorum ſacrorum ſeu Cruciatarum.

Hic Canonis articulus ut intelligatur, notandum, quod ſeculo XI. deliberare cœperint Rom. Pontifices de colligendo Catholicorum exercitu, quo Terram Sanctam, ac notanter Hieroſolymorum civitatem a jugo Sarracenorum liberarent: tandemque opus hoc ſerio aggreſſus ſit ſub finem ejuſdem ſeculi Urbanus II. excitatus, ut dicitur, litteris Simeonis Patriarchæ Hieroſolymorum, quas quidam Petrus Eremita natione Gallus, Hieroſolymis redux, ad Urbanum Papam deferebat. Dictus Patriarcha in his litteris Chriſti incunabula ejuſque Sepulchrum, aliaque loca Sacra Redemptoris noſtri memoria conſecrata ab infidelibus profanata, omnique genere contumeliarum conſpurcata declarabat.

Synodus Claromontana pro bello ſacro.

Itaque exhortationibus Epiſcoporum aliorumque per Pontificem ad opus hoc promovendum quaquaverſum deſtinatorum, ac ſignanter dicti *Petri Eremitæ*, diſpoſitis Principum ac Populorum animis ad iter illud Hieroſolymitanum ſuſcipiendum, tandem ipſe Urbanus II. anno 1095. Synodum apud Clarum montem indixit; cui & ipſe *perſonaliter* interfuit: in hac Synodo ſermonem Synodalem eorum immenſa Prælatorum ac Principum & Populi multitudine, quæ undique confluxerat, recitavit, quo univerſos, omni quo potuit affectu, & argumentorum genere ad hoc iter ſuſcipiendum excitavit.

Sermo Urbani II. in Synodo.

Primo quidem expoſuit, quod Redemptor humani generis terram Promiſſionis ſive Palæſtinam, ac ſignanter Hieroſolymam ſua corporali præſentia illuſtraverit, ac quadam ſpeciali dilectionis prærogativa dilexerit.

Dein, quomodo hæc terra tantopere a Chriſto dilecta, jam a multo tempore ſub infidelium jugo gemuerit.

Denique exponit, quanta omnibus Chriſti fidelibus obligatio incumbat Populis terræ iſtius ſub infidelium tyrannide ingemiſcentibus ſuccurrendi.

His dictis, ad præſentem multitudinem ſe convertens ait: " igitur, dilectiſſimi, armamini zelo Dei; accingimini unuſquiſque *gladio ſuo ſuper femur ſuum potentiſſime*. Accingimini & eſtote filii potentes: *melius enim eſt nobis mori in bello, quam videre mala gentis noſtræ* & Sanctorum, &c.

Indulgentiæ in favorem Crucefignatorum.

Ut autem efficacius fideles ad hanc militiam & expeditionem promoveret, " fidelibus Chriſtianis, qui contra eos arma ſuſceperint, & onus ſibi hujus peregrinationis aſſumpſerint, *immenſas* pro ſuis delictis *pœnitentias* ſe *relaxare* pronuntiat: „ additque. " Qui autem ibi in vera *pœnitentia* deceſſerint, & peccatorum *indulgentiam* & *fructum æternæ mercedis* ſe non dubitent habituros: interim vero eos, qui ardore fidei ad expugnandos illos *laborem* iſtum aſſumpſerint, ſub *Eccleſiæ defenſione*, & Beatorum Petri & Pauli *protectione* tanquam veræ obedientiæ filios recipimus, & ab univerſis inquietationibus tam in *rebus* quam in *perſonis* ſtatuimus manere ſecuros. Si vero quiſpiam moleſtare eos auſu temerario præſumpſerit, per Epiſcopum loci *excommunicatione* feriatur, & tamdiu ſententia ab omnibus obſervetur, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congrue ſatisfiat.

Ad relaxationem illarum pœnitentiarum ſpectat quoque *Can.* 2. hujus Concilii Claromontani: " Quicumque pro ſola devotione, non pro honoris aut pecuniæ adeptione, ad liberandam Eccleſiam Dei Hieruſalem profectus fuerit, iter illud pro *omni* pœnitentia (ei) reputetur.

Nomen cruciata unde?

Porro qui huic militiæ ſe accingebant, ut oſtenderent ſe militiam hanc & expeditionem ſuſcipere pro amore ejus, qui pro nobis *Cruci* fuit affixus, *cruce* inſigniebantur.

De hac expeditione facta ſub Urbano II. ſcribit Bertholdus in Chronico ad annum 1096. " Omnes quoque qui ſe ad hoc iter devoverunt ſigno *Crucis* ſeipſos in veſtibus notare fecit (Urbanus) quod etiam ſignum in carne notatum apparuit.

Crux illa aliquando purpurea erat, teſte Sigonio, *lib. 9. de Regno Italiæ*, eamque Crucis ſignationem primum ſub Urbano II. cœptam eſſe monens " ſignum ejus expeditionis fuit (ait) *Crux* e purpureo panno confecta, quam primus e Pontificibus Urbanus, ſalutaris in ſignum expiationis indulſit veſtibus ſuper dexteram ſcapulam affigendam. „ Plura paſſim de hac Crucia ſignatione tradunt auctores hiſtoriam hujus expeditionis referentes.

Ab hac autem *Crucis* aſſumptione, dicti fuere huic militiæ adſcripti, *Crucefignati*; & ipſa expeditio *Cruciata* vocata fuit. Similiter Concionatores ad expeditionem ſuſcipiendam populum exhortantes, *Crucem* prædicare; & qui ei adſcribebantur, *Crucem* ſumere dicebantur.

Hæc expeditio primum pro ſubſidio Terræ ſanctæ ab Urbano II. & ſubſequentibus dein Pontificibus indicta, tandem etiam contra Hæreticos internos & hiſce in partibus graſſantes impendi cœpit.

Cruciatæ contra Albigenſes.

Hujuſmodi militiam ſeu expeditionem contra Albigenſes Hæreticos (qui fulti auctoritate & viribus Raymundi Comitis Toloſani in illis partibus mirum in modum graſſabantur) indixit Innocentius III. circa 1206. de qua ſcribit Matthæus Pariſ. ad an. 1213.

Poſtquam enim retuliſſet progreſſum hæreſis eorum qui *Albigenſes* vocantur; quantaque eſſet eorum perverſitas, dein adjungit: " Papa Innocentius, his auditis, non mediocriter condoluit. Qui miſſis Prædicatoribus ad omnes regiones Occidentis, Principibus aliiſque populis Chriſtianis in ſuorum *remiſſionem peccatorum* injunxit, ut ſe cruce ſignarent ad hanc peſtem extirpandam, atque tantis cladibus ſe opponentes, viribus & armis tuerentur populum Chriſtianum. Addit etiam auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, ut quicumque ad expugnandum eos, laborem ſibi injunctum ſuſceperit, ſicut illi qui Sepulchrum Domini viſitant, tam in rebus quam in perſonis, ab hoſtium incurſione manerent ſecuri. „

Addit autem Matthæus Pariſienſia: " Ad hanc autem Prædicationem, tanta *Crucefignatorum* multitudo convenit; quanta non creditur in noſtro climate conveniſſe. „ Deſcribit poſthæc victorias, quas contra Albigenſes reportarunt exercitus *Crucefignatorum.*

Similiter Guillelmus de Podio Laurentii in *Chronico, cap.* 10. ſcribit; quod ad deſtruendam hanc hæreſim, " Plebani viri idonei *indulgentiam* auctoritate Apoſtolica prædicare cœperint contra Hæreticos, *quæ concedi* tranſeuntibus in Terræ ſanctæ ſubſidium conſuevit.

Ex his manifeſtus & facilis redditur hujus §. ſive articuli ſenſus, id enim unice voluit his verbis exprimere Pontifex, quod ipſe jam pridem per Prædicatores prædicare voluerat, ſcilicet ut Catholici qui *Cruce ſignarentur* ad pugnandum contra *Hæreticos*, *illa gauderent indulgentia, illoque ſancto privilegio eſſent muniti, quod accedentibus in Terræ ſanctæ ſubſidium conceditur.*

Hujus

Hujus quoque *Indulgentiæ* meminit Innocentius III. *lib.* 2. *Epiſt.* 158. ſcribens Epiſcopis Regni Galliæ, ut ſubditos ſuos ad ſuſcipiendum *bellum* contra *Hæreticos* exhortentur; "ſcientes (ait) *remiſſionem peccatorum* a Deo ejuſque Vicario, univerſis indultam, „ qui orthodoxæ fidei zelo ſuccenſi ad opus ſe accinxerint hujuſmodi pietatis.

Hæc autem indulgentia erat remiſſio omnis pœnitentiæ, ſive ut loquitur Canon Concilii Claromontani, ut *iter illud pro omni pœnitentia ei reputetur*; hoc eſt, declarabant Pontifices, quod omnis pœnitentia ſecundum Canones pro peccatis peragenda, redimeretur per laborioſi itineris illius ſuſceptionem; atque hinc originem habuere indulgentiæ ſive remiſſiones per commutationem pœnitentiæ in aliquod opus pium; uti ex Morino aliiſque oſtendi in *Jure Eccl. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 7. *c.* 1. atque una oſtenſum eſt quod per hanc formulam & ſpeciem indulgentialem tandem Canonica pœnitentiæ diſciplina interierit.

Privilegia *Cruce ſignatorum.*

Præter hanc indulgentiam inſuper indulta eſt Cruce-ſignatis ſuſcipientibus bellum contra Hæreticos tuitio in bonis & rebus ac perſonis eorum, quæ addicta erat proficiſcentibus in ſubſidium *Terræ ſanctæ*.

Porro hujus tuitionis Eccleſiaſticæ privilegio, id aſſequebantur Cruce-ſignati ut, ſi qua quæſtio de rebus contra ipſos moveretur, Epiſcoporum eſſet cognoſcere, qui creditores Cenſuris Eccleſiaſticis obſtringerent, ne quid contra Cruce ſignatos eorumve bona moverent, quamdiu hi ob militiam ſacram eſſent abſentes.

Hujus protectionis & privilegii *Cruce-ſignatorum* adverſus Albigenſes meminit Innocentius III. *lib.* 2. *Epiſt.* 157. & 158.

Hinc non pauci ſe profectionis hujus graviſſimo labori accingebant, quo ſe a creditorum vexatione liberarent, Teſte Guillelmo Tyrio, *lib.* 1. *de Bello ſacro*, *cap.* 16. & notavit de Marca in notis ad *Canonem* 2. Claromontanum, quæ extant *tomo* 10. *Concil. general. col.* 577. *Edit. Labb.*

De fautoribus & receptatoribus Hæreticorum.

Hoc igitur privilegium primitus datum proficiſcentibus in Terram ſanctam ſenſim productum eſt ad *Cruce-ſignatos* ad expugnationem Hæreticorum, quod hoc Canone confirmatur.

§. 5. Cum autem Albigenſes plurimos haberent fautores, quorum favore & præſidio hæreſis hæc continuo magis invaleſcebat; decernitur art. 5. hujus Canonis, *Credentes præterea, receptatores & fautores Hæreticorum excommunicationi ſubjacere.* Et ſi *quis talium excommunicatione notatus* ſatisfacere *contempſerit* INTRA ANNUM, *ex tunc* IPSO JURE *ſit factus* INFAMIS. Inhabilis præterea voti activi & paſſivi ad publica Officia, Teſtamenti faciendi, aut in hæreditate ſuccedendi incapax declaretur. *Nullus prætera ipſi ſuper quocumque negotio, ſed ipſe aliis reſpondere cogatur.*

Si *Judex* fuerit, *ejus ſententia nullam obtinet firmitatem: ſi Advocatus, nullatenus ejus patrocinium admittatur; ſi Tabellio, inſtrumenta confecta per ipſum nullius ſint momenti.*

Si ſimilis auctor & receptator *Clericus fuerit, ab omni Officio & Beneficio deponatur.*

Si qui autem tales, poſtquam ab Eccleſia fuerint denotati, evitare contempſerint, excommunicationis ſententia percelli jubentur.

Denique inhibetur Clericis his fautoribus ſeu receptatoribus *Eccleſiaſtica* adminiſtrare *Sacramenta*, *Chriſtianæ* eos tradere *ſepulturæ*, *eleemoſynas aut oblationes eorum* percipere, *alioquin ſuo priventur Beneficio, nunquam* reſtituendi *abſque indulto Sedis Apoſtolicæ ſpeciali.*

Regulares hujuſmodi *exceſſus* committentes, ſuis privantur privilegiis in Diœceſibus in quibus ſimiles exceſſus committuntur.

§. 6. Statuitur, ut, *omnes qui prohibiti vel non miſſi præter auctoritatem ab Apoſtolica Sede vel Catholico Epiſcopo loci ſuſceptam, publice vel privatim prædicationis officium uſurpare præſumpſerint, excommunicationis vinculo innodentur: & niſi quam citius reſipuerint, alia competenti pœna plectentur.*

Modus detegendi Waldenſes.

Quid circa hoc ſtatuerit Concilium Tridentinum latius deduxi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 3 *cap.* 4. 6. 9.

§. 7. Cum autem Hæretici paſſim ſe, hæreſimque ſuam occultarent; articulo ſeptimo præſentis Canonis mandatur Epiſcopis, ut quilibet per ſe aut idoneas aliquas perſonas, *bis aut ſaltem ſemel in anno* Parochiam ſive Diœceſim *propriam, in qua fama fuerit Hæreticos habitare, circumeat: & ibi tres aut plures viros boni teſtimonii, vel etiam (ſi expedire videbitur) totam viciniam jurare compellat; quod ſi quos ibidem Hæreticos ſciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, ſeu a communi converſatione Fidelium, vita & moribus diſſidentes, eos Epiſcopo ſtudeat indicare.*

Accuſatos autem Epiſcopus jubetur examinare, & reos Canonice punire. *Si qui vero ex eis juramenti Religionem abſtinatione damnabili reſpuentes, jurare forte noluerint, ex hoc ipſo tanquam Hæretici reputentur.*

Nequaquam obſcurum eſt finali hac periodo indigitari *Waldenſes*, qui & *Humiliati* dicebantur, qui omne *juramentum* tanquam *illicitum* reſpuere ferebantur.

Imo licet hi *Humiliati* vel *Waldenſes* de variis aliis erroribus per nonnullos illius ætatis Scriptores arguantur; nihilominus antiquus Gloſſographus de his *Humiliatis* eos hoc ſolo errore infectos fuiſſe ſcribit, atque ob eum fuiſſe damnatos, ita enim de his ſcribit: " olim iſti *Humiliati* condemnati fuerunt ab Eccleſia per Lucium Papam, ſecundum quod continebatur in Decretali de Hæreticis *ad abſolvendam* „ in particula, quæ modo deciſa eſt in principio illius Capituli: ſed poſtea tempore Clementis recepti ſunt ab Eccleſia, quia in *nullo* errabant niſi quia „ *condemnabant Jurantes*, ſed ipſi in hoc ſe correxerunt, & *jurant* quando expedit, & Eccleſia eos approbat.

Epiſcoporum Officium circa Hæreticos.

Paragr. denique finali Canonis mandatur Epiſcopis, ut ad prædicta *efficaciter exequenda per ſuas Diœceſes diligenter invigilent, ſi Canonicam velint effugere ultionem. Si quis enim Epiſcopus* (ait) *ſuper expurgando de ſua Diœceſi hæreticæ pravitatis fermento negligens fuerit, vel remiſſus, cum id certis indiciis apparuerit, & ab Epiſcopali Officio deponatur, & in locum ipſius alter ſubſtituatur idoneus, qui velit & poſſit hæreticam confundere pravitatem.*

Evidens eſt, Epiſcopos hic reputari, prout eos ſemper reputavit Eccleſia, ordinarios adverſus hæreticam pravitatem Inquiſitores, ſive vi ſui Officii Paſtoralis jure divino jubentur invigilare, ne populus ſibi creditus hæreticæ pravitatis fermento inficiatur.

Sed nec illud obſcurum eſt, hoc Decreto ſufficienter inſinuari quod de zelo & diligentia Epiſcoporum in extirpandis Hæreticis dubitatum fuerit.

Hoc nec Innocentius III. diſſimulavit, dum quoſdam Monachos, alioſque viros fortes & zeloſos miſit ad Provinciam Toloſanam aliaſque circumjacentes, ut una cum Epiſcopis pro abolitione hæreſis efficacius ageretur: hique dicti fuere *Inquiſitores Apoſtolici contra hæreticam pravitatem*, eo quod eorum auctoritas a Commiſſione ſpeciali Sedis Apoſtolicæ dependeat: ac dein tandem *Inquiſitionis* tribunal formatum eſt, uti oſtendimus in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 4. *cap.* 2.

Sed vel maxime hic neceſſarium eſt, ut zelus ſit ſecundum ſcientiam; ne ſub prætextu hæreſeos,

etiam

etiam innocentiſſimi ac optimi Catholici, imo fidei Catholicæ Defenſores divexentur, ac in omnibus ordo judiciarius exacte ſervetur, nec facile quiſpiam de hæreſi ſuſpectus reputetur, niſi ſervato juris ordine.

Canon IV.

De Græcis Schiſmaticis. Cap. Licet 6. ✠ de Hæreticis.

Obſervatio.

CAnone 4. in *cap.* Licet 6. ✠ *de Baptiſmo.* declaratur quod *licet Græcos ad obedientiam Sedis Apoſtolicæ revertentes fovere & honorare* velit *mores ac ritus eorum, quantum cum Domino* poteſt, *ſuſtinendo: in his tamen illis deferre* nec velit nec debeat, *quæ periculum generant animarum, & Eccleſiaſticæ derogant honeſtati.*

Græcorum pertinacia.

Hujus autem generis, quæ tolerari non poſſunt, pronontiat eſſe primo quod Græci ex quadam contra Latinos averſione, *ſi quando* Sacerdotes *Latini ſuper eorum celebraſſent altaria, non prius ipſi* ſacrificare volebant, *quam ea tanquam per hoc inquinata laviſſent.*

Secundo quod Græci *Baptizatos a Latinis rebaptizare auſu temerario* præſumerent.

Hæc ne de cætero fiant vetatur hoc Canone, præcipiturque, ut conforment ſe *tanquam filii obedientiæ ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ matri ſuæ, ut ſit unum Ovile & unus Paſtor.*

Certum eſt, Latinos inter & Græcos jam pridem fuiſſe & modo eſſe, diverſitatem circa ritus, formam & materiam Sacrificii Miſſæ; nec non circa ritus formamque Baptiſmi.

At hanc diverſitatem, utpote non attingentem eſſentialia Sacrificii aut Baptiſmi, Eccleſia Latina pacis ac unitatis amore ſuſtinuit, & hodie ſuſtinet; neque ob diverſitatem Græcos a ſua Communione repellit.

At Græcos hac in re fuiſſe obſtinatiores, ſuiſque ritibus tenacius inhærentes conſtat: atque ob ſimiles in ritibus diverſitates, Latinos a ſua Communione repuliſſe, & ipſorum Sacrificia & Sacramenta quaſi profana abominatos eſſe, quod hoc Canone improbatur.

Hic Canon an genuinus?

Edidit Gabriel Coſſartius *tomo* 11. *Conciliorum generalium*, Decreta hujus Concilii *græce & latine ex Codice Mazarino ejuſdem* (ut ipſe credit) *atque ipſum Concilium ætatis*, in quo tamen hic Canon græce non extat.

Quidni omiſſionis hujus cauſa fuiſſe potuit, quod Legati Alexandrini & Antiochenini, aliique Orientales Epiſcopi, qui Concilio interfuerunt, & Decreta græce reddiderunt, ut ea ſecum referrent, hunc omiſerint, aut ſaltem græce non verterint, verentes forſan, ne hoc Decretum Græcos nimis feriret, & a Latinis amplius alienaret.

Spirat amorem pacis.

Hoc interim Decretum, edocet, eos, qui Hæreticis ad fidem Catholicam aut Schiſmaticis ad unitatem Eccleſiæ Catholicæ adducendis operam impendunt, ut diſſenſionem ſeu differentiam in ritibus aliiſque, ipſa Religionis fundamenta non evertentibus, aut enervantibus, pacis ac unitatis amore tolerare ac diſſimulare nonnunquam poſſint, imo debeant, neque propterea pertinaciter ipſis Eccleſiæ januam occludere.

Canon LXVIII.

De Judæorum veſtitu cap. In nonnullis 15. ✠ de Judæis.

Obſervatio.

Rationes hujus Canonis.

CAnon 68. relatus in *cap.* in nonnullis 15. ✠ *de Judæis*, præcipit, ut Judæi *utriuſque ſexus in omni Chriſtianorum Provincia, & omni tempore, qualitate* habitus *publice ab aliis Populis diſtinguantur*; ne forſan per errorem Chriſtiani mulieribus Judæis, aut, e contra mulieres Catholicæ viris Judæis matrimonio jungantur.

Hoc Decretum plures Romani Pontifices renovarunt, volueruntque exacte obſervari, ac ſignanter Romæ, ubi etiamnum hodie Judæi tolerantur; ſed in publicum, niſi *diſtincto* plane a reliquo Populo *habitu*, prodire nequeunt.

Et anno 1311. Concilium Ravennatenſe II. Rubrica 23. quamvis agnoſcat, quod *Judæi de miſericordia & ad teſtimonium incredulitatis eorum debeant ab Eccleſia, & Fidelibus, in ſuis ritibus tolerari*, tamen ob ſcandala & multa mala, quæ ex *permixta* eorum converſatione proveniſſe noſcebantur, ſtatuit, quod „ Judæi portent in pannis Superioribus *certum ſignum*, ſcilicet *rotam* panni crocei coloris, & mulieres eorum in capite, ut ſic a Chriſtianis poſſint „ diſcerni.

Aliæ cautelæ quoad Judæos.

Præterea præſenti Canone præcipitur, ne *in diebus Lamentationis Dominicæ Paſſionis in publicum prodeant*, quia iis diebus Chriſtianis ob Paſſionem Domini Lamentantibus inſultabant.

Denique generatim iis interdicit, *ne in contumeliam Creatoris*, (ſeu ut alia lectio habet *Redemptoris*) *proſilire præſumant:* hortaturque *Principes*, ut eos compeſcant, *ut Crucifixum pro nobis aliquatenus blaſphemare præſumant.*

Canon LXIX.

Judæi a publicis Officiis arcendi. Cap. cum sit 16. ✠ de Judæis.

Obſervatio.

Hoc Canone renovantur vetera Statuta.

CAnone 69. in *cap.* cum sit 16. *de Judæis* declarantur iidem incapaces omnium Officiorum publicorum, ſecundum quod jam olim decretum in Concilio Toletano III. & IV. ne hac occaſione Chriſtianis graves ſint & infeſti; apud Gratianum *Diſt.* 54. *Can.* 14. & *Cauſ.* 17. *q. Can.* 31.

Cum in his Provinciis (ſcilicet Belgicis) Judæi publice non tolerentur, nullus aut exiguus horum & ſimilium Decretorum Judæos ſpectantium uſus.

OBSERVATIONES

IN CANONES XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. VITAM ET HONESTATEM CLERICORUM SPECTANTES.

Canon XIV.

De continentia Clericorum. Cap. ut Clericorum 13. ẍ *de vita & honeſt. Cler.*

Obſervatio.

CAnon 14. relatus in *cap.* ut Clericorum ẍ *De vita & honeſt. Cleric.* agit de continentia Clericorum, quos monet, *ut caſte vivere ſtudeant ab omni libidinis vitio præcaventes, quatenus in conſpectu omnipotentis Dei puro corde ac mundo corpore valeant miniſtrare.*

Pœnæ adverſus Clericos incontinentes.

Et *ne facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi*, ſtatuit *ut qui incontinentiæ vitio* deprehenſi fuerint *laborare, prout magis aut minus peccaverint*, puniantur ſecundum *Canonicas Sanctiones; quas* (ait) *efficacius & diſtrictius præcipimus obſervari*; ut *quos divinus timor a malo non revocat, temporalis ſaltem pœna a peccato cohibeat.*

Hac de cauſa ſoſpenſom ac celebrare præſumentem, *non ſolum Eccleſiaſticis Beneficiis* ſpoliandum, *verum etiam pro hac duplici culpa perpetuo* deponendum declarat.

Prælatos quoque, *qui tales præſumpſerint in ſuis iniquitatibus ſuſtinere, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari* ſubjacere *ultioni* decernit.

De Clericis conjugatis.

Denique, illos *qui ſecundum regionis ſuæ morem non abdicarunt copulam conjugalem, ſi lapſi fuerint, gravius* vult puniri: *cum* (ait) *legitimo matrimonio uti poſſint.* Hic intelliguntur Orientales ſive Græci Presbyteri, qui ex antiquo Eccleſiæ ſuæ more *legitimas* ante ordinationem ductas uxores, poſt ordinationem retinent, & earom conſuetudine utuntur, uti hic notat Gloſſographus, verbo *Regionis.* Vide *tom.* 3. *Schol. in Canonem* 13. Trollanum.

Cum enim tempore Concilii Lateranenſis IV. Conſtantinopolis eſſet ſub Imperio Latinorum, pluresque Græci Eccleſiæ Latinæ eſſent juncti, neceſſe fuit, declarare, quid Græcis ſecundum *regionis ſuæ morem* liceret, tametſi eſſent Eccleſiæ Latinæ uniti.

Canon XV.

De ſobrietate Clericorum. Cap. A crapula 14. ẍ eod.

Obſervatio.

CAnon 15. in *cap.* A crapula 14. ẍ *De vita & honeſt. Cleric.* mandat Clericis ut *a crapula & ebrietate diligenter abſtineant*: & conſequenter *vinum ſibi temperent & ſe vino; nec ad bibendum quiſpiam incitetur; cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum.* Damnatur autem ſpeciatim abuſus, *quo in quibuſdam partibus ad* Potus æquales *ſuo modo ſe obligant potatores, & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat & calices fœcundiores exhaurit.*

Clericum hojus vitii *culpabilem*, niſi a Prælato ſuo *commonitus ſatisfecerit* competenter, *ab Officio vel Beneficio* ſuſpendi mandat.

De clauſula hujus Canonis.

Additur in Canone Concilii Lateranenſis clauſula qua Clericis oniverſis interdicitur *venatio & aucupatio. Unde* (ait) *nec canes nec aves ad aucupandum habere præſumant.*

Hujus clauſulæ nec hic, nec ſub titulo *de Clerico venatore* meminit Raymundus: monetque Gabriel Coſſartius in nota marginali ad hunc Canonem *tom.* 2. *Concil. General. col.* 168. *iſta nec græce nec latine eſſe in codice Mazarino:* quamquam ambigi nequeat, quin ſacris Canonibus hæc omnino ſint conformia, uti notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 2. *Cap.* 4.

Ex hoc textu concludunt communiter Canoniſtæ Clericum ebrioſum, ſive ebrietati deditum ab Officio ſuſpendi poſſe, uti multis citatis probat Gonzales in *Commentario* hujus Decretalis.

Provocatio ad æquales hauſtus.

Abuſus cogendi *ad æquales hauſtus*, de quo in Canone, jam pridem notus & a Patribus improbatus fuit. S. Baſilius Homilia de *Ebrietate* contra hunc abominandum abuſum invehitur, dicens: „ Deinde potatione præcedente eo veniunt, ut de augenda hac inſania certent, & de ebrietate per ambitionem contendant, cujus auctorem legis diabolum habent, victoriæ vero præmium, peccatum.

Et S. Augoſtinus ſerm. 231. *de Temp.* ſeu potius S. Cæſarius Arelatenſis *Homil.* 5. uti monuerunt eruditi Monachi Reviſores operum S. Auguſtini ita loquitur: “ plures in conviviis ſuis irrident eos, qui minus bibere poſſunt, & per inimicam amicitiam adjurare homines non erubeſcunt, ut potum amplius accipiant, quam oportet.

Etiam in militibus damnata.

Nec tantom io Clecicis, ſed in militibus hunc morem jam olim ut abominandum proſcripere Francorum Reges, ut legitur in eorum Capitularibus, *lib.* 3. *cap.* 172. cujus capitis lemma eſt: *de non cogendo bibere in hoſte:* textus vero Capitularis habet: ut in „ hoſte nemo parem ſuum, vel quemlibet alterum „ hominem bibere *roget.* Et quicumque in exercitu „ ebrius inventus fuerit, ita excommunicetur, ut „ in bibendo ſola aqua utatur, quouſque ſe male feciſſe „ cognoſcat.

Notat Stephanus Baluzius hic, in codice MS. Rivipullenſi pro *roget* legi, *cogat:* quam lectionem veriorem eſſe, tum ex lemmate, tum ex contexto apparet. Et Beatus Rhenanus *lib.* 2. *Rerum Germ.* agens de legibus Francorum ſcribit *pag.* 95. “ Nemo, „ militiæ, ſocium ſuum, aut quemlibet alium ad potandum *invitato.* Quod ſi quis ebrius repertus „ fuerit, ejectus, quoad culpam agnoſcat, aquam *bibito.* „ nequaquam obſcurum eſt Rhenanum hic referre voluiſſe ſupraſcriptam legem Francorum.

Canon XVI.

Varia circa mores Clericorum. Cap. Clerici. 15. ẍ eod.

Obſervatio.

CAnon 16. in *Cap.* Clerici. 15. ẍ *de vita & honeſt. Cleric.* plura complectitur ad vitam & honeſtatem Clericorum pertinentia.

Primo præcipitur, ut *Clerici Officia vel commercia*

Digitized by Google

mercia ſecularia non exerceant, maxime inboneſta. Idipſum confirmatur *Clementina* 1. *eod.* in qua Clericis *Carnificum*, ſeu *Macellariorum* & *Tabernariorum officium publice & perſonaliter exercere vetatur.* Plura de hoc tradunt Canoniſtæ ad titulum, *Ne Clerici vel Monachi ſecularib. negot. ſe immiſc.*

Clericis cavendum a ſordida negotiatione.

Hoc tamen notanter in præſenti Canone addi, Maxime *inboneſta*; quo innuitur, uti hic monet Boëtius Epo " nec *boneſta* quidem Officia vel commercia „ Laïcorum Clericis permitti, propter vitæ Clerica- „ lis Dignitatem rebus longe ſanctioribus deſtinatæ.

Permittuntur tamen Clericis negotia quædam honeſta, uti ex Concilio Moguntino, notatur in *cap.* 1. ꝟ *Ne Clerici vel Monachi*, &c. " Nec tamen „ (ait) *juſtum* negotium eſt interdicendum propter „ neceſſitates diverſas: quia legimus ſanctos Apo- „ ſtolos negotiatos eſſe. In Regula ſancti Benedicti „ præcipitur providere per quorum manus negotium „ Monaſterii tranſeat. „ Indubie hic alluditur ad id quod *cap.* 18. *v.* 3. Actuum Apoſtolorum de Paulo Apoſtolo legitur, quod eſſet *Scenofactoriæ* artis; & *cap.* 20. *v.* 34. *Quoniam ad ea quæ mibi opus erant, & bis qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ.* Et de Apoſtolis generatim 1. *ad Corint. cap.* 4. *v.* 12. *laboramus operantes manibus noſtris.* Aliud eſt enim honeſto aliquo opificio *neceſſaria* ſibi acquirere, aliud negotiis ſecularibus *implicari*; quod ultimum Clericis ſemper vetitum fuit; vetuitque Apoſtolus dum dixit: *Nemo militans Deo, ſe implicat negotiis ſecularibus* 2. *Tim. cap.* 2. *v.* 4.

Item a ſpectaculis.

Secundo, præſenti Canone Clericis præcipitur *Mimis, Joculatoribus & Hiſtrionibus non intendant:* id eſt, ludis hujuſmodi non interſint. *Joculatores* autem vulgi more videtur appellare Canon Præſtigiatores & ſimiles homines viliſſimos, geſticulationibus, jocis, nugis, riſibus, quæſtum facientes.

Miniſtros Altaris hujuſmodi ſpectaculis intereſſe indecens jam pridem judicarunt Patres, uti patet ex *Canone* 54. Laodicæno, cujus Scholion Conſule.

Et a Popinis.

Ad hæc mandatur hoc Canone, ut Clerici *tabernas prorſus evitent; niſi forte cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti.*

De ipſis Waldenſibus ſcribitur: " Popinarum fre- „ quentationem prohibebant, ac Popinam fontem „ peccati, & *Scholam Diaboli* nuncupabant in qua ſua „ miracula patrat, iis contraria quæ Deus in Eccleſia „ operatur. Non enim claudos erigit, ſed recte gra- „ dientes ibi claudicare facit: non cæcos illuminat, „ ſurdis auditum, mutis loquendi facultatem reſtituit, „ ſed ebrietate cæcos, ſurdos, mutos reddit. „ Natalis Alexander in *Hiſtoria Eccleſ. ſeculi* 11. & 12. *Cap.* 4. *art.* 13. §. 6.

Quam hæc vera ſint docet quotidiana experientia, ut mirum non ſit hanc frequentationem tam veteribus quam recentioribus Canonibus ſeveriſſime vetitam fuiſſe, præſertim perſonis Eccleſiaſticis, ut oſtendi in *Jure Eccl. tom.* 1. *part.* 1. *tit* 2. *c.* 4. dolendum! hæc ſalutaria Decreta magno cum populi ſcandalo, & ſacri Ordinis vilipendio adeo negligi, ac eorum obſervantiam tam ſegniter ab Epiſcopis & Prælatis urgeri.

Ab alea & taxillis.

Clericis inſuper mandatur hoc Canone, ut *ad aleas & taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint.*

Hoc poſtremum ex Novella Juſtiniani 123. *cap.* 10. & *lib.* 34. §. 3. *eod. de Epiſcopali aud.* ſumptum apparet. In his enim Juſtinianus interdicit Epiſcopis, aliiſque Clericis, *ad tabulas ludere, aut aliis Ludentibus participes ac inſpectores fieri.* Plura ſeu vetera ſeu nova Synodorum & Principum Decreta contra hos alearum & taxillorum ludos retuli in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 2. *cap.* 5.

Monet dein Clericos ut *Coronam & Tonſuram habeant congruentem, & ſe in Officiis Eccleſiaſticis & aliis bonis ſtudiis exerceant diligenter.*

De Tonſura Clericorum.

Vocat hic Canon *Tonſuram congruentem* " quæ tum „ ordinis, tum profeſſionis diſcrimen indicet, inquit „ hic Boëtius Epo; aliter enim (ait) ſeculares Cle- „ ricos, aliter Monachos vel Religioſos tonderi con- „ venit, aliter item prima Tonſura tantum donatos, „ aliter inferioribus, aliter ſacris præditos Ordini- „ bus.

De veſtitu Clericorum.

Denique plura in hoc Canone de Clericorum & Prælatorum veſtitu occurrunt, quæ omnia in hoc unum colliniant, ut Clerici honeſtatem & clericalem modeſtiam in veſtibus, omnique externo apparatu ſervent, utanturque honeſto & moderato habitu, tam in ſacris obeundis Officiis, quam familiari converſatione; idque juxta morem & conſuetudinem patriæ ſtatui ſuo convenienti: quod & unice intendit Clementina 2. *de vita & honeſt. Clericorum*, in qua ſimiliter plurima ſingulatim circa Clericorum veſtes determinantur. Videri poſſunt quæ hac de re annotavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 6.

Cæterum de uſu & ſignificatione ac origine veſtium, quæ hoc Canone ſpeciatim exprimuntur, videri poſſunt hujus Canonis ſeu Decretalis Interpretes, puta Boëtius Epo, Dandinus Alteſerra, & latius Emmanuel Gonzales, tam in notis quam in Commentario *præſentis Cap.* 15.

Canon XVII.

Contra Comeſſationes & negligentiam Prælatorum.
Cap. Dolentes 9. de celebrat. Miſſ.

Obſervatio.

Canone 17. *Cap.* Dolentes 9. *de celebrat. Miſſ.* perſtringuntur Prælati Eccleſiarum, qui *circa commeſſationes ſuperfluas & fabulationes illicitas; fere medietatem noctis expendunt, & reſiduum ſomno relinquentes, vix ad diurnum concentum avium excitantur, tranſcurrendo undique continua* (C. *continuata*) *ſyncopa matutinum.* Id eſt, curſim elidendo verba, vel ſyllabas: nam, ut notat hic Panormitanus, *ſyncopa* eſt *figura quæ de medio tollit.*

De neglectu divini Officii.

Præterea addit, quoſdam Eccleſiarum Prælatos, adeo circa divina Officia deſides & indevotos, ut *Miſſarum ſolemnia vix celebrent quatuor in anno;* imo *quod deterius eſt, intereſſe contemnant: & ſi quando interſint*, intendunt *collocutionibus Laïcorum*, nec *aures intentas porrigunt ad divina.*

Contra hunc divini Officii neglectum, & profanationem, *hæc & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis* inhibens *diſtricte* præcipit *in virtute obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, ſtudioſe celebrent pariter & devote.*

Officium divinum celebrari *ſtudioſe*, pertinet ad Officium *oris*, ait hic Panormitanus: " quia *ſyncopando* vel aliquid omittendo „ dicendum non eſt. „ *Devote* vero (ait) refertur ad officium *cordis*; id eſt, quod *mente in Deum elata* dici debeat.

De attentione neceſſaria.

Hinc recte concluditur; eos Eccleſiaſtico præcepto Officii divini recitatione minime ſatisfacere, qui illud abſque animi attentione perſolvunt: & fruſtra eos eſſe, qui actus *internos* ab Eccleſia nullomodo præcipi poſſe contendunt.

Cæterum plura de externa reverentia in Officii divini perſolutione neceſſaria, diximus in *Diſſertatione Canonica de Horis Canonicis.*

Hoc recte hic monet Panormitanus, quod juxta hunc textum, fabulantes & indevote celebrantes, debeant ſuſpendi ab Officio; addens quantitatem reatus conſiderandam ex qualitate & quantitate contemptus.

Canon XVIII.

Ne Clericus interſit judicio ſanguinis; nec operibus bellicis aut Chirurgicis præficiatur Cap. Sententiam 9. ℣ Ne Clerici, &c.

Observatio

Clericis quantopere abhorrendum a ſanguinis effuſione.

CAnone 18. in *Cap.* Sententiam. 9. ℣ *Ne Clerici vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant*, decernitur, ut *ſententiam ſanguinis nullus Clericus dictet aut proferat.*

Dictat ſententiam, qui tanquam Judex, Conſiliarius vel Aſſeſſor eam concipit; *profert* autem, qui eam pro Tribunali, aut ubi jus dicitur, recitat, ut hic exponit Boëtius Epo, *num.* 8.

Addit præterea Canon, ut Clericus, *nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur, interſit.*

Nec ſuppliciis ſpectent.

Jam pridem cautum fuit, Clericos ad locum ſupplicii accedere non debere. Synodus Matiſconenſis II. *Can.* 18. " Definit ut ad locum examinationis „ reorum nullus Clericorum accedat neque interſit „ atrio ſauciolo, ubi pro reatus ſui qualitate quiſ„ piam interficiendus eſt. „ Atrium *sauciolum* hic eſſe locum ſupplicii ſeu patibulum obſervat Alteſerra ad hanc Decretalem.

Synodus autem Altiſſiodorenſis *Can.* 33. ait " Non „ licet Presbytero vel Diacono ad *trepalium*, ubi rei „ torquentur, ſtare.

Hoc tamen obſervat Panormitanus, poſt Innocentium & Gloſſam, quod per hanc *intereſſentiam* Clericus non fiat irregularis nec debeat deponi, niſi intereſſet auctoritatem præſtans vel auxilium.

Unde dicit Hoſtienſis, quod ſi ad Clericum ſpectet Juriſdictio, nullomodo debeat intereſſe vindictæ; ne (ait) videatur præſtare auctoritatem.

Clerici tamen qui interſunt ex ſola libidine ſeu voluptate puniri aliter debent, uti monet Panormitanus: " non enim debent præſtare præſentiam illis iis pro„ hibitis, ſicut nec aliis ſpectaculis. Secus autem „ puto (ait) in intereſſentibus ex juſta cauſa: puta „ quia aſſociant juſtificandum, ne incidat in deſpera„ tionem, & rememorantur ſibi divinam Scripturam, & confortant ad patientiam.

Nec cogantur intereſſe damnatorum Judiciis.

Ne autem Clerici ad ea inviti cogantur, ſubdit Canon: *Si quis autem hujuſmodi occaſione ſtatuti Eccleſiis vel Eccleſiaſticis perſonis aliquod præſumpſerit inferre diſpendium, per Cenſuram Eccleſiaſticam compeſcatur.* Id eſt, " Si Poteſtas vel alius Officialis vel„ let Clericum, etiam in Minoribus, conſtringere, „ ut ſit Miniſter Juſtitiæ, puta ut ſit Mangoldus: „ vel quod debeat dictare ſententiam, ſeu intereſſe „ ſententiæ: debet ad hoc compeſci per Cenſuram „ Eccleſiaſticam. „ Ita hæc interpretatur Panormi„ tanus hic.

Sed hæc intelligenda ſunt cum ea moderatione quam circa exemptionem Clericorum primæ Tonſuræ & minorum Ordinum, tum recentiora Decreta, tum Principum Edicta, & Provinciarum conſuetudines ſenſim induxerunt.

Nec ſcribant ſententiam ſanguinis.

Ulterius ſtatuitur in hoc Canone, *nec quiſquam Clericus Litteras dictet aut ſcribat pro vindicta ſanguinis deſtinandas:* præcipiturque ut *in Curiis Principum hæc ſollicitudo non Clericis, ſed Laïcis committatur.*

Nequaquam tamen ex ſolo ſimilium litterarum dictamine aut ſcriptione, Clericus efficitur irregularis, ſi non ſequatur reipſa mors aut membri mutilatio; nam, ut poſt Joannem Andream hic obſervat Panormitanus, " ſola ſcriptura in nullo caſu conſtituit ir„ regularem Scribentem, quamvis aliter puniri poſ„ ſet pro eo quod exercuit rem illicitam ſibi. Iſte „ enim textus prohibet hanc ſcripturam per Clericum „ fieri.

Ex hoc equidem textu concludunt Canoniſtæ, Graphiarios, Actuarios, & ſimiles in cauſa ſanguinis, effici irregulares, ſi effuſio *ſanguinis* ſequatur: quod tamen in Gallia cum eo rigore non ſervatur, uti notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 10. *cap.* 4. *num.* 14. & 27.

Nec præſint Baliſtariis, &c.

Nullus quoque Clericus (ait Canon) *Ruptariis vel Baliſtariis aut hujuſmodi viris ſanguinum præponatur.*

Obſcurum eſt, quid hic ſint *Ruptarii*. Joannes Andreas apud Panormitanum hic putat " hoc verbum „ ſumi pro eis qui præſunt machinis, quæ tendunt „ ad *rupturam*. Unde Clericus non debet deputari „ ſuper iſtos Miniſtros, cum tendant ad deſtructio„ nem & mortem aliorum.

In Canone ipſo, prout extat *tom.* 11. *Concil. generalium*, pro *Ruptariis* legitur *Rotariis*; at monet Coſſartius, in MS. Mazarino legi " *Ruptarius*, eo„ rumque frequentem fieri mentionem in rebus Al„ bigenſium. „ Quidquid ſit, certum eſt hoc verbo ſignificari certum genus militum. Videri poteſt Emmanuel Gonzales in notis, littera T.

Cæterum de hac ſpecie irregularitatis latius egi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 10.

Nec Chirurgiam exerceant.

Ad hæc, ad evitandam irregularitatem decernitur ne ullam Chirurgiæ artem (C. partem) Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, *quæ aduſtionem vel inciſionem inducit:* uti ex Codice Mazarino reſtituit Coſſartius: cum antea pro (*partem*) legeretur (artem) prout in Decretalibus etiamnum hodie legitur.

Hinc ex vulgari lectione, uno conſenſu concludunt Canoniſtæ, *Chirurgiæ artem* generatim Clericis in ſacris conſtitutis, hoc Canone prohiberi; licet credant, irregularitatem non incurri, niſi mors aut membri mutilatio reipſa ſequatur.

At ex ipſo Canonis contextu verior apparet lectio Codicis Mazarini; neque enim abſolute *Chirurgia* vetari videtur, ſed ea tantum, quæ *aduſtionem*, aut *inciſionem inducit*; quæ propinquius ad mortem aut membri mutilationem ſpectat; atque *per ſe* Clericali manſuetudini directius adverſatur, quam ea Chirurgiæ *pars*, quæ applicationem aliquorum remediorum membris affectis duntaxat comprehendit.

Nec purgationes ſuperſtitioſas vocant.

Denique prohibet Canon: *Nec quiſquam purgationi aquæ ferventis vel frigidæ, ſeu ferri candentis ritum cujuslibet benedictionis aut conſecrationis impendat.*

Quam hæc vulgaris probatio per aquam calidam vel frigidam, aut ferrum candens, ſeculo IX & ſeqq. communis fuerit: & quidem prævio ſacro ritu & Sacerdotali benedictione peracta, oſtendimus in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 8. *cap.* 4. notavimuſque *num.* 38. ob præſens Decretum poſtmodum invaluiſſe; ut ſine *ulla benedictione*, quidam hac ſpecie purgationis uterentur; quaſi non ipſa vulgaris purgatio, ſed ſolus benedictionis ritus ei adhiberi ſolitus, hoc Canone interdictus cenſeretur.

Cum autem hic ſpeciatim improbetur purgatio vulgaris *per aquam calidam vel frigidam* nec non *per ferrum candens*, nec probata videretur probatio per *Monomachiam*, addendum cenſuit; *ſalvis nihilominus prohibitionibus de Monomachiis ſive Duellis ante promulgatis*, ſcilicet in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. *Can.* 20, cujus Obſervationem Conſule *tom.* 3.

Digitized by Google

OBSERVATIONES

IN CANONES V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XXVII. XXXIII. DIGNITATEM PRÆLATORUM, EORUMQUE OFFICIUM ET OBLIGATIONEM EXPONENTES ET DETERMINANTES.

Canon V.

De Juribus Patriarcharum. Cap. Antiqua 23. ※ de Privilegiis.

Observatio.

CAnone 5. in *Cap.* Antiqua 23. ※ *de Privilegiis* agitur de Dignitate, Ordine, & Privilegiis Patriarcharum.

Primatus Romanæ Eccleſiæ. Ante omnia autem dicitur, quod Romana Eccleſia, *diſponente Domino, ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis* obtineat *principatum, utpote mater univerſorum Chriſti Fidelium & Magiſtra.*

Male intellectus a Decretaliſtis. Hic aſſeritur R. Pontificis primatus per univerſam Eccleſiam; videturque allegatus maxime adverſus Græcos; male igitur hinc deducunt Canoniſtæ, Pontificem eſſe *Ordinarium Ordinariorum:* & ad ipſum hoc titulo pertinere omnium Beneficiorum plenariam diſpoſitionem; prout & ſupponitur in *Cap.* 2. *de Præbendis in VI.* & *Cap.* 10. *de Privileg. in VI.*

Ulterius ut conſequens deduxerunt Decretaliſtæ Pontificem omnes ordinarios Collatores Beneficiorum poſſe prævenire; quo Jure etiamnum hodie in Gallia utitur Pontifex; prout latius expoſui in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 6. *cap.* 8. alias *tit.* 23. *cap.* 7.

At hæc Canoniſtarum, ſeu potius Decretaliſtarum opinio, cum temperamento eſt intelligenda, ut notant eruditiores tam Theologi, quam Canonum interpretes: alias eam, cum expreſſione Patrum & Pontificum primorum ſeculorum parum convenire obſervant.

Inſuper hic quatuor duntaxat enumerantur Patriarchæ, omiſſo R. Pontifice; cum tamen ætate Juſtiniani Imper. quinque numerarentur Patriarchæ, atque inter eos primus recenſeretur Epiſcopus R. uti latius expoſui *tom.* 3. ad *Can.* 36. *Trullanum.*

Ordo Patriarcharum. Poſt hæc decernitur in hoc Canone, ut Conſtantinopolitana Eccleſia *poſt Romanam, primum; Alexandrina, ſecundum; Antiochena, tertium; Hieroſolymitana, quartum locum obtineat: ſervata cuilibet propria Dignitate.*

Notanda autem hæc initialia Canonis verba: *Antiqua Patriarchalium Sedium privilegia renovantes, ſancta univerſali Synodo approbante, ſancimus,* &c.

Hinc rurſum habemus, quod Pontifex hic, ut auctor Canonis loquitur, dicens *ſancimus;* & Synodus, ut *approbans* ſanctionem Pontificis.

Sane non legitur, quod omnia Decreta in hoc Concilio fuerint a Patribus examinata & expenſa, ac ſuper his eorum ſuffragia ſingillatim expetita, & ex eorum ſuffragiis aut ſaltem eorum pluralitate concluſum ſit: ut proinde mirum non ſit ea ſæpe proferri non ſub nomine *Concilii*, quemadmodum Decreta ſeu Canones primorum Conciliorum, puta Nicæni & ſequentium, atque etiam noviſſimi Concilii Tridentini, ſed ſub nomine *Pontificis in Concilio.*

Secundo habemus, quod Canon hic tantum intendat, *antiqua* privilegia renovare: ſed quæ ſint *antiqua* illa *privilegia*, non exprimitur. Certum autem eſt Conſtantinopolitanam Eccleſiam, tempore ſaltem Synodi Nicænæ needum gaviſam, fuiſſe Jure Patriarchatus; eoque tempore Eccleſiam *Alexandrinam primum* poſt Romanam locum & dignitatem obtinuiſſe; Antiochenam vero ſecundum; uti patet ex *Can.* 6. dictæ Synodi; & Canone 7. conſtat Eccleſiam Hieroſolymitanam tempore Synodi Nicænæ adhuc *jure Metropolitico* ſubfuiſſe Eccleſiæ Cæſarienſi Paleſtinæ, quemadmodum pluribus expoſui in ſcholiis ad dictos Canones. *tom.* 2.

Sed nec tempore Concilii Chalcedonenſis, hoc jure *pacifice*, ac probante Papa Romano gaviſam eſſe hoc privilegio Conſtantinopolitanam Eccleſiam evincit oppoſitio S. Leonis contra *Canonem* 28. Chalcedonenſem: uti in ſcholio ejuſdem Canonis expoſui: ibi oſtendi, quomodo ſenſim ad eam dignitatem & prærogativam Eccleſia Conſtantinopolitana, tanquam *nova* Roma, faventibus Imperatoribus aſcenderit.

Declaratur præterea hoc Canone, quod Patriarchæ hi, *poſtquam a Romano Pontifice receperint* Pallium *præſtito ſibi fidelitatis & obedientiæ Juramento, licenter & ipſi ſuis Suffraganeis* Pallium *largiantur, recipientes pro ſe Profeſſionem Canonicam, & pro Romana Eccleſia Sponſionem obedientiæ ab eiſdem.* *De pallio.*

Quæ hic de receptione *Pallii* a Romano Pontifice, necnon præſtando ei fidelitatis & obedientiæ *Juramento*, aut Sponſione obedientiæ a Suffraganeis exigenda, ſtatuuntur, recentiorem redolent Diſciplinam, neque eorum quidquam in antiquis Canonibus, aut priſtinæ ætatis authenticis ac probatis monumentis legitur.

Similiter & recentioris omnino ætatis eſt, quod hoc Canone Patriarchis conceditur, *ut Dominicæ Crucis vexillum ante ſe faciant ubique deferri, niſi in Urbe Romana, & ubicumque ſummus Pontifex præſens extiterit, aut ejus Legatus utens inſigniis Apoſtolicæ dignitatis.* *De geſtatione Crucis Patriarchalis.*

Imo in hac Privilegii reſtrictione videtur Pontifex reflexiſſe ad *L. fin. ff. De Off. Proconſ.* qua declaratur, quod *Proconſul Urbem* ingreſſus *Imperium deponat.* Nam in eo, quod in Canone de præſentia Pontificis ejuſve Legati dicitur, ſupponi videtur, quod ſicuti apud Romanos Imperii adminiſtratio duntaxat *Proconſulibus* in Provincia ſibi decreta committebatur; ita quoque apud Romanum Pontificem *omnis* Juriſdictio & auctoritas Eccleſiaſtica *radicaliter* reſideat, ejuſque adminiſtratio & *executio* duntaxat *Patriarchis* & Epiſcopis communicetur exercenda in Eccleſiis ſibi concreditis; ac propterea, ſicuti Proconſulum Officium, præſente Conſule, ceſſat, ita & Patriarcharum, præſente Pontifice.

Ex eadem cauſa fiebat quoque, ut Conſule in Provinciam cui Proconſul præeſſet, veniente, Proconſul adminiſtrationem & Imperium deponeret, ait Antonius Perezius ad titulum Codicis *de Officio Proconſulis num.* 4.

Hinc ergo concluſiſſe videtur Innocentius in præſenti Decretali, quod pari Jure, Pontifice ejuſve Legato accedente ad Eccleſiam, aut locum cui Patriarcha præeſt, inſigniis ſuis uti nequeat Patriarcha, atque hoc eſt quod hic ſignificatur hac reſtrictione: *niſi*

niſi in Urbe Romana, & ubicumque ſummus Pontifex præſens extiterit, aut ejus Legatus utens inſignus Apoſtolicæ dignitatis.

Denique hoc Canone declaratur, quod in *omnibus Provinciis eorumdem Juriſdictioni ſubjectis ad eos* (cum neceſſe fuerit,) *provocetur, ſalvis* (ait) *appellationibus ad Sedem Apoſtolicam interpoſitis: quibus eſt ab omnibus humiliter deferendum.*

Appellationes ad ſummum Pontificem.

Ex his cum Gloſſographo concludunt Canoniſtæ, eſſe Privilegium Sedis Apoſtolicæ, ut *omiſſis* omnibus *intermediis* ad eam ab omnibus poſſit appellari.

Hæc opinio ſeculo XI. & ſeqq. invaluerat, & in praxi recepta erat, uti patet ex frequentibus tum temporis ad Curiam Romanam interpoſitis hujuſmodi appellationibus.

Et ſane haud difficulter fuit hæc recepta & admiſſa opinio, maxime ubi ſemel perſuaſum fuit, omnem Juriſdictionem *ordinariam immediate* in R. Pontifice reſidere; ejuſque exercitium Inferioribus tantum quaſi demandatum: quæ perſuaſio ſeculo IX. ope Epiſtolarum Decretalium per Pſeudo-Iſidorum primis Pontificibus ſuppoſitarum, primum ſtabiliri cœpit; & labente tempore ſenſim annitente Curia Rom. invaluit, & demum Corpori Canonico inſerta, a Decretalium Gloſſatoribus & Commentatoribus probata eſt. Quid autem hodie circa eam appellandi libertatem ad Sedem Apoſtolicam, *omiſſo medio*, obtineat, notavi in *Jure Eccleſ. tom. 2. parte 3. tit. 10. cap. 2.*

Notandum, quod hic Canon in Codice Mazarino non extet *græce* ob eamdem indubie rationem, ob quam nec 4. Canonem haberi annotavi: neque enim veriſimile eſt, quod Patriarchæ Orientales recognoſcere voluiſſent prærogativas, quæ R. Pontifici, ejuſque Legatis hic attribuuntur: præſertim quia nec falſæ illæ Decretales apud Orientales notæ erant, uti nec ab iis hodie recognoſcuntur.

CANON VI.

De Conciliis Provincialibus. Cap. SICUT 25. de Accuſat.

OBSERVATIO.

CAnon 6. in *cap.* SICUT 25. X *de accuſat.* continet notabile Diſciplinæ Eccleſiaſticæ punctum, ut ſcilicet *Metropolitani ſingulis annis cum ſuis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare in quibus de corrigendis exceſſibus & moribus reformandis præſertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore Tractatum.*

Concilia Provincialia quoties celebranda.

Quod autem Canon aſſerit, *olim a Sanctis Patribus inſtitutum*, ut *Metropolitani ſingulis annis Provincialia non omittat Concilia celebrare*, nequaquam ad prima quinque ſecula referri poteſt; quandoquidem certum ſit, a Synodo Nicæna aliiſque ſubſequentibus Synodis cautum fuiſſe, ut *bis* in anno Synodus Provincialis haberetur; nec niſi ſeculo VI. idque ægre admodum, ac neceſſitate cogente, ex diſpenſatione quadam ab ea tandem Diſciplina recedi cœpiſſe. Uti latius notavi in *Jure Eccleſ. tom. 1. parte 1. tit. 20. cap. 1.*

Quid in iis agendum.

Ut autem in his Conciliis Provincialibus exceſſus & mores *efficacius* reformari & corrigi valeant, vult hic Canon, ut Epiſcopi *per ſingulas Diœceſes ſtatuant Perſonas idoneas, providas videlicet & honeſtas, quæ per totum annum ſimpliciter & de plano, abſque ulla Juriſdictione ſollicite inveſtigent, quæ correctione vel reformatione ſunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & Suffraganeos & alios in Concilio ſubſequenti, ut ſuper his & aliis* (prout utilitati & honeſtati congruerit) *provida deliberatione procedant.*

Hæ Perſonæ dicuntur *teſtes Synodales*, eo quod a Synodo conſtituantur, ut teſtentur de iis, quæ ſollicite inquirendo & obſervando, repererint in Diœceſi reformanda & corrigenda. De quibus fuſius actum in *Jure Eccleſ. tom. 1. parte 1. tit. 18. cap. 3*

Synodi Diœceſanæ.

Quia autem parum proſit multa & utilia pro reformatione morum & reſtitutione avitæ Diſciplinæ ſtatuere, niſi ſtatutorum & efficax & ſollicita habeatur executio, mandatur Epiſcopis, ut ea quæ in Synodis Provincialibus ſtatuerint, *faciant obſervari, publicaturi ea in Epiſcopalibus Synodis annuatim per ſingulas Diœceſes celebrandis.*

Synodi hæ vulgo dicuntur Diœceſanæ, atque etiam hodie ex Decreto Concilii Tridentini ſunt *annuatim* habendæ; quamvis olim frequentius, & ut minus *bis* in anno eſſent celebrandæ, uti obſervavi in *Jure Eccleſ. tom. 1. parte 1. tit. 18. cap. 1.* ubi fuſius de his Synodis actum eſt.

CANON VII.

De corrigendis per Epiſcopum exceſſibus. Cap. IRREFRAGABILI 13. X de Officio Judicis ord.

OBSERVATIO.

CAnon 7. in *cap.* IRREFRAGABILI 13. X *de Officio Judicis ord.* plura continet notabilia puncta Diſciplinæ.

Obligatio Prælatorum.

Primo *irrefragabili Conſtitutione* ſancitur, *ut Eccleſiarum Prælati ad corrigendos ſubditorum exceſſus, maxime Clericorum & reformandos mores prudenter ac diligenter intendant:* NE (ait) SANGUIS EORUM DE SUIS MANIBUS REQUIRATUR.

Merito hic exclamat Gloſſographus: "Durum
„ verbum eſt iſtud pro Prælatis negligentibus ſubdi-
„ tos corrigere!

Utinam Prælati, id eſt, omnes quibus correctio ſubditorum incumbit, hæc verba ſæpius ruminarent, ſerioque periculum ſibi impendens ex nimia taciturnitate, & in corrigendo deſidia attenderent!

Auctoritas correctionis in Prælatis.

Ut autem Prælati, *correctionis & reformationis Officium libere valeant exercere*, decernitur, *ut executionem ipſorum, nulla conſuetudo, vel appellatio valeat impedire, niſi formam in talibus exceſſerint obſervandam.*

Ex his concludunt Canoniſtæ, a correctione Prælatorum non admitti appellationem ſaltem quoad effectum *ſuſpenſivum*; ſive ad eum effectum, ut *executio* correctionis ſuſpendatur, niſi formam correctionis exceſſerint. De quo latius in *Jure Eccleſ. tom. 2. parte 3. tit. 10 cap. 3.*

Ulterius additur, quod nec *conſuetudo* executionem eorum, quæ pro reformatione morum a Prælatis ordinata fuerint, valeat impedire.

Correctio enim abuſuum & exceſſuum Jure *naturali & divino* Prælatis reſpectu ſuorum ſubditorum incumbit; ut proinde *conſuetudo eam impediens*, non pro Lege, ſed pro corruptela accipienda ſit.

Et in Capitulo.

At cui correctio incumbat, ſeu quis ſit cenſendus Superior in ordine ad correctionem & reformationem, Juris naturalis aut divini non eſt, ideoque poteſt hæc poteſtas ab uno ad alium per *conſuetudinem* aut *præſcriptionem*, vel etiam per *privilegium* transferri: uti vel ex hoc Canone pateſcit, qui ſupponit, *exceſſus Canonicorum Eccleſiæ Cathedralis* conſueviſſe *corrigi per Capitulum.*

Quare hic obſervat Panormitanus, "quod, licet
„ non valeat conſuetudo correctionis impeditiva,
„ valet tamen in quantum eſt poteſtatis tranſlativa;
„ ut quæ devolvit poteſtatem ad alium Superiorem.

Præterea monet citatus auctor ibidem *menti tenendum*,

Digitized by Google

dum, " quod Inferior præſcribendo contra Epiſco-
„ pum, videtur acquirere Juriſdictionem in quan-
„ tum eſt ſollicitus & vigil in ea exercenda: ſed da-
„ ta ipſius negligentia, poteſt Epiſcopus ſuam Juriſ-
„ dictionem generalem exercere; quod eſt (ait) val-
„ de notandum. Idem dic (pergit) ubi lex dat in
„ ſpecie alicui Juriſdictionem; adimendo eam ab Or-
„ dinario generali. Videtur enim eam illi conferre
„ in quantum eſt vigil & ſollicitus in exercendo: alias
„ poterit Ordinarius eam exercere.

Hæc Panormitani obſervatio plane conformis eſt præſenti Canoni, in quantum decernit ut *exceſſus Canonicorum per Capitulum ad commotionem vel juſſionem Epiſcopi corrigantur, infra* TERMINUM COMPETENTEM *ab Epiſcopo* PRÆFIGENDUM, *alioquin ex tunc, Epiſcopus Deum habens præ oculis, eſſos, ut animarum cura requirit, per cenſuram Eccleſiaſticam corrigere non poſtponat.*

Quando e Capitulo redeat ad Epiſcopum? Evidens igitur eſt, Juriſdictionem ſeu auctoritatem corrigendi, non in totum Epiſcopis adimi, ſed tantum ejus exercitium ſuſpendi, quamdiu Capitulum vigil & ſollicitum eſt in coercendis Canonicorum exceſſibus. At data Capituli negligentia, Epiſcopi Juriſdictio rurſus reviviſcit, ſeu ut notat Panormitanus hic *num.* 3. " in caſu hujus Canonis (ait)
„ non proprie fit devolutio de Capitulo ad Epiſco-
„ pum, ſed ſolum propter negligentiam Capituli,
„ tollitur impedimentum conſuetudinis: nam con-
„ ſuetudo impediebat Epiſcopum. cum ipſe habeat
„ Juriſdictionem. „ Hoc idem monet Dandinus Alteſerra, una notans quod " inferiores Prælati ha-
„ bent Juriſdictionem in concurſu cum Ordinario;
„ ita ut ſi ceſſent intra certum tempus, Juriſdictio
„ devolvatur vel *redeat* ad Epiſcopum, quia facile
„ res redit ad ſuam naturam.

Deducit hic præterea Panormitanus ex præſenti Canone practicam convincendi inferiorem de negligentia. " Debet enim ſibi ſtatui terminus per Supe-
„ riorem ad faciendum, quo elapſo, poterit Supe-
„ rior ſupplere. Et ſic nota (ait) quod ſi Archidia-
„ conus aut alius contra Epiſcopum præſcripſerit Ju-
„ riſdictionem Epiſcopalem in quibuſdam caſibus, &
„ ſi ille eſt negligens in exercendo, poterit Epiſco-
„ pus illam Juriſdictionem exercere: nec eſt neceſſe
„ recurrere ad alium Superiorem.

Molimina contra correctiones. Canonici nonnulli non ferentes correctionem & reformationem Epiſcopi ſui ſuper ſuis exceſſibus, in contemptum Epiſcopi, & ut Populum contra Epiſcopum excitarent, ceſſationem a Divinis inducebant.

Repulſa. Contra hoc temerarium Canonicorum attentatum, ſtatuitur hoc Canone, *ſi Canonici abſque manifeſta & rationabili cauſa* (maxime in contemptum Epiſcopi) *ceſſaverint a Divinis; Epiſcopus, ſi voluerit, nihilominus celebret in Eccleſia Cathedrali.* Inſuper decernitur, quod *Metropolitanus ad querelam Epiſcopi tanquam ſuper hoc Delegatus* Sedis Apoſtolice, *taliter eos per cenſuras Eccleſiaſticas cognita veritate caſtiget, quod pœnæ metu talia de cætero non præſumant.*

Cum autem hoc Decreto non obſtante, hujoſmodi ceſſationes frequenter temere & cum ſcandalo Fidelium promulgarentur, prodiit Decretum Concilii Lugdunenſis ſub Gregorio X. relatum in *cap.* 2. *de Officio Jud. Ordinarii in VI.* quo modus in hac promulgatione ſervandus præſcribitur: quod Decretum, uti & præſens Canon renovatur in Decretali Bonifacii VIII. relata in *cap.* 8. *eod.* in *VI.* additis pluribus conditionibus in promulganda hac ceſſatione ſervandis, quæ omnes tendunt ad moderandum ceſſationum earum uſum.

Porro ex his Capitulis accipiunt quoque interpretationem & viciſſim præbent, *tituli* in Pragmatica Sanctione Caroli VII. Regis Francorum & in Concordatis Gallicis de *interdictis leviter & indifferenter non ponendis*, qui deſumpti ſunt ex Concilio Baſileenſi *ſeſſ.* 20. quibus reſtringitur nimia hujuſmodi interdictorum frequentia. Videri poſſunt dicta in *Jure Eccleſ. tom* 2. *parte* 3. *tit.* 11. *cap.* 10. alias *cap.* 9.

Abuſus vitandus in correctione. Ut autem morum correctio & reformatio a Prælatis fructuoſius fiant, ipſique Prælati oſtendant ſe in corrigendo & reformando nihil temporale quærere, monet Canon, *Provideant diligenter Eccleſiarum Prælati, ut hoc ſalutare ſtatutum ad quæſtum pecuniæ vel gravamen aliud non convertant.*

Hinc deducunt paſſim Canoniſtæ; quod tametſi Prælati poſſint nonnonquam exceſſus ſeu Clericorum ſeu Laicorum pœnis *pecuniariis* caſtigare; non poſſint tamen eas pœnas *propriis* uſibus applicare: ne videantur ex correctione aut punitione exceſſuum *quæſtum quærere.* Quod & vetitum legitur in *cap.* 3. ẍ *de pœnis* ac noviſſime renovatum in Concilio Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de Reform.* ſervaturque in Belgio, ubi & Principum edicto cautum eſt, quod Judex Eccleſiaſticus condemnans in mulctam *pecuniariam*, teneatur in *ipſa ſententia* exprimere piam cauſam, cui mulcta ſit applicanda, uti latius notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 11. *cap.* 1.

CANON VIII.

De inquiſitione exceſſuum. Cap. QUALITER ET QUANDO 24. ẍ de Accuſat.

OBSERVATIO.

CAnon 8. in *cap.* QUALITER ET QUANDO 24. ẍ *de Accuſat.* præſcribit qualiter & quando debeat Prælatus procedere ad inquirendum & puniendum ſubditorum exceſſus.

Triplex modus procedendi. Triplicem modum hic Canon proponit, quo Judex ad criminum punitionem procedere queat: nimirum per *accuſationem*, *inquiſitionem*, & *denuntiationem*; de quibus late actum in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 8. *cap.* 1. ubi una expoſitum eſt quid moderna praxis circa hos procedendi modos immutaverit, & in quibus a præſcripto hujus Canonis moribus hodiernis receſſum ſit.

Non facile ſuſcipienda accuſatio adverſus Prælatum. Hoc hic notandum quod non facile recipienda ſit Prælatorum accuſatio, quia *quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam.* Et quia *non poſſunt omnibus complacere, cum ex Officio ſuo teneantur non ſolum arguere, ſed etiam increpare, quin etiam interdum ſuſpendere, nonnunquam vero ligare: frequenter odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur. Et ideo Sancti Patres provide ſtatuerunt, ut accuſatio Prælatorum non facile admittatur, ne concuſſis columnis, corruat ædificium: niſi diligens adhibeatur cautela, per quam non ſolum falſæ, ſed etiam malignæ criminationi Janua præcludatur.*

Gravis diffamatio. Si autem gravis ſit contra Prælatum diffamatio, quæ ſine ſcandalo diſſimulari nequit, etiam contra ipſum inſtitui Inquiſitionem permittit Canon: notatque hic Panormitanus *num.* 23. quod " Parochianus poſ-
„ ſit denuntiare ſuum Prælatum, & impetrare in-
„ quiſitionem contra eum: intereſt enim ſua, ne
„ habeat lupum pro Paſtore.

Exceptio circa depoſitionem Superiorum Regularium. Illud inſuper obſervandum, quod Canon declaret, ordinem inquirendi & puniendi hic præſcriptum. *Circa regulares perſonas non uſquequaque ſervandum, quæ, cum cauſa requirit, facilius, & liberius a ſuis poſſint adminiſtrationibus amoveri:* Ratio eſt, quod Regulares minore cum incommodo & ſcandalo a ſuis adminiſtrationibus removeri poſſint, quam Clerici ſeculares; qui in titulum *perpetuum* munia ſua poſſident: Regulares enim ob votum obedientiæ & paupertatis, ad *nutum* quaſi Superiorum ea adminiſtrant:

Digitized by Google

niſtrant: ut proinde leviore ex cauſa ad ſua Monaſteria revocari, & ab adminiſtratione ſine ſcandalo & incommodo amoveri, & ad ſua Monaſteria revocari queant.

De his videri poſſunt, quæ in *Jure Eccleſiaſtico* de hac revocabilitate notavi. *tom.* 1.

Canon IX.

De diverſitate rituum & linguarum cap. QUONIAM 14. ✠ de Officio Jud. ord.

Observatio.

Permixtio Latinorum & Græcorum.

Canon 9. extat in *cap.* QUONIAM 14. ✠ *de Officio Jud. ord.* Pro hujus Canonis intellectu notandum quod anno 1204. in urbe Conſtantinopolitana a Latinis occupata, Balduinus Flandriæ Comes fuerit Imperator Orientalis renuntiatus: Thomas vero Maurocenus *Patriarcha* Conſtantinopolitanus electus & conſecratus.

Inſuper in multis Orientis Eccleſiis Epiſcopi Latini conſtituti fuerunt: hi autem Epiſcopi idioma ac cæremonias ritusque Græcorum non callentes, minus erant apti ut Græcis verbum Dei annuntiarent, aut Sacramenta ritu Græcorum, cui non erant aſſueti, adminiſtrarent; frequenterque hinc contingebat Græcos Domini verbi pabulo, & debita Sacramentorum adminiſtratione ac divinorum officiorum perſolutione deſtitui.

Utrorumque inſtructioni quomodo providendum?

Itaque hoc Canone mandatur, *ut Pontifices ſeu* Epiſcopi *hujuſmodi civitatum ſeu Diœceſum provideant viros idoneos, qui ſecundum diverſitates rituum & linguarum, divina illis Officia celebrent, & Eccleſiaſtica Sacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter & exemplo.*

Quod hic conſtituitur ſervandum ob commixtionem Græcorum & Latinorum, id & in aliis civitatibus in quibus populi diverſarum linguarum commixti ſunt, ſervandum recte monet Panormitanus.

Scopus hujus Canonis eſt, providere, ut Populo adminiſtratione Sacramentorum intelligibiliter eorum vis & uſus exponatur, (quod & monet Synodus Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 7. *de reformat.*) nec non is in religionis fidei & religionis articulis debite inſtruatur: quod fieri nequit, niſi per eos qui idioma Populi callent.

Ne ſint duo Epiſcopi in una Civitate.

Vetat autem Canon, ne hoc prætextu, contra Canones *una eademque civitas ſive Diœceſis diverſos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diverſa* habens *capita quaſi monſtrum. Sed ſi propter prædictas cauſas urgens neceſſitas poſtulaverit, Pontifex loci Catholicum Præſulem Nationibus iſtis conformem, provida deliberatione conſtituat ſibi* VICARIUM *in prædictis, qui ei per omnia ſit obediens & ſubjectus.*

Exceptio.

Permittit ergo Canon, ſi urgens neceſſitas exigat, hoc eſt *diſpenſative* propter neceſſitatem, uti notat Gloſſa, ut in eadem Eccleſia ſint duo Epiſcopi, ſed quorum unus alteri tanquam *Vicarius* ejus per omnia ſit *obediens & ſubjectus:* atque hoc pacto evitetur, quod una Eccleſia *tanquam unum corpus habeat diverſa capita, quaſi monſtrum*, ut loquitur hic Canon: quem in finem Canonibus jam pridem cautum fuit, ne in una civitate ſeu Diœceſi duo eſſent Epiſcopi.

Notat autem hic Gloſſographus, quod aſſumptus hic Epiſcopus, licet dicatur *Vicarius* Epiſcopi Principalis, tamen " habebit *ordinariam* juriſdictionem „ ſeu poteſtatem; quemadmodum Archidiaconus, „ qui licet ſit Vicarius Epiſcopi, tamen juriſdictio „ ejus *ordinaria* eſt *perpetua.*

Similis Epiſcopus videtur non abſimilis fuiſſe Epiſcopis, qui olim dicebantur Chorepiſcopi, uti videri poteſt in *ſcholio ad Canonem* 10. *Antiochenum.*

Uſus extraordinarius.

Præterea cum ille Epiſcopus aſſumatur a Latino Epiſcopo tanquam *Vicarius* & Coadjutor, notat Gloſſa, „ eum conſequenter conſecrandum a ſuo Epiſcopo, „ non a Metropolitano, cum ei non ſubſit, adjunctis „ duobus vicinis Epiſcopis, quia aliter conſecrari „ non debet: „ quod merito *valde ſingulare* eſſe monet Franciſcus Florens in explicatione hujus Decretalis.

Notat quoque Gloſſographus ut *ſingulare*, " quod „ aliquis qui non eſt Archiepiſcopus poſſit habere „ Suffraganeum. „

Non agitur hic de Epiſcopis titularibus.

Dicit Panormitanus num. 4 intellectum hujus Canonis eſſe poſſe, ut Epiſcopus *Latinus* Præſulem illius linguæ, qui forte eſt ſine Epiſcopatu, conſtituat ſibi Vicarium " nam (ait) ut hodie contingit, multi „ ſunt Epiſcopi ſine adminiſtratione Epiſcopatuum, „ ut ſunt illi qui vulgariter vocantur Nullitenenſes.

Verum tametſi tempore Panormitani, uti & hodie, ſimilis Epiſcopus *Nullitenenſis* ſive *Titularis* aſſumi poſſet; nequaquam ad ſimiles Epiſcopos reſpexit conditor hujus Canonis: quandoquidem conſtet, poſt tempora hujus Concilii Lateranenſis demum ſimiles Epiſcopos originem accepiſſe; uti notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 15. *cap.* 4. alias in *ſupplemento ad jus Eccleſ. parte* 1. *tit.* 15. *cap.* 3. *num.* 17.

Canon X.

De Officio Prædicationis. Cap INTER CÆTERA 15. ✠ de Officio Jud. Ord.

Observatio.

Canon 10. in *cap.* INTER CÆTERA 15. ✠ *de Officio Jud Ord.* Declarat, quod *inter cætera, quæ ad ſalutem ſpectant Populi Chriſtiani, pabulum verbi Dei permaxime ſibi noſcatur neceſſarium.*

Præcipuum Officium Epiſcopi, prædicatio.

Cum autem Epiſcopo primario incumbat cura animarum, ac vi illius procurare, quæ ad ſalutem maxime noſcuntur neceſſaria, conſequens eſt, Officii Epiſcopalis eſſe Populo Chriſtiano porrigere *pabulum* VERBI DEI; adeo ut dubium non ſit, quin *Prædicationis præcipuum Epiſcoporum munus ſit*, ut conformiter ad Scripturam ſacram & ſacros Canones declaravit Synodus Trid. *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. & *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de Reformat.*

Tum per ſe, tum per alios.

Quia tamen interdum contingit, quod Epiſcopi ob alias neceſſarias occupationes, non ſufficiant Populo ſibi credito miniſtrare neceſſarium ac ſufficiens pabulum Verbi Dei; maxime per amplas & diffuſas Diœceſes, generali conſtitutione ſancitur hoc Canone, ut *Epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ Prædicationis Officium ſalubriter exequendum aſſumant, potentes in opere & ſermone, plebes ſibi commiſſas, vice ipſorum, cum* PER SE *idem nequiverint, ſollicite viſitantes, eas verbo ædificent & exemplo.*

Ex hoc textu primum deducitur, quod inter ea quæ ad ſalutem Populi Chriſtiani ſpectant, maxime neceſſarium ſit pabulum Verbi Dei.

Secundo pabulum illud ab Epiſcopo *per ſe*, ubi poteſt, Populo porrigendum ſit; quod & latius oſtendi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 16. *cap.* 10. alias *cap.* 7.

Ubi vero juſta de cauſa huic Officio *per ſe*, ſatisfacere nequit, ne Populus pabulo ſpirituali fruſtretur, tenetur conformiter ad præſentem textum, adſumere in ſuum adjutorium *viros idoneos potentes in opere & ſermone.*

Notandum hic monet Panormitanus, quod " *opus* „ præfertur *ſermoni:* & ſic videtur (inquit) quod „ in prædicatione *magis* eſt attendenda *vita*, quam „ *ſcientia*, quia *longe plus* proficit Prædicator *exempla* boni operis, quam *verbo* Doctrinæ.

Ex his ulterius concludunt Canoniſtæ, quod Epiſcopus de Jure communi ſit fundatus in Jure mittendi Concionatores, qui tempore Quadrageſimæ &

Adventus

Digitized by Google

adventus vices ejus quodammodo ſuppleant, quemadmodum latius deduxi in *Jure Eccleſ. tom. 1. parte 1. tit. 16. cap. 11.* alias *cap.* 8.

Concionatorum neceſſitatibus quomodo providendum?

Porro Canon injungit Epiſcopis, ut *viris* iſtis *idoneis, cum indiguerint, neceſſaria ſubminiſtrent, ne pro neceſſariorum defectu compellantur deſiſtere ab incepto.*

Ad hæc verba dicit Panormitanus: " Nota hoc dictum quod Epiſcopus mittens Legatum ad aliqua
„ loca, debeat providere ipſi de expenſis. Quod ego
„ (ait) verum puto, niſi expenſa ſit gravis, & mittat pro communi negotio, nam tunc petere poteſt
„ ut ſubditi contribuant.

Et ſane grave admodum eſſet, ſi Epiſcopus teneretur neceſſaria providere omnibus, qui in *diffuſis* ac Populoſis Diœc. neceſſarii ſunt, ut Populo verbum Dei annuntient, aut Confeſſiones eorum excipiant.

Unde pleriſque in locis onus hoc neceſſaria his ſubminiſtrandi ad incolas alioſve tranſlatum eſt. Uti notavi in *Jure Eccleſ. tom. 1. parte 1. tit. 16. cap. 11.* alias *cap.* 8. niſi agatur de *viſitatore* Epiſcopi, de quo proprie loqui videtur hic Canon.

Exceptio in favorem Eccleſiæ Romanæ.

Monet hic rurſus Panormitanus, quod licet Legatus Epiſcopi mittatur *expenſis*, Epiſcopi, & Legatus Cæſaris expenſis Fiſci, tamen Legatus Papæ Procuretur (*a*) a *Clericis* ſubditis; dicitque ex Hoſtienſi, quod Eccleſiam Romanam *excuſet* neceſſitas, quia non poteſt omnibus ſatisfacere; quod verum eſt pro iis locis, ubi Clerici ſe huic oneri ſubjecerunt (*b*).

Votum Joannis Andreæ.

Monet inſuper, " quod Joannes Andreas optaret
„ quod Eccleſia Romana peteret vigeſimam partem
„ redditumm Clericorum, ad ſuſtentationem Papæ &
„ Cardinalium, & ex hac parte provideret Legatis,
„ & abſtineret a communibus ſervitiis & fructibus
„ primi anni, quos recipit a Prælatis promovendis &
„ Decanis & ſimilibus. Et refert (Joannes Andreas)
„ quod de hoc fuit alias factus ſermo in Concilio
„ Viennenſi; ſed Prælati exiſtentes in Concilio deliberaverunt non facere: quia tanta viget inſatiabilis
„ cupiditas, quod iſtud & aliud reciperent.

Fundatiſſimum fuiſſe hoc Joannis Andreæ votum nemo inficiabitur, qui attendarit quantopere Eccleſiam ſcandalizent exactiones illæ, quæ titulo *ſervitiorum communium*, *Annatarum* & ſimilium in Curia R. uſitatæ ſunt.

Canonici Coadjutores Epiſcopi.

Ut autem Epiſcopus *viros idoneos* habere queat, qui ſibi in iis quæ ad ſalutem animarum ſpectant, *coadjutores* ſint, præcipit Canon; *tam in Cathedralibus, quam in aliis conventualibus Eccleſiis, viros idoneos ordinari, quos Epiſcopi poſſint Coadjutores & cooperatores habere, non ſolum in Prædicationis Officio, verum etiam in audiendis confeſſionibus, & Pœnitentiis injungendis, ac cæteris, quæ ad ſalutem pertinent animarum.*

Et revera, eam fuiſſe præcipuam Eccleſiarum illarum, præſertim Cathedralium inſtituendarum rationem, ut iis adſcripti, ſive Canonici, Epiſcopo in regimine Diœceſis *Coadjutores* eſſent, latius probavi in Diſſertatione Canonica de *Inſtituto Canonicarum parte* 1. *cap.* 2. Quæ Diſſertatio extat in tomo 2. hujus editionis.

Sed ſummopere dolendum, Fundatorum & Inſtituentium piam voluntatem tam parum ab Epiſcopis aliiſque Canonicatuum illorum Collatoribus & Patronis attendi: ut videamus hodie in pleriſque Eccleſiis inoleviſſe abuſum, quod pro majore parte pueri inſtituantur, aut alias plane inepti ad ſerviendum Eccleſiæ, aut ut Epiſcopis poſſint eſſe *Coadjutores* & *Cooperatores* in his quæ pertinent ad ſalutem animarum quod & hic deplorat Panormitanus.

Canon XI.

De Magiſtris Grammaticæ & Theologiæ in Eccleſia Cathedralis & aliis. Cap. Quia nonnullis 4. X de Magiſtris.

Observatio.

CAnone 11. in *Cap.* Quia nonnullis 4. X *de Magiſtris*, renovatur Decretum Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. relatum in *Cap.* 1. X *eod.* quo cautum erat, ut *per unamquamque Cathedralem Eccleſiam Magiſtro qui Clericos ejuſdem* Eccleſiæ alioſque *Scholares Pauperes* Gratis doceat *competens aliquod Beneficium præbeatur, quo & docentis relevaretur neceſſitas, & via pateret diſcentibus ad doctrinam.*

Præſens Canon dictum Decretum innovando, illud extendit ad alias Eccleſias, *quarum ſufficere poterunt facultates.*

Beneficium Theologale.

Inſuper addit ut Metropolitana Eccleſia, præter hunc magiſtrum, qui *Clericos Eccleſiarum ipſarum gratis in* Grammaticæ *facultate, & alios inſtruat juxta poſſe;* Theologum *nihilominus habeat, qui Sacerdotes & alios in ſacra pagina doceat, & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur.*

Hæc ſaluberrima Decreta rurſus renovavit & in nonnullis extendit Synodus Trid. *ſeſſ.* 5. *cap.* 1. *de Reformatione* de quibus videri poteſt Fagnanus ad hanc Decretalem, expendens ibidem puncta in quibus Synodus Tridentina a Jure communi in dictis Decretis contento, diſcrepet. Et de Magiſtro Theologo plura annotavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 11. *cap.* 6. ubi & de Præbendæ primo vacaturæ annexione Magiſtro Theologo ex ordinatione Concilii Trid.

Canon XXVII.

De Inſtructione Ordinandorum. Cap. Cum sit. 14. X de ætate & qualit. &c.

Observatio.

CAnon 27. in *Cap.* Cum sit. 14. X *de ætate & qual. & ordine præficiendorum* diſtricte præcipit Epiſcopis, *ut promovendos in Sacerdotes diligenter inſtruant & informent, vel per ſe ipſos vel per alios idoneos viros ſuper divinis Officiis, Eccleſiaſticiſque Sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare.*

Quænam inſtructio maxime neceſſaria.

Hæc autem inſtructio & informatio nequaquam intelligenda de externis ritibus, quibus divina Officia celebranda, aut Sacramenta adminiſtranda ſunt; ſed præcipue intelligi debet, de his quæ Ordinandos ſcire oportet, ut ea omnia peragant, uti requirit ſalus populi Sacerdotibus credita, quod patenter evincit ratio in Canone expreſſa, cum ſit *ars artium regimen animarum.*

Decernit præterea, ſi *de cætero rudes & ignaros ordinare præſumpſerint, & Ordinatores & Ordinatos ultioni gravi ſubjacere.*

An liceat ob penuriam Sacerdotum ordinare ignaros?

Et ne prætextu *penuriæ* Sacerdotum Ordinatores parum idoneos, & de quorum doctrina & morum integritate non ſat conſtet, ad Sacerdotium admitterent, declarat, *ſanctius* vel *ſatius* eſſe (*in Ordinatione maxime Sacerdotum*) *paucos bonos, quam multos malos habere Miniſtros: quia ſi cæcus cæcum ducit, ambo in foveam dilabuntur.*

(*a*) Id eſt, determinati ſumptus ejus Legationis fiant.

(*b*) Obſervandum eſt quod non liceat viſitanti niſi unam procurationem recipere una die, ſive unum locum ſolum, ſive plura viſitaverit; quia Viſitatori ſufficere debet ut temporalia metat a locis perſonaliter viſitatis, pro diebus quibus eis ſpiritualia ſubminiſtrat, *in VI. de Cenſib. cap. felicis lib.* 3. *tit.* 20. *cap.* 3.

Hoc

Digitized by Google

Hoc notabile & merito omnium Epiſcoporum mentibus alte imprimendum dictum, deſumptum apparet ex *Can. 4. Diſt. 23.* ubi dicitur, " Tales ad
„ miniſterium eligantur Clerici, qui *digne* poſſint
„ divina Sacramenta tractare. *Melius eſt enim Domini*
„ *Sacerdotium* PAUCOS *habere Miniſtros, qui poſſint*
„ *digne opus Dei exercere, quam* MULTOS *inutiles,*
qui onus grave Ordinatori adducunt.

Utinam hæc attenderent Epiſcopi, qui Diœceſes ſuas multitudine inutilium & otioſorum Sacerdotum replent; qui ad nihil Ordinati apparent, quam ut *de celebratione Miſſæ faciant artem de pane lucrando* uti loquitur Bellarminus ad Nepotem ſuum.

Cæterum de examine Ordinandorum, ab Epiſcopo ante ordinationem inſtituendo; nec non informatione ſuper eorum moribus & converſatione, videri poſſunt, quæ dicta ſunt in *Jure Eccleſ. tom. 1. parte 2. ſect. 1. tit. 9. cap. 4.*

CANON XXXIII.

De Procurationibus extra caſum Viſitationis. Cap. PROCURATIONES 23. ℞ de Cenſibus.

OBSERVATIO.

CAnon 33. *in Cap.* PROCURATIONES 23. ℞ *de Cenſibus* ſtatuit modum circa procurationes Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum, viſitantium Eccleſias ſibi ſubjectas.

Procurationes non exigendæ ſine viſitatione.

Inprimis præcipit, *abſque manifeſta & neceſſaria cauſa nullatenus exigantur: niſi quando perſonaliter officium Viſitationis impendunt.*

Hic aperte improbatur *redemptio* procurationum, quam Prælati a populo exigebant, quamvis perſonaliter non viſitarent; conformiter ad *Canonem. 9. Cauſ. 10. q. 1.* quo redarguitur Epiſcoporum avaritia & negligentia, " qui nolentes ad prædicandum vel
„ confirmandum ſuas per annum Parochias circumire
„ tamen exigunt, ut manſiones, quibus in profec-
„ tione uti debuerant, aliquo *pretio redimant*, qui
„ parare debebant. Quæ duplex infamia, avaritiæ
„ & negligentiæ (ait) ſanctæ Synodo magno horrori
„ fuit.

Etiam Legatis Apoſtolicis hanc procurationum redemptionem ſatis uſitatam fuiſſe conſtat. Redarguit enim Jordanum Sedis Apoſtolicæ in Gallia Legatum S. Bernardus *Epiſt.* 290. quod Clericos cogeret ad *redimendam* viſitationem: " Multi (inquit) ſe rede-
„ merunt, ne veniret ad eos; ad quos pervenire
„ non potuit, *exigit & extorſit per nuntios.* „ Et apud Rogerum Hoveden in Richardo I. ex epiſt. Hugonis Dunelmenſis Epiſcopi damnatur eodem ex Capite Legatus Sedis Apoſtolicæ in Anglia: " omnes enim
„ Eccleſias Angliæ (inquit) *Crux* illa redemit, ſeu
„ ad *redemptionem coegit*, nec fuit aliquis immunis,
„ qui *Crucis* iſtius ſtigmata non ſentiret.

Hic etiam comprehenduntur Legati Apoſtolici.

Per *Crucem* hic deſignatur Pontificius Legatus *a latere*, qui *Crucem* ſibi tanquam Legationis ſignum præferre facit.

Nec tantum eam procurationum *redemptionem* reprobavit præſens Canon; ſed inſuper *evectionum & perſonarum* moderationem in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. præſcriptam obſervari vult.

Inſuper ſpecialem in his moderationis modum, ne Eccleſiæ ſupra modum graventur, præſcribit Legatis Apoſtolicis.

Abuſus hic in parte.

Et merito: ſcitur enim ſæpe accidiſſe, ut Legati Apoſtolici ſupra modum Eccleſias gravarent, eaſque pene exhaurirent; de quibus ita ſcribit Joannes Sariſberienſis, *lib. 5. Policrat. Cap.* 16. " Sed nec Legati
„ Sedis Apoſtolicæ manus ſuas excutiunt ab omni mu-
„ nere, qui interdum in Provinciis ita debacchantur,
„ ac ſi ad Eccleſiam flagellandam egreſſus eſſet Sa-
„ tan a facie Domini.

Querela S. Bernardi de his exactionibus, *lib. 4. de Conſid.* ad Eugenium III. nota eſt.

Et ne ſub prætextu *procurationum* pecunia exigeretur; in Concilio Valentino jampridem præſcriptum fuit, ut Prælatus " nullam pecuniam ipſe vel ali-
„ quis de familia occaſione alicujus Officii vel con-
„ ſuetudinis, ſeu alio quolibet modo, earum (pro-
curationum) nomine, ſed in *victualibus* expenſas
„ tantum moderatas recipiat.

Quid de his præſcripſerit Synodus Tridentina expoſui in *Jure Eccl. tom. 1. part. 1. tit. 17. cap. 2.*

Scopus Viſitationis.

Quis porro debeat eſſe verus Viſitationis ſcopus, paucis exponit Canon his verbis: *Viſitationis Officium exercentes non quærant, quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti: prædicationi, & exhortationi, correctioni & reformationi vacando, ut fructum referant, qui non perit.* Ita & Concilium Tridentinum latius expoſuit, de quo vide *Jus Eccleſ. tom. 1. parte 1. tit. 17. cap.* 3. & 4.

OBSERVATIONES

IN CANONES XXIII. XXV. XXVI. XXVIII. XXIX. XXX. XXXI. PRÆSCRIBENTES REGULAS SERVANDAS IN PROVISIONE BENEFICIORUM.

CANON XXIII.

Ne diu vacent Eccleſiæ. Cap. NE PRO DEFECTU 41. ℞ de Electiona.

OBSERVATIO.

Ne Eccleſiæ vacent ultra tres menſes.

CAnon 23. in *cap.* NE PRO DEFECTU 41. ℞ *de Electione* ſtatuit, *ut ultra tres menſes Cathedralis Eccleſia vel Regularis Prælato non vacet.*

Præmittit Canon rationem: *Ne ſcilicet pro defectu Paſtoris, gregem Dominicam lupus rapax invadat, aut in facultatibus ſuis Eccleſia viduata grave diſpendium patiatur.*

Ex his quoque deducit Panormitanus, hoc Decretum tantum loqui de dignitate *principali* in Eccleſia *Cathedrali*, id eſt, Epiſcopali. Hic enim ſolus proprie dicitur *Paſtor* illius Eccleſiæ, uti & per Epiſcopi ſolius mortem dicitur Eccleſia Cathedralis *vacare*, aut *viduata*; ipſe enim eſt *ſponſus*, non autem alii habentes ibidem dignitates inferiores, ait Panormitanus.

Pœna in negligentes.

Decernit ulterius Canon, quod *ſi* intra tres *menſes electio celebrata non fuerit: qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice, ac ipſa eligendi poteſtas ad eum qui proxime præeſſe dignoſcitur, devolvatur.*

Per eum *qui proxime præeſſe dignoſcitur*, intelligi *proximum ſive immediatum Superiorem* notant hic communiter Canoniſtæ poſt Gloſſam.

Verum, poſtquam confirmationem Epiſcoporum, quæ olim ſpectabat ad Metropolitanum, ut proximum Superiorem, Papa ſibi vendicavit, etiam

providendi poteſtatem ob negligentiam eligentium ad ſe attraxit.

Exceptio in favorem Regum.

Præterea, quia hodie, in pleriſque regnis nominatio Epiſcoporum & Abbatum ad Principem ſpectat, vix juri devolutionis datur locus; eo quod Principibus hiſce ſupremis tempus non currat, quia multis, tam tempore belli, quam tempore pacis præſumuntur negotiis occupati, ut ſemper *juſto impedimento* videantur præpediti per nominationem providere; & ita de Rege Catholico notavi ex Garcia in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 13. *cap.* 4. ubi una oſtendi, intra quod tempus Rex Galliæ vi Concordatorum nominare, & Pontifici præſentare teneatur perſonam ad Epiſcopatum vacantem.

Officium Metropolitani in caſu negligentiæ.

Cum autem Canon injungat Metropolitano in caſum devolutioois, ut *non differat ultra* TRES *menſes viduatam Eccleſiam de perſona idonea* IPSIUS QUIDEM ECCLESIÆ, *vel alterius, ſi digna non reperiatur in illa, canonice ordinare.* Notant hic Doctores, Epiſcopum de *gremio* Eccleſiæ vacantis eſſe eligendum; & Clericum Eccleſiæ viduatæ Clericis alterius Eccleſiæ præferendum, conſormiter ad *Canones* 12. & 13. *Diſt.* 60. in quorum poſtremo dicitur. "Tum alter de „ altera eligatur Eccleſia, ſi de civitatis ipſius Clero, „ cui Epiſcopus ordinandus eſt, nullus dignus (quod „ evenire non creditur) inveniri poterit.

An ſemper aſſumendi Epiſcopi qui ſunt de gremio.

Hinc & in pluribus Germaniæ Capitulis, quibus jus eligendi conſervatum eſt, conſuetudo obtinet, ut nullus ad Epiſcopatum Eccleſiæ vacantis aſſumatur, niſi de gremio fuerit illius Eccleſiæ.

Cæterum ubi jus illud eligendi de gremio ipſius Eccleſiæ, conſuetudine aliove titulo non eſt ſtabilitum, hodie paſſim invaluit, ut ad Epiſcopatus vacantes nominentur, vel eligantur perſonæ etiam de gremio Eccleſiæ vacantis non exiſtentes; quod vel ideo facilius introduci potuit; quod, licet Canones eligi de gremio Eccleſiæ vacantis optarent, electionem tamen de extranea perſona factam non irritabant, ut poſt Gloſſam hic notarunt interpretes; quin imo *cap.* 19. X *de Elect.* approbatur electio extranei, modo facta ſit a duabus tertiis partibus Capituli.

CANON XXV.

Electio non facienda a Laicis. Cap. QUISQUIS 43. X de Elect.

OBSERVATIO.

Electiones a Laicis factæ caſſantur.

CAnone 25. in *cap.* QUISQUIS 43. X *de Elect.* improbatur electio facta *per ſecularis poteſtatis abuſum*; decerniturque quod, *quiſque* electioni de ſe ſic factæ *conſentire præſumpſerit, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec abſque diſpenſatione ad aliquam valeat eligi dignitatem. Qui vero electionem hujuſmodi* (*quam ipſo jure irritam* cenſet Canon) *præſumpſerint celebrare, ab Officio & Beneficio penitus ſuſpendantur per triennium, eligendi tunc poteſtate privati.*

Plura ſub idem tempus prodiere Pontificum Reſponſa & Decreta, quibus ab electione tam in Cathedralibus, quam Collegiatis Eccleſiis, Laici penitus excluduntur, ut in *cap.* 51. & 56. X *eod.* videre eſt.

Cum Epiſcopi multi, præſertim in Germania, etiam Principatus & Dominia majora haberent Eccleſiis ſuis annexa, fiebat, ut etiam ſupremæ Poteſtates non parum ſua intereſſe crederent, quis ad Epiſcopatum aſſumeretur; quapropter ambiebant per ſe vel ſuos Commiſſarios electioni intereſſe, quo facilius ſuffragia eligentium in ſibi faventem perſonam inclinarent: atque ita libertatem Canooicam electionis lædere videbantur.

De ſimili caſu hic præſens Canon, aliæque conformes Decretales accipi debent.

Exceptiones.

Cæterum dubium non eſt, quin ex fundatione aut privilegio ſubinde *Laicis* præſertim Principibus, competat jus interveniendi electioni, quemadmodum aperte ſupponit Pontifex in *cap.* NOBIS FUIT 25. X *De Jure Patronatus.* Poſtquam enim dixit, quod in Conventuali Eccleſia non electioni Prælati faciendæ, ſed jam factæ, honeſtius, Patroni poſtulatur aſſenſus, ſubdit hanc clauſulam: niſi aliter de *ſua ju*„ *riſdictione* obtineat ut partes ſuas interponere de„ beat electioni tractandæ. " Hoc eſt, ex fundatione id obtineat, ut notat Gloſſographus & etiam Franciſcus Florens ad hoc *cap.* 25. Item Janus a Coſta, qui pluribus exemplis adſtruit, Laicos electioni interveniendi nonnunquam jus habere, quod & probat Franciſcus de Roye ad idem *cap.* 25.

Cæterum certum eſt pluribus ſeculis obtinuiſſe ut in electione Epiſcopi intervenirent non tantum Clerici, ſed & populus ſive Laici, uti multis oſtendi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 14. *cap.* 1.

CANON XXVI.

De Confirmatione Electorum. cap. NIHIL EST. 44. X de Elect.

OBSERVATIO.

Examen erga Electos.

CAnon 26. in *cap.* NIHIL EST. 44. X *de elect.* agit de Confirmatione Prælatorum, præmittitque, *nihil* eſſe *quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quam quod indigni adſumantur Prælati ad regimen animarum.*

Huic igitur morbo volens *adhibere neceſſariam medelam; irrefragabili conſtitutione* ſancit, *quatenus cum quiſpiam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quem pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet & electionis proceſſum, & perſonam Electi: ut cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat.*

Poſthæc pœnas decernit contra Promotum & Promoventem, *ſi ſecus fuerit incaute præſumptum... maxime ſi hominem inſufficientis ſcientiæ, vel inhoneſtæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit.*

Monentur *Epiſcopi*, ut ipſi *quoque tales ad ſacros Ordines & Eccleſiaſticas Dignitates promovere procurent, qui commiſſum ſibi Officium digne valeant adimplere, ſi & ipſi canonicam cupiunt effugere ultionem.*

Confirmatio Electorum Seculo XIII. per Superiores immediatos.

Evidens eſt, hoc Canone ſupponi, Prælatos electos, a ſuis immediatis Superioribus, confirmationem accipere; quod & hic Doctores obſervant, & innuunt verba ſequentia, quibus declaratur, quod *qui ad Romanum pertinent* IMMEDIATE *Pontificem, ad percipiendam ſui confirmationem Officii,* debeant, *ſi commode fieri poteſt, vel perſonaliter ad Sedem Apoſtolicam* accedere, *aut perſonas idoneas* transmittere, *per quas diligens inquiſitio ſuper electionibus & Electis poſſit haberi.*

Vel per Sedem Apoſtolicam.

Hic ſat patet ſolos Exemptos ſeu *immediate* ad R. Pontificem pertinentes, ab eo confirmationem tunc temporis obtinere debuiſſe, reliquos vero a ſuis immediatis Superioribus.

Illud & indubitatum recentioris eſſe diſciplinæ poſt receptas falſas Decretales inductæ, quod de obtinenda coofirmatione Exemptorum a Sede Apoſtolica hic dicitur, quia demum auctoritate harum Decretalium ſimiles exemptiooes concedi cœperunt.

Ante confirmationem non poteſt Electus adminiſtrationi Eccleſiæ ſe in ſpiritualibus ſeu temporalibus ullatenus immiſcere, niſi aliqui *ultra Italiam conſtituti... electi fuerint in* CONCORDIA, id eſt, nullo eligentium reclamante, quibus permittitur DISPENSATIVE *propter neceſſitates Eccleſiarum & utilitates, ut in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrent, ſic*

tamen

Digitized by Google

tamen ut de rebus Eccleſiaſticis nihil penitus alienent.

Canon XXVIII.

De Epiſcopis loco cedentibus. Cap. Quidam 12. X de Renuntiat.

Observatio.

Nova diſciplina erga cedere volentes.

CAnon 28. in *cap.* Quidam 12. X *de Renuntiat.* ſtatuit quod, qui *cum inſtantia* cedendi licentiam petierunt, ea obtenta *ad cedendum* ſunt compellendi. Ratio additur: *quia in poſtulatione hujuſmodi, aut Eccleſiarum commoda, quibus præſunt, aut ſaltem videantur propriam attendiſſe; quorum neutrum* (ait) *ſuaſionibus aliquorum quærentium quæ ſua ſunt, etiam levitate qualibet nolumus impediri.*

Hic de Epiſcopis qui cedendi licentiam a Sede Apoſtolica impetrare debent, ſermonem eſſe evidens eſt: congruitque huic Canoni Decretalis Innocentii III. in *cap.* 4. X *de Poſtulat. Prælat.* in qua dicitur, quod poſtquam poſtulatio ſubſcriptionibus poſtulantium roborata, & præſentata eſt *Romano Pontifici*, ab ea poſtulantes recedere nequeant, ne *Pontifici illudatur*, & judicium ejus ex eorum arbitrio pendere videatur.

Hoc ante tempora hujus Pontificis notum fuiſſe non apparet.

Proinde veriſimile eſt hoc Pontifici Innocentio III. potius quam Concilio adſcribendum; neque dubium, hoc eſſe recentioris diſciplinæ; uti & ſunt ea quæ ſub titulo de *Poſtulatione Prælatorum* occurrunt, ſub quo titulo nulla Decretalis antiquior Decretali Innocentii III. occurrit.

Canon XXIX.

De pluralitate Beneficiorum. Cap. De multa 28. X de Præbend.

Observatio.

CAnon 29. in *cap.* De multa 28. X *de Præb.* dirigitur contra pluralitatem Beneficiorum, quæ ſeculis illis multum invaluerat, non obſtantibus plurimis Conciliorum Decretis; deploraturque in præſenti Canone, quod ex *Decreto* Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. contra hunc abuſum, *propter præſumptiones & quorumdam cupiditates, nullus hactenus aut rarus fructus provenerit.*

Remedia contra pluralitatem Beneficiorum.

Ut autem efficacius huic abuſui remedium adhiberetur; ſtatuitur præſenti Canone, inprimis, quod ſi quis *receperit Beneficium habens curam animarum, ſi prius tale Beneficium habebat, eo ſit* ipso jure *privatus; & ſi forte illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur*: ſcilicet per ſententiam.

Secundo injungitur Collatori, ut Beneficium primum poſt receptionem ſecundi, *libere conferat; & ſi ultra ſex menſes* Collationem differat, non *ſolum* jus collationis ad Superiorem *devolvatur, verum etiam tantum de ſuis cogatur proventibus in utilitatem Eccleſiæ, cujus eſt illud Beneficium, adſignare, quantum a tempore vacationis ipſius conſtiterit eſſe perceptum.*

Tertio declarat, *hoc idem & in* personatibus *obſervandum*; addens, *ut nullus plures dignitates aut perſonatus in eadem Eccleſia habere præſumat, etiamſi curam non habeant animarum.*

Mira & nova exceptio.

Tandem concludit hac clauſula modificativa: *circa ſublimes tamen & litteratas perſonas, quæ majoribus Beneficiis ſunt honorandæ, cum ratio poſtulaverit, per Sedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.*

Neſcio an in ullo Decreto alicujus Concilii ſive Synodi pro reformatione abuſuum edito ſimilis clauſula addita legatur; ſciebant enim Patres per hanc diſpenſandi facultatem in Decreto expreſſam palam viam pandi ad everſionem Decreti.

Et ſane quam latam portam diſpenſationibus hæc clauſula nata fuerit aperire nemo non videt, & etiam hodierna Curiæ Rom. praxis oſtendit.

Ut proinde non ſine fundamento occaſione hujus Decreti Matthæus Pariſienſis (qui circa hæc tempora floruit) ad annum 1235. de Collectione Decretalium auctore Gregorio IX. facta, loquens dicit: " In quibus quædam innovavit, ne ſcilicet Illegitimi Prælatias vel Eccleſiaſtica Beneficia, niſi adepta a Sede Romana legitimationis diſpenſatione obtineant; ſciens inde Curiæ Romanæ pro impetratione tali, multa emolumenta provenire: *ſicut ex ſtatuto Innocentii pro diſpenſatione plurimorum Beneficiorum obtinendorum.*

Et ſane hac clauſula per Innocentium appoſita & hactenus in nullo Decreto expreſſa, hoc Decretum pene inutile eſſe redditum ſcitur. (*a*)

Canon XXX.

De promotione indignorum. Cap. Grave nimis. 26. de Præbend.

Observatio.

CAnon 30. in *cap.* Grave nimis 29. X *de Præbendis*, agit contra Prælatos, ad Beneficia Eccleſiaſtica *indignos, quibus nec morum honeſtas, nec litterarum ſcientia ſuffragatur*, promoventes; cum poſſint viros idoneos promovere, *carnalitatis ſequentes affectum, non judicium rationis: unde* (inquit) *quanta Eccleſiis damna proveniant, nemo ſanæ mentis ignorat.*

Præcipit itaque, ut Prælati Eccleſiarum, *prætermiſſis indignis, idoneos aſſumant, qui Deo & Eccleſiis valeant gratum impendere famulatum.*

Pœna Prælatorum indignos promoventium.

Ulterius vult, ut *fiat de hoc in Provinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim: ita ut* ſi Prælatus *poſt primam & ſecundam correptionem reperiatur culpabilis, a Beneficiis conferendis per ipſum Concilium ſuſpendatur, inſtituta in eodem Concilio perſona provida & honeſta, quæ Suſpenſi ſuppleat defectum in Beneficiis conferendis. Et hoc ipſum circa Capitula quæ in his deliquerint, obſervetur.*

Metropolitani vero delictum, vult Canon, *Superioris judicio ex parte Concilii* nunciari.

Hic notat Panormitanus, Metropolitanum tanquam *Caput* Concilii Provincialis, a Concilio non puniri; ſed a ſuo Superiore ad denuntiationem Concilii; non quod Concilium non ſit Metropolitano ſuperius; ſed ne *Caput & Præſes* in Concilio, cui præeſt, puniatur, ait hic Gonzales. Verum ratio ſeu argumentum Panormitani & Gonzalis non videtur efficax.

Ut vero terrore hujus ſuſpenſionis ad obſervationem Decreti magis incitentur Prælati, non vult *ſuſpenſionis ſententiam præter Romani Pontificis auctoritatem, aut proprii Patriarchæ* relaxari; addita hac etiam ratione: *ut in hoc quoque quatuor Patriarchales Sedes ſpecialiter honorentur.*

Abuſus quoad hoc

Evincit præſens Canon Prælatos eſſe multum culpabiles, qui indignos ad Beneficia Eccleſiaſtica ex *carnalitatis affectu* promovent; atque contra illos ſevere eſſe procedendum; ſed dolendum, quod deficiente Synodorum celebratione, non ſit, qui Prælatorum defectibus & exceſſibus invigilet, eoſve corripiat & corrigat; ſed multi impune ſuos nepotes & carnaliter conjunctos, tametſi plane indignos ad

(*a*) Obſervant Canoniſtæ eam non eſſe Rom. Pontificis intentionem, ut cum aliquo in pluribus diſpenſet Beneficiis poſſidendis, præſertim ſi agatur de Beneficiis quæ curam animarum annexam habent. Ita de *Elect. cap. dudum* §. *penult.*

primas Eccleſiarum dignitates, ex mero carnali affectu promoveant.

Canon XXXI.

De Filiis Canonicorum non inſtituendis cum Patribus. Cap. Ad abolendum 16. ✠ de Filiis Presbyterorum.

Obſervatio.

Canon 31. in *Cap.* Ad abolendam 16. ✠ *de Filiis Presbyt.* excludit filios Canonicorum maxime *ſpurios*, a Canonicatibus in Eccleſiis ſecularibus, in quibus inſtituti ſunt Patres eorum, contra quem abuſum plura ſub idem tempus edita fuere, quæ noviſſime per Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de Reformat.* renovata & extenſa ſunt, de quibus latius in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 10. *cap.* 3.

Abuſus. Verum illud dolendum, quod ob facilem, quæ in Curia R. ſuper hac irregularitate obtinetur, ſolutis taxis diſpenſationem, quibuſdam videantur hæc Decreta edita, ut Curiæ R. ex diſpenſatione hæc emolumenta temporalia obvenirent; uti jam pridem viſum fuiſſe Matthæo Pariſ. ſupra ad Canonem 29. notavi.

OBSERVATIONES

IN CANONES XIX. XX. XXI. XXII. LXII. L. LI. SACRAMENTALIA CONCERNENTES.

Canon XIX.

Res prophanæ in Templis non aſſervandæ. Cap. Relinqui 2. ✠ de Cuſtod. Euchar.

Obſervatio.

Canon 19. in *Cap.* Relinqui 2. ✠ *de Cuſtodia Euchariſt.* duo cavenda eſſe decernit. Primo firmiter prohibet, ne ſuppellectilia ſive Clericorum ſeu Laicorum in Eccleſiis admittantur, *ne potius domus Laicæ, quam Dei Baſilicæ, videantur, non conſiderantes, quod Dominus non ſinebat ut vas transferretur per templum.* Addit autem hanc modificationem. *Niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates urgentes, ad eas oporteat haberi refugium, ſic tamen ut, neceſſitate ceſſante, res in loca priſtina reportentur.*

(Ne ſupellex in Templis ſervetur. — Exceptio.)

Mos Ethnicorum in hac parte. Scitur, olim apud Romanos, etiam gentiles, moris fuiſſe, ut ea quæ præ reliquis ſervata volebant, in æde ſacra reponerent, Sacerdotum Æditiorumque fidei ea commendantes. Hujus moris exemplum occurrit in menſuris & ponderibus, quæ, cum olim in *publicis* locis aſſervari ſolerent, ne corrumperentur; *L.* 9. *Cod. de Suſceptoribus:* tandem Juſtinianus *Novel.* 18. *in Eccleſiis* ſervari mandavit.

Similiter & Teſtamenta, ut eorum ſecuritati conſuleretur, in Templis deponebantur. *L.* 4. §. fin. ff. *Familiæ erciſc.* item *L.* 3. §. Proinde. *ff. de Tabul. exhib.*

Ob eamdem cauſam, pecunia, ſicut in publicis deponebatur locis, ita & in æde ſacra deorum. *L.* 73. *ff. de Procur.* item *L.* 7. n. Sed etsi *ff. de Minorib.* & *L.* 19. *ff. de Uſuris.* Teſtaturque Dio *Orat.* 31. apud Epheſios in templo Dianæ reconditas fuiſſe pecunias non ſolum Epheſiorum, ſed & hoſpitum & omnium undecumque gentium. " Deponunt autem omnes (ait) „ *ſecuritatis* gratia, nemine unquam auſo locum afficere injuria, tametſi jam plurima bella geſta ſint, „ civitaſque ſæpius capta.

Judæorum. Nec apud Gentiles ſolum, ſed & apud Judæos hoc erat uſitatum, ut patet ex hiſtoria Heliodori II. *Machab. III.* 10. 21.

Et Chriſtianorum. Hoc eodem motivo, Chriſtiani ad Eccleſias & loca ſacra res ſuas cuſtodiendas detulere: cumque id promiſcue fieri invaluiſſet, atque ita rebus prophanis tandem Eccleſia ac loca ſacra replerentur, uti ad *Canonem* 89. Synodi VI. ſive *Trullanæ* notavi, cujus Canonis præſens Decretalis innovatio quædam cenſetur.

Mundities vaſorum Sacrorum. Ulterius præſenti Canone præcipitur, *ut Oratoria, Vaſa, Corporalia & Veſtimenta* Miniſtrorum *munda & nitida conſerventur; nimis enim videtur abſurdum, in ſacris ſordes negligere, quæ dedecerent in prophanis.*

Hæc ſolent hodie curæ Theſaurarii, vel etiam Sacriſtæ ſeu Cuſtodis committi; unde ab horum diligentia, induſtria ac cura, ornamentorum & Templorum mundities præcipue dependet. Vide dicta in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 4. *cap.* 1.

Canon XX.

Chriſma & SS. Euchariſtia diligenter aſſervanda. Cap. Statuimus 1. ✠ de Cuſtod. Euchar.

Obſervatio.

Canon 20. in *cap.* Statuimus 1. ✠ *de Cuſt. Euchariſt.* præcipit *ut in cunctis Eccleſiis Chriſma & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia, clavibus adhibitis conſerventur. Ne poſſit* (inquit) *ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia & nefaria exercenda.*

Rationes hujus Canonis. Jam pridem nonnullos *Chriſmate* uſos fuiſſe pro Medicina *corporali*, probat Synodus Arelatenſis VI. *Can.* 18. ubi abuſus hic improbatur, atque injungitur Presbyteris, " ut nulli ſub prætextu *Medicinæ*, „ vel cujuslibet rei donare præſumant. „ Et ne forte eum in uſum, neſcientibus Presbyteris, aſſumeretur, una ſtatuit ut Presbyteri ſub ſigillo cuſtodiant *Chriſma.*

Idipſum ſub idem tempus decrevit Synodus Moguntina *Can.* 27. addens, *aut prætextu maleficii.*

Conſuetudo ſuperſtitioſa. Similiter & Pontificale Romanum ex antiquo ritu præſcribit, titulo *de Officio quintæ feriæ in Cœna Domini*, ut Epiſcopus " jubeat Presbyteris attente, ut juxta Canonum traditionem Chriſma & olea ab Epiſcopo ea die conſecrata *fideliter cuſtodiant*, & nulli ſub prætextu *Medicinæ* vel *maleficii* tradere præſumant; alias honore priventur.

Ex his manifeſtum eſt, quod quidam *Chriſmate* maleficii cauſa uterentur.

Abuſus ſacrilegus. Imo ad tegenda flagitia ſubinde adhibitum indicat Concilium Turonenſe anni 813. *Can.* 20. " injungens Presbyteris, ne ſacrum *Chriſma* foras conclave „ dimittant, ubi a quolibet attingi poſſit. „ Rationem ſubjungit: *Nam criminoſos Chriſmate tactos aut potatos nequaquam ullo examine deprehendi poſſe a*

multis

multis putatur. Hujus abuſus ſeu ſuperſtitionis meminit Pœnitentiale Romanum apud Burchardum *lib.* 19. *cap.* 207. ubi Pœnitens interrogatur. Bibisti Chrisma *ad ſubvertendum Dei Judicium?* Et *lib.* 3. *Capitul. cap.* 55. ſtatuitur, ut Presbyter poſtquam depoſitus fuerit, *manum amittat, qui ſanctum Chriſma donaverit ad* subvertendum *judicium.* Plura ibidem annotavit Stephanus Baluzius.

Horrenda crimina.

Non tantum Chriſmate, ſed & ipſa Euchariſtia impios homines nonnunquam ad maleficia abuſos fuiſſe conſtat. Exemplum notabile occurrit in *cap.* 3. *de Pœnit. & remiſſ.* in ſecunda Decretalium Collectione apud Antonium Auguſtinum, de muliere, quæ *corpus* Chriſti adhibere voluit, ad ſibi viri ſui *ampliorem amorem* conciliandum. Horrenda ſunt, quæ hac in parte refert Martinus Delrio *lib.* 3. *Diſquiſit. Mag. parte* 1. Diſquiſit. 9. *ſect.* 1.

Merito proinde decretum eſt, ut & Chriſma & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia aſſerventur; quod & Synodi noſtræ Belgicæ ſæpius innovarunt.

Canon XXI.

Præcepta annuæ Confeſſionis & Communionis. Cap. omnis utriusque sexus 12. ꝟ de Pœnit. & remiſſ.

Observatio.

Confeſſio annua.

Canon 21. in *cap.* omnis utriusque sexus 12. ꝟ *de Pœnit. & remiſſionib.* omnium Canonum hujus Concilii famoſiſſimus & continuo totius Eccleſiæ uſu comprobatus, agit de Confeſſione; & Communione annua, præcipitque inprimis, ut *omnis utriuſque ſexus Fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam ſibi Pœnitentiam propriis viribus* (C. pro viribus) *ſtudeat adimplere.*

Proprio Paſtori facienda.

Nomine proprii Sacerdotis hic venit Sacerdos, cui Pœnitentium cura ſpiritualis fori interni ſpeciali ac *proprio* & *ordinario* Jure competit: puta reſpectu communium Laicorum, ſingulorum reſpective Fidelium *proprius Parochus*: & reſpectu Canonicorum *Decanus*, aliuſve cui ſpiritualis animarum cura de Jure competit: reſpectu Religioſorum Abbas aliuſve Monaſterii Superior: & ita de aliis, quos ſingulatim enumerat Hoſtienſis in ſumma ad titulum *de Pœnitentiis & remiſſ.*

Communio annua.

Secundo ſtatuitur, ut ſuſcipiat *reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum*; addita tamen hac clauſula modificativa: *niſi forte de proprii Sacerdotis Conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab hujuſmodi perceptione duxerit abſtinendum.*

Exceptio.

De hoc præcepto, ejuſque obligatione fuſe egi in *Jure Eccl. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 4. *cap.* 3. ibi oſtendi, quod hæc Communio ſive Euchariſtiæ ſuſceptio fieri debeat in Eccleſia Parochiali: quodque tempus Paſchale ad hunc effectum computetur juxta Declerationem Eugenii IV. & receptum Eccleſiæ uſum a Dominica Palmarum uſque ad Dominicam in albis utrimque incluſive.

Oſtendi & ibidem, qui juxta modernam Eccleſiæ Diſciplinam ad hanc annuam ſacram Communionem obligentur, & quis nomine *proprii Sacerdotis* hodie intelligatur, de cujus *Conſilio* a Communione Paſchali poſſit abſtinere: ac denique de pœna non Communicantis, quam Canon his verbis expreſſit: *Alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur & moriens Chriſtiana careat ſepultura.*

Confeſſio non ſemper proprio Paſtori facienda

Porro cum ſubinde cauſa rationabilis occurrere queat, ut quis *proprio* ſuo *Sacerdoti* peccata confiteri non audeat, aut id non conveniat, declarat Concilium, quod *ſi quis* alieno *Sacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet & obtineat a proprio Sacerdote; cum aliter ipſe illum non poſſit abſolvere vel ligare.*

Notat Gabriel Coſſartius in marginali nota ad hunc Canonem, quod pro his verbis: *cum* aliter ipse *illum non poſſit, &c.* in Codice Mazarino legatur: *cum* alter *ipſum non poſſit, &c.* Idem tamen apparet utriuſque Lectionis ſenſus; nimirum quod nullus Sacerdos niſi *proprius* ipſius Pœnitentis poſſit Pœnitentem abſolvere vel ligare defectu nimirum Juriſdictionis in eumdem; niſi a *proprio Sacerdote* eam acceperit delegatam: quam delegaſſe cenſebitur, ſi Pœnitenti veniam annuerit *alieno Sacerdoti* confitendi (*a*).

Sed non ſine ejus licentia.

Hinc habemus, quod juxta ætatis iſtius Diſciplinam, *proprius Sacerdos* ſeu Parochus, potuerit *alieno* Sacerdoti committere adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, uti & aliorum Sacramentorum; nec tunc opus fuerit prævia Epiſcopi approbatione ad audiendas Confeſſiones; ſed Parochum tanquam *Ordinarium* hujus æque ac reliquorum Sacramentorum Miniſtrum potuiſſe, non minus hujus, quam reliquorum Sacramentorum, puta Baptiſmi, Viatici, extremæ Unctionis, vel Matrimonii cuicumque legitime Ordinato Sacerdoti committere adminiſtrationem.

Unde & ſeculo XV. ſcribebat Panormitanus hic *num.* 14. quod Sacerdos nullam habens Juriſdictionem in *actu*, queat eam accipere & abſolvere Pœnitentem, ſi *proprius Sacerdos committeret ipſi quod audiat Confeſſionem ſui Parochiani. Tunc enim* (ait) *non requiritur quod ille habeat executionem: quia tunc cognoſcit ut Delegatus, non ut Ordinarius.*

Sed hæc per Concilium Tridentinum modificationem aliquam acceperunt, uti fuſius deduxi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 6. *cap.* 5. ubi una notavi, quid a Parochis circa hunc Canonis articulum ſit agendum, & quouſque Præceptum confitendi ſemel in anno proprio *Sacerdoti* ſit urgendum.

Dotes boni Confeſſarii.

Monet autem Concilium Lateranenſe ut Sacerdos ſive proprius ſive alienus de licentia *proprii* excipiens Confeſſiones, *ſit diſcretus & cautus, ut more periti medici ſuperfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere diverſis experimentis utendo ad ſalvandum ægrotum.*

Supponit hic Canon Sacerdotem in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, teneri ad inſtar Medici ſpiritualis, vulneribus animæ congruentia remedia applicare; atque originem ac radicem, cæteraſque vulnerum circumſtantias diligenter inquirere & ſollicite ad inſtar prudentis Medici attendere, qualiter poſſit congruentia vulneribus ſanandis cataplaſmata ſpiritualia applicare: uti latius expoſui in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 6. *cap.* 4. una oſtendens, Confeſſarium etiam partes judicis ſuſtinere; ac proinde in eo fortitudinem & integritatem, aliaſque judicis qualitates requiri, ne aliter abſolvat, quem ligare; aut liget, quem abſolvere deberet.

Sigillum Confeſſionis.

Denique mandat Canon, *Caveat omnino* (Sacerdos) *ne verbo aut ſigno, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem; ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque ulla expreſſione perſonæ caute requirat.*

(*a*) Jure permittitur Epiſcopis, aliiſque Superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter ſui Superioris licentiam proviſionem & diſcretum ſibi poſſint eligere Confeſſarium. *De Pœnit. cap. ultimo, de prædilatione, Lib.* 5. *Decret. tit.* 38. *cap.* 16. Hæc licentia merito data eſt, ſcilicet propter animarum periculum naſcens ex Superioris abſentia, ejuſque a ſubdito diſtantia.

De

Digitized by Google

De hoc ſecreto Confeſſionis ſervando, multa tradidere tam Theologi Scholaſtici, quam antiqui Canoniſtæ quorum aliqui rigidiores, aliqui juſto laxiores fuere; adeo ut dicerent, quod Sacerdos ſciens ex ſola Confeſſione impedimentum dirimens, inter perſonas conjungendas, poſſet illud revelare; ſi Epiſcopus excommunicatione ligaret omnes, qui ſcientes hujus matrimonii impedimenta, non enuntiaverint; dicebantque, quod Sacerdos ſic revelando, *non infringit ſigillum Confeſſionis, ſed aperit: eſt enim infringere* (inquiunt) *indebite revelare.* Ita de quibusdam Magiſtris refert Morinus de *adminiſt. Sacram. Pœnit. lib. 2. cap. 16. num.* 8. qui addit, hanc praxim merito fuiſſe reprobatam; " prudenter enim „ (ait) aditus omnes ad ſigilli apertionem tendentes „ Eccleſia ſemper intercluſit, eique praxi lubentius „ favit, quæ certiorem Confeſſioni ſecuritatem præ- „ ſtitit; ita tamen ut uſum cognitionis ſic compa- „ ratæ, cum *intemerato* ſigillo prodeſſe poterat, vel „ confitenti val alteri, & non obeſſe, nunquam im- „ pediret (*a*).

Pœna contra infringentes hoc ſigillum.

Præſens Canon Sacerdotem, qui *peccatum Pœnitentiali judicio ſibi detectum, præſumpſerit revelare, nonſolum a Sacerdotali Officio deponendum* decernit, verum *etiam ad agendam Pœnitentiam in arctum Monaſterium detrudendum* declarat.

CANON XXII.

Ægroti moueudi a Medicis de Confeſſione. Cap. CUM INFIRMITAS 13. X de Pœnit. & Remiſſ.

OBSERVATIO.

Officium Medici Chriſtiani

CAnon 22. in *Cap.* CUM INFIRMITAS 13. X *de Pœnit. & Remiſſ. diſtricte* præcipit *Medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos* ANTE OMNIA *moneant & inducant, ut* MEDICOS *advocent* ANIMARUM: *ut poſtquam fuerit iufirmo de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur, cum cauſa ceſſante ceſſet effectus.*

Præmiſerat enim, corporalem infirmitatem *nonnuuquam ex peccato* provenire, *dicente Domino languido quem ſanaverat: vade & noli amplius peccare, ne deterius aliquid tibi coutingat.* Joan. cap. 5. v. 14.

Ratio Canonis.

Ratio quæ ad hoc decernendum Concilium impulit, ſubjungitur, *quod quidam in ægritudinis lecto jacentes, cum eis a Medicis ſuadetur, ut de animarum ſalute diſponant, iu deſperationis articulum incidunt, unde facilius mortis periculum incurruut.*

Notat hic Panormitanus *num.* 2. quod verba " *moneant & iuducaut*, debeant intelligi cum effectu: „ nam (ait) colligitur per ſequentia, non ſufficit Me- „ dicis modicum monere, niſi effectualiter inducant „ ad vocandum Sacerdotem. „ Et *num.* 1. dixerat: „ Medici vocati ad infirmum debent ante omnia in- „ ducere infirmum ad Confeſſionem. „ Conſonat Concilium Ravennatenſe anni 1311. *Rubrica* 15. " Monemus (ait) omnes Medicos, quod quando vo- „ cati fuerint ad infirmos, non ulterius redire aude- „ ant, nec curare eoſdem, *niſi prius eis conſtiterit*, „ quod ipſi infirmi prædicti *Medicum* advocaverint ani- „ marum, & eis fuerit de animarum ſalute proviſum.

Quid de eadem re Pius V.

Pius V. in ſua Conſtitutione quæ incipit *Super gregem*, eſtque tertia in Bullario Romano, renovans præſens Concilii Lateranenſis Decretum, " in per- „ petuum valitura Conſtitutione ſtatuit & decrevit, „ quod omnes Medici, cum ad infirmos in lecto ja- „ centes vocati fuerint, ipſos *ante omnia* moneant, „ ut idoneo Confeſſori omnia peccata ſua juxta ritum „ S. R. E. confiteantur, neque *tertio die* ulterius eos „ viſitent (niſi longius tempus infirmo Confeſſor ob „ aliquam rationabilem cauſam, ſuper quo ejus con- „ ſcientiam oneramus, conceſſerit) & eis per fi- „ dem Confeſſoris in ſcriptis factam couſtiterit, quod „ infirmi, ut præmittitur, peccata ſua confeſſi fue- „ rint.

Pœnæ contra transgreſſores hujus ſtatuti.

Porro Medicos præſens Canon transgreſſores *tamdiu ab ingreſſu Eccleſiæ* arcendos decernit, *donec pro tranſgreſſione hujuſmodi* ſatisfecerint *competenter.*

Præter hanc pœnam vult Pius V. in citata Conſtitutione, quod ſimiles tranſgreſſores " *perpetuo* ſint *in*- „ *fames*, & gradu Medicinæ, quo inſigniti erant, „ omnino priventur, & a Collegio ſeu Univerſitate „ Medicorum ejiciantur, ac pœnis etiam pecunia- „ riis arbitrio Ordinariorum ubi deliquerint, mul- „ ctentur.

Adhæc pro efficaciore hujus Canonis & Conſtitutionis executione mandat idem Pontifex " ut nul- „ lus poſt hac ubique locorum in Medicina docto- „ retur, aut ei quomodolibet medendi facultas a quo- „ vis Collegio & Univerſitate concedatur, niſi om- „ nia in præſenti noſtra, inquit, Conſtitutione con- „ tenta, medio eorum juramento coram Notario „ publico & teſtibus obſervare in eorum manibus „ vel Ordinarii juraverint, & de hujuſmodi juramen- „ to in Privilegio ſeu licentia medendi ſpecialis men- „ tio fiat. „ Quod ſi Collegia & Univerſitates præ- fatæ " non recepto a promovendis juramento hujus- „ modi, eoſdem ad gradum prædictum promove- „ rint, aut eiſdem medendi licentiam præſtiterint, „ pœnam privationis facultatis alios ulterius docto- „ randi incurrant.

Canonis promulgatio.

Notandum quod Concilium tranſgreſſionem ſuæ Cunſtitutionis tum demum puniendum cenſeat, ſi eam tranſgrediatur, *poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata.*

Hinc communiter concludunt Doctores, Couſtitutiones Eccleſiaſticas, etiam Pontificias, demum obligare, & ſubditos conſtringere, cum fuerint in Provinciis per Prælatos ſecundum ſingularum Provinciarum murem rite publicatæ, & Populo intimatæ.

Denique præſenti Canone, *ſub interminatione Auathematis* pruhibetur, *ne quis Medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur.*

An hæc ſtatuta hodie obligent?

Licet nec hoc præſens Concilii Lateranenſis Decretum, nec dicta Conſtitutio Pii V. hiſce in partibus ſciantur publicata, neque hactenus recepta, merito equidem ſervanda ſunt a Medicis, in quantum per ea ſpirituali infirmorum ſaluti conſulitur, & media ſuggeruntur, quibus fiat ut infirmis opportune provideatur de iis quæ ad ſalutem conſequendam ſunt neceſſaria, & merito Prælati & Paſtores eatenus eorum obſervantiam Medicis perſuaderent, quatenus ſcilicet ſedulo attendant ut *tempeſtive* ægris neceſſaria ad ſalutem impendantur, qui præcipuus eſt hujus Canonis ſcopus.

CANON LXII.

De Sacris Reliquiis & Quæſtoribus eleemoſinarum. Cap. CUM EX EO 2. X & venerat. SS.

OBSERVATIO.

Abuſus vendendi SS. Reliquias.

CAnon 62. duo diverſa puncta coutinet, quorum primum ſpectat venerationem Reliquiarum, extatque in *Cap.* CUM EX EO 2. X *De Reliquiis & venerat. ſanct.*

Declarat in hac parte Canon, *ex eo quod quidam* Sancto-

(*a*) Sententia quæ decerneretur adverſus Confeſſarium, qui ſecretum Confeſſionis nollet detegere, nullius eſſet momenti. Id conſtat Jure Canunico. *De exceſſibus Prælatorum, cap. Dilectus juncta Rubr. Lib. 5. tit. 31. cap. 13.*

Sanctorum reliquias exponunt venales, & eas paſſim oſtendunt, Chriſtianæ Religioni detractum eſſe ſæpiùs.

Contra hunc abuſum hac parte ſtatuitur, *ut antiquæ reliquiæ amodo extra capſam nullatenus oſtendantur, nec exponantur venales.*

Capſa hic pro *Repoſitorio* ſumitur, in quo Reliquiæ honorifice ſervantur, & incluſæ populi venerationi exponuntur.

Venalitas Reliquiarum quæſtui ſubſerviens, vetus eſt in Eccleſia malum.

Impoſturæ circa hoc.

De quibuſdam falſis Monachis, quos Circumcelliones vocat S. Iſidorus Hiſpalenſis, ſcribit ipſe: *Alii membra Martyrum* (ſi tamen membra Martyrum ſunt) *venditant.* Lib. 2. de Eccleſ. Off. cap. 15.

Eamdem execrabilem nundinationem hiſce falſis Monachis attribuit S. Auguſtinus Libro *de opere Monachorum cap.* 28. & in Codice Juſtinianæo *lib.* 3. *de SS. Eccleſ.* contra hunc abuſum Decretum legitur: *Nemo Martyres diſtrahat; nemo mercetur.*

Rodulphus Glaber *lib.* 4. *Hiſt. cap.* 3. narrat de quodam ſui temporis balatrone circumforaneo, quod oſſibus mortuorum, quæ e Sepulchris eruebat, varia Sanctorum nomina imponens ſuperſtitioſos ac ſimplices homines *paſſim* deciperet, emunctis eorum marſupiis.

Scribit quoque S. Gregorius *lib.* 3. *Epiſt.* 30. quod quidam Monachi Græci deprehenſi ſint, qui mortuorum corpora in campo jacentia effoderent, atque eorum oſſa reconderent, ſervantes ſibi dum recederent. Qui diligenter diſcuſſi cur id facerent, confeſſi ſunt, quod illa oſſa ad Græciam eſſent tanquam Sanctorum Reliquias portaturi.

Cautiones contra hos abuſus.

Ut his abuſibus occurreretur, jam pridem ſæpius cautum fuit, ne oſſa mortuorum pro Reliquiis Sanctorum venerationi exponerentur, niſi diligenti prævio examine, tanquam ſinceræ Reliquiæ eſſent probatæ; & præſenti Canone ſtatuitur *ut inventas de* NOVO *nemo publice venerari præſumat, niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ.*

Quid Reliquiæ de novo inventæ?

Quid hic per *inventas* DE NOVO Reliquias intelligatur, non convenit inter Doctores.

Sunt qui intelligunt generaliter Reliquias etiam *antiquorum Sanctorum*, quæ hactenus duntaxat latuerunt.

Sane ſi de his intelligatur præſens Canon, certum eſt quod hic Pontifici aliquid privative reſervetur, quod hactenus Epiſcopis competierat.

Auctoritas Epiſcoporum quoad hoc.

Præterea, ſi de his Reliquiis Canon loquatur, certum eſt quod Synodus Tridentina auctoritatem ſimiles Reliquias approbandi Epiſcopis reſtituerit per Decretum de *veneratione*, & *Reliquiis Sanctorum*, ubi decernitur, "nec *novas* Reliquias recipiendas,
„ niſi *recognoſcente & approbante Epiſcopo*, qui ſi-
„ mul atque de iis aliquid compertum habuerit, ad-
„ hibitis in Conſilium Theologis & aliis piis viris,
„ ea faciat, quæ veritati & pietati conſentanea judi-
„ caverit.

Evidens eſt hic ſupponi, Epiſcopo eſſe auctoritatem, *novas* Reliquias recognoſcendi & approbandi ad effectum publicæ venerationis, unde & Barboſa de Officio Epiſcopi *allegatione* 96. *n.* 1. monet, huic textui eſſe derogatum per Concilium Tridentium.

Alii per *inventas de* NOVO Reliquias alicujus intelligunt, qui hactenus inter Sanctos *non fuit relatus*, aut receptus.

Prærogativa Romani Pontificis.

Si de ſimilibus Reliquiis de *novo* inventis Canon intelligatur, nihil hic Pontifici de novo reſervari dicendum eſt. Conſtat enim a tempore Alexandri III. relationem in Catalogum Sanctorum cœpiſſe Pontifici reſervari; uti expoſui in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 22. *cap.* 10. alias *in Supplemento ad partem* 1. *Juris Eccleſ. tit.* 22. *cap.* 7.

Neque Synodus Tridentina huic Canoni juxta hunc ſenſum intellecto ullatenus derogavit: ſed ſicuti relatio *publica* alicujus in Catalogum Sanctorum manet reſervata Sedi Apoſtolicæ; ita & approbatio ſimilium Reliquiarum: cum oſſa alicujus defuncti *publicæ* venerationi tanquam *ſacræ* Reliquiæ exponi nequeant, niſi is prius declaratus ſit *Sanctus*, cujus oſſibus tanquam ſacris Reliquiis honor ille *publice* exhibeatur.

Pia ſollicitudo in cultu Reliquiarum.

Cæterum quod ſpectat ad Reliquiarum recognitionem & approbationem curamque circa Religioſum earum cultum, illud ſemper fixum manet, quod ſollicite ſinceritas ac veritas Reliquiarum examinanda & inquirenda ſit: ut quantum poſſibile eſt, præcaveatur, ne falſæ pro veris paſſim ſubrepant; earumque inde Religioſa veneratio in contemptum veniat.

Ad hæc ſtudioſe cavendum, ut ab earum cultu omnis ſuperſtitio & irreligioſa veneratio, ac præcipue omnis *turpis quæſtus* & mercimonia longe abſit.

Duplex venalitas Reliquiarum.

Et quamvis hodie non videamus ſacras Reliquias publice *venales* circumferri, quin tamen non raro in earum cultu turpis quædam mercimonia ſe immiſceat, non dubium.

Recte enim notat hic Panormitanus, duplicem venalitatem circa Sanctorum Reliquias eſſe prohibitam. Prima eſt, cum vere venduntur, accepto pretio. Secunda " cum exponuntur *cauſa quæſtus*, ut habean-
„ tur *largiores oblationes*. Hæc enim eſt quædam *lar-*
„ *ga venditio.*

Itaque merito ſtatuit præſens Canon, ut *Prælati non permittant eos, qui ad eorum Eccleſias cauſa venerationis accedunt variis*, (C. vanis) *figmentis, aut falſis documentis decipi, ſicut in plerisque locis occaſione quæſtus fieri conſuevit.*

Si ſollicite & attente, ut oportet, circa hæc invigilarent Epiſcopi & Paſtores, plurimis figmentis & falſitatibus communem Populum, idque plerumque ad turpem quæſtum, etiamnum hodie decipi probe intelligerent.

Cautio circa quæſtores.

Altera Canonis parte, de qua in *cap.* CUM EX EO 14. *de Pœnit. & remiſſ.* prohibetur, admitti *eleemoſynarum Quæſtores, niſi Apoſtolicas vel Diœceſani Epiſcopi Litteras veras exhibeant. Et tunc, præter id quod in Litteris continebitur, nihil Populo proponere permittantur* (a).

Ut ergo ſimiles homines, ad quæſtum compoſiti, contentum Litterarum non excedant, forma Litterarum, *quam communiter talibus Apoſtolica Sedes indulget*, hic ſubjungitur.

Inprimis Litteræ hæ continent plures textus ſanctæ Scripturæ, quibus eleemoſynarum & in pauperes liberalitas commendatur, & earum fructus extollitur.

Deinde concludit: *Cum igitur ad ſuſtentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium Hoſpitale* (idem erat de aliis piis locis) *propriæ non ſuppetant facultates: Univerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, atque in* REMISSIONEM *vobis injungimus* PECCATORUM, *quatenus de bonis vobis a Deo collatis, pias eleemoſynas, & grata eis charitatis ſubſidia erogetis: ut per ſubventionem veſtram ipſorum inopiæ conſulatur, & vos per hæc bona, & alia quæ, Domino inſpirante, feceritis, ad æterna poſſitis gaudia pervenire.*

Monet dein, ut *qui ad quærendas eleemoſynas deſtinantur, modeſti ſint & diſcreti, nec in tabernis aut in aliis locis incongruis hoſpitentur: nec inutiles faciant*

aut

(a) Curia Præſidialis quæ Andegavi ſedet, contendit a nemine ſtipem alicujus momenti in territorio ſuæ Juriſdictionis poſſe ſine ſua Licentia corrogari; id tamen negavit D.D. Michael Poncet ejuſdem Urbis Epiſcopus. In Galliis Regis eſt decernere an Judicis Laici Litteræ in hac circumſtantia ſint abſolute neceſſariæ.

Digitized by Google

aut ſumptuoſas expenſas, caventes omnino ne falſæ Religionis habitum geſtent.

Quæſtores aboliti a Concilio Trid.

De his Quæſtoribus & eorum exceſſibus, ac tandem eorum totali per Synodum Trid. abolitione latius egimus in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 7. *cap.* 4. alias *cap.* 3.

Utinam hi qui hodie ad quærendas eleemoſynas vel in ſuſtentationem fratrum, aut in uſum Monaſteriorum aut Hoſpitalium mittuntur, ſicut nomen *Quæſtorum* evitant, ita quoque ſollicite evitarent abuſus & exceſſus, quos Concilia & Pontifices in Quæſtoribus damnarunt, quique eorum abolitioni occaſionem præbuerunt.

Moderatio in conferendis Indulgentiis.

Porro Quæſtores ut largiores ſibi eleemoſynas conquirerent, conabantur etiam largioribus indulgentiis Populum ad eas allicere, eumque in finem profuſiores ab Epiſcopis Indulgentias exturquebant, quibus facilius, quam oportebat, cedentes Epiſcopi, revera *indiſcretas & ſuperfluas Indulgentias* promittere non verebantur, per quas & *claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur*, inquit Canon.

Servanda ab Epiſcopis.

Hinc decernit præſens Canon, *ut cum dedicatur Baſilica, non extendatur Indulgentia ultra annum, ſive ab uno ſolo, ſive a pluribus Epiſcopis dedicetur, ac deinde in anniverſario dedicationis tempore, 40. dies de injunctis Pœnitentiis indulta remiſſio non excedat.*

Præcipit denique, *hunc quoque* (40.) *dierum numerum indulgentiarum Litteris moderari; quæ pro quibuslibet caſibus aliquoties conceduntur.*

Exemplo ſummi Pontificis.

Ne autem Epiſcopi de hac poteſtatis ſuæ reſtrictione querantur; eos ad moderationem exemplo Romanorum Pontificum excitat, dicens: *Cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare.*

Neqoaquam obſcurum eſt Concilium ſupponere, quod R. Pontifex moderationem Epiſcopis hic præſcriptam, etiam obſervet. Et revera Romanos Pontifices jam pridem admodum moderatos fuiſſe in largiendis Indulgentiis oſtendi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 7. *cap.* 3. alias *cap.* 2.

Et ſane fruſtra moderamen hoc Epiſcopis præſcriptum erit, niſi R. Pontifex cum *moderatione magna* Indulgentias largiatur. Nec enim minus per indiſcretas & ſuperfluas Indulgentias a R. Pontifice datas *claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur* (ut loquitur Canon) quam ſi ſimilis ab Epiſcopis committeretur exceſſus.

CANON L.

De impedimento Matrimonii ex affinitate & conſanguinitate. Cap. NON DEBET. 8. X. de Conſanguin. & Affin.

OBSERVATIO.

CAnon L. in *cap.* NON DEBET. 8. X. *de Conſanguinit. & Affinit.* reſtringit impedimentum Matrimonii ex affinitate & cognatione reſultans.

Reſtrictio impedimenti affinitatis.

Et quidem cum olim eſſent tria genera affinitatis, quæ Matrimonium inter conjunctos aliquo illorum affinitatis genere dirimebant, præſenti Canone ſecundum & tertium quoad effectum impediendi aut dirimendi Matrimonium abrogatur; atque ita vigore hujus Conſtitutionis ſola affinitas primi generis impedimentum Matrimonii parit. De his affinitatis tribus generibus, & duorum abrogatione egi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 13. *cap.* 6. alias *cap.* 5.

Item Conſanguinitatis.

Inſuper cum olim impedimentum *Conſanguinitatis carnalis* extenderetur ad ſeptimum gradum, etiam in linea *collaterali*, hoc Canone reſtringitur ad impedimentum tam conſanguinitatis, quam affinitatis primi generis ad *quartum* gradum, nimirum in linea *collaterali*: *quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt abſque gravi diſpendio hujuſmodi prohibitio generaliter obſervari.*

Verum quidem eſt, primitus gradus conſanguinitatis in linea collaterali computatos fuiſſe, etiam in hac impedimentorum materia, juxta computationem *civilem*; uti recte notavit Cujacius.

At & illud verum eſt, ſeculo XI. invaluiſſe computationem *Canonicam*; atque tum prohibitionem Matrimonii retentam eſſe uſque ad *ſeptimum* gradum, etiam juxta computationem *Canonicam*; licet forſan antea non eſſet uſque ad *ſeptimum* gradum, niſi attenta computatione *civili*.

Cujacii lapſus.

Hinc fallitur Cujacius, dum putat, hoc Canone, impedimentum conſanguinitatis revera non eſſe reſtrictum, dum ad *quartum* gradum, attenta computatione *Canonica*, eſt reductum, non advertens, quod impedimentum hoc ante tempora hujus Concilii ad *ſeptimum* gradum, etiam juxta computationem *Canonicam* eſſet extenſum: tametſi fortaſſis ex ignorantia aliquorum, qui ad hanc varietatem computandi non adverterant, id ſenſim inductum eſſe potuerit.

De hac computatione & extenſione impedimenti, plura dixi in *Jure Eccl.* citato *cap.* 6. alias *cap.* 5.

CANON LI.

De Clandeſtino Matrimonio. Cap. CUM INHIBITIO. 3. X. de Clandeſt. Deſponſat.

OBSERVATIO.

CAnon 51. in *cap.* CUM INHIBITIO. 3. X. *de Clandeſt. Deſponſat.* agit contra Matrimonia clandeſtina.

Ratio Canonis.

Cum Canone præcedenti *inhibitio copulæ* ſive contractus Matrimonialis *ſit in ultimis tribus gradibus revocata, eam in aliis* voluit concilium *diſtricte ſervari.*

Ne ergo contrahentes circa ſimile impedimentum ignorantiam prætexere queant, utque impedimentum facilius innoteſcat, *Prædeceſſorum noſtrorum* (ait) *veſtigiis inhærentes clandeſtina conjugia penitus inhibemus.*

Hic obiter notandum, hanc non eſſe ſolitam loquelam Concilii, ſed Pontificis: ut vel hinc rurſus pateſcat ejuſmodi Canones Pontifici potius quam Concilio adſcribendos eſſe.

Bannorum proclamatio.

Primo itaque ſtatuit, *ut cum Matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per Presbyteros publice proponantur, competenti termino præfinito, ut intra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat.*

Dicit autem, ſe id ſtatuere, *ſpecialem quorumdam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando.*

Eam fuiſſe conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ ante celebratum hoc Concilium ſat conſtat ex *cap.* CUM IN TUA 27. X. *de Sponſal.* ſi legatur prout extat in antiqua Decretalium Collectione, ubi leguntur hæc verba a Raymundo omiſſa: *ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ.*

Similis conſuetudinis in Eccleſia Papienſi vigentis mentio etiam occurrit in Reſcripto Alexandri III. in *cap.* 4. *Qui Matrimonium accuſare poſſint*, in prima Decretalium Collectione.

Presbyteris inquirendum de impedimentis.

Addit inſuper præſens Canon, quod hæ proclamationes nequaquam abſolvant Presbyteros ab obligatione *inquirendi*, num inter contrahere volentes impedimentum non ſit. *Et ipſi Presbyteri* (ait) *nihilominus inveſtigent, utrum aliquod impedimentum obſiſtat.*

Et

Et ſi *apparuerit*, vel *probabilis conjectura contra copulam contrahendam*, puta ob impedimentum probabiliter intercedens, vult, ut *contractus interdicatur expreſſe, donec quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documentis.*

Quod ſi omiſſis hiſce denuntiationibus contraxerint Matrimonium cum impedimento dirimente, proles ex tali Matrimonio *prorſus illegitima* cenſebitur; licet revera impedimentum contrahentes ignoraſſent: *cum taliter contrahendo non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur:* negligendo ſcilicet media, ab Eccleſia ordinata, hujuſmodi impedimenta detegendi & in eorum notitiam deveniendi.

Et ne per Sacerdotum negligentiam, aut ignorantiam, hoc Decretum careat ſperato effectu, ſtatuit, ut *ſi Parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam Regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab Officio ſuſpendatur, gravius puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit.*

Pœna in clandeſtine contrahentes.

Denique *his, qui* clandeſtine ſive contra formam hic præſcriptam, *præſumpſerint etiam in gradu conceſſo copulari, condigna Pœnitentia injungatur.*

Sicuti autem deſiderat Concilium, ut media opportuna impendantur, ne Matrimonium cum impedimento aliquo contrahatur, ita etiam averſatur eum, qui *ad impediendam legitimam copulam malitioſe impedimentum objecerit; is Canonicam (ait) non effugiet ultionem.*

Hæc Conſtitutio renovata & extenſa eſt in Concilio Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de Reformat. Matrimonii:* de qua plura annotavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 13. *cap.* 4. & 6. alias *cap.* 3. & 5.

OBSERVATIONES.

IN CANONES XIII. LXIV. LXV. LXVI. XII. SPECTANTES AD REGULARES ET LOCA RELIGIOSA: ITEM SIMONIAM.

Canon XIII.

De non multiplicandis Ordinibus Religioſis. Cap. Ne nimia 9. ✠ de Religioſis domibus.

Observatio.

Canon 13. in *cap.* ne nimia 9. ✠ *de Religioſis domibus*, occurrit nimiæ Religionum diverſitati, quæ ea ætate ita invaleſcebat, ut ſibi mutuo ac populo eſſent graves; uti ſcribit ejuſdem temporis Hiſtoricus Matthæus Pariſienſis ad annum 1258. “ Tot „ autem Ordines (ait) exorti ſunt, quod hi hos & „ e converſo ſupplantant, nec ſufficit, ut conſuevit „ Populus, eos Plebeiis eleemoſynis ſuſtentare. „

Ne novi Ordines Religioſi inſtituantur.

Huic incommodo occurrens præſens Canon, *firmiter* prohibet, *ne quis de cætero novam Religionem inveniat: ſed quicumque ad Religionem converti voluerit unam, de approbatis aſſumat.* Rationem hanc præmittit: *Ne nimia Religionum diverſitas gravem in Eccleſiam Dei confuſionem inducat.*

Verum hominum ad novitates pruritus, præſertim cum hæ pallio Religionis, & majoris ſubinde perfectionis pallientur, hoc Decreto cohiberi non potuit; ut opus fuerit idcirco novo Decreto quod eſt Canon 23. in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. relatus in *cap. unico de Religioſis Domib. in VI.* in cujus Observatione una præſentem Conſtitutionem latius exponemus.

Canon LXIV.

De Simonia Monialium. Cap. quoniam 40. ✠ de Simonia.

Observatio.

Canon 64. in *Cap.* quoniam 40. ✠ *de Simonia*, agit de Simonia, quæ a Monialibus in receptione ſive admiſſione ad Religionem committebatur.

Simonia quam frequens inter Moniales.

Hic Canon narrat, quod tempore hujus Concilii, *Simoniaca labes adeo pleraſque Moniales* infeciſſet, *ut vix aliquas ſine pretio reciperent in ſorores.*

Ulterius ex hoc Canone habemus, quod & tum temporis, vellent Moniales paupertatis *prætextu hujuſmodi vitium palliare.*

Hunc autem prætextum ſeu titulum tanquam inſufficientem ad abſtergendam Simoniacam labem rejiciens Canon, *ne id de cætero fiat*, *penitus* prohibet.

Pœnæ in Simoniacas.

Ut autem ab hoc vitio Moniales efficaciter retrahantur, ſtatuitur, *ut quæcumque de cætero talem commiſerint pravitatem tam recipientes, quam recepta, ſive ſit ſubdita ſive Prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo Monaſterio expellatur, in locum arctioris Regulæ ad agendum perpetuam Pœnitentiam retrudenda*

Ex gravitate pœnæ, ſtatui poteſt de gravitate & pernicie culpæ.

Hoc utinam expenderent hodiernæ illæ Moniales, earumque Directores, qui damnato per hunc Canonem paupertatis prætextu, nullam pene ſine pretio recipiunt in ſorores: imo quaſi de re plane profana ſuper pretio ſeu dote recipiendæ in ſororem mercantur.

Pœnam hanc ſtatuiſſe apparet Concilium conformiter ad *Canonem 7. Cauſ.* 1. *q.* 1. ubi decernitur ut qui Sacerdotii honorem munerum datione fuerat lucratus, & ſuſcepto honoris gradu privetur, & *in Monaſterio ſub perpetua Pœnitentia retrudatur.*

Sed ne Moniales ante editum hoc Decretum taliter receptæ, ſe crederent a Simoniaca labe, omnique pœna immunes; de his ita providendum duxit, ut *remotæ de Monaſteriis quæ perperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis ejuſdem Ordinis collocentur.*

Addit autem Canon, *quod ſi forte propter nimiam multitudinem alibi nequiverint commode collocari, ne damnabiliter in ſeculo evagentur, recipiantur in eiſdem Monaſteriis diſpenſative de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis.*

Evidens eſt, hic ſupponi Moniales, quæ *pretio* fuerant in ſorores receptæ fuiſſe Simoniaca labe infectas, prævie ante hoc Decretum, quod & hic notat Panormitanus, monens hanc Conſtitutionem poſſe dici *novam* reſpectu *pœnæ*, de *novo* adjectæ, extendendæ ad præterita: “ Nam licet ad Concilium (inquit) hæc Simonia committeretur in hujuſmodi receptione, tamen iſta pœna non erat ſic ſtatuta; unde aliter puniuntur receptæ ante hanc Conſtitutionem, aliter recipiendæ.

Hic inſuper nota, Concilium nequaquam crediidiſſe, labem Simoniacam ob *multitudinem* eadem infectarum

ctarum purgari; nec receptionem cum pretio propterea ab ea labe fore purgatam.

Idem ſtatuitur erga Monachos.

Et ne putaretur, Monachos vel alios Regulares ſimili modo in fratres receptos, a labe hac eſſe immunes, aut e pœna liberos, expreſſe monet Canon, *hoc etiam circa Monachos, vel alios Regulares obſervandum.*

Canon hic frequenter promulgandus.

Denique ut oſtendatur, quanti momenti ſit exacta hujus Decreti executio; quantumque detrimenti Religionibus inferat Simoniaca hæc receptio, dum quantitas pretii ſeu dotis attenditur in recipiendis magis, quam animi dotes, & ad Religionem vera vocatio; ſtatuitur, ut *Diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas Diœceſes publicari.* Rationem præmittit: *Ne per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare.*

Si huic Decreto ſatisfacerent Epiſcopi, hocque Decretum etiam Monialibus idiomate vulgari ſingulis annis proponerent; ejuſque memoriam renovarent, non dubium, quin in multis Monaſteriis huic peſtifero malo occurreretur; nec tam facile ac ſecure (ut hodie contingit) ſimiles receptiones prætextu *paupertatis* contingerent.

Plura vide de hac materia in Diſſertatione noſtra de Simonia circa ingreſſum Religionis, ac ſignanter *parte* 1. *tit.* 26. *cap.* 2. ubi de hoc Canone agitur. Extat illa Diſſertatio *tom.* 2. hujus editionis.

Canon LXV.

De quadam Epiſcoporum Simonia. Cap. Audivimus 41. ☩ de Simonia.

Observatio.

Canon 65. in *cap.* audivimus 41. ☩ *de Simonia*, agit contra injuſtas & de Simonia ſuſpectas exactiones quorumdam Epiſcoporum.

Quorumdam Epiſcoporum Simoniaca extorſio.

Quidam enim Epiſcopi, *decedentibus Eccleſiarum Rectoribus, ipſas interdicto* ſubjiciebant; *nec panebantur, alios in eiſdem inſtitui donec ipſis* certa summa pecuniæ perſolveretur.

Pro faciliore hujus Canonis intellectu notandum, circa ſeculum XI vel XII. invaluiſſe abuſum, quod Epiſcopi Monachis Eccleſias Monaſteriis incorporatas vix poſſidere permitterent, niſi hac adjecta conditione, ut quoties *Vicarii perpetui*, quos *perſonas* vocabant, mutarentur, *certa pecunia* ipſis ſolveretur; hocque genus Penſionis, *redemptio altarium* vocabatur.

Hujus Penſionis ſub nomine *redemptionis altarium* fit mentio & ea reprobatur in *Can.* 4. *Cauſ.* 1. *q.* 3. & late exponitur a Petro De Marca in notis ad Concilium Claromontanum, quæ inſertæ ſunt apud Labbe *tomo* 10. *Concil. general. Col.* 597. & latius expoſui in Diſſertatione Canonica *de priſtinis altarium & Eccleſiarum incorporationibus.* Ea Diſſertatio extat *tom.* 2. hujus editionis.

Ex hoc inſuper Canone habemus, quod Epiſcopi pro ſolutione hujus pecuniæ conſequenda etiam interdicto Eccleſias ſubjicerent.

Etiam erga Monachos.

Præterea, cum miles aut Clericus domum Religionis ingrediebatur, *vel apud Religioſos ſepulturam* elegerat, *etiamſi nihil loco Religioſo* reliquiſſet, *difficultates* ingerebant Epiſcopi & *malitias, donec aliquid muneris manus* contingeret *eorum.*

Quod ſpeciatim a Clerico & a milite ſeu equite nobili (vulgo *Chevalier*) Religionem ingrediente muneris aliquid exigeretur, quidni forſan occaſionem inde accepit, quia jam pridem a S. Gregorio ſcriptum eſſet, nullum militem ad Monaſterium eſſe admittendum, niſi prius probata ejus vita fuiſſet ab Epiſcopo, uti refertur in *Can.* 1. *Diſt.* 53. de Clerico vero Decretum reperiretur, quod Epiſcopo deberentur bona Clerici, intuitu Eccleſiæ acquiſita: quæ Epiſcopi ab ingrediente Monaſterium redimi aliquo dato volebant.

Similis extorſio quorumdam Capellanorum.

Non abſimilis abuſus damnatur ab Honorio III. in *cap.* 2. *de Regularibus*, in quinta Decretalium apud Cironium. In quibuſdam enim partibus inoleverat, „ quod, cum aliqui Ordinem Ciſtercienſem vellent „ cauſa Religionis ingredi, ut ibi Domino famulen„ tur, Capellani (ſeu Rectores) eorum, donec ab „ eis prius quæ *mortuaria* nuncupantur, extorqueant, „ prout a Parochianis ſuis decedentibus conſueverunt „ accipere, illis temere ſe opponunt.

Hunc morem vocat Pontifex *conſuetudinem deteſtabilem*, & ut *abuſum corruptelæ* aboleri vult.

Quo colore obducta.

Nitebatur autem potiſſimum hæc Rectorum ſeu Capellanorum exactio hoc fundamento, quod Religionem ingredientes *mortui mundo* ſint, & Monachiſmus morti comparetur. Elegans in hanc rem eſt dialogus apud Palladium in Lauſiaca *ſect.* 85. de quadam incluſa, quæ interrogata: *Vivisne an es mortua?* reſpondit: *Credo in Deum me eſſe mortuam ſeculo.*

Hinc & hodie “ etiam in quibuſdam Monaſteriis „ (uti ad citatam Honorii Decretalem obſervat Ci„ ronius) is qui Profeſſionem facit, ſuper pallium „ *mortuaris* pronus in faciem ſuam; & humi proſtra„ tus extenditur, interea dum Pſalmus *de profundis* „ & orationes dicuntur, & campanæ pulſantur.

Quin hæ & ſimiles exactiones, ut minus de Simonia ſint ſuſpectæ, & ſpeciem mali præ ſe ferant, dubitari nequit: quapropter, *cum non ſolum a malo, ſed ab omni ſpecie mali ſit ſecundum Apoſtolum abſtinendum*, ait præſens Canon, *exactiones hujuſmodi penitus inhibemus.*

Reſtitutio duplicata.

Utque efficacior ſit Decreti executio, addit quod ejus *tranſgreſſor ....exacta duplicata* reſtituere debeat, in utilitatem locorum, in quorum fuerint ſoluta diſpendium, fideliter convertenda.

Obſervant communiter Commentatores, ſpeciale eſſe, quod tranſgreſſor in hoc caſu *duplum* ejus quod accepit, debeat reſtituere; cum alias pretium Simoniace acceptum duntaxat reſtituendum ſit: notatque hic Panormitanus, “ nec in aliquo alio jure hujus ti„ tuli (*de Simonia*) caveri de hac duplicatione. „ Rationem ſpecialitatis ſubjungit Panormitanus: dicens quod “ hic textus procedat in exacta per *Superiorem*, „ quaſi per *extorſionem* & quandam *concuſſionem*; „ nam ratione Superioritatis, iſti Epiſcopi ingere„ bant difficultates, & ſic potius violenter, & per „ impreſſionem conſequebantur hanc pecuniam, „ quam ex ſpontanea voluntate dantis: atque ob id „ Superiorum & Epiſcoporum gravius merito repu„ tabatur delictum, & graviori pœna caſtigandum.

Canon LXVI.

De Simonia in adminiſtratione Sacramentorum. Cap. ad Apostolicam 42. ☩ de Simonia.

Observatio.

Simonia Clericorum.

Canon 66. in *cap.* ad Apostolicam 42. ☩ *de Simonia*, in Priore ſua parte exponit Clericorum cupiditatem, ex ſacris functionibus quæſtum aucupantium, puta, qui *pro exequiis mortuorum & benedictionibus nubentium & ſimilibus pecuniam exigunt & extorquent: & ſi forte eorum cupiditati non fuerit ſatisfactum, impedimenta ficititia fraudulenter opponunt.*

Eadem pene verba leguntur apud Innocentium III. *Lib.* 1. *Epiſt.* 22. cujus fragmentum habetur in *cap.* 29. ☩ *de Simonia.*

Avaritia Laicorum.

In ſecunda Canonis parte exponitur quorumdam Laicorum avaritia, qui *laudabilem conſuetudinem erga*

Sanctam

Sanctam Eccleſiam pia devotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere ſub prætextu Canonicæ pietatis.

Utrique exceſſui modum ponit Canon; atque inprimis in prædictis functionibus *pravas exactiones fieri* prohibet.

Adverſus autem Laïcorum avaritiam, *pias conſuetudines* præcipit *obſervari*.

Denique generaliter ſtatuit, *ut* libere *conferantur Eccleſiaſtica Sacramenta, ſed per Epiſcopum loci, veritate cognita compeſcantur, qui malitioſe nituntur laudabilem conſuetudinem immutare.*

Ab utraque cavendum. Ex toto contextu manifeſtum eſt mentem Canonis eſſe, ut Sacræ illæ functiones *gratis ac libere* ſine ulla *exactione* rei temporalis adminiſtrentur: idque etiam ubi *conſuetudo* ſubeſt aliquid dandi; uti hic recte advertit Panormitanus, qui & hinc infert, quod *aliqua cautio prius exigi non poſſit*: quod & aliquando S. Carolus ſtatuit.

Præterea nequaquam obſcurum eſt per *laudabilem conſuetudinem pia fidelium devotione introductam* intelligi *laudabilem conſuetudinem introductam* ex pia & *voluntaria* fidelium oblatione in adminiſtratione vel poſt adminiſtrationem Sacrorum fieri conſueta. Unde & hic monent Canoniſtæ conſuetudinem innixam *exactioni* aut *compulſioni* Clericorum non poſſe dici *laudabilem* ad ſenſum Canonis, utpote fundatam ſuper Simoniacis *exactionibus*.

Quomodo Clericis? Quin & præſuppoſita *laudabili conſuetudine*, ſi Laïci *nihil* dare velint, nihilominus debent *libere* Sacramenta conferri, ne videantur alias vendi; uti reflectit Panormitanus, & ipſe contextus innuit.

Vult enim Canon abſolute & indiſtincte Sacra illa *libere* conferri.

Quomodo Laïcis? At ſi ſit *laudabilis* conſuetudo aliquid dandi, vult tunc Canon, ut adminiſtratione Sacramentorum *libere* facta, per *Epiſcopum loci veritate cognita compeſcantur, qui malitioſe* nituntur *laudabilem conſuetudinem immutare*.

Quæ hic cura ſpectet ad Epiſcopum? Hic notandum, quod nequaquam Parochis aliiſve Sacrorum illorum immediatis & ordinariis miniſtris, (in quorum emolumentum oblationes hæ cedere ſolent) conſuetudinis illius cuſtodia committatur, ſed *Epiſcopo loci*; ut hoc pacto qui ipſa Sacramenta adminiſtrant, ab omni ſpecie Simoniæ aut turpis quæſtûs appareant alieni.

Vult autem Canon, ut Epiſcopus loci, *veritate cognita*, id eſt, utrum conſuetudo legitime ac laudabiliter ſit introducta, invigilet, ne quis Laïcorum eam *malitioſe* nitatur *immutare*.

Monet Panormitanus, “ eſſe unum caſum ſingularem, in quo Epiſcopus habet Juriſdictionem in Laïcos, ut ſcilicet compellat ad obſervandum laudabilem conſuetudinem erga Eccleſiam introductam.

Quid hac in re Belgii praxis habeat, notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 1. *cap.* 4. alias *cap.* 3.

Canon XII.

De Regularium Capitulis & Viſitatione. Cap. In singulis 7. ꝫ de ſtatu Monach.

Obſervatio.

Capitula ſingulis trienniis habenda. Canon 12. in *cap.* In singulis 7. ꝫ *de ſtatu Monach.* verſatur circa reformationem Regularium, ac ſtatuit inprimis, ut *in ſingulis Regnis ſive Provinciis fiat de triennio in triennium ſalvo Jure Diœceſanorum Pontificum, commune Capitulum Abbatum atque Priorum Abbates proprios non habentium, qui non conſueverunt tale Capitulum celebrare, ad quod univerſi conveniant præpeditionem Canonicam non habentes, apud unum de Monaſteriis ad hoc aptum.*

Notandum, quod in materia monaſtica *Capitulum* jam pridem ſoleret accipi pro loco, ad quem Monachi ſimul convenire conſueverunt poſt recitatam aut decantatam *Primam*, quia ibi recitabatur *Capitulum* ex Regula. Hujus veſtigium eſt *brevis lectio*, quæ hodie recitatur ſub finem *Primæ*, diciturque fieri ad *abſolutionem Capituli*. Capitula Regularium unde ſic dicta?

Unde in antiquitatibus Fuldenſibus *lib.* 3. *cap.* 12. commemoratur quod cum mane, Fratres in unum convenirent, *Capitulum de* Regula legeretur. Plura de hoc Capitulo notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 32. *cap.* 3.

Cum autem in eodem loco & eodem tempore tractaretur de reformatione & Correctione Diſciplinæ Regularis (ut loco citato obſervavi) hinc ipſa Monachorum Comitia, Conventus ſeu Synodi, vocari cœperunt *Capitula* generalia vel Provincialia, prout ad illa, vel totius Ordinis Superiores, vel unius duntaxat Provinciæ conveniunt. Capitula generalia & Provincialia.

Hæc Capitulorum diſtinctio præcipue in Ordinibus Mendicantium conſpicitur & uſitata eſt. In his enim ſtatuto tempore habentur Capitula *Provincialia & generalia*: quorum priora, ſcilicet *Provincialia* in aliis antiquis Monachorum & Canonicorum Ordinibus nota vix ſunt: nec hi per Provincias diſcreti eſſe ſolent: quare nec in his noti ſunt Priores *Provinciales*.

Priores qui hic ad Capitula accedere jubentur, ſunt illi qui Monaſteriorum, quibus præſunt, ſunt *Capita*, nullum immediatum Superiorem ejuſdem Monaſterii agnoſcentes: dicunturque Priores *Conventuales*, ad diſtinctionem Priorum *Clauſtralium*, qui Abbatem Monaſterii pro ſuo immediato Superiore agnoſcunt; de qua diſtinctione egi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 31. *cap.* 2.

Ut autem ſimilia Capitula ſive Conventus ſeu Comitia facilius & paucioribus ſumptibus celebrari queant, vult Canon, huc adhiberi moderamen, *ut nullus* Abbatum vel Priorum *plus quam ſex evectiones, & octo perſonas adducat.* Carendi nimii ſumptus.

Nomine evectionum hic ſignificari certum numerum *equorum* uno conſenſu notant interpretes, quo nomine etiam ſumuntur in *Canone* 4. Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. in *cap.* 7. ꝫ *de Cenſibus*, uti ad illum Canonem obſervavi. Evectiones.

Nec mirari quis debet circa numerum equorum & miniſtrorum in Abbatibus debuiſſe moderamen fieri, & diſſimulari ſeu tolerari tale; ſi attendatur, quantus circa illud tempus fuerit quorumdam Abbatum faſtus, de quo locuples teſtis S. Bernardus in Apologia ad Wilhelmum Abbatem, ubi graphice faſtum hunc depingit, aitque, “ mentior, ſi non vidi Abbatem „ *ſexaginta* equos, & eo amplius in ſuo ducere co„ mitatu. Faſtus quorumdam Abbatum.

Quin & Priorum quorumdam erat & non abſimilis exceſſus; ſcribit enim Robertus de Monte in Supplemento Sigeberti ad annum 1180. “ Walterus Cluniacenſis Abbas Priorem de ſtallo depoſuit, qui ſolebat ducere in comitatu ſuo *quadraginta equos*, & juſſit ut eſſet contentus tribus equitibus. Et Priorum.

Quod igitur, attento ſimili abuſu, Concilium reduxerit numerum evectionum ſeu equorum ad *ſex*, non ſequitur Concilium hunc numerum in Abbatibus probaſſe, ſed duntaxat quod eum, attento graviori abuſu, diſſimulaverit, uti in ſimili notavi ad citatum *Canonem* 4. Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. quo certus evectionum numerus Epiſcopis aliiſque Prælatis viſitantibus præſcribitur.

Capitula ſeu conventus, jam ante tempora hujus Concilii, apud Ciſtercienſes nota erant, ac notabili cum fructu celebrabantur, idque *ſingulis annis*, teſte S. Bernardo, qui pluribus ante celebratum hoc Concilium annis ſcribit *Epiſt.* 228. ad Petrum Cluniacenſem “ Decretum eſt mihi ultra non egredi, niſi ad „ Capitulum Ciſtercium *ſemel* in anno. Capitula olim annua.

Digitized by Google

Quatuor Præfecti Capitulo.

Teſtaturque præſens Canon, quod Abbates Ciſtercienſes eſſent *in hujuſmodi Capitulis celebrandis ex longa conſuetudine plenius informati.* Quare & præcipit, ut qui his Capitulis celebrandis nondum aſſueverunt, *advocent in hujuſmodi novitatis primordiis duos Ciſtercienſis ordinis vicinos Abbates, ad præſtandum ſibi conſilium & auxilium opportunum.*

Vult autem, ut duo hi Ciſtercienſes Abbates, *abſque contradictione duos ſibi de ipſis* (Abbatibus, vel Prioribus, qui ad Capitulum acceſſerunt) *aſſocient, quos viderint expedire.*

Porro duo hi Abbates Ciſtercienſes una cum duobus aliis, quos ſibi aſſociarint, jubentur præeſſe *Capitulo univerſo: ita quod ex hoc nullus eorum ſibi auctoritatem Prælationis aſſumat, unde cum expedierit, provida poſſit deliberatione mutari.*

[illegible] in Capitulo [illegible]

Vult præterea Canon, ut *hujuſmodi Capitulum aliquot diebus continue juxta morem Ciſtercienſis Ordinis celebretur. In quo* (ait) *diligens habeatur tractatus de reformatione Ordinis, & obſervantia regulari.* Hic eſt ſcopus præcipuus horum Capitulorum.

Ut autem ea, quæ pro reformatione Ordinis in eo decernuntur, ſuum ſortiantur effectum, præcipit Canon, ut *quod ſtatutum fuerit, illis quatuor approbantibus, inviolabiliter obſervetur, omni excuſatione & contradictione & appellatione remotis.*

Cum enim hic de correctione & reformatione morum duntaxat agatur, appellatio, ſaltem quoad effectum *ſuſpenſivum* non admittitur, ut hic notat Panormitanus.

Ut hæc præterea Capitula, qua decet modeſtia regulari habeantur, mandatur, ut, Prælati eo convenientes *vitam ducant*, quantum fieri poteſt, *communem, & faciant proportionaliter ſimul omnes communes expenſas: ita quod ſi non omnes poterunt in eiſdem, ſaltem plures ſimûl in diverſis domibus commorentur.*

Eligendi Viſitatores.

Utque reformatio plenior & ſingulis Monaſteriis accommodata habeatur, debent in his Capitulis ordinari *religioſæ ac circumſpectæ perſonæ, quæ ſingulas Abbatias ejuſdem Regni ſeu Provinciæ, non ſolum Monachorum, ſed etiam Monialium, ſecundum formam ſibi præfixam, vice,* ſeu auctoritate Sedis Apoſtolicæ *ſtudeant viſitare; corrigentes & reformantes, quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere.*

Multa ab his Viſitatoribus in viſitatione obſervanda & circa eorum Officium ſtatuuntur in Conſtitutionibus Benedicti XII. ſuper reformatione Canonicorum Regularium editis anno 1339. & extant *tomo 2. Concil. general. col. 799. Edit. Labb.*

Reſtrictio Auctoritatis Viſitatorum.

Hoc in præſenti Canone notandum, *quod ſi Viſitatores Rectorem loci cognoverint ab adminiſtratione penitus amovendum, denuntient Epiſcopo proprio, ut illum amovere procuret. Quod ſi non fecerit Viſitatores hoc referant ad Apoſtolicæ Sedis examen.*

Voluit hiſce ſignificare Concilium Viſitatorum auctoritatem intra limites correctionis coarctandam: quæ autem correctionis modum excedunt, uti eſt Rectoris ab adminiſtratione amotio, ea ad Epiſcopum tanquam Judicem ordinarium referenda eſt; aut in caſu negligentiæ Epiſcopi, ad Sedem Apoſtolicam.

Similiter declarat Canon, *ſi* forſan *in hac novitate,* ſive nova Capitulorum introducta celebratione, *quidquam difficultatis emerſerit, quod per prædictas perſonas nequeat expediri, ad Apoſtolicæ Sedis Judicium abſque ſcandalo referatur*; ut ſcilicet judicio ejuſdem Sedis difficultas decidatur.

Quæ hoc Canone dicuntur de recurſu ad Sedem Apoſtolicam, item diſtinctio inter Monaſteria Epiſcopis immediate ſubjecta, & non ſubjecta, manifeſte exprimunt diſciplinam X. vel XI. ſeculi, dum Monaſteriorum exemptio exoriri cœpit.

Declarat autem Canon, hoc Decretum de celebratione Capituli etiam *Canonicos Regulares* debere *obſervare*: quos præcipue citatæ Conſtitutiones Benedicti XII. concernunt.

Et ne Epiſcopi crederent ſe a cura & viſitatione Monaſteriorum vigore hujus Decreti, quo Viſitatores Regulares conſtitui jubentur, abſolvi, monendos cenſuit Epiſcopos, ut ipſi *Monaſteria ſibi ſubjecta ita ſtudeant reformare, ut cum ad ea prædicti Viſitatores acceſſerint, plus in illis inveniant, quod commendatione, quam quod correctione ſit dignum.*

Epiſcoporum erga Regulares cura.

Voluit ergo conditor Canonis, ita hos *Viſitatores* conſtitui, ut tamen nihil Epiſcoporum Diœceſanorum auctoritati ſit detractum; quod & ſub initium Decreti nominatim declaravit, expreſſa hac moderatione, *ſalvo jure Diœceſanorum Pontificum.*

Unde per hæc Capitula, aut redactionem Monaſteriorum in congregationem, nihil Epiſcoporum detrahitur priſtinæ in ea Monaſteria auctoritati & ſuperioritati.

Et auctoritas.

Sed & hoc ex jam relatis Canonis verbis ſufficienter pateſcit, quod *Viſitatores* in Capitulis hiſce deſignati, poſſint viſitare omnia Monaſteria hiſce reſpective *Capitulis* ſubjecte, tametſi eadem hæc Monaſteria ipſis Epiſcopis ſubſint, modo ſine præjudicio Epiſcopi viſitatio fiat.

Hoc etiam monet Canon, ne prætextu Viſitationis *Monaſteria indebitis oneribus aggraventur: quia* (ait) *ſicut volumus Superiorum jura obſervari, ita inferiorum nolumus injurias ſuſtinere.*

Monaſteria ne graventur.

Denique præcipit *tam Diœceſanis Epiſcopis, quam perſonis, quæ* hujuſmodi *Capitulis* præſunt, *ut etiam per Cenſuras Eccleſiaſticas compeſcant,* ſi opus ſit, *Advocatos, Patronos, Vice Dominos, Rectores & Conſules, Magnates & Milites, ſeu quoslibet alios ne Monaſteria præſumant offendere in rebus aut perſonis.*

Quomodo jampridem titulo *Advocatiæ* & *Patronatûs* Monaſteria divexata fuerint, late oſtendi in *Jure Eccleſ. tom. 1. parte 2. ſect. 3. tit. 8. cap. 1.* alias *tit.* 25. ubi una notavi, quomodo Principes Monaſteria contra has vexationes in ſuam protectionem receperint.

OBSER-

OBSERVATIONES.

IN CANONES XXXV. XXXVIII. XXXIX. XL. XLI. XXXVII. XLVIII. AD JUDICIALIA PERTINENTES.

Canon XXXV.

De frivolis Appellationibus. Cap. Ut debitus 59. x de Appel.

Observatio.

CAnon 35. in *Cap.* Ut debitus 59. x *de Appellat.* modum limiteſque frequentiori appellationum uſui ponit.

Nimia in appellando libertas.

Præſenti itaque Canone " refrænatur (inquit Wameſius in Commentario hujus Decretalis) veteris „ noſtri juris indiſcreta indeterminataque libertas, qua „ quæcumque Appellantis vox, ſæpe etiam ante ju„ dicium, ſæpiſſime eo inchoato, in quacumque etiam „ illius parte tranſlationem & devolutionem ab infe„ riore ad Superiorem operabatur.

Duobus autem potiſſimum articulis hæc illimitata appellandi libertas reſtringitur.

Primo quidem ſtatuitur, ut *ſi quis coram idoneo Judice convenerit adverſarium, ille ante ſententiam ad Superiorem Judicem abſque rationabili cauſa non provocet, ſed coram illo ſuam juſtitiam proſequatur, non obſtante ſi dicat, quod ad Superiorem judicem* nuntium *deſtinaverit, aut litteras impetraverit ab eodem priuſquam Delegato fuerint aſſignatæ.*

Unde ortus hic abuſus?

Pro faciliore hujus articuli intellectu, notandum, Jure Decretalium receptum fuiſſe, quod *Papa* & ejus *Legatus*, qui in *Provincia* eſt, adiri poſſet, ad hoc ut vel ipſe de cauſa cognoſceret, vel illam alicui per *ſuas Litteras* mandaret ſeu delegaret: eo quod Papa ejuſve Legatus Jure Decretalium in Juriſdictionis exercitio cum Ordinario quocumque Judice concurreret; & Ordinarium prævenire poſſe ſupponeretur: uti ad *cap.* 1. x *de Officio Legati* communiter notant Gloſſatores.

Non licet declinare proprium Judicem.

Porro illud hic declaratur, non ſufficere *ſi dicat* pars litigans, *quod ad Superiorem Judicem* nuntium *deſtinaverit*, ut Judex *proprius* præventus cenſeatur, atque eo ex capite a cauſæ proſecutione deſiſtere teneatur.

Præterea & illud receptum erat, quod hæc præventio facta videretur, ſi pars adverſa, *rebus integris*, id eſt ante citationem, iter ad Sedem Apoſtolicam arripuiſſet, juxta reſponſum Alexandri III. in *cap.* 9. x *de Appellat.*

Cum autem hoc jus nonnulli extenderent ad eos, qui vel *ſolum nuntium* ad Superiorem Judicem deſtinaſſent, id hic improbatur; & ſtatuitur, quod coram ſuo *proprio* Judice *juſtitiam* proſequi teneatur, *non obſtante ſi dicat, quod ad Superiorem Judicem* nuntium *deſtinaverit.*

Ad hæc improbat Concilium prætextum illum avocandi cauſam a Judice ordinario, quod *Litteras a Judice Superiore impetraſſent, ad* delegatum, quibus cauſa demandabatur, tametſi Litteræ hæ nunquam Delegato fuerint præſentatæ, ſed in arca repoſitæ, ut hic ait Gloſſa.

Indicare autem videtur Canon, præventum cenſeri Judicem ordinarium, ſi Litteræ fuerint *Delegato præſentatæ.* At nudam præſentationem non ſufficere ut Judex ordinarius dicatur præventus poſt Gloſſam docet Innocentius ad titulum *de Appellationibus*, requirens ut vigore Litterarum ſaltem facta fuerit citatio, eamque opinionem in uſu fori & praxi obſervari monet citatus Wameſius hic *num.* 4. " ob id (ait) quod „ ante præſentationem nec actu nec habitu confera„ tur Juriſdictio; & poſt præſentationem non tam „ ſit uſus ſeu exercitium, quam illius poteſtas, quæ „ præventione Ordinarii intercipitur, & ut intercipi „ poſſit, Jure permittitur.

An liceat appellare ab interlocutoria?

Plurimum quoque enervabatur Juriſdictio Judicis ordinarii per Appellationes, quæ Jure Decretalium admittuntur non tantum a ſententia definitiva, ſed & ab omni *interlocutoria*, ſeu omni Decreto & prætenſo gravamine.

Cum autem hinc frequentiſſimæ & omnino frivolæ eſſent Appellationes, decretum eſt articulo 2. hujus Canonis, quod ſi quis ante Sententiam *definitivam* a gravamine aut Decreto *appellandum* credat, debeat cauſam Appellationis coram Judice *a quo* allegare, qui ſi eam talem viderit, *quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari*, tum Judex *ad quem* cognoſcet & determinabit, an allegata cauſa fuerit ſatis probata, & conſequenter an bene fuerit appellatum.

Si cauſam fuiſſe legitimam Judex *ad quem* cognoverit, ipſe de Appellatione cognoſcet, *ſi vero minus rationabiliter eum appellaſſe conſtiterit, illum ad inferiorem remittat, & in expenſis alteri parti condemnet.*

Quando exprimendæ cauſæ appellandi?

Ex hoc Canone ſeu Decretali ſtatuunt Doctores, quod & in praxi ſervatur, ſcilicet Appellantem a Sententia *interlocutoria* debere exprimere & allegare cauſam Appellationis, ſecus vero in Appellatione a *definitiva*, uti notavi in *Jure Eccleſ. tomo* 1. *parte* 3. *tit.* 10. *cap.* 1.

Exceptio.

Dum autem vult Canon, cauſam remitti ad Judicem inferiorem ob non probatam cauſam legitimam Appellationis, annectitur hæc cautio: *Salvis Conſtitutionibus de majoribus cauſis ad Sedem Apoſtolicam referendis.*

Cauſæ majores.

Quæ ſint *majores* iſtæ cauſæ, & quo tempore, & qua occaſione Sedi Apoſtolicæ ſingulæ fuerint reſervatæ non perinde conſtat; hoc ſatis conſtat plures cauſas poſterioribus ſeculis reputatas eſſe inter *majores* Sedi Apoſtolicæ reſervatas, quæ primis ſeculis tales non reputabantur, neque Sedi Apoſtolicæ erant reſervatæ: imo nec creditur, ante falſas Decretales, quidquam de hac reſervatione *majorum* cauſarum receptum fuiſſe.

Similiter & hoc conſtat, circa formam Appellationum, nec non circa reſervationem & cognitionem *majorum cauſarum*, non omnium Provinciarum eumdem eſſe uſum; eumque, ſalva unitate fidei, varium eſſe poſſe, quia hæc varietas ſolam exteriorem Diſciplinam, mutationi & variationi obnoxiam ſpectat.

Canon

CANON XXXVIII.

De conſcribendit Actis in Judicio. Cap. QUONIAM 11. ✠ de Probat.

OBSERVATIO.

Habendi fidi Conſcriptores.

CAnon 38. *cap.* QUONIAM 11. ✠ *de Probat.* ſtatuit, *ut tam in Judicio extraordinario, quam ordinario, Judex ſemper adhibeat aut publicam* (ſi poteſt habere) *perſonam, aut duos viros idoneos, qui fideliter omnia Judicii Acta conſcribant … competenti ordine conſcribenda, loca deſignando, & tempora & perſonas.*

Hæc omnia hodie deſcribuntur & annotantur per Secretarios ſeu Graphiarios vel Actuarios, qui pro perſonis publicis reputantur.

Apographa.

Vult autem Canon, ut *omnia ſic conſcripta partibus tribuantur*, nimirum eorum exemplaria, ſeu, ut hodie vocant, *copiæ* vel *extracta*.

Autographa.

Originalia enim *penes Scriptores* remanare debent, ut ipſe Canon declarat. Hinc receptum, quod *minutæ* Actorum vel inſtrumentorum debeant manere apud Notarios, qui ea confecerunt; & Acta Judicialia in regiſtris publicis in loco Judicii aſſervari.

Judex autem, qui Conſtitutionem ipſam neglexerit obſervare, ſi propter ejus negligentiam quid difficultatis emerſerit, per Superiorem Judicem animadverſione debita caſtigandus declaratur hoc Canone.

Quæ autem ſint Acta Judicialia, quæ deſcribi debent, ordine enumerantur hoc Canone: tantaque eſt eorum multitudo, ut merito hic moneat Cujacius, quod ex hac multitudine Actorum intelligere liceat, quantis ſe ſumptibus vexent, qui lites ſequuntur.

Evincitur inſuper ex hoc Canone, necnon ex præcedenti & quinque ſeqq. quod jam tempore hujus Concilii Judicia Eccleſiaſtica ad normam Judiciorum forenſium eſſent formata, ritibuſque & formulis forenſibus obnoxia.

CANON XXXIX.

De Reſtitatione in integrum. Cap. SÆPE CONTINGIT 18. ✠ de Reſtit. Spoliat.

OBSERVATIO.

Canon hic derogat juri civili.

CAnon 39. in *cap.* SÆPE CONTINGIT 18. ✠ *de Reſtit. Spoliat.* derogat Juri Civili, quo interdictum UNDE VI datur *tantum* adverſus *eum*, qui *vim fecit*, & qui *vi* dejecerit poſſeſſorem e poſſeſſione rei ſuæ, non autem adverſus eum, ad quem res *ab alio* per vim occupata pervenit. L. CUM A TE *ff. de vi & vi Armata*, quia interdictum hoc eſt ſcriptum *in perſonam: unde tu illum vi dejeciſti, &c.*

Huic Juri derogans hic Canon, vult, ut non tantum contra ipſum ſpoliatorem; ſed etiam adverſus tertium rei hujus poſſeſſorem, qui rem illam *ſcienter…. receperit …. ſpoliato per reſtitutionis Beneficium ſuccurratur: cum, uti Canon præmiſerat, ſpoliatori quaſi ſuccedat in vitium*; nec *multum interſit*, *quod ad periculum animæ injuſte detinere, ac invadere alienam.*

Ratio Canonis.

Præcipua autem Conſtitutionis ratio præmittitur in Canone, quod ſtante *Juris Civilis rigore*, poſſeſſor frequenter priveretur *commodo poſſeſſionis*; ſcilicet poſſeſſione per ſpoliatorem *in alium* ſive tertium *translata*.

Quo ulterius contingebat, quod in Judicio petitorio ſive rei vendicatione Actor propter defectum probationum, *proprietatis effectum* amitteret.

Commodum enim poſſeſſionis eſt, quod faciat præſumptionem proprietatis; & ita rejiciat onus probandi in illum, qui agit rei vendicatione contra poſſeſſorem; uti latius oſtendi in expoſitione Regulæ Juris, *in pari cauſa vel delicto, melior eſt conditio poſſidentis.* Extat illa expoſitio *tom.* 2, hujus editionis.

CANON XL.

De Dolo & de Arbitrit. Cap. CONTINGIT 9. ✠ de Dolo & contum. & 8. ✠ de Arbitris.

OBSERVATIO.

CAnon 40. in duas partes diviſus refertur in *cap.* CONTINGIT 9. ✠ *de Dolo & contum.* & in *cap.* CONTINGIT 8. ✠ *de Arbitrit.*

Contumax poſſeſſione privatus.

Prima parte decernitur quod ſi *Actori ab contumaciam adverſæ partis* adjudicata ſit *cauſa ſervandæ rei poſſeſſio, Actor verus conſtituatur elapſo anno poſſeſſor*; ſi nimirum, uti præmiſerat Canon, *propter rei potentiam ſive dolum, Actor intra annum rem cuſtodiendam nanciſci non poteſt, vel acquiſitam amittit.* (Id autem de *æquitate Canonica* ſancitur, ne contumax melioris, quam obediens, conditionis exiſtat (*a*).

Ex jure civili hæc deſumpta ſunt.

Quæ in hac aliiſque hujus Pontificis Innocentii III. Decretalibus de interdictis ſimilibuſve materiis plurima occurrunt & deciduntur, ſumpta ſunt ex Gloſſis & interpretibus Juris Civilis, cujus hic Pontifex peritiſſimus fuit; uti notat Cujacius *ad cap. fin.* ✠ *ut lite non conteſtata, &c.* quod eſt Innocentii III. & totum ex Gloſſis Juris Civilis ſatis prolixe conflatum. Quæ ita in Decretales relatæ vim legis accepere, notanter in Provinciis, quæ *obedientiæ* vocantur; in illis vero quæ conſuetudinariæ dicuntur, in quantum conſuetudine ſunt acceptæ.

De arbitrato Laïcorum in cauſis Eccleſiaſt.

Altera parte Canonis relata in *cap.* CONTINGIT 8. ✠ *de Arbitris generaliter* prohibetur, *ne ſuper rebus ſpiritualibus compromittatur in Laïcum: quia non decet, ut Laïcus in talibus arbitretur.*

Cum enim arbitria redacta ſint ad formam Judiciorum; ipſique arbitri in cauſis procedant ad inſtar Judicum; viſum fuit, Laïcos æque eſſe removendos ab arbitriis, quam a Judiciis ſuper *rebus ſpiritualibus*; eaque pari paſſu ambulare debere; atque ita judicatum fuiſſe refertur in opere cui titulus *Journal des Audiences, parte* 1. *lib.* 1. *cap.* 60. quin tamen hæc intelligenda ſint de materia mero ſpirituali, & de arbitris, qui tanquam Judices & ordine judiciario procedere tenentur, non autem de arbitratoribus, non dubium eſt.

CANON XLI.

De præſcriptione. Cap. QUONIAM OMNE fin. ✠ de Præſcript.

OBSERVATIO.

Bona fides neceſſaria in præſcribente.

CAnon 41. in *cap.* QUONIAM OMNE *fin.* ✠ *de Præſcript.* definit, *ut nulla valeat abſque bona fide præſcriptio, tam Canonica quam Civilis*, id eſt, legibus civilibus probata.

Hanc bonam fidem debere adeſſe, non tantum initio poſſeſſionis ſeu præſcriptionis; *ſed omni* tempore, quo currit præſcriptio, declarat clauſula finalis; *unde oportet, ut qui præſcribit, in* NULLA *tempores parte, rei habeat conſcientiam alienæ.*

Ut ergo impediatur præſcriptio, ſufficit juxta hanc definitionem, ut *quacumque* parte temporis ſuperveniat mala fides, ſeu ſcientia rei alienæ, tametſi molto

(*a*) Galli non utuntur hac voce *Contumax* (contumace) niſi ubi agitur de reo criminis, qui vocatus in judicium non ſe ſiſtit coram Judice. Verum ubi agitur de cauſis civilibus, is, cui dies dicta eſt, ſi non comparet, dicitur cauſæ deſertor. (Defaillant.)

tem-

Digitized by Google

tempore *bona* fide poſſediſſet; modo non plane compleverit *bona fide* ipſam præſcriptionem.

Non obſtante jure civili.

Cum autem non ignoraretur, leges civiles admittere præſcriptionem cum *mala fide*, præſertim ſi bona fide fuerit inchoata, reſpondet *generaliter eſſe omni conſtitutioni atque conſuetudini derogandum, quæ abſque mortali peccato non poteſt obſervari*, ſupponit ergo Canon, Conſtitutionem juris civilis, quæ præſcriptionem cum *mala fide* permittit, ſine mortali peccato non poſſe obſervari.

Quantopere aberrent a vero ſenſu hujus Regulæ, *in pari cauſa vel delicto melior eſt conditio poſſidentis*, qui putant vigore hujus regulæ ſibi licitum eſſe, rem totam retinere, de qua cum fundamento dubitant, an non ſit aliena, latius oſtendi in *expoſitione dictæ Regulæ* quæ extat *tom.* 2. *hujus editionis*.

CANON XXXVII.

De Abuſu litterarum Apoſtolicarum. Cap. NONNULLI 28. ☧ de Reſcript.

OBSERVATIO.

Abuſus quoad evocationes.

CAnon 37. in *cap.* NONNULLI 28. ☧ *de Reſcript.* duabus partibus conſtat. Prima parte ſtatuitur, *ne quis ultra duas dietas extra ſuam Diœceſim per litteras Apoſtolicas ad judicium trahi poſſit; niſi de aſſenſu partium fuerint impetratæ vel expreſſam de hac conſtitutione fecerint mentionem.*

Statutum id fuit contra illos, qui litteras Apoſtolicas ad Judices remotos impetrare nitebantur, *ut reus fatigatus laboribus & expenſis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere* compelleretur.

Quid hic per *dietas* intelligatur; & de reſtrictione Bonifacii VIII. ad *unam dietam*; aliaque ad hanc Conſtitutionem ſpectantia expoſui in *Jure Eccl. tom.* 2. *part.* 3. *tit.* 5. *cap.* 3.

Turpe lucrum ex litteris Apoſtolicis.

Altera Canonis parte occurritur abuſui eorum, qui per litteras Apoſtolicas turpe mercimonii genus exercebant. Fingebant enim *cauſas ſuper quibus a Sede Apoſtolica litteras* impetrabant, *abſque Dominorum mandato, quas vel reo (ne propter eas laborum vel expenſarum diſpendio moleſtetur) aut Actori (ut per ipſas adverſarium indebita moleſtatione fatiget)* VENALES exponebant.

Statuit igitur Canon, *ut ſi aliquis ſuper aliqua quæſt. de cætero ſine* SPECIALI *mandato* DOMINI *Litteras Apoſtolicas impetrare præſumpſerit, & litteræ illæ non valeant, & ipſe tanquam falſarius puniatur. Niſi forte de illis perſonis extiterit, a quibus non debet exigi de jure mandatum.*

Reſcripta juſtitiæ & gratiæ.

Notant hic Doctores, quod quidem reſcripta juſtitiæ vigore hujus Decreti impetrari nequeant ſine *ſpeciali* mandato, ſed id non obtinere in Reſcriptis *gratiæ* ſive ad Beneficia, ut notat Gloſſa.

Inſuper monet Panormitanus, illud hic eſſe particulare, quod admittantur in hoc caſu *conjunctæ perſonæ* ſine mandato: quandoquidem in cauſis requirentibus *ſpeciale* mandatum non ſoleant admitti *conjunctæ* perſonæ: eo quod affectio fluens ex conjunctione tantum *generale* aliquod *mandatum* tribuere poſſe videatur.

Quæ autem cenſendæ ſint *conjunctæ perſonæ* ad effectum hujus Decreti, putat Panormitanus deſumendum ex conſuetudine patriæ: quia in una regione major eſſe ſolet affectus, & mutua amicitia inter perſonas remotiores cognatione conjunctas, quam in aliis propinquiore gradu junctas.

CANON XLVIII.

De recuſatione Judicis & appellatione a Monitione. Cap. CUM SPECIALI 61. ☧ de Appell.

OBSERVATIO.

CAnon 48. in *Cap.* CUM SPECIALI 61. ☧ *de Appellat.* providet ne per frivolam recuſationem poſſit quis Judicis ſui ordinarii juriſdictionem declinare.

Cauſa recuſationis proferenda.

Vult itaque, ut is qui *Judicem* ut *ſuſpectum* recuſare ſeu declinare intendit *coram eodem* Judice *cauſam juſtæ* recuſationis *aſſignet*.

Ceſſi non ex jure civili.

Hic diſcrimen notant Doctores inter jus civile & canonicum: quod de jure *civili*, cum recuſatio Judicis proponitur, non debeat *cauſa* recuſationis *nominatim* exprimi; ſed ſufficiat nuda & indeterminata ſuſpicionis propoſitio: ſecus de Jure Canonico, quo cauſa ſuſpicionis cum ipſo libello recuſationis eſt exprimenda: hancque Juris Canonici diſpoſitionem hodie in praxi receptam eſſe notavi citatis variis diverſarum nationum Auctoribus in Jure Eccleſ. *tom* 2. *parte* 3. *tit.* 8. *Cap.* 5. *num.* 7.

Arbitri eligendi.

De cauſa autem recuſationis num ſit juſta & ſufficiens non cognoſcit ipſe Judex recuſatus, ſed recuſans *cum adverſario, vel (ſi forte adverſarium non habeat) cum Judice arbitros communiter eligat: aut ſi communiter convenire non poſſunt, abſque malitia ipſe unum, & ille alium eligat, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant.*

Proceſſus arbitrorum.

Arbitri ſic electi, arbitrio recepto, recuſanti ſtatuent terminum probandi objectam recuſationis cauſam. Probationibus autem confectis, arbitri de recuſationis cauſa cognoſcent, num & juſta & ſufficiens ſit, & an ſufficienter probata: atque interim pendente recuſationis cauſa, Judex recuſatus debet in cauſa omnino ſubſiſtere; & ſi quid interim attentaverit, irritum erit & nullum.

Si autem duo electi arbitri, *nequiverint in unam concordare ſententiam*, vult Canon, ut *advocent tertium, ut quod duo ex ipſis decreverint, robur obtineat firmitatis.*

Quid poſſit Judex recuſatus?

Judex autem recuſatus præfigit terminum intra quem de cauſa ſuſpicionis arbitri ſententiam dicant: & ſi intra terminum illum non abſolvant, aut cauſa ſuſpicionis non probetur ſufficiens, Judex recuſatus cauſam reſumet, quod Canon his verbis expreſſit: *Cauſa vero ſuſpicionis legitima coram ipſis* (arbitris) *intra competentem terminum non probata, ſua Juriſdictione judex utetur.*

Si vero ex arbitrorum ſententia, cauſa recuſationis fuerit ſufficienter probata, tunc Judex recuſatus *de recuſatoris aſſenſu perſonæ idoneæ committat negotium; vel ad Superiorem tranſmittat, ut in eo ipſo procedat, ſecundum quod fuerit procedendum.*

Hæc hodie obſervantur.

Forma cognoſcendi de cauſa recuſationis hoc Canone præſcripta, hodie pene propria & ſingularis eſt in foro Eccleſiaſtico, in quo unus duntaxat cauſarum Judex eſſe ſolet: cum in foro civili plures unum corpus Judicum conſtituere conſueverunt, quorum unus aut plures ſi recuſentur ut ſuſpecti, reliqui de corpore non recuſati de cauſa ſuſpicionis cognoſcunt & judicant. (*a*)

(*a*) In Galliis nec Recuſans, nec ejus adverſarius eligunt arbitros qui de recuſatione Judicis pronuncient; illud munus judicandi defertur ad alios Judices ejuſdem Tribunalis; quod ſi in eo Tribunali tres aut nulli Judices adſint, tunc ad tres Advocatos aut Pragmaticos Provinciæ judicandi de legitima recuſatione defertur; ubi vero Judex recte recuſatus fuit, hic non remittit partes ad Judicem ſuperiorem; ſed ad Judices vel Advocatos aut Practicos ejuſdem Tribunalis qui litem intentatam dirimant.

Cæte-

Cæterum plura de cauſis recuſationis, & forma eas proponendi notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *part.* 3. *tit.* 10. *cap.* 5.

Appellatio a monitione.

Sub initium præſentis Canonis dicitur *ſpeciali* prohibitione eſſe proviſum, ne *quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti* MONITIONE *præmiſſa, promulgare præſumat.*

Hac Conſtitutione nonnulli abutentes, excommunicationis ſententiam contra ſe promulgari impediebant remedio appellationis ab ipſa *monitione*, quæ juxta hanc Conſtitutionem ſententiæ excommunicationis in aliquem ferendæ aut promulgandæ præmittenda dicitur.

Non operatur ſi crimen ſit evidens.

Ut ergo malitiæ occurratur, ſtatuitur ſecunda Canonis parte, quod *commonito ad appellationis obſtaculum convolante, ſi ejus exceſſus evidentia rei, vel ipſius* CONFESSIONE, *aut alio modo legitimo fuerit* MANIFESTUS; *non* eſſe *hujuſmodi provocationi deferendum: cum* (inquit paulo ante) *appellationis remedium non ſit ad defenſionem iniquitatis, ſed in præſidium innocentiæ inſtitutum.*

Triplex evidentia.

Quis autem dicendus ſit exceſſus *manifeſtus*, ex tribus colligi poſſe hic indicatur. Primo ex *rei evidentia*; ſecundo ex *Confeſſione* de exceſſu accuſati; tertio ex alio *legitimo* modo.

Duo priora difficultatem vix habent. Quod enim ex *rei evidentia* omnibus patet, non poteſt non dici *manifeſtum*.

Similiter manifeſtum reputatur, de quo per *Confeſſionem* rei conſtat, Confeſſionem ſcilicet *judicialem*, ſive in judicio factam, & in acta publica relatam: quæ & ſpeciem judicati habet: & ob quam confeſſus *pro judicato* haberi dicitur; quod de Confeſſione extrajudiciali dici nequit: quare nec hæc exceſſum confitentis *manifeſtum* continuit.

Addit Canon manifeſtum eſſe poſſe ex *alio legitimo modo*; ſed quis ſit hic *legitimus modus*, non expreſſit: quare nec ſuper eo Doctores conveniunt, ut videri poteſt apud Wameſium. Hic indubie circa hoc multum valet arbitrium Judicis, qui tamen ſi in eo excedat, reputando *manifeſtum*, quod manifeſtum non eſt, per Superiorem poterit ejus judicium corrigi.

Hæc quidem in notoriis ac manifeſtis exceſſibus.

Quid in caſu dubio?

Si autem exceſſus fuerit *dubius*, *ne frivolæ appellationis diffugio Appellans Judicis proceſſum impediat*, vult Canon, ut *coram eodem* Judice *probabilem cauſam appellationis exponat, talem videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari.*

Terminus præfigendus.

Secundo ſtatuitur, ſi Appellans *habuerit Adverſarium*, tunc Judex præfigit ei terminum, intra quem appellationem ſuam proſequatur. Terminum autem hunc moderare jubetur Judex *ſecundum locorum diſtantiam, & temporis qualitatem & naturam negotii.*

Terminus hic a Judice conſtitutus in hoc diſtat a *termino juris* ſive qui a Jure præſcriptus eſt, quod hic terminus ſit ad *abſolvendam* appellationem, ille autem ad inchoandam appellationem.

Quomodo ei ſatisfiat.

Ut autem huic termino a Judice præſtituto ſatisfiat, communiter receptum eſt, & in praxi probatum, qualecumque initium proſecutionis ſufficere; ſolam etiam itineris arreptionem, utpote in qua evidens eſt initium proſecutionis.

Obſervat autem Wameſius in tractatu *de Appellat. ad cap.* 5. *ꝟ. de Appellat.* quod " nunc ex moribus
" hodiernis, inventa commoditate publici curſus,
" ob quem provocationis cauſa, nemo fere ex re-
" motis præſertim Provinciis ad Pontificem aut Im-
" peratorem proficiſcitur, ſed per Directores (quos
" Sollicitatores vocant) appellationes per hunc cur-
" ſum tranſmittuntur; ſufficit, infra præſcriptum
" tempus proſecutionis Directori tradidiſſe libellum
" ſupplicem, pro introducenda appellatione in Cu-
" ria, aut pro impetrando Reſcripto, quo cauſa ap-
" pellationis in partibus (ut dicunt) alicui in digni-
" tate conſtituto delegetur. " Hæc Wameſius; qui & monet quod, quamvis opinio plus requirens ad ſatisfaciendum præſtituto termino ad *proſequendam* appellationem, in ſtricta ratione diſputandi, ex poteſtate verbi ad *proſequendam* poſſet videri verior; in *uſu* tamen fori viciſſe communem ſententiam, eamque etiam approbari ab Auditorio Rotæ Romanæ: & ſic quidem ut ſufficere putent, ſi Appellans viam ingrediatur ultima die præſcripti termini, qua certum eſt, eum non poſſe pervenire ad provocatum judicem; quia & ultimus dies termini computatur in termino.

Poteſt ergo Judex *a quo* terminum præſcribere quo appellationem introducat; ſed non ad peragendam ſeu finiendam appellationem: quia hæc magis a Judice *ad quem* dependent, cui Judex *a quo* utpote inferior legem præfigere nequit.

Quid faciendum termino elapſo?

Si autem Appellans intra terminum a Judice præſtitutum, *appellationem proſequi non curaverit*; Judex *a quo* procedere poterit vel inſtante Adverſario, vel etiam ex ſuo officio, nullo Adverſario comparente, hoc eſt, ſi agatur de appellatione a definitiva ſententia, tranſit enim in rem judicatam, & Judex *a quo* ad executionem procedet; ſi vero agatur de ſententia, *interlocutoria*, Judex *a quo*, in cauſa principali ulterius procedet, tanquam utroque caſu appellatione deſerta, & cauſa reducta ad eum ſtatum, quo fuiſſet, ſi appellatum non eſſet.

Ubi autem ſuo tempore appellatio fuerit introducta, *appellationis cauſa coram Superiore Judice probata, Superior ſuæ Juriſdictionis Officium* exequetur: hoc eſt, Judex cauſam principalem aſſumet & definiet.

Appellans malitioſe.

Sed ſi Appellans in cauſæ *probatione defecerit, ad eum a quo malitioſe appellaſſe conſtiterit, remittatur*, ait Canon, ea ratione quod injuria quæ Judici recte decernenti per interpoſitam appellationem aliquo modo facta erat, per remiſſionem cauſæ ad illum, reparetur: priore vero caſu, per retentionem negotii principalis iniquitas Judicis *a quo*, aliquo modo caſtigetur.

Regularibus non licet appellare a mera correctione.

Ne tamen hac appellandi & recuſandi libertate uterentur Regulares contra correctionem ſuorum Superiorum in detrimentum diſciplinæ regularis, declarat Canon, ſe nolle, *has duas Conſtitutiones præmiſſas ad Regulares extendi, contra ſuas ſpeciales obſervantias*, ſive prout in Concilio legitur, *qui ſuas habent obſervantias ſpeciales.*

Qua clauſula cavetur, " ut non recipiatur appella-
" tio vel recuſatio Monachorum, Abbate vel Epiſco-
" po operam dante emendationi & caſtigationi eo-
" rum, ſecundum *regulam* & *inſtitutionem* Ordinis,
" & ut neceſſe non ſit in eorum correctione juris or-
" dinem obſervare, uti in *c.* 3. & 26. *ꝟ. de Appellat.*
" cautum eſt, " quemadmodum hic obſervat Cujacius, qui & notat quod eorum quæ " in hac parte
" Concilii continentur, nihil eſt, quod non ſit repe-
" titum ex aliis Conſtitutionibus. Sæpenumero (in-
" quit) Concilia quæ habentur, habentur tantum in
" hoc, ut præteritæ Conſtitutiones renoventur ſive
" reſtaurentur & inculcentur."

Cæterum de vetita Regularium appellatione a correctione Superiorum, vide *tom.* 4. latius deducta ad *Canonem* 6. Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. & *in Jure Eccleſ. tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 28. *cap.* 4.

OBSER-

Digitized by Google

OBSERVATIONES

IN CANONES XLVI. XLIV. XLV. CONCERNENTES IMMUNITATEM ECCLESIÆ.

Canon XLVI.

De infractoribus Immunitatis Eccleſiaſticæ. Cap. Adversus 7. X de immunit. Eccleſ.

Observatio.

Canon 46. in *cap.* Adversus 7. X *de immunit. Eccleſ.* renovat *Canonem* 19. Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. contra infractores immunitatis Eccleſiaſticæ, cujus Observatio conſuli poterit ; cautionis tamen cauſâ in præſenti Canone nonnulla ad anteriorem illum Canonem adduntur.

Quorumdam Clericorum incuria erga immunitatem.

Permittebat enim Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. *ſi Epiſcopus* & Clerici *tantam neceſſitatem* vel *utilitatem perſpexerint , ut abſque ulla coactione ad relevandas utilitates vel neceſſitates communes , ubi Laicorum non ſuppetunt facultates , ſubſidia* per Eccleſiam annui poſſint , & bona Eccleſiaſtica illis ſubjici.

Sed quia in hac utilitate & neceſſitate dijudicanda, nonnunquam Epiſcopi & Clerici non ſat prudentes , & ad favendum Magiſtratibus ſubinde nimium proclives videbantur ; ſtatuitur in præſenti Canone ; *ut propter imprudentiam quorumdam , Romanus Pontifex prius conſulatur , cujus intereſt communibus utilitatibus providere.*

Secundo ſancitur ut Sententiæ & Conſtitutiones promulgatæ a Magiſtratibus excommunicatis ob vexatos Clericos, *inanes & irritæ habeantur , nullo unquam tempore valituræ.*

Tertio decernitur, quod excommunicatio ſive *anathema* talium Laicorum perduret , etiam finito ipſorum officio. Quinimo addit, *&* Successorem *ipſius , niſi ſatisfecerit intra menſem , manere Eccleſiaſtica Cenſura concluſum , donec ſatisfecerit competenter : cum ſuccedat in onere* (inquit) *qui in honore ſubſtituitur.*

De hac immunitate latius egimus in *Jure Eccleſ. tom. 2. parte 2, ſect. 4. tit. 4. cap. 3.* alias *tit.* 35. ubi & notavimus, rigorem hujus Decretalis, ſignanter quoad neceſſarium recurſum ad Pontificem, in Belgicis Provinciis non obſervari ; non obſervatur quoque in Galliis.

Canon XLIV.

De Statutis contrariis immunitati. Cap. Cum Laicis fin. X de rebus Eccl. alienand. vel non.

Observatio.

Querimoniæ de Laicis.

Canon 44. in *cap.* Cum Laicis *fin.* X *de rebus Eccleſ. alienand. vel non*, ſupponit , quod *Laicis quamvis religioſis diſponendi de rebus Eccleſiæ nulla ſit attributa poteſtas , quos obſequendi* (ait) *manet neceſſitas , non auctoritas imperandi.*

Poſt hæc deplorat, *in quibusdam* Laicis *ſic refrigeſcere charitatem , quod immunitatem Eccleſiaſticæ libertatis , quam non tantum ſancti Patres , ſed etiam Principes ſeculares , privilegiis multis munierunt, non formidant ſuis conſtitutionibus , vel potius deſtitutionibus impugnare.*

Et quidem, ut hic aſſeritur, hanc violationem immunitatis quidam ita extendebant , ut *non ſolum de alienatione feudorum , ac aliarum poſſeſſionum Eccleſiarum , & uſurpatione Juriſdictionum : ſed etiam de mortuariis , nec non & aliis , quæ juri ſpirituali annexa videntur , illicite* præſumant.

Statuta contraria immunitati Eccl.

His igitur occurrere volens, *Conſtitutiones & venditiones hujuſmodi feudorum ſeu aliorum bonorum Eccleſiaſticorum , ſine legitimo perſonarum Eccleſiaſticarum aſſenſu præſumptas , occaſione conſtitutionis* Laicæ *poteſtatis*, decernit *non tenere , præſumptoribus per cenſuram Eccleſiaſticam compellendis.* *Cum* (uti præmittit) *non conſtitutio , ſed deſtitutio vel deſtructio dici poſſit , nec non uſurpatio Juriſdictionum.*

Quærit hic Panormitanus, "an valeant ſtatuta *Laicorum* , ut ultra certos cereos non deferantur cum
„ funere, vel quod filii duntaxat debeant veſtiri de
„ nigro , & quod certus & determinatus numerus
„ Clericorum duntaxat intererunt exequiis, & quid
„ ſimile. „ Nonnullis in utramque partem allegatis reſolvit, quod "circa concernentia cultum divinum
„ & refrigerium animæ defuncti, non valeant ſtatu-
„ ta Laicorum ; quia illa proprie ſunt annexa juri
„ ſpirituali ; & ita intelligit generaliter hunc tex-
„ tum ; ſed circa concernentia *pompas mundanas*
„ valeant ſtatuta Laicorum : & credo (ait) ſpecifice
„ quod ſtatutum illud ſit de pannis nigris paſſim non
„ utendis : quia de mortuis non eſt multum dolen-
„ dum ſecundum fidem Chriſtianam : tum propter
„ ſpem futuræ vitæ, tum ut Vivi acquieſcant diſpo-
„ ſitioni divinæ.

Canon hic non rigide obſervatur.

Plurima in hiſce aliiſque Provinciis quotidie prodeunt Magiſtratuum Regiorum ſtatuta ac Ordinationes ſeu *Regulamenta* ſuper pompis expenſiſque funerum, exequiarum, adminiſtratione bonorum Eccleſiæ, ſimilibuſque materiis, quæ & ſine ulla exceptione vel contradictione recipiuntur ac obſervantur ; quæ evincunt, Decretalem hanc & ſimiles non eſſe in ſua latitudine receptas, aut eas contrario uſu moderationem aliquam accepiſſe.

Canon XLV.

De Eccleſiæ Advocatis & Vice-Dominis. Cap. In quibusdam 12. X de Pœnis.

Observatio.

Uſurpationes Advocatorum.

Canon 45. in *Cap.* In quibusdam 12. X *de Pœnis.* Dirigitur contra Patronos , Advocatos & Vice-Dominos Eccleſiarum, qui poteſtatem ſuam excedentes, *de Poſſeſſionibus aliiſque bonis Eccleſiaſticis pro ſua voluntate ordinare* præſumebant ; quin & *in necem Prælatorum prorumpere non* formidabant.

Contra hos inprimis decernitur, *ne* prædicti *Patroni vel advocati , ſeu Vice-Domini ſuper præmiſſis de cætero plus uſurpent quam reperiatur in Jure permiſſum : & ſi contra præſumpſerint per ſeveritatem canonicam diſtrictiſſime compeſcantur.*

Violentia quorumdam.

Additur dein : *Sacri nihilominus* Concilii Approbatione *ſtatuimus , quatenus , ſi Patroni vel Advocati aut Feudatarii , ſeu Vice-Domini , aut alii Beneficiati alicujus Eccleſiæ , Rectorem vel Clericum alium ipſius Eccleſiæ per ſe vel per alios occidere vel mutilare auſu nefando præſumpſerint : Patroni Jus*

Digitized by Google

Patronatus, Advocati advocatiam, Feudatarii feudum, Vice-Domini Vice-Dominatum, & Beneficiati Beneficium prorſus amittant.

Beneficium hic non intelligitur prout nunc, ſed accipitur pro poſſeſſione temporali, quam etiam Laici aliquando accipiebant ab Eccleſia titulo donationis, compenſationis, vel ſimili. Vide Gloſſarium du Cange verbo *Beneficium.* Præterea *ne exceſſus materia prorogetur*, ſtatuitur, ut *uſque ad quartam generationem poſteritates talium in Collegium nullatenus admittantur; neque in domibus Regularibus alicujus Prælationis honorem aſſequatur, niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum.*

Ratio Canonis.

Dicitur inſuper ſuperius in Canone, hæc in Patronis, Advocatis, aliiſque fuiſſe prohibenda, *cum quod ad defenſionis ſubſidium eſt inventum, ad depreſſionis diſpendium non debeat retorqueri.*

His indicatur, Advocatos primitus in defenſionis ſubſidium datos eſſe Eccleſiis, eoſque hoc defenſionis ſubſidium in diſpendium depreſſionis vertiſſe, quod latius oſtendimus in *Jure Eccl. tom.* 1. *part.* 2. *ſect.* 3. *tit.* 8. *cap.* 1. alias *tit.* 25.

OBSERVATIONES

IN CANONES LIII. LIV. LV. XXXII. LXI. AD MATERIAM DECIMARUM ET CONGRUÆ PORTIONIS SEU COMPETENTIÆ PASTORALIS SPECTANTES.

Canon LIII.

De fraudatione Decimarum. Cap. In aliquibus 32. X. de Decimis.

Observatio.

Fraus circa Decimas.

CAnon 53. in *cap.* In aliquibus 32. X. *de Decimis* pertinet ad eas regiones, in quibus *quædam permixtæ* erant *gentes quæ ſecundum ſuos ritus* & regionum conſuetudines *Decimas* non *ſolvebant.*

Porro qui ex more ad Decimas tenebantur, prædia ſua tribuebant *excolenda* illis, qui eas non ſolvebant, quod aperte in fraudem Eccleſiarum vergebat.

Hoc igitur prohibet hic Canon, vultque, ut *ipſi* deinde *talibus perſonis, & taliter ſua prædia excolenda committant, quod abſque contradictione Eccleſiis Decimas cum integritate perſolvant, & ad id ſi neceſſe fuerit, per Cenſuram Eccleſiaſticam compellantur.*

Unde nata?

Ut verus hujus Canonis ſenſus habeatur, ſciendum, a multis retro ſeculis ante celebratum hoc Concilium, Decimas in Græcia, præſertim Conſtantinopoli, fuiſſe ignotas, conſtitutaque tributa pro Sacerdotum alimonia, ut conſtat ex Novellis Juſtiniani, & ex Bulla aurea Imperatoris Iſaaci Comneni.

Mos Græcorum.

Cum autem tempore Innocentii III. ſub quo hoc Concilium celebratum eſt, Conſtantinopolis a Latinis anno 1204. eſſet capta, Sacerdotes Latini, ritus & mores ſuos ſecum introducentes, etiam Decimas & cætera apud Latinos a Laicis pendi ſolita introducere ſtuduerunt: reluctantibus Græcis, maxime nobilibus & proceribus, qui huic introductioni Decimarum, aliarumque penſitatiooom apud Latinos ſolitarum pertinaciter reſiſtebant.

Non obſtante igitur Latinorum imperio, atque conatibus, Græci ad has præſtationes adduci non potuerunt; adeo ut tandem in hac antiqua conſuetudine noo ſolvendi Decimas iis perſeverare permiſſum fuerit.

Igitur Latini, qui Decimas *ex more ſuarum regionum* ſolvere debebant, his Græcis prædia ſua excolenda dabant, ut ſimul illa a Decimis eximerent, & majorem elocationis mercedem acciperent: qood hoc Canooe vetatur: vide latius Emaouelem Gonzales ad hanc Decretalem in Commentario.

Decimæ an ex jure Divino pendendæ?

Rationem ſui Decreti videtur exprimere Concilium his finalibus verbis: *illæ quippe Decimæ neceſſario ſunt ſolvendæ, quæ debentur ex lege divina vel loci conſuetudine approbata.*

Quæ hic & in aliis pluribus Decretalibus Innocentii III. de Lege *divina* dicuntur, induxerunt antiquos Decretalium Gloſſatores, qui preſſe Litteræ Decretalium inhærebant, ut Decimarum ſolutionem *Lege divina* præceptam dicerent.

At Theologi, præeunte S. Thoma, adverterunt, nullum de Decimis ſolvendis in nova Lege, a Deo præceptum eſſe datum: Legem autem Moſaicam, in quantum *certam* determinatamque portionem fructuum ſolvendam præcipiebat, eſſe abrogatam, ſolumque ſupereſſe Legem naturalem & divinam providendi de temporalibus & corporalibus ſubſidiis Miniſtris Eccleſiæ, qui Fidelibus ſpiritualia ſubminiſtrant. Hanc Theologorum opinionem eruditiores & meliores Canoniſtæ tandem uno quaſi conſeoſu ſecuti ſunt.

Unde & docent, Decimas non deberi ex *Lege divina*, niſi in quantum correſpondent alimentis debitis Eccleſiæ Miniſtris: aſſeruntque nihil obfuturum huic Legi divinæ, ſi Decimæ non ſolverentur, modo aliunde ſufficienter provideretur de temporali ſuſtentatione iis qui Altari deſerviunt.

Canon LIV.

De æſtimatione Decimarum ante deductionem Tributorum. Cap. Cum non sit. 33. X. *de Decimis.*

Observatio.

Decimæ præcedunt Tributa.

CAnon 54. io *cap.* Cum non sit. 33. X. *de Decimis*, agit contra eos, qui cenſus & tributa de frugibus prius detrahenda cenſebant, quam Decimæ ſolverentur, vultque *ut exactionem tributorum & cenſuum præcedat ſolutio Decimarum: vel ſaltem hi, ad quos cenſus vel tributa indecimata pervenerint (quoniam res cum onere ſuo tranſit) ea per cenſuram Eccleſiaſticam decimare cogantur Eccleſiis, quibus de jure debentur.*

Prætenſa ratio Canonis.

Rationem ſui Decreti præmiſerat; *Cum in ſignum univerſalis Dominii, quaſi titulo ſpeciali ſibi Dominus Decimas reſervaverit.*

Ob hujus igitur *generalis Dominii prærogativam* æquum cenſuit, ut ſolutio Decimarum præcedat exactionem tributorum, quæ Regibus & Dominis temporalibus in ſignum ſui Dominii, & ſuperioritatis ſolvuntur.

Hino & rurſus antiquiores Decretalium Commentatores concluſere Decimarum ſolutionem ad Legem *Divinam* referendam eſſe. At Theologi & recentiores Canoniſtæ conſentiunt, nullam ſimilem reſervationem in nova Lege notam eſſe; & ſi quæ in Veteri Teſtameoto facta fuit, eam tanquam ad Leges judiciales aut ceremoniales ſpectantem, ſuom amiſiſſe vigorem.

Eodem fundameoto, quo in præſenti Canone decre-

Aliud ſimile ſtatutum.

decretum eſt, Decimas ſolvendas non *deductis* tributis, reſpondit idem Pontifex Innocentius III. in *cap.* Tua nobis 26. X. *de Decimis*, Decimas eſſe dandas ſine deductione *ſeminis & expenſarum*, ſive non deductis expenſis, quæ fiunt fructuum percipiendorom cauſa, quemadmodum & hodie ſolvuntur. (*a*)

Canon LV.

De abuſu privilegiorum Monaſticorum quoad Decimas Cap. Nuper 34. X. de Decimis.

Observatio.

Laudabile ſtatutum Ciſtercienſium.

Canon 55. in *cap.* Nuper 34. *de Decimis*, confirmat ſtatutum, quod *Abbates Ordinis Ciſtercienſis* ediderant in Capitulo generali *ad commonitionem* ipſius Innocentii III. *ne de cætero fratres emant poſſeſſiones, de quibus Decimæ debeantur Eccleſiis, niſi forte pro Monaſteriis* noviter *fundandis; & ſi tales poſſeſſiones eis fuerint pia Fidelium devotione collatæ, aut emptæ pro Monaſteriis de* novo *fundandis, committantur aliis excolendæ, a quibus Eccleſiis Decimæ perſolvantur.*

Confirmatum.

Et *ne occaſione* ſimilium *privilegiorum* Eccleſiæ, quibus Decimæ primario & de Jure debentur, nimium gravarentur, huic ſtatuto per præſentem Canonem additur, *ut de alienis terris & amodo acquirendis, etiamſi eas* propriis manibus *aut ſumptibus excolunt, Decimas perſolvant* (Ciſtercienſes) *Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſolvebantur, niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum.*

Denique hoc Decretum ad *alios Regulares qui gaudent ſimilibus privilegiis extendi* vult & mandat.

Et ad alios extenſum.

De hoc Ciſtercenſium aliorumque Regularium privilegio, nec non nimia ejus extenſione, ac poſtmodum facta moderatione & reſtrictione fuſe egi in *Jure Eccleſ. tom. 2. parte 2. ſect. 4. tit. 2. cap. 7.* alias *tit.* 33.

Canon XXXII.

De portione congrua. Cap. Extirpandæ 30. X. de Præbendis.

Observatio.

Avaritia quorumdam Patronorum.

Canon 32. in *cap.* Extirpandæ 30. X. *de Præbendis.* Primum proponit quod *extirpandæ conſuetudinis vitium in quibuſdam partibus inoleverit; quod ſcilicet Parœcialium Eccleſiarum Patroni & aliæ perſonæ proventus ipſarum ſibi penitus vendicantes, Presbyteris earum ſervitiis deputatis, relinquunt adeo exiguam portionem, quod ex ea nequeant congrue ſuſtentari.*

(*a*) Quod in Galliis obſervatur, conforme eſt cap. *Cum non ſit* & cap. *tua nobis.*

Hunc abuſum, quo fiebat, *ut in his regionibus*, inquit, *pene nullus inveniatur Sacerdos Parœcialis, qui vel modicam habeat peritiam litterarum*, vocat, *extirpandæ conſuetudinis vitium.*

Repreſſa.

Ad extirpandum autem hoc vitium ſtatuitur, ut *(conſuetudine qualibet, Epiſcopi vel Patroni ſeu cujuslibet alterius non obſtante) portio Presbyteris ipſis aſſignetur ſufficiens.*

Idem decernitur circa *Vicarium* conſtituendum ab eo qui Eccleſiam Parochialem Dignitati vel Præbendæ, cui tanquam majori debeat deſervire, habet annexam.

Rationes pro hoc Canone.

De hac portione congrua ſeu ſufficiente ex Decimis Presbyteris & Vicariis Parochiarum aſſignanda, fuſe egi in *Jure Eccleſ. tom. 2. parte 2. ſect. 4. toto tit. 3.* alias *tit.* 34. hic tamen addo, *deciſionem* 420. Rotæ R. apud Farinacium in Poſthumis *parte 1.* in qua *num.* 5. hæc leguntur: “ Congrua debetur Parochiis, ne alias intenti ad quærendum ſibi victum, deſerant curam animarum, vel alias ipſi ob nimiam egeſtatem, in illa committant, quæ committere non debent, ſive ne etiam ob prædictam egeſtatem ſint ludibrio ipſis Parochianis, quos coercere debent, & a quibus debent revereri: & proinde cum iſta non concernant intereſſe ipſius Parochi, ſed ordinis Parochorum, & curæ animarum; conſenſus Parochi tacite illicitus ex acceptatione tenuis Beneficii in nulla debet haberi conſideratione, cum alias nec expreſſus ſuffragetur ad prædictum effectum.

Canon LXI.

De Regularibus recipientibus Decimas. Cap. In Lateranenſi. 31. X. de Præbendis.

Observatio.

Canon 61. in *cap.* In Lateranenſi 31. *de Præbendis* renovat Canonem 9. Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. contra *Regulares, Decimas de manu Laici ſine conſenſu Epiſcoporum* recipientes; cujus Canonis Observatio videri poteſt inter Observationes ad Decreta dicti Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III.

DISSERTATIO

PRO FACILIORI INTELLECTU DECRETALIUM INNOCENTII III. IN COLLECTIONE GREGORII IX. COMPREHENSARUM.

§. I.

Qualis fuerit hic Pontifex, & ex quibus verus ſenſus Decretalium hujus Pontificis haberi poſſit.

Præcipuus auctor Decretalium quæ in quinque Libris Decretalium Gregorii IX. continentur merito reputatur Innocentius III. ſub cujus nomine plures inſcribuntur Decretales, quam omnium aliorum Pontificum.

Miræ Innocentii III. in juriſprudentia ſubrilitas atque ſagacitas.

Hic Pontifex ante Pontificatum dictus *Lotharius*, anno ætatis 30. communi Cardinalium ſuffragio, in Pontificem Romanum aſſumptus fuit anno 1198.

“ Primum in Urbe, (ſcilicet Romæ) deinde Pariſiis, tandem Bononiæ Scholaſticis ſtudiis inſudavit, & ſuper coætaneos ſuos tam in Philoſophica quam in Theologica diſciplina profecit, ſicut ejus opuſcula manifeſtant, quæ diverſis temporibus edidit & dictavit,,, ait auctor *num.* 2. geſtorum hujus Ponti-

ficis, quæ extant una cum Epiſtolis apud Baluzium, additque, quod ediderit " poſt Pontificatum Libros " Sermonum, Epiſtolarum, Regeſtorum & *Decretalium* quæ manifeſte declarant, quantum fuerit tam " in humano, quam in divino Jure peritus.

Scribit quoque dictus Auctor, *num.* 41. " Ter in " hebdumada ſolemne Conſiſtorium, quod in deſue" tudinem jam devenerat, publice celebrabat (Inno" centius) in quo auditis querimoniis ſingulorum " minores cauſas examinabat per alios, majores au" tem ventilabat *per ſe* tam ſubtiliter & prudenter, " ut omnes ſuper ipſius ſubtilitate & prudentia mi" rarentur, multique litteratiſſimi viri & Juriſperiti " Romani Eccleſiam frequentabant, ut ipſum dunta" xat audirent, magiſque diſcebant, in ipſius con" ſiſtoriis, quam didiciſſent in ſcholis præſertim cum " Promulgantem ſententias audiebant; quoniam " adeo ſubtiliter & efficaciter allegabat, ut utraque " pars ſe victuram ſperaret, dum eum pro ſe allegan" tem audiret; nullusque tam peritus coram eo com" paruit Advocatus, qui oppoſitiones ipſius vehe" mentiſſime non timeret.

" Ob hoc (pergit auctor *num.* 43. ad ejus audientiam " tot & tantæ cœperunt *de toto orbe* cauſæ perferri, ut " plures & majores cauſas ipſe ſuo tempore definive" rit, quam a longis retro temporibus in Romana " fuerint Eccleſia definitæ.

Innumerabiles lites eo occaſione Romam undique delatæ.

Quanta litium & controverſiarum moles ex omnibus mundi partibus tunc temporis ad Romanam Curiam deferrentur, refert Abbas Urſpergenſis in Chronico. Cum enim narraſſet, quod poſt electum Philippum in Regem Romanorum, quidam apud Coloniam elegerint Othonem IV. & ita ſchiſma in Romanum imperium invectum fuerit, ſubdit: " Facta eſt " hæc abuſio, ut fieret quaſi portentum multarum " abuſionum, quæ ſubſecutæ ſunt in terris. Vix " enim remanſit aliquis Epiſcopatus, ſive dignitas " Eccleſiaſtica, vel etiam Parochialis Eccleſia, quæ " non fieret litigioſa, & *Romam* deduceretur ipſa " cauſa, ſed non manu vacua. Gaude, Mater no" ſtra Roma, quoniam aperiuntur cataractæ theſau" rorum in terra, ut ad te confluant rivi & aggeres " nummorum in magna copia. Lætare ſuper ini" quitate filiorum hominum, quoniam in eo in re" compenſationem tantorum malorum datur tibi " pretium; jucundare ſuper adjutrice tua diſcordia, " quia erupit de puteo infernalis abyſſi, ut accumu" lentur tibi multa pecuniarum præmia. Habes, " quod ſemper ſitiſti. Decanta Canticum, quia per " malitiam hominum, non per tuam Religionem or" bem viciſti. Ad te trahit homines, non ipſorum " devotio, aut pura conſcientia, ſed ſcelerum mul" tiplicium perpetratio, & *litium deciſio* pretio com" parata.

Hinc innumeræ Epiſtolæ & Decreta Innocentii III.

Hæc negotiorum & litium multitudo occaſionem dedit huic Pontifici infinitas prope litteras ſcribendi, aut Decreta edendi, quibus ſuper controverſiis iſtis reſponderet, eaſque decideret, vel præſcriberet ea, quibus in futurum controverſiis iſtis obviaretur.

Exemplo Imperatorum RR.

Porro ſicuti jam pridem Imperatores Romani ſua Reſcripta, ſanctioneſque referebant & aſſervabant in ſcriniis ſuis; ita Pontifices Romani, Epiſtolas Actaque ſua in ſuis quoque Archivis, quæ ſequioris ætatis Barbaries *Regeſta* ſeu *Regiſtra* vocavit, recondiderunt; eaque per ſingulos Pontificatus ſui annos diſtinguebant, ut ita ſingulorum annorum geſta in ſingulos Regeſtorum ſeu Regiſtrorum Libros eſſent diſtincta, ut ex Regeſtis Epiſtolarum ſancti Gregorii manifeſtum eſt.

In 19 Libros digeſta.

Hoc exemplo Innocentius III. in novemdecim Libros, Epiſtolarum & Actorum ſuorum Regeſta diſtinxit; ſingulis, annorum ſingulorum reſpective acta aſſignans.

Ex his Regeſtis prodierunt Collectiones Decretalium, quæ *tertia & quarta* nuncupantur apud Antonium Auguſtinum (de quibus ſupra actum eſt, & e quibus dein per Raymundum in Collectionem Decretalium, quæ dicitur Gregorii IX. ac hodie in ſcholis prælegitur, relatæ fuere.

Inde in 3. & 4. Collect. ex quibus Raymundus Decretales Innoc. deſumpſit.

Verum Collectores illi, ſæpius fragmenta duntaxat ipſarum litterarum retulere, prætermiſſis iis, quibus ipſa facti ſpecies ſeu controverſia Pontifici expoſita enarratur, quæ frequenter ipſi deciſioni ſive Decretali Pontificiæ multum lucis ſubminiſtrat.

Juvat ipſum fontem harum Decretalium adire.

Non dubium proinde, quin ad elucidationem, verumque ſenſum *Decretalium* hujus Pontificis (quæ præcipuam facile partem hodierni Juris Canonici conficiunt) admodum opportuna eſſe queant hujus Pontificis integra Epiſtolarum & Actorum Regeſta: maxime quia iis quoque continentur & Epiſcoporum, & Principum aliorumque Litteræ, quibus de iis negotiis ipſum Pontificem conſuluerunt, difficultateſque exortas expoſuerunt, & reſolutionem ſeu deciſionem poſtulaverunt.

§. II.

De variis editionibus Epiſtolarum & de Codice Geſtorum Innocentii III.

Editio per Card. Sirletum.

PRima Epiſtolarum hujus Pontificis editio prodiit Romæ anno 1548. opera Cardinalis Sirleti, duos duntaxat priores Libros complectens; altera anno 1635. evulgata eſt ſtudio & cura Franciſci Boſqueti Narbonenſis Juriſconſulti ac dein Epiſcopi Monſpelienſis exhibens quatuor alios Epiſtolarum hujus Pontificis Libros, nimirum 13. 14. 15. & 16. quos & notis non parum eruditis illuſtravit.

Per Boſquetum.

Hos ſex Epiſtolarum Libros partim Sirleti, partim Boſqueti ſtudio publicatos recudi fecit Pariſiis anno 1682. Vir clariſſimus & de re Litteraria optime meritus Stephanus Baluzius; qui etiam editis adjunxit partem Libri 5. ac inſuper libros tres ſcilicet 10. 11. & 12. quibus hactenus carebamus.

Per Baluzium.

Subjungit præterea Libro 2. veterem Collectionem, quam jam pridem ex tribus prioribus Epiſtolarum Libris confecerat Rayneriis Diaconus & Monachus Pompoſianus: quam Collectionem a ſe repertam eſſe in Bibliotheca Monaſterii S. Theodorici prope Rhemos ibidem indicat; monetque eam hic additam ad ſupplendam vicem Libri 3. cujus hactenus exemplar reperiri non potuiſſet, uti nec trium poſteriorum videlicet 17. 18. & 19. deplorat in præfatione huic editioni præfixa, Baluzius.

Libri geſtorum Innoc. III.

Præter Epiſtolarum Regeſta recudi quoque juſſit Baluzius geſta hujus Pontificis ab Auctore quodam anonymo ſed coævo deſcripta, eaque ope duorum manuſcriptorum codicum emendatiora, quam antea ex codice Collegii Fruxeoſis per Boſquetum publicata fuiſſent.

Regeſtum de negotio Imperii.

Denique nunc primum publici juris fecit Regeſtum ejuſdem Pontificis de *negotio Imperii* ex codice M.S. Bibliothecæ vaticanæ, in quo continentur Epiſtolæ ab hoc Pontifice ſcriptæ occaſione ſchiſmatis Germanici, quod eo tempore Imperium Romanum in varias partes lacerabat, ad varios Principes & Epiſcopos. Item quas ipſe Pontifex a variis de eodem diſſidio accepit. Notatque Baluzius in præfatione ſuæ editionis, nullam de hoc *Imperii negotio* Epiſtolam extare in Libris ſeu Regeſtis Epiſtolarum per annos Pontificatus digeſtis: ut admodum veriſimile ſit, quod ſagaciſſimus hic Pontifex, prævidens, negotium hoc Imperii varias, multipliceſque difficultates eventuſque habiturum, judicarit opportunum fore, ſi peculiare de tota hujus negotii ſerie & rebus ad eam ſpectantibus Regeſtum conficeretur: quod & intelligendis nonnullis Decretalibus lucem adferre in ſequentibus videbitur.

§. III.

§. III.

Qua ſcientia potiſſimum inſtructus fuerit hic Pontifex, & quæ in ejus Decretalibus eluceat.

INnocentium III. ante Pontificatum Bononiæ in Italia ſtudiis ſcholaſticis inſudaſſe §. præcedenti ex auctore coævo notavimus.

Innoc. III. utriuſque juris peritiſſimus.

Notum autem eſt, in Univerſitate Bononienſi eo tempore præcipue floruiſſe ſtudium *Juris* tam Canonici quam civilis, uti & ſupra monuimus.

Quapropter Pontifex *utriuſque Juris* ſcientia apprime inſtructus non tantum quæſtiones ſeu dubia Juris Canonici ex hoc Jure reſolvit, ſed & plures Juris *Civilis*, ſeu Legum Romanarum obſcuritates illuſtravit, & quæſtiones ex ipſis Juris Romani principiis decidit.

Exempla plurima in ejus Decretalibus paſſim occurrunt, monetque Franciſcus Florens famoſam illam Decretalem hujus Pontificis relatam in *cap.* Super litteris. 20. tit. *de Reſcriptis*, qua declaratur, quando & qualiter Reſcripta Apoſtolica ob falſi expreſſionem, vel ob veri ſubticentiam, debeant cenſeri invalida, vel ſuo carere effectu, editam eſſe ad ſedandas controverſias Interpretum, ad *Legem* 2. *cod. ſi contra Jus*, &c. quemadmodum alias plures ad ſimiles quæſtiones decidendas ab ipſo editas notat.

Quin & pleræque Deciſiones hujus Pontificis contentæ in Libro *ſecundo* Decretalium, quibus ordo judiciorum præſcribitur ex legum civilium præſcripto deſumptæ ſunt; uti & Libro *tertio* contentæ, quæ materiam Contractuum civilium, nec non Teſtamentorum, atque ſucceſſionis ab inteſtato ſpectant.

Quomodo jus Canonicum ad normam juris civilis in multis redactum? Innocentius III. hauſit falſas Decretales ex Gratiano.

Hinc factum, ut & Jus Canonicum ad normam Juris civilis in multis fuerit reductum, adeo ut tandem pene neceſſarium fuerit ſtudio Juris Canonici, ſtudium Juris civilis conjungere, idque non ſine vera Juris Canonici ſcientia, non ſine Eccleſiaſticæ & avitæ Patrum diſciplinæ detrimento.

Circa ſcientiam *Juris Canonici*, notandum quod ſub id tempus quo hic Pontifex huic juri incumbebat, & ipſe Sedem Apoſtolicam tenuit; ea pene unice hauriretur ex Decreto *Gratiani*, illudque ut unicum ac ſinceriſſimum Canonum & totius Eccleſiaſticæ politiæ fontem omnes ſuſpiciebant, & ſuis auditoribus Profeſſores Juris Canonici in Univerſitate Bononienſi prælegebant.

Hinc & videmus, quod hic Pontifex hac ſcientia inſtructus in ſuis Decretalibus & Deciſionibus *Decreto Gratiani*, ut Canonum *puriſſimo* fonte paſſim utatur: atque in Gratiano contenta ſine diſcrimine aut examine, num ſincera vel ſuppoſititia ſint, integra an mutilata, in Deciſionum ſuarum fundamenta aſſumat, & ſecundum iſta ſine ulla hæſitatione reſolvat, uti pluribus exemplis oſtendi in *Jure Eccleſiaſtico* & in *Commentario ad Decretum Gratiani*; & ex *Obſervationibus* ad nonnullas notabiliores hujus Pontificis Decretales infra ſubjiciendis manifeſtum fiet, hunc Pontificem inſtitiſſe novis illis principiis in falſis Decretalibus & Decreto Gratiani ad amplificationem Juriſdictionis Curiæ Romanæ introductis.

Scientia Theologiæ Scholaſticæ imbutus.

Non tantum ſcientia utriuſque Juris inſtructus erat Innocentius III. ſed etiam Theologica; cui operam navaverat primum Romæ, dein Pariſiis; ſcribitque Onufrius Panvinius in vita hujus Pontificis ipſum in Pariſienſi Gymnaſio multos annos ſtudiis vacaſſe, deinde *Doctoratus*, ut vocant, inſignia ſuſcepiſſe: eumque & in *divinis* Scripturis *apprime* eruditum fuiſſe, teſtatur Paulus Langius in Chronico Citicenſi ad annum 1198.

At & hoc circa ſcientiam Theologicam obſervandum, quod ſub illud tempus, quo ſtudiis hiſce incumbebat Innocentius, jam invaluiſſet Theologia *ſcholaſtica*, eaque pene ſola in ſcholis tunc temporis prælegeretur.

Hinc & in hujus Pontificis Decretalibus & Deciſionibus ſuper punctis Theologicis, ſive dogmatibus, hæc Theologia *ſcholaſtica* manifeſte elucet; atque notanter ex Conſtitutione ab ipſo in Concilio Lateranenſi promulgata, quæ extat in *cap.* 1. tit. *de ſumma Trinitate*, in qua more plane ſcholaſtico tractat de Myſterio SS. Trinitatis, & ipſius operibus: de fide & articulis fidei.

Idem tractandi modus elucet in ejus Conſtitutione relata in *cap.* 2. *eod.* qua errores Abbatis Joachim circa Myſterium Trinitatis damnantur; nec non in Decretalibus relatis in *cap.* 6. & 8. tit. *de celebrat. Miſſarum*; & in *cap.* 3. tit. *de Baptiſmo* in quibus plures difficultates circa Sacramentum Euchariſtiæ & Baptiſmi reſolvit, in quarum prima etiam doctorum Scholaſticorum meminit; dicens ſuper quæſtione utrum *aqua cum vino convertatur in ſanguinem*, *opiniones apud* Scholaſticos *variare*: neque ſuper ea quidquam certi decidere voluit, ſed more *Scholaſticorum*, inter tres opiniones, illam *probabiliorem* judicat, quæ aſſerit *aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari, ut expreſſius eluceat proprietas Sacramenti.*

Baronius ad annum 1192. hac motus Deciſione, appellat contrariam ſententiam *hæreſim*: ſed hic exceſſiſſe Baronium monet Emmanuel Gonzales ad hanc Decretalem, notans, Innocentii opinionem " *non* „ *eſſe certam ſecundum fidem*, nec certitudine con- „ cluſionis deductæ ex una præmiſſa de fide, & alia „ lumine naturali nota, ſed dependeat ex philoſophi- „ co principio converſionis aquæ in vinum: quare „ duntaxat *probabiliorem* dicit ſuam opinionem Inno- „ centius.

OBSERVATIONES

IN VARIAS ET NOTABILIORES DECRETALES INNOCENTII III.

Decretalis *qua imperium adjudicatur Othoni adverſus Philippum.* Cap. *Venerabilem* 34. tit. de electione & Electi poteſtate.

Observatio.

ANno 1197. defuncto Henrico VI. Imperatore, diviſio contigit in Imperio Romano.

Diviſio in Imperio ſub Philippo & Othone an. 1197.

Plores enim Principes Germaniæ in Imperatorem elegerunt Philippum Ducem Sueviæ (a) fratrem defuncti Henrici Imperatoris: " qui fecit ſe inungi „ & coronari non Aquiſgrani ſed Moguntiæ; nec a „ Colonienſi Archiepiſcopo, ſed a Tarantaſienſi, „ quia nullus Archiepiſcoporum Teutoniæ id facere „ attentavit. Colonienſis autem Archiepiſcopus & „ quidam alii Principes, tam Eccleſiaſtici, quam „ ſeculares, videntes ſe in electione Philippi fuiſſe „ contemptos, vocaverunt Othonem filium quon-

(a) Pater Barre in ſua Allemaniæ Hiſtoria Gallico idiomate conſcripta *tom.* 5. *pag.* 501. hæc habet *Philippe de Suabe Duc d' Alſace*, &c. Noverit hinc Hiſtoriam de diviſione Imperii, quæ tempore Philippi & Othonis contigit legere ſuperfluum non erit.

dam

„ dam Henrici Ducis Saxoniæ, Comitem, & apud „ Coloniam elegerunt in Regem Romanorum, eumque „ Coloniensis Archiepiſcopus coronavit ſolemniter „ Aquiſgranis; „ uti ſcribit Auctor coævus geſtorum Innocentii III. *num.* 22. additque: “ & ſic *facta eſt diviſio in Imperio longo tempore duratura.*

Philippo favebat Philippus Auguſtus Rex Galliæ ac tota pene Germania; Othoni vero adhærebat, parteſque ejus ſovebat Richardus Rex Angliæ cum nonnullis Principibus Imperii.

Innocentius initio Neutri videtur adhærere.

Pontifex autem Innocentius III. ſub initium hujus diſſidii, ſe quaſi *indifferentem* exhibere voluit; tanquam qui de *Jure diſſidentium* cognoſcere & judicare aliquando ſe debere exiſtimaret, caſu quo Principes Imperii inter ſe convenire, & negotium componere non poſſent; uti patet ex *Epiſtola* 1. & 2. *Regeſti* Innocentii III. quod poſt Librum quintum Epiſtolarum publicavit Stephanus Baluzius, quo in Regeſto continentur omnes Litteræ quæ in hoc negotio ab Innocentio ad Principes & Reges; & ab his ad ipſum datæ ſunt, ut ſupra diximus in Diſſert. prooemiali. §. 2.

Hujus cauſæ deciſionem declarat ad ſe pertinere.

In his itaque Litteris id duntaxat hortatur, ut Principes ad concordiam adducantur: ita “ tamen ut ſibi „ afferat auctoritatem in caſum perſeverantis diſcordiæ „ de *Jure Diſſidentium* judicandi, & plenarie „ ac ultimate controverſiam ſuper Jure ad Imperium „ decidendi.

Hinc & in citata *Epiſtola*, injungit Archiepiſcopo Moguntino, ut omnibus ſibi ſubjectis, per litteras ſuas diſtricte præcipiat, *ut eum, cujus nominatio per Sedem fuerit Apoſtolicam approbata, in Regem recipiant, & Partem ejus potenter foveant & viriliter tueantur.*

Et in citata *Epiſtola* 2. inſcripta Univerſis, tam Eccleſiaſticis quam Secularibus Principibus Allemaniæ, conqueritur, quod in hac Imperii ſciſſura ad ipſius non recurrerint auxilium; *ut per nos* (ait) *ad quos ipſum negotium* PRINCIPALITER & FINALITER *noſcitur pertinere, veſtro ſtudio mediante, tanta diſſenſio ſopiretur.*

Littera Othonis ad Innoc.

Otho, qui fautoribus & viribus Philippo erat multum inferior, litteras plenas ſubmiſſione ad Innocentium dedit; exponens quomodo mox, ut fuit in Regem Romanorum electus, ſe geſſiſſet; juramento „ (ait) firmavimus quod poſſeſſiones & Jura Romanæ „ Eccleſiæ, aliarumque Eccleſiarum Imperii „ firma & illibata ſervabimus, & quod conſuetudinem „ illam deteſtabilem, qua Epiſcoporum, Abbatum, „ Principum de hac vita migrantium bona „ tempore mortis relicta, quidam noſtri Anteceſſores, „ hactenus occupabant, omnino impoſterum „ dimittemus, & de beneficentia noſtra Principibus „ Eccleſiaſticis in perpetuum relaxamus.

Dein cum inſtantia ſupplicat, ut attentis ſuis & parentum ſuorum *meritis* in Eccleſiam *Romanam* & Philippi demeritis: *Nos* (inquit) *Regiam dignitatem adeptos ad Imperii* CONSECRATIONEM *vocare dignemini.*

Litteræ Regis Angliæ pro Othone ad eund.

Similes litteras in favorem Othonis ſcripſere Rex Angliæ & diverſi Principes Othoni faventes, tum in particulari, tum in communi, quibus totam electionis ſeriem, omniaque quæ Othonis jus firmare videbantur, exponunt; quæ litteræ conſignantur *num.* 10. in citato Regeſto de negotio Imperii.

Reſponſoriæ Innocentii.

His nihilominus litteris, tantum terminis generalibus hactenus reſpondebat Pontifex; “ ad honorem „ (inquit) & profectum ipſius (Othonis) libenter & „ efficaciter, *quantum cum Deo* poterimus, intendemus.

Scripſerunt & ad Pontificem Principes Eccleſiaſtici & Seculares, qui partes Philippi Ducis Sueviæ tuebantur, exponentes, quod mortuo Henrico, collecta multitudine Principum in Imperatorem Romani ſolii rite & ſolemniter elegerint Philippum quo „ (aiunt) nec ingenuitate ſubliminiorem, nec hono„ rum luce magis conſpicuum, neque ad ſceptra & „ regiminis ſacri Imperii gubernacula, nec ad Eccle„ ſiam Dei, ſicut dignum eſt & expedit, defenſan„ dam, potiorem potuimus invenire.

Litteræ principum adhærentium Philippo ad Pontificem.

Concludentes autem hoc unum rogant Pontificem, ut *ad Jura Romani Imperii manum cum* INJURIA *nullatenus extendat.*

Hoc ſcribebant, quia notum eis erat, Pontificem in Othonem magis quam in Philippum inclinare, uti & eventus docuit.

Ulterius rogant, ut “ Philippo favorem ſuum & benevolentiam „ fructuoſius impendat, & ejus honores „ ac commoda ita, ubi poſſit, erigere dignetur „ cum effectu, ut juſtitiæ non dominetur iniquitas, „ ſed ſubdatur ſemper falſitas veritati.

Denique ſignificant Pontifici, quod, omnibus viribus, quibus poſſunt “ Romam *in brevi* cum ipſo „ Domino Philippo, Divinitate propitia, venient „ pro Imperatoriæ coronationis dignitate ipſi ſubli„ miter obtinenda.

Reſponſoriæ Innocentii.

His litteris querulis & minacibus reſpondit Innocentius inprimis “ ſe jam audiviſſe & merita Electorum, vi„ delicet quis & qualis, a quibus & qualiter ſit elec„ tus, ubi & a quo etiam coronatus, ut *non penitus* „ (inquit) *ignoremus, ſi cui favor ſit Apoſtolicus im*„ *pendendus.*

Ad querelam de violandis juribus Imperii, reſpondit quod nunquam intenderit, nec intendat jura Imperii violare: “ atque utinam (ait) ita nobis Eccleſiæ „ jura ſervata fuiſſent illæſa, ſicut nos Imperii volu„ mus illibata jura ſervari: quia ſic jura noſtra & re„ cuperare & ſervare volumus, ut aliena nec invade„ re nec impedire velimus.

Denique ſcribit, quod eum libenter in Imperatorem recipiet, quem legitime in Regem electum & corona„ tum intelliget: „ *Cum* (ait) *Imperialis corona ſit a* ROMANO PONTIFICE *concedenda, eo rite prius electo in Principem & prius in Principem legitime coronato*: „ *Epiſt.* 15.

Philippus mittit Oratores ſuos cum litteris ad Innoc. quibus hic reſpondet deciſionem ad ſe pertinere.

Interim & Philippus Oratores ſuos cum litteris ad Innocentium deſtinavit, qui ipſum de præſenti negotii ſtatu informarent; quibus in Conſiſtorio reſpondit, quod “ ad Apoſtolicam Sedem jam pridem „ fuerat recurrendum, ad quam negotium iſtud „ *principaliter* & *finaliter* dignoſcitur pertinere; „ *principaliter* quia ipſa tranſtulit Imperium ab Ori„ ente in Occidentem; *finaliter*, quia ipſa conce„ dit coronam Imperii. „ Optat itaque ut “ inſpiret „ ſibi Omnipotens Deus honeſtum conſilium, & re„ velet beneplacitum ſuum, quatenus in hoc nego„ tio ad honorem ipſius, ad utilitatem Eccleſiæ, & „ ſalutem Imperii procedat. „ Habetur hæc reſponſio ſub *num.* 18.

Plures Litteras admodum obſequioſas in Sedem Apoſtolicam circa idem tempus ad Innocentium dederunt Otho & Principes ei confœderati.

Hiſce rurſus per litteras reſpondit Pontifex in quibus utriuſque electi jura, ſive fundamenta paucis exponit, ac mala quæ diviſio hæc ſecum trahit, enumerat.

Archiepiſcopi Moguntini compromiſſio.

Dum autem hæc aguntur, Archiepiſcopus Moguntinus habito conventu inter Andernacum & Confluentiam, compromiſerat in quoſdam Principes, tam Eccleſiaſticos, quam etiam Seculares, ut quod illi decreviſſent in hoc Imperii negotio ab omnibus deberet obſervari.

Ægerrime fertur ab Innoc.

Simile compromiſſum ſine ſuo conſenſu & notitia initum ægerrime tulit Innocentius; ut patet ex *Epiſt.* 22. ad Archiepiſcopum Moguntinum; veritus ſane ne diſſidium hoc alterius quam Sedis Apoſtolicæ judicio terminaretur.

Quapropter Pontifex, qui hactenus ſe pro neutro con-

Qui ſe declarat pro Othone.

contendentium aperte ac palam declarare noluerat, conſultius putavit ſilentium abrumpere.

Itaque habita deliberatione, atque juribus & meritis contendentium utrimque libratis, Othonis jus potius eſſe declarat. Diſtulit tamen adhuc ipſum Imperatorem proclamare, ſed exhortandos credidit Principes Germaniæ ut concorditer & pacifice in Othonem convenirent; eumque, repudiato Philippo, unicum legitimum electum Regem Romanorum agnoſcerent.

Hunc in finem ſuos in Germaniam Legatos miſit, ſcilicet Cardinalem Epiſcopum Prænestinum & Philippum Notarium ſuum, ut Principes & contendentes ad concordiam adducerent.

Cum autem hi Legati Principes Germaniæ inducere non poſſent, ut Othonem ut legitime electum recognoſcerent, tandem Prænestinus, auctoritate Pontificis, Othonem legitime electum proclamavit.

Principum Philippo adhærentium querela.

Principes Philippo faventes turbati de hoc Cardinalis facto, litteras querelis plenas ad Papam dederunt, quibus inter cætera dicunt, Romanos Pontifices nunquam ſe electioni Romanorum Regum immiſcuiſſe; nec conſequenter, Innocentium ſe hic immiſcere debuiſſe, præſertim cum nec Imperatores hodie ſe immiſceant electioni R. Pontificis, tametſi de jure id ipſis competat. „ Ubinam (inquiunt) legiſtis o „ ſummi Pontifices, ubi audiſtis, ſancti Patres, to„ tius Eccleſiæ Cardinales, Anteceſſores veſtros, „ vel eorem Miſſos, Romanorum Regum ſe electio„ nibus immiſcuiſſe, ſic ut vel electorum perſonam „ gererent; vel ut Cognitores electionis vires tru„ tinarent. Reſpondendi inſtantiam vos credimus „ non habere. In Romanorum enim electione Pon„ tificum hoc erat Imperiali Diademati reſervatum, „ ut eam, Romanorum Imperatorum auctoritate non, „ accommodata ullatenus fieri non liceret. Imperia„ lis vero munificentia, quæ cultum Dei ſemper „ ampliare ſtuduit, & ejus Eccleſiam privilegiorum „ ſpecialitate decorare curavit, hunc honoris titulum „ Dei Eccleſiæ reverenter remiſit.

Poſt hæc concludunt: " ſi Laicalis ſimplicitas bo„ num quod de jure habuit reverenter contempſit, „ Sanctitas Pontificalis ad bonum quod nunquam ha„ buit, quomodo manum ponit?

Præſens Decretalis deciſiva Diſſidii.

Pontifex, ut auctoritatem Sedis Apoſtolicæ in decidenda hac controverſia ſuper Jure Imperii firmaret, nec non deciſionis per Legatum ſuum pronuntiatæ juſtitiam perſuaderet, atque una permoveret Principes ut judicio Sedis Apoſtolicæ ſe ſubmitterent, & Othonem Imperatorem agnoſcerent, varias Litteras ſcripſit, atque inter cæteras ad Ducem Zaringiæ, quibus totam rei geſtæ ſeriem, & rationes quibus inductus erat ad rejiciendum Philippum & recipiendum Othonem, fuſe deducit.

Hæc eſt Epiſtola, quæ primum in tertiam Collectionem Decretalium apud Antonium Auguſtinum relata; dein in parte aliqua reciſa in Decretales Gregorii translata, facit famoſam illam Decretalem, quæ incipit Venerabilem in *cap.* 34. *ii de Elect.* cujus genuinus intellectus ex hac hiſtoria hauriri debet.

Miſſa ad Ducem Zaringiæ.

Hanc Decretalem miſit Innocentius ad Bertholdum ſeu Luitpoldum Ducem Zaringiæ, quem in conventiculo Colonienſi a quibuſdam Germaniæ Principibus in Regem Romanorum electum fuiſſe ſcribit Abbas Urſpergenſis in Chronico.

At cum ipſe Philippo poſtmodum in Regem electo reſiſtere non poſſet; & diffidere cœpiſſet de expenſis ad obtinendum Imperium neceſſariis, rediit ad gratiam Philippi; accepitque ab eo Beneficia, quæ ſibi conferre curavit, uti narrat idem Abbas.

Ut is a Philippo recederet ad partes Othonis.

Miſit autem hanc Decretalem Innocentius, ut hunc Ducem a Philippo ad partes Othonis attraheret, quare & rationes contra Philippum, & pro Othone militantes ſingulatim exponit.

In hac Decretali 1. refertur objectio Principum adhærentium Philippo.

Primo itaque exponit Pontifex, quod Nuntios Principum Germaniæ *benigne* receperit, *& eis benevolam* duxerit *audientiam indulgendam*: quodque litteras eorumdem Principum per hos Nuntios ſibi traditas *diligenter perlegi* fecerit; *& quæ in eis continebantur*, notaverit *univerſa*; uti habetur in integra Decretali, ubi & nomina dictorum Nuntiorum exprimuntur.

Epiſtola Principum, de qua hic (& e qua nonnulla ſupra retulimus) habetur in ſæpius citato Regeſto Innocentii III. de negotio Imperii *num.* 61. atque inter Principes, quorum nomine ſcribitur, numeratur hic Dux Zaringiæ.

In hac ad Pontificem Epiſtola conqueſti fuerant Principes de Epiſcopo Prænestino Sedis Apoſtolicæ Legato, quod *Othonem* proclamaſſet Regem Romanorum electum, *quia* (inquiebant) *aut Electoris geſſit, aut Cognitoris perſonam; ſi* Electoris, *in meſſem alienam miſerat falcem ſuam, & electioni ſe ingerens, Principum derogaverat dignitati; ſi* Cognitoris, *abſente altera partium, videtur perperam proceſſiſſe, cum citata non fuerit, & ideo non debuit contumax judicari.*

Innocentius reſpondet, imperium R. a Sede Apoſtolica in Carolum M. translatum.

Priuſquam huic Principum objectioni reſpondeat Innocentius proteſtatur, *ſicut juſtitiam noſtram noluimus ab aliis uſurpari, ſic jus Principum nolumus nobis vendicare*; uti legitur in integra.

Poſt hæc ſubjungit, *illis Principibus jus & poteſtatem eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum recognoſcimus, ut debemus, ad quos de jure ac antiqua conſuetudine noſcitur pertinere. Præſertim* (ait) *cum ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolica Sede pervenerit, quæ Romanum Imperium in perſonam Magnifici Caroli a Græcis tranſtulit in Germanos.*

Quid ſit de hac translatione.

Quod hic dixit Innocentius de translatione Imperii *a Græcis ad Germanos in perſonam Caroli*, etiam aſſeritur in *Clementina unica de Jurejurando*; ſed difficultate non caret.

Conſtat quidem, quod anno 800. Carolus M. Rex Francorum Romam quarta vice profectus ſit, ut Leoni III. de variis criminibus accuſato, ſuccurreret; ibidemque in natali Domini coronatus ſit in Imperatorem ab ipſo Leone: conſtatque plures ſcripſiſſe, per hoc Leonis factum translatum a Græcis ad Francos Imperium; ipſeque Innocentius in hac Decretali indubie ad hoc Leonis factum reſpexit.

Verum ſi vox *translatio* proprie ſumatur, non poteſt dici a Leone III. *translatum* eſſe Imperium a Græcis ad Francos vel Germanos, cum Imperio ſpoliati Principes Græci non ſint, nec ullas eis Provincias aut Urbes Leo Pontifex abſtulerit, aut *Carolo magno* contulerit; ſed iiſdem potiti ſunt ditionibus cum in Oriente, tum in Occidente, poſt *Caroli magni* inaugurationem, quas poſſidebant antequam Imperator ſalutaretur; nec ex Imperatoris titulo auctæ fuerunt *Caroli Magni* ditiones, aut ei major in populos, quibus ante præerat, acceſſit auctoritas. (*a*)

Hæc pluribus oſtendit Natalis Alexander *Diſſert.* 1. *in Hiſt. ſeculi IX.* una demonſtrans, Carolum Magnum, Imperiale nomen ac dignitatem, & Imperialia inſignia accepiſſe, idque potiſſimum auctoritate Leonis III. qui ipſum coronavit: & quod hic Pontifex Romanus auctor fuerit, ut ipſum Imperatorem ſalutarent, quod his verbis deſcribit Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Leonis III: poſt, „ adveniente Natali Domini noſtri Jeſu-Chriſti, in „ jam dicta Baſilica beati Petri Apoſtoli omnes ite„ rum congregati ſunt; & tunc Venerabilis Almi-

(*a*) Legatur hac de re Diſſertatio Gallico idiomate a P. Barre conſcripta. Extat in extremo volumine tertio Germaniæ Hiſtoriæ quam idem Auctor elaboravit,

ficus

„ ficus Pontifex manibus ſuis propriis pretioſiſſima „ corona coronavit eum. Tunc univerſi Fideles Ro„ mani videntes tantam defenſionem & dilectionem, „ quam erga ſanctam Romanam Eccleſiam, & ejus „ Vicarium habuit, unanimiter altiſona voce, Dei „ nutu, atque beati Petri Clavigeri Regni Cælorum „ exclamarunt, *Carolo piiſſimo, Auguſto, a Deo co„ ronato, Magno, pacifico Imperatori vita & victo„ ria*, ante ſacram Confeſſionem beati Petri Apoſto„ li plures Sanctos invocantes ; ter dictum eſt : & ab „ omnibus conſtitutus eſt Imperator Romanorum. „ Illico ſanctiſſimus Pontifex unxit oleo ſancto Caro„ lum & Excellentiſſimum filium ejus Regem.

Verum nullæ novæ Proviociæ, neque jus novum in aliquas ditiones hac coronatione in Carolum tranſlatæ ſunt ; ſed *ſolus titulus* Imperatoris, ſive dignitas ſeu titulus Chriſtianæ Reipublicæ ac Eccleſiæ univerſæ, ac præſertim Romanæ *Tutoris* ac Defenſoris ipſi datus fuit. Atque hoc Officium, cui tum deerant Imperatores Orientis, Populus Romanus, ipſeque maxime Romanus Pontifex, alteri demandare quidni poterat?

* Ex inunctione & coronatione argumentum ſumit Innocentius.

Ulterius * præmittit Pontifex in hac Epiſtola ſeu Decretali, quod *Principes recognoſcere* debeant, & *in* ſua *præſentia* recognoverint, *quod jus & auctoritas examinandi perſonam electam in Regem ; & promovendam ad Imperium ad* ipſum Pontificem ſpectet *qui* (ait) *eum inungimus, conſecramus & coronamus.*

Rationem conſequentiæ ſubjungit: *Eſt enim regulariter & generaliter obſervatum, ut ad eum* EXAMINATIO *perſonæ pertineat, ad quem* IMPOSITIO MANUS *ſpectat.*

Nunquid enim (pergit) *ſi Principes non ſolum in diſcordia, ſed etiam in concordia ſacrilegum quemcumque vel excommunicatum in Regem, tyrannum, vel fatuum, hæreticum eligerent aut paganum : nos inungere, conſecrare ac coronare hominem hujuſmodi deberemus? abſit omnino.*

Hoc argumento frequenter in hoc negotio uſus fuit Innocentius, ut ſibi jus decidendi controverſiam hanc, & jodicandi de perſona ad Imperium promovenda aſſerat.

Verum Principes Philippo adhærentes, jus illud Sedi Apoſtolicæ competere negabant.

Et ſane licet Reges ungantur & coronentur a quibusdam Epiſcopis, puta Rex Franciæ a Rhemenſi, nemo tamen dixerit ſimile jus examinandi ad Epiſcopos ſpectare.

Neque in hac cæremonia, ſacra illa manus impoſitio, cujus meminit Apoſtolus, & quam oec facile nec leviter fieri debere monet, intervenit ; ot nullum plane ſit argumentum a Pontifice ex his Apoſtoli verbis deſumptum & applicatum.

Reſpondet objectioni ſupradictæ Principum.

His præmiſſis quibus ſufficienter firmatum ſupponebat Pontifex ſibi aſſertum jus examinandi perſonam electam in Regem Romanorum, & per conſequens jus *rejiciendi indignum*, & *recipiendi dignum*, reſpondet ſupra propoſitæ *Principum objectioni*, ſcilicet Legatum ſuum *approbando Regem* (ſcilicet Othonem) *& reprobando Ducem* (ſcilicet Philippum Ducem Sueviæ) *nec Electoris nec Cognitoris* perſonam geſſiſſe ; ſed exercuiſſe *Denuntiatoris officium, quia* (ait) *perſonam Ducis ejuſdem* INOIGNAM *& perſonam Regis denuntiavit* IDONEAM, *quoad Imperium obtinendum, non tam propter ſtudia Eligentium, quam propter merita Electorum.*

Exponit vitia Philippi, quæ eum ad Imperium redderent inhabilem.

Conſequenter exponit vitia, quibus perſonam Philippi inidoneam ad Imperium reddi, atque electionem ejus irritam, aut ſaltem rejiciendam eſſe exiſtimabat.

1. *Excommunicatio.*

Primum erat *excommunicatio*, qua tempore electionis tenebatur. Dicebatur enim a Prædeceſſore Innocentii III. nimirum Cæleſtino III. *excommunicationis vinculo innodatus* idque “ dum eſſet Dux Tuſciæ, „ propter invaſionem & devaſtationem Apoſtolici „ patrimonii „ ut ſcribitur in geſtis Innocentii III.

Dicit autem Pontifex, *quod* ita eſſe *poſtmodum recognovit, dum per Nuntium ſuum* ab ipſo prædeceſſore noſtro *abſolutionis Beneficium poſtulavit,* “ & poſt„ modum a tunc Sutrino Epiſcopo, quem cum Ab„ bate ſancti Anaſtaſii pro liberatione venerabilis fra„ tris noſtri Salernitani Archiepiſcopi noa in Teu„ toniam miſeramus, contra formam mandati noſtri „ de facto ſolummodo, quia de jure non potuit, poſt „ ſuam electionem apud Wormatiam occulte ſe fecit „ abſolvi.

Hæc ex integra Epiſtola prout habetur in Regeſto de negotio Imperii *num.* 62.

Dein infert Pontifex : *Unde patet quod ipſe fuit excommunicatus electus.*

A quo illegitime fuiſſet per Legatum Pontificis abſolutus.

Fuerat quidem, ut ſupra inſinuavit, a Sutrino Epiſcopo Sedis Apoſtolicæ Legato ab excommunicatione abſolutus, ſed *poſt electionem*, & contra *formam mandati* : quare io hotegra Decretali verbis jam relatis ſubjungitur : *Et videtur non immerito quod adhuc ſit ex eadem excommunicationis ſententia innodatus, cum prædictus Epiſcopus eum ſua auctoritate non poſſet abſolvere, auctoritate vero noſtræ delegationis, nec plus nec aliter liceret hoc ipſi, quam ei fuerat ab Apoſtolica Sede conceſſum.*

Hujus delegatioois in perſona Epiſcopi Sutrini meminit auctor geſtorum Innocentii III. *num.* 22. aſſeritque ei factam auctoritatem abſolvendi Philippum hac inter cæteras conditione. “ Recepto ſecundum „ formam Eccleſiæ *juramento*, quod ſuper omnibus „ pro quibus excommunicatus fuerat, Mandatis A„ poſtolicis obediret.

Addit autem idem Auctor, quod Philippus “ Ger„ maniam accedens, de facto ſe fecerit abſolvi, non „ publice ſed occulte, nec præſtito juramento ſe„ cundum formam Eccleſiæ, ſed promiſſione facta „ per Epiſtolam.

Quia ergo *non præſtito juramento ſecundum formam Eccleſiæ*, oti præſcripſerat Pontifex, eum Sutrinus Epiſcopus abſolverat, dicit hic Inoocentius, Epiſcopum Sutrinum in hac abſolutione fines mandati ſeu delegationis exceſſiſſe. “ Unde (ait idem „ Auctor) cum ad ſummi Pontificis præſentiam re„ diiſſet Epiſcopus Sutrinus, veritate per propriam „ confeſſionem comperta, tum de *forma* neglecta, „ tum de præſumptione commiſſa, fecit eum extra „ ſuum Epiſcopatum, uſque ad finem vitæ manere. Quin & ſcribit Abbas Urſpergenſis, quod dictum Epiſcopum ob hunc exceſſum, “ privatum Epiſco„ patu relegaverit in quamdam inſulam maris, quo„ dam Monaſterio diſtricto ; ubi ille feliciter vitam „ finivit.

Dicit præterea Innocentius in integra Decretali : *ex eo etiam* capite, *excommunicationis ſententiæ* Philippus *ſubjacere creditur manifeſte*, quod cuidam perfido Marcualdo *excommunicato non ſolum* communicet, *ſed eum in malitia ſua* foveat, *quamvis* Marcualdum eſſe excommunicatum, *non tantum ex relatione ipſius Judicis, ſed etiam per publicam famam ad notitiam ejus devenerit.*

Tota ſeries rei geſtæ per hunc Marcualdum, & eorum quæ Pontifex in hoc negotio geſſit, late deſcribitur ab Auctore Geſt. Innocentii III. *n.* 23. & 24.

2. *Perjurium.* quod nempe fregiſſet fidem juratam Frederico nepoti ſuo tanquam Regi Romanorum.

Secundum vitium Philippo objectum eſt, *perjurium manifeſtum*, ſive quod *contra proprium juramentum, ſuper quo nec conſilium a Sede Apoſtolica requiſivit, ambitionis vitio regnum ſibi uſurpare præſumpſit, cum ſuper illo juramento prius Romana Eccleſia conſuli debuiſſet.*

Indubitatum eſt, Innocentium hic reflectere ad joramentum, quo Friderico filio Henrici VI. adhuc i.1 cunis vagienti fidelitatem tanquam Regi Romanorum promiſerant Principes Imperii, ac nominatim ipſe Philippus, uti narrat Abbas Urſpergenſis :

“ His

Digitized by Google

„ His etiam temporibus (ait) procurante imperatore „ (Henrico VI.) factum eſt, ut Principes Alemaniæ „ pene omnes filium *parvulum* ipſius adhuc in *cunis* „ *vagientem*, aſſumerent in Regem, & ei fidelitatem „ *jurarent*, & litteras de hoc facto cum ſigillis ſuis „ tranſmitterent Imperatori.

Et in geſtis Innocentii III. *num.* 19. annotatur, quod “ Henricus Imperator effecerit apud Principes, „ ut filium ſuum Fredericum *infantem*, nondum „ duorum annorum, necdum etiam baptizatum in „ Regem Romanorum eligerent, eique fidelitatis *juramenta* præſtarent; inter quos (ait) præfatus *Philippus fidelitatis* ei præſtitit juramentum.

Huic ergo *Juramento* contraveniſſe Philippum, ac eo titulo incurriſſe *perjurium manifeſtum* prætendit Pontifex.

Innocentius videtur in hoc articulo ſibi ipſi contrarius

Verum hanc electionem Frederici nullam fuiſſe neque *Sacramento* huic Principes fuiſſe adſtrictos poſt mortem Henrici, multis contendit ipſe Innocentius in acta deliberationis ſuper hoc negotio Imperii, deciditque quod *liceat*, *deceat*, & *expediat venire contra electionem ipſius* Frederici. Solvitque quod de Gabaonitis hic ſibi objicit, dicens quod “ juramentum præſtitum Gabaonitis potuerit ſine Iſraëlitici „ populi læſione ſervari: hæc autem ſervari nequeant abſque gravi jactura, non unius gentis, ſed Ec- „ cleſiæ damno, & diſpendio populi Chriſtiani. „ Habentur acta deliberationis in ſæpius citato Regeſto Innocentii III. de negotio Imperii *num.* 29.

Quare ſi ibidem per Innocentium adducta conferantur cum hac contra Philippum objectione, & *perjurii manifeſti* improperatione, non ſine fundamento videntur plures coævi Hiſtorici notaſſe, Pontificem in hoc negotio non fuiſſe omnino indifferentem; ſed plus æquo adverſatum Philippo.

Scribit inter alios Abbas Urſpergenſis, quod mox Philippo electo: “ Innocentius Papa tertius tunc de „ novo in Sede Apoſtolica ſublimatus, *omni ſtudio* „ cœperit adverſari eidem. „ Similia habet Rigordus de Geſtis Philippi Auguſti.

3. Quod Philippus Eccleſiam Rom. perſecutus eſſet.

Tertio contra perſonam Philippi objicit, ut habetur in integra Decretali, *quod* ipſe *de genere Perſecutorum exiſtat* enumerans patris ipſius Frederici I. & fratris Henrici VI. perſecutiones in Eccleſiam Romanam, & perſonas Eccleſiaſticas.

Hujus objectionis meminit Abbas Urſpergenſis; cum enim verbis ſupra relatis dixiſſet, quod Innocentius de novo in Sede Apoſtolica ſublimatus cœperit Philippo adverſari, ſubjungit: “ Hoc agens „ ut ipſum impediret, ne ad ſublimitatem culminis „ Imperialis poſſet aſcendere, improperans ei, quæ „ frater ſuus & parentes crudeliter peregerant, quæ „ tamen multa nequitia hominum impulſi creduntur „ peregiſſe, in quo, ſalva reverentia Sedis Apoſto- „ licæ, non videtur ſecundum æquitatem judicaſſe „ cum Dominus teſtetur per Prophetam, *quod nec* „ *peccata parentum filiis imputentur*, quanto minus „ peccata fratrum aut aliorum propinquorum.

Et Rigordus de Geſtis Philippi Auguſti notat, quod *ob tyrrannidem*, quam Henricus VI. & ejus Prædeceſſores contra Eccleſiam Romanam, & contra Archiepiſcopos & Epiſcopos exercuerant, “ Innocentius III. in promotione Philippi fratris Henrici „ adverſarius fuerit, & omnes fautores ejus excommunicaverit, & Othoni filio Ducis Saxoniæ viri- „ liter adhæſerit, & Aquiſgrani in Regem Germaniæ coronari fecerit.

4. Quod Philippo ad Imperium promoto, illud Hæreditarium videtur.

Quarto contra Philippum movet, quod per ejus ad Imperium promotionem *libertas* electionis Principibus Germaniæ quodammodo *tolleretur*, & Imperium tandem videretur fieri hæreditarium: *nam ſi* (ait) *prout olim frater* (Henricus VI.) *dicti Ducis patri eorum* (Frederico I.) *ſi Dux ipſe fratri ſuo ſuccederet; videretur Imperium non ex electione, ſed ex ſucceſſione deberi: & in præjudicium Principum redundaret, ſi non niſi de domo Ducis prædicti videretur aliquis ad Imperium aſſumendus.*

Hanc objectionem non fuiſſe concludentem ad excludendum Philippum, evincit Frederici II. non fratris duntaxat, ſed filii Imperatoris defuncti Henrici VI. ad Imperium, ipſo approbante Innocentio, facta promotio anno 1211. ſcilicet poſt ipſum Othonem ab Imperio depoſitum.

Hæc erant puncta perſonalia, quæ Philippi perſonæ objiciebantur; & ob quæ Innocentius judicabat, Othonem ei eſſe præferendum in Imperio.

Innocentius prætendit eum non fuiſſe rite coronatum aut inunctum.

Additur & in integra Decretali, quod *Dux* (Philippus) *nec ubi debuit, nec a quo debuit, coronam & unctionem accepit; memoratus vero Rex* (Otho) *& ubi debuit, videlicet Aquiſgrani; & a quo debuit, ſcilicet a venerabili fratre noſtro Colonienſi Archiepiſcopo utrumque recepit.*

Coronatus nimirum fuerat Philippus, non Aquiſgranis, ſed Moguntiæ; nec a Colonienſi Archiepiſcopo; ſed Tarantaſienſi, ut habent Geſta Innocentii III. *num* 22. ſupra notatum fuit.

Verum num hæc inverſio loci & perſonæ inungentis & coronantis eam cæremoniam irritam faceret, vel propterea electio, & jus ipſius Philippi ad Imperium enervata eſſent, merito dubitari poterat.

In plerìſque enim Regnis mos obtinet, ut certæ alicui Eccleſiæ jus conſecrandi Regem competat; & ita in Gallis jus hoc ſibi vendicat Rhemenſis Eccleſia, ſed tamen id non impedit, quin nonnunquam ſibi & ab alio quam Rhemenſi Archiepiſcopo ſe conſecrari fecerint Reges Galliæ: idque docte defendit contra Rhemenſem Archiepiſcopum S. Ivo Carnotenſis in coronatione Ludovici Groſſi, qui a Daimberto Senonenſi Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis, Aurelianis ante Altare ſanctæ Crucis unctus & coronatus eſt. Tractatus Ivonis extat inter ejus Epiſtolas *num.* 189. cui jungenda *Epiſt.* 13. cum notis.

Ad hæc, quidni poſtmodum hæc cæremonia ſuppleri poterat, uti ea ſuppleta notatur in iiſdem geſtis Innocentii III. quod “ Adulphus Colonienſis Archi- „ epiſcopus cum Rege (Philippo) reconciliatus ſe- „ cum venit Aquiſgrani: & ipſum coronavit in Regem.

Item diviſis ſuffragiis alteri parti ſe favere poſſe.

Voluit autem & Innocentius, exemplo Prædeceſſorum oſtendere, quod cum in electione vota Principum dividuntur, poſt admonitionem & expectationem, alteri parti favere poſſit. *Sciunt Principes* (inquit in præſenti Decretali) *quod cum Lotharius & Conradus in diſcordia fuiſſent electi, Romanus Pontifex Lotharium coronavit, & Imperium obtinuit coronatus, eodem Conrado tunc demum ad ejus gratiam redeunte.*

Verum, ſi fides Hiſtoricis, non Pontificis deciſione Imperium obtinuit Lotharius, ſed ſi S. Bernardo Clarevallenſi conciliatori credimus, Conradus juri ſuo ceſſit, & poſt mortem Lotharii Imperator electus & coronatus fuit, ut habet Molinæus hic. (*a*)

Abſolvit Ducem Zaringiæ a vinculo juramenti fidelitatis Philippo forſan præſtiti.

Ex his omnibus concluſit Innocentius, a Philippo eſſe recedendum, & Othoni adhærendum; ipſumque Ducem Zaringiæ in hac Decretali monet & exhortatur *in Domino*, & *per Apoſtolica ſcripta* mandat, *quatenus, ſicut de gratia noſtra confidis, & nos de tua devotione ſperamus* (inquit) *de cætero a præfato Duce Philippo recedat omnino, non obſtante juramento, ſi quod ei ratione Regni feciſti; cum eo quantum ad obtinendum Imperium reprobato, juramentum hujuſmodi non debeat obſervari.* Ita legitur in Epiſtola inſerta citato Regeſto *de negotio Imperii*, cujus hæc Decretalis fragmentum eſt, & e qua ſenſus

(*a*) Hoc factum narratum eſt a P. Barre in Gallica Alemaniæ Hiſtoria tom. 4. pag. 540. &c.

Decretalis plurimum lucis accipit; ut ex dictis patet.

Promiſſiones Othonis Pontifici factæ.

Cæterum ex tota hujus Hiſtoriæ ſeria manifeſtum eſt, Innocentium Othoni impenſe faviſſe, tanquam qui jura Sedis Apoſtolicæ impenſius defenderet.

Et ſane legitur quod Otho *juraverit* jura & honores, & omnes poſſeſſiones Romanæ Eccleſiæ, pro poſſe, protegere. Secundo poſſeſſiones quas R. E. recuperavit, liberas & quietas ipſi dimittet; & " quas oondum recuperavit, adjutor erit ad recuperandum.

" Ad has autem (ait Otho) pertinet tota terra quæ eſt a Radicofano uſque Ceperanum, Exarchatus Ravennæ, Pentapolis, Marchia, Ducatus Spoletanus, terra Comitiſſæ Mathildis, Comitatus Brittenorii eum aliis adjacentibus terris expreſſis in multis privilegiis a tempore Ludovici II.

Tertio ſe adjutorem futorum ad retinendum & defendendum Eccleſiæ Romanæ Regnum Siciliæ.

Quarto quod " ipſi Innocentio ejuſque Succeſſoribus omnem obedientiam & honorificentiam exhibebit, quam devoti & Catholici Imperatores conſueverunt Sedi Apoſtolicæ exhibere.

Quinto quod " ſtabit etiam ad conſilium & arbitrium Pontificis, de bonis conſuetudinibus populo Romano ſervandis & exhibendis, & de negotio Societatis Tuſciæ & Lombardiæ. "

Sexto quod " Pontificis conſilio & mandato parebit de pace & concordia facienda inter ſe & Philippum Regem Francorum.

Denique " ſi contingat propter ſuum negotium Eccleſiam Romanam oportere incurrere guerram, ſubveniet ei, ſicut neceſſitas poſtulaverit in expenſis.

Hæc omnia aſſerit ſe firmaturum tam juramento quam ſcripto, cum Imperii coronam fuerit adeptus. Juramentum habetur in Regeſto *de negotio Imperii num.* 77.

Plures alias litteras ſcripſit Innocentius III. ad Principes, ſeu Seculares, ſeu Eccleſiaſticos, quibus mandat, etiam comminatis cenſuris, ut Othonem Imperatorem agnoſcant, eique, abdicato Philippo, adhæreant.

Hæc ſat oſtendunt, Decretalem hanc ſeu Epiſtolam totam fuiſſe adornatam, ut Othoni faveretur contra Philippum.

Philippus Imperium retinet, & Pontifici reconciliatur.

His nihil motus Philippus, ſe pro legitimo electo & coronato Imperatore gerebat; atque *indies magis magiſque in Regno confortabatur*; uti ſcribit Abbas Uſpergenſis.

Interim, uti idem Auctor ſubdit, " jam Principes bellis fatigati, decreverunt ad concordiam inter ſe Reges revocare. Spem concordiæ augebat, quod, cum jam pars Othonis valde eſſet infirmata, facile ad recognoſcendum Philippum, induceretur Pontifex, qui maximum hujus rei impedimentum fuit.

Itaque Legatos mittunt ad Pontificem, a quibus induceretur Papa, *ut velit permittere quatenus* regnet Philippus.

Scripſit & ad Pontificem Philippus, ut ſuum agendi modum juſtificaret, cumque inter omnia ipſius perſonæ objecta, plus veriſimilitudinis videretur habere perjurium, ſive violatio juramenti, quo Philippus fratri ſuo Henrico VI. ſe obſtrinxerat de promovendo ejus filio Frederico in Regem Romanorum; idcirco in his ad Pontificem litteris, præcipue ſe ſuper hoc puncto juſtificare nititur, aſſerens ſe totis viribus allaboraſſe, ut Fredericus ille adhuc *infans* in Imperatorem eligeretur; ſed nullatenus Principes ad hoc induci potuiſſe: ſe nunquam Imperium ambiviſſe, imo quadam violentia & neceſſitate coactum illud ſuſcepiſſe. Summam quoque in Sedem Apoſtolicam ſubmiſſionem oſtendit, animumque ad " pacem promptiſſimum, ac denique aſſerit certum eſſe, quod nunquam a Prædeceſſore ſuo fuerit *excommunicatus*, concludens: " Utinam apud Eccleſiam triumphantem ab omni vinculo *ſecretæ* excommunicationis ſciremus ſolutos, ſicut apud Eccleſiam militantem, cujus nos membrum eſſe confidimus, vere ſcimus nos nullo modo unquam manifeſte fuiſſe ligatos. " In Regeſto *de negotio Imperii num.* 136.

Pontifex, receptis his Litteris, & attenta Othonis Deliberatione, ſerio de pace ſancienda cogitare cœpit atque eum in finem paulo poſt mittuntur Legati Sedis Apoſtolicæ in Alemaniam ad confirmandam pacem, videlicet Dominus Hugolinus Hoſtienſis, & Velletenſis Epiſcopus & Dominus Leo tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem, Diaconus Cardinalis, ut ſcribit Urſpergenſis, qui & notat, tandem pacem concluſam, atque Philippum recognitum Imperatorem, hac inter cæteras conditione, ut " Otho filiam Philippi accipiat uxorem: quæ tamen quarto gradu conſanguinitatis ſibi attinebat; fieretque diſpenſatio per Sedem Apoſtolicam pro bono pacis.

Mors Philippi 22. Junii 1208.

Anno ſequenti 10. Kal. Julii Philippus proditorie occiditur a quodam Othone Palatino de Witelsbach, uti narrat Urſpergenſis, & cum omnibus circumſtantiis deſcripſit Hugolinus in litteris ad Innocentium III. quæ extant in Regeſto *de negotio Imperii num.* 152.

Mortuo Philippo, ac Innocentio III. allaborante, Otho Imperium obtinuit, ducta in uxorem Beatrice filia & hærede Philippi, Papa, pro bono pacis ſuper quarto conſanguinitatis gradu diſpenſante: atque ita ipſe Otho prius Sedi Apoſtolicæ præſtito fidelitatis & obedientiæ juramento (quod extat in dicto Regeſto, *num.* 189.) Romæ Imperator coronatur, anno 1210. uti referunt Urſpergenſis & Rigordus.

Decretalis.

De diſcordia in electione Epiſcopi Moguntini. Cap. Bonæ memoriæ 23 ij de Elect. & Electi poteſt.

Observatio.

Occaſione Schiſmatis in Imperio ortum diſſidium in Eccleſia Moguntina.

Occaſione Schiſmatis in Imperio inter Philippum & Othonem, cujus Hiſtoriam in Observatione præcedenti retulimus, orta eſt & diſcordia in Eccleſia Moguntinenſi ſuper electione Epiſcopi, occaſione cujus diſcordiæ prodiit præſens Decretalis, quæ integra extat in *cap.* 8. in *tertia* Collectione Decretalium apud Antonium Auguſtinum, & *lib.* 5. *Epiſt.* 25. Innocentii III.

Adhærentes Philippo poſtulant Luipoldum Epiſcopum Wormatienſem in Archiepiſc. Mogunt.

Defuncto enim Conrado Epiſcopo Moguntino, Canonici Moguntini adhærentes Philippo, communi ſuffragio elegerunt ſeu poſtulaverunt in Archiepiſcopum, Luipoldum Epiſcopum Wormatienſem; Præpoſitus autem ſancti Petri Moguntinenſis cum duobus aut tribus aliis Canonicis faventibus Othoni, Moguntia recedentes, ſe tranſtulerunt in Oppidum *Bingen*, & quia *ſciebant Papam eſſe contrarium*, *Philippo*, appellarunt Romam. Forma autem appellationis erat, *ne ſine ipſo ac ſociis ejus*, *Canonici Moguntiæ reſidentes haberent in electione proceſſum*; ut in hac Decretali exprimitur.

Alii Romam appellant, eligunt que Sifridum,

Hac appellatione non obſtante, Capituli maxima pars Moguntiæ reſidens, *unanimiter* poſtulavit dictum Luipoldum, & ſtatim, ne quid contra hanc poſtulationem attentaretur, & ipſi appellarunt. Wormatienſis autem fretus ope & auxilio *Philippi*, cui Moguntia parebat, quique Moguntiæ tunc erat, Moguntinam Sedem occupavit, & a Capitulo receptus, in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtravit, ante admiſſam poſtulationem a Pontifice.

Hoc

Digitized by Google

Hoc intelligentes Præpoſitus eique ſociati duo treſve Canonici; ſupponentes ad ſe jus eligendi eſſe devolutum, quaſi reliqui *ſcienter indignum* elegiſſent, nimirum Luipoldum *Wormatienſi Eccleſiæ alligatum*, ipſum Præpoſitum Eccleſiæ Moguntinæ nomine Sifridum elegerunt.

Re Romam delata, atque utriuſque partis Procuratoribus *in Conſiſtorio Pontificis diligenter & ſufficienter auditis*; ut legitur in Epiſtola, Pontifex de conſilio Cardinalium negotium commiſit *Præneſtino Epiſcopo* Sedis Apoſtolicæ per Germaniam *Legato*.

Legatus R. Sedis Luipoldo rejecto, confirmat Sifridum.

Legatus, negotio examinato, *poſtulationem factam de Wormatienſi caſſavit, & electionem Archiepiſcopi memorati (quamvis a pauciſſimis celebratam) curavit auctoritate Apoſtolica confirmare, ipſumque ordinavit in Presbyterum, & tandem in Archiepiſcopum conſecravit.*

Hic conſecratus Romam accedens, *ſuppliciter poſtulavit ut pallium, videlicet inſigne Pontificalis officii* a Sede Apoſtolica acciperet, ut legitur in integra; ſubditurque ibidem, quod *quidam ſimplex nuntius ab adverſariis ejus ad Sedem Apoſtolicam deſtinatus, ex eorum parte apertas* ipſi Pontifici *cum ſigillo pendente literas præſentavit, per quas iidem Canonici ſignificabant, quod prædictus Legatus pecunia corruptus iniquam ſententiam protuliſſet. Addebant etiam, quod Moguntini cives pariter juraverunt quod cum nunquam haberent Epiſcopum, & quod univerſi Clerici, paucis exceptis, ſuo favebant electo.*

Hæc Decretalis ratificat ſententiam Legati 10. propter translationem Luipaldi abſque auctoritate Sed. Ap.

Pontifex proceſſu ſui Legati examinato, ſententiam ejus confirmavit, ipſamque poſtulationem tribus potiſſimum ex cauſis caſſavit, ut in hac Decretali exprimitur.

Prima caſſationis cauſa erat, quod Electus a Capitulo adminiſtrationem in temporalibus & ſpiritualibus ſuſcepiſſet, antequam ejus poſtulatio a Sede Apoſtolica admiſſa: ejuſdemque Sedis auctoritate a Wormatienſi Eccleſia ad Moguntinam fuiſſet translatus.

Et quidem hoc factum præcipue urget Pontifex; dicens, quod injunxiſſet ſuo Legato, quod ſi virum, reperiſſet, *poſtulationem factam de ipſo nuntiaret irritam, de gratia noſtra* (dicitur in integra Decretali) *concedens eidem ut Wormatienſem ſibi Eccleſiam retineret. Nam de Jure communi, quia præter auctoritatem noſtram tranſire præſumpſit, utraque erat ſpoliandus; ut ea careret, quam cupivit avare, & ea quam ſuperbe deſpexit: quod ſi parere contemneret, utraque ipſum Eccleſia denuntiaret auctoritate noſtra privatum.*

Qua ratione Electores Luipoldi jure eligendi exciderint.

Imo & addit, quia Canonici Moguntini elegerunt *ſimpliciter* Epiſcopum Wormatienſem, ipſos ab eligendi poteſtate cecidiſſe, juſque eligendi ad paucos illos, qui Sifridum elegerant, fuiſſe devolutum, juxta Concilium Lateranenſe (ſub Alexandro III.) quo *ſtatutum* eſt, *de his qui quaſdam perſonas inhibitas eligunt, ut eligendi tunc poteſtate privatos, & ab Eccleſiaſticis Beneficiis triennio noverint ſe ſuſpenſos: illis* (ait) *pro longe majori delicto tanquam indignis ab electionis poteſtate cadentibus, penes eumdem* (ſcilicet Sifridum Præpoſitum S. Petri Moguntiæ) *ac ſocios ſuos tantum jus remanſerat eligendi; quare* (inquit) *ſi multo pauciores in ipſum, quam in alium convenſiſſent, intelligendum eſt tamen, quod omnes, qui tunc eligere poterant, elegerunt eumdem.*

Hæc in Decretali, adjiciturque in Epiſtola, quod ipſos Canonicos præſumptionis argueris Pontifex, quia " virum Paſtorali præditum dignitate, alteri „ Eccleſiæ *ſpirituali conjugio* copulatum, præter au„ ctoritatem ſuam, contra formam Canonicam non „ ſolum eligere, ſed recipere præſumpſerunt.

Secundo contra Canonicos electores Luipoldi Wormatienſis Epiſcopi objiciebatur, quod electio ob *præſentiam Regis Philippi* non fuiſſet *libera*; quodque Præpoſitus & ſimul duo vel tres Canonici metuentes vim ſibi inferendam, receſſerint; hocque eſt quod intellexerat Pontifex; injungendo ſuo Legato, ut *inquireret de ipſius electione Archiepiſcopi* (Sifridi) *veritatem & ſi ei de vi quam ipſe & ſui metuebant, conſtaret.... electionem Archiepiſcopi confirmaret.*

2o. Quod electio non fuiſſet libera.

Hujus prætextus recedendi Moguntia allegati per tres Canonicos, meminit & Abbas Urſpergenſis; ſcribit enim quod Philippus Rex Moguntiam acceſſerit; atque ipſo ibidem exiſtente ab omnibus electus ſit Wormatienſis Epiſcopus, exceptis *tribus*, " qui „ (ait) accepta, occaſione de *præſentia Regis*, alle„ gabant non poſſe *liberam* fieri electionem. Verum ipſe addit: " potius quia ſciebant Papam contra„ rium eſſe Regi, appellantes exierunt de civitate.

3o. Quod interpoſita appellatione electio facta eſſet.

Tertio contra electionem Wormatienſis faciebat quod electio ejus facta eſſet poſt appellationem interpoſitam a Præpoſito, *ne Canonici Moguntiæ reſidentes ſine ipſo ac ſociis ſuis haberent in electione proceſſum*, ut legitur in integra. *Nec obeſt* (ait) *quod poſſet, ex altera parte replicari, quia nec ipſe* (Præpoſitus Sifridus) *& ſocii ſui debuerant procedere ſine ipſis, quia ipſi appellationem ad* Nos *interpoſitam contemnendo, reddiderant ſe* indignos, *& ab ipſo fuerant jure ſuo*, vel ut antea dixerat, *qui appellationi non duxerint deferendum, uti contra ipſum hac exceptione non poterant, quia fruſtra legis auxilium invocat, qui committit in legem.*

Præmiſſis ita deductis dicit, *quod Adverſarii Archiepiſcopi* (Sifridi) *ex tribus cauſis prædictis, ſe uſque adeo reddiderunt indignos, quod contra eum non debebant audiri.*

An ob indignitatem eligentium jus electionis devolvatur ad Pontificem.

Denique dicit, *quia etiamſi Electores ejuſdem* (Archiepiſcopi Sifridi) *pariter deliquiſſent, ut ſe reddidiſſent indignos, ad nos devoluta fuiſſet hac vice Ordinatio Eccleſiæ Moguntinenſis. Quare* (ait) *dictum Archiepiſcopum ſine juris injuria potuiſſemus eidem Eccleſiæ præficere in Paſtorem; (præſertim cum per Legatum Apoſtolicæ Sedis fuiſſet in Moguntinum Epiſcopum conſecratus.)* ut habetur in Epiſtola.

Hic generaliter notat Gloſſographus, " ſi utra„ que pars *indignum* eligat, jus devolvi ad *Pon„ tificem*, non autem ad proximum Superiorem " quod falſum eſſe monet hic vir eruditus Franciſcus Florens.

In caſu autem hujus Decretalis ad Pontificem devolvitur, quia nullus præter Romanum Pontificem erat Superior Moguntinenſis Eccleſiæ, vocaturque in ipſa Epiſtola, *filia Sedis Apoſtolicæ* specialis.

Evidens eſt Gloſſographum, & qui eum ſequuti ſunt, in hanc erroneam concluſionem, ex ignorantia Hiſtoriæ & facti, occaſione cujus Reſponſum & Deciſio Pontificis emanarunt, incidiſſe.

Neque porro obſcurum, eſt, Pontificem Sifrido faviſſe, quia hic partes Othonis fovebat.

Innocentius decidit pro Sifrido.

Super his ergo (concludit Innocentius) *cum Fratribus noſtris habito diligenti tractatu, caſſationem poſtulationis factæ de Wormatienſi Epiſcopo, ratam habemus, electionem memorati Archiepiſcopi confirmantes.* Additur in Epiſtola: *& ne quid ad executionem Archiepiſcopalis officii ſibi deſit, Pallium, videlicet inſigne plenitudinis Pontificalis officii ipſi duximus concedendum.*

Præterea *in virtute obedientiæ* diſtricte præcipit Canonicis Moguntinenſibus: ut memoratum Sifridum ut Archiepiſcopum recipiant & recognoſcant; ſeque mandaſſe, ait ſuis Legatis " ut ipſos ad id monitio„ ne præmiſſa per excommunicationis ſententiam, &, „ ſi neceſſe fuerit, per ſubſtractionem Beneficiorum „ ipſorum, appellatione remota, compellant. „ Et ſi hæc non ſufficiant, etiam *depoſitionis* ſententiam minatur.

Adhæc ipſos monet, quod " ſi Legatus ipſius, vel „ etiam ipſe in hoc erraſſet; debuiſſent tamen ho-

Pontifi-cis errata vult tegi. „ nori Matris ſuæ devote & humiliter deferre, nec „ ſic quod foret ejus opprobrium revelare; cum ex „ divinæ paginæ didiceritis (ait) lectione, quod „ Cham maledictionem incurrit, quia patris pudenda „ non texit; multo magis ergo in eo *Nobis* parere „ debetis, in quo ſecundum conſcientiam noſtram, „ teſte Deo, juſte nos credimus judicaſſe.

Luipol-dum ad Worma-tienſem Eccleſ. re-dire cogit. Vult inſuper, Wormatienſem Epiſcopum moneant, ut dimiſſa Eccleſia Moguntinenſi, ad Wormatienſem redeat, eaque ſit contentus; alioquin denuntietur, auctoritate Apoſtolica, utraque privatus; & ſi neceſſe ſit, vult, eum excommunicationis ſententia feriri: “ & excommunicatum (ait) ſingulis „ diebus Dominicis & Feſtivis, pulſatis campanis & „ candelis accenſis, publice nuntietis & mandetis „ ab omnibus arctius evitari. „ Quod ſi ” nec „ receſſerit ab Eccleſia Moguntina a nobis ſe noverit deponendum.

Philip-pum Imp. moneri vult ne ſe Sifrido opponat. Sed quia prævidebat Pontifex, hiſce minis parum movendos Electores Canonicos, vel electum Wormatienſem, quamdiu a Philippo Rege foveretur, propterea eumdem Philippum moneri vult, “ ut „ ſe prædicto Epiſcopo (Sifrido) non opponat, quominus Moguntinam Eccleſiam, tam in ſpiritualibus quam temporalibus ſalubriter valeat gubernare. Alioquin (ait) cum nullus imperator, nullus „ Princeps, Epiſcoporum *tranſlationi* ſe unquam „ præſumpſerit immiſcere, nos Eccleſiaſticam libertatem in hoc & Sedis Apoſtolicæ dignitatem, quæ „ a Prædeceſſoribus noſtris ad nos hactenus emanavit, „ & a nobis ad Succeſſores noſtros in finem ſeculi, „ favente Domino, protendetur, nullatenus patiemur infringi, quin pro ea potius, ſi neceſſe foret, „ animam ponemus.

Othoni favet. Hæc eſt hujus famoſiſſimæ Decretalis Hiſtoria; e qua nequaquam obſcurum eſt, Innocentium propenſiorem in Sifridum; & animo non parum a Luipoldo Wormatienſi Epiſcopo averſum fuiſſe, eo quod hic faveret Philippo Duci Sueviæ in Regem Romanorum electo, cui aperte Pontifex adverſabatur; quare Abbas Urſpergenſis hujus Decretalis mentione facta, audacter ſcribit: *ſuper hac electione fecit non judicium, ſed injuriam*; notatque quod Sifridus non potuerit acquirere temporalium adminiſtrationem uſque ad mortem Philippi.

Et ſane, quod Innocentius III. Luipoldi electioni ſe oppoſuerit, ut Othoni faveret, vel inde manifeſtum evaſit, quod poſtmodum orto inter Othonem & Innocentium diſſidio, anno 1212. “ Luipoldus „ Epiſcopus Wormatienſis interventu Frederici Regis (cui jam contra Othonem favebat Innocentius) „ *permiſſione* Papæ ad Sedem reverſus eſt, & in gratiam Sedis Apoſtolicæ receptus; in odium (ut „ plerîſque viſum eſt) Othonis, qui eum, mortuo „ Philippo Rege, in exilium, Papa *conſentiente*, proſcripſerat, „ ait Thritemius in Chronico Monaſterii Hirſaugienſis ad annum 1208.

Decretales.

Contra Conradum, qui a Lubecenſi, ac dein ab Hildeſemenſi Epiſcopatu ad Herbipolenſem tranſierat cap. 3. & 4. ⁒ de Tranſlat. Epiſc. Cap. 5. ⁒ de Majorit. & Obed. & Cap. 5. ⁒ de Cler. Excomm. Miniſt.

Observatio.

Conradus Philippo Imp. addictus. Hiſtoria diſſidii ſuper Imperio inter Philippum Ducem Sueviæ & Othonem Ducem Saxoniæ, de qua ſupra, ad illuſtrandas has Innocentii III. Decretales idem negotium ſpectantes non parum conducit.

Turbulento enim hujus diſſidii tempore Conradus vir potens & induſtrius, dives & aſtutus, Cancellarius Aulæ Imperialis ſub Frederico I. ejuſque filio Henrico VI. Lubecenſis primum Epiſcopus electus & confirmatus, ſed non conſecratus, eo abdicato, Hildeſemenſem Epiſcopatum obtinuit, quo non contentus ad Epiſcopatum Herbipolenſem aſpiravit; ad quem a Capitulo electus, nulla tranſeundi ab uno Epiſcopatu ad alium licentia Sedis Apoſtolicæ poſtulata (uti prætendit Innocentius III.) proprio motu tranſivit.

Cum autem Conradus partes Philippi Regis tueretur, contra Othonem, cui, ut ſæpe diximus, favebat Innocentius III. Pontifex, ſevere admodum Conradum inſectatus eſt, eumque ab Eccleſia Herbipolenſi, titulo Ducatus Franconiæ inſigni, omnino amotum voluit.

Cauſa hæc pluribus annis protracta eſt, pluresque ea occaſione Epiſtolæ ab Innocentio ad diverſos ſcriptæ fuere, atque quatuor ex his litteris deſumptæ Decretales in Codice Decretalium Gregorii IX. reperiuntur.

Scripſit inprimis Innocentius ſuper hoc negotio Bambergenſi Epiſcopo, & Petro Scholaſtico Moguntino; quæ Epiſtola extat *lib.* 1. *Epiſt.* 335. cujus fragmentum habetur in *cap.* Quanto 3. ⁒ *de Tranſlat. Epiſcopi.* Decretalis cap. 3. ⁒ de Tranſl. Epiſc.

In hac primum exponit, ſe certa relatione comperiſſe: quod *Hildeſemenſis* Epiſcopus (Conradus) *relicta Hildeſemenſi Eccleſia* (* *cui fuerat ſpirituali conjugio copulatus*) *ad Herbipolenſem Eccleſiam* (* *ſine auctoritate Romani Pontificis, propria temeritate tranſivit*) *non attendens, quod veritas in Evangelio proteſtatur:* Quod Deus conjunxit, homo non separet. Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet. * Sic in Epiſt.

Num hic textus Evangelicus quadret huic quæſtioni, expendant ſacræ ſcripturæ Interpretes; hoc conſtat, quod de conjunctione Matrimonii carnalis ibi Chriſtus loquatur. Ullum ante Innocentium e ſanctis patribus, ex hoc loco probaſſe *indiſſolubilitatem* vinculi ſpiritualis inter Epiſcopum & Eccleſiam, non credo.

Pergit autem Innocentius, aſſeritque: *poteſtatem transferendi Pontifices ita ſibi retinuit Dominus & Magiſter, quod ſoli* Beato Petro *Vicario ſuo, & per ipſum Succeſſoribus ſuis* speciali *privilegio præbuit, & conceſſit. Sicut* (ait) *teſtatur antiquitas, cui Decreta Patrum ſanxerunt reverentiam exhibendam & evidenter aſſerunt ſacrorum Canonum ſanctiones.* Innocentius vult ſoli R. Pontifici competere jus transferendi Epiſcopos.

Admodum veriſimile eſt, Pontificem hic reſpexiſſe ad Canonem 34. *Cauſ.* 7. *q.* 1. ubi ſub nomine *Anteri* Papæ legitur quod Epiſcopi habeant poteſtatem mutandi Epiſcopos, *non tamen ſine ſacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate & licentia.* Sciunt quidem hodie eruditi hanc Decretalem eſſe fœtidam & male olentem pſeudo-Iſidori mercem; quin nec eam clauſulam in ea Epiſtola haberi notarunt Correctores Romani.

Verum ætate Innocentii, pro venerandæ antiquitatis ſinceriſſimis monumentis habebatur, quidquid Gratiani Decreto continebatur; & e quo tanquam unico Canonum limpido fonte ſua fere depromebat Innocentius, uti ſupra in *diſſert.* §. 2. notavimus, & ſæpius notavimus in *Commentario ad Decretum Gratiani.*

Hoc itaque ſuppoſititio Decreto innixus pronuntiavit, translationem Epiſcoporum *ſoli Petro*, ejuſque Succeſſoribus *ſpeciali privilegio* a Chriſto fuiſſe reſervatam; cum tamen conſtet, eam per novem ut minus ſecula auctoritate Synodi provincialis factam fuiſſe, ut notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 15. *cap.* 5. alias *cap.* 4.

Cum autem alicui mirum apparere poſſet, qua auctoritate Pontifex ſolvat *ſpirituale* matrimonium, quod, ipſo teſte, *Deus conjunxerat*; & veritate declamante: *quod Deus conjunxit homo non ſeparet,* Nempe tanquam vicem Dei gerenti.

reſpondet:

reſpondet: *Non homo, ſed Deus ſeparat quos Romanus Pontifex, qui non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris, Eccleſiarum neceſſitate vel utilitate penſata, non humana, ſed divina potius auctoritate diſſolvit.*

Quidni igitur hac ratiocinatione Pontifex ſibi auctoritatem diſſolvendi vinculum matrimonii *carnalis* conſummati attribuere queat, non humana, ſed divina potius auctoritate, illud diſſoluturus?

Jubet Conradum ab Herbipolenſi Eccleſ. recedere.

Auctoritate transferendi Epiſcopos de una ad aliam Eccleſiam Sedi Apoſtolicæ ſufficienter, ut ipſe credebat, aſſerta, dicit, factum illud Conradi non poſſe relinqui impunitum, *ne* (ait) *facti perverſitas tranſeat præſumptoribus in exemplum.* Itaque præcipit *in virtute ſpiritus Sancti* Conrado, *ut viſis Pontificis litteris omni contradictione & appellatione ceſſantibus, adminiſtrationem ipſius Herbipolenſis Eccleſiæ tam in ſpiritualibus, quam temporalibus penitus derelinquat.* Ita legitur in Epiſtola.

Addit, ſi his non obedierit, & *inhibita ſibi uſurpare præſumpſerit excommunicationis vinculo decernimus innodatum.*

Præterea *omnibus etiam tam Clericis, quam Laicis Herbipolenſis Diœceſis ſub anathematis interminatione* præcipit *ut non obſtante* Juramento Fidelitatis, *omnem ſibi* ſeu ipſi *obedientiam ſubtrahant, quam ipſe ſibi contra ſacros Canones uſurpavit.*

Solvit juramentum fidelitatis Conrado ut duci Franconiæ præſtitum.

Juramentum *fidelitatis*, a quo hic abſolvuntur etiam Laici, præſtabatur Epiſcopo tanquam *Duci Franconiæ*, in ſignum cujus Ducatus, Epiſcopo ſolemniter celebranti aſſiſtebat magnus Marechallus habens gladium in humero.

Hic videmus, credidiſſe Innocentium jus & auctoritatem ſibi eſſe, ſubditos Principum abſolvendi a juramento fidelitatis, quod jus ſibi in Decreto Gratiani non obſcure aſſertum reperiebat, quamvis id ante Gregorium VII. id eſt, ſeculum XI. nemo Pontifici nec Eccleſiæ aſſeruiſſet.

Punit Conradi Electores.

Et quia *Canonici* Herbipolenſes *vota ſua in ipſum prorſus illicite contulerunt* (ait) *volentes* (*ſicut dignum eſt*) *ut in eo puniantur, in quo peccaverunt, eligendi eos hac vice ſuſpendimus poteſtate; & ſi contra Sedis Apoſtolicæ interdictum ad cujuſdam* (ſive *cujuſquam*) *nominationem proceſſerint, quod ab eis factum fuerit, irritum decernimus & inane.*

Inhibet ne Conradus redeat ad Hildeſemenſem Eccl.

Ad hæc, ipſi Conrado in virtute Spiritus Sancti diſtrictius inhibet, ne ad Hildeſemenſem Eccleſiam, quam nimis improbe dereliquit, ulterius redeat, *cum* (inquit) *ſecundum traditiones Canonicas, qui ad majorem ſe plebem tranſtulerit, a Cathedra pelli debeat aliena, & carere propria, ut nec illis præſideat, quos per ſuperbiam ſprevit, nec illis ad quos per avaritiam concupivit.*

Hæc Innocentius deſumpſit ex *Can.* 31. *Cauſ.* 7. *q.* 1. ibi ad verbum referuntur ex Epiſtola S. Leonis ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum *Cap.* 8. eſtque 12. in editione Paſchaſii Quenelli, cujus & eruditam notam & reflexionem ad hunc Leonis textum conſulere juvabit.

Dederat & Capitulo Hildeſemenſi in mandatis, ut Conradum redire volentem, nulla ratione reciperent: *ut ſic ſaltem quem timor Dei & bonum obedientiæ a malo non revocat, Eccleſiaſticæ ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinæ.*

Decernit excommunicandum ni pareat.

Denique mandat Bambergenſi Epiſcopo, & Petro Scholaſtico Moguntino (quibus hæc Epiſtola ſcribitur) " ut niſi Conradus & alii, quæ ſtatuit & mandavit infra 20. dies poſt receptionem litterarum
„ noſtrarum, inquit, curaverint adimplere, ipſi ea,
„ ſublato cujuslibet contradictionis obſtaculo, exe-
„ qui non tardent; & præfatum Epiſcopum (Con-
„ radum) excommunicatum per Regnum Alemaniæ
„ nuntiantes, excommunicationem ipſam faciant
„ Dominicis & feſtivis diebus, pulſatis campanis &
„ accenſis candelis publice innovari. „ Ita Epiſtola.

Porro juxta tenorem harum litterarum, ſcriptum quoque eſt Hildeſemenſi quondam Epiſcopo, item Capitulo Hildeſemenſi, Clericis & Laicis Herbipolenſibus. Item ſcriptum eſt Colonienſi Archiepiſcopo, item Magdeburgenſi, & Salsburgenſi eorumque reſpective Suffraganeis, ut ipſum pariter excommunicatum denuntient, & excommunicationem ipſam faciant Dominicis & feſtivis diebus, pulſatis campanis, & accenſis candelis publice innovari.

Vel hinc apparet, quam durus fuerit contra hunc Epiſcopum Innocentii proceſſus.

Scribit ad ipſum Conradum.

Omnium harum litterarum tanquam a ſe miſſarum meminit ipſe Innocentius in Epiſtola ad ipſum Conradum data cum hac inſcriptione *Conrado quondam Hildeſemenſi Epiſcopo*; in qua declarat, quod ipſi Apoſtolicæ ſalutationis alloquium deneget; quia temere *propria auctoritate*, relicta Hildeſemenſi Eccleſia ad Herbipolenſem tranſire præſumpſiſſet; quodque non dubitet, quin Archiepiſcopi & Epiſcopi aliique ad quos ſcriptum fuit, ſecundum tenorem litterarum contra ipſum proceſſerint, excommunicationem nimirum fulminando, & publice innovando, prout ſuperius deſcriptum fuit.

Reſpondet ad querelas Conradi.

Conquerebatur Conradus de modo procedendi Pontificis, aſſerens *quod contra ſe nec citatum nec convictum non fuerat ſententia proferenda.*

Huic querelæ plura reponit Pontifex, atque primo quod *in quo alterum judicat, ſe ipſum condemnet, cum tuum non fuerit* (inquit) *de Superiore temere judicare.*

Secundo, hanc excuſationem nullius eſſe ponderis, *cum in manifeſtis non ſit ordo judiciarius requirendus.*

Utrum autem exceſſus ejus fuerit manifeſtus, conſcientiæ ipſius relinquit diſcernendum " cum non
„ potuerit (inquit) eſſe occultum, quod tam pu-
„ blice factum fuit, & per totam Teutoniam pu-
„ blicatum.

Addit quod confeſſus videatur ſuum *crimen*, cum in litteris ad ipſum Pontificem directis, *Herbipolenſem* ſe præſumpſerit *Epiſcopum* appellare.

Conqueſtus quoque fuiſſe apparet Conradus, hæc a Pontifice agi in odium ſuum, & in exaltationem alterius; quod de facili credere ipſum non debuiſſe, ſcribit Pontifex; " cum (ait) te dilexerimus hactenus, & adhuc etiam (niſi forſan tu ipſe impedias:)
„ diligimus, & non glorioſum, ſed periculoſum
„ nobis exiſteret, in favorem alicujus in te proferre
„ ſententiam, aut aliquem ex malevolentia condem-
„ nare.

Tandem concludit, quod ſi gratiam apud Pontificem deſideret invenire, mandatum ſtudeat Apoſtolicum adimplere, non rediens ad Hildeſemenſem Eccleſiam, & ab Herbipolenſi recedens. Epiſtola extat *lib.* 1. *Epiſt.* 574.

Excommunicat ipſum.

Huic mandato Pontificis non paruit Conradus; ſed etiam, poſtquam alius de mandato Pontificis fuerat in Epiſcopum Hildeſemenſem electus & confirmatus, ſe præſumpſit Hildeſemenſem Epiſcopum nominare, & electum ipſum & ejus Eccleſiam per ſuos fecit multipliciter moleſtari.

Hanc Sedis Apoſtolicæ injuriam diſſimulare nolens Pontifex; ipſum in feſto Principis Apoſtolorum, præſentibus Nuntiis ejus inter Miſſarum ſolemnia excommunicatum publice nuntiavit, mandans ſententiam latam per Teutoniam publicari.

Hæc habemus ex altera Epiſtola Innocentii Bambergenſi Epiſcopo & Scholaſtico Moguntino inſcripta, *lib.* 2. *Epiſt.* 278. e qua deſumptum fragmentum refertur in *cap.* 4. *x. de Tranſlat. Epiſcopi.*

In hoc fragmento rurſus aſſerit, quod *ſpecialiter tranſlationes Epiſcoporum non tam Conſtitutio canonica, quam Divina ejus*, ſive Sedis Apoſtolicæ *tantum poteſtati commiſit; ut ſicut* (inquit) *legitimi matri-*

monii

Digitized by Google

Decretalis cap. 4. de Tranſl. Epiſc. ubi Innoc. ſoli Pontifici vult conceſſum, transferre Epiſcopos.

monii vinculum, quod eſt inter virum & uxorem homo diſſolvere nequit, Domino dicente in Evangelio: QUOD DEUS CONJUNXIT, HOMO NON SEPARET: *ſic & ſpirituale fœdus conjugii, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam, quod in electione initiatum, ratum in confirmatione, & in conſecratione intelligitur conſummatum; ſine illius auctoritate ſolvi non poteſt, qui Succeſſor eſt Petri & Vicarius Jeſu Chriſti.*

Reſpondet ad Conradi prætenſionem de obtenta licentia a Cæleſtino III.

Illud autem ex fragmento, e quo conflatum eſt dictum *cap.* 4. præcipue dignoſcitur, quod Conradus non negaret, ſe ab Hildeſemenſi ad Herbipolenſem Eccleſiam tranſiiſſe; ejuſque adminiſtrationi ſe immiſcuiſſe; ſed negabat ſe id ſine Sedis Apoſtolicæ auctoritate attentaſſe, dicens ſibi a Cæleſtino III. immediato hujus Pontificis Innocentii III. Prædeceſſore, hanc licentiam fuiſſe conceſſam.

Reſpondet Pontifex: nec illa *felicis recordationis Cæleſtini Prædeceſſoris noſtri indulgentia præſumptionem ipſius* (Conradi) *excuſat, ſed ambitionem accuſat; utpote quæ ipſum reddidit de ambitione notabilem, non auctoritatem contulit ad aliam Epiſcopalem Eccleſiam tranſeundi.* Ita clarius in Epiſtola, quam in fragmento exprimitur.

Duplici ex titulo hanc Cæleſtini indulgentiam non ſuffragari Conrado ſuſtinet Innocentius.

Quid intelligatur per majorem Eccleſiam.

Primo, quia in ea expreſſum erat, *quod ſi ad* MAJOREM *vocaretur forſitan dignitatem, eam ſibi liceret aſſumere.... Unde licet forſitan aliquibus videatur* (inquit) *ut indulgentiæ occaſione ipſius ad dignitatem poſſit tranſire* MAJOREM, AD PAREM *tamen ipſi tranſire non licuit; cum in* MAJORI *dignitate propter majorem utilitatem facilius ſoleat diſpenſari.*

Evidens eſt, quod Innocentius hic per *majorem* Eccleſiam intelligat, quæ in Ordine Hierarchico *major* eſt altera, puta Metropolitana reſpectu Epiſcopalis; atque hoc titulo prætenderit, Herbipolenſem non eſſe *majorem* quam ſit Hildeſemenſis, cum utraque duntaxat ſit *Epiſcopalis*; ac proinde *paris* dignitatis, quamvis Herbipolenſis longe in divitiis & dignitate temporali excederet Hildeſemenſem.

Num majoritatem exinde deſumpſerit Cæleſtinus, dum indulgentiam conceſſit Conrado ad majorem Eccleſiam tranſeundi, neſcio: hoc equidem ſat certum, quod Canones præſertim Sardicenſes, qui tranſmigrationes & Tranſlationes de minore ad majorem Eccleſiam vehementius inſectantur, nomine *majoris* Eccleſiæ intelligant, quæ *majoribus divitiis & illuſtrioribus* multis eſſet inſtructa; quæ propterea ardore avaritiæ & ambitionis ardore vehementiore ambiebatur.

Atque ita *Can.* 15. Nicænum has tranſmigrationes improbantem intellexiſſe videtur S. Hieronimus *Ep.* 83. ad Oceanum ſcribens: „ in Nicæna Synodo a „ Patribus eſſe decretum ne de alia ad aliam Eccle- „ ſiam Epiſcopus transferatur, ne Virginis *pauper-* „ *culæ* ſocietate contempta, ditioris *Adulteræ* quæret „ amplexus.

Et paſſim Canonum Commentatores per *majorem* Eccleſiam in citatis Canonibus celebriorem & ditiorem, per *minorem* vero tenuiorem & humiliorem intellexerunt; ut videri poteſt in Scholio *Canonis* 1. Sardicenſis.

Si itaque Cæleſtinus *majorem* Eccleſiam intellexerit conformiter ad Canones, merito dubitatur num conformiter ad ejus mentem Herbipolenſis non eſſet cenſenda *major* reſpectu Hildeſemenſis.

Sane quis non dicet, Eccleſiam Leodienſem licet duntaxat Epiſcopalem vere vocari & reputari debere *majorem* aliqua exigua Eccleſia Epiſcopali Italiæ, quæ ultra exiguam urbeculam aliquam, vix Juriſdictionem & curam ſuam extendit.

Quare & dubitari poteſt, an hæc reſtrictio *majoris* Eccleſiæ ad majoritatem in Ordine Hierarchico, hic ab Innocentio non ſit aſſumpta pro commoditate cauſæ, quæ nec ante hanc Decretalem a quoquam adducta legatur.

Secundo, prætendit Innocentius, quod indulgentia facta Conrado a Cæleſtino III. ejus Tranſlationem a vitio non purget: Quia *cum poſtulatio ſicut & electio* (ait) *examinari ſoleat diligenter, & tenor* ILLIUS *indulgentiæ non ſolum videatur poſtulationis examinationem, ſed perſonæ etiam reſervare; ſubjungens;* DUMMODO NIHIL APPAREAT, QUOD TIBI DE CANONICIS OBVIET INSTITUTIS, *antiquam per eum poſtulatio examinata fuiſſet, cui fuerat facienda, nulla debuerat ratione tranſire.*

Verum habita facultate tranſeundi ad *majorem* Eccleſiam, poſtulatio ſicut & electio ob prædictam clauſulam indulgentiæ inſertam, æquivalentem huic: *dummodo nullum obſtet Canonicum impedimentum;* non a Pontifice examinanda erat; ſed ſufficiebat eam examinari a proximo Superiore, cui de Jure communi Confirmatio electionis competit, puta Metropolitano; uti hic annotarunt Innocentius IV. & Joannes Andreas, deinde nec hæc ratio Innocentii concludans apparet.

Conradus ſe tandem ſubmittit.

Cum tamen Conradus videret Innocentium Pontificem his rationibus & reſponſis nullatenus moveri, atque omnes paſſim contra ſe armari, ſuamque communionem vitari ob evibratas in ſe ſententias excommunicationis & depoſitionis, conatus eſt per Epiſcopos & Optimates Innocentium flectere, ſed fruſtra.

Tandem tædio affectus ſe ſubjecit, ac proprium recognovit exceſſum, primo coram Magdeborgenſi, ac deinde coram Moguntino Archiepiſcopis, multiſque aliis juramento firmavit, quod mandatis obediret Apoſtolicis.

Imo tandem ipſe *perſonaliter* ad Apoſtolicam Sedem acceſſit, *in multa contritione cordis & humilitate corporis* abſolutionis Beneficium implorans; quod & obtinuit, atque, conſentiente Pontifice, rurſus ad Herbipolenſem Eccleſiam a Capitulo poſtulatus fuit, poſtquam ſponte utramque Eccleſiam Hildeſemenſem & Herbipolenſem dimiſiſſet; uti latius deſcribitur in Geſtis Innocentii III. *num.* 44.

Poſt hanc factam gratiam, Epiſtolam ſcripſit Pontifex ad Capitulum Herbipolenſe, quæ hodie integra inter editas hujus Pontificis Epiſtolas non reperitur, ſed ejus duo fragmenta reperiuntur in tertia Decretalium Collectione apud Antonium Auguſtinum, & in aliquibus receſa a Raymundo relata ſunt ex dicta Collectione in *cap.* 5. *ii. de Majorit. & obed.* & in *cap.* 5. *ii. de Clerico excomm. miniſt.*

Cap. 5. *ii de Major. & obed.* melior obedientia quam victima.

Ex priori fragmento, prout in veteri Collectione extat, intelligitur quod Conradus coram Pontifice in ſui facti purgationem allegaverit ſe *munitiones & oppida Herbipolenſis Eccleſiæ in utilitatem ejuſdem Eccleſiæ tenuiſſe, ne ſi ad alias manus forſitan deveniſſent, non eſſet, qui eam poſtmodum liberaſſet.* Sed (reſpondit hic Pontifex) *cum ſpiritualia ſint temporalibus digniora, & obedientia melior ſit quam victima, & auſcultare magis, quam adipem arietum offerre, non debuerat Hildeſemenſis Epiſcopus pro temporali commodo inobedientiæ notam incurrere, & Apoſtolicis juſſionibus contraire.*

An laudandum ſit, quod Pontifex verba ſcripturæ ſanctæ, quibus exprimitur obedientia, quam creatura debet ſupremo Creatori & Moderatori, applicet ad obedientiam, quam ſibi ab Epiſcopis, & reliquis Chriſti fidelibus debitam credebat, merito dubitatur.

Conradus non reveretur excommunicationem.

Ex altero fragmento habemus, quod Conradus *quondam Hildeſemenſis Epiſcopus* Imperialis aulæ Cancellarius ob tranſitum ab Hildeſemenſi ad Herbipolenſem Eccleſiam, per Magdeburgenſem Archiepiſcopum de mandato Pontificis fuerit excommunicatus; quodque poſt hanc excommunicationem Divina Officia etiam *ſolemniter* celebraverit; & in ſui excuſationem in præſentia Pontificis conſtitutus allegaverit, *quod, cum dictus Magdeburgenſis non*

eſſet

eſſet Ordinarius Judex ejus, non crediderat, quod monitione non præmissa, *auctoritate delegata poſſet procedere contra ipſum, aut ſententiam in eum aliquam promulgare. Unde, cum nec ante factum, monitorias, nec poſt, Litteras aliquas ab ipſo accepiſſet, peccare non credidit, ſi Divina Officia quantumcumque ſolemniter celebravit, præſertim cum ei non niſi per famam de ſententia contra eum prolata conſtaret.*

In dubiis pars tutior eligenda. Agnoſcit quidem Pontifex, quod *in hoc non videatur omnino culpabilis extitiſſe: quia tamen* (inquit) *in* dubiis *via eſt eligenda tutior, etſi de lata in eum ſententia dubitaret, debuerat tamen potius ſe abſtinere, quam Sacramenta Eccleſiaſtica pertractare.*

Notent hic Theologi, aſſumptam ac probatam ab Innocentio III. Regulam lumine naturali notiſſimam, *in dubiis viam eſſe eligendam tutiorem*, totius probabiliſmi everſivam, uti latius oſtendi in ſpeciali *diſſertatione* ad dictam Regulam, extat ea diſſertatio tomo 2. hujus editionis.

Docet denique hoc poſtremum fragmentum, Conradum in præſentia Pontificis agnoviſſe, quod etiam *poſtquam ſe novit excommunicatum a* Pontifice, *omnia Divina ſibi fecit Officia celebrari, & Fidelium communioni ingeſſit ſe frequenter.*

At in hujus facti excuſationem aſſerebat, *id non in contemptum Sedis Apoſtolicæ, vel etiam tanti Sacramenti, ſed ſub ſpe veniæ... ſe feciſſe, ne videlicet in dureſceret amplius, & in Divinis ejus animus diutius protervirit, vel proſterneretur, ſi numquam Divinis Officiis intereſſet: licet in diebus ſolemnibus ſe numquam celebrationi Divinorum ingeſſerit, & cum paucis in angulo alicujus Eccleſiæ occulte, non feſtivis diebus Divina ſibi fecerit interdum Officia celebrari.*

Hanc excuſationem tanquam plane frivolam & infundatam rejicit Pontifex, imo quod dicat, id ſe *ſub ſpe veniæ* feciſſe, *potius contra eum facere, quam pro eo*, aſſerit *cum ſub fiducia Pœnitentiæ non debuerat deliquiſſe.*

Conradus petit miſericordiam. Cum autem omni cum humilitate ac ſubmiſſione miſericordiam petiiſſet, *cum eo miſericordiam facientes*, inquit, *pœnam quam Canon minatur his, qui poſt excommunicationem Divina præſumpſerint Officia celebrare, vel ſe celebrationi ingeſſerint Divinorum, ei non duximus infligendam.*

Conradus trucidatus. Hæc tum ex Epiſtolis, tum Decretalibus, atque Geſtis Innocentii de hac hiſtoria habemus; e quibus habemus quoque, hunc Conradum tandem confirmatum fuiſſe Epiſcopum Herbipolenſem, cumque poſtquam quatuor annis eam Eccleſiam rexiſſet. *in publica civitatis Herbipolenſis ſtrata crudeliter occiſum eſſe*; ut teſtatur, poſt Abbatem Urſpergenſem, Joannes Trithemius in Chronico Hirſaugienſi ad annum 1202. qui & ibidem exhibet integras Bullas Innocentii III. quibus continetur per plures diſtincta articulos Pœnitentia injuncta iſtius nefariæ cædis perpetratoribus, poſtquam eam Romæ *perſonaliter* per biennium ſollicitaverant.

Decretales.

Contra Electionem Hugonis Epiſcopi Antiſſiodorenſis in Archiep. Senonenſem tempore interdicti Regni Franciæ ſub Philippo Auguſto. Cap. Ad hæc 1. & cap. Gratiam 2. ꝟ de Poſtulat. Prælat. cap. Novit 7. ꝟ de Officio Legati & cap. Novit 43. ꝟ de Appellat.

Observatio.

Rex Philippus curat conjugium ſuum cum Ingeburge nullum declarari per quoſdam Epiſcopos. Decretales hæ Innocentii III. ac præſertim illa quæ refertur in *cap. 1. ꝟ de Poſtulatione Prælat.* plura continet, quæ (ut etiam obſervat Franciſcus Florens) vix intelligi poſſunt, niſi hiſtoriæ explicatione diligenti adhibita, quæ tum ex Geſtis & Epiſtolis Innocentii III. tum ex auctoribus coætaneis repetenda eſt.

Itaque ſub finem ſeculi XII. Philippus Auguſtus Rex Franciæ defuncta prima uxore filia Balduini Comitis Hannoniæ, duxit uxorem Ingeburgem Sororem Canuti Regis Danorum. At vix Matrimonio contracto, uxor hæc Regi diſplicere cœpit, ſtatimque de divortio, & Matrimonii hujus nullitate tractari cœptum eſt: tum ob conſanguinitatem, qua hæc Ingeburges dicebatur primam uxorem ipſius Philippi attingere in *quarto* vel *quinto* gradu conſanguinitatis, & conſequenter eodem gradu affinitatis Philippum; tum ob impedimentum *impotentiæ:* uti conſtat ex Geſtis Innocentii *num.* 48. & *Epiſt.* 48. *lib.* 5. in qua Pontifex vult audiri teſtes ſuper *maleficio*, quod ad impotentiæ impedimentum evidenter refertur.

Convocatis itaque Archiepiſcopo Rhemenſi, & aliis quibuſdam Epiſcopis, " coram eis accuſatum eſt Ma„ trimonium, & affinitate per quoſdam teſtes incon„ tinenti jurata, mox idem Archiepiſcopus ſenten„ tiam divortii promulgavit: quæ cum Reginæ per „ quemdam exponeretur interpretem, illa ultra quam „ dici poſſet admirans, flens & ejulans exclamavit: „ *mala Francia, mala Francia*, & adjecit, *Roma, „ Roma:* non enim aliter noverat gallicis verbis ta„ lem exprobrare ſententiam, aut Sedem Apoſtoli„ cam appellare.

Ita Geſta Innocentii *num.* 49. adduntque, " Pro„ tinus ergo Rex illam e Regno Francorum emiſit, „ & in quodam Cœnobio Monialium extra Regni „ fines fecit utcumque deponi.

Rigordus autem in vita hujus Philippi ad annum 1193. ſcribit quod " Regina Ingeburges ad Danos re„ dire volens, in partibus Galliarum in locis Reli„ gioſis manere decreverit, Malens continentiam con„ jugalem cum orationibus toto tempore vitæ ſuæ „ ſervare, quam alteri juncta, prima Matrimonii „ fœdera maculare.

Rex Danorum queritur apud Cæleſtinum III. qui primum contra divortium ferventior, poſt tepidior fuit. Interim Rex Danorum frater Ingeburgis de prædicta devortii ſententia conqueſtus fuit per ſuos Legatos apud Celeſtinum III. Papam; poſtquam intellexit Philippum aliam duxiſſe uxorem.

" Cæleſtinus autem ad has querelas anno 1196. „ miſit Legatos ſuos in Franciam, Melchiorem ſcili„ cet Presbyterum Cardinalem, & Cencium Subdia„ conum, qui Pariſios venientes, Concilium con„ vocaverunt de reformando Matrimonio inter Phi„ lippum Regem & uxorem ejus Ingeburgem: ſed „ quia facti ſunt *Canes muti* non valentes latrare, „ timentes pelli ſuæ, nihil ad perfectum deduxerunt. „ Hæc ex Rigordo apud Labbæum tomo 10. Concil. *Col.* 1800. ibi & nota Coſſartii conſulenda.

Geſta Innocentii III. *num.* 50. aſſerunt, Cæleſtinum Papam prædictam " ſententiam devortii aucto„ ritate Apoſtolica irritaſſe, atque interdixiſſe Regi „ per Nuntios ſuos, ne aliam ſibi præſumeret co„ pulare.

Verum adjungunt, quod " quanto idem Papa fer„ ventior circa hoc apparuit in principio, tanto tepi„ dior inventus in fine; quia licet Rex Danorum „ Germanus frater ipſius Reginæ per honorabiles „ Nuntios imploraret, ut compelleret Regem Fran„ corum ad recipiendam eandem Reginam Sororem „ ſuam, quam injuſte dimiſerat, ſicut Juris ratio po„ ſtulabat, nunquam tamen apud eum hoc potuit ob„ tinere; quin etiam toleravit ut idem Rex, poſt in„ terdictum ipſius, filiam Ducis Meraniæ, puellam „ utique pulchram nimis, non ſine multo ſcandalo „ ſuperduceret, & teneret.

Innocentius III. vult cogi Philippum ad recipiendam Ingeburgem. Itaque negotii hujus perfectio reſervata eſt Innocentio, immediato Cæleſtini III. ſucceſſori, qui anno 1199. in Galliam miſit Petrum Capuanum *Sanctæ Mariæ in via lata* Diaconum Cardinalem, " ut „ Philippum Regem Francorum ad dimittendum ſu„ perinductam, & recipiendam propriam uorem, „ quam

„ quam iojuſte dimiſerat, commoneret & cogeret, ſi neceſſitas poſtularet. „ Citata Innocentii Geſta *n.* 47. Interea ipſe Innoceotios tum “ per Epiſcopum Pariſienſem, tum per Litteras ſuas ſæpius monuit Regem, ut ſuperinductam dimitteret, & dimiſſam reciperet, Juris ei licentia non negata, quo minus facta reſtitutione poſtmodum audiretur, ſi quid duceret proponendum. „ Sed fruſtra, ut dicta Geſta teſtantur, & ſcribit ipſe Pontifex ad prædictum Petrum Legatum ſuum. *Lib.* 1. *Epiſt.* 347. eidem diſtricte præcipiens, “ ut niſi dictus Rex infra menſem poſt commonitionem ſuam (eit) prædictam Reginam io gratiam receperit conjugalem, & honore debito pertractar.t, ex tunc totam terram ejus appellatione poſtpoſita, ſubjicias interdicto, ita quod præter baptiſma parvulnrum, & Pœnitentias morientium, nullum in ea Divinum Officium celebretur.

Tota terra Regis ſub interdicto conſtituta.

Significat quoque eidem ſuo Legato ſe “ Univerſis Eccleſiarum Prælatis conſtitutis in terra dicti Regis io virtute Spiritus ſancti diſtricte præcepiſſe, ut cum in terram Regis ejuſdem *Interdicti* ſententiam promulgarit, eam appellatione remota, obſervent, & per ſuas faciant Provincias, Diœceſes & Eccleſias obſervari.

Itaque dictus Legatus Concilium convocavit Aechiepiſcoporum, Epiſcoporum & Abbatum apud Divionem, ſententiam *Interdicti* promulgare intendens, quod præſentiens Rex Philippus, per Nuotios fecit ad Sedem Apoſtolicam appellari.

Legatus quidem exiſtimabat huic appellationi non eſſe deferendum; nihilominus voluit ioterdicti promulgationem ad tempus differre, *quatenus alibi Mandatum Apoſtolicum commodius adimpleret.*

Exiguo itaque intervallo, idem Legatus apud Viennam, multis Aechiepiſcopis convocatis, inter quos quidam de Regno Franciæ fuere præſentes, Interdicti ſententiam juxta præſcriptum Apoſtolicum in totam terram Regis Philippi promulgavit; mandans per Litteras Univerſis Eccleſiarum Prælatis in terra Regis Franciæ conſtitutis, ut ipſi eam obſervarent, & per Litteras ſuas obſervari facerent: addens, quod “ ſi forſan Epiſcoporum aliqui contra eam præſumerent, ſcirent ſe ab Officio Pontificali ſuſpenſos. Cæteris vero cujuſcumque dignitatis vel Ordinis Officiorum & Beneficiorum adminiſtratione penitus interdicit.

Interdictum alii ſervant, alii non ſervant.

Quidam Pælatorum ſententiam interdicti religioſe & indilate obſervarunt: alii vero diſtulerunt obſervare ſententiam, inter quos & erat Epiſcopus *Antiſſiodorenſis.*

Hi “ Nuntios ſuos ad Sedem Apoſtolicam deſtinantes, per quas rationes ſuas non obſervantiæ exponere Pontifici volebant, promittentes, quod illis expoſitis, ſi demum placeret Pontifici, ſententiam obſervarent.

Hæc latius ex Geſtis Innocentii III. aliiſqoe Hiſtoricis recitantur *tomo* 11. *Conciliorum generaliam. Col.* 11. & *ſeqq.* oſtenditurque nonnullos errare, confundendo duo prædicta Concilia apud Divionem & apud Viennam diverſo tempore celebrata.

Rex autem hæc audiens io tantam indignationem excanduit, ut Epiſcopos & alios Clericos, qui primo ſervaverunt interdictum, ab Eccleſiis ſuis faceret violenter expelli, & bona omnia occupari: e contrario Innocentius excanduit in Epiſcopos, qui interdictum non ſervaverunt, excuſationes eorum ut frivolas rejiciens, & præcipiens ut ſententiam interdicti & ipſi ſervarent.

Tempore interdicti, eligitur Hugo Epiſcopus Antiſſiodorenſis in Archiep. Senonenſem; aſſentiente Rege.

Porro contigit, durante hoc interdicto, vacare Metropolim Senonenſem, atque ad eam poſt varias inter Canonicos concertationes, *Antiſſiodorenſem* Epiſcopum ab univerſo Capitulo unanimiter eligi, Rege ſuum præbente aſſenſum: ad quam electionem & vacationem ſpectat Decretalis Innocentii III. integra in tertia Collectione Decretalium apud Antonium Auguſtinum, & apud Gregorium IX. in aliqua ſui parte mutilata in dicto *cap.* 1. *de Poſtulatione.*

Decretalis cap. 1. *de Poſtulat. contra hanc electionem.*

In hac Decretali narratur, quod, mortuo Senonenſi Archiepiſcopo, Rex Philippus *vix digne celebratis exequiis.... injuſte commotas, poſſeſſiones ipſius tam ad menſam Archiepiſcopi, quam Canonicorum pertinentes... occupavit, & perſonas etiam, quæ de mandato* Pontificis *ſuſpenderant organa ſua*, id eſt ſervaverant interdictum, *compulit exulare.*

Præterea dicitur, quod Canonici Senonenſes electionem factam de Epiſcopo Antiſſiodorenſi, qui ob non ſervatum *Interdictum* Regi gratus, & Pontifici ingratus erat, per nuntios ſuos Pontifici expoſuerint, *petentes ut faciendæ translationi* ab Antiſſiodorenſi ad Senonenſem Eccleſiam *pium* præberet *aſſenſum.*

Quod Hugo non ſervaſſet interdictum.

Cum vero in confeſſo eſſet Antiſſiodorenſem Epiſcopum interdictum non ſervaſſe, *ejaſdem.... inobedientiam* attendens Pontifex, *ne inobedientia prodeſſe videretur humilibus, ſi contumacibus contemptus non obeſſet, poſtulationem hujuſmodi non propter poſtulantem Eccleſiam, ſed propter poſtulatam perſonam* repulit *ut indignam.*

Plura tum a Deputatis Capituli Senonenſis, tum ex parte Regis proponebantur, quibus ſuadere conabantur hoc interdictum non debuiſſe ſervari ſaltem in Diœceſi Antiſſiodorenſi.

Hugo prætendit ſe non debuiſſe interdictum ſervare.

Primo Epiſcopum hunc interdicti ſententiam non debuiſſe ſervare: eo quod *ad ejus notitiam nec per Litteras* Pontificis, *nec per Cardinalis tunc Apoſtolicæ Sedis Legati, qui eamdem ſententiam promulgarat, nec per deputati ad hoc executoris mandatum, vel Litteras pervenisſet.*

Huic exceptioni in hac Decretali eeſpondet Pontifex, ſufficere quod dictus *Cardinalis ſententiam interdicti præſentibus multis*... PUBLICE *promulgavit: & eadem... ſententia in Regno Francorum... a multis* PUBLICE *cæperit obſervari: nec ſit neceſſarium, cum Conſtitutio ſolemniter editur, aut publice promulgatur, ipſius notitiam ſingulorum auribus per ſpeciale mandatum, vel Litteras inculcare: ſed id ſolum ſufficiet, ut ad ejus obſervantiam teneatur, qui noverit eam ſolemniter editam aut publice promulgatam.*

Quænam publicatio requiratur, ut interdictum debeat ſervari.

In confirmationem ſui aſſerti adducit, quod & *contra quoſdam, qui Sardicenſe Concilium non ſervabant, tanquam illud non habuerint, aut perceperint,* CANONICA *tradat* AUCTORITAS, *quod eis non facile facultas credendi tribuitur; cum idem penes illos in ſuis regionibus actum fuerit & receptum.*

Per *Canonicam auctoritatem* hic intelligit Innocentius (ut & Gloſſa notat) *Canonem finalem diſt.* 16. apud Gratianum ſumptum ex *Epiſtola* 6. Nicolai I. ad Photium, qua probare vult, quod veriſimile non ſit *Sardicenſe* Concilium apud Græcos non fuiſſe hactenus notum, quemadmodum Photius contendebat.

Sed id nihil aut parum ad præſentem quæſtionem facere videtur, qua quærebatur, num ſufficeret, ſententiam interdicti in aliquo loco publice editam & promulgatam fuiſſe, ut obligatio ejuſdem, ſe quoque extendat ad Diœceſes, in quibus promulgatio facta non fuit: quod revera hodie nemo facile admitteret ſufficere.

Neque Patres Sardicenſes crediſiſſe, ſua ſtatuta per publicam ac ſolemnem publicationem *Sardicæ* factam, ubique obligare, ſufficienter indicarunt in Epiſtola Synodica ad Julium Papam, ſcribentes: “ Tua autem excellens prudentia diſponere debet, ut per tua ſcripta, qui in Sicilia, qui in Sardinia, & in Italia ſunt fratres noſtri, quæ acta ſunt & quæ definita cognoſcant. „ *Tomo* 2. *Concil. general Col.* 662. Edit. Labb.

Secundo

Digitized by Google

2. Prætendit Hugo Antiſſiodorenſem Diœceſim non eſſe in Terre Regis Franciæ.

Secundo prætendebatur, Antiſſiodorenſem Epiſcopum ſententia interdicti non fuiſſe ligatum, eo quod Pontifex dumtaxat mandaſſet Legato, *totam terram* Philippi Regis Francorum *Interdicto* ſubjicere, in *Antiſſiodorenſi* autem *Diœceſi Rex ipſe terram propriam non haberet*, & agnoſcit quidem Pontifex, quod Rex in dicta Diœceſi *terram propriam non haberet*, quodque ipſe *terram totam Regis ipſius ſubjici* mandaſſet *Interdicto*: at reſpondet, quod *Cardinalis* Legatus, *interpretatus* ejus *mandatum*, *in terram illam ſententiam promulgaverit*, *quæ Regi tunc temporis* ADHÆREBAT.

Sed nonne merito credere poterant Epiſcopi, quod Legatus fines mandati & legationis exceſſiſſet cum terra Regi adhærens, & ad alium (ſcilicet Petrum Comitem Antiſſiodorenſem, de quo in *cap.* ⅺ *de Officio Jud. Deleg.*) ſpectans, nequeat dici *terra Regis*, præſertim in materia pœnali.

Præterea ſententiæ interdicti objiciebatur. 1. quod Rex habuiſſet Cardinalem *ſuſpectum*, 2. *poſt appellationem ad Sedem Apoſtolicam interpoſitam*, dictam promulgaſſet ſententiam, 3. quod *extra fines Regni Francorum*, *in terram Regis*, *Interdicti ſententiam promulgaſſet*.

Super his ſcripſit Pontifex Decretalem ad Regem Francorum, cujus fragmenta extant in tertia Collectione Decretalium apud Antonium Auguſtinum, & In parte deciſa relata ſunt in *cap.* 7. ⅺ *de Officio Legati*: & in *cap.* 43. *de Appellat.*

3. Quod Interdictum fuiſſet promulgatum a Legato Pontif. exiſtente extra Regnum.

In primo fragmento tertiæ objectioni de promulgatione extra fines Regni Francorum: reſpondet Innocentius, *quod etſi fines Regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat terminos ſuæ Legationis egreſſus, cum non ſolum* (ait) *in Regno Francorum ſed in Viennenſi, Lugdunenſi & Biſuntina Provinciis injunctam ſibi a nobis Legationis ſollicitudinem ſuſcepiſſet.*

Num hoc reſponſum, etiamnum hodie admitteret Rex Galliæ ejuſve miniſtri, dubito. Videri poſſunt quæ dixi in *Tractatu de promulgatione legum Eccleſ. parte* 1. *cap.* 1. & 2. *tom.* 4. hujus editionis.

Alterum fragmentum in *cap.* 43. ⅺ *de Appellat.* exhibet reſponſum ad binas alias objectiones.

4. Quod interjecta appellatione, interdictum pronuntiatum eſſet.

Ad eam de interjecta appellatione reſpondet, quod Legatus non fuerit ſententiæ iſtius *dictator* ſeu auctor, *ſed verius executor*, *cum* igitur *ſecundum jus ab executoribus appellari non poſſit*, *niſi forſan modum excederent in exequendo*, conſequenter appellationi *ab eo interpoſitæ non fuerat deferendum*: præſertim cum ipſi ob id etiam mandati executio injuncta eſſet, *appellatione remota*. An autem Legatus modum in exequendo non exceſſiſſet, non ſine fundamento dubitabatur, ut ſupra notavimus.

5. Quod Legatus fuiſſet ſuſpectus.

Simili modo ſolvit objectionem de *ſuſpectatione*, quod *licet* credat, Legatum fuiſſe *merito* Regi *ſuſpectum*, *non tamen etſi fuiſſet* ſuſpectus, *ab eo deſiſtere debuiſſet ad quod non proprio motu*, *ſed noſtro potius*, *inquit*, *præcepto proceſſit.*

Verum cum non ſimpliciter Interdicti promulgatio Legato fuiſſet injuncta, ſed conditionate, *niſi Rex infra menſem poſt commonitionem ejus*, *Reginam dimiſſam in gratiam receperit conjugalem*, & *honore debito pertractarit*, non immerito dubitari poteſt, an *meri* Executoris partes Legatus obierit; & an Jura de ſimilibus Executoribus loquentia huic recte fuerint applicata.

Innocentius defendit actum ſui Legati.

Hoc evidens eſt Innocentium voluiſſe omni modo ſententiam ſui Legati juſtificare, multumque propterea faviſſe iis, qui ſententiæ illi ſine hæſitatione obtemperarunt; e contrario autem adverſatum fuiſſe iis, qui ſententiæ huic judicarunt non obtemperandum: etiam illis, qui dumtaxat ad tempus, nimirum quoaduſque rationes non deferendi Pontifici expoſuiſſent & ab eo reſponſum obtinuiſſent; uti ſignificatur in citato *cap.* 1. *de Poſtulat.* & apertius refertur in Geſtis Innocentii *num.* 52. in verbis: *ſed promittebant quod illis* (rationibus non parendi) *expoſitis*, *ſi demum placeret ſummo Pontifici*, *ſententiam obſervarent.*

Cum autem Canonici Senonenſes eſſent ex illis, qui ſententiæ ſe ſubjecerant, & interdictum ſervaverant, Innocentius eis etiam favoris aliquid impartiri volens, *ipſis de ſolita Sedis Apoſtolicæ benignitate conceſſit*, *ut ſibi per poſtulationem idoneam*, *vel electionem Canonicam de perſona congrua conſulant*: *licet vos ea poteſtate* (ait) *non immerito privare poſſemus*, *eo quod permiſſa vobis facile abuſi fuiſſetis poteſtate*, *quia hominem poſtulaſtis*, *qui ſententiam Interdicti contemneret ſervare.*

Rege Ingeburgi reconciliato, interdictum tollitur.

Poſt hæc in Galliam miſſus fuit ab Innocentio Octavianus Oſtienſis Epiſcopus, eidem forma præſcripta, qua in hoc negotio procederet; uti latius in Geſtis Innocentii *num.* 54. deſcribitur, narraturque, quomodo tandem inductus fuerit Rex, "ut Reginam Ingeburgem reciperet, faciens in animam ſuam juramento firmari, quod honorifice eam ut Reginam tractaret, & abſque Judicio Eccleſiæ non dimitteret. Et ſic (inquiunt Geſta) ipſe Legatus ſententiam Interdicti, quæ per octo menſes duraverat, relaxavit cum multo gaudio & applauſu.

Canonici Senonenſes, plures eligunt iterum Hugonem, pauciores Petrum de Corbolio olim Magiſtrum Innocentii

Interdicto ſublato, cœperont Canonici Senonenſes deliberare de nova poſtulatione vel Electione Archiepiſcopi juxta poteſtatem ſibi a Pontifice factam.

Maxima autem Canonicorum pars denuo Hugonem Epiſcopum Antiſſiodorenſem poſtulavit; pauci vero Petrum de Corbolio olim Innocentii III. in Univerſitate Pariſienſi Magiſtrum, & nunc Cameracenſem Epiſcopum; uti conſtat ex Epiſtola Innocentii prædicto Oſtienſi Epiſcopo Sedis Apoſtolicæ Legato inſcripta, quæ extat in tertia Decretalium Collectione, & quibuſdam reciſis in citato *cap.* 2. ⅺ *de Poſtulat. Prælat.*

Pontifex præfert Petrum de Corbolio.

Ex hac Decretali habemus, quod dictus Legatus faverit Epiſcopo Cameracenſi, ejuſque poſtulationem licet a paucioribus factam, probaverit: & ad paucorum Canonicorum, qui eum poſtularant, inſtantiam; in Paſtorem & Archiepiſcopum Senonenſis Eccleſiæ auctoritate fretus Apoſtolica providerit.

Innocentius III. qui Antiſſiodorenſi Epiſcopo adverſabatur, quia ſententiam Interdicti non ſervaverat, & Cameracenſi, qui ipſius aliquando Magiſter fuerat, impenſe favebat, oſtendit in hac Decretali, admodum ſibi gratum fuiſſe, quod Legatus ad promotionem Cameracenſis Epiſcopi ad Archiepiſcopatum Senonenſem *prudenter & efficaciter attenderit.*

Ex eadem Decretali intelligimus, fundamentum confirmandi poſtulationem a paucis Canonicis factam, fuiſſe quod hi, qui *Antiſſiodorenſem* rurſus poſtularant, & ita poſtulationem priorem auctoritate Apoſtolica caſſatam, *quodammodo revocare voluiſſent*, *eligendi privilegium amiſiſſent*, *quia conceſſa ſibi ex Apoſtolicæ Sedis benignitate abuterentur temere poteſtate*, *ac ideo ad alios licet pauciores numero*, *quantum tamen ad hoc pertinet*, *conſilio ſaniores*, *eligendi vel poſtulandi devoluta eſſet licentia.*

An ſat ſolida eſſet hæc ratio privandi dictos Canonicos ſuffragio eligendi, merito dubitari poſſe ex antedictis patet. Sed tamen Innocentius, hanc a Legato ſuo factam promotionem præſenti Decretali auctoritate Apoſtolica confirmans, dictum Petrum de Corbolio a ſollicitudine Eccleſiæ Cameracenſis reddidit abſolutum.

Quin hic impenſe Innocentius faverit Petro de Corbolio, & adverſatus ſit Hugoni Antiſſiodorenſi a majore parte Capituli Senonenſis, poſt ſublatum Interdictum poſtulato, dubitari nequit; & cum jam aliqualis pax inter Innocentium & Regem Franciæ

Digitized by Google

facta eſſet, etiam Rex huic promotioni in gratiam Pontificis conſenſit; uti notatur in Chronico Antiſſiodorenſi ad annum 1220. "Legatus Petrum de Corbolio, qui litteraturæ ſæcularis & Theologiæ prærogativa famoſus, in Scholarum regimine, Pariſiis diu claruerat, & de Cathedra ad Cameracenſis Eccleſiæ Cathedram nuper aſſumptus fuerat; tam de *aſſenſu Regis* quam Domini Papæ, Clero licet præter paucos invito, in Senonenſem Eccleſiam inthronizat.

Decretales

Circa Poſtulationem Archiepiſcopi Colocenſis in Archiepiſcopum Strigonienſem Hungariæ Primatem. Cap. Bonæ memoriæ. 4. *&* Cap. Postulationem 5. ✠ de Poſtulat. Prælat.

Obſervationes.

Poſtulatio hæc Innocentio III. præſentatur; eidemque Suffraganei Strigonienſis ſe opponunt.

Duæ occurrunt Innocentii Decretales concernentes poſtulationem ſive electionem novi Archiepiſcopi Strigonienſis, quæ referuntur in tertia Decretalium Collectione, & aliquibus reciſis, extant in *cap.* 4. & 5. ✠ *de Poſtulat. Prælat.* & ſingularia quædam merito notanda continent.

Itaque defuncto Guillelmo Strigonienſi Archiepiſcopo (hic eſt Primas Hungariæ Regemque *coronare ſolitus*, ut nos docet Innocentius III. *lib.* 14. *Epiſt.* 104.) Canonici Strigonienſes unanimi ſuffragio poſtularunt Archiepiſcopum Colocenſem, poſtulationemque Innocentio III. probandam & confirmandam præſentarunt. Id intelligentes Epiſcopi Suffraganei Archiepiſcopi Strigonienſis videlicet Quinqueeccleſienſis & quidam alii dictæ Poſtulationi ſe oppoſuerunt, *aſſerentes, quod eis contemptis, qui jus habebant* cum Canonicis Strigonienſibus *eligendi, poſtulatio illa* fuiſſet *attenta*; at Nuntii Capituli Strigonienſis reponebant; *quod ſuper præficiendo* Eccleſiæ Strigonienſi *Pontifice de* gratia *multoties Suffraganeorum fuerat requiſitus aſſenſus, ſed ipſi conſilium* denegaſſent.

Cumque plura hinc & inde allegarentur, præcipit, Innocentius, ut ſi utraque pars in ſua perſiſteret ſententia, *per Procuratores* ſuos *ad Sedem Apoſtolicam* accederet, quia ſibi de propoſitis non conſtabat.

Addit, quod ſi Epiſcopis contradicentibus, Canonici de Jure ſuo diffiderent, *aliam perſonam idoneam* ſibi providerent in *Paſtorem*.

Interea poſtulatur Quinqueeccleſienſis

Cæterum priuſquam hoc mandatum Capitulo Strigonienſi innotuiſſet, quidam ex Canonicis, *a poſtulatione* Archiepiſcopi Colocenſis jam Pontifici præſentata *recedentes prædictum Quinqueeccleſienſem Epiſcopum in Archiepiſcopum* Strigonienſem *poſtulaverunt* (quibus *nullus Suffraganeorum aſſenſit, excepto duntaxat Epiſcopo Vitrienſi*) ut habetur in parte reciſa.

Ex hac parte reciſa inſuper habemus, quod *Andræas* Dux nomine Nepotis ſui Regis Hungariæ pro dicto Quinqueeccleſienſi transferendo ad Strigonienſem Metropolim, per litteras ſupplicaverit Pontifici, licet prius ejuſdem Nepotis nomine, cujus tutelam & Regni curam frater defunctus ipſi commiſerat, *precum ſuarum primitias ad* Pontificem *pro prædicti Colocenſis poſtulatione* tranſmiſiſſet.

Hanc poſtulationem rejicit Pontifex.

Pontifex hanc Quinqueeccleſienſis poſtulationem non admiſit, tum quod *in multa diſcordia* Suffraganeorum & Canonicorum, tum quod *contra formam mandati* ſui facta eſſet, mandavitque Canonicis, *ut ad providendum* ſibi *Paſtorem idoneum per electionem Canonicam, vel poſtulationem concordem* (*requiſito Suffraganeorum aſſenſu, ſi eſſet de antiqua & approbata conſuetudine requirendus*) *procedere curent, alioquin* ipſe provideret *Eccleſiæ viduatæ*.

Denuo poſtulatur Colocenſis

Priuſquam autem hoc poſterius mandatum ad Capitulum perveniſſet, Canonici *innitentes Mandato priori, Suffraganeos, præter Quinqueeccleſienſem, ad concordiam* revocarunt, conſentientes in poſtulationem *Colocenſis, ſalvo jure ſuo impoſterum, cui propter afflictionem & neceſſitatem Strigonienſis Eccleſiæ ſuperſedebant*, atque per litteras *humiliter rogaverunt* Pontificem ut *ſi non placeret ei electionem ſactam de Quinqueeccleſienſi Epiſcopo admittere, poſtulationem alterius ſine præjudicio juris ſuppliciter exorabant.*

At poſtmodum, recepto jam dicto *poſteriori* Mandato, rurſus diſcordia exorta eſt. Viſo enim hoc mandato, Canonici Strigonienſes, qui ab initio Colocenſem poſtularant, de *novo* poſtulationem ejus revocarunt: ſed quidam conſentire noluerunt, adhærentes Quinqueeccleſienſi.

Contentio Eligentium.

Hi ergo a reliquis recedentes, ſimul convenerunt, & *cæteros*, qui Colocenſem poſtulaverant, *ad Capitulum convocarunt ad poſtulationem concordem, vel electionem Canonicam juxta mandatum Apoſtolicum procedere cupientes; ſed, illis nolentibus, convenire; prædictum Quinqueeccleſienſem denuo poſtularunt*, prætendentes penes ſe tantum remanſiſſe facultatem liberam eligendi, quia reliqui jus ſuum proſequi negligebant.

Pontifex auditis partibus, poſtulationem Colocenſis probat.

Pontifex, audita hac nova diſcordia, ſcripſit Capitulo Strigonienſi, quod *licet per poſtulationem hujuſmodi nullum jus ſit alicui acquiſitum, ideoque ſine præjudicio alicujus* poſſet *poſtulationem repellere memoratam, tamen de ſpeciali gratia* Canonicis conſulere volens, duxit *providendum, quod per Procuratores idoneos, ad omnia ſufficienter inſtructos, ſuo ſe conſpectui* præſentent, *quatenus utraque parte præſente, quod juſtum fuerit* decernat, Fragmentum hujus Epiſtolæ conficit *Cap.* 5. ✠ *de Poſtul.*

Procuratores utrimque Romam miſſi, coram Pontifice auditi fuerunt, quorum tandem rationibus pro poſtulatione utrimque auditis, Pontifex poſtulationem Archiepiſcopi Colocenſis probavit; eumque *a vinculo, quo tenebatur Colocenſi Eccleſiæ*, abſolvens, *ad Metropolim Strigonienſem* transfert, *& ei licentiam* tribuit *tranſeundi*: promittens *pallium ei ad nomen & ujus ejuſdem Eccleſiæ* ſe tranſmiſſurum.

Quod acceſſione Suffraganeorum concors effecta fuiſſet.

Inductus autem fuit Pontifex in hanc ſententiam, imprimis, quod hæc poſtulatio vita eſſet *concorditer* facta; quia licet pris facta eſſet in *diſcordias* diſſentientibus Suffraganeis, tamen Canonici innitentes prioribus litteris Pontificis, Suffraganeos ad *concordiam* revocarunt, ſive effecerunt, ut Suffraganei poſtulationi Canonicorum de perſona Archiepiſcopi Colocenſis acceſſerint, adeoque ſaltem ex poſt facto concordem effecerunt.

Hinc concludunt Canoniſtæ, quod acceſſus eorum, qui jus habent eligendi, poſſit poſtulationem reddere *concordem*; quemadmodum in electione contemptus Canonicorum vocandorum non vitiat electionem, ſi poſtea electioni acceſſerint. *Cap.* Quod sicut ✠ *de Elect.*

Quod a poſtulatione Pontifici præſentata recedi non poſſit.

Quod autem, facta prima poſtulatione Archiepiſcopi Colocenſis, *unanimi* Canonicorum Suffragio, quidam ex iis a facta poſtulatione poſtmodum receſſerint, & Quinqueeccleſienſem poſtulaverint, priori poſtulationi non obſtare dicit Pontifex, eo quod receſſerint, poſtquam hæc poſtulatio eorum nomine *præſentata* eſſet Pontifici: ideoque eo tempore quo ab ea amplius recedere non poſſent. Si enim (ait) *poſtquam poſtulatio ſuprascriptionibus Poſtulantium roboratur & præſentatur Pontifici approbanda, poſſent ab ea recedere poſtulantes, nobis frequenter illuderetur, & judicium noſtrum ex eorum pendere arbitrio videretur.*

Ex hoc reſponſo Pontificis concluſere communiter

Cano-

Canoniſtæ, quod poſtulantes non poſſint variare, & a poſtulatione recedere, dum hæc ſemel Pontifici fuerit præſentata, uti in Commentario ad hunc textum adſtruit Emmanuel Gonzales.

Quod diſcordibus poſtulentibus, Papæ ſit Eccleſiæ viduatæ providere.

Quamvis autem Poſtulantes a poſtulatione ſic præſentata nequeant recedere; Pontifex tamen poſtulationem hujuſmodi in *diſcordia* factam admittere non debuit: quia etiam quando aliquis ab aliis *unanimiter* poſtulatur, admittere poſtulationem non tenetur, cum in admiſſione poſtulationis *non tam ex juſtitia, quam gratia moveatur*, ut ſcribit idem Pontifex in *cap.* 3. ꝟ *de Poſtulat.*

In præſenti autem Decretali ſcribit, quod *neutra poſtulatio eſſet approbanda,* & *juxta tenorem poſterioris Reſcripti ad* ipſum *de cætero Strigonienſis Eccleſiæ proviſio* ſpectaret: quia hoc Reſcripto ſignificarat, ut ſi *concorditer* Strigonienſi Eccleſiæ non providerent, ipſemet *Eccleſiæ viduatæ* provideret.

Hinc creditum eſt a variis Canoniſtis, quod dum Poſtulantes circa perſonam non conveniunt, Pontifex ſua auctoritate poſſit Eccleſiæ de Prælato providere.

Quod Quinqueeccleſienſis eſſet alienigena

In hac vero ſpecie maluit Pontifex poſtulationem Colocenſis probare, *quia non plenam de perſonis illius Regni* Hungarici *notitiam* habens, *non* poterat, *ſalva conſcientia, eidem Eccleſiæ in alia perſona, quæ de Regno Hungariæ originem duceret, congrue providere.*

Et quamvis *honeſtius* ipſi Pontifici videretur, ſi *Suffraganeus ad Metropolim ſuam accederet* (qualis erat Quinqueeccleſienſis reſpectu Metropolis Strigonienſis) *quam Archiepiſcopus ad Metropolim transferretur, patrem tamen* (ait) *eligimus potiorem*, probando poſtulationem Archiepiſcopi Colocenſis ad Metropolim Strigonienſem, quia nimirum nollet huic Metropoli præficere alienum: " id eſt, (uti hic notat
„ eruditus Altiſerra:) peregrinum ſeu alienigenam,
„ ne injuriam faceret indigenis, & vis inferretur le-
„ gibus Regni Hungarici, quibus alienigenæ ſeu ad-
„ venæ a dignitatibus & aliis Beneficiis Eccleſiaſticis
„ arcebantur, uti ex hac Decretali colligunt Docto-
„ res, & in plerique aliis Regnis ſervatur.

Forte etiam quod hic aliquando de crimine accuſatus fuiſſet.

Forſitan maluit Pontifex admittere poſtulationem Colocenſis, quam Quinqueeccleſienſis Epiſcopi, quod hic aliquando de crimine carnis accuſatus fuiſſet, ſicuti colligimus ex *cap.* 15. ꝟ *de præſumpt.* & *cap.* 12. ꝟ *de Purgat. Can.* quibus junge Epiſtolam 12. *lib.* 13. Innocentii III. & notas Boſqueti in hanc Epiſtolam.

Poſtulationis forma videtur ſub Innocentio III. introducta

Ulterius ſicuti præ cæteris Innocentius III. Sedi Apoſtolicæ vendicavit auctoritatem transferendi Epiſcopos; adeo ut eam *Jure Divino* quodammodo huic Sedi reſervatam dixerit, ſic & ipſe poſtulationem a gratia & arbitrio Sedis Apoſtolicæ pendere primus dixit: imo ex hujus Pontificis Decretalibus & Reſponſis, regulæ illæ quæ in poſtulationibus ſervandæ hodie ſunt, eamque ab electione diſtingunt, deſumptæ ſunt; neque facile ullum præcedentium Pontificum Decretum reperietur, quo poſtulationis, ab electionis forma diſtinguatur.

Unde & omnes Decretales ſub titulo de *Poſtulatione Prælatorum* ſunt hujus Pontificis, præter finalem, quæ Honorio III. immediato Succeſſori Innocentii III. tribuitur, quamvis in aliis Innocentio aſſignetur, ut in margine annotatur.

Hoc autem jure, tam circa translationem Epiſcoporum, quam poſtulationem ſtabilito, contigit, ut in proviſione majorum Eccleſiarum, præſertim quibus Dominia temporalia ſunt annexa, notabilem partem habeat R. Pontifex, eo quod ad ſimiles Eccleſias vacantes ſoleant frequenter Epiſcopi aliarum Eccleſiarum aſſumi ſeu poſtulari; quæ poſtulatio a gratia & diſpenſatione Pontificis dependet, qui gratiam tranſeundi negabit ei quem promotum non cupit, & annuet ei, quem promotum deſiderabit.

DECRETALIS.

De vocatione Canonicorum abſentium ad electionem Epiſcopi Capuani. Cap. CUM INTER. 18. ꝟ de Elect.

OBSERVATIO.

Quare eli qui abſentes non debuerint vocari ad electionem Epiſcopi Capuani.

Præſens Decretalis deſumpta eſt ex Epiſtola 190. *lib.* 2. Innocentii III. extatque integra in tertia Decretalium Collectione, concernitque Electionem novi Archiepiſcopi Capuani.

Caſus erat. Vacante Eccleſia Capuana, in ditione Regis Siciliæ, quidam Canonici ejuſdem Eccleſiæ Panormi exiſtentes, Capitulo Capuano intimarant, ut ſi tractarent ſuper electione novi Paſtoris, quod *nullum* deberent *in eorum abſentia nominare.* Quaproter Capitulum Capuanum quemdam ad illos *abſentes* cum litteris deſtinavit; *duodecim dierum terminum* aſſignans *intra quem, poſt receptionem litterarum, iter arriperent redeundi.*

Cum hæc Pontifici innotuiſſent, ſcribit Capitulo Capuano, quod *Eccleſiaſtica conſuetudo non exigat, ut ad electionem Paſtoris, Canonici tam remoti vocentur, & illi præcipue, qui longe ante* (ait) *quam vos, Metropolitani veſtri obitum præſentialiter cognoverunt, quorum aliqui poſt ejus deceſſum, ad Capuanum Eccleſiam ſunt reverſi.*

Quia tamen, (ait) *mora longior eſt in electionibus valde ſuſpecta, imo ſæpe, damnoſa mandamus quatenus, invocata Spiritus Sancti gratia, perſonam idoneam per electionem Canonicam concorditer aſſumatis ad regimen Capuanæ Eccleſiæ.*

Occaſione hujus Reſponſi, quærunt hoc loco interpretes, quandonam *abſentes* ad electionem ob diſtantiam loci vocandi non ſint; & ſi vocati fuerint, uſque terminus ad comparendum præſtitutus, an poſſit ante lapſum termini ad electionem procedi?

De hac Canonicorum abſentium ad electionem vocatione, & termino præfigendo, egi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 4. *cap.* 3. alias *tit.* 21.

Innocentius III. vice Regia aſſenſum debet præbere huic Electioni, quod conſtituto eſſet Tutor Regis.

Denique præcipit Pontifex, ut electione facta, *Nuntios idoneos ad* ipſum tranſmittant, *per quos* (ait) *a nobis* VICE REGIA *aſſenſum, & Apoſtolicæ confirmationis gratiam requiratis.*

Nota quod Pontifex R. ſpeciali Jure gauderet circa Eccleſiam Capuanam, quæ ſecundum communiorem ſententiam fuerat ex Suburbicariis.

Vix credibile eſt quantopere hallucinati ſint hujus Decretalis Commentatores, circa hæc verba: *per quos a nobis* VICE REGIA *poſtuletis aſſenſum*, defectu notitiæ Hiſtoriæ, quæ omnem plane difficultatem diſpellit.

Itaque ſciendum, quod Henricus VI. moriens, reliquerit filium unicum nomine Fredericum trium aut quatuor circiter annorum, (*a*) quodque Conſtantia Mater & Tutrix ejus, poſtmodum moriens, teſtamento ſuo tutelam filii ſui, & adminiſtrationem Regni Siciliæ, aliarumque ditionum ad eum ſpectantium commiſerit Pontifici Innocentio III. quemadmodum in Geſtis ejuſdem Pontificis aſſeritur. Unde & Capuano aliiſque Archiepiſcopis ſub ditione Regis Siciliæ ſcribit *lib.* 1. *Epiſt.* 564. quod licet plures jam pridem fuerint rationes, ob quas Pontifices quamdam dilectionis & gratiæ prærogativam circa Regnum Siciliæ habuerunt, " nunc (ait) cauſa po-
„ tior & urgentior ſupervenit, cum inclytæ recorda-
„ tionis Conſtantia Imperatrix, cariſſimi in Chriſto

(*a*) Nonnulli inter Gallos Scriptores contendunt Fredericum in cunis tunc extitiſſe, atque ſolum egiſſe novem circiter menſes.

„ filii noſtri Frederici Siciliæ Regis illuſtris *tutelam*
„ & Regni *balium* nobis teſtamento reliquit, & nos
„ ſuper utroque ab omnibus aſſecorari mandavit.

Idipſum ibid. ſcribit Epiſtola 563. Comiti Fundano;
„ ſi quidem (ait) Imperatrix prædicta (Conſtantia)
„ legitimum condidit Teſtamentum, quo *nobis* ca-
„ riſſimi in Chriſto filii noſtri Frederici Siciliæ Regis
„ illuſtris *tutelam* & *curam* Regni conceſſit.

Videri poſſunt & plures litteræ ad diverſos ab Innocentio datæ, ut ſe in hac Regis tutela, & Regni cura & adminiſtratione firmaret.

Quia igitur per Regnum Siciliæ jus ſeu conſuetudo eo tempore habebat, ut ſuper facta electione ad Cathedrales & Metropolitanas Eccleſias Regius peteretur aſſenſus, eum a ſe tanquam *vice Regia* Regnum Siciliæ adminiſtraote, & *tutelam* Regis gerente, poſtulandum cenſuit Pontifex.

Hoc exemplo pateſcit, quantopere ad illuſtrationem, & aſſequendum ſenſum Decretalium conducat notitia Hiſtoriæ præſertim ejus ætatis, uti eruditiores Canoniſtæ adverterunt, & ſignanter circa præſentem Decretalem poſt Janum a Coſta Franciſcus Florens & Dandinus Alteſerra annotarunt.

DECRETALES

In negotio belli inter Philippum Auguſtum Regem Galliarum & Joannem Angliæ Regem. Cap. NOVIT 13. ※ de Judiciis & cap. SICUT. 29. ※ de Jurejurando.

OBSERVATIONES.

Contentio inter Joannem & Arthurum de Regno Angliæ.

Famoſa ac notabilis hæc Decretalis in *cap.* NOVIT illuſtranda eſt ex hiſtoria belli quod interceſſit inter Philippum Auguſtum Regem Franciæ & Joannem Anglorum Regem, vulgo Joannem *ſine terra* vocatum.

Sub initium Seculi XIII. pax etiam medio Juramento concluſa erat, inter dictum Philippum & Joannem, ſed diuturna non fuit.

Poſt obitum enim Richardi Regis Anglorum, qui contigit anno 1199. de Jure ſucceſſionis in Regnum contentio orta eſt inter hunc Joannem, fratrem Richardi natu minorem, & Arthurum Comitem Britanniæ nepotem Richardi ex fratre ejus Gauſrido *natu majore*; quo ex capite Arthurus patrem ſuum repræſentans prætendebat ſe præferendum in ſucceſſione Regni, quaſi pater ſuus *natu major* omne jus ad Regnum in filium ſuum tranſmiſiſſet.

Aogli nihilominus Joannem Regem venerati ſunt, ipſeque ab Huberto Cantuarienſi Archiepiſcopo inauguratus fuit Londini: Arthuri vero jura inter alios protexit Philippus Auguſtus Rex Galliæ, copiaſque ei dedit, quarum ope Pictaviam ſibi ſubjugaret.

Hanc Provinciam ingreſſus Arthurus, Mirabellum Caſtrum obſidione cinxit; ſed Joannes copioſo exercitu advolans, hoſtem obſidione depulit, ac Arthurum nepotem ſuum captivum fecit, qui apud Faleſiam ſub cuſtodia vigilanti remanſit, ac elapſo dein aliquo tempore, cum, urgente Rege Joanne, ut a Rege Francorum recederet, & ſibi ut Domino & avunculo fideliter adhæreret, cum indignatione & minis reſpondiſſet, ſibi Regnum Angliæ competere, Rothomagum mittitur, & in arce nova retruſus ſub arctiore cuſtodia ſervatur, tandem non multo poſt *ſubito evanuit, modo fore omnibus ignorato, utinam non ut fama refert, invidia*; uti ſcribit Matthæus Pariſienſis ad annum 1202.

Joannes fertur occidiſſe Arthurum.

Et ſane pleriſque perſuaſum erat, Arthurum a Joanne occiſum fuiſſe, quod quidem verbis citatis innuit Matthæus Pariſienſis, ſed terminis clarioribus expreſſit Henricus de Kuython Canonicus Leiceſtienſis *lib.* 11. *de eventibus Anglor.* " Joannes (in-
„ quit) male venit ad Regnum: nam Arthurum de
„ Britannia filium Godfridi fratris ſui *doloſe* occi-
„ dit.

Poſtquam hæc Arthuri mors percrebuiſſet, atque ad aures tandem Philippi perveniſſet, Joannes de fratricidio & crimine læſæ-Majeſtatis accuſatus Arreſto Curiæ Parium Franciæ anno 1203. per contumaciam fuit damnatus, ac terræ quas tenebat in Regno Franciæ, primum confiſcatæ & Coronæ unitæ, a Philippo occupatæ fuerunt.

Idcirco Bellum inter Philippum Regem Galliæ, & Joannem.

Hinc Bellum acerrimum Philippum inter & Joannem. Narratque Matthæus Weſtmonaſterienſis ad ad annum 1202. "quod increbuerit opinio per totum
„ Regnum Francorum de morte Arthuri, & per om-
„ nes nationes tranſmarinas, adeo quidem quod Rex
„ Joannes ſuſpectus habebatur ab omnibus, quaſi il-
„ lum *manu propria* peremiſſet. Unde multi animos
„ a Rege ſemper deinceps avertentes, ipſum uſque ad
„ mortem perſecuti ſunt odio *inexorabili*. Aſſerit
quoque Rigordus in Geſtis Philippi ad annum 1212. hoc nepotis homicidium cauſam dediſſe bello.

Bellum hoc multis annis duravit; ipſeque Philippus ubique pene victor evaſit; adeo ut tandem Ludovicum filium ſuum in Angliam miſerit, ut Regnum illud occuparet, uti narrat Matthæus Pariſienſis & Weſtmonaſterienſis aliique Hiſtorici.

Joannes Regnum ſuum Innocentio III. ſubjicit. Hic cauſam ſuſcipit.

Videns igitur Joannes ſe omnibus ſpoliandum, tandem recurrit ad Innocentium III. cui Regna ſua jam ſubjecerat: ut de cauſa hac Philippum inter & ipſum judicaret.

Cauſam ſuſcepit Innocentius, eumque in finem Abbatem Caſemarii una cum Archiepiſcopo Bituricenſi delegavit, qui de cauſa cognoſcerent, una mittens hanc præſentem Decretalem Prælatis ſive Archiepiſcopis & Epiſcopis per Franciam conſtitutis; ipſis mandans, & *in virtute obedientiæ præcipiens, quatenus, poſtquam idem Abbas ſuper hoc mandatum fuerit Apoſtolicum executus, ſententiam ejus, imo* (ait) *noſtrum verius, recipiatis humiliter & faciatis ab aliis obſervari, pro certo ſcituri, quod ſi ſecus egeritis, inobedientiam veſtram graviter puniemus*; uti habetur in integra apud Antonium Auguſtinum in tertia Collectione Decretalium.

Prævidebat enim Pontifex ſagaciſſimus, Regem Francorum, Gallicanos Præſules, Proceresque cauſæ mere temporalis judicium Sedi Apoſtolicæ ægre permiſſuros; cum de juſtitia Belli, uni Deo rationem ſe debere dare exiſtiment ſupremi Principes, nullum Superiorem in *temporalibus* præter ſolum Deum recognoſcentes.

Prætendit adverſus Philippum procedere ratione peccati.

Hæc itaque præſagiens Pontifex in proœmio ſuæ Decretalis, ſinceri ſui in Philippum & Regnum Francorum amoris teſtem appellat eum, *qui nihil ignorat, qui ſcrutator eſt cordium, ac conſcius ſecretorum*: ut latius exprimitur in integra Decretali.

Præterea proteſtatur, quod *juriſdictionem Illuſtris Regis Francorum perturbare aut minuere* non intendat, *cum ipſe juriſdictionem noſtram* (inquit) *nec velit, nec debeat impedire; cumque juriſdictionem propriam non ſufficiamus explere, cur alienam uſurpare velimus?* ut additur in integra.

Poſt hæc, adductis verbis Chriſti *Matthæi cap.* 18. *v.* 15. 16. & 17. de ordine ſervando in correptione fraterna, & de contumaci deferendo Eccleſiæ, exponit quod *Rex Angliæ*, ut aſſerit, *ſit paratus ſufficienter oſtendere, quod Rex Francorum* PECCAT *in ipſum* in correptione & *ipſe* (Joannes Rex Angliæ) *circa eum in correptione proceſſit ſecundum regulam* EVANGELICAM & *tandem quia nullo modo profecit, dixit Eccleſiæ*, e quibus concludit: *quomodo nos qui ſumus ad regimen univerſalis Eccleſiæ ſuperna diſpoſitione vocati, mandatum divinum poſſumus non exaudire, ut non procedamus ſecundum formam*

ipſius

Digitized by Google

ipſius? niſi forſitan ipſe coram nobis vel Legato noſtro ſufficientem in contrarium rationem oſtendat.

Hinc & ulterius proteſtatur, quod *non intendat judicare de feudo, cujus* (ait) *ad ipſum ſpectat judicium, niſi forte Juri communi per ſpeciale privilegium vel contrariam conſuetudinem aliquid ſit detractum: ſed decernere de* PECCATO, *cujus ad nos pertinet ſine dubitatione* CENSURA, *quam in quemlibet exercere, poſſumus & debemus.*

Verbis & lege Imperatoria propria proceſſum ſuum conatur juſtificare.

Deinde addit verba Valentiniani Imperatoris Suffraganeos Mediolanenſis Eccleſiæ ita compellantis: *Talem in Pontificali Sede conſtituere procuretis, cui & nos qui gubernamus Imperium, ſincere noſtra capita ſubmittamus, & ejus monita, (cum tanquam homines deliquerimus) ſuſcipiamus neceſſario velut medicamenta curantis.* Hæc hiſtoria de Valentiniano ſumpta eſt ex hiſtoria Tripartita & non loquitur, niſi de ſubmiſſione voluntaria quoad ea quæ concernunt ſalutem animæ. Molinæus *tom. 4. num. 392.*

Laudat & legem, quam ſub nomine Theodoſii recitat Gratianus, *Cauſ. 11. q. 1. Can. 35.* qua ſancitum eſt, ut ſi litigantium alter *Judicum elegerit ſacroſanctæ Sedis Antiſtitis; etiamſi pars adverſa refragetur., ad Epiſcoporum* Tribunal cauſa deferatur.

Iterum probat quia poteſt quemlibet de peccato mortali corripere.

Deinde ſuam poteſtatem, *non humanæ conſtitutioni ſed divinæ potius* innixam aſſerit. *Nullus* enim (ait) *qui ſit ſanæ mentis ignorat, quin ad Officium noſtrum ſpectet de quocumque* MORTALI *peccato corripere quemlibet Chriſtianum; & ſi correptionem contempſerit, ipſum per diſtrictionem Eccleſiaſticam coercere.*

Si hujuſmodi argumento & titulo Pontifex queat ſe controverſiæ ſuper *re mere temporali* inter duos *ſupremos* Principes Judicem conſtituere; quidni Epiſcopi & Paſtores eodem titulo ſibi attribuere poſſint judicium ſuper pleriſque controverſiis temporalibus inter ſuos reſpective ſubditos exortis, quandoquidem & ad hos pertineat, de quocumque *mortali peccato* corripere; ſi ſcilicet publicum ſit, & correptione publica indigeat.

Quæ enim ſubjungit in integra Decretali ex ſacro textu de officio Paſtorum corripiendi impios, æque Epiſcopos & Paſtores reſpectu ſibi in ſubditorum, ac Pontificem, concernunt & obligant.

Interim hoc fundamento etiam Bonifacius VIII. prætendit aliquando Regem Galliæ ſibi in temporalibus ſubditum, ut paulo infra dicetur.

Prætendit de hoc bello cognoſcere ratione juramenti antea fœderis.

Denique cauſam hanc ad judicium Sedis Apoſtolicæ evocare contendit ratione juramenti.

Cum *inter Reges ipſos reformata fuerint pacis fœdera,* (inquit) *& utrimque præſtito proprio* JURAMENTO *firmata, quæ tamen uſque ad* præfixum terminum ſervata *non fuerint; nunquid non poterimus de juramenti religione cognoſcere, quod ad judicium Eccleſiæ non eſt dubium pertinere, ut rupta pacis fœdera reformentur?*

Si hic rurſus titulus ſufficeret, ut negotia publica mere temporalia ad judicium Eccleſiæ traherentur; quæ eſſent lites & diſceptationes ſuper pactis & contractibus, præſertim *publicis*; quæ ad forum Eccleſiaſticum hoc titulo evocari non poſſent? quod & ſeculo XIII. & ſeqq. alibi contigiſſe, Petrus Cugnerius ſub Philippo Valeſio conqueſtus fuit, uti notavimus in *Jure Eccleſ. tom. 2. part. 3. tit. 1. cap. 2.*

Quis hujus Decretalis fuerit effectus, Hiſtorici ſingillatim non memorant; qui nec hujus Decretalis meminere; quamvis Rigordus *de geſtis Philippi Auguſti* ad annum 1202. ſcribat, quod circa hæc tempora Innocentius III. miſerit Abbatem Caſamarii (cujus in hac Decretali fit mentio) ad Regem Francorum & Regem Angliæ, pro pace inter eos reformanda.

Interim illud conſtat, quod non obſtantibus his litteris, bellum inter Francorum & Anglorum Reges continuatum fuerit uſque ad mortem Joannis; quodque ipſi Barones Angliæ elegerint Ludovicum filium Philippi Auguſti in Regem Angliæ, ipſo Joanne adhuc ſuperſtite.

Philippus ſe opponit Legato Pontificis.

Narrat quoque Matthæus Weſtmonaſterienſis ad annum 1216. illoc appuliſſe Galonem Legatum miſſum ab Innocentio III. ad tuitionem Joannis " qui „ tranſitu facto (ait) per Regem Francorum Philippum, ex parte Domini Papæ diſſuaſerat, ne filium „ ſuum Ludovicum in ſuccurſum excommunicatorum (ſcilicet Baronum Angliæ, qui excommunicati fuerant ob rebellionem contra Joannem) tranſmitteret, *ne Eccleſia Romana patrimonio ſuo privaretur.*

„ Quod cum intellexiſſet Rex Philippus hoc de „ Regno Angliæ dictum fuiſſe, ita mox reſpondit: „ *Regem Angliæ patrimonium Petri vel Eccleſiæ Romanæ nunquam fuit, nec eſt, nec erit.*

Probat primo: quia Rex Joannes, multis retroactis temporibus " volens Richardum fratrem ſuum a „ Regno Angliæ injuſte privare, & inde de proditione accuſatus, & coram eo convictus, damnatus fuit per judicium in Curia ipſius Regis, & ita „ nunquam fuit Rex. „ Et ſi fuiſſet aliquando verus Rex " poſtea foris fecit Regnum poſt mortem Arthuri, de quo (ait Philippus) damnatus fuit in Curia „ noſtra.

Addidit inſuper Philippus: " nullus Rex vel Princeps poteſt dare Regnum ſuum ſine aſſenſu Baronum ſuorum qui Regnum tenentur defendere. „ Et ſi *Papa* hunc errorem tueri allectus novæ dominationis libidine contumaciter decreverit' exemplum omnibus Regnis dabit pernicioſum: ad quod „ verbum omnes circumſtantes Franciæ Magnates, „ quaſi uno ore clamare cœperunt, *quod pro iſto articulo ſtarent uſque ad mortem: ne videlicet Rex vel Princeps per impetum propriæ voluntatis poſſet Regnum dare vel tributarium facere, unde nobiles Regni efficerentur ſervi.*

Ita Weſtmonaſterienſis. Idem latius deſcribit Matthæus Pariſienſis ad eumdem annum, qui ibidem refert colloquium die ſequenti habitum inter dictum Legatum & Philippum Regem Franciæ, præſente ejus filio Ludovico, qui inter alia dixit. " De „ Regno Angliæ quid ad vos aliquid conſtituere? „ Me ſubjicio judicio Parium meorum, ſi debetis „ me cogere ne perſequar jus meum, & præcipue „ tale quod ad te non pertinet, vel non poteſtis juſtitiam mihi exhibere, quia pro hæreditate uxoris „ meæ uſque ad mortem, ſi neceſſitas exegerit, decertabo.

Ex his non obſcurum eſt, præſentem Decretalem ſcriptam fuiſſe, poſtquam Joannes Rex Regnum Angliæ, Eccleſiæ Romanæ tributarium feciſſet, atque ita cum Innocentio III. in gratiam rediiſſet.

Ulterius intelligitur, quod Rex Franciæ nullatenus agnoſcere voluerit cauſæ hujus cognitionem ad Pontificem ſive Sedem Apoſtolicam pertinere.

Jubet Innocentius, Philippum quaſdam Terras Joanni reſtituere: huncque abſolvit a juramento, quo jure feudali Philippo erat obſtrictus.

Ad hanc quoque Hiſtoriam pertinet Decretalis Innocentii III. in *Cap.* SICUT 29. *de Jurejurando.*

Cum enim Joannes Rex Angliæ propter mortem illatam nepoti ſuo Arthuro per ſententiam Parium Franciæ fuiſſet tanquam perduellis declaratus, & pro hoſte Francorum judicatus, jure Urbium & Provinciarum, terrarumque, quas jure Beneficiario ſive feudali a Francis tenebat, excidiſſe credebatur, Philippus Rex Franciæ terras illas occupavit; atque inter cæteras Comitatum Pictavienſem.

Joannes ergo Rex Angliæ viribus Philippo impar, confugit ad Innocentium III. conquerens de Philippo, quod contra juramentum quo inter ipſos fœdus fuerat firmatum, terras ſuas invaſiſſet.

Innocentius qui Joanni favebat, ſcripſit ſuis in

Gallia

Gallia Legatis, ut Philippum moneant, ut ſine dilatione terras ſic occupatas reſtituat Joanni Regi Angliæ, huncque a *Juramento*, quo Philippo jure feudali erat obſtrictus prorſus abſolvant; uti notavit Bzovius in continuatione Baronii ad annum 1200. *num.* 14. & poſt eum Emmanuel Gonzales in notis ad citatum *cap.* 29. una monens, quod in textu pro *H. J.* legendum *Ph.* id eſt *Philippo*.

Ex his rurſus apparet, quam plurimum faciat pro elucidatione Decretalium, Hiſtoriarum cognitio.

DISSERTATIO HISTORICA.

IN LIBRUM SEXTUM DECRETALIUM BONIFACII VIII.

§ I.

Rationes quæ moverunt Bonifacium ad edendam novam Collectionem.

Gregorius IX. evulgans ſuam Decretalium Collectionem, voluit " ut hac tantum compilatione univerſi uterentur in Judiciis & in Scholis diſtrictius prohibens, ne quis præſumat aliam facere, abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ *ſpeciali*.

Innocentius IV. & Gregorius X. Conſtitutiones ſuas antiquioribus inſeri voluerunt.

Hinc poſt Gregorii editam compilationem, nulla ſeptoaginta circiter annorum ſpatio, facta eſt nova Decretalium compilatio: ſed Pontifices, ac notanter Innocentius IV. & Gregorius X. novas a ſe promulgatas Conſtitutiones, ſimul cum antiquis, uni & eidem volumini ſub eadem ſerie, iiſdemque titulis annecti juſſerunt: uti notat Gloſſographus ad procemium *VI. Decretalium* verbo *Prædeceſſorum*.

Hocque ſignificare voluit Gregorius X. dum promulgans Conſtitutiones a ſe in Concilio Lugdunenſi editas, hiſce *univerſos* uti voluit & mandavit in Judiciis & in Schulis, *ipſaſque ſub ſuis titulis inſeri, prout exprimitur ſuper eis*: nimirum inſeri ſub titulis Decretalium *Gregorii IX.* prout & hodie Conſtitutiones hæ ſub diſtinctis illis titulis deſignatæ extant apud Labb. tomo XI. Conciliorum generalium *col.* 974. *& ſeqq.*

Hoc & ipſe Bonifacius VIII. teſtatur in Epiſtola ſuæ Collectioni præfixa, dicens, morem Prædeceſſorum ſuorum fuiſſe, ut *dum Conſtitutiones aliquas promulgabant* NOVITER, *eas mandabant ſub* ANTIQUARUM *ſerie ſituari*.

Bonifacius VIII. novum Decretalium Collectionum fecit.

At ipſe Bonifacius anno 1294. Pontificatum ſibi vendicans, prætermiſſo more in Decretalibus evulgandis a Prædeceſſoribus ſuis poſt evulgatam Collectionem Decretalium a Gregorio IX. conſtanter ſervato, novam Decretalium Collectionem a Gregoriana diſtinctam & omnino ſeparatam fieri mandavit, quæ hodie vocatur *ſextus Decretalium.*

Ut quænam poſt Collectionem Greg. IX. indubitatæ eſſent Decretales conſtaret.

Rationem quæ ipſum ad hanc Decretalium Collectionem adornandam & evulgandam movit, expreſſit in citata Epiſtola *Doctoribus & Scholaribus univerſis Bononiæ commorantibus* inſcripta, & huic Collectioni præfixa, quod ſcilicet, poſt volumen Decretalium a Gregorio IX. compilatum, nonnullæ ab ipſo Gregorio IX. & a ſubſequentibus Pontificibus ſuper diverſis articulis editæ dicerentur Decretales, *de quarum aliquibus, an Decretales exiſterent, & quinam eſſent earum auctores, dubitabatur.*

Ut igitur huic incertitudini & vacillationi occurreret, novum Decretalium volumen ad exemplum Gregorii IX. compilari fecit Bonifacius VIII.

Compilatores a Bonifacio deſignati.

Curam compilandi hoc Decretalium volumen commiſit Guilielmo Archiepiſcopo Ebrodunenſi, Berengario Epiſcopo Biterenſi, & Richardo de Senis, R. E. Vice-Cancellario & J. U. Doctori, qui e variis Decretalibus volumen hoc compilarunt.

Ad normam autem Collectionis Gregorianæ, hoc volumen ſive compilationem in quinque ſimiliter Libros diviſeront; ſingulosque Libros in varios titulos diſtribuerunt idque eo ordine, quo in Gregoriana compilatione occurrunt.

Sextus Decretalium ad normam Collectionis Gregorii IX.

Itaque apparet, hoc volumen vice appendicis ad Gregorii IX. volumen ordinatum eſſe, atque propterea ei nomen *Sexti Decretalium* adhæſiſſe: quaſi eſſet liber *ſextus* ad *quinque* Libros Decretalium Gregorii IX. adjectus; uti ipſe Bonifacius in Epiſtola præfixa ſignificat dicens: *Quem Librum quinque Libris aliis dicti voluminis Decretalium* (Gregorii IX.) *annectendum, cenſuimus* SEXTUM *nuncupari.*

Rurſus ad exemplum Gregorii IX. hoc ſuum volumen Decretalium miſit Bonifacius VIII. *Doctoribus & Scholaribus univerſis Bononiæ commorantibus.*

Denique exemplo Gregorii IX. mandat *ut hoc tantum volumine utantur de cætero in Judiciis, & Scholis, nullas alias* (inquit) *præter illas quæ inſeruntur, aut* SPECIALITER *reſervantur in eo, Decretales aut Conſtitutiones, à quibuſcumque Prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus poſt editionem dicti voluminis* (Gregorii IX.) *promulgatas recepturi, aut pro Decretalibus habituri.*

Inconveniens in reſervatione quarumdam Decretalium non inſertarum.

Exemplum ſpecialis reſervationis occurrit in *cap. fin. de Hæreticis in VI.* in verbis: *Conſtitutiones & Ordinationes & Mandata alia Præ[illegible]um noſtrorum in negotio hæreticæ pravitatis facta, conceſſa, ſeu etiam ad conſulta reſponſa quæ Conſtitutionibus ſupra ſcriptis ſuper eadem editis pravitate non obvient, in ſuo volumus robore permanere.*

Sed ex ſimili reſervatione, in eam facile incertitudinem, incidetur, quam hac ſua compilatione tollere intendit Bonifacius: quandoquidem haud difficulter contingere poſſit, ut de hac illave Decretali hanc materiam concernente dubitetur, num authentica ſit vel non.

§. II.

De forma hujus Collectionis.

In *ſexto Decretalium* primum locum tenent quædam Gregorii IX.

Quemadmodum Gregorius IX. Prædeceſſorum ſuorum Decretales in diverſa diſperſas volumina, aliquas vero extra dicta volumina vagantes, in unum volumen redigendas curavit, ita & Bonifacius VIII. Decretales Romanorum Pontificum poſt factam Gregorii IX. Collectionem evulgatas, in unum volumen redigi mandavit.

Inter has primum locum obtinent quædam Conſtitutiones ipſius Gregorii IX. quas poſt evulgatum ſuum Decretalium volumen emiſerat.

De his Conſtitutionibus notat Cujacius ad *cap. fin. ✠ de Teſtibus* quod *Hoſtienſis* tempore, id eſt, ſub medium ſeculi XIII. quo nondum erat editus *ſextus* Decretalium, *extra hoc volumen* (Decretalium Gregorii IX.) *pleræque circumferebantur Gregorii Conſtitutiones.*

Imo ipſe Hoſtienſis pleraſque Decretales Gregorii IX. relatas hodie in *Sexto* Decretalium exponit in Commentario ad Decretales Gregorii IX. tanquam his adjectas, licet eas vocet *Extravagantes*:

quia

quia non erant primitùs auctoritate Gregorii IX. volumini Decretalium inſertæ.

Sic ad calcem tituli Decretalium Gregorii IX. *de Teſtibus* exponit Decretalem ejuſdem Gregorii, quæ hodie extat ſub nomine dicti Pontificis, in *cap.* 1. *de Teſtibus in VI.* atque Hoſtienſis: *Hoc eſt quoddam* EXTRAVAGANS *Gregorianum, quod quidam Libri habent, quidam non.*

Poſt editum autem *Sextum* Decretalium, omnes hæ Conſtitutiones Gregorii IX. a Collectione Gregoriana avulſæ ſunt; utpote jam in *Sextum* Decretalium, auctoritate Bonifacii VIII. relatæ

Deinde in eodem habentur Decretales Alexandri IV. Nicolai IV. & Bonifacii VIII.

Præter Gregorii IX. paucas Conſtitutiones, potiſſimum in hac Collectione occurrunt Decretales Innocentii IV. Alexandri IV. Gregorii X. Nicolai IV. & frequentiſſimæ ipſius Bonifacii VIII.

Denique præ ceteris illic eminent Decretales Innocentii IV. & Gregorii X.

Sicut autem in volumine Decretalium Gregorii IX. præ cæteris eminent Decreta Concilii Turonenſis & Lateranenſis ſub Alexandro III. item Lateranenſis ſub Innocentio III. ita & in hoc Decretalium volumine præ cæteris reputantur Decreta in Conciliis Lugdunenſibus ſub Innocentio IV. & ſub Gregorio X. ideoque & hæc brevibus OBSERVATIONIBUS illuſtrabimus, præmiſſa brevi Conciliorum illorum hiſtoria.

Decretales in *ſexto* variè mutatæ.

Quemadmodum Raymundus Collectionis Gregorianæ auctor nec omnes nec integras priſtinas Decretales in volumen ſuum collegit, ſed eas dumtaxat, quas utiliores credebat, eaſque & ſæpius reciſas & mutilatas, ſive ut in Epiſtola Collectioni præfixa dicitur, *reſecatis ſuperfluis*, ita & Collectores hujus voluminis *ſexti* Decretalium ſibi aſſumpſerunt libertatem e pluribus eas ſolas ſeligendi, quæ ſibi meliores & convenientiores apparebant; quin & has abbreviandi, mutandi & iis addendi, uti in ipſa epiſtola volumini præfixa monet ipſe Bonifacius.

Poſtquam enim dixit, ſe quibuſdam mandaſſe, ut Decretales extra Collectionem Gregorii IX. vagantes in unum volumen colligerent, & diſponerent, ſubjungit: *Et tandem pluribus ex ipſis (cum vel temporales, aut ſibi ipſis, vel aliis juribus contrariæ ſeu omnino ſuperfluæ viderentur) penitus reſecatis, eis abbreviatis, & aliquibus in toto vel* PARTE *mutatis, multiſque correctionibus, detractionibus &* ADDITIONIBUS, *(prout expedire vidimus) factis in ipſis.*

Exemplum Decretalis abbreviatæ

Decretalis abbreviatæ exemplum ſuppeditat *cap.* 1. *de Decimis in VI.* ubi paucis verbis refertur Decretalis Gregorii IX. directa Fratribus Prædicatoribus & Minoribus "deciſa (inquit Gloſſa) de Extravagante ſua, quæ incipiebat; *gravi nobis.* Et prout „ ibi patet, ex querela Archiepiſcopi & Capituli „ Piſani pervenit ad Papam, quod Prædicatores & „ Minores prædicabant, Decimas ex præcepto non „ deberi.

Decretalis hæc ſeu Extravagans tempore Hoſtienſis conſtituebat *c. fin.* *X. de Decimis*; eamque exponit ibidem Hoſtienſis; dividitque procemium ſeu expoſitionem Archiepiſcopi & Capituli Piſani a diſpoſitiva ſeu reſolutione Papæ quæ integra hic reciſa eſt; atque inſuper hæc initialia verba Reſponſi Pontificis: *cum igitur veſtram non deceat honeſtatem talia proferre, propter quæ mentes Fidelium a bonis operibus retrahantur, & unde debeant fructum divini operis reportare, detrimentum afferant; diſcretioni veſtræ,* &c.

Ex hac igitur integra Decretali habebatur, Prædicatores & Minores in ſuis concionibus coram populo paſſim declamaſſe, *de ceſſatione & extinctione præceptorum* VETERIS *Teſtamenti*; ex quo vel ipſi vel populus concludebant præceptum ſolvendi *Decimas* ceſſare, quemadmodum ex Commentario Hoſtienſis intelligimus.

Præterea integra Decretalis nos docet, hanc a Gregorio editam eſſe, ad querelam & interrogationem Archiepiſcopi & Capituli Piſani, non autem *motu proprio*, quemadmodum Conſtitutiones, quæ ſub nomine Gregorii IX. in Libris Decretalium extant, promulgatas eſſe notant Interpretes.

Dicit præterea Bonifacius in præfatione, *Decretalibus in toto vel in parte mutatis.*

Exemplum Decretalis mutatæ.

Hujus mutationis exemplum occurrit in *cap.* 2. *Ne Clerici vel Monachi in VI.* ubi extat Drecretum ſub nomine Bonifacii VIII. quod tamen tractum eſſe de *Extravagante* Innocentii IV. quæ incipiebat *gravis & dolore non vacua*, notat Gloſſographus; monetque a Bonifacio additum verſiculum, *nec accedat*, uſque ad verſiculum, *ſi quis autem.*

Rurſus in *cap.* 1. *de Teſtamentis in VI.* exhibetur Decretalis ſub nomine Bonifacii VIII. quam & tractam eſſe de *Extravagante* Innocentii IV. quæ incipit *Joannes Frantipani*, notat Gloſſa.

Et ad *cap.* 11. *de Reſcriptis in VI.* monet, Bonifacium reformare Decretalem Innocentii IV. quam (ait) *hodie non habemus.*

Decretalium quæ *detractionibus* mutatæ ſunt, exemplum eſt in citato *cap.* 1. *de Teſtam. in VI.* ubi exhibetur Decretalis Innocentii IV. de qua ait ibidem Gloſſa: *Et forte nimis fuit deciſa.*

Decretalium *additionibus* immutatarum plura exempla occurrunt, & exemplificat Joannes Andreas in *cap.* 8. *de Præbend. in VI.* & plura indicat in procemio *ſexti* Decretalium, verbo *additionibus.*

Nec tantum antiquæ *Pontificum* Decretales has mutationes & truncationes paſſæ ſunt; ſed ſubinde & Decreta ſub nomine Concilii Generalis, uti infra in *Obſervationibus* noſtris ad Conſtitutionem 23. Gregorii X. in *Concilio Generali Lugdunenſi* editam, & relatam in *Cap. unico de Religioſ. domib.* obſervabimus.

Inconveniens harum mutationum.

Per has mutationes & detruncationes & additiones circa antiquas Decretales, contigit, ut neſciamus, num Decreta quæ ſub nomine horum illorumve Pontificum, aut Conciliorum in hoc Decretalium volumine referuntur, ſint revera auctorum illorum quibus adſcribuntur, etiam quoad ſenſum, quandoquidem unius alteriuſve voculæ detractio, mutatio vel additio, alium plane ſenſum Decretali dare queat.

Præterea ob has immutationes, deciſiones & additiones contingit, ut ad eruendum genuinum priſtinæ Decretalis ſenſum plurimum conducat conſulere integram Decretalem hiſce mutationibus, deciſionibus aut additionibus non alteratam, ſi haberi queat; quemadmodum ſupra oſtenſum eſt circa antiquas Decretales, & e quibus volumen Decretalium Gregorii IX. conflatum eſt.

§. III.

Rationes ob quas Sextus *Decretalium in Gallia haud receptus fuerit.*

Diſſidia inter Bonifacium VIII. & Philippum pulchrum.

Compilationem Bonifacii VIII. ſive *Sextum* Decretalium in Gallia receptum non fuiſſe paſſim referunt Regni illius Scriptores: quin & ſcribit Antonius Mornacius ad *lib.* 7. *ff. de jure & juſtitia.* "Cum circa „ annum 1300. quinque Libros Bonifacius VIII. ad „ Gregorii Collectionem adjeciſſet; audivi ſæpius a „ Senatore maximo Hieronymo Angeneo vetuiſſe jam „ pridem Senatum, ne ulla deinceps voluminis Bonifacii, quod *Sextum* dicimus, ad inſtruendas, deci- „ dendaſque lites allegarentur capita, vetuſque de „ eo Senatuſconſultum tantiſper in ſacris Curiæ tabulariis fuiſſe, dum Dominica ſummi cujuſdam, quem „ nominabat, manu ſubductum fuerit.

Hujus non-receptionis meminit & Gloſſographus ad *cap.* GENERALI 13. *de Elect. in VI.* rationem illius refundens in controverſiam, quæ fuit inter Bonifacium VIII. & Philippum pulchrum Regem Francorum

corum ſuper Juribus Regaliæ, quæ habet Princeps in aliquibus Eccleſiis, videlicet, quod vacante aliqua Eccleſia, Rex percipiat fructus, & Eccleſiam conferat; cum enim dixiſſet vocem *Regalia* a nonnullis accipi pro Juribus illis, ſubdit: " & iſta fuit „ controverſia alias mota inter Philippum Regem „ Francorum & Bonifacium VIII. conditorem hu- „ jus compilationis: qui Bonifacius dicto Philip- „ po Regi ſcripſit quamdam Epiſtolam, in qua con- „ tinebantur iſta verba: *Collatio Beneficiorum eſt ſpi-* „ *ritualis; ſecus autem credentes hæreticos reputamus.* „ quam Epiſtolam cum perlegiſſet ipſe Philippus, ei- „ dem Bonifacio ſcripſit aliam Epiſtolam, in qua po- „ ſita erant iſta verba: *Collatio Beneficiorum ad nos* „ *ſpectat & pertinet; ſecus credentes fatuos & de-* „ *mentes reputamus.*

Sane fuiſſe controverſias plures, eaſque acerbas ſuper quibuſdam Juribus inter Bonifacium VIII. & Philippum pulchrum Regem Francorum, eaſque peperiſſe pertinax illud ac diuturnum diſſidium inter hunc Pontificem & dictum Regem, ſat notum eſt.

Conſtat quoque has controverſias reddidiſſe memoriam hujus Pontificis Gallis admodum odioſam, multaque paſſim a gentis illius aucturibus in contumeliam hujus Pontificis narrari, de quibus agere aut inquirere animus non eſt; aſt ſolum annotare Decretales & Bullas, quas hoc diſſidium peperit; & quid ex parte Regis hiſce opppoſitum fuerit; & quæ moderatio circa has decretales & Bullas, poſtmodum ad extinguendum hoc diſſidium a ſubſequentibus Pontificibus contigerit.

Certum eſt præcipuam hujus diſſidii cauſam fuiſſe quod Pontifex prætenderet, auctoritatem Sedis Apoſtolicæ ad *temporalia* Jura & *politica* Regnorum *negotia ſe extendere.*

Guido Comes Flandriæ a Rege Philippo incarceratus appellat ad Bonifacium VIII.

Hujus ſpecimen præcipue dedit dum altero ſui Pontificatus anno appellantem ad ſuum Tribunal contra Philippum Regem Francorum, recepit Guidonem Comitem Flandriæ.

Hic Comes Regis Philippi offenſam incurrerat ob filiam ſuam filio Eduardi II. Regis Angliæ (cum quo Philippo bellum erat,) inconſulto Rege Philippo, deſponſatam. Comitem ejuſque uxorem ea de cauſa incarceratos tenebat Philippus, nec prius dimiſit, quam filiam obſidem tradidiſſet Comes.

Comes ergo Bonifacium VIII. Papam de injuria ſibi a Rege illata certiorem fecit, ejuſque Tribunal appellavit. Pontifex appellationem admiſit: Epiſcopumque Meldenſem Legatum miſit ad Regem, qui ei ſignificaret ut Flandriæ Comiti ſatisfaceret, ſin minus, ad Tribunal Pontificium, ad quod Comes appellaverat, ſe ſiſteret.

Rex irritatus hoc Pontificis agendi modo, Legato reſpondit, " Papam nullo jure ſubnixum *domina-* „ *tionis ſecularis regendæ munus capeſcere* velle: Cu- „ riam apud ſe habere, quæ ſubditis ſuis, Benefi- „ ciariiſque jus diceret: nec ſe præter Deum quem- „ quam in terris Superiorem agnoſcere, cui de *Reg-* „ *ni adminiſtratione* rationem reddere teneretur: id- „ circo fruſtra Legationem iſtam obiiſſe. Re itaque „ infecta Legatus diſceſſit; „ uti narratur in *hiſtoria Diſſidii inter Bonifacium VIII. & Philippum pulchrum per Petrum Dupuy. pag.* 3.

Occaſione ſubventionis quam Philippus poſtularat a Clero, Bonifacius edit Conſtitutionem *Clericis Laicos.*

Verum cum Rex Galliæ ad ſuſtinendos ſumptus belli contra Eduardum II. Regem Angliæ notabilem a Clero ſuo ſubventionem poſtulaſſet & recepiſſet, atque ea de re nonoulli apud Pontificem querelas detuliſſent, Pontifex hinc nactus occaſionem evulgavit anno 1296. famoſam Decretalem, quæ incipit *Clericis Laicos* relatam in *cap.* CLERICIS 3. *de Immunit. Eccleſ. in VI.*

In procemio hujus Decretalis narrat, quod paſſim Principes ſeculares Eccleſiaſticis perſonis varia onera imponant, eoſque *moliantur multifarie ſubjicere ſervituti, ſuæque ſubmittere ditioni: nec prudenter attendunt* (ait) *quam ſit eis in Clericos Eccleſiaſticaſve perſonas & bona, interdicta poteſtas.*

Poſt hæc vetuit ſub pœna excommunicationis *ipſo facto* incurrendæ, omnibus Eccleſiaſticis, quidquam de ſuis proventibus vel bonis, *ſub adjutorii, mutui, ſubventionis, ſubſidii vel doni nomine ſeu quovis alio titulo, modo, vel quæſito colore, Laicis ſolvere vel promittere, vel ſe ſoluturos conſentire,* ABSQUE AUCTORITATE SEDIS APOSTOLICÆ.

Præterea Imperatores, Reges ſeu Principes, aliique cujuſcumque præeminentiæ, conditionis & ſtatus, qui *talia* (inquit) *impoſuerint, exegerint vel receperint, aut apud Ædes ſacras depoſita Eccleſiarum vel Eccleſiaſticarum perſonarum ubilibet arreſtaverint, ſaiſiverint ſeu occupare præſumpſerint, vel arreſtari, ſaiſiri, aut occupari mandaverint, aut occupata, ſaiſita ſeu arreſtata receperint, necnon omnes, qui ſcienter dederint in prædictis auxilium, conſilium vel favorem publice vel occulte, eo ipſo ſententiam Excommunicationis incurrant.*

Univerſitates vero, quæ in his culpabiles extiterint, *Eccleſiaſtico ſupponit interdicto.*

Ulterius *Prælatis & perſonis Eccleſiaſticis, in virtute obedientiæ & ſub depoſitionis pœna diſtricte mandat, ut talibus abſque expreſſa licentia dictæ Sedis nullatenus acquieſcant.*

Quin & addit, quod *prætextu cujuſcumque obligationis, promiſſionis & confeſſionis factarum* HACTENUS, VEL FACIENDARUM IN ANTEA, *priuſquam hujuſmodi Conſtitutio, prohibitio vel præceptum ad ipſorum notitiam pervenerit, nihil ſolvant, nec ſupradicti Seculares quoquo modo recipiant; & ſi ſolverint, vel prædicti receperint, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto.*

Ab his cenſuris, extra mortis articulum, nullum abſolvi poſſe declarat *abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate & licentia* SPECIALI. Denique hæc obſervari mandat, non obſtantibus *quibuſcumque privilegiis, ſub quibuſcumque tenoribus, formis ſeu modis aut verborum conceptione conceſſis Imperatoribus, Regibus & aliis ſupradictis.*

Notat hic Gloſſographus, hano derogationem adjectam, " quia aliqui Principes habent privilegium a „ ſummo Pontifice, ut non poſſint incurrere ſenten- „ tiam Canonis. Item quod non poſſint ab homine „ excommunicari.

Jubet eam in Galliis promulgari.

Legatis ſuis Albanenſi & Præneſtino Epiſcopis injunxit, ut eam Conſtitutionem in Galliis & Anglia promulgarent, ac Præſules ad eam ſervandam adigerent; uti obſervat Odoricus Raynaldus ad annum 1296. *num.* 22.

Licet in hac Decretali nolla Regis aut Regni Galliæ nominatim mentio ſiat, ex circumſtantiis tamen ſat notum erat, haoc Conſtitutionem præcipue in Regem Galliæ dirigi, qui notabile a Clero ſuo ſubſidium receperat; eaque occaſione nonnullos Prælatos Regni ſui contra ſe excitaverat.

Conſtitutio itaque hæc apud Regem ejuſve Miniſtros Bonifacio magnam invidiam peperit; præſertim quia generaliter Laicis Principibus, *in Clericos Eccleſiaſticaſve perſonas & bona interdictam poteſtatem doceret*, quodque eam agendi rationem a Principibus Laicis hactenus aſſumptam, *horrendum poteſtatum ſecularium abuſum doceret.*

Rex vetat pecuniam extra Regnum aſportari.

Itaque Rex Galliæ reputans, ſui odio potius, quam Eccleſiaſticæ libertatis ſtudio hanc Decretalem evulgatam; ſcienſque quanta pecuniarum ſumma quot annis e Regno ſuo Romam, ac in Italiam eveheretur, Edicto ſuo die 17. Auguſti ejuſdem anni 1296. cavit, " ne quiſquam cujuſcumque conditionis, ſtatus, Nationis aut dignitatis exiſtat, aurum

vel

vel argentum ſive in moneta, ſive in quavis alia materia, ſive forma, extra Regni ſui limites quovis colore vel titulo, vel per ſe vel per alium, abſque ſua ſuper hoc *ſpecialiter obtenta licentia* per terram vel per aquam deferre, vel per Litteras conficere præſumat. „ Additis gravibus pœnis in contravenientes. Edictum habetur in actis hujus Diſſidii, *pag.* 13.

Bonifacii ſuper hoc acerbæ litteræ ad Philippum.

Hujus Regii Edicti conſcius factus Bonifacius, acerbiſſimas ad Regem dedit Litteras 21. Septembris eodem anno, quibus aſſerit hoc Edictum eſſe ſubditis Regis non parum perniciosum, utpote quo ipſis omne commercium cum extraneis interdicitur. “ Et ſi (quod abſit) fuerit Condentium intentio (ait) ut ad nos & fratres noſtros Eccleſiarum Prælatos, Eccleſiaſticaſve perſonas, & ipſas Eccleſias, ac noſtra ipſorum bona, non ſolum in Regno tuo, ſed etiam conſtitutorum ubilibet extendatur; hoc non ſolum fuiſſet improvidum, ſed *inſanum* velle ad illa temerarias manus extendere, in quibus tibi ſecularibuſque Principibus nulla eſt attributa poteſtas, quin potius ex hoc contra Libertatem eandem temere veniendo, in excommunicationis ſententiam promulgari Canonis incidiſſes.

Multis dein extollit Beneficiis, quæ in eum contulit Sedes Apoſtolica, quantoſque in ejus gratiam exantlaverit labores, “ nonne (ait) pro tua & dicti Regni tui procuranda ſalute & adverſitate vitanda noctem inſomnes duximus, & ſubivimus intolerabiles quaſi dolores, poſtquam ad Apoſtolatus apicem cœleſtis diſpoſitio nos vocavit.

Nec deſunt minæ, quibus Regem terreat, Leva (inquit) in circuitu oculos tuos, & vide. Cogita & repenſa Romanorum, Angliæ & Hiſpaniæ regna, quæ undique te circumdant, eorumque potentiam ac ſtrenuitatem & multitudinem incolarum, & patenter agnoſces, quod non fuit tempus acceptabile, non dies ſalutis in diebus iſtis, Nos & ipſam Eccleſiam talibus punctionibus tangere, talibus perturbare puncturis.

Poſt hæc patenter innuit, ſi Eccleſiæ Romanæ adverſetur, quod & Sedem Apoſtolicam ac Reges illos adverſarios ſentiet; & “ adeo noſtra & ejuſdem Eccleſiæ ac aliorum prædictorum provocationis tibi (ait) ſarcina gravior redderetur, quod ad ejus pondus tui efficerentur humeri impotentes.

Tuetur Bonifacius Conſtitutionem *Clericis Laicos.*

Addit quod ſi huic Edicto, cauſam dederit Conſtitutio a ſe nuper evulgata, “ talis profecto, tam ſuggeſtorum, quam ſuggeſti motus, nullius fulcitur (ait) auxilio rationis.

Dicit enim quod Conſtitutio hæc, “ ſi bene perpendatur, ſtatuat, quod *alias* per *ſanctiones Canonicas* eſt ſtatutum: licet pœnas contra tranſgreſſores adjecerit, nonnullis ex communi quaſi vitio peccare deſinentibus, potius formidine pœnæ, quam amore virtutis.

Nec enim Conſtitutio ſimpliciter & abſolute Prælatis prohibet pro *neceſſitatibus* Regni, ſubſidium aliquod præſtare; *ſed adjecimus* (inquit) *id non fieri abſque noſtra auctoritate ſpeciali.*

Hujus cautionis rationem dicit fuiſſe, *exactiones intolerabiles* perſonis Eccleſiaſticis per Officiales Regis auctoritate Regia impoſitas, *de futuris potius veriſimiliter formidantes* (inquit) *cum ex præteritis certitudo præſumi valeat de futuris.*

Addit hic rurſus, quod Regem non noverit ad tales exactiones faciendum auctoritate fulcitum, cujus “ auctoritatis abuſum, in Te (inquit) ac quolibet Principe Seculi divina & humana jura, quin imo judicia deteſtantur, cum tibi ſit in eis talis auctoritas penitus interdicta, quod tibi pro tua & tuorum Succeſſorum ſalute ad perpetuam rei memoriam præſentibus intimamus.

Promittit autem quod “ ſi gravis Regni neceſſitas immineret, Sedes Apoſtolica, non tantum Prælatis permitteret ſubſidium conferre; ſed etiam cogeret; quinimo, ſi caſus exigeret; *ad Calices & Cruces aliaque propria Vaſa manus extenderet priuſquam tantum & tale Regnum, tam ipſi Sedi charum imo chariſſimum, & ab antiquo devotum, exponeret minoris curæ defectus, quo minus ab ea efficacis defenſionis præſidia ſortiretur.*

Declarat inſuper per ſuam Conſtitutionem nullatenus vetitum eſſe Prælatis, *ſervire de feudis, vel ſubventiones facere, in quibus feudorum ratione tenentur,* uti aliqui malevoli Conſtitutionem interpretabantur.

Vult etiam, ut Rex conſideret, quod nullus pene Rex ſit, qui eum non impugnet: atque inter alios, quod Rex Romanorum prætendat multas tanquam ad ſe pertinentes, & ab ipſo ac Prædeceſſoribus occupatas terras, & ſpecialiter Comitatum Burgundiæ, *quod notum eſt fore feudum deſcendens ab Imperio, & recognoſcendum ab ipſo.* Similiter quod Rex Angliæ de nonnullis terris Guaſconiæ aſſerat idem.

Bonifacius prætendit judicare de actionibus Principum ratione peccati.

Aſſerit quod ſuper his controverſiis, Reges illi judicium Sedis Apoſtolicæ, *quæ Chriſticolis omnibus præeminet*, non recuſent: atque *de hoc judicium ad Sedem eandem eſſe non dubium pertinere*; idque hac ratione quod dicti Reges ſuſtineant Regem Galliæ *in eos ſuper iis peccare*; injuſte nimium (ut ipſi prætendebant) terras alienas occupando, aut bellum injuſtum movendo.

Non dubium quin hoc titulo omnium controverſiarum ſuper Juribus, etiam *temporalibus*, judicium facile ſibi aſſerere poſſet Rom. Pontifex: uti ſupra in *Obſervatione* ultima ad Decretales Innocentii III. ad *cap. Novit* 13. ✠ *de judiciis* oſtenſum fuit, occaſione Decretalis Innocentii III. qui eodem titulo ſe Judicem competentem prætendebat inter Regem Galliæ & Angliæ.

Denique concludit Pontifex, ſignificans, quod ad ipſum Regem mittat Epiſcopum Vivarienſem, qui *oraculo vivæ vocis* exponat & exprimat mentem ſuam: multiſque Regem hortatur, “ ut paterna medicamina ſuſcipiat reverenter, & ſibi Regnoque ſuo ſalubribus monitis acquieſcat, errata corrigens per ſeipſum, nec permittens in anima per falſa contagia ſe ſeduci... *Nec oporteat*, inquit, *nos ad alia & minus uſitata remedia, perſeveranter inſtante ac pulſante nec non cogente Juſtitia, extendere manus noſtras, quamvis hoc inviti & involuntarie faceremus.*

Litteræ hæ ſeu Bulla integra extat in citata hiſtoria Diſſidii *pag.* 15. & *ſeqq.*

Manifeſtum Regis ſuper Edicto ſuo de non aſportandis pecuniis extra Regnum.

Rex huic Bullæ oppoſuit publicum ſcriptum per modum *Manifeſti*; in quo primum aſſeritur, Regem, equos, arma, pecunias & ſimilia generali Edicto prohibuiſſe extrahi de Regno ſuo, nec hoc tamen *ſimpliciter* prohibuiſſe, ſed adjeciſſe; hoc non debere fieri *abſque ejus licentia ſpeciali*, intenderitque Clericis licentiam dare, *quando ſibi conſtaret pro certo, quod talia, ſic ab ipſo probibita, eſſent bona Clericorum, & quod extrahi de Regno, ſibi & Regno non obeſſent, nec inimicis prodeſſent.*

Clerum obligari Regibus ad ſubſidia.

Libertatem a ſervitute peccati, quam nobis ſuo ſanguine Chriſtus comparavit, Clericis Laicisque *communem* eſſe probatur: agnoſcit tamen plures eſſe *libertates ſingulares, non univerſalis Eccleſiæ, ſponſæ Chriſti, ſed ſolum ejus Miniſtrorum, qui cultui Divino ad ædificationem populi ſunt vel eſſe debent ſpecialiter deputati.*

Has libertates Clero per *Statuta Pontificum Romanorum de* benignitate, *vel ſaltem permiſſione Principum* secularium *conceſſas* aſſerit, eaſque ſic eſſe conceſſas, ut Regibus ſua jura non auferantur, dicente Domino Pontificibus Templi: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.*

Adhæc notari vult, *quia turpis eſt pars, quæ ſuo non congruit univerſo & membrum inutile & quaſi paralyticum*, quod Corpori ſuo ſubſidium ferre recuſat. Proinde Clerici, qui Regi Regnoque ſubſidia denegant, *ſemetipſos partes incongruas, & membra inutilia & quaſi paralytica eſſe demonſtrant.*

Hinc concludit; proinde dum a talibus Clericis pro rata ſua ſubventionum auxilia requiruntur, non *exactiones* vel *extorſiones*, vel *gravamina* dici debent; ſed potius *Capiti* & *Corpori*, & *membris debita ſubſidia.*

Imo, ait, cum Clericis non liceat pugnare per *ſeipſos*, hæc ſubſidia cenſenda ſunt *ſtipendia præparatu pro Defenſoribus & Pugilibus ipſorum: Nemo ſi quidem tenetur pro aliis, propriis ſtipendiis militare.*

Acerrimæ dein ſequuntur invectivæ & exclamationes, quod Vicarius Chriſti prohibeat ſub pœna anathematis tributum dare Cæſari: " Quis ſapiens & in„telligens hæc, ait, non incidit in vehementem ſtu„porem, audiens, Vicarium Jeſu Chriſti prohiben„tem tributum dare Cæſari, & ſub anathematis pœ„na fulminantem, ne Clerici, contra iniquæ & in„juſtæ perſecutionis incurſus, Domino Regi & Reg„no, imo ſibimetipſis pro rata ſua, manum porri„gant adjutricem; dare vero Hiſtrionibus & amicis „carnalibus, &, neglectis pauperibus, expenſas fa„cere ſuperfluas in Robis, equitativis, comitativis, „commeſſationibus & aliis pompis ſecularibus per„mittitur eiſdem, imo conceditur ad perniciosæ imi„tationis exemplum?

Exaggerat, quam injuſtum & inhoneſtum ſit, ſub anathematis pœna cohibere, *Ne Clerici, ex devotione Principum incraſſati, impinguati & dilatati pro modulo ſuo aſſiſtant eiſdem Principibus contra injuſtarum perſecutionum adverſitates.*

Denique aſſeritur, Regem, Eccleſiam Catholicam & Miniſtros ejus multipliciter venerari in terris, ſicut & omnes Patres ſui: ſed *hominum minas minus rationabiles & injuſtas minime reformidare; nam* (ait) *coram Deo, favente ejus clementia, ſemper Juſtitia invenietur in nobis.* Habetur hoc ſcriptum in actis hujus Diſſidii *pag.* 21.

Bonifacius jubet in Galliis collectam fieri pro Terra ſancta.

Miſit inſuper ſub hoc tempus Papa duos Nuntios in Galliam, Bernardum Albanenſem & Simeonem Præneſtinum Epiſcopos, cum mandato colligendi pecuniam in ſubſidium Terræ ſanctæ, & Sedis Apoſtolicæ, & excommunicandi Regem ejuſque Officiarios, ſi pecuniam collectam impedirent in Italiam tranſportari. Habentur Litteræ Pontificiæ in citatis Actis *pag.* 25.

Et Treugas continuari inter Reges Angliæ, Galliæ & Romanorum. Rex in temporalibus Deum ſolum Superiorem agnoſcit.

Eiſdem Nuntiis dederat & Bullam, qua inducias ſeu *Treugas* inter Regem Anglorum, Regem Romanorum & Regem Galliæ *continuat* ad *biennium* ſub pœna excommunicationis in contravenientes.

Priuſquam hæc Bulla coram Rege Galliæ prælegeretur, Rex coram ipſis Nuntiis Papæ proteſtatus eſt, " regimen *temporalitatis* Regni ſui ad ipſum Regem „ſolum & neminem alium pertinere: ſeque in eo ne„minem alium Superiorem recognoſcere, nec ha„bere, nec intendere, ſupponere vel ſubjicere mo„do quocumque viventi alicui ſuper rebus pertinen„tibus ad temporale regimen Regni ſui.

„Quatenus autem ipſius Regis tangit animam, & „ad ſpiritualitatem attinet, idem Rex Prædeceſſo„rum ſuorum ſequens veſtigia, paratus eſt monitio„nibus & præceptis Sedis Apoſtolicæ devote ac hu„militer obedire, in quantum tenetur & debet, & „tanquam verus & devotus filius Sedis ipſius, & ſan„ctæ Matris Eccleſiæ reverentiam obſervare.

Attendentes autem Epiſcopi Galliæ, quanta ſcandala & mala in Eccleſia pareret, & amplius pariturum eſſet diſſidium inter Pontificem & Philippum Regem, Litteras ad Pontificem dedit Archiepiſcopus Rhemenſis cum ſuis Suffraganeis & Abbatibus, in quibus ſignificant Pontifici, quod Rex, Barones, cæterique Regnicolæ Franciæ, Conſtitutionem noviter ab ipſo emiſſam, *oneroſam, gravem, & præjudicialem nimis* aſſerant Juri ſuo; " prætendantque, tum omnes, „tum ſingulos incolas dicti Regni, ad defenſionem „Regni & Patriæ, omni privilegio, excuſatione & „exceptione ceſſantibus, vocare, præſertim Feudata„rios, & Fideles Regis ejuſdem, Noſque & alios Præ„latos (inquiunt) de Regno, quorum quidam per „homagium & fere omnes *juramenta fidelitatis* ſu„mus adſtricti eidem Domino Regi, ad jus & hono„rem ipſius & Regni ſervandum.

Prælati quidem ſupplicant Pontifici ut clementius agat.

Poſt hæc exponunt, quanta ex illa Conſtitutione in Eccleſia Gallicana turbatio ſit timenda, enixe propterea rogantes Pontificem, ut " opportune & ſalubri„ter proviſionis Remedium in hac parte clementius „adhibere dignetur, per quod ſedet ſcandala, & cum „Rege ſuiſque Principibus & cæteris temporalibus „Dominis dicti Regni, eadem Gallicana ſervet Ec„cleſia pacis & caritatis ſolitæ unionem.

Has Litteras mittebant per duos Epiſcopos, quos ſpecialiter ad Pontificem deſtinabant " qui (inquiunt) „frementia ſcandala & imminentia, imo inſtantia *in* „*januis* (a) hujuſmodi diſcriminoſa pericula, ſenſi„bus veſtris perfectius explicabunt oraculo vivæ „vocis.

Bonifacius interpretatur Conſtitutionem Clericis Laicos.

Per hos alioſque veriſimiliter permotus Pontifex, prædictam Conſtitutionem ſeu Decretalem expoſuit & interpretatus eſt, per Bullam eodem anno datam; qua inprimis primo declarat, quod dicta Conſtitutio, vel *ejus prohibitio ad donaria vel mutua ſeu quævis alia* VOLUNTARIA *Prælatarum & perſonarum Eccleſiaſticarum Regni Galliæ, omni prorſus exactione ceſſante, ſe aliquatenus non extendat*, licet ad id forſan ipſius Regis aut ejus Succeſſorum vel Officiariorum *requiſitio curialis & amica* præcedat.

Secundo declarat, quod *Feudalia, Cenſualia ſive Jura quælibet in rerum Eccleſiaſticarum datione retenta, vel alia ſervitia conſueta, Regi vel aliis Dominis temporalibus, tam de jure, quam de conſuetudine a perſonis Eccleſiaſticis debita, præfata Conſtitutio non includat, vel aliquatenus comprehendat.*

Tertio declarat, quod perſonæ Eccleſiaſticæ pro Eccleſiarum ſuarum utilitatibus, compoſitionis aut tranſactionis titulo, vel alio quovis modo, ſeu pro libertatibus acquirendis, cum Rege aliiſque Dominis temporalibus libere valeant convenire, prout conſcientiis eorum videbitur, & *ante Conſtitutionem eamdem poterant.*

Quarto adjicit huic Declarationi, quod *ſi Regi & Succeſſoribus ejus pro univerſali vel particulari ejuſdem Regni defenſione periculoſa neceſſitas immineret, ad hujuſmodi neceſſitatis caſum ſe nequaquam extendat Conſtitutio memorata.*

Quin & addit, quod ſimili caſu *neceſſitatis* Rex & Succeſſores ipſius poſſint a Prælatis & Eccleſiaſticis perſonis petere & recipere pro hujuſmodi defenſione ſubſidium vel contributionem: *illudque ad illam Prælati & perſonæ prædicti Regis ſuiſque Succeſſoribus*, INCONSULTO ROMANO PONTIFICE, *teneantur & valeant, ſub quota nomine aut alias etiam imperari*; non obſtantibus Conſtitutione prædicta, ſeu quovis exemptionis, vel alio quolibet privilegio ſub quacumque verborum forma confecto, a Sede Apoſtolica impetrato.

Addit inſuper, quod *Declaratio neceſſitatis ſupradictæ* ipſius *Regis* & ejus Succeſſorum conſcientiis relinquatur, dummodo vigeſimum ætatis annum exegerint.

(a) Dicitur Allegoria proverbiali *in januis*, *in foribus adeſſe*, quod inſtat, quod proxime imminet, aut jam in proximo eſt.

Digitized by Google

gerint. Si autem eam ætatem non exegerint, tunc relinquitur conſcientiis eorum, qui de ſtricto conſilio Regis fuerint, ſeu majoris partis ipſorum.

Denique declarat, quod non exiſtat intentionis ſuæ, nec extiterit per Conſtitutionem prædictam ſeu Declarationem præſentem, jura, libertates, franchiſias, ſeu conſuetudines, quæ Regi aut aliis Dominis temporalibus editionis præfatæ Conſtitutionis tempore, ac etiam ante illud competere noſcebantur, tollere, diminuere, vel quovis modo mutare, aut eis in aliquo derogare, ſeu novas ſervitutes vel ſubmiſſiones imponere; ſed jura, libertates, franchiſias & conſuetudines ſupradictas, prætacta Regi & aliis Dominis temporalibus illæſa & integra conſervare. Habetur hæc Bulla integra in actis Diſſidii, *pag.* 39.

Benedictus XI. eandem Conſtitutionem quoad pœnas reſtringit.

Benedictus XI. immediatus Bonifacii VIII. Succeſſor per ſuam Decretalem, quæ incipit: *Quod olim*, & extat in *Extravagante unica de Immunit. Eccleſiarum inter communes*; Conſtitutionem Bonifacii VIII. *Clericis Laicos*, quoad pœnas in ea expreſſas reſtrinxit *ad* Exigentes tantummodo, *& ad exigendum, dantes auxilium, conſilium, vel favorem*; *non autem* (ait) *quoad eaſdem pœnas in ſolventibus aut recipientibus a* sponte *dantibus* deinceps *ſibi vendicet locum.*

Clemens V eam pro infecta haberi vult.

Verum animadvertens Clemens V. hujus Benedicti Succeſſor, quod ſcandala & incommoda orta ex Conſtitutione Bonifacii VIII. *Clericis Laicos*, nec per Decretalem Benedicti XI; neque per Declarationem ipſius Bonifacii ceſſaſſent, quin & ampliora ſequi veriſimiliter præſumerentur in futurum; *ipſe de conſilio Fratrum ſuorum Conſtitutionem & Declarationem ſeu Declarationes prædictas, & quidquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eas, penitus revocavit & eas haberi voluit pro infectis.*

Itaque tandem Decretalis penitus revocata fuit, etiam cum ſuis Declarationibus; ac propterea nemo ullus Doctorum eam legit, ſive commentatus eſt; uti notat Gloſſa marginalis dictæ Conſtitutionis. Monet Gloſſographus, quod Clementis Conſtitutio fuerit de primis *Conſtitutionibus Clementis a principio promotionis ſuæ.*

Non omnes Clementinæ in Concilio Viennenſi editæ.

Cum autem Clemens V. promotus fuerit ad Pontificatum anno 1305. ſequitur hanc Decretalem circa idem tempus, ſcilicet *a principio promotionis* editam fuiſſe; ac per conſequens, eam non poſſe adſcribi Concilio Viennenſi, demum anno 1311. celebrato.

Ex quo habemus, non omnes Conſtitutiones relatas ſub nomine Clementis V. in *Concilio Viennenſi* (quomodo & hæc relata extat in *Clem. unica de Immunit. Eccleſ.*) poſſe attribui huic Concilio, quod & infra latius oſtendetur, ubi de Concilio Viennenſi nec non Clementinarum libro ſeu Collectione agetur.

§. IV.

Progreſſus Diſſidii inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Regem Franciæ, & Bullæ ſive Decretales ea occaſione editæ ac ſignanter Extravagans unam ſanctam.

Colomnenſes Bonifacio exoſos ſuſcipit Philippus. Bonifacius fert ſententiam ſuper diſſidio inter Philippum & Guidonem Flandriæ Comitem Regemque Angliæ.

Diſſidium inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum rurſus increbreſcere cœpit, quando Rex refugium præbuit in Regno ſuo *Colomnenſibus*, quibus Bonifacius ſummopere erat infenſus.

At huic diſſidio majus incrementum præbuit, ſententia, quam Bonifacius tanquam *privatus arbiter* pronuntiavit inter Philippum Regem Galliæ ab una, & Guidonem Flandriæ Comitem & Eduardum Regem Angliæ ex altera partibus: qua declaravit ut Comiti Flandriæ filiam ſuam, quam in cuſtodia retinebat Philippus, pro libitu parentum in matrimonium collocandam dimitteret, occupataque oppida Comiti redderet: Angliæ quoque Regi reſtitueret quidquid ei abſtuliſſet hoc ultimo Bello in Aquitania; monuitque Philippum ut unice de bello contra *Infideles* in Oriente gerendo cogitaret.

Datæ ſunt Legato Anglicano hujus diſſidii ſive ſententiæ Litteræ per Pontificem obſignatæ; " quæ „ cum coram Rege, præſentibus Carolo Valeſio ejus „ fratre, Roberto Artheſiæ & Ludovico Ebroici Co„ mitibus recitarentur; Robertus Comes Artheſiæ „ ira excandeſcens, raptas illas ex Angli Regis Lega„ ti manibus, in ignem projecit, rem non ſic abituram jurans, nec Papam ultionis avidum Regni „ damno ac detrimento iræ ſuæ induiturum, ut ha„ bet hujus diſſidii hiſtoria. Quin (ait hiſtoria) Rex „ ipſe nihil eorum, quæ Pontifex pronuntiaverat, „ ſe ſervaturum aſſirmavit, ſed & ut primum exi„ rent induciæ, bellum ſe hoſtibus inſtauraturum.

Philippi iram declinare conatur indictione Belli ſacri.

Ut autem contra Regem irritatum ſe fortius armaret Pontifex, nullus modus ei magis legitimus viſus eſt, quique cum majore plauſu exciperetur, & Religionis pallio facilius tegeretur, quam militiam ſacram publicando contra Chriſtiani nominis hoſtes in Oriente, eoque magis id placebat, quod Regem Philippum in hoc bellum propendere ſciret.

Notant paſſim Hiſtorici, & notorium eſt, hujuſmodi ſacras militias ſive expeditiones in Sarracenos & Infideles, auctoritati Pontificiæ ultra modum promovendæ plerumque ſubſerviſſe. Hæ quippe expeditiones pene ſola Pontificum auctoritate dirigebantur; ipſeque Pontifex iis quaſi omnium ſupremus intendebat, & ab ipſius quodammodo nutu *ſacra* ſeu religioſa militia dependebat.

Præterea ſolebant & ipſi Reges cum copiis ſuis militaribus, ac nobilibus Regni has expeditiones ſuſcipere: atque hoc pacto vires Regni ſui tanto amplius debilitabant; & minus formidabiles ſe Pontificibus reddebant.

Itaque Bonifacius Epiſcopum Apamienſem ad Regem Galliæ deſtinavit, qui propoſitum ſibi de Bello ſacro conſilium Regni ſignificaret; dederat & in mandatis eidem Epiſcopo, ut de dimittendo Flandriæ Comite ejuſque Liberis cum Rege ageret.

Videns autem Apamienſis Epiſcopus, mandata Pontificia a Rege ſperni, in verba contumelioſa prorupit, dicens ſe nullo nomine Regi ſubditum, ſed Pontifici Romano tam in ſpiritualibus quam *temporalibus* ſubjacere; ab eoque quidquid haberet, aut eſſet, acceptum ferre.

Quin eo vehementiæ proceſſit, ut ſacris interdictionem Regi Regnoque minatus ſit: auſus & abſolutum Pontificis in Reges & Principes imperium aſſerere.

Philippus Epiſcopum Apamienſem carceri tradit.

His irritatus Rex, eum anno 1301. Curiæ Regiæ ſiſti juſſit; ibique de variis criminibus accuſatus, tandem Narbonenſis Archiepiſcopi ſive Metropolitani carceri includitur, ut ab eo una cum Epiſcopis Provinciæ judicetur. Iſta conſtant ex Hiſtoricis, ac notanter ex Actis proceſſus criminalis contra dictum Apamienſem Epiſcopum, quæ integra extant in Appendice ad Hiſtoriam hujus Diſſidii *pag.* 624.

Bonifacius jubet hunc Epiſcopum liberum reddi.

De his certior factus Bonifacius, dedit Litteras ad Regem, quibus petit, quin & mandat, ut dictum Apamienſem Epiſcopum libere abire permittat, & ad ſuam præſentiam ſecurum pervenire; omniaque bona ſive ad ipſum Epiſcopum, ſive ad ejus Eccleſiam pertinentia, & auctoritate Regia occupata reſtituat; quia " ſecundum divina, canonica & humana „ jura Eccleſiarum Prælati & perſonæ Eccleſiaſticæ, „ tam Regulares quam Seculares, in quibus Laicis

„ nulla eſt attributa poteſtas, multa debent libertate „ & immunitate gaudere.

Monet & Regem, quod niſi ad excuſationem ſuam, aliquid rationabile propoſitum fuerit vel oſtenſum, ambigere nequeat “ quin incurrerit ſententiam *Ca-* „ *nonis* propter injectionem temerariam manuum in „ dictum Epiſcopum.

Referuntur hæ Litteræ ad calcem citatæ hiſtoriæ hujus diſſidii, *pag.* 661. & *pag.* 657. extant Litteræ Bonifacii ſub idem tempus, & in eodem negotio datæ ad Archiepiſcopum Narbonenſem & Epiſcopos Biterrenſem & Magalonenſem, quibus mandat, de omnibus quæ dicto Epiſcopo objiciuntur, ut inquirant & ſe informent: interim tamen Epiſcopo *ab omni poteſtate ſeu cuſtodia* SECULARI *plenarie liberato, & ab omnibus ejus & Eccleſiæ Apamienſis bonis manu dicti Regis & ſuorum prorſus amota.*

Mandat & Archiepiſcopo Narbonenſi, ut dictum Epiſcopum nomine Pontificis & Eccleſiæ Romanæ ſub fida cuſtodia diligenter cuſtodiri procuret, donec de omnibus informatio capta fuerit, qua facta, ipſum cum omnibus inſtrumentis ad Sedem Apoſtolicam mittant.

Bulla Bonifacii *auſculta Fili*, qua ſe conſtitutum *ſuper Reges & Regna* pronuntiat.

Nec Litteris duntaxat egit Bonifacius, ſed & Jacobum Archidiaconum Narbonenſem, Nuntium & Notarium ſuum ad Regem miſit.

Huic Nuntio dedit non tantum in mandatis, ut apud Regem inſtaret pro plenaria dicti Epiſcopi liberatione, ſed inſuper ei commiſit Bullam expeditam 4. Decembris 1301. quæ incipit *Auſculta Fili, pag.* 48. qua primo pronuntiat, ſe *a Deo* conſtitutum *ſuper Reges & Regna, ad evellendum, deſtruendum, diſſipandum, ædificandum, atque plantandum ſub ejus nomine & doctrina.*

Inſuper monet per eandem Bullam Regem, ne ſinat ſibi perſuaderi, quod Superiorem non habeat, & non ſubſit ſummo Hierarchæ Eccleſiaſticæ Hierarchiæ: *Nam* (inquit) *deſipit, qui ſic ſapit, & pertinaciter hæc affirmans convincitur infidelis.*

Et varias contra Regem querelas profert.

Dein de multis exceſſibus accuſat Regem; ac ſignanter, quod licet explorati juris exiſtat, quod in Eccleſiaſticis Dignitatibus cæteriſque Beneficiis vacantibus in Curia vel extra Curiam, Romanus Pontifex ſummam & potiorem obtineat poteſtatem, & conſequenter, Regi jus de his diſponendi competere vel acquiri ſine auctoritate vel conſenſu Apoſtolicæ Sedis, tacitis vel expreſſis nequeat, ipſe nihilominus collationes illorum ſibi attribuat, “ cum tamen Bene„ ficiorum collatio ad te (ait) non poteſt quomodo„ libet pertinere, nec per tuam collationem in ipſis, „ vel eorum aliquo poteſt alicui jus acquiri, ſine au„ ctoritate vel conſenſu Apoſtolicæ Sedis, tacitis vel „ expreſſis.

Ulterius conqueritur, quod Prælatos & perſonas Eccleſiaſticas Regni ſui, etiam ſuper *perſonalibus actionibus, Juribus & immobilibus bonis, quæ ab ipſo non tenentur in feudum, ad ſuum judicium pertrahat, licet in Clericos & perſonas Eccleſiaſticas nulla ſit Laicis attributa poteſtas.*

Addit inſuper, quod Rex non permittat Prælatis contra ſuos moleſtatores libere uti *gladio ſpirituali*, nec Juriſdictionem eis competentem in Monaſteriis ſeu locis Eccleſiaſticis, quorum recipit *guardiam* vel cuſtodiam, patiatur exercere; quin potius ſententias ſeu proceſſus ab ipſis promulgatos & latos, ſi ſibi non placent, directe vel indirecte revocare compellat.

Reprobat, quod vacantium Regni ſui Cathedralium Eccleſiarum redditus & proventus, *quos tu &* *tu* (inquit) *appellas* REGALIA *per abuſum*, ipſe & ſui immoderate conſumant: *ſic fit* (ait) *ut quorum cuſtodia fuit ab initio Regibus pro conſervatione commiſſa, nunc ad conſumptionis noxam diſcriminoſe devenatur, & diſcriminoſis abuſibus expanatur.*

Acriter invehitur in Conſiliarios & Miniſtros Regis, qui ſint, quaſi falſi Prophetæ (ait) *ſuadentes tibi falſa & ſtulta, quia non viderunt a Domino viſionem.*

Perſonaliter citat Bonifacius Epiſcopos Galliæ & S.Th. Magiſtros.

Intimat inſuper Regi, ſe Monaſteriorum Abbates, Cathedralium Eccleſiarum Capitula Regni Galliæ, & Magiſtros in Theologia, jure Canonico & Civili, & alias nonnullas perſonas Eccleſiaſticas oriundas de Regno Galliæ, per alias *patentes Litteras* ſuas, certo modo ad præſentiam ſuam evocaſſe.

Hæ Litteræ, quarum hic meminit, per eumdem Archidiaconum Narbonenſem miſſæ habentur in citata Hiſtoria Diſſidii *pag.* 53. mandatque Epiſcopis & Magiſtris, ut *perſonaliter*, Capitula vero per idoneos procuratores, Apoſtolico conſpectui ſe ſiſtant in Kalendis Novembris anni 1302. “ ut ſuper præmiſſis „ & eis contingentibus veſtra (ait) poſſimus habere „ conſilia, qui apud eumdem Regem ſuſpicione care„ tis, & ſibi & Regno accepti eſtis & grati, & dili„ gitis ipſum Regem; „ eadem per ſimilem Bullam ſcribit Monaſteriorum Abbatibus, quæ extat in citatis actis. *pag.* 54.

Litteræ Bonifacii ad Philippum de ſuperioritate ſua in temporalibus.

Ut autem ſupra allegatæ Litteræ, in Regis animo fortiorem facerent impreſſionem, ac dilucide & breviter exprimeret quid præcipue per prolixiores illas litteras intenderet, aliam breviorem Bullam eodem die expedivit, & Archidiacono Narbonenſi commiſit, atque his verbis expreſſa habetur *pag.* 44. in citatis Actis: *Bonifacius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Philippo Francorum Regi. Deum time & mandata ejus obſerva.* “ Scire te volumus quod in temporali„ bus nobis ſubes, Beneficiorum & Præbendarum ad „ te collatio nulla ſpectat, & ſi aliquorum vacantium „ cuſtodiam habeas, fructus eorum Succeſſoribus „ reſerves. Et ſi quæ contuliſti, Collationem hu„ juſmodi irritam decernimus, & quantum de facto „ proceſſerit, revocamus; aliud autem credentes, „ hæreticos reputamus.

Hujus & præcedentium Bullarum, nec non ablegationis Archidiaconi Narbonenſis ad Regem qui earum executionem & promulgationem urgeret, meminit Continuator Wilhelmi de Naugiaco ad annum 1301. atque, quod dictus Archidiaconus Regi oſtenderit Litteras, in quibus Romanus Pontifex Regi Franciæ demandabat, “ quod eum ſcire volebat, ſe tam in „ *temporalibus*, quam ſpiritualibus ſubeſſe Romani „ Pontificis ditioni. Et omnino eidem Regi, ſicut in „ Litteris continebatur, prohibuit, ne Eccleſiarum „ de cætero, vel Præbendarum vacantium in Regno „ ſuo, quamvis haberet cuſtodiam earumdem, uſus„ fructus ſibi præſumeret detinere, ſed totum mor„ tuorum Succeſſoribus reſervaret. Prohibuit quo„ que ne collationem aliquam Præbendarum aut Be„ neficiorum vacantium ſibi præſumeret uſurpare. „ Quod ſi deinceps hoc faceret, totum irritum & in„ ane decernebat, & ſecus & aliter ſentientes Hære„ ticos reputabat.

Addit præterea, quod dictus Archidiaconus citaverit quoque Epiſcopos, Doctores ſeu Magiſtros, Capitula Eccleſiarum & quoſdam Abbates, ut juxta Litteras Pontificias ſe in Kalendis Novembris coram Pontifice ſiſterent.

Eadem referuntur in antiquo Chronico Sandionyſiano ad annum 1301. item in Chronico Nicolai Gillii Secretarii Regii, nominatimque citat prætactam parvam Bullam expreſſis initialibus verbis.

Indubie & ad hanc eamdem Bullam reflexit Gloſſographus in *cap.* GENERALI *de Elect. in VI.* dicens: qui “ Bonifacius dicto Philippo Regi ſcripſit quandam „ Epiſtolam in qua continebantur iſta verba: *Collatio* „ *Beneficiorum eſt ſpiritualis, ſecus autem credentes,* „ *Hæreticos reputamus.*

Ut contra hæc omnia ſe muniret Philippus, de conſilio

Rex convocat tres Regni Ordines.

Gravaminum in Bonifacium expoſitio.

ſilio Baronum, qui aderant, convocavit generalem Conventum trium Ordinum ipſius Regni; conveneruntque ad mandatum Regis die 10. Aprilis an. 1302. in Eccleſia Beatæ Mariæ Pariſiis.

Omnibus igitur, “ in præſentia Regis conſtitutis, idem Rex proponi fecit cunctis audientibus palam & publice, ſibi ex parte Bonifacii Papæ fuiſſe inter alia per prædictos Archidiaconum & Literas intimatum, quod de regno ſuo, quod a *Deo ſolo* ipſe & Prædeceſſores ſui tenere hactenus recogniti ſunt, *temporaliter ipſi ſubeſſe*; illudque ab ipſo tenere deberet.

Addebatur: “ nec contenti verbis hujuſmodi ſic mirabilibus ſicque novis & inauditis a ſeculo apud incolas dicti Regni, ſed ea producere ſatagentes executionis in actum, Prælatos totius Regni, & Doctores de Regno oriundos ad ſuam præſentiam evocavit Bonifacius, pro corrigendis exceſſibus, nec non & pro culpis, inſolentiis, injuriis atque damnis, quæ Prælatis, Eccleſiis & perſonis Eccleſiaſticis in Regno conſtitutis, & alibi per *Regem* ejuſve Officiarios vel Barones, inferri prætendunt, emendandum.

Una oſtendebatur, quanta incommoda Regno Galliæ adferre poſſet hic Prælatorum & Doctorum e Regno diſceſſus, & longa abſentia

Expoſuit & eidem Conventui nomine Regis Petrus Flotta, gravamina, quæ Regno Galliæ per Curiam Romanam quotidie inferuntur, ac ſignanter tam per “ Reſervationes, quam Ordinationes voluntarias Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, & Collationes Beneficiorum inſignium hujus Regni perſonis extraneis & ignotis, & nonnunquam ſuſpectis, nullo tempore reſidentibus in Eccleſiaſticis beneficiis ſibi prædictis, e quo innumera mala conſequi demonſtrat.

Conqueſtus fuit, & “ de penſionibus novis & cenſibus Eccleſiis de novo impoſitis, immoderatis ſervitiis, aliiſque exactionibus & extorſionibus variis, præjudicialibus ſignis & damnoſis novitatibus, quibus Eccleſiæ ſtatus immutatur.

Dicit quod “ Prælatis, ea quæ ad ſuum ſpectant Officium, exequendi facultas adimatur, ut pro his ad Apoſtolicam Sedem cum muneribus recurratur.

Nomine Regis publice & aperte proteſtabatur, quod “ Superiorem in temporalibus, ſicut nec ſui Progenitores, prout eſt toti mundo notorium, non haberet.

Significavit quoque, quod jam propoſuiſſet, & ordinaſſet, etiam ante adventum dicti Archidiaconi Narbonenſis Nuntii Apoſtolici, adferre ſalubre remedium exceſſibus, qui Prælatis & Eccleſiaſticis perſonis per Regios Officiarios inferri dicebantur “ quod jam id duxiſſet in executionis effectum, niſi quod id ex metu, vel ad mandatum Pontificis feciſſe forſitan aliquibus videretur, id quod Pontifex ſibi adſcribere non poſſet.

Reſolutiones trium ordinum.

His ita expoſitis, mandavit Rex “ ſibi ſtatim ſuper his ab univerſis & ſingulis, præciſe & finaliter reſponderi.

Ac “ primum Interrogati Barones & Nobiles, ad deliberandum ſeceſſerunt, & per aliquod temporis ſpatium re examinata, nomine omnium reſpondit Comes Artheſiæ, Regique gratias egit, quod Regni ſui negotia, collapſamque diſciplinam reſtituere decreviſſet, ad eum protegendum, cum vitæ fortunarumque ſuarum periculo promptos ac paratos eſſe. Quod ſi Rex has Papæ uſurpationes diſſimulare ac pati vellet, eas tamen ferre ſe non poſſe, cæterum a nemine alio ſe pendere, nec in rebus *temporalibus* alium præter ipſum Dominum agnoſcere.

Hac Nobilium reſolutione pronuntiata, juſſi Eccleſiaſtici reſpondere “ ad deliberandum ſibi tempus concedi petierunt, cum & Regis animum delinire, iram ſedare, concordiamque inter S. Sedem & Regem conſervare ſibi propoſitum eſſet. Sed, urgente ac inſtante Rege, hanc ſententiam rogati tulerunt: Ad Regem, Regiam familiam & Regnum ejuſque libertatem tutandam ſe teneri, cum etiam ex ſuo ordine aliqui præſtito Sacramento Ducatuum, Baroniarum & Comitatuum, aliorumque feudorum in Regno ſitorum ratione, in fide manere tenerentur; cæteri vero ex officio, utpote ſubditi, obſtringerentur. Ut ſibi Pontificem adire, ejuſque juſſis parere liceret, Regem oraverunt, quod illis denegatum fuit, renuente Rege, cujus ſententiæ Nobilium ordo adhæſit.

Tertius ſeu Plebeiorum ordo, ſecundum Regni libertatem ſuffragium tulit, ſive ordini Nobilium conſenſit.

Hæc tum ex Epiſtola Epiſcoporum & Ordinis Eccleſiaſtici ad Bonifacium Papam (quæ extat in Hiſtoria Diſſidii *pag.* 67.) tum ex ipſa Hiſtoria Diſſidii habentur.

Meminit quoque hujus Conventus Continuator Wilhelmi de Nangiaco, atque, cauſam hujus Conventus fuiſſe, quod “ timeret Majeſtas Regia, ne propter hoc quod Papa mandaverat, tam ſibi in *temporalibus*, quam in ſpiritualibus ſe ſubeſſe, vellet idem Romanus Pontifex enim, quod Regnum Franciæ a Rom. Eccleſia in feudum teneretur.

Trium Ordinum reſponſione relata, tunc & Rege præſente, Nobilibuſque aſtantibus, Papæ Bulla (minimum Brevior illa) *igne cremata eſt*: cujus cremationis mentio occurrit in appendice Annalium Sieronis, cujus fragmentum extat in Hiſt. Diſſidii, *pag.* 192.

Epiſtola Philippi reſponſoria ad Bonifacium.

Credit Hiſtoricus hujus Diſſidii, nec ſine fundamento, in hoc quoque Conventu reſolutum fuiſſe, ut Rex ſcriberet Epiſtolam oppoſitam prædictæ Bullæ, quæ acribus verbis concepta cum hac inſcriptione legitur: *Philippus Dei gratia Francorum Rex, Bonifacio ſe gerenti pro ſummo Pontifice, ſalutem modicam ſeu nullam* “ Sciat .... in *temporalibus*. Nos alicui non ſubeſſe, Eccleſiarum ac Præbendarum vacantium Collationem ad Nos Jure Regio pertinere, fructus earum noſtros facere, Collationes a Nobis factas & faciendas fore validas in præteritum & futurum, & earum poſſeſſores contra omnes viriliter nos tueri, ſecus autem credentes, fatuos & dementes reputamus.

Habetur integra in citatis actis Diſſidii *pag.* 44. ejuſque meminit antiquus Gloſſographus ad *cap.* GENERALI *de Elect. in VI.* eamque Pontificis Litteris ſive Bullæ oppoſitam fuiſſe teſtatur; uti Nicolaus Gillius in Annalibus Francorum ad *annum* 1300.

Ordo Nobilium ſcribit ad Cardinales.

Ex reſolutione Comitiorum datæ ſunt Litteræ nomine totius Ordinis Nobilium ad Cardinales Eccleſiæ Romanæ, quibus exponunt, quæ adverſus gravamina a Bonifacio Papa & Curia Romana Regno Franciæ illata, & injuſtas contra Regiam auctoritatem prætenſiones, in hoc generali Conventu expoſita & reſoluta fuerunt. Deinde Cardinales orant, ut in priſtinum ordinem res revocari curent; proſpiciantque, quomodo concordia inter Eccleſiam & Regnum integra ſervaretur: dicuntque ſibi propoſitum firmiterque reſolutum, Regis *in temporalibus merum Imperium* & ſupremam auctoritatem adverſus quoſcumque aſſerere, etſi Rex ipſe conniveret, nec vendicare ſibi vellet.

Item Plebeiorum.

Eccleſiaſtici vero ſupplicant Pontifici.

Ejuſdem tenoris Litteras ad eoſdem Cardinales dedit & tertius ordo Plebeiorum.

Eccleſiaſtici vero prætermiſſis Cardinalibus, ſcripſerunt ad ipſum Pontificem; eique expoſuerunt, quæ in hoc Ordinum Conventu propoſita, ac tandem reſoluta eſſent, prout ea ex his Litteris ſupra relata ſunt, rogantque Pontificem, ut concordiam, quæ a primis temporibus inter Eccleſiam, Reges Regnumque

Franciæ

Franciæ interceſſerit, convelli minime pateretur, ſed
integram conſervaret, ut Gallicanæ Eccleſiæ ſtatus in-
concuſſus maneret: tandemque ut conditionis fortiſ-
que ipſorum ratione, imperatem per Nuntium ad ſe
profectionem revocaret.

Pontifex invehitur in Conventum Gallicanum.

His reſpondens Pontifex vehementer invehitur in
acta hujus Conventûs. “ Scimus equidem (inquit)
„ multorum relatione Fidelium, nec latet Sedis Apo
„ ſtolicæ notitiam, quæ & quanta fuerint in eadem
„ Concinne narrata, & præcipue quæ *Belial* ille Pe-
„ trus Flote *ſemividens corpore, menteque totaliter*
„ *excæcatus*, ac quidam alii prædicaverint, ſangui
„ nem ſitientes populi Chriſtiani.

Queritur de Prælatis, quod non ſatis generoſe pro
Officii debito in Conventu illo reſponderint & reſti-
terint; “ Videmini ſiquidem (ait) ſecundum dicta
„ eorum, ſpem ponere in terrenis, ſi timore terre-
„ norum contemnitis cœleſtia, & ſeponitis, propter
„ timorem Judicum, Chriſti jugum.

Dicit quod fruſtra nitantur Regem in temporalibus
ſupremum reddere, & Sedem erigere contra Vica-
rium Chriſti, “ quoniam, ut primus *Lucifer*, cui
„ non fuit huc uſque ſecundus, recidit, cum ſuis ſe-
„ quacibus corruet, quantumcumque fulciatur poten-
„ tie, & ſecundus. *Nonne* (ait) *duo principia nitun-*
„ *tur ponere*, qui dicunt temporalia ſpiritualibus non
„ ſubeſſe?

Concludendo ipſos exhortatur “ ut ſpretis tempo-
„ ralibus, & contemptis Judicum minis nobiſcum
„ aſcendatis ad cor altum, & exaltabitur Deus, qui
„ diſſipat conſilia Principum, & cogitationes repro-
„ bat populorum, pro firmo ſcientes, quod obedi-
„ entes gratioſe videbimus & contumaces prò quali-
„ tate inobedientiæ puniemus.

Conſiſtorium Cardinalium pro ſuperioritate Papæ in temporalibus.

Eodem anno habuit Pontifex Conſiſtorium Cardi-
nalium, aliorumque Prælatorum, in quo Cardinalis
Portuenſis magna vehementia pro ſuperioritate Papæ
in *temporalibus* peroravit; dixitque: “ Ita ſentio
„ pro illa veritate, quod auderem eam defendere con-
„ tra totum mundum, & auderem exponere vitam
„ meam, quod ſummus Pontifex, qui eſt Vicarius
„ beati Petri, habet *plenitudinem poteſtatis*, & iſte
„ eſt ſummus Pontifex, qui eſt Succeſſor Petri, &
„ qui hoc credunt, bene ſentiunt, qui autem contra-
„ rium, male credunt.

Præterea aſſerere non dubitat: “ *planum* eſſe, quod
„ nullus debeat in dubium revocare, quin poſſit
„ (Pontifex) judicare de omni temporali ratione *pec-*
„ *cati.*

Agnoſcit quidem duas diſtinctas eſſe Juriſdictiones
ſpiritualem & temporalem. Illam principaliter habe-
re ſummum Pontificem: hanc vero habere Impera-
tores & alios Reges: “ tamen (ait) de temporali ha-
„ bet cognoſcere ſummus Pontifex & judicare *ratio-*
„ *ne peccati.*

Deinde concludens diſcurſum ait. “ Unde dico
„ quod Juriſdictio temporalis poteſt conſiderari, pro-
„ ut competit alicui ratione actus & uſus, vel prout
„ competit alicui de Jure; unde Juriſdictio tempo-
„ ralis competit ſummo Pontifici, qui eſt Vicarius
„ Chriſti & Petri *de Jure*: unde qui dicit contrarium,
„ impingit in illum articulum, *Judicaturus eſt vivos*
„ *& mortuos*, & in illum etiam prædictum *Sancto-*
„ *rum Communionem*: ſed Juriſdictio temporalis
„ quantum *ad uſum*, & quantum *ad executionem actus*
„ non competit ei, unde dictum eſt Petro, *converte*
„ *gladium in vaginam.*

Finito hoc diſcurſu, cœpit & ipſe Pontifex vehe-
menter invehi in Petrum Flotta tanquam conſiliarium
peſſimum & omnium horum malorum auctorem, eum-
que accuſat, quod inter cætera falſo perſuaſerit Regi,
quaſi Pontifex mandaret Regi, quod *recognoſceret Reg-*
num a Pontifice. “ Quadraginta anni ſunt (in-
„ quit) quod Nos ſumus experti in Jure, & ſcimus
„ quod duæ ſunt poteſtates ordinatæ a Deo. Quis
„ ergo debet credere, vel poteſt, quod tanta fatui-
„ tas, tanta inſipientia ſit, vel fuerit in capite noſtro.
„ Dicimus quod in nullo volumus uſurpare Juriſdictio-
„ nem Regis, & ſic frater noſter Portuenſis dixit.

Poſthæc tamen addit. “ Non poteſt negare Rex,
„ ſeu quicumque alius Fidelis, quin ſit Nobis ſubje-
„ ctus ratione *peccati.* „ Indubie hic ſignificatum vo-
luit Pontifex, quemadmodum latius expoſuerat Por-
tuenſis: ipſi jus eſſe de omni temporali cognoſcere &
judicare *ratione peccati.*

Quoad Collationem Beneficiorum, dicit: quod
nolit ſilere, ſed aperte dicat, hanc ad Regem non
poſſe pertinere: “ quia certum eſt, & omnia Jura
„ clamant, quod Collatio Beneficiorum non poteſt
„ cadere in Laicum.

Exponit deinde quot quantiſque Beneficiis Reg-
num Galliæ a Romano Pontifice fuerit cumulatum,
& quantopere ipſe Regem Philippum fuerit proſecu-
tus. Si vero per omnia iſta Rex non reſipiſcat, mi-
natur, quod *deponeret Regem ſicut unum garcionem*,
“ licet (inquit) cum dolore & triſtitia magna, &
„ eſſemus dolentes & triſtes, ſicut Nos neceſſario
„ oporteret.

Bonifacius pergit citare Epiſcopos Galliæ.

Inſuper tribus Epiſcopis, qui nomine omnium E
piſcoporum Galliæ miſſi erant, & inſtabant apud Pon
tificem, ut ab evocatione ipſorum deſiſtere vellet ob
rationes in Litteris ad Pontificem latius expoſitas, reſ
pondit: “ Non relaxabimus, nec ſuſpendemus vo
„ cationem, imo illam confirmamus, roboramus &
„ iterum innovamus, & ſi qui ſint, qui non vene-
„ rint, habebit locum illud Cantic. *tempus putationis*
„ *advenit.* Si non poſſint venire equites, veniant
„ pedites.

Quin & ipſis ſignificat: “ quod ſi qui non veniant,
„ deponet & privabit eos, juxta illud Evangelii, *Ma-*
„ *los male perdet & vineam ſuam locabit aliis agrico-*
„ *lis:* Imo (ait) plus dicimus, quod ex nunc, ſi non
„ veniant, legitimo impedimento remoto, ſciant ſe
„ depoſitos & privatos.

Rex agit pro convocatione generalis Concilii & depoſitione Bonifacii.

Videns Rex, Pontificem nullatenus velle ab incep
tis deflectere, metuenſque graviora, tandem eodem
anno 1302. die 12. Martii, admiſit libellum ſuppli
cem ſibi offerri per Guillelmum de Nogareto contra
Bonifacium Papam, quo ipſum ut *Pſeudo Pontificem*,
qui Sedem, quam obtinet de facto, detinet injuſte,
accuſat de variis & enormiſſimis criminibus, quaprop
ter “ petit, requirit quanta poteſt inſtantia, & ſup-
„ plicat Domino Regi, ut Prælatis (inquit) Docto-
„ ribus & populis atque Principibus fratribus noſtris
„ in Chriſto, maxime Cardinalibus & Prælatis om-
„ nibus intimetis, ut omnes *Generale* Concilium con-
„ voceris, in quo nefandiſſimo prædicto damnato,
„ per Venerabiles Cardinales provideatur Eccleſiæ de
„ Paſtore.

Præterea offert ſe paratum coram hoc Concilio *le-*
gitime probare, quæ contra Bonifacium allegaverat.

Et quia ſciebat, Concilii generalis congregationem
intra breve tempus haberi non poſſe, petit, ut per
Cardinales Romanæ Eccleſiæ interea de Vicario pro-
videatur, qui adminiſtrare valeat, quouſque de Pon-
tifice ſit Eccleſiæ Dei proviſum.

Et ad omnem occaſionem Schiſmatis prorſus tol-
lendam, & ut dictus Bonifacius proſecutionem hu-
juſmodi non impediat, vel retardet, petit, ut inte-
rim Bonifacius ponatur in *cuſtodia.*

Bulla Unam Sanctam.

Bonifacius autem de his certior factus, promulgat
eodem anno 16. Novembris famoſam illam Bullam
ſeu Decretalem relatam inter Extravagantes commu
nes ſub titulo de *Majoritate & Obedientia*, quæ inci-
pit UNAM SANCTAM, qua declarat Eccleſiam eſſe *unam*,
„ & in hac Eccleſia ejuſque poteſtate *duos* eſſe *gladios*,
„ ſpiritualem videlicet, & *temporalem*, Evangelicis

„ dictis

Digitized by Google

dictis (ait) inſtruimur. Nam dicentibus Apoſtolis, *Ecce duo gladii hic*, in Eccleſia ſcilicet cum Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus *nimis eſſe*, ſed *ſatis eſt*.

Addit quod “ qui in poteſtate Petri *temporalem gladium* eſſe negat, male verbum attendat Domini proferentis, *converte gladium tuum in vaginam*.

Hinc infert: “ uterque ergo eſt in poteſtate Eccleſiæ, ſpiritualis ſcilicet gladius & materialis, ſed is quidem pro Eccleſia, ille vero ab Eccleſia exercendus; ille Sacerdotis, is manu Regum & militum, ſed ad nutum & patientiam Sacerdotum.

Declarat vero ulterius, non tantum in Eccleſia eſſe duos hos gladios; ſed, “ oportere gladium eſſe ſub gladio, & temporalem poteſtatem ſubjici ſpirituali; nam cum dicat Apoſtolus, *non eſt poteſtas, niſi a Deo; quæ autem ſunt, a Deo ordinata ſunt*: non autem ordinata eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio, & tanquam inferior reduceretur in ſupremo.

Pluribus dein adſtruere pergit, terrenam poteſtatem ſpirituali eſſe ſubjectam; quodque ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem inſtituere habet, & judicare, ſi bona non fuerit.

Ex omnibus tandem concludit, “ quicumque igitur huic poteſtati a Deo ordinatæ reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, niſi duo (ſicut Manichæus) fingat eſſe principia, quod falſum & hæreticum judicamus, quia, teſtante Moyſe, non in *principiis* ſed in *principio* cœlum Deus creavit & terram.

Rex prohibet, ne quis Regno ſuo egrediatur.

Rex intellectis, quæ in Curia Romana agebantur, convocavit 1. Decembris ejuſdem anni 1302. Conventum generalem Baronum & Prælatorum Regni ſui. Litteræ indictionis extant in ſæpius dictis actis dilli dii *pag.* 85. In hoc Conventu Rex iterato inhibuit omnibus ſuis ſubditis “ de Regni ſui liminibus abſque *ſpeciali* licentia, per noſtras (inquit) patentes litteras obtinenda, pedes vel eques, per mare vel per terram exire præſumat; idque ſub gravibus pœnis.

Renovat præterea “ Conſtitutionem jam pridem editam de auro & argento, pecunia & aliis certis rebus de Regno ſuo nullatenus extrahendis. ” Habetur integra Reſolutio in dictis actis *pag.* 86.

Pontifex denuo citat Epiſcopos ſub pœna depoſitionis.

Papa autem nihil de jure quod prætendebat, & hactenus a ſe geſtis remittere intendens, miſit in Galliam Joannem Monachi Cardinalem ſancti Marcellini, cui dedit in mandatis, ut denuo citaret Epiſcopos, qui nec in termino ſtatuto, nec poſt terminum ipſum ſe præſentaverunt conſpectui Romani Pontificis, prout ipſis mandatum fuerat, vultque eis pro termino peremptorio aſſignari ſpatium *trium menſium*, “ ut intra terminum illum *perſonaliter* coram Pontifice ſub pœna *depoſitionis* & privationis cujuslibet Eccleſiaſticæ dignitatis & ſtatus, quam ipſos & quemlibet eorum incurrere volumus (ait) *ipſo facto*, ſi infra idem ſpatium noſtro conſpectui non curaverint ſe præſentare.

Jubet Regi 12. articulos proponi.

Inſuper eidem Cardinali præſcripſit articulos Regi proponendos, quorum primus erat, ut Rex revocaret inhibitionem factam Prælatis exeundi de Regno ſuo ſine ipſius *expreſſa* licentia.

Secundus “ ad denuntiandum Regi, quod quibuſcumque Beneficiis Eccleſiaſticis conferendis vacantibus *in Curia vel extra Curiam*, Romanus Pontifex *ſummam & potiorem* obtineat poteſtatem; & quod per Collationem *cujuſvis Laïci* non poſſit alicui *Jus* acquiri, *ſine* auctoritate vel conſenſu Sedis Apoſtolicæ tacitis vel expreſſis.

Tertius, “ Quod Romanus Pontifex Legatos *de latere*, vel non de latere, vel alios Nuntios libere mittere poſſit ad quævis Imperia, Regna vel loca, prout vult, *abſque petitione* cujuslibet vel conſenſu, uſu vel conſuetudine contrariis non obſtantibus.

Quartus, “ quod Eccleſiarum bonorum adminiſtratio non quibuſvis Laïcis, ſed perſonis Eccleſiaſticis noſcitur attributa, quod *ſumma* poteſtas adminiſtrationis & diſpenſationis eorum ad Apoſtolicam Sedem ſpectat; & quod ipſa Sedes nullorum requiſitis aſſenſibus de illis diſponere poteſt, & nunc centeſimam, nunc decimam ſeu quamvis quotam imponere, petere & exigere, prout videbitur expedire.

Quintus, Jus non eſſe Regi aut aliis Laïcis occupandi bona Eccleſiaſticorum in *caſibus non conceſſis ab homine vel Jure*. Item non liceat ipſis perſonas Eccleſiaſticas ſuper perſonalibus actionibus, Juribus ſeu *immobilibus* bonis, quæ ab eis non tenentur in *feudum*, ad ſuum judicium trahere. Item non impediantur Prælati, uti gladio ſpirituali, ſpecialiter in Monaſteriis ſive locis, quorum *guardiam* ipſe Rex accepit.

Sexto articulo præcipitur denuntiari Regi, ut mittat ſaltem Procuratorem idoneum cum ſufficienti mandato, qui nomine Regis compareat coram ſummo Pontifice, ut ſuam, ſi poſſit, innocentiam oſtendat ſuper *combuſtione* Bullæ Pontificiæ in Apoſtolicæ Sedis contumeliam & contemptum: nec non intelligat reſolutionem Pontificis revocandi omnia privilegia bullata, ab ipſo & Prædeceſſoribus ſuis, Regi, liberis, fratribus & poſteris aut Officialibus ſuis conceſſa: *ut pœna* (ait) *tanti facinoris tranſeat poſteris in exemplum*.

Septimus dirigitur contra guardiam & cuſtodiam Eccleſiarum Cathedralium vacantium, *quas* (ait) *vocant Regalia per* abuſum; ut hac guarda non abutatur, nihil de bonis Eccleſiæ diminuat, ſed ea debito teneantur in ſtatu, & deductis expenſis opportunis, neceſſariis & moderatis, ad cuſtodiam & guardiam & perceptionem fructuum, quod reſiduum fuerit, reſervetur Prælatis fideliter reſignandum.

Octavus, ut Prælatis reddatur gladius ſpiritualis, *non obſtantibus privilegiis Regi, liberis, fratribus & poſteris ſuis aut Officialibus ſuis conceſſis, cum nonobſtantibus clauſulis opportunis.*

Nonus ſpectat mutationem monetæ bis a temporibus paucis factam in magnum ſubditorum damnum, ſuper quo Regem monendum eſſe cenſet.

Decimo vult renovari memoriam Regis ſuper ſuis & ſuorum malefactis & exceſſibus, de quibus fit mentio in *Littera* Pontificis, quam portavit Jacobus Notarius Apoſtolicus.

Undecimus concernit Civitatem Lugdunenſem, quam cum omnibus bonis vult a Rege abdicari, & reddi Archiepiſcopo ejus tanquam ſupremo ejus Domino.

Tandem duodecimo articulo intimatum vult Regi, quod “ ſi Rex prædicta non correxerit & emendaverit taliter infra certum tempus, taliter (inquit) quod Nos & Apoſtolica Sedes merito contentemur, ex tunc Nos & Sedes eadem ſuper præmiſſis providebimus, ſtatuendo, declarando, & procedendo ſpiritualiter & *temporaliter*, prout & quando videbimus expedire.

His articulis ſingillatim reſpondit Rex.

Ad ſingulos reſpondet Rex.

Ad primum, quod Rex exemplo Prædeceſſorum ſuorum & aliorum Principum & Dominorum, pro aliquorum malitia, ac pro neceſſitate, ac tuitione Regni ſui, hoc diſcriminoſo *guerrarum* tempore, prohibuerat aliquid e Regno ſuo auferri abſque licentia, nequaquam autem id præſtiterit in præjudicium, injuriam vel contemptum ſanctæ Matris Eccleſiæ, aut everſionem ſeu perturbationem Eccleſiaſticæ libertatis.

Fatetur

Fatetur a ſe fuiſſe ſtatutum, " ne quis indigena Reg-
„ ni ſui, mercatoribus & mercatorum nuntiis dun-
„ taxat exceptis, Regnum ipſum exiret abſque ipſius
„ licentia vel permiſſu. „ Addit autem quod " nec
„ cuiquam ad Romanam Curiam accedere volenti ex
„ cauſa licita vel honeſta licentiam denegavit. „ Declarat quod circa cuſtodiam paſſagiorum ſic intendat providere, quod accedentibus ad Curiam, aut ab ea redeuntibus, obſtaculum vel impedimentum *indebitum* nullatenus apponet, nec aliquid fiet, ex quo Pontifex vel Eccleſia, ſeu quivis alius juſte materiam habeat conquerendi. Quin & addit, quod ob reve-
„ rentiam Sedis Apoſtolicæ, & ad preces dicti Do-
„ mini Cardinalis & aliorum Prælatorum tolerabit de
„ *patientia* Dominus Rex, quod prædicti Prælati
„ & alii prohibitionis Regiæ tranſgreſſores, ad Ec-
„ cleſias & loca ſua redeant, & rehabeant bona
„ ſua.

Ad ſecundum de Collatione Beneficiorum, dicit Rex, quod " Collatione illa uſus ſit & utatur, ſicut
„ ad eum pertinet de *Jure & bona conſuetudine*, ſicut
„ ſanctus Ludovicus & alii Prædeceſſores ſui uſi fue-
„ runt a tempore cujus memoria non exiſtat: nec
„ circa hoc fecit nec intendit facere aliquam novita-
„ tem, nec credit quod Papa ſibi facere velit, qui
„ longum uſum ſuum & Prædeceſſorum ſuorum in
„ Collatione hujuſmodi novit pleniſſime ab experto.

Ad tertium, de libera Legatorum miſſione, reſpondet, quod non impedivit, nec impedire intendat, quominus Legati vel Nuntii *libere* valeant ingredi in Regnum ſuum, *niſi ſibi & Regno ſint legitima ratione ſuſpecti, vel aliter babeat juſtam cauſam.*

Ad quartum, de bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtratione, reſpondet, quod non intendat circa hoc quicquam facere, quod *ſibi non competit de Jure vel bona conſuetudine.*

Ad quintum, de ſaiſina bonorum Eccleſiaſticorum, dicit, quod non intendit circa hoc facere aliquam novitatem, nec prædicta bona ſaiſire vel occupare *niſi in caſibus licitis conceſſis ab homine vel a Jure*, neque perſonas Eccleſiaſticas ad *forum ſuum* trahere vel arctare niſi in caſibus a ſuis Prædeceſſoribus conſuetis; quod nec impedivit, nec impedire intendat inpoſterum *quominus Prælati ſuo gladio ſpirituali uti poſſint in caſibus ad eos ſpectantibus de Jure vel conſuetudine.* Imo quod & intendat per temporalem gladium ſuppetias ferre gladio ſpirituali, *cum fuerit requiſitus, & impedimenta tollere prout ad ipſum pertinet.* Et ſi Officiales ſui forſan *in præmiſſis exceſſerint, paratus eſt corrigere & punire.*

Ad ſextum de Litteris combuſtis reſpondit Rex, quod cum inter Epiſcopum, Decanum & Capitulum Laudunenſe, & Scabinos ejuſdem Civitatis controverſia orta eſſet, ac productæ eſſent Litteræ Apoſtolicæ, & occaſione earum nova exoriretur contentio, tandem his litteris renuntiatum fuerit, atque de utriuſque partis conſenſu tanquam ſuperfluæ & nullius efficaciæ reputatæ fuerint, & ideo *de ipſorum conſenſu deſtructæ fuerint, in quo non fuit* (inquit) *intentionis alicujus, quidquam attentare vel facere in Dei offenſam aut Domini Papæ vel Eccleſiæ injuriam vel contemptum.*

Ad ſeptimum de Regalia reſpondit, quod nunquam intenderit, nec intendat in perceptione Regalium præjudicialem vel noxiam facere novitatem, ſed intendat eis uti, quemadmodum ſanctus Ludovicus & alii Prædeceſſores uti conſueverunt, conſumptione, diſſipatione, deſtructione, exceſſu & abuſu penitus relegatis.

Quin & abuſibus forſan ab Officialibus hactenus commiſſis, paratum ſe offert remedium afferre, diciturque, quod Rex pro legitimo uſu Regalium fecerit *ſtatuta ſalubria, & quoſdam de fidelioribus de ſuo Concilio Clericos & Laïcos elegit, & ſpecialiter deputavit, ad faciendum Proviſiones, Ordinationes & Statuta hujuſmodi obſervari, & cuſtodiendum Regalia hujuſmodi, cum caſus exegerit.*

Reſponſum ad art. 8. continetur in Reſponſo ad 5. quod ſcilicet Rex non intendat impedire Prælatos in uſu gladii ſpiritualis in caſibus ad eos ſpectantibus.

Ad nonum de mutatione Monetæ, " quod pro
„ neceſſaria & urgenti defenſione Regni ad hanc mu-
„ tationem proceſſit, ſicut licite facere potuit, & ſicut
„ Prædeceſſores ipſius uti conſueverunt, & uſi ſunt
„ a tempore cujus memoria non exiſtit, & nihilo-
„ minus ad requiſitionem ſubditorum ſuorum, ſuper
„ hoc celeri & ſalubri remedio jam providit; ita
„ quod nemini in brevi materia ſupererit conque-
„ rendi.

Ad decimum, de gravaminibus reſpondit, quod Rex ſemper fuit paratus revocare gravamina, ſi quæ ſubditis ſuis eſſent illata per ſuos Officiales; & pro
„ hujuſmodi gravaminibus tollendis, & impoſterum
„ præcavendis, fecerit Rex ad ſubditorum ſuorum
„ inſtantiam de Prælatorum & Baronum conſilio,
„ Statuta ſalubria, & de illatis gravaminibus & com-
„ miſſis exceſſibus per Officiales eoſdem, per Reg-
„ num generaliter & ſpecialiter fecerit inquiri, ut
„ corrigatur & emendetur, ſi quid corrigendum ſit,
„ vel etiam emendandum.

Ad undecimum de Eccleſia Lugdunenſi reſpondet Rex, quod compatiatur populo Lugdunenſi, ob ea, quæ patitur ob non præſtitum ab Archiepiſcopo *fidelitatis debitæ* juramentum: quod "nihilominus ſuper
„ hoc negotio Rex paratus ſit acceptare, & intrare
„ in tractatum, ſeque exhibere circa hoc tractabilem,
„ favorabilem & benignum, quod cunctis manife-
„ ſtiſſime apparebit, quod ſit ſuis finibus contentus,
„ quod Jura Eccleſiæ, vel perſonarum ipſarum non
„ vult in aliquo uſurpare, vel quomodolibet occu-
„ pare.

Ad ultimum denique reſpondet, quod Rex ad *conſervationem & augmentum continuum concordiæ, unitatis & pacis, quæ inter ipſum & Prædeceſſores ſuos Romanos Pontifices hactenus viguerunt, totis affectibus ſemper intendat*; dein *ſupplicat, quatenus placeat Domino Papæ more Prædeceſſorum ſuorum intendere ad hoc idem, & non impedire Regem in ſuis Libertatibus, Franchiſiis, Privilegiis vel Indultis.*

Si autem his reſponſionibus Pontifex non ſit contentus, & aliquid diſcordiæ ſuperſit, paratum ſe offert Rex, *credere ſuper hoc conſilio Ducum Britanniæ & Burgundiæ:* quos Papam recuſare non poſſe dicit, *cum dixerit & obtulerit* (ait) *quod ſuper diſcordiis inter ipſum & Regem exortis paratus erat & volebat omnino credere Ducum conſilio prædictorum; ſicut Regi per Nuntios ſuos de Romana Curia redeuntes relatum extitit.*

Habentur hæc reſponſa Regis, una cum articulis ex parte Pontificis propoſitis in citatis actis Diſſidii *pag.* 89.

Reſponſa hæc nequaquam Pontifici placuerunt, quin multum diſplicuerunt, ut conſtat ex Litteris Pontificis datis 13. Aprilis anni 1303. ad Comitem Alenconii, item ad Epiſcopum Antiſſiodorenſem, & Joannem Monachi Cardinalem titulo ſancti Marcellini, cui & una miſit Bullam, qua declarat Regem Franciæ " Anathematis & excommunicationis ſententiis **Boniſacius Regem denunciat, & ab omnibus haberi vult Excommunicatum.**
„ ligatum, quantumvis Regali præfulgeat dignitate,
„ non obſtantibus quibuſcumque privilegiis & indul-
„ gentiis, & ſub quavis forma vel tenore conceſſis,
„ quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari non
„ poſſit: quæ omnia (ait) duximus revocanda ad
„ hoc quod contra hujuſmodi noſtras ſententias &
„ proceſſus per ea ſe nequeat tueri, quominus inclu-
„ datur in eis.

Deinde

Deinde " ipſum Regem ſic ligatum, a Commu„ nione Fidelium & Sacramentorum perceptione „ nuntiat excluſum; & per ipſum Cardinalem, vel „ alium, vel alios, præcipit nunciari: *Nam* (inquit) „ *cui Romanus Pontifex Vicarius Jeſu Chriſti, Petri* „ *Succeſſor, non communicat, nullus communicare* „ *debet, aut ei Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare.*

Quin & omnes cujuſcumque conditionis etiam *Archiepiſcopalis* aut *Epiſcopalis* dignitatis, " qui „ ejuſmodi Sacramenta, aut ipſorum aliqua dicto Re„ gi ligato taliter miniſtrare præſumpſerit, aut co„ ram eo Miſſam celebrare publice, vel private, ex„ communicationis ſententia innodat, ipſiſque in„ terdicit lectionis, prædicationis, adminiſtrationis „ Sacramentorum, audiendi confeſſiones officium „ *prædicentes* (ait) *aperte, nos gravius contra eos ſpiritualiter &* TEMPORALITER *proceſſuros, præſertim cum Rex ipſe oblatum per te impendendum ſibi abſolutionis Beneficium juxta formam Eccleſiæ, auctoritate noſtra recipere contempſerit: ex quo videtur, (quod dolentes referimus) in ſua malitia induratus.*

Mandat " harum litterarum tenorem perducat ad „ præfati Regis notitiam, nec non in locis, de qui„ bus expedire viderit, ſeu Provinciis faciat ſolem„ niter publicari.

Denique jubet, ut auctoritate Pontificia *confeſſario Regis* præcipiat diſtricte, ut infra trium menſium ſpatium, *perſonaliter* Pontificis ſe conſpectui repræſentet.

Præcipua hujus tam accerbæ Bullæ ratio, & in ipſa Bulla expreſſa, videtur fuiſſe, quod Prælatos Regni ſui ad Sedem Apoſtolicam accedere volentes Philippus impediverit.

Rex animadvertit in faventes Bonifacio.

Rex intellecto harum litterarum tenore, mox ſaiſiri ſeu arreſtari, vel ad manum Regiam poni poſſit omnia bona Prælatorum & aliorum, *qui extra ipſum Regnum morati*, vel ab ipſo impræſentiarum abeſſe noſcuntur ſine ejus *expreſſa* licentia. Integra acta extant in Hiſt. Diſſidii. *pag.* 99.

Regis juſſu in carcerem quoque conjecti ſunt Clerici, qui in Bulla contentos ſermones diſſeminabant.

Apud Trecas etiam eodem tempore Regii Miniſtri Archidiaconum Conſtantienſem & Nicolaum Benefractum, per Galliam Papæ Conatus & incepta promoventes, comprehenderunt.

Indicit Conventum, in quo Bonifacius accuſatur ut hæreticus.

Præterea has molitiones Papæ veritus Rex, Conventum ſolemnem trium Ordinum Regni ſui indixit in 13. Junii 1303. In hoc Conventu, Barones ſurgentes Bonifacium Papam ut *Hæreticum*, & pluribus gravibuſque criminibus obnoxium accuſarunt, *Jurantes ad ſancta Dei Evangelia tacta corporaliter ſe præmiſſa omnia & ſingula credere eſſe vera & poſſe probari.* Addit Guillelmus de Pleſſeiaco (qui quaſi omnium nomine loquebatur) " hujuſmodi jura„ mento, quod præmiſſa credebat, ſe probare poſ„ ſe, & quod hujuſmodi negotium contra Bonifa„ cium in *generali* Concilio, vel alibi, vel quando, „ & coram quibus de jure fuerit faciendum ad finem „ perſequitur. " In Hiſt. Diſſidii. *pag.* 102.

Epropter Barones " requirebant inſtanter Regem, „ ut convocationi & congregationi dicti Concilii ge„ neralis, prout ad eum pertinet, opem daret, & „ operam efficacem. „ ibid.

Similiter & requirebant præſentes Prælatos, " ut „ modis legitimis juxta ſanctorum Patrum inſtituta „ & Canonicas ſanctiones convocationi & congrega„ tioni dicti Concilii opem darent & operam effica„ cem.

Prælati negotium hoc " non ſolum arduum, imo „ arduiſſimum & matura indigere deliberatione Con„ ſilii reputantes, de loco receſſerunt.

Die ſequenti 14. Junii, altera ſeſſio Comitiorum generalium habita fuit, in qua prædictus Guillelmus de Pleſſeiaco nominatim expoſuit, & prælegit gravamina contra Bonifacium Papam, viginti novem articulis diſtincta. Quibus prælectis proteſtabatur, quod illa non diceret aut allegaret " propter odium „ aliquod ſpeciale ipſius Bonifacii, ſed propter ze„ lum fidei & propter devotionem, quam habeo „ (inquit) *ad ſanctam Dei Eccleſiam* & ad ſanctam „ Sedem Romanam.

Ad hæc " ad ſancta Dei Evangelia tacta manu ſua „ juravit, ſe credere ipſum (Bonifacium) eſſe per„ fectum hæreticum.

Juravit inſuper " ſe pro viribus contra eumdem „ perſecuturum prædicta in Concilio generali con„ gregando in loco ſibi tuto & ſecuro.

Hinc rurſus inſtat apud Regem & Prælatos, ut quantum in ipſis eſt, allaborent ut hoc Concilium habeatur.

Guill. de Pleſſeiaco appellat ad Concilium generale.

Cum autem de Pleſſeiaco non dubitaret, per hæc mirum in modum Bonifacium offenſum iri, volens ſe contra iram ejus munire; " ad dictum generale „ Concilium convocandum, inquit, & ad Apoſto„ licum & Catholicum, & ad ſanctam Sedem Apo„ ſtolicam, & ad illum & illos, ad quem & quos de „ jure melius poſſum & debeo, provoco & appello. „ apoſtolos & litteras teſtimoniales ſemel, ſecundo „ & tertio, inſtanter per vos mihi dari & tradi pe„ tens, ſupponens me, adhærentes, fautores, fa„ miliares, amicos, procuratores meos, & omnes „ illos, qui impoſterum mihi voluerint adhærere, „ bonaque mea & ipſorum, ſub protectione & cu„ ſtodia beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & „ dicti ſacri congregandi Concilii & Apoſtolici & „ Catholici futuri, & ſanctæ Sedis Romanæ, adhæ„ rens nihilominus ad cautelam, & adhærere volens „ appellationi & appellationibus, proceſſui & pro„ ceſſibus ſuper his factis per nobilem virum D. Gu„ illelmum de Nogareto militem, in quantum rite & „ legitime factæ & facti reperientur, non recedendo „ ab appellatione præſente.

Hiſce dictis & peractis, Rex convocandum Concilium probavit, rogavitque Prælatos, ut in id allaborarent.

Inſuper & ipſe Rex eodem tenore & forma appellavit & provocavit a Bonifacio & omnibus per eum agendis, quibus de Pleſſeiaco appellaverat.

Appellationi conſentiunt Prælati, ipſique appellant.

Prælati quoque his auditis, quæ contra Bonifacium fuerant propoſita, tandem etiam Concilii generalis convocationi conſenſerunt, " eamque convocatio„ nem & congregationem Concilii utilem & omni„ no neceſſariam reputantes ut Ipſius Domini Boni„ facii innocentia clareat, ſicut teſte conſcientia „ (inquiunt) exoptamus, ut de impoſitis ſibi per „ Concilium diſcutiatur, ſtatuatur, & fiat quod de„ cernunt Canonicæ Sanctiones.

Promittunt ſe paratos eſſe convocationi & congregationi dicti Concilii, juxta ſanctorum Patrum inſtituta & Canonicas & legitimas Sanctiones, opem dare & operam efficacem: *non intendentes* (inquiunt) *quoquo modo partem in hoc negotio facere, ſeu quibuſcumque partem facientibus adhærere.*

Et quia Prælati merito verebantur, ne Bonifacius gravius contra ipſos ipſiſque adhærentes, vel etiam ipſorum Parochianos, attentaret, ſuo & nomine ſibi adhærere volentium, & Eccleſiarum & Parochiarum ſuarum appellarunt & provocarunt, eodem tenore & forma, quibus Rex & Barones; " ponentes nos „ (inquiunt) Eccleſias, Parochos, Subditos & ami„ cos noſtros & adhærentes, noſtrorum & ipſorum „ ſtatum & jura, noſtraque & eorum bona, prote„ ctioni divinæ, Concilii prædicti, ac futuri, veri „ & legitimi ſummi Pontificis „ In actis Hiſtoriæ hujus Diſſidii, *pag.* 100. & *ſeqq.*

In conformitatem horum Comitiorum Rex litteras & Nuntios ſuos deſtinavit ad omnes Eccleſias, Ci-

Digitized by Google

vitates & Communitates Regni ſui, ut convocationi generalis Concilii, nec non appellationi in Comitiis unanimiter concluſæ & interjectæ conſentirent & adhærerent.

Clerus & Magiſtratus appellationi adhærent.

Nuntii hi eo ſucceſſu commiſſum hoc negotium executi ſunt, ut brevi tempore pluſquam ſeptingenta inſtrumenta publica confecta & ad Regem tranſmiſſa ſint; quibus Clerus, Nobiles, Civitates, Communitates, Capitula, Ordines religioſi, etiam Mendicantes & Militares, nec non ſingulariter Prælati Regnorum præſertim Franciæ & Navarræ ſe declarabant convocationi generalis Concilii conſentire, & appellationi ad futurum Concilium generale adhærere; uti latius in citata Hiſtoria Diſſidii *pag.* 18. narratur; & varia ex dictis inſtrumentis, una cum actis Comitiorum & inſtrumento appellationis per Regem interjectæ & litteris Regiis, quibus Regni ſui ſubditos ad conſentiendum appellationi, invitat, habentur inter Acta hujus Hiſtoriæ *pag.* 106. & ſeqq.

Contra iſthæc Bulla Bonifacii menſe Aug. 1303.

Bonifacius Papa, intellectis iis, quæ in Comitiis jam acta erant, Bullam evulgavit 13. Auguſti 1303. narratque & inter alia, in Comitiis iſtis, diſtricte mandatum per Regem, ut nemo Nuntios aut litteras Pontificis reciperet, vel Pontifici Bonifacio in aliquo obediret. Acta illa improbat, & tanquam meras calumnias, crimina ſibi objecta rejicit, vehementer in Regem Franciæ exſurgit, dicens, providendum, ut *nemo deinceps* Rex, aut Princeps, aut alius potens, Franciæ Regis exemplo, contra Romanum Pontificem ſic prorumpat in verba blaſphemiæ, nullus ſic ejus correctionem evitet.

Addit: " per hæc autem non credat aliquis, „ quod contenti ſimus, qui nonobſtante hujuſmodi „ frivolæ appellationis obtentu, quæ ad majorem, „ vel parem ſive mortalem aliquem non potuit interponi, ſuper prædictis & aliis notabilibus ipſius Regis, ejuſque ſequacium exceſſibus, prout expedierit ſuo loco & tempore, niſi ſe corrigant, & „ ſatisfactionem impendant debitam, ne eorum ſanguis de noſtris requiratur manibus, procedamus. " Bulla habetur in citatis Actis, *pag.* 166.

In quibus declarat valituras citationes affixas majori Eccleſiæ ubi erit Curia Romana.

Ad hæc Pontifex Conſtitutionem edidit, qua declaravit citationes quarumcumque perſonarum, *etiamſi Imperiali vel Regali fulgeant Dignitate*, auctoritate Apoſtolica factas, præſertim ſi impediant, ne citationes ipſæ ad eos perveniant, vel conveniri libere non poſſint, æque valituras, ac ſi ipſis coram ſignificatæ fuiſſent; ſi ad inſtar Edictorum propoſitorum in Albo Prætoris, in audientia Litterarum Pontificiarum, aut in Aula Palatii fiant, poſtmodum affigendæ januis majoris Eccleſiæ loci, in quo Romana Curia reſidebit, & cunctis, poſſit patere, & referri citatis valeant. Habetur integra in dictis Actis Diſſidii, *pag.* 161.

Altera item Bulla eodem die & anno data, in qua aſſerit Regnum Franciæ per Sedem Apoſtolicam magis dotatum largitionibus gratiarum, & amplius privilegiis communitum: " Verum (ait) Rex ipſe hujuſmodi Beneficiorum immemor, & gratiarum „ oblitus, elatus in ſuperbiam, & in reprobum ſenſum datus, contra Nos & Sedem eandem tanquam impinguatus recalcitrans, non ſolum ab „ ejuſdem Sedis & noſtra ſe devotione ſubtraxit, „ ſed ſe nobis conſtituendo rebellem, in illam omnium peſſimam ingratitudinem incidit.

Suſpendit omnes Doctores Theologiæ & Juris a collatione graduum.

Cum autem Rex etiam Doctores tam Theologiæ quam Juris in ſuas partes traheret; e contrario vero nollet Pontifex, ut ſibi rebelles & Regi adhærentes Cathedras aſcenderent, " omnes de Regno „ Franciæ poteſtatem habentes dandi licentiam regendi ſeu docendi, ac approbandi volentes hujuſmodi licentiam obtinere in Theologica Facultate, ac Jure Canonico & Civili, ab hujuſmodi „ poteſtate ſuſpendit; decernens ex nunc irritum „ & inane, ſi ſecus a quoquam ſcienter vel ignoranter contigerit attentari: idque donec Rex ad „ ipſius Bonifacii & ejuſdem Sedis mandata cum ſatisfactione debita revertatur. „ Extat in citata Hiſtoria *pag.* 163.

Bulla 8. Sept. 1303. in qua declarat, omnes Regis proviſiones eſſe nullas.

Acerbiorem Bullam in Regem eique adhærentes tandem Bonifacius concepit, octava Septembris eodem anno datam, qua ſuam ſuper Reges & Regna auctoritatem extollit; & quomodo primum lenioribus medicamentis Regem ad meliora & ſaniora revocare ſtuduerit, ſed cum nihil profuerit, tandem ad fortiora & acriora eſſe veniendum. Itaque ipſum Regem declarat *excommunicationibus manifeſtis eſſe ligatum*, " ac per conſequens, Beneficia Eccleſiaſtica, Perſonatus & Dignitates, ſi eorum aliquo „ legitimo titulo, quando ad eum collatio pertinet, „ de Jure interim non poſſe conferre, imperium ſine „ Juriſdictione aliqua per ſe, vel alios, aut communes actus ſive legitimos exercere, & collationem „ & exercitium ipſa nullius exiſtere firmitatis.

Vaſſallos a juramento fidelitatis abſolvit.

Fideles ipſius Regis ac Vaſſallos, ejuſque juratos a fidelitate & ſacramento, quouſque idem Rex in excommunicatione permanſerit, Apoſtolica auctoritate abſolvit, & ne eidem fidelitatem obſervent, ſerviant, modis omnibus & ſub interminatione anathematis prohibet.

Quin & " omnibus Eccleſiaſticis inhibet a Rege „ ſic manente excommunicato, ullam Beneficii collationem ſub excommunicationis, amiſſionis Beneficiorum, quæ alias haberent, & inhabilitatis perpetuæ ad Eccleſiaſtica Beneficia, de cætero obtinenda, pœna, quam ipſo facto incurrant, ſi contrarium agant. „ Interdicit quoque Capitulis, ne recipiant a Rege excommunicato proviſos.

Item Confœderatos.

Præterea ſciens plures in hoc negotio Regi eſſe confœderatos, confœderationes prædictas (ait) etiam, „ cum quibuslibet terræ Regibus, aut Principibus, „ quod non credimus, initas diſſolvimus, & juramenta, ſi qua ſint præſtita, annullamus.

Et quaſi hæc non ſufficerent, monet Regem " ut „ a facie arcus fugiens reſipiſcat, ad obedientiam „ redeat, & ad Dominum revertatur, ne, quod „ præterire non valebimus, juſto cum judicio animadvertere compellamur.

Captura & obitus Bonifacii.

Executionem & publicationem hujus Bullæ impedivit captura Bonifacii, quæ contigit eo die, quo Bulla publicanda erat. Totam hujus capturæ tragœdiam deſcribunt Joannes Villani, *lib.* 8. *cap.* 62. & 63. Continuator Wilhelmi Nangiaci ad *annum*, 1303. & latius Thomas de Walſingham in Hiſtoria Anglicana ad eumdem annum, qui & ibidem deſcribunt, quomodo Bonifacius tandem opera civium Anagnienſium e cuſtodia liberatus, cum magna armatorum multitudine Romam perductus, atque in brevi ibidem extinctus ſit: atque ita cum vita Diſſidium hoc finem accepit.

Sors Decretalium, juribus Regiis contrariarum.

Porro ex hujus Diſſidii Hiſtoria, nec non inſtrumentis ejus occaſione editis, facile intelligitur cur volumen Decretalium nomine hujus Pontificis, evulgatum minus gratum fuerit Gallis.

Inſuper ex monumentis hujus Hiſtoriæ habemus, in quibus punctis Bonifacius Papa VIII. & Philippus Rex Francorum contrariarentur: quæ puncta ſi conferantur cum his, ſuper quibus etiamnum hodie inter Pontifices & Reges ſolet eſſe diſcordia, reperietur eadem jura etiam modo ſibi prætendere Romanos Pontifices, quæ Bonifacius ſibi aſſerebat & vendicabat; & Reges notanter Galliæ jura illa inter libertates, privilegia, vel etiam prærogativas ſuas numerare & vendicare, quæ ſibi Philippus vendicavit.

Hinc ulterius contigit, ut plures Decretales,

quibus

quibus jura illa Pontifices ſibi aſſerunt, aut ipſis competere ſupponuntur, in Regno Galliæ aliuſque paſſim non ſint uſu receptæ.

Qua ratione autem poſtmodum ſub Clemente V. pax mira fuerit inter Philippum Regem Franciæ & Pontificem, & quæ moderatio circa Bullas per Bonifacium contra Regem ejuſque jura evulgatas facta ſit, notabimus infra in *Diſſert.* procemiali ad *Concilium Viennenſe* ſub dicto Clemente V. celebratum.

Quænam Decretales in Sexto eminent?

Inter Decreta autem hujus Collectionis eminent ea, quæ ſub nomine Innocentii IV. & Gregorii X. in *Conciliis Lugdunenſibus* ſub ipſis reſpective celebratis referuntur.

Hinc horum Decretorum, quorum eſt frequentior uſus, compendium una cum aliquibus *Obſervationibus* exhibendum cenſuimus, præmiſſa dictorum Conciliorum hiſtoria & actis.

DISSERTATIO HISTORICA

IN CONCILIUM LUGDUNENSE, I. SUB INNOCENTIO IV. SUB CUJUS CONCILII NOMINE CANONES IN SEXTO DECRETALIUM SPARSIM ALLEGANTUR.

§. I.

De Occaſione hujus Concilii.

Diſſidia inter Fredericum II. Imperat. & R. R. Pontifices.

MAxima fuiſſe Diſſidia inter Gregorium IX. Papam & Fredericum II. Imperatorem, huncque iterato a Gregorio fuiſſe excommunicatum, notum eſt.

Porro Gregorio IX. nec non Cæleſtino IV. (qui 17. duntaxat diebus in Pontificatu ſedit) mortuis; poſtquam Sedes Apoſtolica per octodecim circiter menſes vacaſſet; tandem electus fuit Innocentius IV.

Novus Pontifex de pace cum Frederico ineunda cogitare cœpit, Balduino Conſtantinopolitano tunc Catholico Imperatore ad rem conficiendam, operam ſuam interponente.

Sed cum plura a Pontifice, & a Frederico Imperatore poſtularentur, res hæc in longum protracta, atque frequentibus ab utraque parte hinc inde miſſis Legatis, nihil concludi Pontifex videret, tandem, ut effectum optatum conſequi poſſet, octava die ante feſtum Nativitatis ſancti Joannis Baptiſtæ, acceſſit cum omnibus Cardinalibus ad Civitatem *Caſtellanam*, ut ſic vicinior Imperatori efficacius de pace tractaret.

Vigilia autem Apoſtolorum Petri & Pauli venit Apud Sutrium Civitatem. " Imperator autem recal„ citrans mandavit ei, quod nihil faceret de conven„ tis, niſi litteris abſolutionis (ab excommunicatio„ ne) prius habitis. Cui cum contradicendo reſ„ pondiſſet Dominus Papa, *hoc fore diſſonum ratio„ ni*, orta eſt diſcordia inter eos „ ait Matthæus Pariſienſis ad annum 1244 *pag.* 636.

Poſt hæc narrat, quod " Papa ſuæ præſagus per„ turbationis, ex tunc repentinam & clandeſtinam „ fugam arripere ſatageret, nullo tamen conſcio, ne „ fugienti Imperator repagula præpararet.

Innocentius IV. fugit Januam.

Quomodo, & quo tandem fugam arripuerit Pontifex late idem Hiſtoricus deſcribit, ac ſignanter qualiter *feſtinanter*, ſummoque cum periculo *latenter* tandem *Januam*, inſcio Imperatore, appulerit.

" Cum autem (pergit Hiſtoricus) Domino Impe„ ratori hæc innotuiſſent, more ſatyrico infrendiit, „ & ait: ſcriptum eſt: *Fugit impius nemine perſe„ quente.*

" Obſtupuit & doluit nimis, & ſuorum portuum „ & civitatum cuſtodes ignaviæ & deſidiæ redarguit, „ qui adverſarios ſuos permiſerunt libere tranſire. „ Fecit igitur in circuitu *Januæ*, præcipue verſus „ *Galliam*, exitus viarum, ne ad Papam pecunia „ portaretur, arctiſſime cuſtodiri. Et jam acclamaba„ tur Dominus Imperator, manifeſtus Eccleſiæ per„ ſecutor. Nec reputabat Dominus Papa adhuc ip„ ſam Civitatem *Januam*, tutum fore refugium, „ non ignorans potentiam Imperatoris eſſe latiſſi„ mam.

Dein narrat Pariſienſis *pag.* 650. quod ad Papam *Januam* acceſſerint nonnulli Cardinales, & nonnulli Potentes, aliique ex tota *Janua innumerabiles*, qui eum vel ſanguinis vel alicujus amicitiæ ratione, *licet exili contingebant, exigentes redditus ad uſus filiorum & nepotum ſuorum, præcipue ex Regno Angliæ ſibi conferendos.*

" Circa idem tempus ſe tranſtulit Papa ad *Aſten„ ſem* Civitatem inſtinctu eorumdem *Januenſium* pa„ rentum ſuorum, qui *aurum & argentum ſitienter „ cupientes* ipſum perſuadebant Anglis & Francis, & „ ipſis conterminis, munera ferentibus, præſto & „ gratanter occurrere, & nulli offerenti manum con„ tractam denegare.

Verum nec hic diu ſubſtitit Innocentius, ſibi ab Imperatoris potentia metuens, ſed " poſt modicum „ moræ ſpatium, deceptis Imperatoris cuſtodibus, „ quos conſtituerat ad præcludendas Papæ vias, Do„ minus Papa, qui ſe inſtauraverat, quaſi hiematurus, „ tam de nocte iter conficiens, quam de die, feſti„ nanter ac ſubito non ſine multiplici periculo, æſta„ te jam ſe contulit declinante Lugdunum. „ Ait Matthæus Pariſienſis *pag.* 650.

Suaſerant autem ei etiam parentes, aliique ad eum *Januam* confluentes, " ad Imperatoris Frederici, „ quem oderant, confuſionem, & ad ipſorum vin„ dictam & ditationem, Concilium generale convo„ care. „ Ait citatus Hiſtoricus.

Indicit Concilium generale Lugdunenſe anno 1245.

Num horum ſuaſionibus ceſſerit Pontifex, neſcio; hoc conſtat, quod circa initium anni ſequentis 1245. Concilium generale indixerit, præcipuamque indictionis cauſam fuiſſe, ut ſe contra Fredericum Imperatorem tueretur, omnes facile agnoſcunt. Pontifex (ait Ciaconius in hujus Pontificis vita) *ut Imperatoris injurias Eccleſiæ illatas ulciſceretur, Lugdunenſe generale Concilium convocavit.*

Litteræ indictionis datæ ſunt Lugduni tertio Nonas Januarii anni 1245. indictumque Concilium ad ſancti Joannis Baptiſtæ ſolemnitatem.

Hujus indictionis Imperatorem Conſtantinopolitanum, Reges Hiſpaniæ, Galliæ & Angliæ certiores reddidit; unaque omnes & ſingulos obſecravit; ut vel perſonaliter intereſſent, vel ſaltem ſuos ad Concilium Oratores mitterent.

Refertque Matthæus Pariſienſis ad annum 1245. *p.* 656. quod " hoc anno circa medium Quadrageſimæ „ venerunt Nuntii Domini Papæ in *Angliam*, de con„ vocando Concilio generali mandatum bajulantes,

Digitized by Google

Cauſæ, ob quas convocatum fuit hoc Concilium.

His autem immediate ſubnectit exemplar litterarum indictionis, quales ad omnes per orbem Epiſcopos & Prælatos miſſæ ſunt. In his litteris notanda ſequentia, quæ indictionis cauſas continent: “ Hinc eſt quod Nos, ut ipſa Eccleſia per Fidelium ſalubre conſilium & auxilium fructuoſum, ſtatus debiti poſſit habere decorem, & deplorando Terræ ſanctæ diſcrimini & afflicto Romano Imperio, propere valeat ſubveniri, ac inveniri remedium contra Tartaros, & alios contemptores Fidei, ac Perſecutores populi Chriſtiani, nec non pro negotio, quod inter Eccleſiam & Principem vertitur, Reges terræ, Prælatos Eccleſiarum ac alios mundi Principes duximus advocandos.

Fuerunt autem ad ſtatutum diem Lugduni, abſque Cardinalibus duo Patriarchæ, ſcilicet *Conſtantinopolitanus*, qui & *Antiochenus*, & Patriarcha *Aquilegiæ*, qui & *Venetiæ: Imperator* quoque *Conſtantinopolitanus*; Comes etiam Toloſanus, & Procuratores Angliæ, Comes *Bigod*, cum ſociis ſuis nobilibus; Archiepiſcopi & Epiſcopi centum & quadraginta; „ uti teſtatur citatus Pariſienſis *pag.* 663; una monens “ de Regno *Hungariæ*, quæ pro magna ſui parte per Tartaros erat vaſtata, nullos veniſſe; uti de *Alemania* bello Imperiali perturbata paucos ad Concilium convenire potuiſſe.

Cum his Prælatis & Principum Oratoribus, Pontifex ſtipatus Cardinalibus, quibus rubrum galerum indulſerat, ædes Monachorum ſancti Juſti intravit, ac Concilium ſolemni ritu, feria ſecunda poſt feſtum ſancti Joannis Baptiſtæ aperuit & inchoavit.

Feria quarta autem ſequenti, cum prædictis Prælatis “ intravit Eccleſiam ſancti Joannis; & facta invocatione Spiritus ſancti cum Litania ſequente, & aliis cæremoniis adhiberi ſolitis rite peractis prædicavit, & ſingultibus interpoſitis præponens hoc thema: *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus.* „ *Thren. cap.* 1. *v.* 12.

Et ſatis eleganter ſermonem continuans (ait Pariſienſis *p.* 664.) comparavit quinque dolores ſuos, quinque vulneribus & plagis Crucifixi.

Primum de Tartarorum in Chriſtianorum terras Irruptione. Secundum de Eccleſiæ Græcæ ſchiſmate. Ternum de hæreſibus pullulantibus. Quartum de clade Hieroſolimis a Choroſminis illata. Quintum de Frederici Imperatoris criminibus, & hoſtilibus in Eccleſiam actis: atque circa hoc poſtremum, quod ipſi præcipue cordi erat; & primam ac unicam huic Concilio occaſionem & cauſam veriſimiliter præbuit, latius ſe extendit, ac ſingulatim crimina Frederici expoſuit.

§. II.

De actis Concilii in cauſa Frederici Imperatoris.

IN Litteris indictionis Concilii ſcribit Innocentius IV. quod Fredericum Imperatorem citaverit, *ut per ſe vel Nuntios ſuos in celebrando Concilio compareat, reſponſurus, Nobis & aliis* (ait) *qui aliquid contra ipſum proponendum duxerint, ſatisfactionem idoneam præſtiturus.*

Legati Frederici in Concilia perorant pro obtinenda illi pace.

Miſit Fredericus Oratores, qui nomine ſuo agerent, atque inter cæteros *Thadæum* de *Sueſſa*, qui erat (teſte Matthæo Pariſienſi *pag.* 663) Vir *prudens* & eloquentiæ *ſingularis*, Miles & Legum Doctor & ſacri Imperii Judex Imperialis.

Hic nomine Imperatoris Seſſione I. Concilii pro pace & priſtinæ amicitiæ reformatione obtulit “ confidenter, ad unitatem Romanæ Eccleſiæ totum Romaniæ, id eſt, Græciæ Imperium revocare: & quod ſeſe *Tartaris* & *Choroſminis* & Saracenis, & aliis Eccleſiæ hoſtibus & contemptoribus Chriſto fideliter militando, potenter opponet, & quod ſtatum Terræ ſanctæ diſcrimini magno & manifeſto periculo jam patentem, *ſuis ſumptibus propriis perſonaliter* pro poſſe ſuo, reformabit, & ablata Romanæ Eccleſiæ reſtituendo, de injuriis ſatisfacere, &c.

Papa reſpondit exclamando: “ O quam multa & magna ſunt promiſſa! nuſquam tamen adimpleta vel adimplenda; ſed hæc, ut conſtat, ſunt promiſſa ut ſecuris jam ad radicem poſita, illuſo Concilio & ſoluto, per dilationem avertatur „ *pag.* 663.

Cumque inſinuaret Pontifex, non eſſe ſat cautum de promiſſis ex parte Imperatoris adimplendis, ſpopondit Thadæus de Sueſſa, duos Reges, videlicet Francorum & Anglorum ad hoc Fidejuſſores: reſpondit Papa: “ Nolumus: quia ſi commutaſſet, vel penitus infirmaſſet (nec aliud credimus propter frequentiam) aliquo tempore inpoſterum, oporteret nos animadvertere in eoſdem, & tunc haberet Eccleſia tres, quibus non ſunt in ſeculari potentia majores, imo nec pares, inimicos. „ Addebatur procuratorium Thadæi ad hæc promittenda non eſſe ſufficiens.

Pontifex accuſat Imperatorem de variis criminibus.

In ſequenti Concilii Seſſione Pontifex ſingulatim propoſuit enormitates Imperatoris Frederici, ſcilicet hæreſim, ſacrilegium, & inter alia mala, quod novam quamdam civitatem conſtruxiſſet eamque Saracenis repleſſet, quodque cum Saracenis & cum Soldano Babyloniæ familiaritatem ſpecialem contraxiſſet; quodque eorum mulieribus obſcœnis abuteretur. Imponebat, & ei multiplex perjurium, quaſi promiſſis interpoſito juramento non ſtetiſſet, productis pluribus litteris *ſignorum Imperialium de auro appenſione communitis*, quibus (ait Pariſienſis *pag.* 664.) *evidenter arguit & redarguit ipſum Imperatorem ſuper perjurio.*

Ad objecta reſpondet Legatus Imperatoris.

Ad objecta iſta contra Imperatorem, *ſe tunc erigens imperterritus* in Concilio Thadæus Procurator Imperatoris, “ diligenter & multipliciter, ſecundum ſaltem apparentes rationes, nitebatur reſpondere, Dominum ſuum Imperatorem excuſando, Litteras alias ex adverſo Papales oſtendens, & aſſerens, quod in eis continebatur, *non eſſe obſervatum* unde Dominum ſuum Imperatorem ſuis promiſſis parere non debuiſſe.

Objectioni hæreſeos reſpondit inprimis Thadæus, quod ex propria ipſius Imperatoris profeſſione cognoſci poſſet, ſi eſſet præſens, *quod in cordis ſui latet Secretario.*

Addebat, probabile eſſe argumentum, Imperatorem non eſſe hæreticum: “ non enim (ait) in Imperio vel Regnis ſuis, aliquem uſurarium habitare permittit.

Hoc argumento indirecte Curiam Romanam redarguebat, ait Matthæus Pariſ. *pag.* 665. *quam conſtat hoc vitio maxime laborantem.*

Quoad nimiam & ſuſpectam Imperatoris familiaritatem cum *Saracenis*, reſpondebat *Thadæus*, hoc factum ad comprimendam quorumdam ſibi ſubditorum rebellionem; “ utitur enim ipſis (ait) in expeditionibus, quorum non æſtimat caſum alicui Chriſtiano deplorandum; & ſic parcit Chriſtiano ſanguini, ne fruſtra effundatur.

Inducias ægre obtinet.

Poſt hæc “ ſupplicavit humiliter Thadæus, ſibi concedi modicam ſaltem dilationem inducialem, ut Domino ſuo Imperatori denuntiare poſſet, & tam affectuoſe quam efficaciter conſulendo perſuadere, ut *perſonaliter* ad Concilium, quod eum expectavit, venire properaret, aut ulteriorem eidem concederet poteſtatem.

Huic poſtulato conſentire noluit Pontifex dicens: „ Timeo laqueos quos vix evaſi, ſi enim veniret, ſtatim recederem; nondum adhuc opto ſanguinem, nec me

„ ſentio

ſentio ſut paratum martyrio aut cuſtodiæ carcerali.

Licet tunc omnem dilationem recuſaſſet Pontifex, poſtera tamen die ad inſtantiam Procuratorum Regum Franciæ & Angliæ, indulſit inducias *fere duarum hebdomadarum.*

His induciis obtentis, nuntiavit Thædæus Imperatori, omnia quæ de ejus cauſa acta eſſent. Porro Imperator, iis auditis, in moleſtia magna dixiſſe perhibetur, ait Pariſienſis *pag.* 665. “ Video luce clarius, quod ad confuſionem meam toto conamine aſpirat Papa; ſtimulat enim eum libido & pruritus ulciſcendi in me; eo quod parentes ejus Januenſes piraticos, antiquos & publicos Imperii inimicos ſimul cum Prælatis, quorum duces erant & tutores, in mari capi fecerim & incarcerari. Quia nec ob aliud conſtat, eum Concilium convocaſſe, nec ſacrum decet Imperium maxime adverſanti Judicio ſiſti Synodali.

Hæc cum Concilio innotuerunt, triumphum duxerunt adverſarii Imperatoris, atque ab ejus favore multi qui hactenus certatim cum eo ſteterant, receſſerunt, nec vix unus erat, qui palam pro Imperatore loqui audebat, *Anglis pro eo maxime redargutis*; quia præcipue ad eorum preces induciæ conceſſæ fuerant.

Hinc ſequenti Seſſione “ acerrime in pleno & jam pleniſſimo Concilio Imperator Fredericus, quaſi toti Eccleſiæ contumax & rebellis traductus eſt. „ Multa malefacta, ac notanter captura Prælatorum euntium ad Concilium indictum a Gregorio IX. ipſi objiciebatur; quibus ſæpedictus Thadæus pro Domino ſuo reſpondere & ſatisfacere conabatur, ac tandem ulteriores inducias poſtulavit, ſpem faciens Imperatorem ad Concilium acceſſurum.

Pontifex proximam Seſſionem habendam indixit die octavo ſequenti: quæ eo die habita fuit, cum conſtaret Pontifici Imperatorem non venturum.

Legatus appellat ad Concilium generalius.

Intelligens autem Thadæus excommunicationem & depoſitionem Imperatoris eſſe concluſam, “ comparuit in Concilio pro Domino ſuo reſponſurus & appellaturus. Et cum cœpiſſet eum multiformiter, excuſare, nec exaudiretur, appellavit pro eo ad Concilium proxime futurum *generalius*. Nec enim nunc (aiebat) omnes Prælati, vel eorum, vel Principum Oratores apparent hic impræſentiarum.

Reſpondit Papa, Concilium ſatis eſſe *generale* multorum Prælatorum & aliorum de diverſis mundi partibus Nobilium vel eorum Procuratorum. “ Et qui abſunt (ait) laqueis Domini tui impediuntur irretiti; unde propter hoc indignum eſt, ut ſententia depoſitionis in ipſum deferenda retardaretur, ne ex malitia ſua commodum videatur reportare, cum non debeat alicui fraus patrocinari.

Excommunicatur Imperator.

Poſt hæc Dominus Papa, rejectis omnibus ab Oratore Imperatoris allegatis, ipſaque appellatione tanquam frivola “ in Imperatorem Fredericum (inquit Pariſienſis *pag.* 668.) ſine aliqua palpatione, vel diſſimulatione vel dilationis indultu talem ſententiam excommunicationis in pleno Concilio, non ſine omnium audientium & circumſtantium ſtupore & horrore *terribiliter* fulguravit.

Exemplar ſententiæ ſubjicit ibidem citatus Hiſtoriographus & ex illo deſcripta Collectioni Conciliorum inſerta habetur apud Labbæum *t.* 11. *col.* 640.

In hac ſententia primum refert Beneficia ab Innocentio III. aliiſque Pontificibus in Fredericum Imperatorem collata; ac dein, quomodo contra fidem datam in Eccleſiam inſurrexerit; Prælatos aliaſque Perſonas Eccleſiaſticas oppreſſerit; ſeque de hæreſi ſuſpectum variis argumentis reddiderit, quibus omnibus fuſe expolitis pronuntiat in hæc verba: “ Nos itaque ſuper præmiſſis & compluribus aliis ejus nefandis exceſſibus, cum Fratribus noſtris & ſacro Concilio deliberatione præhabita diligenti, cum Jeſu Chriſti vices, licet immeriti, teneamus in terris, Nobiſque in beati Petri Apoſtoli perſona ſit dictum: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, &c.* memoratum Principem qui ſe Imperio & Regnis omnique honore ac dignitate reddidit indignum, quique propter ſuas iniquitates a Deo, ne regnet vel imperet eſt abjectus, ſuis ligatum peccatis & abjectum, omnique honore & dignitate privatum a Domino oſtendimus, ac nihilominus ſententiando privamus; omnes, qui ei juramento fidelitatis tenentur adſtricti, a juramento hujuſmodi perpetuo abſolventes: auctoritate Apoſtolica firmiter inhibendo, ne quiſquam de cætero ſibi tanquam Imperatori aut Regi pareat vel intendat, & decernendo quoslibet, qui deinceps ei velut Imperatori aut Regi conſilium vel auxilium præſtiterint ſeu favorem, ipſo facto excommunicationis vinculo ſubjacere. Illi autem ad quos in eodem Imperio Imperatoris ſpectat electio, eligant libere Succeſſorem. De præfato vero Siciliæ Regno providere curabimus cum eorumdem Fratrum noſtrorum conſilio, ſicut viderimus expedire.

Scribit Pariſienſis *pag.* 672. quod “ hæc in medio Concilio prolata, cunctis audientibus, adinſtar *coruſcantis fulguris*, non mediocriter timorem omnibus incuſſerint, quodque Oratores Imperatoris emiſſo ejulatu flebili, hic femur, hic pectus in indicium doloris percutientes, vix a profluviis lacrymarum ſe ſe continuerint, dixeritque Magiſter Thadæus memoratus, *Dies iſta, dies iræ, calamitatis & miſeriæ.*

At e contra, “ Papa & Prælati aſſidentes Concilio, candelis accenſis, in dictum Imperatorem Fredericum, qui jam Imperator non eſt nominandus terribiliter, recedentibus & confuſis ejus Procuratoribus fulgurarunt. „ Ait idem Hiſtoricus.

Quandoquidem ſententia in *medio Concilio* prolata, cunctis audientibus adinſtar *coruſcantis fulguris*, non mediocrem timorem omnibus incuſſerit, argumentum apparet haud obſcurum, ſententiam hanc nequaquam a Patribus Concilii prævia deliberatione conceptam & concluſam fuiſſe, ſed a Pontifice extra Concilium præconceptam in Concilio promulgatam. Quod & innuit titulus ſententiæ præfixus: “ ſententia contra Fredericum Imperatorem ab Innocentio Papa IV. in Concilio lata, *ſacro* PRÆSENTE *Concilio*; „ prout & extat in *cap.* 2. *de Sent. & re Jud. in VI.* Nec enim Concilio, *ſed ſoli Pontifici* ſententia tribuitur. Quare & citatum *Capitulum* 2. ita ſummatur; *Papa Imperatorem deponere poteſt, ex cauſis legitimis: hoc dicitur ſecundum Paulum.*

Lugubres ſequelæ hujus excommunicationis.

Sententia hæc per orbem juſſu Pontificis divulgata, turbas & diſſidia in Eccleſia innumera, graviſſimaque excitavit; quin & clades plurimæ in Chriſtianam Rempublicam ejus occaſione redundarunt, quas illius temporis Hiſtoriæ commemorant.

Neque enim Fredericus Imperator ſe pro exauctorato habuit; ſed de ſententia utrique certior factus, ira excandeſcens, coronam capiti impoſuit, “ Et coronatus erexit ſe, & minacibus oculis, voce terribili, & inſatiabili corde dixit in propatulo: *Non adhuc coronam meam perdidi vel Papali impugnatione vel Synodali Concilio, nec ſine cruento perdam certamine:* “ uti ſcribit Pariſienſis *pag.* 679. quod cruentum certamen ſeu bellum etiam ſecutum eſt.

Et quidem ſi Trithemio Abbati ſit fides in Chronico Hirſaugienſi ad annum 1244. tanta malorum tempeſtas hanc ſententiam conſecuta eſt, ut ipſum Innocentium IV. ſententiæ auctorem pœnituerit eam tuliſſe. “ Quamdiu enim vixit Imperator Fredericus (ſit Trithemius) per annos ferme ſex, prævalere

„ contra

„ contra eum, nec Papa, nec aliquis Principum potuit: ſed non adveriens ſententiam Papæ, quam „ injuſtam & frivolam dicebat, ſe Imperatorem geſſit, magnamque Principum, Nobilium & Civitatum adhærentiam habuit uſque ad mortem. Intravit poſt depoſitionem ſui in Italiam, & tantis malis Papam, ſubjectoſque illi populos afflixit, ut „ Pontificem vivere tæderet, *voluiſſetque depoſitionem illius ſe nunquam cogitaſſe.* Maxima enim partialitas populorum in Italia ſubſecuta eſt, quæ in „ præſentem ferme diem per annos ducentos & ſexaginta, non ſine multa effuſione ſanguinis duravit. Enimvero qui Romani Pontificis ſequebantur partes, quorum votis inditum erat nomen Guelforum, fautores Imperatoris, qui Gibellini dicebantur, omni ſtudio, omnique virtute perſequi & „ delere ſatagebant; nec minore ſtudio Guelfos Gibellini perſequebantur.

Litteræ apologeticæ Imperatoris.

Imperator in ſui excuſationem & defenſionem ſcripſit litteras ad Principes Europæ, quarum exemplar extat apud Joannem Matthæum Pariſienſem ad annum 1246. *pag.* 702. in quibus ſcribit, quod “ Etſi „ Catholicæ fidei debito ſuggerente maniſeſtiſſime „ fateatur, collatam a Domino ſacro ſanctæ Romanæ „ Sedis Antiſtiti plenariam in *ſpiritualibus* poteſtatem, quantumcumque, quod abſit, ſit ipſe peccator, ut *quod in terra ligaverit*, *ſit ligatum in cælis*; „ *quod ſolverit*, *ſit ſolutum*, nuſquam tamen verum „ legitur, (ait) divina vel humana ſibi lege conceſſum, „ quod transferre pro libito poſſit Imperia, aut de „ puniendis temporaliter in privatione Regnorum „ Regibus, aut terræ Principibus judicare.

Addit dein, quod “ licet ad eum a jure & more „ majorum conſecratio Imperatoris pertineat, propterea non magis ad ipſum privatio ſeu remotio pertineat, quam ad quoslibet Regnorum Prælatos, „ qui Reges ſuos, prout aſſolet, conſecrant & inungunt.

Poſt hæc dicit, eſto concederetur, ipſum talem habuiſſe poteſtatem, “ eſt ne (ait) a plenitudine poteſtatis ipſius quod nullo prorſus ordine juris, aut „ ordinis jure ſervato, animadvertere poſſit in quoſlibet, quos aſſerit ſuæ ditioni ſubjectos? Eo modo contra ſe proceſſum eſſe aſſerit, ſcilicet non per „ accuſationis ordinem, cum non accuſator apparuiſſet idoneus, nec inſcriptio præceſſiſſet, & nec per „ denuntiationem, legitimo denuntiatore ceſſante, „ nec per inquiſitionis modum, quam *clamoſa inſinuatio* non præceſſit. Cum etiam nullorum inquiſitorum facta nobis extiterit copia, ſi qui forſan „ occulte, cum nulli fuerint, per hujuſmodi Judicem „ ad inquiſitionem addicti.

Aſſerebantur quidem objecta contra Fredericum eſſe *notoria*, ſed eſſe *notoria* ipſe negabat, & eſſe *notoria* per legitimum teſtium numerum non probari dicebat. “ Sic enim quilibet Judex poſſet per ſe, ſolum crimen aſſerendo *notorium*, ſpreto Juris ordine, quemlibet condemnare.

Præterea aſſerit paucos eſſe, eoſque vel ſuſpectos, vel e longinquo adſcitos Prælatos, qui contra ipſum in Concilio depoſuerunt.

Et ut adfuiſſent teſtes, Actor & Judex, defuiſſe tamen tertium prætendit: ſcilicet contra ſe abſentem, nec legitime vocatum, nec contumacem potuiſſe ſententiam proferri, plura ibidem proferens, quibus defectum citationis probare, & a contumacia ſe purgare ſtudet.

Ulterius, etſi omnia ſervato juris ordine eſſent peracta, ſuſtinet tamen, ſimilem in ſe ſententiam ferri non potuiſſe, tum quod pœna inflicta non eſſet delicto proportionata, tum quod ad ipſum Pontificem non ſpectaret in Imperatorem temporales pœnas decernere, *cum temporalem hominem Superiorem non habeat*; “ ſpirituales autem pœnas (inquit) per ſacerdotales nobis pœnitentias inducendas, tam pro „ contemptu clavium, quam pro aliis tranſgreſſionis humanæ peccatis, nedum a ſummo Pontifice „ (quem in ſpiritualibus Patrem noſtrum & Dominum profitemur, ſi tamen Nos filium debita relatione cognoſcat) ſed per quemlibet ſacerdotem reverenter accipimus & devote ſervamus.

Denique concludendo, monet Principes omnes, omnium intereſſe, hanc ſententiam nequaquam probare; cum ſcire debeant, id quod contra ſe actum eſt, contra quemlibet ipſorum contingere poſſe. “ Advertat (inquit) qualis ex iſtis initiis exitus expectetur: a nobis incipitur, ſed pro certo noveritis, „ quod in aliis Regibus & Principibus finietur, a quibus publice gloriantur, reſiſtentiam aliquam minime formidare, ſi quod abſit, poſſet noſtra poteſtas primitus conculcari. (*a*)

Relatis his litteris, ſubjungit Pariſienſis *pag.* 704. “ Hæc autem epiſtola cum ad notitiam multorum „ Principum perveniſſet, corda a Domino Papa protinus averterunt, ſuperbiam Romanæ Curiæ, ſi „ contingeret Fredericum ſuccumbere, merito formidantes.

Quidquid ſit, de mordaci hoc contra Curiam Romanam dicterio, illud conſtat ex Chronico Alberti Abbatis Stadenſis, quod “ hac ſententia per mundum „ volante, quidam Principum cum multis aliis reclamarent, dicentes: *ad Papam non pertinere Imperatorem vel inſtituere vel deſtituere*, *ſed electum a Principibus coronare.*

Inſuper diviſiones bellaque, quæ occaſione hujus Sententiæ per Imperium totamque pene Europam, non tantum vivente Frederico, ſed etiam poſt mortem ipſius pluribus annis perdurarunt, probant veriſſimum eſſe, ſumma moderatione cenſuris Eccleſiaſticis aliiſque pœnis ſpiritualibus contra Reges, ac ſupremas poteſtates eſſe procedendum; uti in *Jure Eccleſ. tom. 2. parte* 3. *tit.* 11. *cap.* 8. alias *cap.* 7. obſervatum fuit.

(*a*) Hæ Litteræ, inprimis quæ ad Henricum III. Anglorum Regem directæ ſunt, Taurini in Pedemontio conſcriptæ dicuntur 31. Julii an. 1245.

§. III.

De Cruciata ſive ſubſidio Terræ Sanctæ & querelis Anglorum ad Concilium delatis.

Lugubre nuncium de exterminio in Terra ſancta.

MAtthæus Pariſienſis enumeratis Prælatis cæteriſque qui ad Concilium acceſſerunt, & poſtquam monuiſſet, de *Terra ſancta* nullum potuiſſe accedere, ſubjungit *pag* 663. “ *occaſionaliter* tamen illuc „ advenit de Terra Sancta Epiſcopus *Beritenſis*, totius Syriæ Nuntius generalis, & Syndicus omnium „ Chriſtianorum Terræ ſanctæ, mandatum bajulans „ lugubre de exterminio, permittente Deo, in *Terra* „ *ſancta* perpetrato.

Hic Epiſcopus ſub initium Concilii “ legi fecit „ Litteras quas Magnates, qui reſidui erant in *Terra* „ *ſancta*, omnibus Chriſtianis occidentalibus miſerant conſignatas, per os fratris Arnulphi de ordine Prædicatorum, in publico; „ uti teſtatur idem Hiſtoricus *pag.* 664. qui & addit, “ quarum tenor „ lugubris omnes audientes ad lacrymarum, nec immerito, movit effuſionem.

Et ipſe Innocentius IV. ſub initium Concilii ſermonem habens ad Patres, inter alia dixit, dolorem ſuum eſſe de *Terra ſancta*, “ in qua (ait) Choroſmini deteſtabiles, domos Templi & Hoſpitalis, „ Civitatem quoque Jeruſalem, & alias multas Chriſtianorum Civitates, cum magno Chriſtiani ſanguinis profluvio uſque ad internecionem ſolo tenus „ diruendo, deſtruxerunt.

Litteras de quibus ſupra, integras exhibet citatus

Matthæus

Matthæus Parienſis ad annum 1244. *pag.* 631. & *ſeqq.* in quibus deploratiſſimus ſtatus Chriſtianorum in *Terra ſancta* deſcribitur.

Indicitur Cruciata; ſeu expeditio ſacræ militiæ.

Igitur commiſeratione moti, uti præferebatur, Patres Concilii, in ſubſidium *Terræ ſanctæ*, pro illis præcipue quæ conſtitutis in ipſa Fidelibus noſcuntur *noviter* accidiſſe, decreverunt *Cruciatam*, ſive expeditionem ſacræ militiæ, edita Conſtitutione quæ incipit *Afflicti corde*; extatque inter Decreta hujus Concilii *cap.* 17.

Monita pro Crucesignatis.

In hac Conſtitutione inprimis præcipitur; “ ut ita Cruceſignati ſe præparent, quod opportuno tempore univerſis inſinuando Fidelibus per Prædicatores & Nuntios noſtros (uti loquitur Pontifex) ſpeciales, omnes, qui diſpoſuerint, transfretare in locis idoneis ad hoc conveniant, de quibus in ejuſdem *Terræ* ſubſidium cum divina & Apoſtolica Benedictione procedant „ *tom.* 11. *Concil. Col.* 654. Edit. Labb.

Monet dein Clericos & Prælatos, qui fuerint in exercitu, ut *orationi* & *exhortationi* diligenter inſiſtant, & *Cruceſignatos* ad pœnitentiam, modeſtiam, mutuam charitatem, aliaſque virtutes verbo & exemplo inducant: “ ut ſic ſpiritualibus & temporalibus armis muniti, adverſus Hoſtes fidei ſecurius prælientur; non de ſua præſumentes potentia, ſed de divina virtute ſperantes.

Nobiles ac divitiis abundantes, vult Prælatorum monitis induci, ut intuitu *Crucifixi*, pro quo *Crucis* ſignaculum aſſumpſerunt, ab inutilibus expenſis, præcipue quæ fiunt in commeſſationibus & conviviis, abſtinentes, eas commutent in perſonarum illarum ſubſidium, per quas valeat Dei negotium proſperari. Utque facilius inducantur, concedit eis, “ ut propter hoc, juxta Prælatorum ſuorum providentiam, peccatorum ſuorum indulgentia tribuatur.

Privilegia.

Præterea ad promovendum hoc opus, indulgetur Clericis in exercitu exiſtentibus “ ut Beneficia ſua integre percipiant per triennium, ac ſi in eſſent Eccleſia reſidentes. „ Quin & additur, quod neſcio an huc uſque, vel etiam poſt, indultum fuerit “ ſi neceſſe fuerit, ea (Beneficia) per idem tempus *pignori* valeant obligare.

Præcipitur quoque Prælatis, ut ſinguli *Cruceſignatos* ad reddenda ſua *vota* moneant, & ſi neceſſe fuerit, per cenſuras compellant.

Subſidia.

Injungitur & ipſis, ut omnibus ſub ſe conſtitutis ſtudioſe proponant *Verbum Crucis*, obſecrantes, “ ut qui *perſonaliter* non acceſſerint in ſubſidium *Terræ ſanctæ*, competentem conferant numerum bellatorum, cum expenſis ad triennium neceſſariis, ſecundum proprias facultates in remiſſionem ſuorum peccatorum.

Præcipit dein ut “ omnes Clerici tam ſubditi quam Prælati, *vigeſimum* Eccleſiarum proventum uſque ad triennium conferant in ſubſidium *Terræ ſanctæ* per *manus* eorum, qui ad hoc Apoſtolica fuerint *providentia* ordinati. „ Papa autem & Cardinales *decimam* ſe perſoluturos addicunt.

Privilegia.

Cruceſignatos autem, ſive *perſonaliter* ad ſuccurſum Terræ ſanctæ accedentes, a talliis aliiſque gravaminibus immunes declarat, quin & ipſorum perſonas & bona ſub protectione Sedis Apoſtolicæ ſuſcipit, atque una ſub Prælatorum Eccleſiæ defenſione conſiſtant, ſalvis nihilominus *propriis* deputandis *Protectoribus.*

Ulterius jubet, ut, ſi *Cruceſignati* ad ſolvendas uſuras medio juramento ſint adſtricti, Creditores ipſis præſtitum juramentum remittant, & ab uſurarum exactione deſiſtant; Judæi quoque ad remittendas uſuras deſiſtere compellantur. Cruceſignatis autem qui Judæis in præſenti ſolvere non poſſunt, ita “ Principes ſeculares provideant utili dilatione, quod poſt iter arreptum, quouſque de ipſorum reditu vel obitu cognoſcatur, uſurarum incommoda non incurrant, compulſis Judæis *proventibus pignorum*, quos ipſi interim perceperint, in ſortem, expenſis neceſſariis deductis, computare: *cum hujuſmodi Beneficium non multum videatur habere diſpendii, quod ſolutionem ſic prorogat, quod debitum non abſorbet.*

Excommunicantur Piratæ qui nocerent Crucesignatis.

Et ne Cruceſignatis in opere aſſumpto, impedimentum objiciatur, excommunicat omnes Piratas eorumque principales adjutores & fautores, qui Cruceſignatis nocumentum inferent: atque ſub anathemate inhibet, ne quis ſcienter cum iis communicet in aliquo venditionis vel emptionis contractu; injungens inſuper Magiſtratibus, ut eos ab iniquitate revocent & compeſcant; & ni faciant, in eos per Eccleſiarum Prælatos adverti mandat: “ Quia nolle perturbare perverſos (ait) nihil eſt aliud quam fovere, nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare.

Item qui ſuccurrerent Saracenis.

Poſt hæc excommunicat & anathematizat falſos illos & impios Chriſtianos, qui contra Chriſtum ipſum & Chriſtianos, naves, arma, aliave ſubſidia Saracenis ſubminiſtraverint, aut impenderint auxilium vel conſilium; vetatque talibus *gremium* aperiri Eccleſiæ, “ niſi totum quod de commercio tam damnato perceperunt, & tantundem de ſuo in ſubſidium prædictæ Terræ tranſmiſerint, *ut æquo judicio in quo peccaverint, puniantur.*

Inhibet quoque “ ſub anathemate omnibus Chriſtianis, ne in terras Saracenorum qui partes Orientalium inhabitant, uſque ad quadriennium tranſmittant vel tranſvehant naves ſuas, ut per has volentibus transfretare ſubſidium Terræ ſanctæ major navigii copia præparetur, & Saracenis prædictis ſubtrahatur auxilium, quod eis ex hoc non modicum conſuevit provenire.

Prohibentur Torneamenta.

Licet *torneamenta* varia in Conciliis eſſent prohibita, ea nihilominus rurſus inhibet ſub pœna excommunicationis ad *triennium* exerceri.

Præcipitur pax generalis orbis Chriſtiani.

Denique ad promovendum hoc negotium, *ſancta & univerſali Synodo ſuadente* ſtatuit, ut per *quadriennium* in toto orbe Chriſtiano *pax* generaliter obſervetur, atque ad eam obſervandam per Prælatos adducantur diſcordantes; & qui acquieſcere forte contempſerint, *per excommunicationem in perſonas & interdictum in terras,* “ arctiſſime compellantur, niſi tanta fuerit injuriarum malitia, quod ipſi gaudere non debeant tali pace.

Si forſan cenſuras vilipenderint, monet eos, quod poterunt non immerito formidare, ut per auctoritatem Eccleſiæ contra eos, tanquam perturbatores negotii Crucifixi ſecularis potentia inducatur.

Indulgentiæ.

Omnibus autem qui laborem iſtum in *propriis perſonis* ſubierint & *expenſis*; item ſuis expenſis juxta facultatem & qualitatem ſuam viros idoneos deſtinaverint; ſimiliter illis qui, licet in *alienis* expenſis, in *propriis* tamen *perſonis* acceſſerint, “ in pœnam ſuorum peccatorum, de quibus fuerint corde contriti, & ore confeſſi, veniam indulget, & in retributione juſtorum ſalutis æternæ pollicetur augmentum.

“ Hujuſmodi quoque remiſſionis concedit eſſe participes, omnes qui ad ſubventionem ipſius Terræ de bonis ſuis congrue miniſtrabunt, aut circa prædicta conſilium & auxilium impenderint opportunum, nimirum *ſinguli juxta quantitatem ſubſidii, & devotionis affectum.*

Contradictiones præſertim Anglorum circa ſubſidium conferendum.

De hoc Crucis negotio loquens Matthæus Pariſienſis *pag.* 679. ait: “ de Crucis negotio nonnulla ſunt in Concilio ſalubriter & prudenter conſtituta: ſed cum de *contributione pecuniæ* facta fuit mentio, contradictum fuit Domino Papæ in facie, maxime propter hanc adjectionem: *conferant ſubſidium per manum eorum, qui ad hoc Apoſtolica fuerint pro*

videntia

„ *videntia ordinati.* Quia multoties & multipliciter
„ conqueruntur Fideles Ecceleſiæ, ſe de pecunis ſua
„ in Terræ ſanctæ ſoxilium contributa, per Roms-
„ nam Curiam fuiſſe defrsudatos.

Et nominatim Oratores Regis Angliæ contradixiſſe, ſcribit ipſe Papa Regi Angliæ in litteris quæ relectæ ſunt in generaliſſimo Conventu Regni Angliæ anno ſequenti; fatebantur id Oratores tunc præſentes, dicebantque: *Cauſa contradictionis hæc fuit, quia ſcilicet decreverat Papa,* CENSUM COLLIGENDI *fore tradendum cui ipſe volebat, quod ſuſpectum fuit.* Pariſius ad annum 1246. *pag.* 697.

Hæc ſeptima *Cruciata*, in qua & ſanctus Ludovicus Rex expeditionem ſuſcepit.

Inter *Cruciatas* ſeu expeditiones in Terram ſanctam, quæ initium cœpere ſub Urbsno II. circa finem ſeculi XI. hæc numeratur *ſeptima*, quæ, propter diſſidia in Imperio occaſione depoſitionis Frederici Imperstoris, ſperatum non hsbuit ſucceſſum ſoluſque inter Reges Sanctus Ludovicus Rex Galliæ cum aliquibus Principibus expeditionem in Terram ſanctam ſuſcepit anno 1248. qua in expeditione anno 1250. ſanctus Rex a Saracenis captus fuit, exercituſque ejus deletus; ut latius narrat Ludovicus Maimbourg in Hiſtoria ſua de *Cruciatis.*

§. IV.

De Querelis Anglorum contra Curiam Romanam in Concilio propoſitis.

Querelæ de Proviſionibus Romanis circa Beneficia.

ANtiquas fuiſſe Anglorum querelas de exactionibus pecuniarum, atque Proviſionibus Beneficiorum, quas per Angliam exercebant Romani, præſertim qui Legati ſeu Nuntii a Papa mittebantur, teſtantur paſſim gentis illius Hiſtorici, atque initis Pontificis Innocentii IV. deſcribens Matthæus Pariſienſis ad annum 1244. *pag.* 622. “ Romana Curis, inquit,
„ rubore depoſito, tempore novi Papæ noſtri Inno-
„ centii IV. ſecus quam ſperavimus, non deſinebat
„ per Proviſiones quotidianas redditus impudenter
„ extorquere. Exiit igitur murmur, in cordibus
„ Anglorum diu conceptum, & retentum in mani-
„ feſtam querimoniam, & quaſi parturientes locuti,
„ non poterant amplius ſa ſe continere.

Refert ibidem querelas Magnatum Angliæ de variis grsvaminibus Curiæ Romsnæ, Regi expoſitas, quibus permotus Rex Henricus III. litteras dedit ad Innocentium IV. quibus humiliter exponit gravamina, quæ per Proviſiones Romanss Clericis *Italis* aliarumque exterarum Regionum fieri ſolitas, Anglis inferebantur, ſupplicans, “ quatenus Jura noſtra (in-
„ quit) & Libertates, quæ non aliena, ſed propria
„ merito poteſtis reputare, paterna ſollicitudine ve-
„ litis tueri, & illæſa ac integra conſervare, nec ali-
„ quorum ſuggeſtionibus eadem velitis in veſtra Cu-
„ ria aliquatenus perturbari.

Similibus litteris ſupplicaverat idem Rex Gregorio IX. hujus Pontificis Prædeceſſori, *ut parceret Regnum Angliæ talibus exactionibus affligere*, sit citatus Pariſienſis *pag.* 624. qui sddit, nec sb uno, nec altero Pontifice modum hiſce exactionibus politum fuiſſe.

Oratores Angliæ querimonias circa exactiones Romanas deponunt in Concilio.

Cum igitur Angli intellexiſſent, Concilium generale s Pontifice indictum fuiſſe, opportunum duxerunt querelss ſuss renovare; Regemque inducere, ut contra has exactiones & gravamins per ſuos Oratores in Concilio futuro querelas deponeret; & remedia poſtularet; quod & a Rege obtinuerunt; teſtaturque citatus Hiſtoricus *pag.* 659. quod “ compoſita
„ per Regni Univerſitatem eleganti Epiſtols, in qua
„ extorſiones Papales nimis execrabiles, & exactio-
„ nes multiformes Legatorum ejus, & quorumdam
„ Clericorum potentis inaudita fungentium, conti-
„ nebantur, deſignati ſint quidsm Viri Nobiles &
„ diſcreti (quorum nomins ibidem referuntur) ad
„ Concilium ituri gravem ſuper his, & præcipue
„ ſuper exactione tributi, in quod nunquam conſen-
„ ſit Regni Univerſitas, querimoniam coram Conci-
„ lio repoſituri.

Comparuerunt hi Oratores in Concilio in ſecunds ſeſſione, præſente Pontifice, atque unus illorum
“ Wilhelmus de Paweric sſſurgens ex parte Univerſi-
„ tatis Angliæ, conqueſtus eſt graviter, quod tem-
„ pore belli per Curiam Romanam extortum ſit *tri-*
„ *butum* injurioſe in quod nunquam Patres Nobilium
„ Regni vel ipſi conſenſerunt, nec conſentiunt,
„ neque in futurum conſentient. Unde (ait) ſibi
„ petunt exhiberi juſtitism cum remedio. „ ita refert
citatus Pariſienſis *pag.* 666. additque: “ Ad quod
„ nec Papa occulos elevans, nec vocem, verbum
„ non reſpondit.

Porro Anglorum Procurator mandata ſua proſequens, propoſuit de multiformi redituum extorſione in Anglis per Curiam Romsnam facta, huncque in finem ſupradictam epiſtolam nomine Magnatum & Univerſitstis Angliæ ſeriptam ad Innocentium IV. Papam oſtendit, quæ & coram Concilio prælecta eſt.

Denarius ſancti Petri.

In hac inprimis Pontifici exponunt, quod Romans Eccleſia merito ſolatium & gratitudinis affectum debeat Regno Angliæ: “ quandoquidem imme-
„ mor eſſe nequeat illius gratitudinis, quam ei s
„ longe retroactis temporibus Regnum Anglicanum
„ impendit; concedendo eidem, ad exaltationem
„ ſuam & conſervationem majorem, ſubſidium decens
„ & non modice fructuoſum, ut per hoc inter Ec-
„ cleſiam ipſam & Regnum prædictum fœdus dile-
„ ctionis firmius iniretur, quod quidem ſubſidium,
„ ſucceſſu temporis *Beati Petri Denarius* extiterit
„ nuncupatus.

Hujus *Denarii ſancti Petri* frequens mentio occurrit apud Scriptores Anglos, eratque pecunia quæ ab Anglis quotannis Sedi Romanæ penſitabatur; dicebaturque Anglice *Romeſcot* vel *Romſcot*. Ejus auctorem communiter ſtatuunt Angli Inam Weſt Saxonum, alii Offam Merciæ Regem; nonnulli Ethelwolfo Regi tribuunt ejus originem.

Quidquid ſit de ejus primo auctore, hoc conſtat, ejus uſum eſſe antiquum, quodque primum *gratuito*, ac per modum eleēmoſinæ & liberalis oblationis fuerit datus.

Quare in Paſchalis II. Papæ sd Regem Anglorum Epiſtols vocatur *eleemoſyna beati Petri*; apud Edmsrum *lib.* 5. *Hiſt. Novorum. pag.* 88. Et in legibus ſancti Edwardi Regis Anglorum ſeculo XI. dicitur *eleēmoſyna Regis:* eo quod ex Regum pietate primitus Eccleſiæ Romsnæ fuiſſet addictus. Unde & curæ fuit Regibus, ut is denarius exacte ſolveretur; uti in hac Lege Edwardi videre eſt; item in legibus ſancti Canuti *cap.* 10. & Edgari *cap.* 51. quæ omnes extsnt *tomo* 9. Concil. generalium.

At quod gratuito primitus dabatur, poſtmodum Eccleſiaſtici patrimonii vicem obtinuit; *cenſuſque* Eccleſiæ dictus fuit; tandem miſſi etiam Legsti in Angliam qui eum colligerent; meminitque Urbanus II. in Epiſtola ad ſanctum Anſelmum Cantuarienſem Epiſcopum cujuſdam *Huberti*, qui eum s Gregorio VII. legationem in Regno Anglorum accepiſſet, multa *ex cenſu beati Petri dicebatur collegiſſe.* Habetur inter Epiſtolas ſancti Anſelmi. *lib.* 2. *Epiſtola* 32.

Tandem & adhibitis Cenſuris tanquam rigoroſum debitum exactus fuit, uti probat Epiſtola Innocentii III. 173. *lib.* 16. Plura videri poſſunt apud Du Cange in ſuo Gloſſario verbo *Denarius ſancti Petri* item verbo *Romeſcbot*; & apud Gonzales in notis & Commentario sd *cap.* AUDITIS ¶ *de Præſcript.* & sd *cap.* EA QUÆ ¶ *de Cenſibus.* In quibus hujus *denarii* fit mentio: quibus sdde eruditam obſervstionem Gabrielis Gerberon ad *epiſtolam* 85. *lib.* 3. ſancti Anſelmi; ubi recte notat, hunc *denarium* ſancti

Petri

Digitized by Google

Petri fuiſſe plane diverſum a tributo, quod circa annum 1209. Regno ſuo impoſuit Joannes Rex Angliæ vulgo dictus *ſine terra*; & quem in præſenti Concilio Lugdunenſi abrogatum voluere Magnates & Nobiles Angliæ, quamvis *Denarium ſancti Petri*, Eccleſiæ Romanæ rite addictum in his litteris agnoſcant, qui & in Anglia ſolitus fuit uſque ad tempora Henrici VIII. Imo, regnante Maria Angliæ Regina, reſtitutus, donec tandem fuit abrogatus, exolevitque ſub Elizabetha, qua regnante, Regnum Angliæ ab obedientia Romani Pontificis penitus ſe ſubtraxit, & hactenus ſeparatum perſeveravit.

Hac occaſione *Denarii ſancti Petri*, ad querelas Anglorum redeamus.

Beneficia Eccleſiæ Anglicanæ Italis collata.

Graviſſime querebantur de Beneficiis a Legato Pontificis *extraneis*, maxime *Italis*, collatis “nullam curam animarum gerentibus, ſed lupos rapaciſſimos gregem diſpergere, & oves rapere permittentibus. Qui Hoſpitalitati, eleemoſynarumque largitioni, ſicut in Eccleſia ſtatutum eſt, non inſiſtunt, ſed fructus tantum percipiunt, extra Regnum aſportantes, Regnum non mediocriter depauperando, & redditus occupando.... Ut vero veritas vobis plenius innoteſcat (inquiunt) Italici percipientes in Anglia *ſexaginta millia Marcarum*, & eo amplius annuatim, (aliis perceptionibus diverſis exceptis) plus emolumenti meri redditus de Regno reportant, quam ipſe *Rex*, qui eſt regni tutor, & Regni gubernacula moderatur.

Poſt hæc altiſſime conqueruntur de Martino, qui pro Legato Sedis Apoſtolicæ ſe gerens, dicebatur abuti ſua poteſtate, conferendo Beneficia Italis, ſpretis ac violatis Patronorum juribus. “Item quorumdam Beneficiorum Collationem Sedi Apoſtolicæ reſervando & a viris religioſis penſiones immoderatas inſuper extorquendo, Contradictores & Reſiſtentes excommunicationis & interdicti ſententiis paſſim, non ſine magno diſcrimine & animarum periculo, ſupponendo.

Præterea illum quotidie nova & plane inaudita mandata proferre, eumque, majori fungi officio, quam unquam fungi Legatum aliquem viderint; privilegio Regis (inquiunt) admodum derogando, per quod ei a Sede Apoſtolica ſpecialiter indulgetur, ne quis in Anglia Legationis fungatur officio, niſi a *Rege ſpecialiter* poſtulatus.

Concludunt autem, quod licet “Rex ipſorum, in obſequio Jeſu-Chriſti Sedem velit Apoſtolicam revereri, & Eccleſiæ Romanæ, ſicut filius ejus chariſſimus, commodi & honoris deſideret incrementum & augmentum, jure tamen Regio, dignitateque plenius conſervatis, nos tamen (inquiunt) qui in negotiis ſuis portamus pondus dierum & æſtus, & quibus una cum ipſo Domino Rege, intendere conſervationi Regni diligenter incumbit, dictas oppreſſiones Deo & hominibus deteſtabiles, & gravamina nobis intolerabilia, non poſſumus æquanimiter tolerare, nec per Dei gratiam amplius tolerabimus, veſtræ pietatis remedio mediante; quod feſtinum & tempeſtivum habere credimus & ſperamus.

His querimoniis addiderunt & ipſi Oratores querimoniam “de violenta oppreſſione, intolerabili gravamine, & impudenti exactione, quæ per hanc inviſam adjectionem, Papalibus litteris frequenter inſertam, *non obſtante*, &c. exercetur; „ uti loquitur Matthæus Pariſ. *pag.* 668.

Oratores non obtinent levamen.

Lectis hiſce litteris: finitaque Oratorum peroratione, Papa non reſpondit: quia, ut aſſeruit, tam arduum negotium *moroſâ* indiguit deliberatione, *indiſtanter* tamen ſe reſponſa daturum ſpondendo, ſuſpendit ad tempus reſponſionem.

Urgebant igitur Oratores Angli reſolutionem Papæ, prout promiſerat, ac tandem patuit, quod poſtulata ad votum non reportarent. “Irati igitur nimis Procuratores memorati receſſerunt cum comminatione terribiliter jurantes ſe nunquam *tributum* Romanæ cupiditati omni ſeculo deteſtabili, ſoluturos, nec ſolvere permiſſuros, vel amplius redditum Eccleſiarum (præcipue quarum Nobiles Regni eſſe Patroni dignoſcuntur) & proventus extorqueri non paſſuros.

Tributum R. Pontifici promiſſum a Joanne *ſine Terra* an. 1213.

Tributum de quo hic ſermo, eſt illud quod Joannes Rex Angliæ vulgo dictus *ſine terra* anno 1213. promiſerat Innocentio III. ejuſque Succeſſoribus, ut nimirum *de propriis & ſpecialibus redditibus Regnorum Angliæ & Hiberniæ, ſalvis per omnia* Denarius *beati Petri, Eccleſia Romana mille marcas Eſterlingorum percipiat annuatim.* Ita legitur in Charta, qua dictus Joannes Rex & Regnum Angliæ & Hiberniæ feudatarium fecit Eccleſiæ Romanæ, eumque in finem juravit ſubjectionem & *homagium Ligium* ipſi Papæ, atque in hujus ſubjectionis recognitionem dictum *tributum annuatim* perpetuis futuris temporibus perſolvendum promiſit, prout in citata Charta, & formula juramenti a Joanne præſtiti (quæ integræ extant apud Pariſ. *p.* 237.) latius exprimitur.

Hanc Chartam Magnates & Barones Angliæ nolebant ut legitimam agnuſcere, utpote ſine eorum conſenſu a Rege Joanne, cum eſſet in bello contra Regem Galliæ, a Pontifice, ut aſſerebant, *metu extortam*.

Innocentius IV. curat chartam hujus promiſſi per Epiſcopos Angliæ roborari.

Innocentius IV. autem deſiderans hanc Chartam tributumque in ea addictum ſervare integrum Eccleſiæ Romanæ, miſit ad ſingulos Epiſcopos Angliæ, præcipiens diſtrictiſſime, ut quilibet eorum illi *Chartæ* Joannis Regis ſignum ſuum appenderet, ut magis roborata perpetuaretur.

Epiſcopi Pontifici obſequentes Chartam ſuis ſignis roborarunt. Verum “cum Dominus Rex (Henricus III.) hoc audiſſet, in maximam iram excandens, juravit quod etſi etiam Epiſcopi turpiter ſint incurvati, ipſe fortiter ſtaret pro Regni libertate: nec unquam, dum vitales carperet auras, cenſum ſub nomine tributi Curiæ Romanæ perſolveret. „ Pariſienſis *pag.* 681.

Conatus nihilominus fuit Pontifex animos Anglorum magnificis promiſſis delinire, datis etiam litteris ad Prælatos & Epiſcopos, quin & ad Regem ipſum, quibus promittit gravaminibus ſuper Collatione Beneficiorum, & derogatione Juris Patronatus remedium adferre, quæ omnes relectæ fuerunt in Parlamento generaliſſimo totius Regni Anglicani, quod anno ſequenti, ſcilicet anno 1246. habitum eſt Dominica *lætare*.

Iteratæ querelæ de exactionibus Romanorum.

In hoc Parlamento ſeu conventu, tam Prælati, quam Nobiles & Barones Angliæ querebantur quod Papa promiſſionis ſuæ tranſgreſſor gravius quam ante eorum querimoniam manum dietim exaſperans, aggravabat. „ Tum promiſſa ejus in Concilio Lugdunenſi recitata ſunt.

Dein expoſitum fuit Regi, quod “conceſſum eſſet ipſi privilegium, *ne Italicus Italico immediate ſuccedat*, in Beneficio; hocque impetratum eſſe propter fraudes eorum, qui mortuis Beneficiatis, alios furtim ſupponebant; ſed (inquiunt) omnia hæc & alia per hoc repagulum *non obſtante*, infirmantur. Ubi ergo fides, ubi jura, quæ ſcriptis ſolebant ſolidari? exularunt. „ Pariſ. ibid

His omnibus expoſitis, gravamina, quæ non obſtantibus promiſſis continuo magis ac magis Regno Angliæ imponebantur, ſingulatim enarrarunt.

Primo quod “Dominus Papa non ſit contentus ſubſidio illo quod vocatur *Denarius beati Petri*, ſed a toto Clero Angliæ gravem extorqueat contributionem, & adhuc multo graviora nitatur extorquere. Quod & hoc faciat ſine Regis aſſenſu & conſenſu, contra antiquas conſuetudines, liber-

„ tates & Regni jura & contra appellationem & con„ tradictionem Procuratorum Regis & Regni in Con„ cilio generali.

Dicunt & ſe gravari, quod “ *Italicus Italico ſucce-* „ *dat*: & quod Anglici *extra Regnum* in cauſis au„ ctoritate Apoſtolica trahuntur contra Regni con„ ſuetudines, contra Jura ſcripta, eo quod inter „ inimicos conveniri non debeant: & contra indul„ gentias a Prædeceſſoribus Domini Papæ, Regi & „ Regno Angliæ conceſſas.

Vehemens quoque fit querimonia de gravamine „ ex multiplici adventu illius Nuntii, *Non obſtante*, „ per quem juramenti religio, conſuetudines antiquæ, „ ſcripturarum vigor, conceſſionum auctoritas, Statu„ ta, Jura & Privilegia debilitantur & evaneſcunt.

Reliqua gravamina verſabantur circa Collationes Beneficiorum *Romanis* ſeu Italis, qui idioma Regni ignorabant, & pecunias extra Regnum aſportabant. Item de exceſſivis penſionibus exigendis. Item de *Talliis generalibus*, *collectis* & aſſiſis, ſine Regis asſenſu & voluntate factis.

Plures his de cauſis ſcriptæ fuere Litteræ, tum ad Pontificem, tum ad Cardinales; & ſpeciales Nuntii ad Papam deſtinati, ſed exiguo ſucceſſu, uti patet ex ſæpius poſtmodum iteratis adverſus hæc gravamina, præſertim varias exactiones pecuniarum, Prælatorum & Magnatum Angliæ querimoniis; uti apud Matthænm Pariſienſem legi poteſt.

Querelæ Belgarum de Proviſionibus Romanis.

Noo abſimiles fuiſſe Belgarum querelas de proviſionibus & reſervationibns, necnon penſionibus Beneficiis impoſitis, quæ ſenſim invaluerant, oſtendunt querelæ Procuratorum fiſcalium ſive Regiorum, oec non edicta Principum ad prædictas querelas evulgata ſub finem ſeculi XV. de quibus in *Jure Eccſ. tom* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 6. *cap.* 1. *num.* 38. alias *tit.* 23.

§. V.

De auctoritate Decretorum quæ ſub nomine hujus Concilii allegantur in SEXTO DECRETALIUM.

Matthæus Pariſ. referens acta Concilii Lugdunenſis ſub Innocentio IV. anno 1245. celebrati, recitat nonnnlla Decreta ordinem Judiciorum præcipue ſpectantia; aitque quod “ poſtquam hæc Statu„ ta ad notitiam audientium perveniſſent io conſpe„ ctu omnium ſapientium placuerunt. Et in hoc, „ tam favorem quam gratiam Dominus Papa prome„ ruit univerſorum. Verumtamen (ait) quædam eo„ rum ante Concilium, quædam durante, quædam „ vero poſt Concilium ſunt ſtatuta.

Dicuntur horum Decretorum aliqua ante, aliqua poſt Concilium confecta.

Itaqoe ſi huic Hiſtorico, qui circa tempus hujus Concilii ſcripſit, credamus, ſequitur quod nequaquam omnia adſcribi queant Concilio Lugdunenſi, quæ nomen hujus *Concilii* in SEXTO DECRETALIUM præſerunt: quandoquidem, eorum quæ ipſe Hiſtoricus reſert, & in Sexto Decretalium ſub hujus Concilii nomine extant, nonnulla (ut ipſe ait) *ante* & *nonnulla poſt Concilium ſint ſtatuta*.

Quin & ea quæ *durante* Concilio *Statuta* dicuntur, neſcio an omnia ipſi Concilio adſcribenda ſint.

Cætera an in Concilio examinata?

Cum enim Concilium *tribus* ſeſſionibus fuerit abſolutum, paucíſque dumtaxat diebus congregatum manſerit, & ſummi momenti negotia, nimirum de ſubſidio *Terræ ſanctæ*, necnon de proceſſu contra Fredericum Imperatorem tractata dicantur, nequaquam probabile apparet, Patres concipiendis & examinandis omnibus hiſce Decretis, ordinem judiciorum unice pene concernentibus, fuiſſe detentos: præſertim cum inter Acta Concilii nulla ſuper iis Decretis a Patribus habita deliberatio aut diſcuſſio legatur.

Quædam in Sexto referuntur, quæ apud nullum Scriptorem antiquiorem habentur.

Præterea notandum, quædam in *Sexto* Decretalium referri Decreta, ſub nomine hujus Concilii, quæ nec a Matthæo Pariſienſi, nec ab alio antiquiore Scriptore inter Acta hujus Concilii referuntur.

Quia tamen & hæc tanquam in *hoc Concilio* edita referuntur, etiam, vel hoc titulo majoris momenti præ reliquis Decretalibus a Doctoribus exiſtimata ſunt, quare & hæc una cum præcedentibus a Matthæo relatis, compendioſe, adjunctis quibuſdam OBSERVATIONIBUS, ſervato ordine SEXTI DECRETALIUM, exhibenda judicavi.

OBSERVATIONES

IN DECRETA SUB NOMINE CONCILII LUGDUNENSIS I. ALLEGATA.

CAPUT II. de Reſcriptis in VI.

Quæ in Reſcriptis obſervanda & notanter circa clauſulam Et quidem alii.

OBSERVATIO.

Sub titulo *de Reſcriptis cap.* 2. & 3. bina exhibentur Decreta, ſub hoc titulo: *Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi.*

Per primum quod refertur *cap.* CUM IN MULTIS 2. *de Reſcriptis in VI.* reſtringitur generalitas illius clauſulæ Reſcriptis Apoſtolicis, quæ *juſtitiæ* dicuntur, inſeri ſolitæ, *Et quidem alii*: ac decernitur vigore hujus clauſulæ, *ultra tres vel quatuor*, in judicium trahi non poſſe.

Monet hic Gloſſographus, idem eſſe, ſi dicatur *homines talis loci*: “ nam (ait) aut conveniet eos, ut „ Univerſitatem, & tunc omnes habentur loco *unius*: „ aut ut *ſingulos*, & tunc *ſolos quatuor* præter ex„ preſſos poterit convenire.

hoc monitum probat Carolus. Molinæus, “ ubi „ boc verbom *homines talis loci* ponitur in claoſula „ *in conſequentiam*, ut hic, ſecus ſi *principaliter* con„ cederetur contra homines in genere: quia hic lo„ quitur, quando multitudo venit in conſequentiam. Hoc idem hic notare voluit Gloſſa marginalis his verbis: “ Iſta clauſula locum habet, ubi ponitur *poſt* „ perſonam expreſſam, non alias.

Nequaquam obſcurum eſt ex toto contextu bic ſolummodo ſermonem eſſe ae Litteris Papalibus: ideoque recte hic notat Gloſſographus ex Hoſtienſi, non extendi ad *Epiſcopales*, quod & approbat Molinæus: „ Quia hic textus (ait) propter odium delegatio„ num, & turbationem Juriſdictionis Ordinariæ re„ ſtringitur.

Præterea edicitur, ut ntens hac clauſula, *Quidam alii*, debeat *nomina* eorum, quos vigore bujus clauſulæ convenire intendit, in primo *citatorio* exprimere: *ne locus fraudi forſitan relinquatur, ſi circa ea poſſit libere variare.*

CAPUT

CAPUT III. de Reſcriptis in IV.

Ut plures lites inter eoſdem ab eodem judice terminentur.

OBSERVATIO.

Alterum Decretum relatum in *cap.* DISPENDIA LITIUM. 3. *de Reſcriptis in VI.* duo præſcribit ad occurrendum diſpendiis litium.

Primum, quod ſi quis contra eumdem *plures* actiones *perſonales* movere intendat, non ad diverſos, ſed ad eoſdem Judices ſuper omnibus hujuſmodi quæſtionibus litteras ſtudeat impetrare. Si contrarium fecerit, *commodo litterarum careat*; & reo in vim ſimilium litterarum ad diverſos Judices citato, *in expenſis legitimis* condemnandus.

Refert ſe hic textus ad Statutum Gregorii Papæ IX. hancque eſſe veram litteram notat hic Joannes Andræas, & monet eum loqui de Decretali, quæ extat in *cap. fin.* ℵ *de Reſcriptis*, quæ male aſſignatur Innocentio III. ut idem monet.

Recte quoque monet hic poſt Panormitanum Molinæus, quod ad identitatem rationis deciſio hujus Decretalis habeat quoque locum in actionibus *realibus*, etiam quoad pœnam.

Secundum eſt, quo ob eamdem rationem abbreviandi litigia, ſtatuitur: *ſi reus eodem durante judicio actorem ſibi obnoxium dixerit; reconventionis Beneficio vel conventionis, ſi contra eum* (actorem) *litteras impetrare maluerit, de jure ſuo debet apud eoſdem Judices experiri*; hoc eſt reconventionem vel conventionem inſtituere; *niſi eos ut ſuſpectos poterit recuſare.*

Sed quare impetrandæ contra Actorem novæ litteræ *ad eoſdem Judices?* Reſpondet hic Gloſſa: " forte „ eſt talis cauſa, quæ non cadit in cognitionem Delegati ſine ſpeciali mandato Papæ: alias enim quare „ oneraret ſe litteris impetrandis, qui per litteras Actoris poteſt ſuum expedire negotium; „ Unde nec dicitur quod reus *debeat* litteras contra Actorem impetrare, ſed tantum *ſi maluerit.*

CAPUT I. de Electione in VI.

Contra temere objicientes defectum electionis factæ aut defectum perſonæ electæ.

OBSERVATIO.

Sub titulo *de Electione c.* 1. STATUIMUS, refertur Decretum ſub nomine *Innocentii IV. in Concilio generali Lugdunenſi*, in quo agitur de oppoſitione contra factam electionem, poſtulationem vel proviſionem, vel ob defectum formæ, vel incapacitatem perſonæ: ſtatuiturque, ut ſi ob hoc ad Sedem Apoſtolicam appellari contigerit, *tam is qui opponit, quam qui defendit, & generaliter omnes quorum intereſt & quos cauſa contingit*; teneantur ſive *per ſe* ſive *per Procuratores ad cauſam inſtructos ad Sedem Apoſtolicam à die objectionis iter* arripere *intra menſem.*

Additur, quod ſi pars altera non venerit poſt *viginti dies poſt adventum alterius expectata*, poterit *non obſtante* ejus *abſentia*, in cauſa appellationis procedi: & ſi opponens contra formam electionis defectum *plene non probaverit*, condemnandus eſt *in expenſas, quas propter hoc pars altera ſe feciſſe docuerit.*

Si autem *defecerit in probatione ejus, quod objecit in* PERSONAM, *à Beneficiis Eccleſiaſticis* TRIENNIO ſuſpenditur; quibus ſi ſe *intra illud tempus ingeſſerit, eis* IPSO JURE *perpetuo ſit privatus, nullam ſuper hoc de miſericordia ſpem aut fiduciam habiturus, niſi maniſeſtiſſimis conſtiterit documentis, quod ipſum à calumniæ vitio cauſa probabilis & ſufficiens excuſaret.*

Cum hodie hiſce in partibus difficultates & quæſtiones ſuper Proviſionibus Beneficiorum ſoleant in *poſſeſſorio* deferri ad Tribunalia Regia, & in *petitorio*, ad Ordinarios: aut ſi ad Sedem Apoſtolicam via appellationis, aliove titulo eas devolvi contingat, committi debeant Judicibus delegatis in *partibus*, nullus aut ſaltem exiguus eſt hic uſus hujus Decretalis: licet indubie juſtum eſſet, ut qui *temerarie* & calumnioſe vitium perſonæ electæ ſeu proviſæ objeciſſe convincitur, pro ſua *temeritate* per Judicem puniatur.

CAPUT II. de Electione in VI.

De Electione per Suffragia pura, *non conditionata aut incerta peragenda.*

OBSERVATIO.

In *Cap.* IN ELECTIONIBUS *eodem titulo* refertur alterum Decretum ſub *nomine idem*, id eſt, Innocentius IV. ſine addito tamen in *Concilio Lugdunenſi*, quod per errorem vel incuriam omiſſum fuiſſe veriſimile eſt; quandoquidem etiam apud Matthæum Pariſienſem Decretum hic relatum inter alia Decreta huic Concilio adſcripta, exhibeatur.

Hoc Decreto penitus reprobantur *in electionibus & poſtulationibus ac* SCRUTINIIS, *ex quibus jus oritur eligendi, vota* CONDITIONALIA, ALTERNATIVA *vel* (C. &) *incerta*: ſtatuiturque *ut* (*hujuſmodi votis pro non adjectis habitis*) *ex* PURIS *conſenſibus celebretur electio, voce illorum, qui non pure conſenſerint, ea vice in alios recidente.*

Recte hic notat Gloſſographus, quod Electio ſeu proviſio facta ſub conditione, ſi *vacet* Beneficium; vel ſi perſona ſit *capax*, reputanda ſit *conditionalis* ſeu *incerta* ad ſenſum hujus Decretalis: quia ad proviſionem procedere quis non debet, priuſquam ſciat vacare beneficium, neque providere perſonæ, niſi eam capacem noverit.

Neque obſtat, ſimiles conditiones tacite ineſſe: quia conſtat, nonnunquam ea, quæ tacite inſunt, ſi exprimantur, actum reddere conditionalem.

Alias etiam poſſet dici, quod valeret electio ſub hac forma: *conſentio in illum, in quem major & ſanior pars conſenſerit*; cum hæc conditio etiam videatur ineſſe, uti recte advertit ibidem Gloſſa.

Hanc Decretalem etiam in *præſentatione* obtinere hic notaverat Molinæus, ſed monet ibidem Gabriel Du Pineau, Senator Andegavenſis, ſecundum Gloſſam ad *Clem.* PLURES *de Jure Patron.* Patronum *Laicum* poſſe præſentare *alternative*: non etiam *Clericum*, id eſt, Patronum Eccleſiaſticum; " cujus dicti ratio „ eſt (ait) quia præſentatio *Clerici* vim habet *electionis.* „ Vide quæ dixi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 8. *c.* 5. alias *tit.* 25. ubi notavi ob eamdem rationem eſſe receptum, Patronum *Laicum* in præſentatione poſſe variare, non autem Patronum *Eccleſiaſticum.*

Quinam actus conditionem reſpuant.

Apud Matthæum Pariſienſem *pag.* 676. præmittitur proœmium, quo fundamentum Decreti exprimitur: " Cum actus legitimi dies & conditiones abhorreant, *ſanctione Legali*, inter legitimos actus electio Pontificum celeberrimus habeatur, cum per eam inter eligentes & electum ſpiritualis quædam matrimonii fœdera copulentur, atque reconcilientur in electionibus.

Evidens eſt verba hæc *ſanctione Legali*, referri ad Reſponſum Papiniani in *lib.* 77. *ff. de R. J.* e qua videtur & Bonifacius VIII. deſumpſiſſe Regulam Juris relatam in c. 50. *de R. J. in VI.* quæ habet: *actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem.*

Verum & illud conſtat, ex mente Papiniani, non

omnes actus *legitimos* conditionem aut diem reſpuere; uti & paſſim Interpretes annotant; atque inter alios Covarruvias, *de Matrimonio part.* 2. *cap.* 3. *num.* 3. ait: " ſunt actus quidam legitimi, id eſt, „ a legibus inſtituti, ut ſtatim ex eis effectus aliquis *purus* ſequatur, qui conditionem non recipiunt nec „ diem, imo eis refragatur conditionis adjectio, quia „ contra actus ipſius ſubſtantiam eſt, cum ille ſit a lege „ introductus, ut ſtatim ſortiatur effectum; quemadmodum Matrimonium inſtitutum eſt ad cohabita- „ tionem mutuam & conjunctionem. „ Unde qoamvis conſenſus ad matrimonium contrahendum, conditionem admittat, ipſum tamen matrimonium nullam recipit conditionem; uti ibidem notat Covarruvias, & poſt ipſum Pekius ad citatam *Regulam* 50.

Igitur quia electio & Proviſio Beneficii a Canonibus ita eſt inſtituta, ut ex ea effectus aliquis *purus* ſequatur nimirum ut Miniſter vel Prælatus detur Eccleſiæ, qui curam ejus gerat; & ſponſus ipſius conſtituatur, recte adducta eſt prædicta *ſanctio Legalis*, quæ dixit actus legitimos diem & cooditionem non recipere.

Hinc & facile intelligitur, cur *ſpiritualis Matrimonii* mentio injecta fuerit.

Caput I. de Officio & poteſtate Judicis delegati in IV.

De Conſervatoribus Apoſtolicis.

Observatio.

In Cap. *Statuimus* 1. *de Officio & poteſtate Judicis delegati in VI.* extat Decretum ſimpliciter ſub nomine Innocentii IV.

Hic rurſus apparet quod hujus Collectionis auctor hæc Decreta cenſuerit potius eſſe Innocentii IV. quam Concilii; illud tamen uon tantum Binius, aliiqoe ſequentes Conciliorum Collectores referunt inter Decreta ab Innocentio *in Concilio Lugdunenſi* edita, ſed etiam Matthæus Pariſienſis eidem adſcribit, qui priorem partem Decreti relati in *cap.* 2. *de Reſcriptis in VI.* & quo reſtringitur clauſula, *Quidam alii* (uti ſupra expoſitum eſt) huic decreto adjungit, ut ſimul unum Decretum conficiat.

Decretum autem præſens concernit Conſervatores, quos pleriſque Sedes Apoſtolica concedebat, ut hic dicitur.

Declarat autem præſens Decretum, hos Conſervatores, dumtaxat concedi, ut eos, quibus dantur, *à manifeſtis injuriis & violentiis defendere poſſint*; ideoque *nec ad alia quæ judicialem indaginem exigunt, ſuam poſſint extendere poteſtatem.*

Quærit hic Gloſſographus, quid ſi offenſa *manifeſta* negetur, utrum Cooſervator cognoſcere poſſit an ſit *manifeſta*? Reſpondet quod ſic; " alias (ait) „ quilibet poſſet impedire Juriſdictionem ipſorum „ Conſervatorum, quia quilibet conventus negaret „ injuriam *manifeſtam.*

Item quærit, quid ſi conventus fateatur *factum*, ſed dicat id *ſuo jure* feciſſe: reſolvit, de hoc cognoſcere poſſe, *quia alias facile eſſet Conſervatorum officium illudere.*

Verum ſi de his Conſervatores cognoſcere queant; quis etiam non videat, ipſos ſub obtentu *manifeſtæ injuriæ* facile pleraſque cauſas ad ſe trahere poſſe?

Conſervatorum olim exceſſus.

Et revera Conſervatores hos auctoritatem ſuam multoties in depreſſionem juriſdictionis ordinariæ, & vexationem ſubditorum ultra præfixos ſibi limites extendiſſe probant omnia illa Decreta in Sexto Decretalium contenta, quibus exceſſibus hæc Decreta modum conſtituere conantur.

Conſervatoriæ in Belgio abrogatæ.

Sed nec his Decretis eorum exceſſus compeſci potuiſſe, ſignificant Principes noſtri in Edicto ſuo de 22. Sept. 1500. quo declarant, quod ſub prætextu Cooſervatoriarum ſubditi ipſorum, *multum* quotidie *vexentur*, ipſa *Juriſdictio ordinaria* in his partibus *lædatur*: quapropter hoc præſenti Edicto declarant Conſervatorias nullas in hiſce ſuis Ditionibos poſthac admittendas, aut tolerandas; inhibens inſuper omnibus Conſervatoribus cujuſcumque fuerint qualitatis & ſtatus, poſt hac uti auctoritate Conſervatoris.

Præterquam in Univerſitate Lovanienſi.

A tempore hujus Edicti ceſſarunt in hiſce Provinciis Belgicis omnes Conſervatoriæ, excepta ſola Conſervatoria hujus Academiæ Lovanienſis, quam ex ſpeciali gratia Princeps ad ſupplicationem Univerſitatis, ſub certis modificationibus per Edictum ſuum de 22. Decembris ejuſdem anni, curſum ſuum habere permiſit, atque in hodiernum uſque diem uſus illius perſeverat.

Caput I. de Officio legati in VI.

De Legatis Apoſtolicis, eorumque auctoritate circa Collationem Beneficiorum.

Observatio.

In *Cap.* Officii 1. *de Officio legati in VI.* extat Decretum ſub nomine *Innocentii IV.* ſine addito, *in Concilio Lugdunenſi*, quod tamen a Collectoribus Conciliorum, & Matthæo Pariſienſi, inter Decreta hujus Concilii recitatur.

Hic Canon Concilio non adſcribendus.

Statuitur autem quod *Eccleſiæ Romanæ Legati, quantumcumque plenam legationem obtineant, ex ipſius legationis munere conferendi Beneficia nullam habeant poteſtatem, niſi hoc alicui* SPECIALITER *duxerimus* (ait) *indulgendum.*

Hic per tranſennam notandum, modum illum loquendi, *ſpecialiter duxerimus indulgendum*, evidenter indicare, Decretum nequaquam ipſi *Concilio*, ſed *Pontifici* ita loquenti adſcribendum.

Declarat autem Pontifex, quod Decretum, in quantum adimit Collationem Beneficiorum ipſis Legatis, *in Fratribus ſuis legatione fungentibus nolit obſervari, quia* (ait) *ſicut honoris prærogativa lætantur, ſic eos auctoritate fungi volumus ampliori.*

Pontifex Cardinales Epiſcopos vocat *Fratres*, reliquos *filios*.

Per *Fratres noſtros* hic intelligi *Cardinales*, qui unum corpus faciunt cum Papa, certum eſt: obſervatque hic Gloſſographus, quod, cum Papa *promiſcue* de *Cardinalibus* loquitur, vocet illos *Fratres*; ſi *ſpecialiter* ſive de uno in ſpeciali, tunc *Epiſcopos Cardinales* vocat *Fratres*, reliquos autem *filios*. Et ita hodie habet ſtylus Curiæ Rom.

Quinam Legati dicantur *de latere, miſſi, nati*?

Legati autem *Cardinales* dicuntur Legati *de latere*, tanquam de *latere* Papæ miſſi. Qui vero non Cardinales mittuntur, vocantur ſimpliciter Legati *miſſi*: *Qui vero prætextu ſuarum Eccleſiarum legationis ſibi vendicant dignitatem* (uti loquitur hæc Decretalis) dicuntur *nati.*

Hinc tria illa famoſa Legatorum genera, de quibus latius hic Gloſſa, & plura circa ſingula notavi *in Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 21. *cap.* 1.

Pileus ruber Cardinalium.

Quod dicitur *Fratres* ſive Cardinales legatione fungentes *honoris prærogativâ lætari*, id verum erat tempore hujus Pontificis, quo dignitas Cardinalium non exiguum cœperat incrementum, quibus & hic Pontifex *ad Terram ſanctam pergentibus* pileum *rubrum* primus indulſit, qui poſtmodum omnibus Cardinalibus communicatus fuit. Vide dicta in *Jure Eccl. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 22. *c.* 1.

Digitized by Google

Caput I. de Officio Ordinarii in VI.

De Officialibus per Archiepiſcopum in Diœceſibus Suffraganeorum non conſtituendis.

Observatio.

In Cap. *Romana Eccleſia* 1. *de Officio ordinarii in VI.* extat Decretum cum hac inſcriptione: *Innocentius IV. in Concilio Lugdun.* quod neque apud Binium in Collectione Conciliorum, neque apud Matthæum Pariſienſem aliumve Scriptorem inter Decreta hujus Concilii numeratur.

Et ſane cum ſpecialiter de Archiepiſcopo *Rhemenſi* agatur, cujus in actis Concilii nulla fit mentio, apparet per errorem hæc verba *in Concilio Lugdunenſi* eſſe addita.

Agit Canon de cauſis ad Archiep. per appellationem devolvendis.

Hoc unum fere in hoc Decreto decernitur, quod Archiepiſcopus Rhemenſis non poſſit in Diœceſi ſuorum Suffraganeorum *foraneos* Officiales conſtituere pro cauſis per appellationem ad ipſum *devolvendis* ſive in *quibus nondum* extitit appellatum; ſecus autem in cauſis per appellationem jam tum ad ipſum *devolutis*: quia in his cauſis vigore appellationis jam *Juriſdictionem obtinere noſcuntur iſti officiales.*

Si tamen conſuetudo Eccleſiæ Rhemenſis ſpecialiter haberet, quod ſimiles *Officiales foranei* pro cauſis per appellationem ad ipſos *devolvendis*, conſtituantur, declarat Pontifex, quod ab his ſic *ex ſpeciali* conſuetudine conſtitutis in Rhemenſi Provincia, inhibitiones, *ne procedatur in cauſis*, *priuſquam* ad Rhemenſem Curiam appelletur, fieri non poſſint: ſcilicet Judici ordinario, ne ulterius in cauſa procedat.

Officialis Archiepiſcopi non ferat ſententiam in Suffraganeos.

Denique mandat nominatim Officialibus Rhemenſis Archiepiſcopi & generaliter Officialibus omnium Archiepiſcoporum, ut in Suffraganeos Epiſcopos ipſorum reſpective Archiepiſcoporum *interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis proferre ſententias non attentent*, *quamdiu* Archiepiſcopus *in ſua Provincia, vel circa illam extiterit*, puta in vicina Provincia intra duas dietas vulgares, ait hic Gloſſa.

Hoc autem indulget Epiſcopis Suffraganeis, *quibus* (ait) *ob reverentiam Pontificalis Officii deferri volumus in hac parte.*

Caput I. de Judiciis in VI.

Quandonam quis citari poſſit, ut perſonaliter compareat coram Judice.

Observatio.

In Cap. Juris 1. *de Judiciis in VI.* exhibetur Decretum nomine *Innocentii IV. in generali Concilio Lugdunenſi*, quod & refert Matthæus Pariſienſis, quo declaratur: Judicem delegatum, citra *ſpeciale* Sedis Apoſtolicæ mandatum; *jubere non poſſe alterutram partium coram ſe perſonaliter in judicio comparere.* Quod idem eſſe reſpectu Ordinarii monet poſt Gloſſam Molinæus: quia liberum eſt cuilibet per ſe vel per Procoratorem reſpondere.

Recte autem monet Joannes Andræas, id præcipue intelligendum de comparitione *judiciali*: nam *extrajudicialiter* poteſt pluribus de cauſis Ordinarius ſive Epiſcopus cogere ſubditos ſuos curam ſe *perſonaliter* comparere propter obedientiam, & reverentiam ipſi a ſubditis debitam.

A regula hujus Decreti excipitur *cauſa criminalis*, nimirum *criminaliter* intentata.

Si enim de crimine agatur *civiliter*, tunc intervenire poteſt procurator, neque compelli poteſt *perſonaliter* comparere; in criminalibus autem *criminaliter* intentatis, ſolet & hodie fieri citatio perſonalis.

Addit Decretalis, *vel niſi pro veritate dicenda, vel pro juramento calumniæ faciendo, vel alias juris neceſſitas, partes coram eo exegerit* personaliter *præſentari.*

Itaque apparet ex finali clauſula, a Judicis quodammodo arbitrio dependere, num etiam in *civilibus* citatio *perſonalis* ſit facienda; cum ejus ſit diſpicere, num ſit *Juris neceſſitas*, quæ exigat, ut partes *perſonaliter* compareant, ut hic quoque annotat Gloſſa: quæ una monet, quod eo caſu in ipſa citatione ſit exprimenda cauſa, quare debeat venire *perſonaliter*; monetque ulterius Molinæus ad hunc textum, quod "Judex poſſit interdum cogere, ut pars *perſonaliter* compareat, ad jurandum de calumnia vel de veritate, quando expedit, etiamſi Procurator habeat ſpeciale mandatum ad hoc.

Cæterum de hac citatione perſonali videri poſſunt dicta in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 8. *cap.* 2.

Caput I. de Litis conteſtatione in VI.

Exceptio peremptoria quando opponenda.

Observatio.

In Cap. Exceptionis 1. *de Litis conteſtat. in VI.* exhibetur Decretum nomine *Innocentii IV. in Concilio Lugdunenſi*, cujus & meminit Matthæus Pariſienſis; declaraturque, quod exceptio peremptoria, quæ principalis negotii cognitionem concernit, *ante Litem conteſtatam* objecta, *Litis conteſtationem non impediat.*

Ratio eſt, quia exceptiones *peremptoriæ* merita cauſæ principalis tangunt, ideoque lite conteſtata, debent in diſcuſſione cauſæ *principalis* ſimul diſcuti & decidi.

Excipit tamen Decretum, *niſi* ſint exceptiones *cauſæ finitæ*, puta *de re judicata* (C. *vel*) *tranſacta*, nam ſimiles exceptiones propriæ non contingunt merita cauſæ principalis; ſed dicunt litem ſeu cauſam finitam, ideoque rurſus ſuſcitari non debere; atque propterea opponitur ad impediendam Litis conteſtationem.

Caput I de Reſtitutione Spoliatorum in VI.

De Exceptione Spolii, ſive in cauſa civili, ſive criminali objecta.

Observatio.

In Cap. Frequens 1. *de Reſtit. Spoliat. in VI.* extat Decretum ſub titulo *Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi*, quod & Matthæus Pariſienſis exhibet.

Dividitur in tres partes; intenditurque hoc Decreto litium abbreviatio; quæ prætextu ſpolii objecti protrahebantur.

Cum enim in jure deciſum ſit, *ſpoliatum ante omnia* eſſe reſtituendum, nonnulli ad protrahendam litem ſuper negotio principali, calumnioſe objiciebant exceptionem *Spolii*, ut progreſſum litis, interea quo de Spolio cognoſceretur, impedirent. Prima pars Canonis.

Itaque ſtatuitur prima Parte Decreti: *ut in* civilibus *negotiis, ſpoliationis objectu, (quæ ab alio, quam ab* Actore *facta proponitur) Judex in* principali *procedere non poſtponat.*

In criminali vero, *ſpoliatio* objici permittitur a *quocumque* facta; ſed ſive in *criminali* a *quocumque*, ſive in civili ab *Actore* objecta proponatur, debet objiciens Spolium *intra* 15. *dierum ſpatium* poſt diem, quo proponitur, quod aſſerit comprobare; alias in expenſas, vel etiam in graviorem pœnam, ſi Judici videatur, condemnandus.

Declarat

Digitized by Google

Declarat autem, *ſpoliatum* cum *criminaliter* accuſatur eum intelligi, qui *tota ſua ſubſtantia vel majore parte ipſius ſe per violentiam deſtitutum affirmat.* „ Ridiculum enim videbatur (ait hic Gloſſographus) „ quod *criminaliter* accuſatus, accuſatorem ſuum per „ exceptionem ſpoliationis *rei modicæ* & vilis ab ac- „ cuſatione repelleret.

Additur in Decretro: *& ſecundum hoc loqui* CANONES *ſano credendum eſt intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus. Habet enim ſpoliatus privilegium, ut non poſſit exui jam nudatus.*

Recte reflectit Gloſſugraphus, hic indicari *Canonem* NULLUS *Cauſ.* 2. *q.* 2. *& Canonem* OPURTET *cauſ.* 3. *q.* 2. ubi de hac exceptione ſpoliationis agitur: & ibidem reperiuntur hæc verba: *Quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis nos debemus opponere.*

Canon indicat Pſeudo-Epiſto. Stephani Papæ.] Uterque autem Canon deſumptus eſt ex Pſeudo-Epiſtola Stephani Papæ; ſed mirum non eſt eum hic adduci, quia ætate hujus Concilii Lugdunenſis authenticum reputabatur: quidquid Decreto Gratiani continebatur: uti ſæpius in *Commentario in Decretum Gratiani* monui multiſque occurrentibus exemplis oſtendi.

Secunda pars Canonis.] Parte ſecunda hujus Decretalis ſtatuitur, ut ſi accuſatus excipiat de ſpoliatione facta a *tertio*, debeat ei *a Judice tempus* indulgeri: & *quod ſi intra tempus* a Judice ſtatutum *reſtitutionem non petierit, & cauſam, cum potuerit*, non *ducat ad finem, non obſtante ſpoliationis exceptione, deinceps poterit accuſari.*

Tertia pars Canonis. Tertia denique parte ſancitur, *ut rerum privatarum* SPOLIATIO *agenti ſuper Eccleſiaſticis, vel e contrario nullatenus opponatur.* “ Ratio aſſignatur a Gloſ- „ ſographo, quia agens nomine Eccleſiaſtico, non „ agit *ſuo* jure, ſed nomine *Eccleſiæ*. Unde ſicut procurator agens nomine alieno, de ſuo jure non exci- „ pit, ſic nec hic „ ſed dubito, num hæc ratio „ non nimium hoc Decretum reſtringat.

CAPUT I. de Dolo & Contumacia in VI.

De pœna in Actorem termino præfixo non comparentem.

OBSERVATIO.

In Cap. ACTOR 1. *de dolo & contumacia in VI.* legitur Decretum cum ſimplici epigraphe *Innocentius IV.* ſed in Corpore Juris Canonici correctum ad marginem notatur: *alias ita*: INNOCENTIUS IV. IN CONCILIO LUGDUNENSI: & recte, nam & apud Matthæum Pariſienſem hoc Decretum babetur ſub nomine Concilii Lugdunenſis.

Decernitur autem hoc Decreto, quod *Actor, qui ad terminum venire, ad quem citari adverſarium fecerat, non curavit: venienti reo in expenſas (propter hoc factis legitime) condemnetur.* Hodie in omnibus Curiis conformiter ad præſens Decretum receptum eſt, contumacem in *expenſas* condemnari, neque ulterius audiri ſeu adverſus contumaciam in integrum reſtitui, niſi reſtitutis exepenſis.

Præterea addit præſens Decertalis, quod Actor *ad aliam*, id eſt, novam *citationem* ipſius rei *minime* ſit *admittendus, niſi* SUFFICIENTER CAVERIT, *quod in termino* FIDELITER *debeat comparere.*

Notat autem Gloſſa, hoc verum eſſe, “ ſi requi- „ ſitus fuerit Judex, ut ei denegaret citationem, ni- „ niſi præſtet illam cautionem de comparendo in ſin- „ gulis aſſignationibus, nam Judex non debet inter- „ ponere officium ſuum ad privatam utilitatem, niſi „ requiratur a partibus.

At notant paſſim Pragmatici, cautionem *in judicio ſiſti*, hodie pene exoleviſſe, uti videra eſt apud citatos per D. Chriſtinæum in notis ad Bugnionium *de L. L. abrog. lib.* 1. *Satyra* 228.

CAPUT UNICUM de eo qui mittitur in poſſeſſionem in VI.

De Miſſione in poſſeſſionem Beneficii ob contumaciam Rei non comparentis.

OBSERVATIO.

In *cap.* EUM, *de Eo qui mittitur in poſſeſſ. in VI.* extat rurſus Decretum ſub ſolo nomine *Innocentii IV.* ſed in margine notatur: *alias ita Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi*, occurritque & præſens Decretum inter Decreta Innocentii IV. in Concilio Lugdunenſi, apud Matthæum Pariſienſem.

Statuitur autem, quod litigans ſuper Beneficio obtinendo, cum aliquo Poſſeſſore, non ſit mittendus in poſſeſſionem rei ſervandæ cauſa *ob partis adverſæ contumaciam: Ne* (ait) *per hoc ad ea ingreſſus patere valeat vitioſus.*

Addit autem Decretalis, quod *liceat in hoc caſu (contumacis abſentiam divina replente præſentia) etiam lite non conteſtata, diligenter examinato negotio ipſum fine debito terminare.*

Monet Bugnion de *L. L. abrog. lib.* 2. *ſect.* 10. licet olim cauſæ cognitio in miſſione in poſſeſſionem interveniret, differenda tamen erat miſſio, donec de veritate tituli innoteſceret, uti hæc Decretalis manifeſte innuit, & probat totus titulus ii *de eo qui mitt. in poſſeſſ.* “ His tamen temporibus (ait Bugnion) „ Sacerdos vel Notarius publicus in poſſeſſionem „ inducit. Et quia non niſi nudus miniſter eſt, ideo de „ cauſa non cognoſcit: nec differt propterea in poſ- „ ſeſſionem mittere, Jure tamen partibus ſalvo, apud „ idoneum & competentem Judicem agendi, & ex- „ periundi interdicto retinendæ poſſeſſionis.

Obſervat & citatus auctor, *lib.* 1. *Satyra* 176. quod in Gallia non recipiatur titulus Digeſtorum *Quibus ex cauſis in poſſeſſ. eatur.* “ Nam (ait) non mit- „ tuntur Actores in poſſeſſionem bonorum ob „ contumaciam reorum. „ Quod & moribus Belgii conforme eſſe monet Zypæus in *notitia Juris Belg. tit. de dolo & contumacia*; ſed in Contumaces, tam in actione reali, quam perſonali, ad definitivam ſententiam proceditur. Plures de hac praxi teſtantes recitat Chriſtianæus ad citatam *Satyram* 176.

CAPUT I. de Confeſſis, in VI.

De Poſitionibus in judicio faciendis.

OBSERVATIO.

In Cap. STATUIMUS 1. *de Confeſſis in VI.* habetur Decretum cum inſcriptione: *Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi*; extatque apud Matthæum Pariſienſem.

Ad abbreviandas lites & probationes factorum, quæ in deductione cauſæ occurrunt, inductus fuit uſus *poſitionum*, de quo fuſius egi in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 7. *cap.* 5. Hoc unum hac Decretali ſtatuitur, *ut poſitiones negativas (quæ probari* non *poſſunt* niſi *per Confeſſionem adverſarii) Judices admittere poſſint, ſi, æquitate ſuadente, viderint expedire.*

Certum eſt quod Judex non teneatur admittere omnes poſitiones, ſive articulos a parte propoſitos, ſed diſpicere debeat, an ad cauſam pertineant, & an non ſint captioſæ, &c.

Recte ergo dicitur in hac Dacretali, poſitiones *negativas* tum demum admittendas, ſi Judex, *æquitate ſuaden-*

Digitized by Google

ſuadente, viderit expedire. Licet enim *negativa* per rerum naturam probari nequeat, per teſtes aut ſimilem probandi modum; ideoque viſum fuerit aliquibus ſimiles *poſitiones* rejiciendas eſſe; tamen eas a Judicibus admitti poſſe ſtatuitur, quia ipſa pars adverſa notitiam ejus habens, poteſt reſpondere, & per ejus reſponſum rei veritas acquiri.

Caput III. de Teſtibus in VI.

Advocatus vel Procurator in prima inſtantia, non recipiendi in teſtes in ſecunda inſtantia.

Observatio.

In Cap. 3. *de Teſtibus in VI.* refertur Decretum ſub hac inſcriptione: *Innocentius IV. in generali Concilio Lugdunenſi*; incipitque etiam his verbis Romana Ecclesia, quibus *cap.* 1. *de Officio Ord. in VI.* ſupra relatum, quibus initialibus verbis plura ſub nomine *Innocentii IV.* ſimpliciter, vel addito, *in Concilio Lugdnnenſi, in Sexto* Decretalium referuntur, quæ veriſimiliter fragmenta ſunt unius ejuſdem Decretalis, quæ incipiebat *Romana Eccleſia*; cujus tamen nulla apud Matthæum Pariſienſem aut alium Scriptorem, ſub nomine Coocilii Lugdunenſis mentio occurrit.

Duo hac Decretali ſtatuuntur, primo quod Procurator aut Advocatus in priori judicio non debeant in cauſa appellationis in teſtes admitti, ſcilicet pro appellante, idque ob affectionem, quam habere præſumuntur pro cauſa, quam ut juſtam & bene fundatam propugnarunt, vel proſecuti ſunt in priore judicio.

Moribus hodiernis, nec hi a teſtimonio dicendo repelluntur, niſi parte opponente, & ſi admmittantur, Judicis erit æſtimare, quantum teſtimonio illorum ſit deferendum; uti notavi *in Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 7. *cap.* 6. *num.* 14.

Juramentum ſuppletorium cum magna moderatione a Judice deferendum.

Statuitur ſecundo, ne Jodex indiſtincte appellanti deſerat juramentum, licet etiam præſumptio pro eo faciat: *Sed tunc cum inſpectis perſonarum & ipſius cauſæ circumſtantiis, id fuerit faciendum.*

De circumſpectione & moderatione ſervanda a Judice in delatione ſimilis juramenti ſuppletorii, plura annotavi in *Jure Eccleſ.* titulo citato *cap.* 8.

Caput I. De Exceptionibus in VI.

De Exceptione excommunicationis rei contra Actorem oppoſita.

Observatio.

In Cap. Pia 1. *de Exceptionibus in VI.* extat Decretum inſcriptum: *Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi*, relatum quoque a Matthæo Pariſienſi, occurritque abuſui, quo per facilem oppoſitionem excommunicationis judicia paſſim ſiſtebantur, Actoreſque ſuo jure fraudabantur.

Statuitur itaque, ut *ſi quis excommunicationem opponit, ſpeciem illius, & nomen excommunicatoris exprimat, quam intra octo dierum ſpatium probare* debeat *apertiſſimis documentis*, & *ſi non probaverit, Judex in cauſa procedere non omittat, reum in expenſas, quas actor ob hoc* diebus illis se fecisse probaverit, *præhabitâ taxatione, condemnans.*

Si contingat poſt lapſum octo dierum, & non probatam objectam excommunicationem, *de eadem vel alia excipiatur iterum, & probetur, Actor* quidem *in ſequentibus excludetur* ab agendo, *donec meruerit gratiam abſolutionis obtinere*, iis nihilominus, *quæ præceſſerunt in robore* ſuu duraturis, poteritque Actur, habita abſolutione, reaſſumere proceſſum in illo ſtatu, in quo erat tempore, quo reus admiſſus fuit ad probandum excommunicationem, uti hic notat Gloſſographus.

Si aotem nec ſecundo objecta eacommunicatio probata fuerit, tertio objici vetatur, præterquam ſi excommunicatio *nova* emerſerit, vel evidens & prompta probatio ſupervenerit de aotiqua, id eſt, ſi *antiqua* excommunicatio de *novo* nunc demum venerit ad notitiam rei: quod Judici probari debebit.

Si autem ſententia jam lata, excommunicatio objiciatur & probetur, executio ſententiæ ſiſtetur, ſed *ſententia quæ præceſſit, non minus robur debitum obtinebit.*

Licet autem non ſoleat Judex habere rationem exceptionis, niſi hæc a parte fuerit propoſita, hic tamen decernitur, ut *ſi actor ſit excommunicatus* Publice *& hoc Judex noverit quandocunque, etſi reus non* excipiat, *Judex Actorem ex* suo officio *repellere non poſtponat.*

Hodie hæc exceptio admodum rara eſt præſertim hiſce in partibus; eo quod hic notoria praxis habeat excommunicatum non eſſe vitandum, niſi per ſententiam Judicis ſpecialem cootra ipſum prolatam & publicatam fuerit declaratus excommunicatus, uti latius expoſiti in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 11. *cap.* 5. alias *cap.* 4.

Interim ex hac Decretali evidens eſt, quod ea ætate invaluiſſet multiplex cenſurarum ac notaoter excommunicationis Juris, ſive ſententiæ latæ, prout has cenſuras invaluiſſe ſeculo XI. & ſeqq. notavi in *Jure Eccleſ.* citato *tit.* 11. *cap.* 7. alias *cap.* 6. & fuſius in *Tractatu de Cenſuris.*

Caput. I. de ſententia & re judicata in VI.

qua pœna plectendus Judex, qui contra juſtitiam per ſordes aut favorem judicaverit.

Observatio.

In Cap. Cum æterni 1. *de Sent. & re jud. in VI.* exhibetur Decretum ſub nomine *Innocentii IV. in Concilio Lugdunenſi*, cujus & meminit ſæpius citatus Pariſienſis, quo monentur imprimis Eccleſiaſtici Judices, ut *in cauſarum proceſſibus nil vindicet odium, vel favor uſurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmii juſtitiam non evertat, ſed ſtateram geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine, ut in omnibus, quæ in cauſis agenda fuerint, præſertim in concipiendis ſententiis & ferendis, præ oculis habeant ſolum Deum.*

Hinc indubie profluxit, quod hodie Judex Eccleſiaſticus ſoleat dicere in pronuntiatione ſententiæ, *ſolum Deum & juſtitiam præ oculis habentes.*

Si autem Judex Eccleſiaſticus, non obſtante hoc monito, *contra conſcientiam & contra juſtitiam in gravamen partis alterius in Judicio quidquam fecerit, per gratiam vel per ſordes, ab executione officii per annum* declaratur *ſuſpenſus*, & ulterius *ad æſtimationem litis parti læſæ condemnandus.* Et *ſi, ſuſpenſione durante,* damnabiliter *ingeſſerit ſe divinis,* irregularitatis *laqueo ſe involvet ſecundum* Canonicas Sanctiones, ab ea *non niſi per ſummum Pontificem* abſolvendus, *ſalvis aliis Conſtitutionibus, quæ Judicibus male judicantibus pœnas ingerunt & infligunt. Dignum eſt enim* (ait) *ut qui in tot præſumit offendere, pœna multiplici caſtigetur.*

Dubium non eſt, Judicem contra conſcientiam per gratiam aut ſordes contra juſtitiam judicantem, graviſſime peccare, atque parti læſæ ad reſtitutionem teneri, nec non graves pœnas mereri: tamen quia pro integritate Judicis, tanquam perſonæ publicæ præſumitur, multumque difficile ſit probare, ipſum con-

Digitized by Google

contra conſcientiam per gratiam aut ſordes judicaſſe admodum raro Judices hiſce pœnis plectuntur; ſed pars, quæ, ſe per ſententiam læſam prætendit, remedio appellationis ſibi conſulere debet.

Neque hodie obſervatur rigor antiquus Juris, ut Judex qui per *imperitiam* male judicaſſe arguitur, in judicio ſententiam ſuam tueri teneatur; ſi tamen probaretur revera per *fraudem* aut *acceptis muneribus*, iniquam protuliſſe ſententiam, Officii ſui depoſitione aut ſuſpenſione, aliave majore aut minore pœna pro qualitate delicti etiam hodie eſſet puniendus. Vide Stockmans *Deciſ.* 144. & ab eo citatos; item Chriſtinæum ad Bugnion *de Legib. abrog. lib.* 1. *ſatyrâ* 224.

Caput II.

De ſententia & re judicata in IV.

Sententia depoſitionis decreta contra Fredericum II. Imperatorem.

Observatio.

Refertur in Cap. Ad Apostolicæ 2. *de ſent. & re jud. in VI.* integra pene ſententia prolata ab Innocentio IV. contra Fredericum Imperatorem ſub hoc titulo: *Innocentius IV. ſacro* PRÆSENTE *Concilio ad memoriam ſempiternam.* De quo titulo & tenore ſententiæ egimus ſupra §. 2. Diſſertationis ad hoc Concilium.

Caput I.

De Appellationibus in VI.

De forma appellationis ab interlocutoria, & ejus effectu, ſignanter ſi appellatum ſit ad Sedem Apoſtolicam.

Observatio.

In Cap. Cordi 1. *de Appellat. in VI.* relatum Decretum, adſcribitur *Innocentio IV. in Concilio Lugdunenſi*, uti & a Matthæo Pariſienſi an. 1245.

Hoc Decreto agitur de Appellationibus, ſive *in judicio* ſive *extra* ſuper *interlocutoria* vel *gravamine aliquo ad Sedem Apoſtolicam* interpoſitis.

Ac primo quidem ſtatuitur, quod hæc ſpecies appellationis debeat fieri *in ſcriptis*' idque ſive ex intervallo, ſive ex incontinenti fiat, ſecus quam in appellatione a *Definitiva*, ut hic notat Gloſſa: quia hæc ex incontioenti, Judice adhuc pro Tribunali ſedenti, fieri poteſt *ſolo verbo.*

Secundo debet in ipſa appellatione ab interlocutoria exprimi *cauſa* appellationis, & quidem talis, quæ ſi vera eſſet, ſufficiens judicaretur ad appellandum: quod rurſus in appellatione a *Definitiva* non exigitur.

Præterea dicit, quod Judex *à quo* poſſit appellanti præfigere terminum ad proſequendum appellationem, *ſecundum locorum diſtantiam, perſonarum, ac negotii qualitatem.*

Poſt hæc *ſi voluerit appellatus & petierit: principalis perſonæ* PER SE *vel per Procuratores inſtructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis* AD CAUSAM *ſpectantibus accedant ad* Sedem Apostolicam *ſic parati.*

Hic notat Gloſſographus quod procurator miſſus non tantum debeat eſſe inſtructus in cauſa appellationis, " ſed & in cauſa *principali*; ut, ſi Papæ „ viſum fuerit expedire, finito appellationis articulo, „ vel de partium voluntate, omiſſo, procedatur in „ negotio *principali*, quandum de jure poterit & de- „ bebit.

Hic obſervat Gloſſographus, *ſpeciale* eſſe in Papa, quod "poſſit retinere cauſam *principalem*, etiamſi di- „ ctum ſit, *bene judicatum* & *male* appellatum: imo „ ſine appellatione poſſit Papa inhibere Judicibus, ut „ non ſe intromittant amplius in cauſa: ſed ipſam cau- „ ſam una cum partibus remittant ad Papam. Hæc ſecus in Archiepiſcopo obtinere dicit. Hic enim non poteſt omiſſo articulo, de cauſa principali cognoſcere etiam de conſenſu partium: teneturque cauſam principalem ad Judicem *à quo* remittere, ſi dictum ſit: *bene judicatum, male appellatum.*

Cum moribus noſtris non remittantur partes ad Sedem Apoſtolicam, etiam in cauſa appellationis, ſed dentur Judices *delegati in partibus*, quæ hic Papæ tribuuntur, hodie non obſervantur; ſed hi Judices in partibus de ſolo articulo appellationis cognoſcunt: & ſi *bene judicatum*, & male appellatum pronuntietur, remittunt cauſam principalem ad Judicem *à quo.*

Item certum eſt, hodie non perinde a ſententiis interlocutoriis etiam ad Sedem Apoſtolicam poſſe appellari, prout eas appellationes admiſſas fuiſſe tempore editæ hujus Decretalis notavi *in Jure Eccl. tom.* 2. *p.* 3. *tit.* 10. *c.* 1.

Caput II.

De Appellationibus in VI.

De termino arbitris juris in cauſa recuſationis electis per Judicem recuſatum præficiendo.

Observatio.

In Cap. Legitima 2. *de Appellat. in VI.* habetur Decretum cum hac inſcriptione. *Idem*, id eſt, Innocentius IV. at apud Binium, & qui ipſum ſecuti ſunt Conciliorum Collectores numeratur inter Decreta *Concilii Lugdunenſis*; eoque ſtatuitur quod ſi *cauſa ſuſpicionis contra Judicem aſſignata ſit*; commiſſa *arbitris à partibus ſecundum formam Juris electis*, ne ob allegatam ſuſpicionis cauſam negotium principale nimium retardaretur, *ipſis arbitris per Judicem competens terminus præfigatur, intra quem* ipſi arbitri *in idem conveniant, vel tertium concorditer advocent, cum quo ambo, vel alter ipſorum, ejuſdem ſuſpicionis negotium terminare procurent. Alioquin Judex ex tunc in* Principali *negotio procedere non omittat.*

Caput I.

De Homicidio in VI.

De pœna homicidii maxime per aſſaſſinos commiſſi.

Observatio.

In Cap. pro humani. 1. *de Homicidio in VI.* habemus Decretum ſub nomine *Innocentii IV. in Concilio generali Lugdunenſi*; quod nec a Matthæo Pariſienſi aut alio Scriptore refertur. Agitur autem contra certum genus homicidarum, qui *aſſaſſini* dicebantur.

Dicitur enim, tempore hujus Pontificis fuiſſe quoddam genus *Perſarum*, qui cum impietatis eſſent Mahometicæ conjurarunt in necem Chriſtianorum, ſe conſecuturos vitam æternam ſibi perſuadentes, ſi quempiam Chriſtianum interfeciſſent, ideoque proditorie ſe Chriſtianis inſerebant, eoſque occidebant, neque ob id ſcelus, ſua ſententia ob præclarum & meritorium, mori triſtabantur, ſed econtra gaudebant.

Dicebantur autem *Aſſaſſini* vel etiam *Arſacidæ*, eo quod Princeps factionis iſtius ab ipſis vocaretur *Arſacidas.*

Cum autem hoc deteſtabili hominum genere nonnunquam & ipſi Chriſtiani uterentur, ut ſe de inimicis ſuis vindicarent, præſenti Decreto ſtatuit In-

nocentius

Digitized by Google

nocentius IV. *ſacri approbatione Concilii, ut quævis Eccleſiaſtica ſecularisve perſona quempiam Chriſtianorum per prædictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit (quamquam mors ex hoc forſan non ſequatur) aut eos receptaverit, vel defenderit ſeu occultaverit, excommunicationis & depoſitionis a Dignitate, honore, Ordine, Officio & Beneficio incurrat ſententias* IPSO FACTO, *& illa libere aliis per illos (ad quos collatio pertinet) conferantur.*

Præterea decernitur, quod *ſit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus tanquam Chriſtianæ religionis æmulus a toto populo Chriſtiano perpetuo diffidatus.* Quin & additur, quod *poſtquam probabilibus conſtiterit argumentis, aliquem ſcelus tam execrabile commiſiſſe, nullatenus alia excommunicationis vel depoſitionis ſeu diffidationis adverſus eum ſententia requiratur.* Hæc omnis ſpecialiter contra hoc genus homicidii ob ſingularem ejus malitiam conſtituta eſſe notant hic paſſim interpretes, *ut metus pœnæ, meta hujuſmodi præſumptionis exiſtat*; ait Decretalis.

Quamvis primitus jam ſupra deſcripti ſolum dicti fuerint *aſſaſſini*, tandem communi uſu invaluit; ut horum exemplo, generaliter dicantur *aſſaſſini*, qui pecunia aliave re pretio æſtimabili accepta, ſive fideles hi fuerint, ſive infideles, *proditorie* Chriſtianos occidunt, vel occidi mandant; quod & Covarruvias obſervat *Lib. 2. Var. Reſolut. cap. 20. num. 9. & 10.* qui tamen veriſimilius putat pœnas hoc Canone ſtatutas non poſſe ad ſimiles aſſaſſinos extendi: ſed reſtringendas ad illos qui opera illorum *Infidelium*, qui proprie *aſſaſſini* dicuntur, utuntur, maxime ob verba ſequentia Decretalis præſertim *cum nonnulli Magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorumdem Aſſaſſinorum* DOMINO *impetrare, ſicque ab eo*, NON ABSQUE CHRISTIANÆ DIGNITATIS OPPROBRIO, *redimere quodammodo vitam ſuam.* E quibus apparere putat, Pontificem præcipue attendiſſe, quod homicidia illa attentarentur opera *Infidelium:* quamvis fateatur, contrariam opinionem eſſe omnium paſſim Doctorum & communiter receptam, quam & praxis recepiſſe videtur; nec immerito: cum crimen hoc a quocumque admiſſum ſimilibus pœnis coercendum merito veniat.

Caput I.

De Privilegiis in VI.

Moderatio exemptionum Clericorum tam Secularium quam Regularium.

Observatio.

IN Cap. VOLENTES 1. *de Privilegiis in VI.* extat Decretum ſub nomine *Innocentii IV. in Concilio generali Lugdun.* quod nec a Matthæo Pariſienſi, nec a Binio aliove Scriptore refertur inter Decreta in hoc Concilio edita.

Canon non videtur Innocentio IV. in Conc. Lugd. adſcribendus.

Nihilominus Patres Tridentini ſecuti ſimpliciter auctoritatem *Sexti* Decretalium, hoc Decretum *ſeſſ. 7. cap. 14. de Reformat.* renovantes; illud habuerunt pro Conſtitutione *Innocentii IV. in generali Concilio Lugdunenſi* edita; neque enim Patres Tridentini examinandum putarunt, utrum revera in Concilio generali Lugdunenſi eſſet hæc Conſtitutio edita, cum ipſis ſufficeret eam regimini Eccleſiaſtico eſſe convenientem, ideoque merito renovandam.

Et ſane in quantum hoc Decreto, exemptio Clericorum Secularium vel Regularium reſtringitur, ſeu modificatur, eatenus favorabile & priſtinæ ac puriori Eccleſiæ Diſciplinæ conforme eſſe nemo dubitabit, qui attenderit, quantopere eorum exemptio a priſtina Diſciplina diſcordet, & quanta in regimine Eccleſiæ ſecum trahat incommoda.

In duobus autem articulis exemptio per hoc Decretum modificatur. Primo. quod quantumcumque privilegio Sedis Apoſtolicæ exempti gaudeant libertate, non gaudeant privilegio exemptionis, ſed Ordinarius in ipſos poſſit ſuam Juriſdictionem exercere, ſi domicilium intra aliquam Diœceſim habentes, in *eadem* delinquant, vel contrahant in loco non *exempto*, vel *res*, de qua agitur, eo in loco ſit *ſita*, idque etiam circa illos, *quibus, ut nonniſi ſub uno certo Judice teneantur de ſe conquerentibus reſpondere Apoſtolico privilegio eſt conceſſum.*

Declarat autem & ibidem Pontifex, hac modificatione, privilegium exemptionis non reddi exemptis omnino inutile; quod hic latius exponit Gloſſographus.

Secundo declaratur quod Monachi, quibus a Sede Apoſtolica eſt indultum, ne interdici, excommunicari, vel ſuſpendi a quoquam valeant, ſi mittantur *ad Monaſteriorum ſuorum Prioratus Ordinariis iiſdem ſubjectos, ut vel gerant eorum regimen, vel in eis* TANQUAM PROPRII *locorum ipſorum* MONACHI *reſideant*, poſſint *Ordinarii ratione eorumdem Prioratuum, ſua Juriſdictione in ipſis etiam quoad præmiſſa* (interdictum, ſuſpenſionem vel excommunicationem) *quamdiu morantur in illis licite uti.* (a)

Hic apertiſſime probatur & exprimitur Regula in hac materia exemptionis multum notanda; quod Exemptus in una qualitate, aut ratione unius rei, non ſit propterea exemptus in alia qualitate, vel intuitu alterius rei, quam Regulam pluribus adſtruxi & expoſui in *Jure Eccl. tom. 2. parte 3. tit. 12. c. 5.*

Exemptus in una materia, non idcirco exemptus in alia.

(a) Ab accuratis Hiſtor. Eccleſ. Scriptoribus velut ſomnia exploduntur, quæ de Paralyſi Innocentii IV refert Thomas Cantipratenſis: ait iſte: *Ob reſciſſa. FF. Prædicatorum & Minorum privilegia Innocentium divinitus percuſſum fuiſſe plaga inſanabili*; ſed iſtud figmentum merito explodunt Odericus Raynaldus *ann. Eccl. ad an.* 1254. & Natalis Alexander *Hiſt. Eccleſ. Seculo 13. p. 21. col. 2. edit. 1699. in fol.*

Caput I.

De Pœnitentiis in VI.

Juriſdictio Archiepiſcopi non extendit ſe ad ſubditos Suffraganeorum in prima inſtantia.

Observatio.

IN Cap. ROMANA ECCLESIA. 1. *de Pænit. in VI.* extat Decretum adſcriptum *Innocentio IV in Concilio Lugdunenſi:* quod nec apud Matthæum Pariſienſem, nec apud alium Scriptorem reperitur; Cumque initialia ejus verba ſint, *Romana Eccleſia*; atque Archiepiſcopum Rhemenſem concernat, veriſimile eſt, eſſe fragmentum prolixæ illius Decretalis, de qua ſupra diximus.

In præſenti agitur de *Quæſtoribus* miſſis ab Archiepiſcopo Rhemenſi per ſuam Provinciam, ad colligendas Fidelium *pias* ſubventiones in extructionem & reparationem fabricæ Rhemenſis Eccleſiæ: dicitur que, quod Archiepiſcopus vel ejus Officiales nequeant dare facultatem illis Quæſtoribus excom̄unicandi *ſubditos Suffraganeorum* coram Archiepiſcopo, *ſive ejus Officialibus, quos iidem Quæſtores ſibi reſiſtere, aut nolle parere dixerint:* Sed duntaxat *charitative* monere; eo quod Archiepiſcopus Juriſdictionem non habeat in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum in prima inſtantia, ſed tantum in Cauſa Appellationis. Cæterum de Quæſtoribus, atque de ipſorum totali abolitione ob varios & enormes eorum abuſus, per Synodum Tridentinam, vide dicta in *Jure Eccleſ. tom. 1. parte 2. ſect. 1. tit. 7. cap. 4.* alias 3. de reſtrictione poteſtatis elargiendi Indulgentias facta, per Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. cujus hic fit mentio.

De Quæſtoribus Archiep. Rhemenſis in Diœceſibus Suffraganeorum.

Digitized by Google

CAPUT I.

De Sententia Excommuoicationis in VI.

De Modo & Cautela in ferendis Cenſuris ſervandis.

OBSERVATIO.

IN Cap. CUM MEDICINALIS 1. *de Sent. excommunicat. in VI.* extat Decretum ſub nomine *Innocentii IV. in Concilio Lugdunenſi*; quod & a Matthæo Pariſienſi aliiſque exhibetur, agitque contra Prælatos qui ſobditos ſuos vexabant, in eos ſine juſta cauſa paſſim Cenſuras Eccleſiaſticas evibrando.

Imprimis monetur *Judex Eccleſiaſticus*, ot *caute provideat, ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi quod corrigentis fuerit & medentis; quod ſcilicet medicalis ſit excommunicatia non mortalis, diſciplinans, non eradicans.* " Ideo ſi Judex Eccleſiaſticus (ait hic
„ Gloſſa) videat ſubditum ſuum non curare de Ex-
„ communicatione, & ſic videat, excommunicatio-
„ nem nou proficere, nou debet bonus Judex illum
„ excommunicare ſana conſcientia: ſed debet in
„ eum exercere aliam pœnam, ſcilicet captionem per-
„ ſonæ, & pignoraoonem bonorum: nam Judex
„ dabet in contumacem exercere pœnam, quam vi-
„ derit magis rimeri.

Si tamen crimen eſſet valde enorme. publicum & in ſcandalum multorum, poſſet ſubinde & excommunicanone puniri, licet non in profectum excommunicati, ſaltem iu exemplum aliorum, & reparationem ſcandali.

Ut ergo Judices majore cum moderatione in ferendis Eccleſiaſticis Cenſuris procedani; ſtatuitur, primo, ot *in ſcriptis* Cenſuram illam Judex *proferat*, & *cauſam* Cenſuræ *expreſſe conſcribat propter quam* Cenſura *proferatur*; id eſt, cauſam ſpecificam & individuam, ob quam excommunicatio, iuterdictum vel ſuſpenſio fertur: " & non ſufficit dicere talem
„ Titium ex cauſis rationabilibus in his ſcriptis ex-
„ communicamus; „ ut hic monet Gloſſographus.

Secundo vult, ut *exemplum hujuſmodi Scripturæ*. qua ſententia cum expraſſione cauſæ cononetur, *teneatur Excommunicato tradere intra menſem; ſi* nimirum Judex *fuerit requiſitus*.

Utque innodatus cenſura queat probare ſe copiam ſeu exemplum ſententiæ requiſiviſſe, fieri vult *ſuper* hac *requiſitione publicum inſtrumentum, vel Litteras teſtimoniales confici ſigillo authentico conſignatas*.

Pro efficaciore Decreti executione inſuper ſtatuit ut ſi Judex hujus *Conſtitutionis temerarius extiterit violator, per menſem uuum ab ingreſſu Eccleſiæ, & divinis Officiis noverit ſe ſuſpenſum.*

Ulterius, ut ſuperior, *ad quem* innodatus cenſura recurrerit, ſententiam ipſam *ſine difficultate* relaxet: Hoc eſt, inquit hic Hoſtieuſis, " ſine mora, ſine
„ ſatiſdatione, ſine cauſæ cognitione, & ſine ali-
„ quo excommunicati gravamine: cum evidenter
„ appareat contra hanc Conſtitutionem latam fuiſſe.
Licet forſau juſta cauſa ſubfuiſſet.

Vult etiam ſuperior *latorem* ſenteoriæ, *excommunicata*, interdicto vel ſuſpeuſo *ad expenſas & omne intereſſe condemnet, & alias puniat animadverſione condigna; ut, pœna docente* (inquit) *diſcant Judices, quam grave ſit excommunicationum* (idem eſt, de Iaterdicto & Suſpenſione) *ſententias ſine maturitate debita fulminare.*

Denique monet *Prælatos & Judices*, caveant incurrere hanc ſuſpenſiouem; *quoniam ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos divina Officia exequi ſicut prius, Irregularitatem non effugient, juxta Canonicas Sanctiones: ſuper qua non niſi per* SUMMUM PONTIFICEM *poterit diſpenſari.*

Declarat autem paulo ſuperius: *Et hæc eadem in Suſpenſionis & Interdicti ſententiis volumus obſervari.*

CAPUT II.

De Sententia Excommunicationis in VI.

De Abſolutione ab excommunicatione ad cautelam.

OBSXXVATIO.

IN Cap. SOLET 2. *de Sent. Excomm. in VI.* extat Decretum ſub nomine ejuſdem in eodem, hoc eſt, Innocentio IV. in Concilio Lugdunenſi, quod & Matthæos Pariſienſis citat, agiturque in eo de *abſolutione excommunicationis ad cautelam:* quæ ita dicitur, *ad majorem* cautelam, ſeu cautionem excommunicati, vel eorum, qui cum ipſo ſunt communicaturi, ut *tutiori* loco ſit ipſius aliorumque conſcientia; ſi forte ſeutentia teneret, aut ligaret, quam ipſe tamen nullam eſſe credit & aſſerit.

Unde petens hanc abſoluuonem, noo fatetur ſe valide excommunicatum; ſed tantum ſe velle io omnem eventum ſibi *tutius:* & ad majorem cautelam conſulere.

Declarat autem, hanc abſolutionem ad *cautelam* non eſſe negandam excommunicato petenti, & *Sententiam excommunicationis* dicenti *eſſe nullam*; tametſi *Excommunicator, vel adverſarius ſe apponat: niſi eum excommunicatum pro* MANIFESTA *dicat offenſa.*

In hoc autem *caſu*, vult, opponenti præfigi terminum *octo dierum*, intra quem probet, excommuuicatum pro *manifeſta offenſa*, ut *ſi* intra illum terminum id *probaverit*, non abſolvatur excommunicatus *niſi prius ſufficiens præſtetur emenda.*

Quod ſi non probaverit offenſam eſſe *manifeſtam*, ſed tamen *dubia* remaneat, tunc detur abſolutio ad *cautelam*; dummodo ab excommunicato *præſtetur competens cautio, de parendo Juri*, caſu quo fuerit repertum, excommunicationem *juſte* & *rite* latam fuiſſe: uti exponit Joannes Tournet in ſuo *Tractatu de Abſolutione ad cautelam. cap.* 7. qui inter opera Franciſci Florentis anno 1679. Pariſiis reimpreſſus fuit.

Declaratur præterea, quod ſi excommunicatus appellaverit, atque offerat ſe probaturum excommonicationem fuiſſe latam *poſt appellationem*, vel *intolerabilem errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ ut actor in* Juuicus *attentaverit, interim evitetur.* EXTRA JUDICIUM *vero, in Officiis, poſtulationibus & electionibus ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur.*

Obſervat autem hic Gloſſographus, quod non ſtatim ſit *efficax* admiſſio: " Sed poſtea in proceſſu ap-
„ parebit. Nam ſi appareat poſtmodum, per eum le-
„ gitime appellatum, apparebit ipſum bene admiſ-
„ ſum; ſin autem, apparebit tunc illum excommu-
„ nicatum, & ſic uou valere vocem ejus.

De hac ſpecie excommunicationis, *ejus initiis & progreſſu*, latius egi *tom.* 2. Tractatu *de Cenſuris cap.* 11. §. 3.

Digitized by Google

Caput III.

De Sententia Excommunicationis in VI.

Excommunicatio major non facile ferenda in Communicantes cum excommunicato.

Observatio.

IN Cap. Statuimus 3. *eod. in VI.* refertur Decretum ſub eadem inſcriptione expreſſa his verbis: *Idem in eodem*, quod tamen apud Matthæum Pariſienſem non reperitur, vetaturque Judicibus Eccleſiaſticis, ne Sententiam excommunicationis majoris ferant in *participantes cum excommunicatis*; puta *in locutione* ſimilibuſque, *quibus ligatur participans excommunicatione* minori ante canonicam monitionem, aliterque lata excommunicatio declaratur nulla, *ſalvis* (ait) *Conſtitutionibus contra illas legitime promulgatis, qui in crimine præſumunt participare damnato.*

Cum Excommunicatio *minor* hodie non ſit in uſu (uti notavi in *Jure Eccl. tom.* 2. *part.* 3. *tit.* 11. *c.* 5. alias *cap.* 4.) etiam nullus eſt pene uſus hujus Decretalis.

Caput IV.

De Sententia Excommunicationis in VI.

Prælati non incurrunt Interdictum vel Suſpenſionem, niſi in Sententia expreſſi.

Observatio.

SUb hac rurſus inſcriptione *idem in eodem* refertur in Cap. Quia periculosum 4. *eod. in VI.* Decretum quod deſideratur quoque apud Matthæum Pariſienſem; eoque ſtatuitur *ut*, *Epiſcopi & alii Superiores* Prælati, nullius Conſtitutionis occaſione, Sententiæ ſive Mandati, Interdicti vel Suſpenſionis *incurrant Sententiam ullatenus* ipso jure: *niſi in ipſis de Epiſcopis* expressa *mentio habeatur.*

Rationem præmiſit, *quia periculoſum eſt Epiſcopis & eorum Superioribus propter executionem Pontificalis Officii, quod frequenter incumbit*, hujuſmodi *Sententiam incurrant ipſo facto.*

Hinc concludit Gloſſographus, quod per hanc Decretalem, Papa voluerit non tam Epiſcopis quam ſubditis providere: eo quod ſubditis ſubtraherentur, quæ officii ſunt Pontificalis.

Caput V.

De Sententia Excommunicationis in VI.

Contra nonnullos prætenſos abuſus in ferenda Excommunicatione per Archiepiſcopum Rhemenſem ejuſque Officiales vel Archidiaconos, qui committi dicebantur.

Observatio.

IN Cap. Romana Ecclesia 5. *eod. in VI.* rurſus extat fragmentum Decretalis quæ incipit *Romana Eccleſia*, in eoque iterum agitur de Archiepiſcopo Rhemenſi ejuſque Officialibus & Archidiaconis, referturque ſub hac ſimplici Epigraphe, *idem*, id eſt, Innocentius IV. at in margine notatur: *alias ita:* In eodem: *alias ita:* Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi, quæ coincidit cum præcedenti. Hoc etiam, uti reliqua hujus Decretalis fragmenta ſub eadem inſcriptione, vel ſolo nomine Innocentii IV. in *Sextum* Decretalium relata; deeſt apud Matthæum Pariſienſem.

In hac Decretali interdicitur Archiepiſcopo Rhemenſi ne relaxet *Sententias latas* ab Archidiaconis vel Officialibus aliiſque *Juriſdictionem habentibus Suffraganeorum Rhemenſis Eccleſiæ: ſalva* tamen *contraria conſuetudine, ſi quam* dictus Archiepiſcopus vel ejus Officiales *habeant.*

Hoc autem intelligi debet in prima inſtantia, ſive extra caſum appellationis, quia in prima inſtantia Archiepiſcopus de Jure non habet Juriſdictionem in ſubditos ſuorum Suffraganeorum.

Eodem fundamento declaratur, quod ſententiæ Excommunicationum *generaliter promulgatæ, ſubjectas ejuſdem Juriſdictioni Archiepiſcopi tantum ligent.*

Ad hæc monentur Archiepiſcopus ejuſque Officiales ne *pro offenſis præteritis vel præſentibus excommunicationum Sententias* absque competenti monitione præmissa *promulgent; & ſi contra præſumpſerint, injuſtas noverit eſſe illas.*

Præterea ipſis injungitur, ut *caveant pro futuris culpis* ſimiles Sententias in aliquos promulgare ſive ſpecialiter ſive generaliter niſi cauſa *rationabilis* ſubſit, *quam in ipſis Sententiis exprimant.*

Denique vetat Sententiam *Excommunicationis in Univerſitatem vel Collegium proferri; cum nonnunquam contingeret innoxios hujuſmodi Sententia irretiri: ſed in illos duntaxat de Collegio vel Univerſitate, quos culpabiles eſſe conſtiterit, promulgetur.*

Caput VI.

De Sententia Excommunicationis in VI.

De Sententia Excommunicationis uſurpantium bona aut jura temporalia Prælatorum.

Observatio.

IN Cap. Dilecto filio 6. *eod. in VI.* aliud Decretum extat ſub hac inſcriptione, *Idem in eodem*; id eſt, Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi; ſed nec a Matthæo Pariſienſi, nec ab alio Scriptore inter Decreta hujus Concilii numeratur, neque numerari poſſe evincit inſcriptio *dilecto filio Decano Aurelianenſi.* Hæc enim probat, eſſe particularem Decretalem huic *Decano* deſtinatam: dicitque Hoſtienſis hic, quod " hæc Decretalis dirigeretur cuidam
" Fratri Minori & Pœnitentiario Papæ, qui legatus
" erat in illis partibus, & vocabatur Joannes Lemo-
" vicenſis, qui ſuper hoc Papam conſuluerat an De-
" cano liceret utroque gladio, ſcilicet materiali &
" ſpirituali ſe tueri.

Quin & hic duntaxat referri fragmentum prolixioris Decretalis, probat particula & *infra* poſt verba inſcriptionis poſita, qua indicatur aliqua eſſe omiſſa: quod & evidenter probat verbum *præterea* immediate ſubjectum.

Interim hoc fragmento reſpondetur, quod Decanus poſſit uti utroque gladio ad defendendum jura ſua etiam temporalia, quæ Ballivus invadebat utendo nimirum gladio ſuo ſpirituali, cum defenſio ipſi temporalis non adeſt: *Licuit utique* (ait) *ipſi Decano proprio ſibimet ſubvenire ſubſidio, & ſuammet temporalem injuriam ſua propria* spirituali *defenſione tueri: ſicque utrumque quodammodo gladium & temporalem & Eccleſiaſticum, alterum videlicet altero adjuvare: maxime quia hi* duo gladii *conſueverunt, exigente neceſſitate, ſibi ad invicem ſuffragari, & in juvamen alterius, ſubventione mutua frequentius exerceri.*

Cum pro debito aut injuria temporali ad excommunicationes aut cenſuras non ſit veniendum, quamdiu aliud medium ſuppetit, uti declarat Synodus Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de Reformat.* hodie præſertim hiſce in partibus, rariſſimus eſt uſus cenſurarum pro reparatione

Digitized by Google

paratione alicujus injuriæ aut violentiæ in temporalibus; neque facile pro ſimilibus cenſuræ latæ admitterentur, cum non deſint media alia ſuavioris, quibus reparatio ſimilis injuriæ aut violentiæ haberi queat. (*a*)

(*a*) Integrum excommunicationis negotium conſummare licet privilegio, quod Franciæ Regibus inesse declarat Yvo Carnotenſis; de eo ita loquitur De la Roche Flavin lib. 2. de Parlamentis Franciæ p. 179. *L'Avocat du Roi Expilly allégue un témoignage de Yves de Chartres en deux de ſes Epîtres, ſavoir la* 62. *& la* 191. *que par certaines Loix & Conſtitutions Royales dreſſées de l'auctorité des Evéques, ſi le Roi de France reçoit un Excommunié à ſa converſation familiere, ou le fait manger à ſa Table; par cette grace il eſt tenu comme abſout, & peut être reçu à la Communion avec les autres Chrétiens.*

DISSERTATIO HISTORICA.

IN CONCILIUM LUGDUNENSE II. SUB GREGORIO X.

§. I.

De Indictione Concilii & cauſis Indictionis.

Indictio Concilii an. 1271. in an. 1274.

GRegorius X. anno 1271. Kalendis Septembris ad Pontificatum aſſumptus primo ſui Pontificatus anno nondum elapſo, Concilium generale indixit, inchoandum demum Kalendis Maii 1274.

1. Pro unione Græcorum.

Trina præcipue de cauſa Concilium indictum fuit. Primo pro unione populi *Græcorum*, qui a Sedis Apoſtolicæ devotione & obedientia ſe ſubtraxerat.

2. Pro ſubſidio Terræ Sanctæ.

Secundo pro ſubſidio *Terræ ſanctæ* " quæ per „ nefandiſſimos Saracenos ſic audacter invaditur, ſic „ ſecura occupatur audacia, ſic vaſtatur intrepide, „ ſic in eiſdem partibus Chriſtianus populus im„ maniter trucidatur, quaſi non ſit illis adjutor, „ nec ſit qui miſereri poſſit ipſorum.

Ut autem ſubſidium hoc tempore celebrandi Concilii eſſet paratum, dicit ſe " deputaturum interim „ aliquos viros tanto Miniſterio competentes ad præ„ dicandum in Terræ præfatæ ſuffragium, ſalutiferum „ Verbum *Crucis:* per quod corda Principum, Præ„ latorum, cæterorumque Fidelium inducantur ad „ ſobſidium eidem Terræ, prout ejuſdem extrema „ neceſſitas expoſcit, impendendum.

3. Pro Morum reformatione.

Tertio pro reformatione morum; " nam (uti in „ Epiſtola indictionis loquitur Pontifex) inimicus „ homo tanta invenitur in agro Eccleſiæ ſuperſemi„ naſſe vitiorum zizania, & errorum, ut ea defle„ re magis liceat, quam narrare: idemque ager quo„ tidie potius areſcere videatur ad ignem, quam al„ beſcere inveniatur ad meſſem.

" Et quia (pergit Pontifex) ſalubre in his adhi„ beri remedium, intereſt generaliter omnium, „ nos cum Fratribus noſtris aliiſque viris pruden„ tibus, exacto & frequenti Tractatu præhabito, „ prout tantæ neceſſitatis ratio exigebat, de ipſo„ rum conſilio generale Concilium, ſicut imitatione „ digna SS. Patrum conſuetudo laudabilis longæ„ que obſervationis exemplum nos inſtruit, oppor„ tuno tempore decrevimus congregandum.

Lugduni celebratum.

In his literis Indictionis locus celebrationis Concilii expreſſus non erat; " quem, licet ad præſens ſub„ ticeamus ex cauſa (ait Pontifex) competenti tamen „ tempore vobis curabimus intimare.

Quo præciſe tempore locus habendi Concilii intimatus fuerit non invenio; at civitatem Lugdonenſem in Gallia ante Quadrageſimam anni 1273. deſignatam fuiſſe pro celebrando hoc generali Concilio inſinuat Guillelmus De Nangis in geſtis Philippi Franciæ Regis ad annum 1273. ſcribens, " Eo„ dem anno venit Papa Gregorius circa quadrage„ ſimam apud *Lugdunum* Galliæ, celebraturus ibi„ dem Concilium generale.

Hoc & conſtat, apud Lugdunum anno ſequenti, ſcilicet 1274. ſub initium Maii celebratum fuiſſe hoc Concilium: adeoque & Pontificem pluſquam anno integro diem Concilii ibidem præveniſſe.

Numerus Prælatorum.

De numero Prælatorum qui huic Concilio interfuerunt, ſcribit citatus De Nangis: " Numerus „ vero Prælatorum, qui ad hoc Concilium interfue„ runt, quingenti Epiſcopi, ſexaginta Abbates, & „ alii Prælati circa mille. „ Adfuiſſe etiam Patriarchas Conſtantinopolitanum & Antiochenum, nec non Oratores Regum Franciæ, Germaniæ, Angliæ, & Siciliæ, teſtantur Scriptores coævi; quin & ſub initium Concilii adfuit & Jacobus Rex Arragoniæ: ut non immerito Matthæus Monaſterienſis ad annum 1274. ſcribat: " ſub Gregorio Papa X. apud Lug„ dunum fuit Concilium *maximum* celebratum; „ quod e Kalendis Maii uſque ad 16. Kalend. Augu„ ſti duravit.

Inter Concilia generalia habetur a Patribus Conſtantienſibus.

Concilium hoc inter Concilia *generalia* numeravit Conc. Conſtantienſe *ſeſſ.* 39. in profeſſione fidei, quam deinceps quilibet in Romanum Pontificem eligendus edere deberet, antequam ſua publicetur electio.

Cum enim expreſſe agatur de confirmanda fide in Conciliis ibidem nominatim enumeratis propoſita, conſequens apparet, de hoc *Concilio Lugdun.* locutum eſſe Concilium Conſtantienſe: quandoquidem in nullo Concilio Lugdunenſi, niſi in hoc præſenti, de fide actum, aut definitio fidei edita fuerit.

§. II.

Enarratio Seſſionum hujus Concilii & in illis Actorum.

Seſſio 1.

PRima Seſſio habita fuit 7. Maii 1274. in Eccleſia ſancti Joannis primaria Lugdunenſis Civitatis; præſedit ipſe Pontifex Gregorius X. in eoque, præmiſſa ſolita Spiritus Sancti invocatione, & conſuetis precibus ac ritibus (qui latius referuntur tomo 11. Concil. general. *col.* 956.) ad Patres diſcurſum habuit, quo tres ſupra memoratas cauſas indicti Concilii Patribus expoſuit; atque Seſſionem ſecundam die 18. ejuſdem menſis habendam declaravit.

Statuta die 18. Maii celebrata fuit Seſſio ſecunda. In hac Seſſione latas eſſe *Conſtitutiones pro zelo fidei*, aſſerit auctor tractatus ſub hoc titulo; *brevis nota eorum quæ in hoc Concilio* acta ſunt: extatque citato tomo 11. Concil. general. *col.* 955.

Seſſio. 2.

Quæ fuerint hæ Conſtitutiones non exprimitur. Unica apparet in hoc Concilio edita Conſtitutio fidem ſpectans relata in *cap.* 1. *de ſumma Trinit. in VI.* at eam editam fuiſſe ante adventum Oratorum Imperatoris Græcorum, qui demum poſt abſolutam hanc Seſſionem advenerunt, non eſt veriſimile: unde Odoricus Raynaldus ad annum 1274. agens de hac Seſſione dicit ſimpliciter, *lectas nonnullas Conſtitutiones.*

Quandonam Mitra apud Abbates invaluerint?

Conſtat, quod in hac Seſſione *licentiati* ſeu dimiſſi ſint *Procuratores Capitulorum, ac Abbates & Priores non* MITRATI, *exceptis illis qui fuerunt* NOMINATIM *ad Concilium evocati, licentiati quoque* ſint *omnes alii inferiores Prælati* MITRATI. Ita legitur in citata *brevi nota* hujus Concilii.

Hic

Digitized by Google

Hic obſervare licebit, qoantum jam tum invaluiſſet uſus *Mitræ*, quem ſeculo XII. Abbates ambire, & a Sede Apoſtolica impetrare cœpere, vehementer tum obmurmurantibus S. Bernardo, aliiſque viris ſanctiſſimis: uti notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 31. *cap.* 6.

Inſuper ex relatis verbis elocet, tempore hujus Concilii creditum fuiſſe, uſum *Mitræ* aliquid dignitatis vel majoris auctoritatis Abbatibus & Prioribus conciliare, quandoqoidem uſum ejus habentes præ cæteris Concilio intereſſe ſinerentur.

Seſſio 3.

Indicta eſt deio tertia Seſſio habenda die 28. Maii feria ſeconda poſt Pentecoſten, ſed prurogata fuit uſque ad ſeptimam Junii.

Hoc temporis intervallo diſcuſſæ & a Pontifice propoſitæ nonnullæ Conſtitutiones morum diſciplinam ſpectantes; quæ & io tertia Seſſione celebrata die ſeptima Junii lectæ & probatæ fuere; extantqoe in *Sexto* Decretalium, ad quas breves *Obſervationes* infra dabimus.

In hac Seſſione licentia data fuit a Pontifice Prælatis, quod poſſent exire Lugduno, & elongate ſe uſque ad ſex leucas:

Adventus Græcorum.

Dies habendæ futuræ Seſſioni deſignata non fuit propter dubium adventum Græcorum ſeu Oratorum Michaelis Paleologi Imperatoris Græcorum, qui indies expectabantur: ot tandem auctoritate hujus Concilii optatum & inchoatum unionis Græcorum cum Romana Eccleſia negotinm compleretur.

Tandem 24. ejuſdem menſis Junii Oratores Imperatoris Græcorum advenerunt, atque cum magna pompa benignoiſſime a Pontifice, præſentibus Cardinalibus multiſque Prælatis, recepti & ad pacis oſculum admiſſi fuerunt.

Dein præſentarunt Litteras Imperatoris auro bullatas, inſcriptas Pontifici ſub hoc titulo: *Sanctiſſimo & Beatiſſimo primo & ſummo Pontifici Sedis Apoſtolcæ venerabili Papæ, & communi Patri omnium Chriſtianorum, & venerabili Patri Imperii noſtri D. Gregorio.* Reddiderunt & Litteras Prælatorum Græciæ ad Pontificem ſub hoc titulo: *Sanctiſſimo, Reverendiſſimo & Beatiſſimo Papa antiquo Romanorum, Domino Gregorio, Magno Pontifici excellentiſſimæ Apoſtolicæ Sedis, & venerabiliſſimo Domino & Patri noſtræ humanitatis.*

Una in præſentia Papæ aſſoruerunt, quod venirent ad omnimodam obedientiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ & ad recognitionem Fidei, quam Eccleſia tenet, conformiter ad Litteras Imperatoris & Prælatorum Græcorum.

Die 28. ejuſdem menſis Papa celebravit Miſſam, præſentibus Cardinalibus & Prælatis, qui ad Concilium fuerant convocati.

Lectæ Litteræ Prælatorum Græciæ & Michaelis Paleologi.

Id hnc conſeſſu lectæ fuere prædictæ litteræ; lecta eſt Epiſtola Imperatoris in *Græco* & *Latino*, uti & in utroque idiomate cantatum Evangelium, idque & per Diaconum Græcorum in habitu quo Græci uti ſolent. Cantato Evangelio, S. Bonaventura, qui Concilio aderat, & in eo Cardinalis & Epiſcopus Albanenſis renuntiatus eſt, ſermonem habuit.

Symbolum latine ac græce decantatum cum particula Filioque.

Hoc finito, cantatum fuit primum latine deinde græce Symbolum cum articulo Proceſſionis Spiritus Sancti *ex Patre* Filioque qui ter fuit decantatus.

Adventus Tartarorum.

Circa idem tempus venerunt Lugdunum Nuntii Regis Tartarorum; acceſſeruntque die quarta Julii ad Papam, a quo benigne, præſentibus Cardinalibus multiſqoe Prælatis, excepti fuere: de quorum adventu agens Matthæus Weſtmonaſterienſis monet: *Hi non pro fide, ſed ut confœderationem haberent cum Chriſtianis* (contra Turcas) *venerunt.*

Seſſio 4. de unione Græcorum.

Poſtea indicta fuit in eodem conſeſſu futura Seſſio Concilii in diem ſextam menſis Julii.

Aſſignata die, Seſſio quarta ſolemnis habita eſt; in qua a latere dextro Papæ poſt Cardinales ſederunt Nuntii Imperatoris Græcorum; & poſtquam Pontifex expoſuit cauſas indicti Concilii; atque inter cætera, qualiter contra opinionem quaſi omnium, Græci libere venirent ad obedientiam Romanæ Eccleſiæ, profitendo fidem, & recognoſcendo primatum ipſius, nihilque temporale petendo: tunc mandavit legi Litteras Imperatoris, item multorum Prælatorum, & Litteras filii ipſius Imperatoris: quæ tres erant *bullatæ Bulla aurea* tranſlatæ in Litteras latinas.

His lectis, unus Nuntiorum ex mandato Imperatoris, quod dicebat ſe habere, juravit *in animam ipſius Imperatoris*; & profeſſus eſt publice fidem Romanæ Eccleſiæ, quæ lecta fuerat in Concilio; eamque tenere dictum Imperatorem & Imperium, & eam perpetuo ſervaturos, de quo latius § ſequenti, ubi de negotio unionis ex profeſſo agemus.

Te Deum laudamus.

Poſt cantatum, Papa intonante, *Te Deum laudamus*, recitatiſque aliquibus precibus & brevi adhortatione Papæ ad Concilium, ſuper tanto gaudio, rurſus cantatum fuit, Papa inchoante, *Symbolum* latine: quo completo, Patriarcha Græcorum incepit ſimiliter *Credo in unum Deum*, quod Græce totum decantatum fuit, dicendo publice & ſolemniter, *Qui a Patre Filioque procedit*, cantando eum articulum *bis*

His Actis, juſſit Papa Concilio prælegi litteras Regis Tartarorum, iodictaque eſt Seſſio quinta in diem nonam ejuſdem menſis.

Quædam diſſenſio inter Papam & Cardinales.

Verum dum ſeptima, id eſt, altera die poſt celebratam Seſſionem quartam, Papa oſtendiſſet Cardinalibus Conſtitutionem, quam fecerat ſuper electione Romani Pontificis, diſſenſio magna exorta eſt inter Papam & Cardinales ipſoſque Concilii Prælatos: multaque ſollicitatione opus fuit, ut Prælatorum conſenſus ſuper hac Conſtitutione haberetur, de quo latius infra in *Obſervationibus* ad hanc Conſtitutionem relatam in *Sexto* Decretalium, ſub titulo *de Electione.* Interim hæc diſſenſio cauſa fuit prorogandi hanc Seſſionem in decimam ſextam dicti menſis Julii.

Seſſio 5. Baptizantur Nuntii Regis Tartarorum.

Sub initium hujus Seſſionis quintæ, “ antequam
„ Papa intraret Eccleſiam, Oſtienſis Epiſcopus, præ
„ ſentibus omnibus Prælatis baptizavit unum ex
„ Nuntiis Regis Tartarorum cum duobus ſociis: qui
„ bus D. Papa fecit fieri veſtes de Scarlato more La
„ tinorum.

Hujus Baptiſmi meminit Matthæus Weſtmonaſterienſis ad annum 1274. ſcribens: “ Hos Tartaros
„ Papa benigne ſuſcipiens, donis & honoribus am-
„ pliavit, & ad petitionem ipſorum, *non baptizatos,*
„ *fecit honorifice baptizari.*

In hac inſuper Seſſione plures Conſtitutiones lectæ & probatæ fuerunt, quas infra indicabimus, & *Obſervationibus* additis elucidabimus.

Obitus S. Bonaventuræ.

Expoſuit præterea Pontifex, “ quomodo Eccleſia
„ Dei inæſtimabile damnum perpeſſa fuerit ex obitu
„ Fratris *Bonaventuræ* Albanenſis Epiſcopi: & man-
„ davit *omnibus* Prælatis, & *omnibus* Presbyteris per
„ *totum mundum*, ut quilibet eorum *unam Miſſam*
„ deberet cantare pro *anima ipſius*, & aliam pro ani-
„ mabus omnium aliorum, qui mortui ſunt adve-
„ niendo, ſtando, ſeu redeundo ad Concilia, ſive
„ ad Concilium.

Crediderat Pontifex, hac Seſſione Concilio finem imponere; ſed ob Tartarorum ſolemne Baptiſma & prolixam pluriom Conſtitutionum Lectionem, hora tarda erat, ideoque Seſſionem continuavit in diem ſequentem.

In hoc conſeſſu diei ſequentis ſcilicet 17. Julii; Papa inconrinenti Eccleſiam intravit, & omoibus Pontificalibus indutus, aſcendit in Pulpitum, & lectæ ſunt duæ Conſtitutiones, quas infra iodicabimus & elucidabimus.

His

Digitized by Google

De Reformatione morum.

His abſolutis, Papa ſuum ſermonem dirigens ad Concilium, vehementer invectus eſt in Prælatos malæ vitæ & converſationis; qui ſi ſe corrigerent, " non erat neceſſe (ait) condere aliquas Conſtitutiones ſuper Reformatione eorum: alioquin dixit ſe *dure acturam* ſuper Reformatione morum.

Dixit inſuper, " ſe cito, Deo dante, ſuper Ordinatione Eccleſiarum Parochialium, ne fraudentur Rectorum ſuorum præſentia, & viri idonei ponantur in eis, & ſuper aliis, apponere remedia opportuna: quod (ait) uſque *in ipſo Concilio* fieri non potuit, propter multorum negotiorum occupationem. „ His dictis, ac conſuetis recitatis precibus, diſſolutum eſt Concilium.

§. III.

De Unione Græcorum cum Eccleſia Romana.

Origo Schiſmatis.

NOtum eſt, diuturnum illud ac deplorandum ſchiſma inter Eccleſiam Orientalem & Romanam ſive Latinam originem ſuam habuiſſe ſub medium ſeculi IX. ejuſque præcipuum Auctorem Promotoremque fuiſſe famoſum illum Photium, qui Patriarchatum Conſtantinopolitanum, extruſo ac depulſo S. Ignatio ejuſdem Sedis Patriarcha, invaſerat.

Nemini quoque ignotum eſt, ſæpius pro extinctione hujus ſchiſmatis, atque utriuſque Eccleſiæ unione allaboratum fuiſſe, atque pro tempore ſaltem, præſertim opera Baſilii Imperatoris & Concilii VIII. Oecumenici, quaſi extinctum, ſeu ſaltem ſopitum fuiſſe; at rurſus poſt annos aliquot recrudniſſe.

Ut autem intelligatur, quæ fuerit occaſio unionis, quæ in hoc Concilio quaſi concluſa videbatur, præmittenda ſunt, quæ ſequuntur.

Cruce ſignati Iſacium Throno C. P. reſtituunt anno 1203.

Anno 1195. Imperator Græcorum Iſacius Angelus anno nono Regni ſui per proprium ſuum fratrem Alexium cognomento *Comnenum* e Throno dejectus fuit, atque prius oculis excæcatus una cum filio ſuo juniore Alexio conjectus eſt in carcerem.

Filius autem ejus Alexius e carcere elapſus, fugit in Germaniam ad Philippum Imperatorem ſororium ſuum.

Hujus conſilio adiit is exercitum *Cruce ſignatorum*, qui ad expeditionem Terræ Sanctæ jam paratus erat: ſuaſitque ei proponere, ut priuſquam tranſiret exercitus in *Terram Sanctam*, ipſum Patremque ſuum Imperio Conſtantinopolitano reſtituerent, atque Imperii Uſurpatorem expellerent, una addicens, quod Imperio reſtitutus, conjunctis viribus, in ſubſidium & recuperationem *Terræ Sanctæ* progrederetur, ipſiſque notabilia ſubminiſtraret ſubſidia.

Propoſitio Cruce ſignatis placuit; atque una cum Alexio exercitum in Græciam direxerunt: & anno 1203. Conſtantinopolim advenerunt, urbem poſt octo dierum obſidionem interceperunt, fuga elapſo Alexio Comneno Imperii uſurpatore.

Mox ſummo totius urbis applauſu libertati reſtitutus Iſacius, & una cum filio ſuo Alexio Imperator proclamatus, ſeu Imperio denuo reſtitutus fuit; quemadmodum latius deſcribitur in Geſtis Innocentii III. *cap.* 90. edit. Baluzianæ, additurque quod proclamatus Imperator inter alia promiſerit, quod " eam reverentiam præſtare debeat ſummo Pontifici, „ quam Anteceſſores ſui Imperatores Catholici Prædeceſſoribus ſuis Pontificibus pridem impendiſſe „ noſcuntur, ac Eccleſiam Orientalem ad hoc idem „ pro viribus inclinare.

Græcorum animi a Latinis averſi.

Verum cum Imperator hic reſtitutus nondum videretur ſufficiens, ut promiſſa impleret, nec Græcis, qui a Latinis multum erant averſi, eam expeditionem perſuadere poſſet, perſuaſit Latinis, ut expeditionem in *Terram ſanctam* differrent in annum ſequentem.

Interea, exercitu Latinorum conſiſtente, circa Portus Urbis Conſtantinopolitanæ, cum naturalis averſio, quæ erat inter Latinos & Græcos, frequentes contentiones excitarat inter milites, contigit, ut milites Latini per cives Conſtantinopolitanos aliquando repulſi & irritati partem civitatis incenderint.

Hoc factum non tantum accendit Græcorum odium adverſus Latinos, ſed etiam contra Iſacium Imperatorem, ejuſque filium Alexium, quos Latinis favere ſuſpicabantur.

Hinc quidam Marculphus vel Marzulphus occaſionem ſumpſit Imperium invadendi, qui Alexium, cui & perſuaſerat promiſſa Latinis minime exſolvere, in carcerem detruſit ac tandem trucidari fecit; uti late refertur in Geſtis Innocentii III. *cap.* 91.

At breve admodum Regnum ejus extitit; Latini enim videntes a Græcis ſibi promiſſa non præſtari, Conſtantinopolim obſederunt, eamque anno ſequenti, id eſt, die 12. Aprilis interceperunt, eaque militum direptioni expoſita, tota ſpoliata & direpta fuit. Graves inſolentiæ & crudelitates hac occaſione exercitæ fuere, multaque ſcelera & ſacrilegia quoque in ea urbis direptione a Latinis patrata non tantum Græci, ſed & Latini Scriptores teſtantur, nec ea Innocentius III. in Epiſtola ad Marcellinam Presbyterum Cardinalem apud Conſtantinopolim exiſtentem diſſimulans ſcribit inter cætera: " Quomodo Græcorum Eccleſia, quantumcumque „ perſecutionibus affligatur, ad unitatem Eccleſiæ & „ devotionem Sedis Apoſtolicæ revertetur, quæ in „ Latinis non niſi *proditionis* exempla, & tenebrarum „ opera aſpexit, ut jam merito illos abhorreant „ pluſquam canes. „ In Geſtis. *cap.* 95.

Latini occupata urbe C. P. conſtituunt Balduinum comitem Flandriæ Imperatorem Græcorum.

Interim, occupata Regia hac urbe, rebuſque nonnihil compoſitis, electus fuit a Latinis in Imperatorem Græcorum Balduinus Comes Flandriæ; de qua electione extat ejuſdem Balduini Epiſtola ad Innocentium III. in Geſtis hujus Pontificis *cap.* 91. elegere quoque Latini Patriarcham C. P. Thomam Moriſinum Venetum, juxta pacta ante urbis expugnationem inita inter Francos & Venetos, ut ex illa gente, quæ Imperatorem non haberet, Patriarcha eligeretur, quæ legere eſt in geſtis Innocentii III. *cap.* 93.

Innocentius III. receptis Litteris, Balduini proclamati Imperatoris de intercepta Conſtantinopoli, ſcripſit Balduino, nec non Epiſcopis & Presbyteris in ea urbe exiſtentibus, ut ſtrenue allaborarent, & incumberent totis viribus reductioni Græcorum ad obedientiam Sedis Apoſtolicæ.

Nituntur importune Græcos reducere ad obedientiam Sedis Apoſtolicæ.

Et quidem Latini obſequentes juſſis Pontificis, tanta aſperitate contra Græcos, qui ſe obedientiæ Sedis Apoſtolicæ ſubjicere, & ritus Eccleſiæ Rom. amplecti renuebant, proceſſere; ut Henricus Imperator Latinus, qui anno 1205. Balduino ſucceſſerat, modum ponere coactus fuerit: querimoniiſque Græcorum auditis, illis libertatem Sacrorum more ſuo celebrandorum ſibi a Latinis ereptam, reſtituit; etiam reluctante Sedis Apoſtolicæ Legato. Narrat enim Georgius Acropolita *n.* 17. Græcos acceſſiſſe Henricum, eum hunc in modum interpellantes: Nos alio genere orti, aliumque habentes Pontificem, noſmetipſos Imperio tuo ſubjicimus quoad corpus quidem, ſed non quantum ad animam reſque ſpirituales. Ad præliandum pro te in Bello obſtricti ſumus: ſed Religionem noſtram deſerere nobis impoſſibile eſt. Libera ergo nos ab imminentibus malis, aut libertati redde noſtratibus jungendos.

Græci perſeverant in ſchiſmate cum ſuo Imperatore Theodoro Laſcari.

Licet igitur Latini, Urbe Conſtantinopolitana, quin & pleriſque cæteris Græcorum Imperio per Europam ſubjectis ditionibus potirentur, non tamen potuerunt Græcos ad unitatem Eccleſiæ, & ad obedientiam Sedis Apoſtolicæ adducere, nec ſchiſma plene extinguere.

Quin

Quia & ſuum retinebant Græci Imperatorem apud Nicæam reſidentem, quorum primus fuit Theodorus Laſcaris, qui imperavit uſque ad annum 1222. quo regnante de unione inter Græcos & Latinos actum fuiſſe non legitur.

Theodoro ſuccedit Joannes Ducas 1222.

Theodoro anno 1222. ſucceſſit Joannes Ducas gener Theodori, qui pluribus victoriis contra Latinos reportatis, ac locis plurimis a Latinis recuperatis, ad unionem Eccleſiarum allaborare viſus eſt.

Gregorius IX. ad eum legationem mittit 1233. ſed incaſſum.

Ipſo enim regnante, miſſi leguntur anno 1233. a Gregorio IX. Pontifice Romano Nuntii de pace Eccleſiarum cum Germano Græcorum Patriarcha, cæteriſque ejus gentis Antiſtibus, ipſoque Imperatore acturi.

Convenerunt primum Nicææ, ac dein Conſtantinopoli, quin & tandem eum in finem Synodus Nymphææ habita fuit; uti omnia latius ex Wadingo in Annalibus referuntur *tomo* 11. *Concil. general. col.* 461. & *ſeqq.* videturque ipſe Imperator Græcorum ad unionem fuiſſe proclivis.

Et quidem fertur propoſuiſſe Legatis ſive Apocryſiariis Sedis Apoſtolicæ, quod " ſicuti Domini „ Seculares inter ſe contendentes de rerum Dominio, hinc inde aliquid ſui Juris relaxant, & quiſque partem cedit cauſæ, ut tandem optata pace fruantur, ita & hic agendum eſſe, videlicet ut „ ſuam de *proceſſione Spiritus Sancti*, opinionem „ miſſam Latini facerent, & ex Symbolo ſuiſque Libris expungerent Verbum *Filioque*, permittentes „ ut Græci in controverſia hac eodem modo quo „ prius ſentirent. E regione vero Græci approbarent conſecrationem Latinorum in *azymis*, neque „ amplius eos Hæreticos propter hoc proclamarent; „ ita ut in duobus punctis controverſis unaquæque „ pars unum probaret, alterum condemnaret. Latini hanc propoſitionem ut *ineptam* & *ridiculam* „ exponentes, reſponderunt, Imperatorem ſcire debere ob nullum lucrum rei aut Provinciæ, quantumvis magnæ, Eccleſiam Romanam Catholicam „ *iota* unum aut *apicem* fundatiſſimæ ſuæ fidei mutaturam, neque ullo modo uniri poſſe cum Græca, niſi hæc prius, objectis & condemnatis erroribus, præcipue circa illud punctum de *proceſſione Spiritus Sancti*, omnes ſuos libros, in quibus „ doctrinam illam perſuaſit, aut ſcripſerit, condemnaverit, ignique tradiderit. Quod vero attinet „ ad conſecrationem in fermentato, Græcam Eccleſiam non propter hoc rejici aut condemnari a „ Latina, neque velle ab ea condemnari propter „ *azymum*, dum licite unaquæque in utroque conſecrat pane.

Hæc audiens Imperator animo concidit, omnem ſpem unionis exuens. Sciebat enim, Græcos Prælatos nunquam eo adducendos; prout & eventus probavit: nam inter ſe rurſus habitis colloquiis, quin & Synodo eam in rem habita, amplius irritati, facta ſeditione & tumultu, ſe ab invicem ſepararunt, utriſque in ſua pertinaciter perſeverantibus opinione.

Nuntii ſeu Apocryſiarii Sedis Apoſtolicæ obtenta ab Imperatore licentia diſceſſerunt. Sed Græci miſerunt poſt eos Nuntios ſuos, qui ſcriptum ſeu declarationem circa *Conſecrationem in azymo* eis eriperent cujus *originariam* detexerunt & abſtulerunt: ſed translationem vel exemplar Latinum non invenerunt, quod ad Pontificem detulerunt Apocryſiarii.

Vice autem declarationis circa *azymum* tradiderunt Græci Apocryſiariis Pontificis prolixam declarationem ſuæ fidei circa *proceſſionem Spiritus Sancti*, quæ exiat *tomo* 11. *Concil. general. Col.* 466.

De hac declaratione dicit Wadingus ſupra citatus: " nullibi adeo diffuſa Græcorum fundamenta „ pro pertinaci illa ſua hæreſi vidi congeſta, neque „ in aliis eorum ſcriptis, quæ occurrerunt, neque „ in Concilio Florentino, neque apud Controverſiſtas.

Joanni ſuccedit Theodorus Laſcaris junior 1255. apud quem Alexander IV. unionem fruſtra tentat.

Anno 1255. ex morbo epileptico defuncto Joanne Duca, ipſi ſucceſſit ejus filius *Theodorus Laſcaris*, ad quem pro tentanda unione Alexander IV. anno 1256. miſit Epiſcopum Urbevetanum Legati aucto ritate auctum, rei cum Græcia tranſigendæ auctoritate inſtructum.

Articuli Græcis proponendi præcipue auctoritatem Sedis Apoſtolicæ ab ipſis recognoſcendam concernebant; atque præ cæteris notandus articulus tertius. " De prærogativa appellandi Romanam Eccleſiam, „ cum ſacræ perſonæ Eccleſiaſticæ Græcorum a Superioribus ſuis crediderint ſe gravatos.

" Quartus vult dari liberum recurſum ad Sedem Romanam in quæſtionibus quas inter Prælatos & alias perſonas Eccleſiaſticas Græcas contigerit ſuboriri. „ Item ſeptimus in quæſtionibus *Fidei*, ſi quæ forte ſſis emerſerint, præ aliis dare ſententiam, ſuæque voluntatis proferre judicium, quod dummodo Evangelicis & Canonicis non obviet inſtitutis, „ obedienter cæteri ſuſcipient & ſequentur.

Integrum commonitorium ſive inſtructionem exhibet Odoricus Raynaldus ad annum 1256. *num.* 48. & ſeqq. notatque *num.* 56. ex Georgio Logotheta, Legatos ab Alexandro miſſos, infecto *negotio* rediiſſe. (*a*)

Michael Paleologus Conſtantinopoli pellit Latinos 1261.

Negotium unionis ita interruptum, rurſus reſumptum fuit circa annum 1261. Hoc enim anno ſub Michaële Paleologo, qui anno præcedente Imperium invaſerat, Conſtantinopolis a Græcis intercepta fuit, fugatis & expulſis Latinis, qui eam per annos 58. tenuerant.

Legationem ad Urbanum IV. mittit pro unione.

Porro Paleologus metuens, ne terribilis contra ipſum exercitus Latinorum pro recuperatione Conſtantinopolis præpararetur, ac ſignanter *Cruciata* Inſtitueretur (quemadmodum Urbanum IV. tunc Pontificem decreviſſe evincunt ejus Litteræ Provinciali F. F. Minorum inſcriptæ, apud Odoricum Raynaldum ad annum 1262. *num.* 34.) Nuntios cum Litteris miſit ad Pontificem, in iis cum magna inſtantia unionem Eccleſiarum ſe deſiderare proteſtans, ipſam Romanam Eccleſiam pro Matre recognoſcens, petens inſtanter, ut Legatos ſuos " homines videlicet pacis & pacificos Chriſti diſcipulos, non gaudentes in vanitate verborum, nec bono pacis mundanam ſapientiam præponentes, ad ſuam præſentiam Pontifex mitteret.

Nullum de Dogmatibus fidei & conſuetudinibus ſeu ritibus Eccleſiaſticis in ſuis Litteris Imperator ſermonem faciebat: " nam dicebat: ſi in iis eſſet diſ„ cordia, pace præmiſſa, præhabitaque inter Græ„ cos & Latinos, hæc ſolverentur facilius & celerius „ ſopirentur.

Humaniſſimis Litteris reſpondit Urbanus, quas exhibet Odoricus Raynaldus ad annum 1263. miſit & ei Nuntios ex Ordine Fratrum Minorum, quibus pacis & unionis conciliandæ auctoritatem ſummam impertivit.

Interim ipſe Urbanus metuens, ne negotium hoc unionis optatum non haberet exitum, videnſque Græcos Schiſmaticos ob interceptam Conſtantinopolim, aliaſque partas victorias continuo magis inſoleſcere: totoſque impetus ad delendas Latinorum reliquias convertere, admodum ſollicitus fuit, ut Principes ac fidelem populum ad expeditionem aliquam contra Græcos faciendam excitaret; ſcriptis in eum finem variis per orbem Litteris, quarum

(*a*) Attamen refert Natalis Alexander Hiſt. Eccl. ſæc. 13. p. 21. col. 1. edit. 1699. in fol. quod eædem Propoſitiones a Græcis oblatæ Innocentio IV. & Alexandro IV. ab iiſdem Pontificibus approbatæ fuerint. Eaſdem Propoſitiones refert Alexander IV. Epiſt. 315.

nonnullas

Digitized by Google

nonnullas exhibet Odoricus Raynaldus ad annum 1264. *num.* 56. & *ſeqq.*

Timens cruciatam expeditionem, iterato ſcribit R. Pontifici.

Id intelligens Paleologus Imperator, iteratas Litteras dedit an. 1264. ad Urbanum IV. Papam, quibus ſummum unionis ſarciendæ deſiderium præfert; dicitque ſe anno præterito ad Romanam Eccleſiam cum Litteris miſiſſe Nicolaum Cortonienſem, qui erat patria & origine gentis *Romanæ*, atque utrumque idioma Latinum & Græcum apprime callentem, quique dogmata utriuſque Eccleſiæ melius quam alii, perciperet; & in quo diſſenſio eſſet, facilius exponere poſſet.

Scribit ulterius, quod hunc Epiſcopum e ſua legatione redeuntem ſumma cum lætitia exceperit, atque ab eodem intellexerit ac invenerit, *Sanctam Dei Eccleſiam Romanam non alienatam* (ait) *a nobis in divinis piæ fidei dogmatibus, ſed ea fere nobiſcum ſentientem ac concantantem.*

Scribit dein, ſe eumdem Epiſcopum cum hiſce Litteris iterato ad Pontificem deſtinare, ut ex ipſo intelligat ſincerum ejus ac promptum animum ad uniendas & ſubjiciendas omnes Eccleſias Imperii ſui Eccleſiæ Romanæ: rogatque ut eumdem cum adjunctis ſuis Apocryſiariis ſeu Nuntiis celeriter ad ſe remittat, “ qui nobis (inquit) plenarie veſtram
„ voluntatem & affectionem referet, & una nobiſ-
„ cum omnia, quæ ſunt veræ fidei reuniendæ Eccle-
„ ſiæ opere infallibili valeat percomplere.

Urbanus IV. iteratos Nuntios mittit ad Imperatorem.

Summo gaudio Litteras Paleologi, una cum Legato Imperatoris Epiſcopo Cortonienſi excepit Urbanus; moxque eumdem cum litteris ad Imperatorem remiſit, junctis duobus Apocryſiariis ex Ordine Minorum, qui optatum negotium *unionis* perficerent.

Sane magno animorum ardore *unionis* hujùs negotium utrimque promoveri videbatur; multaque agitata fuere; ſed omnia incaſſum cecidere: apparuitque deſiderium hoc unionis ſimulatum potius quam ſincerum. Paleologus enim, qui ſe in maxima diſcrimina adductum videns, negotium hoc ardentius urſerat; ubi periculis ſe emerſiſſe vidit, negotium in longum protraxit: Unde ſub Pontificatu Urbani IV. qui hoc eodem anno 1264. menſe Octobri defunctus eſt, nihil perfectum fuit.

§. IV.

De his quæ in negotio Unionis Eccleſiæ Græcæ cum Latinis acta fuere ſub Pontificatu Clementis IV.

Clemens IV. hortatur Paleologum pro expeditione in Terram Sanctam.

CLemens IV. ſucceſſor Urbani non tantum Occidentis Principes ad ſacrum bellum in Saracenos excitabat, ſed etiam datis Litteris ipſum Paleologum Orientis Imperatorem, qui ad id ſe inclinare Clementi ſignificaverat; quibus una indicabat, ob clades Armeniæ a Sarracenis illatas, magno ſe mœrore perfuſum; ſcribens & in his Litteris (apud Odoricum Raynaldum ad annum 1267. *num.* 67.) eum ab expeditione in Terram ſanctam non debere revocari ob timorem incurſus Latinorum in Terram ſuam, ſi eam ducto contra Saracenos exercitu, vacuam relinqueret, cum huic periculo facile occurrere queat,
“ ſi ad Romanæ Eccleſiæ rediens unitatem, ejus ſa-
„ lutaribus conſiliis acquieſcens, proferendis, rigo-
„ re juſtitiæ temerato, mandatis humiliter obedire
„ voluerit.

Cum autem intelligeret Pontifex ex quibuſdam indiciis, quæ per Legatos & Litteras inſinuerant Græci, ſe ad ſalubrem reditum ſeu unionem anhelare (uti ad Dominicanæ familiæ Magiſtrum ſcribit Clemens, apud Odoricum Raynaldum, ibidem *num.* 72.) rurſus negotium hoc promovendum cenſuit.

Proponit ei profeſſionem Fidei.

Judicavit autem Clemens, quod Apocryſarii ex Ordine *Minorum* ab Urbano Prædeceſſore miſſi, demandatæ ſibi auctoritatis limites exceſſiſſent, nonnulla concedendo Græcis quæ concedenda non fuiſſent, idcirco ſuos Nuntios ad Paleologum miſit ex Ordine ſancti Dominici cum Litteris ad eumdem Imperatorem, quibus erat inſerta prolixa profeſſio fidei, ſingulos Symboli articulos diſerte ac claris terminis exprimens, ac ſignanter proceſſionem Spiritus Sancti *ex Patre* & FILIO, quibus adjungit doctrinam Eccleſiæ Romanæ de Baptiſmo *non iterando*, de *Purgatorio*, & animabus in eo exiſtentibus prodeſſe Vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, aliaque pietatis Officia. Item doctrinam de ſeptem Sacramentis ac ſignanter de Euchariſtia conficienda ex *azymo*. De Matrimonio, ac notanter, eo ſoluto per mortem alterutrius conjugis, ſecundas, tertias & deinceps nuptias ſucceſſive licitas eſſe.

De ſummo & pleno Primatu Romanæ Eccleſiæ, & Principatu ſuper univerſam Catholicam Eccleſiam multa magnifica proponit.

Poſthæc declarat, inutile omnino eſſe convocari Concilium *generale*, in quo prædicta puncta diſcutiantur, “ imo nec liceat, nec expediat in dubium
„ revocari præmiſſam veræ fidei puritatem, tot ſa-
„ cræ paginæ auctoritatibus, tot Sanctorum robora-
„ tam ſententiis, tot Romanorum Pontificum ſtabili
„ definitione firmatam, pro cujus defenſione ſi ne-
„ ceſſe foret (ait) parati eſſemus Martyrium ſubire,
„ & morti etiam exponere corpus noſtrum.

Mittebat præterea duos Nuntios ſeu Apocryſiarios ex Ordine Sancti Dominici, cum quibus & ipſe Imperator & Clerus ac populus Græcus ſuper præmiſſis articulis conferre & inſtrui poſſent: rogatque, ut ſi Apocryſiarii plenam ſatisfactionem dare non videantur, ipſe Imperator aliquos de peritioribus ad Sedem Apoſtolicam mittere velit, quibus tam plene ſatisfactum iri non dubitat, quod “ amoto cujuslibet
„ dubitationis ſcrupulo, fidei veritatem agnoſcent, &
„ in agnita ſalubriter gloriantes, ad ipſum cum glo-
„ ria remeabunt.

Denique ſcribit, quod ſi poſtquam prædictam fidei profeſſionem ſuſceperint & profeſſi fuerint, tunc indicendum “ Concilium per Sedem Apoſtolicam,
„ ad locum, qui ad hoc eidem Sedi videatur idoneus,
„ convocari petierint, ad charitatis vinculum inter
„ Latinos & Græcos fœdere perpetuo roborandum,
„ Legatos ſuper hoc ad Nos (ait) poteritis deſti-
„ nare, quibus, faciente Domino, reſponſum dabitur, quo totum deſiderium ſatiari poterit & de-
„ bebit. (*a*)

Litteras quoque ſcripſit Pontifex ad Patriarcham Græcorum, quibus ipſum ad promovendam unionem Eccleſiarum excitat: extant apud Odoricum Raynaldum ad annum 1267. *num.* 80.

Quamvis hæc fidei formula Græcis parum arrideret, tamen Paleologus Græcorum Imperator, intelligens exercitum validum *Cruce ſignatorum* ſub Sancto Ludovico Rege Francorum, & ejus fratre Carolo Duce Andegavenſi & Siciliæ Rege in expeditionem Terræ Sanctæ jam eſſe inſtructum, veritus ne in Græciam ad recuperandam Conſtantinopolim diverteret, de unione Eccleſiarum deliberare, ipſumque negotium promovere cœpit.

Paleologus implorat Ludovici Regis Franciæ interceſſionem pro unione.

Hinc paulo poſt obitum Clementis IV. qui contigit ſub finem anni 1268. ſcripſit ea de re ad Ludovicum Regem Franciæ quibus ſuum ad hanc diu exoptatam unionem perficiendam deſiderium expo

(*a*) Eandem agendi rationem erga Græcos Schiſmaticos obſervaſſe non videtur Eugenius IV. antequam eos ad Concilium Florentinum admiſerit. Legantur acta hujus Concilii a P. P. Labbeo & Harduino relata in ſuis Conciliorum Collectionibus.

nit,

nit, una ſignificans, quod plures Nuntios eam in rem ad Sedem Apoſtolicam deſtinaſſet, quorum aliqui in via detenti ad eamdem nun pervenerant; & frequenter ac humiliter ad hæc poſtularant admitti, nec eorum circa id fuerat deſideriis ſatisfactum: quare inſtanter rogat Ludovicum, ut ipſe Rex in tam pio ac utili negotio, *Arbitri* partes aſſumens, ad ipſius conſummationem ſollicita intenderet pietate: promittens, quidquid idem Rex ſuper hoc diceret, ſe plene ac inviolabiliter obſervaturum.

Ludovicus ſcribit ad Collegium Cardinalium Sede vacante.

Ludovicus vero negotii hujus determinationem, ot pute *ad fidem* ſpectantis, non ad ſe, ſed ad Sedem Apoſtolicam ſpectare videns, Imperatori reſpondit, quod " in hoc negotio, hujuſmodi partes „ non aſſumeret; ſed pro illius ſalubri conſummatione apud eamdem Sedem, ad quam id pertinet, „ libenter inſtaret.

Cum autem Sedes Apoſtolica per mortem Clementis IV. tunc temporis vacaret, miſit Ludovicus Legatos Paleologi Græcorum Imperatoris, ejusque Litteras ad Concilium Cardinalium, qui & Ludovico, pro ſua erga Sedem Apoſtolicam devotione & humili ſubmiſſione gratias egerunt, ac etiam Litteras dederunt ad Rodulphum Cardinalem Legati munere apud Ludovicum fungentem, quibus ipſum de toto hoc unionis negotio, actisque ſub Urbano IV. & Clemente IV. inſtruunt, & ad perficiendam unionem adhortantur: ita tamen, ut prius Græci dimittere & publice profiteri teneantur, quæ in Litteris Clementis IV. fuerant expreſſa. Extant hæ Cardinalium Litteræ apud Odoricum Raynaldum ad annum 1270. *n.* 2. & 3.

§. V.

Quid in negotio unionis Græcorum cum Eccleſia Latina, actum fuerit ſub Gregorio X. ac notanter, durante Concilio Lugdunenſi.

Pergit Paleologus inſtare apud Gregorium X.

PAragrapho præcedenti vidimus quæ in hoc negotio unionis acta fuerint, durante Pontificatu Clementis IV.

Vacante Sede Apoſtolica, nihil perfectum fuit, ac tandem poſt vacationem Sedis Apoſtolicæ duorum annorum & novem menſium, anno 1271. Kalendis Septembris, electo Gregorio X. miſit rurſus Paleologus Legatum ad Pontificem, cum Litteris, quibus ei Pontificatum gratulatur, atque ſummum deſiderium unionis utriuſque Eccleſiæ expreſſit.

His humaniſſime reſpondit Gregorius; laudatque ejus pro unione utriuſque Eccleſiæ zelum, eumque multis excitat, ut negotium tam neceſſarium & exoptabile diutius non protrahat, eique in memoriam revocat, quæ ſub Urbano & Clemente Prædeceſſoribus ſuis acta ſunt, ac ſignanter formulam Fidei, quam ejus Apocryſiariis tradiderat Clemens, declarans viam compendioſiſſimam ac pene unicam complendæ hujus unionis eſſe, ut ipſe, ac Patriarcha cum Epiſcopis, univerſoque Clero hanc Clementis formulam reciperent profiterenturque, ac dein eum ad Concilium generale indictum & anno 1274. celebrandum invitat, ut per ſe, vel ſaltem per ſuos Legatos legitima auctoritate inſtructos Concilio interſit, ut ibidem unio illa auctoritate Concilii generalis firmetur.

Cum autem Gregorius Papa non ignoraret Paleologum ad hanc *unionem* abſolvendam terrore belli a Latinis contra ſe indicendi præcipue moveri, noluit ut Veneti inducias ſeu Treugam cum Paleologo prorogarent; uti notat Odoricus Raynaldus ad annum 1272. *num.* 31. ibidem referens Litteras Pontificis ad Ducem Venetorum, quibus ipſum a prorogandis induciis avocat.

Paleologus autem, receptis his Litteris, quas attulerant quatuor Nuntii ex Ordine Minorum ad ipſum a Gregorio miſſi, omnem ad hanc unionem complendam operam impendebat, ipſosque Imperii ſui Prælatos tum Beneficiis, tum minis ad eam amplectendam inducere conabatur.

Obſiſtit Patriarcha C. P. Joſephus.

Sed quia Patriarcha nomine Joſephus ſe pertinaciter cum nonnullis aliis Prælatis opponebat, reſcripſit interim Paleologus ad Pontificem, ſe excuſare ſtudens, quod Apocryſiarii Papæ ad ipſum miſſi, longiorem moram trahant, negotiumque unionis diutius, quam ſperabatur, protrahatur; " Cum licet „ (ait) quid modicum videretur in principio, quæ „ inter nos & vos differentia modica conſiſtebat; „ ſed ipſius prolixitas in tantam invaluit, & tam magnam dilatavit & fecit, quod nec facilem eſſe, „ quamvis hoc putetur ab aliquibus, verum etiam „ difficilem & oneroſam diſſolutionem hujusmodi „ repræſentat.

Hinc ulterius concludit, tempore & labore opus eſſe, ut hoc negotium ad finem optatum perducatur, & oportere, " ut congregatio fiat Pontificum, qui „ longe exiſtunt, quos neceſſe eſt adeſſe huic communi negotio, & voluntatem & propriam intentionem facientem pacem proferre, & nobiſcum „ ſentire, quod omnibus expedit: qui Prælati non „ modica pars Univerſitatis conſiſtunt; *ut ne forte* „ inquit) *veterem ſciſſuram ſuere quærentes, alteram* „ *de novo ex imperitia, & non minorem priore aliunde rumpamus.*

Addit ſe remittere duos e Nuntiis Papæ, qui de omnibus hactenus in hoc unionis negotio actis, Pontificem informent; duos vero penes ſe retinere, qui, conſummato opere cum ſuis Nuntiis, Apoſtolico culmini, quid confirmatum fuerit, annuntient. Habentur hæ Litteræ apud Labbæum, *t.* 11. *Concil. general. col.* 949.

His reſpondens Gregorius Papa inſinuabat " quamplures magnæ conditionis & ſtatus aſſerere unionis „ prædictæ tractatum ex Græcorum parte *diutius in* „ *figmentis verborum & ſimultate* deductum, " unde monet Imperatorem, ut celeriter negotio finem imponat, quo ſe ab hac ſuſpicione purget.

Imperator urget & cogit Epiſcopos Græcos unioni conſentire.

Imperator igitur unionem tandem perficere deſiderans, Prælatos ad conſentiendum fortius urgere cœpit; quo & factum, ut omnes, paucis exceptis, Imperatori ſe accommodarent, atque unioni cum Eccleſia Romana conſentirent.

Cumque præcipue unioni reſiſteret Joſephus Patriarcha ipſi injunxit Imperator de aſſenſu Prælatorum unioni aſſentientium, ut ſe ad Monaſterium aliquod retraheret, quouſque negotium unionis eſſet abſolutum: quod ſi non ſuccederet, in ſua maneret dignitate; ſi autem tractatus unionis concludatur, & ipſe eidem nollet ſubſcribere, tunc ad novi Patriarchæ electionem procederetur; uti ipſi Epiſcopi Græci in Litteris ad Pontificem Romanum datis ſignificant.

Salvo Symbolo abſque additione Filioque, & ritibus Græcorum.

Dum ergo omnes pene Epiſcopos Imperii ſui ſibi conſentientes videret Paleologus, non dubitavit mittere Nuntios ſuos ad Gregorium X. Papam Lugduni in Concilio exiſtentem, cum Litteris, quibus ſignificat, Eccleſiam Græcam recipere in omnibus formulam fidei ſibi a Clemente IV. & ipſo Gregorio miſſam, nec non agnoſcere Primatum Romanæ Eccleſiæ, prout in Litteris Clementis IV. fuerat expoſitus; ſingulaque puncta in ſuis Litteris Paleologus repetiit; una tamen Pontificem obſecrans *ut Eccleſia noſtra* (inquit) *dicat ſanctum Symbolum prout dicebat hoc ante Schiſma uſque in hodiernum diem* (ſcilicet ſine additione *Filioque*) *& quod permaneamus in ritibus noſtris quibus utebamur ante Schiſma; qui ſcilicet ritus non ſunt contra ſupradictam fidem.*

Similes ſubjectionis & profeſſionis Litteras cum ſpeciali Deputato, miſerunt Metropolitæ plures, qui cum ſuis Suffraganeis fuerant in Synodis congregati, quibus eamdem cum Imperatore fidei profeſſionem expreſſerunt & Primatum Pontificis Romani agnoſcunt; *nec alium primum & ſummum Pontificem Eccleſiarum omnium nominaturos promittunt.*

Declarant quoque, ſe reprobare pertinaciam ſui Patriarchæ, " qui magna cum inſtantia tenet (inquiunt) „ quod agnoſci debeat primus & poſtea, ut indicat, „ non decidet ab iſta voluntate; nec adhuc a prima „ ſententia, quam tenet, cum aliqua intentione mu„ tatus eſt.

Unio concluſa in Concilio Lugdunenſi ſeſſ. 4.

Litteræ hæ tam Imperatoris quam Epiſcoporum Græcorum redditæ ſunt Pontifici in Concilio Lugdunenſi; atque *Seſſione* 4. juſſu Pontificis, & aſſidentibus Nuntiis Græcorum coram Patribus Concilii lectæ fuere; & facta ſolemni profeſſione Fidei per Græcorum Acropolitam & magnum Logothetam Nuntium Imperatoris: (cujus exemplar extat *tomo* 11. *Concil. general. col.* 967.) in animam Imperatoris, ac rurſus nomine Epiſcoporum Græcorum, tandem unio decreta fuit, atque in ſignum gaudii & gratiarum actionis ſolemni ritu decantatum fuit *Te Deum.*

Nuntii Græcorum, abſoluto unionis negotio, in Græciam redeuntes, Litteras Pontificis detulerunt ad Paleologum Imperatorem, quibus ei de facta unione congratulatur, exponitque, quanto gaudio hæc unio Patres omnes in Concilio generali Lugdunenſi perfuderit: ipſumque hortatur, ut " quod cœpit, „ cum omni diligentia & ſollicitudine proſequatur, „ efficacem, pro poſſe, daturus operam, ut nec in „ aliquibus, ejuſdem Schiſmatis reliquiæ qualeſcum„ que ſuperſint.

Congratulatorias quoque dedit ad Andronicum filium primogenitum Imperatoris, itemque ad Prælatos Græcorum, qui unioni conſenſerant, & fidem ac Primatum Eccleſiæ Romanæ profeſſi erant, eosdem ſimiliter excitans, ut, " ſchiſmatis abolere ſtu„ derent omnino *reliquias*, abjicientes oves morbi„ das, ne gregem valeant contaminare Dominicum, „ aut Fidei a vobis noviter agnitæ in veſtris cordibus „ inficere puritatem.

Joannes Veccus Joſepho in Patriarchatum ſurrogatur.

Quin inter *oves morbidas*, quas abjici hortatur Pontifex, præ cæteris deſignetur *Joſephus* Patriarcha, dubium non eſt: ut pote præ reliquis pertinacior, & dignitate atque auctoritate eminentior ad inficiendum, & a Fidei puritate reliquos abducendum plus cæteris valeret.

Et revera poſtquam Nuntii in Græciam reverſi ſignificaverunt unionem Eccleſiarum perfectam, & Patriarchæ Joſepho conditiones unionis propoſitæ fuerunt, pertinaciter hic abnuit profeſſioni Fidei in Concilio Lugdunenſi juratæ ſubſcribere, aut unionem in conſequentiam iſtius profeſſionis factam approbare.

Hinc Epiſcopi, qui unionem probarant, in Synodum coierunt, & Joſepho Patriarchatu abdicato, Joannem Beccum in ejus locum ordinarunt.

Quis hic Beccus ſeu Veccus fuerit; ac qualiter primum pertinax ſchiſmaticus fuerit, & deinde Eccleſiæ Latinæ Dogmata amplexus, fortiſſime pro unione utriuſque Eccleſiæ ſteterit, ex Pachimere & Nicephoro Gregora narrat Odoricus Raynaldus, ad annum 1275. *num.* 49.

Veccus in Concilio C. P. confirmat unionem.

Interim Veccus jam ad Patriarchatum aſſumptus, unionis negotium proſequi intendens, Synodum Epiſcoporum Conſtantinopoli celebravit anno 1277. atque tam ſuo, quam Synodi nomine Litteras dedit ad Joannem XIX. Papam, in quibus unionem utriuſque Eccleſiæ ſub Gregorio X. factam laudat & amplectitur ſingulatim fidei omnes articulos exponit & profitetur; ac ſignanter magnifice Primatum Eccleſiæ Romanæ proponit, inter cætera ſcribens, " Apud hanc autem plenitudo poteſtatis con„ ſiſtit, quod ea, quæ cæteræ Eccleſiæ, & Patriar„ chales ſpecialiter diverſis temporibus privilegia „ obtinuerunt ſanctionibus beatorum ſanctorum Im„ peratorum illorum, & Canonicis Sanctionibus „ ſacrorum & divinorum Conciliorum, eadem Ro„ mana Eccleſia confirmavit & roboravit: & non „ aliter obtinuerunt confirmationem Eccleſiarum „ hujuſmodi prærogativæ, niſi eadem Eccleſia Ro„ mana ſuum ſuper iis judicium & ſententiam protu„ liſſet; ſua tamen prærogativa tam in generalibus „ Conciliis, quam in quibuſcumque aliis ſemper „ ſalva.

Latius quoque in his Litteris exponitur proceſſio Spiritus Sancti *ex Patre & Filio*; aſſeritque, quod *licet Pater fons Spiritus ſit, & Filius fons Spiritus ſit, non duo tamen fontes Spiritus ſint Pater & Filius. Unum enim fontem Spiritus Patrem & Filium fidelis & pia intelligentia tenet: & propter hoc communem Patris & Filii Spiritum S. Eccleſiæ luminaria & Doctores theologizarunt.*

Excommunicati Schiſmatici.

In hac Synodo ſunt & excommunicati univerſi quacumque Dignitate Pontificali, vel Sacerdotali alioque Ordine inſigniti Schiſmatici, ac unionis Eccleſiæ perturbatores " qui prope & longe ſub pertina„ cia ſua ubicumque exiſtant, qui non recipiunt ſan„ ctam Romanam Eccleſiam eſſe Matrem & Caput „ omnium aliarum Eccleſiarum, & ipſum ſummum „ Pontificem primum Paſtorem omnium Chriſtiano„ rum. „ Similiter & " ſuſceptores Schiſmaticorum, „ & Perſecutores ipſorum, qui convenerunt ad hu„ juſmodi Eccleſiaſticam unionem, & ſicut illos qui „ dividuntur (inquiunt) de noſtra populitate, & de „ noſtra ſocietate fugiunt, propter obedientiam quam fecimus ad Apoſtolicam Sedem.

Integra excommunicationis formula extat *tom.* 11. *Concil. general. Col.* 1027. cui & ibidem præmittuntur prædictæ Synodicæ Litteræ ad Joannem XIX. Papam.

Hæ Litteræ quamvis ſcriptæ fuerint anno 1277. ſedente Joanne XIX. tamen anno ſequenti demum Romam delatæ Nicolao III. qui Joanni ſucceſſerat, redditæ fuere, una cum Litteris Imperatoris, ejuſque filii Andronici, qui Papam certiorem reddidit de renovata unione per Prælatos in dicta Synodo Conſtantinopolitana.

Nicolaus II. urget additionem *Filioque.*

Nicolaus, receptis his Litteris, querebatur, quod in his aliquid mutatum eſſet circa formulam a Clemente IV. præſcriptam, notanter ſuper articulo de proceſſione Spiritus Sancti ex *Patre & Filio*; quem nonnihil fuſius & aliis verbis, quamvis in ſubſtantia, ut apparet, non diſcrepantibus expoſuerant. Miſſis igitur Legatis ſuis voluit ut ſimpliciter formulam a Clemente IV. præſcriptam profiterentur.

Cum autem Imperator poſtulaſſet, ut vox *Filioque* in Græcorum *Symbolo* non adderetur, ne vel ſic permutarentur Græcorum ritus, & ne ex ea novitate Græci tumultus concitarent, Pontifex injunxit Legatis ſuis ne aſſentirent; ſed reſponderent; " Unitas fi„ dei non patitur diverſitatem in profeſſionibus ſuis, „ & maxime in *decantatione Symboli*, quod quanto „ magis in Eccleſia frequentatur, tanto debet appa„ rere amplius uniforme.

Quoad ritus alios reſponderi vult, quod Eccleſia Romana intendat Græcos, quantum cum Deo poterit, favorabiliter proſequi, & ipſos in illis eorum ritibus tolerare, de quibus Sedi Apoſtolicæ viſum fuerit; quod per eos Catholicæ fidei non lædatur integritas, nec ſacrorum Canonum Statutis derogetur.

Ad hæc injungit Legatis, petendum eſſe a Patriar-

cha

Et Eccleſiæ a Primatum.

cha & aliis Græcorum Prælatis & Clero, ut ipſi ſinguli fidei veritatem & ejuſdem Eccleſiæ Romanæ Primatum *abſque ulla conditione vel adjectione, occaſione præteriti temporis apponenda, ſeu etiam facienda; ſed ſimpliciter & pure, ſicut petitur, recognoſcant, acceptent, & profiteantur præſtito juramento.*

Formula profeſſionis & juramenti eiſdem Legatis tradita erat; extatque una cum Commonitorio Legatorum apud Odoricum Raynaldum ad annum 1278. *num.* 9.

Super quibus exigit jusjurandum.

Præterea injunctum fuit Legatis, ne ab exactione hujus *juramenti* excuſent Patriarcham aut Clerum, allegantes, quod *jurare non conſueverunt.* "Cum nunquam (ait Pontifex) ſimilis caſus acciderit, cujus „ poſſet conſuetudo prætendi: nec hujuſmodi con„ ſuetudines per uſurpationes adverſus Superiores, „ & jura ipſorum, maxime adverſus Romanam Ec„ cleſiam contra Canones uſurpata, ſunt aliquatenus „ obſervanda: nec dicendæ tam conſuetudines quam „ abuſus.

Vult inſuper per Prælatos promitti, quod hanc Fidei veritatem & obedientiam erga Romanam Eccleſiam publice populo proponent & Symbolum cum additione *filioque* cantabunt.

Quin & injungitur Legatis Apoſtolicis, ut conjunctim vel diviſim accedant ipſi, *perſonaliter* ad *ſingula* loca *inſignia* illarum partium, ſimiles promiſſiones in eiſdem locis cum ſolemnitate & obſervatione ſimili recepturi.

Jubet moneri a Schiſmate redeuntes de Cenſuris quas tempore Schiſmatis incurrerunt.

Denique monentur Legati, ut cum opportunum videbunt, moneant Prælatos, qui a Schiſmate ad unitatem acceſſerunt, ac fidei profeſſionem juraverint, mirari Eccleſiam Romanam, quod Prælati & alii hactenus non curaverint *ſtatui ſuo*, ex conſideratione præteriti temporis, *providere*: quandoquidem contra ipſos in ſchiſmate exiſtentes *multoties latæ ſint ſententiæ*, mirandum occurrit, quod quoad relaxationem ſententiarum, & perſonæ Eccleſiaſticæ *ſuper irregularitate, quam ex conſequentia incurrerunt, ſe immiſcendo in Divinis, nullum adhuc petierint remedium adhiberi.*

Græci exacerbati, ipſique Paleologo infenſi.

Litteræ hæ ac Legatorum poſtulata non parum Græcos exacerbarunt, tumultuſque ac querelæ excitatæ ſunt adverſus Paleologum Imperatorem ob factam unionem cum Eccleſia Romana.

Schiſmaticis favebant Philippus Imperator Conſtantinopolitanus, & Carolus Rex Siciliæ. Verum copias Schiſmaticorum & Latinorum eis junctas delet Paleologus: neque cum ipſis componere vult, licet id inſtanter peteret Nicolaus Papa: neque deciſionem Juris, judicio Pontificis ſubjicere, prout petierat Pontifex; uti hæc omnia latius exponuntur apud Odoricum Raynaldum ad annum 1278.

Paleologus renovat profeſſionem in Con. Lugd. datam.

Porro ad poſtulata & Litteras Nicolai III. Prælati Græci nullum reſponſum dederunt, nec quidquam eorum quæ poſtulabantur, præſtitum legitur. Imperator autem cum filio ſuo Andronico renovavit ſimpliciter profeſſionem, quam in Concilio Lugdunenſi coram Gregorio X. præſtiterat nomine Imperatoris Magnus Logotheta Georgius Acropolita.

Litteras ea de re dedit Paleologus ad Nicolaum III. quæ extant apud Odoricum Raynaldum ad annum 1280. *n.* 19. & 20. atque per Ogerum Protonotarium certiorem reddidit, quod toto virium conatu ad promovendam unionem incubuiſſet; verum tumultus graviſſimos, conjurationeſque in ipſum propterea fuiſſe excitatas, adeo ut ſibi periculum exauctorationis immineret, ſi negotium illud urgeret vehementius: ne itaque ægre ferret Pontifex, ſi œconomia quadam uteretur.

Martinus declarat Paleolo-

Nicolaus autem morte præventus, Litteræ hæ Martino IV. qui Nicolao ſucceſſerat, redditæ fuerunt.

[...] excommunicatum [...]

Hic autem Pontifex, occaſione capta, quod Paleologus nec Nicolai, nec Clementis IV. poſtulatis plene ſatisfaceret, ac notanter quod additionem *Filioque* in Symbolo decantari non juberet, in gratiam Caroli Regis Siciliæ, cui Martinus erat devinctus, ipſum Paleologum "tanquam antiquorum „ Schiſmaticorum, & in antiquo Schiſmate conſti„ tutorum, & per hoc Hæreticorum, nec non & hæ„ reſis ipſorum, ac Schiſmatis antiqui fautorem, de„ nuntiavit excommunicationis Sententiam latam a „ Canone incurriſſe, ac ipſius fore ſententiæ vin„ culo innodatum." Integra ſententia inſerta eſt. *tom.* 1. *Bullarii Rom.*

Inhibet ſub pœna excomm. ne quis ei auxilietur.

Renovatæ rurſus fuere cenſuræ adverſus Paleologum anno ſequenti 1282. in *Cœna Domini* & adjectum, ne quis ullum auxilium Paleologo præſtet ſub pœna excommunicationis, prout latius legitur apud Odoricum Raynaldum, ad dictum annum *num.* 8. & 9. qui, relatis dictis ſententiis in Paleologum latis, ſubdit *num.* 10. "objectæ ſunt Paleologi fœde„ ratis cenſuræ ad debilitandam Caroli hoſtium po„ tentiam: cum plures, qui adverſus Paleologum „ Carolo adhæſerant, dum ſecundis rebus utebatur, „ verſis una cum fortuna ſtudiis ad hoſtem declina„ rent.

Quapropter non deſunt, qui credant hanc præcipitatam nimis ſententiam favore Caroli Regis Siciliæ, qui Philippum generum ſuum in Conſtantinopolitano Imperio firmare nitebatur, a Martino latam fuiſſe. (*a*)

Amariſſimæ querelæ Imperatoris.

His Imperatori per Nicænum Theophanem (qui a Paleologo ad Martinum Papam nuntius fuerat deſtinatus). "nuntiatis, indigniſſime tulit: adeo ut „ cum inter ſacra de more, Imperatore præſente, „ Diaconus conſuetam Papæ commemorationem „ pronuntiaturus eſſet, Princeps, ne faceret, pro„ hibuerit. Palam autem ad familiares conquerens „ ajebat: Præclarum enim vero ſibi fructum con„ ſtare charitatis in Latinos ſuæ; ſe nempe cauſa ip„ ſorum cum neceſſariis etiam ſuis, certamine ſuſ„ cepto, ne pœnis quidem acribus dubitaſſe com„ primere. Ipſos autem pro gratiis ſuæ tantæ in fide „ ipſorum conſtantiæ debitis, diras & execrationes „ referre. Tunc igitur revocare omnia prius ſancita, „ & totum concordiæ tractatum reſcindere voluit: „ feciſſetque continuo, ni ab hoc cum conſilio quæ„ dam revocaſſent;" uti narrat Pachimeres *lib.* 6. *cap.* 30.

Paleologus a Græcis Schiſmaticis etiam poſt mortem ut Novator habitus.

Porro Paleologum Imperatorem unionis negotium uſque ad obitum ſincere ac pro viribus proſecutum fuiſſe, neque in Schiſma aut opiniones Græcorum relapſum, adeo certum reputarunt Græci Schiſmatici, & unionis impugnatores, ut eum jam demortuum, tanquam novatorem & impiorum Dogmatum propugnatorem, nulla ſepultura, etiam annuente ejus filio & Regni Hærede Andronico cohoneſtari paſſi ſint, ut plenius narrat Odoricus Raynaldus, ad annum 1283. *num.* 73. & 74.

Hinc plures etiam e Latinis Catholicis credunt, Martinum IV. nimio in Carolum Siciliæ Regem affectu fuiſſe abreptum; facilius quam oportebat, in Paleologum cenſuras Eccleſiaſticas evibraſſe & tanquam Schiſmatis fautorem condemnaſſe.

Andronicus Imperator ad partes Schiſmaticorum dilapſus.

Andronicus autem filius Paleologi, mox ut Imperium obtinuit, contra factam prius cum Patre ſuo Unionis profeſſionem, ſe palam pro Schiſmaticis contra unionem declaravit: Pſeudo-Synodum anno 1284. Prælatorum Schiſmaticorum Conſtantinopolim convocavit, in qua, pulſo e patriarchatu Joanne

(*a*) Referunt Jordanes & Ptolemæus Lucenſis, quod Michael Paleologus, conciliante Joanne Procida, fœdus cum Rege Aragonum contra Carolum Siciliæ Regem pepigiſſet; quam ob rem Carolus Pontificem impulit, ut Paleologum excommunicatum denuntiaret.

Digitized by Google

nbi notarunt, habitum fuiſſe ſermonem per D. Matthæum Sanctæ Mariæ *in porticu*, ſubjungunt : *Quo finito*, LECTÆ *ſunt Conſtitutiones*, *ſcilicet ubi* PERICULUM, &c. quæ ſunt initialia verba hujus Conſtitutionis. Argumentum non incertum, *lectas* ſimpliciter quaſdam Conſtitutiones ; præſertim, cum hic dicantur *lectæ*, & nuſſibi reperiatur de iis in Concilio deliberatum.

Hic Canon obviat diuturniori vacationi Sedis Apoſtolicæ.

Spectat autem hæc Conſtitutio electionem Romani Pontificis per Cardinales faciendam, ac præcipue collimat ad occurrendum diuturnæ vacationi ejuſdem Sedis, quæ frequenter cum magnis incommodis, ex Cardinalium diſſenſione contingebat, & ſignanter contigerat poſt mortem Clementis IV. immediati Prædeceſſoris hujus Pontificis Gregorii X. quando diſſidentibus Cardinalibus, Sedes Apoſtolica vacaverat per duos annos & novem menſes.

Cardinales conveniant elapſis decem diebus ab obitu Pontificis.

Primo §. ergo ſtatuitur, ut defuncto Pontifice, *Cardinales qui fuerint* præſentes *in Civitate*, in qua cum ſua Curia Pontifex reſidebat, *abſentes expectare* DECEM DIEBUS *tantummodo teneantur*, *quibus elapſis*, *ſive abſentes venerint*, *ſive non*, *ex tunc omnes* præſentes *conveniant in Palatio*, *in quo idem Pontifex habitabat*, *contenti ſinguli* SINGULIS *tantummodo ſervientibus Clericis vel Laicis*, *prout duxerint eligendum* ; vel ad ſummum *duobus*, ſi *patens* NECESSITAS ID *ſuggerit indulgeri*.

Conclave.

Deinde ibidem decernitur, ut *in eodem Palatio unum* CONCLAVE, *nullo intermedio pariete ſeu alio velamine*, *omnes inhabitent in communi*, *quod* (*reſervato libero ad ſecretam Cameram aditu*) *ita claudatur undique*, *ut nullus illud intrare valeat*, *vel exire* ; *nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat*, *vel facultas* SECRETE *loquendi cum eis* : *nec ipſi aliquos ad ſe venientes admittant* ; *niſi eos*, *qui de voluntate* OMNIUM, *pro iis tantum*, *quæ ad electionis inſtantis negotium pertinent*, *vocarentur*. *Nulli etiam fas ſit ipſis Cardinalibus vel eorum alicui*, *Nuntium mittere*, *vel Scripturam* ; idque vetatur ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ.

Præterea ſtatuitur, ut *in Conclavi prædicto aliqua feneſtra competens dimittatur*, *per quam eiſdem Cardinalibus ad victum commode neceſſaria miniſtrentur*, *ſed per eam nulli ad ipſos patere poſſit ingreſſus*.

Electio fiat intra tres dies.

Electionem *intra tres dies* abſolvi deſiderat : quod ſi intra *tres* illos dies non abſolverint, vult ut *per ſpatium* QUINQUE *dierum immediate ſequentium*, *ſingulis diebus tam in prandio quam in cœna* UNO SOLO *ferculo ſint contenti* ; quod ſi nec intra hoc ſpatium electio ſit facta & *ipſi Eccleſiæ de Paſtore proviſum*, *ex tunc tantummodo panis*, *vinum* & *aqua miniſtrentur eiſdem*, *donec eadem proviſio ſubſequatur*.

Nil interea ex reditibus cameræ Apoſtolicæ recipiant Cardinales.

Ad hæc, ad accelerandam electionem ſtatuitur, quod *pendente* electionis *negotio*, *Cardinales nihil de Camera Papæ*, aut aliis Eccleſiæ Romanæ *tempore vacationis obvenientibus recipiant*.

Unice incumbant electioni.

Ut uni electionis negotio intendant, decernitur, ut nulli alteri *negotio ſe intromittant*, *niſi tam grave* & *tam evidens periculum immineret quod* OMNIBUS ET SINGULIS CARDINALIBUS PRÆSENTIBUS CONCURRITER *videretur illi celeriter occurrendum*.

Nullus extra conclave habeat ſuffragium.

Plura dein ſtatuuntur de Cardinalibus, qui vel *Conclave* non intrarunt, vel illud, pendente negotio electionis, egreſſi ſunt, vel regredi petierunt. Inter quæ illud generaliter decernitur, quod nulli extra *Conclave*, etiam infirmitatis cauſa, exiſtenti, ſuffragium in electione competat : poſſintque Cardinales in Conclavi præſentes ſine illis ad electionem procedere.

Quid ſi Papa moriatur extra urbem Curiæ ſuæ?

§. Secundo declaratur, in quo loco debeat haberi *Conclave*, quando contingit Pontificem mori extra civitatem, in qua erat cum ſua Curia *reſidens*.

§. Tertio conſtituuntur executores præſentis Conſtitutionis ; ſcilicet *Domini aliique Rectores* & *Officiales Civitatis illius*, *in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda*, ut hi *auctoritate* Pontificis & *approbatione* hujus *Concilii*, *poteſtate ſibi tradita*, *præmiſſa omnia* & *ſingula plene ac inviolabiliter ſine fraude ac dolo aliquo faciant obſervari*. Quin & adſtringuntur, ut *ſuper his taliter obſervandis*, *ſtatim audito ſummo Pontificis obitu*, *coram Clero* & *populo univerſo Civitatis ipſius ad hoc* SPECIALITER *convocandis corporaliter præſtent juramentum*.

Officiales executores hujus conſtitutionis.

Quod ſi circa præmiſſa fraudem commiſerint, vel non diligenter obſervaverint, *cujuſcumque ſint* dignitatis, *omni ceſſante privilegio*, *eo ipſo Sententiam excommunicationis incurrant* ; & *perpetuo ſint infames* & ad omnia officia inhabiles. Inſuper, *feudis* & *bonis cæteris*, *quæ ab eadem Romana*, *vel quibuslibet aliis Eccleſiis obtinent*, *ipſo facto* ſint privati, *ita quod ad Eccleſias ipſas plene ac libere revertantur*. *Ipſa civitas non ſolum* ſit interdicta, ſed & *Pontificali dignitate privata*.

Quanto-pere ſua poſtinna ſtudia vitanda.

§. Quarto obteſtatur Cardinales *per aſperſionem ſanguinis Jeſu-Chriſti*, *ut omni* privato affectu, partiumque ſtudiis depoſitis, & *cujuslibet pactionis*, *conventionis*, *obligationis* vinculo ſoluti, " *puris* &
„ *liberis mentibus*, *nuda electionis conſcientia* UTILI-
„ TATEM PUBLICAM *libere proſequantur* : *omni conatu*
„ & *ſollicitudine*, *prout poſſibilitas patitur*, *id acturi*
„ *tantummodo*, *ut eorum miniſterio acceleretur utilis*
„ & *pernecessaria totius mundi proviſio*, *idoneo celeriter*
„ *eidem Eccleſiæ ſponſo dato*. *Qui autem ſecus*
„ *egerint* (ait) *Divinæ ſubjaceant ultioni*, *eorum culpa*
„ (*niſi* GRAVI *propter hoc peracta pœnitentia*) *nullatenus*
„ *abolenda*.

Præterea pacta omnia etiam juramento firmata ſuper hoc electionis negotio inita declarat *irrita* : *ita quod nullus ad illa obſervanda quomodolibet ſit adſtrictus* ; *nec quiſquam ex eorum tranſgreſſione notam reatus fidei non ſervatæ*, *ſed non indignæ laudis titulum potius mereatur*.

Preces & jejunia.

Denique §. quinto *preces* per univerſum Eccleſiam, quin & jejunia, prout circumſtantiæ penſandæ ſuaſerint, mox ab obitu Pontificis per Prælatus indicantur, *ut ipſe qui concordiam facit in ſublimibus ſuis*, *ſic efficiat eorumdem Cardinalium corda in eligendo concordia*, *quod proviſio celer*, *concors* & *utilis* (*prout animarum ſalus*, *exigit*, & *totius orbis requirit utilitas*) *ex ipſorum unanimitate ſequatur*.

An hæc Conſtitutio primitus viguerit?

Cardinalibus non placuiſſe hanc Conſtitutionem ſupra ex actis Concilii notavimus, notatque hic Gloſſographus verbo *Concilio*, quod " Conſtitutio hæc
„ ſumat potius vigorem ex renovatione Cæleſtini V.
„ & hac approbatione & renovatione Bonifacii (per
„ relationem in *Sextum* Decretalium) quam ex pri-
„ mava Conſtitutione Gregorii, ex eo, quia revoca-
„ ta fuerat per Hadrianum V. & per Joannem XXI. &
„ pro revocata habebatur, nec olim inter Gregoria-
„ nas legebatur. Et certe cum Conſtitutio iſta tam
„ utilis approbatione Concilii fuerit edita, non æqu-
„ um fuit, quod abſque requiſitione Concilii revo-
„ cata fuerit.

Quidquid ſit de hac revocatione vel renovatione, hoc conſtat per hanc Conſtitutionem primitus inductum fuiſſe uſum *Conclavis* in electione Pontificis, atque eam pluribus ſubſequentium Pontificum Conſtitutionibus fuiſſe renovatam, plurimaque addita, quibus liberæ & celeri ac canonicæ electioni Romani Pontificis obtinendæ amplius conſuleretur.

Imprimis plura dubia occaſione Decretalis exorta determinantur in *Clementina 2. de Elect.*

Clementina 2. de Elect. vult eam eſſe inconcuſſam.

Primo quidem opinio illorum qui aſſerebant, quod
„ per cœtum Cardinalium, Sede Apoſtolica vacante,
„ poſſet hæc Conſtitutio modificari, corrigi vel im-
„ mutari, aut quidquam ei detrahi, vel diſpenſari
„ quomodolibet circa ipſam, ſeu aliquam ejus par-
tem

„ tem, aut eidem etiam renuntiari, tanquam verita- „ ti non conſona „ reprobatur.

Cogitque ad Conclave redire Cardinales, ſi omnes inde exierint.

Item ſi, Romano non electo Pontifice, Cardinales ſimul vel ſucceſſive exire contingeret Conclave deputatum eiſdem, dubitatum fuerat, num iidem adhuc eligere poſſent; determinatur hic, quod hi ad quos executio Conſtitutionis Gregorianæ ſpectat, illos ex ipſis Cardinalibus, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excuſationem non dabit, idem *Conclave*, quam cito poterunt, reintrare compellant, pœnas in dicta Conſtitutione contentas, niſi hoc fecerint, incurſuri; Cardinales autem hujuſmodi *Conclave* reintrantes ad electionem procedant.

Nemo hinc excludendus prætextu Cenſuræ.

Declaratur inſuper, quod Cardinales ab electione repelli nequeant prætextu excommunicationis, ſuſpenſionis vel interdicti, ut vitentur diſſenſiones & ſchiſmata, quæ occaſione ſimilium exceptionum inter Cardinales oriri poſſent.

Conſtitutio Pii IV. ſuper Conclavi ejuſque arctiſſima clauſura.

Superveniet & Conſtitutio Pii IV. quæ incipit *In eligendis* 63. in Bullario Romano ſuper conſtructione *Conclavis*, ejuſque *clauſura*, *cuſtodia*, *conclaviſtis*, & aliis ad ſervitium Cardinalium intromittendis, de ingreſſu Cardinalium in Conclave, & vetito eorum aliorumque Conclaviſtarum exitu. Hoc & inter cætera ſollicite cavetur §. 9. quod, *clauſo Conclavi*, nulli ad *colloquium* etiam extra portam Conclavis, etiam *Principum Oratores*, niſi ex magna & urgente cauſa, a majore parte Collegii approbanda admittantur.

Et §. 20. decernitur, quod Litteras. aut cujusvis „ generis ſcripta ad eos, qui in Conclavi erunt, ſeu „ Nuntium vel notam aut ſignum mittere ſeu recipe- „ re, aut contra e conclavi ad eos qui foris erunt, ul- „ lo modo liceat, „ ſub pœna privationis dignitatis etiam Cardinalatus, & Excommunicationis latæ Sententiæ Pontifici reſervatæ.

Et §. 23. Injungitur ſub gravi pœna Prælatis ad cuſtodiam Conclavis deputatis, ut “ maxima & exquiſita „ diligentia utantur in inſpiciendis & perſcrutandis „ epulis, & aliis rebus ac perſonis Conclave intranti- „ bus, & de eo exeuntibus, ne ſub earum rerum ve- „ lamine Litteræ ac notæ vel ſigna aliqua tranſmittan- „ tur.

Denique § 24. ſtatuitur, quod ſi contingat Conclaviſtam, aut alium quemcumque ſervientem ex cauſa infirmitatis ex judicio medici Conclave egredi, *nullo modo* reverti poſſit, ne forte per hunc aliquid Cardinalibus intimetur.

Hinc patet, quanta ſollicitudine & cautela proviſum ſit, ut factiones, ſollicitationes & ſecreta conſilia, aliaque ſimilia caveantur.

Conſtitutio Gregorii XV. de forma Electionis Papæ.

Supervenit dein Conſtitutio Gregorii XV. quæ incipit *æterni patris* 13. in *Bullario Rom.* quæ præcipue verſatur circa formam in electione Pontificis ſervandam; & notanter exponitur, quomodo electio fiat per *acceſſum*, item qualiter ſchedulæ formari & ſignari, ac dein aperiri debeant, quidque a Scrutatoribus obſervandum. Illud autem præ cæteris notandum quod §. 5. ſtatuatur, ut “ in unoquoque Scrutinio, „ antequam ſchedula in calicem mittatur, a quolibet „ Cardinale juramentum alta & intelligibili voce fiat „ his verbis: *Teſtor Chriſtum Dominum, qui me* „ *judicaturus eſt, me eligere quem ſecundum Deum* „ *judico eligi debere, & quod idem in acceſſu præ-* „ *ſtabo.*

Ejuſdem Cæremoniale.

Edidit & hic Pontifex ſpeciale *Cæremoniale*, quo forma & ritus electionis Romani Pontificis pleniſſime exhibetur, extatque integrum in *tomo* 3. *Bullarii*, poſt Conſtitutionem 19. hujus Pontificis. (*a*)

Conſtitutio Urbani VIII.

Prædictam Gregorii XV. Conſtitutionem & Cæremoniale ſpeciali Bulla rurſus confirmavit, renovavit, & obſervari ab omnibus mandavit Urbanus VIII. anno 1625. Conſtitutione quæ incipit *ad Romani* 47. *in Bullario Rom.*

Canon III.

Cautelæ ne Proviſiones Beneficiorum Eccleſiaſticorum per appellationes protelentur. Cap. Ut circa 4. de Electione in VI.

Obſervatio.

Tertia Conſtitutio concernit Electiones & Proviſiones quorumcumque Beneficiorum, providetque ut eorum vocatio prætextu appellationum non nimium protrahatur. Refertur in *Cap.* Ut circa 4. *de Elect. in VI.* ſub nomine Gregorii X. *in generali Concilio Lugdunenſi*, eamque promulgatam fuiſſe in *Seſſione* 3. habita 7. Julii 1274. probant acta Concilii.

Hic igitur ſtatuitur, ut ſi quis ab Electione, ſeu alia quavis Beneficii Proviſione appellare velit, teneatur appellans in *Inſtrumento publico*, *ſeu Litteris ſuper appellatione confectis omnia & ſingula* exprimere, *quæ in formam* electionis vel proviſionis, vel contra perſonam, cui proviſio facta vel facienda eſt, objicere intendit.

Inſuper jubetur Appellans, *coram perſonis authenticis*, *aut perſona* (ſcilicet authentica, id eſt, quæ *juriſdictioni præeſt*, uti hic exponit Gloſſa) *Corporali* (id eſt, tactis manu ſacris Evangeliis) *præſtito juramento*, affirmare, quod credat quæ ſic exprimit, *eſſe vera & ſe poſſe probare.*

Præter hæc expreſſa, nec Appellans, nec appellationi interpoſitæ poſtea adhærentes, quidquam proviſioni vel perſonæ proviſæ opponere poſſunt, *niſi aliquid poſtea forſan emerſerit*; id eſt, aliquid de novo a perſona electa commiſſum ſit, *vel ſuper antiquis ſupervenerit probandi facultas, aut aliqua in opponentium notitiam de* novo *pervenerint: quæ Appellantes appellationis tempore emiſſæ, veriſimiliter ignorare potuerint, & etiam ignorarint.*

Debent autem & hic rurſus *hujuſmodi ignorantia, & ſuperveniente facultate probandi fidem, per proprium præſtandum* corporaliter facere *juramentum*: hoc adjiciendo *in juramento eodem, quod ad ea probanda credant ſe ſufficientes probationes habere.*

Ad explanationem hujus Decretalis, plures ſupervenerunt poſteriorum Pontificum Declarationes, atque imprimis Bonifacii VIII. in *Cap.* 19. *de Elect. in VI.* qua declarat non ſatisfieri Decreto Concilii Lugdunenſis, ſi Appellans juraverit, *quod illa quæ in ſua appellatione expreſſerat*, vel ea, *quæ de ipſis deberent* sufficere (id eſt, *aliqua* ex ipſis, quæ ſufficiant ad repellendum electum.) *vera eſſe credebat, & ſe poſſe probare*: ſed id jurandum eſſe ſimpliciter de omnibus objectis.

Hujus Canonis explanatoria Decretalis Bonifacii VIII. prima.

Secunda.

Rurſus in *Cap.* 20. *eodem in VI.* declarat idem Bonifacius, Conſtitutionem Concilii Lugdunenſis ſervandam eſſe ab illo, qui *contra certam & nominatam perſonam, ne ab aliis eligatur, ad Sedem Apoſtolicam*, antequam *fiat electio, duxerit appellandum, ac ſi, electione jam* facta, *eum contingeret appellare.*

Tertia.

In *Cap.* 38. *eod. in VI.* declarat idem Pontifex, quod Procurator ad appellandum contra Electionem aliamve Proviſionem idoneus non cenſeatur, *quam ſi omnia quæ in formam objicere, vel perſonam, & propter quæ appellare intendit*, ſingulariter et clare *in ejus procuratorio ſint expreſſa: habeatque* speciale *mandatum jurandi corporaliter in animam eorum*, quorum Procurator *exiſtit*, *quod ipſi credant expreſſa hujuſmodi vera eſſe, & ſe probare poſſe.*

Deni-

(*a*) De modo eligendi ſummum Pontificem ſeculo XII. Relegere non pigeat quæ D. Van Eſpen *obſerv. in Canonem I, Conc. Lateran. III.* notavit.

Digitized by Google

Quarta.

Denique in *Cap. 41. eod. in VI.* per eumdem Bonifacium deciditur, Decretum Concilii Lugdunenſis locum ſibi non vendicare, *niſi ſolum tum in eis* EXTRA *judicium appellatur : quando vero in* JUDICIIS *in hujuſmodi negotiis appellari contingit, anteriora jura obſervari oporteat.*

Ejuſdem Canonis expoſitio Clementina.

Rationem addit : *cum per eam* (Conſtitutionem Concilii Lugdunenſis) *immutata non fuerint.*

Ad hujus Conſtitutionis expoſitionem pertinet quoque *Clementina 4. de Elect.* atque inter alia ibi deciditur, Conſtitutionem Concilii Lugdunenſis circa exprimenda in inſtrumento Appellationis *locum non habere, quando, quæ opponuntur,* DIRECTE *reſpiciunt jus Eccleſiæ*, v. g. " ſi Eccleſia vel Prælatus ipſius nomine ſe opponit, puta dicendo, hoc eſſe de *Jure Eccleſiæ* illius, quod vocem habeat in electione, vel quod de illius gremio debeat eligi, vel quod ad eam ſpectet proviſio. „ uti hic exemplificat Gloſſographus.

Additur in textu, *vel opponentis perſonæ*, " ut quia dicit (juxta Gloſſam) Beneficium ad ſe ſpectare, vel ſibi debitum, vel quod jus in ſe habeat providere, forte jure ad ipſum ſolum devoluto, vel quod fuit contemptus, &c.

His igitur caſibus Conſtitutionem Concilii Lugdunenſis non eſſe obſervandam deciditur, *ſed tantum ubi per competitorem vel oppoſitorem quemlibet in formam aut perſonas defectus vel crimina opponuntur.*

Denique in hac Clementina declaratur, quod ſi Appellans vel opponens, *circa crimina vel defectus, debitam circumſtantiarum ſpecificationem omittit, non eſt poſtmodum in proſecutione negotii ſuper his audiendus, etiamſi circumſtantias hujuſmodi, vel probationes earum per juramentum aſſerat ad ſe perveniſſe de novo.*

Hodie præſens Canon vix habet locum.

Cum autem hodie ſolis Officiariis publicis ſit auctoritas proſequendi quæ publice muniri aut caſſari debent, vix huic Decretali hodie locus eſt, quandoquidem opponentem pro privato ſuo intereſſe hæc Decretalis non concernat, uti citata Clementina declarat, neque Officiarium publicum, publicam cauſam proſequentem.

Inſuper quandoquidem hodie quæſtiones ſuper jus ad Beneficia plerumque tractentur in poſſeſſorio eoram Conſilus Regiis, vix hujus Decretalis uſus hodie habetur.

Canon IV.

Quod electo ante confirmationem nullatenus etiam prætextu Procurationis committi poſſit adminiſtratio dignitatis. Cap. Avaritiæ 5. de Electione *in VI.*

Obſervatio.

Conſtitutio quarta materiam Electionis pariter attingens, & relata in *Cap. 5. de Elect. in VI.* promulgata fuit cum præcedenti in Concilio Lugdunenſi Seſſione tertia, atque in actis notatur per initialia verba *Avaritiæ cæcitas.*

Cum de jure conſtitutum eſſet, ac ſignanter *Cap. 44. ☩ de Elect.* ſeu *Can. 26.* Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. (cujus *Obſervationem* conſule) Prælatum electum non poſſe ſe adminiſtrationi ante obtentam a Superiore confirmationem immiſcere ; nonnulli avaritia vel ambitione excæcati adminiſtrationem præmature ambiebant, ipſam ſibi tanquam procuratoribus ſeu œconomis committi procurantes.

His fraudibus præſens Decretalis occurrens, ſancit, *ut nullus de cætero adminiſtrationem dignitatis, ad quam electus eſt priuſquam celebrata de ipſo electio confirmetur, Oeconomatus vel procurationis ſub nomine, aut alio de novo quæſito colore, in ſpiritualibus vel temporalibus, per ſe vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis ſe immiſcere præſumat.*

Notat hic Gloſſographus, quod licet Capitulum, *Sede vacante*, habeat plenam Eccleſiæ adminiſtrationem, poſſitque eam alteri committere, " non tamen poſſit committi adminiſtratio Electo, ut adminiſtret tanquam procurator vel œconomus.

Ulterius præſens Conſtitutio *omnes illos qui ſecus fecerint*, (id eſt adminiſtrationi quovis quæſito colore ante confirmationem ſe immiſcuerint) *Jure, ſi quod eis per electionem quæſitum fuerit*, decernit eo ipſo *eſſe privatos.* Vide latius de vetita hac adminiſtratione & effectu confirmationis notata *in Jure Eccleſ. t. 1. parte 1. tit. 14. cap. 5. & 6.*

Canon V.

De tempore quo electio Electo intimari, ab eoque conſenſus præſtari & confirmatio poſtulari debet. Cap. Quam sit 6. de Electione in VI.

Obſervatio.

Quinta Conſtitutio relata in *Cap. 6. eod. in VI.* & publicata ſimiliter fuit *Seſſione 3.* & in actis conſignata ſub his verbis, *Quam ſit Eccleſiis*: remedia ſuggerit contra diuturnas Eccleſiarum præſertim Cathedralium vacationes, eumque in finem vult, *ut ſi quando fuerit electio in aliqua Eccleſia celebrata, Electores electionem ipſam, quam citius commode poterunt, electo præſentare, ac petere conſenſum ipſius procurent.*

Intra octiduum fiat intimatio.

Tempus hic indeterminatum, determinatur in *Cap. 16. eod. in VI. ad octo dies, intra quos ſi* "(poſtquam commode poterunt) electis præſentare diſtulerint, ipſos, qui culpabiles in hoc extiterint, quoad ſe a proceſſus proſecutione totaliter excludentes, omnibus Beneficiis ſuis, quæ in ipſa Eccleſia (de cujus electione agitur) obtinent, per triennium continuum ex tunc inchoandum volumus, inquit, eo ipſo fore ſuſpenſos ; ad quæ ſi intra illud tempus ſe propria temeritate, vel alio quæſito colore ingeſſerint, illis ipſo jure perpetuo ſint privati.

Conſenſus intra menſem.

Electus autem ſecundum præſentem Canonem poſtquam ſibi electio notificata fuit, & præſentata, *intra menſem a tempore præſentationis*, conſenſum ſuum adhibere tenetur, *quem ſi ultra præſtare diſtulerit, jure, ſi quod ei ex ſua electione fuerat acquiſitum, ex tunc ſe noverit eo ipſo privatum.*

Excipitur tamen caſus, quo electus *electioni de ſe factæ ſine conſenſu ſuperioris conſentire non poteſt*, quando tempus pro præſentia vel abſentia ſuperioris moderandum dicitur.

Notat hic Gloſſographus, quod, " celebrata electione non poſſint Electores pro libitu ſuæ voluntatis celare electionem ; ſed illam debent publicare ſolemniter Clero & populo ; &, publicata electione, eam vel præſentare electo, ut conſentiat vel diſſentiat.

Confirmationis poſtulatio intra tres menſes.

Verum cum per electionem etiam ab *Electo* acceptatam nondum proviſum ſit Eccleſiæ vacanti, ſtatuitur in præſenti Decretali, ut *Electus intra tres menſes poſt conſenſum præſtitum electioni confirmationem electionis petere non omittat*, ſub pœna ut *ſi, juſto impedimento ceſſante, intra hujuſmodi trimeſtre tempus omiſerit, electio eadem eo ipſo viribus vacuetur.*

Recte hic monet Gloſſographus ſufficere juxta hanc Decretalem, quod intra *trimeſtre ſpatium* confirmatio *petatur*, licet non obtineatur.

Inſuper cum hodie Eccleſiarum præſertim Cathedralium confirmatio immediate debeat peti a Papa obſervanda ſunt, quæ de tempore & modo petendæ confirmationis a Sede Apoſtolica præſcribit *Cap. 16. de Elect. in VI* Videri etiam poſſunt, quæ juxta hodiernos mores circa confirmationem petendam ſerven-

ventur notata in *Jure Eccl. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 14. *Cap.* 3. *&* 4.

CANON VI.

Quandonam eligens ſcienter indignum, eligendi poteſtate privetur? Cap. PERPETUO 7. de Electo in VI.

OBSERVATIO.

SExta Conſtitutio, quæ incipit *Perpetuo ſanctionis oraculo*, prælecta fuit ſimiliter *Seſſione* 3. extat in *Cap.* 2. *de Elect. in VI.* Edita eſt ad declarationem Decretalis Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. in *Cap.* 7. ☩ *de Elect.* Cum enim in hac Decretali declarentur *eligendi poteſtate privati*, *qui* contra formam ibidem præſcriptam elegerint *indignum*; declaratur in præſenti Decreto *quod* SCIENTER *in electionibus nominantes* INDIONUM, *propter ſuffragium in Scrutinio præſtitum, etſi adeo in eo perſtiterint, quod ex votis eorum communis electio ſubſequatur) nequaquam eligendi poteſtate priventur.*

Itaque juxta præſentem Decretalem, ut quis ſit privatus jure eligendi, non ſufficit quod inter ſcrutandum nominaverit ſcienter indignum, ſed requiritur quod in ſua nominatione ſeu ſuffragio in *indignum* collato perſtiterit uſque ad completam electionem, ac inſuper, quod alii ejus ſuffragium ſecuti etiam *indignum* nominaverint: atque ex ejus & aliorum votis communis electio *indigni* fuerit ſubſecuta.

Notat hic Gloſſa quod ex nominatione in Scrutinio, nullum jus acquiratur electo, poſſintque eligentes alium eligere, niſi poſt publicatum Scrutinium.

Notat inſuper quod ſi omnes *ſcienter* elegerint *indignum*, tunc poteſtas eligendi devolvatur ad Superiorem: ſi autem omnes peccaverint, uno excepto, tunc in illo remaneat *jus Collegii* & ipſe ſolus poſſit eligere.

Declarat tamen præſens Conſtitutio, quod licet ſic *ſcienter* nominans indignum non privetur poteſtate eligendi, tamen *divinam vindictam & Apoſtolicæ ultionis motum, quem qualitas facti ſuaſerit, poſſit non immerito formidare.*

CANON VII.

Electus ab iis qui elegerunt aut electioni conſenſerunt non impugnetur. NULLI LICERE. 8. de Electione in VI.

OBSERVATIO.

SEptima Conſtitutio, quæ incipit, *Nulli licere*, lecta *Seſſione* 3. refertur in *Cap.* 8. *de Elect. in VI.* ſpectatque rurſus ad materiam electionis, declaratque, *Nulli licere, poſtquam in Scrutinio nominaverit aliquem, & electio fuerit ſubſecuta, vel poſtquam præſliterit electioni ab aliis de ipſo celebratæ conſenſum, illum ſuper electione ipſa impugnare.*

Vocatio abſentium non eſt de ſubſtantia electionis.

Recte hic obſervat Gloſſa, occaſione ſecundi membri; ſcilicet de præſtito *electioni celebratæ conſenſu*, " vocationem abſentium non eſſe de *ſubſtantia* electionis, quo minus valeat electio; ſed ſi abſentes „ non *vocati* velint proſequi oppoſitionem, faciant „ electionem declarari nullam, tamen ſi velint, poſ„ ſint ratificare electionem „ prout in præſenti, & *Cap.* 28. ☩ *de Elect.*

Quando Electores electionem revocare poſſint?

Per Electionem autem ius acquiritur electo, quod electo nequeunt auferre Electores, neque proprium factum impugnare, prætextu etiam indignitatis aut incapacitatis ipſius electi; uti hac Decretali decernitur, *niſi ex cauſis* POSTEA *emergentibus, vel niſi ei morum ipſius antea* CELATA *de novo pandatur improbitas; ſeu alicujus alterius* LATENTIS *vitii vel defectus, quæ veriſimiliter ignorare potuerit, veritas revelotur.*

De hac autem ignorantia, ſi aliunde probari nequeat, *fidem faciet proprio juramento.*

Hinc eliciunt Doctores, qood ignorantia ejus rei, quæ dependet a conſcientia alicujus probetur per juramentum.

Licet autem eligentes non poſſint prætextu indignitatis aut incapacitatis electi impugnare electionem a ſe factam, " non tamen per hoc ſunt ligatæ manus „ Superioris, quin, ſi velit, poſſit inquirere de de„ fectibus, & eum repellere, ſi ſit indignus, " ut monet Gloſſographus.

CANON VIII.

Contra Electum a parte duplo majore nil opponatur, quod ſuffragium alicujus extenuet. Cap. SI QUANDO 9. de Elect. in VI.

OBSERVATIO.

OCtava Conſtitutio, quæ incipit, *Si quando*; lecta quoque *Seſſione* 3. extat in *Cap.* 9. *de Elect. in VI.* pertinetque ad elucidationem *Cap.* 42. ☩ *de Elect.* deſumpti ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. in quo ſtatutum erat, ut is habeatur pro electo; *in quem major & ſanior pars Capituli conſenſerit.* Ex quo Canoniſtæ deducunt, vigore hujus Decreti, in electione non ſufficere majorem partem eligentium, ſed inſuper requiri *ſaniorem.*

In præſenti igitur Conſtitutione decernitur; *ſi quando contigerit duabus electionibus celebratis partem alteram Eligentium* DUPLO MAJOREM *numero inveniri; contra Electores, qui partem reliquam ſic excedunt*, aliquid *ad extenuationem zeli, meriti vel auctoritatis ipſorum* (quo prætenderetur partem non eſſe ſaniorem) *reliquis vel electo ab eis aliquid opponendi* omnis *præſenti Decreto* interdicitur facultas.

Additur autem quod ipſis *interdictum* non intelligitur aliquid opponere, *quod votum illius cui opponitur*, NULLUM *redderet ipſo jure.* Licet opponere; quod votum annullet.

Quod hac Decretali ſtatuitur in electionibus, ubi una pars eligentium altera *duplo major eſt*, ut nimirum electio a majori parte facta alteri prævaleat ſine reſpectu ad merita aut zelum eligentium, id hodie obtinet in omni electione facta a *majore* parte; tametſi etiam uno duntaxat ſuffragio aliam excederet, reputanturque hodie omnia ſuffragia æqualis ponderis & momenti, quamdiu non poſſunt omnino *nulla* probari: receptumque eſt illud dictum commune; *Vota numerantur non ponderantur*, uti notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *part.* 2. *ſect.* 3. *tit.* 4. alias *tit.* 21. *cap.* 3. Hodie vota numerantur non ponderantur.

CANON IX.

De refrænanda frequentia appellationum ab Electionibus Epiſcoporum. Cap. QUAMVIS 10. de Electione in VI.

OBSERVATIO.

COnſtitutio nona, quæ incipit: *Quamvis Conſtitutio*, lecta *Seſſione* 3., & relata in *Cap.* 10. *de Elect. in VI.* concernit electiones Epiſcoporum.

Imprimis aſſerit in præfatione, quod Conſtitutio Alexandri IV. qui ſedit ſub medium ſeculi XIII. (*a*) *ſuper electionibus Epiſcoporum non immerito majoribus cauſis annumerans, cogitationes ipſarum per appellationes quaslibet devolvi aſſerat ad Apoſtolicæ Sedis examen.*

Hujus Alexandrinæ Conſtitutionis meminerunt antiquiores Canoniſtæ; at eam hodie non reperiri monet Gloſſa, verbo *Conſtitutio.*

Cum autem hac Alexandrina Conſtitutione cauſæ ſuper electionibus Epiſcoporum per appellationes quaslibet devolverentur ad Sedis Apoſtolicæ examen, cootiogebat frequenter, per *temerarias* & frivolas appel- Protrahebatur ſæpe vacatio Eccleſiarum.

(*a*) Obiit Alexander IV. anno 1251.

Digitized by Google

appellationes, cauſa haſce ad Sedem Apoſtolicam pertrahi, eoque pacto protrahi vacationem Eccleſiarum.

Appellatio ab Electione Epiſcopi fiat in ſcriptis.

Effrænatam ergo *appellationum frequentiam refrænare* volens Gregorius X. *hac generali Conſtitutione* ſtatuit, ut dum in his cauſis *electionum* Epiſcoporum ſive *in judicio ſive extra Judicium appellatur*, debeat imprimis appellari *in ſcriptis*, cum in aliis cauſis a ſententia definitiva poſſit *viva voce* incontinenti apud Judicem appellari.

Expreſſa cauſa probabili.

Secundo requiritur in hac electione, ut appelletur *ex cauſa probabili*, ſive ut appellans exprimat cauſam probabilem, *quæ probata deberet legitima reputari*.

Alias ad Sedem Apoſt. devolvitur. Quandonam ab hujuſmodi appellatione poſſit recedi.

Hæc ſi obſervata non ſint, cauſa electionis *ad Sedem* Apoſtolicam per appellationem devolvetur.

Additur inſuper quod Appellantes poſſint *ab appellationibus* interpoſitis *recedere, antequam præfatæ Sedi fuerint præſentatæ*, modo tamen nulla intervenerit pravitas: de qua cognoſcet Judex *a quo*, qui ſi pravitatem interceſſiſſe cognoverit, *Se de cauſis ipſis nullatenus* intromittat: *ſed* præfigat *dictis partibus terminum peremptorium competentem, in quo cum omnibus actis & munimentis ſuis Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.*

Ubinam hujuſmodi cauſæ devolutæ judicandæ.

Moribus hodiernis, notanter Belgii, cauſæ hujuſmodi ſi quando ad Sedem Apoſtolicam per appellationem devolvuntur, debent terminari hic *in partibus* per Judices Synodales auctoritate Sedis Apoſtolicæ delegandos.

Canon X.

Quo ordine objecta promovendo ad dignitatem debeant in judicio diſcuti. Cap. Si forte 11. de Electione in VI.

Obſervatio.

Prius diſcutiatur quod facilioris apparet probationis.

DEcima Conſtitutio incipit *Si forte* recitata *Seſſione* 5. & relata in *Cap.* 11. *de Elect. in VI.* decidit, quod *ſi Electo* ad dignitatem plura puncta opponantur, is ordo debeat ſervari in probando, ut diſcuſſio incipiat ab eo puncto, quod facilioris apparet probationis; puta ſi inter alia objiciatur Electo, *evidens ſcientiæ*, vel *alius perſonæ defectus*, ſuper hoc *defectus* ante omnia inſtitui vult examen.

Quid ſi oppoſitio aliqua comperiatur veritate deſtitui?

Si, examine facto, compertum fuerit, oppoſitiones has *veritate deſtitui*, *opponentes omnino a proſecutione cauſæ, in qua talia objecerunt*, excludi, *& perinde puniri decernuntur, ac ſi penitus in probatione omnium, quæ objecerant, defeciſſent.*

Nequaquam obſcurum eſt, hæc de opponentibus intelligi, qui reperiuntur defectum ſimilem ſine probabili fundamento objeciſſe Electo. Si enim tales fuerint veriſimilitudines de defectu objecto, ut vir prudens & indifferens, eum revera ſubeſſe credidiſſet, non apparet hac pœna puniendus, neque a probatione aliorum defectuum excludendus, cum nihil revera in hac oppoſitione deliquiſſe videatur.

De officio Superioris circa Electum.

Præterea tametſi opponens a proſecutione cauſæ, & probatione aliorum objectorum, in caſu hujus Decretalis excludatur, non tamen excluſus cenſetur ſuperior, ut ex officio ſuper aliis defectibus objectis inquirat, & ſi veros reperiat, Electum non admittat.

Canon XI.

Excommunicantur perſecutores nolentium a ſe commendatos eligere. Cap. Sciant cuncti 12. de Electione in VI.

Obſervatio.

COnſtitutio undecima, quæ incipit: *Sciant cuncti*, lecta eſt *Seſſione* 5. extatque in *Cap.* 12. *de Elect. in VI.* directa contra eos, *qui Clericos* aliaſve *perſonas Eccleſiaſticas*, ſeu eorum conſanguineos, vel Eccleſias aut Monaſteria gravare præſumpſerint, *pro eo*

quod rogati, ſeu alias inducti, eum, pro quo rogabantur ſive inducebantur eligere noluerint, denuntians ſimiles *ipſo facto excommunicationis ſententia innodatos.*

Clerici diſtincti ab Eccleſiaſticis.

Clericos & perſonas *Eccleſiaſticas* hic diſtingui advertit Gloſſographus, exemplificatque in converſis, Templariis & Hoſpitalariis *qui licet*, inquit, *non ſint Clerici, ſunt tamen perſonæ Eccleſiaſticæ.*

Canon XII.

Contra eos, qui bona vacantium Eccleſiarum per novitatem vel per abuſum uſurpant. Cap. Generali 13. de Electione in VI.

Obſervatio.

Contra eos, qui talia faciunt, aut facientibus cooperantur.

DUodecima Conſtitutio lecta eſt *Seſſione* 5. & relata in *Cap.* 13. *de Elect. in VI.* ſub his verbis: *Generali Conſtitutione ſancimus univerſos & ſingulos, qui Regalia, cuſtodiam, ſive guardiam, advocationis ſeu defenſionis titulum in Eccleſiis, Monaſteriis, ſeu quibuslibet aliis piis locis de* novo uſurpantes, *bona Eccleſiarum &* piorum *locorum vacantium occupare præſumunt*; ipſoſque *Clericos & alias perſonas locorum eorumdem, qui hoc fieri procurant, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſubjacere.*

Qui iis non obſiſtunt, cum deberent.

Quin & *illos, qui ſe, ut deberent, talia facientibus* non opponunt, *de* proventibus *Eccleſiarum, ſeu locorum ipſorum pro tempore quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere diſtrictius* inhibet *Conſtitutio.*

Ex toto contextu hujus Decretalis ſufficienter intelligitur, hanc Conſtitutionem duntaxat dirigi adverſus illos, qui *de novo* jura illa uſurpare præſumerent, quod & innuit finalis Conſtitutionis articulus, quo monentur hi, *qui ab Eccleſiarum, cæterorumque locorum fundatione vel ex antiqua conſuetudine jura ſibi hujuſmodi vendicant, ab illorum abuſu ſic prudenter* abſtinere.

Antiqua Regalia, & cuſtodias Eccleſiarum tolerat Canon.

Unde novæ *extenſioni* iſtorum Jurium opponi videtur, uti latius expoſui in *Jure Eccl. tom.* 1. *part.* 2. *ſect.* 3. *tit.* 8. alias 35. *c.* 8. ubi & videri poſſunt, quæ occaſione extenſionis Regaliæ, labente ſeculo decimo ſeptimo, in Gallia acta fuerunt; & eodem tit. *Cap.* 1. actum eſt de Advocatis ſeu Defenſoribus Eccleſiarum, quorum & hæc Conſtitutio meminit.

Canon XIII.

Parochus, qui intra annum non fuerit Presbyter ordinatus, ipſo jure officio excidit. Cap. Licet Canon 14 de Electione in VI.

Obſervatio.

Videtur hæc Conſtitutio poſt Concilium edita.

COnſtitutio decima tertia, quæ incipit, *Licet Canon*; in Concilio nec edita, nec lecta fuiſſe ſcitur; videturque eſſe ex illis, quas *poſt Concilium* Pontifex *ſuper certis articulis* duxit promulgandas, relata extat in *Cap.* 14. *de Elect. in VI.* Renovat & amplificat Canonem Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. relatum in *Cap.* 7. *ii de Elect.* quo præſcribuntur qualitates & ordines requiſiti in promovendis ad Eccleſias *Parochiales*; atque inter alia erat per Concilium Lateranenſe ſtatutum, ut "ad regimen Eccleſiæ *Parochialis* aſſumptus, ſi monitus, non fuerit præfixo
" a Canonibus tempore in Presbyterum ordinatus, a
" regiminis ejuſdem amoveatur officio, & alii conferatur."

Canon Lateranenſis de ordinatione Parochi intra annum.

Hunc articulum renovans & extendens præſens Decretalis ſtatuit, ut promotus *ad regimen* Eccleſiæ Parochialis, *intra* annum *a commiſſi ſibi regiminis tempore numerandum ſe faciat ad Sacerdotium promoveri: quod ſi intra idem tempus promotus non fuerit, Eccleſia ſibi commiſſa,* nulla *etiam præmiſſa* monitione *ſit præſentis Conſtitutionis auctoritate privatus.*

In quo differat a Conſtitutione Gregoriana.

Hæc ergo Conſtitutio declarat, privatum *ipſo jure* non promotum ad Sacerdotium intra *annum* a tem-

pore commiſſi regiminis Eccleſiæ Parochialis, cum Conſtitutio Concilii Lateranenſis requireret ſententiam privationis. (a)

Et quidem hæc privatio ita promotum Beneficio ſuo privat, ut nec titulum *poſſidendi* amplius habeat, poſſitque ob non promotionem tanquam vacans impetrari & conferri juxta Rebuffum in praxi Benef. *tit. de non promotis. num.* 1. qui una ibidem monet, quod priuſquam ſimilis de Parochiali Beneficio reipſa amoveatur, citandus ſit & audiendus, non quidem ut *privetur*, ſed ut ſciatur, num juxta præſentem Decretalem *ſit privatus*, quia potuit ſubfuiſſe legitimum impedimentum non promotionis quod ipſum a pœna hac privationis eximeret juxta *Cap.* LICET EPISCOPUS 28. *de Præb. in VI.*

Præterea ut ob non promotionem quis privaretur, Beneficio Parochiali Decretalis Concilii Lateranenſis requirebat *monitionem præviam*; præſens vero Conſtitutio *privatum* declarat non promotum, *nulla præmiſſa monitione*. Plura de hac Decretali vide in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 2. alias 19. *cap.* 3.

(a) Hodie in Galliis Declaratione data a Ludovico XV. Chriſtianiſſimo Galliarum Rege prohibitum eſt, ne quis ad Beneficium curatum nominetur, niſi antea Sacerdotali caractere ſit inſignitus.

CANON XIV.

De Commenda Parochialis Eccleſiæ. Cap. NEMO DEINCEPS 15. de Electione in VI.

OBSERVATIO.

Canon non videtur editus in Concilio.

COnſtitutio decima quarta, quæ incipit *Nemo deinceps*, quæ nec lecta nec edita reperitur in Concilio, relata autem in *Cap.* 15. *de Elect. in VI.* reprimit abuſum *Commendarum*, quibus Beneficiorum pluralitas palliabatur, ſtatuiturque, ut *nemo deinceps Parochialem Eccleſiam alicui non conſtituto in legitima ætate & Sacerdotio commendare præſumat*, *nec tali etiam* commendare præſumat *niſi* UNAM; idque, *evidenti neceſſitate vel utilitate ipſius Eccleſiæ ſuadente.*

Eccleſia non commendatur niſi Sacerdoti, & non niſi una.

Præterea declarat, *commendam, ut præmittitur, rite factam ultra ſemeſtris temporis ſpatium non durare:* ſtatuens, *quidquid ſecus de Commendis Eccleſiarum Parochialium actum fuerit, eſſe irritum ipſo jure.*

Nec ultra ſemeſtre.

Diſpenſationes noxiæ.

Hæc Conſtitutio, ſi juxta terminos expreſſos rite obſervata fuiſſet, indubie ad obviandum abuſui Commendarum Parochialium Eccleſiarum ſufficiens erat, at frequentior diſpenſatio, quæ ſenſim in Curia R. invaluit, hanc uti & plures alias non minus utiles, ſuis effectibus evacuavit, ut propterea & Synodus Tridentina *Seſſ.* 7. *cap.* 4. *de Reform.* Decretum ediderit contra eos, qui plura Beneficia *curata* per viam *Commendæ* perpetuæ retinere præſumebant. De hoc abuſu, & unde originem ſumpſerit, dixi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. alias 20. *cap.* 2.

Abuſus Commendæ perpetuæ.

CANON XV.

Pœna Suſpenſionis per annum in eum qui ordinaverit Clericum alienum. Cap. EOS, QUI 2. de temporibus Ordinationum in VI.

OBSERVATIO.

COnſtitutio decima quinta relata in *Cap.* 2. *de temp.* 1. *ordinat. in VI.* quæ incipit, EOS, QUI, lecta *Seſſ.* 3. ſuſpendit *per annum a collatione ordinum* eos, qui *Clericos Parochiæ* (id eſt Diœceſis) *alienæ abſque Superioris ordinandorum licentia, ſcienter, ſeu affectata ignorantia, vel quocumque alio figmento quæſita præſumpſerint ordinare.*

Quoad ordinatos ab alio Epiſcopo ſine licentia Epiſcopi proprii refert ſe ſummus Pontifex ad ea, quæ jura ſtatuunt, hæcque *in ſuo robore* durare declarat.

Decretalis Clementis IV. tantum

Videtur autem reſpexiſſe ad Decretalem Clementis IV. relatam in *Cap.* 1. *eodem in VI.* qua Epiſcopis Italiæ inhibetur ordinare Clericum Ultramontanum, niſi *a Sede Apoſtolica ſpecialem licentiam* habeat, *vel ab Epiſcopo de cujus Diœceſi traxit originem ordinandus, vel in cujus Diœceſi Beneficiatus exiſtit, per ejus patentes litteras cauſas rationabiles continentes, quare ipſum nolit aut nequeat ordinare.* Ipſos autem ſic ordinatos *manere* volt *abſque ſpe diſpenſationis ſuper hoc a Sede Apoſtolica obtinendæ, ſuſpenſos.*

decernit condignam pœnitentiam in ordinantem, ſuſpenſo ordinato.

Quam præſens Canon convertit in *Suſpenſionem.*

Præſens ergo Decretalis conſervans quoad ſic ordinatos anteriora jura *in ſuo robore*, etiam pro ſuſpenſis habet ſic ordinatos. Sed ordinantes citata Decretalis Clementis tantum vult *pœnitentia condigna puniri*; quare quoad hanc partem præſens Decretalis novum Jus introduxit, convertendo pœnitentiam arbitrariam in pœnam ſuſpenſionis *per annum a collatione ordinum.*

Hanc Tridentinum innovavit.

Synodus Tridentina *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. *de reform.* hanc pœnam ſuſpenſionis *per annum de Collatione ordinum* contra Ordinantes alienos ſubditos innovavit.

Quin circa ſic ordinatum diſpenſare poſſit pro executione Ordinis ſuſcepti.

Quin & addit, *nec cujuſvis generalis aut ſpecialis Reſcripti vel privilegii prætextu* ſic ordinari quemquam poſſe: quo derogare videtur citatæ Decretali Clementis IV. qua non obſcure indulgebatur Epiſcopis Italis ordinare Clericum Ultramontanum, *qui a Sede Apoſtolica ſpecialem licentiam* haberent.

Præterea citata Decretalis Clementis per præſentem roborata vult ordinatos manere ſuſpenſos, abſque *ſpe diſpenſationis ſuper hoc a Sede Apoſtolica obtinendæ.* Ex quibus verbis recte notavit Gloſſographus, ſuper executione Ordinum, Epiſcopum cum hujuſmodi ordinato diſpenſare non poſſe.

At hic rurſus ab hac Decretali receſſit Synodus Tridentina, ſtatuens, quod, *ſic ordinatus a ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu* PROPRIO ORDINARIO *videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.* Quo manifeſte diſpenſandi facultatem ſuper hac ſuſpenſione committit ordinario.

Cum vero poſſet contingere, ut nonnulli Clerici alias innocentes, de Diœceſi ſic ſuſpenſorum Epiſcoporum, ad ordines ſuſcipiendos, pendente hac Epiſcoporum ſuſpenſione arctarentur, indulget præſens Decretalis; ubi *ſuſpenſio fuerit manifeſta*, his Clericis *abſque ipſorum* ſic ſuſpenſorum *licentia, ordines recipiendi ab aliis vicinis Epiſcopis, alias tamen Canonice liberam facultatem.*

CANON XVI.

Bigami privilegio Clericali nudantur. Cap. ALTERCATIONIS ANTIQUÆ unico de Bigamis in VI.

OBSERVATIO.

COnſtitutio decima ſexta, quæ incipit ALTERCATIONIS ANTIQUÆ lecta Seſſione 5. & relata in *Cap. unico de Bigamis in VI. Altercationis antiquæ dubium* decidens, declarat, *Bigamos omni privilegio Clericali eſſe nudatos, & coercitioni fori ſecularis addictos.*

Præcipue agitur de privilegio *fori.*

Verba poſtrema ſat innuunt, *altercationem* hanc præcipue fuiſſe ſuper privilegio *fori*, ſuper quo & hodie frequenter Clericos inter & Laicos Magiſtratus altercatio oritur.

Quin & declarat hac in parte conſuetudinem contrariam non obſtare: quam fuiſſe in quibuſdam locis Franciæ monet hic Gloſſographus.

Inhibetur Bigamis habitus Clericalis.

Et quia Bigami etiam per exteriorem habitum Clerici apparere affectarent, *ipſis quoque ſub anathemate* prohibet, *deferre tonſuram vel habitum Clericalem.*

Ad hanc indubie Conſtitutionem reflexit Guillelmus Nangius de Geſtis Philippi Regis Franciæ ad annum 1273. de hoc Lugdunenſi Concilio ſcribens: "In eodem etiam Concilio Bigami, qui Tonſuram „ *Clericalem*, tunc temporis deferebant, de cætero „ ferre prohibiti ſunt, ac uti privilegio Clericali.

CANON

Digitized by Google

CANON XVII.

Contra Canonicos, qui citra formam præſcriptam inducunt publicam ceſſationem a divinis Officiis. Cap. SI CANONICI 2. de Officio Ordinarii in VI.

OBSERVATIO.

DEcima ſeptima Conſtitutio, quæ incipit, SI CANONICI, evulgata *Seſſione* 5. relata in *cap.* 2. *de Officio ordin. in VI.* ſpectat Canonicos, qui ex conſuetudine, vel alias vendicabant ſibi jus *ceſſandi a divinis*, dum aliquis eos offendit, vel occupat jura Eccleſiæ, uti de Eccleſiis Lugdunenſi, Viennenſi, Claromontenſi, Atrebatenſi, & quibuſdam aliis teſtatur Gloſſa hic verbo: *Eccleſiis.*

Forma obſervanda in ceſſatione Officii.

Statuit igitur præſens Decretalis, quod *Canonici ceſſare* volentes; *antequam ad ceſſationem hujuſmodi quoquo modo procedant, in Inſtrumento publico, vel patentibus litteris ſigillorum ſuorum, aut alterius authentici munimine roboratis, ceſſationis ipſius cauſam exprimant: & illud vel illas, ei contra quem ceſſare intendunt, aſſignent.*

Poſt hæc pœnas decernit in Canonicos, qui præter formam hic præſcriptam *ceſſare a divinis* contra aliquem præſumpſerint; vel *cauſa quam expreſſerint non fuerit inventa Canonica.*

Reprobat dein *deteſtabilem abuſum horrendæ indevotionis illorum, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis, aliorumque Sanctorum Imagines ſeu Statuas irreverenti auſu tractantes, in aggravationem ceſſationis hujuſmodi proſternunt in terram, & urticis ſpiniſque ſupponunt.*

Vult autem ut *contra* facientes ULTRIX *procedat* DURA *ſententia, quæ delinquentes ſic puniat* GRAVITER, QUOD *alios a ſimilium præſumptione compeſcat.*

Differt ab Interdicto.

Notant hic communiter Interpretes, *ceſſationem a Divinis*, de qua in præſenti Decretali diſtinctam eſſe ab Interdicto, quæ eſt ſpecies Cenſuræ: Ideoque ſi quis in tali Eccleſia, durante hujuſmodi ceſſatione, celebraret, non eſſet irregularis, uti fieret celebrans in Eccleſia *Interdicto* ſuppoſita.

Abuſus.

Cæterum quantus fuerit aliquando abuſus in frequentiore hac a Divinis ceſſatione, & Eccleſiaſtico Interdicto, notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *part.* 3. *tit.* 11, *cap.* 10. alias 2.

CANON XVIII.

Contra pluralitatem Beneficiorum incompatibilium. Cap. ORDINARII 3. de Officio Ordinarii in VI.

OBSERVATIO.

Non videtur Canon in Concilio Lugd. editus.

COnſtitutio decima octava incipit ORDINARII, relata in *Cap.* 3. *de Officio ordin. in VI.* in Concilio Lugdunenſi edita aut lecta non reperitur: eam tamen Synodus Tridentina *ſeſſ.* 7. *cap.* 5. *de Reformat.* citat ac renovat tanquam *a Gregorio X. in generali Concilio Lugdunenſi editam.*

Dirigitur præſens Conſtitutio ſive Decretalis contra eos, qui *plures dignitates, vel Eccleſias, quibus animarum cura* IMMINET, obtinent; *aut dignitatem cum alio Beneficio, cui ſimilis cura eſt annexa:* eam autem Synodus Tridentina extendit contra *quoſcumque plura Curata, aut alias incompatibilia Beneficia Eccleſiaſtica obtinentes.*

Poſſeſſores Beneficiorum incompatibilium exhibeant diſpenſationem.

Vult igitur præſens Decretalis, ut ordinarii prædictos poſſeſſores *diſtricte compellant diſpenſationes, auctoritate quarum hujuſmodi Eccleſias, Perſonatus ſeu dignitates Canonice tenere ſe aſſerunt, intra tempus, pro facti qualitate, ipſorum Ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere.*

Si intra tempus præſtitutum, *juſto impedimento ceſſante, nullam* contingat exhiberi *diſpenſationem*, tunc *Beneficia, quæ ſine diſpenſatione aliqua* retineri nequeunt, *per eos ad quos eorum collatio pertinet, libere perſonis idoneis conferantur.*

Quæ autem ſint Beneficia, quæ ſine diſpenſatione retineri nequeunt, & de eorum variis incompatibilitatis ſpecie latius egi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 3. alias 20. *cap.* 4. & 5.

Alioquin ipſa vacabunt.

Hoc ex contextu hujus Decretalis habetur, quod Beneficia de quibus Decretalis loquitur, *vere vacare* cenſeantur vigore hujus Conſtitutionis, ſi intra tempus definitum diſpenſatio exhibita non ſit; quia alias tanquam vacantia conferri non poſſent. Quod & notavit Stephanus Weymeſius in analyſi ad hanc Conſtitutionem, addens *num.* 8. " ita enim receptum eſt, " ut ubi lex vel Canon ſic *ipſo facto* imponit pœnam " incurrendam, ex eo quod ſtatuerit terminum de" fenſionis, eo ipſo pœnam incurrat reus, quod ſe " non defenderit, etiamſi nulla interceſſerit Judicis " condemnatio, vel declaratoria ſententia.

Nec ſe ipſi tueri poterunt Regula de triennali Poſſeſſore.

Notat quoque ibidem Weymeſius *num.* 10. Poſſeſſores ſimilium incompatibilium Beneficiorum ſe non poſſe contra hoc Decretum tueri per Regulam *Cancellariæ de triennali poſſeſſore*, quia ipſis adverſatur Juris communis prohibitio, quæ non permittit eos Juris Beneficio adjuvari; imo hæc Juris prohibitio poſſeſſionem inficere & poſſeſſores in mala fide conſtituere videtur, atque ita Congregationem Card. declaraſſe teſtatur.

Exhibens diſpenſationem evidenter ſufficientem non moleſtetur.

Si autem *diſpenſatio* intra tempus definitum exhibeatur, eaque *ſufficiens evidenter appareat*, tunc *exhibens, nequaquam* ſuper *Beneficiis quæ canonice obtinet, moleſtetur*, inquit Decretalis.

Sed interim providetur pluribus illis Eccleſiis in quibus Beneficia iſta requirunt reſidentiam.

Cum autem hic agatur de beneficiis curam *animarum* habentibus, & nemo queat *perſonaliter* in duabus Eccleſiis reſidere, & curam animarum perſonaliter obire, præſertim ſi Eccleſiæ a ſe diſſitæ ſint, vult Decretalis, ut Ordinarii, caſu quo *diſpenſatio ſufficiens evidenter apparet*, provideant ne *in iiſdem Eccleſiis animarum cura negligatur, nec Beneficia ipſa debitis obſequiis defraudentur.*

Id ipſum in ſupra allegato Decreto injungit Ordinariis Synodus Tridentina, declarans, quod id per Ordinarios fieri poſſit, *etiam per idoneorum Vicariorum deputationem, & congruæ portionis fructuum aſſignationem, appellationibus, privilegiis & exemptionibus quibuſcumque, etiam Judicum ſpecialium deputatione & illorum inhibitionibus in præmiſſis nemini ſuffragantibus.*

In dubio recurratur ad Sedem Apoſtolicam.

Si de diſpenſationis exhibitæ ſufficientia dubitetur, vult Decretalis, ut eo caſu *ad Sedem Apoſtolicam* recurratur: *cujus eſt æſtimare, quemmodum ſui Beneficii eſſe velit.*

Si in Belgio deciſio debet fieri coram Judicibus ordinariis vel delegatis in partibus.

Hoc moribus Belgii non obſervatur; ſed ſi ſuper validitate ſeu ſufficientia diſpenſationis vel collationis etiam a Sede Apoſtolica obtentæ, quæſtio incidat, hæc coram Judicibus Ordinariis vel Judicibus delegatis in partibus, ſecundum ſtatum cauſæ, diſcuti & decidi conſuevit.

Mens Principum Belgii videtur, ut non dentur Placitum ſuper hujuſmodi Diſpenſatione.

Quinimo cum in hiſce Provinciis Bullæ diſpenſationum ſuper incompatibilitate Beneficiorum executioni mandari nequeant, ſine prævis litteris *Placeti Regii*, haud facile ſimilis diſpenſatio ſuper pluribus Beneficiis *curam animarum* habentibus admittitur: quis Rex (*a*) per ſua Edicta, ac ſignanter de 28. Novemb. 1541. art. 37. & 38. declaravit Litteras Placeti ſuper proviſione hujuſmodi Beneficiorum non expediendas, niſi cum clauſula *perſonalis reſidentiæ.*

Cum autem in duobus hujuſmodi Beneficiis curatis nemo queat eodem tempore perſonaliter reſidere; mens Principis conſequenter apparet, ut ſuper hiſce diſpenſationibus Litteræ Placeti non expediantur.

(*a*) Rex ille cenſetur Carolus V. Imperator, Hiſpaniarum Rex ac Belgarum Princeps ſupremus.

Digitized by Google

Canon XIX.

De Juramento Advocatorum ac Procuratorum in ſuſcipiendis cauſis, & transgreſſorum punitione.

Observatio.

Decima nona Conſtitutio, quæ incipit properandum, lecta *ſeſſione* 3. uti acta teſtantur, nequaquam tamen in *Sexto* Decretalium reperitur.

Renovatur formula juramenti, quæ habetur *l.* 14. *§.* 1. *in Cod. de judiciis.* Agit hæc Conſtitutio de Advocatis & Procuratoribus cauſarum, renovatque ſanctionem Legalem, quæ habetur in *L.* 14. *Cod. de Judiciis*, ac notanter circa formulam juramenti ibidem §. 1. præſcriptam, & ab Advocatis præſtandi de non ſuſcipienda cauſa, quam *noverint injuſtam*, quin de eadem omnino deſerenda, quando in decurſu litis eam injuſtam noverint, de quo juramento etiam hodie ab Advocatis in admiſſione præſtando, egi in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *part.* 3. *tit.* 6. *cap.* 2.

In præſenti Conſtitutione itaque ſtatuitur, *ut omnes & ſinguli*, qui *advocationis officium in foro Eccleſiaſtico, ſive apud* Sedem Apostolicam sive alibi aſſument, *præſtent tactis ſacroſanctis Evangeliis hoc juramentum*; quod iiſdem verbis hic exprimitur, quibus conceptum legitur in citata, *l.* 14. *§.* 1. *Cod. de Judiciis.*

Vult autem præſens Conſtitutio, ut & *Procuratores juramento ſimili adſtringantur.*

Inſuper ut *tam Advocati quam Procuratores, in foro in quo idem aſſumpſerunt officium, teneantur annis ſingulis* hujuſmodi juramentum *iterare.*

Si autem officium ſuum præſtituri veniant ad eamdem Sedem vel ad Curiam cujuſlibet Eccleſiaſtici Judicis, in qua nondum juramentum illud præſtiterunt, tenebuntur illud præſtare *in ſingulis cauſis*, quas aſſument.

Pœna prævaricatorum. Qui hoc juramentum præſtare renuerint, *executionem officiorum ſuorum, hujuſmodi voluntate durante, ſibi noverint interdictum.*

Addit autem Decretalis, *quod ſi Juramentum præſtitum violare præſumpſerint, præter reatum perjurii, Conſiliarii etiam, qui ſcienter iniquam cauſam foverint divinam & noſtram maledictionem incurrant, a qua non aliter liberentur, niſi duplum ejus reſtituerint, quod pro tam iniquis advocatione, procuratione vel conſilio receperint; ac nihilominus de damnis, quæ per iniqua hujuſmodi Miniſteria partibus irrogarint, illis ſatisfacere teneantur.*

Denique ne lucri cupiditate ad fovendas cauſas *injuſtas*, Advocati aut Procuratores alliciantur, ſtatuit, quod *Advocatus in quacumque cauſa ultra* viginti, *Procurator vero ultra* duodecim *libras Turonenſes recipere ſalarii nomine, vel etiam ſub palmarii colore præſumat:* declarans ultra eam ſummam receptorum *dominium* ab iis non acquiri; *ſed ad reſtitutionem integram* teneri illorum; *ita quod nihil horum, quæ reſtituenda* ſunt, *in fraudem* hujus *Conſtitutionis remitti poſſit eiſdem.*

Monitum. Quoad Juramentum ab Advocatis & Procuratoribus de non fovenda cauſa, quam injuſtam noverunt, etiamnum hodie ex præſcripto Ordinationum in omnibus Curiis tam Eccleſiaſticis quam Civilibus præſtari debet in eorum ad Officium admiſſione; optandum eſſet, ut id ſerio ab Advocatis & Procuratoribus in ſuſceptione & proſecutione cauſarum attenderetur; ſed Advocatorum & Procuratorum nimia multitudo & aviditas lucri faciunt, ut nulla ſit pene cauſa, quantumvis male fundata, quæ non reperiat Advocatos & Procuratores.

Canon XX.

De iis, qui extorquent abſolutionem a Cenſuris. Cap. Absolutionis *unico*, de iis, quæ vi metuſve cauſa fiunt, in VI.

Observatio.

Conſtitutio vigeſima, quæ incipit Absolutionis, lecta, *Seſſione* 5. & relata in *Cap. unico de iis, quæ vi metuſve cauſa fiunt in VI.* abſolutionem ab excommunicatione, ſuſpenſione vel interdicto, *per vim vel metum* extortam *omnino viribus* vacuat; ac *eos, qui abſolutionem* ſic *extorſerint, excommunicationis ſententiæ ſubjacere* decernit.

Ad hanc Conſtitutionem reflexiſſe videntur Patres Tridentini, ubi *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de Reformat.* declarant, " nefas eſſe ſeculari cuilibet Magiſtratui, mandare „ Eccleſiaſtico Judici, ut latam excommunicationem „ revocet, ſub prætextu, quod contenta in præſenti „ Decreto non fuerint obſervata: cum non ad Secu- „ lares, ſed ad Eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat.

Quid circa hanc Synodi Tridentinæ declarationem monuerint Conſilia Regia, dum de publicatione dictæ Synodi in Belgio ageretur, & quid hodie obſervetur, notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 2. *parte* 3. *tit.* 11. *cap.* 12. alias 11.

Canon XXI.

Quod, menſe elapſo a Beneficii vacatione in Curia Romana, poſſit Romanus Pontifex præveniri ab Ordinario. Cap. Statutum 3. de Præb. in VI.

Observatio.

Conſtitutio vigeſima prima lecta *Seſſione* 5. quæ incipit Statutum felicis recordationis, relata in *Cap.* 3. *de Præbendis in VI.* moderatur ſtatutum Clementis IV. in *cap.* 2. *eod. in VI.* circa reſervationem Beneficiorum *in Curia Rom.* vacantium, *ut* nimirum *ii, ad quos ſimilium Beneficiorum ſpectat* collatio, ea Beneficia non obſtante dicta reſervatione, *poſt menſem a die* vacationis *numerandum, conferre valeant per ſeipſos, vel (ipſis agentibus in remotis) per ſuos Vicarios generales in eorum Diœceſibus exiſtentes, quibus id canonice ſit commiſſum.*

De hac reſervatione facta per Clementem IV. & modificatione per præſentem Decretalem, egi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 6. *cap.* 4. alias *tit.* 23. *cap.* 3. Hoc unum hic adde, quod Pontifex velit menſe elapſo, ut *Ordinarii* conferant *per ſeipſos aut Vicarios generales* in eorum *Diœceſibus* reſidentes, *quibus id canonice ſit commiſſum:* id eſt, *ſpeciali* mandato, ut hoc pacto non tam facile etiam menſe elapſo, ab Ordinariis Pontifex præveniatur, poſſitque & poſt menſem Pontifex conferre, quamdiu Ordinarius non prævenit; uti hic notat Gloſſographus. Clauſula favens R. Pontifici.

Canon XXII.

De non ſubmittendo bona Eccleſiarum Laïcis abſque conſenſu Capituli & ſanctæ Sedis licentia ſpeciali. Cap. Hoc consultissimo 2. de rebus Eccleſiæ non alienandis in VI.

Observatio.

Conſtitutio vigeſima ſecunda incipiens *Hoc conſultiſſimo*, recitata *Seſſione* 5. & relata in *Cap.* 2. *de rebus Eccleſiæ non alienandis in VI.* agit contra *Prælatos* Eccleſiarum, qui *Eccleſias* ſuas, & earum *bona immobilia & jura Laïcis* ſubmittebant, ſeu ſupponebant (a) non quidem ea in Laïcos plene *alienando*, *ſed conſtituendo vel recognoſcendo, ſeu profitendo ab illis ea tanquam a ſuperioribus ſe tenere, ſeu ab ipſis ea-*

(a) Non agitur de alienatione ſed de gravaminis injectione.

dem

dem advocando (id eſt, ait Gloſſa: tanquam ab Advocatis recognoſcendo :) *prout in quibuſdam partibus* (Gallicanis ſcilicet :) *vulgariter dicitur* (Avouès) *ipſos Patronos vel Advocatos Eccleſiarum, ſeu bonorum ipſarum perpetuo aut ad tempus non modicum ſtatuendo.*

Non vetantur antiqua ſed nova onera.

Nequaquam igitur in hac Conſtitutione agitur de Juribus, qualitatibus aut conditionibus, quæ agris, fundiſque Eccleſiarum erant impoſita, antequam ad Eccleſiam pervenirent; aut in ipſa fundatione Fundatoribus & Patronis eſſent reſervata: neque etiam de alienatione bonorum ſecundum Canonum præſcripta, ſed de novis ſubjectionibus, quibus Eccleſiæ earumque bona Laicis tanquam *ipſarum Patronis & Advocatis* de novo ſubjiciebantur.

Has ſubjectiones, ſive pretio, ſive gratia, vel etiam metu a Laicis incuſſo, Prælati facile nimis in præjudicium Eccleſiarum annuere videbantur.

Ut ergo his occurratur, præſenti Decretali edicitur, quod ſimiles ſubjectiones Prælati facere nequeant, *abſque Capituli ſui conſenſu & Apoſtolicæ Sedis licentia* SPECIALI.

Pœnæ in contravenientes.

Contractus omnes ſuper his ſubjectionibus contra præſcriptum hujus Conſtitutionis *etiam* JURAMENTI, *pœnæ vel alterius cujuslibet firmitatis adjectione vallatas, & quidquid ex eis ſecutum fuerit*, decernit *adeo viribus carere, ut nec jus aliquod tribuant, nec præſcribendi etiam cauſam parent.*

Præterea *Prælatos, qui contra* Conſtitutionem *fecerint, ipſo facto ab Officio & adminiſtratione, Clericos etiam, qui ſcientes contra inhibitionem prædictam aliquid eſſe præſumptum, id ſuperiori denuntiare neglexerint, a perceptione Beneficiorum, quæ in* eadem *Eccleſia obtinent ſic gravata*, ſeu ſervituti ſubjecta: *triennio* ſtatuit *eſſe ſuſpenſos.*

Laicos, *qui Prælatos*, aliaſve *perſonas Eccleſiaſticas ad* ſimiles *ſubjectiones hactenus compulerant, niſi poſt monitionem, remiſſa ſubmiſſione, bona* Eccleſiarum *in ſua libertate dimittant; vel de cætero Prælatos, vel perſonas eaſdem ad talia facienda compulerint*, declarat *excommunicationis ſententia* eſſe innodatos.

Occaſio hujus Canonis.

Quin & Laicis prohibet ſub pœna excommunicationis, ne etiam *ex Contractibus ſuper* his ſubjectionibus etiam cum conſenſu Capituli & Apoſtolicæ Sedis licentia ſpeciali *initis*, quidquam arrogare audeant, *ultra id quod ex natura Contractuum ipſorum, vel adhibita in illis lege permittitur.*

Si attendatur, quam multa ſæpe gravamina Laici potentiores, prætextu *Advocatiæ* ſeu *Guardiæ* Eccleſiis inferrent, (quæ expoſui in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parti* 2. *tit.* 8. alias 25. *cap.* 1.) facile intelligetur merito frænum Prælatis injectum eſſe, quo ab hujuſmodi ſubjectionibus annuendis cohiberentur, tametſi in his partibus Decretalis in omni ſuo rigore vix uſum inveniet.

Canon XXIII.

Contra multiplicationem Religioſorum Ordinum. Cap. Religionum diverſitatem *unico* de Religioſis domibus in VI.

Obſervatio.

Conſtitutio vigeſima tertia lecta *Seſſione* 6. ſeu ultima, quæ incipit; Religionum diverſitatem, relata in *cap. unico de Religioſis domibus in VI.* edita eſt ad comprimendam nimiam Religionum Regularium præſertim *Mendicantium* multiplicationem.

Religioſorum diverſitas ſeculo XI. orta.

Conſtat, primitus ignotam fuiſſe eam, quæ hodie cernitur, Ordinum Religioſorum diverſitatem, uti pluribus oſtendi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 24. *cap.* 1. hancque diverſitatem primum oriri cœptam ſeculo XI. ibidem notatum eſt.

Innocentius III. inhibuit novam Inſtitui Religionem.

At ſeculo XII. & XIII. tanta cœpit ordinum diverſitas, totque ordines novi præſertim Mendicantium inſtituti ſunt, ut ex eorum multiplicatione confuſio quædam merito in Eccleſia timeretur, uti ſignificat Innocentius III. in Decreto ſub nomine Concilii Lateranenſis evulgato & relato in *cap. fin.* X. *de Religioſis Domib.* quo, " firmiter prohibet, ne quis de cæ-
„ tero novam Religionem inveniat, ſed quicumque
„ ad Religionem converti voluerit, unam de appro-
„ batis aſſumat. „ Rationem ſui Decreti præmiſerat:
„ ne nimia Religionum diverſitas gravem in Eccleſia
„ Dei confuſionem inducat.

Idipſum confirmat præſens Canon.

Hoc Decretum probat & renovat Gregorius X. in præſenti Decretali, deploratque, quod *non ſolum importuna petentium inhiatio illarum* (Religionum) *poſtmodum multiplicationem extorſit, verum etiam aliquorum præſumptuoſa temeritas diverſorum Ordinum, præcipue Mendicantium, quorum nondum approbationis meruere principium, effrænatam quaſi multitudinem adinvenit.*

Ut igitur invaleſcenti malo validius remedium apponat, primo *repetita Conſtitutione diſtrictius* inhibet; *ne aliquis de cætero novum Ordinem aut Religionem adinveniat, vel habitum novæ Religionis aſſumat.*

„ Hoc intellige (inquit hic Gloſſa) in pluribus ſi-
„ mul in eodem Collegio habitantibus, & eamdem
„ Religionem profitentibus: alias ſingularis perſonæ
„ ſectas non inveniens, & ſeorſim habitans, novum
„ habitum ſibi inducere poſſet.

Revocat omnes Ordines mendicantes poſt Decretum Innocentii num a ſancta Sede non confirmatos.

Secundo *cunctas affatim*, ſive generaliter *Religiones, & Ordines Mendicantes poſt dictum Concilium* (Lateranenſe ſub Innocentio III.) *adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apoſtolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni* ſubjicit, *& quatenus proceſſerant*, revocat.

Confirmatos autem prohibet ullos ſuſcipere ad profeſſionem ſine S. Sedis licentia.

Poſt hæc tranſit ad Ordines *confirmatos per Sedem eamdem* POST *idem tamen Concilium* (Lateranenſe) *inſtitutos, quibus ad congruam ſuſtentationem reditus aut poſſeſſiones habere profeſſio ſive regula quælibet interdicunt; ſed per quæſitum publicum tribuere victum ſolet incerta mendicitas.*

Quin his verbis deſcripſerit Ordines vulgo dictos *Mendicantes*, nemo dubitat; ſciturque, olim omnibus Mendicantibus commune fuiſſe, *poſſeſſiones nullas* etiam *in communi* habere, quemadmodum Ordini Minorum & Capucinorum hodie proprium eſt, uti latius oſtendi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 29. *cap.* 4.

De his igitur Ordinibus *Mendicantibus poſt Concilium Lateranenſe* inſtitutis, ſed tamen a Sede Apoſtolica confirmatis, ſtatuit, ut qui in iiſdem tempore hujus Decretalis eſſent profeſſi, *ita liceat in illis remanere, ſi velint, quod nullum deinceps ad eorum profeſſionem admittant*, nec aliquem locum acquirant, *nec domos ſeu loca, quæ habent, alienare valeant ſine Sedis ejuſdem licentia ſpeciali:* quæ ea ſuæ *diſpoſitioni* reſervat *in Terræ Sanctæ ſubſidium vel pauperum, vel alios pios uſus per locorum Ordinarios, vel eos, quibus Sedes ipſa commiſerit convertenda.*

Declarans inſuper, *ſi ſecus præſumptum fuerit*, quod *nec perſonarum receptio, nec domorum vel locorum acquiſitio, aut ipſorum cæterarumque bonorum alienatio valeat. Et nihilominus* (ait) *contrarium facientes ſententiam excommunicationis incurrant.*

Ex his per quam manifeſtum eſt, intentionem Gregorii X. fuiſſe per hanc Conſtitutionem penitus extinguere omnes Ordines illos mendicantes *poſt* Concilium Lateranenſe de novo inſtitutos, licet a Sede Apoſtolica confirmati eſſent, confirmatione forte *per importunam petentium inhiationem* extorta.

Unde indubie ad hanc Conſtitutionem reflexit Guillelmus Nangius, ubi in Geſtis Philippi Regis Franciæ ad annum 1273. loquens de hoc Concilio Lugdunenſi, ait: *in eodem etiam Concilio plures Ordines mendicantes ſunt quaſſati.*

Non extenditur id ad Ordi-

Sed ne prætextu hujus Conſtitutionis Ordines mendicantes ante Concilium inſtitutos & ut tales a Sede

Apo-

nem *Prædicatorum nec Minorum,*

Apoſtolica rite approbatos vexari contingeret, declarat expreſſe, quod *ad Prædicatorum & Minorum Ordines præſentem non patiatur Conſtitutionem extendi: Quos* (ait) *evidens ex eis utilitas Eccleſiæ univerſali proveniens perhibet approbatos.*

Cum hos duos ſolos Ordines a ſua Conſtitutione eximat Gregorius, atque de his ſolis aſſerat, quod *evidens ex eis utilitas Eccleſiæ univerſali proveniens prabibet approbatos*, admodum veriſimile apparet, hos duos duntaxat Ordines tempore hojus Concilii Lugdunenſis tanquam *Ordines mendicantes* fuiſſe *approbatos.*

Ordinem Carmelitarum & Fremitarum S. Auguſtini in ſuo ſtatu relinquit donec aliter proviſum fuerit.

Erant quidem etiam ante Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Ordines Eremitarum ſancti Auguſtini & Carmelitarum, ſive B. Mariæ de Monte Carmelo inſtituti, uti teſtatur præſens Conſtitutio, ſed non videntur tanquam Ordines *mendicantes* a Sede Apoſtolica approbati fuiſſe; cum de his duobus Ordinibus dicat præſens Conſtitutio, quod eos *in ſuo ſtatu velit permanere, donec de ipſis fuerit aliter ordinatum. Intendimus ſiquidem tam de illis quam de reliquis etiam non mendicantibus Ordinibus, prout animarum ſaluti, & eorum ſtatui expedire videbimus providere*; quemadmodum in ipſa Conſtitutione io Concilio promulgata legitur: & in Collectione Conciliorum extat.

Verum quidem eſt, in hac Conſtitutione, prout extat in *Sexto* Decretalium, pro vocula *ſuo* legi *ſolido*, ac inſuper totam hanc periodum, *donec de ipſis*, &c. Notat autem Gloſſographus verbo *ſolido*; *alias* SOLITO, additque; „ Et hoc detrahit Bonifacius, „ (ſcilicet VIII. Auctor *Sexti* Decretalium) de Concilio Gregorii, ſic enim dicebat Littera: *In ſuo ſtatu volumus permanere donec de ipſis aliter fuerit ordinatum, intendimus ſi quidem tam de illis, quam de reliquis etiam non mendicantibus Ordinibus*, prout animarum ſaluti, & eorum ſtatui expedire videbimus, *providere.* Subditque Gloſſographus: *Hoc eſt deciſum*, id eſt, ſic habuit Conſtitutio a Gregorio in Concilio promulgata: ſed ſuſtulit & mutavit Bonifacius VIII.

Teſtaturque ibidem Gloſſographus, quod & dicebatur, „ quod Gregorius nolebat aliquem Mendican„ tium dimittere, niſi Prædicatores (*a*) & Minores: „ de non Mendicantibus tres, Ciſtercienſes & Ordi„ nem Nigrorum, & de Templariis & Hoſpitalariis „ onum Ordinem facere.

Videntur hi duo ordines a Gregorio X. non fuiſſe inter Mendicantes numerati.

Ex his apparet, duos illos Ordines, ſcilicet Eremitarum ſancti Auguſtini & Carmelitarum tempore hujus Concilii nondum fuiſſe Ordinibus mendicantibus annumeratos; ſed tamen ſub finem ſeculi XIII. id eſt, ſedente Bonifacio VIII. jam ut tales fuiſſe receptos ac propterea in eorum gratiam, hanc mutationem in textu Decretalis factam vel admiſſam eſſe; uti in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 29. *cap.* 4. obſervavi.

(*a*) Auctor opuſculi recentioris Gallico idiomate conſcripti pag. 164. &c. contendit primo in Bulla quam Honorius III. an. 1216. dedit ad confirmandum Ordinem Prædicatorum, bona, quæ tunc ab iſto Ordine poſſidebantur, ſub protectione *Sedis Apoſtolicæ fuiſſe collocata.* Secundo, titulus quidem *Pauperum Mendicorum* ab Ordine Dominicanorum an. 1210. fuiſſe aſſumptum, ſed ad ſenſum, qualis intelligitur Apoſtolorum paupertas act. c. 6. v. 1. tandem Ordini Dominicanorum attributum fuiſſe modo titulum Canonici, modo titulum *Clerici Regularis*, modo utrumque ſimul. Quapropter Auctor prædictus concludit, nomen *Mendici* ſuo Dominicanorum Ordini per accidens duntaxat fuiſſe tributum, atque etiamnum tribui. Opuſculum, quod citavi, publici juris factum eſt Biterris anno 1750. in fronte gerit hunc titulum. *Mémoires ſur la Canonicité de l'inſtitut de S. Dominique*, &c.

Canon XXIV.

Prælatus Viſitans nonniſi victualia eaque moderata recipiat. Cap. Exigit 2. de Cenſibus in VI.

Obſervatio.

Conſtitutio vigeſima quarta quæ in Sexto Decretalium titulo *de Cenſibus*, *c.* 2. incipit per verbum Exigit: Sed in Actis *ſeſſionis* 3. notatur his initialibus verbis: *Conſtitutionem felicis recordationis Innocentii Papæ.*

Hic itaque imprimis renovatur Conſtitutio Innocentii IV. in *cap.* 1. §. *penult. eod. in VI.* in quantum ibidem conſtituitur, quod Prælatus viſitans *procurationes* quidem *recipiat ſecundum quod eſt in Canonibus conſtitutum, nullam tamen pecuniam ipſe vel aliquis de ſua familia, occaſione alicujus officii, aut conſuetudinis, ſeu quolibet alio modo eorum nomine, ſed in victualibus expenſas tantum recipiat moderatas.*

Canon renovat Conſtitutionem Innocentii IV. de non recipienda pecunia.

Hic recte monet Gloſſographus, quod „ Prælatus „ viſitans non debeat exquirere delicatas epulas, ſed „ communibus epulis debeat eſſe contentus.

Secundo vult dicta Conſtitutio Innocentii, ut Prælatus viſitans *caveat, ne ipſe vel quiſquam ſuorum aliquod munus quodcumque ſit, & qualitercumque offeratur, præſumat recipere: ut non* (ait) *quæ ſua ſunt, quærere videatur. ſed quæ Jeſu Chriſti.*

Nec munera per ſe vel per ſuos.

Hæc bina puncta renovat præſens Decretalis, eamque pœnæ adjectione juvandam decernit.

Atque imprimis, cum in priore Decreto declaretur ſimpliciter, & ſine temporis limitatione, quod pecuniam aut munera contra præſcriptum Conſtitutionis *recipiens* teneatur *duplum* reſtituere, in præſenti additur, reſtitutionem faciendam *intra menſem*, & quidem *Eccleſiæ a qua id receptum fuerit.*

Alioquin recipiens duplum reſtituet intra menſem.

Ulterius in hac Decretali adjicitur, quod *Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi* duplum *ipſum ultra prædictum tempus reſtituere differentes*, ingressum *ſibi Eccleſiæ ſentiant interdictum. Inferiores vero ab officio & Beneficio noverint ſe ſuſpenſos, quouſque de dupli hujuſmodi gravatis Eccleſiis plenariam ſatisfactionem impendant.*

Sub pœna ingreſſus in Eccleſiam interdicti.

Imo neque a facienda hac *dupli* reſtitutione ipſos liberari, *dantium remiſſione, liberalitate ſeu gratia*, declaratur.

Nec a dupli reſtitutione liberabit dantium remiſſio.

Pœnas hac Decretali decretas innovat Synodus Tridentina *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de Reformat.* ubi late de ſcopo viſitationis, nec non moderatione procurationum ſeu victualium in viſitatione ſervanda agit, lateque expoſui in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 17.

Hiſce renovat Conc. Trident.

Canon XXV.

De Reverentia in Templis & Cœmeteriis. Cap. Decet Domum 2. de immunitate Eccleſiarum in VI.

Obſervatio.

Conſtitutio vigeſima quinta incipiens, Decet Domum, publicata *ſeſſione* 5. & relata in *cap.* 2. *de Immunit. Eccleſ. in VI.* agit de reverentia debita locis ſacris, & contra irreverentias & profanationes Templorum.

Imprimis docet, quod *ad Eccleſias* debeat eſſe *humilis & devotus ingreſſus* atque *in eis* (Templis) *quieta converſatio Deo grata, inſpicientibus placita, quæ conſiderantes non ſolum inſtruat, ſed & reficiat.*

Ingreſſus in Templum ædificet.

Secondo vult, ut *convenientes* in Templum, *ibidem Nomen* Jesu *exhibitione reverentiæ ſpecialis attollant; præcipue dum aguntur Miſſarum ſacra Myſteria, & glorioſum illud nomen quandocumque recolitur, flectant genua cordis ſui, quod vel capitis inclinatione teſtentur*, ac dein generaliter in *eiſdem locis attendantur intentis præcordiis ſacra ſolemnia*, atque *devotis orationi-*

tionibus inſiſtatur: id eſt, ut hic Gloſſa, ad verbum *intentis*: " ut nihilominus cogitet, quem precetur, ad quod Sacerdos populum excitat: *ſurſum corda* dicendo.

Abſint profani conventus.

Ut autem reverentia locis ſacris major concilietur, vult imprimis, ut *ceſſent in locis illis Univerſitatum & Societatum quarumlibet concilia, conciones & publica parlamenta*.

Nomine *Concionum* hic deſignari communem populi alicujus congreſſum, contextus palam indicat; vocemque *concio* apud Latinos frequentius in hac ſignificatione ſumi notum eſt.

Quod de *parlamentis* dicitur, notat hic Gloſſa eſſe " contra Univerſitates Italiæ, quæ frequenter faciunt „ in Eccleſiis talia parlamenta „ id eſt publica colloquia, quæ nomine parlamentorum venire ſolent; uti oſtendit Du Cange in ſuo Gloſſario Latinitatis verbo *parlamentum*.

Confabulationes.

Abeſſe & vult ab his locis *vana & multo fortius fœda & profana colloquia*: item *confabulationes* quaslibet & quæcumque *Divinum Officium turbare*, *aut oculos Divinæ Majeſtatis offendere* poſſent: *Ne* (inquit) *ubi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendantur peccata committi.*

Negotiationes.

Præcipit ut & *ceſſent in Eccleſiis, negotiationes & præcipue nundinarum ac fori cujuſcumque tumultus*: " Quia (ait Gloſſa) talia difficile fiunt ſine peccato.

Actiones judiciales.

Actiones quoque judiciales Laicorum, præſertim criminales abeſſe vult.

Abſint & hæc a Cœmeteriis.

Hæc omnia non tantum in Eccleſiis, ſed & in eorum Cœmeteriis fieri vetat.

Sententiæ judiciales illic prolatæ, ſint nullæ.

Quin & *proceſſus Judicum ſecularium, ac ſpecialiter* prolatas ſententias *in eiſdem locis omni* carere *robore firmitatis* decernit. (a)

Non tamen contractus.

Contractus licet etiam ibi fieri prohibeantur, initi tamen non irritantur; ut hic monet Gloſſographus.

Synodi Belgicæ iſta renovarunt.

Tandem injungit Ordinariis locorum, ut ſedulo & ſollicite executionem hujus Decreti urgeant; quod & monuerunt ſæpius Synodi noſtræ Belgicæ, quæ non tantum hæc Decreta innovarunt, ſed plura pro temporum & locorum varietate addiderunt, quæ ad reverentiam locis ſacris conciliandam conducere arbitrabantur, prout expoſui, relatis Synodorum Decretis, in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 2. *tit.* 1. alias 16. *cap.* 1.

(a) Cum Judex Secularis ſuam poteſtatem deſumat a ſupremo Principe, illius eſt, non Eccleſiæ irritare proceſſus judiciarios.

Canon XXVI.

Contra Uſurarios manifeſtos. Cap. Usurarum voraginem 1. de Uſuris in VI.

Observatio.

Conſtitutio vigeſima ſexta, quæ incipit *Uſurarum voraginem*, lecta eſt *ſeſſione* 5. & relata in *cap.* 1. *de Uſuris in VI.* dirigitur contra *Uſurarios manifeſtos*, ſeu *fœnebrem pecuniam exercentes*.

Renovat Canon Conſtitutionem Alexandri III. in Concilio Lateranenſi III.

Imprimis *Conſtitutionem* Alexandri III. in Concilio Lateranenſi III. *contra Uſurarios editam* relatam in *cap* 3. *ꝟ. de Uſuris*, (pro cujus intellectu conſule *Obſervationem ad can. ſeu cap.* 25. dicti Concilii Lateranenſis) *ſub divinæ maledictionis interminatione* præcipit *inviolabiliter obſervari*.

Nemo manifeſtos Uſurarios toleret in ædibus ſuis aut terris.

Ut amplius minuatur fœnus exercendi libertas; Statuit *ut nec Collegium, nec alia Univerſitas, vel ſingularis perſona cujuſcumque ſit dignitatis alienigenas, & alios non oriundos de terra ipſorum publice fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc* (ſcilicet ad fœnus exercendum) *domos in terris ſuis conducere vel conductas habere aut alias habitare permittant.*

Quin & vult, ut *hujuſmodi Uſurarios manifeſtos, omnes* intra tres menses *de terris ſuis expellant, nunquam aliquos tales de cætero admiſſuri.*

Deinde generaliter ſtatuit, ut *nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel ſub alio titulo quocumque concedat.*

Pœna in contravenientes.

Qui contra fecerint, ſi perſonæ, fuerint Eccleſiaſticæ Patriarchæ Archiepiſcopi, Epiſcopi, Suſpenſionis; minores vero perſonæ, ſingulares (ſcilicet Eccleſiaſticæ) Excommunicationis: *ſi autem Collegium, ſeu alia Univerſitas, Interdicti Sententia* ipso facto incurrant. Hanc *ſi* per mensem *animo ſuſtinuerint* indurato, *terræ ipſorum, (quamdiu in eis iidem uſurarii commorantur) ex tunc Eccleſiaſtico ſubjaceant Interdicto.*

Hæc quidem quoad perſonas aut Collegia Eccleſiaſtica præſenti Conſtitutioni contravenientes: *Laicos vero per ſuos Ordinarios ab hujuſmodi exceſſu (omni ceſſante privilegio) per cenſuram Eccleſiaſticam* compeſci vult. Quæ pœnam *ferendæ ſententiæ* duntaxat ſignificant; cum e contra Eccleſiaſticæ perſonæ pœnam *latæ ſententiæ*, ſive *ipſo facto* cenſuram incurrant.

Occaſio Canonis.

Notat Joannes Andreas, quod " hæc Conſtitutio „ facta fuit propter Florentinos, Senenſes, Piſtorienſes, Lucanos, Aſtenſes, qui circuibant Diœceſes, „ Provincias, ad exercendum uſuras immodicas.

Canon XXVII.

Uſurariis manifeſtis Eccleſiaſtica Sepultura neganda, donec pecuniæ Uſurariæ ſint reſtitutæ. Cap. Quamquam Usurarii de Uſuris in VI.

Observatio.

Conſtitutio vigeſima ſeptima, quæ incipit: *Quamquam Uſurarii*, lecta *ſeſſione* 5. & relata in *cap.* 2. *de Uſuris in VI.* dirigitur, quemadmodum præcedens contra *Uſurarios*. Illa quidem providet ne exigantur, hæc vero ut exactæ reſtituantur.

Conſtituit enim, quod *quamquam Uſurarii manifeſti de uſuris ſatisfieri in ultima voluntate mandaverint, tamen eis Eccleſiaſtica ſepultura denegatur, donec de uſuris ipſis fuerit (prout patiuntur facultates eorum) plenarie ſatisfactum*, aut perſonis *quibus facienda eſt reſtitutio*, vel alias ad hoc legitime deputatis, prout in præſenti deſcribitur, *idonee de reſtitutione facienda ſit cautum* pro qua quantitate, præſertim ſi de uſurarum ſumma non conſtat, cautio ſit exigenda, hic quoque exprimitur.

Pœna ſepelientis hujuſmodi Uſurarios.

Religioſos autem *& alios manifeſtos Uſurarios, qui contra præſentis ſanctionis formam ad Eccleſiaſticam auſi fuerint admittere ſepulturam, pœnæ Lateranenſis Concilii contra Uſurarios promulgatæ* ſtatuit *ſubjacere*, ſcilicet relatæ in *c.* 3. *ꝟ. de Uſuris*, quo decernitur pœna ſuſpenſionis ab officio, *donec ad arbitrium Epiſcopi ſui ſatisfaciat* præſentis ſanctionis tranſgreſſor.

Nemo eorum Teſtamentis interſit, aut Confeſſionem excipiat, niſi præſtita cautione.

Mandat ulterius præſens Decretalis: ut *nullus* manifestorum *Uſurariorum Teſtamentis interſit, aut eos ad confeſſionem admittat, ſive eoſ abſolvat, niſi de Uſuris ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo pro ſuarum viribus facultatum præſtent idoneam cautionem*, juxta formam hic præſcriptam.

Monet hic Gloſſographus ad verbum *abſolvat*; " Caveant ergo Religioſi, qui interdum plus de præ„ da, quam de anima ſolliciti ſunt.

Eorum Teſtamenta irrita.

Denique *Teſtamenta manifeſtorum Uſurariorum aliter facta non* valere, *ſed* fore *irrita ipſo jure* declarat. (a)

(a) Principis eſt apponere conditiones, quæ Teſtamenta faciant rata vel irrita.

Canon

Digitized by Google

CANON XXVIII.

Excommunicantur, qui contra perſonas Eccleſiaſticas, Repreſalias concedunt. Cap. ETSI PIGNORATIONES unico de Injuriis & damno in VI.

OBSERVATIO.

CONſtitutio XXVIII. quæ incipit: *Etſi pignorationes*, lecta eſt *ſeſſione* 5. & extat in *cap. unica de Injuriis & damno in VI.* agit de *Pignorationibus*, *quas vulgaris elocutio* REPRESALIAS *nominat, in quibus alius pro alio prægravatur.*

Etſi hæ *Pignorationes* ſive Repreſaliæ, *tanquam graves legibus & æquitati naturali contrariæ, civili ſint conſtitutione prohibitæ* (ut hic dicitur) tamen *ſpecialius* hac Conſtitutione prohibentur *concedi contra perſonas* Eccleſiaſticas, vel *generaliter* ſine perſonarum expreſſione *conceſſas* ad ſimiles perſonas *extendi*; ſub pœna, ut (C. *niſi præſumptionem hujuſmodi revocaverint, a conceſſionis vel extenſionis tempore infra menſem*) *perſonæ ſingulares, ſententiam excommunicationis incurrant*; *ſi vero Univerſitas, Eccleſiaſtico ſubjaceat Interdicto.*

CANON XXIX.

Quomodo monitiones Canonicæ debeant præcedere Excommunicationem. Cap. CONSTITUTIONEM, 9. de Sententia Excommunicationis in VI.

OBSERVATIO.

TRes poſteriores Conſtitutiones XXIX. XXX. & XXXI. quarum duæ priores lectæ ſunt *ſeſſione* 3. & poſtrema *ſeſſione* 5. concernunt materiam Excommunicationis, extantque in *cap.* 9. 10. & 11. *de Sent. Excomm. in VI.*

Canon exponit Decretalem Innocentii IV.

Prima, quæ incipit CONSTITUTIONEM FELICIS RECORDATIONIS exponit Decretalem Innocentii IV. editam in Concilio Lugdunenſi, & relatam in *cap.* 3. *eod. in VI.*

Monitio Canonica nominatim exprimat monitos.

Cum enim ibi declaraſſet Innocentius, quod ob participationem cum excommunicatis in *locutione* & aliis participantes, non poſſent excommunicari excommunicatione *majore*, ante *monitionem Canonicam*, ſed non exprimeretur, quæ eſſet *monitio Canonica*; declarat Gregorius præſenti Decretali, tunc *demum eſſe monitionem canonicam in hoc caſu, ſi aliis rite ſervatis, eos, qui monentur*, Judex *exprimat* NOMINATIM.

De hac ſpeciali, & *nominatim* præmittenda monitione merito conſuletur hic Gloſſographus.

Inter valla Monitionum.

Statuit præterea, *ut inter monitiones*, quæ juxta jura ante Sententiam Excommunicationis præmittendæ ſunt, *Judices obſervent aliquorum dierum competentia intervalla*; id eſt, moderanda per Judicem pro perſonarum & negotii qualitate & locorum diſtantia.

Sive fiant tres, ſive una pro omnibus.

Et id quidem, *ſive* Judices *monitionibus* TRIBUS *utantur, ſive una pro omnibus.* Notantque communiter Interpretes ad minus inter ſingulas monitiones debere intercedere intervallum *duorum dierum*, eo quod Decretalis utatur numero plurali (*aliquorum dierum*) & ſi una duntaxat monitione peremptoria utatur pro *tribus*, tunc neceſſarium eſſe terminum *ſex dierum*, quorum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos pro tertio, & peremptorio termino, aſſignat.

Niſi neceſſitas aliud ſuaſerit.

Declarat tamen Gregorius, hoc *dierum* intervallum inter monitiones ſervandum, niſi facti neceſſitas aliter ea ſuaſerit moderanda: " ut quia (ait hic Gloſſa) " partes ſint ad rixam vel arma paratæ nec tempus " patitur planius deliberare conſilium.

CANON XXX.

De relaxatione Excommunicati ad cautelam. Cap. PRÆSENTI 10. de Sententia Excommunicationis in VI.

OBSERVATIO.

CONſtitutio XXX. relata in *cap.* 10. *eod. in VI.* declarat *Beneficium relaxationis* AD CAUTELAM locum non habere quoad *ſententias Interdicti in Civitates, Caſtra, vel quælibet alia loca ſive terras generaliter promulgatas.*

Cur relaxatio *ad cautelam* non habeat locum in *interdicto*?

Cur hoc Beneficium relaxationis *ad cautelam* potius obtineat circa Sententias Excommunicationis, quam *generalis* Interdicti, varii varia dixerunt, uti apud Gloſſographum videre eſt.

Non improbabilis apparet ratio, quod in excommunicatione hoc ſtatutum ſit propter communionis periculum cum excommunicato; ideoque ad aliorum cautelam fiat hæc abſolutio: ſed in participatione Interdictorum non ſit tantum periculum.

Deinde per excommunicationem ſeparatur quis a corpore Chriſti, & traditur ſatanæ, & idcirco magis feſtinandum eſt, ut abſolvatur & redintegretur Chriſto: per Interdictum autem nihil ſimile contingit.

CANON XXXI.

Contra eos, qui perſequuntur Excommunicatorem. Cap. QUICUMQUE 11. de Sententia Excommunicationis in VI.

OBSERVATIO.

COnſtitutio hæc ultima agit contra Principes & Magiſtratus ſeculares, qui ob turbatam forſan Eccleſiaſticam Juriſdictionem a Judice Eccleſiaſtico excommunicati *licentiam dederint occidendi* excommunicatorem, vel *capiendi*, vel ipſum ejuſve parentes *gravandi*, vel illum, ad cujus inſtantiam excommunicatio lata fuit.

Primo quidem ſtatuit, quod *niſi licentiam ipſam re integra revocaverint, eo ipſo Sententiam excommunicationis incurrant.*

Si autem ad bonorum captionem occaſione ipſius licentiæ ſit proceſſum, niſi bona ipſa fuerint intra octo dierum ſpatium reſtituta, aut ſatisfactio pro ipſis impenſa, eo ipſo eamdem ſententiam *incurrat.*

Eadem quoque ſententia innodantur *omnes, qui auſi fuerint, licentia data uti; vel aliquid præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam* prohibuit Conſtitutio, *alias committere ſuo motu.*

Denique ſi prædicti DUORUM MENSIUM *ſpatio* in excommunicatione permanſerit, *ex tunc ab ea non poſſint, niſi per Sedem Apoſtolicam abſolutionis Beneficium obtinere.*

Ad calcem hujus Conſtitutionis finalis ſeu Canonis additur: *datum Lugduni Kalendis Novembris anno tertio.*

Hinc intelligitur Conſtitutiones pluſquam tribus menſibus a ſoluto Concilio Lugdunenſi a Gregorio X. fuiſſe promulgatas.

Non omnes Canones ſub nomine alicujus Pontificis in Concilio ſive Lugdunenſi relati ſunt illius Concilii.

Ex hactenus dictis, & circa hæc Decreta annotatis, manifeſtum eſt Decreta, quæ ſub nomine Gregorii X. in Concilio Lugdunenſi referuntur in *Sexto* Decretalium, non omnia poſſe dici Decreta hujus Concilii, ſed quædam ipſius Gregorii, quædam in Concilio recitata, quemadmodum jam ſupra notavimus circa varias Decretales, quæ inter Decretales Gregorii IX. referuntur, ſub nomine Alexandri III. in Concilio Lateranenſi III. aut ſub nomine Innocentii III. in Concilio Lateranenſi IV. ac denique in *Sexto* Decretalium ſub nomine Innocentii IV. in Concilio Lugdunenſi I.

Præ-

Digitized by Google

Tempore Concilii Lugdun. II. judicia Eccleſiaſtica ad normam civilium exercita.

Præterea ex his Decretis perſpicuum eſt, quod ætate hujus Concilii judicia Eccleſiaſtica omnino exercerentur ad normam judiciorum civilium, quodque praxis & diſciplina in his expreſſa jam paſſim ſtabilita eſſet & recepta, prout hæc in falſis Decretalibus, necnon in Decreto Gratiani, & hinc in Decretales Gregorii IX. ac ſubſequentium Pontificum fuerat expreſſa: ut proinde mirum non ſit in hiſce Decretis plurima contineri, quæ nec cum Patrum diſciplina conveniunt, neque ubique recepta ſunt; uti in Obſervationibus notavimus. (*a*)

(a) Obſervare tamen non erit ſuperfluum, quod ſummi Pontifices inſidioſis artibus circumventi, dum criminibus occurrere putant, quandoque inſequantur juſtitiæ & veritatis Patronos: quod genus fraudis cum vel maxime horrerent Romani Pontifices, quandam Alexandri III. formulam in Eccleſiæ legem & Juris Canonici formulam conſecrarunt, qua Pontificia Diplomata non exequi permittitur, cum obreptum eſſe ſummo Pontifici ſuſpicio eſt. " Si quando, inquit ille Pontifex ad Archiepiſcopum Ravennatenſem ſcribens, *cap.* 5. *de Reſcript.* aliqua tuæ fraternitati dirigimus, quæ animum exaſperare videntur, turbari non debes. Qualitatem negotii pro quo tibi ſcribitur diligenter conſiderans, aut mandatum noſtrum reverenter adimpleas, aut per litteras tuas quare adimplere non poſſis rationabilem cauſam prætendas Quia patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris quod prava nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum." Hæc ſemper fuit quorumdam Pontificum Romanorum ratio, quibus ſtudium fuit Chriſtianorum controverſias penitus cognoſcere, cognitaſque componere, non earum cupiditatibus obſequi, qui nihil aliud quam turbas & diſcordias quærunt. Non illi in Eccleſia ſibi vendicarunt dominatum quem Petrus & Paulus poſt Chriſtum tam diſtricte prohibent, ſed in regimine veritatem ſemper pacemque ſecuti ſunt, & eam ob rem in omnibus eorum Decretis aut exprimitur aut intelligitur hæc exceptio; *ſi preces veritate nitantur.* Ex quo conſequens eſt, eum tantum valere ſua Decreta Pontifices jubeant, quantum ſibi rite facta expoſita ſunt; non ideo factum aliquod pro vero habendum, quod aliquo ſummi Pontificis Decreto confirmetur ſed potius a Canoniſtis ipſa Pontificia Decreta pro ratis ac validis tum demum habenda, cum factorum veritate nituntur.

DISSERTATIO.

IN LIBROS DECRETALIUM VULGO CLEMENTINARUM.

§. I.

Quis horum Librorum Auctor ac Evulgator & unde dicantur Clementinæ?

Clementinæ a Clemente V. Collectæ, a Joanne XXII. evulgatæ.

POſt Collectionem Decretalium auctoritate Bonifacii VIII. & confectam & publicatam, quæ hodie *Sextus Decretalium* appellatur, ſequitur in corpore juris Canonici collectio Decretalium, quæ communiter dicitur *Clementinarum.* (*a*)

Hoc nomen indubie mutuata eſt hæc Collectio, a nomine Pontificis *Clementis V.* cui omnes Decretales hujus collectionis inſcribuntur, quamvis non ab ipſo, ſed ejus ſucceſſore *Joanne XXII.* hæc collectio evulgata fuerit, uti patet ex Epiſtola hujus Pontificis, qua collectionem mittit Doctoribus & Scholaribus univerſis Bononiæ commorantibus: ipſis *per Apoſtolica ſcripta* mandans, *quatenus eas* (Conſtitutiones) *prompto affectu* (inquit) *ſuſcipiatis & ſtudio alacri, eis ſic vobis manifeſtatis & cognitis uſuri de cætera in judiciis & in Scholis.*

Plurimæ in Concilio, ante & poſt Concilium Vienneſe confectæ.

In hac inſuper Epiſtola ſcribit Joannes XXII, quod ejus Prædeceſſor Clemens V. *Nedum in Concilio Viennenſi, quin etiam ante & poſt ipſum Concilium Conſtitutiones plurimas* edidiſſet.

Ulterius narrat, quod idem Clemens V. eas Conſtitutiones collectas in *unum volumen, & ſub congruis titulis collocatas* decreviſſet *mittere & dare in commune ſubjectis.*

Deinde ſcribit, quod idem Pontifex, propoſitum ſuum de evulgandis his Conſtitutionibus, ob majora intercurrentia negotia, ac tandem morte præventus exequi non potuerit.

Ipſe autem Joannes XXII. credens multa utilia in dictis Conſtitutionibus *ſtatui, atque ſalubria & non nulla dubia in judiciis & extra frequentata decidi*, eas evulgandas reſolvit, atque eadem formula confirmavit, & ſervari mandavit, qua præcedentes Decretalium compilationes per Gregorium IX. & Bonifacium VIII. publicatæ & roboratæ fuerant, ut ex ſupra relatis verbis conſtat. Hæc *Joannis XXII.* Epiſtola vice præfationis præfixa legitur huic Collectioni ſive Libris Clementinarum.

Hæc omnia, quæ in ea Epiſtola contenta ſunt, breviter narrat Bernardus Guidonis in vita Clementis V. apud Baluzium *tomo* 1. *vitarum Paparum Avenionenſium pag.* 80. " anno Domini 1313. in Feſto Beati
„ Benedicti Abbatis, ſcilicet 12. Kalendas Aprilis in
„ caſtro de Montiliis prope Carpentoratam Civita-
„ tem, in qua tunc Curia morabatur, Papa Clemens
„ fecit coram ſe in conſiſtorio publicari Conſtitutio-
„ nes, quas prius fecerat ordinari, ex quibus decre-
„ verat fieri librum unum, quem volebat SEPTIMUM
„ *Decretalium* appellari, ſicut fecerat *Sextum* Boni-
„ facius Papa Anteceſſor; cœpitque Clemens Papa
„ exinde ægrotare, unde poſt obiit 31. die, ſcilicet
„ 12. Kalendas Maii, & ſic Liber ille non fuit miſſus
„ ad ſtudia generalia, ut eſt moris, nec expoſitus
„ communiter ad habendum; ſed remanſerunt Con-
„ ſtitutiones illæ, ſic fere quadriennio in ſuſpenſo,
„ donec poſtmodum per ejus Succeſſorem fuerunt
„ publicatæ & bullatæ & ad ſtudia generalia deſtinatæ,

Bernardus Guido, de Clementinarum evulgatione.

Quæ ſecundum Joannem Aventinum Clemens V. hanc Collectionem, non ediderit.

Joannes Aventinus *lib.* 7. annalium Bojorum, aliam rationem non factæ publicationis per Clementem V. allegat nimirum, quod in ea collectione multa continerentur, quæ ſimplicitati Chriſtianæ, & libertati Religionis imponerent, adeoque animam agentem abolere illam juſſiſſe. Verba ejus ſunt, ut referuntur a Baluzio loco citato in notis *pag.* 683. Septimum
" Juris Pontificii Librum, quem Clemens V. Deceſ-
„ ſor ejus compoſuerat, ſed quod multa quæ ſimpli-
„ citati Chriſtianæ, libertati Religionis imponerent,
„ ibi continerentur, publicare ſuperſedit, atque ani-
„ mam agens aboleri juſſerat; edidit omnia, quæ
„ ibidem ſcripta erant, rata fore conſtituit „ &c.
nimirum Joannes XXII. additque: *Hæc a Wilhelmo Occamenſi accepi.*

Si huic Hiſtorico credimus, noluit Clemens V. hanc a ſe procuratam collectionem evulgare, *quod multa, quæ ſimplicitati Chriſtianæ, libertati Religionis imponerent, continerentur:* num hæc per Joannem XXII. ante ejus evulgationem eraſa ſint, non legitur; imo aſſeritur, eam uti per Clementem erat continuata, per Joannem ejus Succeſſorem, eſſe editam & ad Doctores Bononiæ commorantes miſſam.

Clemens V. voluerat eam nominari *Septimum Decretalium.*

Ex citatis verbis Guidonis inſuper conſtat, quod Clemens V. hoc ſuum opus appellari & haberi vellet *Septimum Decretalium*, quemadmodum Bonifacius VIII. ſuum vocaverat *Sextum Decretalium*, quaſi adjectum vice ſupplementi *quinque* Librorum Decretalium Gregorii IX.

Et ſane ſive ordinem ſive numerum Librorum hujus collectionis ſpectes, fateri oportebit, pari jure eam

(a) Iſta Collectio una eſt e minoribus Collectionibus a quibus jus Canonicum coaleſcit. Collectiones enim novi juris aliæ ſunt majores, aliæ minores. Majores ſunt Decretum Gratiani, & Collectio Gregorii IX. Minores ſunt Sextus, Clementinæ, Extravagantes Joannis XXII. & Extravagantes Communes.

Septimum vocari poſſe, quo opus Bonifacii *Sextus* Decretalium dictum fuit. Et ſic antiquitus aliquando hanc collectionem vocatam fuiſſe *Septimum Decretalium* oſtendit Baluzius in citatis notis pag. 682. quamvis tandem invaluerit, ut ſimpliciter Liber *Clementinarum* dicatur.

Cui adſcribendæ hæ Decretales.

Verum cum Decretales in hac Collectione contentæ non exhibeantur ſub ſolo nomine *Clementis V.* ſed ſub ejus nomine cum addito, *in Concilio Viennenſi*, & vulgo credantur eſſe etiam huic Concilio adſcribendæ (quamvis certum ſit, eas omnes nec huic Concilio, imo nec huic Pontifici poſſe tribui) non inutile judicavi occaſionem nec non acta hujus Concilii breviter referre, ut ex his & nonnullorum, quæ huic Concilio adſcribuntur verus ſenſus intelligi poſſit, & quæ ipſi Concilio attribui queant.

§. II.

Indictio & cauſæ indictionis Concilii Viennenſis.

Concilium Viennenſe indictum in annum 1309.

CLemens V. anno 1305. ad Pontificatum aſſumptus, tertio ſui Pontificatus anno, ſcilicet 1307. Concilium generale in Civitate Viennenſi *Allobrogum ad Rhodanum* Kalendis Octobris ad duos annos immediate ſequentes, nimirum anno 1309. celebrandum indixit.

Dilatum.

Sed cum, die deſignata, negotia in Concilio tractanda nondum eſſent præparata, terminum habendi Concilii *uſque ad Kalendas Octobris prædictum primum terminum jam dudum per ſuas Litteras aſſignatum immediate ſequentes*, *de Fratrum* ſuorum *conſilio* duxit *prorogandum* Bulla quæ incipit: *Alma Mater*, extatque *tom. 11. Concil. general. col.* 1550. edit. Labb.

Inchoatum anno 1311. menſe Octobri.

Juxta hunc terminum prorogationis, videbatur Concilium celebrandum Kalendis Octobris 1310. ſed tamen illud demum inchoatum eſſe menſe Octobri anni 1311. conſtat.

Numerus Prælatorum in hoc Conc.

Adfuere imprimis ipſe Pontifex Clemens V. & præter Cardinales, Patriarchæ Alexandrinus, & Antiochenus Latini ritus; Principum Oratores complures, necnon Prælatorum ingens numerus, at Epiſcoporum numerus hactenus incertus; communiter tamen creditur, *trecentorum* circiter fuiſſe.

Seſſio I.

Prima Seſſio celebrata eſt 16. Octobris anni 1311. in Eccleſia Metropolitana, cui aſſiſtens ipſe Pontifex, aſſumpto themate ex pſalmo 110. v. 1. & 2. *in Concilio juſtorum & Congregatione, magna opera Domini.*

Duravit Concilium 7. menſibus.

Concilium hoc ſeptem circiter menſibus duntaxat duravit, atque habitis tribus Seſſionibus, anno 1312. finem accepit.

In eo actum 1. de Templariis 2. de Beguard. & Beguin. 3. de cauſa Philippi pulchri 4. de Reform.

De quatuor capitibus potiſſimum in hoc Concilio actum fuit. Primo de cauſa ſeu negotio Templariorum. Secundo de Beguardorum & Beguinarum aliorumque erroribus. Tertio de cauſa Philippi Regis cum Bonifacio VIII. Quarto de Reformatione morum & Status Eccleſiaſtici, de quibus breviter agendum.

OBSERVATIONES.

IN NEGOTIUM TEMPLARIORUM.

Quid ſub Clemente V. & in Concilio Viennenſi in cauſa ſeu negotio Templariorum actum & Decretum ſit.

Hiſtoria Templariorum variantes.

FAmoſa admodum & a multis tradita eſt Templariorum hiſtoria, præſertim quæ eorum extinctionem ſpectat; admodumque variaſſe relationes illius temporis, etiam quo hæc extinctio facta fuit, recte notavit Daniel Papebrochius in ſuo *Conatu Chronologico Hiſtorico ad* Catalogum Pontificum in vita *Clementis V.* idque (ut ipſe ait) „ pro vario cujuſque affectu, multaque in gratiam Regis atque „ Pontificis affingere eis potuerit adulatio atque ca„ lumnia, quæ tamen aliqui tormentis fracti de ſe „ confeſſi ſunt, alii conſtanter negaverunt. „ Hæc ille.

Juſtitiam aut injuſtitiam eorum quæ in hac cauſa geſta feruntur, hic examinare minime intendo: unice animus mihi eſt ea quæ in hac cauſa geſta & decreta fuere, ac ſignanter ſub hoc Pontifice Clemente V. & in Concilio Viennenſi, ſimpliciter & hiſtorice referre.

Templarii pio inſtituto ad potentiæ ſecularis morie dilapſi.

Originem hujus ordinis, & quomodo primitus in paupertate inſtitutus, brevi ad magnas divitias pervenerit, retuli ad *Can.* 9. Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III.

Porro quemadmodum aliis pleriſque ordinibus accidit, & huic ordini contigiſſe potuit, ut nimirum divitiæ quas ipſis pietas & humilitas pepererant, ſuffocaverint ipſam Matrem, pietatem & humilitatem: qua ſuffocata ſenſim in relaxationem ac vitia eam concomitantia prolapſus ſit.

Sed hoc ſpeciale fuit huic ordini, quod cum ex inſtituto quaſi *militaris* eſſet, tandem Fratres quaſi ſeculi *milites* facti, ac divitiarum ſuarum potentia confiſi, etiam Regibus & Principibus ſeculi bella indicerent, ipſiſque formidabiles redderentur. Mirum proinde videri non debet, ſi Reges, quibus hic ordo adverſus videbatur, ejus extinctionem, aut humiliationem optarent & ad eam, ubi occaſio ſe offerebat, allaborarint.

Occaſio proceſſus adverſus Templarios ex Amalrico Augerio.

Occaſionem inſtituti proceſſus adverſus Templarios, eorumque ordinem, cujus extinctionem aut ſaltem depreſſionem ſummopere deſiderabant Principes, notanter præ reliquis Philippus Pulcher Rex Franciæ, deſcribit Amalricus Augerius in vita Clementis V. quam ſub nomine ſextæ vitæ tomo 1. vitarum Paparum Avenionenſium inſeruit Stephanus Baluzius: “ Tempore hujus Clementis (ait) contigit, ut „ fertur, quod in quodam caſtro regio Diœceſis „ Toloſanæ per Officiales dicti Regis Franciæ qui„ dam nomine Squinus de Floriano civis Biterren„ ſis cum quodam fratre militiæ Templi apoſtata „ pro ſuis maleficiis capti fuerunt, & in forti carce„ re ambo inſimul poſiti extiterunt. Cumque dic„ tus Squinus & ejus ſocius Templarius propter ma„ leficia quæ perpetraverant de die in diem de ſua „ vita more navigantium ſe deſperarent, ad invicem „ peccata ſua confeſſi fuerunt. Qui quidem Tem„ plarius ſibi extitit confeſſus multos errores contra „ Deum & periculum animæ ſuæ, atque unitatem „ fidei Catholicæ, quod in ingreſſu ſui ordinis & po„ ſtea pluribus vicibus ſe communicaſſet; quorum „ maleficiorum ſpeciem per ordinem enarravit. Qui„ bus auditis, a Cancellaria ſequenti die majorem „ Officialem alterius caſtri regii ad ſe fecit convoca„ ri & ad eum adduci. Qui quidem obtulit unum „ magnum factum Regi Franciæ revelare, de quo „ plures utilitates ipſe Rex habere poterat quam ſi „ de novo acquireret unum Regnum. Et ideo me „ bene captum & vinculatum ad eum perduci facia„ tis, ut dixit, quia nulli de mundo niſi dicto Regi „ revelaret, eſto quod ipſe mortem ſubiret tempo„ ralem.

“ Item quod cum ipſe Officialis Regius vidiſſet, „ ut eum blandimentis, promiſſionibus, oblationi„ bus, & demum quod ipſe cum comminationibus

„ præ-

„ præfatum Squinum inducere non poterat, quod
„ prædictum factum ſibi revelaret, ideo omnia præ
„ miſſa per ordinem dicto Philippo Regi Franciæ
„ ſcripſit & ſignificavit. Qui quidem ſtatim ſibi reſ
„ ſcripſit & injunxit ut ipſum Squinum ſub fideli cuſ
„ todia ad eum Pariſiis mitteret.

“ Item quod cum poſtea ipſe Squinus juxta man-
„ datum Regis eidem Regi Pariſiis fuiſſet præſenta-
„ tus, ſtatim ipſum traxit ad partem ob ſcire verita-
„ tem de præmiſſis, promittens ſibi ſecuritatem cor-
„ poris & commodum, ſi illa quæ dicebat veritatem
„ continerent. Cumque Squinus confeſſionem dicti
„ Templarii apoſtatæ per ordinem ſibi explicaſſet,
„ confeſtim ipſe Rex aliquos Templarios capi fecit;
„ & ſuper hoc cum eis informationem fieri fecit.

Philippus pulcher excitat Clementem V. adverſus Templarios.

Ut autem ad totius ordinis extinctionem hæc occaſio extenderetur, credidit negotium hoc tanquam totam Chriſtianitatem attingens, Pontifici communicandum: cui & per ſe Lugduni in ipſa Pontificis coronatione, tum Pictavis per ſuos Legatos communicavit.

Pontifex relatis fidem adhibere non potuit, credens quæ ordini imponebantur crimina, nequaquam eſſe veriſimilia.

Templarii ſupplicant Pontifici, ut informationes capiat.

Id autem intelligens ordinis Magiſter cum nonnullis ejuſdem ordinis, quorum intererat, tam atrocem ordinis infamationem depellere, ſupplicarunt Pontifici, ut de veritate delatorum criminum ſe informare dignaretur, ſeipſos ſubmittentes pœnis etiam graviſſimis, ſi eorum de quibus accuſabantur, culpabiles deprehenderentur.

Pontifex ſcribit Regi de capiendis informationibus.

Pontifex hæc per Litteras de 23. Auguſti anni 1306. ſignificavit Philippo Regi Francorum eique una indicavit, ſibi propoſitum eſſe intra paucos dies ire Pictavos, ibique informatione contra Templarios incepturus: rogans, ut Rex ſibi communicaret informationes, ſi quæ ex nunc eſſent captæ.

Rex Templarios carceri mancipat.

Rex autem quaſi moræ impatiens & veritus, ne negotium hoc, quod in publicum prodire incipiebat, tumultum vel ſeditionem, ob ordinis illius, præſertim in Gallia, ſummam potentiam, excitaret, miſit litteras ad omnes Regni ſui officiarios, quibus mandabat, omnes Templarios eodem die 12. Octobris 1306. incarcerari, quod & factum eſſe narrat Guillelmi Nangii Continuator ſcribens: Die Veneris
„ poſt Feſtum beati Dionyſii tertio idus Octobris,
„ omnes Templarii quotquot in Regno Franciæ
„ ſunt reperti, quaſi ſub ejuſdem horæ momento,
„ illucente videlicet ſole, vel circiter, juxta Decre-
„ tum Regium ac præceptum ſubito capiuntur, ac
„ diverſis carceribus mancipantur. Inter quos in do-
„ mo Templi Pariſiis captus eſt, & detentus totius
„ ordinis Magiſter Tranſmarinus.

Hanc Templariorum capturam deſcribit quoque citatus Amalricus apud Baluzium. *col.* 100.

Offenſus Pontifex incarceratione S. Sedi immediate ſubjectorum.

Hoc facto Regis, offenſus Pontifex dedit Litteras ad Regem de 27. Octobris 1306. quibus conqueritur, quod juſſerit incarcerari Templarios ſubjectos immediate Sedi Apoſtolicæ *abſque medio*, & occupaſſet eorum bona, cum tamen non ſpectet ad Poteſtates ſeculares de perſonis Eccleſiaſticis, quales procul dubio erant Templarii ratione votorum, quæ in ſua profeſſione emittebant.

Ut ergo huic attentato occurreret, dicit, ſe mittere duos Cardinales, poſtſitque Rex cum his de præſenti negotio conferre, bona Templariorum occupata & arreſtata, eorumque perſonas ad eorum manus conſignando.

Hic videmus quantopere Pontifex, pro tuenda ſua auctoritate & immunitate, etiam quoad bona temporalia, eſſet ſollicitus.

Interea dum hæc agerentur, Rex mandavit Inquiſitori generali Apoſtolico per Galliam, ſuiſque Officiariis & Prælatis, ut informationes caperent contra Templarios, quod in multis locis factum eſt; & plura eaque graviſſima adverſus ordinem illum depoſita fuiſſe dicuntur.

Sed Papa rurſus ægre ferens, hæc citra ejus *ſpecialem* auctoritatem contra ordinem immediate Sedi Apoſtolicæ ſubjectum, attentari, per ſpecialem Bullam, Epiſcoporum & Inquiſitorum Gallicanorum auctoritate ſuſpenſa, omnem hujus cauſæ cognitionem ſibi reſervavit, ut ita inane quodammodo redderetur, quidquid in hoc negotio, Rege promovente, actum hactenus erat.

Rex queritur de inertia Pontificis.

Hac agendi ratione, Rex non parum irritatus, juſſit exponi Pontifici quod ipſe Pontifex nimium flaccidus in proſecutione hujus cauſæ videretur: cum Deus nihil magis, quam frigidos & flaccidos deteſtetur.

Secundo quod hic procedendi modus, eſſet ſceleribus accuſatorum conſentire; ipſiſque præbere audaciam & media perſiſtendi in negatione admiſſorum criminum.

Queritur de inhibita Epiſcopis inquiſitione in Templarios.

Tertio, quod Papa potius debuiſſet excitare zelum Prælatorum *ordinariorum* ad extirpationem hujus ordinis, utpote qui cum ipſo Papa ſunt vocati in *partem ſollicitudinis*, & qui exactius & facilius inſtrui poſſint de ſimili negotio in ſuis reſpective Diœceſibus, quam extranei, & ignoti.

Quarto conqueritur de gravi injuria illata Epiſcopis: “ gravis (ait) quod abſit, fieret injuria, ſi ſemel
„ juſta cauſa miniſterium a *Deo* ſibi traditum, & de-
„ fenſionis fidei meritum auferretur Epiſcopis, nec
„ Prælati talem injuriam meruerunt, nec hanc ferre
„ poſſent, nec (ſcilicet Rex) ſalvo ſuo juramento
„ poſſet hoc tolerare, eſſetque peccatum graviſſimum
„ ſpernere eos, quos Deus miſit: *qui vos* enim *ſper-*
„ *nit*, *me ſpernit*, ait Dominus, Luc. c. 10. v. 16.
„ Quis ergo ſacrilegus vobis, Pater S. præſumet con-
„ ſulere quod vos eos ſpernitis, imo potius Jeſum
„ Chriſtum eos mittentem.

Item de ſuſpenſa auctoritate ipſorum inquiſitorum.

Addebat inſuper, quod ſuſpenſio auctoritatis Inquiſitorum præberet Templariis fiduciam accipiendi patrocinium in Curia Romana, & cauſam in longum protrahendi; quodque Rex Franciæ non ut accuſator, non ut denuntiator, vel partialis promotor, hæc ſuſcepit, ſed ut Dei Miniſter, pugil fidei Catholicæ, Legis divinæ zelator ad defenſionem Eccleſiæ juxta traditionem ſanctorum Patrum de qua tenetur Deo reddere rationem.

Verum cum Rex Franciæ hoc Templariorum negotium, ac ſignanter hujus Ordinis extinctionem ardentiſſime proſequeretur, & finem illius deſideraret, intelligeretque vix ſperandum optatum hujus ſuſcepti negotii exitum, niſi & Papam ſibi conſentientem haberet: tandem reſolvit, duobus prædictis Cardinalibus a Pontifice in Galliam ablegatis hoc negotium remittere.

72. Templarii coram Papa crimina confeſſi.

Itaque e Templariis, qui Pariſiis coram Inquiſitore fuerant examinati numero ſeptuaginta duo Pictavos ad Papam ducti ſunt, & coram Papa, præſentibus Cardinalibus ſuper criminibus, de quibus Ordo infamabatur, interrogati, illa confeſſi ſunt, uti ea coram Inquiſitore Apoſtolico in Gallia declaraverant. Reſponſiones in ſcriptum redactas, rurſus prælectas coram Cardinalibus a Pontifice deputatis, ratas habuerunt.

Acceſſit & Declaratio eorumdem criminum facta coram Papa a quodam hujus Ordinis milite Domeſtico Papæ; quæ omnia latius referuntur in Bulla data ad Regem Francorum, quæ incipit: *Regnans in cælis.*

Bulla de 5. Julii permittit Epiſcopis & Inquiſitoribus procedere adv. Templarios uſ.

Pontifex, auditis his teſtibus, videnſque Regem ad extirpationem animatum, & de imminuta Epiſcoporum auctoritate offenſum, expedivit Bullam 5. Julii 1308. Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Inquiſitoribus per Regnum Galliæ inſcriptam; qua tollit ſuſpenſionem auctoritatis ipſorum procedendi contra hunc Ordinem aut ejus perſonas ſingulares, permittitque

que ad ſententiam excluſive.

ipſis, ut in ſuis reſpective Diœceſibus contra Templarios queant procedere, uſque ad ſententiam excluſive, quæ in Synodis Provincialibus danda erit, reſervata tamen ſibi & Sedi Apoſtolicæ cauſa *Magiſtri generalis* Ordinis, necnon quorumdam Inferiorum Magiſtrorum & Præceptorum ordinis in Bulla expreſſorum.

Bulla de 11, Auguſti 1308. de procedendo contra totum ordinem.

Itaque Pontifex volens Regi totius Ordinis extinctionem deſideranti, ſatisfacere; una tamen volens ut omnia ſua auctoritate agerentur, per Bullam de 11, Auguſti anno Pontificatus ſui tertio commiſit Archiepiſcopo Narbonenſi, ac Bajocenſi, Mimatenſi, & Lemovicenſi Epiſcopis, & quatuor minoribus Prælatis, ut in aliqua civitate Senonenſis Diœceſis proceſſum dirigerent & inſtituerent contra *totum* ordinem.

In hac Bulla narrat, quæ contra Templarios hactenus informationes captæ ſint, qui teſtes auditi, & eorum depoſitiones & confeſſiones, ex quibus confeſſionibus & depoſitionibus, ac relatione eorum, qui ex commiſſione Pontificis informationes cœperant, inveniſſe ſe dicit, Magiſtrum & Fratres dicti Ordinis in pluribus graviter deliquiſſe. " Sed quia (inquit)
" in univerſis mundi partibus, per quas idem Ordo
" diffunditur, ac Fratres degunt ejuſdem, ſuper his
" non poſſumus inquirere per *nos ipſos*, diſcretioni
" veſtræ mandamus, quatenus ad Senonenſis civita-
" tis Diœceſim & Provinciam perſonaliter accedatis,
" & per publicum citationis edictum per vos facien
" dum in locis, de quibus vobis viſum fuerit expe-
" dire, vocetis, qui fuerint evocandi, ſuper articu-
" lis, quos vobis ſub Bulla noſtra incluſos tranſmit-
" timus, & ſuper aliis, de quibus prudentiæ veſtræ
" viſum fuerit expedire, inquiratis hac auctoritate
" noſtra contra dictum Ordinem cum diligentia veri-
" tatem, quæ ſuper præmiſſis inveneritis, fideliter
" in ſcriptis publica manu redacta ſub veſtris ſigillis
" ad noſtram præſentiam delaturi, ſeu etiam tranſ-
" miſſuri.

Vigore hujus commiſſionis, convenerunt hi Commiſſarii Pariſiis (*a*) menſe Novembri, anno 1309. ad audiendos teſtes & inſtruendum proceſſum contra dictum Ordinem.

Informatio biennalis.

Porro Commiſſarii plurimos ex his Templariis examinaverunt, cumque ex parte Templariorum, ac præſertim Magiſtri generalis Ordinis plura opponerentur, protracta fuit hæc informatio, & inſtructio proceſſus circiter per Biennium, id eſt, uſque ad menſem Junium anni 1311. quando demum conformiter ad Litteras commiſſionis, captæ informationes una cum actis totius proceſſus per Commiſſarios miſſæ ſunt ad Pontificem, ut per ipſum ſententia contra ordinem & perſonas in litteris commiſſionis nominatim expreſſas, pronuntiaretur.

Rex urget negotium.

Cum autem inſtaret tempus Concilii generalis Viennenſis, Rex Franciæ enixe deſiderans, ut extinctio hujus Ordinis auctoritate Concilii generalis perficeretur, ad facilitandum Pontificem ſcripſit ad ipſum 2. Martii 1311. " Sibi a fide dignis fore da-
" tum intelligi, quod per ea quæ reperiuntur in
" Requeſtis factis contra Fratres & Ordinem Militiæ
" Templi apparet ſeu conſtat de talibus & tantis Hæ-
" reſibus & aliis horribilibus, & deteſtandis crimini-
" bus eorumdem, quod propterea merito dictus or-
" do tolli debeat.

Deinde Pontifici affectuoſe, devote & humiliter ſupplicat, quatenus tollat Ordinem ſupradictum, & alium Ordinem militarem de novo creare velit, cui bona Ordinis ſupradicti conferat, vel alium Ordinem de antiquis Militaribus, prout ad honorem Dei & utilitatem Terræ ſanctæ viderit expedire. " Quidquid
" enim (inquit) in præmiſſis, vos ſancte Pater, duxe-
" ritis ordinandum, nos ratum & gratum habebimus,
" & devote recipiemus, & obſervabimus in Regno
" noſtro, & noſtros ſervare volumus, præcipimus,
" & decernimus Succeſſores, & a ſubditis noſtris fa-
" ciemus, prout ad nos pertinet, obſervari.

Proponitur negotium Templariorum in Conc. Viennenſi, an. 1311. ſeſſ. 1.

Itaque Pontifex poſtulatis Regis ſatisfacere ſatagens Concilio Viennæ menſe Octobri ejuſdem anni congregato, negotium Templariorum Seſſione prima habita 16, dicti menſis Octobris propoſuit.

Patres varie opinantur circa extinctionem Ordinis.

Variæ fuere Patrum opiniones, quibusdam opinantibus ordinem audiri debere priusquam ejusdem extinctio decerneretur; injuſtum eſſe ac probroſum Eccleſiæ, tam notabile ac nobile ejusdem membrum, ob quorundam particularium exceſſus, penitus abſcindi.

Alii vero cenſebant, Ordinem illum tam corruptum tamque ſcandaloſum ulterius abſque ſummo Fidelium ſcandalo tolerari non poſſe.

Quare negotium protrahitur uſque ad menſem Martium 1312.

Hæ Prælatorum altercationes negotium protraxerunt uſque ad menſem Martium anni ſequentis 1312. hoc autem menſe die 19. Pontifex habuit particulare Conſiſtorium cum Cardinalibus & Prælatis, in quo extinctio Templariorum reſoluta & concluſa tandem fuit.

Bulla Extinctionis Ordinis Templ. per viam Proviſionis.

Conformiter ad hanc reſolutionem Bulla reſolutionis confecta eſt, atque in ſecunda Concilii publica ac ſolemni Seſſione, præſente ipſo Rege Franciæ ſedente ad ſiniſtram Pontificis, lecta fuit & probata.

In hac Bulla dicit Pontifex, quod " propter Magi
" ſtrum & Fratres, cæteraſque perſonas Ordinis *Mi*
" *litiæ Templi* Hieroſolymitani in quibuslibet mundi
" partibus exiſtentes, *variis & diverſis non tam nefan*
" *dis*, quam *infandis*, proh dolor! errorum & ſce-
" lerum obſcœnitatibus, pravitatibus, maculis & la-
" be reſperſas, ejusdem Ordinis ſtatum, habitum at-
" que nomen, non ſine cordis amaritudine & dolore
" (inquit) ſacro approbante Concilio, *non per modum*
" *diffinitivæ ſententiæ*, cum eam ſuper *hoc ſecundum*
" *inquiſitionem, & proceſſus ſuper his habitos, non*
" *poſſemus ferre* de Jure, ſed *per viam proviſionis*
" ſeu *ordinationis Apoſtolicæ*, irrefragabili, & per-
" petuo valitura, ſuſtulimus ſanctione, ipſum pro-
" hibitioni perpetuæ ſupponentes: diſtrictius inhi-
" bendo, ne quis dictum Ordinem de cætero intra-
" re, vel ejus habitum ſuſcipere vel portare, aut
" pro Templario ſe gerere præſumeret: quod ſi
" quis contra faceret, excommunicationis incurre-
" ret ſententiam ipſo facto.

Hæc ſententia valde inſolita.

Admodum inſolitam eſſe hujus Sententiæ formam nemo non videt; de hac ſententia ſcribens Thomas Valſingham Hiſtoricus Anglicus ad annum 1311. ait: " Cum in Concilio Viennenſi tractaretur, an
" propter vocationem ſingularium perſonarum. Or-
" dinis Templariorum, vel propter acta contra eoſ-
" dem poſſet totus ordo damnari propter ſingulari-
" um delinquentium vocationes, cum conſtaret, quod
" dictus ordo non fuerat vocatus, definitum fuit per
" Concilium, quod non *de Jure*. Ideo Clemens V.
" in Bulla ſua condemnatoria Ordinis, adjecit hanc
" clauſulam: *quamquam de Jure non poſſumus, ta-*
" *men ad plenitudinem poteſtatis dictum Ordinem re-*
" *probamus*.

Eadem de concepta & formata ſententia extinctionis in privato & ſecreto Conſiſtorio, nec non de facta ejuſdem ſolemni publicatione in Seſſione Concilii Viennenſis, præſente Rege Franciæ, ſcribit Amalricus Augerius in hujus Pontificis vita apud Baluzium de vitis Paparum Avenionenſium, *pag.* 107.

Sententia extinctionis non tam Concilio adſcribenda quam Pontifici.

Hæc probant ſententiam extinctionis adſcribendam non tam Concilio, quam Pontifici, qui eam de *plenitudine poteſtatis* tuliſſe apparet, dum eamdem de *Jure*, proferri non poſſe, Concilium judicavit.

De hac Sententia ſcripſit Albericus de Roſate, qui ſub medium ejuſdem ſeculi floruit, quemque Moreri in

(*a*) Quarto decimo Seculo Epiſcopatus Pariſienſis Suffraganeus erat Archiepiſcopatus Senonenſis, adeoque in ejus Provincia Eccleſiaſtica verſabatur, nec niſi an. 1622. ad Archiepiſcopalem dignitatem erecta eſt Eccleſia Pariſienſis.

Albericus de Roſate de hac ſententia adv. Templ.

in ſuo Dictionario Hiſtorico teſtatur fuiſſe inter ſuæ ætatis auctores eruditum Juriſconſultum, eumque ſcripſiſſe Commentarium in *Sextum Decretalium* ſæpius reimpreſſum.

Hic poſtquam de his Templariis dixit: " Templarii erant magnus ordo in Eccleſia, & erant ſtrenui " milites beatæ Mariæ, & deſtructus fuit ille ordo " tempore Clementis Papæ V. ad provocationem Re- " gis Franciæ. Et, ſicut audivi ab uno qui fuit exe- " minator cauſæ & teſtium, deſtructus fuit contra " juſtitiam. Et mihi dixit quod ipſe Clemens protu- " lit hoc: & ſi non per viam juſtitiæ poteſt deſtrui, " deſtruatur tamen per viam expedientiæ, ne ſcanda- " lizetur charus filius noſter Rex Franciæ.

Bona Templariorum Hoſpitalariis conceſſa.

Quoad bona hujus Ordinis, hæc primum Apoſtolicæ Sedis ordinationi & diſpoſitioni auctoritate ſua Clemens V. duxerat reſervanda. At poſtmodum, ne dicta bona, debita gubernatione carentia, tanquam vacantia deperirent, vel converterentur in alios uſus, quam in illos, ad quos fuerant pia devotione Fidelium deputata, poſt varios tractatus, & deliberationes cum Cardinalibus, Prælatis, aliisque illuſtribus perſonis, tandem reſolutum fuit, ut prædicta bona *Ordini Hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani, & ipſi* Hoſpitali in perpetuum unirentur, prout per Bullam ea omnia generaliter, tam mobilia quam immobilia, etiam jura & actiones, quæ ipſe Ordo & dicti Magiſter & Fratres ipſius Ordinis Militiæ Templi, tempore quo ipſe Magiſter & nonnulli ex ejuſdem Fratribus Militiæ Templi, in Regno Franciæ communiter capti fuerunt, videlicet anno Domini 1308. menſe Octobri, per ſe vel quoſcumque alios habebant, dicto Ordini Hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani & ipſi Hoſpitali donat, concedit, unit, incorporat, applicat & annectit in perpetuum de *Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis.*

Aliqua tamen Pontifex reſervat ſuæ diſpoſitioni.

Ab hac tamen generali incorporatione bonorum dicti Ordinis Templi excipit bona conſiſtentia in Regnis Caſtellæ, Aragoniæ, Portogalliæ, & Majoricarum extra Regnum Franciæ, ea per hanc Bullam, prout jam per præcedentes factum erat, rurſus Sedis Apoſtolicæ diſpoſitioni & ordinationi reſervans: renovans quoque inhibitionem per alios proceſſus & Bullas factam, ne quis videlicet, cujuſcumque conditionis vel ſtatus, ſe de perſonis & bonis hujuſmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea in præjudicium ordinationis ſeu diſpoſitionis ejuſdem Sedis faciendæ de illis: quas ordinationes quoad perſonas & bona Ordinis Templi dictis Regnis conſiſtentia vult manere in pleno robore firmitatis," quouſque (ait) de perſonis " & rebus prædictis in eiſdem Regnis & Terris conſiſ- " tentibus per diſpoſitionem Sedis ejuſdem fuerit or- " dinatum.

Poſt hæc detentores horum bonorum cujuſcumque ſint dignitatis, etiam Pontificalis, Regalis, aut Imperialis, niſi *infra unius menſis* ſpatium, poſtquam ſuper hoc per dictos Magiſtrum & Fratres fuerint requiſiti, dicta bona dimiſerint, ac dicto Hoſpitali ſancti Joannis reſtituerint, ſententia excommunicationis punit, uti latius in Bullis exprimitur.

Bullæ executioni mandata quoad Bona hoſpitalariis tradenda.

In conformitatem hujus Bullæ deputabat Papa in ſingulis Provinciis, qui Hoſpitalarios S. Joannis, aut eorum Procuratores mitterent in poſſeſſionem dictorum bonorum & Jurium; atque auctoritate Apoſtolica contra refractarios procederent. Formola deputationis habetur ſubnexa ſententiæ extinctionis Templariorum *tomo* 11. Concil. general. *col.* 1560. edit. Labb.

Cauſæ particularium Templariorum Conciliis Provincialibus commiſſæ.

Cauſas particulares ſingulorum Templariorum remiſit ad Concilia Provincialia, ut ibidem reperti nocentes, pro gravitate & qualitate criminum condigne puniantur; Innocentibus autem de certis penſionibus ex dictis bonis provenientibus provideretur.

Quidquid ſit de juſtitia aut forma hujus Sententiæ, hoc certum eſt, quod quoad extinctionem Ordinis ſuam tandem habuerit executionem Ordoque hic ſit extinctus.

Bona Templariorum a variis occupata.

Non eadem fuit bonorum Ordinis Templi in omnibus Regnis applicatio. In Regno Arragoniæ, inſtante Rege fuerunt incorporata auctoritate Pontificis Ordini Calatraviæ, ita tamen ut Rex ſibi retinuerit ſeptem loca munita ſive Caſtra, quæ pertinuerant ad dictum Ordinem.

Imo Ferdinandus IV. Rex Caſtellæ noluit ſe ſubjicere ordinationi Pontificiæ, qua bona hujus Ordinis incorporabantur Hoſpitali ſancti Joannis, ſed dominio ſuo applicuit civitates, terras aliaque bona dicti Ordinis univerſa in Regno ſuo ſita.

Sed nec in Gallia Hoſpitale ſancti Joannis ſive ejus Magiſter & Fratres potuerunt bonorum illorum poſſeſſionem integram & pacificam accipere, non obſtante incorporatione ipſis facta, ac iteratis Bullis Pontificis, quibus poſſeſſio illorum ipſis adjudicabatur, & a detentoribus reſtitui mandabatur. Et quidem anno 1317. legitur, conventum inter Regem Galliæ & Hoſpitalarios ſancti Joannis in Hieruſalem, quod Rex deberet habere duas tertias Mobilium & Margaritarum & ornamentorum Domuum & Capellarum ordinis Militiæ Templi. Acta habentur apud Puteanum in citata Hiſt. *pag.* 211.

Inſuper ſcribit ſanctus Antoninus in Chronico, quod quidem " ſtatutum fuerit, quod omnia bona " & poſſeſſiones, quæ fuerant manſionis Templi, aſ- " ſignarentur manſioni Hoſpitalis Hieroſolymitani: " Et quia (ait) jam fuerant occupata a diverſis Dominis Laicis, oportuit quod illi de Hoſpitali *mag-* " *num theſaurum* exponerent in dando Regi & aliis, " qui occupaverant dicta bona. Unde depauperata " eſt manſio Hoſpitalis, quæ ſe exiſtimabat inde opu- " lentam fieri.

OBSERVATIONES

IN CLEMENTINAS SUPER DOGMATIBUS ET ERRORIBUS EIS CONTRARIIS.

Concilium Viennenſe per Clementem V. convocatum fuiſſe, ut Eccleſia *eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitem veritatis reductis errantibus, redintegrata fidei unitate*, perfecta libertate fruetur, narrat Pontifex Clemens V. in Litteris indictionis hujus Concilii.

Et revera inter Clementinas extant plures hanc in rem Conſtitutiones ſub nomine dicti Pontificis in Concilio Viennenſi.

PRIMA CLEMENTINA.

Quod Chriſti jam mortui latus lancea apertum fuerit. Anima rationalis ſit forma humani corporis, & virtutes parvulis in Baptiſmo infundantur, cap. Fidei Cath. de ſumma Trinit. & Fide Cathol.

Observatio.

Damnatur error 1. de latere

In hac Clementina Conſtitutione, in qua tres præcipue errores damnantur; primis verſatur ut apparet,

Digitized by Google

Chriſti viventis lancea perforato.

parer, circa apertionem lateris Chriſti factam per unum militem, uni'io textu Evangelico deſcribitur: videntur quidam voluiſſe, VIVENTE adhuc Chriſto, *unum militum lancea latus ejus* aperuiſſe.

Declaratur autem hic S. Joannem Evangeliſtam in narratione & teſtimonio ſuo c. 19. *rectum facta rei ordinem tenuiſſe, narranda, quod Chriſto jam mortuo, unus militum lancea latus ejus aperuit.*

Plura hic in myſticam hujus *apertionis* & emanantis aquæ & ſanguinis ex ejus latere ſignificationem, adducuntur, ac ſignanter, quod *ſicuti de latere primi hominis ſoporati Eva ſibi in conjugium eſt formata*, ita ex latere noviſſimi Adam, id eſt, Chriſti jam mortui, *formaretur unica & immaculata, ac Virgo ſancta, Mater Eccleſia conjux Chriſti.*

2. error, quod anima rationalis non ſit forma corporis humani.

Secundus error verſabatur circa modum, quo anima rationalis informat corpus humanum. Nonnulli enim aſſerebant, quod *ſubſtantia animæ rationalis ſeu intellectivæ, vere ac per ſe humani corporis non ſit forma.* Hanc aſſertionem *velut erroneam, ac veritati Catholicæ inimicam fidei* reprobat atque declarat, quod *quiſquis deinceps aſſerere, defendere ſeu tenere pertinaciter præſumpſerit, quod anima rationalis ſeu intellectiva non ſit forma corporis humani per ſe & eſſentialiter, tanquam hæreticus ſit cenſendus.* (a)

3. error, quod per Baptiſmum parvulis non conferantur virtutes.

Tertio declarat, credendum, *Baptiſma celebratum in aqua in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti eſſe tam Adultis quam parvulis, communiter perfectum remedium ad ſalutem.*

Cæterum cum quidam dicerent, *per virtutem Baptiſmi parvulis quidem culpam remitti, ſed gratiam non conferri*; alii autem ſuſtinerent, quod per Baptiſmum parvulis non tantum *culpa remittitur*, ſed & *virtutes ac informans gratia infunduntur, quoad habitum, etſi non pro illo tempore quoad uſum.* Hanc poſteriorem *opinionem, tanquam probabiliorem & dictis Sanctorum ac Doctorum modernorum Theologiæ magis conſonam & concordem, ſacro approbante Concilio duximus* (inquit) *eligendam.*

Hæc definitio & declaratio, Theologiam Scholaſticam, quæ tum invaluerat, patenter refert, nec ſiper aliquo Catholicæ Doctrinæ articulo unquam ab aliquo alio Concilio prolatam fuiſſe ſimilis *formæ* deciſionem vel declarationem reperio.

Supradicti errores *Petro Joannis* adſcripti.

Quis fuerit aſſertionum, quæ hic repudiantur vel reprobantur, aſſertor ſeu Auctor in hac Decretali non exprimitur. At Severinus Binius in notis ad Concilium Viennenſe *littera F.* refert ex Sandero: *Petrus*
„ *Joannis* Joachim Abbatis Diſcipulus erat: hic ne-
„ gabat, animam rationalem, qua rationalis eſt, for-
„ mam eſſe humani corporis: gratias & virtutes in
„ Baptiſmo infundi, Chriſtumque *adhuc viventem* lan-
„ cea vulneratum, & quod Evangeliſta jam aliter nar-
„ ret, *perturbate* narratum videri aſſerebat.

Conſonat & ſanctus Antoninus, hos quoque errores eidem auctori adſcribens, ac Concilium Viennenſe ejus errores feriiſſe narrans. Similiter in Directorio Inquiſitorum hæc Decretalis contra errores hujus *Petri Joannis* edita aſſeritur.

(a) Hodierna die abſque Hæreſeos nota, Philoſophi aſſerunt animam eſſe formam hominis non autem præciſe corporis humani.

CLEMENTINA.

Contra errores Beguardorum & Beguinarum. Cap. AD NOSTRUM 3. de Hæreticis.

OBSERVATIO.

Contra Beguardos & Beguinas.

IN hac Clementina ait Pontifex: *Ad noſtram.... pervenit auditum, quod ſecta quædam abominabilis quorumdam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarumdam infidelium mulierum, quæ Beguinæ vulgariter appellantur, in Regno Allemaniæ damnabiliter inſurrexit, tenens & aſſerens doctrina ſua ſacrilega & perverſa inferius deſignatos errores.*

8. Errores.

Tum relatis octo articulis doctrinæ eorum, *ſacro* (inquit) *approbante Concilio, ſectam ipſam cum præmiſſis erroribus damnamus, & reprobamus, inhibentes diſtrictius ne quis ipſos teneat, approbet vel defendat.*

1. error de impeccabilitate perfectorum, ex quo cæteri 6. pene profluunt.

Primus error, e quo reliqui fere deducebantur, erat: *Quod homo in vita præſenti tantum & talem perfectionis gradum poteſt acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis & amplius in gratia proficere non valebit.*

Petrus Olivi ſive *Joannis* ſummo in pretio apud Beguardos & Beguinas.

Porro admodum veriſimile eſt, octo illos errores in hac Clementina damnatos, fuiſſe adſcriptos *Petro Olivi*, ſive *Joannis* (de quo in *Obſervatione* præcedenti) licet tunc a viginti circiter annis defuncto, idque per Fratres laxioris *obſervantiæ* ſive de *Communitate*: ut ita memoriam hujus viri obſcurarent.

Et revera hi errores in Directorio Inquiſitorum parte 2. huic Petro attribuuntur: tametſi in Decretali ſive Clementina hi errores ſive hæreſes non adſcribantur huic Petro, ſed quibuſdam viris & mulieribus, quas *Beguardos & Beguinas* vocat. Scitur enim quod hi Fratres *Beguardi* uti & mulieres quæ vocabantur *Beguinæ*, nec non *Fratricelli*, nec non Fratres *de pœnitentia* hunc *Petrum Joannis*, tanquam ſuum Patriarcham colerent, unde & horum omnium Patriarcha nominatur in citato Directorio.

Cæterum de hoc *Petro Olivi* ſive *Joannis* plura dicentur in *Obſervationibus* ad extravagantes Joannis XXII.

Inquiſitio in Beguardos & Beguinas culpabiles.

Porro per hanc Conſtitutionem non omnes ejus nominis & profeſſionis viros vel mulieres, prædictis erroribus infectos aut reos declarari, evincit clauſula finalis, qua injungitur: *Diœceſanis & illarum partium, Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, in quibus Begardi & Beguinæ hujuſmodi commorantur, ſuum officium circa eos diligenter exerceant inquirentes de vita & converſatione ipſorum, qualiter ve ſentiant de articulis Fidei & Eccleſiæ Sacramentis.* Dein in ſolos *culpabiles debitam* exerceri *ultionem* mandans.

CLEMENTINA.

Contra Beguinas. Cap. CUM DE QUIBUSDAM 1. de Religioſis Domibus.

OBSERVATIO.

Beguinarum inſtituti & converſationis deſcriptio.

CIrca mulieres illas, *Beguinas* vulgariter nuncupatas, extat & hæc altera Conſtitutio in *Clementina*: CUM DE QUIBUSDAM, *de religioſis Domibus*, ſub nomine ejuſdem *Clementis V. in Concilio Vienn.* de quibus ibidem dicitur, quod *cum nulli promittant obedientiam, nec propria renuntient nec profiteantur aliquam Regulam approbatam*, RELIGIOSÆ *nequaquam* exiſtunt; *quamquam habitum, qui* BEGUINARUM *dicitur, deferant, & adhæreant Religioſis aliquibus, ad quos ſpecialiter trahitur affectio earumdem.*

Heterodoxæ earum opiniones.

Inſtituto & converſationis modo ita breviter deſcripto, ſubdit ſibi fide *digna relatione inſinuatum, quod earum aliquæ quaſi perductæ in mentis inſaniam, de ſumma Trinitate, ac Divina eſſentia diſputent & prædicent, varias opiniones Fidei Catholicæ contrarias introducant, & multos... ſimplices decipientes, in errores inducant aliaque quam plura periculum animarum parientia ſub quodam velamine ſanctitatis faciant, & committant.*

Aboletur ſtatus Beguinarum.

His præmiſſis, non jubet inquiri, quæ earum nocentes, quæ innocentes reperiantur, ſed ſimpliciter, *ſtatum earumdem, ſacro approbante Concilio, perpetuo*, inquit, *duximus prohibendum & a Dei Eccleſia penitus abolendum: eiſdem & aliis quibuſcumque mulieribus ſub pœna excommunicationis* ipſo facto incurrendæ... *injungentes expreſſe ne ſtatum hujuſmodi dudum forte ab ipſis aſſumptum, quoquo modo ſectentur ulterius, vel ipſum aliquatenus aſſumant de novo.*

Excommunicantur Religioſi, qui

Religioſis quoque *per quos eædem mulieres in hujuſmodi Beguinarum ſtatu foveri, & ad ipſum ſuſcipiendum induci* dicebantur *ſub ſimili excommunicationis*

pœna

Eas foverint deinceps.

pœna eo ipſo incurrendæ *diſtrictius* inhibet, *ne mulieres* in eo ſtatu foveant, aut ad eum aſſumendum inducant, nec *ſuper eo ſectando vel aſſumenda* præbeant *ullo modo conſilium, auxilium vel favorem*; *nullo* (ait) *contra præmiſſa privilegio valituro.*

Inſtitutum Beguinarum indiſcriminatim abrogatum voluit Decretalis.

Nequaquam hinc obſcurum eſt, mentem Pontificis fuiſſe, per hanc Conſtitutionem indiſcriminatim Beguinarum ſtatum ſive Inſtitutum abrogare, & a Dei Eccleſia penitus abolere. Adeo ut nec illæ, quæ *dudum* ſtatum illum aſſumpſiſſent, poſſent *ulterius* in eo perſeverare, ſed eum deſerere deberent; idque indefinite ſine diſtinctione locorum: cum prior Conſtitutio præcipue de *Beguinis* in partibus *Allemaniæ* conſiſtentes loqueretur.

In Galliis hinc inſtituto ſucceſſere ſorores 3. Ordinis S. Franciſci.

Hinc contigit, ut ubique pene locorum *Beguinarum* Inſtitutum contemptui haberi, & Beguinagia ut damnata conventicula reputari cœperint: Et quidem in Gallia ſub Philippo Pulchro Concilii Viennenſis præcipue Promotore, Beguinarum Inſtitutum quod in eo Regno erat admodum numeroſum, deſiit, & in earum locum ſucceſſere ſorores tertii Ordinis ſancti Franciſci, uti notat Du Cange in ſuo Gloſſario mediæ & infimæ Latinitatis verbo, *Beguinæ.*

Beguinarum inſtitutum in Belgio redditum invidum.

Decimo quarto ſeculo Beguinarum Inſtitutum late per Belgium diffuſum erat, in præcipuis Civitatibus Congregationes, quæ Beguinagia dicuntur, erant receptæ & auctoritate Epiſcoporum probatæ, ac variis Principum Diplomatibus roboratæ (uti notat Zypæus in *Jure novo tit. de Regularibus num.* 10. & 11.) At Belgicas Beguinas Conſtitutio Concilii Viennenſis non parum turbavit, perſecutionemque in ipſas concitavit, uti pluribus deduxi in *Jure Eccl. tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 33. *cap.* 3. ibidemque notavi qua ratione hoc Inſtitutum fuerit conſervatum, & hodie perſeveret.

CLEMENTINA

Circa Diſcordias Fratrum Minorum ſtrictioris & laxioris Obſervantiæ. Cap. EXIVI DE PARADISO 1. de Verb. ſign.

OBSERVATIO.

Petrus Joannis Olivi quorum errorum Auctor dictus fuit.

MUltiplices diſſenſiones exortas fuiſſe in Ordine Fratrum Minorum ſuper obſervantia Regulæ ſancti Franciſci, idque præcipue ſuper obſervantia paupertatis, late deſcribit Lucas Waddingus in Annalibus Fratrum Minorum, notatque *Petrum Olivi* vulgo *Joannis* hiſce diſſenſionibus tum ſuis ſcriptis tum vivendi ratione præcipuam occaſionem dediſſe.

Hic Petrus Olivi fuit, qui docuiſſe dicitur errores aliquot olim in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. damnatos, quin & errores damnatos in Clementina unica *de ſumma Trinitate* huic Petro fuiſſe imputatos ſupra notavimus; imo & Beguardos & Beguinas aliosque de quibus in Clementina AD NOSTRUM *de Hæreticis*; hujus Petri Diſcipulos & ſectatores fuiſſe ad eamdem *Clementinam* obſervavimus.

FF. ſtrictioris & laxioris obſervantiæ.

Inſuper ex Waddingo habetur, quod hic Petrus ejusque Diſcipuli noluerint ſe conformare mitigationi ipſius Regulæ ſancti Franciſci, de qua in Decretali Nicolai III. quæ incipit, *Exiit qui ſeminat de V. S. in Sexto*, aliiſque mitigationibus, quæ contra Litteram Regulæ ſancti Franciſci ſenſim irrepſiſſe videbantur, ſed contendebant exactiorem & litteralem Regulæ obſervantiam vigore ſuæ Profeſſionis debere obſervari.

Eorum Diſſidia.

Porro diſſidia occaſione doctrinæ *Petri Joannis* in Ordine Minorum, etiam poſt mortem hujus Petri, exorta inter Fratres *ſpirituales* ſive *ſtrictioris obſervantiæ* (qui Doctrinam & vivendi rationem Petri ſectabantur) & Fratres *laxioris obſervantiæ* ſive *de communitate* dictos, per annorum ſeriem enarrat Lucas Waddingus in annalibus Minorum: atque ibidem refert quantas perſecutiones hi Fratres ſpirituales paſſi fuerint, notanter ſub Pontificatu Bonifacii VIII. & Benedicti XI. & quomodo ob has tandem perſecutiones ac oppreſſiones, hi Fratres ab Ordine receſſerint.

Rationem hujus receſſus reddit citatus Annaliſta; „ peccabatur enim, inquit, *multipliciter* in ſanctam „ *paupertatem*, quæ tamen ubique aliquos habebat „ zelatores; atque hi dum cæteros non poterant in „ ſuam ſententiam avocare, recedebant cum paucis „ arctiorem vitam profeſſuri.

Quæ originem ſumpſere a Petro Joanne Olivi.

“ Hinc multæ diſſentiones, variæ opiniones, & „ quæſtiones periculoſæ oriebantur multis in locis „ (pergit Waddingus) quæ originem ſumpſerunt a „ Petro Joanne *Olivi* ejuſque doctrina, atque inde „ evenit, ut mox univerſa ſodalitas in duas ſcinderetur „ Partes: Unam quæ *ſpiritualium*, alteram quæ „ *Fratrum de communitate* nuncupabantur. Hæc vero „ quæ major valde erat illam tenui initio ſuccreſcentem „ pro viribus opprimebat.

FF. ſpirituales.

Refert autem ipſe Waddingus ad annum 1310. *n.* 1. pro Fratribus *ſpiritualibus* ad interceſſionem medici Regis Galliæ, ab eodem Rege ſcriptum ad Clementem V. Papam, rogando ut tollerentur hæc ſcandala.

Advocantur a Clemente V. ut audiat eorum querelas.

Pontifex ſatisfacere volens poſtulatis Regis, convocavit aliquos de ſpiritualibus; “ eiſque injunxit ſub pœ„na *excommunicationis*, ut ſibi revelarent, & in ſcrip„tis traderent omnia quæ *minus regulariter impune* „ fiebant in Religione, & matura videbantur egere „ correctione, præſertim ſi regulæ ſubſtantia, & De„claratio Nicolai III. ſuper eamdem edita, in Com„munitate Ordinis, vel communiter a Fratribus ob„ſervaretur.

Inter eos eminet Ubertinus de Caſalis.

Cum autem de variis longa ac moleſta fieret diſceptatio, Fratribus *ſpiritualibus*, inter quos eminebat *Ubertinus de Caſalis*, multas tranſgreſſiones objicientibus: & e contrario Fratribus *de Communitate*, ordinem & communitatem acriter defendentibus, & *ſtudioſe* diffamantibus doctrinam *Petri Joannis Olivi*, Pontifex, poſt habita plura Conſiſtoria, hujus examinationem & inſtructionem quibuſdam Cardinalibus & Prælatis ac Doctoribus commiſit.

Decretalis *Exivi de Paradiſo.*

Cum autem Pontifex cauſæ hujus deciſionem ſibi reſervaſſet, hæc nonnihil protracta, tandem prodiit per Decretalem quæ incipit, *Exivi de Paradiſo*, relatam inter Clementinas ſub titulo de *verborum ſignificatione*, ſub nomine *Clementis V. in Concilio Viennenſi Seſſ.* 3.

Hanc Decretalem latam eſſe in Seſſione 3. hujus Concilii ſcribit Waddingus, eamque inter Conſtitutiones in hoc Concilio editas recenſet S. Antoninus.

In hac Conſtitutione, primum referuntur dubia circa Regulam ſancti Franciſci, ejusque obligationem orta, nec non quæ a Fratribus ſpiritualibus contra Fratres de Communitate objiciebantur, & in quibus hi a Regula recedere videbantur, ac dein reſolutio Pontificis ſuper prædictis dubiis & objectis ſubjungitur.

Declarat FF. nullam etiam in communi habere proprietatem.

Porro dubia hæc præcipue circa *paupertatis* obſervantiam verſabantur, declaratque Pontifex, nullam bonorum ſive mobilium, ſive immobilium *proprietatem* aut Dominium Fratribus *tam in ſpeciali quam in communi* Regulam permittere; *ſed tantummodo uſum* FACTI SIMPLICIS; additque quod propterea non nulli Pontifices Romani ſui Prædeceſſores, & *rerum omnium conceſſarum, oblatarum, vel donatarum Fratribus, proprietatem & Dominium* IN SE ET ROMANAM ECCLESIAM *receperint, dimiſſo ipſis Fratribus in eis tantummodo uſu facti* SIMPLICIS.

Porro circa hunc *uſum facti* declarat, *quod Fratres Minores ex profeſſione ſuæ Regulæ ſpecialiter obligentur ad* ARCTOS *uſus ſeu* PAUPERES, *qui in ipſorum Regula continentur, & eo obligationis modo, ſub quo continet ſeu ponit Regula dictos uſus.*

Cavet tamen definire, an ille articulus ad fidem pertineat.

Dubium autem quod movebatur, utrum *uſus pauper* includeretur ſub *voto Evangelicæ paupertatis*, definire nolens Pontifex decrevit, ut nullus unam aut alteram opinionem, ut *hæreticam* damnaret. *Dicere autem* (ait) *quod hæreticum ſit tenere, uſum pauperem includi,*

Digitized by Google

includi, vel non includi ſub voto Evangelicæ paupertatis, præſumptuoſum & temerarium judicamus.

Circa habitum vult haberi rationem conditionis Patriæ.

Circa diverſitatem habitus ſeu veſtis, quæ ſummam in ordine excitabat diſcordiam, ita pronuntiavit; *vilitatem autem veſtium, tam habitus, quam interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quæ ſecundum conſuetudinem vel conditionem Patriæ debeat quantum ad calorem panni & pretium vilitatis merito reputari; non enim quoad Regiones omnes poteſt determinatus unus modus in* TALIBUS *aſſignari.*

Cum ergo vilitas veſtium deſumi debeat ex conſuetudine & moribus locorum, neque generaliter determinari queat, *judicium vilitatis* committit *Miniſtris, Cuſtodibus* ſeu *Guardianis, eorum ſuper hoc conſcientias onerantes: ita tamen, quod in veſtibus ſervent* VILITATEM.

Patres Concilii Viennenſis ſecundum Waddingum non faverunt Spiritualibus.

Cæterum in hac Conſtitutione, nec Fratres ſpirituales, nec Fratres *de Communitate* ſpeciatim damnantur aut abſolvuntur, ſed ſi Waddingo ad ann. 1312. *num.* 3. credimus, " Die præcedenti hanc ſeſſionem
" Concilii Viennenſis, Patrum ſuffragiis in *ſecreto*
" conſiſtorio Decretum eſt contra Fratrem Uberti-
" num Caſalinum ejuſque ſequaces, modum viven-
" di *Communitatis* Ordinis ab illis vehementer in
" multis accuſatum, eſſe bonum & ſufficientem ad
" veram Regulæ ſancti Franciſci obſervantiam.

Quid circa doctrinam Petri Joannis Olivæ Clemente in Concilio Viennenſi decretum fuerit, OBSERVATIONE præcedenti dictum eſt.

Pontifex adhortatur omnes FF. ad concordiam.

His ita conſtitutis, Pontifex hortatus eſt Superiores Ordinis ibidem præſentes, ut Regulam obſervari juberent, juxta hanc latam Declarationem, præcepitque ut ſemina diſcordiæ procul facerent, & Fratres eo uſque exemptos *charitative* tractarent, & abſque ulla a cæteris differentia ad Ordinis officia promoverent.

Injunxit dein & Fratribus *ſpiritualibus* ſive *ſtrictioris obſervantiæ*, ut quam primum ad unitatem & obedientiam Religionis redirent.

Ubertinus de Caſalis fruſtra petit extra obedientiam FF. laxioris obſervantiæ ſub Reg. S. Franc. militare.

At Frater *Ubertinus* præcipuus inter ipſos, expoſuit, quod propter præceptum Pontificis ad Curiam veniſſet, multaque hic perpeſſus timeret, & ſciret ſe graviora paſſurum, ſi in manus Prælatorum traderetur; quapropter petiit, ut ſibi ſuiſque daretur facultas extra illorum obedientiam militare ſub Regula S. Franciſci, ut ita ſeparatus a perſecutoribus, commodius eamdem obſervaret juxta ejus Declarationem.

Noluit huic poſtulato annuere Pontifex, volens omnino, ut ad *obedientiam* & unitatem redirent.

Subjunxit Pontifex, ſe illorum fore protectorem, atque ſibi perſuaſum ſatis eſſe, & firmiter promiſſum a ſuperioribus, nullas ſibi inferendas eſſe moleſtias.

His dictis, receſſerunt omnes a Curia, vixeruntque in eadem ſocietate abſque jurgiis & litigiis, patienter ſufferentibus Fratribus *ſpiritualibus*, ſi quæ inferebantur a cæteris levioribus injuriæ.

CLEMENTINÆ

Spectantes Diſſidium inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Gallarum Regem. Cap. QUONIAM EX CONSTITUTIONE *unic.* de immunit. Eccl. & Cap. SI SUMMUS fin. de Sent. excomm. *His adjungitur Clementis V.* Extravagans MERUIT 2. de Privileg. in Comm.

OBSERVATIONES.

Contentio inter Cardinales circa eligendum ſucceſſorem Benedicti XI. qui Bonifacio ſucceſſerat.

POſt obitum Benedicti XI. immediati Bonifacii VIII. ſucceſſoris, Sede Apoſtolica vacante, variis Patrum ſtudiis; de novo eligendo Pontifice contendebatur, dum pars una Cardinalium Italum hominem Bonifacio faventem, altera cujus præcipuus erat Cardinalis Pratenſis, Gallum, aut ſaltem Regi Galliæ faventem volebat.

Cum ob varia hæc partium ſtudia, per plures menſes in conclavi concluſi reſediſſent Cardinales, nec ſpes in unum conſentiendi affulgeret, tandem Cardinalis Pratenſis viam concordiæ propoſuit, ut ſcilicet una pars tres ex Ultramontanis ad Pontificatum idoneos proponeret; altera vero unum ex his tribus eligere, intra 40. dies teneretur, & hic ab omnibus electus Pontifex haberetur.

Pactum concordiæ ut una pars nominet 3. ex quibus unum eligat altera.

Propoſitio placuit Franciſco Cajetano, Nepoti Bonifacii VIII. & alterius partis Coryphæo, ea tamen lege, ut ipſe cum ſuis tres illos nominaret.

Tres itaque, juxta pactum utriuſque partis ſubſcriptionibus formatum, nominati fuere; inter quos erat Bertrandus de Agutis, alias Gothus ſeu de Gotho, Burdigalenſis Archiepiſcopus a Bonifacio VIII. creatus, Philippo Pulchro Regi Galliæ ut credebatur non parum infenſus, ob injurias a Carolo Valeſio Regis Fratre conſanguineis ſuis illatas, qui nec appellationi a Rege contra acta Bonifacii VIII. interjectæ adhærere voluerat.

Bertrand. de Agutis æſtimatur hinc infenſus Philippo, illinc ei facile conciliabilis.

Hunc nihilominus eligendum Pontificem Cardinalis Pratenſis facile admiſit, quia, ut ait ſanctus Antoninus in Chronico, cum eum noſſent avidum honoris, " & gloriæ, ut Vaſconem, & ad omnia flexi-
" bilem, ut illa conſequeretur, ſperabant facile indu-
" cendum ad omnem partem, & amicitiam cum Re-
" ge contrahendam.

Itaque Cardinalis Pratenſis initi pacti, ac nominationis per Italos factæ, Philippum Regem certiorem reddit, ſe una modum ſuggerit, quo Burdigalenſem Archiepiſcopum ſibi devinciat. Rex, receptis his nuntiis, mox dicto Archiepiſcopo ad ſecretum colloquium vocato, Pontificatum proponit: qua propoſitione & ſpe illectum Archiepiſcopum ita ſibi Rex obſtrinxit, ut nihil non agere in ejus gratiam ſponderet, ſi modo ejus favore & patrocinio ad ſummum Pontificatum eveheretur.

Rex Philippus offert illi Pontificatum.

Rex Capita ſex gratiarum ab eo poſtulavit præſtanda poſtquam ad Pontificatum eſſet aſſumptus.

Sed quaſdam promiſſiones prævie exigit.

Primus articulus erat: " a cenſuris Eccleſiaſticis ob
" ob captum Bonifacium plene ac ſine exceptione me
" abſolves, & Eccleſiam mihi perfecte conciliabis.

Secundus " omnes excommunicationes & cenſuras
" tam in me quam meos latas abrogabis.

Tertius " decimas regni mei per quinquennium mi-
" hi concedes, ut damna & diſpendia, quæ ob bellum
" Belgicum paſſus ſum, reſarcire poſſim.

Quartus " te Bonifacii VIII. nomen ex actis publicis
" eraſurum mihi polliceris.

Quintus " promittas etiam mihi te Columnenſes
" Cardinales priſtinæ fortunæ ac Dignitati reſtituturum
" teque Cardinales ex amicorum meorum nu-
" mero creaturum.

Sextus " quod grave ac maxime momenti eſt, nunc taceo, quodque tempore & loco tibi dicturus ſum.

Juramento, coram ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento præſtito, hæc omnia ſe præſtiturum promiſit Archiepiſcopus, utque fidem ſuam magis firmaret, fratrem ſuum, duoſque ex ipſo nepotes Regi obſides dedit.

Quæ Bertrandus jurejurando pollicetur.

Hic ſic geſtis, Rex mox nuntium mittit Peruſium, & Cardinali Pratenſi ſignificat, quæ ipſum inter & Archiepiſcopum Burdigalenſem acta ſunt, rogavitque ut dictum Archiepiſcopum in Pontificem eligi curet: quod eo facilius obtinuit, quo magis eum Regi inimicum & infenſum credebant.

Eligitur in Pontificem 5. Junii 1305. aſſumpto nomine *Clementis V.*

Itaque communi utriuſque partis aſſenſu electus eſt in Pontificem die 5. Junii 1305. Decretum electionis, a Cardinalibus ſubſcriptum, editum eſt ex M. S. Jacobi Sirmondi, extatque *tomo* 11. *Concil general. col.* 1496.

Decretum hoc recepit die 21. Junii, atque die ſequenti in Metropoli ſua Burdigalenſi publicavit & nomen Clementis V. aſſumpſit. Inde Lugdunum profectus, quo ipſum Cardinales convenerunt, die 14.

No-

Novembris ejuſdem anni ſolemni ritu, præſente Rege Galliæ cum multis Franciæ Principibus, coronatus eſt.

Mox cœpit implere promiſſa Regem abſolvendo a cenſuris.

Archiepiſcopus favore & patrocinio Regis in Pontificem aſſumptus, voluit & mox promiſſa implere: atque imprimis juxta primum promiſſionis articulum, abſolutionem Regi a Benedicto XI. Prædeceſſore ſuo datam, confirmavit, eumque hoc pacto perfecte Eccleſiæ conciliavit.

Bullam *Clericis Laïcos* Bonifacii VIII. pro infecta haberi voluit per Decretalem 5. Feb. 1306.

Conſtitutionem Bonifacii VIII. quæ incipit, *Clericis Laïcos*, extatque ſub titulo *de immunitate Eccleſ. in Sexto*, nec non declarationem dictæ Bonifacianæ factam per Benedictum XI. quæ extat in extravagante unica, *de immunit. Eccleſ. inter communes*; & *quidquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eas penitus* revocavit, *& eas haberi* voluit *pro infectis, volentes*, inquit, *& firmiter ſtatuentes illud contra Laïcos exigentes tallias ſeu collectas aut exactiones ab Eccleſiaſticis perſonis & contra dantes ad id faciendum conſilium, auxilium, vel favorem, nec non & circa præſtandas ſubventiones Laïcis ab Eccleſiarum Prælatis, ac aliis viris Eccleſiaſticis inviolabiliter obſervari; quod ſuper his a Prædeceſſoribus noſtris* (ait) *in Lateranenſibus & Generalibus Conciliis, quæ nos ſub obteſtatione Divini judicii præcipimus obſervari diſtricte ſalubriter eſt proviſum.* Decreta hæc Prædeceſſorum ejus, ſcilicet Alexandri III. & Innocentii III. in utroque Conc. Later. extant *in c. 4. & 7. ✠ de immunit. Eccl.* (a)

Hæc autem Clementis V. Decretalis habetur inter *Clementinas* ſub titulo *de immunitate Eccleſ.* ſub nomine *Clementis V. in Concilio Viennenſi*. De hac Clementina, uti & de Decretali Bonifacii VIII. hic revocata actum eſt in *Jure Eccl. ſect. 4. tom. 2. parte 2. tit. 4. cap. 3.* alias *tom. 1. part. 2. tit. 35. cap. 3.*

Non omnes Decretales, quæ in *Clementinis* referuntur ſub nomine *Clem. V. in Conc. Viennenſi*, ſunt hujus Concilii.

Cæterum hæc Decretalis, relata inter Clementinas ſub nomine *Clementis V. in Concilio Viennenſi*, evincit, non omnes, quæ in Collectione Clementinarum referuntur Conſtitutiones, tanquam a Clemente in Concilio Viennenſi editæ, huic Concilio poſſe attribui; quandoquidem unanimi ſcriptorum relatione conſtet, hanc Conſtitutionem a Clemente V. ſub initium ſui Pontificatus fuiſſe promulgatam, adeoque ſex circiter annis ante inchoatum hoc Concilium.

Clementina revocans Bullam, *unam ſanctam*.

Ulterius, quia Extravagans, *Unam ſanctam* a Bonifacio VIII. evulgata, non exiguum diſſidio fomentum ſubminiſtrarat, ipſumque Regem Galliæ etiam quoad temporalia Romano Pontifici ſubjicere nitebatur, uti notavi in *Diſſertatione* in *Sextum* Decretalium §. 4. ſimiliter Clemens V. per aliam ſuam Decretalem declarat, quod per dictam Bonifacii Conſtitutionem " nullum velit aut intendat Regi & Regno præ„ judicium generari. Ne quod per illam Rex, Reg„ num & Regnicolæ prætitati amplius Eccleſiæ ſint „ ſubjecti Romanæ, quam antea exiſtebant: ſed in„ telligantur in eodem eſſe ſtatu quo erant ante defi„ nitionem præfatam, tam quantum ad Eccleſiam, „ quam etiam ad Regem, Regnum, & Regnicolas „ ſuperius nominatos „ extat hæc Clementina Declaratio in Extravagante Meruit *de privileg. in comm.*

De revocatis per Clementem V. binis his Bonifacii VIII. Decretalibus ſcribit Theodoricus a Niem in Chronico: " renovavit duas Conſtitutiones Bonifacii „ directas contra Regem Franciæ: Unam qua voluit, „ Regem Franciæ Eccleſiæ Romanæ eſſe ſubjectum „ in *temporalibus*; & aliam, quæ in *Sexto* Decreta„ lium continetur, quæ incipit *Clericis Laïcos*, etiam „ omnia ex eiſdem ſecuta.

Clemens V. reſtituit Cardinales Columnenſes priſtinæ dignitati.

Scribit ſanctus Antoninus in Chronico, quod Clemens V. etiam ſub initium ſui Pontificatûs, Cardinalibus Columnenſibus dignitatem priſtinam & opes reſtituerit, ut jurijurando & promiſſis ante aſſumptionem ad Papatum factis, ſatisfaceret. Articulo quinto enim promiſerat, quod *Cardinales Columnenſes priſtinæ fortunæ ac dignitati reſtitueret.* Conſtitutio Bonifacii VIII. contra Columnenſes habetur in *cap. unico de ſchiſmat. in VI.* ejuſque moderatio facta a Benedicto XI. *in Extravagante unica eod. tit. in comm.*

Creat 9. Cardinales Gallos.

Utque Clemens, prædicto articulo, plene ſatisfaceret, creavit novem Cardinales Gallos. Promiſerat enim, *ſe Cardinales ex amicorum Regis numero creaturum.*

Nectit moras circa articulum de eradendo nomine Bonifacii VIII. ex actis publicis.

Quartus articulus, quo promiſerat Regi, quod Bonifacii nomen ex actis publicis eraderet, ſive acta ejus univerſa reſcinderet, & memoriam damnaret, magis anxium reddebat Clementem jam factum Pontificem, nec modum, quo juramento ſuo circa hunc articulum ſatisfaceret, videbat: hinc moras in executione hujus articuli nectebat.

Graviſſimis accuſationibus contra Bonif. inſtat Rex.

Has moras cum videret Rex, tandem Pontificem in Civitate Pictavienſi anno 1307. conveniens, executionem hujus articuli poſtulavit, atque per ſuos Conſiliarios ſive ſuum Conſilium 43. articulorum hæreticorum gravamina contra Bonifacium proponi fecit; eaque ſe probaturum obtulit.

Hæc regia propoſitio non parum turbavit Pontificem & Cardinales, etiam illos, qui alias Regi favere videbantur; ac nominatim Cardinalem Pratenſem adeo offendit, ut, ipſo agente, tandem effectum ſit, ut in hac poſtulatione utriuſque partis Cardinales, Rex ſibi adverſos haberet, ut ſcribit Villani in Hiſtoria *lib. 8. cap. 91.*

Indictio Concilii Viennenſis ann. 1307. in 1309. ſed dilatum in 1311.

Scribit idem Auctor, quod Cardinalis Pratenſis conſcius *juramenti* a Pontifice ante Pontificatum præſtiti, ei ſuggeſſerit, ſignificare Regi, non eſſe ſecurum, negotium hoc proponere Cardinalibus, ſed magis convenire, ut reſervaretur Concilio generali, quod Viennæ congregandum erat, ut & memoria Bonifacii reddatur amplius abominanda, & abolitio ipſius memoriæ firmior & illuſtrior.

Conſilium placuit Pontifici; eo quod intelligeret hoc pacto, negotium protrahendum, unde & mox eodem anno 1307. Concilium indixit, *poſt biennium*, denuum Viennæ celebrandum, & quod dein in alterum biennium rurſus prorogatum fuit, uti ſupra in Diſſert. §. 2. notavimus.

Accuſatores Bonifacii moræ impatientes interim audiuntur.

Verum has moras non ferentes Regis Conſiliarii apud Pontificem inſtiterunt, ut proceſſum contra Bonifacium ad finem perduceret. Pontifex jam inſtanter interpellatus, ne videretur palam ſuo nolle ſtare juramento, Bullam evulgavit 23. Septembris 1309. qua ſtatuit, ut ſuper allegatis a Rege aliiſque Principibus & Conſiliariis ejus contra Bonifacium inquireretur, & Bonifacii accuſatores in jus vocarentur, & intra menſem Martium anni ſequentis Avenionem ſe ſiſterent, ut ibi omnia cauſæ argumenta monumentaque enumerarent.

In altera autem Bulla ſub idem tempus declaravit, ſe in hac citatione, nuſquam intendiſſe Regem comprehendere. Habetur inter acta hujus diſſidii apud *Petrum Dupuy pag.* 500.

Nonnulli ex Bonifacii accuſatoribus ad diem ſtatutum Avenionem venerunt, quorum præcipuus erat Guillelmus Nogaretus, qui palam Bonifacii accuſationem ſuſcepit.

Nogaretus contra, Cajetanus pro Bonifacio.

Pontifex poſtquam, coram ſe perorantem contra Bonifacium audiviſſet Nogaretum, & Franciſcum Cajetanum nepotem Bonifacii pro ſuo avunculo, duos Cardinales delegavit, qui diſceptatores eſſent & contendentium partium acta reciperent, rationesque hinc inde allegatas audirent.

Nogaretus appellationis codicillos, quibus generale Concilium appellaverat, aliaque plurima hactenus in hac cauſa contra Bonifacium acta, & allegata hic reproduxit & renovavit, Cardinales etiam aliquos, quorum

(a) Mentem Concilii Tridentini circa tributa a Clero Principibus ſolvenda docte & dilucide expoſuit illuſtris Auctor operis, quod in lucem prodiit ann. 1751, hic eſt ejus titulus: *Examen impartial des Immunités Eccleſiaſtiques*, &c. Mens Synodi Tridentinæ diſcutitur part. 2. Epocha 3. pag. 139, 140, &c.

rum intereſſet memoriam Bonifacii non damnari, eo quod ab ipſo in Collegium Cardinalium eſſent adſcripti, ut *ſuſpectos* recuſavit Nogaretus.

Bonifacii defenſores, his prolixis accuſatorum ſcriptis, contraria, quantum ad factum & jus ſpectabat, oppoſuerunt, quibus Bonifacii memoriam integram ſervare, modumque ejus agendi cum Rege Galliæ, juſtificare ſtuduerunt.

De Excommunicatione Nogareti per Bonifacium.

Cumque Nogaretus alibi forſan jactaſſet, ſe abſolutione non egere, quia ſæpiſſime ad colloquium privatum, hujus negotii tractandi cauſa, Pontifex ipſum admiſiſſet, Papa in Conſiſtorio, ubi de hac cauſa diſceptabatur, dixit, ſe non credere excommunicatum quempiam eo abſolutum eſſe, quod Papam allocutus eſſet, aut ſalutaſſet, declaravitque mentem ſuam eſſe, ut excommunicatus haud abſolutus ſit vel cenſeatur; etſi cum eo quovis modo collocutus ſit. Quam ſententiam ſpeciali Decretali, quæ extat *in Clem. fin. de Sent. Excomm.* promulgavit, declarans generaliter: "ſi ſummus Pontifex *ſcienter* etiam ex communicatum participet Litteris, verbo, vel oſculo, ſeu „ alio quovis modo, ipſum per hoc nullo modo ab- „ ſolvere cenſetur: niſi ſe velle forſitan exprimat il- „ lum ex hoc pro abſoluto haberi.

Clementina, quæ non poteſt Concilio Viennenſi adſcribi.

Certum hinc rurſus eſt, hanc Clementinam nullatenus Concilio Viennenſi poſſe attribui tametſi inſcribatur Clementi *in Concilio Viennenſi.*

Cauſa Bonifacii trahitur in longum.

Interim Nogaretus in Conſiſtorio coram Papa & aliis Patribus, Regia nomine querelas detulit ob longas moras quæ in diſceptanda hac lite nectebantur. Cauſas earum morarum a ſe Papa rejecit in prolixas accuſatorum Inquiſitiones.

Bonifacii defenſores autem omni modo cauſam hanc protrahere ſtudentes, prolixum ſcriptum legibus & Canonibus refertum exhibuerunt, quo inter alia contendebant, Bonifacium a Deo ſolo judicari debere, & propterea juriſdictionem Pontificiam declinabant: Concilium ſaltem indici & congregari debere: Gallos vero, nedum Regem ipſum, ad illud haud adminendos. Manus injectionem in Bonifacium & inquiſitionem adverſus eos, qui eum cœperant, rurſus urgebant. Huic ſcripto aliud non minus prolixum oppoſuerunt Bonifacii accuſatores.

Circa idem tempus contigit, a Defenſoribus Bonifacii proferri in ejus defenſionem falſas & fabricatas Litteras: quarum falſitas cum Auctorum dedecore & infamia detecta fuit, quæque Pontificia prolata ore ſententia, tales judicatæ, ſpectante vulgo, publice combuſtæ ſunt.

Ex his ſat perſpicuum erat Pontifici, cauſam Bonifacii admodum periclitari, unde cœpit cogitare, quomodo Regem a proſecutione hujus cauſæ averteret.

Rex caute inducitur ut cauſam Pontificio judicio decidendam relinquat.

Itaque ſub ſpecie facilius & promptius conſequendæ juſtitiæ, conatus eſt efficere, ut tota hujus cauſæ deciſio ſuo relinqueretur judicio.

Hunc in finem litteras dedit 23. Maji 1309. ad Carolum Comitem Andevagenſem fratrem Regis, ipſum rogans ut Regem fratrem ſuum inducere conaretur, quatenus negotium hoc ſuæ & Eccleſiæ ordinationi dimitteret; ſcribens, quod omnibus contentionibus & difficultatibus, quas hactenus in hoc negotio perpeſſus eſt, conſideratis, cauſa hæc, quibuslibet in hac parte ceſſantibus opponentibus, celerius, utilius, & honorabilius, quam ſi per viam jam inceptam in eodem negotio procedatur, poterit terminari, ſi procederetur *per viam* (ait) *noſtri officii.*

Fratris ſui preces aliquamdiu Rex repulit, nec ſe exorari paſſus eſt, tandem tamen plurium Regni ſui Magnatum precibus victus, diplomata ſeu codicillos Regios ad Fontem-Blandi emiſit, quibus totam controverſiam & deciſionem Pontifici & Concilio jamjam celebrando demiſit.

Hanc reſolutionem ſignificavit Pontifici, Litteris datis menſe Februario anno 1310. in quibus ea quæ contra Bonifacium acta fuere, exponit; ſuumque in eo negotio agendi modum juſtificare ſtudet; ac dein exponit, quod ſæpius affectuoſe fuerit a Pontifice interpellatus, ut proſecutionem hujus negotii dimitteret ordinationi, ſalubrique diſpoſitioni ſuæ Sanctitatis, & Apoſtolicæ Sedis. Tum addit; "ſibi quodam- „ modo fas non eſſe tam affectuoſis monitis Paternis, „ & exhortationibus non obtemperare, ſed jucun- „ dum ſibi eſſe, potius conſentire eiſdem, ſcientes „ Sanctitatis veſtræ (ait) circumſpectionem perfectio- „ rem eſſe, quam noſtram, pro firmo tenentes, quod „ honori Regio, animæ ſaluti, nec non Eccleſiæ Dei „ ſecuritatem ſcietis diſponere ſalubrius in præmiſſis „ cum venerabilium Fratrum veſtrorum conſilio, „ quam requirere vel cogitare poſſemus, qui tempo- „ ralibus occupationibus plerumque tenemur.

Tandem concludit, quod negotium ipſum ſuo & Regni ſui nomine, officio Sanctitatis ſuæ plenarie, & ex toto dimittit, & relinquit *ſecundum veſtræ Sanctitatis* (inquit) *arbitrium & Fratrum veſtrorum conſilium in futuro Concilio vel alias dirimendum.*

Promittit dein, quod tam ipſe, quam ſui acquieſcent ordinationi aut judicio, quam vel quod Sanctitas ſua de Fratrum ſuorum conſilio fecerit aut decreverit, in quantum ad ſopiendam querelam inſtitutam, vel impoſterum inſtituendam, de Hæreſi contra dictum Bonifacium pertinebit. *Abſit enim* (ait) *a Regia perennitate ſeculari in quæſtione Fidei quidquam quod veſtra Sanctitas, maxime approbante Concilio, deciderit in in aliquod unquam dubium revocare.*

Litteras quoque ad Pontificem dedit Comes Ebroicenſis filius Regis, aliique nonnulli Comites, quibus & ipſi ſignificant, ipſos una cum Rege totam hanc controverſiam Sedis Apoſtolicæ judicio dimiſiſſe, promittuntque ſe ejus deciſioni obtemperaturos: *Abſit enim a nobis* (inquiunt) *tam execranda præſumptio in quæſtione Fidei quidquam quod reverendiſſimæ Sanctitatis veſtræ Sedes, & maxime, ſacro approbante Concilio, deciderit, in aliquod unquam dubium revocare.*

Rex conatur Templariorum extinctionem obtinere.

Ex Litteris Regiis haud obſcurum apparet; Regem non parum permotum fuiſſe ad hanc ſubmiſſionem, ut Pontificem fortius animaret in perſecutione & extinctione Templariorum, in quo negotio ipſum animatum intelligebat; quodque ipſe Rex præcipue cordi habebat. "Adhuc urget (ait) bene cœptum, ſed non „ perfectum Templariorum negotium, quod merito, „ cum injuriæ Jeſu Chriſti vindictam, Fidei ſtabili- „ mentum, ac Eccleſiæ Dei ſtatus ſecuritatem attin- „ gat, omnibus negotiis mundanis præponimus, „ cui vos, Pater ſancte, totis intendere conatibus „ cognoſcimus & experimento didicimus.

Poſt hæc utrumque negotium, ſcilicet Templariorum & Bonifacii conjungens, ſcribit, quid "de utro- „ que poterit ſua Sanctitas, examinata plenius verita- „ te a Concilio, quod circa proximum tempus immi- „ net congregandum, ad honorem Dei, & ejus Ec- „ cleſiæ feliciter ordinare.

Quin & aſſerit, ſe hanc dimiſſionem eo facilius feciſſe, quia videbat Sanctitatis ſuæ "animum promp- „ tum & voluntarium ad extirpandum omnem Hæ- „ reticæ pravitatis radicem, quod exempla præterita „ & præſentia, præſertim (inquit) in Templariorum „ negotio, manifeſte demonſtrant.

Bulla Clementis V. 5. Kalend. Maji 1311. qua Philippum juſtificat.

Pontifex mox, ut has Litteras recepit, evulgavit Bullam 5. Kalendas Maji 1311. qua breviter quæ in eo negotio geſta fuerant, enarrat, & ſibi aliunde perſpectum eſſe, Regis animum propoſitumque rectum fuiſſe in proſecutione hujus negotii: item narrat, quomodo ſæpius ac diverſis vicibus Regem ſollicitaverit hortatuſque ſit, ut amotis ambagibus, & partium hinc inde allegationibus, totius negotii diſcuſſionem & deciſionem Sedis Apoſtolicæ judicio committeret: quodque Rex diu ſe difficilem in hoc reddiderit, tandem tamen, mutato Conſilio, conſenſerit, denique

Accu-

Accuſatores & Defenſores Bonifacii idem feciſſe "prout (inquit) per Patentes Regias, ac denuntiatorum objectorum, & aſſertorum prædictorum litteras, quas ad cautelam & memoriam rei geſtæ in ipſius Eccleſiæ archivis repoſitas ſervari facimus, plene conſtat.

Irritat quaſdam Conſtitutiones Bonifacii.

His omnibus diligenter perpenſis, cupienſque hoc tædioſum negotium ſopire, "omnes conſtitutiones Sexto Decretalium non inſertas, quatenus illæ dignitati, Juribus ac libertatibus Regni & Regnicolarum derogant & contrariæ ſunt, abrogat, irritatque ac nullas facit. Quantum vero ad Bonifacii Decretales ſpectabat, quarum una his verbis, *Unam ſanctam*, incipit, altera vero his verbis, *Rem non novam* (quæ poſtea extravagantibus communibus ſub titulo *de Majoritate & obedientia*, & ſub titulo *de dolo & contumacia* inſertæ ſunt) eas vim rigoremque habituras juxta correctionem a ſe antea factam, pronuntiat. Omnes inſuper privilegiorum ſuſpenſiones, excommunicationes, interdicta & privationes, cætera denique directe vel indirecte, palam vel privatim hac in controverſia, tam adverſus Regem, quam ipſius liberos, Regni Jura & libertates, alioſque qui publice Papam accuſaverant, lata abrogat: ii autem erant Ebroicenſis, ſancti Pauli & Drocenſis Comites, Gulielmus de Pleſſiaco, quique eorum adhæſerant provocationi. Omnia denique adverſus eos geſta a die feſtivitatis omnium Sanctorum anni 1300. ad annum 1311 revocavit. Cunctos inſuper cujuſcumque ſortis ac conditionis eſſent Actuarios, Scribas, Judices alioſque, ut intra quatuor menſes omnes chartas, ſcedulas, Bullas ſuſpenſionis, excommunicationes, litiumque inſtrumenta originalia, vel ex ipſis deſumpta exemplaria ad hanc rem pertinentia comburerent, eaque ex actis publicis eraderent, ſub excommunicationis pœna juſſit.

Nogaretum ad cautelam abſolvit.

Nonnullos tamen ſub hac generali abſolutione non comprehendi nominatim declaravit, quos inter præcipuus erat Nicolaus Nogaret, quem tamen ſpeciali Bulla ad *cautelam* ſub certis modificationibus abſolvit.

Bulla in favorem Regis.

Per hanc Bullam eadem die expeditam declarat, quod ſi in hac cauſa Bonifacii, quidquam unquam proponatur, "experimens ſive tangens malum ſive iniquum Regis ejuſdem zelum, quem nos (ait) *bonum* pronuntiamus ut præmittitur, atque *juſtum*, aut inimicitias perſonæ Regis ejuſdem, in judicio minime admittatur, nec in actis, cartulariis ſeu regiſtris ſcribatur." Integra Bulla extat in citatis actis diſſidii *pag.* 602.

Decretales ſeu Conſtitutiones ſive Bullas Bonifacii VIII. & Benedicti XI, quas Clemens V. tanquam Regi ejuſque Regno contrarias & injurioſas e Regiſtris Romanæ Eccleſiæ eradi juſſit, annotantur in actis hujus Diſſidii, *pag.* 606.

De perſona Bonifacii judicatum in Concilio.

Nemini ſane dubium erat, quin Papa intenderit ut per hanc declarationem & generalem revocationem ac abolitionem, negotium hoc totum plane ſopitum maneret: tamen ut oſtenderet, ſe velle, de Bonifacii vita moribuſque inquiri, ut veritas tandem pateret, Bulla ſpeciali ſtatuit, juſſitque cunctos, qui quidquam illorum noſſent, ad deſignatos in Bulla viros, nempe Nogaretum, Gulielmum de Pleſſiaco alioſque ſpectans deferre, ac denuntiare, admittendoſque pronuntiavit.

Bonifacius declaratur Catholicus.

Interea dum hæc Bulla publicatur, tempus Concilii generalis indicti advenit, inchoatumque Concilium menſe Octobri ejuſdem anni, quo hæ Bullæ datæ ſunt, ibidemque juxta Regis poſtulata, negotium Bonifacii VIII. propoſitum fuit, atque ſuper eo decretatum, ac tandem Patrum Decreto Bonifacius Catholicus & Orthodoxus, nullaque hæreſi contaminatus declaratus fuit.

Nec ſane mirum de ſolo crimine Hæreſeos contra Bonifacium fuiſſe inquiſitum & ſuper hoc ſolo crimine fuiſſe in hac cauſa pronuntiatum.

Cur ſuper ſola hæreſi hic judicatum?

Scitur enim quod ea ætate tanta eſſet Decreti Gratiani auctoritas, notanter in Curia Romana, præſertim quoad ea quæ ſpectabant prærogativas R. Pontificis, ut quidquid in hoc Decreto contineretur, authenticum reputaretur, & pro Diſciplina Canonica recipi, & obſervari debere crederent Curiales Romani. (*a*)

Cum vero apud Gratianum *Diſtinctione* 40. *Canone* 6. ex dictis Bonifacii Martyris diceretur: "Si Papa ſuæ & fraternæ ſalutis negligens deprehenditur inutilis, & remiſſus in operibus ſuis, & inſuper a bono taciturnus quod magis officit ſibi & omnibus, nihilominus innumerabiles populos catervatim ſecum ducit primo mancipio gehennæ, cum ipſo plagis multis in æternum Vapulaturos. Hujus culpas iſtic redarguere præſumit mortalium nullus: quia cunctos ipſe judicaturus, a nemine eſt judicandus," addita tamen hac clauſula: *niſi deprehendatur a fide devius.*

Ex hoc Canone concluſere Canoniſtæ, Papam tametſi in moribus admodum reprehenſibilem in hoc a nemine judicari poſſe. Si tamen deprehendatur a fide devius, eo caſu tanquam hæreticum, ſeu hæreſi infectum poſſe judicari.

Proinde hanc antiquorum Canoniſtarum Decreto Gratiani preſſius inhærentium opinionem ſecuti videntur hi Curiales Romani, ſive fautores Bonifacii VIII. permittentes ut ſuper materia hæreſis Concilium procederet, & judicaret de hac materia contra Bonifacium; non autem de iis quæ vitia Bonifacii ſpectarent. Videri poteſt quod dixi in *Commentario* in citatam Diſtinctionem Gratiani.

Finis hujus Diſſidii.

Ut autem & Regi, qui ob Bonifacii abſolutionem non parum videbatur offenſus, aliquatenus ſatisfieret, Decreto lato, ipſum ejuſque Succeſſores ab omni imposterum de admiſſis in Bonifacium inquiſitione, ſecuros præſtitit Concilium.

Is itaque huic longo acerboque diſſidio finis impoſitus fuit, licet ſemper odioſa manſerit apud Gallos Bonifacii hujus memoria, ideoque & Collectio Decretalium, quæ *Sextus* Decretalium dicitur, a Gallis recepta haud fuit, ut ſupra notavimus in *Diſſertatione ad* SEXTUM DECRETALIUM *Bonifacii VIII.* §. 3.

Clementina Romani Principes.

Cæterum circa *Clementinam* ROMANI PRINCIPES *unicam de Jurejurando*, qua Clemens V. declaravit, Imperatores Romanos coronam a R. Pontifice accipere, eique juramentum fidelitatis præſtare: vide *Obſervationem ad Extravag. Joann. XXII.* SI FRATRUM *unic. ne ſede vacante.*

(*a*) Ex ſumma illa auctoritate Decreto Gratiani tributa, nati ſunt circa diſciplinam Eccleſiaſticam, judicia & poteſtatem temporalem errores, qui leguntur in Collectionibus Gratiano poſterioribus: hos errores enumerat doctiſſimus Gibert. *tomo* 1. *Corporis Juris Canonici pag.* 224. *art.* 3. *edit. an.* 1735.

CLEMENTINÆ

Mores ac Diſciplinam ſpectantes.

OBSERVATIONES.

Indictio Concilii Viennenſis ad mores & diſciplinam.

CLemens V. in Litteris indictionis *Concilii Viennenſis* expreſſe declarat, Concilium Congregari, ut & *extirpatis vitiis, virtutibuſque plantatis, correctis exceſſibus, & moribus reformatis, Chriſtus verus Eccleſiæ ſponſus eam habeat purgatam maculis.*

Jubet Clemens prævie inquiri in ea, quæ reformentur.

Quin imo, ut facilius collapſa Eccleſiæ diſciplina reſtaurari poſſet, in hiſce indictionis Litteris præcipit Prælatis, "ut interim, quo Concilii inchoatio, differtur, per ſe & alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam expoſcunt, inquirentes ſalubriter, & conſcribentes fideliter, eadem ad ipſius Concilii notitiam deferant.

Aſſerit dein, "quod & ipſe reſolverit, ſoleſ ſtu-

Digitized by Google

„ dium & efficacem operamdare, or omnia talia in exa- „ men hujuſmodi deducta Concilii, correctionem & „ directionem recipiant opportunam.

Durandi Mimatenſis tractatus de modo celebrandi Concilii generalis.

Inter Prælatos qui huic operi incubuerunt, emicuit Durandus Epiſcopus Mimatenſis, vulgo dictus *ſpeculator*, qui ſpecialem tractatum *de modo Concilii generalis celebrandi* compoſuit.

In hoc tractatu hic auctor plores eoſque notabiles abuſus, mediaque eos reformandi exponit, nec diſſimulat quos tunc temporis & in Curia Romana & circa Epiſcopos & etiam Cardinales reformandos videbat; e quibus elucet hujus Epiſcopi pro reformatione Eccleſiæ ſincerus zelus: nonnullos articulos ex hoc tractatu ſparſim in Jure Eccleſ. annotavi. Illud autem ex hoc tractatu intelligimus, ea ætate pro authentico reputatum & receptum fuiſſe, quidquid in Decreto Gratiani continebatur.

Plurimæ Clementinæ ſuper moribus & diſciplina.

Plurimas Conſtitutiones a Clemente V. in hoc Concilio Viennenſi editas eſſe ſuper morum & diſciplinæ reformatione, probare videtur collectio *Clementinarum* in quinque Libros diviſa.

Quæ enim in hac Collectione extant Conſtitutiones paſſim Clementi V. in *Concilio Viennenſi* attribui ſolent.

Prima ſub ſingulis titulis inſcripta ſub nomine *Clementis V. in Conc. Viennenſi.*

Et qoidem Conſtitutiones omnes, quæ primum ſub ſingulis reſpective titulis occupant locum, referuntur ſub nomine *Clementis V. in Concilio Viennenſi.*

Earum autem quæ primam Conſtitutionem ſequuntur plures extant ſub hac epigraphe: *Clemens V. in eodem*: quæ relative reſpicit citatum *Concilium Viennenſe.*

Reliquarum plures ſub hac Epigr. *Clemens V. in eodem.* Aliquæ ſub ſolo vocabulo *idem.* Omnes paſſim a Doctoribus reputatæ ut in Concilio editæ.

Sunt & aliquæ relatæ ſub ſimplici relativa, *idem*, ſcilicet *Clemens V.* ſine mentione *Concilii*; aut relativa ad illud. Has tamen & Concilio Viennenſi paſſim tribuunt Doctores.

Et quidem S. Antoninus in ſua ſumma *c.* 3. referens Conſtitutiones in hoc Concilio factas, inter illas recenſet *Clementinam*, Quia contingit *de Religioſis domibus*, quæ ibidem extat ſub ſimplici relativa, *idem.*

Quin & Synodus Tridentina *ſeſſ. 7. cap.* 15. & *ſeſſ.* 25. *cap.* 8. *de Reformat.* dictam Clementinam tanquam Conſtitutionem *Concilii Viennenſis* renovat. Similiter Conſtitutionem, quæ incipit, Ut ii qui, relatam in *Clem.* 2. *de ætate & qualit. præficiendi* obſervari præcipit Synodus Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 4. *de Reformat.* tanquam Conſtitutionem *Concilii Viennenſis*, licet inter Clementinas relatam ſub ſimplici relativa *idem.*

Hoc ipſum Synodus Tridentina ſuppoſuit.

Non dubium igitur, quin omnes Clementinæ ſub quacumque inſcriptione in hac collectione exhibitæ, paſſim a Doctoribus reputatæ fuerint ut Conſtitutiones in *Concilio Viennenſi* editæ, atque juxta vulgarem & paſſim receptam hanc Doctorum opinionem, a Synodo Tridentina citatæ ſive renovatæ, nolente examinare vel determinare, num *revera* hæ Conſtitutiones in *Concilio Viennenſi* fuiſſent factæ vel evulgatæ.

Non videntur tamen omnes Concilio Viennenſi poſſe adſcribi.

Cæterum cum Synodus hæc Viennenſis nequidem anno uno integro duraverit, pluraque etiam magni ponderis & diuturnioris examinis negotia, ut Templariorum extinctio; item proceſſus Regis Galliæ contra Bonifacium VIII. ſubſidium Terræ Sanctæ, hæreſeumque condemnatio occurrerint & terminata fuerint, veriſimile non eſt, tot Conſtitutiones ſive Decreta diſciplinæ, quot in hoc opere Clementinarum continentur, a Synodo potuiſſe expendi & determinari.

Id conſtat de Clementina quoniam de immunit.

Verum licet contra abuſus, quibus in his Conſtitutionibus occurritur, multa ſuggeſſerit Durandus in allegato Tractatu, ut conſequenter veriſimile ſit, de his in Concilio ſermonem fuiſſe, nihilominus nullum inde concludens argumentum habetur; has Conſtitutiones, ſignanter, uti hodie inter Clementinas extant in Concilio *Viennenſi* eſſe editas, imo ſar conſtat, Conſtitutionem ſub titulo *de Immunitate Eccleſiarum*, qua derogatur Conſtitutioni Bonifacii VIII. Clericis Laicos, eſſe editam a Clemente V. ſex circiter annis ante Concilium Viennenſe inchoatum.

Idem dic de *Clem.* 1. *de judic.* & *Clem.* 1. *de Sent. Excomm.*

Id ipſum notavit jam pridem Gloſſographus ad prœmium Clementinarum, verbo *Ante*, hanc Conſtitutionem eſſe editam ante Concilium; uti & Conſtitutiones *Clem. I. de Judic. & Clem. I. de Sent. Excom.*

Omnes Clementinæ reformationem univ. Eccl. tangentes a Clemente ſolo editæ videntur.

Si continuatori Guilielmi Nangii credimus, “ etſi „ de aliquibus ſtatum vel reformationem univerſalis „ Eccleſiæ tangentibus aliqua proſecuta fuerint, & „ eorum ordinatio, ſeu proviſio, ſeu deciſio, a Prælatis & aliis, quorum intererat, priuſquam Concilium ſolveretur, & inſtanter & pluries a Papa peteretur, de quibus etiam ipſe Papa (ut dixerunt „ aliqui) Decretales quaſdam, præterea Conſtitutiones edidit & ſtatuta, numquam tamen in dicto Concilio fuerunt publice promulgata, ſed penitus judicio Apoſtolicæ Sedis fuerunt reſervata & ad plenum dimiſſa.

Plures Clementinæ poſt Conc. mutatæ rejectæ.

Similiter citatus Gloſſographus ſive Joannes Andreas ad prœmium *Clementinarum* verbo *de cætero*, ſcribit, quod Clemens V. Conſtitutiones, quæ erant “ ſub nomine Concilii Viennenſis in unum collectæ, „ ſub excommunicationis pœna (ut ferebatur) mandaverit quod iſtas habentes, infra certos dies reſtituerent Cameræ, vel incenderent, vel dilacerarent etiam eaſdem: „ quia ſcilicet: patuit, aliquas „ ex illis inepte, aliquas prolixe, aliquas defective compoſitas, aliquas etiam non expedire. Quæ congruunt iis, quæ ex Aventino ſupra in *Diſſert.* prœmiali §. 1. retuli.

Addit autem idem Auctor, quod Clemens, “ demum per peritiores fecit illas recenſeri, qui aliquas „ & paucas in totum reſervaverunt, aliquas in totum „ reſecarunt, aliquas mutaverunt, quoad verba, „ mente ſervata, in aliquibus menti & verbis detraxerunt, & addiderunt. Et has, licet non ſub his „ verbis in Concilio publicatæ fuiſſent, voluit ſub „ nomine Concilii reſervari.

Novæ additæ.

Quin & monet Gloſſographus, quod ipſe Clemens, “ multas Conſtitutiones utiles addiderit, de quibus „ non fuerat in Concilio tractatum: ut (ait) *de Reſcriptis* omnes, quæ ſunt poſt ſecundam: & *de electione* omnes poſt primam, cum ſimilibus, fecit „ illas una cum quibuſdam Conſtitutionibus quas prius „ condiderat ſub debitis titulis compilari.

Inter *Clementinas* aliquæ ſunt Joannis XXII.

Verum Clemens V. morte præventus hanc Collectionem non publicavit; ſed ejus Succeſſor Joannes XXII. poſt iteratum earum examen, & nonnullis mutatis & correctis, eam collectionem publicavit, etiam quibuſdam de ſuis Conſtitutionibus additis; e quibus cenſenda famoſa illa Conſtitutio in *Clementina*, Romani Principes de *jurejurando*, quam a Joanne XXII. editam eſſe, durante diſſidio ſuper Jure Imperii inter Ludovicum Bavarum & Fredericum Auſtriacum in *Obſervatione* ad Extravagantem Joannis XXII. Si Fratrum *ne Sede vacante*, oſtendetur.

Quid inde conſequatur.

Hæc ſufficienter evincunt, licet Conſtitutiones in opere *Clementinarum*, contentæ, paſſim citentur ſub nomine *Clementis V. in Concilio Viennenſi*, nequaquam tamen inde concludi poſſe, eas omnes eſſe in Concilio editas, imo nequidem conſequens eſſe, eas a Clemente aut compoſitas, aut huic Collectioni, prout hodie extant, eſſe inſertas.

Auctoritas *Clementinarum.*

Nihilominus quia a Joanne XXII. publicatæ fuerunt ſub eadem forma, qua Decretales Gregorii IX. & *Sextus* Decretalium Bonifacii VIII. efficiuntque una cum his collectionibus partem Corporis Canonici, etiam pari cum illis auctoritate valent.

Plures ex his Decretalibus, Synodus Tridentina in ſuis pro reformatione Eccleſiæ editis Decretis, ſub nomine Concilii Viennenſis renovavit & obſervari præcepit.

Plenitudo poteſtatis

Ulterius conſtat, quod pene ſub ſingulis titulis oc-cur-

Digitized by Google

diſponendi de Beneficiis.

currant Decretales, quæ & hodie modernam Eccleſiæ diſciplinam ſpectant: quamvis negari nequeat, ex his Decretalibus manifeſtum eſſe, quod eo tempore Pontifices ſibi attribuerent plenitudinem poteſtatis diſponendi de Beneficiis; omniaque tanquam ordinarius ordinariorum per univerſam Eccleſiam ſtatuendi & ordinandi, (*a*) prout in *Jure Eccleſ.* non ſemel notavi, ubi & ſparſim expoſui Decretales in his libris *Clementinarum* contentas, tum per Synodum Tridentinam renovatas, tum alias, quæ hodie ac legnaoter in Belgio ſunt receptæ.

(*a*) Plenam hanc ac ſupremam ſummorum Pontificum poteſtatem Canoniſtæ effato ſtabiliunt hoc celeberrimo *Epiſcopi in partem ſollicitudinis vocati ſunt; ſolus Papa in plenitudinem poteſtatis*, de origine, & abuſu hujus effati plura dixit D. Van Eſpen *tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 21. *cap.* 3. alias in *ſupplemento* ad primam partem *tit.* 21. *cap.* 2. *ad num.* 8.

DISSERTATIO

IN EXTRAVAGANTES JOANNIS XXII. ET COMMUNES.

§. UNICUS.

Quare hæ Conſtitutiones retinuerint nomen Extravagantium.

Unde dictæ Extravagantes.

OBſervatum eſt ſupra DISSERTATIONE *in quinque Libros Decretalium Greg. IX.* § 1. omnes Pontificias Conſtitutiones poſt Decretum Gratiani editas, communi vocabulo *Extravagantium* fuiſſe appellatas, eo quod *extra* illud volumen Gratiani (quod tunc unicum pene pro Canonum Codice reputabatur) vagarentur; atque idcirco & primam Decretalium compilationem a Bernardo Papienſi ſub titulo *Breviarii Extravagantium* fuiſſe editam notavimus.

Verum poſtquam prodiit collectio Decretalium, auctoritate Gregorii IX. adornata & poblicata, Decretales hac collectinne contentæ nomen *Extravagantium* amiſerunt: utpore quæ jam in certum corpus & ordinem digeſtæ, & Pontificia munitæ auctoritate, non amplius *vagantes* ſeu *vagari* dicendæ eſſent.

Quia tamen *extra* primum Juris Codicem ſeu corpus, ſcilicet Decretum Gratiani conſiſterent, Doctores ejus temporis indicandæ huic Collectioni vocabulum *extra* retinuerunt, ut notarent Decretales *extra* Decretum Gratiani contentas.

Collectio Bonificii VIII. deſignata non fuit vocabulo *extra*, tametſi Decretales eæ comprehenſæ eſſent extra Decretum Gratiani, eo quod hæc Collectio habita ſit tanquam appendix & *Sextus* liber Collectionis Gregorii IX, ut vel ob id *Sextus Decretalium* ſimpliciter dicatur.

Deinde volomini ſeu Compilationi *Clementinarum* inſerta Decreta ſimpliciter *Clementinas* dicta eſſe, eo quod omnia hæc Decreta nomen *Clementis V.* Papæ præfixum habeant, monuimus in *Diſſertatione* ad *Clementinas* §. 1. quamvis & hic Liber aliquando dictus fuerit *Septimus Decretalium*, uti ibidem probatum eſt.

Itaque tandem, nomen *Extravagantium* proprium manſit Conſtitutionibus Pontificiis, quæ extra prædictas Collectiones, quæ corpus Canonicum conſtituebant, circomferebantur, nec hactenus in certum corpus ordinemque publica auctoritate erant redactæ.

Joannes XXII. non publicavit ſuam Collectionem in qua 20. tantum ejus Conſtitutiones.

Ex his fuerunt viginti Conſtitutiones, quas Joannes XXII. Avenione anno Pontificatus ſui nono, ſine diſtinctione Librorum, ſed ſub diſtinctis *titulis* in unum colligi juſſit, nunquam vero ſolemniter publicavit, aut ſpeciali Decreto ſive Bulla mandavit, ut hac Collectione ſive Conſtitutionibus in ea contentis, tam in ſcholis quam in judiciis utendum eſſet, quemadmodum circa præcedentes Decretalium Collectiones contigerat.

Veriſimiliter quod ſperaret componere pleniorem.

Admodum veriſimile eſt, Joannem XXII. hanc Conſtitutionum ſuarum Collectionem ſolemniter, non promulgaſſe, quod ſperaret, *pleniorem*, procedente tempore Decretalium ſuarum collectionem componere, uti notat Joannes Doujatius *in prænot. can. lib.* 4. *cap.* 23. *num.* 4.

Et revera in Collectione, quæ poſtmodum prodiit ſub nomine *Extravagantium communium*, plures reperiuntur ejuſdem Pontificis Decretales, aliorum Pontificum Decretalibus intermixtæ, præter prædictas viginti Conſtitutiones.

Inter Communes reperiuntur aliquæ Joannis XXII.

Extravagantium Communium ignoratur auctor.

Quis vero Collectionis, quæ vulgo vocatur *Extravagantium Communium* ſit Auctor, neſcitur. Id ſat conſtare videtur, nec Collectionem hanc unquam ſpeciali juſſu alicujus Pontificis adornatam aut publicatam eſſe.

Neſcitur quo tempore 2. Extravagantium Collectiones Corpori Juris fuerint accluſæ.

Verum licet hæ duæ *Extravagantium* Collectiones non ſciantur *publica* auctoritate evulgatæ aut probatæ, ſenſim tamen cum præcedentibus Decretalium Collectionibus Corpori Juris Canonici annexæ fuerunt, ac tandem unum cum illis Codicem ſive Corpus Canonicum conſtituunt.

Quo autem tempore, aut quo Auctore hæ *Extravagantium* Collectiones Corpori Canonico accluſæ fuerunt, neſcitur. Hoc conſtat Collectionem *Extravagantium communium* non fuiſſe abſolutam niſi circa finem ſeculi XV. quandoquidem in ea occurrat Conſtitutio ſub titulo de *Reliquiis & venerat. Sanctorum*, edita a Sixto IV. anno 1483 (*a*)

Inter Communes reperitur Conſt. Sixti IV. an. 1483.

Extravagantes non memoratæ in Viſitatione univerſitatis Lovanienſis 1617.

Inſuper has *Extravagantium* Collectiones non fuiſſe reputatas paris ponderis & auctoritatis ac præcedentes, tempore viſitationis hujus univerſitatis Lovanienſis inſtitutæ anno 1617. vel inde colligitur, quod ſub titulo *de Facultate Juris Canonici* præcipiatur, ut duo Profeſſores Juris Canonici quotidie legentes, ad Libros & titulos Decretalium Gregorii IX. *applicent Conſtitutiones, tam antiqui, quam novi juris, quæ* SEXTO & CLEMENTINIS *continentur*, nulla facta mentione Conſtitutionum quæ in *Extravagantibus* occurrunt.

Cur Corpori Juris accluſæ adhuc Extravagantes vocentur.

Denique conſtat, has Collectiones retinuiſſe nomen *Extravagantium*, etiam poſtquam cum reliquis Decretalium Collectionibus Corpori Canonico fuerunt accluſæ, ea indubie ratione, quod nulla publica Auctoritate Collectiones hæ eſſent publicatæ aut Corpori Canonico *incluſæ*.

Extravagantes Joannis XXII. ſolius hujus Pontificis Conſtitutiones continent.

Prior autem harum Collectionum citatur ſub nomine *Extravagantium Joannis XXII.* eo quod ſolas hujus Pontificis Decretales continent.

Altera vero, quæ diverſorum Pontificum Conſtitutiones complectitur, præfert titulum *Extravagantium communium*, eoque nomine hodie citatur ad exemplum præcedentium Collectionum in Libros & titulos diſtincta, omiſſo tamen *Libro quarto*, quia in his *Extravagantibus* nulla de materia Matrimoniali Conſtitutio occurrit: quare ad calcem Libri tertii notatur, *quartus Liber vacat.*

Cur in Communibus Extrav. liber quartus vacet?

Hæc nota a Collectore addita apparet, ut *Extravagantes*, quæ materiam Simoniæ, aliaſque materias, de quibus Libro quinto Decretalium Gregorii IX. agitur, etiam in hac Collectione exhiberi poſſent ſub rubrica Libri *quinti*.

Materia ſequentium Obſervationum.

Porro cum hodie hæ *Extravagantes* tanquam pars Corporis Canonici vulgo reputentur, & a Doctori-

(*a*) Sunt Decretaliſtæ, qui credunt ann. 1484. hanc prodiiſſe Collectionem.

bus

bus paſſim allegentur, & in judiciis (*a*) proferantur; ac nonnullæ notabiles Decretales, etiam a Commentatoribus non parum vexatæ, inter illas occurrant, haud inutile reputavimus, aliqua hiſtorice hic referre, quæ Extravagantibus illis illuſtrandis ſubſervire poſſunt, ac notanter quibuſdam Conſtitutionibus, quæ inter Extravagantes Joannis XXII. occurrunt. Sunt quidem & inter Extravagantes *Communes* nonnullæ ſat notabiles, ſed cum de pleriſque in Jure Eccleſiaſtico & in noſtris Diſſertationibus *tom.* 1. *&* 2. ſufficienter actum credam, *Obſervationes* ulteriores hic non addendas exiſtimavi.

(*a*) Apud Germanos Catholicos, Jure deficiente in deciſione cauſarum, allegantur Extravagantes Joannis XXII. & Communes. Quamvis Germani non ignorent inter Canoniſtas etiamnum diſputari, num reſervatio contenta in his Extravagantibus dicenda ſit reſervatio *clauſa in Corpore Juris.* Quod quidem dubium ſatis inſinuat incertum eſſe an dictæ Conſtitutiones ſint in Corpore Juris eodem modo incluſæ, quo præcedentes Collectiones.

EXTRAVAGANTES JOANNIS XXII

Super intellectu Regulæ ſancti Franciſci, ac præſertim ſuper obſervantia paupertatis cap. Quorumdam 1. de verb. ſign. & cap. Sancta Romana de Religioſis domib.

Observationes.

Clemente V. ann. 1314. defuncto, vexati FF. Spirituales appellant ad futurum Pontificem Rom.

IN Obſervatione ad *Clementinam* Exivi *de* Paradiso ex Waddingo notavimus, quod ſub Clemente V. aliquo uſque Ordo Minorum ad unitatem eſſet reductus.

Verum ut ſcribit Waddingus, mortuo in Aprili anno 1314. Clemente Papa, revixit tribulatio, impellentibus vitæ laxioris ſectatoribus, ut hi contra Clementis declarationem in omnibus ſecum convenirent. „ Reſtiterunt Fratres *ſpirituales*, præſertim in eis quæ „ videbantur contraria obſervantiæ Regulari. Atque „ hinc nova jurgia, moleſtiæ, & graviores perſecu„ tiones; & timentes graviora, inito conſilio, abie„ runt Narbonam, & Bitteras, ubi propter reveren„ tiam Petri Joannis *Olivi* in iſta urbe educati, in illa „ ſepulti, cujus ſe diſcipulos profitebantur, amice „ recepti ſunt a civibus, & expulſis cæteris turbulen„ te, tradita ſunt Monaſteria. Prælati Ordinis eos „ frequenter citarunt, vocarunt, cenſuris latis com„ pellarunt, neque dimittere loca iſta voluerunt, aut „ Superiorum præceptis obedire. Sed in ſua perti„ nacia perſtitere. Hac de cauſa ſecundo male audie„ runt apud cæteros, & Superiores vehementer ir„ ritarunt, ut efformarent contra eos proceſſus & pe„ terent a Philippo Rege Franciæ, & Epiſcopis auxi„ lium, ut tanquam contumaces & rebelles, Apoſta„ tæ & Schiſmatici caperentur, atque in ordinem re„ digerentur. Illi vero de omnibus his gravamini„ bus, & citationibus appellarunt ad futurum Ponti„ ficem.

Joannes XXII. electus ann. 1316. FF. *Spiritualibus* infenſus.

Poſt duos annos vacationis tandem in Pontificem electus eſt Joannes XXII. qui ad Ordinis petitionem miſit Bertrandum de Turre, Fratrum Minorum Miniſtrum Provincialem Aquitaniæ; ut has turbas ſedaret; urgeretque prædictos rebelles, ut dimiſſis his Conventibus, redirent ad Superiorum obedientiam. Renuerunt huic Delegato obedire, ſatiuſque judicaverunt, coram ipſo Pontifice apparere, & cauſam dicere.

Verum priuſquam ipſi coram Pontifice apparerent, de tot exceſſibus & criminibus per Fratres *de communitate* fuerunt accuſati, ipſeque Pontifex ita contra præcipuos ex ipſis præventus, ut vix ipſos audire vellet, adeo ut cum F. Angelus Clarenus innocentiam Fratrum Spiritualium clarius vellet probare juſſerit Pontifex eum tacere. Ille autem hoc ægre ferens dixit *ſuam Sanctitatem adverſarios falſa crimina objicientes plenius audiviſſe, ſe vero veritatem narrantem debuiſſe auſcultare.*

Extravag. Joannis XXII. Quorumdam *de verb. ſign.*

Pontifex, auditis partibus, ſed a Fratribus de *communitate* non parum præventus, primo Pontificatus ſui anno cauſam hanc decidit, edita Conſtitutione, quæ incipit, *Quorumdam*, relata inter Extravagantes Joannis XXII. ſub titulo de *verborum ſignificat.*

Acerrime perſtringit *ſpirituales.*

In hac Extravagante oſtendit Pontifex animum non parum a Fratribus *Spiritualibus* averſum, aſſeritque quod *irreligioſa horum ſit, vana & in hoc ſuperſtitioſa Religio, dum ſuis* (ait) *mavult temere ſub conſcientiæ velamento conceptibus, quam Prælatorum Ordinis ſui cum obedientiæ merito, provide inhærere ſententiis.... ingrata Deo, Superioribus contumax, præfato Ordini detrahens, odioſa Confratribus, unionem ſcindens.*

Circa habitum FF. Minorum.

Poſt hæc declarat, ſe velle huic negotio finem imponere, ac propterea de conſilio Fratrum ſuorum, conformiter ad prædictam Clementis Conſtitutionem, quæ incipit, Exivi de Paradiso, *Miniſtrorum, Cuſtodum ſeu Guardianorum judicio præſentium auctoritate committit, determinare & arbitrari atque præſcribere, cujus longitudinis, groſſitiei & ſubtilitatis formæ, ſive figuræ atque ſimilium accidentium eſſe debeant, tam habitus ipſorumque caputia, quam interiores tunicæ, quibus Fratres omnes Minores dicti Ordinis induuntur, ac inſuper cujus quantæque utilitatis indui eos ipſis veſtimentis oporteat*: "ita tamen (ait) quod uti„ litatem in veſtibus ſervent, præſertim cum & in „ Declaratione prædicti Nicolai dicatur, quod ſem„ per in eiſdem Fratribus & eorum actibus pauper„ tas ſancta reluceat, prout ipſis ex eorum Regula „ invenitur indicta, ac Conſtitutionibus ejuſdem or„ dinis generalibus caveatur (ut aſſerunt) quod in „ omnibus quæ ad habitum ſpectant, reluceat ſem„ per aſperitas, vilitas & paupertas.

De reſervatione eorum, quæ ad victum pertinent.

Cum inſuper quæſtio eſſet, num juxta Regulam ſancti Franciſci liceret Fratribus, reſervare grana, aut vinum in granariis aut cellariis, Pontifex quoque conformiter ad præallegatam Clementinam, committit judicio Miniſtrorum, vel Cuſtodum in ſuis reſpective Cuſtodiis & adminiſtrationibus cum Guardiani & duorum de Conventu loci diſcretorum Sacerdotum, & antiquorum in Ordine Fratrum conſilio & aſſenſu *determinare, arbitrari, atque præcipere eo caſu, qualiter, ubi & quando & quoties granum, panem & vinum pro Fratrum neceſſariis, Fratres ipſi quærere debeant, conſervare ſive reponere, etiamſi reponenda ſint in prædictis granariis & cellariis conſervanda.*

Circa hæc ſe ſubmittunt Fratres ſuis ſuperioribus.

Præcipit dein Pontifex, ut omnes Fratres ſe ſub mittant in prædictis determinationi Superiorum, conformiter ad hanc Conſtitutionem.

Declarat inſuper, quod in prædictis, ſequendo determinationem & arbitrium Superiorum, Fratres *nec ſint nec dici poſſint vel debeant, nec ipſi ſeipſos autument ſuæ Regulæ, vel Conſtitutionum ſui Ordinis tranſgreſſores.*

Sub pœna Excomm. præcipit, ut circa habitum pareant ſuperiorbus.

Denique omnes & ſingulos Fratres hujus Ordinis, qui *ſtrictos, curtos & difformes* habitus ab ipſius generalis Miniſtri & aliorum de dicta *Communitate* habitu coram ipſo Pontifice & Cardinalibus & aliis in Romana Curia detulerunt, vel deferunt, hortatur & *ſub ex-*

excommunicationis pœna per Apoſtolica ſcripta mandat, quatenus ad mandatum ipſius Generalis deponant, quos deferunt habitus, & alios juxta ejuſdem Generalis arbitrium, determinationem ſive judicium induantur. Ac inſuper in reliquis juxta præfatas ſoam & Clementis Declaraoones, ipſi Generali in omnibus pareant.

FF. Spirituales mordicus contendunt præcepta Joann. XXII. eſſe contra Evangelicam paupertatem.

Hac Declaratione ſeu Conſtitutione vel Sententia tantum abeſt, ut Fratres illi *ſpiritualis & ſtrictioris* obſervantiæ reducti fueriot ad obedientiam & onitatem Ordinis, habitumque aſſumptum dimiſerint, ut e contrario magis fuerint incitati & in propoſito obfirmati.

Publice quippe proclamare & aſſerere cœperunt, quod ea quæ in hac Conſtitutione de *habitu* & *quæſtu*, & ſimilibus mandabantur, eſſent contra *conſilium* Chriſti *Evangelicum*, & eorum *votum* de *altiſſima* & *Evangelica paupertate*, quam Chriſtus ſervavit, & Apoſtolis ac Profeſſoribus Evangelicis impoſuit ad ſervandum, & quod *nulli mortalium cum ſecura conſcientia in eis poterant obedire.*

Pontifex committit Inquiſitorem uti procedat tanquam contra hæreticos.

Pontifex horum Fratrum reſiſtentia & Inobedientia irritatus *Michaelis Monachii*, Ordinis Fratrum Minorum, inquiſitori hæreticæ pravitatis in Provinciæ & Forcalquerii Comitatibus, ita ut contra rebelles & *inobedientes* nominatim in Litteris Commiſſioois expreſſos, tanquam contra hæreticos inquirat, & procedat. Data eſt hæc commiſſio idibus Novembris anni 1317. anno 2. Pontificatus Joannis XXII. extatque integra apod Waddingum ad dictum annum num. 15. & apud Baluzium *tom.* 3. *Miſcellaneorum pag.* 195.

Inquiſitor procedit contra 4. præcipuos.

Inquiſitor hiecontra quatuor præcipuos, nimirum *Joannem Barram* de partibus Toloſanis, *Deodatum S. Michaelis*, *Guilelmum Sautonis*, Presbyteros & *Ponctum Rocha* Diaconum de partibus Narbonenſibus & quoſdam alios, qui ex parte & de mandsto Fratris *Michaelis* hujus Ordinis Miniſtri Generalis, per ipſius Miniſtri nunrios ad hoc ſpecialiter deſtinatos, Inquiſitori fuerant præſentati.

Hi manent immobiles in ſua ſententia.

Hi coram Inquiſitore interrogati, palam & conſtanter ſuſtinuerunt „ quod præcepta eis facta, quoad ha-
„ bitum curtum & ſtrictum, quem aſſumpſerant,
„ dimittant, & alium *Communitatis* Fratrum acci-
„ piant, non tenent ſeu obligant, quia ſunt contra
„ Chriſti Evangelium, & quod illud qood præfatus
„ Dominus Papa, in dicta Conſtitutiona declaravit,
„ & diffinivit de granariis & cellariis eſt contra con-
„ ſilium Evangelicum, & quod non creduot ipſum
„ in eis habere poteſtatem vel auctoritatem, & quod
„ ipſi Domino Papæ in bis nullatenus obedirent, nec poſ-
„ ſent cum ſaoa coofcientia alicui mortalium obedire.
„ Dicuntur & aſſeruiſſe Regulam ſancti Franciſci
„ eamdem eſſe, cum Evangelio, & propterea in-
„ diſpenſabilem a Pontifice, maxime in eis quæ præ-
„ ſcriptorie vel inhibitorie in Regula præſcribuntur.
„ Secundo aſſeruiſſe, non potuiſſe Pontificem conce-
„ dere F. F. Minoribus cellaria aut granaria, & viven-
„ tes ſecundum hujus conceſſionis licentiam mortaliter
„ peccare.

Et quidem in his aſſertionibus tanta perſtitiſſe dicuntur conſtantia, ut nullis vel Inquiſitoris, vel Epiſcopi Maſſilienſis iteratis monitionibus & inſtaotibus precibus ab iis dimoveri potuerint.

Pronunciantur *hæretici*, & brachio ſeculari traduntur.

Quare Inquiſitor, præhabitis ſolemnibus conſiliis multorum Epiſcoporum & Prælatorum & aliorum plurium Magiſtrorum, & Baccalaureorum in ſacra pagina Profeſſorum, nec non fere omoium aoditorum ſacri Palatii, aliorumque magnæ auctoritatis virorum, qui omnes judicaverunt articulos, quos prædicti aſſerunt eſſe *hæreticos*, & pertinaces eorum aſſertores fore ſicut *hæreticos* judicaudos; tandem aſſiſtentibus Epiſcopo Maſſilienſi & pluribus aliis Prælatis & Religioſis ac perſonis litteratis ſupradictos quatuor Fratres per ſententiam definitivam pronunriavit *hæreticos & peſtilentiſſimorum aſſertores Dogmatum* judicavit, & ut tales *degradavit*, & *brachio ſeculari tradidit*, per cujus ſententiam etiam in Civitate Maſſilienſi tanquam hæretici hi quatuor *combuſti* ſunt: oti latius refertur tum in ſeotentia Inquiſitoria, (quam tomo 1. Miſcellaneorum pag. 198 inſeruit Stephanus Baluzius) tum ex hiſtoria harum turbarum Angali Clareni, qui cunctis his turbis & accuſationibus interfuit, & cujus fragmentum exhibet Waddingus ad annum 1318. a *num.* 17. uſque ad *num.* 27. “ Cui licet aliquis plenam deneget
„ fidem (ait Waddiogus) quippe ſocio & fauiori ho-
„ rum Fratrum (*Spiritualium*) attamen eam ſibi ven-
„ dicat ejus pietas, qua ſemper floruit, & opinio *ſanctitatis*, ſub qua tandem obiit.

Et cremantur.

In prima vita Joannis XXII. apud Baluzium in vitis Paparum Avenioneuſium eadem pene leguntur *pag.* 117. “ anuo decimo nono ſequenti Dominus Papa
„ dictos Fratres remiſit ad Prælatos communitatis
„ Ordinis memorati, & quædam contenta in dicta
„ Regula (ſancti Franciſci) declaravit. Quidam vero,
„ illorum noluerunt iu hoc ſummo Pontifici obedire
„ dicentes, quod Papa dictas declarationes facere
„ oon poterat, niſi tanquam hæreticus, & vitæ E-
„ vaogelicæ Diſſipator: quorum quatuor per Inqui-
„ ſitores Ordinis Minorum io Aquenſi Provincia
„ traditi ſunt juſtitiæ ſeculari & apud Maſſiliam ſunt
„ combuſti: quidam vero ex ipſis fugæ præſidio ſe
„ dederunt.

De Bulla quæ incipit *Sancta Romana de Relig. Domib.*

Si hactenus relata expendaotur, admodum veriſimile apparebit, quod contra hos *Fratres Spirituales* ſeu *ſtrictioris obſervantiæ*, Bullam dedit quæ incipit *Sancta Romana Eccleſia, de Religioſis domibus*: Contendit tamen Waddingus in annalibus Minorum ad annum 1317. quod hujus Conſtitutionis cenſura non ſpectet *Fratres Spirituales*, ſed Fratres de paupere vita, Bizochos, ſive Beguinos, qui io plurimis Italiæ & Galliæ Provinciis contra Canones Eccleſiaſticos habitum novæ Religionis aſſumpſerant, qui palam aſſeverabant ſe Fratrum Regulam profiteri atqoe ad literam obſervare, quamvis ſub obedieotia ſuperiorum Ordinis non morarentur.

Waddingus agit de Fraticellis & Bizochis qui ſe Franciſcanos fingebant.

“ Sed quia, ioquit Waddingus, in errorum bara-
„ trum facile ruuot, qui conceptus proprios patrum
„ definitionibus anteponunt; plurimi illorum dice-
„ bantur a veritate Catholicæ fidei deviantes Eccleſiaſ-
„ ca Sacramenta deſpexiſſe & ſtudoiſſe errores alios
„ multipliciter ſeminare. Qnare Joaunes Poutifex ad
„ hujus anni finem 3. Kalendas Junuarii, non obſtan-
„ tibus eorum excuſationibus quas frivolas reputavit,
„ ſectam, ritum & ſtatom illorum condemnavit &
„ annullavit; profeſſiooes in illis ſectis factas reddi-
„ dit irritas, & Epiſcopis interdixit, ne deinceps
„ ullum ad ejuſmodi ſtatum reciperent, uti habetur
„ in Extravaganti *Curia Romana*, quæ legitur io
„ Corpore Juris inter Conſtitutiones prædicti Poo-
„ tificis, tit. *de Religioſis domibus.*

Bzovius Bullam intelexit de Fratribus Spiritualibus.

At Bzovius in ſuis Annalibus Eccleſiaſticis aſſerit hanc Conſtitutionem datam fuiſſe adverſus Fratres Spirituales, qui in Ordine ſancti Franciſci profeſſionem emiſerant: ejus autem communior eſt opinio, quam verba ſequentibus Bzovius exponit. “ Plerique
„ ex Ordine S. Franciſci cœteris ſe ſanctiores eſſe
„ exiſtimantes ad modum ingenii ſui contra reliquæ
„ multitudinis ſenſum verba quædam Regulæ detor-
„ quebant, atque in errorem, multis ſodalibus ſeduc-
„ tis, ſectam fratricellorum collegerant. Iſtos dole-
„ bat Clementioi Decreti (videlicet *exivi de Paradiſo*,
„ *lib.* 5. *tit. de verb. ſignificat.* in quo declaratur Regu-
„ la ſancti Franciſci) in Corpus Juris redacti promul-
„ gatio; cumque & paſſim per Civitates, & præci-
„ pue iu Curiis Regum ac Principum quærerentur,
„ quaſi ſummi Pontifices rigorem illum a ſancto Fran-
„ ciſco

„ eiſco præſcriptum imminutum eſſe vellent, multa-
„ que præterea nimis procaci dicacitate, indigna auri-
„ bus Catholici, diſpergerent; ideo neceſſe habuit
„ Joannes XXII. eam ſententiam ſcilicet in hac Extra-
„ vaganti, quæ incipit ſancta *Eccleſia Romana* conten-
„ tam in impios ſtatuere. " hucuſque Bzovius.

Bzovii ſententia Minoritas offendit.

Ea Bzovii ſententia ferit animos Fratrum Minorum *Nitela Franciſcanæ Religionis* hanc opinionem ut ſuo Ordini contumelioſam agreſſus eſt, cui in defenſiona Fratrum Spiritualium ſucceſſit P. Lucas Waddingus Minorita. Contendit ille neque Franciſcanos fuiſſe quos Pontificum Diploma perſtringit, neque Franciſcanos ſeu Fratres Spirituales confeciſſe fratricellorum ſectam, uti Bzovius narravit,

Dixerat Bzovius,ſtrictiores Minoritas multis ſodalibus in errorem ſeductis renovaſſe ſectam fratricellorum, ac reliquias hujus ſectæ ſibi adjunxiſſe.

Ejus falſitatem conatur probare Waddingus.

At Waddingus plurimis ex Bulla prædicta textibus deſumptis probare conatur Fratres Spirituales ſententia hujus Diplomatis non fuiſſe proſcriptos, ait enim Bullam quæ *ſancta Romana Eccleſia* incipit datam fuiſſe ann. 1317. cum Diploma ſeu Conſtitutio quæ Fratres Spirituales condemnavit, an. 1318. condita fuerit.

Tumultus per Olivi doctrinam concitati.

Quidquid ſit de iſto Chronologiæ facto, quod diſputationum tenebris involutum videtur. Conſtat iterum agitatam fuiſſe quæſtionem de condemnanda Doctrina Petri Joannis Olivi, e quo tot mala, totque contentiones exortas fuiſſe aſſerebant Fratres de communitate, qui huic Petro adverſabatur. Ejus doctrina an. 1310. perpenſa primum fuerat; deinde in Concilio Viennenſi an. 1311. Præſide Clemente V. qui Fratres Franciſcanos cum de communi tum de ſtrictiori vita ad pacem hortatus eſt; ut in obſervatione in Clementinam *exivi de Paradiſo* dictum eſt ſuperius. At cum novos tumultus doctrina Petri Joannis Olivi in Ordine Franciſcano iterum excitaſſet; Joannes XXII. iram ſuam adverſus Fratres Spirituales, qui iſtarum turbarum auctores accuſabantur, continere non potuit.

Cum igitur intelligerent Fratres laxioris obſervantiæ ſive de *communitate* Pontificem contra Fratres *Spirituales* & Diſcipulos Petri Joannis ejuſque Doctrinæ defenſores vehementer irritatum, opportunum judicarunt, hujus Petri opera ac notanter ejus Poſtillam ſeu Commentarium in *Apocalypſim S. Joannis*, tanquam erroribus & hæreſibus notanter contra Eccleſiam Romanam refertum Pontifici denuntiare.

Itaque hanc Poſtilam una cum variis articulis, tanquam ex hac Poſtilla fideliter extractis Pontifici obtulerunt.

Pontifex autem hos articulos & ipſam Poſtillam miſit ad Nicolaum Epiſcopum Oſtienſem, qui ex commiſſione Pontificis eos cum Poſtilla commiſit duodecim Theologis, ut cum diligentia eos examinarent, & de ipſis in ſcriptis ſub ſuis ſigillis ſuam ſententiam concorditer dicerent, utrum videlicet, dicti articuli, quorum tenores deſcribuntur, in ipſa Poſtilla continerentur, & utrum ipſos articulos hæreticos, aut erroneos ſeu temerarios cenſerent.

Hæc habentur ex Litteris horum Theologorum, quibus conformiter ad commiſſionem ſibi factam, judicium ſuum Pontifici exponunt, quas Litteras tomo 1. ſuorum Miſcellaneorum pag. 213. inſeruit Stephanus Baluzius.

His Litteris ſubjicitur ibidem pag. 299. judicium quorumdam Epiſcoporum & Doctorum qui conformiter ad prædictos Theologos, nonnullos articulos ex hac Poſtilla extractos, eſſe hæreticos pronuntiarunt.

Ex horum itaque aliorumque judicio tandem hic Pontifex Joannes XXII. in publico conſiſtorio dictam Poſtillam tanquam hæreſibus & perniciofis erroribus refertam reprobavit.

Hanc condemnationis ſententiam recitat, Bernardus Guidonis in vita hujus Pontificis apud Baluzium tomo V. *vitarum Paparum Avenionenſium.*

Meminit & hujus condemnationis Emericus in Directorio Inquiſitorum *part.* 1. *Commentario* 51. additque quod idem Papa poſtquam condemnavit prædictam Poſtillam tanquam hæreſibus & blaſphemiis conſperſam, etiam Auctoris Poſtillæ Petri Joannis oſſa fecerit exhumari, verba ejus ſunt: " Quibus (erro-
„ ribus) condemnatis idem Dominus Papa Joannes
„ fecit exhumari oſſa dicti Fratris Petri Joannis & om-
„ nia tam cereas imagines quam pannos per manus
„ ſimplicium ad ejus tumulum deducta, Narbone fe-
„ cit publice concremari. „ Aliqui tamen volunt dicere, quod licet oſſa fuerint exhumata non tamen cum prædictis concremata; ſed Avenionem deducta & de nocte in Rhodanum projecta.

Pergunt plures doctrinam & perſonam Petri Joannis defendere.

Porro ex Waddingo in Annalibus Minorum conſtat etiam poſt hanc condemnationem operum & perſonæ *Petri Joannis* plures e Fratribus ejuſque Diſcipulis & zelatoribus, ejus doctrinam & opera ab omni hæreſi, ejuſque memoriam adverſus æmulorum calumnias vindicaſſe.

Hoc inſuper ex horum ſcriptis & apologiis in defenſionem hujus Petri Joannis evulgatis habetur, ipſos ſuſtinuiſſe, Theologos ac Doctores ad examen operum & doctrinæ dicti Petri adhibitos non ſatis attendiſſe ad antecedentia & conſequentia, ad quæ ſi ſerto ſine præventione reflexiſſent, facile vidiſſent articulos ex ejus opuſculis extractos, præſertim ex ejus Poſtilla ſuper Apocalypſim ſancti Joannis, ab omni hæreſi eſſe immunes in ſenſu Auctoris, quem conſequentia & antecedentia ſufficienter exprimere ejus diſcipuli ſuſtinebant.

Sixtus IV. ex Ord. Minorum ſcripta Petri Joann. Orthodoxa declarat.

Cum autem hæ diſſenſiones mirum in modum Ordinem Minorum turbarent, & in partes ſcinderent, tandem Sixtus IV. ex hoc Ordine Minorum ad ſummum Pontificatum aſſumptus, ut his diſſidiis & diſputationibus finem imponeret, libros & ſcripta (ait Waddingus ad annum 1397. num. 35.) hujus viri denuo diligenter & exacte percurri præcepit, declaravitque " nihil in eiſdem contineri, quod expreſſe
„ Fidei Catholicæ contradiceret, & omnia ſub eo-
„ dem moderamine ab Auctore dicta, ut in bonum
„ ſenſum poſſint trahi univerſa, defectumque eo uſ-
„ que proveniſſe, vel ex pravo affectu vel nimia ig-
„ norantia legentium.

Pontifices errare poſſunt in determinando *quis* ſit ſenſus alicujus libri.

Ex his manifeſtum eſt, non tantum Fratres Minores hujus Petri diſcipulos ac defenſores; ſed & ipſum Pontificem Sixtum IV. exiſtimaſſe, quin & reipſa declaraſſe, Pontificem Rom. nequaquam infallibiliter declarare quis ſit ſenſus alicujus Libri.

Et ſane cum hic ſenſus dependeat ex antecedentibus & conſequentibus nec non vocum ſignificationibus aliiſque mutationi & varietati obnoxiis, quis ambigat, quin in his ſummi Pontifices errori obnoxii ſint.

Honorifica memoria Petri Joannis

Quid poſt hanc Sixti IV. declarationem circa Libros & perſonam hujus Petri Joannis Olivi contigerit, neſcio: hoc conſtat, quod in menologio FF. Minorum Monachii in Bavaris impreſſo, hujus viri & plurium ejus Diſcipulorum inter ſodales ejuſdem integritate & eruditione illuſtriores honorifica memoria occurrat. (a)

Ejus Diſcipuli tandem reliquis FF. adunati.

Cæterum Joannis XXII. vibrantibus Bullis horum Fratrum nec zelum extinctum, nec Congregationes

(a) Hæc, quæ profecto certa ſunt, aperte declarant R. P. Berthier Jeſuitam *tom.* 13. *Hiſt. Eccleſ. Gallicanæ* a ſemita veritatis aberrare, ubi pag. 61. ſcriptis & manibus Petri Joann. Olivi ita ſubiraſcitur. *Il eſt certain, quelques efforts que faſſe l'Annaliſte des Freres Mineurs* (P. Wadding) *pour juſtifier les écrits de Pierre Jean d'Olive, que les Franciſcains ne ceſſerent point de pourſuivre ſa mémoire après ſa mort.* Hæc ſane adverſantur declarationi Sixti IV. & Menologio Minorum; ſummo Pontifici fidem ſane derogare non debet R. P. Berthier, ſi ſuis velit ſtare principiis, quæ in *tom.* 13. prætenſæ *hiſt. Eccl. Gallicanæ* ſtatuit.

diſſi-

Digitized by Google

diſſipatas fuiſſe apparet : quandoquidem conſtet, ſimiles Congregationes Fratrum ſub nomine *Eremitarum* ſancti Franciſci, & qui ab Angelo Clareno *Clarenorum* dicebantur, perſeveraſſe uſque ad Pium V. ſub quo facta eſt *unio Fratrum Amadeorum & Clarenorum Ordini Fratrum Minorum S. Franciſci de obſervantia*, ut habet titulus Conſtitutionis 53. Pii V. quæ incipit, *Beatus Chriſti*, in Bullario Romano.

EXTRAVAGANTES JOANNIS XXII.

Occaſione quæſtionis de paupertate Fratrum Minorum. Cap. Quia nonnunquam 2. de verborum ſign. *& cap.* ad conditorem 3. eod.

Observationes.

Quæſtio de paupert. Chriſti exorta ann. 1321.

ANno 1321. acrius quam antea quæſtio de paupertate Chriſti inter Minoritas agitata eſt; creverunt divortia doctrinarum, quibus Ordo Minoritarum non ſine aliqua ſuæ Diſciplinæ ruina concuſſus eſt; hæ vero contentiones pluribus Conſtitutionibus Joannis XXII. occaſionem dederunt.

Beguinus ſive Bizochius accuſatus, quod doceret Chriſtum & Apoſtolos nil jure proprietatis in Communi poſſediſſe.

Cum enim hoc anno quidam Beguinus ſive Bizochius de variis erroribus accuſaretur coram Archiepiſcopo Narbonenſi & Joanne Belvà Ordinis Prædicatorum Inquiſitore hæreticæ pravitatis, inter alios errores recenſebatur & hic: *Chriſtum Dominum & Apoſtolos viam perfectionis ſectantes & docentes, nihil habuiſſe aut poſſediſſe jure proprietatis, aut Dominii in ſpeciali aut in communi.*

Inquiſitor in hunc Beguinum ſententiam laturus, familiarum religioſarum præcipuos ſuper erroribus huic Beguino objectis conſuluit: atque inter alios Fratrem Berengarium Ordinis Fratrum Minorum in Conventu Narbonenſi Profeſſorem; qui cum ſupradicto articulo de *paupertate Chriſti* ſententiam dicere urgeretur, contendit, eum hæreticum non eſſe ſed eſſe dogma ſanum & Catholicum in Decretali *Exiit, qui ſeminat*, per Eccleſiam Catholicam definitum.

Idem ſuſtinet F. Berengarius Ord. Min.

Berengarius ab Inquiſitore appellat ad Pontificem Joan. XXII.

His turbatus Inquiſitor, & in Berengarium commotus, juſſit ut palinodiam ſtatim in omnium conſpectu decantaret. Renuit Berengarius, & contra Inquiſitoris minas repetitaſque cenſuras appellationem ad Sedem Apoſtolicam interpoſuit.

Perrexit Berengarius Avenionem ad Pontificem Joannem XXII. ſed ipſum prævenerat Inquiſitor, & Pontificem contra Berengarium ita præoccupaverat, ut Pontifex Berengarium in Cœnobio Fratrum Minorum detineri juſſit, una præcipiens, ne a Curia ſine ſpeciali ſua licentia recederet.

Pontifex detinet Berengarium.

Ordines Minorum & Prædicatorum acerrime ſic contendunt.

Hinc controverſia hæc tranſiit ad utriuſque Ordinis Minorum & Prædicatorum Conſodales, ortæque ſunt ſuper hac quæſtione acres diſcordiæ inter Ordinum iſtorum Profeſſores, diſputarique cœptum fuit coram Pontifice & Cardinalibus; Minoribus ſuſtinentibus, Chriſtum & Apoſtolos nihil habuiſſe in ſpeciali aut *communi*, Prædicatoribus contrarium ſuſtinentibus, & Minorum opinionem ut *hæreticam* proclamantibus.

Inter hæc acerrima partium ſtudia, quidam *Ubertinus de Caſali* Ordinis Minorum, rogatu Urſini Cardinalis, judicium ſuum ſuper hac quæſtione ſcripto exaravit, atque hanc opinionum contrarietatem ſopire conatus eſt, adhibitis quibuſdam diſtinctionibus. Reſponſionem integram refert Waddingus ad annum 1321. *num* 8. & *tomo* 1. ſuorum Miſcellaneorum pag. 307. inſeruit Stephanus Baluzius, addituſque, quod utraque pars huic judicio ſeu reſponſo acquieverit, quodque Pontifex, audito hoc reſponſo, dixerit: *Nolumus audire, quia bene reſponſum eſt quæſtioni.*

Controverſia hæc potiſſimum verſatur circa Cap. Exiit qui ſeminat. 3 de V. S. in VI.

An verum ſit, partes reſponſo acquieviſſe, atque hæc a Pontifice fuiſſe dicta, neſcio. Illud conſtat, anno ſequenti eamdem controverſiam recruduiſſe; & Pontificem diſcutiendam propoſuiſſe omnibus Prælatis & Theologis in Curia præſentibus hanc propoſitionem: *utrum* PERTINACITER *affirmare Dominum Jeſum Chriſtum ejuſque Apoſtolos non habuiſſe aliqua bona in ſpeciali neque in communi foret hæreticum?*

Tota hæc controverſia potiſſimum verſabatur ſuper intellectu Decretalis Nicolai III. vel IV. quæ incipit, *Exiit qui ſeminat*, relatæ in *cap.* 3. *de V. S. in VI.*

In hac enim Decretali §. porro declaratur, quod *abdicatio omnium rerum non tam in ſpeciali quam etiam in* COMMUNI *propter Deum meritoria eſt & ſancta: quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens verbo docuit & exemplo firmavit, quamque primi Fundatores militantis Eccleſiæ prout a primo fonte hauſerant, volentes perfecte vivere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos derivarunt.*

Requirebat igitur Pontifex inquiri, in genuinum ſenſum horum verborum, & utrum prædicta propoſitio his verbis contineretur, & probaretur.

Extrav. Quia nonnunquam tit 14 de verb. ſig. declarat, poſſe aliquid mutari in Conſtitutionibus prædeceſſorum.

Sed quia dicta Decretalis Nicolai ſub pœna Excommunicationis & privationis Officii & Beneficii diſtricte præcipiebat, ne ſuper hac Conſtitutione Gloſſæ fierent, obſtaculum hoc ſuſtulit Pontifex Joannes XXII. edita Extravaganta, quæ incipit, *quia nonnunquam*, quæ extat inter Extravagantes hujus Pontificis *titulo* 14. *de verb. ſig.*

In hac Extravagante primo exponit, reprehenſibile judicari non debere, ſi ſubinde Canonum Conditor immutet aliquid circa Canones a Prædeceſſoribus editos, *quia (ait) nonnunquam quod conjectura profuturum credidit, ſubſequens experientia nocivum oſtendit.*

Dein relatis verbis Decretalis (quam Nicolao IV. (*a*) adſcribit) quibus omnis ejus interpretatio & diſcuſſio inhibetur, ait, quod attendens difficile eſſe volentibus Conſtitutionem prædictam perfecte legere, ac intelligere, pœnas adjectas devitare; & volens periculis, quæ ex prædictis poſſent literatæ perſonæ præcipue ſcholaſticæ incurrere, ſalubriter obviare, „ præſertim, inquit, cum de novo ſuborta ſint aliqua dubia, circa quæ poſſet periclitari veritas & erroribus via pandi, niſi liceret conferre ſuper contentis in Conſtitutione hujuſmodi & diſputare, „ prohibitiones & pœnas prædictas tam latas, quam comminatas, & earum effectus . . auctoritate Apoſtolica duximus uſque ad Sedis Apoſtolicæ beneplacitum *ſuſpendendas*.

Hic habemus, fatente Pontifice, ſubinde poſſe Conſtitutionem Pontificiam etiam in materia doctrinæ adeo obſcure eſſe expreſſam, ut legentes in errorem inducerentur, niſi ejuſdem Conſtitutionis fiat explanatio.

FF. Minores declarant ſe firmiter inhærere Conſtitutionibus EXIIT QUI SEMINAT, *&* QUORUMDAM EXIGIT.

Hac ſuſpenſione publicata, cœpit hæc quæſtio acrius diſputari, pluresque interpretationes ſuper dicta Decretali *Exiit, qui ſeminat*, opinioni FF. Minorum haud faventes prodire.

Hac de re moniti Minores ſub idem tempus comitia generalia Ordinis Peruſii celebrantes, per encyclicas Literas declararunt, ſe firmiter inhærere prædictæ Decretali, *Exiit, qui ſeminat* in Concilio Vienenſi approbatæ (de qua ſupra in *Obſervatione* ad *Clementinam* EXIVI DE PARADISO) & per ipſum Jo

(*a*) In Bulla *Exiit, qui ſeminat*, legitur Nicolaus IV. creditur eſſe mendum, adeoque legendum eſt, *Nicolaus III.*

Digitized by Google

annem XXII. in quadam ſua Decretali edita ſuper Regula & ſtatu FF. Minorum (quæ incipit, *Quorumdam exigit*) inter ejus Extravagantes titulo 14. plurimum commendatæ, tanquam quæ ſit ſalubriter edita, ſolida, lucida, multaque auctoritate digeſta, & ſecundum hæc ipſos FF Minores ſuſtinere, *Chriſtum & Apoſtolos nihil jure proprietatis, Dominii ſeu juris proprii in communi habuiſſe, non eſſe hæreticum.* Litteras has recitat Waddingus ad annum 1312. *n.* 53. & *n.* 54. prolixiorem in eiſdem Comitiis exaratam declarationem, " in qua (ait) multis rationibus, &
„ Sanctorum collectis auctoritatibus, univerſis Chri-
„ ſti Fidelibus notum eſſe voluerunt, non eſſe hæ-
„ reticam illam ſententiam, ſed ſanam & Catholicam.

Deputatur ad Curiam Pontificis F. Bonagratia de Bergamo.

Inſuper ad hanc ſuam opinionem propugnandam, in eiſdem Comitiis deputatus fuit F. Bonagratia de Bergamo, ut totius Ordinis nomine Avenione in Curia Pontificis reſideret, & objectis adverſariorum reſponderet.

Joannes XXII. irritatus, quod FF. Minores lite pendente ſic judicaſſent, edit. Conſt. AD CONDITOREM.

Pontifex hiſce Litteris ſummopere irritatus fuit, quaſi ipſi Fratres Minores attentare præſumpſiſſent judicium proferre ſuper quæſtione coram ipſo pendente, & omnibus palam quid orthodoxum eſſet intimare; antequam Pontifex quæſtionem decidiſſet: præſertim quia ipſe Nicolaus in allegata Decretali, *Exiit, qui ſeminat*, præcaverat: *Si quid penes aliquem in his ambiguitatis emerſerit, ad culmen prædictæ Sedis Apoſtolicæ deducatur, ut ex auctoritate Apoſtolica ſua in hoc manifeſtetur intentio: cui ſoli conceſſum eſt in his ſtatuta concedere, & edita declarare.*

Itaque eodem anno Pontifex, prolixam Conſtitutionem evulgavit, quæ incipit, *Ad Conditorem*; relatam inter ejus extravagantes ſub titulo *de verb. ſignificat.*

Quid Nicolaus ſanxerit in EXIIT QUI SEMINAT.

In hac Conſtitutione primum narrat, quod *Nicolaus III. IV... inter alia ſanxiſſet, omnium Utenſilium & Librorum, rerumque mobilium & præſentium & futurarum* etiam *Eleemoſynis divinis oblatarum ſeu conceſſarum... Fratribus* Minoribus (*in quibus tamen offerentes ſeu concedentes ipſa nihil in ipſis ſibi dicerent reſervandum*) *proprietatem & Dominium* PLENE AC LIBERE AD SE & ROMANAM ECCLESIAM *pertinere, ipſa in ſe recipient ac antedictam Eccleſiam*, SIMPLICI USU FACTI DUNTAXAT *in rebus, & bonis hujuſmodi reſervato Fratribus antedictis.*

Joannes XXII. explodit reſervationem Dominii in bona FF. Minorum Sedi Apoſtol. factam.

Poſt hæc ſubjungit, quod licet ejus Prædeceſſor Nicolaus pie conſideratione motus hæc ordinaverit, ſupradicta illa dicto Ordini exiſtimans profutura, experientia tamen docuerit, hæc dicto ordini *non profuiſſe, ſed potius tam ipſis Fratribus quam multis aliis obfuiſſe.*

Primo oſtendit, quod hæc Dominii & proprietatis reſervatio Sedi Apoſtolicæ facta, *quantum ad ſtatum perfectionis nequaquam profuit*, qui potiſſimum *in charitate* conſiſtit, quam eorum temporalium ſollicitudo minuit.

Quod ea non juverit perfectionem ſtatûs ipſorum.

Porro *conſtat, quod poſt ordinationem prædictam*, qua hæc reſervatio facta eſt, *non fuerint in acquirendis ac conſervandis bonis prædictis in judicio & extra minus ſolliciti quam ante illam fuerant Fratres ipſi, quamquam ſint Religioſi Mendicantes alii habentes aliqua in* COMMUNI.

Quod propterea nec FF. pauperiores, nec Eccleſia R. ditior evaſerint.

Secundo dicit, nec eo titulo profuiſſe dictam reſervationem ipſis Fratribus, quaſi *propter carentiam talis proprii ſe* PAUPERIORES *dicere valeant, quam ſi res ipſae cum* ILLO (*quo carere ſe dicunt*) DOMINIO *obtinerent*; eo quod *attento ipſorum Fratrum utendi modo, & ejus effectu, ac patientia circa modum ipſum, Romanæ Eccleſiæ ſubſecuta, non ipſe* USUS *Fratrum dici debet, ſed potius Romanæ Eccleſiæ* DOMINIUM *eſſe* SIMPLEX. Hoc ultimum hinc patere ait, *quod in illo* Dominio *nullum eidem Eccleſiæ* Romanæ *temporale hactenus obvenit commodum, nec* SPERATUR, *quod obvenire debeat in futurum: cum nec intentio reſervantis, nec Fratrum ipſorum fuerit, quod ad quemcumque alium quam ad Fratres dictarum rerum perveniret compendium.*

Intentionem *ordinantis* (Nicolai III. vel IV.) hanc fuiſſe, vel *ex hoc* patere ait, quod nudum *ſibi & Eccleſiæ Romanæ* Dominium reſervaverit, *uſu facti* Fratribus relicto: *talis autem Dominii carentia* (inquit) *re in præſenti, ac ſpe in futurum omnimodo denudati, quoad paupertatem temporalem, quam* ALTIOREM (*præ mendicantibus aliis in* COMMUNI *habitantibus*) ſibi *vendicant dicti Fratres, pauperiorem non habentem.*

Quod in uſu conſumptibilium proprietas ab ipſo uſu facti non differat.

Poſt hæc aſſerit, intentionem Nicolai III. vel IV. non fuiſſe in allegata Decretali, *Exiit qui ſeminat*, reſervare ſibi aut Eccleſiæ Romanæ Dominium rerum quæ uſu conſumuntur, *Quis enim* (ait) *ſanæ mentis credere poterit, quod intentio fuerit tanti Patris, unius ovi, ſeu Caſei aut fruſti panis, & aliorum uſu conſumptibilium, quæ ſæpe Fratribus ad conſumendum e veſtigio conferuntur*, DOMINIUM ROMANÆ ECCLESIÆ & USUM *Fratribus retinere?*

Pluribus dein rationibus e Theologia ſcholaſtica & ex Jure petitis, probat, Dominium ſive *proprietatem* non diſtingui ab *uſu facti in rebus uſu conſumptibilibus ..... cum in illis per uſum vel abuſum uſurarii, ſubſtantia talis rei eſſe deſinat, & per conſequens proprietas etiam inutilis non ſubſiſtat.*

Quod honori Eccl. Rom. detrahat.

Progreditur ulterius Pontifex probare, quod prædicta ordinatio Nicolai III. vel IV. non tantum *Fratribus... non profuit, ſed etiam occaſionaliter honori ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ* non leviter *detrahit & detraxit.... cum occaſione retentionis dicti Dominii omnes cauſæ occurrentes agendo vel defendendo* etiam interdum coram *pedaneis* judicibus *pro bonis hujuſmodi*, NOMINE ROMANÆ ECCLESIÆ *virtute cujuſdam privilegii a Martino Papa IV.... conceſſi ſuper hoc agitentur: & (quod gravius eſt cenſendum) Procuratores cauſarum hujuſmodi multos vexare dicuntur indebite*: addit, quod & hoc Martiniano privilegio ſæpius abuterentur injurias & moleſtias inferendo Eccleſiarum Prælatis.

Definitiva Bulla.

His præmiſſis, aſſerit, ſe *deliberatione cum Cardinalibus & multis aliis præhabita diligenti, dignum* arbitrari & *congruum, Profeſſores.. Ordinis* Minorum, NON VERBIS TANTUM, *non ſimulatis actibus, ſed operibus claris, veritate ſuffultis perfectioris ſtatus ac altioris paupertatis ſibi prærogativam præ aliis Mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori ſacro ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cujus obnubilari poſſet gloria, ſi tam perverſæ ſimulationi, quæ profecto & ipſis ſimulantibus officit, & aliis ſcandali materiam ſubminiſtrat, diſſimulando ille occurrere, conſentiret, ac inſuper velle ſe indemnitati Prælatorum providere.*

Addit, quod nolit *impoſterum ſub prætextu ſeu pallio talis Dominii* temporalis, VERBALIS, NUDI, AC ENIGMATICI, *tantu boni, quanta dicti Fratres faciunt; inſici, ac fomentum tantæ malæ, quanta procedunt ex ſimulatione hujuſmodi miniſtrare.*

Itaque *Edicto in perpetuum valituro, ſancimus*, ait, *quod in bonis quæ impoſterum conferentur, vel offerentur aut aliis obvenire continget Fratribus ſeu ordini ſupradictis* (*exceptis* iis quæ ad Officium Divinum & res ſacras ſpectant) NULLUM JUS *ſeu* DOMINIUM *aliquod, occaſione Ordinationis prædictæ* (Exiit qui ſeminat) *ſeu cujuſvis alterius a quocumque Prædeceſſorum noſtrorum ſuper hoc ſpecialiter editæ, Romanæ Eccleſiæ acquiratur, ſed quoad hoc habeantur prorſus Ordinationes hujuſmodi pro non factis.*

Denique inhibet, *ne* prætextu ſupra allegati privilegii Martini Papæ IV. *deincepi pro recipiendis, petendis, extorquendis, defendendis, ſeu adminiſtrandis bonis Ordini* obventuris; *quiſquam nominetur a quoquam ſeu conſtituatur amodo nomine ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Procurator.*

Inhibet quoque, ne *occaſione cujuſvis privilegii*, quiſquam bona iſta *impoſterum in judicio vel extra de-*

fen-

Digitized by Google

ſeudendo, ſupplicando, vel alias quomodolibet aſſumere, vel exercere dictæ Eccleſiæ (Romanæ) *nomine audeat, niſi de Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali: decernentes*, inquit, *irritum & inane ſi ſecus* forſan *a quoquam impoſterum attentari contigerit.*

De Bergamo totius Ordinis Procurator appellat ab Extrav. Ad Conditorem.

Hac Conſtitutione mirum in modum irritati Fratres Minores, multa parum modeſta in Pontificem ejuſque Conſtitutionem effutierunt, atque ipſe F. Bonagratia de Bergamo Ordinis totius Procurator, die 14. Januarii anni 1323. in pleno Conſiſtorio Cardinalium provocavit contra dictam Extravagantem *ad Conditorem*, Libellumque Pontifici in omnium conſpectu porrexit a ſe & aliis conſcriptum, in quo pluribus rationibus probare volebat, nimis dure & injuſte actum cum toto ſuo ſodalitio, & hanc Extravagantem non poſſe ſubſiſtere, ut pote cui adverſabantur tot Pontificum Prædeceſſorum Conſtitutiones.

Hæc Extravagans Corpori juris inſerta eſt, eo excandeſcente ob eam appellationem Pontifice ampliata fuit.

Hac agendi ratione amplius in FF. Minores excandeſcens Pontifex, juſſit „ Conſtitutionem ſuam valvis „ Eccleſiæ Cathedralis affixam detrahi, eamque in „ pluribus mutari, augeri & novis additis rationibus „ ampliari, conceptamque ſuam opinionem ampli „ us confirmari: hanc ſic correctam iterum ad dictas „ valvas appendi juſſit appoſito eodem die & anno, „ quo prior confecta ſeu data eſt, quantumvis in mul „ tis diſcreparet a prima editione „ uti ſcribit Waddingus ad annum 1322. *num.* 2.

Utramque editionem ſuis Annalibus inſeruit Bzovius, ſcilicet priorem ad annum 1322. *num.* 4. & ad annum 1323. *num.* 11. poſteriorem & prolixiorem, quam Corpori Juris inſertam habemus inter Extravagantes Joannis XXII.

EXTRAVAGANTES JOANNIS XXII.

Quibus deciditur Quæſtio de Paupertate Chriſti & Apoſtolorum. Cap. *CUM INTER NONNULLOS* 4. de Verb. ſignificat. & Cap. *QUIA QUORUMDAM MENTES* 5. eod.

Obſervationes.

Decretalis Cum non-nullos decidit quæſtionem non de paupertate Chriſti an. 1323.

Cum Pontifex Joannes XXII. reſiſtentia Fratrum Minorum contra ſuas Conſtitutiones ſuper eorum Regula & prætenſa paupertate evulgatas, non parum irritatus ſciret, cerneretque Fratres Minores in ſuæ prætenſæ altiſſimæ paupertatis in expropriatione Dominii in *communi* etiam rerum *ipſo uſu conſumptibilium* defenſionem adducere exemplum Chriſti & Apoſtolorum, quos aſſerebant, nihil omnino etiam *in commune* proprietatis habuiſſe, accinxit ſe ad deciſionem principalis hujus quæſtionis de paupertate Chriſti & Apoſtolorum; eamque in publico Conſiſtorio diſcutiendam propoſuit, atque tandem ſub finem anni 1323. edita Conſtitutione, quæ incipit *Cum inter nonnullos*, relata inter ejus Extravagantes ſub titulo *de verb. ſig.* quæſtionem decidit.

Definit Chriſtum & Apoſtolos habuiſſe aliqua in Communi jure proprietatis.

In hac Extravagante primum narrat Pontifex, *inter nonnullos viros ſcholaſticos in dubium revocari, utrum pertinaciter affirmare, Redemptorem noſtrum ac Dominum Jeſum Chriſtum ejuſque Apoſtolos in ſpeciali non habuiſſe aliqua, ne in* COMMUNI *etiam, hæreticum ſit cenſendum?*

Huic quæſtioni & *concertationi finem imponere cupiens, aſſertionem* ipſorum *hujuſmodi pertinacem, .. deinceps erroneam fore cenſendam & hæreticam de Fratrum noſtrorum* (ait) *conſilio, hoc perpetuo declaramus Edicto.*

Rationem hujus Declarationis præmiſit, quod nimirum ea aſſertio Chriſtum & Apoſtolos nihil habuiſſe, *Scripturæ ſacræ, quæ in pleriſque locis ipſos nonnulla habuiſſe aſſerit, contradicat expreſſe, ipſamque ſcripturam ſacram, per quam utique Fidei orthodoxæ probantur articuli, quod præmiſſa fermentum aperte ſupponat continere mendacii, ac per conſequens quantum in ea eſt, ejus in totum fidem evacuans, Fidem Catholicam reddat, ejus probationem adimens; dubiam & incertam.*

Quin & *aſſertionem pertinacem*, quod Chriſto ejuſque Apoſtolis, *quæ ipſos habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur, nequaquam jus ipſis utendi competierit, nec illa vendendi ſeu donandi jus habuerint, aut ex ipſis alia acquirendi, de Fratrum noſtrorum Conſilio*, inquit, *deinceps erroneam fore cenſendam merito, ac hæreticam declaramus.*

FF. Minores acerbiſſime conſtitutiones Joannis XXII. impugnant.

Hac deciſione vehementius incenſi Fratres Minores, ſignanter Michael Ceſenas, Guilielmus de Scham & Bonagratia, prædictas Conſtitutiones acerbo & inſolentiſſimo ſtylo oppugnare cœperunt, effutientes, illud quod per *Clavem ſcientiæ* in fide & moribus ſemel definierunt Pontifices, adeo immutabile eſſe, ut illud ſucceſſori revocare non liceat in dubium.

Fuiſſe autem per *Clavem* ſcientiæ definitum per varios Pontifices ac ſignanter per Nicolaum III. vel IV in ſæpius citata ipſius Decretali, *Exiit qui ſeminat*, quod *abdicatio proprietatis omnium rerum non tam in ſpeciali, quam etiam in* Communi *propter Deum meritoria eſt & ſancta*: quodque eamdem *Chriſtus viam perfectionis oſtendens, verbo docuit, & exemplo firmavit.*

Ludovicus Bavarus tuetur hos FF.

Tuebatur hos Fratres contra Pontificem Ludovicus Bavarus Pontifici infenſiſſimus, eoque prætextu in ſua acta appellationis, ab ipſo adverſus ſententiam Pontificis in Octobri anno 1324. publicata, Pontificem *erroris & hæreſeos* accuſavit.

Joann. XXII. priores ſuas Conſt. confirmat per Extravag. Quia quorumdam.

Hæc itaque a Fratribus Minoribus verbo & ſcripto palam promulgata, permoverunt Pontificem ad edendam novam Conſtitutionem, quæ incipit, *Quia quorumdam mentes*, extatque inter ejus Extravagantes ſub titulo *de verb. ſig.* qua prædictas ſuas Conſtitutiones vindicavit & de novo confirmavit.

Imprimis omnibus quæ ſuis prædictis Decretalibus per Fratres Minores objiciuntur, *reſpondet*: dein declarat, *tanquam hæreticos* evitandos fore omnes & ſingulos, qui verbo & ſcripto per ſe vel alium ſeu alios præſumpſerint defendere aut approbare damnatam per prædictam Conſtitutionem, *Cum inter nonnullos*, hæreſim hanc, videlicet, *quod Chriſtus & ejus Apoſtoli in iis, quæ habuiſſe leguntur, tantum habuerint, abſque jure aliquo* simplicem usum facti.

Quod ſpectat vero Conſtitutionem ſeu Extravagantem, *Ad Conditorem*, inhibuit, *ne quis contra definita, ordinata, ſeu facta per ipſam verbo vel ſcripto ſcienter approbet aliquid vel defendat. Si quis vero contra præſumpſerit tanquam contumax & rebellis Romanæ Eccleſiæ ab omnibus habeatur.*

Pergunt FF. Minores ſuam ſententiam pro Fidei articulo habere.

Sed neque hæc, ſilentium Fratribus Minoribus pro ſua opinione de *paupertate* Chriſti, & eorum perfectiſſima expropriatione omnium rerum etiam in *Communi* tanquam pro Fidei articulo decantantibus, imponere potuerunt.

Michael Ceſenas cum 2. aliis coram Pontifice audacter reſpondet.

Inter alios Michael Ceſenas Ordinis Miniſter generalis una cum Ochamo & Bonagratia Avenionem vocatus, a Pontifice acerrime increpatus, tanquam pertinax in condemnata ſententia de paupertate Chriſti & Apoſtolorum, *quam temere* (loquebat Pontifex) *auſus es Decreto univerſi Capituli Peruſini diffinire*, *dum*

Digitized by Google

dum coram nobis & S. R. E Cardinalibus diſceptabatur, obtrudens Fidelibus hæreticam Doctrinam.

Ita Waddingus ad annum 1328. *num.* 12. referens ibidem audax dicti Michaelis reſponſum, " Deciſio „ nem Peruſinam aſſerentis per omnia *Catholicam*, „ ſacræ Scripturæ conſonam aliorum Pontificum De„ cretis conformem, expreſſiſque verbis in Nicolai „ Papæ graviſſima Decretali contineri, quam proin„ de qui defenderit, nota hæreſis non poterit inuri.

Præceperat ei Pontifex ſub pœna excommunicationis ne e Curia recederet abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia, atque interea convocavit Pontifex cœtum plurium Doctorum, qui reſponſa Michaelis examinarent; & quæ requirantur, ut quis hæreticus dicatur, indagarent, intendens graviori judicio Michaelem tanquam hæreticum punire.

Appellat a Pontifice ejuſque Conſtitutionibus.

Michael ob hoc cœtu (cui Pontifex præſidebat) nihil ſibi exſpectans favorabile, verituſque ne ad palinodiam & retractationem Deciſionis Peruſinæ compelleretur, ex aliorum ſibi ſimilium conſilio, inſolenti Libello porrecto, appellavit a Pontificis ſententia, qua inhibuit ei receſſum a Curia; atque una provocavit contra Decretales JOANNIS in controverſia paupertatis editas, & contra omnia & ſingula, quæ adverſum ſe aut contra Minorum Sodalitium in illo Cœtu conſtituerentur.

Fugit ad Ludovicum Bavarum.

Verum idem Michael ſat intelligens, ſimili agendi modo, Pontificis iram magis contra ſe, & ſocios ſuos accendi, tutum ſibi non exiſtimavit diutius Avenione ſub Pontificis poteſtate morari, unde paulo poſt una cum Guilielmo Ochamo & Bonagratia Bergamenſi die 25 Maji fugit Avenione ad Ludovicum Bavarum, a quo ſciebant ſe contra Pontificis iram protegendos.

Cenſuris innodatur.

Poſtquam Michaelis fugam, & ad Bavarum defectionem intellexit Pontifex ipſum cenſuris innodavit, dignitate privavit, & inhabilem ad omnes honoris gradus declaravit.

Appellat ad Eccleſiam univerſam.

Audiens hæc Ceſenas Piſis ſub protectione Bavari exiſtens, ſuo & Fratrum omnium ſibi adhærentium nomine appellavit ſolemniter a Gravaminibus JOANNIS ad Eccleſiam Catholicam, & futurum Concilium. Appellationem hanc Notarii manu ſubſcriptam, & ſolemniter promulgatam, & ad valvas Cathedralis Eccleſiæ affixam in forma authentica Pontifici tranſmiſit.

Hinc majori ira incenſus Pontifex, ad omnes Prælatos & Principes ſcripſit aſperas contra Michaelem Litteras, ut caperetur, uti hæc latius narrat Waddingus ad annum 1328.

Ejus & Ochami inſolentiſſima contra Pontificem ſcripta.

Michael autem, eique adhærentes protectioni Bavari fidentes flocci fecerunt Pontificias cenſuras & minas, atque in ſua *de paupertate Chriſti* opinione perſiſtentes, palam Pontificem *hæreticum* proclamarunt, ac libellos inſolentiſſimos contra ejus Conſtitutiones evulgarunt, quibus novam Conſtitutionem, quæ incipit. *Quia vir reprobus Michael*, oppoſuit Pontifex, quam exhibet Goldaſtus tomo 2. ſuæ *Monarchiæ pag.* 993. una cum tractatu Guilelmi Ochami adverſus hanc Conſtitutionem, quem intitulavit opus *nonaginta dierum* (in quo Joannem XXII. Papam tanquam hæreticum paſſim inſectatur) centies repetitis his verbis, *dicit iſte Hæreticus*: quod opus partem facit prolixioris operis ejuſdem Ochami, quod edidit ſub nomine *Dialogi*, integrumque extat ibidem apud Goldaſtum, cujus ſecunda pars quæ incipit a *pag.* 957. intitulatur *Compendium errorum Papæ*, prætenditque ponere *cap.* 2. tredecim errores contentos in Conſtitutione ſeu Extravagante *ad Conditorem.* Dein *cap.* 3. ſeptem errores contentos in Extravagante, *Cum inter nonnullos* & *cap.* 4. octodecim errores ex Conſtitutione ſeu Extravagante *Quia quorumdam.*

Contra has tres Conſtitutiones recte a Michaele Ceſenate Ordinis Minorum Miniſtro Generali provocatum eſſe, conatur adſtruere *cap.* 5. multaque inſolentiſſima contra Pontificem effutiens, ipſum tanquam manifeſtum & pertinacem *hæreticum* ab omnibus fugiendum proclamat; ipſum fuiſſe *Tyrannum crudeliſſimum, humanum ſanguinem ultra modum ſitientem, noverunt* (inquit) *plures mundi partes.*

Poſt hæc *cap.* 6. proponit prætenſos triginta duos errores ex ejus noviſſima Conſtitutione, *Quia vir reprobus.*

Huic operi Ochami ſubjunxit Goldaſtus *pag.* 134. tractatum dicti Michaelis Ceſenatis *contra errores Joannis XXII.* Papæ, ſeu potius Litteras ejuſdem Michaelis & aliorum ei adhærentium.

Epiſtola Michaelis Ceſenatis ad Capitulum FF. Minorum.

Prima eorum data eſt ad Capitulum FF. Minorum in Parpiniano aut Avenione congregandum: in hac exponit, quid ipſe *anno* 1328. Avenione in Curia Pontificis pro ſuſtinenda Declaratione Capituli Generalis Ordinis Peruſii celebrati facere debuerit, & quod ſu ſta fuerit ejus a Sententia Pontificis ad Concilium *generale* appellatio: *quia in his* (ait) *quæ ad fidem pertinent, Papa ſubeſt Concilio*, quod adductis nonnullis Canonibus ex Decreto Gratiani, & auctoritate Gloſſæ adſtruere nititur.

Ad omnes FF. Ordinis Minorum.

In ſecunda Epiſtola *ad omnes Fratres Ordinis Minorum* aſſerit quod Joannes Papa ſub initium ſui Ponti ficatus per duas Decretales ſeu Extravagantes, quarum una incipit, *Exivi de Paradiſo* & altera, *Quorum dam exigit*, approbaverit Regulam Fratrum Minorum eſſe *Catholicam* & *ſanctam*; necnon probaverit & evulgaverit Conſtitutionem, *Exiit qui ſeminat*, qua aſſeritur ſententia de paupertate Chriſti, & expropriatione omnium rerum etiam *Communi*, Catholica. Sed *ipſe* (ait) *poſtmodum in reprobum ſenſum datus, & a cupiditate divitiarum hujus ſeculi excæcatus, etiam ſibi ipſi & dictis ſuis Conſtitutionibus contradicens, & ſeipſum proprio judicio condemnans, elapſo anno 6. Pontificatus ſui fecit quatuor deteſtanda ſtatuta, hæreticalia manifeſte adverſantia Fidei Catholicæ, & dictæ doctrinæ Evangelicæ & Apoſtolicæ & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.*

Horrenda & inſolentiſſima ſunt, quæ poſt hæc in Pontificem tanquam *manifeſtum hæreticum* evomit, idque pene unice, " quia in his ſuis Conſtitutionibus „ notorie & pertinaciter dogmatizat, quod Chriſtus „ & Apoſtoli in omnibus rebus temporalibus, quas „ ſcriptura eos habuiſſe teſtatur, *tam in ſpeciali* „ quam etiam *in communi proprietatem & Domini*„ *um* habuerunt; & quod a ſe proprietatem & Do„ minium rerum temporalium nullatenus abdica„ runt, & omnes aſſerentes oppoſitum, eſſe cenſen„ dos hæreticos, & ſicut hæreticos condemnandos „ judicat & diffinit.

Ad Ludovicum Bavarum & Principes Allemaniæ.

Tertia Epiſtola Michaelis eſt, ad Regem Roma norum, Ludovicum Bavarum, & Principes Alle maniæ. In præfatione vocat Ludovicum, *Paupe rum patrem & Catholicæ Fidei propugilem*; dicit, quod ut habetur *diſtinctione* 96. duo ſint, quibus principaliter hic mundus regitur, *auctoritas ſacra Pontificum & Regalis poteſtas.* Poſt hæc auſu inſolenti dicere non erubeſcit, quod *Pontificalis auctoritas ad præſens divino judicio videatur expiraſſe de medio.* Tum ſe convertens ad Imperatorem ait, ipſius intereſſe, *negotia Fidei & pauperum cauſas indeſinenter aſſumere, & inceſſanter proſequi.*

Conſtat hæc Epiſtola 12. capitibus, quorum ſingulis ſingulos errores Joannis XXII. aſſerere tentat.

Hi motus ann 1341. nondum ceſſabant.

Hæc illorum Fratrum pertinacia & inſolentia tantam Ordini Minorum invidiam conflarunt, ut plures ſuggererent Pontifici, ut quod in *Templarios* nuper decretaverat ejus prædeceſſor Clemens V. in Minoritas ipſe decerneret, Ordinemque penitus deleret, de quo vide S. Antoninum, in Chronico *parte* 3. *tit.* 24. *cap.* 5. §. 15.

Quo tempore hi motus & quæſtiones ceſſaverint neſcio.

Examen judiciale Fratris Franciſci de Eſculo relatum a Stephano Baluzio *tom.* 1. Miſcellaneorum *pag.* 315. probat, quod anno 1341. ſub Pontificatu Benedicti XII. motus hi nondum plene ceſſarent.

Benedictus XII. ſententiam Joannis XXII. de paupertate Chriſti probavit.

Conſtat quoque ex eodem examine quod Benedictus XII. ſententiam Joannis XXII. de paupertate Chriſti probaret & contrariam improbaret; quod & probatur ex Commentario quem de hac quæſtione ipſe Benedictus ante Pontificatum vocatus *Jacobus Novellus* Ordinis Ciſtercienſis edidit, in quo ſententiam Joannis XXII. propugnat, agnoſcitque eam ſententiæ Nicolai III. in Decretali, *Exiit qui ſeminat*, eſſe contrariam. Hic tractatus habetur in *Directorio Inquiſitorum part.* 2. *quæſt.* 17.

Et ſane opinionem de paupertate Chriſti quam Joannes XXII. tanquam hæreticam damnavit per Nicolaum IV. in Decretali *Exiit qui ſeminat*, tanquam orthodoxam fuiſſe probatam evidens apparet; licet ob improbationem contrariam factam a Joanne XXII. inſolentiſſima ſcripta contra hunc Pontificem evulgata nullatenus ſint probanda. (*a*)

(*a*) Quid de executione voti paupertatis ad ſenſum Gallorum dici debet? Accipe ex 20. art. ordinationis Aurelianenſis & 30. art. ordinationis Bleſenſis; uterque articulus Religioſum ad ejus inſtituti primævam originem revocat, ut de voto paupertatis ejuſque ſenſu certo judicet, & innoxius vivat. Arreſtorum tamen auctoritate nituntur penſiones, quæ vitæ alicujus Religioſi neceſſitatibus ſunt deſtinatæ; verum ut obſervat eruditus Cleri Gallicani commentariorum collector, tom. 1, tit. 2. cap. 5. *Ce n'eſt que ſous la condition tacite, qu'elles ſeront employées & adminiſtrées ſelon la Régle & les Conſtitutions du Monaſtere; c'eſt l'eſprit des Arrêts du Conſeil privé, qui obligent les Religieux de ſaint Victor de Marſeille de vivre en commun; le premier eſt du* 16. *Mars* 1668. *& l'autre du* 26. *Juillet* 1669. Utrumque Arreſtum legitur in Commentariis Cleri Gallicani loco citato num. 40. 41.

EXTRAVAGANTES JOANNIS XXII.

Super controverſia de Imperio inter Ludovicum Bavarum & Fredericum Auſtriacum Cap. *SI FRATRUM* unic. Ne Sede vacante aliquid innovetur; *præmittitur* Clementina *ROMANI PRINCIPES* unic. de jurejurando.

Observatio.

Henricus VII. Imperator præſtat juramentum quoddam Clementi V.

ANno 1308. electus in Regem Romanorum Henricus Comes Luxemburgenſis, an. 1312. Romam venit & a Cardinalibus, quibus Clemens V. ſummus Pontifex Avenione reſidens, hanc provinciam demandaverat; ritu ſolemni inauguratus fuit, Imperii Coronam accepit; præſtito prius juramento, quo ſe Romanæ Eccleſiæ & Pontifici obſtrinxit, *ſecundum formam* Canonis, Tibi Domino *Diſt.* 63. *Can.* 33. aliud quoque præſtitit juxta formam in Pontificali præſcriptam.

Ratione cujus Pontifex vult eum conciliare cum Roberto Rege Siciliæ.

Poſt hæc Pontifex ad Cardinales Romæ exiſtentes ſcripſit, ut pacem inter Henricum Robertum Siciliæ Regem conciliare ſatagerent, quod ipſos ad Eccleſiæ Romanæ defenſionem conjunctos eſſe deceret, cui juramento fidelitatis uterque obſtrictus eſſet.

Pernegat Henricus ſe fidelitatis juramento obſtrictum.

Hæc verba finalia, *Cui* juramento fidelitatis *uterque obſtrictus eſſet*, ægerrime ac indigniſſime ferens Henricus Imperator, Tabellionibus ac Notariis accerſitis palam profeſſus eſt ſe non eſſe cuiquam *juramento fidelitatis adſtrictum* neque ſciret, illud fuiſſe unquam a ſuis prædeceſſoribus præſtitum.

Clementina Romani Principes unica de jurejurando.

Hujus proteſtationis ſeu profeſſionis certior factus Pontifex, defuncto jam Henrico, Conſtitutionem edidit, quæ incipit Romani Principes qua aſſerit inter alia, quod electus Romanorum Rex adſtringat ſe vinculo juramenti, *prout* (ait) *tam mos obſervationis antiquæ, temporibus noviſſimis renovatæ, quam forma juramenti hujuſmodi ſacris inſerta Canonibus manifeſtant.*

Indubie hic per ſacros Canones indicit Canones per Gratianum relatos *Diſt.* 63. ad quos videri poterit *Commentarius* ad hanc diſtinctionem Gratiani.

Poſt hæc narrat quod litteras dederit ad quoſdam Romanæ Eccleſiæ Cardinales in urbe tunc degentes, pro reformanda pace & ſolidanda concordia inter Henricum Imperatorem & Robertum Regem Siciliæ, *inter alia inſerentes in eis* (inquit) *quod cum ipſi Reges ejuſdem Eccleſiæ* (Romanæ) *ſpecialiſſimi filii, ſibi* juramento fidelitatis *& alias multipliciter eſſent adſtricti, ipſius Eccleſiæ debeant eſſe promptiſſimi Defenſores.*

Exponit dein, quomodo palam ſuam indignationem contra has Litteras oſtenderit Imperator, ob mentionem factam *juramenti fidelitatis*, prout ſupra dictum eſt.

Ut hanc Henrici Imperatoris querelam haud fundatam evincat, exponit quæ ab Henrico ante & poſt coronationem præſtita ſint.

Imprimis ait: *Henricus quam primum fuit in Regem Romanorum electus, ſolemnes ad nos nuntios deſtinavit: dans eis per ſuas patentes Litteras plenum & ſpeciale mandatum exponendi nobis pro eo devotionem ipſius & reverentiam filialem quam ad nos & Rom. Eccleſiam ſincero gerere ſe dicebat affectu necnon petendi & impetrandi a nobis favorem & gratiam conſuetos: offerendi quoque nobis, & præſtandi pro eo & in ipſius animam debitæ nobis & eidem Eccleſiæ* fidelitatis, *& cujuslibet alterius generis* juramentum *ac nihilominus petendi a nobis, per noſtras ſibi manus impendi unctionem, conſecrationem & Romani Imperii diadema.*

Exponit ulterius, quod Nuntiis Henrici *Avenione* coram ſe *in Conſiſtorio publico* auditis, & eorum mandato, necnon Decreto Electionis ejuſdem Henrici *ex parte Principum..... qui eumdem elegerant, plena cum* Cardinalibus *deliberatione diſcuſſis*, necnon, *examinata perſona*, dicti *Henrici*, *prout abſentia patiebatur, ejuſdem & de ipſius fide, probitate & aliis quæ in perſona Imperatoris ſunt merito requirenda, ipſum* nominaverit, denuntiaverit & declaraverit *Regem Romanorum*, *ipſius* (inquit) *approbantes perſonam eumque ſufficientem & habilem, declarantes ad ſuſcipiendam Imperialis Celſitudinis dignitatem, ac decernentes unctionem, conſecrationem, Imperiique Romani coronam ſibi per manus noſtras concedi debere.*

Ex his habemus, quod hic Pontifex exemplo Innocentii III. *in cap.* 34. Venerabilem ✠ *de electione & electi poteſtate* ſibi aſſeruerit jus judicandi, num electus in Regem Romanorum ſit *ſufficiens & habilis*. Clemens V. hic ſibi aſſerit jus judicandi an perſona ſit habilis ad Imperium.

Aſſerit & a dictis *nuntiis ſufficiens ad hoc ab eo mandatum habentibus ſecundum formam in Decretis, quæ incipit*, Tibi Domino, *comprehenſam fidelitatis* recepiſſe juramentum.

De juramento Henrici Pontifici præſtito.

Quin & aſſerit, quod poſtmodum ipſe *Henricus* in urbe coram Cardinalibus, *coronationis ſuæ tempore* præſtiterit *juramentum* temporale, *quod in libro Pontificali Romano præſtandum Pontifici per Imperatorem coronationis ſuæ tempore continetur.*

Quod hujuſmodi juramentum debeat cenſeri eſſe fidelitatis.

Relato hujus juramenti tenore dicit, quod *a retro Romani Principibus non fuerit hæſitatum, quin juramenta hujuſmodi* fidelitatis *exiſtant*.

Quin tamen *Henricus*, *non virtutem & mentem, ſed nudum verborum ſectans corticem, ſenſumque con-*

fun-

fundens; juramentu reſtringendo prædictu, curioſe videbatur aſſerere, illaud debitum FIDELITATIS *hujuſmodi non extendi: novo modo curioſitatis hujus luculentæ veritatis antidotum ipſius declarationis oracula provi dimus*, inquit, *apponendum*.

Ne igitur *impoſterum* ullus in Regem Romanorum electus, ſimili modo juramenta a ſe præſtita interpretari aut reſtringere præſumat *auctoritate Apoſtolicu*, ait, *de fratrum noſtrorum conſilio declaramus, illu juramenta prædicta* FIDELITATIS *exiſtere, & cenſeri debere.*

Hæc Clementina certo non fuit edita *in Conc. Vienn.*

Extat integra hæc conſlitutio inter Clementinas ſub titulo de *jurejurando* ſub nomine *Clementis V. in Concilio Viennenſi*.

Verum quandoqoidem Concilium Viennenſe finitum fuerit menſe Maio anni 1312. ipſeque Imperator Henricus demum obierit 24. Auguſti anni 1313. evidens eſt, hanc Conſtitutionem a Clemente V. non fuiſſe in Concilio Viennenſi editam, quandoquidem in ipſa Conſtitutione dicatur, *quia præfatus Henricus, qui in proximis diebus ſuis* DE HAC LUCE SUBSTRACTUS, &c. aperte ſignificante Clemente V. tempore editæ hujus Conſlitutioois, Henricum obiiſſe.

Eam inter Clementinas retulit & cum his evulgavit Joannes XXII.

Hinc aoofirmatur, quod ſupra notavi non omnes Conſtitutiones, quæ in hac collectione in *Concilio Vienn.* editæ notantur, revera in hoc Concilio editas fuiſſe.

Neque ipſe Clemens eam inter Clementinas retulit, ſed ejus Succeſſor Joannes XXII. eam una cum Clementinis evulgavit, ut controverſiam, de Imperio ad deciſionem Sedis Apoſtolicæ ſpectare evinceret.

Controverſia de Imperio inter Ludovicum Bavarum & Fredericum Auſtriacum.

Mortuo enim prædicto Henrico, controverſia orta eſt ſuper Imperio inter Ludovicum & Auſtriacum: quorum primus electus fuerat Francofurti ab Archiepiſcopis Moguntino, & Trevirenſi, Rege Bohemorum, Marchione Brandeburgenſi, & Duce Saxonum; Colonienſis Archiepiſcopus autem & Comes Palatinus adeſſe, licet vocati, renuerunt: habitoque cum duobus aliis Principibus Conſilio Fredericum elegerunt.

Uterque ann. 1314. implorat coronationem a Pontifice futuro.

Utraque pars Decretum electionis ad ſummum Pontificem futurum (Sedem per mortem Clementis V. (*a*) vacaote) miſit, una per litteras ſanctitatem ſuam rogantes, ut ipſum electum in Regem Romanorum amplectens, munus inunctionis & conſecratioois, & ſacri Imperii diadema ipſi dignaretur loco & tempore favorabiliter impartiri. Datæ ſunt hæ litteræ anno 1314.

Joannes XXII. electus anno 1316.

Porro anno 1316. Joannes XXII. electus Pontifex, his duobus Principibus de Imperio contendentibus, cauſam ad ſe trahere omni modo poſſibili ſtuduit.

Hunc in finem Collectionem Clementinarum ſub oomine Clementis V. & Concilii Viennenſis promulgavit, inter quas repoſuit hanc Conſtitutionem *Romani Principes*, quæ declarat, *approbationem perſonæ ad Imperialis celſitudinis apicem aſſumendæ, necnon unctionem, conſecrationem, & Imperii Corouam*, Romanos Principes a ſummo Pontifice accipere, & juramentum *fidelitatis* eidem Pontifici & Romanæ Eccleſiæ præſtare debere; uti ſupra latius expoſitum eſt.

Edit Extravagantem Si Fratrum tit. *ne Sede vacante*, quod terreni & cœleſtis Imperii jura Pontifici ſint commiſſa.

Quin & anno 1. ſui Pontificatus, edita Conſtitutione; quæ incipit, Si Fratrum, extatque inter ejus Extravagantes titulo *ne Sede vacante aliquid innovetur*, declarat, de *jure liquidum* eſſe, *& ab olim* fuiſſe *in concuſſe ſervatum quod, vacante Imperio, ſicut & nunc per obitum Henrici Imperatoris Romanorum vacaſſe dignoſcitur, quum in illo ad ſecularem Judicem nequeat haberi recurſus, ad ſummum Pontificem cui in perſona beati Petri terrini ſimul & cæleſtis Imperii prædicti juriſdictio regimen & diſpoſitio devolvuntur, & ea ipſe, durante ipſius vacatione Imperii, per ſe vel alium ſeu alios exercuiſſe noſcitur in Imperio memorato.*

His præmiſſis, ſingulos Imperii Vicarios, ſive præfectos aut Commiſſarios ſeu alio quocumque nomine vel titulo adminiſtrationi Imperii vacantis ſine *Sedis Apoſtolicæ licentia* ſe immiſcentes exauctoravit, atque ſub pœoa anathematis inhibuit, ne quis ſe immiſceret; aut his a quocumque obediretur.

Quin *ut quibuslibet parendi talibus tollatur occaſio, omnes & ſingulos, qui hujuſmodi Vicariatus nomen retinentibus, aſſumentibus, ſeu reſumentibus,* JURAMENTO FIDELITATIS *tenentur adſtricti, a juramento, hujuſmodi, quantum ad hoc de* POTESTATIS PLENITUDINE abſolvens, *auctoritate Apoſtolica firmiter* exhibet *eiſdem, ne talibus ut Vicariis, vel Officialibus Imperii aliquatenus pareant vel intendant.*

Inſuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes & colligationes, a quibuſcumque ſuper hoc quomodolibet initas, juramento vel quacumque firmitate vallatas omnino, inquit, *diſſolvimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto proceſſerint, revocamus.*

Conſtituit Robertum Regem Siciliæ Vicarium Imperii.

Secundum hæc, Robertum Regem Siciliæ, Imperii Vicarium in Italia conſtituit, donec Imperator inauguraretur.

Ludovicus Bavarus appellat ad Concilium generale.

Quam hæc Ludovicum Bavarum in Imperatorem electum & Imperii adminiſtracionem jam actualiter exercentem exacerbaverint, quamque acerba inter ipſum & Pontificem excitaverint diſſidia ex Hiſtoricis illius ætatis notum eſt, necnon ex variis ſcriptis in favorem Ludovici contra Joannem XXII. editis, conſtatque quod Ludovicus nunquam agnoſcere voloerit, adminiſtrationem *imperii vacantis* ad Sedem Apoſtolicam ſpectare, aut Regem Romanorum electum debere a Sede Apoſtolica confirmationem accepiſſe, antequam Imperii adminiſtrationi ſe immiſceat, ac ſignanter in Litteris Ludovici quibus continetur appellatio ipſius ad futurum Concilium geoerale adverſus Joannem Papam XXII. datis anno 1324. necnon ejuſdem Ludovici proceſſu contra eumdem Pontificem de anno 1328. extaotque integra apud Baluzium *tomo* 2. de vitis Paparom Avenionenſium *cap. 75. col.* 478. & *cap. 76. col.* 512. (*a*)

(*a*) Clemens V. obiit die 20. Aprilis ann. 1314.

(*a*) Legatur quoque Hiſtoria Allemanica, quam P. Barre elaboravit. Diſcordia, quæ inter Joan. XXII. & Ludovicum Bavarum orta eſt, extat tomo 6. ejuſd. Hiſtoriæ.

COMMEN-

Digitized by Google

COMMENTARIUS
IN
JUS CANONICUM NOVISSIMUM.

PARS TERTIA.

DE BULLIS AC DECRETIS RECENTIORIBUS SUMMORUM PONTIFICUM, SYNODORUM ET PRINCIPUM.

DISSERTATIO.

IN JUS CANONICUM NOVISSIMUM VARIASQUE SPECIES; ADJECTIS NONNULLIS REFLEXIONIBUS.

§. I.

Quid nomine Juris noviſſimi intelligatur.

Jus Noviſſimum hic dicitur, quod non eſt hodierno Corpori Canonico incluſum.

JUS Canonicum ſeu Eccleſiaſticum *Noviſſimum* hic dicimus, omne illud, quod in materia Diſciplinæ ſeu œconomiæ Eccleſiaſticæ, ſive res Eccleſiaſticas ſive perſonas, aut judicia eorumque formam & ordinem ſpectat, auctoritate publica prodiit poſt evulgatas Decretalium & Canonum Collectiones hodierno Corpori Canonico incluſas, inter quas tempore poſtrema eſt, quæ ſub nomine *Extravagantium Communium*, exeunte ſeculo XV. edita fuit, utpote cui & inſerta legitur Conſtitutio Sixti IV. anno 1483. promulgata: ut jam ſupra notavimus in *Diſſertatione de Extravagantibus.*

Et cum nulla recentior Decretalis quam prædicta Sixti IV. in collectionibus Corpori Canonico incluſis occurrat, omnia quæ poſt tempus illud prodierunt, Juri Noviſſimo adſcribemus.

Hujus generis imprimis ſunt, quæ Pontifices Romani poſt illa tempora in materia Eccleſiaſtica, ſive per modum Conſtitutionis, ſive ſub nomine Bullæ, aut Brevis vel *motu proprio*, vel interrogati aut interpellati ediderunt, vel reſponderunt.

Cum autem ſenſim plures ejuſmodi Bullæ ſeu Conſtitutiones aut Pontificum Litteræ ſeu Brevia circumferrentur, cœperunt nonnulli exemplo veterum Decretalium Collectorum eaſdem ſub ſimili forma, vel ordine temporum ſervato, in unum vel plura volumina colligere, de quibus, & eorum auctoritate §. ſequenti.

§. II.

De variis recentioribus Bullarum & Reſcriptorum Pontificum Collectionibus earumque auctoritate.

Collectio Petri Matthæi.

PRimus, qui legitur Bullas Pontificias collegiſſe, eſt *Petrus Matthæi* Juriſconſultus Lugdunenſis, cujus Collectio anno 1491. prodiit ſub hoc titulo *Collectio Conſtitutionum & Bullarum poſt* SEXTUM, CLEMENTINAS, & EXTRAVAGANTES *uſque in hodiernum diem.*

Dicta Septimus Decretalium.

Sicuti autem Collectio Bonifacii VIII. dicta fuit *Sextus* Decretalium tanquam Liber *Sextus* adjectus *quinque* libris Decretalium Gregorii IX. ita & hæc

Col-

Digitized by Google

Collectio vocata fuit *Septimus* Decretalium, quaſi *quinque* Libris Decretalium Gregorii IX. & *Sexto* Bonifacii VIII. additus (a).

In titulis V. Librorum non convenit cum antiquioribus collectionibus.

Præcedentium Collectionum Gregorii IX. & Bonifacii VIII. compilatores in hoc imitatus eſt hic auctor, quod opus ſuum ſimiliter in *quinque* Libros; Librosque in varios titulos diſtribuerit, ſed in titulorum ordine a præcedentibus receſſit, quin & nonnullos titulos in antiquioribus collectionibus ignotos intermiſcuit.

Collectio Laertii Cherubini ſub idem tempus.

Circa idem tempus, ſcilicet finem ſeculi XVI. *Laertius Cherubinus* Juriſconſultus Romanus ampliorem ac pleniorem Collectionem Bullarum & Conſtitutionum Papalium adorſus eſt: omnibus, quas reperire potuit a tempore Leonis I. uſque ad Sixtum V. qui tum Pontificatum gerebat, in unum volumen, ſervato ordine temporis quo ſingulæ editæ fuere, collectis: quod volumen ſub auſpiciis ejusdem Pontificis Sixti V. in lucem primum prodiit anno 1586.

Aucta ſub Paulo V.

Hæc Collectio rurſus ſecundis curis ejusdem auctoris magno numero Conſtitutionum aucta, reimpreſſa eſt ſub Pontificatu Pauli V. cui & inſcripta fuit.

Magn. Bullarium R. 1633.

Cum autem ipſo Cherubino adhuc vivente, plures rurſus Conſtitutiones ſubſequentium Pontificum evulgatæ eſſent, novæ & ampliori collectioni adornandæ ſe accinxit idem Cherubinus, ſed morte præoccupatus opus inchoatum perficere non potuit.

Hoc opus inchoatum poſtmodum non tantum perfecit, ſed & auxit *Angelus Maria Cherubinus* Monachus Caſſinenſis Laertii filius.

Cum enim Laertius collegiſſet plures Conſtitutiones & Bullas Pauli V. poſt priorem operis editionem ab hoc Pontifice evulgatas, necnon Gregorii XV, & Urbani VIII. filius ejus Angelus Maria his addidit Bullas ſeu Conſtitutiones tum dicti Urbani VIII. poſt mortem patris demum editas, tum Innocentii X. ſucceſſoris Urbani, & illorum etiam præcedentium Pontificum a Laertio omiſſas, opusque ſuum ſub nomine *magni Bullarii Romani* publicavit typis Romanis anno 1633. in quatuor tomos, qui tria volumina conficiunt, diſtinctum, quod anno 1655. Lugduni Galliarum recuſum eſt.

1. Tomus continet Bullas RR. PP. a Leone M. uſque ad Paulum IV. incluſive.

Primus tomus exhibet Bullas & Diplomata Romanorum Pontificum, a *Leone M.* (qui ſedit ſub medium ſeculi V.) uſque ad *Paulum IV.* incluſive qui ſedit circa medium ſeculi XVI. (b)

2. Tom. a Pio IV. uſque ad Innoc. IX.

Secundus tomus exhibet Bullas *Pii V.* & ſequentium Pontificum uſque ad Innocentium IX. qui anno 1591. duos duntaxat menſes ſedit, cujus & binæ ſolum Bullæ exhibentur.

3. Tom. Clementis VIII. Pauli IV. & Gregorii XV.

Tomus tertius complectitur trium Pontificum, ſcilicet *Clementis VIII. Pauli V.* & *Gregorii XV.* Conſtitutiones ſeu Bullas numero ducentas & nonaginta quatuor.

4. Tom. Urbani VIII. & Innocentii X.

Quartus tomus exhibet Bullas & Diplomata duorum Pontificum *Urbani VIII.* & *Innocentii X.* & primi quidem centum ſexaginta novem; alterius autem triginta duo duntaxat, ſed plura ſuppleta tomo quinto, ut mox notabitur.

Huic tomo adjectæ Bullæ Privileg. Ord. B. M. V. de redempt. captiv.

Huic quarto tomo per modum appendicis adjectæ ſunt Pontificiæ Conſtitutiones ſeu Bullæ a diverſis Pontificibus editæ circa privilegia, gratias & indulta Ordini *Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum*, cura & diligentia Epiſcopi Vigevanenſis ejusdem Ordinis beatæ Mariæ de Mercede Profeſſoris.

Indices in 4. tomo.

Tomum hunc claudunt varii indices plurimum facilitantes, ita ut ſingulæ Conſtitutiones in his quatuor tomis contentæ reperiantur, necnon intelligatur in Compendio, de qua materia in ſingulis agatur, & quem Pontificem auctorem habeant.

5. Tom. reliquas Urbani VIII. & Innocentii X. item Alexandri VII. Clementis IX. & Clementis X.

Quatuor his tomis adjectus eſt Tomus *quintus* cura & diligentia *P. Angeli a Lantuſca* & *P. Joannis Pauli a Roma* Ordinis Minorum S. Franciſci ſtrictioris obſervantiæ.

Conſtat hic tomus Conſtitutionibus *Urbani VIII.* & *Innocentii X.* quæ in præcedenti tomo deſiderabantur, additis Conſtitutionibus 176. *Alexandri VII. Clementis IX.* quadraginta & *Clementis X.* ſexaginta & una.

§. III.

Quæ ſit auctoritas præcedentium Collectionum.

Hæ Collectiones non habent publicam auctoritatem.

COllectiones Bullarum ſeu Conſtitutionum aut Litterarum R. R. Pontificum vel per *Petrum Matthæi* ſub nomine *Septimi Decretalium*, vel per *Laertium & Angelum Mariam Cherubinum* aut *Angelum a Lantuſca* ſub titulo *magni Bullarii Romani* evulgatas, nullam dare poſſe auctoritatem publicam Bullis in eisdem collectionibus contentis, præter eam, quam hæ Bullæ per ſe & citra inſertionem in has Collectiones habent; expeditum eſt.

Hæ enim Collectiones *privatæ* dictorum auctorum opera & auctoritate adornatæ & evulgatæ, nullam ab his *privatis* auctoribus ſive collectoribus, publicam auctoritatem mutuari potuerunt: ideoque in judiciis aut ſcholis hactenus non niſi ut privatorum auctorum opera reputata & ſuſcepta ſunt.

Nequaquam proinde, Bullæ ſeu Diplomata Pontificia pro legibus generalibus & obligantibus ſuſcipiendæ ſunt aut ullam obligandi vim habent, eo ſolo titulo, quod in prædictis collectionibus reperiantur, ſed circa eas expendenda veniunt omnia, quæ circa Decretales Pontificum extra Corpus Canonicum vagantes expendi debere notant communiter Canoniſtæ.

Porro ex Canoniſtarum ſententia & hoc imprimis habetur, quod, ut Conſtitutio ſeu Bulla Pontificia fidem faciat in judicio, ſive pro lege ſuſcipiatur, debeat ante omnia conſtare *authentice* & in forma probante, hanc Bullam *revera* a Pontifice emanaſſe.

Neque id ſat probatur, auctoritate dictarum collectionum. Cum enim collectionum iſtarum auctores, nulla publica auctoritate eſſent inſtructi, ſed duntaxat, privato ſtudio & opera Decretales alibi a ſe repertas in unum collegerint, plenam fidem his Bullis dare non potuerunt.

Habent tamen aliquid plus ponderis pro ſinceritate.

Non dubium tamen, quin relatio Bullarum in prædictas Collectiones aliquid plus ponderis habeat, pro ſinceritate & veritate iſtarum Bullarum, quam ſi reperiantur, duntaxat citatæ ſeu allegatæ apud Doctores Scholaſticos, aliosque auctores, præſertim ſi ab his adducantur pro commoditate cauſæ puta Regularibus ad ſtabilienda ſua privilegia.

Cum enim prædicti Collectores ſpecialem ac ſingularem operam impenderint, Bullis Pontificiis colligendis, veriſimile eſt, ipſos etiam ſingulare ſtudium adhibuiſſe, ut falſas & apocryphas Bullas a ſinceris ſecernerent: quæ diſcretio ab auctoribus ſeu Theologis, ſeu Decretaliſtis adhiberi non conſuevit, ſed hi ſæpenumero Bulliis, quas hinc inde reperiunt, ſine diſcrimine utuntur, modo præconceptæ eorum opinioni aut prætenſis juribus ſuis favere videantur.

Præte-

(a) Doujatus *prænotionum lib. 4. cap. 26. num. 1.* refert Sixtum V. meditatum fuiſſe Decretalium recentiorum collectionem, edendam ſub nomine Libri ſeptimi Decretalium; novemque viros ad hoc opus electos fuiſſe. Doujatus deinde aſſerit non conſtare, an ille ſeptimus unquam editus fuerit. Fagnanus in *cap. 11. de judiciis num. 61.* iſtius collectionis hiſtoriam tradit atque exponit rationem cur liber ille publici Juris factus non fuerit.

(b) Paulus IV. obiit die 18. Auguſti an. 1559.

Exemplum Bullæ haud ſinceræ.

Præterea contingit nonnunquam, Bullis Pontificiis aliqua per Miniſtros Curiæ præter Pontificis intentionem inſeri, aut a Pontifice per ſubreptionem aut obreptionem impetrari, quæ vitia per relationem in prædictas collectiones non purgantur aut ſupplentur: neque relatio in Bullarium probat, Bullas eo vitio carere. Exemplo ſit Bulla Pii V. quæ incipit, *Etſi Mendicantium* inſerta tomo 2. Bullarii inter Bullas hujus Pontificis *num.* 2. de qua Bulla teſtatur ejus immediatus ſucceſſor Gregorius XIII. in Bulla ſua, quæ incipit *In tanta*, relata eodem tomo inter hujus Pontificis Bullas *num.* 9. Pium V. interdum conqueſtum eſſe, *multa aliter alioque ſenſu à ſe prolata fuiſſe, quam litteris expreſſa eſſent.*

Bullæ Bullarii non majoris auctoritatis quam vagantes.

Inſuper cum Collectiones illæ nullam Bullis illis addant publicam auctoritatem, conſequens eſt, quod Bullæ ſeu Brevia, quæ pro certis Provinciis, aut Congregationibus, vel perſonis dumtaxat emanarunt, non poſſint vigore inſertionis in Bullario extendi ultra terminos aut perſonas in Bullis comprehenſas.

Verbo omnia expendenda ſunt circa Bullas in illas collectiones relatas, quæ expendi deberent, ſi extra has collectiones vagarentur, præſertim, ſi in judicio earum auctoritas proferatur ſuper re magni momenti, aut prætendatur juri communi per Bullam eſſe derogatum aut novi aliquid ſtatutum.

§. IV.

Unde dignoſcatur auctoritas Decretalium & Bullarum quæ in prædictis Collectionibus continentur.

Bullæ Bullarii quæ obligant Belgas, debent pro Belgio ſuſſe latæ.

Indubitatum eſt Bullam Pontificiam non obligare Belgas, ſi ex ipſo contextu Bullæ ſufficienter pateat, intentionem Pontificis fuiſſe certis quibusdam extra Belgium Provinciis aut Regnis dumtaxat legem dare.

Hoc ex capite, plures Bullæ in Tomis Bullarii Romani contentæ ultra urbem Romam, aut ſtatum Eccleſiaſticum, ſive ditiones temporales Pontificis ſe non extendunt. Aliquæ vero ad unum aliquod particulare Regnum aut Principatum, vel etiam Ordines Regulares unius Regni vel Provinciæ reſtringuntur; quod ex contextu Bullarum aut earum inſcriptionibus haud difficulter dignoſci poterit.

Et in Belgio rite publicatæ.

Ad hæc, ut Conſtitutio ſive Bulla Pontificia quantumvis generalis, nec tempori nec locis aut perſonis circumſcripta, vim ſuam in Belgio viciniſque Provinciis exerat, requiritur, ut more conſueto & recepto fuerit rite publicata.

Porro uſitatus receptuſque jam pridem publicationis ritus eſt, ut Conſtitutiones Eccleſiaſticæ populo a ſuis reſpective Epiſcopis per Paſtores aliove modo, quo facile ad ſingulorum notitiam venire queant proponantur.

Cum enim lex omnis *commune* præceptum ſit, & omnibus ſubditis in *commune* feratur, ita proponi debet, ut innoteſcere pariformiter univerſitati populi poſſit.

Probatur per tract. *de libert. Eccl. Gall.*

Hunc publicandi ritum tanquam Eccleſiaſticæ Hierarchiæ conſonum probat etiam nuperus auctor, qui in favorem Curiæ Romanæ publicavit tractatum *de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ lib. 2. cap. 3.* docens "Decreta Eccleſiaſtica primum quidem Epiſ„ copis, ab iſtis deinde inferioribus Sacerdotibus, „ & a Sacerdotibus plebi eſſe intimanda, adeo ut ſi „ alia via (ait) perferantur, in ſuſpicionem merito „ veniant, nec ſatis ſit, ut fidelibus quoquo modo „ innoteſcant, niſi *conſueto more* promulgentur, „ ſi modo potuerit ſolitus ordo commode ſerva„ ri.

Item ex Juſtiniani Novella 6.

Quin & hunc morem particularis promulgationis non tantum in civilibus, ſed & in Eccleſiaſticis legibus jampridem obſervari voluit Juſtinianus Imp. *Novella VI.* leges has ad Patriarchas dirigens, ut hi ad Metropolitas mitterent, qui dein earum publicationem ſingulis Epiſcopis demandarent. "Sanctiſſimi, „ ait, Patriarchæ hæc proponant in Eccleſiis ſub ſe „ conſtitutis, & manifeſta faciant Metropolitis, quæ „ a nobis conſtituta ſunt: illi rurſus conſtitutis ſub „ ſe Epiſcopis manifeſta faciant, illorum vero ſin„ guli in propria Eccleſia hæc proponant, ut nullus „ noſtræ Reipublicæ ignoret, &c.„ Has Juſtiniani leges ab Eccleſia probatas, ac receptas fuiſſe, infra oſtendetur.

Ex Conciliis.

Sed nec Concilia nec Pontifices jam pridem ſua Decreta obligare crediderunt, priuſquam in notitiam totius populi prævia intimatione prolata eſſent.

Arelatenſi I.

Ita videmus, quod Arelatenſe I. Concilium, Canones ſuos ad Silveſtrum Romanum Pontificem per Diœceſes Romanas ab ipſo promulgandas tranſmiſerit "Placuit etiam, ajunt, a te, qui majores „ Diœceſes tenes, per te potiſſimum *omnibus* inti„ mari.

Sardicenſi.

Similiter & Sardicenſis Synodus, ad Julium Papam ſcripſit in eamdem ſententiam: "Tua autem „ excellens prudentia diſponere debet, ut per *tua* „ *ſcripta*, qui in Sicilia, in Sardinia, & in Italia ſunt „ Fratres noſtri, quæ acta ſunt, & quæ definita ſunt „ cognoſcant.

Lateranenſi ſub Innoc. III.

Et recentius Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Conſtitutionem ſuam de Medicis relatam *in cap. 13. X de pœnitent. & remiſſ.* demum obligare voluit, *poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata.*

Probatur ratione.

Et ſane cum varia ſint hominum ingenia, & ſumma circa diſciplinam exteriorem Provinciarum & Eccleſiarum varietas, ac particulares occurrant in ſingulis conſuetudines (quarum ſe ignaros eſſe ultro fatentur Pontifices *cap. 1. de Conſtit. in VI.*) quis non fatebitur, admodum fore difficile, imo quodammodo impoſſibile, legem *generalem* Provinciis omnibus & populis convenire, & interdum non impingere in publica commoda.

Huic rei vix aliter occurri poteſt, quam ſi de his, quæ incidunt, admoneant Legislatorem ii, quibus promulgatio legis credita eſt: ut Legislator de his propius inſtructus, legem vel reſtringat, vel ſaltem pro perſonarum, rerum atque locorum circumſtantiis temperet.

Belgæ ſtr... tur ... cations ... *acie camp Floræ.*

Hanc publicationis formam in Legibus etiam Eccleſiaſticis neceſſariam ſemper crediderunt Belgæ, populique vicini nec per legem *novam in acie campi Floræ* ritu Curiæ Romanæ affixam & publicatam, ſe obſtrictos credunt, priuſquam per Diœceſes more hactenus obſervato fuerit univerſitati populi intimata.

Hinc omnibus paſſim notum eſt, ex innumeris illis Bullis, quæ prællegatis Bullariis comprehenduntur non alias hic vigere, aut obſtringere Belgas, niſi quæ a Præſulibus receptæ populo propoſitæ ſunt: niſi forte quædam in Familiis Regularium intra earum ſepta domeſtica obſerventur, quæ dum in publicum ſe non produnt, etiam nihil ad publicos Magiſtratus ſpectant.

Jus Placiti Regii.

Præterea quia Principis eſt invigilare, ne quid per novæ legis aut cujuſcunque novi diplomatis promulgationem antiqua & inolita Provinciarum jura, conſuetudines ac mores convellantur, quod plerumque ſine notabili perturbatione, multiſque incommodis non contingit, receptiſſima eſt & Belgarum & vicinorum Regnorum conſuetudo, plurium ſeculorum inconcuſſo uſu firmata, ut Bullæ, Brevia, Decreta, alteriuſve nominis diplomata a Rom. Curia emanantia, tametſi nomen Pontificis præferant, executioni mandari, aut publicari non

ſinantur, priuſquam recognita, diſcuſſa, & probata ſint, eorum calculo, qui juriſdictioni *Vice-Regia* præſunt per Provincias, conſtituta a Principibus noſtris pœna exilii, amiſſionis bonorum, aliiſque in eos, qui ſecus facere attentaverint, de quo uſu egi in *Jure Eccleſ. tom. 1. part. 2. ſect. 3. tit. 7.* alias *tit.* 24. *cap.* 6. & latius in Tractatu de promulgatione Legum & Placito Regio. (*a*)

Huic juri non obſtat clauſula Bullis inſeri ſolita.

Neque huic inveteratæ & tot ſeculorum uſu firmatæ conſuetudini obſtare credunt Belgæ, clauſulam hodie Bullis Pontificum ex ſtylo Curiæ Romanæ inſeri ſolitam *publicationem Romæ factam, eamdem vim habituram, ac ſi in ſingulis Provinciis particulatim facta eſſet*, cum derogatione contrariarum conſuetudinum quarumcumque. Hujus enim clauſulæ vis in Belgium oondum penetravit, obſtante firmiſſima conſuetudine, quæ non patitur, præter morem a majoribus obſervatum Leges ullas Belgis imponi, uti obſervat juris Belgici peritiſſimus auctor Libelli cui titulus: *Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem*, qui & ſcribit, in Regno Neapolitano extare Pragmaticam Conſtituionem editam 30. Auguſti 1561. qua expreſſe cautum eſt, clauſulam iſtam pro non ſcripta habendam eſſe.

Igitur moribus Belgicis, Bullæ ſive Conſtitutiones Pontificiæ, ſive alia Curiæ Romanæ Reſcripta, hic vim ſuam non exerunt, tametſi etiam ritu ſolito Romæ publicatas eſſe conſtet, niſi & in his partibus prævio Principis *placeto* publicatæ vel admiſſæ fuerint.

Bulla *in Cœna Domini* in Belgio non admittitur

Hinc famoſa vulgatiſſima illa Bulla vulgo *in Cœna Domini*, quæ qootannis ritu ſolemni per unum Cardinalem Diaconum præſente Pontifice, cæteris Cardinalibus & Epiſcopis aſſiſtentibus publicatur ipſo die *Cœnæ Domini* (a quo nomen accepit) hic in Belgio uſum nullum habet; eo quod nunquam admiſſa aut publicata hiſce in Provinciis fuerit, adeo ut Conſilia Regia nec mentionem illius in judiciis fieri permittant mulctatis ſubinde Cauſidicis, qui allegare Bullam hanc & auctoritate ejus cauſam ſuam fulcire tentarant; uti in citato Tractatu notavi.

Nec in Gallia.

Ejus publicationi ſe oppoſuerunt Rodolphus Imp. Phil. II. Rex Cathol. & Reſp. Veneta.

Similiter nec in Gallia uſum hujus Bullæ admitti, notiſſimum eſt: ſolemne parlamenti Regii Arreſtum contra ejus publicationem recitatur inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 6. *num.* 55. atque ibidem in adjunctis notis oſtenditur Imperatorem Rodolphum II. anno 1586. publicationi hujus Bullæ ſtrenue ſe oppoſuiſſe, oti & anno 1568. Philippum II. Regem Catholicum, & Rempublicam Venetam; vide & commentaria ad dictas libertates Petri Pithæi *art.* 17.

Ratio Placiti Regii.

Nec adeo mirum videri debet, quod Principes ſine prævio ſuo aſſenſu leges Provinciis ſuis imponi non ſinant. Cum enim pars nobiliſſima Regii muneris in tuendis Canonibus & receptis moribus verſetur, merito Princeps proſpicit, ne novis legibus Canones, Legeſque & antiqui mores jam recepti, concutiantur & ſubditorum jura & tranquillitas turbentur, uti latius deducit Petrus de Marca *lib. 2. de concord. Sacerd. & Imp. cap. 17. num.* 5.

Hinc Priocipis juri & officio jus Placiti inniti latius deduxi in citato tractatu, una oſtendens, Principem non poſſe boc jus Placiti a ſe abdicare niſi Principatum abdicando. (*b*)

§. V.

De Regulis Cancellariæ.

Nulla mentio in Decret. Greg. IX. de Regulis Cancell.

Juri Noviſſimo merito accenſentur Regulæ *Cancellariæ* Romanæ, quarum hic in Belgio quotidianus eſt uſus, & quarum tamen in Decretalibus Gregorii IX. aliiſque collectionibus Corpori Canonico incluſis nulla mentio occurrit.

Hæ originem habuere a Joanne XXII

Nec mirum ibidem nullam earum memoriam eſſe, quandoquidem teſte Ludovico Gomeſio in Procemio Commentarii ad has Regulas, "ſatis compertum ſit, „ Regulas Cancellariæ a Joanne XXII. initium & ori„ ginem habuiſſe (*c*) nam (ait) in vetuſto quodam „ membrano codice (quem vulgares *Quinternum* „ Cancellariæ Apoſtolicæ vocant) primus omnium „ in ordine ponitur Joannes XXII. Regularum au„ ctor, nec ante ipſum alius ſummorum Pontificum „ invenitur, qui hoc prius tentaverit, & licet Can„ cellaria Apoſtolica, & Vice-Cancellarii Officium „ (unde Regulæ iſtæ denominationem acceperunt) „ longe ante Joannem XXII. præceſſiſſe videantur, „ nihilominus Regulæ iſtæ non fuerunt tempore eo „ ſaltem in ſcriptis, ſed longo intervallo conditæ.

Sed poſt ipſum auctæ fuerunt.

Verum licet Joannes XXII. originem dediſſe dicatur Regulis Cancellariæ, conſtat tamen, quod eas ad perfectum, aut ad eum, quo hodie extant, numerum non perduxerit; ſed ſenſim eo perductæ fuerint.

Joannes enim in his Regulis id tantum egit ut Officiales Cancellariæ ſeu abbreviatores inſtruerentur, qua ratione Litteras Cancellariæ in materia *Beneficiali*, juxta ſupplicationum varias formas deberent expedire, ut paret ex Regulis Joannis XXII. & Benedicti XI. (*d*) & aliorum, ait idem Gomeſius in citato Procemiu *quæſt*. 2.

Nicolaus V. ſub medium ſeculi XV eas pene ad præſentem ſtatum perduxit.

Introductas autem Regulas ſubſecuti Pontifices diverſimode auxerunt, uſque ad tempora Nicolai V. qui anno 1447. ſedere cœpit, & primus utiliores deceſſurum ſuorum Regulas colligens, ac plures alias judiciales, ſive normam adminiſtrandæ juſtitiæ

(*a*) Extat ille Tractatus tomo 4. hujus editionis.

(*b*) Placitum quoque Regis in Pruſſia habetur neceſſarium, ut Jus Canonicum in eo Regno vim legis obtineat. Hoc enim Placitum aperte declaratur in *Codice Fredericiano part. 1. lib. 1. tit. 2. §. 12. his verbis: Comme nos Sujets de la Religion Catholique*, inquit Pruſſiæ Rex, *doivent en vertu de la paix de Weſtphalie, être jugés ſelon leurs principes, en matieres de Foi, nous conſervons au droit Canon force de loi, autant qu'il eſt néceſſaire pour cet effet.*

Mais nous l'abrogeons dans toutes les affaires civiles, & n'en exceptions que ce qui concerne les offices & les dignités dans les Chapitres, comme auſſi les droits qui en dépendent, & ce qui regarde les dîmes, que nous voulons être décidées ſelon les loix du droit Canon, même parmi nos Sujets Proteſtans. Codex Fredericianus primum in allemanica lingoa, deinde an. 1751. Gallico idiomate editus eſt. En ejus titulus; *Code Frederic ou Corps de droit, pour les Etats de Sa Majeſté le Roi de Pruſſe, fondé ſur la raiſon & les Conſtitutions du pais, &c.* Hunc Codicem ejuſque Auctorem ſummis laudibus extulerunt Scriptores Diariorum Trivultianorum (*Avril 1751. pag. 778. 779 &c.*) id unum delibare mihi liceat quod *pag.* 785. his verbis legitur: *Il n'eſt rien de plus ſage ni de plus beau que tout ce plan de juriſprudence; au fond c'eſt le droit Romain, mais degagé de toutes ſubtilités, & de tous embarras; mais diſpoſé dans un ordre admirable d'inſtruction, tout propre par conſéquent à fournir de lumieres dans toutes les contraverſes civiles & domeſtiques.*

Id tantum conqueruntur Reverend. Diariorum Scriptores, quod inter magni momenti diſpoſitiones, quædam editæ ſint de matrimonii diſſolutione. Ecce eorum contextus p. 788. conſignatus. *Tout ceci renferme une multitude de diſpoſitions très-importantes. Il en eſt ſur la diſſolution du Mariage que nous pouvons regarder comme ſingulieres; on lit à la page 149. & ſuiv.* (Codicis Fredericiani) *qu'un mariage légitime & accompli peut être diſſous*; primo, . *lorſque l'un ou l'autre des Epoux eſt proſcrit*; ſecundo, *lorſque les gens mariés demandent conſtamment & de concert la diſſolution de leur mariage*, tertio, *lorſqu'un des époux a convaincu l'autre d'adultere*, &c.

Addunt deinde: *il vient naturellement en penſée de demander comment des diſpoſitions pareilles peuvent ſe concilier avec les Textes de l'Evangile & de ſaint Paul qui expriment ſi clairement l'indiſſolubilité du Mariage.* Hanc claritatem in Evangelio non reperiunt aut advertere nolunt quidam ſcriptores etiam catholici, ubi agitur de fornicatione aut adulterio. Legatur *cap.* 5. *Matth. v.* 32.

(*c*) Joannes XXII. obiit die 4. Decembris an. 1334.

(*d*) Hunc Benedictum alii nuncupant XII.

deter-

determinantes, adjiciens, has Regulas ad eum pene ſtatum in quo nunc habentur, perduxit.

Circa has Regulas, per ſubſequentes Pontifices, partim auctas, partim mutatas, nonnulla hic pro hodierna praxi ac præſertim Belgica, generalia principia annotanda cenſui.

Unde dictæ ſint Regulæ Cancellariæ.

hæ Regulæ dicuntur *Regulæ* Cancellariæ, quia major pars, imo ante Nicolaum V. omnes concernunt expeditionem Litterarum, quæ in Cancellaria Romana expediuntur: ideoque nomen retinuerunt a Cancellario, ad cujus directionem primitus fuere adinventæ.

Adhæc, tametſi a tempore Nicolai V. quædam earum Regularum formam in expeditionibus Litterarum Cancellariæ ſervandam non præſcribant, nec ad expeditiones illas ſpectent, prout ſunt omnes Regulæ fori contentioſi, ſive quæ circa judicia verſantur; nihilominus, quia etiam illæ Regulæ *judiciales* in Cancellaria regiſtrantur, & per Vice Cancellarium publicantur, retinuerunt nomen a loco illo *Cancellariæ*, ut notavit Gometius in Proœmio ad has Regulas *quæſt.* 2. præſertim quia Regulis Cancellariæ præſentibus additæ ſunt, & unum cum illis conſtituunt volumen.

Quoſnam ligent.

Anxie diſputatur inter Commentatores harum regularum, præſertim Ultramontanos, num regulæ iſtæ *Univerſaliter* ligent *omnes*, etiam extra Curiam Romanam? Hanc quæſtionem loco jam citato ſuſe in utramque partem diſputat Gometius, ac tandem reſolvit eas pro lege generali etiam extra Curiam Romanam eſſe obſervandas.

Verum hac Doctorum Ultramontanorum diſceptatione omiſſa, notandum, quod juxta indubitatam & notoriam praxim, notanter Belgii & aliarum passim Provinciarum extra Italiam & ſtatum Eccleſiaſticum, Regulæ hæ non habeantur, ut Leges generales, mox ut in Cancellaria Romana ſtylo Curiæ Romanæ conſueto fuerint publicatæ, ſed quod earum obligandi efficacia deſumatur ab earum in hiſce Provinciis receptione & uſu.

Hinc & notorium eſt, in una Provincia plurium, in alia pauciorum iſtarum Regularum uſum eſſe.

Monet Rebuffus in additione ad primam Regulam, multas eſſe ex his Regulis, quæ non ſunt receptæ in Regno Franciæ, ac notanter quæ ſunt contrariæ Concordatis.

Philippus Probus in notis ad ſanctionem Pragmaticam tit. *Electionibus cap.* Et quia §. Ipsas omnes, *num.* 1. monet, Regulas Cancellariæ ligare, maxime quando ſunt conformes juri communi: Quia „ ſi concernant (ait) principaliter *commodum burſale*; tunc Gallicani Judices illas non admittunt, „ ſed prorſus reſpuunt; ut pecuniæ exburſationem „ evitent.

In marginali autem nota monet Franciſcus Pinſonius " Regulæ Cancellariæ omnes ligant, ſi ſunt re- „ ceptæ in Regno, alias non.

In Gallia recepta eſt Regula de infirmis Reſignantibus.

Præ cæteris autem illo in Regno receptæ ſunt Regulæ, *de infirmis Reſignantibus*, *de publicandis Reſignationibus & de veriſimili notitia*; uti loco citato obſervat Philippus Probus, & Petrus Rebuffus in additionibus ad dictas Regulas.

Et quidem Regula de *infirmis Reſignantibus* (*a*) non tantum ſimplici uſu recepta & probata eſt, ſed & quarta Novembris an. 1493. in Parlamento Pariſienſi regiſtrata eſt, ut teſtantur Pragmatici Galliæ, ac noviſſime Perardus Caſtel in tractatu de uſu & praxi Curiæ Romanæ *pag.* 41. *edit.* 1693.

Item de publicandis Reſignationibus.

Regulam de *publicandis Reſignationibus* ſimiliter eodem anno 27. Auguſti regiſtratam eſſe teſtatur poſt alios Rebuffus in additione ad hanc Regulam (*b*) Imo licet hodie hæc Regula e numero Regularum Cancellariæ ſit rejecta, & vicem ejus ſuppleat Conſtitutio Gregorii XIII. nihilominus in Gallia & Belgio quaſi Lex patriæ, vim ſuam retinuit, non recepta hactenus dicta Conſtitutione Gregorii XIII.

Item de veriſimili notitia.

Teſtatur & ibidem Rebuffus & de regiſtratione Regulæ *de veriſimili notitia* referens, " eam eodem an- „ no 2. Novembris factam fuiſſe, eamque in Regno „ Franciæ receptam, & in forenſi judicio ad unguem „ ſervari. (*c*)

Præter has tres Regulas poſitivo Decreto in Gallia receptas, & in Parlamento adinſtar *Legis Regni* regiſtratas, ſunt & nonnullæ aliæ uſu & conſuetudine probatæ ac receptæ, uti & ipſæ Molinæus obſervavit.

Item de impetrantibus Beneficia viventium, aliæque.

Poſt illuſtratas enim tres prædictas regulas necnon Regulam 21. *de impetrantibus Beneficia viventium* (*d*) quam junxit Regulæ de *veriſimili notitia*, dicit verum non eſſe, quod vulgo putant, reliquas omnes regulas (dictis quatuor exceptis (prorſus inutiles & ſpernendas eſſe: " Quatenus enim, ait, jus commu- „ ne vel ordinarium juvant, rationabiliter admitten- „ dæ ſunt, & in cauſis decidendis uſurpandæ, quo- „ minus a jure communi & diſciplina Eccleſiaſtica „ recedatur.

Regula de annali poſſeſſore.

Hinc concludit Regulam Cancellariæ de *annali poſſeſſore*, etiam in hoc Regno Franciæ omnino practicandam eſſe, " quatenus ſcilicet reſtringit & coer- „ cet impetrationes a Papa vel a Legato ſuo illorum „ involatorum alienorum Beneficiorum litiumque „ artifices, quos *devolutarios* vulgo vocant.

Similiter Rebuffus *in praxi Benef. parte* 2. in Commentario ad hanc Regulam, *Gloſſa prima*, ait: Iſta „ Regula eſt utilis & ſervatur in Francia, unde im- „ petratio judicatur ſubreptitia & nulla, niſi expri- „ mantur ſequentia„ id eſt, quæ Regula exprimenda præſcribit.

Regula de idiomate.

Eadem ratione Regula *de idiomate*, in quantum declarat, quod proviſio de Parochiali Eccleſia, vel quovis alio Beneficio exercitium curæ animarum Parochianorum quomodolibet habente facta alicui perſonæ quæ non intelligat, vel intelligibiliter loqui neſciat *idioma loci*, ubi Eccleſia, vel Beneficium hujuſmodi conſiſtit, ſit nullius roboris, vel momenti, etiam in Regno Franciæ eſt recepta, eo quod non tantum juri communi; ſed etiam naturali & divino ſit conformis, ipſamque rectam diſciplinam adjuvet.

Quædam in iiſdem Regulis non admittuntur in Gallia.

At ſi quæ in his ſimilibuſve Regulis occurrant, quæ judiciorum aut Diſciplinæ normam in Regno ſtabilitam invertunt, aut juri ordinariorum derogant, vel ſolum commodum Curiæ Romanæ ſpectant, quoad iſta Regulæ hæ non reputantur vim habere in hoc Regno.

In Regula de annali.

Hinc Molinæus poſtquam dixit, Regulam *de annali*

(*a*) Cognoſcitur quoque ſub nomine *de viginti*, id eſt e dierum numero, quos vivere debet Reſignans poſt præſtitum Reſignationi conſenſum.

(*b*) Apud Rebuffum hæc Regula dicitur 34. Regularum Cancellariæ. Paſtor *lib.* 3. *tit.* 8. *num.* 1. ait Regulam *de publicandis Reſig.* fuiſſe conditam a Bonifacio (ſcilicet IX.) firmatam vero ab Innocentio VIII. Cauſa, propter quam hæc Regula data fuit, hæc eſt, ut gravia, quæ ex occultis Reſignationibus naſcebatur, incommoda vitarentur.

(*c*) Regulæ *de veriſimili notitia* Auctor eſt Joan. XXIII. Eodem quo hic Pontifex ediderat modo, conſervata eſt uſque ad Nicolaum V. Ab iſto reſectum eſt Proœmium brevitatis cauſa; ſic capite truncata, ſine ulla ſui mutatione per manus ſucceſſorum ad nos pervenit; attamen quilibet Pontifex initio ſui Pontificatus, ut moris eſt, hanc Regulam innovavit.

(*d*) Nonnulli Canoniſtæ credunt hanc Regulam a Benedicto XIII. qui Pontifex e Gallia habitus eſt, exeunte decimoquarto ſeculo fuiſſe confectam: verum alii hujus originem referunt ad Paulum III. qui ad ſummum Pontificatum ann. 1534. evectus eſt; ipſe enim hanc Regulam tantopere mutavit, ut recens ab ipſo condita dici merito videatur.

Digitized by Google

quatenus reſtringit & coercet impetrationes devolutariorum eſſe practicandam, addit: “ non autem „ quatenus Proceſſum judicialem concernit, vel formam futuræ inſtantiæ præfigit.

Similiter Rebuffus loco mox citato *Gloſſa* 18. loquens de mulcta 50. florenorum Cameræ Apoſtolicæ applicanda juxta præſcriptum Regulæ obſervat circa hoc, Regulam hanc de *annali poſſeſſore* in Gallia non eſſe receptam, “ nec Judices Regios in hoc Regno „ de poſſeſſoriis Beneficiorum cognoſcentes, ſervare hanc mulctam, ſed ad damna, intereſſe & expenſas temere impetrantem condemnare.

Uſus Belgarum circa Regulas Cancellariæ.

Circa uſum harum Regularum, Belgicus pene cum uſu Regni Franciæ convenit, niſi quod Belgæ nonnihil liberaliores jam pridem fuiſſe videantur in admittendis Regulis Cancellariæ, ſignanter reſervantibus proviſionem beneficiorum Romano Pontifici.

Circa Reg. de 8. menſibus.

Notum quippe eſt, in Belgio in plurimis Eccleſiis, quæ concordatis Germaniæ non gaudent, aut alio ſpeciali titulo non ſunt munitæ, receptam eſſe Regulam *de* 8. *menſibus*, qua reſervantur diſpoſitioni Pontificis Beneficia vacantia in *octo* menſibus, permitttens dumtaxat diſpoſitionem ordinariis Collatoribus Beneficiorum vacantium in *quatuor* aliis menſibus: niſi quod in favorem Epiſcoporum in ſuis Diœceſibus *reſidentium*, poſteriores Pontifices dederint *alternativam*, de qua Regula & alternativa latius egi in *Jere Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 7. alis *tit.* 23. *cap.* 6. *&* 7. alias *cap.* 5. *&* 6. atque in hoc puncto nonnullæ Provinciæ in Gallia cum Belgicis conveniunt, quæ & ob admiſſas hactenus has reſervationes *Patria obedientiæ* appellantur.

Cæterum Belgæ in hoc cum Gallis conveniunt, quod uſum & vim harum Regularum non admittant, niſi quatenus *diuturno* uſu receptæ & probatæ oſtenduntur, præſertim ubi juri Ordinariorum derogant; atque commodum burſale dumtaxat Curiæ Romanæ reſpiciunt.

Sanctio Pragm. Philippi II 1574. ſuper Placito Regio.

Hoc autem majore cum rigore obſeratum fuiſſe apparet ab anno 1574. quando Rex Philippus II. Pragmaticam Sanctionem condidit, habita prius conſultatione & exquiſita Sententia Senatuum Regiorum, qua diſerte vetuit, ne quis ullius argumenti Bullas vel Diplomata ex urbe Romana, aut a Legatis Pontificiis profecta, per Belgium executioni mandare auſit, niſi Litteris *Placiti* obtentis comprobata fuerint a Sanctiore vel Brabantiæ Conſilio: cujus Sanctionis textus integer refertur in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 10. alias *tit.* 27. *cap.* 5. *n.* 24. *& tom.* 4. in fine Appendicis monumentorum, quorum fit mentio in tractatu de promulgatione Legis Eccleſiaſticæ.

Et quamvis hæc Sanctio nominatim non meminerit Regularum *Cancellariæ*, quin tamen ſub generali illa expreſſione contineantur, dubitari nequit: maxime ſi juri Ordinariorum aut receptis Belgii moribus & inveterato uſui contrarientur: quandoquidem ſcopus unicus hujus & ſimilium Sanctionum ſit, ne per Bullas aut Diplomata, quæ e Curia Romana emanant; jura publica & receptæ conſuetudines ac privilegia Patriæ temere violentur & invertantur.

Hinc famoſus hujus Univerſitatis Juriſconſultus Vande Velden in ſuis eruditis ad Regulas Cancellariæ obſervationibus, ſine hæſitatione aſſerit: per citatatum Edictum de anno 1574. vetitum eſſe “ man- „ dari executioni *Regulas Cancellariæ Apoſtolicæ* „ non obtentis Litteris Placeti in Conſilio privato, „ vel Cancellaria Brabantiæ ſi quæ forſan de novo „ condantur tendentes in præjudicium hujus Rei- „ publicæ aut alicujus tertii, prout Edictum illud expreſſe ſubjungit.

Hoc ex capite numquam hic in uſu fuit nova Regula Gregorii XV. quæ extat apud Barboſam de officio Epiſcopi *parte* 3. *allegat.* 57 reſervatoria Beneficiorum, quæ vacare contingit, Sede Epiſcopali aut Prælatura *vacante*; ſed ſemper manſerunt, & manent hactenus ad diſpoſitionem eorum quibus ab antiquo diſpoſitio competiit.

Regula reſervatoria Beneficiorum.

Similiter nec novæ clauſulæ in diminutionem Juris Ordinariorum aut recepti hic uſus admittuntur, quod exemplo mox etiam confirmabitur.

Regulæ Cancellariæ moriuntur moriente Pontifice, qui eas publicavit.

Circa has Regulas in generali & illud notandum, quod juxta ſtylum Curiæ Romanæ extinguantur, ſeu moriantur, moriente Pontifice, qui eas publicavit; expreſſe enim dicitur in earum Procemio: *quas ſuo tempore duraturas obſervari voluit.* Ex qua clauſula concludunt unanimi conſenſu Regularum Commentatores, eas per mortem Pontificis expirare, omnemque earum obligandi vim extingui.

Unde ſinguli Pontifices denuo eas publicant.

Hinc & ulterius de ſtylo Curiæ Romanæ eſt, quod Regulæ hæ per ſingulos Pontifices de novo publicentur, uti notat Ludovicus Gomeſius in Procemio Regularum Cancellariæ *quæſt.* 2. *num.* 12. dicens „ quia morte Pontificis Regulæ extinguuntur, vi- „ ſum fuit, ut per novum Pontificem publicentur, „ per quem iterum adinſtar Phœnicis reviviſcunt, & „ veluti Aquila renovantur.

Hac publicatione nondum facta ceſſat omnis reſervatio Beneficiorum.

Reſervationes itaque, quæ his Regulis innituntur, mortuo Pontifice, ceſſant: poſſuntque Ordinarii Beneficia interim vacantia, quaſi jam omni reſervatione ſublata, libere ſine ulla menſium diſtinctione conferre, uti multis citatis auctoribus notat Joannes a Choquier in Procemio Regularum *num.* 12. monetque, Sede Apoſtolica vacante, omnes menſes eſſe ordinarios, poſſeque Epiſcopos tanquam ad jus commune redeuntes, providere de Beneficiis vacantibus in quolibet menſe.

Quæ incipiunt vacare, Sede Apoſt. vacante pergunt eſſe Collationi Ordinarii.

Cum ergo, Sede Apoſtolica vacante, omnes menſes cenſeantur Ordinarii & Bneficia medio tempore cenſeri debeant vacaſſe in menſe Ordinarii, conſequens eſt, quod Beneficium vacans, Sede Apoſtolica adhuc vacante in menſe, qui alias eſſet Apoſtolicus, maneant ad diſpoſitionem Ordinarii, licet illud *adhuc* contingeret vacare, poſtquam Regulæ Cancellariæ per novum Pontificem eſſent renovatæ & publicatæ.

Ut enim recte docet Gonzales ad Regulam VIII. Cancellariæ. *Gloſſa* 11. *num.* 53. *& ſeqq.* quando Beneficium per mortem aliove titulo vacavit in menſe ordinario, ſemper manet ad diſpoſitionem Ordinarii. (*a*) “ Quia ſicut, quando Beneficium vacat in „ menſe Apoſtolico, ait *num.* 57. ſemper manet re- „ ſervatum, & nunquam poteſt Ordinarius illud „ conferre, licet vacatio duret uſque ad menſem „ ordinarium; nam Beneficium ſemel reſervatum „ ſemper remanet reſervatum, etiamſi ceſſet cauſa „ reſervationis: ſic etiam pari ratione cum Benefi- „ cium vacans erit in menſe ordinario, & fuerit Or- „ dinarii diſpoſitioni ſubjectum, nunquam amplius „ incidit in reſervationem, cum correlativorum ea- „ dem debeat eſſe ratio. „ Hæc ille & *n.* 65. monet, quod ad hoc ut dicatur Beneficium reſervatum, vel non reſervatum, ſolummodo conſideretur tempus vacationis, non autem tempus quo duravit, & fuit continuata vacatio. Et ex his concludit in Procemio §. 5. *num.* 71. Beneficium in caſu hic propoſito, manere ad diſpoſitionem Ordinarii.

Praxis Belgii circa hoc punctum amplectitur ſty-

(*a*) Ubicumque ſervatur octava, vel nona Cancellariæ Regula, qua conferendorum per annum Beneficiorum ſex menſes Papæ aſſignantur, alii autem Ordinario dimittuntur; Papa ſibi non reſervat præventionem conferendorum Beneficiorum in menſibus, qui Ordinario aſſignati ſunt. Hæc Regula ſervatur in Hiſpania, in Germania, in Belgio Franciæ ditioni non ſubjecto, in Comitatu Burgundiæ, in Epiſcopatu Metenſi, Tullenſi, Virdunenſi, in Comitatu Ruſcinonenſi, in Provincia, in Minori Britannia.

lum

lum Curiæ Romanæ; habetque quoad reſervationes menſium Regulas Cancellariæ, Sede Apoſtolica vacante, pro *extinctis*, reputatque pro eo tempore omnes menſes *ordinarios*.

Nova circa hoc punctum Reſervatoria Reg. in Belgio non obtinet.

Teſtatur Joannes a Choqnier loco citato *num.* 22. poſt Garciam, quod quandoque ſoleant Romani Pontifices reſervare omnia Beneficia quæ vacarint in menſibus Apoſtolicis, *Sede vacante*, & de quibus ordinarii Collatores tempore aſſumptionis ad ſummi Pontificatus apicem non diſpoſuerunt, prout fecit Paulus V. in favorem Conclaviſtarum, quem ſubſequentes Pontifices ſecuti ſunt, conſtituitque hodie hæc reſervatio *Regulam* 68.

Verum licet hæc reſervatio fiat per novam clauſulam Regulis Cancellariæ inſertam, nequaquam illa Belgium intravit, nec ſine nova in Belgio facta publicatione, prævie obtentis Litteris *Placeti* intrabit, ſeu vim ſuam exeret, eo quod Belgium novas hujusmodi reſervationes in derogationem juris Ordinariorum non admittat.

Veriſimilius hæ Regulæ non ligant niſi per Vice-Cancellarium publicatæ.

Solet novus electus Pontifex altero aſſumptionis ſuæ die Regulas Cancellariæ edere eaſque diebus aliquot poſt editionem Vice-Cancellarius publicare in Cancellaria.

Quæritur, a quo tempore, Regulæ Cancellariæ reviviſcant, ſeu vires recipiant, præſertim reſervatoriæ, an a die editionis Regularum, an vero a die dumtaxat publicationis per Vice-Cancellarium factæ in Cancellaria Apoſtolica? Plures exiſtimant, eas reviviſcere & ligare a die editionis, videturque hæc opinio in Curia Romana, utpote reſervationibus magis favens, prævalere, uti notat Gomeſius in Procemio ad has Regulas *quæſt.* 2. ſub finem.

At verſimilior apparet opinio Geminiani *Conſil.* 92. qui reſpondit, eas demum *a die publicationis* factæ per Vice-Cancellarium in Cancellaria Apoſtolica reviviſcere & ligare; & per conſequens uſque ad illum diem reſervationes ceſſare.

Hanc opinionem tanquam veriſimiliorem probat quoque Thomas Zerola in praxi Epiſcopali *parte* 2. verbo *Regulæ*: "Ratio eſt, ait, vulgatiſſima, legem „ incipere obligare a die promulgationis, quæ eſt „ cauſa formalis Legis Sancitæ. „ Zerolæ aſſentitur quoque Joannes a Choquier in Procemio Regularum *num.* 22. & conſentire videtur Rebuffus in additionibus ad Regulas Cancellariæ in Procemio.

In Belgio reſervationes reputantur odioſæ.

Cumque in Belgio reſervationes reputentur odioſæ, quatenus derogant juri Ordinariorum in proviſione Beneficiorum; non dubium, quin hæc poſterior opinio in praxi ſit prævalitura. (*a*)

In Belgio quippe favemus Ordinariis, qui libere poterunt diſponere de Beneficiis in omni menſe uſque ad factam *publicationem*, quæ ſubinde 12. aut amplius diebus contingit poſt earum editionem.

Regulæ Cancell. quæ in Gal. & Belg. pro *Legib.* ſunt receptæ nunquam moriuntur

Si ſtylum Curiæ Romanæ & formam promulgationis harum Regularum attendamus, non tantum Regulæ reſervativæ Beneficiorum, ſed omnes generaliter *morte Pontificis* expirant. Sed generalis hæc extinctio, nec Belgii, nec Galliæ praxi congruit.

Sunt enim in Gallia, & in Belgio quædam Regulæ Cancellariæ pro *Legibus* receptæ eo quod de jure eſſent receptæ communi, & ad fraudes in Beneficiorum proviſionibus occurrentes detegendas, ac amoliendas apparerent admodum opportunæ, ut ſupra dictum eſt.

Ut Reg. *de public. Reſig.*

Porro ſimiles Regulæ, *ut Leges Patriæ* probatæ, *perpetuæ ſunt*, neque earum efficacia amplius dependet a vigore Regularum Cancellariæ.

Hinc Rebuffus ad Regulam *de publicandis Reſig.* ait: " Hæc Regula fuit recepta & in Curia Parlamen- „ ti regiſtrata anno 1593. die 27. Auguſti, unde eſt „ Lex Regni effecta, ideoque per *mortem* Papæ non „ non tollitur.

Item de *infirmis reſig.*

Et Molinæus ad Regulam *de infirmis Reſig. num.* 334. dicit: " Hæc Regula non eſt de pecuniariis & „ mere voluntariis, ſed concernit, & facta eſt ob „ bonum publicum & ad fraudes amputandas, & ſic „ non moritur cum Papa: ſed ſemper in viridi ob- „ ſervantia manet. Cum ſatis eſt, quod apud nos „ hæc Regula pro juſta perpetuaque lege recepta eſt. Idem notavit Guilielmus Noyer Conſiliarius Regius in additione ad Tractatum Perardi Caſtel de uſu Curiæ Romanæ. *pag.* 37. *edit. anni* 1693.

Imo etſi nonnullæ ſubinde Regulæ per Pontifices poſteriores omittantur, nihilominus quæ pro Legibus fuere receptæ retinent Legum vigorem.

Exemplum illius habemus in Regula de *publicand. Reſig.* quæ licet a tempore Gregorii XIII. e numero Regularum expungi cœperit, uſus nihilominus ejus tam in Belgio, quam in Gallia manſit invariatus, uti ſupra notavi, & fuſius oſtendi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 10. alias *tit.* 27. *cap.* 7. alias *cap.* 6. *num.* 6.

Regula *Cancell.* ut fidem faciat, debet ex fonte Cancellariæ de mandato Vice Cancellarii eſſe deprompta.

Quia de ſtylo Curiæ Romanæ ſolent Regulæ Cancellariæ ſæpius mutari; dum Pontifices poſteriores Regulis Deceſſorum aliquid addunt, vel minuunt, conſtitutum eſt *per Regulam* 26. *Cancellariæ*, quod Regulæ Cancellariæ nullam fidem faciant, niſi ex fonte Cancellariæ & ex mandato Vice Cancellarii impetrentur, & in judicio producantur.

Licet hoc in Curia Romana & Provinciis Legibus illius Curiæ ſolitis regi, poſſit eſſe receptum, adverſatur tamen notoriæ Belgii aliarumque Provinciarum praxi.

Cum enim in his quædam Regulæ uſu inveterato ſint receptæ, neque has novas mutationes, ſignanter in præjudicium Ordinariorum admittant, ſolent illæ in judicio adinſtar aliarum Legum receptarum allegari tanquam omnibus notæ, ut docet a Choquier ad citatam *Regulam* 26. refertque conforme Placitum Senatus Sabaudiæ ex Antonio Fabro.

Quid circa Regulas de ſtylo Curiæ Romanæ, necnon praxi harum Provinciarum obtineat, hic dicendi locus non eſt, ſed de uſitatioribus magiſque famoſis hic in Belgio receptis egimus in *Jure Eccleſiaſtico*: hic generalia quædam principia annotaſſe ſufficere viſum eſt. (*b*)

§. VI.

De Concilio Tridentino.

Decreta Tridentina publicata per Pium IV. 1564.

Concilium Tridentinum anno 1545. ſub Paulo III. inchoatum, tandem poſt plures interruptiones & remoras finem habuit 10. Decembris anno 1562. ſub Pio IV.

Acta integra, etiam ſub præcedentibus Pontificibus, in prioribus ſeſſionibus evulgata hic Pontifex, confirmavit ſpeciali Bulla, quæ incipit, *Benedictus Deus* edita & publicata Romæ 26. Januarii 1564. mandatque, omnibus Eccleſiæ Prælatis, cujuſcumque ſtatus, gradus, Ordinis & dignitatis, etiamſi *Cardinalatus* honore præfulgeant, ut ejuſdem Concilii Decreta & Statuta in Eccleſiis ſuis, civitatibus & Diœceſibus, in judicio & extra judicium diligenter obſervent, & a ſubditis quiſque ſuis ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant obſervari, ſub pœnis a ſacris Canonibus conſtitutis, aliiſque gravioribus, etiam privationis.

(*a*) Legatur ultimum monumentum quod reperitur in fine tomi primi hujus operis. Illud autem ſic inſcribitur; *reſolutio Doctorum Lovanienſium pro Theſauraria Eccleſiæ ſancti Petri, inſulis.*

(*b*) De uſu Regularum Cancellariæ Romanæ in Galliis obſervato legantur notæ Gallicæ quas doctiſſimus Gibert confecit ut Jus Gallicum circa has Regulas intelligeretur; hæ notæ collectæ ſunt in fine primi voluminis hujus editionis.

Hanc

Hanc Bullam ſecuta eſt altera ejuſdem Pontificis publicata Romæ eodem anno die 20. Julii, qua declarat, " Decreta omnia Concilii Tridentini ad re-
„ formationem, juſque poſitivum dumtaxat ſpectan-
„ tia, a Kalendis Maji proxime præteriti omnes obli-
„ gare cœpiſſe, neque poſt eam diem excuſationem
„ cujuſquam, quod ea ignoraverit, admittendam,
„ atque ita auctoritate Apoſtolica declaramus (ait)
„ ac definimus, & ab omnibus judicari debere
„ mandamus atque ſtatuimus: decernentes irritum
„ & inane, ſi quid ſecus a quoquam, quacumque
„ dignitate, auctoritate & poteſtate prædito, con-
„ tigerit judicari.

Hæ Bullæ oſtendunt, enixam fuiſſe Pontificis voluntatem & intentionem, Decreta etiam quæ reformationem juſque poſitivum ſpectant, ab omnibus Chriſti Fidelibus eſſe obſervanda, eaque omnes & ſingulos adſtringere; tametſi in Provinciis *more ſolito*, per Epiſcopos & Paſtores non eſſent publicata, nec auctoritate Principis reviſa & probata forent. (*a*)

Hæc publicatio quantum ad Decreta *Reformationis* haud ſufficere viſa eſt Belgis aliiſque Ciſmontanis.

Verum alia fuit Belgarum, aliorumque Ciſmontanorum populorum opinio, qui non crediderunt, ſe hiſce Decretis adſtringi, niſi more uſitato eſſent adinſtar aliarum legum publicata ac recepta, uti ex dicendis patebit.

Philippus II. jubet ea examinari 1564.

Sub initium anni 1564. Philippus II. Rex Catholicus & Belgii Princeps ſignificavit Margaritæ Parmenſi tunc Belgii Gubernatrici, quod per nuntium Apoſtolicum recepta Concilii Tridentini Decreta juſſiſſet in ſuis Hiſpaniæ Regnis examinari, volens, idipſum & in Provinciis his fieri, ut omnibus rite examinatis, ſtatueretur pro illorum Decretorum executione & obſervantia.

Margarita Parmenſis ſcribit ad Archiep. Cameracenſem 1564.

Margarita, his Mandatis receptis, litteras ſcripſit ad Archiepiſcopum Cameracenſem ſub initium anni 1564. ut Decreta Concilii expenderet, & de modo quo in ſua Diœceſi ſecundum jura, privilegia ac conſuetodines, hæc Decreta executioni mandari poſſent, ſententiam ſuam exponeret.

Reſponſoriæ Archiepiſcopi.

His Litteris reſpondit Archiepiſcopus 23. Julii ejuſdem anni, re, uti aſſerit, communicata cum Capitulo Metropolitano, & adhibitis in conſilium Theologis & Juriſperitis, celebrationem Concilii Provincialis ſuper receptione Concilii & publicationem Decretorum per ſingulas Eccleſiarum Parochias, eſſe quidem modos juri conſentaneos; & antehac in ſimili re uſitatos, ſed magnis difficultatibus fore implicitos, niſi regia auctoritate Decreta Concilii prius probentur & admittantur.

Litteræ Margaritæ ad Epiſcopos, Conſilia Regia, Univerſ. Lovan. primarias civitates, ut examinarent Decreta Reform.

Litteras quoque dedit Margarita Parmenſis ad Epiſcopos, item ad Conſilia regia, Univerſitatem Lovanienſem, ac Primarias Civitates, quibus imprimis exponit, quod Regia Majeſtas ſignificaverit, ſe velle, Decreta Reformationis Concilii Tridentini examinari, ac dein dicit, ſe eum in finem mittere exemplar expreſſum Decretorum dicti Concilii, eos requirens, nomine Regis, ut indilate & ſine mora omnia videant & examinent, adhibitis iis, qui judicabuntur convenire, expendentes quibus mediis, dicta puncta Reformationis (Dogmata enim fidei nolebant examinari ac ulterius diſcuti) executioni poterunt mandari, ut uberior ex illis fructus conveniens haberi queat, habito reſpectu ad Regalia & præeminentias ſuæ Majeſtatis, ſuorumque Vaſſallorum, ſimiliter & ad jura, privilegia & conſuetudines Eccleſiarum & ſingularum Provinciarum; idque ea diligentia, quatenus ſaltem ad diem Sancti Jacobi 25. Julii proximum, vel citius, ſi poſſibile ſit, ſuper omnibus articulis ſuum remittant judicium bonis rationibus firmatum, " ut omni-
„ bus judiciis & opinionibus poſtmodum per vos,
„ ait, examinatis, poſſit Regia ſua Majeſtas infor-
„ mari, ac capere reſolutionem, quam convenientem
„ judicaverit.

Epiſcopi & Univerſitas cenſent ea ſimpliciter publicanda.

Epiſcopi, uti & Academia Lovanienſis Decretis Concilii Tridentini nihil pene oppoſuerunt, eaque ſimpliciter publicanda reſponderunt.

Secus Conſilia Regia & primariæ civitates.

At Conſilia Regia, uti & primariæ Civitates, ad plures Reformationis articulos notas ſuas adjecerunt, quibus nutabant, quæ in ſingulis articulis viderentur Juribus Regiis, ſuorumque Vaſſallorum, & privilegiis, conſuetudinibuſque inveteratis harum Provinciarum contrariari: judicabantque publicationem Decretorum Reformationis hiſce in Provinciis non faciendam, niſi in hiſce articulis, adhibita quadam moderatione, ne alias ob inveteratos Belgii mores, & recepta hactenus Patriæ jura & privilegia inverſa, aut ſaltem concuſſa turbarentur omnia, omniſque ſperatus Concilii fructus ſuffocaretur.

Hæc ex ipſis Epiſcoporum & Conciliorum reſponſis pateſcunt, notavitque Famianus Strada de Bello Belgico *pag.* 147. *edit.* 1653. " Exquiſito enim,
„ ait, & Paſtorum animarum, & excellentium per
„ Academias virorum ſuper promulgatione judicio,
„ auditis præterea Senatorum Sententiis; *ab his*
„ præcipue reclamatum eſt, ſuaſumque ne Conci-
„ lii Decreta, quoniam capita continerent aliqua
„ adverſum Regis jura, Provinciarumque privilegia,
„ ſine eorum capitum exceptione proponerentur in
„ Belgio.

Has Magiſtratuum Regiorum aliorumque conſultationes ad Regem tranſmiſit Margarita Parmenſis Belgii Gubernatrix, ut Rex reſolveret quid in hac publicatione quam Rex ſæpius & inſtanter urſerat, his viſis & perpenſis fieri vellet.

Rex cupit ſimplicem publicationem.

Quibus receptis & examinatis, Rex reſpondit 25. Novembris 1564. " ſibi non placere in Concilio po-
„ pulis proponendo quidquam excipi, ne & Romæ,
„ urbi ſermonum avidæ materies obtrectandi, & re-
„ liquis Chriſtianis Principibus in Hiſpaniam intentis,
„ occaſio imitandi præberetur; nam quod de regio
„ ac provinciali jure dicebatur, conſideratum abun-
„ de fuiſſe, cum de Concilio eodem publicando
„ quæſitum fuit in Hiſpania, in qua illæ plane diffi-
„ cultates exiſtebant, quarum ſicuti nulla tunc ra-
„ tio habita eſt, ſed Concilium ſine ulla exceptione
„ propoſitum, adhibita tamen perlevi moderatio-
„ ne in ejus uſu, ita velle in Belgio idem factitari;
„ eoque mitti Hiſpanicæ promulgationis exemplum,
„ ut parentes imperio ſuo populi ad unam ubique
„ normam pariter exigantur. „ Apud Stradam *de Bello Belg. lib.* 4.

Quod poſt aliquam moram executioni mandatur.

Licet hæ Litteræ enixam Regis voluntatem ſuper publicatione Decretorum Concilii Tridentini ſat manifeſte exprimerent, nihilominus Gubernatrix prævidens motus ejus occaſione excitandos, aliquamdiu ipſam Concilii publicationem diſtulit, donec tandem intellexit, abſolutam eſſe Regis intentionem, ut, non obſtante demonſtratione facta, Concilium ſimpliciter & ſine ulla Decreti alicujus exceptione aut moderatione per omnes Belgii Provincias ſibi ſubjectas more conſueto publicaretur.

Hunc

(*a*) Poſt Concilium Tridentinum Romæ acceptum, Venetorum Reſpublica prima omnium Ditionum Catholicarum obſervationem Decretorum Concilii Tridentini ſuis ſubditis impoſuit. Eam Venetorum Reipublicæ agendi rationem fuiſſe ſummo Pontifici acceptam his teſtatur verbis Rayn. ad an. 1564. n. 50. " cujus (Reipublicæ) exemplum Pius IV. ad Coſmum Florentiæ & Se-
„ narum Ducem miſit, ut eorum laudem ac Religionem æmu-
„ laretur, necnon ad Ducem & Moderatores Reipublicæ Genuen-
„ ſis: ac Pontifex ipſe ut grati animi argumentum erga Veneto-
„ rum Rempub. ejuſque in Apoſtolicam Sedem obſequia præbe-
„ ret, Palatium prope ædem D. Marci a Paulo II. Romæ exci-
„ tatum eidem liberaliter eſt elargitus.

Reipublicæ Venetorum veſtigiis inſiſtens Poloniæ Regnum Decreta Concilii Tridentini ſuas & Eccleſiæ & Regni leges fecit, ut aſſerit auctor vitæ Card. Commendonis l. 2. c. 11.

Hunc in finem 11. Julii 1565. datæ fuit litteræ a Gubernatrice ad Archiepiſcopum Cameracenſem, quibus ipſi nomine Regis injungit, " ut indilate publicet & publicari faciat Concilium Tridentinum „ in & per omnes Eccleſias, diſtrictus, loca & Regiones, ſive Diœceſes, ubi neceſſe fuerit, Decretaque omni cura, zelo & diligentia obſervari curaret.

Similiter ad alios quoque Epiſcopos datæ fuerunt.

Sed una per litt. ad Epiſcopos declaravit Gubernatrix id fieri ſalvis vetuſtis moribus ac juribus patriæ.

Publicatum ergo fuit Concilium ſine exceptione, aut limitatione alicujus nominatim articuli; at in mandatis, quibus executio & obſervantia Decretorum Epiſcopis & Magiſtratibus injongebatur, declaravit Gubernatrix, mentem Regis neutiquam eſſe, promulgatione iſta licet illimitata, derogare juribus aut vetuſtis moribus & privilegiis ſuis vel ſuorum Vaſſallorum, prout in citatis litteris ad Archiepiſcopum Cameracenſem fuſius exprimitur; verba Gallice expreſſa ſunt: *Et pour ce que entre les articles dudit ſaint Concile il y en a auſſi aucuns concernans les Regales, droits, hauteurs, & préeminences de ſadite Majeſté, ſes Vaſſaux, Etats & Sujets, leſquels pour le bien & repos du pays, & pour non reculer ou retarder le fait de la ſainte Religion, & éviter tout debat, contradiction & oppoſition, ne conviendroit de changer ou innover; Sadite Majeſti entend, que en ce regard l'on ſe conduiſe comme juſques ores a été fait, ſans, comme dit eſt, rien y changer ou innover, & ſpécialement en l'endroit de la juriſdiction laicale juſques à ores uſitée, enſemble du droit de Patronage lai, avec l'Indult & droit de Nomination, en connoiſſance de cauſe en matiere poſſeſſoire de Benefices auſſi des diſmes poſſedées & pretendues de gens ſeculiers, y joint la ſuperintendance & adminiſtration juſques à ores uſitée par loix, Magiſtrat & autres gens lais ſut Hoſpitaux & autres fondations pienſe, à tous leſquels droits & autres ſemblables, que par ci-après vous ſeront, ſi beſoin eſt, touché plus particulierement. Sa Majeſté n'entend eſt derogue par ledit S. Concile, ni que l'on doive changer aucune choſe, non point en intention de contrevenir audit Concile, & mais pour tant mieux effectuer & le mettre en execution ſelon la qualité & nature d'un chacun pays & Province à laquelle l'exécution doit être accommodée.*

Idipſum declaravit Conſiliis Regiis.

Idipſum declaravit in litteris ad Conſilia Regia & Magiſtratus primariarum Civitatum, quibus injunxit, ut executioni Decretorum Concilii Tridentini ſedulo intenderent, auxiliumque Epiſcopis & Paſtoribus pro eorum executione præſtarent, addita inſuper clauſula, qua ſignificat exceptiones & articulos, quos publicæ quietis cauſa, declarat illæſos debere manere, non obſtante illimitata Concilii Tridentini publicatione in ipſis Conciliorum & Magiſtratuum annotationibus eſſe petendum; expreſſis enim articulis, quos in litteris ad Archiepiſcopum ſalvos volebat, adjungit in his: *plus amplement reprinſes par l'advis aultres fois par vous donné ſur le faict de l'acceptation general dudit ſaint Concile*, id eſt, *fuſius annotata per conſultationem pridem à vobis datam ſuper generali acceptatione dicti ſancti Concilii.* Habentur hæ litteræ *parte* 2. Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* 2.

Nequaquam igitur obſcurum eſt, per dictam clauſulam & moderationem reflexiſſe Regem ad annotationes per Conſilia Regia factas, atque voluiſſe, ut executio Decretorum iſtius Concilii cum moderatione & limitatione in his annotationibus expreſſa, fieret, non obſtante generali & illimitata ejuſdem Concilii publicatione.

Id obſervat Bertrandus Loth.

Hinc & Bertrandus Loth. in ſuis reſolutionibus Belgicis *tractatu* 2. *parte* 9. relatis annotationibus Concilii Provincialis Artheſiæ, ſubjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Artheſia.*

Et Antonius Anſelmo Juriſconſultus Antverpienſis relatis ſummarie, ſervato ordine ſeſſionum dicti Concilii, prædictis annotationibus concludit; " Hæc „ itaque ſunt illa capita Concilii Tridentini, circa „ quæ Epiſtola Duciſſæ Margarethæ Gubernatricis „ juſſu Regis emiſſa, ob publicam tranquillitatem, „ & ad evitandas in Belgio turbas & varias moleſtias, „ nullam mutationem aut innovationem admitti „ mandat.

Et Anſelmo.

Igitur Concilium Tridentinum illimitate in Belgio fuit publicatum & admiſſum, ſalvis jam dictis reſtrictionibus, præcipue jura Regia & Regiorum Conſiliorum ac Magiſtratuum, nec non privilegia & conſuetudines regimen politicum & externum harum Provinciarum concernentibus.

Decreta Trid. quæ juribus Patriæ non ſunt contraria, deinceps obſervanda in Belgio: V. G. de ætate 14. annorum in præſentando ad Beneficium.

Decreta proinde quæ jura illa non attingunt, hic admittenda ſunt; unde licet in allegatis litteris dicatur, nihil immutandum, circa Jus Patronatus Laicorum, ideoque nec recipiendum Decretum *ſeſſ.* 25. *cap.* 9. *de Reformat.* in quantum Jus Patronatus Laicorum reſtringit; nihilominus præſentandum ad Beneficium etiam a Patrono laico debere eſſe 14. annorum, juxta præſcriptum ejuſdem Concilii *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de Reformat.* monet Zypæus *in Jure Novo tit. de Jure Patron.* n. 3. " Quia (ait) id ad „ mutationem & diminutionem Juris Patronatus non „ ſpectat, ſed ad qualitatem præſentandi tantum.

Conformiter ad generalem publicationem Concilii Tridentini in Belgio, reſpondit Concilium Privatum Regium anno 1569. Senatui Regio Friſiæ, quod in citatum Decretum de ætate 14. annorum requiſita ad quodcumque etiam ſimplex Beneficium deberet deinceps obſervari, non obſtante conſuetudine *immemoriali contrariâ*, uti refert citatus Zypæus *tit. de elect. num.* 11.

In Belgio igitur, Decreta Concilii Tridentini etiam in materia diſciplinæ ſeu Reformationis obſervanda ſunt, & vim legis obtinent in quantum non oſtenduntur per ſæpe dictam clauſulam reſtrictivam excepta aut modificata. (*a*)

In Gallia non Regia auctoritate publicata.

In Gallia vero hactenus Decreta illa non fuerunt auctoritate Regia probata aut publicata, quamvis Clerus Gallicanus iteratis vicibus apud Regem pro hujus Concilii receptione & publicatione inſtiterit, uti refertur in actis Cleri Gallicani *tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 1. ubi notatur, quod nihilominus in pluribus Synodis Provincialibus poſt Concilium Tridentinum celebratis, Decreta hujus Concilii in materia diſciplinæ fuerint recepta, in quantum non derogant libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ.

Licet in pluribus Conciliis admiſſa quatenus non derogant libert. Eccl. Gall.

Sunt & plures ordinationes Regiæ, quibus præcipua Concilii Tridentini Decreta Diſciplinæ probantur, nulla tamen illius Concilii facta mentione, eo quod Regii Magiſtratus noluerint, Concilium illud in materia Diſciplinæ agnoſcere.

(*a*) Receptum fuiſſe in Belgicis Provinciis Concilium Tridentinum ſalvis earum Provinciarum juribus probavit antea D. Van-Eſpen *tom.* 2. *Tractatu de Cenſuris cap.* 1 §. 6. obſervat Adriani lib. 18 p. 1073, offenſum fuiſſe ſummum Pontificem, quod Tridentini Concilii acceptatio auctoritate Philippi Regis peracta fuiſſet, nulla mentione facta de ſummi Pontificis auctoritate. Idipſum quoque refert Thuanus lib. 36 num. 19.

In Germania Prælati ac Principes Catholici Concilii Tridentini decreta receperunt, ſed ſalvis ſuorum Provinciarum, & Imperii Germanici juribus, ſalvo inſuper concordato Germanico, quod Nicolaum V. inter & Fredericum III, peractum eſt.

In Comitatu Burgundiæ recepta fuiſſe Decreta quæ in Concilio Tridentino de diſciplina condita ſunt, aſſerit auctor novæ Hiſtoriæ comitatus Burgundiæ Gallico idiomate conſcriptæ, idque multis probare conatur, at ejus argumenta peremptoria quibuſdam non videntur.

Tom. IV. Unde

Digitized by Google

Unde & in Tribunalibus Regiis, hæc Decreta non admittuntur ſub nomine & auctoritate Concilii Tridentini: idque præcipue ob diſſenſiones quæ interceſſeront inter Henricum II. Regem Galliæ & Julium III. Papam, ſub quo celebratæ fuere ſeſſiones 11. 12. 13. 14. 15. *&* 16. quibus ſeſſionibus Episcopi aut Oratores Galliæ intereſſe auctoritate Regia prohibiti fuerunt. Hæc latius expoſui in tractatu *de promulgatione legum Eccleſiaſticarum, & placito Regio.*

De non receptis punctis diſciplinæ in Gallia etiam videri poteſt *de Marca lib. 2. cap. 17. num. 6.* (*a*)

(*a*) Obſervandum tamen eſt majorem partem Decretorum Tridentinorum quæ diſciplinam ſpectant in Galliis obſervari, idem quoque de libro Sexto Decretalium dicendum eſt, quamvis iſte liber a Gallis receptus numquam fuerit Thuanus l. 105. n. 21. refert Canones aut Decreta quæ ab acceptando Concilio Tridentino Gallos deterruerunt. De Catholicis Angliæ, qui in Regno Magnæ Britanniæ degunt, certum eſt quod Tridentini Concilii decreta quæ diſciplinam ſpectant, ni ab eo facta numquam receperint: attamen cum obſervent quæ in Romano Rituali præſcripta ſunt, plurima quæ a Synodo Tridentina ſtatuta ſunt; ſequuntur, qualia ſunt matrimonii impedimenta. Id indicare videtur auctor operis Gallico idiomate elaborati, cujus hic eſt titulus. *Conférences Eccléſiaſtiques ſur le Mariage tom. 1. l. 1. Conférence premiere* §. 2.

§. VII.

De Synodis particularibus tam in Belgio quam in Gallia, aliiſque Provinciis poſt Concilium Tridentinum celebratis.

Voluit Conc. Tridentinum Synodos Provinciales cogi.

In Concilio Tridentio *ſeſſ. 24. cap. 2. de Reformat.* decretum fuit, ut intra annum a fine hujus Concilii Metropolitani ſinguli Synodum ſuæ reſpective Provinciæ ſive Synodum Provincialem, deinde quolibet ſaltem *triennio*, cogerent.

Conformiter ad hoc Concilii Decretum, plures Epiſcoporum Synodi celebratæ fuere tam Provinciales quam Diœceſanæ, maxime quia & perſpectum erat Epiſcopis, aliiſque quibus diſciplinæ Eccleſiaſticæ conſervatio & inſtauratio curæ erat, quod vix alia via aut medio, quam ſimilium Synodorum celebratione ſperari poſſet executio Decretorum Concilii Tridentini in materia Diſciplinæ.

Synodi Belgicæ.

In hoc noſtro Belgio potiſſimum quatuor celebratæ fuere Synodi Provinciales, tam pro executione Concilii Tridentini, quam pro reſtauratione Eccleſiaſticæ diſciplinæ nimirum duæ Synodi Cameracenſis Provinciæ.

Duæ Cameracenſes.

1565. & 1586.

Prima quidem celebrata eſt ſub Maximiliano de Berghes, anno 1565. & altera præſidentibus Joanne Franciſco Bonhomio Epiſcopo & Comite Vercellenſi Nuntioque Apoſtolico cum poteſtate Legati de *latere*, & Ludovico de Barlaymont Archiepiſcopo & Duce Cameracenſi anno 1586.

Duæ Mechlinienſes 1570. & 1607.

Duæ ſimiliter Synodi Provinciæ Mechlinienſis, altera anno 1570. præſidente Martino Rithovio Epiſcopo Iprenſi, tanquam ſeniore Comprovinciali, ſupplente locum Antonii Perrenotti Archiepiſcopi Mechlinienſis, & tituli ſancti Petri ad vincula Cardinalis Granvellani, tunc Romæ agentis; altera ſub Matthia Hovio Archiepiſcopo Mechlinienſi anno 1607.

In Gallia.

In Gallia Synodi quoque in diverſis Provinciis celebratæ fuere. (*b*) Undecim celebratas poſt Concilium Tridentinum; cum ſuis Decretis diſciplinam Eccleſiaſticam concernentibus, *tomo 15. Concil. generalium* inſeruit Philippus Labbæus, ſcilicet duas Provinciæ Rhemenſis, quarum prima anno 1564. habita eſt, & altera anno 1583. unam Rhotomagenſis Provinciæ an. 1581. duas Provinciæ Burdigalenſis, unam ſcilicet de anno 1583. & alteram anni 1624. unam Turonenſem anni 1583. Bituricenſem anni 1584. Aquenſem anni 1585. Toloſanam anni 1590. Avenioneoſem anni 1594. Narbonenſem anni 1609.

2. Rhemenſis 1564. & 1583. Rhotomagenſis 1581. 2. Burdigalenſes 1583. & 1624. Turonenſis 1583. Bituricenſis 1584. Aquenſis 1585. Toloſana 1590.

Hæ ſunt Synodi Provinciales, quas Metropolitani ſingularum reſpective Provinciarum Regni Galliæ poſt Concilium Tridentinum pro reſtauratione & conſervatione diſciplinæ Eccleſiaſticæ celebrarunt, nec ſcio, an ulla Synodus Provincialis poſt annum 1624. quo celebrata fuit ſecunda Burdigalenſis, in Gallia habita ſit, quæ aliqua Decreta ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentia publicaverit. (*c*)

Ceſſaſſe videntur Synodi provinciales in Gallia in Decretis diſciplinæ edendis ab an. 1624.

Nec tantum in Belgio & Gallia crebre Synodi Provinciales pro executione Concilii Tridentini coierunt, ſed in omnibus paſſim orbis Catholici partibus, & quidem in citato *tomo* 15. Cooiciliorum præter Aquileienſem in Italia anni 1596. edita eſt Synodus Provincialis habita anno 1585. in Mexico, quæ eſt Metropolis novæ Hiſpaniæ, Indiarum occidentalium, in qua plurima in omni materia edita fuere Decreta ex variis Synodis anterioribus mutuata & in quinque libros & titulos ac §. §. diſtributa.

Synodus Provincialis Mexicana 1585. & Aquileienſis 1596.

Eidem Conciliorum tomo inſertæ ſunt & ſex Synodi Provinciales Mediolanenſes, habitæ ſub ſancto Carolo Borromeo Archiepiſcopo Mediolanenſi, Decretis ſaluberrimis, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtaurandæ ac conſervandæ accommodatiſſimis refertæ.

Synodi Mediolanenſes ſub S. Carolo Borrom.

Præter Synodos Provinciales habitæ fuere ab Epiſcopis ſuarum reſpective Diœceſium Synodi Diœceſanæ ſeu Epiſcopales, tam pro executione Concilii Tridentini, quam ut ea, quæ in Provincialibus Synodis Decreta erant, per ſingulas Diœceſes promulgarentur, & quod inſuper ſingularium Diœceſium ſtatus exigere videretur in his Synodis ſuppleretur aut declararetur.

Synodi Diœceſanæ.

Hæc Decreta io his Synodis ad Eccleſiaſticam diſciplinam reſtauraodam, ac fulciendam, merito ut notabilis moderni Juris Eccleſiaſtici portio reputanda ſunt, utpote, e quibus optima diſciplinæ Eccleſiaſticæ norma, præſenti Eccleſiæ ſtatui accommodata, hauriri poteſt; quapropter & merito expendenda per eos, quibus cura conſervandæ aut reſtaurandæ diſciplinæ incumbit.

Quis in Jure Canonico uſus Decretorum in Synodis Provincialibus & Diœceſanis.

Ne tamen ab his aberretur, notandum, quod Synodorum Provincialium obligandi auctoritas ultra Provinciarum ſingularum reſpective fines ſe non extendat, neque Diœceſanarum extra fines ſingularum reſpective Diœceſium, quemadmodum latius oſtendi in *Jure Eccleſ. tom. 1. parte 1. tit. 18. cap. 4. & tit. 20. cap. 5.* alias *cap. 3.*

Itaque ſi vim legislativam attendamus, Decreta Synodorum particularium pro *Jure generali* aſſumi non poſſunt: nec vim conſtringendi habent, extra fines Proviociæ vel Diœceſis, cujus ſunt Synodi.

(*b*) Guiſiani Principes cum cernerent integram Gallorum nationem adduci non poſſe, ut Concilii Tridentini Decreta quæ diſciplinam ſpectant, acceptaret, confugerunt ad Concilia Provincialia, in quibus Decreta Concilii Tridentini *per partes*, ut ajebat Cardinalis a Lotharingia, reciperentur. Huic cogitato debentur Synodi provinciales quæ deinde in Galliis celebratæ ſunt. Verum in his Synodis Decreta quidem plurima Concilii Tridentini ſed non omnia fuerunt confirmata; deinde cum vis eorum obligandi tribueretur potius auctoritati illorum Synodorum quam auctoritati Concilii Tridentini, neceſſe fuit Guiſianis ad primum eorum redire ſiſtema, quod eo tendebat ut Decreta Concilii Tridentini in generalibus nationis Gallorum comitiis acceptarentur; ſed Guiſianorum hac in re conatus inutiles ſemper fuerunt.

(*c*) Inter illas Galliarum Synodos aliæ plurima, aliæ vero pauciora Concilii Tridentini Decreta receperunt, aliæ de eo ſiluerunt, utendum erat hoc temperamento pro varia locorum, temporum & perſonarum qualitate. Conſulatur hac de re doctiſſimus Canoniſta Gibert in opere, cui titulum hunc fecit *Corpus Juris Canonici tom. 1.* a pagina 146. uſque ad paginam 160.

Verum

Verum ſi optimam Eccleſiaſticæ diſciplinæ normam in his expreſſam conſideremus, Decreta earum Synodorum meritò ab omnibus leguntur, & ad regimen Eccleſiæ, moreſque Fidelium ac præſertim Clericorum formandos, diſciplinamque Eccleſiaſticam rite inſtituendam jure merito aſſumuntur.

Primo quidem, quia frequens Decretorum Synodalium lectio & ſtudium ſingulatim proderit, quod in his Decretis avitam etiam Patrum & ſanctorum Canonum diſciplinam terminis nonnunquam clarioribus, & modernis temporibus accommodatioribus expreſſam, necnon hodiernis abuſibus & vitiis extirpandis accommodatam ſtudioſus lector reperiat.

Notabile circa Decreta Laïcos ſpectantia.

Præterea circa Decreta ſimilium Synodorum obſervandum, quod eorum quædam ſint quæ bona temporalia attingunt, aut ſaltem externam diſciplinam a Laïcis obſervandam. Horum executionem difficilem admodum eſſe, experientia docet, difficulterque Laïcis perſuaſum iri, ſe hiſce Decretis conſtringi, niſi auctoritas Regia accedat: imo ægre Magiſtratus Regii publicationem Synodalium Decretorum, in ſimili materia, ſine prævio eorum conſenſu, permittent, ne forte in his quidquam occurrat, quod juribus Regiis aut Vaſſallorum præjudicet, quemadmodum notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 1. & *tit.* 18. *cap.* 4. & *tit.* 20. *cap.* 6. alias *cap.* 4.

Decreta Synodi Prov. Cameracenſis 1586. Regia auctoritate publicata.

Quapropter Decreta Provincialis Synodi Cameracenſis quæ 23. Octobris 1586. fuerat abſoluta & in inſigni Eccleſia Collegiata S. Waldetrudis oppidi Montis Hannoniæ, necnon a Nuntio Apoſtolico, Archepiſcopo Cameracenſi, Epiſcopis Comprovincialibus, & deputatis Capitulorum Tornacenſis & Audomarenſis. Sede vacante, approbata, ac ſignata, quin & publicata in dicta Eccleſia Collegiata S. Waldetrudis, demum tamen in Civitate Montenſi, in lucem prodierunt anno ſequenti, eo quod *pro faciliore eorumdem executione Regiam Majeſtatem Catholicam multis de cauſis implorandam* duxiſſet Archiepiſcopus, ut ipſe ſignificat in Litteris univerſo Clero & populo Provinciæ Cameracenſis anno 1587. ſeptimo calendis Octobris inſcriptis.

Prius a Conſilio Privato examinata.

Petita itaque fuit a Principe nomine Archiepiſcopi & Epiſcoporum Comprovincialium confirmatio ipſius Synodi, qui examen illius commiſit ſuo Conſilio privato, de cujus tandem adviſamento prodiit edictum Regium, quo Synodi hujus executio probatur, atque pro faciliore ejuſdem executione nonnulla auctoritate Regia ordinantur viginti quinque articulis comprehenſa, ſpeciatim concernentia illa Synodi Decreta, quæ ſine Regia auctoritate difficilem videbantur habitura executionem.

Similiter actum circa Synodum Mechlinienſem 1607.

Similiter & Synodus Mechlinienſis habita ſub Matthia Hovio Archiepiſcopo Mechlinienſi anno 1607. probe intellexit, plura e Synodalibus Decretis difficulter executioni mandanda, niſi Principis auctoritas accederet, uti coram Patribus Synodi ſub finem ejuſdem publice e ſchedula declaravit prædictus Archiepiſcopus Synodi Præſes, dicens: " Rerum de „ quibus hactenus hic actum eſt, multitudo & gra„ vitas, merito tempus extenſius requireret, & lar„ gius, præſertim, ait, cum de pleriſque etiam ſint „ *conſulendæ Sereniſſimæ Celſitudines ſuæ* (Albertus „ & Iſabella) quarum protectione ſperamus *facilio„ rem* executionem.

Itaque nomine Archiepiſcopi & Epiſcoporum Comprovincialium Decreta hujus Synodi prædictis ſuis Celſitudinibus oblata fuere. Principes autem oblata ſibi Synodi Decreta communicarunt Conſiliis ſuis privato & Brabantiæ. (*a*)

Diſcuſſione ab his facta, tandem an. 1608. prodiit Edictum conſtans 30. articulis pro promptiore & faciliore executione ipſius Synodi, *ad exemplum*, inquiunt, *ejus quod jampridem factum eſt per glorioſæ memoriæ Philippum II.* ſcilicet per allegatum Edictum ad Synodum Cameracenſem, cui & hoc Principum Edictum in multis eſt conforme.

Materia paragraf. ſequentis.

Cum autem binis his Edictis notabiliora aliqua Belgicæ Diſciplinæ in materia Eccleſiaſtica puncta contineantur, haud inutile nec ab inſtituto noſtro alienum judicavi, articulorum illorum ſummaria & præcipua hic annectere §. ſequenti.

§. VIII.

De Edictis Principum Belgii ad Synodos Cameracenſem & Mechlinienſem.

Conſonantia & diſcrimen inter Decreta Synodi Camerac. Mechl. & articulos Edictorum Regis.

CUm prius auctoritate Philippi II. Regis Hiſpaniarum & Belgii Principis prodierit Edictum ad Synodum Cameracenſem anni 1586. primum articulos hujus Edicti exhibebimus, ac dein articulos Edicti ad Synodum Mechlinienſem ſubnectemus, & una in quibus conſonent aut diſſentiant annotabimus.

Articuli Camerac. de profeſſione Fidei Pii IV. emittenda.

Tribus primis articulis Edicti ad Synodum Cameracenſem agitur de profeſſione fidei emittenda ab aſſumendis ad Magiſtratum, necnon ab omnibus officiariis juſtitiæ tam Civitatum, quam pagorum, conformiter ad Decretum Synodi *tit.* 1. *cap.* 2. quo decretum erat, " ut ſupplicetur Regiæ Majeſtati, ut „ mandare idem velit de iis qui ad gerendos Magiſtra„ tus aut alia Officia publica, tam in urbibus, quam „ in pagis aſſumuntur, nempe ut „ in ipſorum ad„ miſſione dictam fidei profeſſionem facere teneantur, nec admittantur, niſi præhabito Paſtorum „ ſuorum de anteactæ vitæ Catholicæ converſatio„ ne, teſtimonio. (*b*)

Placuit Regi pro Magiſtratibus & Ludimagiſtris formula.

Id nihilominus hic notandum, quod Synodus Cameracenſis rogandam duxerit ſuam Regiam Majeſtatem, ut tum a Magiſtrabus tum ab omnibus Ludimagiſtris & Magiſtratibus, necnon Typographis exigeretur profeſſio fidei juxta formulam præſcriptam a Pio IV. id tamen nequaquam Suæ Majeſtati placuiſſe, ſed eam voluiſſe ut profeſſio fidei per Magiſtratus & Ludimagiſtros præſtaretur, juxta formulam fidei breviorem in ipſo Edicto expreſſam, uti latius expoſui in tractatu *de promulgatione Legum Eccleſiaſticarum & Placeto Regio parte* 5. *cap.* 2. §. 1. extat inferius ille tractatus *tomo* 4. hujus editionis.

De Typographis Bibliopolis in Edicto Reg.

Articulo 4. Edicti ad Synodum Cameracenſem præcipitur, fidei profeſſionem emitti a Bibliopolis & Typographis, necnon Ludimagiſtris ac Ludimagiſtrabus, tam Scholarum *latinarum* quam aliarum, nullis exceptis: idque in manibus Scholaſtici, vel ubi is deeſt ad manus Archipresbyteri ſeu Decani Chriſtianitatis ita tamen ut Scholarum *Latinarum* magiſtri eam emittant juxta formulam Pii IV.

Hic articulus Edicti reſpondet Decreto Synodi *tit.* 1.

(*a*) Licet in Synodo Mechlinienſi ſtatuta quæ diſciplinam ſpectant ex Concilio Tridentino deſumpta ſint; ea tamen obſervanda proponuntur nomine Synodi iſtius Provincialis; eadem fere agendi ratio obſervata videtur in Regum Galliæ Edictis, in quibus Canonicæ Diſciplinæ executio commendatur ac præcipitur. Plurima quæ ad hanc diſciplinam pertinent in Edicto Bleſenſi; in Conſtitutione Henrici IV. 1606. in Conſtitutione Regia an. 1639. in Declaratione an. 1686. in Declaratione data 11. Junii an. 1697. plurima, inquam, leguntur quæ a Concilio Tridentino ſtatuta ſunt; nihilominus omiſſa hujus Synodi mentione, in prædictis Edictis laudantur generatim ſub nomine Conciliorum, S. S. Decretorum, Canonum & Conſtitutionum Canonicarum. Quid quod eo loci non erit ſuperfluum obſervare, in illis Francorum Conſtitutionibus nonnihil adjectum fuiſſe Tridentinis diſciplinæ Decretis, ſed ut Franciæ nationis moribus accommodarentur hujus Concilii Canones.

(*b*) Quid circa Magiſtratus, Medicos, & Juriſconſultos, quorum fides videtur ſuſpecta, in Gallis obſervari debeat, ſtatutum eſt declarationibus Lud. XIV. datis 15. Junii 1682. 16. Junii 1685. 6. Auguſti 1685. Edicto quod menſe Octobri an. 1685. emiſſum eſt, & altero, quod menſe Januario 1686. fuit ſancitum.

De Typographis & Bibliopolis in Synod. Camerac. cap. 3. quo præterea præcipitur, “ ut Typographi & Librarii & Bibliopolæ præter profeſſionem fidei, præſtent juramentum in ſua admiſſione de non invehendis libris prohibitis, nec ſecreto diſtrahendis, & de his agatur cum Magiſtratibus.

De iiſd. in Synod. Mechl. Idipſum mandat Synodus Mechlinienſis *tit.* 1. *c.* 3. pluraque præterea addit, eodem & duobus ſequentibus Capitibus, uti & Principum Edictum, quæ tunc temporis exurgens in his viciniſque Provinciis hæreſis & periculum infectionis exigebant.

De Scholis puerorum in Edict. Hoc quoque Edicto ad Synodum Mechlinienſem art. 1. ſtatuitur nemini licitum eſſe, puerorum ſcholas aperire, niſi prævie obtenta licentia Scholaſtici loci, ſi ibi habeatur, vel alibi Decani Chriſtianitatis, & una Primarii Officialis.

De celebrandis diebus Feſt. in Camer. Titulo 4. de dierum feſtorum cultu cap. 1. decreverat Synodus Cameracenſis ad tollendos abuſus, quibus dies feſti profanabantur, ut “ in ſingulis Eccleſiis Parochialibus ſingularum urbium totius Provinciæ veſperæ canantur eadem hora, & ſemper poſt prandium extra quadrageſimam, impetreturque a Regia Majeſtate aut Magiſtratibus *Edictum publicum*, quo ante finem earum prædicta (nimirum luſus publici, potationes, aliaque ſimilia) prohibeantur, imo exitus e portis urbium hujuſmodi exercitiorum cauſa, tam Veſperarum quam Miſſæ Parochialis & concionis tempore omnino impediatur.

De iiſd. in Edicto. Huic Decreto reſpondet articulus 5. Edicti Regii, quo durante Miſſa Parochiali, Concione & Veſperis prohibentur deambulationes in foro, aut aliis locis publicis, aut prope Eccleſiam, item introitus in popinas, luſus publici, tripudia etiam prætextu ſolemnitatis nuptiarum, piſcationes in fluviis aut foſſis, ac denique deambulationes in templo tam extra tempus Officii, quam eo durante, ſub pœna arbitraria ſecundum qualitatem perſonarum, idque conformiter ad anteriora Regia Edicta de anno 1531. & 1560. ibidem reclamata (*a*).

De operib. ſervilib. in diebus Feſt. Camerac. Eodem titulo 4. cap. 2. decreverat Synodus Cameracenſis; “ ut ſupplicetur eidem Regiæ Majeſtati pro Edicto contra aurigas, nautas & ſimiles, ne Dominicis & aliis feſtis diebus merces vehere poſſint, atque etiam ſubhaſtationes, quas vulgo *recours*, aux *Paſſemens* appellant, & multo magis mercatus, auctiones publicæ, luſus publici, choreæ etiam nuptiales, & compotationes dicto tempore Miſſæ & Veſperarum ſub gravi pœna prohibeantur.

De iiſd. in Edicto. Huic Decreto reſpondet art. 6. Edicti, quo interdicitur aurigis & nautis, onerationes curruum aut navium, aut vecturas ſuas inchoare die Feſto, aut Dominico, etſi qui advenerint, eos exonerare vetantur, ſaltem durante prædicto Officio divino. (*b*)

De nundinis in dieb. Feſt. in Camerac. Petendum inſuper cenſuit Synodus eodem Decreto, ut nundinæ etiam annuæ, & forum rerum venalium hebdomadarium, cum in diem Feſtum incidunt, in alium transferantur ab Epiſcopis cum Conſilio Magiſtratuum.

De iiſd. in Edicto. Huic reſpondet articulus 8. Edicti quo forum, aliique Mercatus publici hebdomadarii incidentes in diem Dominicum aut Feſtum jubentur transferri in alium diem.

Verum cum Synodus voluiſſet eam translationem fieri *ab Epiſcopis cum Conſilio Magiſtratuum*, Edictum voluit, eam fieri *per Magiſtratus cum communicatione & adviſamento Epiſcoporum*.

Credebant Conſilia Regia, hæc magis ad civilem, quam Eccleſiaſticam ſpectare politiam; ideoque & Magiſtratui potius, quam Epiſcopis eorum ordinationem eſſe committendam.

Permittuntur proclamationes poſt divinum officium. Eodem articulo conformiter ad Decretum Synodi, vetantur fieri diebus Feſtis & Dominicis *publicæ ſubhaſtationes*, aut *publicæ* rerum *venditiones*: permiſſis tamen illis diebus *denuntiationibus & proclamationibus* extra templum poſt abſolutum officium; eo quod tunc populus ſit congregatus.

De opera agricolarum, molitorum Laniorum, Piſtorum in Camer. Petierat quoque Synodus dicto cap. 2. ut diebus Feſtis “ neque permittantur agrorum cultus, aut meſſis, molitorum, coctorum cereviſiæ, Laniorum Piſtorumque operæ, niſi ob notabilem neceſſitatem, cujus cognitio ad Decanum Chriſtianitatis, vel eo abſente, aut nimis procul degente, ad Paſtorem loci ſpectabit.

De eadem in Edicto. Idipſum ſtatuitur, *art.* 7. ipſius Edicti hoc ſalvo, quod neceſſitas ob quam operæ illæ ſubinde bis diebus permittendæ ſunt, declaranda dicatur per *officiarium & Magiſtratum loci, de adviſamento* Decani *Chriſtianitatis aut in ejus abſentia curati loci*, quia hæc rurſus magis civilem, quam Eccleſiaſticam politiam ſapere videbantur. (*c*)

De obſtetricibus in Camerac. Edicto ad Synodum Mechl. *art.* 9. mandatur Magiſtratibus locorum, ut ſi liberi mercatus, & dies fori incidant in diem Dominicum, aut diem Feſtum, eos haberi faciant die præcedenti aut ſubſequenti, conformiter ad Decretum Synodi *tit.* 13. *cap.* 4.

Comperterat Synodus Cameracenſis, multas obſtetrices in forma, aut in materia Baptiſmi errare: idcirco mandat tit. 6. cap. 11. “ ut nullæ mulieres deinceps ad hujus officii exercitium admittantur, niſi prius per Paſtorem loci examinatæ, & ſi opus ſit, instructæ fuerint; rogentur autem Magiſtratus ut inter cætera ab iiſdem obſtetricibus exigant juramentum, quod pueros baptizandos ante diem tertium omnino Parochis denuntiabunt.

De iiſd. in Edicto. Hæc omnia articulo 9. Edicti injunguntur obſtetricibus, jubenturque juramentum a Synodo petitum præſtare in manibus Magiſtratus loci.

De iiſd. in Mechl. Hæc quoque ſtatuuntur a Synodo *Mechl. tit.* 3. *cap.* 9. hortaturque inſuper ac requirit omnes Magiſtratus locorum, ne quam ad obſtetricandum parturientibus admittant, niſi teſtimonio curati loci, ubi moratur, fidem faciat, quod *materiam formamque Baptiſmi probe calleat*. Huic conformis eſt & Edicti articulus 8. (*d*)

De alienatione tituli Ordinationis in Camerac. Obſervatum fuit a Synodo Cameracenſi, quod nonnulli ad ſacros ordines promoti, titulos ordinationis contra juramentum a ſe præſtitum alienarent; quare præcipit *tit.* 20. *cap.* 3. ut impetretur a Regia Majeſtate ſeu Conſilio Regio Edictum, quo fraudibus eorum occurratur.

De iiſdem in Edicto. Huic poſtulato ſatiſfit *art.* 10. Edicti, atque ad obviandum dictis fraudibus, & incommodis inde reſultantibus, declarantur omnes alienationes, obligationes hyppothecationes, donationes, aut diſpoſitiones bonorum pro titulo aſſignatorum *nullæ & nullius valoris*, niſi ipſis reſervatus fuerit *uſusfructus* & libera utendi facultas illorum bonorum, durante vita naturali illorum, qui ad ſacros ordines titulo dictorum bonorum fuerint promoti.

Idipſum ſtatuitur Edicto ad Synodum Mechl. *art.*

(*a*) Apud Gratianum *c.* 2. *diſt.* 3. *de conſ.* jubetur “ ut Sacerdotum & Judicum cura impediatur, ne ſaltationibus ac canticis turpibus deturbentur Officia, iiſque adeſſe cogantur laici.

(*b*) Quæ ſuperius in Belgio diebus Feſtis vetita ſunt, prohibentur quoque in Gallia art. 23. 24. & 25. Decreti Aurelianenſis & 28. Decreti Bleſenſis; atque hi articuli Declaratione quam 16. Decembris 1698. dedit Ludovicus XIV. confirmati ſunt.

(*c*) Qua ratione in Galliis Feſta obſervare teneantur Tonſores, Piſtores dulciarii, Piſtores panis, Lanii, &c. legatur opus gallice conſcriptum *Traité de la police l.* 2. *tit.* 8. *ch.* 7. 8 *&* 9.

Quantum ad Meſſores; conſulatur idem opus *l.* 5. *tit.* 2. *ch.* 6. Quod vero ſpectat Molitores (Meuniers) reperitur in eodem opere. *l.* 5. *tit.* 9. *ch.* 5.

(*d*) Huic quoque conformes ſunt Libri Rituales Eccleſ. Gallicanæ.

11. & 12. additurque ad evitandum omnem aboſum, ut Patrimonialia bona in titulum ordinationis aſſignata, in ipſo inſtrumento tituli ſpecificentur.

De congrua portione Parochorum in *Camerac.*

Decreverat Synodus Cameracenſis *tit.* 14. *cap.* 8. ut in Parochiis, ubi decimarum aſſignationes, aut nullo modo, aut ſaltem nun ſufficienter fieri potèrunt; neque ſimplicia Beneficia, quæ oniantur, erunt ad manum, ut congrua portio Parochis aſſignetur, tunc implorato, ſi opus ſit, Brachio ſeculari, Epiſcopi ad tertiam (a Synodo Tridentina ſuggeſtam) collectarum viam procedent, quas de conſilio Magiſtratus ſtatuent & definient.

De eadem in *Edicto.*

Decreto huic reſpondet *art.* 11. Edicti in quo agnoſcit Senatus Regius, " in pluribus locis impoſ„ ſibile eſſe, prætertim in *Civitatibus* ſubvenire Pa„ rochis indigentibus de portione Canonica per aſ„ ſignationem Decimarum aut unionem Beneficio„ rum; ſed neceſſarium eſſe procedere ad tertium „ medium a Synodo Tridentina ſuggeſtom, ſcilicet „ ad collectas Parochianorum, quæ collecta, ait, cum „ fieri nequeat ſine noſtra auctoritate & conſenſu, in„ jungimus omnibus Magiſtratibus, & Juſtitiariis, ut „ aſſiſtant Epiſcopis in recipiendo quod neceſſarium „ erit ad ſuſtentationem Parochorum, in locis ubi „ ipſis per priora duo media, a Synodo Tridentina „ propoſita, ſufficienter provideri non poteſt, uſque „ ad ſummam per hanc Synodum Metropoliticam de„ ſignatam, quodque Magiſtratus faciant per impoſi„ tionem ſive collectam ſummæ, quam Epiſcopi de„ claraverint deeſſe duobus prioribus mediis ad ha„ bendam ſuſtentationem dictorum Parochorum. (*a*)

Conformis eſt articulus 16. Edicti ad Synodum Mechlinienſem, quo inſuper Principes declarant intentionem ſuam eſſe, ut ſi ipſi Ordinarii eſſent defectuoſi in aſſignanda portione Canonica ſeu competentia, Parochi recurrere poterunt ad Conſilia Regia, quæ ad eorum querelas defectum hunc ſuppleant, præſertim interventu Fiſcalis Regii, ſi opus ſit.

De eodem argumento in *Camer.*

In aſſignatione portionis Canonicæ Parochis indigentibus, quia notabilis in dies oriebatur difficultas ſuper Decimis *Laicorum*, exponi eam voluit Synodus Cameracenſis *tit.* 14. *cap.* 11. Regiæ Majeſtati Eccleſiarum Parochialium neceſſitatem & difficultatem, quam patiuntur Epiſcopi in dictæ portionis canonicæ aſſignatione, ut ſuper eo auctoritatem ſuam impartiri dignetur. (*b*)

De eodem in *Edicto.*

Hanc in rem *articulo* 12. Edicti declaratum eſt, quod ad portionem Eccleſiarum Parochialium contribuere debebont Decimæ, quæ aliquando fuerint *Laicales*, reverſæque nunc ſunt ad manus Eccleſiaſticorum, cujuſcumque conditionis ſint, Feudales, aut aliæ, tanquam ad primitivam ſuam naturam reverſæ; & illæ quæ probari ſimiliter poterunt emptæ aut alio titulo acquiſitæ per Laicos ab Eccleſia, *poſt primum Concilium Lateranenſe habitum an.* 1179. *ſub Alexandro III.* Cur hæc ſpecialis ſiat reſtrictio ad Decimas poſt Concilium Lateranenſe acquiſitas a Laicis, intelligi poteſt ex dictis eam in rem in *Jure Eccleſ. tom* 2. *parte* 2. *ſect.* 4. *tit* 33. *cap.* 4. (*c*)

De audiendis computibus Fabricarum & in *Camer.*

Voluit Synodus Cameracenſis *tit.* 15. *cap.* 9. " ut „ fabricarum ... Eccleſiarum, necnon omnium piorum locorum computus Ordinarii in ſingulos annos „ per ſeipſos aut aliquem ſeu aliquos ſpecialiter ab „ iis deputatos (ſine præjudicio eorum, qui hactenus dictorum bonorum adminiſtrationem habuerunt) audire non omittant.

De iiſdem in *Edicto.*

Ut hoc Decretum executionem habeat Edicto Regio *art.* 13. decernitur, " ut auditioni computus „ Fabricæ Eccleſiæ adſit, & vocetur Parochus loci, „ aut certe ut Epiſcopus mittat aliquem ſuum depu„ tatum, quando aliqua ex cauſa æſtimaverit expe„ dire, modo id ſine expenſis Fabricæ & abſque „ præjudicio juris Regii, vel particularium Topar„ charum locorum fiat.

Et art. 14. ſub eadem clauſula declarat, quod Parochus ex parte Epiſcopi poterit intereſſe auditioni computus Hoſpitalium, Leproſariarum, Orphanotrophiorum, Scholarum, aliorumque piorum locorum ruralium.

Plura eumdem in finem ſtatuuntur Edicto ad Synodum Mechlinienſem art. 23. & ſequentibus, ac ſignanter art. 24. vult, ut conformiter ad Edictum ad Synodum Cameracenſem, quod citat, computibus piarum Fundationum, ultra eos, qui hactenus intervenire conſueverunt, interveniat Epiſcopus aut ejus Commiſſarius, ut ita habeatur melior directio, difficultateſque occurrentes communi deliberatione eorum qui computibus intendunt, ſopiri queant.

An Curatus loci jure proprio iis computibus interveniat?

Porro hic notandum, quod Edictum ad Synodum Cameracenſem ad Computum vocet *Curatum loci*, niſi Epiſcopus alium ſuum Commiſſarium deputet, declarans tamen, quod Curatus ex parte Epiſcopi queat eſſe præſens in computibus, modo ſit ſine expenſis piarum fundationum.

Hinc conſequens apparet, quod vi hujus Edicti Curatus loci jure *proprio* his computibus non interveniat, præſertim ſi alius Epiſcopi ſpecialis Commiſſarius interveniat.

Sed quia Edictum ad Synodum Mechlinienſem Epiſcopum ejuſve Commiſſarium ad hos computus vocat ultra illos, qui hactenus intervenire conſueverant, apparet, quod vigore hujus Edicti, *Curatus loci* jure *proprio* his computibus intervenire queat, etiam cum Epiſcopo ejuſve Commiſſario, iis in locis, ubi ante Edictum Curatus, intervenire ſolitus fuit; puta in locis, in quibus vigebant concordata inita inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem anno 1541. his concordatis *tit.* 3 *art.* 11. ad hos computus nominatim vocatur Curatus loci.

De gravato per hujuſmodi computum.

Præterea eodem Edicto ad Synodum Mechlinienſem *art.* 26. ſtatuitur, quod ſiquis prætendat ſe gravatum per deciſionem ſeu reſolutionem eorum qui computibus interveniunt, querelam ſuam inſtituere poterit coram ſuperiore Laico judice loci in quo ſita eſt Fundatio (*d*)

De ſcholis Dominicalibus in *Camerac.*

Titulo 21. *cap.* 3. mandavit Synodus ut tam in omnibus civitatibus quam in pagis celebrioribus erigerentur ſcholæ Dominicales, " quia ſcholæ quoti„ dianæ Chriſtianæ juventutis inſtitutioni non ſuffi„ ciunt, cum maxima puerorum pars diebus ferialibus „ opificium aliquod exerceat, neque ob parentum „ inopiam ſcholas frequentare poſſit, quorum tamen „ animæ non minus, quam aliorum, Chriſti ſangui„ ne redemptæ Chriſtiana Doctrina imbui debent.

Deinde *cap.* 4. præcipit, ut Magiſtratus, Ballivi, Majores ſeu alii locorum Præfecti pueros, tum ad dictas ſcholas, tum ad Parochi lectionem omnino compellant, parentes etiam & heros non mittentes pueros ſuos ac miniſtros propoſitis pœnis exerceant, & rebelles etiam ſuis urbibus aut pagis expellant.

(*a*) Quid in ea circumſtantia a Gallis obſervari debeat, ſtatuitur declaratione quam Lud. XV. Rex dedit 5. Octob. 1726.

(*b*) Vide quæ D. Van Eſpen ſecundum Principum Belgarum Edicta de hoc negotio diſſerit *tom.* 2. in tractatu de Jure Parochorum, &c. *p.* 796. & 799.

(*c*) Eadem fere juriſprudentia in Galliis obſervari ſolet; notandum tamen, quod ſi curatus ex Decimis trecentas libras pro portione congrua ſibi debitas elicere non poſſet, tunc ad ſummam perficiendam conferre tenerentur qui immunes ſunt a Decimis ſolvendis; etenim intentio eorum qui hanc ipſis immunitatem conceſſerunt, nunquam fuit ut ea immunitas cederet in detrimentum eorum quæ ad vitam curati ſuſtinendam neceſſaria ſunt. Quantum vero ad reparationem Eccleſiarum prudenter illi providit Lud. XIV. Rex. *art.* 21, *Edicti* quod menſe Aprili dedit an. 1695,

(*d*) Quod ſpectat fabricarum rationes apud Gallos ſancitum eſt art. 17. Edicti dati menſe Aprili an. 1695.

Digitized by Google

De iiſdem in *Edicto.*

Conſilium Regium illud Synodi Decretum valde neceſſarium exiſtimans pro pauperis juventutis inſtructione, pro faciliori ejus executione *art.* 15. Edicti mandavit omnibus Officiariis & Magiſtratibus Civitatum & pagorum, ut in erectione dictarum ſcholarum Epiſcopis aſſiſtant, etiam in inveniendis nummis ad id neceſſariis; quodque compellent pueros, famulos & famulas frequentare dictas ſcholas, puniendo Parentes, Heros & Heras qui negligent mittere ſuas proles, famulos vel ancillas indigentes inſtructione.

De iiſdem in *Mechl.*

His conformia ſunt, quæ de ſchulis ſtatuit Synodus Mechlinienſis *tit.* 20. ubi quoque *cap.* 2. declarat, “ ut tempore quo juventus in ſcholis inſtituitur, a trepudiis & aliis inſolentiis, quibus juvenes a ſcholis avocentur, omnino abſtineatur.

Conſonat & Edictum ad hanc Synodum *art.* 19. cum Edicto ad Synodum Cameracenſem (*a*)

Ne juriſdictio Eccleſiaſtica & civilis ſe invicem turbent, in *Camerac.*

Deplorat Synodus Cameracenſis *tit.* 22. *cap.* 12. “ quod contingat variis modis turbari aut impediri juriſdictionem Eccleſiaſticam per Judices Laicos „ ideoque ſtatuit, ut “ ſupplicetur ex parte hujus ſacræ Synodi Regiæ Majeſtati, ut utriuſque fori & Eccleſiaſtici & civilis indemnitati & judicum omnium quieti & ſecuritati conſulens, quod ſuum cuique eſt tribuere, & ne ſe invicem turbent aut impediant, ſua auctoritate Regia providere dignetur.

Ac primo quidem petendum cenſet, ne in ipſas perſonas Eccleſiaſticas aliquid juris, aut de earumdem exceſſibus cognitionem Judices Laici uſurpent aut prætendant, nec eoſdem coram ſe pro actionibus perſonalibus etiam Civilibus protrahant, ſive ſint ſeculares Clerici, ſive Capitula aut Monaſteria dictis Judicibus Eccleſiaſticis ſubjecta.

De eodem in *Edicto.*

Huic poſtulato annuit Conſilium Regium *art.* 16. Edicti, addita tamen hac clauſula; *niſi in caſibus in quibus a tempore immemoriali Judices Laici id facere conſueverunt.*

Et ſi prætendant Epiſcopi, hac occaſione, Judices Laicos aliquid contra ipſorum juriſdictionem attentare, vult Edictum ut recurſum habeant ad Regem ſeu Conſilium privatum, ut ab eo, quod juſtum eſt, decernatur. (*b*)

De eod. in *Camerac.*

Secundo petendum reſolvit Synodus eodem *cap.* 12. ne Epiſcopos aut eorum Officiales ullo pacto Judices Laici impediant, quin Clericos ſibi ſubjectos criminoſos libere capere ſeu apprehendere & incarcerare, & prout ſacri Canones dictaverint, pro modo culpæ eos punire poſſint.

In *Edicto.*

Huic quoque poſtulato annuit Rex eodem *art.* 16. adjecta hac moderatione, quod Eccleſiaſtici Judices non poterunt eos extrahere e domibus civium vel incolarum qui ſunt Laici, aut ubi eſt privilegium vel conſuetudo vetans hanc extractionem: ſub his tamen non comprehenduntur tabernæ, diverſoria & ſimilia loca, niſi & hæc ſint privilegiata adinſtar aliarum domorum civium.

De eod. in *Camerac.*

Tertio ad manutenendam juriſdictionem Eccleſiaſticam petit eodem titulo *cap.* 13. “ quod ſi Judices Eccleſiaſtici petunt auxilium Laicorum ad dictam apprehenſionem in locis juriſdictionis eorumdem faciendam, ne exigant viſionem informationis præparatoriæ, aut ipſi de cauſa apprehenſionis cognoſcant.

In *Edicto.*

Poſtulatum hoc ſine ulla reſtrictione aut moderatione probatur *art.* 16. Edicti, mandaturque Judicibus Laicis, ut Judicibus Eccleſiaſticis requirentibus auxilium pro apprehenſione ſuorum ſubditorum Eccleſiaſticorum, illud concedant, non exigendo inſpectionem informationum ſive præparatoriarum ſive aliarum, aut cognoſcendo de cauſis apprehenſionis.

De eod. in *Camerac.*

Quarto petit Synodus: “ ne, cum ipſi Judices Eccleſiaſtici aliquos citaverint, qui ſe prætendunt exemptos, dummodo notorie tales non ſint, Laici Judices cognitionem declinatoriæ exceptionis coram Judicibus Eccleſiaſticis interpoſitæ, eiſdem inhibeant, aut eam ſibi uſurpent, contra apertiſſimam utriuſque Juris diſpoſitionem, qua cautum eſt, ut qui ad aliquod judicium evocatus, ſe aliquo privilegio eximere vult, teneatur nihilominus comparere, & ibidem dictum ſuum privilegium allegare, & de eo fidem facere.

In *Edicto.*

Poſtulato huic non per omnia annuit Princeps, ſed eodem articulo 18. ita ſtatuit: “ Si quando dicti Judices Eccleſiaſtici citaverint aliquos, qui ſe prætendunt exemptos ab eorum juriſdictione, mandat ſuis Conſiliis & Judicibus Provinciarum, ut facta ipſis de his citationibus querela, antequam permittant immiſſionem in bona temporalia, aut decernant caſſationem, ſcribant Judici Eccleſiaſtico quatenus reſcribat ſtatum cauſæ quæ ſit materia quæſtionis, & ſuper quo titulo fundet actor cognitionem Judicis Eccleſiaſtici. Et ſi Judex Eccleſiaſticus videat cauſam diſpoſitam, ad ſubjiciendum Laicum juriſdictioni Eccleſiaſticæ, & quo fundamento reſcribat, ut viſa reſcriptione, & in Conſilio Regio examinata, ſi rationes inveniantur inſufficientes, requiratur nihilominus Judex Eccleſiaſticus, ut a ſe dimittat hanc cauſam ſub pœna providendi per media conſueta, uti & in caſu non paritionis fiet; ſuſpendendo interim, pendente hac monitione, omnem proceſſum & ſententiam.

De eod. in *Camerac.*

Synodus eodem titulo *cap.* 14. ſtatuerat, ne Judices Laici, Judicibus Eccleſiaſticis præcipere auderent, ut revocent ſuas ſententias ſuſpenſionis a divinis aut excommunicationis, aut alia Decreta per ipſos lata, & ne eo prætextu arreſtare auderent bona temporalia dictorum Judicum Eccleſiaſticorum: quin potius, ſi dictos Judices Eccleſiaſticos prætendant exceſſiſſe in ſuis ſententiis aut Decretis ad Epiſcopos, aut eorumdem ſuperiores, ii quorum intereſt recurrant.

In *Edicto.*

Ad hoc Synodale Decretum refertur *art.* 18. Edicti quo “ Idem quod præcedenti articulo vult obſervari a Judicibus Laicis, priuſquam decernant arreſtum aut immiſſionem in bona temporalia Judicum Eccleſiaſticorum, qua cogant eoſdem revocare citationes,

(*a*) Quæ eo loci deſunt circa regimen ſcholarum in Galliis agitum, poſſunt hac nota ſuppleri, quam ex D. Gilbert Canoniſta Gallo deſumpſimus his verbis: *Il y a plusieurs pieces importantes concernant le Droit François, au ſujet des petites écoles dans la ſeconde partie des procedures des Officialités; on y voit que la principale autorité ſur les écoles réſide dans les Evêques, que deux elle à paſſé aux Chantres en certains lieux, & en d'autres à l'Ecolâtre; que le Chantre de l'Egliſe de Paris à juriſdiction ſur toutes les écoles de la ville, du fauxbourg & de la banlieue; qu'aucun ne peut tenir école ſans ſa permiſſion & ſes Letres, qu'il eſt Juge des conteſtations que les Maîtres ont entr'eux, ou avec d'autres perſonnes ſur cette matiere, qu'il a à cet effet un Promoteur & un Auditoire, c'eſt le même que celui de l'Official; qu'il a droit de convoquer les Maîtres lorſqu'il le juge à propos; qu'il tient un Synode où tous ſont obligés d'aſſiſter, qu'il peut les punir, s'ils tranſgreſſent les Reglemens qui ont été pluſieurs fois renouvellés & autoriſés par les Archevêques & par les Arrêts du Parlement, portant que les Maîtres ne ſouffriront point de filles, & les Maîtreſſes de garçons dans leurs écoles.*

On voit encore par les pieces que j'ai citées plus haut, que les écoles de charité ne ſont pas ſoumiſes à la juriſdiction du Chantre, mais à celle des Curés: il y a pluſieurs Arrêts qui leur adjugent ce droit, ou qui les y maintiennent. Comme les écoles des Sœurs de la Croix & celles des Religieuſes Urſulines ſont auſſi exemptes de la Juriſdiction du Chantre; le Parlement de Paris les a maintenues les unes & les autres dans cette exception. Quant aux écoles de Paroiſſe qui ſont hors de la banlieue, elles ſont ſous la juriſdiction des Curés qui n'en rendent compte qu'à leurs Evêques ou à ceux qui les viſitent en ſon nom. Les Curés de la Ville d'Amiens ont le même droit que ceux de Paris ſur les écoles de charité: ils y ont été maintenus contre les prétentions de l'Ecolâtre.

(*b*) Quod hac de re in Galliis ſervatur, habetur in Edicto 1695. art. 38.

Digitized by Google

„ tationes, proceſſus, excommunicationes, ſuſpen-
„ ſiones, aliaſque ſimiles ordinationes, ab ipſis ema-
„ natas.

Rurſus *articulo* 19. " mandat omnibus ſuis Judi-
„ cibus, ut exequantur, quoties requiſiti fuerint
„ captis pignoribus, aut alias Judicum Eccleſiaſtico-
„ rum ſententias per appellationem non ſuſpenſas,
„ niſi Judex requiſitus cauſam habeat prægnantem in
„ contrarium, de qua Judicem Eccleſiaſticum reddet
„ certiorem, qui cauſam haud ſufficientem repe-
„ riens, poterit recurſum habere ad Conſilium pri-
„ vatum.

De eod. in *Camerac.*

Hic articulus refertur ad Caput 15. Synodi ſub eodem titulo, quo ſtatutum erat, " ut ipſas ſen-
„ tentias Judicum Eccleſiaſticorum, Judices Laici,
„ cum requiſiti fuerint, ſine nova cauſæ cognitione
„ exequantur, per captionem pignorum, & alias;
„ maxime cum hodie Concilium Tridentinum, ve-
„ tet ne frequens ſit excommunicationis uſus, &
„ quandocumque executio realis, aut perſonalis
„ fieri poteſt, a cenſuris Eccleſiaſticis abſtinea-
„ tur.

Quadam in materia juriſdictionis Rex ſibi reſervarit.

Si hi articuli Edicti vel Decreta Synodalia inter ſe conferantur, apparebit, dicta Decreta notabilem moderationem & reſtrictionem per Edictum Principis accepiſſe; Principumque ſibi Conſiliiſve ſuis reſervaſſe auctoritatem cogendi Judices Eccleſiaſticos certis quibuſdam caſibus ſententias Decretaque ſua revocandi, necnon ſibi ſuove Conſilio privato difficultates ſuper conflictu Juriſdictionis inter Eccleſiaſticum & Laicum Judicem decidendi reſervaverit. De quibus videri poterunt notata ſparſim in *Jure Eccleſiaſtico*, necnon in Tractatu de *Recurſu ad Principem.*

De immunitate Eccl. in *Camer.*

Et rurſus Synodus Cameracenſis immunitati Eccleſiaſticæ conſulere volens decrevit, *cap.* 17. " ut
„ etiam Magiſtratus & Præfecti Seculares non cogant
„ Clericos, maxime in ſacris ordinationibus conſti-
„ tutos, qui cum Chriſto militare debent, ad ex-
„ cubias diurnas aut nocturnas, nec eorumdem
„ bona ſine conſenſu Ordinum Eccleſiaſticorum ad
„ aliquas contributiones obligare, & taxare præſu-
„ mant, in grave detrimentum animarum ſuarum, &
„ immunitatis Eccleſiaſticæ.

De eod. in *Edicto.*

Huic Decreto reſpondet articulus 20. quo Princeps declarat, quod attinet immunitatem Eccleſiaſticam ſe velle eam ſervari, in quantum convenienter fieri poterit, & quod in caſu difficultatis, Eccleſiaſtici poterunt recurrere ad ipſum Principem, aut ad ſuum Conſilium privatum, ut ejus ratio habeatur prout juſtitia exiget.

Hic rurſus ſibi ſeu Conſilio privato, reſervat decidendam quæſtionem ſuper immunitate Eccleſiaſtica exorientem.

De Tutoribus uſurariis in *Camerac.*

Synodus Cameracenſis titulo 23. tractans de Uſuris declarat *cap.* 4. Uſurarios eſſe tutores illos & curatores pupillorum, & contra eos ut tales procedi præcipit, " qui... patrimonii eorumdem augendi
„ cauſâ ſeu quovis alio prætextu pecunias eorum ſub
„ certo lucro ſingulis annis ultra ſortem recipiendo
„ mutuo dare ſolent, retenta facultate repetendæ
„ ſortis, ubi ad majorem ætatem pupilli pervene-
„ rint, aut matrimonium contraxerint, aut alias ad
„ dictorum Tutorum ſeu Curatorum arbitrium & vo-
„ luntatem.

De iiſdem in *Edicto.*

Hoc Decretum probat Edictum *articulo* 21. præcipiturque omnibus Magiſtratibus Civitatum & Notariis & aliis qui ſimiles contractus nomine pupillorum confecerint, ut eos incontinenti, ubi per Epiſcopos moniti fuerint, immutent, caveantque impoſterum, ſimiles contractus admittere aut conficere ſub pœna procedendi contra non mutantes, aut de novo admittentes vel conficientes, tanquam uſurarios; ac inſuper in omnem eventum hos contractus impoſterum nullos & illicitos declarat. (*a*)

De alienatione bonorum Eccleſiæ in *Edicto.*

Si contingat Eccleſiaſticum intentare actionem coram Judicibus Provincialibus aut aliis Laicis in ordine ad reſciſſionem alicujus alienationis bonorum Eccleſiæ, vult Princeps *articulo* 22. Edicti ut Judices ſequantur Canones & leges civiles ſanctis Canonibus non contrarias, necnon Edicta & conſuetudines hactenus obſervata, prout magis Eccleſiis expedire videbitur. (*b*)

De recta adminiſtratione bonorum Eccleſiæ in *Camerac.*

Synodus *titulo* 15. advertens Eccleſias præſertim Parochiales paſſim depauperatas ob malam bonorum temporalium adminiſtrationem, plura ordinanda cenſuit pro recta eorum adminiſtratione, quibus tres ultimi articuli Edicti reſpondent.

Et imprimis articulo vigeſimo tertio vult, ut Judices nullas reputent omnes alienationes, & elocationes ad longum tempus factas ſine conſenſu ſuperiorum, & exacta cognitione; idque non obſtante conſuetudine contraria, quantum ad alienationes & ſimiles elocationes in futurum faciendas. Inſuper nullas haberi vult, omnes venditiones granorum, quarum termini non expiraverint, factas viliori pretio ob anticipatam ſolutionem.

De ead. in *Edicto.*

Tempus autem elocationis determinat *art.* 24. ut terminus ordinarius elocationis bonorum Eccleſiarum, pro elocatione domorum, villarum & terrarum arabilium ſit *novem annorum* (*c*) pratorum ſex annorum; decimarum elocandarum ſive terris arabilibus *trium*; quodque terminus elocationis dictarum terrarum renovari nequeat niſi elapſis ſex annis dicti termini, & pratorum poſt elapſos quatuor annos, ac decimarum elapſis duobus; declarans ultra præfixos terminos elocationes fieri non poſſe ſine ſolemnitate in alienatione bonorum Eccleſiæ de jure requiſita, quod alias ſimiles contractus reputabuntur *nulli & invalidi*, prout eos Synodus tales declaravit.

Denique *art.* 25. declarat, bona Eccleſiarum Parochialium, Capellarum & piorum locorum elocari, non poſſe, niſi præmiſſa trina proclamatione, aut affixione ſcedularum in locis conſuetis, aut ſint elocata tam caro, quam paſſim elocantur terræ circumvicinæ ſimilis bonitatis, idque ſine receptione vini in diminutionem mercedis ſeu penſionis, niſi adſit conſenſus ſuperioris, ſub pœna quod alias ſimiles contractus habebuntur pro invalidis nulliuſque valoris.

Nil in *Mechl.* de conflictu juriſdictionis.

In Edicto ad Synodum Mechlinienſem nihil occurrit, quod ad materiam aut quæſtiones ſuper conflictu juriſdictionis pertinet: quia nec Synodus quidquam de hac materia ſpeciale decreverat, aut de uſu vel imminuta juriſdictione querelam moverat.

Plura autem tam circa conſervationem & alienationem bonorum, quam circa formam elocationis ejuſque terminos ſtatuta ſunt in Synodo Mechlinienſi tit. 22. renovante ſpeciatim ea quæ in adminiſtratione bonorum Eccleſiaſticorum decreverat prima Synodus Mechlinienſis *anno* 1570. quæ nominatim terminos in elocatione ſervandos expreſſerat, quæ &

(*a*) Hi contractus a Tutoribus in Britannia minori fieri ſolent: quid de eorum valore cenſeri debeat, exponit Auctor operis 4. tomis comprehenſi, quod ſic inſcribitur; *Conferences de Paris ſur l'Uſure.*

(*b*) In Galliis ſine Regis conſenſu Clerus ſua bona immobilia alienare non poteſt, id conſtat Edictis quæ Carolus IX. & Henricus III. repetitis vicibus dederunt, ut Clerus Gallicanus ſuorum Bonorum partem aliquam alienaret. *Ces alienations* inquit recens ſcriptor, *ont été faites depuis* 1563. *juſqu' à l'année* 1585. *elles monterent à plus d'un million de rente.*

(*c*) Extat Caroli IX. Gallorum Regis Decretum quo prohibetur ne elocationes terrarum arabilium novem annos excedant. Decretum illud datum eſt menſe Decembri anno 1568.

Edictum

Digitized by Google

De ead. in *Edict.*

Edictum Principum ſervari mandat *art.* 20. & ſequentibus. (*a*)

De cura ſalutis extremo ſupplicio afficiendorum in *Edicto.*

Illud in Edicto ad Synodum Mechlinienſem *art.* 10. ſpecialiter " mandatur Officiariis & Judicibus „ Regiis, curent, ut afficiendi *ultimo ſupplicio* tempeſtive admoneantur de his quæ ſalutem eorum „ concernunt eiſque adminiſtretur Euchariſtia, non „ obſtante quod hactenus id moris non fuerit „; id Decretum eſſe, inſtante Synodo patet ex *cap.* 6. *tit.* 7. hujus Synodi, ubi legitur: " ultimo quoque ſupplicio afficiendis tempeſtive de ſacra Euchariſtia „ provideatur, quod ut fieri jubeant, rogentur *Sereniſſimæ ſuæ Celſitudines.* „ De hac diſciplina dandi Euchariſtiam damnatis ad mortem, videri poſſunt notata in *Jure Eccleſiaſtico parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 4. *cap.* 2.

Uti & in *Mechl.*

De ſuperſtitionibus in *Mechl.*

Hæc Synodus ſpeciali titulo 15. egit contra ſuperſtitiones, mandavitque *Cap.* 2. " omnibus Judicibus Eccleſiaſticis, ut in exilium mittant, vel „ mitti curent omnes qui ſuper futuris eventibus ſecretis reſponſa dant, eoſque qui tales conſulunt „ graviter puniant & multo gravius animadvertant „ in maleficos, & incantatores, & etiam omnes, qui „ vulgo Ægyptii vocantur.

Et *Cap.* 3. mandat Parochis, ut " ſubditos ſuos de „ ſuperſtitionibus doceant, & inter cætera ſuperſtitioſum eſſe, expectare quemcumque in quacumque re eventum, quem res illa, nec ex ſua natura, nec ex inſtitutione divina, nec ex ordinatione vel approbatione Eccleſiæ producere poteſt.

De iiſdem in *Edicto.*

Conformiter ad hæc Synodalia Decreta mandarunt Principes *art.* 13. & 14. Edicti ſuis Officiariis & Magiſtratibus, ut procedant contra eos qui futura & ſecreta prædicare tentant, etiam pœna exilii eos mulctando, renovans una Edictum de 20. Julii anni 1592. quod habetur *volum.* 2. *edict. Flandriæ pag.* 35. multaque notanda in hac materia continet.

(*a*) Pauca de terminis & legibus elocationum apud Gallos obſervatis notare juvat. Elocationes ab iis declarantur irritæ, ubi plurimum anticipant ultimam elocationem. *Il y a pluſieurs Arrets*, inquit Canoniſta Gallus in ſuis Galliconi Cleri uſibus, *qui condamnent les baux par anticipation lorſqu'on les fait tels que ſont les baux des maiſons, que l'on fait plus de ſix mois avant l'exploitation des Anciens, ou des terres labourables, lorſqu'on les fait un an & demi avant l'exploitation des Anciens.* Hac de re conſuli poteſt duplex Arreſtum; primum 16. Maii an. 1548. alterum 16. Februarii an. 1572; de hoc argumento plura dicta ſunt in Jure Eccleſiaſtico univerſo tit. 4. cap. 2. & in fine tomi primi hujus editionis tit. 4. cap. 2. in obſervationibus Gallicis.

§. IX.

De Concordatis inter Magiſtratum Eccleſiaſticum & Civilem.

Concordatum inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem.

CUm ante erectionem novorum Epiſcopatuum Belgii anno 1554. per Paulum IV. ad inſtantiam Philippi II. factam, Diœceſis Leodienſis ſe extenderet in plures ditiones tunc Carolo V. tanquam Duci Brabantiæ & Comiti Namurcenſi ſubjectas, ac plures difficultates occaſione juriſdictionis Eccleſiaſticæ, quam Epiſcopus Leodienſis & ejus Archidiaconi eorumque Officiales prætendunt in ſubditos dicti, Caroli, continuo emergerent, ad ſopiendas haſce quæſtiones; poſt varias collationes habitas inter Commiſſarios Caroli V. & Epiſcopi ac Capituli Cathedralis Leodienſis, tandem anno 1541. concluſum fuit de conſenſu utriuſque partis Concordatum, quod vulgo dicitur *Concordatum Brabantiæ*, eo quod præcipue ſpectet ditiones Brabantiæ jam pridem in ſpiritualibus Epiſcopo Leodienſi ſubjectas. Extat integrum in primo volumine *Edictorum Brabantiæ, lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 8.

Maxime autem verſatur circa juriſdictionem Civilem & Eccleſiaſticam; per novem diſtinctos titulos exponens, de quibus Laici, & de quibus Eccleſiaſtici cognoſcere debeant; item quibus caſibus Clerici coram Laicis in jus vocari poſſint; atque in fine additur hæc mutuæ concordiæ obſervandæ aptiſſima cautio " quod ſi ſuper præmiſſis & articulis ſuperius non deciſis, dubium emergat, aut difficultas oriatur, inter Juſtitiarios Principum talis difficultas terminari & ſedari debeat mutuis communicationibus, vel Litteris, ita quod una juriſdictio „ aliam non turbet aut impediat.

Hæc clauſula *tit.* 9. §. 29. & §. 31. additur: " Item „ pœnæ & cenſuræ hinc inde comminatæ & fulminatæ occaſione controverſiæ juriſdictionis relaxabuntur, & per iſtius concordiæ acceptionem, ſublatæ cenſebuntur.

De hac clauſula videri poteſt Zypæus de *Jure novo tit. de foro compet. num.* 25. & 27. qui & eodem tit. *num.* 48. ſummatim complectitur crimina, quæ in vim hujus concordati ſunt mere Eccleſiaſticæ cognitionis; quæ mere Civilis, ac denique quæ mixti fori ſint, id eſt, quæ uterque Judex per præventionem vel pro qualitate perſonarum delinquentium, punire poteſt.

Monet quoque idem Zypæus in notitia *Juris Belgici de juriſdictione num.* 58. " Quod hæc concordata confirmata dicantur per Paulum III. & acceptata per Epiſcopum Cameracenſem, quamvis non verbotenus, præſertim adverſus ſpeciales concordias, & res pro ſe judicatas.

Quidquid ſit de hac approbatione, hoc ſat conſtat, in Belgio juriſdictionis Laicalis & Eccleſiaſticæ terminos hoc concordato regulari; niſi forſan per particularia inter Epiſcopos & certas Civitates aut Provincias concordata aliter proviſum ſit.

De his articulis ſparſim pro varietate materiæ egi in *Jure Eccleſ.* ibidemque notavi quæ circa hos articulos hodie hiſce in partibus obſervari ſoleant, & moderatio ſenſim invaluerit.

Concordata inter Epiſcopum Cameracenſem & Magiſtratum Antverpienſem.

Præter hoc concordatum, quod vulgo dicitur *Brabantinum* extant duo concordata inter Epiſcopum Cameracenſem & Magiſtratum Antverpienſem, unum 13. Januarii 1490. & alterum 9. Septembris ejuſdem anni, quibus Epiſcopo Cameracenſi privative cognitio trium Cauſarum. nimirum teſtamentariæ contractuum antemixtialium, & bonorum Eccleſiaſticorum amortizatorum reſervatur. Hoc jure hodie utitur Epiſcopus Antverpienſis in locum Cameracenſis ſuffectus, tametſi in concordatis inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem hæ cauſæ ſint mixti fori & præventioni eſſe locum dicatur. Conſule Zypæum in *Jure novo, titulo de foro comp. num.* 26. habentur autem dicta concordata in citato volumine Edictorum *Lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5. & 6.

Edictum Principis 29. Novemb. 1449. cujus 3. primi articuli de *Interdicto Locali.*

Eodem volumine Edictorum Brabantiæ *tit.* 1. *cap.* 2. refertur Edictum Principis de 29. Novembris 1449. proviſionale & renovatum rurſus per aliud Edictum de 12. Jan. 1483. conſtans decem articulis, quorum tres priores concernunt effectum & formam interdicti localis per Epiſcopum decreti vel decernendi ob crimen vel a privata, vel a publica perſona commiſſum, ubi plura notanda occurrunt.

4. De proceſſu in materia *adulterii.*

Quartus articulus enumerat caſus, quibus Officialis Epiſcopi queat procedere in materia adulterii vel contra mulieres, vel viros illius criminis reos.

5. In *Sortilegiis.*

Articulus quintus declarat, quod Curia Eccleſiaſtica cognoſcet de ſortilegiis, quæ fiunt *per invocationem malorum ſpirituum, vel abuſum ſacramentorum* de aliis ſortilegiis judices Laici cognoſcent, *uti conſueverunt.*

6. In materia *Decimarum.*

Sextus articulus attribuit Judici-Eccleſiaſtico cognitionem decimarum quæ debebuntur & notæ erunt

tempore

tempore motæ quæſtionis, ſi in ſolutionis ſit defectus: ſed ſi quæſtio ſit, num fundi Decimis ſint ſubjecti, aut quæ portio fructuum pro Decimis debeatur, Curia ſpiritualis non cognoſcet.

Quinam autem in Galliis fructus, qui Decimam debeant? Coquille in ſuis inſtitut. ad Jus Gallic. tom. 2. p. 55. arbitratur Decimam in Galliis deberi duntaxat ex frumento (*Bled*) ſi juris communis ratio habeatur; Decimam autem cœterorum fructuum dependere ex locorum conſuetudine; arbitrarer tamen in Galliis ſolvi quoque jure communi Decimam ex vino; neque enim (credo) ullum eſt hujus Regni vinetum in quo vini Decima non perſolvatur.

Jam vero quomodo in Galliis, & cuinam Judici competit ut de ſolvendis Decimis decernat; hæc melius non poſſunt exponi quam expoſuit doctiſſimus Gibertus in Epiſtola quam ad me ſcripſit poſtquam legit quid de eo argumento dixeram in *Jure Eccleſiaſtico univerſo tom. 2. part. 2. tit. 33. de Decimis & Oblationibus cap. 9. num. 6. 7. 8.* (*a*)

On ne ſouffriroit pas non plus en France, inquit eruditus Canoniſta, *qu'un Evêque ou un autre Prélat ſe ſervit des Cenſures pour contraindre de payer la Diſme; c'eſt un droit temporel en lui-même que les Décimateurs peuvent ſe faire payer par d'autres voyes plus convenables; ſavoir, la complainte devant le Juge ſéculier* (Ordonnance de 1667. tit. 15. art. 4.) *il n'eſt pas permis de contraindre par cenſure le Collateur ordinaire à conférer, quoiqu'il s'agiſſe d'un droit ſpirituel plus temporel. Le Concile de Trente* ſeſſ. 25. c. 3. *juſtifice cette maxime par la defenſe qu'il fait d'uſer d'excommunication, lorſqu'il y a d'autres moyens pour ranger les contumaces à leur devoir.*

Il en eſt de même de l'Extravagante ſeconde de ſententia Excommunicationis, *qui défend de contraindre par l'interdit à payer des dettes temporelles, elle eſt de Boniface VIII. qui ne doit pas être ſuſpect dans cette matiere,*

On ne peut objecter que dans la plûpart des Diocèſes de France on dénonce excommuniés les détenteurs des biens Eccléſiaſtiques: or les Dimes ſont de cette nature.

On répond que lorſqu'il s'agit de ces detenteurs conſidérés en général, il n'y a point d'autre meilleure voye pour les faitre rentrer dans leur devoir que l'excommunication par le ſeul fait, mais quand il eſt queſtion d'un détenteur particulier & connu, on doit ſe pourvoir devant le Juge Séculier pour la ſaiſie des fruits, & faire condamner le détenteur à payer la Dime avec dépens, dommages & interêts,

L'Ordonnance que vous citez num. 16. (c'eſt toujours M. Gibert qui parle) *eſt de l'an* 1303. *il y eſt ordonné au Senéchal d'empêcher que ſes juſticiables ſoient moleſtés par l'exaction des Dimes nouvelles; l'extrait en eſt rapporté dans Bochel liv. 6. tit. 8. c. 34.*

Quant à ce que vous me dites num. 17. touchant les procès qui ſurviennent au ſujet des Dimes, j'ajouterois pour la France, qu'il y a ſouvent des conteſtations entre les Eccleſiaſtiques, concernant le droit des Dimes, leſquelles ſont ordinairement portées devant le Juge Royal, parceque les parties ſe fondent ſur la poſſeſſion, & l'alléguent pour titre, ou au moins pour une de leurs raiſons; ce qui ſuffit pour rendre le Juge Royal competant; & comme il juge le poſſeſſoire ſur le titre, le jugement de maintenue dans la poſſeſſion finit entierement la conteſtation.

7. *De negatione ſepulturæ.*

Articulo ſeptimo deſignantur caſus quibus deneganda ſit ſepultura, atque ex contextu articuli liquet, quod ob non factum teſtamentum, aut non emiſſam confeſſionem ab ægro in articulo mortis, ſubinde negaretur ſepultura, quod ibidem improbatur, ſed hæc denegatio ſepulturæ permittitur, ſi defunctus intra annum ante ſuum deceſſum non fuerit confeſſus & communicaverit, niſi de conſilio ſui Paſtoris Communionem diſtulerit.

8. *De cognitione Teſtamentorum.*

Octavus dat Judici Eccleſiaſtico cognitionem teſtamentorum & Codicillorum Clericorum Beneficiatorum, & Officiatorum in habitu clericali incedentium, niſi aliquo privilegio a juriſdictione Epiſcopi ſint exempti, & alteri Judici Eccleſiaſtico ſubjecti. Aliorum Teſtamentorum cognitione penes Judices Laicos remanente.

9. *Quod Promotor cadens cauſa, expenſas non recuperabit.*

Articulo nono declaratur, quod Promotor, nullas expenſas recuperabit, caſu quo pars per ipſum conventa fuerit abſoluta ab ejus impetitione ſive virtute purgationis, ſive alio modo.

10. *De cognitione in materia debitorum.*

Articulus decimus attribuit Judicibus Laicis cognitionem de omnibus creditis Eccleſiaſticorum, de quibus conſtat per Litteras auctoritate *Magiſtratus Civilis* expeditas, vel ſub ſignatura aut ſigillo debitorum Laicorum, item de his quæ debentur ipſi Principi ratione ſui Dominii, ſubſidiorum aliave de cauſa.

De his quoque articulis ſparſim egi in Jure Eccleſ. unaque expoſui quid hodierna Belgii praxis circa hos articulos habeat.

Concordatum conceptum inter Epiſcopum Cameracenſem & Hannones.

Cumque iterum circa annum 1530. quæſtiones & diſſidia inter Curiam Spiritualem Epiſcopatus Cameracenſis, & ſtatus Hannoniæ recruduiſſent, plures rurſus pro his pacificandis collationes inſtitutæ fuere inter Commiſſarios utriuſque Partis, ac tandem anno 1541. exhibiti fuere 29. articuli a Commiſſariis Epiſcopi ſub beneplacito, ſive approbatione tam ipſius Epiſcopi quam Comitis Hannoniæ.

Inſerti ſunt & hi articuli dicto volumini Edictorum Brabantiæ *tit.* 1. *cap.* 3. ſed cum non appareat de approbatione Epiſcopi Cameracenſis, aut Comitis Hannoniæ, videntur hi articuli manſiſſe in terminis nudi projecti; neque probatur, quod hactenus vim concordati aut legis obtinuerint; & utrum in Hannoniæ partibus Epiſcopatui Cameracenſi ſubjectis in Tribunalibus uſu ſint recepti, ignoro.

Notabile circa Collectionem Edict. Brabantiæ.

Obſervatum porro eſt, quod Antoninus Anſelmo Voluminum illorum Collector, non ſatis exacte diſcreverit monumenta in hæc volumina congeſta, ſed plura non ſat probata, aut hiſce in partibus non recepta pro legibus Belgii obtrudat: unde quæ hiſce voluminibus continentur, cum ſale diſcretionis recipienda ſunt.

§. X.

De quibuſdam Principum Belgii Edictis concernentibus materiam Eccleſiaſticam.

Utilitas hujuſmodi Edictorum.

TAmetſi Eccleſiaſtico Magiſtratui incumbat decernere ea, quæ diſciplinam Eccleſiæ, aut res Eccleſiaſticas ſpectant, tamen ni Principes ſua auctoritate Eccleſiæ Decreta ſuffulciant, vix Eccleſiaſticorum ordinationes effectum ſortientur, præſertim ſi circa res temporales, aut perſonas laicas verſentur.

Hinc frequentiſſimæ per omnem Europam Regum & Principum ordinationes, & Edicta in materia Eccleſiaſtica, quæ pro legibus obſervantur; & quarum notitia, non minus quam Canonum aut Decretorum Eccleſiaſticorum notitia hodie neceſſaria eſt.

Plurima Principes noſtri edidere exem-

Exemplo Juſtiniani aliorumque Chriſtianorum Principum plurima edidere Edicta Principes noſtri, quibus & Diſciplinam externam Eccleſiæ ſtabiliunt, vel

(*a*) Hæc citatio aliter habetur in nova editione; ea hodie ſic legi debet *tom.* 2. *part.* 2. *ſect.* 3. *tit.* 4. *cap.* 9. Quomodo & coram quo Decimæ exigendæ;

Digitized by Google

plo Juſti- uani alio- rumque.

vel certe cavent ſubditos ſuos prætextu Religionis opprimi, aut vexari, vel receptos mores temere convelli.

Præter bina Edicta, unum ad Synodum Cameracenſem, & alterum ad Synodum Mechlinienſem, de quibus ſupra §. VIII. & ea quæ per modum Concordati promulgata ſunt, de quibus §. præcedenti, plura Principum nuſtrorum edicta in materia Eccleſiaſtica in Belgio pro lege habentur.

Edictum 1520. in materia *Decimarum*,

Imprimis famoſum & vulgare eſt Edictum Caroli V. in materia Decimarum, publicatum primum Mechliniæ 1. Octobris 1520. idiomate Gallico, extatque *parte* 1. Edictorum Flandriæ *Rubrica* 12. *c.* 1. ac dein promulgatum in Brabantia 6. Novembris ejuſdem anni idiomate Flandrico, extatque *parte* 1. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 5. *cap.* 2.

Novæ Decimæ non exigantur, niſi a 40. annis ſolvi ſolitæ.

Hoc Decreto ſtatuitur per modum Edicti perpetui, quod nullæ Eccleſiaſticæ perſonæ cujuſcumque conditionis aut dignitatis fuerint, aut quacumque auctoritate utantur; uti nec Eccleſiæ vel Laïcæ perſonæ Decimas aliquas poſſidentes poterunt poſthac accipere, levare, exhibere aut petere in hiſce ditionibus ullas *novas* Decimas, aut alia onera vel jura, qualiacumque & cujuſcumque generis aut naturæ bona fuerint, niſi quæ ipſi & ſui prædeceſſores ſoliti fuerint recipere a *quadraginta* annis & ultra.

Cognitio de hac materia ad Conſilia Regia pertinet.

Declarat ulterius, quod nemo ſubditorum occaſione prætenſionis Decimarum novarum, aut quæſtionis ſeu difficultatis ſuper interpretatione hujus Edicti emergentis, citari poſſit coram Judice Eccleſiaſtico, ſed omnia ſuper illis cognitio ſpectabit *ad Conſilia Regia*.

Regiæ declarationes ſuper hoc Edict.

Cum autem plures dein quæſtiones emergerent, ſuper intellectu hujus Edicti, prodierunt ſuper iis nonnullæ declarationes Regiæ, quæ ſenſum Edicti determinarunt, & non ſecus ac ipſum Edictum vim legis hic obtinent.

1. Declaratio.

Prima eaque præcipua interpretatio prodiit 10. Januarii 1528. ad ſupplicationem Cleri Diœceſis Leodienſis ſub Ducatu Brabantiæ & Comitatu Namurcenſi tunc exiſtentis, inſerta citato Libro Edictorum Brabantiæ *cap.* 4. ac dein renovata ad ſupplicationem Cleri Comitatus Flandriæ, extatque dicta Rubrica *Edictorum Flandriæ*.

Duo præcipue his Literis Regiis in favorem Cleri ſive Decimatorum declarata fuere.

In novitate Decimarum conſiderandi ſoli fructus.

Primum, in dijudicanda *novitate* Decimarum non eſſe attendendos fundos, aut bona e quibus Decimæ prætenduntur; ſed *fructus* duntaxat quorum Decimæ exiguntur.

Hinc declaratur, quod ſi ex certis fructibus ſolitæ fuerint ſolvi Decimæ, etiam has deberi ex fundis *noviter* ad culturam redactis, & fructus e quibus Decimæ *ſolitæ* ſunt ſolvi, producentibus. Quapropter generaliter declaratur, quod in ſolutione Decimarum cujuſcumque generis ſive realium, puta granorum, lignorum, aliorumque fructuum; ſive mixtarum, ut agnorum, pullorum, &c. non ſit habendus reſpectus in quibus terris dicta grana, fœnum aut fructus colligantur aut creſcant, nec in quibus ædificia aut paſcuis dictæ beſtiæ fuerint generatæ aut enutritæ, ſed ſolummodo ſi eo in loco ſolitæ fuerint levari ſimiles Decimæ, licet in his fundis noviter ædificatis, aut ad culturam redactis nunquam fuerint Decimæ ſolutæ.

Per fructus intelligi tam animalium quam terræ.

2° Declaravit Princeps, intentionem ſuam fuiſſe, ut Decimæ ex omnibus fructibus tam terræ, quam animalium ſolverentur, prout de Jure ſolvi debent, niſi *contraria* conſuetudine 40. retro annorum oſtendatur, ſimiles fructus Decimis non fuiſſe ſubjectos.

In caſu dubio de fructibus, recurrendum ad conſuetudinem vicinorum locorum.

Cum autem oſtendi nequeat, aliquam ſpeciem fructuum in aliquo loco a Decimis fuiſſe exemptam, ſi in illo loco nulla ſimilis ſpecies fructuum hactenus creviſſet, vel collecta eſſet, vult Princeps hoc caſu, recurri ad vicina loca, in quibus hæc ſpecies fructuum naſci & colligi conſuevit atque juxta conſuetudinem iis in locis obſervatam de ſolutione Decimarum judicari.

Si nec in locis vicinis talia ſpecies fructuum creverit, tunc Decimæ ſunt ſolvendæ.

Quod ſi nec vicinis locis hæc ſpecies excreverit, aut collecta fuerit, tunc juxta declarationem Principis obſervabitur, " quantum ad ſolutionem Deci„ marum dictæ novæ ſpeciei *Jus ſcriptum* & illius „ diſpoſitio; „ id eſt, Decimæ ſolvi debebunt, quandoquidem ex diſpoſitione *Juris ſcripti* debeantur Decimæ ex omnibus fructibus.

Omnium fructuum Decimæ ſolvendæ, niſi probetur conſuetudo contraria 40. annorum.

Itaque juxta hanc Declarationem, Parochus, aliuſve Decimarum *Jus* poſſidens in aliqua Parochia, fundatus eſt in petendis Decimis quorumcumque fructuum intra limites Parochiæ excreſcentium, niſi probetur, quod conſuetudine 40. & ultra retro annorum ſolitum fuerit, ex ſimilibus fructibus Decimas non ſolvi, tametſi hæc ſpecies fructuum eo loco a tanto tempore creverit & collecta fuerit, uti notavi *in Jure Eccleſiaſtico tomo* 2. *parte* 2. *ſect.* 4. *tit.* 2. alias 33. *c.* 2. ubi plura pro intellectu hujus Edicti annotavi.

De reparandis Eccleſiis juxta uſum antiq. & concordata.

Alterum etiam uſitatum eſt Edictum ſeu Regulamentum proviſionale Alberti & Iſabellæ pro Ducatu Brabantiæ 28. Martii 1611. & pro Comitatu Flandriæ 2. Octobris 1613. pro reparandis Eccleſiis, quo ſtatuitur, circa onus hujus reparationis, obſervari oportere ante omnia *antiquum uſum* & *Concordata* particularia, ſi quæ ſint. (*a*)

His deficientibus colligantur eleemoſinæ.

His vero deficientibus imprimis debere in reparationem, aut etiam reſtaurationem novorum ædificiorum, tam Chori, quam navis impendi proventus fabricæ; in horum autem augmentum præcipue in Eccleſiis ruralibus, volunt Principes, ut ſub Miſſa aut concione colligantur piorum hominum eleemoſynæ a Parochis aliiſve concionatoribus commendandæ. Inſuper truncus in Eccleſia ſeu locus deſignetur, in quem intrantes, aut exeuntes ex Eccleſia eleemoſynas pro ſua quiſque devotione in idem argumentum conferre poſſint.

Si neceſſe eſt, ad Decimas recurratur.

Nec his omnibus ad reparationem vel reſtaurationem ſufficientibus, recurſum haberi vult Edictum ad Decimas *Eccleſiaſticas* cujuſcumque naturæ ſint aut conditionis ſeudales ſeu aliæ a manu mortua poſſeſſæ, vel etiam a Laïcis, modo probentur acquiſitæ poſt Concilium Lateranenſe III. celebratum an. 1179. ſub Alexandro III. eum hac tamen moderatione, ut earumdem Decimarum proventus 2. annorum in dictam reparationem & reſtaurationem impendi ſeu exigi queant, ſi reparatio id requirat; ſed & hoc cum hac reſtrictione, quod duorum illorum annorum proventus levari & ſolvi demum debeant *ſenſim & ſucceſſive* per ſex annos proximos, detrahendo ſingulis annis, durante tempore ſexennali duntaxat *tertiam* partem Decimarum illius reſpective anni, quæ *tertia* pars ſpatio ſex annorum, conficit *duorum* annorum integros proventus.

Tandem ad collectam.

Sed nec his tribus mediis ſufficientibus procedetur ad collectam, & quotiſationem Parochianorum, qui in Eccleſia Parochiali, de cujus reſtauratione agitur, ſpirituali pabulo reficiuntur, mediante tamen conſenſu *Octroya*, ut vocant, Principis ſive ejus Senatus: de hoc Edicto plura notavi in *Jure Eccleſ. tom.* 1. *parte* 2. *ſect.* 1. *tit.* 1. alias 16. *cap.* 6. & 7. alias 5.

(*a*) Eo loci neceſſe eſt exponere juriſprudentiam, quæ circa conſtructionem vel reparationem Eccleſiarum in Gallia obſervatur, Edictum juriſdictionis a Ludovico XIV. datum anno 1695. permittit art. 24 Epiſcopis novarum Parochiarum erectionem, ubi eam judicaverint neceſſariam, quibus Presbyteros curatos, ac etiam Vicarios præficere poterunt, atque his Miniſtris de victu & cultu providebunt. In articulis 21. 22. 23. complexum legatur Gallorum Jus quod Eccleſiarum reparationem ſpectat. *Il n'y a rien*, obſervat recentior Canoniſta, *dans les Ordonnances d'Orleans art.* 21. *de Blois, art.* 51. *de Melun art.* 3. *dans la réponſe de Henri III. à l'art.* 19. *de l'Aſſemblée du Clergé de France de* 1583. *& dans l'Ordonnance de* 1629. *art.* 30. *qui ne ſe réduiſe à la diſpoſition des articles que l'on a cité de l'édit de la juriſdiction: on y voit*, primo *que les deſmes Eccléſiaſtiques*

Sunt

De Amortizatione Bonorum.

Sunt & notatiſſima Principum noſtrorum Edicta, quibus cavetur, quod nemo quocumque prætextu vel colore, quacumque de cauſa aut occaſione poſſit qualemcumque rem immobilem in his Provinciis ſitam, vel alio quocumque titulo alienare in uſum ſeu favorem Monaſterii, Eccleſiæ, aliorumve Corporum Eccleſiaſticorum, quæ vulgo *manus mortuæ* dicuntur, ſine expreſſo conſenſu Principis Vaſſallorum & Magiſtratus Civitatis Metropolis, ſub cujus diſtrictu, bona illa ſita ſunt. Inſuper, quod nulli Prætores, homines Feudales, Scabini, Magiſtratus, aliique Judices ſeu Officiarii intervenient, aut patientur ſimiles venditiones, ceſſiones, aut permutationes in favorem *manus mortuæ* fieri, nec corpora Eccleſiaſtica in hæc bona *inhæredari* ſive inveſtiri. Declarantes omnem ſimilem bonorum immobilium alienationem in eorum favorem factam nullam & ſine effectu.

Ordinatio Caroli V. 1520. circa amortiz.

Notabilis eſt in hanc rem Ordinatio Caroli V, per modum Edicti perpetui edita 19. Octobris anno 1520. Extatque *parte* 1. Edictorum Brabantiæ *tit.* 4. *cap.* 4. & alterum, de 21. Febr. ann. 1588. *parte* 1. *Edictorum Flandriæ lib.* 3. *Rubrica* 1. Et recentius de 3. Decembris, anno 1638. extatque tam *parte* 1. *Edictorum Brabantiæ tit.* 4. *lib.* 9. quam *parte* 3. *Edictorum Flandriæ lib.* 1. *Rubrica* 4.

Hoc Edicto pro exactiore præcedentium obſervantia injungitur omnibus harum Provinciarum ſubditis, tam venditoribus quam emptoribus bonorum immobilium ſub juramento declarare, quod alienationes, *inhæredationes* aut *exheredationes* ſuorum iſtorum bonorum non fiant in commodum alicujus *manus mortuæ* vel *directe* vel *indirecte*, quodque in acta inhæredationis tenebitur notitia iſtius.

Cæterum de hac prohitione, & de facultate a Principe impetranda ſeu *amortizatione* bonorum per *manum mortuam* obtioenda latius egi in *Jure Eccleſiaſtico tom.* 1. *parte* 1. *tit.* 29. *cap.* 3. & 4.

De novis Monaſteriis ædificandis.

Sunt & plura Principum noſtrorum Edicta quibus modus ponitur novorum Monaſteriorum ædificationi, nullumque, ſine Placito Regio admitti præcipitur ac ſignanter Edictum Caroli V. de 19. Octobris 1520. extante, *parte* 1. *Edictorum Brabantiæ lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 4. & recentiora *parte* 3. *Edictorum Brabantiæ lib.* 1. *tit.* 10. *cap.* 6. & *ſeqq.* (a)

De Conſervatoriis abrogandis

Famoſum & notabile etiam Edictum de 22. Septemb. 1500. quo in his partibus abolentur omnes *conſervatoriæ*, inhibeturque ſub gravibus pœnis, ne ullus cujuſcumque conditionis aut Dignitatis *Conſervator* poſthac auctoritate *Conſervatoris* utatur: extat *parte* 1. *Edicti Brab. l.* 1. *tit.* 1. *cap.* 18. & *parte* 1. *Edict. Fland. lib.* 1. *Rubrica* 8.

Privilegium Conſervatoriæ Univerſ. Lovan.

Poſt generalem hanc Conſervatoriarum abrogationem, ad poſtulationem & expoſitionem hujus Univerſitatis Lovanienſis declaravit Princeps ſpeciali Edicto de 21. Decembris ejuſdem anni, quod non obſtante præcedente Edicto abrogatorio *Conſervatoriarum*, permittat ex ſpeciali gratia Univerſitati ſeu ejus ſuppoſitis uti juriſdictione ſui *Conſervatoris* juxta jura & privilegia circa hoc obtenta, necnon conditiones, modificationes, & articulos per Univerſitatem in ſupplici ſuo libello expreſſa, & Edicto inſerta. Habetur hoc Decretum Principis in favorem Conſervatoris Academici *part.* 3. *Edict. Brab. lib.* 1. *tit.* 5. *cap.* 8.

Comprehenſa in voluminibus Edictorum Fland.

Plurima ſimilia circa externam Eccleſiaſticam politiam in materia tam juriſdictionis Eccleſiaſticæ, quam jurium temporalium quæ ab Eccleſiaſticis prætenduntur, tum obſervationis feſtorum, adminiſtrationis proventuum ſabricæ, item menſæ S. Spiritus, aliiſque materiis, Principum noſtrorum Edicta in quatuor voluminibus Edictorum Brabantiæ, necnon totidem voluminibus Edictorum Flandriæ continentur. Duo poſteriora volumina Edict. Flandriæ primum prodierunt anno 1685. opera & induſtria viri ampliſſimi Jacobi Stalins magni Conſilii Regii apud Mechlinienſes Conſiliarii integerrimi, qui & priori volumini exactiſſimum indicem omnium Edictorum octo his voluminibus contentorum contexuit, ſervata ſerie annorum & dierum, quibus ſingula Edicta prodierunt, ac indicatis paginis ſingulorum voluminum quibus ea referuntur, oecnon ad marginem aonotata, idque ſumma cum brevitate & claritate ſingulorum Edictorum materia: ita ut pervolvendo hunc paucarum pagellarum indicem quis accipere queat omnium horum Edictorum aliqualem notitiam.

Quot ligeni Edicta?

Verum ne quis circa auctoritatem ac vim horum Edictorum aberret, notandum, quod tametſi his voluminibus comprehenſa Edicta ſoleant præferre nomen Regis Catholici aut Principis cui plures Belgii diſtinctæ Provinciæ parebant, omnia tamen & ſingula Edicta omnes Provincias Regi Catholico aut Principi ſubjectas conſtringere.

Licet enim Brabantia, Flandria, Hannonia, pluresque aliæ Belgicæ Provinciæ pareant uni eidemque Principi, nihilominus Provinciæ illæ manent inter ſe diviſæ, atque uni Principi parent ſalvo ſingularum jure, diverſiſque ſæpe legibus & moribus utuntur: neque lex a Principe uni data, alias adſtringit, niſi ex his ſpecialiter poſita fuerit.

Ne ergo circa auctoritatem & vim obligandi horum Edictorum aberretur inquireodum, num Edictum, de quo agitur, ſit generale & directum ad omnes Provincias; an vero dumtaxat ſit ſingulare pro una alterave Provincia, aut etiam particulari Territorio; nam pro hac diverſitate, illius auctoritas magis vel minus late extenditur.

Ut vero hæc diverſitas innoteſcat, ſciaturque quæ Edicta generalia, quæ Provincialia aut particularia dumtaxat ſint, reflectendum eſt, ad inſcriptionem, eoſque quibus Princeps *ſalutem* dicat, & in epilogo executionem ipſius Edicti mandet.

Si omnibus *ſalutem* dicit, plerumque lex generalis eſt; & ad eum finem Conſiliis omnium Provinciarum publicatio & executio iojungi ſolet. Mandata vero ſeu Edicta Provincialia Præſidi & Conſilio, Statuta denique & Privilegia iis, quos concernunt, inſcribi ſolent, uti tradit Zypæus in *introductione ad Notitiam Juris Belgici.*

ſont chargées des réparations du Chœur auſſi bien que des fournitures néceſſaires pour le ſervice divin, à moins que les revenus de la fabrique ne ſoient ſuffiſans à cet effet. Secundo, *que cette charge paſſe aux diſmes inféodées au défaut des diſmes Eccléſiaſtiques.* Tertio, *les Ordonnances des Evêques, qui concernent ces réparations & ces fournitures doivent être renvoyés pour l'exécution aux Parlemens, ou aux Tribunaux qui y reſſortiſſent immédiatement, dans le reſſort deſquels ſont ſituées les Egliſes, dont il s'agit.* Quarto, *que les habitans des Paroiſſes ſont tenus des réparations de la nef, c'eſt à l'Evêque à les ordonner, les Magiſtrats des lieux appellés.* Quinto, *que les ordonnances doivent être envoyées à M. le Chancelier & aux Intendans des lieux, avec des extraits des procès verbaux ſur leſquels elles ont été rendues.* Sexto, *que lorsque les Bénéficiers manquent à faire les réparations auſquelles leur Bénéfice les oblige, il eſt permis aux Parlemens & aux Baillifs qui y reſſortiſſent immédiatement de les avertir, & leurs Supérieurs s'acquitter de cette obligation; & s'ils ne ſatisfont pas à leur devoir dans les trois mois ſuivans, les Tribunaux pourront ſur la requête des gens du Roi, faire ſaiſir juſqu'à la concurrence du tiers du revenu, pour être employé à la réparation des Egliſes.*

L'Ordonnance de Blois art. 39. ordonne d'appliquer aux réparations des Egliſes des lieux où le delit aura été commis, la moitié des peines pécuniaires: qui ſeront portées contre les Blaſphemateurs.

(a) Quod dicitur de conſenſu Principis neceſſario, ut in ſua ditione erigantur nova Monaſteria, id quoque dicendum eſt ubi erecta Monaſteria abolenda ſunt: ait quidem Fegnanus, Papam a Rege Gallorum rogatum fuiſſe ut prohiberet ne novitii reciperentur in his Monaſteriis, & in quibus Regula & inſtitutum non obſervarentur; et notat alter Canoniſta his verbis: *Pour faire un areil réglement, le concours des puiſſances étoit néceſſaire, car le Roi eſt le Supérieur des Religieux de ſes Etats conſidérés comme citoyens, & le Pape eſt leur Supérieur, lorſqu'on les conſidere comme Religieux, ſoit parceque la plupart ſont immédiates au ſaint Siége, ſoit parceque l'approbation des nouvelles Religions lui ayant été reſervée depuis cinq ſiècles environ, il a acquis par ce moyen une autorité particuliere ſur les Religieux.*

Digitized by Google

„ Solent etiam (ait ibidem Zypæus) condendis
„ legibus Principes noſtri præmittere conſultationes
„ cum ſuis Conſiliis, juxta *l. 8. c. de Conſtit.* ple-
„ rumque ſupremis, publicationem autem omnibus
„ Provincialibus, ut dixi in epilogo injungere: quæ
„ etiam antequam illa fiat, examinare ſolent, an Ju-
„ ri Patrio lex non refragetur, & poſt illud examen,
„ publicationis mandatum primipilari apparitori, ſeu
„ oſtiario dare.

Addit Zypæus *num.* 6. “ ea hic publicatio eſt ſem-
„ per neceſſaria in ſingulis Provinciis (quod unitæ
„ quidem omnes ſunt, ſalvo ſingularum jure, adeo-
„ que nullæ alteris ſubjectæ) ſingularumque Metro-
„ polibus, tametſi plures ſint, ut in Brabantia, Lo-
„ vanium, Bruxellæ, Antverpia, Sylvaducis; in
„ Flandria, Gandavum, Brugæ, Ipræ; aliæ alibi,
„ ante hanc promulgationem lex non ſolet obligare.

Ut igitur de exenſione Edicti ſtatuatur, inquirendum, cui inſcribatur, cui illius executio mandetur, quæ Conſilia Rex ſuper eo conſuluerit, & ex cujus ſententia confectum; ac denique, qua forma & quo loco publicatum: ut ex his omnibus appareat, an Edictum ſit reputandum generale an Provinciale, an particulare pro certo dumtaxat Territorio.

Quod porro de Edictis Principum noſtrorum ex Zypæo dicitur, etiam dicendum eſt de ſimilibus Principum aliorum, qui diverſas, diſtinctaſque Provincias ſub ſuis ditionibus poſſident.

APPENDIX I.

Leges Codicis Juſtinianæi, necnon Novellæ ejus Conſtitutiones utiles ſunt pro diſciplina Eccleſiaſtica.

Leges Juſtiniani, necnon Novellas Conſtitutiones de rebus Eccleſiaſticis non modo Orientalis, ſed & Occidentalis laudavit & recepit Eccleſia.

Leges Juſtiniani ab Eccleſia probatæ.

De Orientali certius & evidentius quam ut probari debeat; de Occidentali vero teſtis eſt S. Gregorius; qui Joannem Defenſorem abeuntem in Hiſpaniam monens, quid ſequi debeat in cauſa ſibi delegata, eum ad Novellam 123. Juſtiniani remittit: “De per-

Teſtimonium S. Gergorii.

„ ſona Presbyteri, ait *lib.* 11. *Epiſt.* 57. hoc attenden-
„ dum eſt, quia ſi quam cauſam habuit non ab alio
„ teneri, ſed Epiſcopus ipſius adiri debuit; ſicut No-
„ vella Conſtitutio manifeſtat, quæ loquitur de ſan-
„ ctiſſimis & Deo amabilibus ac Reverendiſſimis Epi-
„ ſcopis, Clericis & Monachis. Imperator Juſtinianus
„ Auguſtus, Petro glorioſiſſimo Præfectu Prætorio,
„ ſi quis contra aliquem Clericum, &c.

Joannis VIII. Papæ.

Et Joannes VIII. monens Epiſcopos, ne quem non probata cauſa excommunicent, ita ſcribit: “ Inſuper
„ noſtro Apoſtolatui intimavit (Bickbertinus) ut
„ ut eum ſine ratione diſcuſſa, excommunicare vul-
„ tis. Quapropter Apoſtolica Auctoritate jubemus,
„ ut nemo veſtrum eum excommunicet, antequam
„ ad legis examen perveniat. Scitote quemadmodum
„ in centeſimo Capitulo Concilii Africani legitur;
„ ſimiliter in *ſecundo Novellarum Juſtiniani Libro*,
„ ut nemo Epiſcopus aut Presbyter aliquem excom-
„ municet, antequam cauſa probetur.

Hincmari Rhemanſis

Tertiu id conſtat ex Hincmaro in Opuſculo *cap.* 17. Sed & “ leges Romanæ, inquit, ab Imperatore
„ Juſtiniano promulgatæ, quas probat Eccleſia, de-
„ cernunt de Epiſcoporum ſine Metropolitani ſui
„ auctoritate, perfectione, &c.

Ivonis Carnotenſis.

Denique Ivo Carnotenſis *Epiſt.* 280. idem teſtatur: “ Dicunt inſtituta legum Novellarum, quas com-
„ mendat & ſervat Romana Eccleſia, &c.

Et quid plura? Nunquam Eccleſia reſpuit leges Imperatorum & Principum exteriorem Eccleſiæ diſciplinam concernentes, niſi inveniantur Evangelicæ aut Canonicæ ſanctioni contrariari, *diſt.* 10. *Can.* 1.

Porro leges Juſtinianæas his minime contrariari; ſed potius Canonum & priſtinæ Patrum Diſciplinæ ſynopſim ſive epitomen continere, earum diligens ſcrutator agnoſcet,

Pauca illius e multis accipe ſpecimina.

In *l.* 31. *Cod. de Epiſcopis & Clericis*, hæc habes.

Primum exemplum

„ Nemo gradum Sacerdotii pretii venalitate merce-
„ tur, quantumquiſque mereatur, non quantum
„ dare ſufficiat, æſtimetur. Profecto enim quis lo-
„ cus tutus, & quæ cauſa eſſe poterit excuſata, ſi
„ veneranda Dei Templa pecuniis expugnentur?
„ Quem murum integritatis aut vallem fidei provi-
„ debimus, ſi auri ſacra fames in penetralia veneran-
„ da proſerpat? Quid denique cautum eſſe poterit
„ aut ſecurum, ſi Sanctitas incorrupta corrumpatur?
„ Ceſſet Altaribus imminere profanus ardor avaritiæ,
„ & a ſacris adytis repellatur piaculare flagitium.
„ Itaque caſtus & humilis noſtris temporibus eliga-
„ tur Epiſcopus: ut quocumque locorum pervene-
„ rit, omnia vitæ propriæ integritate purificet. Nec
„ pretio, ſed precibus ordinetur Antiſtes; tantum
„ ab ambitu debet eſſe ſepoſitus, ut quæratur co-
„ gendus, rogatus recedat, invitatus effugiat, ſo-
„ la illi ſuffragetur neceſſitas excuſandi.

Secundum exemplum

An quid ſanctius aut Patrum diſciplinæ conformius exprimi poſſet; an quidquam in ſacris Canonibus utilius inveniri?

Et in *l.* 42. *Cod. eod. tit.* volens ut in eligendis ac ordinandis Epiſcopis meritorum ratio dumtaxat habeatur, hanc præclaram ſubjungit ſententiam: “ Si
„ enim ſancti & glorioſi Apoſtoli Sacerdotium a Do-
„ mino Chriſto Deo conſecuti, & qui bonis omni-
„ bus terram repleverunt, & ejus doctrinam omni-
„ bus impartiti ſunt, neque ipſi vitæ ſuæ, quam in
„ hoc mundo degebant, ſalutis noſtræ cauſa peper-
„ cerunt: quomodo æquum non fuerit, ut qui ſub-
„ ingrediuntur eorum ordinem, & inſtituuntur ſan-
„ ctiſſimarum Eccleſiarum Sacerdotes, purum ha-
„ beant propoſitum, & pecunias contemnant, om-
„ nemque vitam ſuam ad clementiſſimum applicent
„ Deum.

Tertium exemplum

Deinde §. 1. ejuſdem legis declarans, convenire hujuſmodi in Epiſcopum eligi & ordinari, quibus nec liberi ſunt, nec nepotes, hanc præclaram & admodum notandam rationem reddit: “ Etenim vix
„ fieri poteſt, ut vacans hujus quotidianæ vitæ curis,
„ quas liberi creant parenti maximas, omne ſtudium,
„ omnemque cogitationem circa divinam liturgiam
„ & res Eccleſiaſticas conſumant. Nam cum quidam,
„ ſumma in Deum ſpe, & ut animæ eorum ſalvæ
„ fiant, ad ſanctiſſimas accurrant Eccleſias, & eis
„ omnes ſuas facultates adferant & derelinquant, ut
„ in pauperes & egentes & alios pios uſus conſuman-
„ tur: indecens eſt Epiſcopos in ſuum illas auferre
„ lucrum, aut in propriam ſobolem & cognatos im-
„ pendere.

Volumine integro opus eſſet, ſi non impares in legibus Codicis Juſtinianæi, præſertim ſub titulis *De Sacroſanctis Eccleſiis*, item *de Epiſcopis & Clericis*; *de Epiſcopali Audientia*, & aliquot ſequentibus præclariſſimas pro Eccleſiaſtica diſciplina contentas ſententias referre vellem.

Novellæ Juſtinianæ diſciplinam in multis exhibent.

Novellæ iterum Juſtinianæ promptuarium diſciplinæ Eccleſiaſticæ vocari poſſunt; atque inter reliquas legi merentur Novella tertia & quinta, quæ *de Monachis* inſcribitur; pleraſque Monaſticæ Inſtitutionis regulas breviter complectens; obſervatuque dignum, quod capite 2. præcipit, Monaſterio aggregari petentes a Monaſteriorum Præſulibus non prompte mox habitum Monachalem percipere; ſed per triennium totum tolerare, nondum habitum Monachalem promerentes: “ ſed tonſura, inquit, & ve-
„ ſte eorum qui Laici vocantur uti, & manere di-
„ vina addiſcentes eloquia; & Reverendiſſimos eo-

„ rum

„ rum Abbates requirere eos ſive liberi ſint, ſive „ ſervi, & unde eis deſiderium vitæ ſingularis acceſſerit: & diſcentes ab eis, quia nulla maligna occaſio ad hoc eos adduxit, habere eos inter eos, „ qui adhuc docentur atque monentur; & experimento percipere eorum tolerantiam & honeſtatem, „ non enim facilis eſt vitæ mutatio, ſed cum animæ „ ſit labore.

Quid amplius in Patrum Regulis aut ſacris Canonibus a Monaſteriorum Superioribus quoad Novitiorum inſtructionem & probationem requiritur?

His adde Novellam ſextam in tres partes diviſam; quarum prima qualitates Ordinandi in Epiſcopum exponit; ſecunda de Clericis quales eligendi ſint tractat; tertia de expenſis Eccleſiarum & Clericorum multitudine non facienda.

Verum de his ampliſſime, & totius quodammodo diſciplinæ compendium complectendo, diſſerit Novella 123. de *SS. Epiſcopis & Deo amabilibus, & Reverendiſſimis Clericis & Monachis*: per 45. capita quidquid ad hanc materiam fere ſpectat exponens.

Et in Novella 137. *de Ordinatione Epiſcoporum & Clericorum*, per ſex capita tractatur.

Hæ itaque quinque Novellæ etiam ſolæ, ſi attente legantur, diſciplinæ Eccleſiaſticæ aſſequendæ non parum proderunt.

I I.

Aliqua notanda pro aſſequenda perfecta Canonum & Decretalium notitia.

Pro aſſequenda perfecta Canonum notitia eorumque genuino ſenſu conveniens eſſe, inſpicere textum originalem ipſorum Canonum ſive Græcum, ſive Latinum ſæpius in ſcholis monui, & oſtendi; quin & varias Canonum verſiones nonnunquam ſubſidio eſſe ad ſincerum Canonis ſenſum aſſequendum reipſa demonſtravi; præſertim in notis ad Canones Sardicenſes.

Recurrendum ad fontes Decretalium. Ulterius *parte* 9. *cap.* 1. §. 4. 5. &. 6. ex profeſſo probavi, pro notitia Decretalium Gregorii IX. utile, imo pene neceſſarium eſſe, non tantum ad priſtinas Decretalium Collectiones; (e quibus Raymundus pro majore parte hanc Decretalium collectionem deſumpſit) ſed etiam ad harum Decretalium fontes recurrere; atque ex iis earum ſenſum accipere. Ultra hæc, ſunt quæ plurimum Canonum perfectam notitiam facilitare poſſunt; & ſine quibus a vero eorum ſenſu facile aberrari contingit.

Quid occaſionem dederit Canoni. Primum, ut ſciatur quid condendo Canoni occaſionem dederit; v. g. quis eſſet, & in quo verſaretur abuſus quem per Canonem eliminatum voluere Patres; quis error cui Canon opponitur, in quo potiſſimum quæſtio, aut dubium per Canonem determinatum verſaretur, aliaque ſimilia: quæ ſi una cum contextu Canonis expendantur; mirum! quantum lucis ſæpius ipſis Canonibus adferant.

Horum probationem ſi quis expetat, tantum relegat hæc ſcholia noſtra ad Canones, & frequentiſſime ſenſum Canonum horum ſubſidio acceptum reperiet; eorumque defectu non raro a vero ſenſu ab aliquibus fuiſſe deflexum.

Caſus & quæſtionis ſtatus per Decretales reciſus. Cum autem Decretales, præſertim in collectione Gregorii IX. magna ex parte deſumptæ ſint ex Epiſtolis Romanorum Pontificum, ſignanter Alexandri III. & Innocentii III. & Honorii III. quibus interrogati reſponderunt ad difficultates & quæſtiones ſibi propoſitas, nemini dubium eſſe poteſt, quio conſequendo Decretalis ſenſui admodum conveniens ſit, ſtatum controverſiæ, & quæſtionis propoſitæ, omneſque ejus circumſtantias, ejuſque occaſionem noviſſe.

Hiſtoriarum notitia plurimum conducit. Hæc vero cum interdum neque ex Decretali, neque ex integra Pontificis Epiſtola haberi queant, ſed ex hiſtoricis illius temporis haurienda ſint, recte monet Clariſſimus Florens in Oratione *de recta juris diſcendi ratione*, pro conſummata Juris Canonici ſcientia hiſtoriarum Eccleſiarum, præſertim Occidentalium notitiam eſſe pene neceſſariam; " quæ, ait, „ non ex vulgatis & futilibus quibuſque, ſed ex æqualibus & coætaneis repetenda eſt.

Quam hæc Florentis obſervatio vera ſit, intelliget & perſuadebitur, qui eruditiſſimos Viri hujus ad Decretales Commentarios pervolverit; de quibus plura dicendi diſſertatione ſequ. occaſio dabitur; uti de aliis nonnullis qui eodem ſubſidio uſi ſunt.

Vocum variata ſignificatio utilis pro Canonum intellectu. Alterum pro aſſequenda perfecta atque accurrata Canonum ac Juris Canonici notitia non modo conveniens, ſed pene neceſſarium eſt ſcientia variatæ vocum & verborum, pro diverſitate temporum & locorum, ſignificationis.

Quis enim neſcit, uno tempore aut loco aliam eſſe vocum verborumque ſignificationem, quam altero tempore & loco? Adeo ut qui ea in una eademque ſignificatione ſemper & ubique acciperet, frequenter a mente loquentium, & verba illa uſurpantium procul aberraret.

Declaratur exemplis. Exempli gratia multis ſeculis obtinuit, ut *Paræcia* ſive *parochia*, quæ hodie diſtrictum ſignificat, uni Presbytero, quem Parochum dicimus, commiſſum, ſignificaret integrum Epiſcoporum diſtrictum, quem nunc *Diæceſim* dicimus, *Diæceſis autem* pro diſtrictu plurium Provinciarum Eccleſiaſticarum acciperetur; uti in ſcholis ad Canones non ſemel notavi.

Notum quodque eſt, quatuor ut minus primis ſeculis nomen *Sacerdotis*, quod hodie *Presbyterum* ſignificat, pro *Epiſcopo* uſurpatum; & pro Presbytero non niſi cum addita clauſula, *ſecundi Ordinis*.

Nomen *Papæ*, quod ſoli Pontifici Romano hodie tribuitur, olim promiſcue Epiſcopis tributum fuiſſe, quis ignorat?

Quam diverſa fuerit *Communionis Viatici Miſſæ*, aliorumque ſimilium vocabulorum ab hodierna ſignificatione, apud Veteres acceptio, quis ignorat?

Primates apud Veteres ubique pene dicebantur Epiſcopi, qui Metropoli civitati præſidebant, quos hodie *Metropolitanos* dicimus: ac in Africa aliter ſe res habebat. Is enim *Primas* apud Africanos dicebatur qui ordinationis tempore collegas ſuos anteibat; quem proterea & *Senem* vocabant.

Si quis hæc aliaque fere infinita vocabula, quæ priſtinam ſuam aut particularem ſignificationem mutarunt, in priſtinis Patrum Canonibus aut ſcriptis accipiat in ea ſignificatione, quam modo obtinent, mirum! Quam procul a mente & ſententia Canonum & Scriptorum ſæpius ſit receſſurus.

Plurima quoque & in Decretalibus ſimilia vocabula, quæ vel nomenclaturam mutavere vel prorſus obſoleta ſunt, occurrunt; ut niſi quis prius de Verborum ſignificatione nonnihil ſit inſtructus, ſequenter vel circa Decretalium ſenſum hærebit vel ceſpitabit.

A titulis de verb. ſig. ſtudium juris inchoandum. De hac re perſuaſi tum Legum, tum Canonum & Decretalium Interpretes, paſſim ſuadent Jurium Candidatis, ut a titulis de *Verborum ſignificatione* ſtudium Juris incipiant.

Qui potiſſimum pro hac materia conſulendi. Cæterum pro eorum verborum intellectu, quæ ſeu in Canonibus ſeu Decretalibus obſcura, & in varia ſignificatione occurrunt, utiliter legi poſſint Virorum eruditorum obſervationes, notæ vel gloſſaria, quibus obſcuriorum aut obſoletorum verborum ſignificationem inquirunt & exponunt: ut ſunt Libri duo obſervationum Gabrielis Albaſpinæi Epiſcopi Aurelianenſis, ejuſque in varios Canones annotationes. Franciſci Pithæi in Legem Salicam ac Libros Capitularium; Gloſſarium Jacobi Sirmondi in eoſdem Li-

bros; necnon in plures Canones notæ. Item Hieronymi Bignoni in Legem Salicam, & formulas Malculfi Monachi obſervationes; quæ cum Gloſſario Pithæi & notis Sirmondi ad Libros Capitularium extant in tomo 2. Capitularium editionis Stephani Baluzii; ejus quoque in Libros Capitularium eruditæ notæ non parum huic vocum obſcuritati lucis adferre poſſunt.

His addi poſſunt Libri quinque obſervationum Innocentii Cironii, in quibus pene omnia obſcuriora & obſoleta vocabula in Decretalibus occurrentia breviter exponit. Habentur hi obſervationum Libri una cum quinta Decretalium Collectione ab ipſo primum typis evulgata (de qua ſupra *parte* 8. *cap.* 3.) & ejus paratitlis in quinque Libros Decretalium in uno volumine edito Toloſæ anno 1645.

Plurima ſunt aliorum erudita Lexica & Gloſſaria, quæ eidem argumento ſervire poſſent: ſed unum pro omnibus ſufficere poſſe videtur nimirum inſtructiſſimum ac eruditiſſimum Gloſſarium *ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis, in quo Latina vocabula novatæ ſignificationis, aut uſus rarioris, barbara & exotica explicantur, eorum notiones & originationes reteguntur.* Auctore Carolo Du Freſne, Domino Du Cange Regi a Conſiliis, & apud Ambianos Quæſtore, tribus voluminibus diſtinctum.

Quo opere, in hoc argumenti genere non credo unquam aut eruditius aut abſolutius aliquid prodiiſſe.

DISSERTATIO ULTIMA.

DE INTERPRETIBUS SEU COMMENTATORIBUS CANONUM ET DECRETALIUM.

§. I.

De Interpretibus Canonum.

Apud Latinos aliquot ſeculis pauci Canoniſtæ plures apud Græcos.

Poſtquam ſeculo XII. incœpit Decretalium uſus, non parum apud Latinos cœpit flaceſcere Sacrorum Canonum ſtudium, uti advertit Petrus de Marca *lib.* 3. *cap.* 7. *de Concord. Sacerdotii & Imperii*; „ quod, ait, ab Auctore Librorum de *Hierarchia ſubcœleſti*, „ hæc verba expeſſit anno 1446. *In Eccleſia Græca multi ſunt Canoniſtæ, id eſt, ſcientes Canones Univerſalium & generalium Conciliorum, in Latina nulli ſunt Canoniſtæ, ſed multi Decretaliſtæ.*

Id forſan ſuo tempore vere dixit auctor ille, ad hoc noſtro ſeculo etiam inter Latinos, Canoniſtas, id eſt, ſcientes Canones Conciliorum plurimos eſſe, eorum ſane erudita Commentaria plus ſatis evincunt: quæ mox indicabimus, ſi prius Græcorum aliquot celebriores notaverimus.

Joannes Zonaras.

Joannes Zonaras Vir in Imperio ſeculo XII. clariſſimus omnibus ſeculi dignitatibus nuntium remiſit, & Monachus factus, præter Hiſtoriam, Commentarios ampliſſimos ſcripſit in omnes Canones & Patrum Epiſtolas, qui Codicem Græcorum (de quo *parte* 3. *cap.* 3. egimus) conficiunt.

Magnæ apud Græcos fuiſſe hos Canonum Commentarios auctoritatis ſatis notum eſt: & qui eos pervolverit, inficiari haud poterit, multa eruditione, ac utiliſſimis reflectionibus, & documentis eſſe refertos.

Theodori Balſamonis Commentarii.

Alter apud Græcos admodum celebris & nominatus Canoniſta fuit Theodorus Balſamon Patriarcha Antiochenus, qui præter alia plura Juris opera *ſcripſit illud quod* inſcripſit; *Expoſitio ſacrorum divinorum Canonum ſanctorum celebratiſſimorum Apoſtolorum, & Sacrorum Oecumenicorum atque etiam Provincialium ſive particularium Conciliorum, reliquorumque ſanctorum Patrum*; id eſt uno verbo, omnium Conciliorum & Patrum, quorum Canones in Codice Græcorum comprehenduntur.

Judicium Gentiani Herveti de his Commentariis.

Hos Balſamonis Commentarios magno in pretio apud Græcos fuiſſe haud probari debet; de illis autem ita loquitur Vir in re Canonica verſatiſſimus Gentianus Hervetus in Epiſtola ad Joannem Tullium Epiſcopum Brioccenſem: “ Canonibus Patrum „ magnam affert lucem Theodori Balſamonis interpretatio, quæ & Imperatorum Leges explicat Eccleſiaſticas, & nihil omittit in Canonibus, quod „ non exacte & accurate expendat. Atque in hoc „ quidem opere laudando non video, pergit Hervetus, opus eſſe, ut diutius immorer, cum in eo „ legendo ſit ejus utilitas per ſe omni ex parte ſe ſatis oſtenſura.

Diverſus ſcopus Balſamonis & Zonaræ.

Porro licet ſuper iiſdem Canonibus ſint Zonaræ ac Balſamonis Commentarii, tamen in his ſcholiis componendis aliud fuit Balſamonis, aliud Zonaræ propoſitum.

„ Balſamon enim Civilis æque ac Canonici Juris „ conſultiſſimus, inquit Guilielmus Beveregius in prolegomenis ad Codicem Græcorum §. 23. utriusque concordiam proſequitur; apparentes diſcrepantias componit, & Canonicas quæſtiones a ſe „ motas multoties ſolvit. At Zonaras econtra ipſis „ Canonum verbis, & ſenſui interpretandis ſtricte „ adhæret, raro admodum ad civiles Leges digrediens. Hinc fit quod Balſamon totum Zonaræ Commentarium totidem nonnunquam verbis transſcribat; ſuperfluum nimirum judicans, alia Zonaræ dictis addere, cum nihil in tali Canone occurrat, de quo ex legibus politicis & Imperialibus „ Conſtitutionibus diſputatio inſtituatur, hoc eſt, „ nihil quod ad ſuum propoſitum pertineat.

Præferendi commentarii Zonaræ.

Et quidem ob hanc Canonum & Legum mixturam, ſcholia Balſamonis & longiora, & non raro obſcuriora ſunt, quam ſcholia Zonaræ: unde & Canonum ſtudioſo hæc præ illis utiliora videntur. (*a*)

Ariſtenus.

Sub idem pene tempus floruit Alexius Ariſtenus cujus magna cum laude meminit ipſe Balſamon in ſcholiis Canonis 6. Apoſtolici & Canonis 37. Trullanis vocans eum *incomparabilem Dominum & magnum Oecouomum.*

Notæ Guilielmi Beveregii.

Scripſit hic non quidem Canonum ſynopſim, ut quidam crediderunt, ſed eruditas in eam Synopſim annotationes; quas una cum prædictis Balſamonis & Zouaræ commentariis, ac ipſo integro Græcorum Codice & Latine typis elegantiſſimis evulgavit Guilielmus Beveregius Presbyter Eccleſiæ Anglicanæ, & recenſuit ad veteres Codices manuſcriptos; necnon eruditis, & copioſis annotationibus illuſtravit.

(*a*) Eam utilitatem forſan agnoverunt qui Commentarios Zonaræ in Canones ſanctorum Conciliorum ſæpius in lucem ediderunt. Prima editio Pariſiis data a Joanne Quintino J. C. 1568. ſecunda Mediolani 1613. tertia Græce & latine Pariſiis an. 1618. de cæteris Conſule *D. Salmon traité de l'étude des Conciles pag.* 618.

Opus

Quædam notanda circa prædictos Auctores.

Opus ſane erudita admodum Canonum explanatione, ac totius Eccleſiaſticæ diſciplinæ expoſitione refertum, lectuque digniſſimum. Hoc unum tamen notandum, hos omnes Canonum Interpretes, cum ab Eccleſia Romana ſchiſmate eſſent divulſi, circa diſciplinam & praxim Eccleſiæ Romanæ, & Pontificis Romani Primatum interdum minus æquos eſſe; ut in ſcholiis ad Canones interdum notavimus; & de Balſamone ſingularitar obſervat Baronius ad annum 1191. Ibidem rationem aſſignatus, quæ Balſamonis ab Eccleſia Latina averſionem auxit; ut propterea in ejus ſcriptis amplius, quam aliorum alienatio ab Eccleſia Latina ſe oſtentet.

§. II.

De Latinis Canonum Interpretibus.

Antonius Auguſtinus.

Inter Latinos tum hoc, tum præterito ſeculo plures claruere, non Decretalium duntaxat, ſed & Sacrorum Canoonum doctiſſimi ac ſolidiſſimi Interpretes.

Claruit inprimis ſeculo XVI. nominatiſſimus, & in re Canonica exercitatiſſimus Antonius Auguſtinus Archiepiſcopus Tarraconenſis; qui inter alia edidit *epitomen Juris Pontificii veteris* in tres partes diviſam; quarum prima de perſons, ſecunda de rebus, & tertia de judiciis fuſiſſime, adductis Conciliorum ac Pontificum, & SS. Patrum ſententiis diſcurrit; hoc unum dolendum, quod falſas illas Iſidorianas merces cæteris immiſceat.

Edita eſt hæc epitome Pariſiis anno 1641. in qua editione poſt primam operis partem extat ejuſdem Antonii Auguſtini *de quibuſdam veteribus Canonum Eccleſiaſticorum Collectoribus judicium ac cenſura*, opus non inutile quo & in boc tractatu interdum uſi ſumus. (a)

Accedunt huic editioni Canones ſeu Libri tres pœnitentiales; nimirum Pœnitentiale Romanum, Bedæ Presbyteri, & Rabani Mauri Archiepiſcopi Moguntinenſis, cum ejuſdem Antonii Auguſtini eruditis notis, quæ & eo titulo utiliter conſuluntur, quod ex dictis Canonibus nonnullos in ſuum Decretum retulerit Gratianus.

Præter hæc, ſunt ejuſdem auctoris ſæpius laudati Dialogorum libri duo de emendatione Gratiani; item notæ in Capitula vulgo Adriani Papæ (quarum meminimus *com. in Jus nov.*) in quibus plurima ad ſenſum Canonum eruendum, & veros a falſis ſecernendum occurrunt.

Gabriel Albaſpinæus Epiſcopus Aurelianenſis.

Gabrielis Albaſpinæi Epiſcopi Aurelianenſis Libri duo obſervationum, ejuſdemque notæ in Canones Elibertanos, & nunnullos aliorum Conciliorum Canones magnam ſpirant eruditionem; multamque Canonibus lucem adferunt.

Garſias de Loaiſa, Jacobus Sirmondus & Stephanus Baluzius.

Non exiguo etiam cum fructu leguntur notæ in Caoones Conciliorum Hiſpaniæ Garſiæ Loaiſæ Archiepiſcopi Toletani; & Jacubi Sirmondi in Canones Conciliorum Galliæ & Capitularia Regum Francorum. Item Stephani Baluzii in eoſdem Libros Capitularium; necnon in Collectionem Reginonis, & in Decretum Gratiani.

Scholia Chriſtiani Lupi.

Scholia ac notæ P. Chriſtiani Lupi in Canones octo primorum Conciliorum generalium, necnon quorumdam Conciliorum particularium, præſertim Romanorum, quinque tomis comprehenſa, non pauca quoque pro intellectu Canonum, & notitia diſciplinæ ſuppeditare poſſunt.

Scholia Auctoris.

Sed cum plurimis, quibus Canonum & diſciplinæ Eccleſiaſticæ notitia convenit; quique eorum notitiam habere deſiderant, non liceat per occupationes, quibus vi ſui muneris & profeſſionis detinentur, fuſiora illa Caoonum commentaria pervolvere, ut ex illis aliquam convenientem idæam diſciplinæ Eccleſiaſticæ hauriant; non inutile aut ingratum futurum judicavi, exhibere, & compendioſis Scholiis illuſtrare, non tantum Conciliorum generalium Canones; ſed eos omnes quus Eccleſia univerſalis Occidentalis pariter ac Orientalis uno quaſi conſenſu probavit & laudavit, & conſequenter de quibus affirmari quodam ſenſu poſſe videtur, quod de Canonibus Nicænis dixit aliquando Leo Magnus: *Canones Spiritu Dei conditi & totius mundi reverentia conſecrati.* Ep. 84.

In his quoque reperiet Lector puriorem Patrum diſciplinam in omnibus, aut ſaltem præcipuis punctis expreſſam.

Monitum ad Lectorem.

Hoc unum requiro, ut tam in meis ſcriptis, quam aliorum, quos hactenus allegavi, & infra citabo, obſervetur illud Apoſtoli: *Omnia probate, quod bonum eſt, tenete.* 1. *Theſſalon. cap.* 5. *v.* 21.

§. III.

De Interpretibus Decretalium.

Varia illorum Interpretum genera primum.

Non unius generis ſunt Decretalium ſive Juris Canonici Interpretes ſeu Commentatores.

Nonnulli enim, iique eruditione & utilitate præcipui, explanatione Juris Canonici & Decretalium intermiſcent quoque Eccleſiæ diſciplinam ex SS. Canonibus & Sanctis Patribus hauſtam; ac inſuper ex Decretalium fontibus & hiſtoriis earum genuinum ſenſum hauriunt.

Franciſci De Roye Inſtitutiones.

Hujus generis pro incipientibus ſunt Inſtitutiones Canonici Juris in tres libros diviſæ; quorum primo de Legibus & Perſonis Eccleſiaſticis; ſecundo de rebus Eccleſiaſticis & earum acquiſitione; & tertio de actionibus & judiciis tractatur, Auctore Franciſco de Roye Anteceſſore Andegavenſi.

Commentaria Franciſci Florentis.

Provectioribus ſervire poſſunt erudita illa Franciſci Florentis Aurelianenſis primum, ac deinde Pariſienſis Anteceſſoris, commentaria ad varios Decretalium titulos; quibus admodum erudite non tantum priſtinam Eccleſiæ diſciplinam ex Patribus & ſacris Canonibus depromptam proponit; ſed inſuper ipſarum Decretalium ſenſus ex fontibus & hiſtoriis ea eruditione detexit ut vel ex ſolis his commentariis cuivis innoteſcat, veriſſimum eſſe, quod ſupra monui, ſenſum Decretalium Gregorii IX. ex antiquis Decretalium compilationibus & hiſtoriis eſſe deſumendum.

Janus a Coſta.

His addi poſſunt Jani a Coſta Anteceſſoris Toloſani in Decretales Gregorii IX. *ſummaria & commentaria.*

Innocentius Cironius.

Item *Paratitla* in quinque libros Decretalium Gregorii IX. Innocentii Cironii Juris utriuſque Profeſſoris & Academiæ Toleſanæ Cancellarii.

Antonius Alteſſerra.

Commentarius quoque in Decretales Innocentii III. quæ Decretalium Gregorii IX. præcipuam partem conſtituunt, Antonii Dadini Alteſſerræ merito his jungitur.

Jacobus Cujacius.

Doctiſſima denique Jacobi Cujacii Juriſconſulti celeberrimi in Decretales commentaria huic Interpretum generi annumeranda: utpote qui ex fontibus & hiſtoriis Decretalium ſenſum feliciter eruit, & eruendum oſtendit.

Secundum genus Scriptorum.

Sunt deinde Juris Canonici aut Eccleſiaſtici Scriptores, qui Juri communi, non tantum aliquid de priſtina diſciplina immiſcent; ſed inſuper Jus Patrium & conſuetudinarium adjiciunt; illudque variis Tribunalium, præcipue Regiorum ſenteotiis & deciſionibus confirmant.

Franciſcus Zypæus.

Hujus generis reputari poſſunt opera Canonica Franciſci Zypæi; qui jus Belgicum juri Communi

miſcet;

(a) Hæc editio prima non fuit; duæ præceſſerant, una Romæ an. 1614. altera ibidem an. 1624.

Digitized by Google

miſcet; pluresque Regiorum Magiſtratuum deciſiones refert.

Petrus Rebuffus.

Item Petri Rebuffi praxis Beneficiorum, aliaque ejus de re Canonica opera; quæ Parlamentorum ſententiis referta ſunt.

Joannes Tournet.

His merito aonumerantur *Arreſta* ſeu ſententiæ prolatæ in Regiis Parlamentis Galliæ in omni pene materia Eccleſiaſtica, ordine alphabetico collecta in duos tomos per Joannem Tournet.

Journal des Audiences.

Plurima quoque ad elucidationem rei Canonicæ cum Parlamentorum deciſionibus occurruot in Collectione quæ vulgo dicitur; *Journal des Audiences*; & quatuor ut minus tomis conſtant.

Renatus Choppinus.

Verum in hoc genere Doctorum ſive Scriptorum eminent opera Renati Choppini de ſacra Politia forenſi; & ejuſdem Monaſticon.

Carolus Fevret.

Quibus adjungi poteſt tractatus Caroli Fevret *de abuſu*; ſive de vera materia appellationis, quæ inſigniri ſolet hac qualitate; *tanquam de abuſu*.

In his operibus omnem fere materiam Eccleſiaſticam ex ſacris Canonibus, Patribus & hiſtoriis primo deductam habes; ac deinde quid jure conſuetudinario, præſertim Regni Galliæ, obtineat; & in contradictorio judicio deciſum ſit doctiſſime proponitur: hoc unum notandum, quod poſterior plus juſto videatur Juriſdictioni Laicali favere, & Eccleſiaſticam deprimere.

Hi ſimileſve Auctores licet ſingulariter, ſerviant iis, qui in ſoro verſantur, atque controverſiis Eccleſiaſticis decidendis & deducendis ex officio incumbunt, tamen cum in pluribus ipſam quoque Patrum puriorem diſciplinam proponant & explanent, etiam Eccleſiaſticis eorum lectio utilis & conveniens eſſe poteſt.

Tertium genus ſcriptorum.

Tertium denique Decretaliſtarum ſeu Decretalium Interpretum genus eſt, qui fere ipſis Decretalibus, ſive Juri Canonico ſcripto inhærent; nec niſi raro ex ipſis Decretalium primis fontibus vel hiſtoriis ſenſum Decretalium quærunt vel inveſtigant.

Gloſſographi.

Hujus generis famoſiſſimi ſunt qui vulgo Gloſſographi dicuntur, eo quod ad ſingula Capitula ſuas Gloſſas ſive breves annotationes aut expoſitiones appoſuerint.

Quæ circa hos notanda.

Circa Gloſſographos attendendum, quod præterquam nimium inhærendo litteræ Decretalium, prout per fragmenta per Raymundum alioſve Collectores ſunt relatæ, verum ſenſum Decretalium ſæpius non ſint aſſecuti, nonnullos etiam graves errores incaute nimis immiſcuerint.

Exempli gratia ad cap. 8. *de tranſactionibus*, verbo, *neceſſaria*, dicit: " Sacramentum vero Baptiſmi in neceſſitate a quocumque recipi poteſt,
" dummodo in forma Eccleſiæ conferatur. Et etiam
" *Pœnitentia:* Nam confiteri poſſunt quicumque
" in neceſſitate, juxta illud *Confitemini alterutrum*
" *peccata veſtra.*

Ad Cap. 6. ☩ *de celebrat. Miſſarum* verbo, *Sanguinis veritatem*, proponit tres ſententias de præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, quaſi æque probabiles, & indifferentes, quarum tertia aperte hæretica eſt hæc: *Tertia dicit quod remanet ſubſtantia panis & vini, & ſub eadem ſpecie eſt Corpus Chriſti.*

Et ad Cap. 24. ☩ *eod. tit.* verbo, *fermentato*, probare videtur ſententiam Hugonis, *quod ſi quis conficeret de fermentato pane in Eccleſia Occidentali nihil fieret:* qui eſt error manifeſtus.

Hæc pauca vice ſpeciminum propoſita ſat oſtendunt, maturo diſcretionis judicio gloſſas Juris Canonici eſſe legendas. Qui plura, tum in gloſſis Decreti Gratiani, tum Decretalium & aliarum Corporis Canonici partium errata in unum collecta videre velit, conſulat libellum cui titulus: *Collatio Cenſuræ in Gloſſas Juris Canonici juſſu Pii V. Pontificis anno 1572. editæ, cum iiſdem Gloſſis Gregorii XIII. mandato, anno 1580. recognitis & approbatis.*

Alii Veteres Decretalium commentatores.

Huic generi Auctorum annumerari quoque poſſunt veterum multorum, ut Joannis-Andreæ, Innocentii IV. Panormitani, Cardinalis Florentini ſive Franciſci Zabarellæ aliorumque in Decretales & alias Juris Canonici partes vel commentaria vel paratitla, quæ longum eſſet hic enumerare.

Inſtitutiones Lancelloti.

Ex his utiliores incipientibus videntur inſtitutiones Joannis Pauli Lancelloti præſertim cum notis Joannis Doujatii, in quibus multa breviter & nervoſe ad hodierni juris notitiam ſupplentur & adjiciuntur.

Alii prolixiores Recentiorum commentarii.

Adjecta eſt & huic editioni ejuſdem Doujatii brevis hiſtoria Juris Canonici, aliaque nonnulla per modum appendicis, quæ Juris Canonici Tironibus non parum ſubſervire poſſunt.

Provectioribus ſubſervire poſſunt prolixiores Decretalium Commentarii, atque inter cæteros Henrici Caniſii commentarii in Decretales; item Proſperi Fagnani; necnon, quæ paſſim hic ſtudioſorum manibus teruntur paratitla Andreæ Vallenſis; circa quæ tamen nonnulla obſervanda ſequente paragrapho proponemus.

§. IV.

Obſervanda circa Decretalium Commentatores; & ſpecialiter circa Paratitla Andreæ Vallenſis.

Prima obſervatio.

Quemadmodum, ut ſupra notavimus, libri Decretalium & ſequentes Corporis Canonici partes potiſſimum forenſia proſequuntur, & pro judicialibus cauſis decidendis promulgati ſunt, ita quoque Commentarii Decretalium præcipue circa judicialia & forenſia occupantur.

Unde Andreas Vallenſis in ſua ad Paratitla Decretalium præfatione monet, quod ad *forenſia negotia* hæc paratitla ſeu *inſtitutiones potiſſimum accommodare voluerit.*

Quapropter de his Decretalium Commentatoribus jure merito dici poſſet, quod de Canonibus nimirum, qui ad lites judiciaque præcipue valent, dixiſſe fertur Joannes Salisburgenſis Epiſcopus Carnotenſis ad ſanctum Thomam Cantuarienſem: *Quis a Lectione Legum aut etiam* CANONUM *compunctus ſurgit.*

Merito proinde ſuadendum Clericis, ut ſi hujuſmodi Decretalium Commentariis, pro notitia Juris Canonici, ſtudere velint, illorum Lectionem, aliorum Librorum, v. g. Sacræ Scripturæ, aut Sanctorum Patrum, vel ſanctorum Canonum Lectione ita temperent, ut non plane aridi, totique forenſes, ac veri Spiritus Eccleſiaſtici expertes reddantur.

Secunda reflexio.

Ulterius hi Commentatores dum potiſſimum circa judicialia & forenſia occupantur, non ſatis diſtinguere ſolent inter forum externum & internum; ſæpiuſque licita pronuntiant, quæ quidem io foro fori impugnari, aut irritari nequeunt; at in ſoro poli, id eſt, in foro conſcientiæ ſæpius illicita ſunt.

Exemplum ſit, quod Vallenſis ait titulo de *Inſtitutionibus* §. 2. *num.* 8. quod Vicarius, Sede vacante inſtituit præſentatos a Patronis; *imo etiam uni ex præſentatis gratificari poteſt*, id enim ſi de ſoro fori intelligatur; ſive quod ſi unice duobus Præſentatis Vicarius *gratiam* ſive favorem fecerit, inſtitutio in foro fori impugnari non poſſit, verum eſt; modo inſtitutus capax ſit. At in foro poli ſive conſcientiæ nullus *gratificationi* locus eſt; ſed Vicarius in electione duorum Præſentatorum omni favore & gratificatione excluſis, eum inſtituere debet, quem omnibus attentis judicaverit Eccleſiæ bonum eſſe inſtituendum.

Tertia reflexio.

Adhæc dum Decretalium illi Interpretes unice fere materiam Beneficiorum tractant in ordine ad forenſe

judicium;

Digitized by Google

judicium; facile contingit, ut Beneficia potiſſimum attendant quoad temporalia; quippe quæ pene ſola ſunt, ob quæ ſuper Beneficiis Eccleſiaſticis contentiones & litigia oriantur & moveantur.

Hinc frequenter vilem ac indignam de Beneficiis Eccleſiaſticis imprimunt idæam, quaſi primum ac principale in Beneficiis eſſet ipſum temporale; atque a majori vel minore Beneficiorum temporali emolumento, aut mundano honori eis annexo magis vel minus eſſent æſtimanda; ideoque nonnunquam de Beneficiis non ſecus ac de re aliqua profana & temporali ratiocinantur.

Hinc illa apud Andræam Vallenſem titulo, *ut Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur n.* 3. quod penſio Beneficio conferendo imponi poſſit *in permutatione Beneficiorum, ratione* INÆQUALITATIS, *ſi Beneficium alterum alteri* PRÆPONDERET.

Et ad tit. *de rerum permutatione num* 3. cum locutus eſſet de Beneficiorum permutatione, addit:
“ Sic quoque aliæ res Eccleſiaſticæ cum aliis item Ec-
„ cleſiaſticis permutari poſſunt, etiam *addito pretio*
„ *ad æqualitatem fructuum & redituum compenſan-*
„ *dam.*

Non hæc aliam idæam imprimunt, quam beneficia inſtar rerum temporalium eſſe pretio coæquanda, atque in permutatione Beneficiorum id maxime attendendum, ut æqualitas fructuum utrimque ſervetur, quemadmodum in rerum temporalium commercio ſervari juſtitia requirit.

Has compenſationes inæqualitatis fructuum non eſſe juſtam cauſam exigendi penſionem, eaſque a Symoniaca labe non eſſe immunes, abunde oſtendi in tractatu *de Simonia circa Beneficia & Penſiones parte* 2. *cap.* 4. §. 4.

Quidni eidem idææ, nimirum quod Beneficia non ſatis conſiderent tanquam miniſteria Eccleſiæ, quæ Clericos ad laborandum & militandum in militia Chriſti adſtringunt, adſcribantur, quod cum Vallenſi ad titulum *de peculio Clericorum num.* 2. communiter tradunt Decretalium Commentatores, ſcilicet tanquam propria Clericorum bona *quaſi-Patrimonialia* cenſeri “ quæ Clerici acquirunt ratione
„ Clericalis ordinis vel officii, ſed alia ratione quam
„ Beneficii, veluti celebrando, concionando, con-
„ feſſiones audiendo, Vicariæ temporali deſervien-
„ do, aut alias ſimiles actiones ſpirituales exercendo.
„ Cum vero, pergit Vallenſis, bonorum patrimo-
„ nialium *plene ſint Domini*, perinde ut Laici ſuo-
„ rum, de iis etiam liberrime, quantum volunt &
„ cui volunt donare, aut alio quovis modo, ſive
„ inter vivos, ſive ultima voluntate diſponere poſ-
„ ſunt. Idem dicendum, ait, de quaſi Patrimonialibus.

Nonne hæc aperte evincunt, ab his auctoribus Beneficia Eccleſiaſtica non ſatis conſiderari, ut miniſteria & officia Eccleſiæ quæ Clericos ad militandum in militia Chriſti, & laborandum in vinea Domini adſtringunt; & quorum intuitu ipſis tanquam laborantibus & militantibus temporalia ſubminiſtrantur juxta illud Chriſti, *dignus eſt* OPERARIUS *mercede ſua*. Si enim eam de Beneficiis idæam haberent, facile viderent, nullas decimas, vel alia cujuſcumque generis temporalia Clericis ratione Beneficiorum dari, niſi intuitu laboris & operæ; adeoque illa quæ *quaſi-Patrimonialia* vocant ab his non diſtingui: cum & illa Clericis dentur ut Eccleſiæ Miniſtris laborantibus Vide citatum tractatum de *Simonia*, *p.* 1. *cap.* 7. §. 4.

Ex eadem de Beneficiis Eccleſiaſticis idæa profluere videtur, quod ſæpius citatus Vallenſis aſſerit titulo de teſtamentis §. 5. *num.* 8. “ quod Clericus
„ ex proventibus ſui Beneficii donare poſſit intuitu
„ ſanguinis ſuis conſanguineis, ſi egeant, ad decen-
„ tem eorum ſuſtentationem, conſiderata qualitate,
„ quam tales acquirunt per promotionem ejus,
„ qui donat, ad aliud Beneficium vel dignitatem.
„ Creſcit enim, inquit, Clerici, promotione etiam
„ conſanguineorum dignitas; & in gradu non ſuffice-
„ ret eis ad decentem ſuſtentationem, quod ante
„ ſufficere poterat.

Nonne hæc eam præferunt de Beneficiis & dignitatibus Eccleſiaſticis peſſimam illam ac nocentiſſimam idæam; quaſi illa non tantum ſuos poſſeſſores, ſed & eorum conſanguineos ad honores mundanos elevarent; atque his ſuſtinendis convenientes ſeculi opes eſſent neceſſariæ; quo nihil a mente Ec-Eccleſiæ magis alienum; quæ miniſtros ſuos a ſeculi vanitate, & mundanis honoribus plane alienos eſſe vult; illudque ut profiteantur in ipſa Clericalis Tonſuræ ſuſceptione (qua primum ſervitio Eccleſiæ nomen dant) præcipit, & verbis, atque ipſis ritibus manifeſte exponit.

Et quidem vi hujus profeſſionis tenentur Clerici omnes in quacumque etiam Epiſcopali dignitate conſtituti cavere, ne in toto vitæ genere quid appareat, *Quod non ſimplicitatem, Dei zelum*, VANITATUM CONTEMPTUM *præ ſe ferat*, ut loquitur Synodus Tridentina *ſeſſ.* 25. *cap.* 1. *de reformat.*

Ex quo manifeſtum eſt, quam alienum ſit a mente Eccleſiæ, quod non tantum Clerici, ſed & eorum conſanguinei pro qualitate Beneficii aut dignitatis, etiam dignitate mundana creſcere cenſerentur.

De hac Eccleſiæ mente optime conſcii ſanctiſſimi quique Epiſcopi ac Pontifices ſollicite cavebant, ne conſanguineis ſuis ſe extollendi, ſuamque ſecundum ſeculum conditionem augendi occaſionem præberent.

Pulcherrima in hanc rem, & utinam omnium Eccleſiaſticorum cordibus altiſſime impreſſa! eſt Epiſtola Clementis IV. ad Petrum Groſſum fratrem ſuum data, quam hic totam inſerre nec inutile, nec ingratum fore credidi.

Epiſtola Clementis IV. de non promovendis aut ditandis conſanguineis.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei, *dilecto filio Petro Groſſo de Sancto Ægidio ſalutem, &c.*
“ Multis de noſtra promotione gaudentibus, nos
„ ſoli ſumus qui certius immenſitatem oneris expe-
„ rimur; & idcirco quod aliis gaudium, nobis metum
„ ſubminiſtrat & fletum. Sane ut ſcias qualiter his
„ auditis debeas eſſe. Neque enim quod nos ve-
„ hementer humiliat, debet noſtros extollere, ma-
„ xime cum honor hujus ſeculi momentaneus ſit, &
„ ſicut ros tranſeat matutinus: nec ad nos te, nec
„ fratrem tuum, vel ex aliis noſtris aliquem venire
„ volumus, ſine noſtro ſpeciali mandato. Quia
„ ſpe ſua fruſtratos, ſi ſecus venire præſumerent
„ oporteret redire confuſos. Sed nec in tuæ ſoro-
„ ris nuptiis gradum quæras propter nos altiorem:
„ nec enim nos haberes propitios, nec in aliquo ad-
„ jutores. Si tamen eam filio militis ſimplicius de-
„ ſponſaveris, in trecentum Libris Turonenſibus
„ tibi proponimus ſubvenire. Et ſi altiora quæſive-
„ ris, nec a nobis denarium ſperes unum: & hoc
„ ipſum ſecretiſſimum eſſe volumus, & tibi & matri
„ ſolummodo notum eſſe. Illud etiam ſcias, quod
„ nullum nullamque de ſanguine noſtro ſub noſtræ
„ ſublimationis obtentu, inflare volumus; ſed tam
„ Mobiliam quam Ceciliam illos viros habere volu-
„ mus, quos haberent, ſi eſſemus in ſimplici Cleri-
„ catu. Sybyllam viſita, & dic ei quod locum non
„ mutet, ſed remaneat apud Suſam & omnem ma-
„ turitatem, & habitus honeſtatem obſervet, &
„ preces nobis pro aliquo non præſumat aſſumere.
„ Nam & ei, pro quo fierent, eſſent inutiles: &
„ ipſi qui rogaverit, damnoſæ. Et ſi forte per ali-
„ quos ex hac cauſa munera offerantur ea reſpuat,
„ ſi vult noſtram gratiam retinere. Saluta matrem
„ & fratres: non ſcribimus tibi, nec familiaribus
„ noſtris ſub Bulla, ſed ſub piſcatoris ſigillo, quo
„ Romani Pontifices in ſuis ſecretis utuntur.

Quam

Conforme Judicium Adriani VI.

Quam alienum fuerit a a mente Adriani VI. quod conſanguineorum dignitas a dignitate Pontificali ad quam erat provectus cum proportione creſceret; eaque de cauſa plura in ipſos ex Eccleſiæ theſauris conferre liceret, clamant vitæ ipſius acta, in quibus inter alia refertur, quod nonnullos ſibi non remoto affinitatis gradu conjunctos, qui ſpe celſioris fortunæ e Germania pedibus Romam venerant, verbis ſeverioribus exceperit, ſingulosque ſagis laneis & frugi viatico donatos, pedibus in patriam redire juſſerit.

Nepoti quoque unum ſatis tenue Beneficium habenti, aliud opulentius adjungere noluit; illud continuo habens in ore: *Eccleſias Sacerdotibus, non Sacerdotes Eccleſiis ornare ſe velle.*

Idem Judicium Marcelli II.

Qnid de Marcello II. qui Pontifex factus conſanguineos ſuos nec in Urbem venire permiſit; Fratris ſui filios in Urbe morantes a nemine ſalutari voluit; raro in publicum prodire, nec ſericis veſtibus uti permiſit. Quin & rogatus ut in Palatium adduci poſſent, reſpondit: *Quid illis cum Palatio? Idne patrimonium eorum eſſe judicatis.*

Quarta reflexio.

Notiſſimum eſt, tum hoc, tum præcedenti ſeculo nonnullos Theologos ad tantam in moralibus laxitatem fuiſſe prolapſos ut tandem eo pene deventum eſſet teſte Cardinale Bona, *ut fere liceret, quidquid luberet.* Notum quoque eſt, plurima in Decretalibus aliiſque Corporis Canonici partibus occurrere, quæ Canoniſtis & Theologis ſunt communia.

Hinc nonnulli e recentioribus Decretalium Commentatoribus in eas materias incidentes, etiam e Theologis illis laxioribus quoſdam conſuluerunt, eaque occaſione eorum nonnulla laxioris diſciplinæ principia ſuis quoque Commentariis inſeruerunt.

Exempla plura ſuppeditant Andraæ Vallenſis Paratitla in Decretales.

Et quidem titulo de *præſcriptionibus*, *paragr.* 3. *num.* 3. ſequutus Leonardum Leſſium aperte ipſum *probabiliſmum* omnium laxitatum fontem proponit. Cum enim dixiſſet, ad præſcriptionem, *juris* CLARI *ignorantiam quidem non prodeſſe*, ſed aliud dicendum eſſe de ignorantia juris vere dubii, pro ratione ſubjungit: " Quia quando jus eſt *vere dubium*, id „ eſt, de quo utrimque multorum ſunt ſententiæ, „ licet in praxi utramlibet ſequi ſententiam, perin„de ac ſi clarum jus eſſet, Leſſius 2. *de Inſtit. cap.* „ *6. diſput.* 5. *num.* 16. „ Hæc ille.

Quid evidentius quam hunc Auctorem occaſione hujus Theologi incidiſſe in eam opinionem ſive apertum *probabiliſmum*, qui omnibus laxitatibus viam aperit.

" Cum enim nulla fere ſit veritas moralis (ver„ba ſunt Proſperi Fagnani *ad Cap.* NE INNITARIS „ ✠ *de Conſtitut.*) quæ plauſibili aliqua ratione op„pugnari non poſſit, nulli dubium eſt, *quin omnis* „ *regula morum poſſit everti ex libertate opinandi*, „ non modo in præceptis humanis, verum etiam in „ divinis & naturalibus; dum de ipſis interdum non „ occurrunt nobis rationes demonſtrativæ: *Unde* „ *his temporibus eo res producta eſt*, ut nullus fere „ ſit articulus in moralibus, in quo non ſit varietas „ vel contrarietas, opinionum: adeo ut in ſolo ope„re non ita pridem impreſſo Reſolutionum mora„lium Antonii Dianæ, numerentur in unum col„lectæ quæſtiones ſupra ter mille cum opinionibus, „ & Auctoribus pro utraque parte affirmantibus, „ aut ambas eſſe probabiles, aut unam probabilem, „ & alteram probabiliorem, & in quibus fere om„nibus agitur de peccato mortali: ut de Sacramen„tis, de Cenſuris, de Votis, de Jejunio, de Re„ſtitutione & aliis hujuſmodi, quæ complectuntur „ univerſam fere materiam ad forum conſcientiæ „ pertinentem. Quem ſcribendi morem paſſim ob„ſervant, & alii plures ex recentioribus Theologis. „ Quare, pergit idem Fagnanus, hæc doctrina pro„babilitatem videtur favore veluti QUAMDAM LI„BERTATEM CONSCIENTIÆ, ac proinde magnopere in„digere dextera Dei, & Beatiſſimi Romani Ponti„ficis proviſione, ne venenum jam plus nimio di„latatum ulterius ſerpat.

Deinde prædictus Canoniſta quod generalibus terminis dixit, ſpecialibus exemplis demonſtrare pergit eo loco ubi agit de " innumeris fere opinio„nibus falſis, verba ejus ſunt, temerariis & ſcan„daloſis, quæ ex libertate eligendi quaſcumque „ opiniones probabiles, *tanquam ex Equo Trojano* „ indies prodeunt, & quam plurimæ pallio pro„babilitatis tectæ traduntur in Scriptoribus noſtri „ temporis, quæ revera non ſunt tolerandæ.

Hæc Fagnan. Qui pluribus ex laxioribus illis propoſitionibus ibidem relatis, tandem laudare non dubitat quemdam Juriſconſultum, *quod hic rotundis*, ut ait, *verbis*, *affirmet*, USUM PROBABILITATUM ESSE COMMENTUM DIABOLI, AD ENERVANDAM VIM PRÆCEPTORUM.

Deinde proſequitur ac ibidem fuſiſſime tum a ratione, tum ex jure, eam opinandi libertatem ſeu probabiliſmum deſtruit, ſtabilitque regulam jure naturali notiſſimam, & apertiſſime traditam in *cap.* 12. ✠ *de homicidio* & *cap.* 5. ✠ *de Clerico excommunicato miniſt.* nimirum *quod in dubiis ſemitam debemus eligere tutiorem:* vel quod idem eſt *In dubiis via eſt eligenda tutior.*

Hic pariter oſtenditur, quam opportune, ut Juris Tyrones a *probabiliſmo* ſibi caveant, inſertus ſit diſcurſus Cardinalis De Aguire ſolidiſſime probabiliſmum evertens.

Hæc aliaque quæ facile Lectori occurrent ſub iis titulis, qui Theologis & Canoniſtis ſunt communes, ſat evincunt laxiores Theologos, ad quos & frequenter remittit, ab hoc Auctore fuiſſe adhibitos.

Quare ex paratitlis Vallenſis deſumpta ſint exempla.

De hoc Lectorem monitum velim, non eo fine exempla reflexionum generalium e paratitlis hiſce fuiſſe petita, quod in aliorum Commentariis ſimilia, imo & plura non occurrerent; ſed quia ſcio, hæc paratitla præ aliis Commentariis ſtudioſis Juris eſſe ſpecialiter nota & familiaria.

MONITUM

MONITUM EDITORIS.

POſt tertiam Juris Eccleſiaſtici partem, quæ in ſecundo volumine locum non mediocrem occupat, plurima ſubſequuntur doctiſſimi Van-Eſpen Opuſcula, ſuo ordine, in quantum fieri potuit, diſpoſita: quæ ex iis ſupererant, fas non fuit eadem ſerie collocare; quippe ſecundum illud volumen nimium intumuiſſet, ſi aliis Opuſculis adauctum prodiiſſet in lucem: nec in Tomo tertio ſedem aliquam obtinere poterant; is enim erat locus, quem Auctor noſter ſuis Commentariis in Canones deſtinaverat. Magnum profecto Opus, quod limites tertii voluminis licet extenſi capere non valuerunt. Quarto opus fuit, cujus primum & præcipuum locum ſibi adhuc vendicant laudati Commentarii: his potiſſimum ſuccedunt Opuſcula ſeu varii Tractatus, quorum hi ſunt tituli in fronte poſiti:

Tractatus Hiſtorico Canonicus de Cenſuris Eccleſiaſticis, &c.

Diſſertatio Canonica de Interceſſione Epiſcoporum pro reis, &c.

Tractatus de Promulgatione Legum Eccleſiaſticarum, ac ſpeciatim Bullarum, &c.

Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii, &c.

Tractatus de Recurſu ad Principem, &c.

Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechlinienſis in cauſa, &c.

Suum locum, in quantum licuit, ſingulis Opuſculis aſſignavimus, prout vel eorum argumentum, vel ordo compoſitionis chronologicus permiſit: in editione Operum quæ ſigillatim fuerunt elucubrata, difficile eſt accuratam habere rationem materiæ ſimul & annorum ſcriptionis, quamvis hæc duo ſint magni momenti, ut olim teſtatus eſt Horatius:

Ordinis hæc virtus erit, & venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat jam nunc debentia dici.

Horat. *Art. Poët.* v. 42.

Digitized by Google

TRACTATUS

HISTORICO-CANONICUS

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS,

IN QUO

Priſtina Diſciplina a recentiore ſecernitur;

Et quo ſpiritu in Cenſuris infligendis procedendum,

Necnon qualiter timendæ ac obſervandæ Cenſuræ.

PRÆFATIO.

CUM multus eſſet ſermo de Cenſuris, præſertim occaſione eorum quæ agebantur in Belgio Confœderato, non inutile judicavi, hanc Cenſurarum materiam penitus examinare. Eam quidem apud pleroſque Scholaſticos, & Decretalium Commentatores ſuse tractatam reperi, quin & plures de ea ſpeciales Tractatus conſcriptos.

At obſervavi, à pleriſque eorum vel non ſatis animadverſum, vel non ſat dilucide expoſitum, quid in hac materia Cenſurarum habuerit priſtina Eccleſiæ diſciplina, & quid recentior, ſive quæ in hac materia ſucceſſu temporis varietas intervenerit.

Qui enim vel ſolam loquendi phraſim attenderit, fateri debebit, multo aliter de Excommunicatione Veteres, quam Recentiores eſſe loquutos.

Per Excommunicationem quippe ſimpliciter poſitam Veteres nequaquam intelligebant Excommunicationem majorem *ſive* Anathema, *ſed potius medicinam, qua pœnitentes à Communione Euchariſtica, vel à conſortio Fidelium ad tempus removebantur: cum tandem recentiore jure inductum ſit, per Excommunicationem intelligi* majorem *ſive mortalem, qua mediante Excommunicatus reſcinditur à Corpore Eccleſiæ tanquam* Ethnicus & Publicanus.

Quam differentiam vocis Excommunicatio *non advertentes, in pluribus à genuino Canonum ſenſu deviarunt.*

Adhæc diſtinctio illius inter Clavem Juriſdictionis & Ordinis, recentioris eſt diſciplinæ, antiquis ignota.

Unde ab una eademque Clave & poteſtate ligandi & ſolvendi procedebat inflictio Cenſurarum, à qua procedebat impoſitio pœnitentiæ, & abſolutio à peccatis in Foro pœnitentiali.

Ignotum quoque fuit pluribus ſeculis diſcrimen inter Tribunal Eccleſiaſticum Fori contentioſi, & Fori pœnitentialis, quod etiam in hac Cenſurarum materia tandem invaluit.

Cumque antiquitus una eademque perſona abſolveret à Cenſuris & peccatis, hæcque abſolutio quoad utrumque Forum tam contentioſum ſive externum, quam pœnitentiale ſive internum, ſuum plenum ſortiebatur effectum; ſimpliciter abſolutus à Cenſuris, habebatur abſolutus in utroque Foro.

At ſenſim introducto utriuſque Fori diſcrimine, diverſæ utrique quoque Tribunali perſonæ propoſitæ fuere; atque inflictio Cenſurarum ad Forum externum ſive contentioſum Tribunal, perſonaſque eidem præpoſitas relata fuit: impoſitio vero pœnitentiæ ad Forum internum ſive pœnitentiale, & Sacerdotes huic Tribunali addictos.

Hinc ulterius invaluit, ut nonnunquam auctoritas infligendi Cenſuras & ab his abſolvendi competat illis quibus nulla eſt auctoritas in Foro interno & pœnitentiali; econtra ſæpius auctoritas competat alicui in Foro pœnitentiali, cui nulla eſt in Foro externo ſive judiciali.

Quare & tandem neceſſe fuit, ut abſolutus à Cenſuris in uno Foro debeat recurrere pro abſolutione ad eum, cui eſt auctoritas abſolvendi in altero Foro: quæ omnia priſtinis ſeculis fuere incognita.

Præterea poſtquam Cenſurarum inflictio affixa fuit Tribunali Fori externi ſive contentioſi, etiam neceſſe fuit, ut in Cenſurarum inflictione ordo judicialis Fori obſervaretur, adeo ut defectus hujus ordinis nullitatem inflictionis Cenſurarum operaretur.

Si præterea attendamus hodiernas Cenſurarum famoſas tres ſpecies, Excommunicationis, Suſpenſionis, & Interdicti; neſcio num ante ſeculum duodecimum reperietur, duas poſteriores pro Cenſuris fuiſſe reputatas, atque à cæteris pœnis Eccleſiaſticis hoc ex capite fuiſſe ſeparatas.

Speciem Excommunicationis hodie notiſſimam & nimium frequentem, quæ dicitur latæ ſenentiæ, *eſſe recentioris diſciplinæ indubitatum eſt: neque ulla hujus Excommunicationis formula in priſtinis Canonibus occurrit.*

Excommunicationem, quæ hodie minor *vocatur, & ſola paſſiva Sacramentorum participatione privans, pro ſpecie Cenſuræ, recentioris eſſe inſtituti nemo ignorat; licet antiquitus nonnullæ fuerint Excommunicationes, quæ* minores *vere dici poſſent, non tamen inter ſpecies Cenſuræ cenſebantur.*

Effectum Excommunicationis, ſignanter quoad evitationem Excommunicati, pro temporum & locorum diverſitate, varium fuiſſe compertum eſt.

Hæc aliaque priſtinam inter & recentiorem diſciplinam in hac materia diſcrimina annotare animus fuit; atque tam veterem, quam recentiorem diſciplinam proponere atque una annotare, quod hæc veteris diſciplinæ & recentioris confuſio, ſive non ſufficiens, & dilucida utriuſque diſtinctio occaſionem dederit recentioribus Scholaſticis & Decretalium Commentatoribus à genuino Canonum ſenſu aberrandi.

Nec tantum priſtina Eccleſiæ diſciplina diſcrepat à recentiore, ſed quorumdam particularium locorum conſuetudo & inveterati mores quædam ſpecialia in hac materia obſervanda præſcribunt; uti de Belgio in hoc Tractatu oſtenditur.

Hoc tamen prænotandum, quod tametſi notabilis in hac materia circa varia puncta ſucceſſu temporis contigerit mutatio, eam omnem mutationem & varietatem unice ſpectare diſciplinam: adeo ut de omnibus illis dici poſſit, quod de varia diſciplina quæ contigit circa neceſſitatem evitandi Excommunicatum dixit Chriſtianus Lupus: Omnis hæc res non eſt dogmatis, ſed diſciplinæ; adeoque per Eccleſiam poteſt diſponi varie, atque mutari.

At ipſa auctoritas ligandi & ſolvendi à Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſemper manſit invariata; uti unus idemque ſpiritus Eccleſiæ in Cenſuris infligendis ab exordio Eccleſiæ uſque modo fuit, & uſque ad conſummationem ſeculi manſurus eſt immutabilis.

Nec enim hodie aliud intendit Eccleſia per inflictionem Cenſuræ, niſi quod Chriſtus & Apoſtoli intenderunt; cum eodem ſemper ſpiritu Eccleſia animetur & regatur.

Quo ſpiritu ſi & modo procedant Prælati in uſu Cenſurarum, ac notanter Excommunicationis, reperient veriſſime dictum à Synodo Tridentina, Seſſ. 25. cap. 3. De Reformatione, *quod* gladius Excommunicationis nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris, modo ſobrie magnaque cum circumſpectione exeratur: *uti in decurſu hujus Tractatus demonſtrabitur.*

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS
HISTORICO-CANONICUS
DE
CENSURIS ECCLESIASTICIS,
AC NOTANTER
DE
EXCOMMUNICATIONE.

CAPUT PRIMUM.

De varia ſpecie Excommunicationis.

§. 1.

De variis Excommunicationibus quæ ad Cenſuram Eccleſiaſticam referri non poſſunt,

EXCOMMUNICATIO idem ſonat, quod *extra communionem* : & Excommunicatus dicitur, quaſi *extra communionem factus*, ſive ſegregatus à commmunione.

Sicuti ergo varia eſt ſpecies communionis, qua homines inter ſe communicant, ſive ut membra ejuſdem Communitatis ſibi juncti ſunt, & quaſi inter ſe colligantur, ita varia pro varietate talis communionis poteſt dici Excommunicatio; prout nimirum ab hac vel illa ſpecie communionis ſeparat.

Communio hæc, qua homines mutuo ſibi communicant, & inter ſe colligantur, imprimis alia eſt civilis & politica, alia vero Eccleſiaſtica.

Civilis conſiſtit in externis actionibus & exercitiis, quæ ad humanam ſocietatem pertinent, ut ſunt mutuæ ioter ſe confabulationes, commercia, mutuæ ſalutationes, communis menſa, aliaque ſimilia externa, quibus civilis & politica communio & ſocietas intertinetur.

Eccleſiaſtica vero ſive ſacra Communio conſiſtit in actionibus & exercitiis externis Religionis, quibus homines tanquam unius Religionis, Eccleſiaſticæ Societatis membra inter ſe communicant & exterius colligantur.

Hujuſmodi externæ actiones ſeu exercitia ſunt, exempli gratia, uſus externus eorumdem Sacramentorum, aſſiſtentia, ſeu præſentia externa in publicis Religionis officiis & exercitiis, quibus ipſa externa ſocietas membrorum ejuſdem Religionis intertinetur, & ſibi unita manet.

Quamvis autem civilis communicatio per actiones mere civiles, videatur plàne civilis & politica, atque omnibus hominibus etiam Ethnicis & Publicanis communis; adeoque non videatur ad hanc materiam Excommunicationis, ut ſolis Fidelibus propriam, pertinere: nihilominus in quantum inter Fideles intercedit, & ad finem ſpiritualem ordinari poteſt, etiam ad hanc Excommunicationem referri valet; ſive per Excommunicationem, ut eſt Cenſura Eccleſiaſtica, extra hanc civilem communionem poſſunt Fideles ſegregari, uti infra oſtendetur.

Igitur ut ſunt variæ ſpecies Communionis Eccleſiaſticæ, ſic & varia dici poteſt Excommunicatio, pro varietate communionis, à qua quis ſegregatur.

Hac ratione ſegregatio ſive excluſio à participatione Euchariſtiæ, vel publicis officiis, omnibus, vel aliquibus, quæ olim pro varietate graduum pœnitentialium, pœnitentibus in pœnitentiam imponebatur, Excommunicatio dici poteſt, & ſæpius à Patribus dicta fuit: utpote, qua mediante, Pœnitentes extra

com-

communionem cum reliquis Fidelibus in participatione Euchariſtiæ, aut aliorum Sacrorum exercitio ponebantur.

Unde & recte advertit Morinus De Pœnitentia *lib.* 6. *cap.* 25. quod hæ Pœnitentium ſegregationes merito dici queant fuiſſe *minores* Excommunicationes. Quin & obſervat Suarez De Cenſuris *Diſp.* 24. *ſect.* 1. *num.* 6. " Interdum vocari Excommunicatio-„ nem in antiquis Canonibus ſolam privationem Eu-„ chariſtiæ, cujus uſus per antonomaſiam dicitur „ Communio.

Creditque Suareſius, de hac ſegregatione ſive Excommunicatione loqui Concilium Meldenſe apud Gratianum *Cauſ.* 11. *Quæſt.* 3. *Can.* 41. ubi ſtatuitur, ut " Nemo Epiſcoporum quemlibet ſine certa & „ manifeſta peccati cauſa Communione privet Eccle-„ ſiaſtica.

Et ſane, cum ibidem Concilium manifeſte hanc ſegregationem à Communione Eccleſiaſtica diſtinguat ab Anathemate, nullatenus poteſt hæc ſegregatio accipi pro Excommunicatione majore, prout hæc hodie ſumitur.

Certum enim eſt, omnem illam Excommunicationem, quæ Fidelem abſcindit à corpore Eccleſiæ, & tanquam *Ethnicum & Publicanum* habendum pronuntiat, olim ab Anathemate non fuiſſe diſtinctam: ſed omnem Excommunicationem, quæ hodie *major* vocatur, dictam fuiſſe Anathema, ut infra probabitur.

Occurrit & alia ſpecies Excommunicationis veteribus notiſſima, qua Epiſcopus ſine legitima cauſa non accedens ad Conventum ſive Synodum Epiſcoporum, ſegregatur ſeu privatur communione ſuorum Fratrum ſeu Coepiſcoporum, jubeturque *Eccleſiæ ſuæ communione eſſe contentus*, uti ex Concilio Carthaginenſi V. refertur *Can.* 10. *diſt.* 18. apud Gratianum.

Et Concilium Arelatenſe ibidem *Can.* 14. relatum, hunc Epiſcopum pronuntiat *alienum* à Fratrum *communione*. Ac denique Synodus Tarraconenſis ibidem *Can.* 15. hunc Epiſcopum *uſque ad futurum Concilium cunctorum Epiſcoporum charitatis communione privat: ſicut* (ait) STATUTA PATRUM *ſanxerunt*.

Similis Excommunicationis ſive ſegregationis meminit S. Aug. *Epiſt.* 209. *novæ Edit.* ad Celeſtinum Papam, ſcribens de Victore Epiſcopo Provinciæ Cæſarienſis; cui, relicto eidem ſuo Epiſcopatu, in pœnam *nuſquam niſi in Diœceſi ejus ab aliquo communicatur Epiſcopo*.

Quin hæc ſegregatio à communione cæterorum Epiſcoporum potuerit dici quædam *Excommunicatio*, dubium non eſt: quandoquidem revera hic Epiſcopus per hanc ſegregationem privaretur, ſive poneretur *extra communionem*, quam Epiſcopi ejuſdem Provinciæ inter ſe habebant: atque ita reſpectu eorum erat quaſi Excommunicatus, ſive extra communionem poſitus.

Cujus Excommunicationis effectus erant, quod Epiſcopus ſic à communione ſegregatus, à cæteris Epiſcopis nulla viſitationis officia reciperet, nec viciſſim Epiſcopi ab illo. Secundo, Sacra ſolemnia in aliorum Diœceſi obire non ſinebatur. Tertio, mutuo litterarum formatarum ſive Commendatarum commercio interdicebatur. Denique ad Concilia alioſque Eccleſiaſticos conventus ſimul cum cæteris Epiſcopis non conveniebat, & omni in illis jure ſuffragii & auctoritate cenſebatur ſpoliatus. Plura de his videri poſſunt apud Paſcaſium Queſnellum in Notis ad *Epiſtolam* 60. S. Leonis, & Morinum ibidem citatum.

Tametſi hæc ſegregatio ſano ſenſu potuerit dici *Excommunicatio*, & pro tali apud veteres fuerit habita; nihilominus certum eſt, quod haberi non potuerit pro Excommunicatione, ut eſt Cenſura ſeparans Excommunicatum *à Corpore Eccleſiæ*: quandoquidem hujuſmodi Epiſcopo permitteretur communio ſuæ Eccleſiæ, ſive communicare cum Clero & populo ſuæ Diœceſis, cui permittebatur tanquam proprius Epiſcopus præeſſe.

Itaque hæc ſegregatio, quæ & ad certum tempus pro varietate culpæ reſtringebatur, juxta hodiernam phraſim & diſciplinam non tam erit Cenſura, quam quædam pœna Canonica.

Hoc & recte notavit Stephanus Quaranta in Summa Bullarii; verbo *Concilio Provinciali*, *quæſt.* 18. *Et ideo* (ait) *trina monitio in ea non requiritur; ſecus in Excommunicatione, quæ eſt Cenſura Eccleſiaſtica.* De qua differentia latius infra, ubi de Canonica monitione agitur.

Frequens quoque occurrit mentio Excommunicationis in Regulis Monachorum, ac notanter in Regula S. Benedicti, qua pro qualitate culparum, Monachi ad tempus, in totum, vel pro parte privabantur & ſegregabantur à communione cæterorum Monachorum.

Et quidem *cap.* 24. hujus Regulæ præcipitur: *Secundum modum culpæ, Excommunicationis vel diſciplinæ menſura debet extendi, qui culparum modus in Abbatis pendeat judicio.*

Deinde ſubjungitur: *Si quis tamen Frater in levioribus culpis invenitur, à menſæ participatione privetur.*

Evidens eſt ex iſto contextu, & titulo capitis, qui eſt: *Qualis debeat eſſe modus Excommunicationis*, hanc à menſæ communis participatione privationem, à Benedicto habitam fuiſſe pro *Excommunicatione*, non ſecus ac ille, qua Monachus, *qui gravioris culpæ noxa tenetur, ſuſpenditur à menſa ſimul & ab Oratorio*, prout *cap.* 25. præſcribitur: vel qua Monachus contumax aut inobediens, nec poſt trinam monitionem ſe corrigens, Excommunicationi ſubjacere mandatur, *cap.* 23.

Licet enim ſeparationes hæ pro gravitate culparum à communione cæterorum Monachorum, & communi converſatione, & exercitiis communibus extenderentur, & plus minuſve Monachum à cæterorum conſortio ſepararent; nihilominus, omnes hæ ſeparationes duntaxat reputatæ ſunt, & reputari potuerunt tanquam pœnæ Monaſticæ, nequaquam vero pro Cenſuris Eccleſiaſticis à Clavium poteſtate procedentibus. (*a*)

Unde & videmus, has Excommunicationes infligi pro culpis levioribus præteritis, nulla exiſtente in corrigendo contumacia: cum tamen Cenſura infligi nequeat, niſi contumaci & ſe corrigere nolenti, uti recte notat Joſephus Mege Monachus Benedictinus Congregationis S. Mauri in Commentario ad *cap.* 23. Regulæ S. Benedicti, qui pluribus argumentis ibidem evincit, has Monachales ſeparationes nequaquam ad Cenſuras Eccleſiaſticas relatas fuiſſe; tametſi fateatur, eas in aliquibus quamdam cum Cenſuris conformitatem habuiſſe, & ſimpliciter fuiſſe dictas Excommunicationes, eo quod revera Monachos *extra communionem* cum cæteris Monachis in totum vel pro parte ſepararent. Quod & notavit Suareſius De Cenſuris *diſp.* 24. *ſect.* 1. *num.* 6. " In Regula S. Benedicti (ait) multa „ leguntur de Excommunicationibus Regularibus (ut „ ita dicam) quæ in pœnam Monachis imponeban-„ tur, quæ Cenſuræ non erant, ſed prohibitiones & „ ſeparationes quædam.

Itaque hæ & ſimiles ſeparationes olim etiam Excommunicationes dictæ fuere, tametſi eſſent ſimplices pœnæ Canonicæ, quæ etiam ab iis, qui uſum Cla-

(*a*) Excommunicatio hujus generis legitur quoque in prima parte Conſtitutionum, quas ſequuntur Canonici Regulares Congregationis Gallicanæ.

vium

Digitized by Google

vium nullum habebant, imponi poterant, & à Cenſura Eccleſiaſticia in multis differebant; uti in decurſu hujus Tractatus notabitur.

§. 2.

De Excommunicatione minore prout hodie accipitur, & quando Excommunicatio ſimpliciter poſita cœperit ſumi pro majore?

Quamvis olim pleræque prohibitiones & ſeparationes à communione in pœnam culpæ, vel in ſatisfactionem delicti impoſitæ, dictæ & habitæ fuerint pro Excommunicatione, & Excommunicationes *minores* dici potuerint; hodie tamen ex recentiori diſciplina & phraſi loquendi, nulla ſeparatio ſeu prohibitio à Communione habetur & reputatur pro Excommunicatione, niſi ſit ſpecies Cenſuræ Eccleſiaſticæ.

Hinc Victoria aliique nonnulli Scholaſtici tametſi fateantur, quod omnes illæ ſeparationes de quibus §. præcedenti, *poterant vocari Excommunicationes minores; nunc autem* (ait Victoria) *una tantum eſt Excommunicatio minor, quæ privat uſu paſſivo Sacramentorum.*

Similiter Suareſius *diſp.* 24. *ſect.* 1. *num.* 7. quamvis non obſcure fateatur, olim plures fuiſſe ſpecies Excommunicationis *minoris*, obſervat tamen: *Nunc certum eſt, nullam eſſe propriam cenſuram, quæ privet receptione unius Sacramenti, niſi omnibus ſimul privando:* quæ eſt hodierna Excommunicatio *minor*, ſpecies Cenſuræ Eccleſiaſticæ.

Hæc enim Excommunicatio minor definiri ſolet: *Cenſura privans paſſiva Sacramentorum participatione.*

Quæ definitio deſumpta eſt *ex cap. penult. De Sentent. Excommunicat.* ubi declaratur, quod minor Excommunicatio à *perceptione Sacramentorum* ſeparet, major à Fidelium communione.

Et *in cap. fin. De Clerico excomm. miniſt.* ſupponitur minore Excommunicatione ligatus, à participatione Sacramentorum excluſus. Declaratur enim ejus electio irritanda, *pro eo quod ad ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à SS. Patribus eſt privatus.*

Hæc Excommunicatio incurritur de jure ob communicationem peccaminoſam cum Excommunicato majore Excommunicatione, uti expreſſe ſupponitur in *cap.* 5. *De Sentent. Excommunicat. in* VI. Notatque Suareſius *diſp.* 24. *ſect.* 3. *num.* VI. poſt Navarrum hunc eſſe unicum caſum, quo de jure hæc Excommunicatio incurritur: " Quia (ait) reliqui nec ſunt in „ uſu, nec in eis intervenit propria Excommunicatio „ minor.

Obſervat præterea *num.* 1. quod etſi nihil obſtare videatur, quin hæc Excommunicatio ab homine ferri queat, tamen " raro, ac fere nunquam Judices Ec„ cleſiaſtici utantur hac Cenſura in ſententiis ab homi„ ne ferendis.

Notandum præterea, hujus Excommunicationis *minoris* ob participationem cum Excommunicato, nullam apud veteres mentionem fieri.

Et licet veriſimiliter circa tempora Gregorii VII. aliqua invaleſcere cœperint, quæ huic Excommunicationi introducendæ occaſionem dederint (uti infra oſtendetur, ubi de effectu Excommunicationis agetur,) tamen non reperitur ullum hujus Cenſuræ mentionem expreſſam feciſſe, ante Gregorium IX. qui eſt Auctor utriuſque Decretalis præcitatæ *in cap. penult. De Sent. Excomm.* & *in cap. fin. de Clerico excomm. miniſt.*

Recte proinde notat Morinus De Adminiſt. Pœnit. *lib.* 6. *cap.* 25. *num.* 13. tametſi veteribus notæ fuerint plures Excommunicationes *minores*, hanc tamen ſpeciem Cenſuræ ignotam fuiſſe, eamque eſſe recentioris inſtituti, *licet à multis annis* (ait) *penitus prope obſoletam.*

Et Chriſtianus Lupus tomo 1. Scholiorum in Canones *pag.* 491. obſervat, quod *antiquitus nulla eſſet Excommunicatio minor*, ſcilicet quæ contraheretur ob participationem cum Excommunicato: " Sed quivis „ (ait) Excommunicato communicans incurrebat idem „ penitus vinculum, quomodo nunc communicans „ in crimine.

Monetque Vir eruditus Franciſcus Florens in Notis ad Paratitla Decretalium Alexandri Caſſanæi, *tit. de Sentent. Excommunicat. Minor Excommunicatio recens eſt, nec locum habet in Gallia.* Sed nec in Belgio ejus uſus apparet.

Aſt Excommunicatio, quæ hodie *major* appellatur, veteribus notiſſima fuit, & unica pene ſpecies Cenſuræ reputata à poteſtate Clavium dependens, & proprie à Chriſto *Matth.* 18. intellecta, hodie quoque ab omnibus pro cenſura agnoſcitur, & prima inter ſpecies Cenſuræ reputatur: de qua potiſſimum & hoc Tractatu agendum.

Hæc eſt illa Cenſura, qua mediante quis auctoritate Clavium ab Eccleſia reſcinditur, & tanquam *Ethnicus & Publicanus* habendus declaratur.

Et quidem adeo vulgaris cœpit eſſe hæc Excommunicatio, ut tandem invaluerit, nomine Excommunicationis ſimpliciter poſitæ intelligi hanc Excommunicationem *majorem:* quod præſertim receptum fuit, poſtquam prodiit moderna Decretalium Collectio auctoritate Gregorii IX. qui in ſua Decretali relata in citato *cap. penult.* ✠ *De Sent. Excomm.* declaravit: „ *Si* quem ſub hac forma verborum *illum excommu-* „ *nico*, vel ſimili à Judice ſuo excommunicari contin„ gat, eum non tantum non minori, quæ à perce„ ptione Sacramentorum, ſed etiam *majori Excommu-* „ *nicatione* (quæ à communione Fidelium ſeparat) „ eſſe ligatum.

Hinc uno conſenſu concluſere Decretalium Commentatores, & hos ſequuti Theologi Scholaſtici, nomine Excommunicationis intelligi Excommunicationem *majorem.*

Dubium non eſt, hanc Excommunicationis interpretationem eſſe recentioris ævi; quandoquidem apud veteres paſſim Excommunicatio ſimpliciter expreſſa, pro ſeparatione à Communione Euchariſtica, vel alia particulari acciperetur, non autem pro Excommunicatione majore, qua quis à communione Fidelium, ſive corpore Eccleſiæ tanquam *Ethnicus & Publicanus* ſeparatur, quæ antiquitus *Anathema*, vel Excommunicatio *mortalis* vocari conſuevit, uti §. *ſequenti* notabitur.

Id recte obſervavit Emmanuel Gonzales in Academia Salmanticenſi Canonum Profeſſor, notis ad citatum Capitulum penultimum; notans, quo Gregorius IX. hic *novam* ediderit Conſtitutionem: " Nam „ (ait) cum olim Excommunicatio ſimpliciter prola„ ta de minore acciperetur *Can.* Engeltrudam „ *Cauſ.* 3. *q.* 4. *Can.* Cum Excommunicatio „ *Cauſ.* 11. *q.* 3. tamen ipſe *noviter* ſtatuit, ut ſi ſim„ pliciter proferatur Excommunicatio, intelligatur de „ *majori*, quæ Fidelium communione privat, & magis „ timetur.

Ad hanc diverſam Excommnicationis nomenclaturam non ſatis reflectentes recentiores Canonum Interpretes, in multis à genuino Canonum ſenſu deflexerunt, & novas eorum Interpretationes produxerunt, quæ ſenſim communiter receptæ, occaſionem dederunt novam & antiquis ignotam diſciplinam introducendi, uti in decurſu hujus Tractatus videbitur.

§. 3.

§. 3.

De Anathemate.

VOx *Anathema* proprie eſt vox Græca, & in Sacris Litteris uſurpatur pro voce Hebræa *Horma*, quam Vulgatus Interpres expoſuit per *Anathema*, Numer. *c.* 21. *v.* 3. & Judicum *c.* 1. *v.* 17.

Deſcendit autem vox Hebræa à radice *Haram*, hoc eſt, *occidit*, *delevit*, *exterminavit.* Igitur *Anathema* proprie & ſecundum uſum Judæorum, eſt res quæ execratione & ruina digna eſt: & verbum *Anathematizare*, eſt rem abolere & diris devovere.

Sic in libro Numerorum *cap.* 12. Urbes Chananæorum, quæ traditæ ſunt Filiis Iſrael, ut delerentur, dicuntur *Anathematizatæ*.

Et in libro Joſue *cap.* 6. ℣. 16. de Civitate Jerichontina, quam mandaverat funditus deleri cum omnibus quæ in ea inveniebantur, dicitur: *Sit Civitas hæc* ANATHEMA, *& omnia quæ in ea ſunt.*

Similiter in libro Judicum *cap.* 1. ℣. 17. de hac ipſa Civitate legitur: *Vocatumque eſt nomen Urbis* HORMA, *id eſt*, ANATHEMA; quia ſcilicet funditus deleta erat.

Igitur *Anathematizare* apud Judæos ſonabat idem quod penitus delere.

Dicere autem, *Anathema ſit*, idem ſonat, atque *diris devovere*, ſeu optare ut penitus deleatur.

Hac ſignificatione accipitur & in Novo Teſtamento. De Petro *Marci* 14. v. 71. legitur: *Ille autem cœpit anathematizare & jurare, quia neſcio hominem iſtum quem dicitis*: hoc eſt, cœpit ſeipſum diris devovere.

Et vox *Anathema* ſæpius ſumitur pro re execranda vel execrabili. Sic Paulus ad Rom. 9. v. 3. dicens: *Cupiebam* ANATHEMA *eſſe pro fratribus meis*, nihil dicere voluit, quam quod deſideraſſet diris devoveri pro fratribus ſuis. Et quod dicitur 1. *Cor.* cap. 16. v. 22. *Si quis non amat Dominum* noſtrum *Jeſum Chriſtum, ſit Anathema*; idem ſonat, quod in execratione ſit omnibus, & deleatur de Libro viventium. Et ad Galatas 1. v. 8. *Licet nos aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis*, ANATHEMA *ſit*; idem eſt, ac ſi diceret, *maledictus*, *execrabilis ſit.*

Cum igitur qui ab Eccleſia tanquam Ethnici & Publicani reſcindebantur, & Satanæ in interitum carnis tradebantur, eo nomine ab omnibus quaſi execrabiles & maledicti reputandi eſſent, à quibus & ſe ſeparare deberent; idcirco Epiſcopi in eos quos hac Excommunicatione majore plectendos cenſebant, hac voce *Anathema* uſi ſunt.

Hac proinde ratione Aoathema in Eccleſia jam pridem pro Excommunicatione majore recepta fuit.

Et quidem, cum per omnem & ſolam Excommunicationem *majorem* quis tanquam Ethnicus & Publicanus ab Eccleſia rejiciatur & abſcindatur, etiam a Patribus omnis hæc & ſola ab Eccleſia ſeparatio & expulſio *Anathema* dicta fuit.

Ulterius, quia per eam Excommunicatus tanquam *Ethnicus & Publicanus* quaſi de Libro vitæ eradebatur, & Satanæ tradebatur, atque ita in mortem æternam traditus cenſebatur, idcirco & hæc Excommunicatio non tantum *Anathema*, ſed & *mortalis* appellabatur.

Excommunicatio vero qua nonnulli in pœnam alicujus culpæ à Communione Euchariſtica, aut ab ingreſſu Eccleſiæ, vel à conſortio Fidelium ad tempus in totum, vel pro parte ſeparabantur, nequaquam dicebatur *Anathema*, aut *mortalis*: eo quod hac Excommunicatione percuſſi, non tanquam Ethnici & Publicani à corpore Eccleſiæ eſſent reſciſſi & in mortem traditi, ſed ſolum tanquam ægri & ſauciati ad tempus ſequeſtrati, & operibus pœnitentiæ ſubjecti: quos etiam non ut Ethnicos & Publicanos à ſua cura abjiciebat, ſed ut filios ſuos Eccleſia fovebat, & curabat: nec à cæteris Fidelibus tanquam maledicti & execrabiles reputabantur; ſed ut ægri & ſauciati, qui remedia curationis & à Paſtoribus tanquam ſpiritualibus Medicis ſibi applicata libenter ſuſciperent, & vulnerum ſuorum curationem deſiderarent.

Unde ſimilis Excommunicatio paſſim dicebatur *medicinalis*, ad diſtinctionem *majoris*, quæ *mortalis* appellabatur.

Hujus diſtinctionis meminit S. Aug. *ſerm.* 357. *num.* 10. in ult. edit. Benedictinorum, dicens: " Nos vero quemquam à Communione prohibere non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum *mortalis* ſit, ſed *medicinalis*, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſeculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum. " Et in *Libro poſt Collationem* contra Donatiſtas, ait: " Neque à populo Dei ſeparamus, quos vel degradando, vel *excommunicando* ad humiliorem pœnitentiæ locum redigimus.

Evidens hinc eſt, ſeparationem Pœnitentium ab Euchariſtia, aut ingreſſu Eccleſiæ, & conſortio Fidelium, dictam fuiſſe ab Auguſtino *Excommunicationem*, ſed *medicinalem*, non autem *mortalem*, qua Excommunicatus à *populo Dei* ſeparatur, ſive ab Eccleſia reſcinditur.

Quod autem ſolus ille, qui per Excommunicationem *mortalem* ab Eccleſia abſcindebatur, *Anathematizatus*, vel Anathema diceretur, fuſius exponit S. Chryſoſtomus *Hom.* 16. in *Epiſt. S. Pauli ad Romanos*, in illa verba: *Optarem ego ipſe Anathema eſſe à Chriſto.* " Quid igitur eſt Anathema; Audi (ait) ipſum ita loquentem: *Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, is Anathema ſit:* hoc eſt ab omnium commercio ſegregetur, alienus ab omnibus ſit. Nam quemadmodum *Anathema*, donumque id quod Deo oblatum dedicatur, nemo eſt qui temere manibus contingere audeat, neque ad id propius accedere; ſic & eum qui ab Eccleſia ſeparatur, ab omnibus abſcinditur, ac tanquam longiſſime abducens, hoc nomine, à contrario ſcilicet appellat, magno cum terrore omnibus interminatus, ab eo ut ſeparentur, ac pedem referant.

Agnoverunt & hoc recentiores Theologi: atque inter alios Suareſius *Diſp.* 8. *ſect.* 2. poſtquam modo ſupra expreſſo expoſuiſſet vocem *Anathema*, concludit *num.* 5. " Atque hinc tandem in uſu Eccleſia *Anathematizari* quis dicitur, cum ab Eccleſia ſeparatur, & ſic ſeparatus vocatur *Anathema*, tanquam ab Eccleſia maledictus, & aliis Fidelibus execrabilis.

Itaque ignota fuit veteribus duplex ſpecies Excommunicationis *majoris*: una ſcilicet quæ ſimpliciter Excommunicatio *major*; & altera quæ *Anathema* diceretur, prout hæc hodie à Theologis & Canoniſtis diſtingui ſolet; & expreſſe notatur in moderno Pontificali Romano ſub titulo, *Ordo Excommunicandi*, ubi exprimitur triplex ſpecies Excommunicationis; videlicet, *minor*, *major*, & *Anathema.*

Huic diſtinctioni inducendæ occaſionem dediſſe apparet nova illa interpretatio vocis, *Excommunicatio*, quæ occaſione Decretalis Gregorii IX. *in cap. penult. De Sent. Excom.* invaluit: nimirum quod Excommunicatio ſimpliciter expreſſà intelligenda ſit de Excommunicatione *majore*, qua quis à Corpore Eccleſiæ tanquam *Ethnicus & Publicanus* reſcinditur.

Hac quippe ſignificatione vocis, *Excommunicatio*, recepta, cœperunt paſſim Canoniſtæ, & hos ſequuti Theologi vocem, *Excommunicatio*, ubi in antiquis Canonibus apud Gratianum occurrebat, accipere pro Excommunicatione *majori*; idque frequentius contra verum & genuinum Canonum illorum ſenſum.

Cum

Cum autem interdum in hiſce Canonibus decernetur poſt Excommunicationem, excommunicatum, ſi rebellis & contumax maneret, *Anathemate* feriendum: ipſique ſupponerent, conformiter ad recentem jam introductam vocis illius interpretationem, in Canonibus illis ſermonem fuiſſe de Excommunicatione *majore*, cœperunt *Anathema* diſtinguere ab Excommunicatione *majore*: aut ut minus crediderunt per *Anathema* primam Cenſuram ſive Excommunicationem intendi, eamque aliquatenus ſimplici Excommunicatione *majore* a Judice inflicta, eſſe graviorem; ne alias videretur unus idemque peccator ob continuatam ſuam contumaciam una eademque Cenſura bis feriendus.

At ſi ſepoſita hac recentiori interpretatione vocis, *Excommunicatio*, reflexiſſent, vocem hanc ſimpliciter poſitam, *antiquitus* non ſignificaſſe Excommunicationem majorem, ſive *mortalem*, ſed duntaxat minorem ſeu *medicinalem*, facile vidiſſent, ad hanc diſtinctionem Anathematis & Excommunicationis majoris non eſſe confugiendum.

Nihil enim evidentius, quam quod hi, qui poſt Excommunicationem medicinalem non corrigebantur, tandem per Excommunicationem *mortalem*, ſive *Anathema*, tanquam incurabiles & deſperati reſcinderentur.

Dum igitur in quibuſdam Canonibus apud Gratianum Excommunicatio diſtingui videtur ab *Anathemate*, vox *Excommunicatio* nequaquam accipienda pro Excommunicatione quæ hodie *major* dicitur, ſed pro ſeparatione aliqua a Communione Euchariſtica, vel a ſocietate Fidelium in pœnitentiam, ſeu pœnam commiſſi delicti impoſitam, quæ *medicinalis* dieebatur: nec Excommunicatum a corpore Eccleſiæ auctoritate Clavium ſeparabat: quod per Excommunicationem fiebat, quam veteres Excommunicationem *mortalem* & *Anathema* dicebant.

Hoc ſenſu Canonem Engeltrudam *Cauſ.* 3. *q.* 3. expoſuit ipſe Gratianus. Cum hic dicatur *Engeltrudam non ſolum* Excommunicatione, *quæ a fraterna ſocietate ſeparat*, *ſed etiam* Anathemate, *quod ab ipſo Chriſti corpore* (*quod eſt Eccleſia*) *recidit*, *crebro percuſſam eſſe*, ſubjungit hanc concluſionem: " Unde „ datur intelligi, quod *Anathematizati* intelligendi „ ſunt, non ſimpliciter a fraterna ſocietate, ſed & a „ *corpore* Chriſti (quod eſt Eccleſia) omnino ſeparati. " Nequaquam obſcurum eſt Gratianum accepiſſe *Anathema* pro omni Excommunicatione, quæ a corpore Eccleſiæ ſeparat; Excommunicationem vero ſimpliciter poſitam pro ea, quæ a ſocietate fraterna ſeparat.

Eodem ſenſu accipiendus Canon Nemo Episcoporum *Cauſ.* 11. *quæſt.* 3. præcipiens, ut " nemo „ Epiſcoporum quemlibet ſine certa & manifeſta pec„ cati cauſa Communione privet Eccleſiaſtica. Sub „ Anathemate autem ſine conſcientia Archiepiſcopi „ aut Coepiſcoporum nullum præſumat ponere, niſi „ unde Canonica docet auctoritas.

In priore enim parte, Canon agit non ſimpliciter de ſeparatione a communione Fidelium, ſive corpore Eccleſiæ, ſed de ſeparatione a *Communione Eccleſiaſtica*, quæ in pœnitentiam, ſeu pœnam pœnitentibus pro commiſſo delicto imponebatur; quæ etſi medicinalis tantum eſſet, non poterat tamen imponi, niſi vel ſponte confeſſo, aut in judicio aliquo convicto, uti ex Auguſtino mox audivimus.

Quod autem per *Anathema* intellexerit omnem Excommunicationem *majorem*, probat ſubjecta ratio; *Quia* (ait) *Anathema eſt æternæ mortis damnatio*, *& non niſi pro mortali debet imponi crimine*, *& illi qui aliter non poterit corrigi.*

Difficultatem majorem habere videtur, quod refertur *in Cap.* 10. ꝟ *De Judiciis*, quod Clericus pro crimine aliquo primum depoſitus, ſi incorrigibilis fuerit, *Excommunicetur*, deinde contumacia creſcente, *Anathematis* mucrone feriri debeat.

Hic paſſim per Excommunicationem Canoniſtæ intellexerunt *majorem*; eamque ab *Anathemate* diſtinxerunt, uti noviſſime poſt alios notavit & diſtinxit Proſper Fagnanus: *Quia* (ait hic *num.* 22.) *Excommunicationis* verbo, major *Excommunicatio intelligitur.*

Deinde *num.* 23. monet hoc intelligi de *majori Excommunicatione*, *quæ fertur ſine ſolemnitate*, *Anathema vere illa quæ fertur cum ſolemnitate.*

Quis fuerit hujus Decretalis Auctor, incertum eſt. In ultima quidem Decretalium Collectione, qua hodie utimur, inſcribitur Cœleſtino III. At Cujacius eumque ſequutus Gonzales, eam Clementi III. aſſcribendam arbitrantur.

Cum autem uterque hic Pontifex ſederit ſub finem ſeculi XII. (*a*) non parum jam tum collapſa veterum diſciplina, exigui ponderis eſt argumentum, quod pro veterum phraſi & diſciplina ex hac Decretali eruitur.

Præterea incertum eſt, cum Clerico depoſito & incorrigibili infligenda ſit Excommunicatio *major* ſive *mortalis*, an non potius *medicinalis*, qua Clericus non tantum ab Officiis Clericalibus, & communione Clericis propria interdicitur, ſed & a communione laica & ſocietate Fidelium in *pœnitentiam* ſegregatur: quæ ſimpliciter Excommunicatio dici olim conſueverat; tametſi per eam a corpore Eccleſiæ non reſcinderetur, quod demum per Excommunicationem *mortalem* ſive *Anathema* fiebat.

Cæterum fatentur paſſim Recentiores, qui hac etiam diſtinctione utuntur, eam non niſi accidentalem dici poſſe: ſive Excommunicationem majorem & Anathema non differre, niſi penes minorem majoremque ſolemnitatem in pronuntiatione adhiberi ſolitam.

Et quidem ſupra vidimus, quod Fagnanus adhibita diſtinctione inter Excommunicationem *majorem* & *Anathema* mox monuerit, Excommunicationem *majorem* intelligi quæ fertur *ſine ſolemnitate*; *Anathema* vero illam, quæ fertur *cum ſolemnitate.*

Et Emmanuel Gonzales in notis ad citatum Capitulum 10. *litt. L.* notat, " quod Execratio *ſolemniter* „ in Eccleſia facta dicitur *Anathema*: & ipſius Ex„ communicati *Anathematiſmus*, eſt velut Auxeſis & „ aggregatio deteſtationis contra Excommunicatum „ contumacem; Excommunicationem præcedentem „ auget non *ſubſtantia* ſegregationis, ſed horrore ma„ jorum execrationum.

Et Suareſius citata *ſect.* 2. poſtquam probavit, non poſſe dici duas eſſe ſpecies Excommunicationis *majoris* in *ſubſtantia* diſtinctas, rurſus monendo addendum cenſuit, " *Anathema* ſubſtantialiter non differre „ ab Excommunicatione *majori*, atque adeo omnem „ hujuſmodi Excommunicationem eſſe quoddam Ana„ thema.

Ipſum quoque Pontificale Romanum ſufficienter inſinuat, Excommunicationem *majorem*, & *Anathema* non differre, niſi penes ſolemnitatem promulgationis majorem vel minorem.

Interim vix dici poteſt, quantum in hac Cenſurarum materia, notanter Excommunicationis, a ſenſu Patrum & ſpiritu Eccleſiæ receſſum ſit occaſione novæ illius interpretationis vocis, *Excommunicatio*, & diſtinctionis inter Excommunicationem *majorem* ſimplicem & *Anathema*.

Ubicumque enim in Canonibus & Patrum Regulis occurrit vox *Excommunicatio*; idque pro culpis ſæpe ſat levibus, eam acceperunt Recentiores, juxta phraſim receptam, de Excommunicatione *majore*, atque hinc proclives facti ſunt Judices, ut hanc Cenſuram

(*a*) Clemens III. obiit an. 1191. & Cœleſtinus III. an. 1198.

pro levioribus eriam cauſis impenderent; non adverſities, Canones non de hac, ſed de minore quadam ſegregatione ſeu Excommunicatione, ſecundum modum illius temporis, eſſe recipiendos.

Ubi vero Canones agunt de moderatione & prudentia in Excommunicatione ſervanda, necnon de gravitate & atrocitate delicti, atque de contumacia ac rebellione in Excommunicando, aliiſque ab Epiſcopis aliiſque Prælatis expendendis, priuſquam ad Excommunicationem, tanquam ultimum & ſeveriſſimum remedium recurrant; hæc omnia tanquam ad *Anathema* magis quam ad Excommunicationem *majorem* ſimplicem ſpectare exiſtimarunt: cum tamen ea ex ſenſu Patrum, & mente Eccleſiæ ad omnem Excommunicationem *majorem* pertinere certum ſit; uti & in decurſu de ſingulis ſpeciatim notabitur, & una in quibus a veteri diſciplina, & vero Canonum ſenſu receſſum ſit.

§. 4.

De Excommunicatione legis, ſeu juris & hominis.

NOtiſſima eſt hodie diviſio Excommunicationis in eam, quæ eſt ab homine, & eam quæ eſt a lege.

Excommunicatio dicitur ab homine, quando a Judice per ſententiam fertur in certam perſonam, ob contumaciam in delicto.

Dicitur Excommunicatio juris ſive a jure, quando Superior ferendo legem ſtabilem & permanentem, pœnam Excommunicationis in tranſgreſſorem annectit.

Et quidem hæc Excommunicatio ſubinde dicitur *ferendæ*, ſubinde *latæ ſententiæ*.

Ferendæ quidem, quando Legiſlator duntaxat vult, ut tranſgreſſor per Judicem excommunicetur; & ſic tranſgreſſor per ſolam tranſgreſſionem non incurrit Excommunicationem, ſed demum poſtquam Judex de tranſgreſſione cognovit, & ſententiam Excommunicationis in ipſum pronuntiavit: ideoque dicitur *ferendæ ſententiæ*, quia prærequirit Judicis ſententiam.

Excommunicatio *latæ ſententiæ* dicitur, quæ *ipſo facto*, ſive ipſa legis tranſgreſſione, per ipſam legem ſive vi legis infertur: ita ut ipſe tranſgreſſor Excommunicatione ligetur hoc ipſo, quo legem tranſgreſſus eſt, tametſi Judex de tranſgreſſione non cognoverit, multo minus ſententiam protulerit; & ſic ultra ipſam tranſgreſſionem legis, nullum Judicis factum requiritur: atque idcirco vocatur Excommunicatio *Canonis* vel *Juris*, quia immediate vi Canonis vel juris, abſque ulteriori hominis facto infligitur.

Quantumvis hæc Excommunicationis ſpecies apud modernos Auctores ſit vulgatiſſima, & in praxi frequentiſſima, certum tamen eſt, eam pluribus ſeculis in Eccleſia plane fuiſſe ignotam.

Ignota quippe fuit veteribus Excommunicatio Canonis ſive *juris*, quæ hodie vocatur *latæ ſententiæ*, prout ſupra deſcripta eſt.

Si enim pervolvantur Canones novem ut minus ſeculorum, quibus Eccleſia floruit, non creditur reperiendus Canon, qui contineat hanc ſimilemve formulam: Qui hoc, illudve fecerit, vel non fecerit, ſit *ipſo facto*, ſeu *ipſo jure excommunicatus*: aut ipſo jure, ſeu facto *Excommunicationem incurrat*: vel *ſub pœna Excommunicationis ipſo facto incurrendæ*: quæ ſunt ordinariæ formulæ, quibus Excommunicatio *latæ* ſententiæ exprimitur.

Quin & ſi integrum Gratiani Decretum, ſeculo demum duodecimo compoſitum pervolvatur, neſcio num vel unum Excommunicationis *latæ* ſententiæ exemplum reperietur.

Dicitur quidem in famoſo illo Canone Si quis SUADENTE DIABOLO, *Cauſ.* 17. *q.* 4. quod " ſi quis „ ſuadente diabololo hujus ſacrilegii reatum incurre- „ rit, quod in Clericum vel Monachum violentas ma- „ nus injecerit, *Anathematis vinculo ſubjaceat.*

Sed utrum hæc formula ſit *latæ*, an duntaxat *ferendæ* ſententiæ, non eſt expeditum.

Uti enim notat Gloſſographus ad *Cap.* 2. ꝟ *De foro competenti*, hæc formula: *Sit ſequeſtratus*, *ſive excommunicatus*, non ſignificat niſi Excommunicationem *ferendæ* ſententiæ.

Rurſus ad *Cap. unicum* ꝟ *De Sagittariis*, aſſerit quod per hanc formulam, ſub *Anathemate prohibemus*, non importetur Excommunicatio *latæ* ſententiæ, ſed *ferendæ*; hancque Excommunicationem generaliter intelligi, ubi per legem aliquid prohibetur *ſub Anathemate*.

Non ſine fundamento proinde nonnulli exiſtimant, Excommunicationem, de qua in Canone *Si quis ſuadente diabolo*, potius ex interpretatione Doctorum, quam mente Auctoris pro Excommunicatione *latæ* ſententiæ tandem fuiſſe habitam & receptam.

Adhæc notandum, hunc Canonem referri ex Concilio Lateranenſi, quod demum ſub medium circiter ſeculi XII. ſub Innocentio II. celebratum eſt, ideoque pro antiquitate hujus Excommunicationis hinc nihil erui poſſe.

Illud ſcimus, quod licet hæ Excommunicationes *latæ* ſententiæ ſerius innotuerint, tamen eas ſemel receptas, labentibus ſeculis mirum in modum fuiſſe multiplicatas.

Et quidem ſi Navarro credimus in ſuo Manuali *cap.* 27. *num.* 49. ad annum uſque 1398. quo promulgatus eſt *Sextus* Decretalium, vix inveniebantur 36. *caſus* Excommunicationis *latæ* ſententiæ, qui ad minus in 26. redigi poſſunt.

" Per ſolum Sextum Decretalium (ait Navarrus) „ introducti ſunt 32. caſus latæ ſententiæ, & per „ ſolas Clementinas 50. per Bullam *Cœnæ*, per Extra- „ vagantes impreſſas, per Conſtitutiones Synodales, „ & Provinciales, & per viſitationes & renovationes „ Secularium & Regularium *pene innumeræ*.

Quantopere adhuc poſtea uſus harum Excommunicationum excreverit, ſcitur: quandoquidem vix ulla Bulla, aut Reſcriptum Romæ prodeat, cui non ſit Excommunicatio latæ ſententiæ inſerta.

§. 5.

Validitas & effectus Excommunicationis Juris ſive Canonis dependet a validitate & obligatione Legis.

OStenſum eſt præcedenti §. quod Excommunicatio *Legis* ſive Canonis dicatur illa, quæ annexa eſt Legi ſive Canoni eo pacto, ut incurratur vel infligatur ob tranſgreſſionem Legis vel Canonis; uniceque tendat hæc Excommunicatio, ut puniantur tranſgreſſores Legis vel Canonis, ejuſque pœnæ comminatione ab obſervantiam Legis incitentur, aut a tranſgreſſione efficacius avocentur.

Cum non poſſit eſſe obligatio adimplendi Legem, aut peccatum ſeu culpa in Legis tranſgreſſione, ſi ipſa Lex ab initio fuerit invalida, ſive non obligatoria, vel vim obligandi ſucceſſu temporis amiſerit, non poteſt quoque incurri Excommunicatio, quæ eſt pœna graviſſima, ob tranſgreſſionem iſtius Legis.

Hic uno conſenſu concludunt tam Theologi, quam Canoniſtæ, Cenſuram Juris ſeu Canonis dependere a validitate & efficacia Legis, hacque deficiente, etiam Cenſuram eidem annexam ipſo facto evaneſcere.

Quare Suareſius De Cenſuris *diſp.* 4. *ſect.* 6. inquirens

Digitized by Google

rena quæ requirantur ad validitatem Cenſuræ, dicit *num.* 4. " Quod attinet ad Cenſuram latam *per Le-* „ *gem*, ſit prima Regula & iodubitata: Quotieſcum- „ que lex, vel propter iniquitatem nulla eſt, vel pro- „ pter aliam cauſam actu non obligat, Cenſura per „ talem lata *nulla* eſt, ſeu de facto non incurritur,... „ Quia ſi Lex oulla eſt vel non obligat, prorſus au- „ feretur materia Cenſuræ & omnis coactionis: quia „ ſi Lex non obligat, nec contumacia, nec inobedien- „ tia, vel peccatum in tranſgreſſione intervenire poteſt: „ ablata autem materia Cenſuræ, nulla poteſt eſſe „ Cenſura.

Quæ autem requirantur ad juſtitiam Legis, ejuſque vim obligandi exponunt paſſim Scholaſtici in Tractatu *De Legibus*. Hoc autem hic notat ſpecialiter Suarez *num.* 9. " Ut Cenſura lata per legem valida ſit, non ſatis eſſe, legem eſſe honeſtam & juſtam, „ quoed id, quod præcipit, vel prohibet, ſed etiam „ quoad proportionem Cenſuræ cum materia talis „ præcepti...... Nam ſi pro re levi gravem pœnam „ imponat, quoad eam partem injuſta erit. Atque ita „ iu præſenti, ſi materia præcepti levis ſit, ita ut ejus „ tranſgreſſio non excedat culpam venialem, & illi „ adjungatur Cenſura major, ſeu gravis, valida non „ erit, quia non babet materiam ſufficientem, in qua „ fundetur.

„ Quapropter & ibidem improbat uſum Excommunicationum, quæ adjunguntur *levioribus præceptis*, non ut veræ Cenſuræ, ſed ut comminatoriæ, & ad terrorem: " Quia (ait) ſinceram non continent veri- „ tatem, & poſſunt occaſionem præbere indoctis ad „ peccandum graviter ex conſcientia erronea " Quam gravis cauſa requiratur ad Excommunicationem, infra dicemus.

§. 6.

Ut Lex Pontificia atque annexa Cenſura ubique obliget, non ſufficit publicatio Romæ facta.

OStenſum eſt præcedenti §. obligationem & effectum Excommunicationis *Juris* ſive *Canonis* dependere a validitate & obligatione Legis.

Porro indubitatum eſt, legem, licet conceptam & ſcriptam, manere ſine efficacia obligationis, ante *publicationem*.

Et quidem cum Lex quæ ut commune præceptum, omnibus ſubditis iu commune fertur, ita promulgari ſive proponi debeat, ut vi promulgationis innoteſcere univerſo populo poſſit.

Hinc apud Romanos jam olim in uſu fuit, ut poſtquam rogatæ & ſcriptæ eſſent Leges, non tantum promulgarentur, ſed & æri inciſæ publice affigerentur: promulgatio hæc vero tam accurate peragebatur, ut tribus vicibus repetenda eſſet.

Adhæc cum infinita ſit morum varietas, & unaquæque pene Provincia ſuis particularibus ſtatutis, conſuetudinibus, legibuſque, & privilegiis regatur, difficile eſt, Legem generalem a Principe ſupremo latam omnibus Provinciis & populis convenire, & interdum non impingere in publica commoda. Cui rei vix aliter occurri poteſt, quam ſi de his, quæ incidunt, admoneant Legislatorem ii, quibus particularem per Provincias promulgationem Princeps delegavit: qui deinde Legem temperet, ut e re eſſe viderit.

Hinc ab antiquo, tam in ſeculari, quam in Eccleſiaſtico regimine Legum generalium promulgatio facta legitur per ſingulas Provincias & Diœceſes, ac ſingulis per Provincias inferioribus Magiſtratibus commiſſa; qui eas ritu apud ipſas uſitato & recepto populis proponerent, & inſinuarent: & ſi quid durius, aut Patriæ moribus contrarium occurreret, Principem & Legislatorem reddere poſſent certiorem,

Hunc morem inſecutus Juſtinianus Imperator in *Novella* 66. declaravit, ſuas leges demum in *Provinciis* obligare, ex quo *diſcretæ* (ſive ut Græca lectio habet, *evulgatæ*) *per Metropolitas palam facta ſunt:* mandatque ſuo per Orientem ſacrorum Prætoriorum Præfecto, quæ in præſenti Novella conſtituit, *Præceptis propriis omnibus faciat manifeſta: & qui in maxima Civitate, & qui foris babitant, quatenus omnibus fiant palam, quæ a nobis pro omnium cautela ſancita ſunt.*

Eamdem promulgandi normam ſervari voluit circa legem, qua præſcribit *Novella* 6. modum, *quo oporteat Epiſcopos, & reliquos Clericos ad Ordinationem adduci*, præcipiens in Epilogo, " ut Sanctiſſimi Pa- „ triarchæ utriuſcujuſque Diœceſis hæc proponant in „ Eccleſiis ſub ſe conſtitutis, & manifeſta faciant „ Metropolitis, quæ a nobis conſtituta ſunt: illi rur- „ ſus conſtitutis ſub ſe Epiſcopis manifeſta faciant, „ illorum vero ſinguli in propria Eccleſia proponant, „ ut nullus noſtræ Reipublicæ ignoret quæ a nobis „ ad honorem & augmentum magni Dei & Salvato- „ ris noſtri Jeſu Chriſti diſpoſita ſunt.

Normam a Juſtiniano præſcriptam ſequutus eſt S. Gregorius, ſcribens ad Mauritium Imperatorem, *lib.* 2. *ind.* 11. *Epiſt.* 62. ſe legem ejus, qua vetuit milites ad Monachiſmum impoſterum admitti, per *diverſas terrarum partes tranſmitti feciſſe*, ſcilicet ipſe quidem ad Metropolitanos in Patriarchatu Romano conſtitutos, ut hi ulterius Epiſcopis inferioribus inſinuarent.

Eumdem promulgandi modum quoad ſuas leges etiam in Conciliis conditas, Eccleſiam ſervaſſe videmus. Ita legimus Concilium Arelatenſe, Canones ſuos ad Silveſtrum Romanum Pontificem, per Diœceſes Romanas promulgandos tranſmiſiſſe. *Placuit etiam* (ait Concilium) *a te qui majores Diœceſes tenes, per te potiſſimum inſinuari.*

In eamdem ſententiam ad Julium Papam ſcripſit Synodus Sardicenſis: *Tua autem excellens prudentia diſponere debet, ut per tua ſcripta, qui in Sicilia & Sardinia, & in Italia ſunt Fratres noſtri, quæ acta ſunt, & quæ definita ſunt, cognoſcant.*

His inſiſtens Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Conſtitutionem ſuam de Medicis relatam in *Cap.* 13. ✠ *De pœnit. & remiſ.* non obligare decernit, *quam poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata.*

Hujus publicationis neceſſitatem per provincias tam in legibus Civilibus, quam Eccleſiaſticis, etiam a Pontifice emanantibus, paſſim meliores Canoniſtæ & eruditiores Interpretes agnoſcunt.

Huic conſonat inveteratus uſus Belgii, nullas Eccleſiaſticas etiam Pontificias Leges ſive Bullas pro lege obligante agnoſcens, niſi poſtquam per Provincias & Diœceſes fuerint more ſolito publicatæ & populo intimatæ.

Quare hic in Belgio, ut paradoxa & moribus noſtris adverſa exſufflatur quorumdam Ultramontanorum jam recenter nata opinio, novam legem Romæ editam, & in acie Campi Floræ fixam, omnes ubique Fideles tam in Belgio, quam in aliis Regnis & Provinciis obſtringere, ſine ulla per Provincias publicatione,

Neque Belgas, aliosque populos movet clauſula novis Conſtitutionibus Papalibus inſeri ſolita, *publicationem Romæ factam eamdem vim habituram, ac ſi in ſingulis* Provinciis particulatim *facta eſſet, cum derogatione* contrariarum conſuetudinum quarumcumque.

Hæc enim clauſula, uti plures aliæ Bullis & Diplomatibus Romanis inſeri ſolitæ, in Belgio & cæteris pleriſque Ciſmontanis Provinciis habetur pro clauſula *meri ſtyli*, nullam vim contra inveteratos mores exerens.

Extatque in Regno Neapolitano pragmatica Conſtitutio edita 30. Aug. 1561. qua expreſſe cautum eſt, clauſulam illam pro non ſcripta habendam.

Neque hæ ſimileſve clauſulæ præſumuntur a conſulta Pontificia voluntate & intentione procedere: utpote qui non creditur, unica ſimili clauſula velle invertere inveteratos populi mores; ſed potius procedere creditur a quibuſdam Curiæ Romanæ Miniſtris, quorum zelus ab antiquo fervet pro Curiæ hujus dignitate tuenda, & auctoritate amplificanda, uti etiam ſuo tempore notavit S. Bernardus *lib.* 4. *De Conſideratione cap.* 2.

Præterea abſonum plane eſt, & a fine inſtituti Eccleſiaſtici regiminis omnino abhorrens, quod quidam prætendant, Pontificem ex amplitudine poteſtatis ſibi a Chriſto datæ, poſſe Legis ſuæ obligatione omnes ubique populos obſtringere, ſola Romæ facta publicatione: & tamen nequeant Principes ſeculares per ſuas leges, populos ſuos obſtringere, niſi particulari per Provincias publicatione; etſi maxime velint, una *inſinuatione* in urbe Metropoli facta defungi: eo quod non intelligatur populos tam immoderatam & effuſam poteſtatem in Principem contuliſſe, ut e longinquo plures populos moribus diſpares, uno Programmate queat obligare.

Sane ſi hæc obſtringendi ratio æquo durior videatur, atque ob id non intelligatur comprehenſa generali collatione ſupremæ Dignitatis Regiæ: qua ſpecie dicemus, eam mitiſſimæ auctoritatis inſtitutione)quæ *paſcendi* vocabulo Apoſtolorum Principi eſt collata) eſſe comprehenſam?

Nonne omnem Dominatum, & quod Dominatum ſpirat, a Regimine Apoſtolico abeſſe oportere apertiſſime indicavit hujus Regiminis inſtitutor? Apoſtolis dicens *Luc.* c. 22. v. 25. *Reges gentium dominantur eorum; & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur: vos autem non ſic.* Ad quæ verba reflectens Bernardus *lib.* 2. *De Conſid. ad Eugenium Papam cap.* 6. ait: *Planum eſt, Apoſtolis interdicitur Dominatus. I ergo tu, & tibi uſurpare aude, aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus Dominatum.*

Si ergo omnem Dominatum ab Apoſtolico Regimine abeſſe voluit Chriſtus, plane corruat neceſſe eſt dogma, quod Imperium Sacerdotale abſolutius, magiſque deſpoticum reddi, Regimine Regio; & plus rigoris ineſſe vult Eccleſiaſticis, quam Civilibus legibus.

Si ergo nequidem Principes ſeculi, ſive Reges Gentium, poſſint aut velint ſubjectum ſibi populum legibus ſuis obſtrictum, priuſquam per Provincias fuerint rite populo notificatæ; quia durum nimium videretur, populum, una in Urbe principali facta publicatione, velle Legibus obſtringere: quanto minus id Apoſtolorum Succeſſoribus licebit, qui omnem vel ſpeciem duri regiminis & dominatus in ſuis Legibus evitare tenentur?

Unde de Statutis Eccleſiaſticis loquens Card. Cuſanus *lib.* 2. *De Concord. cap.* 9. 10. *&* 11. ait: " Ad „ validitatem Statuti tria ſunt neceſſaria; poteſtas in „ ſtatuente, *publicatio* Statuti, & ejuſdem approba„ tio per uſum.

Deinde ſubjungit Cuſanus: " Unde videmus innu„ mera Apoſtolica Statuta, etiam a Principibus poſt„ quam edita fuerint, non fuiſſe recepta.

Quod indefinite ſine enumeratione loci hic aſſerit Cuſanus, id de Belgio noſtro veriſſime affirmari poteſt. Nam videmus ex Bullis & Statutis Pontificum quæ hodiernum magnum Bullarium conſtituunt, plurima hic in Belgio, defectu conſuetæ per Provincias publicationis & acceptationis, nullum uſum aut vim obligandi obtinere.

Et per conſequens, nec Cenſuras illis adjectas, ob defectum materiæ ſive non obligationis ipſarum Legum, ullam vim habere.

§. 7.

Bullarum Romanarum in Belgio, aliiſque Provinciis publicatio non admittitur, ſine prævio Placeto Regio.

VEtuſtiſſima notiſſimaque quæ Belgii recepta conſuetudo, ac probata praxis, ut Bullæ ac Diplomata Romana hic executionem habere nequeant, quin nec publicari, nec populo proponi, niſi prius recognita, diſcuſſa & probata ſint eorum calculo, qui Juriſdictioni Vice-Regiæ præſunt per Provincias: quam approbationem hic hodie litteras *Placiti* vel *Placet* vocamus.

De hoc Belgii uſu etiam exteri Scriptores meminere, atque præ cæteris Ludovicus Guicciardinus in Deſcriptione Belgii ait: " Quod res Eccleſiaſticas „ attinet, eaſdem fere habet cum Pontifice maximo „ Princeps in hac Ditione ſua conventiones quas in „ Regno ſuo Rex Galliarum...... nec Beneficium „ ullum, aut gratiam poteſt conferre, nec expedire „ in hanc terram Diplomata, aut quid aliud tale „ quod effectum ſortiatur, abſque Principis qui„ dem, vel Conſiliorum ejus Placeto atque con„ ſenſu.

Extant hanc in rem Principum noſtrorum Edicta, atque inter alia Philippi cognomento *Boni* de 3. Januarii 1447. in quo conqueritur de frequentia Eccleſiaſticorum Decretorum, quibus ſubditos ſuos ſupra modum affirmat vexatos fuiſſe; idque, ait eveniſſe ex eo quod, qui Mandatis Eccleſiaſticis uti voluerunt, non audierint Juridicos noſtros & Magiſtratus, & ea exhibuerint; atque expoſitis cauſis, cur ea Mandata obtinuerint, permiſſionem & conſenſum non impetraverint, *ſicut*, (ait) *præteritis temporibus, & ab antiquo ſolitum fuit fieri.*

Nihil ergo novi hoc Edicto inducitur; *ſed quod præteritis temporibus, & ab antiquo ſolitum fuit fieri* voluit, & quod neglectum fuerat, in uſum revocatur.

Ad eumdem uſum ſtabiliendum prodiſt Edictum Maximiliani & Philippi Archi-Ducum de 12. Septembris 1485. Item, alterum ab Archi-Duce Auſtriæ Philippo de 20. Maji 1497. Ac tandem Pragmatica Sanctio Philippi II. Hiſpaniarum Regis, anno 1574. habita prius conſultatione Conſiliorum Belgii, tam Supremorum, quam Provincialium, qua diſerte vetuit, ne quis ullius argumenti Bullas, aut Diplomata, ex Urbe Roma aut a Legatis Pontificiis per Belgium executioni mandare auſit, niſi prius litteris *Placiti* Comprobata fuerint, vel in ſanctiore Conſilio, vel ſupremo Brabantiæ Conſilio: idque ſub pœna quod perdet effectum ſimilium litterarum, & miſſionis in exilium extra has Provincias, & correctionis exemplaris; de qua Sanctione vide Tractatum cui titulus, *Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem* pag. 17. edit. 1665. Et Hubertum Loyens in Tractatu *De Curia Brabantiæ* cap. 29. *titulo De Litteris Placiti.*

Porro ſcopus hujus Placiti non eſt, legitimas Pontificias Proviſiones, aut Leges & Ordinationes rejicere, aut earum executioni obicem objicere; ſed unice præcavere, ne ſubreptitie, vel obreptitie, vel etiam per fraudes obtentas Proviſiones, jura Regia aut Vaſſallorum violentur; aut per Leges alias forſan in ſe æquas, Provinciarum receptis, inveteratiſque conſuetudinibus, juribus ac privilegiis, (*a*) ſumma nonnun-

(*a*) Conſule quæ D. Van-Eſpen inferius ſcripſit in ſuo Tractatu de promulgatione Legum Eccleſiaſticarum, ac ſpeciatim Bullarum, &c. *part.* 2. *cap.* 1. 2. *&c.*

quam

quam Reipublicæ, ſeu Eccleſiaſticæ perturbatione, contraveniatur.

Unde de praxi Hiſpaniarum, qua ſolet Litterarum Apoſtolicarum executio quandoque differri ac ſuſpendi Regii Prætorii Decreto & auctoritate, loquens Didacus Covarruvias *pract. qq. cap.* 35. *num* 6. rationem ſubjungit: “ Ut maximus Chriſti Vicarius „ interim certior fiat, quot & quantis afficiantur „ incommodis & gravaminibus Reſpublicæ iſtæ pro„ pter multa, quæ ab ipſo falſis precibus & ſugge„ ſtionibus impetrantur, quæ minime Sanctiſſimus „ Pontifex foret conceſſurus, ſi per ſinceram juſtam„ que narrationem certo ſciret, quid ſpirituali Eccle„ ſiaſtico, & temporali hujus Regni & Principatus „ recto Regimini ſit conducibilius.

Adhæc, cum certum ſit, ipſique Pontifices ultro fateantur, ſe non eſſe omnium Provinciarum particularia jura & conſuetudines, præterea indubitatum ſit multa uni Provinciæ prodeſſe, quæ alteri obeſſent; nihil rationi juſtitiæque conformius, quam ut non tantum ſpecialia Reſcripta aut Mandata, ſed & Leges generales expendantur ab iis, qui ſingulis Provinciis præſunt, ut quid hic & nunc conveniat, propius ipſi expendant; & ſi eas, ob ſpeciales circumſtantias hic & nunc promulgandas aut executioni mandandas non judicent, earum executio ſuſpendatur.

Hoc ex capite plures etiam generales Leges, & in illis contentæ Cenſuræ, tametſi Romæ ſolemniter promulgatæ, ac ſæpius renovatæ, hic in Belgio receptæ hactenus non ſunt, aut vim ullam hactenus obtinuerunt. Exempli cauſa, famoſa illa, & annis ſingulis Romæ ſolemniter publicari ſolita, Bulla *Cœna Domini* continens viginti caſus Excommunicationis *latæ* ſententiæ, numquam hic ob defectum *Placeti* Regii, executioni mandari, aut publicari potuit.

Cum non tantum Romanis Pontificibus, ſed & Conciliis Generalibus ignota eſſe queant particularia ſingularum Provinciarum jura & conſuetudines; ſcitur que facile contingere poſſe ut Leges de ſe quidem juſtæ non omnibus Provinciis tamen quadrent; quin nec ſubinde ſine ſumma perturbatione, ob contrarios inveteratos populorum mores, introduci poſſent, etiam Conciliorum Decreta & Leges, exteriorem Eccleſiæ diſciplinam ſpectantia, expenduntur & examinantur ab iis, qui Juriſdictioni in illis præſunt, priuſquam per Provincias promulgentur: ut ſi quid forſan in illis occurrat, inveteratis juribus & moribus contrarium, eorum executio tantiſper ſiſtatur, aut ita temperetur, ut incommodis ex præcipiti & indefinita Legum publicatione oriundis occurratur.

Exemplum hujus moris habemus in publicatione noviſſimi Generalis Concilii Tridentini.

Hoc Concilium Tridenti finem acceperat 10. Decembris 1563. Pius IV. tum Pontifex Romanus, edita & publicata Bulla, quæ incipit: *Benedictus Deus*, 26. Januarii 1564. univerſa hujus Concilii Decreta tam fidem, quam *reformationem* ſpectantia, confirmavit & *ab omnibus Chriſti Fidelibus ſuſcipienda eſſe, ac ſervanda decrevit, ſicut harum quoque litterarum tenore* (ait) *ad clariorem notitiam confirmamus, & ſuſcipi, obſervarique decernimus.*

Subſecuta eſt altera ejuſdem Pontificis Bulla edita & publicata Romæ 20. Julii ejuſdem anni, quæ incipit: *Sicut ad ſacrorum*, qua declarat hujus Concilii “ Decreta omnia ad reformationem, juſque poſitivum „ duntaxat ſpectantia, a Kalendis Maii proxime præ„ teriti omnes obligare cœpiſſe; neque poſt eam diem „ excuſationem cujuſquam, quod ea ignoraverit, ad„ mittendam; *atque ita* (ait) *Apoſtolica auctoritate* „ *declaramus ac definimus, & ab omnibus judicari de*„ *bere mandamus atque ſtatuimus.*

Cum autem hic in Belgio nulla ſpecialis horum Decretorum publicatio facta hactenus eſſet, neque quam his Decretis, etiam poſt iteratas has Bullas, ſe obſtrictum ullus in Belgio exiſtimabat.

Quin & poſt editam & Romæ publicatam poſtremam Bullam, tandem 23. Julii ejuſdem anni in litteris ad Margaretam Parmenſem tunc Belgium pro Philippo II. Rege Hiſpaniarum moderantem, (quæ & Archiepiſcopum Cameracenſem conſuluerat, ſuper modo publicandi Decreta Concilii) reſpondit Archiepiſcopus, quod re communicata cum Capitulo Metropolitanæ Eccleſiæ, & adhibitis in conſilium Theologis & Canonum peritis, celebrationem Synodi Provincialis ſuper receptione Concilii, & Decretorum per ſingulas Eccleſiarum Parochias, eſſe quidem modos Juri conſentaneos, & antehac in re ſimili uſitatos; ſed magnis difficultatibus fore implicatos, niſi Regia auctoritate Decreta Concilii prius probentur & admittantur.

Hic ſupponit Archiepiſcopus formam publicandi Decreta etiam Concilii Generalis, *per ſingulas Parochias*, eſſe Juri conſentaneam, & antehac in Belgio uſitatam.

Præterea evidens eſt, Archiepiſcopum, aliosque in Conſilium ab eo adhibitos, citra ſcrupulum ſuppoſuiſſe & exiſtimaſſe Decreta Concilii Tridenti ſola & Romæ facta publicatione Belgas obſtringere non poſſe, ante factam per Provincias publicationem.

Margareta Parmenſis, acceptis hiſce Archiepiſcopi Cameracenſis litteris, præſagiens ex tumultibus in Belgio excitari cœptis, quot difficultatibus receptio & publicatio Concilii Tridentini eſſet obnoxia, uti narrat Famianus Strada *De Bello Belgico*, prius explorare voluit, non tantum judicium Epiſcoporum Belgii, ſed & Conſiliorum Regiorum, ac Magiſtratuum præcipuarum Civitatum ſuper hac publicatione.

Litterarum eum in finem datarum ſumma erat, ut Decreta reformationis hujus Concilii quantocyus expenderent: atque deliberarent de modo quo hæc Decreta executioni mandari poſſent, quo eorum uberior fructus ſperari queat; una monens, ut in hoc examine attenderent quoque ad prærogativas & jura ſuæ Majeſtatis, ſuorumque Vaſſallorum, necnon ad jura, privilegia, ac conſuetudines Eccleſiarum & ſingularum Provinciarum.

His litteris receptis, Conſilia & Magiſtratus ſine mora demandarunt horum Decretorum examen ſuis reſpective Fiſcalibus, aliiſque de Corpore ſuo Deputatis, qui plura in his Decretis annotarunt, quæ videbantur præjudicium adferre poſſe prærogativis & Juribus Regiis, ſuorum Vaſſallorum, necnon contrariari inveteratis harum Provinciarum moribus, & conſuetudinibus, quæ ſine notabili perturbatione & periculo tumultuum popularium interverti non poſſent: & conſequenter publicationem dictorum Decretorum non eſſe permittendam; niſi quoad hosce annotatos articulos adferretur ea modificatio, qua prædicta jura & privilegia atque conſuetudines ſalva & intacta manerent.

Hac Conſiliorum ac Magiſtratuum reſolutione recepta, necnon litteris Philippi II. Regis Catholici, quibus publicationem Concilii Tridentini vehementer urgebat, Margareta hanc publicationem Epiſcopis injunxit, datis litteris 17. Julii 1565. inſerta hac clauſula: “ Mentem Regis eſſe, ne propter promul„ gationem hanc, licet illimitate & ſine reſtrictione „ factam, quidquam immutetur aut innovetur circa „ Regalia Jura, privilegia ſuæ Majeſtatis, aut ſuo„ rum Vaſſallorum, Statuumque ſuorum, & ſubje„ ctorum, ſpeciatim circa laicalem, jus Patronatus „ laicis indultum, ſeu jus Nominationum, cognitio„ nem cauſarum, materiæ poſſeſſoriæ Beneficiorum, „ Decimarum poſſeſſarum, aut prætenſarum per lai„ cos, ſuperintendentiam & adminiſtrationem Hoſpi„ talium, aliorumque piorum locorum: Non, inquit, „ ad contraveniendum dicto Concilio, ſed ut executio „ accommodetur naturæ cujuslibet Provinciæ.

Eadem

Digitized by Google

Eadem clauſula inſerta erat litteris datis 24. Julii 1565. ad Senatus Regios & Magiſtratus ſuper executione Concilii Tridentini.

Litterarum exemplar ad Epiſcopos extat *parte.* 3. Edictorum Flandriæ *lib.* 6. *Rub.* 1. Et exemplar litterarum ad Senatus Regios *eadem parte* 3. *lib.* 1. *Rub.* 2.

Si notæ a Conſiliis Regiis, & Civitatum Magiſtratibus conferantur cum materiis in hac clauſula expreſſis; patebit ad oculum, clauſulam illam ad illas notas dirigi, atque Regem earum rationem in executione Concilii haberi voluiſſe.

Unde & Bertrandus Loth in Reſolutionibus Belgicis *tract.* 2. *art.* 9. relatis annotationibus Conſilii Artheſiæ, mox ſubjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Artheſia.*

Similiter Antonius-Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico *cap.* 32. volens exprimere, quæ per dictam clauſulam Rex voluit reſervata, retulit ſervato ordine Seſſionum & Capitum Concilii Tridentini, quid ad ſingula a Conſiliis Belgicis fuerit obſervatum; haud dubitans, quin hæc eſſent, quæ Rex per dictam clauſulam reſervata voluerat: quod & quotidiana praxis confirmat.

Nequaquam proinde exiſtimabant Belgæ, ſe Decretis Concilii Tridentini aſtringi, priuſquam per Provincias more in Belgio uſitato eſſent publicata, & populo per ſuos Paſtores intimata: tametſi Romæ eorum publicatio jam pluſquam ab anno facta ſciretur; quin Bullam eſſe ibidem publicatam, qua declarabatur, hæc Decreta ſine ulteriore publicatione univerſos Fideles obſtringere.

Quin nec poſt publicationem dictorum Decretorum hæc recepta creduntur, niſi ſalva prædicta modificatione; eo quod non putetur publicatio a Principe placetata, niſi ſub hac expreſſa modificatione: nec conſequenter, publicatio horum Decretorum hic eſſe facta, niſi ſub hac limitatione ſaltem tacite ſubintellecta. (*a*)

Abſit autem, ut Eccleſia, aut Pontifices eodem ſpiritu animati, hæc Principum jura convellere, aut ſubditos ſuis legibus obſtringere velint, dum ſubditis, niſi violatis Principum juribus, & Principibus quodammodo rebellando, eas ſervandi & executioni mandandi facultas non datur.

Uti enim recte advertit & expreſſit Auctor Tractatus De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ *lib.* 2. *cap.* 3. " Solemne eſt Eccleſiæ, ut in gubernandis Fidelibus, „ Divinum regimen imitetur, nec ſolum a fine uſque „ in finem attingat fortiter, ſed etiam diſponat omnia „ ſuaviter. Itaque honoris Principibus debiti meminit, illorum jura ſervat illæſa, ordinem & dignitatem Epiſcoporum veneratur, populorum ſtudia & „ uſus attendit, omniaque ita ponderat, ut conſenſum „ & obedientiam potius obtineat, quam extorqueat, „ amore alliciat, quam timore impellat: nec infirmitati „ ſolum ſed interdum etiam malitiæ cedit in iis, quæ „ cum Religionis periculo non ſunt conjuncta.

CAPUT II.

De auctoritate ferendi Cenſuras, præſertim Excommunicationis.

§. 1.

Poteſtas excommunicandi radicaliter eſt penes Eccleſiam.

POTESTATEM excommunicandi dependere ab auctoritate Clavium dubitare non ſinit Contextus Evangelicus Matthæi *cap.* 18.

Poſtquam enim Chriſtus dixit Petro, quod ſi peccator tertio correptus de ſuo peccato, Eccleſiam non audierit, *ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus*, mox ſubjungit: *Amen dico vobis, quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, &c.* quo patenter ſignificavit, auctoritatem abſcindendi peccatorem a corpore Eccleſiæ tanquam Ethnicum & Publicanum, eſſe appendicem auctoritatis ligandi & ſolvendi, a Chriſto prædictis verbis expreſſæ.

Licet autem hæc verba per Chriſtum dicta tunc ſint ad Petrum, tamen ea præcipue & principaliter ad Eccleſiam per Petrum repræſentatam directa fuiſſe communis eſt Patrum ſententia.

Sanctus Auguſtinus *lib.* 1. *contra Adverſarium legis cap.* 17. ſine hæſitatione ſcribit, Chriſtum *Claves dediſſe Eccleſiæ*; quodque Petrus, *quando Claves accepit, Eccleſiam repræſentavit.* Et ex eodem Doctore, *Tractatu* 20. *in Joannem*, refertur apud Gratianum *Cauſ.* 24. *quæſt.* 1. *can.* 6. *Petrus quando Claves accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificavit.*

Et latius id exponens *Tractatu* 124. *in Joannem*, tandem concludit: " Eccleſia ergo quæ fundatur in „ Chriſto, Claves Regni Cœlorum ab eo accepit in „ Petro, id eſt, poteſtatem ligandi ſolvendique peccata. Quod eſt enim per proprietatem in Chriſto „ Eccleſia, hoc eſt per ſignificationem Petrus in petra, „ qua ſignificatione ſignificatur Chriſtus petra, Petrus „ Eccleſia.

Propterea & Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. De Sacram. Pœnit. *can.* 15. pronuntiat, *Claves Eccleſiæ eſſe datas*, non tantum ad ſolvendum, ſed etiam ad ligandum.

Licet ergo uſus & exercitium Clavium ſit penes Epiſcopos alioſque Eccleſiæ Miniſtros, ipſa tamen Clavium poteſtas radicaliter & primario reſidet in Eccleſia.

Reflectit Janſenius Gandenſis *cap.* 27. in Concordiam Evangelicam, quod, dum Chriſtus poſt binam monitionem voluit peccatores contumaces deferri apud Eccleſiam: " Hoc eſt (ait) Fidelium congre„ gationem, in qua vivit uterque, ut multitudinis, „ & eorum qui multitudini præſunt, auctoritate & „ reverentia vel metu emendentur.

Notatque ibidem Janſenius, " quod in primitiva „ Eccleſia, ſecundum hoc Chriſti præceptum, denun„ tiarentur peccatores poſt unam & alteram corre„ ptionem *toti Eccleſiæ* alicujus loci, hoc eſt, Chri„ ſtianis legitime cum ſuo Epiſcopo aut Presbytero „ congregatis; ibique, ſi impœnitentes perſiſtebant, „ omnium conſenſu & approbatione excommunica„ rentur ab Epiſcopo.

" Unde Paulus (pergit Janſenius) inceſtuoſum „ Corinthium tradens Satanæ, dicit ſe id facere cum „ *congregatis* ſecum ſecundum ſpiritum Corinthus. Ego (inquit) " abſens corpore, præſens autem ſpi„ ritu, jam judicavi ut præſens, eum qui ſic opera„ tus eſt, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, „ CONGREGATIS VOBIS & meo ſpiritu cum virtute „ Domini noſtri Jeſu Chriſti, tradere hujuſmodi ho„ minem Satanæ.

Eamdem doctrinam etiam poſt Apoſtolos aliquandiu perſeveraſſe in Eccleſia teſtatur Tertullianus in *Apologetico cap.* 39. Deſcribens enim communes Chriſtianorum Conventus, & quæ in his tractarentur, ait: In his etiam quoſdam *a communicatione orationis, & conventus, & omnis ſancti commercii relegari.*

Hujus quoque diſciplinæ non obſcura extant argumenta in Epiſtolis ſancti Cypriani. In his enim videmus, quod non tantum Presbyterorum & Diaconorum, ſed & Fidelium laicorum conſilium & conſenſum in caſu lapſorum, ubi de his recipiendis, aut rejiciendis tractabatur, expetitum teſtetur.

Similiter ſub idem tempus Clerus Romanus in

litteris

(*a*) In Belgio & Hiſpaniis quamvis Concilii Tridentini acceptatio reverens admodum fuerit, eam tamen non probavit ſummus Pontifex, quia in ea acceptatione mentio auctoritatis Regiæ duntaxat facta eſt; nullus vero occurrit apex auctoritatis Apoſtolicæ. Id enim teſtatur Thuanus *l.* 36. *n.* 29. cui conſentit Adriani *l.* 18. *p.* 1273. his verbis: *Il Pontifice per conto del Concilio non era ben diſpoſto inverſo quel Rè; & anche poi nelli Editti publicatiſi ne ſuoi ſtati, che vi ſi oſſervaſſero le deliberazioni del Concilio, nel comandaſi a Cardinali à Veſcovi, & altri Prelati non vi ſi faceva menzione del Pontefice, ma tutto per comandamento del Rè di Spagna.*

literis ad ſanctum Cyprianum, in eadem cauſa lapſorum ſignificat, in ea etiam Plebis conſilium & conſenſum expetendum eſſe: " Collatione (ait) Con„ ſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Con„ feſſoribus pariter ac ſtantibus *Laicis* facta, tractare „ rationem, &c.

Et ſane cum agatur de reſcindendo membro aliquo a corpore ſeu congregatione. nihil æquius, quam ipſius corporis, ſive congregationis conſilium adhiberi.

Indubitatum quoque eſt, promptius exactiuſque a Fidelibus tanquam *Ethnicum & Publicanum* evitandum, & ab ejus communione abſtinendum, ſi illum etiam ipſi a corpore & congregatione rejiciendum judicaverint.

Majori quoque rubore, & ſalutari confuſione afficiendum Excommunicatum, dum ſententiam ſuam noverit ab ipſa multitudine ſive Eccleſia eſſe probatam.

Quantumvis autem labentibus ſeculis exercitium Clavium, atque ab his dependens auctoritas excommunicandi, tranſiverit ad ſolos Eccleſiæ Miniſtros, & Eccleſiaſticos Judices, ut nec multitudinis ſive Eccleſiæ particularis conſilium, aut conſenſus expetatur (ut infra dicetur) nihilominus ipſa Clavium poteſtas principaliter remanet, & permanſura eſt penes Eccleſiam, cui a Chriſto in perſona Petri & Apoſtolorum data eſt, cujus nomine & vice eam exercent ejus Miniſtri.

Quare & penes Eccleſiam auctoritas eſt, & ſemper fuit, leges præſcribere, quibus in exercitio & uſu Clavium, tam in foro pœnitentiali ſive interno, quam in foro contentioſo ſeu externo ſui Miniſtri utantur.

§. 2.

Auctoritas ligandi & ſolvendi per Cenſuras, olim procedebat ab eodem actu, a quo abſolutio aut ligamen in foro pœnitentiali.

AUctoritatem peccatorem ligandi ut *Ethnicum & publicanum*, atque ut talem reſcindendi a corpore Eccleſiæ, dependere a poteſtate Clavium, non ſecus atque auctoritatem ſolvendi & ligandi peccatorem in foro pœnitentiali, indubitatum eſt.

Cumque utraque poteſtas ex intentione Chriſti, & mente Eccleſiæ collimet in ſalutem & converſionem peccatoris, necnon in ædificationem aut purgationem ipſius Eccleſiæ; non mirum quod eodem Clavium actu jam pridem uterentur Epiſcopi & Sacerdotes in excommunicandis peccatoribus obduratis & rebellibus, quo utebantur in reconciliandis, aut ligandis pœnitentibus in foro pœnitentiali.

Verum eſt, quod ligamen peccatoris in foro pœnitentiali fieri queat ſecreto & privatim, etiam pro peccatis occultis: ligamen vero per Excommunicationem fieri nequeat, niſi *publice* pro peccatis *publicis* & ſcandaloſis (uti infra oſtendetur;) ſed diſcrimen hoc non niſi accidentale eſt: in effectu enim eſt eadem auctoritas Clavium, a qua utrumque ligamen procedit.

Unde notat Morinus *lib.* 1. *De Adminiſt. Sacram. Pœnitent. cap.* 10. *num.* 1. quod " partem illam fori „ Eccleſiaſtici, quæ peccata omnia, eorumque mede„ las ſpectat, maxima cum auctoritate & indiſſoluta „ & individua fori utriuſque interni juriſdictione, „ annis centum ſupra mille adminiſtrarint Epiſcopi, „ eorumque Vicarii...... Nec erat alius, qui Excom„ municationem, alius qui peccata ſolveret, ad quem „ ſolutus Excommunicatione peccator eſſet remitten„ dus: nec aliud erat Tribunal, in quo Excommu„ nicandis vel Excommunicatus judicabatur, aliud „ in quo pœnitens Excommunicatione ſolutus; ſed „ unus & idem homo, Epiſcopus ſcilicet, vel Pres„ byter unius ejuſdem Tribunalis Præſes id præſtabat; „ vel ſi antiquiſſima tempora reſpicias, id præſtabat „ Epiſcopus Presbyteris aſſeſſoribus cinctus. " Hæc Morinus.

Plurimis in hujus probationem antiquorum teſtimoniis adductis, ait *num.* 11. " Nihil a ſe inven„ tum, quod probet, ante ſeculum duodecimum forum „ externum ab interno fuiſſe ſeparatum, aut Judicem „ peculiarem Excommunicationis ſolvendæ, alium „ culpæ eluendæ deſtinatum fuiſſe. " Monet quidem Morinus, quod ſeculo ſexto cœperit *publicorum* peccatorum confeſſio, pœnitentia, abſolutio ad Epiſcopos, eorumque Delegatos pertinere; *occultorum* autem ad quoslibet Presbyteros: ſed tamen ad idem forum referebantur, atque ad eumdem actum Clavium pertinebant: quemadmodum abſolutio a peccatis Pontifici aut Epiſcopo reſervatis procedit ab eodem actu Clavium, quo abſolutio a non reſervatis per quoſvis Confeſſarios impenſa.

Agnoſcit quoque ibidem Morinus *num.* 13. quod abſolutio ab Excommunicatione fuerit etiam primitus diverſa a ſacramentali peccatorum abſolutione: quin & illa hanc frequenter præcederet. Imo notat ibidem Morinus, quod Excommunicatus cenſeretur ab Excommunicatione ſolutus, dum ab Epiſcopis ad Pœnitentiam ſive inter pœnitentes admittebatur. " Nam cum eſſent (ait) omni prorſus communione „ privati; ad aliqualem communionem admittuntur, „ & pro iis preces certæ concipiuntur...... Formula „ abſolutionis ab iſta Excommunicatione nulla alia „ legitur, quam, ipſa pœnitentiæ impoſitionis for„ mula, nec aliam opinor fuiſſe. Recipere ad pœni„ tentiam ipſis erat, Excommunicationem illam ſol„ vere. Itaque abſolutionis vicem gerebant preces „ illæ, & Benedictiones, quibus pœnitentia impo„ nebatur.

" Sed ex praxi illorum temporum (inquit Morinus) „ ad idem forum omnia pertinent, atque ut præpara„ tiones ad promerendam a peccatis abſolutionem „ uſurpabantur, vinculoque neceſſario ex Eccleſiæ men„ te eum abſolutione Sacramentali ab iiſdem Judici„ bus accipienda connectabantur.

Fatetur quoque Morinus ibid. *num.* 11. in Excommunicatione, aliaque ſimili pœnitentiali criminum publicorum vindicta, " multa judicialia tantum & „ ceremonialia adhibita fuiſſe, quæ indirecte & per „ accidens, non ex natura, ad Sacramentum pœniten„ tiæ referebantur. Imo (ait) videtur neceſſarium: „ cum pœnitentiæ publicæ non inſtituerentur ſolum „ ut Deo ſatisfieret, ſed etiam ut Eccleſia Reorum „ pœnitentia ædificaretur: verum Antiqui ad unum „ & idem Tribunal utraque revocabant.

§. 3.

Quo tempore forum judiciale a foro interno cœperit totaliter ſeparari, & auctoritas excommunicandi ad judiciale transferri.

SEculo duodecimo, decreſcente antiquarum Pœnitentiarum Canonicarum uſu, cœpit judicialis Epiſcoporum auctoritas in cauſis civilibus mirum in modum creſcere, uti notat Morinus *De Adminiſt. Sacram. Pœnitent. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 8.

Obſervatum eſt, eo circiter tempore leges civiles legumque formulas in forum Eccleſiaſticum intraſſe, atque

atque Epiſcopos tum per ſe, tum per ſuos Delegatos ſeu Vicarios ſive Officiales, cœpiſſe cauſas tractare, juxta formulas judiciales ſori Civilis.

" Cum autem (ait Morinus) Theologiæ Schola
„ ſticæ fundamenta eodem tempore jacerentur, bre-
„ vique Scholas omnes occupaſſet, forum *pœnitentiale*
„ in praxi ſeparari cœptum eſt a *judiciali*, & in varias
„ perſonas transferri; ne Epiſcopi, eorumque Vicarii
„ negotiorum tam Eccleſiaſticorum, quam laicorum
„ mole opprimerentur.

Et licet forum pœnitentiale ſive Sacramentale, auctoritate, virtute, & Spiritus ſancti communicatione multum prævaleret, & dignius eſſet judiciali ſive contentioſo, nihilominus hoc judiciale & minus dignum tandem " primario alicui Presbytero cæteris
„ dominaturo delegatum eſt, prioris ſive pœnitentialis
„ exercitium inferioribus & vilioribus Presbyteris de-
„ mandatum, " uti recte obſervat Morinus ibidem.

" Ille igitur (pergit Morinus) primarius Presbyter
„ Epiſcopi Vicarius (qui hodie Officialis dicitur)
„ civiles omnes criminaleſque Clericorum cauſas, nec-
„ non laicorum pleraſque judicavit, ſed cum Juris
„ formulis, ſtrepituque & tumultu forenſi, Cenſuraſ-
„ que Eccleſiaſticas pro prudentia ſua ſolus pronun-
„ tiavit, vel a Jure illatas ſolus declaravit & execu-
„ tus eſt.

Quinimo hic primarius Presbyter ſive Vicarius Epiſcopi judiciali Tribunali præpoſitus, ſoli ſibi abſolutionem a Cenſuris attribuit, " quam culpæ & pec-
„ catorum exponctricem eſſet noluit (ait Morinus,) ne
„ forum ſuum judiciale & externum cum pœnitentiali
„ confunderet; neve, quod neceſſum fuiſſet, longas
„ & multiformes ſecretæ omnium peccatorum confeſ-
„ ſionis ambages audiendo, defatigaretur.

Hac tandem Fori judicialis a pœnitentiali ſeparatione inducta; & cum una perſuaſum eſſet ac receptum, Forum illud judiciale neque rationem Sacramenti, neque remiſſionem colpæ in foro interno ſive coram Deo attingere, ſed duntaxat ligamen, vel abſolutionem in foro *externo* reſpicere: viſum fuit Theologis Scholaſticis, & recentioribus Canoniſtis, quod ad forum hoc ſpectantia, atque inter cætera auctoritas excommunicandi, ſpectarent quidem ad actum Clavium; ſed omnino diſtinctum ab actu Clavium, quo utuntur Presbyteri in foro *pœnitentiali* ad ſolvendum vel ligandum peccatores in ſoro illo *interno* & coram Deo.

Ulterius exiſtimarunt, actum illum Clavium Fori judicialis ſpectare ad ea, quæ juriſdictionis ſunt: actum Fori pœnitentialis, ad ea quæ ſunt Ordinis.

Hinc concluſerunt, ea quæ ad Forum judiciale referuntur, ut eſt auctoritas ferendi Cenſuras, poſſe competere etiam non Presbytero, uti inter alios quoque docuit S. Thomas *in IV. diſt.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 2. dicens: " quod quamvis non Sacerdos non poſſit liga-
„ re, & ſolvere in ſoro *interno*, poſſit tamen habere
„ juriſdictionem in foro *contentioſo:* & ideo poſſit
„ Cenſuras ferre; & licet non habeat Clavem Ordi-
„ nis habere poſſit Clavem juriſdictionis.

Imo cum jam receptum eſſet pro exercitio ſpectantium ad forum *judiciale*, vel *clavem juriſdictionis*, non requiri clavem Ordinis, & hoc exercitium ad hanc clavem non pertinere, tandem dicere cœperunt, & in praxi receptum eſt, ad forum judiciale Eccleſiaſticum ſpectantia *ſimplici Clerico* poſſe competere, modo juriſdictionem in foro externo vigore alicujus Officii aut Dignitatis obtineat.

Notavit Morinus citato libro 1. *cap*, 9. *num* 7. quod ex hac fori utriuſque ſeparatione, " Judices
„ laici occaſionem arripuerint juriſdictionem Eccleſia-
„ ſticam ſibi vendicandi, ac ſemel vendicatam confi-
„ denter retinendi. Quid, inquiunt? Quod *ſimplex*
„ *Clericus* ſibi tribuit, nobis Clericis & Judicibus
„ Regiis convenire non poterit?

At majorem magiſque deplorandum abuſum in uſu Cenſurarum, & notanter Excommunicationis hinc invaluiſſe compertum eſt.

Nimis quippe notorium, quod a tempore, quo hæc Cenſuras infligendi poteſtas ad Officiales, alioſque inferiores Judices devoluta eſt, hæc non raro ab his in Dominatum, & turpem quæſtum, juriumque ſuorum amplificationem impenſa fuerit. Ut non immerito dixerit ſupra citatus Morinus, quod poteſtas ferendi Cenſuras cum foro judiciali delegata ſit primario Presbytero *cæteris dominaturo:* & in decurſu hujus Tractatus amplius patebit.

§. 4.

Quibus juxta modernam diſciplinam competat Auctoritas ferendi Cenſuras.

OBſervatum eſt §. præcedenti, quod tandem labente ſeculo duodecimo cœperit forum internum & pœnitentiale totaliter ſeparari a foro judiciali & contentioſo: atque ad hoc forum tandem devoluta ſit auctoritas ferendi Cenſuras.

Duplex quoque Clavis ligandi & ſolvendi ſub idem tempus diſtingui cœpit, ſcilicet Juriſdictionis altera, & altera Ordinis.

Ad Clavem *Juriſdictionis* relata ſunt omnia ad forum *judiciale* pertinentia: ad Clavem autem Ordinis omnia ad forum *pœnitentiale* & internum ſpectantia.

Cum igitur Eccleſiaſtica Juriſdictio, & internum Eccleſiæ regimen præcipue & principaliter ſit penes Epiſcopos, etiam ſemper fuit, & etiamnum hodie primario reſidet poteſtas ferendi Cenſuras tanquam ab hac Juriſdictione dependens. penes Epiſcopos.

Et quia hæc poteſtas neceſſaria eſt ad Paſtorale munus exercendum, quod Epiſcopis vi ſui muneris competit; ideo ex *proprio jure* & officio hanc poteſtatem habent, ſicut & poteſtatem judicandi & puniendi, &c. ait Suareſius De Cenſuris *diſp.* 2. *ſect.* 2. *num.* 6.

Cum autem Regimen & Juriſdictio Epiſcoporum ſolum extendatur in eorum ſubditos, ſeu ad cujuſque Epiſcopi Diœceſim. ſequitur, quod nec hæc Epiſcoporum auctoritas ultra queat ſe extendere.

Præterea quia electus Epiſcopus poſt obtentam confirmationem, & introductionem in poſſeſſionem, habet omnia, quæ Juriſdictionis ſunt, etiam ante conſecrationem, receptum quoque eſt, & in praxi uſitatum, quod ſic confirmato Epiſcopo, licet nondum conſecrato competat *Clavis Juriſdictionis*, & vi illius auctoritas excommunicandi, aliaſque ferendi Cenſuras; quod antiquitus, nondum inducta Fori judicialis a pœnitentiali ſeparatione, inauditum erat; ut ſcilicet is, qui nondum Ordinem Epiſcopalem eſſet adeptus, potuiſſet vigore Clavium aliquem ſolvere aut ligare. (*a*)

(*a*) Ex ſeparata Juriſdictione a poteſtate abſolvendi natum quoque eſt illud privilegium, quo nonnullæ Abbatiſſæ utuntur, ut nominent Presbyteros, qui poſſent in earum Monaſteriis confeſſiones excipere, & Dei verbum annuntiare. Hoc privilegium Abbatiſſæ Fontis Ebraldi dedit Honorius III. an. 1224. cum hunc Ordinem ab Epiſcoporum juriſdictione exemit. Eamdem quoque prærogativam ſibi vendicarunt, atque etiamnum arrogant complures Abbatiſſæ in Germania, in Belgio, in Lotharingia. Inde profecto manavit formula quæ in ſolemni Abbatiſſarum Benedictione dicitur, his verbis: " Accipe gregis Domini maternam providen-
„ tiam & animarum procurationem . . . Accipe plenam & li-
„ beram poteſtatem regendi hoc Monaſterium & Congregationem
„ ejus, & omnia quæ ad illius regimen interius & exterius, *ſpiritua-*
„ *liter* & temporaliter pertinere noſcuntur. " Hæc illa eſt formula, quæ in Benedictione Abbatiſſarum Fontis Ebraldi, Nivelli, &c. pronuntiatur. nihil mirum quod illæ in ſuorum Ordinum Sacerdotes ſibi vendicent juriſdictionem etiam ſpiritualem, quos ad domos ſui Ordinis regendarum animarum cauſa dirigunt.

Quin

Quin hac fori ſeparatione, & diſtinctione utriuſque Clavis introductis, invaluit opinio, quam praxis recepit, quod Cenſuræ inflictio non dependeat ab *Ordine*: quin nec Ordo etiam Sacerdotalis ad eam ſufficiat; ſed neceſſaria ſit juriſdictio in foro *externo* ſive *judiciali*.

Ex hac dependentia poteſtatis ferendi Cenſuras e Clave Juriſdictionis, concluſerunt Scholaſtici & Juriſperiti, quod ſicuti hæc Juriſdictio quibuſdam competit jure ordinario, aliis vero jure duntaxat delegato; eodem quoque jure competat auctoritas ferendi Cenſuras. Ulterius, quemadmodum illa poteſt acquiri conſuetudine aut præſcriptione, ita & hæc, uti latius deducunt Scholaſtici, et inter alios Suareſius De Cenſuris *diſp.* 2. *ſect.* 2. & 3. quæ omnia demum poſt ſeparationem utriuſque fori ſimul cum Theologia Scholaſtica invaluerunt.

Una igitur eſt tam Theologorum, quam Canoniſtarum opinio etiam praxi comprobata, quod non tantum Epiſcopis, ſed & inferioribus Judicibus, ſive jure ordinario, ſive delegato, variis titulis competere queat auctoritas excommunicandi.

Attamen advertentes in ſacris Canonibus hanc auctoritatem præcipue aſſeri Epiſcopis; atque Epiſcopos, aſſiſtente etiam ſibi Clero, eam auctoritatem plerumque exercuiſſe, cœperunt Canoniſtæ diſtinguere duas ſpecies Excommunicationis *majoris*: unam ſimplicem, & alteram *ſolemnem*, quam *Anathema* dixerunt, uti ſupra oſtenſum.

Hac diſtinctione inducta, una dicere cœperunt, Excommunicationem quidem *majorem* ſimplicem competere Judicibus inferioribus: ſed *ſolemnem* reſervatam eſſe Epiſcopis; & eo modo Canones cum recepta tandem opinione praxi conciliari poſſe crediderunt.

Hanc reſervationem ſolemnis Excommunicationis notavit Gloſſographus ad *cap.* 7. §. INFERIORA, *verbo* ARCHIDIACONATUM ꝯ *De Elect.* Poſtquam enim dixerat, Archidiaconum, *qui habet inquirere & viſitare Parochiam ſuam, poſſe excommunicare & ſuſpendere:* ac deinde ſibi in contrarium objeciſſet *Canonem* VIDE *Cauſ.* 16. *quæſt.* 2. & *Canonem* CORRIPIANTUR *Cauſ.* 24. *quæſt.* 3. ubi dicitur, *quod Anathema ſit mucro Epiſcopi*; pro ſolutione & conciliatione ſubjungit: *Archidiaconi vel alii Prælati non poſſunt excommunicare cum ſolemnitate illa, de qua traditur Cauſ.* 11. *quæſt.* 3. *Can.* DECENT, & *Can.* CUM ALIQUIS, *ut Capitula illa intelligantur & loquantur de illa ſolemnitate.*

Hanc ſolutionem amplexi ſunt paſſim Scholaſtici & in praxi invaluit; redditque rationem reſervationis Suareſius *diſp.* 18. *ſect.* 4. *num.* 10. “ Quia hujuſmodi ſolemnitas non frequenter, ſed raro & in graviſſimis cauſis adhibenda eſt; & ideo ſoli Principes Eccleſiæ ea utuntur, ad quos hujuſmodi cauſæ ſpectant: non reflectens, ex ſenſu Patrum ac intentione Eccleſiæ omnem Excommunicationem majorem non frequenter, & non niſi in graviſſimis cauſis adhibendam eſſe.

Quæ ſit ſolemnitas in Excommunicatione illa ſolemni adhibenda, & quando hæc invaluerit, infra exponetur.

§. 5.

Utrum auctoritas aliqua circa Cenſuras competat Principibus laicis.

INdubitatum eſt, Auctoritatem & uſum Clavium, atque ab his dependentem poteſtatem ligandi & ſolvendi, ipſi Eccleſiæ, ejuſque Miniſtris a Chriſto fuiſſe datam, uti ſupra expoſuimus: neque penes laicos etiam Principes, hanc poteſtatem *Clavium*, ejuſque exercitium eſſe, aut unquam fuiſſe.

Attamen nec illud negari poteſt, quod Eccleſia ipſos Principes ſeculi ſemper habuerit tanquam ſuos protectores & defenſores, quibus non tantum Reipublicæ, ſed & ipſius Eccleſiæ tranquillitas & pax conſervanda incumberet; adeo quidem ut ipſis non tantum de Republica, ſed etiam de Eccleſia Deo ratio reddenda ſit.

Hoc Regum & Principum officium dilucide & terminis ſat urgentibus eis ob oculos poſuit Concilium Pariſienſe ex quatuor Provinciarum, ſcilicet Rhemenſis, Senonicæ, Turonicæ, & Rothomagenſis Epiſcopis, anno 829. celebratum, *lib.* 2. *cap.* 2. “ Principes ſeculi (ait) nonnunquam intra Eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem poteſtatem, diſciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæterum intra Eccleſiam poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quando non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem. Sæpe per Regnum terrenum Cœleſte Regnum proficit: ut qui intra Eccleſiam poſiti, contra Fidem & diſciplinam Eccleſiæ agunt, rigore Principum conterantur; ipſamque diſciplinam, quam Eccleſiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus ſuperborum poteſtas Principalis imponat, & ut venerationem mereatur, virtutem poteſtas impertiat. Cognoſcant Principes ſeculi Deo debere ſe reddere rationem propter Eccleſiam quam a Chriſto tuendam ſuſcipiunt: nam ſive augeantur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſive ſolvantur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.

Si igitur Principes ſeculi videant, judices Eccleſiaſticos auctoritatem hanc ligandi & ſolvendi, ſive ferendi Cenſuras, non impendere juxta regulas Evangelicas & Eccleſiaſticas Sanctiones; ſed ſub prætextu & pallio hujus poteſtatis, Eccleſiam & Rempublicam turbare, ſubditoſque opprimere: indubie officii eorum erit, auctoritate & poteſtate ſibi a Deo data, Judicum illorum audaciam & violentiam comprimere; ipſamque diſciplinam ſacris Canonibus expreſſam, & quam integram ipſa Eccleſia ſua auctoritate conſervare non prævalet, *cervicibus ſuperborum ſua poteſtate Principali imponere*, uti loquitur jam citatum Concilium.

Hac auctoritate utens Juſtinianus Imperator, *Novella* 123. *cap.* 11. “ Omnibus Epiſcopis, & Presbyteris interdicit ſegregare aliquem a ſacra Communione, antequam cauſa monſtretur, propter quam ſanctæ Regulæ hoc fieri jubeant. Si quis autem (ait) præter hoc a ſancta Communione aliquem ſegregaverit, ille quidem qui juſte ſegregatus eſt, ſolutus Excommunicatione a majore Sacerdote ſanctam mereatur Communionem. Qui vero aliquem a ſancta Communione ſegregare præſumpſerit, modis omnibus a Sacerdote, ſub quo conſtitutus eſt, ſeparabitur a Communione, quanto tempore ille perſpexerit; ut quod injuſte fecit, juſte ſuſtineat.

Quanti pretii autem fuerint apud Romanam Eccleſiam Novellæ Juſtiniani, ſcitur.

Et quidem S. Gregorius Joannem Defenſorem euntem in Hiſpaniam inſtruens, quid in cauſa ſibi delegata ſequi deberet, eum remittit ad hanc Novellam 123. Juſtiniani, *lib.* 2. *Epiſt.* 57.

Hincmarus Rhemenſis in Opuſculo 50. Capitulorum *cap.* 17. ſcribit: “ Sed & Leges Romanæ ab Imperatore Juſtiniano promulgatæ, *quas probat Eccleſia*, decernunt de Epiſcoporum ſive de Metropolitani ſui auctoritate, profectione, &c.

S. Ivo Epiſcopus Carnotenſis de hac Novellarum approbatione teſtatur *Epiſt.* 280. ſcribens: “ Dicunt inſtituta legum Novellarum, quas commendat & ſervat *Romana Eccleſia*, „ &c.

Nec tantum Novellæ in generali, ſed & ſpeciatim hoc Decretum circa modum ferendæ Excommunicationis ſeu ſeparationis a ſacra Communione, probatum fuiſſe legitur.

Joannes VIII. Papa monens Epiſcopos, ne quem

non probata cauſa excommunicent, hoc Decretum urget, ipſiſque ob oculos ponit: " Scitote (ait) quemadmodum in centeſimo Capitulo Concilii Africani
„ legitur, ſimiliter in *ſecunda Novellarum Juſtiniani*
„ *libro*, ut nemo Epiſcopus aut Presbyter aliquem ex
„ communicet, antequam cauſa probetur.

Citatum Concilium Pariſienſe auctoritatem hujus Decreti adducit, dicens: " De illicita Excommunicatio-
„ ne *Lex Juſtiniani Imperatoris Catholici*, quam (ait)
„ probat & laudat Catholica Eccleſia, decrevit ut ne-
„ mo Epiſcopus, „ &c. Apud Gratianum *Cauſ.* 24. *q.* 3. *Can.* 6. Quin & Gratianus integrum hoc Decretum pro Canone retulit *Cauſ.* 2. *q.* 1. *Can.* 11. *tanquam de libro Conſtitutionum.*

Nulli proinde vel incidit, Juſtinianum Imperatorem *Catholicum* limites ſuæ auctoritatis exceſſiſſe, aut poteſtati Eccleſiæ in uſu Clavium vel in minimo derogaſſe; quia modum, qui in ferenda Excommunicatione ſervari deberet, præſcripſit, ſeu potius præcepit, ut Epiſcopi & Presbyteri hac poteſtate contra normam Evangelicam & ſacras Sanctiones non abuterentur.

Quare etiam ſanctiſſimi Principes uſi ſunt hac ſua auctoritate comprimendi injuſtas Cenſuras, in deſtructionem potius, quam in ædificationem Eccleſiæ & Reipublicæ vergentes.

Atque inter alios de S. Ludovico IX. Galliarum Rege legitur, ipſum ſub medium ſeculi decimi tertii edixiſſe, quod nemo ſuorum Vaſſallorum impoſterum teneretur reſpondere coram Judice Eccleſiaſtico in materia Civili; & ſi Judices Eccleſiaſtici ob hanc negatam coram ipſis reſponſionem, *ipſos excommunicarent, juberentur levare Excommunicationem per apprehenſionem ipſorum temporalium.*

De eodem S. Rege legitur apud Pithœos in Probationibus libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 36. *num.* 3. Cum Archiepiſcopus Rhemenſis excommunicaſſet Cives Rhemenſes ob prætenſas injurias ſibi & ſuis per dictos Cives illatas, Ludovicus delegavit duos viros, nimirum Abbatem S. Dionyſii in Francia, & Præpoſitum S. Audomari, & præcepit, ut *abſolverentur* dicti
„ Cives a dicto Archiepiſcopo in forma Eccleſiæ: &
„ emendabunt injurias eidem Archiepiſcopo illatas, de
„ quibus iſti duo Viri videbunt emendandum eſſe, &
„ de Emendis (ait) ſive pro Excommunicationibus,
„ ſive pro injuriis dicto Archiepiſcopo & ſuis factis,
„ non poterit aliquid levari, *niſi de conſilio & aſſenſu*
„ *dictorum duorum Virorum a nobis electorum*, qui
„ aſſiſtent eidem Archiepiſcopo, quando inquirit,
„ ſive judicabit *de Excommunicationibus.* Et ſi quæ
„ Excommunicationes inventæ fuerint *injuſtæ*, pro
„ illis prorſus nulla fiet Emenda, aut aliquid ſerva-
„ bitur.

Licet ergo ſanctus Princeps probe noſceret, ſibi Clavium auctoritatem earumque exercitium non eſſe concredita, ſui tamen officii eſſe non dubitavit, poteſtate ſua Regia providere, ne per Cenſuras ſubditi ſui injuſte vexarentur; modusque a Canonibus in ferendis Cenſuris ab Eccleſiis præſcriptus ſervaretur.

Eadem auctoritate plures Principes Catholici uſi leguntur, ad procurandam publicam Eccleſiæ & Reipublicæ tranquillitatem, quæ per Cenſuras leviter & injuſte inflictas non parum turbari ſolet. (*a*)

Et quidem Cenſuras, quibus Judices Eccleſiaſtici ſuam adverſus Judices Regios & ſeculares juriſdictionem tueri & manutenere prætendunt, nimium funeſtos effectus frequenter habere experientia docet: haſque Cenſuras potius ad deſtructionem, quam ad ædificationem Eccleſiæ eſſe, magiſque in ſcandalum Fidelium, quam in eorum profectum aut ſalutem cedere compertum eſt.

(*a*) Quid hac de re in Galliis obſervari debet, legitur in Edicto quod dedit Ludovicus XIV. an. 1695.

Ut non immerito de Cenſuris hiſce dici queat, quod de Cenſuris ad conſervationem temporalium impenſis jam pridem dixit pius ac doctus Gerſonius, quod pariant " confuſionem magnam in Eccleſia, vilipenſio-
„ nem vel contemptum Evangelicæ hujus Cenſuræ
„ ſuæ, quæ eſt Excommunicationis gladius extreme
„ formidabilis: denique laqueos animabus multorum
„ magis quam ſalutem ſpiritualem induxerint, vel in-
„ ducant.

Ad præveniendas ſimiles in Republica & Eccleſia turbationes, & præcavenda ſcandala, jam pridem Principes Catholici inhibuerunt, ne judices Eccleſiaſtici in conflictu Juriſdictionis, aut ad tuendam ſuam juriſdictionem, vel immunitatem, contra Judices Regios, cam prætenſe violantes per Cenſuras procedant: ſed ſi credant, quod Judices laici juriſdictionem aut immunitatem Eccleſiaſticam violaverint, ad ipſum Principem recurſus habeatur, ut hic ſua auctoritate quæſtionem exortam decidat; atque ita turbationes & ſcandala ex ſimili conflictu oriri conſueta, ipſe ſua auctoritate comprimat aut præveniat.

Hac de re extat pro his Provinciis Edictum Caroli V. Imperatoris & Belgarum Principis de 4. Octobris 1540. relatum *parte* 1. *Edictorum Flandriæ lib.* 3. *Rub.* 1. quo interdicitur Judicibus Eccleſiaſticis, ne per Cenſuras aut Monitoriales procedant contra Officiarios Regios, aut Judices ſeculares occaſione eorum, quæ Officium ipſorum ſpectant; ſed procedere debeant per *Requiſitoriales*, poſt quarum intimationem (ſi dicti Officiarii vel Judices judicent his Requiſitorialibus non obtemperandum) teneantur dicti Officiales & Judices cauſam ſaltem per menſem ſuſpendere, ut interea Judices Eccleſiaſtici, eorumque Promotores & Officiarii queant Judicem Superiorem dictorum Judicum laicorum informare, & juſtitiam obtinere.

Rationem edendi hoc Edictum præmiſit, " ad præ-
„ cavendas quæſtiones & contentiones quotidie exſur-
„ gentes inter Eccleſiaſticos & ſeculares Judices, &
„ præcavenda ſcandala inde naſcentia.

Artheſiani Regii Magiſtratus in ſua ad Decretum Concilii Tridentini *Seſſ.* 25. *cap.* 3. *De Reformat.* Annotatione, poſtquam monuerant Judices laicos ſemper arreſtaſſe bona temporalia Judicum Eccleſiaſticorum, ad impediendum eorum Cenſuras, addiderunt: " Neque
„ poſſunt dicti Eccleſiaſtici uti ipſis Cenſuris & Ex-
„ communicationibus contra Judices laicos, ita pro-
„ hibente Edicto, & Ordinatione Regia.

Ita legitur apud Bertrandum Loth in Reſolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *art.* 9. *num.* 16.

Non dubium quin ad hoc Caroli V. Edictum reflectant hic Artheſiani.

Eumdem pene procedendi modum ſuper conflictu Juriſdictionis teneri voluit Philippus II. in Edicto ſuo ad Synodum Cameracenſem anni 1586. decernens *articulo* 16. ut ſi Epiſcopi prætendant per Judices laicos violatam ſuam Juriſdictionem, recurrant pro remedio ad *Principem*, ſeu *Conſilium ejus privatum*, ut hunc Juriſdictionis conflictum, inter Judicem Eccleſiaſticum & laicum decidat.

Et per Concordatum inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem conventum eſt *tit.* 29. *art* 9. quod, ſi ſuper articulis Concordati difficultas oriatur inter Juſticiarios Principum, " talis difficultas terminari & ſe-
„ dari debeat mutuis communicationibus vel litteris,
„ ita quod una Juriſdictio aliam non turbet aut impe-
„ diat.

Hic ſat aperte Cenſurarum inflictio excluditur.

Unde indubie ad hoc Concordatum reflexit Zypæus, dum dixit in Jure novo *tit. De ſent. Excommunicat. num.* 6. *Quod Edicta noſtrorum Principum, aut Concordata non aliter exerceri Cenſuras vetent quam contra Officiarios Regios:* ſatis inſinuans, quod contra hos exerceri per Edicta & Concordata vetentur,

Quam

Quam religioſe id jam pridem ad hæc uſque tempora in Gallia obſervatum, & Regiis Ordinationibus confirmatum ſit, oſtenditur apud Pithœos in Probationibus libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 5. ac una ibidem referuntur plura Parlamentorum Arreſta, quibus Judices Eccleſiaſtici, etiam Epiſcopi condemnantur ob Cenſuras in Magiſtratus Regios in his, quæ ad eorum Officium ſpectant, latas; eaſque revocare juſſi ſunt.

Recitatque Petrus Pithœus in commentario ad libertates Eccleſiæ Gallicanæ, anno 1629. Ludovicum XIII. Regem Galliæ in conformitatem Ordinationum ſuorum Prædeceſſorum & Indultorum Papalium, inhibuiſſe omnibus Prælatis, & Judicibus Eccleſiaſticis uti quacumque Cenſura contra ſuos Judices & Officiarios, occaſione eorum, quæ egerunt ex Officio ſuo, ſub pœna apprehenſionis ipſorum temporalium, & quod procedetur contra ipſos tanquam infractores Ordinationum Regiarum. Et in caſu, quo dicti Judices Eccleſiaſtici ſe gravatos reperient per prædictos Judices Regios, querelas ſuas apud Supremas Regis Curias proponent: quod ſi gravatos ſe reputent a Supremis Curiis, recurrent ad ipſum Regem in ſuo Conſilio, ut ibi ipſis provideatur, ut juſtum & rationabile erit.

Quod plane conforme eſt ſupra citato Edicto Carolino.

Hunc a Principibus præſcriptum modum ſopiendi controverſias ſuper conflictu Juriſdictionis inter Judices Eccleſiaſticos & laicos, & vetitum uſum Cenſurarum contra Officiarios Regios obtentu violatæ Juriſdictionis, aut immunitatis Eccleſiaſticæ, pluribus probat Petrus de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis *lib.* 4. *De Concordia Sacerdotii & Imperii c.* 21. qui *num.* 5. " non inficias it, quin poteſtati Eccleſiaſticæ liberum „ ſit per *Decretales* ſummorum Pontificum, fines „ ſuos Excommunicationibus vel Interdictis tueri, „ unde crebris contentionibus ſæpiſſime fœdata eſt „ Reſpublica Chriſtiana. Illud contendo (ait) Re„ giis Conſtitutionibus præſcriptum eſſe ordinem, „ quem ſequi oporteat ad diſſidia avertenda.

Præterea notat, prædictum Edictum Regium de anno 1629. *ad Poſtulationem Eccleſiæ Gallicanæ* latum eſſe. " Eos mores induerunt (inquit) Epiſcopi noſtri „ ducentis & amplius abhinc annis, ut Libello Cau„ ſarum Eccleſiaſticarum avocationem a Curiis pete„ rent; non autem jura ſua *Cenſuris* ſibi vindicarant, „ quemadmodum docuerunt Joannes Galli, & Guido „ Papæ.

Pergit De Marca oſtendere, ordinem hunc præſcriptum æquiſſima ratione niti. Imprimis, quia uti obſervavit " Optatus Milevitanus, *Eccleſia eſt in Im„ perio*, id eſt, per Imperii Provincias ſparſa, ex ci„ vibus conſtat, & ſub patrocinio Regum degit; ideo„ que in his contentionibus tutiora & æquiora conſilia „ amplectenda ſunt Epiſcopis, quæ ad pacem cum „ Imperio retinendam vergant.

" Ratio quoque cujus in Principe auctoritas duci po„ teſt (ait De Marca *num.* 7.) ex officio & munere „ Principis, qui cum conſtitutus ſit a Deo, ut Eccle„ ſiam foveat, ejuſve tranquillitati proſpiciat, quodam„ modo videtur arbitrium componendarum hujus ge„ neris contentionum in ſe ſuſcepiſſe.

Unde & jam pridem ſimiles controverſias ſuæ cognitioni reſervaſſe Principes legimus: ac in primis exemplum ſuppeditat *Novella* 123. *cap.* 21. Juſtiniani. Si enim judicio criminali adverſus Clericum inſtituto controverſia emergeret inter Civilem Judicem, & Epiſcopum, " ad Nos (ait Juſtinianus) negotium „ tam ab Epiſcopo, quam a Judice referatur, ut „ Nos hoc agnoſcentes, quæ Nobis videntur jubea„ mus.

Sic legimus quoque in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 3. *cap.* 77. " Ut Epiſcopi, Abbates, Comi„ tes, & Potentiores quique, ſi cauſam inter ſe ha„ buerint, & ſe pacificare noluerint, ad noſtram „ (ſcilicet Principis) jubeantur venire præſentiam; „ neque illorum contentio alibi dijudicetur, ne prop„ ter hoc pauperum, & minus potentium juſtitiæ re„ maneant.

Igitur Principum proprium officium eſt, contentiones, & publica diſſidia in Republica & Eccleſia exorta ſua Regali auctoritate compeſcere, & efficaciter comprimere & decidere: quod Eccleſia gladio materiali non utens, ſua auctoritate facere nequit.

Itaque apparet, quod Epiſcopi aliique Prælati eam auctoritatem Principibus eorumque Miniſtris prætextu tuendæ Juriſdictionis & Immunitatis Eccleſiaſticæ diſputare non debeant; præſertim quia non de Fidei, aut eſſentiali Religionis Catholicæ articulo agitur, ſed de puncto diſciplinæ; in qua ad vitandas contentiones & præcavenda diſſidia, ſcandalorum & multorum malorum ſcaturigines, diſpenſative ſimilia multa ſaltem tolerari & diſſimulari poſſunt.

Sane Epiſcopi aliique Judices Eccleſiaſtici, qui adeo facile ex zelo, ut præferunt, tuendæ Juriſdictionis & Immunitatis Eccleſiaſticæ, ad Cenſuras proſiliunt, merito expenderent, quam exigua exinde profectus ſpiritualis ſpes affulgeat, & e contrario quanta ſcandalorum & malorum ſcaturigo metuenda ſit.

Hæc ſi æqua lance inter ſe librarent, viderent conſultius eſſe, in his zelum temperare, quam rigorem impendendo, Eccleſiam & Rempublicam turbationibus, ſcandalis, ſine ullo animarum profectu replere.

Nec dubium hinc factum, quod ab his cum Principibus, eorumve Magiſtratibus diſceptationibus, ſanctiſſimi & pro Eccleſia zeloſiſſimi Pontifices & Epiſcopi, florentiſſimis Eccleſiæ ſeculis abſtinuerint. Nec enim legitur, hos ad ſuam juriſdictionem tuendam Excommunicationibus aut Cenſuris contra Principes, vel eorum Officiarios decertaſſe: imo nec id primis Eccleſiæ octo vel novem ſeculis ab ullo ſancto Pontifice, aut Epiſcopo tentatum ſcitur.

CAPUT III.

De Contumacia & Monitionibus Canonicis, quæ inflictionem Cenſurarum præcedere debent.

§. I.

De Contumacia, quæ Cenſuram præcedere debet.

Neminem virtute Clavium a corpore Eccleſiæ tanquam *Ethnicum & Publicanum* eſſe reſcindendum, tametſi enormis criminis reum, niſi in ſuo crimine contumax & Eccleſiæ rebellis fuerit convictus, evidenter evincit Textus Evangelicus, quo hæc poteſtas Clavium Petro, & in ipſo Eccleſiæ a Chriſto data fuit.

Voluit enim Chriſtus, ut peccator primo privatim, ac deinde adhibito uno alterove teſte, de ſuo peccato admoneatur ſive corripiatur: ac dein ſi bis correptionibus non permotus in ſuo peccato perſeveret, tum vult denuntiari Eccleſiæ; ut per ipſam corripiatur: Quod ſi autem *Eccleſiam* corripientem *non audierit*, tum demum ſubjungit: *Sit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Matth. c. 18. v. 17.

Evidens proinde eſt ex verbis Chriſti, ad Excommunicationem non eſſe procedendum, niſi conſtiterit de contumacia in peccato, ſive inobedientia erga Eccleſiam corripientem: quod etiam paſſim notant Scholaſtici, obſervatque Suareſius *diſp.* 4. *ſect.* 5. *num.* 9. Quod " conditionalis hæc: *Si Eccleſiam non audierit*, „ indicet *adæquatam* cauſam talis pœnæ ſeu Cenſuræ:

Digitized by Google

„ ita ut poſſimus (ait) ex illa inferre nunquam nos „ poſſe obligari ad habendum tanquam *Ethnicum & Publicanum*, donec Eccleſiam non audierit: quia „ Chriſtus ſolum ſub ea conditione id præcepit ſeu per- „ miſit.

Notandum deinde, Cenſuram non infligi per modum *pœnæ* in meram vindictam, ſive punitionem delicti *commiſſi*; ſed per modum medicinæ, ad præcavenda peccata in futurum, vel ipſius Excommunicandi, vel aliorum, qui occaſione peccati, in quo hæret Excommunicatus, corrumperentur.

Eccleſia quippe per hanc Cenſuram primario intendit curare peccatorem a peccato commiſſo, necnon eum educere e ſtatu, in quo pertinaciter hæret ratione peccati: atque hac ratione Cenſura dicitur ſpecialiter pœna medicinalis *in Cap.* 1. *De ſentent. Excommunicat. in VI.*

Itaque priuſquam Cenſura feratur, Judici conſtare debet, quod peccator in ſuo peccato perſiſtat; neque Eccleſiam corripientem audire velit, recedendo a peccato, & Eccleſiæ obediendo.

Unde recte advertit Suareſius citata *diſp.* 4. *ſect.* 5. *num.* 11. quod “ ſi peccatum ſemel commiſſum tale „ eſt, ut omnino tranſeat, nec relinquat vel obligatio- „ nem aliquam ſatisfaciendi, vel quaſi continuationem „ moralem ipſius peccati, nunquam Eccleſia ratione „ illius ferat Cenſuram.

Itaque Cenſura infligitur quidem ob delictum commiſſum, at non utcumque, ſed ut habens adjunctam contumaciam; quæ contumacia *quaſi formaliter conſummat cauſam Cenſuræ*, ut Suareſius ibidem *num.* 18.

Ut uti recte notavit magnus ille Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius Joannes Gerſonius *De Vita Spirituali lect.* 4. *concl.* 14. “ Dum enim ſemper eſt para- „ tus audire Eccleſiam, cur habebitur tanquam *Ethni-* „ *cus & Publicanus*? Cur ab ea reſcindetur? Unde & „ expediens eſſet (pergit Gerſonius) nullam Excom- „ municationis ferri ſententiam, niſi *pro manifeſta con-* „ *tumacia*, qua ſe monſtrat aliquis audire Eccleſiam „ non paratum.

§. 2.

De Monitione Canonica, ſive de Monitorialibus, quæ Cenſuram præcedere debent.

CHriſtum demum poſt trinam monitionem, ſive correptionem permiſiſſe peccatorem Eccleſiam audire renuentem reſcindi ab Eccleſia, & haberi tanquam *Ethnicum & Publicum*, §. præcedenti oſtenſum eſt.

Verum quidem eſt, has trinas monitiones, de quibus Chriſtus, non eſſe monitiones publicas & judiciales, ſed duas ſaltem priores duntaxat correptiones privatas & fraternas: nihilominus exemplo ſui Magiſtri noluit Eccleſia quemquam, quantumvis *publice* denuntiatum, Cenſura feriri, niſi poſt denuntiationem factam trina monitio fuerit præmiſſa; & tertio monitus, Eccleſiam, ſive ejus Miniſtrum vice ſua monentem, non audierit, atque ita in ſua contumacia perſtiterit. Unde (ait ad hunc textum Evangelicum Janſenius Gandenſis in Concordiam Evangelicam *cap.* 72.) “ & hunc morem ſervat Eccleſia, ut denuntiatum non „ excommunicet, niſi poſt binam aut ternam publi- „ cam monitionem, cum ſcilicet declaratus fuerit con- „ tumax & præfractus.

„ tumax & præfractus.

Hunc morem etiam primis ſeculis ab Eccleſia ſervatum reperimus.

Synodus Oecumenica Epheſina in relatione ad Imperatores de depoſitione Neſtorii; poſtquam expoſuit, Neſtorium *ſecundo* vocatum renuiſſe ſe Synodo ſiſtere, ſubjunxit: *Porro autem cum Canones præſcribant,* TERTIO *quoque contumacem eſſe admonendum, miſſis iterum ad illum Epiſcopis, durum & immorigerum eundem invenimus.* Extat hæc relatio *tom.* 3. *Concilior. General. col.* 570. Similiter in Concilio Calchedonenſi, Dioſcorus, ante prolatam in ipſum Excommunicationem, *ter* vocatus dicitur, idque *ſecundum ſacros Canones.* Ergo non dubium, morem præmittendæ trinæ monitionis, ut quis contumax in ordine ad excommunicationem judicetur, ad nos ex traditione Apoſtolica in citatis Chriſti verbis fundata, dimanaſſe. Recteque advertit Suareſius *diſp.* 3. *ſect.* 9. “ Quod Jura, quæ „ de illo jure *trinæ* monitionis loquuntur, non ſigni- „ ficent, ſe illud de novo ſtatuere; ſed illud ſuppone- „ re, ut *perpetuo* in Eccleſia obſervatum.

Legitur apud Gratianum *Cauſ.* 16. *quæſt.* 7. *Can.* 5. ſub nomine Concilii Rothomagenſis, ut “ Decimas „ ſolvere nolentes *ſecundum Domini noſtri præceptum* „ admoneantur ſemel, & ſecundo, & tertio; qui ſi „ non ſe emendaverint, *Anathematis* vinculo feriantur. „ Hic evidenter ſupponitur praxim præmittendi trinam monitionem in *præcepto Chriſti* fundari.

Quapropter licet in multis, in hac Cenſurarum materia deflexerit recentior diſciplina a primævis Patrum Regulis & praxi, nihilominus hanc praxim præmittendi Canonicas has monitiones conſtanter ſervavit & ſervandam præſcripſit, non tantum ut verbis Chriſti, ſed etiam materno Eccleſiæ in filios affectui plane conformem: utpote quæ non vult quamquam filiorum perire; nec peccatores e ſinu ſuo materno ejici patitur, niſi poſtquam vocem ejus audire renuunt; & ipſos in peccatis obduratos, omnino contumaces novit.

Et quia hæc Monitio *tertio* facienda, ſacris Canonibus jam pridem fuit expreſſa, ſenſim invaluit, ut ſimpliciter monitio *Canonica*, vel *competens* fuerit dicta.

Unde ubi Innocentius IV. in *cap.* 5. *De ſentent. Excommunicat. in VI.* mandat Archiepiſcopo Rhemenſi, ejuſque ſuffraganeis, ut “ nec in ſpecie, nec in gene- „ re pro culpis & offenſis præteritis vel præſentibus „ Excommunicationis ſententias abſque COMPETENTI „ *monitione* præmiſſa promulgent; & ſi contra præ- „ ſumpſerint, injuſtas noverint eſſe illas: “ ipſum de „ *trina* hac monitione loqui, uno conſenſu notant Interpretes.

Ex hac Decretali pateſcit quoque, Cenſuras latas, non præmiſſa *competenti monitione*, injuſtas eſſe: hinc eſt, quod tanquam tales ob ſolam hanc omiſſionem ſint habendæ a Judice.

Proinde non tantum ut injuſta reputanda eſt in foro interno, ſed præcipue in foro externo: adeo ut invalida ſit habenda, nulliuſque effectus, uti communiter docent etiam recentiores Interpretes: “ Quia (ait „ Suareſius *diſp.* 4. *ſect.* 7. *num.* 5.) ſi nulla monitio „ præmiſſa ſit, nec contumacia præcedere poteſt, & „ conſequenter nec vera & ſufficiens cauſa Cenſu- „ ræ. Et ideo talis Cenſura ſemper eſt nulla ex „ defectu cauſæ.

§. 3.

De intervallo temporis, quod intercedere debet inter monitiones; & forma in his ſervanda.

SIcuti Chriſtus non determinavit intervalla temporum, quæ inter correptiones fraternas, & monitionem Eccleſiæ intercedere debent, ut peccator tanquam contumax, & Eccleſiam non audiens reſcindendus ſit, ita nec legimus hæc temporum intervalla per Eccleſiam fixa aut determinata fuiſſe.

Unice enim Eccleſia intendit, ne præcipitanter ad reſciſſionem peccatorum procedatur; ſed quantum poſſibile eſt, laboretur potius, ut membrum corporis ſui per peccatum ſauciatum ſanetur & integrum ſervetur.

Itaque monitiones cum eo temporum intervallo præmittendas judicavit, ut, ſi interea peccator ſic monitus non ſe emendaverit, monitiſque non paruerit,

Digitized by Google

rit, de ejus in peccato contumacia dubitari prudenter nequeat.

Quod autem ex Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. in *cap. 9. De ſentent. Excom. in VI.* permittitur Judici, ut ſubinde pro tribus monitionibus una utatur, recentioris eſt diſciplinæ; deſumptumque, ut apparet, ex Jure Civili, quo Judici permittitur in *l. 72. ff. De Judiciis*, uti uno Edicto *peremptorio* citatoriali pro pluribus.

Formam ſimilis monitionis ſive citationis refert Gloſſa ad citatum *Capitulum* 9. ubi & notatur, quod ſive tres, ſive una pro tribus fiat, ſemper tamen quædam temporis intervalla debeant dari Reo; atque una illa monitio ita concipi, ut tribus æquivaleat in ordine ad convincendum Reum de contumacia: notatque Suareſius De Cenſuris *diſp. 3. ſect. 11. num.* 7. quod, quando fit una monitio pro tribus, oportere hoc ita explicare ei qui admonetur, ut intelligat, terminum ſibi tunc præfixum, eſſe ultimum ad parendum, poſt quem ſtatim ſit Cenſura feriendus.

Et quidem ex præſcripto moderni Pontificalis Romani proteſtatur Prælatus excommunicans: *Monuimus excommunicandum Canonice primo, ſecundo, tertio, etiam quarto ad ejus malitiam convincendam, ipſum ad emendationem, ſatisfactionem & pœnitentiam invitantes, & paterno affectu corripientes.*

Monitiones has eſſe faciendas expreſſo nomine ejus qui monetur, una eſt Doctorum ſententia, & clare expreſſa in citato *cap. 9.* ubi declaratur, *Ita demum eſſe monitionem Canonicam in hoc caſu, ſi aliis ſervatis, eos qui monentur*, EXPRIMAT NOMINATIM.

Illud quoque conſuetudine & uſu invaluit, ut monitiones fiant, ſub expreſſa comminatione talis Cenſuræ, puta excommunicationis, ut monet Suareſius citato *num.* 7.

Requiritur præterea, monitionem hanc fieri auctoritate & nomine ipſius Judicis: " Ratio manifeſta " eſt (ait Suareſius dicta *ſect. 11. num* 1.) quia " admonitio talis eſſe debet, ut ſi quis non pareat, " contumax & inobediens exiſtat: quod eſſe non " poteſt, niſi admonitio auctoritate Superioris facta " ſit.

Ex præſcripto Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. *Cap.* 48. ☩ *De ſentent. Excommunicat. admonitio fieri debet perſonis præſentibus idoneis, per quas (ſi neceſſe fuerit) poſſit probari monitio.*

Verum eam teſtium præſentiam hodie neceſſariam non eſſe, monet Dominus Du Caſſe Archidiaconus & Officialis Diœceſis Condomenſis, in ſua praxi Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, *tom. 1. cap. 11. num.* 3. ſub finem: *Quia* (ait) *hæ monitiones fiunt in ſcriptis, vigore mandati Superioris, quod intimatur parti opera Apparitoris Curiæ*, " qui relicta ipſi parti copia, de " facta monitione per ſuam relationem ad calcem " originalis appoſitam, ſufficienter conſtare facit.

§. 4.

Difficultas circa Cenſuras latæ ſententiæ *ob non præmiſſam monitionem Canonicam.*

EXcommunicationes non ferendas niſi in peccatores inobedientes & contumaces, vidimus ſupra §. 1. eumque in finem præmittendam trinam monitionem Canonicam & competentem, è qua de ejus contumacia, & erga Eccleſiam inobedientia conſtare queat, notavimus §. 2.

Hæc autem quoad Cenſuras ab homine ſeu Judice per ſententiam infligendas, difficultatem non patiuntur. At difficultas non exigua eſt, qua ratione contumacia, & præmonitio ſufficiens, ad ſenſum Textus Evangelici, & mentem Eccleſiæ haberi queat in Cenſuris, quæ *Juris* ſeu *Canonis* dicuntur, præſertim *latæ ſententiæ*: utpote quæ nullo Judicis interveniente *ſpecials* Decreto, ſed ſola Legis vel Canonis trangreſſione, nulla ſpeciali monitione præcedente, *ipſo facto* incurruntur; ubi nulla vel in ſpeciem contumacia in peccato, ſeu Legis tranſgreſſione apparet: eo quod nunquam de peccato, ſive Legis prævaricatione fuerit monitus vel correptus, neque unquam hactenus oſtenderit, quod Eccleſiam monentem audire noluerit.

Vidit hanc difficultatem jam pridem ſupra citatus Joannes Gerſonius *De vita ſpirituali animæ lect.* 4. *Coroll.* 4. ubi poſtquam pro regula propoſuit, nullum excommunicandum *niſi contumacem*, & Eccleſiam audire renuentem, ſubjungit: " Cæterum dum aliquis " ex ignorantia quanquam vitioſa, non tamen *contumaci* facit aliquem actum, pro quo eſt ſtatuta ſen" tentia Excommunicationis *latæ ſententiæ* ab aliquo " Prælatorum, videant Juriſtæ & Judices, ſi talis poſ" ſit dici *ipſo facto* excommunicatus cum ſemper ſit " & fuerit promptus ſtare correctioni Eccleſiæ ſuper " ſuo delicto, prout ſupponitur; quia non ex con" temptu Clavium & Juriſdictionis Eccleſiæ, ſed aliun" de motus malum fecit: *Non enim qualibet inobe" dientia contumacia reputatur*

Videns autem Gerſonius, hæc non conſiſtere cum illis, quæ de effectu Excommunicationis *latæ ſententiæ* paſſim traderent Scholaſtici, ſibi objicit: *Quid operantur tunc Excommunicationes* LATÆ SENTENTIÆ *per Canones*; Reſpondet: " Sicut accepi à Præcepto" re meo, eas tantummodo operari, ut abſque pro" ceſſu alio *judicandi*, aut nova conſtitutione poſſit " Judex ſtatim, probato facto, vel confeſſato, ferre " juris ſententiam, & eamdem publicare: non ſic ubi " Canones eſſent ſolum ferendæ ſententiæ; quia mo" nitiones, & proceſſus ſecundum terminos Juris præ" requirerentur multiplices.

Ejuſdem cum Gerſone ſententiæ fuit Godeſcalcus Rolemundus in Univerſitate Lovanienſi Theologiæ Profeſſor, & primus Collegii Adriani VI. Præſes, in libro cui titulus: *Confeſſionale*; monetque, *valde inconſultum & periculoſum eſſe*, quod Epiſcopi in ſuis ſtatutis, cæteri quoque Judices tam faciles ſint in multiplicandis Cenſuris: *Unde* (ait) *expediens eſſet, ut etiam inquit Gerſon, ut omnes Conſtitutiones, Sententiæ Excommunicationis* LATÆ *ſententiæ in jure vel ſtatutis contentæ, quarum uſus nullus eſt, aut plus obeſt quam prodeſt, expreſſa revocatione caſſarentur in Provinciis & Diœceſibus, & in Eccleſia Univerſali.*

Quidquid ſit de Gerſonii & Godeſcalci ſolutione, illud ſupra *Capite* 1. §. 4. notavimus, has juris Excommunicationes & Cenſuras pluribus ſeculis in Eccleſia fuiſſe ignoratas; poſterioribus autem ſeculis admodum multiplicatas: adeo ut tandem invaluerit, vix ullum, præcipue è Curia Romana, prodire Decretum, cui non ſit annexa Excommunicatio *ipſo facto* incurrenda: idque non raro etiam in Decretis ad ſolam rerum aut jurium temporalium conſervationem tendentibus.

Contra hanc praxim acerbiori ſtylo ſuo tempore inſurrexit Gerſonius loco ſupra citato, ſcribens, quod *hæc facientes moliuntur jugum imponere graviſſimum ſuper cervices hominum.* " Nam (ait) qui pro ſolis " incommodis temporalibus evitandis, aut commodis " politicis conſervandis, æternam vult infligere mor" tem, cui, quæſo, ſimilis erit? Illi nimirum, qui " volens muſcam abigere à fronte vicini, cum ſecuri " percutiens vicinum ſtolidus excerebravit.

Ex hac indubie Excommunicationum nimia frequentia, invaluit hodierna formula abſolutionis ab Excommunicatione, Sacramentali Abſolutioni præmitti ſolita: *Abſolvo te ab omni vinculo Excommunicationis, & ſuſpenſionis, ac interdicti in quantum poſſum & tu indiges.* Item clauſula de ſtylo Curiæ Romanæ omnibus paſſim Bullis & Litteris inſeri ſolita: *Te ab Excommunicationis vinculo, quod incurriſti, abſolventes*

Digitized by Google

tes, vel abſolutum fore cenſentes ad effectum harum litterarum conſequendum, & non aliàs.

Cum enim tam eſſent frequentes Excommunicationes, aliæque Cenſuræ *ipſo facto* ex alicujus legis aut Decreti trangreſſione incurrendæ; ne forſan prætextu alicujus ſimilis contractæ Cenſuræ, abſolutio Sacramentalis, aut Litteræ Apoſtolicæ ſuo effectu carerent, prædicta formula Abſolutionis ad *Cautelam*, primitus incognita, invaluit & recepta eſt.

Qualiter tandem effectus harum Cenſurarum *latæ* ſententiæ multum limitatus & reſtrictus fuerit, præſertim quoad neceſſitatem ſimili Excommunicatione ligatos evitandi, infra oſtendetur.

CAPUT IV.

De juſta cauſa Excommunicationis.

§. 1.

Ad Excommunicationem requiritur gravis culpa, ut minus mortalis.

PEr Excommunicationem Excommunicatum tanquam *Ethnicum & Publicanum* ejici ex Eccleſia Chriſti, & tradi Sathanæ in interitum carnis, expeditum eſt.

Quapropter Excommunicationem ut quamdam mortem ſpiritualem, etiam corporali quodammodo graviorem, Patres exiſtimarunt.

Sanctus Cyprianus exponens differentiam inter pœnas legis veteris & novæ, tranſgreſſoribus divinorum Præceptorum infligendas, ait *Epiſt.* 62. " Tunc „ quidem (ſub veteri Teſtamento) gladio occide„ bantur, quando & adhuc circumciſio carnalis ma„ nebat. Nunc ſpirituali gladio ſuperbi & *contumaces* „ *necantur*, dum de Eccleſis ejiciuntur. Neque enim „ vivere foris poſſunt, cum domus Dei una ſit, & „ nemini ſalus eſſe, niſi in Eccleſia poſſit.

Similiter & S. Hieronymus *Epiſt.* 1. ait: " Nunc „ inobediens *mucrone* truncatur, aut ejectus de Eccle„ ſia valido dæmonum ore diſcerpitur. " Quapropter dicere non dubitavit S. Auguſtinus *lib. De Corrept. & Gratia cap.* 15. relatus apud Gratianum *Cauſ.* 24. *q.* 3. *can.* 17. Hac pœna Excommunicationis *in Eccleſia nulla major eſt.*

Nam, ut recte idem S. Doctor *Tractatu* 27. *in Joannem*, in *Can.* 33. *cauſ.* 11. *q.* 3. advertit, " Nihil ſic „ debet formidare Chriſtianus, quam ſeparari à Cor„ pore Chriſti. Si enim ſeparatur à Corpore Chriſti, „ non eſt membrum ejus, non vegetatur ſpiritu ejus. „ *Quiſquis autem*, inquit Apoſtolus, *ſpiritum Chriſti* „ *non habet, non eſt ejus.*

Cum igitur pœna debeat eſſe proportionata delicto, nec Eccleſia intendat quotidianos & humanæ infirmitatis filiorum ſuorum defectus, tanquam dura noverca gravibus pœnis perſequi, ſed potius, ut pia mater, leviores filiorum prolapſiones & offenſas diſſimulare, aut levioribus mediis corrigere, noluit hanc pœnam pro levibus culpis imponi.

" Nullus Sacerdotum quemquam rectæ fidei ho„ minem pro *parvis* & *levibus* cauſis à Communione „ ſuſpendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui „ Patres arceri ab Eccleſia juſſerint committentes; uti ſub nomine Concilii Alvernenſis refertur apud Gratianum *Cauſ.* 11. *q.* 3. *can.* 42.

Notant quidem Correctores Romani in Concilio Alvernenſi, quod extat, prædictum Decretum non haberi; ſed tamen non monent, in Aurelianenſi IV. *Can.* 2. & Wormacienſi *Can.* 13. id reperiri.

Quin & reflectit Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 3. *De Reformatione*, quod " experientia doceat, ſi teme„ re aut *levibus* ex rebus incutiatur, magis contemni „ quam formidari; & perniciem potius parere, quàm „ ſalutem.

Et ſane cum injuſtum eſſet, & materno Eccleſiæ affectui plane contrarium, ut à ſua excluderet ſocietate, qui ſe non prius à ſocietate Sanctorum per *grave* ſeu *mortale* peccatum ſegregaſſet; & ex Eccleſia hic militante ejiceretur, qui adhuc per charitatem manet adſcriptus Eccleſiæ triumphanti: credidit Eccleſia, neminem niſi ob culpam, ut minus *mortalem*, eſſe excommunicandum.

Anathema (ait Concilium Meldenſe *Cauſ.* 11. *q.* 3. *can.* 41.) *eſt æternæ mortis damnatio, & non niſi pro* MORTALI *debet imponi crimine.*

Indicavit hoc etiam Chriſtus, quando non niſi tertio correptum, & ſe non corrigentem voluit ab Eccleſia ejici, & haberi tanquam *Ethnicum & Publicanum*: quæ rebellio & inobedientia nequaquam habetur, dum in re levi non obeditur: nec Eccleſia credit, ſimiles correctiones impendendas ad emendationem leviorum exceſſuum.

Subjungit etiam eodem loco Chriſtus: *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum* " perierat ergo *gra*„ *viter* peccando, quem corrigi, & non correctum „ ex Eccleſia ejici voluit Chriſtus, " uti recte infert S. Auguſtinus.

Quapropter unanimi Canoniſtarum & Theologorum conſenſu receptum eſt, Excommunicationem *majorem* ferri non poſſe, niſi ob culpam *mortalem*: quod tanquam indubitatum in hac materia tradit & probat Suareſius *diſp.* 18. *ſect.* 3. additque *num.* 4. " propoſitam regulam procedere etiam de *abſoluta* „ poteſtate data Eccleſiæ à Chriſto Domino, ita ut „ nec ipſe *Summus Pontifex* poſſit pro ſola veniali „ culpa præciſe, directe majorem Excommunicatio„ nem ferre.

Hinc & infert *num.* 6. Excommunicationem latam pro *levi* culpa, quæ *mortalem* gravitatem non attingat, eſſe non ſolum injuſtam, ſed *ipſo jure nullam*, à quocumque feratur.

Præterea exinde conſequens eſt, quod quotieſcumque aliquis excuſatur à culpa *mortali* in tranſgreſſione alicujus legis, vel præcepti, excuſetur etiam à *Cenſura Excommunicationis*, tametſi omnibus tranſgreſſoribus illius præcepti ſimpliciter & ſine exceptione impoſita.

Exempli gratia, ſi ex inadvertentia, aut probabili ignorantia facti, vel levitate materiæ, tranſgreſſio legis aut præcepti ſit tantum venialis, Excommunicatio annexa legi ſeu præcepto non incurretur: eo quod deficiat materia neceſſaria hujus Cenſuræ; quæ ut minus debet eſſe culpa *mortalis*.

Sed neque ad hanc graviſſimam & mortalem pœnam infligendam, quodlibet indifferenter peccatum etiam *mortale* ſufficit: eo quod non omne tale peccatum ſit proportionatum huic pœnæ in foro externo imponendæ; " ſed *ſpecialis* quædam *gravitas* poſtula„ tur, puta quod ſcandalum generet in Eccleſia, aut „ pacem perturbet, aut aliquod grave nocumentum „ adferat, quod alia via non poſſit commode impe„ diri, " uti poſt alios loquitur Suareſius *diſp.* 4. *ſect.* 4. *num.* 3. una notans, non poſſe generali regula definiri quale peccatum mortale requiratur aut ſufficiat, ſed " id committendum eſſe prudentiæ Legiſlatoris & „ Judicis, ut conſideratio fine principali imponendi „ cenſuram, & qualitate delicti, & neceſſitate, vel „ magna utilitate urgente, eam imponat.

§. 2.

Non omnis Contumacia erga Judicem ſufficit ad Excommunicationem.

EXcommunicationem præcipue fundari ex Chriſti inſtituto in Contumacia, qua peccatur monitus, & Eccleſiæ denuntiatus, eam corripientem & monentem

Digitized by Google

tem non audit, ſive ei obedire renuit, ſupra vidimus.

Verum, ſicuti non omnis legis, etiam naturalis, aut Divinæ tranſgreſſio ſufficientem materiam ſubminiſtrat huic graviſſimæ pœnæ; ita nec omnis contra præceptum Judicis vel Superioris inobedientia ſeu contumacia Excommunicatione plectenda eſt.

Sive enim attendamus Contumaciam *in non comparendo* coram Judice, à quo citatus eſt; ſive Contumacia conſideretur *in non parendo* legi aut Decreto Judicis, indubitatum eſt, quod multis titulis & ex variis circumſtantiis Contumacia gravior aut levior eſſe queat; quin & nonnunquam in tantum ejus malitia diminuitur, ut nequidem malitiam mortalem attingat, multo minus malitiam, quæ graviſſima Excommunicationis pœna comprimi debeat.

Imprimis enim contingere poteſt, idque variis de cauſis, quod citatus juſtam, aut ſaltem admodum probabilem cauſam habeat non comparendi coram Judice: quæ cauſa palam oſtendat, contumaciam, ſive non comparitionem hanc non procedere ex formali contemptu Judicis; atque ita nec materiam nec cauſam ſufficientem ſubminiſtret Excommunicationis: utpote quæ impendi non ſolet, niſi ut formalis aut interpretativus Judicis contemptus, qui ex contumacia colligitur, compeſcatur.

Nec tantum hæc contumacia in *non comparendo* excuſari poteſt in citato coram Epiſcopis, aliiſque Judicibus inferioribus, ſed etiam interdum in citato coram Pontifice, ſive in Curia Romana, uti Capite ſequenti oſtendetur.

Præterea ſicuti tranſgreſſio legis in materia Juſtitiæ aut Religionis, poteſt reddi levis ex levitate materiæ, ſic & contumacia in non comparendo, uti, oſtendit Covarruvias ad cap. *Alma Mater* §. 9. *num.* 3.

Idque etiamſi contumacia ſupponeretur conjunctum habere contemptum: „ Nam ſi quis (ait) præceptum „ Superioris ſuper re *minima* ex CONTEMPTU tranſ„ grediatur, advertens eſſe rem *minimam*, & ex ea „ cauſa, quod levis ſit materia præcepti, contemnat „ illud, peccatum veniale erit.

Monetque deinde ex Gerſonio, in hac materia Excommunicationis „ multum differre contumaciam à „ contumacia. Oportet enim (inquit) conſiderare, „ qualis ſit contumacia, & quantum illa poſſit Eccle„ ſiæ nocere; & qualis eſt etiam res, circa quam „ habetur contumacia: nam multo pejor & nocen„ tior eſt in rebus Fidei & Religionis, pacis ac unio„ nis Eccleſiaſticæ, quam in parva quæſtione ſuper „ modica re temporali orta: ubi nunquam tantum „ poterit prodeſſe obedientia, quantum oberit Excom„ municatio ſeparans animam à ſpiritualibus ſuffragiis „ & ſocietate Sanctorum. Si contumacia eſt magna, „ & pro re magni momenti habita, erit juxta doctri„ nam Salvatoris noſtri merito excommunicandus. Si „ vero contumacia ſit levis, aut pro re levi contin„ gens, indignum videtur, ut pro illa ſit aliquis excom„ municandus.

Quin & notat Suareſius *diſp.* 7. *ſect.* 6. *num.* 13. quod, „ licet contumacia, quæ pervenit ad malitiam „ *mortalem*, ſub ea ratione gravis ſit, in ordine ad „ talem Cenſuram (Excommunicationis) poteſt eſſe „ *levis*: nec poteſt Eccleſia tam acerbo remedio uti „ ad exigendum obedientiam in quacumque materia, „ tametſi alioqui ad peccatum *mortale* ſufficiat.

§. 3.

Cauſa Excommunicationis debet eſſe manifeſta & Judici legitime probata.

Quandoquidem Excommunicatio ſit Pœna ſeparans Excommunicatum ab *exteriore* hominum communione & commercio, ſpectetque ad forum externum contentioſum, indubitatum eſt, talem pœnam infligi non poſſe pro delicto duntaxat interno, aut etiam omnino occulto; cum Eccleſia non judicet de occultis, præſertim per actus externos & judiciales fori contentioſi.

Hoc jam pridem annotavit S. Aug. Tom. 5. *Sermone* 351. *de Pœnitentia in ult. Edit.* PP. Benedict. (qua utimur) ubi imprimis admonet populum, ut ſerio & tempeſtive agat de ſuis criminibus convenientem pœnitentiam: „ Et cum ipſe in ſe protulerit „ ſeveriſſimæ medicinæ, ſed tamen medicinæ ſenten„ tiam, veniat ad Antiſtites, per quos illi in Eccle„ ſia Claves miniſtrantur: & tanquam bonus jam „ incipiens eſſe filius, maternorum membrorum or„ dine cuſtodito, à Præpoſitis Sacramentorum acci„ piat ſatisfactionis ſuæ modum: ut in offerendo „ ſacrificio cordis contribulati devotus & ſimplex, id „ tamen agat, quod non ſolum ipſi proſit ad recipien„ dam ſalutem, ſed etiam cæteris ad exemplum.

Deinde *num.* 10. admonet, ut „ nemo arbitretur „ propterea ſe conſilium ſalutiferæ hujus pœnitentiæ „ debere contemnere, quia multos fore advertit & „ novit ad Sacramenta Altaris accedere, quorum talia „ crimina non ignorat.

Rationem ſubjungit. „ Multi enim corriguntur ut „ Petrus: multi tolerantur ut Judas: multi neſciun„ tur, donec veniat Dominus, qui illuminet abſcon„ dita tenebrarum, & manifeſtet cogitationes cor„ dis. Nam plerique propterea nolunt accuſare alios, „ dum ſe per illos cupiunt excuſare. Plerique autem „ boni Chriſtiani propterea tacent, & ſufferunt alio„ rum peccata, quæ noverunt, quia *documentis ſæpe„ deſeruntur*, & ea quæ ipſi ſciunt, *Judicibus Eccle„ ſiaſticis probare non poſſunt*. Quamvis enim vera ſint „ quædam, non tamen Judici facile credenda ſunt, „ niſi *certis indiciis* demonſtrentur.

Poſt hæc, ſe aliosque Eccleſiæ Præpoſitos excuſans, quod criminoſos in Eccleſiis tolerent, & ad Sacramenta Altaris accedere permittant, ſubjicit: „ Nos vero „ à Communione prohibere quemquam non poſſu„ mus: (quamvis hæc prohibitio nondum ſit *mor„ talis*, ſed medicinalis) niſi aut ſponte confeſſum, „ aut in aliquo ſive ſeculari, ſive Eccleſiaſtico judicio „ nominatum atque convictum.

Evidens eſt, Auguſtinum tanquam indubitatum habuiſſe, criminoſos *occultos*, aut quorum crimina Judici *denuntiata*, & certis indiciis aut documentis *probata* non ſunt, eſſe quidem monendos ut pœnitentiam agant, & modum ſatisfactionis ipſi ſupplices à Præpoſitis Eccleſiæ petant; at per Judicem ſive Præpoſitum Eccleſiæ à Communione ſegregari ſive prohiberi invitos non poſſe: licet etiam hæc prohibitio nondum eſſet *mortalis*, hoc eſt Excommunicatio major, ſed duntaxat *medicinalis* ſeu pœnitentialis; eo quod & hæc prohibitio eſſet pœna fori externi, quæ duntaxat pro crimine externo & probato, poſſet *invito*, & crimen ſuum *ultro* non confitenti imponi.

Hinc & in Canonibus paſſim videmus, pœnam Excommunicationis non niſi in peccatores denuntiatos, atque de crimine monitos & convictos comminari, hoſque, & non alios Excommunicatione feriendos decerni. *Nemo Epiſcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem, antequam cauſa* PROBETUR, *propter quam Eccleſiaſtici Canones hoc fieri jubent*, inquit *Canon* 11. *cauſ.* 2. *q.* 1. Et in terminis Concilium Generale Lateranenſe ſub Innocentio III. in *Cap.* Sacro 48. *De ſentent. Excommunicat.* ſupponit, cauſam Excommunicationis debere eſſe *manifeſtam*, monens Judices, ut *caveant diligenter, ne ad Excommunicationem cujuſquam abſque* MANIFESTA *& rationabili cauſa procedant.* (a)

(a) Id autem deſumptum eſt *ex cap.* 47. Concilii Lateranenſis IV. *tom. IX. Concil. Labb. col.* 196

Hic

Hic non tantum requiri cauſam de ſe *manifeſtam & rationabilem*, ſed inſuper ipſi JUDICI manifeſtam & *probatam* ad ſenſum Auguſtini ſupra expoſitum, una eſt interpretum opinio poſt Gloſſographum, qui ad verbum *rationabili* addit: *coram ipſo Judice probata.*

Notant & hic paſſim Canoniſtæ, quia cauſa debet eſſe *manifeſta*, quod ſi SOLI *Prælato ſit nota, non debeat fieri Excommunicatio*, uti loquitur Panormitanus, ſive ut ait Felinus: *Et ſic non ſufficeret, quod eſſet nota ipſi Prælato.*

Hiſce conſentiunt & Theologi; ac inter alios ſæpius citatus Suareſius reflectens ad præcitatum Decretum Concilii Lateranenſis, ait: *Manifeſta autem ſi ſit non ſolum Judici privatim nota, ſed etiam* JURIDICE PROBATA.

Quin & *diſp.* 7. *ſect.* 7. *num.* 4. ſcribit, ſententiam Excommunicationis non tantum eſſe injuſtam, ſed etiam *invalidam*, ſi cauſa Judici *ut Judici* non fuerit probata: " Nec enim ſatis eſt (ait) quod „ cauſa in re ſubſit, ſi ſit occulta: quia Judex hu„ manus non poteſt de ſibi occultis judicare. Eſt „ autem *occulta* quoad effectum ferendi ſententiam, „ quamdiu JURIDICE probata non eſt, etiam„ ſit alioqui *privatim* nota ſit illi homini, qui Ju„ dex eſt.

CAPUT V.

De Ordine judiciario in materia Cenſurarum, notanter Excommunicationis ſervando.

§. 1.

Defectus eſſentialis Ordinis judiciarii reddit Cenſuram invalidam

POSTQUAM invaluit fori interni ſeu pœnitentialis à foro externo ſeu contentioſo plena ſeparatio, tunc & auctoritatem infligendi Cenſuras, huic foro externo & judiciali, ſive contentioſo privative reſervatam fuiſſe, ſeu ad hoc forum tranſiviſſe, ſupra *cap.* 2. oſtenſum eſt.

Hinc ulterius concluſere Theologi & Canoniſtæ, ac tandem in praxi receptum eſt, nulli hodie competere auctoritatem infligendi Cenſuras, niſi juriſdictionem aliquam contentioſam, ſive fori externi Eccleſiaſticam habeat, uti ibidem §. 4. probatum fuit.

Sicuti ergo Judex huic foro præfectus tenetur in cauſarum inſtructione & deciſione receptas fori leges & præſcriptum ordinem judiciarium obſervare, ita & in hac Cenſurarum materia huic foro alligata eumdem ordinem obſervandum eſſe nemo ambigit.

" Quandocumque ergo in Sententia eſt defectus „ ſubſtantialis ordinis Juris, certum eſt (ait Suareſius „ *diſp.* 4. *ſect.* 7. *num.* 2.) Cenſuram eſſe non ſolum „ utcunque injuſtam, ſed *prorſus invalidam*: quia „ ſententia ipſa *nulla* eſt, & ſententia nulla nullum „ poteſt producere effectum.

Nec tantum hic ordo judicialis ſervandus eſt à Judice in ſententia inflictiva Cenſuræ, ſed etiam in ſententia *declaratoria*, qua quidem ipſa Cenſura à Judice alicui non infligitur, ſed tamen declaratur, quod Cenſuram incurrerit.

Tametſi enim per hanc ſententiam Judex proprie non infligat Cenſuram, ſed dumtaxat declaret per ſententiam, ob crimen commiſſum Cenſuram eſſe contractam; nihilominus hæc ſententia declaratoria contractæ Cenſuræ non minus actus eſt juriſdictionis contentioſæ, & juxta regulas fori judiciarii ferenda, quam ſententia inflictiva Cenſuræ: & conſequenter ſubjecta pariter nullitati ex defectu eſſentiali ordinis judiciarii.

§. 2.

Defectus juriſdictionis in Judice ob interpoſitam appellationem aut recuſationem reddit Cenſuram nullam.

QUin inter eſſentialia ordinis judiciarii ſit ipſa Judicis non ſuſpenſa aut impedita juriſdictio, ambigi nequit: quandoquidem Judex nullum actum juriſdictionis valide exercere queat ſuſpenſa ſua juriſdictione, ſive juriſdictionis exercitio. Durante quippe hac ſuſpenſione, Judex cenſetur eſſe ſine juriſdictione.

Expeditum autem eſt, effectum appellationis eſſe ſuſpendere juriſdictionem Judicis à quo appellatum eſt, " quodque examen & cognitionem cauſæ, in „ qua appellatum eſt, ad appellatum ſeu provocatum „ Judicem transferat: " uti poſt alios loquitur & probat Wameſius in Commentario de Appell. ad *cap.* 1. *num.* 1.

Addit autem ibidem Wameſius " non tantum trans„ ferri quoad principale negotium, ſed etiam quoad „ ejus acceſſiones: Item quod Appellantem à juriſ„ dictione ejus qui judicavit, eximat.

Ulterius, quia appellatione interpoſita ſuſpenditur juriſdictio Judicis à quo, ſi pendente appellatione contra appellantem aliquid innovaverit, aut decreverit, id tanquam mere attentatum ante omnia ut irritum revocari & caſſari debet, uti latius exponitur in *Cap.* 7. *De Appellat. in VI.* conformiter ad id quod Jure Civili ſtatutum erat in *l. unica ff. Nihil innovari appell. interpoſita* (a)

Itaque ſi poſt interpoſitam legitime appellationem Judex *à quo* Cenſuras infligat, Cenſuræ hæ non tantum injuſtæ, ſed prorſus erunt *invalidæ* ob defectum juriſdictionis in Judice, & defectum eſſentialem ordinis judiciarii, uti uno conſenſu tradunt Canoniſtæ ad *Cap.* 37. ✠ *De Appellat.* ubi in terminis reſpondit Pontifex quod *poſt appellationem excommunicari non poſſint.* Et ad *Cap.* 40. ✠ *De ſentent. Excommunicat.* ubi Pontifex æquiparat ſententiam Excommunicationis latam poſt legitimam appellationem interpoſitam Excommunicationi, *in cujus forma intolerabilem errorem fuiſſe patenter expreſſum*, probaretur: quam Excommunicationem *ipſo jure* nullam eſſe nemo dubitat.

Quin Cenſuræ poſt interpoſitâm appellationem ita ſunt *ipſo jure nullæ*, ut etiam *deſerta aut iniqua declarata appellatione non convaleſcat* uti loquitur Wameſius loco citato *num.* 4. & evidenter probatur in *Cap.* LICET 7. *De ſentent. Excomm. in VI.*

Ulterius, ex hac omnimoda Cenſurarum nullitate infert Wameſius, quod Excommunicatio poſt legitime interpoſitam appellationem " ſic inflicta judicia„ li retractatione non indigeat, nec abſolutionem „ requirat, ſed admittat declarationem Judicis, quod, „ qui ſic de facto excommunicatus fuit, Excommu„ nicationis vinculo non ſit, vel fuerit ligatus. Concludens præterea, quod " ſi ante declaratoriam „ hanc nullitatis ſententiam, *divinis* ſe immiſcuerit, „ non contrahat *irregularitatis vitium*, " conformiter ad reſponſum Pontificis in *cap. Ad præſentiam* 16. ✠ *De Appell.* quo mandat Archiepiſcopo Eboracenſi; " ut Preſbyterum, pro eo quod poſt Excommunica-

(a) De valore Appellationum interpoſitarum, ubi de cauſa Criminali agitur, cenſet Eruditus D Heticourt his verbis: *Les appellations interjettées dans les proces criminels, ne peuvent empecher ou retarder l'inſtruction & le jugement. Mais le jugement definitif eſt ſuſpendu par l'appel, quand il ne s'agit point d'un fait de ſimple diſcipline.* In ſuæ ſententiæ probationem citat doctiſſimus vir articulum 26. *art.* 3. Decreti quod Ludovicus XIV Galliarum Rex dedit an. 1667.

„ tionem

Digitized by Google

tionem *contra appellationem* factam, *divina cantavit*, nullatenus inquiete: ſed ad eum ſtatum reducat omnia in quo erant tempore emiſſæ appellationis.

Hic notat Gloſſographus, “ quod ſententia Excommunicationis poſt appellationem legitimam lata, nulla ſit; unde (ait) qui poſtea celebrat, non punitur.

Ex hac Decretali ſtatuunt inſuper Cannoniſtæ, quod poſt appellationem interpoſitam a lata ſententia, Cenſura ſit *ipſo jure nulla*, nec remedio appellationis indigeat.„ Wamelius ad hoc Capitulum *num.* 2.

Eodem fundamento infertur, quod commonicans cum taliter de facto Excommunicato poſt interpoſitam legitimam appellationem, non incidat in aliquam Cenſuram: quemadmodum ſat aperte definit Pontifex in *Cap.* Delictis 55. *De Appellat.* ubi Senonenſes Canonicos, qui Decano ſuo communicaverant, tametſi Arichiepiſcopus poſt appellationem ipſum *denuntiaverat devitandum, inculpabiles judicavit, qui* (inquit Pontifex) *ſaniori ducti conſilio communicaverunt eidem, ut appellationi ad nos interpoſitæ, magis quam denuntiationi ab Archiepiſcopo factæ deferrent.*

Monetque Wameſius hic *num.* 4. quod hujus textus ſatis obſcuri ſumma ſit, “ Sententiam Cenſuræ Eccleſiaſticæ poſt interpoſitam appellationem latam, ſive ſit Excommunicationis, ſive ſit interdicti, non tenere.

Quemadmodum per interpoſitam appellationem a Sententia definitiva ſuſpenditur juriſdictio Judicis a quo, ita & per propoſitam recuſationem. Neominus pendente recuſatione, quam pendente appellatione omnis juriſdictio ſive ejus exercitium Judici recuſato ſubtrahitur.

Hinc poſt poſt Gloſſam in *Cap.* Judex, verbo Proponatur, *De officio Jud. deleg. in VI.* communiter hodie docent Doctores, acta a Judice recuſato, etiam pendente cauſa recuſationis coram Arbitris juris juxta diſpoſitionem Juris Canonici indeciſa, eſſe *nulla*; ut, licet etiam poſtmodum per Arbitros declararetur cauſa recuſationis inſufficiens, & cauſa ad Judicem recuſatum remittenda tanquam non ſufficienter probatum ſuſpectum, tamen acta pendente recuſatione non convaleſcant.

Nam ut recte reflectit Wameſius ad *Cap.* Cum speciali 61. *De Appellat. num.* 8. “ Cum enim Judici ſic recuſato detrahatur judicandi & juriſdictionis poteſtas, ſaltem in ſuſpenſo retineatur, non eo loco eſt recuſatus, quo is a cujus interlocutione provocatum dumtaxat eſt, ſed quo is, cui poſt interpoſitam appellationem per provocatum Judicem inhibitum eſt. Quaſi ut ibi hominis, hic juris inhibitio ſit: poſt inhibitionem autem in omni appellatione *acta indubitate* ſunt *nulla*.

Itaque Cenſuræ latæ poſt interpoſitam recuſationem, eaque coram Arbitris juris pendente, perinde ſunt invalidæ & nullæ, atque inflictæ poſt interpoſitam appellationem: nec convaleſcunt recuſatione poſt rejecta, uti de latis poſt appellationem: dictum eſt. Sicuti enim probatum eſt, Cenſurarum nullitatem poſt interpoſitam appellationem conſequi ex defectu juriſdictionis in Judice, ita ob eumdem defectum juriſdictionis poſt propoſitam recuſationem Judicis ſequitur nullitas latæ ob eo Cenſuræ. (*a*)

§. III.

Defectu citationis Cenſura eſt invalida.

Inter eſſentialia & ſubſtantialia ordinis judiciarii eſſe citationem Partis, indubitatum eſt.

Imo Sebaſtianus Vantius in ſuo ſpeciali Tractatu *De Nullitatibus* ordinis judiciarii, dicere non dubitat Titulo *De Nullitate ex defectu citationis*, hanc nullitatem eſſe omnium *potentiſſimam*; ſcilicet ad reddendum proceſſum, & latam Sententiam omnino nullam.

Cum igitur Cenſura, ac notanter ſententia Excommunicationis, ſive ſit Cenſuræ inflictiva, ſive dumtaxat declaratoria, debeat proferri ſervato ordine judiciario; atque ex defectu eſſentiali hujus ordinis ſequatur nullitas Ceoſuræ, conſequens eſt, ſententiam Excommunicationis etiam declaratoriam eſſe nullam & invalidam, ſi citatio Partis non præceſſerit.

Hinc ſcribit Marius Alterius in ſuo Opere de Cenſuris, “ etiam Sententiam declaratoriam, quod aliquis reciderit in Cenſuram, non poſſe fieri ſine *citatione*, & antequam audiatur, & contumax judicetur: & ſi fiat (ait) abſque ulla citatione & auditione, eſt *ipſo jure nulla*, & nullum impedimentum adfert, quominus geſta per obſtrictum Cenſuris valeant.

Monet & Suareſius *diſp.* 4. *ſect.* 7. *num.* 37. ſententiam Excommunicationis ex defectu citationis eſſe *nullam, etiamſi talis defectus in ſententia non exprimatur.* Rationem præmiſerat, “ eo quod *citatio* pertineat ſecundum jus ad *ſubſtantialem* ſolemnitatem Sententiæ.

Et ante hos Didacus Covarruvias ad *Cap.* Alma Mater *parte* 1. §. 9. *num.* 5. monnit declarationem *juridicam de Cenſura* ipſo jure contracta, non eſſe ſerendam, niſi prius, *citata parte, juridice* de crimine conſtet, & aliter factam declarationem eſſe *nullam ipſo jure.*

Quin recte reflectit Damhooderus in ſua *Praxi Rerum Civil. cap.* 54. citationem Partis adeo eſſe *eſſentialem*, ut “ ne per Principem quidem quantumvis potentem citatio omitti poſſit, adeo ut ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis nec poſſit nec debeat procedere ad ullam ſententiam ſine citatione Partis, ut eſt Textus in *Clement.* Pastoralis §. Ceterum *De ſent. & re judicata*: ubi Summus Pontifex idem expreſſe declarat, quod Princeps non poteſt ex certa ſcientia *citationis* defectum ſupplere; imo nequidem contra ſuum ſubditum; quia hoc eſſet in judicio tollere defenſionem ſui, quæ tamen eſt de *jure naturali*, ut in judicio alteram aurem Accuſatoribus, alteram Defenſoribus relinquamos.

Attenta ratione, qua motus Pontifex in citata Clementina aſſerit, nec per Imperatorem in criminali proceſſu, atiam contra ſubditum poſſe defectum citationis ſuppleri, *cum illa Imperatori tollere non licuerit, quæ juris naturalis exiſtunt*, recte concluſere Canoniſtæ, nec per Pontificem, defectum citationis ſuppleri poſſe: cum non magis Pontifici, quam Imperatori tollere liceat, *quæ juris naturalis exiſtunt.*

Quandoquidem Cenſura, notanter excommunicationis, ſit pœna publica eaque graviſſima, & non niſi ob crimen enorme infligenda, indubitatum eſt, proceſſum prævie ad prolationem ſive ſententiam Cenſuræ eſſe criminalem, atque ita in ejus inſtructione formam proceſſus criminalis eſſe ſervandam.

Igitur citatio Partis probationi ſive ſententiæ Excommunicationis præmittenda, ejuſque inſiouatio fieri debet ea forma, quam juxta Curiarum præſcriptas inſtructiones & receptos mores exigit citatio in proceſſu, qui criminaliter ad vindictam publicam cootra aliquem inſtituitur.

Unde inter cætera requiritur, ut citatio fiat prævio Decreto Judicis ad inſtantiam *Officiarii* publici, qui in Curiis Eccleſiaſticis *Promotor* dicitur.

Certum quippe eſt, quod juxta generalem ac notoriam modernam praxim, nullus hodie in Curiis ſive ſecularibus, ſive Eccleſiaſticis admittatur ad agendum *criminaliter* ad vindictam *publicam*, niſi Officiarii publici.

(*a*) Quit circa recuſationem Judicum docear Gallorum juriſprudentia, reperitur in Decreto quod Ludovicus XIV. emiſit an. 1667. Legatur hujus Decreti titulus 24.

Quare ut citato in progreſſu criminali in ordine ad inflictionem Cenſuræ rite expediatur, debet ex parte Officii Fiſcalis, ſive Promotoris exhiberi libellus Judici, quo petat Decretum citationis contra Reum. Neque eoim Judex poteſt proprio motu, Pa rte non inſtante, quemquam criminaliter citare, aut citationis Decretum dare, ne alias Judicis ſimul & Accuſatoris partes aſſumere videatur.

Porro quia vel ſola citatio in cauſa criminali adverſus aliquem a Judice decreta, formam citati aliqualiter lædere, ſive ſuſpicionem admiſſi criminis ingerere nata eſt, ſimilis citatio decerni non ſolet, niſi præmiſſa per Officiarium publicum ſeu Promotorem ſecreta & *juridica* informatione ſuper admiſſo crimine.

Qua informatioue capta demum formatur libellus ex parte Promotoris, in quo narrantur indicia & argumenta ex capta informatione contra Reum de admiſſo per ipſum crimine reſultantia.

Hæc ſi Judici appareant ſufficientia ad inchoandum proceſſum criminalem contra Accuſatum, tunc citationem decernit.

„Hæc inquiſitio ſuper crimine, quam informationem „ *præviam* vocamus, (ait Dambouderus in *Praxi Rerum Criminal. cap.* 87.) ex Judicis officio & auctoritate ſemper fiat neceſſe eſt. Nemo enim niſi ſolus „ Judex, aut Judicis poteſtatem habens, de crimine „ efficaciter inquirere poteſt.

Et quidem prævia informatio ſuper crimine commiſſo, dicitur hodie *baſis* proceſſus criminalis, eo quod ab ea proceſſus hic initium ſuum accipere debeat.

Refert Joannes Tournetius in ſua Collectione Arreſtorum litt. A. *cap.* 125. condemnatum Officialem Epiſcopi per Regium Parlamentum in mulctam 25. Pataconum; quia omiſſa informatione præparatoria inœperat ab interrogatione Rei, & ſuper confeſſione a Reo elicita proceſſerat ad ſententiam definitivam privationis Beneficii.

Plura io decernenda citatione, ejuſque executione, ac inſinuatione obſervanda ootant Pragmatici, quæ & hic applicanda ſunt: quandoquidem non minus in proceſſu, quo agitur de infligenda Cenſura Eccleſiaſtica, notanter Excommunicatione, requiratur legitima citatio, ejuſque debita inſinuatio, quam in quovis alio proceſſu criminali coram Judice Eccleſiaſtico inſtituto ad vindictam publicam.

§. IV.

Cauſa Cenſurarum inſtruenda & decidenda eſt coram Judicibus in partibus.

Cenſuras, præſertim Excommunicationis, infligi non poſſe, niſi ob crimen, & quidem atrox, ſupra oſtenſum eſt. Ulterius, noo ſufficere crimnen eſſe admiſſum, ut quis Cerſura ob illud notetur, ſed requiri ut ordine judiciario fuerit de crimine coovictus, ſimiliter probatum eſt.

Porro accuſationem ſive quæſtionem de crimine inſtituendam coram proprio Judice Provinciæ, & ubi reus forum ſortitur, jam pridem receptum fuit, ut probat Titulus Codicis: *Ubi de criminibus agi oportet.*

Legitur in Codice Theodoſiano ſub titulo De Accuſatiooibus, *lege* 10. Conſtitutio Valeotis Imperatoris de anno 373. " Ultra Provinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur: oportet enim ibi criminum judicia agitari, ubi facinus dicitur admiſſum; „ *peregrina* autem judicia præſentibus legibus coercemus.

Notat autem Vir eruditus Jacobus Gothofredus in Commentario ad hanc legem, " peregrinum judicium „ hac lege non eſſe, quod alibi agitatur, quam ubi „ crimen admiſſum eſt: verum quod de iis agitatur, „ qui in *alia Provincia* commorantur, & ſic apud non „ naturalem.

Peregrina hæc judicia improbavit quoque Juſtinianus *Novella* 69. " præcipiens omnibus in univerſa ditione, & quæ aſcendentem videt, & quæ occidentem ſolem, & quæ ex utroque eſt latere, ut unuſquiſque, in qua Provincia deliquit, aut in qua pecuniarum, aut criminum reus ſit, illic etiam juri ſubjaceat.„ Idque, ut addit, *propter facilem probationem, & contra difficilem, ſi alio transferatur.*

Eccleſia quoque conſtanter peregrina judicia, tanquam plurimis incommodis, & innocentium oppreſſionibus expoſita omnino rejecit, volens unumquemque in ſua Provincia judicari.

Et quidem prima Generalis Synodus Nicæna hanc diſciplinam aperte ſuppoſuit *Canone* 5. definiens, *de iis qui a Communione ſegregati ſunt, ſive Clericorum ſive laicorum ſint ordinis; ab Epiſcopis, qui* SUNT IN UNAQUAQUE PROVINCIA, *valeat Sententia ſecundum Canonem, qui pronuntiat eos, qui ab aliis ejecti ſunt, non eſſe ab aliis admittendos.*

Hic enim patenter ſupponit, auctoritatem quemquam ſive Clericorum ſive laicorum a Communione ſegregandi eſſe penes cujuſque *proprium* Epiſcopum.

Præterea in eodem Canone ſtatuit, ut bis in anno in *unaquaque* Provincia habeatur Epiſcoporum Synodus Provincialis; ut ſi injuſta prætendatur ab Epiſcopo prolata Sententia, in Provincia examen inſtituatur, & quæſtio decidatur, ac finem accipiat.

Unde non tantum in prima inſtantia, ſed etiam in ulteriore per appellationem aut querelam reſtaurata inſtantia, *peregrina* judicia Synodus reſpuit; negotiaque in unaquaque Provincia ubi exorta fuerint, terminanda cenſuit.

Rationem ſui ſtatuti inſinuat his verbis: *Ut hoc convenientem examinationem accipiat*; ut vertit Hervetus: vel ut apud Dionyſium Exiguum, *ut hoc decentius inquiratur*: aut apud Iſidorum, *ut digna hæc poſſint examinatione perquiri.* (a)

Manifeſtum eſt, Synodum hic reſpexiſſe ad faciliorem probationem, & examinationem, quæ in propria Provincia facilius, quam in aliena haberi poteſt, uti in ſua ſupra allegata Novella recte reflectit Juſtinianus.

Hanc diſciplinam tanquam hoc Canone ſtabilitam, & naturali æquitati, & juſtitiæ regulis innixam, magna conſtantia propugnarunt, & inconcuſſam ſervarunt Patres Africani tempore S. Auguſtini in cauſa Apiarii Presbyteri, qui a ſuo proprio Epiſcopo Urbano depoſitus ad Zoſimum Romanum Pontificem queribundus de ſuo Epiſcopo recurrerat, & in Communionem ab eodem receptus, ac officio ſuo reſtitutus fuerat.

Id ægerrime ferre Africanos Patres intelligens Zoſimus Papa, in Africam miſit tres ſuos Legatos, Fauſtinum Epiſcopum, Aſellum, ac Philippum Eccleſiæ ſuæ Presbyteros, qui cum Africanis Patribus de Apiarii, aliiſque negotiis tractarent, & Sedis Apoſtolicæ prærogativas tuerentur.

Hi Legati, ut Cauſam Apiarii aliquo colore defenderent, Canones Sardicenſes ſub nomine Canooum Nicænorum protulerunt.

At Africani bos Canones in Codicibus ſive Exemplaribus Canonum Nicænorum, quæ apud ipſos extabant, non reperientes, judicarunt eſſe mittendos Legatos ad Eccleſias Orientales, apud quas ſincera Canonum Nicænorum Exemplaria ſervari noo dubitabant: ac interim, ut paci & quieti conſulerent, contentionemque cum Romano Pontifice evitarent, „ placuit ipſis, ut a Siccenſi Eccleſia (cujus Apiarius „ fuerat Presbyter) retento ſcilicet gradus ſui honore, Presbyter removeretur Apiarius, & accepto „ Epiſtolio, ubicumque alibi vellet, & poſſet, Pres-

(a) Superfluum non erit conſulere quæ noſter Auctor tom. 3. hujus Operis de ſenſu Canonis 5. dixerit in ſuis ad Canones Nicænos Scholiis.

„ byteri munere fungeretur; „ uti latius hæc exponunt in Litteris ad Bonifacium Papam, qui Zoſimo immediate ſucceſſerat.

Porro inquiſitione facta, & acceptis ab Orientalibus Canonum Nicæoorum ſinceris Exemplaribus, cognoverunt, Canones a Romanis pro Nicænis productos, inter Nicænos minime reperiri. Quare decreverunt, diſciplinam Nicænis Canonibus expreſſam conſtanter retinere, rejectis Canonibus Sardicenſibus, quos Romani ut Nicænos Caoones allegaverant, & qui hactenus io Africa noti non fuerant.

At hunc ſuum zelum pru diſciplina Nicænis Canonibus decreta præcipue demonſtrarunt in Litteris datis ad Cæleſtinum Papam immediatum Bonifacii ſucceſſorem.

Occaſio ſcribendarum Litterarum hæc fuit:

Apiarius, cui pacis cauſa, & Fauſtino Zoſimi Papæ Legato inſtante, hanc gratiam fecerant Patres Africani, ut *Sacerdotio alibi* fungi poſſet, modo id eſſet extra Diœceſim Epiſcopi Siccenſis, a quo ob varios exceſſus depoſitus erat, rurſus in nova crimina relapſus a Patribus Africanis denuo depoſitus fuerat.

Hic vero cum ſemel expertus eſſet rafugium ad Romanam Pontificem ſibi favorabile, iterato ad Cæleſtinum Papam reſugit: qui rurſus ejus artibus & fallaciis ſeductus, ipſum benevole in communionem ſuſcepit, necnon Litteras commeudatitias in ejus favorem ad Patres Africanos dedit; quin & Fauſtinum denuo in Africam ablegavit, ut & pro Apiario intercederet, & privilegia Sedis Romanæ tueretur.

Receptis his Litteris, & intellecto adventu Fauſtini, Patres Africani in Concilium coierunt, ut cauſam Apiarii in gratiam Romani Pontificis de novo diſcuterent, ac ipſum Fauſtinum audirent.

Cum autem ſperarent, & etiam optarent Patres Africani, ut opera Fauſtini Apiarius a criminibus, de quibus fuerat accuſatus & convictus, potuiſſet ſe purgare, & innocens declarari; e contrario cum dolore invenerunt, Fauſtinum non veniſſe, ut de Apiarii criminibus examen inſtitueret & judicaret, ſed potius ut ejus patrocinium & defenſionem contra Patres Africanos ſuſciperet, quemadmodum in ſuis ad Cæleſtinum litteris expoſuerunt.

Ex quibus litteris quoque habetur, “ Faſtinum
„ omni Congregationi *Patrum Africanorum* obſti-
„ tiſſe, diverſas injurias ingerendo, quaſi Eccleſiæ
„ Romanæ aſſerens privilegia, volens eum a nobis
„ (inquiunt) in communionem ſuſcipi, quem Tua
„ Sanctitas (credens appellaſſe, quod probare non
„ potuit) communioni reddiderat; quod minime ta-
„ men licuit, quod etiam geſtorum ex lectione me-
„ lius cognoſcetur.

Poſt hæc exponunt, quod “ laborioſiſſimo tri-
„ duano agitato judicio, cum diverſa Apiario objecta
„ afflictiſſimi quærerent, vel moras Fauſtini Epiſco-
„ pi, vel tergiverſationes ipſius Apiarii, quibus in-
„ fandas turpitudines occulere conabatur, Deus Ju-
„ dex juſtus, fortis & longanimis magno compeodio
„ reſecaverit.

Apiarius enim poſtquam omni modo crimina ſua occultare ſtuduerat, & magna impudentia conſtanter negaſſet, tandem. “ Deo noſtro (inquiunt) ejus con-
„ ſcientiam coarctante, & occulta, quæ in ejus cor-
„ de tanquam in volutabro criminum jam damnabat,
„ etiam hominibus publicante, repente in confeſſio-
„ nem cunctorum objectorum flagitiorum doloſus
„ necator erupit.

His quaſi præfationis vice præmiſſis, impendio deprecantur Pontificem, “ ut deinceps (ajunt) ad
„ veſtras aures hinc venientes non facilius admit-
„ tatis, nec a nobis excommunicatos in Communio-
„ nem ultra velitis excipere: quia hoc etiam Nicæno
„ Concilio definitum facile advertet Venerabilitas Tua;
„ Presbyterorum quoque & ſequentium Clericorum
„ improba refugia (ſicut te dignum eſt) repellat
„ Sanctitas Tua: quia & nulla Patrum definitione
„ hoc Eccleſiæ derogatum eſt Africanæ, & Decreta
„ Nicæna, ſive inferioris gradus Clericos, ſive ipſos
„ Epiſcopos, ſuis Metropolitanis apertiſſime commi-
„ ſerunt.

Ulterius, æquitatem Nicænorum Decretorum in hoc puncto demonſtrant, dicentes: “ Prudentiſſime
„ enim, juſtiſſimeque providerunt *quæcumque nego-*
„ *tia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda*: nec uni-
„ cuique Provinciæ gratiam S. Spiritus defuturam,
„ qua æquitas a Chriſti Sacerdotibus & prudenter vi-
„ deatur, & conſtantiſſime teneatur; maxime quia
„ unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit
„ cognitorum, ad Concilia *ſuæ Provinciæ*, vel etiam
„ univerſale provocare: niſi forſan quiſpiam eſt qui
„ credat, unicuilibet poſſe Deum examinis inſpirare
„ juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Con-
„ cilio Sacerdotibus denegare.

Deinde oſtendunt, Romanum Judicium (quod Transmarinum vocant) de negotiis in Africa ratum eſſe non poſſe, utpote “ ad quod teſtium neceſſariæ
„ perſonæ, vel propter ſexus, vel propter ſenectutis
„ infirmitatem, multis aliis intercurrentibus impedi-
„ mentis adduci non poterunt.

At quia huic incommodo occurri poſſe videbatur, ſi aliqui tanquam a latere Pontificis Romani in Africam mitterentur, negotia examinaturi & judicaturi, reſpondent Patres Africani, quod id *nulla invenerint Patrum Synodo conſtitutum.*

Reperiebatur quidem ſimile quid, ſaltem quoad cauſas Epiſcoporum, in Canone Sardicenſi, quem ut Canonem Nicænum allegaverat Fauſtinus: ſed illum in *Conciliis verioribus*, ſeu exemplaribus Concilii Nicæni, *a Cyrillo Epiſcopo Alexandrinæ Eccleſiæ. a Venerabili Attico Conſtantinopolitano Antiſtite ex Authentico miſſis*, & quæ etiam ad Bonifacium Papam fuerant miſſa, *non reperiri* reſcripſerunt.

Cum autem petente & inſtante Apiario, & per Zoſimum, & per Cæleſtinum miſſus eſſet Fauſtinus, ut judicata vel reſoluta nomine Pontificum in Africa exequeretur; eaque occaſione non mediocres motos & difficultates exortæ eſſent, rogant tandem Celeſtinum his verbis: “ Executores etiam Clericos veſtros,
„ quibuſcumque petentibus, nolite mittere; nolite
„ concedere, ne fumoſum typhum ſeculi in Eccleſiam
„ Chriſti, quæ lucem ſimplicitatis, & humilitatis
„ diem, Deum videre cupientibus præfert, videamur
„ inducere.

Ex his manifeſtum eſt Patres Africanos, e quibus erat S. Auguſtinus, non dubitaſſe, quin juxta Canones Nicænos, negotia tractanda in locis, ubi orta ſunt, atque ibidem terminanda eſſent.

Secundo, ipſis fuiſſe indubitatum, juxta Canones Nicænus. nec per appellationes, aliave refugia, poſſe negotia hæc ad Tranſmarina ſive Romana Tribunalia pertrahi.

Tertio, hanc fuiſſe conſtantem Eccleſiæ politiam, ut negotia Clericorum in Africa exorta ibidem ultimate eſſent terminanda, omni plane appellatione & confugio ad peregrinum Judicem, etiam Romanum Pontificem, excluſis.

Hanc diſciplinam non ſemel expreſſo Canone, tanquam juſtitiæ, æquitatiſque regulis admodum conformem, firmarunt Africani, adjecta etiam pœoarum comminatione in contemptores.

Et quidem in Concilio uoiverſali Africano anno 418. *Canone* 22. ſtatutum legitur: “ ut Presbyteri,
„ Diaconi vel cæteri inferiores Clerici, in cauſis,
„ quas habuerint, ſi de Judiciis Epiſcoporum ſuorum
„ queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos audiaot; & inter
„ eos quidquid eſt, finiant adhibiti ab eis ex conſenſu
„ Epiſcoporum ſuorum: quod ſi & ab eis provocan-

Digitized by Google

„ dum putaverint, non provocent, niſi ad Africana „ Concilia, vel ad Primates Provinciarum ſuarum. „ Ad *Tranſmarina* autem qui putaverit appellandum, „ a nullo (ait) inter Africam in communionem ſuſci- „ piatur. „ Extat hic Canon in Codice Africano apud Dionyſium Exiguum ſub *num.* 125. (*a*)

Cum autem controverſia de Appellationibus non tantum Presbyterorum, & inferioris Ordinis Clericorum, ſed etiam Epiſcoporum, circa hoc tempus mota fuiſſet per Fauſtinum Epiſcopum, & Aſellum ac Philippum Presbyteros, per Zoſimum Papam in cauſa Apiarii in Africam ablegatos, rurſus in Concilio Carthaginenſi VI. anno 419. hic Canon iiſdem plane verbis renovatus legitur, adjecta, poſt verba, *ad Primates Provinciarum ſuarum*, hac clauſula, *ſicut & de Epiſcopis ſæpe conſtitutum eſt.* Refertur & hic Canon cum prædicta clauſula in Codice Dionyſii Exigui ſub *num.* 22. in Codice Africano ſub *num.* 28. & in Codice Græco ſub. *num.* 31.

Itaque planum eſt Africanis perſuaſiſſimum fuiſſe nullo prætextu, cauſas, notanter criminales in Africa exortas, ad *peregrina* & externa judicia, etiam Romanum eſſe transferendas.

Refert prædictum *Canonem* 22. Concilli Chartaginanſis Gratianus *Cauſ.* 1. *q.* 6. *can.* 35. ſubjuncta hac moderatione: *Niſi forte Romanam Sedem appellaverint.*

Notum eſt, Gratianum ineptiſſimas non raro modificationes & clauſulas Canonibus adjaciſſe, ut Canones ad ſui temporis receptam diſciplinam inflecteret.

Et ſane qoid ineptius, quam a prohibitis appellationibus ad *Tranſmarina judicia* excipere appellationem ad *Romanam Sedem? quaſi Africani trans mare appellantes, alio quam ad Romanum Pontificem appellare conſueviſſent*, ait in notis ad hunc Canonem Severinus Binius; una notans, Gratianum non ſatis convenienter huic Canoni dictam limitationem addidiſſe.

Hæc diſciplina etiam expreſſa legitur, ipſis pene verbis, quibus expreſſa eſt in Epiſtola Patrum Africanorum ad Cæleſtinum Papam, in *Capitulis*, quæ vulgo dicuntur *Hadriani Papæ I.* & quæ dicuntur *ab eodem ex Latinis & Græcis Canonibus, & Synodis Romanis, atque Decretis Præſulum, ac Principum Romanorum, ſparſim collecta, & Ingilramno Mediomatricæ Urbis Epiſcopo Romæ ab eodem Hadriano Papa tradita an.* 785. & ſub hoc titulo paſſim referuntur; ac noviſſime ſub eodem titulo inſerta ſunt *tomo* 6. *Conciliorum Generalium*, & a Gratiano quoque ſæpius ſub nomine *Hadriani Papæ* adducuntur.

Horum Capitulorum *caput* 12. habet: “ Prudentiſſime juſtiſſimeque Nicæna ſive *Africana* Decreta „ definierunt, quæcumque negotia in ſuis locis, ubi „ orta fuerint, finienda.

Verum poſt invectam Iſidori Mercatoris collectionem, una cum confictis ſub nomine primorum Romanorum Pontificum Epiſtolis Decretalibus, cœpit diſciplina Nicænis Canonibus expoſita, & a Patribus Africanis ſumma conſtantia & zelo retenta, non parum labefactari.

His quippe fictis Decretalibus *peregrina* quidem judicia, & ad ea evocationes reprobantur; at ſollicite in omnibus paſſim his confictis litteris appellatio & evocatio ad Sedem Romanam excipitur.

Sic in conficta *Epiſt.* 2. Stephani Papæ I. *capite* 8. refertur conſtitutio Valentis Imperatoris, ut “ ultra „ Provinciæ terminus accuſandi licentia non progre- „ diatur, ſed omnis accuſatio intra Provinciam audia- „ tur, & a Comprovincialibus terminetur.

(*a*) Legatur Scholion quod Auctor noſter *tomo* 3. adornavit in Canonem 28. Codicis Africani: reperitur inter Scholia in Canones Africanos.

Relata autem hac Conſtitutione, Mercator harum putridarum mercium, totus ad amplificandam auctoritatem Sedis Romanæ intentus: (uti ad *Canonem* 3. Dictatus Gregorii VII. monet Chriſtianus Lupus) adjecit hanc limitationem: *Niſi ad Apoſtolicam Sedem fuerit tantum appellatum.* Hoc fragmentum hujus confictæ Decretalis cum addita limitatione retulit Gratianus *Cauſ.* 3. *q.* 6. *can.* 4.

Similiter hic falſarum Decretaliom Compilator, loquens de prohibitis judiciis *peregrinis*, ſollicite in gratiam Sedis Romanæ eamdem limitationem adjecit. Sic legitur in ſpuria *Epiſtola* 3. Fabiani Papæ *cap.* 2. “ Peregrina vero judicia (*ſalva in omnibus Apoſtolica auctoritate*) generali ſanctione prohibemus.

Eadem omnino leguntur in Epiſtola ſuppoſititia Sixti III. Papæ, qui Cæleſtini I. ſucceſſit; quod fragmentum extat apud Gratianum *Cauſ.* 3. *q.* 6. *can.* 12.

In Epiſtola 2. Julio I. adſcripta *cap.* 17. dicitur: “ Nullus Epiſcopus extra ſuam Provinciam ad Judi- „ cium devocetur. „ Sed ſollicite præmiſſa hac modificatione: *ſalva Apoſtolicæ Eccleſiæ auctoritate.*

Cum ergo jam pridem tum Principum Conſtitutionibus, tum ſacris Canonibus, ſignanter Nicænis, judicia *peregrina* eſſent generaliter ſubmota; omniaque negotia tam Clericorum, quam laicorum, ſuis Provinciis, ſive locis, in quibus eſſent exorta, adſtricta forent, ut in illis finem acciperent, in quibus habuiſſent originem, falſarum illarum Decretalium fabricatur & Sedis Romanæ ſœdus adulator, a generali Legum & Canonum ſanctione Romanam Eccleſiam, ſive Sedem Apoſtolicam exceptam declaravit: atque ſub venerando nomine Pontificum, qui tribus primis ſeculis Eccleſiam glorioſe rexerunt, fictas Decretales mundo obtruſit, & pernicioſe impoſuit.

Ope igitur harum confictarum Decretalium, tandem invaluerunt appellationes, & evocationes etiam in *prima* inſtantia quorumcumque negotiorum, præſertim tamen Epiſcoporum & Clericorum, ad Curiam Romanam: creditumque fuit, judicium Romanum non comprehendi ſub proſcriptis *judiciis peregrinis.*

Hæc autem cauſarum devolutio ad Curiam Romanam præcipue invaluit, poſtquam fragmenta dictarum Decretalium, tanquam ſincera veterum Pontificum Decreta, in Gratiani Decretum relata, una cum hoc Decreto in ſcholis publicis exponi, & in judiciis pro jure communi recipi cœperunt.

Quantum excreverit hæc appellandi ad Sedem Apoſtolicam licentia, & quam horrendos ac multiplices induxerit abuſus, plures Viri ſancti, & Eccleſiæ mala deplorantes ſuis ſcriptis teſtati ſunt; ac præ cæteris S. Bernardus hos abuſus graphice expoſuit Eugenio III. *lib.* 3. *De Conſiderat. cap.* 2. “ Quouſque (ait) mur- „ mur univerſæ terræ aut diſſimulas aut non adver- „ tis? Quouſque dormitas? Quouſque non evigilat „ conſideratio, tua ad *tantam appellationum confuſio-* „ *nem, aut abuſionem*? Præter jus & fas, præter mo- „ rem & ordinem fiunt. Non locus, non modus, „ non tempus, non cauſa diſcernitur, aut perſona. „ Præſumuntur leviter paſſim, plerumque & *nequi-* „ *ter.*

Tametſi nemo non viderit, multiplices illas & ſine modo ad Sedem Apoſtolicam appellationes variis incommodis eſſe obnoxias, nihilominus per univerſam Romano-Catholicam Eccleſiam ſenſim appellationes hæ invaluerunt, & tandem uſu receptæ ſunt cum quadam tamen moderatione, quam vel poſteriora Concilia, aut patriæ cujuſque inveterati mores adhibuere.

Nec tantum in ſecunda aut ulteriori inſtantia, via appellationis cauſæ ad Curiam Romanam delatæ fuere, ſed & tandem plures etiam cauſæ in Provinciis exortæ in prima inſtantia judicio Romani Pontificis reſervatæ fuere, notanter poſt inductas Regularium atque etiam Clericorum frequentes exemptiones.

In

Digitized by Google

In hoc igitur præſens Eccleſiaſtica politia a priſtina illa diſciplina Nicænis Canonibus expreſſa, & per Patres Africanos tam conſtanter tantoque labore conſervata, receſſit, quod moderna permittat negotia in Provinciis exorta per appellationes, aut etiam ſubinde in prima inſtantia ad Sedem Apoſtolicam deferri: priſtina autem non admitteret appellationes a deciſione Synodorum, aut Primatum ſeu Metropolitanorum cujuſque Provinciæ.

Attamen ut occurreretur multiplicibus & gravioribus incommodis, quæ ex translatione negotiorum ad *peregrina* judicia oriebantur, quod nimirum in remotis illis locis difficilis haberi poſſet probatio; nec ſine multis immenſiſque impenſis, quibus pauperes haud eſſent ferendo, teſtes neceſſarii eo adduci poſſent, nec Partes inſtructione cauſarum ad loca illa ſine multis incommodis accedere ac ibidem vacare: ut his, inquam, incommodis occurratur, paſſim in omnibus pene Regionibus eatenus *peregrina* judicia, etiam Romana ſubmota manſerunt, ut licet ad exteros Judices, etiam Romanum Pontificem, vel in prima vel in ulteriori inſtantia, juxta modernam Eccleſiæ politiam cauſa pertineat, nihilominus cauſæ inſtructio & deciſio in ipſis provinciis, in quibus cauſa exorta eſt, fieri debeat.

Hæc enim conſtans ac notoria tam Belgii hujus, quam aliorum Regnorum jam pridem recepta praxis, ut ſi cauſa quævis, præſertim criminalis, ad *exteros* Judices, ſignanter ad Sedem Romanam fuerit devoluta, debeat inſtrui & decidi per Judices delegatos in *partibus*, & in Provinciis, in quibus cauſa eſt exorta, reſidentes.

Hujus praxis in Belgio uſitatiſſimæ meminit Ludovicus Guicciardinus nobilis Florentinus in *Belgica*, ſive *inferioris Germaniæ deſcriptione*; qui *pag.* 84. *edit.* 1642. inter alia harum Provinciarum privilegia, vel conventiones inter Pontificem, & harum Provinciarum Principes, refert, quod " Pontifex nullius „ omnino prætenſionis vel correctionis prætextu, „ quemquam hominem ſive Eccleſiaſticum, ſive laicum evocare poſſit *extra Provinciam*: unde ſi quid „ forte occurrat, oportet ut mittat, vel hic deputet „ Commiſſarios, qui de prætenſa cauſa cognoſcant.

Hujus Belgici moris meminit Renatus Choppinus *lib.* 2. *De Sacra Polit. tit.* 4. *num.* 8. & ex illo Michael Rouſſel in *hiſtoria Juriſdict. Pontif. lib.* 4. *cap.* 7. *n.* 3.

Imo quod amplius eſt, Principes Belgii jam pridem in ſua inauguratione *jurejurando* ſe obſtrinxerunt, ſe non permiſſuros, ut Subditi ſui extra Provincias ſuas, etiam ad Eccleſiaſtica Tribunalia evocarentur, & ſe ſiſtere deberent: ſed ſe effecturos, ut ſingulis in *ſua reſpective Provincia* jus dicatur; uti nominatim exprimitur in additione Læti Introitus Caroli V. de 26. Aprilis 1515. *art.* 3.

Sub extraneis ſive peregrinis judiciis etiam comprehenſum eſſe Tribunal Romanum, atque ad hanc evocationem etiam juramentum ſuum Principes extendi exiſtimarunt, uti ſignificavit Maximilianus Belgii Princeps anno 1478.

Sixtus IV. Papa litteris Romæ datis 2. Junii 1477. Theodoricum Tulden Cœnobii Parcenſis extra muros Lovanienſes Abbatem, in urbem evocaverat, ut de læſa auctoritate Sedis Apoſtolicæ coram ipſo cauſam diceret, ſcribens in hæc verba: " Volumus, & ſub „ Excommunicationis latæ ſententiæ pœna mandamus, ut infra terminum duorum menſium a re„ ceptione præſentium computandorum, noſtro conſpectui te præſentes; alioquin ſcias te privationis periculo ſubjacere.

Maximilianus notitia hujus evocationis accepta, & ſui juramenti, ac inveteratæ conſuetudinis Patriæ ſimilem evocationem non permittentis memor, ſcripſit huic Abbati, ne Pontificiæ evocationi morem gerat: „ Vobis (ait) diſtricte præcipimus, & mandamus; „ ne eam ob cauſam extra patrias noſtras vos abſentetis, imo ſtatim viſis præſentibus ad nos veniatis. "

Et ad Pontificem ſimiliter litteras dedit, & civilibus verbis citationi intercedit, addens: " Si denique „ veſtra Sanctitas cauſam cognoſcere cupit, eam ut „ committat alicui in his partibus Prælato, Viro probo, partibus non ſuſpecto, &c. nec ut ſecus agatur, facile ferre potero.

Cum nihilominus Pontifex perſiſteret in ſua ſententia, alteras ad ipſum litteras dedit Maximilianus; prioribus nonnihil acriores! " Si Abbas (ait) cujuſpiam delicti reus animadverſione qualibet dignus „ exiſtimetur, non adverſabor, quin Apoſtolicæ Sedis „ honoris ratio in hoc habeatur, dummodo Judice „ in partibus dato idoneo, & neutrali, id juris ordine compertum ſit. Quod (ait) ſic æquum ſuſtineo, ut fruſtra ſecus aliquid a me exigatur, adjuvante Domino, &c.

His litteris aliquanto placatior factus Pontifex, cauſæ diſcuſſionem delegavit Præpoſito Eccleſiæ S. Joannis in urbe Trajectenſi ad Rhenum. Is igitur diem dixit Abbati ad reſpondendum in Diœceſi ſua.

Sed cum hoc pacto rurſus Abbas citaretur extra fines ſuæ Provinciæ, ſcilicet Brabantiæ, contra jura & conſuetudines Belgii, in hæc verba ad dictum Præpoſitum ſcripſit Maximilianus: " Verum quia is modus agendi Nobis, & Subditis noſtris gravis admodum eſt, & intolerabilis, ac aperte contrarius publico ſtatuto, privilegio, quo fidelibus noſtris, populo & Statibus Ducatus noſtri Brabantiæ, *jurejurando* promiſimus, non ſinere quemvis ex eis extra Ducatum ipſum ad judicium evocari, quo minus fruſtratoriis vexetur moleſtiis, & expenſis: cum „ intus non deſint, qui expeditam adminiſtrent juſtitiam; Vos ſerioſe requirimus, ut eum Judici competenti relinquas judicandum. Quod ſi ſecus fieret, „ id nobis ingratiſſimum eſſet, & opportuno remedio „ refelleremus.

Plurima ſunt quoque Principum Belgii Edicta, quibus evocationes ad *peregrina* judicia reprobantur, & ſingulos in ſua reſpective Provincia judicandos fore decernitur: quæ citata videri poſſunt apud Antonium Anſelmo in ſuo *Triboniano Belgico cap.* 2. §. 5.

Cum autem nonnulli jus hoc, tametſi ſacris Canonibus, ſignanter Nicænis & Africanis, atque Principum Catholicorum priſtinis Sanctionibus, quin & juri naturali, æquitatique plane conforme, convellere & traducere tentarent, quaſi auctoritatem Principum ſecularium excedens, & auctoritati Sedis Apoſtolicæ contrarium; Carolus V. Belgarum Princeps, Bullam Pontificiam a Leone X. anno 1515. impetrandam cenſuit, qua hoc jus Subditis ſuis contra multifarias vexationes adeo neceſſarium, auctoritate etiam Pontificia firmaretur: quæ Bulla integra extat *parte* 1. *Edict. Flandriæ lib.* 1. *Rubrica* 4. in eaque decernitur, quod Vaſſalli & Subditi prædicti Caroli Archiducis Auſtriæ & Belgarum Principis, pro quibuſcumque cauſis forum Eccleſiaſticum quomodolibet concernentibus, quarumcumque litterarum Apoſtolicarum prætextu extra loca Archiduci Carolo ſubjecta, in prima inſtantia citari, aut quomodolibet ad judicium evocari non poſſint, nec debeant: ſed hujuſmodi tantum in partibus illis in prima inſtantia cognoſcantur, dummodo tamen per ipſos Judices in partibus infra annum a die motæ litis terminentur.

Addit inſuper Pontifex urgentiſſimas clauſulas, quibus decernit, " quidquid alias ſecus " quam Bulla præſcribit, " a quoquam etiam (ait) per Nos attentari & Sedem prædictam, & quavis auctoritate „ ſcienter vel ignoranter contigerit, nullius roboris „ vel momenti exiſtere.

Inſuper declarat, " præſentibus per Nos, aut Sedem prædictam etiam motu proprio, & ex certa

„ ſcientia,

„ ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine,
„ etiam de conſilio fratrum nullo modo derogari poſſe,
„ neque eis derogatum cenſeri, niſi id per Nuntium,
„ per litteras Apoſtolicas ſub plumbo trinis vicibus,
„ ita ut ſemper qualibet vice trimeſtre intercedat, ei-
„ dem Archiduci ſignificatum fuerit, & non alias, ali-
„ ter, nec alio modo.

Denique “ irritum rurſus declarans, & inane, ſi
„ ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcien-
„ ter vel ignoranter, etiam per Nos (ait) aut Sedem
„ prædictam contigerit attentari.

Hæc jura tum longa conſuetudine uſuque, tum Diplomate Pontificio firmata, ipſiſque ſacris Canonibus, ac Principum Sanctionibus adeo conſona, & per quæ Subditis & Reip. adeo conſulitur, Belgici Magiſtratus non minori zelo, quam jam pridem Patres Africani, tutati ſunt: idque notanter oſtenderuot, dum de publicatione Concilii Tridentini ageretur.

Admodum enim ſollicite præcaverunt, ne quid hic admitteretur, quod vel in ſpeciem his juribus adverſaretur, ſive evocationi Subditorum ad judicia peregrina faveret.

Imprimis ad *cap.* 8. *Seſſ.* 13. *De Reformat.* ubi decernitur: *Ut cauſæ Epiſcoporum, cum pro criminis objecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipſum terminentur*, ſpeciatim Brabantini annotarunt, hac ratione “ Subditos
„ *extra patriam* fore trahendos, quod directe adver-
„ ſatur indulto Summorum Pontificum Leonis & Cle-
„ mentis, & Conſtitutionibus ſuæ Majeſtatis, & il-
„ luſtriſſimorum ejus Prædeceſſorum, qui non ſine
„ gravi & prægnanti cauſa id conceſſerunt.

Rurſus ad *cap.* 5. *Seſſ.* 22. quo ſtatuitur de cognitione adhibenda in Diſpenſationibus, *monent*, *cum hac cautione accipiendum eſſe*, *ne Subditi hac occaſione extra Provincias ſuas evocentur.*

Ad *caput* 5. *Seſſ.* 24. ubi cauſæ quædam criminales & graviores Epiſcoporum judicio Sedis Apoſtolicæ reſervantur, *Brabantini*, *Flandri*, *aliique monuerunt*, *poſſe Regem inhærere veteri juri*, *& auctoritati ſuæ ad conſervandam ſecuritatem & tranquillitatem Reipublicæ & ſubditorum.*

Hic Conſilia Regia reflexiſſe *ad jus vetus* de non evocandis negotiis extra Provincias, nequaquam obſcurum eſt. Nullum enim aliud *jus vetus erat*, quod in ſpeciem per hanc cauſarum reſervationem lædi poſſe videbatur: quodque ad conſervandam tranquillitatem Reipublicæ & ſubditorum ſummopere conducebat, niſi hoc jus non evocandi ſubditos extra Provincias.

Has Magiſtratuum Annotationes in compendium contractas recitat citatus Antonius Anſelmo in *Triboniano Belgico cap.* 32.

Hanc praxim tantopere tranquillitati Reipublicæ & ſubditorum convenientem, & priſtinis Eccleſiæ Canonibus, necnon Principum Sanctionibus ſtabilitam, non tantum Belgium, ſed & alia paſſim Regna Romanum Pontificem ut Eccleſiæ Caput recognoſcentia, ſollicite ſartam tectam conſervarunt.

De uſu Regni Galliæ uno conſenſu teſtantur hujus Regni Pragmatici: atque inter cæteros allegatos Michael Rouſſel in *Hiſtoria Juriſd. Pontif. lib.* 4. *cap.* 9. Poſtquam enim oſtendit *num.* 7. multis ex capitibus longe tutius & convenientius eſſe, ut cauſæ vigore appellationis ad Romanum Pontificem devolutæ, per delegatos Judices *in partibus* inſtruantur, & decidantur, quam ut hæc Romæ fiant, ſubjungit *num.* 8.
“ Itaque uſus demum obtinuit apud nos, ut quæcum-
„ que appellationis cauſa decidi debeat in partibus;
„ & ſi contrarium fiat, appelletur ad Senatum, tan-
„ quam *ab abuſu*, atque condemnetur Pars in expen-
„ ſis, damnis & id quod intereſt.

Et quidem refert ibidem ex Rebuffo: “ id adeo
„ ſtricte interpretationem ſubit, ut delegatio Summi
„ Pontificis, qua appellantis cauſa committitur, ex-
„ tendi non debeat extra *partes Diœceſimque litigan-*
„ *tium.*

Addit quoque: “ Neque poſſe Papam delegare
„ Judicem *extra Parlamentum*, cui ſubeſt uterque liti-
„ gans, alias abuſus erit, etiamſi viciniores ſint fini-
„ bus alterius Parlamenti. “ Eamdem praxim ejuſque
„ fundamenta latius adſtruxit noviſſime Carolus Fevretius *De Abuſu lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 10.

Quin tanta eſt apud Gallos cura avertendi fori Romani, ait ibidem Rouſſel, *num.* 9. “ Ut inde nata ſit
„ ratio reprobandæ quaſi *ab abuſu* clauſulæ hujuſ-
„ modi, *noſtra* ſeu *Apoſtolica auctoritate*: quoniam
„ illa manente, oporteret a Pontificio delegato pro-
„ vocantem commeare Romam. Quapropter (ait)
„ qui Bullam impetraverunt, cui hæc clauſula inſit,
„ ut ſolita eſt, ne impediantur in executione, appel-
„ latione ab illa, ob eam clauſulam tanquam *ab abu-*
„ *ſu*, ſolent & debent proteſtari, ſe jus ſuum velle
„ proſequi non Apoſtolica auctoritate, ſed *Ordina-*
„ *ria.*

Tandem ita concludit: “ Denique rejicitur apud
„ nos quidquid aliquo prætextu cogeret Noſtrates ire
„ litigatum Romam.

Si quis plura de hoc Gallorum inveterato uſu videre cupiat, conſulat Probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 9.

Eodem jure uti Hiſpanos multis oſtendit Salgado in ſupplicatione ad Sanctiſſimum *parte* 2. *cap.* 11. refertque *num.* 97. “ quoddam Conſultum Supremi Con-
„ ſilii Regii, quo diſpoſitum ſtat, exemptum non
„ poſſe eligere Conſervatorem *extra hæc Regna* Hiſ-
„ paniæ, ne naturales horum Regnorum moleſtentur,
„ nec conveniantur extra Regnum; quo etiam De-
„ creto (ait) generaliter prohibetur, naturales impe-
„ trare commiſſiones Judicibus extra Regna Hiſpaniæ:
„ quod ſi fecerint, proviſio in Senatu conceditur, ut
„ afferat Judicem in Regno. “ Integrum Conſultum Hiſpanico idiomate ibidem ſubjicitur.

Aſſeritque *num.* 83. quod doctrina reprobans evocationes extra Regna, “ habere poſſit fundamentum
„ in Regula generali quæ habet vim fieri ei, qui extra
„ Regnum ad Romanam Curiam citatur & extrahitur
„ pro lite tractanda, poſſeque Principem & Senatum
„ ita oppreſſum defendere, ne extra Regna Hiſpania-
„ rum extrahatur; tanquam (ait) hoc ſit Regis pro-
„ prium munus, & Regale officium, ne Subditi tali
„ moleſtia opprimantur: maxime cum Clerici, Ec-
„ cleſiaſticæque perſonæ cives reputentur, ſintque
„ pars populi, & membra Reipublicæ temporalis, ad
„ quorum protectionem ſimul Princeps teneatur.

Teſtatur quoque *num.* 101. “ Ex identitate ratio-
„ nis, aliiſque motivis, & inconvenientibus vitandis,
„ ſimiliter decretum fuiſſe per Senatum Supremum
„ *in Decreto* 15. *inter* IMPRESSA, quod Epiſcopi
„ Regni Arragonum habentes loca ſibi ſubjecta in hoc
„ Regno Galliciæ Vicarios conſtituant in illis, coram
„ quibus naturales conveniantur.

Idem ſervari in Ducatu Burgundiæ teſtis eſt Joannes Grivellius deciſione *Dolana* 30. ſcribens *num.* 16. “ Ab
„ antiquo vetitum eſt ſolemnibus Edictis Principum
„ noſtrorum, ſubditos diſtrahere, & *extra Provinciam*
„ ad litigandum vocari, ſive coram Eccleſiaſtico, ſive
„ coram laico, aut alio quocumque Judice.

Quandoquidem ergo Cenſura, ſignanter Excommunicatio, infligi nequeat; aut ſententia inflictiva Cenſuræ, aut Declaratoria contractæ contra quemquam proferri, niſi ſervato ordine judicario, ejuſque defectus eſſentiales Cenſuram reddat nullam & invalidam, (ut ſupra oſtenſum eſt;) facile intelligitur, cauſam Cenſuræ examinandam & definiendam eſſe per Judices in partibus, tametſi etiam cauſa alias ad Sedem Apoſtolicam in prima aut ulteriori inſtantia ſpectaret.

Præterea ex hactenus deductis intelligitur, quod citatus,

citatus, etiam criminaliter, quacumque de cauſa, etiam hæreſis, extra patriam ad quemcumque Judicem, etiam Romanum Pontificem, poſſit eatenus de Incompetentia Judicis excipere, quod extra Provinciam nec comparere nec reſpondere teneatur; ſed cauſa inſtruenda ac decidenda ſit coram Judicibus delegatis in partibus, juxta notoriam receptamque praxim, ſacris Canonibus & Principum Sanctionibus conformem.

Denique, quod ſi contingat, ſic evocatum ſive citatum, & excipientem de loci incompetentia, ob non comparitionem Cenſuris vexari, hic poſſit contra hanc violentiam ad Regem ejuſque Senatum tanquam hujus juris protectorem & defenſorem habere recurſum: uti infra latius oſtendetur, ubi de hoc recurſu adverſus injuſtas, ac via facti inflictas Cenſuras ſpeciatim tractabitur.

§. V.

Quæ ſpecialiter in ferendis Cenſuris obſervanda.

Præter ordinem judiciarium in omnibus cauſis, ſignanter criminalibus in foro Eccleſiaſtico uſitatum, quædam ſpecialia in prolatione Cenſurarum obſervanda ſunt, quæ ad obviandum immoderatæ & temerariæ Cenſurarum inflictioni ordinata videntur.

Et quidem circa medium ſeculi XIII. (*a*) congregato Concilio Lugdunenſi ſub Innocentio Papa IV. „ A nonnullis fuit expoſitum (ait Gloſſographus in *Cap.* 1. *de ſentent. Excommunicat. in VI.*) "quod nonnulli Prælati *ſæpe* ſuos Subditos *indiſcrete* excommunicabant, & licet Excommunicatio ab initio fuiſſet introducta ad medicinam, tamen tendebat ad *mortem*: propter quod fuit ſupplicatum, quatenus Concilium dignaretur de remedio providere opportuno.

Supplicationi annuens Concilium ſtatuit in citato *cap.* 1. quod *quiſquis excommunicat*, *Excommunicationem in ſcriptis proferat.*

Neque enim dubium, quin maturius expendi & ponderari ſoleant, quæ *ſcriptis* mandari debent, quam quæ ſolo verborum ſono committuntur, & cum ſono facile tranſeunt.

Præſertim quia Concilium præterea Judici excommunicanti injungit, quod *exemplum hujuſmodi ſcripturæ teneatur Excommunicato tradere intra menſem, ſi requiſitus fuerit.*

Id enim & natum eſt reddere Judicem in proferenda Excommunicatione circumſpectiorem, dum prævidet, Excommunicationis exemplar publicandum, & aliorum judicio ſubjiciendum.

Adhæc contingit, quod hoc medio fiat Excommunicato facilior Excommunicationis contra ſe prolatæ probatio, & ad Superiorem facilitetur recurſus: dum alias temere prolata *verbo* dumtaxat Excommunicatione, difficilis haberetur illius probatio, ſaltem quoad formam & modum; nec ejus defectus adeo dilucide pateret.

Tametſi Concilium videatur Judici injungere, ut Excommunicationem *ipſe* proferat *in ſcriptis*, nihilominus praxis & receptus ſtylus eam Decreto interpretationem dedit, ut ſufficiat per Actuarium cauſæ, ſive Secretarium ſeu Scribam ſententiam Excommunicationis de mandato Judicis *ex ſcripto* recitari.

Ulterius, ſtatuit Concilium in allegato *cap.* 1. ut non tantum Sententia proferatur *in ſcriptis*, ſed inſuper *& cauſam Excommunicationis expreſſe conſcribat, propter quam Excommunicatio profertur.*

Quis vero dubitet, quin Judices in ferendis Cenſuris futuri ſint moderatiores, atque maturius cauſam ferendæ Cenſuræ expendent, ubi intelligunt cauſam latæ Cenſuræ in ipſa ſententia eſſe exprimendam, & publice propalandam; & ſic omnium judicio publice probandam, vel improbandam exponi?

Contingit & per hanc expreſſionem, ut is, in quem Cenſura eſt lata, facilius ſcire queat, num juſta vel injuſta ſibi ſit inflicta Cenſura; & utrum ſe ſententiæ & Decreto Judicis tanquam juſto ſubjicere debeat, vel utrum per recurſum ad altiorem poteſtatem de remedio contra latam Cenſuram tanquam injuſtam ſibi providendum ſit.

Declarat autem Concilium *hæc eadem* (quæ circa ſententiam Excommunicationis decrevit) *in Suſpenſionis & Interdicti ſententiis velle obſervari.*

§. VI.

De formulis & ritu, quibus hodie ſolemnis Excommunicatio ſeu anathema profertur.

Primis Eccleſiæ ſeculis non leguntur Formulæ conceptis verbis expreſſæ, quibus Excommunicatio eſſet proferenda: ſed ſufficiebat, ſententiam Excommunicationis ita proferri, ut ſufficienter intelligeretur ipſa Excommunicatio, & perſona excommunicata.

At poſtquam ſeculo nono & ſequentibus ob frequentiorem & non ſatis circumſpectam Cenſuræ inflictionem, notanter ad tuenda jura & prærogativas Eccleſiarum, ipſæ Cenſuræ, ac ſignanter Excommunicatio minus timeri, quin & a multis vilipendi cœpit; cœperunt excogitari formulæ quædam Excommunicationum ad terrorem incutiendum conceptæ, necnon terribilem ideam de effectu Excommunicationis populo vivaciter imprimendam.

Inter veteres formulas Excommunicationis ex manuſcriptis Codicibus per Edmundum Martene, Monachum Benedictioum, Congregationis S. Mauri, tomo 3. *De antiquis Ritibus Eccleſiæ lib.* 3. *cap.* 4. deſcriptas, refertur ordine primo formula Excommunicationis ex Pontificali Anglicano Monaſterii Gemmeticenſis, exarato (ut ipſe credit) ante annos 900.

Hæc formula concepta eſt adaptatis terminis ad horrorem & terrorem incutiendum, ac inter cætera hæc in ea habentur: " Niſi cito reſipuerint, & noſtræ mediocritati, quam læſerunt, ſatisfecerit, æterna maledictione eos confundimus, & perpetuo anathemate condemnamus, iram Superni Judicis incurrant, ab hæreditate Dei & electorum ejus alieni exiſtant, & neque in præſenti tempore Communionem cum Chriſtianis habeant, neque in futuro cum Deo & Sanctis ejus partem obtineant; ſed cum diabolo & miniſtris ejus ſocientur, & pœnas ultricis flammæ cum ſempiterno luctu poſſideant, cœlum & terram exoſi habeantur, & gehennæ ſupplicio crucieotur in ſeculo. Maledicti ſint domo. Maledicti in agro. Maledicta eſca ventris eorum, & fructus. Maledicta ſint omnia quæ poſſident, a cane qui illis latrat, uſque ad Gallum, qui illis cantat. Sitqoe pars eorum cum Dathan & Abiron, quos infernus deglutivit viventes & cum Anania & Saphyra, qui Apoſtolis Domini mentiti fuerunt, ſtatimque mortui ſunt, & cum Pilato & Juda traditore Domini; nec habeant alteram, quam alinorum ſepulturam, & ſic extinguatur lucerna eorum in mediis tenebris. Amen.

Reliquæ formulæ ibidem deſcriptæ ex variis manuſcriptis Codicibus, exaratis, uti dictus Auctor credit, ante annos 600. ſimilibus pene terminis concipiuntur.

Legitur & hujuſmodi Excomminicationis formula apud Reginonem Abbatem Prumienſem (qui floruit ſub medium ſeculi decimi) *lib.* 2. *De Eccleſiaſt. Diſcipl. cap.* 409.

(*a*) Hoc Concilium habitum eſt anno 1245. In eo excommunicatus fuit Imperator Fredericus II.

Ex

Digitized by Google

Ex Reginone eam veroſimiliter ſcripſit Burchardus Epiſcopus Wormatienſis in ſuo Decreto *lib.* 11. *cap.* 3. & ex Burchardo Ivo Epiſcopus Carnotenſis *part.* 14. *ſui Decreti cap.* 76.

Ex his Canonum collectionibus veroſimiliter tandem hæc formula tranſivit quaſi in jus commune; & ſic tandem in Pontificale Romanum fuit relata, ubi ſimilis formula legitur ſub titulo: *Ordo Excommunicandi & Abſolvendi.*

In hac formula, poſtquam per Pontificem excommunicantem enarratum eſt, qualiter peccatorem Canonice ſæpius monuerit, omnibuſque mediis ad pœnitentiam illum reducere ſtuduerit; atque deinde expoſita poteſtate ligandi & ſolvendi, quam Chriſtus Eccleſiæ dedit, tandem ipſam Excommunicationem his verbis pronuntiare jubetur: “ Eum cum univerſis
„ complicibus fautoribuſque ſuis judicio Dei omni-
„ potentis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti & B. Pe-
„ tri Principis Apoſtolorum, & omnium Sanctorum,
„ necnon & Mediocritatis noſtræ auctoritate & pote-
„ ſtate ligandi & ſolvendi in cœlo & in terra nobis
„ divinitus collata, a pretioſi Corporis & Sanguinis
„ Domini perceptione, & a ſocietate omnium Chri-
„ ſtianorum ſeparamus, & a liminibus S. Matris Ec-
„ cleſiæ in cœlo & in terra excludimus, & excom-
„ municatum & anathematizatum eſſe decernimus, &
„ damnatum cum diabolo & angelis ejus, & omni-
„ bus reprobis in ignem æternum judicamus, donec
„ a diaboli laqueis reſipiſcat, & ad emendationem &
„ pœnitentiam redeat, & Eccleſiæ Dei, quam læſit,
„ ſatisfaciat: tradentes eum ſatanæ in interitum car-
„ nis, ut ſpiritus ejus ſalvus ſiat in die Judicii.

Omnibus pene formulis apud citatum Martene ex vetuſtis Codicibus deſcriptis, additur hæc finalis clauſula: *Et ſic extinguatur lucerna eorum in mediis tenebris*; vel uti habet formula 2. *Extinguatur in æternum.*

In formula 4. legitur verbis magis ad terrorem expreſſis: *Et ſicut lucerna iſta extinguitur, ſic extinguantur animæ eorum in fœtore inferni.* Clarum eſt, hanc clauſulam reflectere ad ritum Excommunicationis, qui circa idem tempus invaluit, quique deſcribitur a Reginone, Burchardo & Ivone locis ſupra citatis: & ex illis extat apud Gratianum *Cauſ.* 11. *q.* 3. *Can.* 109. his verbis expreſſus: “ Debent duo-
„ decim Sacerdotes Epiſcopum circumſtare, & lu-
„ cernas ardentes in manibus tenere, quas in
„ concluſione Anathematis vel Excommunicationis
„ projicere debent in terram, & conculcare pedibus.

Hunc ritum hactenus Græcis eſſe ignotum notat Chriſtianus Lupus *tom.* 5. *Schol. in Canones pag.* 829. & monet, eum etiam in Eccleſia Latina eſſe recentiorem.

Veriſimile eſt, hunc ritum extinguendi lucernas una cum ſupradictis formulis circa ſeculum octavum aut nonum invaluiſſe; poſtquam Excommunicationes ob frequentiam & minus exactam moderationem vilipendi & contemni cœperunt, præſertim a Potentioribus, & enormiorum criminum reis.

Notandum enim, hunc ritum & formulas non in omnibus indifferenter Excommunicationibus, etiam *majoribus*, adhiberi, ſed dumtaxat in Excommunicatione *ſolemni*, quæ anathema poſterioribus ſeculis dici cœpit: & quam diſtingui ab Excommunicatione etiam *majori*, quæ ſine externo hoc ritu & prædictis formulis a Judice ſimpliciter pronuntiatur in ſcriptis cum cauſæ expreſſione, ſupra *cap.* 1. oſtenſum eſt.

Hinc in moderno Pontificali Romano loco ſupra citato notandum præmittitur, quod triplex ſit Excommunicatio; ſcilicet, minor, major, & anathema.

Deinde monet, quod major Excommunicatio ſit, *quando Pontifex per ſententiam ſcriptam pronuntiat.* Deinde ſubjungitur ſimplex hujus Excommunicationis proferendæ formula, qua peccatorem excommunicat in *ſcriptis*, & tanquam Excommunicatum eſſe ab omnibus vitandum denuntiat, *donec adimpleverit quod mandatur, ut ſpiritus ejus in die Judicii ſalvus fiat.*

Anathema, id eſt, ſolemnis Excommunicatio pro GRAVIORIBUS *culpis fieri debet*, ait Pontificale.

Poſt hanc anathematis deſcriptionem ſubjicitur prædicta ſolemnis Excommunicationis formula, qua pronuntiata, *tam Pontifex* (ait Pontificale) *quam Sacerdotes debent projicere in terram candelas ardentes, quas in manibus tenebant.* Debere eſſe *duodecim* Sacerdotes conſtat ex præcedentibus, ubi præcipitur, quod Pontifex ad pronuntiandum anathema procedere debeat, *aſſiſtentibus ſibi* DUODECIM *Presbyteris ſuperpelliceis indutis, & tam ipſo, quam Presbyteris candelas ardentes in manibus tenentibus.*

Ex his nequaquam obſcurum eſt, prædictum ritum e Decreto Gratiani in Pontificale Romanum tranſiiſſe.

Hoc ritu ſolet quotannis die *Cœnæ Domini* ſolemniter pronuntiari anathema in violatores Juriſdictionis, & immunitatis Eccleſiaſticæ, expreſſos in Bulla, quæ exinde dici conſuevit Bulla *Cœnæ Domini*: quam tamen non obſtante hac annua ſolemni promulgatione, nec Belgium, neque ulla pene Provincia extra Statum Eccleſiaſticum Romano Pontifici in temporalibus ſubjectum, hactenus recepit.

Inſuper conſtat, hanc diverſitatem formularum & rituum, quibus hodie *anathema* pronuntiatur, & diſtinguitur a ſimplici Excommunicatione *majore*, dumtaxat eſſe accidentalem; atque labentibus ſeculis ad terrorem majorem incutiendum demum invaluiſſe: neque magis ab Eccleſia reſcindi *ſolemniter* anathematizatum, quam *ſimpliciter* excommunicatum; uti ſupra *cap.* 1. §. 3. probavimus.

CAPUT VI.

Quæ a Prælato excommunicante attendenda.

§. I.

Quid attendere debeat Prælatus circa perſonam feriendam Cenſuris?

In ferenda ſententia Excommunicationis debet Judex oſtendere, *ſe proſequi quod corrigentis eſt & medentis* (ait Concilium Lugdunenſe ſub Innocentio IV. in *cap.* 1. *De ſent. Excomm. in VI.*) ſive in ferendis Cenſuris, ſignanter Excommunicatione, tenetur ſe exhibere ut Medicum ſpiritualem, qui ad curandum ægrum & ſauciatum unice ſit intentus.

Porro nequaquam partes periti Medici impleret, ſi ad membri reſecationem a corpore Eccleſiæ proſiliret, priuſquam molliora remedia tentaſſet, exemplo Medici corporalis, qui nunquam ad reſecationem membri a corpore deveniet, niſi omnibus aliis remediis impenſis, videat vulnus alias incurabile; quin & periculum videat, ne ſauciatum & putridum membrum, etiam reliqua corporis membra inficeret; quando tandem neceſſitate cogente, membri unius abſciſſionem impendit, ut reliqua membra ac corpus ipſum ſalva conſiſtant.

Ita & Eccleſia nunquam ad ſpiritualem hanc reſecationem deveniendum judicavit, niſi neceſſitate cogente, & omnibus aliis mediis fruſtra præmiſſis.

„ Cum dolore enim amputatur (ait S. Ambroſius
„ *lib.* 1. *Offic. cap.* 27.) etiam, quæ putruit, pars
„ corporis, & *diu* tractatur, ſi poſſit ſanari medica-
„ mentis; ſi non poſſit, tunc a Medico bono abſcin-
„ ditur. ſic Epiſcopi affectus boni eſt, ut optet ſanare
„ infirmos,

Digitized by Google

„ infirmos, ſerpentia auferre ulcera, obducere aliqua, non abſcindere; *poſtremo quod ſanari non poteſt, cum dolore abſcindere.*

Et *Canone* 18. *cauſ.* 24. *q.* 3. ex Proſpero, ſive potius Juliano Pomerio auctore Librorum De Vita Contemplativa, proponitur forma, quam Medicus ſpiritualis in curandis ſauciatis peccatoribus ſervare debet. Atque imprimis monet, quod crimina quæcumque non fuerint " patientiæ leni medicamento ſanata, veluti igne quodam piæ increpationis urenda ſint, & curanda. Quod ſi nec ſic quidem æquanimiter ſuſtinentis, ac pie increpantis medela proceſſerit, in iis, qui DIU PORTATI & SALUBRITER OBJURGATI, corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro Excommunicationis abſcindi.

Verbo, Excommunicatione majore, ſeu anathemate nemo feriendus, *niſi qui aliter non potuerit corrigi*, uti loquitur Concilium Meldenſe apud Gratianum *Cauſ.* 11. *q.* 3. *Can.* 41.

Hinc Excommunicatio communiter *ultimum Remedium* dici conſuevit: eo quod non niſi aliis fruſtra adhibitis impendendum ſit.

His inſiſtens Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 3. *De Reform.* mandat omnibus Judicibus, ut in executione Sententiæ, aut Decreti, a Cenſuris omnino abſtineant, ubi ipſa executio aliter haberi poteſt.

Recteque in Annotationibus ad hoc Tridentini Decretum, *diſcurſu* 43. *num.* 3. notavit Cardinalis de Luca, quod " ubi per mulctas, aliaſque pœnas temporales provideri poteſt, ſemper erroneum ſit, Excommunicationis remedium adhibere: cum ad illud non niſi in totale ſubſidium, ac nimium, parce & circumſpecte recurri debeat, ut magis timeatur, & in veneratione habeatur.

Addit & *num.* 14. "Reprehenſione & punitione dignos Epiſcopos, aliоſque Prælatos, præſertim quoſdam Commiſſarios Cameræ Apoſtolicæ, & Fabricæ S. Petri, qui in hoc adeo lubrici ſunt, cum maximo hujus Eccleſiaſtici remedii præjudicio.

Eadem de cauſa communiter tradunt Canoniſtæ poſt Gloſſam in *Can.* HONORATUS *diſt.* 74. *verbo* ADHUC, quod cum inter Cenſuras maxima ſit Excommunicatio, ad hanc non ſit deveniendum, niſi prius probatum ſit, num per mitiorem Cenſuram, puta ſuſpenſionis aut interdicti, contumacia frangi nequeat.

Hæc moderatio congruit Patrum veterum praxi, qui ad Excommunicationem majorem, ſive anathema procedere non ſolebant, niſi prius ipſum criminoſum per Canonicam pœnitentiam a foribus Eccleſiæ excluſiſſent; atque ita per Excommunicationem, quam vocabant *medicinalem*, curationem peccatoris probaſſent: quam ubi videbant correctioni obtinendæ & contumaciæ frangendæ non ſufficere, tunc demum impendebant ſupremum remedium, ſcilicet anathema, quod vocabant Excommunicationem *mortalem*; eo quod non niſi pene deſperatis applicaretur, & per eam gladio ſpirituali quaſi necari, & in mortem ſpiritualem tradi peccator contumax & rebellis videretur.

Vidimus ſupra *Capite* 1. §. 3. S. Auguſtinum utramque hanc Excommunicationem, *medicinalem* & *mortalem* aperte diſtinguentem. Quin & verbis Auguſtini ibidem relatis intelligitur, quod Excommunicatio *medicinalis*, qua peccator ad *humiliorem pœnitentiæ locum redigebatur*, ſoleret præcedere Excommunicationem *mortalem* ſive anathema, quo peccator a *populo Dei*, ſive a corpore Eccleſiæ *ſeparabatur*.

Hujus ordinis etiam mentio occurrit apud Gratianum *Cauſ.* 5. *q.* 2. *Can.* PRÆSENTI: ubi ſub nomine Sylveſtri Papæ refertur Decretum, quo decernitur, ut delinquentes " imprimis perſonaliter vocentur & per ſeptem dies expectentur, nullius Eccleſiaſticæ rei interdicta licentia: Huic vero expectationi iterum addantur ſeptem dies, interdicta Eccleſiam intrandi licentia, & omnia divina Officia audiendi. Poſt vero addantur duo dies, quibus a pace & Communione ſanctæ Eccleſiæ ſint ſuſpenſi. Deinde vero aliis duobus diebus ſub eadem expectatione deportentur (ſeu expectentur;) quibus uno die ſuperaddito, omni expectatione velut jam deſperata, reus mox *Anathematis* gladio feriatur.

Quamvis facile credam, hoc Decretum Sylveſtro Papæ aliquo confictore eſſe ſuppoſitum, interim veſimile eſt, Auctorem hujus Decreti, quiſquis hic fuerit, voluiſſe exprimere ordinem, quem apud antiquos Epiſcopos ſervatum fuiſſe viderat.

Verbo, intentio & ſpiritus Matris Eccleſiæ ſemper fuit, ut Epiſcopi, aliique Judices Eccleſiaſtici, quibus hic ſpiritualis gladius commiſſus eſt, illo ſumma moderatione adverſus filios Eccleſiæ utantur: nec ſine extrema & urgente neceſſitate, aliis omnibus remediis fruſtra tentatis, illum exerant: nec niſi ſummo cum dolore & animi amaritudine filios a matre ejuſque viſceribus abſtrahant & avellant.

Cum autem jampridem Eccleſia probaverit, ut dum Eccleſiaſtica auctoritas exequendis Sententiis ſeu Decretis contra contumaces inefficax eſt, jungatur poteſtas ſecularis (ſive ut hodie loquimur, imploretur *Brachium ſeculare*) quemadmodum declaratur *Canone* 5. Antiocheno, qui in Concilio Oecumenico Chalcedonenſi *Art.* 4. relictus fuit, ad Excommunicationem procedi non debet, ſi executio Sententiæ aut Decreti per hanc implorationem obtineri queat: quemadmodum & ipſa Synodus Tridentina non obſcure inſinuat.

Hinc in Belgio Excommunicationes ob debita *civilia* vix locum habere poſſunt, neque uſitari ſolent; eo quod per alia media ordinaria, puta per implorationem Regiæ auctoritatis debitores contumaces ad ſolutionem cogi queant.

Quapropter clauſula ex ſtylo Curiæ Romanæ exprimi ſolita in litteris reſervatæ penſionis, quod ſi Penſionarius penſionem debitam lapſis terminis præſcriptis non perſolverit, *ſententiam Excommunicationis incurrat*, hic in Belgio non eſt recepta, uti nec in Gallia, reputaturque pro clauſula meri ſtyli.

Quin ſi Fevretio *lib.* 2. *De Abuſu cap.* 5. *num.* 29. creditur, clauſula hæc apud Gallos judicatur *abuſiva*: oſtenditque Brodeau in notis ad Louetium *litt.* C, *num.* 31. aliquando quidem etiam in Gallia uſitatum fuiſſe, ut ad ſatisfactionem debiti *civilis* executio fieret per Cenſuras Eccleſiaſticas, ſed eam conſuetudinem tanquam *abuſivam* tandem plane eſſe abrogatam.

Notavitque jampridem Gerſonius, quod applicatio gladii ſpiritualis ad defenſionem temporalium, magnam confuſionem in Eccleſia, contemptum hujus Evangelicæ Cenſuræ, & laqueos animabus multorum, magis quam ſalutem animarum inducat; in ſui aſſerti probationem experientiam in teſtem vocans.

„ Itaque (ait Gerſonius *De Poteſtate Eccleſiaſtica, Conſiderat.* 4.) " ſicuti temporalitas addita eſt Eccleſiæ pro dote ſua, videri poſſet aliquibus, quod ad ejus defenſionem ſimiliter addere ſufficeret adverſus impetitures pœnam vel Cenſuram temporalem, ut eſt mulctatio pecuniaria, vel Corporalis detentio, vel arreſtatio bonorum propriorum.

Et in Tractatu *De Vita ſpirituali animæ lect.* 4. aſſerere non veretur, quod Prælati illi, " qui pro temporalibus conſervandis, aut politicis incommodis evitandis, *Excommunicationes* paſſim proferunt, adeoque *æternæ mortis* damnationem ſimiles ſint illi, qui volens abigere muſcam in fronte vicini, eam ſecuri percutiens, vicinum ſtolidius excerebravit; aut ei parem eſſe dixerim (ait) qui ſtudens curationi modici vulneris in pede equi, pede confeſtim abrupit, equumque peremit.

Itaque omina a Prælato ad curandum peccatorem impeodenda ſunt, quæcumque ad ejus converſionem conducere credit, antequam extremo hoc abſciſſionis remedio utatur.

Imo licet Judex forſan ea, quæ forum exterius præſcribit, adhibuerit, ſi tamen ex aliqua erga excommunicandum paſſione, aut nimia in ipſum duritia, alia media ad ipſum redocendum idonea omiſerit, licet coram Eccleſia militante poſſit a pœna eſſe immunis, coram Deo & Eccleſia triumphante plane immunis non erit.

§. 2.

Quæ attendenda reſpectu Eccleſiæ.

Medicus corporis dum videt membrum ſauciatum incurabile, ejus raſecationem ſolet impendere, ſi timeat ex hujus membri infectione reliqua corporis membra inficienda.

Medici corporalis exemplo, Medicus ſpiritualis videns aliquod membrum Eccleſiæ criminibus adeo infectum ' ejuſque curationem ita deſperatam, ut nec appareat per Excommunicationem ſive exteriorem a corpore Eccleſiæ abſciſſionem ſanandum; nihilominus, ſi videat, a membri hujus infectione ſeu contagio, reliqua corporis ſeu Eccleſiæ inficienda, merito tanquam peritus Medicus, conſervationi non unius dumtaxat membri, ſed & totius corporis incolumitati præcipue intendens, ad reſecationem infecti hujus ac quaſi deſperati membri procedet, ut reliquorum membrorum infectionem præveniat, & corporis incolumitati conſulat.

Imo præcipuus a Patribus intentus ſcopus in Excommunicatione mortali, ſive Anathemate infligendo fuiſſe videtur, ipſa purgatio Eccleſiæ; ſive per hanc abſciſſionem publicam & externam criminoſi a corpore Eccleſiæ, præcavere, ne reliqua Eccleſiæ membra ex contagio & infectione hujus membri inficerentur; juxta illud Apoſtoli, *Gal.* c. 5. v. 9. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit* & quod experientia notiſſimum, quia una ovis morbida totum gregem inficit.

Hinc illud S. Hieroymi apud Gratianum *Cauſ.* 24. *q.* 3. *Can.* 16. " Reſecandæ ſunt putridæ carnes, &
„ ſcabioſa ovis a caulis repellenda, ne tota domus,
„ maſſa, corpus & pecora ardeant, corrumpantur,
„ putreſcant, intereant.

Et ſub nomine Anacleti Papæ ibidem *Can.* 14. " Tam
„ Sacrdotes, quam reliqui Fideles omnes ſummam
„ curam habere debent de his qui pereunt; quatenus
„ eorum redargutione, aut corrigantur a peccatis,
„ aut ſi incorrigibiles apparuerint, ab Eccleſia reſcin-
„ dantur.

Apertios & propoſito noſtro convenientius id exponit Julianus Pomerius, ſive Auctor Librorum *De Vita contemplativa* ibidem apud Gratianum *Can.* 18. ſcribens, quod hi " qui diu probati & portati, & ſa-
„ lubriter objurgati corrigi noluerint, tanquam putres
„ corporis partes debent ferro Excommunicationis
„ abſcindi: ne (inqnit) ſicut caro morbis emortua,
„ ſi abſciſſa non fuerit, ſalutem reliquæ carnis, pu-
„ tredinis ſuæ contagione corrumpit; ita iſti, qui
„ emendari deſpiciunt, & in ſuo morbo perſiſtunt,
„ ſi moribus depravatis in Sanctorum ſocietate per-
„ manſerint, eos exemplo ſuæ perditionis inficiant.

Unde & Scholaſtici annotarunt, in ferendis Cenſuris, non tantum attendendum eſſe fructum, quem habituræ ſint reſpectu privatæ perſonæ, ſed etiam *totius Eccleſiæ*: quia non ſolum ad ſalutem ejus, in quem fertur, *ſed etiam ad aliorum exemplum & diſciplinam ordinatur Cenſura*, ait Suareſius *diſp.* 4. *ſect.* 4. *num.* 5.

At & hic magna cum moderatione ac circumſpectione Prælatus debet procedere; ne volens per abſciſſionem alicujus membri, reliquo corpori, id eſt, Eccleſiæ, ſeu multitudini Fidelium conſulere, magis noceat, & malum augeat potius, quam tollat aut diminuat.

Imprimis a Prælato mente tenendum monitum S. Auguſtini *lib.* 3. *cap.* 1. *contra Epiſtolam Parmeniani*: " Omnis pia ratio, & modus Eccleſiaſticæ
„ Diſciplinæ *unitatem* ſpiritus in vinculo pacis maxi-
„ me debet intueri, quod Apoſtolus ſufferendo in-
„ vicem præcepit cuſtodiri, & quo oon cuſtodito,
„ *medicina vindictæ* non tantum ſuperflua, ſed etiam
„ *pernicioſa*, & propterea jam non medicina eſſe con-
„ vincitur.

Huic regulæ inſtitiſſe Apoſtolum, multis ibidem oſtendit Auguſtinus laudatque *n.* 9. S. Cyprianum, & Epiſcopos Africanos, quod cum hominibus quin & Epiſcopia, moribus & vita admodum corruptis, unitatem ſervaverint, neque ab iis corporaliter receſſerint:
„ propter compenſationem (ait) cuſtodiendæ pacis
„ & unitatis, propter ſalutem infirmorum, & tan-
„ quam latentium frumentorum, ne membra Corpo-
„ ris Chriſti per ſacrilega ſchiſmata laniarent.

Ante omnia ergo attendere debet Prælatus, utrum per Excommunicationem extirpare volens *zizania, una non ſit eradicaturus & triticum.* Matt. c. 13. v. 29.

Quam Regulam ex dictis Chriſti confirmans ſanctus Auguſtinus loco citato, ait *num.* 13. " Nam & ipſe
„ Dominus ſervis volentibus zizania colligere, dixit:
„ *Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem*; præmiſit
„ cauſam, dicens: *Ne forte, dum vultis colligere zi-*
„ *zania, eradicetis ſimul & triticum*: unde ſatis
„ oſtendit, cum metus iſte non ſubeſt, ſed omnino
„ de frumentorum certa ſtabilitate, certa ſecuritas
„ manet, id eſt, quando ita cujuſque crimen notum
„ eſt, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos
„ prorſus, vel non tales habeat defenſores, per quos
„ poſſit ſchiſma contingere, non dormiat ſeveritas
„ diſciplinæ, in qua tanto eſt efficacior emendatio
„ pravitatis, quanto eſt diligentior obſervatio chari-
„ tatis.

„ Tunc autem hoc ſine labe pacis & unitatis, &
„ ſine læſione frumentorum fieri poteſt (inquit ibi-
„ dem Aug.) cum Congregationis Eccleſiæ multitu-
„ do ab eo crimine, quod anathematizatur, aliena eſt.

Rationem, cur tunc Excommunicationis fructus ſit exſpectandus, & periculum ſcindendæ pacis & unitatis timeri non debeat, ſubjungit: " Tunc autem ma-
„ gis adjuvat Præpoſitum corripientem, quam crimi-
„ noſum reſiſtentem: tunc ſe ab ejus conjunctione
„ ſalubriter continet, ut nec cibum quiſquam cum
„ eo ſumat, non rabie inimica, ſed coercitione fra-
„ terna; tunc etiam ille & timore percutitur, & pu-
„ dore ſanatur, cum ab univerſa Eccleſia ſe anathe-
„ matizatum videns, *ſociam turbam*, cum qua in de-
„ licto ſuo gaudeat, & bonis inſultet, non poteſt in-
„ venire.

Pergit Auguſtinus *num.* 14. oſtendens, quod id ipſum intenderit Apoſtolus, dum dixit: 1. *Cor.* c. 5. v. 11. *Si is qui frater nominatur;* " in eo quippe
„ quod ait, *ſi is qui*, nihil aliud videtur ſignificare
„ voluiſſe, niſi eum poſſe tali modo ſalubriter corrigi,
„ qui inter diſſimiles peccat, id eſt, inter eos, quos
„ peccatores ſimilium peſtilentia non corrumpit. In
„ eo vero quod ait, *nominatur* hoc nimirum intelli-
„ gi voluit, parum eſſe ut ſit quiſque talis, niſi etiam
„ *nominetur*, id eſt, *famoſus* appareat; ut poſſit om-
„ nibus digniſſima videri, quæ in eum fuent Anathe-
„ matis ſententia prolata. Ita enim & ſalva pace cor-
„ rigitur, & non interfectorie percutitur, & medici-
„ naliter uritur.

„ *Et* revera (proſequitur Auguſt.) ſi contagio

peccandi

„ peccandi multitudinem invaſerit, *Divinæ* diſciplinæ „ ſevera miſericordia neceſſaria eſt: nam conſilia ſeparationis & inania ſunt & pernicioſa, atque ſacrilegia; quia & impia & ſuperba fiunt, & plus perturbant infirmos bonos, quam animoſos malos.

Et ne id putetur, tantum contingere in parvis peccatis, oſtendit *num.* 9. quod & in gravibus atque enormibus criminibus contingat, ut multitudinem invadant, & ubi eam invaſerint, parva æſtimentur, eo quod tunc " penſentur ea non in ſtatera æqua divi„ narum Scripturarum, ſed in *ſtatera doloſa conſuetu„ dinum ſuarum.* Quidquid enim ſceleris & iniqui„ tatis inebriat multitudinem, amittit examinis veri„ tatem.

" Igitur Domino in Evangelio dicenti, in illo ob„ temperare debemus, ubi ait: *Si neque Eccleſiam „ audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus:* „ & in illo, ubi prohibuit colligi zizania, ne ſimul „ eradicetur & triticum. Poteſt enim (ait Auguſti„ nus *num.* 16.) utrumque cuſtodiri ab eis, quibus „ dictum eſt: *Beati pacifici, quoniam Filii Dei voca„ buntur.*

Hæc igitur a Prælatis & Judicibus Eccleſiaſticis ſervanda regula, ut ad Excommunicationem & Cenſuras non facile procedant, ſi videant, crimen, de quo agitur, inebriaſſe multitudinem, vel perſonam excommunicandam ſibi eam habere ſociam.

Simili autem caſu occurrente, merito impendet Prælatus quod idem Doctor ait *num.* 16. " Turba „ autem iniquorum, cum facultas eſt in populis pro„ mendi ſermonem, *generali* objurgatione ferienda „ eſt, maxime ſi occaſionem atque opportunitatem „ præbuerit aliquod Domini flagellum deſuper, quo „ eos appareat pro ſuis meritis vapulare.

CAPUT VII.

De Effectu Excommunicationis.

§. 1.

Quis ſit Excommunicationis effectus ex inſtituto Chriſti?

Per Excommunicationem *majorem*, quæ olim *mortalis* & vulgo *Anathema* dicebatur, & hodie communi nomine *Excommunicationis* ſignificatur, Excommunicatus abſcinditur a corpore Eccleſiæ, & tanquam *Ethnicus* & *Publicanus* reputari debet juxta illud Chriſti: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Matth. cap. 18. v. 17.

Ad hanc a corpore Eccleſiæ reſciſſionem, quæ per Excommunicationem contingit, reflectentes SS. Patres, eam eſſe graviſſimam pœnam aſſeruerunt. " Ni„ hil enim ſic debet formidare Chriſtianus (ait S. Auguſtinus *Cauſ.* 11. *q.* 3. *can.* 33. ex Tract. 7. in Joannem) " quam ſeparari a Corpore Chriſti. Si enim „ ſeparatur a Corpore Chriſti, non eſt membrum ejus. „ Si non eſt membrum, non vegetatur Spiritu ejus. „ Quiſquis autem, inquit Apoſtolus, non habet Spi„ ritum Chriſti, non eſt ejus.

Hinc apparet, quod proprius & eſſentialis effectus Excommunicationis ex inſtitutione Chriſti ſit ut Excommunicatus tanquam rebellis Eccleſiæ, a corpore Eccleſiæ ſive Chriſti reſcindatur, & habeatur tracteturque *ſicut Ethnicus & Publicanus*, qui eſt extra Eccleſiam, ſive Societatem illam, quæ Eccleſiam Chriſti conſtituit.

Itaque ex Chriſti inſtitutione, Excommunicato neganda ſunt ea omnia, per quæ agnoſceretur ut membrum Eccleſiæ, quæque Ethnicis & Publicanis tanquam extra Eccleſiam exiſtentibus negantur.

Hac ratione Excommunicati excludendi ſunt a Sacramentorum perceptione, necnon a publicis Conventibus Eccleſiaſticis, a quibus Ethnici & Publicani erant excluſi. Unde jam pridem ſtatutum legitur *Canone* 10. vulgo Apoſtolorum: *Si quis cum Excommunicato, vel in domo una precatus fuerit, ſegregetur.*

Idcirco & moris fuit, Excommunicatorum nomina e Dypticis Eccleſiarum eradi. Nomina enim hiſce Dypticis inſcripta, ſolebant inter Miſſarum Solemnia recitari: quo palam ſignificabatur, hos inſcriptos eſſe de corpore Eccleſiæ, uti recte expoſuit Theodorus Antidori Epiſcopus in *Expoſitione Canonis* 7. " Vi„ vorum enim (ait) in Liturgiis celebratur memoria, „ ut Subditorum erga Superiores obedientia, & vi„ ventium in eadem fide ac myſteriis *unio* & *comme„ moratio* indicaretur.

Ab omnibus igitur publicis Officiis & precibus, quæ vel a Fidelibus celebrantur, vel pro Fidelibus tanquam Eccleſiæ & Chriſti membris funduntur, omnino excludendi ſunt Excommunicati, non ſecus ac Ethnici & Publicani.

De hac proinde orandi ratione præcipue intelligendum quod dicitur, pro Excommunicatis non eſſe orandum, nimirum *publice* & ea oratione, quæ pro *membris Eccleſiæ* funditur Nam pro illis orare, quemadmodum pro Ethnicis & Publicanis, aliiſque palam ab Eccleſia extraneis, vetitum non apparet, ſaltem ex Chriſti inſtitutione; quia qui taliter pro Excommunicatis orat, nullatenus illos pro membris Eccleſiæ agnoſcit: ſicuti nec Hæreticos, nec Schiſmaticos pro talibus recognoſcit Sacerdos, dum publice in die Paraſceves ex præſcripto Eccleſiæ orat, ut depoſito errore, ad veritatis lumen, & Eccleſiæ unitatem revertantur. Quod & advertit Navarrus in *Manuali cap.* 27. *num.* 71. dicens: Eccleſia " orat pro Ethnicis, „ Hæreticis, & Schiſmaticis, licet excommunicatis, „ non orationibus inſtitutis pro ſuis membris, ſed „ aliis inſtitutis pro iis qui tales non ſunt.

Si verba Chriſti unice attendantur, non apparet, per Excommunicationem aliter ab Eccleſia, & Fidelium communione ſeparandus Excommunicatus, niſi ut *Ethnicus* & *Publicanus*. Hi autem a Societate Fidelium ſive Eccleſia non erant ſeparati, niſi quoad ea, quæ Fidelibus *ut* Fidelibus & membris Eccleſiæ erant propria, atque communia.

Itaque inſpectis verbis Chriſti, etiam Excommunicatus ab his omnibus excluſus haberi debet, utpote habendus *ſicut Ethnicus & Publicanus.*

Hinc ulterius conſequens eſt, quod attentis ſolis verbis Chriſti, non ſint neganda Excommunicato, quæ Ethnicis & Publicanis non negabantur. Cum ergo Ethnici & Publicani non excluderentur a communi & civili Fidelium commercio & communione, etiam nec Excommunicatus vi verborum Chriſti ab hoc commercio & communione ſegregandus apparet.

§. 2.

Quomodo obligatio evitandi Excommunicatum, per Apoſtolos, eorumque Succeſſores extenſa.

Quantumvis ex Chriſti inſtitutione non videatur Excommunicato negandum commercium civile, quod & Ethnico & Publicano a Fidelibus non negabatur, uti §. præcedenti oſtenſum eſt: nihilominus Apoſtoli eorumque Succeſſores, tum ut ipſos Fideles a contagio malorum efficacius præſervarent; tum ut ipſos ſcandaloſos, obſtinatoſque peccatores amplius confunderent, & hac ſalutari confuſione a vitiis retraherent, voluerunt ut & a civili & vulgari converſatione & commercio hujuſmodi rebelles peccatores excluderentur, nullumque cum ipſis amplius collo-

quium familiaritatis haberetur, juxta illud Apoſtoli Joannis, Epiſtola 2. v. 10. Si *quis venerit ad vos & hanc doctrinam non adfert, nolite eum recipere in domum, ne Ave ei dixeritis; qui enim dicit ei Ave, communicat operibus ejus malignis.*

Sed quia hæc Excommunicatorum & publicorum peccatorum excluſio a civili converſatione & commercio, non ex Chriſti, ſed Apoſtolorum, eorumque Succeſſorum inſtituto ad majorem cautelem profluxit, hæc non Juri divino, ſed humano duntaxat adſcribenda videtur. (*a*)

Hæc & Canoniſtæ & Scholaſtici notarunt. Et inter alios Covarruvias ad *cap.* ALMA MATER *parte* 2. §. 1. *num.* 8. expreſſe notat, *quod ſi tractemus de communicatione cum Excommunicatis in* HUMANIS *&* TEMPORALIBUS, *ea jure humano ſit interdicta.* Similiter Almainus in *Tractatu De Poteſtate Eccleſiæ*, ait, " vi-
„ tare Excommunicatum, quantum ad collocutionem,
„ & illa quæ ſunt mere civilia, non videtur eſſe de
„ *Jure divino.*

Et Chriſtianus Lupus *tom.* 5. *Schol. in Canones pag.* 132. poſtquam annotaſſet, ſucceſſu temporis multa circa hanc excluſionem Excommunicatorum quoad civilia, a Fidelium communione eſſe mutata, ſubjungit: *Omnis hæc res non eſt dogmatis, ſed diſciplinæ: ideoque per Eccleſiam poteſt ex cauſis diſponi varie, atque mutari.*

Notat & Suareſius in *Tractatu De Cenſuris, diſp.* 15. *ſect.* 2. *num.* 9. " Quod juxta omnes Doctores ſeclu-
„ ſio a communione *civili*, ſecundario, & indi-
„ recte tantum per Excommunicationem intenta ſit,
„ Cujus ratio eſſe videtur, (ait) quia ſpiritualia bona,
„ cum ſint propria filiorum Eccleſiæ, merito ac pri-
„ mario denegantur ei, qui ab Eccleſia abſcinditur.
„ Imo in hoc videtur potiſſimum conſiſtere talis abſciſ-
„ ſio & ſeparatio ab Eccleſia. Item, quia Excommuni-
„ catus proxime, & per ſe fit indignus uſu ſpiritua-
„ lium bonorum: uſu vero civilis communicationis
„ privatur, ad majorem terrorem ac correctionem,
„ & in ordine ad ſpiritualia.

Non mirum proinde, quod circa hoc punctum æque ac circa alia puncta jure humano inducta, variatum in diſciplina fuerit pro varietate temporum & locorum.

Primis Eccleſiæ ſeculis, cum rariores eſſent Excommunicationes, & ſumma cum moderatione, non niſi propter enormia & ſcandaloſa crimina infligerentur, hæc etiam a civili & communi commercio Excommunicatorum ſecluſio & evitatio a Fidelibus ſollicite ſervabatur, in quantum videbatur, & ad ſalutarem ipſius Excommunicati confuſionem, & ipſorum Fidelium a contagio criminis conſervationem eſſe conveniens; uti latius oſtendit Gabriel Albaſpinæus *lib.* 1. *Obſervationum Eccleſiaſt. obſervat.* 1.

§. 3.

Evitatio Excommunicatorum ſubſequentibus ſeculis crevit, & nimio cum rigore a Fidelibus exacta.

Vix dici poteſt, quam frequens ſeculo decimo & ſequentibus uſus Excommunicationum eſſe cœperit, & quam levibus de cauſis a Judicibus Eccleſiaſticis Excommunicatio infligeretur, notanter dum hoc ſpirituali gladio ad tuenda ſua jura, etiam temporalia, Eccleſiarum Prælati uti cœperunt.

Ut autem effectum optatum per hæc vibrata, aut ſaltem comminata Excommunicationis fulmina facilius aſſequerentur, interdictionem commercii cum Excommunicato, tam in Civilibus quam in Sacris latiſſime extendebant, ſummoque cum rigore ſervatam volebant.

Prætendebant imprimis; neminem poſſe Excommunicato communicare, nequidem domeſticos, liberos, uxorem: neque Excommunicato licere comparere in judicio, neque judicio experiri.

Ulterius, quod amplius eſt, Excommunicatus ſpoliatus dicebatur omni honore & muniis publicis: adeo ut Vaſſalli ſoluti eſſent a juramento fidelitatis, quo fuerant ipſi obſtricti; quin & omnes ejus Subditi a fidelitate & ſubjectione debita liberati.

Legitur apud Gratianum *Cauſ.* 15. *q.* 6. *can.* 4. ex Gregorio VII. " Nos Sanctorum Prædeceſſorum
„ ſtatuta tenentes, eos, qui Excommunicatis fidelita-
„ te aut ſacramento conſtricti ſunt, Apoſtolica auctori-
„ tate a juramento abſolvimus, & ne eis fidelitatem
„ obſervent, omnibus modis prohibemus.

Et *Canone* 5. ibidem ex Urbano II. " Juratos mi-
„ lites Hugoni Comiti, ne ipſi, quamdiu excommu-
„ nicatus eſt, ſerviant, prohibet; qui ſi ſacramenta
„ prætenderint, moneantur *oportere Deo magis obe-*
„ *dire, quam hominibus.* Fidelitatem enim, quam
„ Chriſtiano Principi juraverunt, Deo, ejuſque San-
„ ctis adverſanti & eorum præcepta calcanti, nulla
„ cohibentur auctoritate perſolvere.

Præterea, cum juxta antiquus Canones Communicans cum Excommunicato incideret in eamdem Excommunicationem, cenſebant, quod rurſus Communicantes cum hoc Excommunicato in eamdem Excommunicationem inciderent, & ita ulterius: ita ut hoc ex capite una Excommunicatio plures ſæpe Excommunicationes produceret, & ſic contagium hoc Excommunicationis in infinitum quaſi traducebatur.

Quanta ex his fulminatis Cenſuris, præſertim in Reges & Principes, ſcandala & motus ac diviſiones, & ſtrages animarum in Rempublicam & Eccleſiam tunc redundarent, notius eſt ex temporum illorum Hiſtoriis, quam ut probari debeat.

Si enim Patrefamilias excommunicato omnes mox ejus domeſtici commercio, quin & alloquio ipſius cenſeantur interdicti ſub pœna Excommunicationis: ſi principe, aut Rege, totius Ditionis aut Regni Subditi eum fugere, & commercium declinare teneantur, imo nec amplius ipſi fidelitatis juramento teneantur; quis non videat, hinc horrenda ſcandala, & turbationes, quin & homicidia in familias, & Rempublicam redundanda? Ut mirum non ſit, ſi moderari hanc *Excommunicationis* extenſionem oportuerit, uti ex ſequentibus apparebit.

§. 4.

De Temperamento effectus Excommunicationis quoad evitationem Excommunicati allato per Gregorium VII. & ſubſequentes Pontifices, uſque ad Martinum V. excluſive.

Ipſe Gregorius VII. cujus Decretum de evitando Excommunicatu retulimus §. præcedenti; quique ex Romanis Pontificibus primus legitur excommunicaſſe Imperatorem & Regno privaſſe, atque ejus ſubditos a fidelitatis juramento abſolviſſe: ipſe, inquam, videns, quanta ſcandala & motus ac ſeditiones, necnon animarum ſtrages Excommunicatio produceret, dum ejus effectus tam late, tantoque cum rigore extenderetur, aliud Decretum prioris reſtrictivum edidit. Decretum hoc editum legitur in Concilio Romano IV. ſub Gregorio VII. & extat apud Gratianum *Cauſ.* 11. *q.* 3. *can.* 103.

In Decreto præfatur Pontifex, quod " multos,
„ peccatis noſtris exigentibus, pro cauſa Excommu-
„ nicationis perire quotidie cerneret, partim ignoran-
„ tia, partim etiam nimia ſimplicitate, partim timo-
„ re, partim etiam neceſſitate.

His

(*a*) Sunt tamen Canoniſtæ, qui docent hanc excluſionem eſſe de Jure divino, quia Apoſtoli ad eam inſtituendam inſpirati fuerunt. at contendunt, hujus excluſionis moderationem & reſtrictionem ab Eccleſia dependere.

Digitized by Google

His præmiſſis ſubjungit: “ Devictus miſericordia, Anathematis ſententiam ad tempus, prout poſſumus, oportuno temperamus.

Temperamentum hoc inprimis conſiſtit in quorumdam a vinculo Anathematis per communicationem cum Excommunicato contrahendo, ſubtractione.

Apoſtolica namque auctoritate ſubtrahit ab hoc vinculo, “ Uxores, Liberos, Servos, Ancillas, ſeu Mancipia, necnon ruſticos & ſervientes & omnes alios, qui non Curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur, & illos qui ignoranter Excommunicatis communicant.

Addit inſuper pro mitigatione: “ Quicumque autem aut Orator ſive Peregrinus, aut Viator in terram Excommunicatorum devenerit, ubi non poſſit emere, vel non habet unde emat, ab Excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et ſi quis Excommunicatus non ſuperbiæ, ſed humanitatis cauſa aliquid dare voluerit, fieri non prohibemus.

Exceptos a vinculo Anathematis per hoc Decretum recentiores Scholaſtici ſub his verſiculis expreſſerunt:

Utile, Lex, Humile, Res Ignorata, Neceſſe:
Hæc quinque ſolvunt, Anathema ne poſſit obeſſe.

Qui autem ſub his nominibus cenſeantur excipi, ut queant impune communicare cum Excommunicato ſingulatim & fuſius inquirunt & diſputant Scholaſtici & recentiores Canoniſtæ.

Præterea in hoc ſuo Decreto aliud temperamentum effectui Excommunicationis contrahendæ per communionem cum Excommunicato induxit per hæc verba ſui Decreti: *Ab Anathematis vinculo liberamus eos, qui communicant cum eis qui communicant cum Excommunicatis.*

Uti enim recte advertit Chriſtianus Lupus in *Scholiis* ad præſens Gregorii VII. Decretum *tomo* 5. *pag.* 132. “ Prædicta Decreti verba Excommunicationis contagium, antea conſuetum traduci in infinitum, contrahunt ad ſolam *immediate* communicantem perſonam, & in *tertiam* nolunt deinceps derivari.

Porro ex tenore Decreti pateſcit, hoc Gregorii VII. Decretum duntaxat fuiſſe ad *tempus*, nimirum durantibus ſcandalis & difficultatibus per Germaniam ob Excommunicationem Henrici Imperatoris exortis, quod & notavit Bertholdus Conſtantienſis. Referens enim hoc Decretum monet: *Non fuiſſe perpetuum ſed duntaxat ad tempus.*

Verum, Decretum proviſionale occaſione Excommunicationis Henrici Imperatoris editum, nonnulli Pontifices Succeſſores probarunt, uti monet Lupus *tom.* 5. *Schol. in Canones pag.* 129. ac deinde *in Decretum Gratiani Cauſ.* 11. *q.* 3. *can.* 103. relatum pro jure communi invaluit.

Unde Innocentius III. in Litteris ad Cruceſignatos apud Boſquetum in ejus vita *pag.* 80. hujus Decreti meminit, tanquam vim juris obtinentis: “ Eſt cautio *in jure*, (ait) quod ſi quiſquam per terram Hæreticorum aut quorumlibet Excommunicatorum tranſierit, neceſſaria emere ac recipere ab eiſdem poſſit, prætereа ſi Paterfamilias domus Excommunicationis ſententia fuerit innodatus, a participatione ipſius familia excuſatur.

Ulterius, Pontifices ſucceſſores Gregorii, non tantum hoc Decretum probarunt quoad limitatum contagium Anathematis ad *immediatam* perſonam communicantem cum Excommunicato; ſed experientia adocti, quantam confuſionem in Rempublicam & Eccleſiam induceret, etiam vel ſolum Anathematis ſeu Excommunicationis *majoris* contagium in ipſam immediatam perſonam cum Excommunicato communicantem, propagatum, contagium hoc contrahendum ulterius cenſuerunt.

Quod & *in Scholiis ad hoc Decretum tom.* 5. *pag.* 132. notavit Chriſtianus Lupus, ſcribens: “ Scabiolum contagium ſucceſſores Pontifices adhuc amplius mitigarunt & contraxerunt: a proxima, niſi ſit in *ipſo crimine* Excommunicati communione ſtatuerunt contrahi *ſolam* Excommunicationem *minorem*.

Non dubium, quin ex contagio hujus minoris Excommunicationis non tanta eſſent timenda incommoda, quam e contagio Anathematis per communicantem cum Excommunicato contrahendo.

Illa quippe Excommunicatio *minor* paſſiva duntaxat Sacramentorum perceptione Excommunicatum privat: at Excommunicatio *major* ſive Anathema omni civili & ſacro commercio Excommunicatum interdicit, ipſumque Excommunicatum a reliquo Corpore tam in civilibus, quam in ſacris abſcindit: quæ interdictio ſeu abſciſſio plurima indubie incommoda in civilem & ſacram Concivium ſocietatem nata eſt inducere.

Obſervavit & hoc Vir eruditus Joannes Doujatius in Notis ad Inſtitutiones Juris Canonici Pauli Lancelotti ad Titulum *De Sententia Excommunicationis* §. 27. notans, communicantes Excommunicatis initio majori Excommunicatione fuiſſe ligatos, ad vitandum tamen (ait) “ animarum periculum, invaluit, ut minorem tantum Excommunicationem incurrerent, qui extra crimen, nec per Clavium contemptum, aut non ſpeciatim moniti communicarent: ne in infinitum per eos quoque, qui cum his communicarent, ſerperet Anathematis contagium.

De hac minore Excommunicatione actum eſt ſupra *cap.* 1. §. 2. ibidemque annotatum eſt, hanc ſpeciem Excommunicationis eſſe recentioris inſtituti, neque reperiri Decretum, quod illius expreſſe meminit ante Gregorium IX. qui illius mentionem facit in *cap. penult. De Sententia Excommunicat.* & in *cap. fin. De Clerico Excommunicato miniſt.*

§. 5.

De Temperamento effectus Excommunicationis per Decretum Concilii Conſtantienſis, ſive Extravagantem Martini V. Ad evitanda.

Nihil tantopere Rempublicam Eccleſiaſticam & Civilem turbabat, quam neceſſitas evitandi tam in Civilibus quam in Sacris omnes illos, qui ob alicujus legis aut præcepti vel mandati Eccleſiaſtici prætenſam tranſgreſſionem, aut non paritionem (*a*) videbantur incurriſſe Excommunicationem *pleno jure*, nulla Judicis præcedente Sententia declaratoria ſuper prætenſa tranſgreſſione aut non paritione, vel ſuper contracta Cenſura ob eam tranſgreſſionem ſive non paritionem.

Hæc turbatio & incommoda labentibus ſeculis eo fuere majora & frequentiora, quo frequentius levioribusque ex cauſis tandem fuere inflictæ ſimiles Excommunicationes: adeo ut vix ullum e Curia Romana, vel a Judicibus Eccleſiaſticis Decretum prodiret, ſine adjecta Excommunicationis comminatione *ipſo facto*, ſive *pleno jure* per tranſgreſſores, aut non obedientes incurrendæ.

Itaque temperamentum præcedentibus efficacius attuliſſe dicitur Concilium Conſtantienſe, circa initium ſeculi XV. ſub Martino V. celebratum. (*b*)

Sub nomine enim hujus Concilii extat Decretum ſeu *Extravagans*, quæ incipit *Ad evitanda*, apud S. Antoninum in Summa Theol. *parte* 3. *tit.* 25. *cap.* 2. in hæc verba: “ *Ad evitanda ſcandala*, & multa

(*a*) *Non paritio*, id eſt, imperii ſeu mandati detrectio.
(*b*) Concilium Conſtantienſe celebrari cœpit an. 1414. nec finis huic impoſitus eſt, niſi an. 1418.

„ pericula,

„ pericula, ſubveniendumque conſcientiis timoratis, „ ſtatuit quod nemo dcinceps a communinne alicujus „ in Sacramentorum adminiſtratinne vel receptinne, „ aut aliis quibuſcumque Divinis, vel extra, præ- „ textu cujuſcumque Sententiæ aut Cenſuræ Eccleſia- „ ſticæ, ſuſpenſionis aut prohibitionis ab homine, vel „ a jure, generaliter promulgatæ teneatur abſtinere, „ vel aliquem vitare, aut Interdictum Eccleſiaſticum „ obſervare, niſi Sententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel „ Cenſura hujuſmodi fuerit in vel contra perſonam, „ Collegium, Univerſitatem, Eccleſiam, aut locum „ certum *a Judice publicata vel denuntiata ſpecialiter* „ *& expreſſe*, ſalvo, ſi quem pro ſacrilega manuum „ injectione in Clericum ſententiam latam a Canone „ adeo notorie conſtiterit incidiſſe, quod factum non „ poſſit aliqua tergiverſatione celari, neque alio Juris „ ſuffragio excuſari; nam a communione illius, licet „ denuntiatus non fuerit, volumus abſtineri juxta „ Canonicas Sanctiones.

Hujus Decreti, vel ut vulgo vocatur *Extravagantis*, licet nulla in Actis Concilii Conſtantienſis mentio occurrat, nihilominus quia aptiſſimum viſum eſt reprimendis ſcandalis & periculis animarum ex frequentiore Excommunicationum & Cenſurarum uſu provenientibus, ubique tanquam verum Decretum Concilii Conſtantienſis & Martini V. communi conſenſu probatum & receptum eſt.

Imo Decretum hoc juxta eum tenorem, quo extat apud Antoninum, uſu receptum eſt, etiam neglecto tenore ejuſdem, prout reperitur in Concilio Baſileenſi *Seſſione* 20. necnon in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *Seſſione* 11. uti notant Doctores communiter.

Quinimo licet Decretum habeatur inſertum Concordatis inter Regem Galliæ Franciſcum I. & Leonem X. Papam cum Clauſulis expreſſis in Concilio Baſileenſi, nihilominus neglectis his Clauſulis, uſu receptum eſt, etiam in Gallia, prout legitur apud Antoninum ſub nomine Concilii Conſtantienſis, uti multis oſtendit Eveillon in ſuo *Tractatu Gallico De Excommunicatione cap.* 3. *art.* 1. Et poſt ipſum Dominus Du Caſſe Archidiaconus & Officialis Diœceſis Condomenſis in ſua *Praxi Juriſdictionis Eccleſiaſticæ tom.* 1. *cap.* 12. §. 1. *num.* 3.

Ratio receptionis hujus Decreti juxta expreſſionem Concilii Conſtantienſis potius, quam ſecundum expreſſionem Concilii Baſileenſis, aut Concilii Lateranenſis, aut Concordati Gallicani eſt; quia prior expreſſio Decreti magis contrahit effectum Excommunicationis, notanter quoad devitationem Excommunicati.

Inſpecto enim tenore Concilii Conſtantienſis, nullos quacumque Cenſura innodatus, evitandus eſt niſi Sententia *contra ipſum a Judice publicata vel denuntiata ſpecialiter & expreſſe fuerit, ſalvo, ſi quem pro ſacrilega manuum injectione in Clericum, ſententiam latam a Canone adeo notorie conſtiterit incidiſſe, quod factum non poſſit aliqua tergiverſatione celari atque alio Juris ſuffragio excuſari.*

At in Decreto prout extat in Concilio Baſileenſi, Lateranenſi, & Concordatis Galliæ, clauſula hæc ſine reſtrictione ad ſacrilegam percuſſionem Clerici eſt generaliter expreſſa: ita ut inſpecto hoc tenore, evitandus eſſet omnis, quem Excommunicationem quamcumque *adeo notorie conſtiterit incidiſſe, quod factum non poſſit nulla tergiverſatione celari, neque alio Juris ſuffragio excuſari.*

Itaque ob receptum hoc Decretum juxta expreſſionem a S. Antonino relatam, hodie nullus eſt evitandus, etiam in Sacramentorum adminiſtratione vel receptione, aut aliis quibuſcumque divinis, vel extra, prætextu cujuſcumque Sententiæ aut Cenſuræ Eccleſiaſticæ ab homine, vel a jure generaliter promulgatæ, niſi Sententia, vel Cenſura hujuſmodi contra ipſum fuerit *a Judice publicata vel denuntiata ſpecialiter & expreſſe*; tametſi etiam conſtaret, in eam Excommunicationem aut Cenſuram *adeo notorie incidiſſe, quod factum non poſſet aliqua tergiverſatione celari, aut alio Juris ſuffragio excuſari*, ſolo notorio Clerici percuſſore excepto.

Non dubium, quin ſcopo inducti temperamenti magis faveat dicta Concilii Conſtantienſis expreſſio, quam illa *generalis* exceptio *notorii* Excommunicati facta in Decreto, prout legitur in Baſileenſi & Lateranenſi Conciliis, necnon in Concordato Gallicano, “ quæ, (uti notat Covarruvias ad *Cap.* Alma Mater, *parte* 1. §. 2. *num.* 9.) non admodum conve- „ nit fini, in quem iſta Conſtitutio dirigitur; nempe „ ad evitanda ſcandala, & ſedandas proborum Viro- „ rum conſcientias: idcirco (ait) magis recepta eſt „ in Chriſtiano Orbe Martini V. & Conſtantienſis „ Conſtitutio.

Itaque, ut quis hodie tanquam Excommunicatus ſit evitandus, non ſufficit, Cenſuram *ipſo jure*, aut etiam *ab homine* per ſententiam generalem eſſe latam; ſed requiritur, ut contra *certam* perſonam Excommunicatio ſit lata *ſpecialiter & expreſſe*, uti dicitur in Decreto, id eſt, NOMINATIM, *ut omnes exponunt*, ait Suareſius *diſp.* 9. *ſect.* 2. *num.* 7. Et Covarruvias ad *Cap.* Alma Mater, *parte* 1. §. 2. *num.* 8. notat, quod juxta hoc Decretum requiratur, ut ſit notatus Cenſura *expreſſo nomine proprio, aut aliquot appoſitis ſignis, quæ certo & abſque ullo dubio eum, qui excommunicatur, ſignificent & demonſtrent.*

Hac de cauſa Catholici in hiſce partibus, uti & in Gallia, Germania, aliiſque orbis Catholici Provinciis ſine ullo ſcrupulo communicant cum *notoriis* Hæreticis & Schiſmaticis; eo quod tantum *generali* Cenſura hi ſint notati, non autem *ſpecialiter* & *expreſſe* ſive *nominatim.*

Imo nec ſufficit, quod in aliquem *ſpecialiter* & *expreſſe*, id eſt, *nominatim* ſententia Excommunicationis lata ſive *promulgata* ſit; ſed inſuper requiritur, ut a Judice *denuntiata* ſeu *publicata fuerit:* uti obſervat Suareſius dicta *ſect.* 2. *num.* 8. dicitque quod licet Decretum loquatur *diſtinctive, niſi Sententia a Judice fuerit publicata* VEL *denuntiata:* “ nihilominus con- „ ſuetudo quæ eſt optima Legum interpres, ita le- „ gem illam acceptaverit, & interpretata ſit: quia hoc „ eſt maxime conſentaneum fini illius legis, „ ſcilicet ad evitanda ſcandala, &c.

Præterea hæc interpretatio non diſcordat a rigore & proprietate litteræ: quia duo illa verba, *publicata vel denuntiata*, non ponuntur *diſtinctive* tanquam diverſa, ſed tanquam æquipollentia: niſi quod participium *publicata* proprie referatur ad Cenſuram, vel Sententiam; *denuntiata* vero, ad perſonam.

Itaque ut Excommunicatus debeat evitari, non ſufficit, quod Judex ſedens pro Tribunali publice Sententiam pronuntiaverit: ſed requiritur, ut inſuper hæc Sententia ſit *publicata*; & Excommunicatus publice *ut talis* ſit *denuntiatus.*

Publicatio autem hæc ita fieri debet, ut vi ſimilis promulgationis ſive publicationis, in *communem omnium* notitiam venire poſſit.

Formula denuntiandi Excommunicatos, & publicandi ſententiam Excommunicationis, extat apud Reginonem Abbatem Prumienſem, *lib.* 2. *De Eccleſ. Diſcipl. cap.* 410. ubi præſcribitur, ut poſt pronuntiatam Excommunicationis ſententiam, “ Epiſtolæ „ Presbyteris per Parochiam mittantur, continentes „ modum Excommunicationis; in quibus jubeatur, „ ut Dominicis diebus poſt lectionem Evangelii plebibus ſibi commiſſis publice denuntient ipſam Ex- „ communicationem, ut ne quis per ignorantiam „ communicet Excommunicatis.

Conformis eſt hæc formula illi, quæ legitur apud

Gratianum

Gratianum *Cauſ.* 1. *q.* 3. *Can.* 20. congruitque hodierno Pontificali Romano, ubi mandatur, ut poſt pronuntiatam publice & ſolemniter Anathematis ſententiam, „ Epiſtola Presbyteris per Parochias, & etiam „ vicinis Epiſcopis mittatur, continens *nomen* Excom- „ municati, & Excommunicationis *cauſam*; ne quis „ per ignorantiam ulterius illi communicet, & ut Ex- „ communicationis occaſiu omnibus tollatur.

Hæc formula etiamnum hodie in promulgatione Decretorum Eccleſiaſticorum paſſim obſervatur: ideoque in Excommunicationis promulgatione ſervanda apparet; quia promulgatio hujus ſententiæ ita facienda eſt, ut *actione aliqua publica, & communi conſuetudine uſitata ad res juridice promulgandas, publicata ſit*, uti citata *ſect.* 2. *num.* 9. loquitur Suareſius. „ Eſt autem adeo neceſſaria publicatio (ait Suareſius „ citata *ſect.* 2. *num.* 8.) ut ipſemet Parochus, etiam- „ ſi ſecum habeat Sententiam declaratoriam factam „ contra talem perſonam, non teneatur illam vitare, „ donec *publice* tempore præſcripto *illam denuntiat*.

Quin ulterius non ſufficit, quod ſententia Excommunicationis *nominatim* in certam perſonam lata ſit de futuro, ſive ſub conditione; puta, *niſi intra tot dies hoc illudve fecerit, ſit ipſo facto ex nunc pro ex tunc excommunicatus, & hoc modo etiam publicata ſit: ſed inſuper requiritur, ut poſt impletam conditionem feratur Sententia abſoluta contra talem perſonam in* PARTICULARI, *& publicetur ſeu denuntietur*; uti recte *ibidem num.* 18. monet Suarez.

§. 6.

Quando hodie evitandus ſit Clerici percuſſor?

Ad evitanda ſcandala, & multa animarum pericula, ſubveniendumque conſcientiis virorum timoratorum, per Extravagantem Martini V. ſeu Concilii Conſtantienſis, nullus dicitur evitandus prætextu contractæ Cenſuræ, niſi ſententia vel Cenſura contra aliquem *a Judice publicata vel denuntiata ſpecialiter & expreſſe fuerit*, uti §. præcedenti latius expoſitum eſt.

Additur tamen unica exceptio ſeu limitatio: *Salvo ſi quem pro ſacrilega manuum injectione in Clericum ſententiam latam a Canone adeo notorie conſtiterit incidiſſe, quod factum non poſſit aliqua tergiverſatione celari, neque alio juris ſuffragio excuſari: nam a Communione illius, licet denuntiatus non fuerit, volumus abſtineri juxta Canonicas ſanctiones.*

Ut Ergo *notorius* percuſſor Clerici ob violentam & ſacrilegam injectionem manuum ſit vitandus, non requiritur, inſpecto tenore hujus Decreti, ut ſententia declaratoria Excommunicationis a Judice pronuntiata & publicata ſit; ſed tantum requiritur, quod hæc ſacrilega manuum injectio adeo notoria ſit, quod factum non poſſit aliqua *tergiverſatione celari, neque alio juris ſuffragio excuſari.*

Duo igitur requiruntur, ut ſacrilegus Clerici percuſſor ob incurſam Excommonicationem ſit evitandus juxta tenorem hujus Decreti.

Primo, ut *factum* ipſum, id eſt, manuum injectio ſit *notoria* notorietate *facti*; ſive ita publice innoteſcat, *ut nulla tergiverſatione celari queat.*

Unde non ſufficit, quod coram pluribus teſtibus, etiam omni exceptione majoribus, & qui in judicio plenam fidem facerent, injectio manuum in Clericum contigerit: eo quod contingere poſſit, quod hi teſtes factum non publicabunt, ſed ſilentio prement; & conſequenter ex ipſorum viſu & ſcitu non ſit orta requiſita *notorietas* facti.

Imo nec ſufficit publica fama de ipſa percuſſione. Publica enim fama non facit rei *evidentiam*: quæ tamen requiritur, ut poſſit dici *notorietas facti quæ nulla tergiverſatione celari poſſit.*

Secundo, præter *notorietatem facti*, quæ nulla tergiverſatione celari poſſit, requiritur ut conſtet hanc percuſſionem fuiſſe *ſacrilegam & violentam* adeo notorie, ut *nullo juris ſuffragio excuſari* queat. Suffragium hic accipitur pro fundamento, quo hæc percuſſio poſſet a culpa vel in totum vel pro parte excuſari, eatenos ſaltem, quod de jure non eſſet dicenda *violenta & ſacrilega* manuum injectio in Clericum ad mentem Canonis, Si *quis ſuadente diabolo*: ac conſequenter adeo notorium non eſſet, quod ob hanc percuſſionem ipſe in Excommunicationem incidiſſet, ut nullo *juris ſuffragio*, ſive juris probabili ratione excuſari poſſet.

Uti enim advertit Suareſius citata *ſect.* 2. *num.* 13. „ intentio illius Conſtitutionis fuit tollere dubia, & „ ideo noluit hanc exceptionem facere, niſi pro caſu „ *certo & indubitato*: ergo quacumque ratione excu- „ ſatio *probabilis* ſit, aut probabile ingerat dubium, „ ſufficiens erit, ut caſus non ſit ex iis, in quibus de- „ linquens vitari præcipitur.

Cum ergo ex multis factis & circumſtantiis dependeat, utrum ipſa manuum injectio ſive factum ipſum ſit *adeo notorium, ut nulla tergiverſatione celari queat*; vel utrum adeo notorium ſit, quod manuum injectio ſit ita ſacrilega ad mentem dicti Canonis, ut nec ullo *juris ſuffgragio excuſari queat*: etiam apparet, quod de hac notorietate vix certo conſtare poſſit, niſi omnibus circumſtantiis examinatis, Judex declaraverit, eam injectionem revera adeo notoriam, *ut nulla tergiverſatione celari poſſit*; ac inſuper adeo certo ſacrilegam & violentam ad mentem Canonis, ut *nullo juris ſuffragio valeat excuſari*, quin percuſſor ob eam incurrerit Exmmunicationem dicto Canone latam.

Unde ad amplius *evitanda ſcandala & quietandas conſcientias timoratas*, derogatum eſt prædictæ Conſtitutiooi quoad hanc exceptionem in Regno Galliæ (uti obſervat D. Du Caſſe Archidiaconus & Officialis Diœceſis Condomenſis in *Tractatu De Juriſdictione Eccleſ. tom.* 1. *cap.* 12. *num* 3.) ubi nec *notorius* Clerici percuſſor hodie evitandus dicitur, niſi *ut talis* per *Judicem* fuerit publice denuntiatus, ipſum in Excommunicationem incidiſſe.

Similiter Zypæus in *Jure novo tit. De Sententia Excommunicat. num.* 5. cum citatis Auctoribus obſervat, quod ad vitandi obligationem, non tantum eſſe debeat *notoria ex facto percuſſio*, ſed *ipſa etiam injuria*; quodque varia incidere queant, quæ percuſſionem ab injuria vindicent; quodque varient Doctores, quæ percuſſio Clerici ſit notoria; addens, quod *opinio optima ad Judicis arbitrium remittat.*

Igitur apparet, quod Clerici percuſſio vix notoria, ad ſenſum dictæ Conſtitutionis, haberi queat, niſi Judex omnibus circumſtantiis examinatis, eam injurioſam & ſacrilegam & notoriam ad ſenſum Canonis declaraverit: quandoquidem ante hanc declarationem vix conſtare queat, percuſſorem adeo notorie in Excommunicationem ob illam manuum injectionem incidiſſe, ut nulla tergiverſatione celari, vel *nullo juris ſuffragio* excuſari poſſit, quamdiu Judex id non deciderit.

§. 7.

Caſus, quibus hodie ob Communicationem cum Excommunicato incurritur Excommunicatio major.

Poſtquam Excommunicatio conformiter ad Extravagantem Martini V. *Ad evitanda*, fuerit Canonice pronuntiata & publicata, tunc Excommunicatus juxta ſacros Canones eſt evitandus, non tantum in Divinis, ſed etiam in humaois & civilibus, ſalvis exceptionibus & reſtrictionibus, ſive per poſte-

riora jura, ſive per conſuetudines, moreſque inductis.

Et quidem olim, qui Excommunicatorum communionem & ſocietatem publice amplectebantur, atqoe ad eorum conventus accedebant, quaſi ſeipſos cenſebantur excommunicare, ſive ab Eccleſia reſcindere: atque ita ipſo facto excommunicati cenſebantur, ſive ab Eccleſia reputabantur alieni: notanter ſi hac communione jungerentur his, qui tanquam Hæretici aut Schiſmatici vi clavium erant ab Eccleſia excluſi.

De his præcipue intelligendi ſunt Canones, qui declarant, Communicantes cum Excommunicatis eadem Excommunicatione ligari.

Si autem ex circumſtantiis aut aliunde pateret, quod ad illorum cooventus accederent, non ut ſe illis in hæreſi aut ſcelere jungerent, ſed curioſitatis aliave de cauſa: ſimiliter & qui cum privatis Excommunicatis communicabaot extra crimen, hi puniendi quidem cenſebantur, imo & ſubinde excommunicandi, ſi nec moniti a vetita communicatione deſiſtebant, ſed non *ipſo jure* Excommunicati habebantur.

At ſeculo nono & decimo cœperunt omnes indifferenter Communicantes cum Excommunicatis, etiam in *civilibus* haberi pro Excommunicatis *eadem* Excommunicatione; ita quidem ut contagium Excommunicationis ulterios & quaſi in infinitum alios cum his Communicantes afficeret.

Cum vero ex hac Canonum rigidiore interpretatione, præſertim accedente frequentiore Excommunicationum uſu, plurima ſcandala, & conſcientiarum inquietudines orirentur, tandem limitationes & benigniores interpretationes adhibere oportuit, uti ſupra notatum eſt.

Et quidem hodie ob communicationem cum Excommunicato etiam juridice ac publice deountiato, vix alia Excommunicatio incurritur, quam *minor*, quæ ſola Sacramentorum paſſiva perceptione privat.

Pauci enim hodie caſus ſunt, quibus oh communicationem cum Excommunicato vitando incurritur Excommunicatio *major*.

Caſus pene unicus eſt de Communicante in *crimine*, cujus fit mentio in *Cap.* Nuper 29. X. *De ſentent. Excommunicat.*

Hic interrogatus Innocentius III. utrum qui *nominatim Excommunicatis* scienter *communicant, abſolvi ab Excommunicatione poſſint per confeſſionem a ſimplici Sacerdote, vel Epiſcopi ſeu Archiepiſcopi ſit ab eis abſolutio expetenda*? Reſpondet diſtinguendo: "An „ is qui nominatim Excommuoicato communicat, „ *ſcienter* in crimine communicet *crimino ſo*, ei con„ ſilium impendendo, auxilium vel ſavorem; aut alias „ in oratione vel oſculo, aut orando ſecum vel etiam „ comedendo.

Hac diſtinctione præmiſſa reſolvit, quod primo modo Excommunicato communicans, debeat abſolvi *ab illo qui excommunicavit, aut ab ejus Superiore*. In ſecundo autem, poſſit abſolvi a proprio Epiſcopo, vel a *proprio Sacerdote*.

Ex hac Pontificis reſolutiooe concluſere Canoniſtæ & Theologi, quod communicans nominatim Excommunicato in *crimine*, ad ſenſum hujus Decretalis, incurrat *eamdem* Excommunicationem, qua ipſe Excommunicatus erat ligatus: ac propterea, ab eodem illo excommunicante, aut hujus Superiore, debeat abſolvi.

In ſecunda autem ſpecie communicationis, ſolam Excommunicationem *minorem* contrahat, a qua per proprium ſuum Epiſcopum, aut etiam *proprium* Sacerdotem in confeſſione abſolvi queat.

Ut autem ob hanc communicationem *in crimine* contrahatur, dicta Excommunicatio, imprimis requiritur, ut communicaverit *in crimine poſt latam* & *publicatam* Excommunicationem; ſive poſtquam criminoſus ob inflictam Excommunicationem erat vitandus.

Si enim ante *publicatam* Excommunieationem communicaſſet in eodem crimine, nullam incurriſſet Excommunicationem, eo quod non communicaſſet cum *Excommunicato vitando*: quod omnino neceſſarium eſt, ad incurrendam Excommunicationem ex quacumque communicatione, uti notant Doctores ad *cap.* 55. X. *De ſentent. Excommunicat.* ubi dicuntur ſententia Excommunicationis *majoris* involvi concubinarii concubinarum excommunicatarum, addita expreſſe hac cautione: *Qui poſt latam ſententiam communicant* in *eodem crimine criminoſis*.

Rationem, ob quam ſic communicans cum excommunicato incurrat ſimilem Excommunicationem reddit Pootifex in citato *cap.* 29. quia per illam communiooem *in crimine videatur in eum delinquere, qui damnavit*; nimirum Excommunicato in *ipſo crimine*, ob quod excommuincatus eſt, ita communicando, puta *conſilio* aut *favore*, ut illum moraliter loquendo, cenſeatur in ſuo crimine & contumacia fovere & obfirmare; adeoque ſic agendo videatur ſe opponere illi, qui per Excommunicationem vult excommunicatum retrahere a crimine.

Neque enim ad incurrendam hanc Excommunicationem ſufficit, favere ipſi perſonæ, vel ſecundum ſe, vel in alio opere, licet inde ex accidenti ſeu indirecte reſultet, Excommunicatum fieri potentiorem, aut animoſiorem ad ſuum crimen continuandum, uti poſt Richardum notat Suareſius *diſp.* 17. *ſect.* 2. *num.* 6. ſed neceſſarium eſt, ut aliquis per ſe moraliter influat ſeu cooperetur ad crimen alterius, *quatenus tale eſt*, & ſub tali Cenſura prohibetur.

Cum autem quidam Judices Eccleſiaſtici, ut ſuas Cenſuras & Decreta magis timere facerent, in *Communicantes* cum Excommunicatis *majorem* Excommunicationem *ipſo facto* incurrendam paſſim decernerent; Concilium Lugdunenſe ſub Innocentio IV. in *Cap.* Statuimus 3. *De ſentent. Excommunicat. in VI.* prohibuit, ne quis præſumat Excommunicatione *majore* communicantes ante præviam *monitionem Canonicam* excommunicare: *Salvis* (ait) *Conſtitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præſumunt communicare damnato.*

Et revera, hujuſmodi communicans in crimine damnato cum Excommunicato, eum in crimine & contumacia fovendo & obdurando, dicendus *ſeipſum* quodammodo excommunicare & a communione Eccleſiæ ſeparare, quemadmodum de frequentantibus conventum Hæreticorum, eorumque communioni, & ſocietati eccleſiaſticæ ſeſe jungentibus ſupra notavimus.

Caſus alter, quo communicans cum excomunicato incurrit Excommunicationem *majorem* etiam Pontifici reſervatam, occurrit in *Cap.* Significavit 18. X. *De ſentent. Excommunicat.* ubi reſpondet Clemens III. "Clericos, qui ſcienter & ſponte participaverint „ Excommunicatis ab ipſo (Clemente III.) & ipſos „ in officiis eceperint, *eadem* ſententia involvi: qnos „ etiam (ait) pro beneficio ſuæ abſolutinnis habendo, „ ad nos volumus cum inſinuatione Litterarum tuarum „ tranſmitti.

Ex his concludunt Interpretes in caſu propoſito, non tantum Excommunicationem *mino:em*, a qua etiam proprius Sacerdos abſolvere poteſt, ſed *majorem* incurri, & quidem Pontifici reſervatam.

At una annotant, ut hæc Excommunicatin ob communicationem cum Excommunicato incurratur, debere hæc quinque concurrere:

Primo, quod ſit excommunicatus a Romano Pontifice. Secundo, quod cum tali Excommunicato communicans ſit *Clericus*. Tertio, quod communicet in Officiis *divinis*. Quarto, quod communicet *ſciens* eſſe

nominatum

Digitized by Google

nominatim excommunicatum a *Romano Pontifice.* Quinto, quod communicet *ſponte.* Si unum horum deficiat, non incurret hanc Excommunicationem. Ita Covarruvias ad *Cap.* Alma Mater *part.* 1. §. 3. *num.* 6. poſt ibidem citatos.

Hinc ulterius concludit: " Falſum eſſe, quod Gloſ„ſa ſcripſit in *cap.* 2. *De Except.* exiſtimans com„municantem cum excommunicato a Papa incidere „in Excommunicationem *majorem*, & hoc ipſum eſſe „ſpeciale propter auctoritatem Romani Pontificis.

CAPUT VIII.

De Cenſuris injuſtis & invalidis.

§. 1.

Utrum Cenſura injuſta ſit timenda?

Censura proprie dicitur injuſta, quando ſine juſta cauſa alicui infligitur, licet in ipſa forma ſeu modo infligendi nihil ſit omiſſum.

De hac igitur injuſta Cenſura, etiam Excommunicationis, quæritur utrum homini Chriſtiano ſit timenda?

Pro hujus quæſtionis elucidatione prænotandum imprimis, plurimum differre, utrum Cenſura talis ſit timenda, an autem ſit in foro *externo* tenenda; ſive, utrum tali Cenſura notatus, teneatur ſe huic inflictæ ſibi Cenſuræ *externus* conformare?

Prænotandum ſecundo, quod hic ſolum quæratur, utrum homo Chriſtianus ex fide vivens, qui præter peccatum nihil in hoc mundo pro vero & reali malo reputat, debeat ſimilem Cenſuram injuſtam timere, quaſi per illam Deo fieret ingratior, vel quod ſimilis Cenſura poſſit ex ſe ſaluti ejus obeſſe.

His prænotatis, quæſtio hæc exiguam, aut potius nullam difficultatem patitur.

Certum enim eſt, Cenſuram injuſtam etiam Excommunicationis, aut Anathematis in ſenſu jam expoſito, nullatenus eſſe timendam.

Neque poſſunt Epiſcopi, nec ipſe Summus Pontifex, imo nec Eccleſia ipſa quempiam coram Deo ligare, aut reum conſtituere, vel pœnæ æternæ obnoxium reddere, qui propria voluntate & iniquitate ſeipſum non maculavit, & reum coram Deo conſtituit.

Imo ſacrilegum & horrendum eſſet vel cogitare, quod Eccleſia vellet, auctoritate clavium ſibi a Chriſto conceſſa, homines juſtos reddere injuſtos; aut juſtitiam vel charitatem in iis extinguere: utpote quæ unice intendit, per auctoritatem ligandi & ſolvendi ſibi a Chriſto datam, peccatores obſtinatos & rebelles ligare temporaliter, & a communione externa reſcindere, ut a vinculis peccatorum tandem ſoluti, per charitatem uniantur Chriſto, ſive ut ait Apoſtolus, *ſpiritus ſalvus ſit in die Domini.* 1. Cor. c. 5. v. 5.

Hinc ad populum Hipponenſem ſcribit Auguſtinus apud Gratianum *Cauſ.* 11. *q.* 3. *Can.* 50. " Quid ob„eſt homini Chriſtiano, quod in illa tabula non velit „eum recitare humana ignorantia, ſi eum de libro vi„ventium non delet iniqua conſcientia?

Et ibidem *Can.* 87. ſub nomine ejuſdem S. Patris, " illud plane non temere dixerim, quod ſi quiſpiam „fidelium fuerit anathematizatus *injuſte*, potius ei ob„erit, qui facit, quam qui hanc patitur injuriam. Spi„ritus enim ſanctus habitans in Sanctis, per quem „quiſque ligatur aut ſolvitur, immeritam nulli ingerit „pœnam.

Vereque notavit Origenes apud Gratianum *Cauſ.* 24. *q.* 3. *Can.* 7. „Cum aliquis exit a veritate, a timore, „a fide, a charitate, exit de caſtris Eccleſiæ, etiamſi „per Epiſcopi vocem minime abjiciatur: ſicut e con„trario, dum aliquis non recto judicio foras mitti„tur, ſcilicet ſi non ante exierit, id eſt, nihil egerit, „ut mereretur exire, nihil læditur.„ Eadem ſententia ibidem *Can.* 4. refertur a Gratiano ſub nomine Hieronymi.

Verbo, *æterni Tribunal Judicis illum reum non habet, quem injuſte Judex condemnat*, ut ait Concilium Lugdunenſe ſub Innocentio IV. in *Cap.* 1. *De Sentent. & re judicata in VI.*

Imo tantum abeſt, ut Cenſura injuſta hominem coram Deo nocentiorem reddat, ut e contrario dicere non vereatur S. Auguſtinus, quod illum, *qui hanc contumeliam & injuriam ſuam patientiſſime pro pace Eccleſiæ tulerit, coronet in occulto Pater in occulto videns.* Lib. De vera Religione *cap.* 6.

Merito proinde jam pridem Joannes Gerſonius Cancellarius Univerſitatis Pariſienſis judicavit, erroneam, ſcandaloſam, & de hæreſi ſuſpectam eſſe reputandam hanc propoſitionem: *Sententia Paſtoris etiam injuſta tenenda eſt & timenda.* Quam *quidam ſe gerens pro Commiſſario Papæ poſuit in ſuo proceſſu publico*, ait Gerſonius in Tractatu, cui titulus: *Diſcuſſio illius Aſſertionis: Sententia Paſtoris, &c.*

Dicitur quidem apud Gratianum *Cauſ.* 11. *q.* 3. *can.* 1. ſub nomine S. Gregorii: *Sententia Paſtoris ſive juſta, ſive injuſta fuerit, timenda eſt.*

Verum notandum, hanc ſententiam, prout a Gratiano refertur, non haberi apud S. Gregorium in *Homil.* 26. *in Evangelia* citata a Gratiano, ſed verba Gregorii ex citata Homilia referuntur a Gratiano ad calcem *Canonis* 77. eadem cauſa, uti etiam annotarunt Correctores Romani, & ita ſonant: " Sed utrum juſte, „an injuſte obliget Paſtor, Paſtoris tamen ſententia „gregi timenda eſt; ne is, qui ſubeſt, & cum inju„ſte forſitan ligatur, ipſam ſuæ obligationis ſententiam „ex alia culpa mereatur: Paſtor ergo vel abſolvere „indiſcrete timeat, vel ligare. Is autem, qui ſub „manu Paſtoris eſt, ligari timeat, vel injuſte, nec „Paſtoris ſui judicium *temerarie* reprehendat: ne etſi „injuſte ligatus, ex ipſa *tumida* reprehenſionis *ſuper„bia*, culpa, quæ non erat, fiat.

Hinc manifeſtum eſt, S. Gregorium unice velle, ut ſubditi *non temerarie*, ac *tumida reprehenſionis ſuperbia*, Paſtoris ſui judicium reprehendant ſive contemnant: ſed potius timeant & vereantur, ne forſan ex ſua culpa judicium hoc meruerint.

Non docuit ergo Gregorius, Sententiam Paſtoris injuſtam aliquem coram Deo ligare aut reum conſtituere, qui ſua culpa non erat ligatus; ſed duntaxat, quod ſubditi Sententiam Paſtoris in ipſos latam *temerarie*, & *tumida ſuperbia* reprehendere, vel contemnere ut injuſtam non debeant.

Recte itaque notavit S. Hieronymus in *cap.* 16. Matthæi ad illa verba: *Tibi dabo claves, &c.* quod hunc „locum Epiſcopi & Presbyteri non intelligentes, ali„quid ſibi de Phariſæorum aſſumant ſupercilio, ut „vel damnent innocentes, vel noxios ſolvere ſe arbi„trentur, *cum apud Deum* (ait) *non ſententia Sacer„dotum, ſed reorum vita quæratur.*

§. 2.

Utrum Cenſura injuſta ſit tenenda *ſeu obſervanda?*

Præcedenti Paragrapho monuimus, quod quæſtio, utrum Cenſura injuſta ſit *timenda*, vel tenenda ſive obſervanda, intelligi ſoleat de Cenſura unice injuſta ex *parte cauſæ* ſive *materiæ*, licet de reliquo Judex in prolatione hujus Cenſuræ ſervaverit per omnia Juris ordinem.

Hanc Cenſuram eatenus non eſſe homini Chriſtiano ex fide viventi timendam, quaſi per eam coram Deo magis reus aut nocentior conſtitueretur, ibidem probatum eſt.

At hic quæritur, num ſimilis injuſta Cenſura ex parte *ſolius* cauſæ, a Judice autem ſervato Juris ordine prolata, ſit *timenda* ſeu ſervanda: id eſt, utrum ſimili Cenſura innodatus teneatur ita ſe gerere externis ac ſi revera eſſet hac Cenſura ligatus, tametſi etiam certo ſciret, cauſam, licet forſan & Judici juridice probatam, non ſubeſſe; atque ita certo noverit eo ex capite Cenſuram eſſe injuſtam.

Sicuti Eccleſia non vult, ut quis innocens per Cenſuram ligetur; ita quoque non vult, ut auctoritas Judicis vilipendatur; vel Clavium poteſtas, Eccleſiæ ejuſque Miniſtris concredita, in contemptum veniat.

Tametſi ergo Sententia ſic injuſta, nulla ſit & invalida in conſcientia ſeu foro interiori, & Deus nullius efficaciæ eam reputet; tamen Eccleſia juſte præcipit, ut huic Sententiæ in foro exteriori validæ, etiam in eodem foro eidem obediatur.

Ratio eſt, quia ſi in foro exteriori & publice huic Sententiæ non obediatur, hæc non obedientia manifeſte cederet in contemptum Clavium, & vilipendium Judicis.

Cum enim ſupponatur, quod Cenſura ordine Juris ſervato ſit lata, neque ejus injuſtitia ex parte cauſæ hactenus ſit plane notoria; evidens eſt, ſimilem Cenſuram, quæ publice habetur ut legitime & juſte inflicta, non poſſe publice contemni ſine vilipendio Judicis & Cenſorarum ob ſolam occultam & privatam injuſtitiæ notitiam.

Hinc communiter docent Doctores, quod innodatus ſimili Cenſura injuſta; non teneatur quidem abſtinere a perceptione Euchariſtiæ aliiſque actibus ex vi ipſius Cenſuræ in ſe revera injuſtæ, ſed vi præcepti Eccleſiæ, quo harum ſpiritualium rerum uſus prohibetur, idque *ſolum quantum neceſſe fuerit ad obediendum Eccleſiæ præcepto, ſeu Decreto Judicis in* PUBLICO, uti loquitur Suarez *diſp. 4. ſect. 7. num.* 14.

Licet ergo ſciatur privatim quod ipſa Sententia ſit injuſta, utpote prolata ex falſa cauſa, tametſi etiam forſan in judicio per falſa & ſubornata acta Judici fuerit probata, revera coram Deo & in conſcientia nullum adferat detrimentum, & apud Deum pro nulla reputetur; tamen ob auctoritatem Judicis, & ad vitandas in Eccleſia & Republica turbationes & præcavenda ſcandala, ſimili Sententiæ in publico erit obediendum, & ſic Excommunicatus tenetur ſe in publico & foro exteriori tanquam Excommunicatum habere, atque ab exercitiis Excommunicato interdictis in publico abſtinere.

Hinc & concludunt communiter Doctores, quod Sententia ſervato *Juris ordine* prolata, obliget ratione *evitandi ſcandali & contemptûs Judicis*, uti loco citato multis oſtendit Suareſius; citatque Navarrum ſcribentem, ſimilem Sententiam valere *parum plus nihilo, niſi in foro exteriori propter ſcandalum poſt declarationem.*

" Et ratione probatur (ait Suarez *num.* 16.) quia
„ ſi ſcandalum quacumque ratione ceſſet, & innoteſ-
„ cat aliis qualitas Sententiæ, & hominis innocentia,
„ ceſſabit obligatio: ergo ſignum eſt, totam hanc ob-
„ ligationem eſſe ratione ſcandali evitandi.

Monet autem *num.* 17. nomen *ſcandali* hic accipi, non tantum ut eſt contra charitatem, ſed etiam contra *obedientiam* Eccleſiæ, cui multum derogaretur, ſi talis Cenſura publice contemneretur. Et ideo hæc Cenſura ſic a legitimo Judice, & in forma Juris, licet ex falſa cauſa prolata, exterius eſt valida, ut ob *vitandum* illud *ſcandalum* in foro exteriori revera ſit ſervanda.

Si ergo contra aliquem fuerit per Judicem competentem, ſervato in omnibus Juris ordine, prolata & debite promulgata ſententia Excommunicationis, indubie huic ſententiæ publice & in foro exteriori erit ſtandum & obediendum, donec notoria fuerit ejuſdem injuſtitia.

Et quidem cum injuſtitia, & notorietas hujus injuſtitiæ conſiſtant in facto, ſæpiuſque contingat, quod Sententiam paſſi ſibi perſuadeant, Sententiam etiam juſtiſſimam eſſe injuſtam, & notorium eſſe, quod notorium non eſt; hinc non facile, ſub prætextu hujuſmodi injuſtitiæ & notorietatis licitum fiet, Sententiæ Judicis ſic in forma Juris pronuntiatæ & promulgatæ, *propria* auctoritate *in publico* ſe opponere, ſive Sententiæ non obedire.

Sententia quippe publica auctoritate *juridice* prolata vim ſuam in foro externo & contentioſo obtinet, quoadusque legitime & ſimili Juris ordine ſervato retractetur, ſeu injuſta pronuntietur.

Neque publica tranquillitas rectuſque ordo permittunt, ut privatis paſſim liceat prætextu injuſtitiæ vel notorietatis, publicorum judiciorum auctoritatem & firmitatem invertere.

Atque hoc eſt, quod paſſim tradunt Pragmatici, hodie non admitti *notorietatem facti*, præſertim contra Sententias, *Juris ordine ſervato*, per legitimos Judices prolatas; & neminem prætextu ſimilis notorietatis poſſe Sententiam contemnere: ſed requiri *notorietatem Juris*, id eſt, ut injuſtitia Sententiæ per Judicem publica auctoritate declarata fuerit.

§. 3.

De remedio ordinario adverſus Cenſuras injuſtas.

NOvit Eccleſia, quod *omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus* circumdatus ſit infirmitate; neque Sacerdotium, tametſi in ſe ſanctiſſimum, omnes ad illud aſſumptos reddat ſanctos, aut ex humanis paſſionibus & ignorantiis eximat.

Quapropter & novit, etiam in ſummo Sacerdotio conſilium poſſe obrepi, & falſa pro veris imponi, aut etiam ipſos poſſe humana paſſione aut cupiditate præveniri & excæcari, ut ita innocentes ut *nocentes* damnent & perſequantur: & a contrario, noxios tanquam innocentes ſolvant, aut etiam tueantur, & favoribus proſequantur atque extollant.

Quod attendens Auguſtinus ſcribit ad Auxilium Epiſcopum *Epiſt.* 250. *num.* 3. novæ Edit. alias 75.
" Nec arbitreris, ideo nobis non poſſe ſubrepere *in-*
„ *juſtam* commotionem, quia *Epiſcopi* ſumus; ſed po-
„ tius cogitemus, inter laqueos tentationum nos pe-
„ riculoſiſſime vivere, quia homines ſumus.

Et hæc quidem ſcribit Auguſtinus occaſione Anathematis, quod injuſte & temere ab hoc Epiſcopo judicabat inflictum.

Quin dicere non dubitavit S. Gregorius *Homilia* 26. in Evangelia apud Gratianum *Cauſ.* 11. *q.* 3. *can.* 88.
" Plerumque contingit, ut hic Judicis locum teneat,
„ cujus ad locum vita minime concordat, ac proinde
„ ſæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios
„ ipſe ligatus ſolvat: ſæpe in ſolvendis ac ligandis ſub-
„ ditis ſuæ voluntatis motus, non cauſarum merita ſe-
„ quitur.

Deploratque ſuo tempore S. Auguſtinus Lib. *De vera Religione cap.* 6. Divina Providentia permittente, *bonos viros* per nonnullas nimium turbulentas hominum carnalium ſeditiones *expelli de Congregatione Eccleſiæ*: additque, *horum plura eſſe exempla, quam credi poteſt.*

Et ipſa Synodus Nicæna *Canone* 5. aperte ſupponit, poſſe contingere, ut inordinata Epiſcopi paſſione de Eccleſia aliqui immerito & injuſte ejiciantur ſive excommunicentur.

Mandat enim, ut *examinetur*, vel *requiratur*, *numquid vel puſillanimitate*, (vel ut legit Iſidorus, *aliqua indignatione*) *vel contentione*, *vel aliqua ejuſmodi Epiſcopi acerbitate* (aut juxta lectionem Dionyſii, *alio quolibet Epiſcopi vitio*) *congregatione pulſi ſint* (ſeu juxta Iſidorum, *excommunicati.*)

Ut hoc ergo (ait Canon) *convenientius examinationem*

Digitized by Google

um accipiat (ſive ut legit Iſidorus: *ut digna hæc poſſint examinatione perquiri*) *recte habere viſum eſt, ut ſingulis annis in unaquaque Provincia bis Synodi fiant* (ſive ut legit Iſidorus: *Epiſcoporum Concilium fiat*) *ut cum omnes Provinciæ Epiſcopi in eumdem locum communiter conveniant*, (ſive ut legit Dionyſius Exiguus: *ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis Provinciæ congregatis*) *ejuſmodi quæſtiones examinentur. Et ſic quos Epiſcopum offendiſſe conſtiterit* (aut juxta Dionyſium: *Et ſic, qui ſuo peccaverint evidenter Epiſcopo*: vel ſecundum Iſidori lectionem; *ut ita demum hi, qui ob culpas ſuas Epiſcoporum ſuorum offenſas merito contraxerunt*) *juſte eſſe a congregatione ſeparati apud omnes videantur* (ſive juxta lectionem Dionyſii: *Excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur.*)

Itaque ex Decreto Synodi Nicænæ liberum erat, tam Clericis, quam laicis querelas ſuas adverſus Sententias Epiſcoporum ad Synodum Provincialem bis in anno celebrandam, deferre; & coram Epiſcopis ibidem congregatis injuſtitiam Sententiæ exponere & probare.

Hæc diſciplina in multis poſterioribus Conciliis, ac notanter Africanis renovata fuit: atque fere inconcuſſa perſeveravit, quouſque ſtylus forenſis in Tribunalia Eccleſiaſtica intravit, & Synodi Epiſcoporum celebrari deſierunt.

Sicuti enim eo tempore in ferendis ſententiis Excommunicationis, aliiſque Cenſuris, non ſecus ac in cæteris Cauſis Eccleſiaſticis ſtylus Forenſis & Civilis cum omnibus ſuis formalitatibus ſervari cœpit; ſic una quoque invaluit, ut eodem tandem remedio, ſcilicet appellationis, adverſus injuſtas Cenſurarum ſententias, ſibi quiſque providere, & remedium quærere debuerit.

Ordinarium itaque adverſus Cenſuras injuſtas hodiernum remedium eſt appellatio ad Superiorem.

Si formam interponendæ, introducendæ, aut proſequendæ appellationis, aut Judicem ad quem appellandum eſt, ſpectemus, nihil ſpeciale in hac a Cenſuris inflictis, aut comminatis appellatione occurrit.

Verum quoad effectum, non parum differt hæc a Cenſura inflicta appellatio, ab appellationibus a Sententiis definitivis in materia alia.

Pro quo notandum, quod appellatio a ſententia definitiva de Jure Canonico ſoleat habere duplicem effectum.

Per appellationem enim a definitiva, cauſa principalis a Judice *a quo* devolvitur & transfertur ad Judicem *ad quem* eſt appellatum, ut hic cauſam de novo examinet, judicetque, num Judex *a quo* recte judicaverit: hicque effectus dicitur *devolutivus*, nimirum a devolutione cauſæ ad Judicem *ad quem*.

Ulterius, per appellationem a definitiva ſolet effectus ſive executio Sententiæ per Judicem *a quo* pronuntiatæ *ſuſpendi*; ita ut ipſa Sententia maneat in *ſuſpenſo*, nullamque ſecum trahat executionem, quamdiu appellatio legitime interpoſita & introducta manet in ſuo vigore: vocaturque effectus ſuſpenſivus, propter ſuſpenſionem Sententiæ Judicis *a quo*, quam appellatio interpoſita operatur.

Porro illud ſpeciale eſt in ſententia Excommunicationis, & cujuſvis Cenſuræ, quod, ſi hæc abſolute & ſimpliciter fuerit lata, appellatio ab ea interpoſita habeat quidem effectum *devolutivum*, quo cauſa ipſa devolvitur ad Judicem *ad quem*; ſed non habeat effectum *ſuſpenſivum*, ſive appellatio a ſimili Sententia *non ſuſpendat* ejus effectum: ſive per ſimilem Sententiam excommunicatus maneat excommunicatus, & debeat ſe gerere ut talem, non obſtante appellatione interpoſita, donec per Judicem *ad quem* ipſa Sententia Judicis *a quo* fuerit retractata.

Scribit enim Innocentius III. in *cap.* 8. ⁎⁎ *De Officio Ordinarii*, ſi excommunicatus ab Epiſcopo recurrat ad Archiepiſcopum, hic non poteſt eum abſolvere, niſi prius conſtiterit, injuſte fuiſſe excommunicatum, addita hac ratione: *Cum Excommunicationis ſententia per appellationis non ſuſpendatur objectum.*

Quin & in *cap.* 20. *De ſentent. Excomm. in VI.* ſcribit de Cenſuris in generali Bonifacius VIII. " ſicut Ex-
„ communicatio, ſic ab officio, vel ingreſſu Eccleſiæ
„ lata ſuſpenſio, aut ipſius effectus per *appellationem*
„ ſequentem *minime ſuſpenduntur.*

Rationem hujus ſpecialis juris expreſſit Innocentius III. in *cap.* 53. §. 1. ⁎⁎ *De Appellat.* quod ſententia *Excommunicationis executionem ſecum trahat.*

Effectus quippe Excommunicationis eſt reſciſſio Excommunicati a communione Eccleſiæ. Hunc autem effectum, ſive executionem ſecum trahit Excommunicationis ſententia.

Per ipſam enim ſententiam Excommunicationis ſtatim, & in ipſo momento, quo lata eſt, Excommunicatus cenſetur a communione Eccleſiæ ſegregatus ſeu reſciſſus; huncque effectum ipſa Sententia *per ſe* abſque ulterioris Judicis miniſterio operatur: adeo ut pro Sententiæ executione non requiratur poſt latam Excommunicationem ullum Judicis miniſterium, ſeu factum vel Decretum.

In aliis vero Sententiis, quæ executionem ſecum non trahunt, pro earum habenda executione requiritur novum Judicis Decretum.

Cum ergo per interpoſitam appellationem cauſa ad Superiorem ſit devoluta, & omnis juriſdictio & auctoritas Judicis *a quo* ſit ſuſpenſa, non poteſt hic ulterius huic cauſæ ejuſve executioni ſe immiſcere pendente appellatione: ac proinde ſicuti Judicis *a quo* juriſdictio ſuſpenditur, ita & executio a juriſdictione hac dependens.

Quapropter ſi ſententia Excommunicationis nondum ſit *abſolute* lata, ſeu inflicta Excommunicatio, appellatio interpoſita utrumque effectum devolutivum & ſuſpenſivum habebit, uti notant Doctores in *cap.* 10. ⁎⁎ *De Appellat.*

Hic enim interrogatus Cæleſtinus III. " ſi quis Ju-
" dex ſic protulerit Sententiam: *Niſi Sempronio intra*
„ 20 *dies ſatisfeceris, te excommunicatum, vel ſuſpen-*
„ *ſum, aut interdictum eſſe cognoſcas*: & ille, in quem
„ fertur Sententia, medio tempore appellans, ad diem
„ ſtatutum minime ſatisfecerit, utrum ille tali Senten-
„ tia ligetur: aut interpoſitione appellationis tutus ex-
„ iſtat? Reſpondit Pontifex, *videtur autem nobis*,
„ *quod hujuſmodi Sententiam appellationis obſtaculum*
„ *debeat impedire.*

Hinc concludunt Canoniſtæ poſt Gloſſam, quod appellatio habeat effectum ſuſpenſivum, quandocumque fertur *ſub conditione*. " Conditio enim (ait Wa-
„ meſius in Commentario ad hoc cap.) cum rem ſuſ-
„ pendat, imo faciat, ut res pro eo ſit, quaſi non ſit,
„ non poteſt dici ipſa Sententia ex ipſa recitatione ſe-
„ cum trahere executionem; & proinde appellationis
„ uſus permittitur ad *utrumque* effectum, & ut ad Su-
„ periorem deferatur cauſa, & *effectus* Sententiæ *ſuſ-*
„ *pendatur.*

" Unde fit (ait ibidem) ut quæ poſt interpoſitam
„ appellationem fiunt, integro ſtatu fieri dici debeant;
„ id eſt, agere poteſt, ac ſi Excommunicatio lata non
„ eſſet.

Recteque ulterius *num.* 3. monet quod uſque adeo hic effectus appellationis duret, *ut non tollatur, etiamſi eventus appellationis injuſte appellatum demonſtret*: quod tanquam ſpecialiter in materia Cenſurarum merito receptum eſſe oſtendit.

Nec tantum in ſimili caſu ſola ſuſpenditur Cenſura, ſed & præceptum & obligatio ſatisfaciendi ſub pœna Excommunicationis injuncta: ita ut termino expleto, in tali Sententia præſcripto, non ſolum non incurratur Cenſura, ſed etiam non ſit obligatio exequendi man-

mandatum, quia appellatio dirigitur in totam Sententiam, & conſequenter integram Seotentiam omnemque ejus effectum ſuſpendit.

Cum ergo appellatio a ſententia Excommunicationis habeat effectum etiam *ſuſpenſivum*, quandocunque ipſa Excommunicatio ſecum non trahit ſuam promptam executionem; ratio per ſe patet, cur appellatio a Cenſura duntaxat *comminata* operetur quoque effectum *ſuſpenſivum*: cum evidens ſit, quod Cenſura nondum lata, ſeu inflicta, ſed tantum *comminata*, ſecum trahere nequeat ipſo facto executionem.

Imo ſi poſt interpoſitam appellationem *a comminatione* Cenſuræ, Judex *a quo* pendente appellatione procedat ad pronuntiationem Cenſuræ, Cenſura erit ipſo jure nulla, uti notat, aliis citatis, Fagnanus ad *Cap.* Super eo *De Appellat. num.* 47.

Idipſum tanquam ſpeciale in hac ſpecie appellationis obſervat Wameſius ad *Cap.* 53. §. 1. *De Appellat.* quod nimirum Cenſura poſt hanc appellationem inflicta, in tantum ſit *nulla*, *ut nec remedio appellationis indigeat*: quo remedio revocanda ſunt, quæ poſt interpoſitas alias appellationes attentantur.

Hæc autem nullitas Cenſuræ præcipue provenit ex defectu Juriſdictionis in Judice eam proferente, utpote per interpoſitam appellationem totaliter ſuſpenſæ. (*a*)

Cum autem non minus recuſatio Judicis legitime interpoſita ſuſpendat Juriſdictionem Judicis recuſati, quam interpoſita appellatio; etiam Cenſura lata, pendente recuſatione, æque invalida & nulla eſt, ac lata poſt interjectam appellationem, eaque pendente.

§. 4.

De remedio extraordinario contra injuſtas Cenſuras per Recurſum ad Tribunalia Regia.

SI Judex Eccleſiaſticus juxta Regulas ab Eccleſia præſcriptas, ſive ordine Juris in omnibus ſervato, Cenſuram infligat, quam injuſtam tamen ex parte *cauſæ* prætendit Sententiam paſſus; remedio ordinario, id eſt, Appellationis ſive recurſus ad Judicem Eccleſiaſticum ſuperiorem ſibi providere debere præcedenti §. dictum eſt.

At ſi Judex Eccleſiaſticus, neglectis via ordinaria, & ordine a Jure præſcripto, ad inflictionem Cenſuræ proſiliat *via facti*, ea in oppreſſionem ſubditorum abutendo, etiam poterit adverſus hunc *extraordinarium*, & irregularem modum procedendi, remedium *extraordinarium* impendi, & contra hanc violentiam protectio Regia implorari.

Nihil enim adeo proprium eſt Regis officio, quam a potentiorum oppreſſione & violentia imbecilliores liberare, eiſque protectionem ſuam impartiri. Unde ad Reges & Principes proprie reſpicit monitum illud Jeremiæ *cap.* 22. *v.* 3. *Facite judicium & juſtitiam, & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris.*

Ad quæ verba reflectens S. Hieronymus ait: *Regum officium eſt proprium, facere judicium, & juſtitiam, & liberare de manu calumniatoris vi oppreſſum.* Apud Gratianum *Cauſ.* 23. *q.* 5. *can.* 23.

Unde recte notavit Franciſcus Salgado in ſuo Tractatu De Protectione Regia *part.* 1. *Præludio* 5. *num.* 810. quod cognitio de violentia & oppreſſione ſubditorum, eorumque defenſio & protectio " non competat Regibus ſupremis privilegio Summi Pontificis, „ ſed ex juris naturalis inſtinctu, ratione & principiis „ Naturale officium eſt, propriumque Regis officium „ inhærens Regimini, a quo avelli non poteſt.

Illi enim Deus gladium, ejuſque uſum commiſit, ut pœnarum timore violentiam malorum comprimat, & ab eorum violentia innocentes vi oppreſſos liberet. *Non enim*, teſte Apoſtolo, *ſine cauſa gladium portat*, *Dei enim miniſter eſt: vindex in iram ei, qui malum agit.* Rom. c. 13. v. 4.

Cum autem non laici duntaxat, ſed & Eccleſiaſtici ſeu Clerici, licet ſpeciatim in ſortem Domini vocati, ſint membra Reipublicæ, Regumque ſubditi, utriſque debetur hæc Regia protectio, uti recte monet citatus Salgado loco allegato, *Prælud.* 2. *num.* 76. *Rex* (ait) *tenetur tam Clericos & Eccleſias, quam Laicos tueri, cum ſint pars, membra & cives Reipublicæ temporalis, quæ ſub tutela Regis eſt.*

Quod ſi hæc violentia inferatur ab ipſiſmet Judicibus Eccleſiaſticis, a quibus contra aliorum injuſtitias & violentias protegi deberent, tunc vel præcipue ipſis Regia protectio neceſſaria erit: nam uti recte reflectit præfatus Salgado *Prælud.* 4. *num.* 102. " Cæteris enim „ violentiis, hæc, quæ a Judice fit, major eſt & atro„ cior, cum ſub ſecuro & ſuperioritatis ac juriſdictio„ nis prætextu facillime deliberari poſſit ad hujuſmodi „ vim inferendam.

Et nonnullis in hujus ſui aſſerti probationem adductis concludit: " Igitur cum Judices tot intolerabiles „ violentias & oppreſſiones ſuæ majoritatis & juriſdi„ ctionis occaſione committant, juſtiſſime multo for„ tius poteſt Rex illis reſiſtere, & oppreſſis naturalem „ defenſionem præſtare, cujus proprium officium „ eſt.

Indubitatum autem eſt, Cenſuram, ſignanter Excommunicationem eſſe pœnam graviſſimam, maximiſque incommodis ſubjectam; & conſequenter tam Eccleſiaſticos quam laicos poſſe per Cenſuras injuſtas a Judicibus Eccleſiaſticis opprimi, & violentias intolerabiles pati.

Non minus proinde adverſus has, quam cæteras violentias Regia protectio implorari poteſt; & eam implorantibus, ſi de oppreſſione conſtiterit, impertienda eſt.

Teſtatur jam pridem Didacus Covarruvias Epiſcopus Segovienſis *Pract. qq. cap.* 35. *num.* 3. quod " in „ Regia & Caſtellana Republica illud obſervantiſſimum „ ſit, & diu obtinuerit, a tempore quod memoriam „ hominum excedit, poſſe ab his, qui a Judicibus *Eccleſiaſticis vi* & *Cenſuris* opprimuntur, Regios Au„ ditores & Conſiliarios, qui apud Regia ſuprema Prætoria litigantibus jura reddunt, omnino adiri, ut „ *vim* auferant, & compellant Judices Eccleſiaſticos „ ab ea inferenda ceſſare.

Hic vero Forenſis uſus (addit idem Auctor) " non „ tantum in his Caſtellanis Regis Hiſpaniarum Ditio„ nibus, & Principatibus, ſed & apud Gallos, alioſ„ que Reipublicæ Chriſtianæ ſeculares Principes eſt „ equidem receptiſſimus.

Evidens eſt, quod Covarruvias hunc recurſum ad Judices Regios fundet in *vi & violentia* a Judicibus Eccleſiaſticis illatis, permittatque hunc recurſum in omnibus caſibus, quibus per *violentiam* ſive Clerici, ſive laici opprimuntur.

Subjungit quidem ibidem Covarruvias exemplum violentiæ, quæ per Judicem Eccleſiaſticum infertur, dum interpoſita appellatione ad Sedem Apoſtolicam, nihilominus ipſe Judex *a quo*, ſpreta hac appellatione, per Cenſuras executionem ſuæ Sententiæ urget, & ita condemnatum & appellantem vi opprimit.

At ex contextu evidens eſt, id duntaxat per modum exempli allegari: cæterum Covarruviam hunc recur-

(*a*) Quod ſi interponatur appellatio ab actionibus cauſæ, a monitionibus, & ab iis omnibus, quæ conſequenter fieri poſſent antequam ſententia Excommunicationis proferatur; tunc appellatio effectum judicii, quod ipſam ſubſequitur, ſuſpendit.

Digitized by Google

recurſum unice fundare in violentia a Judice Eccleſiaſtico illata, & per Judicem Regium tollenda. Unde inter rationes, quibus hic recurſus juſtificatur, adducit ex Gratiano Canones, in quibus dicitur, proprium officium Regis eſſe *vi oppreſſos* liberare.

Similiter citatus Salgado De Protectione Regia *part.* 1. *cap.* 6. *num.* 29. notans, quod ad hanc protectionem implorandam ſufficiat ſola denegata delatio appellationi ſine ulteriori proceſſu aut attentato, rationem ſubjungit: *Quod ipſa denegatio ſit* VIOLENTIÆ PARS *integralis, & principium violentiæ ſufficiens ad auxilium & Regiam protectionem invocandam.*

Evidens hinc eſt, quod hic Auctor unice hunc recurſum fundet in *violentia* illata. Loquitur quidem hic Auctor, uti & Covarruvias, aliique Auctores Hiſpani præcipue, ac nominatim de tollenda violentia a Judicibus Eccleſiaſticis inferri ſolita per hoc, quod ſuas Sententias poſt appellationem ſuſpenſas, per Cenſuras *via facti*, ſive per *violentiam* exequi velint: quia hæc ſpecies *violentiæ* in illis Ditionibus & Regnis eſt frequentior.

Cæterum, omnes hi Doctores ſat oſtendunt, recurſum ad hunc ſpecialem caſum violentiæ non reſtringi; ſed generaliter locum habere, ubicumque per Cenſuras *violenter* per Judicem Eccleſiaſticum aliquis opprimitur.

Quapropter ſi Judex, ſervato Juris ordine, fuerit recuſatus tanquam ſuſpectus, & hac recuſatione interpoſita & pendente, nihilominus ad Sententiam procedat, eamque per Cenſuras *via facti* exequi prætendat, etiam hanc violentiam viam facere recurſui ad Judicem Regium aſſerunt dicti Auctores.

Et inter alios Hieronymus Cevallos in Tract. *De Cognitione per viam violentiæ quæſt.* 14. poſtquam oſtendit per recuſationem non ſecus ac per appellationem ſuſpendi juriſdictionem Judicis, & conſequenter *violentiam* inferri, ſi pendente recuſatione ulterius per Cenſuras procedat Judex, tanquam indubitatum concludit, hanc violentiam præbere recurſum ad Regium Senatum, unice in illata violentia ſe fundans: propterea & notat *num.* 24. " Quod Judices Regii in hoc
„ caſu habeant cauſæ cognitionem, an recuſatio ſit ju-
„ ſta vel frivola; cum ſine hac cognitione articulus
„ *violentiæ* examinari non poſſit.

Nihil quoque in his, aliiſque Orbis Chriſtiani ditionibus uſitatius, magiſque a tempore immemoriali receptum, quam recurſus ad Regia Tribunalia pro obtinenda protectione contra violentias & *via facti* attentata in materia Eccleſiaſtica adverſus pacificos poſſeſſores, aut quaſi-poſſeſſores; petentes contra has violentias & attentata in ſua pacifica poſſeſſione, aut quaſi-poſſeſſione manuteneri & protegi.

Hanc protectionem Pragmatici noſtrates vulgo *manutenentiam* vocant; eo quod per illam poſſeſſor contra violentiam & attentata in ſua poſſeſſione auctoritate Regia *manuteneatur*, donec ſervato Juris ordine judicatum ſit, ipſum injuſte poſſidere, atque ex juſta cauſa e ſua poſſeſſione eſſe deturbandum.

" Eſt manutenentia (inquit Judocus Damhouderus
„ famoſiſſimus Juriſconſultus Belga in *Praxi rerum ci-*
„ *vilium cap.* 41.) quædam proviſio, imo verius
„ quoddam Principis vel Conſilii ſui beneficium, quo
„ aliquem pacificum poſſeſſorem, metuentem ex ea
„ ejici aut exturbari, in eadem ſua quieta poſſeſſione
„ tenet, ſervat, & quaſi *manu tenendo*, ſua auctorita-
„ te tuetur.

Et ſupra citatus Covarruvias *num.* 2. v. 6. " Non
„ negamus, inquit, quod poſſint Judices Regii ex-
„ traordinarie tractare cauſam poſſeſſoriam, in qua
„ de poſſeſſione Beneficii diſputetur, ad effectum ut
„ *quieta* ſit Reſpublica, & ne fiat alicui injuria & *vio-*
„ *lentia*, aut indebite poſſeſſione, quam retinet, ſpo-
„ lietur.

Itaque, nec manutenentia ad aliud tendit, niſi ad *violentiam* tollendam, aut impediendam.

Hinc recte reflectit Matthæus De Afflictis *Deciſione* 24. in hoc judicio poſſeſſorio potius agi de defenſione extrajudiciali, quam de judiciali ordinaria cognitione:
" Quia (ait) tantum id agitur, quod quis reſtituatur
„ ad poſſeſſa; quia inique & per *violentiam* fuerit ſpo-
„ liatus a Judice Eccleſiaſtico.

Si igitur Judex Eccleſiaſticus violente ſive *via facti* prætermiſſo omni Juris ordine, Clericum turbet per Cenſuras in poſſeſſione aut quaſi poſſeſſione pacifica ſui Beneficii, aut exercitio functionum illi annexarum, indubie hæc *violentia* recurſui ad Senatum Regium viam aperit; & pacificus poſſeſſor per Regiam manutenentiam contra hanc *violentiam*, in ſua poſſeſſione protegi ſeu manuteneri poſtulat.

Hic igitur recurſus ad Regiam auctoritatem fundatur in violentia & oppreſſione per Regem tollenda ſeu comprimenda, undecumque hæc violentia vel oppreſſio oriatur.

Refert Joſephus Seſe Doctor Juris in ſuo *Tractatu De Inhibitionibus & Executione privilegiata, cap.* 54. *num.* 1. quod ſuper juſtitia hujus recurſus ad Regia Tribunalia pro comprimendis *violentiis* Judicum Eccleſiaſticorum, " conſulti fuerint multi doctiſſimi Vi-
„ ri, tam Theologi, quam Juriſperiti in hoc Regno
„ Arragoniæ; quorum Reſponſa (ait) ipſe vidi, legi
„ & maxime notavi, & omnes illi *uno ore & lingua*
„ fatentur, & maximis auctoritatibus fundatum relin-
„ quunt, hos recurſus licite interponi ad effectum,
„ tantum ad tollendam *violentiam*..... Ex hoc infe-
„ rentes, eos, qui intra juſtos limites recurſus fecerint
„ ad Judices ſeculares pro *manutenentia ſuæ poſſeſſio-*
„ *nis*, nullas incurrere Cenſuras, cum id fiat ad nu-
„ dum auxilium dumtaxat, pro tollenda *violentia*,
„ quod de jure naturali permiſſum eſt, immutabile &
„ perpetuum.

Et quidem hiſce in Provinciis a tempore immemoriali adverſus violentias, ac ſignanter per Eccleſiaſticas *Cenſuras* ſubditis illatas, fuiſſe uſitatum hunc recurſum ad Senatum Regium; nec illum ſine ſummo ſubditorum detrimento tolli poſſe, monuerunt Regia Conſilia, dum de publicandis Concilii Tridentini reformationis articulis tractaretur, uti ex infra dicendis patebit.

In hoc quippe judicio poſſeſſorio ſeu manutenentiæ, duo a Judicibus requiruntur, ſcilicet *pacifica* poſſeſſio ſupplicantis pro manutenentia ſive protectione Regia, & *violentia* ſeu turbatio *facti* in hac poſſeſſione: de quibus Senatui ſummarie conſtare debet, priuſquam literas manutenentiæ concedat.

§. 5.

Judices Regii admittentes recurſum contra injuſtas Cenſuras, duntaxat cognoſcunt de violentia illata.

CUm poteſtas ferendi Cenſuras dependeat a poteſtate Clavium, quæ a Chriſto Eccleſiæ, ejuſque Miniſtris concredita eſt, indubitatum eſt, laicis hanc poteſtatem non competere, ſed ejus uſum & exercitium penes Epiſcopos, & Judices Eccleſiaſticos pleno jure reſidere; hiſque proprie jus eſſe, de ſufficientia & juſtitia Cenſurarum cognoſcere & judicare.

Quapropter Judices Regii limites ſuæ juriſdictionis egrederentur, falcemque in alienam meſſem mitterent, ſi ipſi exercitium Clavium ligando vel ſolvendo aſſumerent; vel de ipſa Cenſurarum juſtitia ſeu cauſarum ſufficientia vellent per recurſum ad ſua tribunalia judicare.

Id & uno conſenſu fatentur Auctores pro Regia auctoritate zeloſiſſimi, & ex profeſſo recurſum hunc contra Cenſuras Eccleſiaſticas ad Regia Auditoria propugnan-

Digitized by Google

pugnantes, nempe Judices Regios non cognoſcere de juſtitia aut injuſtitia Cenſurarum aut cauſæ principalis, ſed duntaxat de *vi & violentia* ſeu oppreſſione.

Atque inter alios ſupra citatus Covarruvias *Pract. qq. cap.* 35. *num.* 3. poſtquam retulit uſum regionum Hiſpaniæ circa recurſum ad Tribunalia Regia, ob recuſatam delationem Appellationi interpoſitæ, expreſſe monet, " quod Conſiliarii Regii *non cognoſcant de juſtitia* Appellationis ad Summum Pontificem deferendæ, ad hoc ut ab ipſis Sententia confirmetur, vel revocetur; *ſed tantum ad hoc ut tollatur* VIS ILLA, quæ a Judice Eccleſiaſtico injuſtiſſime fit appellantium, dum *Cenſuris* Judex pro executione Sententiæ, quæ nondum tranſivit in rem judicatam, pendente appellatione ad Summum Pontificem, opprimit.

Vel uti loquitur Salgado *De Protect. Regia parte* 1. *cap.* 1. *prælud.* 5. *num.* 194. Judex Regius duntaxat cognoſcit de *violentia*, ut ubi de illa conſtiterit, auctoritate Regia *vim propellat*, *propulſet*, *oppreſſum ſublevet*, & " Eccleſiaſticum quodammodo reducat ad viam juſtitiæ, & tramites legitimos, deferatque appellationi juſtæ.

Et *num.* 200. ex Martino Navarro addit, quod Judices Regii pronuntient per modum cauſæ, ſcilicet Judicem Eccleſiaſticum *vim* feciſſe vel non feciſſe, in eo quod appellationi Partis non detulerit; non autem pronuntiant, quod Judex Eccleſiaſticus juſte vel injuſte proceſſerit.

Similiter Theologi illi & Juriſperiti, qui *uno ore* hunc ad Regia Tribunalia probarunt recurſum (uti ex Doctore Seſe Paragrapho præcedenti retulimus,) dixerunt concludentes, fundamentum *violentiæ* id *ſolum* operari & inducere, ut ſcilicet Judex ſecularis *vim* tollat extrajudicialiter per modum extraordinariæ & charitativæ defenſionis, aliqua tamen cognitione adhibita circa *violentiam*, non autem per modum *judicialis ordinariæ cognitionis*, " quæ ſcilicet verſetur circa juſtitiam vel injuſtitiam cauſæ principalis, de qua Judex Regius cognoſcere vel judicare non prætendit.

Id plurimis ex omni natione citatis Auctoribus confirmat loco citato Salgado, monens in principio dicti Præludii quinti, quod hoc " ſit cardo, ſeu potius columna fortiſſima, ſuper qua totum hujus recurſus pondus, onus, virtus, eſſentia requieſcunt, ſitque totius contradictionis, inſidiarum ſeu argumentorum fortiſſimus murus, conſtans propugnaculum, impenetrabile, & valida reſiſtentia, " &c. nimirum quod in hoc recurſu duntaxat petatur Regia protectio adverſus *violentiam* & *oppreſſionem*; & quod Judex Regius non prætendat cognoſcere niſi de *violentia*; eamque, ubi de ea conſtiterit, mediis convenientibus tollere, & oppreſſum ſublevare & ab oppreſſione liberare.

Idipſum jam pridem advertit pius ille ac doctus Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius Joannes Gerſonius in Tractatu cui titulus: *Circa materiam Excommunicationum Reſolutio*, ubi *Conſideratione* 9. exprimit caſus aliquos, quibus ſine contemptu Clavium non obeditur Excommunicationibus a Papa promulgatis, ac dein *Conſideratione* 10. ſubjungit: " Contemptus Clavium etiam non invenitur apud illos, qui nedum non obediunt ſententiis Excommunicationum promulgatis per Papam, ſed etiam non eſt judicandus apud illos, qui *per poteſtatem ſecularem* adverſus tales prætenſas Sententias tueri ſe procurant. Lex enim naturalis dictat, ut poſſit vis vi repelli; conſtat autem, quod tales Excommunicationes non debent dici jus, ſed *vis & violentia*, contra quam fas habet liber homo vel animus ſe tueri.

Manifeſtum inſuper eſt, quod Gerſonius hunc recurſum fundet in *vi & violentia* per poteſtatem ſecularem tollenda.

Ex his pateſcit, quod Judex Regius intra hos limites conſiſtendo, non erigat ſe in judicem juſtitiæ vel injuſtitiæ Cenſurarum aut Sententiæ Judicis Eccleſiaſtici; ſed duntaxat cognoſcere intendat, num *violentia* ſeu *oppreſſio* intervenerit.

Puta, ſi a Sententia Judicis Eccleſiaſtici fuerit appellatum ad Summum Pontificem; Judex autem *a quo* recuſet huic appellationi deferre, & non obſtante interpoſita appellatione, per *Cenſuras Eccleſiaſticas* executionem ſuæ Sententiæ urgeat; Appellans autem recurrat ad Senatum Regium, prætendens per hanc recuſatam delationem appellationi, & inflictas aut comminatas Cenſuras pro executione Sententiæ, ſibi fieri violentiam: Senatus Regius non cognoſcet de juſtitia vel injuſtitia Sententiæ, a qua appellatur; aut utrum confirmari vel infirmari debeat, ſed tantum an appellatio debite ac legitime fuerit interpoſita: ita ut juxta Canonicas Sanctiones, & uſum receptum, appellationi eſſet deferendum: & conſequenter utrum Judex *a quo* non deferendo, ſed per Cenſuras executionem urgendo, *vim* inferat.

Similiter ſi Prælatus Paſtorem vel Canonicum a ſuo Beneficio vel functionibus eidem annexis per *Cenſuras* ſuſpendat aut interdicat; ſi ſic ſuſpenſus aut interdictus recurrat ad Senatum Regium pro *manutenentia* in poſſeſſione, ſeu quaſi-poſſeſſione ſui Beneficii & functionum ei annexarum, contendens ſe per hanc Cenſuram opprimi, & in Beneficio, vel exercitio functionum eidem annexarum *via facti* ſeu per *violentiam* turbatum; Judex Regius non mandabit Prælato, aut Judici Eccleſiaſtico, ut coram ipſo declaret cauſas inflictæ Cenſuræ, ad cognoſcendum & judicandum, num fuerit juſta & ſufficiens cauſa ad infligendam ſimilem Cenſuram: ſed ſolum Judex Regius cognoſcit, utrum, *prætermiſſo Juris ordine*, *via facti* judex ad Cenſuram proſilierit; atque ita *violentiam* intulerit, quæ recurſui ad Senatum Regium viam pandit.

Hanc ſi videat interveniſſe, tunc Judex Regius oppreſſum, ſive in ſua poſſeſſione *via facti* violenter turbatum proteget, & in priſtina ſua pacifica poſſeſſione *manutenendo* defendet.

Si autem oſtendatur, nihil *violentiæ* interceſſiſſe, ſed per omnia ſervato Juris ordine, judicem Eccleſiaſticum in ferenda Cenſura proceſſiſſe; tunc Judex Regius ſe non immiſcebit, ſed ſuſpenſum ad Judicem Eccleſiaſticum remittet, ut ſi Sententiam injuſtam prætendat, remedio ordinario appellationis aut querelæ apud Judicem appellationis utatur. Nullatenus ergo per hunc recurſum impediuntur Prælati aut judices Eccleſiaſtici procedere, etiam per Cenſuras, contra ſuos ſubditos in materia morum aut Doctrinæ; ſed unice per hunc recurſum providetur, ne ſub prætextu ſive pallio correctionis per *viam facti* ſeu per *violentiam*, neglecto juris ordine, ſubditi ſeu laici, ſeu Eccleſiaſtici opprimantur, & e pacifica ſua poſſeſſione ejiciantur, priuſquam ſervato juris ordine probatum ſit, ipſos eam pœnam meruiſſe.

Neque mens Eccleſiæ unquam fuit, ut Prælati, licet Epiſcopali charactere inſigniti, neglecto ordine a jure præſcripto, pro ſuo arbitrio & *via facti* contra ſuos Clericos procederent.

Non enim ignoravit, omni tempore reperiri Prælatos, de quibus Concilium Hiſpalenſe II. *Canone* 6. " Multi ſunt, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non auctoritate Canonica damnant, & ſicut nonnullos gratiæ favore ſublimant, ita quoſdam odio invidiaque permoti humiliant.

Quare Concilium hoc inhærendo diſciplinæ illius ætatis, ſtatuit: " ut *juxta priſcorum Patrum ſententiam nullus* ſine Concilii examine dejicere quemlibet Preſbyterum vel Diaconum audeat. " Apud Gratianum *Cauſ.* 15. *q.* 7. *can.* 1.

Abſit ergo, ut Principes Chriſtiani, eorumve Se-

natus

Digitized by Google

natus, attentent impedire Epiſcopos, aliosve Prælatos & Judices Eccleſiaſticos data ſibi a Chriſto auctoritate ligandi & ſolvendi libere uti, dum hac poteſtate juxta Regulas Evangelicas & Eccleſiaſticas Sanctiones in ædificationem & ſalutem populi ſibi commiſſi utuntur.

At ſi ſub prætextu Religionis, & auctoritatis illius ſubditos opprimant, & ex ſuis poſſeſſionibus *violenter & via facti* turbent, & Rempublicam inquietent, Reges officii ſui eſſe non dubitant, oppreſſos a potente liberare, & violentiam comprimere; eumque in finem ſibi ſpecialiter gladium, ejuſque exercitium eſſe concreditum: ut ita oſtendant, *ſe vindicem in iram ei, qui malum agit*. Rom. c. 13. v. 4.

Et cum Judex Regius in hoc recurſu nonniſi de poſſeſſione, ſeu quaſi-poſſeſſione, & violentia cognoſcat, argui nequit, quaſi de negotiis ſpiritualibus ſive Religionem immediate ſpectantibus cognoſcere & judicare vellet: quandoquidem indubitatum ſit apud omnes, poſſeſſionem, ſeu quaſi poſſeſſionem rerum etiam ſpiritualium, uti & *violentiam* conſiſtere in facto, nihilque ſpirituale continere; quemadmodum latius deducunt, qui ex profeſſo de judicio poſſeſſorio & manutenentiæ tractant. (*a*)

§. 6.

Quibus mediis ſoleant Judices Regii violentias per Cenſuras illatas compeſcere?

Qua forma in recurſibus ad ſua Tribunalia pro tollendis violentiis per Cenſuras illatis, Judices Regii procedere debeant, in plerisque Provinciis ſuas habent a Principibus præſcriptas regulas, uti obſervat citatus Covarruvias.

At, ut idem notat, Praxis pene communis eſt, quod Judex Regius, ubi de *violentia* per Cenſuras illata conſtiterit, cogat judicem Eccleſiaſticum ad earum retractationem, ſive ad tollendam *violentiam* pœnæ comminatione. „ Illa autem (ait) eſt frequentiſſima pœ„ næ comminatio, quæ fit ad amiſſionem rerum tem„ poralium, quas obtinent in his Regnis, & deinde „ quod cenſebuntur extranei ab eiſdem.

Hujus immiſſionis in bona temporalia Eccleſiaſticorum meminit tanquam ſuo tempore apud Gallos uſitatiſſimæ, qui a ducentis quinquaginta & amplius annis ſcripſit Guillelmus Benedicti Præſes Tholoſanus, ad *Cap.* Raynutius ## *De Teſtamentis*, verbo Uxorem nomine Adelasiam, Deciſione ſecunda, *num.* 460. dicens: „ Conſuevit Curia Regia Franciæ cogere „ (Judices Eccleſiaſticos) omnia revocare, & impe„ dimenta tollere, per captionem temporalitatis ſuæ. „ Et ita (ait) ſervatur *quotidie*, & cavetur expreſſe „ in ſtylo, titulo *De perſonis Eccleſiaſticis* in fine.

Ejuſdem praxeos, tanquam etiam in Belgio ab hominum memoria obſervatæ, fidem fecerunt Conſilia Regia, dum de publicatione & receptione Concilii Tridentini ipſorum judicium exquireretur.

Uti enim refert Antonius Anſelmo in ſuo Tribonniano Belgico *cap.* 32. §. 48. *ad cap.* 3. *Seſſ.* 25. *De Reformatione*, v. *Nefas ſit*, &c. Magiſtratibus omnibus ſevere interdicitur, ne Excommunicationes Eccleſiaſticæ poteſtatis impediant, aut jam latas revocare mandent.

Hic rurſus (ait Anſelmo) plerique obloquuntur, „ Judices Regios hac auctoritate ab omni memoria in „ Belgio uſos, ut Cenſuras impedire poſſint, vel ad „ revocandas cogere Eccleſiaſticos *remedio immiſſio„ nis in eorum temporalia*, quando exceſſus & abuſus „ id poſtulant.

(*a*) Legatur hac de re tractatus, quem de *Recurſu ad Principem* Auctor noſter elucubravit. Extat hic tractatus tom. IV. hujus Editionis.

Refert quoque Bertrandus Loth Dominicanus in ſuis Reſolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *art.* 9. *num.* 16. quod eadem occaſione ad citatum locum Concilii Tridentini annotarint in ſua Conſultatione Artheſiani, quod Judices laici „ ſemper *arreſtarint bona tem„ poralia* Epiſcoporum, Officiariorum, & generaliter „ omnium Judicum, Officiariorum & Perſonarum „ Eccleſiaſticarum, cujuſcumque dignitatis & condi„ tionis fuerint, ad *impediendas* eorum *Cenſuras*, *In„ terdicta & Excommunicationes*, & revocandas illas „ quæ per ipſos declaratæ, & executioni mandatæ „ fuerunt, quando ipſi laici Judices id expedire judi„ caverint.

Indubitatum eſt, hoc eſſe unum ex punctis, circa quæ Concilium Tridentinum hic in Belgio reſtrictionem quamdam in ipſa Publicatione accepiſſe cenſetur per clauſulam inſertam Litteris Duciſſæ Parmenſis Belgii Gubernatricis, ſcriptis nomine Regis pro executione dicti Concilii ad Regia Conſilia aliosque Magiſtratus; qua clauſula declaravit, mentem ſuæ Majeſtatis eſſe, Concilium hoc executioni mandandum, *ſalvis juribus Suæ Majeſtatis, ſuorum Vaſallorum, Statuum, aut Subjectorum*; „ Non (ait) ad contrave„ niendum dicto Concilio, ſed ut executio accommo„ detur naturæ cujuſque Provinciæ.

De hac clauſula videri poſſunt Renatus Choppinus de ſacra Politia *lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 8. Boëtius Epo *Heroicarum qq. lib.* 1. *num.* 284. Zypæus titulo *De Conſtitutione num.* 6. & citatus Bertrandus Loth loco allegato.

Certum enim eſt, quod clauſula hæc præcipue ſpectet puncta, per Conſilia Regia in ſingulis reſpective Provinciis annotata, tanquam quæ cum Regiis, & Vaſallorum ejus juribus & privilegiis, & inveteratis Provinciarum moribus conſiſtere non videbantur, & quorum uſus, non obſtante Concilii Tridentini in his Provinciis publicatione, inviolatus permanſit.

Quapropter dictus Bertrandus Loth relatis ad longum Annotationibus Provinciæ Artheſiæ ad Decreta Concilii Tridentini, ſine hæſitatione ſubjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Artheſia: quia juxta illa deciſiones diſcutiuntur, & deciduntur cauſæ forenſes in Tribunali Artheſiæ.*

Quin, licet in Regnis Hiſpaniæ, mandante Philippo II. Concilium Tridentinum ſine ulla reſtrictione fuerit receptum & publicatum, nihilominus uſus hujus recurſus ad tollendam *violentiam* per Cenſuras illatam in ſuo manſit vigore & obſervantia; quia (uti notat Salgado De Protectione Regia *part.* 1. *prælud.* 5. *n.* 22. *& ſeqq.*) „ Cum Concilium Tridentinum gene„ raliter loquatur, & duntaxat revocare videatur *jus „ commune*, quo cavetur, ne Judices laici ſe *ſpiritua„ libus* cauſis immiſceant, nec Eccleſiaſticam juriſdi„ ctionem turbent; non videtur, ſub *generalibus* illis „ terminis comprehendendum tam *ſalubre remedium*, „ & *charitativum ſubſidium*, miſeris & oppreſſis ſpe„ cialiter a jure Canonico ex ratione & principiis juris „ naturalis & Divini permiſſum, longo uſu immemo„ riali conſervatum: ſuper quo cum Concilium Tri„ dentinum nihil ſpecialiter inducat, ſed generaliter „ potius diſponat, hanc limitationem a jure approba„ tam debet recipere. „ Quam ſolutionem & expo„ ſitionem ibidem multis adſtruere conatur.

Eadem verba Concilii Tridentini ſibi objiciens Hieronymus de Cevallos tom. 2. *Quæſt.* Practicarum, *quæſt.* 897. *num.* 126. reſpondet, illa verba intelligenda eſſe „ quando Judex ſecularis intendit cognoſcere „ *principaliter* vel *incidenter* in caſu Appellationis, de „ *Sententia lata a Judice Eccleſiaſtico*; vel ſi potuit, „ vel non potuit Eccleſiaſticus cognoſcere vel excom„ muni-

„ municare; ſecus vero, quando ipſe cognoſcit per „ *viam violentiæ* in caſu legis Regiæ; quia tunc de jure „ & conſuetudine talis cognitio pertinet ad judices Re- „ gios, & illud dicitur proprie officium Regis, jure „ naturali conceſſum.

Quidquid ſit de dictis reſponſis ad textum Concilii Tridentini, illud conſtat, quod poſt hoc Concilium fuerit, & perſeveret hujus recurſus conſtans uſus, ob bonum & utilitatem Reipublicæ receptus, *ne Reſpublica turbetur, & bonum publicum detrimentum patiatur*, uti loquitur Salgado *num.* 228.

Et jam pridem dicere non dubitavit Covarruvias, (qui ipſe Concilio Tridentino interfuit) loco ſupra citato, ubi de hoc recurſu tractavit. “ Quod ſi quis con- „ tenderit, a Principibus ſecularibus hanc tollere po- „ teſtatem, ſtatim non quidem ſero comperiet *expe-* „ *rimento manifeſtiſſimo*, quantum calamitatis Reipub- „ licæ invexerit.

Similiter teſte Antonio Anſelmo, loco ſupra citato, Brabanti in ſua Conſultatione ſuper Decretis Concilii Tridentini, ubi monuerant, hanc auctoritatem Regiis Magiſtratibus eſſe conſervandam, pro ratione addiderunt, “ alioquin tolli e medio remedia Ceſſationis, & „ aliarum Proviſionum Regiarum, veluti quæ dicuntur: „ *Proviſions en cas d'abus, voie de fait & d'autres: quæ* „ *præcipua ſunt auxilia tuendæ Regiæ dignitatis, &* „ *Jurium ſubditorum.*

Remedium immiſſionis in bona temporalia, aut privationis jurium *naturalitatis*, ad comprimendas *violentias* judicum Eccleſiaſticorum, qui in Provinciis bona temporalia poſſident, aut fixum domicilium habent, ſeu incolæ habentur, ſunt media in illis quidem caſibus admodum opportuna. Si autem per Monitoriales, aut Cenſuras in Curia Romana ſubreptitie aut obreptitie obtentas Subditi opprimantur, aut jura Provinciarum invertantur, & ita Reſpublica turbetur, tunc alio remedio uti ſolent judices Regii, notanter in Hiſpania.

Salgado in Tractatu *De Supplicat. ad Sanctiſſ. parte 2. cap. 24. num. 52. & 53.* enumeratis nullitatibus Excommunicationis ex variis titulis reſultantibus, ſcribit, quod in omnibus his caſibus Senatus *vim* tollendo, & taliter oppreſſis occurrendo retineat Litteras monitoriales & Cenſuras tangentes, ſæpius acriter feratauda- „ daciam Tabellionum has innovationes facientium, „ atque eos & omnes participes, & agentes ſevere pu- „ niat, Clericos extraneos ab hoc Regno declaret, „ eorum temporalitates occupet, laicoſque gravibus „ pœnis afficiat, atque Partem ipſam, quæ attulit Ex- „ communicationem, vel Declarationem, vel Cedu- „ lones, etiam in forma probante, in prædictis caſi- „ bus, aut ea carentes, *ad cautelam* compellat omni „ juris rigore, ut ſuis expenſis adferat abſolutionem „ Excommunicatorum, etiam nulliter, *ad cautelam.*

Et *num.* 56. refert ex Henriquez Theologo Societatis Jeſu, quod generaliter in omnibus caſibus, in quibus *violentia* committitur per judicem, vel Executorem Romanæ Curiæ excommunicando Partem, “ & „ in his partibus non reperiatur judex ipſe, qui abſol- „ vat, tunc Senatus Regius compellit Partem vel ejus „ factores, ut *ſuis expenſis* adferat dictam *Abſolutionem* „ *a Romana Curia vel aliunde.*

„ Interdum (ait idem Salgado *num.* 57. & 58.) lata „ Romæ Sententia etiam trina, a judice Eccleſiaſtico „ fulminato proceſſu, mittitur Executor in Hiſpaniam, „ & interdum Executoriales continent *violentiam, &c.* „ & intimat Cenſuras, ut mittat in poſſeſſionem, qui „ mitti non debet: “ ſi de *violentia ſummarie* conſtiterit, tunc “ Judices Regii (quia judices Apoſtolicos „ extra ipſorum territorium degentes rogare aut com- „ pellere non poſſunt, ut ſublata violentia, ſuſpen- „ dant executionem) comprehendi jubent Executo- „ rem injuſtum, & reponi quidquid ab illo vi notaria „ factum, ſeu attentatum eſt: compelluntque, ſi Ex- „ ecutor *mixtus* ſit cum aliqua cognitione cauſæ, ut „ ipſe abſolvat reponatque attentata, & deferat appel- „ lationi aut ſupplicationi; aut certe, ut ipſe qui *me-* „ *rus* eſt Executor reſpectu prioris Sententiæ, ſuis „ expenſis procuret plenam abſolutionem hominis, „ &c.

Hunc recurſum in Gallia jam pridem fuiſſe receptiſſimum, atque etiamnum poſt Concilium Trident. hactenus perſeveraſſe, notorium eſt; & tanquam articulus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ late adſtruitur per Pithæos in *Probationibus dictarum, Libertatum tom.* 1. c. 5.

§. 7.

Qualiter ſubinde Cenſuræ palam in foro externo ſervandæ non ſint.

Oſtenſum eſt ſupra §. 1. quod ſententiis Excommunicationis injuſta ex parte materiæ ſeu cauſæ, non ſit timenda eatenus, quaſi per illam quis vere conſtituatur reus, aut revera ligetur coram Deo, tametſi ipſe per peccatum ſeipſum non ligaverit, aut reum fecerit.

Una tamen notavimus, quod ſi hæc Sententia in forma Eccleſiæ ſive *ſervato Juris ordine* ſit prolata, eam in foro externo eſſe ſervandam, quoadusque ipſa injuſtitia Sententiæ palam innoteſcat, & ſit declarata: ne alias non obediendo Sententiæ, Clavium contemptus appareat, & ſcandalum detur his, qui injuſtitiam ignorant.

At ſi ſententia Excommunicationis, alteriuſque Cenſuræ a Judice incompetente, aut neglecto eſſentiali ordine judicii fuerit lata; injuſtitiaque aut nullitas adeo ſit notoria, ut ſcandalum ex contemptu prætenſæ Cenſuræ, ſive non obſervantia non ſit timendum: tunc Cenſuram ejuſmodi nequidem in foro externo ſervandam eſſe, ſed tanquam nullam & invalidam poſſe contemni, uno conſenſu tradunt tam Theologi, quam Canoniſtæ.

Et quidem poſt Navarrum de hac Cenſura tractans Suareſius de Cenſuris *diſp. 4. ſect. 7. num.* 16. ait: “ Si „ ſcandalum quacumque ratione ceſſet, & innoteſcat „ aliis qualitas Sententiæ, ceſſat obligatio.

Appoſite hanc diſtinctionem, inter ſententiam Excommunicationis *valide* latam *ſervato Juris ordine*, ſed injuſtam ex parte materiæ, & ſententiam *omnino invalidam*, obſervavit Janſenius Gandenſis in *cap.* 78. Concordiæ Evang. De ſententia enim a judice *valide*, ſed tamen *injuſte* ob defectum cauſæ lata, dicit eam eatenus eſſe timendam, quod ſic Excommunicatus eidem parere debeat in *foro externo*, ne auctoritatem Eccleſiaſticam contemnere videatur, & ita ſcandalum dare: “ Atque ob id (ait) ut citra ſcandalum poſſit „ non parere hujuſmodi ſententiæ Excommunicatio- „ nis, debet *canonice* probare injuſtitiam Excommu- „ nicationis contra ſe latæ: quam antequam probare „ poſſit, debet a Superioribus humiliter *Abſolutionem* „ petere.

Deinde tranſit ad alios caſus, dicens: “ Niſi in illis „ caſibus, in quibus talis eſt error ex *parte Sententiæ*, „ qui Sententiam non tantum injuſtam, ſed etiam fa- „ ciat eſſe *nullam*, ut cum fertur ab eo, qui in ipſum „ non habet auctoritatem, videlicet a judice non ſuo, „ vel a judice excommunicato, vel cum lata eſt poſt „ Appellationem legitime interpoſitam, vel cum in „ forma excommunicationis fuerit intolerabilis error „ expreſſus, quemadmodum patet in *cap.* Per tuas „ ii. *De Sentent. Excommunicat.* quamvis ibi tantum „ duo poſteriora excipiantur.

„ In tribus enim illis potiſſimum caſibus (pergit „ idem Auctor) ſententia Excommunicationis non „ ſolum eſt injuſta, ſed etiam *nulla*: in aliis autem

„ caſibus,

caſibus, etiam ſit injuſta, eſt tamen aliqua; & ideo antequam aliquis debeat admitti ad probationem injuſtæ Excommunicationis, gratiam Abſolutionis implorare debet: *Ne*, ut dicitur in citato capitulo, *Sententiam Eccleſiaſticam contemnere videatur*, & *per hoc amplius ex ſuo contemptu ligetur*.

Similiter magnus ille Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius Joannes Gerſonius in tractatu, cui titulus: *Circa materiam Excommunicationum Reſolutio*, obligationem obſervandi Excommunicationem injuſtam fundari aſſerit *in ſcandalo apparente* contemptus Clavium timendo, ideoque & ſententiam Excommunicationis injuſtam contemni poſſe, dum ſcandali periculum ceſſat.

Poſtquam enim *Conſideratione* 2. notavit, contemptum Clavium intervenire poſſe *directe* vel *cauſaliter*, vel duntaxat *implicite*, ſubjungit *Conſideratione* 4. “Contemptus neutro modorum prædictorum dicendus eſt intervenire contra præceptum aliquod Prælatorum, quando *manifeſte* & *notorie* Prælatus abutitur in hujuſmodi præcepto, Clavium poteſtate, & hoc dum ſcit & cognoſcit ille, qui non obedit, nec aliunde generat in ſe vel in aliis *ſcandaloſum contemptum Clavium*: quoniam in hoc talis non eſt inobediens Clavium poteſtati, ſed erroneo Clavium abuſui.

Hinc ulterius infert *Conſideratione* 9. “Contemptus Clavium non incurretur in multis caſibus, quibus Papæ mandato non obediretur, dum ſcilicet abutitur enormiſſime & ſcandaloſiſſime poteſtate ſua in deſtructionem, non in ædificationem.

“Exemplum (ait:) ſi Papa vellet theſauros Eccleſiarum diripere, aut hæreditates uſurpare, aut in ſervitutem abjectam Clerum cum ſuis bonis redigere, & juribus ſuis ſpoliare ſine cauſa; quis diceret, illa debere tolerari? Quis non cenſeret, poſſe dici Papæ, Cur ita facis? Quis non aſſentiet *in facie ipſi reſiſtendum*?

Recteque notat *Conſideratione* 5. “Quod contemptus Clavium magis invenitur quoad culpam in Prælato taliter, ut præmittitur, abutente ſua poteſtate, quam in non obediente.

Quin & concludit: “Eſt quandoque *meritorium* & *honorificum* Eccleſiæ poteſtati, quod tali Prælato *in faciem reſiſtatur*, ut Paulus Petro, *Gal. c.* 2. *v.* 11.

Neque deſunt exempla etiam Virorum ſanctorum, quorum ſanctitatem pluribus miraculis, etiam poſt mortem Deus manifeſtavit, qui Cenſuras, etiam Papales, ob injuſtitiæ notorietatem contempſerunt, atque palam eis reſiſtendum putarunt.

Quomodo publice, tum ſcripto, tum verbo adverſus Romanæ Eccleſiæ exactiones, & Apoſtolicas Eccleſiaſticorum Beneficiorum reſervationes dure olim recalcitraverit Robertus Lincolnienſis Epiſcopus; nec non ob hanc recalcitrationem, *Excommunicationem* in ſe latam palam ut injuſtam contempſerit; imo cum excommunicatus eſſet ab Innocentio IV. ipſe eumdem Innocentium Pontificem appellaverit ac evocaverit ad divinum Tribunal, late deſcribit illius ætatis Hiſtoricus Matthæus Pariſienſis ad annum 1253. & 1254 qui & addit, evocationem hanc ſuum habuiſſe effectum, atque Innocentium paulo poſt revera ad divinum Tribunal fuiſſe evocatum; Robertum autem tum in vita, tum poſt mortem multis claruiſſe miraculis.

Quod & obſervat Chriſtianus Lupus tomo 3. Schol. in Canones, *pag.* 571. refertque ex Henrico Cuyghtono, quod *hac de cauſa, quamvis Robertus perſpicuis fulgeret miraculis, non eſt permiſſus canonizari*.

Refert idem Lupus loco citato ex Matthæo Pariſienſi ad annum 1257. & 1258. “etiam Sewalum Eboracenſem Archiepiſcopum eadem de cauſa excommunicatum ab Alexandro IV. appellaſſe item ad divinum Judicium, & tanquam Martyrem in ipſo mortis lecto miraculis coruſcaſſe.

De hoc enim Sewalo Archiepiſcopo Eboracenſi refert citatus Matthæus ad annum 1257. *pag.* 956. quod “eo tempore aggravaverit manum ſuam Papa Alexander IV. (in Archiepiſcopum Eboracenſem Sewalum,) juſſitque eum (ait) cum ignominia nimis in tota Anglia *excommunicari* accenſis candelis & pulſatis campanis, ut tali terrore ac tanto ſuam conſtantiam enervaret. Ipſe tamen Archiepiſcopus, exemplo *B. Thomæ* Martyris, & exemplo & doctrina *B. Edmundi*, quondam Magiſtri ſui, informatus, necnon *B. Roberti* Epiſcopi *Lincolnienſis* fidelitate eruditus de ſolatio cœlitus mittendo minime deſperavit, omnem Papalem tyrannidem ſuſtinendo. Nec opimos Eccleſiæ ſuæ reditus tranſalpinis indignis & incognitis conferre volebat, nec curavit voluntati Papali, relicto Juris vigore, muliebriter obedire vel inclinari. Quapropter quanto magis præcipiente Papa maledicebatur, tanto plus a populo benedicebatur, tacite tamen, propter metum *Romanorum*.

Cum nec his conſtantia Sewali enervaretur, ulterius “aggravavit manum ſuam ſuper eum Dominus Papa, & deteriorata eſt ejuſdem quoad ſeculum conditio, & quoad Dominum meliorata..... Præter enim alia ſcandala multa præcedentia, jam aufertur *crux* ab eo, quam conſuevit Clericus primus ante ipſum bajulare. Renuit tamen adhuc *genua flectere coram Baal*, & indignis barbaris opima Beneficia Eccleſiæ ſuæ, quaſi margaritas porcis imo ſpurcis diſtribuere.

Hæc præcitatus Hiſtoricus ad annum 1258. *p.* 964. additque *pag.* 969. Archiepiſcopum Eboracenſem, morte inſtante, ita Jeſum Chriſtum obteſtatum fuiſſe: “Novit infallibile examen tuum, quam Papa, quem ſupra Eccleſiam tuam conſtituiſti gubernandam, meam multipliciter fatigavit innocentiam, pro eo, ut Deus ſcit, & mundus non ignorat, quod indignos prorſus & ignotos nolui admittere ad regimen Eccleſiarum, mihi licet indigno a Te commiſſarum.

Hic eſt de quo, teſte eodem Hiſtorico, vaticinatus erat B. Edmundus Cantuarienſis Archiepiſcopus: *Sewale, Sewale*, Martyr ab hoc ſeculo tranſmigrabis, ferro, vel ſaltem gravibus & inſuperabilibus tribulationibus impetitus & trucidatus.

Indubie in ſimilibus caſibus Viri ſancti, ac notanter Epiſcopi, quibus Eccleſiarum ſuarum defenſio & conſervatio præcipue concredita eſt, noverunt & impenderunt quod in citato tractatu dixit Gerſonius *Conſideratione* 12. “Veritas eſt, quod omnis via favorabilis & humilis tentanda eſt cum ſummo Pontifice, dum male informatus fert per ſe vel ſuos *injuſtas* Sententias, quod deſiſtat & reformet; ſed ſi nihil profuit humilis ſedulitas arripienda eſt virilis & animoſa libertas.

Teſtantur id imprimis litteræ Roberti Lincolnienſis Epiſcopi ad Innocentium IV. Papam apud citatum Matthæum Pariſienſem ad annum 1253. *pag.* 870

In his enim ſuam erga Sedem Apoſtolicam oſtendit reverentiam & ſubmiſſionem. “Noverit (inquit) Diſcretio veſtra, quod mandatis Apoſtolicis affectione filiali devote & reverenter obedio. His quoque quæ mandatis Apoſtolicis adverſantur, paternum zelans honorem adverſor & obſto. Ad utrumque enim teneor ex divino mandato.

Dein ſcribit, Apoſtolica mandata nec eſſe, nec poſſe alia, quam Apoſtolorum doctrinæ & ipſius Domini Jeſu Chriſti conſona & conformia.

Poſt hæc exponit, quod litterarum tenor (quas Innocentius ad ipſum & alios Angliæ Epiſcopos frequenter dederat de faciendis Beneficiorum proviſionibus quibuſdam Clericis notanter Italis ne idiomâ quidem Anglicanum callentibus) *non ſit Apoſtolicæ Sanctitati conſonus, ſed abſonus plurimum*, & *diſcors*. Hanc

diſſonantiam pluribus in his litteris exponit. Primo, multis invehitur in clauſulam, *non obſtante*, in litteris & mandatis Papalibus expreſſam.

Secundo exponit, quam *odibile*, *abominabile & deteſtabile ſit*, miniſteria Eccleſiaſtica ad dirigendas & ſalvandas animas inſtituta, committere indignis *qui in poteſtate curæ Paſtoralis conſtituti*, *de lacte & lana ovium Chriſti vivificandarum & ſalvandarum Paſtoralis officii & miniſterii ſalarium comparant*, *debita non adminiſtrant. Ipſa enim miniſteriorum Paſtoralium non adminiſtratio, eſt Scripturæ teſtimonio ovium occiſio & perditio.*

Poſtquam autem pluribus expoſuit, hæc plane divinis præceptis contrariari, ita concludit: "Breviter „ autem recolligens dico, Apoſtolicæ Sedis Sanctitas „ non poteſt niſi quæ in ædificationem ſunt, & non „ deſtructionem. Hæc eſt enim poteſtatis plenitudo, „ omnia poſſe in ædificationem. Hæc autem, quæ „ vocant Proviſiones, non ſunt in ædificationem, ſed „ in manifeſtiſſimam deſtructionem. Non igitur eas „ poteſt Sedes Apoſtolica acceptare, quia *caro & ſanguis*, *quæ Regnum Dei non poſſidebunt*; eas revelavit, & non Pater D. N. Jeſu Chriſti, *qui eſt in* „ *cœlis*.

Similiter Sewalus Archiepiſcopus Eboracenſis, " humiliter in ſcripto ſuo & inſtanter, ſicut memoratus Epiſcopus Lincolnienſis Robertus fecerat, pe- „ tiit (ab Alexandro IV.) ut conſuetas tyrannides tem- „ peraret, humilitatem Sanctorum Prædeceſſorum ſe- „ quendo, " uti ſcribit dictus Matthæus Pariſienſis ad „ annum 1258. *pag.* 969.

Cum autem horum ſanctorum & Apoſtolicorum Virorum nihil prodeſſet humilis ſedulitas, arripiendam cenſuerunt viridam & animoſam libertatem.

Verum hic notandum eſt, quod frequentius nullitas & invaliditas hæc Cenſurarum palam ſe manifeſtet in Cenſuris generalibus, & *latæ* ſententiæ, quas Judices Eccleſiaſtici & Curiales ſuis Decretis & Ordinationibus, quaſi de ſtylo inſerere conſueverunt.

Harum enim nullitas ac invaliditas frequenter, tam ex parte materiæ, quam ex defectu Juriſdictionis legitimæ in proferente, necnon debitæ publicationis & receptionis, adeo notoria eſt, & ab omnibus agnita, ut eas, vi Decretorum, quibus annexæ ſunt, pati vel timere, *eſſet aſinina patientia*, *& timor leporinus & fatuus*, uti loquitur Gerſonius *Conſid.* 7.

Quin ſi ſimiles Cenſuræ comminatæ, & Decretis paſſim inſeri ſolitæ, eſſent timendæ, facile per Prælatos induceretur quædam ſervitus ſuper populum, quemadmodum reflectit ſæpius citatus Gerſonius dicta *Conſid.* 7.

Verum eſt, quod non deſint, nec jam pridem defuerint adulatores, qui hujuſmodi, præſertim a Papa ejuſve Commiſſariis comminatas, aut ipſo jure inflictas Cenſuras ſine exceptione eſſe timendas, populo perſuadere ſtudent; palam traducentes tanquam Eccleſiaſticæ poteſtatis contemptores, & Prælatis ac ſignanter Pontifici, ac Sedi Apoſtolicæ rebelles, qui verbo & opere oſtendunt, ſe ſimiles Cenſuras non timere.

At, ſi attentius expendantur motiva, quibus plures hujuſmodi Cenſurarum patroni moventur, apparebit, eos non ſolere quærere in extollenda harum Cenſurarum efficacia, niſi quæ ſua ſunt.

Probe enim intelligunt, Prælatos ſummopere deſiderare, ut apud populum magna ſit harum Cenſurarum idea; populoque perſuaſum ſit, Cenſuras multum eſſe timendas, nec de earum validitate & juſtitia anxie eſſe inquirendum, ſed ſimpliciter & humiliter pro juſtitia Cenſurarum eſſe præſumendum, iiſque cæcam obedientiam præſtandam.

Quo enim major eſt populi de his Cenſuris idea, eo major quoque eſt apud populum Prælatorum auctoritas: ut ita qualiacumque ſua Decreta pro manutenendis aut aſſerendis prætenſis ſuis juribus facilius exequi poſſint; ſcilicet non obedientibus vel contradicentibus ſuis Decretis, graves Cenſuras comminando.

Cum autem jam pridem reperti fuerint plures, & hodie reperiantur, qui affectant & ſollicite ambiunt favorem & amicitiam Prælatorum, ac ſignanter Curiæ Romanæ, ut per ipſos ad altiora promoveantur, aut commoda temporalia conſequantur; vel in obtentis pacifice ac commode vivant; aut certe quia aliis humanis vinculis ipſis ſunt obſtricti: non mirum, plurimos reperiri, qui magis adulationis & placendi ſtudio, quam amore veritatis cæcam illam obedientiam & reverentiam hiſce Cenſuris exhibendam prædicent & proclament.

Similes videntur fuiſſe Cenſurarum & poteſtatis Eccleſiaſticæ, notanter Papalis propugnatores, de quibus Gerſonius in præallegato Tractatu *Conſideratione* 9. qui adeo Papalem auctoritatem extollebant apud populum, ut non deeſſent puſilli, qui æſtimarent, *Papam eſſe unum Deum*, *qui habet poteſtatem omnem in cœlo & in terra.*

His non abſimiles erant Doctores illi, qui adulando Pontificibus docebant: *Quod voluntas Pontificis*, *qualiſcumque ea fuerit*, *ſit Regula*, *qua ejus operationes ac actiones dirigantur*; *ex quo procul dubio efficiatur*, *ut quidquid libeat*, *id etiam liceat*, uti eos deſcribit Novennarium Prælatorum Concilium, quod juſſu Pauli III. in notandis abuſibus Concilio Tridentino præluſit.

"Ex quo fonte (ait dictum Concilium) tanquam ex „ equo Trajano irrupere in Eccleſiam Dei tot abuſus, „ & tam graviſſimi morbi, quibus conſpicimus eam ad „ deſperationem fere ſalutis laboraſſe.

Nec dubium, quin & ex hoc adulationis fonte dimanaverit & perſeveret in Eccleſia Cenſurarum ille abuſus eas adeo temere levibuſque de cauſis incutiendi, ut magis a Prælatis ad proprium dominatum & commoda temporalia, quam ad ædificationem & correctionem ſubditorum videatur Clavium auctoritas impendi.

Ex quo revera contigit, uti prædixit Synodus Tridentina *Seſſ.* 25. *cap.* 3. *De Reformat.* " auctoritatem „ Clavium magis contemni, quam formidari; & perni- „ ciem potius parere, quam ſalutem.

Ut proinde cum Gerſonio merito reputandum ſit *meritorium & honorificativum Eccleſiæ poteſtati*, quod hujuſmodi Cenſuræ nonnunquam tanquam notorie invalidæ, & ſine effectu palam negligantur; oſtendaturque non tantum verbo, ſed & opere & facto eas non eſſe timendas.

Monet tamen Gerſonius *Conſid.* 11. quod in contemptu Cenſurarum cavendum quoque ſit *ſcandalum puſillorum*, qui per dictos Doctores adulatores & placere volentes inſtructi, *æſtimant Papam eſſe unum Deum*, *qui habet poteſtatem omnem in cœlo & in terra.*

Ad præcavendum hoc puſillorum ſcandalum ſubjungit Gerſonius: "Verumtamen expellenda eſt tali- „ um ſtultitia per informationes idoneas: qui ſi nolint „ acquieſcere, ipſi jam ſunt judicandi de ſcandalo non „ dato, ſed accepto; hoc eſt, de ſcandalo Phariſæo- „ rum & ex malitia, non puſillorum & ex ſimplicitate „ vel ignorantia.

Igitur Cenſuræ Eccleſiaſticæ a legitima poteſtate, ſervato per omnia præſcripto Juris ordine, non levi de cauſa, ſed juxta Evangelicas & Canonicas regulas inflictæ, magnopere ſunt timendæ; recteque dixit Synodus Tridentina: *Quod Excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ*, *& ad continendos in officio populos valde ſalutaris*, *ſi ſobrie magnaque circumſpectione exeratur*, (exerceatur.)

Quin etſi Excommunicationes credantur ex parte *cauſæ* eſſe injuſtas, imo Excommunicatus certus ſit de injuſtitia, nihilominus ſi a legitimo Superiore fuerint

ſerva-

Digitized by Google

ſervato Juris ordine prolatæ, *non facile* erunt contemnendæ, priuſquam legitima auctoritate injuſtitia earum fuerit declarata; ne ex earum contemptu vel non obſervantia in foro exteriori, ipſa auctoritas Eccleſiaſtica, & Clavium uſus in contemptum veniat cum puſillorum ſcandalo.

At Cenſuræ *palam* extra formam Juris, levibuſque de cauſis promiſcue comminatæ aut inflictæ, ſine ſcandalo puſillorum, non raro poſſunt, imo & debent contemni ſive negligi, præſertim per eos, qui ad diſciplinam Eccleſiaſticam conſervandam, & populi inſtructionem poſiti ſunt.

Dum enim hi ſuo agendi modo oſtendunt, ſe Cenſuras haſce timere, aut populo ſeu verbo, ſeu facto ſuo eas timendas perſuadent, abuſum harum Cenſurarum mirum in modum augent aut ſaltem fovent.

Prælati enim ſive Judices Eccleſiaſtici videntes, Cenſuras ſuas ſuſtineri, facile ad eas comminandas aut infligendas pro aſſerendis ſuis prætenſis juribus, aut mandatorum, & ſententiarum ſuarum executione proſiliunt.

Quin ex falſa illa de Cenſurarum efficacia populo impreſſa idea contingit, ut faciliùs, quam oportet, hæ Cenſuræ impendantur, ad vindicandam contra Regios Miniſtros auctoritatem, aut prætenſam immunitatem Eccleſiaſticam: idque frequenter cum ſumma Reipublicæ & Eccleſiæ perturbatione, ac multorum ſcandalo & nullo plerumque ſpirituali animarum profectu.

Igitur non parum Eccleſiæ prodeſſe poſſunt, & coram Deo mereri, qui, & ſpe temporalis emolumenti, & metu ſuſtinendæ indignationis, aut etiam perſecutionis, ſepoſitis, unice amore veritatis, & ſtudio aſſerendæ & conſervandæ Canonicæ diſciplinæ, veram de Cenſuris ideam populo imprimunt; eas timendo, quæ revera ſunt timendæ; eas contemnendo, quæ revera contemnendæ ſunt, & ſine vero ſcandalo puſillorum contemni poſſunt.

Quapropter dicendum cum S. Gregorio apud Gratianum *Cauſ.* 2. *q.* 7. *can.* 57. "Admonendi ſunt ſubditi,
„ ne plus quam expedit, ſint ſubjecti: ne cum ſtudent,
„ plus quam neceſſe eſt, hominibus ſubjici, compel-
„ lantur vitia eorum venerari.

§. 8.

Inter perſecutiones a Chriſto ſuis veris Diſcipulis & veritatis defenſoribus prædictas, eſt injuſta Cenſurarum, ſignanter Excommunicationis inflictio.

Excommunicationes injuſtas homini Chriſtiano nullum verum malum, quod ipſum *coram Deo* magis reum aut peccatorem conſtituat, inferre, ac conſequenter nec ſimiles Excommunicationes tanquam inferentes ſimile malum eſſe timendas, ſupra notavimus.

Verum, ſicuti metus imminentis mortis corporalis, aliorumque malorum temporalium, homines infirmos frequenter terrere, & a veritate confitenda retrahere, aut ad conſentiendum falſitati inducere ſolet: ita & metus Excommunicationis incurrendæ tametſi injuſtæ ſufficiens eſt, ut homines in charitate Dei, & fide æternorum bonorum non omnino radicatos & fundatos faciat a veritate ad falſitatem declinare, atque hominum mandatis potius, quam Deo obedire, ut vel comminatas Cenſuras evadant, vel ab inflictis ſe liberent.

Imo nonnunquam contingit, ut homo Chriſtianus ſimplex & rectus, ſed in fide ac Religione non plene inſtructus plus timeat Excommunicationem, licet injuſtam, quam mortem corporalem; faciliuſque metu incurrendæ Excommunicationis, quam amittendæ vitæ temporalis in tentationem induceretur, & a juſtitia excideret.

Quam enim homini vere Chriſtiano durum eſſe non ſolet, quod ſe videat reputari etiam ab his, qui Eccleſiæ Miniſtri ſunt, tanquam impium & indignum omnis cum Deo commercii, & ut membrum putridum a ſocietate Sanctorum, ne eam inficiat, reſecandum!

Quapropter Chriſtus ſuos diſcipulos, & in ipſis omnes Chriſtianos adverſus tentationes & perſecutiones ipſis ob ſui nominis confeſſionem imminentes, præmunire volens, etiam hanc ſpeciem perſecutionis palam denuntiavit, eamque ſi ipſius velint permanere diſcipuli, ipſis obventuram, his verbis expoſuit: *Abſque Synagogis facient vos.* Joann. c. 16. v. 2.

Recte notat ad hæc verba Janſenius Gandenſis in ſua Concordia Evangelica *cap.* 135. Chriſtum in præcedentibus prædixiſſe varias perſecutiones ſuis diſcipulis obventuras, ſed nullas *in ſpecie* expreſſiſſe: hoc autem capite quaſdam *particulares* perſecutionum ſpecies explicare, "eaſque duplices juxta duplex malorum genus.
„ Eſt enim malum calumniæ & ignominiæ, & eſt ma-
„ lum pœnæ atque ſupplicii.

" Ad calumniæ atque ignorantiæ malum pertinet (ait
„ Janſenius quod primo loco dicitur: *Abſque Syna-*
„ *gogis facient vos* pro quo D. Auguſtinus clarius le-
„ git: *Extra Synagogas facient vos.*

" Eſt autem (pergit idem) Græcis pro *abſque Synago-*
„ *gis*, vel *extra Synagogas*, unica vox *Apo Synago-*
„ *gos*, hoc eſt, alienos a Synagoga, aut *Excommu-*
„ *nicatos.*

Notat præterea in citata Concordia *cap.* 78. quod *extra Synagogam fieri*, "apud Judæos eſſet alicui inter-
„ dici commercio & conſuetudine reliquorum Judæo-
„ rum, ut non liceret ei ingredi cum reliquis Synago-
„ gam aut Templum, & omnino alienus eſſet ab omni
„ Judæorum congregatione, quod apud Judæos ſum-
„ mæ ignominiæ habebatur, quomodo apud Chriſtia-
„ nos habetur *Excommunicatio.*

Et revera docet Sacer Textus, quod plures ex Judæis erubuerint Chriſtum & veritatem palam confiteri, ob metum hujus e Synagoga ejectionis, ſive Excommunicationis.

De parentibus *Cæci nati*, cujus Chriſtus oculos aperuerat, legitur *Joan.* c. 9. quod interrogati a Phariſæis, *quomodo nunc videret*, erubuerint & timuerint fateri Chriſtum filio ipſorum oculos aperuiſſe; ſed reſponderint: *Quomodo autem nunc videat, neſcimus; aut quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus: ipſum interrogate, ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.*

Ratio occultatæ veritatis, & negati reſponſi ſubjungitur: *Hoc dixerunt parentes, quoniam timebant Judæos. Jam enim conſpiraverant Judæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum,* Extra Synagogam fieret: *propterea parentes ejus dixerunt, ætatem habet, ipſum interrogate.*

Nec tantum homines pauperes & vulgares metu hujus ex Synagoga ejectionis, a Chriſti confeſſione retrahebantur; ſed tanta erat ipſius ejectionis ignominia, & Judæorum, ac notanter Phariſæorum (qui majore in Chriſtum odio erant animati) auctoritas apud populum, ut etiam Principes ex metu illius, Chriſtum, licet in illum crederent, palam confiteri erubeſcerent.

Teſtatur enim Sacer Textus *Joan.* c. 12. v. 42. *Quoniam ex Principibus multi crediderunt in eum*: id eſt, Chriſtum eſſe Meſſiam corde credebant, miraculorum magnitudine & multitudine convicti; *ſed propter Phariſæos non confitebantur, ut e Synagoga non ejicerentur,* inquit Sacer Textus. Hoc eſt, metu Phariſæorum palam Chriſtum tanquam Meſſiam confiteri & agnoſcere non audebant, ne ab illis, vel per illorum importunam ſollicitationem e Synagoga ejicerentur.

Scitur enim ſummam fuiſſe Phariſæorum apud Judæos auctoritatem, ut etiam Principibus eſſet formidabilis, uti & Joſephus teſtatur.

Præterea notum eſt, Phariſæos præ omnibus Chriſto fuiſſe inimicos & adverſarios, eo quod eorum hypo-

hypocriſim & avaritiam palam coram populo detegeret; cum ipſi e contrario eſſent toti intenti, ut præ reliquis apud popolum reputarentur ſanctiores & Legis Moyſaicæ defenſores zeloſiores & exactiores.

“ Addit autem Evangeliſta cauſam, quare hi Princi- „ pes metuerent ait citatus Janſenius ad *cap.* 114. Concord. Evang.) „ fieri Apo Synagogi, hoc eſt, excom- „ municati fieri, & ejici e Synagoga. *Quia* (ait) *di-* „ *lexerunt magis gloriam hominum*, hoc eſt, gloriam „ apud homines, *quam gloriam Dei*, id eſt, gloriam „ apud Deum, & quæ a Deo obtinetur. Sicut enim ig- „ nominioſum apud homines judicabant (pergit Janſe- „ nius) ejici e Synagoga, ita glorioſum in Synagoga „ verſari, maxime ſibi, qui cum eſſent Principes, in „ Synagoga honorabantur, & primas obtinebant Ca- „ thedras. Hanc ergo gloriam, quam non ſolum ad- „ mittebant, ſed etiam multum diligebant, ne amitte- „ rent, confiteri, quod credebant, metuebant.

Unde merito obſervat hic Auctor: “Ex hoc loco diſ- „ cendum, quam noxia res ſit humanæ gloriæ appeti- „ tus, ut qui quotidie etiam multis in Chriſtianis effici- „ at, quominus Chriſtum, hoc eſt, veritatem, quam „ noverunt, ore & opere confiteantur.

Cum non minorem infamiam, aliaque temporalia incommoda ſecum trahat Excommunicatio hodie apud Chriſtianos, quam olim apud Judæos uſitata e Synagoga ejectio; non mirum, ſi & modo inter Chriſtianos reperiantur quamplurimi, qui ex metu incurrendæ Excommunicationis alteriuſve Cenſuræ, Chriſtum, hoc eſt, veritatem, quam noverunt, ore & opere confiteri erubeſcunt: vel etiam mandatis hominum tametſi injuſtis, & Dei ordinationi contrariis, ne Cenſuram incurrant, obediunt.

Sed vel præcipue ac præ aliis huic tentationi exponuntur Eccleſiaſtici utpote qui præ cæteris vident ſe expoſitos incommodis Eccleſiaſticarum Cenſurarum, puta Suſpenſionis, aut Interdictionis ab Officio aut Beneficio.

Et cum hodie Dignitates, Officia & Beneficia Eccleſiaſtica, quin & miniſteria & munia Eccleſiæ non raro ob gloriam humanam, & commoda temporalia quærantur, ac appetantur; quid mirum, quod & hodie plurimi præ metu Cenſurarum cæco modo obſecundent voluntati ac placitis eorum, quos ſciunt potentia & auctoritate valere apud Superiores; & reſolverunt non ſecus ac olim Phariſæi, ejicere e Synagoga, ſive a Dignitatibus, Beneficiis muniiſque Eccleſiaſticis rejicere, aut obtentis privare, vel ab illis ſaltem ſuſpendere, qui obedire renuunt, aut Chriſtum, hoc eſt, veritatem ſibi adverſam, publice confitebuntur & propugnabunt.

Quare & indubitatum eſt, inter perſecutiones a Chriſto Apoſtolis, & in ipſis omnibus Chriſtianis, ac notanter Miniſtris Eccleſiæ prænontiatas, etiamnum hodie eſſe hanc e Synagoga ejectionem, ſeu Excommunicationem aliaſque Eccleſiaſticas Cenſuras, quas veri Chriſti diſcipuli & veritatis defenſores & prædicatores ſuſtinere injuſte coguntur; & quarum metu plures ſuccumbunt, *quoniam diligunt magis gloriam hominum, quam gloriam Dei.* Joan. c. 12. v. 43.

CAPUT IX.

De Interdicto.

§. 1.

Interdictum uti & ſuſpenſio ſubinde infligitur per modum Cenſuræ, & ſubinde per modum meræ pœnæ: & quomodo ab aliis Cenſuris diſtinguatur.

PRÆTER Excommunicationem famoſiſſimam ſpeciem Cenſuræ, hodie duæ aliæ ſpecies Cenſuræ a Theologis & Canoniſtis numerentur, ſcilicet Interdictum, & Suſpenſio; idque conformiter ad reſponſum Innocentii III. in *Cap.* 20. ꝟ *D. V. S.* Qui cuidam quærenti, quid per Cenſuram debeat intelligi, reſpondit, quod per eam *non ſolum Interdicti, ſed Suſpenſionis & Excommunicationis ſententia valeat intelligi.*

Hinc igitur uno conſenſu concluſere Theologi & Canoniſtæ tres eſſe ſpecies Cenſuræ, Excommunicationem, Interdictum, & Suſpenſionem.

At notandum, non omne Interdictum, neque omnem Suſpenſionem infligi per modum Cenſuræ, aut eſſe ſpeciem Cenſuræ.

Convenit enim inter Theologos & Canoniſtas, Interdictum, & Suſpenſionem ſæpius infligi per modum *meræ pœnæ*, inſtar aliarum pœnarum Canonicarum in punitionem commiſſi delicti.

Et quidem quandocunque Interdictum aut Suſpenſio infligitur alicui ob commiſſum delictum, abſque reſpectu ad contumaciam & perſeverantiam in delicto, potius reputanda eſt inflicta per modum pœnæ in vindictam commiſſi delicti, quam per modum Cenſuræ.

Cenſura enim non infligitur proprie in vindictam commiſſi delicti, ſed ob contumaciam in crimine; neque principaliter ut ob perpetratum delictum quis puniatur, ſed potius ut frangatur ejus contumacia, & a crimine recedat, & Eccleſiæ obediat.

Quapropter Interdictum vel Suſpenſio per modum pœnæ infligi poſſunt ad certum tempus, prout gravitas ipſius delicti poſtulaverit; eoque elapſo, Interdictum vel Suſpenſio evaneſcit. At tanquam Cenſura ad certum tempus infligi non poteſt; eo quod ſic infligatur ad reprimendam contumaciam, adeoque pro tempore incerto, quo contingit durare contumaciam.

Hinc ulterius concluditur, non tantum prævie ad Excommunicationem, ſed etiam prævie ad Interdictum & Suſpenſionem in ratione Cenſuræ, prærequiri contumaciam, ipſaſque Canonicas monitiones eſſe & hic præmittendas, ut de contumacia conſtet.

Hæc autem non requiruntur, ubi in *meram vindictam* per modum pœnæ Interdictum aut Suſpenſio infligitur, uti notant Scholaſtici paſſim; atque inter alios Suarezius *De Cenſuris diſp.* 25. *ſect.* 1. eo quod non requiratur prævia contumacia in delicto, ut quis ob commiſſum delictum puniatur.

Igitur interdictum, prout eſt ſpecies Cenſuræ diſtincta in ratione Cenſuræ a cæteris pœnis & impedimentis Canonicis, dicitur: *Cenſura Eccleſiaſtica prohibens uſum quarumdam rerum ſacrarum, ut fidelibus communem, quatenus talis eſt.*

Dicitur hic excluſa Excommunicatio, quia, etſi etiam hæc interdicat excommunicato quarumdam rerum ſacrarum uſum, non tamen eum prohibet, *quatenus talis eſt*, ſive ſub ratione uſus; ſed prout eſt quædam communicatio cum fidelibus, ſive quia illis uti nequit, niſi una cenſeatur habere communicationem cum fidelibus, a qua communicatione per Excommunicationem eſt ſeparatus & prohibitus.

Per hæc verba, *ut fidelibus communem*, diſtinctum volunt Interdictum a Suſpenſione, ut eſt Cenſura: eo quod hæc ſolummodo privet uſu rerum ſacrarum, uti eſt proprius ipſis *Clericis*. Quare etiam ſolis Clericis Cenſura Suſpenſionis infligitur.

Denique dicitur in deſcriptione, ALIQUARUM *rerum ſacrarum uſu*, quia hæc Cenſura non privat generaliter omnium rerum ſacrarum uſu, ſed duntaxat quæ in Jure expreſſæ ſunt.

Hæc autem ſufficienter oſtendunt, Interdicti deſcriptionem deſumptam & circumſcriptam eſſe conformiter ad ea, quæ recentiores Scholaſtici, & Decretalium Gloſſatores invenerunt & propoſuerunt, ut Interdictum a reliquis pœnis Canonicis, & Excommunicatione, & Suſpenſione tanquam ſpecialem ſpeciem Cenſuræ diſtinctam, probarent.

Nec

Digitized by Google

Nec enim facile reperies apud Veteres, Interdictum, ad inſtar Excommunicationis, fuiſſe habitum ut ſpeciem Cenſuræ a poteſtate Clavium ligandi & ſolvendi dependentis, aut ſcrupuloſe a reliquis pœnis Canonicis diſtinctam.

§. 2.

De diſtinctione Interdicti perſonalis, localis, & mixti; item particularis, & generalis.

JUxta recentiorem & modernam diſciplinam, ipſamque receptam loquendi phraſim, Interdictum, ut eſt Cenſura, diſtingui ſolet in perſonale, locale, & mixtum.

Perſonale dicitur, quod dirigitur *directe* & immediate in *perſonam*, eidem interdicendo aliquarum rerum ſacrarum uſum ob contumaciam in delicto.

Vocatur vero *locale*, quod *directe* & immediate refertur ad locum aliquem ſacrum, ita ut prohibitio ſeu interdictio rerum ſacrarum reſpiciat ipſum locum ſacrum in quo res ſacræ peragi deberent.

Mixtum appellatur, quod quaſi ex utroque conflatur, dum ſcilicet æque directe prohibitio ſive interdictio uſus rerum aliquarum ſacrarum, & perſonas & locum reſpicit.

Perſonale Interdictum vocatur paſſim *ambulatorium*; eo quod perſonas, quocumque loco conſiſtant, ſequatur. Perſonæ quippe Interdicto ligatæ in nullo loco habent uſum rerum ſacrarum: ipſis nempe interdictum, ſive in nullo loco ſacro Divinis intereſſe poſſunt; tametſi eo in loco ſacra fieri poſſint, & alii non Interdicti intereſſe poſſint, uti declaratur in *cap.* 16. *De ſentent. Excommunicat. in VI.*

Interdictum vero *locale* ſolum locum afficit, ut nimirum in eo ſacra Officia celebrari nequeant, aut rerum ſacrarum uſus haberi, ſalva moderatione in Jure expreſſa.

At perſonæ, ſi alias non ſint interdictæ, alio in loco non interdicto Sacris intereſſe poſſunt, uti declaratur in dicto *Cap.* 16. *De ſentent. Excommunicat. in VI.*

Ex his facile intelligitur, effectum Interdicti mixti eſſe, impedire uſum rerum ſacrarum in loco interdicto, in quantum refertur ad locum, & quatenus reſpicit perſonas, eumdem uſum interdicere perſonis quocumque in loco, etiam alias non interdicto.

Interdictum tam locale, quam perſonale, ſubdividitur in ſingulare, & univerſale ſive generale.

Locale *univerſale* ſive *generale* dicitur, quando locus aliquis continens ſub ſe plura loca ſacra ſine expreſſione alicujus determinati loci ſacri indefinite & generaliter ſubjicitur Interdicto: puta Regnum integrum, aut Provincia vel Reſpublica, Diœceſis, Civitas, &c.

Hujus Interdicti meminit Bonifacius VIII. in *Cap.* 10. *De ſentent. Excommunicat. in VI.* ibidem declarans: "Beneficium relaxationis ad cautelam quoad
„ Interdicti ſententias in civitates, caſtra, vel quælibet alia loca, ſive terras aliquas generaliter promul-
„ gatas, locum aliquatenus non habere.

Similis Interdicti mentionem facit idem Pontifex in *Cap.* 17. *eod. in VI.* declarans: "Quod ſi civitas, caſtrum,
„ aut villa Eccleſiaſtico ſubjiciantur Interdicto, illo-
„ rum ſuburbia, & continentia ædificia eo ipſo intelli-
„ gi velit interdicta.

Dicitur autem *particulare*, ſi unus locus ſacer, vel etiam plura loca, ſed *ſingulatim* & *nominatim* expreſſa ſubjiciantur Interdicto.

Perſonale Interdictum vocatur generale, ſive univerſale, ſi communitas aliqua perſonarum plures *indefinito* numero complectens perſonas, *generatim* ſine ullius in particulari expreſſione, ſed ſub expreſſione communitatis ſubjiciatur Eccleſiaſtico Interdicto.

Hujus mentio occurrit in citato *Cap.* 16. *De ſentent. Excommunicat. in VI.* declaraturque: "Si Sententia
„ Interdicti proferatur in Clerum, non intelligi (niſi
„ aliud ſit expreſſum in ea) interdictus populus, neque
„ etiam e contrario: unde (ait) uno interdicto ipſo-
„ rum, alius licite admittitur ad Divina.

Si vero unus, aut etiam plures expreſſo nomine ſingularium Interdicto ſubjiciantur, dicitur Interdictum particulare.

Porro hodie nomine Interdicti, ſolet communiter intelligi Interdictum generale, quo communitas aliqua ſine ſpeciali perſonarum expreſſione & nominatione interdicitur.

Ad hanc vulgarem Interdicti acceptionem indubie reflexit Vir eruditus Dandinus Alteſerra *lib.* 6. *De Juriſdict. Eccleſ. cap.* 12. dicens quod Interdictum "ſit Cen-
„ ſura Eccleſiaſtica, per quam Sacris interdicitur civi-
„ tati vel univerſitati ob crimen & ſcandalum publicum.
„ Item, quod Interdictum, nihil aliud ſit quam Excom-
„ municatio *generalis*, qua interdicitur populo vel
„ univerſitati, ut Excommunicatio ſingularibus per-
„ ſonis.

§. 3.

An olim notum fuerit Interdictum generale, prout hodie ſumitur?

INterdictum prout eſt Cenſura, ac ſignanter locale vel mixtum generale, parum notum fuiſſe primis Eccleſiæ ſeculis apparet.

Imprimis S. Auguſtinus *Epiſt.* 250. reprehendit Auxilium Epiſcopum, quod ob delictum a patre commiſſum excommunicaſſet filium, & totam familiam; ſcribitque quod cupiat edoceri, "Quomodo recte anathe-
„ matizetur pro Patris peccato Filius, aut pro Mariti U-
„ xor, aut pro Domini Servus, aut quiſquam in domo
„ etiam nondum natus, ſi eodem tempore, quo uni-
„ verſa domus eſt anathemate obligata, naſcatur, nec
„ ei poſſit per Lavacrum regenerationis in mortis peri-
„ culo ſubveniri.

"Audiſti forſan (ait) aliquos magni nominis Sacerdo-
„ tes cum domo ſua quemquam anathematizaſſe pec-
„ cantium? Sed forte ſi eſſent interrogati, reperirentur
„ idonei reddere inde rationem. Ego autem (pergit
„ Aug.) quoniam ſi quis ex me quærat, utrum recte
„ fiat, quid ei reſpondeam non invenio: nunquam
„ hoc facere auſus ſum, cum de quorumdam facinori-
„ bus immaniter adverſus Eccleſiam perpetratis gra-
„ viſſime permoveret.

Poſt hæc rogat Epiſcopum, ut, ſi filium illius qui crimen admiſit, innocentem deprehendat, ſententiam Anathematis, quam forſan paſſione aliqua præventus & commotus in ipſum ejuſque familiam tulerat, revocet. "Nec arbitreris (inquit) ideo nobis non poſ-
„ ſe ſubrepere injuſtam commotionem, quia Epiſco-
„ pi ſumus: ſed potius cogitemus inter laqueos ten-
„ tationum periculoſiſſime vivere, quia homines ſu-
„ mus.

Fragmentum hujus Epiſtolæ refert Gratianus *Cauſ.* 24. *quæſt.* 3. *Can.* 1. quo relato concludit: "Ut ergo
„ ex hac auctoritate evidentiſſime monſtratur, illicite
„ quis excommunicatur pro peccato alterius: neque
„ aliqua ratione nituntur, qui pro peccato unius in
„ totam familiam ſententiam ferunt Excommunica-
„ tionis.

Non obſcure tamen fatetur Auguſt. in verbis ſupra citatis: *Aliquos magni nominis Sacerdotes cum domo ſua aliquem anathematizaſſe*, aut ſaltem id tanquam a dictis Sacerdotibus factum, tunc fuiſſe relatum.

Et ſane legitur de S. Baſilio *Epiſt.* 244. quod interrogatus quid agendum de illo, qui filiam alicujus, rapue-

Digitized by Google

rapuerat ; reſponderit, filiam parentibus reſtituendam, ipſum autem raptorem, ejuſque complices excommunicari debere : " Villa vero (ait) quæ raptorem ſuſceperit cum rapta, nec reddiderit, prorſus ſuſpenſa ſit a precibus & orationum communione.

Hic imprimis notandum, Baſilium Excommunicationem duntaxat denuntiare in ipſum *Raptorem* ejusque *Complices* : at ipſam villam ſive homines villæ tantum a precibus & orationum communione ſuſpendere, idque ſi raptorem cum rapta ſuſceperit, nec reddiderit : qua ſuſceptione & non redditione eos raptui cooperatos eſſe apparebat.

Quin enim Baſilius in eo loco intellexerit per *villam*, non ædificium ſeu domum materialem, ſed familiam ſeu homines villæ, qui raptorem cum rapta ſuſceperant, ex ipſo contextu manifeſtum eſt.

Ex quo ulterius manifeſtum eſt, S. Baſilium nequaquam excommunicaſſe, aut Eccleſiaſtico Interdicto ſubjeciſſe totam familiam innocentem ob peccatum unius: ſed ad claſſem pœnitentium relegaſſe, qui crimini raptus, recipiendi raptorem cum rapta cooperati videbantur.

Si illi *magni nominis Sacerdotes* (quorum facta in ſuam defenſionem adducebat Auxilius Epiſcopus, ad quem citatam Epiſtolam ſcripſit Auguſtinus) auditi fuiſſent, (uti eos audiri avebat S. Aug.) non aliud forſan, quam quod Baſilius fecerat, ſe egiſſe probaſſent.

Quidquid ſit, neſcio num ullum apud quatuor primorum ſeculorum Auctores exemplum Interdicti *generalis* in familiam aut communitatem ob *unius*, quamvis Patrisfamilias aut Superioris crimen, quantumvis enorme, pronuntiari reperietur.

Pro antiquitate Interdicti antiquius proferri non ſolet, quam quod occurrit apud Gregorium Turonenſem *lib.* 8 *Hiſtoriæ Francicæ cap.* 31. Narrat eo loco Gregorius, quod, cum S. Prætextatus Epiſcopus Rothomagenſis, in Eccleſia ipſo die Paſchatis peragens divina Officia eſſet trucidatus ; " Leudowaldus Epiſcopus Epiſtolas per omnes Sacerdotes direxerit, & accepto conſilio *Eccleſias Rothomagenſes* clauſerit, ut in his populus *Solemnia Divina non ſpectaret*, donec indagatione communi reperitur hujus Auctor ſceleris.

Circa hanc ſpeciem Interdicti imprimis notandum, hic de immaniſſimo & admodum ſcandaloſo ſcelere agi.

Secundo, quod criminis hujus Auctor ignoraretur.

Tertio, Interdictum duntaxat fuiſſe poſitum, *donec indagatione communi reperiretur hujus Auctor ſceleris.*

Adhæc admodum veriſimile eſt, Sanctum hunc Epiſcopum non alia de cauſa trucidatum, niſi quia Evangelica libertate & conſtantia vitia populi argueret : atque ea de cauſa multorum odia in ſe conciliaſſet ; ut proinde Leudowaldus merito populum a divinorum Officiorum uſu in Eccleſiis Rothomagenſibus, tanquam aliquatenus de trucidatione ſui Paſtoris ſuſpectum excluſerit, *donec communi indagatione reperiretur hujus Auctor ſceleris.*

Neque prohibuit Leudowaldus in his Eccleſiis celebrari *Solemnia Divina*, ſed duntaxat Eccleſias Rothomagenſes clauſit, ut in his *populus Solemnia Divina non ſpectaret* : ita ut tantum populus videatur a Divinis excluſus & interdictus fuiſſe.

Interim ex hoc facto Leudowaldi non oſtenditur, quod ob crimen tametſi atrociſſimum, & ſummopere execrandum, cujus *Auctor ignoratur*, integra Civitas aut Communitas Interdicto ſubjiceretur, donec Auctor criminis a prætenſo crimine ceſſaverit & ſatisfecerit, & Eccleſiæ ſe ſubmiſerit : cum expreſſe Leudowaldus hoc ſuum Interdictum duntaxat durare voluerit, *donec indagatione communi reperiretur hujus Auctor criminis.*

Nec facile invenietur, *generale* hujuſmodi Interdictum ante ſeculum X. vel XI. inflictum, ut criminis Auctor, quantumvis is eſſet Communitatis vel Civitatis Caput, vel Superior aut Dominus, ad ſubmiſſionem & correctionem per ſimile generale Interdictum adigatur.

Legitur quod in Synodo Lemovicenſi anno 1031. adverſus generalem morbum, qui contumaciæ Principum & Magiſtratuum ſecularium adſcribebatur, Odoricus Abbas Epiſcopis pro remedio ſuggeſſerit inflictionem publicæ & *generalis Excommunicationis* per totam terram Lemovicenſem, eo modo quo in Actis Synodi deſcribitur, *tomo* 9 *Concil. general. col.* 902. *& ſeqq.*

Huic conſilio acquieviſſe Epiſcopum Lemovicenſem indicat Ademarus Engoliſmenſis ſub idem tempus ſcribens : " Alduinus Epiſcopus Lemovicenſis pro nequitia populi *novam* obſervantiam conſtituit, ſcilicet Eccleſias & Monaſteria ceſſare a Divino cultu, a ſacroſancto Sacrificio, & populum quaſi Paganum a divinis Laudibus ceſſare, & hanc obſervantiam Excommunicationem cenſebat.

Cum Ademarus hanc obſervantiam vocet *novam*, & eodem ſeculo Ivo Carnotenſis de ſimili interdicto ſcribens *Epiſt.* 94. illud vocet *Remedium inſolitum*, admodum veroſimile eſt, ante hæc tempora notum non fuiſſe, aut ſaltem admodum rarum & inuſitatum.

§. 4

Interdictum generale labentibus ſeculis frequentius impenſum : quam funeſti ejus ſoleant eſſe effectus.

ANte ſeculum undecimum vix notum fuiſſe generale Interdictum, prout hodie id accipitur, præcedenti §. oſtenſum eſt.

At labentibus ſeculis, præſertim poſt Gregorii VII. Papæ tempora frequenter invaluit uſus Interdicti, notanter *generalis* in integras Provincias, quin & Regna ; itaut ad frangendam Regum aut Principum contumaciam Regna & Provinciæ Interdicto tam locali quam perſonali ſubjicerentur.

Nec tantum a Romanis Pontificibus, ſed & tandem ab Epiſcopis Civitates & Diœceſes integræ involvebantur generali Interdicto, præſertim ob violatam, ut prætendebant, Eccleſiaſticam immunitatem.

Plura ſimilia generalia Interdicta occurrunt & deſcribuntur apud Hiſtoricos præſertim Germanos, Gallos & Anglos, quorum Regna his Interdictis generalibus non ſemel leguntur fuiſſe involuta ſeculis XI. XII. & XIII.

Famoſum fuit & ab Auctoribus deſcriptum generale Interdictum in totum Regnum & terras Regis Galliæ tempore Philippi II. per Innocentium III.

Philippus enim Rex Galliæ qui Auguſtus dicitur, defuncta prima uxore filia Balduini Comitis Hannoniæ, duxit uxorem Ingeburgem ſororem Canuti Regis Danorum : vix contracto Matrimonio, ipſa Ingeburgis Regi diſplicere cœpit, eamque tandem variis exquiſitis prætextibus dimiſit, aliamque, ipſa adhuc vivente, in uxorem duxit.

Rex Danorum ob hanc ſororis ſuæ dimiſſionem offenſus, primum apud Cœleſtinum III. Pontificem, ac dein apud Succeſſorem ejus Innocentium III. inſtitit, ut Philippus ad dimittendam ſuperinductam, & recipiendam dimiſſam cogeretur.

Cum autem Philippus ſæpius monitus obtemperare nollet, tandem Innocentius III. ſub finem ſeculi XII. *generale* Interdictum per totum Regnum Galliæ, omnesque Philippi Ditiones per ſuum in Galliam miſſum Legatum promulgari fecit.

Octo menſibus Interdictum hoc duravit ; ejuſque occa-

occaſione contentiones & ſcandala plurima per Galliam exorta fuere, ipſique Epiſcopi inter ſe diviſi, aliis in gratiam Pontificis Interdictum ſervantibus, aliis qui Regi obſequi malebant, illud ſpernentibus.

Inter non obſervantes Interdictum fuerat Epiſcopus Altiſſiodorenſis, qui una cum aliis nonnullis Epiſcopis Pontifici ſcripſerat, exponens rationes, ob quas ſibi videretur Interdictum in ſuis Diœceſibus hactenus non obſervandum, poſtulans ut mentem Pontificis ſuper his intelligere poſſet. Sed cum dictus Epiſcopus interim Interdictum non ſervaret, eum ut irregularem habuit Innocentius.

Hac de cauſa cum Epiſcopus Altiſſiodorenſis, durante hoc Interdicto, eſſet electus ſeu poſtulatus ad Eccleſiam Metropolitanam Senonenſem, ejus electionem admittere noluit Innocentius ob non ſervatum hoc Interdictum: & ejus occaſione ſcriptæ ſunt ab Innocentio litteræ, quarum fragmenta referuntur in *cap.* 1. & 2. ꝟ *De Poſtulat.* Item *cap* 7. ꝟ *De Officio Legati*, & *cap.* 47. *De Appellationibus*, quæ ſine notitia hujus Interdicti, ejuſque hiſtoria vix intelligi poſſunt, de quibus conſulenda Geſta & Epiſtolæ hujus Pontificis edita per Stephanum Baluzium.

Attento primævo horum Interdictorum rigore, in omnibus Eccleſiis Interdicto ſubjectis omnia plane Divina Officia ceſſare jubebantur; ipſeque populus interdictus uſu Divinorum Officiorum & Sacramentorum, quin & inſtructionum privabatur.

Et quidem prædictus Innocentius III. Legato ſuo præſcribens formulam jam dicti Interdicti per Regnum Galliæ promulgandi, in caſum quo Philippus Rex Galliæ dimiſſam uxorem & Reginam non reciperet, & ſuperinductam non dimitteret, mandat *Epiſt.* 145, *lib.* 1. ut ex tunc totam terram ejus, appellatione poſtpoſita, ſubjiciat Interdicto: *Ita quod præter Baptiſma parvulorum, & Pænitentias morientium nullum in ea Divinum Officium celebretur.*

Unde & in Chronico Altiſſiodorenſi ad annum 1200. occaſione hujus Interdicti ſcribitur: "Erat in toto „ Regno (Galliæ) lugubris Eccleſiæ facies, quia nul- „ la celebrabantur in Eccleſiis Sacramenta, vel Divi- „ na Officia præter Viaticum & Baptiſma: nec modo „ in Eccleſiis, ſed & Monaſteriis ceſſatum eſt a Divi- „ nis, negabatur mortuis ſepultura: erat igitur ubi- „ que per Regnum mœſtitia circumfuſa, cum hic Ec- „ cleſiæ ſilerent organa, & ora canentium Domino „ clauderentur.

Experientia autem docuit, quod ex diſtrictione hujuſmodi Interdictorum excreſceret indevotio populi, pullularent hæreſes, & infinita pericula animarum inſurgerent, uti fatetur Bonifacius VIII. in *Cap.* Alma Mater *De ſentent. Excommunicat. in VI.* "Quin & „ adoleſcentes & parvuli participantes rarius Sacramen- „ ta, minus inflammantur & ſolidantur in Fide, Fi- „ delium tepeſcit devotio." Uti idem Pontifex aſſerit in *Extravang. De ſentent. Excommunicat. inter communes.*

Et refert Gloſſographus ad citatum *Cap.* Alma Mater, verbo *inſurgunt*: "Audivi de quodam loco in „ Marchia, quod tanto tempore ſteterat Interdictum, „ quod facta relaxatione, homines 30. vel 40. anno- „ rum, qui nunquam audiverant Miſſam, deridebant „ Sacerdotes celebrantes.

Ut his incommodis occurratur, varii Pontifices diſtrictionem ſeu rigorem Interdictorum, ſignanter quoad ceſſationem Divinorum Officiorum & Sacramentorum uſum & adminiſtrationem mitigarunt, præſertim prædictus Bonifacius VIII. in allegato Cap. *Alma Mater*; atque propterea in deſcriptione Interdicti dictum eſt, quod ſit Cenſura privans uſu aliquarum rerum ſacrarum, *prout in Jure expreſſum eſt*, id eſt, ſalvis modificationibus in Jure expreſſis.

Inſuper teſte eodem Bonifacio in citata Extravagante: "Nonnulli Judices nimis prompti ad proferen- „ das ſententias Interdicti erant, etiam in cauſis, quæ „ interdum plus ex cupiditatis, quam charitatis radi- „ ce perſpicuis indiciis procedere arguerentur.

Ex eadem Extravagante edocemur, quod Judices Eccleſiaſtici, etiam Civitates, quin & Provincias Interdicto ſubjicerent pro *pecuniario debito*, vel cujusvis monetæ vel pecuniæ quantitate: quod ne impoſterum quocumque quæſito colore fiat, *auctoritate ordinaria vel delegata* ibidem prohibetur.

Quin ex Pragmatica Sanctione Caroli VII. Regis Galliæ, titulo *De Interdictis non leviter ponendis*, intelligitur, quod ad ſubjiciendum Interdicto integrum Territorium ſufficeret, ſi Toparcha ſive Caput illius Communitatis, vel Magiſtratus Communitatem repræſentans, nollet ejicere e ſuo Territorio aut Communitate aliquem nominatim excommunicatum.

Cum autem frequenter ex levibus cauſis ad Interdicta Judices Eccleſiaſtici proſilirent, moderatio ſervanda ibidem præſcribitur: *Quoniam* (ait) *ex indiſcreta Interdictorum promulgatione multa conſueverunt ſcandala evenire.*

Recte autem hic monet Gloſſographus Pragmaticæ Sanctionis: "Diſcretio ſuadet, ut prius delinquentes „ ſpecialiter & nominatim interdicantur, & non alii, „ ut ab initio delinquentes generaliter non interdi- „ cantur quoad omnes effectus Interdicti, ſed quo- „ ad quoſdam: ſcilicet primo interdicatur culpabili- „ bus Corpus Chriſti, & ſepultura in Cœmeterio, „ & ſic paulatim procedendo de effectu in effectum; „ & demum cum in malorum profundum laberentur, „ propter eorum culpam Interdictum generale profe- „ rendum, ut omnes inculpabiles contra delinquentes „ inſurgant.

Quam funeſti fuerint ſæpe ſimilium generalium Interdictorum effectus, experientia docuit, ſignanter, dum hæc proferebantur, ut ſubditi inculpabiles in Reges aut Principes vel Magiſtratus inſurgerent.

Quam id a mente Patrum ac notanter S. Auguſtini eſſet alienum, ex dictis ſupra intelligi facile poteſt; quandoquidem nequidem per Cenſuras contra ſimiles perſonas ob periculum ſchiſmatis & diviſionis procedendum judicaret.

Ob hos quoque indubie funeſtos effectus tandem contigit, ut rarior his poſtremis temporibus fuerit Interdictorum generalium uſus; neque ullum ſcitur a Romanis Pontificibus poſitum poſt illud, quod Paulus V. 17. Aprilis an. 1606. contra Remp. Venetam evulgavit, ob violatam, ut prætendebatur, immunitatem & libertatem Eccleſiaſticam, occaſione quorumdam Statutorum ab eadem Republica editorum.

In hac Bulla imprimis Dux Venetorum, Senatus Reipublicæ, Statuarii & eorum Fautores, Conſultores, Adhærentes, & horum quilibet, etiamſi non eſſent ſpecialiter nominati, excommunicabantur, Excommunicatione Romano Pontifici reſervata.

Deinde Civitatem Venetiarum, & alias Civitates, Terras, Oppida, & loca quæcumque, ac univerſum temporale Dominium dictæ Reipublicæ Eccleſiaſtico Interdicto ſuppoſuit, uti latius in Bulla exprimitur, quæ integra habetur apud Melchiorem Goldaſtum tomo 3. Monarchiæ Romani Imperii, *pag.* 282.

Subjungitur & ibidem Decretum Leonardi Donati Ducis Venetiarum, omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque Eccleſiaſticis ſub dominio Reipublicæ Venetæ exiſtentibus inſcriptum, quo declarat prædictum Breve Pauli V. "non modo ut „ injuſtum indebitumque, verum etiam uti nullum, „ nulliusque valoris atque momenti habendum eſſe; „ atque ita invalidum, (ait) irritum & fulminatum „ illegitime, & de facto, nulloque Juris ordine ſer-

„ vato,

Digitized by Google

„ vato, ut ea remedia adhibenda nos duximus, qui-
„ bus Majores noſtri, & alii Supremi Principes uſi
„ ſunt cum Pontificibus, qui poteſtatis ſibi a Deo in
„ ædificationem traditæ limites ac modos egreſſi fue-
„ runt. (a)

Referuntur & in eodem tomo varia Opuſcula & Conſultationes, Theologorum & Juriſperitorum occaſione hujus Interdicti compoſita, ex quibus, uti & ex Hiſtoria hujus Interdicti perſpicuum eſt, horrendis contentionibus, diſſenſionibus & ſcandalis ratione hujus Interdicti expoſitam fuiſſe Rempublicam Venetam.

Cæterum effectus Interdicti localis eſt, ut " is qui
„ ſcienter celebrat in loco ſuppoſito interdicto (niſi
„ ſuper hoc privilegiatus exiſtat, aut a jure ſit con-
„ ceſſum eidem) irregularitatem, incurrat; a qua ne-
„ quit per alium, quam per Romanum Pontificem
„ abſolvi, & adeo efficitur ineligibilis, quod nec cum
„ aliis ad eligendum admitti debebit; ut ſtatuitur in
in *Cap.* 18. *De ſentent. Excommunicat. in VI.*

Hunc effectum non habet Interdictum, niſi latum in *ratione Cenſuræ.* Quapropter licet nequeat celebrari in loco *reſſationi a Divinis ſubjecto*, nihilominus in eodem celebrans irregularis non efficitur, uti evidenter ſupponitur in citato *Capitulo* 18. ubi declaratur, quod is, " qui in Eccleſia ſanguinis effuſione polluta
„ ſcienter celebrare præſumit, licet in hoc temera-
„ rarie agat, irregularitatis tamen laqueum non in-
„ currat.

Rationem allegat: *Cum id in Jure expreſſum non ſit.*

Evidenter igitur ſupponit, ceſſationem a Divinis eſſe omnino diſtinctam, etiam quoad effectum Juris ab Interdicto. Quam diſtinctionem Veteribus notam fuiſſe non invenitur.

Hinc recte monet Claudius Fleury in ſuis Inſtitutis *parte* 3. *cap.* 21. quod Interdictum non minus requirat prævias monitiones Canonicas, & ſententiam ut minus declaratoriam, atque ipſa Excommunicatio; non autem ceſſatio a Divinis, utpote quæ Cenſura non eſt, ſed potius rationem habet meræ pœnæ, quæ præviam contumaciam nequaquam requirit: uti ſupra annotatum eſt.

CAPUT X.

De Suſpenſione.

QUæ præcedenti capite § 1. dicta fuerunt de diſtinctione Interdicti inflicti per modum pœnæ, & inflicti per modum Cenſuræ Eccleſiaſticæ, eadem obtinent circa Suſpenſionem.

Et quemadmodum Interdictum primitus inter ſpecies Cenſuræ numeratum non legitur, ita nec Suſpenſio: neque hæc ſcrupuloſe a depoſitione aliiſque pœnis Canonicis tanquam proprie dicta Cenſura ſecernebatur: ſed de Suſpenſione loquebantur Veteres, prout de aliis pœnis Eccleſiaſticis infligendis Clericis pro ratione culpæ; neque eam a Poteſtate clavium magis, quam pœnarum Canonicarum inflictionem credebant procedere.

Unde deſcriptio Suſpenſionis prout eſt ſpecies Cenſuræ, deſumenda eſt æque ac ipſius Interdicti, ex illis quæ induxit & recepit poſterior tandem diſciplina, fundata præcipue ſuper quibuſdam recentioribus Pontificum Decretalibus, atque Theologorum Scholaſticorum, & Canoniſtarum communi opinione, qui his Decretalibus firmiter inhæſerunt; nulla pene ad priſtinam Diſciplinam, aut ad veterem loquendi modum reflexione facta.

Conformiter proinde ad hanc Doctorum, & receptam hodie opinionem definiri ſolet Suſpenſio ut eſt ſpecies Cenſuræ: " Cenſura Eccleſiaſtica, qua Cleri-
„ cus ob culpam ſuam prohibetur ab executione Pote-
„ ſtatis Eccleſiaſticæ, quam habet ratione Officii vel
„ Beneficii Eccleſiaſtici.

Eam diſtingui ab Excommunicatione obſervant, quod Excommunicatio non privet Excommunicatum uſu poteſtatis Eccleſiaſticæ, quatenus *talis*, uti privat directe Suſpenſio; ſed duntaxat privet illo uſu, in quantam habet rationem communicationis cum reliquis Fidelibus.

Hinc & profluit alia differentia, nimirum, quod Excommunicatio ſit Cenſura communis Clericis & laicis, Suſpenſio autem propria ſit *ſolis Clericis*, utpote quibus ſolis interdici poteſt uſus Poteſtatis Eccleſiaſticæ *ut talis*: quandoquidem non niſi Clericis hic uſus ratione Officii vel Beneficii Eccleſiaſtici competere queat.

Ex prædicta deſcriptione etiam deducitur, Suſpenſionem poſſe dividi in eam, quæ eſt ab Ordine, in eam quæ eſt a Beneficio, & in eam quæ eſt ab omnibus functionibus, quæ tum ab Ordine, tum a Beneficio dependent; hæcque dicitur Suſpenſio *totalis*.

Et quidem Suſpenſio ab Officio ſimpliciter prolata importat Suſpenſionem, tam ab his quæ Ordinis ſunt, quam quæ ſunt Juriſdictionis, uti communiter tradunt Canoniſtæ ad *Cap.* 1. *De ſent. Excommunicat. in VI.*

Suſpenſio autem ſubinde partialis duntaxat eſt, quando nimirum ſolum quoſdam actus vel functiones reſpicit; puta ſolius Ordinis vel Juriſdictionis duntaxat, aut etiam aliquem vel aliquos particulares actus Ordinis, vel Juriſdictionis, uti notat Gloſſa ad *Clement.* 3. *De pœnis*, verbo *Suſpenſio.*

Et cum hodie frequenter ſumatur Beneficium, præſertim a Canoniſtis, pro jure percipiendi fructus, eaque ratione dicatur Beneficium dari *propter Officium*; idcirco dubitari cœpit, num ſuſpenſus *ab Officio* ſimpliciter, intelligatur quoque ſuſpenſus a Beneficio, ſive jure percipiendi fructus: quæ ambiguitas ut tollatur, in generali & abſoluta Suſpenſione ſolet expreſſe dici, *ab Officio & Beneficio.*

Cæterum ad ea, quæ Clericis & laicis ſunt communia, Suſpenſio quantumvis generalis proprie non extenditur, ſed tantum ad ea quæ Clericis propria ſunt.

Unde Suſpenſio non privat Clericum paſſiva Sacramentorum ſuſceptione, neque ingreſſu Eccleſiæ, aut Eccleſiaſtica ſepultura, imo nec functionibus ſecularibus, ſi quæ forſan Clerico competant, & Beneficio ſint annexæ; quia non ſunt functiones Eccleſiaſticæ, ſive Clericales, neque eas Clericus proprie exercet ut Clericus, quandoquidem & eas laicus obire queat.

Præterea Suſpenſio, prout eſt Cenſura, non attingit proprie, niſi ea quæ *jure ordinario* competunt Clerico ratione Ordinis vel Beneficii; nec proprie verſatur circa ea quæ ex mera gratia vel jure delegato ad ad beneplacitum delegantis Clerico ſunt demandata.

Cum enim hæc ad arbitrium ſeu beneplacitum delegantis revocari queant, non eſt impendenda Cenſura, ut hæc Clerico interdicantur, vel ab his ſuſpendatur; ſed nuda & ſimplex revocatio ſufficit, ut recte notat Suareſius de Cenſuris *diſp.* 4. *ſect.* 7. *num.* 33.

At illis, quæ Clerico competunt *jure* ſui Ordinis vel Beneficii, non poteſt interdici, niſi ob culpam ſive cauſam in Jure probatam, quemadmodum privari alter non poteſt ſuo Beneficio.

Dum enim quis interdicitur ſimilibus functionibus ipſi Beneficio *jure ordinario* annexis, quodammodo privatur in totum vel pro parte Beneficio, quod proprie in *Officio* ejuſque exercitio conſiſtit; puta ſi Parochus ſuſpendatur a functionibus Paſtoralibus Beneficio

(a) Hoc Ducis Venetiarum Decretum ſexto die Maji datum eſt an. 1606.

cio Parochiali annexis, aut Canonicus a functionibus Canonicalibus, in effectu a ſuo Paſtoratu vel Canonicatu ſuſpenditur.

Et quidem ſicuti Beneficiatus a ſuo Beneficio deponi, aut in ejus pacifica poſſeſſione impediri vel turbari nequit, niſi ex juſta & Canonica cauſa, idque ſervato Juris ordine; ita nec a functionibus Beneficio annexis ſuſpendi poteſt, niſi juſta de cauſa, & ſervato Juris ordine; ſive hæc Suſpenſio infligatur per modum pœnæ, ſive per modum Cenſuræ: quandoquidem tam per unam quam per alteram Beneficiatus in poſſeſſione ſive exercitio ſui Beneficii impediatur, ſeu turbetur.

Quaproter ſi Suſpenſio fuerit inflicta ſervato Juris ordine, ſed tamen eam injuſtam credat Suſpenſus, poterit ab hac ſententia, non ſecus atque ab Excommunicatione, aut ab alia pœna Canonica injuſte inflicta, appellare.

Si autem citra Juris ordinem fuerit Suſpenſio inflicta, atque ita *via facti* per hanc Suſpenſionem in ſua pacifica poſſeſſione Beneficiatus turbetur, poterit ad comprimendam hanc violentiam & vim tollendam, recurrere ad Regios Magiſtratus, quemadmodum ſupra circa Excommunicationem *via facti* inflictam expoſitum eſt.

At vero, ſi Clericus exerceat functiones Eccleſiaſticas ex *mera gratia & ſimplici delegatione* ſine ullo Canonico titulo, ſufficiet ordinarie ſola revocatio hujus gratiæ vel delegationis: eo quod hæc gratia vel delegatio ſoleat unice dependere a voluntate & beneplacito dantis vel delegantis.

Cum ergo nullo alio fundamento, ſeu jure vel titulo in tali Clerico ſubſiſtat exercitium talium functionum, proprie Clericus hic a functionibus non ſuſpenditur; ſed dumtaxat Epiſcopus, aliuſve delegans revocat gratiam ſive delegationem, declarando contrariam ſuam voluntatem, a qua dependet quidquid juris ad has functiones Clericus ille prætendere poteſt.

Suſpenſio non tantum ad certos actus, ſed etiam ad determinata loca reſtringi poteſt; puta, quod his vel illis locis functiones Eccleſiaſticas Suſpenſus exercere nequeat, ſive quod ab illis in tali loco obeundis ſuſpendatur.

Suſpenſionem quoque limitari poſſe ad *certum & determinatum* tempus communiter docent Doctores poſt Gloſſam in *Clement.* 3. *de Pœnis.* Verum hæc diſtinctio de Suſpenſione, ut eſt *Cenſura*, intelligi nequaquam poteſt.

Cenſura enim quæ præcipue infligitur ad correctionem, & frangendam contumaciam in delicto, ad *certum & determinatum* tempus limitari non poteſt, ſed ſemper habet tempus indeterminatum, nimirum quouſque ligatus Cenſura ſe emendaverit, & Eccleſiæ ſe ſubmiſerit & ſatisfecerit.

Cum ergo reſipiſcentia peccatoris non habeat terminum definitum, repugnat plane fini & naturæ Cenſuræ, ut pro definito tempore imponatur; uti recte notat Suareſius De Cenſuris *diſp.* 7. *ſect.* 1. *num* 9.

At Suſpenſio quæ infligitur per modum pœnæ, ſive pœnitentiæ pro culpa commiſſa, ad *certum* tempus limitari vel extendi ſolet, pro ratione culpæ per pœnitentiam eluendæ, aut per pœnam puniendæ.

Hæc Suſpenſio per modum pœnæ inflicta, & ad certum tempus limitata, lapſo hoc tempore, ipſo jure exſpirat, ut Suſpenſus functiones, a quibus fuerat ſuſpenſus, poſſit ſine ulla prævia abſolutione reſumere: cum tamen ligatus *valida* Cenſura nequaquam plene liberari queat, niſi obtenta abſolutione.

Hinc manifeſtum eſt, quod Concilium Tridentinum *Seſſ.* 23. *cap.* 8. *De Reform.* loquatur de Suſpenſione incurrenda per modum *pœnæ*, non autem per modum *Cenſuræ*; declarans Epiſcopum ordinantem alienum Diœceſanum ſine licentia ſui Ordinarii ſuſpenſum *per annum* a collatione Ordinum.

Et ſimiliter *cap.* 10. *eadem Seſſ.* declarans Suſpenſos *ipſo jure* ab officio & Beneficio ſimiliter *per annum*, concedentes litteras dimiſſoriales contra formam ibi præſcriptam.

Cum autem pleræque Suſpenſiones in Jure expreſſæ, quæ vocari ſolent Suſpenſiones Juris, ſint ad certum & determinatum tempus reſtrictæ, argumentum evidens eſt, Jura illa non loqui de Suſpenſione, ut eſt Cenſura, ſed ut eſt *pœna*: monetque etiam Suariſius loco citato, " quotieſcumque privatio aliqua Communionis Euchariſticæ, alia ſimilis, Suſpenſio pro *certo* tempore abſolute & ſine ulla conditione ponitur, illam non eſſe Cenſuram, ſed *pœnam* quamdam alterius rationis, quæ non pro contumacia comprimenda, ſed ut pœna pro delicto commiſſo pure imponitur.

Quod de Suſpenſione ad certum & determinatum tempus hic notatum eſt, id & de Interdicto ad certum tempus reſtricto ſimiliter dicendum: ſcilicet ſimile Interdictum non poſſe reputari Cenſuram, ſed meram pœnam Canonicam.

Quare circa ſimilia interdicta & ſuſpenſiones ſervandæ potius ſunt Regulæ, quæ in infligendis pœnis Canonicis præſcriptæ ſunt, quam quæ in materia Cenſurarum ſunt ſtatutæ.

Suſpenſio ab Ordine vel Beneficio reddit Clericum irregularem, ſi durante ſuſpenſione functiones Ordinis aut Beneficii, a quibus ſuſpenſus eſt, exerceat.

Imo ſi quis Presbyter ſimpliciter ſit ſuſpenſus ab Ordine, & exerceat durante Suſpenſione vel functiones Ordinum minorum, Ipſum per hoc incurrere irregularitatem, docet Fagnanus ad *Cap.* 2. *De Clerico excomm. miniſt.* modo tamen has functiones obeat *tanquam inſignitus Ordine illo*, cui functio, quam exercet, eſt propria: ſecus, ſi exerceat eam functionem, ſicuti etiam laici eam hodie obire ſolent ſine ullo ad Ordnes minores reſpectu.

Proinde ſtante Eccleſiarum conſuetudine, quæ functiones has minorum Ordinum etiam in publicis Officiis permittit indifferenter per laicos aut non inſignitos his Ordinibus exerceri, non apparet quod Suſpenſus ab Ordine eas in his Eccleſiis exercens propterea fieret irregularis; eo quod fuctiones ibi exerceantur abſque reſpectu ad hos Ordines.

At, ſi in quadam Eccleſia laudabili conſuetudine aut ſtatuto nullus ad has functiones obeundas admitteretur, ſaltem in ſolemni & publico divino Officio, niſi his Ordinibus inſignitus, tunc Suſpenſus ab Ordine incurreret irregularitatem exercendo eo modo illas functiones: eo quod eas exercere tunc cenſeatur cum reſpectu ad Ordines.

CAPUT XI.

De Abſolutione a Cenſuris.

§. 1.

Cenſura tollitur per Abſolutionem.

Primis Eccleſiæ ſeculis fere incognitum fuiſſe apparet hoc *Abſolutionis* verbum ſumptum pro relaxatione Cenſuræ.

In antiquis quippe Canonibus, & Scriptoribus hæc relaxatio verbo *pacis*, *veniæ*, *reconciliationis* vel *communionis* ſolet exprimi.

Poſtquam enim peccatores emendationem & reſipiſcentiam ſuam probaverant, paſſim dicebantur recipi ad *pacem*, *veniam*, vel *communionem*, vel etiam *reconciliari*.

At poſtmodum hæc relaxatio a Cenſuris dici cœpit *Abſolutio*; eo quod per eam relaxationem a vinculo, quo per Cenſuram vi clavium Eccleſiæ fuerant ligati, cenſerentur virtute earumdem clavium *ſolvi*, juxta illud Chriſti: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata*

Digitized by Google

& in cœlis; & quæcumque SOLVERITIS *ſuper terram, erant* SOLUTA *& in cœlis.* Matth. c. 18. v. 18.

Itaque Abſolutio a Cenſuris, de qua hic agitur, eſt remiſſio ſive relaxatio Cenſuræ ſecundum Eccleſiæ formam conceſſa.

Et quidem ex præcitatis Chriſti verbis evidens eſt, non minus hanc abſolutionem a Cenſuris eſſe actum dependentem a poteſtate Clavium, quam ipſam Cenſurarum inflictionem.

Hinc ulterius conficitur, quod ſicuti ratione admiſſi criminis, licet admodum atrocis, nemo in Foro exteriori, & quoad Eccleſiam militantem cenſetur ligatus, niſi virtute Clavium fuerit per Cenſuram ligatus; ita nec a vinculo hoc habeatur ſolutus, priuſquam auctoritate Clavium fuerit abſolutus a vinculo illo per Cenſuram ipſi injecto; tametſi coram Deo & Eccleſia triumphante eſſet per ſinceram converſionem & actam pœnitentiam abſolutus.

Juxta hoc reſpondit Innocentius III. in *Cap.* 28. in *De ſentent Excommunicat.* quod *vinculum quo peccator ligatus eſt apud Deum, in culpæ remiſſione diſſolvatur: illud autem quo ligatus eſt apud Eccleſiam, cum ſententia remittatur, relaxetur.*

Inde infert Pontifex: *Quantumcumque ſe quis juramento præſtito, quod Eccleſiæ mandato pareret, humiliare curaverit; quantacumque pœnitentiæ ſigna præceſſerint: ſi tamen morte præventus Abſolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis abſolutus apud Deum fuiſſe credatur, nondum tamen habendus eſt apud Eccleſiam abſolutus.*

Quare recte notat Suareſius poſt alios Scholaſticos Diſp. *7. ſect.* 1. *n.* 8. quod "certum ſit, Cenſuram ſemel „ contractam non tolli *ipſo facto* per emendationem „ ſolam, vel quamcumque ſatisfactionem peccatoris. „ Quod ita fieri merito inſtitutum eſt (ait) ut quod „ juridica & publica poteſtate ligatum erat, eadem „ diſſolvatur.

§. 2.

De Abſolutione in Foro pœnitentiæ, & Foro contentioſo.

Notatum eſt ſupra *Capite* 2. §. 2. plurimis ſeculis ignotam fuiſſe in Eccleſia diſtinctionem Fori contentioſi ſive externi, a Foro interno ſeu pœnitentiæ, in uſu & exercitio Clavium: quodque inflictio Cenſurarum, & impoſitio pœnitentiæ pro peccatis, ab eodem Clavium actu procederet, & in eumdem finem tenderet.

Tunc etiam ignota erat diſtinctio Abſolutionis a Cenſuris & peccatis, quoad Forum externum ſeu contentioſum, ab ea quæ dicitur Abſolutio in Foro interno ſive pœnitentiæ: utraque enim ab eodem Clavium actu procedebat, & ad eumdem finem tendebat.

At labentibus ſeculis dum invaluit in Eccleſia diſtinctio Fori contentioſi a Foro interno ſeu pœnitentiali, una inducta fuit diſtinctio Abſolutionis a Cenſuris quoad Forum externum, & Abſolutionis quoad Forum internum ſive pœnitentiæ dumtaxat.

Hinc una invaluit utriuſque Abſolutionis diſtinctus effectus; ut ſcilicet Abſolutio effectum ſuum operaretur ſolum in ſuo reſpective Foro.

Inſuper ſicuti ex ſeparatione utriuſque Fori, tandem inductum eſt, ut alius eſſet Miniſter Clavium in Foro externo per inflictionem Cenſurarum, & alius Clavium Miniſter quoad Forum internum & pœnitentiæ; ita & circa Abſolutionem a Cenſuris contigit, ut ſæpius qui poteſt abſolvere a Cenſuris in Foro pœnitentiæ, non poſſit abſolvere in Foro externo & contentioſo, vel e contrario.

Quapropter Abſolutio obtenta in Foro pœnitentiæ vigore Litterarum Jubilæi alteriuſve gratiæ, nequaquam prodeſt in Foro exteriori ſive contentioſo, uti notat & probat Covarruvias ad *Cap.* ALMA MATER *part.* 1. §. 11. *num.* 16.

Monet præterea ℣. *Quanto*, "quod abſolutus in „ animæ judicio, etiam pœnitentia peracta, poſſit in „ exteriori Foro accuſari & puniri." Quod latius probat *lib.* 2. *var. Reſolut. cap.* 10. *num.* 3.

Rationem addit: "Quia prior examinatio in con„ ſcientiæ judicio præcipue fit ad pœnitentiam & ſa„ tisfactionem divinæ offenſæ, poſterior autem ad pu„ blicam vindictam & Reipublicæ ſatisfactionem.

Obſervat quoque, uſitatum ſtylum Curiæ Romanæ manifeſte hanc diſtinctionem abſolutionis quoad utrumque Forum ſupponere.

Juxta hunc enim ſtylum, "R. Pontifex non con„ ſuevit per Jubilæum aut Bullas Confeſſariis Sacerdo„ tibus committere ea quæ Forum contentioſum con„ cernunt, ſed tantum ea quæ ad pœnitentiæ Forum „ & conſcientiæ purgationem ſpectant.

Deinde ſubjungit in hujus probationem ex Ludovicu Gomeſio ſtylum quem ſervat ſacra Pœnitentiaria apud Curiam Romanam in committendis abſolutionibus in Foro pœnitentiæ: "Quoties (ait) petitur „ quid ad conſcientiæ Forum & judicium animæ in„ terius pertinens, id negotium Confeſſario commit„ titur, ut id expediat nullis teſtibus adhibitis, litte„ ris ſtatim poſt ejus perfectam actionem laniandis & „ dilacerandis: nec ulla fit tunc compoſitio cum Ro„ manæ Curiæ Datario pecuniaria quidem, quæ fieri „ ſolet & fit quoties quoad judicium exterius & con„ tentioſum aliqua diſpenſatio ſimileve negotium in „ Romana Curia expeditur.

Hæc diſtinctio autem præcipue obtinet, quando ipſa Cenſura a Judice lata & denuntiata eſt. Tunc enim neceſſarium eſt, ut abſolutio & reconciliatio etiam Judici probetur, ut per eum ſaltem abſolutus declaretur; uti recte monet Suareſius *Diſp.* 7. *ſect.* 5. *n.* 29. notatque Zypæus *Reſp.* 2. De Sentent. Excommun. *num.* 6. "Acta in Foro conſcientiæ non præ„ judicare Foro externo, ac propterea in hoc non „ prodeſſe abſolutionem etiam ex vi Jubilæi in Foro „ pœnitentiæ obtentam, ad tollendos actus *Fori ju„ dicialis*, inquiſitionem Judicis, accuſationem par„ tis alioſque.

Sed quid? ſi agatur de illo qui crimen, cui Excommunicatio *latæ* ſententiæ eſt annexa, commiſit; puta, manus violentas injecit in Clericum ad ſenſum & mentem Canonis: *Si quis ſuadente diabolo*; ſed qui antequam Judex pronuntiaverit ſententiam declaratoriam incurſæ Excommunicationis, facti pœnitens ad Sacerdotem recurrerit, qui a caſibus & Cenſuris etiam reſervatis eum in Foro pœnitentiæ abſolvere poſſit, & reipſa ipſum abſolvit, & abſolutus etiam injunctam a Sacerdote pœnitentiam implevit, ſcandalumque publice datum modo per Sacerdotem præſcripto publice reparavit. Num is ob factum illud, non obſtante hac Abſolutione obtenta & publica pœnitentia ad reparandum ſcandalum peracta, queat ulterius a Judice in Foro externo impeti, & declarari excommunicatus, examinat Zypæus citato *Reſp.* 2. monetque, quod hic a Judice ſpectandus ſit finis & ſcopus Excommunicationis, ut ſcilicet *caute provideat Judex Eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat ſe proſequi quod corrigentis fuerit & medentis.* Cap. 1. *De ſent. Excomm. in VI.*

Hinc concludit, quod Judex ſaltem ex officio, ad Sententiam declaratoriam incurſæ Cenſuræ proſilire non debeat, ſi publice conſtet, Reum de crimine commiſſo pœnituiſſe, & ſcandalo publico ſatisfeciſſe, ac in foro pœnitentiæ reconciliatum & abſolutum. Cum enim de emendatione & correctione conſtet, non apparet, ad medelam ac converſionem ipſius pœnitentis ulterius Excommunicationem, aut ejuſdem declarationem adhibendam eſſe.

Refertque ibidem Zypæus *num.* 7. ex Praxi Genuenſi Marci Antonii *cap.* 27. "Neapoli obſervari, „ ut in Foro conſcientiæ abſolutus non inquietetur in

„ judi-

Digitized by Google

„ judiciali, neque tum cooſiderari publicam utilita-
„ tem; præſertim ubi Pars non inſtat, ſed Judex agit
„ ex Officio, ſeu Promotor, qui hic in illud quoad
„ inquiſitionem ſurrogatur.

Quod ſane ſat juſtum & ſcopo Excommunicationis, qui ab Apoſtolo exprimitur, 1, *Cor. c.* 5. *v.* 5. ut *ſpiritus ſalvus ſit* in *die Domini* conſorme apparet, quando ipſe pœnitens ſcandalum publicum reparavit, quemadmodum ſupra eſt expoſitum.

§. 3.

De Abſolutione ad cautelam, & cum reincidentia.

Hodie notiſſima eſt Abſolutio *ad cautelam*, cujus & in Decretalibus Gregorii IX. & ſubſequentium Pontificum Conſtitutionibus frequens mentio fit.

At apud Antiquos nihil de hac ſpecie Abſolutionis occurrit. Primitus enim nemo ab Excommunicatione abſolvebatur, niſi vel plene ſatisfeciſſet Eccleſiæ, vel plene injuſtitiam aut invaliditatem Excommunicationis, vel Cenſuræ probaſſet; ideo non niſi ſimplex & plena abſolutio nota erat.

Id recte notavit Franciſcus De Roye Anteceſſor Andegavenſis *lib.* 3: Inſtitut. Juris Can. *cap.* 15. dicens:
“ Eſt Abſolutio *ad cautelam* antiquis Canonibus *in-*
„ *cognita*; ex quibus non datur abſolutio niſi cauſa
„ cognita, & *ad finem litis*.

Idipſum annotavit Cujacius ad cap. 1. ꝟ *De Judiciis*, ibidem advertens Decretum dicti *capituli* 1. a Raymundo Decretalium Collectore eſſe inflexum ad diſciplinam ſui temporis.

Refertur enim in illa Decretali Canon Carthaginenſis, in cujus Textu, quemadmodum & in prima Decretalium collectione apud Antonium Auguſtinum, legitur conſormiter ad priſtinam diſciplinam, *Placuit omnibus Epiſcopis, ut nullus eidem Quodvultdeo* (Epiſcopo Centurienſi) *communicet, donec cauſa ejus, qualem potuerit*, TERMINUM *ſumat*; id eſt, plene fuerit examinata, & *terminum* ſive finem ſumpſerit.

Raymundus autem his verbis, ſubſtituit: *Placuit ut nullus eidem communicet, donec ſatisfactione præmiſſa abſolutus ſit.*

Quæ verba, *donec ſatisfactione præmiſſa abſolutus ſit*, deſumpta eſſe a Raymundo ex Decretali Innocentii III. in *Cap.* 23. ꝟ *De V. S.* notavit citatus Cujacius: in qua Decretali agitur de Excommunicatione *ad cautelam.*

Apparet autem, hanc ſpeciem Abſolutionis *ad cautelam* circa ſeculum nonum aut decimum invaluiſſe.

Cum enim illo tempore frequentiores eſſe cœpiſſent Cenſuræ, præſertim Excommunicatio, earumque effectus ſummo cum rigore extendi, durum multoties videbatur, tanto tempore in Excommunicatione eſſe hærendum; atque omni civili & Eccleſiaſtico commercio manere excluſum, quouſque cauſa eſſet plene finita: præſertim poſtquam in Forum Eccleſiaſticum ſtrepitus & ſormalitates forenſes intrarunt, & Appellationum frequentia admiſſa fuit.

Igitur tandem ex quadam benignitate & gratia concedi cœpit, etiam pendente adhuc quæſtione ſuper invaliditate ipſius Cenſuræ, Abſolutio *ad cautelam* ſic dicta, quia datur ad majorem *cautionem*, ſeu *cautelam* & ſecuritatem, uti inſinuat Pontiſex in *Cap.* 40. ꝟ *De ſentent. Excommunic.* “ Si enim quis proponat,
„ ſe poſt appellationem legitimam interpoſitam Ex-
„ communicatione fuiſſe notatum, vel in forma Ex-
„ communicationis intolerabilem errorem patenter
„ fuiſſe expreſſum; in quibus caſibus (ait Pontifex)
„ ad probationem eorum, etiamſi abſolutionem non
„ petat, debet admitti; ſed *donec ipſis conſtiterit, in*
„ *aliis evitari debet*: quanquam Apoſtolica Sedes
„ etiam tales conſueverit abſolvere *ad cautelam*: „
ſcilicet ex quadam benignitate, uti notat Covarruvias ad *Cap.* Alma Mater *parte* 1. §. 12. *num.* 7.

Obſervat autem ibidem Covarruvias non tantum concedi hanc Abſolutionem *ad cautelam*, “ dum ſen-
„ tentia Excommunicationis prætenditur *nulla* ex cau-
„ ſa intolerabilis erroris, vel ex eo quod lata ſit poſt
„ appellationem legitimam: ſed & quoties *nulla* di-
„ citur ex defectu Juriſdictionis, aut ex aliis ſimilibus
„ cauſis, quæ *nullam* efficiant Excommunicationis
„ Sententiam, cum eadem ſit ratio.

Recte etiam notat ibidem Covarruvias, quod “ ſi
„ Excommunicatus allegaverit defectum Juriſdictio-
„ nis in Judice ordinario ratione exemptionis, non ſit
„ tam facile danda Abſolutio *ad cautelam*, niſi prius
„ exemptio aliqua ex parte probetur, ſaltem ſemiple-
„ na probatione, ne Judici ordinario paſſim illuſio fiat.

Quin & recte advertit, quod nullitatis cauſa in univerſum ſit *aliquo modo probanda*, priuſquam detur hæc Abſolutio *ad cautelam*; quod ſat clare ſundatur in *Cap.* 7. §. Sed si, & §. Fui *De ſentent. Excommunicat. in VI.* ubi reſolvit Innocentius IV. quod ſi quis dicat, ſe excommunicatum poſt interpoſitam appellationem, “ poſſit Archiepiſcopus poſtquam ſibi de
„ interpoſita appellatione *conſtiterit* (etiam priuſquam
„ incipiat de veritate cauſæ appellationis cognoſcere)
„ Abſolutionis illi beneficium *ad cautelam* juxta for-
„ mam Eccleſiæ impertiri.

Hinc ſatis clare patet, requiri aliquam, ſaltem ſummariam de interpoſita appellatione præmittendam ab Archiepiſcopo cognitionem, priuſquam abſolutionem *ad cautelam* impendat.

Declarat autem Concilium Lugdunenſe ſub Innocentio IV. in *Cap.* 2. *De ſentent. Excommun. in VI.* hanc abſolutionem *ad cautelam* Excommunicato petanti, & nullitatem Sententiæ alleganti non eſſe negandam propter oppoſitionem Excommunicatoris vel adverſarii, *niſi eum excommunicatum pro* MANIFESTA *dicat offenſa.*

Hoc autem caſu vult Concilium, ut *terminus octo dierum indulgeatur ſic dicenti: Ut ſi probaverit quod oppoſuit, non relaxetur ſententia, niſi prius ſufficiens præſtetur emenda.*

Deinde adjungit: *Vel competens cautio de parendo Juri præſtetur, ſi offenſa dubia proponatur.*

Itaque juxta hanc Decretalem, ſi opponens intra præfixum 8. dierum terminum non probaverit *manifeſtam* offenſam, aut ſi *dubia* remaneat; tunc non obſtante contradictione & interceſſione Excommunicatoris, vel Partis, Abſolutio *ad cautelam* non differetur; dummodo ante juret Excommunicatus, quod parebit mandatis Eccleſiæ, & idoneam præſtabit cautionem de ſatisfaciendo, in caſum quo fuerit inventus juſte excommunicatus; uti latius deducit Joannes Tournetius in ſuo Tractatu de hac ſpecie Abſolutionis *ad cautelam cap.* 7. qui Tractatus extat impreſſus inter Opera Franciſci Florentis edit. Pariſienſis anni 1679.

In Pragmatica Sanctione, ſive Conſtitutione Clementis VIII.: de anno 1600. ſuper Controverſiis Juriſdictionalibus, impreſſa ad calcem Statutorum Curiarum Eccleſiaſticarum Provinciæ Mechlinienſis, præſcribitur *art.* 14. forma, quam Judices in danda hac abſolutione ſervare debent. “ Abſolutio (ait) *ad cautelam* non niſi *Parte citata* & *viſis actis*, (cum
„ dubitatur de nullitate Excommunicationis ab homine
„ prolatæ vel a Jore) ſi occurrat *dubium* facti vel pro-
„ babile dubium Juris, concedenda erit: tuncque ad
„ tempus breve cum reincidentia, & præſtita per Ex-
„ communicatum cautione de ſtando Juri, & parendo
„ mandatis Eccleſiæ tantum, & (ſi juxta formam a
„ jure præſcriptam apparebit, quem ob manifeſtam
„ offenſam excommunicatum fuiſſe) debitam etiam
„ ſatisfactionem præſtare, &, (ſi ob contumaciam ma-
„ nifeſtam) expenſas pariter ſatisfacere, & cavere de
„ judicio ſiſti coram Excommunicatore quis tenebi-
„ tur, priuſquam *ad cautelam* abſolvatur.

Hæc quidem ſervanda dum agitur de Abſolutione Cenſuræ quoad Forum externum; & in caſu quo dubitatur de validitate Cenſuræ.

At ſolet & ſimilis Abſolutio *ad cautelam* etiam impendi quoad Forum internum & pœnitentiale, nulla etiam præcedente cognitione, nec dubitatione Cenſuræ: quæ non ſolùm ad cautelam, ſed etiam ad ſuperabundantiam, & ad tollendum omne periculum dici poteſt; uti monet Suareſius De Cenſuris *Diſp.* 7. *ſect.* 8. *num.* 12.

Poſtquam autem frequentiores fuere Cenſuræ Juris; ac ſignanter *latæ ſententiæ*; tandem invaluit, ut ad majorem cautelam, & ad tollendum omne periculum nullitatis Abſolutionis Sacramentalis, Sacerdos ſemper ante hanc Abſolutionem, pœnitenti etſi nihil de Cenſura contracta cogitanti aut dubitanti, impendat Abſolutionem *ad cautelam*, his verbis: *Abſolvo te ab omni vinculo Excommunicationis, Suſpenſionis, aut Interdicti in quantum & poſſum ac indiges.*

Similiter, ne proviſio Beneficii, aliave gratia, quam alicui facere intendit Sedes Apoſtolica, ob contractam forſan etiam ignoranter Cenſuram, nullitatis periculo exponatur, conſuevit ex ſtylo Curiæ Romanæ proviſionibus aliiſque Reſcriptis Romanis inſeri Abſolutio *ad cautelam*, idque duntaxat ad conſequendum effectum Litterarum, his verbis: *Te ab omni vinculo Excommunicationis quod incurriſti abſolventes, vel abſolutum fore cenſentes, ad effectum præſentium Litterarum conſequendum, & non alias.*

Georgius Louetius in Notis ad Commentaria Caroli Molinæi in Regulam Cancellariæ De Infirmis reſignant. *num.* 197. cum notaſſet ex ſententia Molinæi, " Reos criminum, Infames, Excommunicatos, „ Suſpenſos a Divinis, Beneficiis honorari, nec donari „ debere; „ ſubjungit: " Quod in ordinariis Collatoribus, in Legato & Summo Pontifice procedit: „ ſed Apoſtolicæ Cancellariæ Miniſtri huic morbo „ hanc medicinam dedere; ut in Proviſionibus impetrantes a quovis Excommunicationis, Suſpenſionis, „ aut Interdicti vinculo, aliiſque Cenſuris Eccleſiaſticis & pœnis abſolverentur ad effectum obtinendi „ Beneficii. Quæ clauſulæ (ait) delicta communia „ delent & extingunt, majora vero & graviora non „ comprehendunt.

Verum Vir doctiſſimus Antonius Le Vaillant Advocatus Pariſienſis, in Nota marginali ait: " Hæ „ clauſulæ non reddunt habilem, ſi aliunde ſit inhabilis & rite excommunicatus, vel crimen ante proviſionem commiſerit, quod Suſpenſionem inducat. (*a*)

Ut hinc appareat, ſimiles clauſulas Litteris Romanis inſeri ſolitas reputari *meri ſtyli*; nec ullum in Partibus effectum operari, uti de pluribus aliis clauſulis notant paſſim Pragmatici.

Eſt & alia ſpecies Abſolutionis, priori non abſimilis, & Antiquis quoque incognita, quæ vulgo dicitur Abſolutio *cum reincidentia*, vel *ad reincidendum.*

Dicitur Abſolutio *cum reincidentia*, quando Abſolutio datur ad determinatum tempus; aut ad certum actum, ut illo tempore elapſo, aut actu illo peracto, ſic abſolutus rurſus reincidat in Cenſuram.

Sed quia ſimilis Abſolutio in caſu quo de Cenſura *non certo* conſtat, ſolet dari *ad cautelam*, & ita vulgo appellari, propriè tunc demum dicitur Abſolutio *cum reincidentia*, ad diſtinctionem Abſolutionis *ad cautelam*, ſi detur quidem ad limitatum tempus vel certum actum cum reincidentia, modo de Cenſura contracta *conſtet*; ita quod ipſa Cenſura *nec dubia* ſit; uti ex Covarruvia late adſtruit Suareſius ſupra *Sect.* 8. *num.* 16. & *ſeq.*

Poteſt hæc Abſolutio concedi ſub certo modo ſeu obligatione; puta ſatisfaciendi Parti læſæ, vel exercendi certum pium opus; quodque hæc infra certum & præfixum terminum debeant eſſe impleta, alias termino elapſo & obligatione non impleta *reincidet* in Cenſuram.

Sed quid? ſi per Abſolutum non ſteterit quominus conditio ſit impleta, nullaque ex parte Abſoluti nova culpa intervenerit. Hunc non reincidere veriſimilius credit D. Du Caſſe Archidiaconus & Officialis Condomenſis in ſuo Tractatu *De Juriſdictione Eccleſiaſt.* tomo 1. *cap.* 12. §. 1. *num.* 3. eo quod injunctio ſimilium obligationum intelligenda ſit cum ſubintellecta conditione, modo is cui injungitur, non impediatur ea implere; uti colligitur ex *Cap.* 22. *De ſentent. Excommunicat. in VI.*

Adhæc ſimilis *reincidentia* in Cenſuram apparet habere ſpeciem quamdam pœnæ, quæ culpam aliquam præſuppooit, & contemptum Cenſurarum; uti innuitur in citato *capitulo* 22.

Recte autem notat ibidem D. Du Caſſe, quod ſi ſpectemus effectum Cenſuræ quoad Forum *externum*, neceſſaria ſit nova Sententia, ſeu declaratio Judicis, qua declarat Abſolutum *reincidiſſe* in Cenſuram ob non impletam conditionem, & nominatim quod in Cenſuram relapſus denuntiatus ſit: alias nequaquam ut Excommunicatus, aliaque Cenſura innodatus in Foro exteriori tractandus ſit; cum hactenus juridice non conſtet, ipſum in Cenſuram reincidiſſe.

§. 4.

Quis abſolvere poſſit a Cenſuris a Judice latis.

Quemadmodum Abſolutio a Cenſuris profluit ab eadem poteſtate & exercitio Clavium, a quo ipſarum Cenſurarum inflictio, ita quoque jure ordinario Abſolutio impendenda eſt ab eodem illo, qui auctoritate Clavium eas inflixit.

Et quidem jam pridem receptum fuit, Excommunicatum ab uno Epiſcopo, ab omnibus Epiſcopis ut Excommunicatum eſſe reputandum, donec ab Excommunicatione rurſus fuerit Canonice abſolutus.

Cum autem Epiſcopus aliuſve Prælatus Eccleſiaſticus, vel Judex, infligat Cenſuras auctoritate Clavium Officio & Dignitati ſuæ annexa; non autem tanquam hæc ſingularis perſona, non ſingularis perſona, ſed ipſum Officium ſive Dignitas, cui auctoritas Clavium eſt annexa, & a qua inflictio Cenſurarum profluxit, conſideranda eſt in ordine ad Abſolutionem.

Unde ab eodem cenſetur emanare Abſolutio a Cenſuris, a quo ipſa inflictio proceſſit, ſi Abſolutio impendatur ab eo qui in Officium aut Dignitatem cum annexa auctoritate Clavium ſucceſſit illi, qui virtute illius Officii vel Dignitatis Cenſuram inflixit; licet revera ſit perſona a perſona excommunicante diverſa.

Quare recte notat Suareſius *De Cenſuris* Diſput. 7. *ſect.* 2. *num.* 5. " quod formalius loquemur, ſi diximus non eamdem perſonam, ſed eumdem in munere „ & Officio poſſe auferre Cenſuram, quam tulit.

Cum igitur Epiſcopo aliove Judice Eccleſiaſtico mortuo, aut alio titulo Officium vel Dignitatem deſerente, ſucceſſor in Officium vel Dignitatem, cenſeatur idem in munere & Officio cum prædeceſſore; indubitatum eſt, innodatum Cenſura a defuncto, poſſe

(*a*) In laicis Gallorum Tribunalibus *Abſolutio ad cautelam non admittitur*, niſi ſupremi Senatus eam putent eſſe neceſſariam Excommunicato, ut teſtimonium de re aliqua coram Judicibus poſſit dicere. Quid autem tunc obſervari debeat docet Ludovicus Rex XIV. in Edicto quod menſe Aprili an. 1695. dedit. Extat ejus contextus art. 41. poſitus his verbis: *Lorſque nos Cours, après avoir vû les charges & informations faites contre des Eccléſiaſtiques, eſtimerons juſte qu'ils ſoient abſous a* cautele, *elles les renverrons aux Archevêques & Evêques, qui auront procedé contr'eux: & en cas de refus, a leurs Supérieurs dans l'ordre de l'Egliſe, pour en recevoir l'abſolution, ſans que leſdits Eccléſiaſtiques puiſſent en conſéquence faire aucunes fonctions Eccléſiaſtiques, ni en prétendre d'autre effet que d'eſter à droit.*

poſſe abſolvi a ſucceſſore; eoque caſu cenſeri, Cenſuram tolli ab eodem a quo fuit inflicta.

Similiter cum eadem ſit Juriſdictio Vicarii vel Delegati & Delegantis, eadem quoque reputanda eſt perſona Excommunicantis & Abſolventis, dum Vicarius aut Delegatus abſolvit Excommunicatum virtute ſibi factæ delegationis a Delegante.

Capitulum quoque Cathedrale Sede vacante ſuccedens in Juriſdictionem & auctoritatem Epiſcopi, & hac auctoritate abſolvens Excommunicatum ab Epiſcopo, reputatur eadem cum Epiſcopo perſona; eo quod juriſdictio & auctoritas, non ipſa ſingularis Epiſcopi perſona attendenda ſit.

Tametſi & Epiſcopus Suffraganeus ſit diſtinctus a Metropolitano ſuo, ſuamque habeat juriſdictionem Epiſcopalem ejuſque exercitium independenter a juriſdictione Metropolitani, nihilominus propter ſubordinationem Hierarchicam, ipſa Epiſcopalis juriſdictio quodammodo ſubjicitur Metropoliticæ; ut ſi illa exorbitet, & a præſcripto Canonum aberret, per hanc tanquam Superiorem ad rectam normam reducatur.

Hinc jampridem voluit Synodus Nicæna *Canone* 5. ut bis in anno Synodus Epiſcoporum Provinciæ haberetur, in qua examinarentur querelæ contra Excommunicationes quaſi ab Epiſcopis injuſte latas; & ſi injuſtæ apparerent, corrigerentur, ipſique injuſte excommunicati ad communionem reciperentur.

Juxta autem modernam diſciplinam, non ſolet ad Epiſcoporum Synodum querela de Cenſurarum injuſtitia deferri; ſed ab Epiſcopo ad Metropolitanum aliumve immediatum Judicis Excommunicantis aliamve Cenſuram infligentis Superiorem: idque via Appellationis ab inflicta vel comminata Cenſura; uti ſupra *Capite* 8. §. 3. latius expoſitum eſt.

Quomodo autem Metropolitanus, aliuſve Superior ad quem appellatum eſt, circa impendendam Abſolutionem procedere debeat, ne facile ipſius Epiſcopi aut Judicis ordinarii auctoritatem in contemptum adducat, exponitur in *Cap.* 7. §. SANE *De ſentent. Excommunicat. in VI.*

Cum autem hodie frequens ſit Appellatio & Recurſus a Cenſura ad Sedem Apoſtolicam, notandum, quod juxta notoriam & receptam praxim Belgii & vicinarum Provinciarum, hæc Appellatio & Recurſus debeat inſtitui & terminari per Judices delegatos in Partibus; neque Abſolutio a Cenſuris per Judices hic in Partibus inflictis, etiam auctoritate Apoſtolica impendi queat, ſed duntaxat per Judicem delegatum in Partibus.

Cum enim ſimilis Abſolutio quoad Forum externum dari nequeat ſine exercitio Juriſdictionis contentioſæ, debet cauſa inſtrui & decidi coram Judicibus delegatis in Partibus; uti pluribus oſtenſum eſt ſupra.

§. 5.

Quis poſſit abſolvere a Cenſuris Juris?

Cenſuras Juris dicimus, quæ feruntur per modum legis, vel generalis alicujus Decreti, in omnes qui legem vel Decretum tranſgrediuntur.

Unde Cenſura Juris procedit & dependet a Juriſdictione & auctoritate Legislatoris, non ſecus ac Cenſura hominis procedit a juriſdictione & auctoritate reſidente in perſona Judicis ſeu Prælati Cenſuram infligentis.

Indubitatum proinde Cenſuras Juris tolli poſſe per Legislatorem, aliumque in eamdem juriſdictionem ſuccedentem, ejuſve Superiorem qui eamdem auctoritatem eminenter poſſidere cenſetur, quemadmodum Cenſura hominis tolli poteſt per illum qui inflixit, aliumque in eamdem juriſdictionem ſuccedentem, vel ejus Superiorem, quemadmodum præcedenti §. expoſitum eſt.

At illud in hac ſpecie Cenſurarum Juris ſpeciale invaluit; idque indubie ob earum frequentiam, quod etiam ab his nonnunquam abſolvere poſſint, qui nec immediate, nec mediate juriſdictionem vel auctoritatem illam a qua hæ Cenſuræ proceſſerunt, poſſident; ſive qui Prælatorum, a quibus Cenſuræ Juris inflictæ ſunt, nec Succeſſores ſunt, nec Superiores.

Et quidem quoad Cenſuras Juris Romanorum Pontificum generalibus Decretis vel Conſtitutionibus ſeu Bullis inſertas, hæc Regula traditur, & communiter recepta eſt.

Si Pontifex Romanus ſimilem Cenſuram per generalem Conſtitutionem promulgans, Abſolutionem illius ſibi expreſſe non reſervaverit, poterit hac Cenſura innodatus abſolvi non tantum a Pontifice qui eam tulit, aut in eamdem Pontificalem Juriſdictionem ſuccedente, ſed etiam a proprio ſuo Epiſcopo, imo & a proprio Sacerdote.

Hæc Regula deſumpta eſt ex Reſponſo Innocentii III. in *Cap.* 29. NUPER ¶ *De ſentent. Excommunicat.* ubi interrogatus, a quo abſolvi queat, qui ob communicationem cum nominatim Excommunicato incurrit Excommunicationem, reſpondit, quod " ſi „ communicaverit extra crimen, a ſuo Epiſcopo vel „ a proprio Sacerdote poterit Abſolutionis beneficium „ obtinere. Quamvis enim (ait) & tunc non Judicis, „ ſed *Juris* ſententia Excommunicato communicans „ ſit ligatus; quia tamen Conditor Canonis ejus Abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur aliis facultatem relaxandi.

Quamvis autem Pontifex hic loquatur de una particulari ſpecie Excommunicationis contractæ per communicationem cum nominatim Excommunicato extra crimen, nihilominus hinc concluſere Canoniſtæ ac Theologi, & hodie in praxi receptum eſt, omnem Cenſuram Juris, ſive per Jus commune, ſive per Pontificis aut alterius Judicis inferioris generale Decretum latam, poſſe a proprio Epiſcopo, aut proprio Sacerdote relaxari, ſi *Conditor Canonis* ſive Decreti Abſolutionem illius ſibi ſpecialiter non retinuerit: eo quod ratio a Pontifice adducta, generalis & omnibus Cenſuris *Juris* communis ſit.

Conſtat nomine *ſui Epiſcopi* intelligi proprium Epiſcopum illius, qui Cenſuram *Juris* incurrit: qui ſcilicet Excommunicatum poſſit tanquam ſibi ſubditum etiam ſacramentaliter in Foro Pœnitentiæ abſolvere a peccatis.

Præterea nomine Epiſcopi hic non tantum intelligitur ille, qui reipſa eſt Epiſcopus & charactere Epiſcopali eſt inſignitus, ſed omnis ille, qui in Juriſdictionem Epiſcopalem ſuccedit, aut eam ex delegatione aliove titulo exercet.

Hæc enim abſolvendi auctoritas Epiſcopo cenſetur competere jure ordinario. Uti enim recte obſervat Suareſius *De Cenſuris* Diſp. 7. *ſect.* 3. *num.* 11. " Quia „ abſolvere ab Excommunicatione per ſe & ex officio „ convenit Epiſcopo juxta *Cap.* NUPER ¶ *De ſent. Excommunicat.* per reſervationem autem extrahitur Cenſura reſervata ab illa juriſdictione; & ideo „ ablata reſervatione, quaſi in naturalem ſtatum reducitur, atque ita manet ſub ordinaria juriſdictione „ Epiſcopi, ſicut fuiſſet, ſi ab initio reſervata non „ eſſet.

Per *proprium Sacerdotem* proprie intelligitur proprius Parochus ipſius Excommunicati.

Sicuti autem nomine Epiſcopi ad ſenſum dicti capituli non intelligitur duntaxat proprie dictus Epiſcopus; ſed omnis qui in ipſam juriſdictiona Epiſcopalem ſuccedit, vel alio titulo eam exercet: ita de proprio Sacerdote dicendum, quod non is duntaxat qui vere eſt *proprius Sacerdos* ſive Parochus, poſſit a Cenſuris Juris in Foro interno abſolvere; ſed quilibet Sacerdos, qui in hoc Foro interno ſive pœniten-

tiali

tiali auctoritate & juriſdictione *proprii Sacerdotis* ſuogitur.

Cum autem omnes Sacerdotes, ſeu ſeculares, ſeu Regulares, legitime ad excipiendas confeſſiones approbati vices obeant proprii Sacerdotis; & in hoc Tribunali eadem Clavium auctoritate abſolvant a peccatis, qua ipſi Parochi: hi quidem ordinaria & propria, alii vero vicaria ſeu delegata, etiam invaluit, quod omnes ad excipiendas confeſſiones & abſolvendum a peccatis admiſſi, poſſint abſolvere a Cenſuris *Juris* non reſervatis.

Hinc & receptum eſt, ab omnibus paſſim Confeſſariis præmitti Abſolutioni Sacramentali Abſolutionem a Cenſuris, juxta formulam ſupra relatam.

§. 6.

De Abſolutione a Cenſuris reſervatis.

Vidimus Paragrapho præcedenti, proprium Epiſcopum, quin & proprium Sacerdotem poſſe abſolvere a Cenſuris *Juris*, modo Conditor Canonis earum Abſolutionem ſpecialiter non reſervaverit, juxta Reſponſum Innocentii III. in *Cap.* Nuper ✠ *De ſentent. Excommunicat.*

Ab hac reſervatione, qua Conditor Canonis ſibi Abſolutionem reſervat, dici ſolet Cenſura *Reſervata.*

Cum autem ſimilis Reſervatio poſſit habere Auctorem ipſam Sedem Apoſtolicam ſeu Pontificem Romanum, qui ſit Auctor Canonis, vel Epiſcopum aliumve Prælatum, a quo Canon ſeu Decretum generale cum annexa Cenſura procedat: inde Reſervatio Cenſuræ alia dicitur Pontificia, alia Epiſcopalis aut alterius Prælati, prout huic vel illi Abſolutio fuerit reſervata.

Porro hæc Cenſurarum reſervatio, & illarum abſolutio pari pene paſſu cum Reſervatione criminum, & eorum in foro pœnitentiæ Abſolutione procedunt.

Unde ſicuti Reſervatio Abſolutionis a gravioribus quibuſdam criminibus non niſi ſeculo XI. & *ſeqq.* Papæ reſervari cœpit; ita nec ante illa tempora facile reperietur Pontifici Cenſura reſervata.

Sicuti autem hæc caſuum Pontificia Reſervatio ſenſim magis ac magis invaluit, ita quoque & Cenſurarum hæc Reſervatio: adeo ut nunc pro regula ſit receptum, nullum eſſe caſum Papæ reſervatum, qui non habet Cenſuram *reſervatam* annexam.

Hinc ulterius receptum eſt, quod is qui habet facultatem abſolvendi a caſibus Pontifici reſervatis, una habeat facultatem abſolvendi a Cenſuris Papæ reſervatis: eo quod pœnitens a crimine illo reſervato abſolvi Sacramentaliter nequeat, niſi prius a Cenſura fuerit abſolutus.

Cum autem hæc reſervatio Cenſurarum æque procedat a juriſdictione & auctoritate Clavium, atque ipſa Cenſurarum inflictio, poteſt facultas ab iis abſolvendi adinſtar juriſdictionis vel ſpecialiter vel generaliter delegari; vel etiam ipſa reſervatio, vel generaliter vel particulariter tolli per Reſervantem.

Specialis delegatio ſive facultas abſolvendi a reſervatis dicitur, quæ quibuſdam inferioribus Prælatis vel Sacerdotibus dari conſuevit, vel pro quibuſdam caſibus & Cenſuris reſervatis duntaxat, vel etiam pro omnibus indiſtincte.

Sunt & caſus, in quibus generaliter Reſervatio ceſſat; omnibuſque patet facultas abſolvendi, ac ſi nulla reſervatio eſſet.

Talis imprimis eſt dum inſtat periculum mortis, & nemo adeſt qui facultatem abſolvendi a reſervatis habeat. Nam uti declarat Synodus Tridentina *Seſſ.* 14. *cap.* 7. *De Sacramento Pœnitentiæ*, " Pie admodum, „ ne occaſione reſervationis caſuum aut Cenſurarum „ aliquis pereat, in Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper „ fuit, ut nulla ſit Reſervatio in articulo mortis; atque „ ideo omnes Sacerdotes a quibuſvis peccatis & Cen„ ſuris abſolvere poſſunt.

Eadem Synodus *Seſſ.* 24. *cap* 6. *De Reformat.* declarat, quod " liceat Epiſcopis in quibuſcumque „ caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, „ delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos, in Diœceſi „ ſua per ſeipſos, aut per Vicarium ad id ſpecialiter „ deputandum, in foro conſcientiæ abſolvere impoſita „ pœnitentia ſalutari.

Notat autem Du Caſſe Archidiaconus & Officialis Condomenſis *in ſuo Tractatu De Juriſdictione Eccleſ. tom.* 1. *cap.* 12. *num.* 1. quod Epiſcopi in his caſibus abſolvant jure proprio ſive auctoritate ordinaria, non autem delegata; ideoque & hæc auctoritas competat eorum Vicariis Generalibus, qui & eam aliis Sacerdotibus communicare queant.

Nec mirum in Gallia Epiſcopos in his & ſimilibus caſibus procedere ex juriſdictione ordinaria, non autem tanquam ex delegata auctoritate Sedis Apoſtolicæ; quia ut ſupra *pag.* 30. ex Michaele Rouſſellio notavimus, clauſula illa, *auctoritate Apoſtolica*, Delegationibus ſive Commiſſionibus Judicum inſerta, ibidem reprobatur & rejicitur; neque permittitur, ut Epiſcopi aut Judices procedant tanquam auctoritate Apoſtolica ſibi delegata.

In *Cap.* 11. ✠ *De ſentent. Excommunicat.* ſcribit Alexander III. quod ſi quis pro violenta manuum injectione in Clericum eſt vinculo Excommunicationis adſtrictus, poſſit ab Epiſcopo Diœceſano Abſolutionis gratiam impetrare, ſi ob rationabiles excuſationes nequeat itineri ſe committere, & quod ſine periculo, Apoſtolico ſe nequeat conſpectui præſentare.

Hinc eliciunt Doctores, Epiſcopos poſſe a Cenſuris Sedi Apoſtolicæ reſervatis abſolvere, dum ſine notabili periculo ad Sedem Apoſtolicam acceſſus non patet.

Aſſeritque Du Caſſe loco ſupra citato, Epiſcopos Galliæ eſſe in poſſeſſione abſolvendi a Cenſuris Sedi Apoſtolicæ reſervatis, quandocumque neceſſitas id exigit.

In citato *Cap.* 11. ✠ *De ſentent. Excommunicat.* additur hæc clauſula, ab Epiſcopo abſolvente innodatum Excommunicatione ob injectas manus violentas in Clericum, eo quod ſine periculo ſe nequeat Apoſtolico conſpectui præſentare, eidem *ſub juramenti debito injungendum, ut quamcitius oportunitatem habuerit, Romanum Pontificem adeat, mandatum Apoſtolicum ſuſcepturus.*

Hinc concludunt Canoniſtæ, quod a Cenſura reſervata Sedi Apoſtolicæ ob neceſſitatem aut periculum abſolutus teneatur, periculo aut neceſſitate ceſſante, a Pontifice, aut illo qui abſolvendi facultatem obtinet, Abſolutionem rurſus poſtulare.

At monet allegatus Du Caſſe, plures inſignes & probatos Auctores aſſerere, Epiſcopos Galliæ eſſe in poſſeſſione abſolvendi a Cenſuris reſervatis, quando id neceſſitas exigit, ut nec teneatur abſolutus, neceſſitate ceſſante, pro abſolutione recurrere ad Sedem Apoſtolicam; ipſaque conſuetudo & praxis Juri prævaluerit.

Cæterum plura de Cenſurarum Reſervatione, & Abſolutione a reſervatis examinant Scholaſtici ubi de caſibus reſervatis & eorum abſolutione agunt.

Hoc unum hic notandum, quod quæ hic de Abſolutione & reſervatione dicuntur, locum non habeant niſi in Cenſuris Juris. Quæ enim per Sententiam Judicis in certam ac determinatam perſonam ob contumaciam in crimine feruntur, ſemper ſunt reſervatæ illi qui eas tulit; nec niſi ab illo vel qui illum repræſentat, ejuſve Superiore, relaxari poſſunt.

Digitized by Google

DISSERTATIO CANONICA

DE INTERCESSIONE SIVE INTERVENTIONE EPISCOPORUM PRO REIS APUD PRINCIPES ET MAGISTRATUS CIVILES: ET DE CONFUGIENTIBUS AD ECCLESIAS, SIVE DE IMMUNITATE LOCALI, SEU ASYLO TEMPLORUM.

CAPUT PRIMUM.

DE INTERVENTIONE EPISCOPORUM PRO REIS.

§. I.

Intercedere pro Reis jam pridem Epiſcopis familiare.

INTERCEDERE pro Reis apud Principes & Magiſtratus Civiles admodum familiare fuiſſe jam pridem etiam ſanctiſſimis Epiſcopis, dubitat nemo; quin & hoc interceſſionis officium non minimam Epiſcopalis muneris portionem eſſe exiſtimabant.

Uſitatam eam fuiſſe tempore Concilii Sardicenſis, id eſt, circa medium ſeculi IV. probat ejuſdem Concilii Canon, qui eſt ſeptimus apud Græcos, octavus apud Dionyſium Exiguum. Hoc enim Canone poſtquam Oſius Concilii præſes Patribus expoſuiſſet, ſtatuendum videri, nullum oportere Epiſcopum ad Caſtra accedere præter eos, quos prius Imperator noſter ſuis litteris acceſit, ſubjungit: " Sed quia ſæpe contingit aliquos qui egent miſericordia, *ad Eccleſiam* „ *confugere*, qui propter ſua peccata vel relegatione „ vel in inſulam deportatione damnati, vel quavis „ alia Sententia addicti ſunt, iis non eſſe negandum „ *auxilium*, ſed ſine cunctatione & dubitatione iis „ *veniam* eſſe petendam.

Hæc Oſii propoſitio Patribus placuit: *reſponderuntque omnes: Decernatur & hoc.*

Erat igitur tempore hujus Concilii in more poſitum, quod criminum Rei ad Eccleſiam confugerent, ut per interceſſionem Epiſcoporum veniam ſive miſericordiam a Principe ejuſve Magiſtratu impetrarent.

Conſtat præterea, viſum eſſe Patribus Sardicenſibus Epiſcopos non poſſe hoc pium officium ſeu auxilium confugientibus Reis negari, *ſed ſine cunctatione & dubitatione iis* (ſcilicet Reis) *veniam eſſe petendam.* Sive uti legit Dionyſius, *ſubveniendum eſt his, & ſine dubitatione petenda indulgentia.* Quin & permittit Concilium, ut eam ob cauſam, *ad Caſtra* ſeu *Comitatum Principis* accedat Epiſcopus, ſaltem per ſuum Diaconum ſeu Miniſtrum, ut Canone ſequenti ejuſdem Concilii cautum eſt. (*a*)

Nec tantum pro leviorum criminum Reis, ſed & pro criminum capitalium conſciis, imo & ad mortem damnatis, Epiſcopos hoc interceſſionis officium impendiſſe, manifeſtum eſt ex Auguſtino aliiſque Patribus, qui & officium Sacerdotii ſui id exigere exiſtimabant.

Scribit enim ad S. Auguſtinum Macedonius epiſtola 152. inter Epiſtolas S. Auguſtini: " *Officium Sacer-* „ *dotii veſtri* eſſe dicitis, intervenire pro Reis, & niſi obtineatis offendi, quaſi quod erat officii veſtri, „ minime reportetis.

Similiter luculenter probant Epiſtolæ S. Ambroſii, ipſum non tantum pro Reis interceſſiſſe, ſed ſua

(*a*) Conſulantur hac de re tom. 3. Scholia in prædictos Canones.

inter-

interceſſione plurimos non ſolum de exiliis, de carceribus, ſed & de æternæ *necis* pœnis liberaſſe, uti ſcribit Epiſtola 41. ad Theodoſium. Ad quæ verba Ambroſii notant eruditi noviſſimæ editionis hujus operum Reviſores (qua editione hic utimur) " & certe Epiſcoporum eſſe, ut pro miſeris Imperatores conveniant, non ſemel a nobis obſervatum eſt apud Ambroſium, & ex pluribus Auguſtini Epiſtolis advertere licet. Nun tantum ex Ambroſii & Auguſtini, „ ſed omnium pene tam Græcorum quam Latinorum Patrum operibus & Geſtis idipſum elucet.

§. 2.

Pro quibus intercederent, & quis interceſſionis ſcopus ?

Ex præcitato Canone Sardicenſi liquet, Epiſcopis permiſſum fuiſſe ad Comitatum Principis accedere, ut pro Reis intervenirent ; nimirum quia ſæpe contingebat, *aliquos qui egent miſericordia, ad Eccleſiam confugere.*

Liquet proinde hoc interventionis officium iis fuiſſe impenſum qui pro obtinenda miſericordia ad Eccleſiam ſive ad Epiſcopos confugiebant.

Cum vero Eccleſia non mortem peccatoris deſideret, ſed magis ut convertatur & vivat, hoc interventionis officium impendere illis deſideravit, qui vitæ emendationem ſive veram converſionem implorando miſericordiam prætendebant & promittebant.

Id non obſcure colligitur ex Epiſtola Macedonii ad Auguſtinum, & Auguſtini Epiſtola reſponſoria ad Macedonium.

Scribit enim Macedonius " hoc ſibi grave videri in „ Epiſcoporum pro Reis interventione, quod omnia „ peccata videantur veniabiliora cum is, qui reus eſt, „ *correctionem promittit ;* „ quaſi diceret Epiſcopos pro quorumcumque ſcelerum Reis intervenire ſive pœnæ relaxationem poſtulare, modo ſcelerum ſuorum correctionem promittant. Quod gravius videbatur Macedonio, rationem ſubjungens : " Verum nunc, „ ut mores noſtri ſunt, & ſceleris pœnam cupiant „ homines ſibi relaxari, & id propter quod ſcelus ad„ miſſum eſt, poſſidere. Pro his quoque interveniendum putat Sacerdotium veſtrum, de quibus adeo „ futuri nulla ſpes eſt, ut etiam in præſenti eadem „ criminis ratio perſeverat ; nam qui tam pertinaciter „ tenet propter quæ crimen admiſit, oſtendit ſe, ubi „ licentia fuerit, ſimilia peccaturum.

Hic non obſcure ſignificat Macedonius Epiſcopos crediſſe pro criminum Reis intervenire officium Sacerdotii ſui eſſe, quia Reus correctionem promittit ; ſed arbitrabatur Macedonius hanc correctionis promiſſionem, vitæ emendandæ ſpem modicam vel nullam ſuppeditare.

Et S. Auguſtinus Epiſtola 153. reſpondens Macedonio atque notanter ad eam objectionem quod *veniabiliora omnia peccata videantur, cum is qui Reus eſt, correctionem promittit ;* id nequaquam negat, ſed profitetur & hanc ſuam eſſe ſententiam: *Hæc tua eſt* (ait) *hæc & noſtra ſententia.*

Præterea non diffitetur Auguſtinus, plures ex iis qui correctionem promittunt, poſtmodum in ſceleribus permanere & quod promiſerunt non præſtare.

Nihilominus credit Auguſtinus, nequaquam propterea negandum officium interventionis pro Reis, qui correctionem promittunt, quod & ibidem multis probat atque inter alia hoc argumento: " Quod ſi (ait *n.* „ 6.) iniquis & ſceleſtis ille (Deus) parcendo, eiſque „ vitam ſalutemque largiendo, etiam pleriſque eorum, „ quos novit non acturos pœnitentiam, tamen exhi„ bet patientiam ; quanto magis nos in eos, qui cor„ rectionem promittunt, incerti ſumus, miſericor„ des eſſe debemus, ut rigorem veſtrum pro eis „ intercedendo flectamus, pro quibus & Dominum, „ quem nihil de moribus eorum etiam futuris latet, „ non tamen impudenter, quia hoc ipſe præcepit, „ oramus.

Itaque concludit Auguſtinus, ut nolit dubitare Macedonius hoc officium Epiſcoporum ex Religione deſcendere : " cum Deus apud quem nulla eſt iniquitas, „ cujus ſumma poteſtas eſt ; qui non tantum qualis „ quiſque ſit videt, verum etiam qualis futurus ſit „ prævidet ; qui ſolus poteſt in judicando non labi, „ quia in cognoſcendo non poteſt falli ; *facit* tamen, „ ſicut Evangelium loquitur, *ſolem ſuum oriri ſuper* „ *bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos.* „ Matth. cap. 5. v. 45.

Inſuper *n.* 18. ait S. Doctor: Quod licet ſecus accidat quam interceſſores Epiſcopi intenderant, id tamen interceſſoribus imputandum non ſit, ſed potius illa bona, quæ cum id facimus, intuemur & volumus, id eſt, commendatio manſuetudinis ad conciliandam dilectionem verbo veritatis ; & ut qui liberarentur a temporali morte, ſic vivant, ne in æternam, unde nunquam liberarentur, incurrant.

Scopum hujus interceſſionis luculenter expreſſit S. Auguſtinus in Epiſtola ad Macedonium.

Macedonius ſcripſerat Auguſtino, ſe vehementer ambigere num officium Sacerdotii interveniendi pro Reis ex Religione deſcenderet? " Nam ſi a Domino „ peccata adeo prohibentur, ut ne pœnitendi quidem „ copia poſt primam (pœnitentiam publicam) tribua„ tur ; quemadmodum nos poſſimus ex Religione „ contendere, ut nobis qualecumque illud crimen „ fuerit, dimittatur? Quod utique cum impunitum „ volumus, probamus. Et ſi conſtat non minus aucto„ rem quam probatorem teneri in omnibus, quæ pec„ cantur ; certum eſt nos culpæ ſocietate vinciri, quo„ ties eum impunitum eſſe cupimus, qui culpæ tene„ tur obnoxius.

Huic objectioni ſive rationi dubitandi reſpondet Auguſtinus: " Nullo modo culpas quas corrigi volu„ mus, approbamus ; nec quod perperam commit„ titur, ideo volumus impunitum eſſe, quia placet ; „ ſed hominem miſerantes, facinus autem ſeu flagi„ tium deteſtantes, quanto magis nobis diſplicet vi„ tium, tanto minus volumus inemendatum interire „ vitioſum. *Facile enim eſt atque proclive malos odiſ„ ſe, quia mali ſunt: rarum autem & pium eoſdem* „ *ipſos diligere, quia homines ſunt ; ut in uno ſimul* „ *& culpam improbes, & naturam approbes ; ac* „ *propterea culpam juſtius oderis*, quod ea *fœdatur* „ *natura*, quam diligis. Nun eſt igitur iniquitatis, „ ſed potius humanitatis ſocietate devinctus, qui pro„ pterea eſt criminis perſecutor, ut ſit hominis libe„ rator. Morum porro corrigendorum nullus alius, „ quam in hac vita locus eſt : nam poſt hanc quiſque „ id habebit, quod in hac ſibimet conquiſierit. Ideo „ compellimur (concludit Auguſtinus) humani ge„ neris caritate intervenire pro Reis, ne iſtam vitam „ ſic finiant per ſupplicium, ut ea finita non poſſint „ finire ſupplicium.

Intercedebant ergo Epiſcopi, non tam ut Reos a morte corporali liberarent, ſed potius ut eos tantiſper in hac vita retinentes, emendatos & per pœnitentiam caſtigatos a vita mortali ad vitam immortalem mitterent.

Deinde proponit Auguſtinus, quomodo Deus etiam impiis parcat ; nobiſque præcipiat, malos & impios noſtros perſecutores diligere: nec tamen (ait) „ nos hoc pacto ſocietati adjungit impiorum, quibus „ ipſe parcendo, & vitam ſalutemque largiendo, non „ utique ſociatur.

Poſt hæc addit : " Conſilium quippe ejus (Dei) „ quantum homini pio noſſe donatum eſt, exponit „ Apoſtolus, dicens: *Ignoras quia patientia Dei ad*

pœnitentiam

Digitized by Google

„ *pœnitentiam te adducit*? Ad hanc volumus adduci „ pro quibus intervenimus; non eorum peccatis vel „ parcimus, vel fovemus.

Ideo ergo interveniebant, ut liberatos a morte temporali ad pœnitentiam ſalutarem adducerent; unde & ſubjicit: “ Nam quoſdam quorum crimina *manife-* „ *ſta* ſunt, a veſtra ſeveritate liberatos, a ſocietate „ tamen removemus altaris, ut *pœnitendo* placare „ poſſint, quem peccando contempſerant, ſeque ip- „ ſos puniendo. *Nam nihil aliud agit*, quem veraci- „ ter pœnitet, ut id quod mali fecerit, impunitum „ eſſe non ſinat. Eo quippe modo ſibi non „ parcenti ille parcit, cujus altum juſtumque judicium „ nullus contemptor evadit.

Eumdem interventionis Epiſcopalis ſcopum expreſſit S. Chryſoſtomus *Hom.* 15. *in Epiſt.* 2. *ad Corinth.* ita alloquens Judicem: Judex ſi adulterum arripue- „ rit, in eum protinus animadvertit. Hoc non eſt „ vitium de medio tollere, ſed ſauciam animam abi- „ gere. At Sacerdos hoc agit, non ut de nocente ſup- „ plicium ſumat, ſed ut vitium evellat. Nam tu qui- „ dem perinde facis, ac ſi morbo aliquo in capite ena- „ to, non morbum ipſe comprimas, ſed caput am- „ putes; ego vero non ita, ſed morbum trunco. Tu „ quidem ſive impunitum dimiteris, pejorem reddis; „ ſive ſupplicio affeceris, incurabilem reliquiſti: ego „ autem nec impunitum abire ſino, nec tuo more „ plecti; verum ſimul & pœnam quam debeo, ab eo „ expeto; & quod commiſſum eſt, corrigo.

Auguſtino & Chryſoſtomo conſonat & ſanctus Ambroſius. Et quidem *Epiſt.* 25. ſcribens cuidam Magiſtratui, eum ad manſuetudinem excitare volens, proponit exemplum Chriſti mulierem adulteram impunitam dimittentis, ac dein ſubjungit: “ Habes quod ſequaris; poteſt enim fieri, ut ille criminoſus poſſit habere ſpem correctionis: ſi ſine Baptiſmo eſt, ut poſſit accipere remiſſionem: ſi baptizatus, ut pœnitentiam gerat, & corpus ſuum pro Chriſto offerat.

Hic notant eruditi horum operum Pariſienſes Reviſores: “ Canonicæ pœnitentiæ labores olim tanti „ tamque diuturni erant, ut non immerito pro capi- „ tali pœna, tanquam mors quædam importunior, „ ſubjici poſſent.

Non ergo intervenientes Epiſcopi Reos a ſupplicio & pœna eximere contendebant, ſed ſupplicium & pœnam Judicis ſecularis, in ſupplicium & pœnam ipſis Reis ad vitam beatam & veram emendationem magis profutura, convertere contendebant.

Hinc anno 625. Synodus Rhemenſis, quam celebravit Sonnatius Rhemenſium Epiſcopus, cum aliis quadraginta vel etiam amplius Galliarum Epiſcopis, teſte Flodoardo *lib.* 2. *Hiſt. Eccleſ. Rhemenſ. cap.* 5. inter quos & erat Bertrandus Cameracenſis, ſtatuit *Canone* 7. “ Ille qui ſanctæ Eccleſiæ Beneficiis libera- „ tur a morte, non prius egrediendi accipit liberta- „ tem, quam pœnitentiam ſe pro ſcelere eſſe factu- „ rum promittat, & quod ipſi Canonice imponetur „ impleturum.

§. 3.

Effectus interceſſionis expectabatur a benignitate Principis.

Epiſcopos nequaquam crediḋiſſe, ſe poſſe propria auctoritate dare impunitatem Reis ad ipſos confugientibus, ſive illos a ſupplicio mortis liberare, aut pœnas mitigare; ſed id totum a benevolentia & arbitrio Principum & Magiſtratuum dependere, ipſa formula interventionis ſive interceſſionis, qua apud Magiſtratus & Principes preces ſuas pro Reis interponebant, evincit.

Quapropter S. Auguſtinus in Epiſtola ad Macedonium, totus in eo eſt ut Judicem roget & *moveat* ad molliendam ſeveritatem & induendam benignitatem ac manſuetudinem; & *Epiſtola* 134 Apringium Proconſulem rogat, ut Circumcelliones atrocia confeſſos mitius puniat, memor Eccleſiaſticæ manſuetudinis. „ Time (ait) nobiſcum judicium Dei Patris, & com- „ menda *manſuetudinem* Matris. Cum enim tu facis, „ Eccleſia facit, propter quam facis, & cujus filius „ facis. Contende bonitate cum malis. Illi ſcelere „ immani membra de corpore vivo avulſerunt; tu „ opere miſericordi effice, ut illa qui nefandis operi- „ bus exercebant, alicui utili operi integra eorum „ membra deſerviant...... Illi miniſtro Eccleſiæ occiſo „ extorſerunt ſpatium vivendi; tu inimicis Eccleſiæ „ viventibus relaxa ſpatium *pœnitendi*. Talem te opor- „ tet eſſe in cauſa Eccleſiæ Judicem Chriſtianum, *pe-* „ *tentibus*, *monentibus*, *intercedentibus vobis*.

Et rurſus 139. ad Marcellinum, inſtans ut Donatiſtæ puniantur mitius, totus rurſus in eo eſt, ut mitigationem ultimi ſupplicii impetret, ſcribitque Marcellino: “ Si Proconſul nec litteris meis ad hoc conſen- „ ſerit, hoc ſaltem præſtet, ut in cuſtodiam recipian- „ tur, atque hoc de *clementia* Imperatorum impetra- „ re curabimus, ne paſſiones ſervorum Dei, quæ de- „ bent eſſe in Eccleſia glorioſæ, inimicorum ſangui- „ ne dehoneſtentur.

Quid evidentius, quam Auguſtinum ſuis interceſſionibus aliud non egiſſe, niſi rogando & inſtando Judicem movere, ut ſententiam mortis mitigando, Reis vitam clementer indulgeat; quo oſtendat Eccleſiæ Matris manſuetudinem, & ut Reis tempus pœnitendi non auferatur.

Et ſanctus Ambroſius *Epiſtola* 42. Theodoſium Magnum ita alloquitur: “ Debeo *beneficiis* tuis, qui- „ bus, me petente, liberaſti plurimos de exiliis, de „ carceribus, de ultimæ *necis* pœnis.

His palam agnoſcebat Ambroſius Reos a pœnis liberare, petentibus ſeu intercedentibus Epiſcopis, beneficio Imperatoris referendum.

§. 4.

Confugientes ad Eccleſias cenſebantur implorare interventionem Epiſcoporum.

Confugientes ad Eccleſias non tantum ipſam materialem ſtructuram divino cultui dedicatam intuebantur, ſed vel præcipue Epiſcopos & Clericos ad quorum auxilium & opem confugere videbantur; tum ad ipſas Eccleſias, quibus Epiſcopi & Clerici præerant, confugiebant.

Hoc ipſum non obſcure ſignificavit S. Auguſtinus in *Epiſtola* 115. ad Fortunatum Cirtenſem Epiſcopum, in qua de quodam Faveotio qui ad Eccleſiam Hipponenſem confugerat, hæc ſcribit: “ Is, cum ab ejuſdem „ poſſeſſionis Domino neſcio quid ſibi metueret, ad „ Hipponenſem confugit Eccleſiam; & ibi erat, ut „ confugientes ſolent, expectans quomodo per inter- „ ceſſionem noſtram ſua negotia terminaret. „ Hinc manifeſtum eſt, confugientes ad Eccleſiam, non tam ex confugio ad ipſam materialem Eccleſiam, quam ex patrocinio & interceſſione Epiſcoporum & Clericorum ad quorum patrocinium per confugium ad Eccleſiam confugiſſe videbantur, impunitatem ſive miſericordiam expectaſſe.

Idipſum ſat manifeſte indicavit S. Auguſtinus *Sermone* 18. De verbis Domini, Reum confugientem ad Eccleſiam, ita compellans: “ Contremiſcis, contur- „ baris, palleſcis, ad Eccleſiam curris, videre deſi- „ deras Epiſcopum, ad pedes ejus volutaris: Domine, „ concutior; Domine, in carcerem mittor, miſerere „ mei. Ego quidem curro propter carnem tuam, uti- „ nam tu curreres propter animam tuam!

Ex his manifeſtum eſt, confugientes ad Eccleſiam Epiſcoporum interceſſionem expetiiſſe; ipſoſque Epiſcopos

copos pro ipſis confugientibus ad Eccleſiam interceſſionem interpoſuiſſe.

Idem inſinuat Theodoſius Imperator in *L. 5. Cod. Theod. De his qui ad Eccleſiam confugiunt*, uti Cap. ſequenti oſtendetur.

Et quemadmodum Rei criminum ad Epiſcopos pro interceſſione apud Principes eorumve Magiſtratus emendationem ſive correctionem promittebant; ita quoque confugientes ad Eccleſias correctionem & vitæ converſionem hoc ſuo ad Eccleſiam confugio præferebant & promittebant: atque hac promiſſione Epiſcopi & Clerici fidentes eos recipiebant, & pro ipſis intercedebant, uti ex verbis S. Auguſtini ſupra relatis, necnon ex Legibus Imperatorum (de quibus Capite ſequenti) liquet.

Id notavit Boëtius Epo Canonum Profeſſor primarius apud Duacenſes, in Commentario ad *Cap. 6. De Immunitate Eccleſiarum, n. 38.* " Nec enim (ait) „ recipiuntur in Eccleſias homines iſti facinoroſi, pro „ Aſylo ad tempus confugientes, ut ac tanquam in „ ſuis ſceleribus permanſuri; ſed ut ſcelera ſua deploraturi, vereque Eccleſiam pro Domo orationis habituri.

§. 5.

Aſylum confugientium ad Eccleſias dependens ab arbitrio Principum.

Præterea quemadmodum Epiſcopi pro Reis etiam criminum capitalium apud Principes & Magiſtratus intercedendo, palam agnoverunt Reorum liberationem aut pœnarum mitigationem a ſola benignitate & pietate Principum dependere, ita quoque agnovit Eccleſia nullum aſylum aut immunitatem Templa Deo dedicata aut Epiſcoporum interceſſionem confugientibus ad ea dare poſſe; ſed omne illud quod iis locis aut confugientibus competere poteſt, ex Principum auctoritate & arbitrio profluere debere.

Et ſane quandoquidem Deus Principem miniſtrum conſtituerit in *iram ei qui male agit*, atque hunc in finem, ſcilicet ad punitionem malorum, gladium eum portare juſſerit, hanc in Principe auctoritatem, nec per Templorum aliorumque locorum ad divinum Cultum dedicatorum extructionem, aut per Epiſcoporum interceſſionem tollere, aut vel in minimo minuere aut labefactare intendit; ſed integram conſervatam voluit, ut ea Princeps utatur, & gladio ſuo materiali in malefactores animadvertat, prout tranquillitas Reipublicæ & pacis conſervatio & bonum Religionis exigere judicaverit.

Unde nec legitur, quod Eccleſia per novem ut minus ſecula ullum de hoc aſylo Templorum ediderit Decretum, quo vel hoc aſylum Templis concederet, vel modum vel legem præſcripſerit, quibus hoc aſylum circumſcriberetur: ſed ea omnia ex præſcripto Principum metiebatur, & eorum legibus in uſu aſyli ſive immunitatis ſe ſubjiciebat, uti Capite ſequenti oſtendetur.

CAPUT II.

Expenduntur Leges Principum Chriſtianorum quæ exſtant in Codice Juſtinianæo & Theodoſiano, quibus terminos & formam Aſylo Templorum præſcribunt.

§. 1.

Expenditur Conſtitutio Theodoſii ſenioris.

Exstat Conſtitutio Theodoſii ſenioris in *Leg. 1. Cod. Theod. De his qui ad Eccleſias confugiunt*, hanc immunitatem ſive Eccleſiarum aſylum ſpectans.

Sed notandum quod hac Conſtitutione Theodoſius nequaquam Aſylum concedat, ſed modum & limites huic Aſylo figat, cum in immenſum jam tum uſus ejus excreviſſet, ut vel inde pateat, etiam ante hanc editam Legem, uſum hujus Aſyli fuiſſe, licet antiquior poſitiva Conſtitutio, nec in Codice Theodoſiano, nec Juſtinianæo ſuperſit.

Et ſane conſtat ante prædictam Conſtitutionem Theodoſii, aſylum ſeu immunitatem aliquam confugientibus ad Aras ſeu Templa Chriſtianorum competiiſſe.

Scribit enim Ammianus Marcellinus auctor licet Gentilis, qui ſub Conſtantio floruit circa annum 355. *lib.* 15. memorat " Sylvanum Agrippinæ extractum „ Edycola qua examinatus confugerat, ad *conventi-* „ *culum ritus Chriſtiani* tendentem trucidatum; „ & *lib.* 26. " Sub Valentiniano anno 364. Hilarius auriga „ magiæ convictus & confeſſus, capitali animadver- „ ſione damnatus, laxius retinente carnifice, ſubito „ elapſus confugit ad ritus Chriſtiani Sacrarium. „ Plura referuntur apud Zoſimum auctorem ſimiliter Gentilem.

Interim ex hac Lege Theodoſii intelligitur, quod non tantum criminum Rei, ſed & publicorum tributorum debitores ad Eccleſias immunitatem ſive aſylum contra Exactores horum debitorum conſecuturi, confugerent; quin & ab Epiſcopis & Clericis protegerentur, & nonnunquam in latebris occultarentur.

Contra hunc Aſyli ſive immunitatis exceſſum ſtatuit Theodoſius: " Publicos debitores, ſi confugiendum „ ad Eccleſias crediderint, aut illico extrahi de late- „ bris oportebit, aut pro his ipſos qui eos occultare „ probantur, Epiſcopos exigi. Sciat igitur præcellens „ auctoritas tua, neminem debitorum poſthac a Cle- „ ricis defendendum; aut per eos ejus quem defen- „ dendum eſſe crediderint, debitum eſſe ſolvendum.

Hæc Conſtitutio non tantum probat Theodoſium, publicos debitores hac lege extrahi ex Eccleſiis ad quas confugerant, permiſiſſe; adeoque illos immunitate ſeu aſylo Templorum privaſſe; ſed inſuper Epiſcopos & Clericos qui eos protegerent, vel in latebris occultarent, obligatos declaraſſe, debitum quod confugientes debebant, ſolvere debere, ſive ab Epiſcopis exigi.

Hujus Conſtitutionis meminit S. Auguſtinus ſcribens ad plebem Hipponenſem, *Epiſtola* 268. " Cum „ frater noſter Faſcius debito decem & ſeptem ſoli- „ dorum ab oppigneratoribus urgeretur, ut redderet „ quod ad præſens, unde ſe explicaret, non invenie- „ bat, ne corporalem pateretur injuriam, ad auxilium „ ſanctæ Eccleſiæ convolavit: illi etiam exactores „ cum proficiſci cogerentur, & ideo delationem dare „ non poſſent, graviſſimis me querelis oneraverunt; „ ita ut eis illum traderem, aut quod ſibi deberi „ oſtendebant, unde acciperent, providerem.

Nihil evidentius quam ad hanc Theodoſii Legem hic reflecti, uti & Cardinalis Baronius notavit *ad annum* 392. *n.* 29. Sed quid hic S. Auguſtinus? Num forſan ſolutionem recuſavit? aut Legem, ut male & temerarie latam in materia ad Principis auctoritatem minime ſpectante rejecit? vel hiſce debitoribus aſylum, independenter a voluntate Principis, competere contendit? Abſit. Sed cum eam ſummam ut perſolveret non haberet, accepit mutuo a quodam Macedonio prædictos decem & ſeptem ſolidos pro debitore in hanc cauſam ſolvendos. Ut autem hos decem & ſeptem ſolidos Macedonio reſtituere poſſet, continuo dedit Epiſtolam ad plebem Hipponenſem, ut dictos ſolidos mittat, atque in ipſum Faſcium, ut fratrem ſuum, hanc liberalitatem & caritatem oſtendat conformiter ad legem Theodoſii. Itaque Auguſtinus non de Lege conqueſtus eſt, ſed eidem ſat fecit, & Faſcium liberavit.

§. 2.

Digitized by Google

§. 2.

Lex Arcadii & Honorii.

Cum ſub hoc tempus Judæi gravium criminum rei vel debitis obærati ad Eccleſias Chriſtianorum confugerent, ac Chriſtianæ Religionis fidem ſe amplecti velle ſimulantes, & Clerici ſummo deſiderio hanc ad fidei Chriſtianæ converſionem ſummopere deſiderantes, facile, eorum ſimulatæ, promiſſæ converſioni nimia facilitate fidem adhibentes, eos ad Eccleſiarum aſylum recipiebant: quo fiebat ut & publica tranquillitas per hanc criminum impunitatem pateretur, & creditores ſuis creditis fruſtrarentur.

Itaque ut & Judæorum ſimulationi & Clericorum in recipiendis hiſce Judæis nimiæ facilitati occurrerent Imperatores, hac Conſtitutione edixere: " Judæi, qui
„ reatu aliquo, vel debitis fatigati, ſimulant ſe Chri-
„ ſtianæ Legi velle conjungi; ut ad Eccleſias confu-
„ gientes vitare poſſent crimina, vel pondera debito-
„ rum, arceantur: nec ante ſuſcipiantur, quam de-
„ bita univerſa reddiderint, vel fuerint innocentia de-
„ monſtrata purgati.

Non dubitarunt igitur Principes limites huic aſylo ſeu immunitati Eccleſiarum ſua auctoritate poſſe præfigere, & quoſdam ab hac immunitate ſubtrahere.

Ex hac quoque Conſtitutione intelligitur, confugientes ad Eccleſiam converſionem morum aut erroris emendationem prætuliſſe.

§. 3.

Arcadii Conſtitutio aſyli Eccleſiarum abrogatoria.

Scribit Socrates *lib.* 6. Hiſtoriæ *cap.* 5. " Eutro-
„ pius Eunuchus præpoſitus Imperialis cubiculi, &
„ qui Conſulatus dignitatem ab Imperatore primus ex
„ omnibus Eunochis acceperat, cum de nonnullis qui
„ ad Eccleſiam confugerant, pœnas ſumere vellet,
„ operam dederat, ut Lex ab Imperatoribus promul-
„ garetur. jubens ne quis ad Eccleſias profugeret, ſed
„ ut quicumque ad eas confugiſſent, inde abſtraheren-
„ tur.

Ejuſdem legis meminit Sozomenus *lib.* 8. Hiſtoriæ *cap.* 7. qui & ibidem latius deſcribit occaſione cujus Eutropius hanc legem ab Arcadiu extorſerit.

Credit Jacobus Gothofredus, eam Arcadii Conſtitutionem, cujus meminere prædicti Hiſtorici, & cujus occaſione S. Chryſoſtomus habuit Sermonem in Eutropium, extare in Codice Theod. in plures partes ſub diverſis titulis diſtributam, ſcilicet *in Lege* 3. *Cod. Theod. De his qui ad Eccleſiam confugiunt*, & *in Lege* 16. *De pœnis*, *Lege* 32. *De Epiſcopis*, *Lege* 17. *De Appellationibus*.

Hæ Leges ſi ſimul in unum conjungantur, conficient eam Arcadii Conſtitutionem aſyli abrogatoriam, uti notat Gothofredus.

Et quidem in ea parte quæ conficit prædictam legem 3. edixit Arcadius: " Si quis impoſterum ſer-
„ vus, ancilla, curialis, debitor publicus, procurator,
„ murilegulus, quilibet poſtremo publicis privatiſve
„ rationibus involutus, ad Eccleſiam confugiens, vel
„ Clericus ordinatus, vel quocumque modo a Clericis
„ fuerit defenſatus, nec ſtatim conventione præmiſſa
„ priſtinæ conditioni reddatur; Decuriones quidem,
„ & omnes, quos ſolita ad debitum munus functio
„ vocat, vigore & ſolertia judicaotium ad priſtinam
„ ſortem, velut manu mox injecta, revocentur: qui-
„ bus ulterius legem prodeſſe non patimur, quæ ceſ-
„ ſione patrimonii ſubſecuta, Decuriones eſſe Clericos
„ non vetabat. Sed etiam ii, quos Oeconomos vocant
„ (hoc eſt qui Eccleſiaſticas conſueverunt tractare
„ rationes) ad eam debiti, vel publici vel privati
„ redhibitionem amota dilatione cogantur, in quo eos
„ obnoxios eſſe conſtiterit, quos Clerici defenſandos
„ receperint, nec mox crediderint exhibendos.

Hac parte Conſtitutionis quæ dictam legem conficit, non tantum qui publicis rationibus ſive debitis ſunt obnoxii, ſed & qui privatis duntaxat debitis & rationibus ſunt onerati, jubentur a Claricis adhiberi; & ſi eos poſt primam monitionem ſeu ſummationem redhibere renuerint, per Oeconomos Eccleſiarum debita, quibus erant obnoxii, ſolvenda eſſe decernit: atque ita non tantum debitores publicos, ſed generatim omnes etiam privatos ab aſylo Eccleſiarum ſubſtrahit, ſive a Clericis protegi ſeu defenſari, prætextu aſyli vetat, ſub pœna, quod ſi eos protegant Oeconomi Eccleſiarum, debita eorum ſolvere teneantur.

Altera vero parte Conſtitutionis quæ conficit *Legem* 16. *Cod. Theod. De pœnis*, ſat patenter ab aſylo eximit criminum reos, eoſque a Clericis aut Monachis defenſari ſeu protegi vetat.

Cum itaque & debitores & criminum reos prætextu aſyli a Clericis aut Monachis defendi vetet, ſed eos exhiberi velit; non immerito dixere prædicti Hiſtorici per hanc Arcadii Conſtitutionem aſylum fuiſſe revocatum, quod & pluribus probat Jacobus Gothofredus in Commentario ad hanc legem 3. & conſentit Dominus Fleury *lib.* 21. *Hiſt. Eccleſ. n.* 36.

Quantumvis autem & Socrates & Sozomenus ſcribant Eutropium ob hanc ab Arcadio ſollicitatam Conſtitutionem, iram Dei ſuper ſe ſenſiſſe: & ſanctus Chryſoſtomus in Eutropium non ſine magna vehementia & animi commotione pronuntiaverit Sermonem in eum: nullus tamen legitur arguiſſe Arcadium, quaſi per hanc Conſtitutionem poteſtatis ſuæ limites exceſſiſſet, ut proinde crediderint, hanc immunitatem ſive aſylum totaliter dependere a benignitate Imperatorum ſeu Principum.

Creditur autem occaſione hujus Arcadianæ Conſtitutionis anno ſequenti e Concilio Africano decretam Legationem (*a*) quæ legitur in Codice Africano *cap.* 61. " Ut pro confugientibus ad Eccleſiam, quo-
„ cumque reatu involutis legem de glorioſiſſimis Prin-
„ cipibus mererentur, ne quis eos audeat abſtrahere.

Non dubitarunt proinde Patres Africani, ab Imperatoribus aſyli ſive immunitatis petendam reſtitutionem: atque integram manere Magiſtratibus facultatem reos criminum ab Eccleſiis extrahendi, niſi per Imperatores immunitas ſive aſylum indultum eſſet, ſive ipſis inhibitum ne ad Eccleſias confugientes ab iis extrahere poſſent.

§. 4.

Conſtitutio Theodoſii junioris terminos Aſyli extendens.

Poſt Conſtitutionem Arcadii ſequitur Conſtitutio Theodoſii, junioris, cujus fragmentum occurrit *in Lege* 4. *Cod. Theod. De his qui ad Eccleſias confugiunt*, & *in Lege* 3. *Cod. Juſt. eodem*, & integra extat Græce & Latine ad calcem Auctorum Concilii Epheſini *tom.* 3. Conciliorum Generalium apud Labb. Item in Cod. Theod. per Jacobum Gothofredum notis illuſtrato poſt dictam *legem* 4.

Hujus Conſtitutionis Theodoſianæ finis ſeu ſcopus fuit, uti recte notat Gothofredus in Commentario dictæ *legis* 4. " non tam ut Eccleſiaſticorum aſylorum
„ jus & ſecuritas ſeu immunitas Eccleſiarum firmetur
„ (etſi obiter quoque *dicto initio legis*, & verſ. *Nec*
„ *in extrahendis*, Aſyli Eccleſiaſtici jus ſanciatur adver-
„ ſus vim extrahentium,) quam ut Eccleſiarum hinc
„ *ſanctitas* ſanciatur adverſus irruentium in eas ſeu
„ confugientium veſaniam, & inde reverentia loci

(*a*) Hæc legatio & ejus ratio deſcriptæ leguntur *tom.* 3. *hujus Operis*, poſt ſcholion in Canonem 56. Codicis Africani.

Digitized by Google

„ non violetur: id eſt, Eccleſias humanitati, juſteque
„ timentibus ita patere voluit Theodoſius junior (quod
„ hujus legis initio præfatur) ut eas ex obtentu violari
„ ſeu contaminari noluit irruentium veſania: quod
„ integra Conſtitutione non ono loco expreſſum eſt.

Quanta autem eſſet circa tempus editæ Conſtitutionis ſervorum indignationem Dominorum ſuorum declinare ſimulantium, & aſyli & immunitatis conſequendæ fiducia, & in Eccleſias irruentium audacia & inſolentia, probat quod de hac inſolentia narrat Socrates *lib.* 7. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap.* 33. “ Cujuſ-
„ dam enim (ait) præpotentis viri ſervi, natione
„ Barbari, Domini ſui atrocitatem experti, ad Eccle-
„ ſiam confugerunt; ſtrictiſque gladiis ad ipſum altare
„ proſilierunt. Cumque rogarentur ut inda abſcede-
„ rent, nulla ratione adduci potuerunt, ut parerent,
„ ſed impedimento erant quominus divinum Officium
„ celebraretur. Et plurimis diebus evaginatos vibran-
„ tes gladios, quemvis ad ſe accedentem ferire parati
„ erant. Tandem vero cum ex Clericis unum inter-
„ feciſſeot, alium autem vulneraſſent, ſemetipſos
„ peremerunt.

Ut igitur hanc confugarum inſolentiam comprimeret; necnon irreverentiis, necnoo profanationibus Eccleſiarum, & divini Officii turbationi, quæ per remoram confugarum in ipſis Eccleſiis & circa aras contingebant, per hanc Conſtitutionem occurrere voluit Theodoſius. Media autem quibus hunc finem ſibi propoſitum aſſeqoi intendebat Theodoſius, fuerunt:
„ Primum, fines & terminos immunitatis Eccleſiarum,
„ Eccleſiaſticique Aſyli, ampliat augetque, ut in inte-
„ gra Conſtitutione dicitur, ut ita ipſum ſacrarium
„ templi (quod altare vocat) itemque interiorem par-
„ tem Eccleſiæ (id eſt oratorium) ab irruentium teme-
„ ritate, adducia & turba, ſi quid ſorte tale contin-
„ gat, ut in prædicta tragœdia evenerat, ad ipſom
„ ſacrarium, vindicetur. Itaque immunitati iſti ſeu
„ Aſylo Eccleſiaſtico patere vult, non tantum ipſum
„ ſacrarium ſive altarium, imo non tantum vel ſacra-
„ rium vel oratorium, quod quatuor murorum ſeu
„ parietum ſeptis includitur (qnod narthex dicitur,)
„ ſed & ultra illa laxius aliquod ſpatium: quidquid
„ ſcilicet extra, ſeu trans templum ad primas uſque
„ fores ambitus Eccleſiaſtici ſeu templi, per quos po-
„ pulus oratum geſtiens oratorium ingreditur. Quod
„ quidem intermedium ſpatium, cellulis, domibus,
„ hortulis, balneis, areis, porticibus occupabatur.

Ita obſervat Jacobus Gothofredus, qui & ibidem multis probat, primum fuiſſe Theodoſium juniorem qui per hanc Conſtitutionem terminos immunitatis extendit, & ante hanc Conſtitutionem ſolum Altare & Templum Aſylo Eccleſiaſtico cediſſe.

Præterea notat ibidem Gothofredus ſpatium illud quod Eccleſiæ adjacebat, & cui Theodoſius Aſylum Eccleſiaſticum cedere voluit, etiam dictum fuiſſe *Septum Eccleſiæ*, atque hinc factum ut apud Scriptores medii ævi *Septorum Eccleſiæ* frequens mentio occurrat.

Itaque hoc totum ſpatium ſubjacens, adjacens Templo, haud aliter atque ipſum Templum, Aſylo cedere vult hac lege Theodoſius junior, ut ipſe loquitur: id eſt, *interioris Templi vice*; ſicut inde non magis quis extrahi poſſit, quam ab ipſomet Templo. Ne alioquin ſi ſolum Templum in aſylum cederet, vel ſolum ſacrarium, divinum Officium turbetur; vel ſi vim adhiberi contingat, loci ſanctitas violetur: quod utrumque eveoerat, in ea ſpecie, quæ huic Legi occaſionem præbuit.

Et ſane Theodoſium ad hanc immunitatis ſive Aſyli extenſiunem indulgendam inductum fuiſſe, non tam ex erga confugientes indulgentia, quam ex reverentia & religione ipſis Templis & aris Deo conſecratis conſervanda, ratio editæ Conſtitutionis probat: “ Hanc
„ autem (ait) ſpatii latitudinem ideo indulgemus, ne
„ in ipſo Dei Templo, & ſacro-ſanctis Altaribus, con-
„ ſugientium quemquam mane, vel veſpere cubare,
„ vel pernoctare liceat, ipſis hoc Clericia religionis
„ cauſa vetantibus; ipſis qui confugiunt, pietatis ra-
„ tione ſervantibus.

Notat autem Gothofredus in Commentario hujus *legis* 4. *Codicis Theod.* pro his verbis, *mane* vel *veſpere*, legi, *manere* vel *veſcere*, ut ſenſus ſit, ut nemini coofugientium in Dei Templo aut apud ſacras aras manere, aut cibum ſumere, aut dormire, aut etiam pernoctare liceat; uti & exprimitur in *lege* 4. *Codicis Theod.* & in *lege* 3. *Juſtin.* etiam in textu Latino ſat manifeſte exprimitur.

Idcirco autem confugas in Dei Templo aot apud ſacras Ædes manere ſeu moram trahere vetuit Theodoſius, ne occaſione hujus moræ ſubinde violentia aut ſtrepitus contra reverentiam divini Cultus in ipſis Templis excitaretur, uti tragœdia de qua ſupra, docuerat.

Similiter ob reverentiam Dei Templis & ſacris aris conſervaodam, vetuit confugas in Templis aut apud ſacras aras veſcere aut dormire: “ Nam etſi (ait) Dei
„ Templom humana naturalique neceſſitate fœdari,
„ & ſacro-ſancta Myſteria infami infirmitate miſceri,
„ ac divina a proſanis contaminari, ſacra denique ab
„ impuris inquinari nequaquam patimur; non tamen
„ conſugientibus, quominus opem implorarent, præ-
„ ſidii oſtium præcluſimus, ſed amplioribus longio-
„ buſque ſpatiis illorum ſecuritati conſulendum exiſti-
„ mavimus, & quod divinitati, & quod humanitati
„ debetur, ſollicite religioſeque obſervantes.

Legimus quoque eamdem ob reverentiam Dei Templis debitam anno 681. in Concilio Toletano XII. *Can.* 10. “ Conſentiente pariter & jubente glorioſiſ-
„ mo Domino Ervigio Rege ſtatutum, ut his ipſis,
„ qui Eccleſiam petunt, per omnia licitum in triginta
„ paſſibus ab Eccleſiæ januis progredi: in quibus tri-
„ ginta paſſibus, uniuſcujuſque Eccleſiæ in toto cir-
„ cuitu reverentia defendetur: ſic tamen, ut hi qui
„ ad eam coofogiunt in extraneis, vel longe ſeparatis
„ ab Eccleſia domibus nullo modo obcellentur. Sed
„ in hoc triginta paſſuum numero, abſque domorum
„ extranearum receptaculis, progrediendi aditum ob-
„ tinebunt: qualiter & requiſitæ naturæ uſum debitis
„ expleant locis; & nullo teneantur eventu neceſſitu-
„ dinis, qui Dominicis ſe defendendo commiſeriot
„ clauſtris.

Denique præcipit hac Conſtitutione Theodoſius:
“ Arma quoque, in quovis telo, ferro, vel ſpecie,
„ eos qui confugiunt, minime intra Eccleſias habere
„ præcipit: quæ non modo (ait) a ſummi Dei Tem-
„ plis ac divinis altaribus prohibentur, ſed etiam cel-
„ lulis, domibus, hortulis, balneis, areis, atque por-
„ tioibus.

Poſt hæc qui armati Eccleſiam ingrediuntur, & arma deponere nolunt, quid de his agendum ſit, ſubjicit: “ De hinc ſi telis cincti, quovis Eccleſiæ loco,
„ vel ad templi ſepta, vel circa, vel extra ſint, ſta-
„ tim eos, ut arma reponant auctoritate Epiſcopi a
„ ſolis Clericis ſeverius conveniri; data eis fiducia,
„ quod Religionis nomine malius, quam armorum
„ præſidio muniantur.

“ Sed ſi Eccleſiæ voce moniti, poſt tot tantorum-
„ que denuntiationes, noluerint arma relinquere, jam
„ clementiæ noſtræ apud Deum & Epiſcoporum cau-
„ ſa purgata, armatis, ſi ita res exegerit, intromiſſis,
„ trahendos ſe abſtrahendoſque eſſe cognoſcant, &
„ omnibus caſibus eſſe ſubdendos. Sed neque Epiſco-
„ po inconſulto, nec ſine noſtra ſive Judicum in hac
„ alma Urbe, vel ubicumque, juſſione, armatum
„ quemquam ab Eccleſiis abſtrahi oportebit; ne ſi
„ multis paſſim hoc liceat, confuſio generetur.

Igitur Theodoſius hac Conſtitutione non tantum terminos immunitatis ſive Aſyli extendit & præſcrip-

ſit,

ſit, ſed inſuper vetuit, confugas infra terminos immunitatis arma habere: formamque præſcripſit Clericis, qua confugas ad arma deponenda commonere deberent; nimirum ut auctoritate Epiſcopi ad deponendum arma ſeverius conveniantur, id eſt commoneantur; *data eis fiducia quod religionis nomine, melius quam armorum præſidio muniantur*: quo Theodoſius id unum ſignificare voluit, ut Clerici armis cinctum convenirent & commonerent ut arma deponat; hac fiducia data, hac ratione, quod religiooe magis tutus ſit quam armis.

Si autem a Clericis eo modo commoniti arma deponere nolint, non vult Theodoſius, ut per Clericos extrahantur, aut vis aliqua a Clericis eis inferatur; ſed mandat, *armatis intromiſſis*, trahendos ſe abſtraheodoſque eſſe cognoſcant, & omnibus caſibus eſſe ſubdendos. Sed neque Epiſcopo incooſulto, nec ſine noſtra ſive Judicum in hac alma Urbe, vel ubicumque, juſſione, armatum quemquam ab Eccleſiis abſtrahi oportebit; ne ſi multis paſſim hoc liceat, confuſio generetur.

Priuſquam igitur quiſquam eorum, qui metu aliquo ad Eccleſias confugiunt armati, abſtrahantur, arma deponere nolentes, tria requiruntur; primo, ut commonitio Clericorum & Epiſcopi auctoritas præceſſerit, cui confuga parere noluit. Secundo poſt hæc, juſſio *Principis* vel ſane *Judicum*. Tertio, *Epiſcopo conſulto*, quod in hac lege & in hac ſpecie requiſiviſſe legitur Theodoſius. Hæc tria requiruntur, ut armati ab Aſylo Eccleſiaſtico abſtrahi poſſint; ne alioquin, ſi alia forma obſervetur, hæcque negligatur, & promiſcue armatos abſtrahere liceat, generetur confuſio, & (ut in Græco amplius eſt) ſcilicet Clericis forte ipſis vim adhibentibus, & confugis contra nitentibus, quod ipſum evenerat in ea ſpecie tragœdiæ quæ huic legi occaſionem præbuit: uti hic recte obſervavit Jacobus Gothoſredus.

Qui ejuſmodi modum tum circa terminos Aſyli, tum formam in commonendis confugis, & in eorum extractione ſervandam præſcripſit, ſat demonſtravit indulgentiam Aſyli Eccleſiaſtici a ſua dependere auctoritate.

§. 5.

Altera Theodoſii junioris Conſtitutio de ſervis confugientibus ad Eccleſias.

Sequitur Lex Theodoſii junioris, qua ſervorum ad Eccleſiam confugientium immunitatem intra terminos certi temporis concludit, & eorum inſolentiam reprimit; habetque duas partes, prout in Codice Theodoſiano conficit *legem* 5. at in Codice Juſtiniani, *lex* 4. ſolam partem ſecundam complectitur.

In primis hanc ſuam Conſtitutionem ita exorditur: “ Soper confugientibus ad ſanctæ religionis Altaria, „ Sanctionem in perpetuum valituram credidimus pro- „ mulgandam: „ qua loquendi formula patenter ſignificat ſibi eſſe auctoritatem ſuper confugientibus ad ſanctæ religionis Altaria, ſive de Eccleſiarum aſylis, Legem ſanciendi in perpetuum valituram.

Prima parte hujus Conſtitutionis edicitur: “ Ut „ ſiquidem ſervus cujuſquam Eccleſiam, Altariave, „ loci tantum veneratione confiſus, ſine ullo telo „ petierit, is non plus uno die ibidem dimittatur, „ quin domino ejus, vel cujus metu pœnam immi- „ nentem viſus eſt declinaſſe, a Clericis quorum in- „ tereſt, nuntietur. Iſque eum impertita indulgentia „ peccatorum, ut nullis reſidentibus iracundiæ menti „ reliquiis, in honorem loci, & ejus reſpectu ad cujus „ auxilium convolavit, abducat. „ Itaque hac parte voluit Theodoſius, ſervus Domini ſui iram metuens ad Eccleſiam confugiens obtentu Aſyli, non niſi uno die a Clericis retineatur, quo elapſo, Domino a quo aufugit, nuntietur: iſque eum impertita indulgentia peccatorum, ut nullis reſideotibus iracundiæ menti reliquiis, in honorem loci, & ejus reſpectu ad cujus auxilium convolavit, abducat.

Credidit enim Theodoſius, uti hic notat Jacobus Gothofredus, ſat eſſe Dominum una die carere ſervo ſuo, ut hac modica mora ira Domini molliatur, accedente loci religione & deprecatoris alicujus reſpectu.

Servis enim iram Domini fugientibus duplex hoc perfugium erat, ara ſeu Templum, & deprecator. Et ſane uti recte ibidem Gothofradus: “ Nihil aliud ad „ Eccleſiam perfugium erat, quam Clericorum depre- „ catio ſeu interceſſio.

Hoc ipſum non obſcure ſignificavit S. Auguſtinus in Epiſtola ad populum Hipponenſem, uti ſupra obſervavimus.

Hinc manifeſtum eſt confugieotes ad Eccleſiam non tam ex confugio ad ipſam materialem Eccleſiam, quam ex patrocinio & interceſſione Epiſcoporum & Clericorum, ad quorum patrocinium per confugium ad Eccleſiam confugiſſe videbantur, impunitatem ſive miſericordiam expectaſſe. Idque eſt quod hac lege indicari videtur per hæc verba, *ejus reſpectu ad cujus auxilium convolavit*.

Hinc quoque intelligitur ita Theodoſium voluiſſe ſuccurrere ſervis iram Dominorum fugientibus per Eccleſiarum immunitatem ſive aſylum, ut tamen hæc immunitas Dominis nihil aut parum obſit.

Secunda pars Conſtitutionis, quæ conficit dictam *legem* 4. in *Cod. Juſtin. De his qui ad Eccleſias confugiunt*, dirigitur in ſervos qui armati ad Eccleſias confugiunt, ediciturque: “ Si ſervus cujuſquam in „ Eccleſiam altariave armatus, nullis hoc ſuſpicanti- „ bus, inopinatus irruerit, exinde protinus abſtraha- „ tur, vel continuo Domino, vel ei, unde eum tam „ furioſa formido proripuit, indicetur, eique mox „ abſtrahendi copia non negetur. Sed ſi armorum fi- „ ducia reſiſtenti animos inſania impellente concepe- „ rit, abripiendi, extrahendique eum Domino, qui- „ bus id poteſt efficere viribus concedatur. Quod ſi „ illum etiam configi in concertatione pugnaque con- „ tigerit, nulla erit ejus noxa, nec conflanda crimi- „ nationis relinquetur occaſio, ſi is, qui ex ſtatu ſer- „ vili in hoſtilis & homicidæ conditionem tranſiliit, „ ſit occiſus.

Hac itaque lege Theodoſius ſervum armatum in Eccleſiam irruentem non tantum permittit quocumque modo per Domioum ex Eccleſia abduci & abſtrahi, ſed inſuper ſervum reſiſtentem occidi in Eccleſia a Domino impune permittit; id eſt, ut non ſit obnoxius pœnæ ordinariæ *Legis Corneliæ De ſicariis*. Uti enim ibidem obſervat Gothoſredus: “ Eccleſia ſinum „ ſuum quidem pandit ſervo pœnam imminentem, „ iramque Domini ſugienti, ſed noo (ut eleganter „ hic dicitur) ex ſtatu ſervili *in hoſtilis & homicidæ* „ *conditionem tranſeunti*.

Præterea cum hæc ſervorum inſolentia ſæpenumero per Clericos foveri videretur, qui vel ſpecie humanitatis eos contra præſcripta Legum tuerentur, vel etiam occultarent, aut etiam contra Dominorum voluntatem ad Clericatum promoverent, Theodoſius hac lege in Clericos ultra legis præſcripta ſervos ad Eccleſias confugientes, detineotes vel occultantes pœnam decernit, uti legitur in ipſa Conſtitutione, prout exſtat in Codice Theodoſiano; nimirum ſimiles Clerici tranſgreſſores Epiſcopali auctoritate e gradu Clericali ſubmoti in laicorum ordinem rejiciantur, hoc eſt degradentur. (*a*)

Qui Eccleſiarum aſylum eo modo circumſcribit,

(*a*) Mirum ſane videri debet, quod Imperator Clerici degradationem, quæ eſt pœna Eccleſiaſtica, in Clericos decernat.

legeique

Digitized by Google

legeſque ejus uſu præſcribit, ſat oſtendit Aſylum ad ſuam pertinere auctoritatem.

Rurſus hic ita circumſcribit immunitatem, ut hanc Dominis ſervorum obeſſe non ſinat.

§. 6.

Leonis Imperatoris Conſtitutio.

Occurrit in Codice Juſtiniani Conſtitutio Leonis Imperatoris quæ conficit *legem 6. De his qui ad Eccleſias confugiunt*, hanc immunitatem Eccleſiarum ſpectans; conſtituitque lege per omnia loca valitura,
„ Nullos penitus cujuſcumque conditionis ſint, de
„ ſacro-ſanctis Eccleſiis, orthodoxæ fidei expelli, aut
„ trahi, vel protrahi confugas, nec pro his venera-
„ biles Epiſcopos, vel religioſos Oeconomos exigi,
„ quæ ab ipſis debeantur. His qui hoc moliri, aut
„ facere, aut nuda ſaltem cogitatione, atque tractatu
„ auſi fuerint tentare, capitali & ultimi ſupplicii ani-
„ madverſione plectendis.

Voluit igitur Leo Imperator, *Lege per omnia loca valitura*, ut debitores tum publici, tum privati immunitate Eccleſiarum gaudeant, neque a quoquam ab iis locis ſacris, ad quæ refugerint, abſtrahi queant, ſub pœna capitali ſive ultimi ſupplicii in extrahentes.

Inſuper nec venerabiles Epiſcopos, nec religioſos Oeconomos pro ipſis exigi poſſe, ſive cogi eorum debita ſolvere.

Hac igitur lege revocat Leo Imperator leges Theodoſii & Arcadii, de quibus ſupra; quarum priore Theodoſius volebat debita ab Epiſcopis exigi, ſi publicos debitores confugas protegere & retinere vellent: uti & Arcadius in poſteriore, qui & pro privatis debitis Oeconomos exigi poſſe ſtatuit.

Quoad pœnam vero ultimi ſupplicii in extrabentes ab Eccleſiis confugas, non in Magiſtratus aut in eos qui Reipublicæ perſooam gerunt, ſed in privatos, qui privata auctoritate id attentare auſi eſſent, decretam eſſe pro comperto facile habebit, quiſquis Romanorum mores ac inſtituta noverit, apud quos non cujuſquam Judicis lictores, nec miniſtri, reos ipſos aut rei capitalis aut debiti detinebant, ſed creditoribus ipſis, aut iis qui injuriam acceperant, reum obtorto collo in Judicium trahere jus erat. Quod cum in Eccleſiis etiam ipſis indecenter facerent, reoſque vi & impetu ab Altaribus divellerent & io jus raperent, in eos lata lex.

Ne autem ſub obtentu confugii creditores ſuis fraudarentur creditis, varia hic præſcripſit Imperator; atque in primis, quod non obſtante confugio poſſint confugæ ſuper debitis ſuis conveniri coram legitimis Judicibus, atque coram eis, ſive per ſe, ſive per procuratorem ſolemniter conſtitutum & inſtructum reſpondere cogantur: & ſi poſt examen per Judicem declarati ſint debitores, excuti queant, judiciorum ordine ſolito ſervato.

“ Itaque (ait §. 4.) ſi res immobiles poſſidet poſt
„ Edictorum ſolemnium citationem, ex Sententia judi-
„ cantis uſque ad modum debiti bonorum ejus ſive
„ prædiorum traditio ſive venditio celebretur. „ Poſt
hæc proſequitur: “ Quod ſi res mobiles habet, eaſ-
„ que extra terminos occultat Eccleſiæ, Sententia
„ judicantis, & executoris ſollicitudine perquiſitæ,
„ quocumque loco occultentur, erutæ, pro æquitatis
„ tramite, modoque debiti publicis rationibus, priva-
„ tiſque proficiant. Sane ſi intra fines habentur Eccle-
„ ſiæ, vel apud quemlibet ex Clericis abſconditæ ſive
„ depoſitæ fuiſſe firmantur: ſtudio & providentia Viri
„ reverendiſſimi Oeconomi ſive defenſoris Eccleſiæ
„ diligentia inquiſitæ, hæ quolibet modo ad ſacro-
„ ſanctam Eccleſiam pervenientes, proferantur; ut
„ pari æquitatis ordine, iiſdem ex bonis fiſco vel Rei-
„ publicæ, ſive creditoribus, & quibuſcumque juſtis
„ petitoribus sd modum debiti conſulatur. Sicubi de-
„ poſitæ vel commodatæ dicantur inquirendi volumus
„ eſſe cautelam, ut ſi ſola ſuſpicione apud aliquem
„ adſerantur abſconditæ, de ſua etiam conſcientia
„ ſatisfacere auctoritate venerabilis Antiſtitis jubea-
„ tut: adjicientes quod ea, quæ de principalibus per-
„ ſonis decrevimus (in cauſis) fidejuſſorum ſive man-
„ dstorum, ſeu rerum ad eos pertinentium vel fami-
„ liarium & ſociorum, ſeu participum, & omnino in
„ iiſdem cauſis obnoxiorum perſonis præcipimus ob-
„ ſervari: ſcilicet ſeipſos quoque ſecum confugæ intra
„ Eccleſiarum terminos habere voluerint; ut eorum
„ quoque bonis publica debita privataque ſolvantur,
„ & per eos rerum, ubicumque depoſitæ ſunt, præ-
„ cedat inquiſitio, & hæc quidem de ingenuis, libe-
„ riſque perſonis.

Cum autem ſervi, coloni, liberti, aliique domeſtici, ut ſe ſervitio Dominorum & Patronorum refugiendo ad Eccleſias ſubducere tentarent, quio & res Dominorum ſecum afferrent & occultarent, his mederi volens ſtatuit §. 5. “ Sane ſi ſervus aut colonus
„ vel adſcriptitius, familiaris ſive libertus, & hujuſ-
„ modi aliqua perſona domeſtica, vel conditioni ſub-
„ dita, conquaſſatis rebus certis atque ſubtractis, aut
„ ſeipſum furatus, ad ſacroſancta ſe loca contulerit,
„ ſtatim a religioſis Oeconomis ſive defenſoribus, ubi
„ primum hoc ſcire potuerint, per eos videlicet, ad quos
„ hoc pertinet, ipſis præſentibus pro Eccleſiaſtica diſ-
„ ciplina & qualitate commiſſi, aut ultione compe-
„ tenti, aut interceſſione humaniſſima, procedente
„ remiſſione veniæ, & Sacramenti interventione, ſe-
„ curi ad locum ſtatumque proprium revertantur: re-
„ bus, quas ſecum habuerint, reformandis: diutius
„ enim eos in Eccleſiis non convenit commorari, ne
„ Patronis ſeu Dominis per ipſorum abſentiam obſe-
„ quia juſta denegentut, & ipſi per incommodum Ec-
„ cleſiæ & pauperum alantur expenſis.

Denique quid circa confugas ſive confugientes ad Eccleſias Oeconomos ſive defenſores Eccleſiæ agere oporteat, præſcribit §. 6. “ Inter hæc autem, quæ
„ ſedulo ad religioſi Oeconomi ſive defenſoris Eccle-
„ ſiæ ſollicitudinem curamque reſpiciunt, erit etism
„ illud obſervandum, ut ſingulorum intra Eccleſias
„ confugientium perſonas cauſaſque inceſſanter con-
„ quirant: deinde Judices vel eos, ad quos cauſæ &
„ perſonæ pertinent, inſtantius inſtruant, & æquita-
„ ti convenientia diligentius exequantur.

Hæc omnia jam præſcripta Leo Imp. lege *per omnia loca valitura*, obſervari voluit: “ Excepta tamen
„ (ait, ſub initium hujus legis) hac Urbe Regia, in
„ qua nos Divinitate propitia degentes, quoties uſus
„ exegerit, invocati, ſingulis cauſis atque perſonis
„ præſentanea conſtituta præſtamus.

Sane Leo Imperator aſylum Templorum eo modo extendendo, & normam, qua & confugæ eo uti & gaudere poſſent, præfigendo, necnon qualiter defenſores ſeu Oeconomi Eccleſiarum circa confugas eorumque res ſe gerere deberent; ſat oſtendit, omnem de Aſylo ſtatuendi & ordinandi ſibi eſſe poteſtatem. Imo clauſula qua ſuo judicio reſervat deciſionem quæſtionum quæ in Urbe Regia ſuper hac immunitate exoriri poſſent, patenter probat, nequaquam dubitaſſe Leonem, incidentium dubiorum ad Principis ſuorumque Magiſtratuum cognitionem & deciſionem pertinere.

Ex præſcriptis hac lege per Leonem rurſus intelligitur, quam ſollicitus fuerit hic Princeps, ne per immunitatem Eccleſiarum juſtitia violaretur aut jus alicui auferretur.

§. 7.

§. 7.

Novella Juſtiniani Imperatoris.

Inter Novellas Juſtiniani legitur *Novella* 17. *cap.* 7. Juſtinianum mandaſſe Triboniano Quæſtori Palatii:
“ Neque homicidis, neque adulteris, neque virgi-
„ num raptoribus delinquentibus terminorum cuſto-
„ dies *cautelam*; ſed etiam inde extrahes, & ſuppli-
„ cium eis inferes: non enim talia delinquentibus par-
„ cere competit, ſed hoc patientibus, ut non talia a
„ præſumptoribus patiantur. Deinde Templorum
„ cautela non nocentibus, ſed læſis datur a lege, &
„ non erit poſſibile utrumque tueri cautela ſacrorum
„ locorum lædentem & læſum.

Monet autem hic Dionyſius Gothofredus nota 10. *fidem publicam* & *ſecuritatem* ſignificari per *cautelam* Templorum.

Poſt hæc ſubjungit Juſtinianus: “ Publicorum vero
„ tributorum exactiones etiam intra Templa decenter
„ fieri procurabis: quoniam Fiſcalium ratio & militi-
„ bus & privatis, ipſiſque Templis & cunctæ Reipu-
„ blicæ utilis & neceſſaria eſt. Auxiliabuntur tibi ad
„ hoc etiam Deo amabiles Eccleſiarum defenſores &
„ Oeconomi: nullum horum, qui Fiſcalia tributa exi
„ gunt, abripientes exactioni, ſed neque permittentes
„ violentum aut ſeditioſum aliquid pati exactionem in-
„ ferentes; ſcientes quia ſi quid tale geſſerint, de ſuo
„ ſatisfacero Fiſco cogentur.

Ratio per Juſtinianum adducta, ut criminum reos aſylo Templorum indignos eſſe evincat, videtur omnium criminum reis convenire, ut propterea nonnulli non ſine fundamento crediderint, Juſtinianum omnes criminum reos ab aſylo ſive immunitate Templorum excluſiſſe, & a ſacris locis eſſe extrahendos: atque inter alios Jacobus Cujacius in Commentario hujus Novellæ reflectens ad allegatam rationem, ait: *Ratio aperta eſt quod* INNOCENTES *Aſyla tueantur, non* NOCENTES.

Et Dionyſius Gothofredus in nota 19. ad eamdem Novellam, ait: “ Hujus autem loci ſententia eſt, Tem-
„ pla innocentibus & injuriam patientibus, non autem
„ inferentibus aut nocentibus prodeſſe.

Quidquid ſit, hoc conſtat Juſtinianum non dubitaſſe, quin ſibi jus eſſet gravium criminum reos ab aſylo ſive cautela Templorum excludere, atque Magiſtratui ſuo mandare, ut non obſtante hac conceſſa immonitate hos crimioum reos ab Eccleſiis extrahant, eiſque ſupplicium inferant: quod circa tributorum debitores ad Eccleſias confugientes præcipit ob rationem in textu expreſſam, una declarans, quod extrahenti hujuſmodi publicorum debitores, auxiliabuntur ad hoc etiam Deo amabiles Eccleſiarum defenſores & Oeconomi.

Quis non videt Juſtinianum haud dubitaſſe ſibi plenum eſſe jus de hac immunitate ſtatuendi ea quæ Reipublicæ tranquillitati & utilitati convenire pro temporum conditione judicabat, quin & leges prædeceſſorum revocando vel abrogando. Renovat enim hac Novella Conſtitutionem Theodoſii circa publicos debitores, de qua ſupra, & revocat Conſtitutionem Leonis de immunitate hiſce debitoribus indulta, de qua in præcedentibus.

CAPUT III.

Reflexiones in Canones relatos in Decreto Gratiani, *Cauſa* 17. *Quæſt.* 4.

§. 1.

Auctoritate Decreti Gratiani credi cœpit, Aſylum Eccleſiarum dependere ab auctoritate Eccleſiaſtica.

Capite præcedenti vidimus, Imperatores Aſylum & immunitatem Eccleſiarum ſuis Conſtitutionibus pro temporum varietate reſtrinxiſſe vel extendiſſe, variaſque leges præſcripſiſſe, quibus abuſibus & incommodis ex ejus uſu metuendis, aut inductis occurrerent: ut evidens ſit uſque ad tempora Juſtiniani, id eſt uſque ad ſeculum ſextum, dubitatum haud fuiſſe, Aſylum hoc, aut immunitatem omnino ab eorum benignitate & auctoritate dependere.

Unde nec ullum hiſce ſeculis legitur editum Eccleſiaſticum Decretum de hoc Eccleſiarum aſylo; imo neſcio, utrum ullum auctoritate Epiſcoporum aut Syoodorum reperiatur Decretum de hoc Aſylo ſine auctoritate Principis editum ante evulgatas per Pſeudo-Iſidorum falſas Decretales, vel etiam receptum Decretum Gratiani.

Quinimo demum poſt editum hoc Decretum cœperunt nonnulli Canoniſtæ aſſerere, penes Eccleſiam eſſe auctoritatem hoc Aſylum locis ſacris indulgendi, eique leges pro temporum & locorum varietate præſcribendi: idque potiſſimum auctoritate Canonum quos ſub nomine priſtinorum Pontificum, Synodorum & Patrum apud Gratianum *Cauſa* 17. *Quæſt.* 4. relatos reperiebant. At quam levi fundamento, hoc Capito oſtenditur.

§. 2.

Expenditur fragmentum Epiſtolæ ſub nomine Nicolai Papæ per Gratianum relatæ.

Inter Canones a Gratiano relatos occurrit primo loco *Canone* 6. Decretum ſub nomine Nicolai Papæ, tanquam deſumptum ex Epiſtola hujus Pontificis *Omnibus Epiſcopis*.

In hoc prætenſo Decreto ſcribit: “ Sicut ANTI-
„ QUITUS a ſanctis Patribus ſtatutum eſt, ſtatuimus,
„ ut major Eccleſia per circuitum xl paſſus habeat, Ca-
„ pellæ vero vel minores Eccleſiæ xxx. Qui autem
„ confinia earum confringere tentaverit, aut perſo-
„ nam hominis vel bona ejus inde ſubſtraxerit, niſi
„ publicus latro fuerit, quouſque emendet, & quod
„ rapuerit reddat, excommunicetur.

Quod hic a Nicolao ſcriptum fertur, illud *antiquitus a SS. Patribus ſtatutum eſſe, ut major Eccleſia per circuitum xl paſſus, & Capellæ xxx. duntaxat* habeant, ad quos aſylum ſeu immunitas Templorum ſe extendit, non parum reddit ſuſpectum hoc Decretum, aut certe recentiorem redolet ætatem, qua plurima jam ſuppoſititia Patribus afficta, ut eorum authentica ſcripta recipiebantur.

Nihil ſimile a SS. Patribus antiquitus ſtatutum legitur, uti nec excommunicationis cenſura in extrahentes ex Eccleſiis confugas comminata, prout in hac Epiſtola comminatur Nicolaus.

Vel hoc igitur titulo, Decretum hoc admodum redditur de falſitate & ſuppoſitione ſuſpectum, monetque Antonios Auguſtinus *lib.* 2. de emendatione Gratiani Dialogo 17. *in nullis hujus Pontificis Epiſtolis hoc Decretum reperiri*.

Joannes Cochlæus ſub variis titulis in unum collegit Decreta quæ a Gratiano ſub nomine Nicolai I. relata reperiuntur, atque inter cætera & hoc Decretum tanquam hujus Pontificis a Gratiano relatum & in nullis ejus Epiſtolis repertum retulit. Hæc Cochlæi collectio apud Labbæum *Tom. VIII. Concil. General.* ad calcem Epiſtolarum hujus Pontificis exſtat.

Legitur & prætenſum Decretum apud Ivonem in Decreto *parte* 3. *cap.* 104. ſub hoc titulo: *De confinlis Cœmeteriorum*; & in Panormia Ivonis *lib.* 2. *cap.* 81. cum hac epigraphe: *Excommunicentur, qui confinia Eccleſiarum frangere tentaverint.*

Utroque etiam loco apud Ivonem pro his verbis *xl paſſus*, legitur *lx paſſus*, quæ lectionis varietas non leve quoque argumentum ſuppeditat ſuppoſitionis.

Interim veroſimile eſt, ea quæ tum in recentioribus Synodis, tum apud Canoniſtas de paſſibus Eccle-

Digitized by Google

ſiarum, ad quos ſe Aſylum extendit, necnon de Aſylo Palatii Epiſcopalis intra hos paſſus conſiſtentis leguntur, demum poſt receptum Decretum Gratiani occaſione hujus Canonis initium accepiſſe.

§. 3.

Epiſtola ſancti Auguſtini ad Bonifacium.

Sequitur apud Gratianum eadem diſtinctione & quæſtione *Canone* 8. quo profert Gratianus Epiſtolam ſub nomine Auguſtini ad Bonifacium Comitem: " Miror quomodo tam ſubito fidei murum
„ aries ruperit inimici. Novi enim qua religione ſem-
„ per ſis Eccleſiam Dei veneratus. Quo inſtigante fa-
„ cere auſus es? hominem de Eccleſia rapuiſti? Tuus
„ ſi de tuo amico forte præſumeret ſugitivus, poſſet
„ procul dubio interceſſoris cauſa veniam promereri.
„ Ergo ſi amicus inteoditur, cur Deus offenditur?
„ Sed ſi de poteſtate præſumitur, Nabuchodonoſor
„ Regem intende, qui cauſa ſuperbiæ in bovem ex
„ homine eſt commutatus. *Non ut confundam te, hæc*
„ *ſcribo; ſed ut filium meum cariſſimum moneo.* Ec-
„ cleſiæ igitur illæſum revoca, quem ut irreligioſiſſi-
„ mus rapuiſti. Oblatio vero domus tuæ a Clericis ne
„ ſuſcipiatur, indixi; communionemque tibi interdi-
„ co, donec peracta pro auſibus vel errore a me de-
„ finita tibimet pœnitentia & tempore ordinato pro
„ hoc facto, corde contrito & humiliato dignum of-
„ feras ſacrificium Deo.

Exſtant in *Appendice Tomi ſecundi Operum S. Auguſtini* editioni Benedictinorum ſexdecim Epiſtolæ breviores ſub nomine S. Auguſtini ad Bonifacium Comitem, & Bonifacii ad Auguſtinum: inter has & hæc a Gratiano relata occurrit.

His autem Epiſtolis brevioribus hoc monitum ad Lectorem præmittendum cenſuerunt hi eruditi & exacti Operum S. Auguſtini Reviſores: " Breviores Epi-
„ ſtolas ſexdecim ſub nomine Auguſtini & Bonifacii,
„ prout in pervetuſtis MSS. prænotantur, hic exhi-
„ bitas repudiarunt poſt Eraſmum Lovanienſes Theo
„ logi: primum, quia multum diſcrepant a vena &
„ ſtylo Auguſtini. Deinde non recenſentur a Poſſidio,
„ neque ab ullo veterum citantur, excepta tamen ter-
„ tia decima, quam ante annos fere ſexcentos in ſuam
„ collectionem *lib.* 13. *cap.* 5. retulit Anſelmus Lu-
„ cenſis, & poſt ipſum Ivo & Gratianus.

Ac dein plurimis adductis ſuppoſitionis argumentis, concludunt: " Itaque docti plerique cenſent eas ab
„ otioſo ſcriptore, ſtyli exercendi gratia, confictas fuiſ-
„ ſe. Quorum judicio, tametſi adverſetur Baronius,
„ ſubſcribendum eſſe exiſtimamus.

Nihil igitur ſolidi ex hac Epiſtola tot titulis ſuſpecta, erui poteſt; imo etſi ſincera ſupponeretur, non aliud ex ea haberetur, quam Auguſtinom admodum indigne tuliſſe extractionem hominis ab Eccleſia, per Bonifacium temere attentatam, eique ob hanc abſtractionem ingreſſum Eccleſiæ interdixiſſe, donec per pœnitentiam huic delicto ſatisfeciſſet.

§. 4.

Fragmenta Epiſtolarum Gelaſii Papæ.

Deinde Gratianos Canone 10. refert fragmentum Epiſtolæ ſub nomine Gelaſii Papæ, Victori, Conſtantino, Martirio, Feliciſſimo, Sereno & Timotheo Epiſcopis inſcriptæ.

Canone autem 11. exhibet fragmentum Epiſtolæ ſub nomine ejuſdem Pontificis Epiphanio Epiſcopo inſcriptæ.

Circa has Epiſtolas ſub nomine Gelaſii Papæ per Gratianum relatas in primis notandum, neutram reperiri inter Epiſtolas hujus Pontificis tomo IV. Conciliorum Generalium editionis Philippi Labbæi & Gabrielis Coſſartii. Non exiguum argumentum, has Epiſtolas huio Pontifici recentiore manu ſuppoſitas.

Veriſimile enim eſt, quod hi Concliorum & priſtinorum Pontificum Decretorum & Epiſtolarum Collectores non omiſiſſent has inter Epiſtolas Gelaſii referre, ſi eas genuinas ejus Epiſtolas reputaſſent, aut in vetuſtis manuſcriptis codicibus vel Auctoribus ſub nomine hujus Pontificis ſcriptas aut citatas reperiſſent.

Præterea ſi integer earum Epiſtolarum contextus, ut apud Gratianum exſtat, attendatur; nihil occurrit, quod vel in ſpeciem probet, Pontificem ſibi aut Epiſcopis vendicaſſe jus Aſylum locis ſacris attribuendi, aut illud limitandi aut extendendi.

In priori enim Epiſtola, quæ Canonem 10. conficit, ſcribit Gelaſius prædictis Epiſcopis, ſibi ab Epiphanio Epiſcopo Beneventano fida relatione ſuggeſtum:
„ Benenatum & Maurum Beneventanæ municipes ci-
„ vitatis, in contumeliam Religionis acerba nimis &
„ plectibili contumacia proſiliiſſe, qui confugientem
„ ad Eccleſiæ ſepta curialem ſuum, nec illic quidem
„ tutum de injuria ſua ſecurum eſſe dimiſerunt, auſi
„ irruptione temerariæ mentis admittere, quod nec
„ Poteſtatibus quidem vel Priocipibus unquam licuit
„ perpetrare, ut hominem in Sanctuariis conſti-
„ tutum (captata Sacerdotis abſentia) reluctantem,
„ reclamantemque violenter abſtraherent.

Poſt hæc ſcribit, Epiſcopum Beneventanum ſibi ſuggeſſiſſe, quod *hos ſacra communione indignos eſſe judicaverit.*

Addit deinde, & *ſi revera tanti facinoris conſtat admiſſum, noſtra etiam auctoritas hac in parte conſentit.*

Ex contextu hujus Epiſtolæ, prout hic recipitur, ſat manifeſtum eſt *Benenatum & Maurum municipes urbis Beneventanæ*, privata & propria auctoritate, idque animo ulciſcendæ injuriæ, per confugam ad ſepta Eccleſiæ ſibi illatæ, ad violentam hanc, etiam *Sacerdotis captata abſentia*, abſtractionem proſiliiſſe.

Quis porro ambigat, ſimiles violentas abſtractiones, merito ut ſacrorum locorum profanationes, divini Cultus perturbationes, pœnis Eccleſiaſticis, puta, privatione ſacræ Communionis caſtigandas? Sed quid huic pœnæ Eccleſiaſticæ ob manifeſtam ſacri loci profanationem inflictæ commune cum auctoritate indulgendi Aſylum, aut leges ei præſcribendi?

In altera Epiſtola Epiphanio Epiſcopo inſcripta, quæ Canonem 11. conficit, prout hic legitur, ſignificat Gelaſius Epiphanio, ad *Epiſcopos cunctos direxiſſe juſſionem, ut eos qui Eccleſias violaſſe prohibentur, acceſſu earum judicet eſſe indignos.*

Quis ex his concludet Gelaſium voluiſſe Epiſcopis eſſe auctoritatem eriminum Reis Confugientibus ad Eccleſias dare Aſylum contra Magiſtratus, quibus a Deo data eſt poteſtas malefactores coercendi, gladiumque portant, tanquam Dei miniſtri in iram his qui male agunt?

§. 5.

Canon Synodi Ilerdenſis.

Sequitur apud Gratianum *Canone* 19. Decretum ſub nomine Concilii Ilerdenſis, quo decernitur:
„ Nullus Clericorum ſervum vel diſcipulum ſuum
„ fugientem ad Eccleſiam extrahere audeat vel fla-
„ gellare præſumat; quod ſi fecerit, donec digne
„ pœniteat, a loco, cui honorem non dederit, ſegre-
„ getur.

Quidoi Synodus Clericis ſuis imperare poterit, ut

honorem

honorem Eccleſiæ ſervent, ſive Aſylum & immunitatem ſervis & diſcipulis ſuis ad Eccleſias confugientibus integrum & liberum a Principibus indultum permittant, nec eos ipſos propria auctoritate abſtrahant, aut ob confugium flagellare audeant? Sed hæc auctoritatem concedendi Aſylum aut modum præſcribendi, nec in ſpeciem probare quis non videt?

§. 6.

Canon ſub nomine Concilii Triburienſis.

SEquitur apud Gratianum Canon 20. ſub nomine Concilii Triburienſis. Hoc Canone ſub nomine dicti Concilii a Gratiano refertur Statutum ſubſequens:
" Si quis contumax vel ſuperbus amorem Dei vel re-
„ verentiam ſanctarum Eccleſiarum non habuerit, &
„ fugientem ſervum ſuum, vel quem ipſe perſecutus
„ fuerit, de atrio Eccleſiæ, vel de porticibus Eccleſiæ
„ quolibet modo adhærentibus per vim abſtraxerit;
„ pro emunitate nongentos ſolidos Epiſcopo compo-
„ nat: & ipſe publica pœnitentia juſto judicio Epiſ-
„ copi mulctetur.

Circa hunc Canonem in primis notandum, in nullo Concilio Triburienſi hæc a Gratiano relata reperiri.

In ea Conciliorum collectione, quam Labbæus concinnavit, unicum extat Concilium Triburienſe: a quo Canones edıti leguntur. Sed *Can.* 20. nihil ſimile occurrit. Leguntur quidem *Can.* 4. & 6. contra ſacrilegia in perſonas ſacras & loca ſacra attentata, plura eſſe Decreta, atque pœnas & pœnitentias ſimilia attentantibus imponendas fuiſſe præſcriptas: ſed de Aſylo Eccleſiis concedendo, aut limites ei præfigendo nihil omnino legitur eorum quæ a Gratiano huic Concilio adſcribuntur.

Præterea notandum in hoc a Gratiano relato Decreto unice agi de pœna & pœnitentia perſolvendis ab his, qui ſacrilege & propria auctoritate confugas ab Eccleſiis abſtrahunt: nequaquam de his, qui publica auctoritate juxta Legum præſcripta Reos criminum ex locis ſacris, ſervata hiſce locis debita reverentia & modeſtia, extrahunt.

§. 7.

Fragmentum Epiſtolæ ſub nomine Joanis VIII.

EXtat apud Gratianum Canon 21. relatus ſub nomine Joannis VIII.

Hic Canon continet fragmentum prætenſæ cujusdam Epiſtolæ Ioannis Papæ VIII. *Omnibus Epiſcopis.*

Hujus fragmenti contextus rurſus evincit, in hoc demum tractari de ſacrilegiis in perſonas & loca ſacra: & ipſe Gratianus non obſcure indicavit idipſum, monens ſe hunc Canonem producere, ut probet,
" ſacrilegium duplicem continere pœnam, pecunia-
„ riam videlicet & excommunicationis. Pecuniaria
„ perſolvenda eſt iis, ad quos querimonia ſacrilegii
„ pertinet.

Inſuper ad hunc Gratiani Canonem monent Correctores Romani: " In Epiſtola manuſcripta Joannis
„ VIII. ſcripta Epiſcopis & Abbatibus per Narbo-
„ nenſem, & Hiſpanicas Provincias conſtitutis; præ-
„ cipitur lex obſervari contra ſacrilegos in Concilio
„ Trecaſenſi edita coram Ludovico Imperatore &
„ quinquaginta tribus Epiſcopis. Diverſa autem ſunt
„ illius Epiſtolæ verba ab his quæ recitantur & a
„ Gratiano & cæteris Collectoribus; ſed eadem ſen-
„ tentia.

Huic Correctorum Romanorum monito ſi addantur, quæ de hoc Canone ſeu Epiſtola notavit Antonius Auguſtinus *lib.* 2. De Emendatione Gratiani *Dialogo IX.* & poſt ipſum, Stephanus Baluzius in notis ad eumdem Canonem, apparebit, quam levis ponderis reputandum ſit hoc a Gratiano adductum fragmentum, præſertim ad adſtruendum Epiſcopis jus ſtatuendi aliquid circa Eccleſiarum aſylum, ſine auctoritate Principum.

§. 8.

Canon Concilii Toletani XII.

SEquitur apud Gratianum Canon 35. relatus ſub nomine Concilii Toletani XII.

Hoc Canone nonnulla ſtatuuntur circa terminos ſive paſſus in circuitu Eccleſiæ, ad quos confugæ tranſire poſſint, ne alias in Eccleſiis morantes, locis ſacris irreverentia & divino Cultui impedimentum inferatur, uti Cap. præcedenti notavimus, ubi & Canonis verba relata ſunt.

Gratianus hæc ita retulit, ac ſi Concilium hæc ſua auctoritate ſtatuiſſet & definiviſſet, his verbis Canonem referens: *Definivit ſanctum Concilium, ut nullus audeat,* &c.

Extat hic Canon *Tom. VI. Conciliorum Generalium,* Edit. Labb. conficitque Canonem 10. Concilii Toletani XII. anni 681. cujus Concilii Acta ſi legantur, manifeſtum erit nihil in hoc Canone a Patribus propria auctoritate in hac Aſyli ſive immunitatis materia eſſe ſtatutum uti tamen indicat Textus Canonis, prout eum exhibet Gratianus.

In primis conſtat huic Concilio non tantum Epiſcopos, eorumque Vicarios interfuiſſe, ſed & viros *illuſtriſſimi Officii Palatini,* qui & una cum Epiſcopis & vicem Epiſcoporum abſentium gerentibus Concilii Decreta ſubſcripſerunt, quæ ſubſcriptiones citato *Tomo VI. Conciliorum Generalium,* Canonibus hujus Concilii ſubjiciuntur.

Hiſce ſubſcriptionibus ſubjicitur & lex ſive Edictum Regis Flaviani Ervigii in confirmatione hujus Concilii: per quam nominatim Canones Concilii ſua auctoritate confirmat & approbat, atque omnibus ſervari mandat, indicta pœna, ut " Si quis autem hæc inſtituta contem-
„ nat, contemptorum ſe noverit damnari ſententia;
„ id eſt, ut juxta voluntatem noſtræ gloriæ, & excom-
„ municatus a cœtu noſtro reſiliat, & inſuper deci-
„ mam partem rei ſuæ, fiſci partibus ſociandam amit-
„ tat: quod ſi nihil habuerit facultatis, unde prædi-
„ ctam compoſitionem perſolvere poſſit, abſque ali-
„ quo infamio ſui, quinquaginta eum oportebit icti-
„ bus verberari.

Habentur hæc *Tomo VI. Conciliorum Generalium,* *col.* 1237. Edit. Labb.

Ex pœna contra trangreſſores hic indicta nequaquam obſcurum Decreta hujus Concilii auctoritate Regia non tantum fuiſſe roborata, ſed & ſub ejus auctoritate executioni mandata.

Denique Patres hujus Concilii nequaquam exiſtimaſſe ſibi jus eſſe circa Eccleſiarum aſylum ſeu immunitatem quidquam auctoritate propria ſtatuendi, ſeu terminos ejus extendendi vel præfigendi, ſed eam auctoritatem eſſe penes Principem, ipſoſque ex auctoritate Principis ſtatuere, evincit clauſula huic Canoni ſpeciatim a Patribus inſerta, & a Gratiano omiſſa.

In Canone ita legitur: " Pro his, qui quolibet metu
„ vel terrore Eccleſiam appetunt, *conſentiente pariter*
„ *& jubente glorioſiſſimo Domino noſtro Ervigio Rege,*
„ hoc ſanctum Concilium definivit, &c.

Gratianus autem Canonem hunc exhibet hac clauſula prætermiſſa, quaſi Concilium ſua auctoritate decreviſſet: *Definivit ſanctum Concilium, ut nullus,* &c.

Quamvis manifeſtum ſit, quod nihil ex hoc Canone Concilii Toletani haberi queat, quo adſtruatur Epiſcopis eſſe jus aliquod de hac Eccleſiarum immu-

Digitized by Google

nitate ſtatuendi; ſed econtra, quod Concilium in hoc ipſo Canone ſat manifeſte agnoverit penes Principem hanc eſſe auctoritatem; nihilominus non dubium, quin hic mutilatus Canon Canoniſtis occaſionem dederit attribuendi Epiſcopis ac notanter R. Pontifici auctoritatem huic Aſylo ſive immunitati terminos legesque præfigendi, utpote unice Decreto Gratiani inſiſtentibus, & ut authenticum recipientibus, quidquid apud Gratianum reperiebant.

Et quidem Antonius Anſelmo in Triboniano Belgico *cap.* 10. §. 35. fatetur Clerum, ut probet penes Eccleſiam eſſe jus ſtatuendi de hac immunitate, ſe fundare in hoc mutilato per Gratianum relato Canone.

§. 9.

Canon Synodi Aurelianenſis.

SEquitur apud Gratianum Canon 36. ſub nomine Concilii Aurelianenſis I. in quo Gratianus Decretum exhibet, quo præſcribuntur plura, tum a ſervis ad Eccleſiam confugis, tum a repetentibus ſervos ſuos fugitivos obſervanda.

Hæc a Gratiano hic ita referuntur, quaſi Epiſcopi & Patres hujus Concilii illa omnia propria auctoritate independenter a conſenſu Principis decreviſſent.

Verum ſi Acta hujus Concilii, quæ una cum ipſis Canonibus extant *Tomo IV. Conciliorum Generalium* inſpiciantur, apparebit, quod, quæ in hoc Concilio ſtatuta leguntur, de conſenſu, imo ex ſuggeſtione Principis fuerint conſtituta.

Legitur ibidem Epiſtola Synodi ad Chlodovæum Regem, in hæc verba: "Quia tanta ad Religionis Catho-
„ tholicæ cultumglorioſæ fidei cura vos excitat, ut
„ Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus ne-
„ ceſſariis tractaturos in unum colligi juſſeritis, ſecun-
„ dum voluntatis veſtræ conſultationem, & *titulos*
„ quos dediſtis, ea quæ nobis viſum eſt definitione
„ reſpondimus; ita ut ſi ea, quæ nos ſtatuimus, etiam
„ veſtro recta eſſe judicio comprobantur, tanti conſen-
„ ſus Regis ac Domini majori auctoritate ſervandam
„ tantorum firmet Sententiam Sacerdotum.

Ex hac Synodi Epiſtola intelligitur, Clodovæum Regem non tantum Epiſcopos ex variis Regionibus ad Synodum convocaſſe, ut ſecundum ipſius voluntatis conſolationem conſtituerent, ſed inſuper *titulos* ſive articulos, de quibus eſſet deliberandum, Synodo ſuggeſſiſſe; omniaque jam conſtituta, petente Synodo, Regia auctoritate fuiſſe probata & roborata.

Proindenihil a Patribus in hac materia ſtatutum fuit ſine Regis conſenſo & auctoritate, quin & ſuggeſtione.

Quod enim Rex Clodovæus quosdam articulos Patribus propoſuerit in materia, de qua ipſe ſua auctoritate legem ferre poſſet, ut ipſi in Synodo congregati ſuper illis deliberarent & ſtatuerent, Principibus Chriſtianis jam pridem ſolitum fuiſſe legitur: atque ſcitur Marcianum Imperatorem Patribus Concilii Calchedonenſis propoſuiſſe tria Capitula, ut de iis quid ſtatuendum eſſet ipſi deliberarent & ſtatuerent, ut ita concurrente Imperiali & Synodali auctoritate Decreta promptiori animo a fidelibus ſuſciperentur, & obſervarentur, uti intelligitur ex allocutione nomine ipſius Imperatoris ad Patres facta, quæ habetur ad Labbæum *Tomo IV.* Conciliorum Generalium *col.* 609. " Divi-
„ niſſimus & piiſſimus Dominus noſter ad ſanctam Sy-
„ nodum dixit: Quædam Capitula ſunt, quo ad ho-
„ norem veſtræ reverentiæ vobis ſervavimus, deco-
„ rum eſſe judicantes a vobis hæc regulariter potius
„ formari per Synodum, quam noſtra lege ſanciri.
„ Et jubente diviniſſimo & piiſſimo Principe noſtro,
„ Beronicianus vir devotus, Secretarius divini Con-
ſiſtorii, Capitula ſic relegit.

Itaque ex hoc Decreto Concilii Aurelianenſis nequaquam concludi poteſt, non magis quam ex Canone Concilii Toletani, de quo ſupra, Patres hujus Concilii exiſtimaſſe ſibi eſſe auctoritatem de hac immunitate Eccleſiarum aliquid ſtatuendi ſine Principis conſenſu.

CAPUT IV.

Quæ loca gaudeant Immunitate ſive Aſylo?

§. 1.

Solæ Eccleſiæ antiquitus Aſylo gaudebant.

NULLA loca pia aut religioſa primitus Aſylo ſeu immunitate gaviſa fuiſſe præter Eccleſias, ſat indicant tituli Codicis Theodoſiani & Juſtiniani, ſub quibus de hoc jure Aſyli tractatur, utpote qui inſcribuntur. *De his qui ad* ECCLESIAS *confugiunt*, & non niſi de confugientibus ad *Eccleſias*, ſub his titulis agitur. (*a*)

Unde & Petrus Gambacurta in ſuo ſpeciali de hac immunitate Tractatu, *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 1. etiam fatetur: "Quod antiquioribus temporibus ſola Eccleſia
„ exprimebatur: Paulatim vero, ait, poſtea cœpe-
„ runt alia quædam loca exprimi.

§. 2.

Quid nomine Eccleſiæ veniat?

ECcleſiæ nomine veniunt Ædes ſacræ publica auctoritate ad divinum Cultum, ac notanter ad Miſſæ Sacrificium deſtinatæ, & ad quas publicus & ordinarius populi ad divina Officia patet acceſſus.

Sub his Ædibus ſacris non comprehendi privata ſive domeſtica Sacella ſeu Oratoria, multis probat Gambacurta in citato Tractatu, *lib.* 4. *cap.* 1. cui & praxis conformis eſt.

Illud certum, nomine Eccleſiæ non tantum Chorum aut Altare vel Sacrarium ad effectum Aſyli venire, ſed totum ſpatium quod intra parietes Ædis ſacræ continetur, & in quo populus ſolet convenire.

Quod Eccleſia ſeu Ædes ſacra hac immunitate gaudeat, mox ut Epiſcopi auctoritate erecta & ad divinum Cultum in ea publice celebrandum deſtinata eſt, tametſi hactenus ſolemni ritu non fuerit conſecrata, neque in ea divina Officia fuerint celebrata, modo in ſtatu ſit, ut in ea divina Officia celebrari queant, communior eſt opinio, ut pluribus citatis Auctoribus aſſerit Covarruvias *lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 4. Monet tamen ibidem præfatus Auctor, plurimum hac in re valere conſuetudinem, *quæ* (ait) *potiſſimum eſt inſpicienda.*

Addit & hoc monitum: "Præterea præcavendum,
„ ne hiſce temporibus Canones ipſos extendamus,
„ cum oporteat audaciam eorum reprimere, qui paſſim
„ crimina hac immunitate freti committunt; qua ra-
„ tione aliquot in orbibus Prælati immunitatem iſtam
„ tantum admittunt in his Eccleſiis, quæ ſanctiſſimam
„ Euchariſtiam ad publicam venerationem & adora-
„ tionem habent.

Expendere poſſunt Principes & Magiſtratus ac Prælati, num & hiſce temporibus, & hiſce in Provinciis non oporteret hanc immunitatem ad pauciora

(*a*) Alaricus dum Romam expugnaret, jus Aſyli Eccleſiis conceſſit. "Alaricus (inquit Oroſius *lib.* 7. *cap.* 39.) præcepit ſuis, ut
„ ſi qui in ſancta loca, præcipueque Apoſtolorum Petri & Pauli
„ Baſilicas confugiſſent, hos imprimis inviolatos ſecuroſque eſ-
„ ſe ſinerent. " Vide quoque Hieronymum *Epiſtola ad Principiam* & Sozom. *lib.* 9. *cap.* 10.

loca

Digitized by Google

loca reſtringere, ne plures hac immunitate & frequentia locorum ea gaudentium freti, crimina liberius committant.

§. 3.

Circa loca Immunitatis attendenda conſuetudo.

PОrro recte notatum a Covarruvia, in hac re potiſſimum inſpiciendam conſuetudinem. Cum enim hæc Immunitas dependeat mere a jure poſitivo, indubitatum quoque eſt, eam poſſe eſſe variam pro varietate & conditione temporum & regionum.

Scitur jam pridem auctoritate Canonum quos retulit Gratianus, de quibus Capite præcedenti, hanc immunitatem protenſam fuiſſe ad xl aut xxx paſſus extra ſepta Eccleſiarum, uti oſtendit Covarruvias *lib.* 2. *var. Reſol. cap.* 20. ibidem pluribus exponens quam ſpatii menſuram paſſus conficeret.

Porro & illud ſcitur hanc extenſionem ad hos ultra ſepta Eccleſiarum xl aut xxx paſſus pleriſque in Provinciis exoleviſſe, uti teſtantur Ignæus *ad l.* 1. *ff. ad Senatus Conſultum Silianum.* & Remigius de immunitate Eccleſiæ, item Julius Clarus in ſua Practica criminali *quæſt.* 30. qui & addit, *hanc hodie conſuetudinem ſervari debere, quoniam communis eſt.*

Unde & conſuetudine paſſim receptum eſt, nec domum ſeu Palatium Epiſcopi, tametſi intra hos xl, aut xxx paſſus extructum hac immunitate gaudere.

Cœmeteria quidem & hodie ubique hac immunitate gaudent non ſecus ac ipſæ Eccleſiæ, ſed non propter conſiſtentiam intra hos xxx aut xl paſſus; ſed quia tanquam loca ſacra ſolemni ritu ab Epiſcopo benedicuntur, & humandis fidelium cadaveribus ſpecialiter deputantur; uti latius oſtendit Gambacurta, *lib.* 4. *cap.* 3.

CAPUT V.

Quinam Aſylo ſeu Immunitate non gaudeant?

§. 1.

Soli confugientes Aſylo fruuntur.

UT quis immunitate ſeu aſylo Eccleſiæ gaudeat, requiritur, ut ipſe ad Eccleſiam ſponte & propria voluntate confugiat, ut hoc ſuo ad eam confugio palam oſtendat & præferat, quod ad Eccleſiam confugiendo, Eccleſiæ protectionem & patrocinium imploret.

Hinc titulus utriuſque Codicis Theodoſii & Juſtiniani non inſcribitur ſimpliciter de Immunitate ſeu Aſylo Eccleſiarum, ſed *de his, qui ad Eccleſias* CONFUGIUNT; ut vel hinc pateat *confugii* potius, quam materialium templorum, ſive ædium ſacrorum intuitu immunitatem eſſe indultam: quod & notavit Jacobus Cujacius ad hunc titulum Codicis: "Imperatores, inquit, præ„ſidium & ſecuritatem tribuunt his, qui ad eas confu„giunt vexationis evitandæ cauſa.

Hinc poſt Covarruviam aliosque, obſervat Emanuel Gonzales in notis ad *Cap.* 6. De Immunitate Eccleſ. verbo *Confugientes*: "Quod eo privilegio non potiantur „arrepti & in Eccleſiam conducti; cum illis, ait, con„fugii ratio nulla ſit.

Ille quoque qui per ſatellites vel lictorem ducitur ſive trahitur ad locum ſupplicii per ipſam Eccleſiam aut cœmeterium ſive alium locum Immunitatis, Aſylo non gaudet, tametſi in loco Immunitatis exiſtens declaret ſe velle confugere ad Eccleſiam; uti poſt Covarruviam aliosque notat Gonzales loco citato: "Quia, „ait, cum non ſit in libertate confugiendi, non gau„det hoc privilegio.

Si vero de manibus ſatellitum elabatur, aut ex carcere evadat, & ita elapſus aut evaſus ad Eccleſiam confugiat, eum immunitate gaudere communiter creditur: eo quod in libertate poſitus videatur libere & voluntarie ad Eccleſiam confugere, eoque confugio, Eccleſiæ auxilium & interceſſionem implorare.

Si autem alia ratione & animo ad Eccleſiam acceſſiſſe appareat & probetur, quam ad eam *confugiendi*, nequaquam ob exiſtentiam corporalem in Eccleſia aut loco Immunitatis immunitate gaudebit; & ſi ibi ita fuerit repertus, poterit extrahi tanquam qui immunitate non potitur, uti loco citato monet Gonzales, eo quod ad Eccleſiam non acceſſerit ſive confugerit præſidii conſequendi, aut ejus interceſſionem implorandi cauſa.

Similiter voluntate & ſponte egreſſus e loco Immunitatis, ad quem confugerat, ipſo facto excidere immunitate, & libere apprehendi poſſe communis eſt opinio praxi conformis; quia, ut notat Gonzales, cenſetur Eccleſiam, ejusque imploratum ſubſidium deſeruiſſe.

§. 2.

Quid potiſſimum in concedenda aut extendenda, vel interpretanda Immunitate, attendendum.

ITaque confugientibus ad Eccleſiam, ejusque auxilium & interceſſionem implorantibus, & converſionem & emendationem præferentibus, Principes immunitatem & aſylum aliquod conceſſerunt: ita tamen ut una proſpexerint, ne hæc immunitas vel injuriam paſſis obeſſet, vel Reipublicæ tranquillitatem turbaret, aut ſcelerati & malevoli homines ad crimina liberius perpetranda, ſpe impunitatis per hanc Immunitatem conſequendæ incitarentur.

Unde notatum fuit *cap.* 2. quomodo Principes Chriſtiani hoc Eccleſiarum aſylum tam quoad loca, perſonas, imo & tempus circumſcripſerint, per ſuas leges, ut nec injuriam paſſis, nec Reipublicæ tranquillitati & quieti obeſſet, aut ſceleratis & malevolis ſua ſcelera perpetrandi fomitem ſubminiſtraret.

Imprimis noverant Principes, Eccleſiarum immunitatem ob innocentium ſecuritatem & eorum, qui juſtam aliquam ſceleris aut erroris excuſationem adferre poſſunt, & malefactorum emendationem ac erroris correctionem præferunt, inſtitutam & a Principibus indultam; non autem, *ut læſis obſit, & lædentibus proſit*, uti loquitur Juſtinianus *Novella* 17. *cap.* 7.

Præterea notum erat ipſis, duo eſſe honorum & cultuum genera, quæ Deo tribuuntur: alterum, quod Deus ipſe ab omnibus ſibi tribui velle declaravit & præcepit: alterum, quod homines Deo certo modo & tempore exhibendum ſtatuerunt.

Porro & illud manifeſtum erat ipſis, quod ſi uterque cultus Deo in certis circumſtantiis ſimul exhiberi nequeat, cultum ab hominibus inſtitutum cedere debere cultui, quem Deus ipſe inſtituit & exhiberi ſibi præcepit.

Hoc ipſum nos docuit Chriſtus: cum enim divinum præceptum foret Moſaica lege firmatum, parentibus opem ferendam, cumque ex hominum pietate ſponte inductum fuiſſet, templo maxima dona elargiri, Chriſtus Jeſus Deus noſter reprehendit acerrime Phariſæos, qui templo munera offerre, quam genitoribus auxilium ferre atque ſubvenire, impenſius laudabant.

Rationem hujus acerrimæ redargutionis adjiciens, dicendo *Matth.* cap. 15. v. 6. *Irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram.*

Cum igitur Principibus exploratum eſſet juſtitiæ adminiſtrationem in iram malefactorum, laudem vero bonorum diſerte & impenſe a Deo præcipi, atque Deum aperte & multoties declaraſſe per juſtitiæ adminiſtrationem ſummum ſibi honorem & cultum exhiberi: quin ſi hæc deſit Principibus, ipſis ob

id Regna & Imperia auferenda, & in alios transferenda.

Igitur cum certum ſit, immunitatem Eccleſiarum & cultum ſeu honorem, qui per eam exhibetur Deo duntaxat eſſe ex hominum inſtituto; conſequens eſt, eum cedere debere, ſi in certis circumſtantiis cum divino præcepto de adminiſtranda juſtitia conſiſtere nequeat.

Ulterius, conſequens eſt ante omnia rationem habendam juſtitiæ, eamque veluti regulam & normam ſpectandam in hac de immunitate Eccleſiarum conceſſione, uſu, extenſione aut interpretatione.

Laudandum proinde Principum, Magiſtratuum, ac Prælatorum conſilium, qui dum Eccleſiarum immunitatem tueri ac ſervare volunt, intra certos limites ita concludunt, ut non pereat juſtitia adeo neceſſaria ad publicam tranquillitatem conſervandam, tollendaſque injurias & detrimenta quæ privatis & innocentibus inferuntur.

Quomodo jam pridem Chriſtiani Imperatores ſuis legibus hoſce legitimos limites figere ſtuduerint, *cap.* 2. expoſuimus.

§. 3.

Romani Pontifices quædam crimina ab Aſylo exceperunt per ſuas Decretales; & quæ harum Decretalium auctoritas?

SImiliter R. Pontifices, dum circa ſeculum XII. præſertim poſt evulgatum & paſſim receptum Decretum Gratiani, cœperunt ſuper his & ſimilibus materiis conſuli, & per Decretales reſpondere, aut etiam motu proprio decernere, quoſdam limites huic immunitati fixerunt.

Porro hæ Decretales in unum corpus ſub certis titulis auctoritate Gregorii IX. redactæ, una cum ſubſequentium Pontificum, puta Sexti Decretalium, Clementinarum & Extravagantium collectionibus Libros Juris Canonici conficiunt, quibus in Belgio, ut & in aliis paſſim Regionibus Catholicis tanquam jure communi in hac & ſimili materia utimur: reputanturque in Belgio uti in Gallia (quemadmodum noviſſime notavit Ludovicus Hericourt in ſuo erudito opere, cui titulus: *Les Loix Eccleſiaſtiques de France dans leur ordre naturel*, part. 1. c. 15. num. 12.) adinſtar Juris Romani contenti in libris juris Civilis; id eſt, inquit Auctor præfatus, quod hiſce Decretalibus utamur in deciſionibus cauſarum Eccleſiaſticarum, quemadmodum *Jure Romano* in patria conſuetudinaria: cujus in deciſione incidentium quæſtionum uſus eſt, dum earum deciſio non habetur ex aliis ſpecialibus legibus aut ſtatutis, vel inveteratis & receptis in Regno conſuetudinibus.

§. 4.

Ab Aſylo excluſi delinquentes in loco Immunitatis, aut ſpe conſequendæ immunitatis.

INter has Decretales occurrit una Gregorii IX. admodum famoſa, & ob ſuam æquitatem ubique communiter recepta & praxi comprobata, inſcripta Toletano & Compoſtellano Archiepiſcopis, referturque in *Cap. fin. De Immunitate Eccleſ.* ſed uti ex clauſula, & *infra*, textui inſerta manifeſtum eſt, non integra, ſed per Raymundum reciſa extat; ut & propterea certo ſciri nequeat, quis fuerit caſus, ſuper quo conſultus Pontifex reſpondit.

Interim in hac Decretali Pontifex declarat hac immunitate gaudere non debere, qui homicidia aut membrorum mutilationes in ipſis Eccleſiis, aut eorum cœmeteriis committere non verentur.

Siquidem mandat Pontifex his duobus Archiepiſcopis, *quatenus* PUBLICE *nuntient tales non debere gaudere Immunitatis privilegio, quo faciunt ſe indignos.*

Licet autem duntaxat loquatur de homicidio & mutilatione membrorum, nihilominus ratio deciſionis per Pontificem adducta, ſat patenter oſtendit Pontificem nequaquam ad duo illa crimina deciſionem voluiſſe reſtringere; ſed homicidii & mutilationis membrorum ſpeciatim factam mentionem, eo quod in caſu propoſito de his ſolis quæſitum fuiſſet. Dicit enim Pontifex, idcirco eos immunitate eſſe indignos, cum in eo in quo delinquit, puniri quis debeat: & fruſtra legis auxilium invocet, qui committit in legem. Quæ ratio omnibus criminibus in Eccleſia perpetratis communis eſt.

Itaque ex hac Decretali communiter concludunt Canoniſtæ, non gaudere hac immunitate, qui quodcumque crimen in loco Immunitatis committit; quod & pluribus probat Covarruvias *lib.* 2. *variar. Reſol. cap.* 20 *num.* 14.

Obſervat & ibidem *num.* 19. quod committentes crimina in loco Immunitatis, non tantum excidant privilegio Immunitatis loci vel Eccleſiæ, in qua crimen fuit perpetratum, ſed & omnium aliarum, ita ut ſimpliciter & indefinite excidant hoc privilegio.

Ipſum tanquam indubitatum aſſerit Boetius Epo apud Duaceoſes quondam SS. Canonum Anteceſſor primarius, in Commentario hujus Decretalis; *quia violatio*, ait, *unius Eccleſiæ generaliter pertinet ad omnium Eccleſiarum injuriam, & uni Deo dedicatarum.*

Ut autem crimen cenſeatur in Eccleſia commiſſum, non requiritur ut committens crimen fuerit actualiter & perſonaliter in Eccleſia tempore criminis commiſſi; ſed ſufficit ut vere dici queat, ipſum crimen, puta homicidium, intra Eccleſiam contigiſſe, ſive hominem per homicidium in Eccleſia fuiſſe occiſum.

Unde & poſt alios aſſerit Covarruvias *lib.* 2. *variar. Reſol. cap.* 20. *num.* 15. v. 27. " eum non gaudere immu-
" nitate, qui ex loco profano ſagitta, jaculo, vel
" ſclopeto exiſtentem in Eccleſia percuſſerit: non
" enim, ait, commode negari poteſt crimen iſtud in
" Eccleſia commiſſum eſt; cum id ſcelus, etiamſi *ini-*
" *tium* habuerit a loco non ſacro, in Eccleſia tamen
" executionem & perfectionem habuit, quamobrem
" non poſſimus inficiari Eccleſiæ factam fuiſſe injuri-
" am.

Ulterius, cum in hac Decretali præcipue improbet Pontifex, quod nonnulli ſpe conſequendæ impunitatis, ſuorum exceſſuum per confugium ad Eccleſiam, ad perpetranda facilius ſcelera incitentur; concludunt Interpretes, per hanc Decretalem privari hac immunitati, ſi ex circumſtantiis appareat crimen perpetratum fuiſſe ſpe conſequendæ impunitatis per confugium ad Eccleſiam, licet etiam extra Eccleſiam in loco profano commiſſum ſit: quod & notavit poſt alios Covarruvias loco citato *verſ.* 26. dicens: " Attenta
" ratione textus, ſi quis prope Eccleſiam ex propoſi-
" to delictum commiſerit, ita deliberate, ut conjecta-
" re poſſimus, cum ſpe Eccleſiaſticæ immunitatis
" deliquiſſe, ab Eccleſia abduci poterit is ad criminis
" punitionem.

§. 5.

Decretalis Innocentii III. & qualiter ei in plerisque Provinciis derogatum.

OCcurrit præterea in Decretalibus Gregorii IX. Decretalis Innocentii III. qua reſpondet Regi Scotiæ, uti præfert vulgaris inſcriptio (de qua videri poterit nota Emanuelis Gonzales) qui uti in Decretali aſſeritur, Pontificem ſuper variis quæſtionibus, ac ſignanter, qui hac immunitate gaudere deberent, conſuluerat.

Hac

Digitized by Google

Hæc itaque Decretali reſpondet Innocentius, in primis ſecundum ſtatuta Canonum & traditionem Legum Civilium, diſtinguendum eſſe inter hominem *liberum* & hominem *ſervum*.

Notant hic Interpretes Innocentium III. qui ſedit circa ſeculum XIII. palam agnoviſſe in hac materia auctoritatem Legum Civilium, ſive Principum: manifeſtum que eſt Innocentium in hac Decretali nominatim reflexiſſe ad Legem Theodoſii, quæ integra extat in Lege 5. Codicis Theodoſiani, & fragmentum illius in Lege 4. Codicis Juſtinianæi *De his qui ad Eccleſias confugiunt*. Ubi de confugientibus ſervis ad Eccleſias, idem quod in hac Decretali decernitur, uti *cap.* 2. expoſitum fuit.

Quantum ad hominem *liberum* reſpondit: " Quan-
„ tumcunque gravia maleficia perpetraverit, non eſt
„ violenter ab Eccleſia extrahendus, nec inde damna-
„ ri debet ad mortem, vel pœnam; ſed Rectores Ec-
„ cleſiarum ſibi obtinere debent membra & vitam.
„ Super hoc tamen, quod inique fecit, eſt aliàs legi-
„ time puniendus; & hoc verum eſt, niſi publicus
„ latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum,
„ qui dum itinera frequentat, vel publicas ſtratas ob-
„ ſidet aggreſſionis inſidiis, ab Eccleſia extrahi poteſt,
„ impunitate non præſtita ſecundum Canonicas San-
„ ctiones.

"Si vero *ſervus* fuerit, ſit, qui confugit ad Eccle-
„ ſiam; poſtquam de impunitate ſua Dominus ejus
„ Clericis juramentum præſtitit, ad ſervitium Domini
„ ſui redire compellitur etiam invitus; alioquin a Do-
„ mino poterit occupari.

Cum in hiſce aut vicinis Regionibus veros *ſervos* non agnoſcamus, quoad hanc partem, Decretalis hæc uſum non habet.

Quantum vero ad priorem partem, qua reſpondet hominem liberum, quantumcunque grandia crimina perpetraverit, non eſſe violenter ab Eccleſia abſtrahendum, nec inde damnari debere ad mortem, niſi præſtita fuerit cautio ibidem deſcripta, exceptis caſibus hic expreſſis, certum eſt hoc non eſſe conforme præſcripto Legum Civilium: quandoquidem notorium ſit, Juſtinianum *Novella* 17. *cap.* 7. mandaſſe, ut homicidæ, raptores virginum & adulteri ex loco Immunitatis extrahantur & ſupplicio afficiantur, nulla facta præſtandæ cautionis mentione.

Notorium quoque eſt, & hic in Belgio aliiſque pleriſque Provinciis, plura gravia crimina tum ex antiqua conſuetudine, tum Principum Legibus & Edictis excipi ab hac Eccleſiarum immunitate, quam hac Novella aut Decretalibus in libris Juris Canonici contentis excepta reperiuntur: atque illorum criminum reos ab Eccleſia ſive loco Immunitatis violenter extrahi, & etiam ad mortem condemnari poſſe.

Licet enim in pleriſque Provinciis Catholicis Decretales Pontificum, quæ Corpus Canonicum conſtituunt, pro Jure communi Eccleſiaſtico in hac & ſimilibus materiis fuerint receptæ, integra tamen ſemper manſit Principum auctoritas, ea tum circa perſonas, loca ſtatuendi, legeſque præfigendi, aliaque omnia ordinandi, ne hæc immunitas juſtitiæ adminiſtrationi obſtaculo eſſe, vel ſcelera & crimina liberius perpetrandi occaſionem ſubminiſtraret, uti ſupra notatum fuit.

Et quidem legitur Franciſcum I. Galliarum Regem *anno* 1539. declaraſſe, quod dum præviis informationibus contra reum, qui ad Eccleſiam confugit, fuerit decreta apprehenſio, poſſit extrahi ab Eccleſia, ſalva tamen reintegratione, ſi per Judicem ita fuerit ordinatum.

Evidens eſt hac Conſtitutione permitti, ut generatim omnium criminum Rei, adverſus quos præviis informationibus decreta fuerit apprehenſio, extrahantur de Eccleſia, & pro qualitate criminum puniantur. Nulla interveniente de *impunitate*, ſive de vita & membris conſervandis cautione, de qua in hac Innocentii III. Decretali.

§ 6.

De furibus ab Aſylis excluſis.

Similiter & Principes noſtri attendentes enormia etiam ſcelera ſpe conſequendæ impunitatis per confugium ad Eccleſias aliaque Immunitatis loca, liberius committi, cenſuerunt expedire pro tranquillitate publica & ſubditorum quiete, enormia & pernicioſa nonnulla crimina, nec Jure communi Civili aut Canonico ſeu Decretalium excepta, ab hac immunitate ſubtrahere; una mandantes ſuis Officialibus & Magiſtratibus, ut horum criminum reos proſequantur, quocumque loco reperiantur, non attentis locorum etiam Deo dedicatorum Immunitate.

Et quidem Philippus II. per Edictum de 5. Julii *anno* 1570. *art.* 66. declaravit hac immunitate non gaudere publicos ſive notorios fures, OPENBARE DIEVEN ROOVERS.

Videtur in hoc Edicto Principem per *publicum* furem intellexiſſe eum, qui in Decretali Innocentii III. dicitur *publicus latro*, qui ſcilicet furandi & domos exſpoliandi artem exercet.

Hinc plures poſt Gloſſam ad legem CAPITALIUM §. FAMOSOS ff. *De pœnis*, credunt, quod fures, poſtquam plura furta commiſerint, habendi ſint pro publicis furibus ſive latronibus, atque ut tales excipiendi ab hac immunitate.

Verum quandoquidem furta plurima diverſis locis & temporibus ab eodem potuerint eſſe facta, ut ea nec publice innoteſcant, neque profeſſionem quaſi furandi & domos exſpoliandi facere cenſeatur; neſcio, num ad ſenſum & mentem citatæ Decretalis aut hujus Edicti ſimilis pro publico latrone, ſive ut Edictum loquitur, *publique Dieven, roovers*, ſit habendus.

Hinc & Petrus Gambacurta *lib.* 5 *cap.* 7. de Farinacii & aliorum opinione dicit, ſe eam non facile admittere in iis, "qui licet plura furta commiſerint, non ſunt
„ tamen de iis accuſati, ſed de iis, ut ſummum, qui
„ qui ita multum commiſerunt, ut de illis ſæpe accu-
„ ſati, damnatique in judicio fuerint, qui in corpore
„ etiam ſignari conſuevere, alicubi enim auriculas il-
„ lis ſecunda vice recidunt, alibi candenti ferro ad hu-
„ merum ſimilium vel ad pectus notam imprimunt;
„ ut ſi quando poſtea in furto deprehendatur, ex eo
„ ſigno convinci poſſint, ſæpe furari conſueviſſe, ut
„ famoſorum more latronum puniantur extremo ſup-
„ plicio.

Num hæc Gambacurtæ reſtrictio reſtrictior non ſit quam ipſa Decretalis & Edicti expreſſio ſonat, neſcio: illud conſtat veriſſimum eſſe, quod ibidem monet hic Auctor, etiam graviori ſupplicio, imo & capitali puniri furem, qui dum ſemel in judicio de furto convictus pœnam furti ſubiit, rurſus de novo furto in judicio convincitur.

Cum autem Edictum hoc furum genus ſpeciatim ab hac immunitate excipiat, apparet, quod noluerit ſimplices fures ab ea excludere, ſed jure communi relinquere.

Porro fures ob commiſſum furtum ſimplex non qualificatum, Jure communi ab immunitate non excludi communis eſt opinio, uti & poſt alios probat Covarruvias *lib.* 2. *cap.* 20. *verſ.* 19 una monens, " Quod ta-
„ men conſuetudo Clericorum & laicorum conſenſu
„ inſtituta obtinuerit, fures ſimplices etiam non gau-
„ dere immunitate Templorum; atque ita paſſim, ait,
„ ab Eccleſia abducuntur, etiam a Judicibus ſæculari-
„ bus.

Idipſum propter magnam furum copiam receptum fuiſſe in Galliis, teſtatur Joannes Ignæus ad *l.* 1. *ff. ad Sillianum*.

Hanc

Digitized by Google

Hanc inductam conſuetudinem notavit quoque Petrus Gambacurta in Tractatu De Immunitate Templorum, *parte* 1. *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 10. & 11. Cumque ſibi objeciſſet, num Immunitati Eccleſiaſticæ, quæ eſt quædam divini Cultus ſpecies & reverentia, non poſſet conſuetudine præjudicari citra illius cultus ac reverentiæ præjudicium? Recte reſpondet: "Non eſſe „ ex natura ſua, naturali jure cultum Dei; ſed ex ho„ minum inſtitutione, qui hoc ad ejus cultum excogi„ tarunt; quo fit ut hæc ipſa Dei reverentia aliquando „ cum majore ejusdem reverentia certet: quando „ ergo populi advertunt hanc reverentiam immunita„ tis favere peccatis quibusdam gravibus, recipiendo „ uſu ac moribus contrarium, ac reſtringendo immu„ nitatem, non reverentiam Dei tollunt, ſed reveren„ tiam illam Dei ex occaſione minorem factum majore „ reverentia permittant.

Conſuetudinem in Belgio receptam hactenus non reperi, quæ ſimplices fures ab hac immunitate excludit.

Teſtatur quoque Petrus Sarpi in Tractatu De Aſylo templorum *cap.* 5. quod hæc conſuetudo privans omnes generatim fures hac immunitate in ſuo Ducatu nunquam invaluerit, "ſed ſolummodo in furtis gravi„ bus atque enormibus locum obtinet, prout etiam e „ finitimis noſtris Senatus Venetus conſtituit anno M. „ D. C. X. 3. Aprilis: quare, ait, quod eſt uſu recep„ tum, omni contentione retinendum.

Deinde Edictum publicis furibus adjungit graſſatores *ſtraet ſchinders*, qui nimirum in viis & plateis publicis graſſantur, & violentias atque commotiones excitant.

§. 7.

De homicidis ab Aſylo exceptis.

EXcipit dein hoc Edictum homicidas ex inſidiis ſive deliberata voluntate & propoſito, *Doodt ſlagers door beſpiedinge ofte gedeliebereerde wille en propooſte.*

Edicta de *anno* 1589. *art.* 20. & de *anno* 1616. *art.* 22. addunt poſt hos ſic expreſſos & deſcriptos homicidas, *Aſſaſinos*, *Aſſinateurs.*

Licet enim inſpecta origine hi deſcripti homicidæ non ſint proprie dicti *Aſſaſini*, de quibus Concilium Lugdunenſe in *Cap.* 1. *De homicidio in VI.* nihilominus certum eſt, tempore horum Edictorum, uti & hodie, ſimiles homicidas venire nomine *Aſſaſinorum*, atque *Aſſaſini* dici, uti & notavit Covarruvias *lib.* 2. *variar. Reſol. cap.* 20. ibidem late exponens, qui proprie primitus reputati fuerint *Aſſaſini*, & unde nomen illud originem habuerit.

Cæterum perſpicuum eſt, his Edictis ab hac immunitate excludi homicidas, qui per induſtriam & inſidias animo ac propoſito deliberato hominem occidunt, idque conformiter ad *Cap.* 1. *De homicidio*, in quo dicitur: "Si quis per induſtriam occiderit proximum „ ſuum, & per inſidias, ab Altari meo evelles eum, „ ut moriatur.

Ex hoc enim textu nequaquam obſcurum eſt, multiſque probat Covarruvias *lib.* 2. *variar. Reſol. cap.* 20. *num.* 7. *verſ.* 8. "homicidam proditorium, quique „ alium inſidioſe occiderit, ab Eccleſia publice, & vi „ publica ad punitionem criminis abduci poſſe" "Multiſque citatis ejusdem opinionis Auctoribus, ait: "Hæc quidem interpretatio communis eſt, & conſue„ tudine Chriſtiani orbis recepta.

Hanc conſuetudinem & interpretationem ſecutos eſſe Principes noſtros in citatis Edictis, manifeſtum eſt.

Monet autem ibidem Covarruvias, eſſe proditorium ſive inſidioſum homicidam conformiter ad prædictum textum, "qui occiderit eum qui ejus inimicus non „ eſt, nihilque tale præcaventem, cum nulla eſſet „ præcavendi cauſa. "Eumque omnem dicere per induſtriam occidere, qui per inſidioſam induſtriam occiderit.

Hinc ulterius infert, eum etiam debere dici homicidam per inſidias & induſtriam, "qui proprium inimi„ cum etiam, a tergo & incautum occiderit; quia, ait, „ ſufficit, ut homicidium proditorium dicatur, id fuiſ„ ſe commiſſum *per induſtriam inſidioſam.*

Poſthæc concludit eam opinionem eſſe recipiendam, quæ generaliter in caſibus quibus aliquis *proditorie* alterum occidit, & ut Hiſpani vulgo dicunt, *a traycion, y alevoſamente*, immunitatem negat, ſimilemque homicidam ab Eccleſia eſſe abducendum, ut dignam patiatur pœnam.

Quin & plurimi quos citat ibidem Covarruvias exiſtimant, nec eum gaudere immunitate Eccleſiarum, qui abſque ulla proditione, conſulto tamen & prævia deliberatione poſt repentinum iræ motum alium occiderit; teſtaturque Navarrus, in Luſitania per Leges Regias ſimilem homicidam ab immunitate excludi: ſimilemque in Hiſpania Legem fuiſſe fatetur ipſe Covarruvias, & Farinacius concludit Eccleſiam nullum omnino genus homicidii conſulto perpetrati tueri poſſe, addit conveniens non eſſe ab hac ſententia diſcedere in judicando, licet Doctor aliquis aliter cenſerit: uti refert Sarpi in Tractatu de Jure Aſylorum *cap.* 5. qui & addit: "Hoc ipſum Veneti nobis finitimi, & quorum ex„ emplo ob inſignem & ſpectatam ejus Reipublicæ „ pietatem moveri maxime decet, *anno* 1609. octavo „ Idus Feb. Senatus Conſulto ſtatuerunt homicidam, „ videlicet Bergomi in Eccleſia detentum, ſi im„ petu quodam raptus eſt & *caſu*, ut vocant, *pu„ ro*, hominem interemerit, reſtituendum eſſe; ſi „ vero *conſulto* & *cogitato*, quod caſu *penſato* dicunt, „ prehendendum.

Edicta Principum noſtrorum ab hac immunitate ſimiliter excludere illos, qui deliberata voluntate & propoſito alterum occiderunt, patet ex eo, quod nominatim exprimant eos, qui per inſidias *door beſpiedingen*, & eos qui deliberata voluntate & propoſito, *gedeliberee rde wille ende propoſt*, occiderunt.

§. 8.

Rei læſæ Majeſtatis ab Aſylo excluſi.

DEinde declarant Edicta, ab immunitate excluſos Reos criminis *læſæ Majeſtatis*, *criminele perſonen læſæ Majeſtatis*, uti expreſſit Edictum de *anno* 1570. aut ut Edictum de *anno* 1589. *perſoonen die betuyght zyn van het crimen læſæ Majeſtatis*, quemadmodum & expreſſit Edictum de *anno* 1616.

Evidens eſt, his Edictis ſecluſos declarari ab hac immunitate Reos criminis *læſæ Majeſtatis*, cujuſcumque generis crimen hoc fuerit, modo revera ſit crimen, quod de jure aut conſuetudine pro crimine *læſæ Majeſtatis* reputatur.

Et ſane generaliter crimen *læſæ Majeſtatis* fuiſſe inter crimina ab hac immunitate excepta reputatum, ſaltem ex generali & probata conſuetudine refert Petrus Gambacurta *lib.* 5. *cap.* 43. *n.* 6. ex Hieronymo Gigante *lib.* 3. *De crimine læſæ Majeſtatis*, Rub. de variis quæſtionibus *Quæſt.* 3. *n.* 6. qui ibidem teſtatur, *ſe vidiſſe Reos Majeſtatis extrahi de Eccleſia, ac puniri, neque ab Eccleſia defendi.*

Ut autem Principes evidentius ſignificarent, non tantum ab hac immunitate exceptum crimen læſæ Majeſtatis in *perſonam Principis* commiſſum & in Rempublicam, & Magiſtratum, declarant deſuper hac immunitate privari, qui accuſati fuerint de publica ſeditione aut commotione in populo, vel de vi aut violentia Eccleſiis aut Juſtitiæ illata. *De gene die geaccuſeert zyn van openbare ſeditie, ofte beroerte onder het volk*

volk gemaekt te hebben, ofte der kerken ofte juſtitie gewelt ofte violentie gedaen.

§. 9.

Fraudulenti Decoctores immunitate privati.

Denique his Edictis ab hac immunitate excipiuntur fraudulenti decoctores, vulgo *Bancqueroutiers*: quos deſcribit Edictum anni 1540. de 4. Octob. extatque *part.* 1. Edictorum Flandriæ *lib.* 3. *Rub.* 1. quo decernitur mercatores ſive mercatrices, alioſque cujuſcumque conditionis debitores aut qualitatis fuerint, qui ſe ſubſtrahent e loco ſuæ reſidentiæ, non ſatisfaciendo ſuis creditoribus, & occulto ſive ſecreto transferent, aut occultabunt & ſilebunt ſua bona, ut hæc ebſcondant, reputabuntur & habebuntur pro publicis furibus & platearum graſſatoribus, & hoſtibus publicæ quietis & communis boni: " Alle cooplieden
„ ofte coopwyſven ende andere ſchuldenaers van wat
„ conditie ofte qualiteyt ſy zyn *die benlieden* abſente-
„ ren zullen vander plekke van hare reſidentie zon-
„ der te vernoegen haerlieder crediteurs, ende hey-
„ melyken tranſporteren ofte verſwygen zullen haer-
„ lieder goeden om de zelve te bedriegen, *zullen ge-*
„ *bouden ende geagt worden voor openbare Dieven als*
„ *ſtraet ſchenders, ende vyande van de gemeyne wel-*
„ *vaert*: ende zulks hebben wy die *verklaert ende ver-*
„ *klaren*, ordonnerende alle onze Rechteren ende
„ Officieren die aentetaſten ende apprehenderen *in*
„ *wat plaetſe datſe die vinden*: zonder dat de zelve
„ zullen mogen gebruyken eenige privilegie, vry-
„ heyt ofte libertyt, hoe dat het zy.

Quantumvis hoc Edictum non exprimat nominatim immunitatem ſive Aſylum locis ſacris indultum, nihilominus nequaquam ambiguum eſt, hoc Edicto deſcribi eos fraudulentos debitores ſive decoctores vulgo *Bancqueroutiers*, quos Edicta nominatim hac Eccleſiarum & ſacrorum locorum immunitate cavere declarant, uti etiam fatetur Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico, *cap.* 10. §. 43. *verſ. Qui autem*, remittens ad hoc Edictum, ut ſciatur qui habendi ſint pro *Bancafilitis*, ſcilicet ad effectum privationis hujus immunitatis.

Monet autem ibidem recte Anſelmo, quod " hi
„ Bancafiliti ſint omninodiſtinguendi a ſimplicibus fal-
„ litis & obærata ſine ſua culpa, quive non ſupina ne-
„ gligentia res ſuas amiſere.

Et ſane cum Edicta Principum ſolos hujuſmodi fraudulentos decoctores & debitores ab hac immunitate excluſos declararint, hactenus ſimplices debitores, & bonis ſine fraude cedentes non cenſentur ab hac immunitate ſecluſi; ſed conformiter ad Conſtitutionem Leonis Imperatoris *l.* 6. *Cod. De bis qui ad Eccleſias confugiunt*, immunitate hac gaudere cenſentur; ſub eadem tamen moderatione in hac lege nominatim præſcripta, ne alias per eam immunitatem creditoribus nimium inferretur nocumentum, uti ſupra *cap.* 2. expoſitum eſt.

CAPUT VI.

De Judice hujus Immunitatis.

§. 1.

Pluribus oſtenditur Judicium de immunitate ſpectare ad Principem, ejuſve Magiſtratum.

Immunitatem ſive Aſylum Eccleſiarum & ſacrorum locorum a Principum indulgentia dependere, atque Principes Chriſtianos huic Immunitati modum quo ea utendum eſſet, necnon eamdem & quoad loca, perſonas & tempus reſtrinxiſſe vel extendiſſe in præcedentibus ac notanter *cap.* 2. & 4. abunde demonſtratum fuit.

Porro nemini ambiguum eſt, quin ejus ſit de re quapiam cognoſcere cui de ea ſtatuendi, & leges præfigendi competit auctoritas.

Inſuper indubitatum eſt, Interpretationem legis; necnon dubiorum ejus occaſione exorientium deciſionem pertinere ad eum qui legem tulit.

Unde & vidimus, quod Principes leges de hac immunitate promulgandas, non ad alios quam ad ſuos Magiſtratus direxerint, ut hi ex Principum auctoritate illas proponerent & exequerentur, atque de his, non ſecus ac de cæteris legibus, ac quæſtionibus ſuper iis incidentibus judicarent.

Idipſum ſat expreſſe declaravit Leo Imperator, in *l.* 6. *Cod. De bis qui ad Eccleſiam confugiunt*, & de qua ſupra *cap.* 2.

Hanc ſuam Conſtitutionem voluit per omnes ſui Imperii ditiones per ſuos Magiſtratus promulgari & executioni mandari; *excepta*, ait, *hac Urbe Regia, in qua nos, Divinitate propitia, degentes quoties uſus exegerit, invocati, ſingulis cauſis & perſonis, præſentes, conſtituta præſtamus.*

Evidens eſt, Leonem Imperatorem in hac lege voluiſſe, ut per ſuos Magiſtratus in hac materia ſingulis cauſis & perſonis jus diceretur, exceptis iis quæ in Urbe Regia exorirentur, & jus ſibi dici peterent.

Et ſane quoties Principes in ſimilibus materiis Leges ſive Edicta ſua ad Magiſtratus ſive Officiarios ſuos promulganda & exequenda mittunt, etiam eorum interpretationem, ſive dubiorum aut quæſtionum ſuper iis exorientium deciſionem committere cenſentur: niſi ſpecialiter ſibi eam reſervent, quemadmodum Leo Imperator incidentes quæſtiones in Urbe Regia ſuper hac Immunitate ſibi reſervavit.

Cum enim hæ Leges ſive Edicta a voluntate & intentione Principis dependeant & vim ſuam habeant, juſtum eſt ut Princeps ſibi vel Magiſtratibus qui vices ejus gerunt, earum interpretationem & dubiorum ſuper iis emergentium deciſionem reſervet.

Unde & in praxi notorium eſt, quod incidente quæſtione ſuper ſimili Edicto, non ad Judicem Eccleſiaſticum, ſed ad Judicem Regium pro hujus quæſtionis deciſione recurſus habeatur. Exempli gratia, ſi quæſtio incidat, utrum ex certis fructibus ſolvi debeant decimæ, conformiter ad Edictum Caroli V. de *anno* 1520. vel quis ad reparationem vel reſtaurationem Eccleſiarum teneatur, conformiter ad Edictum Principum noſtrorum de *anno* 1613. non ad Judicem Eccleſiaſticum, ſed Regium, hæc quæſtio decidenda defertur.

Et quod propius ad præſentem materiam accedit, ſi ſuper immunitate perſonali Clericorum a Juriſdictione laica quæſtio ſive conflictus inter Judicem Eccleſiaſticum & Civilem Magiſtratum incidat, hic conflictus non per ſuperiorem Judicis Eccleſiaſtici, ſed per Principem ſive ejus Conſilium Principem repræſentans, terminandus eſt, uti pluribus Principum noſtrorum Edictis declaratum eſt.

In primis occurrit Edictum Caroli V. de 4. Octob. 1540. extatque integrum parte 1. Edictorum Flandriæ *lib.* 3. Rubrica 1. quo ſtatuitur Judices Eccleſiaſticos non poſſe procedere per cenſuras contra Judices Regios occaſione eorum quæ ex officio ſuo ab his acta ſunt: ſed ſi (ait) Judices Eccleſiaſtici prætendant per Judices ſive Magiſtratus Civiles Juriſdictionem ſuam læſam, debeant per libellum ſuper eo informare Judices laicos, qui ſi credant Juriſdictionem nequaquam læſam aut lædi, debeant interim ab ulteriore proceſſu per menſem ſubſiſtere, ut interea *Superiorem horum Judicum informare queant.*

Igitur quæſtio de violata Juriſdictione ad Princi-

pem

Digitized by Google

pem ſive ejus Magiſtratum ſuperiorem Judicum laicorum defendenda, & ab eo ejus deciſio expectanda eſt.

Hoc edictum quoad hunc articulum renovatum eſt per Edictum Philippi II. de 1. Junii 1587. ad Synodum Cameracenſem, articulo 16. quo nominatim præcipitur, ut ſi Archiepiſcopi aut Epiſcopi prætendant per Magiſtratus Regios ſive Civiles quidquam contra Juriſdictionem Eccleſiaſticam attentatum, recurſum habeant ad Principem ejuſve ſupremum & laterale Conſilium, quod privatum vulgo dicitur. Verba Edicti ſunt : *Si leſdicts Archeveſques & Eveſques prétendroient y avoir entrepriſe, auront leurs recours vers Nous, ou vers nos tres chers & feaus les Chief-Præſident & Gens de noſtre Conſeil Privé, pour y ordonner ce que de raiſon.*

Quandoquidem Immunitas localis Eccleſiarum æque dependeat ab auctoritate Principum ac ipſa Juriſdictio Eccleſiaſtica, quidni in controverſiis & conflictibus ſuper hac Immunitate ad Principem ejuſve ſupremos Senatus recurrendum erit? (quod & Principes voluiſſe, & Epiſcopos & Prælatos æque ad Principem ejuſve Senatus recurſum habuiſſe exorto conflictu ſuper hac Immunitate ac ſuper conflictu Juriſdictionis infra Capite 8. oſtenditur.)

CAPUT VII.

De Extractione Rei ex loco Immunitatis.

§. 1.

Extractio a loco immunitatis ſpectat ad Curiam ſecularem, ſive ejus Miniſtros.

EFFECTUS Immunitatis ſive aſyli Eccleſiarum is eſſe ſcitur, quod confugientes ad Eccleſias ab his per per Magiſtratus Civiles violenter in ordine ad punitionem abſtrahi vel abduci nequeant.

Unde ſuper hac Immunitate conſultus Innocentius III. reſpondit, quod juxta ſtatuta ſacrorum Canonum & traditionem Legum, " ſi liber homo quantumcunque „ gravia maleficia perpetraverit, non eſt violenter ab „ Eccleſia extrahendus, nec damnari debet ad mor„ tem vel ad pœnam.

Itaque quod criminis Reus ex Eccleſia ad quam confugit extrahi nequeat, effectus eſt Immunitatis qua confuga gaudet.

Proinde ceſſante hac Immunitate, nequit Eccleſia aut alius locus ſacer Reum criminis a pœna, aut proſecutione Judicis, ſive Magiſtratus, qui *gladium portat ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum,* ulterius tutum reddere.

Idipſum evidenter & expreſſit in eadem hac Decretali Innocentius III. Poſtquam enim aſſeruit, nullum liberum hominem, quantumcumque gravia crimina maleficia perpetraverit, non eſſe ab Eccleſia violenter abſtrahendum, immediate ſubjungit: " Niſi publicus „ latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum: „ qui dum itinera frequentat vel publicas ſtratas obſi„ det aggreſſionis inſidiis, ab Eccleſia extrahi poteſt, „ impunitate non præſtita, ſecundum Canonicas San„ ctiones.

Evidens eſt, quod Innocentius reſponderit, publicum latronem extrahi poſſe violenter ex Eccleſia ; eo quod eum ſecundum Canonicas Sanctiones ſupponeret non gaudere immunitate Eccleſiarum.

Quod autem hic dicat Innocentius, quod publicus latro ſecundum Canonicas Sanctiones abſtrahi poſſit ab Eccleſia, indubie more ſui temporis reſpexit ad ea quæ apud Gratianum legerat.

Scitur Innocentium III. cæteroſque ejus ætatis Pontifices pro *Canonicis Sanctionibus* reputaſſe, quæ ſub nomine Conciliorum aut Pontificum apud Gratianum reperiebant : unde quia ſub nomine Nicolai Papæ repererit, relatum *Cauſ.* 17. *quæſt.* 4. *Can.* 6. legiſſet, ſub comminatione excommunicationis hominem a ſeptis Eccleſiæ extrahi non poſſe, niſi fuerit *publicus latro*, dicere non dubitavit, quod ſecundum *Canonicas Sanctiones*, *publicus latro* violenter ab Eccleſia abſtrahi poſſit, utpote immunitate non gaudens.

Præterea evidens eſt, Innocentium loqui in hac exceptione de violenta abſtractione per Judicem ſæcularem; de quo fuerat locutus in priore parte Decretalis, & qui Reos criminum proſequitur, & e loco Immunitatis abſtrahere vult, ad inferendam Reis pœnam mortis, aut mutilationem membrorum; & a quibus Rectores obtinere debent pro Reis *membra* & *vitam*; id eſt, ſecuritatem, quod nec membra nec vitam perdent: quæ ſecuritas non niſi a Judice ſeculari, qui ſolus eam pœnam infligere poteſt, petenda erit.

Et cum in ſecunda parte nominatim expreſſerit publicum latronem ab Eccleſia violenter abſtrahi poſſe impunitate non præſtita ; evidens eſt Innocentium hic de Judice ſeculari loqui, & declarare per hunc Judicem, publicum latronem, utpote ab immunitate Eccleſiarum excluſum, abſtrahi poſſe, & ad mortem, vel mutilationem membrorum damnari & puniri; atque ad eum effectum ab Eccleſia violenter extrahi poſſe, nulla impunitate ab eo præſtanda.

Et ſane dum Reis immunitas ſubtrahitur, non poteſt ipſis ad Eccleſias confugium præſtare Aſylum ſive immunitatem : quandoquidem ipſa Eccleſiarum immunitas ad ipſos non ſe extendat; & conſequenter hoc confugium ad Eccleſias impedire nequit Civiles Magiſtratus, quominus eos proſequantur, & abducant ab Eccleſiis ſeu locis Immunitatis, utpote quæ reſpectu ſimilium confugientium loca Immunitatis non ſunt, nec ut talia a Magiſtratibus civilibus reputanda.

Quare Principes ſuis Legibus & Edictis declarantes quoſdam Eccleſiarum immunitate non juvari, una Magiſtratibus & Officiariis ſuis injungunt, ut proſequantur & e locis ſacris abducant, tanquam hac Immunitate non gaudentes, uti ſupra *Cap.* 2. & 5. vidimus, ac ſignanter ibidem obſervatum eſt, quod Juſtinianus declarans Novella 17. *Cap.* 7. homicidas, adulteros, & virginum raptores hac Immunitate non eſſe juvandos, injungat Triboniano ſacri Palatii Quæſtori, ut eos a ſacris locis abducat.

Unde & unanimis eſt Canoniſtarum opinio, quam & praxis probavit, Reos criminum in caſibus exceptis, & dum conſtat eſſe crimen exceptum, confugam poſſe violenter e loco Immunitatis abſtrahi, & pœna condigna puniri : atque inter alios Covarruvias *lib.* 2. *var. Reſol. cap.* 20. *verſ.* 35. notans, quod juxta Capitulum finale 10. *De Immunitate Eccleſiarum,* laicus committens crimen in Eccleſia non gaudeat immunitate, mox ſubjungit, eum poſſe a Judice *ſeculari* inde invitus abduci.

Ulterius cum in caſibus exceptis Eccleſiarum immunitas non obtineat, neque confuga Immunitate gaudeat, non poſſunt Clerici huic confugæ in ſimili caſu immunitatem concedere, conſequenter nec eum tueri contra Magiſtratus & Officiarios civiles, eum, proſequentes, & e loco ſacro, tanquam in hoc caſu, Immunitate non gaudente, extrahentes.

Neque in his caſibus exceptis Officiarii Regii Reos criminum ex Eccleſiis aut locis Immunitatis extrahentes, immunitatem Eccleſiarum violare dici queunt ; quandoquidem hiſce in caſibus nulla ſit reſpectu horum confugientium Eccleſiarum immunitas.

§. 2.

§. 2.

De Jure non requiritur licentia Epiſcopi ad extrahendum.

PRæterea cum Officiarii ſeu Magiſtratus civiles ſuo jure proprio criminum Reos proſequantur, neque Eccleſia in his caſibus poſſit confugientibus Aſylum vel immunitatem dare; conſequens eſt, quod Officiarii ſimiles Reos criminum ex Eccleſiis, tanquam reſpectu horum immunitate non gaudentibus, propria auctoritate abſque licentia Epiſcopi aut Judicis Eccleſiaſtici extrahere queant.

Et ſane neque in Legibus aut Principum Edictis, quin nec in Decretalibus Pontificum, in quibus violenta Reorum extractio ex Eccleſiis, in quibuſdam caſibus permittitur, illa ab Epiſcopo aut Judice Eccleſiaſtico obtinendæ licentiæ mentio habetur.

Hinc & communis eſt Canoniſtarum opinio, Judices ſeculares ſeu eorum Officiarios poſſe de jure Reos criminum ſine licentia Epiſcopi aut Judicis Eccleſiaſtici in caſibus exceptis ex Eccleſiis extrahere: teſtanturque communiter Pragmatici hanc Canoniſtarum opinionem in praxi receptam eſſe; atque inter cæteros Covarruvias *lib.* 2. *var. Reſol. cap.* 20. *verſ.* 34. aſſerit: “ Judicem laicum jure poſſe abducere criminoſum ab Eccleſia, etiam abſque licentia Epiſcopi, quoties juxta Canonicas Sanctiones delinquens ab Eccleſia extrahi poteſt, nec immunitas Eccleſiarum ex eo violatur. Siquidem cum Eccleſia tunc ad eam fugientes minime tuetur, nec tutari velit, nulla fit ei injuria, ſi propria auctoritate Judex etiam ſecularis eos per vim abduxerit, *quod moribus & praxi Chriſtiani orbis ſatis receptum eſt.*

Et Guillelmus Benedicti ad Caput Raynutius 2 *De Teſtam.* verbo, *Et uxorem nomine Adelam, num.* 444. ſcribit: “ Ubi delinquentes ſunt in caſu, quo ubi gaudere non debent Eccleſiaſtica Immunitate, Officiarii Regii eos capiunt; & ab Eccleſia abſtrahunt *abſque alia declaratione per Eccleſiam facta.*

§. 3.

Praxis Belgii.

VErum tametſi de Jure, quin & de conſuetudine ubique paſſim recepta non requiratur licentia aut declaratio Epiſcopi, aut judicis Eccleſiaſtici, ut in caſibus exceptis confugæ per Officiarios civiles ab Eccleſia violenter extrahantur & carcere includantur, nihilominus in quibuſdam Provinciis, ac notanter in Belgio ſolitum eſt, ut petatur licentia extrahendi ab Ordinario, ſive ejus vices agente: quantumvis hæc licentia neceſſaria non credatur, imo nec petenda, ſi forſan remora in hac petitione licentiæ impedimentum aliquod juſtitiæ objiceret.

Id ſat patenter ſignificavit Rex Catholicus in litteris ſuis de anno 1700. occaſione exortæ difficultatis & quæſtionis inter Archiepiſcopum Mechlinienſem & Senatum Brabantiæ, ob extractionem quorumdam Civium Bruxellenſium ex locis immunitatis.

Cum enim circa annum 1700. excitati fuiſſent tumultus populares ſeditionem præferentes in Civitate Bruxellenſi, atque nonnulli Cives refugiſſent ad Eccleſias vel Monaſteria, Senatus Regius Brabantiæ ad inſtantiam Procuratoris Regii, viſis & examinatis informationibus per eum ad onus Civium confugarum captis, declaravit, quod attento eorum crimine, non debeant gaudere Immunitate; poſſintque auctoritate Senatus e locis Immunitatis extrahi, & ad Regios carceres transferri.

Archiepiſcopus Mechlinienſis vero ſuſtinebat, confugas ex Eccleſiis extrahi non potuiſſe, antequam ab ipſo ejuſve Commiſſario eſſet obtenta licentia extrahendi: hancque licentiam dari non debere, niſi prius ſibi vel ſuo Officiali exhibitæ eſſent copiæ informationis; atque iis viſis & examinatis ſibi conſtaret, crimen de quo agitur, eſſe *de exceptis*; eamque eſſe praxim Regnorum Hiſpaniæ aſſerere non dubitavit in litteris ad Aulam Madritenſem, quibus conqueſtus fuit de violata Immunitate per Senatum Brabantiæ per extractionem dictorum Civium e locis Immunitatis ſine ſua obtenta licentia, uti habetur ex litteris Conſilii Regii de 16. Junii 1700. ad Parlamentum Mechlinienſe, quas integras recitat D. Laury in ſua Arreſtorum collectione, *Arreſto* 63. *pag.* 114. in quibus inter alia aſſeritur, per litteras Regias de 20. Maii 1700. reſponſum fuiſſe Archiepiſcopo eam eſſe praxim Regnorum Hiſpaniæ, quod modo conſtet *Judici ſeculari* crimina eorum, qui ſe ad locum Aſyli retraxerunt, ſint de qualitate criminum exceptorum ab Immunitate, prædictum judicem eos poſſe extrahere, etſi Ordinarius poſtquam fuit requiſitus, difficilem ſe præberet in conſentiendo: additque quod informatus intellexerit eam ſimiliter eſſe praxim inviolabiliter in Belgio obſervatam.

Verba Epiſtolæ Regiæ ſunt: “ L'Archevêque de Malines en a écrit en nntre Cour de Madrid, ſe plaignant comme d'infraction de ladite immunité; & prétendant, qu'auparavant de conſentir a ſemblable extraction, il devoit voir les Actes d'information, & connoitre ſi leſdits Bourgeois étoient coupables ou convaincus de délicts, qui pour leur qualité ne pouvoient jouir de l'immunité de l'Egliſe, & que tel ſeroit l'uſage en Eſpagne: Nous vous dirons, qu'ayant fait examiner en notre Cour de Madrid cette affaire, nous avons trouvé convenir de répondre audit Archevêque par notre Royale Dépêche du 20. de May dernier, que l'uſage eſt dans nos Royaumes d'Eſpagne, que moyennant qu'il conſte au juge ſeculier, que les crimes de ceux qui ſe ſont retirés en lieu d'azyle, ſont de la qualité des crimes excepté de l'Immunité, que ledit juge les en peut tirer, encore que l'Ordinaire après en avoir été requis, feroit difficulté d'y conſentir: & que Nous étant informés, que cela ſeroit auſſi inaltérablement obſervé en nos Pays Bas, Nous confians en la prudence du Sereniſſime Prince Electeur de Baviere, qu'en ce regard il ne fera aucune nouveauté.

Hiſce Regiis litteris erat accluſa Epiſtola Regia, qua Archiepiſcopo Mechlinienſi ſignificata fuerat reſolutio Regia ſuper dictis litteris per Archiepiſcopum ad Aulam Madritenſem datis: quæ litteræ Regiæ ſimiliter exhibentur per Dominum Laury loco citato: atque in his litteris occurrit hoc notandum monitum Regium datum Archiepiſcopo, ſcilicet, ſe confidere quod ipſe Archiepiſcopus in hoc puncto non ſit receſſurus a praxi ſuorum Anteceſſorum aliorumque Epiſcoporum: “ Conſiderant (ait) que le trop de facilité a ſoûtenir (ſans beaucoup de fondement) l'azyle de l'Egliſe, cauſe un grand deſſervice a Dieu, & préjudice aux Sujets, vû qu'il en réſulte que les fautes ſe multiplient, & que ceux qui peuvent être coupables évadent ſans châtiment.

Ex his intelligitur, quod judices ſeculares non debeant acta informationis communicare judici Eccleſiaſtico, ut hic hiſce viſis examinet, utrum licentia extrahendi e loco ſacro danda ſit: ſed judicem Eccleſiaſticum ſine remora hanc licentiam dum ab eo petita eſt, concedere debere; alias ſi in ea danda difficilem ſe præbeat, poſſe confugam auctoritate judicis ſecularis extrahi, ſi ipſi ex informationibus conſtiterit eſſe crimen exceptum.

Digitized by Google

§. 4.

Quomodo probatum eſſe debeat, caſum eſſe exceptum, ut Reus extrahatur.

INſuper ex prædictis conſtat, quod priuſquam Judex ſecularis permittat confugam ſua auctoritate extrahi e loco Immunitatis, debeat ipſi conſtare crimen, de quo agitur, eſſe crimen exceptum: ſed & illud habetur, non debere ſibi *plene* eſſe probatum, quod crimen ſit revera exceptum, vel quod confuga revera ſimile crimen perpetraverit, & propterea immunitate ſit excluſus; ſed ſufficere eam de crimine excepto notitiam & probationcm qualis ex informationibus præparatoriis haberi ſolet, quod & noo improbandum aſſerit Gambacurta *lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 6. " De illis „ (ait) qui neminem extrahi de Eccleſia, & carceri„ bus includi jubebant, niſi eos, de quibus vel conſta„ bat ex ipſa eorum narratione, vel ſaltem prætende„ batur ex aliqua *apparenti*, quamvis forte non vera „ ratione, immunitatem eis non competere: poſtea „ vero intra breve aliquod tempus cognito num „ deberetur, necne immunitas, liquidem debebatur, „ ſtatim ſuis, unde extracti fuerant, Eccleſiis reſti„ tuebant; nihil mihi occurrit, quod reprehenſione „ dignum judicem; rationabiliter enim id faciebant.

Verum quia ſubinde hærerent Judices, nom crimen tametſi ſit grave, eſſet *de exceptis*; & ob hanc in diſcutiendo remoram criminum Reis occaſio aufugiendi præbebatur, jam pridem in quibuſdam Regionibus receptum fuit, ut extractio e loco Immunitatis permitteretur in quocumque delicto graviore; neque confugæ in Eccleſiis adverſus Officiarios ſive miniſtros Juſtitiæ ſecularis tuti eſſent, niſi ſolummodo io delictis levioribus.

Teſtatur Julius Clarus in ſua Practica criminali *quæſt.* 30. *num.* 6. " Quod in Urbe & in Statu Eccleſiaſtico „ ounquam viderit confugientes ad Eccleſias eſſe tutos, „ niſi in *levibus* delictis, & debito *civili*. Et ita (ait) „ vidi ſervari in Provincia Aprutina.

Similiter Proſper Farinacius, uti refert Petrus Sarpi De Templorum Aſylo *cap.* 5. aſſerit, " nunquam vi„ diſſe Romæ Eccleſiarum immunitatem uſu receptam, „ niſi in *levioribus* delictis & debitis, ut vocant *Civili*„ *bus*.

Et ex Martino Navarra refert Petrus Sarpi loco citato: " Nullam omnino Eccleſiam Romæ hac uti im„ munitate, ſed Judices ipſos ſeculares, Reos a qua„ vis Eccleſia abſtrahi jubere; quod a Pontifice Maxi„ mo permittitur, oe juſtitia opprimatur, & publica „ quies & tranquillitas perturbetur.

§. 5.

Conſtitutio Franciſci I. Regis Galliæ, & ejus occaſione Eccleſiarum Aſyla abrogata.

IMo nonnullis viſum eſt juſtitiam ſervari noo poſſe, uti nec quies & tranquillitas Reipublicæ & populi, niſi indifferenter confugientes ad Eccleſias aut loca Immunitatis protinus extrahere liceret & carceribus includere, ſaltem cum jure eos extractos reducendi ad locum Immunitatis e quo erant extracti, ſi poſt inſtitutum examen ſive diſcuſſionem cauſæ repertum fuerit, caſum, de quo agitur, non eſſe exceptum, & conſequenter confugam debere gaudere immunitate.

Hanc jam pridem fuiſſe in Regno in Galliæ conſuetudinem, conformiter ad Conſtitutionem Franciſci I. Francorum Regis de anno 1539. *Art.* 166. non tantum uno conſenſu teſtantur illius Regni Pragmatici; ſed & ipſe Covarruvias *lib.* 2. *var. Reſol. cap.* 20. ejuſdem meminit: " Cæterum ut & hoc (ait) non omit„ tamus, annotandum eſt, in Franciæ & Gallorum „ Regno, delinquentes ſtatim ab Eccléſiis abduci, „ vinctoſque a laicis Judicibus obſervari: ac demum „ tractatur, ſit· ne is, qui abductus fuit, dignus „ juxta Canonicas Sanctiones Eccleſiarum immoni„ tate: quod ſi dignus ea judicetur, remittitur, & re„ ſtituitur Eccleſiæ; alioquin punitur a Judice ſecu„ lari.

Inter Pragmaticos Galliæ de hac Franciſci I. Conſtitutione & cooſuetudine ei conformi in Regno Galliæ conſervata fuit Eccleſiarum immunitas uſque ad editam prædictam Conſtitutionem: ſed cum deprehenderetur, multiplicari etiam enormiſſima & pernicioſiſſima crimina ob impunitatem quam criminom Rei per confugium ad Eccleſias ſe obtenturos prævidebant, vel ſperabant, editam fuiſſe hanc Conſtitutionem qua declaratur, quod dum per Judicem fuerit datum Decretum apprehenſionis contra accuſatum de crimine, vel de debito Civili, poterit extrahi ex loco Immunitatis, cujuſcumque fuerit conditionis.

Et Boërius *Deciſ.* 103. conformiter ad eam Conſtitutionem ait: " In omnibus criminibus atrociori„ bus poteſt criminoſus extrahi ab Eccleſia, & per „ Judicem ſecularem extrahitur ſine auctoritate Epiſ„ copi.

Ex his concludit Fevretius loco citato, verſ. *Il ſe collige:* quod ſi Judex Eccleſiaſticus interdiceret extractionem Rei criminis ex loco Immunitatis judici ſeculari vel Officiario, cenſuram minaretur ob factam hanc extractionem ex Decreto judicis ſecularis, poſſet a Decreto judicis Eccleſiaſtici appellari *tanquam ab abuſu:* " Par cette raiſon (ait) que les Egliſes, quoique ſa„ crées & dédiées a Dieu, ſont toutefois dans le terri„ toire du Roy, qui a toote juriſdiction & puiſſance „ dans l'étenduë d'iceluy, mémement qui ſont ſes ju„ ſticiables, *vel ratione criminis, vel domicilii, vel loci* „ *in quo delictum eſt commiſſum.*

Ludovicus Thomaſſinus De Diſciplina Eccleſiaſtica *part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 88. *num.* 8. reflectens ad illam Franciſci I. Conſtitutionem, notat per eam nequaquam abolita Aſyla Eccleſiarum; ſed duntaxat, datam eſſe auctoritatem judicibus ſecularibus ſeu eorum Officiariis extrahendi quoſcumque vel ob crimina, vel ob debita etiam civilia confugas, & carceribus mancipandi, dum ex informationibus præviis per judicem datum fuerit Decretum apprehenſionis; ut interim confuga ponatur ſub cuſtodia & cura judicis ſecularis, quouſque cauſa inſtructa & examinata judicatum ſit, utrum extractus Aſylo gaudere debuerit, vel non, quodque hoc examen & judiciom judici ſeculari deferatur.

Per hæc autem judicibus ſecularibus hac Conſtitutione indulta, Regem nequaquam intendiſſe ipſa Eccleſiarum Aſyla in Caſibus, in Legibus & Canonibus noo exceptis, auferre, uti ſat intelligi ex ipſa Conſtitutione credit Thomaſſinus: quandoquidem in ipſa Conſtitutione expreſſe injungatur judicibus ſecularibus, ut ſi reperiatur, quod extractus debuerit Aſylo gaudere, ad locum Aſyli, e quo fuit extractus, reducatur; atque Aſylum redintegretur.

Verum ut ibidem *num.* 9. recte advertit Thomaſſinus, dum hac Conſtitutione data fuit judicibus ſecularibus facultas Reos ex Eccleſiis extrahendi, priuſquam cognitum eſſet crimen eſſe de genere exceptorum, eoſque ſuis carceribus includendi; ac inſuper hiſce judicibus examen & judicium, nom crimen eſſet de exceptis delatum, vix poſſibile fuit hanc Immunitatem ſalvam manere: oſtenditque quomodo ſenſim occaſione hujus Conſtitutionis Franciſci I. *oblique & labefactata ſint Aſyla omnia Gallicana.*

Idipſum monent ejus Regni Pragmatici, aſſerentes, jura de hoc Templorum Aſylo ſeu immunitate hodie in Gallia uſum non habere.

Monet

Digitized by Google

Monet autem & ibidem Thomaſſinus: " Nec Eccle-
» ſia Gallicana magnopere ſibi laborandum cenſuit ad
» defenſionem Aſylorum ſacrorum, quorum jam fru-
» ctus non ille erat, qui olim optatiſſimus, pœnitentiæ
» publicæ liber uſus; ſed ille potius triſtiſſimus, ſcele-
» rum impunitas.

Ulterius reflectendo monet: " Aſyla Legibus divi-
» nis veteris Teſtamenti conſtituta, & civilibus Paga-
» norum Conſtitutionibus, ad unam ſpectaſſe ſcelerum
» impunitatem, mortiſque reorum amolitionem. Non
» eum autem ſibi Eccleſia ſcopum proponebat in Aſy
» lis ſuis tuendis. Mortalis enim hominis, aliquando
» tandem interituri mortem differri, humanitatis eſt
» illud quidem inculpatæ, nec illaudatæ. At oculi
» mortalium fide Chriſti ſemel illuminati, & charita-
» tis Chriſtianæ inſtinctus, non in his hærent: ulte-
» rius altiuſque ſpirant aliquid; ad beatiſſimæ vitæ im-
» mortalitatem cœleſtem aſpirant. Ea qua ſe Eccleſia
» induebat cura, prorogandæ Reorum vitæ ad aras
» confugientium, *ad otium ſpectabat feriæ Canonicæque*
» *pœnitentiæ conſequendum, cui ſe ipſo ſuo in Eccleſiam*
» *ingreſſu mancipabant.* Ea ſepoſita ſpe, jam alterna-
» re poterit non injuria animus, inter malum & dede-
» cus criminis multi, & decus indultæ indignis veniæ.
» Ubi ergo in nihilum recidit, qui fructus fuerat uber-
» rimus Aſylorum, jam nec eſt, quod magnopere no-
» bis doleat, ſi & ipſa nobis Aſyla deperiere: ſive
» imminuto paulatim criminum numero, quibus pa-
» tebat: ſive facta Civili Magiſtratui copia, & Reos
» comprehendendi in ipſo Aſylo, & dijudicandi, an
» ei reſtituendi ſint.

Conſuetudinis quæ permittit confugientes ad Eccle-ſias protinus extrahi & carceribus includere, dummodo Decretum apprehenſionis per judicem fuerit datum, meminit quoque Petrus Gambacurta *lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 5. fateturque Magiſtratus Civiles conformiter ad hanc conſuetudinem *tuta conſcientia* procedere, ſi hæc conſuetudo inducta videatur ex cauſa aliqua rationabili;
" quia, exempli gratia (ait) periculum eſſet in mora,
» & niſi ſtatim capti, & carceribus mancipati fuiſſent,
» per Clericos Eccleſiarum occultabantur, demitteban-
» tur, evadebant omnino, neque ulla poterat amplius
» fieri indago vel cauſæ cognitio, tuta conſcientia id
» faciebant, & abſque peccato. Non enim immuni-
» tati detrahere, non Reos male accipere intendebant,
» ſed Reum in tuto ponere; ut quandoquidem non
» poterat incontinenti conſtare num debetur immuni-
» tas, necne Reum in tuto ponerent ut ſuus juri locus
» eſſet.

Merito expendent Principes eorumque Magiſtratus quid ſtatui conveniat, attentis ſingularum Provinciarum moribus, criminum & Aſylorum frequentia, necnon Clericorum ad confugas occultandum & dimittendum propenſione; ne Immunitatis & Aſylorum occaſione creſcat ſpes impunitatis, atque per hanc audacia perpetrandi crimina foveatur. (*a*)

Prælati quoque, qui in tuenda Eccleſiarum immunitate zelum ſuum oſtendere geſtiunt, non immerito expendent, num zelus eorum ſit ſecundum ſcientiam.

(*a*) In Galliis ob iſta incommoda non obſervantur Canones, quibus vetatur, ne Rei, qui ad Eccleſias confugerunt, ex iis ſine licentia Judicis Eccleſiaſtici abducantur, aut avellantur.

CAPUT VIII.

Quid de hac Immunitate Eccleſiarum habeant Concordatum vulgo Brabantinum, necnon prætenſum Concordatum vulgo Hannoniæ?

§. 1.

Concordatum vulgo Brabantinum.

Scitur quod ante erectionem novorum Epiſcopatuum in Belgio (quæ contigit circa annum 1557. ſub Paulo IV. Pontifice). Diœceſis Leodienſis in ſpiritualibus notabilem partem Ducatûs Brabantiæ comprehenderet; eaque occaſione frequentes inciderent conflictus inter judices Regios hujus Ducatûs, & Officiales Curiæ ſpiritualis Leodienſis, quibus ſopiendis tandem circa annum 1541. tum ex parte Caroli V. Cæſaris & Ducis Brabantiæ, tum ex parte Epiſcopi Leodienſis deputati fuerint Commiſſarii, qui hiſce pro controverſiis componendis & certis utrique Juriſdictioni præfigendis limitibus quoſdam articulos conceperunt.

Hos articulos communi Commiſſariorum utriuſque poteſtatis conceptos, & ſub diſtinctis titulis diſtributos, exhibuit Antonius Anſelmo Juriſconſultus Antverpienſis, & ibidem Curiæ ſpiritualis Advocatus Fiſcalis, parte 1. Edictorum Brabantiæ, *lib.* 1. *cap.* 8. cum hac inſcriptione: *Concordatum inter Carolum V. Cæſarem ex una, & Epiſcopum Leodienſem ex altera parte, ſuper Juriſdictione*, 10. *Martii* 1541.

Exhibet & ibidem litteras Caroli Imperatoris, quibus prædictos articulos omnes & ſingulos, per ſuos Commiſſarios conceptos ſub beneplacito ipſius, ratificat & approbat, hac tamen inſerta clauſula, quando *Præfatus Epiſcopus (Leodienſis & Capitulum beneplacitum S. Sedis Apoſtolicæ obtinuerint, nobis exhibuerint, atque realiter tradiderint, & alias non.*

Cum hactenus non ſciatur, beneplacitum S. Sedis Apoſtolicæ per Epiſcopum & Capitulum Leodienſe eſſe obtentum, multo minus realiter Cæſari traditum, dubium aliquibus incidit, num hi articuli ſub hac conditione ſive clauſula ratificati, poſſint dici veri Concordati rationem & vim obtinere.

Verum cum aſſentiente utraque Poteſtate, ſi articuli ſub nomine initæ concordiæ fuerunt tam in Curia Brabantiæ, præſente ejuſdem Curiæ Cancellario & Conſiliariis, quam in Curia ſpirituali Leodienſi ſolemniter publicati, etiam hactenus tanquam completam ſuam approbationem & ratificationem obtinentes fuere obſervati; & etiam hodie obſervantur, & eorum ratio in deciſione quæſtionum habetur, notanter in diſtrictu Brabantiæ, qui ante erectionem novorum Epiſcopatuum fuit ſub Diœceſi Leodienſi.

§. 2.

Exhibetur & diſcutitur articulus Concordati de Eccleſiarum immunitate.

Hoc Concordato *titulo* 9. *art.* 9. conventum eſt:
" De crimine violatæ juriſdictionis ſeu Liberta-
» tis Eccleſiaſticæ per laicum, prius cognoſcet Prin-
» ceps vel ejus Conſilium; & ſi juriſdictionem prædi-
» ctam vel libertatem offenſam compererint & judica-
» verint, eo caſu judex Eccleſiaſticus talem delinquen-
» tem punire poterit, ſecundum qualitatem ſuæ juriſ-
» dictionis.

Itaque Judex Eccleſiaſticus juxta hunc Concordati articulum non poteſt cognoſcere aut decidere de quæſtione violatæ juriſdictionis aut Libertatis Eccleſiaſticæ per laicum; ſed hæc cognitio & deciſio prius Principi ſive ejus Conſilio defertur.

Si autem Princeps ejuſve Conſilium cognoverit, & judicaverit, juriſdictionem ſive libertatem Eccleſiæ per laicum fuiſſe offenſam ſeu violatam, tum demum juxta articulum Concordati, judex Eccleſiaſticus *talem delinquentem punire poterit ſecundum qualitatem ſuæ Juriſdictionis*, id eſt, pœnis Eccleſiaſticis, & juxta formam in foro Eccleſiaſtico admiſſam.

Cum autem infractio ſeu violatio Immunitatis & juriſdictionis Eccleſiaſticæ ſive libertatis offenſæ ejuſdem ſint conditionis, vel potius ad idem crimen violatio utriuſque ſpectare videatur, non mirum idem reipſa circa Immunitatem Eccleſiarum ejuſve violationem conventum eſſe, quod ſuper juriſdictione Eccleſiaſtica

aut ejus exercitio vel violatione conventum erat; ut patet ex tenore articuli immediate ſequentis: " Quod „ ad violationem immunitatis Eccleſiæ, cognoſcat ju„ dex Eccleſiaſticus, ſi violatio immunitatis ſeu extra„ ctio fiat per privatos, vel per communitatem, in ca„ ſu a jure non permiſſo, & hoc quoad crimen vio„ lationis immunitatis, non autem quoad injuriam fa„ ctam perſonæ extractæ, vel quoad vim publicam vel „ privatam, de quibus caſibus cognoſcet ſolus Judex „ ſecularis, niſi perſona extracta fuerit Eccleſiaſtica, „ quo caſu uterque poterit cognoſcere. Quod ſi facta „ fuerit extractio per Officiarium judicis ſecularis de „ ejus mandato, poterunt extractus & Eccleſia de hoc „ conqueri ſuperiori ipſius mandantis, & petere juſti„ tiam ſibi fieri.

Itaque hoc Concordato, quæſtio ſive conflictus inter Magiſtratum Civilem ſive ejus Officiarios, & judicem Eccleſiaſticum, de violata juriſdictione ſeu Libertate Eccleſiaſtica, necnon de violatione immunitatis ſeu Aſyli Eccleſiarum, evidenter reſervata eſt Principi vel ejus Conſilio, ſive ſuperiori judicis ſecularis, de cujus mandato extractio facta fuit, qui indubie eſt Princeps aut ejus Conſilium.

Dum vero vel per Principem ejuſve Conſilium judicatum fuerit juriſdictionem ſive libertatem eſſe læſam; vel ex conditione extrahentium manifeſtum ſit, immunitatem Eccleſiæ eſſe infractam: eo caſu punitio quantum ad crimen violationis juriſdictionis vel etiam Immunitatis Eccleſiarum defertur Judici Eccleſiaſtico *ſecundum qualitatem ſuæ Juriſdictionis*; id eſt, quo tum ad reparationem ſcandali & correctionem delinquentis.

Igitur hoc Concordato idem in effectu conventum eſt ſuper materia Immunitatis ſeu Aſyli Eccleſiarum, & Juriſdictionis Eccleſiaſticæ; ut ſcilicet, dum quæſtio ſive conflictus oritur inter Magiſtratum Civilem & Eccleſiaſticum, num vel Immunitas Eccleſiarum, vel juriſdictio Eccleſiaſtica fuerit violata, quæſtio & deciſio ad Principem ejuſve Conſilium deferenda ſit; dum autem conſtiterit hanc vel illam eſſe violatam, tunc punitio hujus criminis violationis ad judicem Eccleſiaſticum pertineat, ſecundum qualitatem ſuæ Juriſdictionis.

Hoc tamen diſcrimen intercedit, quod violatio Immunitatis ſive Aſyli Eccleſiarum manifeſte & notorie eſſe queat ex ſola conditione extrahentium, dum ſcilicet *per privatos vel communitatem* ſine ulla auctoritate Judicis attentatur; at violatio juriſdictionis ſeu Libertatis Eccleſiaſticæ utpote per judicem prætenſæ facta, debet per judicem ſuperiorem ut talis declarari, priuſquam judex Eccleſiaſticus ad punitionem violationis procedere queat.

Et ſane quandoquidem Immunitas ſeu Aſylum Eccleſiarum non magis dicenda ſit materia Eccleſiaſtica aut ſpiritualis, quam juriſdictio & Libertas Eccleſiaſtica, atque utraque pariter a Principe dimanet; non apparet, quare aliter de una ac de altera inter Partes conventum fuiſſet; aut potius deciſio conflictus ſuper juriſdictione ſeu Libertate Eccleſiaſtica, quam aſylo Eccleſiarum Principi ejuſve Conſilio delatus fuiſſet, dum inter Magiſtratum Civilem & Eccleſiaſticum quæſtio oritur.

§. 3.

Prætenſum Concordatum vulgo Hannoniæ.

SUb idem tempus quo initum fuit prædictum Concordatum vulgo Brabantinum, leguntur Deputati ex parte ejuſdem Caroli V. ut Comitis Hannoniæ, & ex parte Epiſcopi Cameracenſis, ad ſopiendas quæſtiones quotidie incidentes inter Magiſtratus Civiles Comitatus Hannoniæ & Officiales Curiæ ſpiritualis Cameracenſis.

Deputati ex parte Epiſcopi poſt varios inter ſe tractatus, tandem in quoſdam articulos conveniunt, quibus mediantibus ipſis videbatur concordia inire poſſe, quos ipſi Deputatis ſive Commiſſariis Principis diſcutiendos & probandos exhibuerunt cum hac expreſſa clauſula: " *Sur le bon plaiſir toutefois dudit Seigneur* „ *Réverendiſſime, ſe ſubmettans ès cas de difficulté, à* „ *l'Ordonnance de ladite Majeſté en enſuivant l'apoſtille* „ *donnée ſur la Réquete par ledit Seigneur Réverendiſſi-* „ *me à la Majeſté.*

Hos articulos & ipſi Commiſſarii Principis tandem probarunt 2. Martii 1541. ſub hac expreſſa clauſula: " *Sauf le bon & noble plaiſir deſdits Seigneurs*, „ eorum ſcilicet quorum nomine agebant.

Hi articuli prout per Deputatos utriuſque Poteſtatis fuerunt concepti & probati, ſub beneplacito tamen utriuſque Poteſtatis, exſtant *parte* 1. *Edictorum Brabantiæ*, *titulo* 1. *cap.* 3.

Cum nullibi legatur aut ſciatur quod hi articuli vel per Epiſcopum Cameracenſem aut Comitem Hannoniæ, vel magnum Ballivium Hannoniæ fuerint probati vel ratificati, non ſcitur quo fundamento Antonius *Anſelmo* juriſconſultus hos articulos retulerit inter Principum Edicta ſub hac inſcriptione: *Concordat entre l'Evêque de Cambray & ceux de Haynault*: quandoquidem rationem Concordati habere non poſſent, nec pro tali reputari, niſi haberetur ſuper his articulis beneplacitum ſive ratificatio utriuſque Poteſtatis, ad quam Deputati ſe expreſſe retulerant. (*a*)

Interim ſi hi articuli uti per Antonium *Anſelmo* relati ſunt, rite expendantur, apparebit quod circa hanc Eccleſiarum immunitatem ſive aſylum nihil fuerit Judici Eccleſiaſtico conceſſum, ultra id quod per Concordatum vulgo Brabantinum, de quo ſupra.

§. 4.

Exhibetur & diſcutitur articulus prætenſi Concordati.

INter hos articulos unicus hanc Immunitatis ſive Aſyli Eccleſiarum materiam ſpectans occurrit, ſcilicet undecimus his verbis expreſſus: " *Item, les grands* „ *Baillys d'Haynault, Officiers de Sa Majeſté, ou au-* „ *tres Juges ſeculiers de la Comté d'Haynault, pourront* „ *en cas permis de Droit Canon; ſi comme le trois cas* „ *exprimés au Chapitre* Inter alia *ꝯ.* De Immunitate „ Eccleſiarum. *Et pareillement pour homicides, vilains* „ *faits de propos déliberé, & de fait d'aguet ſeulement,* „ *tirer ou faire tirer hors de l'immunité d'Egliſe, ſans* „ *attendre que l'Official de Cambray ait déclaré qu'il ne* *devroit joüir d'icelle immunité.*

„ *Mais s'ils tireroient hors de ladite immunité per-* „ *ſonne non ayant commis leſdits cas, ils ſeront tenus* „ *réintegrer & remettre en ladite immunité le plutoſt que*

„ *faire*

(*a*) Obſervat D. De Wiquefort in ſuo Opere Gallico, cui hunc fecit titulum, *L'Ambaſſadeur & ſes fonctions*, quod independenter a ratificatione ſeu comprobatione Principum qui paciſcuntur, Concordatum poſſit ſubſiſtere: en prædicti Auctoris contextus, qui extat *tom.* 2. *l.* 2. *ſect.* 15. *La Ratification n'eſt pas une partie eſſentielle du traité. Ce qui eſt d'autant plus évident, non ſeulement parce que le Traité eſt une piéce commune & publique, & la Ratification une piéce privée & particuliére; mais auſſi parce que le Traité ne laiſſeroit pas de ſubſiſter ſans la Ratification, ſi on étoit aſſuré que le Traité & celui qui l'a fait ne fuſſent point déſavoués.* Plurimis deinde exemplis ſuam theſim probat Vir doctiſſimus. Attamen quaſi vellet eam emollire vel quodammodo emendare, ſubjicit: *Bien que la Ratification ne ſoit pas une partie eſſentielle du Traité, ... il ſemble pourtant qu'elle en ſoit devenue une dépendance néceſſaire .... puiſque c'eſt par elle que le Traité reçoit ſa derniére perfection, & que ſans elle on ne peut pas s'aſſurer qu'il ſera exécuté. Ce qui eſt une des raiſons pourquoi la publication des Traités ne ſe fait qu'aprés que les Ratifications ont été échangés; quoiqu'en cela on ne ſoit pas toujours fort exact, pour la raiſon que je viens de remarquer, que la Ratification n'eſt pas de l'eſſence du Traité, & n'en fait pas partie.* Hæc de re legitur D. De Wiquefort.

Digitized by Google

„ *faire pourvont; & en cas de refus, la connoiſſance & déclaration appartiendra à l'Official de Cambray, comme de tout temps a appartenu.*

Bimembris eſt hic articulus. Priore membro decernitur, quod Ballivius Hannoniæ, Officiarii ſuæ Majeſtatis, aliique Judices ſeculares Comitatus Hannoniæ, poterunt in caſibus permiſſis de Jure Canonico, puta, tribus expreſſis *in Cap.* Inter alia ;; De Immunitate Eccleſiarum; necnon pro homicidio enormi & ex propoſito deliberato & inſidioſo, poſſunt Reos ejuſmodi criminum extrahere, ſeu mandare per alios extrahi ex Eccleſia, non expectata declaratione Officialis Cameracenſis, qua declaraverit crimen eſſe exceptum; *ſans attendre que l'Official de Cambray ait déclaré qu'il ne devroit joüir d'icelle immunité.*

Imprimis ex hoc articuli membro manifeſtum eſt, Judicium ſive deciſionem dubii vel quæſtionis, utrum crimen commiſſum ſit *de exceptis*, ſive Reus debeat gaudere aſylo Eccleſiæ, non deferri Judici Eccleſiaſtico vel Officiali Cameracenſi.

Si enim ipſi hujus quæſtionis vel dubii declaratio aut deciſio competeret, non poſſent Officiarii aut Judices ſeculares ad extractionem Rei ex Eccleſia ſeu loco Aſyli procedere, niſi prius per Judicem Eccleſiaſticum ſeu Officialem Cameracenſem hæc declaratio ſive deciſio hujus quæſtionis data eſſet, atque per hanc conſtaret, Reum non gaudere Aſylo; ac per conſequens e loco Aſyli per Officiarios poſſe extrahi.

Cum igitur dicatur Ballivum alioſque Judices ſeculares, Reos in caſibus exceptis poſſe extrahere e loco Aſyli, non expectata hac Officialis declaratione; quid manifeſtius, hanc declarationem ei non fuiſſe in hoc articulo delatam?

Porro cum certum ſit, Judicem non poſſe concedere Decretum extractionis e loco immunitatis ſeu Aſyli, niſi cognoverit ſaltem ſummarie ex prævüs captis informationibus, utrum Reus commiſerit crimen exceptum, non minus manifeſtum eſt, hoc examen & judicium ſpectare ad judicem ſecularem, utpote cui data auctoritas permittendi, vel mandandi Officiariis Reos extrahere ex loco Aſyli, non expectata declaratione Officialis Cameracenſis, qua declaraverit Reum crimen exceptum commiſiſſe, ſupponens conſequenter ſufficere, ut Judici ſeculari conſtet crimen commiſſum eſſe *de exceptis*.

Igitur hoc articulo, quemadmodum ſuperiore Concordato, deciſio ſive declaratio, utrum confuga gaudeat immunitate, ſive utrum e loco immunitatis extrahendus ſit, defertur judici ſeculari.

Altero hujus articuli membro ſupponitur per judices ſeculares extracta perſona, quæ crimen exceptum non commiſit: decerniturque judices ſeculares in hujuſmodi caſu, teneri quo citius fieri poterit, ſine remora, extractum in loco Immunitatis reponere, & quod in caſum recuſationis cognitio & declaratio competat Officiali Cameracenſi, *uti ab omni tempore competiit*.

Evidens eſt, hoc articuli membro nequaquam dici, quod Officiali Cameracenſi competat aut omni tempore competierit cognitio & deciſio dubii aut quæſtionis, utrum Reus admiſerit crimen exceptum; ſed ſupponitur illud conſtare, ſive quod Reus extractus per judices ſeculares ſive per Officiarios ex eorum decreto non admiſiſſe crimen *de exceptis*; adeoque indebite fuiſſe extractus, puta ſi per ſuperiorem judicis mandantis ita declaratum eſſet.

Si hoc caſu judex ſecularis recuſaret, ſeu remoram traheret reducendi extractum ad locum Immunitatis, cognitio & declaratio num juſta ſit recuſationis vel remoræ ratio defertur Officiali, quemadmodum punitio Officiarii ſecularis ſuperiore Brabantiæ Concordato, defertur judici Eccleſiaſtico, dum per ſuperiorem Judicis ſecularis mandantis declaratum fuit, per extractionem læſam & violatam fuiſſe immunitatem Eccleſiæ; uti ſupra expoſitum eſt.

§. 5.

Praxis Belgii hiſce conformis.

Hinc & legimus, & ante & poſt prædictum Concordatum, necnon conceptos dictos articulos, quæſtionem inter utramque poteſtatem ſive utriuſque Magiſtratus, ſeu Officiarios, delatam fuiſſe ad judices ſeculares, atque per hos quæſtionem incidentem deciſam.

Ita legimus, quod cum circa annum 1531. Prætor Mechlinienſis quemdam confugam extraxiſſet e loco Immunitatis, & carceri incluſiſſet; Officialis autem Epiſcopi Cameracenſis (cui eo tempore ſuberat Mechlinia) prætenderit, per hanc extractionem fuiſſe violatam immunitatem Eccleſiæ: quæſtio hæc delata fuit ad Parlamentum Mechlinienſe, tanquam ad judicem ſuperiorem Magiſtratus Mechlinienſis, ex cujus Decreto extractio facta fuerat; atque quæſtio hæc inter Partes, ſcilicet, inter dictum Prætorem eidem juncto Procuratore Regio ex una, & Epiſcopum Cameracenſem ſuſcipientem cauſam ſuorum Officialium ex altera parte, uti intelligitur ex Sententia Parlamenti de 13. Julii 1532. qua declaratum fuit, quod non obſtante oppoſitione Epiſcopi, Prætor procedere queat contra extractum & incarceratum, ob enormitatem criminum, de quibus accuſabatur.

Circa annum 1556. cum quidam commiſſo homicidio in Parochia de Poperinge, tunc temporis Diœceſis Tornacenſis, confugiſſet ad cœmeterium Eccleſiæ S. Joannis ibidem, atque per Ballivum dictæ Parochiæ eſſet e loco Immunitatis abductus & carceri incluſus, Officialis Epiſcopi Tornacenſis Ipris reſidens, eum petiit Immunitati reſtitui, eo quod prætenderet homicidium de quo quæſtio, fuiſſe in ſui defenſionem commiſſum; cumque Ballivus reſtitutionem recuſaret, ipſe Officialis Libellum ſupplicem obtulit Conſilio Flandriæ, quo petebat hunc extractum & incarceratum Immunitati reſtitui, tanquam qui crimen *exceptum* non commiſiſſet, uti habetur ex Sententia hujus Conſilii de 2. Maii 1556. inter prædictum Officialem ſupplicantem, & dictum Ballivum intimatum, qua ordinatum fuit Ballivo, incarceratum reſtituere immunitati Eccleſiæ, e qua fuerat extractus.

Quid evidentius quam Officialem Epiſcopi agnoviſſe Conſilium Flandriæ ut judicem competentem & legitimum quæſtionis incidentis, utrum extractus deberet gaudere immunitate Eccleſiæ, vel non; atque ad hoc Conſilium tanquam *ſuperiorem* judicis mandantis pro deciſione hujus quæſtionis eſſe recurrendum?

Rurſus circa annum 1560. ſimilis difficultas exorta fuit in Civitate Aloſtana; cum quidam confugiſſet ad Monaſterium Guillelmitarum in eadem civitate, Vice-Ballivus prætendit, confugam ſibi per Religioſos dicti Monaſterii eſſe tradendum; ſive ſibi permitti intrare Monaſterium ad extrahendum confugam: cumque id recuſarent Religioſi, Vice Ballivus obtulit Libellum Conſilio Privato, quo petiit, injungi dictis Religioſis & Decano Chriſtianitatis Epiſcopi Cameracenſis, ut permitterent confugam e ſuo Conventu extrahi.

Hunc Libellum remiſit Conſilium Privatum ad Conſilium Flandriæ, ut viſis & examinatis informationibus diſponat prout juris; *pour être diſpoſé, après qu'ils auront vû les informations préparatoires.*

Viſis & diſcuſſis hiſce informationibus, Conſilium Flandriæ injunxit nomine Regis dicto Vice Ballivo Aloſtano procedere ad apprehenſionem & extractionem confugæ e Monaſterio, ad quod confugerat, non obſtante oppoſitione; atque ad eum effectum miſit Conſilium Procuratorem Generalem ad dictum Monaſterium, ut confuga remitteretur interim inter manus Procuratoris Generalis, donec cauſa, Partibus utrimque auditis, ulterius inſtructa quæſtio de Immunitate decideretur.

Tandem

Tandem Partibus, ſcilicet Vice-Ballivo Aloſtano, qui de mandato Judicis confugam e loco Immunitatis extrahendum ſuſtinebat, & Religioſis dicti Monaſterii & Decano Chriſtianitatis ex altera parte, Conſilium Flandriæ declaravit, hunc confugam potuiſſe e loco ſacro & Immunitatis extrahi & carceribus includi; poſſeque Vice-Ballivum cauſam contra extractum coram Magiſtratu Aloſtano proſequi; uti hæc plenius habentur ex Sententia de 9. Julii 1561. & cujus Sententiæ & controverſiæ mentio occurrit apud Laury in collectione Arreſtorum, *Arreſto* 63. *pag.* 105.

Non dubitavit igitur Conſilium Privatum ſive Laterale Principis, quæſtionem ſuper Immunitate, id eſt, num confuga e loco Immunitatis extrahi poſſit vel non, eſſe deferendum ad Judicem ſuperiorem Judicis mandantis ſive decernentis extractionem & apprehenſionem confugæ, qui indubitanter erat Conſilium Flandriæ reſpectu Judicis Aloſtani mandantis.

Præterea ex his intelligitur, Conſilium Privatum exiſtimaſſe, quod Conſilium Flandriæ poſſit proviſionaliter decernere extractionem & detentionem confugæ ex ſolis informationibus præparatoriis, donec cauſa plenius inſtructa decidatur, num Reus extrahi potuerit e loco Immunitatis.

Conſtat ex Sententia ejuſdem Conſilii Flandriæ de 27. Octobris 1562. inter Epiſcopum Tornacenſem ſupplicantem ex una, & Nicolaum Stoop Apparitorem necnon Procuratorem Generalem Conſilii Flandriæ ex altera parte intimatos, quod cum dictus Apparitor extraxiſſet quemdam confugam e cœmeterio Eccleſiæ Parochialis de Saffelaer, Epiſcopus per ſuum Decanum Chriſtianitatis petierit, ut per Apparitorem extractus reſtitueretur in loco Immunitatis, ex quo fuerat extractus. Apparitore reſtituere recuſante, Epiſcopus obtulit Libellum ſupplicem Conſilio Flandriæ, tanquam Judici ſuperiori Judicis, cujus auctoritate ſive Decreto Apparitor confugam e loco Immunitatis extraxerat.

Conſtat autem cauſa utrimque inſtructa Conſilium declaraſſe, querelam Epiſcopi non fundatam; ipſamque extractionem rite factam.

Hujus Sententiæ mentio quoque occurrit in citato Arreſto 63. relato a Domino Laury *pag.* 106.

Non dubitavit proinde Epiſcopus, quin querela vel quæſtio de violata immunitate per extractionem e loco Immunitatis factam ex Decreto Judicis ſecularis, eſſet deferenda ad Judicem ſuperiorem Judicis mandantis, & ab eo quæſtionem decidendam conformiter ad Principum Edicta & prædicta Concordata.

Cum anno 1635. quidam Robertus Baert commiſiſſet homicidium, atque refugiſſet ad Monaſterium Monialium, vulgo De Byloque, in civitate Gandenſi, atque eodem die ex Decreto Conſilii Flandriæ per Procuratorem Generalem ejuſdem Conſilii eſſet extractus ex dicto Monaſterio & carceribus incluſus, idque nec petita nec obtenta licentia Epiſcopi aut Judicis Eccleſiaſtici, Libellum obtulit Conſilio Privato petens declarari, ad ſupplicantem pertinere judicare & declarare ſi dictus Baert poſſet gaudere immunitate dicti Monaſterii De Byloque; & præcipere dignaretur tam Procuratori Generali quam ipſi Conſilio Flandriæ deponere eumdem Baert *pede ligato* in carcere ſupplicantis, ut per ipſum aut ejus Delegatum declararetur, ſi debeat gaudere dicto Aſylo; & mandare dicto Conſilio ut in poſterum ſe huic declarationi Regiæ conformet.

Conſilium Privatum hunc Libellum ſupplicem remiſit ad Conſilium Flandriæ, ut intra octiduum ab inſinuatione de contentis in hoc Libello Conſilium Privatum informaret.

Hunc Libellum ſupplicem Epiſcopi una cum reſcriptione Conſilii Flandriæ exhibet Laury in ſæpe citato Arreſto. His viſis & examinatis, Conſilium Privatum per Sententiam de 28. Januarii 1636. declaravit, quod poſtulatum per ſupplicantem ei annui non poſſet: ſcilicet ut ipſe Epiſcopus ejusve Delegatus cognoſceret & judicaret, an prædictus confuga ſive extractus deberet gaudere immunitate Eccleſiæ, uti per litteras Conſilio Flandriæ intimatum fuit: quas & ibidem integras exhibet Laury.

Ex reſcriptione ſive reſponſo Conſilii Flandriæ ad Libellum Epiſcopi Gandenſis intelligitur, quod Epiſcopus ſuo Libello annexiſſet Extracta & Acta nonnulla, quibus adſtruere intendebat, eſſe receptam praxim in ſua Diœceſi, ut ad extractionem Reorum ex Eccleſia non procedatur, etiam in caſibus *exceptis*, niſi prius petita & obtenta licentia Epiſcopi aut ejus Officialis aut Commiſſarii: quodque his ex parte Epiſcopi productis actis & exemplis reſponderit Conſilium Flandriæ hæc nullatenus huic caſui applicari poſſe; eo quod eorum pleraque concernant perſonas aut Officiarios militares, nec Conſilio, nec Regiis Fiſcalibus ad tuenda Regia & ejus Magiſtratuum jura conſtitutis, ſubjectos: quodque per militares inſciis Fiſcalibus & Conſilio hæc acta ſint; qui voluntarie ad Epiſcopum ejuſve Officialem recurrerunt. Verba reſcriptionis ſunt: " *Quant* „ *aux Actes & exemples que le Suppliant allegue & pro-* „ *duit, iceux ne ſont de conſideration, pour concerner* „ *la plûpart Gens & Officiers militaires, n'étant de no-* „ *tre Reſſort ni Juriſdiction, & être néanmoins tous* „ *avenus à notre deſçeu, & au deſçeu des Fiſcaux du* „ *Roy, leſquels partant n'y ont pû garder le droit de Sa* „ *Majeſté, joint que leſdits Militaires & autres ſe ſont* „ *volontairement adreſſez audit Remontrant ou à ſon* „ *Official, au lieu de s'adreſſer au Juge ſeculier, comme* „ *ils devoient.*

Interim ex his habetur, & hunc Epiſcopum non dubitaſſe, quin quæſtio ſuper hac immunitate eſſet decidenda per Judicem Regium ſuperiorem Judicis mandantis, uti erat indubitanter Conſilium Privatum reſpectu Conſilii Flandriæ.

Anno 1658. cum quidam conſequendæ immunitatis cauſa confugiſſet ad Chorum & Altare Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis, Prætor ejuſdem civitatis Mechlinienſis hunc confugam cum ſuis ſatellitibus inſequens, eum ex loco Aſyli violenter extraxit, & carceribus civitatis incluſit.

Præpoſitus, Decanus & Capitulum dictæ Eccleſiæ Metropolitanæ, una cum Officiali nomine Archiepiſcopi Mechlinienſis, exiſtimantes per hanc extractionem attentatam per Prætorem immunitatem Eccleſiæ læſam, recurrerunt per Libellum ſupplicem pro conſequenda reintegratione Immunitatis, ad Parlamentum Mechlinienſe, tanquam hujus Prætoris & Magiſtratûs Mechlinienſis indubitatum ſuperiorem.

Parlamentum plenarie cauſa inter dictos Supplicantes & Prætorem reſcribentem inſtructa, & viſis informationibus contra extractum captis, per Sententiam de 11. Maii 1658. declaravit extractionem per Prætorem male & indebite factam; condemnando eumdem Prætorem, ut perſonaliter, una cum Vice Prætore & ſuis ſatellitibus extractum reducat ad locum Immunitatis e quo eum extraxerat: condemnando ulterius eumdem Prætorem ob attentatam hanc extractionem in mulctam 300 florenorum necnon in damna & intereſſe reſpectu extracti; permittens præterea Officiali ſive Judici Eccleſiaſtico punitionem dicti Prætoris ob violatam immunitatem Eccleſiæ & reverentiam Eccleſiæ, ſecundum qualitatem ſuæ juriſdictionis.

Nihil manifeſtius, quam Capitulum Metropoliticum una cum Epiſcopo nullatenus hæſitaſſe, quin juxta Principum Edicta & Concordata, querela de læſa immunitate eſſet deferenda ad Superiorem Judicis aut Officiarii ſecularis, cujus auctoritate extractio indebite facta prætenditur.

Sed & illud non obſcurum eſt, Parlamentum reflexiſſe ad prærallegatum Concordatum vulgo Brabantinum, permittens Officiali ſeu Judici Eccleſiaſtico pu-

nitio-

nitionem Prætoris ob infractam immunitatem ſecundum qualitatem ſuæ juriſdictionis : prout hanc punitionem Concordatum judici Eccleſiaſtico defert ; uti ſupra dictum eſt.

Nonnullas recentiores deciſiones ſuper ſimilibus quæſtionibus refert Dominus Laury in ſua Arreſtorum collectione, *Arreſto* 63. atque inter cætera refert, quod anno 1670. Prior & Conventus Carthuſianorum in Civitate Valcinenſi obtulerint Libellum ſupplicem Conſilio Privato contra Præpoſitum, Juratos & Magiſtratum dictæ civitatis ; Carthuſiani prætendebant auctoritate hujus Magiſtratus per Præpoſitum civitatis vi armata e ſuo Conventu quemdam fuiſſe male & indebite extractum.

Ex Actis hujus cauſæ per D. Laury ſuo Arreſto inſertis habetur, dictos Supplicantes prætendiſſe, hanc extractionem indebite attentatam, quod ante extractionem Reſcribentes debuiſſent ut minus petere licentiam extrahendi a Vicariatu, nec potuiſſent inſcio dicto Vicariatu ad extractionem procedere ſine adjunctione Decani Chriſtianitatis, aut alterius perſonæ Eccleſiaſticæ ad hoc deputatæ.

Reſpondit Magiſtratus per ſuam Duplicam, quod dum ex prævis informationibus ſibi conſtaret, homicidium, de quo quæſtio, fuiſſe præmeditatum & inſidioſum, & conſequenter *de exceptis*, ipſi non indigerent ulla licentia Ordinarii, aut adjunctione alicujus perſonæ Eccleſiaſticæ.

Imo licet dubium fuiſſet utrum crimen eſſet *de exceptis*, non obligarentur nihilominus expectare, declarationem Officialis ; ne eam expectando, criminis Reo daretur occaſio effugiendi & Juſtitiæ illudendi : aſſeruntque quod praxis notoria ita habeat, pluribus Arreſtis, ac notanter Conſilii Privati de 4. Novembris 1650. confirmata.

Ulterius aſſerunt, ſufficere ut Ordinario ejuſve Officiali aut vices gerenti, intimetur per Judices ſeculares *acta non præjudicii*, quodque examine facto repertum ſit, quod caſus occurrens eſſet de caſibus *exceptis* ; quodque Archiepiſcopus Cameracenſis ſimili acta fuerit contentus, uti ex ejus litteris patebat.

Ulterius, cum Supplicantes inpendiſſent Bullam Gregorii XIV. de anno 1591. necnon prætenſum Concordatum inter Magiſtratus Comitatus Hannoniæ, & Curiam ſpiritualem Cameracenſem, de quo ſupra, reſponderunt Reſcribentes, Bullam hanc non eſſe placetatam ; & prætenſum illud Concordatum non eſſe in uſu.

Ex hoc reſponſo veriſimile quoque redditur quod ſupra notavimus, hoc Concordatum nunquam perfectionem Concordati accepiſſe, ob defectum ratificationis utriuſque poteſtatis.

Inſtructa autem plenaria hac cauſa, atque allegatis ab utraque parte, quæ videbantur congruere ad deciſionem principalis quæſtionis, utrum homicidium per extractum & incarceratum perpetratum, eſſet ſimplex duntaxat homicidium vel præmeditatum & inſidioſum de genere criminum exceptorum, Conſilium Privatum remiſit Partes ad Parlamentum Mechlinienſe pro obtinenda finali deciſione quæſtionis. Parlamentum viſis & examinatis actis litis, per Arreſtum de 10. Junii 1671. declaravit Supplicantes in ſuis concluſionibus non receptibiles vel fundatos ; & levato interdicto dato ad Libellum ſupplicem Supplicantium, permittitur Reſcribentibus, ſcilicet Officiario & Magiſtratui Valecinenſi, procedere ad inſtructionem proceſſus criminalis contra extractum & incarceratum, atque pœnam congruentem decernere.

Ex his perſpicuum eſt, eam fuiſſe & eſſe Belgii praxim, ut Magiſtratus & Judices ſeculares ex prævis informationibus cognoſcant & judicent, utrum caſus occurrens ſit *de exceptis* vel non ; quodque Officiarius poſſit ad apprehenſionem Rei & extractionem e loco Immunitatis, ejuſque incarcerationem procedere ex Decreto Magiſtratus ſive Judicis ſecularis ; neque debeant informationes præviæ Epiſcopo ejuſve Officiali communicari, ut iis viſis & examinatis hic judicet, num caſus de quo agitur ſit *de exceptis* ; & conſequenter utrum licentia extrahendi ſit danda vel neganda.

Imo ex dictis ſat manifeſtum eſt, ex praxi & conſuetudine Belgii, non eſſe neceſſariam licentiam Epiſcopi ejuſve Commiſſarii, ut Officiarius ex Decreto Judicis ad extractionem & apprehenſionem confugæ procedere queat ; præſertim ſi Epiſcopus ejuſve Commiſſarius in ea concedenda moram trahat, ſive difficilem ſe præbeat.

Præterea ex prædictis habetur, eam eſſe notoriam & probatam Belgii praxim conformiter ad Edicta Principum, & ſpeciatim juxta Concordatum, vulgo Brabantinum, quod ſi querela moveatur, vel per extractum, vel per Judicem Eccleſiaſticum de indebita extractione, & per eam violata immunitate Eccleſiæ hæc querela debeat deferri ad Judicem ſuperiorem Judicis mandantis, ſive qui Decretum apprehenſionis & extractionis dedit, & cognoſci ac decidi ab eodem debeat.

CAPUT IX.

De Bulla Gregorii XIV.

§. I.

Præcipuus hujus Bullæ ſcopus.

ADMODUM famoſa in hac materia Immunitatis ſive Aſyli eſt Bulla Gregorii XIV. de anno 1591. quæ incipit : *Cum alias nonnulli* ; eamque recentiores Theologi & Canoniſtæ, præſertim qui hanc immunitatem Judicibus Eccleſiaſticis vendicare volunt, tanquam firmum & ineluctabile fundamentum impendunt, uti ex noſtratibus Antonius *Anſelmo* Juriſconſultus Antverpienſis, & ibidem Curiæ Eccleſiaſticæ Advocatus Fiſcalis, in ſuo Triboniano Belgico *cap.* 10. & Franciſcus Zypæus Officialis Antverpienſis *in Jure novo, Tit. De Immunitate Eccleſiarum num.* 6. & ſequentibus, qui per Bullam illam Judicibus Eccleſiaſticis omnia ad hanc immunitatem pertinentia competere prætendunt.

Imo & Petrus Gambacurta e Societate Jeſu hanc Bullam ſpeciali Tractatu explanandam & tuendam ſuſcipiens, de ea dicere non dubitavit, " quod ut eſt ſapientiæ, prudentiæ, ac pietatis pleniſſima, ita univerſam hanc Eccleſiarum immunitatem, noſtris ſeculis occaſione nonnullorum Indultorum plene collapſam reſtituit, moderatur, & meliorem in formam reducit. " Ita in proœmio Libri ſecundi.

Num hæc Bulla *ſapientiæ, prudentiæ, ac pietatis pleniſſima ſit*, prout eam ejus Patronus deprædicat, ex dicendis æquus & non præventus Lector judicabit.

Hoc haud inficiari poteſt, per hanc Bullam univerſam Eccleſiarum immunitatem omnino reſtitutam juxta eorum opinionem, ſcilicet, qui hanc immunitatem & quoad inſtitutionem, moderationem, necnon de quæſtionibus ſuper ea incidentibus, judicandi & decidendi auctoritatem Eccleſiæ ſeu Judicibus Eccleſiaſticis deferendam opinantur ; nullamque eſſe Principis aut Magiſtratûs ſecularis de ea ſtatuendi, aut judicandi, aut agendi auctoritatem independenter a judicio & auctoritate ſeu licentia Judicis Eccleſiaſtici, juxta regulam hac Bulla præſcriptam.

Et unicum hujus Bullæ ſcopum eſſe, omne de hac immunitate judicium attribuere Judici Eccleſiaſtico, & auctoritatem Magiſtratûs ſecularis dependentem reddere a judicio & arbitrio Judicis Eccleſiaſtici ex contextu

textu

Digitized by Google

textu Bullæ manifeſtum eſt, & ex dicendis patebit.

§. 2.

Quæ de Indultis ſuorum Prædeceſſorum narrat in ſua Bulla Pontifex ad recentiorem ætatem referenda.

INprimis in narrativa ſuæ Bullæ exponit Pontifex, “ Quod nonnulli ſui Prædeceſſores, & præſertim Sixtus V. & Pius V. *ſancto zelo ducti* diverſas facultates & extrahendi etiam in caſibus quibuſdam a Jure non permiſſis ex Eccleſiis criminoſos & delinquentes, compluribus ſecularibus Principibus, eorumque Curiis & Magiſtratibus ſub variis modis & formis conceſſerint.

Quod hic aſſerit Gregorius a nonnullis ſuis Prædeceſſoribus ſimiles facultates & indulta Principibus & Magiſtratibus ſecularibus fuiſſe conceſſa, indubie ad recentioris ætatis Pontifices referendum: & merito tanquam præcipuos harum facultatum & indultorum auctores expreſſit Sixtum V. & Pium V. qui demum ſeculo XVI. ſederunt.

Quis enim Principum Chriſtianorum ante ultima hæc ſecula, id eſt, ante receptas Decretales, legitur, hujuſmodi facultates ſive indulta a Romanis Pontificibus poſtulaſſe aut accepiſſe?

Vidimus ſupra *Cap.* 2. Principes ſua auctoritate extendiſſe vel reſtrinxiſſe Eccleſiarum Aſyla, iiſque modum & formam in eorum uſu pro temporum & locorum conditione præſcripſiſſe: quin & vidimus Patres Africanos ad Imperatorem pro reſtitutione hujus immunitatis obtinenda legationem deſtinaſſe. Sed Imperatores ad Romanos Pontifices pro poſtulandis facultatibus & indultis extrahendi confugientes ex Eccleſiis legationem miſiſſe non legimus.

§. 3.

Enarrat Pontifex ſcandala & abuſus, quæ prætendit ex prædictis Indultis ſecuta: & quis ſcopus hujus enarrationis?

QUod autem dicit, quod Prædeceſſores ſui hæc Indulta conceſſerint *ſancto zelo inducti*, id eum dixiſſe monet Gambacurta *lib.* 2. §. 1. *in Gloſſa verſ. Sancto zelo*; “ Quoniam narraturus erat, Indulta per hos Pontifices conceſſa non bene ceſſiſſe, quin & eorum occaſione ſubortos abuſus, ne illos in invidiam trahat, intentionem atque interiorem animi voluntatem commendat.

Et admodum veriſimile eſt, Pontifices in concedendis hiſce facultatibus & Indultis *ſancto zelo* inductos fuiſſe, ſcilicet “ Ut peccandi libertas atque impudentia, quæ ſpe confugii ad Eccleſias quotidie creſcebat, facta Principibus eos extrahendi poteſtate comprimeretur, id eſt, neque immunitatis præſidio ad peccandi libertatem abuterentur, ſanctiſſimus hic zelus fuit, feliciſſimeque ſucceſſit. Mirum enim dictu eſt, quanta ſolum hujuſmodi Indultorum fama repreſſa ſit audacia delinquentium, quantum quietis ac pacis ſequutum ſit in Republica. „ Quemadmodum monet Gambacurta.

Recte ſane notavit Gambacurta, Gregorium voluiſſe præmittere, Prædeceſſores ſuos *ſancto zelo inductos* ad concedenda hæc Indulta, ne illos in invidiam trahat: quia revera in hac ſua Bulla aſſerere non veretur, Quod experientia docuerit, quod tum ob diverſitatem hujuſmodi Indultorum, tum quia plerique eorumdem Principum Miniſtri ex hoc ipſo illa diverſimode & latius quam par erat ad ſuum libitum interpretandi occaſionem arripere cœperint, ſubortam eſſe non mediocrem in aliquibus locis libertatis & immunitatis Eccleſiaſticæ perturbationem & confuſionem.

Quin & dicere non veretur: “ Alibi ne ipſos quidem laicos Indultis hujuſmodi uti voluiſſe, aut potuiſſe, quod populis inveteratam erga Eccleſiæ immunitatam devotis & conſuetis, *ſcandali* potius quam quietis occaſionem præberent.

Ad hanc Bullæ periodum reflectens Gambacurta *lib.* 2. §. 2. *in Gloſſa verſ.* Alibi vero, notat, quod Pontifex hoc loco ipſis Indultis ſuccenſere videatur: “ Ex ipſis enim Pontificis verbis facile intelligere eſt, ait, ipſa Indulta ejuſmodi in ſe fuiſſe, ut ejuſmodi populis ſcandali occaſionem præberent; eoque clarius ipſis Indultis ſuccenſet, quod populi devotioni quæ laude digna eſt, tribuit, quod ea recipi non potuerint.

Num occaſione horum Indultorum, orta fuerint ea ſcandala, perturbationes, difficultates aut violationes Immunitatis Eccleſiaſticæ, quæ enarrat Pontifex, non conſtat: illud conſtat, hæc per Pontificem enarrata eſſe & aſſerta, ut probaret neceſſariam fuiſſe novam hanc Bullam, ut prætenſis ſcandalis & abuſibus & confuſionibuſque incommodis occaſione ejuſmodi Indultorum exortis occurreretur, quod ſub initium ſuæ diſpoſitivæ expreſſit.

Enarratis enim hiſce malis ex Indultis ſubortis, ſubjungit: ” Quare pro commiſſo nobis a Domino Paſtoralis Officii munere, prædictis abſurdis & ſcandalis obviare, ac differentias hujuſmodi ad uniformem regulam reducere, omnemque dubitandi ac perperam interpretandi occaſionem dilucida declaratione ſubmovere, abuſus tollere, & ne Eccleſiaſtica jura plane conculcentur & negligantur, opportune providere decrevimus, prout etiam dictus Sixtus Prædeceſſor noſter iiſdem de cauſis motus ſtatuere decreverat, licet morte præventus hoc adimplere nequiverit; ita tamen ut quando præſertim temporum calamitas, & nimia quæ jam invaluit perverſorum hominum malitia id expoſcit, aliquid etiam ad terrorem delinquentium, & ad coërcenda illorum facinora, ultra id quod priſca illa morum diſciplina & vetus ſacrorum Canonum norma præſcripſerat, in quibuſdam caſibus congrua moderatione adhibita permittamus.

Recte obſervat hic Gambacurta, quod Pontifex in hac nova Conſtitutione ſe quinque præſtiturum pollicetur. ” Primum eſt, ait, abſurdis omnibus & ſcandalis ſuperius dictis obviare. Secundum, omnes Indultorum differentias ad unam regulam formamque reducere. Tertium, omnem dubitandi ac perperam interpretandi occaſionem dilucida declaratione ſubmovere. Quartum, abuſus tollere. Quintum, ne Eccleſiaſtica Jura conculcentur, aut negligantur providere.

Num hæc omnia per hanc novam Conſtitutionem conſecutus fuerit Pontifex, & utrum hæc Conſtitutio ad procurandam quietem & tranquillitatem Reipublicæ, & cohibendos homines ſceleratos in ſe fuerit idonea & ſufficiens, ex dicendis judicabit æquus Lector: interim illud hic notat Conſtitutionis ſtrenuus Patronus ſæpius citatus Gambacurta *lib.* 2. §. 4. *in Gloſſa verſ.* OMNEMQUE DUBITANDI, Pontificem aſſeruiſſe, quod ſecundum malum occaſione Indultorum exortum eſſet, ” prava eorumdem Indultorum interpretatio, cui obviaturum ſe ſpondet hoc loco, ſpondens omnem dubitandi ac perperam interpretandi occaſionem *dilucida declaratione* ſubmovere. „ Poſt hæc ſubjungit Gambacurta, “ Miror, poſt hanc dilucidam interpretationem, qua Pontifex intendit omnem dubitandi occaſionem ſubmovere, tam multa paſſim dubia emergere, ut vix aliquis quovis admiſſo delicto ad Eccleſiam confugiat, quin de ejus immunitate dubitetur.

§. 4.

§. 4.

Revocat facultates & indulta a ſuis Prædeceſſoribus conceſſa.

Hiſce ſuperius enarratis tandem Pontifex aggreditur diſpoſitivam ſuæ Conſtitutionis, ſive de Immunitate diſponere.

Imprimis itaque revocat & omni omnino effectu evacuat omnia & ſingula Indulta per Prædeceſſores, notanter Sixtum V. & Pium V. aut forte etiam per ſemetipſum ante tempus hujus Conſtitutionis conceſſa, ſub quibuſcumque clauſulis & quibuſcumque perſonis, & quacumque ex cauſa fuerint conceſſa, ſublata omni differentia ad unam & uniformem normam hac Conſtitutione præſcriptam reduci voluit.

Verba Conſtitutionis ſunt: “ Hac itaque noſtra per-
„ petuo valitura Conſtitutione omnia & quæcumque
„ privilegia, indulta & gratias, tam per prædictum
„ Sixtum ac Pium V. quam alios quoſcumque Præ-
„ deceſſores noſtros, aut noſmetipſos, Sedemque A-
„ poſtolicam, ejuſve Legatos ſuper abducendis vel
„ extrahendis ab Eccleſiis, Monaſteriis, Sacellis, Do-
„ mibus Regularibus & ſecularibus, locis ſacris aut
„ Religioſis, alias quam in caſibus a Jure expreſſis,
„ hominibus certorum tunc expreſſorum vel non ex-
„ preſſorum criminum reis, aut fraudulentis decocto-
„ ribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro
„ bono, pace & quiete publica, & ex cauſis urgentiſ-
„ ſimis ac neceſſariis & æquipollentibus caſibus in Ju-
„ re expreſſis, atque ex paritate, identitate aut majo-
„ ritate rationis extenſis perpetuo vel ad certum non-
„ dum elapſum tempus, ſeu ad vitam alicujus Prin-
„ cipis aut beneplacitum ſeu alias quomodolibet con-
„ ceſſa, etiam iteratis aut multiplicatis vicibus appro-
„ bata. & innovata ac uſu recepta, litteras Apoſtoli-
„ cas ſub plumbo aut in forma Brevis, ſeu alias quo-
„ modocumque deſuper confectas, quarum tenores
„ hic haberi volumus pro expreſſis, ac ad verbum
„ inſertis, ſublata penitus omni differentia, ita ad
„ unam formam tantum reducimus ac moderamur.

Reflectens Petrus Gambacurta ad cauſas, ob quas Pontifex aſſerit, per ſuos Prædeceſſores fuiſſe conceſſa Indulta reos extrahendi, ſcilicet, *etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, pace & quiete publica, & ex cauſis urgentiſſimis ac neceſſariis, & æquipolentibus caſibus in Jure expreſſis, atque ex paritate, identitate aut majoritate rationis*, dicere non veretur, quod ſingulæ adeo graves ſint, ut rationabiliter eos movere potuerint. “ Unde (ait) mihi probabile eſt, ſi qua ali-
„ quando hujuſmodi cauſarum valde urgeat, ut re di-
„ ligenter ac ſerio per Epiſcopum examinata, adhi-
„ bito prudentum conſilio, videatur publico bono
„ neceſſarium extrahi confugam de Eccleſia, etiamſi
„ caſus non eſſet in Jure expreſſus, poſſit concedere
„ facultatem illum extrahendi. Imo addo, quod gra-
„ vius eſt, ſi Epiſcopus abeſſet, & periculum eſſet in
„ mora, vel adeſſet quidem, ſed facultatem concedere
„ non auderet, poſſe Principem vel ejus Magiſtratum
„ jubere extrahi, & contra eum procedere ad pœnam.
„ Idque propter jus illud naturale, quod habet Reſ
„ publica conſervandi ſeipſum, & faciendi omnia ne-
„ ceſſaria ad ſui conſervationem.

Ne autem a contextu Conſtitutionis, cujus patrocinium & æquitatem demonſtrare ſuſceperat, recedere viſus eſſet, dum dixit Epiſcopum poſſe ex cauſis *urgentiſſimis* concedere facultatem extrahendi e loco Immunitatis etiam in caſu Jure non excepto, imo ſi Epiſcopus abeſſet, Principem vel ejus Magiſtratum poſſe extrahere & ad punitionem procedere, reſpondet Pontificem “ non prohibere ne in his caſibus ex-
„ trahant, neve naturali jure utantur; ſed ſolum revo-
„ care eam licentiam extrahendi, quæ illi per ea In-
„ dulta conceſſa eſt.

Verum ſi Pontifex Indulta & facultates a Romanis Pontificibus conceſſa ex cauſis etiam urgentiſſimis revocanda & in irritum mittenda, & omni effectu evacuanda cenſuerit, & his ita revocatis omnia in hac materia ad Regulam in ſua Conſtitutione expreſſam reduci voluerit; quis credat, mentem Pontificis fuiſſe, ut Epiſcopi ex cauſis urgentiſſimis facultatem extrahendi in caſibus a Jure non expreſſis concedere poſſent; vel etiam Principem ejuſve Magiſtratum ſine licentia Epiſcopi ad extractionem & punitionem procedere poſſet, ſi Epiſcopus abſens eſſet?

Quod autem addit Patronus Conſtitutionis, “ Id
„ ratione optima factum eſt, quoniam ea facultate jam
„ indulta abutebantur, “ minime advertens, quod ſi ratione optima fuerit facultas Indultorum revocata, quoniam ea abutebantur, quidni dicamus eam facultatem Epiſcopis, & Principi ſeu ejus Magiſtratui extrahendi ex cauſis *urgentiſſimis* eadem de cauſa ſubſtractam, quia ea facile abuterentur?

Et revera totus contextus Conſtitutionis patenter evincit, Pontificem omnia in hujus immunitatis materia ad *uniformem* regulam hic præſcriptam reducere voluiſſe, atque extractionem confugientium ad locum Immunitatis nequaquam permittendam extra caſus hac ſua Conſtitutione expreſſos.

Proinde non ſine fundamento dubitatur, num hic Pontifex ad edendam ſuam Conſtitutionem *eo ſancto zelo inductus* fuerit, quo ad Indulta ſua concedenda dicit ſuos Prædeceſſores inductos; ut ſcilicet peccandi libertas atque impudentia, quæ ſpe confugii ad Eccleſias quotidie creſcit, comprimeretur; ſed num potius zelus hujus Pontificis in hac edenda Conſtitutione fuerit, omnia quæ hanc immunitatem ſpectant, Judicibus Eccleſiaſticis ſubmittere, & omnia a Poteſtate Eccleſiaſtica reddere dependentia.

Poſt revocata & omni effectu evacuata ſuorum Prædeceſſorum Indulta, ad *uniformem* Regulam in hac materia ab omnibus ſervandam procedit.

§. 5.

Exprimit caſus in quibus, & non in aliis, confugientes ab Eccleſiis abſtrahi poſſint.

In prima hujus Regulæ parte, quæ incipit ab his verbis Conſtitutionis: *Ut laicis ad Eccleſias*, &c. & finit ad hæc verba, *non ſuffragetur*, ponit caſus, in quibus laici non gaudent immunitate ſive Aſylo Eccleſiarum, eaſque ad octo reducit: Primus, ſi fuerint *publici latrones*. Secundus, ſi *viarum graſſatores*, qui publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidiis aggrediuntur. Tertius, ſi *depopulatores agrorum*. Quartus, ſi homicidia & mutilationes membrorum *in ipſis Eccleſiis earumve cœmeteriis* committere non verentur. Quintus, ſi *proditorie* proximum occiderint. Sextus, *Aſſaſini*. (a) Septimus, ſi rei ſint hæreſis. Octavus & ultimus, ſi rei ſint læſæ Majeſtatis in *perſonam ipſius Principis*.

Si extra hos caſus in Bulla expreſſos nullus ab Immunitate excludatur, nulluſque criminis Reus præter hos ex locis Immunitatis etiam de licentia Epiſcopi aut Judicis Eccleſiaſtici, immo nec cum adjunctione perſonæ Eccleſiaſticæ extrahi queat; quis non videt,

(a) Planum eſt ſummum Pontificem hac in parte idem ſancire voluiſſe, quod in lege Moſaica ſanxerat Deus, his verbis Exod. cap. 21. v. 14. *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum & per inſidias; ab altari meo evelles eum, ut moriatur.* Quod intelligi debet de iis, qui dedita opera homines obtruncant. Huc reſpexiſſe ſummum Pontificem veriſimilius eſt, quam ad frigidam quorumdam Leguleiorum in interpretanda voce *Aſſaſini* argutationem. Iſti in Bulla Gregoriana exponenda per Aſſaſinos intelligunt tantum eos qui ſine *pretio hominem incautum necant.* Verum ea expoſitio quam abhorreat a communis vocis hujus ſenſu, nemo non videt.

atrociſſimorum etiam criminum & ſcelerum Reos per Eccleſiarum immunitatem punitionem evaſuros, quodque atrocia etiam ſcelera ſpe conſequendæ immunitatis in dies multiplicabuntur; ipſique Principi & Reipublicæ auctoritas & poſſibilitas auferetur, tranquillitatem & quietem publicam conſervandi, atque ſceleratos homines per jus gladii, quem ad vindictam malefactorum portant comprimendi, & ſubditos ab injuriis malefactorum liberandi?

§. 6.

Prætendit ſatisfacere querelis Curiæ ſecularis.

POſtquam in prima diſpoſitivæ parte hujus Bullæ pro *uniformi Regula* ubique & omnibus tenenda expreſſiſſet caſus, ſive criminum Reos, quibus Eccleſiarum immunitatem non ſuffragari declarat, progreditur ad ſecundam diſpoſitivæ partem, in qua Prælatis Eccleſiarum tam majoribus quam minoribus, ſive ſecularibus ſive Regularibus cujuſcumque ordinis præſcribit, quid ipſis agendum ſit, ſi aliquem prædictorum exceptorum criminum Reum ad eorum Eccleſias vel Monaſteria confugere contingeret; ipſis ſcilicet præcipiendo diſtricte mandat: " Ut laicos in caſibus
„ prædictis delinquentes ad eorum Eccleſias, Mona-
„ ſteria, domos, & alia loca ſupradicta ſacra ſeu re-
„ ligioſa reſpective confugientes, & in eis ſe recipien-
„ tes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorum-
„ ve aliquod *judicio ſuo* commiſiſſe videbuntur,
„ quando a Curia ſeculari fuerint requiſiti, & quilibet
„ eorum fuerit requiſitus, Miniſtris & Officialibus
„ Curiæ ſecularis abſque irregularitatis nota, aut ali-
„ cujus Cenſuræ Eccleſiaſticæ incurſu tradi & conſig-
„ nari curet & faciat.

Prætendit Gambacurta *lib. 2. §. 7. in Gloſſa verſ.* SED UNIVERSIS. Pontificem hic ſufficientiſſimum contra querelas ſecularium Magiſtratuum remedium adhibuiſſe: tota enim ratio qua ſe Miniſtri Curiæ ſecularis tuebantur, "ea erat, inquit, quod ſi tantiſper diſtu-
„ liſſent Reos capere in Eccleſia, Clerici eos modis
„ omnibus liberabant, & quantumcunque horum cri-
„ minum Reos impune abire faciebant. His ita ſatiſ-
„ facit, ſi certo ſibi perſuadeant, poſtquam ipſi ſemel
„ Clericos requiſierint, Reos, ſi aliquod horum cri-
„ minum commiſerint, ſibi conſignatum iri abſque ul-
„ la vi.

Verum ipſe Gambacurta monet ibidem, quod, ut a Clericis aut Prælatis confugæ, Miniſtris Curiæ ſecularis tradi & conſignari curare debeant, non tantum requiratur, quod fuerint a Curia ſeculari requiſiti, ſed inſuper, ut *judicio ſuo* Rei, qui ad Eccleſias vel Monaſteria, vel domos, aut loca ſacra confugerunt, videantur aliquod horum criminum in Conſtitutione exceptorum commiſiſſe.

Si itaque Prælati obligentur curare ut Rei horum criminum Miniſtris Curiæ ſecularis tunc demum tradantur, poſtquam prædicta delicta eorumve aliquod *judicio ſuo* commiſiſſe videbuntur; quis non videt merito & poſt hanc Conſtitutionem juſtas eſſe Magiſtratuum querelas, quod per tanti temporis moram Reis talium criminum ſubminiſtretur occaſio elabendi, & impunitatem conſequendi, ipſiſque Clericis tempus eos occultandi, & a poteſtate Curiæ ſecularis liberandi?

Nec enim judicium ſuum de crimine perpetrato formare poſſunt Prælati, utrum ſit aliquod *de exceptis*, & caſus occurrens ſit unus de octo caſibus in Bulla expreſſis, niſi prævie de crimine & caſu fuerint informati & inſtructi. Quæ informatio & inſtructio non modici temporis moram indubie requirere ſolet, intra quam Reis effugiendi & Clericis occultandi & eos liberandi occaſio præbetur: ut vel ex hoc Capite hæc Conſtitutio audaciam hominum ſceleratorum ſpe conſequendæ impunitatis potius augeat, quam comprimat.

§. 7.

Vetat confugientes etiam in caſibus exceptis per Curiam ſecularem extrahi, ſine licentia Epiſcopi & adjunctione perſonæ Eccleſiaſticæ.

POſt hæc proſequitur ſecundam partem hujus uniformis Regulæ ab omnibus in hac materia inpoſterum ſervandæ, declarando quomodo in illis octo caſibus ab immunitate exceptis procedere debeant tam Miniſtri Curiæ ſecularis Reos inſequentes, quam Prælati Eccleſiarum & locorum ſacrorum, ad quæ Rei criminum confugerunt.

Imprimis, " Ne ſecularis Curiæ Miniſtri facultate
„ illos per ſe & propria auctoritate extrahendi, ipſis
„ olim attributa, & per præſentes revocata abutantur;
„ volumus, ait, dictaque auctoritate Apoſtolica de-
„ cernimus & declaramus, ut Curia ſecularis ejuſque
„ Judices & Officiales ab Eccleſiis, Monaſteriis, lo-
„ ciſque ſacris prædictis laicum aliquem, ut præfer-
„ tur, delinquentem, in nullo ex caſibus ſupradictis,
„ ſine expreſſa licentia Epiſcopi vel ejus Officialis, &
„ cum interventu perſonæ Eccleſiaſticæ ab eo au-
„ ctoritatem habentis, &c.

Quod hic innuit Pontifex, Miniſtris Curiæ ſecularis jus non fuiſſe per ſe & propria auctoritate extrahere Reos e locis ſacris ſine expreſſa licentia Epiſcopi aut ejus Officialis in caſibus exceptis ante prædeceſſorum ſuorum Indulta, & per hanc Conſtitutionem revocata, repugnat praxi decem & amplius primorum ſeculorum; imo univerſi orbis conſuetudine ante hanc Conſtitutionem obſervatum fuiſſe, ut ſine licentia Epiſcopi ejuſve Officialis, Miniſtri Curiæ ſecularis ad extractionem & capturam procederent, ex Covarruvia aliiſque *Cap. 7.* oſtendimus: & pluribus auctoritatibus probat Proſper Farinacius *Tom. 1.* Quæſtionum criminalium *quæſt. 28. num. 75.* qui licet fateatur nonnullos Doctores ibidem citatos contrarium ſuſtinuiſſe; monet tamen propterea non eſſe recedendum ab hac opinione, *quæ non ſolum ut refertur, communis & in praxi recepta eſt, ſed etiam verior.*

Indubitatum proinde eſt, quod Pontifex in hac Bulla declarando & præcipiendo Miniſtros Curiæ ſecularis non poſſe per ſe & propria auctoritate ſine licentia Epiſcopi ejuſve Officialis procedere in caſibus exceptis ad extractionem captionem confugarum ex locis ſacris, intervertiſſe conſuetudinem univerſaliter probatam & in praxi receptam: neque legitur quod pro adſtruenda hac generali conſuetudine & recepta praxi adducta fuerit auctoritas Indultorum per Romanos Pontifices Principibus & eorum Curiis conceſſorum, prout innuit Pontifex in hac Bulla.

Imo nec ſcitur, quod in ulla Decretali Pontifices requiſierint licentiam Epiſcopi, ejuſve Officialis, ut *in caſibus exceptis* Miniſtri Curiæ ſecularis Reus ex loco Immunitatis extrahere poſſint, uti *Cap. 7.* notavimus.

§. 8.

Auctoritatem dandi licentiam extrahendi ſolis *Epiſcopis competere declarat, in quo Conſtitutio ſibi non cohærere videtur.*

ULterius declarat, ad Epiſcopos *ſolos*, & non alios Epiſcopis inferiores, " etiamſi alias Ordinarii
„ ſint, aut nullius Diœceſis, aut conſervatores ab hac
„ Sede ſpecialiter vel generaliter deputati, prædictam
„ licentiam dandi facultas pertineat.

Si hæc conferantur cum his, quæ in præcedenti parte ſuæ diſpoſitivæ præcepit & declaravit, difficulter Bulla hæc a contradictione & ſibi repugnantibus eximetur. In præcedenti namque periodo ſuæ Bullæ diſtricte mandat omnibus Eccleſiarum Prælatis, non tantum majoribus, ſed & minoribus ſive Epiſcopis inferioribus, tam ſecularibus quam Regularibus, ut ſcilicet Reos ad ſuas reſpective Eccleſias confugientes

Mini-

Miniſtris Curiæ ſecularis tradi & conſignari curent, ſi ab his requiſiti fuerint, & *judicio ſuo* aliquod delictorum in Bulla expreſſorum commiſiſſe videbuntur.

Cum itaque Prælatis minoribus, ſive qui *Epiſcopis inferiores* ſunt, non tantum permittat, ſed & diſtricte præcipiat, ut confugientes ad ſuas reſpective Eccleſiaſ Miniſtris Curiæ ſecularis *tradi & conſignari curent*, ſi *judicio ſuo* aliquod criminum in Bulla exceptorum commiſiſſe videbuntur, videtur & his Prælatis minoribus ſive Epiſcopis inferioribus tribuiſſe auctoritatem dandi licentiam extrahendi Reos e loco immunitatis, ſi *judicio ſuo* crimen exceptum commiſiſſe videbuntur; quam tamen dandi licentiam auctoritatem in hac periodo ſuæ Bullæ ipſis ſpeciatim adimit, & ſolis Epiſcopis competere declarat.

Ut autem amplius & generalius hanc dandi licentiam extrahendi e locis ſacris auctoritatem ſolis Epiſcopis aſſereret, & inferioribus Prælatis adimeret, declarat, quod "occurrente caſu in loco exempto, & nullius
„ Diœceſis, tunc ad Epiſcopum viciniorem devolva-
„ tur hæc cognitio, & non ad alios.

Advertit hanc in Conſtitutione repugnantiam ipſe Gambacurta *lib.* 2. §. 7. in Gloſſ. verſ. judicio ſuo, faſteturque *difficultatis pleniſſimum locum eſſe.*

Cum autem Conſtitutionis patrocinium ſuſcepiſſet, eamque ut *ſapientiæ, prudentiæ ac pietatis pleniſſimam* commentariis exponere, etiam ſtuduit eam ab hac repugnantia eximere.

" Quamvis enim, ait, clarius loqui Pontifex potuiſſet,
„ puto tamen certo nullam eſſe hujus Conſtitutionis
„ repugnantiam.

Duobus autem modis hanc repugnantiam tollere nititur. Primo, quod in priori Conſtitutionis periodo ubi *judicium*, utrum crimen commiſſum ſit crimen exceptum, defert æque minoribus Prælatis, ac majoribus: "Pontifex diſponat de ſubſtantia hujus actionis,
„ quæ eſt curare tradi & conſignari Curiæ ſeculari eos
„ omnes, quos Prælatus quilibet judicaverit horum
„ aliquod criminum commiſiſſe; ita ut quisquis ita ju-
„ dicaverit, teneatur in conſcientia, quantum in ſe eſt
„ curare Reum tradi & conſignari: Paragrapho ve-
„ ro ſequenti modum præſcribere hujus actualis tra-
„ ditionis & conſignationis, ut non fiat niſi de licen-
„ tia Epiſcopi, & cognito prius per Epiſcopum illum
„ vere commiſiſſe aliquod horum delictorum & cum
„ interventu perſonæ Eccleſiaſticæ, &c. quo fit, ut
„ inferiores Eccleſiarum Prælati eos, qui *judicio ſuo*
„ videbuntur aliquod horum commiſiſſe, poſteaquam
„ per Curiam ſecularem fuerint requiſiti, non poſſint
„ amplius occultare, neque ulla arte aut vi ad fugam
„ juvare ne capiantur, non curare ut tradantur, con-
„ ſequenter teneri illos cuſtodire donec Epiſcopi mandatum exſpectatur.

Sane Pontifex in priori periodo eodem plane modo præcipit omnibus indiſtincte Prælatis ſive majoribus ſive minoribus, tam ſecularibus quam Regularibus, ut requiſiti a Miniſtris Curiæ ſecularis confugientes, qui *judicio ſuo* aliquod crimen exceptum commiſiſſe videbuntur, Miniſtris Curiæ ſecularis *tradi & conſignari curent.*

Porro cum indubitatum ſit, Pontificem voluiſſe, ut realiter & cum effectu Miniſtris Curiæ ſecularis tradantur & conſignentur, ſi Epiſcoporum aliorumque majorum Prælatorum *judicio* crimen exceptum commiſiſſe videbuntur; nullatenus dici poteſt de alia traditione & conſignatione a Prælatis minoribus curanda Pontificem loqui voluiſſe.

Deinde cum præcipiat, ut eos *tradi & conſignari curent*, poſtquam per Miniſtros Curiæ ſecularis requiſiti fuerint, non obſcurum eſt, Pontificem de traditione & conſignatione *reali* loqui; quandoquidem certum ſit, Miniſtros Curiæ ſecularis de hac traditione & conſignatione loqui, dum confugas ſibi tradi requirunt: evidensque ſit, Pontificem voluiſſe ut Prælati etiam minores & Epiſcopis inferiores requiſitioni Miniſtrorum Curiæ ſecularis ſatisfaciant, curando, ut confugæ eis tradantur & conſignentur, dum *judicio ſuo* crimen exceptum commiſiſſe videbuntur.

Advertens indubie Gambacurta, quam parum conſona eſſet hæc reconciliandi ratio textui Conſtitutionis, addit & hanc, quod ſcilicet in priori Conſtitutionis periodo de traditione & conſignatione reali univerſis Prælatis præcipitur, ut ſcilicet confugientes tradi & conſignari curent Miniſtris Curiæ ſecularis, qui videbuntur crimen exceptum commiſiſſe *judicio ſuo*, in inferioribus Eccleſiarum Prælatis locum habeat ſolum, quousque ad Epiſcopum cauſa deferatur.

Qui attenderit uno eodemque verborum contextu omnibus indifferenter Prælatis majoribus & minoribus præcipi, ut poſtquam a Miniſtris Curiæ ſecularis fuerint requiſiti, *tradi & conſignari* curent confugas, qui *judicio ſuo* crimen exceptum commiſiſſe videbuntur, facile intelliget, quam congrua ſit hæc reconciliationis ratio.

Interim hinc habemus, pro dilucida declaratione admodum obſcuram Conſtitutionem edidiſſe hunc Pontificem Gregorium XIV.

Præterea ex poſteriori hac Conſtitutionis periodo evidens eſt, Pontificem voluiſſe, ut extractio confugientium ad Eccleſias omnino eſſet dependens a licentia & judicio Epiſcoporum, vel etiam Officialium, nulloque caſu Miniſtri Curiæ ſecularis, etiam de mandato Judicis ſecularis ad extractionem procedere queant,
" niſi eo caſu quo Epiſcopus & dictæ perſonæ Eccle-
„ ſiaſticæ requiſitæ illos in delictis ſuperius expreſſis
„ culpabiles tradere, aut capturæ, carcerationi inter-
„ eſſe & aſſiſtere recuſarent.

Sed & hic veritus Pontifex, ne laici quidquam contra reverentiam loci ſacri committerent, eos monet:
" Tuncque reverentiæ Eccleſiæ & locis ſacris debitæ
„ memores prædictos delinquentes minori, quo id
„ fieri poterit, cum ſcandalo & tumultu extrahere cu-
„ rent.

§. 9.

Præcipit extractos per Miniſtros Curiæ ſecularis duci ad carceres Curiæ ſpiritualis.

ET ne confugæ eo caſu per Miniſtros Curiæ ſecularis ſine interventu perſonæ Eccleſiaſticæ extracti ſub cura & cuſtodia Curiæ ſecularis remanerent, ſed duntaxat eo caſu videretur Eccleſiaſticus opera duntaxat Miniſtrorum Curiæ ſecularis uti voluiſſe, præcepit, ut " delinquentes Laici prædicti, poſtquam, ut præ-
„ fertur, ab Eccleſiis locisve ſacris exacti & capti fue-
„ rint, ad carceres Curiæ Eccleſiaſticæ reponantur,
„ & inibi ſub tuto ac firmo carcere, ac opportuna cu-
„ ſtodia data illis, ſi opus fuerit, per Curiam ſecula-
„ rem detineri debeant.

Hic rurſus conſuetudinem & praxim univerſalem & in jure fundatam invertit hæc Pontificis Conſtitutio. Notorium enim eſt, laicos gravium criminum Reos, aut de his graviter ſuſpectos, tum de jure, tum de conſuetudine conſueviſſe carceribus Curiæ ſecularis includi, atque ſub hujus Curiæ cuſtodia conſignari; quandoquidem ad hanc Curiam pertineat de hoc crimine cognoſcere, & coram ipſa proceſſus criminalis inſtrui & decidi debeat: quid juſtius, quam ut Reus ſub ejusdem Curiæ cuſtodia interim conſiſtat, atque ad eum pro proceſſus criminalis pleniori & faciliori inſtructione acceſſus habeatur?

Ad hæc quis neſcit recentem ſat eſſe uſum carcerum Eccleſiaſticorum, eorumque uſum hactenus pene non non niſi delinquentibus Clericis ſerviviſſe, & paucis admodum caſibus, ſive pro delictis Eccleſiaſticis laicos potuiſſe hiſce carceribus includi? Unde & hodie in pluribus locis, imo & civitatibus etiam Cathedralibus ſimiles carceres non habentur, uti & monet Gambacurta *lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 2.

Digitized by Google

Præterea cum etiam de jure ſemper potuerit ad Judicem ſecularem ejuſve ſatellites, confugas in caſibus *exceptis* extrahere ex Eccleſiis tanquam non gaudentes immunitate, & qui conſequenter titulo confugii ab Eccleſia defendi non poſſunt, uti *cap.* 7. oſtenſum eſt, & fatetur ipſe Gambacurta *lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 10. quidni eadem ratione carceribus Curiæ ſecularis includi deberent? Nec creditur unquam auditum, aut ab ullo Pontifice traditum ante editam hanc Conſtitutionem criminis Reum ex Eccleſia per Miniſtros Curiæ ſecularis extractum, carceribus Curiæ Eccleſiaſticæ eſſe includendum.

§. 10.

Tradi non permittit Curiæ ſeculari, niſi prius cauſa cognita, Judex Eccleſiaſticus declaraverit eſſe caſum exceptum.

IMo nec Pontifici ſat viſum fuit, Reum ab Eccleſia extractum per Miniſtros Curiæ ſecularis carceribus Curiæ Eccleſiaſticæ eſſe conſignandum; ſed inſuper vult, ut “nec inde extrahatur, Curiæque ſeculari conſignetur aut tradatur, niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum, an crimina excepta vere commiſerit. Tuncque demum de mandato Epiſcopi per Judicem Eccleſiaſticum Curiæ ſeculari quacumque poſtpoſita appellatione, ait, conſignetur.

Sane quid hoc aliud, niſi omnia enormiſſima crimina & ſcelera etiam perduellionis & parricidii in perſonam Principis Tribunali Eccleſiaſtico ſubjicere, ipſamque Principis auctoritatem in puniendis criminibus reddere plane dependentem a judicio & arbitrio Epiſcopi ejuſve Officialis? uti recte advertit Petrus Sarpi in Tractatu De Jure Aſylorum *Cap.* 7. ubi relato ſummatim prædictæ Conſtitutionis hujus textu, ſubjungit: “Quæ omnia ſi obſervare poſſent, jam ſacra loca omni ſcelerum genere refertiſſima eſſent, & quodcumque juſtitiæ Tribunal everſum; Regesque & Principes, quibus jure ſceptra conveniunt a Deo tributa, eadem precario tenerent, & a Sacerdotis arbitrio in juſtitia exercenda penderent.

§. 11.

Bulla non recepta.

NOn mirum igitur hanc Conſtitutionem ſive Bullam nullibi pene receptam hactenus fuiſſe. De Regno Galliæ notius eſt quam ut probari debeat; ſcitur in illo Regno conſtanter fuiſſe obſervatam Conſtitutionem Franciſci I. ejusque occaſione ſenſim in Regno illo Eccleſiarum Aſyla abolita eſſe.

De Regno Hiſpaniæ teſtis eſt Franciſcus Salgado De ſopplicatione ad Sanctiſſimum *parte* 1. *cap.* 2. *ſectione* 3. *num.* 141. ubi poſt relatas plures Bullas in Regno Hiſpaniæ non receptas ſeu uſitatas, ait: Pariformiter Bulla *Gregorii XIV.* ſuper immunitate Eccleſiarum diſponens, in Hiſpania non ſervatur; quia uſu recepta non fuit.

Probant idipſum Litteræ Regis Catholici anno 1700. ſcriptæ ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, in quibus teſtatur de praxi Hiſpaniæ huic Conſtitutioni plane contraria, uti *cap.* 7. oſtendimus.

De Germania teſtatur Antonius Faber in Codice *ad titulum de his qui ad Eccleſias confugiunt, definitione unica.* Ubi poſtquam dixit, immunitatem Eccleſiarum ab Imperatoribus Romanis religioſiſſime conceſſam ſanctiſſime conſervandam, ſubjicit: “Hoc tamen ita accipi placuit, niſi conſuetudine & lege aliqua in contrarium perpetuo obſervata his immunitatibus derogatum fuiſſe conſtet. Valere enim talem conſuetudinem & legem certum eſt, qualem in *Galliæ & Germania* eſſe ſcimus.

In Sabaudia hanc Conſtitutionem ſimiliter non fuiſſe receptam, manifeſtum eſt ex iis, quæ in citata definitione aſſerit Antonius Faber.

Imprimis enim teſtatur anno 1605. adeoque pluribus annis poſt editam hanc Conſtitutionem, diſputatum fuiſſe in Senatu, utrum per conſuetudinem in Ducatu Sabaudiæ quemadmodum in Gallia derogatum eſſet immunitati Eccleſiarum; quæ diſputatio ſive quæſtio mota non fuiſſet, ſi hæc Conſtitutio recepta fuiſſet. Hæc enim Conſtitutio uniformem regulam *ubique ſervandam* præſcribit, non obſtante quacumque conſuetudine contraria.

Præterea ibidem teſtatur Antonius Faber per Senatum dictum fuiſſe: “Plane obſervandum diſtricte eſt, ne ab Eccleſiis extrahantur inconſulto Epiſcopo, ut appareat, non violandæ pietatis animo, ſed mero juſtitiæ zelo rem agi: quamquam ſi graviora ſint crimina, quorum impunitas per immunitatem quæritur, vulgo creditum eſt, non eſſe neceſſarium, ut ullus Epiſcopi conſenſus ad permittendum prehenſionem requiratur.

Cum igitur judicaverit Senatus, non eſſe neceſſarium conſenſum Epiſcopi ut extrahantur graviorum criminum Rei ex Eccleſiis, manifeſtum eſt, Senatum auctoritatem hujus Conſtitutionis non agnoviſſe.

De Germania necnon Venetorum Republica, quin de Eccleſiaſticis Provinciis, teſtatur Petrus Sarpi citato *Cap.* 7. ubi poſt ſuperius relata verba concludit: “His igitur de cauſis factum eſt, ut Conſtitutio, ſive, ut aiunt, Bulla iſta, inter Decretales nunquam recepta, nullibi etiam conſuetudine invaluerit, imo contraria prorſus conſuetudine antiquata atque ſublata fuerit: quod ſicuti Jure certiſſimum eſt, ita reipſa Gallia, Hiſpania, Germania, Venetorum ditio, Ducatus hic noſter, nunquam eam admiſerunt: quodque cunctis jure optimo admirationi eſſe poſſit, in ipſa Eccleſiaſtica ditione atque Provinciis, non hæc Conſtitutio, ſed vetus illa conſuetudo ſervatur, quæ juſtitiam ſuſtinet.

In Belgio hanc Bullam Gregorianam non receptam fuiſſe ex præcedentibus, ac notanter ex iis quæ *Cap.* 7. & 8. retulimus, abunde conſtat.

Retulit quidem Antonius *Anſelmo* Juriſconſultus Antverpienſis & ibidem Curiæ Eccleſiaſticæ Advocatus Fiſcalis, hanc Bullam inter dicta Principum noſtrorum; ſed cum ipſe eam Edictorum collectionem privata auctoritate & proprio labore & opera compilaverit & in lucem ediderit, nihil per hanc inter Edicta Principum relationem huic Bullæ auctoritatis acceſſit: unde nec ipſe Anſelmo approbationem ſive Placitum Principis ſuper hac Bulla adducit; neque in ſuo Triboniano Belgico, ubi *Cap.* 10. de hac Bulla rurſus tractat, aſſerere audet eam in Belgio fuiſſe receptam aut placetatam: imo fateri debuit etiam poſt hanc Conſtitutionem per Principum Edicta plures caſus & crimina fuiſſe ab hac immunitate excepta, quam in hac Bulla excepta reperiuntur: certum argumentum, Principes auctoritatem hujus Bullæ non agnoviſſe, neque exiſtimaſſe eam in Belgio obligare.

Licet enim in Belgio hactenus religioſe ſervata fuerit Eccleſiarum immunitas, ipſaque Templorum Aſyla etiam ipſi Principes conſervata voluerint, nihilominus & hoc noverant quotidianis rerum experimentis compertum eſſe, uti jam pridem monuit Antonius Faber in citata definitione: “Nihil poſſe dici aut conſtitui periculoſius, nec pernicioſius, quam ſi ſceleratis hominibus liberum ſit confugiendo ad Eccleſiam effugere Judicis laici coercitionem. Ne, dum immunitas quæritur, impunitas concedatur; quod ſane ab utilitate publica omnino alienum eſſet, ad quam maxime pertinet ut crimina omnia, ſed capotiſſimum quæ atrociora exiſtimantur, publice vindicentur.

Ex dictis obſcurum non eſt, Regiam auctoritatem in criminibus puniendis prædicta Conſtitutione multum enervari.

(*a*) CON-

Digitized by Google

(a) CONCORDIA
IMMUNITATIS ECCLESIASTICÆ
ET
JURIS REGII,

Adverſus Certamen Immunitatis, &c. a D. PETRO GOVARTS R. S. M. in Magno ſuo Conſilio Mechliniæ Conſiliario Eccleſiaſtico, & ejuſdem Diœceſis Vicario Generali, inſtitutum.

Ubi una oſtenditur, coram quibus juxta mores Belgii Materiæ Eccleſiaſticæ citra violationem Immunitatis ſint tractandæ.

P R O OE M I U M.

I*Mmunitatem Sacerdotum Belgii in cauſis perſonalibus, (b) præcipue criminalibus, non concuti duntaxat, aut in aliqua ſua parte violari, ſed in totum peſſumdari ac penitus conculcari a Theologis Belgis facile crederet, qui vel ſolum characterem ſeu officium Auctoris hujus certaminis attenderet.*

Hic quippe eſt D. Petrus Govarts Regiæ Suæ Majeſtatis in Magno ſuo Conſilio Mechliniæ Conſiliarius Eccleſiaſticus. Regium *ſane in laico Tribunali Conſiliarium, pro Eccleſiaſtica immunitate, & Sacerdotum a laica Poteſtate & ſeculari Tribunali exemptione*, Certamen *ſuſcipere, quis crederet, niſi ea eſſet Eccleſiaſticæ immunitatis profanatio & conculcatio, ut illam vel ipſa Regia Parlamenta exhorrerent?*

Neque diſſimulavit Govartius hanc profanationem exaggerare, ac palam profiteri hac horrenda profanatione ſe excitatum, ac quodammodo violenter adactum, hoc religioſum pro Immunitate Eccleſiaſtica Certamen *ſuſcipere.*

Citatis enim nonnullis Hiſpanicorum Conciliorum pro Immunitate Sacerdotum Decretis, ac enarrato quod in Concilio Dertoſenſi anno 1429. ab Alphonſo Arragoniæ Rege impetrata ſint diplomata complura ad reſtituendam labefactatam Immunitatem Eccleſiæ non tantum adverſus Judices, Nobiles, & Virorum Dominos, ſed & ipſos prævaricatores Clericos; *ſubjungit pag. 24. ſui Certaminis* : "*Quidni ſperare licet, ut & jam Hiſpania & Pontifex ſimiles correptiones & Cenſuras tranſmittat ad Clerum & Theologos Belgas, qui in materia morum & doctrinæ meriſſime perſonali, non tantum clandeſtinis ludificationibus, ſed publicis Libellis librisque Judices ſeculares, &* Belgii Tribunalia vocant Judices ſuos legitimos & naturales, *a quibus ipſos retrahere in materia* morum & doctrinæ,

(a) Monito quod Opuſculis hujus voluminis præmiſſum eſt, quorum Opuſculo *de Concordia Immunitatis*, &c. locum dedimus, ea majori facta attentione, in tertio ordine iſtud collocavimus, ut *Tractatus de Promulgatione Legum* quartum occuparet. id enim ordo materiæ ac etiam annorum, quibus utrumque Opuſculum excuſum eſt, poſtulare videtur.

(*b*) In eo Opuſculo agitur de Immunitate perſonali, quæ Privilegium Clericale vocari ſolet. Ea dividitur 1. in privilegium Canonis, quo fulmine excommunicationis *ipſo facto* percuſſi dicuntur qui manus violentas in Clericos injiciunt. 2. In privilegium ſervitiorum quæ ſtatum Clericalem dehoneſtant, ut militia, excubiæ, &c. 3. In privilegium fori, quo Clerici quoad actiones perſonales eximuntur a foro Judicis ſecularis. De poſtremi hujus privilegii realitate non tam diſputatur in eo Opuſculo, quam perpenditur, an illud violetur aut penitus conculcetur, cum Clerici Belgæ in cauſis perſonalibus ad laica Tribunalia provocant aut provocantur.

per

„ per Decreta Hiſpanica, nefas ſit : ut vel hoc prætextu horrenda dici mereantur, & veluti rabies „ non latratu continetur, ſed ad morſus abripitur; ita nec verbis & libris tantum Immunitas hæc impetitur, ſed ad executionem doctrinæ procedentes Viri iſti, Belgæ Theologi, coram Judicibus illis „ ſecularibus lites inſtituunt, easque criminales & diffamatorias non tantum contra Clericos, ſed ipſos „ ſuos Prælatos & Epiſcopos, Judicibus illis, ut innocentiam ſuam probent, doctrinam ſuam mores„ que judicandos ſubmittunt; coram illis Archiepiſcopum ſuum, quod Decreta Regia amplecteretur, iiſ„ que contradictores judicaſſet, aggrediuntur.

Eodem tendit lacrymoſa & ſuſpiriis plena exclamatio pag. 15. " Si conſecratio Templorum reos eo „ confugientes manibus eripit Laicorum, quidni Clericis id tribuat ſua ipſorummet conſecratio? Si pro„ fanatur Templum, ubi reus inde abſtrahitur ad ſupplicium, nonne & Sacerdotii ſanctitas contami„ nabitur, ſi ejus conſortes & Miniſtri rapiantur ad ſecularium Tribunalia; ſi vita, ſi mores Eccle„ ſiaſticorum diſcutiantur & judicentur a laicis; ſi doctrina eorum & Eccleſia ſubmittatur judicanda „ a profanis; ſi tandem Dei Miniſtri ſubdantur Miniſtris hominum?

Nec tantum Theologos hujus profanationis reos facit, ſed & ipſos Regios Officiales & Miniſtros, ejuſdem cooperatores eſſe haud ſilet. Recitatis enim nonnullis Regum Galliæ Edictis, quibus ipſam Epiſcoporum in Clericos auctoritatem, ut SS. Canonum executores, ſtabiliunt, addit pag. 22. " At quam„ vis inter ſupremas Leges & Poteſtates ſæpe ſit ſumma unio & conſonantia; interim Officiales & mi„ nores Miniſtri non abſtinent ab inſidiis; & dum manifeſte aut directe non audent, oblique & per cu„ niculos poſſeſſorii, violentiæ, aut alio fuſco colore libertatibus Eccleſiæ, & Clericorum perſonali Immunitati inſidiantur Judices ſeculi, collaborantibus ſæpe ipſis clericis pro cauſarum commoditate.

Quis jam audeat dubitare, de Clericorum a Jurisdictione laicorum exemptione & Immunitate, etiam in materia morum & doctrinæ, actum eſſe in Belgio; dum, etiam ſcribente & dolente, & pene lacrymante Regio Conſiliario, in ejus deſtructionem & ipſi Sacerdotes & Miniſtri Regii conſpirant? quis non laudet zelum Govartii, qui ſepoſito affectu naturali, quo Conſiliarii Regii in amplificationem ſuæ Jurisdictionis, etiam interdum cum diminutione Eccleſiaſticæ, ferri conſueverunt, Certamen aggreditur pro Immunitate Sacerdotum, eorumque a Tribunalibus Regiis exemptione, idque pro ipſis Sacerdotibus, contra quoſdam Theologos Belgas, & Officiales ac Miniſtros Regios eis faventes?

Quis ſuſpicari audeat, alio quam veritatis & juſtitiæ zelo adactum Regium Conſiliarium, hoc Certamen ſuſcipere? Dum pro exemptione Sacerdotum a Tribunalibus Regiis decertans, non tantum decertare videtur in ſui Magni Conſilii depreſſionem; ſed & cum proprii emolumenti jactura, cauſas Eccleſiaſticorum a ſuo Conſilio ablegare.

Verum, Lector benevole, meminiſſe oportet, Govartium non tantum eſſe R. S. M. in Magno ſuo Conſilio Mechliniæ Conſiliarium Eccleſiaſticum; ſed & Diœceſis Mechlinienſis Vicarium Generalem, ab Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi moderno conſtitutum.

Hoc ſi attenderis, non miraberis, ſi alius quam juſtitiæ veritatiſque zelus Govartium ad Certamen hoc excitaſſe potuerit; præſertim una attendendo, hos Belgas Theologos qui horrendæ hujus profanationis inſimulantur, ſupponi; neque Govartium dubitare, eſſe è prætenſis illis Janſeniſtis, contra quos vel ſolum decertare, imo in Certamine nominari, non glorioſum duntaxat, ſed & utile eſſe, atque ad primas dignitates ſemitam, qua nulla commodior, compendioſior aut ſecurior, novit Govartius.

Qui & hodiernos vagos & odioſos clamores de Janſeniſmo, Rigoriſmo, novitatibuſque & naſcentibus hæreſibus per Belgium, imo Europam integram per annos jam plures excitatos expenderit, haud mirari deberet, ſi & hi de conculcatione Immunitatis Eccleſiaſticæ clamores & lamentationes eſſent voces inanes & vacuæ, Certamenque hoc contra fictitios potius, quam veros Eccleſiaſticæ Immunitatis violatores, non tuendæ Immunitatis Eccleſiaſticæ zelo, ſed altiori Poteſtati placendi ſtudio ſuſceptum.

Hoc ut aptius diſcutiatur, Confutatio hæc in tria capita dividetur; quorum primo examinabitur, an Theologi Belgæ in materia morum & doctrinæ declinent Judices Eccleſiaſticos, & ad Tribunalia laica in hac materia recurrant, eoque titulo violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ rei ſint? Secundo Capite examinabitur, num Theologi Belgæ, inſtantes ut cauſæ eorum etiam Eccleſiaſticæ, in poſſeſſorio tractentur coram Tribunalibus Regiis, Immunitati Eccleſiaſticæ præjudicent: & utrum prætextu poſſeſſorii turbetur Jurisdictio Eccleſiaſtica in materia morum & doctrinæ? Tertio denique Capite diſcutietur, num prætextu poſſeſſorii, aliove titulo Theologi Belgæ violent aut violaverint Immunitatem Eccleſiaſticam in cauſis criminalibus? ac ſignanter an eam violaverint, conveniendo D. Archiepiſcopum Mechlinienſem coram Conſilio Regio?

Quæ vero D. Govartius contra Theologos Belgas immiſcet de novitate & Rigoriſmo in materia dogmatica, ut ſe vel ſic Theologiæ Licentiatum oſtendat, Theologis examinanda & refutanda relinquimus, & intra ſolam materiam Juris hanc Conſultationem reſtringimus.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

An Theologi Belgæ in materia morum & doctrinæ declinent Judices Eccleſiaſticos, & ad Tribunalia laica in hac materia confugiant?

§. 1.

Proponitur ſtatus Quæſtionis.

IN hoc Certamine certat, vel ſaltem certare ſe ſimulat Govartius pro Immunitate ſeu exemptione Sacerdotum Belgii a Juriſdictione Judicum ſecularium in cauſis *mere & puriſſime* perſonalibus, quibus unice ipſorum *perſona*, ejuſque *regimen* impetitur, uti loquitur *pag.* 54. vel, ut clarius expreſſit *pag.* 55. " quibus „ Dei Miniſtrorum *regimen*, *vita*, *mores* & *doctrina*, „ eorum judicantur, puniuntur & corriguntur. Hanc Immunitatem ut probet, & Sacerdotibus inviolatam ſervandam evincat, Canones Eccleſiaſticos, & Regia Edicta undique agglomerat, & iis tertiam pene Certaminis partem adimplet; ſed aerem verberat, & adverſarios ſibi fingit.

Quis enim hactenus Canoniſtarum ac Theologorum hanc Immunitatem negavit, aut in dubium revocavit: Non ergo adſtruenda erat Sacerdotum in hujuſmodi materia exemptio; ſed probandum erat hanc a Theologis negari, aut violari. (*a*)

Ut ergo a ſtatu quæſtionis & ſcopo hujus Certaminis non aberretur, omnibuſque manifeſtum ſit, ſuper quo decertetur; ſciendum, nullum eſſe dubium nec quæſtionem hic moveri, an Immunitas competat Sacerdotibus Belgii in cauſis *mere & puriſſime perſonalibus*, ſive in quibus de *moribus & doctrina* Sacerdotum agitur.

Hanc Immunitatem ſi negaverint aut violaverint Theologi Belgæ, cauſas has Tribunalibus ſecularibus vendicando, aut iis deferendo; non Govartius duntaxat, ſed omnes quotquot in Belgio Juriſconſulti ſunt, Theologos hos Immunitatis Eccleſiaſticæ violatæ & profanatæ reos pronuntiabunt.

Unica eſt ergo quæſtio, num Theologi Belgæ hanc vel negaverint, vel in aliquo violaverint; quod hoc capite examinandum eſt.

§. 2.

Nullo exemplo violationem Immunitatis probat Govartius.

CLamat Govartius, palamque accuſat Theologos Belgas, tanquam Immunitatis Eccleſiaſticæ & Sacerdotalis ſacrilegos profanatores, utpote qui in materia *morum & doctrinæ*, Sacerdotes Tribunalibus laicis, contra tot ſacrorum Canonum Decreta ſubjicere non erubeſcunt.

Horrenda ſane accuſatio, & quæ pro ſua gravitate etiam gravia exigit argumenta, quibus adſtruatur.

Verum, quod in Judice, & quidem Magni Conſilii Mechlinienſis miremur, hanc accuſationem, & quidem publice inſtituit Govartius, ne uno quidem prolato exemplo, quo hanc Immunitatis Eccleſiaſticæ profanationem, vel per ſpeciem attentaſſe Theologos Belgas, quos hujus criminis reos agit, probet.

Ubi, quæſo, oſtendit, aut unquam oſtendet Govartius, hos Theologos Belgas ad Tribunalia laica in materia *morum & doctrinæ* recurſum inſtituiſſe? Proferat Govartius vel unum libellum ſupplicem, vel ſcriptum quo hi Theologi in materia *morum* aut *doctrinæ* a Tribunali laico audiri poſtularunt.

Dicat quandonam coram Tribunali Eccleſiaſtico in materia *morum* aut *doctrinæ* legitime citati Tribunal hoc tanquam incompetens in hac materia recuſarint, & ad Tribunalia *Laica* ut hujus materiæ proprios Judices, recurrerint aut appellaverint.

Pervolvatur integrum Govartii Certamen, exclamationes quidem, graveſque Theologorum Belgarum de infracta Immunitate Eccleſiaſtica in materia *morum & doctrinæ* accuſationes in oculos inſilient; actumque de Immunitate Eccleſiaſtica credet, qui ſolis verbis fidem habet: at probatio nulla, exemplum infractæ Immunitatis in materia *morum & doctrinæ* nullum; ut vel ſolo probationis defectu hi Theologi a reatu ipſis affricto eſſent abſolvendi. & accuſator falſitatis & temeritatis pœnis ſubjiciendus.

Sed ut magis eluceſcat Theologorum innocentia & accuſatoris temeritas, ne quid gravius dicam, oſtendam vel ex ipſis Actis, quæ huic accuſationi & Certamini occaſionem dediſſe ipſe Govartius ubique clamat, & in quæ vehementius inſurgit, Theologos Belgas, non Judices laicos, ſed Eccleſiaſticos in materia *morum & doctrinæ*, conformiter ad Ss. Canones, Sacerdotes legitimos Judices agnoſcere & ſemper agnoviſſe.

§. 3.

Ex Actis a Govartio reclamatis evincitur, Theologos Belgas in materia morum & doctrinæ *Judices Eccleſiaſticos non declinare ut incompetentes.*

DUo ſunt Libelli ſupplices Statibus Brabantiæ oblati ex parte plurimorum Eccleſiaſticorum, unus quidem brevior, & alter prolixior, quibus Immunitatem Eccleſiaſticam in materia *morum & doctrinæ* non violatam duntaxat, ſed totaliter peſſumdatum eſſe in toto ſui Certaminis decurſu clamat Govartius. Qua fide? paucis videamus.

Hi Libelli e Gallico idiomate, quo fuerant oblati, in Latinum verſi extant in Appendice *Confutationis per Theologos Belgas*, quam editionem hic in textu ſequuti ſumus, quia & eam Govartius ſequitur; utrumque tamen Libellum Gallice huic Diſſertationi appendemus, ut in ipſo idiomate originali videre queat Lector quæ latine in textu allegantur.

In primo ſuo Libello (qui exhibetur in Appendice Confutationis ſub *num.* 11.) dicunt Theologi hi *pag.* 78. "ſe non petere ſupprimi querelas & accuſationes „ quæ adverſus eos per quemcumque inſtitutæ eſſe „ poſſunt. Parati ſunt (aiunt) de *doctrinæ & vitæ ſuæ* „ ratione coram *quovis* Judice *legitimo*, & non ſuſ„ pecto reſpondere. "Et *pag.* 96. poſtulant Ordinum Brabantiæ deprecationem, "qua a ſua Majeſtate obti„ neatur ut Leges & Privilegia Patriæ circa eos eo„ rumque conſortes religioſe obſerventur; *ita ut* con„ tra ipſos non procedatur *via facti*, ſed coram Con„ ſilio Brabantiæ aut aliis Tribunalibus Patriæ *in re* ip„ ſis *competente* juxta formas Juris & conſuetudines „ in cauſis omnibus quæ ipſos ſpectant.

En Theologi, quos de violata Immunitate Eccleſiaſtica accuſat Govartius, cauſas ſuas tractari volunt, non tantum coram Conſilio Brabantiæ, ſed & aliis Tribunalibus Patriæ juxta materiæ *competentiam*, ſive, ut ipſi loquuntur, in *re* ipſis (Tribunalibus) *competente*, hoc eſt, in materia *morum & doctrinæ*, coram Tribunalibus Eccleſiaſticis, & in materia poſſeſſorii coram Conſilio Brabantiæ, juxta Leges & Privilegia & conſuetudines Patriæ.

(*a*) Apud Gallos non ita conſtat hæc Immunitas de cauſis Clericorum vere perſonalibus, cum illæ publicum ac Civile regimen ſpectare poſſint. In Galliis dicitur quod *nulla ſit immunitas ſine titulo: & conſuetudo non ſufficeret*. Titulus de immunitate illarum cauſarum a Rege conceſſus debet oſtendi ut de ea non dubitetur.

Et

Digitized by Google

Et ot Govarrio omnis cavillandi materia ſubſtrahatur, quaſi Theologi ſub Tribunalibus Patriæ in generalibus his terminis non comprehendiſſent Tribunalia Eccleſiaſtica, coram quibus materia *morum* & *doctrinæ* tractanda foret; & quæ in hac re pro competentibus agnoſcerent; ecce expreſſa Theologorum io eodem Libello ſupplice *pag.* 83. profeſſio. Poſtquam enim conqueſti ſunt, recurſum ad Conſilium Brabantiæ pro tuenda ſua innocentia contra violentam Adverſariorum oppreſſionem ſibi occludi, ne hac querela viderentur in materia *morum* & *doctrina* Conſilium Brabantiæ Judicem expetere, ipſoſque Ordinarios declinare, hanc prævifam calumniam ſollicite præveniunt dicentes: "Non quod Supplicantes non agnoſcant
„ judicium accuſationum in materia *doctrinæ* & *morum*
„ contra Eccleſiaſticos de jure pertinere *ad Epiſcopos*;
„ ſed nemo eſt etiam qui non conſentiat, quod om-
„ nia illic fieri debeant via juſtitiæ & forma proceden-
„ di ordinaria.

Nonne hæc tam expreſſa profeſſio æquo Judici ſufficere debuiſſet, ut Theologos a crimine violatæ Immunitatis abſolviſſet, præſertim aliunde hactenus non convictos? Sed Govartio hæc diſſimulanda fuerunt, ut contra Theologos Belgas, ſeu potius *prætenſos Janſeniſtas*, Certamen ſoſtinuiſſe ſaltem videretur.

§. 4.

Idipſum pluribus argumentis aliunde petitis aſtruitur.

ORbi & Urbi (*a*) notiſſimum eſt, quod Theologi Belgæ, qui a Govartio violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ rei aguntur, anno 1692. communi conſenſu deputarint ad Sedem Apoſtolicam Doctorem Joannem Libertum Hennebel, ut *morum* & *doctrinæ* ipſorum Sedi Apoſtolicæ rationem redderet, ipſiuſque Sedis Apoſtolicæ judicium expoſceret: ut ſi quid ſive in moribus ſive in doctrina corrigendum emendandumque judicaret, ſignificare dignaretur, paratiſſimos ſe exhibentes, oraculis Sedis Apoſtolicæ in omnibus ſeſe ſubjicere; atque in moribus ac doctrina corrigere & emendare quidquid Sedes Apoſtulica corrigendum emendandumque judicaret.

Scitur, nec ipſum Govartium latere poteſt; quomodo per ſeptem & amplius annos per hunc ſuum Deputatum inſtare omnibus modis pergant, ut Adverſarii compellantur exhibere coram Sancta Sede, ſi quid vel in materia morum vel doctrinæ ipſis opponendum habeant; ut ita tandem plena Sedis Apoſtolicæ deciſio, cui ſe conforment, habeatur.

Quoties non apud ipſos Cardinales, Regiſque Catholici in Urbe Oratorem pro hac expeditione inſtiterunt, & inſtare pergunt hi Theologi? Quot ab Univerſitate Lovanienſi ad Sedem Apoſtolicam, Sacram Congregationem Sancti Officii, Regium Oratorem alioſque Miniſtros pro hac expeditione, his Theologis allaborantibus, ſcriptæ fuerunt litteræ, quibus Univerſitas horum quoque Theologorum promptum animum deciſionibus Sedis Apoſtolicæ per omnia acquieſcendi teſtata eſt?

Anhæc Ss. D. Innocentius XII. per Breve ſuum de 6 Februarii 1694. mandavit Epiſcopis Belgii, "ne ul-
„ la ratione quemquam vaga illa accuſatione & invi-
„ dioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſi-
„ nant, niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit
„ aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe;
„ nec quemquam ſub hoc prætextu ab officiis, mu-
„ niis, beneficiis, gradibus ac concionibus habendis,
„ vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica privari
„ permittant, niſi *ſervato Juris ordine*, eam pœnam,
„ quæ Viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, com-
„ meruiſſe probatum fuerit.

(*a*) Scilicet Romæ.

An Theologi Belgæ dubitare potuerunt, quin Sedes Apoſtolica ipſos ad judices *Eccleſiaſticos* in materia *doctrinæ* remitteret, velletque illos pro *legitime* ſuſpectis, aut *ſervato Juris ordine* convictis ad pœnam incurrendam reputari, qui coram hiſce Tribunalibus *Eccleſiaſticis* legitime ſuſpecti, aut ſervato Juris ordine eam pœnam commeruiſſe declarati eſſent?

Nonne in ſecundo Brevi ad Epiſcopos Belgii de 24. Novemb. 1696. expreſſe remiſit SS. D. Innocentius XII. hos Theologos in materia doctrinæ ad Epiſcopos, his verbis: "Sin vero iidem prætenſi Janſeniſtæ vo-
„ ce aut ſcripto edant proprios ſenſos Apoſtolicarum
„ Conſtitutionum prædictique Brevis ſenſui diſſenta-
„ neos, debent *Epiſcopi prout de Jure* contra eos pro-
„ cedere, non ſolum auctoritate ordinaria, ſed etiam
„ ſpeciali facultate ipſis indulta, &c..

Et tamen qui majori promptitudine & gaudio utrumque hoc Sedis Apoſtolicæ Mandatum receperunt, quam ii Theologi?

Quot non auditæ eorum querelæ de nimia Epiſcorum in utroque hoc Brevi exequendo mora ac tergiverſatione?

Quis neſcit, nihil tantopere a Theologis his continuo inclamari & urgeri, quam otriuſque Brevis exactam & plenam executionem?

Quid in eorum ſcriptis frequentius auditur, quam Brevis Apoſtolici retardatæ executioni adſcribendam eſſe, quæ in Belgio uſque modo, cum ſummo populi ſcandalo viget, Theologorum diſſenſionem & animorum exulcerationem?

Quoties apud R. S. M. ejuſque Conſilia non inſtiterunt hi Theologi, ot Brevis Pontifici ſperata tandem executio haberetor; utque omoibus, etiam auctoritate Regia mandaretur, ut ſe in ſingulis punctis, Suæ Sanctitatis Brevi exacte conformarent?

Quoties tum per litteras, tum per ſuum in Urbe Deputatum ſupplicarunt Suæ Sanctitati, ut Brevis ſui executionem apud C. S. M. urgere dignaretur.

Quanta demum animi exultatione iidem hi Theologi Litteras S. M. de data 20. Decembris 1697. quibus utriuſque Brevis executio mandatur, ac una injungitur omnibus ut controverſias dogmaticas Sedi Apoſtolicæ ſubjiciant, exceperunt; quaſi de parta victoria pro his triumphum cecinerunt!

Nonne hæc ſunt evidentiſſima argumenta quibus Theologi Belgæ Orbi & Urbi palam probarunt, ſe *morum* & *doctrinæ* Judices & Arbitros, non laicos, ſed Eccleſiaſticos, ac ſignanter Sedem Apoſtolicam agnoſcere, eorumque ſententiis & deciſionibus ſe velle ſincere ſubmittere? Sed hæc ſilentio preſſit Govartius, quamvis tam notoria ſint, ut eum latere vix potuerint. Quo conſilio? ipſe viderit.

§. 5.

An Adverſarii horum Theologorum æque ſint immunes a violatione Immunitatis Eccleſiaſticæ in materia doctrinæ?

THeologos Belgas vulgo *prætenſos Janſeniſtas*, adverſus quos tanquam Immunitatis Eccleſiaſticæ violatores Govartius Certamen pro Immunitate Sacerdotum ſuſcepit, materiam *morum* & *doctrina* nunquam judicio aut deciſioni Judicum laicorum ſubmittere voluiſſe, ſed hujus materiæ competentes Judices agnoviſſe Eccleſiaſticos, ac notanter Sedem Apoſtolicam, palam teſtatos eſſe, horum ſententiis ſe velle acquieſcere, in præcedentibus oſtenſum eſt. Sed an eorum, qui hiſce Theologis cum Govartio jam pridem indefeſſum certamen indixerunt & indicere pergunt, eoſque ab omnibus muniis Eccleſiaſticis excludere nituntur, eadem ſit innocentia circa violationem Immunitatis Sacerdotum in materia *morum* & *doctrinæ*, utinam Govartius examinaſſet

Nemo

Nemo enim in Belgio ignorat, quomodo vel Cathedra aliqua in Academia Lovanienſi, vel Eccleſiaſtica Dignitate, Officiove Regiæ nominationis alibi vacante, ſi quiſquam horum Theologorum, ſive prætenſorum Janſeniſtarum concurrere videatur, mox ad Regem & Miniſtros accuſationes de *Janſeniſmo*, *Rigoriſmo*, *Novitate* in materia *dogmatica* deferantur; ut ni Theologi ſe coram Rege aut Miniſtris Regiis ſuper his accuſationibus purgent, a Cathedris, Dignitatibus, & Officiis excludantur.

Scit & luxit jam dudum Belgium, Viros vita & doctrina integerrimos, vaga illa accuſatione, & invidioſo nomine Janſeniſmi paſſim traductos; idque non coram Judicibus Eccleſiaſticis, ut coram iis ſe in materia doctrinæ juſtificare poſſent, aut ſi rei eſſent legitime convinci, ſed in Aulis Principum apud Miniſtros Regios.

An ſimiles accuſationes Sacerdotum in materia *doctrinæ* apud Poteſtates laicas, neglectis Judicibus Eccleſiaſticis, quibus de jure judicium de doctrina competit, conſiſtant cum Immunitate Sacerdotum in *moribus & doctrina*, cujus defenſionem ſe ſuſcipere ſaltem fingit Govartius, ipſe perſpiciat.

Sane indignum & plane profanum nuperrime judicavit Privatum Regium Conſilium modum hunc deferendi materiam dogmaticam ad ſuum Tribunal: palamque declaravit, hujus materiæ cognitionem nequaquam ad ſe ſpectare, per Apoſtillam ad Libellum exhibitum a Doctore Franciſco Martin, (omnium qui in Academia Lovanienſi prætenſis Janſeniſtis adverſantur Mandatario) & Epiſtolam Illuſtriſſimi D. Archiepiſcopi Mechlinienſis hodierni, contra duos e Theologis Belgis, quos a Gradu Doctorali ſuſcipiendo impedire conabantur. Tenor Apoſtillæ erat: “Viſo hoc Libello & Epiſtola Archiepiſcopi die 7. hujus menſis data, Majeſtas Sua declarat materiam dogmaticam, de qua illic mentio, ad cognitionem hujus Conſilii non pertinere: mandat Supplicanti aliiſque omnibus quorum intereſt, conformare ſe Decreto Suæ Sanctitatis dato 6. Februarii 1694. & Mandatis Suæ Majeſtatis ſuper eo ſecutis 20. Decembris 1697. Declarat Gradum Doctoralem, quem prætendunt Licentiati Verſchuren & Claes, non impediturum quominus privari poſſint prærogativis jurium, quæ Gradus Doctoralis illis tribuet, ſi ita decernatur per Suam Sanctitatem vel alios, quibus materiæ dogmaticæ cognitio competit juxta Breve & Suæ Majeſtatis Decretum. Actum Bruxellis 14. Februarii 1699.

Hinc videat Govartius, qui materiam dogmaticam ad Tribunalia Regia & incompetentia deferant, ut ſuos Adverſarios a Gradibus Academicis excludant; intelligatque, ſi ſincerum pro Immunitate Sacerdotum Certamen ſuſcipere animus eſſet, in quos aciem dirigere oporteret: ſed alia ſunt Govartio conſilia; non enim in hos decertando pervenitur ad id quo cogitationes Govartii Vicarii Generalis & Conſiliarii Eccleſiaſtici feruntur.

CAPUT II.

An Theologi ob recurſum in materia poſſeſſorii ad Tribunalia Regia, recte accuſentur de violata Immunitate Eccleſiaſtica?

§. I.

Poſſeſſorium rei ſpiritualis ubique pene, ac præſertim in Belgio ex conſuetudine immemoriali ſpectat ad Judices Regios.

Possessorium in materia Beneficiali, Juris patronatûs, Decimarum aliarumque rerum Eccleſiaſticarum ubique pene gentium, ac præcipue in Belgio, Gallia, viciniſque provinciis ſpectare, & jam pridem ſpectaſſe ad Tribunalia Regia, unanimis eſt omnium Pragmaticorum, tam veterum quam modernorum aſſertio; cui non tantum quotidiana & notoria praxis, ſed & Principum Edicta & Ordinationes conſonant: ipſique Pontifices ſuis quoque Reſcriptis hunc inveteratum uſum agnoverunt & probarunt.

De immemoriabili conſuetudine Galliæ teſtatur, qui a ducentis & amplius annis ſcripſit Guillelmus Benedicti, primo Parlamenti Burdigalenſis, ac dein Tholoſani Conſiliarius Regius, in ſuo doctiſſimo & elaboratiſſimo Commentario ad *Cap.* Raynutius *De Teſtamentis*, verbo *Et uxorem*, *num.* 331. dicens: “Ex antiqua & *immemorabili* conſuetudine remedia poſſeſſoria etiam in Beneficialibus & Eccleſiaſticis cauſis in iſto Regno Franciæ conceduntur & tractantur per Judices Regios: quam conſuetudinem Beatus Pater Martinus Papa ad Requeſtam Regis Franciæ videlicet Caroli VII. Domini noſtri Regis moderni nunc regnantis avi paterni approbavit etiam reſpectu cauſarum Beneficialium tam in Regno, quam Delphinatu, ſeu declaravit dictæ conſuetudini & ſtylo per quamcumque Conſtitutionem Apoſtolicam derogatum non fuiſſe, nec Judices Regios de talibus quæſtionibus cognoſcentes Cenſuris Eccleſiaſticis ligaſſe; nec derogare aut ligare velle.

Bulla Martini V. cujus hic mentio, eſt illa quam integram refert Guido Papæ in ſuis deciſionibus Gratianopolitanis *quæſtione* 1. in qua declarat Pontifex, ſe per Conſtitutiones ſuper Immunitate aut Juriſdictione Eccleſiaſtica, & contra laicos ſibi cauſas Eccleſiaſticas attribuentes editas, ſuæ intentionis non fuiſſe, neque eſſe, “Eidem Regi Galliæ & ejus Regiæ Juriſdictioni, per quam, ſicut aſſeritur, tam ipſe quam progenitores ſui ſuper hujuſmodi *poſſeſſorio* tanto tempore, circa quod de ejus contrario memoria hominum non exiſtit, conſueverunt agnoſcere, in aliquo derogari voluiſſe, aut velle quoquo modo: decernentes Partes moleſtatas ſuper earum conſervatione ad ſuorum Beneficiorum *poſſeſſionem* ipſius Regis *auxilium* implorantes, dummodo in contemptum Juriſdictionis & libertatis Eccleſiaſticæ, & ut Partes ſibi adverſas in rebus Eccleſiaſticis diutius perturbarent, hoc non fecerint, pœnas in dicta noſtra Conſtitutione contentas nullatenus incurriſſe aut debere incurrere quovis modo.

Refert quoque dictus Guillelmus Benedicti Breve Leonis X. de anno 1513. ad Senatum Tholoſanum, quo cauſam *poſſeſſoriam* Beneficii Eccleſiaſtici coram eodem Senatu pendentem commendat in favorem cujuſdam Joannis quondam Apoſtolicarum Litterarum Abbreviatoris. Ex quo patet, Pontifices nullatenus hanc conſuetudinem improbaſſe; ſed potius probaſſe. Unde citatus Benedicti indicata Bulla Martini V. & relato Brevi Leonis X. ſubjungit: “Ex quibus reſultat, Judices Regios ſine ſcrupulo conſcientiæ, cognoſcere poſſe de *tali poſſeſſione*, poſtquam Summi Pontifices, qui poteſtatem ſuper hoc diſpenſandi habent, ſcienter hoc tolerarunt tanto tempore, quinimo approbarunt, ut videtur.

Utrumque Pontificium Diploma ad calcem hujus Diſſertationis integrum adjungam; ut vel ex ipſis pateſiat, quam inique traducant Judices Regios, dum poſſeſſorium cauſarum Eccleſiaſticarum ex *antiquo* uſu ad eorum Tribunal ſpectans, ſuſcipiunt, & Eccleſiaſticos ſuper ea ad Judices Regios recurrentes, tanquam Sedi Apoſtolicæ injurioſos, aut Eccleſiaſticæ Immunitatis profanatores inſimulent.

De eodem inveterato uſu inſtituendi poſſeſſorium cauſarum ſpiritualium apud Judices Regios, teſtis quoque eſt, qui a ſeculo & amplius floruit Guido Papæ in Senatu Gratianopolitano Conſiliarius *Deciſ.* 1. aſſeritque, ſæpius ita fuiſſe judicatum circa medium ſeculi

XV. citans plores ex antiquioribus Canoniſtis idipſum probantibus hac ratione: “ Quia poſſeſſorium noo eſt quid ſpirituale, ſed temporale: nec eſt inconveniens (ait) quod reſpectu ejuſdem rei petitorium ſit ſpirituale, & poſſeſſorium temporale, cum nihil commune inter ſe habeant.

Eumdem iuveteratum uſum Regni Galliæ jam pridem notavit Præſes Aufrerius in *Clem.* 1. *De Officio Ordinarii*, *Regula* 2. *fallentia* 24. & conſentiunt tam antiqui, quam moderni Galliæ Pragmatici. (*a*)

Idipſum apud Hiſpanos & Luſitanos receptum eſſe aſſerit Alvares Velaſco *Conſult.* 93. & latius de recurſu pro *caſu violentiæ* ſeu exturbationis in poſſeſſione apud Hiſpanos agit Salgado *De Protect. Reg. prælud.* 5. *num.* 209. & ſequentibus, ubi allegata in hujus confirmationem dicta Bulla Martini V. ait: “ Quæ licet ſpecialiter ſit inducta in favorem Regum Franciæ, tamen ejus deciſio & determinatio *generalis eſt*, & univerſaliter comprehendit *omnes Reges & Principes* ſuperiores, ſimile jus & conſuetudinem immemorabilem habentes cognoſcendi in aliquibus caſibus inter perſonas Eccleſiaſticas.

Deinde citat Joſephum de Seſe in Tract. *De Inhibit. cap.* 8. §. 3. *num.* 3. aſſerentem, qund “ Omnes ex identitate rationis (quæ generalis) intelligant illam Bullam (Martini V.) *in omnibus* Regibus ſimila jus & conſuetudinem immemorabilem habentibus, maxime Regibus Hiſpaniæ, qui cæteris ſunt præſtantiores, & maximo amore & privilegio ſunt ſemper a Sede Apoſtolica honorati, prout debetur.

Apud Germanos hanc quoque conſuetudinem ab antiquo viguiſſe, & uſque in hodiernum diem vigere, teſtatur Andreas Gail *lib.* 1. *Obſerv.* 37. ubi poſtquam dixit, Clericum regulariter coram Judice laico conveniri non poſſe, addit *num.* 5. “ Non procedit quando agitur ſuper *poſſeſſorio*, vel *quaſi*, etiam in cauſis *ſpiritualibus*; quia *poſſeſſorium* non eſt quid ſpirituale, ſed *temporale.* „ Similiter Mynſingerus *Cent.* 2. *Obſerv.* 67. ubi dixit vulgati juris eſſe, Laicum non poſſe eſſe Judicem in cauſis ſpiritualibus, nec inter perſonas Eccleſiaſticas, pro limitatione addit: “ Si tamen verſentur in *mero poſſeſſorio*, etiam laicus dicitur Judex competens, utcunique ſit *ſpiritualis*, ut tradunt Innocentius, Joannes Andreas & Ant. de Butrio in *Cap. fin. De Judiciis.*

In Senatu Neapolitano idem jus eſſe refert Matthæus De Afflictis *Deciſ.* 2. *num.* 10. & ibidem in notis Grammaticus, & *Deciſ.* 24. *num.* 7.

De uſu Senatûs Pedemontani teſtatur Antonius Theſſaurus Senator Pedemontanus Primarius, Aſtenſiſque Comitatûs & Marchiæ cevæ Præſes *Deciſ.* 82. ubi *num.* 1. ait: “ Judex laicus poteſt cognoſcere, quotieſcumque requiſitus fuerit ſuper *poſſeſſorio*, ac Beneficiis inter *Clericos*; quia eſt quid temporale & facti poſſeſſio...... Et hoc jure *utitur continue* Senatus, & fuit reſolutum de jure fieri poſſe, me interveniente cum Rmo Domino Nuntio Apoſtolico, Domino a Sancta Cruce, nunc Nuntio apud Cæſarem. „ Hæc ille; quam praxim multis adſtruit, & ubique communem eſſe oſtendit in Additionibus Gaſpar Theſſaurus Antonini filius.

Senatum Sabaudiæ de poſſeſſorio rerum ſpiritualium judicare teſtis eſt Antonius Faber *lib.* 3. *Cod. tit.* 1. *definit.* 38. dicens: “ Si agatur de poſſeſſorio Beneficii, aut alterius rei de cujus jure non niſi apud Judicem Eccleſiaſticum in petitorio agi poſſet, competens erit Juriſdictio ſecularis; quia Poſſeſſorii cauſa etiam in ſpiritualibus temporale quid eſſe creditur, & ad Principis laici curam pertinens, non ſpirituale.

(*a*) In Galliis adeo certum eſt, quod Judex laicus debeat litem de poſſeſſorio Beneficii dirimere, ut hodie non permittatur ejuſdem petitorium ad Judicem Eccleſiaſticum deferre.

Uſque ad Belgium noſtrum propius accedamus, teſtis eſt Joannes Grivellus in Senatu Dolano Senator, & Archiducibus Alberti & Iſabellæ Principibus noſtris a Conſiliis intimis & a Libellis, *Deciſ.* 128. *n.* 9. Quod in cauſis *poſſeſſoriis* retinendæ vel recuperandæ poſſeſſionis Judicum ſecularium ſit juriſdictio in Clericos, “ idque (ait) ex conſuetudine a tempore *immemorabili*, hoc in Senatu (Dolano) & in *omnibus* Regiis inferiorum Judicum ſubſelliis obſervata in hoc Burgundiæ Comitatu.

Quod ſeculo XV. eſſet recepta in Belgio conſuetudo *poſſeſſorium* Beneficiorum tractandi coram Judicibus Regiis, ſupponit evidenter Edictum Philippi Archiducis de 20. Maii 1497. ubi expreſſe mandat, ut ſi ſuper proviſione Romana de Beneficiis oriatur quæſtio, in *poſſeſſorio* tractetur coram *Judicibus Regiis*, Indicium non obſcurum, hanc praxim tunc fuiſſe ſtabilitam.

Concordata inita anno 1542. *tit.* 4. *art.* 1. habent: “ Poſſeſſionis recuperandæ & retinendæ quæſtio & cognitio ſpectabit ad Judices ſeculares privative, ſive agatur de poſſeſſorio Beneficiorum, Decimarum, Juriſpatronatûs vel aliorum jurium. „ Notandum, Principem in hæc Corcordata conſenſiſſe ſub hac expreſſa conditione: “ Siquando præfatus Epiſcopus (Leodienſis) & Capitulum beneplacitum *Sanctæ Sedis* obtinuerint, nobis exhibuerint, atque *realiter* tradiderint, alias non.

Cum autem conſtet, Concordata hæc 11. Januarii 1543. ſolemniter & publice januis apertis in Camera Conſilii Brabantiæ fuiſſe lecta & publicata, & hactenus obſervata; non dubium, quin Principi *realiter* exhibitum fuerit beneplacitum Sedis Apoſtolicæ; adeoque admodum veriſimile eſt, quod a Paulo III. (qui tunc Pontifex erat) hæc Concordata probata fuerint; uti ſcribit Antonius Anſelmo J. C. Antverpienſis.

Verum quidem eſt, Concordata in hoc citato titulo tantum ſtatuiſſe, quaſi *per proviſionem*; ita ut Partes “ infra unius anni ſpatium de ſuo jure, conſuetudine & obſervantia legitime præſcripta poſſent, ſi velint, docere & probare, & ad illum finem articulos pertinentes exhibere. „ Sed veriſimile eſt, Partes circa hunc articulum nihil ulterius moviſſe; atque ita per proviſionem ordinata in abſolutam & perpetuam obſervantiam tranſiviſſe; præſertim, quia univerſali & inveterata conſuetudine ubique pene gentium *poſſeſſorium* etiam rei Eccleſiaſticæ ad Judices Regios delatum jam eſſet.

Uſum Senatûs Brabantiæ, Parlamenti Mechlinienſis, aliorum in Belgio Regi Catholico ſubjecto Regiorum Conſiliorum, non tantum Pragmatici & Auctores de conſuetudine & ſtylo horum Senatuum ſcribentes, *unanimi* voce teſtantur; ſed & ſingulorum Ordinationes Principum auctoritate præſcriptæ illum abunde evincunt, & evidenter ſupponunt; pluribus articulis formam in cauſis *poſſeſſoriis* rerum ſpiritualium ſervandam præſcribentes.

Hoc jus ſibi ſuiſque Conſiliis illibatum voluit Rex noſter in ipſius Concilii Tridentini publicatione. In Litteris enim, quas anno 1565. nomine Regis ad Epiſcopos Belgii dedit Margareta Parmenſis tunc Belgii Gubernatrix, pro executione Concilii Tridentini, hanc clauſulam additam voluit: *Et quia inter articulos dicti ſacri Concilii nonnulli ſunt concernentes Regalia jura, eminentias, & prærogativas dictæ Suæ Majeſtatis, ſuorum Vaſſallorum, Statuum, & ſubditorum, quæ pro bono & tranquillitate Patriæ, & nequaquam ad retardandam S. Religionis materiam, & evitandum omnem conflictum, oppoſitionem & contradictionem, non conveniret immutari aut innovari; Sua Majeſtas declarat, ut circa illa procedatur ſicuti hactenus uſitatum fuit: ita ut, ſicut dictum eſt, nihil immutetur aut*

inno-

Digitized by Google

innovetur, & *ſignanter circa Juriſdictionem laicalem*, *jus Patronatûs laicis indultum*, *ſeu jus Nominationum*, *cognitionem cauſarum*, & *materiæ* POSSESSORIÆ *Beneficiorum*, *decimarum poſſeſſarum*, *aut prætenſarum per laicos*, *ſuperintendentiam & adminiſtrationem Hoſpitalium aliorumque piorum locorum*; *non ad contraveniendum dicto Concilio*, inquit, *ſed ut executio accommodetur naturæ cujuſque Provinciæ*. Extant hæ Litteræ *parte* 2. Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *rubrica* 2.

Nequaquam obſcurum eſt, clauſulam hanc quoad hoc punctum alludere ad notam, quam Senatus Belgii prævie ad publicationem Concilii Tridentini adjecerunt, prout refertur ab Antonio *Anſelmo* J.C. Antverpienſi, in ſuo Triboniano Belgico *Cap.* 32. §. 55. ubi ait: " *Seſſ.* 25. *cap.* 20. monentur omnes Principes „ Chriſtiani libertatem, Immunitatem & Juriſdictio- „ nem Eccleſiaſticam protegere & conſervare. Hic „ rurſus Brabanti auctoritatem & privilegia Regiæ Ma- „ jeſtatis & Provinciarum ingeminant. Alii id intel- „ ligere ſe aiunt exceptis neceſſitatibus aliiſque caſibus „ Jure expreſſis, proque Provinciarum inculpato mo- „ re ac uſu legitime præſcripto ſive privilegio confir- „ mato.

Conformiter ad has notas & clauſulam Regiis Litteris inſertam, manſit illibatum jus cognoſcendi de *poſſeſſorio* in materia Eccleſiaſtica; illudque Epiſcopi, Capitula & omnes Eccleſiaſtici uſque in hodiernum diem recognoſcunt, indics in *poſſeſſorio* ad hæc tribunalia recurrendo: & tamen nulli, niſi hi Theologi eo titulo violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ accuſantur. Grande myſterium!

§. 2.

Theologi Belgæ non conqueruntur, vetari recurſus ad Conſilia Regia in materia morum & doctrinæ; ſed ſibi negari protectionem Regiam contra violentias & viam facti.

NOn audet Govartius ſimpliciter & indefinite poſſeſſorium etiam *rei Eccleſiaſticæ* Conſiliis Regiis negare, ne ſui Parlamenti quotidianum uſum reprobare, & notiſſimam totius Belgii praxim inficiari videretur: nec tantum hos Theologos Belgas, ſed & Epiſcopos, Prælatos, Capitula, omnes denique Eccleſiaſticos violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ reos faceret. Verumtamen quia cauſa, ſeu potius amicorum affectus, pro quibus Certamen ſuſcipit, poſtulat, ut in cauſa *poſſeſſorii* Theologis Belgis ad Tribunalia Regia porta occludatur, perſuadere conatur Govartius, Judices Regios ac notanter Conſilium Brabantiæ ſub prætextu *poſſeſſorii* materiam *morum* & *doctrinæ* Clericorum ſibi attrahere, & Epiſcopis adimere: ipſoſque Theologos ſub colore *poſſeſſorii* hanc materiam, uti & criminalem, Tribunalibus Regiis deferre, ut ſe a judiciis Epiſcoporum eximant & ſubducant.

Huc reſpiciunt, quæ habet Govartius *pag.* 22. "At „ quamvis inter ſupremas Leges & Poteſtates ſæpe ſit „ ſumma unio & conſonantia; interim Officiales & „ minores Miniſtri non abſtinent ab *inſidiis*; & dum „ manifeſte aut directe non audent, oblique & per cu- „ niculos, *poſſeſſorii*, *violentiæ* aut alio fuſco colore „ Libertatibus Eccleſiæ, & Clericorum perſonali Im- „ munitati inſidiantur Judices ſeculi; collaborantibus „ ſæpe ipſis Clericis pro cauſarum commoditate.

Nemo non intelligit, Govartium his recte indicare velle id, quod Adverſarii horum Theologorum continuo magis aperte inclamare, & utrique Poteſtati perſuadere pergunt; nimirum, Judices Regios ſub colore *poſſeſſorii* velle ſibi attrahere judicium de *moribus* & *doctrina* Eccleſiaſticorum: ipſoſque Eccleſiaſticos recurrentes ad Tribunalia Regia, ſpecie *poſſeſſorii* ſubterfugere judicium Eccleſiaſticum in hac materia *morum* & *doctrinæ*.

Hoc ipſum pene toto ſui Certaminis decurſu repetit Govartius, dum toties inducit Theologos Belgas tanquam ſe opponentes Decreto S. C. E. ad Senatum Brabantiæ, aliaque Regia Conſilia die 7. Novembris 1695. tranſmiſſo, quod Latine e Gallico translatum exhibet Govartius *pag.* 13. & nos eodem tenore exhibebimus.

MAXIMILIANUS EMMANUEL, &c.

„ Quandoquidem experientia docuerit multa in re- „ rum ſpiritualium directione inconvenientia oriri, ex „ eo quod in præjudicium auctoritatis Epiſcopis & „ Diœceſanis debitæ, circa doctrinam & mores Con- „ cionatorum, Paſtorum & Confeſſariorum, Rei ſuo „ ad Conſilia & Tribunalia ſecularia recurſu atque aſy- „ lo quod iſtic invenerunt titulo poſſeſſionis, proceſ- „ ſus Judiciales Epiſcoporum ſiſterint ac impediverint; „ has ad vos ſcribimus, ut vobis interdicamus, quem- „ admodum ſerio interdicimus, ne ullos ad vos recur- „ rentes Eccleſiaſticos, quos Epiſcopi propter mores „ aut doctrinam aggreſſi fuerint, vel deinceps aggre- „ dientur, recipiatis, neve vos iis immiſceatis, aut ulla „ ratione præſtetis patrocinium, ſive poſſeſſionis, ſive „ alio titulo quocumque.

Decretum hoc vocari vult Govartius *Interdictum*, aſſeritque *pag.* 13. illud eſſe primum & principale Decretum, quod *tanto horrore averſantur* Theologi Belgæ.

Et *pag.* 14. ait: " Quod hoc Decretum a poteſtate „ ſeculari (ut loquitur *confutatio*) obtinuerit Archie- „ piſcopus, quodque per illud Clericis & Theologis „ Belgis ad Conſilium Brabantiæ & Tribunalia Patriæ „ ubi morantur, Judices ſuos naturales, recurſum „ atque viam juſtitiæ præcluſerit, prima & præcipua „ querela eſt: imo tam profundis ſuſpiriis illam exha- „ lant, ut in dicto libello Ordinibus Brabantiæ oblato „ non pudeat dixiſſe, quod nihil ſit non modo æqui- „ tati naturali, ac legibus tum divinis, tum humanis ac „ antiquiſſimis privilegiis harum provinciarum magis „ oppoſitum, quam auſus & fraudes, quibus horren- „ dum hoc Decretum impetratum eſt.

Poſtquam autem Theologos Belgas adeo alte & lacrymabiliter de hoc *Interdicto* conquerentes induxit, multis inculcare conatur, " Senſum hujus Interdicti „ alium eſſe non poſſe, quam Regiam voluntatem eſſe, „ ut Paſtores, Concionatores, Confeſſores, & ſi ve- „ litis, Sacerdotes omnes, ubi contra eos agitur ra- „ tione *morum* aut *doctrinæ*, adeoque factorum, quæ „ perſonalitatem non egrediuntur, ſubjiciantur juriſ- „ dictioni & judicio Epiſcoporum, atque in actione „ illa perſonali & criminali eximantur a Juriſdictione „ laica. „ *Pag.* 28.

Cum ergo Interdicto hoc, juxta Govartium, unice caveatur, ne Judices ſeculares ſe immiſceant cauſis Eccleſiaſticis, quæ *mores* & *doctrinam* eorum concernunt, & tamen juxta Govartium huic Decreto tantopere adverſentur Theologi Belgæ, tandem hinc conficit Govartius, omnem Theologorum Belgarum querelam eſſe, quod ſibi in materia *morum* & *doctrinæ* per hoc *Interdictum* recurſus ad Tribunalia *Regia* occludatur.

Vafrities, ne quid durius dicam, hæc eſt, qua Adverſarii iſtorum Theologorum, nunc tot annis Poteſtatibus ſublimioribus, totique Belgio imponunt, ipſiſque Theologis viam juſtitiæ occludere ſciverunt.

Falſum itaque & calumnioſum eſt, Theologos Belgas conqueri de *Interdicto*, quia Conſiliis Regiis ſerio interdicit, " Ne ullos ad vos recurrentes Eccleſiaſti- „ cos, quos Epiſcopi propter *mores* aut *doctrinam* ag-

„ greſſi fuerint vel deinceps aggredientur, recipiatis, „ neve vos iis immiſceatis, aut ulla ratione præſtetis „ patrocinium, ſive *poſſeſſionis*, ſive alio titulo quocumque. „ Ita verba *Interdicti* Latine reddit Govartius: at in originali idiomate Burgundico-Gallico aliter non-nihil ſonent, magiſque referri videntur ad *Ordinationes* Epiſcoporum in materia *morum* & *doctrinæ*, quam ad ipſorum *particulares proceſſus*; verba ſunt: *Nous vous faiſons tette pour vous interdire, comme nous vous interdiſons ſérieuſement de recevoir, vous mêler, ni proteger aucune inſtance ou prétention, que l'on voudroit former pardevant vous, ſoit a titre de poſſeſſoire ou autrement, contre les* DISPOSITIONS *&* ORDONNANCES *que les Evêques ou Diocesains pourroient avoir fait, ou feroient ci après, pour cauſe de doctrine & mœurs desdits Eccleſiaſtiques.*

Sed quocumque ſenſu Interdictum accipiatur, falſum ac calumnioſum eſt, Theologos Belgas æquitatem *Interdicti* non agnoſcere, in quantum inhibet Judicibus laicis, ne ordinationes aut proceſſus Epiſcoporum in materia *morum* & *doctrinæ* Eccleſiaſticorum convellant, aut ſub colore *poſſeſſorii* ad ſe trahant cauſas *morum* & *doctrinæ*: ſed queruntur duntaxat de vafritie & calumniis Adverſariorum, quibus ſub hoc prætextu Regis Catholici religione & zelo pro tuenda Eccleſiaſticorum Immunitate abutuntur; Suæque Majeſtati falſo imponunt, ut Theologis Belgis, quos calumniari amant, viam juſtitiæ occludant.

Porro ut hanc juſtitiæ occluſionem aſſequerentur, bina media impenderunt.

Primum Regi Catholico impoſuerunt, Theologos Belgas titolo & prætextu *poſſeſſorii* incurrere in materia *morum* & *doctrinæ* ad Tribunalia Regia, ut hoc pacto legitimos Judices harum cauſarum ſubterfugiant, & ab eorum ſe correctione & cenſuris eximant, ipſoſque Epiſcopos in ſpirituali Diœceſium ſuarum regimine impediant.

Ubi vero id S. M. C. perſuaſerunt, atque *Interdictum* in ſe quidem æquiſſimom obtinuerunt, non jam *ordine judiciario* in materia *morum* & *doctrinæ* procedunt, ſed *via facti*, Theologos Belgas ſibi odioſos a muniis, Cathedris, & Beneficiis excludunt. Dumque ad protectionem Regiam contra violentiam *via facti* ſibi illatam hi Theologi recurrunt, portam ſibi reperiunt occluſam, contra mentem quidem S. M. C. protectionem contra *violentiam* ſubditis ſuis illatam nunquam negare intendentis, ſed artibus & calumniis Adverſariorum, qui clamant, tractari de materia *morum* & *doctrinæ*; ac proinde non poſſe his Theologis protectionem ſive manutenentiam e Conſiliis Regiis concedi, hoc Regio Interdicto obſtante.

De duobus ergo queruntur Theologi Belgæ: primo, quod falso & calumnioſe impoſitum ſit S. M. C. & E. S. C. quod Theologi Belgæ materiam *morum* & *doctrinæ* ſubjici velint judicio *Judicum laicorum*; quodque iidem Theologi Belgæ ad Judices illos laicos recurrant, ut ſe a judicio Epiſcoporum, aut aliorum Judicum Eccleſiaſticorum in hac materia *morum* & *doctrinæ* eximant.

Secundo, quod Adverſarii ipſorum hoc *Interdicto* abutantur, protectionem Regiam & poſſeſſorium in caſu violentiæ & *turbationis*, per *viam facti* ipſis adimendo.

Ipſos Theologos loquentes audiamus in Libellis Ordinibus Brabantiæ oblatis, & in quos Certamen Govartii præcipue convertitur.

In priore quidem *pag.* 78. de ſuis Adverſariis exponunt: " quin & *Interdicta* obtinuere, quibus naturalibus cauſarum noſtrarum Judicibus in ipſo Conſilio „ Brabantiæ cognitio adimitur, ne in Tribunali ordinario locorum, ubi Supplicantes morantur, innocentia adverſus ſubreptiones & artes eorum, qui ipſos calumniantur, *protectionem* inveniat.

Deinde ibidem concludendo: " Quod unum petunt, „ eſt, ut non judicentur extra Patriam, nec ſine *forma Juris ordinaria*, nec habeantur indignius aut „ iniquius quam ſceleratiſſimi quique, quibus Legum „ *protectio* nunquam negatur, quantumvis fortia & „ violata ſint contra eos criminum illorum præjudicia.

Et infra efflagitant " Ordinum Brabantiæ deprecationem, qua a Sua Majeſtate obtineatur, ut Leges „ & Privilegia Patriæ circa ipſos religioſe ſerventur; „ ita ut contra ipſos non procedatur *via facti*, ſed cauſæ omnes, quæ ad ipſos ſpectant, agantur coram „ Judicibus Provinciæ legitimis, & ſecundum formam „ Juris.

Hic videre poterat Govartius, ſi videre voluiſſet, Theologos non recuſare Judices ordinarios & competentes Eccleſiaſticos in materia *morum* & *doctrinæ*; ſed hoc unum efflagitare, ne contra eos procedatur *via facti*, neque ipſis contra violentias & oppreſſiones Adverſariorum adimatur *protectio Regia*, quæ *nec ſceleratiſſimis negatur*.

Utque ad ipſum Interdictum accedamos: Queruntur quidem Theologi Belgæ in altero ſuo Libello Ordinibus Brabantiæ *pag.* 83. de Adverſariis, quod ſuis artibus & calumniis in Aula Suæ Majeſtatis obtinere ſciverint hoc Interdictum.

Sed quæ querelarum cauſæ? An forſan quia in cauſis *morum* & *doctrinæ* remittuntur ad Judices Eccleſiaſticos, & inhibetur Conſiliis Regiis, ne in his cauſis Epiſcopos turbent? Ita quidem perſuadere conatur Govartius. At qua fide, Theologos audiamus (quos non audiri vellent Adverſarii, quibus Governius ſuppetias ferre amat) querelarum rationem exponentes: " Non quod Supplicantes non agnoſcant, inquiunt, „ judicium accuſationum in materia *doctrinæ & morum* „ contra Eccleſiaſticos de jure pertinere *ad Epiſcopos*: „ ſed nemo eſt etiam, qui non conſentiat, quod omnia illic fieri debeant via juſtitiæ, & forma procedendi ordinaria. Interim nimis ſæpe contingit, ut, „ quemadmodum exempla recentia mox commemoranda clare probant, Judices Eccleſiaſtici, dum ſe „ Poteſtatum auctoritate fretos vident, facile viam juſtitiæ prætermittant, ſeſeque in poſſeſſione collocent „ privandi ſuæ Diœceſis Eccleſiaſticos ſuis muniis *via* „ *facti*. Hac de cauſa S. Majeſtas tanquam juſtitiæ „ protector reſervavit ſibi cognitionem poſſeſſorii, ut „ impediat, ne qua violentia fiat ſubditis, neve fortiorum auctoritate opprimantur, ac *via facti* e ſua „ poſſeſſione turbentur.

Agnoſcat Govartius Theologorum querelam non eſſe, quod judicium accuſationum in materia *morum* & *doctrinæ* contra Eccleſiaſticos remittatur ad Epiſcopos; ſed quod contra violentiam & viam facti protectio Regia ipſis per fraudes Adverſariorum Regis Interdicto abutentium denegetur.

Quod Govartius dicat, e Theologis Belgis Decreta Regia dici *Decreta horrenda*, falſum eſt. Dixit quidem, qui Gallice compoſuit Libellum ſupplicem Theologorum, ea Decreta eſſe terribilia, *des ordres terribles*, utpote quæ merito terrorem incuterent Theologis Belgis, contra quos Adverſarii Regem commoverant, eos apud ipſum per ſummam calumniam traducentes, velut de hæreſi & aperta adverſus Eccleſiam rebellione convictos. Porro vox illa *terribilis* nihil habet a reverentia Regio nomini debita alienum. Imo vero ſæpius a ſacris Scriptoribus uſurpatur, ut hominibus ſanctum & caſtum erga Majeſtatem divinam timorem incutiant. *Sanctum & terribile nomen ejus*, inquit Pſalmiſta. *Deus magnus & terribilis.* Deuteron. 7. 21. *Potens & terribilis.* Deut. 20. 17. *Quam terribilia ſunt opera tua, Domine.* Pſalm. 65. *Terribilis in conſiliis ſuper filios hominum.* Ibid. v. 5.

At Govartius, ut invidiam Adverſariis conciliaret, quaſi irreverenter de Regiis mandatis locuti eſſent, ſemper Gallicam illam vocem vertit per *Decreta horrenda*,

renda,

renda, quod epithetum etſi nonnunquam in bonam partem accipiatur, ſæpius tamen immane aliquid, truculentum ac cruentum ſignificat: ita *crimen horrendum*, *monſtrum horrendum*, *cædem horrendam*, *belluam horrendam* dicimus. Imo vox Gallica, *horrible*, illi reſpondens, & quam uſurpatam eſſe a Scriptore Gallio perſuadere ille vult, vix ac ne vix quidem in booo ſenſu accipitur. Quoties igitur voce illa *horrenda* utitur Govartius, ut Gallicam exprimat, toties immanem & horrendam calumniam ſtruit Theologis Belgis: utitur autem plurimis in paginis, ut *pag*. 8. 9. 14. 32. 33. 36. & 51. ſemperque charactere Italico, ut magis conſpicuam redderet Adverſariorum, ut vult, materiam, ſed ſuam potius, ut res eſt, calumniandi libidinem.

§. 3

Forma ſervanda in Cauſis Eccleſiaſticis juxta conſuetudines, Leges & Privilegia Belgii, quam Theologi Belgæ in ſuis cauſis ſervari poſtulant.

TRiplex diſtinguenda eſt Cauſa Eccleſiaſtica; mere *dogmatica*, *petitoria*, & *poſſeſſoria*; videndumque quis harum reſpective ſit Judex competens, juxta leges, conſuetudines & Privilegia Belgii S. M. C. ſubjecti.

Cauſa ſeu materia dogmatica eſt, in qua de ſolo dogmate ſive doctrina agitur, abſtrahendo ab omni facto ſeu perſonalitate; puta, an aliqua propoſitio ſit hæretica, erronea, ſcandaloſa, vel alio titulo reprobanda, aut in Scholis non ſuſtinenda.

Hoc judicium ſpectare ad Judicem Eccleſiaſticum, præcipue autem ad Sedem Apoſtolicam nemo dubitat. Neque hoc ſpeciale eſt Belgio noſtro ſed toti Orbi Catholico commune: omniſque Catholicus libenter fatetur, definitionem dogmaticam ac fidei noſtræ depoſitum, Eccleſiæ ejuſque Miniſtris, ac ſignanter Pontifici Romano, non autem Regibus & Principibus ſeculi, a Chriſto creditum eſſe; niſi duntaxat, ut hi, quod illa definivit, executioni mandare ſatagant: atque in hoc conſentire Belgas Theologos ſupra oſtenſum eſt.

Similiter in cauſa *petitoria* rei ſive materiæ pure Eccleſiaſticæ, Belgæ Theologi non alium Judicem pro competente agnoſcunt, niſi Eccleſiaſticum: neque poſſunt Eccleſiaſtici in petitorio rei *mere Eccleſiaſticæ*, ad Tribunal laicum, etiam Regium evocari.

Cauſa autem imprimis dicitur *petitoria*, & quæſtio ſuper *petitorio*, ſi ipſum jus ſive titulus rei ſpiritualis in quæſtionem trahatur, ſeu controvertatur: puta in materia Beneficiaria, num quis ſit legitime & Canonice electus; num capax fuerit vocis paſſivæ; num eligentes habuerint jus eligendi; an Patronus jus præſentandi, aliudve ſimile quo ipſum jus & titulus controvertitur.

Ulterius, ſi quis impetatur de doctrina Hæretica aut alio crimine, ut impudicitiæ, &c. & concludatur ad pœnam Canonicam, erit cauſa *petitoria perſonalis*, eaque coram Judice Eccleſiaſtico & Ordinario ipſius Clerici in hac cauſa competente tractanda erit.

Praxis Belgii deferens Judici Eccleſiaſtico cauſas mere Eccleſiaſticas, præſertim ubi & inter Eccleſiaſticos agitur, conformis eſt juri communi, & omnibus paſſim Orbis Catholici regionibus: ſed illud ſpeciale eſt Belgio cum aliis quibuſdam Provinciis & Regnis, quod cauſæ ſimiles non coram quibuſcumque Judicibus Eccleſiaſticis, alias de *jure communi* quoque competentibus, agitandæ ſint, ſive quod Reus ad quoſcumque Judices alias de jure competentes evocari non poſſit: at duntaxat coram Judicibus *in Partibus* ut aiunt, id eſt, *in Provincia*, in qua Reus domicilium habet, ſi cauſa *perſonalis* ſit, aut ſi *realis* ſit, puta ſuper Beneficio, Decimis, jure Patronatûs, &c. in qua Beneficia aliæve res Eccleſiaſticæ, de quibus diſputatur, ſitæ fuerint.

Privilegium quippe Belgarum ac nominatim Brabantinorum eſt, eos extra Provinciam in judicium ſuper materia ſive Eccleſiaſtica, ſive profana, trahi non poſſe; ſed judicari debere coram Judicibus *in Provincia*, ſive *in Partibus*.

Hoc Belgarum jus & privilegium in antiquiſſimis harum Provinciarum Legum Tabulis, necnon Principum Edictis, etiam juramento in eorum inauguratione firmari ſolitis expreſſum, adeo notorium eſt, ut & exteri Scriptores paſſim illius meminerint.

Ludovicus Guicciardinus Italus in generali deſcriptione Belgii, ait: Pontifex “ nullius omnino præten-
„ ſionis vel correctionis prætextu quemquam homi-
„ nem, ſive Eccleſiaſticus ſit, ſive laicus, evocare po-
„ teſt extra Provincias. Unde ſi quid forte occurrat,
„ oportet ut mittat, vel hic deputet Commiſſarios,
„ qui de prætenſa cauſa cognoſcant.

Ejuſdem Belgici Juris meminit Renatus Choppinus *lib*. 2. *De S. P. tit*. 4. *num*. 8.

Agnovit quoque hoc Belgicum jus Paulus V. & Sacra Congregatio Cardinalium Coocilii Tridentini Interpretum anno 1613. Cum enim per Philippum Maſium Archiducum Alberti & Iſabellæ Ablegatum, Sacræ Congregationi expoſitum eſſet, quod in Burgundiæ, Brabantiæ, Flandriæ ac aliis Belgii partibus dominio Alberti Archiducis Auſtriæ ſubjectis, inter alia Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Synodalis Statuta, ex immemorabilibus conſuetudinibus, Concordatis & Privilegiis notoriis earumdem partium huc uſque in viridi tentum & obſervatum ſit; omnium Incolarum *coram* externis *Judicibus* nullatenus evocabilium, cauſas præſertim appellatorias, Judicibus Synodalibus *Patriæ duntaxat* commini, & nihilominus inter alias Nuntiorum Apoſtolicorum Belgii facultates inſertum afferatur Indultum, eas cauſas generaliter committendi, cognoſcendi; quæſitumque per eumdem Philippum, an per dictas facultates Nuntiorum Apoſtolicorum hic annexas, poſſit dictis Statutis & privilegiis aliquatenus derogatum cenſeri juxta *Cap*. 20. *Seſſ*. 24. *De Reformat*. “ Sacra Congregatio Car-
„ dinalium Concilii Tridentini Interpretum facto prius
„ verbo cum SS. D. N. Paulo Papa V. reſpondit,
„ Sanctiſſimi D. & Patrum dicti Concilii intentionem
„ non fuiſſe, nec eſſe, Statutis & privilegiis hujuſ-
„ modi derogare: firma tamen ac alias in reliquis il-
„ læſa permanente dicti Capituli 20. *Seſſ*. 24. diſpo-
„ ſitione. Romæ 23. Junii 1616. Signatum, S. Car-
„ dinalis Lancelottus dictæ Congregationis Præfe-
„ ctus.

Quam ſollicite cautum fuerit, ne huic Belgico Jori in minimo derogatum videretur per Concilii Tridentini in his Provinciis promulgationem, apparet ex notis, quas ad capita Reformationis appoſuere Senatus Regii, ac notanter Brabantini, hujus Privilegii præ reliquis tenaciores & defenſores zeloſiores.

Ad *cap*. 8. *Seſſ*. 13. quo decernitur, ut cauſæ Epiſcoporum, cum pro criminis objecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referatur, ac per ipſum terminentur, “ Speciatim Brabantini ob-
„ ſervarunt, hac ratione ſubditos *extra Patriam* fore
„ trahendos, quod directe adverſatur Indulto Sum-
„ morum Pontificum Leoois & Clementis, & Con-
„ ſtitutionibus Suæ Majeſtatis & Illuſtriſſimorum ejus
„ Prædeceſſorum, qui non ſine gravi & prægnanti
„ cauſa id conceſſerunt. „ Rurſus ad *cap*. 5. *Seſſ*. 22.
„ Quod ſtatuitur de cognitione adhibenda in diſpen-
„ ſationibus, cum hac cautione accipiendum eſſe mo-
„ netur, ne ſubditi hac occaſione *extra Provincias* ſuas
„ evocentur.

In-

Iodultum Leonis decimi cujus ad *cap.* 3. *Seſſ.* 13 fit mentio, extat *parte* 1. *Edict. Flandriæ Rubrica* 4. datum anno 1515. quo conceditur ad preces Caroli V. quod nullus harum Provinciarum ſubditus, ſive laicus, ſive Clericus Secularis vel Regularis in prima inſtantia pro cauſis ſpiritualibus, civilibus aut mixtis, citari vel conveniri extra Patriam poſſit.

Itaque ſi de petitorio in materia Eccleſiaſtica agatur, juxta notorium Belgii uſum inſtituenda coram Judicibus ordinariis aut delegatis in Partibus; neque ad extera Tribunalia, etiam Romanæ Urbis, trahenda eſt cauſa: ſed ſi ad Sedem Apoſt. pertineat, aut devoluta ſit per appellationem, debent dari Judices Synodales in Partibus, qui de cauſa auctoritate delegata, cognoſcant: quod & notoria & quotidiana praxis docet.

Denique ubi de poſſeſſorio ſive poſſeſſione agitur; id eſt, ubi poſſeſſorium ſeu quaſi poſſeſſorium, puta Beneficii, alteriusve juris ſpiritualis aut Eccleſiaſtici controvertitur, vel via *facti* in poſſeſſione quis turbatur, juxta notorias Belgii Leges, Conſuetudines & Concordata, cognitio ad Regia Tribunalia ſpectat; quemadmodum §. 3. latius oſtenſum fuit.

Hanc notoriam Belgii conſuetudinem & praxim tam quoad cauſas ſuper *petitorio*, quam *poſſeſſorio*, toties renovant Conſilia Regia, quoties ſuper proviſione Pontificia litteras Placeti annuunt; expreſſe in iiſdem litteris ordinantia, ut ſi occaſione hujus proviſionis quæſtio incidat, ea inſtituenda ſit in *poſſeſſorio* coram *Tribunali Regio*; in *petitorio* autem coram Judice Eccleſiaſtico ordinario in *Partibus* reſidente, aut Delegatis ſimiliter in *Partibus*, conformiter ad Edictum Philippi Archiducis de 20. Maii 1497. quo mandatur litteris *Placeti* eam clauſulam inſeri. Exſtat integrum Edictum *parte* 1. *Edict. Flandriæ Rubrica* 8.

Quin & illa notoria Belgii praxis in Concordatis, necnon Curiarum Ordinationibus expreſſa eſt, quod intentato poſſeſſorio coram Tribunali Regio ſuſpendatur *petitorium*, ſive petitorium coram Judice Eccleſiaſtico intentari non poſſit, niſi poſſeſſorium inchoatum coram Judice Regio fuerit plene evacuatum, uti habent Concordata Curiæ Brabantiæ *tit.* 4. *art.* 1. Item Ordinationes Brabantiæ, *art.* 445. & Ordinationes Parlamenti Mechlinienſis, tit. *Des Complaintes & autres matiéres poſſeſſoires*, *art.* 10. Item Ordinationes Curiæ Hannoniæ, *art.* 421. & 422.

Ut ergo compendio totum comprehendam; Theologi Belgæ juxta leges, conſuetudines & privilegia Patriæ judicari poſtulantes, petunt primo, ut dogmata ſive quæſtiones doctrinales inter ipſos controverſæ deferantur ad Sedem Apoſtolicam, (quemadmodum & S. M. C. datis litteris 20. Decembris 1697. omnibus mandavit) atque hujus Sedis judicium & deciſio cum *plena* ſubmiſſione exſpectetur; nulluſque interim judicium Sedis Apoſtolicæ præveniendo aut uſurpando, alterius opiniones nondum damnatas aut cenſuratas, damnare aut cenſurare audeat, uti ſerio omnibus Theologis injungit Innocentius XI. in Decreto quo 65. Propoſitiones laxioris moralis damnavit.

Secundo petunt, ut in petitorio, aut actione mere perſonali ſeu morum ſeu doctrinæ, non judicentur nec judicari jubeantur, niſi coram judicibus ſuis Ordinariis, ſive Delegatis in partibus: idque juxta formam & ſtylum in his Tribunalibus ſervari ſolitum, id eſt, ſervato Juris ordine, ſecundum Leges & conſuetudines Belgii.

Tertio, ſi ſuper poſſeſſorio ipſis quæſtio moveatur, ſeu turbentur quocumque prætextu in ſua poſſeſſione, aut quaſi poſſeſſione, priuſquam in ipſo petitorio legitime & ſervato Juris ordine auditi & condemnati fuerint, liceat eis contra violentiam *facti*, ſive turbationem poſſeſſionis, juxta inveteratum & notorium Belgii uſum protectionem Regiam, ſive manutenentiam in Senatu Regio petere; & cauſam poſſeſſoriam ibidem tanquam coram legitimo Judice introducere, & ſervato Juris ordine proſequi, omni interim ſuper petitorio quæſtione ſilente.

Hæc eorum poſtulatio conformis eſt, non tantum Juri naturali ac Divino, necnon Principum noſtrorum ſolemni promiſſo; quo ſancte promittunt, ſe non paſſuros, ut ſubditi ſui extra formam Juris tractentur; ſed etiam Sanctiſſimi D. N. Innocentii XII. Brevi ad Epiſcopos Belgii de 6. Feb. 1694. & Literis Regiis de 20. Decemb. 1697. quibus Brevis hujus executionem præcipit; quo nimirum mandatur neminem a muniis Eccleſiaſticis excludi poſſe, niſi ſervato Juris ordine eam pœnam commeruiſſe probatum fuerit.

Sic enim in Brevi ſerio mandat Epiſcopis: *Ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione, & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſinant, niſi prius* LEGITIME *eſſe ſuſpectum conſtiterit aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe, aut tenuiſſe; nec quemquam ſub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, Beneficiis, gradibus ac concionibus habendis vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittant, niſi* SERVATO JURIS ORDINE, *eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit.*

Et ſane ſi permittatur, quod Theologis ſub vaga accuſatione Janſeniſmi, novitatis, alteriuſve erroris aut defectûs adimatur poſſeſſorium, iiſque via poſſeſſorii occludatur, priuſquam ſervato Juris ordine de Janſeniſmo, &c. convicti ſint, jam reipſa contra intentionem Pontificis & Regis, a muniis & Beneficiis Eccleſiaſticis vaga illa accuſatione excluſos iri, priuſquam *ſervato Juris ordine*, eam pœnam eos commeruiſſe probatum ſit, tametſi petitorium ipſis apertum maneret, paragrapho ſequenti oſtendemus.

§. 4.

Theologi merito conqueruntur, ſibi viam juſtitiæ negari, dum via poſſeſſorii ipſis occluditur.

PEr totum ſui Certaminis diſcurſum accuſat Govartius Theologos Belgas, quod quærantur ſibi aditum ad Conſilia Regia, ac ſignanter ad Conſilium Brabantiæ occludi. Verum diceret Govartius, ſi non adderet, Theologos *ideo* conqueri, quod in materia *morum* & *doctrinæ* ad hoc Tribunal iis aditus negetur; quod ſine injuria & calumnia iis affingi nequit. Nimis enim notum eſt, quod Conſilium illud *hujus materiæ* Judicem non expetant; ſed unice petant ſibi aditum aperiri ad Tribunalia Regia in *mero poſſeſſorio*, idque juxta notorias Belgii conſuetudines, patriaſque leges.

Sciunt enim, hoc aditu occluſo, reipſa omnem eis viam juſtitiæ eſſe occluſam; ſeque Adverſariorum & potentiorum violentiis eſſe palam expoſitos, & omni defenſionis remedio reipſa deſtitutos: atque idcirco ſe inſtare, ne Regii Senatûs protectio & aditus juxta patrias Leges ſibi claudatur.

Ipſos in altero eorum Libello ſupplice Ordinibus Brabantiæ oblato conquerentes audiamus *pag.* 86. Poſtquam dolentes narrarunt Adverſariorum artibus & calumniis via poſſeſſorii occluſa, non aliam Eccleſiaſticis viam ſupereſſe, niſi petitorii coram Judice Eccleſiaſtico, ſeſe ad Ordines Brabantiæ convertentes dicunt:
" Scitis vero, illuſtriſſimi Domini, quot incommodis
" hæc via obnoxia ſit: dura enim vero res eſt, cogi
" ad videndum res ſuas, conſtitutionem ſuam, & ut
" dicitur, fortunam ſuam commiſſam uni homini, qui
" agit nomine & ex mandatis, & dependenter a Su-
" periore ſæpe præoccupato vel male diſpoſito. Præ-
" terea priuſquam miſer litigator obtinuerit tres Sen-
" tentias conformes, jam ſumptibus exhauſtus eſt,

" timet-

Digitized by Google

„ timetque non immerito, ne prius vitæ ſuæ, quam litis finem accipiat. Ita accidet, ut idoneus Eccleſiaſticus, bene meritus, prius e poſſeſſione ſui officii, aut Beneficii alteriuſve muneris deturbatus, dum a Concilio manuteneri non poterit, per vitam omnem eo privatus maneat, conſumptaque juventute tota in ſtudiis & labore, deprehendat ſe abſque bonis, abſque munere, abſque ſuſtentatione, abſque auxilio, videatque cum horrore properantem ad ſe magnis paſſibus ſenectutem, nec habeat, quo illius incommoda & neceſſitates ſuſtineat.

Sciunt non hi duntaxat Theologi Belgæ, ſed univerſi, qui ſunt in Belgio Epiſcopi, Prælati, Capitula, vel Eccleſiaſtici, quot incommodis ſit obnoxia via *petitorii* coram Judice Eccleſiaſtico: ſciunt quod citius finem vitæ, quam finem controverſiæ ordinarie ſperare poſſint, qui hanc viam ingredi coguntur.

Nonne idipſum Epiſcopi, Prælati, & quotquot ſunt Eccleſiaſtici ſive Seculares ſive Regulares, quotidie ſuo exemplo oſtendunt, & palam manifeſtant & probant, dum in ſuis controverſiis ſuper Beneficiis, Decimis, Jure patronatûs, aliiſque quibuſcumque cauſis Eccleſiaſticis ad Conſilia Regia titulo *poſſeſſorii* recurrunt, prætermiſſo *petitorio* coram Judice Eccleſiaſtico? Revolvat D. Govartius Regeſta Curiarum Eccleſiaſticarum Belgicarum, & videat, quot ex centenis controverſiis ſuper Beneficiis, Cathedris, aliiſque ſimilibus materiis Eccleſiaſticis, etiam inter Eccleſiaſticos, a ſeculo motis & agitatis, coram Judice Eccleſiaſtico agitatæ fuerint.

Scit indubie D. Govartius, abſoluto & evacuato *poſſeſſorio* coram Tribunali Regio, ſupereſſe victo *petitorium* coram Judice Eccleſiaſtico. Dicat autem D. Govartius, quotuſquiſque petitorium coram Judice Eccleſiaſtico intentet, poſtquam in poſſeſſorio ſuccubuit.

Revolvat rurſus D. Govartius Acta Curiarum Eccleſiaſticarum, & nobis referre dignetur, quot inquiſitione facta repererit e cauſis coram Conſiliis Regiis in *poſſeſſorio* terminatis, fuiſſe in petitorio renovatas coram Judice Eccleſiaſtico. Fallor, ni non ſit futurus pene numerus ſine numero.

Et quæ harum ratio? An forſan quod & Eccleſiaſticis deſit animus & affectus erga Beneficia, præſertim opima, aliave munia aut res Eccleſiaſticas, quæ notabile emolumentum ſecum trahunt, ut propterea amiſſo poſſeſſorio, ulterius petitorium aggredi nolint? Credo nec D. Govartio id perſuaſum iri: nimis quippe, proh dolor! nota eſt plurimorum Eccleſiaſticorum aviditas, & ad litigandum pruritus, ubi vel minima ad Beneficia aliave Eccleſiaſtica, præſertim majora Officia, perveniendi ſpes affulget.

Vera ergo ratio, quam nec D. Govartius inficiabitur, eſt, quod Eccleſiaſticis omnibus paſſim perſuaſum ſit, amiſſo poſſeſſorio, omnem pertingendi ad Beneficia, aliave munia Eccleſiaſtica, a quorum poſſeſſione per Sententiam Senatûs Regii ſecluſi ſunt, ſpem omnem quodammodo eſſe ademptam; tametſi ſciant ſibi *petitorium* ſupereſſe, illudque poſſe coram Judice Eccleſiaſtico intentari: non ignorantes quantis expenſis in annos plurimos, imo ſæpius ultra tempus vitæ, coram Judice Eccleſiaſtico litigandum foret, priuſquam *petitorium* plene & ordine Juris ſervato, eſſet terminatum, & ipſius effectu gaudere poſſent, contra eum, qui in *poſſeſſorio* obtinuit.

Et quis, ubi *poſſeſſorium* perdidit, non credit cauſam plane ſe amiſiſſe, etiamſi non ignoret ſibi petitorium ſupereſſe; & ex adverſo plenam victoriam ſibi non applaudat, qui plenum *poſſeſſorium* adeptus eſt; licet ſciat, liberum eſſe Adverſario ſuo petitorium intentare?

Si igitur paſſim omnes quotquot ſunt in Belgio Eccleſiaſtici credant, ſibi omnem ad munia Eccleſiaſtica viam præcluſam, ubi poſſeſſorium ipſis ademptum eſt, licet petitorium coram Judice Eccleſiaſtico ipſis liberum adhuc maneat; quidni Theologi Belgæ merito queruntur, ſe *via facti* a muniis Eccleſiaſticis excludi, dum a poſſeſſorio, nullo Juris ordine ſervato, ſecluduntur?

Quidni merito conqueruntur, nec Breve Apoſtolicum, nec Mandata Regia pro hujus Brevis executione emanata ſervari, quæ vetant quemquam vaga accuſatione Janſeniſmi a muniis excludi, niſi ſervato Juris ordine probatum ſit, eum hanc pœnam commeruiſſe, dum via facti *poſſeſſorio* eis occluſo, reipſa a muniis Eccleſiaſticis *via facti*, nullo Juris ordine ſervato excluduntur?

Neque id ignorant horum Theologorum Adverſarii, qui propterea tanto ſtudio, totque artibus & falſis informationibus conantur impedire, quominus hi Theologi in poſſeſſorio audiantur; ſecuri de ipſorum excluſione, & de ſuorum victoria, quamdiu *poſſeſſorium* his Theologis occluſum retinere poſſunt: parum anxii de petitorio a Theologis his coram Judice Eccleſiaſtico intentando; quod vel vix cum vita illorum finiendum ſciunt.

CAPUT III.

An Theologi recte accuſentur de violata Juriſdictione Eccleſiaſtica in Cauſis Criminalibus?

§. I.

Falſo accuſantur Theologi Belgæ, quod in Criminalibus declinent Tribunal Eccleſiaſticum.

CERTAMEN ſe ſuſtinere pro Immunitate Sacerdotum Belgii in cauſis perſonalibus præcipue *criminalibus*, profitetur D. Govartius in ipſo ſui Certaminis titulo.

Unde & *pag.* 57. accuſat Theologos Belgas, quod a *Poteſtate ſeculari* eaque inferiore & ſubalterna poſtulent, ut rebus, perſonis, doctrinis, moribuſque Eccleſiaſticorum ſe immiſceant, non ut eorum Protectores, ſed ut *Judices*; ut omnem diſciplinam, omnemque Juriſdictionem Eccleſiaſticam civilem & *criminalem* adimant Epiſcopis, veris illarum dominis & proprietariis.

Si ergo fides Govartio, poſtulant Theologi Belgæ, ut & in civilibus, etiam quæ materiam *doctrinæ* & *morum* tangunt, & *criminalibus* habeant ſibi *Poteſtatem ſecularem*, non Protectricem duntaxat, ſed Judicem; omniſque eorum conatus eo collimat, ut juriſdictio civilis & *criminalis* in Eccleſiaſticos Epiſcopis adimatur, & in poteſtatem ſecularem transferatur.

Quam temere ac nullo plane fundamento, ne quid durius dicam, id aſſecuerit Govartius quoad juriſdictionem civilem in materia *doctrinæ* & *morum*, ex iis quæ *capite* 1. hujus Diſſertationis dicta ſunt, intelligi poteſt. Nunc examinandum, an majore cum fundamento tranſlatæ juriſdictionis *criminalis* in Poteſtatem ſecularem hos Theologos reos faciat.

Num forſan Theologi Belgæ aliquando coram Epiſcopis eorumque Officialibus *criminaliter* in materia doctrinæ aut morum, ad requiſitionem Promotorum citati fuere? An citati Tribunal horum declinarunt tanquam incompetens, ad Poteſtatem laicam refugientes?

Si materiam doctrinæ attendamus, nonne quotidiana ac notoria horum Theologorum auditur querela, quod continuo per ſuos Adverſarios clametur, totum Belgium ſcatere Janſeniſtis, Rigoriſtis & Novatoribus, hominibuſque hæretica pravitate, & doctri-

nis

nis erroneis, perniciofis & infectis; & tamen nemo per tot annos, quibus hæc ſparguntur, ſuper *mala doctrinæ* legitime fuerit citatus: licet Adverſariis ipſorum, nec animus deſit, nec auctoritas, nec poteſtas, ſi eos reos eſſe probare poſſent?

Nemine notum eſt toti Belgio, ut nec Govartium latere poſſit, hos Theologos per ſuum in Urbe Deputatum Doctorem Hennebellum, urſiſſe Doctorem Deſirantium Adverſariorum Mandatarium, ut vel unum de Janſeniſmo legitime convictum aut ſaltem legitime citatum, coram Sede Apoſtolica produceret? nec unquam Deſirantium (*a*) quantumvis iterato, & ſæpius interpellatum id præſtare potuiſſe? An non vel hoc argumento publice utuntur hi Theologi, ut Janſeniſmum ſuſtineant eſſe in Belgio *merum phantaſma*, quo hominibus illuditur, & Poteſtatibus imponitur?

An non hæc moverint SS. D. Innocentium XII. ut in ſecundo ſuo *Brevi* ad Epiſcopos Belgii dato 26. Novembris 1696. noluerit ſimpliciter uti voce *Janſeniſtæ*, ſed addito epitheto *prætenſi*, ut ita abſtraheret, an revera *Janſeniſtæ* darentur; an ſolum eſſe *prætenderentur*.

Producat igitur D. Govartius Theologum Belgam vel unum in materia *doctrinæ* citatum *criminaliter* coram Judice Eccleſiaſtico.

Dein oſtendat, eum hoc Tribunal tanquam in hac materia *incompetens* declinaſſe, & ad Poteſtatem *Secularem* ut Judicem hujus actionis *criminalis* convolaſſe. Si oſtendat, hunc cum Govartio *violatæ* Immunitatis Eccleſiaſticæ reum eſſe dicemus; atque contra ſimiles Certamen pro Immunitate Sacerdotum in cauſis *criminalibus* laudabimus. Sed ſi producere nequeat, patiatur, ut ipſum de temeraria accuſatione reum habeamus.

Sed forſan in materia morum, ſuiſque exceſſibus, Juriſdictionem *criminalem*, ac cenſuram Epiſcoporum declinant, & ad Poteſtatem ſecularem, ſpe immunitatis, confugiunt Theologi Belgæ; atque in hoc ſaltem ipſam *Juriſdictionem Eccleſiaſticam criminalem adimunt Epiſcopis*, uti loquitur Govartius.

Sed quis in Belgio ignorat, Theologos Belgas, quos *prætenſos Janſeniſtas* vocant, vel eo titulo appellari hoc nomine, quod ſeveriorem ac exactiorem Moralem, & vitæ rationem præferant: atque ab exceſſibus, qui judicio *criminali* occaſionem dare poſſent, præ aliis Eccleſiaſticis ſint exempti?

Quis in rebus hiſce adeo hoſpes, ut neſciat, vel eo paſſim pharmaco maculam *Janſeniſmi* jam contractam elui, quod liberiorem, & Eccleſiaſticis minus convenientem vivendi rationem quis aſſumat; nec ab iis ſollicite caveat, quæ Epiſcoporum & Officialium cenſuram mereri poſſent, & in quæ Promotores ex Officio jure invigilarent?

An non Theologi Belgæ ſunt, qui in altero ſuo Libello Ordinibus Brabantiæ oblato *pag.* 90. alte queruntur, ſe per Epiſtolam Paſtoralem Illuſtriſſimi D. Archiepiſcopi de multifariis exceſſibus publice proſcindi: *idque (quod ſatis repeti non poſſet) nullo ipſorum unquam legitime de erroribus aut abuſibus, qui in ea Epiſtola ipſis adſcribuntur, convicto*, uti ipſi loquuntur?

Nonne ipſi *pag.* 191. ut ſuam innocentiam probent, omni *legitimo Judici* ſe ſiſtere paratos offerunt: " Et qui (Theologi Belgæ) licet omni humano auxi-
" lio (inquiunt) deſtituti, *offerunt* ſe ut *compareant*
" coram *omni* Judice *legitimo*, ut illic ſe condemnari
" & rigore omni puniri videant, ſi rei deprehendan-
" tur.

Theologi qui ſuper exceſſibus ſuis offerunt comparere coram *omni* Judice *legitimo*, eximuntne ſe juxta Govartium a juriſdictione *criminali* Epiſcoporum?

Forſan replicabit Govartius, Aliud verbis profitentur, & aliud factis exhibent. Id ſane Govartio probandum eſſet, & eatenus fides adhibenda his Theologis, qui de reſtrictione mentali, ſimilibuſque mendaciorum palliamentis minus ſunt ſuſpecti, donec Govartius probaverit, Theologos hos aliud verbis, aliud factis profiteri. Proferat Govartius Theologos Belgas, quos vulgo *prætenſos Janſeniſtas* dicimus, qui ſuper exceſſibus ſuis in moribus *criminaliter* fuere ad inſtantiam Promotoris citati coram Curia Epiſcopi. Oſtendat dein Govartius, quod citati Curiam hanc tanquam *incompetentem in hac materia* declinarint, & ad *Poteſtatem ſecularem*, ut Judicem competentem convolarint. Niſi hæc protulerit & probaverit Govartius, ſinat, ut hos tanquam ſincere loquentes, & ipſum tanquam temerarie nimis, & præcipitanter accuſantem reputemus.

§. 2.

Hallucinatio Govartii circa cumulationem & concurſum judicii poſſeſſorii & criminalis.

TAmetſi totus Certaminis Govartii contextus ſit admodum confuſus, & neſcio, quibus parergis involutus, imo quaſi ad intricandam & obſcurandam materiam totus compoſitus videatur, nihil equidem obſcurius & intricatius, quam diſcurſus Ipſius *pag.* 46. & 47. de cumulatione judicii poſſeſſorii & criminalis, ut vix capere potuerim, quid toto hoc diſcurſu probare contendat, aut quo ejus diſcurſus tendat.

Sane aliud eruere non potui quam omnia eo collimare, ut evincat, judicium criminale per Promotorem Curiæ Eccleſiaſticæ inſtitutum, impediri non poſſe titulo poſſeſſorii, aut manutenentiæ in Conſilio Regio obtentæ, aut obtinendæ: hoc autem ſi probare intenderit Govartius, labori parcere poterat, Adverſarioſque ſibi fingit. Quis enim id ei negavit? Sicut nec quiſquam negat, Beneficiato *criminaliter* etiam ad privationem Beneficii per Promotorem convento, fas non eſſe ad manutenentiam recurrere eo *ſolo* titulo, quia a Procuratore criminaliter adverſus ipſum ad privationem Beneficii coram Judice Eccleſiaſtico concluditur: & ſi manutenentiam a Senatu Regio eo titulo petat, eam illi denegandam nemo negat. Sed quid, ſi priuſquam ſervato Juris ordine condemnatus eſſet, *via facti* in poſſeſſione ſui Beneficii turbaretur? Tunc ſane non ob criminale adverſus ſe intentatum judicium; ſed ob illatam violentiam, ac via facti turbatam, poſſeſſionem ad Regium Tribunal pro manutenentia recurrere poſſet. Itaque ut exemplo involutum Govartii diſcurſum paucis exponam;

Dico, ſi Paſtor aliquis ob exceſſum in *moribus*, vel malam *doctrinam* conveniatur *criminaliter* coram ſuo legitimo Judice Eccleſiaſtico; quamdiu Promotor juxta formam Juris, ac ſervato Juris ordine, adverſus illum legitime procedit, nulla poterit eſſe quæſtio *manutenentiæ* aut poſſeſſorii: nec enim Paſtor hic *via facti* in ſua poſſeſſione turbatur, uti ſupponitur, ſed judicialiter & via Juris contra illum in petitorio proceditur; nullaque violentia ei infertur, ſed omnia ſecundum formam Juris procedunt.

Et quomodo pendente hoc criminali judicio poſſet eſſe locus *manutenentiæ*, quandoquidem eo durante poſſeſſio integra ei maneat, quouſque ſervato Juris ordine judicatum fuerit in petitorio, ipſum pœnam privationis Beneficii commeruiſſe? quod petitorium ſic rite & juxta formam Juris abſolutum, abſorbet ipſum poſſeſſorium, nec poſt illud ulterius *manute-*

(*a*) Vir erat ex Ordine Mendicantium Auguſtinorum in Belgio: hic an. 1707. ſcripta plena conſiliis adverſus Religionem & Rempublicam a D. Van-Eſpen cogitata falſo ſuppoſuerat: re materius expenſa declaratus eſt Innocens D. Van-Eſpen; Pater vero Deſirantius ex Provinciis Belgicis ſimul pulſus eſt.

nentiæ

Digitized by Google

nentia locus eſſe poteſt. Hæc D. Govartio nemo Juriſconſultorum negabit, ipſique Theologi Belgæ ultro concedent.

At ponamus, Paſtorem accuſatum aut ſuſpectum de exceſſibus in moribus, aut de mala doctrina, pendente accuſatione aut judicio durante criminali, *via facti* in ſui paſtoratus poſſeſſione turbari, aut ab ea dejici, manutenentiæ locus erit, eaque a Senatu Regio concedetur; non uti ſupra dictum eſt, quia criminaliter adverſus ipſum agitur, ſed quia in ſua poſſeſſione & jure ſuo *via facti* turbatur, priuſquam ſervato Juris ordine probatum & judicatum ſit ipſum eam pœnam commeruiſſe.

Petet Govartius: " Quis hujuſmodi manutenentiæ
„ ſit futurus effectus; vel enim (ait *pag.* 48.) illa du-
„ rante permittit Judex laicus Promotori cauſam in-
„ choatam proſequi coram Eccleſiaſtico, qui tandem
„ convictum Paſtorem condemnando, eum Beneficio
„ & cura privabit: ſi acquieſcat Judex ſecularis, ma-
„ nutenentia erit ſine operatione ulla: ſin vero Judex
„ ſecularis ſe Sententiæ opponens executionem ejus
„ impediat, nihil iniquius.

An hæc ratiocinatio digna ſit Conſiliario Eccleſiaſtico Magni Conſilii Mechlinienſis? an hujus Senatus famæ ac ſplendori per hujuſmodi ſcribillationes nihil detrahatur, alii judicent? Interim dicimus Govartio, per hujuſmodi manutenentiam nequaquam ſiſti judicium criminale, poſſeque Promotorem cauſam inchoatam ſervato Juris ordine uſque ad finem proſequi: neque ei obfuturam manutenentiam, modo judicio criminali adhuc pendente & condemnatione necdum plene ſecuta, ipſum manotentum in ſua poſſeſſione *via facti* non turbet; imo poterit condemnatus ſuo Beneficio & cura privari, non obſtante ſua manutenentia, aut etiam pleno poſſeſſorio a Senatu Regio ei adjudicato; quia Sententia lata in petitorio elidit poſſeſſorium, ut notiſſimum eſt.

At quam ineptum quod aſſerit Govartius, quod eo caſu *manutenentia erit ſine effectu!* An ergo credit Govartius, manutenentiam *eſſe ſine effectu*, quæ accuſatum de crimine aut mala doctrina retinet in poſſeſſione Beneficii & Curæ, donec in *pleno* petitorio, ſervato Juris ordine, de crimine aut mala doctrina fuerit *plene* convictus, & legitime condemnatus?

Quam gauderent Theologi Belgæ, ſi vel hoc manutenentiæ effectu potiri poſſent; ut ſaltem in poſſeſſione ſuorum jurium & officiorum manutenerentur, quouſque ſervato Juris ordine coram legitimo Judice Eccleſiaſtico convicti & condemnati eſſent, ſe pœnam privationis aut excluſionis commeruiſſe! Nequaquam ſane progreſſum judicii criminalis adverſum ſe, nec Sententiæ condemnatoriæ executionem, ſi rei invenirentur, impedire vellent vi ſuæ manutenentiæ, qua duntaxat adverſus violentiam & viam facti ſe tueri velle palam nimis profitentur.

Si Doctor Huygens hoc effectu manutenentiæ gaudere potuiſſet, nunc per duodecim & amplius annos loco Facultatis ſtrictæ Theologicæ, ad quem legitime electus eſt, gaviſus eſſet, nec multum terreretur, via Juris & ſervato Juris ordine ob malam doctrinam excludi, qui tamen ob præcluſam ſibi viam manutenentiæ fruſtratus manet jure ſibi ad dictum locum competente; tametſi non ſemel apud ſupremas Poteſtates inſtiterit, ut in judicio audiri poſſet, ſibique aperiretur quid vel in doctrina, aut moribus ſuis diſpliceret, ob quod ei via juſtitiæ, quæ nec ſceleratiſſimo negatur, occludatur; atque ita inauditus via facti jure ſuo privatus maneat.

Scimus quam grata fuerit Theologis Apoſtilla a Privato Regis Conſilio data ad Libellum Doctoris Martin (quæ ſupra *c.* 1. §. 4. integra relata eſt) ad obtinendam excluſionem duorum Theologorum a Gradu Doctorali, licet eidem hæc clauſula eſſet inſerta: *Declarataque* (Sua Majeſtas) *Gradum Doctoralem quem prætendunt Licentiati Verſchuren & Claes, non impediturum quominus privari poſſint prærogativis jurium, quas Gradus Doctoralis illis tribuet, ſi ita decernatur per ſuam Sanctitatem vel alios, quibus materiæ dogmaticæ cognitio competit, juxta dictum Breve* (ſcilicet de 6. Februarii 1694.) *& Suæ Majeſtatis Decretum.*

Hæc clauſula reipſa totum continet, quod de effectu manutenentiæ dictum eſt; hanc nimirum impedire, ne *via facti* quis jure ſuo, puta ſuſcipiendi Gradum Doctoralem, excludatur: at nequaquam obſtare, quominus a muniis Eccleſiaſticis excludatur, ſiquando, *Juris ordine ſervato*, juxta Breve Apoſtolicum eam pœnam commeruiſſe probatum fuerit.

§. 3.

An Theologi Belgæ evertant judicium criminale prætextu poſſeſſionis ſuæ famæ; aut ex Lege Diffamari *recurrendo ad Tribunalia Regia?*

Govartius ut Certamen ſuum veroſimilius oſtentet, nec contra umbras certare videatur, quorumdam, neſcio quorum, Practicorum *ſuſtentum* adducit, quo omnis Sacerdotum Immunitas in criminalibus, juxta Govartium, evertitur & conculcatur.

" Novimus (ait *pag.* 48.) reſponſum ſuſtentum-
„ que Practicorum quorumdam dicentium: Sacer-
„ dotibus Beneficiatis criminaliter accuſatis, conven-
„ tiſque manutenentiam concedi per laicos, non ita
„ pro cuſtodia poſſeſſionis Beneficialis, quam *famæ*
„ ipſorum: & cum a Practicis hiſce inquirimus, num
„ prætextu ſimili Judex laicus fiat Judex competens
„ & quidem ante Eccleſiaſticum, cauſæ hujuſmodi
„ criminalis? reſpondent eouſque laicum Judicem
„ fieri, ut præveniendo etiam Eccleſiaſticum, ſaltem
„ cognoſcat ſummarie & pro intereſſe civili Beneficia-
„ ti, utrum facinora ei objecta minus aut magis ve-
„ roſimilia ſint, ut poſſeſſionem ei adjudicet, aut au-
„ ferat, ſecundum quod apparebit veroſimilius."

Sed dicat, quæſo, Govartius, qui ſunt hi Practici, Juriſconſulti, an Theologi?

Si Juriſconſultos intelligat, proferat Govartius vel unum in Belgio Practicum qui hac praxi uſus fuerit, aut eam ſcripto probarit.

Ad Proſperum Fagnanum nos remittit Govartius, ut hoc Practicorum ſuſtentum reprobatum videamus; ſed nonne ipſe Fagnanus, etiam Govartio fatente, intrepide aſſerit, *non eſſe hactenus auditum apud Juriſconſultos, ut in hac materia* (criminali) *allegaverint poſſeſſionem?*

Niſi ergo nobis indicaverit Govartius Juriſconſultos Practicos qui hoc *ſuſtento* uſi ſunt, patiatur & ſuſtentum hoc annumerari illis, quæ ad colorandum Certamen adinventa ſeu conficta ſunt.

Dicet forſitan Govartius Practicos hos eſſe Theologos Belgas; quaſi hi praxim litigandi, & cauſas omnes Eccleſiaſticæ Juriſdictionis trahendi ad Tribunalia laica melius noverint.

Profecto, ni Govartius Theologos hujuſmodi practicos deſignet, eoſque hujuſmodi *ſuſtento* & arte uſos eſſe, ut cauſam *criminalem* contra ipſos intentatam a foro Eccleſiaſtico ad forum laicum avocarent, patiatur creditum iri, hos Theologos non ſecus ac ipſos Juriſconſultos Practicos conſictos a Govartio fuiſſe, ut Certaminis juſtitia aliqua in ſpeciem ſaltem appareret, & Theologos Belgas Eccleſiaſticæ Immunitatis violatores eſſe publico perſuaderet.

Sed nonne ipſe Fagnanus hoc ſuſtentum reprobat, multiſque argumentis *fictitium* probat adverſus *Theologos* eo utentes; ut proinde nequaquam a Govartio

fingi hi Theologi videantur? Verum eſt Fagnanum ad Cap. Ne INNITARIS ✠ *De Conſtit.* agere contra nonnullos Theologos hoc fictitio ſuſtento abutentes.

Sed an forſan contra Theologos Belgas vulgo *prætenſos Janſeniſtas*, hoc ſuſtentum reprobat Fagnanus? Nequaquam: ſed contra *Probabiliſtas*, atque nonnullos Caſuiſtas, laxitatum patronos, & totius Moralis Evangelicæ corruptores, quibus ita Theologi Belgæ bellum indixerunt & indicere pergunt, ut hoc præcipue titulo, invidioſo nomine *Janſeniſmi* traducantur, quod nec Govartium latet.

Probabiliſtæ igitur ſunt qui, teſte Fagnano, abutuntur hoc ſuſtento; non autem Theologi Belgæ. Illi, inquam, ſunt qui hoc ſuſtento utuntur, ut ſuum *Probabiliſmum* (cui tam ſtrenue ſe oppoſuit Fagnanus) ſtabiliant. Hi ſunt qui poſſeſſorium non tantum valere in materia *civili*, & foro *judiciario*; ſed & in materia *virtutum moralium*, & foro *conſcientiæ* ſuſtinent; eoque titulo hominem in foro *conſcientiæ* eſſe *manutenendum* in poſſeſſione ſuæ *libertatis* contra *Deum* & legem, aſſerere audent.

Audiamus ipſum Fagnanum loco citato, ubi poſtquam multis Canonibus probavit hanc Regulam: *In dubio partem tutiorem in foro conſcientiæ eſſe eligendam;* dicit *num.* 172. quod plures Theologi ex recentioribus hanc Regulam Canonum multifariam conentur evertere, additque *num.* 173. eos præcipue moveri hoc fundamento: “ Quia cum quilibet ſit in poſſeſſione
„ ſuæ libertatis & *famæ*, in dubio non debet ſpolia-
„ re ſe hac poſſeſſione judicando ſe culpabilem, aut
„ nexu alicujus obligationis innodatum, cum ſecun-
„ dum Regulam Juris, *In pari cauſa melior ſit condi-*
„ *tio poſſidentis*: quam Regulam habere locum non
„ ſolum in materia *juſtitiæ*, ſed etiam in materia *alia-*
„ *rum virtutum*, & in foro *animæ*, putat ibidem San-
„ chez, ubi ſupra (*in Decalogum tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10.)
„ Suarez de Religionis parte *lib.* 4. *De Voto cap.* 5.
„ *num.* 7. Henriquez in Summa *libro* 8. *capite* 3. *in*
„ *Gloſſa littera P.* & alii multi. (*a*)

Hoine credit Govartius eſſe e numero Theologorum Belgarum, ſeu *prætenſorum Janſeniſtarum*, aut hos ſimilium Theologorum placitis adhærere? Neſcio, an ſepoſito paulisper partium ſtudio, quo ad certandum contra hos Theologos Belgas incitatus eſt, id credere aut ſibi ipſi perſuadere poterit: interim id certum habeat, ſi credat, ſe nullum in rebus Belgicis, & hodiernis controverſiis vel parum verſatum, ſuæ credulitatis habiturum conſortem.

Et tamen hi ſunt illi *Probabilitatum* patroni, qui ſoli hoc paradoxum invenerunt & ſuſtinuerunt, & contra quos aciem certaminis glorioſe direxit Fagnanus. Unde & poſtquam multis ſolidiſſimis argumentis ſtolidam dictæ Regulæ applicationem evicit; atque probavit, prædictam Juris Regulam, *In dubio melior eſt conditio poſſidentis*; nequidem In foro *judiciario* in cauſa *criminali* poſſe aſſumi, tandem concludit *num.* 205. “ Quare ſi, ubi agitur *de crimine*, inepte alle-
„ gatur poſſeſſio in materia juſtitiæ, etiam in foro *ju-*
„ *diciali*; multo ineptius allegatur in materia aliarum
„ *virtutum* & in foro *conſcientiæ*, in quo non be-
„ nignior, ſed tutior pars eligenda eſt.

Adverte nunc ſaltem, Govarti, quo te paſſio contra hos Theologos Belgas adduxerit; ut his Theologis affingas pernicioſiſſimum & ipſis adeo execrabile, & publice toties ab eiſdem reprobatum *ſuſtentum*; illudque eis eſſe uſitatum, fingere & publice eis affricare te non puduerit; atque neſcio quibus exclamationibus omnem Juriſdictionem Eccleſiaſticam, hoc paradoxo per Theologos Belgas everti, per paginas integras intrepide declamare non erubueris.

Alterum æque fictitium titulum priori non abſimilem, quo ad Tribunalia laica Cauſæ Eccleſiaſticæ criminales deferantur, Theologis Belgis uſitatum eſſe aſſerit Govartius. “ Non rarus (ait *pag.* 52.) ipſo-
„ rum Belgii Sacerdotum ad Regia Tribunalia titulo
„ manutenentiæ aut ex Lege *Diffamari* recurſus; qui
„ ultimus interdum tolerari poſſet, niſi legitimus ejus
„ uſus in abuſum verteretur.

Nec de uſu, nec de abuſu recurſus ex Lege *Diffamari* ad Tribunalia Regia hic quæſtionem cum Govartio volo habere. At id unum peto, num Govartius qui octo aut novem circiter annis Parlamento Mechlinienſi interfuit, unquam viderit, Sacerdotes Belgas, ac ſignanter quemquam e Theologis hiſce, recurſum habuiſſe ex Lege *Diffamari* ad hoc Parlamentum, ut ſe a judicio criminali Epiſcoporum eximeret; aut ſciat, aliquando eos hoc titulo ad Regia Conſilia, puta Brabantiæ, convolaſſe, ut judicium *Criminale* in foro Eccleſiaſtico declinaret?

Ego, ut verum fatear, nullum hactenus exemplum vidi aut audivi, niſi hoc unum. Cum in Academia Lovanienſi cujuſdam Collegii Proviſores intendere viderentur Præſidem ejuſdem Collegii amovere a ſua Præſidentia, hunc ad Conſilium Brabantiæ ex Lege *Diffamari* recurſum habuiſſe intellexi: at ejus recurſus initium, progreſſum, & exitum Govartio enarrandum remitto, ſi enarrationem ſibi favorabilem & convenientem judicet: neminem enim exactius de tota ejus recurſus ſerie inſtructum credo ipſo Govartio; teſtes acta, Judices iſtius cauſæ cui aderat, optime novit.

§. 4.

Accuſantur Theologi Belgæ, quod adverſus Epiſcopos, & ſignanter Archiepiſcopum Mechlinienſem actiones Criminales inſtituant coram Judicibus ſecularibus.

Hactenus viſum eſt, quam temere nullo omnino adducto exemplo accuſet Govartius Theologos Belgas, quod In *materia morum* & *doctrinæ* ad Tribunalia Regia provocent, ut ſe ab Eccleſiaſticis & ordinariis harum cauſarum Judicibus ſubducant: nunc examinandum num majori cum fundamento inſimulet hos Theologos, quod alios Eccleſiaſticos, quin & Prælatos ac Epiſcopos, atque ſignanter Archiepiſcopum Mechlinienſem conveniant coram Tribunali Regio; idque in cauſa *Criminali*: atque ex hoc capite, Immunitatis Eccleſiaſticæ violatores & profanatores ſint.

Ipſam primo Govartii accuſationem audiamus, *pag.* 24. ſui Certaminis: “ Nec verbis & libris tan-
„ tum Immunitas hæc impetitur; ſed ad executio-
„ nem doctrinæ ſuæ procedentes viri iſti, Belgæ
„ Theologi, coram Judicibus iſtis ſecularibus lites
„ inſtituunt, eaſque *Criminales* & diffamatorias, non
„ tantum contra Clericos, ſed ipſos *ſuos Prælatos* &
„ *Epiſcopos*: Judicibus illis, ut innocentiam ſuam
„ probent, doctrinam ſuam moreſque judicandos
„ ſubmittunt; coram illis *Archiepiſcopum ſuum*, quod
„ Decreta Regia amplecteretur, iiſque contradictores
„ indicaſſet, aggrediuntur; concludunt, ut deductio
„ denuntiationis iſtius laceretur, & Archiepiſcopus in-
„ jurias revocet, palinodiam canat, uno eodemque
„ ictu Prælatum ſuum, ſuam & Eccleſiæ Immunitatem
„ cruentantes. Gravius certe eſt vulnus, quod a fra-
„ tre, quod ab amicis venit, graviſſimum quod a
„ filiis.

Et *pag.* 5. ſui Certaminis, relatis verbis *Confutationis* Memorialis P. Palazol per Belgas Theologos, quibus Theologi Belgæ narrant, quod a D. Archiepiſcopo oblatus fuerit Regi Libellus una cum Deductione contra quinque ex his Theologis, atque ab his viciſſim Libellus in ſui juſtificationem præſentatus ſit, ſubjicit: “ Interim omittunt hic indicare,
„ quod

(*a*) Conſule quid de hac Regula docuerit D. Van-Eſpen tom. 1. tit. *Expoſitio Regulæ Juris: In pari delicto, &c.*

„ quod Libellos de quibus loquuntur, exhibuerint
„ Conſiliis *ſecularibus*; coram quibus Archiepiſcopus
„ reſpondere noluit, quod exiſtimaverit nec ſe id poſ-
„ ſe, nec debere, prohibente id Eccleſia.

Tota agitur Immunitatis Eccleſiaſticæ profanatio, quam tantopere hic exaggerat Govartius, conſiſtit in oblatione Libelli adverſus Illuſtriſſimum D. modernum Archiepiſcopum Mechlinienſem, per quinque Theologos Conſilio Regio Privato, quo hi ſuam innocentiam contra objecta Archiepiſcopi probare offerunt, & famæ ſuæ reparatinnem poſtulant: neque alterius facti in toto ſuo Certamine meminit Govartius, quo Prælatus quiſquam aut Epiſcopus, vel etiam Eccleſiaſticus *criminaliter* a Theologis Belgis coram Tribunalibus ſecularibus conventus aut accuſatus eſſet. Animus non eſt hic examinare, num D. Archiepiſcopus juſtam rationem, ſufficienſque fundamentum habuerit inſimulandi aut denuntiandi Theologos hos de exceſſibus in ſuo Libello & *Deductione* adjuncta expreſſis; ſed hoc unum diſcutere animus eſt, num Theologi Belgæ per Libelli oblationem, actionem *criminalem* contra D. Archiepiſcopum coram Judicibus ſecularibus inſtituerint, aut aliunde ob hanc Libelli oblationem violatæ Immunitatis a Govartio jure arguantur.

§. 5.

Caſus, occaſione cujus hæc accuſatio a D. Govartio adverſus Theologos Belgas inſtituta.

Caſus, qui violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ graviſſimam querelam adverſus Theologos Belgas movendi occaſionem dedit Govartio, hic eſt.

Anno 1697. D. Archiepiſcopus Mechlinienſis obtulit Libellum Conſilio Status, & E. S. C. adverſus Paſtorem S. Catharinæ in civitate Bruxellenſi, qui e Gallico Latine verſus exhibetur a Theologis Belgis in appendice ſuæ *Confutationis* ſub *num.* 6. & integrum Gallice, ut oblatus fuit, ad calcem hujus Libelli exhibebo. In hoc Libello dicit, quod offerat S. M. in Conſilio Status inſtrumenta hic juncta, quæ ſunt (ait)
" probationes convincentes variorum aliorum exceſ-
„ ſuum, magis quam ultimus eſt ſeditioſorum & cri-
„ minalium, quos dictus Paſtor commiſit; humillime
„ ſupplicans veſtræ Majeſtati, ut jubere dignetur ea
„ legi & examinari in ſuo Conſilio Status, ad ſtatu-
„ endum id quod cauſæ momentum exigit pro defen-
„ ſione ſuæ auctoritatis & ſupremæ Poteſtatis Regiæ,
„ pro ſanctæ noſtræ Religionis conſervatione & pace
„ publica in his Provinciis.

Libellus hic Conſilio Status oblatus erat ſcriptus manu D. Ottart Secretarii D. Archiepiſcopi Mechlinienſis, in cujus dorſo manu Domini van Suſteren, quondam etiam Secretarii & nunc Officialis Domini Archiepiſcopi inſcriptom erat: *Au Roy en ſon Conſeil d'Eſtat, l'Archevêque de Malines.*

Inter inſtrumenta huic Libello juncta, erat unum cui titulus: *Deductio proceſſus criminalis Paſtoris S. Catharinæ, & adhærentium ipſius*, qua non tantum Paſtor S. Catharinæ, ſed & alii quatuor e Theologis Belgis de variis enormiſſimis exceſſibus notantur; atque tandem concluditur: " Nunc Suæ Majeſtati
„ & ſuis conſiderandum relinquitur, quid ab ejuſ-
„ modi Presbyteris expectandum ſit, quem reverentiæ
„ & obedientiæ erga ſupremos ſuos Principes ſenſum
„ inſpirabunt ſuis ſubditis, quibus tam pernicioſa præ-
„ bent ſeditionis & rebellionis exempla? Si Lutherus,
„ Calvinus & primi illorum Sectatores compreſſi
„ fuiſſent initio, Europa adhuc tota Catholica foret,
„ nec tot in Statu viſæ eſſent mutationes, nec tot
„ Provinciæ a legitimo ſuo Principe ſeparatæ.

Deductionem hanc e Gallico Latine verſam exhibent quoque Theologi in dicta appendice ſub *num.* 7. Et ut de ſtatu quæſtionis certius & ſecurius judicari queat, eam Gallice, ut Regi exhibita fuit; ad calcem hujus Libelli adjiciam.

Poſtquam Theologi in hac *Deductione* nominati, copiam illius nacti ſunt, reſolverunt, Libellum offerendum Regi, quo ab impactis exceſſibus ſe juſtificarent, poſtulantes famam ſuam per hanc Deductionem non mediocriter læſam, reſtitui. Libellus hic e Gallico Latine verſus exſtat ſimiliter in citata appendice ſub *num.* 8. & eum ſimiliter Gallice, ut oblatus fuit, ad calcem hic adjiciam.

In hoc Libello variis argumentis adſtruere conantur Theologi ſuam innocentiam adverſus objecta D. Archiepiſcopi; ac tum concludendo ſupplicant humillime Suæ Majeſtati, " ut declarare non gravetur,
„ dictas denuntiationes, accuſationes & terminos in-
„ jurioſos, quæ D. Archiepiſcopus Mechlinienſis al-
„ legat & profert, tum in dicto ſuo Libello; tum in
„ Deductione quæ Libello jungitur, eſſe abuſiva, ficta,
„ & veritati contraria; ac proinde mandare dignetur,
„ ut dictus Libellus & Deductio lacerentur, aut tal-
„ tem dictæ injuriæ, accuſationes, & termini inju-
„ rioſi deleantur & expungantur ea ratione, qua Ma-
„ jeſtas Veſtra expedire judicaverit, vel aliter, cum
„ expenſis & damnis. Quod faciendo, &c.

Libellus hic Conſilio Privato oblatus per apoſtillam ejuſdem Conſilii communicatus fuit D. Archiepiſcopo, qui licet iterato interpellatus, non reſpondit; unde tandem hoc Decretum Secluſionis ſequutum eſt:
„ ſua Majeſtas decernens Secluſionem intentatam per
„ apoſtillam de undecima Martii præteriti, admittit
„ ſupplicantes ad probandum facta per ipſos allegata,
„ Parte ad hoc prius citata.

Quin caſus hic ſit ſincere expoſitus, nec Govartius, ut credo, negabit. Diſcutiendum nunc ſupereſt, an ratione obligationis hujus Libelli, Theologi Belgæ Immunitatis Eccleſiaſticæ violatæ Rei ſint tanquam
" qui coram Judicibus Secularibus lites inſtituant,
„ eaſque *criminales* & diffamatorias, non tantum con-
„ tra Clericos, ſed ipſos ſuos Prælatos & Epiſcupos, „
uti vult Govartius.

§. 6.

An in caſu propoſito Theologi Belgæ actionem criminalem inſtituerint contra D. Archiepiſcopum Mechlinienſem?

Pro clariore hujus quæſtionis reſolutione ſciendum, quod ex omnium Juriſconſultorum ſententia " Ju-
„ dicium dicatur Criminale, quo agitur ad publicam
„ vindictam, ſive ſit ex delicto imponenda pœna cor-
„ poralis ad commodum publicum, ſive ſit imponen-
„ da pœna pecuniaria quæ venit applicanda Fiſco. „
Judicium vero dicatur Civile, " quando agitur ad
„ commodum privatum, ſive cauſa deſcendat ex de-
„ licto ſive ex contractu. „ Ita ex omnium paſſim recepta opinione tradit Julius Clarus in Practica Criminali, §. *finali libri quinti, quæſt.* 1.

Ulterius indubitatum eſt, actione injuriarum agi poſſe criminaliter & civiliter, quemadmodum expreſſum eſt a Juſtiniano *lib.* 4. *Inſtitut. tit.* 4. §. 10. ubi dicit: " In ſumma ſciendum eſt, de *omni* injuria
„ eum, qui paſſus eſt, poſſe vel *Criminaliter* agere
„ vel *Civiliter*, „ Idipſum indicatur in *L. fin. Cod. De Injuriis*, ipſumque injuriarum delictum *privatis* delictis ibidem annumeratur.

Si jus commune attendamus, per actionem *Civilem* Auctor poſtulat, ut Reus in tantam ſummam condemnetur *ſibi* applicandam, quanti ipſe injuriam æſtimat; quod Juſtinianus ſignificat, verbis relatis immediate ſubjiciens: " Et ſiquidem *Civiliter* agatur

„ æſtimatione facta, ſecundum quod dictum eſt, pœna Reo imponitur.

At moribus hodiernis, actionem injuriarum *Civilem* plerumque inſtitui ad reparationem famæ & honoris, quæ conviciis & exprobrationibus, & imputationibus criminum læſa creditur, notum eſt.

Cum autem concluſio ſive actio ad reparationem honoris & famæ tendat unice ad *commodum privatum*, nequaquam vero ad vindictam *publicam*, etiam actio hæc non Criminalis, ſed mere *Civilis* eſt ex omnium ſententia.

Hæc, quæ nemo, qui vel in limine Juriſprudentiam ſalutavit, ignorat, atque apud omnes Juriſconſultos in confeſſo ſunt, ſi attendere voluiſſet Govartius; nunquam, ut credo, accuſaſſet Theologos Belgas, quod Illuſtriſſimum D. Archiepiſcopum Mechlinienſem *Criminaliter* coram Judicibus ſecularibus conveniſſent, aut actiones *Criminales* contra Epiſcopos coram iiſdem Judicibus inſtituiſſent.

Legatur & relegatur concluſio, imo & Libellus integer ab hiſce Theologis Conſilio Privato adverſus Libellum & Deductionem D. Archiepiſcopi oblatus; nihil omnino reperietur, quod vel in ſpeciem *Criminale* Judicium, aut vindictam *publicam* ſapiat: ſed & concluſio, totuſque Libellus unice collimant ad reparationem *famæ*, quam per dictum Libellum & Deductionem ei junctam, & Regi exhibitam, enormiter læſam conqueruntur Theologi; quod totum ad Judicium *Civile* pertinere non negabit Govartius.

Sed replicavit Govartius: Theologi hi in Libello ſuo ſupplicant, ut *Deductio* denuntiationis iſtius *laceretur*, *& Archiepiſcopus injurias revocet*, *palinodiam canat*, uti ipſe loquitur *pag.* 24.

Verum eſt. Theologos ſupplicare Regi ut declarare non gravetur, *dictas denuntiationes*, *accuſationes & terminos injurioſos*, *quæ D. Archiepiſcopus Mechlinienſis allegat & profert tum in dicto ſuo Libello*, *tum Deductione quæ Libello jungitur*, *eſſe abuſiva*, *ficta & veritati contraria*, *ac proinde mandare dignetur ut dictus Libellus & Deductio lacerentur*; ſed quo hæc tendunt concluduntque? Nonne unice ad reparationem *famæ propriæ*, quam injuſte & graviter læſam prætendunt? Unde quod notandum & Govartius diſſimulavit, *non ſimpliciter* Libellum & Deductionem *lacerari* ſupplicant; ſed addunt: “ Aut ſaltem dicta, injuriæ, accuſationes, & termini injurioſi deleantur & expungantur, ea ratione, qua Majeſtas Veſtra expedire judicaverit, vel aliter. Nonne hac clauſula palam declarant, ſe non niſi ad reparationem *famæ ſuæ* concludere; hancque ſolam intendere? Modum autem & formam quibus hæc fiat, etiam cum minima D. Archiepiſcopi infamia ejuſque incommodo, Judicio Regii Senatus dimittentes. Quid hac concluſione modeſtius, aut reverentius deſiderari poſſet a Theologis & Presbyteris, qui ſe de enormiſſimis criminibus, & quidem coram Rege ſuo injuſtiſſime accuſatos non dubitabant?

Quod autem aſſerit D. Govartius, Theologos, concluſiſſe, ut D. Archiepiſcopus *injurias revocet*, *palinodiam canat*: quamvis hæc concluſio in actione injuriarum ſit hodie utiliſſima, ad hac tamen abſtinuerunt Theologi ob reverentiam D. Archiepiſcopo debitam: nec ſcio quibus oculis concluſionem Theologorum legerit Govartius, ut aſſerere potuerit, Theologos concluſiſſe, ut D. Archiepiſcopus *injurias revocet*, *palinodiam canat*; cum nec verbum in Theologorum concluſione de *hac revocatione* aut *palinodia* occurrat.

Sed ſi ad revocationem injuriarum, aut *palinodiam* concluſiſſent Theologi, eam, quæ alias iis debetur, modeſtiæ et reverentiæ erga D. Archiepiſcopum laudem forſan amiſiſſent; ſed propterea contra D. Archiepiſcopum nec *criminaliter* concluſiſſent, nec actiones *criminales* inſtituiſſent.

An forſitan neſcit D. Govartius actionem ad *palinodiam*, non criminalem, ſed *civilem* reputari? “ Neque enim inſtituitur, ut vel corpori pœna infligatur, vel quidquam applicetur Fiſco, ſed tantum ut honori & exiſtimationi ejus, qui læſus eſt, conſulatur, „ uti poſt Mynſingerum & Andream Gail loquitur Arnoldus Vinnius ad citatum §. 10. quem indubie Auctorem D. Govartius adhuc ſtudioſus Juris evolvit.

Audiat & D. Stockmannum *Deciſ.* 108. dicentem, „ actionem *criminalem* injuriarum ægræ hodie admitti & ſæpius (aut) *publicam* negari vidi; cenſentibus pleriſque ſufficere debere *privatam* perſecutionem, quæ ad *palinodiam* & mulctam honorariam tendit.

Attendat Govartius, D. Stockmannum perſecutionem quæ ad *palinodiam* tendit, non *publicam* & criminalem, ſed *privatam* ac civilem reputare. Si hi non ſufficiant, adeat Paulum Chriſtinæum ad Conſuetudines Mechlinienſes *tit.* 2. *art.* 4. *num.* 23. plurimos in eamdem ſententiam citantem, atque inter alios Binsfeldium aſſerentem, “ ſententiam, qua dicitur eam actionem ad *recantationem* eſſe *civilem communi* calculo & uſu Imperialis Cameræ receptam, ac proinde merito amplectendam.

Et Zipæus in Notitia Juris Belgici *tit. De Injuriis num.* 3. notat, moribus obtinuiſſe, ut *palinodia exigatur*, *quæ reparationem famæ ſpectat*, *adeoque civilis eſt.*

Demus ergo, quod hi Theologi adverſus D. Archiepiſcopum concluſiſſent, *ut injurias revocaret*, *& palinodiam caneret*, quod non fecerunt tamen; ineptiſſime & contra notoria Juris principia hinc confeciſſet Govartius, Theologos Belgas adverſus Epiſcopos actiones *criminales* inſtituiſſe, qui per ſimilem concluſionem unice ad reparationem *propriæ* famæ concluſiſſent.

Sed quid plura? Ignoratne Conſiliarius Parlamenti Mechlinienſis, moribus hodiernis, nemini, exceptis Officiariis publicis, fas eſſe inſtituere actionem *criminalem* ad vindictam *publicam?* Si hoc ignorat, inſpiciat Notas Chriſtinæi ad Bugnionem *lib* 1. *cap.* 13. & ibidem reperiet notatum: “ Hodie *ſolus* Fiſcus ejuſdemque Procurator *publicam* ex crimine vindictam cæteri *privatum tantum intereſſe* perſequuntur: quod & ita in Belgio obſervatur.

Audiat & Petrum Gudelinum *De Jure noviſſimo lib.* 5. *cap.* 14. dicentem: “ Quilibet olim ſecundum Juris Romani regulam accuſator eſſe potuit; ſed moribus noſtris licet quivis ad iudicandum denuntiandumque flagitium admittatur, tamen unus qui ex officio, nomine Fiſci ſeu Reipublicæ, ultionem criminum perſequitur, atque is in Tribunalibus Regiis Procurator Generalis ſeu Regius; in Tribunalibus autem Epiſcoporum, necnon hujus Univerſitatis, Promotor vocatur: quod optime videtur introductum, quandoquidem nemo privatus perſonam accuſatoris abſque ſumma invidia & odio illius quem accuſat amicorumque ejus ſuſcipere poteſt. (*a*)

Si hi Govartio non ſufficiant, adeat & alios ejuſdem praxeos teſtes, quos citat D. Chriſtinæus loco citato.

Quomodo ergo Theologi Belgæ, qui nulla ad agendum *publica* auctoritate ſunt inſtructi, actiones *criminales* adverſus Epiſcopos inſtituiſſent? Nonne eos tanquam incompetentes actores, Conſilium Privatum a limine judicii repuliſſet? Niſi forſan hujus Concilii Senatores, æque ac Govartium, hujus notoriæ & vulgatiſſimæ praxeos ignaros fuiſſe dicamus.

At dicet forſan Govartius: Theologi Belgæ non quidem directe D. Archiepiſcopum *criminaliter* con-

(*a*) In Galliis neceſſaria quoque eſt publicæ Partis requiſitio. Conſulatur Ordinatio Criminalis an. 1670.

venerunt;

venerunt; ſed ut adverſus ipſum *criminalis* actio inſtitueretur per Fiſcalem Regium poſtularunt, aut ſaltem eum in finem denuntiarunt.

Verum eſt, teſte D. Stockmanno citata *Deciſ.* 108. interdum actionem *publicam* concedi ob injurias illatas, " ſi is qui magiſtratum gerit in publica functio- „ ne muneris ſui læſus ſit, vel aliunde in commune „ plurium detrimentum redundet, aut ſpeciem Libel- „ li famoſi contineat, vel atrocitas facti vel dicti „ coercitionem extra ordinem poſtulet: „ ſed hujuſmodi actionem *publicam* adverſus D. Archiepiſcopum inſtitui poſtulaſſe Theologos Belgas, aut eum in finem hunc denuntiaſſe, calumnioſum & ab omni ſpecie veri remotiſſimum eſt.

Examinetur & diſcutiatur Theologorum non concluſio duntaxat, ſed integer, quantus eſt Libellus, & videatur, num vel unicum jota ſit, hujuſmodi accuſationem aut denuntiationem vel inſinuans.

Non diffiteor, quod non ſine fundamento ſimilis denontiationis ad actionem *publicam* & *criminalem* contra D. Archiepiſcopum argui potuiſſent Theologi Belgæ, ſi ob atrocitatem criminum ipſis impoſitorum concluſiſſent in *caſu non probationis*, quemadmodum ipſe D. Archiepiſcopus in ſuo contra Theologos Libello & Deductione concluſerat, ut nimirum S. M. jubere dignetur " ea legi & examinari in ſuo Confi- „ lio Status, ad ſtatuendum id quod cauſæ momentum „ exigit pro defenſione ſuæ auctoritatis, & ſupre- „ mæ Poteſtatis Regiæ, pro ſanctæ noſtræ Religionis „ conſervatione, & pace publica in his Provinciis.

Abſit autem, quod Theologi Belgæ hujuſmodi adverſus ſuum Archiepiſcopum concluſionem ceperint: ſuffecit ipſis *propriæ* famæ proſpicere, quam ſibi pro regimine populi aut Cleri, cui præſunt, neceſſariam judicabant; ejuſque reſtaurationem modeſte & humiliter poſtulare, nulla vel in ſpeciem accuſatione aut denuntiatione ad pœnam *publicam*, imo nec ad recantationem aut palinodiam contra D. Archiepiſcopum inſtituta.

§. 7.

An Theologi recte coram Conſilio Regio egerint civiliter ad reparationem ſuæ famæ?

Ex Theologorum Libello, quem Conſilio Privato contra Libellum Illuſtriſſimi D. Archiepiſcopi Mechlinienſis & Deductionem ei annexam obtulerunt, evidenter probavimus, nec in ſpeciem hos Theologos actionem *criminalem* contra Archiepiſcopum coram Conſilio Privato inſtituiſſe, aut ipſum *criminaliter* accuſaſſe; ſed unice poſtulaſſe reparationem famæ, quam enormiter læſam per illius Libellum & Deductionem ei junctam prætendebant, idque per actionem *mere civilem*.

Quid autem in hac poſtulatione aut exhibitione Libelli contrarium Immunitati Sacerdotum Belgii in cauſis perſonalibus, præſertim criminalibus, pro qua certamen ſuſcipit D. Govartius?

Nonne Libellus una cum Deductione ex parte D. Archiepiſcopi Regi erat oblatus? Nonne conſequenter de criminibus & exceſſibus in Libello & Deductione expreſſis apud Regem erant delati & infamati Theologi?

Quid igitur naturalius, Jurique conformius, quam ut Theologi ſe a criminibus objectis purgare, ſuamque innocentiam probare contendant coram Rege, apud quem de criminibus exceſſibuſque delati & infamati erant; ſuæque famæ reparationem petant ab eo Tribunali, coram quo famam ſuam enormiter læſam prætendebant?

Quid hic, amabo te! Govarti, Immunitati Sacerdotum Belgii adverſum? Num forſan Immunitas Sacerdotalis præripiet Sacerdotibus facultatem ſe de criminibus objectis purgandi apud eum Judicem coram quo ſe falſo accuſatos aut delatos eſſe credunt? An hæc Immunitas impediet, quominus Sacerdotes aut Theologi Belgæ reparationem propriæ famæ petant a Regio Tribunali, ſi ſciant ibi per falſam accuſationem famam ſuam enormiter læſam?

Dicit Govartius *pag.* 59. " Hic (in Libello & De- „ ductione Regi oblatis) aliud nihil egit Prælatus im- „ piger, quam veluti Belgii Primas, & Status utriuſ- „ que Miniſter fidelis, obedire mandato Regio & Suæ „ Celſitudinis.

Tum rurſus refert Litteras S. C. E. ad Archiepiſcopum de 7. Novembris 1695. quibus ei communicat mandata Regia, " ut perſpecta habeat omnia iis „ contenta, nihilque ſit, quod non quam accuratiſſi- „ me ſervetur & executioni mandetur. Simul monens, „ ut vel minimas illarum tranſgreſſiones ſibi aut Con- „ ſilio Status denuntiet, ut opportuna remedia affe- „ rantur.

His relatis ſubdit Govartius: " Paruit monitis Ar- „ chiepiſcopus, ut Status Miniſter, oppoſitiones & „ Decretis Regiis contrarios conatus indicavit Conſi- „ lio Status; in quo igitur peccavit denuntiando, quid „ mali fecit obediendo?

Nolim ego accuſare D. Archiepiſcopum; neque hic diſcutere, num hanc denuntiationem conformiter ad mentem Regis, atque S. E. Celſitudinis mandatis obediendo, recte inſtituerit.

Hoc ſcio, Theologos prætendere, imo nec dubitare, ſe de conatibus contrariis Regiis mandatis, aliiſque gravibus exceſſibus, ab Archiepiſcopo falſo ac ſine ullo plane fundamento eſſe delatos ſeu denuntiatos; an id fundate, an infundate prætendant, hic non quæritur.

Illud quæritur, utrum per Litteras S. E. Celſitudinis ſupra relatas, ita mandatum ſit D. Archiepiſcopo, vel minimas mandatorum Regiorum tranſgreſſiones S. E. Celſitudini vel Conſilio Status denuntiare, ut integrum non ſit Denuntiatis, ſe a tranſgreſſionibus, aut exceſſibus objectis purgare, innocentiamque ſuam probare; atque propriæ famæ reparationem poſtulare, ſi ſe falſo delatos probare poſſent.

Sane omnibus ſubditis Regis jure naturali ac poſitivo mandatum eſt, denuntiare omnes, qui in perſonam Regis ejuſque Statum machinari & inſidias ſtruere ſciuntur.

Quis tamen dicet, de ſimili aliove crimine læſæ Majeſtatis aut rebellionis accuſatis, vel denuntiatis, non eſſe integrum, ſe de hoc crimine defendere, ſuamque innocentiam oſtendere, & propriæ famæ reſtaurationem petere?

Demus igitur, D. Archiepiſcopum denuntiaſſe Theologos iſtos, ut Regiis mandatis & Litteris S. E. C. obſequeretur; num idcirco Theologi a ſua defenſione, omnibus jure naturali competente, erunt excluſi; integrumque eis amplius non erit, oſtendere, accuſationes vel denuntiationes adverſum ſe inſtitutas eſſe falſas, famamque ſuam calumnioſe laceratam? ipſique D. Archiepiſcopo ſimiles denuntiationes inſtituenti per ipſorum adverſarios eſſe ſubreptum?

At forſan dicet Govartius, hanc defenſionem innocentiæ, propriæque famæ reparationem petere coram Judice Eccleſiaſtico debuiſſent Theologi.

Itane vero, accuſati vel denuntiati coram Rege, defendere ſe debebunt, aut famæ reſtitutionem coram Judice Eccleſiaſtico poſtulare tenebuntur? Hæc Conſiliario Regio neſcio quomodo incidere poſſent.

Dicunt Theologi in Libello Regi oblato: " Inſtru- „ menta & denuntiationes, quæ adeo atroces contra „ ipſos accuſationes continent, cum ſtrepitu oblatæ „ fuerunt E. S. Celſitudini per Eccleſiæ Belgicæ Prima- „ tem, & totius Corporis Eccleſiaſtici in hac Provin- „ cia Caput. Extant indubie in Tabulario Conſilii „ Veſtri Sanctioris; ad Aulam veſtram veroſimiliter „ miſſæ ſunt; a Miniſtris Veſtræ Majeſtatis lectæ in

„ Conſiliis;

„ Conſiliis; poſteritati conſervari poſſunt: quin &
„ accidet fortaſſis, ut aliquando data occaſione pro-
„ ferantur in detrimentum memoriæ Supplicantium,
„ honoris, nominis & fortunæ eorum, qui de fami-
„ lia illorum ſunt, veluti ad repellendum eos a mu-
„ niis, Officiis, aut Beneficiis, Capitulis, ubi ſolet
„ circa probitatem & bonam Majorum famam rigi-
„ diſſime inquiri.

Dein concludunt: “ Quare Supplicantes teneri ſe
„ credunt ut non patiantur ſibi ſuiſque familiis hanc
„ notam adhærere, nihilque omittant quod neceſſa-
„ rium ſit ad avertendum dedecus, detrimentum, &
„ opprobrium, quod vel ipſi deinceps vel ipſorum
„ Conſanguinei inde poſſent perferre.

Nunc dicat Govartius, an coram alio, quam Regio Tribunali adverſus hæc remedium poſtulandum fuerit a Theologis? Num forſan Judex Eccleſiaſticus a Theologis interpellandus fuiſſet, ut hic e Tabulariis Regiis extrahi, lacerari, aut corrigi juberet inſtrumenta Regi oblata, & in ejus Tabularia relata?

Non credo, quod Govartius vellet Parlamenti ſui Tabularia Judici Eccleſiaſtico ſubjicere; aut ei de inſtrumentis & denuntiationibus ſuo Parlamento oblatis judicandi aut diſponendi auctoritatem tribuere.

Et quis unquam audivit, Judicem Eccleſiaſticum in Belgio adeundum eſſe, ut de his quæ Conſiliis Regiis exhibita ſunt, eorumque Tabulariis inſerta, cognoſcat Judex Eccleſiaſticus? niſi forſan Parte inſtante, vel Conſilio Regio ex officio ita judicante, ad Judicem Eccleſiaſticum Conſilii auctoritate cauſa cum inſtrumentis remittatur.

Ulterius ſcribit Govartius *pag.* 59. D. Archiepiſcopum nihil aliud egiſſe, niſi parendo Mandatis Regiis *oppoſitiones & Decretis Regiis contrarios conatus indicare Conſilio Status.* Ergo, fatente Govartio, agitur de *oppoſitionibus & conatibus contrariis Decretis Regiis.* Et quis, quæſo, de his Judex competens, niſi Rex, de cujus Decretis agitur, & quibus ſe opponere, & *contrarios conatus* ſtruere accuſantur Theologi?

Imo, aſſerente D. Archiepiſcopo in ſuo Libello ſupplice Regi oblato, de adeo enormibus exceſſibus quæſtio erat, ut dicat, eorum cognitionem *privative* ſpectare ad Conſilium Status cum excluſione Conſilii Brabantiæ, “ eo quod ſint ſupra curſum juſti-
„ tiæ ordinarium, cum Status & Religionis conſer-
„ vatio inde pendeat, & auctoritas ſupremaque po-
„ teſtas Regis tam valide illic tangantur, & lædantur
„ tam graviter.

Si Igitur, aſſerente ipſo D. Archiepiſcopo, ageretur de tam enormibus exceſſibus, ut nequidem ſupremus Brabantiæ Senatus iis cognoſcendis ſufficeret, ſed *privative* eorum cognitio ad Conſilium Status pertineret; qua ſpecie conqueri poteſt D. Archiepiſcopus, ejuſve Vicarius Generalis D. Govartius, dum coram Rege ſuper his judicium petunt Theologi, ut nimirum, ſi rei probentur, condemnentur & puniantur; ſin minus, abſolvantur, & innocentes declarentur? Nam, uti recte in ſuo Libello notant Theologi, ad quem Judicem ſpectat Supplicantes condemnare, ſi rei ſint; ejuſdem eſt, ſi rei non ſint, eos abſolvere.

Nobis ergo aperiat Govartius, in quo Theologi & Sacerdotes Belgæ contra formam judicii peccaverint, aut violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ rei ſint, vel erga Illuſtriſſimum D. Archiepiſcopum irreverentes fuerint, qui coram Rege, apud quem de *oppoſitionibus & Decretis Regiis contrariis conatibus*, quin & exceſſibus *privative* ad cognitionem Conſilii Status ſpectantibus delati fuerant, de objectis hiſce exceſſibus ſe purgare poſſe putant, innocenteſque declarari poſtulant?

Licuit citra violationem Immunitatis Sacerdotum Belgii D. Archiepiſcopo de hiſce criminibus apud Regem deferre Theologos & Sacerdotes Belgas, ſuæque Maeſtati ſupplicare, ut “ jubere dignetur inſtrumen-
„ ta hic juncta legi & examinari in ſuo Conſilio Sta-
„ tus ad ſtatuendum id quod cauſæ momentum exigit
„ pro defenſione ſuæ auctoritatis, & ſupremæ Pote-
„ ſtatis Regiæ, pro ſanctæ noſtræ Religionis conſer-
„ vatione, & pace publica in hiſce Provinciis, „ quemadmodum concludit per Libellum S. E. Celſitudini oblatum. Quidni ergo citra violationem Immunitatis ſaltem licuit, Theologis & Sacerdotibus coram Judice Regio prius accuſatis & provocatis, coram eodem ſe defendere ſuamque innocentiam probare; atque concludere, ut ſi rei non ſint, innocentes declarentur, famaque læſa reparetur? (*a*)

(*a*) In Galliis Judex Regius eſt competens & legitimus Judex criminum, quorum Clerici adverſus alterius famam accuſantur. Canones a Juriſdictione ſeculari Clericos delinquentes eximere non potuerunt ſine auctoritate Principis, a quo emanat ea Juriſdictio, quæ in omnes illius ſubditos jure communi extenditur. Quid de hac re a Galliis obſervari debeat, habetur in *Edicto* 1695. *art.* 38.

APPENDIX

Digitized by Google

APPENDIX

MONUMENTORUM AD HANC CONCORDIAM PERTINENTIUM.

I.

BULLA MARTINI V.

De Cognitione Poſſeſſorii Rei ſpiritualis coram Conſiliis Regiis.

MARTINUS Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad futuram rei memoriam. Romani Pontificis providentia circumſpecta nonnunquam geſta & ordinata per eum, ne lites & ſcandala pariant, dilucidat & declarat, prout locorum & temporum qualitate penſata in Domino conſpicit expedire. Dudum ſiquidem in noſtri Apoſtolatus primordiis provide conſiderantes, quod licet Clerici & Eccleſiaſticæ perſonæ, qui ſuas cauſas & querelas, in iis præcipue quæ de jure vel conſuetudine ad forum Eccleſiaſticum pertinere noſcuntur, eo temere derelicto ſecularibus judicens ſe ſubmittere, ſeu partes ſibi adverſas ad forum de jure vetitum convenire vel trahere præſumebant, gravibus proinde pœnis tam ſpiritualibus quam temporalibus, etiam jure diſponente alligarentur: pœnas tamen ipſas non ſine propriæ ſalutis periculo ſæpius habere videbantur in contemptum. Nos qui ex debito Paſtoralis officii ſalutem quærimus ſingulorum, ſuper his opportune providere volentes, ſtatuimus & ordinamus quod quicumque ex Clericis & perſonis eiſdem de cætero reus talis præſumptionis exiſteret, niſi de hoc in quibuſcumque conceſſionibus, diſpenſationibus & gratiis per eum a nobis impetrandis ab eo ſpecialem & expreſſam mentionem faceret, quod inde ſibi ſuper hoc opportune providere valeret pro ſuæ cautela ſalutis, eo ipſo omni commodo careret eorum, ipſæque conceſſiones, diſpenſationes & gratiæ totaliter inefficaces, nulliuſque roboris vel momenti exiſterent, & nihilominus pœnæ Canonum contra tales locum haberent & etiam declararentur, prout in quadam Ordinatione noſtra ſuper hoc edita, & in libro Cancellariæ noſtræ deſcripta & publicata latius continetur. Cum autem, ſicut pro parte clariſſimi in Chriſto Filii noſtri Caroli (*a*) Regis Francorum illuſtris nobis fuit expoſitum, a nonnullis revocetur in dubium, an per hujuſmodi noſtram Conſtitutionem derogari voluerimus juri & Juriſdictiuni Regiæ, præſertim in caſu Poſſeſſorii retinendæ poſſeſſionis, ſuper quibuſcumque Eccleſiis & Beneficiis Eccleſiaſticis ſuorum Regni Franciæ & Delphinatus Viennenſis, per quam Juriſdictionem præfatus Rex ſibi licere aſſerit in omni caſu etiam juridice tueri poſſeſſores: Nos ad omnis ambiguitatis tollendum dubium, ſuper his opportune conſulere & providere volentes, ejuſdem Regis in hac parte ſupplicationibus inclinati, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium declaramus noſtræ intentionis non fuiſſe, neque eſſe, per prædictam aut quamcumqoe aliam Conſtitutionem noſtram, eidem Regi, & ejus Regiæ Juriſdictioni, per quam ſicut aſſeritur, tam ipſe quam progenitores ſui ſuper hujuſmodi Poſſeſſorio a tanto tempore, citra quod de eius contrario memoria hominum uon exiſtit; conſueverunt cognoſcere, in aliquo derogari voluiſſe aut velle qnoquomodo: decernentes partes moleſtatas ſuper earum conſervatione ad ſuorum Beneficiorum poſſeſſionem ipſius Regis auxilium implorantes, dummodo in contemptum Juriſdictionis & libertatis Eccleſiaſticæ, & ut partes ſibi adverſas in rebus Eccleſiaſticis diutius perturbarent, hoc non fecerint, pœnas in dicta noſtra Conſtitutione contentas nullatenus incurriſſe aut debere incurrere quovis modo. Per hoc autem nullum jus ſeu Juriſdictionem in præmiſſis cognoſcendis eidem Regi de novo acquiri volumus, ſed antiquum, ſi quod habet, tantummodo conſervari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ Conſtitutionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Genezani Præneſtin. Diœceſis, 12. Kalend. Septembris, Pontificatus noſtri anno nono. B. de Montepolitian. T. Batenſen. *Et a tergo*, Regiſt. in Camera Apoſtolica.

(*a*) Eo loci intelligi debet Carolus VII.

II.

BREVE LEONIS X.

De eadem Materia.

Dilectis Filiis Præſidentibus & Conſiliariis Parlameti Curiæ Tholoſanæ LEO Papa X.

Dilecti Filii, ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Intelleximus litem ſeu controverſiam *ſuper Poſſeſſorio* Monaſterii S. Petri de Salino, & Prioratu S. Saturnini de Portu in Ponte S. Spiritus Ordinis Cluniacenſis, quæ olim certo modo vacantia dilecto Filio Magiſtro Joanni de Anſeduna Litterarum Apoſtolicarum Abbreviatori, per eum quoad viveret tenenda & gubernanda auctoritate Apoſtolica commendata fuerunt, inter eumdem Joannem & certos ejus Adverſarios coram vobis Judicibus pendere. Nos autem eumdem Joannem ob grata obſequia quæ tam ipſe quam bonæ memoriæ Roſtagnus Archiepiſcopus Ebredunenſis ejuſdem Joannis Patruus dum viveret nobis impendit, & quæ idem Joannes adhuc impendere non deſiſtit, gratioſo favore proſequi volentes, hortamur vos in Domino, ut pro noſtri & Apoſtolicæ Sedis reverentia eidem Joanni in præmiſſis juſtitia mediante aſſiſtatis, ac auxilium & favores opportuoos præbeatis; Vos in præmiſſis taliter gerentes, ut apud nos & Sedem eamdem non immerito commendari valeatis. Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die 17. Novembris 1513. Pontificatus noſtri anno primo.

III.

Digitized by Google

I I I.

Libellus ſupplex Statibus Brabantiæ oblatus ex parte plurimorum Eccleſiaſticorum.

Quo petunt ut nemo niſi auditus coram legitimo Judice, puniatur, & ut executioni mandentur Brevia Apoſtolica.

A MESSEIGNEURS,

MESSEIGNEURS LES ETATS DE BRABANT.

Un grand nombre de Theologiens de l'Univerſité de Louvain, & d'autres Eccleſiaſtiques de la Province de Brabant, s'adreſſent à vos Seigneuries Illuſtriſſimes avec d'autant plus de confiance, qu'ils ſe flatent, que vous regarderez l'affaire qui les y oblige, non comme leur affaire particuliere, mais comme la cauſe de la Religion, de la Juſtice, & de la Patrie. C'eſt la cauſe de la Religion, puis qu'ils s'agit de la doctrine de la Foy dont on les accuſe de violer la pureté par des erreurs: C'eſt la cauſe de la Juſtice, puis qu'on les traite d'heretiques déclarez, ſans aucunes procédures de Juſtice: C'eſt la cauſe de la Patrie, puis que leurs Adverſaires, pour les opprimer plus aiſément, foulent aux pieds les Loix fondamentales de l'Etat, & les Privileges les plus ſacrez du Païs, qui ont toûjours fait la ſureté du Public, & le ſalut des particuliers. Car vous jugez bien, trèshonorez Seigneurs, que rien n'eſt plus contraire non ſeulement à l'équité naturelle, & aux Loix divines & humaines, mais encore aux plus autentiques Privileges de ces Provinces; que les entrepriſes des Adverſaires des Supplians, qui fuiant la lumiere & la juſtice des Tribunaux ordinaires de la Patrie, portent a leur inſçû contr'eux des accuſations capitales au-delà des Monts a la Cour de S. M. où leſdits Supplians ne ſont point connus, où ils n'ont perſonne pour ſe défendre contre des Adverſaires qui y ont beaucoup de credit & toutes ſortes de ſecours. Là ces Adverſaires expoſent tout ce qu'il leur plait ſans contradiction; ils empêchent que leurs accuſations ne ſoient communiquées a leurs Parties, & ne ſoient renvoyées aux Conſaux établis dans ce Païs; ſurprennent des Sentences & des ordres terribles, pour être executez par voye de fait, ſans formalitez, ſans appel, ſans reſſource, comme ils ont fait tout nouvellement, ayant obtenu de S. M. des Ordres en date du 7. Novembre 1695. que l'ont ait a exclure des Offices, Benefices, Charges & Emplois Eccleſiaſtiques, tous ceux qui ſont ſuſpects de Janſeniſme, de Rigoriſme, & de Nouveautez. Ils ont même obtenu des interdictions, pour ôter la connoiſſance aux Juges naturels de nos Cauſes, au Conſeil même de Brabant, de peur que l'Innocence ne trouve quelque protection dans la Juſtice ordinaire des lieux où ſont les Supplians, contre les ſurpriſes & artifices de ceux qui les calomnient.

Vos Seigneuries Illuſtriſſimes qui ſont regardées avec raiſon comme les Peres de la Patrie, les Conſervateurs des Privileges du Païs, les Défenſeurs de la liberté publique, jugent aſſez par leur lumiere combien tout cela eſt éloigné des mœurs de nos Peres; combien contraire au bien de l'Etat & a la ſureté de la vie, des biens, du repos, & des perſonnes de tous ceux qui le compoſent: elles n'ont pas de peine a comprendre, que c'eſt donner atteinte aux plus anciennes de nos Loix, de ſapper par le fondement la liberté de ces Provinces, appuyée ſur la parole ſacrée de nos Princes, & ſur le Serment ſolemnel que nôtre Auguſte Monarque a fait ſur les ſaints Evangiles à ſon joyeux avénement à la Couronne, de conſerver ces Privileges, & de ne permetre jamais qu'aucun de ſes Sujets de deçà ſoit jugé autrement, que par les voyes ordinaires de la Juſtice, & devant les Conſaux du Païs.

C'eſt, Noſſeigneurs, pour la conſervation de ces Privileges, que les Supplians ont recours a l'intervention de vos Seigneuries Illuſtriſſimes; ils ne demandent point que l'on étouffe les plaintes & les accuſations qui pourroient êtres faites contr'eux par qui que ce ſoit. Ils ſont prêts de répondre de leur doctrine & leur conduite, devant tous Juges legitimes & non ſuſpects.

Ce qu'ils demandent uniquement, c'eſt de n'être pas jugez hors du Païs, ni ſans les formalitez ordinaires de la Juſtice, ni traitez plus indignement ni plus injuſtement, que les plus grands criminels, a qui la protection des Loix n'eſt jamais refuſée, quelques forts & violens que ſoient contr'eux les préjugez de leurs crimes.

Et les Supplians le demandent avec d'autant plus de juſtice, que le S. Siege ayant pris une connoiſſance très-exacte de leur doctrine & de leurs maximes, demande pour eux la même choſe par ſes Brefs.

Les Supplians requierent donc très-humblement, Noſſeigneurs, l'intervention puiſſante de vos Seigneuries Illuſtriſſimes, pour obtenir de S. M. que les Loix & les Privileges du Païs ſoient religieuſement obſervez a leur égard, en ſorte qu'il ne ſoit point procédé contr'eux par voye de fait, mais devant les Juges légitimes de la Province, & ſelon les formes de droit, dans toutes les cauſes qui les regarderont.

Secondement, que puis qu'il a plû a S. S. d'envoyer des Brefs à M. l'Archevêque & aux autres Evêques de ces Provinces, pour terminer avec équite les conteſtations qui troublent le Païs, & empêcher les vexations & les injuſtices que pourroient ſouffrir les foibles par le crédit des plus forts, S. M. ait la bonté de donner ſes ordres, pour les faire exécuter ſelon leur teneur; & en conſequence, que perſonne ne puiſſe être tenu, ni traité comme Janſeniſte, Rigoriſte, ou Novateur, ni enſuite compris dans les Ordres ſuſdits de S. M. qu'après qu'il aura été cité, jugé & déclaré tel, ſelon l'ordre de la Juſtice.

Troiſiémement, qu'il ne ſoit permis a aucun Superieur Eccleſiaſtique ou Seculier de ces Provinces, de rien entreprendre contre le repos ou la perſonne des Eccleſiaſtiques, ni de les troubler dans l'exercice ou la poſſeſſion de leurs Charges, Fonction ou Benefices, qu'après qu'il les aura fait adjourner pardevant les Juges competens, pour procéder contr'eux dans l'ordre de la Juſtice, s'il y a de juſtes plaintes a leur charge, ſur leſquelles il y ait lieu de leur faire le procés.

Et les Supplians continuëront de prier Dieu pour la conſervation de vos Seigneuries Illuſtriſſimes, & pour la proſperité des Etats de la Province.

I V.

Alter Libellus ſupplex Statibus Brabantiæ oblatus, quo exhibentur commiſſæ inobſervationes Privilegiorum Patriæ.

A MESSEIGNEURS,

MESSEIGNEURS LES ETATS DE BRABANT.

Un grand nombre de Theologiens de l'Univerſité de Louvain, de Chanoines, Archi-Prêtres, Paſteurs, Vice-Paſteurs, Confeſſeurs, & autres Eccleſiaſtiques de la Province de Brabant, dont la Procuration

ration a été produite devant vos Seigneuries Illuſtriſſimes, & qui a été depuis ſignée par un grand nombre d'autres, s'addreſſent de nouveau à vous, Meſſeigneurs, comme aux Peres de la Patrie, aux Conſervateurs des Privileges du Païs, & aux Défenſeurs de la liberté publique, pour leur expoſer très humblement, qu'ayant preſenté depuis peu de temps à vos Seigneuries Illuſtriſſimes une Requête, où ils leur remontrent très-humblement, que depuis pluſieurs années en ça, on a fait pluſieurs notables inobſervations des Privileges du Païs, afin qu'il leur plût penſer à des moyens efficaces d'y remedier, & faire obſerver la voye de la Juſtice dans les occaſions y mentionnées; Elles auroient fait connoitre aux Supplians par leur Apoſtille, qu'*Elles ne trouvoient pas quant à preſent aucune matiere qui concerne les Privileges du Païs:* ce qui les oblige a recourir de nouveau à vos Seigneuries Illuſtriſſimes, pour leur expoſer plus en détail leſdites inobſervations arrivées à l'égard du premier Article de la Joyeuſe Entrée, qui contient:

1. Que le Roy ne fera ni ne ſouffrira point, qu'il ſoit fait aucune violence, en quelque maniere que ce ſoit, aux Habitans de la Province.

2. Que S. M. n'agira & ne ſouffrira point, qu'on agiſſe à l'égard de ſes Sujets, autrement que par la voye de la Juſtice.

3. Que Sa Majeſté les gouvernera tous par cette même voye de la Juſtice, conformément aux Droits & aux Coûtumes des lieux, c'eſt à dire par les Juges legitimes établis dans le Païs.

Suivant ce premier Article, que les Ducs de Brabant ont toûjours juré d'obſerver, la Province s'eſt par le paſſé maintenuë dans cet uſage & ce Droit inviolable, de ne reconnoitre point d'autres Tribunaux, ni d'autres Juges, ſoit Eccleſiaſtiques ou Seculiers, que ceux qui ſont établis de toute ancienneté dans le Païs, & d'y être renvoyez, pour y pourſuivre toutes leurs affaires, & y être jugez dans l'ordre du Droit, & ſelon les procédures ordinaires de la Juſtice, ſans pouvoir jamais être traduits ailleurs, ni privez de leurs droits, qu'après avoir eu la liberté de les défendre, ni traitez en aucune maniere par voye de fait.

Les Supplians uniquement appliquez à ce qui eſt de leur état, ne ſont pas ſi bien informez de ce qui ſe paſſe à cet égard dans les affaires Civiles & ſeculieres: mais pour ce qui regarde les affaires Eccléſiaſtiques, il y a longues années qu'ils gémiſſent dans le ſilence, d'y voir de très grands deſordres, & des maux infinis arrivez par l'inobſervation du premier Article de la Joyeuſe Entrée, par la privation de liberté dans les Corps Eccléſiaſtiques, & particulierement dans l'Univerſité de Louvain, & par les atteintes ſouvent données aux Privileges du Païs.

Le reſpect & l'amour de la paix ont long temps fermé la bouche à ceux qui en ſouffroient davantage; mais les maux qui en arrivent ſe multiplient ſi fort depuis quelque temps, & le peril d'une ruine totale pour l'Univerſité de Louvain, pour l'Ordre Eccléſiaſtique, & pour tout le bien qui en dépend, leur paroît ſi viſible & ſi proche, qu'il y va de leur ſalut de n'être pas plus long temps ſans en avertir vos Seigneuries Illuſtriſſimes, afin que par leur prudente & ſage intervention, ils contribuent à arrêter le cours des maux veritables qui ſe gliſſent, ſous le pretexte de remedier a des maux chimeriques, & imaginaires.

Ce n'eſt point une terreur panique qui fait parler ainſi les Supplians; ce n'eſt qu'après un grand nombre de vexations ſouffertes avec beaucoup de patience, par la vuë d'une infinité de maux qu'ils voyent prêts de fondre ſur cette pauvre Univerſité, & ſur toute l'Egliſe Belgique, enſuite des Ordres rigoureux venus d'Eſpagne depuis quelques mois, à la ſollicitation de certaines perſonnes puiſſantes, qui ont trouvé moyen de ſurprendre la Religion de S. M. par des accuſations avancées avec d'autant de confiance, que ſi ceux qu'ils en chargent avoient été juridiquement convaincus des crimes qu'ils leur imputent, ou qu'au moins ils en fuſſent legitimement ſoupçonnez, quoique ces accuſations n'ayent pour fondement qu'un zéle qui n'eſt pas ſelon la ſcience, mais qui n'eſt que le fruit d'une aveugle prévention. Cependant à la faveur de ces accuſations abſolument fauſſes, ils ont ſurpris les derniers ordres venus d'Eſpagne, dont il y aura toûjours ſujet de craindre qu'on n'abuſe contre l'ordre de la Juſtice.

Ces ordres envoyez le 7. Novembre dernier à M. l'Archevêque, au Conſeil de Brabant, & au Magiſtrat de Louvain, ſont viſiblement ſurpris par de faux expoſez, comme vous le jugerez, Meſſeigneurs, quand vous ſçaurez en quoy ils conſiſtent: Car dans ceux qui ont été envoyez au Magiſtrat de Louvain, après avoir énoncé, *Qu'en conformité des ordres réïterez du Roy, il convient d'exclure de toutes les proviſions qui ſe preſenteront, tant des dignitez Eccléſiaſtiques, que des Charges Seculieres, les perſonnes qui ſe trouveront ſuivre la doctrine de Janſenius, ou qui ſeront ſoupçonnez d'être Rigoriſtes ou Novateurs, comme auſſi leurs adherans & protecteurs; & qu'enſuite il eſt neceſſaire de prévenir, que ceux qui ſont ſuſpects deſdites doctrines, ne ſoient pourvûs d'aucunes Préſidences de Colleges dans l'Univerſité Louvain, afin que la jeuneſſe ne ſoit pervertie, mais bien élevée & inſtruite à la bonne doctrine; on interdit ſerieuſement au nom & de la part de S M. au Magiſtrat de Louvain, de conferer à des perſonnes adherantes à cette doctrine ou ſuſpectes de l'être, aucunes Regences, Preſidences, Leçons & Benefices, qui ſont de la Collation dudit Magiſtrat en ladite Univerſité, & ailleurs, à peine de nullité.*

Vous voyez, Meſſeigneurs, comment les Habitans du Païs ſont accuſez devant S. M. du crime d'hereſie, de former des ſectes pernicieuſes, d'être de dangereux Novateurs, de corrumpre la doctrine de l'Egliſe & d'être capables de pervertir la jeuneſſe; & vous voyez en même temps, que ſans parler d'aucunes informations, ni d'accuſations dans les formes de Droit, ni d'inſtruction de procès, ni de procedures juridiques, ni des Tribunaux du Païs, d'aucuns Juges legitimes pardevant qui les accuſez & les ſuſpects puiſſent avoir la liberté de ſe défendre & de ſe juſtifier, on y commence par exécuter contre les Sujets du Roy les peines les plus rigoureuſes & plus infamantes dont les Eccléſiaſtiques puiſſent être punis, & qu'on n'y parle que d'excluſions de Regences, de Préſidences, de Leçons, de Benefices, & de toutes ſortes de Charges & d'Emplois dont ils peuvent être capables.

Loin même de renvoyer les accuſez pardevant le Conſeil de la Province, & de laiſſer au moins aux Sujets du Roy la liberté d'y recourir, pour y ſoûtenir leur droit & leur innocence, on leur ferme la porte de cet azyle, qui a toûjours été le refuge des innocens accablez par la violence des plus forts, & qui eſt même ouvert aux criminels les plus odieux: Car les Adverſaires des Supplians ſuſpectant par un attentat inoüy la juſtice & l'équité du Conſeil de Brabant, qui s'eſt toûjours ſignalé par ſon zéle pour le ſervice du Roy, & par ſa fermeté pour le maintien des Loix & de la Juſtice, ils ont eu aſſez d'artifices pour ſurprendre à la Cour de S. M. un ordre *qui interdit à ce Conſeil de ſe mêler ni proteger aucune Inſtance ou prétention que l'on voudroit former pardevant ledit Conſeil de Brabant, ſoit à titre de poſſeſſoire, ou autrement, contre les diſpoſitions & Ordonnances que les Evêques ou Dioceſains pourroient avoir faites ou feroient cy après, pour cauſe de doctrine & mœurs des Eccléſiaſtiques.* Ce

ſont les paroles des ordres envoyez à ce Conſeil le 7. Novembre dernier.

Ce n'eſt pas que les Supplians ne reconnoiſſent, que le Jugement des accuſations faites en matiere de doctrine, & des mœurs des Eccléſiaſtiques, appartiennent de droit à Noſſeigneurs les Evêques; mais il n'y a perſonne qui ne demeure auſſi d'accord, que tout s'y doit faire par les voyes de la Juſtice, & avec les procédures ordinaires. Cependant il peut arriver, & il n'arrive que trop ſouvent, comme les exemples récens cy après mentionnez le prouvent clairement, que les Juges Eccléſiaſtiques ſe voyant appuyez de l'autorité des Puiſſances, ſe diſpenſent aiſément d'employer ces voyes de la Juſtice, & ſe mettent en poſſeſſion de priver par voye de fait de leurs Emplois, les Eccléſiaſtiques de leurs Dioceſes. C'eſt pour cela que S. M. comme Protecteur de la Juſtice, s'eſt reſervé la connoiſſance du poſſeſſoire, afin d'empêcher qu'il ne ſoit fait aucune violence à ſes Sujets, & qu'ils ne ſoient pas accablez par le crédit des plus forts, en les mettant par voye de fait hors de leur poſſeſſion.

C'eſt ce à quoy S. M. s'eſt obligée devant Dieu par le premier Article de ſa Joyeuſe Entrée, & ce qu'on prétend rendre effectivement inutile par les ordres ſignifiez au Conſeil de Brabant.

Vôtre lumiere, Meſſeigneurs, vous fait aſſez connoître que cette ſurpriſe eſt pour le public d'une terrible conſequence; il ne s'agit pas icy de quelques particuliers, tout l'Etat y eſt intereſſé. Ce traitement fait ſans aucun ſujet legitime à un Tribunal auſſi venerable & auſſi neceſſaire qu'eſt le Conſeil de Brabant, à qui on arrache par voye de fait une infinité de Cauſes des plus conſiderables, eſt une playe qui bleſſe la Province dans toutes ſes parties. C'eſt un coup qui ſappe par les fondemens la liberté publique, & les Privileges du Païs; car en liant les mains à ce Conſeil, on expoſe toutes ſortes des perſonnes à la vexation des plus puiſſans, on les dépouille de la protection des Loix, & on les livre, pour ainſi dire, à leurs ennemis, ſans leur laiſſer aucun moyen de ſe défendre.

De plus, il ne faut pas s'imaginer qu'on n'en veüille icy qu'aux Eccléſiaſtiques; car outre que quand cette maniere de traiter les Sujets du Roy ſera une fois introduite, il ſera aiſé de faire dans une autre occaſion contre les Seculiers ce qui eſt ordonné dans celle-cy contre les Eccléſiaſtiques. Vos Seigneuries Illuſtriſſimes remarqueront, s'il leur plait, que dans l'Ordre envoyé au Magiſtrat de Louvain, il eſt expreſſément parlé d'exclure de toutes les Proviſions qui ſe preſenteront, tant de Dignitez *Eccléſiaſtiques*, que de Charges *Seculieres*, les perſonnes atteintes ou ſoupçonnées d'être Janſeniſtes, Rigoriſtes ou Novateurs; que non contens de renfermer en cette excluſion ces perſonnes, on y comprend encore *leurs adherans & leurs Protecteurs*; c'eſt à dire generalement tous ceux à qui des ennemis ſecrets ou déclarez voudront donner cette réputation, de quelqu'état, condition ou profeſſion qu'ils ſoient, Evêques ou Abbez, Eccléſiaſtiques ou Religieux, Princes & Seigneurs, Gentilshommes ou Bourgeois, Membres des Conſeils ou des Magiſtrats, tous Proviſeurs des Colleges, Collateurs ou Patrons des Benefices, de Charges & d'Emplois.

Pour ce qui eſt des Eccléſiaſtiques, quoiqu'il n'y en ait aucun dénommé dans ces ordres, comme on ſçait aſſez qui ſont ceux qui les ont obtenus, & qui cherchent par là à ſe rendre maîtres de tout, en renverſant l'ordre de la Juſtice & les Privileges de l'Etat; on n'a pas auſſi de peine à voir contre qui ils les ont obtenus, ni qui ſont ceux qui doivent êtres les victimes de leur faux zéle. Ils n'ont fait nommer perſonne, afin de n'épargner perſonne; & quand ils voudront perdre quelqu'un, il ne faudra ni accuſation ni procès, ni Juges ni Sentences, pour en venir à bout; le ſeul ſoupçon de Janſeniſme, de Rigoriſme, de Nouveauté, tiendra lieu de tout. Il n'y aura qu'avoir la puiſſance en main pour exécuter; & les Protecteurs de l'innocence, les Conſervateurs & les Exécuteurs des Loix ayant les mains liées par ces ordres, auront la douleur de voir ravager impunément la Province par cette eſpece de proſcription, ſans pouvoir ſecourir l'innocence la plus viſible & la plus entiere; car l'interdiction du Conſeil de Brabant lui ôte ſon unique appuy; & toute Collation faite par le Magiſtrat de Louvain contre la diſpoſition des nouveaux ordres, étant déclarée nulle par ces ordres même, il n'y aura point d'autre party à prendre, que de gémir, en voyant exclure des Emplois les plus gens de bien, les plus capables de les remplir, & mettre dans toutes les Charges, & dans les poſtes les plus importans de l'Univerſité & de l'Egliſe, ceux qui auront pour tout merite l'amitié & la faveur de ceux qui cauſent tout ce renverſement, que l'on eſt aſſuré qui eſt fort eloigné des intentions de S. M.

Ce qu'ils ont engagé le Roy à ordonner au Magiſtrat de Louvain, pour les Benefices, les Charges & les Emplois qui ſont à ſa Collation, ils s'efforcent par leurs artifices de porter S. M. à le faire elle-même, pour les Benefices & les Charges qui dépendent d'Elle; & il leur eſt aiſé d'y faire entrer un Prince ſi religieux & ſi zélé pour la pureté de la Foy: car d'une part on luy a fait une affreuſe peinture de ces Provinces, comme ſi elles étoient remplies de plusieurs ſectes pernicieuſes, qui font profeſſion ouverte de ſoûtenir des erreurs condamnées par l'Egliſe, de ſuivre des maximes exceſſivement rigoureuſes & cruelles, & d'introduire partout des nouveautez fort dangereuſes.

Et d'un autre côté, ils ont fait entendre à S. M que luy étant libre de diſpoſer des Benefices & des Charges qui ſont de ſa Collation, Elle ne fait tort à aucun de ceux qu'Elle en exclut.

Mais il eſt évident que l'un & l'autre eſt très-faux, & très préjudiciable à l'Egliſe & à l'Etat.

Le premier eſt injurieux à la Nation, & la déshonore aux yeux de toute l'Europe, où on répand ces faux bruits avec ſoin; les derniers ordres de S. M. ayant même été imprimez dans plusieurs Etats étrangers, avec des titres fort déshonorables à S. M. & à ſes Miniſtres: ce qui en partie a obligé de dreſſer le Memorial cy joint, *n.* 1. pour faire voir à tout le monde, que ces accuſations de Janſéniſme, de Rigoriſme & de Nouveautez, que les Adverſaires ont fait inſerer dans ces ordres, n'ont aucun fondement en ce Païs, que dans la prévention de quelques uns, & dans la malignité de quelques autres, qui ne comptent pour rien de le troubler au dedans, & de le rendre mépriſable au dehors, pourvû qu'ils arrivent à leurs fins par ce déteſtable moyen.

Le ſecond eſt encore un artifice fort dangereux; car quoiqu'il ſoit vray que le Roy ſoit maître de ſon droit de nomination, ſa pieté, ſa religion, ſa juſtice, ſon amour pour l'Egliſe, les régles des ſaints Conciles ne luy permettent, ni d'exclure perſonne des Charges & des Benefices, ſous un prétexte infamant & une accuſation calomnieuſe, ni de priver l'Egliſe & le Public des plus dignes ſujets, à qui tous Patrons & Collateurs de Benefices ſont obligez de les conférer, ſous peine de péché mortel, ſelon la déclaration du Concile de Trente: ce que l'on force S. M. de ne pas faire, par les mauvaiſes impreſſions qu'on lui donne des plus gens de bien, par des voyes illegitimes, ſecrettes, contraires à l'ordre de la Juſtice, & propres à couvrir la calomnie.

L'on n'a pas de peine à comprendre que ce décri général que l'on fait de certaines perſonnes, par des accu-

accuſations ſi odieuſes, ſe trouvant appuyé des ordres du Roy dont on parle icy, & de l'exemple même de S. M. fait de terribles impreſſions ſur l'eſprit du Magiſtrat de Louvain, & de ceux des autres Villes, qui comme celui là, ont une dépendance continuelle de la Cour, & ſur l'eſprit des perſonnes de qualité, & de tous ceux qui ont des Charges ou Benefices à conférer; ce qui fait qu'ils ne veulent s'expoſer, ni à faire à faux leur Nomination, ni à déplaire à S. M. en choiſiſſant des perſonnes qu'on luy a renduës odieuſes, quoique d'ailleurs ils ſoient perſuadez de leur innocence.

Il eſt aiſé de juger que les plus gens de bien ſeront toûjours exclus de tout par cette raiſon; car on ne manque pas d'ambitieux, qui ardens à chercher les Charges & les Benefices, n'auront pas beaucoup de peine à faire paſſer pour Janſeniſtes, Rigoriſtes ou Novateurs ceux qui pourroient ſans cela leur être préferez. Par là la porte eſt ouverte à la calomnie, aux diffamations, aux brigues, aux cabales, & à toutes les voyes injuſtes, par leſquelles les Ecceléſiaſtiques ambitieux & avares ſe voudront ouvrir le chemin aux Emplois & aux Benefices, au préjudice de ceux qui y peuvent legitimement prétendre, ou qui même en ſont déja en poſſeſſion: car la voye de la maintenuë leur étant fermée par l'interdiction faite au Conſeil de Brabant, *de ſe mêler ou de proteger aucune inſtance ou prétention formée devant luy, ſoit à titre de poſſeſſoire ou autrement*, il ne reſte aux Eccléſiaſtiques que la voye du petitoire devant le Juge Ecléſiaſtique.

Et vous ſçavez, Meſſeigneurs, à combien d'inconveniens cette voye eſt ſujette; car c'eſt une choſe bien fâcheuſe d'être obligé de voir ſes interêts, ſon établiſſement, & comme on dit, ſa fortune entre les mains d'une perſonne qui agit au nom, ſous les ordres & avec dépendance d'un Superieur quelquefois prévenu ou mal diſpoſé. D'ailleurs avant qu'un pauvre Plaideur ait obtenu trois Sentences conformes, il eſt ruiné en frais, & il court riſque de voir plûtôt la fin de ſa vie, que la fin de ſon procès. Ainſi il arrivera qu'un habile Eccléſiaſtique, de merite, de pieté, étant mis hors de poſſeſſion de ſon Office ou Benefice, ou autre Charge, & ne pouvant être maintenu par le Conſeil, en demeurera privé toute ſa vie; & après avoir conſumé ſa jeuneſſe dans l'étude & dans le travail, ſe trouvera ſans biens, ſans emplois, ſans établiſſement, ſans reſſource, & verra avec frayeur la vieilleſſe s'avancer vers luy à grands pas, ſans avoir de quoy en ſoûtenir les incommoditez & les beſoins. C'eſt ſans doute de quoy rebuter les meilleurs eſprits de l'étude de la Théologie, & du ſervice de l'Egliſe.

Ce ne ſont pas, Meſſeigneurs, des craintes frivoles, ni des ſpeculations vaines, qui obligent les Supplians d'expoſer à vos Seigneuries Illuſtriſſimes ces ſujets de plaintes; les exemples dont ils peuvent les appuyer, ne ſont pas en petit nombre, & on ne peut exprimer le préjudice que l'Univerſité de Louvain, l'Egliſe & le Public ont déja ſouffert de l'inobſervation du premier Article de la Joyeuſe Entrée, & des empêchemens qu'on a mis au cours ordinaire de la Juſtice.

L'excluſion qui fut donnée en 1683. aux cinq des principaux Docteurs en Théologie, pour la places qui vaquoient dans la Faculté Etroite, priva la faculté, & la tient encore aujourd'huy privée, pour le choix des Sujets qui doivent compoſer ce Corps autrefois ſi illuſtre & ſi venerable. Le tort que ce défaut de liberté cauſe aux études & à toute la diſcipline de cette Ecole de la Province, eſt plus grand qu'on ne penſe; & les Supplians oſent dire, qu'il n'y en a point qui dût réveiller plus puiſſamment le zéle de vos Seigneuries Illuſtriſſimes, ni qui meritât davantage leurs ſoins & leur application. Les plaintes de cette infraction du premier Article furent portées en ce temps là à Noſſeigneurs Illuſtriſſimes les Etats de Brabant, même avant qu'elle fût arrivée, & ſur le bruit qui en avoit couru: Et les Etats employerent leurs bons offices & leurs interventions auprès de S. M. & du Gouverneur Géneral, pour empêcher ou faire réparer cette bréche faite aux Privileges & aux Loix de l'Univerſité, comme il paroît par leurs Requêtes du 27. Septembre & 16. Octobre 1683. cy jointes par Copies, *n.* 2. 3.

L'année ſuivant 1684. une Leçon de Theologie, & une place dans l'Etroite Faculté ayant vaqué, M. le Marquis de Grana Gouverneur Géneral, interdit au Magiſtrat de Louvain de conférer la Leçon juſqu'à nouvel ordre, & empêcha la Faculté Etroite de procéder à l'ordinaire dans la Fête de S. Jerôme, au choix qui s'y devoit faire d'un membre de cette Faculté: & on ſoûtint toûjours la même excluſion, par où l'on empêcha que les meilleurs Sujets ne fuſſent choiſis pour cette importante place.

On la fit encore valoir dans l'élection qui ſe fit de M. Steyaert l'an 1686. car comme il étoit un des exclus, il obtint ſeul par la faveur de l'Internonce de ce tems là, d'en être relevé, les quatre autres étant demeurez exclus.

Le Docteur Huygens ayant été élû tout d'une voix en 1687. pour remplir une place vacante dans la Faculté, ſur l'aſſurance qu'on avoit euë de la part de pluſieurs des Miniſtres de S. M. qu'il n'y avoit plus d'excluſion, & ce Docteur en ayant exercé les fonctions durant quelque temps, on fit revivre cette ancienne excluſion, pour l'empêcher de continuer l'exercice de ſa Charge; & il y a plus de huit ans & demy, que par une voye de fait, qui n'a point d'exemple depuis la fondation de l'Univerſité, le plus ancien, le plus ſçavant, le plus digne en toute maniere de Docteurs de Louvain, eſt tenu dans cet interdit, à la honte de nôtre ſiecle, & avec la joye des Adverſaires, qui ſous ce prétexte répandent mille calomnies contre ſa réputation, & luy inſultent par des Ecrits publics, ſans qu'on ait juſqu'à préſent donné aucune raiſon de cet interdit. Il avoit demandé il y a quelques années maintenuë au Souverain Conſeil de Brabant, & par des voyes ſecrettes on empêcha qu'elle ne fût ſcellée. Ce n'eſt pas tout; par une ſuite de la même vexation, on l'obligea par un ordre de Madrid à ceſſer de faire la Leçon qu'il avoit faite durant pluſieurs années à la place de feu M. van Vianen, avec un fruit merveilleux & un applaudiſſement général. Et enfin depuis quelques mois ayant été élû Recteur de l'Univerſité dans les formes ordinaires, & le procès ayant été commencé, il n'a jamais pû avoir juſtice, ni obtenir la liberté de faire la fonction de ſa Charge.

Les Supplians voudroient bien pouvoir ſe diſpenſer de parler icy d'une perſonne pour qui ils conſervent toûjours un profond reſpect, & dont l'autorité & la dignité ſacrée trouvera toûjours en eux une parfaite ſoumiſſion, & une obéïſſance achevée, tant que leur conſcience le pourra ſouffrir. Mais ils craindroient d'être accuſez de prévarication au jugement de Dieu, s'ils n'expoſoient avec une entiere ſincerité à vos Seigneuries Illuſtriſſimes ce qui ſe paſſe de la part de M. nôtre Illuſtriſſime & Reverendiſſime Archevêque, dont le zéle pourroit faire de grandes choſes pour le bien de ce Dioceſe, ſi quelques perſonnes ne le détournoient ailleurs par des vûës particulieres. C'eſt donc avec une ſenſible douleur, que les Supplians ſont forcez de vous dire, Meſſeigneurs, que les mauvais conſeils qu'on a donné à ſa Seigneurie Illuſtriſſime, ont produit de fort fâcheux effets contre la liberté de l'Egliſe Belgique, contre les Privileges du Païs, contre l'Univerſité de Louvain, contre l'honneur & le repos d'un grand nombre d'Eccléſiaſtiques de toutes ſortes, &

même contre pluſieurs des Supplians qui ſe ſont vûs traitez par voye de fait contre tout l'ordre de la Juſtice, contre le premier Article de la Joyeuſe Entrée, par lequel les Ducs de Brabant s'engagent non ſeulement à ne point faire de violence, & à ne point traiter leurs Sujets par voye de fait; mais auſſi (ce que vos Seigneuries Illuſtriſſimes ſont ſuppliées de bien remarquer) *à ne point permettre* que d'autres le faſſent. Or il eſt bien certain que M. l'Archevêque n'auroit pas entrepris une grande partie de ce qu'il a fait, s'il n'avoit été autoriſé & ſoûtenu par la puiſſance Royale, qu'on a trouvé moyen de ſurprendre en ſa faveur en pluſieurs occaſions.

1. A peine y avoit il trois mois qu'il avoit pris poſſeſſion de l'Archevêché, qu'il préſenta une Requête au Gouverneur Général, pour ſe faire appuyer de l'autorité Royale, dans le deſſein de priver de leurs Charges pluſieurs Archi Prêtres Ruraux par voye de fait, ſans aucune forme de droit, comme il a fait. Pour cela, il les accuſe d'être tout à fait inidoines à cette fonction; & par là non ſeulement il déshonore la mémoire de feu M. Alphonſe de Berges ſon Prédeceſſeur de pieuſe mémoire, qui les avoit mis dans ces places, les en jugeant très capables; mais encore il donne lien à de mauvais ſoupçons contre les perſonnes qui ont toûjours été en bonne réputation, & qui demeurent déshonorez par leur dégradation, & par l'impuiſſance où on les met, de mettre leur réputation à couvert des ſoupçons deſavantageux. Cette Requête, dont la Copie eſt jointe, *n.* 4. déshonore auſſi tout le Dioceſe, en le repréſentant comme rempli de beaucoup d'abus très préjudiciables à la Foy & à la Religion. Enfin par cette même Requête, Monſeigneur l'Archevêque demandoit, qu'il fût défendu aux Conſeils de S. M. de donner maintenuë aux Archi Prêtres, & aux Confeſſeurs des Monaſteres, afin de les pouvoir priver de leurs Charges ſans forme de procès; ce qui lui fut accordé par un ordre de S. M. du 4. Décembre 1690. annexé par Copie, *n.* 6.

M. l'Archevêque a continué de faire éclater ſa prévention par ſa Lettre Paſtorale, qu'il publia le 12. Octobre 1692. C'eſt une voye de fait infamante & très préjudiciable aux meilleurs Eccléſiaſtiques du Païs, & à tout ſon Diocèſe: Car tout ce que leurs ennemis avoient répandu de calomnies contr'eux pendant vingt ans, ils l'ont raſſemblé & renfermé dans cette Lettre. De ſorte que ſans qu'aucun d'un ſi grand nombre d'Eccléſiaſtiques ait pû juſqu'à préſent être convaincu d'aucun crime, ils ſe voyent diffamez par une Sentence publique de leur Archevêque, à la face de toute la terre, & expoſez au mépris des Heretiques & des Catholiques, comme de gens ſans foy, ſans religion, ſans pieté; comme des profanateurs des Sacremens, des corrupteurs de la parole de Dieu, des ſectateurs d'hereſies, des réformateurs cruels, des hypocrites, des rebelles au S. Siege, des ennemis du culte de la ſainte Vierge & des Saints, des gens qui mépriſent l'autorité des Superieurs, qui renverſent la diſcipline Eccléſiaſtique, qui deſeſperent les pécheurs, comme des ſacrileges violateurs du ſceau de la Confeſſion, qui éloignent de la Communion, qui décrient les Indulgences & la vertu du Sacrifice pour les Ames du Purgatoire; enfin comme des ennemis déclarez des Ordres Religieux. Tout cela, Meſſeigneurs, eſt compris dans la Lettre Paſtorale, qui a paſſé dans les Païs étrangers, traduite en pluſieurs langues vulgaires par le ſoin de ceux qui l'ont compoſée. Quoique perſonne n'y ſoit nommé en particulier, perſonne n'ignore qui ſont ceux qu'il a voulu deſigner & flétrir; & (ce qu'on ne ſçauroit trop répeter) ſans qu'aucune de ces perſonnes ait été convaincuë en Juſtice des erreurs, ni des abus qui leur ſont imputez dans cette Lettre. Que s'il eſt vrai que ce ſeroit une entrepriſe contre la Juſtice & contre les Privileges du Païs, d'enlever à un Bourgeois de la Ville un heritage temporel par voye de fait, & ſans forme de procès; que doit-on penſer d'un grand nombre de ces ſçavans & pieux Theologiens, Paſteurs, & autres Ouvriers Eccléſiaſtiques, à qui on ravit ce qu'ils ont de plus précieux, qui eſt leur honneur & leur réputation, ſi néceſſaire pour travailler utilement dans leurs Charges, en les diffamant par une proclamation de cette nature, qui ne laiſſe à ceux que l'on condamne d'une maniere ſi publique, aucun moyen de ſe défendre contre des accuſations ſi atroces, & dont l'on eſt bien aſſuré que l'on n'a aucunes preuves ſuffiſantes? Et c'eſt parce qu'on n'en a point, & qu'on n'en peut avoir, que l'on prend cette voye ſi irréguliere, de condamner les gens: Car ſi on en avoit de bonnes, des ennemis qui ſont appuyez de toutes les Puiſſances ſpirituelles & temporelles, fuyroient ils les Tribunaux ordinaires, & voudroient ils perdre l'avantage de faire condamner dans les formes ceux qu'ils pourroient convaincre de tant de crimes, & qui quoique dénuez de tout appui humain, s'offrent de paroître devant tous les Juges legitimes, pour s'y voir condamnez & punis à la rigueur, s'ils ſont trouvez coupables? Comme ils ont fait à l'égard du S. Siege, devant lequel ils ont comparu par un Député exprès, fondé en procuration, pour rendre raiſon de leur doctrine & de leur conduite à S. S. Le S. Siege après avoir fait examiner ſoigneuſement toutes les accuſations faites de part & d'autre, & particulierement les plaintes contenuës dans ladite Lettre Paſtorale, a choiſi les moyens les plus propres à terminer avec équité les conteſtations, & à mettre l'innocence à couvert de la calomnie. Car c'eſt depuis cette Lettre Paſtorale, que nôtre S. Pere le Pape touché des maux de cette pauvre Egliſe, a adreſſé à M. l'Archevêque, & aux autres Evêques du Païs, un Bref tout rempli des marques de ſa charité Apoſtolique, & de ſon zéle pour la paix de ces Provinces. Ce Prélat n'a rien changé pour cela dans ſa conduite, & quelques preſſantes inſtances que S. S. lui ait faites de ſuivre l'ordre preſcrit par ſon Bref du 6. Février 1694. M. l'Archevêque n'a pû ſe réſoudre à changer de conduite; car ce Bref porte expreſſément, qu'il ne ſouffrira point *en aucune maniere que qui que ce puiſſe être, ſoit diffamé ou decrié par cette accuſation vague & odieuſe du nom de Janſeniſme, à moins qu'il ne ſoit conſtant par des preuves legitimes, qu'il s'eſt rendu ſuſpect d'avoir enſeigné ou ſoûtenu quelqu'une de ces Propoſitions; & que perſonne ne ſoit exclus d'aucun Emploi, Charge, Benefice, dégré, pouvoir de prêcher, ni de quelqu'autre fonction Eccléſiaſtique que ce ſoit, juſqu'à ce qu'on ait prouvé, en gardant l'ordre de la Juſtice, qu'il ait encouru & merité cette peine ſi dure, & qui ne peut être que très ſenſible à des perſonnes d'ailleurs Catholiques.* Nonobſtant cet ordre du S. Siege, il n'a pas laiſſé d'accuſer, ſans garder aucun ordre de Juſtice, le Docteur Hennebel comme Janſeniſte, pour exclure de la Charge de Cenſeur Royal, ce que vos Seigneuries Illuſtriſſimes pourront voir dans la Lettre de M. l'Archevêque cy jointe, & dont il ſera parlé dans la ſuite: Et à l'égard des autres accuſations vagues, il n'a rien non plus changé de ſa maniere d'agir.

M. l'Archevêque loin d'embraſſer cette voye juſte, ſi aiſée, ſi propre à ôter toute excuſe aux accuſez s'ils ſont criminels, jugea plus à propos de faire donner les ordres ſuſmentionnez, du 10. Décembre 1690. & de faire venir d'Eſpagne ceux qui ont été intimez le 7. Novembre de l'année derniere, pour pouvoir accabler tout d'un coup ceux que ſon Conſeil ſecret jugera criminels: Car on ne croit pas faire un jugement temeraire, quand on ſe perſuade que M. l'Archevêque a eu beaucoup de part à la ſollicitation de ces ordres, qui concourent à ſes deſſeins, qui ſont conformes & à ſes

menaces & à toute ſa conduite, qu'il a reçûë en effet avec une grande joye, qu'il a envoyez à ſon Chapitre de Malines avec empreſſement, en lui récommandant avec inſtance de veiller à l'exécution deſdits ordres, ſans jamais faire mention du Bref de S. Sainteté.

C'eſt dans cet eſprit, & en vertu de ces ordres, qu'il a exclus & dégradez dès le commencement de ſon gouvernement & depuis:

1. M. Ryſſack Archi Prêtre de Bruxelles, lequel ſe croyant obligé de ne pas abandonner ſon innocence, s'addreſſa au Conſeil de Brabant, pour avoir maintenuë; mais M. l'Archevêque commençant à recueillir le fruit de ſa Requête, fit donner à ce Conſeil un ordre de la Cour, qui lui défendit de ſe mêler davantage de cette affaire.

2. Ayant ainſi fait lier les mains à la Juſtice, il n'eut pas de peine de venir à bout de tout ce qu'il entreprit. Il dégrada donc M. Teſtelmans de l'Archi Prêtré de Louvain.

3. M. Colſon, de l'Archi Prêtré de Tirlemont.

4. M. Vander Borght, du Doyenné Rural de Lieuw.

L'on dira que M. l'Archevêque a crû uſer de ſon droit, perſuadé que les Archi-Prêtres ſont amovibles *ad nutum*. Mais M. Ryſſack, le premier des Archi-Prêtres que M. l'Archevêque a attaqué, n'en eſt point demeuré d'accord; & il étoit preſt au contraire de ſoûtenir en Juſtice, que ces Charges ſont perpetuelles, ſi la porte de la Juſtice ne lui avoit été fermée. Ce n'eſt point icy le lieu d'examiner cette queſtion; mais ce qui eſt certain eſt, que ſuppoſé même que ce fuſſent des emplois amovibles, un Superieur n'a pas droit d'en dépoüiller un Eccléſiaſtique avec une note infamante, telle qu'eſt celle de la Requête, où l'on décrie dans l'eſprit de S. M. les Archi Prêtres qu'on vouloit dépoüiller; car il déclare en termes exprès, *qu'il les juge tout à fait inidoines pour l'aſſiſter à porter le grand fardeau dont il ſe trouve* (dit il) *preſque accablé*, c'eſt-à-dire, comme il parle plus haut, *à remedier à pluſieurs abus tendant manifeſtement à l'entiere deſtruction de nôtre ſainte Religion.*

5. Ce fut de la même maniere, & ſur le même fondement, que M. Kerremans Confeſſeur des Carmelites de Vilvorde, & Paſteur de l'Hopital du même lieu, fut ôté de ces deux emplois. Sur quoi ayant préſenté Requête au Conſeil de Brabant, pour demander maintenuë, il trouva la porte de la Juſtice à lui fermée, tant de la part du Juge Séculier, que du Tribunal Eccléſiaſtique Raport à ſon atteſtation ci jointe, *n.* 5.

6. M. Opſtraet ci devant Profeſſeur en Theologie au Seminaire de Malines, a été privé de l'Office de Confeſſeur, ou Paſteur des Noires Sœurs, par le même moyen.

7. M. Colſon dont on a déja parlé, qui exerçoit la Charge de Paſteur des Griſes Sœurs, & des Religieuſes Norbertines ou Blanches Sœurs, en a été chaſſé, auſſi bien que du Monaſtere de Cabbeeck.

8. M. Vander Borght Doyen de Lieuw étoit outre cela Paſteur de l'Hôpital de ce lieu, & on l'a obligé de ſe retirer.

9. M. Paindavin Confeſſeur ou Paſteur des Noires Sœurs à Louvain, a auſſi été privé de cet emploi, ſans autre raiſon, que parce que M. l'Archevêque l'a voulu.

10. Comme auſſi M. le Zaech, de celui de Confeſſeur des Religieuſes Lorainoiſes de Bruxelles.

11. * M. Van Deuren, de l'Office de Vice-Paſteur du Beginage de Louvain, qui eſt permanent & perpetuel, comme on eſt preſt de le juſtifier, auſſi-tôt que la voye de la Juſtice ſera ouverte.

* Cette Cauſe a été décidée par après en Juſtice.

12. M. Laderir ayant été pourvû de la Cure de la Chapelle de cette Ville de Bruxelles, avoit obtenu du Conſeil de Brabant maintenuë contre ſon Competiteur; mais M. l'Archevêque en vertu des derniers ordres d'Eſpagne, a fait interdire à ce Conſeil; de prendre davantage connoiſſance de cette affaire; ainſi point de juſtice. Et pluſieurs même des ci deſſus nommez, ayant fait inſtance pour ſçavoir de quoi ils étoient coupables, ou accuſez, n'ont jamais pû en rien ſçavoir.

13. L'on ne peut ſe diſpenſer de parler ici de M. Hennebel, ancien Docteur en Théologie, & actuellement Député de l'Univerſité de Louvain vers le S. Siege. La Charge de Cenſeur Royal étant venu à vaquer pendant qu'il travaille ſi utilement à Rome, pour procurer la paix entre les Theologiens du Païs, S. A. E. informée de ſon merite, eut la bonté de l'en pourvoir. Il y avoit d'autant plus de ſujet de croire, qu'un choix ſi juſte ne ſeroit point traverſé, qu'il avoit été applaudi de tous les gens de bien, que S. A. E. étoit aſſûrée qu'il ſeroit approuvé à Rome, puis qu'elle avoit reçu de M. le Duc de Medina Celi Ambaſſadeur à Rome pour le Roy, une Lettre du 28. Novembre 1693. en ces termes: *Sereniſſime Seigneur, je viens de recevoir avis de M. le Cardinal Aguirre, par ordre de la Congregation du S. Office, pour en informer V. A. E. qu'il n'y a rien de la part de la même Congregation, qui empêche que le Docteur Hennebel ne puiſſe être pourvû de quelque Charge ou Leçon que ce ſoit, de l'Univerſité de Louvain. C'eſt ce qu'on a fait auſſi ſçavoir à l'Internonce de Bruxelles, par des Lettres à lui écrites: J'en donne part à V. A. E. afin que de concert avec le même Internonce, Elle ne ſouffre pas qu'il ſoit fait à cet égard aucun obſtacle à ce Docteur, de qui je dois rendre ce témoignage à V. A. E. que je l'ay trouvé ici fort circonſpect & aviſé, & digne qu'on ait beaucoup d'égard pour luy, & que V. A. E. le favoriſe de ſa protection.*

Le même Ambaſſadeur en écrivit dans les mêmes termes en Eſpagne à M. le Comte de Monterey, Préſident du Conſeil de Flandres, le 20. Decembre 1693.

Outre cela, la Faculté de Theologie par Acte du 7. May 1694. & l'Univerſité entiere par celui du jour ſuivant, avoient après une mûre déliberation rendu le témoignage le plus avantageux qu'on pourvoit deſirer de la capacité, de la pieté, & de la ſageſſe du même Docteur; le tout eſt prouvé par les Copies ci jointes, *n.* 7. 8. 9. & 10.

Rien de tout cela ne pût empêcher M. l'Archevêque de traverſer en toutes les manieres poſſibles l'effet de la nomination de S. A. E. en remuant tout, pour cet effet, ſoit en Eſpagne ou à Bruxelles.

Le 19. May 1694. ce Prélat écrivit à feu M. d'Oudenhove, Chef Préſident d'alors, une Lettre dont il eſt néceſſaire, Meſſeigneurs, que vous ſçachiez les termes, comme ils ſont dans la Copie ci jointe, *n.* 11.

Cette Lettre fut ſuivie quinze jours après d'un ordre du Roy, du 10. Juin. 1684. par lequel S. M. excluoit ledit Docteur Hennebel de la Charge de Cenſeur, comme ſuſpect de Janſeniſme, dont il y a Copie, *n.* 12.

Vous verrez, Meſſeigneurs, par cet ordre, & par la Lettre de M. l'Archevêque, comment un Docteur conſiderable eſt traité notoirement ſuſpect de Janſeniſme, ſans aucune accuſation juridique, condamné ſans aucune Sentence, ſans même aucune information, à être exclus avec ignominie de l'étroite Faculté de Theologie, puni encore par la privation de la Charge honorable de Cenſeur, dont il étoit déja pourvû, noté pour cela par M. l'Archevêque, *comme un homme*

dont

dont la promotion à la Cenſorie cauſeroit un préjudice irréparable & des ſuites funeſtes à la Religion & à l'Etat. Si ce n'eſt pas traiter les Sujets de Brabant par voye de fait, dans la choſe du monde la plus importante, & la plus chere à un Docteur Catholique; ſi ce n'eſt point là encore faire une playe mortelle aux Privileges du Païs, à la Juſtice, aux droits de l'Univerſité, & même au bien public & à l'Egliſe, il eſt difficile de dire quand cela ſera vrai: Car comme il n'y a gueres de places plus importantes que celle d'un Cenſeur des Livres, & de membre de la Faculté, pour la conſervation de la bonne doctrine, il n'y a rien de plus odieux que d'exclure par voye de fait les plus capables de les remplir.

Que ſi un Docteur fort diſtingué, & qui eſt actuellement auprès du S. Siege Apoſtolique, pour la paix des Theologiens, qui a des témoignages ſi avantageux de la part du S. Siege, des Miniſtres de S. M. de la Faculté de Theologie, de toute l'Univerſité entiere, qui mettent ſa foy à couvert de tout ſoupçon, & qui relevent ſi fort ſon merite, eſt encore chargé des plus atroces accuſations, ſans qu'on oſe les produire devant un Tribunal & dans un Jugement réglé, y a-t'il une cauſe qui merite davantage d'être protegée par vos Seigneuries Illuſtriſſimes, & qui en même tems ſoit plus capable de vous faire toucher au doigt, avec quelle liberté on ataque clandeſtinement les Sujets du Roy? Et combien il eſt neceſſaire que par vôtre ſageſſe, vous cherchiez des remedes à ces maux pour ne pas laiſſer accabler l'innocence, comme celle de ce Docteur l'a été en cette occaſion, & comme celle de beaucoup d'autres l'a auſſi été ou le ſera infailliblement encore, ſi vous ne prévenez par vos bons offices & par d'efficaces repreſentations les malheurs qui pendent ſur la tête.

C'eſt pourquoi les Supplians conjurent, Meſſeigneurs, vôtre pieté paternelle, d'agir puiſſamment auprès de S. M. & de S. A. E. pour procurer & à eux-mêmes & à tous ceux qui leur ſont joints, la paix, la tranquillité, la conſervation de leur honneur, & leur ſûreté, qui leur ſont ſi neceſſaires, pour être utiles à l'Egliſe & à l'Etat, & de faire en ſorte qu'ils ne ſoient point expoſez ſans ſecours & ſans protection à la *mauvaiſe* volonté de leurs adverſaires.

Les Supplians requierent donc très humblement, Noſſeigneurs, l'intervention de vos Seigneuries Illuſtriſſimes, pour obtenir de S. M. que les Loix & les Privileges du Païs ſoient religieuſement obſervez à leur égard & de leurs conſors, enſorte qu'il ne ſoit procedé contr'eux par une voye de fait, mais devant le Conſeil de Brabant ou les autres Tribunaux du Païs, en matieres à eux competantes ſelon les formes de Droit, & les coûtumes dans toutes les cauſes qui les regarderont.

Et comme les Supplians viennent de mettre devant les yeux de vos Seigneuries Illuſtriſſimes un dénombrement aſſez long des particuliers qui ont été privez de leurs Charges & de leurs Emplois par M. l'Archevêque, ſans qu'ils aient été convaincus ni d'erreur, ni de crime, ni de mauvaiſe conduite en aucun Jugement ſelon l'ordre du Droit; & qu'il y en a d'autres, qui demeurent exclus par des ordres d'Eſpagne, executez ſans forme de Juſtice, des divers Emplois ou Charges auſquelles ils ont droit de prétendre, ils vous ſupplient très humblement, Meſſeigneurs, de faire inſtance auprès de S. M. & de S. A. E. à ce que la voye de la Juſtice leur ſoit ouverte, afin qu'ils puiſſent y pourſuivre la juſtification de leur innocence, & joüir enſuite paiſiblement de leurs Droits, comme les autres Sujets de la Province.

Secondement, que S. M. en expliquant ſes ordres du 7. Novembre dernier, ait la bonté de déclarer, que ſon intention n'eſt pas d'exclure par là aucun de ſes Sujets des Charges, Offices, Benefices & Emplois, ſous le nom de Janſeniſtes, Rigoriſtes ou de Novateurs, ſinon après qu'ils auront été citez, jugez & déclarez tels ſelon l'ordre de la Juſtice, conformément au premier article de la Joyeuſe Entrée; à l'execution duquel le S. Siége concourt d'une maniere ſi ſage & ſi équitable, par ſon Bref du 6. Février 1694. adreſſé aux Evêques du Païs.

Troiſiémement, qu'il ne ſoit permis à aucun Superieur Eccléſiaſtique ou Seculier de ces Provinces, de rien entreprendre contre le repos ou la perſonne des Eccléſiaſtiques, ni de les troubler dans l'exercice ou la poſſeſſion de leurs Charges, Fonctions ou Benefices qu'après qu'il les aura fait ajourner pardevant les Juges competens, pour être procedé contr'eux dans l'ordre de la Juſtice, s'il y a des juſtes plaintes à leur charge, ſur leſquelles il y ait lieu de faire leur procès.

Et les Supplians continuëront de prier Dieu pour la conſervation de Vos Seigneuries Illuſtriſſimes, & pour la proſperité des Etats de la Province.

V.

ILLUSTRISSIMI ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS MEMORIALE REGI OBLATUM ADVERSUS QUINQUE DEPUTATOS.

SIRE,

Etant venu à la connoiſſance de l'Archevêque de Malines, que les remontrances qu'il avoit faites à Vôtre Majeſté ſur les excès énormes du Paſteur de Sainte Catherine de cette ville, étoient renvoyées au Conſeil de Brabant pour en informer; quoique la connoiſſance de ſemblables matieres touche privativement au Conſeil d'Etat, pour être d'une nature ſuperieure au cours ordinaire de Juſtice, puiſque la conſervation de l'Etat en dépend, & que l'autorité & ſouveraineté Royale y ſont puiſſamment intereſſées, & ſi griévement bleſſées: Aiant de plus appris, que le ſuſdit Paſteur étant informé (apparemment par ſes amis & parens du Conſeil de Brabant) de l'inquiſition qui ſe doit faire contre lui, particulierement du dernier excès, qu'il doit avoir commis il y a environ deux mois contre les ordres du Roy, va courant par la Ville, pour prévenir les témoins qui pourront dépoſer contre lui ſur ce fait, afin d'en empêcher la verification; l'Archevêque de Malines, pour juſtification de ſes remontrances, préſente au Conſeil d'Etat de V. M. les Pieces ci-jointes, qui ſont des preuves convainquantes de divers autres excès dudit Paſteur, bien plus ſéditieux & plus criminels que le dernier; ſuppliant très humblement V. M. d'avoir la bonte de les faire lire & examiner en ſon Conſeil d'Etat, pour y prendre telle reſolution que l'importance de la matiere exige, pour le maintien de ſon autorité & ſouveraineté Royale, pour la conſervation de nôtre ſainte Religion & le repos public dans ces Provinces. Quoy faiſant, &c.

V I.

Deductio Proceſsûs criminalis Paſtoris Sanctæ Catharinæ, & Adhærentium ipſius.

SA Majeſté ſçachant les fimeſtes ſuites que les nouveautez, en matiere de Religion, ont cauſé à ſon Païs-Bas, & à la plus grande partie de l'Europe, y req-

renverſant non ſeulement l'Etat ſpirituel, mais auſſi le temporel, a fait en diverſes occaſions expedier aux Gouverneurs du Païs Bas des ordres neceſſaires pour éteindre ce feu pernicieux, qui s'y étoit allumé depuis long tems. Mais S. M. voïant que les ordres précedens n'avoient pas eu tout le ſuccès qu'elle en avoit eſperé, a voulu y apporter des remedes plus efficaces, défendant qu'on n'ait à avancer aucun des Novateurs, ou qui eſt ſuſpect d'en être, à aucun Office ou Dignité, ſoit Seculiere, ſoit Eccléſiaſtique; ordonnant en même tems aux Juges Seculiers, de n'empêcher point les Evêques, mais plûtôt de les aſſiſter quand ils voudront châtier quelque Eccléſiaſtique, pour les mœurs ou ſentimens pernicieux. Cet ordre a été donné au nom de S. M. par S. A. S. E. de Baviere (*a*) le 7. de Novembre 1695.

Cette conduite ſi ſage & ſi neceſſaire pour le bien public, a été incontinent reçuë avec approbation & applaudiſſement de tous les bons Catholiques; & comme perſonne n'y étoit diffamée ou nommée, auſſi perſonne qui ne vouloit ſe déclarer pour Janſéniſte, Rigoriſte, Novateur, ou de leurs Adherens ou ſuſpects, ne s'y pouvoit oppoſer. Mais quelques Prêtres levans le maſque, & ne ſe foucians plus de leur honneur, du reſpect & de l'obéïſſance qu'ils doivent au Roy, & à S. A. S. E. ou de leur conſcience, ſe ſont publiquement revoltez.

Les Chefs de ces Conſpirez, qui ſe déclarent prêts à répondre au nom du Parti, ſont; à Louvain, le fameux Docteur Huygens; à Gand, van Geet Chanoine de l'Egliſe Cathedrale; & à Malines, de Pleban Baerts; à Anvers, le Pleban Bacx; à Bruxelles, van de Nesse Curé de Sainte Catherine: ce qui paroît, tant par une Lettre du Docteur Hennebel, que par l'Acte ſolemnel de leur Synode, tenu à Louvain le 27. de Decembre 1695.

Ces Prêtres rebelles ont jugé à propos d'attaquer & ruiner l'autorité du Roy & de S. A. S. E. même par les Etats de Brabant, ou ils s'étoient imaginé qu'ils trouveroient aſſez d'appui. A cette entrepriſe, les Conſpirez de trois Villes de Brabant, Louvain, Bruxelles & Anvers, ont par un Acte public autoriſé le Prêtre van de Nesse, Curé de Sainte Catherine à Bruxelles, où les Etats de Brabant s'aſſemblent.

Ce Curé donc pour s'acquiter de ſa nouvelle Charge, a préſenté trois Memoriaux à ces Etats: l'un étoit ſeulement de la part d'un Prêtre étranger, nommé Ernets Ruohans, pour le maintenir dans ce Païs contre les ordres du Roy.

Les autres des Memoriaux étoient de la part de tout le Parti, qui eſt dans les trois ſuſdites Villes de Brabant. Dans ces Memoriaux, ils accuſent le Roy d'injuſtice, de perfidie & de parjure, à cauſe de ſes Decrets; & enſuite prient les Etats de s'y oppoſer, & de ne permettre jamais leur execution.

L'un de ces Memoriaux eſt écrit à la main, l'autre imprimé, qui eſt une Piece fort artificieuſe, & pleine de fauſſetez. Les Députez des Etats ont communiqué ces Memoriaux à l'Archevêque de Malines, & lui en ont demandé ſon avis par des Lettres, auſquelles l'Archevêque a incontinent répondu, & donné ſon avis touchant ces Memoriaux ici nommez.

Et comme l'Archevêque marquoit en ſa Réponſe, que cet Imprimé étoit ſans nom de l'Auteur, ſans lieu de l'impreſſion, & ſans aucune Approbation; ce qui eſt expreſſément défendu par le Concile de Trente; les Diſtributeurs de cette Piece y ont ajoûté une Page ſéparée, marquant *Cologne* pour lieu d'Impreſſion, & M. Eyben, Chanoine de la Cathedrale d'Anvers, pour Approbateur. On croit le premier faux, parce que c'eſt l'ordinaire de ces Theologiens, d'inſcrire *Cologne* à leurs ouvrages, encore qu'ils ſont imprimez à Louvain ou à Bruxelles. Mais pour l'Approbateur il conſte que c'eſt M. Eyben par ſa propre confeſſion, comme on le voit par la lettre N. 4. de l'Evêque d'Anvers, écrite à l'Archevêque de Malines, le 13. de May 1696.

Dans la même Lettre on voit, que c'eſt le Curé de Sainte Catherine à Bruxelles, qui a porté cet Imprimé à M. Eyben, & lui en a demandé l'Approbation.

C'eſt donc à ce Curé de dire, en étant legitimement requis, qui eſt l'Auteur de cet Ouvrage; lequel étant découvert, il ne ſera pas difficile à deviner l'Auteur de pluſieurs autres Libelles fameux du même ſtyle.

Les Prêtres mutins ne recevans pas d'Apoſtille ſitôt qu'ils avoient eſperé, s'attrouperent, & allerent en foule au Greffe des Etats, pour extorquer ce qu'ils ne pouvoient autrement.

On laiſſe maintenant à conſiderer à S. M. & à ſes Miniſtres, ce qu'il faut attendre de ſemblables Prêtres: Quels ſentiments de reſpect, & d'obéïſſance vers leur ſouverain Prince ils inſpireront à leurs Sujets, à qui ils donnent de ſi pernicieux exemples de ſedition & de rebellion. Si on eût arrêté Luther, Calvin, & leurs premiers Sectateurs au commencement, l'Europe ſeroit encore toute Catholique, & on n'auroit point vû tant de révolutions dans l'Etat, ni tant de Provinces ſeparées de leur Prince Legitime.

VII.

Libellus ſupplex quinque Deputatorum Regi oblatus adverſus Memoriale Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Mechlinienſis.

AU ROY,

REmontrent très-humblement Gommarus Huygens, Docteur en Theologie; Lambert Baerts, Chanoine & Pleban de l'Egliſe Metropolitaine de Malines; E. van Geet, Chanoine & Penitencier de la Cathedrale du Gand; Rumoldus Bacx, Chanoine & Pleban de la Cathedrale d'Anvers; & Guillelmus van de Neſſe, Paſteur de Sainte Catherine à Bruxelles; qu'ils ſe trouvent chargez dans une Requête & un Déduction, preſentées à V. M. ſous le nom de M. l'Archevêque de Malines, de pluſieurs injures très atroces & accuſations énormes, leſquelles (ſi les Miniſtres de l'Egliſe étoient maîtres de leur propre réputation) ils n'auroient pas de peine à ſupprimer; comme auſſi les juſtes plaintes qu'ils en ſont forcez de faire à V. M. à ce ſujet, contre ledit Seigneur Archevêque de Malines, pour la perſonne & l'autorité duquel ils conſerveront toûjours un profond reſpect. Mais ces accuſations & injures retombant ſur leur miniſtere & ſur l'Egliſe même, ils ſont d'autant plus obligez d'en deſirer la réparation, que la dignité de leur accuſateur donneroit plus de poids à ſes accuſations, & que celles-ci perdroient les Supplians de réputation dans l'eſprit de leur ſouverain Seigneur & Monarque, dont l'eſtime ne pouroit ſans crime leur être indifferente.

Ils ſont demeurez juſqu'à préſent dans le ſilence, en partie par reſpect, en partie parce qu'ils n'ont pû durant long tems donner creance à ce qui leur a été rapporté des outrages contenus contre eux dans leſdites Pieces preſentées à V. M. par M. l'Archevêque. Mais enfin ils en ont été informez de ſi bonne part, qu'il ne leur eſt plus permis d'en douter.

(*a*) Maximilianus Bavariæ dux, ſacri Imperii Elector, tum Belgii Gubernator.

Les

Les crimes qo'on leur impute ſont ſi énormes, que s'ils étoient vrais, il n'y auroit que le fer & le feu qui les pût expier; & que ſi au contraire ils ſont faux (comme les Supplians ſont prêts de les juſtifier devant tous Juges competens) ils ne ſe peuvent diſpenſer de ſupplier très humblement V. M. de ne leur pas refuſer les moïens que les Loix accordent à ceux qui ſont calomniez, pour réparer leur honneur & rétablir leur réputation, le plus précieux de tous les biens, & l'on des plus neceſſaires aux Miniſtres de l'Egliſe pour ſervir utilement les ames.

Car quelle confiance les Fidelles pouroient ils avoir en des Paſteurs qu'un Archevêque repreſente à V. M. comme des ſcelerats achevez, comme des ennemis de Dieu, de l'Egliſe, & de vôtre Perſonne ſacrée; qui ont fait une conſpiration funeſte pour détruire de fond en comble la Religion, ruiner l'Autorité Royale, ſoûlever contre elle tous ſes Sujets, en inſpirant la rebellion aux Peuples; enfin, comme des gens ſans loy, ſans foy, ſans Roy, ſans honneur, ſans conſcience, & à qui l'on fait grace de ne les comparer qu'à Luther, à Calvin, & à ces autres monſtres d'impieté & de révolte, *qui ont renverſé non ſeulement l'Etat ſpirituel, mais auſſi le temporel.*

Une des moindres accuſations de M. l'Archevêque, eſt celle par lequelle il dénonce à V. M. les Remontrans comme des gens, *qui ont levé le maſque*, en ſe déclarant *Rigoriſtes, Novateurs & Janſeniſtes; & qui ne ſe ſoucians plus ni d'honneur, ni du reſpect & de l'obéiſſance dûë à V. M. & à S. A. S. E. ſont publiquement révoltez.* Mais il eſt bien étrange, qu'après les ordres du S. Siege adreſſez directement & principalement à M. l'Archevêque, par un Bref exprès du 6. Février 1694. dont V. M. a promis *d'appuïer l'execution de ſa protection Royale*, par ſes Lettres du 10 Juin dernier, addreſſées à M. l'Archevêque, & à tous les Evêques de vos Païs-Bas; & dont S. M. vient de donner de nouvelles aſſeurances par ſes ordres du 20. Decembre dernier, qui donnent un noveau moïen aux Accuſateurs de prouver leurs accuſations, & aux Accuſez de s'en juſtifier. Il eſt, dis je, bien étrange qu'après cela M. l'Archevêque entreprenne encore de remettre ſur pied ſes accuſations vagues & ſans preuves, que S. S. lui a défendu ſi fortement d'emploïer, ou de permettre qu'on emploïe contre qui que ce ſoit, & que l'on voye cette deſobéiſſance aux ordres du Saint Siege, & à ceux de V. M. dans l'endroit même, où il accuſe fauſſement vos fidelles Sujets de déſobéiſſance envers V. M. & envers ſes Miniſtres. Depuis le tems que l'on a défié M. l'Archevêque d'appuïer de la moindre preuve un telle accuſation, il n'auroit pas manqué de la produire, s'il en avoit eu quelqu'une. Il l'auroit fait ſans doute à Rome par le moïen de ſon Député, s'il avoit pû le faire, en étant preſſé par le Pape, & par les Eminentiſſimes Cardinaux de la Sainte Congregation; & d'ailleurs, le Memorial imprimé dont ce Prélat ſe plaint, a mis dans une telle evidence la fauſſeté de ces trois ſortes d'accuſations, qu'on ne peut aſſez s'étonner qu'après tout cela, on oſe encore en faire un tel uſage contre les Remontrans, qui, graces à Dieu, n'ont jamais donné aucun lieu d'en être legitimement ſoupçonnez, & d'en faire un crime au Paſteur de Sainte Catherine.

Comme les autres accuſations ne ſont ni mieux fondées, ni mieux prouvées, les Remontrans ont cette confiance, que V. M. les regardera comme provenans de leurs ennemis, auſquels ils ſçavent par une longue experience, que M. l'Archevêque prête l'oreille trop facilement.

Ils ont horreur de rapporter ſeulement les crimes qu'il leur impute. Il appelle les Remontrans, & pluſieurs autres avec eux, *les Chefs des Conſpirez, qui ſe déclarent prêts à répondre au nom du Parti*; & pour en faire concevoir à V. M. une idée plus horrible, il les dépeint comme des gens de qui il ne faut rien de moins attendre, que ce que le ſiecle paſſé a vû pratiquer par Luther, par Calvin, & par les premiers Sectateurs de ces infâmes Hereſiarques; c'eſt à dire, que loin d'inſpirer aux Peuples le reſpect & l'obéiſſance envers V. M. leur ſouverain Seigneur, ils ne ſont capables que de les porter à la déſobéiſſance & à la révolte; aſſurant même, que dès maintenant les Supplians *donnent aux Peuples de pernicieux exemples de ſédition & de rebellion:* que comme ces Chefs de révolte ont ſoûlevé les Provinces entieres & les Roïaumes contre les Ancêtres de V. M. Elle doit regarder les Supplians comme des gens capables de ſemblables entrepriſes. M. l'Archevêque ne diſſimule point la conclusion qu'il veut que V. M. tire de toutes ces noires accuſations, lorſqu'il dit: *Que ſi l'on eût arrêté Luther, Calvin, & leurs premiers Sectateurs au commencement, l'Europe ſeroit encore toute Catholique, & on n'auroit pas vû tant de Révolutions dans l'Etat, ni tant de Provinces ſéparées de leur Prince legitime.* Car il eſt aiſé de voir qu'il veut porter par ces raiſonnemens V. M à faire aux Remontrans les mêmes traitemens qu'on auroit dû exercer contre ces Hereſiarques, ces trompettes de ſédition & de révolte, & prendre les mêmes précautions qu'on doit prendre contre des ſeditieux & des rebelles déclarez. Les Supplians ont cette confiance, que V. M. voit aſſez par Elle même combien de telles accuſations ſont incroïables, & dépourvûës de la moindre vrai-ſemblance. Et elles ſont en effet ſi contraires à la veritable diſpoſition de leur cœur, que M. l'Archevêque ne pouvoit les attaquer par un endroit, où il y eût moins de priſe ſur eux.

Quoi! Nous ſerions aſſez perdus, pour ne nous ſoucier ni du reſpect, ni de l'obéiſſance que nous devons à nôtre Prince, pour tramer contre V. M. des deſſeins de rebellion & de révolte, pour entreprendre d'attaquer & de ruiner ſon Autorité ſouveraine, nous qui la cimenterions de nôtre ſang, s'il étoit beſoin, & qui n'avons rien plus à cœur que d'inſpirer aux Peuples la ſoûmiſſion, la fidelité & l'amour qu'ils lui doivent comme à l'Image vivante de la grandeur & de la ſouveraine Majeſté de Dieu?

Et pour ce qui concerne en particulier le Paſteur de Sainte Catherine de Bruxelles, que M. l'Archevêque traite de mutin, de rebelle, & un des Chefs des Conſpirez, c'eſt une nouvelle accuſation particuliere que ce Prélat a formée contre ce Paſteur devant V. M. Voïant qu'il n'avoit rien ſçû prouver de ſa premiere Requête; il dit dans ſa ſeconde Requête, comme pour éluder par avance cette Sentence du Conſeil, que ledit Paſteur a obtenuë en ſa faveur, qu'il auroit fait tout ce qu'il avoit pû pour empêcher les témoins pour dépoſer contre lui. C'eſt, ſauf le reſpect, une fauſſeté dont ont défie qui que ce ſoit d'apporter la moindre preuve, non plus que des prétendus nouveaux excès, dont il eſt fait mention dans la Déduction & dans les Requêtes de ce Prélat.

Enfin il nous accuſe d'avoir tenu à Louvain le 27. de Decembre 1695. en Synode, *où ces Prêtres mutins & rebelles, ces Chefs des Conſpirez*, comme il nous appelle, ſe ſeroient trouvez au nom du prétendu *Parti*, pour y cabaler contre l'Egliſe & contre l'Etat.

Ce qui conſole les Supplians, lorſqu'ils ſe voïent chargez de tous ces excès ſi incroïables; c'eſt premierement que pour y donner quelque couleur, il faudroit auparavant prouver qu'ils auroient perdu l'eſprit, puiſqu'il faudroit en effet que des Prêtres ſans crédit, ſans appui, & ſans biens, fuſſent fous pour entreprendre de renverſer l'Egliſe & l'Etat. Mais en ſecond lieu, c'eſt que ces accuſations, qui ſont les plus énormes, ſont auſſi les plus aiſées à détruire, puiſqu'elles n'ont aucun fondement qui ait la moindre apparence

de

Digitized by Google

de verité, mais ſur de purs ſoupçons dont la fauſſeté eſt viſible. Car ce que M. l'Archevêque avance d'un prétendu Synode, tenu à Louvain le 27. Decembre 1695. pour y paſſer un Acte ſolemnel dont il parle, eſt une pure chimere. Les Remontrans ſont en état de prouver en toutes manieres, qu'ils étoient ce jour-là chacun au lieu de ſa réſidence; le premier, à Louvain; le ſecond, à Malines; le troiſiéme, à Gand; le quatriéme, à Anvers; & le cinquiéme, à Bruxelles, y faiſans leurs fonctions ordinaires à la vûe de tout le monde. De plus, les cinq prétendus Conſpirez ne ſe ſont jamais trouvez tous enſemble en toute leur vie; & ce qui eſt encore remarquable, les deuxieme & troiſieme Supplians ont été ſi éloignez de s'aſſembler pour cabaler, qu'ils ne croient pas s'être jamais vûs l'un l'autre depuis qu'ils ſont au monde.

Le Chanoine van Geet peut même aſſurer, qu'il y a dix ans qu'il n'a été à Louvain, & qu'il ne s'eſt jamais trouvé dans cette Ville de Louvain avec le Paſteur de Sainte Catherine.

L'un & l'autre enfin ſupplient très-humblement V. M. d'être perſuadée, que tout ce qui eſt avancé d'eux dans les Dénonciations qui lui ont été preſentées, ſous le nom de M. l'Archevêque, eſt abſolument faux; & qu'ils ſe ſoûmettent à toutes les peines les plus rigoureuſes, ſi ce Prélat en peut apporter la moindre preuve legitime.

Mais ce qui fait voir évidemment que l'on a ſurpris la Religion de M. l'Archevêque, pour lui faire avancer ces ſortes d'injures & accuſations, c'eſt qu'on a peine à croire que ce Prélat ait voulu manquer de ſe ſouvenir en cette occaſion des devoirs de la charité Chrétienne, & de la douceur Epiſcopale. Il n'ignore pas l'obligation de la correction paternelle, que la Parole de Dieu impoſe à tous les Evêques: il ſait ſans doute que le propre d'un Evêque eſt, ſelon les ſaints Peres de l'Egliſe, de ne nuire à perſonne, de faire du bien à tout le monde, d'être le Pere des Pécheurs, de couvrir autant qu'il peut de ſon manteau ſacré les fautes de ſes enfans, & ſur-tout de ſes cooperateurs dans la vigne du Seigneur; de ſe rendre même l'interceſſeur des criminels, & le liberateur même de ceux que la Juſtice juge indignes de vivre. Cependant loin de porter M. l'Archevêque à ſuivre ces inſtincts de charité & de douceur que l'Evangile, que ſon caractere lui inſpiroient, on lui fait omettre l'avis charitable qu'il auroit dû donner aux Supplians, & tout au moins au Pleban de Malines, qui eſt ſon premier Cooperateur, qui fait dans ſa Cathedrale les fonctions Paſtorales, qui a de tems en tems l'honneur de lui rendre ſes devoirs, & de le conſulter ſur les difficultez qui lui arrivent dans l'exercice de ſon Miniſtere. Cependant ce Pleban n'a jamais reçu de M. de Malines aucun avis ſur ce ſujet ſi important.

M. l'Archevêque ne lui a jamais dit un ſeul mot qui pût lui faire croire qu'il fût mécontent d'aucun de ſes ſentimens en particulier, ou de ſa conduite, & qu'il le ſoupçonnât de quelque pratique contraire à ſon devoir. Il a même ſouvent prié M. l'Archevêque, & notamment depuis quelques mois, de vouloir bien lui faire connoître s'il avoit remarqué en lui quelque choſe à corriger, ſoit dans ſes mœurs ou dans ſes fonctions, lui promettant avec beaucoup de reſpect & de ſincerité, de ſe ſoûmettre à ſa correction & d'en faire tout l'uſage qu'il lui ſeroit poſſible.

Mais au lieu de recevoir de ce Prélat aucun avis charitable, peu de mois après on l'a vû tout d'un coup paroître à la Cour, chargé d'une Requête, & la preſenter à V. M. pour demander en quelque ſorte le ſang & la vie de ce Pleban, & de ceux qu'il lui a aſſociez. Car n'eſt-ce pas demander leur ſang, que de les accuſer de crimes, qui ne peuvent être lavez que dans le ſang des Criminels; & il le demande à V. M. aux pieds de laquelle on le devroit voir pour demander leur grace, s'ils avoient été ſi malheureux que de s'engager en quelque entrepriſe contraire à leur fidelité & à leur devoir.

Quoique M. l'Archevêque ſemble s'être épuiſé dans ſes deux Requêtes, en y produiſant tout ce qu'on peut trouver d'accuſations plus capables d'irriter un Prince contre ſes Sujets, ſa Déduction nous fait voir qu'on peut encore aller plus loin. Car il prend occaſion de quelques Memoriaux preſentez aux Etats par le Paſteur de Sainte Catherine, comme conçus par quelques Eccleſiaſtiques & Theologiens: il en prend, dis-je, occaſion de faire d'eux la plus horrible peinture qui s'en pouvoit faire. Le recours aux Etats du Païs a toujours été regardé comme la conduite la plus innocente; & il a été de tout tems mis en uſage, comme un moien neceſſaire à des Particuliers qui n'ont aucune habitude à la Cour, ni aucun accés auprès des Miniſtres & des Conſeils de V. M. ſoit pour faire connoître par ce canal les vexations qu'ils peuvent ſouffrir par les crédits des Perſonnes puiſſantes: ou pour ſe plaindre du déni de Juſtice. Et il eſt bien étrange que M. l'Archevêque, qui eſt le premier des Etats, & qui doit être le Pere des miſerables & le Protecteur des opprimez, leur veuille ravir cette derniere reſſource. Car n'eſt-ce pas la leur ravir, que de vouloir faire paſſer ce recours pour une action ſeditieuſe, pour un attentat contre l'Autorité Roiale, pour une conſpiration contre l'Etat, pour un deſſein de ſoulever les Etats contre V. M. C'eſt ainſi que ce Prélat traite une action de charité & de juſtice, à laquelle le Paſteur de Sainte Catherine a cru devoir prêter ſon miniſtere en faveur de l'innocence, pour laquelle il n'a fait autre choſe que d'implorer lui ſeul la ſage & modeſte interceſſion des Etats envers V. M. par trois Memoriaux.

Si dans ces Memoriaux on prioit les Etats de s'oppoſer aux Decrets de leur Souverain, & de n'en permettre jamais l'execution, il auroit pû tirer quelque matiere des plaintes; ſi ces Memoriaux contiennent des accuſations d'injuſtice, de perfidie & de parjure contre la Perſonne Sacrée de Vôtre Majeſté, comme M. l'Archevêque l'avance, rien n'eſt plus inſolent, plus ſéditieux, ni plus puniſſable. Mais s'il n'y a rien de ſemblable, s'il n'y a pas même l'ombre, & qu'au contraire il n'y a rien que de modeſte, que de reſpectueux, que de conforme à l'obéiſſance à la ſoûmiſſion dûe à la Majeſté Roiale, comme on eſt prêt de la prouver dans un Jugement réglé. C'eſt à V. M. de juger Elle même, combien les Remontrans ſont à plaindre, de voir noircir d'une maniere ſi horrible leurs plus innocentes actions dans l'eſprit de V. M. par celui qui leur devroit ſervir de Protecteur & de Pere auprès d'Elle contre les calomnies de leurs ennemis.

C'eſt pourquoi les Supplians ne peuvent s'empêcher de ſoûtenir à M. l'Archevêque, nonobſtant le reſpect qu'ils lui doivent, qu'il n'y a rien de plus faux dans le fond & dans les circonſtances; & ils oſent ſupplier tres humblement V. M. de vouloir bien ordonner à M. l'Archevêque d'en fournir les preuves pardevant vos Conſeils, ou de ſouffrir qu'on les regarde comme des calomnies, dont il s'eſt laiſſé ſurprendre trop legerement.

Il en eſt de même de ce qu'il avance, que les Supplians ſe ſoient attroupez, & aient été en foule au Greffe des Etats, pour extorquer ce qu'ils ne pouvoient, dit il, obtenir autrement. Une telle accuſation eſt de ſoi ſi peu vrai-ſemblabe, qu'elle ſe refute d'elle même.

Enfin pour ce qui concerne le Memorial imprimé, dont M. l'Archevêque fait un crime au Paſteur de Sainte-Catherine, il eſt certain qu'il n'a jamais été publié qu'avec l'Approbation du Cenſeur d'Office, & dans les formes requiſes; & ce Cenſeur en a porté un jugement ſi équitable, qu'il a été ſuivi par tout

ce qu'il y a de perſonnes déſintereſsées. Les plus habiles de la Cour Romaine, les plus éclairez de N. N. S. S. les Cardinaux l'ont lû avec eſtime; & le Saint Office, auquel M. l'Archevêque l'avoit fait deferer, comme *une Piece fort artificieuſe & pleine de fauſſetez*, n'y a rien trouvé qui merite la cenſure.

Que ſi la juſtice, dont l'amour eſt gravé ſi avant dans le cœur de Vôtre Majeſté, ne lui permettoit pas d'épargner les Supplians, s'ils ſe trouvoient coupables; les Remontrans ſe confient qu'elle la portera avec encore plus d'inclination à faire rendre à leur innocence tous les témoignages néceſſaires, pour réparer l'injure faite à leurs perſonnes, leur miniſtere & à leurs familles, qui ſe trouvent flétries par les accuſations énormes de M. l'Archevéque; les piéces & les dénonciations ſi atroces qui les contiennent, ont été préſentées avec éclat à S. A. E. par le Primat de l'Egliſe Belgique, & le Chef de tout le Corps Eccleſiaſtique de la Province. Elles ſubſiſtent ſans doute dans le Secretariat de vôtre Conſeil privé: elles ont été apparemment envoyées à vôtre Cour, lûës dans les Conſeils par les Miniſtres de Vôtre Majeſté, elles peuvent être conſervées à la poſterité; & il peut même arriver qu'elles ſeroient produites un jour en quelque occaſion au préjudice de la mémoire des Supplians, de l'honneur de leur nom, & de la fortune de ceux de leurs familles, comme pour les empêcher d'entrer dans des Emplois, des Charges ou des Benefices de Chapitres, où l'on a occoûtumé de faire de rigoureuſes informations touchant la probité & la bonne renommée de leurs Ancêtres: c'eſt pourquoi les Supplians ſe croïent obligez en conſcience de ne pas laiſſer cette tache dans leur perſonnes, ni dans leurs familles, & de ne rien omettre de ce qui eſt néceſſaire pour prévenir la honte, le dommage & les reproches, qu'eux & leurs parens en pourroient recevoir à l'avenir. C'eſt ce qui oblige les Supplians de preſenter cette Requête au Tribunal de Vôtre Majeſté, le Juge (à qui il appartient de condamner les Supplians s'ils ſont coupables) étant naturellement & néceſſairement le Juge de leur abſolution, s'ils ne le ſont pas. D'autant plus que cette Cauſe n'eſt point en elle-même Eccleſiaſtique, ni du nombre de celles dont il eſt fait mention dans les ordres venus de Madrid, & ſignifiez au mois de Novembre de l'année 1695. & M. l'Archevêque même a porté cette Cauſe au dit Tribunal de Vôtre Majeſté. Et comme cette Requéte même que les Supplians ont l'honneur de metre aux pieds de V. Majeſté, peut étre auſſi conſervée & paſſer à la poſterité, elle pourroit étre pareillement employée contr'eux & contre leurs familles, ſi Vôtre Majeſté n'y avoit point d'égard, & qu'Elle n'eut pas la bontè de leur faire expedier les Actes neceſſaires pour leur pleine & entiere juſtification.

Ils ſupplient trés-humblement Vôtre Majeſté qu'Elle ſoit ſervie, de déclarer que leſdites Dénonciations, Accuſations & termes injurieux que M. Archevèque de Malines a employez & produits, tant en ſadite Requête que dans la Déduction y jointe, ſont abuſiſs, controuvez, & contraires à la verité, & qu'enſuite Vôtre Majeſté ait la bonté d'ordonner que ladite Requête & Déduction ſoient lacerées, ou du moins leſdites injures, accuſations & termes injurieux, ſoient biffez & tracez, par tel moïen que Vôtre Majeſté trouvera convenir, ou qu'autrement, avec dépens, dommages & interêts. Quoi faiſant, &c.

CENSURA.

Accuſati nuper ſunt coram univerſo Theologi Belgæ, de violata Immunitate Eccleſiaſtica, neglectis Patriæ Edictis, & contemptis tam Regis, quam Sereniſſimi Gubernatoris Decretis. Ut pars altera audiatur, eaque audita æquum de hac accuſatione feratur judicium, convenienter evulgabitur Libellus hic, cui titulus: CONCORDIA IMMUNITATIS ECCLESIASTICÆ ET JURIS REGII, &c. Actum Antverpiæ hac 2. Martii (*a*) 1700.

A. EYBEN Lib. Cenſor.

(*a*) In editione Colonienſi anni 1729. legitur 3. *Feb.*

TRACTATUS

DE

PROMULGATIONE LEGUM ECCLESIASTICARUM, AC SPECIATIM BULLARUM ET RESCRIPTORUM CURIÆ ROMANÆ;

UBI ET

DE PLACITO REGIO, QUOD ANTE EARUM PUBLICATIONEM ET EXECUTIONEM IN PROVINCIIS REQUIRITUR.

PARS PRIMA.

DE PUBLICATIONE LEGUM.

CAPUT PRIMUM.

OSTENDITUR AD RATIONEM LEGIS REQUIRI EJUSDEM PUBLICATIONEM.

§. 1.

Nulla Lex vim obligandi habet ante factam illius promulgationem.

LEGIBUS humanis nullam obligandi vim ineſſe ante factam rite earum promulgationem, ſat eſt expeditum, juxta illud Gratiani Diſtinct. 4. ad calcem CANONIS 3. *Leges inſtituuntur, cum promulgantur.*

Supponit ibidem Gratianus, leges proprie non eſſe inſtitutas, ſive non habere rationem Legis, niſi fuerint promulgatæ.

Similiter in *l. 9. Cod. de Legibus*, declaratur, quod Lex, ut obliget, debeat, *ab omnibus intelligi*; quod fieri nequit, niſi per promulgationem, uti recte notat Henricus Zoezius ad Titulum Digeſtorum de Legibus *num.* 10. addens: " eam promulgationem ita
" eſſe de ratione Legis, ut ante nequidem nomen
" Legis mereatur, quæ nondum ſit lecta, id eſt,
" promulgata.

Rationem ſubjungit idem Auctor, quæ ab omnibus poſt S. Thomam 1. 2. *quæſt.* 90. *art.* 4. paſſim probatur, quod " Lex ſit regula humanorum actuum,
" quæ non dirigit, niſi applicetur; applicatur autem
" per promulgationem, ut obligare nequeat, niſi iis
" ſufficienter propoſita quibus fertur, cum ad incog-
" nitum nemo teneatur.

Hinc & uno conſenſo concludunt Doctores, legem a Legislatore conceptam, ſcriptam, quin & ejus mandato impreſſam, & ejus ſigillo ſignatam, & in Conſiſtorio Principis probatam, vim nullam legis habere, nullamque inducere obligationem, nec conſcientias conſtringere, priuſquam rite fuerit promulgata; quia Regula actionum eſſe nequit, niſi fuerit ut talis populo propoſita & intimata, ut mediante promulgatione ſcire queat, Legislatoris voluntatem eſſe, ut juxta hanc legem actiones dirigat, faciendo quod Lex imperat, vel cavendo quod lex caveri jubet,

§. 2.

Qualis Promulgatio ſit neceſſaria?

Non apparet de ratione Legis eſſe, præveniendo omne jus poſitivum, ut ejus promulgatio certo ac determinato ritu fiat, aut certis & determinatis

locis lex publice affigatur, vel proclametur; ſed talis in genere promulgatio ſufficere creditur, vi cujus ipſa lex iis quibus fertur, ſit ſufficienter propoſita, ut facile hac publica propoſitione ſeu promulgatione in notitiam univerſitatis ſeu populi, cui fertur, venire queat.

Id non obſcure ſignificant Imperatores in *l.* 9. *Cod. De Legibus*, dum dicunt: ſacratiſſimas leges *ab omnibus intelligi debere*, ſcilicet per promulgationem, *ut univerſi, præſcripto earum manifeſtius cognito, prohibita declinent, permiſſa ſectentur.*

Itaque de ratione legis eſt, ut ejus publicatio ſive promulgatio in hujuſmodi locis, atque eo temporis intervallo vel duratione fiat, ut per hanc promulgatione moraliter univerſi, quibus lex fertur, ejus notitiam vigore hujus promulgationis accipere queant.

Et quidem cum lex ſit *commune* præceptum, quod non tam ſingulis de populo ſive Communitate, ſed ipſi Communitati ſive populo in communi fertur, debet ita publice proponi, ut facile in ipſius Communitatis ſeu univerſi populi queat devenire notitiam, uti poſt alios Scholaſticos & Juriſperitos obſervat Henricus Pyringh e Societate Jeſu in Univerſitate Dilingana SS. Canonum Profeſſor, qui Commentarium in Decretales per quæſtiones more Scholaſtico & ex Scholaſticis compilavit; atque ad Titulum Decretalium De Conſtitutionibus *ſect.* 1. 1. §. 4. poſt alios concludit: Quod etſi Lex ſeu Conſtitutio fuerit lata vel edita *ſolemniter*, hoc eſt, in publico Conſilio Regio vel Senatorum Reipublicæ, vel Concilio generali ſi tamen non fuerit publice *Communitati* promulgata, non obligat etiam præſentes & ſcientes.

Rationem aſſignat idem Auctor: " Quia lex non „ obligat ſingulos, antequam poſſit Communitatem „ obligare, adeoque aliquo publico modo Communi„ tati ſit propoſita, quia non ſingulis, ſed toti Com„ munitati fertur.

Idem notat Suarez in Tractatu De Legibus *lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 3. ubi ait: " Quia lex non obligat ſin„ gulos, niſi quatenus ſunt partes Communitatis; ideo „ ut obliget, debet Communitati proponi, quod eſt „ promulgari.

Et *num.* 6. notat " neceſſariam eſſe aliquam propo„ ſitionem externam & ſenſibilem factam ita publi„ ce, & cum tanta temporis latitudine, ut moraliter „ poſſit ad notitiam totius *Communitatis* devenire; „ quia hoc ſaltem neceſſarium eſt, ut obligare poſſit, „ quod per ſe ad legem ſpectat.

Idem Auctor *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 2. obſervat: " Quod non ſit lex, donec reſpectu Communitatis „ habeat ſtatum legis, nec incipiat obligare ſingulos „ donec poſſit Communitatem obligare. Quod optime „ (addit) explicatur in legibus editis in generali „ Concilio; nulla enim poteſt eſſe ſolemnior editio „ ante promulgationem, & nihilominus non ſufficit, „ niſi ſequatur promulgatio.

Hæc dum attendebant jam olim Legiſlatores Romani, admodum ſolliciti erant, ut legis promulgatio fieret tam publice tamque ſolemniter, & ea temporis duratione, ut fieri vix poſſet, quin Communitati & populo univerſo innoteſceret.

Legem enim dictatam & probatam, æri inciſam affigebant in locis publicis; atque ut nulla poſſet prætendi ignorantia, tribus vicibus hæc præmulgatio ſive publica affixio reiterabatur.

Præterea cum ipſa lex, ejuſque obligatio dependeat a publica auctoritate Legiſlatoris, omniſque legis vigor ab hac auctoritate emanare debeat, neceſſe quoque eſt, ut promulgatio dans legi ſuum complementum, & vim obligandi, fiat auctoritate publica, atque per eam Communitas ſive populus ipſius legis notitiam publicæ auctoritati innixam accipiat.

§. 3.

Pluribus titulis convenit Legem generalem per ſingulas Provincias publicari.

Ut lex generalis rite dicatur promulgata, requiritur, ut auctoritate publica ſic publicetur, & intimetur populo, ut per eam publicationem & intimationem facile in notitiam totius populi ſeu Communitatis, cui lex illa fertur, deveniat, ut ſupra notatum eſt.

Si igitur lex feratur uni duntaxat Provinciæ, neceſſe eſt, ut auctoritate publica talis fiat legis notificatio & promulgatio, ut per eam populus iſtius Provinciæ in communi, ſive univerſitas populi facile queat iſtius legis notitiam accipere: ita ut, ea facta, moraliter contingere non poſſit, ut populus eam legem inculpabiliter ignoret.

Si vero lex illa feratur a Principe, qui plures ſuæ juriſdictioni Provincias ſubjectas habet, ſuaque lege omnes has Provincias generaliter obſtringere intendat, ea indubie legis publicatio ſive intimatio neceſſaria erit, qua poſſit univerſus populus Principi illi ſubjectus, & per diverſas Provincias diſperſus, legis hujus notitiam habere.

Porro, moraliter impoſſibile eſt, ut populus ita diſperſus certam & auctoritati publicæ innixam legis notitiam accipiat, ſi lex duntaxat in urbe Regia, aut in unius Provinciæ Metropoli publicetur.

Cum enim non ſufficiat per incertos rumores, aut privatorum hominum relationes legis notitiam populo deferri; ſed neceſſarium ſit, ut certa & publica auctoritate munita legis habeatur notitia, uti etiam obſervavit Petrus De Marca *lib.* 2. *De Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 15. *num.* 2. vix poſſibile eſt, ut ſola promulgatione in urbe Regia, aut unius Provinciæ Metropoli facta, reliqui populi per diverſas Provincias diſperſi eam legis notitiam accipiant.

Deinde cum ſingulæ Provinciæ, quin & ſingulæ Civitates, ſuos habeant ſpeciales Præfectos & Magiſtratus, qui immediate ſingularum Provinciarum, Civitatum & ab eis dependentium Territoriorum curam & directionem obtinent, admodum durum eſſet, populum lege aliqua obligare velle, priuſquam ipſi populo per immediatos ſuos Præfectos & Magiſtratus foret lex intimata.

Hac quoque ratione fiet, ut, dum lex per Provincias a ſingulis Magiſtratibus populo publice intimatur, facile legis hujus univerſus populus certam notitiam ſit accepturus, neque probabilem illius ignorantiam poterit prætendere.

Præterea per ſingulas Provincias legum promulgatio non tantum conducit, ut Conſtitutio nova facilius in notitiam omnium, quos conſtringit, deducatur; ſed inſuper ut mitigetur legis duritia, ſi forte quid in ea occurrat, quod huic illive Provinciæ ſive populo non congruat.

Cum enim infinita ſit morum varietas, & unaquæque pene Provincia ſuis particularibus ſtatutis, conſuetudinibus, legibuſque & privilegiis regatur, difficile eſt, ut lex generalis a Principe ſupremo lata congruat Provinciis & populis omnibus, & non aliquando in publica commoda impingat. Cui rei vix aliter occurri poteſt, quam ſi de his, quæ incidunt, admoneant Legiſlatorem ii, quibus particularem per Provincias promulgationem Princeps delegavit, qui deinde legem temperet, ut e re eſſe viderit.

§. 4.

§. 4.

Juſtinianus Imperator formam publicationis per Provincias probavit, eaque Juſtiniani Conſtitutio ubique recepta eſt.

Juſtinianus Imperator intelligens ultimas hominum voluntates nonnunquam everti tanquam contra leges factæ eſſent, cum hactenus ob defectum debitæ promulgationis, earum legum notitiam Teſtatores non habuiſſent, ſancivit in *Novella* 66. *cap.* 1. ex illo demum tempore ſuas Conſtitutiones, quæ pro teſtamentis ſunt, valere, ex qua in commune factæ ſunt manifeſtæ. In Provinciis autem ex quo diſcretæ, (ſive ut græca lectio habet, *evulgatæ*) per Metropolitas palam factæ ſunt, vel poſtea factæ fuerunt.

Deinde in Epilogo Novellæ mandat ſuo per Orientem ſacrorum Prætoriorum præfecto, ut, quæ in præſenti Novella conſtituta ſunt, præceptis propriis omnibus faciat manifeſta, & qui in hac maxima Civitate, & qui foris habitant, quatenus omnibus fiant palam, quæ a Nobis (ait) pro omnium cautela ſancita ſunt.

Hinc ſtatuunt communiter Doctores a Juſtiniano eam promulgationis formam eſſe præſcriptam, ut lex a Principe concepta & probata mittatur ad Præfectum Prætoriorum, qui Edictis publicis ſeu *præceptis propriis* eam proponat in *civitate maxima* (in qua ſedes Prætoriana habetur, & omnibus notam reddet, deinde eam publicandam mittat ad omnes Provinciarum præſides (quos hic *Metropolitas* tanquam Metropoli præfectos vocat) qui eam in ſua ſinguli reſpective Metropoli publicent.

Quantumvis hæc promulgationis forma a Juſtiniano edita duntaxat ſit pro Conſtitutionibus teſtamenta concernentibus, nihilominus adeo æqua, adeo promulgandis generalibus legibus accommoda viſa eſt, ut tanquam forma generalis in legum promulgatione adhibenda communi interpretatione recepta fuerit.

Nec ſolum in Terris Imperii Romani, Jurique Romano ſubjectis, ſed & apud cæteras gentes extra fines Imperii, & Jus Romanum pro lege non recipientes, ea promulgationis forma ob ſuam æquitatem paſſim uſu invaluit.

Teſtatur Petrus De Marca Archiepiſcopus Pariſienſis a Rege deſignatus, *lib* 2. *De Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 15. quod etſi Regnum Galliæ Juris Romani auctoritate non teneatur, ejus tamen rationes amplectatur.

“ Edicta enim (ait) Principum noſtrorum ad Cu-
„ rias Parlamenti (a quibus vice ſacra judicatur, æque
„ ac olim a Præfectis Prætorio) eo conſilio mittuntur,
„ ut in earum Auditoriis publicentur, in acta redigan-
„ tur, & præcepto Curiarum deinde ad Seneſchallos
„ exempla Conſtitutionum deferantur, qui promul-
„ gationi curandæ in civitate, cui præſunt, incum-
„ bant.

Non abſimilis promulgandorum Edictorum Principum modus in Belgio hodie ſervatur, eumque breviter deſcribit Zypæus in Introductione ad Notitiam Juris Belgici.

In hac enim teſtatur imprimis *num.* 5. quod Principes noſtri ſoleant in condendis legibus præmittere conſultationes cum ſuis Conſiliis plerumque ſupremis.

Secundo, quod ſoleant publicationem Edictorum generalium omnibus Provincialibus in Epilogo injungere.

Tertio, quod hæc Conſilia Regia, antequam publicatio fiat, examinare ſoleant, an Juri patrio lex non refragetur.

Quarto, quod poſt illud examen publicationis mandatum primipilari Apparitori ſeu Officiario dare ſoleant. Poſt hæc ſubjungit *num.* 6. “ Ea hic publica-
„ tio eſt ſemper neceſſaria in ſingulis Provinciis, ſin-
„ gularumque Metropolibus, tametſi plures ſint, ut in
„ Brabantia Lovanium, Bruxella, Antverpia, Sylva-
„ Ducis; in Flandria Gandavum, Brugæ, Ipræ, aliæ
„ alibi. Ante hanc promulgationem (inquit) lex non
„ ſolet obligare.

CAPUT II.

Forma promulgationis per Provincias etiam ſervanda in promulgatione Legum Eccleſiaſticarum.

§. 1.

Forma promulgandi leges per Provincias etiam in Legibus Eccleſiaſticis obſervari voluit Juſtinianus: eamque Juſtiniani legem Eccleſia Romana probavit.

Justinianus conſiderans, quod non minus durum & injuſtum eſſet, ſi in materia Eccleſiaſtica ſubditorum conſcientiæ illaquearentur per leges, quarum notificatio ipſis rite non eſſet facta, quam in materia teſtamentaria aliave more civili, eamdem promulgationis formam in utriſque ſervandam præſcripſit, nimirum ut & Leges Eccleſiaſticæ per ſingulas Provincias populo publice proponerentur.

Quoad leges teſtamentarias id expreſſit Juſtinianus in *Novella* 66. uti ſuperiori capite §. 4. expoſuimus.

Formam vero quoad leges in materia Eccleſiaſtica ſervandam expreſſit *Novella* 6. ubi præſcribens modum, quo oporteat *Epiſcopos & reliquos Clericos ad ordinationem adduci*, præcipit in Epilogo, ut “ ſan-
„ ctiſſimi Patriarchæ utriuſcujuſque Diœceſis hæc pro-
„ ponant in Eccleſiis ſub ſe conſtitutis, & manifeſta
„ faciant Metropolitis, quæ a Nobis (ait) conſtituta
„ ſunt, illi rurſus conſlimnis ſub ſe Epiſcopis mani-
„ feſta faciant, illorum vero ſinguli in propria Eccle-
„ ſia proponant, ut nullus noſtræ Reipublicæ igno-
„ ret, quæ a nobis ad honorem & augmentum magni
„ Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti diſpoſita ſunt.

Novellas Juſtiniani ab Eccleſia Romana receptas & probatas eſſe, notum eſt.

Et S. Gregorius quidem Joannem Defenſorem euntem in Hiſpaniam inſtruens, quid in cauſa ſibi delegata ſequi deberet, eum remittit ad Novellam 123. Juſtiniani *lib.* 2. *Epiſt.* 57.

Hincmarus Rhemenſis in Opuſculo 50. Capitulorum *cap.* 17. ſcribit: “ Sed & leges Romanæ ab Im-
„ peratore Juſtiniano promulgatæ, *quas probat Eccle-*
„ *ſia*, decernunt de Epiſcoporum, ſive de Metropo-
„ litani ſui auctoritate, profectione, „ &c.

S. Ivo Carnotenſis de hac Novellarum approbatione teſtatur *Epiſtola* 28c. ita ſcribens: “ Dicunt
„ Inſtituta legum Novellarum, quas commendat &
„ ſervat Romana Eccleſia, „ &c.

Quin & hanc ipſam Novellam 6. atque modum promulgandi in ea præſcriptum probaſſe reipſa S. Gregorium, palam facit ejus Epiſtola ad Mauritium Imperatorem *lib.* 2. *Indict.* 11. *Epiſt.* 62. qua ei ſignificat, ſe legem Imperatoris, qua vetabat milites impoſterum ad Monaſterium recipi, per diverſas terrarum partes tranſmitti feciſſe.

§. 2.

Eamdem promulgandi formam a primis ſeculis Eccleſia ſervavit.

Tametſi leges ſuapte natura non requirant certam & præciſam promulgationis formam, talis tamen neceſſaria eſt, qua lex facile queat vigore ipſius publicæ

Digitized by Google

blicæ promulgationis devenire in certam notitiam Communitatis, ſive illorum, quibus lex fertur, uti ſupra oſtenſum eſt.

Cum autem vix ſimilis notificatio haberi queat, niſi Lex generalis Eccleſiaſtica per ſingulas Provincias ſeu Diœceſes populo per ſuos reſpective Epiſcopos proponatur, aut publice exponatur iis in locis, ad quæ facilis & frequens eſt populi acceſſus; videmus eam promulgandi formam a primis ſeculis Eccleſiam ſervaſſe.

Prima quippe generalis Synodus Niceæ ſub Conſtantino M. celebrata, litteras ſcripſit ad Epiſcopos, qui Synodo non interfuerant; quibus, quæ in Synodo geſta & decreta fuiſſent ſignificabat. *Quæ* (ait Synodus) *litteris ad vos præſcribere neceſſarium viſum eſt, ut intelligere poſſitis, quæ decreta ſancitaque ſint.* Habetur apud Socratem, *lib.* 1. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 9.

Alios vero, qui Synodo præſentes interfuerant, redire noluit Synodus, niſi inſtructos Canonibus omnibus, qui de rebus controverſis editi eſſent, quo pertinet inſcriptio quædam actis ejuſdem Concilii inſerta: " Catalogus ſanctorum Epiſcoporum, per quos magna „ & univerſalis Synodus Niceæ coacta miſit omnibus in „ toto orbe terrarum Dei Eccleſiis ea, quæ ab ipſis per „ Spiritum ſanctum in ea conſtituta ſunt.

Ad quid enim Epiſcopos, qui Synodo interfuerant, atque de editis Canonibus poterant ſat eſſe inſtructi, ad ſuas remeare Eccleſias ſine certis Canonum omnium Exemplaribus noluit Synodus, niſi ut hos per ſuas quiſque Eccleſias ſuis ſubditis notos faceret, & eorum executionem & obſervationem procuraret?

Similiter Epheſi habita Synodus Epiſtola circulari Provinciarum omnium Epiſcopos de geſtis ſuis certiores reddidit, his verbis: *Quoniam autem oportebat & abſentes a ſancta Synodo, morantesque in Urbibus & Provinciis ob aliquod impedimentum ſive Eccleſiaſticum ſive corporeum non ignorare, quæ de ipſis ſunt conſtituta, &c.*

Evidens eſt, has Litteras circulares ob id unum conſcriptas & ad Epiſcopos quaquaverſum eſſe tranſmiſſas, ut Synodi Decreta per ipſos in Diœceſibus populo proponerentur.

Quin & conſtat, Decreta nonnunquam per Synodos ad Metropolitanos tranſmiſſa fuiſſe, ut per hos primum inſinuarentur Epiſcopis eorum Metropoli ſubjectis, deinde vero per Epiſcopos ſubditis ſibi populis promulgarentur: quod propius ad Ordinem a Juſtiniano expreſſum & obſervatum accedit.

Prima Synodus Arelatenſis an. 314. habita, ex variarum Provinciarum conſtans Epiſcopis, varia Diſciplinæ capita conſtituerat; uti in ſua ad Sylveſtrum Epiſcopum Romanum Epiſtola ſignificat, multum dolens, quod & ipſe Synodo adeſſe non potuerit, quia in " eos (ſcilicet Donatiſtas) ſeverior fuiſſet ſententia prolata, & te (inquiunt) pariter nobiſcum judi„ cante, Cœtus noſter majori lætitia exultaſſet; ſed quo„ niam recedere a partibus illis minime potuiſti, in „ quibus & Apoſtoli quotidie ſedent, & cruor ipſo„ rum ſine intermiſſione gloriam Dei teſtatur, „ &c.

Deinde ipſi ſignificant, quod non tantum cauſam Cæciliani & Donatiſtarum (ob quam præcipue per Conſtantinum Imperatorem fuerant evocati) judicaverint, " ſed & ea, quæ ipſos Epiſcopos propius con„ cernebant, & cum diverſæ ſint Provinciæ (inquiunt) „ ex quibus advenimus, & varia contingunt, quæ nos „ cenſemus obſervare debere.

Cum igitur hæc Decreta pro recta Provinciarum Diſciplina cenſerent eſſe obſervanda, etiam placuit ea mitti ad Metropolitanos per Diœceſes ſub illis conſtitutas divulganda.

Et quidem in hac ad Romanum Epiſcopum Epiſtola ſcribunt: *Placuit etiam a Te qui majores Diœceſes tenes, per Te potiſſimum omnibus inſinuari.*

Utque hæc inſinuatio exactius & facilius fiat, ipſa Decreta Epiſtolæ adjungunt, ut & ea hodie Epiſtolæ inſerta habemus *Tomo* 1. *Concil. general. Edit. Labb.*

Per *majores* Diœceſes hic intelligi Diœceſes per Provincias ſuburbicarias diſperſas, Eruditis paſſim notum eſt.

Scitur enim Epiſcopo Romano per has Provincias jus Metropoliticum competiiſſe: quemadmodum ſimili jure per Pentapolim, Lybiam, & Ægyptum utebatur Epiſcopus Alexandrinus, uti ad Canonem 6. Nicænum notant meliores Canonum Interpretes.

Idipſum clarius expreſſit Synodus Sardicenſis in Epiſtola Synodica ad Julium Epiſcopum Romanum; ſignificant enim, ſe mittere omnia, quæ contra Arianos & Euſebianos acta & decreta erant, ac dein ſubjungunt: *Tua autem excellens prudentia diſponere debet, ut per tua ſcripta, qui in Sicilia, qui in Sardinia, & in Italia ſunt fratres noſtri, quæ acta ſunt, & quæ definita ſunt, cognoſcant.*

Quam ob cauſam Synodus Sardicenſis voluit per Epiſcopum Romanum acta & definita notificari fratribus ſive Epiſcopis per Siciliam, Sardiniam & Italiam conſtitutis, niſi quod ſciret has Provincias & Eccleſias, tanquam ſuburbicarias, aut ad eas ſpectantes, jure Metropolitico eſſe Romano Pontifici ſubjectas?

Non dubium proinde, quin jam a primis Eccleſiæ temporibus Decreta Eccleſiaſtica miſſa fuerint Metropolitanis, ut per hos mitterentur iis, qui ipſis ſubdebantur Epiſcopis, ipſi vero Epiſcopi illa per ſuas ſinguli Diœceſes promulgarent & notificarent.

Idipſum ſuppoſuit Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. in *Cap.* 13. *x. De pœnitent. & remiſſ.* ubi quamdam ſuam Conſtitutionem diſtricte a Medicis obſervari præcipiens, addit hanc cautionem: *Poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata.*

Ex contextu evidens eſt, Concilium hanc clauſulam adjeciſſe tanquam omni Conſtitutioni communem, non autem huic propriam.

Quid? quod adeo neceſſarium judicatum fuerit Decretorum & Conſtitutionum etiam Conciliorum generalium per Prælatos fieri promulgationem, ut propterea Synodos Epiſcoporum congregandas putarint Eccleſiæ Præſules, in quibus Epiſcopi & Paſtores de modo publicandi ac recipiendi novas leges deliberarent & reſolverent.

Unde cum Margareta Parmenſis Belgii Gubernatrix ſcripſiſſet nomine Regis Catholici Philippi II. ad Archiepiſcopum Cameracenſem, ut expenderet, qua ratione poſſit haberi publicatio & executio Decretorum Concilii Tridentini ſecundum Jura, Privilegia, & conſuetudines Diœceſis:

Reſpondit Archiepiſcopus die 23. Julii anni 1564. celebrationem *Synodi Provincialis* ſuper exceptione Concilii, & publicationem Decretorum per ſingulas Eccleſiarum Parochias, eſſe *modos Juri conſentaneos*, & antehac in re ſimili uſitatos.

Additque Archiepiſcopus ſe hæc ſcripſiſſe, re prius communicata cum Capitulo Eccleſiæ Metropolitanæ, adhibitis in conſilium viris Theologiæ & Canonum peritis.

Notavit & id S. Carolus in oratione ad inchoationem ſuæ Synodi Diœceſanæ XI. dicens alias inter cauſas congregandarum Synodorum, hanc eſſe: *Quod hic applicatio fiat magis particularis Conciliorum tam generalium quam particularium.*

§. 3.

Ratio inſtituti a Chriſto regiminis Eccleſiaſtici requirit Promulgationem per Diœceſes.

Certum eſt, Chriſtum noluiſſe regimen Eccleſiæ imperium eſſe, aut poteſtatem Dominorum in ſervos, ſed paternam potius ſeu quaſi patris in filios, qui

qui amore potius & dilectione, quam timore & imperio ad Legum obſervantiam alliciuntur, & ſuaviter adducuntur.

Uode priuſquam Petro ovium ſuarum curam & regimen Chriſtus committeret, trina interrogatione Petri in ſe amorem exploratum voluit, ut ita oſtenderet curam iſtam ac regimen debere eſſe regimen amoris.

Quapropter & illud verbo *paſcendi* expreſſum voluit Chriſtus, quo ſignificaret tanto illud amoris & benevolentiæ affectu eſſe exercendum, quanto mater paſcere ſolet ſuos infantes.

Eadem de cauſa in Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus omnem tantopere dominatus ſpeciem Chriſtus redarguit, ac humilitatem e contrario ſpiritumque manſuetudinis inculcavit.

Cum enim ſciret Chriſtus, decem e ſuis Apoſtolis indignari de duobus fratribus, Joanne & Jacobo, quod viderentur ambire primatum, mox eos redarguit, dicens: *Scitis, quia Principes gentium dominantur eorum; & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos: non ita erit inter vos: ſed quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter; & qui voluerit inter vos primus eſſe, ſit veſter ſervus.* Matth. c. 20. v. 25.

Et rurſus cum jam inſtante Chriſti paſſione, eadem de primatu Apoſtolis cogitatio incidiſſet, Chriſtus perſpecta eorum cogitatione, redarguit eos his verbis: *Reges gentium dominantur eorum; & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur: vos autem non ſic.* Luc. c. 22. v. 25. 26.

His Magiſtri ſui monitis inſtructus Princeps Apoſtolorum. & ſpiritu humilitatis poſt acceptum Spiritum ſanctum repletus, monuit Eccleſiæ Paſtores, ut in Eccleſiaſtico regimine omnem dominationis ſpeciem evitarent, ſed affectu materno paſcerent *gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum, neque ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* 1. Epiſt. Petr. c. 5. v. 2. & 3.

Ex his evidens eſt, Chriſtum a regimine ſoæ Eccleſiæ, eiuſque Paſtoribus omnem vel ſpeciem dominatus abeſſe voluiſſe, illudque totum in humilitate, ſpirituque manſuetudiois & charitatis eſte fundatum, eoque ſpiritu exercendum.

Qua de re ſerio monebat Eugenium Papam III. S. Bernardus *lib. 2. De conſiderat. cap. 6.* " Nec enim
„ tibi ille (Petrus) dare, quod non habuit, potuit;
„ quod habuit, boc dedit, ſollicitudinem, ut dixi,
„ ſuper Eccleſias. numquid dominationem? audi ip-
„ ſum, *Non dominantes in Clero, ſed forma facti gre-*
„ *gis.* Et ne dictum ſola humilitate putes, non etiam
„ veritate, vox Domini eſt in Evangelio: *Reges gen-*
„ *tium dominantur eorum; & qui poteſtatem habent*
„ *ſuper eos, benefici vocantur:* & infert, *vos autem*
„ *non ſic.* Planum eſt, Apoſtolis interdicitur domi-
„ natus: I ergo tu, & tibi uſurpare aude aut domi-
„ nans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus dominatum,
„ plane ab alterutro prohiberis: ſi utrumque ſimiliter ha-
„ bere velis, perdes utrumque.

Quidquid igitur aſperum apparet ac durum, & vel ſpeciem duntaxat præſert dominatus in regimine Eccleſiaſtico, id a Prælatis Eccleſiæ ſollicite cavendum eſt.

Quid autem apertius duritiem & ſpeciem ſecularis dominatus ſapit, quam cooſtringere velle conſcientias Provincialium populorum onica Legis in Metropoli aut alio quantumvis frequentato loco facta promulgatione?

Quid id aliud eſt, quam abſoluta quaſi & arbitraria auctoritate populo & Communitati legem velle imponere, in cujus notitam nunquam, vel admodum difficulter pervenire poterit, & vix aliter quam per incertos & populares rumores, aut quorumdam privatorum relatum?

Quin re ipſa idem eſt, ac velle populum & Communitatem, cui lex fertur, ad legis obſervantiam cogere, priuſquam ipſi fuerit lex tanquam regula ſuarum actionum propoſita.

Et quidem ob hanc duritiem noluerunt etiam Reges & Principes ſeculi legibus ſuis Provinciales conſtringi; per ſolam in Urbe Regia factam promulgationem; ſed prius volunt eas in Provincia publicatas & populo eſſe propoſitas.

Quin adeo durum exiſtimatur, populo imponere obligationem ſervandi legem in ſola Urbe Regia promulgatam, ut communis ſit Doctorum opinio, nequaquam Principes ſeculi hoc modo poſſe populum ad obſervantiam legis conſtringere; eo quod non credatur populus tam immoderatam & effrænam poteſtatem in Principem traoſtuliſſe.

Quis igitur credat, Chriſtum, qui dixit *Matth.* cap. 11. v. 30. *jugum ſuum ſuave eſſe, & onus ſuum leve*, nec dedit populo ſuo *ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed ſpiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamaret Abba Pater*, Rom. c. 8. v. 15. tantam dediſſe Vicariis ſuis poteſtatem, ut jugum adeo durum, & dominatum potius, quam patris dilectionem in filios præ ſe ferens, fidelibus imponerent?

Præterea Principes leges ſuas ad Præſides & Auditoria Provinciarum mittendas cenſent, ut ab his recognoſcantur, priuſquam populo proponantur pro legibus; ne forte præter intentionem Principum aliquid in lege concepta occurrat, quod huic illive Provinciæ non congruit, illudque Principi per Provinciarum Præſides ſignificari poſſit, ut vel legem ſuam Princeps temperet, vel ejus publicationem pro hac ſaltem Provincia ſoſpendat.

Quanto magis Eccleſia Romana, a cujus regimine omnis durities abeſſe debet, Leges ſuas & Conſtitutiones, priuſquam per eas populos remotiores obſtringere velit, merito mittit ad Eccleſiaſticos ſingularum Diœceſium Præfectos, id eſt, Epiſcopos, ut hi diſpicere queant, num lex concepta huic illive populo hoc tempore, hoc loco conveniat.

Scimus quanta ſollicitudine quantoque ſtudio conentur & allaborent pii parentes filios per amorem ad voluntariam & filialem obedientiam allicere, atque ad ultroneam inclinare ſubiectionem, ut ita præceptis ſuis non tanquam ſervi, ſed tanquam filii, non coacte, ſed voluntarie & lubenti animo ſe ſubmittant.

Cum ergo Prælati Eccleſiæ teneantur populum Chriſtianum regere ſecundum Spiritum Chriſti, qui *non eſt Spiritus ſervitutis in timore, ſed adoptionis filiorum Dei*, tenentur profecto etiam allaborare, ut fideles Leges eorum non ut ſervi timore pœnæ, ſed voluntarie & tanquam filii recipiant.

Nihil autem opportunius in id eſſe poteſt, quam ut leges popolo ſuaviter per ſuos reſpective immediatos Paſtores proponantur, & intimentur, earumque utilitas & neceſſitas exponatur illi tam efficaciter & ſuaviter, ot potios Legis obſervantiæ ſua ſponte & affectu Chriſtiaoo ſe ſubmittat, quam ut ad ejus obſervantiam auctoritate & timore pœnæ adigatur.

Quapropter in Legibus Eccleſiaſticis præcipue obtinet, quod dixit Gratianus Diſtinct. 4. *Leges firmari, cum moribus utentium approbantur.*

Et qood dixere paſſim Canoniſtæ, & inter hos Covarruvias: " Certom eſt, Legem nullam vim obti-
„ nere, ſi ab initio rejecta fuerit a ſubditis. Nam
„ (ait) maxime præſumendum eſt, eam Legem, quæ
„ a Republica non recipitur, ei oon coovenire.

Hic quoque promulgandi modus Ordini Hierarchico plane conveniens eſt, imo quodammodo neceſſarius.

Nihil enim tantopere naturale eſt Ordini Hierarchico, qoam ut ſingulis Paſtoribus ſua integra ſervetur auctoritas.

Inter Paſtorales autem functiones præcipua ſcitur

eſſe

Digitized by Google

eſſe populi inſtructio; quæ ſi ſingulis Paſtoribus integra non ſervetur, totus Ordo Hierarchicus plane evertitur.

Cum igitur per immediatos Paſtores conveniat populum inſtrui, convenit quoque, ut per eoſdem ſuos Paſtores intelligat novas leges, juxta quas debeat impoſterum vitam ſuam inſtituere & mores ſuos dirigere.

Mirum proinde non eſt, quod Eccleſia eam promulgandi rationem ſemper tenuerit & conſervaverit, uti §. præcedenti oſtenſum eſt.

CAPUT III.

De forma publicationis hodie Romæ uſitatæ, ejuſque effectu.

§. 1.

Deſcribitur publicationis forma, qua Leges & Decreta Pontificia in urbe Roma promulgari hodie ſolent.

Nihil apud priſtinos Eccleſiaſticos Auctores legitur de ſpeciali aliqua publicationis forma, quam Romani Epiſcopi in promulgandis ſuis Decretis ſervaverint.

Admodum veriſimile eſt, Epiſcopum Romanum in promulgandis Decretis, quæ propriam ſuam Diœceſim ſpectabant, eamdem olim obſervaſſe publicationis formam, quam tenebant Epiſcopi reliqui.

Quoad ea vero Decreta, quæ ad plures Diœceſes Romano Epiſcopo Jure Metropolitico ſubjectas ſe extendebant, ſupra oſtenſum eſt, Epiſcopum Romanum cum aliis Metropolitis id obſervaſſe, ut illa ad Epiſcopos ſibi Jure Metropolitico ſubjectos per ſuas reſpective Diœceſes publicanda tranſmitteret.

Et quandoquidem ex S. Gregorio aliiſque conſtet, ab Eccleſia Romana probatas ſuſceptaſque fuiſſe Leges, ac ſpeciatim Novellas Juſtiniani, dubium non apparet, quin & Eccleſia Romana normam publicandi Leges & Decreta Eccleſiaſtica a Juſtiniano præſcriptam ſervaverit.

Quo vero tempore Eccleſia Romana cœperit ſpecialem publicationis formam hodie uſitatam aſſumere, incertum eſt. (*a*)

Hoc conſtat, quod tandem invaluerit publicationis modus per affixionem Decretorum ſeu Bullarum in locis quibuſdam publicis urbis Romæ.

Decreta quippe Romana, ſive immediate a Pontifice, ſive a Congregatione Cardinalium in modum legis concepta, conſuevere per Curſorem Apoſtolicum affigi & publicari ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Eccleſiæ Lateranenſis, vel in Acie Campi Floræ, aliiſque locis ſolitis, uti ad calcem Decretorum & Bullarum, quarum facta eſt publicatio, paſſim exprimitur hac vel ſimili forma:

In nomine Domini. Amen. Anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti....... Indictione....... die vero....... menſis....... Pontificatus autem ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri....... divina providentia Papæ anno....... retroſcriptæ Litteræ Apoſtolicæ affixa & publicatæ fuerunt ad valvas Baſilicarum S. Joannis Lateranenſis, Principis Apoſtolorum de Urbe, ac Cancellariæ Apoſtolicæ, & in Acie Campi Floræ, dimiſſis ibidem earumdem Litterarum originalibus appenſis per aliquod temporis ſpatium & exinde remotis, deinde dimiſſis earumdem Litterarum copiis affixis, ut moris eſt, per me N. Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ Curſorem.

Si autem Decreta duntaxat concernant certum Tribunal, tunc publicatio fieri conſuevit in illo ipſo Tribunali, ut per eam in notitiam deveniant eorum, ad quos Decreta illa ſpectant.

Hac forma publicari conſueverunt a ſingulis Pontificibus Regulæ Cancellariæ in ipſa Cancellaria, per unum ex RR. PP. DD. majoris Præſidentiæ Abbreviatoribus, eo quod hæ Regulæ ſive Ordinationes primitus ad directionem Cancellariæ fuerint ordinatæ, & principaliter ad hoc Tribunal pertineant.

Similiter ſi Decreta ſpectent particulare aliquod Corpus, aut Inſtitutum, vel Religioſum Ordinem, conſueverunt ea dirigi ad Superiores ſeu Directores iſtius Corporis, Inſtituti vel Ordinis, ut hi ea notificent omnibus, quorum illa ſcire intereſt.

§. 2.

Quis ſit effectus hujus Promulgationis?

In præcedentibus obſervatum eſt, quod licet de ratione Legis ſit rite facta illius promulgatio, forma tamen in promulgatione ſervanda pro temporum & locorum varietate poſſit eſſe varia; nec hæc varietas obeſſe poſſit, quin promulgatio ſuum obtineat effectum, & per eam lex vim obligandi obtineat, modo ipſa legis promulgatio ita fiat, ut per eam ipſa Communitas, cui lex fertur, poſſit facile in certam legis notitiam venire.

Itaque tametſi forma promulgationis hodie in publicatione Decretorum & Bullarum Romæ uſitata, & prout §. præcedenti eſt exhibita, plurimis ſeculis adhibita non legatur; nihilominus quia per eam Decreta ita publica auctoritate ex mandato Pontificis exponuntur, ut facile in certam multorum notitiam vi hujus publicationis devenire queant, non dubium, quin ſufficiens ſit, ut ea mediante hæc Decreta ſive Ordinationes reſpectu illorum, puta populi Romani, aliorumque adjacentium dici queant rite promulgata, & hi in vim hujus promulgationis Decretis illis tanquam ſibi ſufficienter propoſitis conſtringantur.

Verum cum moraliter impoſſibile ſit, ut per eam Romæ factam publicationem, ſive Decretorum & Bullarum in publicis locis fieri ſolitam affixionem, populi & Communitates fidelium per vaſtiſſima locorum intervalla diſperſi certam horum Decretorum notitiam accipiant; non apparet, qua ratione poſſit huic promulgationi is attribui effectus, ut vigore hujus ſolius publicationis Decreta illa reſpectu remotiſſimi illius populi vim legis obtineant, ſive ut hac ſola publicatione in urbe Romæ facta poſſint illa Decreta dici ſufficienter illi populo propoſita, ut reſpectu illius poſſint dici publicata.

Quantumvis enim nullus certus & determinatus promulgandi ritus ad rationem legis unquam ab Eccleſia fuerit præſcriptus, ſemper tamen de ratione Legis poſitivæ ſeu Eccleſiaſticæ ſeu Civilis fuit, ut ea præcedere deberet legis publicatio, qua poſſit ipſa Communitas, cui lex fertur, certam & publicæ auctoritati innixam legis notitiam accipere, nullamque ejus probabilem ignorantiam prætendere, uti *Cap.* 1. pluribus fuit expoſitum.

Unde & viſum fuit, ut non tantum Leges Civiles & Politicæ, ſed & Eccleſiaſticæ jam pridem per ſingulas reſpective Diœceſes & Provincias eo modo publicari juberentur, quo ipſi Communitati, cui ferebantur, ita eſſent palam expoſitæ & propoſitæ,

ut

(*a*) Quod ſi conjicere liceat, forſan modus ille promulgationis cœpit XI. vel XII. ſeculo. Eo tempore ſummi Pontifices cœperunt ſibi arrogare auctoritatem deponendi Imperatores. Cum autem nemo tunc reperiretur qui vitæ ſuæ periculo vellet Principi ſignificare Sententiam depoſitionis, vel excommunicationis; tunc ſummi Pontifices ſibi perſuadere potuerunt hanc ſufficere promulgationem, ſi Decretum depoſitionis vel excommunicationis Romæ promulgaretur & affigeretur. Inde forſan mos cætera Decreta eodem modo promulgandi manavit.

Digitized by Google

ut Communitas probabilem ignorantiam prætendere nequiret.

Cum vero promulgandi ratio, quæ hodie Romæ ſervari ſolet, notorie ſit inſufficiens, ut ea mediante ſimilem legis notitiam populi per diverſa terrarum ſpatia diſperſi accipiant, mirum non eſt, ſi nec exiſtimatum fuerit, nec hodie plerique exiſtiment, eam ſolam promulgationem ſufficere, ut Decreta ita Romæ publicata ſine ulteriori publicatione hos populos obſtringant.

Scio quidem a recentioribus quibuſdam præſertim Decretaliſtis, quos nonnulli Theologi Scholaſtici videntur ſequuti, cœpiſſe tandem labentibus ſeculis in quæſtionem adduci, num ob auctoritatem Pontificiam ſola in Urbe facta publicatio per totum Chriſtianum Orbem ſuum non protenderet effectum, atque hunc a nonnullis ſoli iſti promulgationi attribui. Sed, uti non male obſervat Petrus De Marca *De Concord. Sacerd.& Imp. lib. 2. c. 15. num. 2.* hi plerique ſunt ex Italia Doctores, qui eam amplexi ſunt opinionem: at vero "Panormitanus (ait De Marca) & omnes fere Galli,
„ Germani, & Hiſpani, qui quæſtionem iſtam attigerunt, imo & Cajetanus unus e purpuratis Patribus, neceſſariam eſſe per ſingulas Provincias legis Eccleſiaſticæ publicationem contendunt.

Et ſane "ſi ex naturalis rationis præſcripto, (uti bene ratiocinatur ibidem de Marca) Imperatoria Lege Juſtiniani, quæ vim in rebus ipſis obtinet, cautum fuerit, ut nemo teneri debeat nova Conſtitutione, donec in Provinciis auctoritate publica fuerit promulgata, etſi in urbe Regia publicis Edictis propoſita fuerit, indeque cognitio novæ Legis manare & per Provincias ob frequentem Provincialium commeatum diffundi poſſit; cur alio Jure (pergit De Marca) utemur, cum de Lege Eccleſiaſtica Romæ promulgata agetur, quo non adeo frequenter ſe conferunt hodie Comprovinciales, quam olim, cum eſſet Orbis gentiumque domina?

§. 3.

Solvitur primum Argumentum eorum, qui prætendunt promulgationem Romæ factam eſſe ſufficientem, ut per eam omnes ubique fideles obſtringantur.

JAm ſupra obſervatum eſt, poſteriori tandem ætate a recentioribus quibuſdam Decretaliſtis, & qui hos ſequuti ſunt, Theologis moveri cœptam quæſtionem de promulgatione Decretorum ac Bullarum Romani Pontificis in ſola Urbe more ſolito facta, atque a nonnullis, præſertim Italis, huic promulgationi eum effectum tribui, ut Decretis ſic publicatis omnes ubique fideles obſtringerentur ſine ulla ulteriori publicatione.

His noviſſime acceſſit Pater Henricus Pyringh e Societate Jeſu in Univerſitate Dilingana SS. Canonum Profeſſor, in Commentario ſuo ad Jus Canonicum, ad Titulum de Conſtitutionibus *ſect. 1. §. 4. quæſt. 4.* ſequutus Suarezium, ejuſque argumentis innixus.

Fatetur imprimis cum Suarezio, quod ſuper hac quæſtione varie ſentiant Auctores, inter quos aliquorum opinio eſt "in Legibus Canonicis ſervandam eſſe re-
„ gulam de Legibus Civilibus latis pro ampliſſimis
„ Regnis plures ac principales & diſtantes Provincias
„ comprehendentibus; videlicet pro talibus Legibus
„ non ſufficere unam promulgationem Romæ factam,
„ ſed neceſſariam eſſe ſingulas promulgationes in ſin-
„ gulis Provinciis Eccleſiaſticis, id eſt, in ſingulis E-
„ piſcopatibus fieri, "citatis pro ea opinione pluribus
„ tum Canoniſtis tum Theologis.

Ipſe tamen cum Suarezio contrariam opinionem tanquam ſibi probabiliorem, argumentis ex Suarezio depromptis propugnare nititur.

Primum Argumentum hujus opinionis proponit his verbis: "Spectata rei natura non requiritur promul-
„ gatio in ſingulis Provinciis vel Diœceſibus, cum lex
„ ſuapte natura ſit ſufficienter propoſita, ſi ſit promul-
„ gata in loco aliquo celebri, vel Romæ, unde facile
„ per alia loca divulgari poſſit.

R. Verum quidem eſt, ad rationem legis nequaquam pertinere, quo ritu legis promulgatio contingat; verumtamen ad legis rationem ſpectat, ut talis fiat legis publicatio, vigore cujus populus ſive Communitas, cui lex fertur, certam legis notitiam auctoritati publicæ innixam de facili accipere queat, uti in præcedentibus probatum fuit.

Porro moraliter impoſſibile eſt, ut vigore publicationis Romæ ex conſueto ſtylo fieri ſolitæ, populus per diffuſas Provincias diſperſus ſimilem legis notitiam accipere queat, uti §. præcedenti notatum eſt; ſed ad ſummum ad aliquos particulares de Communitate, cui lex fertur, per vagos rumores aut privatorum relationes & informationes ſimilis publicatæ legis notitia perveniet: "quæ notitia, etiam hoc ipſo Auctore fatente, inſufficiens eſt, ut ſingulos de Communitate qui legis notitiam acceperunt, obſtringat, priuſquam ipſi Communitati lex fuerit rite notificata.

§. 4.

Refellitur ſecundum Argumentum deſumptum ex publicatione Bullæ Cœnæ Domini.

IN opinionis ſuæ fundamentum adducit quoque prædictus Auctor cum Suarezio famoſam illam Bullam, quæ dicitur Bulla *Cœnæ Domini. Hæc enim Bulla* (ait Suarezius) *univerſaliter obligat, cum tamen rara in ſingulis Epiſcopatibus publicetur.*

R. Fatemur hanc Bullam annis ſingulis in ipſa *Cœna Domini*, unde & nomen accepit, ſolemniter in urbe Roma promulgari. (*a*)

Inſuper & illud fatendum, eam Bullam raro in ſingulis Epiſcopatibus publicari.

At eam univerſaliter obligare, affirmare auſit nemo, qui mores Provinciarum extra Italiam, & ditiones temporaliter Pontifici ſubjectas, non plane ignorat.

Imprimis ſcitur, hanc Bullam nunquam in Gallia eſſe receptam, imo ſæpius rejectam, & auctoritate publica vetitam hujus Bullæ publicationem.

Qua de re videri poſſunt Probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ per Pithæos *cap. 7. num. 50. & 55.* & Commentarium in eaſdem libertates *art. 17.* ubi referuntur plura Parlamentorum Arreſta, quibus ſub graviſſimis pœnis vetita fuit dictæ Bullæ publicatio, tanquam Regis Juribus ejuſque Officialium, necnon libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ in pluribus articulis oppoſitæ.

Notatur inſuper in additione ad *num. 54.* dicti *cap. 7.* qualiter Imperator Rudolphus II. publicationi hujus Bullæ ſe oppoſuerit, eamque impedierit.

Item quod Archiepiſcopus Moguntinus, unus ex Electoribus Imperii, recuſaverit publicationem hujus Bullæ in ſua Diœceſi & Terris.

Additur quoque eodem loco, quid in Hiſpania tempore Philippi II. publicationi hujus Bullæ oppoſitum fuerit.

In Belgio nullum eſſe hujus Bullæ uſum, praxi quotidiana notorium eſt, neque hactenus ejus publicatio hic facta ſcitur.

Imo ſcribit Zypæus in Jure Novo, titulo De Ordinandis *num. 14.* "hanc Bullam *Cœnæ Domini* hic nun-
„ quam eſſe publicatam, etſi tertio Nuntius Benti-

(*a*) Bulla, *in Cœna Domini*, cenſetur confecta a plurimis Pontificibus. Hac de re conſulantur Scholia Flavii Cherubini in Bullam 63. Pauli quinti.

„ volus ad hoc cum Aula laboraverit: miſit tamen „ pulicandam ad Epiſcopos, qui nec tamen fece- „ runt.

Et ſane ſi Benivolus Nuntius Apoſtolicus crediddiſſet, Bullam hanc per ſolam publicationem Romæ in die *Cœnæ Domini* fieri ſolitam, univerſaliter obligare, ut contendit Suarezius, nunquam cum Aula, nec cum Epiſcopis pro publicatione hujus Bullæ ſe committere, nec ad ejus publicationem tantopere allaborare voluiſſet.

Tantum proinde abeſt, ut hæc Bulla probet publicationem Romæ ſolemniter factam ſufficere ad obligandum fideles omnes ſine alia publicatione in Provinciis facta, ut e contrario hæc Bulla evincat, paſſim fidelibus perſuaſum eſſe, Bullam, tametſi Romæ non ſemel duntaxat, ſed iterato, & per annos ſingulos ſolemniter publicatam, vim ſuam non exercere in aliis Provinciis & Regnis, priuſquam rite fuerit per Provincias publicata, & populis legitime propoſita.

§. 5.

Refellitur Argumentum deſumptum ex publicatione Regularum Cancellariæ.

PRædictus Auctor poſt Suarezium in Argumentum hujus ſuæ opinionis, nimirum ſolam publicationem Romæ factam eſſe ſufficientem ad obligandum omnes Chriſti fideles, urget Regulas Cancellariæ, quæ (in- „ quit) in Provinciis non promulgantur, & tamen ſe- „ cundum earum præſcriptum cauſæ omnes defini- „ untur.

R. Et hic iterum fallitur, ſi velit ſecundum earum præſcriptum cauſas omnes in Provinciis definiri ob ſolam in Cancellaria Romana publicationem.

Nimis notum eſt, has Regulas tametſi in Cancellaria Romana publicatas, in aliis Provinciis tanquam Regulas ſeu leges non reputari, priuſquam in Provinciis fuerint publicatæ, aut ſaltem longo uſu receptæ.

Quis neſcit, ex his Regulis Cancellariæ plures eſſe, quarum nullus in Belgio, Gallia, aliisque Regnis ſit uſus?

Scitur quoque, nonnullas illarum eſſe paſſim ubique receptas, non vi publicationis in Cancellaria Romana, ſed quia ob ſuam æquitatem vel publica auctoritate, vel longo uſu, tanquam leges Regni ſunt publicatæ & receptæ, adeo ut non tanquam leges a Cancellaria Romana pendentes, ſed ut leges Regni ſpectentur.

Unde tametſi ex ſtylo Curiæ vis harum regularum ceſſet morte Pontificis, tamen in Belgio, Gallia, aliiſque Regnis plures ex his Regulis, puta, *de 20 diebus, de veriſimili notitia, de annali & triennali poſſeſſore*, vim ſuam retinent etiam jam mortuo Pontifice.

Imo tametſi regula *de publicandis reſignationibus* per Gregorium XIII. e numero harum regularum fuerit expuncta, & hactenus expuncta manſerit, ſurrogata in ejus locum Conſtitutione Gregorii XIII. quæ incipit, *Humano*; ſcitur tamen uſum illius regulæ in Belgio, Gallia, aliiſque Regnis hactenus perſeveraſſe, nunquam in uſum recepta prædicta Gregoriana Conſtitutione, tametſi Romæ more ſolito promulgata, uti infra notabitur.

Similiter tametſi hæ regulæ per ſingulos Pontifices de novo publicentur, additis nonnunquam nonnullis novis clauſulis, vel etiam regulis, nulla ad has publicationes in Provinciis extra Curiam Romanam fit reflexio, aut additionum ulla habetur ratio, priuſquam publica auctoritate expreſſe, vel ſaltem tacite longo uſu ſint probatæ & admiſſæ.

§. 6.

Refellitur quartum Argumentum deſumptum ex ratione congruentiæ.

QUantumvis imbecillitas Argumentorum, quæ hactenus refutavimus, non obſcurum præbeat in Auctore iſto præoccupati animi indicium, ſive ſtudium placendi, evidentius tamen illius Argumentum eſt *ratio congruentiæ*, quam in ſuæ opinionis fundamentum adducit ex Suarezio.

“ Ratio (ait) congruentiæ eſt, quia Summus Pontifex „ non ſolet vagari per Provincias, ſicuti Reges & Im- „ peratores, ſed Romæ fixam ſedem habet, & ideo „ Romana Curia eſt aptus & ſufficiens locus ad promul- „ gandas leges pro univerſa Eccleſia, tum propter ma- „ jorem Eccleſiæ unionem, majoremque ejus obedien- „ tiam Vicario Chriſti debitam, tum etiam ne Leges „ Pontificiæ ab Epiſcopis dependere videantur.

Admodum imprimis impertinens eſt, majorem idcirco efficaciam tribuere publicationi Legis Pontificiæ in ipſa urbe Roma factæ, quam publicationi Legis Imperialis in Civitate Imperiali, eo ſolo titulo, quod *Pontifex non ſoleat vagari per Provincias, ſicuti Reges & Imperatores, ſed Romæ fixam ſedem habeat.*

Ut enim per Provincias ſeu Diœceſes Lex Pontificia per Epiſcopos publicetur, nequaquam exigitur, ut Pontifex perſonaliter Provincias illas accedat; ſed ſufficit leges ad Epiſcopos, aliosque, qui Diœceſibus præſunt, publicandas tranſmitti, Pontifice Romæ remanente.

Neque enim voluit Concilium Sardicenſe, ut Papa Julius I. per Sardiniam, Siciliam & Italiam vagaretur, dum ad ipſum miſſi Decreta, Epiſcopis per Provincias illas conſtitutis intimanda.

Sed & Principes, licet ad Provincias ſibi ſubditas nonnunquam deſcendant, eaſque perluſtrent, nequaquam tamen ipſi ſua publicant Edicta, ſed ea mittunt ad Prætoria & Provinciarum Præfectos, quibus & curam ea publicandi committunt.

Nihil autem ineptius, quam id, quod inde concludit prædictus Auctor, nimirum quod ideo “ Romana Cu- „ ria ſit aptus & ſufficiens locus ad promulgandas leges „ pro univerſa Eccleſia, ” quaſi ob continuam & fixam Pontificis in Urbe reſidentiam publicatio Legis ibidem facta aptior foret, ut vigore illius populus per diſſitas Provincias diſperſus ejus certam & auctoritati publicæ innixam notitiam acciperet, quam per publicationem legis in Urbe Imperiali, eo quod Reges & Imperatores per Provincias vagari conſueverint.

Quod autem contendit iſte Auctor, conveniens eſſe per ſolam publicationem Romæ factam omnes fideles conſtringi, propter *majorem Eccleſiæ unionem, majoremque ejus obedientiam Vicario Chriſti debitam*, non minus impertinens eſt.

Neque enim unio inter particulares Eccleſias intercedens, neque obedientia Pontifici tanquam Vicario Chriſti debita efficere poſſunt, ut publicatio in uno loco facta ex ſua conditione aptior ſit, ut ea mediante Eccleſia univerſalis, ſeu Communitas populi Chriſtiani per tot inter ſe diſſitas Eccleſias & Provincias diſperſa, in ejus notitiam deveniat.

Neque populus Chriſtianus legibus Romani Pontificis ullam tenetur exhibere obedientiam, niſi poſtquam hæ leges toti Communitati, non autem aliquibus de illa Communitate, fuerint debite notificatæ & intimatæ: quandoquidem, ut ſupra notatum eſt, Conſtitutiones Pontificiæ ante hanc notificationem rationem legis non habeant, neque ſingulos de Communitate, etiam notitiam illius Conſtitutionis habentes, ante eam notificationem adſtringant.

Inepti-

Ineptius eſt, quod ſola publicatio Romæ facta propterea ſufficere debeat, *ut Leges Pontificiæ ab Epiſcopis dependere videantur*, ut ratiocinatur dictus Auctor: quaſi ipſæ Leges Imperiales dependere viderentur a Præfectis Provinciarum, aliiſque, quibus earum promulgationem per Provincias Imperatores & Reges committere ſolent.

Si Imperatores & Reges non dedignentur ſuis Magiſtratibus leges examinandas & publicandas dirigere, ut ipſi perſpiciant, num quid forte in legibus illis ſit, quod huic vel illi Provinciæ hoc vel illo tempore poſſet obeſſe, vel quod, attentis circumſtantiis, conveniret mutari, addi vel demi: ſane non dedignabitur Pontifex Decreta ſua mittere ad Epiſcopos, *quos*, teſte Apoſtolo, *Act.* cap. 20. v. 28. *Spiritus ſanctus poſuit regere Eccleſiam Dei*, qui tanquam Apoſtolorum Succeſſores una cum Pontifice Eccleſiam Dei gubernant, *& quibus ſingulis* (ut loquitur ſanctus Cyprianus) *portio gregis fuit adſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet.*

Et ſi Principes ad ſuos Magiſtratus & Præfectos Provinciarum leges ſuas examinandas & publicandas mittant, ne ob diverſas Conſuetudines & Provinciarum mores lex in publicum commodum contra intentionem Principis impingeret: quanto magis Pontifex tenetur Decreta ſua Paſtoribus Eccleſiarum communicare, ne alias ob varietatem conſuetudinum & morum cujuſque Eccleſiæ & populi, poſſent magis eſſe in deſtructionem, quam in ædificationem hujus illiuſve Eccleſiæ?

Licet enim Eccleſia una ſit unitate fidei, eſt tamen ſumma quoad exteriorem Diſciplinam Eccleſiarum particularium varietas, ut propter ea paſſim Ss. Patres Eccleſiæ accommodarint illud Pſalmiſtæ: *Adſtitit Regina a dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate.* Pſalm. 44. v. 11.

Præterea cum Pontifici præcipue incumbat, ut Hierarchia Eccleſiaſtica divina ordinatione inſtituta integra conſervetur, etiam hoc ex capite omnino convenit, ut novas leges populo per immediatos ſuos Paſtores, ſervato Ordine Hierarchico, faciat proponi; quandoquidem hæc novarum legum propoſitio pertineat ad populi inſtructionem, quæ immediatis Paſtoribus eſt commiſſa.

Adhæc ſi etiam Concilia Generalia nolint ſua Decreta obligare, niſi prius per Provincias publicata fuerint, nec tamen propterea ea dicantur a ſingulis in particulari Epiſcopis dependere; etiam Pontificum Decreta non propterea dicentur a ſingulis Epiſcopis ſuam auctoritatem mutuare, tametſi illa obligandi vim non habeant, priuſquam per Epiſcopos populo fuerint notificata.

§. 7.

Occurritur Argumento, quod deſumitur ex clauſula Bullis Pontificiis nonnumquam inſerta, qua declaratur, ſola publicatione Romæ facta omnes ubique fideles Decretis Pontificiis obſtringi abſque ulteriori publicatione.

PLures ſunt e recentioribus, qui concedant, Legem Pontificiam non obſtringere Belgas, alioſque remotiores populos ſola promulgatione in Urbe facta, ſi Pontifex expreſſe non declaret in ipſa lege, ſe velle, ut mediante ſola promulgatione Romana omnes ubique fideles abſque ulteriori promulgatione lege ſua obſtringantur.

Dum enim Pontifex ſimpliciter legem promulgat, præſumitur ſe conformare legibus & moribus gentium paſſim ubique receptis, quæ publicationem per Provincias & Diœceſes præſcribunt & obſervant.

Verum, inquiunt, Leges illæ & populorum mores Pontificiam auctoritatem reſtringere non poſſunt, quin ab iis quandoque ex cauſa recedere, iiſque derogare queat.

R. Sed non advertunt ſimiles Auctores, auctoritatem Pontificiam, quantumvis eam ipſi extollere velint, tantæ nihilominus dici non poſſe efficaciæ, ut Pontifex poſſet lege poſitiva fidelium conſtringere conſcientias, priuſquam lex ipſa Communitati, cui fertur, fuerit rite intimata; quandoquidem, ut ſupra probatum eſt, de ratione legis ſit, ut publica auctoritate ita lex fuerit notificata & promulgata, ut mediante ea promulgatione ipſa Communitas, cui lex fertur, in certam legis notitiam de facili devenire poſſit, neque ullam probabilem illius legis ignorantiam prætendere.

Et licet ritus & modus publicationis dici queat Juris mere poſitivi, ac varius eſſe poſſit pro locorum & temporum varietate, neque hic ritus ad rationem legis pertinere dicatur; ipſa tamen ſupra deſcripta publicatio ad rationem legis adeo neceſſaria habetur, ut nulla humana auctoritate prætermitti queat, ſive nulla humana poſſit auctoritate effici, ut Communitas, cui lex poſitiva ſeu Eccleſiaſtica ſeu Civilis fertur, ſimili lege obſtringatur, priuſquam taliter ei fuerit notificata, ut mediante ea notificatione certam ipſius legis notitiam habere poſſit; ne alioquin dicamus, poſſe Pontificem lege ſua poſitiva fidelium obſtringere conſcientias, etiam dum probabilem legis poſitivæ ignorantiam habere poſſunt.

Porro ſupra ſufficienter oſtenſum fuit, publicationem Romæ factam eſſe inſufficientem, ut ea mediante Belgæ, aliique remotiores populi in certam legis ſic promulgatæ notitiam deveniant, & conſequenter nec eam promulgationem ſufficere, ut Lex ſic promulgata apud Belgas alioſque populos rationem legis obtineat.

Adhæc certum eſt, Pontificem non poſſe ſua auctoritate uti, niſi juxta regimen a Chriſto inſtitutum.

Cum autem regimini a Chriſto inſtituto nullatenus conforme ſit, unica promulgatione in Urbe facta populum Chriſtianum per remotiſſimas Provincias diffuſum velle obſtringere, uti *cap.* 2. §. 3. probatum eſt; non apparet, qua ratione id poſſet Pontifex, qui auctoritatem ſuam ultra fines a Chriſto præſtitutos extendere nec poteſt, nec velle præſumitur.

Non mirum proinde clauſulam illam, quæ recentioribus nonnullis Bullis vel Decretis Pontificiis inſerta legitur, qua declaratur, velle Pontificem ſola promulgatione in Urbe facta legem ſuam ubique obligare, antiquitus fuiſſe ignotam; imo nec ejus mentionem in libris Corporis Canonici etiam recentioribus, puta, Extravagantibus communibus, aut Joannis XXII. fieri.

Ut proinde Clauſula illa recentioris ætatis & inventionis merito reputetur, & ſtudiis Curiæ Romanæ, cujus (ut jam pridem dixit S. Bernardus *De conſiderat. lib.* 4. *cap.* 2.) *omnis Eccleſiaſticus zelus fervet ſola pro dignitate tuenda*, adſcribendæ ſint hæ diſpoticæ & vetuſtati incognitæ adjectiones, & cum pluribus aliis Clauſulis recentioris ætatis in Bullas & Decreta Romana irrepſerint.

Unde hæc Clauſula tanquam nova & receptis moribus, necnon publicæ tranquillitati & inſtitutioni regiminis Eccleſiaſtici contraria, & pluribus difficultatibus obnoxia, apud Belgas alioſque pleroſque populos habetur, adinſtar multarum aliarum Clauſularum, pro Clauſula nullius effectus, uti *parte* 3. *cap.* 1. ſignanter §. 3. hujus Tractatus notabitur; oſtendeturque plures Bullas & Conſtitutiones Romani Pontificis in Belgio, Gallia, aliiſque Regnis non eſſe receptas, tametſi Romæ more ſolito publicatas etiam cum inſerta prædicta Clauſula. Item *parte* 4. *cap.* 3. §. 3. & 4. probatur Clauſulam illam conſtanter fuiſſe rejectam, tanquam moribus Belgii contrariam.

PARS SECUNDA.

DE PLACITO REGIO SUPER PUBLICATIONE ET EXECUTIONE Decretorum & Litterarum Curiæ Romanæ; ejus antiquitate, fundamento, & ſcopo.

CAPUT PRIMUM.

De inveterato uſu Placiti Regii.

§. 1.

Uſus Placiti Regii ſuper Bullis & Reſcriptis Romanis jam pridem apud Belgas receptiſſimus fuit.

LITTERÆ *Placeti*, ſive, ut alii loquuntur, Litteræ *Pareatis* vel *Exequatur*, ſunt Litteræ ſive *Patentes*, ut vocant, quibus Princeps permittit publicationem & executionem Bullarum ſeu Raſcriptorum, quæ in ſuas Ditiones e Curia Romana iovehuntur.

Vocantur autem Litteræ *Placiti*, ut ſignificetur, Bullas ſeu Reſcripta per Principem ejuſve Curias diſcuſſa ipſi non diſplicere, ideoque ſibi placere, ut executionem io ſuis Ditionibus obtineant, & effectum ſortiantur juxta morem & ſtylum in ſuis Ditionibus uſitatum.

Idipſum verbo *Pareatis* vel *Exequatur*, alii ſignificatum volunt.

Hujos vero Regii Placiti uſus ſuper Diplomatibos, Bullis & Reſcriptis e Curia Romana emanantibus adeo notorius jam pridem apud Belgas fuit, ut & exteri Scriptores de hoc tanquam de re notoria ſcribant; atque inter alios Ludovicus Guicciardinus Nobilis Florentinus in deſcriptione Belgii de hoc uſu ita ſcribit: " Quod ad res Eccleſiaſticas attinet, eaſdem fere habet cum Pontifice maximo Princeps in hac Ditione conventiones, qoas in Regno Galliarum Rex; nec Beneficium ullum, nec gratiam poteſt conferre, nec expedire in hanc terram Diplomata, aut quid aliud tale, quod effectum ſortiatur, abſque Principis vel Conſiliorum ejus Placito atque conſenſo.

Et qui a ducentis & amplius annis ſcripſit Didacus Covarrovias Epiſcopus Segovienſis *pract. qq. c. 35. num. 4.* hunc Belgarum morem tunc notorium adducit, ut eumdem in Regnis Hiſpaniarum vigentem a ſingularitate contra ejuſdem obtrectatores vindicet: " Extat (ait) hujus praxis fundamentum, ex eo quod idem fiat apud Gallos & pleraſque Chriſtiani nominis Gentes.

Deinde relatis verbis cujuſdam Auctoris, qui nonatim exprimit varia Regna, in quibus hic uſus obtinet, concludit Covarruvias: " Ex quo apparet, non tantum in Hiſpania, ſed & in *Flandria*, & apud Gallos hoc ipſum frequentiſſime fieri, nimirum executionem, & publicationem Diplomatum Curiæ Romanæ ſuſpendi, quouſque apud ſuprema Regis Auditoria recognita fuerint, " uti loquitur hic Auctor.

Quapropter Auctores, qui de hoc Placiti uſu apud Belgas loquontur, eum apud Majores quoque noſtros uſitatum fuiſſe teſtantur: atque inter alios Hubertus Loyens in ſuo Tractatu De Curia Brabantiæ loquens de Litteris Placiti, quæ in hac Curia expediuntur, dicere non dubitat, Principes noſtros *pluribus jam ſeculis* hoc Jure uſos fuiſſe.

Indubie antiquitatem hujus uſus hauſerat hic Auctor ex vetuſtis Libris & Regeſtis Curiæ Brabantiæ, cui a pluribus annis fuerat a Secretis, dum hunc ſuum De Curiæ Brabantiæ Tractatum publicavit.

Et Bertrandus Loth in ſuis Reſolutionibus Belgicis, *Tractatu 2. articulo* 3. teſtatur uſum hunc tam longa annorum ſerie in hoc Belgio, ſcientibus Summis Pontificibus & non reluctantibus, obtinuiſſe, ut etiam hic tanti temporis lapſus vim privilegii habere poſſet.

Quandoquidem hic Theologus vellet illuſtriores difficultates in hoc Belgio emergentes exponere & enodare, vix dubium quin omnem operam impenderit, ut de ſingulari uſu circa materias harum difficultatum plenarie eſſet informatus, ut proinde nec dubitari queat, quin poſt diligentem inquiſitionem repererit uſum Placiti Regii ſuper Litteris & Decretis Apoſtolicis ab antiquo hic in Belgio obtinuiſſe.

Cæterum quæ hic Theologus ex Scholaſticis aliiſque Auctoribus in fundamentum hujus Juris adducit, hic non examino; id unum ſufficere ratus, quod Doctor ille, qui reſolutiones illuſtrium difficultatum in Belgio emergentium ex profeſſo reſolvere & enodare ſtuduit, de hoc inveterato uſu Belgii tanquam de re notoria teſtari non dubitet.

§. 2.

Idem Placiti uſus apud alias Gentes jam pridem obtinuit.

USum Placiti jam pridem fuiſſe receptum & uſitatum in Regnis Hiſpaniarum teſtis eſt præcitatus Didacus Coverruvias, qui *cap. 35. pract. qq. num.* 4. poſtquam notavit, quod " apud Hiſpanos poteſtas Legatorum ſeu Nuntiorum Apoſtolicæ Sedis examinetur, ut admoneri poſſint a ſummo Regis Prætorio, quibus uti conveniat diſpenſationibus & commiſſionibus, ne quid fiat in Reipublicæ diſpendium, ſubjungit: " Sic etiam in his Regnis multis in caſibus & negotiis Litteræ Apoſtolicæ ante executionem earum ad Regia mittuntur Auditoria & Tribunalia. Idque fit (ait) ex Regio Decreto, ut illic examinentur, ne quid fiat & obtineatur, falſis precibos & importunis ſuggeſtionibus, a Summo Pontifice adverſus Regem Regumque Hiſpaniarum privilegia & Apoſtolicas conceſſiones.

De

De hoc Placiti uſu teſtantur paſſim Regni illius Pragmatici, atque inter alios Hieronymus Cevallos de uſu retinendi Bullas Pontificias in Senatu Regio, quoadusque ibidem examinatæ fuerint, agit in ſuo Opere *Communium contra Communes*; aſſeritque in Prologo *Tom.* 5. *num.* 160. quod Senatores Regii non teneantur rationes retentionis Bullarum exponere Pontifici, niſi Summus Pontifex ipſemet petat.

Et de hac tanquam notiſſima apud Hiſpanos Bullarum Apoſtolicarum retentione, ſive ſuſpenſione executionis earumdem, latiſſime egit Franciſcus Salgado in ſpeciali ſuo Tractatu *De Supplicatione ad Sanctiſſimum*, ſcilicet Papam, ubi ejus uſum & utilitatem latiſſime exponit.

Apud Gallos nullam Legem Pontificiam aut Reſcriptum Curiæ Romanæ publicari aut executioni mandari poſſe, niſi prius in ſupremo Regis Auditorio examinata fuerint & probata, notius eſt quam ut probari debeat; probaturque hic uſus integro *capite* 10. inter probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, ubi etiam vetuſta admodum hujus uſus & praxeos proferuntur exempla & Parlamentorum Arreſta. (*a*)

Hunc quoque uſum jampridem viguiſſe apud Germanos probat imprimis, quod circa Bullam *Cœnæ Domini* factum eſſe circa annum 1586. narratur auctoritate Rodulphi II. Imperatoris, qui Legatum Apoſtolicum cohibuit a promulgatione Bullæ *Cœnæ Domini*, quam ille in Bohemia jam cœperat programmate publico inſinuare cum perturbatione ſtatus illius Regni. Qui imperator hac occaſione generaliter edixit, ne ullæ Bullæ Pontificiæ deinceps, niſi ſe conſcio & probante, emitterentur in lucem atque executioni mandarentur, quod & præſcribi mandavit ad Epiſcopos Sileziæ atque Moraviæ, uti fidem faciunt Litteræ Domini Ancel Oratoris Regis Galliæ apud dictum Imperatorem, quæ referuntur in additione ad *num.* 54. *capitis* 7. probationum Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ.

Ex his Litteris quoque conſtat Archiepiſcopum Moguntinum noluiſſe publicare dictam Bullam *Cœnæ Domini*; eo quod prævideret, per dictam publicationem plus detrimenti quam utilitatis Eccleſiæ ſuæ obventurum.

Refert Auguſtinus Manuel Eques Ordinis Chriſti in Hiſtoria Joannis II. Luſitaniæ Regis *lib.* 4. quod Luſitania hunc uſum & morem tenaciſſime ſemper coluerit, ut Regni Cancellarius cum Secretario non Bullas tantum Pontificias, ſed mandata omnia Eccleſiaſtica cognoſceret, neque ante ſinerentur effectum ſortiri, quam ex ſubſcriptione Secretarii liqueret, nullum præjudicium fieri Regiæ auctoritati.

De hoc Placiti uſu vigente in Ducatu Britanniæ teſtis eſt Argentreus *lib.* 2. *Hiſt. cap.* 14. ibidem narrans, edixiſſe "Petrum II. Britanniæ Ducem ſub pœna corporis „ & confiſcationis bonorum, ne Bullæ quæcumque in „ publicum Ducatus ſui prodirent, antequam exami- „ natis in ſuo Conſiſterio ipſe annueret.

In Sabaudia ab antiquo hunc Placiti uſum fuiſſe, ſufficienter probatur ex Deciſione Senatus Sabaudici relata ab Antonio Fabro in ſuo Codice, *lib.* 7. *tit. De Appellat. ab Abuſu*, qui ibidem refert, cenſuiſſe Senatum, recte poſſe appellari ab executione Brevis Apoſtolici quamvis æquiſſimi, hoc ſolo titulo, quod inconſulto Senatu facta ſit publicatio, ne Principis Juriſdictio impune contempta videatur.

In Regno Neapolitano, quamvis nexu feudali Sedi Apoſtolicæ obnoxio, hunc uſum probat vel ſola illa Pragmatica data 30. Auguſti 1561. qua declaratur, Clauſulam Litteris Curiæ Romanæ inſertam, *quod ſola publicatio Romæ facta ſufficiat*, habendam eſſe pro clauſula nullius effectus.

Conſtat inſuper, Regni illius conſuetudinem jampridem fuiſſe, ut ſine aſſenſu eorum, qui ſupremæ Juriſdictioni præſunt, ſeu uti loquuntur, ſine *Regio Exequatur*, nulla Reſcripta aut Bullæ Romanæ admittantur. Atque extat exemplum Litterarum Ferdinandi Catholici hujus Regni & Arragoniæ Regis de anno 1508. quo offenſionem ſuam denuntiat Protegi Neapolitano, quod remiſſius in hac re egiſſe videretur, & hominem qui mandata Romana, ſpreto Regni more, intulerat, protinus in furcam non egiſſet, quæ Litteræ idiomate Hiſpanico referuntur integræ ab Auctore De Jure Belgarum circa Bullarum receptionem *cap.* 2. *num.* 2. & in Gallicum verſæ exhibentur in Appendice Monumentorum ſub *litt. A.*

Ex qua inſuper Epiſtola pateſcit, quantopere pro conſervatione Regiæ dignitatis, & tranquillitate Regnorum intereſſe crediderit Rex Catholicus, ut Jus hoc integrum conſervaretur.

Hanc omnium pene Regnorum in hunc Placiti uſum conſonantiam deducit, citatis omnium Gentium Auctoribus, Franciſcus Salgado in Tractatu *De Supplicat. ad Sanctiſſimum parte* 1. *cap.* 2. ubi *num.* 37. allegat Marium Cuteli Siciliæ Senatorem, qui ponit Praxim & Stylum Regni Siciliæ in examinandis omnibus Litteris a Sede Apoſtolica emanantibus. Quapropter non immerito hunc uſum Placiti adſcribendum cenſent paſſim Pragmatici juri Gentium, utpote apud omnes paſſim Gentes ex Juris naturalis inſtinctu probatum. (*b*)

CAPUT II.

De Scopo Placiti Regii.

§. 1.

Oſtenditur Scopum Placiti eſſe præcavere, ne executio Bullarum impingat in commoda publica.

SI rite attendatur quid Principes Catholici in uſu hujus Placiti præ oculis habeant, apparebit, unicum hujus ſcopum eſſe, præcavere, ne quid aliunde in Ditiones ſuas invehatur, quod Rempublicam ſibi creditam in plura nonnunquam incommoda præcipitet.

Unde citatus Didacus Covarruvias notans, quod apud Hiſpanos, uti & apud Gallos & Flandros "poteſtas Legatorum ſeu Nuntiorum Apoſtolicæ Sedis examine- „ tur, rationem hujus examinis ſubjungit: "ut admo- „ neri poſſint a ſummo Regis Prætorio, quibus uti „ conveniat diſpenſationibus & commiſſionibus; ne „ fiat (ait) in Reipublicæ diſpendium, cum plerum- „ que Nuntii Apoſtolici exteri ſint, nec ſatis noverint, „ quæ ſunt omnino præcavenda ne falſis precibus & „ ſuggeſtionibus decipiantur.

Deinde monens quod non tantum prævie ante admiſſionem Nuntiorum Apoſtolicorum in Regnis Hiſpaniarum ad Regia eatur Auditoria, ſed multis in negotiis & caſibus Litteræ Apoſtolicæ ante executionem earum ad Regia mittantur Auditoria & Tribunalia, rationem hujus miſſionis allegans, ait "id fieri ex „ Regio Decreto, ut illic examinetur, ne quid fiat & „ obtineatur falſis precibus & importunis ſuggeſtio- „ nibus a Summo Pontifice adverſus Regni Regumque

(*a*) In Litteris quibus Galliarum Reges ad ſupremum Senatum Pariſienſem ſolent Bullas Summorum Pontificum dirigere, vetus illa & ſemper uſitata clauſula legitur: *Si donnons en mandement a nos amés & féaux les Gens tenant notre Cour de Parlement, que s'il leur appert que dans ladite Conſtitution en forme de Bref, il n'y ait rien de contraire aux ſaints Decrets, Conſtitutions Canoniques, aux droits & prééminénce de notre Couronne, aux libertés de l'Egliſe Gallicane, ils ayent a faire lire & publier*, &c.

(*b*) Neceſſitas autem Placiti fundatur in eo, quod Bullæ receptione fiunt leges Regnorum; rectus ordo poſtulat, ut in his aliqua lex nova non ſanciatur ſine auctoritate eorum a quibus reguntur.

„Hiſpa-

„ Hiſpaniarum privilegia, & Apoſtolicas conceſſiones,
„ denique ne Litteræ ſummi Eccleſiæ Præſulis contra
„ publicam ſpiritualis, Eccleſiaſticæ & temporalis hujus
„ Provinciæ utilitatem, præter ipſius Concedentis vo-
„ luntatem & conſenſum executioni mandentur.

Tandem pluribus in hujus Juris aſſertionem productis fundatiſſimis argumentis, præveniens eorum maledicentiam, qui hoc Jus Regium in invidiam vocabant, quaſi per hanc detentionem Bullarum, Pontificis auctoritati detraheretur, rurſus admonet eum duntaxat in finem eam Bullarum detentionem fieri, “ ut maximus
„ Chriſti Vicarius interim certior fiat, quot & quantis
„ afficiantur incommodis & gravaminibus Reſpublicæ
„ iſtæ propter multa, quæ ab ipſo falſis precibus &
„ ſuggeſtionibus impetrantur, quæ minime Sanctiſſi-
„ mus Pontifex foret conceſſurus, ſi per ſinceram ju-
„ ſtamque narrationem certo ſciret, quid ſpirituali,
„ Eccleſiaſtico & temporali hujus Regni & Principa-
„ tus recto regimini ſit conducibilius.

Et Franciſcus Salgado in Tractatu, *De Supplicat. ad Sanctiſſ. cap. 8. num.* 11. expreſſe monet, recurſum ad Senatum Regium pro retentione Bullarum inſtitui non poſſe, niſi occurrat utilitas publica, qua impediatur turbatio Reipublicæ ſpiritualis, Eccleſiaſticæ aut temporalis; “ quo unico fundamento (ait) hæc retentionis
„ cognitio & facultas defertur Principi ſupremo Ec-
„ cleſiæ & Regni Protectori.

Et *cap.* 13. *num.* 13. aſſerit idem Salgado, quod
“ omnes caſus, in quibus dari poteſt Bullarum retentio
„ in Senatu, uni tantum rationi nitantur, & unico
„ fundamento juſtificentur; nempe præjudicio Reipu-
„ blicæ, ac damno publicæ utilitatis, quodque ad huoc
„ duntaxat finem tendat, ob illumque fuerit ſalubre
„ hoc remedium introductum, “ quod latius deducit *cap.* 3. ubi *num.* 28. dicit eam praxim hoc uno fundamento ab omnibus Doctoribus juſtificari.

Eumdem hujus praxeos ſcopum paucis expreſſit Hubertus Loyens in Tractatu *De Curia Brabantiæ*, notans quod nullæ Bullæ Pontificiæ mandentur executioni ſine permiſſu Regis, aut cognitione eorum, qui ſupremæ Juriſdictioni præſunt, quorum partes ſunt eas inſpicere atque cognoſcere, an nihil contineant, aut admixtum habeant, quod Rempublicam lædere poſſit; *in quo uno* (ait) *omnis Placiti uſus conſiſtit.*

§. 2.

Idem ſcopus eruitur ex Principum Edictis.

TAmetſi Principes Catholici Conſtitutionibus Eccleſiaſticis debitam ſemper exhibuerint reverentiam, quin & pro earum excutione & debita obſervantia ſuam etiam interpoſuerint auctoritatem, una tamen ſolliciti quoque ſemper fuere, ne ſub religionis prætextu ſubreptitie & obreptitie quidquam in ſuam Rempublicam inveheretur, quod in publica commoda impingeret, pacem Eccleſiæ & Reipublicæ tranquillitatem turbaret, diſciplinæ rite ſtabilitæ præjudicium adferret, aut etiam Juribus Principis ac Vaſſalorum privilegiis præjudicaret, aut per violentiam ſubinde ſubditos opprimeret.

Quapropter in omnibus paſſim Legibus ſeu Principum Edictis, quæ diverſis temporibus, variiſque in Regnis ſuper uſu hujus Placiti edita legimus, hoc unum Principes præ oculis habuiſſe conſpicimus.

Apud Belgas habemus inter alia Edictum Philippi Boni Ducis Brabantiæ, datum 3. Januarii 1447. quo vetat ſub graviſſimis pœnis, ne quis Brabantiorum in hanc Provinciam invehat aut exequatur, invehi aut exequi faciat ullas Eccleſiaſticas Litteras Monitoriales, Inhibitoriales, aliave Mandata contra quoſcumque Officiarios, alioſve Incolas hujus Ducatus Brabantiæ occaſione cujuſcumque cauſæ (exceptis ſolis Beneficialibus) priuſquam ſimiles Litteræ aut Mandata exhibita fuerint Officiariis & Magiſtratui ſeptem reſpective Capitalium Civitatum Brabantiæ (ſub quarum reſpective diſtrictu moratur is, contra quem prædictæ Litteræ aut Mandata diriguntur) teneanturque, qui hiſce Litteris vel Mandatis uti prætendunt, ipſis Officiariis & Magiſtratibus dilucide exponere rationes & motiva, ex quibus intendant dictas Litteras ſeu Mandata Eccleſiaſtica impendere.

Ulterius pergit Princeps, quod ſi Officiarii & Magiſtratus allegatas rationes & motiva judicent talia, ut ſecundum Jura & Privilegia hujus ſui Ducatus Brabantiæ cognitio hujus materiæ ſpectet ad Judicem Eccleſiaſticum, tunc prædicti Officiarii & Magiſtratus permittent & conſentient, ut his, qui ſimilia Mandata impetravit, ils executioni mandare poſſit, & in conſequentiam pro eorum executione ulteriora Mandata & Monitoriales e Curia a Judice Eccleſiaſtico impetrata in hanc Provinciam inferre, & jubere exequi poſſit; de qua licentia ipſi Officiales & Magiſtratus Litteras expedient, ut iis mediantibus Mandatorum Eccleſiaſticorum & Monitorialium promptior executio habeatur.

Quod ſi quiſquam Litteras aut Mandata Eccleſiaſtica contra Incolas, Officiarios, aut Magiſtratus hujus Ducatus Brabantiæ invehere aut executioni mandare tentaverit, ante obtentam ab Officiariis & Magiſtratu, ut prædictum eſt, expreſſam licentiam, declaratur incidiſſe in pœnam confiſcationis omnium ſuorum bonorum temporalium, ac inſuper tenebitur ſuſcipere perſonaliter iter Romanum ad limina Apoſtolorum Petri & Pauli, nullo nummo pecuniario redimendum, aliave pœna arbitraria pro qualitate factorum puniendus dicitur.

Nemo dubitaverit, quin licentia impetranda ab Officiariis & Magiſtratibus Capitalium Civitatum Ducatus Brabantiæ, priuſquam Litteræ Monitoriales, Inhibitoriales, aliave Mandata Judicum Eccleſiaſticorum contra Incolas, Officiarios aut Magiſtratus Ducatus Brabantiæ executioni mandari queant, plane reſpondeat, & re ipſa æquivaleat Litteris *Placeti*, quæ hodie in ſupremis Principum Auditoriis obtineri debent, priuſquam Bullæ aut Reſcripta Curiæ Romanæ hic publicari aut executioni mandari queant.

Porro in hac Philippi Boni Ordinatione videmus, Principem nullatenus voluiſſe Judicum Eccleſiaſticorum legitimam auctoritatem, eorumve Juriſdictionem infringere aut violare, ſed tantum tranquillitati ſuæ Provinciæ conſulere, & injuſtis ſubditorum vexationibus, eorumque violentis oppreſſionibus occurrere & mederi.

Deplorat enim Princeps, in ſuam notitiam deveniſſe, quod frequentius Monitiones, Inhibitiones, aliave Mandata ex pluribus Curiis Eccleſiaſticis in hanc Provinciam contra Officiarios, Magiſtratus & Incolas, quam antehac fieri conſueverat, inveherentur & executioni mandarentur; quodque Judices Eccleſiaſtici evocarent Incolas ad ſua Tribunalia non tantum ſuper teſtamentis, contractibus antenuptialibus, & bonis amortizatis (in quibus tribus materiis duntaxat juxta Jura & Privilegia hujus Provinciæ Monitoriales & Mandata dirigere poſſunt) ſed in pluribus aliis cauſis, in notabilem diminutionem & præjudicium præeminentiæ ac Juris Regalis ipſius Principis, ac inſuper in notabile damnum & onus Vaſſallorum ac Incolarum, pluraque inde incommoda ſucceſſu temporis eſſe proventura, niſi provideretur.

Declarat autem Princeps hunc Judicum Eccleſiaſticorum exceſſum cum illa incommodorum ſequela invaluiſſe ex eo, quod Litteræ Monitoriales, Inhibitoriales, aliave Mandata e Curiis Eccleſiaſticis emanantia hacce in Provincia permiſſa fuerint inferri & executioni mandari, priuſquam Officiariis & Magiſtratibus prædictarum reſpective Civitatum eſſent exhibita,

& ab

& ab his examinata, licentiaque ea exequendi obtenta, prout (inquit) ab antiquo ſolitum fuerat fieri.

Ex his manifeſtum eſt. Principem per hanc ſuam Ordinationem id unum præcavere voluiſſe, ne impoſterum per Monitiones, Inhibitiones, cæteraque Mandata Judicum Eccleſiaſticorum, Jura Regia, Provinciarumque Privilegia cum notabili Subditorum & Incolarum præjudicio & intereſſe violarentur, & ſic paci & tranquillitati Reipublicæ conſuleretur: inſuper habetur ex verbis Edicti, quod per hanc Ordinationem nihil novi per Principem inductum ſit, ſed duntaxat fuiſſe renovatum, quod ab antiquo obſervari conſuetum fuerat.

Similiter dum Maximilianus & Philippus Archiduces vetant per Edictum de 12. Septembris 1485. admitti ſub graviſſimis pœnis ullam reſervationem aut expectativam, aliamve Beneficiariam proviſionem e Curia Romana, quoduſque aliter ordinatum eſſet, ad hanc prohibitionem inducti fuere ob multimoda & graviſſima incommoda, quæ ſubditis, ipſiſque Eccleſiæ & Reipublicæ per ſimiles Romanas proviſiones inferebantur, & quæ ſingulatim Procurator Regius expoſuerat, poſtulans iis omnibus remedium adferri.

Exponebat quoque, quod ob incommoda a ſe jam expoſita in pluribus Regnis, Provinciis & Ditionibus Catholicis (quorum etiam nonnulla ſubjecta ſunt in temporalibus Eccleſiæ Romanæ) prædictæ Proviſiones Curiæ Romanæ non admittantur in magnum commodum & ſolatium Eccleſiarum, Subditorum, & Incolarum illorum Regnorum, Provinciarum, & Ditionum.

Ut proinde manifeſtum ſit, Principes non alio fine executionem Proviſionum Romanorum in ſuis Provinciis vetuiſſe, quam ut publicis incommodis occurrerent.

Hoc Edictum, quo ſimpliciter & indiffinite interdicitur omnis cujuſcumque Proviſionis Apoſtolicæ de Beneficiis his in partibus conſiſtentibus admiſſio, paucis annis vim ſuam habuit.

Legitur enim Edictum alterum Philippi Archiducis de 20. Maii 1497. quo rurſus Proviſiones Romanæ corſum habere in his partibus ſinuntur, ſub hac tamen reſtrictione, ut nullus iis uti poſſit, niſi prius viſæ & examinatæ fuerint in magno Conſilio Regio, & ſuper executione earumdem obtentæ fuerint Litteræ Patentes Principis in forma conſueta.

Si rurſus integer contextus hujus Edicti attendatur, apparebit quod hujus conſtrictionis unicum Fundamentum ſit, præcavere incommoda & gravamina, quæ ex fraudulentis & parum Canonicis Romanis Proviſionibus, necnon in iis contentis Clauſulis & Cenſuris in Rempublicam, Eccleſias & Subditos cum ſumma eorum perturbatione invehebantur.

Nequaquam igitur Principum intentio fuit, per uſum Placiti aut denegationem executionis, Canonicas & hiſce in Provinciis receptas Curiæ Romanæ Proviſiones Beneficiarias impedire, aut convellere, vel earum executionem ſiſtere; ſed duntaxat præcavere, ne quid ſub prætextu hujuſmodi Proviſionum Jura Reipublicæ aut Eccleſiarum patiantur, vel ſubditi vexentur, & in varia incommoda incidant.

Si ulterius omnia, quæ tum per Principes noſtros ſuper uſu Placiti ſancita fuerunt, tum ipſis Principibus de hoc uſu retinendo a Regiis Conſiliis variis occaſionibus fuerunt expoſita, pervolvantur, deprehendetur omnem hunc uſum unice refundi in multiplicia incommoda, in quæ Eccleſia & Reſpublica nata ſunt incidere, ſi e Curia Romana emanantes Bullæ vel Litteræ ſeu Reſcripta permitterentur ſine prævio examine in Regiis Auditoriis, ſine Principis Placitu publicari & executioni mandari, uti ex pluribus in decurſu hujus Tractatus adducendis plenius patebit.

Et quidem ſicuti omnibus pene Orbis Chriſtiani Regnis Placiti uſus eſt communis, uti ſupra oſtenſum eſt, ita quoque apud omnes idem hujus uſus ſcopus invenitur.

Inter Probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 10. cujus hic eſt titulus: *Bulles ou Lettres Apoſtoliques ne peuvent être exécutées en France ſans Pareatis du Roy ou de ſes Officiers*, leguntur Litteræ Ludovici XI. Regis Galliæ datæ 8. Januarii 1475. quibus mandatur, ut per Commiſſarium a Rege conſtitutum in Civitate Ambianenſi viſitentur omnes quæcumque Litteræ, Bullæ, aliave e Curia Romana emanantia.

Scopum hujus viſitationis ſubjungit, nimirum ut inſpiciatur, ſi nihil in his Bullis aut Litteris occurrat contra jura Regni & libertates Eccleſiæ Gallicanæ.

Si attendantur etiam cætera tum a Regibus Galliæ, tum a Parlamentis Regiis pro hoc uſu edita, quæ tam in his Probationibus, quam in Commentario earumdem libertatum adducuntur, apparebit quoque hunc unum voluiſſe Reges Galliæ, per hunc uſum Placiti ſive *Pareatis* præcavere incommoda, quæ poſſent ex præcipiti Bullarum aut Reſcriptorum Curiæ Romanæ executione Eccleſiæ Gallicanæ ipſique Regno accidere. (*a*)

§. 3.

Oſtenditur quibus ex cauſis per Regia Auditoria executio Bullarum ſiſti queat inſpecto Placiti ſcopo.

SUpra notavimus, unicum Placiti Regii ſcopum eſſe, ne quid in Principis Ditiones invehatur & executioni mandetur, quod Jura publica invertere, ipſamque Rempublicam ſeu Eccleſiaſticam ſeu Civilem turbare poſſet.

Igitur Senatus Regii id potiſſimum in retentione Bullarum, vel denegatione Placiti attendere debent, utrum ex ipſarum Bullarum reſcriptorumve executione cum fundamento timenda ſit Reipublicæ ſeu Eccleſiaſticæ ſeu Civilis turbatio, aut publica prævideantur oritura incommoda.

Unde recte notant Doctores in hac Bullarum retentione, ſeu earumdem ſuſpendenda executione, non tam eſſe attendendam earum ſimplicem ſubreptionem vel obreptionem, quam publicam utilitatem, in quam ipſa Bullarum executio impingere poſſet, uti oſtendit Franciſcus Salgado in Tractatu *De Supplicat. ad Sanctiſſ. parte* 1. *Cap.* 8 ubi *num.* 10. late probat "ſimplicem ſubreptionem Litterarum Apoſtolicarum nullatenus eſſe fundamentum habile ad earumdem retentionem in Senatu diſcernendam nec etiam diſponendam, niſi concurrat, aut inde inferatur damnum publicæ utilitatis, vel aliqua ex cauſis, ex quibus inferri poſſit turbatio Reipublicæ ſpiritualis, Eccleſiaſticæ aut temporalis; quo ſolo unico fundamento (ait) hæc retentionis cognitio & facultas defertur Principi ſupremo Eccleſiæ & Regni Protectori.

Exinde infert Salgado poſt alios, Reſcripti Romani executionem ſuſpendi, ſive in Senatu Regio retineri poſſe, tametſi Reſcriptum ipſum validum ſit, neque ullo ſubreptionis aut obreptionis vitio laboret, eo quod in hac retentione non tam ſit conſideranda ſubreptio vel obreptio, quam ratio boni publici „ quæ conſiſtit in vitando ſcandalo, ſive alio „ quovis malo notabili, quod vel timetur, vel timeri „ poteſt; quod (ait Salgado) verificatur, ubi

(*a*) Sæpius contingit quod Proviſiones e Curia Romana emanatæ clauſulas complectantur contrarias quibuſdam Eccleſiarum particularium juribus. Adverſus has clauſulas fiunt a Gallis & Belgis querimoniæ & proteſtationes; ſed de his minus ſollicita videtur Curia Romana, cum nihilominus pergat in ſuis Proviſionibus eaſdem adhibere clauſulas. Ut ergo iſtæ juribus Gallorum & Belgarum non noceant, Placitum Regium intervenit, quod ſuis reſtrictionibus in permittendo Proviſionum uſu clauſulas Romanas reddit inutiles.

Litte-

Digitized by Google

„ Litteræ mero jure valent, & omni ſubreptionis vi„ tio carent.

Fundatur hæc retentio Bullarum ſcandali vitandi cauſa in *cap.* Cum teneamur 6. ✠ *De Præbendis* : ubi Alexander III. ſcribit cuidam Epiſcopo, quod ſi non poſſit illi, pro quo mandatum de providendo miſerat, ſine *ſcandalo* provideri, æquanimiter ſuſtineret, ſi pro ea vice mandatum ſuum non duxerit exequendum.

Monet autem Petrus De Marca *lib.* 3. De Concord. Sacerd. & Imp. *cap.* 15. *num.* 8. reflectans ad prædictum Alexandri III. reſponſum, "ſcandala & offenſio„ nes in Rempublicam Chriſtianam invehi, quando „ Status Eccleſiaſticus aliqua novitate percellitur, & „ conſuetudines receptæ convelluntur.

„ Probatur id quoque (ait De Marca ibidem) ex De„ cretali Innocentii III. in *Cap.* Cum olim ✠ *De Cleri„ cis conjugat.* qui filium Græci Sacerdotis ex legiti„ ma uxore ſuſceptum in Epiſcopum conſecrari jubet, „ niſi (inquit) *pro eo quod inter Latinos Græci hujuſmo„ di converſantur, regionis conſuetudo repugnet*; ubi „ Joannes Andreas recte adnotavit, hanc exceptionem „ additam ob vitandum ſcandalum & offenſionem, quæ „ inde contingere poſſit, ſi quid alienum a conſuetudi„ ne inter Latinos induceretur.

Quidquid enim in publicam utilitatem impingit, nomine ſcandali venire poteſt, eo quod publicis commodis offendiculum ponat.

Quare non minus retentioni Bullarum & Reſcriptorum Curiæ Romanæ locum eſſe, ſi per ea inveteratæ conſuetudines, & Provinciarum Jura & Privilegia invertantur, paſſim obſervant Doctores adducti per Franciſcum Salgado loco citato *cap.* 6. ubi imprimis notat, quod "laudabiles conſuetudines in aliquibus Regnis „ & Provinciis a S. Sede Apoſtolica diu toleratæ, in„ tactæ ſemper manere debeant; "quodque (ut ait S. Auguſtinus) *ipſa mutatio conſuetudinis, etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbet.*

Atque ibidem fuſius oſtendit Salgado, mutationem antiquarum conſuetudinum & inveteratorum morum ſolere eſſe cauſam turbationis, multaque ſecum incommoda trahere in Rempublicam Chriſtianam.

Hinc ulterius, concludit *num.* 19. Reſcripta Pontificia retineri, "quando moribus laudabilibus, & vetuſtiſ„ mis alicujus Regni aut Provinciæ minime conveni„ unt: (additque) a Conſtitutionibus ſummi Pontificis „ ſupplicari poſſe, ut judicant Doctores omnes, enim „ ex hac novitate, & morum mutatione turbatio Rei„ publicæ, & Status Eccleſiaſtici probabiliter timeatur, „ & exinde facillime ſcandala oriri aſſoleant.

„ Et cum hæ novitates & abuſus ſint genitrices ſcan„ dali & turbationis pacis & tranquillitatis publicæ, ex „ quibus notabilia damna & inconvenientia dilabuntur, „ omni modo præcavenda ſunt, juſtaque tunc cauſa „ & legitima dicitur ad ſuſpendendam executionem „ Litterarum Apoſtolicarum, ne pax publica turbetur, „ & bonum commune detrimentum patiatur, "uti „ proſequitur Salgado, recte notans Bullas Romanas ob hanc novitatem, & quæ ex ea ſequuntur incommoda, eadem ratione retineri poſſe, qua retinentur, ſcandali vitandi cauſa.

Ulterius, quia vix contingere poteſt, ut ſine perturbatione publica & damno publicæ utilitatis Jura Principum & populorum privilegia infringantur aut lædantur, inter cauſas retentionis Bullarum hanc paſſim recenſent Doctores: nimirum ſi Reſcripta Romana impingant in Jura Regia aut antiqua populorum privilegia, uti multis oſtendit ſupra allegatus Salgado *capite* 5. per totum, ubi a *num.* 45. recitat Doctores hanc retentionis cauſam fundantes, ac ſignanter *num.* 47. recitat verba Didaci Covarruviæ, quibus inter cauſas retentionis Bullarum expreſſe ponit „ ne quid fiat & obtineatur falſis preci„ bus ac importunis ſuggeſtionibus adverſus Regni, „ Regumque Hiſpaniarum Privilegia & Apoſtolicas „ conceſſiones.

Porro omnes hi caſus retentionis Bullarum in hac unica ratione fundantur, quod ex Bullarum executione timeatur, vel prævideatur fore ut Reſpublica ſeu Eccleſiaſtica ſeu Civilis in plura incommoda poſſet incidere, ideoque ſine ſcandalo ſeu offenſione populi executio facile haberi non poſſet.

Hinc recte probat ſæpius allegatus Salgado *cap.* 9. quod licet ſpeciales aliquæ cauſæ retentionis exprimantur in Lege Regia pro Regnis Hiſpaniæ, "Senatum ſu„ premum poſſe, (prout quotidie fit) hac uti Regalia „ in omnibus caſibus comprehenſis ſub Jure & ratione „ generica, in quibus militat ratio utilitatis & turbatio„ nis pacis, ac per conſequens tollendæ violentiæ.

Et cum hoc ſit unicum fundamentum hujus recurſus, ne pax publica, ſtatusque Regni turbetur, per neceſſariam conſequentiam ſequitur (ait Salgado) quod iis omnibus in caſibus, "in quibus ſua turbetur Reſpublica vel „ notabile aliquod damnum patiatur, & violentiam, ſu„ am poterit (Princeps) interponere auctoritatem œco„ nomice, atque omni modeſtia & reverentia humi„ li Sedis Apoſtolicæ iſta Regalia uti.

Atque ibidem pluribus oſtendit, Reſcripta Romana a Senatu Regio retineri, ſive executionem eorum ſuſpendi ex multis cauſis, quæ in Lege Regia ſpecialiter non ſunt expreſſæ.

Quin ſi Reſcripta Pontificia principaliter quidem duntaxat vergant in detrimentum privatum alicujus tertii, conſequutive autem in notabile præjudicium publicæ utilitatis, etiam eo caſu per Senatum Regium retineri poſſe, ſive eorum executionem ſuſpendi probat ſæpe allegatus Salgado *cap.* 7. ubi notat *num.* 62. quod Litterarum retentio non ex quolibet præjudicio tertii procedat; "ſed tantum quando ex earum execu„ tione contra privatum interdata infertur, atque con„ ſequutive inducitur damnum aliquod publicum, ce„ deretve in detrimentum Reipublicæ Eccleſiaſticæ aut „ temporalis.

Exemplum primo ponit, ſi præter præjudicium tertii in executione ipſius Reſcripti inferretur violentia: cum enim omnis violentia etiam privatis inferenda cedat in præjudicium publicæ tranquillitatis, necnon ſpeciali ratione Principi incumbat remedium præſtare adverſus violentias, hæc violentia dabit juſtam cauſam retentionis.

Idipſum exemplificat: Si "Reſcriptum verſetur in „ Litteris expeditis in præjudicium Juris Patronatus „ laicorum, quæ iden retinentur (ait) non quatenus „ tangunt ſimpliciter jus tertii, hoc eſt, Patronum, ſed „ quatenus conſequutive vergunt in detrimentum, vel „ perniciem Reipublicæ ſpiritualis.

Verbo, quandocumque executio non tantum læderet jus tertii, ſed quacumque ratione vergeret in detrimentum publicum, poterit eſſe juſta cauſa retentionis, uti ibidem concludit Salgado.

Si vero agatur de ſimplici ſubreptione vel obreptione, quæ duntaxat jus privatorum concernit, ita ut executio Reſcripti ſive Proviſionis nullatenus offendere poſſit Jura publica, nec ejus occaſione timenda ſit Reipublicæ aut Eccleſiæ turbatio, retentioni Bullæ ſive Reſcripti locus nequaquam erit; obſervatque dictus Salgado citato *cap.* 8. *num.* 24. "tentare non poſſe „ Senatum ſupremum Regium fundare retentionem „ Bullarum ſuper ſimplici ſubreptione, quando alias „ omnino ex executione ceſſat qualitas damni pub„ lici, aut publicæ utilitatis Regni aut Regis, ac inde „ turbatio Status publici, quod quidem in ſimplici, „ & non ita qualificata ſubreptione Litterarum penitus „ ceſſat.

Dum enim quæſtio eſt de ſimplici ſubreptione vel obreptione inter partes, ac unice quæritur, num Proviſio ſit rite expedita, nulloque vitio ſubreptionis laboret,

laboret, vel utrum proviſus qualitates requiſitas habeat, utrumve proviſus ab Ordinario in aliquo particulari caſu præferri non debeat proviſo Apoſtolico, atque ita de ſolo jure Partium contendentium quæratur, quæſtio hæc per Judicem decidenda venit, nec ob hoc jus Partium retentioni locus eſſe poteſt; quandoquidem Senatus Regius nec intendat, nec poſſit retardare executionem Reſcripti Apoſtolici, ſi illud in publica commoda non impingat, neque Senatus Regius poſſit nec intendat jus, quod tertius ex hoc Reſcripto vel Proviſione prætendit, ipſi auferre, ſed tantum præcavere, ne per executionem hujuſmodi Reſcriptorum lædatur Jus publicum, aut ſubditis violentia inferatur.

Quapropter notat allegatus Salgado loco citato *num.* 28. quod " Doctores, qui de retentione Bullarum tractavere, expreſſe loquantur, quando Litteræ lædunt Jus Publicum Regni vel Regis, & in damnum vergunt publicæ utilitatis, ex quarum executione turbari timetur Reſpublica, ac publicus Status Eccleſiæ,

Refertque ibidem Salgado *num.* 38. ex Antonio Amato variarum Reſolutionum *lib.* 2. *reſolut.* 72. quod in Regno Siciliæ communis praxis habeat, ut Litteræ quidem Apoſtolicæ in Senatu Regio retineantur ob cauſas tendentes in præjudicium Juris Regii ac Reipublicæ, aut in turbationem pacis ſubditorum, vel præjudicium tertii; ſed ſi " aliquis conqueratur in Senatu opponens ſe petenti Executorias Litterarum Apoſtolicarum non eſſe denegandas, quando continent ſubreptionem vel obreptionem duntaxat, imo tunc conceduntur Executoriæ, ſalvis juribus Partis coram Judice delegato proponendis & proſequendis.

Similiter & in Belgio Reſcripta ſeu Bullæ Apoſtolicæ ſuſpendi ſeu retineri non ſolent, dum de ſolo jure contendentium eſt quæſtio; ſed Placitum annui ſolet, ſalvo jure contendentium, & ne forſan occaſione Proviſionis Apoſtolicæ partes extra Provincias, vel coram Judicibus, qui ſpectatis moribus & privilegiis patriæ, eſſent incompetentes, litigare cogerentur: habet praxis Senatus Brabantiæ, ut Placito Regio ſuper Proviſione Apoſtolica inſeratur hæc expreſſa cautio: " Si occaſione hujus Proviſionis quæſtio incidat, ea inſtituenda & agitanda ſit in poſſeſſorio quidem coram ipſo Senatu Brabantiæ, in petitorio autem coram Judice Eccleſiaſtico competente & in Brabantia reſidente; & ſi quæſtio per appellationem ad Curiam Romanam foret devoluta, tunc ea coram Judicibus delegatis & competentibus atque itidem in Brabantia reſidentibus proſequenda erit, conformiter ad Edicta de annis 1497. & 1574.

Et ſi forſan in Reſcriptis aut Bullis Pontificiis nonnulla contineantur, e quibus poſſet reſultare aliquod incommodum publicum, inſeri conſueverunt aliæ nonnullæ clauſulæ & limitationes, quibus prædictis incommodis occurratur.

CAPUT III.

Quo titulo Principi hoc Jus Placiti competat?

§. I.

Oſtenditur Jus hoc Principibus competere titulo ſui Principatus ſive jure Regaliæ.

QUANDOQUIDEM uſus Placiti eo ſolum tendat, ut Princeps præcaveat, ne ex præcipiti Bullarum ſeu Reſcriptorum Curiæ Romanæ publicatione & executione quidquam in Rempublicam ſeu Civilem ſeu Eccleſiaſticam invehatur, quod eam turbare, aut ſubditos opprimere poſſet, perſpicuum eſt, hoc Jus Principi vi ſuæ auctoritatis & officii competere.

Quis enim dubitet, quin Regium officium ſit, incommoda a Republica, quin & ab Eccleſia eorum tuitioni commiſſis avertere, earumque pacem & tranquillitatem conſervare.

" Principes ſeculi (ait apud Gratianum *Cauſa* 23. „ *Quæſt.* 5. *Can.* 2. S. Iſidorus (nonnunquam intra Eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent, ut per „ eamdem poteſtatem diſciplinam Eccleſiaſticam muniant.

Poſt hæc oſtendit, qua ratione neceſſaria ſit Principum ſecularium auctoritas pro tuenda Eccleſiæ diſciplina; ac tandem ad Principes ſe convertens, ait: " Cognoſcant igitur Principes ſeculi Deo debere ſe rationem reddere propter Eccleſiam, quam a Chriſto tuendam ſuſceperunt: nam ſive augeatur pax Eccleſiæ, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati Eccleſiam ſuam credidit. „ Hanc Iſidori ſententam annu 829. adoptavit Concilium Pariſienſe *lib.* 2. *cap.* 2. ut Reges ſui officii moneret.

Cum igitur Principis ſit curam tam Eccleſiæ quam Reipublicæ gerere, fatendum eſt, nequaquam ab ejus officio alienum eſſe, examinare & revidere, quid aliunde in ſuas Ditiones invehatur, quo præcaveat, ne per id forſan Reſpublica aut Eccleſia turbetur, atque in gravia incommoda incidat.

Itaque ex ipſo Principis officio uſus hic Placiti originem traxit: nam ex prædictis indubitatum manet, Principibus ex natura & inſtitutione ipſius Principatus publicæ tranquillitatis tutelam incumbere, ſine diſcrimine perſonarum & cauſarum, ac conſequenter auctoritatem habere ſuper actionibus externis etiam Eccleſiaſticis, quatenus pacem Reipublicæ temporalis intempeſtive perturbant, ut incommoda, quæ inde emergunt, prævertant, & iis medeantur.

Quod ſi vero ad officium Principum pertinet incommoda a Republica avertere, poſſunt ſine dubio & inquirere in ea omnia, quæ peregre inferuntur, ne quid forte noxæ lateat contra publica commoda, & ulterius etiam edicere, ne quid novi invehatur, aut executioni mandetur, quod prius recognitum non ſit ab iis, qui rebus cognoſcendis delegati ſunt, & morum popularium periti habentur.

Hinc Franciſcus Salgado in ſuo Tractatu *De Supplicatione ad Sanctiſſimum*, differens de Jure retentionis Bullarum, ſive Jure ſuſpendendi executionem Reſcriptorum Romanorum, priuſquam apud Auditoria Regia fuerint examinata & probata, (quod in Regnis Hiſpaniæ jam pridem receptum fuit, & juri Placiti in his Provinciis uſitato æquivalet) illud juri Regaliæ ſive ſupremæ Principis auctoritati adſcribere non dubitat.

Quapropter & *cap.* 9. *num.* 13. jus illud retentionis non ſolum in caſibus in Lege Regia expreſſis locum habere affirmat, ſed " Senatum ſupremum poſſe hac Regalia uti in omnibus caſibus, in quibus militat ratio publicæ utilitatis & turbationis pacis, ac per conſequens tollendæ violentiæ.

Rationem ſubjungit: " Nam cum hæc ſit principalis nervus, unicum fulcrum & ſolidum fundamentum inductivum & provocativum hujuſmodi recurſus retentionis, ne pax publica, Statuſque Regni tranquillus turbetur, & ne commune bonum detrimentum patiatur, Princeps tanquam ſuæ ſibi commendatæ Reipublicæ protector, ac Status Eccleſiaſtici, necnon Reipublicæ ſpiritualis, ad ejuſque officium proprie pertineat ſalus populi, quies & tranquillitas publica; per neceſſariam inde conſequentiam ſequitur; quod iis omnibus in caſibus, in quibus ſua turbetur Reſpublica, vel notabile aliquod damnum patiatur & violentiam, ſuam poterit

„ interponere auctoritatem œconomice, atque omni „ modeſtia & reverentia humili Sedis Apoſtolicæ iſta „ Regalia uti. (*a*)

Et *num.* 19. notat, quod Princeps in Lege Regia, in qua diſponit ſuper retentione Bullarum & Supplicatione ad Sedem Apoſtolicam in caſibus ibidem ſpecialiter expreſſis, motus ſit ratione generali & fundamentali ſuper qua fundatur hujuſmodi retentio.

Et Principes noſtri in ſuis Edictis, quibus hujus Placiti formam præſcribunt, ea ſola ſua ſuprema auctoritate procedunt, neque ullum alium particularem titulum, cui jus illud inniteretur, adducunt.

Non mirum proinde, quod & paſſim omnes ſupremi Principes Catholici, tametſi etiam nexu feudali Sedi Apoſtolicæ obnoxii, utantur hoc Jure tanquam ex ipſo Jure Regaliæ & Coronæ profluente.

Nequaquam igitur pro aſſerendo hoc jure, laborandum eſt de titulo conſenſionis Pontificem inter & Principem, aut de titulo præſcriptionis, vel ſpeciali aliquo privilegio Apoſtolico, quo Jus illud Principibus fuiſſet indultum; quandoquidem Principes ſoli Deo acceptum ferant Imperium ſuum, qui publicam tranquillitatem, & quæ ad eam auxilia neceſſaria ſunt, in manus ipſorum collocavit.

§. 2.

Jus hoc inſeparabiliter inhæret ipſi Principatui, nec Princeps illud a ſe abdicare poteſt.

Principi ex officio & titulo ſuæ Regaliæ incumbere protectionem ſuorum ſubditorum, necnon curam procurandi tranquillitatem Reipublicæ, atque inveterata ſubditorum Jura & Privilegia ſarta tecta ſervandi, ac ipſam quoque Eccleſiaſticam diſciplinam ſua auctoritate muniendi, expeditum eſt.

Igitur Princeps vi ſuæ ſupremæ dignitatis tenetur ea omnia curare, quibus tranquillitas Reipublicæ conſervetur, ſubditorum jura & Eccleſiaſtica diſciplina intacta conſerventur, ac ſubditi ab oppreſſione & violentia liberentur; hocque Jus una cum Regno Ipſo natum eſt, & Poteſtati Regiæ tam indivulſe connexum, ut Jus hoc a ſe Princeps nequeat abdicare, niſi una ſeipſum Principatu exuat.

Non eſt enim inane Regiæ Poteſtatis nomen, nec Inſignibus Majeſtatis ideo decoratur Princeps, ut otioſe præſideat humano generi: *Non ſine cauſa gladium portat* (inquit Apoſtolus ad Romanos *cap.* 13. *v.* 4.) *Dei enim miniſter eſt: vindex in iram ei qui malum agit.* Et, ut Doctores loquuntur, intelligitur regimen a Deo commiſſum Principibus non ſimpliciter, ſed cum qualitate & attributo ei naturaliter inhærente & inſeparabili, quod conſiſtit in protectione ſubditorum, propulſatione injuriarum, tuitione communis tranquillitatis.

Franciſcus Salgado poſt alios allegatos Auctores in Tractatu *De Supplicatione ad Sanctiſſimam, parte* 1. *cap.* 1. *num.* 109. notat hoc Jus aliaque ſimilia ad ſupremam Principis Regaliam ſpectantia Principem a ſe abdicare non poſſe, & ſic eſſe inpræſcriptibilia.

Quinimo notat idem Salgado in Tractatu *De Protectione Regia, parte* 1. *cap.* 1. *prælud.* 5. *num.* 310. quod " naturale attributum ſit, propriumqoe Regis „ officium inhærens regimini, a quo avelli non poteſt, „ niſi ſimul & iis cauſis, quibus regimen & Regnum „ tolli poteſt; & tunc non per ſe tollitur; ſed tanquam ſubſtantia, medulla, anima & qualitas totius „ ſui ſubjecti.

Quapropter, ut narrat Auguſtinus Manuel Eques Ordinis Chriſti in Hiſtoria Joannis II. Regis Luſitaniæ *lib.* 4. cum dictus Rex anno 1486. poſtulante Innocentio VIII. renuntiaſſet Juri, quod in Regno illo tenaciſſime fuerat obſervatum, nimirum ut Regni Cancellarius cum Secretario non Bullas tantum Pontificias, ſed Mandata omnia Eccleſiaſtica cognoſceret, neque ante ſinerentur effectum ſortiri, quam ex ſubſcriptione Secretarii liqueret, nullum præjudicium fieri Regiæ auctoritati, interpoſuerunt ſe Regni Primores, Conſiliarii, & Juriſconſulti, negantes licere Regi ſine Ordinum conſenſu abdicare ſe eo Jure, quod ad communem populi utilitatem, tranquillitatemque pertineret, & nihil delibaret de debita Jure divino Apoſtolicæ Sedi reverentia.

Indubie jam tum perſpectum habebant Primores Regni Luſitaniæ, quod ſi jus hoc Placiti ſive examinandi Diplomata Romana conſiſtat intra hos limites, ut cognoſcant Judices Regii, an nihil contineant novæ Bullæ adverſus Regni Statum, adverſus Privilegia, inveteratas conſuetudines, aut quietem publicam, juſtus, imo & neceſſarius ſit hic mos ad ipſam Reipublicæ conſervationem, quodque veriſſimum ſit, ut poſtmodum obſervavit Didacus Covarruvias *pract. qq. cap.* 35. *num.* 3. quod " ſi quis contendat a Principibus Chriſtianis hanc tollere poteſtatem, ſtatim „ comperiet experimento maniſeſtiſſimo, quantum „ calamitatis Reipublicæ invexerit.

Principes Belgii ſpeciali titulo conſervationi hujus Juris obſtringuntur, eo quod non tantum in ſuo Læto Introitu ſive Inauguratione promittant, ſed etiam ſolemni jurejurando ſe obſtringant conſervare ſubditis ſuis & Provinciis ſua antiqua Privilegia & laudabiles conſuetudines, necnon ſubditos ſuos ab omni violentia & oppreſſione protegere, atque omnino curare, ne quid contra dicta Privilegia aut laudabiles conſuetudines inducatur, vel quidquam violentiæ aut oppreſſionis contra ſuos ſubditos attentetur.

Porro nequaquam dubitari poteſt, & experientia notiſſimum eſt, Privilegia Provinciarum & inveteratas conſutudines integra conſervari non poſſe, ipſoſque ſubditos frequenter periclitari ab oppreſſionibus & violentiis, niſi hoc jus Placiti integraliter quoad omnia cujuſcumque generis e Curia Romana emanantia Reſcripta ſeu Litteras, integrum conſervetur, quemadmodum ipſis Principibus per ſua Conſilia frequenter expoſitum eſt, ut ex ſequentibus patebit.

Conſtat igitur Principes Belgii ſuo juramento conſtringi ob conſervationem hujus juris Placiti, eo quod ſine hujus Juris conſervatione Privilegia, & laudabiles conſuetudines vix ſalva futura ſint, nec vix tuti eſſe poſſint ſubditi contra violentias & oppreſſiones.

§. 3.

Pro recto hujus Juris uſu poſſunt Principes pro temporum & locorum varietate Leges præſcribere.

Cum uſus Placiti Regii unice tendat ad conſervanda Jura, Privilegia, necnon inveteras Provinciarum, Eccleſiarumque conſuetudines, uti latius ſupra deductum fuit, merito Principes non modo ſollicite hoc Jus ſibi conſervant, ſed & legitimo ejus uſui invigilant, Legeſque præſcribunt, quas in ejus uſu Regii Miniſtri diligenter obſervent.

Hinc licet in omnibus pæne Chriſtiani orbis Pro-

vinciis

(*a*) Quocirca D. Talon in Parlamento Pariſienſi Advocatus Catholicus, poſtquam agnovit Regem non poſſe impedire quin ſint in Eccleſia Presbyteri, verbi divini Præcones & Confeſſarii; aſſerit tamen eſſe penes Regem ut prohibeat, ne hic vel ille ſit Presbyter, ne hic vel ille concionetur, aut Confeſſiones excipiat: ne Petrus v. g. concionetur in hac potius quam in altera Eccleſia; *ſe pouvant faire*, inquit D. Talon *que l'Etat ait interêt que tels & tels n'ayent aucune fonction dans l'Egliſe*, Traité de l'autorité des Rois, *part.* 1. *diſſert.* 4. *& part.* 2. *diſſert.* 1. *&* 8.

vinciis hic Placiti uſus ab antiquo obtinuerit, non iiſdem tamen ubique Legibus regitur.

Et quidem in hoc Belgio non eaſdem ſemper fuiſſe circa hunc uſum Leges deprehendimus.

Imprimis enim conſtat ex Edicto Philippi Boni de anno 1447. quod Litteræ Monitoriales, Inhibitoriales, aliave Mandata Judicum Eccleſiaſticorum exterorum in Ducatu Brabantiæ executionem habere non poſſent adverſus ejuſdem Ducatus Incolas, niſi prævie fuiſſent exhibitæ Officiariis & Magiſtratibus ſeptem reſpective Capitalium Civitatum Ducatus Brabantiæ, (ſub cujus Ditione morabatur is, contra quem Mandata dirigebantur,) atque ab illis licentia Mandata Eccleſiaſtica exequendi per Litteras *Patentes*, ut vocant, fuiſſet obtenta, quæ Litteræ cum hodiernis Placiti Litteris coincidebant.

At poſterioribus Principum Edictis auctoritas hæc reſervata eſt ſolis ſupremis Principum Auditoriis.

Et quidem juxta Edicta Principum, hodiernum morem & praxim, duo duntaxat ſunt Regia Auditoria, quibus placetandi facultas concredita eſt: nimirum pro Ducatu Brabantiæ Cancellaria ſive Curia Brabantiæ, pro reliquis vero Provinciis Conſilium, quod dicitur Privatum.

Unde licet præter hæc duo Conſilia plures in Belgio ſint Regii Senatus, quorum etiam aliqui per Arreſtum Sententias pronuntiant; puta, Parlamentum Mechlinienſe, Conſilium Hanoniæ, & Conſilium Gueldriæ; nulli tamen ex his Regiis Senatibus hæc placetandi facultas indulta eſt.

Expreſſe enim in Principum Belgii Edictis ac nominatim de anno 1574. cautum eſt, ut nullæ Litteræ Romanæ Curiæ, aut Nuntiorum Apoſtolicorum hic executioni mandentur, niſi prius comprobatæ fuerint vel in Sanctiori Conſilio, vel in Conſilio Brabantiæ.

Similiter & in Regno Galliæ litteræ Placiti ſive *Pareatis* ſuper executione Bullarum e Curia Romana emanantium, conceduntur in Regis Conſilio, quod immediate auctoritatem Regis repræſentat.

Et quidem cum anno 1638. Breve aliquod Apoſtolicum ſine præviis Litteris Patentibus ſuæ Majeſtatis, ſeu ejus ſupremi Conſilii Regio Sigillo majori munitis, regiſtraſſet Parlamentum Burdegalenſe, adverſus hanc Regiſtrationem tanquam factam contra uſum & Legem Regni per ſuos Deputatos apud Regem ſeu ejus ſupremum Conſilium querelas depoſuit Clerus Gallicanus. Quibus auditis, Edicto ſuo de 14. Decembris 1639. Rex in ſuo Conſilio caſſavit & annullavit dictam Regiſtrationem Parlamenti Burdegalenſis tanquam attentatam contra uſum & Legem Regni, ac inſuper Edicto ſuo inhibuit prædicto Parlamento, & quibuſcumque aliis Parlamentis regiſtrare poſthac quamcumque Bullam aut Reſcriptum Curiæ Romanæ, ſine præviis Litteris Patentibus ſuæ Majeſtatis ſeu ejus Conſilii munitis majori Sigillo Regio. Integrum Edictum refert Petrus De Marca ad calcem *Libri IV. De Concord. Sacerd. & Imp.*

In Hiſpania quoque, aliiſque Regnis Diplomata Romana non publicari, niſi prius in *Supremis* Regis Auditoriis reviſa & examinata fuerint, ac ibidem litteræ Placiti ſive *Exequatur*, ut vocant, obtentæ fuerint, patet ex illis, quæ leguntur tum apud Covarruviam pract. *qq. cap.* 35. tum apud Franciſcum Salgado *De Supplicatione ad Sanctiſſimum* per totum, aliiſque paſſim de hoc uſu Placiti tractantes.

Et teſtatur Camillus Borellus *Commentario ad Statutum Neapolitanum*, quod in Regno Neapolitano Bullæ non tantum debeant in Conſiliis Regiis examinari & placetari, ſed inſuper ſignari per Secretarium Conſilii Status, ut inde appareat, eas fuiſſe examinatas in Conſilio Regio.

Ex quibus facile intelligitur, Principes exiſtimaſſe hanc admiſſionem ſeu Placetationem rem eſſe tanti momenti, eamque circumſpectionem & prudentiam requirere, ut eam non niſi ſupremis & quaſi a latere ſuo reſidentibus Conſiliis ac Senatoribus crediderint, quos Regalis poteſtatis & auctoritatis fideliores depoſitarios conſtituerunt.

Præterea ex præallegato Edicto Philippi Boni habetur, anno 1447. Proviſiones Beneficiales ſine litteris Placiti in Ducatu Brabantiæ fuiſſe admiſſas, quas tamen poſtmodum, rebus mutatis, Edicto Philippi Archiducis Auſtriæ de 20. Maii 1497. vetitum fuit ſine litteris Placiti admitti ſive executioni mandari, quod & hodie inconcuſſe ſervatur.

At vero in Regno Galliæ etiamnum hodie Proviſiones beneficiariæ in Curia Romana expeditæ ſine litteris Placiti ſive *Pareatis* admittuntur; (uti infra latius notabitur) tametſi nullæ aliæ Bullæ aut Decreta ſine prædictis Placiti litteris publicari aut executioni mandari queant. (*a*)

Speciali Edicto Caroli V. de 20. Octobris 1541. cautum eſt, ut in omnibus litteris Placiti Super Proviſionibus Romanis, de Beneficiis Curatis & Parochialibus inſeratur clauſula: Quod proviſus teneatur perſonaliter reſidere in loco ſuæ Curæ, nec poſſit eam facere deſervire per alium.

Item, ut Litteræ non concedantur ſuper privilegio de non reſidendo in Beneficio Curato, uti nec ſuper diſpenſatione in ætate requiſita, vel ſuper idiomate.

Item, nec dentur hæ Litteræ ſuper Coadjutoriis Canonicatuum ſeu Præbendarum, aliorumve ſimplicium Beneficiorum.

Similiter cum dubitaretur, num Proviſiones & Diſpenſationes Legatorum ſeu Nuntiorum Apoſtolicorum requirerent ſpeciales litteras Placiti, non obſtante, quod facultates Nuntiorum & Legatorum prius eſſent in ſupremo Principis Conſilio reviſæ & probatæ, declarat Maria Regina Hungariæ Gubernatrix Belgii nomine ſuæ Majeſtatis per Litteras ad Parlamentum Mechlinienſe, nullam ſimilem Proviſionem aut Diſpenſationem eſſe admittendam, niſi prius ſpecialis litteræ Placiti eſſent obtentæ. Habentur hæ Litteræ *parte* 3. Edictorum Flandriæ, *lib.* 1. *Rubrica* 2.

In Regno Galliæ litteræ Placiti expedire vetantur ſuper Decretis Romanis, quæ non immediate ab ipſo Pontifice, ſed a Congregatione Cardinalium emanaſſe ſciuntur, tametſi a Pontifice Congregationi aſſiſtente & in ea præſidente probata fuerint, eo quod auctoritas harum Congregationum in Gallia non recognoſcatur, de quo uſu conſulendus Diſcurſus Domini Talon Advocati Regii relatus inter Probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 10. *num.* 11. & Arreſtum Parlamenti conforme ejus concluſioni, quod ſequutum eſt, ibidem relatum *num.* 12.

Pariter quidquid e Curia Romana emanaverit contrarium libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, ſuper eo litteræ Placiti non expediuntur.

Ut proinde licet Placiti uſus omnibus paſſim Provinciis & Regnis ſit communis, ipſumque jus Placiti inter ipſa Jura Regalia (quæ Princeps a ſe abdicare nequit) ſit recenſendum; tamen pro varietate temporum & Regnorum diverſimode hoc Jure Principes uſi fuere, variaſque pro recto ejus uſu leges præſcribere potuerunt, ea tamen cautione, ut Jus illud ita ſibi integrum conſervent, & a ſuis Miniſtris obſervari faciant, ut incommoda ex non obſervantia oritura præcaveantur.

(*a*) Id reperitur Inferius part. 5. *de uſu Placiti Regii, &c. cap.* 3. §. 4. cum nota quæ omitti non debet.

§. 4.

Officium Fiſcale conſervationi hujus Juris tenetur invigilare.

Advocati *&* Procuratores Regis ſeu Fiſci jam pridem conſtituti fuere, ut Jura Regia & publica proſequerentur, iiſque conſervandis ſedulo invigilarent; uti conſtat ex *Titulo Codicis De* Advocatis Fisci; & eumdem in finem etiamnum hodie in omnibus paſſim Curiis habentur *Advocati & Procuratores Fiſci*, qui Juribus Regiis & publicis invigilare jubentur.

Cum igitur uſus Placiti Regii ſuper Bullis Romanis unice tendat ad conſervationem Jurium Regiorum, & publicorum commodorum, conſequens eſt, Advocati & Procuratoris Fiſcalis Officium exigere, ut invigilent, ne ex neglectu hujus Juris Placiti per præcipitem Bullarum aut Reſcriptorum Curiæ Romanæ executionem Juribus Regiis & Reipublicæ præjudicium generetur.

Quapropter ſi contingat, quidquam contra hoc Jus attentari, puta, ſi Brevia val Reſcripta Romana in Ditiones Principis inferantur, eaque ſine prævio Principis Placito quocumque modo publicentur aut executioni mandentur, Officii Fiſcalis eſt contra ſimilem attentatam publicationem, vel Bullarum executionem, actionem inſtruere, atque ad caſſationem ejuſmodi attentati apud Regia Auditoria concludere, conformiter ad Inſtructiones a Principibus paſſim Curiis Regiis præſcriptas, in quibus ante omnia injungitur Advocato Fiſcali tueri & defendere Jura Principis, iiſque conſervandis ſedulo invigilare.

Hinc omnia paſſim Parlamentorum Arreſta apud Auctores ſignanter Pragmaticos relata contra evulgationem ſeu publicationem Bullarum Curiæ Romanæ citra Regium Placitum, pronuntiata leguntur ad inſtantiam & concluſionem Procuratoris Regii, & inſtructionem & perorationem Advocati Fiſcalis, qualia plurima in unum congeſta habentur apud Pythæos inter Probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ.

Quinimo praxis communis obtinet, ut Placitum Regium in Auditoriis Regiis expediri non conſueverit, niſi prius Litteræ, quarum executio petitur, communicentur Officio Fiſcali, nt hic deſpicere queat, utrum nihil in iis occurrat, quod Jura Regia, aut publica commoda lædere poſſet.

Ulterius, cum Placitum annuendum non ſit, niſi prius per examen Litterarum ſeu Bullarum conſtiterit, nihil in iis occurrere, quod in publica commoda impingere poſſet, indubie ex mente Principis audiendi ſunt, quibus incumbit publica hæc commoda ſarta tecta tueri, & quibus, quid huic vel illi Provinciæ, hoc illove tempore, ſpectatis Provinciarum Juribus, Privilegiis & inveteratis moribus officere poſſet, præ reliquis innoteſcit.

Legitur quoque quod ad inſtantiam Cleri Gallicani ſtatutum fuerit per Ordinationem Regiam de 14. Decembris 1639. ut, quicumque obtinuerit Bullas ſeu Reſcripta in Curia Romana, teneatur ea exhibere Epiſcopis, in quorum reſpective Diœceſibus ſint exequenda; ut Epiſcopi, iis viſis & examinatis, intra triduum ſuper iis ſuum proferant judicium, ut id una cum Reſcriptis impetratis exhibeatur Regiæ Majeſtati in ſuo Conſilio; ut, iis viſis, ſuper dando vel denegando Placito ſive *Pareatis* diſponatur. Extat hæc Ordinatio Regia apud Petrum de Marca, ad calcem *lib. 4. De Concord. Sacerd. & Imp.*

Quapropter non immerito Conſilium Flandriæ in ſua Conſulta de 16. Maii 1658. data Conſilio Privato poſtulavit, ut expeditio Placiti ſuper Bullis Romanis ſuſpenderetur, ut minus quoaduſque habeatur prævium advitamentum Conſiliorum Provincialium. Quæ Conſulta integra habetur in Appendice bujus Tractatus, ſub *lit. B.*

Quinimo ſi contingat, quemquam privatum, aut etiam communitatem aliquam ſeu Civilem ſeu Eccleſiaſticam, ſe formare Partem opponentem executioni alicujus Bullæ Romanæ, eumque in finem apud Regia Auditoria concludat, Placitum non eſſe annuendum; poterit, vel ipſa Parte inſtante, vel etiam ex officio ſe jungere Officium Fiſcale, ſi apparet quidquam occurrere Jura publica concernens.

Unde ootat Tuldenus ad Titulum Codicis *De Advocatis Fiſci*, " quod hodie ad Officium quoque Ad„ cati Fiſcalis pertineat, ut in cauſis privatorum ſe „ conſortem profiteatur, ſi Majeſtatis intereſſe cognoſ„ cet, nimirum ſi commodum ejus vel detrimentum „ aliquod ex eventu Judicii pendeat, „ quod & conforme eſſe Inſtructionibus Conſilii Brabantiæ ibidem obſervat.

Quia autem Officium Fiſcale in ſimili cauſa publica commoda proſequitur, non poteſt Pars illa, cui ſe junxit Officium Fiſcale, per ſuam ab Inſtantia deſiſtentiam, proſecutionem Officii Fiſcalis impedire; poteque, oon obſtante hac deſiſtentia, Officium Fiſcale cauſam, in quantum publicum concernit, ad finem uſque proſequi.

Quod & pluribus probat Franciſcus Salgado in Tractatu *De Supplicatione ad Sanctiſſimum*, *parte* 1. *cap.* 13. aſſeritque *num.* 16. " concordia inita inter „ collitigantes, pendente recurſu ad Regem ob Bul„ larum retentionem, recurſum minime ceſſare, ſed „ poſſe nihilomious Regem Fiſcalem illum proſequi.

Rationem autem ſubjungit, " quoniam omnes „ caſus, in quibus dari poteſt Bullarum retentio in „ Senatu, uni tantum rationi nituntur, & unico „ fundamento juſtificantur, nempe præjudicio Reipu„ blicæ ac damno publicæ utilitatis, „ quod avertere Principi, ſeu Officio ejus Fiſcali incumbit, nec per quamcumque Partium concordiam auferri a Principe poteſt, uec quominus iis invigilet Fiſcalis, impediri.

Similiter in Regno Galliæ praxia obtinuit, ut in Appellationibus tanquam ab abuſu Officium Fiſcale ſemper ſe formet partem principalem, eo quod bæ Appellationes fundantur ſuper notorio abuſu, qui ſemper reſpicit publicum intereſſe, uti notat Fevretius *lib.* 1. De abuſu *cap.* 2. *num.* 9. qui & ibidem ſubjungit, quod privati non poſſint convenire, aut tranſigere, niſi de conſilio & aſſenſu Officii Fiſcalis, quod & media compoſitionis a Partibus litigantibus propoſita rejicere poteſt, ſi intelligat ſubeſſe aliquam colluſionem inter litigantes publico præjudicioſam; atque ita non ſemel judicatum refert.

PARS

Digitized by Google

PARS TERTIA.

USUS PLACITI ADSTRUITUR RESPECTU LEGUM GENERALIUM EXTERNUM ECCLESIÆ REGIMEN CONCERNENTIUM.

CAPUT PRIMUM.

HIC USUS PROBATUR EX SCOPO IPSIUS PLACITI, CONDITIONE IPSARUM LEGUM GENERALIUM, NECNON PLURIUM EARUMDEM NON RECEPTIONE.

§. 1.

Evincitur ex ſcopo ipſius Placiti ejus uſum ad certam & determinatam Bullarum ſpeciem reſtringi non poſſe.

IN præcedentibus abunde probatum fuit, quod jus Placiti in id unum collimet, ut Principes vi ſui officii curent & invigilent, ne quidquam aliunde in Ditiones ſuas inducatur, quod vel Rempublicam vel Eccleſiam curæ ſuæ commiſſam in ſuis Juribus, Privilegiis, aut inveteratis moribus læderet & turbaret, cum notabili frequenter incommodorum ſequela.

Hinc facile intelligi poteſt, quod, inſpecto hujus juris Placiti ſcopo, uſus illius ad certam & determinatam Diplomatum, Bullarum aut Reſcriptorum ſpeciem reſtringendus non ſit.

Quis enim ſecernet Diplomata aut Conſtitutiones ſive Bullas, quarum publicatio & executio his incommodis ſit ſubjecta, ab illis, e quarum publicatione & executione prædicta incommoda nullatens ſint timenda?

Unde & videmus, quod Doctores de hoc uſu Placiti ſcribentes, & ſcopum hujus Juris attendentes, nulla inter Bullas aut Reſcripta curiæ Romanæ diſtinctione adhibita, pronuntient indiſtincte e Curia Romana emanantia Diplomata in Auditoriis Regiis, priuſquam publicentur aut executioni mandentur, revideri & approbari debere.

Atque inter alios Didaeus Covarruvias (quem cæteri Doctores de hac materia tractantes paſſim ſequuntur, tanquam qui de hac materia accuratius loquutus fuerit) nulla inter Littéras Apoſtolicas adhibita diſtinctione, teſtatur, quod " in puribus caſibus & negotiis „ Litteræ Apoſtolicæ ante executionem earum ad Re„ gia mittantur Auditoria & Tribunalia, idque fiat „ ex Regio Decreto, ut illic (ait) examinentur, ne „ quid fiat & obtineatur falſis precibus, & importu„ nis ſuggeſtionibus a Summo Pontifice adverſus „ Regni, Regumque Hiſpaniarum Privilegia & Apo„ ſtolicas Conceſſiones; denique ne Litteræ ſummi „ Eccleſiæ Præſulis contra publicam ſpiritualis, Ec„ cleſiaſticæ & temporalis hujus Provinciæ utilitatem „ præter ipſius concedentis voluntatem & conſenſum „ executioni mandentur.

Neque ſcio an ex innumera illa Doctorum turba, quam in ſuo Tractatu *De Supplicatione ad Sanctiſſimum* ſuper hac materia reproducit Franciſcus Salgado, vel unus reperiatur, qui Placiti uſum ad certam & determinatam Litterarum Apoſtolicarum ſpeciem reſtringat; ſed ſicuti generalem rationem hujus uſus per Covarruviam ſupra expoſitam adducunt, ita quoque uſui Placiti in Litteris & Bullis Apoſtolicis locum indeterminate & indiſtincte eſſe teſtantur.

§. 2.

Idem evincitur ex ipſa Legum generalium conditione.

Cum varii ſint Provinciarum mores & inſtituta, diverſaque hominum ingenia, facile contingit, ut lex uni Provinciæ ſit conveniens, quæ alteri Provinciæ populoque, qui aliis inſtitutis & moribus regi hactenus conſuevit, non tantum non foret conveniens, ſed & multum nociva.

Id permaxime in Legibus Pontificiis & Conciliorum generalium, quæ pro univerſali Eccleſia feruntur, locum habere ſolet, uti poſt Suarezium alioſque obſervat Franciſcus Salgado in Tractatu *De Supplicatione ad Sanctiſſimum, parte* 1. *cap.* 2. *Sect.* 4. *num.* 151. " Nam eo ipſo (ait) quod Lex univerſaliter „ fertur, facile accidere poteſt, ne congruat aut diſ„ poſitionibus gentium omnium, pro quibus fertur, „ quod maxime contingere poſſe ait in Legibus Ca„ nonicis & Pontificiis, quæ pro univerſali Eccleſia „ feruntur: Eccleſia quippe complectitur varia Regna, „ & Provincias habentes varios ritus & modos vivendi: „ unde licet talis Lex regulariter loquendo non ſit „ diſconveniens vel nimis dura pro univerſali Eccle„ ſia, idcirco licet reſpectu totius locum non habeat „ Supplicatio, nihilominus uni vel alteri Regno aut „ Provinciæ poteſt eſſe nimis diſſentiens a moribus „ ejuſdem.

Hinc ulterius cum Suarezio aliiſque concludit Salgado, quod a ſimilibus Pontificiis Decretis poſſit per Principem aut Magiſtratum Provinciæ juxta mores Regnorum Hiſpaniæ inſtitui Supplicatio ad Sanctiſſimum, ac interim ſiſti executio ſimilis Legis, eo quod Princeps ſeu Magiſtratus Civilis perſpiciat, Legem illam univerſalem, ſpectatis moribus & inſtitutis ſuæ Provinciæ, minus eſſe convenientem, imo nec ſine ſcandalo & perturbatione executionem illius Legis hic & nunc permiti poſſe; quo caſu, uti ipſe Suarezius fatetur, *ipſa Lex Pontificia non obligat, & ceſſat omne periculum peccati.*

Et ipſe Zypæus fateri debet in Analyſi Juris Canonici titulo *De Conſtitut. num.* 4. quod " non om„ nibus vulneribus eadem emplaſtra, omnibus mor„ bis venæſectiones, eademque remedia conveniant; „ adeoque pro regimine Eccleſiæ Belgicæ non eadem „ commoda ſint, quæ Italiæ aliiſque locis apta ſunt.

Si igitur, etiam fatente Zypæo, Leges Pontificiæ quantumvis de ſe juſtæ poſſint quibuſdam Provinciis eſſe minus convenientes, quin & ex earum executione ſcandalum

ſcandalum & perturbatio notabilis in hiſce Provinciis oriri; quidni Principi fas ſit vetare executionem Legum & Ordinationum Pontificiarum per ſuas Provincias, quoadusque viſæ & examinatæ fuerint per illos, qui vice Regia juriſdictioni præſunt, ne ex præcipiti executione Reſpublica aut Eccleſia in notabilia incommoda incidat?

Uti enim jampridem obſervatum eſt ab Iſidoro apud Gratianum *Diſtinct.* 4. *Canone* 2. " Lex erit „ honeſta, juſta, poſſibilis, ſecundum naturam, ſecundum patriæ conſuetudines, loco temporique „ conveniens, neceſſaria, utilis, manifeſta quoque; „ ne aliquid per obſcuritatem in captionem contineat. „ nullo privato commodo, ſed pro communi civium „ utilitate conſcripta.

§. 3.

Plures generales Pontificiæ Conſtitutiones ad Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes, receptæ non ſunt; eo quod moribus Provinciarum convenire non viderentur.

Quandoquidem inter cætera, quæ ad rationem Legis requiruntur, neceſſarium ſit, ut Lex ſit *ſecundum naturam*, *ſecundum patriæ conſuetudines*, *loco temporique conveniens*, merito notarunt Doctores contingere poſſe, ut Lex generalis licet de ſe non injuſta, tamen quibuſdam Provinciis ejus executio minus conveniat, imo foret noxia, uti §. præcedenti notatum fuit.

Hinc ipſe Zypæus poſtquam monuit " non omni„ bus vulneribus eadem emplaſtra, nec omnibus mor„ bis venæſectiones eademque remedia convenire, „ adeoque pro regimine Eccleſiæ Belgicæ non eadem „ commoda eſſe, quæ Italiæ aliiſque locis apta ſunt, „ immediate ſubjungit, quod " paucæ Extravagantes, „ quæ Corpori Juris Canonici (quod vocamus) jun„ ctæ non ſunt, hic promulgatæ, vel Romæ publica„ tæ hic uſu receptæ ſint; „ indubie eo quod moribus & Juribus harum provinciarum contrariari viderentur.

Et *Conſult.* 10. *De Regularibus* reſolvit, Conſtitutionem Bonifacii VIII. de clauſura Monialium in his Belgicis Provinciis generaliter non fuiſſe receptam, eo quod non eadem ſit Belgii & Italiæ ratio; imo addit: Si " qua hic Italicarum fæminarum clauſura „ teneretur, proxima videretur cenſuræ atque infa„ miæ.

Inſuper jam ſupra notavimus ex Zypæo aliiſque famoſam illam Bullam, quæ ritu ſolemni ſingulis annis in Cœna Domini (unde ei nomen adhæſit) in Urbe (Roma) promulgatur, nec hic, nec pleriſque aliis in Regnis & Provinciis extra Ditiones temporales Romani Pontificis eſſe receptam, ac ob defectum Placiti Regii publicationem ejus fieri non potuiſſe.

Et quidem cum anno 1591. inſtituta eſſet lis coram Conſilio privato Bruxellis inter Decanum & Capitulum Eccleſiæ Cathedralis Tornacenſis Supplicantes ex una parte, & Conſiliarium ejuſdem Conſilii commiſſum ad Cauſas Fiſcales intervenientem pro Joanne de Ouſte Reſcribentem, atque ex parte Supplicantium quædam eſſent allegata ex Leonardo Leſſio & Martino Novarro, quibus probari videbatur, prædictam Bullam *Cœnæ Domini* etiam Belgas obligare; prædictum Conſilium Privatum, priuſquam ſuper cauſa Principali jus diceret, injunxit Supplicantibus 3. Aprilis ejuſdem anni eradere ea, quæ allegarant circa Bullam *Cœnæ Domini*, ejuſque obligationem ſeu obſervantiam, iiſdem inhibens, ne in futurum ſimili allegatione utantur ſub pœna, quod providebitur, prout pro conſervatione ſui Status & auctoritatis videbitur requiri. Verba Sententiæ ſunt: *Veu au Conſeil Privé du Roy noſtre Sire, le Procès pendant entre les Doyen & Chapitre de l'Egliſe Cathedrale de Tournay, Supplians, d'une part; & le Conſeiller Commis aux Cauſes Fiſcales dudit Conſeil, ayant pris la cauſe de deffenſe pour Jean Van Ouſte, Commis de la la Recette des Impoſts par eux, avec autres membres des Eſtats de Tournay & Tourneſis, accordez ſur la Riviere de l'Eſcaut, pour l'entretenement de la Garniſon eſtant au Chaſteau dudit Tournay; & ledit Reſcribent au contraire: SA MAJESTE, avant faire droit au principal, ordonne que leſdits Supplians auront à tracer tout ce qu'ils ont allegué de la Bulle* Cœnæ Domini, *& obſervance d'icelle; leur deffendant de ne ſe ſervir à l'avenir de ſemblable allegation, à peine que y ſera pourveu, comme pour la conſervation de ſon Eſtat & authorité elle verra eſtre requis..... Fait audit Conſeil tenu à Bruxelles le troiſiéme jour du mois d'Avril* 1591.

Inter Regulas Cancellariæ jampridem fuit illa, quæ dicitur *De publicandis Reſignationibus*, quæ tum in Belgio, tum in Gallia, Hiſpania, aliiſque Regnis uſu recepta fuit, & tanquam Lex Provinciæ aut Regni conſtanter obſervata: Conſtitutio autem Gregorii XIII. quæ in locum hujus Regulæ fuit ſurrogata, præſcripta alia publicationis forma, recepta non fuit; ſed conſtanter obſervata prædicta Regula, quæ jam uſu invaluerat, quemadmodum de Belgio teſtatur Zypæus, & probat notoria praxis, ſimiliter de Gallia fidem faciunt ejuſdem Regni Pragmatici; & de Hiſpania poſt Garciam teſtatur Salgado *Supplicatione ad Sanctiſſimum, parte* 1. *cap.* 2. *ſect.* 3. *num.* 137. tametſi dicta Conſtitutio Gregorii XIII. quæ incipit *Humano vix*, ritu conſueto Romæ publicata legatur, prout extat in Bullario Romano, & a tempore editæ hujus Conſtitutionis prædicta Regula *De publicandis Reſignationibus*, ex numero Regularum Cancellariæ a Romanis Pontificibus fuerit expuncta, neque in Cancellaria Romana ulla ratio illius Regulæ amplius habeatur.

. Conſtitutionem Pii V. qua inhibuit per Ordinarios admitti Reſignationes aut Permutationes Beneficiorum, niſi ex cauſis in eadem Conſtitutione expreſſis, vetuitque ne Ordinarii admittentes Reſignationes ex cauſis ibidem expreſſis conferre poſſint ulla Beneficia ſuis aut Reſignantium conſanguineis & affinibus vel familiaribus, hic ſimiliter in Belgio quoad formam ibidem præſcriptam receptam non eſſe, teſtatur Zypæus in Jure Novo, titulo *De Renuntiatione.* Poſtquam enim ſummatim retulit hanc Conſtitutionem, ſubjungit: " Sed, ut multæ aliæ, hæc Bulla hic publicata „ aut uſu recepta non eſt, quia reſtringit Ordinario„ rum facultates, etiamſi hic forte non expreſſæ cau„ ſæ, Jure tamen non improbatæ eſſent.

Et loquens de hac Conſtitutione Garcias *parte* 11. De Beneficiis *cap.* 3. *num.* 270. aſſerit, " eam non „ videri ſervari in Hiſpania, ubi (ait) prætenditur „ eam non eſſe receptam, ſed eſſe ab ea ſupplicatum, „ ſaltem quoad illud de non conferendis Beneficiis „ reſignatis conſanguineis, affinibus aut familiaribus „ Collatorum, vel Reſignantium; & audivi ita fuiſſe „ per Conſilium Regium ſcriptum Epiſcopis.

Id autem ex ſtylo Regni Hiſpaniæ idem ſonat, ac Conſtitutionem hanc ſive Bullam in Auditorio Regio fuiſſe retentam, ſive ut more Belgii loquamur, non fuiſſe placetatam.

Hæc tamen Conſtitutio Pii V. eſt generalis, & non ſolum conſueto more Curiæ Romanæ publicata fuit, ſed inſuper expreſſe declaravit & voluit Pontifex, *eam ſic publicatam omnes & ſingulos perinde afficere & obligare, ac ſi illis ipſis fuiſſet ſingulariter intimata.*

Pari modo Litteræ Monitoriales ad finem revelationis ſive quibus injungitur omnibus, qui de re aliqua aut etiam de delicto perpetrato notitiam habent, ut ſub pœna excommunicationis revelent (quarum meminit Concilium Tridentinum *Seſſ.* 25. *cap.* 3. *de Reformat.*) hic

Digitized by Google

hic in Belgio uſu receptæ non ſunt, quamvis in pluribus aliis Regnis etiam extra Italiam earum uſus ſub certis tamen modificationibus & reſtrictionibus ſit receptus, uti de Regno Galliæ noviſſime teſtatur, & earum uſum ibidem receptum, & per Edicta Regia modificatum exponit D. Do Caſſe Officialis Condomenſis in ſua Praxi Juriſdictionali, *tomo* 2. *cap.* 8. §. 3.

Quapropter cum anno 1628. quædam Anna de Bilhe ejuſque fratres proles Caroli de Bilhe ſimiles Litteras Monitoriales ad finem revelationis impetraſſent in Curia Romana, eaſque Officialia Archiepiſcopi Mechlinienſis 30. Aprilis ejuſdem anni per Parochos & Concionatores in Civitate Bruxellenſi publicari feciſſet, indilate ad inſtantiam Officii-Fiſcalis expeditæ fuere die 5. Maii per Conſilium Brabantiæ Litteræ Caſſatoriales factæ executionis & publicationis dictarum Litterarum: prout hæc omnia fuſius exponuntur in Conſulta Conſilii Brabantiæ data ad Duciſſam Iſabellam occaſio e querelarum, quas apud dictam Duciſſam contra Conſilium Brabantiæ depoſuerat Nuntius Apoſtolicus.

In illa Conſulta duo præcipue urget & adſtruit Conſilium: primum quod ſimiles Litteræ Monitoriales necante, nec poſt Concilium Tridentioum hic fuerint admiſſæ: alterum, quod licet ſimilium Litterarum uſus hic notus fuiſſet, nihilominus ſimiles Litteræ in Curia Romana impetratæ executioni mandari non poſſent ſine prævio Placito Regio; quod Jus ab antiquo hic in Belgio, aliiſque Regnis obtinuiſſe pluribus tum rationibus tum exemplis adſtruit integra Conſulta. Exhibetur in Appendice Monumentorum ſub *litt. C.*

Si quis plures in omni pene materia Pootificias Conſtitutiones Romæ publicatas, & in Belgio, Gallia, aliiſque Regnis ob defectum publicationis noo obſervatas videre velit, conſulat Canoniſtas, qui Juri communi praxim & Conſuetudines ſuarum reſpective Provinciarum adjunxerunt: atque inter alios vir eruditus Franciſcus Florens ſub finem ſuæ Diſſertationis De Origine Juris Canonici monet " generaliter tam
„ in ſtudiis Juris Canonici, quam Civilis in Regno
„ Galliæ obſervandum, quod Philippus Pulcher præ-
„ cepit in Litteris quibuſdam M. S. quibus multa
„ Privilegia conceſſit Univerſitati Aurelianenſi anno
„ Chriſti milleſimo trecenteſimo duodecimo: *Non pu-*
„ *tet igitur aliquis non recipere, vel progenitores no-*
„ *ſtros recepiſſe conſuetudines quaslibet ſive Leges, ex eo*
„ *quod eas in diverſis locis & ſtudiis Regni noſtri per*
„ *Scholaſticos legi ſinantur. Multa namque eruditio-*
„ *ni & doctrinæ proficiunt, licet recepta non fuerint.*
„ *Nec Eccleſia recipit quamplures Canones, qui per de-*
„ *ſuetudinem abierunt, vel ab initio non fuere recepti,*
„ *licet in ſcholis a ſtudioſis propter eruditionem legan-*
„ *tur. Scire namque ſenſus, ritus, & mores homi-*
„ *num diverſorum, locorum & temporum valde pro-*
„ *ficit ad cujuſcumque doctrinam.*

CAPUT II.

Uſus Placiti ſuper Decretis generalibus Diſciplinam Eccleſiæ concernentibus probatur ex iis, quæ contigerunt in receptione & publicatione Concilii Tridentini.

§. 1.

Quid de recipiendis Decretis hujus Concilii, tum ab ipſo Concilio, tum a Pio IV. S. Pontifice fuerit decretum.

POSTQUAM ſub finem anni 1563. reſolutum eſſet a Patribus Concilii Tridentini tandem huic Concilio finem imponere, ex reſolutione Patrum deouo relecta & probata fuerunt omnia, quæ ſub Paulo III. & Julio III. quoad dogmata & morum reformationem ſtatuta & definita fuerant.

Poſt hæc ex Patrum deliberatione, edito Decreto; placuit, ut omnium & ſingulorum, quæ in hac Synodo decreta & definita fuerunt, confirmatio nomine Sanctæ hujus Synodi per Apoſtolicæ Sedis Legatos & Præſidentes a Beatiſſimo Romano Pontifice peteretur.

In conformitatem hujus Decreti Cardinales Moronus & *Simoneta*, qui fuerant Concilii Præſides, nomine ipſius Synodi confirmationem omnium & ſingulorum, quæ ſub diverſis Pontificibus a Synodo erant ſtatuta & definita, a Romano Pontifice Pio IV. die 26. Januarii 1564. in Conſiſtorio ſecreto poſtularunt, qui, auditis votis Cardinalium, ea omnia auctoritate Apoſtolica confirmavit, & ab omnibus Chriſti fidelibus recipi & ioviolabiliter obſervari mandavit.

Utque hæc omnibus publice conſtarent, Bullam edidit idem S. Pontifex ſeptimo Kalendas Februarii eodem aono, quæ incipit: *Benedictus Deus*; in qua declarat, quod in conformitatem Decreti Concilii Tridentioi omnia & ſingula, quæ in eo definita & ſtatuta erant, auctoritate Apoſtolica confirmaverit, & ab omoibus ſuſcipienda ac ſervanda eſſe decreverit, *ſicut*, inquit, *harum Litterarum tenore ad clariorem omnium notitiam confirmamus, & ſuſcipi obſervarique decernimus*; poſt hæc ſubjungit: *Mandamus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis a ſacris Canonibus conſtitutis, aliiſque gravioribus, etiam privationis, arbitrio noſtro infligendis, univerſis & ſingulis Venerabilibus Fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis quibuſvis Eccleſiarum Prælatis, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis & dignitatis, etiam ſi Cardinalatus honore præfulgeant, ut eadem Decreta & Statuta in Eccleſiis ſuis, Civitatibus & Diœceſibus in Judicio & extra Judicium diligenter obſervent, & a ſubditis quiſque ſuis, ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant obſervari.*

Tandem ut hæc ad omnium notitiam perveniant, neque quis excuſatione ignorationis uti poſſit, vult & mandat Pontifex, *ut hæ Litteræ per aliquos Curiæ Curſores in Baſilica Vaticana Principis Apoſtolorum, & in Eccleſia Lateranenſi, tunc cum in eis populus, ut Miſſarum ſolemnibus interſit, congregari ſolet, palam & clara voce recitentur; & poſtquam recitatæ fuerint, ad valvas earum Eccleſiarum, itemque Cancellariæ Apoſtolicæ, & in loco ſolito Campi Floræ affigantur, ibique, ut legi & omnibus innoteſcere poſſint, aliquantiſper relinquantur; cum autem inde amovebuntur, relictis de more ibidem exemplis, in alma Urbe ad impreſſionem tradantur, quo commodius per Chriſtiani nominis Provincias & Regna divulgari poſſint. Tranſſumptis quoque earum exemplaribus, quæ manu alicujus publici Notarii ſcripta, ſubſcriptave, & ſigillo ac ſubſcriptione alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munita fuerint, fidem ſine ulla dubitatione haberi mandat atque decernit.*

Hanc Bullam ſequuta eſt alia ejuſdem Pontificis, quæ incipit: *Sicut ad ſacrorum*, edita & publicata Romæ 20. Julii ejuſdem anni, in qua narrat, ſibi relatum, multos eſſe qui dubitent ex quo tempore cœperint Decreta ſacri generalis Concilii Tridentini ad reformationem & Jus poſitivum duntaxat ſpectantia, eos, ad quos pertinet, obligare.

Ut autem omnis controverſia dubitatioque tolleretur, motu proprio eam rem, prout rationi, Juri & æquitati convenire cenſuit, duxit declarandum; cenſuitque *prædicta decreta omnia ad reformationem Juſque poſitivum duntaxat ſpectantia, a Kalendis Maii proxime præteriti omnes obligare cœpiſſe; neque poſt eam diem excuſationem cujuſquam, quod ea ignoraverit, admittendam; atque ita* (ait) *Apoſtolica auctoritate declaramus & definimus, & ab omnibus judicari debere mandamus atque ſtatuimus.*

Si

Si ſola Romæ facta publicatio ſufficiens judicaretur ad obſtringendos omnes ubique fideles ſine ulteriori per Provincias & Eccleſias publicatione, nemini dubium eſſe poterat, quin ſaltem a Kalendis Maii anni 1564. omnes ubique fideles fuiſſent obſtricti omnia & ſingula Decreta Concilii Tridentini ad reformationem & Jus poſitivum duntaxat etiam ſpectantia obſervare, atque ad earum obſervantiam Cenſuris aliiſque pœnis potuiſſe conſtringi; quod tamen nec a Belgis, nec a pleriſque extra Italiam Provinciarum Incolis creditum fuiſſe ex dicendis patebit.

§. 2.

Quid in Belgio ſuper receptione & publicatione Concilii Tridentini actum fuerit?

Philippus II. Rex Catholicus deſiderans, ut per omnes ſuas Ditiones Concilii Tridentini Decreta & definita publicarentur & reciperentur, mentem hanc ſuam per Litteras intimavit anno 1564. Margaretæ Parmenſi Belgii tunc temporis Gubernatrici.

Margareta autem, intellecta Regis Catholici voluntate ſuper receptione & publicatione Concilii Tridentini, ea de re conſulere voluit Epiſcopos, ut modum ſuggererent, quo voluntati Regis hac in parte ſatisfieri poſſet.

Porro tantum abeſt, ut Epiſcopi crederent, ſola publicatione Romæ facta Belgas Decretis Concilii conſtringi, nec aliam hiſce in Provinciis publicationem eſſe neceſſariam, ut e contrario ex particulari eorum promulgatione & receptione multas difficultates metuerent, eaſque non niſi auctoritate Regia ſuperari poſſe cenſerent, ut intelligitur ex Litteris Archiepiſcopi Cameracenſis.

Ad hunc enim cum ſcripſiſſet Margareta Duciſſa Parmenſis, reſpondet 23. Julii 1564. quod, re communicata cum Capitulo Metropolitanæ Eccleſiæ, & adhibitis in Conſilium Theologis & Canonum peritis, celebratio Synodi Provincialis ſuper receptione Concilii & Decretorum per ſingulas Eccleſiarum Parochias ſit quidem modus Juri conſentaneus, & antehac in re ſimili uſitatus; ſed magnis difficultatibus foret implicatus, niſi Regia auctoritate Decreta Concilii prius probentur & admittantur.

Hic ſupponit Archiepiſcopus, formam publicandi Decreta etiam Concilii generalis per *ſingulas Parochias* eſſe Juri conſentaneam & antehac in Belgio uſitatam.

Præterea evidens eſt, Archiepiſcopum alioſque in Conſilium ab eo adhibitos citra ſcrupulum ſuppoſuiſſe & exiſtimaſſe, Decreta Concilii ſola Tridenti & Romæ facta publicatione Belgas obſtringere non poſſe ante factam per Provincias publicationem.

Margareta Parmenſis, acceptis hiſce Archiepiſcopi Cameracenſis Litteris, præſagiens ex tumultibus in Belgio excitari cœptis, quot difficultatibus receptio & publicatio Concilii Tridentini foret obnoxia, uti narrat Famianus Strada *De Bello Belgico*, prius explorare voluit non tantum judicium Epiſcoporum Belgii, ſed & Conſiliorum Regiorum, ac Magiſtratuum præcipuarum Civitatum ſuper hac publicatione.

Litterarum hunc in finem datarum ſumma erat, ut Decreta Reformationis hujus Concilii quantocyus expenderent; atque deliberarent de modo, quo hæc Decreta executioni mandari poſſent, quo eorum ube rior fructus ſperari queat; una monens, ut in hoc examine attenderent quoque ad prærogativas & Jura ſuæ Majeſtatis, ſuorumque Vaſſalorum, necnon ad Jura, Privilegia, ac Conſuetudines Eccleſiarum, & ſingularum Provinciarum.

His Litteris receptis, Conſilia & Magiſtratus ſine mora demandarunt horum Decretorum examen ſuis reſpective Fiſcalibus, aliiſque de corpore ſuo deputatis, qui plura in his Decretis adnotarunt, quæ videbantur præjudicium adferre poſſe Prærogativis & Juribus Regis, ſuorumque Vaſſallorum, necnon contrariari inveteratis harum Provinciarum moribus & conſuetudinibus, quæ ſine notabili perturbatione & periculo tumultuum popularium interverti non poſſent; & conſequenter publicationem dictorum Decretorum non eſſe permittendam, niſi quoad hoſce annotatos Articulos adſerretur ea modificatio, qua prædicta Jura & privilegia atque Conſuetudines ſalva & intacta manerent.

Hac Conſiliorum ac Magiſtratuum reſolutione recepta, necnon Litteris Philippi II. Regis Catholici, quibus publicationem Concilii Tridentini vehementer urgebat, Margareta hanc publicationem Epiſcopis injunxit, datis Litteris 17. Julii 1565. inſerta hac Clauſula: " Mentem Regis eſſe, ne propter promul„ gationem hanc licet illimitate & ſine reſtrictione „ factam, quidquam immutetur aut innovetur circa „ Regalia Jura, Privilegia ſuæ Majeſtatis, aut ſuorum „ Vaſſallorum, Statuumque ſuorum & Subjectorum, „ & ſpeciatim circa Juriſdictionem Laicalem, jus Pa„ tronatus laicis indultum, ſeu jus Nominationum, „ cognitionem Cauſarum materiæ Poſſeſſoriæ Bene„ ficiorum, Decimarum poſſeſſarum aut prætenſarum „ per laicos, ſuperintendentiam & adminiſtrationem „ Hoſpitalium, aliorumque piorum locorum: non „ (inquit) ad contraveniendum dicto Concilio, ſed „ ut ejus executio accommodetur naturæ cujuslibet „ Provinciæ. Eadem Clauſula inſerta erat Litteris da„ tis 24. Julii 1565. ad Senatus Regios & Magiſtratus „ ſuper executione Concilii Tridentini.

Litterarum Exemplar ad Epiſcopos extat *parte* 3. Edictorum Flandriæ *lib.* 6. *Rubrica* 1. & Exemplar Litterarum ad Senatus Regios *parte* 2. Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rub.* 2.

Si notæ a Conſiliis Regiis & Civitatum Magiſtratibus conferantur cum materiis in hac Clauſula expreſſis, patebit ad oculum, Clauſulam illam ad illas notas dirigi, atque Regem earum rationem in executione Concilii haberi voluiſſe.

Unde & Bertrandus Loth in Reſolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *articulo* 9. relatis annotationibus Concilii Artheſiæ, mox ſubjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Artheſia.*

Similiter Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico *cap.* 32. volens exprimere, quæ per dictam Clauſulam Rex voluit reſervata, retulit, ſervato ordine Seſſionum & Capitum Concilii Tridentini, quid ad ſingula a Conſiliis Belgicis fuerit obſervatum; haud dubitans, quin hæc eſſent, quæ Rex per dictam Clauſulam reſervata voluerat, quod & quotidiana praxis confirmat.

Nequaquam proinde exiſtimabant Belgæ, ſe Decretis Concilii Tridentini adſtringi, priuſquam per Provincias more in Belgio uſitato eſſent publicata, & populo per ſuos Paſtores intimata: tametſi Romæ eorum publicatio jam pluſquam ab anno facta ſciretur, quin & Bullam eſſe ibidem publicatam, qua declarabatur, hæc Decreta ſine ulteriori publicatione univerſos fideles obſtringere. Quin nec poſt publicationem dictorum Decretorum hæc recepta creduntur, niſi ſalva prædicta modificatione, eo quod non putetur publicatio a Principe placetata, niſi ſub hac expreſſa modificatione, nec conſequenter publicatio horum Decretorum hic eſſe facta, niſi ſub hac limitatione ſaltem tacite ſubintellecta. (*a*)

(*a*) Refertur in Hiſtoria Thuana quod Philippus II. Hiſpaniarum Rex juſſerit promulgari in Provinciis ſuæ ditionis Concilium Tridentinum, *nuſquam* tamen *mentione Summi Pontificis facta.*

§. 3.

§. 3.

Uſus Placiti adſtruitur per ea, quæ ſuper receptione Concilii Tridentini contigêre in Gallia.

GAllos non magis quam Belgas credidiſſe ſe conſtringi Decretis Concilii Tridentini ſola publicatione Tridenti vel Romæ facta, neque Epiſcopos reputaſſe publicationem Concilii fieri poſſe ſine prævus Litteris Placiti ſive *Pareatis* Regis, manifeſtum eſt ex urgentiſſimis inſtantiis, quas & ipſe Clerus Gallicanus & Romani Pontifices per ſuos Legatos iterato apud Regem ejuſque Miniſtros fecerunt. Hæ inſtantiæ Cleri Gallicani ordinetemporis referuntur inter Probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *capite* 14.

Ex illis autem, quæ ibidem proferuntur, conſtat, quod, non obſtantibus omnibus his fortiſſimis tum Pontificum, tum Cleri Gallicani ſollicitationibus, nunquam a Rege ejuſque Conſiliis impetrari potuerit hujus Concilii ſolemnis publicatio.

Inter cauſas vero hujus reſiſtentiæ & hæc fuit, quod Regii Magiſtratus prætenderent, & exhiberent in Decretis Reformationis hujus Concilii plura occurrere, quæ vetuſtis conſuetudinibus, necnon Juribus Regiis, atque Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus præjudicare videbantur.

Inſuper ex diſcurſibus & poſtulationibus per Clerum Gallicanum pro receptione hujus Concilii apud Regem factis, habetur, quod Clerus agnoſceret, penes Regem eſſe auctoritatem, Decreta Reformationis ipſius Concilii examini & reviſioni ſubjicere, priuſquam fineret ea in ſuo Regno publicari, ut perſpiceret, num nihil in his Decretis occurreret, quod moribus Regni, Juribuſque Regiis, vel Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus & privilegiis contrariaretur, & per quæ ipſius Regni vel Eccleſiæ tranquillitas turbari poſſet.

Præterea conſtat, Clerum non dubitaſſe, quin ea eſſet penes Regem auctoritas, publicationi & receptioni Concilii, eam adjiciendi moderationem & reſtrictionem, ut prædicta Jura in omnibus ſalva manerent: qualem cautionem in receptione ejuſdem Concilii Principes Belgii pro conſervandis ſuis & Vaſallorum Juribus, & Eccleſiarum Privilegiis adjeciſſe ſupra notatum eſt.

Legitur enim quod Epiſcopi deputati ex parte Cleri Gallicani congregati Pariſiis anno 1585. ad poſtulandam apud Regem publicationem Concilii, habuerint in mandatis, ut eam ſolummodo peterent cum hac reſtrictione: *Salvis libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ & exemptionibus Eccleſiarum Cathedralium.*

Rurſus eaſdem inſtantias reiterans Clerus Gallicanus anno 1596. ipſam publicationem non niſi ſalvis Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ & Juribus Regiis poſtulavit.

Quinimo & ipſi Romani Pontifices nequaquam improbarunt, Decreta Concilii ita moderari, eorumque receptionem cum ea fieri moderatione, ut inveteratæ conſuetudines, receptaque Privilegia & Jura non inverterentur, ne alias ipſa Provinciarum & Regnorum tranquillitas turbaretur, & ita ipſa Decreta interdum plus ſua novitate nocerent, quam utilitate prodeſſent.

Idipſum ſat oſtendit Clemens VIII. qui, ſequutus exemplum ſuorum Prædeceſſorum, fortiter publicationem Concilii apud Henricum IV. Regem Galliarum ſollicitavit; & cum Rex vehementer deſideraret per Pontificem abſolvi a Cenſura, qua per Sixtum V. ob profeſſionem Hæreſis fuerat innodatus, non dubitavit Pontifex inter conditiones, ſub quibus ipſam abſolutionem impertiebatur, requirere ipſam Concilii Tridentini publicationem, quam & Litteris in forma Brevis ipſius abſolutionis inſeruit, cum hac tamen notanda Clauſula: *Exceptis, ſi quæ eſſent, quæ Regni tranquillitatem turbare poſſent*; qua manifeſte oſtendit Pontifex Regi eam permitti libertatem & auctoritatem, ut, ſi quid in Decretis illis occurrat, quod Regni tranquillitatem turbare poſſet, pro ea parte Decreta non reciperentur, aut ſub ea moderatione publicarentur, ut tranquillitas Regni ſalva maneret.

Hæc eadem enarrat Petrus De Marca *lib.* 2. *De Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 17. *num.* 6. monetque Decreta quidem fidei in Gallia eſſe admiſſa, " ſed Decre-
„ ta (inquit) quæ diſciplinam reſpiciunt, non ſer-
„ vantur in Galliis, *quia lege Principis deſtituuntur:*
„ quamvis præcipua capita, quæ Gallicanæ Eccleſiæ
„ receptos mores, & Jura antiqua non infringunt,
„ comprehenſa ſint Conſtitutionibus Regiis, quæ hac
„ de re variis temporibus editæ ſunt.

Deinde poſtquam retulit, quod " frequentiſſime to-
„ tius Cleri Gallicani Conventus Concilii Tridentini
„ Promulgationem a Regibus libellis ſupplicibus poſtu-
„ laverit ea lege, ut imperio ſuo ea capita exciperent,
„ quæ moribus Regni, id eſt, libertatibus Eccleſiæ
„ Gallicanæ adverſarentur, " obſervat quod horum
„ deſideriis Principes, toto hoc negotio ſæpe in Con-
„ ſilium prudentiſſimorum virorum relato, ſe accom-
„ modare non potuerint, „ ſubjungens: " Quod non
„ ita interpretari oportet, ac ſi contumaci animo ejus
„ Concilii communionem reſpuerent, quam in ne-
„ gotiis fidei ſanctiſſime colunt, quin potius eam
„ ſententiam amplexi ſunt, ſtudio tuendæ libertatis
„ Eccleſiæ Gallicanæ, quæ in quamplurimis capiti-
„ bus hujus Concilii Decretis peſſumdatur. Eam
„ perniciem, non admiſſis Synodi Conſtitutis, amoliri
„ tutius eſſe duxerunt, quam receptæ ſemel auctori-
„ tati, quæ pondere ſuo delicata ingenia premere poſ-
„ ſet, exceptionibus quibuſdam Jura Gallici Imperii
„ ſubducere. (*a*)

(*a*) Quamdiu Pontifices ſpem aliquam habuerunt impetrandæ promulgationis Concilii Tridentini in Galliis, tamdiu faciles extiterunt in concedendis rebus quas petebant Galli. Inter exempla, quæ poſſunt offerri, ſufficit Regis Henrici IV. abſolutionem indicare, a cujus conceſſione ſummum Pontificem deterrere conabatur Philippus II. Hiſpaniarum Rex; abſolutio tamen conceſſa eſt ob ſpem quam ſibi fecerat Papa, quod Henricus publicationem Concilii Tridentini in Gallia procuraret.

Deinde paratus erat Clemens VIII. permittere Concilii Tridentini approbationem cum iſta Clauſula, *ſalvis Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus*: porro ex ea diſpoſitione hoc emolumentum cepit Gallia, quod Pontificem ad ſuas libertates approbandas adduxerit.

PARS QUARTA.

DE USU PLACITI REGII SUPER DECRETIS, QUIBUS LIBRI PROSCRIBUNTUR.

CAPUT PRIMUM.

OSTENDITUR SCOPUM PLACITI REGII ETIAM OBTINERE QUOAD DECRETA ROMANA, QUIBUS LECTIO LIBRORUM INTERDICITUR.

§. I.

Forma hodierna Curiæ Romanæ in decernendis & concipiendis Decretis, quibus Libri proſcribuntur, evincit uſum Placiti, inſpecto ejus ſcopo, merito ad hæc Decreta extendi.

DECRETA prohibitoria librorum pleromque conduntur vel in Congregatione Cardinalium *S. Officii* ſive Inquiſitionis contra Hæreticam pravitatem, vel in Congregatione Cardinalium, quæ *Indicis* vocatur; raro vero extra has Congregationes ſub nomine Pontificis & immediate a Pontifice prodeunt.

Sed ſive Congregatione Cardinalium, ſive a Pontifice proficiſcantur hæc Decreta, præcipue concipiuntur ex ſententia Theologorum, quibus examen librorum, eorumque cenſura committi ſolet.

Dum enim libri quaſi pernicioſi ad Congregationem Cardinalium vel ſummum Pontificem deferuntur, ſolet eorum examen Theologis quibuſdam, quos *Conſultores* vel Qualificatores vocant, committi.

Hi autem Theologi, facto examine, judicium ſuum depromunt in Congregatione Cardinalium, interdum præſente, frequentius tamen abſente ipſo Pontifice, atque ex votis Theologorum ſoliti ſunt ipſi Cardinales ad prohibitionem librorum ſine ulteriori examine vota ſua depromere; & ſi Pontifex præſens fuerit, ipſe ſe votis Cardinalium conformare conſuevit.

Et quidem in Congregatione, quæ *Indicis* vocatur, Pontifex nunquam intervenit, ſed ſoli Cardinales cum Præfecto Congregationis, auditis Theologorum ſuffragiis, Decretum prohibitionis ſive relationis librorum in Indicem concipiunt; illudque poſtmodum, antequam publicetur, Pontifici exhibetur, qui illud ſine novo examine probare conſuevit.

Congregationi vero *S. Officii*, quæ habetur feria 3. & 4. ſimiliter Pontifex non intervenit, ſolique Cardinales ſuper prohibitione librorum ex votis Theologorum, quibus examen commiſſum fuerat, reſolvunt; nullaſque partes in his Decretis ſolet habere Pontifex, niſi quod ipſe Aſſeſſor *S. Officii* eodem die poſt meridiem Decreta Congregationis Pontifici referat, & ſummarie exponat.

Congregationi vero *S. Officii*, quæ habetur feria 5. in Palatio Apoſtolico intervenire quidem ſolet ſummus Pontifex, ſed ex votis Cardinalium negotia concludere conſuevit.

Cum vero Cardinales rariſſime per ſe libros proſcribendos legant & examinent, ſed relationi Theologorum, aut ad ſummum alicujus Cardinalis, qui forſan ad examen libri fuiſſet deputatus, ſe in ſuis votis conforment, quacumque forma Decreta a Congregatione *Indicis* vel *S. Officii* prodeant, illa non tam Pontifici aut Cardinalibus, quam ipſis Theologis, quibus eorum examen & qualificationem Congregatio Cardinalium vel Pontifex commiſit, adſcribenda ſunt, ſive eorum potiſſimum judicio & relationi innituntur.

Quinimo tametſi Decreta immediate a Pontifice procedant, nihilominus ex ea relatione Theologorum & ſubinde aliquorum Cardinalium, quibus a Pontifice librorum reviſio committitur, dependent.

Scitur enim quod nec ſoleat nec poſſit Pontifex pluribus altioribus negotiis diſtractus, lectioni & accurato librorum examini per ſe intendere; quin & plures ad cenſuram deferuntur eo conſcripti idiomate, cujus vel nullam vel modicam notitiam Pontifices frequenter habent, ut libri Hiſpanico, Polonico, Germanico, &c. idiomate conſcripti.

Itaque omnis pene illa e Curia Romana procedens librorum proſcriptio ex paucorum Theologorum ſignanter Regularium, vel ad ſummum aliquorum (quod tamen rarius contingit) Cardinalium, judicio & relatione dependet.

Neque Pontifex ullas in his proſcriptionibus partes habere conſuevit, niſi ad ſummum quod ſubinde ipſe & Theologorum & Cardinalium perſonaliter relationes audiat, & ex ipſorum relatione Judicium ſuum ſuper hac probibitione formet.

Quam facile autem ſubreptitie & obreptitie Judicium formetur, quando ex aliorum relatione illud depromitur, nemo non videt.

Præſertim dum agitur de negotiis, in quibus præventio, ignorantia, & error frequenter admodum dominantur.

Quis enim neſcit, quam frequentes ſoleant eſſe Theologorum in materia Doctrinæ, ſignanter Regularium, qui præ reliquis Theologis magis tenaciter Magiſtris ſuis adhæreſcunt, in ſuis opinionibus præventiones, & quanto zelo & ardore, Scholæ ſuæ opiniones ut fidei pene articulos propugnent, & contrarias aliorum Theologorum opiniones ut hæreticas, ſcandaloſas vel erroneas palam rejiciant.

Plures inſuper reperiri ſcitur, qui quidquid a Scholaſticorum, quorum lectioni aſſueverunt, opinione recedit, mox ut novitatem noxiam reputant.

Denique nihil pene facilius, quam ſimilium Theologorum animos prævenire contra libros, qui potentiores nanciſcuntur Adverſarios.

Quæ omnia evincunt, nihil mirum eſſe, ſi ſimilia Curiæ Romanæ Decreta, hujuſmodi relationi Theologorum innixa, ſubreptitie & obreptitie a Pontifice vel Congregatione Cardinalium impetrentur, poſſitque hoc ex capite eorum publicatio & executio in publica com-

commoda impingere, ut propterea & his merito invigilent, qui publicis his incommodis avertendis intendere debent.

Inſuper conſtans eſt hodiernus Curiæ Romanæ Stylus in formandis Decretis, quibus libri proſcribuntur, nullum ſpecialem errorem exprimere vel deſignare, qui prohibitioni locum dare potuiſſet.

Ex hoc prohibendi modo natum eſt fieri, ut inter Doctores ac ſignanter Theologos frequenter acerrima excitentur diſſidia; dum inter hos diſceptatur, quæ in hiſce libris doctrina Romanis Pontificibus diſplicuerit.

Ac proinde hoc ex capite contingere poteſt, ut ex ſimilis Decreti publicatione & receptione plus incommodi, quam ex libri illius lectione timendum ſit; ideoque ad præcavenda hæc Theologorum diſſidia executionem ſimilis Decreti Regia auctoritate ſuſpendi publica Reipublicæ utilitas ſuadet.

Hinc rurſus patet, ſuper his Decretis merito requiri Placitum Regium, inſpecto ejus ſcopo.

Accedit, quod hiſce Decretis contra legentes vel retinentes libros per hæc Decreta proſcriptos Cenſuræ aliæque pœnæ decernantur, necnon inſerantur frequenter Clauſulæ, quæ moribus & privilegiis Provinciarum contrariantur, nec ſine periculo turbationis admitti poſſent, uti ex dicendis patebit.

Ex quibus patet ſcopum Placiti Regii, nimirum avertere incommoda, quæ Reipublicæ & Eccleſiæ ex præcipiti Decretorum publicatione imminent, etiam in hiſce Decretis obtinere.

§. 2.

Exponitur alius modus quo idem contingere poteſt.

INter cauſas, ob quas contingit Decreta Romana nonnunquam in publica commoda impingere, & illa notari poteſt, quod " lumen Spiritûs Sancti (verba „ ſunt Auctoris Tractatûs *De Libertatibus Eccleſiæ* „ *Gallicanæ*, qui ex profeſſo auctoritatem Pontificiam „ contra quatuor Articulos Gallicanos tuetur) non „ perpetuo Pontifici hypocritarum fraudes, Aulicorum „ adulationes, improborum mendacia detegat; non „ adverſus Ambitioſorum importunitates, Magnatum „ preces, ſuſpecta Officialium Conſilia immotum ſer- „ vet: „ quidni & hac de cauſa ipſa Decreta, quibus libri proſcribuntur, in publica commoda nonnunquam impingant?

Nam & in eliciendis & procurandis hiſce Decretis non raro ſe hypocritarum fraudes immiſcent, quibus procurent & extorqueant proſcriptionem librorum & ſcriptorum, quibus eorum hypocriſis & artificia ſub pallio Religionis nonnunquam ad turpem quæſtum compoſita, detecta & improbata vident.

Nec minus timenda hic improborum mendacia adverſus ſcripta, quibus eorum vitia & crimina, ac improba vivendi ratio arguuntur, exſufflanturque palpantia Caſuiſtarum commenta, quibus vitia, & licentioſa vivendi ratio indulgentur.

Evidens eſt, & in his impetrandis Decretis plurimum poſſe valere Ambitioſorum importunitates, Magnatum ſeu Potentium preces, ubi conſpiciunt ſcripta ſuis prætenſionibus & prætenſis Juribus & opinionibus contraria, præſertim cum librorum proſcriptio plurimum dependere ſoleat a Theologorum, ad examen eorum deputatorum, judicio & relatione.

Quam difficile autem ſit, hujuſmodi Theologos contra Potentum importunitates & preces immotos ſervari, nemo ignorat.

Quid de Officialium ſuſpectis Conſiliis non metuendum, adverſus libros & ſcripta, quibus eorum abuſus & exceſſus deteguntur & palam redarguuntur?

Sed nihil adeo in librorum proſcriptionem influere natum eſt, quam Aulicorum adulationes.

Sciunt enim quantopere per Aulicorum adulationes Juriſdictio & Immunitas Eccleſiaſtica, & notanter auctoritas Romani Pontificis ſupra modum extollatur, & quam ſollicite invigilent hi Adulatores, ne quidquam evulgetur, quod ſuis de Juriſdictione & Immunitate Eccleſiaſtica, ac auctoritate Pontificia conceptis opinionibus contrarietur.

Et ſane conſtat, per has Aulicorum adulationes tandem factum eſſe, ut plurima circa Juriſdictionem & Immunitatem Eccleſiaſticam, auctoritatem Pontificia Romani ſuper temporalia Regum & Principum, circa poteſtatem diſponendi de Beneficiis, derogandi Juri Patronatûs etiam laicorum, aliaque ſimilia, Romanis Pontificibus, eorumque Miniſtris & Curialibus perſuaſa ſint, quæ moribus & Juribus Provinciarum omnino contrariantur, nec ſine ſumma Eccleſiæ & Reipublicæ perturbatione admitti poſſent.

Et tamen ut has ſuas prætenſiones amplius ſtabiliat Curia Romana, nihil frequentius, magiſque obvium, quam paſſim, generatim & indifferenter proſcribi, & in Indicem librorum prohibitorum referri quoſcumque libros, quibus adſtruuntur, conſuetudines, Privilegia & Statuta Provinciarum, necnon jura Principum, Vaſallorum, vel etiam Epiſcoporum, quæ circa Immunitatem & Juriſdictionem Eccleſiaſticam, necnon auctoritatem Pontificiam præconceptis Curiæ Romanæ opinionibus vel in ſpeciem adverſari ipſis videntur.

Scribit Franciſcus Salgado *De Supplicat. ad Sanctiſſ. parte 2. cap.* 38. *num.* 141. jam pridem adverriſſe Reges Catholicos, quod " libri Catholicorum Regnorum „ Hiſpaniæ tractantes ac fundantes Regis Juriſdictionem & Regalia, maxime in rebus Eccleſiaſticis, ob „ id ſolum ſoleant integraliter in Curia Romana pro- „ hiberi & vetari, & ad hoc Brevia Apoſtolica trans- „ ferri ad ſupremam Inquiſitionem Hiſpaniæ publi- „ canda.

Notat autem idem Auctor, quod " Rex huic *vio-* „ *lentiæ* ſuis Juribus Regalibus & ſibi ipſi illatæ occur- „ rat, agnoſcens hanc prohibitionem duntaxat tende- „ re ad infringenda ſua Jura, necnon in grave & into- „ lerabile præjudicium ſuorum.

Et ulterius monet idem Auctor, quod Rex Catholicus ad occurrendum hujuſmodi violentiis, & ne per ſimilem prohibitionem Jura ſua infirmentur, ejuſmodi Reſcripta juxta morem in Regnis Hiſpaniarum uſitatum *penes ſe retineat*, ſive executionem non permittat, quod idem eſt, ac ſi juxta Stylum & Praxim Belgii executio ſuſpenderetur ob defectum Placiti Regii.

Inter Probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 10, *num.* 11. legitur diſcurſus, quem nominatiſſimus ille Regis Chriſtianiſſimi Advocatus Dominicus Talon pronuntiavit coram Conſilio Regio occaſione cujuſdam Decreti a Congregatione Cardinalium *ſancti Officii* ſeu Inquiſitionis emanati, quod Nuntius Apoſtolicus apud Regem Chriſtianiſſimum reſidens miſerat Archiepiſcopo Pariſienſi, aliiſque Epiſcopis per ſuas reſpective Diœceſes publicandum; ubi concludit dictus Advocatus Regius ad ceſſationem prædictæ tranſmiſſionis & interdictionem publicationis ejuſdem Decreti.

Inter cætera autem ſuæ concluſionis fundamenta obſervandum monuit, quod per Congregationem *S. Officii* conficiatur Index prohibitorius & expurgatorius librorum, qui quotidie accipit augmentum, atque per hanc Congregationem quondam proſcripta fuerint Arreſta Parlamenti contra Joannem Chaſtel, Opera Præſidis Thuani, Libertates Eccleſiæ Gallicanæ, aliique libri concernentes perſonam Regis, Regiamve Juriſdictionem.

Similiter Conſilium Brabantiæ in ſua Conſulta de 17. Decembris 1657. ad Archiducem Leopoldum tunc temporis Belgii Gubernatorem, inter alia incommoda,

da, quæ ex publicatione Bullarum & Decretorum Curiæ Romanæ ſine prævio Regio Placito hiſce Provinciis obvenire poſſent, notare non omiſit, quod ſi liberum ſit Archiepiſcopo vel Internuntio publicare ſine prævio Placito Regio quodcumque Decretum Curiæ Romanæ proſcribens libros aut impreſſa; nihil ipſos remorabitur publicare ſimile Decretum, quo Pontifex proſcribet & interdicet Suæ Catholicæ Majeſtatis Edicta, vel libros ſeu ſcripta, quibus Jura Suæ Majeſtatis & ſuorum Vaſallorum adſtruuntur.

Et ut aſſerta exemplo confirment, notant quod a quatuor circiter annis facta & impreſſa fuerit quædam Deductio ſub titulo: *Jus Belgarum circa Bullarum receptionem*, nullum tangens fidei aut dogmatis articulum, ſed unice adſtruens Jus Suæ Catholicæ Majeſtatis non admittendi publicationem ſeu executionem Bullarum ſine prævio examine & Placito. Et hoc ſcriptum (inquiunt) una cum altero ejuſdem naturæ (*Defenſio Belgarum contra evocationes & peregrina Judicia*) licet fundatum ſuper Suæ Majeſtatis Edictis & ſolemnibus promiſſionibus, quas in ſuo læto Introitu, interpoſito juramento, Rex facere conſuevit, etiam Pontificio Decreto proſcriptum fuit. Integra hæc Conſulta exhibetur in Appendice ſub *litt. Q.*

Et profecto has querelas fundatiſſimas agnoſcet, quicumque attenderit, quantopere hæc librorum proſcriptio Juribus Regis, & Vaſallorum, necnon inveteratis Provinciarum moribus & Privilegiis queat obeſſe, ac etiam Eccleſiæ & Reipublicæ pacem & tranquillitatem turbare.

Neque enim fas eſt dubitare, quin hac librorum proſcriptione contingat, Jura Principum, Vaſallorum & Provinciarum non parum infirmari, præſertim apud vulgus, cum intelligit libros tanquam pernicioſos, imo ut hæreticos proſcribi vel eo ſolo titulo, quod in illis Jura illa, & Provinciarum Conſuetudines & Privilegia aſſerantur.

Ulterius, abuſus cum ſummo Religionis nocumento quodammodo ſtabiliuntur, ubi libri hos abuſus detegentes & arguentes, ut noxii in Indicem librorum prohibitorum relati conſpiciuntur.

Quin & per facilem nimis librorum proſcriptionem, Potentiorum importunis ſollicitationibus nonnunquam extortam, diſſidia inter Theologos & Principis Subditos cum pacis & tranquillitatis noxia perturbatione excitantur.

Cum igitur non uno ex capite librorum proſcriptio publica commoda impingere poſſit, quidni uſus Placiti ad eam ſe extendat, quandoquidem (ut ſæpius dictum fuit) hic uſus non tendat niſi ad præcavenda incommoda, quæ ex præcipiti Decretorum ſeu Bullarum Curiæ Romanæ publicatione in Rempublicam ſeu Civilem, ſeu Eccleſiaſticam induci poſſent?

§. 3.

Contingere poteſt, ut ſimilia Decreta etiam juſta ob certas circumſtantias, non expediat in certis Provinciis publicari.

QUemadmodum contingere poteſt, ut Lex aliqua uni Provinciæ eſſet admodum conveniens, quæ in alia tamen Provincia plus ſcandali & turbationis, quam utilitatis adferret (uti ſupra notatum fuit;) ſimiliter contingere poteſt, ut prohibitio quorumdam librorum merito fieret in certa Provincia, aut Natione, quæ non ſimiliter in aliis Provinciis conveniret, quod non uno ex capite evenire poteſt.

Certum imprimis eſt, expreſſiones aliquas poſſe eſſe nocivas apud populum minus in fide Catholica aut Religione inſtructum, aut hæreticis permixtum, quæ nequaquam offenderent populum melius inſtructum, vel nullam cum hæreticis communionem habentem; adeoque librum aliquem ob hujuſmodi expreſſiones eſſe uno in loco prohibendum, & non in alio: idem eſto de tempore judicium.

Adhæc contingere ſubinde poteſt, ut liber aliquis in certa Provincia aut Diœceſi a Paſtoribus & animarum Directoribus tanquam pius & inſtructioni populi conveniens fuerit commendatus, & viciſſim a populo avide receptus, & ſine offenſione lectus, vel etiam a viris ſpectatæ doctrinæ & magnæ apud populum auctoritatis probatus. Quis porro ambigat, quin hujuſmodi circumſtantiis concurrentibus fieri ſubinde poſſit, ut libri illius prohibitio in tali loco non conveniret, tametſi alio in loco non eſſet improbanda?

Quid enim ſi liber ille revera quidem obſcuriores quaſdam contineat expreſſiones, aut etiam leviores aliquos errores, ita ut ex ejus lectione aliquod erroris periculum populo imminere poſſet, ideoque ſepoſitis particularibus circumſtantiis, merito prohiberetur? ſed ſi periculum ex hujuſmodi obſcurioribus expreſſionibus, aut levioribus erroribus populo imminens conferatur cum ſcandalo, quod ob particulares circumſtantias concurrentes ex libri illius prohibitione in tali loco imminet, fieri poteſt, ut periculum ex lectione iſtius libri imminens nullatenus æquiparari queat ſcandalo ex prohibitione ejuſdem orituro: ideoque convenientius foret a prohibitione ſuperſedere, ipſorumque Paſtorum curæ permittere, ut obſcuriores expreſſiones populo clarius exponant.

Facile quippe contingeret, ut ob libri hujuſmodi prohibitionem populus de Paſtorum, qui librum illum commendarunt, ſinceritate vacillare inciperet, atque ſuſpecta habere, quæ de articulis fidei, aut morum præceptis a Paſtoribus audivit: quod malum multo gravius, atque populo nocentius ſubinde eſſe poſſe, quam periculum erroris, quod ex lectione illius libri populo eſſet metuendum, dubitari nequit.

Merito proinde apud Auditoria Regia vel hoc ſolo titulo examinantur ſimilia Reſcripta, ut perſpiciatur, idque, ſi viſum fuerit, conſultis Epiſcopis & Paſtoribus, aut etiam Academiis, num ſimilium librorum proſcriptionem hic & nunc conveniat executioni mandari, & utrum forſan ex illius executione non plus incommodi quam commodi ſit metuendum?

CAPUT II.

Adſtruitur uſus Placiti ſuper Decretis, quibus libri proſcribuntur, ex iis, quæ contigerunt in publicatione & receptione Indicis librorum prohibitorum vulgo Tridentini.

§. 1.

Exponitur, quid circa hunc Indicem actum ſit in Concilio Tridentino.

POSTQUAM Synodus Tridentina rurſus poſt decem circiter annorum ſuſpenſionem reſumpta fuit ſub Pio IV. Pontifice, habita fuit Congregatio Patrum die 26. Januarii 1562. “ in qua per Præſides Concilii inter alia propoſitum fuit, ut libri a diverſis Auctoribus poſt Hæreſes natas editi una cum Catholicorum contra eos Cenſuris examinarentur; quo Synodus, quid habeat ſuper illis decernendum, ſtatuat.

Super hoc articulo variæ fuere Patrum ſententiæ, ac tandem, pleriſque conſentientibus, concluſum fuit, ut aliquibus conficiendi Indicis cura demandaretur, quorum delectus ipſis Concilii Præſidibus commiſſus fuit, per quos delecti fuere octodecim Patres, qui huic operi intenderent.

Hanc Patrum reſolutionem edito Decreto Synodus Tridentina publicavit *Seſſ.* 18. declaravitque “ Synodum cenſuiſſe, ut delecti ad hanc diſquiſitionem Pa-

„ tres

„ tres de Cenſuris librîſque quid facto opus eſſet, di„ ligenter conſiderarent, atque etiam ad eamdem ſan„ ctam Synodum ſuo tempore referrent, quo facilius „ ipſa poſſit varias & peregrinas doctrinas tanquam zi„ zania a Chriſtianæ veritatis tritico ſeparare, deque „ his commodius deliberare & ſtatuere, quæ ad ſcru„ pulum ex complorium animis eximendum, & tollen„ das multarum querelarum cauſas magis opportuna „ videbuntur.

Poſt hunc Patrum delectum, & publicatum hoc Decretum, nihil de hoc Indicis negotio in Concilio ulterius actum legitur uſque ad illum diem, quo finis Concilio impoſitus fuit, quando inter alia etiam Decretum Patribus prælectum & ab ipſis approbatum fuit, in quo relatis prius, quæ *Seſſ.* 18. decreta erant, ſubditur: “ Audiens nunc (Synodus) huic operi ab iis (quibus „ opus conficiendi Indicis fuerat demandatum) extre„ mam manum impoſitam eſſe, nec tamen ob Libro„ rum varietatem & multitudinem poſſit diſtincte & „ commode a ſancta Synodo dijudicari, præcepit, ut „ quidquid ab illis præſtitum eſt, Sanctiſſimo Romano „ Pontifici exhibeatur, ut ejus judicio & auctoritate „ terminetur & evulgetur.

§. 2.

Quid circa Indicem vulgo Tridentinum, factum fuerit per Pium IV. Papam?

Conformiter ad Decretum in fine Synodi Tridentinæ ſuper conficiendo Indice evulgatum, quo cura illius perficiendi committebatur Pontifici, mox a ſoluta Synodo Index librorum a delectis Patribus confectus Pio IV. Pontifici oblatus fuit, uti ipſe teſtatur in Brevi quod incipit: *Dominici gregis*; additque quod eum doctiſſimis probatiſſimiſque Prælatis accuratiſſime legendum examinandumque tradiderit, ipſeque etiam legerit.

Tandem poſt hoc examen inſtitutum Index hic completus & abſolutus fuit, diviſuſque in tres Claſſes, in quarum prima non libri, ſed nomina Auctorum exprimuntur, ut omnes intelligerent *eorum ſcripta non edita ſolum, ſed edenda etiam eſſe prohibita,* ut monet Franciſcus Foretius ex Ordine S. Dominici, deputationis Tridentinæ ad conficiendum Indicem Secretarius, in Præfatione Indici præfixa.

In ſecunda claſſe referuntur libri, “ qui propter do„ ctrinam non ſanam aut ſuſpectam, aut quæ offenſio„ nem etiam in moribus fidelibus adferre poteſt, reji„ ciuntur, etiamſi Auctores, a quibus prodiere, ab „ Eccleſia nunquam defciverint.

Tertia “ eos libros complectitur, qui ſine ſcripto„ ris nomine exierunt in vulgus, & doctrinam conti„ nent, quam Eccleſia Romana tanquam Catholicæ „ fidei aut morum integritati contrariam, refutandam „ ac refellendam eſſe decernit.

Hunc Indicem, ſubjectis quibuſdam Regulis (quas *Indicis* vocamus) Pius IV. evulgavit & ſolemniter publicavit edita prædicta Bulla in forma Brevis, qua præcipit, hunc Indicem cum adjunctis Regulis ab omnibus ſuſcipi & obſervari, cum inflictione & comminatione graviſſimarum pœnarum & Cenſurarum in legentes aut retinentes quoſcumque libros in hoc Indice contentos; declarans, quod hæc prohibitio poſt tres menſes a facta Romæ publicatione & affixione omnes ita obligabit, *ac ſi ipſimet hæ Litteræ editæ, lectæque fuiſſent.* Hæc Bulla habetur in Bullario inter Conſtitutiones hujus Pontificis, ſub *num.* 77.

§. 3.

Prædictus Index Romanus vulgo Tridentinus, nec in Belgio, nec in Hiſpania ſimpliciter receptus fuit.

Quemadmodum Decreta Concilii Tridentini ſignanter circa Reformationem in Belgio non leguntur publicata, niſi poſtquam Regia auctoritate fuiſſent reviſa, ac tum demum publicatio eorum facta cum ea cautione, qua inveterata Provinciarum Privilegia & conſuetudines, atque ipſa Jura Regiæ Majeſtatis omnibus intacta ſervarentur, uti *parte* 3. *cap.* 2. §. 2. latius fuit expoſitum: ita Index librorum juſſu Concilii Tridentini per Pium IV. abſolutus & evulgatus, ut §. præcedenti expoſitum eſt, nequaquam hic in Belgio ſimpliciter receptus fuit, aut vigore publicationis Romæ factæ obligandi hic vim obtinuit, ſed non minus quam ipſa Concilii Tridentini Decreta, examinari & revideri Regia auctoritate juſſus eſt.

Cum enim in prædicto Indice librorum prohibitorum permulti libri in omni facultate ſcientiaque comperti eſſent, qui alias caſtigati, & a zizaniis impuræ doctrinæ opinionumque emendati, deinceps bona ſui parte utiliter & cum fructu legi poſſe viderentur, & quorum hic in Belgio erat Exemplarium copia: Dux Albanus Belgii Gubernator juſſit, nomine Philippi II. Regis Hiſpaniarum, libros hos, licet per Indicem Romanum proſcriptos conſervari, ſolis Hæreſiarcharum operibus incendio abolitis.

Ne forſan tamen horum librorum lectione quiſquam infici poſſet, ſtudio Orthodoxæ Fidei conſervandæ, juſſit idem Princeps ex Canone & Ordine ad eam rem inſtituto Decretorum & Catalogorum ſacroſancti Concilii Tridentini prædictorum librorum lectionem & recognitionem inter Prælatos, Academias, & viros eruditos ſuarum Provinciarum diſtribui; ut ſinguli in partibus ejus ſibi creditis ſumma ope & alacri ſtudio ita verſentur, quo iſta librorum prædictorum expurgatio commodius breviuſque procedat & adimpleatur.

Poſtquam autem Indices documentaque expurgationi & correctioni librorum ſubſervientia, per Academias alioſque viros doctos confecta ad manus Regias perveniſſent, Antverpiæ Collegium Cenſorum ipſe Princeps inſtituit, cui ex Ordine Eccleſiaſtico præfuit quidam Epiſcopus, & nomine Regio præfuit famoſiſſimus ille Theologus Arias Montanus.

Hi vero Cenſores maturo conſilio & diligentia libros in prædictis Catalogis contentos excuſſerunt, collatiſque locis per priores Cenſores annotatis cum exemplaribus, confecerunt ex ea re convenientem cenſuram, & librum conſcripſerunt hoc titulo: *Index Expurgatorius.*

Hic Index expurgatorius tandem anno 1570. abſolutus, per ſpeciale Diploma Regis Philippi II. probatus, & ejus auctoritate imprimi juſſus fuit.

In hoc autem Indice expurgatorio plures libri per Indicem Romanum ſimpliciter proſcripti, vel nulla, vel aliqua adhibita expurgatione vel caſtigatione legi poſſe declarantur.

Et ut plures omittamus, ſufficiet notare ab his delectis viris Opera Caroli Molinæi (cujus nomen in prima claſſe Indicis Tridentini ſive Romani fuerat ſimpliciter ſine ullius operis deſignatione expreſſum, quo ſignificabatur non edita tantum, ſed & edenda ejus opera eſſe proſcripta,) non reviſa duntaxat fuiſſe, ſed plura poſt factam reviſionem vel nulla vel modica addita expurgatione legi permiſſa.

De Commentario in Conſuetudines Pariſienſes dicitur: *In hoc opere nihil eſt, quod Hæreſim ſapiat, quapropter admittitur.* De ejus Tractatibus De Donatione & inofficioſo Teſtamento: *Nihil habent, quod Religioni adverſetur, aut pias aures offendere poſſit: quapropter admittitur.* Idipſum de aliis nonnullis ejus operibus judicatum fuit.

Quis vero credat, quod præſtantiſſimi illi viri, quibus præſidebat Arias Montanus, qui & ipſe Concilio Tridentino interfuerat, talia contra Indicem Romanum & Bullam Pontificiam vel ſolum cogitaſſent attentare, ſi exiſtimaſſent per ſolam publicationem Romæ factam Belgas fuiſſe obſtrictos?

Evin-

Evincunt quoque, quæ circa Indicem Romanum hic in Belgio contigiſſe retulimus, Principem ejuſque Miniſtros non dubitaſſe, quin hic Index non minus prævie ante ejus in Belgio receptionem examini & reviſioni ſubjaceret, quam ipſius Concilii Tridentini Decreta Reformationis, ut nimirum hujus quoque Indicis publicatio & executio cujuſque Provinciæ moribus & utilitatibus accommodaretur.

Similiter ex Indice expurgatorio Gaſparis Quiroga Cardinalis & Archiepiſcopi Toletani, Hiſpaniæ Generalis Inquiſitoris juſſu edito ſub finem ſeculi decimi ſexti & Salmuri 1601. impreſſo, conſtat, nec in Hiſpania prædictum Indicem Romanum vulgo Tridentinum in omni ſuo rigore fuiſſe receptum, quandoquidem etiam inter alia, prædicta Caroli Molinæi Opera, quædam, nulla notata expurgatione, alia aliqua expurgatione notata legi & retineri permittantur.

§. 4.

Bulla Clementis VIII. proſcribens de novo Opera Caroli Molinæi, nec in Belgio, nec in Gallia obligare credita eſt.

INtelligens Romana Curia Opera Molinæi Curiæ illi ſupra modum exoſa ſub modicis expurgationibus fuiſſe per Cenſores poſitive permiſſa, atque ita paſſim omnium Juriſconſultorum & aliorum manibus teri, & in magno pretio haberi, ſpeciali Bulla omnia ejus Opera licet expurgata Clemens VIII. judicavit ſub graviſſimis pœnis & Cenſuris proſcribenda.

Prodiit hæc Bulla 21. Auguſti 1602. incipiens: *Apoſtolicæ Sedis*, qua *motu proprio & ex certa ſcientia* (ut loquitur) *ac matura deliberatione hac perpetua valitura Conſtitutione, omnia & quæcumque prædicti Molinæi tanquam hominis impii & hæretici Opera perpetuo damnat, reprobat, interdicit, & anathematizat; necnon lectionem eorumdem & retentionem univerſis Chriſti fidelibus cujaſcumque ſtatûs & conditionis, licet de illis ſpecialis & individua mentio habenda foret, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, aliiſque Cenſuris & pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis, ac etiam ſuſpicionis ipſius hæreſis, quantumvis Scripta, Opera & Commentaria ipſa jam quovis modo fuiſſe* EXPURGATA *prætendant, diſtricte perpetuo interdicit & prohibet.*

Et præterea omnes & quaſcumque licentias quibuſvis perſonis, tam ab Ordinariis locorum, quam etiam ab ipſis Cardinalibus ſuper dicto Indice deputatis, ac ſupremis S. Univerſalis Inquiſitionis contra Hæreticam pravitatem inquiſitoribus, ac a Nobis (ait) *& Apoſtolica Sede quomodolibet conceſſas legendi & retinendi libros ejuſdem Caroli Molinæi etiam ſub alio nomine inſcriptos vel expurgatos, cum non aliter quam igne expurgari poſſint, revocat, caſſat, & annullat.*

Ulterius inhibet omnibus & ſingulis ſupradictis, ne de cætero hujuſmodi licentias cuiquam concedant vel impertiantur.

Quinimo (ait) *omnem facultatem concedendi hujuſmodi licentias retinendi vel legendi Opera hujus impii Auctoris ex quacumque cauſa & ſub quovis prætextu & colore, quibuſcumque perſonis quavis auctoritate etiam Apoſtolica ſuffultis, & quacumque dignitate præditis, etiam ipſiſmet Cardinalibus ſuper Indice librorum prohibitorum deputatis, ac ſupremis Inquiſitoribus prædictis adimimus, eamque Nobis & Succeſſoribus noſtris Romanis Pontificibus tantum reſervamus.*

Et quod amplius eſt, *caſſat & ex nunc irritat quaſcumque licentias etiam a Nobis* (ait) *conceſſas, & a Succeſſoribus noſtris Romanis Pontificibus reſpective concedendas, quæ manu noſtra, aut Succeſſorum noſtrorum prædictorum ſubſcriptæ non fuerint.*

Hinc invaluit modernus Stylus Congregationis Sancti Officii ſive Inquiſitionis, ut in Litteris, quibus ab hac Congregatione conceditur licentia legendi libros prohibitos, quantumvis pernicioſos, ſemper inſeratur hæc Clauſula: *Exceptis Operibus Caroli Molinæi.*

Publicata fuit hæc Bulla Romæ 26. Auguſti 1602. cum hac expreſſa Clauſula: *Ut præſentes ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & in acie Campi Floræ affixæ & publicatæ omnes ita arctent ac afficiant, perinde ac ſi omnibus & ſingulis intimatæ fuiſſent.*

Verum nec ob hanc Bullam, ejuſque Romæ factam publicationem exiſtimarunt Belgæ, ſe hac poſitiva lege obſtrictos, & in vim illius ſibi Operum illius Auctoris lectionem eſſe interdictam, multo minus ſe ob hanc lectionem aut Operum retentionem incurrere Cenſuras, aliaſve pœnas in hac Bulla contra legentes aut retinentes Molinæi Opera comminatas.

Notorium enim eſt, uti etiam recte advertit Bertrandus Loth in ſuis Reſolutionibus Belgicis *Tract. 13. quæſt. 2. art. 7.* quod omnes Juriſconſulti utantur illo Auctore familiariſſime; „ ita ut ſit frequentior inter Practicos & tritior quam Baldus & Bartolus, quem extollunt tanquam profundiſſimum Juriſtam, & omnino ſibi neceſſarium deprædicant; ita ut nullus inſignis Practicus aut Advocatus carere poſſit, maxime in Artheſia propter ſcripta illius Auctoris ſubtiliſſima ad Conſuetudines Pariſienſes, quæ ſimiles ſunt Conſuetudinibus Artheſiæ.

Obſervat inſuper Bertrandus, quod "extra Belgium etiam in Foris & Curiis celebris ſit ille Auctor, & omnium manibus teratur, videntibus & non contradicentibus Epiſcopis.

Monet quoque prædictus Auctor, hanc Bullam Clementis VIII. teſte Zypæo in Jure Novo, hic in Belgio non eſſe promulgatam, & conſequenter hic non obligare.

Quantopere Molinæi Opera a Pragmaticis Galliæ æſtimentur, quamque trita ſit eorum quotidiana & hactenus uſitata lectio, probant, quotquot hactenus prodierunt, & quotidie prodeunt Pragmaticorum illius Regni ſcripta in omni pene tam Juris Civilis, quam Canonici materia.

Nihil vero magis Operum illorum exiſtimationem deprædicat, quam elegans illa & exacta omnium Operum Caroli Molinæi nova Editio in quinque voluminibus procurata præcipue opera Franciſci Pinſonii junioris, celeberrimi, & ſignanter in materia Eccleſiaſtica apud Pariſienſes Advocati verſatiſſimi, qui & notas admodum eruditas & ad modernam praxim accommodatas adjecit Operibus Molinæi materiam Eccleſiaſticam ſpectantibus, quæ quartum & quintum tomum Operum hujus Editionis conficiunt.

Evulgata fuit hæc Operum Editio Pariſiis ſumptibus Viduæ Damiani Foucault Regis & Urbis Typographi, cum expreſſo Privilegio Regis; ut vel hinc pateat, in Regno Galliæ Romanam proſcriptionem nequaquam eſſe receptam, nec ullam illius rationem haberi.

Et ſane cum juxta ſeptimam Regulam Indicis, libri antiqui ab Ethnicis conſcripti (in quibus plurima laſciva & obſcœna occurrunt & tractantur) propter ſermonis elegantiam & proprietatem ab Inquiſitoribus & ad Indicem librorum prohibitorum Deputatis permitti poſſe dicantur, hac ſola limitatione adjecta, ut nulla ratione pueris prælegantur; quid mirum ſi Opera Caroli Molinæi ob ſummam in utroque Jure, necnon in patriis Conſuetudinibus & moribus peritiam & eruditionem legi permittantur Juriſperitis, qui non exiguos ex hac lectione fructus carpere poſſunt; tametſi nonnulla hinc inde immiſceantur, quæ cum Eccleſiæ Catholicæ doctrina non omnino convenire videntur, quibus ne lector Catholicus inficiatur, in ſuis Notis Gabriel Dupineau, & Franciſcus Pinſonius occurrunt?

Imo quicumque attenderit, quod facile & quam pro-

Digitized by Google

profunde inſigatur laſciva ſeu obſcæna animis legentiom præſertim Stylo elegantiori & acutiori expreſſa, haud difficulter agnoſcet, plus periculi ex lectione Ethnicorum illorum librorum ad ſubverſionem morum imminere adoleſcentibus, quam Juriſperitis ex lectione Operum Molinæi immineat periculum deviandi ab Eccleſiæ Catholicæ doctrina; tametſi hinc inde nonnulla occurrant, quæ ſint *liberioris ſtyli & quandoque ſequioris doctrinæ*, uti habet Præfatio huic novæ Editioni Operum Molinæi præfixa.

CAPUT III.

Adſtruitur uſus Placiti ex iis, quæ contigerunt occaſione proſcriptionis Libri, cui titulus: *Auguſtinus* Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis.

§. 1.

Exponitur quid actum ſit occaſione Decreti S. Congregationis Inquiſitionis Romanæ de 1. Auguſti 1641. quo dictus Liber proſcriptus fuit.

INTER cætera, quæ uſum Placiti ſuper Decretis libros proſcribentibus adſtruunt, & hiſce in Provinciis uſitatum probant, notabile admodum eſt, quod circa medium ſeculi elapſi contigiſſe legitur circa librum, cui titulus: *Auguſtinus Cornelii Janſenii*, & Bullas ac Decreta, quæ ejus occaſione ſub Urbano VIII. & Innocentio X. emanarunt.

Hic liber primom evulgatus & impreſſus fuerat Lovanii anno 1640. & quamprimum, tanquam qui ex profeſſo tractaret materiam de Divinis Auxiliis, non obtenta licentia a S. Congregatione Cardinalium, prout a Sede Apoſtolica fuerat Decretum, delatus & denuntiatus fuit Congregationi Cardinalium S. Officii ſive Inquiſitionis generalis, e qua anno ſequenti prodiit Decretum, quo hic liber proſcribebatur, ejuſque lectio interdicebatur.

Hoc Decretum, poſtquam Romæ ritu conſueto fuiſſet affixum & publicatum; Internuntius Bruxellis reſidens mox a recepto exemplari copias ejuſdem divulgari cœpit, cujus divulgationis a Procuratore Regio Generali Conſilii Brabantiæ accepta notitia, Libellum ſupplicem obtulit dicto Conſilio contra hanc divulgationem; quo viſo, Conſilium publicationem hujus Decreti fieri proviſionaliter interdixit, quoadusque Rex informatus foret, num revera prædictus liber Janſenii excitaſſet *grave ſcandalum & offenſionem Eccleſiæ Catholicæ*, uti ipſum Decretum præferre videbatur.

Inſuper Internuntius copiam prædicti Decreti communicaverat Univerſitati Lovanienſi, adjunctis ſuis Litteris, quibus hortabatur Univerſitatem, ut Decretum hoc cum debita reverentia reciperet, & obſervari juberet; una ſignificans, hunc librum ob id proſcriptum, quod tractaret ex profeſſo de Auxiliis Divinis contra Mandata Sedis Apoſtolicæ. Integræ Litteræ exhibentur in Appendice ſob *litt. D.*

Super his Litteris congregata Univerſitas 28. Septembris ejuſdem anni 1641. reſolvit, parendum quidem eſſe Bullis Pontificiis; verum antequam publicentur, eſſe ut negotium communicetur cum Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi, Conſiliis Privato & Brabantiæ, cujus utriuſque Conſilii Privilegio dictus Janſenii liber editus erat.

Cum igitur intellexiſſet Procurator Generalis Internuntium etiam ipſi Univerſitati copiam hujus Decreti communicaſſe, ot per Univerſitatem reciperetur, indilate obtulit alterum Libellum ſupplicem Conſilio Brabantiæ, in quo conquerebatur, Internuntium ſine prævio Principis Placito hoc Decretum publicaſſe, & adjuncto proprio Mandato illud recipi mandaſſe, concludens ut ea omnia per Internuntium attentata caſſarentur, & irrita declararentur: quæ concluſio ei per Conſilium fuit adjudicata.

Poſtquam vero Pontifex Urbanus VIII. intellexiſſet Univerſitatem Lovanienſem Decretum Congregationis una cum Mandato Internuntii tranſmiſſum non publicaſſe, ſed Mandatum Internuntii una cum ipſo Decreto communicaſſe Conſilio Brabantiæ, ipſumque Conſilium ad inſtantiam Procuratoris Generalis per Internuntium acta caſſaſſe & irrita declaraſſe, ſcripſit Breve ad Univerſitatem Lovanienſem, quo alte de hoc Univerſitatis procedendi modo conqueritur. Breve integrum exhibetur in Appendice Monumentorum ſub *litt. E.*

Hoc Breve Univerſitati communicavit Internuntius adjunctis propriis ad eam Litteris, quibus Univerſitatem hortabatur, ut indilate ipſum Decretum reciperet & publicaret.

His Litteris Pontificiis in forma Brevis Univerſitati prælectis, eadem Univerſitas reſolvit die 21. Martii 1642. Bullam ſeu Decretum S. Congregationis eſſe publicandum *per eos, ad quos ſpectat*.

Cum vero dubium eſſet, quid Facultates ſingulæ per eam Clauſulam, *per eos ad quos ſpectat*, intellexiſſent, dilata fuit aliquantiſper ipſa publicatio.

Interea de his certior factus Procurator Regius libellum obtulit Conſilio, exponens ad notitiam ſuam perveniſſe, quod, non obſtante interdictione facta, & intimata Domino Internuntio de non publicando prædicto Decreto S. Congregationis, Univerſitas per ipſum Internuntium nova Mandata recepiſſet continentia in effectu idem quod prædictum Decretum, quodque ipſa Univerſitas reſolviſſet procedere ad publicationem ejuſdem Decreti ſine prævie obtentis litteris Placiti; concludens, ut auctoritate Conſilii interdiceretur Rectori & Univerſitati Lovanienſi procedere ad publicationem aut affixionem Bullarum vel Reſcriptorum Sedis Apoſtolicæ, priuſquam ipſis conſtiterit de litteris Placiti.

Super hoc Libello reſolvit Conſilium, illum Univerſitati Lovanienſi per Litteras clauſas eſſe communicandum, ut reſpondeat intra octiduum, interim eidem interdicendo procedere ad publicationem aut affixionem Bullarum, de quibus in dicto Libello. Integer Libellus una cum Apoſtilis exhibetur in Appendice Monumentorum ſub *litt. F.*

Hac Conſilii Brabantiæ interdictione Univerſitati intimata 26. Martii 1642. ſuſpenſa fuit ſupradicti Decreti publicatio, neque poſt hac hujus Decreti S. Congregationis per Univerſitatem ſpecialem publicationem factam reperimus.

§. 2.

Adſtruitur idem Placiti uſus ex iis, quæ acta ſunt occaſione Bullæ Urbani VIII. quæ incipit: In eminenti, *uſque ad annum 1647.*

CUm viderent, qui proſcriptionem libri Cornelii Janſenii in Curia Romana ſollicitaverant, ob multiplices oppoſitiones publicationem Decreti S. Congregationis obtineri hactenus non potuiſſe, remedium efficacius impendere volentes ſollicitarunt apud Urbanum VIII. ut per ſpecialem Bullam ipſius Pontificis, Decretum hoc S. Congregationis confirmaretur, & innovaretur, ac de novo dictus liber, aliaque eo ſpectantia proſcriberentur.

Prodiit itaque tandem hæc Bulla incipiens, *In eminenti*, & publicata fuit Romæ 19. Junii 1643 qua imprimis renovantur Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quibus damnabantur nonnullæ Theologorum ſententiæ & opiniones, necnon confirmatur & renovatur jam dictum Decretum Congregationis Sacri Officii

contra

contra librum Cornelii Janſenii, aliaque nonnulla ad damnationem dicti libri ſpectantia adduntur.

Hanc Bullam per Internuntium Bruxellis reſidentem receptam divulgavit Epiſcopus Namurcenſis per ſuam Diœceſim, cujus divulgationis conſcius factus Procurator generalis Conſilii Namurcenſis indilate obtulit Libellum ſupplicem dicto Conſilio; exponens per Principum Edicta vetitum eſſe, ne quis cujuſcumque conditionis aut qualitatis publicari aut exequi faciat ullam Bullam Romanam ſine obtentis litteris Placiti in forma expeditis; idque (ait) ad præcavendum ne quid fiat in præjudicium Status, Jurium Suæ Majeſtatis, ejuſque Vaſallorum & Subditorum: quodque eo non-obſtante Epiſcopus Namurcenſis dictam Bullam Urbani VIII. ſpargi fecerit per Conventus Religioſorum Civitatis Namurcenſis, & quod amplius eſt, dictus Epiſcopus ſubſcripſerit huic Bullæ qua confirmantur Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quibus condemnantur quædam Theologorum opiniones, necnon Decretum S. Congregationis, quo vetatur lectio libri, cui titulus: *Auguſtinus.*

Cum autem (ait) ejuſmodi publicationes contra Edicta Regia poſſent habere funeſtas ſequelas, concludit Procurator Regius, petitque provideri per Litteras caſſatorias hujuſmodi publicationis, utque omnibus interdicatur, ne quid ſimile impoſterum attentetur, exacteque obſerventur Regia Edicta ſuper hac materia jampridem edita. Integer Libellus habetur in Appendice ſub *litt. G.*

Conſilium Regium Namurcenſe adjudicaſſe dicto Procuratori generali ſuam concluſionem, ipſamque publicationem citra Regium Placitum attentatam caſſaſſe & nullius effectûs declaraſſe, non obſcure innuit iterata publicatio ejuſdem Bullæ facta per dictum Epiſcopum Namurcenſem 21. Aprilis 1646. præſertim cum in ipſa publicatione ſingulatim moneat, ſe hanc publicationem facere, *receptis Litteris Regiæ Majeſtatis de 26. menſis Martii* (1646.) *quibus teſtatum facit, ſe nolle impedimentum afferri publicationi dictæ Bullæ.*

Et licet ex parte Curiæ Romanæ multum urgeretur publicatio dictæ Bullæ, nequaquam tamen ea obtineri potuit, priuſquam conſenſus & Placitum Regis ſuper hac publicatione haberetur.

Et quidem licet per ſpeciale Breve Pontificis rogatus eſſet Marchio Franciſcus De Mello Gubernator Belgii, ut hanc publicationem procuraret, ipſe tamen Bullæ hujus publicationem non ante fieri voluit, niſi prius de voluntate Regis conſtaret, uti habetur ex Litteris hujus Gubernatoris de 7. Maii 1644. ad Univerſitatem Lovanienſem, quibus nomine Regis mandat, ut per Univerſitatem omnibus Suppoſitis imponatur ſilentium ſuper controverſiis exortis occaſione doctrinæ contentæ in libro Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, quoaduſque habeatur finalis reſolutio Pontificis ſuper hoc puncto, & reſolutio Suæ Regiæ Majeſtatis ſuper modo & forma, quibus hanc Bullam executioni mandari velit. Hæ Litteræ habentur integræ in Appendice ſub *litt. H.*

Eodem die 7. Maii idem Gubernator dedit Litteras ad Facultatem Theologicam Univerſitatis Lovanienſis, quibus huic Facultati nominatim interdicit procedere ad publicationem hujus Bullæ, niſi habita Regis licentia.

Harum Litterarum meminit Conſilium Brabantiæ in Litteris ad Belgii Gubernatorem de 3. Junii 1645. in quibus narrat Conſilium, ſibi expoſitum fuiſſe per Procuratorem generalem, quod Internuntius omni modo conetur de novo ipſam Univerſitatem Lovanienſem inducere ad recipiendum Bullas & Decreta edita contra librum Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis: quin per aliquorum Doctorum ejuſdem Univerſitatis factionem capta eſſet reſolutio contra inhibitionem ipſis factam per *dictas Litteras* de 7. Maii anni præcedentis (1644.) ſignatis per Marchionem *Tor de Laguna* tunc Belgii Gubernatorem, quodque ſimilia attentata directe contrarientur & repugnent juri Regaliæ Suæ Majeſtatis in his Provinciis, utpote quæ eſt in poſſeſſione immemorali non admittendi ullius Bullæ Romanæ publicationem ſine præviis litteris Placiti in ſuo Conſilio obtentis; ideoque dictus Procurator generalis petierit Litteras caſſatoriales contra Internuntium, Rectorem & Doctores dictæ Univerſitatis qui cooperati eſſent prædictæ reſolutioni.

Ex iiſdem Litteris habetur, quod Conſilium Brabantiæ per binas reſolutiones jam ante ſuſpendiſſet & inhibuiſſet publicationem hujus Bullæ, necnon quod rurſus ad hunc libellum Procuratoris generalis Litteras inhibitoriales tam Internuntio quam Rectori & Doctoribus dictæ Univerſitatis communicandas expediri curaverit. Integræ hæ Litteræ referuntur in Appendice ſub *litt. G.*

Tandem anno 1646. Rex Catholicus poſt multas apud ſe factas inſtantias ex parte Curiæ Romanæ dedit Litteras ad Gubernatorem Belgii, quibus declaravit, ſuam intentionem eſſe, ut hæc Bulla reciperetur & publicaretur.

Archidux Leopoldus factus Gubernator Belgii in conformitatem harum Litterarum ſcripſit Conſilio Brabantiæ, prima Septembris 1647. eidem injungens, ut decerneret publicationem hujus Bullæ, eamque exequeretur, uti patet ex Reſponſo Conſilii ad Litteras Archiducis de 25. Septembris 1647. quibus ſignificat, Conſilium reſolviſſe ſe conformare Litteris Regiis, necnon conceptæ ordinationi per Archiducem tranſmiſſæ; una tamen monens Archiducem, ſibi videri publicationem & executionem hujus Bullæ ita eſſe moderandam, ut duntaxat reſpiciat condemnationem doctrinæ, & prohibitionem librorum, de quibus in dicta Bulla, eo quod hæc Bulla habeat inſertas Clauſulas aperte inſinuantes, intentionem Curiæ Romanæ eſſe excutere obligationem poſtulandi Placitum Regium ſuper executione Bullarum, noſque obligandi recipere omnes Bullas Papales vigore ſolius publicationis Romæ factæ; non credentes, eam eſſe Suæ Majeſtatis intentionem. Hæ Litteræ referuntur in Appendice ſub *litt. K.*

Similiter Cancellarius Conſilii Brabantiæ in ſuo ſpeciali Reſponſo ſuper dictis Litteris Archiducis ſub idem tempus dato reſpondet, ſeſe quoque conformare reſolutioni Conſilii de exequenda prædicta Bulla conformiter ad Litteras Regias; modo tamen per hanc publicationem & executionem non alteretur aut lædatur jus Suæ Majeſtatis, ſcilicet quod nulla Bulla Pontificia, aut quodcumque aliud Decretum Eccleſiaſticum poſſit in hoc Ducatu Brabantiæ effectum ſortiri aut executionem habere ſine præviis Litteris Placiti Suæ Majeſtatis. Quod hactenus (inquit) inviolabiliter obſervatum fuit: alias non ſine fundamento verendum foret, ne ob ſolam publicationem Bullarum Romæ factam tandem vellent prætendere obſtrictos harum Provinciarum Incolas, quod hic hactenus inuſitatum fuit, licet id Romani non ſemel in has Provincias introducere moliti ſint, ut ita jus hoc Placiti irritum redderent, & quoddam Eccleſiaſticum Tribunal in hiſce Provinciis ſibi erigerent; quibus conatibus ſemper obviam itum eſt, uti pluribus exemplis oſtendi poſſet: monet itaque ut ad conſervandum jus hoc Placiti & præcavendum intereſſe, quod Subditi harum Provinciarum tam Eccleſiaſtici quam laici pati poſſent per ſimiles novitates, provideatur per aliquam declarationem, ad præveniendum ſequelam, quæ ex hujus Bullæ publicatione trahi poſſet, quaſi ſola publicatio Romæ facta ad obligandos harum Provinciarum Subditos ſufficeret. Conſulta integra refertur in Appendice ſub *litt. L.*

Verum prædictæ Litteræ Ducis Leopoldi ad Conſilia Regia ſuum non ſunt ſortitæ plenum effectum, ipſaque

publicatio

Digitized by Google

publicatio per tempus notabile fuit ſuſpenſa, eo quod per Archiepiſcopum Mechlinienſem, Epiſcopum Gandenſem, & per quoſdam Abbates Ordinis Præmonſtratenſis, ipſamque Univerſitatem Lovanienſem Archiduci expoſitum eſſet, hanc publicationem poſſe habere funeſtas ſequelas, atque ſe reſolviſſe, Deputatos aliquos mittere in Hiſpaniam ad ſuam Catholicam Majeſtatem, ad eamdem informandam de rationibus, ob quas non conveniat hanc Bullam hiſce in Provinciis publicari, poſtulantes ut tantiſper ipſa Bullæ publicatio ſuſpenderetur, quouſque finalis ſuæ Majeſtatis ſuper his reſolutio haberetur.

§. 3.

Idem Placiti uſus adſtruitur ex illis, quæ contigerunt occaſione publicationis prædictæ Bullæ In eminenti *anno* 1651.

IN §. præcedenti notatum fuit, quod non obſtantibus Litteris Regiis de anno 1646. ad Gubernatorem Belgii ſuper publicatione Bullæ *In eminenti*, necnon Litteris Archiducis Leopoldi de anno 1647. ad Conſilia Regia, quibus mandabat hujus Bullæ publicationem, nihilominus ipſa publicatio fuerit ſuſpenſa, eo quod quidem Epiſcopi & Abbates, necnon ipſa Academia Lovanienſis ſupplicaſſent Archiduci Leopoldo, ut tantiſper ſuſpenderetur, publicatio, quoadusque rationes ſuas expoſuiſſent Regiæ ſuæ Majeſtati, ob quas credebant non convenire, ut Bulla hæc per Belgium publicaretur.

Supplicationi annuit Archidux, atque ipſa publicatio Bullæ dilata fuit, quouſque anno 1650. Rex Catholicus, datis Litteris ad Archiducem Leopoldum mandavit ſine remora Bullam publicari; quibus Litteris receptis, Ordinationem ſeu Edictum confici juſſit Archidux Leopoldus, quo executio dictæ Bullæ, ejuſque obſervantia omnibus mandabatur: hoc Edictum per Litteras miſit ad Conſilium Brabantiæ publicandum, a quo in conformitatem Mandati Archiducis publicatio facta fuit die 25. Martii 1651. Integrum Edictum cum ipſa Bulla habetur *parte* 3. Edict. Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 3.

Declarat autem Archidux in prædictis Litteris ad Conſilium Brabantiæ, mentem Suæ Majeſtatis non eſſe, per Clauſulam contentam in dicta Bulla, qua in ſubſtantia ſignificatur, quod ſola publicatio Romæ facta induceret obligationem ſine alia particulari publicatione in Ditionibus & Provinciis Catholicis, admittere ullam novitatem in præjudicium Privilegiorum, Libertatum, & Conſuetudinum harum Ditionum; ſed quod in ſimili occurrenti caſu procedatur juxta hactenus uſitata. Similes Litteræ ejuſdem tenoris miſſæ quoque fuere ad alia Conſilia Regia. Habentur hæ Litteræ *parte* 3. Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* 6.

Eadem declaratio & Clauſula erat inſerta Litteris Archiducis ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, & Epiſcopos Belgii, quibus ipſis injungebatur publicatio hujus Bullæ, conformiter ad Edictum Regium eiſdem aecluſum.

Quæ Litteræ leguntur in 3. *parte* Edict. Flandriæ, *lib.* 1. *Rub.* 6.

Publicatio per Archiepiſcopum & Epiſcopos Belgii facta fuit prima menſis Aprilis ejusdem anni, cum expreſſa Clauſula in ipſis Litteris Archiducis contenta.

Hoc Decretum Archiepiſcopi Mechlinienſis exhibetur in Appendice ſub *litt. M.* ex quo ſufficienter intelliguntur rationes, quæ Archiepiſcopum moverant, ad poſtulandam ſuſpenſionem publicationis hujus Bullæ.

Ordines ſive Status Brabantiæ ſolliciti quoque, ne ex publicatione hujus Bullæ Juribus & inveteratis Conſuetudinibus hujus Provinciæ præjudicium generaretur, libellum obtulerunt Archiduci Leopoldo, exponentes ad ſuam notitiam veniſſe, Suam Majeſtatem Catholicam reſolviſſe & ordinaſſe exequi Bullam Urbani VIII. emanatam circa librum cui titulus: *Auguſtinus Cornelii Janſenii*, & alia quædam ſcripta. Et cum dicta Bulla (inquiunt) contineat plura puncta & Clauſulas incompatibilia cum Privilegiis & inveteratis hujus Provinciæ moribus, atque inter alia comminationem pœnæ corporalis in Contraventores cujuſcumque ſtatus & conditionis, tam laicos quam Eccleſiaſticos, & Clauſulas incompatibilia cum Privilegiis & inveteratis Excommunicationis latæ ſententiæ, cujus abſolutio a nemine niſi a Romano Pontifice poſſit obtineri, qui rigor nunquam in his Provinciis notus aut uſitatus fuit, nec illius ullum exemplum occurrit, attento quod hoc modo Subditi hujus Provinciæ traherentur extra Patriam ad ipſam Perſonam Romani Pontificis, quod eſt plane contrarium Privilegiis hujus Provinciæ; attento inſuper, quod hæc Bulla nominatim declaret, ſolam publicationem Romæ factam vim ſuam habere & effectum ſortiri in omnibus Regnis & Provinciis, tanquam ſi ibidem ſingulatim publicata eſſet, quod rurſus contrariaretur dictis Juribus & receptis moribus; ac tandem his aliiſque præmiſſis concludunt, ut per Archiducem nomine Regis expediatur Acta publica, qua declaret, intentionem Suæ Majeſtatis nequaquam eſſe, per publicationem hujus Bullæ ullum præjudicium generari Juribus, Privilegiis & inveteratis moribus hujus Provinciæ, quodque nulla Bulla Papalis quantumvis publicata Romæ hic effectum ſortietur, niſi ſit placetata, & hic in Provinciis publicata, ac ut interim publicatio hujus Bullæ maneat ſuſpenſa. Hic libellus ſupplex integer exhibetur in Appendice *litt. N.*

Ad hunc libellum reſpondit Archidux, ſufficienter eſſe proviſum ſuper querelis in hoc libello comprehenſis per Litteras datas ad Conſilium Brabantiæ ſuper executione hujus Bullæ; & quod Sua Majeſtas dabit Mandatum Conſilio Brabantiæ, ut ſupplicantibus concedat copiam authenticam dictarum Litterarum, ut eis data occaſione impendere poſſint; una declarans mentem Suæ Majeſtatis, ipſiuſque Archiducis nequaquam eſſe, ut per hanc publicationem novitas aliqua inducatur contra Conſuetudines & Privilegia hactenus recepta.

Intelligebant quoque Miniſtri Regii æque ac Ordines Brabantiæ, Excommunicationes, ſimileſque Cenſuras, notanter Sedi Apoſtolicæ reſervatas, eſſe pœnas hiſce in Provinciis inuſitatas, variiſque incommodis obnoxias, ut propterea nec dubitarint in hujus Bullæ placetatione & receptione has pœnas in alias moribus patriæ magis accommodas immutare.

In Edicto enim ſeu Ordinatione Regia ſuper ipſa publicatione ſtatuitur in tranſgreſſores pœna 500. florenorum pro prima vice, & in eos qui ſecunda vice tranſgreſſi fuerint, pœna exilii ad ſex annos, & in caſu quo inter tranſgreſſores invenirentur Regulares nihil proprium poſſidentes, comminata pœna veniet ad onus ipſius Superioris, & ab eo exigi poterit; & ſi tranſgreſſor fuerit ex aliquo Ordine Mendicantium nihil in communi poſſidente, etiam pro prima vice erit pœna exilii tam contra ipſum tranſgreſſorem quam ejus Superiorem, qui tranſgreſſionem illam ſimulaverit & permiſerit.

Inſuper edicitur in eadem Ordinatione, quod tranſgreſſores hujus Ordinationis, cujuſcumque fuerint qualitatis & ſtatus, quantum ad executionem & adjudicationem pœnæ temporalis poterunt trahi & citari coram Conſiliis & Tribunalibus Regiis, quæ de tranſgreſſione & violatione ſimilium Edictorum & Ordinationum cognoſcere & judicare conſueverunt, prout latius in ipſa Ordinatione exprimitur, quæ una cum ipſa bulla *In eminenti*, cui & Inſertum eſt Decretum Congregationis de prima Auguſti 1641. exiſt

Digitized by Google

integra *parte* 3. Edictorum Brabantiæ, *lib.* 1. *tit.* 3. *cap.* 4.

Ex his omnibus evidens eſt, nullatenus hic in Belgio creditum fuiſſe, Bullam Romæ publicatam hic obligare, licet habeat inſertam expreſſam Clauſulam, publicationem & affixionem Romæ more conſueto factam *quoad omnia ſufficere & pro ſolemni & legitima haberi, nec aliam in Regnis, Provinciis, Civitatibus, Oppidis & locis requiri aut expectari debere, omneſque & ſingulos perinde arctare & afficere, ac ſi unicuique nominatim & perſonaliter intimatæ & præſentatæ fuiſſent.*

§. 4.

Uſus Placiti adſtruitur per ea, quæ contigerunt poſt publicationem Bullæ In eminenti, *occaſione Litterarum Archiducis Leopoldi & Ordinationis Regiæ.*

NOtatum fuit § præcedenti, quod Archidux Leopoldus in Litteris ſuis ad Conſilia Regia & Epiſcopos de 28. Februarii 1651. quibus in conformitatem Litterarum Suæ Majeſtatis mandabat fieri publicationem Bullæ Urbani VIII. quæ incipit *In eminenti*, inſeruiſſet Clauſulam, qua declarabatur, mentem Suæ Majeſtatis non eſſe, per Clauſulam contentam in dicta Bulla, qua in ſubſtantia ſignificatur, quod ſola publicatio Romæ facta induceret obligationem ſine alia particulari publicatione in Ditionibus & Provinciis Catholicis, admittere ullam novitatem in præjudicium Privilegiorum, Libertatum & Conſuetudinum harum Ditionum; ſed quod in ſimili occurrenti caſu procedetur, juxta hactenus uſitata.

Inſuper in ipſa Ordinatione ſeu Edicto publicationis ſtatutam fuiſſe pœnam pecuniariam & exilii in tranſgreſſores hujus Edicti ſeu Ordinationis, cujuſcumque eſſent Status, ſive Eccleſiaſtici, ſive laici; imo & pœnam exilii pro prima vice, ſi tranſgreſſor eſſet ex Ordine Mendicantium, qui bona temporalia nec in communi poſſidet.

Præterea adjudicationem & executionem hujus pœnæ & mulctæ temporalis contra quoſcumque tranſgreſſores tam Eccleſiaſticos, quam laicos, commiſſam fuiſſe Conſiliis & Tribunalibus Regiis, quæ de tranſgreſſione ſimilium Edictorum cognoſcere conſueverunt.

His Clauſulis ac notanter ea, quæ continebatur in Litteris Archiducis, admodum irritatus Internuntius reputans per hanc ultimam Clauſulam læſam auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, imprimi juſſit, & ſpargi fecit quamdam Declarationem & Proteſtationem de data 20. Aprilis 1651. qua aſſerebat, Litteras Regias in quantum per hanc Clauſulam ſignificabant, ſolam publicationem Bullarum ſeu Decretorum Sedis Apoſtolicæ Romæ factam, non ſufficere ſine ulteriori per Provincias publicatione ad obſtringendum omnes ubique fideles, eſſe contrarias auctoritati & juriſdictioni Sedis Apoſtolicæ, necnon libertati & immunitati Eccleſiaſticæ; proteſtabaturque contra prædictam Clauſulam, eam irritabat, nullamque & ſine effectu declarabat; mandans inſuper ut ab omnibus ut irrita & nullius effectus reputaretur, ſub pœnis & Cenſuris per Decreta Conciliorum, & Pontificum Conſtitutiones latis; declarans conſtantem eſſe mentem Pontificis, publicationem Bullarum Romæ factam omnes fideles quorumcumque Regnorum & Provinciarum obſtringere ſine ulteriori aliqua publicatione in Provinciis facienda.

Publicatione hujus Declarationis & Proteſtationis vehementer offenſus Archidux Leopoldus, reputanſque id tendere in apertum contemptum Suæ Regiæ Majeſtatis, ejuſque auctoritatis vilipendium, ſcripſit Litteras expeditas per Conſilium Status 23. Junii 1651. ad Conſilia Regia, in quibus enarravit quid per ſuam Declarationem & Proteſtationem contra Litteras Archiducis, & editam in conformitatem earum Ordinationem Regiam ſuper publicatione dictæ Bullæ *In eminenti* attentaſſet Internuntius; ſignificavit mentem ſuam eſſe præcavere ne ſimile attentatum contra Regiam auctoritatem ſenſim irreperet inter Subditos in præjudicium Privilegiorum, Conſuetudinum & obſervantiarum harum Provinciarum, declaratque, Proteſtationem & Declarationem Internuntii nihil poſſe innovare, aut derogare illis, quæ per ſuas Litteras & Ordinationem declarata erant ſuper dicta Clauſula in Bulla contenta: declarans inſuper ſe velle prædictam Internuntii Declarationem & Proteſtationem reputari & haberi pro nulla & ſine ullo effectu, quemadmodum eam de facto (inquit) caſſamus & annullamus per præſentes.

Mandat inſuper ut his omnes ſe conforment, procurentque ut omnia exemplaria prædictæ Declarationis & Proteſtationis referantur ad manus Procuratoris Regii & ſupprimantur, inquiraturque, quis fuerit hujus Declarationis & Proteſtationis impreſſor; ad cujus notitiam ut facilius deveniatur, voluit palam notificari, quod ſi quis poſſit indicare impreſſorem, habiturus ſit in præmium ſuæ notificationis mille florenos ſolvendos per Receptorem Regium; voluitque copiam harum Litterarum in Archivis Curiæ adnotari, ut earum ſuo tempore memoria haberetur. Litteræ integræ exhibentur in Appendice ſub *litt. O.*

De his omnibus Internuntius certiorem fecit Curiam Romanam, & apud Pontificem querelas depoſuit de infracta immunitate Eccleſiaſtica, & imminuta auctoritate Sedis Apoſtolicæ per Litteras Archiducis Leopoldi & Ordinationem Regiam ſuper publicatione Bullæ *In eminenti*, idque per tria præcipue puncta in iis contenta. Primo, ob ſæpe dictam Clauſulam, qua ſignificabatur ſolam publicationem Romæ factam non ſufficere, ut Bullæ ſeu Reſcripta Pontificia obſtringerent omnes ubique fideles, ſed requireretur publicatio per Provincias prævio Placito Regio Secundo, quod in prædicta Ordinatione contra infractores & tranſgreſſores publicatæ Bullæ decernatur alia pœna, quam in ipſa Bulla erat expreſſa, idque non tantum contra laicos, ſed etiam Eccleſiaſticos, quin & pœna exilii pro prima tranſgreſſione contra Religioſos Ordinum Mendicantium non poſſidentium bona in communi. Tertio, quod adjudicatio & executio pœnæ & mulctæ temporalis committeretur contra quoſcumque tranſgreſſores Conſiliis & Tribunalibus Regiis.

His Internuntii informationibus, & Miniſtrorum Curiæ querelis commotus Pontifex Innocentius X. (qui Urbano VIII. ſucceſſerat) quaſi per prædictas Litteras & Ordinationem conculcata eſſet immunitas Eccleſiaſtica, ipſaque juriſdictio & auctoritas Pontificia plurimum labefactata, Litteras in forma Brevis acerrimo ſtylo exaratas ſcripſit ad Archiducem Leopoldum 11. Novembris 1651. in quibus dicit, ſe cum animi dolore intellexiſſe, contra auctoritatem Summi Pontificis, necnon contra libertatem Eccleſiaſticam attentatum eſſe.

Archidux Leopoldus, acceptis his Litteris, & ex illis intelligens de tribus præcipue punctis conqueſtum eſſe Internuntium, & Pontificem commotum, quaſi per illa juriſdictio & auctoritas Romani Pontificis, necnon immunitas Eccleſiaſtica totaliter conculcaretur, ſuper iiſdem conſuluit Conſilia Regia per Litteras de 28. Decembris ejuſdem anni, uti intelligitur ex Conſulta Conſilii Brabantiæ data 16. Februarii 1652. ad ipſum Archiducem Leopoldum.

In hac enim Conſulta dicit Conſilium, Litteras Archiducis ad ſe datas continere prædicta tria puncta, ſuper quibus apparet, Internuntium præcipue ſuas querelas apud Pontificem depoſuiſſe.

Quantum ad primum punctum multis probant, hunc

hone uſum Placiti ab immemoriali tempore fuiſſe non tantum hiſce in partibus, ſed in omnibus pene Regnis & Provinciis etiam hiſce uſitatum; nec per illum uſum ullatenus derogari auctoritati & juriſdictioni Romani Pontificis, ſed id unum præcaveri, ne per præcipitem publicationem & executionem Bullarum, aut Reſcriptorum Curiæ Romanæ, Jura Regia, aut receptæ Provinciarum Privilegia, inveteratæ Conſuetudines, necnon Eccleſiarum Libertates infringantur non ſine Reipublicæ aut Eccleſiæ notabili perturbatione & multorum incommodorum ſequela. Ad alia puncta reſpondet Conſilium, quod non tantum in hiſce Provinciis, ſed & in Regnis Hiſpaniæ & Galliæ, Eccleſia ibi in *multis caſibus ſortiantur forum ſeculare*, & notanter quoad ea, quæ tendunt ad conſervandam tranquillitatem publicam, ad quam tendit ipſa Ordinatio edita occaſione Doctrinæ Cornelii Janſenii, cujus principalis ſcopus fuit prævenire ſcandala & perturbationes publicas, & turbulentas Theologorum diſputationes. Integra Conſulta exhibetur in Appendice ſub *litt. P.*

Hiſce Conſiliorum Conſultis & Regi & Archiduci ſatisfactum fuiſſe, inde cognoſcitur, quod nec circa Clauſulam in Litteris Archiducis expreſſam, neque circa Ordinationem Regiam quidquam immutatum legatur, quodque Conſilia Regia ſemper conformiter ad illa proceſſerint, ut ex dicendis patebit.

Ex his omnibus pateſcit, quam ſolliciti & conſtantes fuerint Principes noſtri, eorumque Miniſtri in tuendo hoc jure Placiti tanquam Juribus Regiis, necnon Subditorum tranquillitati ac Provinciarum inveteratis moribus & Privilegiis conſervandis neceſſario, illudque crediderint & in Bullis & Decretis librorum prohibitionem ſpectantibus eſſe quoque ſervandum; nec a Belgis creditum unquam eſſe, ſive Bullas aut Decreta Romæ publicata Belgas obſtringere, niſi prius ritu conſueto, prævio Regio Placito, per Provincias fuerint publicata, etiamſi haberent inſertam Clauſulam, qua declaretur, Pontificem velle, Decretum obligare omnes ubique fideles per ſolam publicationem Romæ factam.

CAPUT IV.

Adſtruitur idem uſus Placiti ex iis, quæ contigerunt occaſione Decreti S. Officii de 6. Septembris 1657. quo Libri quidam proſcribebantur.

§. 1.

Exponuntur ea quæ contigerunt ob factam publicationem hujus Decreti ante obtentum Placitum Regium, & caſſationem ejuſdem publicationis per Conſilium Brabantiæ.

Decretum hoc Congregationis S. Officii editum 6. Septembris 1657. more ſolito Romæ publicatum eſt die 15. ejuſdem menſis.

Hoc Decreto proſcribuntur Litteræ vulgo *Provinciales* (a) Gallico idiomate evulgatæ, & plura alia ſcripta edita occaſione libri & doctrinæ Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis; ac una renovantur Decreta Congregationis S. Officii ſub Paulo V. & Urbano VIII. quibus generaliter omnibus interdicitur quidquam edere ſuper materia de Divinis Auxiliis ſine expreſſa licentia hujus Congregationis, & prohibentur omnes libri de hac materia tractantes hactenus editi vel impoſterum edendi, non obtenta prædicta licentia.

Prædictum Decretum per Internuntium Bruxellis reſidentem miſſum fuit ad Archiepiſcopum Mechlinienſem Andream Cruefen, qui illud per ſuam Diœceſim eodem anno 29. Octobris promulgavit.

Cum vero ſuper hoc Decreto hactenus non eſſet petitum aut obtentum Placitum Regium, Conſilium Brabantiæ ad inſtantiam Procuratoris Regii per ſuam ſententiam de 23. Novembris ejuſdem anni hanc attentatam miſſionem Decreti per Internuntium ad Archiepiſcopum, necnon ipſam publicationem caſſavit, irritamque declaravit. Integra Sententia exhibetur in Appendice ſub *litt. Q.*

Super hac Caſſatione per Conſilium Brabantiæ facta querelas ſuas depoſuerunt apud Archiducem Leopoldum tunc Belgii Gubernatorem Archiepiſcopus Mechlinienſis & Internuntius Apoſtolicus per ſuos reſpective libellos ſupplices, quibus annexum erat ſcriptum, quo prædicta Caſſatio impugnabatur, quos una cum dicto ſcripto Archidux Conſilio Brabantiæ communicavit; iiſque reſpondet Conſilium per ſuum Adviſamentum de 17. Decembris 1657.

Imprimis in hoc ſuo Adviſamento exponit Conſilium, quanta cum moderatione & humanitate egerit cum Domino Archiepiſcopo, priuſquam hanc Sententiam Caſſationis evulgaverit; quodque ad eam non proceſſerint, niſi ut ſatisfacerent juramento, quo omnes in ſua ad Conſilium admiſſione ſe obſtrinxerunt ad conſervanda jura Suæ Majeſtatis & hujus Ducatus, inter quæ non minimum eſt hoc jus placiti.

Secundo, ex ipſo Adviſamento habetur, quod in ſcripto illo, quod ſuo libello annexuerat Internuntius, dicatur per Conſilium Brabantiæ caſſatum fuiſſe prædictum Decretum, ipſumque Conſilium velle ſibi aſſumere auctoritatem judicandi de juſtitia vel injuſtitia Decreti.

His reſpondet Conſilium, falſum eſſe per Sententiam Conſilii caſſatum fuiſſe aut irritum declaratum prædictum Decretum; falſum quoque eſſe, Conſilium voluiſſe cognoſcere de ſcriptis ſeu impreſſis in dicto Decreto contentis; quodque Conſilium hactenus ignoret, num hæc ſcripta compoſita ſint in defenſionem doctrinæ Janſenianæ. Poſt hæc ultro agnoſcunt, ad ſe non ſpectare decidere articulos fidei, nec ſuper iis quidquam a ſe fuiſſe attentatum; at caſſatam duntaxat fuiſſe tranſmiſſionem iſtius Decreti factam per Internuntium ad Archiepiſcopum Mechlinienſem in ordine ad ejus publicationem faciendam, necnon Decretum Archiepiſcopi, quo Decreti hujus publicationem mandabat, cum omnibus, quæ inde ſequuta ſunt, quæ (inquiunt) ſunt mera temporalia, nec ullatenus concernunt ipſam Deciſionem Pontificis ſuper prohibitione ſcriptorum in Decreto expreſſorum, ſed ſolummodo formam & modum executionis.

De hac diſtinctione inter deciſionem articulorum fidei, & publicationem ac formam executionis latius agetur Parte ſequenti.

Inſuper ex hoc Adviſamento colligitur, quod Internuntius in ſuo ſcripto prætendiſſet, hoc Decretum non egere Placito Regio, eo titulo quod dogmaticum eſſet, nihilque contineret, niſi declarationem & definitionem aliquorum articulorum fidei.

Ut huic argumento ſatisfaciat Conſilium, monet, quod nec ſub hoc prætextu hoc Decretum admitti poſſit, ſine prævio examine Principis in ſuo Conſilio; quia, quid Bulla contineat, in facto conſiſtit, cujus notitiam accipere debet Princeps, ne alias ſub prætextu definitionis aut interpretationis aliquorum articulorum fidei, per publicationem Bullæ irrepat aliquid præjudiciale.

De hoc Conſilii animadverſione ſimiliter agetur latius Parte ſequenti; ac una oſtendetur, hoc Decretum proprie non poſſe referri inter Decreta dogmatica.

Colligitur ex eodem Adviſamento, Internuntium ad enervandam neceſſitatem Placiti ſuper ſimilibus De-

(a) Priores Epiſtolæ quæ dicuntur *Provinciales* anno 1656. ineunte conſcriptæ ſunt.

cretis allegaſſe, quod, ſi Bullæ Pontificiæ, antequam conſtringant conſcientias fidelium, debeant prius habere Placitum Principis, & ſubjici Cenſuræ Tribunalium laicorum, propoſitiones aliquæ poterunt eſſe fidei in una Provincia, & non in alia, & conſequenter quod non eſſet una fides omnium.

Huic argumento ab inconvenienti reſpondet Conſilium, quod hic appareat defectus debitæ informationis; quia Conſilium non examinat ipſos articulos fidei, nec ſe immiſcet declarationi ipſius fidei, ipſaque Deciſio non deſinit eſſe generalis, tametſi publicatio Decreti, quo Deciſio continetur, non ſit generalis, nec fiat ubique eodem tempore: quod & infra Parte ſequenti fuſius exponetur.

Auctor ſcripti ex parte Internuntii exhibiti tanquam indubitatum admittebat, quod Conſilia Regia merito prætendere poſſent examinare: & revidere Bullas Pontificias, quæ directe vel indirecte impingunt in ſuperioritatem temporalem Principis, vel ejus jus Patronatus Eccleſiaſticum; ſed negat poſſe Conſilia prætendere examen Bullarum, quæ ſpectant materiam dogmaticam, decidentium ſeu declarantium ſi quædam propoſitiones ſint fidei, vel e contrario ſint hæreticæ, erroneæ, ſcandaloſæ, &c. quibus una declarantur hæretici & excommunicati qui ſimiles propoſitiones pertinaci & obſtinato animo propugnant: inſuper prædicti ſcripti Auctor negat poſſe Conſilia Regis examinare Bullas quæ proſcribunt libros, quibus propoſitiones hæreticæ, erroneæ, &c. continentur.

Hiſce repoſuit Conſilium, quod ſi examen priorum Bullarum Conſiliis Regiis competat, poſſit & debeat quoque examen illarum, quæ vulgo dogmaticæ aſſeruntur, a Regiis Conſiliis inſtitui; non quidem ut ipſa Conſilia Regia cognoſcant de articulis fidei vel definiant, quid ſit fidei, aut quid erroneum; ſed duntaxat ut diſpiciat, utrum publicatio & executio ejuſmodi Bullarum nullum adferat præjudicium Juribus Regiis aut Vaſſallorum. Integrum Conſilii Reſponſum habetur in Appendice Monumentorum ſub *litt. R.*

§. 2.

Exponitur quid poſt Caſſationem a Conſilio Brabantino factam decreverit S. Congregatio 14. Martii 1658. & quid ei appoſuerit Conſilium Brabantiæ.

INternuntius Apoſtolicus ſollicitus, ne quid omitteretur, quod ad fundandam auctoritatem Pontificiam circa publicationem & executionem Bullarum ſine Regio Placito facere poſſet, de omnibus, quæ per Conſilium Brabantiæ fuerant acta, Pontificem & Congregationem S. Officii informavit.

In hac Congregatione habita 14. Martii 1658. præſente Pontifice Alexandro VII. editum fuit Decretum, quo Sua Sanctitas probat & confirmat tranſmiſſionem dicti Decreti in ordine ad publicationem ejusdem factam per Internuntium Archiepiſcopo Mechlinienſi, necnon publicationem ſecutam in vim Decreti Archiepiſcopalis die 29. Octobris 1657.

Decretum vero ſeu *Sententiam Conſilii Brabantiæ cum omnibus & ſingulis eam præcedentibus & quomodolibet conſequentibus, licet ipſo Jure nulla, irrita & inania, viribusque & effectu penitus & omnino vacua ab ipſa initio fuerint & ſint, nihilominus ad abundantiorem cautelam, & quatenus opus ſit, auctoritate Apoſtolica damnat, improbat, caſſat, irritat, & nullius roboris & momenti fuiſſe & eſſe decernit & declarat, ac pro infectis haberi vult.*

Mandat inſuper Sanctitas Sua quibuſcumque perſonis cujuslibet gradus, Ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis, etiam ſpeciali vel ſpecialiſſima nota dignis, ne præfato Decreto ſeu Sententiæ, vel eam quoque modo præcedentibus aut conſequentibus ullo pacto obediant, aut deferant, vel illa in judicio aut extra allegare, ſeu iis uti præſumant, proinde ac ſi illa non emanaſſent, ſub pœnis & Cenſuris contra violentes Eccleſiaſticam libertatem, immunitatem & Juriſdictionem inflictis, a quibus a nemine niſi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo, beneficium abſolutionis obtinere valeant.

Poſtremo Conſilio Brabantiæ Sanctitas ſua mandat & præcipit, ut prædictum Decretum ſeu Sententiam cum omnibus eam præcedentibus, & quomodolibet ſubſequentibus ex libris, Codicibus, & Regiſtris, in quibus deſcripta & adnotata fuerint, tolli, aboleri, & caſſari faciat cum effectu, ne alias contra eos Conſiliarios, aliosque quotquot præfatæ Sententiæ cooperati ſunt, aut quomodolibet conſenſerunt, pœnis & Cenſuris prædictis ea de cauſa jam irretitos, ad alia remedia majora procedere compellatur.

Hoc Decretum Congregationis per Internuntium ſignatum & ſigillatum nocte inter 12. & 13. Maji affixum fuit Cancellariæ Brabantiæ.

Advertens Conſilium Brabantiæ hoc procedendi modo jus Placiti Regii penitus everti, ipſamque Regiam auctoritatem omnino ſubjici Placitis Curiæ Romanæ, reſolverat contra affixionem hujus Decreti, ejusque publicationem media ordinaria caſſationis impendere; voluit tamen, priusquam caſſationem decerneret, de hoc procedendi modo, & quæ inde timenda eſſet auctoritatis Regiæ depreſſione, informare Archiducem Leopoldum Belgii Gubernatorem, per Conſultam de 22. Maii 1658. quæ integra habetur in Appendice Monumentorum ſub *litt. S.*

Poſt hanc Archiduci datam informationem Sententia caſſationis per Conſilium Brabantiæ decreta integra remanſit, ſuumque ſortita eſt effectum.

Conſtat enim quod Archiepiſcopus Mechlinienſis Decretum ſuum de 29. Octobris, & publicationem vigore illius Decreti factam, ac per Conſilium Brabantiæ caſſatam tanquam irritam & nullius momenti non obſcure recognoverit, denuo idem Decretum in vim Epiſtolæ Regiæ per novum Decretum promulgando, ut infra notabitur.

Unde intelligitur Decretum hoc Congregationis in tenebris & obſcuro affixum, ſub tenebris manſiſſe quodammodo ſepultum, & ſine effectu.

§. 3.

Probatur idem Placiti uſus ex actis per Conſilium Privatum & Conſilium Flandriæ occaſione publicationis ejusdem Decreti de 6. Septembris 1657.

OCcaſione prædicti Decreti de 6. Septembris anno 1657. viſum fuit non tantum Conſilium Provinciæ Brabantiæ conſervationi hujus Juris Placiti invigilare, ſed & reliqua Conſilia ſuam oſtenderunt pro ejusdem juris antiqui conſervatione vigilantiam.

Nam cum Conſilium Privatum Principis intellexiſſet, publicationem dicti Decreti de 6. Septembris 1657. ſine prævus Litteris Placiti attentatam fuiſſe in aliis Provinciis, ſcripſit die 29. Novembris ad Conſilia Provincialia, ut ſe ſuper hac re in ſuis reſpective Provinciis informarent, publicationemque ſine prævia Regis licentia Epiſcopis interdicerent.

Conſilium Flandriæ per ſuas Litteras de 16. Maii 1658 (adeoque poſt affixionem Decreti Congregationis S. Officii, quo caſſabatur Sententia Conſilii Brabantiæ, de quo §. præcedenti) reſpondit primo, quod Litteras dederint ad Epiſcopos, quibus ipſis indicerent, publicationem hujus Decreti non eſſe faciendam, niſi prius obtenta licentia Regis, ac una ut Conſilium informarent, quid hactenus hac in re per ipſos actum eſſet.

Secundo, reſcripſit Conſilium Flandriæ ex Reſponſis Epiſcoporum conſtare, quod publicatio hujus Decreti nullibi in Flandria eſſet facta, non obſtantibus Litteris

Inter-

Internuntii Apoſtolici eum in finem datis, niſi Brugis, ubi Epiſcopus ad exemplum ſui Metropolitani (Archiepiſcopi Mechlinienſis) publicationem attentaverat.

Tertio, ſignificavit Conſilium, quod contra attentatam hanc publicationem per Epiſcopum Brugenſem Fiſcales Regii egerint ad ejus Caſſationem, quemadmodum contra attentatam publicationem per Archiepiſcopum Mechlinienſem factum fuerat *per Fiſcales* Brabantiæ, uti in initio ſui Reſponſi notaverant.

His mediantibus ſat proviſum contra ſimilem novitatem credebat Conſilium Flandriæ, una tamen ſupplicans apud Conſilium Privatum, ut impoſterum publicationem ejuſmodi Bullarum ſuſpendat, ſive non permittat earum executionem, ſaltem quoadusque prævie habeatur ſuper illis judicium Conſiliorum Provincialium.

Monent præterea, id vel maxime hoc tempore videri neceſſarium, ubi Curia Romana tantopere Principum Jura intercipit, & ubi nonnulli nimia audacia contra Jus Placiti continuo declamare audent, cum tamen (inquiunt) hoc Jus ſit unicum medium ſuſtinendis libertatibus, ac Juribus Eccleſiarum & populorum contra uſurpationes indebitas Officialium Curiæ Romanæ. Integræ hæ Litteræ exhibentur in Appendice Monumentorum ſub *litt. B.*

§. 4.

De Litteris Regiis ſuper publicatione ejuſdem Decreti de 6. Septembris 1657. per Nuntium Hiſpaniæ impetratis.

Curia Romana probe intelligens ſpem nullam affulgere, ut apud Gubernatorem, aut Conſilia Belgii publicationem ſæpe dicti Decreti de 6. Septembris 1657. ſub prætextu quod eſſet Dogmaticum, ſine præviis Litteris Placiti hic in Belgio obtineret, reſolvit in Hiſpania per Nuntium Apoſtolicum apud Regem Catholicum reſidentem impetrare Mandata Regia, quibus ipſe Rex publicationem independenter a litteris Placiti fieri juberet.

Habetur imprimis ex Epiſtola Philippi IV. de prima Aprilis 1659. data ad Gubernatorem Belgii, per Nuntium Apoſtolicum depoſitas fuiſſe apud Regem Catholicum querelas, quod Conſilia Regia prætenderent impedire Decretorum & Bullarum Suæ Sanctitatis in materia Dogmatica publicationem & executionem, quoadusque illa examinaſſent & probaſſent, & litteræ Placiti ſuper iis eſſent expeditæ; atque ita Decreta fidei a ſuo examine & judicio dependere facerent.

His Nuntii Apoſtolici querelis permotus Rex Catholicus voluit per Gubernatorem Belgii ſuper hoc negotio informari, qui Regiis Litteris reſpondit die 3. Aprilis ejuſdem anni, una Regi ſubmittens Conſultas ſive Adviſamenta in hoc negotio expedita tam per Conſilium Privatum, quam Brabantiæ.

Porro Nuntius Apoſtolicus, ut contra has informationes Regis animum præveniret, menſe Junio offerendum cenſuit Memoriale ipſi Regi, in quo inter alia aſſerebat, Placitum Regium non requiri ſuper Decretis dogmaticis, ſed duntaxat *in materiis Beneficialibus & litigioſis inter partes*, idque conſonare doctrinæ Juriſperitorum Belgarum.

Conformiter ad hoc Memoriale Rex Catholicus Philippus IV. Litteras dedit ad Gubernatorem Belgii, quibus mandat, hujus Decreti publicationem permitti, attento, quod materia, de qua agitur, ſit pure Dogmatica, & Placitum non requiratur niſi *in materiis Beneficialibus & litigioſis inter partes.*

Poſt hæc addit Rex, intentionem ſuam eſſe, ut non recedendo a ſtylo & aliis apud Belgas in aliis occaſionibus ſimili in materia obſervari conſuetis, publicatio hujus Decreti permittatur fieri ſub eadem forma, qua ex Mandato meo (ait) facta fuit publicatio aliarum Bullarum Suæ Sanctitatis concernentium librum Janſenii. Epiſtola habetur in Appendice ſub *litt. T.*

Ex toto contextu harum Litterarum nequaquam obſcurum eſt, Miniſtros Regios, qui in his Litteris conficiendis Regi fuere a Conſiliis & Secretis, voluiſſe Suæ Sanctitati & Curiæ Romanæ hac in re ſatisfacere; ne tamen inveterata Provinciarum Jura, & uſitatas hactenus Conſuetudines invertere viderentur, Clauſulam adjeciſſe, qua dicta Jura illæſa ſervari velle indicabant, & qua mediante quod in favorem Suæ Sanctitatis & Curiæ Romanæ datum videbatur, quodammodo invertebatur, ut ex dicendis patebit.

§. 5.

Quæ pro conſervatione Juris Placiti facta ſint poſt receptas prædictas Litteras Regias?

Gubernator Belgii, receptis his Regiis Litteris, volens procedere juxta ſtylum & uſum in Belgio hactenus uſitatum, prout in Litteris Regiis idipſum ſignificabatur, eaſdem communicavit Conſilio Status, & Conſilio Privato, cum omnibus quæ Litteris Regiis fuerant annexa; atque habita eorum ſententia, ſcripſit ad Conſilia Regia, iiſdemque ſignificavit, intentionem Suæ Majeſtatis (ut Ipſa expreſſis verbis ad Nos, ait, reſcripſit) non eſſe, ut velit ad publicationem Conſtitutionum dogmaticarum a Sua Sanctitate emanatarum neceſſarium eſſe litteras Placiti obtinere.

Quare (inquit) cum ſufficienter appareat, dictam Conſtitutionem eſſe dogmaticam, ordinamus nomine & ex parte Suæ Majeſtatis, ne moveatis aut interponatis difficultatem quamcumque adverſus publicationem illius Conſtitutionis aut aliarum, quæ ejuſdem naturæ ſe poſſent offerre, *cum viſæ atque intellectæ fuerint eſſe tales.* Litteræ hæ integræ exhibentur in Appendice ſub *litt. V.*

Cum igitur Litteræ, quæ mittebantur nomine Regis per Gubernatorem ad Conſilia Provincialia, eſſent expeditæ per Conſilium Status vel Privatum, ſecundum uſitatum ſtylum Præſes Conſilii appoſuerat his Litteris, quibus publicatio Decreti permittebatur, ſignaturam ſuam appoſitis duabus litteris *Vt*, quæ duæ litteræ idem ſonant quod *Vidit*; quo ſtylo ſignificatur, quod Decretum, cujus publicatio permittitur, fuerit una cum Litteris in Conſilio viſum & examinatum.

Hanc ſignaturæ appoſitionem reputavit Nuntius Apoſtolicus æquivalere reipſa litteris Placiti, eo quod per eam indicari videretur, quod etiam Bullæ dogmaticæ, antequam publicari poſſent, deberent in Regiis Conſiliis recognoſci & examinari; præſertim quia in ipſis Litteris Gubernatoris idipſum non obſcure ſignificabatur, quandoquidem expreſſis terminis declararetur intentionem Suæ Majeſtatis quidem eſſe, non requiri prævie ad publicationem Bullarum dogmaticarum litteras Placiti, addita hac Clauſula: *Cum viſæ atque intellectæ fuerint eſſe tales*; quæ Clauſula evidenter ſupponit, Bullas, quæ Dogmaticæ eſſe prætenduntur, ut minus Conſiliis Regiis eſſe exhibendas, priuſquam publicentur, ut Conſilia Regia videant & intelligant, quod ſint Dogmaticæ.

Itaque Nuntius Apoſtolicus apud ſuam Catholicam Majeſtatem in Hiſpania reſidens, rurſus contra hanc ſignaturam & prædictam Clauſulam querelas ſuas per Libellum ſupplicem depoſuit apud Regem Catholicum, quo exponebat Regi, quod in Litteris, quibus Intentio Suæ Majeſtatis ſuper publicatione Bullarum dogmaticarum, ac ſignanter hujus Decreti de 6. Septembris 1657. intimata fuerat Conſiliis Regiis, permitteretur adhuc libertas iiſdem Conſiliis examinandi

& re-

& recognoſcendi ſimiles Bullas, priusquam earum publicationem deberent permittere, quodque illud eſſet reipſa harum Bullarum publicationem declarare dependentem & ſuſpenſivam a judicio & recognitione Conſiliorum Regiorum; necnon idem eſſet, ac ſi ſuper his Bullis requireretur Placitum Regis ante earum publicationem.

Hunc Libellum ſupplicem Nuntii Apoſtolici una cum annexis miſit Rex Catholicus per Litteras de 12. Auguſti 1660. ad ſuum in Belgio Gubernatorem, qui illum examinandum miſit ad Conſilium Status, & Conſilium Privatum.

Cum autem Conſilia probe intelligerent, quam periculoſum eſſet, & quantum præjudicii Juribus Regiis & Provinciarum Privilegiis, ac inveteratis Conſuetudinibus generari poſſet, ſi Bullæ quæ dicuntur Dogmaticæ, permitterentur indifferenter in his Provinciis publicari, antequam in Conſiliis Regiis viſæ & recognitæ eſſent ut tales, non judicarunt quidquam circa Litteras nomine Regis ad Conſilia miſſas eſſe mutandum; unde & hic Nuntii Apoſtolici conatus manſit ſine effectu.

Interim Archiepiſcopus Mechlinienſis, accepta notitia intentionis Suæ Majeſtatis ſuper publicatione dicti Decreti, prout ea per Litteras Gubernatoria intimata erat, per novum Decretum de 18. Februarii 1660. ſæpe dictum Decretum denuo publicari juſſit.

Sed quia in ſua Ordinatione ſive Litteris nullam feciſſet Archiepiſcopus mentionem Litterarum Regiarum, quibus hujus Decreti publicatio permittebatur, Conſilium Brabantiæ cenſuit ſui muneris eſſe, ut cognoſceret, num Archiepiſcopus Litterarum Regiarum notitiam accepiſſet, atque in vim harum ad publicationem proceſſiſſet. Hunc in finem unum e ſuis Secretariis ad Archiepiſcopum miſit, ut ſuper hac re ab Archiepiſcopo intelligeret, quid hac in parte contigiſſet: reſponditque Archiepiſcopus, ſe accepiſſe notitiam Litterarum Regiarum, & conformiter ad intentionem Suæ Majeſtatis publicationem mandaſſe: quæ habentur ex Conſulta Conſilii Brabantiæ ad Gubernatorem Belgii de 7. Aprilis 1660. apud quem querelas depoſuerat Internuntius Apoſtolicus, quaſi Conſilium Brabantiæ voluiſſet per hanc Secretarii ſui ad Archiepiſcopum miſſionem novum impedimentum afferre publicationi hujus Decreti contra prædictas Litteras Regias.

In eadem Conſulta ſignificavit Conſilium Gubernatori, quod, poſtquam intellexiſſet, publicationem per Archiepiſcopum factam in vim Litterarum Regiarum, iterato miſerit ſuum Secretarium ad Archiepiſcopum, ut ipſi ſignificaretur, reſolutionem Conſilii eſſe, ut nulla Bulla, quæ prætenderetur publicari tanquam Dogmatica, poſſit publicari ut talis per ſuum Diſtrictum ſive Diœceſim, niſi prius Bullæ illæ fuerint *viſæ & recognitæ ut tales*.

Ulterius ſcribunt ipſi Gubernatori, hanc ſuam reſolutionem ſibi videri plane conformem intentioni Suæ Majeſtatis in Litteris ad Conſilium datis expreſſæ, & plane conformem rationi & quieti ipſius Status; adduntque, quod aliud velle prætendere, eſſet eripere Suæ Majeſtati indubitatum Jus, quod ipſi jure ſupremæ Regaliæ competit, nimirum ut intelligere queat quid in ſuo Statu & Regno agatur, & prævenire, ne ſub prætextu Bullarum dogmaticarum publicentur talia, quæ Statum ipſum turbare poſſent: cui Juri (inquiunt) non magis quam ſuæ ſupremæ Regaliæ ſive Coronæ Suam Majeſtatem velle vel poſſe renuntiare credimus in præjudicium ſuorum Vaſſallorum & Subditorum. Integra hæc Conſulta una cum Reſolutione Conſilii & Relatione ipſius Secretarii, quarum in Conſulta mentio occurrit, exhibentur in Appendice ſub *litt. X.*

Eamdem fuiſſe Reſolutionem firmam & conſtantem ipſius Conſilii Privati, publicationem ſcilicet aut executionem Bullarum Romanarum, ſub prætextu quod eſſent Dogmaticæ, hic in Belgio nequaquam eſſe permittendam, priusquam in Conſiliis Regiis fuerint viſæ, & ut tales recognitæ, habetur ex iis quæ acta fuerunt, anno 1682. occaſione Decretorum de 8. Auguſti & 5. Septembris Congregationis S. Officii, quibus proſcribebantur reſpective Theſes Gummari Huygens Doctoris Theologi in Univerſitate Lovanienſi, & Petri De Vos Theologi Societatis Jesu.

Horum Decretorum publicationem commiſit Dominus Internuntius Archiepiſcopo Mechlinienſi: quod ut intellexit Conſilium Privatum, Litteras miſit ad dictum Archiepiſcopum 9 Decembris ejuſdem anni 1682. quibus declarabat Bullas, aliasque Pontificias Diſpoſitiones, dum concernunt materias Dogmaticas, exhibendas eſſe Conſilio, ut ab eodem inſpiciantur ac pro talibus agnoſcantur, priusquam publicentur.

Cum vero harum Litterarum notitiam accepiſſet Internuntius, Libellum obtulit Gubernatori Belgii, in quo prolixe adſtruere conatur, publicationem Bullarum vulgo Dogmaticarum non poſſe impediri vel ſuſpendi, quoadusque in Conſiliis Regiis fuerint viſæ & examinatæ, ac ut tales recognitæ; prætenditque Litteras Conſilii Privati, in quantum publicationem fieri non permittunt, quoadusque ut tales in Conſilio fuerint recognitæ, eſſe revocandas eo præcipue fundamento, quod eſſent contrariæ prædictis Litteris Philippi IV. de prima Aprilis 1659.

Quin & prætendit Marchionem De Caracena tunc Belgii Gubernatorem in Litteris ſuis, quibus Litteras Philippi IV. miſit ad Conſilia Regia, inſerendo eam Clauſulam: publicationem Bullarum dogmaticarum non eſſe impediendam, *ubi viſæ & recognitæ fuerint ut tales*, contraveniſſe menti & intentioni Suæ Regiæ Majeſtatis. Integer Libellus exhibetur in Appendice ſub *litt. Y.*

Hunc Libellum Gubernator examinandum miſit Conſilio Privato.

Conſilium, viſo & examinato hoc Libello Internuntii, Litteras ſcripſit nomine Regis ad Archiepiſcopum Mechlinienſem menſe Decembri 1685. in quibus ſignificat Domino Archiepiſcopo, quod bene fecerit in conformitatem Litterarum de 9 Decembris 1682. non publicando dicta Decreta, antequam Conſilium vel per ipſum Archiepiſcopum vel Internuntium Apoſtolicum eſſet informatum; nunc autem (ait) conſideratis & attentis contentis iſtorum Decretorum, eorum publicationem permittimus. Litteræ hæ integræ habentur in Appendice ſub *litt. Z.*

Ex quibus evidens eſt, Conſilii Privati, non ſecus ac Brabantiæ firmam ac conſtantem fuiſſe ſententiam, etiam omnibus rationibus Internuntii in contrarium examinatis & perpenſis, Bullas dogmaticas non eſſe publicandas, niſi prius in Conſiliis Regiis viſæ fuerint & ut tales recognitæ, quod in effectu coincidit cum ipſa placetatione; nec Marchionem De Caracena, eam Clauſulam ſuis Litteris inſerendo, Litteris Regiis contraveniſſe, ſed e contrario menti & intentioni Regiæ fuiſſe obſecutum.

Hanc Conſiliorum Reſolutionem quoad Bullas dogmaticas inveteratæ praxi Belgii, necnon ſcopo Placiti Regii eſſe conſonam, & ad præcavenda incommoda ex præcipiti Romanæ Curiæ Decretorum publicatione & executione omnino neceſſariam eſſe, Parte ſequenti fuſius oſtendetur; atque inde conſequens apparebit, quod Regi Catholico fuerit obreptum, dum per Nuntium Apoſtolicum ipſi fuit perſuaſum, litteras Placiti in Belgio non requiri, niſi *in materiis Beneficialibus & litigioſis inter partes.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT V.

Idem Placiti uſus adſtruitur ex Actis occaſione Decretorum de 17. Januarii 1691. & 20. Aprilis 1668. reſpective per Conſilium Brabantiæ, & Parlamentum Mechlinienſe.

§. 1.

Exponuntur Acta per Conſilium Brabantiæ occaſione præfati Decreti de 17. Januarii 1691.

MOx ut hujus Decreti, quo proſcribebantur plures Libri, exemplar recepit Internuntius Bruxellis reſidens, illud miſit die 3 Martii per litteras ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, eidem Archiepiſcopo ſignificans, quod tuto in hac & aliis Diœceſibus Decretum hoc poterit propalari: etenim (inquit) prævie curavi illud notificari Regio Miniſterio. Epiſtola integra Internuntii exhibetur in Appendice ſub *litt. A. A.*

Protinus a receptis his litteris Archiepiſcopus Mechlinienſis Decretum illud juſſit publicari & affigi valvis Eccleſiæ Collegiatæ Ss. Michaelis & Gudulæ Bruxellis.

Hæc affixio & publicatio ut innotuit Procuratori generali Conſilii Brabantiæ, obtulit Libellum ſupplicem Conſilio, quo expoſuit, ſe vidiſſe die 8. menſis Martii ejuſdem anni affixum valvis prædictæ Collegiatæ Eccleſiæ ſæpe memoratum Decretum Romanum, ad cujus calcem habebatur: *Publicetur. Datum Mechliniæ die 5. Martii 1691.* (& inferius) *De Mandato Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis*, & in margine habebat ſigillum Archiepiſcopi.

Cumque hæc affixio & publicatio Romani Decreti (ut proſequitur Procurator generalis) fieri nequeat ſine præviis litteris Placiti ab hoc Conſilio obtentis, concludit, petitque, ut prædicta affixio & publicatio hujus Decreti declaretur irrita & nullius effectus, & in conſequentiam eidem Archiepiſcopo mandetur, ut eamdem affixionem & publicationem revocet & annullet. Libellus integer exhibetur in Appendice ſub *litt. B. B.*

Conſilium Brabantiæ, priuſquam diſponeret ſuper hoc Libello, eumdem per Litteras clauſas communicari fecit Domino Archiepiſcopo, ut intra octiduum ab inſinuatione reſponderet, interdicendo interim ſine præjudicio Parti ulterius quidquam attentare. Apoſtilla una cum Litteris ad Archiepiſcopum habentur in Appendice ſub *litt. C. C.*

Dominus Archiepiſcopus, habita communicatione Libelli Procuratoris Regii, miſit Dominum Malo Secretarium ſuum ad Procuratorem Regium, ut nomine Archiepiſcopi oſtenderet illi Epiſtolam Domini Internuntii, cujus authenticam Copiam porrexit ad manus Procuratoris Regii, ut inde pateret, Dominum Archiepiſcopum non proceſſiſſe motu proprio ad hanc publicationem.

Declarans inſuper idem D. Malo nomine ejuſdem Domini ſui Archiepiſcopi, haudquaquam mentem Archiepiſcopi eſſe poſthac attentare ullam ſimilem publicationem aut affixionem Decreti a Sacra Congregatione vel a ſua Sanctitate emanantis, abſque prævio Conſilii Brabantiæ Placito: qua mediante data Declaratione quæſtio hæc ſopita fuit, nihilque per Conſilium ulterius actum; monuit tamen Cancellarius Procuratorem Regium, ut hujus Declarationis memoria ſervaretur. Integra hæc Declaratio refertur in Appendice Monumentorum ſub *litt. D. D.*

Igitur etiam Archiepiſcopus Mechlinienſis agnovit, non tantum Decreta Romana in materia Beneficiali, ſed etiam ſuper prohibitione librorum, non poſſe in Brabantia publicari, niſi prævio obtento Placito in Supremo Brabantiæ Conſilio.

§. 2.

Referuntur Acta Parlamenti Mechlinienſis occaſione prædicti Decreti de 20. Aprilis 1668.

ANno 1666. prodiit libellus Gallicus, cui titulus: *Le Nouveau Teſtament de Noſtre Seigneur Jeſus-Chriſt traduit en François ſelon l'Edition Vulgate, avec les differences du Grec*, impreſſus Montibus Hannoniæ cum approbatione Archiepiſcopi Cameracenſis, & Epiſcopi Namurcenſis, necnon approbatione Jacobi Pontani Doctoris Theologi in Univerſitate Lovanienſi & Cenſoris librorum Apoſtolici & Regii, una cum Privilegio Regis Catholici in Conſilio Privato.

Hic libellus, non obſtantibus prædicto Privilegio Regio, ac dictis approbationibus, denuntiatus fuit tanquam noxius, & in perverſum ſenſum textum Novi Teſtamenti detorquens, Clementi IX. Pontifici, a quo tandem prodiit Decretum de die 20. Aprilis 1668.

Hujus Decreti exemplaria mox per Belgium ſpargi cœperunt, atque ſingulatim nonnulla per Diœceſim Mechlinienſem Sede Archiepiſcopali vacante.

Hoc cum inaudiiſſet Procurator Regius Parlamenti Mechlinienſis, nimirum hoc Decretum Romanum ſine prævio Placito Regio ſub diſtrictu Parlamenti ſpargi & divulgari, mox Libellum ſupplicem huic Parlamento offerendum duxit.

In hoc Libello primum exponit Procurator Regius, quod ratio fundamentalis Provinciæ, exemplum vicinorum Regnorum, & inveterata conſuetudo a tempore immemoriali inviolate conſervata, necnon plurimorum Pragmaticorum Principum noſtrorum Sanctiones non permittant, ut Epiſcopi aut eorum Vicarii, Sede vacante, recipiant aut permittant publicari aut introduci in ſuam reſpective Diœceſim ullam Bullam aut Reſcriptum Curiæ Romanæ, priuſquam examinata & in Regiis Conſiliis ad hoc deputatis diſcuſſa, riteque placetata fuerint; idque (ait) juſtiſſima ex cauſa, ne alias hinc contingat, auctoritatem Regiam, & Regaliam Suæ Majeſtatis violari, & ejus Vaſſalli adigantur ad parendum mandatis, quæ contingeret eſſe incompatibilia cum moribus & conſuetudinibus patriæ legitimis.

Deinde exponit, ſibi innotuiſſe, quod is, qui vices Internuntii tunc temporis gerebat, prædictam Bullam contra hunc libellum, licet prædictis Approbationibus & Regio Privilegio munitum, inſinuare feciſſet Epiſcopis & Vicariis Sede vacante, ſub diſtrictu hujus Parlamenti, licet hæc Bulla necdum per Conſilia Regia eſſet viſa, multo minus placetata. Poſt hæc concludit, petitque, ut per Parlamentum Vicario generali & Vicariatui Sede vacante, mandetur conſignare omnia exemplaria hujus Bullæ per ipſos recepta, cum inhibitione reimprimendi, reimprimi faciendi, publicandi aut divulgandi per Diœceſim ſub pœna apprehenſionis ſeu arreſtationis temporalium, aut aliis, ut Conſilio videbitur.

Super hoc Libello Procuratoris Regii Parlamentum interdixit tam Vicario generali, quam Vicariatui publicationem dictæ Bullæ directe vel indirecte ſive per impreſſa ſive per ſcripta, quoadusque aliter fuerit ordinatum. Libellus cum Apoſtilla exhibetur in Appendice Monumentorum ſub *litt. E. E.*

Concors proinde fuit Regiorum Conſiliorum Sententia, uſum Placiti etiam ſe extendere ad Decreta, quibus libri proſcribuntur, ne alias per ſimilium Decretorum & Bullarum executionem Jura Principis, Privilegia & inveteratæ Provinciarum Conſuetudines nonnunquam inverterentur, atque hinc in plurima incommoda Reſpublica & Eccleſia incidere poſſent.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT VI.

Adſtruitur idem uſus Placiti in Regno Galliæ ſuper Decretis Romanis, quibus Libri proſcribuntur.

§. 1.

Adſtruitur ex iis quæ acta ſunt occaſione Bullæ Alexandri VII. contra binas Cenſuras Facultatis Theologicæ Pariſienſis.

NOn tantum in Belgio uſum Placiti Regii ad omnem Bullarum ſpeciem extendi & uſitatum eſſe, ſed & in aliis paſſim Regnis & Provinciis obtinuiſſe, jam ſupra probatum fuit.

Et quidem *parte* 4. *cap.* 2. §. 2. vidimus, quod & in Regnis Hiſpaniæ frequenter ſoleant Decreta Romana, quibus libri Jura Regia propugnantes proſcribuntur, auctoritate Regia retineri, ſive eorum executio ſuſpendi; quod idem eſt, ac ſi juxta uſitatum in Belgio morem ob non obtentum Placitum Regium publicatio & executio Decretorum ſiſteretur.

In Regno Galliæ notius eſt, quam ut probari debeat, uſum Placiti eo in Regno ad nullam ſpecialem Bullarum ſpeciem reſtringi; ſed iteratis Regum Edictis, & Parlamentorum Arreſtis decretum eſſe, ut nullæ qualeſcumque Bullæ ſeu Decreta Romana ibidem publicari aut executioni mandari queant, niſi prius Litteris Patentibus, quas *Pareatis* vocant, in Supremo Regis Conſilio obtentis & expeditis.

Ut tamen amplius eluceat hujus Regni praxis, & qualiter ſe interponant Regia Parlamenta ſuper publicatione & executione Bullarum ſeu Decretorum Romanæ Curiæ, quibus libri ſeu ſcripta proſcribuntur; duo, eaque recentiora, hic juvabit exempla adducere.

Primum ſpectat ea quæ acta fuere occaſione Bullæ Alexandri VII. de anno 1665. qua proſcribuntur binæ Cenſuræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis. Prima earum Cenſurarum de 24. Maii 1664. ſpectabat librum ſub fictitio nomine *Jacobi de Vernant*, cui titulus: *La Deffenſe de noſtre Saint Pere le Pape & de Noſſeigneurs les Cardinaux, les Archeveſques & Eveſques, & de l'employ des Religieux Mediants, & contre les erreurs de ce temps, par* JACQUES DE VERNANT; e quo libro plures extractæ propoſitiones ſingulatim per Facultatem Theologicam Pariſienſem cenſurabantur, tanquam Eccleſiaſticam Hierarchiam, auctoritatem Eccleſiæ, necnon ipſam Regalem poteſtatem enervantes.

Altera Cenſura ejuſdem Facultatis de 3. Februarii 1665. dirigebatur adverſus librum, cui titulus: *Opuſcule de Amadeus Guimenius de Lomara autrefois principal Profeſſeur de la Sacrée Theologie, traitant en particulier de la plûpart des matieres de la Theologie Morale, pour ſatisfaire aux plaintes que font quelques perſonnes des opinions morales des Jeſuites ſur les Traitez des pechez, de l'opinion probable, &c.* e quo ſimiliter plurimæ propoſitiones excerptæ ſingulatim Cenſura inurebantur, tanquam in praxi perniciosæ, & omnem Moralem Chriſtianam penitus evertentes.

Ut primum hæ Cenſuræ Typis mandatæ in publicum prodierunt, & Romam delatæ fuerunt, non parum Pontificem Alexandrum VII. ipſamque Curiam Romanam offenderunt, ac notanter Cenſuræ in propoſitiones extractas ex Libro *Jacobi de Vernant*, quaſi per eas Cenſuras in Juriſdictionem & auctoritatem Sedis Apoſtolicæ temerario auſu attentatum fuiſſet.

Hanc ſuam indignationem & offenſionem ſignificavit Pontifex per Litteras in forma Brevis de 6. Aprilis 1665. ad Regem Chriſtianiſſimum, in quibus hæc ſcribit: *Venerabilis Frater noſter Archiepiſcopus Tarſenſis, & Nuntius Apoſtolicus nomine noſtro referet Majeſtati tuæ, quam gravi ſenſu doloris ex Cenſuris Theologorum Sorbonæ Pontificius animus afficiatur; omnique ſtudio, quantum maxime poterit, a te petet, ut auctoritate Regia præſto eſſe velis, quo illæ omnino revocentur; quod profecto ſperamus de ſingulari pietate tua, quæ propoſitiones Apoſtolicæ Sedi tam adverſas & injurioſas in Regno & Academia tua tolerare non poterit.*

Cum vero intellexiſſet Pontifex ſpem non eſſe, Regem velle auctoritate ſua inducere Facultatem Theologicam ad revocandas Cenſuras in prædictas propoſitiones ex Libro *Jacobi de Vernant* excerptas, tandem ſeptimo Kalendas Julii 1665. Bullam, quæ incipit: *Cum ad aures*, edidit & publicari juſſit, in qua primum ſignificat ad aures ſuas perveniſſe, prodiiſſe duos Libellos, quorum alteri titulus eſt: *Cenſura Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis in Librum, cui titulus eſt:* LA DEFFENSE, &c. *Alteri vero titulus eſt: Cenſura Facultatis Theologiæ Pariſienſis in Librum, cui titulus:* AMADEI GUIMENII, &c. *in quibus Libris* (ait) *Cenſura præſumptuoſa notantur aliquæ propoſitiones, eæque præſertim quæ ad Romani Pontificis, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ auctoritatem, Epiſcoporum Juriſdictionem, Parochorum munus, Privilegia a S. Sede conceſſa, diſpenſationes Apoſtolicas, actionumque moralium regulam pertinent; & aliæ, quæ & graviſſimorum auctoritate Scriptorum, & perpetuo Catholicorum uſu aluntur.*

Ulterius aſſerit, quod ſine publico Catholicæ Religionis detrimento prædictæ Cenſuræ in commemoratis Libris, ſine debita Eccleſiæ animadverſione & damnatione remanere nequeant.

Hinc *motu proprio & ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis præfatas Cenſuras uti præſumptuoſas, temerarias, atque ſcandaloſas auctoritate Apoſtolica damnat, & pro damnatis haberi vult, eaſque nullius valoris & roboris fuiſſe, ſed caſſas & irritas eſſe declarat.* (a) Pluraque addit, ut omnis harum Cenſurarum uſus & memoria penitus aboleretur, ut plenius cognoſci poteſt ex ipſa Bulla, quæ integra exhibetur in Appendice ſub *lit. FF.*

Ne tamen ob hanc ſuam Bullam prædicti Libri, aut propoſitiones in iis contentæ ſive a Facultate cenſuratæ, ſive non cenſuratæ, per Sedem Apoſtolicam probari viderentur, ſuæ Bullæ hanc clauſulam innectendam cenſuit: *Ceterum ulterius de præfatis Cenſuris Judicium, deque opinionibus in prædictis libris Jacobi de Vernant, & Amadei Guimeau contentis, necnon de aliis in eiſdem Cenſuris expreſſis, ſive in*

(a) Alexandri VII. ejuſque Bullæ ſeveritatem plurimi mirati ſunt: at ſtupor eorum deſiit, ubi adverterunt grave Pontificem inter & Gallos diſſidium extitiſſe, nec niſi ſopitum fuiſſe pactione quæ Piſis an. 1664. geſta eſt. En hujus diſſidii cauſa, quam Auctor Compendii Chronologici Hiſtoriæ Franciæ his narrat verbis ad an. 1662. *Le Duc de Crequi, Ambaſſadeur du Roi de France, eſt inſulté a Rome le 20. Août par les Corſes, ſoldateſque dont la fonction principale eſt d'accompagner les Sbires aux executions de la Juſtice: le Pape refuſe de lui en faire ſatisfaction. Le Roi fait ſortir le Nonce, ſe ſaiſit d'Avignon, & ſe prépare à faire marcher une armée en Italie. Alexandre VII. eſt forcé d'implorer ſa clémence; & en conſéquence du traité ſigné à Piſe en 1664 le Cardinal Chigi neveu du Pape vint faire excuſe au Roi. Les coupables furent punis, les Corſes bannis a perpétuité de l'Etat Eccleſiaſtique, & il fut élevé une Pyramide vis-à-vis leur ancien corps de garde avec une inſcription qui contenoit les articles de la ſatisfaction. Cette Pyramide dura tout le temps du Pontificat d'Alexandre VII. Le Roi voulut bien qu'elle fût abbatue en 1667.* Hæc graviter offenderant Alexandrum; nec ſimultates ita ſopitæ erant pactione Piſis confecta, quin identidem ſcintillarent. Unde nata videtur ea Conſtitutio quam adverſus duas Cenſuras Facultatis Theologicæ Pariſienſis dedit Alexander VII.

eis

eis præmemoratæ opiniones notentur, ſive non, nobis ac S. Sedi Apoſtolicæ reſervamus.

Hæc Bulla ut primum in Gallia innotuit, ejuſque exemplaria per Regnum quaquaverſum diſperſa fuere, mirum in modum ipſam Facultatem Theologicam Pariſienſem turbavit & exacerbavit, atque ſine mura Regios Mioiſtros de ea certos reddidit.

Hi expendentes ipſam Bullam, exiſtimarunt, per hanc Bullam per indirectum quodammodo probari propoſitiones ex libris illis excerptas, Juribus Regiis, necnon Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, ac Doctrinæ hactenus per Eccleſiam Gallicanam tam conſtanter conſervatæ oppoſitas, necnon ipſam Moralem Chriſtianam funditus evertentes, ac inſuper ipſam Facultatem Theologicam Pariſienſem ſpoliari auctoritate ceoſurandi per Judicium doctrinale Doctrinas pernicioſas, qua auctoritate per plura ſecula hactenus pacifice uſa fuerat.

Itaque Officium Fiſcale contra hanc Bullam Pariſienſe Parlamentum interpellavit, atque coram Parlamento 29. Julii 1665. querelas ſuas depoſuit Advocatus Regius Dionyſius Talon, tanquam prædicta Bulla, reprobando Cenſuras Facultatis Theologicæ, ſat patenter probaret Doctrinam in propoſitionibus illis contentam, non tantum Moralis Chriſtianæ everſivam, ſed & Regiæ auctoritati & præeminentiæ, necnon Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ directe oppoſitam, ac ipſam Facultatem auctoritate cenſurandi erroneas doctrinas ſpoliaret, uti latius in ſuo Diſcurſu expoſuit, qui integer exhibetur in Appendice ſub *litt. G. G.*

Poſt hæc ipſe Advocatus & Procurator Regius concluſerunt poſtulantes, ut reciperentur tanquam appellantes ab abuſu, & ut Jus dicendo ſuper appellatione, Bolla declararetur nulla & abuſiva, tanquam contraria ſacris Canonibus, Libertatibus Regni, & Juribus Univerſitatum; & in caſum, quo Curia ſuper principali Jus dicendum non exiſtimaret, ſaltem Acta daretur receptæ appellationis, atque iotra triduum afferta probare offerebant; pluraque addunt, quæ ad integram Bullæ ſuppreſſionem, & Cenſurarum Theologicæ Facultatis conſervationem & obſervationem facere poſſeot, uti intelligi poteſt ex integra Concluſione, quæ habetur in Appendice ſub *litt. H. H.*

Super his concluſiooibus Parlamentum Regium pronuntiavit eodem die 29. Julii, conceſſitque Procuratori Actam interjectæ appellationis tanquam ab abuſu ab hac Bulla, eidem injungens, ut intra tridoum media appellationis reproduceret. Interim inhibuit omnibus Regis Subditis, retinere, legere; publicare, aut vendere prædictam Bullam; mandans inſuper, ut qui copias dictæ Bullæ habuerint, eas ad Curiam deferant, ut ſupprimantur, manutenens ipſam Facultatem Theologicam in quaſipoſſeſſione Juris cenſurandi libros continentes Doctrinam contrariam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, Moralis Chriſtianæ puritati, Juribus Coronæ Regiæ, & Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ: declarans inſuper quod Cenſuræ Facultatis Theologicæ ſuper libris *Jacobi de Vernant* & *Amadei Guimenii*, in Regiſtris Curiæ regiſtrabuntur; præterea inhibens omnibus aliquam ex propoſitionibus cenſuratis ſoſtinere, ſive in ſuis libris evulgandis, ſive in Concionibus aut Prælectionibus, ſub pœna quod cootra eos extraordinarie procedetur. Voluit adhæc ut Superiores quatuor Ordinum Mendicantium, necnon Bernardinorum Collegii Claromootani, aliorumque Collegiorum, in quibus prælegitur Theologia, ad Curiam venire juberentur, ut ipſis ibidem præciperetur, ne ſi qui in eorum Collegiis aut Domibus ſacram Theologiam prælegunt, ullam ex propoſitionibus cenſuratis prælegerent aut ſuſtinerent: Quod ſine mora ad inſtantiam Procuratoris Regii procedetur ad informationem eorum, qui hanc Bullam imprimeut, aut publicabunt, & præſenti Arreſto contravenient, injungentes Stephano Sanctot, & Petro Brillac Conſiliario Regio, ut una cum aliquo ex Subſtitutis Procuratoris generalis Sabbato ſequenti interſint congreſſui Facultatis Theologicæ, ipſam Facultatem exhortaturi, ut continuet ſuas Cenſuras, ubi occaſio ſe offeret, eodem zelo, quo hactenus proceſſit, ac una prælegi faciant præſens Arreſtum & Regiſtris Facultatis inſeri. Denique iojungitur ut hoc Arreſtum Parlamenti mittatur ad omnia Tribunalia & Univerſitates ſub diſtrictu ipſius Parlamenti, ut ibidem prælegatur, publicetur & regiſtretur; injungens Subſtitutis Procuratoris Regii, necnon Rectori Univerſitatis invigilare, ipſamque Curiam intra menſem de omnibus informare, prout hæc omnia in ipſo Arreſto exprimuntur, quod integrum exhibetur in Appendice ſub *litt. I. I.*

In conformitatem hujus Arreſti deſignato die Sabbati prima Auguſti, comparuit in Congregatione Facultatis Theologicæ Petrus Brillac, eamque certiorem reddidit, de protectione Regia adverſus ea omnia, quæ occaſione Cenſurarum contra libros *Jacobi de Vernant* & *Amadei Guimenii* attentari poſſent, eamque exhortatus eſt nomine Parlamenti, ut zelum, quo hactenus proceſſit, continuaret, ut per ſuas Cenſuras aliis præiret, atque quodammodo moveret & incitaret, ad conſervanda priſtina Eccleſiæ Jura, quæ ipſam in ſuo ſplendore retinuerunt, & Sedem Apoſtolicam in ſuis legitimis prærogativis: uti latius in ipſo Diſcurſu, qui integer exhibetur in Appendice ſub *litt. K. K.*

Poſt huuc Diſcurſum, prolixiorem habuit Dominus De Harlay Subſtitutus Procuratoris Regii patris ſui, in quo fuſius diſcurrit de nullitatibus hujus Bullæ, ac de juſtitia harum Cenſurarum, necnon de auctoritate quam hæc Facultas in cenſurandis libris & Doctrinis ab antiquo habuerit, quantoque hæc Facultas Theologica tam apud Reges, quam apud Pontifices in pretio fuerit, & quantum ejus Cenſuris & Judicio delatum fuerit. Integer Diſcurſus exhibetur in Appendice ſub *litt. L. L.*

Quemadmodum ex Litteris Pontificis ad Regem Chriſtianiſſimum, necnon ex ipſa Bulla nequaquam obſcurum eſt, præcipuam offenſionem & indignationem Curiæ Romanæ contra has Cenſuras fuiſſe ob Cenſuram in librum *Jacobi de Vernant*, & propoſitiones ex eo excerptas, necnon ob auctoritatem, quam ſibi aſſumpſerat Facultas Theologica Pariſienſis propoſitiones cenſurandi: ita ex prædictis Diſcurſibus coram Facultate Theologica pronuntiatis, necnon Diſcurſu Advocati Regii coram ipſo Parlamento, & concluſionibus adverſus ipſam Bullam, Arreſtoque ſuper iis ſequuto, nequaquam obſcurum eſt, præcipuam cauſam indignationis & offenſionis Regiorum Miniſtrorum contra hanc Bullam fuiſſe, quod per eam viderentur probatæ propoſitiones ex libro *Jacobi de Vernant* excerptæ, dum Cenſuræ in eas a Facultate Theologica pronuntiatæ ut temerariæ & ſcandaloſæ declarantur, & ut ex hominum memoria abolendæ damnantur, ac inſuper quod per hanc Bullam ipſa Facultas Theologica auctoritate cenſurandi, qua hactenus gaviſa fuerat, ſpoliari videretur.

Liber enim ſub nomine *Jacobi de Vernant* evulgatus, necnon propoſitiones ex eo excerptæ in hoc unice collimant, ut Conciliorum generalium Eccleſiam univerſalem repræſentantium auctoritatem, non a Chriſto immediate, ſed a Romano Pontifice dependere & deſcendere faciant, atque ipſam infallibilitatem in fide & moribus non tam Coocilis generalibus, quam Romano Pontiſici attribuant, ipſumque Romanum Pootificem ipſis Conciliis generalibus conſtituant ſuperiorem, adeoque qui nec eorum Decretis conſtringi poſſit: inſuper Epiſcoporum auctoritatem non immediate a Chriſto, ſed a Romano Pontifice emanare & ab ipſo eſſe dependentem, in ipſo libro & pro-

propoſitionibus aſſeratur: Quin & ipſam Regiam Dignitatem & Coronam a Romano Pontifice eſſe dependentem.

Has ſimileſque Doctrinas in ipſo libro ac propoſitionibus expreſſas Galli exiſtimabant exitioſas & Eccleſiæ Gallicanæ Libertatum plane everſivas, & contrarias Doctrinis & opinionibus ab antiquo conſtantiſſime ab Eccleſia Gallicana conſervatis & propugnatis. E contrario Romana Curia exiſtimabat per libri illius & propoſitionum ex eo excerptarum Cenſuras, auctoritatem & Juriſdictionem Romani Pontificis ipſi tanquam Vicario Chriſti & Petri Succeſſori competentem & a Chriſto datam, temerarie & præſumptuoſa audacia labefactari.

De hac Curiam Romanam inter & Eccleſiam Gallicanam ſuper his quæſtionibus controverſia animus non eſt, nec hujus ſcripti ſcopus judicium ferre; ſed id unum oſtendere, non tantum in Belgio, ſed & in Regno Galliæ, uſum Placiti ſuper executione Bullarum, quibus libri proſcribuntur & cenſurantur, frequentari, ſimileſque Bullas in Regiis Auditoriis revideri & examinari; earumque promulgationem & executionem ſuſpendi & vetari, ſi conſtiterit ex earum publicatione & executione Libertates Eccleſiæ Gallicanæ, inveteratas Conſuetudines, aut Regia Jura convelli aut enervari poſſe.

§. 2.

Adſtruitur uſus Placiti in Regno Galliæ ex iis quæ acta ſunt occaſione Bullarum ſive Brevium, quibus proſcribebantur reſpective quædam Scripta Epiſcopi S. Pontii, & Tractatus de Origine & uſu Regaliæ, Auctore D. Audoul

Eodem die 18. Januarii 1710. prodierunt duo Brevia S. S. D. N. Clementis XI. quorum uno proſcribebantur tria Scripta Epiſcopi S. Pontii ſub hoc titulo: *Mandement de Monſeigneur l'Eveſque de S. Pons touchant l'acceptation de la Bulle de N. S. P. le Pape Clement XI. ſur le cas ſigné par XL. Docteurs, avec la juſtification de XXIII. Eveſques, qui voulant procurer la paix à l'Egliſe de France en 1667. ſe ſervirent de l'expreſſion du ſilence reſpectueux, pour marquer la ſubmiſſion, qui eſt deuë aux Déciſions de l'Egliſe ſur les faits non revelez, avec les moyens de rétablir à preſent cette paix, 1760....... Nouvelle Lettre de Monſeigneur l'Eveſque de S. Pons, qui refute celles de Monſeigneur l'Archeveſque de Cambray touchant l'infaillibilité du Pape, 1707...... Lettre de Monſeigneur l'Eveſque de S. Pons à Monſeigneur l'Archeveſque de Cambray, ou il juſtifie les XIX. Eveſques, qui écrivirent en 1667. au Pape & au Roy au ſujet des IV. celebres Eveſques d'Alet, de Pamiers, de Beauvais, & d'Angers. Réponſe de Monſeigneur l'Eveſque de S. Pons à la Lettre de Monſeigneur l'Archeveſque de Cambray*, tanquam continentia propoſitiones falſas, pernicioſas, ſcandaloſas, ſeditioſas, temerarias, ſchiſmaticas, erroneas, & ſapientes reſpective hæreſim, &c. Altero vero proſcribebatur Tractatus Idiomate Gallico conſcriptus, cui titulus: *Traité de l'Origine de la Régale, compoſé par le Sieur Audoul.*

Horum Brevium exemplaria mox per Regnum Galliæ ſpargi & divulgari cœperunt. Hujus divulgationis mox ut Regii Miniſtri notitiam acceperunt, Brevium illorum tenore expenſo, ac attendentes hanc divulgationem & publicationem ſine præviis litteris Placiti ſive *Pareatis* in Jura & Libertates Regni impingere, querelas ſuas ſuper his Brevibus, & eorum divulgatione ad Regium Parlamentum detulerunt; Diſcurſumque coram Parlamento ſuper iis habuit Guillelmus Franciſcus Joly de Fleury Advocatus Regius, quo expoſuit in manus ſuas incidiſſe exemplaria prædictorum Brevium, eaque ſibi viſa eſſe in forma adeo irregulari expedita, totque Clauſulis adeo abuſivis referta, ut reverentia Sedi Apoſtolicæ debita videretur exigere, ut adhuc merito dubitandum eſſet, utrum revera hæc Decrêta a Sede Apoſtolica emanaſſent.

Exponit dein ſingulatim Clauſulas in his Brevibus occurrentes, quas prætendit Juribus, ac receptis Privilegiis ipſius Regni, necnon Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ contrarias, eoque titulo abuſivas, & in Regno non receptibiles.

Inter has occurrunt plures utrique Brevi communes, ut eſt illa imprimis, quod hæc Brevia contineant condemnationem Scriptorum in hoc Regno Galliæ impreſſorum, abſque eo quod hæc Cauſa, vel per appellationem ad Sedem Apoſtolicam fuiſſet devoluta, vel per Regem aut Epiſcopos ad ipſam delata: monetque in Brevibus quidem diſerte non aſſeri, ea eſſe expedita *motu proprio*, ex tenore tamen Brevium manifeſtum eſſe, ea reipſa ſub hac forma eſſe expedita.

Contendit autem, quod, ſi in ſimili forma expedita Brevia admitterentur, Pontifices hinc prætendere poſſent exercere auctoritatem & juriſdictionem immediatam in totam Eccleſiam, quam prætenſionem ſacris Canonibus in Regno Galliæ in ſua puritate hactenus conſervatis contrariam, aſſerere non dubitat.

Secundo, tanquam abuſivam arguit Clauſulam utrique Brevi communem, qua declaratur, ſub prohibitione generali legendi aut retinendi hæc ſcripta, necnon ſub Cenſuris contra legentes aut retinentes comminatis, omnes cujuſcumque ſtatus & ordinis perſonas comprehendi, etiam illas, quæ alias ſub generali expreſſione non comprehenduntur, ſed nominatim exprimi debent, & conſequenter hæc Brevia ſub generali prohibitione & Cenſuris comprehendi velle etiam Epiſcopos, Regios Magiſtratus, quin & ipſam perſonam Regis.

Tertio contendit, Clauſulam, quæ executionem horum Brevium committit Epiſcopis, idque ſub Cenſuris, quarum abſolutio extra articulum mortis ſoli Pontifici reſervatur, Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, ac notanter Juriſdictioni Epiſcoporum eſſe adverſam.

Ut autem hujus Clauſulæ abuſum prubet, aſſerit, has Clauſulas non aliter poſſe conſiderari, quam ſequelas Doctrinæ Ultramontanorum ſuſtinentium, Papam eſſe Ordinarium Ordinariorum, Judicem ſupremum & immediatum fori interioris in omni Diœceſi, Epiſcopum univerſalem omnium fidelium; quam Doctrinam prætendit & a S. Gregorio juſtiſſime damnatam, & frequenter per Parlamentorum Arreſta reprobatam.

Quin & ibidem pluribus oſtendere conatur, quod, ſi ſimiles Clauſulæ in hac Ultramontanorum opinione fundatæ admitterentur, ſequeretur totius auctoritatis Epiſcopalis, necnon Ordinis Hierarchici everſio.

Quarto, tanquam alium abuſum utrique Brevi communem notat, quod quoad executionem horum Brevium Epiſcopis & locorum Ordinariis adjungantur Inquiſitores fidei, & his æqualis cum Epiſcopis auctoritas tribuatur exequendi Brevia, quorum executionem præcipue in hoc Regno Galliæ fieri debere ipſa Brevia inſinuant, cum tamen in hoc Regno auctoritas hujus Tribunalis Inquiſitionis nunquam recognita fuerit nec recognoſci poſſit.

Quinto prætendit, hæc Brevia Juribus Regiis & Juriſdictioni Regiorum Magiſtratuum adverſari, quia in his mandatur Epiſcopis & Inquiſitoribus, ut exemplaria damnatorum ſcriptorum ad ſe delata faciant igne abſumi, quam auctoritatem in Regno Galliæ Judicibus Eccleſiaſticis non competere contendit.

Sexto, tanquam abuſivam & Juribus Regni ac Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ adverſam proponit Clauſulam in utroque Brevi expreſſam, qua declaratur, per ſolam publicationem Romæ factam omnes ubique fideles hac prohibitione obſtringi, & Cenſuras com-

Digitized by Google

comminatas incurrere, nulla alia per Provincias facta publicatione.

Circa Breve vero, quo Scripta Epiſcopi S. Pontii, necnon doctrina in eis contenta damnantur, illud ſpecialiter obſervat, quod per condemnationem doctrinæ contentæ in Scriptis ſub nomine Epiſcopi Sancti Pontii damnatis, cenſeatur condemnata perſona ipſius Epiſcopi, tanquam qui doctrinam illam damnatam ſuſtinuerit.

Hanc autem damnationem vel eo titulo ſuſtineri & recipi non poſſe, quod Sententia pronunciata ſit contra Epiſcopum, qui in ſua accuſatione nunquam citatus vel auditus fuit; idque ſuper exemplari Scriptorum, quæ quidem nomen ejus præferebant, ſed tamen ut ſua propria Scripta coram Tribunali, in quo hæc Cauſa agitata fuit, nunquam recognovit.

Notat autem ſimilem damnationem, licet in nulla etiam privata perſona, nec in ullo ſeculari Judicio probari poſſit, multo tamen amplius improbanda veniat in Tribunali Eccleſiaſtico, & in perſona Epiſcopi, cui vigore ſui caracteris Epiſcopalis competit judicare de doctrina, eamque fidelibus exponere.

Ulterius urget, quod, ſi hæc per Pontificem facta condemnatio ut legitima admittatur & recipiatur, nihil relinquatur Epiſcopis Provinciæ Narbonenſis (ſub qua continetur Epiſcopatus S. Pontii) in hac Cauſa, qui tamen ſunt naturales Judices ſuper doctrina & perſona Epiſcopi S. Pontii, tanquam Suffraganei hujus Provinciæ.

Quin ſi hoc Breve in Regno Galliæ admitteretur, & recognoſceretur immediata Juriſdictio, quam hic exercere prætendit Pontifex, ſequeretur, uti prætendit Advocatus Regius, quod Epiſcopi, qui judicare debent de Doctrina & perſonis ſuorum Coepiſcoporum, nullas alias partes retinerent, niſi condemnandi perſonam Epiſcopi, cujus doctrinam Papa damnaſſet.

Exponit præterea nullam ſpecialem propoſitionem in hoc Brevi deſignari, in quam cadat condemnatio, ſed generaliter & indeterminate damnari doctrinam contentam in Scriptis Epiſcopi S. Pontii; ita ut ipſa damnatio non tantum in particularem aliquam doctrinam hujus Epiſcopi, ſed & in Sententias de auctoritate Epiſcoporum in hoc Regno Galliæ generaliter receptas, & quæ in hiſce Scriptis ſparſim occurrunt & aſſeruntur, cadere queat: quin & aſſerere non veretur, quod ſi ex tenore hujus Brevis, necnon Clauſulis immediatam Juridictionem Papæ in totam Eccleſiam præferentibus, de ipſa condemnatione ſit judicandum, dicendum videretur, quod, dum per hoc Breve Papa intendit condemnare particularem doctrinam Epiſcopi S. Pontii, quæ erronea eſſe poſſet, una condemnare intendat doctrinam de auctoritate Epiſcoporum in hoc Regno receptam & conſervatam.

Cum vero in hoc Brevi non tantum Scripta Epiſcopi S. Pontii, & doctrina in iis contenta damnentur, ſed præterea Pontifex declaret, quod *contra Auctorem libellorum eorumdem pro tradita ſibi divinitus poteſtate procedere intendat*, etiam eo ex capite hoc Breve ſacris Canonibus & Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, moribuſque in Regno receptis, adverſari contendit; eo quod nequaquam obſcurum ſit, Pontificem prætendere Cauſas Epiſcoporum etiam in prima inſtantia ad Sedem Apoſtolicam ſpectare, quod ſacris Canonibus, ac Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcoporum Cauſas deferentibus Judicio Epiſcoporum ſuffraganeorum vel Compruvincialium omnino adverſari, fuſius ibidem aſſerere conatur.

Circa Breve, quo condemnatur *Tractatus de Origine Regaliæ*, ſpecialiter monet advertendum, adeo generaliter doctrinam hujus Tractatus damnari, ut ſi Breve hoc recipiatur, facile apprehendi poſſet, ipſum Jus Regaliæ eſſe reprobatum, ſed vel præcipue Cenſuram contra doctrinam hujus Tractatus directam videri adverſus univerſalitatem ipſius Regaliæ declaratam per ſpeciale Edictum Regium de anno 1673. atque hinc concludit, Breve hoc vel eo titulo non poſſe admitti tanquam Juribus Regiis omnino adverſum.

Hoc Diſcurſu finito, nomine Procuratoris Regii concluſit ſupplicans, ut Parlamentum per ſuum Arreſtum mandaret ſuppreſſionem exemplarium, ſive manuſcriptorum, ſive impreſſorum prætenſorum Brevium, necnon fieri informationem contra impreſſores aut diſtributores exemplarium eorumdem Brevium; ac more ſolito hac occaſione reiterari inhibitionem diſtrahendi aut divulgandi uſlas Bullas; Brevia vel Reſcripta Curiæ Romanæ ſine prævüs Litteris Patentibus in Supremo Conſilio Regio expeditis, & una mandetur, ut præſens Arreſtum publicetur & conſuetis locis affigatur.

Et ne per tamen hoc Arreſtum prætendi poſſet, particularis Epiſcopi S. Pontii doctrina in his ſcriptis contenta probari, monet huic poſtulato Arreſto apponi poſſe Clauſulam, qua declaretur, Curiam nolle per hoc Arreſtum eam doctrinam Epiſcopi S. Pontii approbare, ſimilemque Clauſulam poſſe adjici quoad doctrinam contentam in *Tractatu de Origine Regaliæ*.

Hoc advocati Regii Diſcurſu, necnon Concluſione capta per Procuratorem Regium in Parlamento viſis & diſcuſſis, prodiit ejuſdem Parlamenti Arreſtum conſorme in omnibus præfatæ Cooclusioni. Integer Libellus una cum Arreſto ipſius Parlamenti exhibetur in Appendice ſub *litt. M. M.*

Hoc Arreſtum evincit, Miniſtros Regios uſque in hunc diem admodum ſollicitos eſſe, ut hoc Jus Placiti ſive *Pareatis* integrum in ſua generalitate quoad omnes Bullas ſeu Reſcripta Curiæ Romanæ conſervetur.

Inſuper ex eodem Arreſto, uti & ex Diſcurſu Advocati Regii pateſcit, uſum Placiti ſive *Pareatis* & in hoc Regno dirigi & impendi, ut præcaveatur, ne per præcipitem Bullarum aut Reſcriptorum Curiæ Romanæ publicationem vel executionem, Jura Regia & inveteratæ Regni Conſuetudines, necnon Eccleſiæ Gallicanæ Libertates evertantur.

PARS QUINTA.

DE USU PLACITI REGII SUPER BULLIS DOGMATICIS.

CAPUT PRIMUM.

EXPONITUR QUODNAM CENSEATUR DECRETUM DOGMATICUM, ET QUÆ AUCTORITAS CIRCA DECRETA DOGMATICA PRINCIPIBUS COMPETERE POSSIT.

§. 1.

Quid intelligatur per Bullam dogmaticam?

BULLA dogmatica proprie dicitur a Dogmate ſeu Doctrina, quæ per Bullam tanquam Fide credenda & populo proponenda definitur; vel e contrario tanquam hæretica, erronea, proſcribitur.

Hoc modo ſumpta Bulla dogmatica nequaquam comprehendit Conſtitutiones aut Decreta, quibus morum diſciplina vel Eccleſiaſtica politia, ſive aliqua ad illam pertinentia præſcribuntur.

Similes enim Conſtitutiones ſeu Decreta non tam dogmatica, quam Diſciplinæ Decreta dicuntur.

Hac diſtinctione utens Synodus Tridentina Decreta ad Diſciplinam morum ſpectantia inter Decreta Reformationis retulit, & ſpeciatim a Decretis dogmaticis, quibus fidei articuli continentur, ſeparavit.

Et quia in librorum prohibitione vel approbatione non ſolet aliquod ſpeciale Dogma tanquam fide credendum, aut ut erroneum vel hæreticum rejiciendum declarari, idcirco quidquid Synodus Tridentina quoad prohibitionem vel approbationem librorum, vel eorum reviſionem edixit, id totum inter Decreta Reformationis retulit.

Fatendum quidem eſt, Decreta quædam, licet duntaxat ad Diſciplinam pertineant, atque ita pro temporum, locorum, & perſonarum diverſitate varia & mutationi obnoxia, poſſe eſſe conducibilia ad Fidei & Doctrinæ puritatem conſervandam & ſtabiliendam, ſed tamen quia nullum Fidei Dogma tanquam a Deo revelatum proponunt, aut definiunt, proprie dici non poſſunt Decreta dogmatica; ſeu Decreta Fidei nulli mutationi aut variationi obnoxia; ſed inter Decreta Diſciplinæ referenda ſunt, quæ pro temporum, locorum, ac perſonarum conditioni ad conſervandam Fidei integritatem & puritatem poſſint eſſe convenientia, vel non convenientia, atque ita tanquam Decreta Diſciplinæ mutationi obnoxia. (*a*)

Hujuſmodi Decreta ſunt non tantum ea, quæ librorum proſcriptionem concernunt, ſed & illa, quibus interdum pro locorum & temporum conditione vetatur; ne quis in hac vel illa materia dogmatica utatur certis terminis vel expreſſionibus, eo quod hoc vel illo tempore & loco termini illi vel expreſſiones facile nata ſint inducere in errorem contra Fidem, ubi alio tempore & loco a ſimilibus terminis & loquutionibus, nullum metuendum eſſet erroris periculum, eo quod ejuſmodi termini & expreſſiones eo loco & tempore ab omnibus in ſenſu vere Catholico intelligerentur & acciperentur.

Dum igitur quæſtio eſt de Bullis dogmaticis, illæ duntaxat vere Dogmaticæ dicendæ ſunt, quibus certum & determinatum Dogma ut credendum, vel ut rejiciendum fidelibus proponitur.

§. 2.

Principes non ſunt Judices Fidei.

Indubitatum eſt, examen ac deciſionem Fidei Eccleſiæ ejuſque Miniſtris, non autem Principibus laicis eſſe a Deo concreditam, juxta illud S. Leonis: *Sicut Reges præſunt in cauſis ſeculi, ita Sacerdotes in cauſis Dei.* Et illud Gregorii II. in Epiſtola ad Leonem Iſaurum: “ Scis, Imperator, ſanctæ Eccleſiæ Dogmata non Imperatorum eſſe, ſed Pontificum, qui tuto aſſolent Dogmata tradere: idcirco Eccleſiis præpoſiti ſunt Pontifices a Reipublicæ negotiis abſtinentes; & Imperatores ergo ſimiliter ab Eccleſiaſticis abſtineant, & quæ ſibi commiſſa ſunt capeſſant.

Hac de re Oſius Cordubenſis Epiſcopus ſerio monuit Conſtantium Imperatorem in Litteris ad eum datis, (quas refert S. Athanaſius in Epiſtola ad Solitarios.) “ Tibi Deus (inquit Oſius) Imperium commiſit; nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: & quemadmodum, qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit Ordinationi divinæ, ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens magno crimini obnoxius fias: ſcriptum eſt: QUÆ SUNT CÆSARIS CÆSARI, ET QUÆ SUNT DEI DEO. ” *Matth. cap.* 22. *v.* 21.

Veriſſimum igitur eſt, Principes in rebus Fidei Judices non eſſe, atque eatenus ad ipſos non ſpectat Fidei Dogmata ad ſuum examen revocare, ut de illis tanquam Judices decernant aut definiant. Nec id unquam Principes Catholici ſibi attribuerunt, ſed ipſos Pontifices & Epiſcopos atque Eccleſiæ Paſtores Judices Doctrinæ nunquam non agnovere.

Atque ad ſimile examen pertinet illud Joannis Papæ apud Gratianum in Canone SI IMPERATOR Diſtinct. 66. ” Si Imperator Catholicus eſt, filius eſt, non Præſul Eccleſiæ: quod ad Religionem competit, diſcere ei convenit, non docere.

(*a*) Hanc Eſpenii ſententiam aggreſſus eſt Eminentiſſimus Cardinalis De Biſſy, Epiſcopus Meldenſis, in ſuo Documento Paſtorali, pag. 292. an. 1722.

§. 3.

§. 3.

Quas partes habuerint Principes in Conciliis, in quibus de Fide agebatur, necnon in definitorum confirmatione & executione.

Quantumvis Eccleſia nunquam recognoverit in Principibus & Magiſtratibus ſecularibus auctoritatem decidendi articulos Fidei, nec legamus Principes Catholicos in Judices aut arbitros Fidei ſeſe unquam erexiſſe; diffiteri tamen nullatenus poſſumus, jampridem non exiguas fuiſſe Principum partes in dirigendis Eccleſiaſticis Conventibus, in quibus de Fide agebatur, quibus Imperatores & Principes per ſe vel per Oratores ſuos interveniſſe conſtat ex Actis & hiſtoriis Conciliorum, & teſtatur ipſe Nicolaus I. ad Michaelem Imperatorem bis verbis: " Imperatores Synodalibus Conventibus interfuerunt, in quibus de Fide „ tractatum eſt, quæ univerſalis eſt, quæ omnium „ communis eſt, quæ non ſolum ad Clericos, verum „ etiam ad Laicos, & omnes omnino pertinet Chriſtianos. „ Extat hoc fragmentum Epiſtolæ apud Gratianum, *Diſtinct.* 96. *Canone* UBINAM.

Neque tantum partes ſuas interpoſuerunt Imperatores & Principes, ut ordo debitus in his Conventibus ſervaretur, atque tumultus & ſimultates compeſcerentur, omniaque tranquille peragerentur; ſed inſuper quid ageretur, & modum, quo in decidendis Dogmatibus in his Conventibus procederetur, obſervabant, omnem tamen Epiſcopis tanquam Apoſtolorum Succeſſoribus judicandi & decidendi libertatem ſuper articulis Fidei conſervantes.

Quæ tandem in hiſce Conciliis rite deciſa & judicata eſſe videbant, ipſi ſua quoque auctoritate muniebant, ipſis Conciliorum definitionibus ſubſcribendo, vel etiam ſuis Legibus & Edictis earum executionem & obſervantiam urgendo.

Id autem potiſſimum deſiderabant Patres, ut mediante Principum ſubſcriptione etiam laici facilius ad ſuſcipiendas Conciliorum definitiones inducerentur & allicerentur.

Hinc Patres Concilii Arauſicani II. poſtquam contra Hæreſim Pelagianam ejuſque reliquias veritatem Catholicam de peccato Originali, libero Arbitrio, Gratiæ neceſſitate, & divina Prædeſtinatione, 25. Canonibus expreſſiſſent, ſubjungunt: Et quia " definitionem antiquorum Patrum, noſtramque, quæ ſupra „ ſcripta eſt, non ſolum Religioſis, ſed etiam laicis „ medicamentum eſſe & deſideramus & cupimus, „ placuit ut eam etiam & illuſtres & magnifici viri, „ qoi nobiſcum ad præfatam feſtivitatem convenerunt, propria manu ſubſcriberent.

Deſiderio Patrum obſequutos fuiſſe viros illuſtres, probant eorum ſubſcriptiones, quæ ad calcem hujus Synodi appoſitæ leguntur *tomo* 4. Conciliorum generalium, *columna* 1673. Editionis Labbæanæ.

Quin & definita, ut promptius executioni mandari & in omnium notitiam deduci poſſent, auctoritate Principum promulgari Patres Synodi deſiderabant.

Qua de re fidem facit Epiſtola prioris Synodi Ariminenſis, in qua ad Conſtantem Imperatorem Patres iſtius Synodi adhuc Catholicæ ita loquuntur: *Imperator Conſtans ab obitu ſuo dignus omni memoria, hanc Fidem omni cura & diligentia conſcriptam promulgavit.*

Omnia quoque acta Conciliorum fidem faciont, quod Principes Conciliorum Decreta etiam in materia Fidei ſua auctoritate confirmarint & muniverint.

Et quam utilem, imo pene neceſſariam pro felici & prompta definitorum executione hanc Principum confirmationem ſive approbationem crediderint, ſignificarunt Patres Concilii generalis Conſtantinopolitani ad Theodoſium Imperatorem: " Rogamus (inquiunt) „ tuam Clementiam, ut per Litteras quoque tuæ „ pietatis confirmetur Concilii Decretum; ut ſicut „ Litteris, quibus nos convocaſti, Eccleſiam honore „ proſequutus es, etiam finem corum, quæ decreta „ ſunt, obſignes.

De hac confirmatione Imperatoria ejuſque ſcopo dixit ad Patres Concilii Chalcedonenſis Marcianus Imperator: " Nos ad Fidem confirmandam, non ad „ potentiam oſtendendam exemplo religioſiſſimi Principis Conſtantini Synodo intereſſe voluimus, ut „ veritate inventa, non ultra multitudo pravis doctrinis attracta diſcordet. „ Referuntur hæc verba Marciani apud Gratianum *Diſtinct.* 96. *Canone* NOS AD FIDEM. (*a*)

Neque hæc olim tantum, ſed & in noviſſima generali Synodo, quæ Tridenti habita fuit, obſervata ſunt. Mandato enim Caroli V. quo tribus Oratoribus vices ſuas commiſit, ita continetur actorum Concilii Tridentini *Seſſ.* 11. " Noſtrum locum ut Oratores & „ Mandatarii noſtri habere, res & negotia Religionis „ & Fidei, & alia quæcumque in prædicto Concilio „ tractandi una cum aliis, &c. per omnia adeſſe, conſilium, votum, & Decretum noſtro nomine dare, „ impertiri atque interponere.

Cui ſimile eſt Ferdinandi Cæſaris Mandatum datum die prima menſis Januarii anno 1552. " Locum & vices „ noſtras in omnibus Seſſionibus, Conſultationibus „ Deliberationibus, Tractationibus, & actibus obtinere & gerere; Conſilium, Suffragium, Votum & „ Decretum nomine noſtro dare, ferre & interponere, aliaque omnia & ſingula agere, tractare, exercere, concludere & determinare poſſint & debeant, „ quæ ad conſtituendam veræ Fidei & Religionis concordiam & unionem, ac Chriſtianæ Reipublicæ ſalutem & conſervationem promovendam facere & „ ſpectare videbuntur.

Ex his compertum eſt, non minimas fuiſſe Principum partes tum in dirigendis Conciliis, in quibus de Fidei & Religionis negotiis tractabatur, tum in confirmando, & in exequendo quæ circa Fidem & Religionem decernebantur.

Quin & ſcitur, Principes ab Epiſcopis & etiam a Romanis Pontificibus inſtanter provocatos fuiſſe, ut ſua auctoritate Fidei Decreta & Eccleſiæ Doctrinam munirent, & ſuis Edictis ad eorum obſervantiam populos conſtringerent, perquam convicti difficulter ad Eccleſiæ obedientiam populum induci, niſi temporalibus pœnis Principum auctoritate conſtringatur.

Eo pertinet ſerium monitum S. Leonis ad Imperatorem ſibi cognominem: " Debes (inquit) incunctanter advertere, Regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, ſed maxime ad Eccleſiæ „ præſidium eſſe collatam, ut auſus nefarios comprimendo, & quæ bene ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem iis quæ ſunt turbata, (*b*) reſtituas. „ *Epiſt.* 125. *cap.* 3. *Edit. Quenell.*

Et illud S. Gregori ad Genadium Exarchum Africæ

(*a*) Veſtigiis Imperatorum inſtitiſſe Gothorum Principes teſtatur Binius in ſua Conciliorum collectione. " Leges condere, inquit, poſt acta Concilia, in eorum confirmationem ab Imperatoribus Romanis Reges Gothorum acceperunt. „
Id quoque fecerunt Francorum Reges. Etenim Clotarius II. Concilium quintum Pariſienſe confirmavit. Guntramnus ſua auctoritate executioni mandari & promulgari curavit Canones Concilii ſecundi Matiſconenſis. " Cuncta, inquit, quæ hujus Edicti „ tenore decrevimus, perpetualiter volumus cuſtodiri; quia in „ ſancta Synodo Matiſconenſi hæc omnia, ſicut noſtis, ſtuduimus definire, quæ præſenti auctoritate vulgamus. „ *Tom.* 5. *Conc. Labb. col.* 995.

(*b*) Eadem auctoritate & jura ſua ſanciunt Principes, & diviniuntur. *Habet Rex cœleſtis*, inquit Sixtus III. *terrarum Reges ſue numini fœderatos.* Conſulatur Epiſtola Conciliorum nuncupatoria, quam eorundem Collectioni præmiſit Labbæus.

lib.

lib. 3. Regiſt. Epiſt. 7. " Scito, excellentiſſime fili, „ ſi victorias quæris, ſi de promiſſæ vobis Provinciæ „ ſecuritate gloriamini, nihil in vobis magis ad hoc „ proficere, quam zelare Sacerdotum vitas, & inte- „ ſtina Eccleſiarum, quantum poſſibile eſt, bella com- „ peſcere.

§. 4.

Principes in uſu Placiti non prætendunt ſe conſtituere Judices ſuper Decretis Fidei.

Quemadmodum olim Principes Conciliis generalibus aſſidendo, eaque dirigendo, ac una cum Patribus deliberando, qualiter controverſia ac diſſidia in materia Religionis & Fidei congruentiori modo dirimi & componi poſſent, necnon Decreta & definita ſua auctorite munientes & confirmantes, eorumque executionem urgentes, nequaquam ſe conſtituerunt Religionis & Fidei Arbitros & Judices; ita hodie Principes volentes per ſe vel in ſuis ſupremis Auditoriis examinari Bullas Romanas, in quibus Fidei aut Religionis Dogmata definiuntur, neutiquam ſe præſumunt in Judices Fidei aut Religionis erigere, aut decidere quid fide credendum, aut non credendum ſit, ſed duntaxat ſuo examini has Bullas ſeu Conſtitutiones ſubjici prædendunt, priuſquam in ſuis reſpective Ditionibus & Territoriis per *modum Legis* promulgentur & executioni mandentur.

Aliud enim longe eſt, Principem ſe interponere promulgationi novæ Legis per ſuas Provincias, ejuſque executioni, & aliud velle judicare de ipſis Articulis & Dogmatibus, ſive quid de fide credendum, vel non credendum definire; uti enim §. præcedenti dictum eſt, nunquam a Principis officio alienum eſſe exiſtimatum eſt externum illud jus, quod conſiſtit in imperando, cogendo, promulgando, pacem cuſtodiendo.

Licet enim ſupponatur Decretum aliquod rite conceptum eſſe in materia Fidei aut Religionis, in quantum ſpectat nudam Fidei declarationem, ſive quid de certo & ſpeciali articulo Doctrinæ ſit ſentiendum; plurima tamen circa modum & normam promulgationis & executionis occurrere poſſunt, quæ Principis examen merito requirant.

Cum enim, ut ſupra dictum eſt, Principis officium ſit Reipublicæ tam Eccleſiaſticæ quam Civilis paci & tranquillitati conſulere, eaque omnia, quæ eam turbare poſſent, prævenire, in quantum ipſa Fides & Religio Catholica ſinit, jure ac merito contendunt Principes Decreta Romana etiam Fidem aut Religionem ſpectantia ad examen eſſe revocanda, & Placito ſuo firmanda, priuſquam per ſuas Ditiones in modum novæ legis promulgentur, aut populus ſibi ſubjectus illis adſtringatur, aut ad earum obſervantiam per Cenſuras aliave media compellatur.

Et ſane dum Principes edixerunt, nullum Decretum Romanum hic eſſe publicandum, priuſquam in Regiis Auditoriis fuerit viſum & examinatum, & Litteris Placiti munitum, unice intenderunt præcavere, ne quidquam in ſuas Ditiones induceretur, quod paci publicæ obeſſet, & ne forſan ſub prætextu Fidei Jura & Privilegia Provinciarum cum notabili populi perturbatione & publicis incommodis inverterentur, vel nonnunquam Subditi per violentiam opprimerentur, eumque eſſe unicum Placiti ſcopum & fundamentum *parte* 2. *cap.* 2. oſtenſum eſt.

Hæc porro incommoda non minus ex Decretorum, vulgo dogmaticorum, quam cæterorum præcipiti promulgatione & executione merito timenda eſſe Capite ſequenti oſtendetur.

CAPUT II.

Oſtenditur unde contingere queat, ut publicatio & executio Decretorum dogmaticorum in Jura publica impingat.

§. 1.

Oſtenditur id contingere poſſe ex modo publicationis ſeu propoſitionis eorumdem.

Indubitatum eſt Eccleſiam Catholicam eamdem ſemper & ubique Fidem ex Traditione Apoſtolica, ſive ſcripto, ſive ſine ſcripto conſervaſſe, nec circa articulos Fidei quidquam novi poſt tempora Apoſtolorum accidiſſe.

Ulterius certum eſt, nequaquam neceſſarium eſſe ad hoc, ut quis Fide divina Dogma aliquod revelatum credere debeat, Dogma illud aliqua poſitiva Lege fuiſſe ipſi propoſitum aut intimatum; ſed ſufficere, ut quacumque ratione ipſi conſtet, articulum illum, ſive ſcripto, ſive non ſcripto a Deo eſſe revelatum, & ab Eccleſia declaratum & definitum.

Itaque nequaquam dependet a publicatione vel executione Decreti ſeu Bullæ dogmaticæ, ut quis Dogmati aſſenſum fidei præbere teneatur; eo quod præveniendo omnem publicationem & executionem teneatur quis Fide divina credere Dogma, quod ipſi ſufficienter conſtat ex divina revelatione eſſe traditum.

Quapropter Placitum Regium nequaquam ſpectat ipſum Fidei aſſenſum præſtandum Dogmati, de quo fidelibus ſufficienter conſtat eſſe divinitus revelatum; ſed duntaxat externum illud, quod conſiſtit in ipſa Dogmatis externa propoſitione, publicatione, & executione, quibus ipſi fideles ad profitendum exterius dictum Dogma conſtringuntur, vel circa modum, quo illud populo proponitur, quod externum plane poſitivum eſt; nec ipſum Fidei articulum ſecundum ſe conſideratum, & prout divinitus revelatus eſt, attingit. (*a*)

Hinc licet Dogmata Fidei ubique & ſemper ſint eadem, ipſe tamen modus, quo populo hæc Dogmata proponuntur, & populus ad profeſſionem alicujus Dogmatis conſtringitur, varius eſſe poteſt, & plurima occurrere poſſunt, quæ uno tempore & uni populo conveniant, & alio tempore & populo plurimum obeſſent. Exempli cauſa, Dogma Fidei eſſe proceſſionem Spiritus-Sancti non tantum ex Patre, ſed etiam ex Filio ſemper agnovit Eccleſia Catholica; at modum, quo Dogma illud populo credendum proponeretur, varium fuiſſe nemo ignorat.

Scitur enim imprimis Patres Concilii Conſtantinopolitani I. in Symbolo Fidei populo propoſuiſſe Proceſſionem Spiritus-Sancti ex Patre, ſed proceſſio Spiritus-Sancti ex Filio nominatim non exprimebatur.

Hoc Dogma proceſſionis Spiritus-Sancti ex Filio in Symbolo Conſtantinopolitano ſeculo ſexto in quibuſdam Eccleſiis Hiſpaniæ inſertum, atque una cum Symbolo fuiſſe populo propoſitum habetur ex Concilio Toletano III. in quo Gothi in Hiſpania, abjurata Arianæ hæreſeos perfidia, orthodoxam Fidem profitentur. In hoc Concilio non tantum Anathema dicitur ei, qui Spiritum-Sanctum non credit, aut non crediderit a Patre & Filio procedere, ſed inſuper hic articulus inſertus legitur Symbolo Conſtantinopolitano, quod ibidem recitari, jubetur,

(*a*) Ex ea Theologia duo incommoda naſcuntur. 1. quidem fideles tenerentur interius credere dogma quod non tenerentur profiteri; id profecto adverſari videtur doctrinæ Apoſtoli *ad Rom.* cap. 10. v. 10. *Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* 2. In Fidei profeſſione uniformitas non foret neceſſaria. Hæc autem doctrina conſentire non videtur cum veteri Patrum traditione.

his

his verbis: *Et in Spiritum-Sanctum ex Patre & Filio procedentem.*

Tametſi aliæ Eccleſiæ non minus quam Hiſpanicæ articulum illum ut Fidei Dogma agnoſcerent, nequaquam tamen illum Symbolo fidei addendum putaverunt, neque ante ſeculum nonum Eccleſias Gallicanas eam additionem admiſiſſe legimus.

At tandem ſub initium ſeculi noni tempore Caroli Magni eam in Eccleſiis Gallicanis invaluiſſe, ſed ab Eccleſia Romana non admiſſam, imo rejectam fuiſſe fidem facit collatio, quam cum Leone III. habuere Legati Caroli M. relata tomo VII. Conciliorum generalium *columna* 1194. *Edit. Labb.*

Ex hac relatione conſtat, Leonem III. agnoviſſe proceſſionem Spiritus-Sancti ex Filio eſſe Dogma Fidei, ſed additionem in Symbolo Fidei per particulam *Filioque* nequaquam probavit; ratus nefas, eſſe, quidquam citra Eccleſiæ Univerſalis definitionem in Symbolum Fidei admittere.

Petentibus autem Legatis Caroli M. " nunquid
„ non bene idem feciſſent Auctores, ſi quatuor tantum
„ addendo ſyllabas, tam pernecеſſarium Fidei Sacra-
„ mentum cunctis deinceps ſeculis perſpicuum redde-
„ retur? reſpondit Leo: „ Sicut non audeo dicere;
„ non bene feciſſe ſi feciſſent, quia procul dubio ſicut
„ cætera, quæ vel omiſerunt, ſcientes utique & non
„ tam humana quam divina illuminati ſapientia fece-
„ runt: ita quoque non audeo dicere, iſtud eos nobis mi-
„ nus intellexiſſe, perpendiſſe, cur dimiſerunt, vel
„ cur dimiſſum, ne ultra mitteretur, ſicut & cætera
„ prohibuere. Tu & Tui, videte quid ſentiatis de
„ vobis: nam & ego me illis, non dico, præferam,
„ ſed etiam illud abſit, mihi ut coæquare præſumam.

Tandem perſuadentibus Legatis, ut vox *Filioque* mox penitus non expungeretur, ne videretur id eſſe contra Fidem, ſed ut paulatim in Palatio intermitteretur, quatenus aliæ Eccleſiæ eam vocem decantare ejus exemplo dediſcerent; reſpondit Pontifex: " Si
„ priuſquam ita cantaretur interrogatus eſſem, ne in-
„ ſereretur utique reſpondiſſem: at nunc, quod ta-
„ men non affirmando, ſed vobiſcum pariter tractan-
„ do dico, quantum menti occurrit, ita mihi videtur
„ poſſe utrumque fieri, ut paulatim in Palatio, quia
„ in noſtra Sancta Eccleſia non cantatur, cantandi
„ conſuetudo ejuſdem Symboli intermittatur, ſicque
„ fiat ut quod idipſum ut cantaretur, nonquælibet
„ imperantis auctoritas, ſed potius id audiendi fece-
„ rat novitas, ſi dimittatur a vobis, dimittetur ab om-
„ nibus; & ita fortaſſe, quantum eſſe poteſt, non in-
„ congrue utrumque fieri poſſit, ut quod jam nunc
„ a quibuſque prius neſcientibus recte creditur, cre-
„ datur, & tamen illicita cantandi conſuetudo ſine
„ cujuſque Fidei læſione tollatur.

Verum vox ſemel admiſſa revocari non potuit, imo propagatus eſt ejus uſus ad alias Eccleſias, etiam Romanam, adeo ut ſub medium ſeculi noni litem de hac additione moverit Latinis Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus, ac poſt eum Michael Cerularius circa medium ſeculi undecimi ſub Pontificatu Leonis Papæ IX. Ab hac voce deventum eſt ed Dogma ipſum, quod fuit ſeminarium & præcipuus prætextus funeſti ſchiſmatis Græcorum a Latinis, quod & modo ingemiſcimus: ut vel hinc intelligi liceat, quam difficulter circa formolas Fidei & Religionis aliquid mutandum veniat.

Tametſi igitur Decretum aliquod, in quantum continet ipſum Dogma fidei, ab omnibus & ubique recognoſci debeat, fieri tamen poteſt, ut formula ſeu modus quo proponitur huic populo vel hoc tempore minime conveniret, ut proinde vel hoc ex capite Decretum, priuſquam publicetur per modum Legis, & populo imponatur, examinari queat, num hoc vel illo modo publicari & populo proponi conveniat.

Et ut exemplo recentiori utamur, cum abſoluto Concilio Tridentino Pius IV. Papa edidiſſet & promulgaſſet novam formulam Fidei ab omnibus indifferenter fidelibus præſtandam, eamque Synodus Provincialis Cameracenſis enno 1586. *tit.* 1. *cap.* 1. emitti ſtatuiſſet ab omnibus Ludi Magiſtris, Typographis, Bibliopolis, & qui libros quomodolibet diſtrahunt, tam viris quam mulieribus, ec inſuper *cap.* 2. decreviſſet ut ſupplicaretur " Regiæ Majeſtati, ut idem
„ mandare velit de iis, qui ad gerendos Magiſtratus,
„ aut alia Officia publica tam in urbibus, quam in
„ pagis aſſumuntur: „ Philippus II. Rex Catholicus, poſtquam Decreta hujus Synodi in ſuo Conſilio Privato examinari & diſcuti juſſiſſet, tandem Edicto ſuo Synodi Decreta ſub certis limitationibus & modificationibus confirmavit, atque circa profeſſionem Fidei eam adjecit modificationem ut imprimis a Magiſtratibus & Officiariis ſuis emitti quidem voluerit profeſſionem Fidei, ſed non juxta Formulam a Pio IV. conceptam & evulgatam, ſed juxta breviorem Formulam in ipſo Edicto expreſſam.

Inſuper tametſi ipſa Synodus Cameracenſis conformiter ad ipſam Bullam Pii IV. ſtatuiſſet, profeſſionem Fidei ab omnibus indifferentur Ludi-Magiſtris, Typographis, Bibliopolis, & qui libros quomodolibet diſtrahunt, tam viris quam mulieribus juxta Formulam Fidei a Pio IV. editam emitti debere, in ſuo tamen Edicto *art.* 4. voluit quidem Rex Catholicus ab omnibus prædictis emitti Profeſſionem Fidei; ſed duntaxat juxta Formulam breviorem in ſuo Edicto propoſitam, exceptis ſolis Magiſtris Scholarum *Latinarum*, a quibus eam emitti voluit ad normam Formulæ Pii IV.

Et quidem Profeſſio Fidei non aliter a Magiſtratibus, cæteriſque in Edicto nominatis emitti hactenus conſuevit, niſi juxta præſcriptum Edicti.

Hinc manifeſtum eſt, Principem nequaquam exiſtimaſſe, alienum eſſe examinare & decernere, qua Formula Fidei Profeſſio emitti & proponi conveniat; utque tamen nihil in præjudicium articulorum Fidei, quos Eccleſia ut tales declaraſſe conſtat, immutetur, in ipſa Formula in Edicto expreſſa fit profeſſio omnium articulorum, quos credit & tenet Catholica, Apoſtolica & Romana Eccleſia, &c.

Adhæc contingere poteſt, ut ob certas circumſtantias, puta ob excitatas diſſenſiones ſuper aliquo Dogmate non conveniat repente populum conſtringere præſertim ſub gravibus pœnis ad aſſentiendum ſive profitendum, quid ſuper hoc Dogmate Fide divina ſit credendum; ſed potius ſuaviter prius populum conveniat diſponi & inſtrui ſuper ipſo Dogmate, ut ita quodammodo ſua ſponte ad veritatem Dogmatis amplectendam alliciatur.

Hoc conſilio uſus eſt Theodoſius Imperator anno 380. Ut enim populos ſibi ſubjectos muniret contra hæreſim Arianam, & in Fide Catholica firmaret, Edicto ſuo ſignificavit & expreſſit, quid de Myſterio SS. Trinitatis ipſe teneret, & quid ab omnibus tenendum eſſet, nulla pœna adjecta. Edictum integrum habetur *in l.* 1. *Cod. de Fide Catholica*; recitat que Zozomenus *lib.* 7. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 4. qui & monet ibidem, quod Theodoſius ad hanc legem deſcenderit, " cum apud
„ ſe reputaſſet ſatius eſſe, ut ſuam de Divinitate ſen-
„ tentiam ipſe ſuis Subditis palam prædicaret, ne vim
„ inferre videre repente invitis, quid colendum eſſet
„ præcipiendo.

In hoc quoque ſollicite laborandum & attendendum, ut Fidei Formulæ, ipſaque Decreta dogmatica claris & ſpecificis terminis ipſum Fidei Dogma fidelibus proponant; ne alias aliquando contingat, ut dum per ſimiles Fidei Formulas fideles in unam Fidei conſonantiam adunare volunt, ipſaſque circa Fidei dogmata diſſenſiones componere & extinguere ſtudent, ipſa diſſidia & ſcandala per obſcuritatem & æquivocationem magis augeant, & diſſenſiones excitent.

Nemo

Digitized by Google

Nemo ignorat, quantas in partes Eccleſiam ſciderint variæ illæ Formulæ pro Fide Catholica aſſerenda, ut præferebatur, contra Arianos compoſitæ, & per Epiſcopos evulgatæ, idque ob terminos æquivocos, quibus erant conceptæ.

Quis neſcit, quantos motus ob ſuam obſcuritatem excitaverit hæc propoſitio tanquam pro Dogmate Catholico propoſita, *Unus de Trinitate pro nobis crucifixus fuit?*

Quidni igitur etiam hoc titulo Decreta Romana vulgo dogmatica revideri in provinciis poterunt, priuſquam publicentur aut executioni mandentur, ne ſubinde ob ſuas obſcuritates & æquivocationes non tam ſint apta, ut populum in Fide inſtruant, & in Fidei unitatem fideles coaleſcant, quam potius ut majores diſſenſiones circa ea quæ credenda ſunt, excitentur, & populus ſuper eo, quod credendum eſt, in partes ſcindatur. (*a*)

§. 2.

Idipſum contingere poteſt ob Clauſulas Decretis dogmaticis inſertas.

Placitum Regium nequaquam attingere ipſum articulum ſeu Dogma Fidei, neque ipſum aſſenſum Fidei, quam ipſi fideles articulo Fidei quacumque ratione ipſis cognito præbere tenentur, §. præcedenti obſervatum fuit. Sed quia Decreta dogmatica, ut per modum Legis poſitivæ ad exteriorem profeſſionem alicujus articuli Fidei ſub certis pœnis populum conſtringant, debeant adinſtar aliarum Legum promulgari & populo proponi, merito inde Principes prætendunt, nec ſimilem quoque Legem in ſuis Provinciis & Ditionibus poſſe publicari, & per modum Legis populo ſuo ſine prævio ſuo Placito imponi.

Imprimis enim §. præcedenti oſtenſum eſt, quod licet circa ipſa Dogmata Fidei nihil poſſit temporum vel locorum varia conditio vel populorum genius, circa modum tamen ea proponendi & exponendi varia poſſint contingere, quæ publico, ſalva Fidei integritate, hic & nunc poſſint obeſſe.

Præterea quemadmodum in aliis Decretis ſive Legibus poſitivis, ita & in Decretis dogmaticis contingere poteſt, ut Decretum Romanum, etiamſi rem dogmaticam ſeu punctum doctrinale definiat, una habeat adjunctas Clauſulas, quæ Jura Principum & populorum, inveteratos Provinciarum Eccleſiarumve uſus, aut recepta jampridem & obſervata Privilegia offendant, unde ipſa Reſpublica & Eccleſia turbari, & populus gravibus incommodis exponi poſſet: quemadmodum ipſos Ordines Brabantiæ, ubi de promulgatione Bullæ Urbani VIII. contra doctrinam & Librum Cornelii Janſenii agebatur, Archiducem Leopoldum præmonuiſſe ſupra *parte* 4. *cap.* 3. §. 3. notatum eſt.

Quid enim ſi ſimilis Decreti violatores extra Provincias in Judicium evocarentur, aut Judicibus in Provinciis illis hactenus non admiſſis, puta, Fidei Inquiſitoribus ſubderentur, vel pœnæ pecuniariæ etiam contra laicos decernerentur, aliaque ſimilia præſcriberentur, quæ moribus & Juribus in Provinciis illis receptis repugnent; quis dubitet, quin ob ſimiles Clauſulas Princeps ſimilis Decreti publicationem ſiſtere poſſit, ut quieti publicæ conſulat aut ſaltem publicationem ea moderationa admittat, ut dictarum Clauſularum, quæ Jura Patriæ & Eccleſiæ violarent, nulla ratio habeatur, quemadmodum Principem Bullas aliquas, quibus libri proſcribebantur, ac nominatim Bullam Urbani VIII. *In eminenti* cum ſimili moderatione admiſiſſe oſtenſum eſt *part.* 4. *cap.* 3. §. 3. & 4.

§. 3.

Sub prætextu definitionis Dogmatum, Jura Regia, inveteratæ Provinciarum Conſuetudines & Privilegia ſubinde infringi poſſunt.

Quod jampridem divinitus pronuntiavit Apoſtolus *Hebr.* cap. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, & ipſe circumdatus eſt infirmitate: & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro ſemetipſo offerre pro peccatis*, libenter agnoſcunt Romani Pontifices ſibi æque ac reliquis Epiſcopis dictum eſſe, fatenturque ſe ut homines mortales & Adæ filios infirmitatibus & paſſionibus humanis eſſe obnoxios, ſeque debere non tantum pro populo, ſed & pro ſemetipſis offerre pro peccatis.

Similiter & de Cathedra Petri, æque ac de Regiis Soliis verificatur, quod *altitudo & ſanctitas Solii Sanctum non faciat, nec a peccato ſecurum.*

Quantumcunque igitur Pontifex Romanus ex dignitate ſuæ Cathedræ & Eccleſiæ ſuper aliis in Eccleſia ſit ſublimatus, iiſdem affectibus & paſſionibus humanis manet ſubjectus.

Quapropter, ut etiam fatetur Auctor anonymus libri, cui titulus: *Libertates Eccleſiæ Gallicanæ*, propugnans ex profeſſo auctoritatem Romani Pontificis contra prætenſos articulos Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, contingere poteſt, *quod Summus Pontifex aliquo ulciſcendæ injuriæ, congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelli poſſit ad præcipiendum aliquid ſuæ poteſtatis limites tranſcendens, aut juſtitiæ repugnans.*

Hinc & contingere poteſt, ut Pontifices quærant ſibi Miniſtros & Adulatores, a quibus diſcant & intelligant ea, quæ ſuis affectibus & prætenſionibus ſunt conformia; quod a prædeceſſoribus Pauli III. cum ingenti abuſuum in Eccleſiam invectione factum fuiſſe deplorant, & Pauli III. ingenue expoſuerunt præclariſſimi illi novem Prælati ab eodem Pontifice delecti, & ſpeciali juramento obſtricti, ut libere & ſine fuco ſibi exponerent abuſus, eorumque fontes in Concilio Tridentino tunc temporis convocato reformandos.

Hi igitur Prælati aſſerere non diſſimularunt " principum horum malorum inde fuiſſe, quod nonnulli „ Pontifices ejus prædeceſſores *prurientes auribus*, ut „ inquit Apoſtolus Paulus, coacervaverint ſibi Magi- „ ſtros ad deſideria ſua; non ut ab eis diſcerent, quid „ [illegible]berent, ſed ut eorum ſtudio & calliditate „ [illegible]veniretur ratio qua id liceret quod liberet.

[illegible] inſuper notarunt hi Prælati, quod " Principatum omnem ſequatur adulatio ut umbra corpus, „ difficillimuſque ſemper fuerit aditus veritatis ad „ aures Principum.

Et ſicuti Principum favor facile ad omnia quæ Principi placere noſcuntur, hominum ingenia contorquet; mirum non eſt, quod ſubjunxerint dicti Prælati " inde confectum eſſe, quod confeſtim prodirent „ Doctores, qui docerent, Pontificem eſſe Dominum „ Beneficiorum. ac ideo cum Dominus jure vendat „ id quod ſuum eſt, neceſſario ſequi in Pontificem „ non poſſe cadere Simoniam. Ita quod voluntas Pontificis, qualiſcumque ea fuerit, ſit regula, qua ejus „ operationes & actiones dirigantur.

Hos turpiſſimos Pontificum adulatores graphice depinxit Cardinalis Contarenus (qui & unus fuerat ex delectis illis Prælatis) in Epiſtola ad ipſum Paulum III. quod nonnulli inter illos " nimio quodam „ affectu ſtudeant Pontificis auctoritatem amplificare, „ adeo ut eorum quidam non vereantur dicere, vo- „ LUNTATEM PONTIFICIS REGULAM

QUANDAM

(*a*) Quod ſi hoc reviſionis jus tribuatur Magiſtratibus laicis, cavendum eſt ne inde concludatur Fidei Formulas ab ipſis poſſe attingi, immutari & contrahi, uti e re populorum ipſis viſum fuerit.

„ QUAMDAM ESSE, qua ejus actiones dirigantur,
„ neque in Jure poſitivo conſtituendo, aut abrogando,
„ aut etiam diſpenſando, regulam quampiam Pontifici
„ eſſe conſtitutam.

Recte advertit dictus Cardinalis, quod „ hæc do-
„ ctrina ſeu poſitio adeo falſa, adeo repugnans ſen-
„ ſui communi, adeo ſit contraria Doctrinæ Chri-
„ ſtianæ, adeo depravet univerſi populi Chriſtiani
„ gubernationem, ut nihil pernicioſius inveniri po-
„ tuerit.

Nec ipſi doctiſſimi novem Prælati hanc opinionum perniciem diſſimularunt, ſed aperte falſi ſunt, quod ex hac impia adulantium doctrina „ tanquam ex equo
„ Trojano eruperint in Eccleſiam Dei tot abuſus &
„ tam graves morbi, quibus nunc conſpicimus (in-
„ quiunt) eam ad deſperationem fere ſalutis labo-
„ raſſe.

Si igitur illa impia quorumdam adulatio origo fuerit tot abuſuum & malorum, quibus Eccleſia ad deſperationem fere ſalutis laborare conſpiciebatur; quidni hæc perniciosa adulatio, & nimia Pontificum hujuſmodi adulationi aures præbendi facilitas occaſionem dare potuit, ut per Bullas dogmaticas ſub prætextu aſſerendæ Pontificiæ auctoritatis, aut conſervandæ immunitatis & Libertatis Eccleſiaſticæ, Jura Regia, inveteratæ Conſuetudines, & recepta Provinciarum Privilegia cum plurimorum incommodorum ſequela, atque Reipublicæ tum Civilis tum Eccleſiaſticæ perturbatione inverterentur, utpote quæ ab ejuſmodi adulatoribus auctoritati Sedis Apoſtolicæ, aut immunitati & Libertati Eccleſiaſticæ contraria eſſe aſſeruntur.

§. 4.

Ex hactenus dictis concluditur Placitum Regium æque requiri ante publicationem Bullarum Dogmaticarum, quam cæterorum Reſcriptorum: ejuſque uſum ſuper Bullis Dogmaticis ab antiquo in Belgio fuiſſe uſitatum probatur auctoritate Joannis Driedonis.

OBſervatum eſt ſupra §. 1. hujus Capitis, ſufficere, ut quis articulo Fidei aſſentiri debeat, quod quacumque ratione ipſi conſtet, articulum illum divinitus eſſe revelatum; ita ut non dependeat a publicatione aut executione Decreti dogmatici ipſe aſſenſus Fidei, qui præſtandus eſt ipſi Dogmati hoc ipſo, quo quacumque ratione innotuerit, Dogma illud divinitus eſſe revelatum, ſed duntaxat requiri publicationem, ut quis Decreto dogmatico conſtringatur quoad ea quæ reſpiciunt modum externæ profeſſionis, vel pœnas in non profitentes in Decreto comminatas, aliave ſimilia, quæ poſitiva ſunt, & Regium Placitum hæc duntaxat reſpicere.

Unde & recte obſervavit ampliſſimus ac eruditus Auctor Tractatûs de Jure Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem *cap.* 1. *num.* 15. quod ſi ſuper Bullis dogmaticis „ ſola publicatio Romana
„ adhibeatur, non ex vi promulgationis tenebuntur
„ Belgæ, ſed ex notitia ſua quiſque conſtringitur, qui
„ citra omnem publicationem Dogma Fidei hauſit,
„ ſed nullæ pœnæ aut Clauſulæ appoſitæ Fidei deci-
„ ſioni ex tali promulgatione effectum hic habe-
„ bunt.

Præterea obſervatum eſt, Decreta dogmatica ſeu Fidei quoad modum publicationis, aliaque externa ipſam Decretorum executionem ſpectantia, quæque ipſum Dogma Fidei non mutant, ejuſdem eſſe rationis cum aliis Decretis, ut proinde merito monuerit prædictus Auctor loco citato, quod, ſi Proceribus Eccleſiæ viſum fuerit, Decretum pure dogmaticum, id eſt, in quo Fidei articulus credendus proponitur, promulgare, eam promulgationem fieri, ſervata veteri forma, ratio exigat; „ neque enim (ait) materia Fidei
„ hoc ſingulare adfert, ut quoad publicandi ritum om-
„ nia turbentur; cum poſſit, conſervatis receptis mo-
„ ribus, res tranquille peragi, & ad notitiam populi
„ perduci.

Probatum quoque eſt, Decreta Fidei pluribus titulis, non minus quam cætera Decreta, in publica commoda ex præcipiti eorum publicatione & executione poſſe impingere.

Cum igitur non ſemel in hoc Tractatu ac notanter *parte* 2. oſtenſum fuerit, unicum Placiti Regii ſcopum eſſe, ut incommoda præcaveantur, quæ ex præcipiti Decretorum aut Bullarum Pontificiarum publicatione & executione in Rempublicam ſeu Civilem ſeu Eccleſiaſticam irrepere poſſent, manifeſtum eſt, Placitum Regium, attento ejus ſcopo, non minori ratione prævie ad publicationem & executionem horum Decretorum, quam cæterorum requiri.

Idipſum rectiſſime obſervavit jam citatus Auctor De Jure Belgarum: poſtquam enim monuit, quod Bullæ, quæ circa Dogmata vel libros aliquid ſtatuunt, non magis, quam Bullæ quamcumque aliam materiam concernentes, ſint immunes ab incommodis quibus Reſpublica & Eccleſia turbari poſſet, tanquam conſequens infert: „ Quas proinde æquum non eſt eximi a ſolitis
„ cautionibus & obſervationibus, quibus nova Decre-
„ ta munienda ſunt, ut ſine periculo tranquillitatis in
„ Rempublicam admittantur.

Eumdem fuiſſe ſenſum Auctorum, qui de hoc uſu Placiti ſcripſerunt, vel inde patet, quod, nullo inter Bullas facto diſcrimine, uſum Placiti ſuper earumdem publicatione & executione requiri aſſerant, ejuſque uſum jam pridem indifferenter ſuper omnibus Bullis uſitatum teſtentur, uti retulimus ſupra *parte* 2. *cap.* 1. §. 2.

Quin & Joannes Driedo Theologus Lovanienſis non tantum de hoc uſu Placiti generaliter recepto, ſed ſpecialiter de ejus uſu ſuper Bullis dogmaticis apud Belgas jampridem uſitato ſcripſit, & teſtimonium reddidit *libro* 2. *De Libertate Chriſtiana*, *cap.* 2. ubi tractat & inquirit de iniquitate & æquitate humanorum Statutorum & Mandatorum, præmiſſiſque iis, quæ in famoſa Bulla *Cœnæ Domini* pro Libertate & Immunitate Eccleſiaſtica decernuntur, concludit poteſtatem
„ ſecularem abſolute mandare & ſtatuere non poſſe,
„ ne quiſquam pareat Litteris Apoſtolicis Juſtitiam aut
„ Gratiam concernentibus, aut executioni mandet
„ eaſdem; „ nam cum hoc ſit (ait) directe contra
„ poteſtatem ſeu Libertatem Eccleſiaſticam, eſſet eam
„ prorſus tollere & extinguere.

Deinde addit: „ Aliud eſt poteſtatem ſecularem man-
„ dare aut conſtituere, ut ſine ſuo beneplacito & ex-
„ amine nemo pareat hujuſmodi Litteris, aut execu-
„ tioni mandet eaſdem; quod (ait) videtur poſſe fieri
„ abſque contemptu poteſtatis Eccleſiaſticæ, & abſque
„ injuria, & odio aut gravamine ſeu præjudicio Ec-
„ cleſiaſticæ Libertatis & S. Sedis Apoſtolicæ vel Lit-
„ terarum ejuſdem.

In probationem iſtius addit, quod „ Princeps id
„ poſſit facere vel ex privilegio ſeu commiſſione Pa-
„ pæ (*a*), vel (ait) ex cauſa rationabili ſecundum
„ congruentiam loci & temporis, ad ſic ſtatuendum
„ & mandandum movetur propter abuſus tollendos.

Nequaquam obſcurum eſt, hujus Theologi mentem fuiſſe, quantum in ſe erat, uſum Placiti, quem hiſce in partibus uſitatum cernebat, conciliare cum prædicta Bulla *Cœnæ Domini*. Num ratio conciliandi ſit adæquata, hic non inquirimus; ſed hoc unum

(*a*) Superius Capite 3. §. 2. *part.* 2. hujus Tractatûs demonſtravit D. Van-Eſpen non ex privilegio jus Placiti Principibus competere, ſed eorum *Principatui inſeparabiliter inhærere*, *nec Principem jus illud abdicare poſſe*, *niſi una ſe ipſum Principatu exuat.*

quæritur, quid hic Theologus de uſu Placici teſtetru.

Et quidem poſtquam recitavit quoſdam abuſus, qui in Reſcripta Romana notanter Beneficiaria irrepere poſſunt, recte monet, quod poteſtas ſecularis executionem Bullarum ſeu Reſcriptorum Curiæ Romanæ non permittens, antequam ſint examinata, " non velit „ ſibi aut Judicium Eccleſiaſticarum rerum uſurpare, „ aut viros idoneos auctoritate Apoſtolica inſtitutos „ impedire, aut ſuper eorum idoneitate Judicium ſumere; ſed quod velit ad ædificationem Reipublicæ „ Statum Eccleſiaſticum promovere.

Poſt hæc monet " de omnibus Litteris & Mandatis „ Papæ præſumendum quidem eſſe, quod eis oporteat „ obedire, modo conſtet, aut conſtare debeat, tales „ revera eſſe Litteras a Sede Apoſtolica emanatas, ſubſiſtentibus etiam rationibus & cauſis, quibus ipſe „ Papa veriſimiliter motus inductus eſt ad præcipiendum.

Poſtmodum tamen recte animadvertit, quod hæc „ præſumptio tam violenta eſſe non debeat, ut non „ liceat hujuſcemodi Mandata etiam veriſſime emanata „ a S. Sede Apoſtolica examinare & inveſtigare ſollicite, an eis oporteat obedire.

Utque oſtendat, id quoque militare in Decretis Fidei, ſubdit: " unde & Sententia Papæ circa Fidem „ tanta Conſilii moderatione concipi debet, tantaque „ maturitate patientiæ decoqui, & tanta deliberationis „ gravitate proferri, ut omnino recta ſit credenda: „ verum quia Papa quatenus homo talem modum deliberationis circa ea, quæ ſunt Fidei, poteſt omittere, & inniti proprio ſenſui propriæque prudentiæ, „ idcirco etiam plerumque liceret examinare Litteras „ Mandatorum Papæ definientis aliquid credendum „ eſſe, aut Fide tenendum.

Perſpicuum eſt, ex toto contextu Driedonis, quod, cum videret uſum Placiti ſuo tempore ad omnes indifferenter a Romano Pontifice emanantes Bullas ſe extendere, atque ſuper iis examen in Principum Auditoriis requiri, priuſquam adinſtar novæ Legis publicari & executioni mandari finerentur, oſtendere voluerit, qua ratione contingere queat, quod Decreta, quibus a Papa aliquid de Fide tenendum definitur, examinari poſſint.

Conſtat autem ex Faſtis Academici Studii generalis Lovanienſis per Andream Valerium digeſtis, Driedonem renuntiatum fuiſſe S. Theologiæ Doctorem anno 1517. adeoque a ducentis circiter annis de hoc uſu Placiti jam in Belgio uſitato teſtimonium reddidiſſe.

Non mirum proinde, quod Conſilia Regia ſuſtinuerint, hunc uſum Placiti ab antiquo ſuper omnibus indifferenter Bullis etiam dogmaticis a tempore immemoriali fuiſſe uſitatum, quemadmodum hunc uſum apud Principem ejuſve Gubernatorem ſuſtinere & vindicare debuerunt contra importunas inſtantias Miniſtrorum Curiæ Romanæ Principi perſuadere nitentium, hunc uſum Placiti ad Bullas vulgo dogmaticas extendi non poſſe, vel ad certam Bullarum ſpeciem eſſe reſtringendum. Quæ occaſio ſpecialiter ſe obtulit circa annos 1659. & 1660. occaſione Litterarum Philippi IV. in quibus Bullæ dogmaticæ ab hoc Placito eximi videbantur, de quibus *parte* 4. *cap.* 4. §. 4. *&* 5. Ubi una videre eſt, qualiter Magiſtratus Regii expoſuerint & ſuſtinuerint, non minus periculi imminere Juribus Regiis & Subditorum, ſi Bullarum dogmaticarum publicatio ſine prævio examine & reviſione in his Provinciis a Principe permitteretur, quam ſi abſque prævio Principis Placito tolleretur aliorum quorumcumque Decretorum publicatio; & uſum Placiti ſuper Bullis vulgo dogmaticis non minus ab antiquo fuiſſe in his Provinciis uſitatum, quam ſuper aliis quibuſcumque Reſcriptis & Decretis, ac propterea ea cum moderatione has Regias Litteras (quas ſubreptitie a Rege impetratas ſciebant) recepiſſe, ut ipſum Jus Placiti ſuper Bullis dogmaticis reipsa integrum conſervaretur, quamvis ob reverentiam Principi debitam terminis mollioribus uterentur.

CAPUT III.

Diſcutitur opinio Franciſci Zypæi de hoc uſu Placiti Regii.

§. 1.

Zypæus fatetur quod Conſilia Regia jampridem Placito ſubjecerint Decreta Romana, etiam non Beneficialia.

Quotquot uſum Placiti Regii apud Belgas ad ſola Reſcripta privatis data eaque Beneficiaria reſtringere moliuntur, uni pene auctoritati Franciſci Zypæi Officialis quondam & Archidiaconi Antverpienſis innituntur, creduntque ejus præ reliquis majorem in hoc Placiti uſu eſſe auctoritatem, tanquam qui Juris Belgici notitiam & peritiam in multis oſtenderit.

Quapropter non inutile judicavi penitus inquirere, quæ fuerit hujus Auctoris de hoc uſu Placiti ſententia, & quod fundamentum reſtrictionis hujus uſus *ad Reſcripta tantum privatis data, eaque non omnia, ſed Beneficiaria tantum,* quam reſtrictionem in ſua *Analyſi Juris Pontificii novi* probare quantumvis vacillanter videtur.

Imprimis agnoſcit Zypæus, jam pridem uſum Placiti obtinuiſſe quoad omnia paſſim e Curia Romana emanantia Decreta; verum uſum hunc, ſi *non errorem, at opinionem nullo Edicto Regio fundatam dicere non veretur.*

Quod enim (ait) " plerique qui Roma aliquid accipiunt, Placitum petant, fit, quia ad nomen Fiſci „ & minas ingentium mulctarum omnes privatim horrent, nec ob ſumptum paucorum aureorum, quo „ id Placitum impetratur, vitandum, vult aliquis quæſtionem univerſalem ſeu omnium ſuam privatam ſolius facere, diſputare, inquam, num egeat Placito „ at non: ſed hæc ſingulorum in re ſua agendi ratio „ ipſi univerſæ Juriſdictioni Eccleſiæ præjudicium inferre non poteſt, ut & tota petendi Placiti ratio, ſi „ non ſit in gratiam, non præjudicium Eccleſiæ, atque Reipublicæ omni Jure, ratione atque poteſtate „ deſtituitur.

Fatetur igitur Zypæus, quod Regia Conſilia per ſuos Fiſcales omnium paſſim Decretorum Romanorum Placetationem urgerent, ſive quod mulctarum exactione cogerent quoſque ad impetrandum Placitum ſuper Decretis & Bullis Romanis, priuſquam ea executioni mandarent, quodque per has Fiſcalium proſecutiones adverſus Diplomatum Romanorum executores, privati quique inducerentur ad petendum Placitum.

Itaque, ipſo Zypæo fatente, Regiorum Conſiliorum jampridem ea fuit opinio, quod non tantum *Reſcripta privatis data, eaque non omnia, ſed Beneficiaria tantum,* Placitum Regium requirerent, uti contendit Zypæus, ſed omnia paſſim.

At illud mirandum, quod Juriſconſultus Belga incuſare non vereatur ipſa Conſilia Regia, eorumque Fiſcales, quaſi ipſos Subditos Regis minarum intentatione, & mulctarum indictione cogerent irrationabiliter ad poſtulandam Placetationem nullo Principis Edicto probatam.

Quod autem ait Zypæus, quod " hæc ſingulorum „ in re ſua agendi ratio ipſi univerſæ Juriſdictioni Eccleſiæ præjudicium inferre non poſſit, " verum eſt; ſed

ſed illud falſum eſt, quod uſus Placiti, quantonivis ad omnis Decreta Romana extendatur, & Principes velint, ut indifferenter omnia e Curia Romana emanantia Decreta Regiis Auditoriis examinanda & probanda deferrentur, priuſquam executionem habere queant, quidquam præjudicii Juriſdictioni Eccleſiaſticæ adferat; nam ut ſæpius in hoc Tractatu annotatum eſt, uſus Placiti non tendit ad impediendam Juriſdictionem Eccleſiaſticam, vel auctoritatem Romani Pontificis enervandam, ſed tantum ad præcavendum, ne ex præcipiti dictorum Decretorum executione Eccleſia vel Reſpublica præter Romani Pontificis & Eccleſiæ mentem, in gravia ſubinde incommoda incidat.

Illud quoque libenter concedimus, quod ſubdit Zypæus ibidem, *ut & tota petendi Placiti ratio, ſi non fit in gratiam, non in præjudicium Eccleſiæ, atque Reipublicæ, omni jure, ratione atque poteſtate deſtituatur.* At illud contendimus, quod tota petendi Placiti ratio fit in gratiam, non in præjudicium Eccleſiæ atque Reipublicæ, uti ſupra fuſius oſtenſum eſt.

. Agnoſcit quoque Zypæus, Concilium Tridentinum hic quidem in Belgio eſſe ſimpliciter publicatum, ſed tamen Litteris Regiis, quibus & Epiſcopis & Regiis Conſiliis ejuſdem Concilii executio demandabatur, inſertam fuiſſe Clauſulam, qua Rex declarabat, eam publicationem & executionem cum ea moderatione accipiendam & faciendam, " ut nihil immutetur aut innovetur circa Regalia Jura, Privilegia Suæ Majeſtatis, „ aut ſuorum Vaſallorum, Statuum aut Subjectorum, „ & præſertim circa Juriſdictionem laicalem, Jus Patronatûs, Indultum ſeu Jus Nominationum, cognitionem Cauſarum & materiæ poſſeſſoriæ Beneficiorum, Decimarum poſſeſſarum aut prætenſarum „ per laicos, ſuperintendentiam & adminiſtrationem „ Hoſpitalium, aliorumque piorum locorum, denique alia ſimilia Jura; non (inquit) *ad contraveniendum dicto Concilio, ſed ut executio accommodetur naturæ cujuſcumque Provinciæ.*

Videt ergo quod jam tum uſus Belgii, etiam probante Principe, haberet, quod Decreta generalia non tantum ipſius Pontificis, ſed etiam Concilii generalis per Pontificem Romanum non ſemel confirmati, ſine litteris Placiti & prævio examine publicari non ſinerentur, imo quod Decretorum executio moderationem & limitationem per Litteras Regias ſive Placiti acciperet.

Et hæc quidem acta fuère, priuſquam per Philippum II. evulgatum eſſet Edictum de anno 1574. quo generaliter & indefinite vetatur admiſſio ſeu executio cujuſcumque Bullæ aut Decreti Romani, priuſquam vel in Conſilio Privato vel in Conſilio Brabantiæ litteræ Placiti ſuper ejus executione fuerint obtentæ; ut proinde etiam ante hoc Edictum hic in Belgio dubitatum non fuerit, quin ſuper Decretis Eccleſiaſticis Placitum Principis requireretur, antequam per modum novæ Legis promulgari & executioni mandari per Ditiones Principis poſſent, quodque ipſe uſus Placiti Regii non reſtringeretur ad Reſcripta privatis data, eaque Beneficiaria.

§. 2.

An ex Edictis Principum reſtrictio Placiti ad Reſcripta Beneficiaria deduci queat, ut opinari videtur Zypæus?

AGnoſcere debuit Zypæus, uſum Belgii jampridem habuiſſe, ut ſuper omnibus indifferenter e Curia Romana emanantibus Bullis & Reſcriptis litteræ Placiti Regii peterentur; ac dicere non veretur, quod ſi " res, ut ſe habet, examinetur, ad nullius Conſtitutionis, Legisve Eccleſiæ promulgationem Placito „ principali opus eſſe judicabit, qui non ex præjudicata aliqua opinione, ſed ex vero ſtatuere volet.

Rationem ſui aſſerti ſubjungit: " nulla enim Principum Edicta id mandant quoad Leges Conſtitutionesque Apoſtolicas, ſed quoad Reſcripta tantum privatis data; eaque non omnia, ſed Beneficiaria tantum. Quæ enim reperiuntur in libro Edictorum „ Rubrica VIII. De Cauſis Beneficialibus, omnia tam „ in enarrativis verbis (quæ impulſivam & finalem „ cauſam earum Conſtitutionum continent) quam diſpoſitivis de Proviſionibus Beneficialibus ſonant. „ Hactenus Zypæus.

Bina ſunt Principum Edicta ſub Rubrica per Zypæum citata, in quorum primo de 12. Septembris 1485. nulla Placiti Regii mentio fit, ſed generaliter vetatur admiſſio ullius Proviſionis Beneficialis, aut Reſervationis e Curia Romana emanantis propter abuſus, fraudes, ſordeſque, quibus proviſiones illæ reperiebantur refertæ.

Alterum de 20. Maii 1497. meminit Regii Placiti, vultque nullam ſimilem Beneficii Proviſionem aut Reſervationem ob eaſdem ſordes & abuſus admitti, niſi prævie in Conſilio Regio fuerit examinata, & Litteræ Placiti in forma debita expeditæ.

Verum igitur ſit, hæc Edicta Proviſiones ſeu Reſcripta Beneficiaria duntaxat ſpectare; ſed quis inde concludet, mentem Principis eſſe, reliqua ſeu generalia ſeu particularia Decreta aliam materiam complectentia, ab hoc Placiti jure declarare exempta?

An quia Princeps intelligens incommoda ex facili nimis admiſſione Reſcriptorum Beneficialium in ſuas Ditiones exorta, Magiſtratus admonet, ut iis remedium apponant, & eorum admiſſioni invigilent; num propterea dicemus, Principem nolle, ut eamdem vigilantiam & cautelam impendant circa alia Diplomata iiſdem aut ſimilibus incommodis ſubjecta?

Sane mentem Principis ſeu Archiducis Philippi non fuiſſe, per ſuum Edictum de anno 1497. uſum Placiti ad Reſcripta Beneficiaria, eaque inter partes litigioſa reſtringere, manifeſtum eſt ex Litteris ejuſdem Principis datis die 16. Martii 1501. quibus mandat ritu ſolito edici & denuntiari per totam Flandriam, ne ullus poſt hac auſit afferre aut in publica Concione denuntiare ullam quæſtuationem faciendam, aut libellos indulgentiales ſive Indulgentias aliunde in hanc Patriam allatas ſub obtentu Bullæ, Litterarum permiſſionis ſive Placiti, quas forſitan a Principe potuiſſent impetraſſe: quas (inquit) omnes Litteras permiſſionis ſeu Placiti a Nobis obtentas ſuper prædictis quæſtuationibus, Indulgentiis vel Remiſſionibus ſuſpendimus, prout & per præſentes ſuſpenſas declaramus, quoaduſque aliter per Nos declaratum fuerit. Epiſtola integra exhibetur in Appendice ſub *litt. NN.*

Et anno 1503. Procurator Regius expoſuit, ſe deprehendiſſe, quoſdam, qui ſe dicebant Commiſſarios Eccleſiæ Cathedralis B. Mariæ Rhemenſis, affixiſſe ad valvas cujuſdam Eccleſiæ in civitate Gandenſi quamdam Schedulam, qua continebatur certa Indulgentia, quæ dicebatur jampridem data dictæ Eccleſiæ Cathedrali per Pontificem; eſſeque veriſimile, quod dicti Commiſſarii etiam aliis Eccleſiis eamdem affigere tentarent, idque non obtentis hactenus Litteris Placiti, in ſummum præjudicium Regaliæ, & ſupremæ poteſtatis, quod nec permitti nec tolerari poteſt.

Ad hanc querelam & Concluſionem Procuratoris Regii ſcriptum fuit nomine ejuſdem Principis ſeu Archiducis Conſilio Flandriæ, mandatque ut ſimilem affixionem nullatenus diſſimulet aut permittat, ac per totum Comitatum Flandriæ nomine Principis interdicat, ſimilem fieri affixionem, arreſtando vel arreſtari faciendo, qui hujuſmodi affixionem attentarunt, aut attentare vellent, donec legitime docuerint, ſe Litteras Placiti obtinuiſſe. Epiſtola integra exhibetur in Appendice ſub *litt. O.O.*

Evidens eſt ex contextu harum Litterarum, in hiſce

Digitized by Google

ce mentionem fieri de libellis Indulgentiarum, quas ad emulgendas fidelium & ſimplicium eleemoſynas ætate illa circumferebant illi, quos Quæſtores nominabant; de quorum abuſibus plura referuntur in Clementina 2. *De Pœnitent. & Remiſſ.* & quos tandem in totum abrogandos cenſuit Synodus Tridentina *Seſſ.* 21. *cap.* 9. *De Reformat.*

Ex his interim liquet, plane alienum fuiſſe a mente Principis, quod per allegatum Edictum voluiſſet uſum Placiti ad ſolas Proviſiones Beneficiarias reſtringere.

Sed & illud falſum eſt, nullam extare in Belgio Principis Sanctionem, quæ litteras Placiti requirat generaliter ſuper omnibus e Curia Romana emanantibus Litteris, Reſcriptis aut Mandatis.

Extat enim Sanctio Pragmatica Philippi II. Regis Catholici de anno 1574. quam, habita prius conſultatione & exquiſita ſententia Conſiliorum Belgii tum Supremorum tum Provincialium, edidit Rex, qua diſerte vetuit, ne quis ullius argumenti Bullas, aut Decreta ex Urbe Roma, aut a Legatis Pontificis profecta per Belgium executioni mandare auſit, niſi litteris Placiti prius comprobata fuerint, vel in Sanctiori Conſiſtorio, vel in Brabantiæ Conſilio. Integra hæc Pragmatica Sanctio exhibetur in Appendice ſub *litt. P. P.*

Meminit & hujus Sanctionis ipſe Zypæus; ſed ut ejus auctoritatem infirmet, addit, *ſibi non conſtare hoc Edictum eſſe authenticum & promulgatum.*

Authenticum eſſe facile reperiſſet Zypæus, ſi id ſcire voluiſſet; quandoquidem hæc Sanctio ſive Edictum Principis ad Conſilia Regia juſſu Principis miſſum fuerit, & in publicis monumentis cuſtodiatur, & in Curiarum Regiſtris conſervetur.

Quod & notavit Antonius Anſelmo Juriſconſultus Antverpienſis in ſuo Codice Belgico, titulo *De Litteris Placiti*, §. 3.

Quantum ad publicationem neque de hac dubitari poteſt, quandoquidem ambigi nequeat, quin regiſtratio hujus Pragmaticæ in Regiſtris Curiarum auctoritate publica facta fuerit, ut conformiter ad eam Curiarum Miniſtri procedere deberent; quæ regiſtratio in ejuſmodi Edicto ſeu Pragmatica pro ſufficienti publicatione habetur.

In hac enim Pragmatica unice de Jure Placiti tractatur; quod Jus cum præcipue tendat ad avertenda publica incommoda, Sanctiones ſuper eo editæ non tam ipſos privatos, quam publicos Regis Miniſtros, & qui ſuper publicis negotiis invigilare jubentur, ſpectant, adeoque non tam populo, quam his intimandæ ſunt.

Scitur autem quod Edicta, quibus Curiis aut Tribunalibus leges procedendi præſcribuntur, ſoleant ad ipſas Curias ſeu Tribunalia mitti, atque ibidem publice recitari, & facta lectura, ad perpetuam memoriam regiſtrari, atque hoc modo pro ſufficienter publicatis & intimatis haberi, atque ab ipſis Curiis & Tribunalibus pro Legibus inviolabiliter & perpetuo ſervandis reputari.

§. 3.

Oſtenditur, quam inepta ſit ratio a Zypæo adducta pro adſtruenda reſtrictione Placiti Regii ad Reſcripta Beneficiaria privatis data, & quomodo hæc reſtrictio funditus evertat ſcopum Placiti.

ZYpæus, poſtquam inſinuavit, Edicta Principum ſuper uſu Placiti jampridem edita ac ſignanter bina illa de annis 1485. & 1497. ſolas Proviſiones Beneficiarias ſpectare, oſtendere quoque voluit, non ſine fundamento Principes Placitum ſuper his Proviſionibus potius, quam ſuper generalibus Sedis Apoſtolicæ Ordinationibus & Decretis requiſiviſſe.

Beneficiaria enim Diplomata (ait) " ſubreptione,
„ gratia & ſordibus ſæpe obtineantur, ut incommoda
„ in his frequentia eſſe poſſint.

Quoad Ordinationes autem, quæ " pro ſalubri re-
„ gimine Eccleſiæ maturis & repetitis deliberationibus
„ ad tollendos abuſus cum magno decore Domûs Dei,
„ incremento politiæ Eccleſiaſticæ, & augmento Ju-
„ ſtitiæ ſecularis promulgantur, " in his illa incommoda juxta Zypæum non occurrunt.

Ex quibus concludere videtur, non immerito Edicta Principum non niſi ad Reſcripta Beneficialia & abuſus circa ea porrigi, non vero ad curſum impediendum dictarum Conſtitutionum Apoſtolicarum.

Verum quidem eſt, allegata Principum Edicta præcipue edita fuiſſe ad tollendos abuſus, fraudes, ſordeſque quæ circa Proviſiones Beneficiarias e Curia Romana emanantes quotidie magis magiſque invaleſcebant, & in graviſſima Eccleſiarum incommoda, necnon Vaſſallorum & Subditorum vexationem & oppreſſionem tendebant, uti ſupra notatum fuit.

Præterea & illud verum eſt, prædicta incommoda non tam frequenter occurrere in Conſtitutionibus Apoſtolicis, quæ (ut ſupponit Zypæus) pro ſalubri regimine Eccleſiæ maturis & repetitis deliberationibus ad tollendos abuſus cum magno decore Domûs Dei, incremento politiæ Eccleſiaſticæ, & augmento Juſtitiæ ſecularis, promulgantur.

Sed ſi, fatente Zypæo, Proviſiones Beneficiales, quibus Sedes Apoſtolica providet Eccleſiis de ſuis Miniſtris, a quibus ut plurimum populorum ſalus, & recta Eccleſiarum gubernatio dependet, ſubreptione, gratia & ſordibus ſæpe obtineantur, atque propterea incommoda in illis frequentia eſſe poſſint; quidni & Conſtitutiones ſeu Ordinationes Apoſtolicæ, quæ reformationem Eccleſiæ vel abuſuum præferunt, non abſimili ſubreptione, gratia & fraudibus oboneri, atque inde iiſdem aut gravioribus ſubinde incommodis ſubjacere poſſint, quod non uno titulo contingere poſſe ſupra oſtenſum eſt.

Præterea ſi ſcopus & ratio Placiti attendatur, potius ipſa Reſcripta privatis data, eaque non omnia, ſed Beneficiaria tantum, de quibus loquitur Zypæus, ab hoc Placito eſſent eximenda, quam Conſtitutiones generales e Curia Romana emanantes, quamcumque etiam materiam concernentes.

Conſtat enim Placitum Regium in hoc unum tendere, ut præcaveantur publica incommoda, quæ ex præcipiti Bullarum, aut Reſcriptorum Curiæ Romanæ publicatione, executione aut admiſſione in Rempublicam redundare poſſent, quemadmodum in præcedentibus fuſius oſtenſum eſt.

Porro indubitatum eſt, Reſcripta privatis data eaque Beneficiaria rarius in publica commoda poſſe impingere, eo quod non niſi inter privatos res agatur, & ſi quid ſubreptum fuerit, non niſi præjudicium privatorum concernet: imo ſi quæ in iis ſordes ſe immiſceant, hæ non ſoleant tam facile publicum inficere, eo quod inter privatos hæreant, quandoquidem ſimilia Reſcripta publicari & in populo divulgari, aut ut regulæ actionum proponi non conſueverint.

Adhæc ſimilia Reſcripta & Proviſiones Beneficiariæ eodem pene ſemper ſtylo atque iiſdem ſub Clauſulis conſueta ſunt in Curia Romana expediri.

Quapropter ubi ſemel ſimiles formulæ fuerunt examinatæ, & per Principum Edicta, necnon conſuetam praxim per Arreſta Conſiliorum firmatam Reſcripta Beneficiaria quoad Clauſulas in iis occurrentes modificationem ſuam acceperunt, ſine magnis incommodis aut notabili Reipublicæ ſeu Eccleſiaſticæ ſeu Civilis turbationis periculo, eximi poſſent ab hoc Placiti uſu.

Et quidem in Gallia, tametſi ſummo cum rigore ſuper omnibus Reſcriptis & Mandatis Curiæ Romanæ uſus Placiti ſervetur, eumque in finem plura continuo emanent Regia Edicta, tamen Reſcripta Bene-

ficiaria

Digitized by Google

ficiar'a per privatos in conſueta forma obtenta Placito Regio declarantur exempta. Id probat imprimis ſolemne Parlamenti Pariſienſis Arreſtum de 15. Maii 1647. in quo, poſtquam Curia inhibuerat omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, &c. recipere, jubere publicari aut exequi Decreta, aliave Reſcripta Inquiſitionis Romanæ, quemadmodum & omnes alias Bullas & Brevia, ſine Placito Regio obtento in ſupremo Regis Auditorio, hanc ſubjungit exceptionem: ita tamen ut Proviſiones Beneficiariæ, & expeditiones ordinariæ concernentes Cauſas privatorum, quæ in Curia Romana obtinentur, conformiter ad Ordinationes Regni & Leges Statûs, ſub dicta prohibitione non comprehendantur.

Hoc Arreſtum integrum extat inter Probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *cap.* 10. *num.* 12.

Eadem exceptio repetitur in Arreſto de 9. Maii 1703. dato adverſus Mandatum Epiſcopi Claromontani, in quo poſt factam inhibitionem recipiendi, legendi, imprimendi, publicandi aut exequendi quæcumque Decreta, Bullas, Brevia, aliaſve Expeditiones e Curia Romana emanantes, ſine Litteris Regiis Patentibus, quibus ipſa publicatio injungitur, in Curia regiſtratis, adjungitur hæc limitatio: exceptis Proviſionibus Beneficialibus, Brevibus obtentis in Pœnitentiaria, aliiſque ordinariis expeditionibus concernentibus negotia & res privatorum. (*a*)

Eadem ratione hic in Belgio ſine Placito Regio paſſim recipiuntur & executioni mandantur Reſcripta Juſtitiæ, Diſpenſationes Matrimoniales ſuper ætate, aliiſque Ordinum Sacrorum impedimentis, & hujuſmodi per privatos obtentis; eo quod ſimilia in ordinaria forma expediantur, & non niſi privatos concernant, nec facile ex ſimilium admiſſione publica incommoda ſint timenda.

Imo admodum veriſimile eſt, etiam in Belgio Reſcripta Beneficiaria ſine Placito Regio fuiſſe admiſſa, & recepta ante Edicta de annis 1485. & 1497. poſtquam ſcilicet Principes advertiſſent, circa Proviſiones Beneficiorum plurima irrepſiſſe, quæ non tantum in præjudicium privatorum, ſed etiam in ſummum Reipublicæ & Eccleſiarum præjudicium vergebant.

In priori enim Edicto de 1485. expreſſe aſſeritur, per Procuratorem Regium expoſitum fuiſſe, per Principes harum Provinciarum hactenus Bullas ſeu gratias expectativas, aliaſque Proviſiones Curiæ Romanæ ſuper Collationibus Beneficiorum fuiſſe admiſſas in his Ditionibus amplius, quam in aliorum Principum Ditionibus admiſſæ fuiſſent.

Poſt hæc expoſuit Procurator Regius, quod ex hac faciliori dictarum Proviſionum admiſſione & receptione magni abuſus & turbationes provenerint in hiſce Ditionibus, in magnum gravamen, damnum & intereſſe, turbationem & vexationem Vaſſallorum & Subditorum, etiam eorum, qui ſunt Statûs & Ordinis Eccleſiaſtici, quos abuſus & gravamina ibidem nominatim enarrat.

Idipſum & ſufficienter innuit integer contextus ſubſequentis Edicti de 1497. quo mandatur nullam Proviſionem Romanam in materia Beneficiali *poſthac* admitti, aut executioni mandari, niſi expeditis & obtentis Litteris Placiti in forma conſueta; idque, ut in eodem Edicto præmittitur, ob magnos abuſus, qui in has Proviſiones irrepſerant, *in maximum Reipublicæ & Eccleſiarum incommodum & perturbationem, necnon Subditorum oppreſſionem.*

(*a*) Revera Expeditiones quæ circa negotia ordinaria Romæ obtinentur, executioni mandantur in Galliis ſine Litteris Patentibus & Arreſtis Parlamentorum. Ab hac tamen conſuetudine excipi debent Artelia, Flandria & Provincia Provinciæ; in iis quippe poſſeſſio Beneficiorum rata non habebitur, niſi Litteris ſupremorum Senatuum, quibus iſtæ Provinciæ diriguntur, antea approbetur.

Non dubium, quin exceptio Proviſionum ſuper Beneficiis expreſſa in Edicto Philippi Boni de anno 1447. facile potuerit præbere occaſionem Proviſiones Romanas materiam Beneficiariam concernentes in his Ditionibus ſine Placito Regio admittendi, quouſque tandem viſum fuit per facilem harum quoque Reſcriptorum ſeu Proviſionum admiſſionem & executionem has Provincias & Eccleſias in plura eaque notabilia incommoda incidere, & Subditos præſertim Eccleſiaſticos frequenter per Cenſuras & evocationes in Curiam Romanam vexari & opprimi.

Et quantumvis ſenſim tum per Concilium Tridentinum, tum per Principum Edicta & Provinciarum Conſuetudines variis Curiarum Regiarum Arreſtis firmatas circa Proviſiones Beneficiorum inter Sedem Apoſtolicam & ordinarios Collatores, necnon ſuper Stylo in Curia Romana ſervari ſolito. Clauſuliſque inſeri conſuetis ita ſit proviſum, ut hiſce publicis incommodis magna ex parte remedium ſit allatum, nihilominus hactenus praxis Belgii uſum Placiti ſuper Reſcriptis Beneficiariis retinuit.

At & illud notum eſt, hodie Proviſiones Romanas in materia Beneficiaria a privatis obtentas paſſim de facili in forma conſueta placetari, eo quod ſi juxta Stylum ordinarium Curiæ Romanæ expeditæ fuerint, ſpectatis præſertim Regiis Edictis, & notoriis Provinciarum Conſuetudinibus, nihil ſoleat in his Proviſionibus occurrere, quod impingat in publica commoda, notanter eo quod quæſtiones ſuper his Proviſionibus inter privatos incidentes agitari & decidi plerumque ſoleant in Conſiliis Regiis, quæ Clauſulas in Proviſionibus Romanis occurrentes, quæ Privilegia aut inveteratos Provinciarum mores offendere poſſint, pro Clauſulis nullius effectus reputant, & quæſtiones conformiter ad Regia Edicta, Privilegia & mores Patriæ, necnon ad Regulas Cancellariæ & Apoſtolicas Conſtitutiones hic ab antiquo receptas decidunt.

His attentis mirum non eſſet, ſi hactenus in Conſilio Brabantiæ non eſſet formulare Placiti aliud quam pro Bullis Beneficialibus, ut vult Zypæus.

Quandoquidem enim ſimiles Proviſiones eadem ſolita formula ex Stylo Curiæ Romanæ conſueverint expediri, nec ſoleant ſimiles Proviſiones a privatis obtentæ in publica commoda impingere, ſintque frequentiores & quaſi quotidianæ, non mirum ſi habeatur formulare Placiti ſuper ſimilibus Bullis Beneficialibus.

At ſimile formulare quoad generalia Decreta, quæ Communitatem vel Rempublicam integram concernunt, & per modum Legis Communitati aut populo publicari & proponi prætenduntur, nequaquam facile concipi aut haberi poteſt, eo quod ſimilia Decreta non ſub eadem formula, nec ſub iiſdem clauſulis, aut in eadem materia ſint concepta, necnon facilius in publica commoda impingere poſſent, niſi ut minus per literas Placiti quædam moderatio pro locorum & temporum circumſtantiis adhibeatur; & per conſequens formula Placiti pro varietate Decretorum & Clauſularum in iis contentarum diverſimode concipi & expediri debet.

Frivolum proinde eſt argumentum, quo Zypæus uſum Placiti ad ſola Reſcripta privatis data, eaque non omnia, ſed Beneficiaria tantum reſtringere nititur, eo quod " hactenus (ut ipſe prætendit) poſt integrum
" ſeculum a primis Edictis lapſum & amplius, nequi-
" dem in Conſilio Brabantiæ eſſe videatur formulare
" Placiti aliud, quam pro Bullis Beneficialibus.

Ulterius ex jam dictis ſufficienter intelligi poteſt, quod, inſpecto ſcopo Placiti, potius Reſcripta Romana privatis data eaque Beneficiaria ab hoc uſu Placiti poſſent eximi, quam Bullæ ſeu Reſcripta generalia, quæ dum per modum Legis ſeu Ordinationis ad Communitatem ſeu populum diriguntur, facilius in

publica

Digitized by Google

publica commoda impingere poſſunt; & per conſequens in his præ illis obtinet ſcopus Placiti, qui eſt præcavere, ne per præcipitem Bullarum aut Reſcriptorum publicationem & executionem Reſpublica ſeu Civilis ſeu Eccleſiaſtica in aliqua publica incommoda incidat, uti ſupra pluribus expoſitum eſt.

§. 4.

Zypæus in reſtrictione Placiti ad Reſcripta Beneficiaria eaque privatis data, ſibi non conſtat.

Vidimus §. 1. hujus Capitis Zypæum in ſua Analyſi, ubi ipſum uſum Placiti reſtringere velle videtur ad ſola Reſcripta Beneficiaria, agnoſcere debuiſſe, jampridem in Belgio obtinuiſſe, ut nec cætera Reſcripta Curiæ Romanæ, imo nec Decreta Concilii Tridentini publicari ſinerentur, priuſquam Placitum Regium ſuper iis eſſet obtentum.

Verum in ſuis Conſultationibus ad caſus particulares ſibi propoſitos reſpondens non tantum teſtatur, hunc fuiſſe in Belgio uſum, ſed inſuper adſtruit ob defectum Placiti Regii Bullas hic in Belgio non obligare; atque ita uſum Placiti ſuper Bullis extra materiam Beneficiariam evidenter approbat, & agnoſcit ob defectum Placiti Conſtitutiones Pontificias etiam generales Belgas non obſtringere.

Imprimis *Conſultatione* 10. *De Regularibus*, interrogatus utrum Moniales, quibus ex fundatione licitus eſt egreſſus, tenerentur hodie recipere clauſuram; ante omnia probat, Conſtitutionem Bonifacii VIII. Papæ in *cap.* Periculoso *De Statu Regularium in VI.* & per Synodum Tridentinam *Seſſ.* 25. *cap.* 5. *De Regularibus* renovatam, licet generaliter loquentem, hic in Belgio nec fuiſſe generaliter, nec in omni ſuo rigore receptam.

Ulterius aſſerit, quod Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. ſuper Clauſura Monialium, *quamvis contineant ampliores derogatorias, tamen dicantur in Synodo non publicatæ hic, aut non receptæ.*

Poſt hæc ſibi objiciens Zypæus, quod, " in Syno-
„ do Provinciali Mechlinienſi anni 1607. titulo De Re-
„ gularibus, *cap.* 3. dicatur obſervanda Piana, quæ egreſ-
„ ſum non permittit niſi ex tribus cauſis, adeoque ea
„ ſatis cenſeatur publicata (nam publicatio Eccleſiaſti-
„ ca fit in Synodis) & eidem Synodo acceſſerit Placi-
„ tum Regium ad Decretorum faciliorem executio-
„ nem, ut dicitur generaliter in Proœmio.

Huic objectioni ut ſatisfaceret Zypæus, reſpondet quod " in eodem Proœmio dicatur, quod articuli Sy-
„ nodi fuerint Principi exhibiti, iiſque etiam in pro-
„ ponendis Præſes Parlamenti interfuerit: atqui Syno-
„ dus in iis articulis habebat (inquit) ut Epiſcoporum
„ conſcientiæ committeretur obſervantia Clauſuræ,
„ qui eam urgerent, prout promptitudo vel pervicacia
„ Monialium permitteret: *id ergo Princeps probaverat;*
„ verum Romani ſubſtituerunt *capite* 3. De Regulari
„ bus, *ne Sanctimoniales egrederentur, niſi tribus ex*
„ *cauſis in Piana expreſſis, eadem inviolabiliter obſer-*
„ *varetur.*

His præmiſſis concludit: " Si ergo Pianæ & Grego-
„ rianæ non ſint hic receptæ, *nec aſſentiant Principes,*
„ neque Tridentinum hic receptum deroget ipſis fun-
„ dationibus, atque fundatio Monialibus egreſſum
„ permittat, Clauſura utique invitis imponenda ibi
„ non eſt, aut Novitiis præcipienda in tempus futu-
„ rum.

Probat igitur Zypæus Clauſuram invitis imponendam ibi non eſſe, aut Novitiis præcipiendam in tempus futurum, ubi fundatio Monialibus egreſſum permittit, non obſtante Conſtitutione Pii V. qua Clauſura præcipitur omnibus Monialibus, *etiamſi ex Inſtituto, vel* fundationibus *earum regulæ ad Clauſuram non tenerentur, nec unquam in earum Monaſteriis ſeu domibus etiam ab immemorabili tempore ea ſervata fuerit.*

Hanc autem libertatem egrediendi, ſive non ſervandi Clauſuram, quam hic Monialibus quibuſdam vindicat Zypæus, unice fundat & fundari debet in defectu Placiti Regii ſuper receptione & amiſſione Conſtitutionis Pii V.

Nec enim prædicta Conſtitutio Pii V. ſolummodo fuerat Romæ more ſolito publicata, ſed inſuper auctoritate Pauli V. (cui Synodi Provincialis Mechlinienſis Decreta pro obtinenda confirmatione fuerant nomine Archiepiſcopi præſentata) expreſſum fuit inter Decreta Synodi Provincialis Mechlinienſis, ut hæc Pii V. Conſtitutio exacte obſervaretur: ipſaque Synodus juxta reformationem Romanam hic evulgata & typis impreſſa fuerit.

Proinde evidens eſt, quod in hoc ſuo Reſponſo non potuerit Zypæus eximere Moniales a Clauſura ſervanda juxta Conſtitutionem Pii V. tametſi fundatio earum egreſſum permittat, niſi una probaret, Conſtitutione Pontificias etiam generales, nec materiam Beneficialem ſpectantes Belgas non obligare ob defectum Placiti Regii.

Quod & evidenter ſupponunt plurimæ in Belgio Moniales, notanter Ordinis Ciſtercienſis, quæ Clauſuram ad præſcriptum Conſtitutionis Pii V. palam & videntibus ac permittentibus Superioribus non obſervant.

Rurſus *Conſultatione unica de cognatione ſpirituali* interrogatus Zypæus, an impedimenta per Concilium Tridentinum remiſſa, ſublata ſint, ubi illud non eſt publicatum? agnoſcit cum Paulo Layman ibidem citato, " credi communius Concilium Tridentinum
„ effectu ipſo non obligare in illis Provinciis, in qui-
„ bus non eſt publicatum, aut conſenſione aliqua
„ publica receptum.

Atque hinc infert: " adeoque dum Concilium Tri-
„ dentinum *Seſſ.* 24. *cap.* 6. *De Matrim.* ſtatuit contra
„ *Cap. fin.* ※ *De Rapt.* ut conſiſtere Matrimonium
„ non poſſit inter raptam & raptorem, quamdiu eſt
„ in poteſtate raptoris, non cenſebitur inductum no-
„ vum hoc impedimentum dirimens, ubi non eſt Con-
„ cilium publicatum, aut ſic receptum; ſic non afficit
„ perſonam, aut Matrimonium irritum, ſi conſenſus
„ raptæ ſuperveniat, etſi adhuc exiſtentis ſub poteſta-
„ te raptoris; & ſic de ſimilibus Concilii Decretis Jus
„ novum poſitivum inducentibus.

Inſuper agnoſcit *num.* 6. quod " raræ ſint extra Ita-
„ liam Provinciæ, ubi Concilium Tridentinum quo-
„ ad omnia Decreta ſit receptum. minime in Fran-
„ cia, ſed neque quoad omnia in Hiſpania, aut Bel-
„ gio.

Nequaquam obſcurum eſt, Zypæum hic reflexiſſe ad limitationem Litteris Regiis in receptione Concilii Tridentini expreſſam, cujus in ſua Analyſi meminerat, ut ſupra annotatum eſt, atque idcirco dixiſſe, Concilium Tridentinum quoad omnia in Belgio non eſſe receptum, atque quoad illa Concilium effectu ipſo non obligare.

Nullatenus tamen in hac ſua Conſultatione omiſerat notare Zypæus, quod Pius IV. per ſuam Bullam declaraſſet, omnia Decreta Concilii Tridentini etiam mere poſitiva, ſive ad Reformationem pertinentia cœpiſſe obligare & conſtringere omnes fideles a Kalendis Maii 1564.

Quantumvis igitur Zypæus in ſua Analyſi, licet admodum vacillanter & obſcure videatur uſum Placiti ex mente Principis velle reſtringere ad ſola Reſcripta privatis data, eaque non omnia, ſed Beneficiaria tantum, mentem ſuam clarius expoſuit, dum ſuper caſibus occurrentibus conſultus Reſponſa dedit, aperteque uſum Placiti ex mente Principum ad generalia etiam Decreta extendit, atque a Placito Regio obligationem Decretorum dependere adſtruit.

APPENDIX

APPENDIX

MONUMENTORUM, QUORUM IN HOC TRACTATU MENTIO OCCURRIT.

CUM *plurima Inſtrumenta in hoc Tractatu in probationem uſûs Placiti Regii adducta ſint, quæ prolixiora eſſent, quam ut integra in textu referrentur, & quæ vel nunquam impreſſa fuerunt, vel quorum Exemplaria difficulter haberi poſſunt, opportunum exiſtimavit Eſpenius ea integra ob commodum Lectoris in modum Appendicis appendere.*

Quæ idiomate Gallico edita fuere, Latine reddenda non judicaverat Eſpenius; eo quod pauciſſimi Lectores, inquiebat, reperiantur latini idiomatis periti, qui & Gallicæ linguæ peritiam non habeant.

A.

EPISTOLA

FERDINANDI REGIS CATHOLICI de 22. *Maii* 1508. *ad Vice-Regem Neapolitanum, occaſione Brevis quod Papa miſerat in Regnum, volens illud ibidem obſervari, non obtentis Litteris Placiti ſive* Pareatis.

ILLUSTRE *& Venerabile Comte & Châtelain d'Ampoſte nôtre très-cher Neveu, Vice-Roy, & Lieutenant Géneral, Nous avons veu vos Lettres du 6. de ce mois, relatives à une précedente & à celle en chifre, par leſquelles vous nous auriez amplement aviſé tout le cas du Bref, que le Courier du Pape vous a préſenté, & à ceux de nôtre Conſeil, qui reſide près de Vous. Vos Lettres doivent avoir été égarées ou oubliées, puiſque nous ne les avons pas veues icy; mais par celle que nous a écrite Meſſire Soaeb, nous en avons appris tout le détail, comme auſſi ce qui s'eſt paſſé au regard de la Cava: cela Nous a cauſé beaucoup d'alteration, de reſſentiment & de colere; & nous ſommes très ſurpris, & très mécontens de vous, qu'à la vuë de l'importance du cas, du prejudice, que nos Prééminences & nôtre Dignité Royale ſouffroient par l'Acte du Courier Apoſtolique, qui eſt de fait & contre tout droit, & ne s'eſt jamais entrepris de nôtre mémoire contre aucun Roy, ni Vice-Roy de mon Royaume, vous n'avez pas auſſi fait pendre par voye de fait le Courier, qui vous l'a préſentée car il eſt conſtant, que ſi l'on conſent, que le Pape non ſeulement en ce Royaume, mais auſſi en Eſpagne & en France, faſſe des attentats pareils, qu'il les continuera pour augmenter ſa Juriſdiction; & que lors que des bons Vice Rois les châtieront de la maniere que je vous l'ay dite, pour les arrêter dans leur principe, il n'oſera plus en entreprendre, comme l'experience l'a fait connoître d'ancienneté: mais ayant veu, que l'on a ſouffert*

ILLUSTRIS & Venerabilis Comes & Caſtellane Ampoſtenſis, chariſſime noſter Nepos, Vice Rex, & Locum tenens Generalis, vidimus litteras veſtras de 6. hujus menſis relativas ad unam præcedentem epiſtolam, per quam nos fuse certiores reddideratis de caſu omni Brevis Apoſtolici, quod curſor Pontificius vobis obtulit, & noſtro Conſilio apud vos reſidenti. Litteræ veſtræ debent vel deviaſſe vel eſſe oblivioni datæ, cum eas hic non viderimus; ſed per illas quas nobis ſcripſit Dominus Souch, totum illarum contentum comperimus, ſicut etiam id quod contigit reſpectu Cellæ; id nobis non parum indignationis & iræ cauſavit; & ſummopere miramur, ac de vobis conquerimur, quod intuitu caſûs tam momentoſi & præjudicii, quod noſtra Dignitas Regalis per actum Curſoris Apoſtolici patiebatur, qui eſt facti & contra omne jus, nec unquam practicatus contra ullum Regem, vel Vice Regem mei Regni, non curaveritis etiam via facti curſorem ſuſpendi, qui vobis præſentavit: conſtat enim, quod ſi detur conſenſus, ut Papa non tantum in hoc Regno, ſed etiam in Hiſpania & in Gallis ſimilia faciat attentata, talia ſit continuaturus, ad augendam ſuam Juriſdictionem; & dum Vice Reges eo modo punient, ut antea dixi, ad illa ſuffocanda in ſuo principio, non ulterius audebit talia attentare, ut experientia antiquitus docuit: ſed cum viderit toleratas eſſe excommunicationes latas a Commiſſario Apoſtolico, & quod permiſſum ſit ut intimarentur in negotio Cellæ, certum eſt, quod debuerit

rit ſumere animos ad ulterius progrediendum. Scripſimus de illa materia Hieronymo de Vique Legato noſtro in Curia Romana,* quod videbitis per extractus quos hic adjunxi; & reſolvimus, ſi Sua Sanctitas non revocet Breve, & omnes actus ſecutos, ſubtrahere ejus obedientiæ omnia Regna coronarum Caſtilliæ & Arragoniæ, & uti aliis viis convenientioribus ſecundum exigentiam caſus adeo gravis & momentoſi. Quod ergo debetis nunc facere immediate poſt receptionem harum, eſt, ſi Legati quos mittere debebatis Romam, prout comperi ex litteris Domini Souch & aliis, nondum ſint profecti, non permittatis ut illuc eant; hoc enim eſſet oſtendere ſuam infirmitatem, & magnum inferre huic negotio præjudicium: ſi autem illos miſeritis, mandate ipſis ut ſtatim revertantur abſque hoc, quod Pontifici loquantur; & ſi ipſi eſſent locuti, non amplius faciant, ſed revertantur tacite in hoc Regnum abſque hoc, quod ab eo licentiam accipiant & valedicant: omnem adhibebitis diligentiam, ut Curſorem illum apprehendatis, qui dictum Breve obtulit; ſi adhuc moretur in Regno, ſi eum habere poſſitis, retractabit præſentationem quam vobis fecit, & renuntiabit per actum, & ſtatim jubebitis eum ſuſpendi: ſi autem eum habere non poſſitis, jubebitis eos apprehendi, qui noſtro nomine ſuper illa materia Juſtitiam adminiſtrabunt pro incolis Aſcoli, & ſub bona cuſtodia in aliquem carcerem Caſtri novi conjicietis, ut non ſciatur, ubi ſint, & cogetis deſiſtere & renuntiare omnibus actis, quæ in hoc negotio feciſſe potuerunt, procedentes contra incolas Aſcoli, qui ingreſſi ſunt cum vexillis & armata manu in hoc noſtrum Regnum, puniatis omnes reos juxta omnem legum rigorem, nihil relaxando de pœna quam ſunt promeriti; dicant Romæ quidquid voluerint, & recurſum habeant ad Papam, & vos ad legem: mandamus vobis ſic exequi & adimplere ſine ulla dilatione aut conſulto, quia ita convenit noſtro Regali ſervitio. Quantum ad negotium Cellæ, vobis jam ſcripſimus, ut non habito reſpectu ad omne id quod Sereniſſima Regina Soror noſtra poſſet facere vel dicere, ſi illa non ſtatim adminiſtraret Juſtitiam Monachis Monaſterii Cellæ, ipſis faveatis noſtro nomine: & multum defuiſtis veſtro officio, quod non feceritis ſine prævio mandato; nam cum Dux Fernandinenſis, ejus filii & Conſiliarii curent, ut faciat Sereniſſima Regina noſtra Soror res, quæ impediunt curſum & executionem Juſtitiæ, ferre non debebatis. Quare mandamus vobis, cum dicta Sereniſſima Regina nolit eam adminiſtrare in dicto negotio, ut quamprimum provideatis, punite reos, & protegite illos, qui ſe gravatos ſentiunt: & ſi Regina Soror noſtra veniret ad Vicariam ad relaxandos eos, quos juſſiſſetis apprehendi virtute hujus mandati, in tali caſu vobis ſerio mandamus ſub pœna noſtræ indignationis, & ne faciatis contra fidelitatem quam Nobis debetis, ut apprehendatis Ducem Fernandinenſem, ejus filios, & omnes Conſiliarios Sereniſſimæ Reginæ Sororis noſtræ jubeatis incarcerari in Caſtro novo in carcere Millo, ubi optime erunt, quamvis conquerantur; nec illos relaxabitis ullo modo ſine noſtro ſpeciali mandato. Et ſi Regina Soror noſtra prætenderet ire ad Caſtrum novum ad illos liberandos, mandamus vobis per præſentes & commentarienſi dicti Caſtri ut arceatis ab ingreſſu, faciat quodcumque velit; quia permittendum Nobis non eſt, ut vel frater vel Soror vel alius conſanguineus, qualiſcumque ſit, impediat executionem noſtræ Juſtitiæ, & omnes, qui audebunt id attentare, debent pœnam ſubire. Quantum ad id quod factum eſt à Commiſſario Pontificis, ſi adhuc ibi ſit, jubebitis apprehendi & detineri abſque hoc quod ſciatur, ubi ſit, & curabitis, ut deſiſtat, & retractet omnes actus ſuper dictis excommunicationibus; ſed ſi poſſibile eſt, præcedant termini & proviſiones Juſtitiæ in negotio Cellæ ad puniendos reos, & ſatisfaciendum gravatis, ſicut dictum eſt, cum fue-

les excommunications du Commiſſaire Apoſtolique, qui ont précedées, & qu'on luy a laiſſé intimer dans l'affaire de la Cava, il eſt ſeur, qu'il devoit s'encourager pour outrer ſon entrepriſe. Nous avons écrit ſur la matiere à Jerôme de Vicque nôtre Ambaſſadeur à la Cour de Rome, ce que vous verrez par les Copies, qui accompagnent cette (Lettre;) & nous ſommes très-reſolus, ſi Sa Sainteté ne révoque pas le Bref, & tous les Actes qui en ſont ſuivis, de ſouſtraire de ſon obéiſſance tous les Royaumes des Couronnes de Caſtille & d'Arragon, & de nous ſervir d'autres voyes les plus convenables ſelon l'exigence d'un cas auſſi grave & auſſi important. Ce que donc devez faire à préſent en ce regard, ſi tôt après la reception de cette, eſt que ſi les Ambaſſadeurs, que vous deviez envoyer à Rome ſelon que je l'ay appris par les Lettres de Meſſire Souch & par d'autres, ne ſont pas parties, vous ne permettiez pas qu'ils y aillent; car ce ſeroit témoigner de la foibleſſe, & préjudicier beaucoup cette affaire; & ſi vous les avez envoyez, que vous leur ordonniez auſſi tôt de retourner, ſans parler au Pape, & s'ils luy avoient parlé, de ne plus le faire, & de revenir en ce Royaume ſans rien dire, & ſans prendre congé de perſonne; & vous ferez tous les devoirs poſſibles pour ſaiſir le Courier, qui vous a préſenté ledit Bref; s'il ſe trouve en ce Royaume, & que vous puiſſiez l'avoir, vous luy ferez déſavouer la préſentation qu'il vous en a faite, & y renoncer par Acte, après quoy vous le ferez auſſi tôt pendre; & ſi vous ne pouvez pas l'avoir, vous ferez ſaiſir ceux qui exerceront Juſtice en nôtre nom ſur cette affaire pour ceux d'Aſcoli, & les ferez mettre ſous bonne garde dans quelqui foſſe du Château Neuf, ſans que l'on ſçache où ils ſont, & les obligerez auſſi de déſiſter & renoncer à tous & quelconques Actes, qu'ils peuvent avoir faits en cette affaire, procédant contre ceux d'Aſcoli, qui ſont entrez avec le drapeau & à main armée dans ce nôtre Royaume, pour faire punir les coupables ſelon toute la rigueur des Loix, ſans rien relâcher ni diminuer de la peine qu'en Juſtice ils peuvent avoir meritée; que l'on diſe & que l'on faſſe à Rome tout ce que l'on voudra, qu'ils ayent recours au Pape, & vous à la Loy, vous ordonnant d'ainſi l'exécuter & accomplir, ſans autre délay ni conſulte, parce qu'il importe & convient à nôtre Royal ſervice. Quant à l'affaire de la Cava, nous vous avons déja écrit, que ſans avoir égard à tout ce que la Sereniſſime Reine nôtre Sœure pourroit faire ou dire, ſi Elle ne faiſoit pas d'abord juſtice aux Moines du Monaſtere de la Cava, que vous les favoriſiez en nôtre nom: & vous avez grandement manqué à vôtre devoir de ne point l'avoir fait ſans en avoir reçeu nos commandemens; car puiſque le Duc de Fernandine, ſes Fils & ſes Conſeillers font faire à la Sereniſſime Reine nôtre Sœure de choſes, qui embaraſſent le cours & l'exécution de nôtre Juſtice, vous ne deviez pas le ſouffrir. C'eſt pourquoy nous vous ordonnons, attendu que ladite Sereniſſime Reine ne veut pas la rendre dans ladite affaire, que vous y pourvoyez auſſitôt, châtiant les coupables, & protegeant ceux qui ſe trouvent gravez; & ſi la Reine nôtre Sœure venoit à la Vicairie pour retirer les perſonnes, que vous auriez fait prendre en vertu de cet ordre, en ce cas Nous vous commandons très ſerieuſement, à peine de nôtre indignation, & de manquer à la fidelité que vous nous devez, que vous ſaiſiſſiez le Duc de Fernandine, ſes Fils, & tous les Conſeillers de la Sereniſſime Reine nôtre Sœure, les faſſiez mettre au Château Neuf dans la foſſe de Millo, où ils ſeront très bien, quoy qu'ils s'en plaignent, & vous ne les relâcherez pour choſe du monde ſans nôtre ordre ſpecial; & ſi la Reine nôtre Sœure prétendoit d'aller au Château Neuf pour les delivrer, Nous vous ordonnons par ces Préſentes, & à notre Alcalde dudit Château, de ne point la laiſſer entrer, nonobſtant tout

ce

ce qu'elle pourroit faire, parce que nous ne devons pas conſentir, que ni Frere ni Sœure, ni autre parent quel qu'il ſoit, empêche l'exécution de nôtre Juſtice; & tous ceux qui oſeront l'entreprendre, doivent en ſubir le châtiment. Au regard de ce qui a été fait par le Commiſſaire du Pape, s'il eſt encore par-dela, vous le ferez prendre & retenir, ſans que l'on ſçache où il eſt, & vous le ferez deſiſter, & deſavoüer ſecrétement tous les Actes qu'il a faits ſur leſdites excommunications : mais s'il eſt poſſible, vous laiſſerez préceder les termes & proviſions de Juſtice dans l'affaire de la Cava pour punir les coupables, & dédommager les gravez, comme dit eſt., puiſque c'a été un vilain cas de mauvais exemple, & digne de châtiment. Vous voyez nôtre intention, & ce que Nous avons déterminé : c'eſt pourquoy pour aucune choſe, ni égard h'umain, vous ne ſouffrirez pas a l'avenir, que qui que ce ſoit uſurpe nos Prééminences Royales; car ſi vous ne défendez pas notre autorité & domination ſuprême, il ne reſte rien a défendre : la défenſe eſt du droit naturel, & permiſe à un chacun, & elle appartient ſur tout aux Rois, pour la conſervation de leur dignité, pour bien gouverner leurs Etats & Royaumes, & les maintenir en paix & en juſtice.

rit res turpis peſſimi exempli, & digna punitione, videtis intentionem noſtram & quid determinaverimus : quare pro nulla re aut reſpectu humano non patiemini in futurum, ut qualiſcunque ſit, uſurpet noſtras Regales præeminentias; nam ſi non tueamini noſtram authoritatem & Dominium ſupremum, nihil reſtat defendendum : defenſio eſt juris naturalis, & unicuique permiſſa, & maxime pertinet ad Reges, ad ſervationem ſuæ dignitatis, ad bene gubernandos ſuos Status & Regna, & ad eoſdem in pace & juſtitia defendendos.

Si-tôt que vous recevrez ce Courier, vous ferez mettre des perſonnes fidéles & de confiance dans toutes les avenuës de ce Royaume, pour en garder ſoigneuſement les entrées & paſſages; afin que ſi quelque Commiſſaire, Courier ou telle perſonne que ce ſoit, venoit avec des Bulles, Brefs, ou autres Ecrits Apoſtoliques contenant des Cenſures, Interdits, ou autres Proviſions touchant ladite affaire directement ou indirectement, on les ſaiſiſſe, & que l'on vous apporte leſdites Bulles, Brefs, ou Ecrits, dont ils ſeront chargez, ne permettant pas qu'ils les préſentent, les publient, ou faſſent aucun Acte en ce regard. Donné en la ville de Bruges, le 22. de May 1508. (Eſtoit ſigne:) YO EL REZ. (plus bas.) Almazan Secretaire.

Cum primum appulerit hic Curſor, perſonas fideles conſtituetis in omnibus finibus Regni ad ſollicite cuſtodiendos ingreſſus & vias, ut ſi aliquis Commiſſarius, Curſor & qualiſcunque alia perſona veniret cum Bullis, Brevibus, aut aliis Litteris Apoſtolicis continentibus Cenſuras, Interdicta vel alias Proviſiones circa dictum negotium directe vel indirecte, apprehendantur, & vobis adferantur dictæ Bullæ, Brevia vel Scripta quæ adferent, non permittetis ut eadem præſentent, publicent, aut ullum actum deſuper exerceant. Datum in Civitate Brugenſi 22. Maji 1508. (Signatum erat:)

YO EL REY. & paulo inferius, *Almazan Secretarius.*

B.

EPISTOLA

CONSILII FLANDRIÆ AD CONSILIUM PRIVATUM, qua exponit Conſilium, Procuratorem Regium egiſſe ad caſſationem publicationis Decreti Romani attentatæ per Epiſcopum Brugenſem, ſine præviis Litteris Placiti; item ſupplicat Conſilio Privato, ut Litteræ Placiti non expediantur, niſi priùs auditis Conſiliis Provincialibus; atque una exponit, quam neceſſarium ſit, ut Jus Placiti quoad omnia Decreta Romana etiam dogmatica ſollicite conſerventur.

MESSIEURS,

EN ſatisfaction de celles qu'il a plû à vos SS. nous écrire le dernier de Novembre 1657. au ſujet de la publication, qui ſans le Placet du Roy *pourroit avoir été faite en Flandres, de certaine Bulle émanée à Rome, portant défenſe de quelques Livres, Lettres ou autres Ecrits y reprins, & dont la publication ainſi faite en Brabant, a été caſſée le 20. dudit mois de Novembre par le Conſeil de ladite Province; diſons qu'ayant écrit lettres aux Evêques de nôtre reſſort, portantes interdiction de procéder à telles publications ſans la permiſſion de Sa Majeſté, & ordre de nous*

IN ſatisfactionem earum, quas placuit Veſtris Dominationibus nobis ſcribere ultima Novembris 1657. in cauſa publicationis, quæ ſine Placito Regis poſſet eſſe facta in Flandria cujusdam Bullæ, quæ emanavit Romæ continentis prohibitionem quorumdam librorum, Litterarum aut aliorum Scriptorum, & quorum publicatio ſic facta in Brabantia caſſata fuit 20. dicti menſis Novembris per Conſilium dictæ Provinciæ, dicimus quod ſcriptis Litteris ad Epiſcopos noſtri diſtrictus continentibus interdictionem ne procedatur ad tales publicationes ſine permiſſione ſuæ

Majeſtatis, & mandatum nos certiores reddendi ſuper eo quod factum eſſet, per eorum reſponſa nobis conſtat, quod in nullo loco Flandriæ ſit publicata dicta Bulla non obſtantibus Litteris quas Internuntius Suæ Sanctitatis ſcripſit in illum finem, exceptis Brugis, ubi Epiſcopus eum feciſſet Bullæ publicationem exemplo ſui Metropolitani Mechl. (uti allegat) Conſiliarii Fiſcales hujus Conſilii eum citaverunt ad effectum ſimilis Caſſationis: idcirco ſuſtinemus, quod pro nunc ſatis ſit proviſum contra dictam novitatem conſervationi & defenſioni Superioritatum & Præminentiarum Regalium, & quod in poſterum Veſtræ Dominationes ſint retenturæ tales Bullas & denegaturæ placitum requiſitum ad illas publicandum, ſaltem uſque ad prævium ſentimentum Conſiliorum Provincialium; quod videretur tanto magis neceſſarium in hac temporum conjunctura, ubi Curia Romana eſt adeo novitatum inventiva ſuper juribus & auctoritate Principum, & ubi quidam audaces Spiritus audent quotidie denigrare antiquiſſimum & ſaluberrimum uſum dicti Placiti, quod tamen eſt unicum medium ad ſuſtinendum libertates & immunitates Eccleſiarum & Populorum contra uſurpationes indebitas Officialium dictæ Curiæ Romanæ, quas reprimere convenit vigoroſius hoc hoc tempore, quo advertitur dictum Internuntium velle in contemptum poteſtatis ſupremæ ſuæ Majeſtatis ſtylum introducere publicandi tales Bullas ſine prævia requiſitione dicti Placiti, ſub prætextu quod illud non requireretur in materiis dogmaticis, prout prætenditur eſſe ſcripta prohibita per dictam ultimam Bullam, neque etiam Tractatus Morales, quos moderni Caſuiſtæ alteraverunt modo extraordinario. Cui rei judicamus tempeſtive eſſe obviandum & conſervandam eſſe laudabilem conſuetudinem aliquot ſeculorum, obligantem ad impetrationem dicti Placiti pro publicatione omnis generis Litterarum, Bullarum, Reſcriptorum, & aliarum Proviſionum emanatarum in terris alienis, & ſignanter illarum quæ veniunt ex Curia Romana, ne ſub velo illo doctrinæ ſubrepat aliquid præjudicioſum authoritati Regiæ, & quieti ac tranquillitati publicæ. Interea ſupplicamus Deum Dominum noſtrum,

Domini mei, quatenus dignetur Veſtras Dominationes manutenere in ſua ſancta gratia per multos annos. Datum Gandavi 16. Maii 1658.

informer de ce que déja y ſeroit paſſé, par leurs reſponſes nous conſte qu'en nul endroit de la Flandre n'a été publiée ladite Bulle, nonobſtant les lettres que l'Internonce de Sa Sainteté a écrites à cet effet, ſauf à Bruges, où l'Evêque s'étant émancipé à en faire la publication à l'exemple de ſon Metropolitain de Malines (comme il allegue) les Conſeillers Fiſcaux de ce Conſeil l'ont mis en action aux fins de caſſation pareille. Parmy quoy Nous tenons, que pour maintenant il ſera aſſez pourveu contre ladite nouveauté, à la garde & au maintien des Hauteurs & Prééminences Royales, & qu'à l'avenir vos SS. ſeront ſervies de retenir ſemblables Bulles, en refuſant le Placet requis à les publier, du moins juſques après les avis préalables des Conſeils Provinciaux. Ce qui ſemble de tant plus neceſſaire en cette conjuncture de tems, où la Cour de Rome eſt ſi entreprenante ſur les droits & autoritez des Souverains, & où quelques audacieux oſent decrier journellement le très-ancien & très-ſalutaire uſage dudit Placet, lequel toutefois eſt le moyen unique pour ſoûtenir les libertez & franchiſes des Egliſes & des Peuples, contre les uſurpations indeuës des Officiers de ladite Cour Romaine, leſquelles il convient réprimer plus vigoureuſement à cette heure, que l'on entend ledit Internonce vouloir au mépris de la puiſſance ſuprême de Sa Majeſté, introduire un ſtyle de publier telles Bulles, ſans même demander ledit Placet, ſous ombre qu'iceluy ne ſeroit requis ès matieres dogmatiques, *telles que l'on prétend être les écrits defendus par ladite derniere Bulle, non pas même au regard des Traitez de la Morale que les Caſuiſtes modernes ont alterée d'une façon étrange. A quoy nous jugeons qu'il eſt beſoin d'obvier à tems, & de conſerver* la coûtume louable de quelques ſiecles, obligeant à l'impetration dudit Placet pour les publications & emplois de toute ſorte de Lettres, Bulles, Reſcrits, *& autres Proviſions émanées des Pais étrangers, & ſignamment celles de la Cour Romaine; afin que ſous ce voile de doctrine, il ne ſe gliſſe quelque choſe prejudiable à l'autorité du Roy, & au repos du Commun & Public. Cependant nous prions Nôtre Seigneur Dieu.*

Meſſieurs, qu'il veüille maintenir vos SS. en ſes ſaintes graces longues années. A Gand, le 16. de May 1658.

C.

CONSULTA

CONSILII BRABANTIÆ SUB CANCELLARIO FERDINANDO BOISSCHOT, AD ARCHIDUCISSAM ISABELLAM, *de anno* 1628. *cum Decretis caſſatoriis in illa memoratis, qua exponitur, Litteras Monitoriales ad effectum revelationis hactenus in Belgio non fuiſſe uſitatas, neque eas admitti poſſe ſine Litteris Placiti; atque uſus Placiti pluribus rationibus & exemplis adſtruitur.*

Sereniſſima DOMINA,

Diſputatio, quam habemus cum Domino Fabio de Lagoniſſa de Marchionibus Montis Herculis, Dei gratia & permiſſione S. Sedis Apoſtolicæ Archi Epiſcopi Campſarienſis & Nuntii Apoſtolici in hac Patria, eſt diſputatio Regis & Veſtræ Celſitu-

MADAME,

LA diſpute que nous avons avec le Sr. Fabio de Lagoniſſa des Marquis du Mont Hercule, par la grace de Dieu, & permiſſion du S. Siege Apoſtolique Archevêque de Compſan, & Nonce Apoſtolique en ce Pais, eſt la diſpute du Roy & de Vôtre Alteſſe, en

laquel-

laquelle vôtre ſerment nous a ſi étroitement obligé d'entrer, que ne le faiſant, euſſions vrayement été indignes de la robe, dont Sa Majeſté & vôtre Alteze nous ont honnorez, comme Elle verra par ce diſcours, qui ſervira d'ailleurs pour informer V. A. particulierement de tout ce qui s'eſt paſſé en cette affaire, & dont Elle pourra auſſi juger, que nous ſerons peut être plûtôt blâmables d'avoir uſé de trop de courtoiſie & délay, que d'avoir perdu le reſpect audit Nonce, ou précipité l'affaire, où que toutesfois, en toutes les choſes qui touchent la Majeſté, Grandeur, Hauteur, Juriſdiction, & autorité des Princes, eſt plus neceſſaire la réſolution que déliberation, durant laquelle ſe donne ſouvent le coup, qui par après ne peut être redreſſé.

Or le cas eſt, que l'Official de Malines a ſans préalable permiſſion ou Placet de ce Conſeil, exploité en cette Ville certaines Lettres Monitoriales du S Siege, accordées à l'inſtance d'Anne de Bilbé & ſes freres, enfans de feu Charles de Bilbé, portant ordre à tous ceux qui pourroient avoir aucuns biens meubles ou immeubles deſdits enfans, de les reveler, & livrer aux Maîtres & Proprietaires d'iceux, ou audit Official, ſous peine d'excommunication, nonobſtant qu'à cauſe de ce eſt Procès pendant en cette Cour.

Ces Monitoires ſont connuës au Droit Canon, C. qui cum jure ;; De furtis ibi d. d. *& particulierement approuvées par le S. Concile de Trente* Seſſ. 25. c. 3. De Reform. *même auſſi pratiquées en aucuns Royaumes, Etats & Provinces, mais en autres points.*

Et elles ont de tout temps été défenduës en ce Païs de Brabant, notamment par le Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. qui défend expreſſément à tous habitans de Brabant d'ajourner leurs Parties pardevant quelque Juge Eccleſiaſtique, d'exécuter ou faire exécuter Monitions, inhibitions, ou autres ordres Eccleſiaſtiques au regard de quelques Officiers, Juſtices, ou autres Sujets dudit Païs, pour quelles cauſes que ce fût, hormis ſeulement celles qui pourroient toucher Benefices Eccleſiaſtiques, ne fût, que ceux qui s'en voudroient ſervir, les euſſent premierement préſenté aux Officiers & Magiſtrats de celle des ſept Chefs Villes de Brabant; à ſçavoir Louvain, Bruxelles, Anvers, Bosleduc, Thirlemont, Lewe, ou Nivelle, deſſous laquelle celuy que l'on voudroit ajourner tînt ſa reſidence, pour par leſdits Officiers & Magiſtrats être jugé ſi la matiere eſt telle, que le Juge Eccleſiaſtique en pourroit connoître ou point; & en cas que ſi, en donner à l'Impetrant leurs Lettres ouvertes, par leſquelles ils en conſentiroient que leſdites Lettres Eccleſiaſtiques ſe pourroient exécuter; & que celuy qui s'avanceroit d'exécuter leſdites Lettres Eccleſiaſtiques ſans ſemblable permiſſion, auroit mefait & perdroit tout ſon bien, en cas que ſelon les Privileges du Païs il les puiſſe mefaire, & ſeroit obligé de faire perſonnellement un voyage à S. Pierre & ſaint Paul à Rome, ſans le pouvoir racheter; & outre ce encore puni ſelon l'arbitrage du Juge; & en cas que celuy qui ſe ſeroit ainſi adreſſé aux Officiers deſdites Chefs Villes, jugeroit qu'à tort on luy refuſeroit ladite permiſſion, il ſe pourroit adreſſer au Prince, ou à ce Conſeil, pour y être ordonné comme de raiſon.

Or les cauſes eſquelles ladite permiſſion ſe peut dénier d'être connu par le Juge Eccleſiaſtique, ſont celles qui touchent la validité ou invalidité des Teſtamens, validité ou invalidité des Traitez de Mariage, & des biens Eccleſiaſtiques amortis, & point d'autres, ſelon qu'eſt narré au commencement dudit Placard.

Ce qui eſt plus clairement expliqué par autres Placards, & Traitez poſterieurs, dont ſera parlé cy-deſſous.

Les Nobles & le Tiers Etat de ce Païs, ont toûjours eu cette affaire tellement à cœur, qu'ils ſe ſont par Contrat ſolemnel du 9. *Novembre* 1486. *reciproquement*

dinis, in quam juramentum noſtrum tam ſtricte obligavit ingredi, ut illud non facientes revera nos indignos toga reddidiſſemus, qua Sua Majeſtas & Veſtra Celſitudo nos honorarunt, ſicut patebit ex hoc Diſcurſu, qui aliunde conducet ad informandam veſtram Celſitudinem de omnibus, quæ contigerunt in hoc negotio; & unde etiam judicare poterit, quod ſortitan potius reprehenſibiles ſimus ob nimiam urbanitatem & dilationem, quam quia reſpectum debitum non exhibuerimus dicto Nuntio, vel negotium præcipitaverimus, ubi tamen in omnibus, quæ concernunt Majeſtatem, Superioritatem & juriſdictionem & auctoritatem Principum magis eſt neceſſaria reſolutio, quam deliberatio, qua durante ſæpe vulnus infligitur inſanabile.

Caſus autem eſt quod Officialis Mechlinienſis ſine prævio Placito hujus Concilii in hac urbe expediverit certas Litteras Monitoriales ſanctæ Sedis conceſſas ad inſtantiam Annæ de Bilhé, ſuorum fratrum & filiorum Caroli de Bilhé piæ memoriæ, mandantes omnibus qui poſſent habere bona mobilia vel immobilia dictorum filiorum, ut eadem revelent & ea tradant Dominis & Proprietariis eorumdem vel dicto Officiali ſub pœna excommunicationis, quamvis in illa cauſa lis pendeat in hac Curia.

Hæ Monitoriales notæ ſunt in Jure Can. *C. qui cum jure ;; de furtis ibi d. d.* & ſpecialiter approbatæ per Concilium Tridentinum *Seſſ.* 25. *c.* 3. *de Reform.* etiam practicatæ in quibuſdam Regnis, Statibus & Provinciis, ſed in aliis caſibus.

Et fuerunt omni tempore prohibitæ in hac Provincia Brabantica notanter per programma ſive mandatum affixum à Duce Philippo 3. Januarii. 1447. qui prohibet expreſſe omni incolæ Brabantiæ citare Partes ante Judicem Eccleſiaſticum, exequi vel curare exequi monitiones, inhibitiones, vel alia mandata Eccleſiaſtica reſpectu quorumdam Officialium, Judiciorum, vel aliorum ſubditorum dictæ Patriæ, pro qualicumque cauſa, exceptis tantum illis, quæ poſſent concernere Beneficia Eccleſiaſtica, niſi illi qui iis vellent uti, prius præſentaſſent Officialibus & Magiſtratibus ſeptem capitalium Civitatum Brabantiæ, nempe Lovanii, Bruxellarum, Antverpiæ, Sylvæ Ducis, Tillemont, Liewe vel Nivellæ, ſub qua ille, qui citaretur haberet ſuam habitationem, ad hoc ut per dictos Officiales judicaretur an materia eſſet talis, de qua Judex Eccleſiaſticus poſſet cognoſcere necne; & caſu quo ſic eſſet, darentur impetranti. Litteræ Patentes per quas darent ſuum conſenſum, ut dictæ Litteræ Eccleſiaſticæ poſſent executioni mandari, & ille qui attentaret tales Litteras Eccleſiaſticas ſine prævia permiſſione delinqueret & amitteret omnia ſua bona, caſu quo juxta Privilegia Patriæ poſſet amittere, & obligaretur perſonaliter ad peregrinationem Romanam ad ſanctos Petrum & Paulum, abſque hoc quod poſſet redimere, & deſuper adhuc puniretur ſecundum arbitrium Judicis; & caſo quo ille qui recurſum ſuum habuiſſet ad Officiales dictarum Civitatum, judicaret ſibi ſine cauſa denegatam eſſe permiſſionem, poſſet habere recurſum ad Principem vel ad hoc Conſilium, ut ibi pronuntiaretur quid juris.

Cauſæ autem in quibus poteſt denegari permiſſione cognoſcantur per Judicem Eccleſiaſticum, ſunt illæ, quæ concernunt validitatem aut invaliditatem teſtamentorum, pactorum dotalium, & bonorum Eccleſiaſticorum mortificatorum, & non aliorum, prout narratum eſt in principio dicti programmatis.

Quod clarius explicatum eſt per alia programmata, & tractatus poſteriores, de quibus infra erit ſermo.

Nobiles & Tertiarius Status hujus Patriæ ſæpe hoc negotium ſic cordi habuerunt, ut ſe per contractum ſolennem 9. Novembris 1486. reciproce obliga-

Digitized by Google

obligarint ſe invicem juvare, ut dictum programma obſervaretur, & proſequi ejuſdem juſtitiam ad inſtantiam Ducis, ad conſervationem ſuperioritatis ejuſdem ſuis communibus ſumptibus.

Notorium autem eſt, quod authoritas quam Dux Philippus dat per ſuum programma dictis capitalibus Civitatibus, ipſis poſtea ſit adempta & data privative huic Conſilio, ſine cujus Placito aut permiſſione nullæ Bullæ Apoſtolicæ, nullæ Litteræ Eccleſiaſticæ poſſunt executioni mandari, & quamvis eſſent mere ſpirituales & Beneficiariæ, quod ordinatum eſt per plura programmata, & notanter per illud de anno 1574. Regis Philippi Secundi Patris Veſtræ Celſitudinis glorioſiſſimæ memoriæ, quæ cum aliis ejuſdem ſubſtantiæ ſemper fuerunt practicata & obſervata, ſicut adhuc quotidie practicantur & obſervantur ſine ulla contradictione. Archi Epiſcopi & Epiſcopi hujus Patriæ iis utuntur in eo quod ipſos concernit, imo adeo ut, quando ſciunt Romæ aliquid eſſe conceſſum, quod ſibi poſſet eſſe præjudicioſum, Placitum præveniunt, & requirunt Conſilium, ne concedatur, niſi prius audiantur, ſicut fecit Archi Epiſcopus Mechlinienſis non ita pridem ratione Bullæ Papalis, quam timebat ne eadem poſſet impetrari pro Monaſterio de Jerico in hac Civitate, ubi mutaverat Prioriſſam : & hæc obſervantia poteſt probari per centena exempla in omnis generis Proviſionibus Apoſtolicis etiam mere Spiritualibus, ſi opus fuerit, imo in publicatione Indulgentiarum, Jubilæorum & Viſitationis Monaſteriorum.

Sed ſufficiet quædam nova adducere, & quorum memoria eſt adhuc recentiſſima, ſicut eſt illud Patrum Minoritarum Recollectorum hujus Civitatis reſpectu Patris Georgii de Bailly apprehenſi per Nuntium Apoſtolicum prædeceſſorem moderni & incarceratum Vilvordæ anno præterito, qua de re P. Guardianus, Commiſſarius Generalis, & tandem totus Ordo conquerebatur & apud Veſtram Celſitudinem & apud nos, imo etiam apud Status, ſicut de re concernente Privilegia Patriæ, utentes verbis violentiæ, quam Nuntius inferebat, illos tractando contra ſua Privilegia particularia & contra Privilegia generalia Patriæ, quibus frui ſe prætendebant, & ſpecialiter feſtivi Introitus, requirentes ſe protegi per Veſtram Celſitudinem, per Conſilium, & per Status, & ut incarceratus relaxaretur a carcere.

Aliud eſt PP. Dominicanorum etiam hujus Civitatis, qui opponebant ſe Viſitationi quam Pater quidam Roma miſſus a Generali illius Ordinis ad illum effectum, voluit facere in hac Provincia, conquerentes apud Veſtram Celſitudinem, fundantes ſe ſuper eo, quod ſua Privilegia & illa Patriæ non permitterent hanc Viſitationem, quæ fuit ſuſpenſa & Pater remiſſus re infecta per mandatum Veſtræ Celſitudinis.

Adhuc aliud Patrum Recollectorum & aliorum Ordinum ſe opponentium contra quamdam Bullam Suæ Sanctitatis de anno 1623. per quam fuit ordinatum, ut omnes qui habent curam animarum, vel prætendunt adminiſtrare Sacramenta, ſive eſſent Regulares ſive Seculares, eſſent ſubjecti Juriſdictioni, Viſitationi & Correctioni Epiſcoporum Diœceſanorum ; & plura erant contenta in dicta Bulla impreſſa per Gerardum Rivius Lovanii ſine Placito & permiſſione Curiæ hujus, quæ ad requiſitionem Conſiliarii & Procuratoris Generalis, facta relatione ad Veſtram Celſitudinem, ordinavit omnibus Scribis Judicii & Secretariis, ne expedirent Placitum ſuper dicta Bulla, niſi prius dictus Procurator Generalis eſſet auditus, & dicto Rivius & omnibus aliis Bibliopolis, ne reimprimerent, venderent aut affigerent dictam Bullam ſub pœnis ſtatutis contra illos qui ſimile quid tentant ſine dicto Placito ; & ab illo tempore nulla fuit facta inſtantia ad obtinendum vel executioni mandandum dictam Bullam.

obligez d'aider l'un l'autre, afin que ledit Placard fût obſervé, & d'en pourſuivre la juſtice à l'inſtance du Duc, à la conſervation de la hauteur d'iceluy, à leurs frais communs.

Or il eſt notoire, que l'autorité que le bon Duc Philippe donne par ſondit Placard, auſdites Chefs-Villes, leur eſt depuis ôtée & donnée privativement à cetuy Conſeil, ſans le Placet ou permiſſion duquel, nulles Bulles Apoſtoliques, nulles lettres Eccleſiaſtiques ne peuvent être exploitées ou exécutées, quand même elles ſeroient du tout ſpirituelles & Beneficielles ; ce qui eſt ordonné par pluſieurs Placards, & notamment par celuy de l'an 1574 du Roy Philippe II. Pere de V. A. de très-haute & très-glorieuſe mémoire, lequel avec les autres de même ſubſtance ont toûjours été pratiquez & obſervez, comme ils ſe pratiquent & obſervent encore journellement, ſans aucun debat ou contradiction. Les Archevêques & Evêques de ce Païs même, s'en ſervent en ce que leur touche en leur particulier, même ſi avant, que quand ils ſçavent à Rome être accordé choſe qui leur pourroit donner du préjudice, ils préviennent le Placet, & requierent le Conſeil de ne l'accorder, ſans qu'ils ſoient oüis auparavant, comme l'Archevêque de Malines a fait n'aguéres au regard d'une Bulle Papale qu'il craignoit ſe pouvoir impetrer pour le Cloître de Jerico en cette Ville, où il avoit changé la Prieûre : & ſe pourroit cette obſervance prouver par centaines d'exemples en toutes ſortes de Proviſions Apoſtoliques, auſſi du tout Spirituelles en cas de beſoin, même en publication des Indulgences, Jubilez & Viſitations des Cloîtres.

Mais il ſuffira de citer quelques-uns nouveaux, & dont la mémoire eſt encore toute fraiche, comme celuy des Peres Cordeliers de cette Ville, au regard du Pere George de Bailly ſaiſi par le Sr. Nonce de Sa Sainteté, prédeceſſeur du moderne, & envoyé priſonnier à Villevorde l'année paſſée, dont le Pere Gardien, le Commiſſaire General, & enfin l'Ordre ſe plaignoit, & à Vôtre Alteze & à Nous même auſſi aux Etats, comme de choſe touchant les Privileges du Païs, uſans des mots de force & de violence, que le Nonce leur faiſoit, en les traitant contre leurs Privileges particuliers, & les Privileges generaux du Païs, dont ils prétendoient joüir, & particulierement de la joyeuſe Entrée ; requerans être protegez par V. A. par le Conſeil & par les Etats, & que le priſonnier fût relaxé de ſa priſon.

Un autre des Peres Jacobins ou Dominicains auſſi de cette Ville, qui s'oppoſerent à la viſitation qu'un Pere venu de Rome, & envoyé du General de l'Ordre à cet effet, voulut faire en cette Province, en faiſant leurs plaintes à V. A. fondés ſur ce que leurs privileges & ceux du Païs ne permettoient cette viſitation, laquelle fut ſuſpenduë, même le Pere renvoyé ſans rien faire, par ordre de Vôtre Alteze.

Encore un deſdits Peres Cordeliers & des autres Ordres, s'oppoſans contre une Bulle de Sa Sainteté de l'an 1623. par laquelle fut ordonné, que tous ceux qui ont ſoin des ames, ou prétendent adminiſter les ſaints Sacremens, fuſſent-ils Reguliers ou Seculiers, Exempts ou non, & leurs ſujets, de même Reguliers ou Seculiers, ſeroient ſujets à la Juriſdiction, viſitation & correction des Evêques Diocesains, & pluſieurs autres choſes contenuës en ladite Bulle, imprimée par Gerard Rivius à Louvain, ſans Placet ou permiſſion de cette Cour ; laquelle, à la requête du Conſeiller & Procureur General, rapport fait à Vôtre Alteze, a ordonné à tous Greffiers & Secretaires de ne dépêcher Lettres de Placet ſur ladite Bulle, ſans que ledit Procureur General fût premierement oüi ; & audit Rivius, & à tous autres Libraires, de n'imprimer, vendre ou Afficher ladite Bulle, ſur les amendes ſtatués contre ceux qui font choſes ſemblables ſans ledit Placet ; & n'a depuis ete faite aucune inſtance, pour obtenir ou mettre ladite Bulle en pratique ou execution.

Encore

Digitized by Google

Encore un des Peres Auguſtins de cette Ville, pour le fils du Conſeiller Maes leur Religieux, qui furent excommuniez par le P. Prieur des Chartreux commis par Sa Saintete pour exploiter certaine Bulle Papale, à laquelle ils ne voulurent obéir; & fut la publication de l'excommunication à leur requête caſſee, & leur Egliſe, qui avoit enſuite d'icelle ete ſeree, ouverte, & le Service Divin qui avoit ceſsé, repris & continue comme auparavant.

Un autre des Peres Minimes, qui ne voulurent admettre certain ordre venu de Rome, à faute de Placet, par ordre du Sereniſſime Archiduc de glorieuſe mémoire.

Et pour le dernier, un autre très notable des Peres de la Societé de JESUS, qui avoient commencé à enſeigner la Philoſophie more Academico, *en la Ville de Liege, ou en la forme qu'elle s'enſeigne ès Univerſitez, dont les plaintes étant faites à feu Son Alteze par la Ville & l'Univerſité de Louvain, icelle a auſſi-tôt commandé au Pere Provincial de la Province Walonne, de fermer leurs Ecoles de Philoſophie à Doüay, juſques à ce qu'on ceſsât d'enſeigner en la forme ſuſdite à Liege, & a ledit Pere Provincial incontinent obei.*

A tous ces exemples de ce Païs de Brabant, on ajoûte encore un tout nouveau de Flandre, à ſçavoir une excommunication de l'Evêque de Bruges, qui a ete caſſée par le Conſeil de Flandres; & ledit Evêque s'en étant plaint au Conſeil Privé, iceluy luy a ordonné par Lettres cloſes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy eſt encore confirmé par un Indult particulier du même Duc, du 19. Fevrier de la même année, n'étant ainſi que ſix ſemaines poſterieur à l'autre accordé à l'Univerſité de Louvain, par lequel eſt dit, qu'il n'entend que ſondit Placard précedent auroit lieu au regard des Lettres du Conſervateur des Privileges d'icelle; & enſuite de ce, ſont leſdits Placards depuis toûjours éte pratiquez & obſervez inviolablement.

Même ledit bon Duc Philippe a en ſubſtance encore renouvellé ſondit premier Placard par deux autres, qui ſont en effet par forme de privileges accordez aux Habitans de ce Païs de Brabant, reſpectivement datez du 20. Septembre 1451. & du 28. Nevembre 1457. par leſquels il dit encore, entr'autres, qu'il ne ſouffrira jamais que les inhabitans de ſondit Païs ſoient tirez en droit de la part des Juges Eccleſiaſtiques de Liege & Cambray (qui ſont repreſentez maintenant par les Evêques depuis créez par-deçà) ou de l'Univerſité de Louvain, autrement que ſelon les Privileges & ancienne obſervance appartient.

L'Empereur Charles cinquiéme Grand Pere de V. A. de très-glorieuſe memoire, a auſſi confirmé tout cecy par la deuxiéme addition de ſa Joyeuſe Entrée, qu'il a juré aux Etats de Brabant, Article 3. où il déclare & promet ouvertement, que leſdites Cours Eccleſiaſtiques de Liege & de Cambray ſe tiendront en Brabant, & ne pourront prendre connoiſſance, ſinon de trois cauſes, ſans plus, à ſçavoir de la validité ou invalidité des Teſtamens, des Traitez de Mariage, & des biens Eccleſiaſtiques amortis.

Il eſt vray qu'on pourroit dire, que tous leſdits Placards ſont anterieurs à la publication du ſaint Concile de Trente publié en ce Païs l'an 1565. par ordre du Roy Philippe II. Pere de V. A. & que ledit Concile approuvant les Monitoires, comme deſſus, & le Roy par ſondit ordre approuvant ce Concile, auroit dérogé auſdits Placards anterieurs.

Mais à cela ſert de ſolution, que Sa Majeſté ayant ordonné de publier & obſerver ledit Concile, en ladite année 1565. par la Ducheſſe de Parme lors Gouvernante de ce Païs, a expreſſément pourparle, conditionné & vou-

Adhuc unum Patrum Auguſtinianorum hujus Civitatis pro filio Conſiliarii Maes eorum Religioſo, qui fuerunt excommunicati per Priorem Carthuſianorum, Commiſſarium Suæ Sanctitatis ad exequendam quamdam Bullam Pontificiam, cui noluerunt obedire; & publicatio excommunicationis fuit caſſata ad eorum requiſitionem, & eorum Eccleſia quæ fuerat propterea clauſa, fuit aperta; & Servitium Divinum quod ceſſaverat, fuit reinchoatum & continuatum ſicut antea.

Aliud Patrum Minimorum qui noluerunt admittere quoddam mandatum Romanum defectu Placiti per mandatum Sereniſſimi Archi Ducis glorioſæ memoriæ.

Et tandem aliud notabile Patrum Societatis Jeſu, qui inceperant docere Philoſophiam *more Academico*, in civitate Leodienſi, vel ſicut docetur in Univerſitatibus; qua de re facta querimonia ad Veſtram Celſitudinem per Civitatem & Univerſitatem Lovanienſem ſtatim præcepit Patri Provinciali Provinciæ Walloricæ ut clauderent ſuas Scholas Philoſophiæ Duaci, donec ceſſaretur Leodii in forma prædicta doceri, & Pater Provincialis ſtatim obtemperavit.

His omnibus exemplis Patriæ Brabantiæ adhuc adjungitur plane recens Flandriæ: nempe excommunicatio Epiſcopi Brugenſis quæ fuit caſſata per Conſilium Flandriæ; & cum dictus Epiſcopus deſuper conquereretur apud Conſilium Privatum, illud ordinavit per litteras clauſas, ut remitteretur illa excommunicatio.

Et ut redeamus ad programma Ducis Philippi de 3. Januarii 1447. illud fuit adhuc confirmatum per indultum particulare ejuſdem Ducis 19. Februarii ejuſdem anni, conceſſi Univerſitati Lovanienſi, per quod dicitur quod non intelligat quod ſuum programma præcedens locum haberet reſpectu literarum Conſervatoris Privilegiorum, & expoſt ſemper dicta programmata ſunt practicata & obſervata inviolabiliter.

Imo dictus Dux Philippus adhuc in ſubſtantia renovavit ſuum primum programma per duo alia, quæ revera ſunt in forma privilegii conceſſi incolis hujus Patriæ Brabantiæ reſpective data 20. Septembris 1451. & 28. Novembris 1457. per quæ adhuc dicit inter alia, quod nunquam ſit toleraturus, ut incolæ ſuæ dictæ Patriæ in Judicium trahantur ex parte Judicum Eccleſiaſticorum Leodii & Cameraci (qui nunc repræſentantur per Epiſcopos poſtea creatos) vel Univerſitatis Lovanienſis aliter, quam prout convenit juxta privilegia & antiquam obſervantiam.

Imperator Carolus Quintus Avus Veſtræ Celſitudinis glorioſæ memoriæ etiam hoc totum confirmavit per ſecundam additionem feſtivi Introitus, quam juravit Statibus Brabantiæ Articulo 3. ubi declarat & promittit aperte, quod dictæ Curiæ Leodienſes & Cameracenſes ſervabuntur in Brabantia, nec poterunt cognoſcere niſi de tribus cauſis, nempe de validitate & invaliditate teſtamentorum, de pactis dotalibus, & bonis Eccleſiaſticis mortificatis.

Verum eſt quod poſſet dici, quod omnia dicta programmata ſint anteriora publicatione SS. Concilii Tridentini publicata in hac Patria anno 1565. per mandatum Regis Philippi ſecundi, Patris Veſtræ Celſitudinis, & quod dictum Concilium approbans Monitoriales ſicut ſupra, & Rex approbans per ſuum mandatum dictum Concilium, derogaſſet illis programmatibus anterioribus.

Sed ſolutio eſt in promptu, quod Sua Majeſtas ordinans ut publicaretur & ſervaretur dictum Concilium dicto anno 1565. per Ducissam Parmenſem tunc temporis Gubernatricem hujus Patriæ, expreſſe conditiona-

Digitized by Google

ditionavit, & voluit ut cum inter Articulos dicti Concilii aliqui concernerent Regalia jura & præminentias Suæ dictæ Majeſtatis, Vaſſallorum, Statuum & Subditorum, Sua Majeſtas intelligeret quod in hiſce caſibus ſervaretur ſicut antea fuiſſet ſervatum, abſque hoc quod aliquid mutaretur vel innovaretur; & ſpecialiter circa Juriſdictionem laicalem antea uſitatam, ſimul de jure Patronatus Laicalis, cum indulto & jure nominationis & cognitionis cauſæ in materia poſſeſſionis Beneficiorum & Decimarum poſſeſſarum, vel prætenſarum a ſæcularibus, juncta ſuperintendentia & adminiſtratione, etiam hactenus uſitata per Leges, Magiſtratos, & alios ſeculares, Hoſpitalium & aliarum fundationum piarum, quibus juribus & aliis ejuſmodi quæ poſtea (ſi opus eſt) tangentur magis particulariter, Sua Majeſtas non intendit eſſe derogatum per dictum ſanctum Concilium, nec quod debeat ulla res mutari, non intentione contraveniendi dicto Concilio, ſed ad illud eo melius executioni mandandum, ſecundum qualitatem & naturam cujuſvis Patriæ & Provinciæ, cui dicitur executio eſſe accommodanda: Sunt in ſubſtantia verba contenta in Litteris Archi-Duciſſæ Parmenſis de 24. Julii 1565. pro publicatione dicti Concilii, ſcriptis ad Civitates Brabantiæ; imo ibi erat adhuc adjunctum, quod ſi Civitates aliquid haberent particulare concernens dicta jura & requirens ulterius remedium, informarent Suam Majeſtatem vel dictam Archi Duciſſam, ut poſſet provideri ſicut conveniret.

In his Litteris erat particulariter conſideranda reſervatio Juriſdictionis laicalis hactenus uſitatæ, quod proprie eſt noſter caſus, & confirmat dicta programmata de annis 1447. 1451. & 1457. & dictam ſecundam additionem feſtivi Introitus Imperatoris Caroli Quinti: quæ aliunde adhuc confirmata ſunt in terminis multo fortioribus per feſtivum Introitum Regis Philippi ſecundi piæ memoriæ Articulo 57. ubi poſt confirmationem factam omnibus Statibus hujus Patriæ Brabantiæ in genere, & ſpeciatim unicuique Statui omnium jurium, libertatum, conſuetudinum & uſuum illis conceſſorum & ſigillatorum per ſuos Anteceſſores Duces & Duciſſas Brabantiæ, prout & illorum quibus uſi fuerant, confirmat & ratificat particulariter dicta duo programmata de 20. Septembris 1451. & de 18. Novembris 1457. & ſimul additionem feſtivi Introitus Imperatoris.

Et Sua Majeſtas ſuper hoc Articulo ſicut ſuper omnibus aliis ſui feſtivi Introitus præſtat ſolemne juramentum Statibus Patriæ, ſicut etiam Sereniſſimus Dominus Archi Dux glorioſiſſimæ memoriæ & veſtra Celſitudo ex poſt eorum nomine, deinde Sereniſſimus Archi Dux piæ memoriæ nomine Philippi III & Veſtra Celſitudo nomine Regis noſtri Domini noſtri qui vivit & nunc regnat (cui Deus det longam & felicem vitam:) nam dictus Articulus 57. inſertus eſt in omnibus feſtivis Introitibus, & nos pariter jurato promiſimus obſervare dictis Statibus.

Unde Veſtra Celſitudo videre poteſt quam ſtricta ſit obligatio quam vos & nos habemus non permittendi ut aliquid refrænetur de Juriſdictione Eccleſiaſtica, & quamvis vellemus facere aut pati, Veſtra Celſitudo poſſet habere præjudicium, cum tamen Duces Brabantiæ prudenter conſideraverint importantiam ordinationis Juriſdictionum, tum ad continendum populum in ſuo officio, tum ad vitandam confuſionem & inconvenientia quæ confuſio Juriſdictionum poſſet producere.

Et illud non ſolum in hac Patria tam ſtricte omni tempore fuit ordinatum & ſervatum, ſed ferme in omnibus Regnis & Provinciis Catholicis totius orbis, notanter in Hiſpania, prout ſcribit Covarruvias Epiſcopus Segovienſis, quamvis dicatur tales Monitoriales ibi eſſe permiſſas *pract. quæſt. c. 35. n. 3. §. 4.* ubi

la, que comme entre les Articles dudit Concile, il y en avoit aucuns concernant les Régales, Droits, Hauteurs & Prééminences de Sadite Majeſté, ſes Vaſſaux, Etats & Sujets; Sadite Majeſté entendoit, qu'en ce regard on ſe conduiroit comme juſqu'alors avoit été fait, ſans rien y changer ou innover; & ſpecialement à l'endroit de la Juriſdiction laïcale, juſqu'alors uſitée, enſemble du droit de Patronage Lay, avec l'Indult & droit de nomination, & connoiſſance de cauſe en matiere poſſeſſoire des Benefices, auſſi des Dimes poſſedés ou prétendués des Gens Seculiers, y joint la ſuperintendance & adminiſtration, auſſi juſques lors uſitée par Loix, Magiſtrats, & autres Gens Laïs, ſur Hôpitaux & autres pieuſes Fondations; à tous leſquels droits & autres ſemblables, qui par après (ſi beſoin eſt) ſeront touchez plus particulierement, Sadite Majeſté n'entend être dérogé par ledit ſaint Concile, ni qu'on doive changer aucune choſe, non point en intention de contrevenir audit Concile, mais pour tant mieux l'effectuer, & le mettre à deuë exécution, ſelon la qualité & nature de chacun Païs & Province; à laquelle ſe dit, l'exécution devoit être accommodée: Ce ſont en ſubſtance les mots contenus ès Lettres de la Ducheſſe de Parme, du 24. de Juillet 1565. pour la publication dudit Concile, écrites aux Villes de Brabant; même y eſt encore ajoûté, que ſi les Villes avoient quelque choſe particuliere concernant leſdits Droits, & requerant ulterieur remede, ils en avertiroient Sa Majeſté, ou ladite Ducheſſe, pour y pourvoir comme il appartiendroit.

Etant en ces Lettres particulierement à conſiderer la reſerve de la Juriſdiction laicale juſqu'alors uſitée, qui eſt proprement nôtre cas, & confirme leſdits Placards des années 1447. 1451. & 1457. & ladite ſeconde addition de la Joyeuſe Entrée de l'Empereur Charles le Quint: Leſquelles d'ailleurs ſont encore confirmées en termes beaucoup plus fors par la Joyeuſe Entrée du feu Roy Philippe II. articulo 57. *où après avoir confirmé à tous les Etats de ce Païs de Brabant en general, & à chaque Etat en particulier, tous les Droits, Franchiſes, Chartres, Coûtumes & Uſances, lors accordées & ſcellées par ſes Ancêtres Ducs & Ducheſſes de Brabant, & auſſi celles dont ils avoient uſé & pratiqué, il confirme & ratifie particulierement leſdits deux Placards du 20. Septembre 1451. & du 18. Novembre 1457. enſemble ladite Addition de la Joyeuſe Entrée de l'Empereur.*

Et à Sa Majeſté ſur cet Article, comme ſur tous les autres de ſadite Joyeuſe Entrée, fait ſon ſerment ſolemnellement aux Etats du Païs, comme de même Monſeigneur l'Archiduc de très haute & très-glorieuſe mémoire, & V. A. Sereniſſime depuis en leur nom particulier, le feu Sereniſſime Archiduc encore par après au nom du feu Roy Philippe III. & V. A. au nom du Roy nôtre Seigneur, qui vit & régne préſentement (à qui Dieu veüille donner longue & heureuſe vie;) car ledit Article 57. eſt inſeré en toutes les Joyeuſes Entrées, leſquelles Nous avons pareillement juré & promis d'obſerver auſdits Etats.

Par où Vôtre Alteze peut voir combien étroite & particuliere eſt l'obligation, qu'Elle & Nous avons à ne rien laiſſer enfreindre au regard de ce point de Juriſdiction Eccleſiaſtique; & que quand Nous le voudrions faire, ou ſouffrir, V. A. s'en pourroit juſtement reſſentir, ayant les Ducs de Brabant prudemment conſideré l'importance du Réglement des Juriſdictions, tant pour contenir le peuple en ſon devoir & reſpect, que pour éviter les troubles & grands inconveniens que la confuſion des Juriſdictions pourroit produire.

Et ce n'eſt pas ſeulement en ce Païs que cecy eſt ſi étroitement ordonné & obſervé de tout tems, mais quaſi en tous les Royaumes, & Provinces Catholiques du monde, notamment en Eſpagne, ſelon qu'en écrit Covarruvias, Evêque de Segovia, quoique l'on veuille que ces Monitoires y ſont permiſes pract. quæſt. c. 35. n. 3. §. 4. *qui*

dit

dit premierement, qu'au Royaume de Caſtille a de tems immemorial été obſervé, que ceux qui ſont opprimez par les Juges Eccleſiaſtiques par force, ou Cenſures, ſe peuvent adreſſer aux Auditeurs & Conſeillers des Tribunaux Royaux & Souverains, afin qu'ils faſſent ceſſer la violence; & il allegue des Loix du Royaume, par leſquelles cela eſt ainſi ſtatué, & outre ce plaſieurs raiſons, ſçavoir premierement la grande utilité que la République reçoit de cette Loy, ſans laquelle les innocens ſeroient autrement opprimez par les Juges Eccleſiaſtiques: il allegue ſecondement les Textes du Droit Canon, ſur leſquelles leſdites Ordonnances Royales ſont fondées, C. filiis vel nepot. 16. 4. 7. C. Principes 23. 4. 5. *& dit pour une autre raiſon, que la juſtice de cette pratique ſe prouve de ce que quaſi tous les Princes Chrétiens Seculiers s'en ſervent, & s'en ſont ſervi tant d'années, avec avis des Hommes ſçavans & prudens, qui le leur ont perſuadé par un zéle de juſtice & de pieté Chrétienne, & que partant fait à croire, que cela tend à grande utilité & profit de la République.*

Que ſi quelqu'un voulût ôter aux Princes Seculiers cette puiſſance, il ſentiroit auſſi-tôt par experience manifeſte, quelle calamité cela causeroit à la République; il allegue auſſi particulierement l'exemple de France où cecy ſe pratique de même, & y ajoûte, qu'on eſt accoutumé de menacer les Clercs & Juges Eccleſiaſtiques de ſaiſiſſement de leur Temporel qu'ils ont au Royaume d'Eſpagne (ce qui eſt auſſi la pratique de par-deçà,) & qu'on les tiendra pour étrangers; & que c'eſt le bien & le profit de la République, que ce qui ea été obſervé dès long tems, & que l'Empereur Charles & ſes ſages Conſeillers avoient decreté ſur ces choſes, ſoit ponctuellement obſervé, comme les Juges Royaux en avoient la forme & maniere preſcrite par le Roy, laquelle ils devoient ſuivre en examinant & vuidant ces affaires.

Il dit encore davantage, qu'en Eſpagne le pouvoir des Legats ou Nonces Apoſtoliques s'examine, afin qu'ils puiſſent être admonetez par les Juges Royaux, de quelles Commiſſions & Diſpenſations ils ſe pourroient ſervir, & de quelles point, afin qu'ils ne fiſſent rien en préjudice de la République, d'autant que les Nonces ſont le plus ſouvent étrangers, qui ne ſçavent point ce qu'ils doivent éviter.

Il allegue davantage, que cela ſe pratique pareillement en France, où les Legats ne peuvent exécuter aucunes Bulles Papales ſans en avoir premierement obtenu la permiſſion du Roy homologuée au Parlement de la Province, où le Prélat prétend exécuter quelque choſe; & il allegue même la Flandre pour exemple, & un Placard de l'Empereur Charles Quint de l'an 1531. ſur ce ſujet, & qu'en Eſpagne de même les Lettres Apoſtoliques doivent en pluſieurs cas d'avant leur publication, être envoyées aux Tribunaux Royaux par Decret du Roy, afin qu'elles ſoient illecq examinées, & que rien ne ſe faſſe contre les Privileges du Royaume & des inhabitans d'iceluy: ce ſont en ſubſtance les mots de Covarruvias translatez du Latin.

Hierôme de Cevallos, auſſi Ecrivain Eſpagnol, a écrit un Traité fort grand & particulier ſur ce ſujet, comme auſſi pluſieurs autres, leſquelles on laiſſe d'alleguer, pour n'ennuyer trop V. A.

Mais tant y a, que la pratique d'Eſpange & des autres Royaumes Catholiques s'accordent aſſez avec celle de ce Païs, ès quels toûjours on a été ſi rigoureux à n'admettre aucunes Bulles Apoſtoliques ſans Placet, ou permiſſion des Conſeils, qu'on a ſouventefois banni & conſtitué priſonniers ceux qui s'étoient avancez de les exécuter ſans ſemblable permiſſion: même ſur une difficulté qui étoit en l'an 1595. entre l'Abbé de ſaint Arnould à Metz d'une, & les PP. de la Societé de JESUS à Luxembourg, d'autre part, à cauſe d'une Bulle ſemblable, fut écrit par le Conſeil Privé au Comte de Mansfeld lors Gouverneur dudit Luxembourg, & au

primo dicit quod in Regno Caſtiliæ a tempore immemoriali ſit obſervatum, illi qui opprimuntur per Judices Eccleſiaſticos violente per Cenſuras, poſſint habere ſuum recurſum ad Auditores & Conſiliarios Tribunalium Regiorum & Supremorum, ut curent ceſſare violentiam; & allegat Leges Regni per quas ſic ſtatutum eſt, & præterea plures rationes, nempe primò magnam utilitatem quam Reſpublica ex hac lege percipit, ſine qua innocentes alias opprimerentur a Judicibus Eccleſiaſticis: allegat ſecundo textus Juris Canonici in quo dictæ Ordinationes Regiæ fundantur, *C. filiis vel nepot.* 16. 4. 7. *C. Principes* 23. 4. 5. & pro alia ratione dicit, quod juſtitia hujus practicæ probetur ex eo, quod fere omnes Principes Chriſtiani ſeculares eadem utantur & uſi ſint tot annis ex Conſilio virorum ſapientum & prudentum, qui id illis perſuaſerunt ex zelo juſtitiæ & pietatis Chriſtianæ, quod probat hoc tendere ad magnam utilitatem & commodum Reipublicæ.

Quod ſi quis vellet Principibus ſecularibus hanc poteſtatem adimere, ſentiret quamprimum per manifeſtam experientiam quantam calamitatem induceret in Rempublicam; allegat etiam ſpeciatim exemplum Galliæ, ubi hoc eodem modo practicatur, & addit quod moris ſit Judicibus Eccleſiaſticis bona temporalia quæ poſſident in Regno Hiſpaniæ occupare (quod etiam eſt practica harum Regionum,) & iidem pro extraneis habeantur; & hoc eſt commodum Reipublicæ, quod obſervatum eſt a longo tempore, & Imperator Carolus ejuſque prudentes Conſiliarii ſic deſuper decreverunt, ut punctatim obſervetur, ſicut Judices Regii formam & modum præſcriptum a Rege habebant, quem deberent ſequi examinando & decidendo ejuſmodi negotia.

Adhuc quid amplius dicit, quod in Hiſpania poteſtas Nuntiorum Apoſtolicorum examinetur, ut poſſint moneri a Judicibus Regiis, quibus commiſſionibus & Diſpenſationibus poſſint uti, & in quibus caſibus, ut in nihilo faciant præjudicium Reipublicæ, quia Nuntii ſunt ſæpiſſime extranei, qui ignorant quid ſibi vitandum ſit.

Amplius allegat, quod illud pariter practicetur in Gallia, ubi Legati nullam poſſunt exequi Bullam Papalem, niſi prius obtenta permiſſione a Rege, homologata in Parlamento Provinciæ, in qua Prælatus prætendit aliquid exequi, imo allegat Flandriam pro exemplo & unum programma Imperatoris Caroli V. de anno 1531. ſuper hac materia, & quod pariter in Hiſpania Litteræ Apoſtolicæ debeant in pluribus caſibus ante earumdem publicationem mitti ad tribunalia Regia per Decretum Regis, ut poſſint illic examinari, & ut nihil fiat contra Privilegia Regni & incolarum illius: hæc ſunt in ſubſtantia verba Covarruviæ traducta ex Latino.

Hieronymus de Cevallos etiam ſcriptor Hiſpanus ſcripſit tractatum valde magnum & particularem ſuper hac materia, ſicut etiam alii plures, quos hic non allegamus, ne tædium afferamus Veſtræ Celſitudini.

Sufficit, quod praxis Hiſpanica & aliorum Regnorum Catholicorum ſatis conveniat cum praxi harum Patriarum, in quibus fuit ſemper rigor obſervatus in non admittendis Bullis Apoſtolicis ſine Placito aut permiſſione Conſiliorum; quod ſæpe fuerint banniti & incarcerati ii, qui illas tentarant exequi ſine ejuſmodi permiſſione: imo ſuper una difficultate & controverſia quæ erat anno 1595. inter Abbatem ſancti Arnoldi Metis ex una, & Patres Societatis Jeſu Luxemburgi ex altera parte; ratione ſimilis Bullæ, ſcriptum fuit per Conſilium Privatum Comiti de Mansfeld tum temporis Gubernatori Luxemburgenſi, & Conſilio

Digitized by Google

ſilio ejuſdem Patriæ, ut impedirent progreſſum & executionem dictæ Bullæ, etiamſi opus eſſet manu forti: & hoc adeo eſt hic notorium, ut nemo unquam contradixerit niſi Franciſcus Zypæus Officialis Antverpienſis, qui ante aliquot annos in lucem edidit certum quemdam librum intitolatum: *Jus Pontificium novum*, ubi in dubium vellet vocare hanc Regis & Conſiliorum authoritatem; ſed cum certum eſſet, quod hic permiſſionem non potuiſſet obtinere imprimendi dictum ſuum librum (quia multa continet repugnantia ſuperioritati Regali, curavit imprimi Coloniæ, & non Antverpiæ, qui locus erat ſuæ reſidentiæ, ubi optimos habebat Impreſſores ſive Typographos ad manum; & hoc non obſtante impedire non potuit, quominus dictus liber prohiberetur per reſolutionem hujus Conſilii, quamvis non publice.

Inde ſatis etiam patet, quod Bulla quæ annue promulgatur Romæ die Jovis ſancta, nominata Bulla Cœnæ Domini, per quam illi, qui impediunt progreſſum Bullarum Apoſtolicarum, ſpeciatim excommunicantur, non ſit recepta nec practicata in dictis Regnis, & particulariter in hac Patria, ubi nunquam fuit promulgata; & quando ibi deberet obſervari, etiam non poſſemus cognoſcere de poſſeſſorio materiarum Beneficialium, Decimarum & aliarum cauſarum, quæ nobis etiam prohibentur per dictam Bullam, quarum tamen judicatura ad nos pertinet ex antiquis temporibus, etiam inter perſonas Eccleſiaſticas ad exemplum aliorum Regnorum Catholicorum & Provinciarum.

Ita ut qui vellet hic practicare Bullam Cœnæ, ſubverteret non ſolum totam Jurisdictionem ſecularem ab omni tempore practicatam, ſed etiam adimeret Suæ Majeſtati bonam partem omnis generis Subſidiorum & Contributionum, cum Bulla excommunicet etiam omnes, qui illis Clericos volunt onerare, qui alias nempe anno 1591. illa voluerunt uti in Ducatu Limburgenſi, excuſantes ſe de certis Subſidiis quæ tum temporis Status ejusdem Patriæ conceſſerant Suæ Majeſtati, non alibi ſumentes ſuum fundamentum quam in dicta Bulla, & ſuum recurſum habuerunt Romam, ubi impetrarant Mandatum Apoſtolicum, per quod fuit prohibitum Gubernatori ejusdem Provinciæ & omnibus aliis, ne dictum Subſidium exigerent a Clericis ſub pœna excommunicationis.

Unde Veſtra Celſitudo videre poteſt magnum præjudicium quod obſervantia dictæ Bullæ hic cauſaret & Regi & omnibus incolis hujus Patriæ, qui videntes quod Clerici manerent exempti a Subſidiis, eſſent etiam refractarii, & iiſdem nollent conſentire.

Et ut revertamur ad punctum Jurisdictionis, Prælati Brabantiæ gaudent Privilegio particulari, quod magnifaciunt, ut non poſſint judicari in omni actione perſonali activa vel paſſiva per alium Judicem quam per hanc Curiam, quamvis ſacri Canones non permittant ut perſonæ Eccleſiaſticæ pro quacunque ratione poſſint prorogare Juriſdictionem Laicalem etiam per juramentum, *C. ſi diligenti* ✠ *de foro compet.* quia eſt privilegium univerſale Ordinis Eccleſiaſtici, & non certarum perſonarum in particulari.

Jam autem Dominus Joannes le Roy Officialis Mechlinienſis, olim Advocatus hujus Conſilii, & qui ut talis non poterat ignorare quod dictæ Monitoriales non practicentur in hac Patria, & quod aliunde nulla Bulla Apoſtolica poſſit executioni mandari ſine prævio Placito hujus Curiæ, tamen his non obſtantibus, propria authoritate, nobis non requiſitis, juſſit publicari 30. Aprilis ultimi (le Sermon du matin achevé) per omnes Parochias hujus civitatis prædictis Monitorialibus impetratis Romæ 9. Februarii 1627. per filios Caroli de Bilhé piæ memoriæ.

Conſeil du même Païs, qu'ils empêchaſſent le progrès & exécution de ladite Bulle, quand ce ſeroit même par main forte. En tout cecy eſt ſi notoire par deçà, que perſonne n'y a oncques contredit, ſinon Franc. Zypæus *Official d'Anvers, qui paſſé quelques années, a mis en lumiere certain Livre intitulé:* Jus Pontificium novum, *où il voudroit bien tirer en doute cette autorité du Roy & de ſes Conſeils; mais comme il étoit aſſuré, qu'il n'eût ſçû obtenir icy permiſſion pour y faire imprimer ſondit Livre (parce qu'il contient encore pluſieurs autres points repugnans à la Hauteur & Souveraineté du Roy,) il eſt allé le faire imprimer à Cologne, au lieu de le faire en Anvers lieu de ſa réſidence, où il avoit les meilleurs Imprimeurs du monde a la main, & ce nonobſtant il n'a ſçû empêcher que ledit Livre n'ait été défendu par réſolution de ce Conſeil, laquelle cependant n'a pas été publique.*

Par où ſe voit auſſi, que la Bulle qui ſe publie annuellement à Rome au jour du Jeudi Saint, nommée Bulla Cœnæ Domini, *par laquelle tous ceux qui empêchent les progres des Bulles Apoſtoliques, ſont particulierement excommuniez, n'eſt reçue ni pratiquée eſdits Royaumes, & particulierement en ce Païs, où elle ne fut oncques publiée; & quand elle y devroit être obſervée, Nous ne pourrions auſſi prendre connoiſſance du Poſſeſſoire des matierés Beneficielles, des Dixmes & autres Cauſes, qui Nous ſont auſſi defendues par ladite Bulle, & dont toutefois la Judicature Nous appertient de toute ancienneté, même entre perſonnes Eccleſiaſtiques, à l'exemple de tous autres Royaumes & Terres Catholiques.*

De maniere que qui voudroit icy pratiquer la Bulle de la Cene, bouleverſeroit quant & quant non ſeulement toute la Juriſdiction Seculiere pratiquée par-deçà de tout tems; mais ôteroit auſſi à Sa Majeſté une bonne partie de toutes ſortes d'Aides, Subſides & Contributions, puiſque la Bulle excommunie auſſi tous ceux qui en veulent charger le Clergé, lequel s'en eſt autrefois, ſçavoir en l'an 1591. *voulu ſervir au Duché de Limbourg, s'excuſant de certaine Aide que les Etats du même Païs avoient pour lors conſenti à Sa Majeſté, prenans ſeulement leur fondement ſur ladite Bulle, & s'étoient adreſſé à Rome, où ils avoient impetré un Mandat Apoſtolique, par lequel fut défendu au Gouverneur de ladite Province, & à tous autres, de ne lever ladite Aide ſur ledit Clergé, ſous peine d'excommunication.*

Par où V. Alteze peut voir le grand préjudice que l'obſérvance de ladite Bulle cauſeroit icy, & au Roy & à tous les inhabitans du Païs, qui voyant que le Clergé demeureroit exempt des Aides, ſeroient auſſi refractaires à les conſentir.

Et pour revenir au fait de la Juriſdiction, les Prélats de Brabant jouiſſent d'un Privilege particulier, qu'ils eſtiment beaucoup, de ne pouvoir être jugé en toute action perſonnelle, active ou paſſive, par autre Juge que par cette Cour, nonobſtant que les SS. Canons & Conciles ne permettent qu'aucunes perſonnes Ecclèſiaſtiques puiſſent pour raiſon que ce ſoit proroger la Juriſdiction des Juges Laïs, quand ce ſeroit même par ſerment, C. ſi diligenti ✠ De for. comp. *parce que c'eſt un privilege de l'Ordre Eccleſiaſtique univerſel, & non pas des perſonnes en particulier.*

Or il eſt que M. Jean le Roy Official de Malines, jadis Avocat de ce Conſeil, & qui comme tel ne pouvoit être ignorant, que leſdites Monitoires ne ſe pratiquent en ce Païs, & que d'ailleurs nulle Bulle Apoſtolique n'y peut être exécutée ſans préalable Placet de cette Cour, a nonobſtant tout cecy, de ſon autorité propre ſans Nous connoitre, fait publier le 30. *Avril dernier, le Sermon du matin achevé, par toutes les Paroiſſes de cette Ville, les Monitoires ſuſdits impetrez à Rome le* 9. *Février* 1627 *par les enfans du feu Charles de Bilhé.*

Il

Il ſemble qu'aucuns des Prédicateurs en faiſoient de la difficulté; mais ce nonobſtant tous, ou du moins la plûpart d'iceux, en ont fait la lectore, laquelle ils n'euſſent fait en cas qu'ils euſſent ſi bien été informez de la non pratique de ſemblables Monitoires en ce Païs, comme en étoit M. Cornille Van Worſel penultiéme Pleban de Sainte Gudule, homme docte & masle, qui a autrefois abſolument refusé la publication de ſemblables Monitoires, qui luy furent preſentez, & tellement informé le Nonce d'alors de ce que les Monitoires ne ſe pouvoient pratiquer par-deçà, qu'il en eut tout appaiſement, & n'en fit ulterieure inſtance pour la publication.

Le Conſeiller & Procureur General ayant repreſenté la nouveauté de cette pratique, & l'indeuë exécution d'icelle, Nous avons trouvé neceſſaire, pour la conſervation de la Hauteur Royale de Sa Majeſté, autorité de ce Conſeil, Privileges & Franchiſes de ce Païs, d'y pourvoir de remede, dont de tout temps on s'eſt ſervi en ſemblables occurrences, decernant Lettres de Caſſation contre l'indeuë publication & execution deſdits Monitoires à la charge de ceux qu'il appartient, ſuivant ce qu'on trouve preſcrit & ſtatué par les Edits & Ordonnances des Princes de ce Païs, ſucceſſivement, & notamment par celle de l'an 1574. alleguée encore cy-deſſus, ordonnant expreſſément, que nulle Provision de Rome ſoit miſe en exécution, n'eſt que préalablement elle ait été viſitée & examinée aux Conſeils, & aux Impetrants accordé Lettres de Placet, à peine de perdre l'effet deſdites Bulles & Proviſions, ayant leſdites Ordonnances juſques ores exactement été obſervées, ſans qu'il ſe pourroit produire aucun exemple au contraire.

Et ſont enſuite de ce leſdites nos Lettres de Caſſation accordées le 5. de May dernier, & le 8. du même mois, par le premier Huiſſier de ce Conſeil, tant ſeulement exploitées au regard de Jean Van Meerbeke ayant imprimé leſdites Lettres Monitoires, & icelay ſommé, afin qu'il eût à livrer audit Huiſſier tous les Exemplaires qu'il en avoit, enſemble tous autres Papiers & munimens touchant cette matiere, & luy ordonné de caſſer le tout, à peine de cent Réaux d'or au profit de Sa Majeſté; ayant ledit Van Meerbeke donné pour réponſe audit premier Huiſſier, qu'il avoit livré le tout audit Official, ſans que pour alors a été faite autre publication, ſommation, ou exécution deſdites Lettres de Caſſation, même pour obvier à toutes difficultez, le Chancelier en a par trois fois parlé à l'Archevêque de Malines, à qui ladite Bulle s'adreſſoit, luy faiſant entendre les raiſons ſuſdites, & qu'il ſçavoit que ſemblables Monitoires ne pouvoient être pratiquez en ce Païs; lequel fit réponſe, que cette affaire touchoit au Nonce, & qu'il luy en parleroit, ayant ledit Chancelier laiſſé ès mains dudit Archevêque un Extrait dudit Placard de l'an 1574. & de fait, ledit Chancelier fit ſurſeoir la publication, affixion & exécution deſdites Lettres caſſatoires, comme l'Archevêque le luy avoit inſtamment requis, donnant à entendre, que l'affaire ſe pourroit accommoder à l'amiable; ce qu'euſſions bien deſiré, ſçachans que cette procédure par excommunication cauſe ſouvent du ſcandale, notamment en des Païs ſi voiſins aux Heretiques, comme ſont ceux-cy, ledit ſaint Concile de Trente ordonnant même d'en uſer ſobrement.

Mais le Sr. Nonce ſans en faire aucun devoir, ni faire parler à Nous, en cas qu'il eût deſiré quelque plus grand éclairciſſement de la notoire obſervance touchée cy-deſſus, tout a coup, quaſi deux mois aprés, au lieu d'accommoder l'affaire, s'en eſt commencé à mêler luy-même ouvertement, ayant fait afficher le 30. de Juin dernier Lettres d'adjournement à charge du Conſeiller & Procureur General de ce Païs, de comparoir parde-

Videbantur quidam Concionatores quamdam deſuper facere difficultatem, his tamen non obſtantibus vel ſaltem plerique illorum fecerunt publicam lecturam, quam non feciſſent in caſu quo fuiſſent, informati de deneganda practica ſimilium Monitorialium in hac Patria, ſicut erat Dominus Cornelius Van Worſel penultimus Plebanus ſanctæ Gudulæ vir doctus & maſculus, qui aliquando abſolute negavit publicationem ſimilium Monitorialium ſibi oblatarum, & Nuncium, qui tunc ibi erat, informavit tales Monitoriales non poſſe practicari, ita ut dictus Nuntius acquieſceret, nec ulteriorem faceret inſtantiam pro publicatione.

Cum Conſiliarius & Procurator Generalis repræſentarit novitatem hujus practicæ & indebitam ejusdem executionem, neceſſarium duximus pro conſervatione ſuperioritatis Regiæ, authoritatis hujus Conſilii, Privilegiorum & immunitatum hujus Patriæ remedium adhibere, cujus omni tempore fuit uſus in talibus occurrentiis, decernentes Litteras Caſſationis contra indebitam publicationem & executionem dictarum Monitorialium, onerando eos quæ concernit, juxta præſcripta & Statuta per Edicta & Ordinationes Principum hujus Patriæ ſucceſſive, & notanter per Edictum de anno 1574. hic ſupra allegatum, ordinans expreſſe ut nulla proviſio Romana executioni mandetur, niſi prius fuerit viſitata & impetrantibus fuerit conceſſum Placitum, ſub pœna amittendi effectum dictarum Bullarum & proviſionum, & dictæ Ordinationes hactenus exacte ſunt obſervatæ, nec poſſet ullum exemplum produci in contrarium.

Et ſunt juxta hoc noſtræ Litteræ Caſſationis conceſſæ 5. Maji ultimi & 8. ejuſdem menſis per primum Nuncium Judicii ſive apparitorem hujus Conſilii tantum executioni mandatæ reſpectu Joannis Van Meerbeke, qui impreſſerat dictas Litteras Monitoriales, & fuit ille citatus ut extraderet dicto apparitori omnia exemplaria quæ habebat, ſimul omnes alias chartas & monumenta ſuper illa materia, & illi fuit ordinatum, ut caſſaret omnia ſub pœna centum Imperialium ſive Realium aureorum impendendorum Suæ Majeſtati: dictus autem Van Meerbeke reſpondit dicto apparitori, quod omnia tradidiſſet dicto Officiali abſque hoc, quod tum temporis fuerit facta alia publicatio vel executio dictarum Litterarum Caſſationis, imo ad obviandum omni difficultati, Cancellarius ter deſuper locutus eſt Archi Epiſcopo Mechlinienſi, ad quem dicta Bulla deſtinabatur, ei explicando rationes ſupradictas, & quod ſciret tales Monitoriales non poſſe practicari in hac Patria; qui reſpondit hoc negotium concernere Nuncium, & quod illi deſuper vellet loqui, relicto a Cancellario in manibus Archi Epiſcopi extractu dicti programmatis de anno 1574. & de facto dictus Cancellarius juſſit ſuſpendi publicationem, affixionem & executionem dictarum Litterarum Caſſatorialium deſuper inſtaoter requiſitus ab Archi Epiſcopo, dicens negotium poſſe amicabiliter componi, quod certe deſideraſſemus ſcientes hunc modum procedendi per excommunicationem ſæpe cauſare ſcandalum, notanter in patriis, quæ adeo ſunt vicinæ Hæreticis, ſicut ſunt hæ, & imo ſacrum Concilium Tridentinum ordinat, ut ſobrie excommunicationibus Prælati utantur.

Sed Nontius abſque hoc quod peteret majorem dilucidationem notoriæ obſervantiæ ſupra prætactæ, duobus fere menſibus poſtea, re non compoſita ſe ipſum aperte incepit immiſcere juſſa affixione 30. Junii Litterarum citationis Conſiliarii & Procuratoris Generalis hujus Patriæ ut compareret coram ſuo Auditore intra 6. dies poſt expeditionem, ut ſe excuſaret ſuper dicta Caſſatione, & quare putaret ſe non incur-

riſſe excommunicationem decretam per ſacros Canones contra eos, qui impediunt effectum Mandatorum Apoſtolicorum, vel quod alias procedetur ad dictam excommunicationem, dicens per ſuas Litteras, quod Caſſatio dictarum Monitorialium fuiſſet executioni mandata per affixionem tum ad portam Cancellariæ, tum alia loca publica, quod nunquam probabitur; imo in contrarium fuit dicta publicatio & affixio ſuſpenſa ſicut ſupra, mandato dicti Cancellarii ſub ſpe amicabilis compoſitionis.

Qua de re informati fuimus coacti vi noſtri officii & juramenti jubere executioni mandari dictas noſtras Litteras caſſatorias in forma debita, quod factum eſt 3. menſis Julii per dictum primum Apparitorem, & ordinatum dicto Officiali & omnibus quos tangit, ut ſe regularent juxta contentum dictarum Litterarum caſſatoriarum ſub pœna quingentorum Imperialium ſive Realium aureorum impendendorum Suæ Majeſtati.

Et ad requiſitionem dicti Procuratoris Generalis identidem conceſſimus alias Litteras caſſationis dictæ citationis & comminationis excommunicationis decernendæ contra dictum Procuratorem Generalem, quæ noſtræ Litteræ etiam fuerunt executioni mandatæ per dictum primum Apparitorem dicta 3. Julii per affixionem ad Eccleſias ſanctæ Gudulæ, ſanctæ Catharinæ, & ad valvas Conſilii & Curiæ.

Unde Veſtra Celſitudo videt quod non poſſimus argui præcipitantiæ vel reſpectus, ſed potius nimiæ dilationis & reſpectus in negotio tanti momenti, quamvis hoc & aliud eſſet fundatum in ſpe amicabilis compoſitionis.

Nuntius certior redditus de hac executione juſſit quamprimum, nempe 5. Julii, expediri & poſtera die executioni mandari & affigi quaſdam alias Litteras citationis coram ſuo Auditore contra Cancellarium hujus Conſilii, Secretarium Steinhuyſe (qui expedivit dictas Litteras caſſatorias) & dictum primum Apparitorem qui eas executioni mandavit, etiam comminatorias, ut venirent ſe excuſare ob dictas Litteras caſſatorias, & ſe purgare ratione excommunicationis alias contra ipſos decernendæ.

Et Nos non potentes pati illum deſpectum, has novitates & vias facti mandatas executioni contra primum caput Juſtitiæ ſupremæ hujus patriæ non ſine ſtupore generali, qui non poſſunt excommunicari nec ullo modo in Judicium trahi coram dicto Nuntio vel ejus Auditore, conceſſimus identidem ad aliam requiſitionem dicti Conſiliarii & Procuratoris Generalis alias Litteras caſſatorias ultimarum litterarum dicti Nuntii, quæ datæ ſunt nona Julii, ſed non executioni mandatæ, ſuſpenſa executione mandato Veſtræ Celſitudinis, quia cum idem advertiſſet ſe proceſſiſſe ſine fundamento & contra privilegia hujus Patriæ, videbatur velle ſe emendare; ſed cum eſſemus informati a bene ſentientibus, timendum fuit ne adhuc aliquid moliretur novi magno cum præjudicio ſuperioritatis Suæ Majeſtatis & dicti Conſilii.

Et ideo videntur noſtræ Litteræ executioni mandandæ, ut Nuntius & Officialis dicti revocent & retractent omnia, & plane deleant ex ſuis chartis & Regiſtris omnia per ſe geſta concernentia hanc materiam, ut in poſterum non poſſit legi, cognoſci vel ſciri quid ſit; remedium nimis lene Regi Ferdinando Catholico, ſi bene conſideretur Epiſtola ſcripta ad Vice Regem Neapolitanum, in qua poteſt videri, quam ferventes ſint Reges in conſervatione ſuæ ſuperioritatis, & ſpecialiter in materia Juſtitiæ.

Hæredes dicti Bilhé impetrantes has Litteras Monitoriales fatentes ſe non jure proceſſiſſe, excuſarunt

vant ſon Auditeur endeans ſix jours aprés l'Exploit pour s'excuſer de ladite Caſſation; & pourquoy il penſoit n'avoir encouru l'excommunication decretée par les Ss. Canons contre ceux qui empéchent l'effet des Mandats Apoſtoliques, ou qu'autrement ſeroit procédé à ladite excommunication, diſant par ſes Lettres, que la Caſſation deſdits Monitoires auroit été exploitée par affixion, tant à la porte de la Chancellerie, qu'aux autres lieux publiques, ce qui ne ſe trouvera jamais; même au contraire a ladite publication & affixion, comme deſſus, été ſuſpenduë par ordre dudit Chancelier, ſous eſpoir d'accommodement.

Dont étant avertis, ſommes été contraints en acquit de nôtre devoir & ferment, de faire exploiter leſdites nos Lettres caſſatoires en forme deuë, ce qui a été fait le 3. du mois de Juillet par ledit premier Huiſſier, & ordonné audit Official, & à tous autres à qui ce touche, de ſe régler ſelon le contenu deſdites Lettres caſſatoires, ſur peine de cinq cens Réaux d'or au profit de Sa Majeſté.

Et Nous avons quant & quant ſur autre Requête dudit Procureur General, accordé autres Lettres de caſſation dudit Adjournement & commination d'excommunication à decreter contre ledit Procureur General, leſquelles nos Lettres ſont auſſi été exploitées par ledit premier Huiſſier ledit 3. jour de Juillet, par affixion aux Egliſes de Sainte Gudule, ſainte Catherine, & aux Portes du Conſeil & l'Hôtel de Ville.

Par où V. A. voit que Nous ne pouvons être blâmez d'aucune précipitance ou de peu de reſpect, mais plûtôt de trop de délay & de trop de reſpect en choſe de ſi grande importance, combien que l'un & l'autre étoit fondé ſur l'eſpoir d'accommodement.

Le Nonce averti de cet Exploit, a auſſi-tôt, ſçavoir le 5. de Juillet, dépêché, & le lendemain fait exploiter & afficher certaines autres Lettres d'adjournement pardevant ſont Auditeur contre le Chancelier de ce Conſeil, le Secretaire Steenhuyſe (ayant dépêché leſdites Lettres caſſatoires,) & le premier Huiſſier ſuſdit les ayant exploité, auſſi comminatoires d'excommunication, pour y aller excuſer leſdites Lettres caſſatoires, & s'excuſer de l'excommunication, laquelle autrement contr'eux ſeroit decretée.

Et Nous ne pouvans ſouffrir ce peu de reſpect, ces nouveautez & voyes de fait exécutées contre le Chef & premier Officier de la Juſtice Souveraine de ce Païs, non ſans admiration generale, qui ne peuvent être excommuniez, & ne ſont aucunement traitables en Juſtice pardevant ledit Nonce, ou ſon Auditeur; avons quant & quant ſur autre Requête dudit Conſeiller & Procureur General, accordé autres Lettres caſſatoires deſdites Lettres dernieres dudit Nonce, qui ſont dattées du 6. de Juillet, mais point exploitées, l'Exploit étant ſuſpendu par ordre de V. A. parce que le même ayant apperçu qu'il avoit procédé ſans fondement & contre les Privileges de ce Païs, ſembloit vouloir entendre à la raiſon; mais comme Nous ſommes informez de bonne part, il fait à craindre qu'il trame encore quelque choſe de nouveau au grand préjudice de la Souveraineté de Sa Majeſté & de ſondit Conſeil.

Et partant Nous ſemble, que noſdites Lettres devroient être exploitées; même tant fait que le Nonce & Official ſuſdits révoquent & rétractent le tout, qu'ils effacent entierement de leurs Papiers & Regiſtres, tous les Actes par eux faits & tenus touchant cette matiere, en ſorte qu'à l'avenir on ne pouiſſe lire, connoitre, ni ſçavoir de que c'eſt, remede qui auroit été trop doux au Roy Ferdinand le Catholique, ſi on conſidere bien ſa Lettre écrite à un Viceroy de Naples, par où ſe peut voir combien les Rois ſont portez à la conſervation de leur Hauteur, & particulierement au fait de la Juſtice.

Les heritiers dudit Bilhé Impetrants deſdites Lettres Monitoires confeſſant leur tort, ſe ſont excuſez par Requête,

Requête, diſant l'ainé n'avoir rien ſçu deſdites Monitoires, même preſentant s'en expurger par ferment, & de ne s'en vouloir ſervir; & les autres ont demandé Placet pour les pouvoir exploiter, priant être excuſez & relevez de la faute par eux commiſe de ne l'avoir demandé plûtôt; mais le Sr. Nonce & l'Official ne font rien de ſemblable, ains ſemblent Nous vouloir contenter de paroles, ce qui Nous eſt très ſuſpect, d'autant plus que Nous voyons journellement, que l'un & l'autre d'eux tâche par toute maniere d'étendre ſa Juriſdiction en préjudice de la Souveraineté du Roy & de ſon Conſeil; le premier ayant dès le commencement de ſon arrivée par-deça prêtendu ériger un nouveau Tribunal, auquel luy & ſon Auditeur euſſent pris canoniſſance de toutes les Cauſes, ou du moins telle partie d'icelles qu'ils euſſent voulu, qui ſe doivent enſuite du Concile de Trente Seſſ. 25. cap. 10. De Reform. *commettre aux Juges nommez par les Synodes Provinciaux; & il l'eût de fait ja érigé, ſi Nous & aucuns des autres Conſeils ne nous y euſſions oppoſez, en lieu qu'il devoit ponctuellement ſe conformer aux Loix & Privileges de ce Païs, ſuivant le bon exemple de ſes devanciers, & excuſer le ſcandale & inconveniens que l'introduction de ſemblables nouveautez cauſe en un Etat ſi proche des Heretiques de tous côtez: & ledit Official a auſſi ja commencé beaucoup de nouveautez, auſquelles ſommes pareillement reſolu de Nous oppoſer, & ne les ſouffrir davantage, comme n'avons pareillement pu ſouffrir les nouveautez faites par ledit Nonce & Official en cette Procedure; en laquelle ſommes été attaquez par eux, qui Nous ont par-là contraint à Nous défendre le mieux qu'il Nous a été poſſible; ce qui eſt permis par tous Droits, tant Divins, Naturels que Humains; même Nous y étions obligez par nôtre ferment, pour le maintenuement des Privileges, Coûtumes & Obſervances anciennes du Païs, comme V. A. peut voir par ce diſcours qui ſert ſeulement pour inſtruction de ſa perſonne Royale, & non pas pour conteſter l'affaire pardevant quelqu'autre Juge que ce porroit être, ou pour ſoumettre cet Ecrit à autre Cenſure que celle de V. A. puiſque ce ſeroit diminuer l'autorité du Conſeil (à qui cecy touche privativement,) & autrement une choſe des très-mauvais exemple, & pire conſequence, tendant d'ailleurs en préjudice de la Hauteur de Sa Majeſté, des Privileges, Ordonnances, bonnes & juſtes Coûtumes de ce Païs, & notamment en préjudice de la Joyeuſe Entrée, laquelle V. A. a toûjours ſaintement obſervée.*

Mettant au ſurplus à V. A. en conſideration, que les Nonces ne peuvent uſer de leur faculté ou pouvoir qu'ils ont de Sa Sainteté, ſans au prealable obtenir Placet, lequel s'accorde au Conſeil avec reſtriction, & ſauf la Souveraineté du Roy & obſervance de ſes Loix & Privileges du Païs, & non autrement. Sur ce, baiſans très-humblement les Royales mains de V. A. prions Dieu,

MADAME, de conſerver V. A. longues années ſous ſa protection, de V. A. Sereniſſime tres-humbles & très-obeiſſans Serviteurs le Chancelier & Gens du Conſeil du Roy en Brabant.

ſe per Supplicam, imo natu maxumus allegat ſe nihil ſciviſſe de dictis Monitorialibus, imo offert quod velit ſe expurgare per juramentum, & illis non vellet uti; & alii petierunt Placitum ut poſſent ad executionem procedere, rogantes, ut excuſentur ratione culpæ commiſſæ quod non citius petiiſſent: ſed Nuntius & Officialis nihil ſimile præſtant, ſed videntur velle nos verbis circumvenire, quod nobis eſt valde ſuſpectum, eo amplius, quod quotidie videmus, quod unuſquiſque illorum omni modo conetur extendere ſuam Juriſdictionem in præjudicium ſuperioritatis Regis & Conſilii; primus illorum ab initio ſui adventus prætendit erigere novum Tribunal, in quo ipſe & ejus Auditor cognoſcerent de omnibus cauſis vel ſaltem de multis quas voluiſſent, quæ debent juxta Conſilium Tridentinum *Seſſ. 25. c. 10. De Reformat.* commiti Judicibus nominatis per Synodos Provinciales, & jam erexiſſet, ſi Nos & quædam alia Conſilia non oppoſuiſſemus, cum tamen deberet punctatim ſe conformare Legibus & privilegiis hujus patriæ, ſecundum exemplum ſuorum anteceſſorum, & excuſare ſcandalum & inconvenientia, quæ introductio talium novitatum cauſat in aliquo Statu tam vicino undequaque hæreticis: & dictus Officialis etiam multas incepit novitates, quibus pariter decrevimus Nos opponere, nec ulterius pati, ſicut non potuimus pati novitates attentatas per dictum Nuntium & Officialem in hac agendi methodo in qua ipſi nos aggreſſi ſunt. Qui etiam nos coegerunt defendere omni meliori modo, quod licet per omnia jura tam Divina, quam naturalia & poſitiva; imo cogebamur per noſtrum Juramentum pro conſervatione Privilegiorum, conſuetudinum, & ordinationum antiquarum Patriæ, ſicut Veſtra Celſitudo videre poteſt ex hoc diſcurſu, qui conducit inſtructioni Regis, & non ad conteſtandum litem coram alio Judice qualicumque, vel ad ſubmittendum alteri cenſuræ huc ſcriptum, quam Veſtræ Celſitudini: nam hoc eſſet diminuere auctoritatem Conſilii (quod hoc negotium privative tangit) & alias res peſſimi exempli & peſſimæ conſequentiæ, tendens aliunde ad præjudicium ſuperioratis Suæ Majeſtatis, privilegiorum, ordinationum, bonarum & juſtarum conſuetudinum hujus Patriæ, & notanter in præjudicium feſtivi Introitus, quem Veſtra Celſitudo ſancte obſervavit.

Addimus præterea conſiderandum a Veſtra Celſitudine quod Nuntii non poſſint uti facultate & poteſtate ſibi conceſſa a Sua Sanctitate, niſi prius obtinuerint Placitum quod conceditur in Conſilio cum reſtrictione & ſalva ſuperioritate Regis & obſervantia Legum & Privilegiorum Patriæ, & non aliter. Supereſt ut humillime oſculemur manus Regias Veſtræ Celſitudinis, rogantes Deum,

Sereniſſima Domina, ut Veſtram Celſitudinem per multos annos in ſua protectione conſervet, Vaſtræ Celſitudinis humillimi & obedientiſſimi ſervi, Cancellarius & Procurator Generalis Conſilii Regii in Brabantia.

Digitized by Google

DECRETUM

CONSILII BRABANTIÆ die 5. Maji 1628. quo caſſatur publicatio Bullæ Romanæ impetratæ in cauſa hæredum Caroli de Bilhé, & in ſuperiori Conſulta enarratum.

PHilippus Dei gratia Rex Caſtilliæ, Leonis, Arragoniæ, utriuſque Siciliæ, Jeroſolymorum, Luſitaniæ, &c. Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, &c. primario Apparitori ſeu Nuntio Conſilii noſtri in Brabantia, ad hoc requiſito, ſalutem. Expoſuit nobis charus & fidelis noſter Conſiliarius & Procurator generalis Brabantiæ, quod quamvis ſecundum notoria Edicta in hiſce Provinciis inviolabiliter obſervata, nullæ Bullæ Apoſtolicæ publicari aut executioni mandari poſſint ſine Placito præfati noſtri Conlili; tamen Officialis Mechlinienſis auſus ſit injungere omnibus Paſtoribus & Vicariis Parochiarum Diœceſis Mechlinienſis, ut in vim cujuſdam Bullæ Papalis, per Domicellam Annam de Bilhé & Cohæredes ejus impetratæ in Februario ultimo elapſo, mandarent cuicumque perſonæ ignotæ, quæ ex Domo mortuaria Caroli de Bilhé patris eorum, forte ſurripuit & adhuc poſſidet bona quæcumque mobilia aut immobilia ſpectantia ad dictam Domum mortuariam, eamdem reſtitueret; & quis quis perſonam illam noſceret, eamdem dictis Hæredibus de Bilhé, aut memorato Officiali denuntiaret, idque infra triginta dies, ſub pœna excommunicationis. Vi cujus Mandati, varii Plebani, Paſtores & Vice-Paſtores eamdem Bullam cum prætacto Mandato in hac noſtra Provincia, ſub concinne publicarunt, datis de hac publicatione teſtimoniis ſuis, uti inter alia conſtat ex copia dictæ Bullæ publicata per D. Plebanum Divæ Gudulæ in ejuſdem Eccleſia. Quæ omnia cum directe repugnent præfatis noſtris Edictis & in interruptis conſuetudinibus in Provincia noſtra Brabantica obſervatis: quæque adhuc nata ſunt evenire, niſi tempeſtive provideatur. idcirco exponens nobis ſupplicavit ut dignaremur ei concedere Litteras Patentes caſſationis ad hæc congruas. Hinc eſt quod Nos, hiſce mature expenſis, tibi injungimus, authorizando per præſentes, ut, ſi præmiſſa vera eſſe ſufficienter conſtiterit, eo caſu ad inſtantiam Exponentis, nomine noſtro dictis Officiali Mechlinienſi, Domicellæ de Bilhé & Cohæredibus, Plebanis, Paſtoribus & Vice Paſtoribus qui prætactam Bullam & Mandatum publicarunt, inſuper & Joanni Van Meerbeeck qui eamdem Bullam & Mandatum impreſſit, omnibusque aliis quos hæc quomodolibet concernunt ac cuilibet eorum ſub gravibus mulctis noſtro obſequio applicandis, etiam injiciendo manus in temporalia bona, expreſſe & ſevere mandes præfatum Mandatum dicti Officialis ac ſubſecutam publicationem ejuſdem & quidquid inde dependet, ſuis ſumptibus, damnis & intereſſe caſſent, revocent & annullent, ſibique caveant à ſimilibus impoſterum attentandis ſub gravioribus pœnis; deinde ſolvant expenſas hujus Sententiæ ac executionis ejuſdem; eos ad hæc congruis Juris mediis compellendo; ad quæ omnia tibi impartimur plenam facultatem. Mandamus inſuper omnibus aliis inferioribus Tribunalibus, Judicibus, Officiariis & Subditis Brabantinæ Provinciæ noſtræ, ut in hiſce exequendis tibi obediant & auxilium præſtent, ſi indigueris, eoſque requiſieris) tale enim eſt beneplacitum noſtrum. Datum in urbe noſtra Bruxellenſi 5. Maji, anno

PHilips by der gratien Godts Coninck van Caſtillien, van Leon, van Arragon, van beyde Sicilien, van Jeruſalem, van Portugael, &c. Aerts-Hertoge van Ooſtenrijck, Hertoge van Bourgognien, van Lothrijck, van Brabant, van Limbourg, &c. hier op verſocht, Saluyt. Van wegen onſen lieven ende getrouwen Raedt ende Procureur General von Brabant is ons verthoont ende te kennen gegeven dat hoe wel, volghens die notoire Edicten hier in onſe Landen inviolabelijck onder houden, gheene Bulle Apoſtolique gepubliceert, noch ter executie geſtelt en mogen worden ſonder voorgaende Placet van onſen voorſz. Raede Soo is 't nochtans dat den Officiel van Mechelen hem heeft vervoordert te bevelen aen alle Paſtoors ende Vicariſſen van de Kercke des Aertsbiſdoms van Mechelen, dat ſy ingevolge van ſekere Bulle Papale geimpetreert by Jouffrouwe Anna de Bilhé, ende haere Erfgenaemen in Februario leſt leden, ſonden hebben t'ordonneren aen ſolken onbekenden Perſoon als uyt het Sterf-Huys van wylen Carle de Bilhé hunnen Vaeder ſouden mogen genomen hebben ende ſouden mogen beſitten alſulken goeden meubelen ende immeubelen als 't voorſz. Sterf-Huys ſoude toebehooren, dat ſy allen de ſelve ſouden hebben te reſtitueren ende die de ſelve ſouden weten, dat ſy die ſouden denunceren aen de voorſz. Erfgenamen Bilhé oft wel aen den voorſz. Officiael, ende dit alles binnen den tyt van dertigh daegen op pene van excommunicatie; welken volgende verſcheyde Plebanen, Paſtoors, ende Vice-Paſtoors hun hebben vervoordet binnen deſen onſen Lande die voorſz, Bulle met het voorſz. Mandaet onder het Sermon te verkondigen, ende daer af hunne relatien te geven, als blijckt onder andere by een dobbel van de ſelve Bulle gepubliceert by den Plebaen van Sinte Goedelen Kercke alhier. Ende want 't ſelve is contraire die voorſz. Edicten ende oude onverbrekelijcke obſervatien hier in onſen Lande van Brabant gehouden, ende noch meer ſyn ſoude, ſoo verre daer inne niet en worde verſien. Soo verſocht daerom die Remonſtrant dat ons gelieven wilde hem te verleenen unſe opene Brieven van Caſſatie daer toe dienende W. A. C. K. D. M. M. C. S. D. D. J. S. T. dat wy deſen aengeſien U. ontbieden ende bevelen daer toe committerende by deſen, dat ſoo verre U. blijckt van 't gene voorſz. is, ſoo veele dats genocch ſy. Ghy in dien gevalle t'en verſuecke des voorſz. Remonſtrant, doet expres ende ſcherp bevel van onſen t' wegen die voorſz. Officiael van Mechelen, die voorſz. Jouffrouwe de Bilhé ende haer mede Erfgenamen, die vorſz. Plebaens, Paſtores ende Vice-Paſtoors de voorſz. Bulle ende Mandaet gepubliceert hebbende, mitſgaeders Jan van Meerbecke die voorſz. Bulle ende Mandaet gedruckt hebbende, ende alle anderen dien't ſelve aengaen mach, op ſekere groote penen 't onſen behoeve te verbeuren oock by ſaiſiſſemente van hunne temporele goeden dat ſy ende een iegelijcb van hun, ſoo hun dat aengaen ſal, ende toeſtaet 't voorſz. Mandaet des voorſz. Officiaels, mitſgaeders die publicatien daer naer gevolght, ende daer af eenichſints dependeert Koſteloos ende ſchadeloos ſouden caſſeren, revoceren, of doodt ende te niet doen ende doen doen, ende hen verdragen van gelijcken meer te doene, oft t'attenteren, in eeniger manieren op meer penen.

penen. Ende tot dien betalen die coſten van deſen, ende executien der ſelver, de ſelve daer toe op dats noodt ſy bedvvingende by ende met alle behoorelijcke vveghen ende manieren van bedvvange daer toe dienende. Van dat te doene, met dieſſer aenkleeſt gheven vvy U. volcomen macht by deſen. Ontbieden vvoorts ende bevelen allen anderen onſen ende onſer Vaſallen, oft der Smaelre Heeren Rechteren, Juſticieren, Officieren ende Onderſaeten aen voorſz. Lants van Brabant dat ſy U. (dit doende) gehoorſaem ſyn, behulp ende byſtandt doen ſoo verre ghys behoeft ende ſy der van U. verſocht vvorden. Wantons alsoo Geliept. *Gegeven in onſer Stadt van Bruſſel den 5. Maii 1628. ende van onſen Rijcke d'achtſte. Onder ſtondt geſchreven by den Coninck in ſynen Raede ende vvas onderteckent* Steenhuys, *ende beſegelt mitten groeten Segel van Syne Majeſteyt in rooden vvaſſe gedruckt onder aenhangende in enkelen ſteerte.*

Domini 1628. & Regni noſtri octavo. Infra habebatur, Per Regem in ſuo Conſilio, & ſignatum *Steenhuyr*, & ſigillatum majori ſigillo Suæ Majeſtatis rubræ ceræ impreſſo.

Uyt cracbte van d'Originele opene Brieven vvaer af deſe Copye is, hebbe ick eerſte Deurvveerdere ordinaris van den Raede van Brabant op den 3 Julii 1628. in den naem van Syne Majeſteyt geordonneert, den Official van Mechelen, de voorſz. Jouffrouvve Anna de Bilhé ende haere mede Erfgenaemen, de voorſz. Plebanen, Paſtoors ende Vice Paſtoors de voorſz. Bulle monitoriael ende Mandaet gepublieeert hebbende, mitſgaeders Jan van Meerbeck die de voorſz. Bulle ende Mandaet gedruckt heeft ende alle andere dien 't ſelve aengaen mach, dat ſy hun promptelijck ſullen hebben te regeleren naer d'inhout van de voorſz. opene Brieven op pene van 500. goude Realen by elck van hun te verbeuren die op hun oft hunne goeden binnen dry daegen daer naer ſullen vvorden verhaelt ende binnen andere dry daegen naer d'expiratie van d'eerſte dry daegen op pene van duyſent goude Realen te verhaelen als vooren: alles ten behoeve van Syne Majeſteyt, ende voorts op alſulcken meerdere pene als daer naer ſal vvorden geordonneert, ende tot dien eynde hebbe deſe geaffigeert den 3. Julii 1628. &c. Ende vvas onderteeckent P. Chriſtyn.

Vigore Originalium Litterarum Patentium, quarum ſopra copia exhibetur, ego primarius & ordinarius Apparitor Conſilii Brabantiæ 3. Julii 1628. nomine Suæ Majeſtatis mandavi Officiali Mechlinienſi, dictæ Domicellæ Annæ de Bilhé ejuſque Cohæredibus, ac inſuper memoratis Plebanis, Paſtoribus & Vice Paſtoribus, qui præfatam Bullam publicarunt, & Joanni Van Meerbeeck ejuſdem Bullæ impreſſori, omnibuſque quos hæc concernere poſſunt, ut ſine mora ſeſe conforment contento præfatarum patentium Litterarum, ſub mulcta quingentorum aureorum ſolvendorum a quolibet eorum, quorum ſolutio infra triduum ex illorum perſonis aut bonis fiet. Et primo triduo elapſo, ſub mulcta mille aureorum, altero triduo elapſo, ſolvenda ut ante, ad utilitatem ærarii Suæ Majeſtatis; aut alia majori pœna poſtmodum ſtatuenda. In quem finem haſce affixi 3. Julii 1628. Erat ſignatum, *P. Chriſtyn.*

D E C R E T U M

CONSILII BRABANTIÆ de 3. *Julii* 1628. *quo caſſatur citatio quædam affixa ex parte Internuntii, præfata in Conſulta pariter enarratum.*

PHilips by der Gratien Godts Coninck van Caſtillien, van Leon, van Arragon, van beyden Sicilien, van Jeruſalem, van Portugael, &c. Aerts-Hertoge van Ooſtenryck, Hertoge, van Bourgognien, van Lothryck, van Brabant, van Limbourg, &c. Den eerſten van de Deurvverderen oft Boden van onſen Raede geordonneert in Brabant hier op verſocht, ſaluyt. Van vvegen onſen lieven ende getrouvven Raede ende Procureur General van Brabant is ons vertoont ende te kennen gegeven, dat alſoo d'Erfgenaemen vvylen Charles de Bilhé te Roomen hadden geimpetreert ſekere Bulle Papale genoemt Monitoriale, daer by op pene van excommunicatie aen onbekende perſoonen vvorde geordonneert te reſtitueren 't gene ſy uyt hen Vaders Sterf Huys mochte hebben ontvreemt, ende dat den Officiael van Mechelen Heere Jean le Roy hem hadde vervvoordert t'ordonneren dat de ſelve ſoude vvorden gepubliceert gelijck verſcheyde Paſtoors alhier oock hadden gedaen, niet tegenſtaende dat daer toe geen Placet, en vvas verſocht, noch geaccordeert, ſoo is den Remonſtrant van Officie vvegen genoodt ſaeckt gevveeſt 't ſelve te kennen te geven ende te verſoecken proviſie daer toe dienende mits notoirelijck in deſen onſen Lande van Brabant egeene Apoſtolike proviſien en mogen te vverck geſtelt vvorden ſonder voorgaende Placet, vvelcken volgende, onſen voorſz. Raede hem heeft geaccordeert onſe opene Brieven van Caſſatie met ſaiſiſſement van de temporele goeden van den voorſz. Officiael, Paſtoors, oft Vice-Paſtoors die publicatie gedaen hebbende, mitſgaders van de voorſz. Jouffrou-

PHilippus Dei gratia Rex Caſtiliæ, Leonis, Arragoniæ, utriuſque Siciliæ, Jeroſolymorum, Luſitaniæ, &c. Archi Dux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, &c. primario Apparitori, ſive Nuntio Conſilii noſtri Brabantiæ, ad hoc requiſito, ſalutem. Expoſuit nobis charus & fidelis noſter Conſiliarius & Procurator generalis Brabantinus, hæredes Caroli de Bilhé Romæ impetraſſe Bullam quamdam Papalem, Monitorialem nuncupatam, qua ſub pœna excommunicationis injungitur perſonis ignotis, reſtituere quidquid ex Domo mortuaria Patris eorum ſurripuerunt. Quodque Dominus Le Roy Officialis Mechlinienſis mandaſſet eamdem publicari, uti etiam varii Paſtores fecerant, licet nullum ad hoc Placitum fuiſſet petitum nec conceſſum. Quare exponens vi officii coactus fuit hæc nobis ſignificare, ut de opportuno remedio providere dignaremur; cum notorium ſit in noſtra Provincia Brabantiæ, nullas Proviſiones Apoſtolicas ſine prævio Placito noſtro poſſe executioni mandari. Quare dictum Conſilium noſtrum eidem conceſſit Patentes noſtras Literas caſſationis, cum detentione bonorum temporalium tam dicti Officialis, Paſtorum aut Vice-Paſtorum, qui præfatam publicationem fecerant, quam memoratæ Domicellæ de Bilhé & Fratrum ejus: poſtquam vero dictæ Patentes Litteræ cœperant executioni mandari, relatum eſt charo noſtro & fideli Cancellario, partes controverſiam amicabiliter velle componere; rogantes ut interea omnis ulterior executio Caſſationis ſuſpenderetur. Quibus non obſtantibus,

Illuſtri-

Illuſtriſſimus Dominus Nuntius Apoſtolicus juſſit. Exponentem Litteris ſuis de 28. Junii noviſſimi, affixis ad valvas Eccleſiarum 3emo ſequenti citari infra trinum biduum coram Auditore ſuo, ad ibidem defendeudam præfatam Caſſationem, & probandum quod non inciderit in excommunicationem: alias contra ipſum pronuntiandum Decretum Excommunicationis, illudque in forma publicandum. Quæ omnia cum directe contrarientur tam ſupremæ noſtræ auctoritati & memorati Conſilii noſtri, quam Privilegiis & Conſuetudinibus dictæ noſtræ Provinciæ; Exponens ſupplicavit ut dignaremur ei concedere Patentes noſtras Litteras caſſationis in forma, cum licentia injiciendi manus in bona temporalia. Hinc eſt quod nos hiſce attentis, te auctorizamus & injungimus ut, cum tibi debite conſtiterit vera eſſe quæ narrara ſunt, nomine noſtro expreſſe & ſevere mandes præfato Illuſtriſſimo Domino Nuntio, ejus Auditori, dicto etiam Officiali aliiſque omnibus Eccleſiaſticis & ſecularibus, ac nominatim præfatæ Domicellæ Annæ de Bilhe & Fratribus ejus, qui ſe memoratæ cauſæ immiſcuerunt & adhuc immiſcebunt ſub gravi pœna, arbitrio noſtro infligenda, ut quilibet eorum, in quantum id eum concernit ſuis diſpendiis, damnis & intereſſe caſſent, revocent & annullent dictam citationem & affixionem cum omnibus inde ſecutis & ſecuturis, ſibique caveant a ſimilibus quomodolibet attentandis: ac inſuper ſolvant expenſas hujus Decreti ac executionis ejuſdem, quemlibet eorum in ſolidum ad hoc compellendo mediis Juris congruis. Ad hæc omnia damus tibi plenam facultatem, uti etiam id injiciendas manus in bona eorum temporalia, ut ex his pœnas prætactas recuperare poſſis. Mandamus inſuper omnibus aliis inferioribus Tribunalibus, Judicibus, Officiariis & Subditis Brabantinæ Provinciæ noſtræ, quos hæc tangunt, ut ipſi & quilibet eorum in hiſce exequendis tibi obediant, & auxilium præſtent, ſi indigueris, eoſque requiſieris; tale eſt enim beneplacitum noſtrum. Datum in Urbe noſtra Bruxellenſi 3. Julii anno Domini 1628. & octavo Regni noſtri. Inferius habebatur, Per Regem in ſuo Conſilio; & ſignatum *Steenhuiſe*. Et ſigillatum majori Sigillo ſuæ Majeſtatis rubræ ceræ impreſſo.

vve Anna de Bilhé ende haere Broeders, ende naer dien deſelve vvaeren begonſt t' exploicteren, ſoo is by onſen ſeer lieven ende getrouvven Cancellier onſen Raede gerelateert dat men malkanderen metter minnen ſoude verſlaen ende dat ondertuſſchen alle voordere executie van de voorſz. Caſſatie ſoude vvorden opgehouden, gelijck gebeurt is, dien niet tegenſtaende ſoo heeft den Heere Illuſtriſſimus Nuncius Apoſtolicus den Remonſtrant by affixie ter Kerck deuren doen citeren by ſyne Brieven van den 28. Junii leſt leden, geaffigeert den 30. daer naer, om te compareren binnen dry mael tvvee Daegen voor ſijnen Auditeur om aldaer te verantvvoorden die voorſz. Caſſatie, ende vvaerom hy niet en ſoude gevallen zijn in excommunicatie, anderſſints dat teghen hem ſoude vvorden ghegeven Decret van excommunicatie, ende dat 't ſelve naer behooren ſoude vvorden gepubliceert, allen d'vvelck vvant directelijck is ſtrydende teghen d'oude Privilegien ende Coſtumen van deſen onſen voorſz. Lande, mitſgaeders teghen onſe Souveraine autoriteyt ende van onſen voorſz. Raede Soo verſocht die Remonſtrant dat ons gelieven vvilde hem daer op te verleenen onſe opene Brieven van Caſſatie in forma met permiſſie van ſaiſiſſement van hunne temporele goeden. Waerom soo is 'T *dat vvy deſen aengeſien U. ontbieden ende bevelen daer toe committerende by deſen, dats ſoo verre U. blijcke van 't gene voorſz. is ſoo veel dats genoech ſy, ghy in dien gevalle ten verſuecke des voorſz. Remonſtrant doet expres ende ſcherp bevel van onſen t'vvegen den voorſz. Illuſtriſſimus Heere Nuncius, ſynen Auditeur, den voorſz. Officiael, mitſgaeders alle andere Geeſtelijcke ende Werelijcke Perſoonen, naementlijk oock de voorſz. Jouffrouvve Anna de Bilhe ende haere Broeders die hen 't gene des voorſz. is hebben gemoyt ende noch ſullen moyen oft ondervvinden op ſekere groote penen 't onſen behoeve te verbeuren, dat ſy ende een iegelijck van hun ſoo hem dat aengaen ſal ende toeſlaet, ſullen de voorſz. Citatie, affixie, ende alles vvas daer af dependeert uyt ende naergevolght is oft volgen ſal, coſteloos ende ſchadeloos Caſſeren, revoceren, af, doodt ende te niet doen ende doen doen, ende hun verdraegen van gelijcken meer te doen, oft 't attenteren in eeniger manieren ende tot dien betaelen die Coſten van deſen ende d'executie der ſelver, de ſelve elck in't beſunder daer toe op dats noot ſy bedvvingende by ende met alle behoorelijcke vveghen ende manieren van bedvvangende daer toe dienende. Van des te doene gheven vvy U. volcomen macht, mitſgaders om hunne temporele goeden te moghen ſaiſeren tot verhaelen van de voorſz. Penen, Ontbieden ende bevelen voorts allen anderen onſen, ende der Smaelre Heeren Rechteren, Juſticieren, Officieren ende onderſaeten ons voorſz. Landts van Brabant dien dit aengaen ſal mogen, dat ſy ende een iegelijck van hun ſoo hem toebehoort U. (dit doende) gehoorſaem ſyn, behulp ende byſtandt doen, ſoo, verre Ghys behoeft ende ſy des van U. verſocht vvorden.* Want ons alsoo Geliefft. *Ghegeven in onſer Stadt van Bruſſel den 3. Julii 1628. ende van onſe Rijcken d'achſte. Onderſtonde by den Coninck in ſynen Raede ende vvas onderteeckent* Steen-Huys, *ende beſegelt metten grooten Segel van Syne Majeſteyt in rooden vvaſſe gedruckt onder aen uythangende in enckelen Steerte.*

Vigore Orginalium Litterarum Patentium, quarum copia ſupra exhibetur, ergo primarius Apparitor Conſilii Brabantiæ nomine Suæ Majeſtatis, & ad inſtantiam Domini exponentis, expreſſe & ſevere mandavi præfato Illuſtriſſimo Domino Internuntio, ejus Auditori, memorato etiam Officiali, omnibuſque perſonis Eccleſiaſticis & ſecularibus, nominatim Domicillæ Annæ de Bilhe & Fratribus ejus, qui ſe hiſce negotiis miſcuerunt & adhuc immiſcebunt; ut prompte ſeſe conforment contento dictarum Patentium Litterarum ſub pœna 500. aureorum ſolvendorum per quemlibet eorum in perſona aut ex bonis eorum, infra triduum: quo elapſo, ſi non obedierint, ſub mille aureorum ſolvendorum ut ante, applicandorum ærario Suæ Majeſtatis, ac inſuper ſub alia graviore mulcta poſtmodum ordinanda. In quem finem haſce affixi 3. Julii 1628. Erat ſignatum, *P. Chriſtyn.*

Uyt crachte van d'Originele opene Brieven vvaer af deſe Copye is, hebbe ick eerſte Deurvveerdere Ordinaris van den Raede van Brabant in den naem van Syne Majeſteyt ende ten verſuecke des voorſz. Heere Remonſtrant gedaen expres ende Scherp bevel aen den voorſz. Illuſtriſſimus Heere Internuntius, ſynen voorſz. Auditeur, den voorſz. Official ende alle andere Geeſtelijcke ende Werelijcke perſoonen, naementlijck oock aen Jouffrouvve Anna de Bilhé, ende haere Broeders die in't gene voorſz. hen hebben gemoeyt ende noch ſullen moyen ende ondervvinden, dat ſy hun promptelijck ſullen hebben te reguleren naer d'inhoudt van de voorſz. opene Brieven op pene van 500. goude Realen by elck van hen te verbeuren die op hun, haer ende binnen andere dry daegen daer naer ſullen vvorden verooſt hunne goeden binnen dry daegen naer d'expiratie van d'eerſte dry daegen op pene van duyſent goude Realen te verhaelen als voorſz. alles tot behoef van Syne Majeſtydt ende voorts ob alſulcken meerder penen als daer naer ſal vvorden geordonneert, ende hebbe tot dien eynde deſe geaffigeert den 3. Julii 1628. ende vvas onderteeckent P. Chriſtyn. D.

Digitized by Google

D.

EPISTOLA

INTERNUNTII die 24. *Septembris* 1641. *ad Univerſitatem Lovanienſem, cui annexum erat Decretum S. Congregationis univerſalis Inquiſitionis contra Librum Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis per Univerſitatem publicandum.*

Rdi Adum EXIMII AC AMPLISSIMI Dni.

PRodiit in lucem contra Sedis Apoſtolicæ Mandata ac Decreta Liber Reverendiſſimi Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, cui titulus *Auguſtinus*, tractans ex profeſſo de Auxiliis Divinis; ac deinde occaſione ejuſdem operis editæ ſunt pariter contra prædicta Decreta ac Mandata Theſes PP. Societatis Jeſu de ejuſmodi materia agentes, quam alii Libelli, Orationes, Scripturæ ac Epiſtolæ in Decreto Sanctiſſimi Domini noſtri hiſce Litteris annexo annotatæ; quorum omnium uſum cum Sanctitas ſua de Conſilio Eminentiſſimorum Cardinalium Supremæ & Univerſalis Inquiſitionis interdixerit, ſimulque inhibuerit, ne quiſquam impoſterum Libros, & tractatus ullos de prædicta materia imprimere, aut in lucem edere audeat, mitto DD. Veſtris juſſu ejuſdem Sanctitatis Suæ exemplar prædicti Decreti, ut in iſta Univerſitate id quamprimum promulgetur, ac ſub Cenſuris & pœnis in eo contentis inviolabiliter ab omnibus obſervetur: Quod DD. Veſtras pro ſua in Sedem Apoſtolicam obſervantia non gravate præſtituras ſperans rogo eaſdem ut de receptis hiſce me illico reddant certiorem; interea vero omnia proſpera & felicia ejus precor, Bruxellis 24 Septembris 1641. (Inferius habebatur) Reverendarum admodum Exim. ac Ampliſſ. DD. Veſtrarum, (magis infra habebatur) Devotiſſimus Servus (ſignatum) J. P. STRAVIUS *Internuntius Apoſtolicus.*

E.

BREVE URBANI VIII.

De 11. *Januarii* 1642. *ad Univerſitatem, in quo conqueritur de non facta executione prædicti Decreti S. Congregationis.*

URBANUS PP. VIII.

DIlecti filii, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Cum admiratione audivimus in vobis, qui Religioſæ Fidei defenſionem profitemini, non eam inveniri alacritatem ad Juſſa Apoſtolica capeſſenda, quæ tum Eccleſiæ auctoritati, tum integritati ac pietati veſtræ par eſſet, dum Decretum ad coercenda circa materiam de Auxiliis ingeniorum diſſidia a nobis publicatum debitæ executioni minime demandari curaviſtis; ſed ad illius editionem impediendam, neſcimus quo malo affectu ducti, ingoi certe ſpecie & prætextu, quemadmodum ad Nos perlatum eſt, laicos Magiſtratus inducere non dubitaſtis. Patet quantum hoc ab iis, qui Eccleſiæ militant, abhorreat, quod offendiculum hinc puſillis, quantum hoſtibus ſcandalum exoriatur. Sedi quidem Apoſtolicæ non eadem ſuggerunt conſilia, quæ fuere & opera & novis Univerſitatem illam Beneficiis cumulandi. Speramus tamen fore, ut hoc in negotio ejuſmodi ſuſcipiatis deliberationem, quæ non averſionis, ſed confirmandæ noſtræ erga vos benevolentiæ argumentum ſit. Id a vobis propediem exſpectamus, quibus Apoſtolicam benedictionem in Domino impertimur. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die 11. Januarii 1642. Pontificatûs noſtri anno xix. (Signatum erat) JULIUS PORPIGLIORIUS. Superſcriptio erat talis: Dilectis filiis Decano & Univerſitati Lovanienſi.

LIBEL-

F.

LIBELLUS SUPPLEX

***PROCURATORIS REGII OBLATUS CONSILIO BRABANTIÆ**, quo petit interdici Rectori Univerſitatis Lovanienſis procedere ad Publicationem ullius Bullæ aut Decreti Romani, niſi ipſi primo conſtiterit de obtentis Litteris Placiti, & nominatim ad Publicationem prædicti Decreti S. Congregationis contra Librum Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis.*

CURIÆ.

EXponit Conſiliarius & Procurator Generalis Brabantiæ quod ad ejus notitiam pervenerit, Dominum Internuntium Stravium auſum fuiſſe in hiſce Ditionibus evulgare Decretum Romanum, quo prohibentur lectura Libri piæ memoriæ D. Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, Theſes PP. Societatis Jeſu contra ejuſdem Librum, variaque alia ſcripta; abſque eo quod hic in Curia, viſum aut placetatum fuerit: quare ultima Septembris proxime elapſi obtulit Libellum huic Curiæ ut dignaretur prædicto D. Internuntio Stravio, omnibuſque aliis, quorum intereſt, injungere, Mandatum ab ipſo editum, circa Publicationem dicti Decreti, affixionem ejus ad valvas, omniaque inde ſequuta caſſare & annullare, & in caſum communicationis omnia ſuſpendere: ad quem Libellum decreta eſt excommunicatio cum ſuſpenſione executionis prædictæ Bullæ; qua Supplica Litteris clauſis miſſa præfato D. Internuntio, hic contra eamdem exhibuit declarationem hic adjunctam, & quamvis hactenus Concilium nihil diſpoſuerit, nec prædicta ſuſpenſio ſublata ſit, nihilominus didicit Supplicans, quod Univerſitas Lovanienſis receperit nova Mandata Romana, ejuſdem ſubſtantiæ cum præcedenti Decreto de 20. Auguſti ultimo præteriti, quodque eadem Univerſitas reſolverit die Lunæ proximo idem Decretum publicare, ſine præviis litteris Placiti; cumque hoc vergat in præjudicium prædictæ ſuſpenſionis, ac ſupremæ Regalis Poteſtatis, cui ab omni immemoriali tempore in hiſce Brabantiæ Ditionibus competit Jus Placiti diverſis Edictis confirmatum: recurrit Supplicans ad hanc Curiam;

Ut dignetur interdicere D. Rectori aliiſque Univerſitatis Lovanienſis ſubditis, ne publicent aut alibi publicis locis affigant Bulles quaſcumque vel Reſcripta Sedis Apoſtolicæ, priuſquam illis conſtiterit de obtentis litteris Placiti ad hoc neceſſariis, & in caſum communicationis, interim prædicta interdictio, quod faciendo &c. (ſignatum erat) *M. vanden Hove.*

AEN HET HOF.

VErtboont den Raedt ende Procureur Generael van Brabant, hoe dat gekomen zynde tot ſynder kenniſſe dat den Heer Internuntius Stravius hem hadde vervoordert hier te Lande uyt te geven ſeker Decreet van Roomen, vvaer by verboden vvordt de lecture van den Boeck van vvylen den Heere Biſſchop van Ipre Cornelius Janſenius, die Theſes van de Paters der Societeyt JESU daer tegens gemaeckt ende andere verſcheyde Geſchriften, ſonder hier te Hove gevïſiteert oft geplaceteert gevveeſt te zyn, heeft Requeſte, gepreſenteert op den leſten September leſtleden, ten eynde het Hof ſoude gedient vveſen aen den voorſz. Heere Internuntius Stravius, ende aen alle andere die ſulkx, ſoude mogen raecken te injungeren, koſteloos ende ſchadeloos te caſſeren, doodt ende te niet te doen het Mandement by hem gegeven, nopende de publicatie van het voorſz. Decreet, d'affictie ad valvas, ende allen 't gene daer uyt ende naer is gevolgt, houdende ingevalle van communicatie, alles in ſtaet ende ſurceantie; op vvelke Requeſte is gevolgt appointement van communicatie, houdende ondertuſſchen in ſtaet ende ſurceantie d'executie van de Bulle aldaer vermelt, vvelke Requeſte geſonden gevveeſt zynde by beſlotene Brieven aen den voorſz. Heere Internuntius, heeft daer tegens gedient van ſeker verklaeren hier mede gaende: ende hoevvel tot noch toe daer op niet en is geresolveert, noch de voorſz. ſurceantie afgedaen: ſoo is't nochtans dat hy Suppliant verſtaet, dat die van de Univerſiteyt van Loven ſouden ontfangen hebben nieuvve Depeſchen van Roomen, inhoudende het ſelfſte dat ingehouden heeft 't voorgaende Decreet van den 20. Auguſti leſtleden, ende dat ſy en Maendag toekomende ſouden verſtaen tot publicatie te komen van de ſelve, ſonder daer toe te hebben eenige Brieven van Placet, ende vvant het ſelve ſoude ſtrecken in prejudicie van de voorgaende ſurceantie, ende dat het ſelve ſoude vveſen tegens de Souverainiteyt van Syne Majeſteyt, die vvelcke competeert het recht van Placet te geven in deſen Lande van Brabant van alle oude ende immemoriale tyden, by verſcheyde Placaerten geconfirmeert, ſoo neemt hy ſijnen toevlucht totten Hove.

Ten eynde het ſelve gedient zy aen den Heere Rector ende andere der Univerſiteyt van Loven t'interdiceren te procederen tot publicatie oft affixie van eenige Bullen oft Reſcripten van den Stoel van Roomen, aleer dat hun ſal zyn gebleken van Brieven van Placet daer toe dienende, ende ingevalle van communicatie, interim *de voorſz. interdictie, Dit doende, &c. (ende vvas ondeteeckent)* M. vanden Hove.

Sequitur Apoſtilla marginalis ad prædictum Libellum.

COmmunicetur hæc Supplica Litteris clauſis Univerſitati Lovanienſi, ad contradicendum intra octiduum, eidem interim interdicendo ne procedat ad publicationem & affixionem Bullarum in eadem memoratarum, Actum 22. Martii 1642. Erat ſignatum, Boiss. Vt, & ſignatum *Loyens.*

SY deſe by beſlotene Brieven gecommuniceert aen die van de Univerſiteyt van Loven, om daer tegens te ſeggen binnen acht dagen, die ſelve middelertyt interdicerende te procederen tot publicatie ende affixien van de Bullen in deſe geruert. Actum 22. Martii 1642. geparapheert Boiss. Vt. *ende onderteeckent* Loyens.

LIBELLUS

G.

LIBELLUS

PROCURATORIS GENERALIS CONSILII NAMURCENSIS,

quo petit caſſationem publicationis Bullæ Urbani VIII. factæ per Epiſcopum Namurcenſem ſine prævio Placito Regio.

REmontre.........qu'encore que par les Placards du dernier jour de Mars 1595. & du 19. Mai 1499. il ſoit clairement défendu à toutes perſonnes, tant Eccleſiaſtiques que Seculiers, de quelque condition & dignité qu'elles ſoient, de faire publier ou exécuter aucunes Bulles Rome, pour quelque cauſe que ce ſoit, avant que d'avoir obtenu du Roy ſes Lettres de Placet expediées dans les formes, & cela pour empêcher qu'il ne ſe faſſe rien au préjudice de l'Etat, des droits de Sa Majeſté, & de ceux de ſes Sujets; néanmoins le Reverendiſſime Evêque de Namur auroit fait publier dans les Communautez Religieuſes de cette Ville une certaine Bulle qu'on dit avoir éte donnée à Rome le 6, Mars, de l'an de l'Incarnation du Seigneur 1642. le dix-neuviéme du Pontificat du Pape Urbain VIII. Que de plus, le même Reverendiſſime Evêque auroit ſouſcrit cette Bulle, par laquelle ſont confirmées les Conſtitutions de Pie V. & de Gregoire XIII. portant prohibition de certaines opinions Théologiques, & de la lecture du Livre intitulé : AUGUSTINUS, de Corneille Janſenius cy devant Evêque d'Ipres. Et comme de telles publications faites contre les Ordonnances du Roy peuvent avoir des ſuites dangereuſes, ledit Procureur General pour pourvoir à la conſervation deſdites Ordonnances ou Edits de Sa Majeſté, requiert qu'il y ſoit pourvu par des Lettres, en vertu deſquelles ladite publication ſoit caſſée & declarée nulle, & de nul effet, & que défenſes ſoient faites à tous qu'il appartiendra, de faire à l'avenir aucune entrepriſe de cette nature. & qu'il ſoit fait à tous commandement d'obſerver leſdites Ordonnances Royaux.

Signé, *ADRIANI.*

EXponit quod quamvis per programmata ultimæ diei Martii 1595. & 19. Maji 1499. clariſſime prohibeatur omnibus perſonis tam Eccleſiaſticis quam Sæcularibus, cujuſcunque ſint conditionis & dignitatis, curare publicari aut exequi ullas Bullas Romanas pro quacunque cauſa ſit, niſi prius obtentis a Rege litteris Placiti expeditis in forma, & hoc ad impediendum ne quid fiat in præjudicium Status, jurium Suæ Majeſtatis, & ſuorum Subditorum; tamen Reverendiſſimus Epiſcopus Namurcenſis curavit publicari in Communitatibus Religioſis illius Civitatis certam quandam Bullam, quæ dicitur eſſe data Romæ 6. Martii de an. 1642. 19. Pontificatus Papæ Urbani Octavi, quod amplius Reverendiſſimus Epiſcopus ſubſcripſiſſet dictam Bullam, per quam confirmantur Conſtitutiones Pii V. & Gregorii XIII. continentes prohibitionem quarundam opinionum Theologicarum & *lecturæ* Libri intitulati : AUGUSTINUS Cornelii Janſenii antehac Epiſcopi Iprenſis : & cum ex talibus publicationibus factis contra Ordinationes Regis poſſint oriri ſequelæ periculoſæ, dictus Procurator Generalis ad providendum conſervationi dictarum Ordinationum vel Edictorum Suæ Majeſtatis requirit, ut provideatur per Litteras, vigore quarum dicta publicatio caſſetur & declaretur nulla & nullius effectus, & ut fiant prohibitiones omnibus, ad quos pertinet, ne impoſterum fiat aliquot attentatum ſimilis naturæ, & ut omnibus ſerio præceptum fiat obſervandi dictas Ordinationes Regias.

Signatum, ADRIANI.

H.

E P I S T O L A

GUBERNATORIS BELGII AD UNIVERSITATEM LOVANIENSEM,

qua mandatur Univerſitati, ut ceſſare faciat diſputationes & altercationes excitatas inter Theologos occaſione doctrinæ contentæ in libro, cui titulus : Auguſtinus Cornelii Janſenii, *quoaduſque habeatur finalis reſolutio Summi Pontificis, necnon Suæ Regiæ Majeſtatis ſuper modo & forma executionis Bullæ, qua prædictus liber erat proſcriptus.*

AUX VENERABLES NOS CHERS ET BIEN-AMEZ LE RECTEUR, &c. DE NOTRE UNIVERSITE' DE LOUVAIN.

DOm Franciſco de Mello, Marquis de Tor de Laguna, Comte d'Aſſumar, Lieutenant Gouverneur & Capitaine Géneral des Païs-Bas & de Bourgogne, Venerables chers & amez, ayant reconnu les inconveniens

DOminus Franciſcus de Mello, Marchio Torrenſis de Laguna, Comes Aſſumarienſis, Locumtenens Gubernator, & Capitaneus Generalis Belgii & Burgundiæ, Venerabiles Clariſſimi & Dilectiſſimi, com-

comperτis inconvenientibus quæ oriuntur ex diſputationibus & diſcurſibus in Concionibus & Lectionibus ſuper doctrina tradita in Libro intitulato : AUGUSTINUS, compoſito per Epiſcopum Iprenſem Dominum Cornelium Janſenium piæ memoriæ, cui multum intereſt providere, donec Sanctiſſimus Pater Pontifex ſumat reſolutionem finalem, & Rex nobis mandet, quo modo illam debeamus executioni mandare, in quem effectum de hoc negotio illi ſcripſimus, has præſentes expedimus, vobis mandentes ex parta Suæ Majeſtatis, ut in illa Univerſitate convaniens edatur Mandatum ut ſimiles controverſiæ, diſcurſos & lectiones ibidem ceſſent, abſque hoc quod reinchoetur directe vel indirecte, donec certiores redditi ſimus de dicta reſolutione noſtri Sanctiſſimi Patris & de Mandato Suæ Majeſtatis. Venerabiles & Chariſſimi Deus vos protegere dignetur. Datum Bruxellis 7. Maji 1644.
RO. V. Et Signatum, Dom FRANCISCUS DE MELLO M. *Torrenſis De Laguna.*

naiſſantes des diſputes & diſcours aux Prédications & Leçons ſur le ſujet de la doctrine traitée au Livre intitulé : AUGUSTINUS, compoſé par feu l'Eveque d'Ipres Meſſire Corneille Janſenius ; à quoy il importe de pourvoir, en attendant que N. S. P. le Pape y prenne reſolution finale. ET QUE LE ROY NOUS MANDE COMMENT ON LA DEVRA METTRE EN EXECUTION, auquel effet luy avons rendu compte de cette affaire : nous dépêchons la Préſente, vous enchargeant de la part de Sa Majeſté de donner en icelle Univerſité l'ordre qu'il appartient, afin que ſemblables controverſes, diſcours & leçons y ſoient excuſées, & ayent à ceſſer, ſans y revenir directement ou indirectement, juſqu'à ce que nous vous ferons avertir de ladite reſolution de nôtre Saint Pere & de l'ordre de Sa Majeſté. A tant, venerables chers & bien amez, Nôtre Seigneur Dieu vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxelles, le 7. May 1644. RO: Vt. & ſigné DOM FRANCISCO DE MELLO M. De Tor de Laguna.

I.

LITTERÆ

CONSILII BRABANTIÆ AD GUBERNATOREM BELGII, in quibus exponit, qua ratione providerit, ne per Internuntium, vel Univerſitatem Lovanienſem publicaretur Bulla condemnatoria Libri, cui titulus : Auguſtinus Cornelii Janſenii, *ſine obtentis prius Litteris Placiti.*

PRocurator Generalis Suæ Majeſtatis nobis expoſuit per Supplicam quod Internuntius Apoſtolicus reſidens in hac Civitate Bruxellenſi, per dexteritatem quam habet in Univerſitate Lovanienſi, conetur denuo introducere publicationem & executionem Bullarum & Decretorum emanatorum a Sancta Sede Romana, circa librum compoſitum per defunctum Epiſcopum Iprenſem Janſenium, & per eamdem factionem quorundam Doctorum dictæ Univerſitatis dicitur eſſe capta quædam reſolutio contraria Inhibitionibus hac ſuper materia factis, per Litteras 7. Maji anni præteriti, ſignatis a Marchione Torrenſi de Laguna, & ejuſmodi attentata repugnant directe juribus Superioritatis Suæ Majeſtatis in his Patriis, cum ſimus in poſſeſſione immemoriali non admittendi publicationem ullarum Bullarum Romanarum, niſi prius fuerint inſpectæ & placidatæ per Conſilium Suæ Majeſtatis ; requirimus ideo pro Litteris Caſſationis contra dictum Internuetium, Rectorem & Doctores dictæ Univerſitatis, qui cooperati ſunt dictæ reſolutioni : hæc Supplica tracta eſt in deliberationem & fuit conſideratum, quod Conſilium ab anno 1641. ſuſpenderit publicationem & executionem Bullarum quam Internuntius & quidam Doctores dictæ Univerſitatis Lovanienſis facere prætendebant ſuper materia ſupradicti libri, & continuarit per aliam Ordinationem de 22. Martii 1642. conſiderato etiam quod exſpectetur reſolutio ſuæ Majeſtatis, quæ ſpeciatim de illo negotio certior eſt reddita, continuando ordinavimus dictam ſuſpenſionem & communicavimus dicto Internuntio, Rectori & Doctoribus Lovanienſibus, qua de re conſultum eſſe duximus ut Veſtram Excellentiam certiorem redderemus, ut ſit informata, caſu quo dictus Internuntius vel alii quaſdam vellent deſuper deponere querelas vel expoſitionem in contrarium : inſuper poſt oſculum manuum Veſtræ Excellentiæ rogamus Deum, quatenus eam conſervare dignetur ſub ſua ſancta protectione. Bruxellis 3. Junii 1645.

MONSEIGNEUR,

LE Procureur General de Sa Majeſté en Brabant, Nous ayant remontré par Requête, que l'Internonce du Saint Siege de Rome réſidant en cette Ville de Bruxelles, par l'adreſſe qu'il a en l'Univerſité de Louvain, tâche de nouveau d'introduire la publication & Exploit des Bulles & Decrets émanez du Saint Siege de Rome, touchant le Livre compoſé par feu l'Evêque d'Ipres Janſenius, & que par la même faction de quelques Docteurs de ladite Univerſité, ſe feroit priſe quelque reſolution contraire aux inhibitions ſur ce ſujet à eux faites par Lettres du 7. May de l'an paſſé, *ſignées du Marquis TOR DE LAGUNA, & que ſemblables attentats repugnent directement aux Droits de la Souveraineté de Sa Majeſté en ces Païs, étant en poſſeſſion immemoriale de n'admettre la publication d'aucunes Bulles de Rome, ſans être venuës & placetées par le Conſeil de Sa Majeſté ; Nous requerant partant pour nos Lettres de Caſſation à la charge dudit Internonce, Recteur, & Docteurs de ladite Univerſité, ayant cooperé à la ſuſdite reſolution : laquelle Requête étant miſe en deliberation, & conſideré que depuis l'an 1641. ce Conſeil a tenu en ſurſéance la publication & Exploit des Bulles que l'Internonce STRAVIUS, & quelques Docteurs dudit Louvain prétendoient de faire ſur le ſujet du Livre ſuſdit, & l'a continué par autre Ordonnance du 22. de Mars 1642. Attendu auſſi qu'on attend la reſolution de Sa Majeſté, à laquelle on a donné particuliere avertence de cette affaire, avons en continuant leſdits devoirs autrefois ordonné ladite ſurſéance avec communication audit Internonce, Recteur & Docteur de Louvain, de quoy avons auſſi trouvé convenir d'aviſer vôtre Excellence ; afin qu'elle ſoit informée, en cas que ledit Internonce, ou autres en voudroient former quelque plainte ou remontrance au contraire. Et ſur ce, aprés avoir baiſé les mains de V. E. prions Dieu de la conſerver, Monſeigneur, ſous ſa ſainte protection. De Bruxelles le troiſiéme de Juin mil ſix cens quarante cinq.*

K. EPI-

Digitized by Google

K.

EPISTOLA

CONSILII BRABANTIÆ AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, qua reſpondet Conſilium reſolviſſe admittere publicationem Bullæ, qua proſcribitur Liber Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, conformiter ad Mandatum ab Archiduce tranſmiſſum; una tamen monens, hanc publicationem ita moderandam, ut Jus Placiti integrum conſervetur.

MONSEIGNEUR,

AVant vû la Lettre de V. A. S. du premier de ce mois, qu'avons reçu le 9. après, nous enchargeant l'exécution de la Bulle Papale, & probibition de la lecture du Livre de feu Evêque d'Ipres Janſenius, & des autres Livres & Ecrits mis au jour enſuite d'iceluy, tant oppugnant que défendant la matiere y traitée, enſemble le Placard que V. A. S. trouve convenir de publier ſur ce ſujet, en conformité de l'ordre de Sa Majeſté, à laquelle euſſions repondu plûtôt, ne fût êté l'abſence de la plupart des Conſeillers, à cauſe des vacances : & y répondant, dirons (à très-humble correction) que nous nous conformons unanimement à la teneur du projet dudit Placard & volonté de Sa Majeſté, joint à la Lettre ſuſdite; ſauf que pour ne préjudicier au droit lui competant en ce Païs & Duche de Brabant, de placeter tous Decrets & Bulles venant de Rome apparavant en faire publication, trouvons neceſſaire de joindre au periode faiſant mention de l'obſervance de la Bulle du Pape, &c. en tous ſes points, les mots ſuivans, pour autant qu'elle touche la matiere & doctrine repriſe eſdits Livres & Traitez, *parce qu'en ladite Bulle ſe trouvent des clauſes qui découvrent ouvertement le deſſein que les Romains ont de ſe décharger de l'obligation du Placet de Sadite Majeſté, & nous obliger à l'avenir à l'obſervance de toutes les Bulles Papales, par la ſeule publication de leurs Decrets faite dans la Ville de Rome : croyant fermement n'être telle l'intention de Sa Majeſté, dont le devoir de nôtre charge & fidelité que nous devons à ſon ſervice, nous oblige d'en averter V. A. S. ſuppliant de le prendre en bonne part, & de croire, qu'en toutes occaſions demeurerons, Monſeigneur, de V. A. S. très humbles & très-obeïſſans ſerviteurs, les Chancelier & Gens du Conſeil du Roy en Brabant. Bruxelles, le 25. Septembre 1647.*

VIſis Litteris Veſtræ Celſitudinis Sereniſſimæ de prima hujus menſis, quas 9. diebus poſt accepimus, in eiſdem mandat nobis publicationem & executionem Bullæ Pontificiæ, & prohibitionem lecturæ Libri Epiſcopi Iprenſis Janſenius, & aliorum librorum ſcriptorum & in lucem editorum illius occaſione, tam oppugnando quam defendendo materiam ibidem tractatam, eodem modo programma quod Veſtra Celſitudo ducit convenire ut publicetur ſuper illa materia, juxta mandatum Suæ Majeſtatis; cui citius reſpondiſſemus, niſi plerique Conſiliarii fuiſſent abſentes propter vacantias, & reſpondentes dicemus (ſalva humillima correctione) quod nos conformemus unanimiter tenori dicti programmatis & voluntati Suæ Majeſtatis, quod junctum eſt dictis Litteris, excepto quod ad non inferendum præjudicium juri ſibi competenti in hac Patria Ducatu Brabantiæ, placitandi omnia Decreta & Bullas venientia Roma, antequam eorumdem fiat publicatio, neceſſarium judicamus adjungere periodo, quæ facit mentionem obſervantiæ Bullæ Pontificiæ, &c. in omnibus ſuis punctis, hæc verba ſequentia, In quantum tangit materiam & doctrinam in dictis Libris & Tractatibus contentam : quia in dicta Bulla quædam inveniuntur quæ aperte detegunt mentem, quam habent Romani ſe exonerandi obligatione Placiti Suæ Majeſtatis, & nos in poſterum obligandi ad obſervantiam omnium Bullarum Pontificiarum per ſolam publicationem ſuorum Decretorum factam Romæ; nec credimus illam eſſe mentem Suæ Majeſtatis, unde Officium noſtræ curæ & fidelitatis quam debemus veſtro obſequio, faciunt ut Veſtram Celſitudinem commoneamus, rogantes ut in bonam partem ſumat ſive æqui bonique conſulat, credatque quod in omni occaſione ſimus permanſuri Veſtræ Celſitudinis humillimi & obedientiſſimi ſervi, Cancellarius & Conſiliarii Regis in Brabantia. Bruxellis 25. Sepbris 1647.

Digitized by Google

L.

EPISTOLA

CANCELLARII CONSILII BRABANTIÆ ad ARCHIDUCEM LEOPOLDUM; *in qua monet Archiducem, omnino præcavendum, ne per publicationem Bullæ, qua prohibetur Liber Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, ullatenus præjudicetur Juri Regio hactenus inviolabiliter conſervato, de non admittendis ullis Bullis aut Decretis Romanis ſine prævio Placito Regio.*

CUm exhibuerim Conſilio Brabantiæ Litteras & projectum progammatis quod Veſtra Celſitudo Sereniſſima mandat pro executione Bullæ Pontificiæ, concernens prohibitionem Libri defuncti Epiſcopi Iprenſis Cornelii Janſenii & omnium aliorum tractantium *pro & contra* de materia ibidem contenta, hoc ſe unanimiter conformavit ordinationi latæ per Litteras Suæ Majeſtatis, ſicut Veſtra Celſitudo videbit per ſententiam dicti Conſilii. Ut autem de meo particulari ipſi ſatisfaciam prout ei placuit mihi mandare, dicam humillime quod me etiam plane conformem dictis ordinationibus Suæ Majeſtatis, modo in poſterum non offendatur jus illi competens, nempe quod nulla Bulla Pontificia aut alia Decreta Eccleſiaſtica poſſint in hac Patria & Ducatu Brabantiæ ſortiri effectum, ſine præviis litteris Placiti Suæ Majeſtatis, quod hactenus fuit inviolabiliter obſervatum: alias timendum eſſet multis de cauſis, ne per ſolam publicationem Bullarum & Decretorum Sanctæ Sedis factam Romæ, induceretur obligatio incolarum hujus Patriæ ad obſervantiam dictarum Bullarum aut Decretorum, quæ eſt forma inuſitata, & quam Romani antehac pluribus vicibus tentarunt in has partes introducere, ad annihilandum dictum jus Suæ Majeſtatis, ſtabiliendum aliquod Tribunal Juſtitiæ Eccleſiaſticæ in hac Patria, cui rei ſemper facta eſt oppoſitio, ſicut poſſet probari per multa exempla, ad manutenendum jus & authoritatem Suæ Majeſtatis, & præcavenda incommoda quæ ſui Subditi tam Eccleſiaſtici quam Laici paterentur per tales novitates, ſi non provideretur per quamdam declarationem, ad præveniendum ſequelis quas prætendere poſſent per publicationem factam Romæ: relinquimus prudentiæ Veſtræ Celſitudinis, ſi velit hoc examinari a Conſilio Status, ſi id putat convenire, cum ſit res magni momenti & conſiderationis, ad nos liberandum ab importunitatibus dictorum Romanorum, & deſuper humillime oſculans manus Veſtras maneo, &c. Bruxellis.... Septembris 1647.

MONSEIGNEUR,

AYant fait voir au Conſeil de Brabant la Lettre & projet du Placard que V. A. S. ordonne pour l'execution de la Bulle Papale, touchant la probibition du Livre de feu l'Evêque d'Ipres Cornelius Janſenius, & de tous les autres traitans pro & contra *de la matiere y contenuë, iceluy s'eſt unanimement conformé aux ordres portez par les Lettres de Sa Majeſté, comme V. A. verra par l'avis dudit Conſeil. Et pour luy reſervir du mien particulier, ainſi qu'il luy a plû de m'ordonner, diray très bumblement, que je me conforme auſſi entierement auſdits ordres de Sa Majeſté, moyennant qu'à l'avenir par là ne ſoit choqué ou préjudicié le droit competant à icelle, ſçavoir, que nulle Bulle Papale, ou autres Decrets Eccleſiaſtiques puiſſent ſortir effet en ce Païs & Duché de Brabant, ſans préalables Lettres de* Placet *de Sa Majeſté: ce qui a été juſques aujourd'buy inviolablement obſervé; autrement il ſeroit à craindre avec beaucoup de ſujet, que par la ſeule publication des Bulles ou Decrets du Saint Siege faite à Rome, on voudroit à l'avenir obliger ceux de ce Païs à l'obſervance deſdites Bulles ou Decrets; ce qu'eſt une forme inuſitée, & laquelle les Romains ont cy devant tâché par plusieurs fois d'introduire par deça, pour anéantir ledit droit de Sa Majeſté, & établir un Tribunal de Juſtice Eccleſiaſtique en ce Païs: à quoy on s'eſt chaque fois oppoſé, comme on pourroit verifier par pluſieurs exemples, afin de maintenir le droit & autorite de Sa Majeſté, & precaver l'intereſt que ſes Sujets, tant Eccleſiaſtiques que Laïcs, viendroient à ſouffrir par ſemblables nouveautez, s'il n'y étoit pourvu par quelque Declaration, pour prevenir la conſequence qu'ils pourroient pretendre par la publication faite à Rome. Remettant à la prudence de V. A. de faire traiter ce point au Conſeil d'Eſtat, ſi elle le trouve convenir, pour etre de grande conſideration, & nous delivrer des importunitez ordinaires deſdits Romaniſtes. Et luy baiſant ſur ce très bumblement les mains, demeure, Monſeigneur, &c. Bruxelles, le... S. Septembre 1647.*

M. DE-

M.

DECRETUM

***ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS** quo mandat publicari & obſervari Bullam Urbani VIII. qua proſcribebatur Liber Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, ac una exponuntur rationes, quæ Archiepiſcopum moverant ad poſtulandam dilationem hujus publicationis.*

JAcobus, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mechlinienſis, omnibus has (*a*) uſuris ſalutem in Domino. Notum facimus quod cum circa publicationem Bullæ URBANI VIII. ſel. rec. datæ pridie nonas Martii MDCXLII. qua Liber cui nomen Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis Auguſtinus, ac Theſes PP. Societatis JESU adverſus eundem Librum, & alia opuſcula tam contra Janſenium quam pro ejus defenſione in lucem emiſſa prohibentur, graves occurrerent difficultates, & præcipue quod non pauci viri pii & docti judicarent dicti Libri prohibitione lædi auctoritatem doctrinæ ſancti Patris AUGUSTINI, a Summis Pontificibus, Conciliis, & SS. Patribus ſæpius approbatæ, atque adeo a tota Eccleſia receptæ in ea materia, quæ dicto Libro principaliter exponitur; adeo ut ab his, qui Librum impugnant, hæc ſancta doctrina in contemptum adduceretur, eorumque nonnulli palam aſſerere non vererentur, quaſdam propoſitiones in eodem ſenſu quo a ſancto AUGUSTINO traditæ ſunt, jam eſſe damnatas; ex quo gravia oriri cœperant ſcandala, ac porro timebantur majora, in hiſce præſertim regionibus, hæreticis circumcinctis, quibus non levia ſuppeditanda videbantur argumenta ad oppugnandam perpetuam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in rebus Fidei conſtantiam & infallibilitatem: ac præterea ſpectabiles ex omni ordine Theologi affirmarent, Janſenium inique apud Sanctam Sedem traductum, tanquam qui propoſitiones olim a Sancta Sede damnatas, cum contemptu ejuſdem Sedis renovaſſet ac defendiſſet, atque ita dictam Bullam, quæ hoc fundamento nititur, ſubreptitie fuiſſe obtentam; & interea eo prætextu vir integerrimus, & ob doctrinæ eminentiam, ſingularitatem, aliaſque dotes ad dignitatem Epiſcopalem evectus, & Veritatis Catholicæ adverſus hæreticam pravitatem acerrimus propugnator, atroci calumnia non tantum ut hæreticus, ſed hæreſiarcha, voce & ſtylo proclamaretur: prævia matura deliberatione, & omnium virorum judicio, a promulgatione dictæ Bullæ hactenus ſuperſedendum eſſe cenſuimus, neutiquam hoc animo (uti a quibusdam ſparſum eſt) ut Pontificiæ auctoritati ullo pacto obſiſteremus, pro qua defendenda etiam vitam & ſanguinem, ubi res poſtulaverit, parati ſumus effundere; ſed hoc unico propoſito, ut interea Sua Sanctitas de his, quæ commemorata ſont, certior reddi poſſet, eique ſupplicari ut deſignatis ſpecialiter ſupradictis propoſitionibus, ac parte utrimque ex æquo audita, Librum examinari, & cum ſcriptis Divi AUGUSTINI conferri mandare, dictiſque malis opportuno remedio occurrere dignaretur. Cumque per Deputatos Romam ea cauſa miſſos impetrari hoc non potuiſſet, ne ulla ex parte in negotio tanti momenti officio noſtro deeſſemus, Regiæ quoque Suæ Majeſtatis opem & auxilium implorandum eſſe duximus, ut ejus apud Sanctam Sedem interceſſione conſequi hoc daretur. Cum vero nihilominus Sanctiſſimus D. N. per Miniſtros ſuos dictæ Bullæ publicationem urgere pergat, & Regia quoque Sua Majeſtas ab iiſdem Miniſtris interpellata, ut Suæ Sanctitatis deſiderio ſatisfiat, datis ad Sereniſſimam Suam Celſitudinem Litteris, ab eaque nobis cum ſpeciali mandato in hunc finem inſinuatis, quamprimum promulgandam eſſe decreverit: Hinc eſt quod nos Suæ Sanctitati ac Regiæ Majeſtati Sereniſſimæque Celſitudini humiliter obſequentes, Officii Curiæ noſtræ Archiepiſcopalis Procuratori, aliiſque ad quos id pertinet mandamus, ut dictam Bullam locis ac more conſuetis die prima Aprilis, a Sereniſſima Sua Celſitudine deſignata, rite promulgent. Ac inſuper in virtute S. obedientiæ ſerio præcipimus omnibus juriſdictioni noſtræ ſubjectis, cujuſcumque dignitatis, ordinis & conditionis exiſtant, ne una pars alteram in Scholis, pulpitis, & concionibus dicteriis, ſcommatibus, aut cenſuris perſtringat, ſub pœna Excommunicationis, aliiſque arbitrio noſtro infligendis. Ne vero hujus publicationis prætextu ſcandala ſupra commemorata, ſiniſtris aliquorum interpretationibus accendantur, monendos eſſe duximus omnes & ſingulos, certo conſtare Sanctitatis Suæ mentem nequaquam eſſe, ut per hanc publicationem auctoritati doctrinæ S. AUGUSTINI quicquam detractum eſſe intelligatur; ſed & Regiam Suam Majeſtatem præfatis ſuis Litteris, ac etiam Sereniſſimam Suam Celſitudinem iis quas ad nos dedit diſerte mandare, ne harum contentionum occaſione auctoritati glorioſi Doctoris ſancti AUGUSTINI a quoquam lædi, aut aliquo modo deprimi toleretur, ſed ejus ac aliorum ſanctorum Patrum honor, quem ſemper in Eccleſia obtinuerunt, integer atque illibatus conſervetur. Deinde Regiam Suam Majeſtatem hoc amplius voluiſſe, ut honori & exiſtimationi Reverendiſſimi Janſenii conſulatur; adeoque poſt Bullæ promulgationem & obedientiam Suæ Sanctitati præſtitam, apud eamdem ſe per Legatum ſuum interceſſuram, ut dictus Janſenii Liber penitus examinetur, ac ſi quis in eo reperiatur error, expungatur, & deinde imprimi ac vulgari poſſit; quomodo Sua Majeſtas cum aliorum magnorum virorum ſcriptis actum eſſe obſervat. Denique & illud expreſſe velle Sereniſſimam Suam Celſitudinem ne dicta publicatione Juribus, Privilegiis, ac inveteratis harum Provinciarum conſuetudinibus ullum præjudicium inferatur. Datum Bruxellæ die XXIX. Martii MDCLI. J. A. M. Vt.

Locus † Sigilli.

Ad mandatum Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi, N. MARIUS SECRET.

(*a*) Apud Terentium legitur *uri bona.* Forſan in textu Decreti mendum eſt, & pro *has uſuris* legi debet *has viſuris.* quod mihi probabile videtur.

LI.

N.

LIBELLUS SUPPLEX

ORDINUM BRABANTIÆ OBLATUS ARCHIDUCI LEOPOLDO, quo exponunt per publicationem Bullæ proſcribentis Librum, cui titulus: Auguſtinus Cornelii Janſenii, *poſſe plurimum præjudicari Juribus & Privilegiis ac inveteratis moribus hujus Provinciæ, ob plures in ea occurrentes clauſulas hiſce Juribus, Privilegiis, & Conſuetudinibus contrarias: quapropter petunt, nomine Regis expediri Actam, qua declaret Sua Majeſtas per hanc publicationem ſe non velle derogari prædictis Juribus, vel ullam novitatem inducere.*

VESTRÆ CELSITUDINI SERENISSIMÆ.

EXponunt humillime tres Status Brabantiæ, quod ventum eſſet ad eorum notitiam, Suam Majeſtatem reſolviſſe & ordinaſſe ut publicaretur & executioni mandaretur certa Bulla Pontificia Urbani Octavi emanata ratione Libri intitulati, Auguſtinus Cornelii Janſenii, & aliorum ſcriptorum, & cum dicta Bulla plures clauſulas contineat non compatibiles cum Privilegiis & antiquis uſibus hujus Provinciæ, inter alias comminationem pœnarum corporalium contra contraventores cujuſcumque ſint conditionis aut qualitatis, tam Eccleſiaſticos quam ſeculares, & excommunicationis latæ ſententiæ non remiſſibilis ab ullo inferiore Pontifice, qui rigores nunquam fuerunt uſitati aut practicati in dicta Provincia, nec illius rei ullum adduci poteſt exemplum, cum hac ratione Subditi traherentur extra Patriam ad Suam Sanctitatem, quæ res eſt plane contraria dictis Privilegiis; juncto etiam quod dicta Bulla contineat, quod publicatio illius facta, prout & aliarum Bullarum ibi inſertarum, Romæ, *in acie Campi Floræ*, haberet locum & ſortiretur effectum in omni Regno, Provincia, Civitatibus & locis, non ſecus ac ſi ibidem eſſet facta in particulari, quod rurſum repugnat dictis Privilegiis & uſibus, taliter ut ſi dicta Bulla publicetur cum dictis clauſulis, feretur judicium quod Sua Sanctitas haberet jus jubendi executionem in hacce Patria Bullarum & Brevium ſine ulla alia publicatione præter illam, quæ eſſet facta Romæ, & hoc eo amplius quod dictum programma Suæ Majeſtatis & ordinatio publicationis dictæ Bullæ illius nullam faciat mentionem, & nihil habeat de non præjudicio, cui etiam (ſalva humillima correctione) non eſt remedium adhibitum per Litteras, quas intelligimus eſſe ſcriptas ex parte Suæ Majeſtatis vel Veſtræ Celſitudinis ad Conſilia, continentes in effectu dictam clauſulam non præjudicii, in tantum ut per hoc medium dictæ infractiones non ſint curatæ, imo opus erit ad evitandum omnis generis præjudicia & ſequelas, ut bona intentio quam Sua Majeſtas & Veſtra Celſitudo habent illo reſpectu, debite publicaretur per actum ad hoc inſerviens; alias dictum programma & ordinatio ſervirent in poſterum de prætextu ad introducendas ſimiles novitates. Ideo exponentes habent recurſum ad Veſtram Celſitudinem Sereniſſimam, rogantes humillime, ut dignetur illis concedere actum declaratorium, quod Sua Majeſtas per publicationem dictæ Bullæ nullum prorſus intendat inferri præjudicium privilegiis & antiquis uſibus hujus Provinciæ Brabantinæ, & quod publicatio ullius Bullæ

A SON ALTESSE SERENISSIME.

REmontrent très-humblement les trois Etats de Brabant, qu'il ſeroit venu à leur connoiſſance, que Sa Majeſté auroit reſolu & ordonné de faire publier & exécuter certaine Bulle Pontificale du Pape Urbain VIII. émanée ſur le fait du Livre Intitulé Auguſtinus Cornelii Janſenii, *& autres Ecrits. Et comme icelle Bulle contient pluſieurs points & clauſes non compatibles avec les Privileges & anciennes Uſances de cette Province, entr' autres la commination des peines corporelles contre les contraventeurs de quelle condition ou qualité ils ſoient, tant Seculiers qu'Eccleſiaſtiques, & d'excommunication* latæ ſententiæ, *non remiſſible par aucun autre inferieur au Pape, leſquelles rigueurs n'ont jamais été uſées ni pratiquées en ladite Province, & n'y ait auſſi de ce aucun exemple; vû que par ce moyen les Sujets d'icelle ſeroient attirez hors du Païs vers la perſonne de Sa Sainteté, qui eſt choſe entierement contraire auſdits Privileges: y joint auſſi que ladite Bulle contient que la publication en faite, enſemble des autres Bulles y inſerées, à Rome,* in acie Campi Floræ, *tiendroit lieu, & ſortiroit effet ès tous Royaumes, Provinces, Villes & Lieux, comme ſi elle y fût faite en particulier, ce que derechef choque & répugne auſdites Privileges & Uſances: de ſorte que ladite Bulle étant publiée avec leſdites clauſes, on jugera que Sa Sainteté auroit droit de faire exécuter en cetuy Païs ſes Bulles & Brefs, ſans autre publication que celle faite à Rome; & ce de tant plus que ledit Placard de Sa Majeſté & Ordonnance de publication de ladite Bulle, n'en fait aucune mention, & ne porte aucune clauſe de non préjudice, à quoy n'eſt auſſi (à correction très humble) remedié par les Lettres qu'on entend être écrites de la part de Sa Majeſté, ou de Vôtre Alteſſe Sereniſſime aux Conſeils, contenantes en effet ladite clauſe de non préjudice: en tant que par ce moyen leſdites infractions ne ſont redreſſées, ainſi ſera beſoin, pour éviter toute ſorte d'inconvenience & conſequence, que la bonne intention que Sa Majeſté & Vôtre Alteſſe ont en ce regard, ſeroit dûement publié par Acte à ce ſervant; autrement ledit Placard & Ordonnance ſerviroit à l'avenir de prétexte pour introduire ſemblables nouveautez. C'eſt à ce ſujet que les Remonſtrans ſe retirent vers Vôtre Alteſſe Sereniſſime, la ſuppliant très-humblement, que luy plaiſe leur accorder Acte déclaratoire, de ce que Sa Majeſté par la publication de ladite Bulle n'entend aucunement préjudicier aux Privileges & anciennes Uſances de cette Province de Brabant: ni que la publication*

d'au-

d'aucune Bulle Papale, quay que faite à Rome, aura lieu, ſans qu'elle ſoit placetée & publiée audit Païs: & que cependant ladite publication ſera tenuë en ſurſéance. Ce faiſant, &c.

Pontificiæ, quamvis facta Romæ, nullum ſit habitura locum, niſi ſit placetata in dicta Patria, & quod interim debeat publicatio eſſe ſuſpenſa. Hoc facto, &c.

Sequitur Reſponſum Archiducis datum ad prædictum Libellum.

SON ALTESSE ayant eu rapport de cette Requête, déclare qu'il a été ſuffiſamment pourvû aux plaintes des Supplians par la Lettre écrite à ceux du Conſeil de Brabant ſur le ſujet de la publication de la Bulle icy mentionnée, & auxquels Sa Majeſté envoyera ordre de leur en donner extrait authentique, pour s'en ſervir aux occaſions: étant l'intention de Sa Majeſté & de Sa dite Alteſſe, que la publication de ladite Bulle ne puiſſe occaſionner ni induire aucunes nouveautez contraires aux Privileges & anciens Uſages, tant de cette Province de Brabant, que de toutes les autres de l'obeïſſance de Sa Majeſté. Fait à Bruxelles, le dernier des Mars 1651. Paraphé F. Vt. Signé, LEOPOLD GUILLAUME. Encore plus bas: Par Ordonnance de Son Alteſſe, Signé, DE GOTTIGNIES.

Sua Celſitudo habita relatione hujus Supplicæ, declarat, quod ſufficienter ſit proviſum querelis Supplicantium per Litteras ſcriptas ad Conſilium Brabantiæ ſuper materia publicationis Bullæ hic mentionatæ; & mittet Sua Majeſtas mandatum illi dandi extractum authenticum ad illo utendum occaſione data; cum ſit intentio Suæ Majeſtatis & dictæ Celſitudinis, quod publicatio dictæ Bullæ nullas debeat inducere novitates contrarias Privilegiis & antiquis uſibus tam dictæ Provinciæ Brabantinæ, quam omnium aliarum ditionis Suæ Majeſtatis. Datum Bruxellis ultima Martii 1651. Signatum, LEOPOLDUS WILHELMUS. Et adhoc inferius: Per mandatum Suæ Celſitudinis, Signatum, DE GOTTIGNIES.

O.

LITTERÆ

ARCHIDUCIS LEOPOLDI AD CONSILIUM BRABANTIÆ, quibus caſſat & annullat quandam Proteſtationem Internuntii contra quaſdam clauſulas expreſſas in Litteris Archiducis, necnon Ordinatione Regia ſuper publicatione Bullæ Urbani VIII. proſcribentis Librum, cui titulus: Auguſtinus.

LEopold-Guillaume par la grace de Dieu Archi-Duc d'Autriche, Duc de Bourgogne, &c. Lieutenant, Gouverneur & Capitaine General des Païs-Bas & de Bourgogne. Mes très chers & bien amez; Ayant appris que l'Internonce de Sa Sainteté ès Païs de par deçà auroit fait couler parmy les Sujets du Roy mon Seigneur certain imprimé intitulé, Ant. Bichus Abbas ſanctæ Anaſtaſiæ, Adminiſtrator Apoſtolicæ Juriſdictionis cum Facultatibus Nuntii, in Belgicis ditionibus, atque Burgundiæ Comitatu, a Sancta Sede Apoſtolica deputatus: *commençant,* Cum alias, *& daté en cette Ville de Bruxelles le vingtiéme d'Avril dernier, & ſigné,* Ant. Abbas S. Anaſt. *par lequel directement contre nos Lettres du 28. de Février dernier, que vous avons écrites, au regard de la clauſe continuë ès Bulles du Pape Urbain VIII. émanées ſur le Livre de feu l'Evêque d'Ipres Janſenius, portant en ſubſtance:* Que la ſeule publication de ladite Bulle faite à Rome introduiſoit obligation ſans autre publication particuliere; que nôtre intention étoit de n'admettre en ce regard aucune nouveauté au préjudice des Privileges, Libertez & Coûtumes de ce Païs: mais bien qu'en ſemblable occurrence feroit ſuivi ce qui a toûjours été obſervé & entendu: *& voyant maintenant ledit Internonce, nonobſtant nôtre déclaration, vouloir autrefois faire entendre le contraire, & introduire une obligation d'obſerver toutes les Bulles de Sa Sainteté par la ſeule publication en faite à Rome, même qu'il paſſe ſi avant de non ſeulement annuller la déclaration faite au contraire par noſdites Lettres, mais auſſi le Placard de Sa Majeſté émané en ſatisfaction à l'aide & aſſiſtance ſeculiere que Sa Sainteté*

LEopoldus Wilhelmus Dei gratia Archi-Dux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, &c. Locumtenens Gubernator & Capitaneus Generalis Belgii & Burgundiæ, &c. Chariſſimi & Dilectiſſimi, comperto quod Internuntius Suæ Sanctitatis in his partiis diſſeminaſſet inter ſubditos Regis Domini mei quoddam impreſſum intitulatum, *Ant. Bichus Abbas Sanctæ Anaſtaſiæ, Adminiſtrator Apoſtolicæ Juriſdictionis cum Facultatibus Nuntii, in Belgicis ditionibus, atque Burgundiæ Comitatu a Sancta Sede Apoſtolica deputatus:* incipiens, *Cum alias*, & datum in hac Civitate Bruxellenſi 20. Aprilis ultimi, & ſignatum, *Ant. Abbas S. Anaſt.* per quod directe contra noſtras Litteras 28. Februarii ultimi, quas vobis ſcripſimus, reſpectu clauſulæ contentæ in Bullis Papæ Urbani Octavi ſuper libro defuncti Epiſcopi Iprenſis, continentis in ſubſtantia, Quod ſola publicatio facta Romæ induceret obligationem abſque alia publicatione particulari, quod noſtra intentio eſſet nullam in hoc puncto admittendi novitatem in præjudicium Privilegiorum, libertatum & conſuetudinum hujus Patriæ: ſed quod in tali occurrentia ſervaretur id quod ſemper fuit obſervatum & intellectum; & videntes nunc dictum Internuntium, non obſtante noſtra declaratione velle perſuadere contrarium, & introducere obligationem obſervandi omnes Bullas Suæ Sanctitatis per ſolam publicationem factam Romæ, imo quod eo progrediatur, ut annullet declarationem factam in contrarium per noſtras dictas Literas, etiam programma Suæ Majeſtatis emanatum in ſatisfactionem ſubſidii ſecularis, quod Sua Sanctitas requiſiverat: nos cupientes remedium adhibere, & impedire ne tale at-

ten-

rentatum contra auctoritatem Suæ Majeſtatis ſubrepet inter ſubditos in hacce Patria, io præjudicium Privilegiorum, conſuetudinum & antiquæ obſervantiæ, declaramus nos non intelligere, quod dicta declaratio & proteſtatio poſſint ullo modo innovare vel derogare huic quod eſt reſolutum & declaratum per dicta programmata & dictas noſtras Litteras ſuper eadem materia, volentes e contra quod dictæ declarationes & proteſtationes habeantur pro nullis & nullius effectûs, ſicut de facto caſſamus & aonullamus per has præſentes; vobis mandantes & omnibus ſubditis Suæ Majeſtatis, ut vos illi mandato conformetis & procuretis, ut omnia exemplaria dicti impreſſi occupentur & tradantur in manus Procuratoris Generalis, & adferantur in veſtrum ſcrinium greffiarium, ut ibi ſupprimantur, & ot ſe informet, quis ex parte Internuntii fuerit Typographus, ad procedendum contra ipſum juxta programmata deſuper publicata: & quia difficulter per viam ordinariam poſſibile foret pervenire ad illius notitiam, authorizamus vos, ut curetis publicari in forma conſueta, quod quicumque denuntiarit Typographos, in mercedem habebit 1000 florenos, accipiendos a Theſaurario Suæ Majeſtatis, qui vult etiam, ut præſentes regiſtrentur in Regiſtris publicis, ut illios rei in poſterum babeatur notitia. Præterea, chariſſimi & dilectiſſimi, Dominos conſervet vos io ſus ſancta cuſtodia. Bruxellis 23. Junii 1651. Paraph. *F. Vt Signatum*, LEOPOLDUS. *Et inferius*, GOTTIGNIES.

avoit demandée : NOUS deſirans y remedier, & empêcher que telle entrepriſe contre l'autorité de Sadite Majeſté ne gliſſe parmy ſes Sujets en ce Païs, au préjudice de leurs Privileges, Coûtumes, & ancienne Obſervance, déclarons de n'entendre que ladite déclaration & proteſt puiſſent en aucune maniere innover ou déroger à ce qui a été reſolu & déclaré par leſdits Placards & noſdites Lettres précedentes ſur le même ſujet; voulant au contraire, que leſdites déclarations & proteſt ſoient tenus pour nuls & pour de nul effet, comme de fait nous les caſſons & annullons par ces Préſentes, vous ordonnans & à tous Sujets de Sa Majeſté de vous y conformer, & de procurer que tous Exemplaires dudit Imprimé ſoient ſaiſis & livrez ès mains du Procureur General, & apportez en vôtre Greffe, pour être ſupprimez; & qu'il s'informe qui de la part dudit Internonce puiſſe avoir été l'Imprimeur, pour procéder à ſa charge, ſelon les Placards ſur ce publiez : & d'autant que poſſible il ſeroit difficile de par voye ordinaire parvenir à cette connoiſſance, nous vous autoriſons de faire publier en la forme accoûtumée, que quiconque dénoncera l'Imprimeur ou les Imprimeurs, aura en récompenſe la ſomme de 1000 florins, à en être payé par le Receveur des Finances de Sadite Majeſté, laquelle entend auſſi, que la Preſente ſoit enregiſtrée ès Regiſtres publics de vôtre Reſſort, pour en avoir mémoire à l'avenir. A tant, Très-chers & bien-amez, Notre Seigneur vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxelles, le vingt troiſiéme Juin mil ſix cent cinquante un. Paraphé F. Vt. Signé, LEOPOLD. Et plus bas, GOTTIGNIES.

P.

C O N S U L T A

CONSILII BRABANTIÆ AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, in qua oſtendit, clauſulas contentas in Litteris Archiducis & Ordinatione Regia ſuper publicatione Bullæ Urbani VIII. contra Librum Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis, eſſe conformes inveteratis moribus harum & omnium pene Provinciarum & Regnorum, nihilque continere contrarium auctoritati Romani Pontificis, vel Libertati & Immunitati Eccleſiaſticæ.

Litteræ Veſtræ Celſitudinis de 28. Decembris ultimi ſunt ratione 3. Punctorum, quæ in Curia Romana Internuntius præcipue jactavit, primo quod publicationes Bullarum Apoſtolicarum factæ Romæ eſſent obligatoriæ io his partibus ſine ulla publicatione in Patria. Secundo, qood programma mentionatom in Litteris Veſtræ Celſitudinis dirigeretur non tantum ad & contra laicos, ſed & contra Eccleſiaſticos, in quos Sua Majeſtas nullam haberet Juriſdictionem. Tertio, quod ibidem imponerentur pœnæ exilii contra illos, etiam contra Mendicantes, qui nihil temporale poſſident, cum vis brachii ſecularis ipſi pure & ſimpliciter debuiſſet commodari, ut ipſemet cognoſceret de contraventionibus, &c. Ad quorum deliberationem ſtatim fuimus congregati, poſt receptionem Litterarum veſtræ Celſitudinis, dum quiſque noſtrûm tentat colligere quidquid poteſt inſtructionis & exempli concernentis hanc materiam, & inventum eſt, quod noo melius poſſemus ioformare quantum ad primom ponctum, quam per applicationem Conſulti quod præſeotavimus *Defunctæ Sereniſſimæ Infantiſſæ*

MONSEIGNEUR.

LA Lettre de Vôtre Alteſſe Sereniſſime du 28. de Décembre dernier eſt au ſujet des 3. Points, deſquels l'Internonce auroit principalement fait éclat en Cour de Rome; le premier, que les publications des Bulles Apoſtoliques faites à Rome feroient obligatoires par deça, ſans autre publication dans le Païs. 2. Que le Placard repris dans la Lettre de V. A. s'adreſſeroit non ſeulement contre les Laïs, mais auſſi contre les Eccleſiaſtiques, ſur leſquels Sa Majeſté n'auroit aucune Juriſdiction. Et le 3me, que l'on y auroit imposé des peines, des banniſſemens contre iceux, & même contre les Mendians, qui ne poſſedent rien de temporel, au lieu que la force du Bras ſeculier luy auroit dû être purement & ſimplement prêtée, pour connoître luy-même des contraventions, &c. A la déliberation deſquels nous ſommes été aſſemblez incontinent après la reception de la Lettre de V. A. lorſque chacun de nous s'enchargea de ramaſſer tout ce qu'il pourroit d'enſeignemens & d'exemples regardant cette matiere; & a été trouvé, que nous ne ſçaurions informer mieux au regard du premier point, que par employ de la Conſulte

que

*que nous préſentâmes à l'*Alteſſe défuncte la Sereniſſime Infante, *au ſujet de quelques Bulles Papales, que Meſſire Fabio de Lagoniſſa Marquis de Mont-Hercule, Nonce Apoſtolique en ces Provinces, avoit fait publier ſans Placet de ce Conſeil; dans laquelle Conſulte nous avons repréſenté largement tout ce qui concerne cette matiere, & le confirmé par divers exemples & Placards r'enſeignans à vuë d'œil, que jamais Proviſions de la Cour de Rome eurent effet par deçà, ſans autre publication dans le Païs ſur préalable Placet de ce Conſeil, & ce pour diverſes conſiderations en partie repriſes au Placard du 12. Septembre 1651.*

Et ce n'eſt pas choſe tant nouvelle, ni ſi extravagante, comme ledit Internonce ſemble vouloir faire entendre au Saint Siege; car comme eſt porté audit Placard, pluſieurs Royaumes, Provinces & Contrées de la Chrétienneté, dont aucunes ſont ſujettes en temporalité à l'Egliſe de Rome, le cours des Bulles, Graces, & autres Proviſions Papales, n'y eſt admis, qui eſt le grand bien, tranquillité & ſoulagement des Egliſes & des Sujets habitans en iceux Royaumes, Provinces & Contrées.

Covarruvias l'enſeigne pour autant que touche les Royaumes d'Eſpagne, pract. quæſt. cap. 36. in his verbis: Multis in caſibus Litteræ Apoſtolicæ ad Regia mittuntur Tribunalia, idque fit ex Regio Decreto, ut illic examinentur, ne quid fiat & obtineatur falſis precibus & importunis ſuggeſtionibus a Summo Pontifice adverſus Regnum, Regumque Hiſpaniarum Privilegia, &c. Etenim & alii Chriſtiani orbis Principes eodem Jure utuntur, & hactenus uſi fuère.

Et capite 35. ſubdit: Si quis contendat a Principibus Chriſtianis hanc tollere poteſtatem, ſtatim comperiet experimento manifeſtiſſimo quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.

Idem late P. Belluga in Speculo Principis, rubrica 13. in verbo Reſtat:

De las Bullas y Letres Apoſtolicas ſe puede conoſcer en el fuero ſeglar de la recencion ſuya, tomando las originalmente, y teniendolas ſin conſentir uſar dellas, haſta que viſtas por el Conſejo o Audiencias Reales, donde ſe han de embiar, ſe determine ſi ſon en el perjuicio de las Leyes, &c. como conſta de unas Leyes de la nueva recopilacion y lo reſuelve. *P. Belluga dit:*

La Juriſdiction ſeculiere peut prendre connoiſſance des Bulles & Lettres Apoſtoliques, les ſaiſir & retenir originelles, ſans conſentir qu'on s'en ſerve, juſques à ce qu'ayant été vuës par le Conſeil, ou Audiences Royales, où il faut les envoyer, on détermine ſi elles ſont au préjudice des Loix, &c. comme il conſte par des Loix & deciſions de la recompilation nouvelle.

Et quant au Royaume de France, c'eſt une choſe toute notoire, qu'ils y tiennent leur Egliſe exempte, & que de ce il y a audit Royaume pluſieurs Ordonnances, entr'autres celle du Roy Loüis XI. du 8. Janvier 1475. par laquelle eſt ordonné expreſſement, que toutes Lettres, Bulles, & autres Proviſions de la Cour de Rome, doivent être viſitées, pour reconnoître ſi elles ne portent rien de préjudiciable au Roy, ou à l'exemption de l'Egliſe Gallicane.

Enſuite de quoy, le Parlement de Paris a encore tout fraîchement, ſçavoir le 15. de May 1647. défendu generalement par forme d'Arreſt, de recevoir, publier & executer aucunes Bulles, Brefs & Proviſions de Rome, ſans permiſſion du Roy verifiée en la Cour.

Ayant même cette defenſe été adreſſée à tous Archevêques, Evêques, leurs Vicaires & Officiaux.

Quant au Royaume de Naples, il y a Ordonnance expreſſe in pragmatica Regni Neapolitani: titulo De Collationibus, *pragmatica 6.* quod publicatio Romæ facta non ſufficiat, licet contineat Bulla expreſſam

ratione quarumdam Bullarum Pontificiarum, quas Dominus Fabius de Lagoniſſa Marchio Montis-Herculis, Nuntius Apoſtolicus in his Provinciis, curarat publicari ſine Placito Conſilii, in quo Conſilio large expoſuimus & fuſe quidquid concernit hanc materiam, & confirmavimus per diverſa exempla & programmata clariſſime probantia, quod nunquam Proviſiones Romanæ habuerint effectum in hac Patria ſine alia publicatione & prævio Placito hujus Conſilii, idque ob varias conſiderationes partim relatas in programmate de 12. Septembris 1651.

Neque eſt res tam nova, & extravagans ſicut dictus Internuntius videtur velle inſinuare Sanctæ Sedi: nam, ſicut dicitur in dicto programmate, plura ſunt Regna, Provinciæ & Diſtrictus Chriſtianitatis, quarum aliquæ ſunt ſubjectæ in temporalibus Eccleſiæ Romanæ, & tamen curſus Bullarum, Gratiarum & aliarum Proviſionum Pontificiarum ibidem non admittitur, quod eſt magnum bonum, tranquillitas & ſolatium Eccleſiarum & Subditorum habitantium in dictis Regnis, Provinciis & Diſtrictibus.

Covarruvias id docet quantum concernit Regna Hiſpaniæ *pract. quæſt. cap. 36. in his verbis: Multis in caſibus Litteræ Apoſtolicæ ad Regia mittuntur Tribunalia, idque fit ex Regio Decreto, ut illic examinentur, ne quid fiat & obtineatur falſis precibus & importunis ſuggeſtionibus a Summo Pontifice adverſus Regnum, Regumque Hiſpaniarum Privilegia, &c. Etenim & alii Chriſtiani orbis Principes eodem Jure utuntur, & hactenus uſi fuère.*

Et capite 35. ſubdit: Si quis contendat a Principibus Chriſtianis hanc tollere poteſtatem, ſtatim comperiet experimento manifeſtiſſimo quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.

Idem late P. Belluga in ſpeculo Principis, rubrica 13. in verbo Reſtat:

De las Bullas y Letras Apoſtolicas ſe puede conoſcer en el fuero ſeglar de la recencion ſuya, tomando las originalmente, y teniendolas ſin conſentir uſar dellas, haſta que viſtas por el Conſejo o Audiencias Reales, donde ſe han de embiar, ſe determine ſi ſon el perjuicio de las Leyes, &c. como conſta de unas Leyes de la nueva recopilacion y lo reſuelve. P. Belluga dit:

Juriſdictio ſecularis poteſt ſumere notitiam Bullarum & Literarum Apoſtolicarum, illas apprehendere, & retinere originalia, nec conſentire ut illarum fit uſus, donec fuerint inſpectæ per Conſilium, vel Audientiam Regiam, quo mitti debent, ibi determinatur an ſint in præjudicium Legum, &c. ſicut conſtat ex legibus & deciſionibus novæ & recentis recompilationis.

Et quantum ad Regnum Galliæ, eſt res plane notoria, quod ibi retineant ſuam Eccleſiam exemptam, & quod deſuper in dicto Regno plures ſint Ordinationes: inter alias eſt Ordinatio Regis Ludovici XI. de 8. Januarii 1475. per quam expreſſe eſt ordinatum, ut omnes Litteræ, Bullæ & aliæ Proviſiones Curiæ Romanæ debeant inſpici, ad cognoſcendum an nihil contineant præjudicioſum Regi vel exemptioni Eccleſiæ Gallicanæ.

Unde Parlamentum Pariſienſe adhuc recentiſſime, nempe 15. Maii 1647. prohibuit generaliter per Decretum, ne reciperentur, publicarentur, & executioni mandarentur ullæ Bullæ, Brevia & Proviſiones Romanæ ſine conſenſu Regis verificato in Curia.

Imo hæc prohibitio fuit miſſa ad omnes Archiepiſcopos, Epiſcopos, eorum Vicarios & Officiales

Quantum ad Regnum Neapolitanum, ibi eſt Ordinatio expreſſa *in pragmatica Regni Neapolitani, titulo de Collationibus*, pragmatica 6. *quod publicatio Romæ facta non ſufficiat, licet contineat Bulla expreſſam*

Clauſulam, quod eamdem vim obtinere debeat Romæ facta publicatio, ac ſi in Provincia facta foret.

Et Joannes II. Rex Luſitaniæ retroceſſit anno 1486. Papæ Innocentio VIII. hoc jus examinandi & conſentiendi publicationi Bullarum Pontificiarum, ſicut antiquitus fuerat practicatum in illo Regno: ſed illi retrocesſioni oppoſuerunt ſe Conſiliarii Status & Juriſconſulti, dicentes, *non licere Regi tale Jus a ſe abdicare in præjudicium Regni & Subditorum. Auguſtinus Manuel Eques Ordinis Chriſti in Hiſtoria Joannis II. Regis Portugalliæ.*

Clauſulam, quod eamdem vim obtinere debeat Romæ facta publicatio, ac ſi in Provincia facta foret.

Et Jean II. Roy de Portugal rétroceda l'an 1486. au Pape Innocent VIII. ce droit d'examiner & conſentir en la publication des Bulles Papales, comme de toute ancienneté avoit été pratiqué dans ce Royaume; mais à cette rétroceſſion ſe ſont oppoſez les Conſeillers d'Etat & Juriſconſultes, diſans, non licere Regi tale Jus a ſe abdicare in præjudicium Regni & Subditorum. Auguſtinus Manuel Eques Ordinis Chriſti in Hiſtoria Joannis II. Regis Portugalliæ.

Au regard de la Savoye, dit: Ant. Faber ad tit. Cod. De Appellat. ab Abuſu definit. 3. & 4. ab executione Brevis Apoſtolici quamvis æquiſſimi, ſi inconſulto Senatu facta ſit, appellari tanquam ab abuſu poteſt, ne Principis Juriſdictio impune contempta videatur: pertinet enim ad Senatus auctoritatem, ut provideat, ne quid ab extraneo ullo Principe fiat, quod vel Principis dignitatem vel publicam utilitatem poſſit lædere.

De Britanniæ Ducatu Argentreus lib. 2. hiſt. cap. 14. refert ſecundum Britanniæ Ducem edixiſſe ſub pœna corporis & confiſcationis bonorum, ne Bullæ quæcumque in publicum Ducatûs ſui prodirent, antequam examinatis in ſuo Conſiſtorio ipſe annueret.

De Regno Siciliæ idem ſcribit Jacobus de Graffis in Deciſion. lib. 4. cap. 18.

De Ditione Florentina Angelus Conſil. 23. De aliis Italiæ Ditionibus Antonius Amato, tomo 2. Reſolut. 28. (*a*)

Et in illis Provinciis viget obſervantia irrefragabilis plurium ſeculorum ſine minima oppoſitione & contradictione Sanctæ Sedis, quamvis ibi antiquitus ſuos habuerint Nuntios Apoſtolicos, & conſequenter deſuper fuerint informati.

Et quant à ces Provinces on y eſt muni d'une obſervance irrefragabile de pluſieurs ſiecles, ſans la moindre oppoſition ou contradiction du S. Siege, quoy que d'ancienneté ils y ayent entretenu leurs Nonces Apoſtoliques, & de ſuite en ayent été informez.

Inde infertur requiſitum eſſe conſenſum & approbationem plane formalem, quæ deberet eſſe loco tituli; nam ſicut loquitur Papa Honorius *in Cap.* Quod Dilectis ꝫ *de conſanguinit. & affinit.* in ſimili materia, *conſultius duximus obſervatæ conſuetudini deferendum, quam aliud in diſſenſionem & ſcandalum populi ſtatuendum.*

En faiſant à inferer un conſentement & approbation toute formelle, laquelle devroit en tout cas ſervir de titre; car, comme dit le Pape Honorius in Cap. *QUOD DILECTIS* ꝫ De conſanguinit. & affinit. *ſur pareil ſujet*, conſultius duximus obſervatæ conſuetudini deferendum, quam aliud in diſſenſionem & ſcandalum populi ſtatuendum.

Et in Capitulo Cum consuetudo ꝫ *de Conſult. Plerumque diſcordiam pariunt novitates: & in Cap.* Cum teneamur ꝫ *de Præbendis: Si non poteſt ſine ſcandalo ei providere, æquanimiter ſuſtinemus, ſi pro eo mandatum noſtrum non duxeris exequendum.*

Et in Capitulo *CUM CONSUETUDO*, ꝫ De Conſult. Plerumque diſcordiam pariunt novitates: & in Cap. *CUM TENEAMUR* ꝫ De Præbendis: Si non poteſt ſine ſcandalo ei providere, æquanimiter ſuſtinemus, ſi pro eo mandatum noſtrum non duxeris exequendum.

Neque eſt res nova, quod impetrentur in Curia Romana ſimilia Brevia; & ideo dicitur in *Can.* Nos si 2. *qu.* 7. *Nos ſi incompetenter aliquid egimus, & ſubditis juſtæ Legis tramitem non conſervavimus, veſtro, & miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendare judicio.*

Ce n'eſt pas auſſi choſe nouvelle, que d'impetrer en Cour de Rome ſemblables Brefs; & pour cela ſe dit in Can. *NOS SI* 2. quæſt. 7. Nos ſi incompetenter aliquid egimus, & ſubditis juſtæ Legis tramitem non conſervavimus, veſtro & miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendare judicio.

Et ideo credibile eſt, quod ſi Sua Sanctitas bene & debite informaretur ſuper illis omnibus, de quibus ſupra, & de illo, quod continet Bulla Papæ Leonis, & alio Indulto conceſſo in particulari Bruxellenſibus, brevi illi negotio remedium adhiberetur.

Et à tant il eſt croyable, que ſi Sa Sainteté ſeroit bien & dûëment informée de tout ce que deſſus, & de ce que contient la Bulle du Pape Leo, & un autre Indult du Saint Siege accordé en particulier à ceux de Bruxelles, cette affaire ſeroit bien tôt remediée.

Et ſpeciatim habito reſpectu magni numeri mandatorum Regiorum ſucceſſive publicatorum in his Provinciis in forma Litterarum Patentium abſque ulla contradictione Sanctæ Sedis.

Et ſpecialement eu regard au grand nombre de Mandemens Royaux publiez ſucceſſivement en ces Provinces en forme de Lettres Patentes, ſans aucun contredire du Saint Siege.

Et quantum ultimam objectionem concernit, quod Eccleſiaſtici eſſent exempti a juriſdictione Laicali.

Et pour autant que touche l'ulterieure objection, de ce que les Eccleſiaſtiques ſeroient exempts de toute Juriſdiction Laïcale.

Hoc denuo eſt contra aliquam obſervantiam, conſuetudines & pragmaticas Patriæ, ſecundum quas Eccleſiaſtici *in multis caſibus ſortiuntur forum ſeculare*, ſicut etiam in Regnis Hiſpaniæ, Galliæ, & aliis.

Cela eſt derechef contre l'ancienne obſervance, coûtumes & pragmatiques du Païs, ſelon leſquelles les Eccleſiaſtiques in multis caſibus ſortiuntur forum ſeculare, *comme auſſi les Royaumes d'Eſpagne, France, & autres.*

Et præcipue in negotiis concernentibus tranquillitatem publicam, ſicut reſpectu hujus quod ſancitum eſt in ultimo programmate circa doctrinam Janſenii, cujus principalis finis fuit obviare confuſionibus publicis, factionibus & diſputationibus inordinatis inter Eccleſiaſticos & alios; quare cum credamus nos ſatisfeciſſe mandatis Veſtræ Celſitudinis, oſculamur manus veſtras in omni humilitate, & permanemus, &c. Bruxellis 16. Februarii 1652.

Et principalement au regard des affaires regardant la tranquillité publique, comme au regard de ce qui eſt porté au dernier Placard touchant la doctrine de Janſenius, le principal but duquel a été de prévenir tous deſordres publics, factions & diſputes dereglées entre les Eccleſiaſtiques & autres: parmy quoy croyans avoir ſatisfait aux Mandemens de V. A. S. baiſans ſes mains en toute humilité, demeurons, &c. Bruxelles, le 16. de Février 1652.

(*a*) Referunt Hiſtorici Angli, quod ante exortum ſchiſma Anglorum, adeſſent in ſingulis oppidis maritimis excubitores, qui Bullas Pontificias examinarent, quique eas Romam remitterent, cum in iis aliquid deprehenderetur, quod juribus Regiis erat contrarium.

SEN-

Digitized by Google

Q.

SENTENTIA

CONSILII BRABANTIÆ, qua publicatio Decreti Congregationis S. Officii de 6. Septembris 1657. quo proſcribuntur plures Libri, facta per Archiepiſcopum Mechlinienſem, caſſatur ob defectum Placiti Regii.

PHilips by der gratie Godts, Koninck van Caſtillien, van Leon, van Arragon, &c. Allen den genen die deſe tegenwoordige ſullen ſien ſaluyt. Onſen lieven ende getrouwven Raedt ende Procureur Generael heeft aen onſen Raede geordonneert en deſen onſen Lande ende Hertog-domme van Brabant te kennen gegeven, hoe dat den Internuntius van ſyne Heyligheyt reſiderende binnen onſe Stadt Bruſſele, geleden eenige dagen aen onſen lieven ende getrouwven in Godt den Aertsbiſſchop van Mechelen hadde toegeſonden ſeker Decret van ſyne voorſchreve Heyligheyt in date den 6. September 1657. ten eynde van publicatie, behelſende verbot van verſcheyde gedruckte Brieven ende Geſchriften daerinne vermelt op die penen geſtatueert by het H. Concilie van Trenten ende by den Cataloge van de verbode Boecken, welk Decreet hy oock hadde toegeſonden aen andere Geeſtelycke perſoonen onſer onderſaeten, ende op het welck den voorſchreven Aertsbiſſchop heeft gegeven het ſyn in date den 29. October daer naer, d'een ende d'ander doen drucken, ende belaſt aen de Appariteurs van het Geeſtelyck Hof van Mechelen, ende aen andere dat ſy die ſelve Decreten ſouden hechten aen de Kerckdeuren ende aen alle Capitulen, aen den Rector van de Univerſiteyt, ende aen d'Overſten van alle Cloosters ſoude toeſeynden, mede aen alle die Lant Dekens, om die ſelve aen de Paſtoors te diſtribueren, op dat ſy het volck in het Sermoon vergadert zynde, die ſouden publiceren, ende aen de deuren van hunne Kercken doen hechten met bevel aen alle Onderſaeten van ſyne Dioceſe, dat ſy aen het voorverhaelt Decreet van Syne Heyligheyt ſouden gehoorſaemen op de pene daerinne begrepen, ende andere ſyn goetduncken. Welckdanige Decreten alhier niet en ſouden vermogen gepubliceert oft ter executie geſtelt te worden, ſonder onſe permiſſie oft Placet, verſoekende daeromme dat wy tegens het voorverhaelde ſouden willen verſien.

PHilippus Dei gratia Rex Caſtiliæ, &c. Omnibus has viſuris Salutem. Charus noſter ac fidelis Conſiliarius & Procurator generalis, Conſilio noſtro hujus Patriæ ac Ducatûs Brabantiæ expoſuit, quod Internuntius Sanctæ Sedis, Bruxellis reſidens, charo noſtro ac in Chriſto fideli Archiepiſcopo Mechlinienſi inſinuaverit Decretum Suæ Sanctitatis datum 6. Septembris 1657. ut illud publicaret, quo Decreto variæ Literæ impreſſæ, ac ſcripta in eodem enarrata proſcribuntur, ſub pœnis latis per Concilium Tridentinum ac Indicem Librorum prohibitorum: quod Decretum idem Internuntius aliis quoque perſonis Eccleſiaſticis ſubditis noſtris communicavit, illudque prædictus Archiepiſcopus ſuo programmate dato 29. Octobris ſubſequentis evulgavit. & utrumque prelo publicum fecit, mandavitque Apparitoribus Curiæ Eccleſiaſticæ Mechlinienſis, ut prædicta Decreta affigerent valvis Eccleſiarum ac omnium Capitulorum, eademque mitterent Rectori Univerſitatis Lovanienſis, omniumque Monaſteriorum Superioribus, omnibus quoque Decanis Ruralibus, ut Paſtoribus Decreta illa diſtribuerent, atque ut eadem populo in Concione congregato prælegerent, & valvis ſuarum Eccleſiarum affigi curarent, mandantes omnibus ſuæ Diœceſeos ſubditis, ut prædicto Suæ Sanctitatis Decreto ſub pœnis in eo contentis, aliiſque ejus arbitrio infligendis, obedirent. qualia Decreta hic publicare non licet aut executioni mandare abſque noſtro Placito & licentia; ac eapropter requirebat exponens, ut contra hæc de opportuno remedio providere dignaremur.

Waeromme ſoo is t', dat wy (niet konnende toeſtaen ſulcke nieuwigheyt achterdeelig aen onſe authoriteyt) by deliberatie van onſen voorſchreven Raede van Brabant het voorſchreven toeſenden van den Internuntius van het voorſchreven Decreet van den 6. September 1657. ende het gene van den Aertsbiſſchop van Mechelen van den 29. October daer op gevolgt, het voorder uyt ſenden ende publiceren van de ſelve, met allen het gene daer uyt ende naer is gevolgt, hebben gecaſſeert ende te niet gedaen, caſſeren ende doen te niet by deſen. Gegeven in onſe Stadt van Bruſſele den 23. November 1657. ende was gepara-pheert Assel. *Vt. ende nederwaerts ſtont, geſchreven by den Koninck in ſynen Raede, onderteeckent* Loyens.

Igitur Nos rejicientes hujuſmodi novitates, nocivas auctoritati noſtræ, prævia deliberatione præfati noſtri Conſilii Brabantiæ, memoratam Decreti de 6. Septembris 1657. ab Internuntio factam inſinuationem & programma Archiepiſcopi Mechlinienſis die 29. Octobris ſubſequutum, ac ulteriorem ejuſdem Decreti publicationem cum omnibus inde ſubſequutis caſſavimus & annullavimus, caſſamus & annullamus per Præſentes. Datum in Urbe noſtra Bruxellenſi 23. Novembris 1657. Erat ſignatum, Assel. Vt. Inferius habebatur, Per Regem in ſuo Conſilio. Subſignatum *Loyens.*

R.

C O N S U L T A

CONSILII BRABANTIÆ AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, in qua vindicat præallegatam Sententiam Conſilii contra ea, quæ Archiepiſcopus Mechlinienſis & Internuntius Apoſtolicus eidem Sententiæ oppoſuerant in ſuis reſpective Libellis Archiduci Leopoldo oblatis.

VIdimus mandatum Veſtræ Celſitudinis datum Gandavi undecima currentis, per quod mandatur nobis, ut illam informemus ſuper contento Supplicarum ſibi præſentatarum tum per Illuſtriſſimum Archiepiſcopum Mechlinienſem, tum per Internuntium Suæ Sanctitatis, & ſuper alio Scripto concernente publicationem cujuſdam Decreti Suæ Sanctitatis, continentis prohibitionem plurium Scriptorum relatorum in dicto Decreto.

Lætamur ſummopore quod cauſam habeamus informandi Veſtram Celſitudinem ſuper geſtis in negotio, in quo multum agitur de auctoritate & jure Suæ Majeſtatis, & quiete ſuorum Statuum & Subditorum, ut poſſimus evellere peſſimas impreſſiones, quas conati ſunt ingerere per dictas Supplicas & Scripta.

Cum Sua Sanctitas per Decretum 6. Septembris 1657. prohibuiſſet multas Litteras & alia Scripta impreſſa, Internuntius miſit ad Archi-Epiſcopum in finem publicationis; & cum Archi-Epiſcopus idem curaſſet expediri aliud ſuum Decretum, datum 29. Octobris ejuſdem anni, juſſit publicari utrumque per Concionatores in Eccleſiis, ubique diſtribuit, & juſſit affigi in locis publicis, ubicumque viſum ſibi fuit, præcipiens obſervantiam dicti Decreti Suæ Sanctitatis ſub pœnis & cenſuris ibi latis, & aliis imponendis ſecundum ſuum arbitrium.

Quod Conſiliarius & Procurator Generalis Brabantiæ dicens eſſe factum ſine ullo Placito & permiſſione Regis, obtulit Supplicam, per quam nos requiſivit ut vellemus remedium adhibere conveniens pro conſervatione jurium & Regalium Suæ Majeſtatis.

Antequam reſolveremus ſuper iſta Supplica, conſultum duximus, ut Conſiliarius & Advocatus Fiſcalis adiret dictum Archi Epiſcopum, ut ab ipſo diſceret, num haberet aliquam permiſſionem vel Placitum pro publicatione & executione dicti Decreti: cum autem non poſſet ei loqui ob ejus indiſpoſitionem, locutus eſt ejus Secretario, dicens quod ex parte Conſilii haberet aliquid proponendum ejus Domino, & quod vellet ei declarare, eſſet autem reverſurus quamprimum ejus diſpoſitio poſſet permittere: cujus rei cum Secretarius dixiſſet ſe velle facere relationem, & adferre reſponſum dicto Fiſcali intra triduum poſt meridiem, abiit; & dicta hora venit dictus Secretarius ferens reſponſum dicto Fiſcali, dicens quod ſuus Dominus ægre ferret quod non potuiſſet ei loqui, & quantum ad dictam publicationem vellet dare ſatisfactionem Conſilio intra biduum vel triduum, & quod tamdiu differri deberet & nihil attentari.

Cujus facta relatione Conſilio 22. menſis præteriti, Caſſatio de qua Archi Epiſcopus & Internuntius conqueruntur, fuit conceſſa die poſtera cum hac

M O N S E I G N E U R,

NOus avons vû l'ordre de Vôtre Alteſſe Sereniſſime donné à Grand l'onzième du courant, par laquelle elle eſt ſervie de mander qu'aurions à l'informer ſur le contenu des Requêtes luy préſentées, tant par l'Illuſtriſſime Archevêque de Malines, que l'Internonce de Sa Sainteté, & ſur un autre Ecrit touchant la caſſation de la publication d'un Decret de Sa Sainteté, contenant prohibition de pluſieurs Ecrits rapportez audit Decret.

Nous ſommes fort aiſes d'avoir ſujet d'informer Vôtre Alteſſe de nôtre proceder, dans une affaire dans laquelle il y va tant de l'autorité & Droit de Sa Majeſté, & du repos de ſon Etat & Sujets; & de la pouvoir deſabuſer des mauvaiſes impreſſions, qu'on a voulu donner par leſdites Requêtes & Ecrits.

Ayant Sa Sainteté par Decret du 6. de Septembre 1657. défendu pluſieurs Lettres & autres Ecrits imprimez, l'Internonce la envoyé audit Archevêque à fin de publication; & ayant le même Archevêque fait dépêcher un autre Decret ſien, en date 29. Octobre de ladite année, il a fait publier l'un & l'autre par les Prédicateurs dans les Egliſes; les a diſtribuez par tout, & fait afficher en lieux publics, où bon luy a ſemblé, commandant l'obſervance dudit Decret de Sa Sainteté, ſous les peines & Cenſures y portées, & autres à impoſer à ſon arbitrage.

Ce que le Conſeiller & Procureur General de Brabant diſant avoir été fait ſans aucun Placet ou permiſſion du Roy, a préſenté Requête, par laquelle il Nous a requis, que voudrions y pourvoir de remede convenable, pour la conſervation des Droits & Hauteur de Sa Majeſté.

Devant que de reſoudre ſur cette Requête, avons trouvé bon que le Conſeiller & Avocat Fiſcal iroit trouver ledit Archevêque, pour ſçavoir de luy, s'il avoit quelque permiſſion ou Placet pour la publication & execution dudit Decret; mais n'ayant pû luy parler à cauſe de ſon indiſpoſition, parla à ſon Secretaire, luy donnant à entendre ce que de la part du Conſeil il avoit à propoſer à ſon Maître, & qu'il voudroit le luy declarer, & qu'il retourneroit, ſi la diſpoſition dudit Archevêque le pouvoit permettre; ſur quoy ayant ledit Secretaire dit d'en faire le rapport, & de porter réponſe audit Fiſcal devant trois heures après midy, il s'eſt retiré; & à l'heure dite, vient ledit Secretaire porter la réponſe audit Fiſcal, luy diſant que ſon Seigneur & Maître étoit marry de n'avoir pû luy parler, & qu'au regard du point de ladite publication, il donneroit ſatisfaction au Conſeil en deux ou trois jours, & que l'on voudroit ſuperſeder juſques alors ſans rien faire.

De quoy rapport ayant été fait au Conſeil le 22. du mois paſſé, la Caſſation, de laquelle ledit Archevêque & Internonce ſe plaignent, fut accordée le jour après,

avec

Digitized by Google

avec cette reſolution néanmoins, qu'elle ne ſeroit publiée ou exécutée, ſi l'Archevêque donnoit aucune ſatisfaction endeans le terme par luy demandé; mais n'ayant rien fait de ſemblable, a ladite Caſſation été inſinuée & affichée or primes le 27. dudit mois.

Par laquelle n'avons pas caſſé ou anéanti la Bulle, ou Decret de Sa Sainteté, comme donne à connoître ledit Internonce, & comme préſuppoſe ledit Ecrit: n'avons auſſi pris connoiſſance des Imprimez ou Livres défendus par ledit Decret, & ignorons ſi les mêmes Imprimez ſont faits en défenſe de quelques opinions Janſeniennes: nous ſçavons, qu'il ne nous touche pas de décider les articles de la Foy; mais avons caſſé l'envoy que ledit Internonce a fait à l'Archevêque dudit Decret à fin de publication, avec tout ce qu'eſt enſuivi, qui ſont choſes du tout temporelles, & qui ne concernent en aucune façon la déciſion de Sa Sainteté au regard deſdits Imprimez défendus, ains ſeulement la forme de l'exécution.

Ce n'eſt pas auſſi une nouveauté, comme préſuppoſe ledit Archevêque, Internonce & Ecrit, que de requerir Placet de Sa Majeſté, pour l'exécution des Decrets ou Bulles Papales; & l'autorité de Sa Sainteté n'eſt par le Conſeil réduite à autre point, qu'elle n'a été depuis plu ſieurs ſiecles en çà: mais c'eſt une nouveauté, vouloir publier ſemblables Bulles ſans préalable permiſſion de Sa Majeſté ou de ſes Conſeils. & de prendre comme le Placet un Decret confirmatif de l'Ordinaire de la Dioceſe, au lieu de celuy du Roy. Ce ſeroit ennuyer V. A. de rapporter icy tous les Placards, exemples, autoritez & raiſons, qui démontrent & convainquent, que les Bulles Apoſtoliques ne peuvent être exploitées ſans préalable Placet ou permiſſion de Sa Majeſté; nous en rapporterons ſeulement aucuns avec des exemples, qui ſont au cas preſent des motifs, raiſons & experiences très importantes, qu'a ſubminiſtré l'année courante.

Par divers Placards des glorieux Prédeceſſeurs de Sa Majeſté, par divers Ordres & Lettres ſur ce émanez, & Ecrits, eſt défendu de n'admettre l'exécution d'aucunes Bulles Papales, ſans qu'au préalable elles ne ſoient viſitées, & cette viſitacion fut par Placard du Duc Philippe de Bourgogne, de l'an 1447. encbargée aux Villes capitales de Brabant, mais depuis donnée à ce Conſeil pour tout ſon reſſort; & entre divers autres Placards émanez ſur ledit ſujet, il y en a un du Roy Philippe II. de l'an 1574. qui parle en termes fort clairs, & contient en effet un abregé des Placards & Mandemens anterieurs.

Il défend expreſſément par forme d'Edit perpetuel l'exécution de toutes Bulles, Proviſions, ou autres Dépêches ou Impetrations de Rome, des Légats ou Nonces Apoſtoliques, ou révocations d'aucune Graces, Indults, Privileges, Sentences ou Exécutoriales renduës & decretées hors les Païs par deçà, tendant directement au préjudice de ces Païs, ou d'aucun tiers particulier, n'eſt que préalablement leſdites Lettres, Bulles, Sentences, & autres Impetrations ayent été vûës & examinées par Sa Majeſté en ſon Conſeil Privé, au en celuy de Brabant, & que les Impetrants ayent obtenu Lettres Patentes de Placet.

Sur quel point y ayant eu diſpute en l'an 1631. entre ce Conſeil & le Nonce du Pape d'alors, Sa Majeſté écrivit à feuë la Sereniſſime Infante Iſabelle de glorieuſe mémoire, & luy manda par Lettres datées à Madrid le 14. d'Août 163. de bien garder ſes droits, & de ne laiſſer perdre un ſeul point de ſes prérogatives.

En l'an 1632. il y eut queſtion pour la publication d'une Bulle ou Decret, par lequel Sa Sainteté ou Congregation des Cardinaux avoit défendu les OEuvres de Pere Jean-Baptiſte Poſa Biſcayn de la Compagnie de

tamen reſtrictione, quod non publicaretur nec executioni mandaretur, ſi Archi-Epiſcopus daret ſatisfactionem intra terminum petitum; ſed cum nihil ſimile ſaceret, dicta Caſſatio fuit inſinuata & affixa 27. dicti menſis.

Per quam non caſſavimus Bullam vel Decretum Suæ Sanctitatis, ut loquitur dictus Internuntius, & præſupponit dictum Scriptum, nec ſumpſimus notitiam impreſſorum vel librorum prohibitorum per dictum Decretum, & ignoramus an eadem impreſſa ſint facta ad defenſionem aliquarum opinionum Janſeniſticarum: ſcimus, quod non pertineat ad nos decidere articulos fidei; ſed caſſavimus miſſionem quam fecit Internuntius ad Archi-Epiſcopum dicti Decreti in finem publicationis, Decretum dicti Archi-Epiſcopi, & eorum publicationem, cum omnibus quæ ea ſequuntur; quæ res ſunt meræ temporales, & nullo modo concernunt deciſionem Suæ Sanctitatis circa dicta impreſſa prohibita, ſed tantum formam executionis.

Neque etiam eſt novitas, ſicut præſupponit dictus Archi-Epiſcopus, Internuntius, & Scriptum, requirere Placitum Suæ Majeſtatis pro executione Decretorum, & Bullarum Pontificiarum, & auctoritatis Suæ Sanctitatis per Conſilium non redigitur ad aliud, quam fuerit a pluribus ſeculis in his partibus; ſed eſt novitas velle publicare ejuſmodi Bullas ſine prævia permiſſione Suæ Majeſtatis & ejoſdem Conſiliorum, & aſſumere ſicut Placitum Decretum confirmativum ab Ordinario Diœceſis loco Placiti Regis. Tædium afferremus Veſtræ Celſitudini, hic referre omnia Diplomata, exempla, auctoritates & rationes, quæ demonſtrant & convincunt, quod Bullæ Apoſtolicæ non poſſint expediri & publicari ſine prævio Placito & permiſſione Suæ Majeſtatis: aliquas ſolum referemus cum exemplis, quæ ſunt in caſu præſenti motiva, rationes & experientiæ momentoſæ, quas ſubminiſtravit annus currens.

Per varia Diplomata glorioſiſſimorum Prædeceſſorum Suæ Majeſtatis, per diverſas Ordinationes & Litteras deſuper emanatas & ſcriptas prohibitum eſt admittere executionem ullarum Bullarum Pontificiarum, niſi prævie fuerint inſpectæ; & hæc inſpectio fuit per Diploma Ducis Philippi Burgundiæ de anno 1447. mandata Civitatibus capitalibus Brabantiæ, ſed ex poſt data huic Conſilio, & inter varia alia Diplomata emanata ſuper hac materia, unum eſt Regis Philippi II. de anno 1574. quod loquitur in terminis valde claris, & continet reipſa epitomen Programmatum & Mandatorum anteriorum.

Prohibet expreſſe in forma Edicti perpetui executionem omnium Bullarum, proviſionum vel aliarum expeditionum vel impetrationum Romanarum, Legatorum vel Nuntiorum Apoſtolicorum, vel revocationem gratiarum, Indultorum, Privilegiorum, Sententiarum, Executorialium decretarum extra hanc Patriam, tendentium directe in præjudicium harum patriarum, vel alicujus tertii privati, niſi prævie dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ, vel aliæ impetrationes fuerint inſpectæ & examinatæ a Sua Majeſtate in Conſilio Privato, vel in Brabantino, & Impetrantes obtinuerint Placitum.

Qua ſuper re cum fuiſſet diſputatio & controverſia anno 1631. inter hoc Conſilium & Nuntium Apoſtolicum tum temporis, Sua Majeſtas reſcripſit defunctæ Sereniſſimæ Infantinæ Iſabellæ glorioſæ memoriæ, & mandavit per Litteras datas Madriti 14. Auguſti anno 1631. ut bene tueretur ſua jura, nec pateretur perdi vel minimum ſuarum prærogativarum.

Anno 1632. fuit quæſtio de publicatione cujuſdam Bullæ vel Decreti, per quod Sua Sanctitas vel Congregatio Cardinalium prohibuerat Opera Patris Joannis Baptiſtæ Poſa Biſcayni Societatis Jeſu; & ne Archi-

Epiſco-

Epiſcopus Mechlinienſis procederet ad publicationem dicti Decreti, dicta Sereniſſima Infantina per ſuas Litteras de 7. Januarii 1633. ipſi ſcripſit, ſe intellexiſſe quod Nuntius Apoſtolicus eſſet intentionis jubendi publicari quoddam Decretum Congregationis Cardinalium ſuper indice librorum prohibitorum, & per quod prohiberetur Liber dicti Poſa, abſque quod Sua Majeſtas eſſet informata de ratione dictæ prohibitionis, vel a Sua Majeſtate eſſet conceſſa ulla permiſſio faciendi dictam publicationem; & mandavit dicto Archi-Epiſcopo, ut differret publicationem, donec eſſet certior reddita de intentione Suæ Majeſtatis; & ſi haberet rationes in contrarium, deberet informare Suam Celſitudinem, & tamen differret publicationem uſque ad aliud mandatum.

Quomodo Auguſtiſſimi Reges Hiſpaniæ ſemper habuerint cordi hoc jus & prærogativam tam in Regnis Hiſpaniæ, quam Neapolitano & alibi, teſtantur dicta & alia Diplomata & Ordinationes, & plures Theologi & Juris-Conſulti Hiſpani, Itali, & aliarum Nationum.

Quod hæc etiam ſit obſervantia & jus aliorum Regum & ſupremorum Principum, poſſet probari per auctoritatem plurimorum Scriptorum.

Et quod omnes Ordines Eccleſiaſtici hujus Patriæ habuerint recurſum ad Conſilia Regis pro impedienda executione Bullarum Apoſtolicarum, quas credebant ſibi eſſe præjudicioſas, eſt facilis probationis.

Et impoſſibile foret, ut Rex gubernaret ſuos Status, & in tranquillitate tueretur, ſi ibi poſſint publicari & executioni mandari Bullæ & Decreta, quæ Sua Sanctitas vellet tranſmittere, vel ejus Nuntius aut Internuntius expedire; nam tales Bullæ poſſent continere res præjudicioſas Statui, imo Religioni, de quibus Princeps longe melius eſt informatus in ſuis Statibus, quam Sua Sanctitas Romæ.

Nec ſufficit dicere, quod Bulla vel Decretum Pontificis nullum contineat præjudicium Regis, vel ejus Subditorum: nam hoc idem eſt, quod debet examinari; nec poteſt examinari, niſi Bulla præſentetur & examinetur ante ejuſdem executionem.

Dicere quod Bulla eſſet dogmatica, & nihil contineret niſi definitionem & deciſionem cujuſdam articuli Fidei, non poteſt excuſare prævium examen; nam quod Bulla continet, conſiſtit in facto: & debet Sua Majeſtas ſcire, ne ſub prætextu definitionis vel interpretationis cujuſdam articuli Fidei, per publicationem ſubintret aliquid præjudicioſum.

Et quoad tum ad Deciſiones vel Declarationes dogmaticas, vel Fidei in diverſis ſeculis non fuerunt deciſiones aut interpretationes majoris momenti, quam quæ fuerunt datæ per Concilium Tridentinum.

Non obſtante quod prædeceſſores Suæ Majeſtatis fuerint primi ſollicitatores convocationis & congregationis dicti Concilii, tamen ejus deciſiones formaliter fuerunt placitatæ, antequam Concilium fuerit publicatum, executioni mandatum aut acceptatum; & Placitum non fuit conceſſum niſi poſt examen Conſiliorum Suæ Majeſtatis.

Et Papa Clemens VIII. requirens Regem Galliæ Henricum IV. ut vellet jubere publicari & obſervari dictum Concilium, acquievit ut obſervaretur, exceptis iis, quæ ſine tranquillitatis perturbatione executioni mandari non poſſent.

Per idem Concilium reſolutum fuit, erigendum eſſe Catalogum librorum prohibitorum, qui non fuit receptus in hac patria, non magis quam ipſum Concilium, niſi prævie fuerit placitatum a Sua Majeſtate, & fuit per programma expreſſum anno 1569. impreſſum Gallice, Flandrice & Latine, ut ſancta intentio Concilii & Suæ Majeſtatis melius cognoſceretur ab unoquoque, & annis 1531. & 1540. fuerunt placi-

JESUS; & afin que l'Archevêque de Malines ne procederoit à la publication dudit Decret, ladite Sereniſſime Infante par ſes Lettres du 7. de Janvier 1633. luy écrivit qu'elle avoit entendu, que le Nonce Apoſtolique ſeroit d'intention de faire publier certain Decret de la Congregation des Cardinaux ſur l'Index des Livres réprouvez, & par lequel ſeroit défendu le Livre dudit Poſa. ſans que Sa Majeſté ſeroit informée du ſujet de ladite défenſe, ou que par Sa Majeſté ſeroit accordée aucune permiſſion de faire ladite publication; & ordonna audit Archevêque de differer la publication juſques à ce qu'elle ſeroit éclaircie de l'intention de Sa Majeſté; & s'il avoit raiſon au contraire, qu'il en avertiroit Sadite Alteſſe, & que néanmoins il differeroit la publication juſques à autre ordres.

Comment que les Auguſtes Rois d'Eſpagne ont toûjours eu ce droit & prérogative en très grande recommendation, tant ès Royaumes d'Eſpagne, que Naples, & ailleurs, témoignent leſdits & autres Placards & Ordres, & pluſieurs Theologiens & Juriſconſultes Eſpagnols, Italiens, & d'autre Nation.

Que cela ſoit auſſi une obſervation & droit des autres Rois & Princes Souverains, pourroit être verifié par l'autorité de grand nombre d'Ecrivains.

Et qu'en effet, tous les Ordres Eccleſiaſtiques de ces Païs, ont eu recours aux Conſeils du Roy, pour empêcher l'exécution des Bulles Apoſtoliques qu'ils croyoient leur être préjudiciables, c'eſt facile preuve.

Et ſeroit impoſſible que le Roy pourroit gouverner ſon Etat, & le tenir paiſible, ſi on y pouvoit publier & exécuter telles Bulles ou Decrets que Sa Sainteté y voudroit envoyer, ou ſon Nonce ou Internonce exploiter; car telles Bulles pourroient contenir choſes préjudiciables à l'Etat, & même à la Religion, de quoy le Prince eſt bien ſouvent mieux informé dans ſon Etat, que ne peut être Sa Sainteté à Rome.

Et il ne ſuffit pas de dire, que la Bulle ou Decret du Pape ne contient aucun préjudice du Roy ou de ſes Sujets; car c'eſt cela même que doit être examiné, & ne peut être examiné avec fruit, que la Bulle ne ſoit préſentée & vûë auparavant ſon exécution.

De dire que la Bulle ſeroit dogmatique, & ne contient droit que définition ou declaration de quelque Article de la Foy, ne peut auſſi excuſer le préalable examen; car ce que la Bulle contient, giſt en fait, & le doit Sa Majeſté ſçavoir; afin que ſous prétexte de définition ou interprétation de quelque Article de la Foy dans la publication, ne ſe gliſſaſſe quelque choſe préjudiciable.

Et pour ce qu'eſt des Déciſions ou Déclarations dogmatiques, ou de la Foy, en divers ſiecles, n'y eut Déciſions ou Interprétations plus importantes que celles données par le ſaint Concile de Trente.

Néanmoins, & nonobſtant que les Prédeceſſeurs de Sa Majeſté ayent été les premiers Sollicitateurs de la convocation & aſſemblée dudit Concile, ont ſes Déciſions formellement été placetées devant que le Concile ait été publié, exécuté ou accepté; & le Placet n'a été accordé qu'après l'examen des Conſeils de Sa Majeſté.

*Et le Pape Clement VIII, requerant le Roy de France Henry IV. de vouloir faire publier & obſerver ledit Concile de Trente, a été content qu'il ſeroit obſervé, ex*ceptis iis, quæ ſine tranquillitatis perturbatione executioni mandari non poſſent.

Par le même Concile fut reſolu de dreſſer un Catalogue des Livres réprouvez, lequel n'a pas été reçu en ces Païs, non plus que le Concile même, qu'au préalable il n'ait été placeté par Sa Majeſté, & le fut par le Placard exprès de l'an 1569. imprimé en François, Flamand & Latin, afin que la ſainte intention du Concile & de Sa Majeſté fuſſent mieux connuës à un chacun; & ès années 1531. & 1540. ont été placetez autres

Cata-

Digitized by Google

Catalogues ſemblables : & ainſi ſe trouvent des exemples au même cas, que l'on veut maintenant tirer en diſpute, & faire paſſer pour nouveauté.

La Bulle de Sa Sainteté condamnant le Livre de l'Evêque Janſenius, n'a été reçûë en ces Païs, qu'après que Sa Majeſté avoit ordonné ſa publication ; & ayant la même Bulle en l'an 1642. de nuit été affichée devant l'Egliſe de S. Pierre à Louvain, les Fiſcaux de ce Conſeil ont incontinent préſenté Requête contre l'Internonce Stravius, à fin de caſſation ; mais il déclara n'avoir donné ordre pour ladite Affiche : ainſi ceſſa la caſſation, au moyen de ſon deſaveu.

Et combien il importe pour la Religion & repos de l'Etat de Sa Majeſté, que toutes les Bulles & Decrets Apoſtoliques ſoient examinez devant leur publication & exécution, démonſtre aſſez clairement un Decret en forme de Lettre par le Cardinal Genetty, envoyé à l'Evêque d'Anvers le 7me d'Août de cette année, par où il dit, que la ſainte Congregation, avec approbation de Sa Sainteté, avoit déclaré que deux parties des Bourgeois de la Ville d'Anvers, & tous ceux qui avoient decreté que les Eccleſiaſtiques de ladite Ville auroient à payer les Gabelles ſur Vin & Bierre, avoient encouru les Cenſures exprimées & ordonnées par les ſaint Canons & Conſtitutions Apoſtoliques, & que ledit Evêque auroit à commander à tous Eccleſiaſtiques de ne payer leſdits Gabelles.

La publication & exécution de ſemblable Decret eût pû cauſer grande & irréparable alteration, non ſeulement pour le ſervice & repos de l'Etat de Sa Majeſté, mais auſſi au fait de la Religion, même en une Ville tant voiſine aux Heretiques, avec leſquels elle doit avoir communication journaliere ; & la publication de la déclaration contenuë en ladite Lettre & défenſe ordonnée par icelles, auroient indubitablement été exécutées, ſi ce Conſeil n'y eût promptement pourvû à la requête du ſuſdit Procureur General.

A tels ou ſemblables inconvenients ſont ſujettes toutes les Bulles & Decrets qui s'envoyent de Rome, & doivent partant être conferées aux circonſtances que le tems donne.

Et ſi l'Archevêque ou l'Internonce peuvent faire publier & exécuter ſans connoiſſance de Sa Majeſté les Bulles ou Brevets défendans Ecrits ou Imprimez, rien ne les empêchera de publier auſſi des Decrets, par leſquels Sa Sainteté défendra & condamnera les propres Placards de Sa Majeſté, ou Livres, ou Ecrits faits en faveur de ſon Droit, & de celuy de ſes Sujets.

De fait, il n'y a qu'environ quatre années, qu'a été fait & imprimé une Déduction intitulée : Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem, *ne contenant ou ne parlant d'aucun Article de la Foy ou de choſe dogmatique, ſeulement de juſtification du droit que Sa Majeſté a de n'admettre l'exécution des Bulles ſans préalable examen & Placet : & cette déduction avec une autre de ſemblable matiere, l'une & l'autre fondée ſur Placards, ordres & promeſſes de Sa Majeſté, a auſſi été défenduë par Sa Sainteté.*

Par la Requête dudit Archevêque préſentée a V. A. ſe dit, qu'ayant publié le ſuſdit Decret, a été empêché en acquit de ſon Office Paſtoral, de s'informer des Auteurs ou Publicateurs des Livres par Sa Sainteté défendus, il ſe trouveroit empêché par ce Conſeil, en quoy il s'abuſe, ſous correction ; car le Conſeil n'a jamais eu intention d'empêcher la recherche d'aucuns Livres heretiques ou ſcandaleux ; au contraire a toujours été prompt, & l'eſt encore d'aſſiſter & ſeconder telles informations, & de proceder contre ceux qui auroient contrevenu aux Placards de Sa Majeſté, défendans rigoureuſement l'impreſſion, diſtraction ou publication de ſemblables Ecrits.

Ledit Archevêque reclame & veut ſeigner pour l'autorité du Pape ſans ſe ſouvenir de celle de Sa Majeſté,

tati alii ſimiles Catalogi : & ſic reperiuntur exempla in eodem caſu, qui hodie movetur, in dubium trahitur, & novitas appellari præſumitur.

Bulla Suæ Sanctitatis condemnans Librum Epiſcopi Janſenii non fuit recepta in his partibus quam poſtquam Sua Majeſtas ordinaſſet ejus affixionem ; & cum eadem illa Bulla anno 1642. de nocte eſſet affixa ad valvas Eccleſiæ ſancti Petri Lovanii, Fiſcales hujus Conſilii quamprimum præſentarunt Supplicam contra Internuntium Stravius, in finem Caſſationis ; ſed declaravit ſe non dediſſe mandatum illam affigendi : & ita ceſſavit Caſſatio, medio ſuæ negationis.

Et quanti interſit pro Religione & quiete Statûs Suæ Majeſtatis, quod omnes Bullæ & Decreta Apoſtolica examinentur ante eorumdem publicationem & executionem, demonſtrat ſatis clare quoddam Decretum in forma Litterarum per Cardinalem Genetty miſſum ad Epiſcopum Antverpienſem 7. Auguſti hujus anni, in quo dicit, quod Sancta Congregatio cum approbatione Suæ Sanctitatis declaraſſet, quod duæ partes Civium Antverpienſium & omnes, qui decreverant, quod Eccleſiaſtici dictæ Civitatis deberent ſolvere Gabellas ſuper vino & cereviſia, incurriſſent Cenſuras expreſſas & ordinatas per ſacros Canones & Conſtitutiones Apoſtolicas, & quod dictus Epiſcopus deberet mandare omnibus Eccleſiaſticis, ne ſolverent dictas Gabellas.

Publicatio & executio ſimilis Decreti potuiſſet cauſare magnam & irreparabilem alterationem, non tantum pro ſervitio & quiete Suæ Majeſtatis Statuum, ſed etiam in facto Religionis in Civitate tam vicina Hæreticis, cum quibus debet quotidianam habere communicationem ; & publicatio ac declaratio contenta in dictis Litteris, & prohibitio in illis imperata indubie fuiſſent executioni mandatæ, ſi hoc Conſilium prompte non providiſſet ad requiſitionem Procuratoris Generalis.

His & ſimilibus inconvenientibus ſubjectæ ſunt omnes Bullæ & Decreta, quæ mittuntur Roma : & ideo debent collationari circumſtantiis, quas tempus ſuggerit.

Et ſi Archi-Epiſcopus ac Internuntius poſſint curare publicari & executioni mandari ſine cognitione Suæ Majeſtatis Bullas & Decreta prohibentia quædam ſcripta & impreſſa, non impedientur etiam publicare Decreta, per quæ Sua Sanctitas prohibebit & condemnabit propria Programmata Suæ Majeſtatis, vel Libros, aut Scripta facta in favorem ſui Juris & Subditorum.

De facto circumcirca ante 4. annos impreſſa eſt quædam Deductio intitulata : *Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem* ; nil continens vel loquens de quodam articulo Fidei, vel re Dogmatica, ſolum de juſtificatione juris, quod Sua Majeſtas habet non admittendi executionem Bullarum ſine prævio examine & Placito : & talis deductio cum alia ſimilis materiæ, utraque fundata ſuper programmata, mandata & promiſſa Suæ Majeſtatis, fuerunt prohibita a Sua Sanctitate.

Per Supplicam dicti Archi-Epiſcopi præſentatam Veſtræ Celſitudini dicitur, quod publicatio dicto Decreto, in adimpletione ſui officii Paſtoralis ne ſe informaret de Auctoribus & publicatoribus librorum a Sua Sanctitate prohibitorum, impeditus fuerit per hoc Conſilium, ſed ſalva correctione fallitur : nam Conſilium nunquam impedivit inquiſitionem librorum hæreticorum vel ſcandaloſorum, econtra ſemper fuit & adhuc eſt promptum ad ſuccurrendum talibus informationibus, & procedendum contra eos, qui contraveniſſent programmatibus Suæ Majeſtatis, rigoroſe prohibentibus impreſſionem, diſtractionem vel publicationem ſimilium Scriptorum.

Dictus Archi-Epiſcopus reclamat ſe velle ſanguinem effundere pro auctoritate Pontificis, & non vult me-

meminiſſe auctoritatis Suæ Majeſtatis, ad cujus tamen conſervationem etiam obligatur, ut ejus Vaſſallus & ut Abbas Afflıgemenſis, & vi juramenti ſolemnis, quod præſtitit in Congregatione Statuum hujus Patriæ pro conſervatione & manutentione privilegiorum: inter quæ non eſt minimum jus quod Sua Majeſtas & ejus Subditi habent non admittendi ullam Bullam niſi fuerit placitata.

Conqueritur de ſcandalo, quod cauſaviſſet Conſilium proprió ſuo Paſtori & Epiſcopo.

Sed ſi aliquod ſit, ejus præcipitantia, & neglectus agnoſcendi Regem, illius eſt cauſa.

Conqueritur etiam, quod non fuerit auditus, quamvis eſſet Bruxellis; ſed urbanitas qua uſum fuit Conſilium erga illum, & reſponſum quod juſſit dari per ſuum Secretarium, ſunt ſupra relata.

Internuntius dicit per ſuam primam Supplicam quod ſi Bullæ Pontificiæ debeant expectare Placitum Principis, & eſſe ſubjectæ Cenſuræ Tribunalis laici, antequam obligent conſcientias Subditorum, poſſent propoſitiones eſſe de Fide in una Provincia, & non in alia, & per conſequens fides Catholica non eſſet eadem ubique.

In hoc deeſt bona informatio, quia Conſilium non ſumit notitiam articulorum Fidei, & deciſio manet ſemper univerſalis, quamvis publicatio non fiat ubique eodem tempore.

Dicit, quod proceſſiſſet in diſtributione & publicatione dicti Decreti, ſicut practicarunt ſui prædeceſſores: ſed non credimus, quod poſſet aliqua producere exempla, quæ veniſſent ad notitiam Fiſcalium.

Dictum ſcriptum habet, quod ejus Auctori indubitatum ſit, quod Conſilium poſſit juſte prætendere reviſionem & examen Bullarum Apoſtolicarum, quando contrariæ ſunt directe vel indirecte ſuperioritati temporali Suæ Majeſtatis vel ejus Juri Patronatûs; dicit etiam ſuſtinere, quod Conſilium non poſſit revidere & examinare, quando tales Bullæ ſunt datæ in materia Dogmatica, decidentes quaſdam propoſitiones eſſe de fide, & contrarias eſſe hæreticas, erroneas & male ſonantes, declarantes pro hæreticis & excommunicatis illos, qui obſtinate illis conſentiunt, & illas publicant, quæ Bullæ prohibent libros, in quibus continentur.

Dictum ſcriptum habens pro indubitato, unum non poteſt excuſare, quin admittat aliud.

Nam cum fateatur, quod Conſilium Regium habeat jus examinandi Bullas Apoſtolicas, quæ poſſent directe vel indirecte eſſe contrariæ juribus Suæ Majeſtatis, vel ejus juri Patronatûs Eccleſiaſtici (cui debet addi jus & intereſſe particulare omnium Subditorum Suæ dictæ Majeſtatis, cum Sua Majeſtas ſit in illis intereſſata (ſequitur per conſequentiam neceſſariam, quod omnes Bullæ ſint ſubjectæ inſpectioni & examini, ad ſciendum an ſint tales, quæ juri Suæ Majeſtatis vel ejus Vaſſallorum poſſent præjudicare per earumdem executionem.

Vel admittendum eſt quod Papa, Archi-Epiſcopus aut Internuntius ſint arbitri & judices hujus rei, an Rex, Status, publicum vel privati patiantur præjudicium necne.

Conſilium, ſicut idem ſcriptum præſupponit, non prætendit in materia dogmatica judicium approbans vel reprobans, & quod adhuc minus eſſet fundatum auctoritatem faciendi & deſtruendi definitiones Fidei; Conſilium nil ſimile prætendit, ſicut dictum eſt, & fatetur eſſe abſurditatem id prætendendi: reſpectu cujus rei dictum Conſilium non magis quam Sua Majeſtas nullam prætendunt poſſeſſionem; quod prætendunt (ſalva humillima correctione) comparari non poteſt, ſicut facit idem Scriptum, illi deciſioni qua abutitur Parlamentum Angliæ circa admiſſionem ſep-

à la conſervation de laquelle néanmoins il a auſſi obligation comme ſon Vaſſal & comme Abbé d'Affligem, & enſuite du ſerment ſolemnel qu'il a fait à l'Aſſemblée des Etats de cette Province, pour la conſervation & maintien de ſes Privileges, entre leſquels n'eſt pas le moindre droit que Sa Majeſté & ſes Sujets ont de n'admettre aucunes Bulles, ſans qu'elles ſoient placetées.

Il ſe plaint du ſcandal que le Conſeil auroit cauſé à ſon propre Paſteur & Evêque.

Mais s'il y en a aucun, ſa précipitance, & d'avoir negligé de reconnoître le Roy, en eſt la cauſe.

Se plaint auſſi de ce qu'il n'auroit été oüi, quoy qu'il étoit en Bruxelles; mais la civilité, de laquelle le Conſeil a uſé en ſon endroit, & la réponſe qu'il a fait donner par ſon Secretaire, ſont rapportées cy-deſſus.

L'Internonce dit par ſa premiere Requête, que ſi les Bulles Papales doivent attendre le Placet du Prince, & être ſujettes à la Cenſure du Tribunal Lay, devant d'obliger les conſciences des Sujets, les propoſitions pourroient être de Foy en une Province, & non en l'autre, & que par conſequent la Foy Catholique ne ſeroit pas la même par tout.

En cecy manque bonne information, d'autant que le Conſeil ne prend pas connoiſſance des Articles de Foy, & la déciſion ne laiſſe pas d'être déciſion & univerſelle, encore que la publication ne s'en faſſe par tout en même tems.

Il dit qu'il auroit procédé au regard de la diſtribution & publication dudit Decret, comme auroient pratiqué ſes prédeceſſeurs; mais nous ne croyons pas, qu'il pourroit montrer des exemples qui ſeroient venus à la connoiſſance des Fiſcaux.

Ledit Ecrit porte, que ſon Auteur tient pour ſans doute, que le Conſeil peut juſtement prétendre la réviſion & examen des Bulles Apoſtoliques, quand elles contreviennent directement ou indirectement à la ſuperiorité temporelle de Sa Majeſté, ou de ſon droit Patronat, dit auſſi de tenir de même, que le Conſeil ne les peut réviser ou examiner, quand telles Bulles ſon données en matiere dogmatique, décidant qu'aucunes propoſitions ſont de Foy, les contraires heretiques & erroneuſes, ou malſonantes, déclarant pour heretiques & excommuniez ceux qui opiniatrement conſentent en icelles, & les publient, & leſquelles Bulles défendent les Livres dans leſquels elles ſe contiennent.

Avoüant ledit Ecrit, & tenant hors de doute, l'un ne peut excuſer d'admettre auſſi l'autre.

Car puiſqu'il avoüe que le Conſeil du Roy a droit d'examiner les Bulles Apoſtoliques, qui pourroient directement ou indirectement contrevenir au droit de Sa Majeſté, ou de ſon Patronat Eccleſiaſtique (à quoy il faut ajoûter le droit & l'intereſt particulier de tous les Sujets de Sadite Majeſté, puiſque Sa Majeſté eſt intereſſée en eux,) il ſuit par une conſequence neceſſaire que toutes les Bulles ſont ſujettes à viſitation & examen, pour ſçavoir ſi elles ne ſont telles, que le droit de Sa Majeſté ou de ſes Vaſſeaux pourroit être préjudicié par leur exécution.

Ou bien il faut admettre que le Pape, Archevêque ou l'Internonce, ſont Arbitres & Juges de ce point, ſi le Roy, ſon Etat, le Public ou les Particuliers ſont intereſſez ou non.

Ce n'eſt pas, comme le même Ecrit préſuppoſe, que le Conſeil prétendroit en matiere dogmatique jugement approuvant ou réprouvant, & qu'il ſeroit encore moins fondé de prétendre autorité pour faire & défaire définitions de Foy; car le Conſeil ne prétend rien de ſemblable, comme dit eſt, & avoüe que ce ſeroient abſurditez de le prétendre, au regard de quoy ledit Conſeil, non plus que les autres que ſa Majeſté par deça ne prétendent auſſi aucune poſſeſſion, & celle qu'il prétend n'eſt à comparer (ſous correction très-humble) ainſi que fait ledit Ecrit, à celle dont abuſe le Parlement d'Angleterre,

au

au regard de l'admiſſion de ceux des ſept Sacremens qu'il trouve bon, & reſolutions en matiere de Foy qu'il veut prendre.

Le même Ecrit ayant avoüé que les Bulles Apoſtoliques ne peuvent être exécutées, quand elles ſeroient préjudiciables aux droits du Roy, donne pour remede préſervatif deſdits droits, de les laiſſer courir & paſſer, ſans proceder au bruit ſcandaleux de les caſſer, mais d'y mettre remede par après.

Il confond encore la caſſation de la publication avec la caſſation de la Bulle, en quoy il y a très grande difference; & de laiſſer courir & paſſer les Bulles pour empêcher leur exécution par après, quand on trouveroit que Sa Majeſté ou ſes Sujets ſeroient intereſſez, ſeroit ſe laiſſer bleſſer, pour être penſé & curée par après; il vaut mieux de conſerver une choſe entiere que de la laiſſer rompre pour refaire; & tel pourroit être le deſſervice & préjudice, que par après il ſeroit du tout irréparable, & cette irréparabilité en un cas démontre que ce remede ne peut être reçû en nul.

La pratique de pluſieurs ſiecles n'a jamais trouvé bon ce nouveau remede, duquel on ne ſe pourroit ſervir qu'avec beaucoup plus grand ſcandale, que d'examiner & placeter les Bulles devant leur exécution; & jamais n'a Sa Majeſté, ou ſes glorieux Prédeceſſeurs, refuſé le Placet ou exécution des Bulles, que le bien de l'Egliſe requeroit être publiées; au contraire ont toûjours cooperé à leur obſervance, & en cela ſurpaſſé tous les autres Princes Catholiques. Le Roy Philippe II. Pere Grand de Sa Majeſté (Philippe IV.) *écrivant au Cardinal Granvelle ſur le ſujet de la publication ou affixion de la Bulle* Cœnæ Domini, *ſans ſa permiſſion, uſa de ces mots :*

tem Sacramentorum, & reſolutionum in materia fidei prout ſibi placet admittere.

Poſtquam dictum Scriptum admiſit quod Bullæ Apoſtolicæ non poſſint executioni mandari, ſi eſſent præjudicioſæ juribus Regiis, ſuggerit remedium præſervativum dictorum jurium illas tolerare abſque hoc quod procedatur ad ſcandaloſam caſſationem, & poſtea adhibere remedium.

Adhuc confondit caſſationem publicationis cum caſſatione Bullæ, in quo eſt magna differentia, & tolerare Bullas & iis curſum relinquere, ad impediendum expoſt earum executionem; ſi inveniretur quod Sua Majeſtas vel ejus Subditi eſſent intereſſati, hoc eſſet pati ſe vulnerari ut poſtea remedium adhiberetur: præſtat conſervare rem integram, quam poſt vulneratam cauſam remedium quærere; tale poſſet eſſe præjudicium ut eſſet irreparabile, & illa irreparabilitas demonſtrat quod hoc remedium nullum ſit & non poſſet admitti.

Praxis plurium ſeculorum nunquam approbavit hoc novum remedium, quo non poſſemus uti niſi cum multo majori ſcandalo, quam examinare & placitare Bullas ante earum executionem; & nunquam Sua Majeſtas, vel glorioſi ejus Prædeceſſores negarunt Placitum vel executionem Bullarum, quas bonum Eccleſiæ requirebat publicari; econtra ſemper ſunt cooperati earum obſervantiæ, & in hoc vicerunt omnes Principes Catholicos. Philippus II. Avus Suæ Majeſtatis, ſcribens Cardinali Granvelle ſuper materia publicationis & affixionis Bullæ *Cœnæ Domini*, ſine ſua permiſſione, uſus eſt his verbis:

Es fuerte coſa, que por ver que yo ſolo ſoy el que reſpeto ala Sede Apoſtolica, y con ſuma veneracion mis Reynos, en lugar de agradecermelo, como devian, ſe aprovechan dello, para quererme uſurpar la autoridad que es tan neceſſaria y conveniente para el ſervicio de Dios, y por el buen govierno de la que el me ha encomendado, y aſſi podria ſer que me forcaſſen a tomar nuevo camino, y io os confieſſo, que me ttahen muy canſado y cerca de acaverſeme la paciencia. por mucho que tengo, y ſi a eſto ſe llega podria ſer que a todos peſaſſe dello.

Paroles du Roy Philippe II. traduit de l'Eſpagnol.

„ *C'eſt une conduite peu équitable, que parceque l'on*
„ *voit que je ſuis le ſeul qui reſpecte le Siege Apoſtolique*
„ *comme le font auſſi mes Royaumes, avec une profonde*
„ *veneration, au lieu de m'en ſçavoir du gré, l'on veüil-*
„ *le en profiter, pour m'uſurper l'autorité qui eſt ſi ne-*
„ *ceſſaire pour le ſervice de Dieu, & pour bien gouver-*
„ *ner celle dont il m'a encharge: il pourroit bien arriver*
„ *que l'on me forcera de prendere d'autres meſures; car*
„ *j'avoüe que j'en ſuis fort las, & que ma patience toute*
„ *grande qu'elle eſt va à ſa fin; & ſi on la pouſſe à bout,*
„ *on pourroit bien s'en repentir.* „

Nôtre intention n'eſt pas de favoriſer ou fomenter en rien les Ecrits, qui pourroient être mis en lumiere par ceux qui ſuivent les erreurs de Janſenius, & que Sa Sainteté trouve bon de défendre, non plus que de ſouffrir nuls autres Ecrits heretiques, erroneux, ſcandaleux ou injurieux; au contraire étant requis adminiſterons rigoureuſe juſtice contre les Auteurs, Diſtributeurs ou Détenteurs de ſemblables Ecrits, enſuite des Placards de Sa Majeſté ſur ce émanez, & ne croyons que ledit Archevêque ni ledit Internonce, ni les Fiſcaux de ce Conſeil, & autres ayent ſujet de ſe plaindre; mais comme la ſuſdite publication cauſoit un ſcandal public à tous ceux qui ont aucune connoiſſance du droit de Sa Majeſté, & que l'on commençoit à taxer publiquement les Fiſcaux de ce qu'ils ne demanderoient remede contre un Acte de telle nouveauté, & préjudiciable exemple & conſequence, n'avons pû prendre le tems pour en conſulter auparavant V. A. lors abſente; & auſſi une ſi notoire infraction nous a ſemblé ne le point requerir, & croyerions avoir manqué à nos ſermens, & être indignes

Sunt verba Philippi II. quæ traducta de Hiſpanico ſignificant: " Eſt res parum æqua, quod, quia cerni-
„ tur, quod ego ſim ſolus, qui reverear Sedem Apo-
„ ſtolicam, ſicut etiam faciunt mea Regna cum profun-
„ da veneratione, tantum abeſt, ut mihi grates re-
„ pendantur, quin potius illa volunt abuti, ut mihi
„ auferant auctoritatem adeo neceſſariam pro ſervitio
„ Dei, & ad bene regendum eam quam mihi commi-
„ ſit: poſſet contingere, ut alia ſumerem media ad ma-
„ num; nam fateor me fatigatum eſſe illis importuni-
„ tatibus, & patientiam meam, licet ſumma ſit, ad fi-
„ nem vergere; & ſi ad extrema deducatur, poſſet
„ aliquem pœnitere.

Noſtra intentio non eſt velle fovere Scripta, quæ poſſent eſſe edita ab iis, qui ſectantur errores Janſenii, & quos Sua Sanctitas ducit prohibendos, non magis quam ulla tolerare Scripta hæretica, erronea, ſcandaloſa aut injurioſa; ſed econtra, ſi requiramur, juſtitiam rigoroſam adminiſtrabimus contra Auctores, Diſtributores vel detentores talium Scriptorum, vigore Diplomatum Suæ Majeſtatis deſuper emanatorum: nec credimus quod dictus Archi-Epiſcopus, dictus Internuntius, nec Fiſcales hujus Conſilii & alii habeant cauſam conquerendi; ſed cum dicta publicatio cauſaret ſcandalum publicum omnibus illis, qui aliquam habent notitiam juris Suæ Majeſtatis, & inciperentur publice taxari Fiſcales, eo quod peterent remedium contra actum talis novitatis & præjudicioſi exempli & conſequentiæ, tempus non potuimus ſumere ad prius conſulendum Veſtram Celſitudinem tum temporis abſentem; & adeo notoria infractio viſa eſt nobis non illud requirere, & crederemus defuiſſe noſtro officio & juramento, & nos eſſe indignos toga qua

Sua Majeſtas nos honoravit, ſi hoc non feciſſemus.

Speramus, fore ut talis ſit ſententia Veſtræ Celſitudinis, quam informabimus fuſius, ſi non plane acquieſcat ſuccinctæ relationi facti, verificationi jurium Suæ Majeſtatis, & ſolutioni objectionum factarum per dictas Supplicas & Scripta; & deſuper oſculantes humillime manus Veſtræ Celſitudinis, rogabimus Deum,

Ut V.C. dignetur diu ſoſpitam conſervare.

Bruxellis, 17. *Decembris* 1657.

Veſtræ Celſitudinis humillimi Servi.

de la Robe dont Sa Majeſté nous a honorés, ſi ne l'euſſions fait.

Nous eſperons que tel ſera auſſi le ſentiment de Vôtre Alteſſe, & laquelle informerons de plus près, ſi elle n'a entiere appaiſement, au moyen de la ſuccinte relation du fait, verification du droit de Sa Majeſté, & ſolution aux objections faites par leſdites Requêtes & Ecrits; & ſur ce, baiſant très-humblement les mains a Vôtre Alteſſe Sereniſſime, prions Dieu,

MONSEIGNEUR,

De luy conſerver longue & heureuſe vie.
De Bruxelles, le 17. Décembre 1657.
de Vôtre Alteſſe Sereniſſime, &c.

S.

C O N S U L T A

CONSILII BRABANTIÆ AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, in qua exponit reſolutionem captam per Conſilium ſuper caſſatione Decreti Congregationis S. Officii de 14. *Martii* 1658. *quo caſſabatur Sententia ipſius Conſilii Brabantiæ caſſatoria publicationis Decreti de* 6. *Septembris* 1657. *factæ per Archiepiſcopum Mechlinienſem, tanquam contraria Immunitati & Libertati Eccleſiæ, ſupplicans Archiduci ut huic reſolutioni favere dignetur, utpote conſervandis Juribus Regiis omnino neceſſariæ.*

Archi Epiſcopus Mechlinienſis, qui ut Prælatus & membrum Statûs Brabantiæ non debebat ignorare jura & prærogativas Suæ Majeſtatis, nec obligationem particularem quam habet in dicta qualitate, illis deferendi æque ac conſuetudinibus & obſervantiis antiquis hujus Patriæ, ſignanter circa Placitum Decretorum & Bullarum emanatarum in Curia Romana, attentavit tamen menſe Octobri elapſo publicare in hac Urbe Bruxellenſi Bullam ſibi tranſmiſſam in illum finem ab Internontio ibi reſidenti, continentem prohibitionem plurium Librorum & Scriptorum, abſque quod eam præſentarit huic Conſilio, aut obtinuerit dictum Placitum & conſenſum Suæ Majeſtatis; Conſiliarius & Procurator Generalis de illa re informatus, quamprimum depoſuit querelas apud Conſilium, requirens ut proviſio Juſtitiæ decerneretur contra hoc attentatum ſuper ſuperioritate Suæ Majeſtatis: & negotio tracto in deliberationem in plena Congregatione, comperimus, quod juramentum præſtitum, vi noſtri officii de tuendis & conſervandis juribus & Regalibus Suæ Majeſtatis, nos abſolute & præciſe obligaret illi rei providere, & non permittere introductionem novitatis tam præjudicioſæ Statui & poteſtati Regiæ, & conſequentiæ tam periculoſæ pro futuro; & illa fuit cauſa, cur decerneremus Litteras caſſatorias tam miſſionis Internuntii, quam publicationis ſecutæ cum omnibus dependentiis, quæ eſt proviſio ordinaria quam ſolemus decernere, quando aliquid attentatur contra Juriſdictionem; & ſtatim certiorem reddidimus Veſtram Celſitudinem, exponentes juſtas rationes, quibus inducebamur ad faciendam hanc demonſtrationem, & quamvis non tangeret poteſtatem Eccleſiaſticam, cum exceſſus & contraventio procederet ex parte ipſius, poteſtas Regis habebat occaſionem & juſtam cauſam indignationis: tamen

MONSEIGNEUR,

L'Archevêque de Malines, qui comme Prélat & membre de l'Etat de Brabant, ne devoit pas iguoter les droits & prérogatives de Sa Majeſté, ni l'obligation particuliere qu'il a en ladite qualité, d'y déferer auſſi bien qu'aux coûtumes & obſervances anciennes du Païs, ſignamment touchant le Placet ou Pareatis *des Decrets & Bulles émanées de la Cour de Rome, s'étant toutefois avancé au mois d'Octobre dernier, de publier en cette Ville de Bruxelles celle qui luy avoit été envoyée à cette fin par l'Internonce y reſident, portant défenſe de pluſieurs Livres & Ecrits, ſans l'avoir préſentée à ce Conſeil, ni obtenu ledit aveu & conſentement de la part de Sa Majeſté; le Conſeiller & Procureur General étant informé de ce qui s'étoit paſſé en ce regard, en fit tout auſſi tôt ſes plaintes au Conſeil, requerant que proviſion de Juſtice fût décernée contre cet attentat & empriſe ſur la Souveraineté de Sa Majeſté: Sur quoy l'affaire ayant été miſe en déliberation en pleine aſſemblée, avons trouvé que le ſerment par nous prêté à l'avenement de nos charges, de garder & conſerver les Droits & Hanteurs de Sa Majeſté, nous obligeoit abſolument & préciſément d'y pourvoir, & à ne point permettre l'introduction d'une nouveauté ſi préjudiciable à l'Etat & puiſſance Royale, & d'une ſuite ſi dangereuſe pour l'avenir, cauſe que nous décernâmes Lettres de caſſation, tant de l'envoy de l'Internonce, que de la publication enſuivie, avec tout ce qu'en dépendoit, qui eſt une proviſion ordinaire que nous ſommes accoûtumez de decreter, quand il y a entrepriſe Juriſdiction ou attentat; & au même tems en donnâmes part à V. A. S. luy déduiſant les juſtes raiſons qui nous avoient portés à faire cette démonſtration, & ores qu'elle n'intereſſoit la Puiſſance Eccléſiaſtique, puiſque l'excès & contravention procédant de ſa part, celle du Roy avoit occaſion & juſte*

ſujet

Digitized by Google

ſujet de s'en reſſentir : toutefois comme d'ordinaire les Miniſtres de la Cour de Rome tâchent de moyenner leurs interêts, par le prétexte d'avoir maintenu l'autorité Pontificale contre celle du Roy, quoy que par des empriſes & uſurpations, ſe ſouciant fort peu de troubler l'Etat d'un Prince Seculier, pourvû qu'ils aſſurent leurs accroiſſemens auprès de Sa Sainteté, celuy que reſide en cette Ville a bien témoigné qu'il ſe gouverne par cette maxime, au moyen du Decret qu'il a obtenu de la Congregation de la Sainte & univerſelle Inquiſition de Rome, en date du 14. Mars dernier, par lequel Sa Sainteté tient pour ferme le ſuſdit envoy & publication, réprouve, caſſe, irrite & déclare nulle la caſſation & Decret de ce Conſeil; & ordonne à toutes perſonnes, de quel degré, ordre, prééminence ou dignité, que ſous prétexte de cettedite Caſſation ou Edit, ils ne ſe préſument exempter ou excuſer des peines contenuës audit premier Decret de Rome, & qu'ils n'ayent à alleguer ledit Edit au Jugement ou dehors, ou qu'ils n'ayent à s'en ſervir en aucune façon, tout ainſi comme s'il n'eut jamais été émané, ſous les peines & cenſures par les ſaints Canons ordonnées contre les violateurs de l'Immunité & liberté Eccleſiaſtique, & de l'autorité Pontificale, & de laquelle perſonne ne les pourroient abſoudre que Sa Sainteté même, qu'en l'article de la mort: de plus ordonne Sa Sainteté à ce Conſeil, que nôtredit Placard ou Edit ſeroit été aboli, & effectivement caſſé aux Livres ou Regiſtres où il ſeroit écrit ou annoté, afin qu'autrement contre les Conſeillers & tous autres qui auroient conſenti audit Edit, (& qui dès à l'heure ſeroient tachez deſdites peines & cenſures,) Sadite Sainteté ne ſeroit obligée de venir à des remedes plus grands. Ce Decret ſigné de l'Internonce, & cacheté de ſes Armes, a été trouvé affiché à la porte de la Chancellarie de Brabant, la nuit entre le 12. & le 13. du courant, ſans qu'on en ſçache l'Exploiteur; ſeulement que ledit Internonce s'étant abſenté dès lors de cette Ville, cela nous fait croire que luy même eſt l'Auteur & Directeur de cet Exploit : quoy qu'il en ſoit, Vôtre Alteſſe eſt très humblement ſuppliée de conſiderer, qu'ils s'agit maintenant de conſerver ou de perdre la Souveraineté du Roy, & que ſi l'on n'y pourvoit en cette occurrence efficacement & par remedes vigoureux, il faudra ſe reſoudre à ſouffrir que la Juriſdiction Royale ſoit abſolument renduë dépendante de l'Eccléſiaſtique, & que les Sujets & Officiers de Sa Majeſté, même en ce qui concerne l'exercice de leurs Charges, ſoient ſoûmis aux Ordres & Commandemens d'autre Puiſſance, que celle de leur Prince naturel; ce qu'étant contre tout droit, tant Divin que humain, & trop préjudiciable à la Souveraineté de Sa Majeſté, qu'Elle nous commande de garder & maintenir ſi avant, que le Roy Philippe II. de glorieuſe mémoire, a autrefois déclaré en cas ſemblable, de ne vouloir gliſſer ni perdre un ſeul point de ſon Authorité, vû que Sa Majeſté par ſa Joyeuſe Entrée, a expreſſement promis de garantir & défendre ſes Sujets contre les empriſes de la Juriſdiction Eccléſiaſtique, nous ne ſerions pas bons ſerviteurs du Roy, ſi nous ne nous oppoſions pas, lors qu'il y va non ſeulement de gliſſer quelque point, mais de perdre entierement ſa Souveraineté, & la ſubalterner à la Cour de Rome. Il eſt bien vray que le Pape eſt icy reconnu pour Souverain ès choſes ſpirituelles; mais ſa puiſſance abſoluë & infinie n'y a pas lieu, ains eſt bornée par les Loix, Privileges, Coûtumes, Statuts & Obſervances anciennes, les Legats à latere, *ou autres Adminiſtrateurs de la Juriſdiction Apoſtolique que le Pape y envoye, ne la pouvant exercer, ni uſer de leurs facultez ès Païs, Terres & Seigneuries de la ſujétion du Roy, & particulierement en celle de Brabant, qu'au préalable elles ne ſoient préſentées à ſes Conſeils, vûës & examinées, & regiſtrées ſous les modifications que l'on voit être à faire pour le bien de l'Etat, entre leſquelles n'eſt*

cum ordinarie Miniſtri Curiæ Romanæ conentur ſuum intereſſe promovere ſub prætextu manutenendi auctoritatem Pontificiam contra Regiam, quamvis per vias iniquas & uſurpationes, non multum curantes perturbationem Status Principis Secularis, modo ſuam promotionem habeant a Sua Sanctitate, ille qui reſidet in hac Urbe ſatis oſtendit, quod ſe juxta illum modum gerat, mediante Decreto quod obtinuit a Congregatione Sanctæ & univerſalis Inquiſitionis Romanæ, dato 14. Martii elapſi, per quod Sua Sanctitas approbat ſupradictam miſſionem publicationis, reprobat, caſſat, irritat, & declarat nullam Caſſationem & Decretum hujus Conſilii; & mandat omnibus cujuſcumque gradûs, ordinis, præeminentiæ vel dignitatis, ne ſub prætextu dictæ Caſſationis aut Edicti ſe præſumant eximere vel excuſare a pœnis contentis in primo Decreto Romano, & ne allegent dictum Edictum in judicio vel extra, & ne illo utantur quocumque modo, non ſecus ac ſi nunquam eſſet emanatum, ſub pœnis & cenſuris a ſacris Canonibus decretis contra violatores Immunitatis & Libertatis Eccleſiaſticæ, & auctoritatis Pontificiæ, a quibus illos nemo poſſit abſolvere præter Suam Sanctitatem, niſi in articulo mortis: amplius ordinat Sua Sanctitas huic Conſilio, ut noſtrum dictum Diploma vel Edictum aboleatur & deleatur ex Regiſtris in quibus eſſet annotatum, ne alias Sua Sanctitas contra Conſiliarios & alios, qui conſenſiſſent huic Edicto (& qui ab illo tempore ſubjecti eſſent dictis pœnis & cenſuris) cogeretur progredi ad remedia majora. Hoc Decretum ſignatum ab Internuntio, & ſigillatum ipſius inſignibus, inventum eſt affixum ad valvas Cancellariæ Brabantiæ de nocte inter 12. & 13. hujus currentis, nec ſcitur ejuſdem expeditor, tantum quod dictus Internuntius abſentarit ſe ab hac civitate ab illo tempore; unde credimus, quod ille idem ſit auctor & director hujus expeditionis: quomodocumque ſit, Veſtra Celſitudo humillime ſupplicatur, ut conſideret, quod hic agatur de conſervanda vel amittenda ſuperioritate Regis, & quod ſi in hac occurrentia non provideatur efficaciter & per remedia rigoroſa, patiendum erit, ut juriſdictio Regia ſit abſolute dependens ab Eccleſiaſtica, & ut Subditi & officiantes Suæ Majeſtatis etiam in eo quod concernit ſuorum officiorum exercitium ſubmittantur mandatis & præceptis alterius Poteſtatis, quam ſui Principis naturalis; quod cum ſit contra omne jus tam divinum quam humanum, & nimis præjudicioſum ſuperioritati Suæ Majeſtatis, mandet nobis, ut conſervemus & tueamur, inſtar Regis Philippi II. glorioſæ memoriæ, qui alias declaravit in caſu ſimili ſe non velle diminui vel ſolum punctum ſuæ auctoritatis, cum Sua Majeſtas per feſtivum ſuum Introitum promiſerit ſe velle manutenere & defendere ſuos Subditos contra attentata Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, non eſſemus fideles ſervi Regis, ſi nos non opponeremus, dum agitur de amittendo non tantum uno puncto, ſed de amittenda totaliter ejus ſuperioritate, & eadem ſubalternanda Curiæ Romanæ. Verum eſt, quod Papa hic agnoſcatur Dominus ſupremus rerum ſpiritualium, ſed ejus potentia abſoluta & infinita hic non habet locum, ſed eſt limitata per Leges, privilegia, conſuetudines, Statuta & obſervantias antiquas, Legati *a latere* vel alii adminiſtratores Juriſdictionis Apoſtolicæ, quos Papa mittit, eam non poſſunt exercere, nec ſua poteſtate uti in terris & diſtrictibus ſubjectionis Regiæ, & præſertim in Brabantia, niſi prius præſentetur ejus Conſiliis, inſpiciatur, & examinetur, & regiſtretur ſub modificationibus, quæ videntur facere pro bono Status, inter quas nunquam hæc omittitur; ut nihil attentetur contra Juriſdictionem Secularem, nec diſtrahantur Subditi Suæ Majeſtatis, nihil fiat contra Leges, conſuetudines, immunitates & privilegia Patriæ, quod non eſt deprimere Juriſdictionem Eccleſiaſticam, ſed eſt tempera-

mentum prudens & rationabile ad vinculandum & tenendum utramque Poteſtatem, ut neutra habeat occaſionem conquerendi, ſed Curia Romana non poteſt in hac patria exercere ullam Juriſdictionem, nec curare exequi ullas Bullas vel Litteras Apoſtolicas fulminatorias, vel mandatum aut aliud, niſi prævio Placito Regis vel ejus Officiariorum; & cum videatur per dictum Decretum, quod prætendat facere totum contrarium, etiam aggrediens Corpus vel Conſilium Juſtitiæ quod Regem repræſentat, & non agat niſi ſuo nomine, volumus Veſtræ Celſitudini exponere, quod intereſſe Suæ Majeſtatis, bonum Statûs & officium noſtri muneris nobis non permittant diſſimulare in hoc caſu: reſolvimus decernere novas Litteras caſſatorias hujus attentati, humillime rogantes, ut ſuccurrat iis, qui nullum alium habent finem, quam inſerviendi Suæ Majeſtati & publico, & qui in hac reſolutione nimia tantum ſunt uſi moderatione ſuæ poteſtatis; & quia res non patitur moram, rogamus Veſtram Celſitudinem, ut quamprimum poſſimus reſolutionem Regiam habere, ut executioni mandetur dictum remedium ordinarium, & imponatur finis oblocutioni populi, qui credit, quod Conſilium jam incurrerit Cenſuras fulminatas per dictum Decretum: deſuper oſculamur manus Veſtræ Celſitudinis in omni ſubmiſſione, & rogabimus Omnipotentem, &c.

Bruxellis 22. Maii 1653.

jamais omiſe celle de n'entreprendre ſur la Juriſdiction Seculieres, ni diſtraire les Sujets de Sa Majeſté, ou faire choſe contre les Loix, Coûtumes, Libertez & Privileges du Païs, ce que n'eſt pas d primer la Juriſdiction Eccleſiaſtique, ains eſt un temperament ſage & raiſonnable, pour ſervir de lien & entretien commun de deux Puiſſances, ſi que l'une & l'autre n'ont occaſion de ſe plaindre; mais la Cour de Rome ne peut en ce Païs exercer aucune Juriſdiction, ni faire exécuter aucunes Bulles ou Lettres Apoſtoliques, Fulminatoires, de Commandement ou autres, ſans Pareatis du Roy ou de ſes Officiers; & comme l'un voit par ledit Decret qu'elle prétend faire tout au contraire, attaquant même un Corps de Juſtice qui repreſente le Roy, & n'agit qu'en ſon nom: Nous avons bien voulu repreſenter à Vôtre Alteſſe, que l'intereſt de Sa Majeſté, le bien de l'Etat, & le devoir de nos Charges, ne nous permettans de diſſimuler en ce cas, nous avons reſolu de decerner nouvelles Lettres caſſatoires de cet attentat, la ſuppliant très-humblement de ſeconder ceux qui n'ont autre but, que de faire le ſervice de Sa Majeſté, & du Public, & qui en cette reſolution n'ont uſé que trop de moderation de ſon pouvoir; & d'autant que la choſe ne ſouffre pas de remiſe, nous prions V. A. que nous puiſſions avoir ſa Royale reſolution au plûtôt, afin de mettre à exécution ledit remede ordinaire, & faire ceſſer l'oblocution du peuple étant dans la croyance, que le Conſeil auroit déja encouru les Cenſures fulminées par ledit Decret: ſur ce baiſans les mains de V. A. S. en toute ſoumiſſion, prierons le Tout puiſſant, &c,

MONSEIGNEUR,

Bruxelles, 21. de Mai 1658.

T.

L I T T E R Æ

PHILIPPI IV. AD GUBERNATOREM BELGII, quibus mandat, publicationem fieri Decreti de 6. Septembris 1657. & inſinuat, ſuper hoc Decreto tanquam Dogmatico Litteras Placiti non requiri; una tamen monet, ut in hac re nihil novi inducatur.

Viſis Litteris veſtris de 3. Aprilis ultimi, quibus reſpondetur meis de prima Februarii antecedentis, ſuper materia querelarum Nuntii Apoſtolici, concernente publicationem Edicti prohibitivi quorundam Librorum & ſcriptorum Doctrinæ condemnatæ Janſenii, cum duobus Conſultis Conſiliorum Privatorum & Brabantiæ junctis dictis noſtris Litteris; omnibus bene conſideratis, cum etiam materia de qua agitur; ſit pure dogmatica, Placitis non requiſitis niſi in materia Beneficiaria & litigioſa inter partes, volui vobis has mittere, ut non tranſgrediamur ſtylum, & illud quod ante fieri ſoluit in aliis occaſionibus ſimilis materiæ, ut permittatis dicti Edicti publicationem eodem modo quo ex meo mandato ſunt publicatæ aliæ Bullæ Suæ Sanctitatis circa libros Janſenii, Deum precor, Cognate mi, ut Deus vos ſua ſancta cuſtodia protegere dignetur. Madriti 13. Junii 1659.

MON COUSIN,

Ayant vû vôtre Lettre du 3. d'Avril dernierement paſſé, reſponſive à la mienne du premier Février antecedent, ſur le ſujet des plaintes du Nonce de Sa Sainteté, concernant la publication d'un Edit de Sadite Sainteté, prohibitif de certains Livres & Ecrits de la Doctrine condamnées de Janſenius, avec les deux Conſultes des Conſeils Privé & de Brabant, jointes à vôtredite Lettre; & le tout bien conſideré, attendu même que la matiere dont il s'agit, eſt purement dogmatique, n'étant les Placets requis qu'en matiere Beneficiale & litigieuſe entre parties, j'ai bien voulu vous faire cette, afin que ſans ſortir du ſtyle, & de ce que par-delà s'eſt accoûtumé de faire en autres occaſions de ſemblables matieres, vous permetriez que ledit Edit ſoit publié de la même ſorte, que par mon ordre ont été publiés les autres Bulles de Sa Sainteté touchant les Livres de Janſenius. A tant, mon Couſin, Dieu vous ait en ſa ſainte garde. De Madrid, le treizième de Juin 1659.

LIT-

V.

L I T T E R Æ

***GUBERNATORIS BELGII AD CONSILIUM REGIUM**, quibus mandat, ut conformiter ad Litteras Regias permittant fieri publicationem Decreti de 6. Septembris 1657. neque impedimentum ponant publicationi Decretorum vulgo Dogmaticorum, quæ ut talia fuerunt viſa & recognita.*

Dom Louis de Benavides, Carillo et Tolede, Marquis de Fromiſta & de Caracena, Comte de Pinto, du Conſeil d'Etat du Roy nôtre Sire, Lieutenant, Gouverneur & Capitaine General des Païs-Bas & de Bourgogne, &c.

MESSIEURS,

AYant été vû & meurement examiné par Sa Majeſté, ce qu'avez repreſenté par vôtre avis ſur le ſujet de la publication de la Bulle de Sa Sainteté, du 6. de Septembre 1657. touchant la prohibition d'aucunes Lettres, Traitez & Ecrits concernant les cinq Propoſitions condamnées de la Doctrine de l'Evêque Janſenius; vous diſons que l'intention de Sa Majeſté, ſelon qu'Elle nous a expreſſément écrit, n'eſt pas de prétendre que pour la publication des Bulles dogmatiques émanées de Sadite Sainteté, il faille obtenir Lettres de Placet, ainſi qu'il ſe pratique & a été toûjours uſité au regard des Bulles qui ne ſont de cette qualité; & pour ainſi, comme il ſe voit aſſez que ladite Bulle dudit 6. Septembre 1657. eſt de la nature & qualité de Dogmatique, Nous vous ordonnons, au nom & de la part de Sadite Majeſté, de ne mouvoir ou apporter aucune difficulté pour tout à la publication d'icelle Bulle, ni d'autres qui pourroient avoir été vûës & reconnuës être telles. *A tant, Meſſieurs, Nôtre Seigneur Dieu vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxelles, le 10. Décembre 1659. Paraphé C. Ho. Vt. Signé, LE MARQUIS COMTE DE PINTO: Et plus bas, DE GOTTIGNIES. Au dos, A Meſſieurs les Preſident & Gens du Conſeil du Roy en Flandres.*

VIſis & cum matura deliberatione a Sua Majeſtate his, quæ expoſuiſtis per Veſtrum Conſilium ſuper materia publicationis Bullæ Suæ Sanctitatis de 6. Septembris 1657. circa prohibitionem quarumdam Litterarum, tractatuum & ſcriptorum concernentium quinque Propoſitiones condemnatas doctrinæ Epiſcopi Janſenii, dicemus, quod intentio Suæ Majeſtatis, ſicut expreſſe nobis ſcripſit, non ſit prætendere, ut pro publicatione Bullarum Dogmaticarum a Sua Sanctitate debeant obtineri Litteræ Placiti, ſicut practicatur & ſemper fuit uſitatum ratione Bullarum, quæ non ſunt hujus qualitatis; & ideo cum ſatis appareat, quod dicta Bulla de 6. Septembris 1657 ſit plane Dogmatica, vobis mandamus & ordinamus nomine Suæ Majeſtatis, ut nullam moveatis aut afferatis difficultatem contra publicationem dictæ Bullæ, nec aliarum, quæ tales eſſe vel viderentur vel recognoſcerentur. Interim Dominus Deus vos conſervet in Sua Sancta cuſtodia. Bruxellis 10. Septembris 1659. Paraphé (C. Ho. Vt.) Signatum, MARCHIO COMES DE PINTO; & inferius, DE GOTTIGNIES; Et in dorſo, A Meſſieurs Præſidenti & Conſiliariis Regis in Flandria.

X.

C O N S U L T A

***CONSILII BRABANTIÆ AD GUBERNATOREM BELGII**, in qua exponit, miſſum fuiſſe Secretarium Conſilii ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, ut ſciret, ſi in vim Litterarum Regiarum publicaſſet Decretum de 6. Septembris 1657. ac una eidem Archiepiſcopo inſinuaret reſolutionem Conſilii de non permittenda publicatione ullius Decreti Romani, etiam quod prætenditur Dogmaticum, niſi prius in Conſilio fuerit viſum, & ut tale recognitum; oſtenditque hanc cautionem eſſe neceſſariam, ut Jus Placiti conſervetur.*

MONSEIGNEUR,

NOus avons reçu celles qu'il a plû à V. E. nous écrire le 17. du mois paſſé, touchant la plainte qu'auroit fait l'Internonce, de ce qu'aurions envoyé le

ACcepimus illas, quas dignata eſt Veſtra Excellentia nobis ſcribere 17. menſis præteriti, circa quærelam quam fecit Internuntius de eo, quod miſiſſemus

Digitized by Google

ſemus Secretarium Loyens ad Archi Epiſcopum Mechlinienſem ad ſciendum ab ipſo vigore cujus juſſiſſet publicari Decretum emanatum e Sua Sanctitate 6. Septembris 1657. quod Veſtræ Excellentiæ impreſſiſſet, quaſi non eccepiſſemus præcedentes expeditiones ſuper eadem materia 10. Decembris præcedentis, & caſu quo accepiſſemus & inſpexiſſemus eaſdem Litteras, ut informaremus, ſuper eo quod nos moviſſet ad adferendum novam difficultatem publicationi; cui ſatisfacientes dicemus, quod nos plane conformaverimus intentioni & voluntati Suæ Majeſtatis nobis declaratæ per Litteras de dicta 10. Decembris: nam cum dictus Archi-Epiſcopus curaſſet imprimi dictum Decretum, & per aliud ſuum Decretum datum,.... ultimi, ordinaſſet ejuſdem republicationem, hæc facta fuit per Concionatores, & affixa ad valvas diverſarum Eccleſiarum, abſque hoc quod nos vel Fiſcales vel minimum ponerent impedimentum vel moverent ullam difficultatem aut obſtaculum; ſed cum non ſciremus an Archi-Epiſcopus ordinaſſet dictam publicationem vigore dicti vel ſimilis mandati Suæ Majeſtatis, & an ullam ejuſdem haberet notitiam miſimus ad eum dictum Secretarium, ut ſciremus ab ipſo, quomodo & vigore cujus feciſſet dictam ſecundam publicationem: & cum declaraſſet ſe illam feciſſe conformiter intentioni Suæ Sanctitatis & Majeſtatis, acquievimus; & ut in poſterum nulla moveretur quæſtio de publicatione Bullarum Dogmaticarum, & dicta intentio Suæ Majeſtatis pacate ſortiretur effectum, miſimus iterum dictum Secretarium ad Archi Epiſcopum, ad ei intimandum, quod reſolutio Conſilii eſſet, quod nullæ Bullæ, quas ut Dogmaticas quis vellet publicare, poſſent publicari in ſuo diſtrictu, niſi prius inſpicerentur & recognoſcerentur ut tales; quod nobis videtur eſſe plane conforme intentioni Suæ Majeſtatis, ſignificatæ per dictas Litteras, & etiam rationi & quieti Status: & velle aliter prætendere, eſſet adimere Suæ Majeſtati jus indiſputabile, ei competens ut ſupremo Principi, quod in eo conſiſtit, ut ſciat, quid agatur in ſuo Statu, & præcaveat ne ſub prætextu Bullarum Dogmaticarum publicentur talia, quæ perturbationem inducerent; cui juri non minus quam ſuperioritati ſuæ (ſalva humillima correctione) Suam Majeſtatem velle aut poſſe renunciare in præjudicium ſuorum Subditorum, permanemus, &c.

Secretaire Loyens à l'Archevêque de Malines, afin de ſçavoir de lui en vertu de quoy il auroit fait publier le Decret émané de Sa Sainteté le 6. Septembre 1657. ce qu'auroit fait croire V. E. que nous n'avions pas reçu ſes précedentes dépêchées ſur le même ſujet le 10 de Decembre auparavant; & en cas que nous avions reçû & vû les mêmes Lettres, que l'avertirions de ce que nous auroit mû d'apporter nouvelle difficulté à ladite publication; à quoy ſatisfaiſans, dirons que nous nous ſommes punctuellement conformez à l'intention & volonté de Sa Majeſté nous déclarée par celle dudit 10. de Décembre: car ayant ledit Archevêque fait reimprimer ledit Decret, & par autre ſien Decret, en date....... dernier, en ordonné la républication, elle fut faite par les Prédicateurs, & affiché aux portes de diverſes Egliſes, ſans que Nous ou les Fiſcaux y ayent apporté le moindre empêchement, ou mû aucune difficulté ou obſtacle; mais comme nous ne ſçavions pas, ſi l'Archevêque avoit ordonné ladite publication enſuite dudit ou ſemblable ordre de Sa Majeſté, & s'il en avoit aucune connoiſſance, nous luy envoyâmes ledit Secretaire, afin de ſçavoir de luy. comment ou en vertu de quoy il avoit fait ladite ſeconde publication: & ayant déclaré, qu'il l'avoit fait conformément à l'intention de Sa Sainteté & de Sa Majeſté, en avons pris appaiſement; & afin que pour l'avenir il n'y auroit plus aucune queſtion pour la publication des Bulles dogmatiques, & que ladite intention de Sa Majeſté ſeroit paiſiblement ſuivie, envoyâmes autrefois ledit Secretaire vers l'Archevêque, pour luy faire ſçavoir, que la reſolution du Conſeil portoit, que nulles Bulles que l'on voudroit publier comme Dogmatiques, ne ſe pourroient publier ſous ſon diſtrict, ſans qu'elles y auroient été vûës & reconnuës telles; ce que nous ſemble entierement conforme à l'intention de Sa Majeſté portée par leſdites Lettres, & auſſi à la raiſon & repos de l'Etat; & vouloir prétendre autrement, ſeroit ôter à Sa Majeſté le droit indiſputable que luy compete comme à Prince ſouverain, qui eſt de ſçavoir ce que ſe paſſe dans ſon Etat, & de prévenir, que ſous prétexte des Bulles Dogmatiques, ne ſe publiaſſent choſes qui le pourroient troubler; auquel droit, non plus qu'à la Souveraineté même, nous ne croyons pas (ſous correction très-humble) que Sa Majeſté veuille ou puiſſe renoncer au préjudice de ſes Sujets. Nous demeurons, &c.

Sequitur Reſolutio ipſius Conſilii, de qua in prædicta Conſulta.

Viſis Litteris ſuæ Excellentiæ ad hoc Conſilium datis die 10. Decembris proxime elapſi, ſignificantibus intentionem Suæ Majeſtatis eſſe, ut nulla difficultas moveretur in publicandis Bullis Dogmaticis, poſtquam eædem viſæ, ac pro talibus fuerint recognitæ, necnon audita relatione Secretarii Loyens, qui alloquutus eſt Archiepiſcopum die 15. hujus, reſolutum eſt in pleno Conſilio, utraque Camera congregata, ut prædicto Archiepiſcopo, ac Epiſcopo Antverpienſi, aliiſque quorum intereſt, per prædictum Secretarium indicetur, reſolutum eſſe in Conſilio, nullas Bullas Apoſtolicas (quas tanquam Dogmaticas quis publicare vellet) ſub diſtrictu hujus Conſilii publicari poſſe, niſi eædem Bullæ in prædicto Conſilio viſæ, ac ibidem pro Dogmaticis fuerint recognitæ; quodque publicationes aliter factæ, ſubjectæ erunt caſſationi. Actum 17. Martii 1660. Signatum, Assel Vt.

Geſien den Brief van ſyne Excellentie aen den Raede geſchreven op den 10. December leſtleden medebrengende d'intentie van Syne Majeſteyt te zyn, dat gheene difficulteyt en ſoude ghemaeckt vvorden in de publicatie van de Bullen dogmaticque naer dien de ſelve ſoude geſien ende voor ſulcken gerekent vveſen, mitſgaders het Reales van den Secretaris Loyens geſproken hebbende aen ſyne Hoogvveirdigheyt van Mechelen op den 15. deſer, is gereſolveert in vollen Raede beyde de Kamers vergadert, dat aen ſyne voorſchreven Hoogvveirdigheyt ende aen den Eervveerdigen Biſſchop van Antvverpen ende andere, die ſulckx is raeckende door den voorſchreven Secretaris ſal vvorden te kennen gegeven in den Raede gereſolveert te zyn, dat gheene Apoſtolicque Bullen, die men ſoude vvillen publiceren als dogmaticque en ſullen mogen gepubliceert vvorden onder het Diſtrict van deſen Raede, 't en zy de ſelve Bullen in den ſelven Raede geſien, ende aldaer voor dogmaticque gekent zyn, ende dat die Publicatien anders geſchiedende ſullen ſubject vveſen aen Caſſatie. Actum 17. Martii 1660. præſentibus DD. Fiſcali, van Thulde, Bourgoigne, Ryckquaert, Stockmans, Uwens, Bailly, Van Male, Prooſt de Frene, Loquet, Verjuys, Leemputte, Dongleberge & Cancellario. *Etoit paraphé*, Assel. Vt.

Sequi-

Sequitur Relatio Secretarii Loyens.

Ick onderſchreven verklare dat ick op den 18. *Martii* 1660. *my hebben getranſporteert aen den perſoon van ſyne Hoogweirdigeyt den Aertsbiſſchop van Mechelen, ende hem genotificeert hebbende die boven geſchreven reſolutie, dat den ſelven my heeft geantwoort, dat hy gheene intentie en heeft om d'autoriteyt van Syne Majeſteyt ende conſequentelijck van ſynen Souverainen Raede in Brabant ergens in te verminderen ofte te choqueren, maer met den ſelven Raede te blyven in goede ende mutuelle correſpondentie, ende in voorvallende occaſien van eenige Bullen Apoſtolicque. die men ſoude willen doen publiceren als Dogmaticque, dat hy Syne Heyligheyt des aengaende ſal laeten overkomen met Syne Majeſteyt, ende achtervolgen der ſelver wille ende ordre.* (*was onderteekent*) Loyens, (*onder ſtont*) *Accordeert van woorde tot woorde* per me (*ende onderteekent*) A. Marſelle.

Infraſcriptus declaro, me die 18. Martii 1660. acceſſiſſe Illuſtriſſimum Dominum Archiepiſcopum Mechlinienſem, eique notificaſſe ſupraſcriptam reſolutionem Conſilii: qua audita reſpondit, ſe nullatenus velle auctoritatem Suæ Majeſtatis, ac conſequenter Supremi ſui in Brabantia Senatûs, imminuere aut quocumque modo offendere, ſed cum prædicto Conſilio in bona & mutua correſpondentia vivere; ſeque io occaſionibus, quibus offerrentur Bullæ Apoſtolicæ, tanquam Dogmaticæ publicandæ, id relicturum judicio Suæ Sanctitatis & Regiæ Majeſtatis, ſeque earum voluntati & mandatis obtemperaturum. (Signatum erat) *Loyens*: (Inferius habebatur) Concordat de verbo ad verbum per me (& ſignatum erat) *A. Marſelle.*

Y.

LIBELLUS

INTERNUNTII APOSTOLICI

Oblatus GUBERNATORI BELGII, *quo adſtruere conatur, Bullas vulgo Dogmaticas non eſſe exhibendas Conſiliis Regiis, ut recognoſcantur ut tales, priuſquam publicari poſſint.*

ILLUSTME ET EXCELLME DOMINE.

INternuntius Suæ Sanctitatis humiliter exponit veſtræ Excellentiæ, quod cum de Mandato ſanctæ Sedis Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi commiſerit publicationem accluſorum Decretorum, quibus Romæ proſcriptæ fuerunt Theſes Doctoris Huygens, & Patris De Vos Societatis JESU, dictus Præſul eidem miſit exemplum cujuſdam Epiſtolæ, quæ a ſanctiori Conſilio ad ipſum ſcripta fuit 9. Decembris 1682. quaque declaratur Bullas aliaſque Pontificias diſpoſitiones, dum concernunt materias Dogmaticas, exhibendas eſſe Conſilio, ut ab eodem inſpiciantur ac pro talibus agnoſcantur, priuſquam publicentur: ejuſmodi declaratio adverſatur determinationibus in Aula Madritenſi pluries initis poſt maturum controverſiæ examen, obſtatque non minus Libertati Eccleſiaſticæ, quam inveterato harum Provinciarum uſui. Quam ob rem Internuntius non dubitat, quin a ſpectato zelo ac prudentia Excellentiæ Veſtræ ſit revocanda ſupra memorata Epiſtola, ac interea injungendum Senatui Brabantino, aut cui expedierit, ne aliquid attentetur contra publicationem prædictorum Decretorum ab Illuſtriſſimo Mechlinienſi faciendam. Cum proſcriptæ fuiſſent a Sancta Sede propoſitiones Janſenianæ, & ſubinde etiam nonnullæ epiſtolæ ac libri in illarum propugnationem editi, Dominis Epiſcopis ac Belgii tunc temporis Internuntio mota fuit difficultas circa promulgationem Decretorum Suæ Sanctitatis, contendentibus nonnullis Miniſtris Suæ Majeſtatis (Caroli II.) eadem prius placetari debere. Brabantinum & Namurcenſe Conſilium ſummis conatibus io id fuerunt enixa: attamen haud obſtante ſpecioſo prætextu Regiæ auctoritatis, quam in eo lædi jactitabant, & poſſeſſionis, quam abſque veritatis fundamento in proprium favorem allegarunt, Philippus Rex IV. glorioſæ memoriæ Litteris in Supremo Flandriæ Conſilio Madriti expeditis 13. Julii 1659. determinavit oneri placetationis ſubeſſe debere illas tantum Bullas, quæ ſuper materiis Beneficialibus aut litigioſis ſunt expeditæ, hujus rei habita deciſione, nulla amplius de ea facta fuiſſet mentio, niſi Dominus Marchio de Caracena Belgii Gubernator Litteris 10. Decembris 1659. datis exceſſiſſet mentem, imo attentaſſet totaliter evertere dictam Suæ Majeſtatis determinationem, declarando debere placetari Bullas Beneficiales aut litigioſas, & permitti Dogmaticarum publicationem, poſtquam fuerint inſpectæ, & pro talibus cognitæ. Ubi autem clara atque evidens apparet Regia voluntas, non videtur attendenda illius interpretatio, quam promit unus ex Miniſtris Suæ Majeſtatis; præſertim quia determinatio Regis cum emanaverit ad inſtantiam Nuntii Apoſtolici, neutiquam cenſeri poteſt eam fuiſſe ſex poſt menſes a Sua Majeſtate revocatam abſque ulla prævia cum illo communicatione: ſatis quoque conſtat, quod Rex Philippus IV. ſemper in eodem ſenſu perſtiterit. Etenim cum Illuſtriſſimus Nuntius Millinus haud diſſimiles non ita pridem porrexerit querelas Suæ Majeſtati, quam Dominus Deus diutiſſime conſervet, eadem Litteris Maii 1676. datis, injunxit D. Duci de Villahermoſa, ut curaret obtemperari mandatis Regis ſui Parentis, quibus omnino adverſatur interpretatio D. Marchionis de Caracena, atque obſervari ſtylum in Belgio practicari conſuetum. Antequam vero præmemorata Epiſtola D. Marchionis de Caracena conſcriberetur, in hiſce Provinciis prorſus ignota erat diſtinctio placetandi Bullas, aut eas pro Dogmaticis agnoſcendi, & Conſilia Brabantinum & Namurcenſe, tametſi noſcerent, penitus eſſe Dogma-

ticam

ticam illam, qua proſcribebantur. Libri in defenſionem Janſenii impreſſi, attamen hic & Madriti inſtiterunt pro ejuſdem Placetatione; condemnata tamen fuerunt a recto Suæ Majeſtatis Judicio, quæ dignata fuerit injungere prædictis Litteris, ut, cum dicta Bulla eſſet mere Dogmatica, ſineretur illam publicari juxta ſtylum uſitatum in Belgio, ubi eatenus non fuerat excogitata novitas excludendi Diſpoſitiones Pontificias, ut cognoſceretur, an eſſent Dogmaticæ: præterea fere idealis eſſe videtur in noſtro caſu prætacta diſtinctio, licet nonnulli ex Dominis Conſiliariis exiſtiment, quod placetatio importet plenam Decreti Pontificii cognitionem, formalemque illius publicationis aſſenſum, & quod exhibitio Bullæ, ut dignoſcatur an ſit Dogmatica, contineat meram inſpectionem illius tenoris, abſque eo quod Rex ejus promulgationi ſe ingerat. Dignetur, quæſo, Excellentia veſtra rem penitus introſpicere, & facile perſpectum habebit, quod in unum incidit placetare aliquam Bullam, ac examinare an ſit Dogmatica; utroque enim caſu ſubeſt arbitrio, voluntati, ac judicio Miniſtrorum Regis publicatio Apoſtolicarum diſpoſitionum, hæcque ſubordinatio & dependentia tolerari nequit a Sancta Sede in illis, quæ ſunt mere Dogmaticæ, quæque tantum concernunt puritatem Fidei atque animarum ſalutem: notorium eſt inde originem traxiſſe uſum placetandi Bullas Beneficiales & litigioſas, quod Summus Pontifex culpa eorum, qui ipſum falſo informantes aut tacerent quod eſſet exprimendum, aut in ſubſtantia non vera exponerent, poſſet conferre Beneficia, delegare Judices, aut definire lites in præjudicium Privilegiorum Patriæ aut obſequii Regii, quod non eveniſſet, ſi Suæ Majeſtati vere & ſincere delatæ fuiſſent relationes: id autem neutiquam timeri poteſt, dum agitur de materiis mere ſpiritualibus & Dogmaticis; nam cum hæ decidantur aſſiſtente dictanteque Spiritu Sancto, cumque nullo modo eſſe queant præjudicio alicui Principi aut Statui, qui revereatur ſupremam auctoritatem viſibilis Eccleſiæ Capitis, ubique publicari debent ex libertate, qua Apoſtoli ac ſubinde eorum ſucceſſores docuerunt ſanctæ Fidei Myſteria independenter ab aſſenſu cujuslibet Supremæ Poteſtatis. Ad firmandam contentionem exhibendi Conſiliis Bullas Dogmaticas, ut pro talibus agnoſcantur, antequam promulgentur, adduci etiam poſſet, quod ſi Eccleſiaſtici publicarent tanquam Dogmaticas nonnullas diſpoſitiones Pontificias, quæ revera tales non eſſent, gravis oriretur difficultas, & Procurator Fiſcalis viam caſſationis inire tentaret; verumtamen hoc inconveniens non eſt ullo modo verendum, quoniam perquam remotum periculum, quod Eccleſiaſtici ſint exceſſuri Concordata & proprii muneris limites, quod neutiquam eſt præſumendum, præterquam quod ſemper liberum foret Suæ Majeſtati adhibere remedia manutentioni ſuæ auctoritatis convenientia: ſi hujuſmodi cautela & diffidentia locum habere deberent, operæ pretium eſſet, ut cuncta Tribunalia Epiſcopalia & laica, antequam ullam aggrederentur cauſam inter ſe conferrent inſpectura, ad utrum eorum pertineat illius cognitio; alias poſſet Epiſcopus ſibi attrahere Judicium Conſilio reſervatum, & Conſilium ſe immiſcere materiis privative ſpectantibus ad Epiſcopos, læſaque pars, ut propriam tueretur Juriſdictionem, caſſationem intentare cogeretur: ſic tamen defertur prudentiæ Judicum & praxi qua pollet, ut omnino cenſeatur, quod nullus eorum fines ſuæ auctoritatis ſit egreſſurus; & conſequenter pro certo etiam habendum eſt, quod in caſu noſtro Epiſcopi publicaturi ſint abſque prævia Placetatione pro Dogmaticis eas tantum Bullas, quæ revera tales erunt, & Beneficiales aut litigioſas materias non concernent. Sane ita ſemper fieri conſuevit in qualibet Belgii Diœceſi, ut ſi neceſſe fuerit, facile probabitur Dominorum Epiſcoporum teſtimoniis nemine excepto, nec ab ullo ex Conſiliis a proprio ſcrinio extrahi poterit vel unum documentum, quo doceatur, aliquem Epiſcopum exhibuiſſe Bullam Dogmaticam, ut ibi pro tali agnoſceretur, priuſquam publicaretur; quinimo poteſt Internuntius evidenter demonſtrare, quod pluries Fiſcalis Brabantinus ſe opponere tentavit liberæ Diſpoſitionum ſanctæ Sedis publicationi, quodque ſemper ei fuit impoſitum ſilentium a Generalibus hujus Patriæ Gubernatoribus, aut ipſomet Rege Madriti per Supremum Flandriæ Conſilium. Omiſſa mentione difficultatum, quas paſſa fuit promulgatio Decretorum a Summo Pontifice editorum annis 1643. & 1653. in doctrinam Janſenianam, & anno 1657. contra nonnullorum Janſeniſtarum libros, quæque remotæ fuerunt niſi præmemoratæ Regiæ Epiſtolæ, allegabantur recentioris exempla, quæ reſidente moderno Internuntio contigerunt die 6. Auguſti 1675. Conſilium Brabantinum annullavit caſſavitque publicationem independenter ab aſſenſu Regio factam ab Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi Bullæ, qua Sua Sanctitas attento Jubilæo anni 1675. permiſit Religioſis Apoſtatis reditum ad propria Monaſteria abſque eo quod ſubjicerentur pœnis in Conſtitutionibus Ordinum expreſſis. Internuntius moleſtavit recurſum contra hanc caſſationem apud Dominum Ducem de Villahermoſa, qui re examinata, injunxit Litteris, denuo publicandam eſſe dictam Bullam, & Rex præmemorata Epiſtola juſſit nihil innovari ea in re contra Decreta Regis ſui Parentis (Philippi IV.) glorioſæ memoriæ. Idem Conſilium 23. Octobris 1681. communicavit Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi libellum Fiſcalis, qui petebat annullari ob defectum Placetationis promulgationem cujuſdam Decreti Apoſtolici, quo proſcribebatur liber inſcriptus *Myſtica Ciudad de Dios*; ſed cum dictus Præſul reſpondiſſet per modum advertentiæ, ac exhibuiſſet Epiſtolas Regias, fuit negotium ſilentio præteritum, rejectaque inſtantia Fiſcalis. Idem queſtus quoque fuit die 3. Auguſti 1682. quod Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Mechlinienſis, nulla prius habita communicatione cum Miniſtris Regiis, curaſſet imprimi & Regularibus ſuæ Diœceſis communicari Bullam Suæ Sanctitatis ſtatuentem modum & regulam quoad ſupplicationes & expoſitionem Venerabilis; verumtamen habito ab Internuntio recurſu ad Dominum Marchionem de Grana, in irritum ceciderunt querelæ Fiſcalis Conſilii Brabantini. Praxi harum Provinciarum conformis prorſus eſt uſus Regnorum Hiſpaniæ, Neapolis & Ducatûs Mediolanenſis, in quibus juxta aſſerta duorum Nuntiorum Suæ Sanctitatis Diſpoſitiones Pontificiæ, ſi Dogmaticæ ſint, ſpectentque res mere ſpirituales, nulli Placetationis oneri obnoxia ſunt, eæque duntaxat placetantur, quæ de Beneficiis aut litibus pertractant: hinc nullus mirabitur vigere in cunctis Hiſpaniæ Monarchiæ Dominiis ejuſmodi uſum. ſi ſerio perpendat materias Dogmaticas & mere ſpirituales a Domino Jeſu Chriſto privative commiſſas fuiſſe Summi Pontificis deciſioni, ac utpote reſpicientes ſolum animarum regimen nullo eſſe poſſe præjudicio, Regis obſequio ac rationi Status; quocirca opus non eſt ejus Miniſtros advigilare inſpectioni ac diſcuſſioni eorum, quæ a Pontifice deſuper ſtatuuntur independenter ab aſſenſu; imo contra explicitam Principum Regnorum voluntatem, Apoſtoli & ſubinde eorum ſucceſſores ſacro ſanctam Fidem publicaverunt, & nunc etiam abſque ſupremorum Dominorum conſenſu promulgantur, eo quo fieri poteſt modo, in partibus Hæreticorum Mandata Pontificia quoad materias dogmaticas & ſpirituales. Quo igitur fundamento auferri poſſet Sanctæ Sedis in Provinciis Belgicis libertas publicandi ſua Decreta, qua nunc fruitur, & potita ſemper fuit in ipſiſmet Hæreticorum partibus? quænam ratio attribuere poteſt Regi Catholico jus videndi ac examinandi hujuſmodi Bullas antequam publicentur? aut quis in animum inducet, quod ipſe in Eccleſiam

ab

Digitized by Google

ab eo eximie cultam & loco matris habitam exercere queat majorem auctoritatem, quam alii Principes, qui eam non agnoſcunt, vel ab ejuſdem communione ſe ſubtraxerunt? Sedes Apoſtolica neutiquam timere debet tam grave ſibi inferri præjudicium, regente fidelium Veſtra Excellentia, cujus pietas eximia æque ac ſpectatus Regis Miniſtrorum zelus omnino ſpondet, nihil modo eſſe innovandum, ſed liberum fore omnibus Epiſcopis etiam impoſterum abſque ulla prævia cum Laicis communicatione publicare in propriis Diœceſibus Diſpoſitiones Pontificias dogmaticas, prout facere conſueverunt, ſcientibus idque tacite approbantibus Conſiliis; quandoquidem ignorare nequeunt quod eſt notorium, & nullus unquam vetuſto huic uſui ſe oppoſuit, excepto Fiſcali Senatûs Brabantini, cujus conatus rejecti ſemper fuere. Quam inſtantiſſime igitur Internuntius ſupplicat Veſtræ Excellentiæ, ut tanquam contrarium menti Suæ Majeſtatis (Caroli II.) & Regis Philippi IV. revocare dignetur ſupra memoratam Epiſtolam a Sanctiori Conſilio ſcriptam Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi, datam 9. Decembris 1682. Quod ſi Excellentia Veſtra prævie communicare intendat hunc Libellum Dominis Conſiliariis Sanctioris Senatûs, eamdem humillime rogat Internuntius, quatenus Conſilio Brabantino, aut cui expedierit, injungat, ne quidquam attentet contra publicationem, quæ ab Illuſtriſſimo D. Archiepiſcopo Mechlinienſi abque ullius præjudicio fiet in propria Diœceſi, Decretorum nuper in Theſes Doctoris Huyghens & Patris De Vos prolatorum.

Z.

LITTERÆ

CONSILII PRIVATI AD ARCHIEPISCOPUM MECHLINIENSEM poſt examinatum prædictum Libellum Internuntii.

PAR LE ROY,

Très-Reverend Pere en Dieu, très-cher & feal, ayant vû la Requête préſentée par l'Internonce de Sa Sainteté, par laquelle il a remontré, que vous aviez refuſé de procéder à la publication des Decrets donnez le 8. Août & le 5. Septembre derniers, par la Sainte Congregation des Cardinaux, au ſujet des Theſes du Docteur Gummare Huyghens, & contre les Theſes du Pere Pierre De Vos de la Societé de JESUS, à raiſon de ce que Nous vous avons ordonné ſur ce ſujet par nos Lettres du 9. Décembre 1682. Nous vous faiſons cette, pour vous dire que vous avez bien fait de ne publier leſdits deux Decrets, ſans qu'en ayant été auparavant informé de vôtre part, ou de celle de l'Internonce de Sa Sainteté; & ayant conſideré le contenu deſdits deux Decrets, Nous vous permettons de procéder à la publication d'iceux: A tant, &c. De Bruxelles, le...... Décembre 1685.

PER REGEM,

Reverende in Chriſto Pater, dilecte & fidelis, viſa Supplica præſentata per Internuntium Suæ Sanctitatis, qua expoſuit, quod recuſaſſetis procedere ad publicationem Decretorum duorum 8. Augusti & 5. Septembris menſium proxime elapſorum, a Sancta Congregatione Cardinalium in materia Theſium Doctoris Gummari Huyghens & contra Theſes Patris Petri De Vos Societatis Jeſu, ratione illius quod vobis ordinavimus ſuper illa materia per noſtras Litteras de 9. Decembris 1682. has Vobis ſcribimus, indicantes, quod bene feceritis non publicando duo dicta Decreta, niſi prius bene eſſetis informati ab Internuntio Suæ Sanctitatis: inſpecto autem tenore dictorum duorum Decretorum, permittimus, ut procedatis ad eorumdem publicationem. Bruxellis ...... Decembris 1685.

A A.

LITTERÆ

D. INTERNUNTII AD ARCHIEPISCOPUM, quibus erat adjunctum Decretum S. Congregationis de 17. Januarii 1691. ut per Archiepiſcopum publicaretur.

ILLUSTRISSIME ET REVERENDISSIME SEIGNEUR,

J'Envoye avec ce Billet à V. S. Illuſtriſſime un Decret, par lequel eſt proſcrit entr'autres Livres un certain Opuſcule du Docteur Huyghens. Il pourra être au plûtôt répandu dans ce Diocèſe, & dans les autres; car j'ay eu ſoin avant toutes choſes d'en donner

ILLUSTRISSIME ET REVERENDISSIME DOMINE,

Mitto cum his Litteris Illuſtriſſimæ Veſtræ Dominationi Decretum, quo proſcribitur inter alios libros Opuſculum quoddam Doctoris Huyghens. Poterit citiſſime diſſeminari in hac Diœceſi & in aliis; ante omnia curavi, ut certificarem deſuper Miniſtrum Suæ Ma-

Majeſtatis. Eodem tempore mitto vobis duo exemplaria Decretorum, per quæ Pontifices Alexander VII. & Clemens IX. *prohibuerunt*, quiſque ſuo tempore, *Miſſale & Rituale Romanum*; ſed hactenus nondum accepi *condemnationem Canonis*, quam Veſtra Illuſtriſſima Dominatio cupiebat habere. Rogo Deum, ut Dominationem Veſtram diu incolumem ſervet, & apprecans felicem ingreſſum in Quadrageſimam, permaneo cum profundo reſpectu,

Illuſtriſſimæ & Reverendiſſimæ Dominationis Veſtræ

Humillimus Servus PIAZZA
Abbas ſancti Georgii.

Bruxellis, 3. Martii 1691.

connoiſſance au Miniſtre de S. M. Je vous envoye en même temps deux Exemplaires des Decrets par leſquels les Papes Alexandre VII. & Clement. IX. ont prohibé, *chacun en ſon temps*, le Miſſel & le Rituel Romain; *mais juſqu'à préſent je n'ay pas encore reçu* la condamnation du Canon, *que V. S. Illuſtriſſime deſiroit d'avoir. En priant Dieu qu'il la conſerve long-temps en bonne ſanté, je luy ſoubaite une heureuſe entrée dans le Carême, & je demeure avec un reſpect tout particulier,*

De V. S. Illuſtriſſime & Reverendiſſime,

Le très-humble Serviteur PIAZZA,
Abbé de S. George.

A Bruxelles, ce 3. Mars 1691.

BB.

LIBELLUS

PROCURATORIS REGII, in quo concludit ad caſſationem publicationis prædicti Decreti de 17. Januarii 1691. per Archiepiſcopum Mechlinienſem factæ ſine Placito Regio.

Regi in ſuo Supremo Concilio Brabantiæ.

EXponit Conſiliarius & Procurator Generalis, quod octava hujus menſis Martii valvis Eccleſiæ S. Gudulæ Bruxellis repererit affixum impreſſum quoddam Decretum Suæ Sanctitatis de data 17. Januarii proxime elapſi, quo Decreto varii Libri condemnantur ac proſcribuntur, nempe *Compendium Theologiæ, id eſt, Theſes ex prima parte 1. 2. & 2. 2. D. Thomæ Hebdomadatim defenſæ ab anno 1672. uſque ad annum 1679. in Collegio Adriani VI. Pontificis, præſide eximio viro D. ac M. N. Gummaro Huygbens Lyrano S. T. D. Lovanii typis Georgii Lipſii, anno 1679.*

Recüeil de diverſes Pieces concernant le Quietiſme & les Quietiſtes, &c.

Trois Lettres touchant l'Etat preſent d'Italie, en l'année 1688. &c.

Opere Spirituali del Sig. du Bernieres Louvigny, &c.

Ad calcem hujus Decreti ſcriptum erat: *Publicetur datum Mechliniæ die 5. Martii 1691.* & inferius, *De mandato Illuſtr. ac Reverend. D. Archiepiſcopi Mechlinienſis*; ac inſuper impreſſum erat ſigillum præfati Archiepiſcopi, ut conſtat ex copia authentica prædicti Originalis affixi & abſtracti Decreti hic adjuncti. Verum cum hujuſmodi affixio & publicatio indubie facta non fuerit, niſi præeunte Decreto aut Mandato Suæ Sanctitatis, quod nullatenus executioni mandari potuit, abſque prævia permiſſione & Placito hujus Curiæ, quod prædicto Archiepiſcopo non fuit conceſſum. Hinc ſupplicans, ad impediendas hujuſmodi novitates, & ad conſervandam auctoritatem, præeminentias ac jura Tuæ Majeſtatis, ſupplicat ut hæc Curia dignetur publicationem, ac prædicti Decreti affixionem declarare nullam, nullius valoris & effectûs, ordinando in hunc finem prædicto Archiepiſcopo eandem ac omnia inde ſequuta, caſſare & annihilare,

Aen den Koninck in ſynen Souverainen Raede geordonneert in Brabant.

VErtboont den Raedt ende Procureur Generael dat by op den 8. deſer maendt van Meert 1691. op de Kerck dure van Ste. Goedele albier beeft bevonden geplekt te zyn ſeker gedruckt Decret van Syne Heyligbeyt in date 27. Januarii leſt leden, by d'welck zyn gecondemneert gewworden ende verboden verſcheyde Boecken als te weten, Compendium Theologiæ, id eſt, Theſes ex prima parte 1. 2. & 2. 2. D. Thomæ Hebdomadatim defenſæ ab anno 1672. uſque ad annum 1679. in Collegio Adriani VI. Pontificis præſide eximio viro D. ac M. N. Gummaro Huyghens Lyrano S. T. D. Lovanii typis Georgii Lipſii, anno 1679.

Recüeil de diverſes Pieces concernant le Quietiſme & les Quietiſtes, &c.

Trois Lettres touchant l'Etat préſent d'Italie, en l'année 1688. &c.

Opere Spirituali del Sig. du Bernieres Louvigny, &c.

Op den voet van welck Decreet was geſchreven: Publicetur, datum Mechliniæ die quinta Martii 1691. *ende onderwaerts*, De Mandato Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis, *waer beneffens was geſtelt het Cachet van den voorſz. Aertsbiſſchop, gelyck blyckt by de Copye autentique van het voorſchreven Origineel geplekt ende afgedaen Decreet bier gevuegt, maer alſoo ſulckdanige affixie ende publicatie ontwiffelyck niet en is geſchiedt dat op een voorgaende Decreet ofte Mandaet van Syne Heiligbeyt, gedient hebbende ten ſelven eynde, het welck geenſints en heeft vermogen geexecuteert oft volbrogt te worden ſonder voorgaende permiſſie oft Placet van deſen Hove, waer van nochtans den voorſchreven Aertsbiſſchop niet en is verſien geweeſt, ſoo is 't dat den Vertboonder, om te beletten ſulckdanige nieuwigheden, ende tot conſervatie van de authoriteyt, Hoogbeyt ende gerechtigheyt van uwe Majeſteyt verſueckt dat het Hof*

gelieve

gelieve gedient te vveſen de publicatie ende affixie van het boven gemelt Decrete te verklaeren nul, van geender vveerden ende ſonder effect, ordonnerende dienvolgens aen voorz. Aertsbiſſchop de ſelve te caſſeren, doende ende te niet te doen met alle het gene daer uyt ende over ſoude mogen zyn gevolgt, met interdictie van int, 't toekomende ſulckx te doen op alſulcke amende als het Hof ſal gelieven t'arbitreren cum expenſis *DD. &c. ende (vvas onderteckent)* VAN KERRENBSOECK.

interdicendo ſimilia poſthac attentare ſub pœnis arbitrio Curiæ ſtatuendis *cum expenſis*, &c. (Signatum erat) VAN KERRENBSOECK.

Apoſtilla marginalis ſuper Libello Procuratoris Regii.

GEſien de ſe ſy gecommuniceert by beſlotene aen Brieven aen partye om hier tegens te ſeggen binnen achte dagen naer de communicatie, ende ſonder prejudicie van dien het Hoft interdiceert aen de ſelve partye interim niet voorders te attenteren. Actum 16. Meert 1691. vvas geparapheert HERZ. Vt. ende onderteeckent, CHRISTYN.

VIſis his, communicetur Parti Litteris clauſis ad contradicendum infra octiduum poſt inſinuationem; & abſque præjudicio illius, Curia eidem Parti interdicit quidpiam attentare. Actum 16. Martii 1691. Erat ſignatum, HERZ. Vt. Et ſubſcriptum, CHRISTYN.

C C.

L I T T E R Æ

CONSILII BRABANTIÆ AD ARCHIEPISCOPUM MECHLINIENSEM, quibus ipſi communicatur prædictus Libellus Procuratoris Regii.

BY DEN KONINCK.

EErvveerdigen Vader in Gode ſeer lieven ende getrouvven...... Wy ſenden u hier inne geſloten de Requeſte gepreſenteert in onſen Raede geordonneert in Brabant by oft van vvegen onſen lieven ende getrouvven Raedt ende Procureur Generael van Brabant, ende mits die redenen daernae geruert, hebben vvy de ſelve u vvel vvillen doen communiceren om daer tegen te ſeggen, 't gene raedt ſal gedragen binnen acht dagen naer de receptie deſer, interdicerende u interim *niet voorders t' attenteren, ſendende in cas van antvvoort oft reſcriptie de ſelve bene fens de voorſz. Requeſte ende deſe tegenvvoordige in handen van onſen Secretaris de ſe onderteeckent hebbende, om de ſelve geſien by die van onſen voorſz. Raede geordonneert te vvorden naer behooren, hier mede, Eervv. Vader in Gode ſeer lieven ende getrouvven, onſen Heere Godt zy met u. Geſchreven binnen onſer Stadt Bruſſele den 17. Meert 1691.*

PER REGEM.

REverende in Chriſto Pater, chare & fidelis..... mittimus Vobis hiſce accluſam Supplicam in Conſilio noſtro Brabantiæ ex parte chari noſtri ac fidelis Conſiliarii ac Procuratoris Generalis Brabantiæ præſentatam, & ob rationes in ea motas juſſimus eamdem Vobis communicari, ad contradicendum prout Conſilii, infra octiduum a receptione harum; interdicendo Vobis interim, ne quidquam ulterius attentetis. ac, in caſum reſponſi aut reſcripti, idem cum prædicta Supplica & his præſentibus, remittatis in manus noſtri Secretarii, qui haſce ſignavit, ut viſo eodem reſponſo, prædictum noſtrum Conſilium diſponat prout juris, &c. Bruxellis 17. Martii 1691.

D D.

D E C L A R A T I O

ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS, qua ſe excuſat ſuper facta præfata publicatione, & promittit, ſe impoſterum nullum Decretum Romanum publicaturum, niſi obtento prævie Placito Regio.

LE Sr MALO Secretaire du Seigneur Archevêque de Malines étant venu trouver le ſouſſigné Conſeiller & Procureur General de Brabant, de la part dudit Archevêque, luy a mis ès mains ce jourd'huy la Lettre originelle du Seigneur Internonce, dont le double eſt

CUm Dominus MALO, Secretarius Domini Archi-Epiſcopi Mechlinienſis, adiviſſet ſubſcriptum Conſiliarium & Procuratorem Generalem Brabantiæ, pro parte dicti Archi Epiſcopi, extradidit eidem hodie Literas originales Domini Internuntii, quarum copia ſupra

ſupra deſcripta habemr ad demonſtrandum quod affixio & publicatio Decreti Suæ Sanctitatis ibi mentionati, non fuiſſent factæ proprio ſuo motu: declarando ulterius pro parte ut ſupra, quod Dominus ſuus impoſterum non ſit curaturus fieri tales vel ſimiles affixiones aut publicationes Roma vel a Sanctitate Sua adferendas, ſine prævio Placito Conſilii Brabantiæ. De quibus poſtquam infraſcriptus informaſſet Dominum Cancellarium in Congregatione Conſilii, conſultum viſum eſt hujus rei ſervare notitiam, & interea ceſſare a communicatione facienda Supplicæ, ab ipſo huic Conſilio præſentatæ contra dictum Archi Epiſcopum; ut dictæ affixio & publicatio Decreti ſupra mentionati declarentur nullæ & ſine effectu: mandando eidem ut illas caſſet & annullet & quidquid inde forte ſecutum eſſet, unacum inhibitione de tali impoſterum attentando ſub mulcta arbitrio Conſilii imponenda. Datum Bruxellis 30. Martii 1691. Erat ſignatum, Busleyden.

ſus écrit, pour faire voir que l'affixion & publication du Decret de Sa Sainteté y mentionné n'avoient pas été faites de ſon propre mouvement: luy ayant déclaré en outre de la part comme deſſus, que ſon Seigneur Maître ne prétendoit pas de faire faire doreſnavant telles ou ſemblables affixions, ou publications venantes de Rome, ni de Sa Sainteté, ſans Placet *préalable du Conſeil de Brabant. De quoy le ſouſſigné ayant donné part au Seigneur Chancelier en l'Aſſemblé du Conſeil, a été trouvé bon, qu'en ſeroit tenu cette notice, & que parmy ce viendroit à ceſſer la communication à faire de la Requête par luy préſentée à ce Conſeil contre ledit Archevêque, afin que leſdites affixion & publication du Decret ſus mentionné ſeroient déclarées nulles & ſans effet: luy ordonnant de les caſſer & annuller, enſemble tout ce qui pourroit en être ſuivi, avec interdiction de ne le plus faire à l'avenir, ſur telle amende qu'il plaira à la Cour d'arbitrer. Fait à Bruxelles, le 30. Mars 1691. Etoit ſigné, BUSLEYDEN.*

E E.

LIBELLUS

PROCURATORIS REGII

Oblatus Parlamento Mechlinienſi, in quo exponit ſub diſtrictu hujus Parlamenti ſpargi Decretum Romanum de 20. *Aprilis* 1668. *non obtento Placito Regio, concluditque, ut mandetur tam Vicario, quam Vicariatui Mechlinienſi, Sede vacante, conſignari omnia dicti Decreti exemplaria eidem per Internuntium ſubmiſſa, eique interdicatur Decreti reimpreſſio & publicatio ſub pœna apprehenſionis temporalium, una cum Sententia Parlamenti, qua tam Vicario quam Vicariatui interdixit publicationem ejuſdem Decreti.*

EXponit Procurator Regius, quod, quamvis juxta rationem fundamentalem Status, exemplum Regnorum vicinorum, uſum continuum plurium ſeculorum, & magnum numerum Pragmaticarum ſucceſſive emanatarum a noſtris Dominis territorialibus, non liceat Epiſcopis, nec eorum Vicariis, in caſu vacantis Sedis, recipere, curare publicari, vel divulgari in ſuis Diœceſibus ullas Bullas vel Mandata Curiæ Romanæ, niſi prius examinatæ fuerint a Cenſoribus Regiis ad hoc deputatis, & debite placitata: & hoc juſtiſſima de cauſa, ne poteſtas Regia & ſuperioritas Suæ Majeſtatis hoc medio ſupplantetur, & boni Subditi cogantur obedire talibus Mandatis, quæ poſſent eſſe incompatibilia cum moribus & conſuetudinibus Patriæ; hoc non obſtante, qui gerit officium Internuntii curaſſet mitti ad Epiſcopos & Vicarios Sedium vacantium Bullam hic adjunctam, emanatam a Sua Sanctitate 20. Aprilis ultimi, condemnatoriam cujuſdam Libri intitulati: *Novum Teſtamentum Domini noſtri Jeſu Chriſti traductum Gallice ſecundum editionem Vulgatam cum differentiis Græci idiomatis*, quamvis impreſſus ſit in Civitate Montenſi, cum prævia permiſſione Archi-Epiſcopi Cameracenſis, deinde Meſſire Gaſpar Nemius, qui ſecutus eſt ex approbatione Epiſcopi Namurcenſis & Doctoris Pontanus, auctorizatus per Litteras Patentes Suæ Majeſtatis & ejus Conſilii privati 24 Julii 1666. abſque hoc tamen quod dicta Bulla ſit ſubmiſſa Cenſuræ Cenſorum Regiorum, multo minus Placitum ſit conceſſum, imo nulla ſit apparentia, quod

REmontre le Procureur General du Roy, que quoy que par la raiſon fondamentale de l'Etat, l'exemple des Royaumes voiſins, l'uſage conſtant de pluſieurs ſiecles, & bon nombre de Pragmatiques ſucceſſivement émanées de nos Souverains; il ne ſoit pas permis aux Evêques, ni à leurs Vicaires en cas de vacance du Siege, de recevoir, faire publier, ou gliſſer dans leurs Dioceſes aucunes Bulles ou Mandemens de la Cour de Rome, à moins que d'être examinez par les Conſaux Royaux à ce commis, & dûëment placetez, & ce à très juſte ſujet, afin que la puiſſance Royale & Souveraineté de Sa Majeſté ne ſoit par ce moyen ſupplantée, & les bons Sujets d'icelle expoſez à la néceſſité d'obeïr à ces Mandemens, qui pourroient être incompatibles avec les mœurs & coûtumes du Païs; ce néanmoins celuy faiſant l'office d'Internonce auroit fait gliſſer aux Evêques & Vicaires des Sieges vacans la Bulle cy jointe, émanée de Sa Sainteté le 20. d'Avril dernier, condamnatoire de certain Livre portant pour titre: Nouveau Teſtament de Nôtre Seigneur Jesus Christ traduit en François ſelon l'Edition Vulgate, avec les differences du Grec, *nonobſtant qu'il ſoit imprimé dans la Ville de Mons, ſur la permiſſion préalable de l'Archevêque de Cambray, alors Meſſire Gaſpar Nemius, qui a été ſuivi de l'approbation de l'Evêque de Namur, & du Docteur Pontanus, le tout autoriſé par Lettres d'Octroy de Sa Majeſté, de ſon Conſeil Privé, le 24. Juillet 1666. ſans que pourtant ladite Bulle ait point encore été ſoûmiſe à la cenſure deſdits Conſaux Royaux, moins ledit* Placet *y ait été accor-*

accordé, voire qu'il y ait apparence qu'il le ſera onques: Comme le Remontrant par le devoir de ſa Charge ne peut diſſimuler que ladite Bulle ſoit reçûe dans ce Diœceſe, reſſort de ce Conſeil, voire point dans le Païs de l'obeïſſance de Sa Majeſté, ſupplie la Cour d'ordonner au Vicaire General, & ceux du Vicariat de cet Archevêché vacant, de conſigner entre ſes mains tous les Exemplaires qu'ils ont reçûs de ladite Bulle, avec défenſes de leur faire réimprimer, publier ou gliſſer par ce diſtrict au Diœceſe, à peine du ſaiſiſſement de leur temporel, & telle ulterieure que la Cour y trouvera y choir. Quoy faiſant, &c.

Signé, *B. A. Van den Zype.*

Le tout vû & rapport fait à la Cour, ſeront faits les devoirs reſolus par icelle; interdiſant cependant, tant au Vicaire General de cet Archevêché, qu'à ceux du Vicariat, de publier la Bulle icy mentionnée, ou la faire publier directement ou indirectement, ſoit par Imprimez, ou Lettres particulieres, juſques à autre Ordonnance. Fait à Malines, le 10. Juillet 1668.

Signé, *RENGRAND.*

ſit concedendum: cum autem Exponens juxta debitum ſui muneris non poſſit diſſimulare, dictam Bullam recipi in hac Diœceſi dependente ab hoc Conſilio, imo in Patria ſubdita Suæ Majeſtati, Curiam ſupplicat, quatenus mandet Vicario Generali & omnibus, qui ſunt ſub Vicariatu dicti Archiepiſcopatûs vacantis, ut extradant omnia, quæ acceperunt exemplaria illius Bullæ, cum prohibitione ne denuo imprimatur, publicetur aut divulgetur per hunc diſtrictum vel Diœceſim, ſub pœna occupationis bonorum temporalium ad illos pertinentium, & ulteriore arbitrio Curiæ determinanda.

Signatum, B. A. Van den Zype.

His omnibus inſpectis & facta relatione ad Curiam, implebuntur, quæ ab ipſa ſunt reſoluta: interdicitur que interea tam Vicario Generali hujus Archiepiſcopatûs, quam illis, qui ſunt de dicto Vicariatu, ne mentionatam Bullam publicent, vel publicari faciant directe vel indirecte, ſive per impreſſionem, ſive per Litteras particulares, uſque ad ulteriorem Ordinationem. Datum Mechliniæ 10. Julii 1668.

Signatum, RENGRAND.

F F.

B U L L A

ALEXANDRI VII. qua damnantur binæ Cenſuræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis.

ALEXANDER EPISCOPUS *ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam.* Cum ad aures noſtras pervenerit duos produiſſe Libros, quorum alteri titulus eſt: Cenſura Sacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis in librum, cui titulus eſt: *La Defenſe de N. S. P. le Pape, de Noſſeigneurs les Cardinaux, Archevêques & Evêques & de l'employ des Religieux Mendians, contre les erreurs de ce temps, par Jacques de Vernant, à Mets* 1668. Alteri vero titulus eſt: Cenſura Facultatis Theologicæ Pariſienſis in librum, cui titulus eſt: *Amadæi Guimenii Lomarenſis, olim Primarii Sacræ Theologiæ Profeſſoris, Opuſculum, &c.* In quibus Libris Cenſura præſumptuoſa notantur aliquæ Propoſitiones, eæque præſertim, quæ ad Romani Pontificis, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ auctoritatem, Epiſcoporum juriſdictionem, Parochorum munua, Privilegia a Sancta Sede conceſſa, Diſpenſationes Apoſtolicas, actionumque moralium regulam pertinent, & alia quæ & graviſſimorum auctoritate Scriptorum, & perpetuo Catholicorum uſu nituntur: & cum fieri non poſſit ſine publico Catholicæ Religionis detrimento, ut prædictæ Cenſuræ in commemoratis Libris ſine debita Eccleſiæ animadverſione & damnatione remaneant; Nos pro Apoſtolico munere quo licet immeriti fungimur, ut graviſſimo ſcandalo quod inde Catholicis accidere poſſet occurramus; habitis prius doctiſſimorum ac inſignium in Sacra Theologia Magiſtrorum ac Profeſſorum, & Sacrarum Sedis Apoſtolicæ Congregationum Qualificatorum, quos ad hæc ſpecialiter deputavimus, conſultationibus, ut rei gravitas videbatur poſtulare, necnon auditis ſuffragiis Venerabilium Fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium in tota Republica Chriſtiana generalium Inquiſitorum, motu proprio & ex certa ſcientia noſtra, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine præfatas Cenſuras uti præſumptuoſas, temerarias, atque ſcandaloſas, auctoritate Apoſtolica damnamus, & pro damnatis haberi volumus, eaſque nullius valoris & roboris fuiſſe, ſed caſſas & irritas eſſe declaramus: mandamus inſuper, ne quiſquam ex Chriſti fidelibus, cujuſcumque gradûs ac dignitatis exiſtat; etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, aut alia majori dignitate, etiam ſpeciali, ac ſpecialiſſima nota digna ſuffultus, prædictas Cenſoras approbet, ſequatur, atque defendat; neva in publicis, aut privatis lectionibus, diſputationibus, ſeſſionibus, aut aliis actibus publicis illas ſequatur, tueatur, aut doceat; neque in libris, aut etiam ſcripturis publicis vel privatis, aut alio quocumque modo illas allaget, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ, cujus abſolutionem Nobis, ac Sedi Apoſtolicæ reſervamus: Præterea Typographis, ac Bibliopolis expreſſe prohibemus, ne præfatos Libros, & Cenſuras imprimere, ac typis mandare, minuſque impreſſos vendere audeant, ac præſumant, ſub eadem pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ. Inſuper Libros, Scripturas, & alia opera, in quibus præfatæ Cenſuræ quomodolibet continentur, laudantur, & defenduntur, Apoſtolica auctoritate prohibemus, ac pro vetitis haberi volumus; mandamuſque ne aliquis illos, ac illa legere, aut penes ſe retinere præſumat, ſed locorum Ordinariis, aut hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus in locis, in quibus S. Inquiſitionis officium exercetur conſignet, ſub pœna excommunicationis, ut ſupra ipſo facto incurrendæ. Dictiſque Ordinariis, ut etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis Delegatis, necnon præfatis hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus diſtricte præcipimus, ut contra tranſgreſſores, inobedientes, ac rebelles diligenter inquirant, & procedant, & ad declarationem dictæ excommunicationis, & ad alias pœnas pro gravitate ipſorum inobedientiæ ac tranſgreſſionis pro eorum arbitrio procedant. Cæterum ulterius de præfatis Cenſuris judicium, deque opinionibus in prædictis Libris Jacobi de Vernant, & Amidæi Guimenii con-

tentis

Digitized by Google

tentis, necnon de aliis in eiſdem Cenſuris expreſſis, ſive in eis præmemoratæ opiniones notentur, ſive non, Nobis, ac S. Sedi Apoſtolicæ reſervamus. Decernentes inſuper præſentes Litteras ſemper, & perpetuo validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri & obtinere, ſicque per quoſcumque Judices ordinarios, & Delegatos ubique judicari & definiri debere, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate; ac irritum & inane eſſe, quidquid ſecus ſuper his a quocumque quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem ut præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, & Sigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem fides prorſus adhibeatur, quæ ipſis Originalibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo hominum liceat hanc noſtram Conſtitutionem & Ordinationem infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1665. ſeptimo kalendas Julii, Pontificatûs noſtri anno undecimo.

I. Cardinalis Prodatarius.

S. Ugolinus.

Viſa de Curia, P. Ciampinus.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

P. Ciampinus.

Anno a Nativitate Domini Noſtri Jeſu Chriſti 1665. Indict. 3. die vero 26. menſis Junii, Pontificatûs autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Alexandri, Divina Providentia Papæ VII. anno ejus undecimo, ſupradictæ Litteræ Apoſtolicæ affixæ & publicatæ fuerunt ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis & conſuetis urbis, per me Carolum Molanum ejuſdem Sanctiſſimi D. N. Papæ, ac Sanctiſſimæ Inquiſitionis Curſorem.

G G.

D I S C U R S U S

DIONISII TALON ADVOCATI REGII, coram Parlamento Pariſienſi contra prædictam Bullam Alexandri VII.

ANno 1665. 29. Julii, Domini Conſiliarii Regii ingreſſi ſunt in Conclave majus, & Dominus Talon Advocatus Generalis hunc habuit Diſcurſum:

Bulla eſt injuſta, nec ſuſtineri poteſt, eo quod condemnet duas Cenſuras Facultatis Theologicæ factas contra Libros plenos ſententiis pernicioſiſſimis, abſque hoc tamen quod ferat ullum judicium de ipſis libris, Pontifice contento ſibi & dictæ Sedi reſervare poteſtatem providendi in tempore & loco; quod eſt auctorizare indirecte omnes illas corruptiones, quas illi libri introducunt in moralem.

Pontifex ſpoliat Facultatem dictam quodam jure, quod ipſi eſt acquiſitum, & quo fruitur ante plures quam quingentos annos, declarando ejus Cenſuras præſumptuoſas & temerarias, quas facile eſt juſtificare per multa exempla, quod facultates Theologicæ ſemper cenſuraverint Libros, qui continent prava dogmata, aut contra fidem aut contra mores, abſque hoc quod fiat mentio Cenſurarum, quæ factæ fuerunt anno 1300. contra quemdam nominatum Amaury, & adhuc contra certas Propoſitiones Magicas, quæ fuerunt productæ illo tempore ab aliquibus Auctoribus incognitis: illa quam produxit Monteſſon Dominicanus, eſt eo celebrior quod cum interpoſuiſſet appellationem ad Pontificem, Doctores compoſuerint Librum ad ſe defendendum, taliter ut Pontifex non auſus fuerit vel minimum quid attentare: ultimis temporibus Facultas adhuc exercuit auctoritatem, ſpeciatim contra Librum Santarel, vidente & ſciente Pontifice.

Hæc Bulla directe ſtabilit infallibilitatem Pontificis & ejus ſuperioritatem prætenſam ſupra Concilium contra articulum Fidei, cum hoc peculiariter ſit punctum, cujus Curia Romana non potuit pati Cenſuram. Scitur quanta cum facilitate hæc Curia conetur ſta-

L'An 1665. le 29. jour de Juillet, Meſſieurs les Gens du Roy ſont entrez dans la Grand' Chambre, & Monſieur Talon Avocat General portant la parole, a dit à peu près ce qui s'enſuit.

La Bulle eſt injuſte & inſoûtenable, en ce qu'elle condamne deux Cenſures de la Faculté de Theologie faite contre des Livres qui ſont remplis de maximes très pernicieuſes, ſans néanmoins porter aucun jugement de ces mêmes Livres, le Pape ſe contentant de reſerver à luy & audit Siege d'y pourvoir en tems & lieu; ce qui eſt autoriſer indirectement toutes ces corruptions que les Livres veulent introduire dans la Morale.

Le Pape dépoüille la Faculté d'un droit qui luy eſt acquis, & dont elle joüit depuis plus de cinq cens ans, en déclarant ſes Cenſures préſomptueuſes & temeraires, qu'il eſt aiſé de juſtifier par pluſieurs exemples, que les Facultez de Théologie ont toûjours cenſuré les Livres qui contiennent de mauvaiſes doctrines, ou contre la Foy ou contre les mœurs, ſans parler des Cenſures qui furent faites en 1300. ou environ, contre un nommé Amaury, & encore contre de certaines Propoſitions de Magie qui furent avancées en ce temps là par quelques Auteurs inconnus. Celle de Monteſſon Jacobin eſt d'autant plus celebre, qu'en ayant interjetté appel au Pape, les Docteurs firent un Livre pour ſe défendre, en ſorte que le Pape n'oſa y donner la moindre atteinte: dans les derniers temps la Faculté a encore exercé pluſieurs fois cette autorité, particulierement contre le Livre de Santarel, & au vû & ſçû des Papes.

Cette Bulle va directement établir l'infaillibilité du Pape, & ſa ſuperiorité prétenduë au deſſus de Concile comme un article de Foy, puiſque c'eſt particulierement ce point dont la Cour de Rome n'a pû ſouffrir la Cenſure. Qu'on ſçait avec quelle facilité cette Cour s'appli-

que

que à établir cette prétenduë infaillibilité, qu'elle tire a-vantage de tout, & qu'elle forte ſans ceſſe de nouveaux pas, dont elle ne recule jamais; que la Faculté de Théologie étant un des plus grands obſtacles qu'elle ait rencontré pour l'établiſſement de ſes prétentions, elle a reſolu dans cette rencontre de la flétrir par une Cenſure injurieuſe & pleine d'outrages, afin par ce moyen de luy impoſer ſilence, & établir enſuite paiſiblement leurs maximes ultramontaines. Cet artifice de la Cour de Rome étant trop groſſier pour n'être pas apperçu: que la Cour devoit prendre la Faculté ſous ſa protection, puis qu'elle n'avoit fait que de ſuivre dans ſes Cenſures l'ancienne Doctrine, ſur laquelle ſont fondées les Libertez de l'Egliſe Gallicane, & que même elle avoit été engagée en quelque façon à le faire par l'autorité de la Cour qui avoit auſſi eu connoiſſance de cauſe; que pour cet effet il étoit à propos de les faire regiſtrer au Greffe de la Cour, où elles demeureroient comme en dépôt: qu'il eſt vray que la Cour avoit fait d'abord difficulté à l'enregiſtrement, mais que c'étoit cela même qui avoit donné la hardieſſe aux Officiers de de la Cour de Rome de faire cette Bulle; & pour réprimer leur temerité, qu'elle ne ſçauroit ſe déclarer trop hautement pour les Cenſures.

Que la doctrine de l'infaillibilité ruine abſolument les Libertez de l'Egliſe Gallicane, & établit par une ſuite neceſſaire la puiſſance abſoluë du Pape, même ſur la temporalité des Rois; qu'il ne ſert de rien pour empêcher cette conſequence, de dire que les Papes demeurent toûjours infaillibles dans les faits, puis qu'ils font quand il leur plait des points doctrinaux de ces mêmes prétentions ſur la temporalité des Rois, & ſur leurs ſacrées Perſonnes, comme a fait Boniface VIII. dans ſa Bulle Unam ſanctam, *où il déclare qu'il eſt de foy, de croire que le Pape eſt au deſſus de toutes les Puiſſances ſpirituelles & temporelles.*

*Qu'il s'enſuivroit auſſi de cette doctrine, qu'il faudroit admettre en France le Tribunal de l'Inquiſition, dont nous fuyons juſques à l'ombre, & réduire le Royaume au même état que les Païs qu'on nomme d'obedience qui gémiſſent ſous un joug ſi inſupportable: que ſuivant le ſtyle de ce Tribunal, la Bulle condamne par avance tous les Livres où les Cenſures de la Faculté ſeroient énoncés ou défenduës, en quoy ſont compris les Arrêts de la Cour; ce qui ne doit pas paroître fort ſurprenant, puis qu'ils ont bien eu l'inſolence de mettre dans l'*Index *l'Arreſt contre* Jean Chaſtel, *comme il paroît encore dans l'*Index, *qui a été imprimé l'année derniere.*

Ainſi que c'eſt dans cette rencontre qu'il faut apporter toute la vigueur poſſible, pour repouſſer ces injuſtes entrepriſes de la Cour de Rome, qui n'avoit point encore fait de démarches ſi hardies, que celle cy; qu'encore que l'excommunication portée par la Bulle ſoit nulle, & qu'elle ne puiſſe rejaillir que contre ceux qui l'ont prononcée, il eſt néanmoins de conſequence de prévenir les mauvais effets qu'elle pourroit avoir parmy les peuples, ſi la Cour par ſon autorité n'en empêchoit les mauvais effets: Qu'on n'eſt que trop informé des cabales & des brigues de certaines gens, qui font tous leurs efforts pour établir au milieu de nous les nouvelles maximes, & qui entretiennent une liaiſon ſecrette avec les Officiers de la Cour de Rome, leur faiſant entendre, qu'ils diſpoſeront tout le monde à recevoir avec reſpect leurs Reſcrits & leurs Bulles; il eſt de la derniere conſequence de réprimer ces ſortes de gens, comme des perturbateurs du repos public, contre leſquels nous demandons qu'il nous ſoit permis d'informer.

Quant à la maniere de prononcer, qu'on doit ſuivre dans cette rencontre, la Cour ſçait que depuis que les Appellations comme d'abus ont ſuccedé aux Appels ad futurum Concilium, *ç'a été le ſeul moyen qu'on a employé, pour rendre illuſoires les Bulles ou Reſcrits qui ſont contraires à la diſpoſition des ſaints Decrets: il eſt vray qu'on a apporté juſqu'icy quelque précaution, qui eſt de n'appliquer l'abus que ſur l'exécution, ſans toucher à l'obtention, pour ne pas bleſſer le reſpect*

bilire hanc prætenſam infallibilitatem, quod omnia ad ſe trahat, & indeſinenter nova tentet, quæ nunquam vult derelinquere; quod Facultas Theologica, cum ſit ei maximo obſtaculo, ne ſtabiliat ſuas prætenſiones, reſolverit in hac occurrentia illam ſupprimere per Cenſuram injurioſam & plenam calumniis, ut hoc medio illi imponat ſilentium, & conſequenter quiete ſtabiliat ſuas maximas ultramontanas. Hoc ſtratagema Curiæ Romanæ nimis eſt ſtupidum, ut non obſervetur: quod Curia deberet manutenere Facultatem, cum ſecuta eſſet in ſuis Cenſuris antiquam doctrinam, in qua fundatur libertas Eccleſiæ Gallicanæ; quod etiam aliquo modo adſtricta eſſet id facere auctoritate Curiæ, quæ etiam cauſæ cognitionem habuerat; & in illum finem conſultum eſſet illas curare regiſtrare in Regiſtris Scriniabus Curiæ, ubi manebunt inſtar depoſiti: quod verum ſit Curiam initio feciſſe difficultatem regiſtrandi, ſed hoc idem eſſet, quod dediſſet audaciam Officiariis Romanæ Curiæ hanc faciendi Bullam; & ad reprimendam eorum temeritatem non poſſet nimis alte ſe declarare pro Cenſuris.

Quod doctrina infallibilitatis abſolute evertat libertatem Eccleſiæ Gallicanæ, & ſtabiliat per ſequelam neceſſariam poteſtatem abſolutam Pontificis, etiam ſupra temporalitatem Regum: nec plane facit ad impediendam hanc conſequentiam, quod ſemper Pontifices maneant infallibiles in factis, cum faciant quandocunque libuerit, dogmata ejuſdem farinæ ſupra temporalitatem Regum, & ſupra ſacras Perſonas, ſicut fecit Bonifacius VIII, in ſua Bulla (*Unam ſanctam*) ubi declarat, quod ſit de fide credere, quod Papa ſit ſupra omnes Poteſtates ſpirituales & temporales.

Quod ſequeretur etiam ex illa doctrina, admittendum eſſe in Gallia Tribunal Inquiſitionis, cujus vel umbram fugimus; & reducendum eſſe Regnum ad eundem ſtatum, in quo ſunt Provinciæ, quæ gemunt ſub jugo tam intolerabili: quod juxta ſtylum hujus Tribunalis Bulla anticipative condemnat omnes libros, ubi Cenſuræ Facultatis eſſent enuntiatæ vel prohibitæ, in quo comprehenduntur Decreta Curiæ; quod non debet videri tam mirandum, cum habuerint inſolentiam Catalogo inſerendi Decretum contra *Joannem Chaſtel* ſicut adhuc apparet in Indice impreſſo anno ultimo.

In hac occurrentia omnis vigor poſſibilis eſt adhibendus ad repellenda tam injuſta attentata Curiæ Romanæ, quæ nunquam tam audacter proceſſit, ſicut jam; & quamvis excommunicatio lata in Bulla ſit nulla & non poſſit retundare, niſi in contra illos, qui eam pronuntiarunt, tamen præveniendi ſunt peſſimi effectus, quos poſſet producere in populo, ſi Curia illos non impediret. Nimis ſumus informati de ſtratagematibus & tricis quorumdam hominum, qui omnem adhibent conatum ad ſtabiliendum inter nos novas maximas, & qui vinculum ſecretum fovent cum Officiariis Curiæ Romanæ, dicentes quod omnes homines ſint diſpoſituri ad recipiendum cum reſpectu eorum Reſcripta & Brevia: multum intereſt reprimere hujuſmodi homines, ſicut perturbatores quietis publicæ, contra quos petimus, ut nobis liceat informare.

Quantum ad modum pronuntiandi ſequendum in hac occurrentia, ſcit Curia quod ab illo tempore quo Appellationes ſicut abuſus ſucceſſerunt Appellationibus *ad futurum Concilium*, hoc unicum fuit medium adhibitum ad reddendas illuſorias Bullas & Reſcripta contraria diſpoſitioni ſanctorum Decretorum: verum eſt, quod in hoc hactenus ſit adducta quædam præcautio, quæ eſt non applicare abuſum niſi ſuper executione, abſque hoc quod attingatur obtentio, ad non

non lædendum reſpectum debitum Sanctæ Sedi; ita ut cum non ſit executio nec obtentio, ſatis difficile ſit attingere hanc Bullam, cum id non poſſit fieri niſi ipſa ſubſtantia Bullæ tangatur: inveniuntur quidem exempla, in quibus Curia non eſt immorata omnibus his formalitatibus, declarando nullas & abuſivas Bullas notorie injuſtas, ſicut fecit Parlamentum Tourenſe & Parlamentum de Châlons tempore factionis: & certe ſi quædam detur occaſio ſe diſpenſandi ab illis formalitatibus, & vigorem plane extraordinarium oſtendendi, eſt in hac ubi videtur Curia Romana altiſſime jactare infallibilitatem, quam vult eſſe articulum fidei, non obſtante antiqua doctrina Eccleſiæ, & ſpeciatim Gallicanæ. Sed ſi Curia faciebat difficultatem pronunciandi ſuper abuſu, juſtitia exigit ad minus, ut detur actus, &c.

Cæterum non eſt immorandum ſuper hoc, quod dicta Bulla non ſit publicata, & quod illius non habeantur copiæ, nam bene ſcitur, quod Curia Romana illius originale non ſit miſſura, quod manet in Archiviis Cancellariæ, & quod ſufficere credat ſuas Bulles affigi ad valvas, & ad alia loca publica Romæ, & poſtea prætendunt, quod ſint ſufficienter publicatæ, & quod dubitari non poſſit, quin illæ Bullæ ſint veræ, niſi quis velit cæcutire; quod omnes Trapezitæ illarum receperint faſciculos impreſſos per ultimum ordinarium, & quod res publice ſit notoria; quod poſſit eſſe artificium Curiæ Romanæ illas non mittere in Galliam, ut illis non fiat oppoſitio, & illarum facta diffuſione in Regnum, minus vigoris & virtutis habeatur ex poſt ad illam ſupprimendam; quod haberentur exempla, in quibus ſuppreſſæ eſſent talas Bullæ ſuper copiis impreſſis, abſque hoc quod haberetur originale.

Abſoluto ſuo diſcurſu Dominus Talon has concluſiones dedit ſignatas a Domino Procuratore Generali, & poſtea ille & Dominus Procurator Generalis dieceſſerunt.

qu'on doit au S. Siege; en ſorte que n'y ayant ni execution, ni même obtention, il eſt aſſez difficile de donner atteinte à cette Bulle, puis qu'on ne le ſçauroit faire ſans s'attacher à la ſubſtance même de la Bulle: ce n'eſt pas qu'on ne trouve des exemples où la Cour ne s'eſt point arrêtée à toutes ces formalitez, & où elle a déclaré nulles & abuſives des Bulles qui étoient notoirement injuſtes, comme fit le Parlement de Tours & celuy de Châlons du temps de la Ligue: & certainement s'il y a quelque occaſion de ſe diſpenſer de ces formalitez, & de faire paroître une vigueur toute extraordinaire, c'eſt dans celle cy, où l'on voit que la Cour de Rome ſe déclare hautement ſur le ſujet de l'infaillibilité, qu'elle veut faire paſſer pour article de Foy, malgré l'ancienne doctrine de l'Egliſe, & particulierement celle de France. Mais ſi la Cour faiſoit difficulté de prononcer dès maintenant ſur l'abus, il eſt de ſa juſtice au moins de donner acte, &c.

Au reſte il ne faut pas s'arrêter ſur ce que cette Bulle n'a pas été publiée, & qu'on n'en a que des Copies; car on ſçait bien que la Cour de Rome n'envoyera pas l'Original, lequel demeure dans les Archives de la Chancellerie, & qu'elle ſe contente d'afficher ſes Bulles ad valvas, & autres lieux publics de Rome, aprés quoy ils prétendent qu'elles ſont ſuffiſamment notifiées; qu'on ne peut pas douter que ces Bulles ne ſoient veritables, à moins de s'aveugler ſoy même; que tous les Banquiers en ont reçû des Paquets imprimez par le dernier ordinaire, & que la choſe eſt de notorieté publique; que c'eſt peut être un artifice de la Cour de Rome de n'en point envoyer en France, afin qu'on ne s'y oppoſe point, & que s'étant une fois répanduë dans le Royaume, on ait moins de vigueur & de force dans la ſuite pour la ſupprimer; qu'il y avoit des exemples où l'on avoit ſupprimé de ſemblables Bulles ſur les Copies imprimées, ſans avoir d'Original.

Apres que M. Talon eut fait ſon diſcours, il donna ces Concluſions, ſignées de M. le Procureur General; & enſuite, luy & M. le Procureur General ſe ſont retirez.

HH.

CONCLUSIO

CAPTA PER PROCURATOREM REGIUM coram prædicto Parlamento Pariſienſi ad ſuppreſſionem prædictæ Bullæ Alexandri VII. & conſervationem Cenſurarum Facultatis Theologicæ, quæ per eam Bullam erant damnatæ.

REquirimus, ut dignetur Curia nos recipere appellantes, ut ab abuſibus, & noſtram appellationem juſtificans declaret Bullam nullam & abuſivam, ut contrariam ſacris Decretis, libertatibus Regni, & juribus Univerſitatum: & ſi Curia faceret difficultatem nunc deſuper pronuntiandi, petimus, ut dignetur nobis dare actum, offerentes ſuppeditare media intra triduum; & præterea judicamus eſſe locum prohibendi omnibus, retinere, publicare & diſtrahere dictam Bullam, & ut ordinetur, ut illi, qui ejus habent exemplaria, eadem referant ad Scrinium Curiæ vel Juriſdictionum Regiarum, ubi permaneant, ad hoc ut ſupprimantur.

Ut manuteneatur Facultas Theologica Pariſienſis in ſuo jure cenſurandi libros, qui continebunt propoſitiones contrarias auctoritati Eccleſiæ, puritati Moralis Chriſtianæ, juribus Coronæ & libertatum Eccleſiæ

REquerons qu'il plaiſe à la Cour nous recevoir Appellans comme d'abus, & faiſant droit ſur nôtre appel, déclarer la Bulle nulle & abuſive, comme contraire aux ſaints Decrets, aux libertez du Royaume, & aux droits des Univerſitez; & où la Cour feroit difficulté préſentement d'y prononcer, Nous demandons qu'il luy plaiſe nous en donner acte, aux offres que nous faiſons d'en fournir les moyens dans trois jours; & au ſurplus, nous eſtimons qu'il y a lieu de faire défenſes à toutes perſonnes, de retenir, publier & debiter ladite Bulle: ordonner que ceux qui en ont des Exemplaires, les rapporteront au Greffe de la Cour, ou des Juriſdictions Royales où ils ſont demeurans, pour être ſupprimées.

Maintenir la Faculté de Theologie de Paris en ſon droit de cenſurer les Livres qui contiendront des propoſitions contraires à l'autorité de l'Egliſe, à la pureté de la Morale Chrétienne, aux Droits de la Couronne & des Libertez.

Libertez de l'Egliſe Gallicane; ordonner que les deux Cenſures ſeront regiſtrées au Greffe de la Cour, lûës une fois par chaque année dans l'Aſſemblée de la Faculté de Théologie, dans celle de l'Univerſité, & des autres Univerſitez du reſſort; faire défenſes à toutes perſonnes de ſoûtenir ou enſeigner les Propoſitions cenſurées, ſoit dans les Livres qu'ils compoſeront, ou dans leurs Leçons, Theſes ou Prédications, à peine d'être procédé extraordinairement contr'eux, comme perturbateurs du repos public, & ſuivant les Ordonnances: Vacation avenant des Chaîtres de Profeſſeurs en Théologie, ſoit de Sorbonne, Navarre, ou de quelqu'autre Univerſité du reſſort, ceux qui ſeront nommez pour les remplir, ne pourront en prendre poſſeſſion qu'ils n'ayent ſouſcrit leſdites Cenſures: Que les Superieurs des Monaſteres des quatre Mendians, des Bernardins, du COLLEGE DE CLERMONT, & autres Maiſons de Paris où il y a Ecole de Theologie, ſeront mandez en la Cour, pour leur être enjoint d'empêcher que ceux qui régenteront dans leurs Monaſteres, n'enſeignent aucune des Propoſitions cenſurées, dont ils ſeront tenus de faire leurs ſoûmiſſions dans huitaine au Greffe de la Cour: Que le Roy ſera très-humblement ſupplié faire expedier une Déclaration conforme à l'Arreſt qui interviendra, pour être executée dans tout le Royaume; & outre, Nous demandons que Commiſſion nous ſoit accordée, pour informer des brigues, monopoles, caballes, & diſcours ſeditieux de ceux qui veulent décrier les Cenſures, & qui diſtribuent les Exemplaires de la Bulle; que deux de Meſſieurs, en préſence d'un Subſtitut, ſe tranſporteront Samedi prochain à l'Aſſemblée de la Faculté, laquelle ils exhorteront de continuer ſes Cenſures, lorſque les occaſions ſe préſenteront, avec le même zéle qu'elle a fait par le paſſé; & qu'ils feront lire en leur préſence l'Arreſt qui interviendra, lequel ſera regiſtré ès Regiſtres de ladite Faculté, envoyé aux Bailliages, Senéchauſſées & Univerſitez du reſſort, pour y être lû, publié & regiſtré: Enjoint au Subſtitut de Monſieur le Procureur General, & aux Recteurs deſdites Univerſitez, d'y tenir la main, en certifier la Cour au mois, &c.

Signé, *DE HARLAY.*

Gallicanæ: ordinetur, quod duæ Cenſuræ regiſtrentur in Regiſtris Curiæ, legantur ſingulis annis in congregatione Facultatis Theologicæ, in congregatione Univerſitatis & aliarum Univerſitatum dependentium: fiat prohibitio omnibus, ne defendantur vel doceantur propoſitiones cenſuratæ, ſive in libris quos component, vel in ſuis Lectionibus, Theſibus aut Concionibus, ſub pœna proceſsûs extraordinarii contra ipſos ut perturbatores tranquillitatis publicæ, & juxta Ordinationes: vacationis Cathedrarum Profeſſorum in Theologia, ſive Sorbonnenſium, ſive Navarræ, ſive alicujus alterius Univerſitatis dependentis, qui nominabuntur ad illas implendas, earum non poterunt ſumere poſſeſſionem, niſi ſubſcripſerint dictis Cenſuris: ut Superiores Monaſteriorum quatuor Ordinum Mendicantium, Bernardinorum, COLLEGII CLARO MONTANI, & aliarum Domorum Pariſienſium, ubi eſt Schola Theologica, mandentur ad Curiam, ut eis injungatur impedire, ne illi, qui docebunt in ſuis Monaſteriis, doceant ullam ex propoſitionibus cenſuratis; & tenebuntur intra octiduum ſuam facere ſubmiſſionem in ſcrinio Curiæ: ut Rex humillime ſupplicetur, ut curet expediri Declarationem conformem Arreſto quod interveniet, ut executioni mandetur in toto Regno: & ulterius petimus, ut nobis concedatur facultas informandi de factionibus, monopoliis, caballis, & diſcurſibus ſeditioſis eorum, qui volunt denigrare Cenſuras, & qui diſtribuunt exemplaria Bullæ: & duo de Dominis in præſentia Subſtituti ſe transferant die proxima Sabbati ad Congregationem Facultatis, quam exhortabuntur, ut continuent Cenſuras data occaſione cum eodem zelo & fervore, quo olim; & curent in ſua præſentia legi Arreſtum, quod interveniet, quod regiſtrabitur in Regiſtris Facultatis, mittatur ad Satrapias & Univerſitates, ut ibi legatur, publicetur, & regiſtretur: injungatur Subſtituto Domini Procuratoris Generalis & Rectoribus dictarum Univerſitatum, ut bonam habeant inſpectionem, & deſuper Curiam certificent menſe, &c.

Signatum, De Harlay.

II.

ARRESTUM PARLAMENTI

CONFORME CONCLUSIONIBUS CAPTIS per Procuratorem Regium.

CE jour ſont entrez les Gens du Roy, en conſequence de l'ordre que la Cour leur avoit donné le 24. de ce mois, de s'enquerir de certaines Copies imprimées & manuſcrites, d'une prétenduë Bulle que l'on diſoit être entre les mains de pluſieurs perſonnes, & d'en venir rendre compte enſuite à la Cour; & Me Denys Talon Avocat dudit Seigneur portant la parole, ont dit à la Cour, qu'ils rapportoient Copie de ladite Bulle, & ſupplioient la Cour d'y pourvoir. Et oüy leſdits Gens du Roy en leurs Concluſions, & s'étant retirez, lecture faite d'une Copie imprimée à Rome de ladite Bulle, la matiere miſe en déliberation:

LA COUR a donné Acte au Procureur General du Roy de l'appel comme d'abus par luy interjetté de ladite Bulle; ordonne qu'il fournira ſes Moyens dans trois jours; a fait inhibitions & défenſes à tous Sujets du Roy, de quelque qualité & condition qu'ils ſoient, de retenir ladite Bulle, la lire, publier & debiter: Ordonne que ceux qui en ont des Copies, les rapporteront au Greffe de la Cour, ou des Juriſdictions Royales dans le reſſort deſquelles ils ſont demeurans, pour

HAc die ingreſſi ſunt Regii Deputati vigore mandati quod acceperant 24. hujus menſis; ut informarent ſe de certis copiis impreſſis & manuſcriptis prætenſæ Bullæ, quæ dicebatur eſſe in manibus plurium perſonarum, & poſtea ad Curiam referrent; & per Magiſtrum Dionyſium Talon Advocatum dicti Domini diſcurſum habentem, dixerunt Curiæ quod referrent copiam dictæ Bullæ; & ſupplicarunt Curiam ut illi rei provideret. Et audierunt dictos Regios Deputatos, & poſt diſceſſum facta eſt lectura Copiæ dictæ Bullæ Romæ impreſſæ, & materia in deliberationem eſt tracta.

Curia dedit actum Procuratori Generali Regis appellationis ut ab abuſu per ipſum interjectæ a dicta Bulla; ordinat, ut ſuppeditet ſua media intra triduum, & inhibitionem fecit omnibus Subditis Regis cujuſcunque conditionis, ne retineant dictam Bullam, legant, publicent & diſtrahant; ordinat ut illi, qui ejuſdem habent Copias, eas referant ad ſcrinium Curiæ vel Juriſdictionum Regiarum, ubi morantur, ad hoc ut ibidem ſupprimantur. Manutenuit & tuita

eſt, manutenet & tuetur Facultatem Theologicam Pariſienſem in ſuo jure & poſſeſſione cenſurandi omnes Libros, qui continebunt propoſitiones contrarias auctoritati & diſciplinæ Eccleſiæ & puritati Moralis Chriſtianæ, juribus Coronæ, & immunitatibus Eccleſiæ Gallicanæ: ordinat, ut Cenſuræ dictæ Facultatis Theologicæ Librorum de VERNANT & de AMADEUS GUIMENIUS regiſtrentur in ſcrinio Curiæ: prohibetur omni perſonæ ſuſtinere & docere propoſitiones cenſuratas, ſive in libris, quos component, ſive in Cathedris & Concionibus ſub pœna proceſſus extraordinarii contra illos: ordinat, ut Superiores Mendicantium, Bernardinorum, COLLEGII CLAROMONTANI, & aliarum Domum Pariſienſium, ubi eſt exercitium Theologiæ, citentur ad dictam Curiam, ut illis injungatur impedire ne illi, qui docebunt in eorum Monaſteriis vel domibus, doceant ullam de Propoſitionibus cenſuratis, & ut indeſinenter informatio fiat ad requiſitionem Procuratoris Regii contra illos, qui publicabunt & impriment dictam Bullam, & contravenient præſenti Arreſto: ordinat ut Domini Stephanus Sainctot & Petrus de Brillac Conſiliarii Regis in dicta Curia ſe transferant Sabbati proxima ad Congregationem dictæ Facultatis Theologicæ cum uno Subſtitutorum Procuratoris Generalis, & exhortentur dictam Facultatem ad continuandum ſuas cenſuras data occaſione eodem zelo quo ante hac fecit; & curabunt legi in præſentibus præſens Arreſtum quod regiſtrabitur in Regiſtris dictæ Facultatis in eorum præſentia, & mittetur ad Satrapias, Scabinatus & Univerſitates dependentes, ut ibi legatur, publicetur & regiſtretur: injungitur Locum tenentibus Generalibus, Subſtitutis dicti Procuratoris Regii, & Rectoribus dictarum Univerſitatum, ut bonam habeant inſpectionem, & certificent Curiam menſe, &c. Datum in Parlamento 29. Julii 1665. Collationatum.

Signatum, BILLAIN.

être ſupprimées. A maintenu & gardé, maintient & garde la Faculté de Théologie de Paris en ſon droit & poſſeſſion de cenſurer tous les Livres qui contiendront des Propoſitions contraires à l'autorité & diſcipline de l'Egliſe, à la pureté de la Morale Chrétienne, aux Droits de la Couronne, & aux Libertez de l'Egliſe Gallicane. Ordonne que les Cenſures de ladite Faculté de Théologie des Livres de VERNANT & de AMADEUS GUIMENIUS ſeront regiſtrées au Greffe de la Cour. Fait défenſes à toutes perſonnes de ſoûtenir & enſeigner les Propoſitions cenſurées, ſoit dans les Livres qu'ils compoſeront, ou dans les Chaires ou Prédications, à peine d'être procédé extraordinairement contre eux. Ordonne que les Superieurs des Monaſteres des quatre Mendians, des Bernardins, du COLLEGE DE CLERMONT, & autres Maiſons de Paris où il y a exercice de Théologie, ſeront mandez en ladite Cour, pour leur être enjoint d'empêcher que ceux qui régenteront dans leurs Monaſtere. ou Maiſons, n'enſeignent aucunes des Propoſitions cenſurées; & qu'il ſera inceſſamment informé, à la Requête du Procureur General du Roy, contre ceux qui publieront & imprimeront ladite Bulle, & contreviendront au préſent Arreſt. Ordonne que Meſſires Etienne Sainctot, & Pierre de Brillac Conſeillers du Roy en ladite Cour, ſe tranſporteront Samedy prochain dans l'Aſſemblée de ladite Faculté de Théologie, avec un des Subſtituts du Procureur General, & exhorteront ladite Faculté de continuer ſes Cenſures, lorſque les occaſions ſe préſenteront, avec le même zéle qu'elle a fait par le paſſé; & feront lire en leur preſence le preſent Arreſt, qui ſera regiſtré ès Regiſtres de ladite Faculté, en leur preſence, & envoyé aux Bailliages, Senéchauſſées & Univerſitez du reſſort, pour y être lû, publié & regiſtré. Enjoint aux Lieutenants Generaux, aux Subſtituts dudit Procureur General du Roy, & aux Recteurs deſdites Univerſitez, d'y tenir la main, & en certifier la Cour au mois. Fait en Parlement le 29. Juillet 1665. Collationné. *Signé, BILLAIN.*

K K.

DISCURSUS

PETRI BRILLAC CONSILIARII REGII,

Habitus coram Facultate Theologica Pariſienſi prima Auguſti 1665. quo ipſam certiorem reddit de prædicto Arreſto Parlamenti, eamque adhortatur ad continuandum zelum ſuum in tuenda ſana Doctrina, & conſervandis Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ.

DOMINI,

CUria, quæ ſemper invigilat ſervitio Regis & conſervationi intereſſe Suæ Majeſtatis contra omnia attentata extraneorum, & quæ habet pro uno ex præcipuis ſuis objectis puritatem Doctrinæ & morum conſervandam in integro; non potuit videre Bullam emanatam a Curia Romana, quæ condemnat duas Cenſuras, quas veſtra Facultas tam judicioſe pronuntiavit contra duos Libros, qui fuerunt editi, nomine *Jacobus de Vernant & d'Amadeus Guimenius*, abſque hoc quod adhibuerit manum, non reddito Eccleſiæ Regi, Publico & Veſtræ Congregationi

MESSIEURS,

LA COUR qui veille toûjours pour le ſervice du Roy, & pour la conſervation des interêts de Sa Majeſté contre toutes les entrepriſes des étrangers, & qui a pour un de ſes principaux objets, que la pureté de la doctrine & des mœurs ſoit conſervée en ſon entier, n'a pû voir une Bulle émanée de la Cour de Rome, qui condamne deux Cenſures que vôtre Faculté a ſi judicieuſement prononcées contre les deux Livres qui ont paru ſous les noms de Jacques de Vernant *& d'*Amadeus Guimenius, *ſans y mettre la main, & ſans rendre à l'Egliſe, au Roy, au Public & à vôtre Compa-*

gnie

gnie, et qu'elle leur doit. Vôtre Faculté ſe trouve par là attaquée dans ſes fondemens. C'eſt le ſujet de l'Arreſt duquel vous entendrez la lecture, & qu'elle a ordonné être en vôtre préſence regiſtré dans le Livre de votre Faculté. La Cour eſt bien informée que vôtre Doctrine vous fait connoître, que de telles condamnations & excommunications ſi mal fondées ne ſont d'aucun effet, & que vous l'enſeignerez de même que vous avez fait juſques icy. Elle nous a députez pour vous dire qu'elle n'en doute pas, & pour vous aſſurer de ſa protection en cette rencontre & en toutes les autres qui concerneront la conſervation des anciens Canons, la Doctrine perpetuelle de l'Egliſe Gallicane, & ſes Libertez. Elle vous exhorte de continuer toûjours avec la même vigueur, & à donner le premier mouvement par vos Cenſures, pour conſerver ſes anciens droits qui ont maintenu l'Egliſe en ſa ſplendeur, & le S. Siege en ſes véritables prérogatives. Elle veut croire l'uniformité de vos ſentimens, & vous promet par nous le ſecours qui eſt dû à ceux qui pour quelque cauſe que ce ſoit ne ſe détournent jamais du vray chemin, & elle vous aſſure qu'elle y appliquera tous ſes ſoins.

reſpectu ipſis debito. Veſtra Facultas per hoc comperit ſe invaſam in ſuis fundamentis. Hæc eſt cauſa Arreſti cujus audietis lecturam, & quod ordinavit in veſtra præſentia regiſtrari in libro veſtræ Facultatis. Curia ſatis eſt informata quod veſtra Doctrina vobis ſignificet, quod tales condemnationes & excommunicationes tam male fundatæ nullius ſint effectus, & quod docturi ſitis, ſicut antea feciſtis. Nos deputavit ad vobis dicendum quod nullum de hoc habeat dubium, & ad vos aſſecurandos de ſua protectione in hac occurrentia, & in omnibus aliis, quæ concernent antiquos Canones, Doctrinam perpetuam Eccleſiæ Gallicanæ & ejus Libertates. Vos exhortatur ut continuetis ſemper cum eodem vigore, & primum detis motum per veſtras Cenſuras ad conſervanda ejus antiqua jura quæ manutenuerunt Eccleſiam in ſuo ſplendore, & Sanctam Sedem in ſuis veris prærogativis. Vult credere uniformitatem veſtrarum ſententiarum, & vobis per nos promittit ſubſidium debitum iis, qui pro quacumque cauſa non aberrant à vera via, & vobis pollicetur quod omnem ſuam curam deſuper ſit adhibitura.

L L.

SIMILIS DISCURSUS

DOMINI DE HARLAY Subſtituti Procuratoris Generalis Patris ſui coram eadem Facultate,

Habitus prima Auguſti 1665. in quo fuse diſcurrit de nullitatibus prædictæ Bullæ Alexandri VII. & de auctoritate Facultatis Theologicæ cenſurandi Doctrinas erroneas, & quanto in pretio habita fuerit hæc Facultas tam apud Pontifices quam Reges.

MESSIEURS,

LA Cour ayant été avertie que quelques Particuliers attachez à la Cour de Rome, les uns par le devoir de leur naiſſance & de leur miniſtere, les autres par une dépendance intereſſée, qui étouffe dans leurs cœurs ces mêmes obligations de leurs naiſſances & de leurs emplois, diſtribuoient en cette Ville de Paris pluſieurs Exemplaires d'une Bulle du Pape contraire aux Droits de l'Egliſe Gallicane, de Meſſieurs les Evêques, & de cette illuſtre Faculté de Théologie, a crû qu'elle étoit obligée d'y apporter par ſon autorité les remedes que ſa prudence luy a fait juger neceſſaires.

Il ſeroit veritablement à ſouhaiter, que nous n'euſſions jamais que des occaſions de témoigner avec combien de reſpect nous honorons le Chef viſible de l'Egliſe; mais comme une longue & fâcheuſe experience nous a fait connoître il y a long tems, que l'élevation à la Chaiſe de S. Pierre n'éteint pas toutes les paſſions humaines, nous ſommes contraints malgré nous de diſtinguer les effets de la puiſſance de ceux qui la rempliſſent: & reconnoiſſant qu'elle leur a été donnée ſans bornes pour l'édification & pour la conſervation des Canons, & comme un ancien Evêque nous l'enſeigne, * Pro veritate plus cæteris ſuis Conſacerdotibus poteſt. *Nous recevons avec ſoûmiſſion tous les Ouvrages qui portent cet auguſte caractere de legitime Succeſſeur du premier des Apôtres. Mais comme nous avons appris de S. Paul, que*

CUris certiorata quod quidam privati addicti Curiæ Romanæ, aliqui non Officio ſuæ nativitatis & miniſterii, alii dependentia quadam intereſſata, quæ in eorum cordibus ſuffocat has eaſdem obligationes ſuæ nativitatis & applicationum, diſtribuerent in hac Civitate Pariſienſi plura exemplaria Bullæ Pontificiæ contrariæ juribus Eccleſiæ Gallicanæ, Dominorum Epiſcoporum, & hujus illuſtris Facultatis Theologicæ, credidit ſe eſſe obligatam ſua auctoritate adferre remedia, quæ prudenter judicavit eſſe neceſſaria.

Optandum quidem foret, ut occaſiones haberemus teſtandi quanto cum reſpectu honoremus Caput viſibile Eccleſiæ; ſed cum longa & tædioſa experientia doceamur jam dudum, quod elevatio ad Cathedram ſancti Petri non extinguat omnes paſſiones humanas, cogimur inviti diſtinguere effectus poteſtatis eorum, qui illam replent: & agnoſcentes quod ei illimitate ſit data pro ædificatione & conſervatione ſacrorum Canonum, & ſicut antiquus Epiſcopus *Facundus Herm.* nos docet *libro 2. pro defenſ. trium Cap. Pro veritate plus cæteris ſuis Conſacerdotibus poteſt.* Recipimus cum ſubmiſſione omnia opera auguſtum hunc caracterem legitimi ſucceſſoris Principis Apoſtolorum ſecum ferentia. Sed ſicut didicimus ex ſancto Paulo, *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus circumdatus eſt*

* Facundus Herm. libro 2. pro defenſ. trium Cap.

infirmitate, rejicimus cum vigore illa opera plena ambitione & ira, quæ ſæpe nimis vidimus in Regno comparere.

Et ſi reſiſtentia ab una parte nos redderet reos, obedientia ex altera non minus nos redderet criminoſos: hæc ſancta Rebellio ſemper fuit conformis ſpiritui Eccleſiæ, quæ ab ortu ſuo nobis exemplum illuſtre producit contra eum a quo Pontifices tenentur fateri quod omnes prærogativas ſuæ Sedis ſpirituales teneant, & omnes præeminentias Eccleſiaſticas ſuæ dignitatis.

Gallia recepit has maximas cum veritatibus fidei, quam conſervat adeo puram a tot ſeculis.

Sic Carolus Calvus inquiebat Papæ Adriano II. quod ſicuti eſſet recepturus omnes ejus deciſiones, ſi eſſent conformes Sacræ Scripturæ & antiquis Patribus Eccleſiæ; ita pariter eſſet rejecturus, ſi illis eſſent contrariæ, juxta opinionem ſancti Leonis Magni, qui dicit, quod non ſufficiat ad obligationem revereri judicium Pontificum, & conſiderare, quod proveniat a ſucceſſoribus ſancti Petri; ſed quod debeant eſſe opera hæredum, ut ita dicam, ejus juſtitiæ & omnium ejus virtutum: *Manet Petri Privilegium, quoties ex ejus æquitate fertur judicium.*

Hanc eandem methodum approbaverunt Cardinales tempore Innocentii IV. cum volentes pacare ejus indignationem contra Robertum de Lincoln, et hunc in modum locuti ſunt de hoc magno Epiſcopo Angliæ, qui recuſabat ei obedire in re quam cenſebat injuſtam: *Vera ſunt, quæ dicit, non poſſumus eum condemnare. Catholicus eſt, imo & ſanctiſſimus, nobis religioſior & excellentioris vitæ; novit hoc Anglicana & Gallicana Cleri univerſitas; noſtra non prævaleret contradictio.*

Hic ſincerus diſcurſus longe diſſimilis eſt ſermoni adulatorum, quorum quidem mancipia ſuorum Privilegiorum, quidam adſtricti catenis retributionis ignominioſæ, omnes lumine tantum complacentiæ ſervilis & mercenariæ tracti, commenti ſunt has opiniones infallibilitatis & potentiæ abſolutæ.

Veritas eſt, quæ non ſolum eſt in ore Gallorum, ſed quæ poteſt hauriri in ſcaturigine, de cujus puritate Romani non auderent dubitare, in ſententia novem magnorum Cardinalium dignorum ſancta & glorioſa occupatione reformationis Eccleſiæ, quam Papa Paulus III. eis commiſerat.

Adhuc ſi Curia Romana, quæ ſecundum Gerſonem non amat Theologos, videret tantum Ultramontanos in ſuis opinionibus, deteXiſſet indubie principium ſuarum adulationum, quæ non procedunt niſi ab abjectione ſui cordis & ignorantia ſui ſpiritus; ſed videt Gallos, imo ſicut fertur quoſdam Doctores hujus Facultatis, qui illas ſuſtinent, & recipiunt in hac Curia relationes intereſſatas bonorum civium, qui ſcribunt, quod inſtar illius Horatii Romani, veſtras Cenſuras expugnarint ſua fuga, qua receſſerunt a veſtris Deliberationibus; ne fierent participes iracundiæ juventutis iracundæ, ſicuti illos vocant.

Et cum capacitas & virtus non intereſſata omnium aliorum, qui componunt hanc illuſtrem Congregationem, eos impediant, ne mereantur liberalitates Romanas obſequiis efficacibus, conantur ſaltem ſibi earundem conſervare fruitionem commercio criminoſo quod habent cum Miniſtris extraneis & Litteris, quas ſcribunt: & illis creditur, quia conformes ſunt eorum deſideriis.

Similes ſunt illis Hæreticis, de quibus loquitur ſanctus Baſilius, qui conſervantes exterius Fidelium,

omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus circumdatus eſt infirmitate, *nous rejettons avec vigueur ces ouvrages d'ambition & de colere, que nous avons vû paroître trop ſouvent dans le Royaume.*

Et ſi la reſiſtance d'un côté nous rendoit criminels, de l'autre l'obeïſſance ne nous rendroit pas moins coupables. Cette ſainte Rebellion a toûjours été conforme à l'eſprit de l'Egliſe, laquelle dès ſa naiſſance nous en produit un exemple illuſtre contre celuy dont les Papes ſont obligez d'avoüer qu'ils tiennent tous les avantages ſpirituels de leur Siege, & toutes les Prééminences Eccleſiaſtiques de leur dignité.

La France a reçû ces maximes avec les veritez de la Foy, qu'elle conſerve ſi pure depuis tant de ſiecles.

C'eſt ainſi que Charles le Chauve aſſuroit le Pape Adrien II. que comme il recevroit toûjours toutes ſes Déciſions, lors qu'elles ſeroient conformes à l'Ecriture Sainte, & aux anciens Peres de l'Egliſe; il les rejetteroit également lors qu'elles y ſeroient contraires, ſuivant le ſentiment du grand S. Leon, qui dit que ce n'eſt pas aſſez pour être obligé de reſpecter le jugement des Papes, de conſiderer qu'ils viennent des Succeſſeurs de S. Pierre; mais qu'il faut qu'ils ſoient les ouvrages des heritiers, pour ainſi dire, de ſa juſtice & de toutes ſes vertus: Manet Petri Privilegium, quoties ex ejus æquitate fertur judicium.

C'eſt cette même conduite que les Cardinaux approuverent du tems d'Innocent IV. lorſque voulans adoucir ſes emportemens contre Robert de Lincoln, ils luy parlerent ainſi de ce grand Evêque d'Angleterre, qui refuſoit de luy obeïr dans une choſe qu'il trouvoit injuſte; Vera ſunt, quæ dicit, non poſſumus eum condemnare. Catholicus eſt, imo & ſanctiſſimus, nobis religioſior & excellentioris vitæ; novit hoc Gallicana & Anglicana Cleri univerſitas; noſtra non prævaleret contradictio.

Ce diſcours ſincere eſt bien éloigné du langage de ces flateurs, dont les uns eſclaves de leurs Privileges, les autres attachez par des chaînes d'une rétribution honteuſe, & tous n'ayant point d'autres lumiers que celles d'une complaiſance ſervile & mercenaire, ont forgé ces opinions d'infaillibilité & de puiſſance abſolue.

C'eſt une vérité qui n'eſt pas ſeulement dans la bouche des François, mais que l'on peut puiſer dans une ſource, dont on n'oſeroit douter à Rome de la pureté: dans l'avis de neuf grands Cardinaux dignes du ſaint & glorieux Employ de la réformation de l'Egliſe, que le Pape Paul III. leur avoit confiée.

Encore ſi la Cour de Rome, laquelle ſelon Gerſon n'aime pas les Théologiens, ne voyoit que ſes Ultramontains dans ces ſentimens, elle auroit decouvert ſans doute le principe de leurs flateries, qui ne viennent que de la baſſeſſe de leur cœur, & de l'ignorance de leur eſprit; mais elle voit des François, & l'on dit même, ce que j'ay peine à croire, quelques Docteurs de cette Faculté, qui les ſoûtiennent. On reçoit en cette Cour les Relations intereſſées de ces bons Citoyens, qui écrivent qu'ils ont comme cet Horace Romain, combattu vos Cenſures par leurs fuites; qu'ils ſe ſont retirez de vos Déliberations, pour n'avoir point de part aux emportemens d'une jeuneſſe fougueuſe: c'eſt ainſi qu'ils les appellent.

Et puiſque la capacité & la vertu deſintereſſée de tous les autres qui compoſent cette illuſtre Compagnie, les empêchent de meriter les liberalitez de Rome par des ſervices effectifs, ils tachent au moins de s'en conſerver la joüiſſance par le commerce criminel qu'ils ont avec des Miniſtres étrangers, & par les Lettres qu'ils écrivent; & que l'on y croit, parce qu'elles ſont conformes aux ſouhaits que l'on y fait.

Semblables à ces Heretiques dont parle S. Baſile, leſquels conſervans l'exterieur des Fideles abuſoient

faci-

facilement le Peuple; qui ne juge des choſes que par l'apparence. C'eſt ainſi qu'ils ont abuſé Rome juſqu'à cette heure, ſous cette qualité glorieuſe de Docteurs de Paris, donts ils ont ſeulement le nom.

Il faut néanmoins eſperer que le Pape rejettera bien tôt avec mépris ces ennemis déclarez de la veritable & ſolide gloire du S. Siege, auſſi bien que de leur Païs. Il n'y a point de meilleur Juge de leurs flateries que luy même. dont nous pouvons dire ce que Minutius Felix *diſoit de cet homme. dont le choix des Egytiens faiſoit un Dieu:* Ille, qui cæteris Deus eſt, ſibi certe homo eſt. *Il ſçait qu'il eſt homme, quoiqu'ils le veulent faire paſſer pour une Divinité: Il verra par cette Bulle qu'ils luy ont arrachée, qu'il peut être ſurpris; & il ne faut point douter, que quand il ſera informé de ce qui s'eſt paſſé icy, il ne diſe avec la même moderation, ce qu'un Pape dont il porte le nom, écrivit à un Archevêque de Ravenne,* Je ne trouve pas mauvais que vous n'obeïſſiez pas à ce qui a été ſuggeré par de méchantes voyes.

C'eſt avec une certitude parfaite, que l'on ſçait que cette Bulle a été ſuggerée au Pape; c'eſt pour quoy la Cour dépoſitaire d'une partie de cette protection, dont le Roy eſt débiteur à ſes Sujets, n'a pas voulu ſouffrir ſon injuſtice, qui bleſſe le pouvoir que Meſſieurs les Evêques ſucceſſeurs des Apôtres ont reçû de Dieu, pour conduire les peuples ſoûmis à leurs ſoins, & qui détruit indirectement le droit que cette Faculté s'eſt acquis: encore bien plus par le merite de la doctrine de ceux qui l'ont compoſée juſqu'à cette heure, que par la poſſeſſion qu'elle a depuis plus de quatre ſiecles, de prononcer des Jugemens doctrinaux contre tout ce qui peut corrompre la verité de l'Evangile, la pureté de la Morale Chrétienne, & attaquer les Droits du Roy, de l'Egliſe Gallicane, & du Royaume.

Bulle dont on peut dire ce que les Peres du Concile d'Epheſe écrivirent aux Empereurs Theodoſe & Valentinien, de la condamnation que Jean Patriarche d'Antioche avoit prononcée contre S. Cyrille & Memnon Evêque d'Epheſe: Judicium quod Lege & Juſtitiâ nulla ex parte nititur, nihil eſt niſi merum convicium; *c'eſt ce Libelle injurieux, pour me ſervir des paroles de ce Concile, qui déclare les deux Cenſures que vous avez faites des Livres de* Jacques de Vernant & d'Amadeus Guimenius, *préſomptueuſes, temeraires & ſcandaleuſes, après avoir loüé dans des termes pleins d'eſtime ces infames Epicures du Chriſtianiſme.*

Les Auteurs de cette Bulle pouvoient être mieux inſtruits de ce qui s'eſt paſſé depuis les cinq derniers ſiecles; & s'ils avoient voulu lire les Ecrivains même Italiens, ils y auroient trouvé, queles titres dont ils honorent vos Cenſures, ſont bien differens des Eloges que les Papes Gregoire IX. & Alexandre IV. ont donnés à cette Faculté de Théologie, qui fait la principale & la plus illuſtre partie de l'Univerſité, & de l'eſtime que pluſieurs autres Papes ont eu pour elle en differentes occaſions, dans leſquelles ils ont voulu avoir ſon avis ſur les affaires les plus importantes de l'Egliſe, comme une régle certaine de la Foy.

Ce n'eſt pas, Meſſieurs, la loüange d'un particulier, c'eſt celle que le Roy Charles VI. vous a donnée dans les Lettres Patentes, par leſquelles il autoriſa la Cenſure que Monſieur l'Evêque de Paris avoit faite par l'avis de cette Faculté, de la doctrine abominable de Frere Jean Petit: Cognovit etiam ipſa quoque Romana Sedes, dum olim & nuper ſi quid apud eos ambiguum in doctrina Chriſtiana Religionis obtigerat, certitudinem ab ipſo Conſilio Fidei Pariſiis exiſtente poſtulare nec puduit, nec piguit.

En effet, ſans parler des Cenſures que la Faculté de Théologie fit avec Monſieur l'Evêque de Paris de l'hereſie des Albigeois, ni de trois autres dans la ſuite du même ſiecle, ſur pluſieurs points de Théologie, ni de la Conſultation que le Roy Philippe le Bel luy fit

imponebant facile populo, qui non judicat niſi ex apparentiis; ita Romæ hactenus impoſuerunt, ſub qualitate illa glorioſa Doctorum Pariſienſium, cujus duntaxat habent nomen.

Sperandum tamen eſt fore, ut Pontifex brevi rejiciat cum contemptu hos hoſtes declaratos veræ & ſolidæ gloriæ Sanctæ Sedis, æque ac propriæ Patriæ: non eſt melior judex eorum adulationum quam ipſemet; unde poſſumus dicere id quod *Minutius Felix* dicebat de iſto homine, quem in Deum elegerant Ægyptii: *Ille qui cæteris Deus eſt, ſibi certe homo eſt.* Videbit per hanc Bullam quod ſibi avulſerint id de quo obſtupeſcet; & non eſt dubitandum, quin eum fuerit informatus de eo quod geſtum eſt hic, dicat cum eadem moderatione id quod Papa quidam, ſicut habet nomen, ſcripſit Epiſcopo Ravennatenſi, *Non inconſultum comperio, ut non obedietis rei, quæ ſuggeſta eſt per vias peſſimas.*

Scitur cum perfecta certitudine quod illa Bulla fuerit ſuggeſta Pontifici: quare Curia depoſitaria partis hujus protectionis, cujus Rex eſt debitor ſuis Subditis, ejus injuſtitiam noluit pati, quæ lædit poteſtatem quam quam Epiſcopi Apoſtolorum ſucceſſores acceperunt a Deo, ad ducendum populum ſuæ curæ commiſſum, & quæ deſtruit indirecte jus quod hæc Facultas ſibi acquiſivit: adhuc multo plus per merita doctrinæ illorum qui hactenus eam compoſuerunt, quam per poſſeſſionem quam habet a quatuor ſeculis & amplius, pronuntiandi judicia dogmatica contra omne quod poteſt corrumpere veritatem Evangelii, puritatem Moralis Chriſtianæ, & invadere Jura Regia Eccleſiæ Gallicanæ & Regni.

Bulla de qua dici poteſt, quod Patres Concilii Epheſini ſcripſerunt Imperatoribus Theodoſio & Valentiniano de condemnatione, quam Joannes Patriarcha Antiochenus pronuntiarat contra ſanctum Cyrillum & Memnonem Epiſcopum Epheſinum (*Judicium quod Lege & Juſtitia nulla ex parte nititur, nihil eſt niſi merum convicium:* ille eſt Libellus injurioſus, ut utar verbis dicti Concilii, qui declarat duas Cenſuras quas feciſtis Librorum *Jacobi de Vernant & Amadei Guimenii* præſumptuoſas, temerarias & ſcandaloſas, laudatis in terminis plenis æſtimationis infamibus illis Epicuris Chriſtianiſmi.

Auctores illius Bullæ poterant melius eſſe inſtructi de eo, quod geſtum eſt a quinque ultimis ſeculis: & ſi voluiſſent legere Scriptores etiam Italos, inveniſſent quod tituli quibus honorant Veſtras Cenſuras, ſint longe diverſi ab Elogiis, quæ Pontifices Gregorius IX. & Alexander IV. dederunt huic Facultati Theologicæ, quæ eſt præcipua & illuſtriſſima pars Univerſitatis, & ab æſtimatione quam plures alii Pontifices habuerunt illius in diverſis occaſionibus, in quibus ejus voluerunt habere judicium in negotiis graviſſimis Eccleſiæ, ſicut regulam certam fidei.

Hæc non eſt, Judices ſupremi, laus cujuſdam privati, eſt illa quam dedit vobis Carolus VI. in Litteris Patentibus per quas authorizavit Cenſuram quam Dominus Epiſcopus Pariſienſis fecit per conſilium hujus Facultatis doctrinæ abominabilis Fratris Joannis Petit: *Cognovit etiam ipſa quoque Romana Sedes, dum olim & nuper ſi quid apud eos ambiguum in doctrina Chriſtiana Religionis obtigerat, certitudinem ab ipſo Conſilio Fidei Pariſiis exiſtente poſtulare nec puduit, nec piguit.*

Revera tacendo Cenſuras, quas Facultas Theologica fecit cum Domino Epiſcopo Pariſienſi hæreſis Albigenſium, etiam tres alias conſequenter in eodem ſeculo, ſuper pluribus punctis Theologicis, & Conſultationem quam Philippus pulcher fecit ſuper negotio Templariorum.

riorum. Continuator Annalium Cardinalis Baronii dedit nobis ſententiam ſuam quam miſit Pontifici Joanni XXII. ſuper quæſtione ut ſciretur quomodo Apoſtoli poſſediſſent res ſibi datas a fidelibus.

Et paulo poſt Pontifex ille volens ſuſtinere dogma contrarium Eccleſiaſticis ſuper ſtatu animarum juſtarum ante ultimum judicium, Rex Philippus Valleſis curavit condemnari per hanc Facultatem congregatam Vincennis, cujus rei poſſum reddere certum teſtimonium, cum curioſitas illorum, quorum nomen gero, mihi reliquiſſet originale illius deliberationis ſignatæ & ſigillatæ ab omnibus Doctoribus qui interfuerunt.

Papa Clemens VII. agnitus a Gallia pro legitimo approbavit jus veſtræ Facultatis, confirmando condemnationem quam pronuntiarat contra Religioſum Dominicanum, qui interpoſuerat appellationem coram ipſo, prætendens quod non haberet auctoritatem Cenſuræ, quam juſtificavit per ſcriptum illi tranſmiſſum.

Et abſque hoc quod contexamus catalogum nimis longum Cenſurarum, quas fecit hæc Facultas eodem in ſeculo, nihil ſolidius probat reſpectum ſemper habitum pro veſtris ſentimentis, quam quod geſtum eſt in famoſo ſchiſmate quod diviſit Eccleſiam per quinquaginta & unum annos, cum ex conſenſu unanimi omnium Principum Europæ a vobis requireretur veſtrum ſentimentum ſuper mediis, quibus pax & tranquillitas induceretur, quod ſecutum fuit per Concilia Piſanum & Conſtantienſe. Et tanta habebatur conſideratio veſtrorum ſentimentorum, ut Parlamentum juſſerit comburi Litteras, quas Univerſitas Tholozana ſcripſerat contra veſtrum ſentimentum.

Tandem, præter Concilium Conſtantienſe quod agnoſcit Univerſitatem Pariſienſem, vel potius hanc Facultatem legitime condemnaſſe doctrinam hæreticam de Viclef, & ſecundum Concilium Piſanum quod remiſit ad hanc Illuſtrem & Doctam Congregationem examen libri Cardinalis Cajetani quem expoſt condemnavit; Rex Franciſcus I. authoriſavit anno 1542. per ſuas Litteras Patentes articulos, quos hæc Facultas erexerat ex ejus mandato, ut eſſent regula Fidei ſuis Subditis invaſis per errores Lutheri, & juſſit ſignari per omnes Eccleſiaſticos, & etiam Officiarios Congregationum ſupremarum Regiarum.

Ecce, Domini mei, magnus numerus Cenſurarum factarum a Facultate in occaſionibus momentoſis, approbatarum per Concilia & Pontifices, authorizatarum per multos noſtrorum Regum, & per multos Principes extraneos. Et tamen non videmus, quod ulla ſit nominata *præſumptuoſa & temeraria.*

Sed reminiſci non poſſumus ſine ſummo dolore objectorum differentium condemnationum veſtrarum Cenſurarum & Bullæ Pontificiæ.

Veſtræ Cenſuræ condemnant Librum, qui deſtruit omnem Hierarchiam Eccleſiaſticam, & alium cujus Auctor collegit cum exactitudine funeſta omnes ſordes diſperſas in infinitis voluminibus, & de quo poteſt dici quod ſanctus Leo exprobrat certis quibuſdam Hæreticis: DE OMNIUM TERRENARUM OPINIONUM LUTO MULTIPLICEM SIBI FÆCEM COMMISCUIT, UT SOLUS TOTUM BIBERET QUIDQUID ALII EX PARTE GUSTASSENT.

Aliunde Bulla Pontificia declarat ſcandaloſas Cenſuras horum duorum Librorum tacita ratione. Certi ſumus, quod non approbet illam deſtructionem ordinis Hierarchici & Moralis quam Jeſus Chriſtus ſtabilivit. E contrario non dubitamus, quin habeat de illis operibus iniquitatis omnem averſionem & horrorem, quem primus locus, quem tenet in Eccleſia & adhuc

ſur l'affaire des Templiers. Le Continuateur des Annales du Cardinal Baronius nous a donné ſon avis, qu'elle envoya au Pape Jean XXII. ſur la queſtion de ſçavoir du quelle maniere les Apôtres avoient poſſedé les choſes qui leur étoient données par les Fidéles.

Et peu de temps aprés, ce Pape ayant voulu ſoûtenir une doctrine contraire à celle de l'Egliſe ſur l'état des ames juſtes avant le dernier Jugement, le Roy Philippes de Valois la fit condamner par cette Faculté aſſemblée à Vincennes, dont je puis rendre un témoignage certain; la curioſité de ceux, dont je porte le nom, m'ayant laiſſé l'original de cette délibération ſignée & ſcellée des Sceaux de tous les Docteurs qui y aſſiſterent.

Le Pape Clement VII. reconnu par la France pour légitime, approuva ce Droit de vôtre Faculté, en confirmant la condamnation qu'elle avoit prononcée contre un Religieux Jacobin, lequel en avoit interjetté appel pardevant luy, prétendant qu'elle n'avoit point cette autorité de Cenſure; ce qu'elle juſtifia par un Ecrit qu'elle lui envoya. (a)

Et ſans entrer dans un détail trop long des Cenſures que cette Faculté fit dans ce même ſiecle, il n'y a rien qui prouve plus ſolidement le reſpect que l'on a toûjours eu pour vos ſentimens, que ce qui ſe paſſa dans le ſchiſme fameux qui diviſa l'Egliſe pendant cinquante & un ans, lorſque par un conſentement commun tous les Princes de l'Europe vous envoyerent demander vôtre avis ſur les moyens de luy donner la Paix, lequel fut ſuivi par les Conciles de Piſe & de Conſtance. Et l'on avoit tant de conſideration pour vos ſentimens, que le Parlement fit brûler la Lettre que le Univerſité de Tholoze avoit écrite contre vôtre avis.

Enfin, outre le Concile de Conſtance qui reconnoît que l'Univerſité de Paris, ou plûtôt cette Faculté, avoit legitimement condamné la doctrine herétique de Wiclef, & le ſecond Concile de Piſe qui renvoya à cette illuſtre & ſçavante Compagnie l'examen du Livre du Cardinal Cajetan, qu'elle condamna enſuite; le Roy François I. autoriſa en MDXLII. par ſes Lettres Patentes, les Articles que cette Faculté avoit dreſſez par ſon ordre, pour ſervir de régle à la Foy de ſes Sujets attaquez par les erreurs de Luther, & les fit ſigner par tous les Eccléſiaſtiques, & tous les Officiers même des Compagnies ſouveraines du Royaume.

Voilà, Meſſieurs, un grand nombre de Cenſures faites par la Faculté en pluſieurs occaſions importantes, approuvées par les Concils & par les Papes, autoriſées par pluſieurs de nos Rois, & par beaucoup de Princes étrangers. Et nous ne voyons pas néanmoins juſqu'à préſent, que l'on en ait nommé aucunes préſomptueuſes & temeraires.

Mais nous ne ſçaurions penſer ſans une extrême douleur aux objets differens des condamnations de vos Cenſures, & de la Bulle du Pape.

Vos Cenſures condamnent un Livre qui renverſe toute la Hiérarchie de l'Egliſe, & un autre dont l'Auteur a ramaſſé avec une exactitudine funeſte toutes les ardures diſperſées dans une infinité de Volumes; & duquel on peut dire ce que reproche S. Leon à certains Heretiques: DE OMNIUM TERRENARUM OPINIONUM LUTO MULTIPLICEM SIBI FÆCEM COMMISCUIT. UT SOLUS TOTUM BIBERET QUIDQUID ALII EX PARTE GUSTASSENT.

D'autre part, la Bulle du Pape déclare ſcandaleuſes les Cenſures de ces deux Livres ſans en dire la raiſon. Nous ſommes aſſurez que ce n'eſt pas qu'il approuve cette deſtruction de l'Ordre Hiérarchique, & de la Morale que JESUS-CHRIST a établie. Au contraire, nous ne doutons point qu'il n'ait pour ces ouvrages d'iniquité toute l'averſion & toute l'hor-

(a) Agitur eo loco de Clemente VII. qui electus an. 1379. pro ſummo Pontificatu adverſus Urbanum VI. pugnavit.

reur

reur que le premier rang qu'il tient dans l'Egliſe, & encore bien plus ſa grande pieté, exige de ce Pere commun de tous les Chrétiens.

longe plus ejus pietas exigit ab illo Patre communi Chriſtianitatis.

Mais nous avons ſujet d'apprehender que les Heretiques prennent occaſion de dire ce que les Infidéles reprochoient à la Cour de Rome, au rapport de ces neufs grands Cardinaux dont nous avons déja parlé.

Sed cauſam habemus timendi ne Hæretici ſumant occaſionem dicendi quod Infideles exprobrabant Curiæ Romanæ, reſpectu illorum novem magnorum Cardinalium de quibus ſumus locuti.

Il eſt à craindre que regardant l'Egliſe de Rome le centre de la Foy, dont ils ſe ſont ſeparez avec une haine & une averſion mortelle, ils ne ſoient aſſez temeraires, pour dire que le Pape ne deſapprouve pas, au moins par cette Bulle, la doctrine de ces deux Livres, & celle de ces autres Auteurs qu'il appelle graves; que ſe ſervant des paroles dont le grand & malheureux Tertullien accuſoit avec beaucoup d'injuſtice le jugement d'un Pape, ils ne diſent ſur cette Bulle : Pontifex ſcilicet Maximus, quod eſt Epiſcopus Epiſcoporum edicit : Ego & mœchiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto, & ubi proponetur liberalitas iſta, illic legenda eſt venia quo cum ſpe ejus intrabitur; ſed hoc in Eccleſia legitur & in Eccleſia pronuntiatur, & Virgo eſt : abſit, abſit a Sponſa Chriſti tale præconium, illa quæ vera eſt, quæ pudica, quæ ſancta.

Timendum eſt, ne aſpicientes Eccleſiam Romanam a qua ſe ſepararunt cum odio & averſione mortali, ſint ſatis temerarii ad dicendum, quod Pontifex non reprobet ſaltem per illam Bullam doctrinam horum duorum Librorum, & doctrinam illorum aliorum Auctorum quos vocat graves; ne utentes verbis, quibus magnus & infelix Tertullianus accuſabat magna cum injuſtitia judicium cujuſdam Pontificis, dicant de hac Bulla: *Pontifex ſcilicet Maximus, quod eſt Epiſcopus Epiſcoporum edicit : Ego & mœchiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto; & ubi proponetur liberalitas iſta, illic legenda eſt venia quo cum ſpe ejus intrabitur; ſed hoc in Eccleſia legitur & in Eccleſia pronuntiatur, & Virgo eſt : abſit, abſit à Sponſa Chriſti tale præconium, illa quæ vera eſt, quæ pudica, quæ ſancta.*

Nous eſperons que Dieu détournera ce ſcandale de ſon Egliſe : & nous ſommes certains que ſi le Pape eſt informé de cette conſequence que peut avoir ſa Bulle, il ne manquera point de l'éclaircir; en ſorte que les ennemis de la Foy n'auront que la confuſion de luy entendre dire ce qu'un de ſes Prédeceſſeurs écrivoit à un Evêque de France, deſavoüant une Diſpenſe que l'on attribuoit à celuy auquel il avoit ſuccedé : Nec enim ab Apoſtolica Sede illa diriguntur, quæ contraria eſſe Patrum ſive Canonum inſtitutis inveniuntur.

Speramus, fore, ut Deus avertat hoc ſcandalum a ſua Eccleſia : & certi ſumus, quod ſi Pontifex informetur de illa conſequentia quam poteſt habere hæc Bulla, indubie eam ita ſit dilucidaturus, ut inimici fidei ſint habituri confuſionem audientes dici quod unus ſuorum prædeceſſorum ſcribebat ad quemdam Epiſcopum Galliæ, retractantem Diſpenſationem quæ attribuebatur illi cui ſucceſſerat : *Nec enim ab Apoſtolica Sede illa diriguntur, quæ contraria eſſe Patrum ſive Canonum inſtitutis inveniuntur.*

Mais enfin comment pourra t'on excuſer les Officiers de la Daterie qui ont dreſſé cette Bulle, d'avoir fait dire au Pape, qu'il retenoit en general à ſa ſeule perſonne, ſans aucune diſtinction, l'examen & le jugement des Propoſitions contenues dans ces Livres, dont les unes regardent ſa puiſſance, & la plûpart des autres la Morale de l'Evangile.

Sed tandem quomodo poterunt excuſari Officiarii Datariæ qui hanc Bullam erexerunt, & curarunt dici a Pontifice quod ſuæ ſoli Perſonæ retineret ſine ulla diſtinctione examen & judicium propoſitionum contentarum in illis Libris, quarum aliquæ concernunt ejus poteſtatem, & pleræque aliæ Moralem Evangelii.

Pour celles qui regardent ſa puiſſance, il eſt extraordinaire de faire un homme Juge dans ſon propre interêſt. Nous ſçavons que le Pape qui remplit à preſent par une ſucceſſion légitime la place de S. Pierre, en eſt digne par la ſainteté de toutes ſes actions, & par ſes grandes vertus, entre leſquelles la juſtice regne ſouverainement.

Quantum ad illas, quæ concernunt ejus poteſtatem, extraordinarium eſt facere hominem judicem in ſuo proprio intereſſe. Scimus quod, Pontifex, qui nunc replet per ſucceſſionem legitimam locum ſancti Petri, illo dignus ſit loco per ſuam ſanctitatem, omnes actiones & magnas virtutes, inter quas primum locum tenet juſtitia.

Mais nous apprenons en même temps d'un grand Pere de l'Egliſe, que Dieu a diſtingué les perſonnes, & ſéparé leurs fonctions dans les jugemens. Il y a voulu qu'une Partie ne pût être Juge, parce que comme la chaleur & la paſſion ſont le partage de l'un, le déſintereſſement & la moderation ſont les qualitez neceſſaire de l'autre. Et enfin pour définir ce que c'eſt qu'une Partie, il dit que c'eſt un homme qui ne peut être Juge.

Sed eodem tempore diſcimus ab aliquo magno Patre Eccleſiæ, quod Deus diſtinxerit perſonas, & ſeparavit earum functiones in judicio. Voluit quod Pars non poſſit eſſe judex; quia cum ardor & paſſio prædominentur ex una parte, juſtitia & moderatio ſont qualitates neceſſariæ ex altera : & finaliter definiendo quid ſit Pars, dicit, eſſe hominem, qui non poteſt eſſe judex.

Ce n'eſt pas que ſi le Pape même avoit à prononcer ſur cette propoſition que vous avez condamnée dans Jacques de Vernant, *qui luy donne ſa même autorité que JESUS CHRIST avoit reçue de Dieu, nous ne ſoyons aſſurez qu'il la condamneroit avec indignation, & qu'il approuveroit vôtre Cenſure, laquelle, comme diſoit Tertullien parlant du reſpect que les Chrétiens avoient pour l'Empereur, ne l'égale pas à la Divinité :* Quia mentiri neſcit, vel quia illum deridere non audet, vel quia nec ipſe ſe Deum volet dici. *Et l'on ſçait aſſez qu'il n'a que faire dans ſon élevation du ſecours de cette voix importune à un Prince Payen, qui l'avertiſſoit inceſſamment dans la pompe de ſon triomphe, qu'il n'étoit qu'un homme; puiſque ſa vertu & ſon humilité l'en perſuadent aſſez tous les jours.*

Non eſt, quod ſi Papa ipſe pronontiare deberet ſuper hac propoſitione quam condemnaſtis in *Jacobo de Vernant*, qui dat illi eamdem auctoritatem quam Chriſtus a Deo acceperat, non ſimus certi, quod eam eſſet condemnaturus cum indignatione, & approbaturus veſtram Cenſuram, quæ, ut inquiebat Tertullianus loquens de reſpectu, quem Chriſtiani habebant pro Imperatore, non æquiparat eum Divinitati : *Quia mentiri neſcit vel quia illum deridere non audet, vel quia nec ipſe ſe Deum volet dici.* Et ſatis ſcitur, quod non indigeat in ſua elevatione ſubſidio hujus vocis importunæ Principi Pagano, qui inceſſanter monebatur in pompa ſui triumphi ſe tantum eſſe hominem; cum ejus virtus & humilitas ſatis illud ei perſuadeant.

Pour les autres Propoſitions qui regardent la Mora-

Quantum ad Propoſitiones, quæ concernunt Moralem,

Digitized by Google

lem, ſi impediantur Domini Epiſcopi impendere auctoritatem ſui characteris ad curandum ſuum populum a venenoſis dogmatibus, impune permittendæ ſunt conciones contra maximas Evangelii, quarum hi duo libri, de quibus poteſt dici, quod dicebat ſecundum Concilium Chalcedonenſe de certis Pœnitentiariis, (*Errores certi incerti Auctoris*) aggreſſi ſunt præcipua fundamenta de juſtitia & charitate; & qui collectis omnibus, quæ Hiſpaniæ & Italia ſuppeditarant Caſuiſtis, prævidcrunt, & præſertim *Amadæus*, quidquid ſpiritus diſſolutiſſimi non potuiſſent comminiſci ſpatio 100. annorum, & quidquid præterierat hactenus malitia & diſſolutio hominum.

Tandem ſi hæc Bulla poſſet, ſicut prætendit, eis adimere poteſtatem quam S. Paulus docet eos habere, *Attendite univerſo gregi, in quo vos* SPIRITUS SANCTUS POSUIT EPISCOPOS REGERE ECCLESIAM DEI, *quam acquiſivit ſanguine ſuo.*

Si poſſet eis ligare manus, ſuſpendere auctoritatem eorum characteri indiſpenſabiliter annexam, non eſſent amplius defenſores legitimi, qui poſſent ſe opponere effectibus pernicioſis horum novorum dogmatum, & ſtabilirentur impune in Cathedra veritatis omnes abominationes ad illam deſtruendam.

Bulla longe diverſa a Litteris S. Gregorii Magni, qui ſuam magnitudinem ſtatuebat in magnitudine Eccleſiæ univerſalis, in fomentatione ſancti vigoris Epiſcoporum, ut facerent ſuum officium, & in exacta conſervatione eorum jurium: *Meus namque honor eſt honor univerſalis Eccleſiæ, meus honor eſt fratrum meorum ſolidus vigor*; & adjungit in aliis ſuis Litteris: *Nam ſi ſua unicuique juriſdictio non ſervetur, quid aliud agitur, niſi ut per nos per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debuit Ordo, confundatur.*

Demum ſi Papa poſſet per illam Bullam contra omnem formam etiam Juris Canonici, nullo alio habito conſilio quam Cardinalium & prætenſorum Doctorum Inquiſitionis, nec datis Judicibus in Gallia, ubi res orta eſt, nec audita nec citata Facultate Theologica, et adimere jus, vel potius adimere Eccleſiæ prærogativas, quas recipit a poſſeſſione pene quingentorum annorum cenſurandi prava dogmata; hoc eſſet contra intentionem Pontificis, deſtruere omnem Hierarchiam Eccleſiæ & ſolidiſſima fundamenta Fidei.

Ad medendum pernicioſis his conſequentiis, Curia vobis manutentis in poſſeſſione faciendi Cenſuras, voluit dare locum duobus veſtris ultimis in Regiſtris oraculorum, quæ reddit potiſſimæ parti Galliæ, ut regiſtrarentur in omnibus Tribunalibus Regiis & omnibus Univerſitatibus ſuæ dependentiæ, & ut ſuum Arreſtum infereretur in veſtris Regiſtris coram Dominis Commiſſariis a ſe deputatis, ad vos certiorandos quod vellet continuare in ſequelis hujus negotii, ſicut in omnibus aliis, quæ concernunt hoc corpus, dare ſigna ſuæ æſtimationis, & curare ut effectus ſuæ protectionis ſentiantur.

A vobis petit, Domini mei, mercedem quam ſibi pollicetur non difficulter a vobis concedendam, ut manuteneatis veſtram illuſtrem Congregationem in ſtatu glorioſo in quo eam hodie videmus, ut conſerveris generoſa hæc ſentimenta, quæ veſtris Prædeceſſoribus tantam famam compararunt, & quorum defenſio tantam gloriam vobis acquiſivit.

Scitis, quod ut Doctores ſitis debitores omnibus fidelibus providentiæ exactæ, quæ examinet & con-

le, ſi l'on empêche Meſſieurs les Evêques d'employer l'autorité de leur caractere pour défendre leur Peuple de ces poiſons, il faut ſe reſoudre à voir prêcher impunément contre toutes les maximes de l'Evangile, dont ces deux Livres, deſquels l'on peut dire ce que le ſecond Concile de Châlons diſoit de certains Pénitentiaux, (Errores certi incerti Auctoris) *ont attaqué les principaux fondemens de la Juſtice & la charité; & qu'après avoir épuiſé tout ce que l'Eſpagne & l'Italie ont fourni aux Caſuiſtes, ont prévû, & principalement* Amadæus, *tout ce que les eſprits les plus déreglés n'auroient pû inventer en cent ans, & tout ce qui avoit échappé juſqu'à cette heure à la malice & à la débauche des hommes.*

Enfin, ſi cette Bulle pouvoit, comme elle prétend, leur ôter le pouvoir que S. Paul leur a appris qu'ils avoient, Attendite univerſo gregi, in quo vos *SPIRITUS SANCTUS POSUIT EPISCOPOS REGERE ECCLESIAM DEI,* quam acquiſivit ſanguine ſuo. *Act. cap. 20. v. 28.*

Si elle pouvoit leur lier les mains, & ſuſpendre l'autorité qu'il a inſeparablement attachée à leur caractere, il n'y auroit plus de défenſeurs legitimes qui puſſent s'oppoſer aux effets pernicieux de ces nouvelles doctrines, & l'on verroit établir impunément dans la Chaire de vérité toutes les abominations inventées pour la détruire.

Bulle bien differente de ces Lettres du grand ſaint Gregoire, qui faiſoit conſiſter ſa grandeur dans celle de l'Egliſe univerſelle, dans l'entretien de la ſainte vigueur des Evêques, à faire leur devoir, & dans une exacte conſervation de leurs droits: Meus namque honor eſt honor univerſalis Eccleſiæ, meus honor eſt fratrum meorum ſolidus vigor; *& il ajoûte dans une autres de ſes Lettres:* Nam ſi ſua unicuique juriſdictio non ſervetur, quid aliud agitur, niſi ut per nos per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debuit Ordo, confundatur.

Enfin, ſi le Pape pouvoit par cette Bulle contre toutes les formes même du Droit Canon, ſans avoir eu autre conſeil que celuy des Cardinaux & des prétendus Docteurs de l'Inquiſition, ni donner des Juges en France pour une affaire qui y eſt née, ſans avoir entendu ni cité la Faculté de Théologie, luy ôter le droit, ou plûtôt ôter à l'Egliſe les avantages qu'elle reçoit de la poſſeſſion en laquelle elle eſt depuis près de cinq cent ans, de cenſurer les mauvaiſes doctrines; ce ſeroit contre l'intention du Pape ruiner toute la Hiérarchie de l'Egliſe, & détruire les plus ſolides fondemens de la Foy.

C'eſt pour remedier à ces pernicieuſes conſequences, que la Cour, après vous avoir maintenu en poſſeſſion de faire des Cenſures, a voulu donner place à vos deux dernieres dans les Regiſtres des oracles qu'elle rend à la plus grande partie de la France; qu'elles fuſſent enregiſtrées dans tous les Sieges Royaux, & toutes les Univerſitez de ſon reſſort; & que ſon Arreſt fût inſeré dans vos Regiſtres en préſence de Meſſieurs les Commiſſaires qu'elle a députez, pour vous aſſurer qu'elle continueroit dans la ſuite de cette affaire, comme dans toutes les autres qui regardent ce Corps, à luy donner des marques de ſon eſtime, & à luy faire ſentir les effets de ſa protection.

Elle vous en demande, Meſſieurs, une récompenſe qu'elle eſt aſſurée que vous n'avez pas de peine à luy accorder, c'eſt que vous mainteniez votre illuſtre Compagnie dans l'état glorieux où nous la voyons aujourd'huy; que vous conſerviez ces ſentimens genereux, qui ont donné tant de réputation à vos Prédeceſſeurs, & dont la défenſe vous a acquis tant de gloire.

Vous ſçavez que comme Docteurs, vous êtes débiteurs à tous les Fidèles d'une prévoyance exacte, qui

examine

Digitized by Google

examine & qui condamne toutes les mauvaiſes maximes qui pourroient attaquer les veritez de la Foy & la pureté de la Morale.

Mais comme Docteurs de Paris, une vertu commune ne vous acquitteroit pas de toutes vos obligations. Vous êtes débiteurs au plus grand Roy du monde de cette fidélité inviolable pour la conſervation des droits de ſa Couronne, dont vous luy avez donné des gages ſi precieux & ſi autentiques, comme vos Prédeceſſeurs avoient fait à pluſieurs autres de nos Rois.

Vous devez à l'Egliſe Gallicane la défenſe de ſes libertez. Elle regarde vôtre Compagnie comme le Seminaire de ſes Evêques, comme l'Ecole où ſes Prélats apprennent les devoirs importans, & la veritable étenduë du pouvoir attaché à leur caractere. Enfin, elle vous conſidere comme une eſpece de Concile perpétuellement aſſemblé, Concilium Fidei, *ſelon le Roy Charles VI. lequel avec une vigilance infatigable eſt toûjours en état de s'oppoſer à toutes les nouveautez dangereuſes.*

Vous êtes obligez de confirmer cette illuſtre jeuneſſe qui vous environne, dans ces ſentimens genereux & François qu'elle fait paroître avec tant d'éclat dans toutes ſes actions publiques.

Vous êtes obligez de tranſmettre à vos enfans, comme par une eſpece de ſucceſſion, la doctrine & l'eſprit de cette Faculté, dans la pureté avec laquelle vous l'avez reçue de vos peres.

Pour vous acquitter, Meſſieurs, de toutes ces obligations, nous n'avons point d'autres exemples à vous propoſer que vous mêmes. Que ſi la ſcience d'un Gerſon, *d'un Cardinal* d'Ailly, *d'un* Clemangis, *d'un* Almayn, *ont pû faire dans le temps que chacun d'eux a vécu, l'honneur & l'ornement de cette Compagnie; ſa gloire eſt bien plus grande aujourd'huy, puiſque nous y voyons pluſieurs perſonnes en même temps, qui n'ont pas moins de zéle, de merite & de capacité que ces grands hommes.*

Joüiſſez, Meſſieurs, de cette réputation, joüiſſez de cette gloire, mais joüiſſez encore plus de vôtre vertu, dont le fruit eſt ſi doux & ſi agréable; & continuez d'employer vos lumieres pour la défenſe de la Foy, pour le ſervice de nôtre invincible Monarque, & pour la conſervation des Droits de l'Egliſe Gallicane.

demnet pravas omnes maximas, quæ poſſent aggredi veritates Fidei & Moralis.

Sed ut Doctores Pariſienſes, virtus quædam communis non faceret, ut omnem veſtram obligationem adimpleretis; debitores eſtis maximo Regi totius mundi, illius fidelitatis inviolabilis pro conſervatione jurium Coronæ, cujus rei illi dediſtis pignora tam pretioſa & tam authentica, ſicut veſtri prædeceſſores fecerant pluribus aliis noſtrorum Regum.

Debetis Eccleſiæ Gallicanæ defenſionem ſuarum immunitatum. Reſpicit veſtram Congregationem ſicut ſeminarium Epiſcoporum, ſicut ſcholam, in qua ſui Prælati diſcunt momentoſum officium, & veram extenſionem poteſtatis eorum characteri annexam: imo conſiderat vos ſicut ſpeciem Concilii perpetuo congregati, *Concilium Fidei*, juxta Carolum VI. quod cum vigilantia indefeſſa ſemper eſt promptum ad ſe opponendum omnibus novitatibus periculoſis.

Tenemini confirmare hanc illuſtrem juventutem, quæ vos circumdat, in illis ſentimentis generoſis & Gallicis, quæ exhibet tanto cum ſplendore in omnibus actionibus publicis.

Tenemini tranſmittere ad veſtros liberos, ſicut per ſpeciem ſucceſſionis, doctrinam & ſpiritum hujus facultatis in illa puritate cum qua accepiſtis a veſtris Majoribus.

Ut omnes illas obligationes adimpleatis, Domini mei, alia non habemus exempla vobis proponenda quam voſmetipſos. Quod ſi ſcientia *Gerſonis*, Cardinalis *d'Ailly, Clemangis*, *Almayn* potuerint tempore quo quiſque illorum vixit, facere honorem & ornamentum hujus Congregationis; ejus gloria hodie eſt longe major, cum illic videamus plures perſonas eodem tempore, quæ non minus habeant zeli, meriti & capacitatis quam magni illi Viri.

Gaudete, Viri Illuſtr. hac fama, gaudete hac gloria, ſed gaudete adhuc magis veſtra virtute, cujus fructus eſt adeo ſuavis & tam gratus; & continuate impendere lumen veſtrum pro defenſione Fidei, pro ſervitio invincibilis noſtri Monarchæ, & pro conſervatione jurium Eccleſiæ Gallicanæ.

M M.

DISCURSUS

ADVOCATI REGII

Habitus coram Parlamento Pariſienſi occaſione duorum Brevium Clementis XI. de 18. *Januarii* 1710. *quibus reſpective proſcribuntur quædam ſcripta Epiſcopi S. Pontii, & Tractatus de Origine Regaliæ: una cum concluſione Procuratoris Regii, & Arreſto Parlamenti ſuper ea ſequuto.*

Ce jour, les Gens du Roy ſont entrez, & Meſſire Guillaume François Joli de Fleury Avocat dudit Seigneur, portant la parole, ont dit :

MESSIEURS,

L'attention continuelle que nous devons avoir à maintenir les Loix du Royaume, & la pureté des ſaints Canons, ne nous permet pas de demeurer dans le ſilence ſur la

Hac die ingreſſi ſunt Deputati a Rege & Dominus Guillelmus Franciſcus Joly de Fleury Advocatus dicti Domini verba fecit, & dixerunt :

DOMINI MEI,

Attentio continua quam habere debemus, ad manutenendas Leges Regni, & puritatem ſacrorum Canonum, nobis non permittit, ut maneamus in ſilentio,

ſilentio, habita notitia ante aliquot dies de duobus prætenſis Brevibus Pontificiis datis 18 Januarii ultimi, quorum unum condemnat Librum impreſſum Pariſiis anno 1708. ſuper origine Regalis; alterum pronuntiat Cenſuram definitivam contra Mandatum & tres Litteras Epiſcopi de S. Pons, & eodem tempore notat diſpoſitiones Pontificia in quibus Pontifex videtur eſſe per vias juris procedendi contra illum Epiſcopum.

Per examen quod fecimus copiarum illorum duorum Brevium, quæ in manus noſtras inciderunt, forma, in qua ſunt concepta, nobis viſa eſt tam irregularia, clauſulæ, quas continent tam abuſivæ, quod reſpectus, qui debetur Sanctæ Sedi videatur exigere, ut adhoc dubitemus de veritate horum duorum Decretorum.

Quantum ad id quod concernit Breve quod videtur eſſe publicatum contra *ſcripta Domini Epiſcopi de Saint Pons, ſola idea condemnationis pronuntiatæ a Pontifice contra opera impreſſa in Regno, condemnationis pronuntiatæ abſque hoc quod cognitio ſit devoluta ad Sanctam Sedem per viam appellationis, abſque hoc quod ei ſit delata a Rege vel Epiſcopis; hæc ſola idea ſufficeret ad excitandas noſtras querelas, & ad nos obligandos ut petamus a Curia remedia, quæ ſolet adhibere per ſuam prudentiam in ejuſmodi occaſionibus.

Si tale attentatum authorizaretur, poſſet prætendere Pontifex exercere juriſdictionem immediatam in omni ambitu Eccleſiæ; prætenſio quam ſacri Canones cuſtoditi in tota ſua puritate inter nos perpetuo condemnarunt.

Hoc Breve in veritate non exprimit, qood ſit editum proprio motu Pontificis; ſed abuſus quem continet, ut ſub ſilentio prætereatur, non eſt minus periculoſus: noo eſt expreſſio rei, ſed ipſa res, quæ format abuſum; & cum Pontifex vere tulerit judicium irrequiſitus, quamvis id non expreſſerit, hoc judicium nonne debet excitare noſtrum miniſterium contra attentatum tam contrarium noſtris Libertatibus?

Primo aſpectu, ſi ingrediamur examen particulare illius Cenſuræ, ibidem invenimus condemnationem pronuntiatam contra Epiſcopum inauditum, imo abſque hoc qnod ei ſit denuntiatum quod ejus opera invaderentur.

Poteſtne aliquis ignorare hoc principium cognitum apud omnes nationes politicas, fundatum in ipſa lege naturæ, quod non poſſit condemnari accuſatus niſi audiatur, & facultas ei relinquatur ſe defendendi?

Si Judices ſeculares legem inviolabilem ſibi ſtatuant obſervandi hanc regulam, quanto magis Religio debet illam reddere ſacram in Judiciis Eccleſiaſticis, maxime quando accuſatur Epiſcopus, qui jus habet per ſuum characterem decidendi de doctrina & illam aonuntiandi fidelibus.

Nec dicatur, quod condemnatio non cadat in perſonam Epiſcopi, ſed ſuper ejus doctrinam, quæ ſecum debet ferre vel defenſionem vel condemnationem.

Breve non tantum condemnat doctrinam in genere, condemnat in particulari doctrinam Epiſcopi de S. Pons, qui per hoc judicatur reus, quod docuerit illam doctrinam; & quomodo poteſt ſuſtineri talis condemnatio contra Epiſcopum inauditum in ſua defenſione? condemnatio facta eſt ſuper exemplari impreſſo ejus ſcriptorum, cauſa quæ non fuit agnita ab Auctore in tribunali, ubi fuit condemnatus.

Poteſtne ſic ejus denigrari doctrina, abſque hoc quod nota neceſſario recidat ſupra ejus perſonam? Nonne poteſt dici, quod perſona ſit jam condemnata aliquo modo per judicium Pontificis?

Revera cum hoc judicium condemnavit ejus doctri-

connoiſſance que nous avons eüe depuis quelques jours de deux prétendus Brefs du Pape, dattez du 18. Janvier dernier, dont l'un condamne un Livre imprimé à Paris en l'année 1708. ſur l'origine de la Régale; l'autre prononce une Cenſure définitive contre un Mandement & trois Leteres de Monſieurs l'Evêque de S. Pons, & marque en même temps les diſpoſitions dans leſquelles le Pape paroit être de procéder par les voyes de droit contre la perſonne de cet Evêque.

Par l'examen que nous avons fait des Copies de ces deux Brefs, qui nous ſont tombées entre les mains, la forme dans laquelle ils ſont conçus, nous a paru ſi peu reguliere, les clauſes qu'ils renferment ſi abuſives, que le reſpect qui eſt dû au S. Siege, ſemble exiger que nous doutions encore de la vérité de ces deux Decrets.

Pour ce qui regarde d'abord le Bref qui paroît avoir été publié contre les Ecrits de Monſieur l'Evêque de S. Pons, la ſeule idée d'une condamnation prononcé par le Pape contre des Ouvrages imprimez dans le Royaume, condamnation prononcée, ſans que la connoiſſance en ait été dévoluë au S. Siege par la voye de l'appel, ſans qu'elle luy ait été déferée, ni par le Roy, ni par les Evêques; cette ſeule idée ſuffiroit pour exciter nos plaintes, & pour obliger de demander à la Cour les remedes qu'elle a coûtume d'apporter par ſa prudence en de ſemblables occaſions.

Si l'on autoriſoit une telle entrepriſe, le Pape pourroit prétendre exercer une Juriſdiction immediate dans toute l'étenduë de l'Egliſe; prétention que les ſaints Canons conſervez parmy nous dans toute leur pureté ont perpetuellement condamnée.

Ce Bref à la vérité n'exprime point qu'il ait été rendu du propre mouvement du Pape; mais l'abus qu'il renferme, pour être caché ſous un ſpecieux ſilence, n'en eſt pas moins dangereux: ce n'eſt point l'expreſſion de la choſe, c'eſt la choſe en elle même qui forme l'abus; & le Pape ayant véritablement porte ſon jugement, ſans qu'il en ait été requis, quoyqu'il ne l'ait point exprimé, ce jugement ne doit il pas exciter nôtre miniſtre contre une entrepriſe ſi contraire à nos Libertez?

De cette premiere vüë, ſi nous entrons dans l'examen particulier de cette Cenſure, nous y trouvons une condamnation prononcée contre la doctrine d'un Evêque, ſans qu'il ait été entendu, ſans qu'on luy ait fait même connoître que ſes Ouvrages étoient attaquez.

Y a t'il quelqu'un qui puiſſe ignorer ce principe reconnu chez toutes les Nations policées, fondé ſur la loy même de la nature, qu'on ne peut condamner un accuſé ſans l'avoir entendu, ou ſans l'avoir mis en état de ſe défendre?

Si les Juges ſeculiers ſe font une loy inviolable d'obſerver cette régle, combien la Religion la doit elle rendre plus ſacrée dans les Jugemens Eccleſiaſtiques, ſur tout lorſque l'accuſé eſt un Evêque qui a droit par ſon caractere de decider luy même de la doctrine, & de l'annoncer aux Fidéles.

Qu'on ne diſe point que la condamnation ne tombe pas ſur la perſonne de l'Evêque, mais ſur ſa doctrine, qui doit porter avec elle ou ſa défenſe ou ſa condamnation.

Le Bref ne condamne pas ſeulement la doctrine en general, il condamne en particulier la doctrine de Monſieur l'Evêque du S. Pont, qui par là eſt jugé coupable d'avoir enſeigné cette doctrine; & comment peut on ſoûtenir une telle condamnation contre un Evêque, ſans qu'il ait pû etre entendu dans ſa défenſe? condamnation faite ſur un exemplaire imprimé de ſes Ecrits, ſujet à deſaveu, & qui na point éte reconnu par l'Auteur dans le Tribunal ou il a été condamné?

Peut on flétrir ainſi ſa doctrine, ſans que la note en retombe neceſſairement ſur ſa perſonne? Ne peut on pas dire même que ſa perſonne eſt déja condamnée en quelque maniere par le Jugement du Pape?

En effet, ce jugement ayant condamné la doctrine,

&

Digitized by Google

& l'ayant condamnée comme la doctrine de Monſieur l'Evêque de S. Pons, qui peut douter que la condamnation de ſa perſonne, ne ſoit au moins implicitement renfermée dans celle de ſa doctrine? & ſuppoſé ce Jugement, que reſteroit il à faire aux Evêques de la Province de Narbonne auſquels il appartient, ſuivant les Canons, de juger Monſieur l'Evêque de S Pons.

Si ce Bref prétendu avoit lieu dans ce Royoume, & ſi nous pouvions jamais reconnoître la Juriſdiction immédiate que le Pape veut y exercer, les Evêques, Juges naturels de la doctrine, auſſi bien que de la perſonne de leur Collegue, n'auroient plus d'autres fonctions à exercer, que celle de condamner la perſonne de celuy dont le Pape auroit condamné la doctrine.

Ce n'eſt point meme contre quelques Propoſitions certaines & déterminées de Monſieur l'Eveque de S. Pons, que ce prétendu Bref s'éleve en particulier; il renferme dans ſa condamnation tout ce qui eſt contenu dans les Ecrits de ce Prelat: & que peut on croire que ce pretendu Bref a condamné? Sont ce les opinions particulieres de Monſieur l'Eveque de S. Pons, ou les maximes generales ſur l'autorité des Eveques, qui ſont répanduës dans ſes Ouvrages?

Si l'on en juge par les expreſſions particulieres de ce Bref, & par toutes les clauſes qui ont pour objet de donner au S. Siege une autorité immediate dans toute l'Egliſe, il ſera naturel de penſer que ce Bref a eu en vûë, en condamnant ce qui pourroit etre digne de Cenſure dans ſes Ecrits, de condamner en meme temps ce qu'ils établiſſent de ſolide en faveur de l'autorité des Ordinaires.

Si cette condamnation eſt vicieuſe en elle meme, les clauſes & les expreſſions qui l'accompagnent, ne ſont pas moins irregulieres.

Le nom de Libelles *que l'on affecte de donner aux Ecrits d'un Eveque, & ſur-tout à un Mandement qu'il adreſſe aux Fidéles de ſon Dioceſe, marque aſſez que ce Bref ne reconnoit point le Mandement d'un Eveque ſur une matiere de doctrine comme l'ouvrage legitime de l'autorité & de la Juriſdiction Epiſcopale.*

Cette affectation n'eſt pas nouvelle: les exemples que l'on a vû depuis peu de temps par de pareils Mandemens deſignez dans des Brefs de la Cour de Rome, ſous des expreſſions qui convenoient plûtôt à l'ouvrage d'un Theologien qui explique ſes ſentimens, qu'à celuy d'un Evêque qui porte ſon jugement ſur la doctrine, doivent exciter toute l'attention de la Cour, pour prévenir les ſuites dangereuſes de ces entrepriſes.

*Une expreſſion qui ne peut encore être tolerée dans nôtre uſage, eſt celle qui en nous indiquant une premiere condamnation des Ecrits de Monſieur l'Evêque de S. Pons, qui ne peut être que celle qui a été faite par la voye de l'*Index*, ſemble inſinuer que cette premiere condamnation eût été ſuffiſante pour obliger tous les Fidéles.*

Si le Bref dont il s'agit, porte des caracteres qui ne nous permettoient pas de l'admettre, quand nous ſerions aſſurez de ſa verité, que ne dirions nous point contre ces autres condamnations que la Cour de Rome a introduites, mais dont nous n'avons jamais reconnu l'autorité; condamnations qui ſe rendent ſans aucune forme, qui attaquent ſouvent les plus ſolides Ouvrages ſur les prétextes les plus frivoles, & que nous avons au plus regardé comme de Loix de police de la Ville de Rome, ſans qu'on puiſſe les conſiderer comme les déciſions régulieres d'une Juriſdiction légitime?

Nous ne pouvons nous diſpenſer de relever encore cette clauſe, par laquelle ce Bref voudroit aſſujettir à ſa diſpoſition ceux mêmes qui ont beſoin d'une mention expreſſe & individuelle, pour être compris dans les Cenſures.

C'eſt une maxime approuvée par les Conciles & par les Papes, qui regarde également l'intereſt des Rois & celuy de leurs Etats, qu'il y a des perſonnes ſi élevées

nam, & condemnarit ſicut doctrinam Domini Epiſcopi de S. Pons, quis poteſt dubitare, quin condemnatio ejus perſonæ ſit ſaltem implicite incluſa in condemnatione doctrinæ? & hoc judicio ſuppoſito, quid faciendum reſtaret Epiſcopis Provinciæ Narbonnenſis, ad quos pertinet ſecundum Canones judicare Epiſcopum de S. Pons.

Si hoc prætenſum Breve haberet locum in hoc Regno, & ſi unquam poſſemus recognoſcere juriſdictionem immediatam quam Papa ibidem vult exercere, Epiſcopi judices nativi tam doctrinæ quam perſonæ ſui Collegæ nullam amplius aliam haberent functionem, quam ut exercerent juriſdictionem condemnandi illum cujus doctrinam Papa condemnaſſet.

Imo non contra aliquas propoſitiones certas & determinatas Domini Epiſcopi de S. Pons hoc prætenſum Breve invehitur in particulari; includit in ſua condemnatione quidquid continetur in ſcriptis illius Prælati: & quid credi poteſt eſſe condemnatum per illud Breve? Sunt ne opiniones particulares Domini Epiſcopi de S. Pons, vel maximæ generales ſuper auctoritate Epiſcoporum, quæ ſunt diſperſæ in ſuis operibus?

Si judicium feratur ex expreſſionibus particularibus hujus Brevis, & omnibus clauſulis, quæ pro objecto habent dare Sanctæ Sedi auctoritatem immediatam in tota Eccleſia, cogitandum eſt, quod hoc Breve intenderit, condemnando id quod poſſet eſſe dignum Cenſura in ejus ſcriptis, condemnare eodem tempore quod ſolidi ſtabiliunt in favorem auctoritatis Ordinariorum.

Si hæc condemnatio in ſe ipſa ſit vitioſa, clauſulæ & expreſſiones, quæ ipſam comitantur, non minus ſunt irregulares.

Nomen *Libellorum* quod datur ſcriptis Epiſcopi, & maxime Mandato, quod dirigit ad Fideles ſuæ Diœceſis, denotat ſatis, quod illud Breve non agnoſcat Mandatum Epiſcopi ſuper materia dogmatica, ſicut opus legitimum auctoritatis & juriſdictionis Epiſcopalis.

Hæc affectatio non eſt nova: exempla, quæ viſa ſunt non ita pridem per ſimilia Mandata deſignata in Brevibus Curiæ Romanæ ſub expreſſionibus, quæ conveniebant potius Operi cujuſdam Theologi, qui ſuas opiniones explicat, quam operi Epiſcopi, qui ſuum fert judicium ſuper doctrina, debent excitare omnem Curiæ attentionem ad obviandum ſequelis periculoſis horum attentatorum.

Una expreſſio, quæ adhuc tolerari nequit in noſtra conſuetudine, illa eſt, quæ nobis indicando primam condemnationem ſcriptorum Domini Epiſcopi de S. Pons, quæ non poteſt eſſe alia quam illa quæ fuit facta per viam *Indicis*, videtur inſinuare, quod illa prima condemnatio ſuffeciſſet ad obligandum omnes fideles.

Si Breve de quo agitur, habeat characteres, qui nobis non permittunt, ut illud admittamus, etſi nobis conſtaret de ejus veritate, quid non diceremus contra illas alias condemnationes, quas Curia Romana introduxit, ſed quarum nunquam agnovimus auctoritatem, condemnationes, quæ fiunt ſine ulla forma, quæ invadunt ſæpe opera ſolidiſſima ſub prætextubus frivolis, & quos potiſſimum inſpeximus ſicut leges politicas Civitatis Romanæ, abſque hoc quod poſſint conſiderari ſicut deciſiones regulares Juriſdictionis legitimæ?

Non poſſumus adhuc ſubjicere illam clauſulam per quam hoc Breve vellet ſuæ diſpoſitioni ſubjicere etiam illos, qui indigent mentione expreſſa & individuali, ut comprehendantur ſub Cenſuris.

Maxima eſt approbata per Concilia & Pontifices, quæ concernit æqualiter intereſſe Regum & eorum Statuum, quod aliquæ ſint perſonæ adeo ſublimis ordi-

nis & dignitatis, ut non poſſint intelligi comprehenſæ in prohibitionibus generaliſſimis, niſi nominatim exprimantur.

Proteſtatio quam debuimus facere anno 1699. contra ſimilem clauſulam, & quam Curia authorizavit per ſuum Arreſtum, fuit adeo publica, ut non ſit opus ſuſe loqui ſuper abuſu talis diſpoſitionis, quæ ſubmittit æqualiter Cenſuris & Magiſtratus, quibus ordo publicus eſt commiſſus, & Epiſcopos judices doctrinæ, & Reges, qui tenentur invigilare politiæ ſui Regni, & hac ratione tenentur cognoſcere per ſeipſos qualitatem Librorum, qui diſſeminantur in ſuis Statibus.

In eadem diſpoſitione auctoritas Ordinariorum adhuc violatur, & per injunctionem factam Epiſcopis ut exequantur illam Conſtitutionem, & per commiſſionem, quæ data eſt reſpectu Diœceſis de S. Pons, Epiſcopis vicinioribus illius Diœceſis, & per reſervationem quam Pontifex ſibi facit excommunicationis, quæ non poterit tolli niſi per ſemetipſum.

Has varias clauſulas non licet aliter inſpicere, quam ſicut ſequelam harum maximarum Doctorum Ultramontanorum, quod Papa ſit Ordinarius Ordinariorum, quod ſit Judex immediatus interioris omnium Diœceſium, quod ſit Epiſcopus univerſalis omnium fidelium: hæ ſunt maximæ, quæ juſtiſſime condemnantur a ſancto Gregorio, & ſæpe ſunt reprobatæ per veſtra Arreſta.

Si hæ maximæ authorizarentur, Papa irrequiſitus condemnans, & inconſultus pronuntians, nihil relinqueret Ordinariis niſi obedientiam cæcam.

Epiſcopi, qui a Jeſu Chriſto ipſo acceperunt poteſtatem judicandi de dogmatibus, non amplius haberentur niſi ut ſimplices executores Mandatorum Pontificis, ſpoliarentur illa juriſdictione immediata quam habent jure divino in ſuis Diœceſibus, imo privarentur poteſtate quam habent in conſcientias, ligandi & ſolvendi, pronuntiandi, vel tollendi Cenſuras a fidelibus incurſas.

Sic ordine Hierarchico deſtructo, ſubtraherentur fideles ſine ulla forma juriſdictioni ſuorum Epiſcoporum, Epiſcopi juriſdictioni Metropolitani, Metropolitanus ſua ſpoliaretur, & ejus jus devolveretur per ſolam auctoritatem Pontificis ad Epiſcopos vel Suffraganeos, imo & ſæpe ad Epiſcopos differentis Metropolis.

Imo hoc prætenſum Breve non eſt executioni mandandum ab Epiſcopis ſolis, proponuntur Ordinarii locorum cum Inquiſitoribus; committuntur ambo cum poteſtate pari pro una condemnatione, quæ juxta illud Breve debet præſertim executioni mandari in Regno, in quo hæc ſcripta fuerunt publicata: quaſi poſſemus agnoſcere Tribunal quod eſſet independens ab auctoritate Ordinariorum, & cujus ſtabilimentum animus & conſtantia noſtrorum Patrum impediverunt.

Illis Inquiſitoribus & Ordinariis locorum hoc Breve committit curam combuſtionis exemplarium horum operum, cum ipſis fuerint extradita.

Sed talis diſpoſitio non poteſt conſiderari niſi ut attentatum contra Juriſdictionem Regiam, & per conſequentiam neceſſariam contra auctoritatem Regis.

Juriſdictio Eccleſiaſtica in Regno nunquam habuit jus curandi comburi libros quantumcumque ſcandaloſos. Didicimus ab iis, qui nos præceſſerunt in munere quod occupamus, nec timebimus, ne ſequendo eorum ſentimenta, quæ conſecraſtis per veſtras deciſiones, erremus: ſenſerunt, quod pœna combuſtionis conſiſtens in facto non poſſit executioni mandari niſi in quodam territorio, & quæ non poteſt habere effectum niſi miniſterio ejus, qui habet executionem pœnarum capitalium, fuit omni tempore reſervata Judicibus ſecularibus, quibus omnes Ordinationes commiſerunt curam.

par leur rang ou par leurs dignitez, qu'elles ne peuvent être compriſes dans les défenſes les plus generales, ſi elles n'y ſont nommément exprimées.

La proteſtation que nous fûmes obligez de faire en l'année 1699. contre une pareille clauſe, & que la Cour authoriſa par ſon Arreſt, fut ſi publique, que nous n'avons pas beſoin de nous étendre ſur l'abus d'une telle diſpoſition, qui ſoûmet également aux Cenſures, & les Magiſtrats auſquels l'ordre public eſt confié, & les Evêques Juges de la doctrine, & le Rois même obligez à veiller à la police de leur Royaume, & engagez par cette raiſon à connoître par eux mêmes la qualité des Livres qui ſe répandent dans leurs Etats.

C'eſt dans cette même diſpoſition, que l'autorité des Ordinaires eſt encore violée, & par l'injonction faite aux Evêques d'exécuter cette Conſtitution, & par la commiſſion qui eſt donnée par rapport au Diocéſe de S. Pons, aux Evêques les plus proches de ce Diocéſe, & par la reſerve que le Pape ſe fait de l'excommunication qui ne pourra être levée que par luy même.

On ne peut regarder ces differentes clauſes, que comme une ſuite de ces maximes des Docteurs Ultramontains, que le Pape eſt Ordinaire des Ordinaires; qu'il eſt Juge ſouverain & immediat de l'intérieur de tous les Diœceſes; qu'il eſt l'Evêque univerſel de tous les Fidéles: maximes ſi juſtement condamnées par S. Gregoire, ſi ſouvent réprouvées par vos Arrêts.

Si ces maximes étoient autoriſées, le Pape en condamnant ſans être requis, en prononçant ſans être conſulté, ne laiſſeroit aux Ordinaires que le parti d'une obeïſſance aveugle.

Les Evêques qui ont reçû de Jeſus Chriſt même le pouvoir de juger de la doctrine, ne ſeroient plus regardez que comme de ſimples executeurs des Mandemens du Pape; ils ſeroient dépoüillez de cette juriſdiction immediate qu'ils ont de droit divin dans leurs Dioceſes, & privez même du pouvoir qu'ils ont ſur les conſciences, pour lier ou pour délier, pour prononcer ou pour lever les Cenſures que les Fidéles ont encourues.

Ainſi l'ordre Hierarchique étant détruit, les Fidéles ſeroient ſouſtraits ſans aucune forme à la Juriſdiction de leurs Evêques, à celle du Metropolitain; le Metropolitain ſeroit dépoüillé de la ſienne, & ſon droit ſeroit dévolu par la ſeule autorité du Pape à des Evêques ſes Suffragans, & ſouvent même à des Evêques d'une Metropole differente.

Ce n'eſt pas même par les Evêques ſeuls, que ce prétendu Bref doit être exécuté, on met les Ordinaires des lieux parallele avec les Inquiſiteurs; on commet les uns & les autres avec un pouvoir égal pour une condamnation, qui ſuivant ce Bref, doit être principalement exécutée dans le Royaume ou ces Ecrits ont été publiez: comme ſi nous pouvions reconnoître un Tribunal qui ſeroit indépendant de l'autorité des Ordinaires, & dont le courage & la fermeté de nos Peres ont empêché l'établiſſement.

C'eſt à ces Inquiſiteurs & aux Ordinaires des lieux, que ce Bref commet le ſoin de faire brûler les Exemplaires de ces Ouvrages, lors qu'ils leur ſeront remis entre les mains.

Mais une telle diſpoſition ne peut être conſiderée, que comme une entrepriſe contre la Juriſdiction Royale, & par une conſequence neceſſaire, contre l'autorité du Roy.

La Juriſdiction Eccleſiaſtique n'a jamais eu dans le Royaume le droit de faire brûler des Livres, quelques ſcandaleux qu'ils ayent été. Nous avons appris de ceux qui nous ont précedés dans les places que nous occupons, & nous ne craindrons pas de nous tromper en ſuivant leurs ſentimens, que vous avez conſacrez par vos Déciſions, que la peine du feu conſiſtant uniquement dans un fait qui ne peut s'exécuter que dans un territoire, qui ne peut même avoir d'effet que par le miniſtere de celui qui eſt chargé de l'exécution des peines capitales, a été reſervée de tout temps aux Juges ſeculiers, auſquels toutes les Ordonnances en ont commis le ſoin.

Il

Il ſeroit inutile de ſ'arrêter long temps ſur le défaut d'addreſſer aux Archevêques & Evêques, & ſur l'abus de cette clauſe tant de fois condamnée, qui porte, que toutes ſortes de perſonnes, que ceux même qui vivent dans les Païs les plus éloignez de la Cour de Rome, ſeront ſoûmis par la ſeule publication, qui aura été faite de ce Bref dans la Ville de Rome, à des Cenſures Eccleſiaſtiques qu'ils ont ignorées, & qu'ils encourront des excommunications, pour avoir lû ou retenu des Ecrits dont ils ne pouvoient ſçavoir la condamnation.

Si la Juſtice eſt bleſſée par une telle diſpoſition qui prononce des Cenſures contre des perſonnes qui n'ont pû connoître la Loi qui les rendoit coupables, nos libertez ne le ſont pas moins par une clauſe qui détruit la neceſſité du jugement & de l'acceptation des Evêques, & de la publication faite en vertu de la permiſſion du Roy; toutes conditions indiſpenſablement neceſſaires pour la reception des Conſtitutions de la Cour de Rome.

Si l'on paſſe de la condamnation des Ecrits aux diſpoſitions du Saint Pere, par rapport à la condamnation de la perſonne de Monſieur l'Evêque de S. Pons, rien ne paroît plus oppoſé aux Canons de l'Egliſe, & aux Loix generales du Royaume.

Vous ſçavez, Meſſieurs, la forme preſcrite par les Conciles & par l'ancien uſage de l'Egliſe, lors qu'elle ſe trouve dans la malheureuſe néceſſité de procéder contre un Evêque.

Que ce ſoit pour ſes mœurs, ou pour ſa doctrine, les Canons ne diſtinguent point. Uniquement ſoûmis à la Juriſdiction du Metropolitain & des Evêques de ſa Province, il ne reconnoît point d'autres Juges Eccleſiaſtiques; & comme la vérité & la juſtice ſe trouvent pour l'ordinaire réünies dans les ſuffrages de pluſieurs, les Conciles n'ont pas voulu confier l'honneur & la réputation d'un Evêque, ni à un ſeul, ni à un petit nombre de ſes Confreres; ils ont établi la néceſſité d'aſſembler douze Evêques: s'il ne s'en rencontre pas un nombre ſuffiſant dans la Province, on a recours aux Evêques voiſins pour concourir au Jugement.

Nous voyons même, que dans les premiers ſiecles, ce Tribunal étoit le ſeul auquel les cauſes criminelles des Evêques pouvoient être portées; la diſcipline de l'Egliſe ne reconnoiſſoit point de Tribunal ſuperieur.

Si dans la ſuite les Conciles ont établi la voye de la reviſion ou de l'appel au S. Siege, ce premier Tribunal compoſé des Evêques de la Province a toûjours ſubſiſté, & il a été confirmé par les Conciles poſterieurs reconnus par toute l'Egliſe.

Les Papes à la vérité voulurent interrompre cet uſage, les fauſſes Decretales publiées dans des ſiecles d'ignorance éblouirent les yeux de ceux même en qui il reſtoit encore quelque trace de l'ancienne diſcipline.

Il y eut cependant des Evêques en France qui oſerent ſoupçonner ces Decretales de fauſſeté, dans le temps même que leur ſuppoſition avoit trompé toute l'Egliſe; & ils affermirent leurs Privileges dans ces jours de tenebres & de confuſion, par des exemples éclatans. Enfin, la fauſſeté de ces Decretales ayant été reconnuë par tous les Sçavans, rien ne s'eſt plus oppoſé en France à l'exécution des anciens Canons ſur une matiere ſi importante.

Ce ſont ces maximes, qu'une poſſeſſion de pluſieurs ſiecles, que la fermeté du Clergé, que l'autorité ſouveraine du Roy, que les déciſions de vos Arrêts ont conſervées ſi religieuſement dans ce Royaume.

C'eſt ſur ces principes que furent dreſſées les inſtructions que le Roy Charles IX. donna à ſon Embaſſadeur auprès du Pape Pie IV. pour ſoûtenir que quelques Evêques accuſez alors de Calviniſme, devoient être jugez par les Evêques de leur Province.

Ces mêmes principes donnerent lieu à l'Arrêt celebre de l'année 1569. La Cour ne ſe contenta pas de renvoyer alors le Cardinal de Châtillon Evêque de Beauvais accuſé d'hereſie, devant l'Archevêque de Reims, & les

Inutile eſſet diu immorari defectui directionis ad ArchiEpiſcopos & Epiſcopos, & abuſui illius clauſulæ toties condemnatæ, quæ continet, quod omnis generis perſonæ etiam illi, qui morantur in terris diſſitiſſimis a Curia Romana ſubjiciantur per ſolam publicationem factam Romæ, Cenſuris Eccleſiaſticis, quas ignorant, & quod incurrant excommunicationes propter lectionem ſcriptorum, quorum non poterant ſcire condemnationem.

Si Juſtitia lædatur per talem diſpoſitionem, quæ pronontiat Cenſuras contra perſonas, quæ non potuerunt ſcire Legem, qua reddebantur rei, noſtræ libertates non minus læduntur per clauſulam, quæ deſtruit neceſſitatem judicii & acceptationis Epiſcoporum, & publicationis faciendæ ex permiſſu Regis, ſunt omnes illæ conditiones indiſpenſabiliter requiſitæ ad receptionem Conſtitutionum Curiæ Romanæ.

Si fiat progreſſus a condemnatione ſcriptorum ad diſpoſitiones Sanctiſſimi per reſpectum ad condemnationem perſonæ Domini Epiſcopi de Saint-Pons, nihil apparet magis contrarium ſacris Canonibus & Legibus generalibus Regni.

Scitis, Domini mei, formam præſcriptam per Concilia & per antiquum uſum Eccleſiæ, dum neceſſitatur procedere contra quemdam Epiſcopum.

Sit ratione morum vel doctrinæ, Canones non diſtinguunt. Subjicitur unice juriſdictioni Metropolitani & Epiſcoporum Provinciæ, non alios agnoſcit Judices Eccleſiaſticos; & cum veritas & juſtitia plerumque inveniantur reunitæ in ſuffragiis plurium, Concilia nolentes confidere honorem & exiſtimationem Epiſcopi uni ſoli, nec parvo numero ſuorum Confratrum, ſtatuerunt neceſſitatem congregandi 12 Epiſcopos; & ſi tot non ſint in Provincia, recurſus habetur ad Epiſcopos vicinos ad concurrendum judicio.

Imo videmus, quod in primis ſeculis hoc Tribunal eſſet illud unicum, ad quod cauſæ criminales Epiſcoporum poſſent deferri; diſciplina Eccleſiaſtica non agnoſcebat Tribunal ſuperius.

Si expoſt Concilia (*a*) ſtatuerint viam reviſionis vel appellationis ad Sanctam Sedem, hoc primum Tribunal compoſitum ex Epiſcopis Provinciæ ſemper ſubſtitit, & confirmatum fuit per poſteriora Concilia recognita per totam Eccleſiam.

Pontifices quidem voluerunt interrumpere hunc uſum; falſæ Decretales publicatæ in ſeculis ignorantiæ offuſcarunt oculos etiam illorum, in quibus reſtabat aliquod veſtigium antiquæ diſciplinæ.

Fuerunt interea Epiſcopi Galliæ, qui auſi ſunt in ſuſpicionem adducere falſitatis has Decretales, eodem tempore quo earum ſuppoſitio deceperat totam Eccleſiam, & firmarunt ſua Privilegia illis diebus tenebrarum & confuſionis per illuſtria exempla, tandem falſitate illarum Decretalium agnita ab omnibus ſapientibus, nihil amplius ſe oppoſuit in Gallia executioni antiquorum Canonum ſuper materia tanti momenti.

Hæ ſunt maximæ, quas poſſeſſio plurimorum ſeculorum, conſtantia Clericatus, auctoritas ſuprema Regis, deciſio veſtrorum Arreſtorum tam religioſè conſervarunt in hoc Regno.

Hæc fuerunt principia, quæ fuerunt erecta, inſtructiones, quas Carolus IX. dedit ſuo Legato, apud Pium IV. ad ſuſtinendum, quod aliqui Epiſcopi tum temporis accuſati Calviniſmi deberent judicari per Epiſcopos ſuæ Provinciæ.

Hæc eadem principia dederunt occaſionem Arreſto celebri de anno 1569. Curia non acquievit tum temporis remittendo Cardinalem de Chatillon Epiſcopum de Beauvais accuſatum hæreſis, coram Archi-

(*a*) Agitur potiſſimum de Concilio Sardicenſi. Conſule Scholia in ejus Canonem 3. tom. 3. præſentis Editionis.

Epiſcopo

Digitized by Google

Epiſcopo Rhemenſi & aliis Epiſcopis ejus judicibus naturalibus, voluit explicare motiva ſui judicii: & poteſt dici quod per illos terminos inſertos ſuo Arreſto, *ad manutenendam libertatem Eccleſiæ Gallicanæ, quæ ſemper fuit defenſa à Rege & ejus prædeceſſoribus cum viſu & ſcitu ſanctorum Patrum Pontificum Romanorum,* reliquerit poſteritati monumentum æternum inviolabilis adhæſionis, quam ſemper habuit pro ſacris Decretis, fundamenta ſolida noſtrarum libertatum.

Super has maximas 1650. Epiſcopi Galliæ ſtabilierunt Remonſtrationes, quas fecerunt Pontifici, ad defendendum honorem & prærogativas ſui characteris.

Hic tandem eſt unus ex præcipuis articulis, qui excitavit noſtras querelas ad impediendum receptionem ultimi Concilii.

Hæc ſunt interim ſolida principia, quæ violantur per hoc prætenſum Breve, per quod Papa declarat, quod intelligat procedere contra perſonam Domini Epiſcopi de S. Pons.

Non poteſt juſtificari hæc declaratio terminis ejuſdem Brevis, qui habent, quod proceſſus debeat fieri per vias juris, & ſecundum Conſtitutiones Canonicas, *prout juris fuerit juxta Canonicas ſanctiones.*

Nam quænam ſunt illæ Conſtitutiones Canonicæ? Sunt-ne antiqui Canones, vel diſpoſitio ultimi Concilii? Hoc unicum dubium nonne ſufficeret ad reddendam hanc Conſtitutionem periculoſam?

Sed aliunde præſumeturne quod Pontifex voluerit ſe ſubmittere uſui ſtabilito per antiquos Canones, quos prætendit eſſe abolitos per deciſionem ultimi Concilii; & termini prætenſi Brevis nonne diſſipant omnia dubia, quæ formari deſuper poſſent? Si illud Breve verum eſt, non eſt juxta prima Concilia, quod Pontifex velit agi contra Dominum Epiſcopum de S. Pons, ſed eſt juxta diſpoſitionem ultimi Concilii, cum ſit ille idem, qui vult procedere; quod hoc ſit vigore poteſtatis quam dicit ſe habere jure divino; quod ſit ad adimplendum ſuum munus paſtorale: ſunt proprii termini quibus utitur, *contra auctorem libellorum eorumdem, pro tradita nobis divinitus poteſtate, procedere intendimus.*

Quomodo poſt hæc poterimus diſſimulare abuſus, qui reperiuntur in illo Brevi? Nonne eſſet prodere miniſterium nobis commiſſum, involvere ſilentio juſtas querelas, quod poſſet auctorizare Curiam Romanam ad nova attentata?

Non debemus timere, ne Novatores inſpiciant Arreſtum quod interveniet ad impediendas conſequentias periculoſas illius Brevis, ſicut approbationem tacitam Scriptorum Domini Epiſcopi de S. Pons, & ſicut titulum ad ſe ſubtrahendum obedientiæ, quam debent Conſtitutionibus receptis in Regno ſuper Janſeniſmo.

Curia inviolabiliter addicta deciſionibus Eccleſiæ, dum veſtitæ ſunt omnibus formalitatibus neceſſariis ad dandam illis auctoritatem in Regno, nunquam deviabit ab illis principiis; & qualecunque judicium ferat ſuper condemnatione tam irregulari, non permittet, ut aſpiciatur hoc judicium, nec ut conſilium

autres Evêques ſes Juges naturels, elle voulut expliquer les motifs de ſon jugement; & l'on peut dire que par ces termes qu'elle a inſerez dans ſon Arrêt, pour maintenir la liberté de l'Egliſe Gallicane qui a toûjours été défenduë par le Roy & ſes Prédeceſſeurs, au vû & ſçû des ſaints Peres Papes de Rome, *on peut dire que par ces termes elle a laiſſé à la poſterité un monument éternel de l'attachement inviolable qu'elle a eu dans tous les temps pour les ſaints Decrets, fondemens ſolides de nos libertez.*

C'eſt ſur ces maximes qu'en 1650. les Evêques de France appuyerent les Remontrances qu'ils firent au Pape, pour défendre l'honneur & les prérogatives de leur caractere. (a)

C'eſt enfin un des principaux articles, qui a excité nos plaintes pour empêcher la reception du dernier Concile. (b)

Ce ſont cependant ces principes ſolides qui ſont violez par ce prétendu Bref, par lequel le Pape déclare qu'il entend procéder contre la perſonne de Monſieur l'Evêque de S. Pons.

L'on ne peut juſtifier cette déclaration par les termes de ce meme Bref, qui portent, que le proces ſera fait par les voyes de droit, & ſuivant les Conſtitutions Canoniques, prout juris fuerit, juxta Canonicas ſanctiones.

Car quelles ſont ces Conſtitutions Canoniques? Sont-ce les anciens Canons, ou la diſpoſition du dernier Concile? Ce ſeul doute ne ſuffiroit il pas pour rendre cette Conſtitution dangereuſe?

Mais d'ailleurs préſumera-t'on que le Pape ait voulu ſe ſoumettre à l'uſage établi par d'anciens Canons, qu'il prétende etre abolis par déciſion du dernier Concile, & les termes meme du prétendu Bref ne diſſipent ils pas tous les doutes qu'on pourroit former à cet égard? Si ce Bref eſt veritable, ce n'eſt point ſuivant les premiers Conciles que le Pape veut qu'on agiſſe contre Monſieur l'Eveque de S. Pons, c'eſt ſuivant la diſpoſition du dernier Concile, puiſque c'eſt lui même qui veut procéder; que c'eſt en vertu du pouvoir qu'il dit avoir de droit divin; que c'eſt pour remplir ſon devoir Paſtoral: ce ſont les propres termes dont il ſe ſert, contra auctorem libellorum eorumdem, pro tradita nobis divinitus poteſtate, procedere intendimus.

Comment pourrions nous après cela diſſimuler les abus qui ſe recontrent dans ce Bref? & ne ſeroit ce pas trahir le miniſtere qui nous eſt confié, que de renfermer nos juſtes plaintes dans un ſilence qui pourroit autoriſer la Cour de Rome à de nouvelles entrepriſes?

Nous ne devons point craindre que les Novateurs regardent l'Arreſt qui interviendra pour empêcher les conſequences dangereuſes de ce Bref, comme une approbation tacite des Ecrits de Monſieur l'Evêque de Saint-Pons, & comme un titre pour s'affranchir de l'obeïſſance qu'ils doivent aux Conſtitutions reçûës dans le Royaume ſur le ſujet du Janſeniſme.

La Cour inviolablement attachée aux déciſions de l'Egliſe, lors qu'elles ſont revêtuës de toutes les formalitez neceſſaires pour leur donner l'autorité dans le Royaume, ne s'écartera jamais de ces principes; & quelque jugement qu'elle porte ſur une condamnation ſi peu réguliere, elle ne permettra point qu'on puiſſe regarder ce

(a) Non aba re erit eo loci ſubjicere harum monitionum relatum a D. De Hericourt in ſuo Opere quod hunc præfert titulum: *Les Loix Eccléſiaſtiques de France*, part. 1. p. 50. col. 1. edit. 1743.

“ Le 8. Octobre 1632. le Pape Urbain VIII. donna un Bref „ addreſſé aux Archevêques d'Arles & de Tours, & aux Evêques „ de Saint-Flour & de Saint-Malo, pour faire le procès à quel„ ques-uns de leurs confreres accuſés du crime de léze Majeſté. „ Les Evêques d'Alby, de Niſmes, & de Leon, furent, dépo„ ſés. Louis XIII. en ordonnant l'exécution de ce Bref avoit ajoû„ té dans ces Lettres Patentes, *ſans préjudice des libertez, fran„ chiſes & immunités de l'Egliſe Gallicane.* Cependant le Clergé „ de France aſſemblé en 1650. craignit que cet exemple ne fût „ d'une dangéreuſe conſéquence. Pour en prévenir les ſuites, il „ écrivit au Pape une Lettre très ſçavante, pour lui faire connoître „ qu'en France les Conciles provinciaux avoient toujours jugé les „ Evêques accuſés, ſauf l'appel au Saint Siége, conformément „ au Concile de Sardique: il fit voir qu'on l'avoit ainſi pratiqué „ pour les affaires de Saffaracus, de Prætextat, d'Ebbon & de „ pluſieurs autres; & il ſupplia le Pape de ne point accorder de „ commiſſion pareille à celle de 1632. Le Clergé fit en même „ tems ſignifier au Nonce une Proteſtation qui contenoit les mê„ mes choſes que la Lettre écrite au Pape; & il écrivit à tous les „ Evêques du Royaume, pour les prier de ne plus accepter ces „ ſortes de commiſſions.

(b) Loquitur de Concilio Tridentino.

juge-

jugement, ni comme un aveu de la doctrine, ni comme une abſolution de la perſonne de Monſieur l'Evêque de S. Pons.

Mais ſi ſa doctrine eſt reprehenſible, s'il faut proceder contre luy, qu'on obſerve la forme preſcrite par les Canons; que les Evêques de ſa Province examinent ſes Ecrits; qu'ils deſignent les Propoſitions dignes de cenſures; qu'ils prononcent ſur une procédure legitime, la Juſtice ſera ſatisfaite, & nos Libertez ſeront conſervées.

Pour empêcher cependant qu'on ne puiſſe abuſer de vôtre déciſion, & pour prendre les précautions les plus ſolides dans une occaſion ſi importante, nous propoſerons à la Cour d'ajoûter à ſon Arreſt, que c'eſt ſans approbation des Ecrits de Monſieur l'Evêque de S. Pons: cette clauſe ſurabondante préviendra tous les inconveniens qu'on auroit lieu d'apprehender.

Après l'examen de ce premier Bref, ſi nous portons nos vûës ſur celuy qui condamne le Traité de la Régale, nous trouverons qu'il ne merite pas moins d'attention.

Nous ne prétendons pas à la verité adopter toutes les conjectures hazardées par l'Auteur ſur l'origine de la Régale; s'il falloit porter nôtre jugement ſur ce Livre, il y a pluſieurs de ces conjectures, que l'intereſt même de la Régale nous forceroit de déſavoüer: mais le devoir de nôtre Miniſtere nous oblige cependant de nous élever contre une Conſtitution, qui en condamnant cet Ouvrage, donneroit atteinte indirectement à un droit éminent de la Couronne, & de ſoûtenir non la cauſe du nouveau défenſeur de la Régale, mais la cauſe de la Régale même.

Nous ne nous arrêterons point à relever toutes les clauſes dont nous venons de marquer les abus dans le Bref qui regarde Monſieur l'Evêque de S. Pons, & qui ſe rencontrent encore dans celuy-cy: ce jugement donné par le Pape de ſon propre mouvement, contre un Livre imprimé dans le Royaume, & imprimé avec la permiſſion du Roy; qui prononce des excommunications contre ceux-mêmes qui ont beſoin d'être ſpecialement deſignez; qui veut que ces excommunications ne puiſſent être levées que par le Pape; qui commet les Evêques & les Inquiſiteurs pour l'execution de ce Decret, pour faire brûler les Exemplaires de ce Livre; qui porte enfin que la publication faite à Rome engagera tous les Fidéles; toutes ces circonſtances ſeroient ſuffiſantes pour rejetter une Conſtitution ſi contraire à nos Libertez.

Mais ſi l'on veut examiner les clauſes particulieres qu'elle renferme, c'eſt un jugement du S. Siege ſur une matiere purement temporelle, ſur un droit attaché à la Couronne de nos Rois, ſur laquelle nulle puiſſance Eccleſiaſtique ou Seculiere n'a de pouvoir. Ce jugement, qui ſemble ne laiſſer aucune partie du Livre exempte de cenſure, condamneroit donc & la Régale en elle même, que les Conciles & les Papes ont ſi ſouvent reconnuë, & l'univerſalité de ce droit que la Cour a maintenuë par ſes Déciſions, que le Roy a confirmée par ſes Loix, que l'Egliſe de France a miſe pour ainſi dire au nombre de ſes Canons.

Si les derniers Edits ont formé quelque changement à ce droit, ils n'ont eu pour objet que le diminuer, loin de luy donner plus d'étenduë.

Le Roy ayant bien voulu ſe priver d'une partie même de ſes Droits en faveur de l'Egliſe, cette marque qu'il luy a donné de ſa protection, ne ſembloit pas devoir exciter les plaintes de la Cour de Rome; c'eſt cependant contre ces Droits, c'eſt contre l'univerſalité de la Régale, que la moderation du Roy a renfermée dans des bornes ſi legitimes, que ce Bref ſemble plus fortement s'élever.

Ce ſont ces principes que les Docteurs qui ont été conſultez par le Pape, déclarent non-ſeulement faux, injurieux aux Immunitez Eccleſiaſtiques, contraires aux

doctrinale, nec ut abſolutio perſonæ Domini Epiſcopi de S. Pons.

Sed ſi doctrina eſt reprehenſibilis, ſi ſit procedendum contra ipſum, obſerveтur forma præſcripta a Canonibus; examinent Epiſcopi Provinciæ ejus ſcripta, deſignent propoſitiones dignas Cenſura, pronuntient modo procedendi legitimo, ſatisfiet Juſtitiæ, & noſtræ Libertates conſervabuntur.

Interim ad impediendum ne fiat abuſus ſuper veſtra deciſione, & ad capiendas præcautiones ſolidiſſimas in negotio tanti momenti, proponemus Curiæ ut adjungat ſuo Arreſto, quod hoc fiat ſine approbatione ſcriptorum Domini Epiſcopi de S. Pons: hæc clauſula ſuperabundans obviabit omnibus inconvenientibus, quæ poſſent timeri.

Poſt examen illius primi Brevis, ſi videamus illud quod condemnat Tractatum Regalis, inveniemus quod non minus attentionis mereatur.

Non prætendimus quidem adoptare omnes conjecturas adductas per Auctorem ſuper origine Regalis; ſi nobis eſſet ferendum judicium ſuper illo libro, plures ſunt ex illis conjecturis, quas ipſum intereſſe Regalis nos cogeret negare: ſed munus noſtri miniſterii interim nos cogit invehi in Conſtitutionem, quæ condemnando hoc opus, indirecte invaderet jus eminens Coronæ; & ſuſtinere non cauſam novi defenſoris Regalis, ſed cauſam ipſius Regalis.

Non immorabimur deducendis omnibus clauſulis, quarum abuſus in Brevi notavimus, quod reſpicit Dominum Epiſcopum de S. Pons, & qui adhuc in hoc inveniuntur: hoc judicium latum per Pontificem proprio motu, contra librum impreſſum in Regno cum permiſſione Regis, quod pronuntiat excommunicationes contra illos, qui ſpecialiter debent deſignari, quod vult ut illæ excommunicationes non poſſint tolli niſi per Pontificem, quod committit Epiſcopos & Inquiſitores pro executione illius Decreti, ad comburenda exemplaria illius libri; quod tandem continet, quod omnes fideles ſit obligatura publicatio facta Romæ; hæ omnes circumſtantiæ ſufficerent ad rejiciendum Conſtitutionem tam contrariam Libertatibus.

Sed ſi examinentur particulares clauſulæ, quas continet, eſt judicium Sanctæ Sedis ſuper materia pure temporali, ſuper jure annexo Coronæ noſtrorum Regum, in quam nulla poteſtas ſecularis vel Eccleſiaſtica quid poteſt; hoc judicium quod nullam partem libri videtur eximere a Cenſura, condemnaret ergo & Regale in ſe ipſo, quod Concilia & Pontifices toties agnoverunt, & univerſalitatem illius juris, quod Curia manutenuit per ſuas deciſiones, quod Rex confirmavit per ſuas Leges, Eccleſia Gallicana, ut ita loquar, adſcripſit numero ſuorum Canonum.

Si ultima Edicta formarint aliquam mutationem in illo jure, non aliud objectum habuerunt, quam ut diminuerent, procul abeſt, quod dederint aliquam extenſionem.

Cum Rex bene voluerit ſe privare etiam parte ſuorum jurium in favorem Eccleſiæ, hæc nota & teſtimonium quod illi dedit ſuæ protectionis, non videbatur debere excitare querelas Curiæ Romanæ: interim eſt contra ejus jura, eſt contra univerſitatem Regalis, quod moderatio Regis concluſit limitibus tam legitimis, ut hoc Breve videatur fortius ſe extollere.

Hæc ſunt principia, quæ Doctores conſulti a Pontifice declarant non ſolum falſa, injurioſa Immunitatibus Eccleſiaſticis, contraria Conſtitutionibus Canonicis,

nicis, ſed impia, temeraria, plena erroris, imo hæretica, & ſuper qualificationes tam odioſas aliquomodo adoptatas a Pontifice, videtur ſtabilire ſuam Cenſuram.

Magnus ille numerus abuſuum, qui videretur debere animare zelum, quem habemus pro conſervatione noſtrarum Libertatum, ſi veritas horum Brevium eſſet certa, nos in contra movet ad dubitandum an ſint data a Sanćta Sede.

Credimus illa potius eſſe conſideranda ſicut opus quorumdam ingeniorum inquietorum & inimicorum pacis, quæ vellent perturbare illam felicem tranquillitatem, quæ regnat pro bono communi Religionis inter Sacerdotium & Imperium.

Libenter immorabimur illi præſumptioni favorabili, donec cognitio certa veritatis iſtorum Brevium nobis imponat neceſſitatem interponendi appellationem ſicut ab abuſibus: ſed cum ſemper eſſet periculoſum quod diffundantur in publicum, nimias non poſſumus capere præcautiones ad illorum curſum ſiſtendum,

Ex illo motivo credimus a Curia petendum eſſe Arreſtum, quod ordinet ſuppreſſionem copiarum horum ſcriptorum, ſive manuſcriptorum, ſive impreſſorum, ut permittat inquirere contra illos, qui auſi ſunt illa publicare, & reiteret eodem tempore prohibitiones ordinarias in illis occurrentiis, ad impediendam publicationem ullarum Bullarum vel Brevium Curiæ Romanæ ſine Litteris Patentibus verificatis in Curia; ut demum ordinet Arreſtum legi, publicari & affigi modo ſolito.

Proponemus interim ut adjungatis veſtro Arreſto, quod hoc fiat ſine approbatione ſcriptorum Domini Epiſcopi de S. Pons.

Credimus a vobis eſſe petendam eamdem diſpoſitionem ratione Traćtatûs de origine Regalis.

Hoc eſt objećtum Concluſionum, quas ſcripto mandavimus, & relinquimus Curiæ cum copiis duorum prætenſorum Brevium, de quibus agitur.

Et relićtis in Curia Concluſionibus in ſcriptis Procuratoris Generalis Regii cum dićtis duobus Brevibus, illinc diſceſſerunt.

Ordinavit Curia & ordinat, ut coram Domino Joanne le Nain Conſiliario, quem commiſit, inquiratur contra illos, qui vendiderunt vel alias diſtribuerunt copias manuſcriptas vel impreſſas dićtorum ſcriptorum in forma Brevium. Prohibet omnibus, ne imprimantur, diſtrahantur, diſtribuantur, retineantur. Injungit omnibus, qui illorum habent exemplaria, ut referant ad Greffiam vel Scrinium Curiæ, ut ibi ſupprimantur, hoc omne ſine approbatione dićtorum ſcriptorum dićti Epiſcopi de Saint Pons; & Traćtatus originis Regalis compoſiti a dićto Audoul. Ordinat ut Arreſta Curiæ executioni mandentur juxta illorum formam & tenorem: expreſſe inhibet & prohibet omnibus Typographis, Bibliopolis & aliis, ne imprimant, vendant aut diſtrahant ullas Bullas vel Brevia Curiæ Romanæ, ſine Litteris Patentibus Regis ad ordinandam publicationem, regiſtratis in Curia, ſub pœna trium millium librarum vel florenorum, imo ſub pœna corporali. Et hoc præſens Arreſtum legetur, publicabitur, & affigetur ubicunque opus fuerit. Aćtum in Parlamento 1. Aprilis 1710.

Signatum, DONGOIS.

Conſtitutions Canoniques, mais impies, temeraires, pleins d'erreurs, heretiques même; & c'eſt ſur des qualifications ſi odieuſes, adoptées en quelque maniere par le Pape, qu'il ſemble appuyer ſa Cenſure.

Ce grand nombre d'abus, qui ſembleroit devoir animer le zéle que nous avons pour le maintien de nos Libertez, ſi la verité de ces Brefs étoit certaine, nous porte au contraire à douter qu'ils ſoient émanez du S. Siege.

Nous croyons devoir plûtôt les conſiderer comme l'ouvrage de quelques eſprits inquiets & ennemis de la paix, qui voudroient troubler cette heureuſe tranquillité qui regne pour le bien commun de la Religion entre le Sacerdoce & l'Empire.

Nous nous arrêterons volontiers à cette préſomption favorable, juſqu'à ce qu'une connoiſſance certaine de la verité de ces Brefs nous impoſe la neceſſité d'en interjetter appel comme d'abus; mais comme il ſeroit toûjours dangereux qu'on les répandît dans le public, nous ne pouvons prendre trop de précautions pour en arrêter promptement le Cours.

C'eſt dans cette vûë que nous croyons devoir demander à la Cour un Arreſt qui ordonne la ſuppreſſion des copies de ces Ecrits, ſoit manuſcrites ou imprimées; qui permette d'informer contre ceux qui ont oſé les publier, & qui reitere en même temps les défenſes ordinaires en ces rencontres, pour empêcher la publication d'aucunes Bulles ou Brefs de la Cour de Rome, ſans Lettres Patentes verifiées en la Cour; qui ordonne enfin que l'Arreſt ſoit lû, publié & affiché en la maniere accoûtumée.

Nous vous propoſerons cependant d'ajoûter à vôtre Arreſt, que c'eſt ſans approbation des Ecrits de Monſieur l'Evêque de S. Pons.

Nous croyons devoir vous demander la même diſpoſition par rapport au Traité de l'origine de la Régale.

C'eſt l'objet des Concluſions que nous avons priſes par écrit, & que nous laiſſons à la Cour, avec des copies des deux pretendus Brefs dont il s'agit.

Et après avoir laiſſé ſur le Bureau les Concluſions par écrit du Procureur General du Roy, avec leſdits deux Brefs, ils ſe ſont retirez.

La COUR a ordonné & ordonne, que pardevant M. Jean le Nain Conſeiller, qu'Elle a commis, il ſera informé contre ceux qui ont vendu, ou autrement diſtribué des Copies manuſcrites ou imprimées deſdits Ecrits en forme de Brefs. Fait défenſes à toutes perſonnes de les imprimer, debiter ou diſtribuer, même de les retenir: Enjoint à tous ceux qui en ont des Exemplaires, de les rapporter au Greffe de la Cour, pour y être ſupprimez, le tout ſans approbation deſdits Mandemens & Ecrits dudit Evêque de S. Pons, & du Traité de l'origine de la Régale compoſée par ledit Audoul. Ordonne que les Arrêts & Reglemens de la Cour ſeront exécutez ſelon leur forme & teneur; ce faiſant, fait très expreſſes inhibitions & défenſes à tous Imprimeurs, Marchands Libraires & autres, d'imprimer, vendre ou debiter aucunes Bulles ou Brefs de Cour de Rome, ſans Lettres Patentes du Roy, pour en ordonner la publication, regiſtrées en la Cour, à peine de trois mille livres d'amende, même de punition corporelle s'il y échet. Et ſera le préſent Arreſt lû, publié & affiché par tout où beſoin ſera. Fait en Parlement le premier jour d'Avril mil ſept cens dix.

Signé, *DONGOIS.*

LITTERÆ

Digitized by Google

N N.

LITTERÆ REGIÆ

De 16. *Martii* 1501.

AD CONSILIUM FLANDRIÆ, quibus revocat Litteras Placiti datas ſuper Libellis Indulgentiarum aliunde allatis ſeu inferendis.

DE PAR L'ARCHIDUC D'AUTRICHE DUC DE BOURGOGNE, COMTE DE FLANDRES, &c.

A Nos amez & feaux les Préſident & Gens de nôtre Chambre du Conſeil en Flandres, ſalut & dilection. Pour certaines cauſes & conſiderations à ce Nous mouvans, Nous voulons & vous mandons par ces Préſentes, qu'incontinent & à diligence, vous faites faire inhibition & défenſe de par Nous, par cry public, par tous les lieux de nôtre Pays, & Comté de Flandres, où l'on eſt accoûtumé faire Cris & Publications, que nul qui que ce ſoit ne s'avance dorénavant de porter ou prêcher aucunes Quêtes, ni auſſi aucuns Pardons ou Indulgences venus ou apportez, ou qui viendront & ſeront apportez dehors nos Pays de par-deça, ſous ombre de Bulles, Lettres de Congé on Placet, qu'ils en en peuvent avoir obtenuës de Nous, ni autrement, en quelque maniere que ce ſoit; toutes leſquelles nos Lettres de conſeutement & de Placet, leſdites Quêtes, Pardons ou Indulgences, nous avons ſuſpenduës & ſuſpendons par ceſdites Préſentes; le tout, juſques à ce que par Nous en ſoit autrement ordonné: Car ainſi nous plait. il, *& de ce faire vous donnons pouvoir, autorité & commandement ſpecial. Donné en nôtre Ville de Mallnes, le 16. jour de Mars l'an* 1501. (*Etoit écrit plus bas:*) Par Monſeigneur l'Archiduc, Monſr. le Comta de Naſſau Lieutenant General, *vous & autres du Conſeil préſens* (*ſouſſigné,*) *RANNETORI.*

DILECTIS FIDELIBUS PRÆSIDENTI ET HOMINIBUS NOSTRÆ CAMERÆ CONSILII FLANDRIÆ SALUS ET DILETCTIO.

Certis de cauſis & conſiderationibus ad hoc Nos moventibns volumus & mandamus vobis per has præſentes, ut cito & citiſſime curatis fieri inhibitionem ex parte noſtra per proclama publicum per omnia loca noſtræ Patriæ & Comitatus Flandriæ, ubi moris eſt facere Proclamata & publicationes, ut nullus qualiſcumque ſit inpoſterum tentet ferre vel concionari ullas Indulgentias quæ venerunt vel allatæ ſunt aut venient aut afferentur ex noſtris Patriis ſub prætextu Bullarum, Litterarum Placiti, quas poſſunt a nobis obtinuiſſe ullo alio modo, omnes has Litteras Conſenſus aut Placiti, dictaſque Indulgentias ſuſpendimus per has præſentes, donec a Nobis aliter fuerit ordinatom: *Nam ſic nobis Placet*, & hoc faciendi damus vobis poteſtatem, authoritatem & Maodatum ſpeciale. Datum in noſtra Civitate Mechlinienſi 16. Martii anno 1501. (inferius erat ſcriptum: *Par Monſeigneur l'Archiduc, Comes Naſoviæ Locum tenens Generalis,* Vobis & aliis de Conſilio præſeotibus (ſubſignatum,)

RANNETORI.

O O.

LITTERÆ REGIÆ

De penultima Decembris 1503.

AD CONSILIUM FLANDRIÆ, quibus eidem injungitur, ne permittat affixionem Indulgentiarum ſeu remiſſionem, niſi prius apparuerit de obtentis Litteris Placiti.

DE PAR L'ARCHIDUC.

A Nos amez & feaux les Préſident & Gens de nôtre Chambre du Conſeil en Flandres, ſalut & dilection. De la part de nôtre Procureur General,

Noſtris dilectis & fidelibus Præſidenti & Viris noſtræ Cameræ Conſilii in Flandria, ex parte noſtri Procuratoris Generalis Nobis eſt expoſitum,

quod fuerit certioratus, quod ante aliquot dies, aliqui dicentes ſe Procuratores vel commiſſi Eccleſiæ Beatæ Deiparæ Rhemenſis attentarent affigere ad valvas aliquarum Eccleſiarum in noſtra Civitate Gandavenſi quædam ſchripta in charta facientia mentionem Indulgentiarum, quas dicunt antehac eſſe datas dictæ Eccleſiæ Rhemenſi per ſanctos Patres Pontifices Romanos, & apparet quod velint adhuc alibi affigere, non obtenta noſtra licentia, in magnam irreverentiam noſtræ Superioritatis, quod non debet tolerari.

nous a été remontré, qu'il a été averti, que puis briefs jours, aucuns eux diſans Procureurs ou Commis de l'Egliſe de Nôtre-Dame de Reims, ſe ſont avancez d'affiger devant les Porteaux d'aucunes Egliſes en nôtre-Ville de Gand certains Ecrits en papier faiſans mention d'ancuns Pardons & Indulgences, qu'ils diſent par cy-devant avoir été données à ladite Egliſe de Reims par les ſaints Peres Papes de Rome, & ſi eſt apparent qu'ils en voudront encore affiger ailleurs, ſans de ce avoir obtenu nôtre congé & licencé, en grande irreverence de nôtre Hauteur, qui ne ſe doit ſouffrir ni tolerer.

Quare cupientes huic rei obviare, vobis mandamus & expreſſe injungimus ut non patiamini, nec permittatis fieri tales affixiones; imo factas prohibete per totam noſtram dictam Patriam Flandriæ, arreſtando vêl curando arreſtari eos, qui fecerunt vel qui tentabunt tales facere affixiones, doneo debite oſtenderint ſe deſuper obtinuiſſe Placitum: nam ſic Nobis placet, & hoc faciendi vobis damus facultatem. Datum in hac Urbe Mechlinienſi penultima Decembris anno 1503. *Par Monſeignenr l'Archi-duc ad relationem Conſilii.* (Signatum) DE HONDECOUTRE.

Pourquoy Nous deſirans à ce obvier, vous mandons & expreſſément enjoignons par ces Préſentes, que vous ne ſouffriez ni permittiez faire leſdites affixions, ains les faites prohiber & défendre par tout nôtredit Pays de Flandres, en mettant ou faiſant mettre en arreſt ceux qni ont fait, ou ſe voudroient efforcer faire icelles affixions, tant & juſque à ce qu'ils auront dûement fait apparoir d'avoir ſur ce obtenu nôtre congé & Lettres de Placet: Var ainſi nous plaît il; *& de ce faire nous vous donnons pouvoir. Donné en nôtre Ville de Malines le penultiéme jour de Decembre, l'an 1503.* (*Plus bas*) Par Mooſeigneur l'Archiduc, a la relation du Conſeil. (*Signé*) *DE HONDECOUTRE.*

P P.

PRAGMATICA SANCTIO

PHILIPPI II. de anno 1574 qua declaratur nullas Bullas, Proviſiones, Expeditiones, aut Sententias Romanas Legatorum aut Nuntiorum Apoſtolicorum ſine Placito Regio hic poſſe executionem habere.

PHILIPPUS DEI GRATIA, REX HISPANIÆ, &c.

Deſiderantes quod negotia Eccleſiaſtiea manu teneantur & regulentur ſecundum antiquas Conſtitutiones, Canones & Concilia Sanctæ Eccleſiæ ad honorem Dei & ſalutem animarum per conſilium & deliberationem præcipuorum noſtrorum Conſiliariocum, Supremorum & Provincialium ordinavimus, ſtatuimus & declaravimus in forma Edicti perpetui, ſicut ordinamus &c. ut nullæ Bullæ, Proviſiones, ſive aliæ expeditiones aut impetrationes Romanæ vel Legatorum aut Nuntiorum Apoſtolicorum, vel revocationes ullius Gratiæ, Indulti, Privilegii, tum Generalis tum Particularis, aut ulla Sententia, aut Executoriales redditæ vel decretæ extra noſtram Provinciam tendentes, directe vel indirecte in præjudicium hujus Reipublicæ vel cujuſdam tertii particularis poſſint admitti, ſortiri effectum in judicio vel extra, vel executioni mandari in his noſtris Patriis, niſi prius dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ, vel aliæ impetrationes fuerint inſpectæ, viſitatæ & examinatæ per Nos in noſtro Conſilio Privato, vel noſtro Conſilio Brabantiæ, & impetrantes obtinuerint noſtras Litteras patentes Placiti ad hoc pertinentes, ſub pœna perdendi effectum dictarum Bullarum & Proviſionum, & exilii ex hac Patria ac correctionis ad exemplum aliorum.

PHILIPPE PAR LA GRACE DE DIEU ROY D'ESPAGNE, &c.

Deſirans que les affaires Eccléſiaſtiques ſoient conduits, maintenus & réglez, ſelon les anciennes Conſtitutions, Canons & Conciles de la ſainte Egliſe, à l'honneur de Dieu & ſalut de nos ames; avons par avis & deliberation de nos Principaux Conſaux, Souverains & Provinciaux de par deça, ordonné, ſtatué & declaré par forme d'Edit perpetuel, comme ordonnons, &c. que nulles Bulles, Proviſions, ni autres Dépêches ou Impetrations des Legats ou Nonces Apoſtoliques, ou revocations d'aucunes graces, Indults, Privileges, tant generaux que particuliers, ni auſſi aucune Sentence, ou Exécutoriales renduës & decretées hors noſdits Pays de par-deçà, tendant directement, ou indirectement au préjudice de cette République, ou d'aucun tiers particulier, ſe puiſſe admettre, ſortir effet en Jugement ou dehors, ni être miſes en execution en iceux nos Pays de par deçà, n'eſt que préalablement leſdites Lettres, Bulles Sentences, & autres Impetrations, ayent été vûës & viſitées, & examinées par nous en nôtre Conſeil Privé, ou en nôtre Conſeil de Brabant, & que les Impetrans ayent obtenu nos Lettres patentes de Placet à ce pertinentes, ſur peine de perdre l'effet deſdites Bulles & Proviſions, & d'être bannis de nos Païs, & corrigez à l'exemple des autres.

LIBELLUS

ÆQUITAS SENTENTIÆ
PARLAMENTI MECHLINIENSIS

IN CAUSA

Ventilata & deciſa inter Clariſſimum Dominum ZEGERUM BERNARDUM VAN ESPEN Juris utriuſque Doctorem & SS. Canonum Profeſſorem ordinarium, & Ampliſſimos Dominos CONSILIARIOS FISCALES ejuſdem Parlamenti ipſi junctos,

SUPPLICANTES,

Et Reverendiſſimum ac ampliſſimum Dominum PETRUM GOVARTS Diœceſis Sylvæducenſis Vicarium Apoſtolicum, necnon ejuſdem Parlamenti Conſiliarium Eccleſiaſticum,

RESCRIBENTEM,

Ex Actis in hac Cauſa Parlamento exhibitis contra Dialogos a Domino Reſcribente poſt latam Sententiam divulgatos,

DEMONSTRATA.

LIBELLUS SUPPLEX

DOCTORIS VAN ESPEN

exhibitus in Conſilio Status.

SACRÆ CÆSAREÆ ET REGIÆ SUÆ MAJESTATI

Exponit ea, qua par eſt, reverentia Zegerus Bernardus Van Eſpen J, U; Doctor &SS. Canonum Profeſſor in Univerſitate Lovanienſi, quod pro munere ſuo ſtudia ſua jam a quadraginta & amplius annis ſemper ita direxerit, ut Juri Canonico, prout in Scholis tradi ſolet, etiam ſtudium Scripturæ ſacræ, veterum Canonum & purioris Antiquitatis adjungeret, ad ea veluti ad trutinam exigens & Decretales & dicta novorum Auctorum ſeu Decretaliſtarum. Inter eorum vero placita plurimum Exponenti diſplicuit quod eos repererit Juribus Principum nimium adverſos, & amplificandæ atque extendendæ Juriſdictioni Eccleſiaſticæ ultra veros limites in præjudicium Juriſdictionis Principum plus æquo intentos; unde factum ut ſæpius conflictiones Juriſdictionum & colliſiones inter Sacerdotium & Imperium fuerint exortæ, quibus non ſolum tranquillitas publica læſa, ſed & Regna & Imperia aliquando graviſſime fuere concuſſa. Hinc Exponens in Opere ſuo, cui titulus: *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, pro more ſuo fundamenta, originem & naturam utriuſque Juriſdictionis ex Scriptura ſacra & Antiquitate examinavit, & cuique ſuos limites figere ſtuduit, in hoc unum intentus ut reddantur ea *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.* Eadem mente eodemque Conſilio a paucis annis Exponens edidit Tractatum *de Publicatione Legum Eccleſiaſticarum & Placito Regio*, in quo tanquam fidelis Subditus Majeſtatis Tuæ elucidat atque defendit ea Prædeceſſorum tuorum Edicta, quibus ſub graviſſimis pœnis interdicitur, ne quis in has ditiones inferat aut executioni mandet Bullas aut Reſcripta quæcunque Romanæ Curiæ ſine Placito ſeu conſenſu Regio.

Mirum non fuit quod Theologi quidam, qui præter argutias Scholaſticas nihil norunt, aut alii quos commoda ſua Placitis Romanæ Curiæ omnino adſtrinxerunt, putaverint ſe in illo Tractatu inveniſſe quod carpant. Sed eorum dicta & ſcripta merito contempſit Exponens, donec ab aliquot menſibus prodiit Vicarius Apoſtolicus Buſcoducenſis & Conſiliarius Regius in Parlamento Mechlinienſi Petrus Govaerts, qui in Epiſtola quadam hiſce juncta ſub lit. *A.* data 8. Decembris 1718. ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, publici juris facta in Libello cui titulus, *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis*, Exponentem hac ipſa de cauſa notare non veretur tanquam *qui non ceſſet Pontificiæ auctoritati, ejuſque Conſtitutionibus quotidie arrodere; atque qui in Univerſitatem Lovanienſem novum adduxerit fermentum, quo optandum eſſet ſummopere ut eadem Univerſitas purgaretur*; utque illud reipſa efficiat, D. Archiepiſcopo ſtimulos addit in verbis: *Hoc opus, hic labor etiam nunc tuus eſt, Præſul Excellentiſſime*, uti patet ex præfata Epiſtola. Verum ſicut Exponens non diffitetur prædictam ſuam ſententiam de neceſſitate *Placiti* ſeu conſenſus Regii ſuper omnibus Bullis. Decretis & Reſcriptis Romanis, imo de eadem gloriatur, ita non niſi per meram calumniam eidem impingitur, quaſi aliquando ſtatuiſſet pro fundamento hujus ſuæ aſſertionis de *Placito Regio* in ſuo *famoſo* Libro cui titulus: *Jus Eccleſiaſticum univerſum* (quo manifeſte indicat eſſe Exponentem de quo loquitur) *quod neque Eccleſiæ, neque Epiſcopis ejus propria ſit juriſdictio, ſed precaria dumtaxat, qualem Principes ſeculi ipſis crediderunt atque conceſſerunt, & ſparſim alibi hiſce pejora.*

Omnibus vero elucidandis hiſce jungit Memoriale quo ſententia Exponentis de præfato *Placito* ſeu conſenſu Regio plenius ſtabilitur, & ejuſdem mens circa Juriſdictionem Eccleſiaſticam penitius exponitur atque ab impactis calumniis Exponens vindicatur. Verum quia auctoritas Conſiliarii Regii, cui Majeſtas Tua inter cætera etiam jura ſua & Privilegia Patriæ tutanda commiſit; non ſolum vergit in grave præjudicium præfatorum Jurium Majeſtatis Tuæ & Privilegiorum Patriæ, dum eo modo opprimuntur & abſterrentur qui eorum defenſionem ſuſcipere vellent; ſed etiam in maximum detrimentum honoris & famæ Exponentis, utpote qui ibidem publice accuſatur ac ſi novo fermento Doctrinæ, quam hactenus ante ipſum nullus omnino Auctor Belga, neque Laicus neque Eccleſiaſticus, adduxerit in Belgium, fœcundum Belgii ſeminarium Univerſitatem Lovanienſem inficeret.

Cum autem notorium ſit, Exponenti tanquam Doctori & Profeſſori publico famæ & honoris integritatem pro fructuoſa juventutis Academicæ inſtructione ſummopere eſſe neceſſariam; cogitur Exponens recurrere ad Sacram Cæſaream & Regiam tuam majeſtatem.

Supplicans humillime quatenus dignetur præfato Vicario Apoſtolico Buſcoducenſi ac Conſiliario in Magno tuæ Majeſtatis Conſilio Petro Govaerts iojungere, ut præfatam injuriam Supplicanti illatam revocet, aut famam læſam reſtituat eo modo, quo Sacræ Tuæ Majeſtati juſtum & æquum videbitur. Quod faciendo &c.

Signatum: *Z. B. Van Eſpen.*

APOSTILLA.

Le Suppliant pourra s'addreſſer en Juſtice pardevant le Grand Conſeil, & au ſurplus ſeront ecrites Lettres d'advertance audit Conſeil ſelon la minute. Fait à Bruxelles le 13. de Juillet 1719.

Signé, *SNELLINCKS.*

ANNEXUM

A N N E X U M S U B A.

EPISTOLA Reverendiſſimi Domini Vicarii Apoſtolici Buſcoducenſis Petri Govaerts, *quæ extat folio* 8. *Libelli impreſſi, cui titulus:* Acta Eccleſiæ Mechlinienſis anni milleſimi ſeptingenteſimi decimi octavi, circa Bullam *Unigenitus.* Præmittuntur, Epiſtola Epiſcoporum Belgii ad SS. D. N. Clementem Papam Undecimum, Breve reſponſorium Suæ Sanctitatis, & Litteræ eorumdem Epiſcoporum ad Metropolitanum Mechlinienſem Bruxellis, typis Simonis t'Serſtevens, Typographi Excellentiſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis.

EXCELLENTISSIME ET REVERENDISSIME DOMINE,

Epiſtolam Paſtoralem ab Excellentia Tua jam pridem editam, & promulgatam, ab eadem ad Suffraganeos ſuos Epiſcopos, & ad me miſſam, qua decet ſubmiſſione, & obedientia amplector, in qua nimirum, & per quam audio, & ſequor vocem ipſius Pontificis, ejuſdemque Conſtitutionis doctrinam infallibilem: quanta promptitudine ego, & ipſi Belgii Epiſcopi eam pridiu ſuſcepimus, & promulgavimus, novit Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Dominus Santini, pervigil ille Internuntius Belgicus, & per eum Sua Sanctitas ipſa; modo agitur de Conſtitutionis illius executione, & obſervantia: ad eam egregie nos incitat Epiſtola tua Paſtoralis, ſimili zelo, quo illam urget Chriſti Vicarius poſtremis ſuis Litteris 28. Auguſti labentis anni (*a*) datis, ut inferiorem Clerum, & commiſſas nobis Chriſti oves a venenatis paſcuis, & doctrinarum novitatibus ſedulo arceamus, ſimulque Apoſtolicam ipſius ſollicitudinem in revocandis ad ſaniora Conſilia quibuſcumque diſſidentibus efficacius adjuvemus: tam ſanctæ voluntati obſecundantes Suffraganei tui indubie omnem operam & laborem addixerunt, uti & ego non impari deſiderio, & zelo in idipſum, Deo adjuvante, allaborabo, tanto majori cura, quanto oves & Paſtores magnæ partis Diœceſis meæ loco, & periculo ſunt propinquiores, non tantum ſchiſmaticis Pontificiæ Conſtitutionis contemporibus vicini, ſed ipſis hæreticis commixti: attamen in ejuſmodi diſcrimine, nec hactenus in tota mea Diœceſi novi ſubditos Catholicos, aut Paſtores, qui de erroribus Janſenii, aut Queſnelli vel eminus ſint ſuſpecti, quos ſcilicet, nec ego, nec Prædeceſſores mei, Internuntii Belgici, & Apoſtolica indagatione ſelecti, unquam ad Curam animarum admiſerunt, niſi probe noviſſent, eos, ſeu in particularibus Seminariis, ſeu in Univerſitatibus, præcipue Lovanienſi, alios non habuiſſe magiſtros, quam errorum ſimilium oſores, de quo omnibus Diœceſanis præcipua, & communis debet eſſe vigilantia: ſane famoſa Univerſitas Lovanienſis, Univerſali Belgii Seminarium abundat Profeſſoribus, & Doctoribus ejuſmodi, æquiſſimis Pontificiæ Auctoritatis, ejuſque Conſtitutionum æſtimatoribus: interim neque in ea deſunt aliqui, *præcipue unus, qui non ceſſat illi quotidie arrodere & etiam in hiſce circumſtantiis publice ſuggerere, quod neque moderna Conſtitutio* Unigenitus, *neque ullæ aliæ Bullæ, licet Dogmaticæ, Catholicos obligent, antequam à Conſiliis Regiis ſint placetatæ, invitis, & id nolentibus Supremis ipſorum Conſiliorum, & Belgii Principibus: fundamentum latiſſimum hujus, ſimiliumque aſſertionum poſuit in famoſo ſuo Libro, cui titulus:* Jus Eccleſiaſticum Univerſum, *titulo de Juriſdictione Eccleſiaſtica; ubi Vir ille Eccleſiaſticus ex Petro Cuneril, & Molinæo docet, quod neque Eccleſiæ, neque Epiſcopis ejus propria ſit Juriſdictio, ſed precaria duntaxat, qualem Principes ſeculi ipſis crediderunt, atque conceſſerunt. & ſparſim alibi hiſce pejora: cum vero ante ipſum nullus omnino Author Belga, neque Laicus, neque Eccleſiaſticus hactenus hanc doctrinam adduxerit in Belgium, optandum eſt ſummopere, ut hoc novo fermento purgetur fœcundum Belgii Seminarium Univerſitas Lovanienſis: hoc opus, hic labor etiam nunc tuus eſt, Præſul Excellentiſſime.* In hoc voto permaneo profunda veneratione, Mechliniæ, octava Decembris milleſimo ſeptingenteſimo decimo octavo. Excellentiſſime ac Reverendiſſime Domine, veſtræ Dominationis Excellentiſſimæ, & Reverendiſſimæ, humillimus & obſequentiſſimus famulus. *Erat ſignatum*, P. Govaerts Vicarius Apoſtolicus Buſcoducenſis.

(*a*) Id eſt, anni 1718.

EPISTOLA

EPISTOLA

Adm. R. ac Eruditiſſimi P. NORBERTI *d'*ELBECQUE *Ord. Prædicat. S. T. L. &c. ad Clariſſ. D.* VAN ESPEN *Romæ* 9. *Septembris* 1702.

CLARISSIME DOMINE,

Ingratum, ſpero, non erit, & forte non inutile, quod clariſſimæ Dominationi veſtræ ſignificem R. D. Van Suſteren mihi 6. hujus Septembris adiiiſſe, & pro itinere ſeu in Belgium reditu valedixiſſe. Inter alia porro quæ colloquebamur, Non dubito, ajebat ille mihi, Paternitatem veſtram multum occupari, etiam a Sacris Congregationibus. Cui ego: Imo, Domine, multum occupor, & non infrequenter Sacræ Congregationes ſuis mandatis me honorant, ac forte brevi mihi committetur examen *Juris Eccleſiaſtici Univerſi* Clariſſimi Domini Van Eſpen, cum dicatur illud jam a te eſſe denuntiatum. Tibi autem declaro in anteceſſum, quod ſi iſtius operis Examen mihi committatur, ex mea ſententia certiſſime non condemnabitur; nam ipſum perlegi, & nihil quod Cenſuram mereatur in ipſo offendi. Ad hoc ipſe mox erubuit & tantum non obmutuit. Reſumpto interim animo, humili voce reſpondit: *Nec nos Librum illum denuntiavimus, quod aliquid contineat contra fidem aut bonos mores, ſed quod Juriſdictioni Eccleſiaſticæ non ſatis faveat: imo potius illam impugnantibus & deprimentibus; atque inter cætera jus adſcribat Poteſtati ſeculari dijudicandi & reſolvendi in dubiis de Immunitate.* Cui ego: Hæc fori noſtri Theologici propriè non ſunt. At ille mox: Quis, quæſo, Pater, tibi dixit me illum Librum denuntiaſſe? Nam unus Sancti Officii Aſſeſſor & ego qui denuntiavi, id ſciebamus. Cui ego: Proteſtor me id ab illuſtriſſimo Aſſeſſore non accepiſſe; ſed numquid divinando, ſeu tentando, aliqua arcana ſubinde diſcimus? Et ita gaudeo me ex tuo ore nunc diſcere, te in illo Libro nihil contra fidem aut bonos mores reperiſſe, & nihilominus illum denuntiaſſe. Hic dicendi finem faciens ipſum deduxi, & ſequenti die pariter inviſi, nihilque præterea de hoc fuimus locuti. Hæc tibi ſincere ſignificata gratum habe, Clariſſime Domine, & patere ut cum ſumma animi veneratione ſubſcribar, Clariſſimæ Dominationis veſtræ humill. & devotiſſ. Famulus. *Et erat ſignatum:* F. NORB. D'ELBECQUE Ord. Præd. *Superſcriptio erat:* Clariſſ. Dom. Pno Colmo D. Zegero Van Eſpen J. U. Doctori & Profeſſori emerito &c. Lovanium.

EPISTOLA

Excellentiſſimi D. Marchionis DE PRIE ad Magnum Conſilium Mechliniæ.

HERCULE JOSEPH LOUIS TURINETTI, Marquis de Prié, Chevalier de l'Ordre de l'Annonciade, Conſeiller d'Eſtat de Sa Majeſté Imperiale & Catholique, & ſon Miniſtre Plenipotentiaire pour le Gouvernement des Pays-Bas.

Meſſieurs, Le Docteur en Theologié Bernard Van Eſpen, ayant preſenté Requeſte au Conſeil d'Eſtat pour avoir reparations des Injures, qu'il pretend que le Conſeiller du Grand Conſeil Govaerts auroit avancé contre ſon honneur & ſa doctrine, par une Lettre eſcrite à l'Archevêque de Malines au ſujet de la Bulle *Unigenitus*. Et à cette fin ledit Docteur ayant été envoyé en Juſtice au Grand Conſeil, Nous vous faiſons cette pour vous dire qu'ayant été remarqué par le contenu de la même Requeſte que la matiere deſdites pretendues Injures prendroient leur origine & reſulteroient des traitez que ledit Docteur auroit rendu publicqs pour le maintien des droits & hauteurs de Sa Majeſté Imperiale & Catholique; & ſon Royal Service exigeant qu'en ce point ledit Docteur ſoit protegé, Nous vous ordonnons au nom de Sa Majeſté qu'à cet effet les Conſeillers Fiſcaux du Grand Conſeil ſe joignent a luy pour autant qu'il s'y peut agir de la conſervation deſdites hauteurs & de la Juriſdiction Souveraine. Atant, Meſſieurs, Dieu vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxelles le 13. Juillet 1719. *Etoit paraphé:* Eliſm. vt. *Signé:* Le Marquis DE PRIE'. *Et plus bas:* J. SNELLINCKS. *Encore plus bas:* Au Grand Conſeil.

LIBELLUS SUPPLEX

Exhibitus Magno Conſilio Mechliniæ per DD. Conſiliarios Fiſcales in Cauſa junctos.

A LA COUR

Remontre très-humblement Zeger Bernard Van Eſpen Prêtre Docteur en Droit & Profeſſeur des Sacrés Canons en l'Univerſité de Louvain, joints à luy les Conſeillers Fiſcaux de l'Empereur & Roy; que le Suppliant a eu l'honneur de preſenter à Sa Majeſté en ſon Conſeil d'Eſtat la Requeſte cy-jointe à chargé du Seigneur Conſeiller Govaerts, tendante aux fins y repriſes. Laquelle Sa Majeſté a eſté ſervie d'envoyer en juſtice à ce Grand Conſeil, avec ordonnance aux ſouſignés Conſeillers Fiſcaux de ſe joindre en cauſe au Suppliant, pour le maintien des Droits, Hauteurs & juriſdiction Souveraine de Sadite Majeſté Imperiale & Catholique & ſon Royal ſervice, que le Suppliant a ſoutenu par ſes traités qu'il a rendu publics, & auſquels droits ledit Conſeiller Govaerts donne une atteinte & infraction très - viſible & outrageante par ſa lettre eſcrite de cette Ville de Malines au Seigneur Archevêque le 8. Decembre 1718. imprimée ao livre intitulé *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis*, jointe par copie à ladite Requeſte; or le Suppliant & joints deſirans de pourſuivre cette cauſe ſe retirent vers la Cour,

La Suppliant très-humblement eſtre ſervie de diſpoſer ſur ladite Requeſte, & comme ladite lettre eſcrite par un membre de ce Conſeil tire à une très pernicieuſe conſequence, & ſert d'un fort mauvais exemple, les joints en cauſe ampliants les concluſions priſes par le Suppliant contendent à ce que ladite lettre ſoit Biffée & tracée hors dudit livre, qu'il ſoit interdit à tous & un chaun de quelle condition & qualité qu'il ſoit, de s'en ſervir pour établir des maximes nouvelles qui ſappent les Loix fondamentales de l'Eſtat, & à tous Libraires & Imprimeurs de vendre ou debiter ladite Lettre, à telles groſſes peines & amendes que la Cour trouvera bon d'arbitrer, demandant deſpens.

Signé J. A. Coloman. J. F. Keyaerts.

APOSTILLE.

Soit monſtré à Partie pour y dire, Du 19. Aouſt 1719.

ADVERTENTIA

Pro Petro Govaerts Conſiliario Eccleſiaſtico in Magno Cæſareæ & Regiæ Suæ Majeſtatis Conſilio Mechliniæ reſidente & Vicario Apoſtolico Buſcoducenſi, Insinuato,

Contra Clariſſimum D. Zegerum Van Espen *J. U. Doctorem & SS. Canonum Profeſſorem in Univerſitate Lovanienſi,* *SUPPLICANTEM.*

Viſo Libello ſupplice 19. Aug. 1719. oblato per dictum D. Supplicantem, Inſinuatus dicit ad vertendo, quod anno 1700. D. Advertens publice & palam typis edidit Librum cui titulus: *Certamen pro Immunitate Eccleſiaſtica locali* &c. in quo juſto animi dolore commotus ſcripſit & reprobavit doctrinam novam, Eccleſiæ injurioſam, & in Belgio inauditam, & nominatim taxavit authorem illius huoc D. Supplicantem a fol. 320. uſque ad finem dicti Libri, idque tono altiore, & verbis acrioribus, quæ D. Advertens pari zelo denuo reſumpſit in principio Appendicis ejuſdem ſui libri: & quamvis, ſi expreſſiones Epiſtolæ de qua modo conqueritur D. Supplicans ipſi fuiſſent injurioſæ, æque & magis fuiſſent ipſi injurioſæ, & & diffamaotes verba & expreſſiones præfati libri & appendicis, eas tamen D Supplicans licet Author promptioris calami per novemdecim annos alto ſilentio probavit, & ſepelivit; non ignorans quod præfatus liber, ejuſque appendix oppugnatus, & in igne probatus inventus eſſet ſine iniquitate & injuria: interim modo mutatis temporum & rerum circumſtantiis, ut factus experiatur, quod ſcriptis docet, D. Supplicans, Vir Eccleſiaſticus, Sacerdos, & Canonum Profeſſor contra ſacros Canones, Principum Sanctiones, Decreta Regia etiam Caroli ſecundi Hiſpaniarum Regis in Belgium miſſa, non erubeſcit, actione criminali, & injuriarum coram hoc Tribunali convenire D. Advertentem Vicarium Apoſtolicum, idque ratione functionis & muneris ſui Apoſtolici: ſiquidem in Epiſtola de qua modo conqueritur D. Supplicans, apparet quod D. Advertens exemplo aliorum Suffraganeorum Archiepiſcopi, Epiſtolæ ipſius Paſtorali reſponderit tanquam Vicarius Apoſtolicus Buſcoducenſis, idque *pro ſollicitudine, & vigilantia* (prout in ipſa Epiſtola exprimitur) *quæ omnibus Diœceſanis præcipua eſſe debet & communis, ut in ſuis Diœceſibus nullos admittant ad Curam animarum, niſi probe noſcant illos in particularibus Seminariis, ſeu in Univerſitatibus, alios non habuiſſe magiſtros, quam Janſeniſmi, & errorum Queſnelli oſores*: illam curam omnibus Prælatis mandat Pontifex, uti eamdem ſollicite commendat Carolus II. in præfatis ſuis Decretis; cum vero D. Advertens legendo & relegendo librum Clariſſ. D. Van Eſpen a Pontifice reprobatum, deprehenderit illum eſſe

Queſnelli

Digitized by Google

Queſnelli laudatorem, & Caroli Molinei ejuſque doctrinæ in oppugnando immunitatem & juriſdictionem Romanæ Eccleſiæ inſignem & in Belgio unicum imitatorem, muneris ſui Apoſtolici eſſe exiſtimavit, ut Diœceſis ſuæ clericos & in Univerſitate Lovanienſi ſtudioſos ſedulo moneret, ut ſibi caverent ab ejuſmodi SS. Canonum Interprete, ipſiuſque tali doctrina a Pontifice condemnata, & per ſolum Supplicantem in Belgium adducta: eadem ratione & motivo Excellentiſſimus D. Archiepiſcopus Mechlinienſis, eamdem D. Advertentis Epiſtolam reſponſoriam non dubitavit typis edere, & jungere Actis publicis ſuæ Eccleſiæ circa Bullam *Unigenitus*. Quapropter cum per ſacros Canones, & Principum ſupremorum decreta non ſit permiſſum Sopplicanti, contra Inſinuatum hanc criminalem & injuriarum actionem inſtituere; ita Inſinuato licitum non eſt ad illam, coram hoc Tribunali, reſpondere, prout declarat per hanc Advertentiam ſe ad eamdem non poſſe nec velle reſpondere aut conteſtari: proteſtatur propterea idem Inſinuatus, quod ſupradicta ipſius non ſerviant in alium finem quam ad ſimplicem advertentiam.

Signatum, P. GOVARTS.

APOSTILLE.

Soit monſtré à Partie pour y dire. Du 28. d'Aouſt 1719.

REPLIQUE.

DU DOCTEUR VAN ESPEN,

Joints à luy les Conſeillers Fiſcaux de l'Empereur & Roy.

Zeger Bernard Van Eſpen Docteur en Droit & Profeſſeur des Sacrés Canons en l'Univerſité de Louvain, Suppliant par Requeſte preſentée à Sa Majeſté en ſon Conſeil d'Eſtat le 13. de Juillet 1719. joints à luy les Conſeillers Fiſcaux de l'Empereur & Roy Suppliants par autre Requeſte preſentée a la Cour le 19. du mois d'Aouſt enſuivant, par laquelle les joints ont pris ampliation de Concluſions ſans préjudice à celles priſes par ladite Requeſte præſentée à Sa Majeſté, ayants ou l'Eſcrit moratoir intitule *Advertence*, ſérvy à la Cour le 28. duditmois d'Aouſt par Meſſire Pierre Govarts Conſeiller Eccleſiaſticque de ce Grand Conſeil & Vicaire General de Bois-le Ducq, diſent par forme de replicque.

1. Que le Reſcribent demontre evidemmet qu'il à luy meſme ſuffiſamment preſſenti que ſa pretendue déclinatoire n'eſtoit nullement ſouſtenable, puis qu'il y meſle contre les premiers principes d'une ſimple Advertence les merites de la Cauſe principale;

2. Il a eu tout le loiſir pour s'appercevoir qoe termes injurieux de ſa lettre du 8. Decembre dernier y ont eſté repandus contre toutes les regles de la prudence, par un eſprit brouillon & à gayeté de cœur, ſans aucun rapport ny liaiſon avec ce qui fait l'unique matiere ou ſujet de la meſme lettre, & ſans autre cauſe ni raiſon que celle de vouloir nuire à la réputation du Suppliant.

3. Il eſt convaincu que ces meſmes termes ont fait naitre l'action d'injure que le Suppliant intente à ſa charge: que l'action criminelle qui concourt cumulativement avec celle d'injure, n'en eſt qu'une ſuite & dependence: & qu'elle ſe ſonde paraillement ſur l'atrocité deſdits termes dont il s'eſt ſervi, uniquement pour decrier le Suppliant; qui s'étonne à juſte raiſon de ce qu'il a encouru la diſgrace d'un Conſeiller du premier Tribunal de juſtice de Sa Majeſté Imperiale & Catholicque, poor avoir cy devant composé des livres qui deffendent ſes droits.

4. Choſe à la verité ſort étonnante, & dont tout homme raiſonnable a lieu d'être indigné, de voir que le Reſcribent trouve mauvais qu'un ſujet eſcrive pour ſon Souverain, dans les temps que tant d'autres font continuellement des livres contre le droit de tous les Souverains, de tous les Eſtats, & de tous les peuples Catholicques.

5. Joignons à tout ceci que le Reſcribent n'ignore point que par ſa prétendue exception déclinatoire contre l'une & l'autre actiun il decline bien plus la juriſdiction de ſon très-Auguſte Maître & Bienfaiteur qui l'a placé dans l'élevation où il ſe trouve, que la juriſdiction de cette Cour, à laquelle la preſente Cauſe ſe trouve commiſe contre un membre du Corps, par ordre exprés du Miniſtre plenipotentiaire de Sa Majeſté & de ſon Conſeil d'Eſtat: outre qu'on ne croit point que le Reſcribent puiſſe avoir oublié que le droit de trait eſt un des privileges do Fiſc, dont il a joui de tout temps, & que perſonne ne s'eſt eucore aviſé juſques à preſent de revoquer en doute un droit ſi inconteſtable.

6. Ce ſont là, ſans doute, les motifs qui ont induit le Reſcribent à ſe departir virtuellement de ſa pretendue déclinatoire, en entrant dans les merites du ſons.

7. Pour y réuſſir, au lieu de faire quelque reparation d'honneur & donner ſatisfaction à la partie offenſée, il ſe glorifie au contraire dans une eſpece de poſſeſſion inveterée, par laquelle il ſe croit ſuffiſamment autoriſé puur pouvoir impunement continuer ſes injures.

8. A cet effet il ſe vante hautement d'avoir encore antrefrois terni la reputation du Suppliant par un livre qu'il a composé paſſé dix neuf ans, intitulé: *Certamen pro Immunitate Eccleſiaſtica locali*, & d'avoir encore repeté les meſmes injures dans l'appendice dudit livre, *idque*, ſelon qu'il s'exprime, *tono altiori & verbis acrioribus*.

9. Et la conſequence, que le Reſcribent paroit d'en vouloir tirer, conſiſte en ce que l'on s'aviſeroit trop tard de vouloir le troubler preſentement dans cette belle & ancienne poſſeſſion de dire a tort & travers tout ce qui lui vient dans l'eſprit, pour inſulter & noircir de plus en plus la perſonne du Suppliant.

10. On ne pretend point d'entrer plus avant dans le ridicule de cette conſequence.

11. Mais il faudroit avoir bien de la moderation pour ne point ſe recrier contre l'apologie qu'il fait de ſon indigne livre, lors qo'il dit, *quod oppugnatus & in igne probatus inventus fuerit ſine iniquitate & injuria*.

12. Le Reſcribent s'imagine-t'il peut-eſtre qne la Cour par le deſcés arrivé do depuis à la plus part des membres de ce Conſeil, ne ſe ſouviendra plus de ce qui s'eſt paſſé à ce ſujet?

13. Peut-il croire que l'on ignore à preſeot que ce livre étant trop au deſſous de ſon autheur, l'a deshonoré & decrié par tout le pays: ſi avant meſme, que la Cour à la pourſuite des Conſeillers Fiſcaux s'eſt trouvé

trouvé obligée de le ſuſpendre de ſa Charge, & de lui interdire l'entrée au Conſeil: & la choſe auroit été pouſſée plus avant, ſi Son Alteſſe Electorale de Baviere pour lors Vicaire General des Pays-Bas, par pure grace dans une conjonćture critique n'eût permis au Reſcribent de frequenter le Conſeil.

14. C'eſt de cette maniere qu'il s'eſt tiré d'affaire, & que ſon livre, bien-loin d'avoir été approuvé dans le feu, s'eſt heureuſement echappe du feu par lequel il auroit dû avoir été conſumé *propter iniquitatem & injuriam.*

15. Au reſte le Suppliant & Joins en cauſe croyent qu'il ne convient nullement a preſent de retirer ce mauvais livre de la pouſſiere.

16. Le Miniſtere ordonne ſeulement que l'Office ſe joigne au Suppliant en la Cauſe qui concerne la lettre eſcrite le huitieſme Decembre 1718. & rien de plus.

17. C'eſt donc uniquement à cette cauſe qu'ils proteſtent de vouloir s'arreſter;

18. Ajoutant cependant qu'ils ne comprennent pas bien ce que le Reſcribent veut dire par les mots ſuivants couchez en ſon dit eſcrit: *Interim modo mutatis temporum & rerum circumſtantiis.*

19. Et d'autant qu'il eſt fort apparent qu'il entend de parler du preſent Miniſtere, les Joints en cauſe ſe trouvent obligez en acquit de leur devoir de l'interpeller, comme ils l'interpellent par cette, à ce qu'il ait à s'expliquer quelles ſont ces circonſtances des temps & des choſes qui auroient donné lieu à ce pretendu changement;

20. Parmy quoy venant au fait, le Suppliant & Joints en cauſe, prennent à profit que le Reſcribent reconnoît la lettre en queſtion pour la ſienne, ſi avant meſme qu'il fait gloire de l'avoir eſcrit;

21. D'où reſulte neceſſairement qu'il ne s'agit plus que d'examiner la queſtion de droit, ſi le contenu de cette lettre eſt injurieux ou non à l'honneur & reputation du Suppliant.

22. Et au cas que la Cour le trouve injurieux, il ne lui reſte plus que d'arbitrer la peine & reparation que meritent de telles injures.

23. Ce qui étant pareillement de droit, le Suppliant & Joints en cauſe contendent à ce que la Cour tenant la preſente cauſe pour ſuffiſamment conteſtée, ſoit ſervie de diſpoſer definitivement ſur les fins & concluſions du Suppliant priſes par ſa Requeſte venue en Cour, & ampliation d'icelles.

Si contendent en outre à ce que les nouvelles Injures que le Reſcribent s'eſt avancé de proferer en ſon dit eſcrit intitulé *Advertence*, ſoient biffées & tracées au Greffe de cette Cour, avec interdiction d'ulterieure recidive, à telle peine & amende que la Cour ſera ſervie d'arbitrer, avec demande iterative de deſpens:

Implorant, &c.

J. A. COLOMA. J. F. KEYAERTS.

PERSISTENTIA

ET

ADVERTENTIA PRO PETRO GOVARTS CONSILIARIO ECCLESIASTICO IN MAGNO CÆSAREÆ ET REGIÆ SUÆ MAJESTATIS CONSILIO, ET VICARIO APOSTOLICO SYLVÆDUCENSI.

Contra clariſſimum ZEGERUM VAN ESPEN, *Juris utriuſque Doctorem & Profeſſorem.*

1. Inſinuatus poſtquam die 28. menſis Auguſti ultimi per ſcriptum ſuæ Advertentiæ oſtendiſſet quod non teneretur, nec ſibi liceret reſpondere coram hoc Tribunali Libello Clariſſimi Domini Van Eſpen, aut actioni criminali per eumdem inſtitutæ, ipſe hactenus ſiluit, neque modo loquitur.

2. Interim die nona menſis Octobris 1719. Ampliſſimi DD. Conſiliarii Fiſcales Advertenti inſinuarunt prætenſum quoddam reſponſum ab ipſis ſolis ſignatum, quo actionem hanc criminalem proſequuntur contra Vicarium Generalem & Apoſtolicum ſtylo perquam familiari, animo & calamo minus tranquillo, adſcribente Inſinuato titulos ei non debitos.

3. Attamen cum in prætenſo ſuo reſponſo per ignorantiam factorum falſa quædam, eaque momentoſa pro veris allegent, neceſſe eſt iſtiuſmodi errores vera enarratione emendare, minime illicito animo conteſtandi, ſed ut evidentius toti mundo conſtet, & probetur clarius, Inſinuatum ſuper hac criminali actione non debere, nec poſſe ſe ſubmittere Judicio Laico.

4. Primo itaque verum eſt quod anno 1700. Inſinuatus ex voluntate Archiepiſcopi Mechlinienſis, ejuſdem illo tempore Vicarius Generalis & Magni Conſilii Conſiliarius Eccleſiaſticus typis ediderit Librum, cui titulus: *Certamen pro Immunitate Eccleſiaſtica locali, &c.*

5. In quo *parte* 3. præcipue *pag.* 316. 317. 318. & 319. aggreditur Petri Cunerii, Caroli Molinæi, & Fevreti Doctrinam Pontifici & toti Eccleſiæ injurioſam, docentium omnem immunitatem & juriſdictionem profluxiſſe a Principibus ſecularibus, atque ab iis conceſſam eſſe Pontificibus, & Eccleſiæ Prælatis.

6. Contra hos Gallos aſſurrexit elegantior Gallus alius, Rebuffus, cujus verba & expreſſiones Inſinuatus retulit dictis *pag.* 17. & 18.

7. Primo *pag.* 17. quod Auctor ille ad Conſtitutiones Reg. *tract. de Immunitate Eccleſiæ art.* 1. *gl.* 1. ita eloquitur: " Jura hæc Canonica non eſſe facta „ ſine magna ratione, imo ex ipſis Verbis Dei ſumpta „ ſunt: ideo non poſſunt non eſſe bona, & rationa- „ bilia; ſed rebelles Eccleſiæ, & hæretici ea ſapere „ non poſſunt, ut nec quidam Neoterici Scriptores „ qui potius ad ignem combuſtionis, quam devotionis „ accedentes, ſacros Canones maledictis impetunt, „ ſed ipſi a Deo maledicti in ignem mittentur æter- „ num, niſi reſipiſcant.

8. Et iterum ad eaſdem Conſtitutiones Regias *tom.* 3. *tractatu, Ut Laici non conveniantur,* &c. " Plerique, „ ut inquit, Magiſtratus abutuntur hac Conſtitutione, „ extendentes eam præter & contra mentem Regis: „ unde non eſt dubium eos incidere in prædictas „ pœnas: & quoſdam ſcimus depoſitos, Juriſdictio- „ nem Eccleſiaſticam pervertere volentes, ſequentes „ eorum patrem & magiſtrum Petrum de Cuneriis; „ ſed *defecerunt ſicut fumus, & aruit cor eorum.* „

9. Inſinuatus conſiderans quod Rebuffus, licet Gallus

Gallus & Doctor Pariſienſis, tanta animi commotione declaraverit contra Petrum a Cuneriis, ejuſque diſcipulos Gallos, eorumque doctrinam.

10. Quod tamen vel inde nec ipſe Auctor, neque Opera ejus vel a Rege Galliæ, vel ab ipſius Miniſtris fuerint condemnata, quin potius Regio privilegio munita, ab omnibus eruditis Pontificiæ & Regiæ juriſdictionis æquis æſtimatoribus laudata;

Quodque ſequenti tempore ſacrum Concilium Tridentinum, cui interfuerunt Regum & Principum Legati, libros Molinæi primarii Petri a Cuneriis diſcipuli conſtituerit in prima claſſe librorum prohibitorum,

11. Et quod contra perverſam horum doctrinam ſacro Concilio obediens Diva Lovanienſis Canonum Facultas conſtanter ſtetit per filios ſuos Wameſium, Zypæum, Peckium, Damhouderum, Tuldenum, alioſque, ut etiam D, Nic. Everardi magni hujus Belgici Præſes.

12. Ita loquitur *conſ.* 240. " Princeps Laicus non
„ poteſt tollere Eccleſiis id quod eis competit de jure
„ communi ſine metu excommunicationis, & idem
„ *conſ.* 42, Statutum contra libertatem Eccleſiæ eſſe
„ nullum, & ſtatuentes ſunt excommunicati, *cap. No-*
„ *verit*, & *cap. Gravem. de Sentent. excomm.*

13. Dum Inſinuatus hos Auctores Belgas in præfato ſuo libro fol. 320. Lovanienſi Divæ Facultati Canonum congratulatur, una dolorem ſuum exprimit, quod modo Profeſſorum habeat Viris iſtis, & eorum ſacræ doctrinæ contradictorem.

14. Ut Inſinuatus graviter commotus ita ſcripſerit:
" Qui ſcientes (ſcilicet Wameſius, Zypæus, Peckius,
„ &c.) diſtinguere bonum a malo publicis ſuis &
„ doctiſſimis ſcriptis boc effecerunt, ut hactenus nullus
„ Belga aſſurrexerit, qui illam petulantiſſimi hominis,
„ Molinæi nimirum, doctrinam ſcriptis libris voluerit,
„ aut auſus fuerit imitari, donec a paucis menſibus
„ abjecto pudore publice ſe illius diſcipulum profeſſus
„ eſt D. Zegerus Van Eſpen Sacerdos Lovanio nun-
„ quam egreſſus, ac in Collegio Pontificio jam fere a
„ triginta annis Eximii D. Huygens S. T. D. commen
„ ſalis ac Canonum Lector aſſiduus: hos legit, inquam,
„ ſed veluti ab ipſo tot annis repatiti nauſeam pepe-
„ riſſent, eos minime fuit profeſſus, ut in ſinu almæ
„ Matris enutritus, diſcipulis ſuis lac quod ab ea ſuxe-
„ rat minime propinaret, ſed fel amariſſimum evome-
„ ret contra ipſam univerſalem Matrem Eccleſiæ, ut
„ in *tomo* 2. *de Juriſdictione Eccleſiæ criminali* audacter
„ doceat totam *juriſdictionem* etiam criminalem om-
„ nem Eccleſiæ datam eſſe a ſuprema Poteſtate ſæcu-
„ lari, ut contra illam conqueri jure non poſſit, niſi
„ ſupplicando, ſi eadem Poteſtas precario conceſſam
„ repetat, diminuat, atque in totum auferat.

15. Verba inſinuati dura ſunt, & acerba; ſed duriora, & magis acerba ſunt vulnera, & ſcandala per ejuſmodi doctrinam Univerſitati & Eccleſiæ Belgicæ illata; per quæ toties Miniſtri utriuſque Poteſtatis colliduntur, idque in materia & cauſis in quibus inter ſuprema Eccleſiæ & Imperii Capita perfecta eſt concordia.

16. Quapropter Inſinuatus in eodem ſuo Libro *pag.* 327. monuerat Clariſſimum Dominum ut hæc ſcandala illico tolleret, in verbis: *Hic longior ſum, quia principiis obſtandum eſt, ne longius ſerpat malum; ſperantes facile hoc ab humilitate & ſuavioribus moribus Clariſſimi illius Viri, ut cum majore laude hæc prima Belgii ſcandala emendet, atque retractet.*

17. Quod ſi feciſſet, per Pontificem non fuiſſet Liber ejus condemnatus.

18. Secundo verum eſt quod Liber prænominatus D. Inſinuati mox ubi editus fuit, magnam perſecutionem paſſus ſit, & propter ipſum Auctor ejus; adeo ut in principio anni 1701. ad inſtantiam AA. DD. Fiſcalium hujus Conſilii criminaliter, & perſonaliter citatus fuerit coram Illoſtriſſimo D. De Tombeur eo tempore hujus Senatus Conſiliario, & in ea cauſa Commiſſario.

19. Verum cum dictus Liber foret impreſſus auctoritate & juſſu Archiepiſcopi, compoſitus per Inſinuatum ipſius tunc Vicarium Generalem pro tuenda Immunitate Eccleſiaſtica, & Juriſdictione Epiſcoporum Belgii; ut propterea non vellet, neque poſſet Inſinuatus huic Conſilio ſe ſubmittere, aut ejuſmodi citationi obedire.

20. Quapropter contra hanc citationem Inſinuatus provocavit protectionem Sereniſſimi Ducis Bavariæ Gubernatoris Belgii.

Qui intercedentibus Eminentiſſimo Domino Buſſi tunc Internuntio Belgico, & Archiepiſcopo, mandavit iiſdem Fiſcalibus & Conſiliariis, ut tranſmitterent prænominatum Librum cum Notis locorum & propoſitionum, quibus Jura ſua & Regia exiſtimarent læſa.

21. Qui deinde a pluribus Regiis Miniſtris & Eccleſiaſticis indifferentibus Bruxellis & Madriti examinatus, vivente adhuc Carolo II. a nemine fuit improbatus.

22. Ita pro immunitate Eccleſiæ, & Epiſcoporum juriſdictione ſcriptus, ut Regiam Majeſtatem aut illius Jura Regalia minime offenderet.

23. Ut proinde etiam illius Auctor utrique Poteſtati ſervus fidelis poſt elapſum trimeſtre, quo uſque hæ diſcuſſiones & diſputationes fuerant protractæ, mandato Sereniſſimi Ducis Bavariæ Belgii Gubernatoris pacifico ſuo miniſterio fuerit reſtitutus, idque ſine ullis expenſis, aut ſportulis per eum ſolvendis.

24. Veritatis hujus hiſtoriæ, forte minus gratæ, memores eſſe puſſont, qui puſt annum 1701. ſuperſtites ſunt Magni Senatus Belgici Conſiliarii.

25. Poſt hanc factorum ſeriem non longo intervallo Liber Clariſſimi D. Van Eſpen Romæ examinatus a Pontifice fuit condemnatus, oeque hactenus ab Auctore ſuo emendatus.

26. Eadem Sua Sanctitas a quinquennio edidit Bullam *Unigenitus* ab omnibus Belgii Epiſcopis ad inſtantiam Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini Santini Internuntii Belgici debite promulgatam.

27. Ejuſdem ſuæ Bullæ obſervantiam mandat & commendat idem Chriſti Vicarius omnibus Epiſcopis, & Eccleſiæ Prælatis, *ut inferiorem Clerum, & ipſis commiſſas Chriſti oves a venenatis paſcuis, & doctrinarum novitatibus ſedulo arceant, ſimulque Apoſtolicam ipſius ſollicitudinem in revocandis ad ſaniora conſilia quibuſcumque diſſidentibus efficacius adjuvent.*

28. Inſinuatus, ut Pontificis Vicarius pro Diœceſi Sylvæducenſi Suffraganea Archiepiſcopali, ut cum ipſo Archiepiſcopo aliiſque Belgii Prælatis obſecundaret deſiderio & mandato Supremi Vicarii Chriſti, atque ita inferiorem Clerum, & Chriſti oves arceceret a venenatis paſcuis & doctrinarum novitatibus, exiſtimavit Apoſtolici ſui muneris & obſervantiæ eſſe, inferiori Clero, & Chriſti ovibus calamo & digito oſtendere doctrinam in Belgio novam per Pontificem jam pridem, & ſæpius ante per Prædeceſſores ipſius damnatam, Univerſalis Eccleſiæ regimini contrariam, & reſiſtentem.

29. Qua non tantum ipſe Auctor, ſed plures alii Academici incitati hactenus renuunt obedire Pontificiæ Bullæ *Unigenitus.*

30. Quapropter in ſingulari hac occaſione, qua Pontifex tam ſedulo urget obſervantiam ſuæ Bullæ, non potuit minimus ipſius Vicarius ſubticere per ipſum damnatam novamque in Belgio doctrinam, qua executio & obſervantia illius in Belgio, & primaria ejus Univerſitate ſiſteretur, & qua non ſuppreſſa rariſſime eveniet, ut illo quos *Spiritus ſanctus poſuit regere Eccleſiam Dei* tranquille valeant miniſterium ſuum adimplere.

31. Eadem ratione Inſinuatus Vicarius Pontificius

existimavit

exiſtimavit ut ad mentem Pontificis & Regis moneret Clerum inferiorem, defectum Placeti Regii non impedire quominus deberent Chriſti Vicario ejuſque Edicto obedientiam, quodque in eo inter utramque Supremam Majeſtatem eſſet concordia.

Quod Philippus IV. Litteris ſuis datis Madriti 13. Junii 1659. aperte declaraſſet.

32. Siquidem Inſinuatus etiam legerat alium quemdam Librum Clar. D. Van Eſpen editum anno 1712. cui titulus: *De Promulgatione Legum Eccleſiaſticarum*, ac præcipue ea quæ Auctor tradit de uſu Placiti ſuper Bullis Dogmaticis, part. 5. cap. 1.

33. In qua Lectione Inſinuatus annotavit quod dictus Auctor ubique, præſertim cap. 2. §. 4. confidenter aſſerat uſum hunc ſuper Bullis Dogmaticis ab antiquo in Belgio fuiſſe uſitatum.

34. Quem interim neque ipſe, neque Auctores ab ipſo citati ullatenus probant, ut nec vel unicum actum, vel exemplum ejuſmodi uſus alleget, vel allegent.

35. Deinde Inſinuatus viſitavit Appendicem Monumentorum, quæ Auctor dicit ſe adducere in probationem uſus Placiti Regii.

36. Ac ea deinde quæ pro eodem in Belgio uſu prætendit exhibere littera majuſcula *L.* uſque ad litteram majuſculam *T.* concernentia nimirum difficultates quas paſſa fuit promulgatio Decretorum a Summo Pontifice editorum annis 1643. & 1653. contra Doctrinam Janſenii Epiſcopi Iprenſis.

37. Ex documentis iſtis dicit Inſinuatus, quod eo tempore Belgii Internuntio circa illam promulgationem mota fuerit quæſtio, & animoſa oppoſitio continuata in annum 1659.

38. Contendentibus Miniſtris Regiæ Suæ Majeſtatis Catholicæ eadem prius eſſe placetanda, Brabantinum, & Namurcenſe Conſilium ſummis conatibus in id fuerint ſollicita prætextu Regiæ Auctoritatis, quam in eo lædi exiſtimabant.

39. Ac tandem ex iiſdem documentis cognovit Inſinuatus quod hæ Miniſtrorum & Conſiliorum Regiorum inter & Internuntii allegationes & documenta poſt decennales altercationes Regio mandato Madritum tranſmiſſo, Regiam & finalem ſortitæ ſint declarationem per ſupranominatas Litteras Philippi IV. Madrito miſſas ad Gubernatorem Belgii, verbis & expreſſionibus ut ſequuntur:

40. „ Mon Couſin, ayant vu vôtre Lettre du 3.
„ d'Avril dernierement paſſé reſponſive à la mienne
„ du 1. Fevrier antecedent, ſur le ſujet des plaintes
„ du Nonce de Sa Sainteté concernant la publication
„ d'un Edit de Sa Sainteté prohibitif des certains Livres,
„ & Ecrits de la Doctrine condamnée de Janſenius,
„ avec les deux Conſultes des Conſeils Privé & de
„ Brabant jointes à vôtre dite Lettre, & le tout bien
„ conſideré; attendu même, que la matiere dont il
„ s'agit, eſt purement Dogmatique, n'étant les Placets
„ requis qu'en matiere Beneficiale, & litigieuſe entre
„ parties; j'ai bien voulu vous faire cette, afin que
„ ſans ſortir du ſtile, & de ce que par-delà s'eſt
„ accoutumé de faire en autre occaſion de ſemblables
„ matieres, vous permettiez que le dit Edit ſoit pu-
„ blié de la même ſorte que par mon ordre ont été
„ publieés les autres Bulles de Sa Sainteté touchant
„ les livres de Janſenius. A tant, mon Couſin, Dieu
„ vous ait en ſa ſainte garde. De Madrid le 13. de
„ Juin 1659.

41. Novit Inſinuatus D. Van Eſpen hanc Regis Epiſtolam fideliter deſcriptam exhibuiſſe cum aliis documentis ſub *litt. A.*

Neque neglexit Inſinuatus attente conſiderare conatum D. Van Eſpen, quo Litteris illis Regiis binas tribuit interpretationes minime cohærentes.

42. Scilicet præfati ſui Libri part. 4. c. 5. §. 5. verſus finem ita loquitur: *Inde conſequens apparebit quod Regi Catholico fuerit obreptum, dum per Nuntium Apoſtolicum ipſi fuit perſuaſum in Belgio Litteras Placiti non requiri niſi in materiis beneficialibus, & litigioſis inter partes.*

43. Sane ejuſmodi expoſitio viſa fuit Inſinuato non tantum Nuntio & Miniſtro Apoſtolico injurioſa, ſed Regali prudentiæ indecora, & expreſſæ ipſius attentioni contradictoria, quando Rex ipſe dicit quod non tantum ſedulo conſideravit querelas Nuntii Suæ Sanctitatis, verum etiam binas Conſultationes Conſilii Privati, & Brabantiæ.

44. Et iterum quod D. Van Eſpen loco ſuperius citato iiſdem Litteris det alium ſenſum præcedenti contrarium, & Regiæ Majeſtati æque indecorum.

Nimirum, ut exponit, quod intentio & Regia mens fuerit, quod Bullæ Dogmaticæ non ſint publicandæ, niſi prius (ſunt verba ipſius) in Conſiliis Regiis viſæ fuerint, & ut tales recognitæ; quod (ut ait) in effectu coincidit cum ipſa placetatione.

45. Ut Rex in una eademque Epiſtola idem unis verbis negaret, & aliis concederet, atque diceret verbis apertis quod ad publicationem Bullarum Dogmaticarum non requiratur Placetum Regium, attamen mente & verbis tectis diceret ad eam requiri, quod in effectu idem ſit, & convertibile cum Placeto Regio.

46. Atque ita ſecundum eam interpretationem Sua Majeſtas Catholica poſt utrimque allegationes tam ſedulo examinatas in negotio tanti momenti, taliſque conſequentiæ non terminaſſet niſi quæſtionem de nomine, ut Nuntius ſolum vocabulum ſeu nomen abſtuliſſet, Conſilia vero Regia rem ipſam obtinuiſſent.

47. Certe viſum fuit D. Inſinuato Regiam & tam ſeriam Majeſtatem in negotio tam ſerio non voluiſſe ludere in verbis, ut idem in iiſdem Litteris verbis diverſis negaret, & affirmaret.

Quando in iis clariſſima & aperta expreſſione declarat Placetum non requiri, ſed obſervandum eſſe antiquum & in ejuſmodi materia ſtilum ſolitum, manifeſta oratione diſtinguendo Placetum a ſtilo.

48. Noverat etiam Inſinuatus quod D. Van Eſpen ſuſtinere non poſſet ſtylum aſſuetum, & ſolitum de quo Rex loquitur fuiſſe talem, ut Bullæ Apoſtolicæ & Dogmaticæ non fuerint in Belgio publicatæ, niſi prius in Conſiliis Regiis viſæ fuiſſent, & ut tales recognitæ & approbatæ; quoniam ejuſmodi aſſertioni obſtant Regeſta Epiſcoporum Belgii, neque invenitur ullum Formulare aut Edictum Regium præſcribens, aut requirens ſimile examen, quod jam diu ante annotavit Zypæus.

Neque oſtendi poterit quod ante condemnationem Libri Cornelii Janſenii in Belgio mota fuerit, aut allegata hæc placetationis neceſſitas.

49. Attamen non obſtante quod prætextus ille demum ſuſcitatus occaſione Bullæ Librum Janſenii condemnantis in primo ſuo ortu, maturo & lento examine rejectus fuerit per ipſum Regem Catholicum, ejuſque prænominatas Litteras.

50. Advertit Inſinuatus quod denuo per quoſdam ipſius Subditos reſuſcitaretur, quando intellexit quod quidam in Univerſitate Lovanienſi convocati die 7. Novembris 1718. an ipſis placeret acceptare Conſtitutionem *Unigenitus*, & acceptationem illam palam declarare, die ſequenti proteſtati ſint contra illam propoſitionem, allegantes pro primo ſuæ proteſtationis motivo, *Quod acceptatio Conſtitutionis* Unigenitus *violaret jura & prærogativas Majeſtatis Suæ Cæſareæ & Catholicæ, ſine cujus Placito talis acceptatio fieri non poſſet.*

51. Etiam expertus fuerat D. Inſinuatus, quod dum inducere conabatur Ampliſſimum D. Canonicum & Plebanum hujus Civitatis, ut exemplo reliquorum Canonicorum Metropoliticorum acceptaret dictam Bullam, etiam ille eodem motivo ab ejuſmodi ſubmiſſione retineretur.

52. Quapropter Inſinuatus tanquam ſuæ Diœceſis Vicarius Pontificius, ipſiuſque miniſter fidelis, exiſtimavit muneris ſui eſſe ſubditos ſuos Lovanii ſtudentes, aliumque Clerum inferiorem, Epiſtola ſua admonere, ne etiam hoc prætextu, ab ipſo Catholico Rege rejecto, recuſarent Vicario Chriſti ejuſque Bullæ debitam obedientiam.

53. Hæc omnia dicta ſunt, ut palam notum ſit, quod Advertens non ſcripſerit Epiſtolam ſuam, niſi ratione curæ, & miniſterii ſui Apoſtolici, ut omnia hæc allegata citra omnem conteſtationem, non aliter accipienda ſint quam tanquam ratiooes, & fundamenta, quibus palam probetur Inſinuatum noo poſſe, nec debere conteſtari ſuper criminali & clamoſa hac actione, quam Clariſſimus D. Doctor Van Eſpen inſtituit cum tanto ſtrepitu & comitatu in hanc Urbem.

54. Adeo ut non tantum innotuerit huic Civitati, & Univerſitati Lovanienſi, ſed omni Clero locorum circumjacentium.

55. Quis igitur dubitet, quin veluti in iſtiuſmodi circumſtantiis, permiſſum eſt Vicario Apoſtolico pro regimine & bono ſuæ Eccleſiæ, omnes ad quos notitia hujus actionis perveoit, certiores facere ſuper illicita & prohibita ipſius ioſtitutione, quin eadem ratione, eodem motivo liceat hæc allegaſſe coram hoe Tribunali, non ut ſuper iis judicet, ſed ne judicet ſuper actione quam Actori coram ipſis inſtituere non licuit, & ad quam reſpondere Inſinuato eſt prohibitum ſub pœnis & cenſuris graviſſimis.

56. Etiam ab aliquot annis quioque Sacerdotes, nominantes ſe Theologos Belgas, auſi ſunt offerre Libellum ſupplicem Conſilio Privato contra ipſum Illuſtriſſimum D. Archiepiſcopum Mechlinienſem defunctum, quo poſtulabant reparari prætenſas injurias ſibi illatas per quamdam ipſius deductionem contra ipſos Sereniſſimo Duci Bavariæ exhibitam, eoncludentes ut Archiepiſcopus eas revocaret.

57. Archiepiſcopus etiamſi iterato inſinuatus noluit, quia non licebat coram Cooſilio conteſtari; attamen pro honore, & reverentia muneri ſuo debita, non omiſit publico Scripto, cui titulus: *Certamen Immunitatis Sacerdotum Belgii in cauſis perſonalibus præcipue criminalibus, &c.* palam oſtendere incompetentiam Judicis, injuſtitiam actionis, rationemque ſoæ deductionis per obligationem miniſterii ſui exhibitæ.

58. Nec tameo Cooſilium Scriptum illud cenſuit conteſtationem, neque tulit ſententiam eondemnatoriam.

59. Eodem Scripto publico, ſeu Libro Inſiouatus illo tempore Archiepiſcopi Vicarius Generalis oon ſolum oſtendit ex Conciliis Generalibus, Principum Edictis, & Concordatis, non tantum Epiſcopis, aliiſque Eccleſiæ Prælatis, ſed nec ullis Sacerdotibus permiſſum eſſe ubi de crimioe agitur, ſe ſubmittere Conſiliis Regiis, & Laicis, aut Privilegio fori renuntiare, nequidem mediante joramento, idque noo tantum ſpectata antiqua, verum etiam nova Eccleſiæ diſciplina.

60. Præſertim poſtquam per Concil. Trid. cui interfuerunt Legati Principum, reformati ſunt abuſus, qui irrepſerant eontra immunitatem & juriſdictiooem Eccleſiaſticam ordinatam præcipue per cap. 12. *Si diligenti*, & cap. *Significaſti*, extra de foro compet.

61. Si quidem *Seſſ.* 25. *cap.* 20, *De Reform.* graviter ſtatuit in hiſce verbis:

62. “ Cupiens Sancta Synodus Eccleſiaſticam diſ-
„ ciplinam in Chriſtiano populo non ſolum reſtitui,
„ ſed etiam perpetuo ſartam tectam a quibuſcumque
„ impedimentis conſervari, præter ea quæ de Eccle-
„ ſiaſticis perſonis conſtituit, ſeculares quoque Prin-
„ cipes officii ſui admonendos eſſe cenſuit; eonfidens
„ eos, ut Catbolicos, quos Deus ſanctæ Fidei, Eccleſiæ-
„ que protectores eſſe voluit, jus ſuum Eccleſiæ reſti-
„ tui, non tantum eſſe conceſſuros, ſed etiam Subdi-
„ tos ſuos omnes ad debitam erga Clerum, Parochos,
„ & ſuperiores Ordioes reverentiam revocaturos; nec
„ permiſſuros, ut Officiales, aut inferiores Magiſtratus
„ Eccleſiæ, & Perſonarum Eccleſiaſticarum immuni-
„ tatem, Dei ordinatione & canonicis ſanctionibus
„ cooſtitutam, aliquo cupiditatis ſtudio, ſeu inconſi-
„ deratione aliqua violent, ſed una cum ipſis Princi-
„ pibus debitam ſacris Summorum Pontificum, &
„ Conciliorum conſtitutionibus obſervantiam præ-
„ ſtent. Decernit itaque, & præcipit, ſacros Cano-
„ nes, & Concilia Generalia omnia, necnon alias
„ Apoſtolicas Sanctiones, in favorem Eccleſiaſticarum
„ perſonarum, libertatis Eccleſiaſticæ, & contra ejus
„ violatores editas, quæ omnia præſenti etiam Decre-
„ to inoovat, exacte ab omnibus obſervari debere.
„ Prætereaque admonet Imperatorem, Reges, &c.

63. Eruditus Juris & Canonum prudentiſſimus Covarruvias, qui Concilio Tridentino interfuit, *pract. quæſt. tomo* 2. *cap.* 31. De ſeculari Juriſdictione in Clericos, eruit ſolida fundamenta ex ſupraſcriptis his Concilii verbis: *Eccleſiæ, & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem Dei ordinatione & Canonicis Sanctionibus conſtitutam.*

64. Poſtquam ibidem retuliſſet diverſas opiniones ſuper quæſtione agitata, an exceptio Clericorum a Poteſtate Judicis ſecularis ſit Jure Divino, vel humano inſtituta, *n.* 2. verſu, *Nos tamen*, ita confidenter reſolvit.

65. “ Nos tamen omiſſis aliorum opinionibus, quæ
„ videntur rem illam juxta rigorem definiiſſe abſque
„ ulla coogrua diſtinctione, aliquot eoncluſiones ex-
„ ponemus, ex quibus quid vere in hoc ſit reſpon-
„ dendum manifeſte conſtabit „: & pergit.

66. Prima concluſio (ut ait) “ *In his quæ vere ac*
„ *proprie ſpiritualia ſunt*, Clerici a poteſtate & juriſ-
„ dictione Principis ſecularis Jure Divino exempti
„ ſunt, quia Poteſtas Eccleſiaſtica quæ circa ſpiritua-
„ lia verſatur, ab ipſo Deo eſt ſupernaturaliter Lege
„ Evangelica inſtituta, & Petro ut Principi, ae cæ-
„ teris Apoſtolis eorumque Succeſſoribus omnino
„ eommiſſa, *non Principibus ſecularibus.* „

67. “ Et hoe eſt quod Concilium Tridentinum dicit;
„ Eccleſiæ, & Eccleſiaſticarum perſooarum immuni-
„ tatem Dei ordinatione conſtitutam.

68. Verum quandoquidem Concil. non nude dicat, Dei ordinatione, ſed addat, & Canonicis Sanctionibus, hine Covarruvias ſubjungit:

69. Seconda concluſio. “ In rebus temporalibus &
„ criminalibus, quæ ſpiritualia non attinent, Clerici
„ oon ſunt Jure Divino a juriſdictione Principum ſe-
„ cularium exempti.

70. “ Atque ideo ſi Jure Divino abſque Conſtitu-
„ tionibus humanis res eſſet examinanda, reſponden-
„ dum foret in hiſce temporibus Clericos non eſſe a
„ Juriſdictione ſeculari immunes.

71. “ Unde quia per Leges (ut pergit) Canonicas
„ & Pontificias Conſtitutiones Clerici ſunt a juriſdi-
„ ctiooe Principum ſecularium exempti, conſtituendæ
„ ſunt & reliquæ concluſiones. „ Et pergit:

72. Tertia concluſio “ Potuit nihilominus Sum-
„ mus Eccleſiæ Pontifex Clericos a Juriſdictione ſecu-
„ lari eximere, idque conveniens fuit & Chriſtianæ
„ Reipublicæ, non tantum in ſpiritualibus, quod Jure
„ Divino jam erat inſtitutum, ſed & temporalibus....
„ hoc probatur, &c. „ Et infra:

73. Quarta concluſio. “ Quamvis exemptio Cleri-
„ corum a juriſdictione ſeculari Jure humano tantum
„ ſit inducta, Princeps ſecularis tamen, utcumque
„ ſummus ſi, non poterit huic immunitati aut exemp-
„ tioni propriis Legibus, propriaque auctoritate de-
„ rogare. Hæc concluſio multis probari, &c.

74. Ex his fundamentis ex præfato Concilio Tridentino erutis, Vir prudentiſſimus aſſertive docet

eodem

Digitized by Google

eodem *tomo* 2. *pract. quæſt. cap.* 34. *n.* 2. hiſce verbis:

75. *Secundo & illud obſervandum, quod Clericus alioqui quoad criminalia exemptus a juriſdictione Judicis ſecularis, poterit hanc fori præſcriptionem, & exemptionem declinatoriam opponere quocumque tempore, etiam poſt ſententiam, quamvis ad eum uſque diem ipſe tacuerit, ac ſeipſum defenderit. ac litigaverit coram Judice ſeculari.*

76. *Non enim* (ait) *potuit Clericus hic conſentire in juriſdictionem Judicis ſecularis expreſſe nec tacite, ſaltem in his criminalibus cauſis ubi agitur de correctione & punitione perſonali.* Cap. Si diligenti, *de foro compet.* cap. *Significaſti* eod. tit..... Et infra:

77. *Igitur ſententia eſt omnino nulla lata per Judicem ſecularem, quamvis Clericus tacuerit, nec uſus fuerit fori præſcriptione.*

78. *Quod ſatis jure probatur, ſi conſideremus rationem illam elegantem qua utitur Summus Pontifex* in dict. cap. *Si diligenti.*

79. Imo conformiter ad dict. cap. *Si diligenti* docet ſine hæſitatione idem Covarruvias, *Quod Clericus etiam cum juramento non poſſit renuntiare Privilegio fori, ut apud Judicem Laicum conveniatur.* Sunt verba ipſius tom. 1. Rubr. de Pactis, p. 2. fol. 302. n. 29.

80. Idem docet Faber Cod. de Juriſdictione omn. Jud. & foro compet. deſinit. 29. his verbis:

81. " Clericus perſonali actione ad Judicis laici
„ tribunal accitus, ſi non pareat, condemnari propter
„ contumaciam non debet, nequidem ad expenſas
„ contumaciæ; quoniam incompetentia manifeſta eſt,
„ nec poteſt Clericus Judicis laici juriſdictionem ullo
„ modo prorogare, tametſi maxime velit.

82. Et iterum idem Auctor Cod. de muner. patrim. defin. 13. in alleg. " Non eſt permittendum (inquit)
„ ut Clericus renuntiet privilegio fori, quoniam id in
„ totius Cleri, & Eccleſiaſticæ Juriſdictionis injuriam
„ redundaret. Cap. *Si diligenti*, de foro compet.

83. Grivellus *deciſ.* 30. *n.* 13. ita habet: " Judica-
„ vit Senatus Burgundiæ, non valere ſubmiſſionem a
„ Clerico factam, cum privilegio ſuo, nec tacite, nec
„ expreſſe renuntiare poſſit, ne quidem de conſenſu
„ ſui Epiſcopi: „ per cap. *Si diligenti* & cap. *Significaſti* ꝗ de foro competenti.

84. In Gallia, licet Capitulum hoc non tam exacte obſervetur quoad actiones mere civiles, attamen in criminalibus, ut Mornacius ad *Leg.* 29. *Cod. de pact.* teſtatur, *ab omnibus itum eſt in eam ſententiam, ut, ſi de crimine agatur, renuntiare non poſſit Clericus privilegio Cleri, cum dedecus inferatur ordini in cujus gratiam privilegium eſt.*

85. In Belgio vero cap. *Si diligenti*, & privilegium fori, in uſu & obligatione eſt, uti late docet Zypæus de Jure Pontificio novo, tit. de Judiciis n. 34. & ſeqq. Idem eleganter tradit Wameſius *conſil.* 434. *n.* 2. aliiſque locis diverſis. Tuldenus *ad Cod. tit. de Audientia Epiſcopali*, *n.* 1. 2. & ſequentibus.

86. Et ſpecialiter Gudelinus *de Jure noviſſ.* lib. 6. cap. 5. n. 14. & ſeqq. ubi poſt plura concludit hiſce verbis: *Hanc exemptionem velut optimam & juſtiſſimam conſenſus totius Chriſtiani orbis jam firmavit.*

87. Hanc Clericorum exemptionem altiori modo, & majore cum ratione tribuit Concil. Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 5. *de reform. Epiſcop.*

88. Inſinuatus Epiſcopus non eſt; attamen cum per amplam, & per plures Provincias extenſam Diœceſim Sylvæducenſem exerceat Juriſdictionem Epiſcopalem, ſimilis & una videtur ipſius conditio quæ Epiſcoporum Belgii.

89. Quantum nimirum attinet principalem actionem, & concluſionem quam D. Van Eſpen & juncti DD. Fiſcales inſtituunt contra D. Inſinuatum, ejuſque Epiſtolam junctam prænominatis Actis Eccleſiæ Mechlinienſis, per Libellum per ipſos exhibitum 19. Auguſti 1719.

90. Scilicet, ut ex Libello apparet, DD. Fiſcales ſe jungunt D. Van Eſpen tanquam Protectores ipſius doctrinæ qua docet Placetum Regis eſſe neceſſarium etiam pro Bullis Pontificiis dogmaticis, idque hoc ſenſu, ut ejuſmodi Bullæ, qualis eſt Bulla *Unigenitus* non obligent Subditos Catholicos, neque ab iis acceptari poſſint, antequam a Rege vel ejus Conſiliis ſint placetatæ.

91. Inſinuatus in dicta ſua Epiſtola inſinuat, quod Bullæ Dogmaticæ, & Bulla *Unigenitus*, Chriſti Fideles obliget, citra ſimile Decretum.

92. Si in eo deliquerit Advertens qui hoc ſua Epiſtola inſinuavit, peccaverunt omnes Epiſcopi Belgæ, qui idipſum facto & actitatis publice declararunt.

93. A quinquennio omnes Bullam *Uuigenitus* ab Illuſtriſſimo Domino Internuntio tranſmiſſam in Diœceſibus ſuis publicarunt, abſque eo quod habuerit ejuſmodi Placetum Regium a Doctore Van Eſpen neceſſario requiſitum.

94. Et iterum ſinguli Epiſtolis ſuis eiſdem Actis Eccleſiæ Mechlinienſis inſertis abunde declarant, quod Bullam *Unigenitus* ea qua decet reverentia & obedientia ipſi acceptent, intenti etiam ut ab inferiori Clero ſuæ Diœceſis acceptetur; imo, ut aliqui loquuntur, puniendos a ſe illos quos vel oblatrandi pruritus invaſerit.

95. Si per DD. Fiſcales doctrina D. Doctoris Van Eſpen obtinuerit protectionem, & exigatur Placetum, quale prætendit neceſſarium ut Bulla inducat obligationem;

96. Sequitur, ut probata ejuſmodi doctrina reprobetur dictum & ſcriptum Vicarii Apoſtolici, & factum Epiſcoporum, eorumque vigilantia, & conatus quo ſubditos ſuos inducunt ad obediendum & ad Bullam hanc acceptandam.

97. Sequitur, quod D. Van Eſpen eique juncti DD. Fiſcales protegentes ejus doctrinam, foveant & protegant ipſius diſcipulos Academicos & ſupranominatos Proteſtantes contra acceptationem dictæ Bullæ.

Quodque eo modo provocent omnes Belgas, ut exemplo eorum, nec recipiant Bullam *Unigenitus*, nec Bullam *Vineam Domini*, nec ipſam Bullam *In Eminenti.*

98. Quandoquidem nulla illarum hactenus habuerit Placetum a Domino Van Eſpen requiſitum, ut obligent.

Quam ultimam tamen ſine ejuſmodi Placeto Rex ipſe Philippus IV. obligare, & publicari voluit.

99. Idque poſtquam per Conſilia Regia fuiſſent ipſi exhibitæ rationes, ac documenta pro prætenſa neceſſitate ejuſmodi placetationis, exhibitis per Internuntium Belgii rationibus in contrarium.

100. Has ipſe Rex amplexus eſt, & ſecutus, rejecta doctrina, quam modo reſuſcitat Doctor Van Eſpen, ut hoc prætextu reſuſcitentur ſingulis Bullis novæ & perpetuæ oppoſitiones, quales tanto irritoque molimine factæ & inventæ fuerunt contra publicationem præfatæ Bullæ *In Eminenti.*

101. Ut concipi vix poſſit, qua confidentia Vir Eccleſiaſticus Doctor Academicus præſumat hanc actionem Regiæ Philippi IV. ſententiæ contrariam inſtituere, directe quidem contra Vicarium Apoſtolicum Sylvæducenſem, ejuſque Scripta, indirecte, & manifeſte contra ipſos Belgii Epiſcopos, eorum facta in præfatis Actis Eccleſiæ Mechlinienſis relata, ut ea per Pontificem probata, & per Conſilium Brabantiæ auctorizata, per Magnum Conſilium reprobentur & condemnentur.

102. Pro fundanda famoſa hac actione utitur in Libello ſuo verbis blandientibus & ſpecioſis, qualibus utuntur ipſius ſequaces Academici in ſua prædicta proteſtatione, *Quod nimirum acceptantes Conſtitutio-*

nem

nem Unigenitus *ſine Placeto, violarent jura & prærogativas Majeſtatis Suæ Cæſareæ & Catholicæ.*

103. Verum hanc æquivocationem iterum docet Philippus IV. præfato ſuo Edicto, rejicitque adulationem hac diſtinctione.

104. " Regiæ meæ Majeſtati, juriſdictioni & prærogativis competit quidem placetare Bullas Pontificias datas in materia beneficiali & litigioſa inter partes, antequam poſſint inducere obligationem & ſortiri ſuum effectum.

105. " Verum quando Bullæ ſeu Conſtitutiones Pontificiæ dantur ſuper materia pure dogmatica, non indigent noſtro Placeto; adeoque illas placetare non eſt neceſſe. „ Scilicet Placeto quale requirit Van Eſpen, *tract. De Promulgatione Legum Eccleſiaſticarum, part. 5. cap. 1. &c.*

106. Eadem diſtinctione diſſolvuntur ea quæ ingeminat D. Van Eſpen & DD. Fiſcales in dicto ſuo Libello ſupplice, *De receptiſſimis Belgarum conſuetudinibus, & de inconcuſſo Placeti uſu.*

107. Nimirum quod Placetum Regium ſuper materiis beneficialibus a ſeculis fuerit in uſu.

108. Placetum vero ſuper Conſtitutionibus mere dogmaticis ſit in Belgio inuſitatum & ſine exemplis.

109. Prout etiam Edicta Regia Placetum exigentia, tam narrativis verbis, quam diſpoſitivis, non niſi ad beneficialia porriguntur, non vero ad curſum & promulgationem impediendum Conſtitutionum ſolummodo dogmaticarum.

110. Quod Zypæus *de Jure novo* tit. *de Conſtit.* jam a ſeculo annotavit anno 1620. adeoque etiam ante Epiſtolam Regis Philippi IV.

111. Liceat Viri hujus Jure uſuque Belgico inſtructiſſimi ſententiam propriis verbis repetere, toti Belgio quamvis abunde notis.

112. " Porro, inquit dicto tit. *n.* 2. quæri poteſt an nullæ Conſtitutiones Apoſtolicæ in Belgio effectum habere poſſint, niſi prævio Principum Placeto, ut vocant? Profecto, pergit, ſi res ut ſe habet examinetur, in omnibus non opus eſſe judicabit, qui non ex præjudicata aliqua opinione, ſed ex vero ſtatuere volet; nulla enim Edicta, quæ ſaltem innotuerunt, id mandant: quæ enim reperiuntur in Libro Edictorum ſub Rubrica 8. *De cauſis benef.* omnia tam narrativis verbis (quæ impulſivam & finalem cauſam earum conſtit. continent) quam diſpoſitivis ſonant de Proviſionibus beneficialibus.

113. Hic Zypæi Liber a Canoniſtis, Advocatis & Conſiliariis teritur & legitur, in privatis Senatorum & publicis Conſiliorum Bibliothecis & Typographorum Officinis conſpicitur, a nemine condemnatus, neque hactenus a Regiis Fiſcalibus fuit accuſatus.

114. Quin e contra Edictali Philippi IV. Epiſtola hæc doctrina & diſtinctio ipſius fuerit confirmata, ut denuo ipſe Liber cum aliis Auctoris operibus anno 1671. Regia Auctoritate & Privilegio fuerit reimpreſſus.

115. Et modo non licebit, etiam urgentibus circumſtantiis, Vicario Apoſtolico quod licuit Archidiacono *examinare rem ut ſe habet, & non ex præjudicata aliqua opinione, ſed ex vero ſtatuere?*

116. Libere locutus eſt, & adhuc continuata voce loquitur, & palam docet Zypæus Proteſtantium excuſationem & Domini Van Eſpen doctrinam procedere, ſi non ex errore, ut habet n. 4. ſaltem *ex præjudicata aliqua opinione.*

117. Et non licebit pro ſua & Belgii Eccleſia præjudicatæ & præjudiciali huic opinioni occurrere Miniſtro Apoſtolico, quia una Conſiliarius eſt Cæſaris, & Regis Religioſiſſimi, Catholicæ Fidei, & Auſtriacæ pietatis zelatoris, Anteceſſorumque ſuorum æmulatoris glorioſi? Quaſi tantæ & Divinæ proximæ Majeſtati non magis placeret veritatis incenſum quam ſpecioſus vocabulorum fumus, quibus ſupremo Principi illa offerunt quæ minus deſiderat, ut ſubſtrahunt Summo Pontifici ea quæ ipſis enixe mandat.

118. Nec Philippus IV. nec alius poſt illum Rex Catholicus in Belgio Placetum exegit, quale exigunt Van Eſpen & Proteſtantes. Verum Rex voluit obſervari ſtylum ſolitum, qui eſt quod ad Bullas Dogmaticas, ut cum tales acceperit Miniſter Apoſtolicus, eas deferat ad Gubernatorem Belgii, qui eas communicet cum Conſilio Sanctiori, in quo diſpicitur, num Bulla illa nihil contineat quod repugnet præeminentiis aut Juribus Regiis; quale cum nihil in iis invenitur, ſubmittitur ab eodem Conſilio ad Miniſtrum Apoſtolicum ejuſdem Conſilii Secretarius, qui communicatam Bullam reſtituit, & illius uſui relinquit, qui deinde ad Epiſcopos illas deſtinat, a quibus in Diœceſibus publicantur.

119. Hunc & non alium uſum, & praxim eſſe in Belgio quoad Bullas Dogmaticas, fidem faciunt Regeſta Conſilii Sanctioris.

Hæc & non alia ſi intenderit Doctor Van Eſpen in Belgio, non haberet adverſarium.

120. Quantum modo concernit Concluſionem alteram, qua D. Supplicans ipſique juncti DD. Fiſcales contendunt, ut Inſinuatus Vicarius Apoſtolicus condemnetur ad palinodiam & reparationem injuriarum ſub pœnis arbitrio Judicis decernendis?

121. Notandum eſt, ut ſupradictum eſt, Inſinuatum anno 1700. zeloſe oppugnaſſe doctrinam Clariſſimi D. Van Eſpen diſperſam in ejus Tractatu ad *Univerſum Jus Eccleſiaſticum*, qua non tantum imitatur laxiores Gallos, ſed etiam contradicit vel ipſis Conciliis Generalibus,

122. Docet Concil. Trid. dicta *Seſſ.* 25. *cap.* 20. Eccleſiæ & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem *partim Dei ordinatione, & partim poſitivis Canonicis Sanctionibus conſtitutam.*

Nimirum partim *Dei ordinatione*, hoc eſt, ut Covar. qui Concilio interfuit, explicat loco ſupra citato: *In his*, ut ait, *quæ vere ac proprie ſpiritualia & Eccleſiaſtica ſunt, Clerici a poteſtate & juriſdictione Principis ſecularis Jure Divino eximuntur.*

123. Quia, ut pergit, poteſtas Eccleſiaſtica, quæ circa ſpiritualia verſatur, ab ipſo Deo, Petro ut Principi, cæteris Apoſtolis eorumque Succeſſoribus omnino commiſſa eſt, non a Principibus ſecularibus.

124. Contra hanc Concil. Trid. poſitionem & Covarruviæ explicationem aliter ſtatuit D. Van Eſpen *tom.* 2. *part.* 3. *tit.* 3. *cap.* 1. *n.* 2. *pag.* 1309. hiſce expreſſionibus:

125. " Verum ſicut Eccleſiæ atque religionis curam crediderunt Principes Chriſtiani ipſis Epiſcopis tanquam præcipuis ejus Miniſtris, & Apoſtolorum Succeſſoribus, ita quoque ipſis correctionem eorum, quæ Eccleſiam & Religionem, ejuſque diſciplinam ſpectant, ipſis detulerunt; præſertim tamen ſi quid, quod hanc turbaret, a Clericis ſeu inferioribus Eccleſiæ Miniſtris fieri contingeret.

126. Adeo ut etiam illa quæ Dei ordinatione Eccleſiæ ejuſque Prælatis data eſt poteſtas & immunitas ſecundum Concil. Tridentinum, per Clariſſ. D. Van Eſpen debeantur Principibus ſeculi, ut manifeſte ſe explicat in ſequentibus,

127. Deinde quantum attinet immunitatem quæ Eccleſiæ & Eccleſiaſticis perſonis competit jure poſitivo.

128. Per Concil. Trid. illa dicitur conſtituta Canonicis Sanctionibus tanta auctoritate & poteſtate, ut Covarruvias ſine hæſitatione aſſerat locis ſupra citatis: *Quod Princeps ſecularis utcunque ſummus ſit, non poſſit huic immunitati, aut exemptioni per Canonicas Sanctiones conceſſæ, propriis legibus, propriaque auctoritate derogare.*

129. Quod etiam apertis verbis indicat Concil. Trid. eod. cap. dum tam ſerio monet Supremos Principes

cipes his verbis: " Ne permittant, ut Officiales, aut
„ inferiores Magiſtratus Eccleſiæ, & Perſonarum Ec-
„ cleſiaſticarum immunitatem, Dei ordinatione, &
„ Canonicis Sanctionibus conſtitutam, aliquo cupi-
„ ditatis ſtudio, ſeu inconſideratione aliqua violent;
„ ſed una cum ipſis Principibus debitam ſacris Sum-
„ morum Pontificum, & Conciliorum Conſtitutioni-
„ bus obſervantiam præſtent: decernit itaque & præ-
„ cipit, &c.

130. Concil. Trid. diſertis verbis jam relatis & ſequentibus ſtatuit, ut inferiores Magiſtratus, una etiam cum ipſis Principibus ſacris Pontificum & Conciliorum generalium Conſtitutionibus obſervantiam præſtent.

131. Hinc ſacri Concilii verbis, & menti diametraliter ſe opponit Clariſſ. D. Van Eſpen, ſignanter *tom.* 2. *part.* 3. *tit.* 3. *cap.* 2. *num.* 11. *&* 12. ubi ita habet:

132. " Similia & in aliis Conciliis etiam ſeculo XV.
„ occurrunt, ac notanter in Concilio Conſtantienſi
„ anno 1417. *Nullus Eccleſiaſticam perſonam in crimi-*
„ *nali quæſtione, vel civili, ad judicium ſeculare præ-*
„ *ſumat attrahere contra Canonicas Sanctiones, &*
„ *contra Conſtitutiones Imperiales.* „ Addit D. Van
Eſpen de ſuo: " Cum hæc Decreta dirigantur con-
„ tra Magiſtratus & Judices immunitatis clericalis in-
„ fractores, admodum veriſimile eſt, Magiſtratus &
„ Judices id propria auctoritate attentaſſe.

133. " Et ſane, ut addit, ſi Regia auctoritate, ſeu
„ aliquo poſitivo Principis Edictu fuiſſent ſuffulti,
„ nunquam eas pœnas, & cenſuras Epiſcopi in ipſos
„ evibraſſent; ſed potius ipſi Principi pro revoca-
„ tione, ſuſpenſione, vel moderatione ſui Edicti ſup-
„ plicaſſent.

134. Ecce Doctor Academicus, primus & ſolus Belga, qui ſolemne illud Concil. Trid. *cap.* 20. *Seſſ.* 25. Decretum trecentorum Patrum in Dei nomine congregatorum ſententiam levi calamo evertit, aliaſque quam Plurimas Pontificum, & Conciliorum Generalium Sanctiones.

135. Ut ejuſmodi principiis per Librum ejus diſperſis, Pontifices & Epiſcopos ſe opponentes ſupremorum Principum Edictis contra Immunitatem Eccleſiaſticam latis, vere faciat rebelles, quos Eccleſia declarat & colit Martyres.

136. Quod Inſinuatus latius deduxit in præfato ſuo Libro *fol.* 220. *& ſeq.* in quo jam ab 19. annis ejuſmodi doctrinam Inſinuatus nominavit *fel amariſſimum*, quod æque & magis maſſam corrumpit & inficit, quam fermentum.

137. Hactenus interim ſiluit ipſius Auctor, & non niſi poſtquam ab ipſo Pontifice Liber ipſius ob ejuſmodi doctrinam fuit condemnatus, recurrit ad Poteſtatem ſecularem, ut ejus judicio & ſententia indirecte approbetur, ſi Inſinuatus ad palinodiam condemnetur.

138. Interim Inſinuatus non vult nec poteſt huic judicio in hac cauſa ſe ſubmittere, ut omnia per ipſum hactenus dicta, non alio fine & motivo dicta ſint, quam prout in principio hujus Scripti declaratom eſt.

139. Etenim ſi unquam militet ratio ob qoam Clerici in cauſa perſonali diffamante & criminali non poſſint ſe mutuo convenire coram Tribunali laico, eſt in hoc caſu non una, ſed plures occurrunt.

140. In primis enim ſi agatur de actione, qua Actor concludit ad palinodiam, ſeu revocationem illius quod ſcripſit in Epiſtola ſua Actis Eccleſiæ Mechlinienſis juncta,

141. Quod Vir ille Eccleſiaſticus ex Petro Cunerii & Molinæo doceat, quod neque Epiſcopis ejus propria ſit juriſdictio, ſed precaria duntaxat, qualem Principes ſeculi ipſis crediderunt, & conceſſerunt.

142. Quandoquidem D. Van Eſpen in ſuo Libello ſupplici non neget, ſe ejuſmodi doctrinam in ſuo libro ſuſtinuiſſe, imo id tacite admittat, ſequeretur quod Inſinuatus revocando ſupraſcripta verba ſuæ Epiſtolæ, eo ipſo approbaret ejus doctrinam, quo non tantum dedecus inferret Ordini Clericorum, ſed ipſis ſacris Canonibus, & Concil. Trid. quibus doctrina illa adeo eſt contraria, & tandem ipſi Summo Pontifici, qui doctrinam illam & librum D. Van Eſpen condemnavit.

143. Ita ut Inſinuatus ſe ſubmittendo in diffamatoria hac cauſa Tribunali laico, illud faceret via indirecta Judicem ſuper hac quæſtione: *An ſcilicet Pontifex male, an bene condemnaſſet Librum & doctrinam D. Actoris.*

144. Quod nullatenus permiſſum eſt Inſinuato, obſtantibus tot enixis Canonum & Conciliorum inhibitionibus, quibus etiam communi & inferiori Clero, in cauſis criminalibus, licet minoris conſequentiæ, prohibitum eſt adire vel agnoſcere Judicem ſecularem, idque ſub pœnis & cenſuris graviſſimis, quas ſi Actor contemnat, neque timeat, Inſinuatus illas omnino horret.

145. Si interim D. Actor ſollicitus ſit pro honore ſuo & auctoritate Profeſſuratus ſui congrua, ſequatur conſilium Inſinuati, retractet errata, & ſuſtenta Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & doctrinæ Matris ſuæ Eccleſiæ ac ſacri Concil. Trid. ſanctionibus adverſantia.

146. Atque illa correctione primum moveat Pontificem ut retractet ſuam condemnationem, antequam Vicarium ipſius criminaliter conveniat, ut revocet ſua Scripta per eamdem condemnationem confirmata.

147. Quod vero coocernit aliam & principalem concluſionem, qua D. Actor exiſtimat ſibi factam injuriam, & Regiæ Juriſdictioni Regiſque prærogativis præjudicium, per præfatum Inſinuatum, quod in ea improbet Aſſertionem D. Van Eſpem, qua in hiſce circumſtantiis publice ſuggeret, *Quod neque Conſtitutio* Unigenitus, *neque ullæ aliæ Bullæ licet Dogmaticæ Catholicos obligent, antequam a Rege aut Conſiliis Regiis ſint placetatæ;*

148. Iterum Inſinuatus non poteſt ſe huic Tribunali ſubjicere in hac actione.

149. Inſinuatus Conſiliarius eſt, & membrum Magni Conſilii Cæſareæ & Regiæ ſuæ Maieſtatis; ſed paſſim Clerici & Sacerdotes omnes membra ſunt Civilis Status, & membra ſuæ Civitatis; attamen ab ejuſdem Juriſdictione præcipue in criminalibus ſunt exempti.

150. Et præterquam quod nulla Lege aut Edicto Regio Conſiliarius Regius, ratione functionis ſuæ teneatur aliter ſentire aut judicare quam hactenus docuit Zypæus, multo minus obligatur ſe opponere expreſſo Philippi IV. Edicto, nulla alia lege hactenus revocato, licet multis contortis & incurvatis interpretationibus D. Actoris vexato.

151. Inſuper manifeſtum eſt, quod Inſinuatus Epiſtolam ſuam non ſcripſerit niſi zelo & officio Vicariatus ſui Apoſtolici.

152. Ut denuo ſuper hac famoſa & diffamatoria actione conteſtari non poſſit coram Tribunali laico ſine maximo Status Eccleſiaſtici dedecore, & totius Eccleſiæ Belgicæ perturbatione.

153. Siquidem omnes Epiſcopi Belgici cum ipſo Pontifice factis ſuis & actitatis atque litteris ſuis præfatis Actis Eccleſiæ Mechlinienſis inſertis, declarant quod Bulla *Unigenitus*. executionem & obſervantiam habere debeat, etiamſi non ſit placetata Placito quale D. Van Eſpen cum ſibi adhærentibus exigit pro ejuſdem Bullæ obligatione.

154. Atque ita ſi Inſinuatus Vicarius Apoſtolicus ſe ſubmitteret in hac ſua functione Judicio ſeculari, poſſet evenire ut per Deciſionem Curiæ ſecularis via indirecta reprobarentur omnia Pontificis & Belgii Epiſcoporum eorumque Archiepiſcopi Acta & actitata Eccleſiæ Mechlinienſis; atque eo modo, & eadem

ſententia

Digitized by Google

ſententia approbaretur indirecte prænominata Proteſtantium Academicorum oppoſitio dictæ Bullæ, ac ita incitaretur reliquus Belgii Clerus illorum exemplo ad ſimilem inobedientiam & oppoſitionem.

155. Imo ſequeretur, quod non teneretur acceptare adhuc modo Bullam *Vineam Domini*, neque Bullam *In Eminenti*; cum nulla hactenus ſit placetata, Placeto per D. Van Eſpen requiſito.

Erat ſignatum, P. GOVAERTS.

APOSTILLE.

Soit dupliqué. Du 17. Novembre 1719.

DUPLICQUE

De Docteur VAN ESPEN, *joints à luy les Conſeillers Fiſcaux de l'Empereur & Roy.*

Zeger-Bernard Van Eſpen Docteur en Droit de Profeſſeur des ſacrés Canons en l'Univerſité de Louvain Suppliant, joints à luy les Conſeillers Fiſcaux de ſa Majeſté Imperiale & Catholique, ayant vu l'Ecrit intitulé *Perſiſtentia & advertentia*, ſervi le 17. Novembre dernier de la part de Meſſire Pierre Gouvarts Conſeiller Eccleſiaſtique de ce grand Conſeil, & Vicaire General de Bois le Duc Reſcribent, tenu par la Cour pour Replique, avec Ordonnance d'y dupliquer, diſent enſuite dudit appointement:

1. Que le Suppliant n'a jamais eu le pouvoir ni la volonté d'intenter une action criminelle à la charge du Reſcribent.

2. Non le pouvoir: puiſqu'il ne ſe trouve revêtu d'aucune authorité publique.

3. Non la volonté: puiſque par ſa Requeſte preſentée à Sa Majeſtê Imperiale & Royale, il conclud ſimplement à ce qu'Elle ſoit ſervie d'enjoindre au Reſcribent, qu'il révoque l'injure inferée aut Suppliant, ou qu'il reſtitue le tort qu'il a fait à ſa reputation d'une, telle maniere que Sa Sacrée Majeſté trouvera juſte & équitable.

4. Ce qui demontre, que l'action intentée par le Suppliant eſt purement civile, & nullement criminelle.

5. Si les Conſeillers Fiſcaux ſe ſont joints en cauſe par ordre de Sa Majeſté, s'ils y ont pris des concluſions ulterieures à charge du Reſcribent, cela ne peut eſtre imputé au Suppliant, qui n'y a point eu la moindre part.

6. Outre que les Concluſions priſes par les joints en cauſe ne tendent à aucune amende pecuniaire, ni à aucune autre demonſtration publique, dont on pourroit inferer qu'ils auroient voulu agir *ad vindicatam publicam*, ſans quoy une action d'injure ne peut paſſer pour criminelle, ſuivant l'eſprit des Loix, quoique les Fiſcaux ſe ſoignent à celuy qui l'intente. §. 10. *Inſt. De Injuriis*, Stockmans, *Deciſ.* 108. Knobbaert, *Jus Civile Gandenſium*, *rubr.* 1. *art.* 9. *obſ.* 3.

7. Ce qui demontre, qu'on ne luy a donné ce nom dans l'Ecrit du Suppliant du 7. Octobre dernier, que dans une ſignification vulgaire, & moins propre, & uniquement pour denoter que l'action intentée eſt Fiſcale.

8. Ainſi ce ne ſont que des vaines exclamations du Reſcribent, lors qu'il fait tant de bruit ſur ce que l'on agiroit criminellement à ſa charge pardevant cette Cour.

9. C'eſt une entrepriſe manifeſte, ſelon ſon dire, ſur l'immunité & juriſdiction Ecléſiaſtique, & un bouleverſement de l'ancienne & nouvelle diſcipline de l'Egliſe.

10. L'honneur du Sacerdoce ſe trouve avili, & la dignité de l'Epiſcopat fletrie en ſa perſonne: *Nam quamvis Inſinuatus Epiſcopus non ſit, attamen cum exerceat Juriſdictionem Epiſcopalem, ſimilis eſt, & una videtur ipſius conditio quæ Epiſcoporum Belgii.*

..... Quantum eſt in rebus inane!

11. Pour parler ingenument, tous ces grands mots ne buttent à autre choſe qu'à le mettre à couvert, s'il étoit poſſible, de toute pourſuite, nommément de la part des Fiſcaux.

12. Qui ſçavent fort bien faire valoir la maxime, *Qu'il ne'eſt pas permis d'écrire contre celuy qui peut proſcrire.*

13. Jaloux des Loix du Gouvernement, & des Privileges, & uſages du pays, ils agiront toujours avec vigueur contre ceux qui les combattent, ſur tout lors qu'ils en apprehenderont les ſuites.

14. Si le Reſcribent veut ſoutenir que les Fiſcaux en ce cas devroient agir à ſa charge pardevant quelque Cour Ecléſiaſtique,

15. Il devroit avant tout, pour appuier ce paradoxe, faire abolir cette autre maxime: *Que Sa Majeſte ne plaide jamais qu'en ſa propre Cour.*

16. Et puis qu'il repete continuellement, qu'il faut eſtre diſciple de Charles Du Moulin, pour avoir le front de poſer, comme a fait le Suppliant, que la Juriſdiction contentieuſe, nommément la criminelle, auroit eſté donnée à l'Egliſe par la puiſſance ſeculiere;

17. Il convient une fois pour tout, de faire voir demonſtrativement, qu'il faut que l'on n'ait jamais lu, ou que l'on ait oublié pluſieurs loix du Code Theodoſien & Juſtinien, pour vouloir ſe gendarmer d'une maniere ſi indecente contre cette propoſition.

18. On ne citera ici aucunes loix émanés au tems du paganiſme, mais uniquement celles qui ſont émanées ſous le nom des premiera Empereurs Chrétiens au tems de la premiere ferveur du Chriſtianiſme.

19. La premiere Loy qui ſe preſente, en ſuivant l'ordre du tems, eſt celle que Gratien *Can.* 35. & 36. *cauſa* 11. *quæſt.* 1. attribue à Theodoſe le jeune, Empereur d'Orient.

20. Et comme Gratien publia ſa Collection vers l'an 1151. le Pape Innocent III. in *cap.* 13. ;; *De Judiciis* l'attribua, ſur la foy de Gratien, au même Theodoſe, & s'en prevalut vers l'an 1204. pour mettre le Royaume de France en interdit, & établir ſon authorité ſur le temporel des Rois, ſuivant remarques de Cujas *ad illud capitulum. tom.* 4. *oper. poſth.* de la penultieme edition.

21. Cependant comme Gratien n'avoit pas puiſé dans la ſource, il s'eſt trompé, en prenant cette Loy pour une Conſtitution de Theodoſe, parce qu'elle ſe trouve dans ſon Code.

22. Au lieu qu'il la devoit faire paſſer pour une Conſtitution de Conſtantin, puiſque l'on pretend que cet Empereur l'avoit addreſſée à Ablavius ſon Prefet du pretoire, & qu'elle ſe trouve ainſi qualifiée audit Code Theodoſien *Tom.* 6. où elle eſt la premiere des conſtitutions

conſtitutions Estravagantes reeueillies ſous le titre *De Epiſcopali judicio*, qui ſuit le titre 11. du ſeizieme livre.

23. Mais puiſqu'il en eſt de cette conſtitution comme de la fameuſe donation du même Conſtantin rapportée dans les *Canons* 13. & 14. *diſt.* 96. & amplement refutée dans les Paralipomenes des François Guicciardin du Conſeil privé du Pape Leon X. *fol.* 2. & dans la derniere edition du dictionaire hiſtorique de Morery à l'art. de Conſtantin;

24. Il ſeroit inotile de la mettre en ligne de compte, à cauſe qu'elle a eſté ramaſſée de differens cantons, & composée d'expreſſions couſues de fil blanc l'une à l'aotre: *Cum de earum conſtitutionum numero ſit, quas falſarii miſcelliones nonnulli, ſequiori ævo, e variis centonibus conſutas effiuxere*, comme parle & juſtifie Godefroy en ſon docte commentaire ſur la ditte extravagante, lequel commentaire ſur le Code Theodoſien luy couta un travail de 30. ans: ceux qui ſçavent l'hiſtoire de Cecilien Evêque de Carthage, & de S. Athanaſe Patriarche d'Alexandrie, conviennent aiſement, que les Paſteurs de l'Egliſe n'avoient aucune Cour contentieuſe au tems de Conſtantin.

25. La ſeconde Loy qoi ſe preſente eſt celle qui a eſté mise la derniere audit Recueil des conſtitutions Extravagantes, attribuée aux Empereurs de deux Empires, Valentinien II. du nom, Theodoſe le Grand, & Arcadius.

26. Laquelle n'eſt pas de beaucoup de meilleure alloy que la precedente, ſelon Godefroy en ſoo commentaire ſur cette Extravagante.

27. Quoy qu'il en ſoit, cette conſtitution *ſine die & Conſule*, ne prouve rien moins que ce que Gratien *can. Continua* 5. *cauſa* 11. *quæſt.* 1. en a voulu induire, à ſçavoir: *Quod ad ſecularia judicia nullus Clericus ſit pertrahendus*,

28. Car dans cette Extravagante ſuivent immediatement les mots taxatifs, *quantum ad cauſas tamen Eccleſiaſticas pertinet, quas decet Epiſcopali auctoritate decidi.*

29. Leſquels mots demontrent evidemment, *Quod Clerici in his tantum, quæ vere ac proprie ſpiritualia & Eccleſiaſtica ſuut, a poteſtate & juriſdictiont ſeculari eximautur.*

30. D'où reſulte que le Clergé devoit ſe ſoumettre, en toute autre matiere, au jugement du Juge ſeculier.

31. Et pour établir plus clairement cette verité, la même Extravagante s'addreſſe au Juge Imperial en ces termes:

32. *Quare laudabilis auctoritas tua, arbitrio temperato, quidquid negotiorum (ad Chriſtianam uon pertinens ſanctitatem) aliunde incidet, terminabit.*

33. Tout cela ſe trouve retranché dudit Canon par Gratien: ce qui ne doit ſurprendre perſonne, puiſque c'étoit ſon ordinaire, de retrancher des Loix, qu'il canoniſoit, tout ce qui n'étoit pas ſavorable à ſon deſſein, comme Zoëſius avoue ingenument *in præfatione ad Decretales n.* 10. Mais on a lieu d'être ſurpris de ce que Gratien pour remplir le vuide deſdits mots retranchez, y a ſubſtitué de ſon propre chef certain diſcours de l'Empereur Conſtantin lors qu'il préſidoit au Concile de Nicée, plus amplement repris dans le Canon *Futuram* 15. *cauſa* 12. *quæſt.* 1. lequel Canon ſauſſement attribué au Pape Melchiades, ſait auſſy mention de cette fabuleuſe donation du même Conſtantin. Quelle foy peut on ajouter à des pareilles pieces? Certainement ce Canon ne merite aucune attention, *cum conſtet ex Græca Sozomeni hiſtoria, & Latina Ephiphanii interpretatione, quod verba illa Conſtantini aliorſum tendant, aliumque ſenſum habeant*, ut ait Covarruvias *pract. quæſt. cap.* 31. *n.* 2. *in. pr. & circa finem.*

34. La troiſiéme Loy qui ſe preſente ſuivant l'ordre du tems, eſt la Loy *Quotiens* 1. *tit. de Religioue* au Code Theodoſien, laquelle a eſté émanée ſous les noms d'Arcadius Empereur d'Orient & d'Honorius Empereur d'Occident, tous deux fils de Theodoſe le Grand.

35. Cette Loy non ſuſpecte, & generale pour les deux Empires, eſt conçue en ces termes *Quotiens de Religione agitur, Epiſcopos convenit judicare: cæteras vero cauſas, quæ ad ordinarios cognitores vel ad uſum publici juris pertinent, legibus oportet audiri.*

36. Il eſt bien vray que ces deux Empereurs ont permis à un chacun, ſoit ſéculier, ſoit Eccleſiaſtique, de s'addreſſer à l'Audience Epiſcopale. *L.* 7. *Cod. Juſtin. de Epiſcopali Aud.*

37. Même ils ont attaché à cette Audience une ſi grande prerogative, qo'il n'étoit pas permis aux parties, qui s'y étoient volontaitement ſoumiſes, d'appeller du jugé. *L.* 8. *Cod. eod.*

38. Cependant il reſte toujours certain, que les Evêques pour lors n'étoient que des Juges choiſis *conſeuſu utriuſque partis*, & que leur Audience s'exerçoit en vertu de ce pouvoir, qui leur avoit eſté volontairement attribué par les plaideurs, *qui ex conſenſu apud Sacræ Legis Antiſtitem litigare voluerint*, ſelon les mots de la Loy 7. ou bien, *qui ſe audiri à Sacerdotibus elegerint*, ſelon les termes de la Loy 8.

39. Par conſequent, que les Evêques n'avoient aucune juriſdiction contentieuſe, *cum privati Juriſdictonem non habentes tribuere eam non poſſint.*

40. La quatriéme Loy ſelon l'ordre du tems eſt celle de Valentinien III. du nom, Empereur d'Occident, donnée pendant la minorité de ce Prince, vers l'ao 427. ſous la regence de l'Imperatrice Placidie ſa mere, fille de Theodoſe le Grand.

41. Cette Loy qui eſt la derniere *tit.* 2. *de Epiſcopis, lib.* 16. *Cod. Theod.* ſemble d'un premier abord avoir voulu attribuer aux Evêques une Juriſdiction contentieuſe pour toutes les cauſes du Clergé,

42. Par la raiſon qui s'y trouve énoncée en ces termes: *Fas enim non eſt, ut divini muneris Miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio.*

43. Mais quand on ſait attention à une Loy poſterieure, que ce même Empereur fit emaner longues anoées après qu'il fut deveou majeur, dont ſera parlé ci après,

44. L'on conçoit aiſement que ledit Empereur a voulu poſitivement que ſa premiere Loy ſût entendue & interpretée *de Divini muneris Miniſtris qua Miniſtris*, id eſt, *in cauſa Fidei.*

45. *Quod hic neceſſario ſupplendum, ne alioquin hæc nova Theologia ſit, eique obſtet illud divi Pauli* ad Romanos cap. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, &c.

46. Au quel texte S. Jean Chryſoſtome ajoote par forme d'expoſition: *Etiamſi fueris Apoſtolus, Evangeliſta, Propheta, Sacerdos, Monachus, hoc enim pietatem nou lædit.*

47. Et S. Bernard en ſon Epitre 42. à Henry Archevêque de Sens pourſuit en ces termes, qu'il addreſſe au corps du Clergé: *Si omnis anima poteſtatibus ſubdita ſit, ergo & veſtra; quis vos excepit ab univerſitate? Certe qui tentat excipere, tentat decipere.*

48. Il y a un troſiéme paſſage du Pape S. Gregoire le Grand qui par ſa 62. lettre addreſſée a l'Empereur Maurice, & inſerée au 2. liv. de la 2. Part. lui ſait voir les motifs poor leſqueles cet Empereur devoit temperer & adoucir la Loy, par laquelle il avoit defendu aux Soldtas l'an 592. de faire profeſſion dans un Monaſtere: & cette lettre finit par ces beaux ſentimens d'un Pape zelé & humble: *Ego quidem juſſioni ſubjectus eamdem legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci: & quia lex ipſa omnipoteuti Deo minimè concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam Sereniſſimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo, quæ*

Digitized by Google

debui, exſolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi, minime tacui. Nous avons un quatrieſme paſſage du meſme Pape *lib.* 2. *Epiſt.* 94. qui eſt formel à ce ſujet: *Agnoſco*, dit il, *Imperatoram a Deo conceſſum, non militibus ſolum, ſed Sacerdotibus etiam dominari.* Et un cinquieſme paſſage du Pape Leon IV. reconnu pour Saint par l'Egliſe, qui a cimenté l'autorité ſouveraine de l'Empereur par un diſcours des plus touchans, in *Can. Nos ſi incompetenter* 41. *cauſa* 2. *quæſt.* 7.

49. Telles ſunt les reflexions judicieuſes de Godefroy ſur cette premiere Loy de Valentinien, & de Charles Loyſeau en ſon Traité des Seigneuries, chap. 15. *n.* 8.

50. Et l'on cite ici avec plaiſir ces deux grands perſonnages, qui certainement n'ont jamais paſſé pour diſciples de Charles Du Moulin. *Adde Covarr. pract. quæſt. cap.* 31. *n.* 2. *circa medium, & Grotium de jure belli & pacis lib.* 1. *cap.* 4. §. 3. 4. & 5.

51. Reſte à parler de la ſeconde Loy du même Empereur Valentinien, & la cinquiéme en ordre.

52. Cette Loy ou Novelle ſe trouve *tit.* 12. *lib.* 2. *Legum Novellarum*, vers la fin du 6. Tome du Code Theodoſien, dont voicy l'extrait de ce qui ſert à la preſente queſtion.

53. *Conſtat Epiſcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis cauſis (ſecundum Arcadii & Honorii Divalia Conſtituta, quæ Theodoſianum corpus oſtendit) prœter religionem poſſe cognoſcere.*

54. Bref, l'Egliſe n'avoit aucune Juriſdiction contentieuſe *tam in criminalibus, quam civilibus negotiis*, au milieu du V. ſiécle ſous Marcien Empereur d'Orient, Succeſſeur de Theodoſe le jeune, Prince des plus zelez pour la Religion; mais elle devoit pour lors ſe contenter de ſa primitive notion ou Audience. *L.* 13. *Cod. de Epiſcop. Aud.*

55. Et il en étoit de même vers l'an 470. ſous Leon dit le Vieil & Anthemius Empereurs des deux Empires. *L.* 33. *Cod. de Epiſcop. & Clericis.*

56. De ſorte que l'Empereur Juſtinien a été le premier qui a établi au VI. ſiécle une Cour aux Metropolitains & aux Evêques, à la quelle il attribua à l'excluſion du Juge Imperial les cauſes tant civiles que criminelles des Evêques, des Moines & de Religieuſes, &. la connoiſſance des delits Eccleſiaſtiques de tout le Clergé en general; & quant aux delits communs des Clercs du ſecond ordre, il permit aux Evêques & au Juge Imperial d'en connoître par prevention; & pour ce qui concerne les matieres civiles, ils obtinrent auſſi le privilege du For Eccleſiaſtique: bien entendu cependant qu'il leur étoit permis d'y renoncer & d'appeller de la ſentence Epiſcopale au Juge Impérial, lors que la partie qui avoit ſuccombé declaroit dans les dix jours du jugement rendu, de n'y point vouloir acquieſcer. *L.* 51. *Cod. de Epiſcop. & Cler. l.* 29. *Cod. de pactis. Auth. Cauſa quæ ſit, Cod. de Epiſcop. & Cler. deſumpta ex Nov.* 79. *cap.* 1 & 4. *& ibi Cujacius, tom.* 2. *Oper. prior. Auth. Clericus Cod. de Epiſcop. & Cler. deſumpta ex Novella* 83. *Auth. Si quis, Cod. de Epiſcop. Aud. deſumpta ex Nov.* 123. *cap.* 21. *Adde caput* 8. & 22. *l.* 12. 23. & 41. *de Epiſcop. Eccleſiis & Clericis, Cod. Theod. & ubique Gothof.*

57. On ne trouve point ſelon Loyſeau audit *chap.* 15. *n.* 51. *in fine*, qu'aucun Empereur ait opporté quelque changement à ce premier établiſſement du For Ecclèſiaſtique avant le commencement du ſiécle, lors que le Juge Eccleſiaſtique par conceſſion Imperiale obtint la connoiſſance du criminel ſur tout le Clergé en general, ſans diſtinction entre les delits Eccleſiaſtiques & communs, avec interdiction au Juge laique d'en connoître, ſuivant le capitulaire 225. du livre 5. de Charle-Magne.

58. Ce même Empereur fit auſſi inſerer dans ſes capitulaires cette prétendue conſtitution de Conſtantin, pour luy donner force d'édit perpetuel, *Can.* 37. *cauſa* 11. *quæſt* 1. Nonobſtant qu'elle ne peut paſſer que pour une piece ſorgée & faite à plaiſir, comme il a été dit ci deſſus.

59. Mais cette nouvelle conceſſion ne merite aucune attention, puiſque la ſeule teneur de cette conſtitution, metamorphoſée en Caroline, denote ſuffiſment qu'il n'a eſté poſſible en aucuns temps de la faire recevoir & obſerver.

60. Cette Loy commet toute ſorte de cauſes, même entre deux perſonnes laiques, au jugement de l'Eveque à la ſeule requiſition de l'une deſdites parties, *etiamſi alia pars refragatur.*

61. Qui pis eſt, cette même Loy accorde le renvoy pardevant l'Evêque pour décider par arrêt de tout procès entre deux perſonnes laiques qui s'inſtruit ou pend indecis pardevant le Juge ordinaire, même aprés concluſion en cauſe, & pendant le rapport, pourveu que ledit renvoy ſoit demandé par une des parties, quoique l'autre s'y oppoſe.

62. Et comme pareille Loy tend ouvertement à l'aneantiſſement de la Juriſdiction temporelle, qui fait le plus beau fleuron de la Souveraineté, l'on ne croit pas qu'il ſoit permis à un Prince en vertu de l'engagement qu'il contracte avec ſon peuple, dès le jour de ſon elevation au thrône, de ſe laiſſer entrainer par un zele indiſcret, ou par des importunitez de gens d'Egliſe directeurs de ſa conſcience, juſques à ce point, que de vouloir abſolument qu'elle ſoit execute ſelon ſa forme & teneur, ce qui ſuffit pour en inferer qu'elle n'a jamais eſté obſervée; même Loyſeau audit *chap.* 15. *n.* 54. en ſubminiſtre quelque preuve.

63. De tout quoy l'on forme cette concluſion certaine, que la Juſtice Eccleſiaſtique: en ce qu'elle eſt contentieuſe, tire ſa premiere origine de la devotion des Empereurs, qui l'ont concedée aux Eveques, en la demembrant de la juſtice temporelle & ordinaire.

64. Mais quoy que ces Loix des Empereurs reſtent encore dans les Codes de Theodoſe & de Juſtinien, quoique nous ayons pluſieurs autres Ordonnances des Princes, qui ont gouverné depuis en Orient & en Occident, leſquelles montrent evidemment, quand, comment, & par qui cette Juriſdiction Eccleſiaſtique a été concedée, & que d'ailleurs tous les Hiſtoriens s'accordent dans le recit de ces conceſſions, & des coûtumes introductives, & en racontent les cauſes & les motifs; cependant une verité ſi manifeſte n'a pas eu aſſez de force, pour l'emporter ſur le pouvoir que les Superieurs Eccleſiaſtiques ſe ſont attribué inſenſiblement de faire eux-mêmes des Loix *in temporalibus & criminalibus*, nommées Sanctions Canoniques, par leſquelles ils exempterent ceux du Clergé & leurs biens de la juriſdiction des Princes temporels, en ſoutenant qu'il n'étoit point permis aux Puiſſances Seculieres de faire des ordonnances touchant les perſonnes & biens des Gens d'Egliſe, non pas même en leur faveur; & que les laiques en leur regard n'avoient point d'autre parti à prendre, que celui d'obéir. *Can. Bene.* 1. *diſt.* 96. *Can. Laicis* 24. *cauſ.* 16. *quæſt.* 7. *cap. Eccleſia S. Mariæ* 10. *X. de Conſtitution. & ibi Canoniſtæ, cap. Cum Laicus* 12. *X. De rebus Eccleſiæ non alienandis.*

65. *Quia in Eccleſia ejuſque poteſtate duo ſunt gladii, ſpiritualis videlicet, & temporalis: ſed is quidem pro Eccleſia, illa vero ab Eccleſia exercendus, ille Sacerdotis, is manu Regum, & militum,* ſed ad nutum *& patientiam Sacerdotis. Oportet autem gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpirituali ſubjici poteſtati; nam cum dicat Apoſtolus, Non eſt poteſtas niſi a Deo: quæ autem ſunt, a Deo ordinatæ ſunt: non autem ordinatæ eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio.* Cap. *Unam ſanctam*, lib. 1. tit. 8. *Extravagantium communium.* A quoy ſe rapporte la ſentiment du Pape Innocent III. in *Cap. Venerabilem* 34.

X. De

X *De elect.* Que c'eſt à lui de faire l'inquiſition de la vie, mœurs de l'Empereur eleu, puiſque c'eſt à lui à le recevoir & conſacrer. Sur quoy l'on peut voir Wicquefort, de l'élection de l'Empereur, chapitre 20. (*a*)

66. C'eſt ce qui a meu les Canoniſtes d'entrer dans les mêmes ſentimens, & de ſoutenir, *Quod Clerici & eorum res per Canonicas Sanctiones a juriſdictione Principum ſecularium exemptæ ſint, & quod illa exemptio potuerit a Romano Pontifice jure humano induci, etiamſi non fuerit jure Divino ſtatuta.* Covarr. *pract. quæſt. cap.* 31. *n.* 3 *& alii ibidem citati.* Adde Gudelinum, de Jure noviſſ. *lib.* 6. *cap.* 2. *n.* 9. *&* 10. & Zoeſium ad tit. X *De Conſtitutionibus, a num.* 10. *uſque ad num.* 16. qui ſont les défenſeurs de la doctrine de Covarruvias, ainſi que pluſieurs autres citez par Del Caſtillo Soto Mayor, *Controv. jur lib* 2. *cap* 5. *n.* 25. *& ſeqq.*

67. Mais Covarruvias un des plus dignes Evêques d'Eſpagne, & qui étoit l'ornement de ſon ſiécle, avoit trop de penetration, pour ne point modifier cette dangereuſe doctrine, laquelle attribue à la Puiſſance Spirituelle un pouvoir ſur le temporel, qui n'a jamais été pretendu par les Apôtres.

68. L'orſque S. Paul fut accuſé par les Juifs de pluſieurs crimes devant Feſtus, Gouverneur pour l'Empereur Neron, il luy dit: Me voici devant le Tribunal de Ceſar, c'eſt là où il faut que je ſois jugé: *Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet judicari.* Act. Apoſt. cap, 25. v. 10.

69. Et comme il y avoit apparence que Feſtus l'auroit obligé d'aller à Jeruſalem, il adjoute: " S'il ſe „ trouve que j'ay fait quelque tort, ou que j'ay commis quelque crime digne de mort, je ne refuſe point „ de mourir; mais s'il n'y a rien de veritable dans toutes les accuſations qu'ils font contre moy, perſonne „ ne me peut livrer entre les mains des Juifs: j'en „ appelle à Ceſar. Sur quoy Feſtus luy repondit: Vous „ avez appellé à Ceſar, vous irez devant Ceſar: „ *Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem ibis.* Act. Apoſt. c. 25. v. 10. 11. & 12.

70. L'Apôtre en recourant à ſon Prince payen & tyran, a appris aux Miniſtres de l'Egliſe qu'ils doivent tout au moins avoir la même déference pour les Princes Catholiques, *in rebus temporalibus & criminalibus.*

71. Le Sacerdoce & l'Empire ont des differents objets, les choſes ſpirituelles ſont l'objet de l'une, & les choſes temporelles de l'autre Puiſſance: chacune a pris ſon nom de l'objet de ſa fonction: on ne peut donc attribuer à la Puiſſance Spirituelle ce qui apparient à la Temporelle, à moins que celle-ci ne l'accorde formellement: ſans cette conceſſion le reglement de nôtre Seigneur doit ſubſiſter, *Quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Can. *Si tributum* 27. *&* Can. *Magnum.* 28. *cauſa* 11. *quæſt.* 1. Can. *Convenior.* 31. *&* Can. *Tributum* 22. *cauſa* 23. *quæſt.* 8. Du Perray ſur l'Edit de France concernant la Juriſdiction Eccléſiaſtique de l'an 1695. *art.* 24. *tom.* 2.

72. Qui peut douter du droit des Princes ſur ce q'il y a de temporel en la Police Eccléſiaſtique & nommement ſur les perſonnes & biens des gens d'Egliſe?

73. Quelle raiſon peut-on avoir, par exemple, pour vouloir impugner nos Placcarts du 18. Juin 1531. & 27. Novembre 1548.? Puiſqu'il eſt evident, qu'un corps auſſi conſiderable que celuy du Clergé d'un Eſtat, doit être tenu au Loix de l'Eſtat, ſans quoy ce ne ſeroit plus qu'un gouvernement difforme & monſtrueux. Anſelmo *ad Edictum Perpetuum an.* 1611. *art.* 5. §. 13. *&* 26.

74. Comment pourroit-on auſſi nous blâmer de ce que nous agiſſons par action réelle devant le Juge ſeculier contre les gens d'Egliſe? Covarruvias audit endroit *n.* 5. fait mention de cette coûtume: & quoiqu'il aſſure que l'on ne fait aucune diſtinction en Eſpagne touchant ce point entre les actions reelles & perſonnelles, cependant il avoue que telle coûtume eſt raiſonnable & validé. Seroit-il auſſi juſte & equitable que les Eccléſiaſtiques fuſſent exemps das charges mixtes, qui pour les neceſſitez publiques s'impoſent aux perſonnes à cauſe de leurs biens & poſſeſſions? Pourroient-ils, ſans choquer le bon ſens, s'excuſer de ſecourir l'Eſtat par emprunts, dons gratuits, ou autres ſemblables ſubventions? *Cum aurum Eccleſia habeat, non ut ſervet, ſed ut eroget & ſubveniat in neceſſitatibus.* Can. 70. *cauſa* 12. *quæſt.* 2. *Adde cap. Pervenit* 2, X *de Immunit. Eccleſiar.* Charondas en ſes Memorab. Obſerv. ſous le mot *Egliſe*, vers la ſin.

75. Sur quoy l'on ne peut former la moindre difficulté, ſi l'on conſidere que les biens ſont venus à l'Egliſe de la main des ſeculiers, & qu'elle les poſſede *Jure Regio*, & ſelon les Loix du Souverain, qui a receu de Dieu la puiſſance de les gouverner, ſelon ce beau texte in *Canone Quo jure* 1. *diſt.* 8. *& Can. Cum ad verum* 6. *diſt.* 96.

76. La Chronique du monaſtere de Laurisham ou Lorſch dans le Palatinat du Rhin, ecrite l'an 1179. & imprimée dans Freher en ſon Recueil des Hiſtoriens d'Allemagne *in-folio Francofurti* 1600. rapporte un fait remarquable de l'Abbé Gundeland, frere de Rutgangus Archevêque (*b*) de Mets, au temps de ſa mort arrivée l'an 779. en ces termes: *Gundelandus miſit ad Regem Aquiſgrani, conſulens & obſecrans quatenus ei liceret, extremum vitæ curſum jam peragenti aliqua de Monaſterii rebus impendia pro animæ remedio; pauperum indigentiæ prærogare: qui indulſit ei tertiam partem rerum dumtaxat mobilium, in pauperum pro arbitrio ſuo diſtributionem. Inſtruantur hoc exemplo noſtri Eccleſiarum Prælati, qui rebus earum & poſſeſſionibus ſibi creditis inſolenter abutuntur, cum Pater iſte, Imperialis Abbas, Regni Princeps, dives & præpotens, magnæ famæ clari generis, nihil præſumpſerit abſque Regis vel conſilio, vel præcepto, etiam in ipſo mortis articulo, de rebus Monaſterii diſponere. Tanta tunc erat Religionis cura, juris obſervantia, Legum Regumque reverentia.*

77. Ce qui nous mene à ce temperament, que donne Covarruvias à ſa doctrine, touchant l'immunité qui compete à Egliſe en vertu des Sanctions Canoniques: car pour demontrer qu'elles ont force de Loy dans tous les Eſtats qui profeſſent la foy Catholique, il ſe ſert de cette preuve *d. n.* 3.

78. *Quod hæc immunitas maximam originem ducat a divinis Vet. Teſtam. Inſtitutionibus, a SS. PP. teſtimoniis, & a publicis Imperatorum quorundam conceſſionibus, ut tandem totus fere orbis Chriſtianus in hanc exemptionem propter publicam utilitatem conſenſerit: eaque* (Nota) *præter Summorum Pontificum auctoritatem hunc tacitum & expreſſum quandoque conſenſum habuerit.*

79. Et lors qu'il enſeigne *n.* 4. que les Souverains ne peuvent déroger de leur propre autorité à l'immunité Eccléſiaſtique, il en donne cette raiſon: *Quod tota Reſpublica Chriſtiana, & ipſimet Principes ſeculares in hanc exemptionem conſenſerint.*

(*a*) Ante Gregorii VII. tempora, inquiſitio de rectitudine morum Imperatoris vel eligendi, vel electi, inter munera ſummorum Pontificum non recenſebatur. Id juris ſoli Proceres Imperii habebant, qui ad Imperatorem eligendum conferebant. Conſulatur recens Imperii Germanici hiſtoria, *s.* 2. 3. 4. 5.

(*b*) On lit dans la Chronique du Monaſtere de Laurisham ou Lorſch, *Venerabili Rurgango Eccleſiæ Metenſis Archiepiſcopo.* Ce fut le Pape Eſtienne IV. qui lui donna la qualité d'Archevêque *Et dum in Francia eſſet poſitus Stephanus*, dit Anaſtaſe dans la vie de ce Pape, *Chrodegango (Rutgango) ſanctiſſimo viro Epiſcopo pallium tribuit, & Archiepiſcopum ordinavit.*

80. Pour bien connoitre la force de ce raiſonnement, il eſt neceſſaire de ſe reſſouvenir, que ceux du Clergé ſouſtiennent d'être de Droit divin independans de l'État en tout ce qui eſt purement ſpirituel.

81. Et ils affectent la même independance par rapport au temporel, pour autant & ſi avant que les Princes ont abdiqué une partie de la Juriſdiction qu'ils avoient de Droit commun ſur les perſonnes & biens des Eccléſiaſtiques.

82. D'où ſuit (inherant pour un moment dans cette ſuppoſition) qu'il n'eſt point permis aux Princes de déroger à l'Immunité Eccléſiaſtique; puiſque tout privileges accordé non *ſubdito* ne peut être revoqué, d'autant qu'a ſon égard la choſe paſſe en contracts Tiraquellus in *Tract. de Judiciis in rebus exiguis ferendis*, n. 61. Benedicti *ad cap. Raynutius. verbo, Et uxorem nomine Adelaſiam, deciſ.* 1. n. 21.

83. C'eſt ſur ce fondement, que quelques Docteurs donnent pour raiſon de la deciſion du fameux chapitre *Si diligenti* 12. X. *de Foro competen, quod prorogationi Juriſdictionis non detur locus niſi inter eos qui communi Imperio ſubſunt.*

84. Au reſte la concluſion que Covarruvias ajoute audit n. 4. eſt fort remarquable: *Quod ne quidem Summus Pontifex poſſit tollere Clericorum exemptionem a Juriſdictione ſeculari, quoad omnes Clericos, & quoad omnes cauſas in univerſum.*

85. Et en rejettant toute autre raiſon, il la deduit *ex eo, quod hæc abrogatio funditus everteret ſacroſanctam illam Sacerdotum & Miniſtrorum Dei majeſtatem, a tot Cæſaribus, Regibus & Principibus; pluribus privilegiis ab initio & exordio militantis Eccleſiæ hactenus communitam & exornatam.*

86. Il faut donc convenir, que les Sanctions Canoniques ne ſuffiroient point pour obliger les Sujets des Puiſſances Temporelles à s'y conformer, ſi elles ne ſe trouvoient corroborées par des Sanctions Imperiales.

87. Ce qui fait qu'on les a joints in *Auth. Caſſa Cod. de Sacroſ. Eccleſ.* en ces termes, *Caſſa & irrita eſſe præcipimus omnia Statuta & conſuetudines contra libertatem Eccleſiæ ejuſque Perſonas inductas adverſus Canonicas & Imperiales Sanctiones.*

88. Il en eſt de même in *Auth. Statuimus Cod. de Epiſcop. & Cleric.* en ces termes: *Statuimus ut nullus Eccleſiaſticam Perſonam in criminali quæſtione, vel civili, trahere ad Judicium ſeculare præſumat contra Conſtitutiones Imperiales & Canonicas Sanctiones.*

89. Et comme ces deux Authentiques ont été priſes de la Conſtitution Imperiale de Frederic II. emanée l'an 1220. laquelle ſuit immédiatement les livres des fiefs, l'on y voit au Proëme (in *Proemio*) que cet Empereur avant de confirmer ces Sanctions Canoniques, les avoit examiné & trouvé conformes à ſa volonté, ce qu'il exprimé en ces termes:

90. *Cum diſpoſitione divinâ favente nihil velit Eccleſia (quæ nihil debet præter bonum appetere) quod nobis eodem concurſu, & eadem no placeat voluntate.*

Mais peu de tems après ce Prince ſe brouilla avec Rome, vecut toute ſa vie en anatheme, & ne tint jamais rien de tout ce qu'il avoit promis au ſaint Siege. (*a*)

91. Si le Reſcribent s'étoit donné la peine d'eplucher la matiere, s'il avoit approfondi le ſentiment de Covarruvias ſur ce ſujet, qui s'explique en des termes aſſez clairs, & intelligibles pour ne point faire prendre le change à ceux qui le liſent avec attention; enfin s'il avoit parcouru les œuvres de Tuldenus ad *Cod. de Epiſc. Aud.* n. 2. & 3. de Zoel. ad *Decretales, de Foro Competenti* num. 31. de Perezius ad *Cod de Epiſcop. & Cleric.* n. 12. & de Gudelinus *de Jure noviſſ. lib. 6. cap.* 5. 6. 7. 8. tous Docteurs de Louvain & ſectateurs ou imitateurs de la doctrine de Covarruvias.

92. Le Reſcribent ſe ſeroit bien gardé de les appeller à ſon ſecours pour decrier le Suppliant, & dire inſolemment: *Quod hactenus ſolus ſit Belga, qui abjecto pudore, publice ſe petulantiſſimi hominis, Molinæi nimirum, diſcipulum profeſſus eſt.*

93. Si tous ceux qui ont cité Du Moulin dans leurs ouvrages, doivent paſſer pour ſes diſciples, tous leſdits Auteurs ſe trouvent bien plus enveloppez dans cette injuſte accuſation, que le Suppliant, qui ne l'a cité que rarement, là où ils l'ont preſque toujours cité de page en page: entre autres Covarruvias le cite plus d'une fois dans le ſeul chapitre 31. que le Reſcribent employe ſi mal à propos contre le Suppliant.

94. Le Reſcribent, qui met en uſage le verd & le ſec contre le Suppliant, voudroit bien auſſi le faire paſſer pour diſciple mediat de Pierre de Cugnieres, puiſquil aſſure d'un ton magiſtral, *Quod primarius Petri a Cuneriis diſcipulus fuerit Molinæus, cujus libros Tridentinum conſtituit in prima claſſe librorum prohibitorum.*

95. L'on a lieu ici d'être ſurpris de ce que les 66. articles qui compoſent le ſeul diſcours que nous avons de Cugnieres, ne ſe trouvent point au rang ou dans l'Indice des livres defendeus.

96. Peut-on croire qu'on les a omis par meſgard, ou que l'on auroit eu quelque indulgence pour le maître dans le tems que l'on avoit conçu une ſi injuſte & ſi grande indignation contre le diſciple?

97. Diſons la verité: le Reſcribent, ſur la foy peut-être de Rebuffe, on de quelqu'autre Canoniſte non moins paſſionné & prevenu que Rebuffe, avance un fait qui ſe trouve contredit de tous ceux qui jugent ſainement des choſes par eux-mêmes & papier ſur table. *Tutius ex ipſo fonte bibuntur aquæ.* Ovidius ex Ponto *lib.* 3. *epiſt.* 5.

98. L'Hiſtoire des 13. & 14. ſiécles fait mention d'un grand nombre d'entrepriſes ou attentats de la Juriſdiction Eccléſiaſtique ſur la ſeculiere: & par de telles voyes, ceux du Clergé ſous divers pretextes ſpecieux firent monter leur Juriſdiction de ſi fuibles commencemens (qui conſiſtoient en une ſimple Audience Epiſcopale) à un ſi haut degré de puiſſance, qu'ils erigerent au milieu de l'Eſtat un Tribunal temporel independant de l'Eſtat même, & ſe rendirent les maîtres de preſque toutes les affaires temporelles des laiques. Voyez le chapitre *Novit. ille* 13. X. *de Judiciis.*

99. De maniere que s'en étoit fait de la Juſtice temporelle & ſeculiere, tant en France, en Allemagne, qu'aux Pays Bas, ſi quelques perſonnes doctes & ceux même qui compoſoient le Noble & le tiers Eſtat deſdits Pays ne ſe fuſſent ſous-levez contre ces abos.

100. L'on ne parle point ici de pluſieurs Decretales compriſes dans la compilation faite & publée par ordre du Pape Gregoire IX. neveu du Pape Innocent III. l'an 1234. ni d'une partie de celles qui furent compilées l'an 1297. ſous le nom de Sexte par ordre de Boniface VIII. ni de pluſieurs Clementines ou autres Extravagantes dreſſées & publiées vers l'an 1320. par le Pape Joan XXII. car ce ne ſont pas encore celles la dont on oſoit ſe plaindre le plus.

101. Le Clergé s'eſtoit rendu ſi redoutable, qu'on luy paſſoit bien des choſes, pour ne point entrer en conteſtation.

102. C'eſtoit contre les ſeuls abus & attentats, qui tendoient à l'aneantiſſement du Gouvernement politique, que Pierre de Cugnieres Avocat General de Philippe de Valois Roy de France au Parlement de Paris s'éleva vigoureuſement l'an 1329. Il propoſa à Sa Majeſté juſques à 66. griefs en autant d'articles que l'un trouve inſerez au 2. tome *Monarchiæ S. R. I.* de

Melchior

(*a*) La P. Barre Auteur de l'Hiſtoire générale d'Allemagne n'accordera pas que l'Empereur Frederic II *n'ait jamais rien tenu de tout ce qu'il avoit promis au S. Siege.* Voyez le tome 5. de l'Hiſt. d'Allemagne.

Digitized by Google

Melchior Goldaſt, *pag.* 1362, de l'édition de Francfort, ſous le titre ſuivant:

103. *Hæc ſunt gravamina & uſurpationes, quas Prælati & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ Regni Franciæ, vel eorum Officiales & Judices pro ipſis fecerunt, & faciunt in præjudicium Juriſdictionis Domini Regis, & Baronum, & aliorum ſubditorum ſuorum Dominorum Temporalium.*

104. L'on trouve auſſi leſdits griefs dans un livre in-8. intitulé: *Petri de Cugneriis Diſputatio contra P. Bertrandum Epiſcopum Æduenſem de Juriſdictione Eccleſiaſtica & Regia, Pariſiis* 1551.

105, Les Annales de France par Belleforeſt en ſont auſſi mention, de même qu'Aubery au premier tome de l'Hiſtoire des Cardinaux, *pag.* 453. & 496.

106. Et il paroît à la premiere lecture deſdits griefs, que Cugnieres ſe plaignoit de telles entrepriſes ſur la juriſdiction du Roy & de ſes Vaſſaux, qui paſſeroient préſentement pour exorbitantes, temeraires & contraires au ſens commun. *Argeutræus ad conſuetud. Brit. art. 6. nota* 1.

107. Cette repreſentation étoit donc abſolument neceſſaire pour la conſervation des droits de la Couronne.

108. Loyſeau qui n'a jamais été ſurpaſſé par aucun Juriſconſulte François dans la connoiſſance du Droit public, a porté ce jugement *chapitre* 15. *des Seigneuries, n.* 73. & 74. & Mornac en convient pareillement ad *L.* 8. *Cod. De Epiſcop. aud.* auxquels l'on peut joindre Morery dans ſon Dictionaire Hiſtorique, à l'article de *Cugnieres.*

109. Ce qui met Cugnieres ſuffiſamment à couvert contre les calomnies de certaines gens, qui par un effet de leur mauvais eſprit, ont voulu ternir ſa mémoire; & le Reſcribent n'eſt pas excuſable de s'être laiſſé méner en aveugle par des ſi mauvais guides.

110. Il eſt bien vrai que Bertrand Evêque d'Autun entreprit la déſenſe du Clergé avec tant de vivacité, que Philippe de Valois n'uſa reprimer ces abus. Benedicti ad *cap. Raynutius,* verbo *Et uxorem nomine Adelaſiam,* decif. 1. n. 21.

111. Mais ſi les plaintes de Cugnieres, qui étoit très-bien dans l'eſprit du Roy, ne produiſirent point un grand effet, l'on en doit uniquement attribuer la cauſe aux conjonctures critiques du tems.

112. Car ces debats ſurvinrent dès le commencement du régne de Philippe de Valois, à qui Eduard III. Roy d'Angletere venoit de diſputer la Couronne; il étoit donc de l'intereſt du Roy de France de prevenir de nouveaux troubles, ce qui l'obligea d'avoir de grands menagemens pour le corps du Clergé, qui fit courir certain bruit dans le monde, pour profiter dudit tems, & de la foibleſſe du Roy.

113. Sur quoy l'on peut très-bien appliquer ce que Grotius écrivit dans une de ſes Lettres au tems de ſon ambaſſade en France: *Ita ſub Regibus aut ignavis aut ignaris tantum ſæpe fit damni, quantum ſucceſſores ægre ſarciant.*

114. En effert, les Miniſter des Rois qui ſuccederent à Philippe de Valois, furent continuellement aux priſes avec les gens d'Egliſe: & pour ne point trop s'étendre ſur ces brouilleries, l'on ſe contentera d'ajouter ici une remarque du celebre Jean Galli ancien Arreſtographe, & Advocat au Parlement de Paris, où il a été en grande reputation, depuis l'an 1384. juſques en 1414.

115. Il fit cette remarque, étant Advocat du Roy, pour la défenſe des droits de ſon Prince, laquelle ſe trouve dans ſa 276. queſtion conçue en ces termes:

116. *Jus Civile non cognovit in ſe juriſdictionem Principis niſi quæ a populo eſt, ut notatur in cap.* 1. *ii De transl. Epiſcopi in prima Gloſſa (ſcilicet immediate a populo,* L. 2. §. 11. ff. De origine Juris L. 1. ff. De conſtit. Princip. *& mediate a Deo.* Prov. 8.) *Ideoque licet Papa conditor Juris Canonici contra Dominum politiæ forte ſtatuere potuerit, hoc tenetur in ſolo temporali ipſius Papæ; nam ibi totum turbare potuit male condendo: ſecus in Regno Franciæ non illi in temporalibus ſubdito, juxta cap.* Per venerabilem 13. *ii* Qui filii ſunt legitimi: *alias poſſet ſequi omnium malorum exterminium in politia, ſcilicet deſtructio regni, & annihilatio.*

117. *Unde intentio Prælatorum eſt ſolum de jure communi (imo & de jure naturali) fundata quoad Juriſdictionem ſpiritualem, qualis eſt illa circa materiam Sacramentorum, quæ eſt a clavibus.* Benedicti parle à peu près dans les mêmes termes, *ad cap.* Raynutius, *verbo* Et uxorem nomine Adelaſiam, *decif.* 1. *n.* 22. *& ſeqq. qui in Conſiliarium Parlamenti Burdegalæ receptus anno* 1499. *vir fuit multæ lectionis, ac in praxi peritiſſimus. Ita* Covarruvias *in tit. de Teſtamentis cap.* 16. *in pr. ad cap.* Raynutius *ii dicto titulo.*

118. Et au regard de Jean Galli, afin qu'on ne diſe point, que c'eſt encore là un des Maîtres de Charles Du Moulin, nous ajoutons ici une de ſes notes ſur la queſtion 172. du même Galli: *Iſte,* dit-il, *magis affectibus Prælatorum favebat, ut hic, & ſupra quæſt.* 82. *& alias ſæpe.* Continuant le fil de notre diſcours, l'on ſe contente pour l'Allemagne, de ſe referer aux Griefs de la nation inſerez dans Freher tom. 2. de ſa Collection des Hiſtoriens d'Allemagne, de l'édition de l'an 1602. fol. 273. au Traité de Jacques Wimphelinge Preſtre de l'Egliſe des Spire, & Profeſſeur en Théologie, écrite par ordre de l'Empereur Maximilien, *De Germaniæ Nationis, & Imperii gravaminibus contra Curiam Romanam, fol.* 379. à la lettre écrite l'an 1457. par Martin Meyer Chancelier de Mayence au Cardinal Æneas Silvius Picolomini de Sienne, depuis Pape ſous le nom de Pie II. *ſuper Germaniæ Nationis gravaminibus contra Romanam Curiam, fol.* 381. *Ad quam Epiſtolam eidem Æneas Silvius eodem anno reſpondit, primo Epiſtolis duabus quæ leguntur inter ejus epiſtolas, deinde etiam in libello peculiari quem Germaniam inſcripſit,* & à la replique pour l'Empire ſur la ditte réponſe par le même Wimphelinge, *ſcripto ad Archiepiſcopum Moguntinum directo, fol.* 382. le tout ſe trouve auſſi à la pag. 674. & ſuiv. de la nouv. édition de l'an 1717. tom. 2.

119. Pour ce qui concerne les Pays Bas, il faut neceſſairement que les abus de la Juſtice contentieuſe de l'Egliſe y ayent cauſé bien des troubles, puiſque les Eſtats de Brabant obligerent le Duc Philippi de Bourgogne de promettre à ſes ſujets ſous ſerment, qu'il preſta au tems de ſa joyeuſe entrée, de les garantir contre les entrepriſes & attentats de la Juriſdiction Ecléſiaſtique, comme conſte par chartre du 20. Septembre 1451. art. 3. au 4. tome des Placcarts de Brabant pag. 389. confirmés par le même Duc le 18. Novembre 1457.

120. Ce que ſes Succeſſeurs ont pleinement effectué par pluſieurs Ordonnances inſerées aux livres de Placcarts, entre leſquelles on conte ici celles du 24. Août 1486. 5. Août 1521. 25. Decembre 1522. 18. Juin 1531. les Concordats du 10. Mars 1541. le Placcart du 1. Juin 1487. ſur l'execution du Synode de Cambrai, & celui du dernier Août 1608. ſur l'execution du Synode de Malines.

121. De même qu'en France, où l'on a enfin auſſi mis à profit les Remonſtrances de Pierre Cugnieres, de Jean Galli & de tant d'autres Miniſtres zelez pour les Droits du Roy, & le repos de ſes Sujets, par une Ordonnance préciſe de François premier du mois d'Août 1539. ſur laquelle Du Molin a fait un commentaire, & par pluſieurs Edits poſterieurs depuis réunis dans celuy du mois d'Avril 1695.

Digitized by Google

122. L'exécution de ces Edits, Placcarts, & Concordats, jointe à l'obſervance de quelques regles politiques pour maintenir le bon ordre, leſquelles ne peuvent eſtre uniformes par tout, à cauſe des differentes formes des Gouvernements, ont mis la Juriſdiction contentieuſe de l'Egliſe au juſte point, où il convient qu'elle ſoit.

123. Et quoique l'on ait preuvé & verifié qu'elle a été demembrée de la Juſtice temporelle, l'on ne peut pas cependant en induire, qu'il ſeroit permis à preſent de la reſſerrer encore dans des bornes plus étroites, ſous pretexte que les choſes retournent facilement à leur nature primitive.

124. A Dieu ne plaiſe que quelqu'un envie à l'Egliſe ſes privileges immunitez.

125. Elle les a acquis par un grand nombre de Conceſſions Imperiales, qui ont été ratifiées & approuvées par tous les Rois & par tous les Princes Catholiques, pour faire honneur au Sacerdoce, & pour donner plus de luſtre à la dignité de l'Epiſcopat, plus de force à ſes fonctions, & plus de vigueur a ſa diſcipline.

126. Elle a joui de ces Immunitez, *quia ita Reipublicæ Chriſtianæ conveniens eſt*, de l'aveu & conſentement de tous les peuples, & elle en a joui depuis tant de ſiécles, qu'il n'eſt point permis de l'en dépouiller à preſent, étant une choſe conſtante, *quod privilegium uniformiter obſervatum per tempus immemoriale ſortiatur effectum irrevocabilem.*

127. Il convient au contraire, que les Princes employent le glaive que Dieu leur a mis en main pour conſerver à l'Egliſe ſes Immunitez & libertez: & plus leurs Miniſtres auront pour le corps du Clergé de menagemens & d'égards, plus ce même corps reſpectera les Decrets émanez par l'organe de leur miniſtere au nom du Souverain, qui en ſe déclarant le Protecteur de l'Egliſe veut que tous ſes Conſeils ſoient défenſeurs de la Juriſdiction Eccléſiaſtique, lors qu'elle ſe contient dans les juſtes limites qui luy ont été marquez par les loix de l'Eſtat. *Pulchre Argentræus ad Conſuet. Britan. art. 5. not. 2.*

128. Ce n'eſt pas dépouiller l'Egliſe des ſes privileges, ni même donner aucune atteinte à ſes immunitez & exemptions, lors que l'on empêche ſeulement que les loix de l'Etat ne ſoient bouleverſées:

Salus populi ſuprema Lex eſto.

129. Si l'on a eu des puiſſans motifs pour accorder ces exemptions au Clergé; des motifs encore plus puiſſans obligent ceux qui gouverneut, de veiller pour le maintien de la tranquillité publique, *Hæc autem vera eſt Juſtitia, quæ ſuum cuique ita tribuit, ut non diſtrahatur ab ullius perſonæ, & maxime Supremi Principis juſtiore petitione.*

130. Sur quoy l'on ſe rapporte ici aux judicieuſes reflexions de Domat, du Droit public, *lib. 1. tit. 19.* & de Le Bret, de la Souverameté du Roy, *liv. 1. chap. 12.*

131. Le Reſcribent donne bien mal à propos la torture à ſon eſprit, lors qu'il s'étend par des ſi longs diſcours ſur le penultieme chapitre de la derniere Seſſion de la Réformation du Concile de Trente.

132. Eſt il imaginable, que l'Empereur & les Rois d'Eſpagne & de France, auroient ſouffert que le Concile à la fin de ſes ſéances, c'eſt-à dire l'an 1563. eût caſſé & mis au neant les Concordats, & pluſieurs Ordonnances Imperiales ou Royales, émanés la plus part pendant la tenuë même du Concile, pour reſtraindre cette vaſte Juriſdictiun des Evêques, & reſtablir les Droits des Souverains & de leurs vaſſaux?

133. Eſt-il concevable, que les Princes ne ſe ſeroient point oppoſez audit Concile, qui n'étoit pour lors compoſé que de 150. Prelats (au lieu de 300 (*a*) comme poſe le Reſcribent) au cas qu'il eût voulu innover, & faire obſerver, en vertu dudit penultieme chapitre, quelques Decretales, ou Extravagantes, & autres Sanctions Canoniques, leſquelles avoient été formellement rejettées, dés qu'elles avoient été publiées ou connues, comme contraires aux privileges, mœurs, ou coûtumes preſcrites & immemoriales des peuples, & incompatibles avec les premieres notions & maximes inſeparables du Gouvernement Civil.

134. Pour preuve que le Concile s'eſt deſiſté d'un ſi dangereux deſſein, il convient de ſçavoir que l'un avoit projetté un chapitre particulier de la Reformation des Princes, lequel contenoit 12. Decrets & portoit entre autres points,

135. Que les Clercs ne pouvoient être jugez par les Seculiers, non pas même *prætextu publicæ utilitatis, aut ſervitii Regii*, que dans les cauſes beneficiales, des decimes, de Patronages & de Fiefs Eccleſiaſtiques, les Juges ſeculiers ne pourroient s'entremettre, non pas même au poſſeſſoire. Que les Princes ne pourroient faire d'Edits concernants les perſonnes, biens & cauſes Eccléſiaſtiques. Que le Clergé ne pourroit être obligé au paiement des aides & ſubſides au Prince, non pas même ſous le nom de don gratuit. Que les Lettres Apoſtoliques de la Cour de Rome devroient être publiées & executées, ſans qu'il ſeroit beſoin à l'avenir d'obtenir préalablement du Prince l'*exequatur* ou le *placet*, & nonobſtant tout appel, ſoit au S. Siege, ſoit comme d'abus. Que les Princes ne pourroient loger leurs domeſtiques ni les gens de guerre ni leurs chevaux dans les maiſons des Evêques, des Clercs du ſecond ordre, & dans les Monaſteres, &c. Voiez Louis-Elies Du Pin en ſon Hiſtoire du Concile de Trente, *Tom. 2. fol. 950. & ſuivans*, édition de Bruxelles.

136. Mais l'Empereur fit commandement à ſes Ambaſſadeurs de faire de ſa part des remontrances ſi vives ſur cette reformation des Princes, qu'elles fuſſent équipolantes à une proteſtation formelle. Du Pin, *fol.* 937. 938. 949. 950.

137. Le Roy de France par ſes lettres du 28. Août 1563. ordonna à ſes Ambaſſadeurs de ſe ſervir de toute leur prudence & vigueur, pour remontrer aux Peres, que l'autorité des Conciles ne s'étend que ſur l'Ordre Eccleſiaſtique, & nullement ſur le Gouvernement civil: & s'ils ne deferoient pas à ces avis, leſdits Ambaſſadeurs devoient ſe retirer à Veniſe ſans attendre le jugement du Concile. Du Pin, au dit 2. tom. *fol.* 947. dont l'un d'eux, enſuite des dites inſtructions, fit le 22. Septembre une proteſtation des plus vives, contre le dit projet du chapitre de la reformation des Princes. Voiez Du Pin, au dit tome *fol.* 955. & 956.

138. Bref, tous les Ambaſſadeurs, nul excepté, s'y oppoſerent: & quoi qu'il y eut juſqu'à cent Prelats qui ſignerent un Ecrit, par lequel ils déclaroient de vouloir s'abſtenir d'opiner ſur aucun article, ſi les Legats du Pape ne propoſoient la reformation des Princes, en même temps que celle des Eccleſiaſtiques;

139. Cependant les Peres du Concile ne trouverent point à propos de paſſer outre; car il fut conclu dans la congregation du 8. Octobre 1563. qu'on remettroit la réforme des Princes à un autre tems, & que l'on changeroit le chapitre qui contenoit tant de decrets, en un ſeul decret, qui eſt celuy que le Reſcribent reclame, & qui n'a été pris ou admis par les Princes, que pour une exhortation qu'on leur faiſoit de maintenir les immunitez Eccleſiaſtiques. Du Pin, *ibid. fol.* 962. *in fine*, & 965.

140. L'on trouve les pieces verificatives de tous ces faits dans l'hiſtoire du Concile de Trente de Paolo Sarpi, traduite en François par Amelot de la Houſſaie,

(*a*) Fra paolo in fine Hiſtoriæ Conc. Trid. enumerat 201. Epiſcopos, 39 Procuratores abſentium Epiſc. 7. Abbates, & 7. Superiores generales Ordinum Religioſorum.

édition

édition d'Amſterdam de l'an 1704. *pag.* 737. 738. *& depuis la pag.* 741. *juſqu'à* 754.

141. Et afin que le Reſcribent ne s'aviſe point d'affoiblir la force de cette verité, ſur ce que leſdits faits auroient eſté tirez d'un livre qui doit être lu avec precaution, il eſt neceſſaire de remarquer que ces mêmes diſputes avoient commencés dès l'an 1552. au ſujet de la reformation de la Juriſdiction Epiſcopale, qui fut traité dans la 13. Seſſion tenue le 11. d'Octobre de la même année, en preſence de l'Ambaſſade Imperiale compoſée de Hugues Comte de Montfort pour l'Empire, de Don Franciſco de Toledo Prieur de Roncevaux pour l'Eſpagne, & de Guillaume de Poitiers pour les Pays Bas, leſquels s'oppoſerent ouvertement au nom de l'Empereur Charles V. contre le Legat du Pape Jules III. qui vouloit que le Concile auroit ôté indiſtinctement aux Juges Royaux toute Juriſdiction pour cauſe des crimes commis par les Eccleſiaſtiques conſtituez dans les Ordres ſacrés: de laquelle oppoſition le Cardinal de Granvel fut averti par lettres de Franciſco de Vargas Conſeiller au Conſeil de Caſtille, & du depuis du Conſeil d'Eſtat, de qui l'on a dit, *quod pietate in Deum & ſanctitate vitæ nullum ſuperiorem habuerit*, par où il entra ſi avant dans la confiance de Pie IV. au temps de la derniere Seſſion, qu'il fut même conſulté par ce Pape ſur la matiere de la Juriſdiction Epiſcopale, au ſujet de laquelle il donna ſon avis, qui fut imprimé à Rome in-4. l'an 1563. ſous ce titre, *De Epiſcoporum Juriſdictione & Pontificis Maximi Auctoritate Reſponſum, editum Pii IV. cui datum eſt, juſſu.* C'eſt ce même Vargas qui avoit comparu en perſonne au Concile, lors qu'il écrivoit les dittes lettres dattées du 26. Novembre 1551. par leſquelles il manda au Cardinal en propres termes, que la pretention du Legat eſt d'une conſequence fort préjudiciable, ſur-tout à Sa Maieſté, & à ſes Royaumes, qu'elle eſt contraire au ſtile & à la maniere de proceder, qui ont toujours été, & qui ſont encore en uſage dans les Conſeils Royaux & Chanceleries d'Eſpagne: on y connoit par exemple de toutes les violences, on cite, on bannit du Royaume les Eccleſiaſtiques, qui troublent la tranquillité publique: qui s'oppoſent a l'exercice de la Juriſdiction Royale: qui ont commis des crimes enormes, ſans en eſtre punir: qui entreprennent ſur les Droits, & ſur les prerogatives du Royaume...... Cette maniere de proceder ſe doit appeller pluſtot conſervation, défenſe, protection de l'Eſtat & de ſes privileges, qu'entrepriſe de la Juriſdiction Royale ſur les immunitez Eccleſiaſtiques.

142. A tout quoi l'on veut bien icy ajouter que tous les Conſeils des Pays-Bas, qui n'ignoroient pas ce qui venoit d'arriver à Trente, s'oppoſerent formellement à la reception de pluſieurs chapitres, & nommement dudit penultieme. Anſelmo Tribonianus Belgicus, *cap.* 32. §. 55. & 56.

143. Et cette oppoſition fit que le Concile ne fut publié, ni reçu, que ſous la clauſe *ſalvis Juribus & Privilegiis Regiis Catholici.* Lhot, Reſolut. Belg. *Tract.* 2. *art.* 9. Voyez du Pin pour la France *pag.* 1102. (*a*)

144. Sans cette modification ſalutaire, la poſterité auroit ignoré l'intention de Sa Maieſté, & faute de ſuffiſante inſtruction ſe ſeroit facilement imaginée que ledit penultieme chapitre contenoit une clauſe équivalente à tout ce qui avoit été debattu avec tant de viguenr par les Ambaſſadeurs qui ſe trouverent au Concile. Paolo Sarpi, *Hiſt. du Conc de Trente*, *pag.* 787. Du Pin, *ibid. fol.* 1081. *tom.* 2.

145, L'on auroit pu faire cette induction de la generalité des termes ſuivans, qui vont bien au dela d'une ſimple exhortation.

146. *Sancta Synodus decernit & præcipit ſacros Canones & Concilia generalia, necnon alias Apoſtolicas Sanctiones, in favorem Eccleſiaſticarum Perſonarum, libertatis Eccleſiaſticæ, & contra ejus violatores editas, quæ omnia etiam præſenti decreto innovat, exacte ab omnibus obſervari debere.*

147. Mais la connoiſſance des faits détaillez ci-deſſus, met dans tout ſon jour l'intelligence de ce chapitre, & le Reſcribent fait des vains efforts, lors qu'il veut s'en prevaloir, pour ſe mettre à couvert de toute pourſuite.

148. Car il conſte par la lettre circulaire de Marguerite Ducheſſe de Parme du 24. Juillet 1565. eſcrite à tous les Conſeils de ces Pays, que Sa Majeſté aiant ordonné de publier & faire obſerver ledit Concile, a expreſſement pourparlé, conditionné, & voulu, que cette publication ne fit prejudice à ſes Hauteurs, Droits, Préeminences, & Juriſdiction, aux droits de ſes Vaſſaux, Eſtats, & Sujets, leſquels Elle a entendu devoir demeurer en tel eſtat qu'ils avoient été juſques alors, ſans rien y changer, ou innover, même quant à la Juriſdiction laicale juſques alors uſitée ſur les Eccleſiaſtiques, auſſi le Droit de Patronage laical, Indult & Droit de nomination, connoiſſance de cauſe en matiere poſſeſſoire des benefices & diſmes poſſédées, ou prétendues, &c.

149. Cette ſolution n'eſt ni de l'Invention du Suppliant, ni nouvelle, puis qu'on la troute touve entiere dans la Conſulte du Conſeil de Brabant de l'an 1628. ſous le Chancelier Ferdinand de Boiſchot à qui l'Infante Iſabelle commettoit le ſoin de ſes principales affaires, qui fut ſon Ambaſſadeur extraordinaire en Angleterre, & qui fit le Traité de ſuſpention d'armes au Palatinat de l'an 1623. laquelle ſolution ſe trouve auſſi conforme au Placcart ſur l'execution du Synode de Cambray, en date du 1. Juin 1587. & ainſi poſterieur de 24. ans ſeulement à la ditte derniere Seſſion, lors que ſa majeſté a declaré de vouloir mettre ordre à ce que la Juriſdiction Eccleſiaſtique ſoit maintenue & conſervée, ſi avant que de raiſon, & en defendant à tous ſes Conſeils de prendre connoiſſance en matiere criminelle & civile des cauſes du Clergé, elle ſe ſert incontinent de cette notable reſtriction: *Sauf ès cas eſquels ils ſont de temps immemorial accoutumez de ce faire:* & plus bas Elle declare encore ſa Royale volouté en termes déciſifs: *Au reguard de l'immunité Eccleſiaſtique, Nous voulons qu'icelle ſoit entretenue autant que convenablement faire ſe pourra.*

150. L'on ne peut donc donner audit 20 chapitre de la derniere Seſſion du Concile de Trente, autre interpretation, que celle que l'on prend du 42. Canon du 4. Concile de Latran en l'en 1215. *tom.* 11. *part.* 1. *Concil. edit. Labb. col.* 191. & 192. conçu en ces termes:

151. *Sicut volumus ut jura Clericorum non uſurpent Laici, ita velle debemus ne Clerici jura ſibi vendicent Laicorum: quocirca univerſis Clericis interdicimus, ne quis prætextu Eccleſiaſticæ libertatis, ſuam de cætero juriſdictionem extendat in præjudicium Juſtitiæ ſecularis: ſed contentus exiſtat Conſtitutionibus ſcriptis, & conſuetudinibus hactenus approbatis; ut quæ ſunt Cæſaris reddantur Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo recta diſtributione reddantur.*

152. Ceſt à cette regle que l'on doit ſe tenir avec la derniere preciſion, nommement après que le Conhile de Trente a declaré qu'il innove tous les Conciles Generaux pour autant qu'ils concernent la matiere de la liberté Eccleſiaſtique.

153. *Atque ita priores Conſtitutiones ad poſteriores trahendo, leges legibus concordare promptum eſt.* L. 26. ff. *de legibus*, l. un Cod. *de Inoffic. dotibus.*

154. De tout quoy l'on tire cette concluſion, que les Clercs peuvent & doivent encore à preſent eſtre jugez par les ſeculiers pour cauſe de l'utilité publique & urgente neceſſité, ou du ſervice Royal.

(*a*) Conſule quæ hac de re ſcripſit D. Van Eſpen *tom.* 4. *diſſert. in Jus Canonicum noviſſimum,*

155. Ce ſont ces ancienoes maximes du Droit public, qui rendent les Eſtats immortels; & c'eſt principalement de ſes loix fondamentales qu'il eſt ecrit *Pſ.* 81. *v.* 5. qu'eo les violant on ébranle tous les fondemens de la terre, après quoyil ne reſte plus que la chute des Empris. (*a*)

156. Perſonne donc ne peut ſe departir de pareilles loix, *ne quidem ratione privilegii, ſive ſit conceſſum dignitati, ſive religioni, ſive perſonæ: quia publica utilitas cuilibet privilegio eſt præferenda.*

157. *Igitur nec privilegium Clericis generaliter indultum, includit caſum publicæ utilitati contrarium; & ſi includeret, non valeret.* Seloo Balde, ſur la loy *Jubemus* 10. *Cod. De ſacroſ. Eccl.*

158. Cette utilité poblique, & le ſervice Royal ont fait naitre la diſtioction des crimes, qui ſont ou purement Eccleſiaſtiques nommez ſimples, ou communs (que nous appellons mixtes) ou purement privilegiés & Royaux.

159. On les a appellé privilegés, par ce que les Eccleſiaſtiques qui les commettent, ſe privent du privilege du For Eccleſiaſtique, *cum de iis apud ſecularem Judicem reſpondere cogantur, cujuſmodi moribus noſtris eſt crimen læſæ Majeſtatis, crimen falſæ monetæ, crimen vis publicæ, &c. Ita Cujacius ad cap.* 4. *ii De judiciis.* Bornier ſur l'Ordonoance du mois d'Août 1670. pour les matieres criminolles, *art.* 13. *tit.* 1.

160. Vanden Haoe en ſes notes ſur la Caroline de Gand *art.* 14. cite un grand nombre d'Auteurs qui ont eſcrit des cas Royaux, auxquels peuvent eſtre ajoutez Boëtius *deciſ.* 297. *n.* 1. Argentræus *ad conſuet. Britan. art.* 4. *nota* 4. Bornier ſur ladite Ordonnance du mois d'Août 1670. *art.* 11. *tit.* 1. & Fevret, traité de l'abus, *liv.* 8. *chap.* 1. & 2.

161. Ce dernier nous aprend encore *au liv.* 1. *ch.* 1. *n.* 5. que l'an 1580. le Pape Gregoire XIII. voulut faire publier en France la Bulle nommé *Cœna Domini*, a quoy la Cour du Parlement de Paris s'oppoſa vigoureuſement par pluſieurs raiſons, & entre autres à cauſe que cette Bulle aneantiſſoit la Juriſdiction Royale, & contre l'uſance publique & immemoriale levoit la diſtinction qui s'étoit toujours faite du delit commun & du cas privilegié.

162. Le Conſeil Privé aux Pays-Bas agit avec la même vigueur l'an 1591. lors qu'il ordonna au Doyeo & Chapitre de l'Egliſe Cathedrale de Tournay de tracer tout ce qu'ils avoient allegué au ſujet de cette même Bulle, & obſervance d'icelle, avec defenſe de ne ſe pas ſervir à l'avenir de ſemblables allegations, à peine qu'il y ſeroit pourveu, comme ſa Majeſté pour la conſervation de ſon Eſtat & authorité verroit eſtre requis. Du Laury *art.* 125.

163. Les mouvemens qu'on s'eſt donné à Rome pour aneantir les cas Ruyaux & reſervez, ont attirez pluſieurs Ecrivains dans les mêmes ſentimens, ſoit ultramontains, ſoit interreſſez à raiſon de leur emploi.

164. Entres autres Farinace *in Succo operis ſui, part.* 13. *quæſt.* 112. *inſpect.* 7. *n.* 21.

165. Le Preſident Everhard s'eſt rangé de même parti au tems qu'il étoit encore Official de Bruxelles, *Conſil.* 30. *n.* 23. & 24. & *Conſil.* 42. *n.* 25. & 26. & cette œuvre precoce n'a été imprimée qu'aprés ſa mort.

166. Zypæus autre Official d'Anvers étoit trop partial pour ne point ſoutenir la même Theſe en ſon Traité *de Jure Pontif. novo lib.* 2. *de foro competenti n.* 41.

167. Ce ſont là les Auteurs que le Reſcribent appelle à ſon ſecours,

168. *Qui putant Clericos ab adepto Clericatu ſubditos Principis ſui eſſe deſinere: quos proindè negant crimen læſæ Majeſtatis poſſe committere:* ſelon la note do Godefroy *ad l.* 5. *Cod. ad l. Jul. Majeſt.*

169. Mais le même Godefroy ajoute iocontinent, *quod falſum eſſe cenſeo, ideoque merito Principes contrarium obſervant.*

170. Joignons à Godefroy un autre plus ancien que tous ceux citez cydeſſus, ſçavoir Philippi Wielandt Conſeiller dn Parlement à Malines des ſa premiere inſtitution, qui fut fait Preſident du Conſeil en Flandres, lors que ce Parlement vıot à ceſſer pour un tems, & promu à la Preſidence du Privé ou Grand Conſeil, après que ce Conſeil avoit été retabli par l'Archiduc Philippe: Voyez les lettres de Louis XII. Roy de France, *tom.* 1. *fol.* 32.

171. Ce premier Præſident qui connoiſſoit mieux que perſonne les uſages du Pays, dans ſa Pratique civile, *eerſten tydt cap.* 19. *n.* 15. & *cap.* 20. *ende den* 5. *tydt cap.* 5. *n.* 6. & 7. poſe en fait fondè ſur la notorieté publique:

172. *Dat de Clercken oock moeten antwoorden voor den Prince ofte ſynen Raedt van ſauvegardebrake, eerelycke vredebrake, port d'armes, ende andere geprivilegeerde ſaken.*

173. *Soo moeten ſy oock antwoorden van de infractien der Ordonnantien die den Prince maeckt, om t'onderhant ſynder Weerlyke Juriſdictie, &c.*

174. Damhouderus, qui n'a eſté proprement que le traducteur de Wielandt, dit de mot à mot la même choſe *Prax. Civ. cap.* 53. *n.* 19. & *cap.* 124. *n.* 19. 20. & 26. & *ibi* Nicol. Tuld & *alii ab ipſo citati:* Automne *ad l. Omnes* 33. *auth. Clericus* & *auth. Statuimus, Cod. de Epiſc.* & *Cleric.*

175. Gudelinus *de Jure noviſſimo lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 20. a atteſté la même coûtume en ces termes: *Hic* (in Belgio) & *in Regno Franciæ ſolet Princeps ſeu ejus Conſilium de violatione publicæ fidei, tutelæque à ſe datæ, & de vi armata, geſtationeque armorum illicita, & de læſa Majeſtate, & ſi Patriæ Conſtitutiones contemptæ dicantur, deque aliis ſimilibus, etiam adverſus Clericos cognoſcere.* Benedicti *ad cap. Raynutius, verbo,* & *Uxorem nomine Adelaſiam, deciſ.* 2. *n.* 141. 143. & 515.

176. Anſelmo, nonobſtant qu'il eſtoit Fiſcal de la Coor ſpirituelle à Anvers, a avoué de bonne foy *ad Edictum perpetuum anni* 1611. *art.* 5. §. 13. *In hiſce Ditionibus Belgicis multos eſſe caſus quibus Clerici Edictis & Principum Conſtitutionibus arctantur, utpote in cauſis ad Politiam ſeu Regimen Reipublicæ ſpectantibus.*

177. D'où il infere §. 26. que la defenſe portée contre les piſtolets de proche par l'Edit de l'an 1614. eſt generale pour tous les Sujets de Sa Majeſté, ſoit Eccleſiaſtiques, ſoit Seculiers: *Clerici enim,* dit-il, *dicuntur cives, & veniunt appellatione civium; & cogitandum præterea, Principi ſeculari à Deo in temporalibus demandatam eſſe curam populorum, ac conſtare ex Edictis ab hinc centum & amplius annis, in Belgio publicatis, Principes noſtros eſſe in poſſeſſione, in cauſis ad regimen politicum ſpectantibus, obligare Clericos, ita ut hi & laici eatenus unum eundemque habeant Principem rectorem, cujus legibus politicis gubernentur.*

178. Et afin que le Reſcribent ne s'aviſe d'affoiblir ces authoritez ſous pretexte qu'on n'allegue aucun exemple, ni ſentence pour preuve de cette coûtume,

179. L'on prie la Cour de vouloir pendant le rapport ſe faire produire ſes Regiſtres, & cette objection diſparoitra auſſitot par la ſeule inſpection deſdits Regiſtres.

180. Voici entre autres un exemple extrait entierement du Regiſtre aux lettres cloſes, commeoçant en Novembre

(*a*) Quocirca recte id obſervavit recens Orator his verbis: *Perinde ut hæ leges obſervantur, ita ſtare Imperia, vel prolabi ſolent.*

Novembre 1573. & finiſſant audit mois 1579. fol. 172.

181. Maître François Clicquet Chanoine de l'Egliſe Cathedrale de Nôtre Dame à Arras, Appellant de ceux du Conſeil d'Artois, contre Pierre de Bivres Inthimé, s'étoit aidé audit procès d'appell de trois fauſſes dépoſitions pardevant le Grand Conſeil, qui ordonna à ceux dudit Conſeil d'Artois par lettres du 7. Septembre 1575. de proceder contre ledit Chanoine pour avoir corrompu les témoins.

182. Ceux du Conſeil d'Artois en vertu de cette commiſſion decreterent adjournement perſonel contre ledit Chanoine, & à raiſon de ſa contumace priſe de corps avec ſaiſie ſur ſes biens, & étant latitant fut en après appellé aux droits du Roy:

183. Et quoique l'Archevêque de Cambrai ſe fondant ſur le 20. Canon de la derniere Seſſion du Concile de Trente menaça ceux du Conſeil d'Artois de proceder par Cenſures à leur charge s'ils paſſoient plus avant contre ledit Chanoine;

184. Ils reſolurent cependant de paſſer outre, à raiſon que ſuivant le commun uſage & obſervance du pays d'Artois, les Juges lais ont toujours puni par amendes pecuniaires les perſonnes Eccléſiaſtiques pour delict privilegié, ſi avant qu'elles ayent delinqué pardevant eux, dont ceux dudit Conſeil d'Artois eſcrivirent lettres d'advertence au Grand Conſeil le 9. Janvier 1576. Voyez Benedicti *ad cap. Raynutius, verbo, Et uxorem nomine Adelaſiam, deciſ.* 2. *n.* 142.

185. L'Arreſt de ce Grand Conſeil du 8. Mars 1560. rapporté de mot à mot par feu le Procureur General Du Laury en ſon *Recueil Art.* 32. prouve encore plus poſitivement, que par le commun uſage & obſervance de ces pays, les Prêtres ſeculiers doivent être punis par la Cour, du moins *pœna extraordinaria, ſeu pecuniaria*, pour crimes que l'on appelle ordinairement cas privilegiez & reſervez. La Roche Flavin des Parlamens de France *liv.* 10. *chap.* 1. cite un pareil Arreſt.

186. Il eſt neceſſaire de relever icy une groſſe faute commiſe par le Reſcribent dans l'application qu'il fait du paſſage de Mornac *ad L.* 29. *Cod. De pactis, ubi teſtatur quod in Gallia ab omnibus itum ſit in eam ſententiam, ut ſi de crimine agatur, renuntiare non poſſit Clericus privilegio Cleri.*

187. Ce qui eſt vray pour les delits ſimples & communs, & nullement pour les cas Royaux, dont la connoiſſance eſt attribué aux Juges Royaux privativement: même les procès faits aux Eccleſiaſtiques accuſez des cas que l'on appelle privilegiez non Royaux, doivent être inſtruits conjointement par les Juges d'Egliſe & ſeculiers, ſelon les Edits de France, ce qui certainement n'a point été ignoré par Mornac: tels ſont l'Edit de Moulins du mois de Fevrier 1580. *art.* 22. la Declation donnée à S, Germain en Laye au mois de Fevrier 1678. celle du mois de Juillet 1684. l'Edit. du mois d'Avril 1695. *art.* 38. *& ibi* du Perray, & la Declaration du 4. Fevrier de l'an 1711. Voyez Bornier ſur l'Ordonnance du mois d'Août 1670. pour les matieres criminelles *tit.* 1. *art.* 13. Loyſeau, des Ordres, *chap.* 9. *n.* 26. *& ſuivans*, ſur-tout *n.* 43. *&* 44. où il examine la queſtion: Si les Parlemens peuvent faire executer les Prêtres à mort ſans degradation precedente.

188. Après avoir juſtifié pleinement que nos uſages ſont à peu prez conformes auxdits Edits de France, ce qui eſt un fait dont Zypæus *loco ſupra citato* a convenu & doit convenir malgré luy, reſte a examiner la queſtion de droit, *An valeat conſuetudo quod Clerici aliquot in caſibus apud ſecularem Judicem criminaliter conveniantur?*

189. Sur quoy on eſt content de ſe rapporter à la doctrine de Covarruvias Autheur favori du Reſcribent, & qui decide la queſtion à l'endroit même cite par le Reſcribent, *ſcilicet tom.* 2. *pract. quæſt. cap.* 31.

190. *Vir ille prudentiſſimus qui Concilio Tridentino interfuit, poſtquam ſua ſecunda concluſione docuiſſet, quod exemptio Clericorum in rebus temporalibus & in criminalibus non ſit Juris Divini, ſed mere poſitivi, addit* n. 5. *ſe hanc ob rem opinari, aliquot in caſibus poſſe per conſuetudinem legitime præſcriptam, hanc exemptionem Clericorum reſtringi ac limitari, quia conſuetudo mixta procedens a tacito conſenſu Clericorum & Laicorum maximam vim habet, etiam in his quæ Eccleſiaſtica ſunt. &c.*

191. Le Reſcribent pour encore mieux ſe mettre à couvert de toute pourſuite, affecte auſſi de vouloir ſe prevaloir des Decrets du Concile de Trente *Seſſ.* 13. *de reform. cap.* 8. *& Seſſ.* 24. *de reform. Eccleſ. cap.* 5. où l'on a reſervé la connoiſſance & deciſion des cauſes criminelles au ſeul Pontiſe, contre les Evêques accuſez d'un crime atroce.

192. A quoy il ſuffit de repondre que ce renovi à la Cour de Rome, même pour crime atroce, a été rejetté, etant un ancien privilege de ce Pays, que perſonne ne peut être jugé en premiere inſtance hors dudit Pays, quand même il y conſentiroit. Damhoud. *Prax. civ. cap.* 124. *n.* 28. *& ibi* Tuld. dont on trouve la preuve complète dans un petit Traité *de Cenſuris* composé par le Suppliant, *cap.* 5. §. 4. Voiez la Couſtume de Luxembourg *tit.* 1. *art.* 2. *&* 3. & l'Arreſt de Charles VI. Roy de France du 7. Juin 1456. imprimé *fol.* 607. du 2. tom. de la nouvelle édition du Traité des libertez de l'Egliſe Gallicane enrichi par les notes de Lenglet du Freſnoy, Knobbaert *ad Jus civile Gandenſ.* 192. *Rub.* 1. *art.* 11. *Obſerv.* 6.

193. *Sed hic latet anguis in herba.* Le but du Reſcribent, en ſe comparant aux Evêques, tend à vouloir jouir de leurs immunitez & exemptions.

194. Il y a en France un Arrêt du Conſeil d'Eſtat du 26. Avril 1657. & une Declaration du Roy du même jour confirmative de ce même Arrêt, par lequel eſt ordonné, que les immunitez & exemptions acquiſes aux perſonnes des Cardinaux, Archevêques, & Evêques du Royaume, ſeront inviolablement gardées; & au cas qu'ils ſoient accuſez de quelque delit, même du crime de leze Majeſté, que leur procès ſera inſtruit & jugé pour leurs perſonnes par des Juges Eccleſiaſtiques. Voiez Bornier à la fin de l'art. 13. de laditte Ordonnance de l'an 1607.

195. Si le Reſcribent étoit Evêque, l'on ſeroit obligé de luy porter le reſpect que merite l'ordre Epiſcopal, & l'on ſeroit pour lors peu de cas de ce qu'il y a encore à preſent de gens en France qui refuſent d'acquieſcer à cette Declaration, pour n'avoir jamais été enregiſtrée. Voiez Wicquefort, de l'Ambaſſadeur & ſes fonctions, *liv.* 1. *ſect.* 9.

196. Mais il ne s'agit pas ici d'un delit commis par quelque Eveque, il s'agit uniquement d'une lettre remplie d'injures atroces fort approchante d'un libel diffamatoire contre la perſonne du Suppliant, pour avoir été le défenſeur de la Juriſdiction Imperiale & Royale, laquelle lettre par le caractere de l'Auteur qui eſt Conſeiller Eccleſiaſtique du premier Tribunal de Juſtice de ces pays, cauſe du ſcandale public, & tend au renverſement des Loix fondamentales de l'Eſtat; qui ſont tous cas de ſouveraineté, privilegiez & reſervez à la ſeule connoiſſance du Souverain, *ut appoſitè ad caſum.* Fevret, traité de l'Abus, *liv.* 8. *ch.* 2. *n.* 7.

197. Parmy quoy l'on eſpere d'avoir demontré que le Conſeil d'Eſtat n'a pu faire autrement, que de commettre ladite cauſe au jugement de ce Conſeil, & que la declinatoire propoſée par le Reſcribent n'eſt ſoutenable d'aucun chef.

198. Il s'agit preſentement de rencontrer les points reſtants de l'écrit du Reſcribent, puiſqu'il a plus que ſuffi-

ſuffiſamment conteſté en cauſe, pour y être fait droit en definitif.

199. Le Reſcribent avoue d'abord que les Fiſcaux ont agi criminellement à ſa charge dès le commencement de l'an 1701. Il declare que l'Archevêque l'Internonce Buſſi ont été ſes patrons, & il n'heſite point d'affirmer que ſon livre n'auroit été reprouvé de perſonne, à cauſe qu'il en auroit été quitte pour avoir dû s'abſenter pendant trois mois du Conſeil, ſans avoir été condémne aux depens de la pourſuite.

200. En un mot, il chante victoire, parce que l'on n'a pas conduit la victime ſur le bucher;

201. Et pour verifier une victoire ſi chimerique, *teſtes mortuos invocat.*

202. Il agiroit de meilleure foy, s'ils s'en rapportoit à la renommée publique & à quelque Seigneurs du Conſeil d'Eſtat ſeuls témoins oculaires d'une affaire qui a fait tant de bruit, & ſi peu d'honneur au Reſcribent, que l'on voit avec ſurpriſe qu'il oſe encore toucher cette corde.

203. Après quoy pour tirer ſon epingle du jeu, en rendant les Joints en cauſe odieux au S. Siege, il fait deux remarques qui ne peuvent proceder que d'un eſprit fertile à tourner les choſes de tel biais qu'il luy plaît, *pro commoditate cauſæ quam ſuſtinet; ſed qui quod vult dicit, quod non vult audit.*

204. Il s'eſt trouvé fortement preſſé, lors qu'on luy a reproché que ſa lettre du 8. Novembre 1718. n'eſt qu'une tiſſue d'injures qui n'ont aucun rapport, ni liaiſon avec ce qui fait l'unique matiere ou ſujet de la même lettre.

205. Cette reproche luy a été d'autant plus ſenſible, qu'il ſe trouve pour la même raiſon ſans appuy, ni protection, dont il s'eſt ſi bien trouvé autrefois.

206. Car l'on ne craint point de ſe tromper lors que l'on poſe en fait que cette lettre n'a été regardée par ceux qui ont en connoiſſance de ce qui a precedé, que pour une piece moins mauvaiſe que celle qu'il avoit écrite quelque tems auparavant.

207. Il eſt donc de l'intereſt du Reſcribent de donner à quel prix que ce ſoit, une nouvelle tournure aux choſes pour contenter le public,

208. Qui trouve que c'eſt agir imprudemment & contre jugement, que de vouloir s'efforcer à detruire une loy fondamentale de tous les Eſtats qui profeſſent nôtre ſainte Religion, & d'attaquer ſans menagement un Docteur, ſon ancien Confrere, pour avoir fait des commentaires ſur cette même loy, longues années avant la promulgation de la Bulle *Unigenitus.*

209. Et cela ſans autre raiſon, qu'en vuë (à ce que pretend le Reſcribent) d'exhorter le troupeau qui lui a été confié comme Vicaire Apoſtolique de Bois-le-Duc, à l'acceptation de la même Bulle.

210. Pour raprocher ou combiner ces deux periodes de ſa lettre, & donner quelque couleur à un diſcours qui n'a ni ordre ni ſuite, il remarque dans ſon écrit de Replique,

211. Premierement, que les Fiſcaux ſe joignent au Sr. Van Eſpen comme protecteurs de ſa doctrine, par laquelle il enſeigne que les Bulles dogmatiques telle qu'eſt la Bulle *Unigenitus* n'obligent point les ſujets Catholiques, & qu'ils ne peuvent point les accepter avant qu'elles ayent été placetés par le Roy, ou par ſes Conſeils.

212. Sa ſeconde remarque conſiſte en cette illation, que le Sr. Van Eſpen, & les Fiſcaux joints à luy, en protegeant ſa doctrine, favoriſent & protegent les Academiciens ſes diſciples, & les Proteſtant contre l'acceptation de ladite Bulle.

213. Les Conſeillers Fiſcaux pour ſe mettre à couvert d'un trait ſi hardi, diſent qu'ils ont l'honneur d'être au ſervice du plus grand & du plus pieux de tous les Princes Catholiques, qui a toujours été le protecteur, conſervateur, & executeur de ce que l'Egliſe enſeigne & ordonne.

214. Et comme ce Grand Prince à la decharge de ſa conſcience a chargé ſes Miniſtres de cette protection;

215. Les Joints en cauſe proteſtent, qu'ils n'ont rien plus à cœur, en qualité de fils obeiſſants à l'Egliſe, & en acquit de leur miniſtere, que d'entreprendre la défenſe de l'autorité de nôtre S. Pere, lors que les choſes ſe font dans l'ordre, & ſans donner atteinte aux droits de tous les Souverains, de tous les Royaumes, & de tous les peuples, & aux maximes les plus inviolables du Gouvernement.

216. Il eſt connu à toute la terre que le Pape ne peut rien faire executer dans les païs, qui ne ſont pas ſous ſa domination temporelle, ſans une permiſſion expreſſe *verbo vel reipſa & facto* du Prince regnant; & c'eſt cette permiſſion que nous connoiſſons parmy nous, ſous les noms de *Placet* & *Viſa*, & que l'on connoit en France ſous le nom de lettres d'attache, & ailleurs ſous les noms de l'*exequatur* & de *pareatis.*

217. Et l'on ſe ſert de la voye de retention des decrets de la Cour de Rome, juſques à ce que cette permiſſion ſoit accordée, & quelqueſois de lettres de caſſation, au cas que l'execution ſoit faite avant que ladite permiſſion ait été obtenue. *Thuld. ad Damhouderum, prax. civ. cap. 124. n. 21. l. T.*

218. Cette permiſſion n'eſt pas ſeulement requiſe & neceſſaire, lorſque l'on veut faire executer une Bulle de nôtre S. Pere, mais auſſi lorſque l'on veut faire recevoir un Synode Provincial, par ce qu'il appartient à Sa Majeſté de ſçavoir quelles loix on pretend ſtablir en ſes Eſtats: dont on trouve la preuve dans le Recueil de M. Du Laury, *Arr.* 122. & 159.

219. Quoiqu'il y a ſur ce point une intelligence ou harmonie parfaite entre le Sacerdoce & l'Empire, cependant le Reſcribent dans un age avancé (lors qu'il croit de n'avoir plus de graces à attendre de nôtre tres-Auguſte Maître) traite de nouveauté dangereuſe, & d'entrepriſe temeraire ſur l'autorité du S. Pere, tout ce que le Suppliant a enſeigné touchant la neceſſité de la permiſſion Royale, & ſous un faux zele de religion, heurte contre les premiers principes de la Religion même;

220. Laquelle inſpire à tous les hommes que l'établiſſement de deux ſortes de Puiſſances, la Spirituelle & la Temporelle, a pour objet & pour une fin commune, le bon ordre des Eſtats Catholiques, & le maintien de la tranquillité publique du Gouvernement.

221. Et bien loin que le miniſtere de l'une de ces deux Puiſſances engage ceux qui l'exercent, a la moindre choſe qui puiſſe bleſſer leur devoir envers l'autre, cette même fin commune les oblige au contraire à ſe ſoutenir mutuellement.

222. C'eſt cette obligation preciſe qui lie le Reſcribent plus que tout autre, en ſa qualité de Vicaire Apoſtolique de Bois-le Duc & de Conſeiller du Grand Conſeil de Sa Majeſté Imperiale & Catholique.

223. En cette qualité, il ne luy eſt pas permis d'ignorer, que les divers uſages du Gouvernement dependent uniquement de la Puiſſance temporelle, laquelle n'en eſt comptable qu'à Dieu ſeul.

224. Si la défenſe des droits eſt naturelle & permiſe à tout le monde (ce ſont les paroles de Ferdinand, ſurnommé le Catholique, Roy d'Eſpagne & de Naples, dans une lettre qu'il écrivit à ſon Vice-Roy, le 22. Mai 1508. inſerée dans le Recueil de celles de Louïs XII. Roy de France *tom.* 1. *pag.* 109. & *ſuiv.*) il importe bien plus aux Rois, qu'à nul autre, d'y eſtre exacts & ſeveres, parce que pardeſſus l'obligation où ils ſont de la conſervation de leur Eſtat & Dignité Royale, il leur importe fort auſſy de tenir leurs ſujets en paix par l'adminiſtration d'une bonne juſtice & par un bon Gouvernement.

225. Le Reſcribent a donc mauvaiſe grace d'accabler d'injures le Suppliant pour avoir défendu ſes mémes droits, longues annés avant la promulgation de la

Bulle

Bulle *Unigenitus*, & ainſi dans un tems qu'il n'en étoit point queſtion.

226. L'Auteur *De jure Belgarum*, mort paſſé plus de 40. ans, n'étoit-il pas du meme ſentiment?

227. Poorroit-on aujourd'huy decrier ſa mémoire du Chef de ceux qui s'oppoſent à la Bulle *Unigenitus*, & le faire paſſer pour leur ſauteur?

228. Après tout, pourquoi taut d'invectives contre la perſonne du Suppliant au ſujet de ſa doctrine ſur la neceſſité du *Placet*, puiſque le Reſcribent ſe trouve à la fin forcé par la force de la vérité de eonvenir,

229. *Regem Catholicum voluiſſe obſervari ſtilum ſolitum, qui eſt quoad Bullas dogmaticas, ut cum tales acceperit Miniſter Apoſtolicus, eas deferat ad Gubernatorem Belgii, qui eas communicat cum Conſilio Sanctiori, in quo diſpicitur num Bulla illa nihil contineat quod repugnet Præeminentiis, aut Juribus Regiis quale cum nihil in ea invenitur, ſubmittitur ab eodem Conſilio ad Miniſtrum Apoſtolicum ejuſdem Conſilii Secretarius, qui communicatam Bullam reſtituit & illius uſui relinquit, qui deinde ad Epiſcopos illam deſtinat, à quibus in Diœceſibus publicatur.*

230. *Hunc, & non alium uſum & praxim eſſe in Belgio quoad Bullas dogmaticas, fidem faciunt Regeſta Conſilii Sanctioris.*

231. *Hæc & non alia ſi intenderit Doctor Van Eſpen, in Belgio non habet adverſarium.*

232. Si le Reſcribent avoit compoſé ſa Replique *animo & calamo magis tranquillo*, il ſe ſeroit ſouvenu qu'il a cité dans ce même écrit la page 122. du livret *de Publicatione Legum*, & qu'il en a extrait ce paſſage:

233. *Quod intentio & Regia mens fuerit, Bullas dogmaticas non eſſe publicandas niſi prius in Conſiliis Regiis viſæ fuerit & ut tales recognitæ, quod in effectu coincidit cum ipſa placetatione.*

234. Duquel paſſage ſe voit evidemment que le Suppliant n'exige autre ehoſe que ce que le Reſcribent avoue ſe devoir obſerver, *in quibus Doctor Van Eſpen in Belgio non habet adverſarium.*

235. A ſçavoir que les Bulles des Papes & les decrets des Conciles ſoient vus au Conſeil Privé, & qu'il ſoit ſignifié au Miniſtre Apoſtolique, ou autres qui en ſollicite la publication & execution, qoe Sa Majeſté y conſente, étant ſort indifferent ſoit qu'il conſte de la permiſſion du Prince par Lettres patentes, comme cela ſe pratique en matiere beneficiale, & contentieuſe entre Parties; ſoit par un ſimple *Viſa*, ſoit de bouche par un Secretaire ou autre perſonne publique. L'on n'ignore point que Zypæus en convenant de l'uſage, le fait paſſer pour une opinion qui ne ſeroit fondée ſur aucun Edict du Souverain: mais la Sanction pragmatique de Philippe II. de l'an 1574. & autres Edits poſterieurs imprimez derriere les Coutumes de Namur, *pag.* 215. 216. 217. 218. 219. & 220. juſtifient le eontraire: auſſi étant aſſuré qu'il n'auroit pû obtenir la permiſſion de faire imprimer ſon Livre à Anvers lieu de ſa reſidence, & où il étoit Official, il s'eſt aviſé de le faire imprimer à Cologne, l'an 1620. & 1624. ce qui n'a point empeché que ledit Livre n'ait été défendu par reſolution do Conſeil de Brabant, comme eonſte par la reſcription dudit Conſeil à l'Infante Iſabelle de l'an 1628. & par l'avis reſervi le 25. Fevrier 1644. par le Chef-Preſident Rooſe, où il dit qu'il avoit diverſes reſolutions, dont l'inſcription étoit de la main du Cardinal de Granvelle, pour juſtifier la neceſſité du *Placet* en toutes matieres; & que Zypæus s'eſt abuſé (pour n'avoir jamais été en aucune charge qui l'auroit obligé de prendre inſpection des ehartres du Pays) quand il dit, *nequidem in Conſilio Brabantiæ videri aliud eſſe formulare Placiti quam pro Bullis beneficialibus.* Lib. *juris Pontif. nov. tit. de Conſtitutionibus, n,* 2. & 3. étaot au contraire veritable, eomme dit le Chef Preſident Rooſe, que le *Placet* eſt requis pour toutes les matieres dont l'execution pourroit interreſſer les prerogatives du Roy, les loix du Pais & droits des inhabitans: c'eſt en vain que Zypæus ſe perſuade que cette Sanction de l'an 1574. n'auroit point été publiée; car il ſuffit en tout eas qu'elle ait été envoyée à tous les Conſeils pour y eſtre enregiſtrée, puiſque *Sa Majeſté a pluſieurs fois trouvé plus expedient en matiere de Placet, de faire entendre ſon intention à ſes Officiers par Lettres circulaires, que par Edicts publics, deſquels l'execution pourroit être achoppée étant prinſe à contre-tems par la Cour de Rome, dont les exemples de ce ſiecle, ſignament ceux de Milan & de Veniſe, ont aſſez fait connoître la ſuite & dangereuſe conſequence, de reveiller les Edicts par publication, quoy que très juſtes, fondez en raiſon, & pratiquez en tout tems en ces Pays & ailleurs.* Ce ſont les mots de la Conſulte du Grand Conſeil du 9. Juin 1661. inſerée dans le Recueil de Laury, *Art.* 78.

236. L'on croit convenir de propoſer ici un cas en matiere beneficiale, où le *Placet* eſt requis de l'ayeu du Reſcribent.

237. Poſons que le Prince auroit demandé de Sa Sainteté la collation d'un benefice pour un de ſes Sujets, & que ce benefice lui auroit été conferé par Sa Sainteté aux inſtantes prieres dudit Prince, qui de ſuite auroit ordonné par un ſimple decret que le pourvu par Sa Sainteté fût mis en poſſeſſion dudit benefice: ſaudroit il en ce cas que le même pourvu obtint encore de ſon Prince des Lettres Patentes de *Placet*, avant de pouvoir prendre poſſeſſion de même benefice?

238. Certainement que non, puiſque les inſtantes prieres, le cooſentement & le mandat dudit Prince, valent bien uo *Placet.*

239. Ce qui prouve qoe l'on peut dire du *Placet* & du *Viſa*, ce que nos Juriſconſultes ont dit *de aditione & pro hærede geſtione, qui ſunt duo modi acquirendæ hæreditatis; & hi modi ut nominibus, ita & reipſa inter ſe diſtincti ſunt, ſaltem diſtinctionis cauſa in diverſo genere ponuntur: quamvis nihil obſtet verborum ſignificatio, quominus qui pro hærede ſe gerit, dicatur adire, & qui adit, pro hærede ſe gerere; & ideo noſtri hæc aliquando confundunt. Ita* Vinnius *ad* §. 6. *Inſt. de hæred. qualit. & diff.*

240. Il faut dono eoncIure, qoe le Reſeribent a rempli bien des pages inutilement au ſujet de la matiere du *Placet*, & qu'il a fait bien des vacarmes mal à propos & ſans raiſon.

La montagne en travail enfante une ſouris.

Parmi quoy les Suppliant & joints en cauſe perſiſtent avec demaode de dépens.

Implorant, &c.

Etoit Signé, COLOMA KEYAERTS.

APOSSTILLE.

Soit fourni, du 9. de Decembre 1720.

Digitized by Google

DEDUCTIO JURIS ET FACTI

PRO ZEGERO-BERNARDO VAN ESPEN J. U. DOCTORE ET SS. CANONUM PROFESSORE, SUPPLICANTE:

CONTRA AMPLISSIMUM D. PETRUM GOVARTS VICARIUM APOSTOLICUM SYLVEDUCENSEM, ET CONSILIARIUM IN MAGNO CONSILIO REGIO, INTIMATUM.

SUPPLICANS, revolvens librum, cui titulus: *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis anni* 1718. *circa Bullam* UNIGENITUS, reperit pagina octava exemplar Reſponſi D. Intimati ad Epiſtolam Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi D. Archiepiſcopi Mechlinienſis, in quo Supplicans ſe videt traductum, tanquam qui non ceſſet auctoritati Pontificiæ ejuſque Conſtitutionibus quotidie arrodere, necnon doctrinam ſuam tanquam *novum fermentum*, quo ut purgetur fœcundum Belgii Seminarium Univerſitas Lovanienſis, optandum eſſet.

Cum vero Supplicans videret hanc atrocem contra perſonam & doctrinam ſuam calumniam unice ſuum fundamentum habere in his, quæ pro tuendis indubitatis Juribus, & auctoritate Suæ Cæſareæ & Catholicæ Majeſtatis ſcripſerat, imo & hæc per latus Supplicantis manifeſte impeti; cenſuit Supplicans Libellum ſupplicem exhibendum Suæ Cæſareæ ac Catholicæ Majeſtati in ſuo Conſilio Status, quo expoſuit hanc injuriam & calumniam in Supplicantem conjectam unice ob propugnata in ſuis Scriptis Jura Suæ Majeſtatis, concluſitque, quatenus Sua Majeſtas injungere dignaretur D. Intimato, ut *præfatam injuriam Supplicanti illatam revocet, aut famam læſam reſtituat eo modo quo Suæ Majeſtati juſtum & æquum videbitur.*

Viſo & lecto hoc Libello in Conſilio Status die 12. Julii anno 1719. per Apoſtillam marginalem eidem appoſitam die 13. ejuſdem remiſit Supplicantem pro complemento juſtitiæ ad Magnum Conſilium Suæ Cæſareæ & Catholicæ Majeſtatis.

Perſpicientes autem hujus Conſilii Status perſpicaciſſimi Senatores, hanc injuriam, cujus reparationem Supplicans poſtulabat, originem ſuam habere ex eo, quod Supplicans jura Suæ Majeſtatis tueretur, imo ipſis perſpicuum eſſet injuriam hanc Supplicanti illatam manifeſte tendere in violationem & enervationem jurium & præeminentiarum Suæ Majeſtatis, per litteras ad Magnum Conſilium mandarunt, ut Ampliſſimi DD. Conſiliarii Fiſcales ſe jungerent Supplicanti pro tuendis juribus Suæ Majeſtatis.

Conformiter ad prædictam Apoſtillam Libello Supplicantis appoſitam & præfatas litteras, Supplicans una ſibi adjunctis Ampliſſimis DD. Conſiliariis Fiſcalibus obtulit Libellum ſupplicem huic Magno Conſilio, in eodem concludens prout concluſerat in Libello Conſilio Status oblato.

Domini vero Juncti pro tuendis juribus Suæ Majeſtatis concluſionem ampliantes concludunt: *A ce que ladite Lettre ſoit biffée & tracée hors dudit livre; qu'il ſoit interdit à tous & un chacun, de quelle condition & qualité qu'il ſoit, de s'en ſervir pour établir des maximes nouvelles, qui ſappent les Loix fondamentales de l'Etat, & à tous Libraires & Imprimeurs de vendre ou débiter ladite Lettre, à telles groſſes peines & amendes, que la Cour trouvera bon d'arbitrer, &c.*

Huic Libello reſpondit D. Intimatus per modum Advertentiæ.

Huic Scripto per modum Replicæ reſponſum fuit per Supplicantem & Ampliſſ. DD. Junctos; oſtenſumque fuit, quam inepta & futilis ſit exceptio declinatoria per D. Intimatum propoſita, & quam vana ſit gloriatio de confecto & publicato libro, cui titulus: *Certamen pro Immunitate Eccleſiaſtica locali.* In quo libro præter obfirmatum animum Jura Regia impugnandi, & Supplicantem injuriandi & calumniandi, de quibus ipſe etiam D. Intimatus quaſi triumphabundus gloriatur, nihil ſolidi reperitur.

Unum hic addit Supplicans, ne nimium de taciturnitate & ſilentio Supplicantis D. Intimatus exultet, nequaquam ſilentium hoc proveniſſe, quaſi Supplicans hoc opus D. Intimati adeo ſolidis fundamentis innixum crederet, ut illud de facili ſubverti non poſſet, ſed quod illud indignum refutatione judicaverit.

Ut enim candide fateatur Supplicans, cum primum in manus ejus incidit *Certamen* illud, nec indignitatem operis & publicam de eo indignationem adhuc perſpectam haberet, indignatus de tam enormi & pernicioſa Juris Regii violatione, ad refutandum hoc Scriptum ſe accinxit Supplicans, & pene ad finem perduxerat; dum tandem perſpexit hoc opus non niſi apographis & mutilatis quibuſdam fragmentis ex Decreto Gratiani deſumptis eſſe refertum, ac inſuper intellexiſſet palam hoc opus contemptui haberi, atque ſub pulveribus deliteſcere, & Typographi granaria gravare;

Ut propterea Supplicans manum e tabula retraxerit, veritus ne refutatio hujus inſignis operis, aliquorum curioſitate excitata, opus ſuum e pulveribus reſuſcitaret; crediditque Supplicans ſatius eſſe Jus Regium circa Immunitatem localem vindicare & exponere ſpeciali aliqua diſſertatione, nulla nec dicti *Certaminis*, aut ejus Auctoris facta mentione.

Dictæ Replicæ D. Intimatus oppoſuit prolixum & confuſum Scriptum ſub nomine *Perſiſtentiæ & Advertentiæ*, in quo ſub prætextu Immunitatis, & Exemptionis perſonalis, ſe a juriſdictione hujus Magni Conſilii ſubtrahere conatur; multaque miſcet, quæ animum ejus in tuendis Juribus ſui Principis parum proclivem demonſtrant, repletque Scriptum ſuum multis perergis cauſam principalem non tangentibus, ſed potius ad cauſam involvendam & obſcurandam adinventis, quin & ſenſa Supplicantis in alienum ſenſum contra ejus mentem detorquere conatur.

Huic Scripto abunde ſolideque reſponderunt per ſuam Duplicam Ampliſſ. DD. Conſiliarii Fiſcales Supplicanti juncti in hac cauſa pro tuendis Juribus & Præeminentiis Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtatis, in quantum per latus Supplicantis perſpexerunt Jura & Præeminentias Regias everti & impeti.

Proinde id unum ſufficiet Supplicanti, oſtendere per ipſum nihil eſſe aſſertum aut ſcriptum, niſi quod Juribus & Præeminentiis Regiis plane conforme eſt.

Ac proinde doctrinam, & aſſerta Supplicantis non poſſe ut *novum fermentum* publice proclamari, atque

Sup-

Supplicantem tanquam quotidie arrodentem Pontificiæ auctoritati traduci, niſi una indubitatis Juribus & Præeminentiis Regiis hæc nota inuratur.

Cum autem Scriptum D. Intimati exaratum ſit ſumma confuſione, omniaque ſine ullo ordine immiſceat, cenſuit Supplicans hoc ſuum Scriptum in quatuor capita dividendum:

Quorum primo reſpondetur ad ea quæ pro ſua exceptione declinatoria & ejus fundamento, ſive Immunitate Sacerdotum in Cauſis perſonalibus, ſignanter criminalibus, adduxit Intimatus.

Secundo capite ſatisfit his, quæ doctrinæ Supplicantis de neceſſitate Placeti Regii ſuper Bullis Pontificiis notanter in materia dogmatica Intimatus opponit.

Tertio capite expenduntur ea, quæ contra doctrinam Supplicantis de Juriſdictione Principis præſertim criminali in hoc Scripto per Intimatum adducuntur.

Quarto denique capite explanantur quæ de prohibitione Romana operis Supplicantis (cui titulus: *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*) ſcribit Intimatus, quæque inde perperam concludit, adjectis quibuſdam parergis ad invidiam Supplicantis impertinenter adductis.

CAPUT I.

Reſpondetur ad ea quæ pro ſua EXCEPTIONE DECLINATORIA, *& ejus fundamento, ſive Immunitate Sacerdotum in Cauſis perſonalibus, ſignanter criminalibus, adduxit Intimatus.*

ARTICULO 57. ſuæ Perſiſtentiæ ſive Replicæ dicit D. Intimatus, *Quod non poſſit ac debeat conteſtari coram hoc Magno Conſilio ſuper criminali & clamoſa hac actione, quam Clariſſimus D. Van Eſpen inſtituit.*

Imprimis novit Intimatus Supplicantem nullam contra D. Intimatum actionem coram hoc Magno Conſilio inſtituiſſe, niſi ex Judicio Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtatis in ſuo Conſilio Status, a quo per Apoſtillam Libello Supplicantis appoſitam pro complemento Juſtitiæ tanquam Judicem competentem hujus cauſæ Supplicans miſſus fuit.

Adhæc novit indubie Conſiliarius Regius, ex concluſione per Libellum ſupplicem capta judicandum eſſe de ſpecie actionis.

Concluſio autem a Supplicante per Libellum Conſilio Status oblatum, ac poſtmodum huic Magno Conſilio cum eadem plane concluſione conformiter ad Apoſtillam marginalem exhibitum, hæc fuit: *Humillime ſupplicans, quatenus dignetur præfato Vicario Apoſtolico Sylvæducenſi ac Conſiliario in Magno Tuæ Majeſtatis Conſilio Petro Govarts injungere, ut præfatam injuriam Supplicanti illatam revocet, aut famam læſam reſtituat eo modo quo Sacræ Tuæ Majeſtati juſtum & æquum videbitur. quod faciendo, &c.* Quæ hic ſpecies actionis criminalis quam D. Van Eſpen contra intimatum inſtituit?

Ignoratne forſan Conſiliarius Magni Conſilii, quod *Judicium dicatur criminale, quo agitur ad publicam vindictam, ſive ſit ex delicto imponenda pœna corporalis ad commodum publicum, ſive ſit imponenda pœna pecuniaria applicanda Fiſco.*

Judicium vero dicatur civile, *quando agitur ad commodum privatum, ſive cauſa deſcendat ex delicto, ſive ex contractu*, uti loquitur Julius Clarus in Practica criminali, *§. finali, lib. 5. quæſt.* 1.

Porro ex concluſione per Supplicantem capta evidens eſt, Supplicantem nequaquam ad vindictam publicam, ſed unice ad reparationem ſuæ propriæ famæ concluſiſſe, eo modo quo Suæ Majeſtati id fieri juſtum & æquum videbitur. Quæ concluſio, cum unice tendat ad intereſſe privatum Supplicantis, nullam vel ſpeciem habet actionis criminalis.

Imo tametſi Supplicans ſimpliciter concluſiſſet pro reparatione ſuæ famæ ad palinodiam ſive revocationem injuriæ per Intimatum faciendam, hæc nihilominus concluſio civilis eſſet, utpote quæ non inſtituitur, *ut vel corpori pœna infligatur, vel quidquam applicetur Fiſco; ſed tantum ut honori & æſtimationi ejus, qui læſus eſt, conſulatur.*

Ita poſt Mynſingerum & Andream Gail loquitur Arnoldus Vinnius ad §. 10. *Inſtit. de injuriis.* Addi poteſt & Zypæus in Notitia Juris Belgici *tit. de injuriis, n.* 3. notans moribus obtinuiſſe, ut *palinodia exigatur, quæ reparationem famæ ſpectat, adeoque* CIVILIS EST.

Neſcit proinde Supplicans, qua ſpecie Conſiliarius Regius Doctor Juris pro fundamento ſuæ exceptionis declinatoriæ aſſerere potuerit, quaſi per Supplicantem coram hoc Magno Conſilio contra Vicarium Apoſtolicum inſtituta eſſet actio criminalis.

Sed & hoc ſatis mirari nequit Supplicans, quod in hujus fundamenti probationem adducere non vereatur factum & exemplum defuncti Archiepiſcopi Mechlinienſis, cujus Vicarius Generalis aliquando fuit D. Intimatus: quod art. 60. proponit his verbis: *Etiam ab aliquot annis quinque Sacerdotes nominantes ſe Theologos Belgas auſi ſunt offerre Libellum ſupplicem Conſilio Privato contra ipſum Illuſtriſſimum D. Archiepiſcopum Mechlinienſem defunctum, quo poſtulabant reparari prætenſas injurias ſibi illatas per quamdam ipſius Deductionem contra ipſos Sereniſſimo Duci Bavariæ exhibitam, concludentes ut Archiepiſcopus eas revocaret.*

Quinque illi Sacerdotes, de quibus Intimatus, fuerunt Gummarus Huygens, S. T. D. & Præſes Collegii Adriani VI. Lovanii, Lambertus Baerts Canonicus & Plebanus Mechlinienſis, Rumoldus Bacx Canonicus & Plebanus Antverpienſis, Eraſmus Van Geet Canonicus Graduatus & Pœnitentiarius Eccleſiæ Cathedralis Gandenſis, & Guillelmus Vande Neſſe Paſtor S. Catharinæ Bruxellis.

His præclariſſimis Viris affinxit per atrocem injuriam & calumniam D. Intimatus in quodam Libello, cui titulus: *Certamen*, &c. quaſi ipſi Archiepiſcopum Mechlinienſem convenilſent *criminaliter* coram Conſilio Privato.

Hanc, aliaſque calumnias contra hos alioſque Sacerdotes Belgas per Intimatum in citato *Certamine* injectas, ad inſtantes preces horum Sacerdotum refutavit Supplicans in Libello cui titulus: *Concordia Immunitatis Eccleſiaſtica, & Juris Regii, &c.* in quo oſtenditur, quod nulla, vel in ſpeciem hi Sacerdotes actione criminali conveniſſent coram Conſilio Privato Illuſtriſſimum D. Archiepiſcopum Mechlinienſem.

Hoc verum eſt, quod D. Archiepiſcopus anno 1695. obtuliſſet Duci Bavariæ tunc Belgii Gubernatori Libellum contra prædictum Guillelmum Vande Neſſe, in quo illum de variis enormibus exceſſibus accuſabat, adjuncto eidem Libello ſcripto, cui titulus: *Deductio Proceſſus criminalis Paſtoris S. Catharinæ & adhærentium ipſius*: qua non tantum dictus Paſtor, ſed & prædicti quatuor Sacerdotes variis enormibus exceſſibus notantur, atque tandem concluditur:

Nunc Suæ Majeſtati & ſuis conſiderandum relinquitur, quid ab ejuſmodi Presbyteris exſpectandum ſit, quem reverentiæ & obedientiæ erga ſuos Principes ſenſum inſpirabunt ſubditis, quibus tam pernicioſa præbent ſeditionis & rebellionis exempla. Si Lutherus & Calvinus, & primi illorum ſectatores compreſſi fuiſſent initio Europa adhuc tota Catholica foret, nec tot in Statu viſæ eſſent mutationes, nec tot Provinciæ a legitimo ſuo Principe ſeparatæ.

Quid evidentius, quam quod hi Sacerdotes per ſuum Libellum ſupplicem, quem Conſilio Privato obtulerunt, poſtquam copiam præfatæ Deductionis nacti

fuerant,

fuerant, nulla vel in ſpeciem actinne criminali D. Archiepiſcopum convenerint? Concluſio enim ipſorum erat de verbo ad verbum prout ſequitur:

Supplicant humillime S. M. ut declarare non gravetur dictas denuntiationes, accuſationes, & terminos injurioſos, quæ D. Archiepiſcopus Mechlinienſis allegat & profert tum in dicto ſuo Libello, tum in Deductione quæ Libello jungitur, eſſe abuſiva, ficta & veritati contraria, ac proinde mandare dignetur, ut dictus Libellus & Deductio lacerentur, aut ſaltem dictæ injuriæ accuſationes & termini injurioſi deleantur & expungantur, ea ratione qua Majeſtas Veſtra expedire judicaverit, vel aliter, cum expenſis & damnis; quod faciendo, &c.

Evidens in primis eſt, quod hi Sacerdotes per hunc Libellum ſupplicem Conſilio Privato oblatum unice intenderint ſe ab enormibus exceſſibus, de quibus coram eodem Conſilio per Archiepiſcopum erant denuntiati & accuſati, purgare, & innocentiam ſuam probare conati ſint, id unum concludendo ut fama ipſorum per injurias ſibi impactas enormiter læſa reparetur eo modo quo Majeſtas Sua expedire judicaverit.

Quæ hic ſpecies actionis criminalis contra D. Archiepiſcopum? Enimvero ob Archiepiſcopi reverentiam, nec ad palinodiam concludere voluerunt, uti ex eorum ſupra exhibita Concluſione pateſcit, ut falſo proinde aſſerat Intimatus eos ſupplicaſſe, ut Archiepiſcopus *injurias revocet*.

Adhæc evidens eſt, hos Sacerdotes per Libellum ſupplicem proprie non conveniſſe Archiepiſcopum coram Conſilio Privato, ſed potius D. Archiepiſcopum Libellum cum Deductione Conſilio Privato offerendo & poſtulando, ut in hos Sacerdotes tot enormium ſcelerum reos animadverteretur, coram hoc Conſilio conveniſſe, ſive accuſaſſe, & ut reos puniendos detuliſſe.

Sacerdotes vero intra terminos defenſionis omnibus jure naturali permiſſæ ſe continentes coram eodem Judice & Tribunali, coram quo erant accuſati & infamati, innocentiam ſuam probarunt, & famæ reparationem prætenderunt; quo quid æquius juſtiuſque?

Verum eſt, huic Sacerdotum Libello licet iterato interpellatum D. Archiepiſcopum non cenſuiſſe reſpondendum; ſed & verum eſt, Conſilium Privatum ipſum ut contumacem declaraſſe per ſequens Decretum: *Sua Majeſtas decernens ſecluſionem intentam per Apoſtillam de 11. Martii præteriti admittit Supplicantes ad probandum facta per ipſos allegata, parte ad hoc prius citata.*

Quæ hic per D. Archiepiſcopum oppoſita exceptio declinatoria titulo Immunitatis Eccleſiaſticæ perſonalis, quam ſibi fingit Intimatus? Num forſan per exceptionem hanc prætendiſſet D. Archiepiſcopus impedire hos Sacerdotes, quominus defenſionem ſuam inſtituerent coram eodem Judice, coram quo per ipſum D. Archiepiſcopum de variis exceſſibus & criminibus erant denuntiati? Aut forſan Judicem voluiſſet declinare ut incompetentem ad declarandum hos Sacerdotes eſſe innocentes, ad quem tanquam Judicem competentem examen & deciſionem hujus cauſæ detulerat, & privative ſpectare dixerat? Quid hic ſtultius & ineptius?

Nihil proinde ex hoo Archiepiſcopi facto & exemplo pro fundanda ſua exceptione declinatoria titulo Immunitatis perſonalis exſculpere poteſt D. intimatus: ſed hoc potius diſcere debuiſſet, Archiepiſcopum non dubitaſſe, quin hæc Immunitas ceſſaret, dum de violata auctoritate & poteſtate Principis per Sacerdotes quæſtio eſt, & de hac violatione rei aguntur.

Ex his itaque & hoc inferre poterat D. Intimatus, Immunitatem ſive exemptionem Sacerdotum a foro ſeculari in cauſia criminalibus ſibi etiam ex judicio Archiepiſcopi in præſenti cauſa non poſſe ſuffragari, quandoquidem de violata Juriſdictione & auctoritate Principis quæſtio ſit.

Interim D. Intimatus, ut exceptionem ſuam declinatoriam aliquo colore firmet, plura ex prædicto ſuo *Certamine* pro aſſerenda omnimoda Immunitate Clericorum in cauſis perſonalibus præſertim criminalibus tranſcripſit, quibus abunde & ſolide in ſua Duplica reſponderunt Ampliſſimi DD. Fiſcales, atque pro tuenda Cæſareæ ſuæ Majeſtatis auctoritate probarunt omnem hanc immunitatem Clericorum procedere & dependere a voluntate & benignitate Principum tacita, vel expreſſa; eamque pro temporum & locorum varietate & conditione reſtrictiorem vel extenſiorem fuiſſe & eſſe.

Hoc & una annotarunt Ampliſſimi DD. Juncti, quorumdam Auctorum, quorum auctoritate hanc Immunitatem adſtruere ſtudet, ſententiam in alienum ſenſum detorſiſſe, notanter Didaci Covarruviæ, quem ut præcipuum hujus Immunitatis Patroonum reclamat.

Inſuper recte notarunt, perperam D. Intimatum pro aſſerenda ſua exceptione declinatoria titulo Immunitatis impendiſſe Synod. Trid. *Seſſ. 24. cap. 5. de Reform.* ubi præſcribitur forma procedendi contra enormium criminum reos; reflectentes Synod. Trid. in hoc Decreto ſpecialiter agere de Epiſcopis, non autem de Sacerdotibus, licet titulo Vicariatus ſive Apoſtolici, ſive Epiſcopalis, vel Capituli Sede vacante, curam & regimen exercentibus, charactere tamen Epiſcopali non inſignitis, qualis eſt D. Intimatus.

Obſervarunt quoque per dicti Concilii Decretum *Seſſ. 25. cap. 20. de Reform.* quod ad nauſeam recantat D. Intimatus, nullatenus auctoritatem aut juriſdictionem Principum quoad cauſas criminales Clericorum reſtrictam eſſe: una tamen notantes, quod nonnulli e Patribus Concilii Tridentini, ac præcipue Legati Pontificii, aliique Epiſcopi Italiæ tentarint, ut quædam circa Juriſdictionem & Poteſtatem Principum quoad cauſas & Perſonas Eccleſiaſticas reformationis Decreta Patribus proponerentur; ſed ab hac reſolutione tandem receſſum fuerit ob ſummam & unanimem omnium Principum per ſuos Legatos oppoſitionem.

His addere liceat ſtudium & conatum Legati Apoſtolici pro extendenda hac Clericorum Immunitate in cauſis criminalibus, & oppoſitionem Oratorum Principum, ac ſignanter Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtatis Caroli V. prævie ante *Seſſ. 14. de Reform.* ſub Julio III:

Hujus conatus & oppoſitionis teſtem habemus omni exceptione majorem Franciſcum De Vargas, qui tanquam Conſiliarius & Aſſeſſor Franciſci De Toledo Oratoris dictæ Suæ Majeſtatis eo tempore quo hæc contigerunt, Concilio Tridentino iotererat, & tuendis Juribus Suæ Majeſtatis intendebat.

Hic itaque in litteris datis 26. Novembris 1551. e Concilio Tridentino ad Epiſcopum Atrebatenſem ſive Cardinalem Granvellanum, eo tempore in his Provinciis Caroli V. primum Miniſtrum ſcribit, per Legatum Summi Pontificis Conſilio præſidentem inter articolos Reformatioois in proxima Seſſ. 14. proponendos fuiſſe quinque articulos exemptiooem Clericorum & Immunitatem Eccleſiaſticam concernentes, quorum quartus hic erat: *Nemo Laicus cujuſcumque dignitatis, prætextu cujuſcumque privilegii vel conſuetudinis, contra in ſacris Ordinibus conſtitutos etiam in actionibus criminalibus procedere poteſt.*

Scribit autem De Vargas, quod hiſce articulis magna fuerit ſicta oppoſitin, ac præſertim per Franciſcum De Toledo Oratorem Regis Catholici, ob præjudicium inferendom Juriſdictioni Regiæ io puniendis atrocibus criminibus Clericorum, ſi hi articuli per Concilium probarentur, & ſignanter per articulum. 4. Qui, ut ſcribit De Vargas, in verbis eſſet *d'une conſquence fort préjudiciable, ſur-tout à Sa Majeſté & à ſes Royaumes. Nous avons en Eſpagne des Ordonnances, des Privileges, des louables & d'anciennes Coûtumes,*

que

que cette prétention du Legat attaque & renverſe même. Elle eſt contraire encore au ſtile, & à la maniere de proceder qui ont toujours été, & qui ſont encore en uſage dans les Conſeils Royaux & dans les Chancelleries. On y connoit par exemple des tous les violences; on cite, on bannit de Royaume les Eccleſiaſtiques qui troublent la tranquillité publicque, qui s'oppoſent à l'exercice de la Juriſdiction Royale, qui ont commis des crimes enormes ſans être punis, qui contreviennent à l'Ordonnance de Madrid, où il eſt défendu de donner des Benefices aux etrangers, ni des penſions ſur les Benefices, qui entreprennent ſur les Droits & ſur les Prerogatives du Royaume, qui ſont enfin pluſieurs choſes ſemblables. Cette maniere de proceder ſe doit appeller plûtôt conſervation, défenſe, protection de l'Etat & de ſes privileges, qu'entrepriſe de la Juriſdiction Royale ſur les immunités Eccleſiaſtiques. Hæc Epiſtola integra habetur in libello cui titulus: *Lettres & memoires de François De Vargas..... touchant le Concile de Trente &c.* editionis anni 1699. pag. 207.

Cum igitur nec in hac Seſſione propter Principum oppoſitionem quidquam de Immunitate Clericorum in cauſis criminalibus à Patribus Concilii Tridentini decretum legatur, ſolidè concluditur, perperam auctoritatem dicti Concilii pro aſſerenda hac immmunitate toties reclamari.

Conſtat inſuper ex eadem Epiſtola Franciſci De Vargas, ab antiquo receptum fuiſſe non tantum in Regno Galliæ, ſed etiam in Ditionibus ſuæ Cæſareæ Majeſtatis, ut Clerici in cauſis criminalibus coram Principum Auditoriis convenirentur, dum de infractione Jurium ſuæ Cæſareæ Majeſtatis rei aguntur.

Conſequenter D. Intimato, qui in hac cauſa reus agitur de violatione Jurium Suæ Majeſtatis, non poteſt ſuffragari immunitas Clericorum in cauſis criminalibus.

CAPUT II.

De neceſſitate PLACETI *ſuper Bullis Pontificiis præſertim dogmaticis ante earum publicationem.*

PArum ac præcipuum punctum, de quo Intimatus in Epiſtola ſua ad D. Archiepiſcopum Mechlinienſem die 8. Decembris 1718. conqueritur, & quo tanquam *novo fermento* Univerſitatem Lovanienſem purgandam optâret, concernit doctrinam Supplicantis de neceſſitate Placeti Regii ſuper Bullis Romanis, ſignanter Dogmaticis, quod in ſua Epiſtola his verbis expreſſit: *Non deſunt tamen* (in Univerſitate Lovanienſi) *aliqui, præcipue unus qui non ceſſat illi* (auctoritati Pontificiæ) *arrodere, & etiam in hiſce circumſtantiis publice ſuggerere quod neque moderna Conſtitutio* Unigenitus, *neque ullæ aliæ Bullæ, licet dogmaticæ, Catholicos obligent, antequam a Conſiliis Regiis ſint placetatæ.*

Fatetur Supplicans, ſe in Tractatu ſuo de Promulgatione Legum Eccleſiaſticarum, quem anno 1712. publice edidit, ſuſtinuiſſe & ſuſtinere, ac occaſione data publice ſuggerere, ſolam Bullarum aut Reſcriptorum promulgationem more ſolito per affixionem Romæ in locis ſolitis factam inſufficientem eſſe, ut ea mediante Bullæ & Reſcripta Pontificia Belgas obligent, atque apud eos vim legis obtineant: ſed neceſſariam eſſe earum promulgationem per ſingulas Provincias ritu & more in his conſueto, ut hac promulgatione populus & communitas vigore hujus promulgationis in certam & auctoritati publicæ innixam notitiam devenire queat.

Illud quoque fatetur Supplicans ſe ſuſtinuiſſe, & ſuſtinere nullam Bullam, nullumque Reſcriptum Romanum, aut aliud quidpiam poſſe in Provincias aut ditiones ſupremi Principis ab extra inferri & in modum legis per provincias publicari, antequam Princeps per ſe vel per Miniſtros ſuos ad id deſignatos notitiam ejus habuerit, & publicationi conſenſum ſuum dederit ſive per litteras *Placeti*, ſive per *Viſa*, ſive, ut alii loquuntur, *Pareatis*, vel *Exequatur*, quæ omnia in unum incidunt, & unum ſignificant, Principem accepta notitia Bullarum ſeu Reſcriptorum, in earum publicatione conſentire.

Et ſane aliud per *Placetum* non intelligi indobie noviſſe debuit D. Intimatus, quandoquidem ignorare non potuit ipſe, qui jam pridem in Gymnaſio SS. Trinitatis Lovanii Grammaticam profeſſus fuerat, *Placetum* derivari a verbo *Placere*, adeoque per Placetum id unum ſignificari quod per verbum *Placere*.

Itaque Bullam placetari ſive Placito Regio muniri idem ſonat, quod Regi ſive Principi Bulla placet.

Dum igitur Supplicans requirit, ut Bullæ etiam Dogmaticæ ante earum publicationem ſint a Principe ſive ejus Conſiliis placetatæ, id unum vult & ſuſtinet, ut Bullæ ante earum publicationem a Principe ſeu ejus Conſiliis fuerint viſæ & examinatæ, & examine facto *Placetum* ſive conſenſus Principis ſuper earum publicatione acceſſerit.

Nec aliud Supplicantem per *Placetum* ſeu litteras *Placeti* intellexiſſe cognoſcere potuiſſet D. Intimatus, ſi pacato animo legiſſet prædictum Tractatum Supplicantis, quem ſe legiſſe fatetur art. 35.

Et quidem Supplicans ſub initio hujus Tractatus ubi de Placeto Regio incipit, *parte* 2. *cap.* 1. §. 1. præmittens, cur litteræ, quibus conſenſus Principis indicatur, dicantur hic in Belgio Litteræ Placeti, hæc habet: *Vocantur Litteræ Placeti, ut ſignificetur Bullas ſeu Reſcripta per Principem ejuſve Curias diſcuſſa ipſi non diſplicere, ideoque ſibi placere, ut executionem in ſuis Ditionibus obtineant, & effectum ſortiantur juxta morem & ſtylum in ſuis Ditionibus uſitatum.*

Et rurſus *part.* 4. *cap.* 4. §. 5. aſſeruit Supplicans Conſilii Privati non ſecus ac Brabantiæ firmam & conſtantem fuiſſe ſententiam etiam poſt receptas litteras Philippi IV. *Bullas dogmaticas non eſſe publicandas, niſi in Conſiliis Regiis viſæ fuerint, & ut tales recognitæ, quod in effectu coincidit cum ipſa placetatione.*

Hæc palam evincunt Supplicantem non aliud requiſiviſſe, niſi ut Bullæ Pontificiæ in Conſiliis Regiis fuerint *viſæ* & recognitæ & ut dogmaticæ probatæ, & conſenſus Regius ſive ſcripto ſive verbo legitime innotuerit.

Porro hæc verba D. Intimatus non tantum legit, ſed & tranſcripſit art. 47. ſuæ Perſiſtentiæ.

Itaque D. Intimatus traducendo Supplicantem tanquam *qui non ceſſat quotidie arrodere Pontificiis auctoritati, & ejus doctrinam ut novum fermentum* notare, eo quod ſuſtineat ſeu ſuggerat, quod nullæ Bullæ Pontificiæ, licèt Dogmaticæ, Catholicos obligent, antequam a Conſiliis Regiis ſint placetatæ manifeſte ſignificare voluit Bullas Pontificias vulgo Dogmaticas obligare, tametſi in Conſiliis Regiis nec viſæ, nec recognitæ fuerint, neque conſenſus Regius ſive ejus Placetum acceſſerit.

Et revera hoc fuiſſe & eſſe intentum D. Intimati, ex toto contextu Epiſtolæ ac ejus Perſiſtentiæ nequaquam obſcurum eſt.

In primis *Art.* 47. agnovit, quod Supplicans aſſeruerit, ſtylum aſſuetum & ſolitum, quem pro publicatione Bullarum Dogmaticarum Philippus IV. in litteris de 13. Junii 1659. ſervari voluit, eſſe, ut Bullæ Dogmaticæ in Conſiliis Regiis ſint viſæ & recognitæ ut tales; atque ona recognovit Supplicantem aſſeruiſſe, quod hic ſtylus coincidat cum ipſa placetatione.

Verum ſimilem placetationem ſive ſtylum D. Intimato nequaquam placere oſtendit art. 52. ibidem aſſerens ſibi innotuiſſe, *quod D. Van Eſpen ſuſtinere non poſſet, ſtylum aſſuetum & ſolitum de quo Rex loquitur,*

loquitur, fuiſſe talem, ut Bullæ Apoſtolicæ & dogmaticæ non fuerint in Belgio publicatæ, niſi prius in Conſiliis Regiis viſæ fuiſſent, & ut tales recognitæ & approbatæ.

Rationem Cunſiliario Regio plane indignam ſubiicit: *Quoniam ejuſmodi aſſertioni obſtant Regiſtra Epiſcoporum Belgii.*

Quaſi Rex Catholicus præcipiens ut in publicatione Bullarum dogmaticarum procedatur juxta aſſuetum & ſolitum ſtylum, voluiſſet ut ejus Miniſtri hunc ſtylum diſcerent ex Regiſtris Epiſcoporum.

Interim ex his manifeſtum eſt, intentum D. Intimati eſſe, ut nec hic ſtylus ſive talis placetatiu in publicatione Bullarum dogmaticarum requiratur.

Ulterius poſtquam faſſus eſt citato *art.* 47. Placetum, quod Supplicans requirit, in effectu coincidere cum *Viſa*, ſive quod Bullæ Dogmaticæ in Conſiliis Regiis fuerint viſæ & recognitæ, palam fatetur art. 91. ſe in ſua Epiſtola inſinuare: *Quod Bullæ Dogmaticæ & Bulla* Unigenitus *Chriſti Fideles obliget citra ſimile Decretum.*

Et art. 56. dicere non eſt veritus, quod ut Vicarius Pontificis, ipſiuſque Miniſter fidelis, muneris ſui eſſe æſtimaverit, Theologos Lovanii reſidentes, aliumque Clerum ſuæ Diœceſis inferiorem Epiſtola ſua monere, *Ne etiam hoc prætextu* (ſcilicet quod Bulla in Conſiliis Regiis non ſit viſa & recognita ut vere dogmatica) *recuſarent Vicario Chriſti ejuſque Bullæ debitam obedientiam.*

Quid illud niſi perſuadere, Bullas dogmaticas Chriſti fideles in Provinciis etiam remotiſſimis à Curia Romana obligare ſine ſpeciali publicatiune in ſingulis Provinciis, aut ſaltem earum publicationem fieri poſſe, & ea mediante poſſe conſtringi populum ad earum obſervantiam, ſine ullo ſcitu aut Placeto Principis, ſive priuſquam a Principe ejuſve Miniſtris viſæ & recognitæ fuerint.

Nec mirum videri debet id a D. Intimato attentari, utpote qui in omnibus ſuis ſcriptis, ac notanter in utroque Certamine pro immunitate locali & perſonali, admodum generoſum & fidelem Patronum pro prætenſis Juribus Curiæ Romanæ ſe oſtentat, etiam cum depreſſione auctoritatis & præeminentiarum ſui Principis.

Notum eſt autem DD. Internuntios jam pridem in hoc collimaſſe, & hodie collimare, ut perſuadeant Bullas Pontificias vulgo Dogmaticas Chriſti fideles ubique obligare, & ad earum obſervantiam conſtringere vigore ſolius publicationis ritu ſolito Romæ factæ, aut ſaltem eas publicari poſſe ſine ulla prævia Placetatione Principis.

Hoc Curiæ Romanæ ſtudium & conatum palam non ſemel recognoverunt Internuntii Bruxellis reſidentes, ac notanter an. 1682.

Eo anno bina Decreta prodierunt à Congregatione Cardinalium, quibus quædam impreſſa proſcribebantur, quæ per Internuntium publicanda miſſa fuerant ad Archiepiſcopum Mechlinienſem.

Conſilium Privatum accepta notitia hujus miſſionis, per litteras de nona Decembris ejuſdem anni ſignificavit, *Bullas aliaſque Pontificias diſpoſitiones dum concernunt materias* DOGMATICAS *exhibendas eſſe Conſilio, ut ab eodem inſpiciantur, ac pro talibus cognoſcantur priuſquam publicentur.*

Internuntius accepta hujus Epiſtolæ per Archiepiſcopum copia, mox querelas ſuas per Libellum expoſuit Gubernatori Belgii; atque contendit idem eſſe in effectu Bullas dogmaticas eſſe placetandas ante earum publicationem, vel earum publicationem eſſe ſuſpendendam, quoaduſque ſimiles Bullæ fuerint in Conſiliis Regiis viſæ & recognitæ ut tales. Unde rogat Gubernatorem, *ut dignetur rem penitius introſpicere, & facile,* ait, *perſpectum habebit, quod in idem incidit, placetare aliquam Bullam, ac examinare, an ſit dogmatica: utroque enim caſu ſubeſt arbitrio, voluntati ac judicio Miniſtrorum Regis publicatio Apoſtolicarum diſpoſitionum, hæcque ſubordinatio & dependentia tolerari nequit a Sancta Sede in his quæ ſunt mere* DOGMATICA Integer Libellus habetur in Appendice ſupradicti tractatus litt. *Y.*

De hoc Curiæ Romanæ ſtudio & conatu etiam probe conſcius Senatus Brabantiæ monendum cenſuit Archi-Ducem Leopoldum, ut Placetum Regium, quo permittebatur publicatio Bullæ Urbani VIII. contra librum Janſenii, quæ incipit *In eminenti*, ita limitaretur & modificaretur, ut hac publicatione præjudicium non fieret Suæ Majeſtati circa Jus Placeti: *Parce qu'en ladite Bulle ſe trouvent des clauſes, qui decouvrent ouvertement le deſſein que les Romains ont de ſe décharger de l'obligation du Placet de Sadite Majeſté, & nous obliger à l'avenir à l'obſervance de toutes les Bulles Papales par la ſeule publication de leurs Decrets faite dans la Ville de Rome.*

Hæc Epiſtola iterum integra habetur in Appendice monumentorum dicti Tractatus ſub litt. *K*, quam Appendicem ſe viſitaſſe fatetur Intimatus art. 37. ſuæ Periſtentiæ.

Subnectitur & ibidem ſub litt. *L.* Epiſtola Cancellarii ejuſdem Senatus (cujus particulare judicium expetierat Archi-Dux Leopoldus) eumdem ſimiliter munens, ut hæc cautela ſollicite apponatur: *Autrement,* inquit, *il ſeroit à craindre avec beaucoup de ſujet, que par la ſeule publication des Bulles ou Decrets du Saint Siege faite à Rome, on voudroit à l'avenir obliger ceux de ce Pays à l'obſervance deſdites Bulles ou Decrets, ce qu'eſt une forme inuſitée, & laquelle les Romains ont cy-devant taché par pluſieurs fois d'introduire par de ça pour aneantir ledit Droit de Sa Majeſté.*

Sed nec Ordines Statuum Brabantiæ tanquam Patres Patriæ hic ſuo muneri defuerunt, ſupplicaruntque & ipſi Archiduci, ut ita Decretum publicationis modificaretur, ut inde argumentum ſumi non poſſet, quaſi per ſolam publicationem Romæ factam Belgæ conſtringerentur Bullis Romæ ritu ſolito publicatis, prout ipſi Romani per clauſulas in Bulla contentas ſat inſinuabant. Hic libellus refertur in prædicta Appendice ſub littera *N.*

Nun mirum proinde, quod Cæſarea & Catholica Sua Majeſtas, ſeu ejus Conſilium Status mandaverit Magno huic Conſilio, ut Conſiliarii Fiſcales ſe jungerent Supplicanti in hac Cauſa ad tuendum hoc jus Principis; cum indubie pateret ex contextu Epiſtolæ D. Intimati, ſtudium & conatum ejus eſſe perſuadere Bullas vulgo Dogmaticas Belgas obligare, & vim legis in Belgio obtinere, licet nulla Principis Placetatio acceſſiſſet.

Ut hoc ſtudiom & conatum ſuum aliquo colore obtegere poſſet, art. 120. aſſerit quod Philippus IV. in ſuis litteris de 13. Junii 1659. voluerit obſervari ſtylum ſolitum, *qui eſt quoad Bullas dogmaticas, ut cum tales acceperit Miniſter Apoſtolicus eas deferat ad Gubernatorem Belgii, qui eas communicat cum Conſilio Sanctiori, in quo diſpicitur, num Bulla illa nihil contineat quod repugnet Præeminentiis aut Juribus Regiis, quale cum nihil in iis invenitur, ſubmittitur ab eodem Conſilio ad Miniſtrum Apoſtolicum ejuſdem Conſilii Secretarius, qui communicatam Bullam reſtituit, & illius uſui relinquit, qui deinde ad Epiſcopos illas deſtinat, a quibus in Diœceſibus publicantur.*

Addit art. 122. *Hæc & non alia ſi intendat Doctor Van Eſpen, in Belgio non haberet adverſarium.*

Facile crederet Supplicans, quod ſi hæc & non alia dixiſſet, quam quod ille eſſet ordinarius ſtylus in Bullarum dogmaticarum publicatione ſervari ſolitus, ſibi non haberet adverſarium, nec D. Intimatum, nec & ipſum Internuntium ejuſque Patronos, præſertim ſi cum D. Intimato palam in Scriptis ſuis non ſemel declaraſſet,

reſſet, quod Bullæ vulgo Dogmaticæ ante omnem plane placetationem & recognitionem in Conſiliis Regiis factam Belgas alioſque fideles conſtringerent, modo Romæ ritu ſolito fuerint publicatæ.

Hinc enim & D. Internuntio, ejuſque Patronis ſat perſuaſum eſſet, quod prædicta de ſtylo ordinario ſervari ſolita duntaxat eſſent inſperia, ut conatus & ſtudium, quod in Scriptis ubique elucet, aliquo colore tegeretur ad evadendam condemnationem hujus Magni Conſilii.

CAPUT III.

Expenduntur quæ contra doctrinam Supplicantis de Juriſdictione Principis præſertim criminali in hoc Scripto per D. Intimatum adducuntur.

D. Intimatus poſt expreſſam doctrinam Supplicantis de neceſſitate Placeti Regii ſuper Bullis Pontificiis vulgo dogmaticis, ſubjungit in eadem Epiſtola, quod Supplicans in ſuo Libro, cui titulus: *Jus Eccleſiaſticum &c.* tit. *De Juriſdictione Eccleſiæ* doceat, *Neque Eccleſiæ, neque Epiſcopis ejus propriam eſſe juriſdictionem, ſed precariam duntaxat, qualem Principes ſeculi ipſis crediderunt & conceſſerunt.* Id nec ſub hoc titulo, nec in toto ſuo Libro adſtruxit Supplicans.

Abſit Supplicantem unquam docuiſſe aut aſſenſiſſe, quod neque Eccleſiæ, neque Epiſcopis ejus ulla eſſet propria juriſdictio, ſed precaria duntaxat dependens a conceſſione & benignitate Principis ſeculi.

Quis enim ambigat, quin Eccleſiæ ejuſque Epiſcopis ſit *propria* & non *precaria*, duntaxat juriſdictio ſive auctoritas, quam Chriſtus dedit Apoſtolis *Marc. cap. 16. v. 15. &* 16. dum *eos miſit in mundum univerſum prædicare Evangelium omni creaturæ, & baptizare eos*; imo eos miſit ſicut ipſe miſſus fuerat a Patre, deditque eis poteſtatem ſolvendi & ligandi, quin & pertinaces in criminibus & Eccleſiam audire nolentes a communione & ſocietate fidelium retinendi & excommunicandi, aliaque omnia ordinandi & decernendi, ſine quibus ipſa fidelium ſocietas, ſeu Eccleſia ad finem intentum (ſcilicet æternam beatitudinem) pervenire non poſſet.

Hanc ſpiritualem & ſalutem animarum unice ſpectantem juriſdictionem ſive poteſtatem à Chriſto Eccleſiæ, ejuſque Epiſcopis tanquam Apoſtolorum Succeſſoribus eſſe datam, atque ipſis eſſe *propriam*, & non *precariam* a conceſſione Principis ſeculi dependentem, pluribus locis in ſuo Opere adſtruxit Supplicans, atque ſignanter *tom. 1. parte 1. tit.* 16.

Præterea *tom. 3. parte 3. tit. 4. cap.* 1. notavit Supplicans ex Joanne Morino de adminiſt. Sacramenti Pœnitentiæ *lib. 1. cap. 9. &* 10. quod etiam a primis ſeculis, *latiſſime Eccleſiæ auctoritas in puniendis quibuſcumque Laicorum delictis atque in ea inquirendi patuerit.*

Inſuper ex eodem Morino notavit eodem capite *num.* 3. quod Epiſcopi tum temporis in omnia crimina etiam occulta inquiſiverint, ac quaſi proceſſus inſtituerint, ut conformiter ad crimina detecta pœnitentias imponerent.

Imo & hoc cum Morino obſervavit Supplicans, Epiſcopos juriſdictionem ſuam tunc in omnia crimina exercuiſſe, *ſacramentali*, ut nunc loquimur, *ratione*.

Licet enim in peccata inquirerent, teſtes audirent, cenſuris aliiſque Canonicis pœnis contra peccatores procederent, tamen hæc omnia unice ad ipſam peccatoris reconciliationem tendebant; imo omnia quæ Epiſcopi circa crimina exercebant, cum Pœnitentiæ Sacramento connectebantur, atque ad ipſum forum internum Pœnitentiæ, ſive antecedenter, ſive conſequenter reducebantur.

Itaque manifeſte agnovit Supplicans juriſdictionem & auctoritatem a Chriſto Eccleſiæ datam, eamque etiam ſub Ethnicis Imperatoribus independenter ab eorum conceſſione aut benignitate *jure proprio* exercuiſſe.

Sed & hoc fatetur Supplicans, hanc juriſdictionem Eccleſiæ fuiſſe totam ſpiritualem, & ad interna ſive ad animarum ſalutem unice ſeſe extendiſſe.

Hinc & ulterius monuit Supplicans *tom. 2. part. 3. tit. 11. cap. 1. num.* 2. Sicuti primitus Eccleſia ejuſque Miniſtri adverſus ſceleratos & peccatores non procedebant, niſi cum reſpectu ad forum pœnitentiale, ipſumque forum pœnitentiale ſeu internum non eſſet plane a foro externo & forenſi ſeparatum; ſic nec pœnas Eccleſia ejuſque Miniſtri infligebant, niſi cum quodam reſpectu ad forum pœnitentiale, ut proinde primis undecim circiter ſeculis pœnæ Eccleſiaſticæ potius habuerint rationem pœnitentiarum, quam pœnarum, quemadmodum totis illis ſeculis forma procedendi Eccleſiæ adverſus criminoſos magis ad ipſum Tribunal Pœnitentiæ quam ad forenſe & judiciale referebatur.

Hanc inter proprie dictam juriſdictionem coactivam Principibus datam, & juriſdictionem improprie dictam, ac mere ſpiritualem Eccleſiæ ejuſque Epiſcopis à Chriſtu datam, diſtinctionem etiam ſeculo octavo agnovit & expreſſit Gregorius II. Papa ſcribens ad Leonem Iſaurum Imperatorem: *Vides*, ait, *Imperator Pontificum & Imperatorum diſcrimen. Si quiſpiam te offenderit, domum ejus publicas & ſpolias, ſolam illi vitam relinquens, tandemque illum etiam vel ſuſpendio necas, vel capite truncas, vel relegas, eumque longe à liberis & ab omnibus cognatis & amicis ſuis amandas: Pontifices non ita; ſed ubi peccaverit quis & confeſſus fuerit, ſuſpendii vel amputationis capitis loco Evangelium & Crucem ejus cervicibus circumponunt, eumque tanquam in carcerem in Secretaria ſacrorumque vaſorum æraria conjiciunt, in Eccleſiæ Diaconia & in Cathecumena ablegant, ac viſceribus ejus jejunium, oculiſque vigilias, & laudationem ori ejus inducunt, probeque fame affligunt, tum pretioſum Corpus Domini illi impartiunt, & ſancto illius Sanguine illum potant, & cum illum vas electionis reſtituerint ac immunem peccati, ſic ad Dominum purum inſontemque tranſmittunt.* Habetur hæc Epiſtola tom 7. Conc. General. col. 26. 27. edit. Labb.

Quanquam Chriſtus eam plane ſpiritualem & internam juriſdictionem ſeu auctoritatem Eccleſiæ ejuſque Miniſtris dediſſe conſtet, nequaquam tamen hujus auctoritatis exercitium tribus primis durantibus ſeculis ſub Principibus ethnicis adepta fuit, ſed id demum ſub Conſtantino Magno ejuſque ſucceſſoribus Chriſtianis Imperatoribus conſecuta eſt.

Hoc & non aliud notare voluit Supplicans, dum *tom. 2. part. 3. tit. 3. cap. 1. num.* 2. dixit, quod ſicut Eccleſiæ atque Religionis curam crediderunt Principes Chriſtiani ipſis Epiſcopis tanquam præcipuis ejus Miniſtris & Apoſtolorum Succeſſoribus, ita quoque ipſis correctionem eorum quæ Eccleſiam, Religionem ejuſque diſciplinam ſpectant, ipſis detulerunt, præſertim tamen, ſi quid quod hanc turbaret, a Clericis ſeu inferioribus Eccleſiæ Miniſtris fieri contingeret.

Perperam proinde ex his verbis D. Intimatus art. 126. 127. & 128. Supplicantem arguit, quaſi auctoritatem & juriſdictionem ſpiritualem, quam Chriſtus Eccleſiæ ejuſque Epiſcopis conceſſit, a Principibus ſeculi accepiſſent.

Evidens enim eſt, quod Supplicans ibidem manifeſte indicaverit eam auctoritatem & juriſdictionem Eccleſiæ competiiſſe, eamque Principes Chriſtianos quoad

quoad exercitium libenter Eccleſiæ detuliſſe, ſive permiſiſſe.

Cum vero D. Intimatus in ſua ſupra nominata Epiſtola notet doctrinam Supplicantis, quam tradit ſub titulo *de Juriſdictione Eccleſ.* evidens eſt, quod Intimatus arguere intendat Supplicantem in eo quod doceat, *neque Eccleſiæ, neque Epiſcopis ejus propriam eſſe juriſdictionem*, nimirum eam juriſdictionem, de qua ſub hoc titulo de Juriſdictione Eccleſiaſtica præſertim in criminalibus agit Supplicans.

Porro manifeſtum eſt, quod Supplicans ſub hoc titulo unice tractet de proprie dicta juriſdictione criminali, quæ tota externa, quæque ad vindictam & punitionem criminum & malefactorum per pœnas temporales, pecuniarias, vel corporis afflictivas dirigitur, quæ proprie ad *Jus gladii & Imperii* pertinet.

Hanc autem proprie dictam juriſdictionem vindicativam & externam plane diſtinctam eſſe a juriſdictione mere ſpirituali & interna, quam Chriſtus ſuæ Eccleſiæ dedit, ex dictis pateſcit.

Priorem namque juriſdictionem a Deo Principibus eorumque Magiſtratibus une cum Jure gladii conceſſam eſſe, ſat ſe adſtruxiſſe confidit Supplicans. Eamque contra argutias Intimati plurimis ſolidiſque rationibus & argumentis Principibus vendicarunt Ampliſſimi DD. Fiſcales in ſua Duplica.

Hi & una cum Supplicante oſtendunt, quomodo tandem ex Principum benignitate & voluntate tacita vel expreſſa aliqua hujus juriſdictionis pars, Eccleſiæ ejuſque Epiſcopis communicata ſive indulta fuerit.

Cum vero tota hæc juriſdictio coactiva & externa Principibus competat, ut ſua auctoritate pacem Reipublicæ & ſubditorum procurent & conſervent, nequeunt eam juriſdictionem Principes ita a ſe abdicare, ut illa abdicatio finem illum, ad quem data eſt, aſſequi non valeat.

Quapropter fatetur Supplicans, hanc proprie dictam externam & coactivam juriſdictionem eo ſenſu etiam hodie e Principe eſſe dependentem, ut ſi intelligat in hujus juriſdictionis a ſe indultæ exercitium quædam irrepſiſſe, quæ pacem & tranquillitatem populi turbarent, aut ſubditis grave nocumentum inferrent, poſſet ea Princeps ordinare, imo & ei limites præſcribere, quibus hiſce abuſibus occurreretur.

Hac poteſtate jam pridem Principes Catholicos etiam noſtros uſos fuiſſe evincunt eorum Edicta, quibus modum & leges præſcribunt Judicibus Eccleſiaſticis in exercitio hujus juriſdictionis contentioſæ & externæ ab iis ſervanda. Ac ſignanter anno 1447. præſcribitur per Philippum Bonum, quod Litteræ Monitoriales, Inhibitoriæ, aliave Mandata Judicum Eccleſiaſticorum exterorum in Ducatu Brabantiæ executionem habere non poſſent adverſus ejuſdem Ducatus incolas, niſi prævie fuiſſent exhibitæ Officiariis & Magiſtratibus ſeptem reſpective Capitalium Civitatum Ducatus Brabantiæ, ſub cujus ditione morabatur is contra quem Mandata dirigebantur, atque ab illis licentia Mandata Eccleſiaſtica exequendi per Litteras *Patentes*, ut vocant, fuiſſet obtenta.

Hoc ſenſu ſi D. Intimatus dicere voluerit, quod nulla juriſdictio Eccleſiæ ſit propria, ſed duntaxat precaria, quam ei ſeculi Principes concedere voluerint, non refragabitur Supplicans, quantumvis nec hoc ſub titulo de Juriſdictione Eccleſiaſtica, nec alibi in toto ſuo Opere dixerit, quod Juriſdictio Eccleſiæ ſive Epiſcopis duntaxat ſit *precaria*.

Si autem per hoc indicare voluerit D. Intimatus, quod nulla ſit Eccleſiæ aut Epiſcopis *propria* Juriſdictio, ſed duntaxat *precaria*, eo ſenſu, ut Principi liceret eam quam ex benignitate Prædeceſſorum ſuorum ſive tacita, ſive expreſſa pacifice exercuere Epiſcopi, pro libitu & beneplacito ſuo revocare, atque Eccleſiæ & Epiſcopis adimere, hoc nullibi aſſeruit, nec aſſerit Supplicans.

CAPUT IV.

Explanantur quæ de prohibitione Romana Operis Supplicantis (cui titulus, Jus Eccleſiaſticum, &c.) *ſcribit D. Intimatus, quæque inde perperam concludit, adjectis quibuſdam parergis ad invidiam Supplicantis impertinenter adductis.*

DOMINUS Intimatus ut operibus Supplicantis ac notanter Operi, cui titulus, *Jus Eccleſiaſticum &c.* notam inurat, illud tanquam Romæ examinatum & per Pontificem condemnatum audacter aſſerit *art.* 25.

Quis hæc legendo non crederet librum Supplicantis per ſpeciale aliquod Pontificis Decretum fuiſſe condemnatum?

Non dubium tamen, quin notum ſit D. Intimato, nullum Pontificis Decretum contra librum Supplicantis unquam prodiiſſe aut viſum fuiſſe.

Viſum quidem & ſparſum fuit quoddam folium, quod præferebat Decretum Congregationis Cardinalium S. Officii ſive Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem, de *Feria tertia*, cui inſertus erat liber Supplicantis tanquam ab hac Congregatione prohibitus.

Porro ſi D. Intimatus placate & animo indagandæ veritatis hoc Opus Supplicantis pervolviſſet, diſcere potuiſſet, Decreta ab hac Congregatione emanantia nequaquam Pontifici adſcribenda eſſe, quandoquidem nullam aut admodum exiguam Decretorum ab hac Congregatione emanantium notitiam Pontifex accipiat.

Unde nec ſub nomine Pontificis, ſed ſolius Congregationis Cardinalium prodeunt; imo neque proprie ipſis Cardinalibus, qui libros huic Congregationi denuntiatos nec legere nec examinare ſolent, Decreta adſcribenda ſunt, ſed Theologis præſertim Regularibus quibus examen committitur (qui propterea Conſultores aut Qualificatores nominantur) e quorum ſuffragiis & relatione Decreta hujus Congregationis formantur, prout latius expoſuit Supplicans *tom.* 1. *part.* 1. dicti Operis, *tit.* 22. *cap.* 3.

Rurſus eamdem hujus Operis condemnationem quaſi a Pontifice factam reclamat *art.* 137. ibidem aſſerens, librum hunc e Pontifice condemnatum ob doctrinam quam in ſua Epiſtola, ut *novum fermentum*, quo Univerſitas Lovanienſis purganda eſſet, notavit Intimatus.

Credit Supplicans æque ignotum D. Intimato ac Supplicanti, quid in hoc Opere diſplicuerit Conſultoribus aut Qualificatoribus, quibus examen commiſſum fuit, & ex quorum votis Cardinales proceſſerunt.

Illud equidem Supplicanti indicatum fuit, quid denuntiantem hoc Opus moverit, per Reverendum Patrem D'Elbecque ex Ordine Fratrum Prædicatorum, in quo Ordine ob eximiam ſuam eruditionem aliaſque ſuas præclaras dotes primaria munia obiit, ac Romam evocatus ibidem Theologiam docuit, atque per Congregationes Cardinalium in Conſultorem & Qualificatorem adhibitus, & nuper hic Prior Conventus Namurcenſis defunctus.

Hic per Litteras de 9. Septembris 1702. ſignificavit Supplicanti, quod D. Van Suſteren (tunc Vicarius Generalis Archiepiſcopi Mechlinienſis, deinde Epiſcopus Brugenſis) ipſi edixerit 6. ejuſdem menſis; " atque inter alia verba quæ colloquebamur, inquit, „ non dubito, aiebat, Paternitatem Veſtram multum „ occupari etiam a Sacris Congregationibus. Cui ego: „ Imo, Domine, multum occupor, & non infrequenter „ Sacræ Congregationes ſuis mandatis me honorant, „ ac forte brevi mihi committetur examen *Juris Eccleſiaſtici Univerſi* D. Van Eſpen, cum dicatur illud a „ te jam eſſe denuntiatum. Tibi autem declaro in anteceſſum, quod ſi iſtius Operis examen mihi committa- „ tur,

„ tur, ex mea ſententia certe non condemnabitur, „ Nam ipſum perlegi, & nihil quod cenſuram mereatur in ipſo offendi. Ad hoc ipſe mox erubuit, & „ tantum non obmutuit. Reſumpto interim animo, „ humili voce reſpondit: Nec nos Librum illum denuntiamus, quod aliquid contineat contra Fidem „ aut bonos mores; ſed quod Juriſdictioni Eccleſiaſticæ non ſatis faveat, imo potius illam impugnet „ & deprimat; atque inter cætera Jus adſcribat Poteſtati ſeculari dijudicandi & reſolvendi in dubiis de „ immunitate.

Ex his novit Supplicans hoc ſuum Opus per Vicarium Generalem D. Archiepiſcopi defuncti ob id fuiſſe denuntiatum, quod in eo videretur magis favere huic Magno Conſilio quam D. Archiepiſcopo, in quæſtione quæ tum temporis inter hoc Conſilium & Archiepiſcopum vertebatur; nimirum cui competeret judicium, utrum crimen commiſſum gauderet immunitate an non, adeoque judicandi de immunitate.

Inſupér ex his cognovit Supplicans, quod etiam fatente dicto D. Vicario Generali denuntiante in ipſo opere nihil deprehenſum fuerit fidei aut bonis moribus repugnans, cujus tamen contrarium indicare videtur voluiſſe Intimatus, dum in ſua Epiſtola relatis duobus articulis, quos ſpecialiter notavit ex Libro Supplicantis, ſubjungit, & *paſſim alibi pejora.*

Quæ præterea eodem articulo & ſequentibus occaſione hujus Decreti garrit, vani clamores ſunt.

Quid notius quam per Congregationes Cardinalium paſſim omnes Libros prohiberi, & in Indicem Librorum prohibitorum referri eo ſolo titulo, quod jura & præeminentias Principum tueantur?

Id jam pridem notavit Vir Clariſſimus Franciſcus Salgado in ſuo Tractatu de Supplicatione ad Sanctiſſimum, part. 2. cap. 33. num. 144. & ſequentibus: *Quod aſſidue practicari videamus circa Libros Catholicorum Auctorum horum Regnorum tractantes & fundantes Regis Catholici Juriſdictionem aut Regalias maxime in rebus Eccleſiaſticis ſibi competentes, aut de jure, aut indultis Apoſtolicis, ſive etiam immemorabili conſuetudine a Sede Apoſtolica diu tolerata, in Romana Curia prohiberi, & vetari, & ad hoc Brevia Apoſtolica tranſmitti ad Inquiſitionem ſupremam Hiſpaniæ publicanda.*

Adjungit, quod Rex Catholicus *omni conatu, cultu tamen reverenti, huic violentiæ ſuis Juribus Regalibus & ſibi ipſi illatæ occurrat, agnoſcens hanc prohibitionem duntaxat tendere ad infringenda ſua jura, necnon in grave & intolerabile præjudicium ſuum, ac proinde impediens talis Brevis executionem ad evitanda ſcandala, penes ſe retineat.*

Hanc Romanorum praxim & propoſitum proſcribendi quæcumque ſimilia Scripta ſat manifeſte prodit Regula ſeptima Indicis Romani, præſcribens Inquiſitoribus & Epiſcopis, *expungendas eſſe e Libris propoſitiones etiam, quæ ſunt contra libertatem, immunitatem & juriſdictionem Eccleſiaſticam.*

Quid enim aliud quam juxta hanc Regulam expungenda eſſe omnia, quæ ad fundanda Jura Regia in materia Eccleſiaſtica in Libris aut Scriptis occurrunt?

Scitur enim ea omnia in Curia Romana reputari tanquam libertati, immunitati & juriſdictioni Eccleſiaſticæ adverſa.

Quidni igitur Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtati ejuſque ſupremis Auditoriis tueri liceat doctrinam, qua exponuntur Jura Regia, tametſi in Curia Romana Liber ob ſimilem rationem fuiſſet proſcriptus?

Interim ex his manifeſtius ſe prodit ſtudium D. Intimati placendi D. Internuntio & Curiæ Romanæ, quo perſuadeat Bullas Pontificias, quin & Decreta quæcumque a Congregationibus Cardinalium emanantia obligare omnes Chriſti fideles, modo Romæ ritu ſolito fuerint publicatæ tametſi nec in Conſiliis Regiis viſæ aut recognitæ fuerint; imo nec per Epiſcopos ritu ſolito per Provincias publicatæ.

Neque enim in hac tota ſua Perſiſtentia vel verbo indicavit D. Intimatus, Decretum Congregationis, quo Opus Supplicantis prohibitum dicitur, unquam ad Conſilium Sanctius aliudve Regium Auditorium miſſum eſſe, multo minus in eo examinatum aut recognitum, vel etiam aliqua legitima auctoritate Eccleſiaſtica ritu ſolito publicatum.

Neque id unquam probatum iri confidit Supplicans, cui non niſi privatim aliquid de hac prohibitione innotuit.

Cum igitur nulla ſit quæſtio ſuper prætenſo hoc Cardinalium Decreto, neſcit Supplicans, quid ſibi velit Intimatus art. 143. dicendo: *Ita ut Inſinuatus ſe ſubmittendo in diffamatoria hac cauſa Tribunali laico, illud faceret via indirecta judicem ſuper hac quæſtione:* An ſcilicet Pontifex male, an bene condemnaſſet librum & doctrinam Actoris.

De hoc ſolo quæritur in hac cauſa, utrum D. Intimatus doctrinam Supplicantis recte proclamet tanquam *novum fermentum*, quo optandum eſſet ut Univerſitas Lovanienſis purgaretur. Et utrum ſimilem notam inurendo doctrinæ per latus Supplicantis eamdem notam non inurat Juribus Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtatis.

Num forſan credet D. Intimatus, fas non eſſe Principi ejuſve Supremis Auditoriis Jura ſua tueri, ubi vel ſpargitur aliquod Decretum Curiæ Romanæ quo proſcriptus dicitur Liber in quo Jura Principis propugnantur?

Frivolum plane eſt quod dicit *art.* 151. & 152. his verbis: Inſuper manifeſtum eſt, quod Intimatus Epiſtolam ſuam non ſcripſerit, niſi zelo & officio Vicariatus ſui Apoſtolici, ut denuo ſuper hac famoſa & diffamatoria actione conteſtari non poſſit coram Tribunali laico ſine maximo Status Eccleſiaſtici *dedecore*, & totius Eccleſiæ Belgicæ *perturbatione.*

Quo enim zelo Intimatus Epiſtolam ſuam ſcripſerit, inquirere non intendit Supplicans: hoc novit, quod zelus, quem pro tuenda & amplianda auctoritate & infallibilitate Pontificia præfert, nullatenus requireret hanc in Supplicantem ejuſque doctrinam calumniam & notam.

Quod vero dicit, ſe coram hoc Tribunali laico ſuper hac quæſtione conteſtari non poſſe ſine maximo Status Eccleſiaſtici *dedecore*, & totius Eccleſiæ Belgicæ *perturbatione*, non capit Supplicans quid velit.

Num ſine *dedecore* Status Eccleſiaſtici, & totius Eccleſiæ Belgicæ *perturbatione* licebit Vicario Apoſtolico & Conſiliario Regio doctrinam Supplicantis ut *novum fermentum* publice proclamare, & per latus Supplicantis indubitata Jura Principis convellere; & non licebit hanc doctrinam & Jura Principis coram Auditorio Principis vindicare & tueri?

Quidquid enim Intimatus clamet, ut ſe huic Magno Conſilio ſubtrahat, de immunitate Sacerdotum in cauſis perſonalibus præſertim criminalibus, præſenti cauſæ nec in ſpeciem applicari poſſe, jam pluribus in hoc Scripto probatum eſt, ſolideque adſtruxerunt in ſua Duplica DD. Conſiliarii Fiſcales.

Nihil magis frivolum & impertinens, quam ea quibus replet tres poſteriores ſuæ Perſiſtentiæ articulos.

Ut enim probaret, ex juſtificatione Supplicantis ac ejus doctrinæ approbatione, ſeu potius condemnatione Intimati, dedecus maximum inferendum Statui Eccleſiaſtico, & ſecuturam totius Eccleſiæ Belgicæ perturbationem, ſubjungit *art.* 153. Siquidem omnes Epiſcopi Belgici cum ipſo Pontifice factis ſuis & actitatis atque Litteris ſuis præfatis Actis Eccleſiæ Mechlinienſis inſertis declarant, quod Bulla *Unigenitus* executionem & obſervantiam habere debeat, etſi non ſit placetata Placito, quale D. Van Eſpen cum ſibi adhærentibus exigit pro ejuſdem Bullæ obligatione.

Quid impertinentius & indignius Conſiliario Regio?

Facile credet Supplicans quod Pontifex & ejus Curia factis & dictis ſat declarant, non tantum Bullam *Unigenitus*, ſed & omnes qualcumque Bullas & Decreta Romæ ritu ſolito publicata Chriſti Fideles obligare, licet in Provinciis non ſint placetatæ, imo nec ritu ſolito publicatæ.

Quod ulterius dicat, Epiſcopos alioſque Prælatos Belgii, quorum Litteræ Actis Eccleſiæ Mechlinienſis inſertæ legontor, factis ſuis & actitatis declaraſſe, Bullam *Unigenitus* executiooem & obſervantiam habere debere, etiamſi non ſit placetata Placeto quale D. Van Eſpen cum ſibi adhærentibus exigit pro ejuſdem Bullæ obligatione, non facile credet Supplicans, neſcitque qua temeritate & audacia id hiſce Prælatis affingere non erubeſcat.

Noverat enim Intimatus, & in hac ſua Perſiſtentia *art.* 48. fatetur, Supplicantem non aliud Placetum requirere, niſi ut Bullæ notanter Dogmaticæ in Conſiliis Regiis exhibeantur ibidemque recognoſcantur, num in illis nihil occurrat ſub prætextu dogmatis, quod juribus & præeminentiis Principis ejuſque Vaſſallorum repugnet, aut Rempublicam turbare queat.

Quod ſi nihil ſimile occurrat, intimetur ſive Scripto ſive verbo Bullæ publicationem poſtulanti, Principi placere, ut publicetur & executionem ſortiatur.

Sane ſi Epiſcopi & Prælati factis ſuis & actitatis declaraverint Bullam *Unigenitus* executionem & obſervantiam habere debere, etiamſi non ſit placetata ejuſmodi Placeto, quale & non aliud exegit Supplicans, viderint ipſi, num Juribus ſui Principis tuendis & conſervandis ſat attenderint.

Hoc dicere non veretur Supplicans, quod ſi hoc factis ſuis & actitatis declaraverint, ſe a Prædeceſſorum ſuorum zelo in tuendo hoc Jure Regio plurimum deflexiſſe, uti ex ſupra dictis intelligi poteſt.

Interim quid hi Prælati factis ſuis & actitatis declaraveriot, & utrum Placitum Regium prævie ad publicationem Bullæ habuerint, vel de eo legitime ipſis conſtiterit, aut quomodo ad promulgationem proceſſerint, inquirere ad Supplicantem non pertinet.

Quid deinde indignius Conſiliario Regio, quam prætendere, quod ex aſſertione Jurium Suæ Majeſtatis, ac notanter Juris *Placeti*, ſequatur legitima Epiſcoporum acta eſſe infringenda?

Si enim Epiſcopi aliique Prælati, quorum, Acta in dicto libello continentur, proceſſerint ut fideles ſubditi & Mioiſtri ſui Principis, nihil eſt quod ſuis Actis timere debeant per Principis Jura præjudicandum.

Sed nec ſubditi Principum a debita obedientia & reverentia Pontifici aut Epiſcopis ſuis revocabuntur, ſi ipſis Jura Regia per ſuos Epiſcopos alioſque Paſtores rite exponantur; ſed diſcent rationabile obſequium eis exhibere, & reddere *quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*. Matth. cap. 22. v. 21.

Finali deniquearticulo intolerabilem inſcitiam prodit Intimatus, dum concludit, ex juſtificatione Supplicantis ſeu approbatione ejus doctrinæ conſequens, fore, oec Bullam *In eminenti* acceptandam eſſe, ſubjuncta hac ratione, quod hactenus non ſit placetata.

Si enim D. Intimato non placuiſſet legere librum Supplicantis, in quo oſtenditur hanc Bullam eſſe ſolemniter placetatam, ſaltem inſpicere potuiſſet libros Edictorum Principum noſtrorum, in quibus *part.* 3. Edict. Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 3. integram Bullam, cum adjuncto Edicto Regio, quo ejus publicatio & executio non tantum permittitur, ſed & mandatur, reperiſſet.

Quid circa Bullam *Vineam Domini*, quam *eodem art.* reclamat, contigerit, aut quem uſum iſtius Bullæ hactenus fecerint Epiſcopi, non eſt Supplicantis inquirere, ſed eorum potius qui ex officio Jura Regia tueri tenentur.

Ex hactenus dictis perſpectum habebit, ut confidit Supplicans, hoc Magnum Conſilium per Supplicantem de neceſſitate Placeti Regii ſuper Bullis & Reſcriptis Romanis id unum fuiſſe aſſertum, Principi jus eſſe recognoſcendi & examinandi quæcumque Reſcripta aut Bullas, priuſquam per ſuas Provincias publicari aut vim legis obtinere queant.

Nec jus illud ad ullam Bullarum aut Reſcriptorum ſpeciem reſtringi poſſe ſine totali hujus Juris everſione.

Hoc & perſpectum habuere qnicumque de hoc Jure Principis ſcripſere, qui & propterea nulla injecta reſtrictione generatim aſſeruerunt, Jus eſſe Principi quæcumque Reſcripta Romana a Principe ejuſve ſupremis Auditoriis revidendi prioſquam publicari ſinantur; ne alias, ſi quædam in certa materia Reſcripta ſeu Bullæ ſine prævio hoc Principis examine & conſenſu publicari poſſent, ſub prætextu & pallio hujuſmodi Reſcriptorum & Bullarum ab extra inducerentur nonnulla Juribus & prærogativis Principis ejuſque Vaſſallorum, necnon conſuetudinibus inveteratis Provinciarum adverſa, idque etiam non raro cum ſumma Reipublicæ perturbatione.

Imo credit Supplicans, quod ante Franciſcum Zypæum Officialem & Archidiaconum Antverpienſem nullus, qui de hoc Jure Regio ſcripſerit, hoc Jus ad Reſcripta beneficiaria, eaque privatis data reſtrinxerit, uti in ſua Analyſi Juris Canonici reſtrinxiſſe videtur, hic Auctor, quem & propterea ut ſuum Patronum unicum ad nauſeam reclamat Intimatus.

Verum ſi D. Intimatus attendere voluiſſe: quæ circa ſententiam hujus Auctoris notavit Supplicans in ſuo *Tractatu de Placito Regio parte* 5. *cap.* 3. comperiſſet, quam infirma plane ſint fundamenta, imo & frivolæ rationes ſuper quibus hanc ſuam reſtrictionem adſtruere voluit Zypæus, imo quo dhæc reſtrictio Zypæi plane evertat ſcopum Placiti.

Et quod amplius eſt, vidiſſet D. Intimatus §. 4. quod in hac reſtrictione ſibi non conſtiterit Zypæus, ac notanter in ſuis Conſultationibus; ac nominatim quod Conſultatione decima reſponderit, Moniales non conſtringi aut poſſe conſtringi ad clauſuram juxta Conſtitutionem Pii V. tametſi hujus Conſtitutionis obſervantia etiam in Synodo Provinciali Mechlinienſi præſcriberetur, idque eo ſolo titulo, quod Principis Placito non fuiſſet munita.

Circa ſecundum articulum quem D. Intimatus ut *novum fermentum* notavit, facile perſpicient Ampliſſimi DD. Senatores, ſolam Juriſdictionem Judicialem & fori externi, quæ eſſe non poteſt ſine aliqua coercitione, ſive ut Juriſconſulti loquuntur ſine mixto imperio (de qua ſola taoquam vera juriſdictione egit Supplicans *tom.* 3. *in* 3. *parte* ſui Operis) eſſe propriam Principi, neque a Chriſto ſimilem Juriſdictionem fori externi, ſive coactivam datam fuiſſe Eccleſiæ ſeu Apoſtolis, ſed ſpiritualem duntaxat, & ſalutem animarum pro ſcopo habentem.

Id & jam pridem etiam Romana Eccleſia ſat patenter recognovit in publico Officio inſerendo Collectæ ſeu Orationi recitandæ in Feſto Cathedræ ſancti Petri hanc reſtrictionem his verbis: *Deus, qui beato Petro Apoſtolo collatis clavibus regni Cœlorum* ANIMAS *ligandi atque ſolvendi Pontificium tradidiſti, &c.* Quæ reſtrictio hodie adhuc occurrit in Miſſali Romano typis Plantinianis impreſſo Antverpiæ anno 1606. ſed in recentioribus tandem per Curiales Romanos ad amplificandam Juriſdictionem Eccleſiaſticam notanter Pontificiam ſummopere intentos, ſublata eſt per ſubſtractionem voculæ *animas*.

Sperat proinde Supplicans ſat probatum, doctrinam ſuam de Placito Regio & Regia Juriſdictione ut *novum fermentum*, quo Uoiverſitas Lovanienſis purganda eſſet, notari non potuiſſe, niſi una per latus Supplicantis eadem nota notarentur indubitata Jura Cæſareæ & Catholicæ ſuæ Majeſtatis.

Ita ſub humili correctione, &c.

Signatum: Z. B. VAN ESPEN.

LIBELLUS

Digitized by Google

LIBELLUS CIVILIS,

EXHIBITUS MAGNO CONSILIO MECHLINIÆ PER PETRUM GOVARTS CONSILIARIUM IBIDEM ECCLESIASTICUM, ET VICARIUM APOSTOLICUM SYLVÆDUCENSEM.

CURIÆ

Exponit reverenter Petrus Govarts hujus Conſilii Conſiliarius Eccleſiaſticus, tanquam Vicarius Apoſtolicus Buſcoducenſis, quod Clariſſimus Dominus Zegerus Van Eſpen J. U. Doctor & SS. Canonum in Univerſitate Lovanienſi Profeſſor obtulerit huic Conſilio 19. Augusti 1719. Libellum ſupplicem, cui junxit alium per ipſum prævie præſentatum Cæſareæ & Regiæ ſuæ Majeſtati in ſuo Conſilio Status, Exponenti Vicario Apoſtolico Buſcoducenſi, Archiepiſcopo Mechlinienſi & Summo Pontifici perquam injurioſum, imo & ipſi Sacræ Cæſareæ & Regiæ Perſonæ ipſiuſque perſonali ac expreſſo Decreto contradicentem, rejecta & ingrata adulatione; quo ſcilicet exponit, *quod in ſuo Tractatu de publicatione Legum Eccleſiaſticarum ſtuduerit cuique juriſdictioni figere ſuos limites, ut reddantur ea quæ Cæſaris Cæſari & quæ ſunt Dei Deo:* nec diffitetur dicto Libello, *ſententiam ſuam in iſto Tractatu traditam de neceſſitate Placiti, ſeu conſenſus Regii ſuper omnibus Bullis, Decretis, Reſcriptis Romanis, imo*, ut additur, *de eadem ſua ſententia gloriatur.*

Ut vero certius cognoſcatur quæ & qualis ſit hæc ejus ſententia, lubet illam colligere ex diverſis & diſperſis in dicto Tractatu expreſſionibus.

In frontiſpicio dicti Tractatus ſeu Libri declarat ſe oſtenſurum quod Placitum Regium, quod in Provinciis Regiis requiritur ante Bullarum publicationem & executionem, *extendatur indifferenter ad quaſcumque Bullas, etiam* DOGMATICAS.

Et parte 5. ejuſdem Libri de uſu Placiti Regii ſuper Bullis dogmaticis cap. 1. §. 4. circa finem, ut nullum ſit dubium de quibus & qualibus Dogmaticis loquatur, ita habet:

Cum enim, ut ſupra dictum eſt, Principis officium eſt Reipublicæ tam Eccleſiaſticæ quam Civilis paci & tranquillitati conſulere, eaque omnia quæ turbare poſſent prævenire in quantum ipſa Fides & Religio Catholica ſinit, jure merito Principes contendunt, Decreta Romana, etiam Fidem aut Religionem ſpectantia ad examen eſſe revocanda & Placito ſuo firmanda, priuſquam per ſuas regiones in modum novæ Legis promulgentur, aut populus ſibi ſubjectus illis adſtringatur, aut ad earum obſervantiam per cenſuras aliave media compellatur: Siquidem, ut docet, Bullæ quantumcumque Dogmaticæ non obligant Catholicos in conſcientia, *antequam Placito Regio ſint firmatæ*, & ſine eo non poſſunt publicari aut executioni mandari.

Atque iterum eadem parte 5. cap. 2. §. 4. ulterius pergit & dicit: *Ex hactenus dictis concluditur, Placitum Regium æque requiri ante publicationem Bullarum dogmaticarum quam cæterorum Reſcriptorum, ejuſque uſum ſuper Bullis dogmaticis ab antiquo in Belgio fuiſſe uſitatum, probatur ex auctoritate Joannis Driedonis.*

Ejuſmodi inſolitis expreſſionibus, & univoca Bullarum Apoſtolicarum æquiparatione ſeu æquali earum placetationis neceſſitudinis ſententiam ſuam manifeſtat; in qua, ut dicit, *gloriatur*, quæ nimirum primus & ſolus Doctor Belga oppugnat, & ut ſibi imaginatur vincit ſententiam contrariam Supremi Belgii Principis & ipſorum Pontificum.

Doctoris hujus ſententiæ ſuam contrariam manifeſtavit Philippus quartus, ſecutus proavum ſuum Carolum quintum alioſque ſuos Prædeceſſores, quando Epiſtola ſua Madrito ad Belgii Gubernatorem miſſa 13. Junii 1659. expreſſis verbis diſtinguit inter Bullas mere dogmaticas, & Bullas conceſſas ſuper materia beneficiali & litigioſa in verbis: *Aiant veu vôtre Lettre du 3. Avril, les plaintes du Nonce de Sa Sainteté.... avec les deux Conſultes du Conſeil Privé & de Brabant jointes à vôtre Lettre, attendu même que la matiere dont il s'agit eſt purement Dogmatique, n'eſtant le Placet requis qu'en matiere beneficiale & litigieuſe entre partier.*

Regali huic ſententiæ Doctor Van Eſpen exponit ſuam contradictoriam in verbis; *Placitum Regis æque requiritur ante publicationem Bullarum dogmaticarum quam cæterorum Reſcriptorum.*

Ad ſententiam vero Philippi IV. contrarium declarantem reſpondit in ſuo Tractatu part. 4. cap. 4. §. 5. in fine hiſce verbis: *Atque inde apparet quod Regi Catholico fuerit obreptum, quando per Nuntium Apoſtolicum ipſi fuit perſuaſum Litteras Placiti in Belgio non requiri niſi in materiis beneficialibus inter partes.* Temeraria ſane & injurioſa Regalis Decreti interpretatio facta a viro privato!

Poſt longas partium diſputationes, ipſa Regis perſona declarat indefinite, *qu'en matiere dogmatique le Placet n'eſt pas requis*; ut una declaret Placitum in iſta materia non ſpectare ad jura ſeu prærogativas Regiæ Majeſtatis: interim D. Van Eſpen glorioſus in ſua ſententia, reſpondet *Principem errare ex obreptione Internuntii.*

Nec tantum hic ſiſtit Vir Clariſſimus, ſed ulterius docet, & aſſeveranter repetit ſæpius, *uſum* (ſunt ejus verba) *ſuper Bullis dogmaticis ab antiquo in Belgio fuiſſe uſitatum*: abſque eo quod vel unicum actum, vel exemplum talis uſus alleget, vel allegare poſſit; neque enim Bulla *In eminenti*, neque Bulla *Vineam Domini*, neque alia ſimilis Dogmatica Regio Placito firmatæ fuerunt ante ſuam publicationem: ut D. Van Eſpen etiam ipſis Pontificibus & in facto & in jure ſit contrarius.

Innocentius X. per Nuntium certior factus quod hoc prætextu Bulla *In eminenti* non publicaretur, in forma Brevis ſcripſit ad Archiducem Leopoldum 11. Novembris 1651. his terminis: *Audiri hoc ſine animi horrore non poteſt; etenim nunquam plane cognitum eſt ab ullo vel Summo Pontifice, vel Concilio privilegium tale Apoſtolicæ poteſtatis deſtructivum prodiiſſe, nec aliquis hic audeat Principis temporalis privilegium allegare; quoniam id eſſet auctoritatem ligandi & ſolvendi animas a Chriſto Domino ſoli ejus Vicario conceſſam, ſibi temere arrogare.*

Et Alexander VII. intelligens remoram fieri publi-

publicationi Decreti Pontificii 6. Septembris 1657. eo prætextu (ſunt verba Alexandri in ſua Sanctione 14. Martii 1658.) *quod in Brabantiæ Provincia ſeu Ducatu, non poſſint talia Decreta publicari, vel executioni mandari ſine permiſſione & Placito*; *cumque hoc ſit* (ut Pontifex proſequitur) *alienum a ratione, pietate ac religione Catholicorum Principum, & præſertim Sereniſſimi Philippi Hiſpaniarum Regis vere piiſſimi, quod Decreta Pontificia animarum ſalutem, mores ac regimen univerſæ Eccleſiæ concernentia, non poſſint in Provinciis publicari, vel executioni mandari ſine permiſſione aut ſine Placito, cum certiſſimum ſit poteſtatem a Chriſto Domino noſtro ejus in terris Vicario traditam, non cadere ſub manu Regia.*

Audivit Catholicus Eccleſiæ Protector & paruit fidelis Eccleſiæ Filius Philippus IV. poſtquam ſæpius per ſuos Gubernatores mandaſſet, ut publicaretur Bulla Apoſtolica contra Librum Janſenii emanata, citra omne Placitum Regium, ut colligere licet ex Copia hic joncta ſub littera *B.*

Tandem auditis Nuntii querelis & ſagaciſſimorum Conſilli Privati, & Brabantiæ Conſiliariorum Conſultationibus, & omnibus, ut Rex loquitur, mature conſideratis, & præſertim, *que la matiere dont il s'agit eſt purement dogmatique, le Placet n'y eſt pas requis:* Ut ſuper hac quæſtione inter ſupremos Sacerdotii & Imperii Catholici Principes eorumque Decreta ſumma ſit concordia, quibus dum directe opponit D. Van Eſpen ſuam de Placito ſententiam, ſtimulus ei additur, ut de ea glorietur, quando per eam ſolus & unicus Belga non tantum ingentem Theologorum & Juriſconſultorum multitudinem oppugnat, verum Principes ſupremos & ipſos Legislatores. Et quamvis periculum non ſit ut hæ veritatis & juſtitiæ columnæ moveantur per contrariam Viri Academici doctrinam, quin non obſtante audaci & temeraria ejus ſententia, Bullæ mere dogmaticæ in Belgio libere promulgentur ſine Regis Placito, veluti & Bulla *In eminenti*, & Bulla *Vineam Domini* jam dju promulgatæ ſunt; attamen etiam gloriatur quod habeat plures diſcipulos, utriuſque Poteſtatis ſubditos, qui dum invito Cæſari dant ea quæ non ſunt Cæſaris, ea jura & prærogativas quas ipſe declarat ſuas non eſſe, renuunt acceptare Bullas Pontificias, non tantum Bullam *Unigenitus*, ſe neque Bullam *Vineam Domini*, etiam hoc prætextu quod placetatæ non ſint Placito Regio. Præter alios, hoc etiam prætextu magna pars Cleri Hollandici Pontifici inobediens noluit acceptare Bullam *Vineam Domini*, licet non aliam quam materiam Fidei continentem, ut ipſe Exponens expertus eſt, a Sua Sanctitate miſſus, ut Vicarium Apoſtolicum Hollandiæ induceret, ut dictæ Bullæ ſubſcriberet, quod tandem litteris ſuis ad Pontificem ſcriptis, & Exponenti Dordraci traditis promiſerat; verum paucis deinde diebus Exponentem Hagam-Comitis ſecutus promiſſionem hanc retractavit, dicens ſe in conſcientia non poſſe Bullam hanc agnoſcere. Hinc in Hollandia Romanorum Catholicorum illæ lachrymæ, hinc ille Cleri & Catholicæ Religionis ibidem ſtatus deplorandus: quare Vicarius Apoſtolicus Buſcoducenſis ſollicitus ne aliquando ſimile accideret Clero ſuæ Diœceſis, Hollandiæ vicinæ & commixta, merito 8. Octobris 1718. ſcripſit Archiepiſcopo Epiſtolam de qua conqueritur D. Van Eſpen, ad quam urgentiſſima eum movebat occaſio; ſcilicet 29. Novembris 1718. miſſus ei fuerat Lovanio liber hic junctus ſub littera *D.* cui titulus *Statera* &c, in quo fol. 6. habentur quorumdam Lovanienſium verba proteſtantium contra acceptationem Bullæ *Unigenitus*. Primam rationem ejuſmodi Proteſtationis allegant fol. 9. hiſce verbis: *quod iſta propoſitio a Domino Decano facta, quemadmodum & acceptatio Conſtitutionis* Unigenitus *violaret jura & prærogativas Majeſtatis Suæ Cæſareæ & Catholicæ, ſine cujus Placito talis propoſitio & acceptatio fieri non poſſet.* Quæ ratio generalis eſt, non tantum ut hi aliique proteſtantes in vim ejus, ut ſuſtinet, non teneantur nec poſſint acceptare, non ſolum Bullam *Unigenitus*, ſed neque Bullam *In eminenti*, nec Bullam *Vineam Domini*, quia non ſunt hactenus firmatæ Placito Regio, neque in poſterum in Belgio ſimiles Bullæ placetabuntur, prout nunquam placetatæ fuerunt, nolentibus id ipſum Catholica Majeſtate, & Pontificibus, ut conſtat ex jam allegatis.

Hanc proteſtationis formam & ſubſtantiam docet hos proteſtantes alioſque Principum Catholicorum ſubditos Clariſſimus D. Van Eſpen ſua ſupra inſinuata ſententia, in qua, ut ait, adhuc perſiſtit, & gloriatur; quia ſcilicet docet, quod jure merito contendant Principes Decreta Romana, etiam fidem aut Religionem ſpectantia ad examen eſſe revocanda & Placito ſuo firmanda, priuſquam populus ſibi ſubjectus illis adſtringatur; imo quod Placitum illud Regium æque requiratur ante publicationem Bullarum dogmaticarum quam cæterorum Reſcriptorum, atque illius uſus ab antiquo in Belgio fuerit obſervatus ſeu uſitatus.

Verum, ut ſupra dictum eſt, pro ejuſmodi uſu ſolus conatus, nullus actus, nullum exemplum, hactenus productum eſt, nec ullus Princeps Catholicus hactenus ſibi arrogavit aut prætendit jus placetandi Bullas dogmaticas Apoſtolicas tali Placito, quale Dominus Van Eſpen aſſerit neceſſarium, neque in Regiſtris Conſilii Privati extat Formulare iſtiuſmodi Placiti.

Verum quidem eſt, & famoſæ notitiæ, quod quando liber Janſenii per Bullam *In eminenti* fuit ſucceſſive condemnatus per Bullas Pontificias, Populus Belgicus, Conſiliarii & ipſi Epiſcopi fama & patrio amore Janſenii, libri ipſius condemnationi ejuſque publicationi acriter reſtiterint, prætendentes quod earum publicatio fieri non poſſet aut populum Catholicum obſtringere, antequam Regio Placito forent firmata. Quod cum intelligerent Pontifices, alte conqueſti ſunt; & inter alios, ut ſupra narratum eſt, Innocentius X. in præfatis ſuis Litteris exclamavit: *Audiri hoc ſine animi horrore non poteſt; etenim nunquam cognitum eſt jus aut privilegium ejuſmodi Temporalis Principis Apoſtolicæ Poteſtatis deſtructivum prodiiſſe.*

Interim altercatio hæc ſuper neceſſitate Placiti Regii pro publicatione Bullarum condemnantium libros & quinque Janſenii Propoſitiones, diutius continuata & protracta fuit, ardore & animoſitate non exigua Internuntium inter & Conſiliarios Regios, donec partium utrimque rationibus & argumentis Madritum evocatis & examinatis, cauſa hæc ſupremo Regis Judicio deciſa eſt & terminata, diſtinctione facta inter Reſcripta beneficialia & dogmatica, ut ad illa requireretur Placitum Regium, non vero ad hæc. Sententia hæc executioni mandata fuit, & tempore Philippi IV. & Succeſſoris ejus Caroli ſecundi; idem declaraverat Carolus quintus in ſuo Edicto (*a*) contra Lutherum promulgato in Comitiis Wormatienſibus 1521. anno, per totum præcipue §. 6.

Præfatam diſtinctionem Philippi quarti inter examen & placetationem Bullarum dogmaticarum, beneficia, aut ejuſmodi Reſcripta concernentia, etiam fecit Margarita Belgii Gubernatrix Litteris ſuis, publicationem Concilii Trident. urgentibus, quas refert ipſe Auctor libri cui titulus, *Jus Belgarum fol.* 48.

Audet interim D. Van Eſpen contra rem judica-

(*a*) Huic Edicto chirographum ſuum 8. Maii appoſuit Imperator, nec fuit promulgatum niſi 26. ejuſdem menſis, ſi Pallavicino fides habeatur. Narrat tamen Frapaolo promulgatum fuiſſe 2. Maii Quidquid ſit, conſtat hoc eſſe celebre illud Edictum quo Lutherus fuit proſcriptus, ſeu ut aiunt, *mis au ban de l'Empire.*

tam

tam Regali & ſpeciali ſententia finitam, ſuppreſſos Conſiliariorum conatus reſuſcitare, evacuatis eorum argumentis nihil addens præter illud Magiſtrale: *Rex erravit, Rex fuit deceptus per ſub & obreptionem.* Judicet Catholicus orbis, an hoc modu permiſſum ſit Scholaſticis & Canoniſtis illudere Legibus Regiis & Edictis, ut his ſuppreſſis, dum non timentur civiles pœnæ, contemnantur Pontificum Cenſuræ, eorumque ſacræ Conſtitutiones qualeſcumque, ut hac via filii & membra Eccleſiæ ſenſim recedant aut avellantur a ſuo capite: judicent omnes vere Catholici Romani, quo titulo digna ſit Clariſſimi Domini doctrina, utriuſque Poteſtatis Decretis contradictoria, utrum dicenda ſit ſententia glorioſa? An vero inſigne attentatum? Dignum pœna Civili & Canonica? Et an hic non apte canit Poëta:

Committunt varii diverſo crimina fato:
Ille crucem, pretium ſceleris tulit, hic diadema.

Ut Doctor & Canonum Profeſſor diadema obtineat, quia contra utramque ſupremam Poteſtatem ſcribit, earumque Sententias redarguit; Conſiliarius vero Magni Conſilii Eccleſiaſticus & Vicarius Apoſtolicus utrique Majeſtati juratus & fidelis Miniſter crucifigatur, quia debitam utriuſque Decretorum obſervantiam urget, quia utriuſque auctoritatem defendit: & quod mirandum, propter hoc ipſum D. Van Eſpen conqueritur in præfato ſuo Libello, per D. Govarts honorem & auctoritatem ſuam eſſe læſam ſummopere, ut loquitur, Doctori & Profeſſori Publico pro fructuoſa juventutis Academicæ inſtructione neceſſariam; quaſi pro ſua qua gloriatur ſententia, in Schola Academica Cathedram Doctoralem & auctoritatem ſuam vellet anteponere auctoritati Pontificis dicentis enixis verbis, Placitum Regium quale D. Van Eſpen docet eſſe neceſſarium, pro firmandis Bullis Dogmaticis eſſe deſtructivum Poteſtatis Apoſtolicæ; ut eapropter Pontifex doctrinam hanc D. Van Eſpen condemnaverit, prout jam diu ante; anno 1704. etiam condemnavit librum ipſius, cui titulus, *Jus Eccleſiaſticum univerſum*, quod conſtat ex copia hic juncta ſub littera A. Ex quo licet notare quam ſiniſtre Clariſſimus Dominus Libello ſuo Cæſareæ ſuæ Majeſtati in Conſilio ſuo Status exhibito junxerit litteras Patris Van Elbecque ipſi Roma miſſas 9. Septembris 1702. quaſi inſinuans quod dictus ſuus liber Romæ non diſpliceret, ejuſdem cenſuram occultando.

Concludit interim D. Doctor Van Eſpen, ut D. Govarts Vicario Apoſtolico Buſcoducenſi & Conſiliariu in Magno Conſilio Eccleſiaſtico ordinetur ut *injuriam ſibi illatam revocet, & famam læſam reſtituat*, quia nimirum D. Govarts in reſponſo ſuo ad Archiepiſcopum dato 8. Decembris 1718. ſcripſit hæc verba: *Sane famoſa Univerſitas Lovanienſis, univerſale Belgii Seminarium abundat Doctoribus & Profeſſoribus, æquiſſimis Pontificiæ auctoritatis ejuſque Conſtitutionum æſtimatoribus; interim neque in ea deſunt aliqui, præcipue unus, qui non ceſſat illi quotidie arrodere, & etiam in hiſce circumſtantiis publice ſuggerere, quod neque moderna Conſtitutio* Unigenitus, *neque ullæ aliæ Bullæ, licet Dogmaticæ Catholicos obligent antequam a Conſiliis Regiis ſint placetatæ, invitis & id nolentibus ſupremis ipſorum Conſiliorum & Belgii Principibus...... optandum eſt ſummopere ut hoc novo fermento purgetur fæcundum Belgii Seminarium Univerſitas Lovanienſis.*

Aſt modo quod D. Van Eſpen tradat illam doctrinam certum eſt, & ipſe in ſuo libello *de hac ſua ſententia gloriatur*

Itaque cum Vicarius Apoſtolicus perſonam D. Van Eſpen non læſerit, ſed illam ejus doctrinam taxaverit, evidens eſt imprimis, quod tanquam Vicarius Apoſtolicus hanc ejus doctrinam non taxaverit, quin ipſi Pontifices eam jam ante taxaverint verbis altioribus, ut Innocentius X. ſcripſerit, *eam non poſſe audiri ſine animi horrore..... eamque eſſe Apoſtolicæ Poteſtatis deſtructivam:* & Alexander VII. dicat, illam doctrinam *ſubdere poteſtatem a Chriſto Vicario ſuo traditam ſub manu Regia, eamque eſſet alienam a ratione, pietate, & Religione Catholicorum Principum, & præſertim*, ut inquit, *Philippi Hiſpaniarum Regis:* quapropter non poteſt Vicarius Pontificius retractare ſua dicta conformia dictis Pontificum niſi retractando verba ipſorum Pontificum; & cum etiam ipſi Catholici Principis, præſertim Philippus quartus, rejecerint ſententiam D. Van Eſpen, non poteſt etiam D. Govarts tanquam Conſiliarius Regius revocando ſua dicta, directe vel indirecte improbare decretum ſeu ſententiam Regis, neque dicere cum D. Doctore Van Eſpen, *quod Rex erraverit, quod fuerit deceptus, &c.* ut D. Govarts cogi non poſſit ut revocet prætenſam injuriam factam Domino Van Eſpen, niſi inferendo veram injuriam Pontificibus & Principibus Catholicis; neque D. Van Eſpen ullam jus habet aut auctoritatem, ut hanc ſuam doctrinam & ſententiam undequaque improbatam doceat ſuos diſcipulos,

Ulterius, ſi D. Govarts palinodia & coactione compelleretur directe vel indirecte retractare ſua dicta in præfato ſuo Reſponſo contenta, tanquam injurioſa prætenſæ auctoritati & ſententiæ prætenſæ D. Van Eſpen, tacite compelliter fovere Lovanienſes quoſdam & quoſcumque alios orbis Chriſtiani proteſtantes, eorumque proteſtationem approbare, qua declarant quod acceptatio Conſtitutionis *Unigenitus* violaret jura & prærogativas Majeſtatis Suæ Cæſareæ & Catholicæ, ſine cujus beneplacito talis acceptatio fieri non poſſet; quæ ratio cum generalis ſit, proteſtatur nullas Bullas qualeſcumque ſe poſſe acceptare ſine Regio beneplacito, & proinde prohiberi deberet totus liber, cui titulus, *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis* hic junctus ſub littera *E.* in quo totus Clerus Belgicus præcipue Archiepiſcopus & Epiſcopi proteſtationem ſupraſcriptam nuncupant ſcandaloſam, ac ipſos proteſtantes refractarios, contumaces, rebelles, &c. quapropter Archiepiſcopus non dubitavit Epiſtolam D. Vicarii una cum aliis aduptare, eamque dicto libro fol. 8. (Privilegio Regio impreſſo in fine) inſcribere, ob quem etiam Clemens Papa XI. per Breve ſuum Apoſtolicum 15. Januarii 1719. in eodem libro contentum fol. 7. *omnibus eiſdem Belgii Epiſcopis & ipſi Petro Govarts Vicario Sylvæducenſi dedit Apoſtolicam benedictionem:* ut nec Sua Sanctitas, neque Rex in libro Actorum aut in dicta Epiſtola invenerint maledicentiam, ob quam mereretur maledictionem ſeu palinodiæ improperium.

Prolixios hæc deducta ſunt, ut omnibus pateat, quod ſive Perſona Eccleſiaſtica, ſive materia ſpectetur, ſive ipſa cauſa principalis, tota ſit Eccleſiaſtica, ſcandaloſe & criminaliter inſtituta, quam inſtituere non potuit Clariſſimus Dominus, & ſuper qua D. Vicario, etſi velit, conteſtari non licet ſub gravi cenſura, ut latius demonſtratum eſt in ſcripto Perſiſtentiæ.

Quare quandoquidem Vicarius Apoſtolicus non ſcripſerit injuriandi animo contra Auctorem, ſed contra ejus ſententiam novam, inauditam, quæ, ut Pontifex ait, *non ſine horrore auditur*, ſed in conſequentiam functionis & ſollicitudinis ſuæ Diœceſis, acatholicis vicinæ, & pro defenſione Pontificii & Regii Decreti, compelletur idem Vicarius vi ejuſdem ſuæ functionis hiſtoriam hanc publici juris facere, prout in ſimili caſu fecit libro ſuo hic juncto ſub littera *F.* niſi Clariſſimus Dominus Van Eſpen Doctor & Canonum Profeſſor deſiſtat ab hac ſua criminali & ſcandaloſa actione, & una deſinat de ſententia ſua gloriari, quod præſtabit, ut ſperamus, majori gloria.

Verum cum ſupradictis exhibitionibus, & novis factis obſtet cauſæ ſtatus exceptionis declinatoriæ & incompetentiæ, recurrit Exponens ad hanc Curiam

Enixe

Digitized by Google

Enixe rogans quatenus, dignetur hanc Supplicam admittere tanquam Civilem ad effectum ulterioris corroborationis dictæ exceptionis declinatoriæ & incompetentiæ per eum propoſitæ. Quod faciendo, &c.

P. Govarts Vic. Apoſt. Buſcoducenſis, & Conſiliarius Eccleſiaſticus Cæſareæ, & Catholicæ Suæ Majeſtatis.

APOSTILLA.

La Cour vaſidant cette pour civile, ordonne qu'elle ſoit montree a partie pour y dire. Fait à Malines le 19. Janvier 1722.

Signé, G. N. De Robiano.

A.

DECRETUM.

Congregationis Cardinalium S. Officii, quo prohibetur Liber, cui titulus: *Jus Eccleſiaſticum Univerſum &c.*

Feria tertia die 22. Aprilis 1704.

Sacra Congregatio Eminentiſſimorum & Reverendiſſimorum DD. S. R. E. Cardinalium in tota Republica Chriſtiana generalium Inquiſitorum habita in Conventu S. Mariæ ſuper Minervam, audita relatione & cenſura facta a Qualiſicatoribus ad id ſpecialiter deputatis Operis in duobus tomis editi cum titulo: *Jus Eccleſiaſticum univerſum hodiernæ diſciplinæ, præſertim Belgii, Galliæ & vicinarum Provinciarum accommodatum, ex SS. Canonibus, Jure Decretalium, Synodis potiſſimum Belgicis, Principum Edictis, & Magiſtratus tam Eccleſiaſtici quam Civilis Judicatis depromptum, auctore Zegero Bernardo Van Eſpen Presbytero J. U. D. SS. Canon. Profeſſ. in Academia Lovanienſi, Lovanii* 1700. præfatum Opus de mandato Sanctiſſimi D. N. Clementis Papæ XI. cui relata fuerunt cum prædicta cenſura eorumdem Eminentiſſimorum vota, præſenti Decreto prohibet & damnat, vetatque ne quis cujuſcumque ſit ſtatus & conditionis, ullo modo, & ſub quocumque prætextu iterum imprimere, neque imprimi facere, neque jam impreſſum apud ſe retinere, & legere audeat; ſed ipſum Ordinariis locorum aut hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus ſtatim & cum effectu tradere & conſignare teneatur, ſub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Signatum erat: *Joſeph Bartolus* S. Romanæ & univerſalis Inquiſitionis Not. Et a latere: Loco Sigilli. Infra autem habebatur: Die 3. Octobris 1704. ſupradictum Decretum affixum & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Palatii S. Officii, ac in aliis locis ſolitis Urbis per me *Franciſcum Perinum* SS. Inquiſitionis Curſorem. Inferius autem: Romæ typis Rev. Cameræ Apoſtolicæ MDCCIV.

B.

Leopolde Guiliaume *par la grace de Dieu Archiducq d'Auſtriche Ducq de Bourgogne, &c. Lieutenant, Gouverneur, & Capitaine General des Bays-Bas & Bourgogne, &c.*

Trés Reverend Pere en Dieu, très cher & bien Amé. Vous ne pouvez ignorer que juſque à preſent nous avons au nom & ſelon les ordres & intention du Roy mon Seigneur, rendu tous les debvoirs convenables & poſſibles pour aſſoupir les controverſes, diſputes, inquietudes & agitations publiques, qui ſe ſont eslevées à l'occaſion du livre imprimé à Louvain en l'an 1643. de feu l'Evêque d'Ipres, Janſenius, d'autant que vous avez teſmoigné ouvertement, auſſi bien que les autres partiſans dudit feu Janſenius, que croyez avoir quelque ſubject de ne pas alors deferer aux Bulles, Brefs & Declarations emanez de Sa Sainteté en ce regard, leſdits partiſans pretexans tantoſt la fauſſeté de la Bulle, tantoſt la ſubreption & obreption d'icelle, puis la nullité à cauſe de n'avoir eſté ouyz, & finalement les anthoritez de Sa Majeſté meſme, pour le defaut du Placet, & les privileges & uſages du Pays, & pour le defaut de la publication dans ces Provinces, & qu'en tout cela vous at eſté donné, & à ceux de l'Univerſité de Louvain, adherens audit party de Janſenius, l'eſpace de temps plus que neceſſaire à faire les remonſtrances, tant vers Sa Sainteté que vers Sa Majeſté, & en outre pour vous appaiſer & rendre voſtre eſprit ſatisfait des objections que l'on faiſoit contre leſdites Bulles, & Brefſs, & que tout cela eſtant ainſi paſſé, & y avant eſté employé le cours de plus de dix ans, pendant leſquels les ames & les eſprits de pluſieurs, qui ont voulu penetrer dans ces profondes matieres, ont eſté bourelées & agitées de diverſes inquietudes, juſques à produire des ſcandals, & une alteration du repos & de la tranquillité publique, capables de paſſer à des ſciſſions & factions plus pernicieuſes outre les meſintelligences qui ſe ſont par-là engendrées avec la Cour de Rome, fort prejudiciables au ſervice de Sa Majeſté, & au bien publicq dans l'eſtat & conjoncture preſentes des affaires, de quoy ne ſera arrivé autre choſe, ſi non que le tout ouy, & meurement examiné, Sa Sainteté auroit perſiſté en execution deſdites Bulles, & Sa Majeſté après pareils debvoirs renduz vers icelle, à diverſes fois, ſon intention fixée & conſtante eſtre, qu'en ce ſubject ſeroit rendue une pleine deference aux Bulles & Brefſs de Sa Sainteté, en ſorte qu'elle demeureroit juſtement contente, & ſatisfaite: ce neantmoins en l'acte de publication deſdites Bulles vous vous auriez laiſſé aller à y inſerer quelques clauſes qui auroyent rendu voſtre ſincerité ſuſpecte à Sa Sainteté & donné occaſion aux Miniſtres de la Cour de Rome de les interpreter autrement, comme contraires & prejudiciables à l'authorité du S. Siege, peut eſtre au dehors de voſtre penſée & intention, dont ſeruyent deſcoulees encore des difficultez & controverſes toutes nouvelles avec ledit S. Siege, ſur ce qu'auriez eſté mandé à Rome, pour vous en expurger, premierement en perſonne, & puis par Procureur, les quelles ſont dans une chaleur recente & non moins capables de produire des mouvais effects & intrigues plus indiſſolubles que les precedentes, n'eſtant convenable ny raiſonnable que par tous ces procedez les affaires de Sa Majeſté ſouffrent & ayent prejudice, ny que le repos & tranquillité publicque en demeure devantage alterée: & attendu qu'au fond il eſt clair & avident qu'en ce qui concerne la ſubſtance, eſſence, & le principal de la matiere, la volonté conſtante de Sa Majeſté eſt, que les declarations, definitions & commandemens de Sa Sainteté ſorte à un plain & entier effect: c'eſt pourquoy, à grande & meure deliberation de Conſeil & par l'advis de l'Aſſemblée pour ce ordonnée, nous vous faiſons la preſente, afin qu'en dedans le terme de huyct jours vous vous reſolviez à une pure, ſimple, & abſolue reſignation de vous conformer aux Bulles, Brefſs, & Declarations de Sa Sainteté en ce qui touche le fait principal de la matiere, en retractant leſdites clauſes & conditions qui ont donné l'ombrage à Sa Sainteté & au S. Siege, & qui à la verité n'eſtoyent ſymboliſans, ny compatibles avec la pure, ſimple, & abſolue publication deſdits Bulles,

qui

Digitized by Google

qui vous en avoit eſté enchargée, avec une declaration que ſur ce ſubject pour la grande reverence que portez au S. Siege, vous n'entendez de ſoutenir des procedures non plus pardeçà qu'en la Cour de Rome, ains qu'eſtes preſt de complir punctuellement, preciſement, & ſincerement à toute telle ſatisfaction que Sa Sainteté deſirera de vous, pour ceſte occaſion non plus ny moins que ſi vous aviez paſſé par un jugement rendu, ſoit en la Cour de Rome, ou pardeçà *per Judices delegatos in partibus.* En quoy vous prierez Sa Sainteté de vous faire tenir ſes ordres & commandemens pour temoigner reëlement, & par effect une prompte obeiſſance, la ſuppliant encore de voua abſoudre de l'infliction des cenſures, puis n'agaires enſuivies, conſtituant en outre Procureur pour en voſtre nom renuuveller & confirmer pardevant le S. Siege à Rome, ceſte voſtre ſimple, nüe, & abſolue ſubmiſſion; vous declarans, que moyennant ce, nous continuerons noz ſoingz & ſupplications envers Sa Sainteté; afin que la ſatisfaction qu'elle deſirera de vous, ou voudra impoſer, ne ſera publicque, ny exterieure, ny capable d'engendrer ſcandale ou la moindre taſche & ſoullure à voſtre reputation, ny à la dignité qu'avez juſques à preſent deſervy, & ſouſtenu avec tant de merite, voulant eſperer que vous ne ferez aucune difficulté de vous conformer à cette noſtre intention, & que vous ne donnerez pas ſubject à Sa Majeſté ny nous de vous abandonner à une cauſe tant importante à voſtre propre repos & conſcience. Atant, très-Reverend Pere en Dieu, très-cher & bien Amé, noſtre Seigneur vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxelles le 18. de Juillet 1653. *C. Ho.* vt. Erat ſignatum: *Leopold.* Infra habebatur: *E. Gottignies.* Encore plus bas: A l'Eveſque de Gand.

L'inſcription étoit: A très Reverend Pere en Dieu noſtre très cher & bien amé Eveſque de Gaod du Conſeil d'Etat du Roy Monſeigneur.

Le ſoubſigné Secretaire de ſon Eminence Monſeigneur le Cardinal Archevêque de Malines atteſte que Copie ſuſcrite après collation faite s'accorde avec l'Original.

A. D. Smet Secret.

C.

Litteræ Suæ Cæſareæ Majeſtatis ad Electorem Trevirenſem, &c.

Reverendiſſime & Seren. Princeps Elector & Conſobrine Chariſſime. Ex Dilectionis veſtræ Litteris 30. Julii præſentis anni ad Me datis uberius intellexi ea quæ Dilectio veſtra contra Abbatem Monaſterii Aureæ Vallis nuncupati in Ducatu meo Luxemburgico ſiti, & Dilectioni veſtræ ſeu Archiepiſcopo Trevirenſi in Spiritualibus ſubjecti, mihi palam facienda cenſuit, nimirum dictum Abbatem atque aliquos eidem adhærentes Religioſos inſtante urgenteque Vicario Generali præfati Archiepiſcopatus Bullam Pontificiam, quæ incipit *Unigenitus Dei Filius*, alias in omnibus Provinciis meis Belgicis jam dudum publicatam recipere non modo, verum etiam Formulario Alexandri VII. olim Pontificis Romani contra doctrioam Janſenii ſubſcribere recuſaſſe. Quibus perſpectis Dilectioni veſtræ celandum minime eſſe duxi, me debita mandata expediri præcepiſſe, quæ ad conſervandam puritatem Religionis noſtræ Orthodoxæ conducere valeant, qui de reliquo Dilectioni veſtræ affectum Conſobrini amantiſſimi gratiam ac benevolentiam meam Cæſaream benigne confirmo. Viennæ 16. Octobris 1720.

Dilectionis veſtræ
Bonus Conſanguineus
CAROLUS.

CÆSAR ad Electorem Trevirenſem.

R E P O N S E

De Meſſieurs les Conſeillers Fiſcaux à la Requête Civile précedente.

Maître Zegere Bernard Van Eſpen Docteur en Droit, & Profeſſeur des SS. Canons en l'Univerſité de Louvain; joints à luy les Conſeillers Fiſcaux de l'Empereur & Roy, ayants eu commmunication de la Requête preſentée à la Cour par Meſſire Pierre Govarts Conſeiller Eccleſiaſtique en ce Grand Conſeil, Vicaire Apoſtolicque de l'Eveſché de Bois-le-Ducq, à luy validée pour Civile le 19. de ce mois de Janvier 1722. & des ſix pieces y enoncées & jointes, diſent de debattre la ditte Requeſte & pieces d'impertinence, frivolité & autrement *quatenus contra*, & d'accepter à profit ce qu'en reſulte à leur avantage, contendant à rejection, conſentant neanmoins qu'elle ſoit jointe au differend, pour à la deciſion d'icelluy y eſtre pris tel egard que de raiſon, ſauf concredits ſecrets, demandant depens.

Etoit ſigné: *Coloma. Keyaerts.*

A P O S T I L L E.

Soit joint au Procès, pour à la deciſion d'icelui y eſtre pris tel egard que de raiſon. Fait à Malines le 24. Janvier 1722.

ADDITIONALIS DEDUCTIO

AD SIMILEM PROLIXIOREM PRO Z. B. VAN ESPEN J. U. D. ET SS. CANONUM PROFESSORE, SUPPLICANTE:

CONTRA D. PETRUM GOVARTS CONSILIARIUM ECCLESIASTICUM HUJUS MAGNI CONSILII, NECNON VICARIUM APOSTOLICUM SYLVÆDUCENSEM, INTIMATUM.

Supplicans habita communicatione Libelli Civilis, poſt ſtatum cauſæ, huic Supremo Senatui per Intimatum oblati, cenſuit eumdem ſimpliciter rejiciendum, ſibi reſervans ſecretas contradictiones in quantum opus; utpote nihil in hoc Libello allegatum reperiens, quod anterioribus Scriptis per Intimatum non propoſitum, & per DD. Conſiliarios Fiſcales, ipſumque Supplicantem abunde non refutatum.

Hoc unum reperitur, Libellum hunc multis parergis ad cauſam principalem nihil aut parum pertinentibus eſſe refertum, idque unice ad cauſam principalem involvendam, protrahendamque, necnon ut ſuum erga Supplicantem ejuſque Scripta inveteratam animi averſionem prodat.

Eam animi averſionem manifeſtam reddit, dum ſub initium Libelli ſui, mentionem injiciens Libelli per Supplicantem Conſilio Status oblati, hunc pronuntiat *injurioſum Archiepiſcopo Mechlinienſi, Summo Pontifici, imo & ipſi Sacræ Cæſareæ & Regiæ Perſonæ, ipſiuſque perſonali ac expreſſo Decreto contradicentem.*

Quid aliod ſane, quam ſumma animi averſio, extorquere potuit adeo atrocem cenſuram adverſus Libellum, in quo ne unus quidem vel in ſpeciem injurioſus terminus contra Archiepiſcopum, vel Pontificem, nedum contra Sacram Cæſaream & Regiam Perſonam, ipſiuſve Decreto contrarius occurrit?

Nihil profecto ſimile in illo Supplicantis Libello reperiſſe Conſilii Status Senatores, probat ejuſdem Libelli ad hanc ſupremam Curiam pro Juſtitiæ complemento remiſſio; probant ejuſdem Conſilii adjunctæ Litteræ, quibus Senatores ſignificant ſe ex præfato Libello deprehendiſſe, quod per eum Supplicans poſtulaverit reparationem injuriæ, quam famæ ſuæ ac doctrinæ prætendebat illatam, *Avancé contre ſon honneur & ſa doctrine.*

Significant præterea ſe ex contextu ipſius Libelli deprehendiſſe, quod prætenſarum injuriarum materia reſultet ex Tractatibus, quos Supplicans ad manutenenda Jura Suæ Majeſtatis publici juris fecit. *Qu'ayant eſté remarqué par le contenu de la même Requeſte que la matiere des dites pretendus injures prendroient leur origine & reſulteroient des Traitez que ledit Docteur auroit rendu publicqs pour le maintien des Droits & Hauteurs de Sa M. I. & C.* Quin & addunt, *& ſon Royal ſervice exigeant, qu'en ce point ledit Docteur ſoit protegé.*

Ne vero per Supplicantis latus Jura Suæ Majeſtatis, quæ in ejuſdem Supplicantis Tractatibus typo editis aſſerta & vindicata erant, violarentur; ſed contra ut Regia Jura ſimul cum Perſona Supplicantis protegerentur, volunt iidem Senatores, ut Conſiliarii Fiſcales ſe in hac cauſa Supplicanti jungant: *Nous vous ordonnons au nom de Sa Majeſté, qu'à cet effect les Conſeillers Fiſcaux du Grand Conſeil ſe joignent à luy, pour autant qu'il ſe peut agir de la conſervation des dites Hauteurs & de la Juriſdiction ſouveraine.*

Potuiſſetne Conſilium Status iſta huic Parlamento ſcribere, ſi Supplicantis Libellum reperiſſet injurioſum Archiepiſcopo ac Pontifici, imo Sacræ Cæſareæ & Regiæ ſuæ Perſonæ, ejuſque Perſonali ac expreſſo Decreto contradicentem?

Num Conſilium Status dixiſſet, ſervitium Regium exigere, ut Supplicans in hac ſua doctrina protegeretur, ſi eam talem agnoviſſet, qualem Intimatus depingit? Adjungine Supplicanti Conſiliarios Fiſcales voluiſſet! *Et ſon Royal ſervice exigeant, qu'en ce point ledit Docteur ſoit pretegé.*

Interim ex his Litteris diſcat D. Intimatus cauſam hanc nequaquam potuiſſe ad Judicem Eccleſiaſticum remitti, ſed neceſſario remittendam fuiſſe ad hoc Magnum Conſilium; quandoquidem, uti perſpexerunt perſpicaciſſimi Conſilii Status Senatores, in hac cauſæ deductione & deciſione, Majeſtatis Suæ Jura eſſent controvertenda; diſquirendumque, utrum Supplicans Jura Regia tueri & vindicare volens, ea extra limites extendiſſet; ac propterea Supplicantis doctrina ut *novum fermentum*, quo Academia Lovanienſis purgenda foret, palam traduci potuerit ſalvis Juribus Suæ Majeſtatis.

Noverat enim Conſilium Status, ad ſolos ſupremos Senatus Regios ſpectare judicium in iis cauſis, in quibus de ſupremis Suæ Majeſtatis Juribus quæſtio vertitur, nec ullum Judicem Eccleſiaſticum in hujuſmodi cauſa eſſe Judicem competentem, uti & abunde demonſtrarunt D. Conſiliarii Fiſcales.

Id autem quod pluribus ſequentibus paginis profert Intimatus, ut oſtendat quod Supplicans in Tract. ſuo *de Promulgatione Legum &c.* aſſeruerit, Placitum Regium, quod in Provinciis Regiis ante Bullarum publicationem & executionem requiritur, indifferenter extendi ad qualcumque Bullas etiam dogmaticas: id, inquam, evincit ſcopum Intimati fuiſſe, cauſam protrahere; cum hanc ſuam eſſe ſententiam non tantum nullibi negaverit Supplicans, ſed & ex ſola præfati ipſius Tractatus inſpectione pateſcat.

Hoc unum reflectendum eſt, quod Intimatus, ubi retulit verba dicti Tractatus quæ habentur parte 5. cap. 1. §. 4. fol. 145. de ſuo immediate addiderit: *Si quidem, ut docet, Bulla quantumcumque dogmatica non obligat Catholicos* IN CONSCIENTIA *antequam Placito Regio ſit firmata.*

Cum tamen Supplicans in toto ſuo Tractatu ne vel verbo attigerit hanc quæſtionem: Utrum Bulla dogmatica ante ejus promulgationem in Belgio factam, vel ante Placitum Regium obtentum, Belgas *in conſcientia* obliget; ſed hujus quæſtionis diſcuſſionem deciſionemque Theologis permittens, ipſe contentus fuerit, tanquam profeſſione Juriſconſultus, adſtruere, Bullas etiam dogmaticas ante obtentum Placitum per Belgium publicari non poſſe, aut vim *novæ Legis* obtinere, nec ipſum populum ad earum obſervantiam per cenſuras, aliave media conſtringi.

Poſt hæc rurſum recurrit D. Intimatus ad Litteras Philippi IV. de 13. Junii 1659. quas in præcedentibus ſuis Scriptis ad nauſeam uſque repetiit, & quibus tum per DD. Conſiliarios Fiſcales, tum per Supplicantem

cantem reſponſum fuit; atque oſtenſum, etiam poſt receptas haſce Litteras, uſum *Placiti*, ſive *Viſa* ſuper omnibus Bullis etiam dogmaticis illæſum perſeveraſſe.

Itaque unicum illud hic iterum inclamat Intimatus, quod Supplicans, directe contra declarationem Regis, prætendat Bullas etiam dogmaticas, niſi prævie Placitum Regium acceſſerit, publicari non poſſe in Belgio.

Verum, ſi verba integra ipſius Epiſtolæ Regiæ perlegiſſet Intimatus, riteque expendiſſet, haud difficulter profecto intellexiſſet, ſententiam Supplicantis eidem Epiſtolæ nullatenus adverſari.

Nam poſt verba per D. Intimatum relata, in Regiis Litteris ſubjungitur: *J'ai bien voulu vous faire cette, afin que ſans ſortir du ſtile, & de ce que par de-là s'eſt accoutumé de faire en autres occaſions de ſemblables matieres, vous permettiez que ledit Edict ſoit publié de la même ſorte, que par mon ordre ont ete publiés les autres Bulles de Sa Sainteté touchant les Livres de Janſenius.*

Quid evidentius, quam Regis mentem fuiſſe, ne in publicandis Bullis etiam dogmaticis à ſtylo in hiſce Provinciis ſervari ſolito recederetur?

Cum igitur Belgii tunc Gubernator probe noviſſet, ſimiles Bullas ſecundum conſuetum ſtylum in Belgio publicari non poſſe, niſi prius per Principem, ejuſve Conſilia *viſæ*, *examinatæ*, & tanquam pure dogmaticæ, nihilque contra Jura Regia continentes, nihil quod aut Patriæ Conſuetudinibus receptiſque moribus adverſetur, aut Rempublicam ſive Civilem ſive Eccleſiaſticam turbare poſſet inſerentes, *recognitæ eſſent*, idem Gubernator, conformiter ad hunc ſolitum ſtylum, Decretum Romanum, de cujus publicatione agebatur, una cum Litteris Regiis miſit ad Conſilium Privatum, ut ibidem viſum, examinatumque, & tanquam mere dogmaticum repertum publicari ſineretur.

Conſilium Privatum, ſecundum Litteras Regias & ſtylum uſitatum, viſum ac recognitum tanquam mere dogmaticum Romanum Decretum publicari poſſe declaravit. Litteris expeditis, quibus Præſes Conſilii conſuetam ſignaturam per verbum *Vidit* appoſuit, quibuſque indicabat Decretum viſum fuiſſe & recognitum.

His Litteris receptis, ſcripſit Gubernator ad Conſilia Regia, mandans ut nullum opponeretur impedimentum publicationi præfati Decreti, eo quod dogmaticum appareret: *Et pour ainſi comme il ſe voit aſſez que ladite Bulle du dit 6. de Septembre 1657. eſt de la nature & qualité de dogmatique, nous vous ordonnons, &c.*

Ubi patenter ſignificavit Gubernator, Decretum iſtud viſum fuiſſe & recognitum ut mere dogmaticum.

Et ne in ſimilium Bullarum aut Decretorum publicatione, ſub prætextu quod dogmaticæ eſſent, a ſolito ſtylo recedatur, ſollicite monet Gubernator, ut non moveatur difficultas ſuper publicatione hujuſmodi Bullarum dogmaticarum, quæ ſcilicet *viſæ* & tanquam tales *recognitæ* forent, ſub hac expreſſa clauſula: *Qui pourroient avoir été vues & reconnues être telles.*

Quid, quæſo, manifeſtius, quam Conſilia Regia, ipſumque Belgii Gubernatorem perſpectum ſibi habuiſſe quod ſecundum ſtylum ſolitum quæcumque Reſcripta Romana etiam dogmatica a Principe ejuſve Auditoriis revidenda ſint & recognoſcenda ut talia, priuſquam per modum novæ cujuſdam legis in Belgio publicari ſinantur.

Hanc porro reviſionem, recognitionemque cum Regia placetatione coincidere, neque aliud genus Placiti Supplicantem in Tractatu ſuo requiſiviſſe, toties ab eo & adeo claris terminis expreſſum fuit, ut plane cæcus fuerit D. Intimatus, ſi id ipſum non viderit.

Non ignorat quidem Supplicans, quod ſolitus ille ſtylus, quem Conſilia Regia, ipſeque Gubernator obſervari mandaverant, ſummopere diſplicuerit Miniſtris Curiæ Romanæ, hique eum reputaverit omnino cum Placito Regio coincidere: uti cognoſcitur ex Libellis per Nuntium Madriti & per Internuntium Bruxellarum, reſpective Suæ Majeſtati & Gubernatori oblatis.

Quos Libellos potuerat legere Intimatus tum in citato Tractatu, tum in Appendice Monumentorum ad eumdem Tractatum per Intimatum toties reclamatum.

Notandus autem præſertim Libellus Internuntii Bruxellis reſidentis oblatus Gubernatori anno 1682. (qui & integer habetur in dicta Appendice ſub littera *Y.*) occaſione ſcilicet Epiſtolæ Conſilii Privati ad Archiepiſcopum Mechlinienſem datæ, qua monebatur Præſul ne procederet ad publicationem Decreti Congregationis, in quo Theſes quædam condemnabantur, priuſquam Decretum iſtud in Conſilio viſum & recognitum eſſet.

In hoc Libello palam agnoſcit & urget Internuntius, quod ſi neceſſe eſt ut Bulla, quæ dicitur dogmatica, per Conſilia Regia ut talis recognoſcatur, antequam in Belgio publicari poſſit, in effectu id idem ſit, ac ſi Placitum Regium requireretur, in verbis: *Dignetur, quæſo, Excellentia Veſtra rem penitius introſpicere, & facile perſpectum habebit, quod in unum incidit placetare aliquam Bullam, ac examinare an ſit dogmatica; utroque enim caſu ſubeſt arbitrio, voluntati ac judicio Miniſtrorum Regis publicatio Apoſtolicarum diſpoſitionum; hæcque ſubordinatio & dependentia tolerari nequit a Sancta Sede in illis, quæ ſunt mere dogmaticæ, quæque tantum concernunt puritatem fidei atque animarum ſalutem.*

Quin imo in eodem Libello Internuntius arguere non veretur Marchionem *De Caracena* Belgii Gubernatorem, quaſi Litteris Regiis obſtitiſſet, dum ſecundum ſtylum conſuetum voluit, & Regiis Conſiliis ſignificavit, oportere Bullas vulgo dogmaticas antequam publicentur, Conſiliis Regiis exhiberi, & ab illis ut tales recognoſci, in verbis: *Nulla amplius de ea facta fuiſſet mentio, niſi Dominus Marchio De Caracena Belgii Gubernator litteris 10. Decembris 1659. datis exceſſiſſet mentem, imo attentaſſet totaliter evertere dictam Suæ Majeſtatis determinationem, declarando debere placetari Bullas Beneficiales aut litigioſas, & permitti dogmaticarum publicationem, poſtquam fuerint inſpectæ & pro talibus cognitæ.*

Quid miri poſt hæc, ſi D. Intimatus Curiæ Romanæ & Internuntio ob Vicariatum Apoſtolicum totus obſtrictus Supplicantem traducere haud vereatur tanquam qui auctoritatem Sedis Apoſtolicæ arroderet, & Academiam Lovanienſem *novo fermento* inficeret, hac ſcilicet ratione, quod Supplicans Bullas dogmaticas publicari non poſſe ſuſtineat, priuſquam in Conſiliis Regiis viſæ & recognitæ ut tales fuerint, aut Regis conſenſus acceſſerit, & de eodem conſenſu ſive per *Viſa*, ſive per litteras, ſive alio quocumque modo conſtiterit: prout nihil aliud requiſiviſſe Supplicantem in Tractatu ſuo, per ſuam præcedentem Deductionem oſtendit.

Præterea, ſi animo pacato dictum Tractatum Supplicantis, ejuſque Appendicem perluſtraſſet Intimatus, intellexiſſet omnes conatus Internuntii irritos fuiſſe, & conſuetum ſtylum integrum remanſiſſe, atque inter cætera reperiſſet, Conſilium Privatum per Litteras datas 9. Decembris 1682. Archiepiſcopo Mechlinienſi inhibuiſſe, ne ad publicationem Decretorum S. Congregationis Cardinalium, quibus quædam Theſes condemnabantur, procederet, priuſquam dicta Decreta in Conſilio viſa eſſent atque recognita: reperiſſet inſuper, Archiepiſcopum receptis hiſce litteris promulgationem illorum Decretorum ſuſpendiſſe, nec prius ad eam proceſſiſſe quam in Conſilio viſa & cognita fuerint;

nunc autem demum publicationem permiſiſſe, cum ea viſa & recognita intellexerat; prout hæc omnia conſtant ex Litteris Conſilii .... Decemb. 1685. quæ integræ reperiuntur in Appendice ſub littera *Z.* item ibidem ſub littera *X.* reperiſſet Intimatus Reſolutionem Conſilii Brabantiæ, anni 1660. ubi utraque Camera congregata reſolutum fuit, quod non licebit ullam Bullam Apoſtolicam & Dogmaticam promulgare, niſi ea prius in Conſilio viſa, & ut mere Dogmatica cognita fuerit; quodque ſi ſecus fiat, promulgatio caſſationi ſubjacebit. Quam quidem Reſolutionem ſuam Conſilium intimari juſſit Archiepiſcopo Mechlinienſi & Antverpienſi Antiſtiti.

Ex his evidens eſt, Conſilia Regia, non obſtante Libello Internuntii, in ea ſententia perſtitiſſe, quod Romana Decreta etiam dogmatica promulgari non poſſint, priuſquam Conſiliis exhibita, & recognita, ſive, quod in unum incidit, placetata fuerint.

Sed nec hoc ſat mirari poteſt Supplicans, quod Intimatus perſcrutato, ut ipſe fatetur, ejuſdem Libro & Appendice, aſſerere audeat, Supplicantem ne unum quidem actum exemplumve hujuſmodi Placetationis allegaſſe, cum totus ille ejus Liber & Appendix talibus actis abundent.

Magis autem ſtupendum, Intimatum perſiſtere in eo, quod in ſua Perſiſtentia aſſeruerat; ſcilicet Bullam Urbani VIII. quæ incipit *In Eminenti*, ante illius in Belgio promulgationem, Placito Regio firmatam non fuiſſe; cum, ſi oculos duntaxat aperuiſſet, vidiſſet utique neceſſitatem Regii Placiti nunquam adverſus prætenſiones Curiæ Romanæ magis aſſertam fuiſſe, quam occaſione hujus Bullæ; uti oſtenditur in citato *Tract.* Supplicantis, *part.* 4. *cap.* 3.

Quin ſpeciali Decreto Regio, ſive Litteris Placiti, Bullam *In Eminenti*, antequam publicaretur, munitam fuiſſe, Intimatus cognoſcere poteſt ex inſpectione Edictorum Brabantiæ ubi *part.* 3. *l.* 1. *tit.* 3. refertur Edictum ſpeciale ſive Ordinatio Philippi IV, quo non tantum fieri permittitur hujus Bullæ promulgatio, ſed & modus præſcribitur promulgationis faciendæ.

Imo auctoritate Regia mutatur pœna excommunicationis latæ ſententiæ in ipſa Bulla contra tranſgreſſores comminatæ, in mulctam pecuniariam & in pœnam exilii moribus Belgarum convenientiores.

Sed nec executio hujus pœnæ temporalis Ordinariis locorum, aut Inquiſitoribus committitur, prout committitur in Bulla: ſed Conſiliis Regiis, eorumque Officialibus; etiam contra delinquentes Eccleſiaſticos, ſive Regulares fuerint, ſive ſeculares.

Ex inſpectione item tum Tractatus Supplicantis *part.* 4. *cap.* 3. tum Edictorum Flandriæ *part.* 3. *l.* 1. *Rub.* 6. deprehendere poteſt Intimatus, Litteras Archiducis Leopoldi, quibus præcipit Conſiliis Regiis atque Epiſcopis publicationem Bullæ *In Eminenti*, inſerta iis hac moderatione & clauſula graviſſima in verbis: *Ayant neantmoins trouvé convenir vous declarer, que comme ès dittes Bulles ſe trouvent apposées ſur la fin certaines clauſes portantes en ſubſtance, que publication en ètant faite à Rome, emporteroit force d'obligation non plus ou moins, que ſi elle avoit été faite en particulier dans un Royaume, Eſtat, ou Province de la Chreſtienneté, ce que n'a jamais été recu, admis, ni praticqué pardeça, ains ſeroit contraire aux Privileges, franchiſes, libertez, & anciennes Couſtumes de ce Pays, nous n'entendons que par la publication preſente, qui ſe fera desdites Bulles, puiſſe ètre tiré aucun argument ou perjudice & innovation desdits Privileges, libertez, & couſtumes anciennes, ains que notre intention eſt qu'au regard de ſemblables publications ſoit obſervé & gardé ce que a été uſité & accouſtumé de tout temps.* Hæ Litteræ Archiducis datæ ſunt ad Epiſcopum Gandenſem 28. Februarii 1651.

Quis ad hæc non obſtupeſcet, Intimatum tam aſſeveranter, idque iterato, auſum eſſe aſſerere, quod Bulla *In Eminenti* nullo Regio Placito ante promulgationem fuerit munita?

Novit Supplicans & ex citato ſæpius Supplicantis Tractatu, *part.* 4. *cap.* 3. §. 4. *fol.* 107. noviſſe poterat Intimatus, quod ob clauſulas Edicto Regio & præſertim Litteris Archiducis Leopoldi inſertas, vehementer commotus fuerit Internuntius, atque ad illius querelas evibratum fulmen Vaticanum adverſus prælaudatum Archiducem, ſive emanarit Decretum Romanum Innocentii X. cujus hic meminit Intimatus: ſed nec eum latere debuit, quid idem Leopoldus Decretum illud Romanum ad Senatum Brabantiæ remiſerit, atque ubi ex ipſius Conſulta (quæ reperitur in ſæpedicto *Tract.* ſub littera *P. fol.* 218.) intellexit clauſulas tum in Edicto Regio, tum in ſuis Archiducis litteris contentas, omnino conformes eſſe Juribus ac moribus Patriæ, imo & pro conſervandis Juribus Regiæ Majeſtatis neceſſarias, Vaticanum illud fulmen quaſi ignem fatuum repulſaverit, nihilque immutarit circa prædictas clauſulas, de quibus Internuntius conqueſtus fuerat.

Quantum ad Decretum Alexandri VII. de quo Intimatus, illud nonniſi Decretum fuit Congregationis Card. S. Officii latum adverſus Conſilium Brabantiæ propter ejuſdem Conſilii Sententiam, qua caſſaverat, & irritam declaraverat tum tranſmiſſionem factam per Internuntium Decreti ejuſdem Congregationis ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, tum promulgationem per Archiepiſcopum citra Placitum Regium attentatam.

Hoc dictæ Congregationis Decretum ab Internuntio ſignatum & ſigillatum nocte inter & 12. & 13. Maii 1658. Cancellariæ Brabantiæ affixum cum reſciviſſet Senatus, de negotio commonuit Archiducem Leopoldum Belgii Gubernatorem; cujus intellecta mente, Decretum illud tanquam nullum & Juribus Regiis contrarium ſuppreſſum fuit.

Quæ omnia, ſi Intimatus veritatem noſcere voluiſſet, facile intellexiſſet ex *Tract.* Supplicantis, *part.* 4. *cap.* 4. §. 2. & ex Conſulta Conſilii Brabantiæ ad Archiducem Leopoldum, ibid ſub littera *R.*

Reliqua, quibus hunc Libellum replet Intimatus, profecto vani & inanes ſunt clamores atque parerga, ſive impertinentia ad præſentem cauſam, ita ut vix reſponſum mereantur.

Quid enim ſunt quam vani clamores ea, quæ ſubjungit poſt relata Decreta Romana ſub Innocentio X. & Alexandro VII. de ſubmiſſione Suæ Regiæ Majeſtatis Philippi IV. erga Pontificia Decreta?

Nam nequidem veriſimile eſt Decreta iſta Romana Philippo IV. unquam innotuiſſe: cum enim alterum ad Leopoldum Archiducem, alterum vero ad Conſilium Brabantiæ tranſmiſſum eſſet; alterum in Regiſtris ſeu Archivis Conſilii Privati, cui Archidux ad ſe miſſum communicaverat, & alterum in Archivis Conſilii Brabantiæ abſque ullo effectu recluſum remanſit.

Hoc certum eſt, nullum Mandatum Regium datum fuiſſe, ut dicta Decreta Romana executioni mandarentur.

Nimirum clauſulæ illæ, quæ tum in Ordinatione Regia, tum præcipue in Litteris Archiducis Leopoldi Internuntium offenderant, quaſque Innocentius X. per Decretum ſuum tanquam libertati & Juriſdictioni Eccleſiaſticæ, necnon auctoritati Pontificiæ adverſas reprobarat, in utroque illo inſtrumento integræ remanſerunt, prout & hodiedum legi poſſunt in libris Edictorum noſtrorum Principum.

Similiter Sententia caſſatoria Conſilii Brabantiæ, de qua ſupra, integra remanſit, hodieque in ejuſdem Conſilii Regiſtris ſervatur, non obſtante quod per Decretum ſub nomine Alexandri VII. declarata eſſet nulla, ac auctoritatis Pontificiæ deſtructiva eique adverſa, & Pontifex ſub graviſſimis cenſuris etiam

excom-

excommunicationis latæ Sententiæ, eam ex Regiſtris eradi mandaſſet. Neque ullus eorum Conſiliariorum, qui ad dictam caſſatoriam Sententiam concurrerant, unquam ab inflicta cenſura abſolvi poſtulavit, etiamſi illi omnes declarati eſſent excommunicationem incurriſſe, & ab ea abſolutionem a Romano Pontifice petere juſſi.

Quid porro ineptius ad hanc materiam, & ad probandum, quod Bulla Urbani VIII. contra Librum Janſenii abſque Placito Regio promulgari debuerit, allegari poteſt, quam Epiſtola Archiducis Leopoldi ad Epiſcopum Gandenſem data 18. Julii 1653. hic exhibita per Intimatum ſub littera *B.* cum conſtet, eamdem Bullam biennio ante ſcriptam hanc Archiducis Epiſtulam, & placetatam fuiſſe & promulgatam, uti ſupra oſtenſum eſt.

Neque vero in hac Epiſtola præcipitur Epiſcopo Gandavenſi dictæ Bullæ publicatio, ſed arguitur Antiſtes quod in publicatione per ipſum ex Regio Mandato facta, quaſdam clauſulas inſeruiſſet præter mentem Regis, prout ex ipſius Epiſtolæ tenore manifeſtum eſt.

Quæ Intimatus poſtea de Concordia Sacerdotii & Imperii interſerit, deque Litteris iterum Philippi IV. necnon de promulgatione Bullæ *In Eminenti* abſque Placito Regio, verba & voces ſunt, quæ nullam prorſus refutationem aut animadverſionem merentur.

Id quod de Supplicante intermiſcet, quaſi is ſolus inter omnes Belgas iſtam de Placito Regio ſententiam propugnaret, non potuit niſi animo per inveteratam averſionem contra perſonam Supplicantis obcæcato ſcribi, cum totus ejus Tractatus de Promulgatione Legum Auctoribus etiam Belgis eamdem ſententiam propugnantibus refertus ſit, ubi inter cæteros citatur celeberrimus ille & probatæ auctoritatis Juriſconſultus Stockmannus, qui hanc de neceſſitate Placiti etiam circa Bullas dogmaticas ſententiam probavit, propugnavitque in ſpeciali tractatu, cui titulus: *Jus Belgarum circa receptionem Bullarum*, quemque occaſione Bullæ *In Eminenti* evulgaſſe creditur.

Ea quibus dein Scriptum ſuum replet, ſcilicet de receptione aut promulgatione Bullarum *Vineam Domini Sabaoth* & *Unigenitus*: de earum ob defectum Placiti non receptione apud Clerum & Vicarium Apoſtolicum Hollandiæ; denique de eis qui Lovanii in Facultate Artium contra propoſitionem pro acceptanda Conſtitutione *Unigenitus* a Decano factam proteſtati fuere, & de extractis ex Scriptiuncula, cui titulus *Statera*, omnia ſunt adeo ad hanc cauſam impertinentia, ut nullo reſponſo digna cenſeat Supplicans: hæc enim ſola quæſtio hic agitur, num ob doctrinam qua propugnatur neceſſitas Placiti Regii etiam pro Bullis dogmaticis, mereatur Supplicans publice traduci, tanquam qui auctoritatem Pontificiam quotidie arrodere non ceſſet, & cujus doctrina ſit *vetus fermentum*, quo Univerſitas purganda ſit.

Quid porro a Clero aut Vicario Hollandiæ circa prædictas Bullas actum ſit, quidve a Decano Facultatis Artium Lovanii circa acceptationem Bullæ *Unigenitus* propoſitum, & quid tandem in Libello, cui titulus *Statera*, dictum referatur, nullatenus ad Supplicantem pertinet.

D. Intimatus nihil vel apparens, quod in ſui defenſionem producat, reperiens, niſi quædam verba ex Epiſtola Philippi IV. data 13. Junii 1659. non ceſſat ea repetere, & hic rurſus, prout in ſua Perſiſtentia, tanta cum præcipitantia intrudit, ut non vereatur aſſerere, per hanc Philippi IV. Epiſtolam demum ſopitas fuiſſe concertationes illas, quæ Internuntium inter & Conſiliarios occaſione Bullæ *In Eminenti* exortæ fuerant; cum tamen eum latere nec potuerit, nec debuerit, eas pluſquam ſex annis ante datam hanc Epiſtolam ſopitas fuiſſe per ſolemnem publicationem ejuſdem Bullæ ſolemni Placito Regio præmiſſo factam anno 1651.

Non minus inſulſe ſe intimatus convertit ad Edictum Caroli V. contra hæreſes & errores Lutheri, quod integrum habetur *part.* 1. *Edict. Flandriæ l.* 1. *Rub.* 6. *fol.* 88. adeo ut capere nequeat Supplicans, qui fieri potuerit ut Conſiliarius Regius in iſtam ſui defenſionem allegare id auſus fuerit, quandoquidem ipſummet per ſe Cæſareum Edictum, quo mandatur promulgatio & executio Bullarum Leonis X. contra Lutheri hæreſes & errores, uſum Placiti ſuper Bullis dogmaticis evidenter probare intelligatur.

Quæ immediate in Libello Civili ſequuntur, quaſi Supplicans Regiis Edictis & Legibus illuſiſſet; eaque ad condemnendas Pontificum Cenſuras & ſacras Conſtitutiones, ſupprimere voluiſſet, non minus attroces quam vanæ impoſturæ ſunt.

Cenſuras enim & Conſtitutiones Pontificum non contemnit Supplicans, ſed eas ſecundum Regulas Evangelii & Eccleſiæ prolatas, riteque promulgatas ſumma veneratione complectitur.

Verum Fulmina Vaticana, quæ Curia Romana per Decreta ſua & Bullas contra Principes eorumque Magiſtratus & Subditos Jura Regia adverſus ejuſdem Curiæ prætenſiones & molimina vindicantes evibrare non ceſſat, merito nec Principes neque eorum Magiſtratus aut Supplicans timent, aut venerantur. Prout inter alia locum habet circa Bullam *Cœnæ Domini*, graviſſimaſque Cenſuras. quæ ſingulis annis Feria quinta Septimanæ Sanctæ Romæ contra Principes & Magiſtratus prætenſionibus ultramontanis haud obſequentes vibrantur: & de quibus dici poſſet cum ſapientiſſimo piiſſimoque Cancellario Univerſitatis Gerſonio in Tract. cui titulus; *Circa materiam Excommunicationum Reſolutio. Conſid.* 7. quod eas pati vel timere, *eſſet aſinina patientia, & timor leporinus & fatuus.*

Quapropter etiam Conſilii Status Senatores non dubitarunt in Litteris ad hoc Magnum Conſilium datis monere, quod ſervitium Regium exigat, ut in hac re perſona Supplicantis protegatur: *Son Royal ſervice exigeant, qu'en ce point ledit Docteur ſoit protegé.* Probe ſcilicet perſpectum habuere providi Senatores, quod ubi Supplicans Opera ſua, in quibus Jura Regia vindicantur, ac præſertim tractatum ſuum *de Promulgatione Legum* in lucem edidit, fuerit natum fieri, ut Curiam Romanam contra ſuam perſonam vehementer concitaret, ejuſque gravem indignationem incurreret.

Illa quæ Intimatus hic iterum repetit de condemnatione Romana, Operis Supplicantis, cui titulus: *Jus Eccleſiaſticum &c.* jam ante in Deductione oſtenſa abunde ſunt, eſſe impertinentia. Notandum dontaxat unicum, in Deductione pro *Feria tertia* per errorem poſitum fuiſſe *feria* (*a*) *quarta*, qua habita fuiſſet Congregatio Cardinalium; ſed id nullatenus officit iis quæ ibidem dicta ſunt, quia eadem plane forma ſervatur in Decretis utriuſque Feriæ, neque majorem partem habet Pontifex in Decretis ſive hujus ſive iſtius Congregationis.

Quod inſerit Intimatus de Epiſtola Patris D'Elbecque, non ob hunc finem annexuit aut allegavit eam Supplicans, ut prætenſam condemnationem occultaret, ſed unice ut oſtenderet quam ob cauſam Dominus Van Suſteren nomine Archiepiſcopi Mechlinienſis Opus illud Congregationi denuntiaſſet: prout Supplicans latius in anteriori ſua Deductione expoſuit.

Quæ vero in Libello Civili ſequuntur uſque ad finem, frivola ſunt ac denuo repetita. Atque inter cætera, quid magis frivolum proferri poteſt, quam quod *Vicarius Pontificius non poſſit retractare ſua dicta conformia dictis Pontificum, niſi retractando verba ipſorum Pontificum?* Potius dixiſſet, non poſſe Vicarium

(*a*) Mendum illud in hac editione noviſſima correctum eſt, Cap. 4.

Pon-

Pontificium ſua dicta retractare. niſi retractando eas Romanæ Curiæ prætenſiones & opiniones, quæ ad nil aliud collimeant, quam ut exiſtimentur quæcumque Bullæ Pontificiæ, ſolito more Romæ publicatæ abſque ulla ulteriore in Provinciis promulgatione, omnes per univerſum Orbem Chriſtiaoum Fideles obligare. Quam Romanæ Curiæ opinionem ſtabilire voluiſſe Intimatum, per ſuam ad Archiepiſcopum Epiſtolam, necnon per Scripta in hac cauſa exhibita, oſtenſum eſt in anteriori Deductione.

Quod addit, etiam ipſos Principes Catholicos, ac præſertim Philippum IV. rejeciſſe ſententiam Domini Van Eſpen, neque Intimato tanquam Conſiliario Regio licere, revocando dicta ſua directe vel indirecte, Decretum Regis improbare; non modo frivolum, ſed & falſum eſt, in quantum aſſerit ſententiam Supplicantis per Litteras Philippi IV. fuiſſe reprobatam.

Si enim integras litteras inſpexiſſet ac retuliſſet, evidenter patuiſſet, quod Philippus IV. per haſce Litteras, nec in ſpeciem Supplicantis ſententiam rejecerit.

Nam uti ſæpius dictum eſt, Supplicans duntaxat adſtruxit *ſtylum* in hiſce Provinciis in materia Placiti obſervari *ſolitum*, quem & Philippus IV. obſervari voluit.

Stylus autem hac in parte ab antiquo is fuit, ut Bullæ ac Decreta Romana quæcumque etiam dogmatica, & Romæ conſueto more publicata, Belgas non obligent, niſi in Provinciis denuo fuerint promulgata, idque prævio Placito ſive conſenſu Regio.

Inſuper conſuetus ſtylus habet, ut pro publicandis Bullis dogmaticis quodcumque Placitum ſeu conſenſus Regius ſufficiat, ſive verbo, ſive ſcripto detur.

Denique, ut non requirantur Litteræ Placiti, in forma ordinaria expeditæ, niſi in materia beneficiali & inter partes litigioſa, *qu'en matiere beneficiale, & litigieuſe entre parties*; uti & Supplicans late deduxit in Tractatu ſuo, part. 5. cap. 3. §. 3. ubi una oſtenditur, quare in Conſiliis Regiis non extet formulare litterarum Placiti, niſi ſuper Reſcriptis Romanis, quæ materiam beneficialem concernunt.

Profecto ſi D. Intimatus Tractatum illum ejuſque Appendicem pervolviſſet ſtudio cognoſcendi veritatem potius quam carpendi Supplicantem ipſiuſque doctrinam, inveniſſet uſum Placiti viguiſſe jam inde ante tempora Caroli V. etiam circa Bullas dogmaticas, ſive quæ ſalutem animarum concernunt, prout indubie ſunt Litteræ *Indulgentiarum*; uti videre eſt ex Litteris Archiducis Philippi, quæ erat Pater Caroli V. quæ exhibentur in citata Appendice ſub litt. *NN.* & *OO.*

Si ea quæ in Libello Civili ſequuntur, conſiderentur; quid iterum frivolum magis ac ridiculum eſſe queat, quam quod Intimatus terrere velit Supplicantem, minando fore ut niſi Supplicans deſiſtat, compellatur intimatus hanc hiſtoriam publici juris facere? prout in ſimili caſu facit per librum ſuum hic junctum ſub littera *F.*

Summopere porro obſtupuit Supplicans ad id, quod ſub finem hujus Libelli Civilis inſinoatum reperit, idque per ſeniorem hujus Parlamenti Conſiliarium, quaſi ſcilicet exceptio declinatoria, ſive incompetentia adhuc ſupereſſet, neque lis ſufficienter hactenus conteſtata haberi debeat, poſtquam cauſa principalis plene inſtructa ſuit & concluſa, imo & Libellus Civilis oblatus, partique communicatus, in quo quidquid in cauſa principali ad plenam inſtructionem deeſſet, deducitur.

Per iſthæc hoic Libello Civili, quantum ad ea quæ juris ſunt, abunde ſatisfactum eſſe, ſub humili correctione confidit Supplicans, quoad ea quæ facti ſunt perſiſtens in termino per Procuratorem habito.

Signatum, Z. B. VAN ESPEN.

SENTENTIA
MAGNI CONSILII

PRONUNTIATA IN HAC CAUSA 23. FEBRUARII. 1722.

Veu au Grand Cooſeil de l'Empereur & Roy nôtre Sire le different entre Zeger Bernard Van Eſpen Docteur en Droit & Profeſſeur des Sacrés Canons en l'Univerſité de Louvain, Suppliant par Requête preſentée au Conſeil d'Etat de Sa Majeſté Imperiale & Catholique, le 13. de Juillet 1719. envoyée ceans en Juſtice par Decret dudit Conſeil, & par Lettres de Son Excellence de la même date avec ordre aux Conſeillers Fiſcaux de ſe joindte au Suppliant pour autant qu'il s'y peut agir de la conſervation des hauteurs de Sa Majeſté & de ſa Juriſdiction ſouveraines leſdits Cooſeillers Fiſcaux joints enſuite deſdites Lettres d'une part: Meſſire Pierre Govarts Conſeiller Eccleſiaſtique de ce Conſeil, & Vicaire General de Bois-le Duc, Reſcribent, & Suppliant par Requête validée pour Civile du 19. Janvier 1722. ſous benefice de laquelle il a exhibé pieces débattues par partie jointe au different par Ordonnance du 24. dudit mois, d'autre. LA COUR rejette ladite Requête validée pour Civile au Reſcribent; & faiſant droit, le declare dans ſes fins declinatoires non recevable ni fondé; & tenant la cauſe pour ſuffiſament conteſtée, declare n'avoir été permis au Reſcribent d'inſerer dans ſa Lettre du 8. de Decembre 1718. jointe au different la periode commencante: *Præcipue unus qui non ceſſat,* juſque à la fin, *comme étant contraire aux Droits Hauteurs & Juriſdiction Souveraine de Sa Majeſté, injurieuſe au Suppliant, & contre la vérité*, en ce que ledit Suppliant dans ſon Livre, *ad Jus Eccleſiaſticum Univerſum, tit. de Juriſdict. Eccleſ.* auroit pretenduement enſeigné, *que la Juriſdiction temporelle accordée aux Eccleſiaſticques par les Princes ne ſeroit autre que precaire*: fait deffenſe au Reſcribent d'avancer à l'advenir des pareilles propoſitions & allegations, à peine de plus grande demonſtration: & diſpoſant ſur la concluſion priſe par l'écrit du 7. Octobre 1719. ordonne que les termes injurieux, qui ſe trouvent dans ſes écrits d'Advertence & Perſiſtence, ſeront tracez par un des Greffiers du Conſeil en preſence des Conſeillers Fiſcaux aux endroits à deſigner par le Couſeiller Rapporteur de la cauſe, conformemeot à ſes Inſtructions. Condamne le Reſcribent en l'amende de ladite Requête validée pour Civile préſentée après acte diſpoſitif, & aux dépens du different au taux de la Cour; & reſteroot les pieces à la Chambre Fiſcale. Prononcé à Malines le 23. Fevrier 1722. *Signé*, A. P. VAN ERTBORN.

Inſinué par le ſoubſigné Huiſſier ord. au Seigneur Conſeiller Govarts ce 3. de Mars 1722.

Signé, Ant. Gillis.

TRACTATUS

TRACTATUS

DE RECURSU AD PRINCIPEM,

In quo oſtenditur auctoritas & obligatio Principis, ejuſque Conſiliorum, protegendi Subditos, ſignanter vero Eccleſiaſticos; necnon conſervandi Jura & Privilegia Principum ac populorum, adverſus illegitimas Cenſuras, aliaſque ſimiles Judicum Eccleſiaſticorum violentias.

ITEM

DE HUJUS RECURSUS EFFECTU.

AUCTORE ZEGERO-BERNARDO VAN ESPEN PRESBYTERO, J. U. D. ET S. S. CANONUM PROFESSORE IN ACADEMIA LOVANIENSI.

REX QUI SEDET IN SOLIO JUDICII, DISSIPAT OMNE MALUM INTUITU SUO.
Proverb. XX. 8.

APPROBATIO

Digitized by Google

APPROBATIO
ET PRIVILEGIUM
SACRÆ CÆSAREÆ ET CATHOLICÆ MAJESTATIS
IN SUPREMO SUO CONSILIO BRABANTIÆ.

Comme au Conſeil de l'Empereur Charles VI. de ce nom, Roi de Caſtille, de Leon, &c. Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgoigne, de Lothier, de Brabant &c. ordonné en cettuy ſon Païs & Duché de Brabant, Requette fut préſentée de la part de Gille Denique Imprimeur Juré de Livres dans la Ville de Louvain, contenante que le Sr Zeger Bernard Van Eſpen Docteur ès Droits Civils & Canoniques dans l'Univerſité de Louvain, avoit compoſé certain Traité *De Recurſu ad Principem* &c. Que le Suppliant ſouhaiteroit de pouvoir imprimer & debiter; cauſe qu'il ſe retiroit vers ce Conſeil, ſuppliant très humblement d'aggréer & approuver ledit Traité, & de ſuite luy accorder l'Octroy ou Acte à ce afferant: LA COUR ce que deſſus conſideré, & veu l'Approbation & la viſitation dudit Traité, inclinant favorablement à la Requête dudit Suppliant, lui a permis & conſenti, permet & conſent par cette, de pouvoir imprimer le ſuſdit Traité *De Recurſu ad Principem* &c. & le vendre & diſtribuer en & par tous noſdits Païs de Brabant & d'Outremeuſe, bien attendu que ledit Suppliant ſera tenu de ſe regler ſelon les Ordonnances faites & publiées ſur l'Art de l'Imprimerie, & faire apparoitre endeans trois mois après la date de cette, de l'effective impreſſion dudit Traité, à peine de nullité de ce préſent, & en outre d'envoyer ou rapporter ès mains du Secretaire ayant cette, des Exemplaires dudit Traité bien & duement liez, en conformité de la derniere Ordonnance & Placart de l'an 1626. pour être delivrés là, & ainſi que lui eſt ordonné; interdiſant à tous autres Imprimeurs, Libraires & perſonnes quelconques de contrefaire, vendre & diſtribuer ledit Traité ou Livre durant le tems & terme de ſix ans prochains ſans la permiſſion & conſentement dudit Suppliant, ou de celuy qui ſera choiſi pour ladite impreſſion; & par-deſſus ce d'encourir & forfaire l'amende de trente florins pour chaque Exemplaire, qui ſera trouvé avoir eſté imprimé, vendu ou diſtribué ſans la permiſſion & conſentement ſuſdit; l'une moitié à appliquer au profit de Sa Majeſté, & l'autre moitié au profit du Suppliant; lui permettant qu'il pourra faire confiſquer tous les Exemplaires, qui contre ſa volonté & conſentement auront eſté imprimez: voulant en outre, que ce préſent Acte ou Extrait d'iceluy eſtant exprimé en chacque dudit Traité, ſera tenu pour deuement inſeré, accordant au meſme Suppliant ce préſent Acte. Ainſi fait en la Ville de Bruxelles, ſous le Cachet ſecret de Sa Majeſté le 26. Février 1725.

Eſtoit paraphé: De Ma. Vt.

Signé, J. De WAHA. 1725.

TRACTATUS

TRACTATUS
DE RECURSU
AD PRINCIPEM.

CAPUT PRIMUM.

DE AUCTORITATE ET OBLIGATIONE PRINCIPIS PROTEGENDI SUBDITOS, NOTANTER ECCLESIASTICOS, CONTRA VIOLENTIAS JUDICUM ECCLESIASTICORUM.

§. 1.

Principis eſt protectionem ſuam Subditis oppreſſis impendere.

IDEO Principes ſuper Regna & populos a Deo præcipue conſtituti ſunt, ut Subditos infirmiores *vim* & *injuriam* patientes vindicent, ac adverſus potentiam protegant. *Si videris*, inquit Rex Salomon, *Eccleſiaſtici cap.* 5. v. 7. & 8. CALUMNIAS EGENORUM, & VIOLENTA JUDICIA, & SUBVERTI JUSTITIAM *in provincia, non mireris ſuper hoc negotio; quia excelſo excelſior eſt eſt alius. & ſuper hos quoque eminentiores ſunt alii*; ut (ſi priores *judicio violento & ſubverſa juſtitia* egenos oppreſſerint) hos protegant, ac in illos animadvertant. *Et inſuper*, ſi & hi defecerint, *universæ terræ Rex imperet ſervienti.* Hinc Rex David prædicens *Pſ.* 71. v. 12. 13. 14. fecilitatem futuri Imperii Regis Salomonis, ait: « Humiliabit *calumniatorem*, liberabit *pauperem a* „ *potente*, & *pauperem cui non erat adjutor... ani-* „ *mas pauperum ſalvas faciet... ex... iniquitate re-* „ *dimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo.*

Cum autem ejuſmodi violentiæ & oppreſſiones non valeant reprimi niſi validiore manu & pœnarum metu, Deus Principibus tanquam Miniſtris ſuis gladium commiſit; de quo monens Apoſtolus ait: *Si malum feceris, time: non enim ſine cauſa* (Princeps) GLADIUM *portat. Dei enim* MINISTER *eſt, vindex in iram ei qui malum agit.* Rom. c. 13. v. 4.

Si igitur Dei miniſtri ſunt & poteſtatis divinæ participes, tenentur ipſius exemplo inferiores adverſus potentiorum *vim* & *violentiam* omnino vindicare: Deus etenim in eo potiſſimum virtutem & juſtitiam ſuam manifeſtat, *ut egenos & pauperes de manu potentis eripiat, & adjutorem & protectorem eorum ſe in tempore tribulationis oſtendat.* Pſ. 81. v. 4. p. 36. v. 34.

Quapropter Principibus ſevere præcipit Dominus, *facere judicium & juſtitiam, &* LIBERARE VI OPPRESSUM DE MANU CALUMNIATORIS. *Jeremiæ cap.* 22. *v.* 3. Ideoque Canon 23. apud Gratianum Cauſ. 23. q. 5. *Regum officium eſt* PROPRIUM *facere judicium & juſtitiam, &* LIBERARE DE MANU CALUMNIATORUM VI OPPRESSOS.

Principes etiam Chriſtiani nihil glorioſius, nihil honorificentius duxerunt, quam Regis Regum exemplo oppreſſorum patres & protectores nuncupari, ſuaque Tribunalia eis tuta & opportuna aſyla præbere. Id quod Magno Conſtantino adeo ſanctum fuit, ut ſanctione publica declaraverit in L. *Unica.* Cod. *Quando Imperator inter*, &c. *Quod ſi pupilli vel viduæ aliique fortunæ injuria miſerabiles judicium noſtræ Serenitatis oraverint, præſertim cum alicujus* POTENTIAM *perhorreſcunt, cogantur, eorum adverſarii examini noſtro ſui copiam facere.*

Id ipſum inſitum fuit Clementiſſimis Principibus noſtris Belgii. Joannes Dux Brabantiæ jam an. 1312. per antiquiſſimas tabulas Legum hujus Ducatus, vulgo *den Landt Chartre*, ſanxit *art.* 17. *Quod Monachi, Moniales, Presbyteri, & qualeſcumque Religioſi, ſi quo modo* OFFENDANTUR, *ad ipſius Ducis Judices pertineant*, nimirum ut ab injuriis & violentiis liberentur.

Philippus Bonus anno 1451. per Litteras ſolemnes pollicetur, tam ſuo quam Succeſſorum nomine *art.* 3. *ſe vindicaturum quoſcumque Subditos Brabantiæ ab* OMNI INJUSTO ET INDEBITO JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ EXERCITIO; *ſeque in contraventores ſevere animadverſurum.* Cujus articuli tenorem per alteras Litteras datas anno 1457. renovavit, ejuſque exactam obſervantiam Brabantiæ Statibus inviolabiliter pollicitus eſt.

Ejuſdem articuli obſervationem Principes noſtri in ſua Inauguratione ſolemniter jurejurando promittunt, ac una per 1. art. *Læti Introitus* ſancte pollicentur *ſe non permiſſuros ut nullo modo* ALIQUA

VIS *aut* VIOLENTIA *inferatur* PRÆLATIS. ABBATIS, *Baronibus*, *Nobilibus*, *ac fidelibus incolis & ſubditis Ducatus Brabantiæ*; *neque laturos ut* EXTRA ORDINEM JURIS *tractentur*, *ſed effecturos ſe ut in* OMNIBUS *tractentur* SERVATO JURIS ORDINE.

Conſiliarii etiam Brabantiæ in ſua ad Conſilium illud aſſumptione tenentur Statibus hujus provinciæ juramento interpoſito præfatorum articulorum obſervantiam promittere.

Pupillorum autem, viduarum, aliarumqoe miſerabilium perſonarum ſub violentia potentiore gementium, eſt perpetuum etiam his temporibus privilegium, ut adverſarios ſuos ad Curiam Principis, etiam in prima inſtantia in jus voceut: *ubi nec* VIOLENTIÆ *locus datur*, *nec avaritiæ vitia formidantur*, *ubi &* INNOCENTIÆ PROFUGIUM, *&* CALUMNIATORES *jus poſſunt invenire diſtrictum*; uti loquitur Theodoricus Rex apud Caſſiodorum *lib.* 4. *cap.* 9.

Quæ omnia evdenter doœent ad Principem tanquam oppreſſorum protectorem hoc pertinere, ut Subditos præſertim imbecilliores vindicent adverſua CALUMNIAS, VIOLENTA JUDICIA, SUBVERSIONEM JUSTITIÆ: cum ei *ſit* PROPRIUM *liberare de manu calumniatoris* VI OPPRESSOS.

§. 2.

Protectio Principi ita competit, ut eam abdicare nequeat.

Subditorum benigna protectio adeo Principibus eſt propria, ipſorumque regimini eſſentialis & neceſſaria, ut eam nullatenus abdicare poſſint: non enim ob alium finem Deus conſtituit Principes, quam ut ſub ipſis populus *quietam & tranquillam vitam agat in omni pietate & caſtitate.* 1. Timoth. c. 2. v. 2.

Per *vim* autem & *violentiam* cum conſtet publicam quietem & tranquillitatem eo magis perturbari, quo ſunt potentiores aut majori auctoritate præditi, qui *vim* exercent: quis dubitet Principem hanc protegendi & coercendi poteſtatem, quam ſimul cum Imperio divinitus accepit, a ſe abdicare non poſſe, quin ſimul & Imperio renuntiet: *non enim ſine cauſa gladium portat*; DEI ENIM MINISTER *eſt*, VINDEX *in iram ei qui malum agit.* Rom. c. 13. v. 4.

Unde jam pridem recta dixit Salgado in *Epilogo proœmiali*: " *Protectionem & ſubditorum defenſionem* „ cum ipſo SIMUL *Regno* ab origine ortam eſſe, ita „ ut Regni objectum ſit & cauſa finalis: Regnum „ ſiquidem (ait) propter *protectionem vi oppreſſorum*, „ non protectio propter Regnum aut Regem, crea- „ tum eſt a Rege Regum & Domino Dominantium „ Deo, ab ipſoque ſupremis Principibus temporalibus „ datum. „ Unde *Vaſſallorum defenſio* (infert) pro- „ vide meritoque proprium Regis officium dicitur. „ attributum naturale inhærens viſceribus Regimi- „ nis, & qualitas infixa oſſibus ac ſubſtantiæ Diade- „ matis: ita ut *Regimen* & *protectio* unum ſit effectum „ continens, *indiſſolubile* & *inſeparabile*, quæ nec a „ *Rege* TOLLI POSSUNT, *nec a Regimine* (cujus eſt „ anima) SEPARARI, *niſi* SIMUL *&* cum Regno *era-* „ *dicetur*, quia de REGALIBUS eſt in ſignum compe- „ tens ſupremæ Poteſtatis quam ſequitur, ſicut umbra „ corpus, & qualitas ſobjectum,

Notatque Annæus Robertus *Lib.* 3. *Rerum judicat. cap.* 1. Principes hanc Subditorum ſuorum protectionem tanquam primum numeraſſe ſui Diadematis Regalis ornamentum; eique proprie & per eminentiam nomen REGALIÆ attributum voluiſſe. " Hoc jus „ (protectionis, inquit,) tanta dignitate commen- „ dare voluerunt Majores noſtri, ut licet nomen RE- „ GALIÆ generale ſit, multaque ſua univerſali appel- „ latione comprehendat, tamen huic uni rei, præ- „ ter cætera Regii Sceptri jura, eximia quadam, ſpe- „ ciali prærogativa, REGALIÆ appellationem tribuere „ viſum eſt.

Hinc concludendum cum Franciſco Salgado in *Suppl. ad Sanct. parte* 1. *cap.* 1. *n.* 109. *&* 110. poſt Cancerium, Covarruviam alioſque ibi citatos: REGALIAS *quæ competunt Regi*, *in ſignum ſupremæ Juriſdictionis*, *ut*... PER OPPRESSOS AD EUM RECURRATUR, *Principem a ſe* ABDICARE NON POSSE, *niſi Regiæ Sedi renuntiet.*

Principes Belgii ſpeciali titulo ad conſervationem hujus juris adſtringuntur, cum in eorum *Læto Introitu* ſeu Inauguratione ſolemni, contractu, etiam jurejurando interpoſito, ſancte promittant Brabantiæ Statibus, ſe Subditos ſuos adverſus omnem VIM & VIOLENTIAM efficaciter protecturos, ut ſupra oſtenſum eſt.

Jurant præterea ſe perpetuo inviolate conſervaturos *Ducatus Brabantiæ ac ejus incolarum jura, privilegia, libertates*, *conſuetudines*, *uſus & inveteratos mores*; ſeque omnino effecturos ne quid ullatenus contra ea attentetur. Porro quomodo ea Subditis ſuis inviolate conſervabunt, niſi eos potenter & benigne contra quoſcumque protegant & ante omnia reſtituant, ſi per VIM & VIOLENTIAM fuerint ſpoliati.

§. 3.

Princeps protectionem ſuam debet omnibus Subditis, & ſpeciem adverſus Superiores.

Principem teneri protectionem ſuam impartiri omnibus omnino Subditis tanquam *Dei miniſtrum & vindicem*, apud quem non ſit perſonarum acceptio, luculenter docent ſacræ Litteræ.

Conſtitutis ſuper populos Principibûs, Tribunis & Centurionibus præcipit Moyſes: *Audite illos*, *& quod juſtum eſt judicate*; *ita* PARVUM *audietis ut* MAGNUM: *nec accipietis* CUJUSQUAM *perſonam*, *quia Dei judicium eſt.* Deut. c. 1. v. 17. & Levit. c. 19. v. 15. *Non conſideres perſonam pauperis*, *nec honores vultum* POTENTIS. *Juſte judica proximo tuo.* Et Rex Salomon: *Aperi os tuum muto*, *& cauſis* OMNIUM *filiorum qui pertranſeunt*: *aperi os tuum*, *decerne quod juſtum eſt*, *& judica* INOPEM *&* PAUPEREM. *Proverb. c.* 31. *v.* 9. increpatque ſevere Judex Judicum, judices illos iniquitatis qui vultum potentum ſic honorabant: *Uſquequo* (inquit) *judicatis iniquitatem*, *&* FACIES PECCATORUM *ſumitis? Judicate egeno & pupillo*: *humilem & pauperem juſtificate*: ERIPITE PAUPEREM, ET EGENUM DE MANU PECCATORIS LIBERATE. *Pſ.* 81. *v.* 2. 3. 4.

Eſt igitur manifeſtum Principes Decreto divino adſtrictos eſſe omnibus omnino Subditis ſine acceptione perſonarum impendare protectionem; & non ſuperioribus tantum adverſus ſubditos, ſed & adverſus ſuperiores adminiſtrandam eſſe juſtitiam ſubditis, dum a ſuperioribus oppreſſi juſtitiam inclamant.

Sane ſi ſubditi non eſſent audiendi adverſus ſuperiores, dum ab iis inique divexantur, bonis ſpoliantur, muniis, officiis, functionibus violente exuuntur; quid aliud per Imperium graſſaretur, niſi ſumma illa calamitas quam deplorat Sapiens in Eccleſiaſte: *Vidi calumnias quæ ſub ſole geruntur*, *& lacrymas innocentium*, *& neminem* CONSOLATORUM; *nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ* CUNTORUM AUXILIO DESTITUTOS. *Cap.* 4. *v.* 1. 2.

Quinimo protectio Regia ſubditis impendenda tunc proprie locum habet, cum hi a ſuperioribus opprimuntur. Superiores enim, cum non facile ab inferioribus violentiam patiantur, ſintque ſua auctoritate adverſus

eam

eam ſatis tuti, raro adverſus inferiores protectione indigent. Ubi e contrario inferiores *præſertim* imbecilliores ſe adverſus vim ſuperiorum defendere nequeunt, niſi excelſiori & potentiori manu adjuti.

Hinc merito ſtatuit Canon 23. Cauſ. 23. q. 5. *Regum officium proprium eſt præbere auxilium iis qui* FACILIUS OPPRIMUNTUR A POTENTIBUS. Imo vult Canon, *ut non ſolum non eripiant, ſed ne* PATIANTUR QUIDEM *per ſuam conniventiam ab aliis contriſtari.*

Ad quod exſtimulari debent magnanimitate fortis & ſancti Viri Moyſis, *qui cum vidiſſet quendam injuriam patientem, vindicavit illum, & fecit ultionem ei qui injuriam ſuſtinebat.* Act. c. 7. v. 24. de quo ita Ambroſius apud Grat. d. C. Can. 7. q. 3. *In depellenda injuria lex virtutis eſt. Qui enim non repellit a ſocio injuriam, ſi poteſt, tam eſt in vitio, quam ille qui facit. Unde S. Moyſes hinc prius orſus eſt tentamenta bellicæ fortitudinis: nam cum vidiſſet Hebræum ab Ægyptio injuriam accipientem, defendit.* Exod. c. 2. v. 12.

Tenentur itaque Principes potentem ſuam manum benigne & facile, quinimo ultro ſic oppreſſis porrigere; quo fiet ut adminiſtrando juſtitiam, pacem publicam conſervent, ac ita Imperium ſuum & Thronum ſtabiliant. *Rex enim qui judicat in veritate* PAUPERES, (inquit Rex Salomon) THRONUS EJUS IN ÆTERNUM FIRMABITUR. *Prov. c. 19. v. 19.*

Etenim ſi infirmioribus hæc denegetur juſtitia, aut non facile adminiſtretur, omnia in Imperio ſusquedeque verti neceſſe eſt. *Remota* enim *juſtitia, quid ſunt Regna*, ait magnus Auguſtinus, *niſi* MAGNA LATROCINIA? *De Civitat. Dei*, lib. 4. c. 4.

Ut mirum non ſit, ſi vel ob hanc cauſam Regna a Regibus auferenda eſſe Dominus Dominantium edixerit: *Regnum a gente in gentem transfertur propter* INJUSTITIAS. *Eccleſiaſticus, cap. 10. v. 8.* Animadvertit etiam eruditiſſimus Vir Salgado de *Regia Protectione*, præl. 1. n. 46. *in pluribus divinarum Litterarum locis legi, ſæpiſſime Dei potentiam curaſſe, Regna oriri, mutari, & interire, Regeſque dijicere, alios creare & vocare, ut ab aliorum tyrannide & oppreſſione populum tueantur & liberent.*

Quare recte dixit Joſephus Seſe *de Inhil it.* c. 8. §. 3. n. 58. *Quod Principes de jure divino & humano poſſint, imo* TENEANTUR *ad conſervationem pacis & tranquillitatis Reipublicæ Chriſtianæ tollere violentias & oppreſſiones* OMNES.

Ad ipſum igitur (Principem) OMNES PROMISCUE... *vi oppreſſi pro auxilio & defenſione naturali merito confugiunt, ut propulſetur, tollaturque & levetur violentia.... ſine quo recurſu magnas turbationes, injurias & ſcandala tota Reſpublica univerſalis pateretur.* Salgado in *Epilogo proemiali*, de protect. Reg.

Certe Principes noſtri hanc ſuam protectionem in *Læto Introitu* ſic ſpondent & jurant, ut ad *omnes* Ducatus incolas & ſubditos pertineat (*a*) Vide ſupra.

§. 4.

Protectio Regia etiam impendenda Clericis.

Clerum omnem tanquam membrum & partem Reipublicæ, Principibus ſubjici, expeditum eſt. OMNIS enim ANIMA (teſte Apoſtolo ad Rom. 13. v. 1.) *poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Etiam Apoſtolus ſis,* (ait S. Chryſoſtomus ad hunc locum) *ſi Evangeliſta, ſi Propheta, ſive quiſquis tandem fueris, neque enim pietatem ſubvertit iſta ſubjectio.* Et Theodoretus: *Sive ſit Sacerdos aliquis, ſive Antiſtes, ſive monaſticam vitam profeſſus, iis cedat quibus ſunt mandati Magiſtratus.* Idem in hunc locum Apoſtoli ſcribit *Oecumenius.* Hinc hujus ſubjectionis S. Bernardus Ep. 42. ſerio admonet Henricum Archiepiſcopum Senonenſem: " Intelligitis quæ dico: Cui honorem, honorem. OMNIS ANIMA, inquit, *poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*: ſi omnis, & veſtra; quis vos excepit ab univerſitate? Si quis tentat excipere; conatur decipere." Faceturque S. Gregorius Magnus Pontifex Romanus Lib. 2. Epiſt. 61. *poteſtatem ſupra* OMNES *homines Imperatoribus* (quos Dominus ſuos vocat) *cælitus datam eſſe; ſeque* JUSSIONI EORUM SUBJECTUM ESSE.

Quid plura? Romanos Pontifices agnoviſſe Principes *Dominos* ſuos eſſe, adeoque *juſſioni* eorum ſubjectos, evincit *Liber diurnus Romanorum Pontificum* in lucem editus per Joannem Garnerium Jeſuitam, in quo quæ agenda Pontifici præſcribuntur, ac capitis 1. tit. 1. continet *Indiculum ſcribendæ Epiſtolæ ad Principem.*

Superſcriptio: DOMINO PIISSIMO ET SERENISSIMO, *Victori ac Triumphatori Filio, amatori Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ill. Auguſto, ill. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei.* Et ſubſcriptio ejus: PIISSIMUM DOMINI IMPERIUM *gratia ſuperna cuſtodiat, eique omnium gentilium colla ſubſternat.*

Cum igitur totus Clerus Principibus ſubſit, evidens eſt ei æque impendendam eſſe protectionem ac laicis: omnibus enim ſubditis, ut §. præcedenti oſtenſum, eam tenetur Princeps impendere.

Imo, ut recte advertit Salgado *de protectione Regia*, præliud. 2. n. 72. *Defenſio Regia* POTIUS *convenit* ECCLESIÆ, *&* ECCLESIASTICIS PERSONIS, *quam aliis, quia arma non ferunt.* " Quam protectionem (ait in *Epilogo proemiali*) omni jure naturali, Divino & poſitivo, tam Canonico quam Civili, (& conſuetudine immemoriali, præl. 3.) Rex ſupremus exhibere *adſtringitur* Vaſſallis *oppreſſis*, non ſolum laicis, *ſed* MULTO FORTIUS ECCLESIASTICIS PERSONIS, tum tanquam *Dei Miniſtris &* MAJORI DEFENSIONE INDIGENTIBUS, non utentibus materialibus armis, ſed ſpiritualibus tantum, nempe, lacrymis, jejuniis, orationibus carniſque macerationes & ſui ipſorum abnegatione, necnon modeſtiam & charitatem profitentibus; tum etiam, quia ſunt pars populi, membra & cives Reipublicæ temporalis." Quod multis auctoritatibus adſtruit *præl. 11.*

Hujus muneris Regalis ſedulo & frequenter Principes admonuerunt ipſi Epiſcopi, ac Summi Pontifices. S. Leo Magnus ad Cognominem Auguſtum Epiſt. 125. *Debes incunctanter advertere Regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen,* SED MAXIME AD ECCLESIÆ PRÆSIDIUM *eſſe collatam, ut auſus nefarios comprimendo, & quæ bene ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem his quæ ſunt turbata reſtituas.* S. Gregorius Magnus ad Mauritium Auguſtum Epiſt. 6. L. 7. *Omnipotens Deus Pietatem Veſtram* PACIS ECCLESIASTICÆ *fecit eſſe* CUSTODEM. Concilium Pariſienſe ex quatuor Provinciarum, nempe Rhemenſis, Senonicæ, Turonicæ & Rothomagenſis Epiſcopis anno 829. celebratum, Lib. 2. C. 2. *Cognoſcant Principes ſeculi Deo debere ſe reddere rationem propter* ECCLESIAM QUAM A CHRISTO TUENDAM SUSCIPIUNT: *nam ſive augeatur pax & diſciplina* ECCLESIÆ *per fideles Principes, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum* POTESTATI SUAM ECCLESIAM CREDIDIT. Extat apud Gratianum *Can. 20. Cauſ. 23. q. 5.*

In Benedictione etiam & Coronatione Regis, dum

(*a*) In ſuam quoque fidem Imperatores Germani recipiunt quodlibet corporis Germanici membrum, pupillos, viduas, &c. ut conſtat Capitulationibus Imperialibus, quibus in ſua inaugurationibus ſuum chirographum ſubſcribunt.

Digitized by Google

Epiſcopus Regi gladium tradit, ſic loquitur in *Pontificali Rom.* " Accipe gladium in defenſionem *ſanctæ* „ *Dei Eccleſiæ* divinitus ordinatum... ut in hoc.... „ vim æquitatis exerceas, molem iniquitatis potenter „ deſtruas, & *ſanctam Dei Eccleſiam*, ejuſque fideles propugnes ac protegas, nec minus SUB FIDE „ FALSOS quam Chriſtiani nominis hoſtes execreris „ ac diſpergas.

Recte proinde dixit prælaudatus F. Salgado: *Quod Principibus Chriſtianis, a Deo, Sede Apoſtolica & Romanis Pontificibus, ac Legibus poſitivis commendata eſt* PROTECTIO CLERICORUM ET ECCLESIARUM. *Præl.* 5. n. 205.

Neque poſſent Principes quietum & tranquillum conſervare Imperium, niſi una pacem Eccleſiæ (quæ *in Imperio eſt*, ut loquitur Optatus Milevitanus *lib.* 5.) cuſtodiant, adeoque & vim & oppreſſionem auferant, quam Clerici aliæque perſonæ Eccleſiaſticæ patiuntur.

Cum enim Deus Gladium commiſerit non Eccleſiæ, ſed tantum Imperio, debebunt Clerici qui protectione indigent, æternum gemere, & manere oppreſſi, ſi Principis non ſit eis ope illius gladii ſui ſuccurrere.

Ex Bulluga igitur recte advertit Salgado *de Protectione Regia* præl. 2. n. 77. *Manus Regia murus eſt Eccleſiæ, pax Clericorum, ſalus populi, vita Vaſſallorum, caput ſubditorum, tutor Reipublicæ, propugnaculum & præſidium Chriſtianæ Religionis.*

Tenentur igitur ſupremi Principes ſingulariter Clerum omnem potenter protegere adverſus omnem vim & violentiam, a quibuſcumque tandem, ſive inferioribus, ſive ſuperioribus ea inferatur; idque non ſolum ut ſubditorum Protectores & Reipublicæ Rectores, verum etiam ut ſupremi Eccleſiæ Advocati & Defenſores, ac pacis Eccleſiaſticæ cuſtodes & vindices.

Quod benigniſſimi noſtri Principes probe ſcientes jam ab anno 1312. ſanxerunt *Monachos, Moniales, Presbyteros, & qualeſcumque Religioſos*, SI QUOMODO OFFENDANTUR, *ad ipſius Ducis Judices pertinere*, ut ab injuriis & violentiis liberentur. Et in *Læto* eorum *Introitu* in manibus Abbatum, qui Statum Eccleſiaſticum repræſentant, ſolemni juramento pollicentur *ſe non permiſſuros ut ullo modo aliqua vis aut violentia inferatur* PRÆLATIS, ABBATIS, &c. ut ſupra §. 2.

§. 5.

Obtentu Exemptionis a foro ſeculari non poteſt hæc protectio Clericis negari.

Protectio Regia, quam oppreſſis Clericis deberi præcedenti §. oſtendimus, eis negari non poteſt prætextu quod a foro ſeculari eximantur.

Hæc enim exemptio, quam *Privilegium fori* communiter appellant, a Principibus Chriſtianis, Clericis indulta fuit in eorum favorem, ut nempe a forenſibus judiciis exempti, liberius Domino vacarent, & eorum cauſæ per *Deo amabiles Epiſcopos* (*a*) quam celerrime finirentur.

Cum autem ea quæ in favorem inducta ſunt, non debeant vergere in præjudicium & damnum eorumdem, evidens eſt quod hæc exemptio eis non auferat jus implorandi protectionem Regiam, qua valeant ſeſe defendere adverſus *vim & violentiam*, quam a Superioribus & Judicibus Eccleſiaſticis patiuntur. Quod ſolide probat F. Salgado *de Protectione Regia*, præl. 3. n. 91. & ſeqq. ubi in terminis ait: *A temporali juriſdictione deducta fuit exemptio Clericorum... quæ inducta fuit ad utilitatem Cleri & Eccleſiæ, non ad ejus ruinam, damnum & detrimentum, prout contingeret ſi per* VIOLENTIAS *gravatus, & VI oppreſſus a* JUDICIBUS ECCLESIASTICIS, *non haberet recurſum ad Regem & Principem temporalem, ad cujus exhibitionem tenetur jure naturali & divino, quod* INVIOLABILE *eſt.*

Adeo ut Princeps, qui protectionem ſubditorum a ſe abdicare nequit, concedendo exemptionem Clericis a foro ſeculari, eos neutiquam excludere potuerit a protectione quam eis vi muneris exhibere tenetur, cum ſemper maneant membra & cives Reipublicæ.

Clerici, inquit Cardinalis Bellarminus, *præterquam quod Clerici ſunt, ſunt etiam cives & partes quædam Reipublicæ politicæ.* Libro 2. de Clericis cap. 28. Et Anton. Anſelmo Curiæ ſpiritualis Antverpienſis Fiſcalis ad Edictum perpet. art. 5. §. 26. *Clerici*, ait, *dicuntur cives, & veniunt appellatione civium.*

Neque hæc exemptio Clericorum ſic competit Eccleſiæ, quin ſupremus Princeps qui eam benigne indulſit, poſſit eamdem reſtringere, mutare, ac ejuſdem legitimum uſum præſcribere, ubi commune bonum id exegerit; uti etiam eos non raro feciſſe conſtat. Manet enim ſemper apud illos ſumma poteſtas ordinandi, ſtatuendi & agendi, quæ ad ſubditorum & Reipublicæ commodum, ſecundum Deum judicaverint expedire.

Hoc etiam advertere juvat, tantum abeſſe ut per recurſum hunc ad protectionem Regiam juriſdictio aut exemptio Eccleſiaſtica aut a Clericis lædatur, aut a Rege impediatur, ut eadem potius hac ratione egregie juvetur & conſervetur.

Clerici enim unice conqueruntur de abuſu juriſdictionis, ſeu de *vi* & *violentia* quam Judices Eccleſiaſtici inferunt, non judicando ſecundum Juris ordinem ex præſcriptis Legum & Canonum: Principes vero ſuprema ſua auctoritate *vim* illam reprimunt, notant ac caſſant, atque ita Judicem *reducunt ad viam juſtitiæ & tramites legitimos*, ut loquitur Joſ. Seſe *de Inhibitionibus*, cap. 4. §. 3. n. 69.

Nihil hic in alterutra parte reprehenſibile; nam & Clerici utuntur jure ſuo, quo ſeſe adverſus vim licet defendere: Reges autem auctoritate Divina, qua eis *poteſtas tollendi violentias inter Eccleſiaſticas perſonas, & ab Eccleſiaſticis Judicibus illatas, competit.* Salgado *de Protect. Reg.* præl. 3. n. 96.

Cæterum Clerum Belgicum nunquam exiſtimaſſe hunc recurſum eſſe contra ſuam exemptionem aut juriſdictionem, patere poteſt ex iis quæ ſupra memoravimus agi in Inauguratione Principis. Siquidem ipſe *Status Eccleſiaſticus* ibi Principem adſtringat, ut non deneget Clericis ſupremam ſuam protectionem, quoties illam contra *vim qualemcumque* imploraverint, utque eorum jura, privilegia, libertates inviolate conſervet, efficiatque omnino ne quid ullatenus contra ea attentetur.

Comprobavit & facto ſuo hunc recurſum dictus *Status Eccleſiaſticus*, dum jura ſua & privilegia infringi & lædi ſenſit.

Sic anno 1648. cum in Belgio Internuntius quamdam commiſſionem Reverendiſſimo Namurcenſi dediſſet ad viſitandum Monaſterium Gemblacenſe exemptum & immediate Sanctæ Sedi ſubjectum, dictuſque Reverendiſſimus virtute hujus viſitationem attentaſſet directe contra jus dictæ exemptionis, cum nec Internuntius dandi ejuſmodi commiſſionem haberet poteſtatem, nec dictus Antiſtes facultatem inſtituendi ſua auctoritate viſitationem: Brabantiæ Prælati attendentes jurata ſua privilegia in perſona Abbatis Gemblacenſis infringi, remque mali eſſe exempli, ſeſe eidem Prælato conjunxerunt *pour faire caſſer de l'autorité du Conſeil de Brabant ladite Commiſſion avec tout ce qui s'en eſt enſuivi, conſtituant à cet effet le Procureur Vanden Drieſſche,*

(*a*) His vocibus ac titulis, *per Deo amabiles Epiſcopos* uſi ſunt Conſtantinus, Theodoſius aliique Imperatores Chriſtiani, ubi contentionum, quæ inter Clericos naſcebantur, moderatores & arbitros Præſules ſtatuerunt.

Drieſche, pour faire les debvoirs & pourſuites a ce appartenantes conjoinctement avec ledit Prélat de Gemloux. Habentur procurationis acta ſub litt. *A.*

Ad inſtantiam Leodienſium anno 1709. in Urbem evocantur terna Univerſitatis Lovanienſis Suppoſita ſub pœna ſuſpenſionis, ac etiam revocationis privilegiorum eidem Univerſitati conceſſorum; idque aperte contra notiſſima jura *de non evocando.*

Brabantiæ Status Patriæ Patres huic infractioni cupientes occurrere, ut antiquiſſimum jus patrium, ſalvum & illibatum cuſtodirent & ad poſteros tranſmitterent, ex communi deliberatione Bruxellis habita 14. Novembris 1709. Recurſum ad Principem ultro inſtituerunt, poſtulantes ut Officio Fiſcali Brabantiæ mandaretur *d'agir & de rendre les devoirs convenables pour faire reparer cette nouvelle atteinte donnée aux Droits & Privileges cy-deſſus mentionnés, ſoit par voie d'Arrêt ſur les biens appartenants auxdits Chapitres de Liege en ce Pais de Brabant, ainſi que cela a encore été pratiqué dans des cas pareils cy-devant, ſoit par telle autre voie que Sa Majeſté trouveroit bon de lui ordonner.* Habetur Supplica ſub litt. *B.*

§. 6.

Oſtenditur oppreſſos Clericos jam olim purioribus Eccleſiæ ſeculis recurriſſe ad Principes, non ſolum tanquam ad ſupremos protectores, ſed etiam tanquam ad ipſius Eccleſiæ & Legum cuſtodes & vindices.

Exempla innumera eaque præclara ſuppeditat Hiſtoria Eccleſiaſtica; e quibus elucet Pontifices ipſos, Epiſcopos, Presbyteros, Monachos conſtanter ad protectionem Regiam recurſum inſtituiſſe adverſus *vim*, & Judicum Eccleſiaſticorum *violenta judicia.* Tantum aberat ut hoc pacto immunitatem & Juriſdictionem Eccleſiaſticam lædi exiſtimarent: noverant quippe *Regiam poteſtatem* (ut loquitur S. Leo Magnus, tuendæ auctoritatis Pontificiæ & Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus) *maxime ad Eccleſiæ præſidium* (Principibus) *eſſe collatam, ut auſus nefarios comprimant; quæ bene ſunt ſtatuta defendant; veram pacem his, quæ ſunt turbata, reſtituant;* depellant *perverſores juris alieni,* &c. in *Epiſt.* 125. alias 75. ad Cognuminem Auguſtum.

Utque a Viro maximo & vere Apoſtolico initium ducamus, qui ſub initium ſeculi quarti floruit; cum primum Eccleſia libertatem nanciſceretur, & magno, inquam, Athanaſio: ſanctiſſimus hic Alexandrinus Epiſcopus a Judicibus ſuſpectis, inimicis & recuſatis abſens & inauditus per inſidias a Synodo Tyria condemnatur, & Epiſcopali dignitate dejicitur.

Ab hac aperta Canonum Legumque violatione per Judices Eccleſiaſticos illata ad Conſtantinum Auguſtum provocat, & ſubſidium Imperatoriæ tuitionis implorat; qui & cauſæ ejus cognitionem ſuſcepit, eo quod Athanaſius de vi contra jus omne & fas illata conquereretur; ordinavitque Epiſcopis omnibus qui Synodum Tyri abſolverant, ut indilate ad Prætorium ſuum ſeſe conferrent.

Hujus rei fidem facit Reſcriptum Conſtantini apud Athanaſium Apol. 2. *Magna libertate*, inquit, *nihil aliud poſtulavit* (Athanaſius) *quam ut vos hic evocare juberem, quo vobis præſentibus,* QUÆ PER VIM PASSUS ESSET, CONQUERI POSSET. *Quod cum mihi æquum & temporibus meis congruum videretur, ſcripto vobis denuntiatum volui, ut quotquot Synodum Tyri abſolviſtis, ſine omni tergiverſatione ad Prætorium noſtræ Clementiæ conveniatis, re ipſa quantum ſeveritatis integritatiſque ſit in veſtris ſententiis coram meipſo declaraturi.*

De hoc facto S. Athanaſii ſcribens Petrus de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis ait: *Ex Athanaſii Libellis & Reſcripto Conſtantini apertiſſime conſtat Athanaſium exiſtimaſſe, in his anguſtiis liberum eſſe afflicto ſubſidium tuitionis Imperatoriæ implorare, & Principis partes eſſe, ut perſpiciat an vis ulla contra præſcriptum Legum & Canonum illata ſit.* Lib. 4. cap. 11. *de Concordia Sacerdotii & Imperii.* Idem hoc loco advertit nominatiſſimus ille Baluzius Tutelenſis.

Initio ſeculi quinti, exurgente hæreſi Neſtoriana, quæ B. V. Mariam Dei matrem eſſe negabat, varii religioſiſſimi Presbyteri; qui contra repullulans hoc pravum dogma invehebantur, facultate concionandi privati ſunt, plurimique Monachi miſere a Neſtorio Epiſcopo Conſtantinopolitano divexati.

Adverſus hujuſmodi oppreſſiones Baſilius Diaconus & Archimandrita, Thalaſſius Lector & Monachus aliique recurrerunt ad Imperatores Theodoſium & Valentinianum; eiſque querelas has cum graviter expriſuiſſent, ſic urgentiſſime ſupplicant: " Veſtra, inquiunt, Ma-
„ jeſtas efficiat ut ſacra & Oecumenica Synodus pri-
„ mo quoque tempore huc coeat; quo hac præſente
„ Chriſtus ſanctiſſimam Eccleſiam uniat..... illud
„ etiam obnixe precamur ac petimus..... ne *quidquam*
„ *deinceps in quemquam illi* (Neſtorio) *liceat, niſi pri-*
„ *mum Orthodoxæ Fidei veritas enucleetur...* Rogamus
„ proinde ut magnificentiſſimi Præfecti novæ Romæ
„ providentia *compeſcantur ii qui adverſus Ortho-*
„ *doxos inſurgunt,* & ſub prætextu quod ſe defendunt,
„ ut aiunt, non paucis *inſultant; donec ea omnia quæ*
„ *ad fidem pertinent, componantur...* Hæc Supp. exſtat apud Labb. *tom.* 3. *col.* 425.

Eodem ſeculo cum Flavianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus in ſua Synodo *Eutychetem* ejuſque hæreſim condemnaſſet; Dioſcorus Patriarcha Alexandrinus *Eutychetis* patrocinium ſuſcepit, impetravitque a Theodoſio Auguſto ut convocaretur Synodus Epheſina ſecunda. *Dioſcori* autem & Chryſapii Eunuchi malis artibus & potentia hæc Synodus in *Latrocinium* deiit.

Ut autem S. Leo Magnus omnia in hac Synodo per tumultum & tempeſtatem judicata fuiſſe cognovit; ipſe Pontifex maximus ad Theodoſium Auguſtum recurrit, eumque obteſtatur, ut Synodum aliam generalem ac legitimam intra Italiam congregari jubeat, datis ad ipſum litteris in hæc verba: " Ecce
„ ego, Chriſtianiſſime & Venerabilis Imperator, cum
„ conſacerdotibus meis...... obſecramus.... *ut om-*
„ *nia in eo ſtatu eſſe jubeatis, in quo fuerunt ante om-*
„ *ne judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum*
„ *numerus congregetur.* „ Hinc paulo infra proſequitur: " *Omnes* partium noſtrarum *Eccleſiæ, om-*
„ *nes* Manſuetudini Veſtræ cum gemitibus & lacry-
„ mis ſupplicant *Sacerdotes,* ut quia & noſtri fideliter
„ reclamarunt, & eiſdem Libellum appellationis *Fla-*
„ *vianus* Epiſcopus dedit, generalem Synodum ju-
„ beatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offenſiones
„ ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra ſit, vel
„ in Fide dubium, vel in charitate diviſum... *Epiſt.*
„ 40. *alias* 25.

Generalem Synodum, quam ſanctus Leo inſtantiſſime poſtulaverat, *Chalcedonem* congregavit *Marcianus,* defuncto Theodoſio. In hac Synodo videre eſt Monachos, Presbyteros, Epiſcopos, recurrentes ad Imperatorem Marcianum, protectionem & juſtitiam adverſus Judicum Eccleſiaſticorum violentias urgentiſſime implorantes.

Actione 1. ita ſupplicat Euſebios Epiſcopus Dorylæus Religioſiſſimis & Piiſſimis Imperatoribus Valentiniano & Marciano: " Intentio & propoſitum eſt Cle-
„ mentiæ Veſtræ, univerſis quidem ſibi ſubditis provi-
„ dere, & manum porrigere omnibus injuſte *oppreſſis,*
„ PRÆCIPUE *tamen fungentibus Sacerdotio:* in hoc Di-
„ vinitati placentes, a qua Vobis imperare & domina-
„ ri ſub ſole hoc donatum eſt. Ergo, quoniam *multa*
„ *& dira & contra omnem conſequentiam Fides quæ*
„ *in Chriſto eſt, & nos ſumus perpeſſi a Reverendiſſimo*

„ *Dioſcoro*

„ *Dioſcoro Epiſcopo* Alexandrinæ magnæ civitatis, „ *adimus Veſtram Pietatem, ſupplicantes* JUSTITIAM „ *promereri.* „ Apud Labbæum *tom. 4. col. 95.*

Sanctiſſimæ Tyriorum Eccleſiæ ex priſcis & immemorabilibus temporibus a ſanctis Canonibus certa definita erant jura, *tum in Eccleſiaſtica adminiſtratione, tum in ordinationibus.* Ejuſmodi jura Euſtathins Reverendiſſimus Epiſcopus Berytiorum civitatis ei violare conatus fuerat & in ſe transferre, etiam DEPOSITIONE Reverendiſſimo Photio Epiſcopo Tyriorum *comminata.* Adverſus hanc oppreſſionem & novitatem recurrit Reverendiſſimus Photius ad prælaudatos Imperatores. “ Obſecro, inquit, provolutus veſtris pedibus, „ ut ſanciat Cœleſte Veſtrum Imperium, ut *omnia* „ *quæ primitus a ſacris regulis attributa ſunt prædictæ* „ *ſanctiſſimæ Eccleſiæ,* INTEGRA *maneant:* ſi quid „ vero contra *antiquitatem* memoratus (Euſtathins) „ vel quivis alius, qui cum eo faciat, aggreſſus ſit; „ *id irritum ſit, & vanum, nec ullam vim habeat.* „ Act. 4. col. 541.

Reverendiſſimus Baſſianus Epheſiorum Epiſcopus violenter & tumultuarie ab ipſis Sacerdotio fungentibus e Sede Metropoli dejectus, alio intruſo, iiſdem Glorioſiſſimis Imperatoribus ſupplicationem exhibet, quam ita exorditur: *Omnis ſalus* VIOLENTIAM *patientium, poſt Deum veſtra tranquillitas,* PRÆCIPUE AUTEM SACERDOTUM CHRISTI. “ Quapropter... ſupplico Veſtræ Pietati, & provolvor divinis veſtris „ ſacratiſque veſtigiis, quatenus ſancire dignetur Veſtra Cœleſtis Poteſtas... ut *cognitio fiat*... hoc inſuper ſancire Veſtram Divinitatem exoro, *ut nulli* „ *liceat vexationem aliquam mihi inferre, donec ad finem perveniant ea quæ inter me & adverſarios* „ *meos aguntur.* „ Act. 11. col. 685.

Reverendiſſimus Eunomius & omnis Clerus Nicomedienſis Metropolis ſanctæ Dei Eccleſiæ Catholicæ, eoſdem Imperatores perpetuos Auguſtos expoſtulant: „ Deus Vobis, inquiunt, Regnum & omnium rerum „ Imperium (ut omnes gubernaretis) ad ſalutem orbis „ terrarum *& pacem ſanctarum Eccleſiarum,* juſte „ donavit. Quapropter ante omnia & per omnia, Piiſſimi & Chriſti Amantiſſimi Principes, pro Orthodoxæ & ſaluberrimæ Fidei dogmatibus cogitatis, „ tam hæreticorum fremitus extinguentes, quam pia „ dogmata ad lucem deducentes. Unde proſternimus „ nos Majeſtatis veſtræ veſtigiis, *ut jubeatis arceri* „ *injuſtitiam quæ adverſus nos a Reverendiſſimo Epiſcopo Nicæno Anaſtaſio eſt præſumpta:* quatenus valeamus congrua Chriſtianis pace fruentes ſine intermiſſione *Myſteria divina perficere*... Solus enim „ hic per cupiditatem opprimere nos & conturbare cœpit. „ *Act.* 13. *col.* 708. (*a*)

Hæc exempla ſufficiant (innumera enim habet Hiſtoria Eccleſiaſtica) ut appareat ipſam Eccleſiam ipſis purioribus Eccleſiæ ſeculis, facto oſtendiſſe, Clericis jus eſſe recurrendi ad Principes adverſus Judicum Eccleſiaſticorum *violenta judicia,* ipſamque urgentiſſimis verbis Principes interpellaſſe ac invitaſſe, ut ſe promptos erga eos oſtenderent protectores & vindices. Adeo ut ſanctus Leo, Pontifex vere magnus, in Epiſtola ad Cognominem Auguſtum vel eo titulo ipſum *inter* CHRISTI PRÆDICATORES *digno honore numerandum* exiſtimet, necnon *Apoſtolorum ac Prophetarum* dignum conſortio. *Epiſt.* 125. alias 75.

§. 7.

Superiores & Judices Eccleſiaſtici non raro ſua poteſtate graviter abutuntur.

Cum in hoc Tractatu agatur de violentia quam Superiores & Judices Eccleſiaſtici in ſuæ juriſdictionis exercitio committunt; operæ pretium erit pluribus aliis monumentis demonſtrare, non raro contingere, ut illi ſua poteſtate & auctoritate enormiter abutantur: neque verum eſſe, ſicut quidam ſuperſtitioſa velut credulitate præoccupati exiſtimare videntur, quæcumque Superiorum facta approbanda, neque adverſus ſuperiores unquam inferiores eſſe audiendos; quaſi eo ipſo mortales ab omni vitio eximerentur, quo in ſublimitate collocantur, cum vel tunc maxime DOMINANDI *libidini* exponantur. Unde & ab hoc vitio vel ipſi Eugenio Papæ tantopere S. Bernardus metuebat. Et celebris Cajetanus S. R. E. Cardinalis non dubitat aſſerere: *Poteſt perſona Papæ* TYRANNICE *gubernare, & tanto* FACILIUS, *quanto* POTENTIOR *eſt.* 1. 2. q. 39. art. 1. ad 2.

Prima Synodus Oecumenica anno 325. cum jam pax Eccleſiæ data eſſet ſub Conſtantino Magno, Nicææ congregata, apertiſſime ſupponit quoſdam inordinata Epiſcoporum paſſione, immerito de Eccleſia ejici ſeu excommunicari. Mandat etenim *Canone* 5. ſingulis annis in unaquaque Provincia bis Synodos fieri, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis Provinciæ congregatis, convenientius *examinetur,* vel *requiratur numquid vel puſillanimitate* (aut ut legit Iſidorus *aliqua indignatione*) *vel contentione, vel aliqua ejuſmodi Epiſcopi acerbitate,* (aut juxta lectionem Dionyſii *alio quolibet Epiſcopi vitio*) *congregatione pulſi ſunt ſeu* (juxta Iſidorum *excommunicati.*)

Certe Hiſtoria Eccleſiaſtica infinita commemorat exempla etiam ſanctiſſimorum Virorum, qui odio aut invidia Superiorum & Judicum ſuorum Eccleſiaſticorum inique & violenter cenſuris aliiſque pœnis Eccleſiaſticis fuere afflicti, oppreſſi, & *de congregatione Eccleſiæ expulſi:* imo ſanctus Auguſtinus qui primis & purioribus Eccleſiæ ſeculis vixit, jam tum ait: *Horum plura fuiſſe exempla, quam credi poſſet.* Lib. de vera Religione, cap. 6.

Atque hæc bonorum Virorum oppreſſio, quæ a Canonum neglectu, ac violato Juris ordine promanat, facile cauſa fuit, quod ſeculo ſexto Imperator Juſtinianus, ut hanc Judicum Eccleſiaſticorum licentiam cohiberet, tanquam glorioſus Eccleſiæ Protector, ſanctione publica edixerit in verbis: *Omnibus Epiſcopis & Presbyteris interdicimus ſegregare aliquem a ſacra Communione, antequam cauſa monſtretur propter quam ſanctæ Regulæ hoc fieri jubeant.* Hac etiam comminata pœna: *Qui vero aliquem (præter hoc) a ſancta Communione ſegregare præſumpſerit; modis omnibus a Sacerdote, ſub quo conſtitutus eſt, ſeparabitur a Communione quanto tempore ille perſpexerit, ut quod injuſte fecit, juſte ſuſtineat.* Novell. 123. *Cap.* 11.

Quanti autem Eccleſia hanc Juſtiniani Novellam fecerit, eruditis notum eſt, ac oſtenſum fuit in Tractatu noſtro *de Cenſuris,* cap. 2. §. 5.

De hac Epiſcoporum *præſumptione* ita loquitur ſeculo ſeptimo Synodus Hiſpalenſis ſub ſancto Iſidoro:

“ Sexta actione comperimus, Fragitanum Cordubenſis Eccleſiæ Presbyterum *injuſte olim a Pontifice* „ *ſuo dejectum, & innocentem exilio condemnatum.* „ Quem rurſus *ordini* ſuo reſtituentes, id *denuo* adverſus *præſumptionem noſtram* decrevimus; ut juxta „ priſcorum Patrum Synodalem Sententiam nullus „ noſtrum ſine Concilii examine quemlibet Presbyterum vel Diaconum dejicere audeat. *Nam multi ſunt* „ *qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non auctoritate* „ *Canonica damnant. Et ſicut nonnullos gratia favoris* „ *ſublimant; ita quoſdam odio, invidiaque permoti* „ *humiliant, & ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant.* „ Qui Canon relatus in Corpus Canonicum exſtat *Cauſ.* 15. *quæſt.* 7. *Can.* 1.

Incredibile dictu, quantum procedente tempore abuſus

(*a*) Qui circa exempla quæ allata ſunt, plura voluerit, adire poterit D. Van Eſpen tom. 3. *Diſſert.* in Concilium Chalcedonenſe, *cap.* 2. *de convocatione & actis hujus Concilii*

Digitized by Google

abuſus Juriſdictionis Eccleſiaſticæ creverit! Maxime ubi *Romana Curia* (amplificandæ poteſtatis ſtudioſiſſima) incœpit indies magis magiſque Epiſcoporum jura invadere, cauſas quaslibet ad ſe evocare, & Conſervatores, ut vocant, in Provinciis conſtituere. Incrementum maximum adjecit, quod Epiſcopi contentioſam Juriſdictionem Officialibus committerent, de quo jam ſeculo XII. alte conquerebatur Petrus Bleſenſis Epiſt. 25. *Officiali* Epiſcopi Carnotenſis amico ſua intimo inſcripta, quem propterea obteſtatur ut cito hoc *Miniſterium damnatiſſimæ villicationis* omitteret.

Quot & quanta hinc mala promanarint in utrumque Statum, quamque triſtis eſſet rerum facies ſub initium ſeculi XVI. facile intelligitur e *gravaminibus centum*, quæ Sacri Romani Imperii Principes ac Proceres in Comitiis Norembergenſibus anno 1523. ad inſtantiam Adriani VI. Pontificis vere maximi, & de reformatione ſerio cogitantis, tradiderunt Franciſco Cheregato ejus Ablegato.

Horum gravaminum art. 10. ita habet: " Cum
„ ROMÆ quiſpiam etiam laicus, interpoſito juramento
„ aſſerit, ſe non ſperare juſtitiam apud Judicem com-
„ petentem in Germania, aſſequi poſſe, PROTINUS
„ *ad tale juramentum admittitur. ac citatio ei contra*
„ *partem adverſam decernitur. Sicque proceſſus a Ju-*
„ *dice ordinario ex Germania* ROMAM, *nec Judice in-*
„ *terpellato, nec parte adverſa monita protrahitur;*
„ *inde juramenti prætextu, nec fori declinatio, nec*
„ *ulla admittitur probatio, etiamſi* PLANE *doceri poſ-*
„ *ſet auctorem illum pejeraſſe.* Quæ res ſi altius radi-
„ ces ageret, nec principiis reſiſteretur; OMNES tan-
„ dem *cauſæ* ad Romanæ Curiæ tribunal devolveren-
„ tur, *Ordinariique univerſi* ſua privarentur juriſdi-
„ ctione. Quod non ſolum contra *omnem juſtitiam*,
„ ſed etiam *intolerabile foret.*

Art. 11. " Item eſt & aliud *Judicum Papalium*,
„ per quos æque *ordinaria* attenuatur juriſdictio, ge-
„ nus, (quos CONSERVATORES vulgo vocant.... ſi
„ (coram eis) vocati in jus *ire* recuſaverint, *ii con-*
„ *tra jus ac fas* EXCOMMUNICATIONE licet NULLA *fe-*
„ *riuntur*, cujus rei INNUMERA adduci poſſent ex-
„ empla.

Art. 34. " Item Romæ cæteriſque in locis per
„ Archiepiſcopos ac Epiſcopos, aut certe eorum Ec-
„ cleſiaſticos Judices, *multi Chriſtianorum ob cauſas*
„ *prophanas, ob pecuniæ denique ac turpis quæſtus*
„ *amorem* EXCOMMUNICANTUR.

Art. 55. " Archipresbyterorum quoque OFFICIALES,
„ ut plurimum ſunt indocti, inhabiles, inſuper &
„ ſcurrilibus moribus, nihil penſi habentes, nihil
„ aventes quam pecuniam.

Art. " 58. Inſuper & alias *ob plures cauſas illicitas*,
„ a Judicibus Eccleſiaſticis contra perſonas laicas
„ emittuntur citationes ac *monitoria*, quanquam tales
„ Judices *publica etiam teſtante fama, indubitanter*
„ perſpectum habeant *vocatos ita in jus ad ditionis ſuæ*
„ *terminos minime pertinere, illoſque ad ordinarium jus*
„ *remittendos fore*; quod ipſum quoque Laicorum ſub-
„ jectis non ferendis modis grave oneroſumque eſt.

Art. 68. " Accidit etiam nonnunquam, quod viri
„ & mulieres coram *Officiali*, ſeu *Eccleſiaſtico Tribu-*
„ *nali*, ut *delictorum ac ſcelerum ſontes*, SINISTRO
„ RUMORE DEFERUNTUR, ac non prius per Senten-
„ tiam innocentes declarentur, quam ubi ſe jureju-
„ rando purgaverint, qua purgatione facta, in priſti-
„ num æſtimationis ſtatum reſtituuntur. Et quamvis
„ tam SINISTRE *denuntiatis* incommoda, damna, im-
„ penſæ eam ob rem perpeſſæ, merito refundi debe-
„ rent; nihilominus tamen INNOCENTES IPSI in dictæ
„ reſtitutionis fidem, *Officiali Eccleſiaſticove Judici*,
„ duos aureos cum aurei quarta parte, pro abſoluto-
„ riis litteris *nequaquam neceſſariis*, numerare cogun-
„ tur.

Art. 70. " Item licet complures ſint cauſæ ita pro-
„ miſcuæ Juriſdictionis, ut ſecundum jura communia,
„ apud Eccleſiaſticos atque Civiles judices agitari &
„ puniri poſſint; ſæpiuſcule tamen evenit, ut cum
„ Civiles Judices, conceſſam ſibi hac in re provinciam
„ & juriſdictionem adminiſtrare atque exercere velint,
„ quod idipſum ne faciant *per Judices Eccleſiaſticos*
„ *ſub* EXCOMMUNICATIONIS POENA *eis interdicitur*
„ *prohibeturque.* Quod ſi diutius præſtare deberet,
„ brevi *Eccleſiaſtici Judices a Civili Magiſtratu, ejuſ-*
„ *que juriſdictione* QUASCUMQUE *etiam cauſas exime-*
„ *rent, ſuæque aſſererent ditioni*; id quod Cæſareæ
„ Majeſtati, cæteriſque Imperii Romani membris GRA-
„ VE EST ET INTOLERABILE.

Gravamina & abuſus intolerabiles, quos tum a *Curia Romana*, tum a *Conſervatoribus*, tum a *Judicibus ordinariis* paſſa fuit Germania, etiam & Belgium noſtrum ſuo damno expertum eſt.

Et quidem de oneribus ac oppreſſionibus, quibus Belgæ per *Curiam Romanam* ſupra modum fuere afflicti, conqueruntur Sereniſſimi Principes Maximilianus & Philippus in binis Edictis, altero de 17. Septembris anni 1484. altero de 20. Maii 1497. atque inter alia, hæc commemorant:

Que par autres proviſions de la dicte COUR DE ROME, *que l'on nomme* MONITOIRES PENAULX, *pluſieurs*, SANS ESTRE OUYZ, *ont eſté contrainctz, à eulx departir de leurs benefices, eſquels ils avoyent bon droict, ou avoient joy longuement.*

Que les autres faiſoient en vertu de Reſcritz par eulx obtenus en la dicte COUR DE ROME *attraire & citer en premiere inſtance* HORS DE NOS PAYS *auſcuns pourveux en iceulx benefices*, PAR NOUS OU AULTRES COLLATEURS DICEULX, *auſſi au* PREJUDICE DES ORDINAIRES; *pour leſquelles choſes ont eſté fournies & emportées grandes & exceſſives ſommes de deniers hors de nos dictz Pays*: AU TRE'S GRAND APPOVRISSEMENT D'ICEULX, ET DE NOS SUBJECTS.

Que depuis aucuns s'avanchoyent DE PLUS EN PLUS *(en contrevenant directement a nos deffenſes) obtenir ſemblables Bulles & Reſcritz, & certains* MONITOIRES PENAULX *de la dicte* COUR *& aultres contenans* GRANDES PEINES & CENSURES *à l'econtre de nos ſubjectz*, LES AUCUNS NON OUYZ EN LEURS DEFFENSES, *& autres* ADJOURNEZ HORS NOS DICTZ PAYS *en premiere inſtance: contre les droitz, haulteur & prerogatives, franchiſes, & libertez de nous & de nos dictz Pays*, & A LA GRANDE FOULLE *de nos dictz ſubjectz.* Exſtant part. 1. Edict. Fland. lib. 1. rub. 8.

Ut autem hujuſmodi abuſibus, oppreſſionibus, & vexationibus indebitis occurreretur, ſevere inhibitum fuit tum Eccleſiaſticis tum Secularibus cujuſcumque conditionis & ſtatus, ne ullas Bullas, Proceſſus, Sententias aliaſque Proviſiones Apoſtolicas ſeu Romanas exequantur, aut exequi patiantur, idque ſub pœna exilii, aliiſque ſeverioribus ad exemplum aliorum niſi prius examinatæ, *Regioque Placito* rite fuerint munitæ.

Quod ad *Conſervatores* attinet, hi ſua facultate adeo abutebantur in-dies, & *Ordinariorum* juriſdictionem tantum imminuebant, ut Archidux Belgii Princeps, de communi ſubditorum bono ſollicitus, cupiens eos gravi & intolerabili illo onere liberare, omnes omnino *Conſervatorias* in perpetuum abrogarit anno 1500. Edictum exſtat *part. 1. Edict. Fland. l. 1. rub. 8. & part. 1. Edict. Brabantiæ lib. 1. tit. 1. cap. 18.* adeo ut nullæ amplius hic in Belgio *Conſervatoriæ* ſuperſint, unica pro Univerſitate Lovanienſi, excepta, quæ per ſpeciale Edictum certis ſub conditionibus fuit continuata. Habetur *part. 3. Edict. Brab. lib. 3. tit. 5. cap. 8.*

Quam etiam ipſi *Ordinarii* Judices Eccleſiaſtici ſua abu-

abuterentur juriſdictione, elucet e variis Edictis, quæ optimi Belgii Principes pro recto ejus uſu, ut oppreſſionibus & indebitis vexationibus metam ponerent, ediderunt, quæ hic commemorare nimis longum foret. Quantum enim juriſdictionis Eccleſiaſticæ abuſus excreviſſet, vel ex eo ſolum evincitur, quod Status Brabantiæ inter quos *Eccleſiaſticus* primum locum tenet, ſe ut Patres Patriæ obſtrictos crederint efflagitare anno 1451. a Philippo Bono ſolemnes Litteras; quibus ſancte optimus ille Princeps pollicetur tam ſuo quam Succeſſorum nomine art. 3. *ſe vindicaturum quoſcunque ſubditos Brabantiæ*, AB OMNI INJUSTO ET INOLITO JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ EXERCITIO; *ſeque in contraventores ſevere animadverſurum*. Cujus etiam articuli obſervationem, Principes noſtri, in ſua Inauguratione, ſolemniter jurejurando promittunt: ut latius ſupra *cap.* 1. §. 2. obſervatum eſt.

Atque hæc ſufficiant, ut cunctis plus ſatis ſit manifeſtum, quam multipliciter quamque intolerabiliter Superiores & Judices Eccleſiaſtici ſua abuti poſſint juriſdictione ac poteſtate, adeo ut hunc §. merito concludam verbis ſæpe memorati Franciſci Salgadu: „ *Cum Judices* (Eccleſiaſtici) TOT *intolerabiles violentias & oppreſſiones ſuæ* MAJORITATIS ET JURISDICTIONIS occaſione committant; *juſtiſſime* MULTO FORTIUS poterit Rex illis reſiſtere, & oppreſſis naturalem defenſionem præſtare, cujus proprium officium eſt. „ *Præl.* 4. *Part.* 1. *cap.* 1. *n.* 192. *de Protect. Reg.*

CAPUT II.

De Recurſu Clericorum ad Principem pro tollenda violentia, quam in ſua poſſeſſione patiuntur a Judicibus Eccleſiaſticis per Cenſuras via facti inflictas.

§. 1.

Quis ſit finis ſeu ſcopus Recurſus Clericorum ad Principem.

Scopum hujus Recurſus jam a 200. annis expoſuit celeberrimus Covarruvias, Epiſcopus Segovienſis, in hac parte minus ſuſpectus, utpote qui Concilio Tridentino ſumma cum laude interfuit. " In hac „ Regia & Caſtellana Republica, inquit, illud obſer„ vantiſſimum eſt & diu obtinuit a tempore, quod „ memoriam hominum excedit; poſte ab his, qui *a* „ JUDICIBUS ECCLESIASTICIS VI *&* CENSURIS *oppri*„ *muntur*, Regios Auditores & Conſiliarios, qui „ apud Regia ſuprema Prætoria litigantibus jura red„ dunt, omnino adiri *ut* VIM *auferant*, *& compel*„ *lant Judices Eccleſiaſticos ab ea inferenda ceſſare.* „ Pract. qq. cap. 35. num. 3. Idem obſervat Jeſephus ſeſe J. U. D. agens de hoc Recurſu in Tractatu *de Inhibitionibus*, cap. 4. §. 3. num. 69. & poſt ipſum celeberrimus Franciſcus Salgado *de Regia protectione vi oppreſſorum*, Præl. 5. n. 194. & 195. " Rex aut Re„ gius Senatus (dicunt) non ſe intromittit in his op„ preſſionibus.... ut cauſam definiat quæ ad ſe forſan „ non pertinet, ſed.... *ut vim repellat*, PROPULSET, „ *&* OPPRESSUM *ſublevet &* ECCLESIASTICUM *quo*„ *dammodo reducat ad viam Juſtitiæ & tramites le*„ *gitimos.*

Præterea recte advertunt quod " hæc ſecularis pote„ ſtas, cautio & proviſio *contra violentiam & oppreſ*„ *ſionem* JUDICUM ECCLESIASTICORUM non juriſdi„ ctionem impediat Eccleſiaſticam, non uſurpet... „ *ſed pro quiete ſubditorum, pro tranquillo ſtatu Pro*„ *vinciæ, pro æquitate retinenda, pro injuriis & op*„ *preſſionibus reprimendis interponatur.*

itaque ſcopus hujus Recurſus is unicus eſt, ut Princeps ſua auctoritate VIOLENTIAM, quam ſubditi ſui infirmiores & nominatim Clerici a Judicibus Eccleſiaſticis patiuntur, comprimat; atque adverſus hos infirmioribus protectionem ſuam impertiatur: ut ita tranquilla & quieta conſiſtat Reſpublica, & Eccleſiaſtica diſciplina conſervetur illæſa.

§. 2.

Frequentior & uſitatior hodie ſpecies hujus Recurſus eſt imploratio Interdicti retinendæ poſſeſſionis, *ſive*, Unde vi, *cui ſucceſſit remedium quod hodie vocatur* Manutenentia.

Nihil adeo notum eſt quam quod in-dies Paſtores, Canonici, Presbyteri, aliique Clerici ad Tribunalia Regia recurrant, ut protegantur ac manuteneantur in pacifica poſſeſſione ſuorum Beneficiorum, jurium ac functionem iiſdem annexorum, dum in eadem per Judices Eccleſiaſticos *violentis cenſuris*, alio-ve modo turbantur *via facti*.

Neque hæc ſpecies Recurſus jam recens adinventa eſt, verum hic in Belgio eſt antiquiſſima. Etenim inter præcipua remedia quibus *Judices Regii ab* OMNI MEMORIA *uſi* fuerunt *ad tuenda ſubditorum jura* adverſus *Cenſuras* Judicum Eccleſiaſticorum, jam a duobus fere ſeculis Senatus ac Magiſtratus Belgici commemorarunt *Proviſiones Regias adverſus viam facti*, PROVISIONS EN CAS DE VOIE DE FAIT; ut conſtat e notis, quas circa annum 1565. miſerunt ad Margaretam Parmenſem Belgii Gubernatricem ſuper publicatione Concilii Tridentini; quæ nec permiſſa decretaque fuit, niſi hoc remedio ſalvo & intacto remanente.

Proviſio autem Regia quæ hic imploratur, hodie nota eſt ſub nomine *Judicii Poſſeſſorii*, quod & MANUTENENTIA appellatur.

Porro hæc ſpecies *Judicii Poſſeſſorii* ſucceſſit *Interdicto* UTI POSSIDETIS ſive UNDE VI; id quod jam pridem a nominatiſſimo illo Flandriæ Pragmatico Judoco Damhaudero obſervatum eſt, in *Praxi rer. civilium*, *cap.* 41.

Interdicto, inquit, UTI POSSIDETIS, *hodie ſucceſſit Judicium poſſeſſorium*, *quod* MANUTENENTIA *appellatur*; *quæ poſſeſſorem pacificum in poſſeſſione ſua conſervat*. Deinde ſubjungit: *Eſt igitur* MANUTENENTIA *quædam proviſio, imo verius quoddam Principis vel Conſilii ſui beneficium, quo aliquem* PACIFICUM POSSESSOREM; *metuentem tamen ex ea ejici aut exturbari, in eadem ſua quieta poſſeſſione tenet, ſervat & quaſi ſua* MANUTENENDO, *ſua auctoritate tuetur.*

Ex quo infert n. 2. *Unde & aptum ei, licet recens, vocabulum eſt inditum, quod poſſeſſor in poſſeſſione ſua per Principem* MANUTENEATUR *& in ea manere jubetur, cum interdictione omnium qui ad hanc quietam poſſeſſionem contradicere velint, & id donec per Juſtitiam alius potius jus habens inferatur, & manutentus iterum ejiciatur.*

Deinde num. 4. oſtendit judicio huic poſſeſſorio nequaquam obſtare quod Judici ſeculari non liceat ſe rebus ſpiritualibus immiſcere; *quia*, inquit, *in iſto caſu immiſcet ſeſe rebus ſpiritualibus, nec ſpirituales res tractat, nec exercet; ſed tantum, quod eſt* MERE SECULARE *dum lites, contentiones & turbationes a ſuæ Reipublicæ ſubditis arcet & prohibet. Unde dicunt Franci, quod Judex ſecularis optimo jure poſſit decernere & dare hanc proviſionem & per eam cognoſcere de materia Beneficiali: quia licet Beneficium & Beneficii functio ſit mere ſpiritualis & ad ſpirituales potiſſimum ſpectans, tamen tranquillitatis Reipublicæ defenſio ſecularis eſt.*

Cum itaque, juxta Damhauderum Rex ejuſve Senatus per *manutenentiam* protegat ſubditos adverſus violentiam, ut quietam conſervet Rempublicam, eoſque,

Digitized by Google

que, *quaſi ſua* MANU TENENDO *ſua auctoritate tueatur* in pacifica eorum poſſeſſione: certe exiſtimavit hanc proviſionem eſſe *Protectionis Regiæ* ſpeciem non infirmam.

Hinc etiam Doctores omnes de *Protectione Regia* tractantes, atque Regiis Senatibus cognitionem de *violentia* etiam inter Eccleſiaſticos aſſerentes, huic *protectioni* adſcribunt tanquam illius ſpeciem *judicium poſſeſſorii*; unde & Salgado *de protectione Regia, Prælud.* 3. *num.* 175. tenet conſuetudinem cognoſcendi de *violentia* inter Eccleſiaſticos in ordine ad eamdem Regia auctoritate tollendam, eſſe approbatam in Bulla Martini V. relata per Guidonem Papæ *Deciſ.* 1. idque quamvis hæc Bulla ſolum loquatur de conſuetudine immemoriali, qua Rex Galliæ *de poſſeſſorio* cognoſcebat; nullatenus enim dubitabat, quin hæc cognitio *de poſſeſſorio* eadem eſſet cum illa qua Reges cognoſcunt de *violentia* in ordine ad protectionem ſuam ſubditis largiendam.

Ex quo manifeſte ſequitur quod ſicut ſubditorum protectio non ex privilegio aliquo Principibus competit; ſed ipſis propria eſt, ac eorum Regali Officio naturaliter & eſſentialiter inhæret, adeo ut nec abdicare nec ab ipſis avelli poſſit, ut ſupra *Cap.* 1. oſtenſum eſt, ita pariter & *manutenendi* poteſtas, jure Regali, non poſitivo ad ipſos pertineat, nec a juribus Majeſtatis divelli aut abjici quoque modo poſſit.

§. 3.

In hoc Judicio Manutenentiæ ante omnia requiritur pacifica poſſeſſio.

Quandoquidem ſcopus ſeu finis Manutenentiæ, ſive judicii poſſeſſorii, is præcipuus & unicus ſere ſit, impedire ne Clericus *via facti*, id eſt per violentiam turbetur, ejiciaturve e pacifica ſui Beneficii poſſeſſione; evidens eſt hanc ſpeciem Recurſus ad Principem ſeu Magiſtratum inſtitui non poſſe, niſi implorans protectionem Regiam probet prius pacificam ſuam poſſeſſionem; quandoquidem unice prætendat protegi in ſua pacifica poſſeſſione, e qua *via facti* ſeu per violentiam deturbatur.

Itaque ante omnia hanc ſpeciem Recurſus inſtituens, tenetur docere de pacifica Beneficii ſui poſſeſſione, ut a Principe queat contra violentiam & turbationem *facti* in pacifica hac poſſeſſione manuteneri, & contra vim ſeu violentiam protegi.

§. 4.

Quid hodie requiratur, ut quis adipiſcatur poſſeſſionem Beneficii.

Notum eſt quod juxta modernam diſciplinam Beneficia Eccleſiaſtica pene redacta ſint ad normam feudorum, ſive eorum inſtitutionem & collationem ſive poſſeſſionem ſpectemus, uti notavit Petrus Gudelinus in Tractatu *de Jure Feudorum parte* 2. *cap.* 9. *n.* 2. Ubi enim monuit *quod inveſtitura civilis Vaſſallum quidem, mox Dominum faciat, tribuatque ei poſſeſſionis ingrediendæ facultatem; ſed enim poſſeſſorem non conſtituat, priuſquam is corpore rem apprehenderit*; tum ſubjicit: *In quo ſimilis illa* (inveſtitura *civilis*) *inſtitutioni ſeu inveſtituræ, quæ fit de* BENEFICIIS ECCLESIASTICIS. *Quippe per hanc Clericus quidem jus in Beneficio acquirit, ſed nondum poſſeſſionem, donec in eam ſeparato actu fuerit inductus.* Cap. Per tuas 11. de Donationibus.

Recte ſane hic reflectit Gudelinus inſtitutionem in Beneficiis Eccleſiaſticis non eſſe abſimilem quoad effectum, inveſtituræ Vaſſalli, quam *civilem* dicimus: certum enim eſt, quod quemadmodum Vaſſallus per hanc *civilem* inveſtituram conſtituitur Dominus Feudi; ita quoque Clericus per inveſtituram, quæ hodie dicitur *Inſtitutio Canonica* (ſine qua Beneficium haberi non poteſt *Cap.* 1. *de R. J. in VI.*) acquirat jus in Beneficio ſive *verum titulum Beneficii*, qui quodammodo reſpondet dominio Feudi, quod per ſolam inveſtituram *civilem* acquirit Vaſſallus.

Præterea quemadmodum hæc inveſtitura *civilis*, licet Vaſſallum non conſtituat poſſeſſorem, neceſſario tamen præmitti debet, eaque per ipſum a Domino directo accipi; ut queat corporalem Feudi poſſeſſionem ingredi ſeu apprehendere: ita pariter, quanquam Clericus per inveſtituram quam *Inſtitutionem Canonicam* dicimus, non adipiſcatur corporalem Beneficii poſſeſſionem; eam tamen non poteſt apprehendere ſeu adipiſci, niſi etiam prius per *Inſtitutionem Canonicam* titulum Beneficii acceperit.

§. 5.

Per Inſtitutionem Canonicam Clericus adipiſcitur plenum & perpetuum jus in Beneficio, non ſecus ac Vaſſallus conſtituitur plenus Dominus Feudi per inveſtituram Civilem.

Quemadmodum Vaſſallus nullum jus reale ſeu Feudale acquirit, priuſquam per Dominum directum fuerit inveſtitus, ut minus per inveſtituram quam vocant *civilem*; tametſi ex contractu aut pacto jus aliquod perſonale ad conſequendum Feudum acquiſierit, uti paſſim notant qui de Feudis ſcripſerunt; ita nec Clericus tametſi per præſentationem Patroni aut nominationem jus aliquod quod *ad rem* dicitur, ſive perſonale, habere cenſeatur, nullum tamen *jus in re* ſeu titulum Beneficii adipiſcitur ante adeptam inſtitutionem auctorizabilem ſive Canonicam; de qua loquitur Pontifex in dicto *Cap.* 1. *de R. J. in VI.*

Hæc porro inſtitutio æquiparari poteſt inveſtituræ Feudali, quæ *civilis* vocatur, & per quam Vaſſallus ipſum jus Feudi adipiſcitur. (*a*)

Per hanc enim inſtitutionem Clericus verum titulum Beneficii adipiſcitur; unde hæc inſtitutio dici ſolet *inſtitutio auctorizabilis* ſive *tituli collativa*, ac ipſe Clericus per eam proprie illi Eccleſiæ tanquam ejus miniſter adſcribitur, ut in ea functiones ſui Beneficii obeat.

Quinimo per hanc inſtitutionem *tituli collativam* Clericus conſtituitur verus beneficiatus, omniaque jura ipſi Beneficio ſeu titulo annexa aſſequitur.

Hinc ulterius concludunt Canoniſtæ Clericum ſic inſtitutum, poſſe Beneficium tanquam ſibi proprium cum alio Beneficio permutare, illudque juxta modernum ſtylum in Curia Romana in favorem alicujus reſignare.

§. 6.

Per Inſtitutionem Canonicam Clericus adeptus Beneficium Parochiale, vel etiam Canonicatum, habetur ut verus Parochus, vel Canonicus.

Inſtitutionem *auctorizabilem*, quæ juxta modernam diſciplinam præcedere debet inſtitutionem quam vocant *corporalem*, conſtituere ipſum Clericum verum beneficiatum, ſive per eam ipſi conferri titulum Beneficii, indubitatum eſt, atque poſt alios plures notat Proſper Fagnanus *ad Cap. Cum Eccleſia* 11. *de cauſa poſſeſſ. & propriet.*

Hinc & dici ſolet inſtitutio *tituli collativa*, eſtque hæc ſine qua Beneficium obtineri non poſſe pronuntiatur

(*a*) Hæc comparatio in mentem revocare poſſet quid Beneficii nomine antiquitus intelligeretur. *Res Eccleſiæ* (inquit D. Gibert tom. 3. *Tract. de Benef. p.* 59.) *in feuda concedebantur tam laicis quam Clericis, eaque feuda ſicut & alia Beneficii nomine donabantur.*

Digitized by Google

tiatur in *Cap.* 1. *de R. J. in VI.* atque coincidit cum ipſa collatione Beneficii.

Ulterius hinc conſequens eſt, omnia jura annexa ipſi titulo Beneficii ſimul per hanc inſtitutionem in ipſum Clericum inſtitutum tranſire, una cum titulo.

Certum quippe eſt, quod Clericus adeptus Beneficium per Inſtitutionem Canonicam tituli collativam, proprie conſtituatur beneficiatus, ſive Beneficium obtineat; titulus quippe in jure reputatur pro ipſo Beneficio: quare idem ſignificant inſtitutio *tituli* collativa, & inſtitutio *Beneficii* collativa.

Unde & hodie nihil frequentius quam paſſim haberi & reputari Epiſcopos poſt receptam confirmationem Pontificiam, Parochos & Curatos, Canonicos, &c. poſt acceptam inſtitutionem Canonicam, tametſi nondum miſſi fuerint in poſſeſſionem.

§. 7.

Beneficiati, notanter Parochi, per inſtitutionem auctorizabilem ſeu Canonicam conſequuntur jus exercendi functiones Beneficio annexas jure proprio & ordinario.

Præcedenti §. notatum eſt per inſtitutionem Canonicam ſeu auctorizabilem & tituli collativam, Clericum ſic inſtitutum conſequi verum titulum Beneficii, omniaque jura titulo annexa.

Hinc evidenter conſequitur, quod Clericus ita inſtitutus & titulum Beneficii adeptus vigore ejuſdem tituli adipiſcatur jus exercendi functiones, quas hic titulus, ſeu Beneficium quod datur propter Officium, requirit.

Hinc ulterius unanimi conſenſu concludunt Canoniſtæ, Clericum has functiones titulo annexas exercere jure proprio ſeu jure tituli.

Imo docere non dubitant, quod e. g. Parochus niſi proprio nomine & vigore tituli ſui curam animarum exerceat, vére Parochus non ſit. Hinc inter requiſita ad Eccleſiam Parochialem ſive Beneficium Parochiale, numerant Canoniſtæ, ut poſſeſſor ejuſdem exerceat curam animarum NOMINE SUO, & NON ALIENO; uti videre eſt apud Hieronymum Gonzales *ad Reg.* 8. *Cancell. Gloſſ.* 6. *num.* 40. & ibi citatos.

Unde proviſus de Parochiali Beneficio etiam reputatur pro PRÆLATO, eſtque *perpetuus* ac *proprius* ille *Sacerdos* qui habet *juriſdictionem* ORDINARIAM intra Parochiæ ſuæ limites, & *a quo* SOLO *licite Sacramenta ſuſcipiunt* Parochiani.

§. 8.

Beneficiati, præſertim Parochi, per Inſtitutionem Canonicam Beneficium ſeu titulum aſſecuti, conſequuntur jus perpetuum ad functiones exercendas titulo annexas.

Clericos per qualecumque Beneficium certæ adſcribi Eccleſiæ, atque ita vocari ad *miniſterium* iſti Beneficio annexum, planiſſimum eſt: omne enim Beneficium datur *propter* OFFICIUM.

Cum autem Clericus utpote ſupra candelabrum conſtitutus ut luceat, præ cæteris teneatur adimplere hoc Apoſtoli monitum, 1. *Cor. cap.* 7. *v.* 20. *Unuſquiſque, in qua vocatione vocatus eſt, in ea* PERMANEAT: hinc conſtantiſſima fuit Eccleſiæ diſciplina, ut, dum quis e Clero ad certam Eccleſiam fuiſſet vocatus, eique adſcriptus, in ea permaneat *ubi ſuis fungatur muneribus*: quam antiquam diſciplinam noviſſima Synodus Oecumenica inhærendo veſtigiis ſexti Canonis Concilii Chalcedonenſis innovavit, *Seſſ.* 23. *C.* 16. *de Ref.*

Hinc dum erecta fuerint Beneficia, eorumque tituli Epiſcoporum auctoritate inſtituti, eadem ad mentem Eccleſiæ conſtanter *perpetua* fuerunt habita: hoc nempe ſenſu, ut qui vigore Beneficii in titulum erecti certæ Eccleſiæ tanquam ejus miniſter adſcribitur, in ea permaneat, & vita durante in *miniſterio* perſeveret.

Cumque inter Beneficia emineant *Curata*, ſignanter *Parochialia*, quibus certi circumſcriptique populi animarum cura alicui e Clero committitur, quem regat & paſcat: mirum quam Eccleſia fuerit ſollicita, ut hæc præ cæteris *perpetua* eſſent; utque Eccleſiis Parochialibus, non mercenarii, non *amovibiles*, ſed proprii, ſed *perpetui* Paſtores aſſignarentur eiſdemque *incardinarentur*.

Hinc dum labentibus ſeculis, *enormis quædam conſuetudo contra* CANONICAS SANCTIONES *invaleſceret, ut ponerentur in Eccleſiis conductitii Sacerdotes* VICARII TEMPORALES, ut deplorat anno 1225. Synodus Moguntina *Can.* 12. ſtatim & hæc & plures aliæ Synodi ſeſe tanto malo efficaciter oppoſuerunt.

Sic anno 1233. Synodus Biterrenſis *Can.* 11. præcipit Parochiales Eccleſias tenentibus, ut *ſuis Diœceſanis Epiſcopis, Rectores ſeu* PERPETUOS *Vicarios...... ad eaſdem Eccleſias repreſentent*: & Can. 12. *vult & diſtricte præcipit, ut* QUÆLIBET *Parochialis Eccleſia* PROPRIUM *habeat &* PERPETUUM *Sacerdotem.*

His normam dederat Synodus Lateranenſis ſub Innocentio III. quæ ſtatuit, ut ſi Eccleſia Parochialis fuerit annexa majori dignitati, hancque obtinens nequeat perſonaliter eidem deſervire, *tunc in eadem idoneum &* PERPETUUM *habeat Vicarium* CANONICE *inſtituendum.* Extat *Cap.* 30. ※ *de Præb. & dignit.*

Cumque nihilominus in variis Eccleſiis paſſim Vicarii amovibiles collocarentur, Concilium Tridentinum *Seſſ.* 7. *C.* 7. *de Ref.* cupiens huic malo proſpicere, mandat Ordinariis locorum ſollicite providere, ut in Beneficiis *Curatis*, quæ aliis Eccleſiis vel Monaſteriis quibuſcumque perpetuo unita ſunt & annexa, per idoneos Vicarios etiam *perpetuos*, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur.

Et *Seſſ.* 24. *C.* 13. *de Ref.* volens populum *in certas propriaſque Parochias* diſtingui, una ſtatuit *ut Epiſcopi unicuique ſuum* PERPETUUM *peculiaremque Parochum aſſignarent.*

Cujus Oecumenici Concilii Decreta, & nominatim quidem ea quæ de bonorum Paſtorum conſtitutione vel aſſignatione agunt, Philippus II. Regio ſuo Placito confirmavit, ac eorum executionem injunxit graviſſime; ut conſtat e litteris datis ad Belgicos Senatus, quæ extant *tom.* 2. *lib.* 1. *rub.* 2. Edictorum Flandriæ.

Itaque juxta *Canonicas Sanctiones* Regia auctoritate firmatas Parochialia Beneficia debent præ cæteris eſſe *perpetua*, ut ſcilicet Parochus ſuæ præficiendus Eccleſiæ, verum habeat titulum ſua natura & inſtitutione *perpetuum.* Eſtque hæc concors Canoniſtarum ſententia.

Unde ut Vicarius *perpetuus* ad mentem Tridentini dicto Cap. 7. deputetur, prius auctoritate Epiſcopali erigi debet Vicaria *perpetua*, ut jam pridem reſolvit Sacra Congregatio teſte Fagnano ad *Cap. Ad audientiam* ※ *de Reſcript. n.* 100.

Ex qua tituli præſertim Parochialis *perpetuitate* per ſe fluit naturaliter & neceſſario jus ad functiones Paſtorales exercendas, *titulo* annexas, in Parocho æque eſſe *perpetuum* & ſtabile, quam ſit ipſe titulus, ut e ſupra deductis jam inde patet.

Etenim dum *Canonicæ Sanctiones* ſingulis Parochiis de PERPETUO Parocho providere voluerunt; certe non eis de *perpetuo* ſtipite, de cane *muto*, Paſtore *otioſo* & *dormiente* proſpicere animus fuit; ſed de cane *latrante*, ſed de Paſtore *vigilante* & *gregem paſcente.*

Id apertiſſime expreſſit Synodus Tridentina dicto *cap.* 13. Ubi enim præcepit unicuique Parochiæ *ſuum*

PER-

PERPETUUM *peculiaremque Parochum* aſſignari, mox addit, ut *eas cognoſcere valeat, & a quo ſolo licite Sacramenta ſuſcipiant* Parochiani.

Et citato *cap.* 7. ubi agitur de Vicario *perpetuo* deputando Beneficiis Curatis aliis Eccleſiis unitis, ait, ut *animarum cura laudabiliter exerceatur*: quibus autem hæc *cura* commiſſa eſt, tenentur *præcepto Divino*, ut eadem Synodus declarat *Seſſ.* 23. *C.* 1. *de Ref. oves ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre; Verbique Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere... & in cætera munia paſtoralia incumbere.*

Synodus itaque Tridentina volens juxta præſcripta Canonum unicuique Parochiæ per Epiſcopos aſſignari PERPETUUM *peculiaremque Parochum*, manifeſte ut indubitatum habuit, quod Parochus ille *perpetuus* eadem perpetuitate ſeu quamdiu eſt Parochiæ Præpoſitus, poſſet commiſſo ſibi gregi hæc *munia Paſtoralia* impendere; ad quod etiam, vi curæ animarum ſibi impoſitæ, tenetur.

Pulchre etenim Parochiis per *perpetuos* Parochos fuiſſet proviſum, ſiquidem non a *titulo* Parochiali, ſed a *functione* Parochiali e titulo promanante eſſent per Epiſcopos ad nutum amovibiles.

Certe ſi ipſe titulus vi cujus fungor munere Paſtorali, eſt indubitate perpetuus; etiam & ipſum jus fungendi hoc munere, quod profluit ex hoc titulo eique naturali inhæret, æque cenſendum eſt perpetuum ac ipſe titulus.

Ex quo recte deducunt Canoniſtæ quod omnia quæ Parochis aliiſque Beneficiatis competunt jure *ordinario* ſive jure ſui tituli & Beneficii, æque cenſeantur perpetua atque ipſe titulus: neque magis his juribus Parochum aliumve Beneficiatum ſine juris ordine ad beneplacitum Superioris poſſe vel in totum vel in partem privari, aut ab eorum exercitio via facti ſuſpendi, quam ipſo titulo ſeu Beneficio ſpoliari.

Exempli gratia, quia hodie Archidiaconatus judicatur eſſe dignitas *in titulum* Canonica inſtitutione conferri ſolita, deducunt Canoniſtæ, Archidiaconum functiones ſui muneris exercere jure proprio ſive jure ſui tituli: neque his magis, quam ipſa dignitate pro nutu Epiſcopi, ordine Juris neglecto, exui poſſe, uti poſt plures citatos tenet celebris Fagnanus ad *Cap.* AD HÆC ※ *de Officio Archid. ibidem* n. 31. referens opinionem Innocentii dicentis, *Archidiaconos & ſimiles ideo dici Vicarios Epiſcopi, quia exercent ea quæ etiam ad Epiſcopum pertinent; ſed tamen non eſſe tantum Vicarios, ſed* CERTA DIGNITATE *potiri: adeo ut* PROPTEREA *removeri non poſſint ad libitum Epiſcopi, nec ipſe pro ſuo velle illorum* OFFICIA *exercere.*

Dein citatis pluribus antiquis Canoniſtis Innocentio conſentientibus, ex eo quod *Archidiaconus* ſit *Vicarius non ab Epiſcopo aſſumptus, ſed datus* A JURE, infert, *& ſic non eſt,* AMOVIBILIS, *ſed habet Vicariam* PERPETUAM *annexam ex privilegio Canonis quod in totum vel* IN PARTEM *a quoquam Pontificum convelli vel mutari non poteſt.* num. 32.

Hinc manifeſtum eſt Canoniſtas deducere inamovibilitatem Archidiaconi tam quoad Officium quam munia & jura eidem competentia, ex eo quod Archidiaconatus ex privilegio vel conſuetudine ſit dignitas annexaque Vicariæ *perpetuæ*; atque ita Archidiaconus munera Officii exerceat jure *ordinario* ſeu *jure ſuæ dignitatis* & Vicariæ *perpetuæ*.

Si hæc de Archidiaconis, quanto potiori jure eadem ſtatuuntur de *Parochis* ſeu *Curatis*? qui, ut cum pio illo Concellario Gerſonio loquar, *ſunt in Eccleſia minores* PRÆLATI *&* HIERARCHÆ *ex* PRIMARIA INSTITUTIONE CHRISTI, *quibus competit* EX STATU *jus prædicandi, jus Confeſſiones audiendi, jus Sacramenta Eccleſiaſtica... miniſtrandi*, &c.

Quique, utpote habentes *juriſdictionem ordinariam*, de jure communi operarios ſibi aſſumunt neceſſarios, curam animarum eiſdem concedunt; approbatis ab Epiſcopis pro concionibus & Confeſſionibus conſenſum præbent, ut hac facultate in ſuis Parochiis utantur, &c.

Hinc quid etiam vulgarius quam diſtinctio inter Presbyteros ſive Regulares ſive Seculares, qui ex ſimplici approbatione & Epiſcopali delegatione prædicant, Confeſſiones excipiunt, &c. & Presbyteros qui ea auctoritate pollent vigore ſuorum titulorum quibus annexa eſt animarum cura; unde & Curatorum nomen ſortiuntur.

Quis neſcit priores, ut perpetuum titulum, cui jus hæc munia obeundi eſt annexum, poſſidentes, poſſe ea facultate, uti mere precaria, ab Epiſcopis, ſi ita coram Deo judicaverint, privari: non ita poſteriores, qui jus illud poteſtate *propria* ratione tituli vel Beneficii quod obtinent, exercent; atque ea ratione hac Epiſcopi ſpeciali *approbatione* non indigent, ut diſertiſſime etiam diſtinguit Synodus Tridentina *Seſſ.* 23. *cap.* 15. *de Reform.*

Quam diſtinctionem utpote in jure fundatiſſimam nuper etiam inſecutus eſt celeberrimus Clerus Gallicanus, dum Regi Chriſtianiſſimo auctor fuit Edicti quod anno 1695. evulgavit, & Parlamenti calculo probatum eſt. Cum enim art. 11. declaratum eſſet, quod datam licentiam Presbyteris Secularibus & Regularibus ad excipiendas Confeſſiones vel ad tempus vel ſine temporis limitatione poſſint Epiſcopi, etiam ante elapſum terminum, revocare ex cauſis quæ ad eorum notitiam poſt conceſſam facultatem pervenerint, quaſque non tenerentur exprimere, ſtatim ſequenti articulo declarat *ſub articulis præcedentibus non comprehendi* CURATOS *ſive ſeculares, ſive Regulares, qui concionari & Sacramentum Pœnitentiæ* in *ſuis Parochiis adminiſtrare poſſunt.*

Conſtat itaque Beneficiatos, præſertim Parochos, per inſtitutionem Canonicam Beneficium ſeu titulum ſemel aſſecutos una conſequi plenum & perpetuum jus ad exercendas functiones omnes eidem *titulo*, ſignanter *Parochiali*, annexas.

§. 9.

Beneficiorum perpetuitas facit, ut his ſine Judicis competentis Sententia, ſervato Juris ordine lata, legitimi eorumdem Poſſeſſores privari nequeant.

Non ſolum Parochialia & Curata Beneficia, verum etiam ſimplicia quæcumque, ut veri Beneficii naturam habeant, debere eſſe *perpetua*, unanimis Canoniſtarum eſt doctrina.

Hinc natura Beneficiorum exigit, *ut non conferantur ad certum tempus, ſed* PERPETUO, *ſeu* AD VITAM *ejus cui confertur*, uti poſt alios loquitur Hieron. Gonzales ad *Reg*, 8. *Cancell. Gloſſ.* 5. *n.* 11. *addens hoc eſſe* PROPRIUM *Beneficiorum.*

Unde & Beneficium Eccleſiaſticum communiter definitur: " *Jus* PERPETUUM *Officii alicujus ſpiri-* „ *tualis certa* in *Eccleſia obeundi*, adjunctis fructi- „ bus, ſive reditibus *huic Officio* aſſignatis. (*a*)

(*a*) Cum Beneficia ex natura ſua ſint perpetua, in eo differunt, ab Officiis in titulum non erectis, quæ ſunt tantum commiſſiones ad nutum committentis revocabiles. Igitur quia precario poſſidentur, auferuntur neglecto ordine judiciario. E contra Beneficiarii, cum Beneficia ſuo nomine veluti rem propriam poſſideant, iis privari non poſſunt, niſi culpa ſua debite probata, hanc privationem meruerint, & per judicium canonice datum dejecti fuerint. Nonnulli tamen ſunt Parochi regulares, qui prædicta perpetuitate non gaudent in caſibus, in quibus permittitur Superioribus eorum Generalibus illos revocare, ubi adeſt conſenſus Epiſcopi, in cujus Diœceſi eorum Beneficia verſantur. Hæc Parochorum revocatio fit vel in ſalutem revocandorum, vel in commodum Congregationum. Hi caſus exponuntur in Conſtitutionibus aut Decretis illarum Congregationum, explicantur quoque

Cum itaque Beneficiatus vi inſtitutionis tituli, ut perpetuus *Miniſter* adſcribatur certæ Eccleſiæ, ut in ea ad vitam ſuis fungatur officiis ſpiritualibus: ut & *ſuperiori* §. etiam obſervatum fuit: hinc indubitatum eſt, quod nec ab ea removeri poſſit invitus, niſi Judicis Sententia declaretur ob legitimam & Canonicam cauſam ſuo gradu & miniſterio excidiſſe.

Sic e. g. ſeculo XI. decernit Concilium Nemauſenſe Præſide Urbano II. Can. 9. *Sacerdotes quando regendis præficiuntur Eccleſiis, de manu Epiſcopi curam animarum ſuſcipiant, ubi & in* TOTA VITA *ſua Deo* DESERVIANT, *niſi Canonico degradentur officio.*

“ Ut ergo quis, inquit Officialis Antverpienſis
„ Zypæus, *Beneficio privetur, &* DELICTUM *requi-*
„ *ritur*, cui *illa a Jure pœna* ſit impoſita; *C. Inven-*
„ *tum* 16. *q.* 1. *c.* 1. *& ibi Gloſſa de capellis Monach.*
„ *in* 6. illudque MANIFESTUM: *C. Nos in quemquam*
„ 2. q. 1. nec. Judici creditur id ſine actis aſſerenti:
„ *C. Si tantum. C. Placuit* 6. *q.* 2 denique ut ORDO
„ JURIS SERVETUR... nec enim ſub fiducia Magiſtra-
„ tus fieri QUIDPIAM *contra Jus* permittitur. “ Eſt-
„ que hæc communis Juriſperitorum & Pragmatico-
„ rum ſententia.

Certe neminem Beneficio Eccleſiaſtico aut alia re quapiam poſſe privari a Judice Juris ordine prætermiſſo evincit *titulus XIII.* ※ *de Reſtitutione ſpoliatorum*, cum hujuſmodi Judex pro SPOLIATORE habeatur: eſtque in hac re celebre Reſponſum Alexandri III. Cantuarienſi Archiepiſcopo. Extat *ibidem cap.* 7.

Sic autem ſonat: “ Conquerente nobis Renaldo
„ Clerico, accepimus, quod ipſum *Eccleſia* de Weſort
„ SINE JUDICIO *ſpoliaſti.* Quia vero jam non decet
„ honeſtatem tuam Clericos tuæ juriſdictionis ſine
„ *manifeſta* cauſa & rationabili *ſuis Beneficiis* ſpolia-
„ re quibus teneris paterna proviſione conſulere: man-
„ damus, quatenus, ſi eſt ita, prædicto Clerico præ-
„ fatam *Eccleſiam* cum reditibus inde perceptis reſti-
„ tuas; & *in pace eam poſſidere* permittas. Reſtitu-
„ tione autem facta, ſi quid adverſus eum *ſuper præ-*
„ *ſcripta Eccleſia* proponere volueris, coram Exon.
„ Epiſcopo delegato a nobis, per te, vel per ſufficien-
„ tem reſponſalem tuum cum eodem R. ORDINE JU-
„ DICIARIO poteris experiri.

Imo licet crimen aut delictum per Beneficiatum commiſſum eſſet tam grave, quod pœnam privationis induceret *ipſo jure*; notiſſimum tamen eſt eum non poſſe e poſſeſſione Beneficii amoveri invitum, niſi prius Judici *judicialiter* probetur, crimen hoc ab eo fuiſſe commiſſum; & dein ſententia commiſſi criminis *declaratoria* ſubſequatur.

Et quia Vicarii ad regimen Eccleſiarum Parochialium unitarum deputati de jure debent eſſe perpetui, ideo nec hi niſi per Judicem a ſuis Vicariis ſive titulis amoveri poſſunt; uti patet *Cap.* 3. ※ *de Officio Vicarii*, ubi reſpondet Pontifex Vicarium inſtitutum non poſſe *ab Eccleſia removeri*, vel *aſſignata* ipſi *portio minuis niſi aliquid committat, propter quod per* JUDICEM *in Vicaria ſit* vel *Beneficio* CONDEMNANDUS. (*a*)

Ex quo poſt Gloſſographum ſtatuunt Canoniſtæ, etiam *Vicarios perpetuos non poſſe removeri, nec privari, niſi ex* LEGITIMA *cauſa, ac per Judicem* COMPETENTEM: ſicut aliis citatis docet Fagnanus ad dictum *Cap.* 3. *n.* 28.

Cumque *Jus* ad functiones ſpirituales, præcipue Parochiales, æque ſit *perpetuum* ac *titulus* beneficialis, ex quo hoc *Jus* manat, ut ſuperiori §. demonſtratum eſt, ita non magis quis his functionibus quam ipſo titulo, ſine Judicis competentis legitima Sententia privari ullatenus poteſt; quemadmodum id tum ex *eodem* §. tum e textu hujus liquidiſſime patet.

Et profecto, quid aliud eſt dicere quod quis *Beneficio Eccleſiaſtico* privari non poſſit, quam quod privari non *poſſit jure* OFFICII *alicujus* SPIRITUALIS *certa in Eccleſia obeundi*? Quid enim eſt *Beneficium Eccleſiaſticum, niſi jus perpetuum* OFFICII *alicujus* SPIRITUALIS *certa in Eccleſia obeundi?* Et quid eſt *Curatum?* Nempe quod *adjunctam animarum curam habet.*

Nec immerito decreverunt Eccleſiæ Canones in depoſitione, privatione aut ſuſpenſione Clericorum, præcipue autem Parochorum, ordine judiciario, *auctoritate Canonica*, & non ex arbitrio Epiſcoporum, *poteſtate tyrannica*, procedi: nam ut jam pridem deploravit Concilium Hiſpalenſe II. Can. 6. “ *Multi* ſunt
„ qui *indiſcuſſos* POTESTATE TYRANNICA *non* AUCTO-
„ RITATE CANONICA *damnant*: & ſicut nonnullos
„ gratiæ favore ſublimant, ita quoſdam odio, invi-
„ diaque permoti humiliant, & *ad levem opinionis*
„ *auram condemnant, quorum crimen non appro-*
„ *bant.* „

Utque huic *præſumptioni* occurrat, ſtatuit Concilium juxta illius temporis diſciplinam, ut *juxta priſcorum Patrum ſententiam nullus noſtrum ſine Concilii examine dejiciendum quemlibet Presbyterum vel Diaconum audeat.* Apud Gratianum *C.* 15. *q.* 7. *c.* 1.

§. 10.

Qua ratione Parochi curam animarum dicantur ab Epiſcopo accipere.

A Primis Eccleſiæ ſeculis ſervatum eſt, ut ſingulis Epiſcopis portio quædam orbis, quam Diœceſim vocamus, diviſa ſit, quam regeret, & cui quæ ſalutis ſunt, fideliter miniſtraret, juxta illud S. Cypriani de Epiſcopis loquentis: *Singulis Paſtoribus portio gregis fuit adſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet.* Lib. de unit. Eccl.

Poſtmodum aucta Fidelium multitudine, cum unus Epiſcopus non ſufficeret regendæ portioni gregis ſibi concreditæ, cœpit ſingulorum Epiſcoporum portio ſive Diœceſis dividi in minores partes; ſinguliſque præfici cœperunt diſtincti Presbyteri, qui tanquam minores Prælati eas regerent, cum quadam tamen ad Epiſcopum, totius Diœceſis caput, & ſuperiorem Prælatum, ſubordinatione.

Porro ſicut nullus ſeipſum in Epiſcopum poteſt eligere aut Eccleſiæ miniſterio applicare, ſeu ſibi *honorem ſumere, ſed tanquam Aaron a Deo vocari* debet; ſimiliter nec inferiores Presbyteri propria auctoritate curam Parochiarum ſuſcipere, aut iis ſeſe unquam ingerere potuerunt, ſed ab aliis vocari & applicari debuerunt.

Uti vero circa formam vocationis & applicationis Epiſcoporum (quæ per electionem & confirmationem fieri conſuevit) varia fuit pro varietate temporum & Eccleſiarum diſciplina, ita & circa vocationem & applicationem inferiorum Presbyterorum ſive Parochorum.

Hoc unum firmum manſit & conſtans, ut nec Epiſcopus nec Presbyter curæ animarum applicaretur ſine ejus

in Litteris Patentibus, quibus in his caſibus eximuntur Regulares Parochi a Regiis Ordinationibus, quæ executioni mandant Canones, quibus ſtatuitur ut Curati ſint perpetui & inamovibiles.

Quæ ad hanc exceptionem pertinent quantum ad uſum Galliæ, habentur in edit nova Commentariorum Cleri Gallic. *tom* 3. *a pag.* 790. *ad pag.* 830. Ibi leguntur Litteræ Patentes conceſſæ Superiori Generali Canonicorum Regularium Congregationis Gallicanæ, & Litteræ Patentes datæ Abbati Præmonſtratenſi.

(*a*) Eo loci agitur non de Vicario ſimplici qui ad nutum revocari poteſt, ſed de Vicario perpetuo, qui etiam vulgo dicitur Parochus. Dicitur tamen Vicarius propter Parochum primitivum, cujus vices agere cenſetur.

ejus qui in Hierarchia Eccleſiaſtica ſuperiorem obtinet locum, auctoritate.

Sic olim Epiſcopi ſine ſui Metropolitani, & hodie ſine Romani Pontificis approbatione ſeu confirmatione, curæ animarum non applicantur. Presbyteri vero non obſtante mutatione quacumque, quæ circa electionem, aut præſentationem vel collationem intervenire potuit, abſque auctoritate & approbatione Epiſcoporum, vel qui eorum auctoritate funguntur, Parochias regendas ſuſcipere aut earum ſpirituali & Paſtorali regimini ingerere ſeſe nunquam potuerunt.

At vero Epiſcopi, ubi auctoritate vel Metropolitani, vel juxta modernam diſciplinam, per confirmationem Romani Pontificis regimini & curæ alicujus Eccleſiæ ſeu Diœceſis applicati fuerint & adſcripti, vi hujus applicationis ſine alia nova commiſſione jus & auctoritatem regendi in ſpiritualibus populum illius Eccleſiæ aſſequuntur: atque hoc ſenſu dicitur juriſdictio & poteſtas Epiſcoporum eſſe juris divini, ſive immediate a Chriſto. Quia licet per homines in Epiſcopos eligantur & Eccleſiis applicentur, ubi tamen ſunt electi & Eccleſiæ canonice applicati, jure divino & ex Chriſti inſtitutione habent poteſtatem regendi populum ſibi commiſſum.

Simile & in Parochis contingit. Hi enim non ſecus atque Epiſcopi, hominum miniſterio eliguntur, & ſuis applicantur Eccleſiis: at ubi ſemel electi & auctoritate Epiſcoporum certæ Eccleſiæ tanquam *perpetui peculiareſque Parochi* ſunt adſcripti, immediate vel ſolius hujus applicationis, ſive, (ut hodie loquimur) *dationis tituli Parochialis*, conſequuntur jus & auctoritatem populo ſibi credito omnia ad animarum ſalutem neceſſaria miniſtrandi. Atque hoc ſenſu etiam Curatorum poteſtas immediate a Deo & ex Chriſti inſtitutione eſſe cenſetur.

Quemadmodum enim Epiſcopi *Apoſtolorum* ſucceſſores ſunt, ita & Paſtores *Diſcipulorum* ſucceſſores reputantur: *Status* Curatorum, inquit pius Gerſonius Cancellarius Pariſienſis, *succedit ſtatui* 72. Discipulorum *Chriſti quoad Legem novam, & figuratus eſt in antiqua Lege per Levitas; ac proinde ſtatus* Curatorum est de institutione Christi et Apostolorum. *Tract. de Statibus Eccleſ. conſid.* 1.

Hinc & *conſid.* 12. ſecutus Facultatem Theologicam Pariſienſem ait: *Domini* Curati *ſunt in Eccleſia minores Prælati &* Hierarchæ ex primaria institutione Christi, *quibus competit* ex statu *jus prædicandi, jus confeſſiones audiendi, &c.*

Itaque Curati dicuntur curam animarum, aliaque ad eam ſpectantia ab Epiſcopo accipere; quia nimirum per Epiſcopum, prævio ejus examine & approbatione, Eccleſia Parochialis eis aſſignatur, & eorumdem auctoritate tanquam *proprii* Presbyteri eidem intitulandi ſunt & *incardinandi*, uti juxta modernam diſciplinam Epiſcopi, auctoritate Romani Pontificis confirmantis, Eccleſiam ſive Diœceſim regendam accipiunt, & eidem adſcribuntur.

Verum dum jam canonice Eccleſiam regendam Presbyter ab Epiſcopo ſuſcepit, & obtenta ab eodem cura animarum, tanquam proprius Paſtor intitulatus eſt; tum eam (non ſecus ac Epiſcopus Diœceſim ſuam) jure proprio & tanquam illius Eccleſiæ minor Prælatus poſſidet, & in ſpiritualibus adminiſtrat.

Hinc & Presbyteri Parochialibus Eccleſiis præfecti jam pridem dicti fuere Presbyteri *Cardinales*. Sic legitur in Capitulis Synodalibus a Waltero Epiſcopo Aurelianenſi anno 858. promulgatis *Capite* 2. *Ut per Archidiaconos vita, intellectus & doctrina* Cardinalium *Presbyterorum inveſtigetur.* Ad quæ verba ita notat Ludovicus Cellotius e Societate Theologus *n.* 5. Cardinales *Presbyteri ſunt addicti &* incardinati *Eccleſiis in quibus moventur quidem ut omnibus provideant; ſed ita tamen ut ab illis non moveantur. Et quia* cardo *rerum omnium præcipua pars dicitur, præcipui & primarii earum Eccleſiarum Presbyteri ſunt, quos* Parochos *ſeu* Curatos *dicimus.*

Et ſimiliter in *Cap.* 2. ☩ *De officio Archipresbyteri* injungitur Archipresbytero *ut provideat vitam Sacerdotum* Cardinalium, quos antiquus Gloſſographus vocat Sacerdotes *principales*: & in nota marginali ex Antonio Auguſtino dicitur, *Sacerdotes* Cardinales *hoc loco, non Urbis tantum Romæ, ſed aliarum etiam Civitatum primos interpretamur; quibus tituli, id eſt,* Parochiæ *committuntur.*

Conformiter ad hæc docent Canoniſtæ, *quando diſtinctæ ſunt Parochiæ, & in qualibet Parochia adeſt* proprius *Rector, tunc Epiſcopus non eſt Rector totius Diœceſeos, ſed ſolius Eccleſiæ Cathedralis, & Prælatus ſuper omnes ſuæ Diœceſis Rectores.* Ita poſt *Hieronymum Gonzales* ad Regul. 8. Cancell. Gloſſ. 6. n. 83. loquitur *Auguſtinus Barboſa* de officio Parochi, art. 1. cap. 1. n. 22.

Nequaquam ergo Prælati & Parochi reputandi ſunt *Vicarii* Epiſcoporum, quaſi eorum poteſtas ſit vicaria ſeu delegata, pro Epiſcoporum arbitrio revocabilis; ſed tanquam inferiores Prælati ſeu Paſtores una cum Epiſcopo, *jure* proprio, populi curam gerentes, cum quadam tamen ad Epiſcopos Hierarchica ſubordinatione. (*a*)

Licet enim Parochi tanquam proprii Presbyteri regentes commiſſum gregem merito inter ordinarios Prælatos & Hierarchas numerentur; tamen, & illud ſcitur, Epiſcopos, *qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad Hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & poſitos a Spiritu ſancto regere Eccleſiam Dei.* Synodus Trid. *Seſſ.* 23. *De Ordine, cap.* 4.

Quare & Epiſcopi, ut præcipuum & ſuperiorem locum in ordine Hierarchico tenentes, prævalent ſuperioritate & auctoritate in Parochos tanquam inferiores Hierarchas; atque eo titulo poſſunt in eorum mores inquirere, Eccleſias Parochiales viſitare, ac perſpicere num cura animarum laudabiliter exerceatur, defectuſque, ſi qui irrepſerint, corrigere & ſupplere: attendentes ſemper ad hoc Principis Apoſtolorum ad Epiſcopos monitum: *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei... non ut* dominantes *in Cleris, ſed forma gregis facti* ex animo. 1 Epiſt. Petr. cap. 5. v. 2. & 3.

Verum nequaquam titulo hujus ſuperioritatis & auctoritatis poſſunt Epiſcopi pro ſuæ voluntatis arbitrio Parochis adimere aut interdicere in totum vel in partem, curam animarum, cum eam non ad nutum & arbitrium ipſorum exerceant, ſed nomine *proprio* & *jure ſuo*: quare nec ipſis invitis obtrudere poſſunt operarios, qui in eorum Parochiis ullas functiones Paſtorales exerceant; ut & nuperrime hic Lovanii reſolutum & in Conſilio Flandriæ judicatum eſt. Utrumque Inſtrumentum hic annectitur ſub *C.*

Nulli enim Prælato aut Superiori vel Judicii fas eſt quemquam Beneficiatum in ſuo Beneficio, aut ejus exercitio, ad libitum impedire, vel ejuſdem jura invadere. (*b*)

Sed ſi Epiſcopi quempiam exiſtiment minus recte

(*a*) Ea conſtans extitit Theologicæ Facultatis Pariſienſis doctrina: quippe an. 1408. cum Joannes de Gorellio Minorita in Theſi quadam propugnaſſet *Curatos non eſſe de Chriſti inſtitutione*, ab eadem Facultate compulſus eſt ut hanc opinionem his revocaret verbis: *Dico nunc ultranea voluntate veritates quæ ſequuntur: Domini Curati ſunt in Eccleſia minores Prælati & Hierarchæ, quibus competit ex ſtatu jus prædicandi, jus confeſſiones audiendi,* &c. Eamdem palinodiam an. 1429. recinit Joan Sarazin Dominicanus, auctoritate Facultatis Pariſienſis compulſus.

(*b*) Quid in Galliis peregatur, oſtendit Declaratio, quam ann. 1689. dedit Ludovicus XIV. Galliarum Rex Chriſtianiſſimus.

anima-

animarum curam gerere, adeo ut a Paſtoralibus muniis ſecundum Canones ſuſpendendus ſit aut privandus: tum, ſua auctoritate & ſuperioritate legitime utentes, Paſtorem hunc, non pro arbitrio quaſi DOMINANTES *in Cleris* removeant aut deponant, ſed juxta Eccleſiæ Canones, primo monitionibus & ſuavioribus mediis cum eo agant ut miniſtri Chriſti, Superiores & Patres: quæ ſi non proficiant, tum tandem ut Judices, ſed non niſi coacti, & ſervato Juris ordine.

Epiſcopi ipſi, licet præcipuum in ordine Hierarchico locum obtinentes, etiam Diœceſim ſuam regunt cum quadam ad Epiſcopum Romanum & ſuos reſpective Metropolitas Hierarchica ſubordinatione: ſed num ideo ſeſe *Vicarios amovibiles* credent, qui ad nutum & arbitrium functiones Epiſcopales exercent? An Jura ſua Epiſcopalia ab eis propterea invadi ſinent? An ideo exiſtimabunt ſeſe ad libitum Romani Pontificis poſſe deponi, excommunicari, interdici vel ſuſpendi ullatenus? Nequaquam profecto.

Non enim arbitrio Romani Pontificis aut ſuorum reſpective Metropolitanorum ſubjacent, ſed *Canonibus*, ſed *Legibus*; atque ex eis debent judicari & tractari.

Eodem jure & ipſi tenentur uti erga ſuos Parochos, qui una cum ipſis *ſollicitudinem gregis Domini perceperunt, & in Sacerdotali miniſterio, ſecundi Ordinis & Dignitatis locum poſſident*; ut loquitur Riculfus Sueſſionum Epiſcopus in Conſtitutione ſua *Cap.* 1. Extat *tom.* 9. *Concil. General. col.* 416.

Ex his facile intelligitur qua ratione Parochi dicantur curam animarum accipere ab Epiſcopis: quodque in exercitio ejuſdem nullatenus dependeant a nutu & voluntate Epiſcoporum, ſed eam exerceant NOMINE PROPRIO, NON ALIENO; adeo ut ea in nulla parte poſſint privari, niſi ſervato in omnibus Juris ordine, eam pœnam commeruiſſe probatum fuerit & Sententia definitiva declaratum.

§. 11.

De Inſtitutione Corporali, ſive Miſſione in poſſeſſionem.

Vigente priſtina Eccleſiæ diſciplina, quæ titulos Beneficiorum ſeu ipſa Beneficia ab ordinatione ſive collatione Ordinum non ſejungebat, ſed Clericos per ipſam ordinationem certis Eccleſiis alligabat, ut in illis tanquam earum Miniſtri functiones ſuſceptorum Ordinum obirent, incognita erat *Inſtitutio auctorizabilis* ſeu *tituli collativa* ſeparata ab ipſa Ordinatione, de qua in præcedentibus, uti & *ea* quæ hodie vocatur *corporalis*, *ſeu miſſio in poſſeſſionem*.

At poſtquam circa ſeculum XI. erecta fuere Beneficia, eaque a collatione Ordinum ſeparatim conferri cœperunt; una invaluere *inſtitutio auctorizabilis* ſive *tituli collativa*, & quæ hodie dicitur *Miſſio in poſſeſſionem*, quæ quodammodo reſpondet *ſolemni inveſtituræ*, per quam ipſe Vaſſallus mittitur in poſſeſſionem ipſius feodi.

Quemadmodum autem in præcedentibus notatum eſt *Inſtitutionem auctorizabilem* pene per omnia coincidere, quoad effectum, inveſtituræ feudali quæ ſolet vocari *Civilis*, & per quam Vaſſallus conſtituitur dominus & proprietarius feudi; ita quoque *Inſtitutio corporalis* ſeu *miſſio in poſſeſſionem* reſpondet *inveſtituræ feudali* per quam ipſe Vaſſallus inducitur in poſſeſſionem realem & perſonalem ipſius feudi.

§. 12.

Quid per hanc inſtitutionem ſeu miſſionem in poſſeſſionem conſequatur Beneficiatus, puta Parochus.

In præcedentibus obſervavimus Vaſſallum per inveſtituram ut vocant *civilem* conſtitui dominum ſeu proprietarium ipſius feudi; atque ad hujus exemplum, attenta moderna diſciplina, Clericum per *inſtitutionem auctorizabilem* huic inveſtituræ reſpondentem, conſtitui quaſi dominum & proprietarium Beneficii, ſive adipiſci verum titulum Beneficii cum omnibus juribus ei annexis.

Cæterum uti & ſupra obſervatum eſt, Vaſſallus per eam inveſtituram non conſtituitur in poſſeſſione, ſive non intrat in poſſeſſionem feudi; ſimiliter & Clericus per hanc inſtitutionem non intrat in poſſeſſionem, ſed in eam per novam inſtitutionem, ſive inveſtituram induci debet.

Porro quemadmodum Vaſſallus per *inductionem in poſſeſſionem* nullum novum jus in re feudali acquirit, ſed duntaxat ei datur quaſi auctoritas eo jure libere utendi, ita quoque Clerico jam *inſtituto*, ſive canonice de Beneficio proviſo, per *immiſſionem in poſſeſſionem* nullum novum jus accedit, ſed duntaxat introducitur in poſſeſſionem, ad eum effectum ut queat perſonaliter jus & ea quæ illi annexa ſunt exercere.

Quod vel eo apparebat in Clerico potiori jure, quam in Vaſſallo requiri, ne Clericus propria auctoritate exercitium harum functionum aſſumendo, videretur, non vocatus ut Aaron, honorem Sacerdotii ſumere.

Quandoquidem Beneficiatus per *immiſſionem in poſſeſſionem*, adinſtar Vaſſalli, conſequatur liberum exercitium Beneficii per *Canonicam inſtitutionem* acquiſiti, hocque exercitium unice conſiſtat in actuali & libero exercitio ſeu uſu functionum ſpiritualium, quæ Beneficio ſunt annexæ, quæque conſtituunt *Officium*, propter quod Beneficium datur; evidens eſt, quod pacifica Beneficii poſſeſſio conſiſtat in pacifico & libero uſu officii, ſive functionum, quas ipſum officium neceſſario exigit.

Et ſane immiſſionem in poſſeſſionem Beneficii unice dirigi ad functiones ſpirituales ſeu Eccleſiaſticas Beneficio annexas, libere obeundas, evidenter probat forma qua, ſpectata moderna diſciplina, Beneficiati in poſſeſſionem mittuntur.

Miſſionem hanc in poſſeſſionem juxta modernam diſciplinam per omnia pene coincidere cum *ſolemni inveſtitura* feudali, jam ante notavimus.

Quod etiam pridem pulchre notavit *parte* 2. *cap.* 6. prælaudatus P. Gudelinus dicto tractatu: ibi enim aſſignavit *n.* 1. rationem cur hæc inveſtitura fiat porrectione haſtæ vel alterius ſigni corporei; nempe, quia *maxima & præcipua pars feudorum in honoribus & imperiis & ſimilibus juribus conſiſtit; quæ cum incorporalia ſint, non niſi ſigno aliquo corporeo tradi, capique poſſunt*; monuitque n. 2. *quod, ut varia ſunt feudorum Vaſſallorumque genera, ita ſint varia quæ in ſingulorum inveſtituris adhibentur: quæ quidem*, inquit, *ſignificant jus & poteſtatem quæ una confertur, feudove annexa eſt.*

Tum, his latius expoſitis & ſingulorum feudorum ſymbolis explicatis, tandem *n.* 12. advertit obſervandum *inveſtituram non eſſe actum juris feudalis proprium, ſed ejus in pleriſque aliis uſum eſſe, veluti in translationibus rerum cenſualium apud Scabinos, &c.*

Oſtenditque *n. ſequenti*, quod *in ſacris Inaugurationibus* ſimilis per ſymbola inveſtitura locum obtineat, hæcque inſtitutioni Clericorum in Beneficiis correſpondeat. *De inſtitutione* (ait) *quæ fit in Archidiaconatu, Præpoſitura, aliiſque* BENEFICIIS ECCLESIASTICIS, *per ſymbolum annuli, libri, aut alterius cujuſvis rei, dubitandum non eſt: cum hujuſmodi inſtitutioni expreſſe in libris Juris hoc nomen* INVESTITURÆ *tribuatur*; Cap. *Cum olim.* 12. ※ *de Sententia & re judicata*, Cap. *Ex ore.* 3. ※ *de iis quæ fiunt a majori parte Capituli.*

Hanc formam immiſſionis, prout hodie uſitata eſt, latius proſecutus ſum in *Jure Eccleſ. parte* 2. *ſect.* 3. *tit.* 9. alias 26. *cap.* 2. atque n. 11. notavi, quod immiſſio in poſſeſſionem requirat, ut cum ipſa pronuntiatione formæ quædam externa ſymbola realiter adhibeantur,

Digitized by Google

beantur, per quæ appareat quod proviſus *poſſeſſionem* accipiat; unaque obſervavi hæc ſymbola externa pro conditione Beneficiorum & locorum conſuetudine, varia eſſe, prout ibidem ex Petro Rebuffo aliiſque plura adhiberi ſolita annotavi.

Ex his autem manifeſtum eſt omnia hæc externa ſymbola, *in inſtitutione corporali* Clericorum ac ſignanter Parochorum adhiberi ſolita, ſignificare jus & obligationem obeundi ea, quæ *Officio* propter quod Beneficium datur, ſunt annexa; ut proinda evidens ſit hanc *immiſſionem in poſſeſſionem* unice reſpicere munia & functiones per Clericum, puta Parochum, vi ſui Beneficii Parochialis obeundas.

Itaque quemadmodum Vaſſallus per ſolemnem Inveſtituram, quæ fit adhibitis ſymbolis externis, immittitur in poſſeſſionem omnium jurium feudo annexurum, ita quoque Beneficiatus cenſetur per eam accipere poſſeſſionem pacificam Beneficii, & omnium Beneficio annexorum, ſive liberum exercitium eorum, quæ officium propter quod datur Beneficium, requirit.

Ex hactenus dictis concludendum eſt, Beneficiatos per inſtitutionem Canonicam ſive auctorizabilem, accipere verum & perpetuum titulum ſui Beneficii, necnon ea omnia quæ eidem annexa ſunt.

Deinde ea omnia vi hujus Inſtitutionis iis ſuis jure ordinario ſive jure ſuorum titulorum competere.

Præterea quod vi inſtitutionis corporalis ſive immiſſionis in poſſeſſionem, conſequantur poſſeſſionem omnium eorum jurium quæ ipſi titulo annexa ſunt.

Hinc ulterius concludendum eſt, quod Beneficiati, puta Parochi, poſt acceptam poſſeſſionem Beneficii in jure obeundi has functiones, ſive explendi officium propter quod datur Beneficium, non magis impediri & turbari queant, quam in ſuis titulis vel Beneficiis Parochialibus; ſive quod non minus jure perpetuo ac proprio competat ipſis Beneficiatis jus dictas functiones obeundi, quam jus retinendi & poſſidendi ipſum titulum ſeu Beneficium.

His ſufficienter demonſtratum creditur in quo conſiſtat pacifica poſſeſſio Beneficii, quæ primum fundamentum ſubminiſtrat pro obtinenda protectione Regia, quæ hodie vocatur *Manutenentia*.

Porro ideo operoſius quam neceſſe erat expoſui naturam poſſeſſionis pacificæ Beneficiorum Eccleſiaſticorum, eo quod præcipue agamus de illa facti via, qua Beneficiati per *illegitimas cenſuras* ſuis functionibus interdicuntur, aut ab eiſdem ſuſpenduntur.

Ut ita clarius intelligeretur, Beneficiatos hujuſmodi *cenſuris* in pacifica poſſeſſione ſuorum Beneficiorum realiter *via facti* turbari; cum hæc poſſeſſio proprie conſiſtat in actuali exercitio earumdem functionum ſpiritualium: ut e ſuperius expoſitis jam vel talpa videat.

Atque adeo eos æque adverſus hanc *facti viam* ac adverſus quamcumque aliam, plane poſſe Regiam *Manutenentiam* & protectionem implorare.

Eoſque ſub Regia *Manutenentia* ſeu *protectione*, adverſus ejuſmodi *viam facti* conceſſa, libere poſſe pergere ac continuare in poſſeſſione ſeu uſu & exercitio earumdem functionum ſpiritualium, in qua iſtiuſmodi *violentis Cenſuris* fuerant turbati; de quo articulo latius in decurſu.

Id autem ſingularius præſtiti circa Beneficia Parochialia & Curata, eo quod adverterem Parochos, etſi *minores Hierarchas*, hodiedum tam leviter, *ob rationes animum moventes*, vel etiam *proviſionaliter* ſuſpendi a functionibus ſuis Paſtoralibus: quo indigne rediguntur ad ordinem ſimplicium Clericorum qui has functiones tantum jure mere *precario* exercent; qua agendi ratione ipſa *Hierarchia Eccleſiaſtica* non parum perturbatur; qua ſemel concuſſa, omnia ſuſdeque vertere a beneplacito Superiorum Eccleſiaſticorum jam omnino dependebit.

Cæterum exponendo ſuperius *modum*, quo poſſeſſio Beneficiorum Eccleſiaſticorum acquiratur, neqoaquam meus ſuit ita eum definire ſeu arctare, ac ſi non alio modo ſeu forma poſſeſſio acquiri queat: ſcitur enim, cum modus iſte tantum diſciplinam concernat, eum, pro locorum & temporum varietate, ac conſuetudine varium eſſe poſſe.

§. 13.

De Officiis Eccleſiaſticis, & eorum pacifica poſſeſſione.

Notum eſt Officia, quæ natura ſua certum & determinatum tempus durationis non habent, paſſim reputari perpetua, prætertim moribus noſtris: eo nempe ſenſu quod eorumdem poſſeſſores, vita durante, iis ſine cauſa legitima, eaque probata, privari, aut in eorum exercitio turbari nequeant.

De hoc nos teſtatur Bugnionius de Legibus abrogatis *lib.* 1. *Satura* 1. ſcribens, quod Leges ſancientes, ut omnes Judices poſt adminiſtrationem depoſitam, quinquaginta dies in certo loco permaneant, non obtineant in Gallia, quod Officia & dignitates illic ſint perpetua, id eſt, penes eos remaneant, qui ea in Republica gerant, quoad vitam agunt.

Idem dudum ante ipſum teſtatus ſuit antiquiſſimus ille Pragmaticus Guillelmus Benedictus in elaborato ſuo Commentario *ad Cap. Rayn.* verbo *Duas habens filias*, aitque *n.* 38. " Nec Officia vacare dicuntur,
„ *niſi in tribus caſibus*. Scilicet morte naturali, aut
„ civili: puta renuntiatione, vel ſurefacto, ſi deliquerit in officio, vel aliter ex quo privari officio me-
„ reatur: quo tamen caſu antequam priventur, *au-*
„ *diri debent in ſuis defenſionibus*; adeo quod ſi *ſine*
„ *cauſa & pro ſola voluntate deſtituerentur*, eis ſuc-
„ curreretur per remedia Juris ordinaria etiam poſſeſ-
„ ſoria. „

Ad citatum Bugnionii textum hanc adjecit notam Libertus Chriſtineus: " Idem in Belgio obtinet mori-
„ bus noſtris, illic enim *Officia ſunt permanentia*: &
„ ita in Suprema Brabantiæ Curia judicatum 15. Julii
„ anno 1647. cum Toparchæ quidam Officiarios ad
„ nutum revocare & ſine cauſa prætenderent, cenſuit
„ Curia *illos in Officio retinendos* quoad vitam, niſi
„ tamen illis abutendo, ſeſe inhabiles redderent. Quod
„ poſtmodum 30. Aprilis 1649. ejuſdem Curiæ reſo-
„ lutione cautum eſt. "

Sic ut tres tantum *ſint* casus, *quibus hujuſmodi Officium ad alium tranſerri poteſt: videlicet per mortem Officiarii, per illius voluntariam renuntiationem, & per delictum.* Ita Wameſius olim hujus Academiæ Anteceſſor primarius. *Conſil. Can.* 301. *n.* 7.

Quinimo etiamſi hujuſmodi Officia, quæ natura ſua ad certum tempus non ſunt limitata, darentur etiam ſub hac expreſſa clauſula *abſque ad revocationem noſtram*, nequaquam tamen ea ad libitum ſine cauſæ allegatione & probatione revocari poſſant: " nam *hujuſmodi*
„ *reſervatio* (inquit Wameſius *dicto Concil. n.* 9.)
„ quamvis revocationi viam aperiat, liberam tamen
„ revocandi poteſtatem & arbitrium non continet, ſed
„ limitatam & juſtificatam, quemadmodum non mi-
„ nus *perpetuum* dicitur Officium, ſi ad beneplacitum,
„ ſeu quamdiu concedens voluerit, concedatur: quam-
„ vis enim hoc caſu propter adjectam clauſulam hanc,
„ revocabile effectum ſit Officium, non tamen poteſt
„ pro nutu & lubito voluntatis revocari, quia a mera
„ voluntate & arbitrio non dependet.

Idem inter innumeros alios docet nominatiſſimus Stockmannus *Deciſ.* 91. *n.* 3 " Etſi collationibus Offi-
„ ciorum, ait, clauſula hæc inſeri ſolita ſit, *quamdiu*
„ *placuerit*, ejus tamen non aliam vim aut ſignifica-
„ tionem eſſe ſciunt omnes, quam ut ab arbitrio regu-
„ lato,

Digitized by Google

„ lato, ut loquimur, ſeu boni viri arbitratu id depen-
„ deat, hoc eſt quamdiu mihi juſta cum ratione placebit
„ ſeu placere debebit: novum enim non eſt *placitum,*
„ *arbitrium, voluntatem* reſtringi ad id quod rationis,
„ quodque juſtum & æquum eſt. *L. 7. de contrah. empt.*
„ Cicero *in Paradoxis. Quid eſt,* inquit, *libertas? Po-*
„ *teſtas vivendi ut velis; nemo autem vivit ut vult, niſi*
„ *qui recta ſequitur, qui rationi obtemperat.*

Idipſum probat paſſim multorum Capitulorum aliorumque Corporum uſus, quorum Officiales reputantur perpetui; eo nempe ſenſu quod ad nutum non ſint revocabiles, quanquam annis ſingulis teneantur ſua Officia reſignare & eorumdem petere continuationem, ut & hujus Almæ Univerſitatis Lovanieſius conſtans praxis obſervat.

Hanc clauſulam in Regno Galliæ ſic pariter intelligi jam dudum teſtatus eſt prælaudatus Guillelmus Benedictus *dicto loco*, & paſſim tradunt illius Regni Pragmatici.

Quod circa Officia ſecularia moribus noſtris obtinere diximus, idem & in Officiis Eccleſiaſticis locum habet. Hinc Kintſchotius *Conſ.* 84. tradit Vicarium Eccleſiæ Collegiatæ & Parochialis, de facto & ſine cauſæ cognitione amoveri a Capitulo non poſſe, quanquam Bulla Unionis ipſius Paſtoratus factæ Capitulo expreſſiſſimis terminis contineat ad Capituli *nutum poni & amoveri poſſe qui curam animarum exerceat:*
„ nam, inquit, ſicuti Officiales perpetui *ſine cauſa*
„ revocari aut deſtitui a ſuperiore non poſſunt; ita
„ neque ii, qui ad beneplacitum vel nutum confe-
„ rentis ſunt inſtituti. *Ita egregie Alex. in L. Princi-*
„ *palibus D. Si certum petatur fin. per L. Si Juriſ-*
„ *peritos D. De excuſat. tutor. & ibi Bad. Bart. in*
„ *L. de pupillo §. Si quis ipſi in 3. quæſt. D. de novi*
„ *oper. nuntiat. late* Capit. *Deciſ. Neap. L.* 116. Ea
„ enim verba, *ad nutum tuum, beneplacitum tuum,*
„ *vel judicio tuo, arbitrio, menti, ſenſui, conſcientiæ*
„ *tuæ,* &c. liberam revocandi vel deſtituendi liberta-
„ tem non importani, ſed ad arbitrium boni viri refe-
„ runtur: ita ut SINE CAUSA, eaique APUD JUDICEM
„ COGNITIONE, NULLA DESTITUTIO AUT AMOTIO FIE-
„ RI POSSIT.

Cum itaque Officia Eccleſiaſtica, etiam ea quæ *ad nutum* conferentis ſunt conſtituta, cenſeantur perpetua, atque adeo eorumdem poſſeſſores ea non poſſideant mere PRECARIO, ſed vi tituli, ſaltem conſuetudine *perpetui*, quo privari non poſſunt niſi ex cauſâ legitima, eaque probata; ſequitur quod functiones huic titulo annexas etiam non *precario*, ſed jure *proprio* exerceant, atque ita nec iis ad nutum privari queant, ſeu in earum pacifica poſſeſſione aut actuali exercitio turbari *via facti.*

Quemadmodum enim §§. præcedentibus ex perpetuitate *tituli* Beneficii Eccleſiaſtici oſtendimus perpetuitatem *Juris* ad functiones ſpirituales ab hoc *titulo* dependentes; ita quoque ſtatuendum, jus ad functiones ſpirituales Officio Eccleſiaſtico annexas eſſe *perpetuum.*

Et quemadmodum ibidem oſtendimus pacificam poſſeſſionem Beneficiorum Eccleſiaſticorum conſiſtere in ipſo uſu ſeu exercitio functionum ſpiritualium *Beneficio* annexorum; ita pariter nunc facile quis inde, tanquam per exemplum intelliget pacificam Officiorum Eccleſiaſticorum poſſeſſionem etiam conſiſtere in ipſo exercitio functionum iiſdem annexarum.

Hinc ſi e. g. Officio alicui Eccleſiaſtico ex fundatione ſit annexum onus ſeu munus annuntiandi in certa Eccleſia verbum Dei, excipiendi ibidem Fidelium confeſſiones, aut aliter aſſiſtendi Paſtorem loci in cura animarum; illudque a Paſtore vel Eccleſiæ Rectoribus ſit debite recognitum, necnon Epiſcopali auctoritate approbatum: non poterit poſſeſſori legitimo hujuſmodi Officii Eccleſiaſtici ad *nutum* revocari facultas ſeu poteſtas ad ejuſmodi functiones ſpirituales, aut ille ab eiſdem ſuſpendi; ſed ſolum ex cauſa legitima, eaque probata.

Quia has functiones non exercet mere *precario*, ſed *vi Officii* ab ipſo Ordonario approbati, atque adeo ſicut invitus non poteſt ad libitum a ſuo Officio amoveri aut in pacifica ſua poſſeſſione *via facti* turbari, ita nec in functionibus in quarum exercitio ipſa pacifica poſſeſſio proprie conſiſtit.

His fundamentis innititur Reſponſum, quo anno 1701. a J. U. Doctoribus Almæ Univerſitatis reſolutum fuit, quod Archiepiſcopus non poſſet Vicario Eccleſiæ Finis-Terræ Bruxellis auferre ſeu revocare approbationem ad confeſſiones & conciones uſque ad revocationem conceſſam. Habetur hæc Reſolutio ſub *D.*

CAPUT III.

De violentia & facti via, contra quam pro manutenentia ſeu protectione ad Principem Recurſus inſtituitur.

§. 1.

Qui Regiam protectionem vel manutenentiam adverſus vim & facti viam implorat, debet de ea docere.

Cum in hoc Recurſu imploretur Protectio Regia adverſus *vim & facti viam*, petaturque, ut ea per Regem propulſetur; debet Clericus qui protectionem inclamat, de *vi* illata docere, & Princeps ad quem hujus examen pertinet, de ea cognoſcere: *aliter enim nec poterit protectionem interponere, nec vim tollere; quia oppreſſus recurrens ad Regem pro tollenda* VIOLENTIA *ſibi illata*, DEBET *de ea docere.* Ita Salgado *de Supp. ad SS.* 1. *p. c.* 1. *n.* 148. *& ſeqq.* plures in hanc rem citans Doctores.

Non eſt opus pluribus confirmare rem evidentiſſimam; ſi enim *violentia* vel *facti via* non ſubſit vel de ea Judici Regio non conſtiterit, cauſa & finis hujus *Recurſus* deficiunt.

Violentia autem ſeu *facti via* de qua hic proprie agimus, eſt illa quam Superiores & Judices Eccleſiaſtici cognoſcendo, decernendo vel judicando committunt; nempe dum *non ſervato Juris ordine* procedunt, ac ita pacificum poſſeſſorem ſpoliant ſive in ſua poſſeſſione turbant.

Adverſus quam *facti viam* æque ac adverſus alias violentiæ ſpecies etiam comparata ſunt *judicia poſſeſſoria.* Neque enim magis, imo minus Superioribus & Judicibus quam aliis pacificum poſſeſſorem ſpoliare ſeu *via facti* turbare licet.

De quo uſu, inter cæteros, teſtantur Auctores *Annotationum ad Deciſiones Matthæi de Afflictis*, ſignanter ad *Deciſ.* 24. aſſerentes, quod poſſeſſores Beneficiorum recte agant apud Judicem laicum judicio poſſeſſorio, *dum Judex Eccleſiaſticus* procedit PARTE NON AUDITA, JURIS ORDINE NON SERVATO, *aliam partem ſpoliando ſive ſua poſſeſſione deſtituendo & ſic ut privatus procedendo, & non ut Judex:* quo judicio id tantum agitur, ut protegantur hi in ſua poſſeſſione, qua inique & per violentiam fuerant exſpoliati, ſive *via facti* turbati a *Judice Eccleſiaſtico.*

Quin Zypæus Officialis Curiæ Eccleſiaſticæ Antverpienſis poſtquam aſſeruit Beneficiatos ſuis Beneficiis privari non poſſe niſi ob *delictum*, illudque *manifeſtum*, & cui talis *a jure* pœna ſit impoſita, idque *ſervato Juris ordine;* ſtatim monet quod ſi ſecus a Judice Eccleſiaſtico quid attentetur, tum oppreſſo Recurſus pateat *ad Tribunalia ſecularia ad* VIM *arcendam.*

§. 2.

§. 2.

Judex Eccleſiaſticus non procedens juxta præſcripta Legum & Canonum, violentiam infert, & via facti progreditur.

Judex Eccleſiaſticus omnino tenetur ſecundum formam per Leges & Canones præſcriptam, ſive ſervato in omnibus Juris ordine procedere. Si vero neglectis hac via ordinaria, & ordine a Jure præſcripto progrediatur, cenſetur *via facti* procedere, & *vim* inferre: nam *quod contra Legem eſt*, *id* VIOLENTUM *eſt*.

Id jam pridem ſat dilucide expreſſit Franc. Zypæus Officialis Diœceſis Antverpienſis, dum & in *Notitia Juris Belgici* ait: "In Brabantia illud pridem recep-
„ tum eſt ex Teſtamento Henrici III. Ducis anno 1260.
„ & læto introitu ſecutorum Principum *art.* 1. Ut
„ *nemo* VIA FACTI, *ſed ex* LEGIBUS & JUDICIO *tracta-*
„ *ri debeat.* Et art. 1. novi Regulamenti 12. Maji
„ 1422. ſancitum, ut quilibet maneat in ſua poſſeſſione, *donec per* SENTENTIAM JUDICUM COMPETENTIUM *evincatur* L. 2. de cauſa poſſeſſ. & prop. n. 7.

Certe ſi Judex non citatum, non auditum, non defenſum, ipſa natura prohibente, condemnet: ſi recuſatus, renitente jure, ſe in Judicem erigat: ſi pendente appellatione, Legibus & Canonibus reclamantibus, procedat: vel ſi aliter ordinem Juris violet; quis non videat Judicem hunc *via facti* procedere? & læſum ſeu condemnatum *vim pati*?

Imo Epiſcopi in Concilio Hiſpalenſi II. ſub S. Iſidoro Canone 6. relato in Corpus Canonicum cauſ. 15. quæſt. 7. can. 1. alte declarant, hujuſmodi proceſſum etiam *tyrannidem* fore. "Multi, inquiunt
„ (Epiſcopi) ſunt qui *indiſcuſſos* (Presbyteros) POTES-
„ TATE TYRANNICA, non *auctoritate Canonica* damnant.
„ Et ſicut nonnullos gratia favoris ſublimant, ita
„ quoſdam odio invidiaque permoti humiliant: & *ad levem opinionis auram condemnant*, *quorum crimen non approbant*. Qui Canon manifeſte pro indubitato habet fundamento Epiſcopos teneri adverſus Presbyteros procedere AUCTORITATE CANONICA, id eſt juxta præſcripta & Statuta *Canonum*, ex quorum *auctoritate* eos judicare debent. Ita ut ſi aliter procedant Epiſcopi adverſus Presbyteros, cenſendi ſint eos POTESTATE TYRANNICA damnare, utpote qui deſtituti Canonum auctoritate non niſi proprio arbitrio & libitu ad inſtar tyrannorum progrediuntur.

Adeo ut in illo Canone *auctoritas Canonica* directe opponatur *poteſtati tyrannicæ*, ſicut *ordo Juris* opponitur *viæ facti*; eouſque ut quidquid non procedit ex *auctoritate Canonicâ*, *poteſtas tyrannica* ſit, vel juxta hodiernam phraſim, quidquid non *ſervato Juris ordine* attentatur, pro *via facti* & *violentia* reputandum ſit.

Sane, nunquam violenta magis & manifeſtior eſt *vis*, quam dum quis ſua auctoritate & poteſtate quæ in bonum ac levamen ſubditorum concredita eſt, in eorum abutitur ruinam; & deſpotice pro beneplacito procedens per eam imbecilliores opprimit, & functionibus, muniis, Beneficiis ſpoliat.

Non immerito proinde de hac violentia agens Erudititiſſimus Salgado prælud. 4. eam *n.* 184. ita deſcribit: *Eſt damnoſa quædam, injurioſa & violenta oppreſſio*, NATURALIS DEFENSIONIS IMPEDITIVA, *per* JUDICEM *illata*. Et ibidem enumerans differentias quæ inter hanc & alias violentiæ ſpecies intercedunt, obſervat, quod *illæ à privatis committantur*, *hæc à* JUDICIBUS *tantum*: *illæ extra Judicium in bonis*, *hæc in* PROCESSIBUS, & IN JUDICIO, INTER COGNOSCENDUM *juriſdictionis prætextu*.

Exiſtimat prælaudatus Auctor poſt Guid. Papæ, Rebuffum pluresque alios, ab ipſo dicto prælud. 4. citatos, hujuſmodi Judicem, *Lege Julia de* VI. *publica teneri*. Etenim L. 7. ff. habet: *Lege Julia de vi publica tenetur*, QUI *cum* IMPERIUM, POTESTATEMVE *haberet*, *civem Romanum adverſus* PROVOCATIONEM *necaverit*, *verberaverit*, *juſſeritque quid fieri*, *aut quid in collum injecerit*, *ut torqueatur*. Item *L.* 10. *Is qui* POTESTATEM, IMPERIUMVE *habebit* (aliter) *quam ei* JUS ERIT, *decernat*, *imperet*, *faciat*.

Etenim cum violentia hæc à perſona publica, & per abuſum publicæ poteſtatis, contra ipſam naturæ legem, quæ omnibus defenſionem concedit, inferatur; "merito *vis publica* æſtimatur: eſtque cæteris
„ violentiis *major* & *atrocior*, cum ſub ſecuro, & *ſu-*
„ *perioritatis* ac *juriſdictionis* prætextu, facillime de-
„ liberari poteſt ad ejuſmodi *vim* inſerendam." Salgado *de Protect. Regia*, *prælud.* 4. *n.* 192. ex quo ibidem
„ infert, quod cum *Judices* tot intolerabiles violentias
„ & oppreſſiones ſuæ *majoritatis* & *juriſdictionis* occa-
„ ſione committant; juſtiſſime *multo fortius* poterit
„ Rex illis reſiſtere, & oppreſſis naturalem defenſionem
„ præſtare.

Eſt hæc ipſa Judicum Eccleſiaſticorum violentia, adverſus quam Principes noſtri præcipue protectionem etiam Clericis ſibi ſubditis addixerunt; dum jurejurando promiſerunt, ſe eos *ab omni injuſto &* INDEBITO JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ EXERCITIO *vindicaturos*: *neque laturos ut* EXTRA ORDINEM JURIS *tractentur*; *ſed effecturos ſe*, *ut in omnibus tractentur* SERVATO JURIS ORDINE.

Porro ſi Judex Eccleſiaſticus *ſervato* quidem *Juris ordine* proceſſerit; ſed tamen odio, invidiaque vel favore motus innocentem condemnet: inſignem quidem committet injuſtitiam; ſed non cenſebitur, proprie loquendo, inferre violentiam ſeu *via facti* procedere. Obtinet enim tunc commune axioma: *Qui jure agit, non turbat.*

Adeo ut hoc caſu non ſit locus recurſui de quo hic agimus. Sed ſic gravatus tum ſibi alio, v. g. appellationis remedio, conſulere debebit. Unde quantumvis fuerit iniqua lis quæ alicui ſuſcitatur, ut bonis, Beneficiis, muniis privetur, quorum juſtam & pacificam habet poſſeſſionem; ſi legitime citetur coram competenti tribunali; ſi habeat omnem ſeſe defendendi facultatem; ſi ordo Juris per omnia ſervetur; ſi poſt hæc per corruptum Judicem condemnetur injuſte: ei certe ſit injuſtitia; ſed proprie loquendo vis non infertur, ſeu non intervenit *via facti*. Nam etſi ſententia ratione *materiæ* ſeu *cauſæ* iniqua eſt, juſta tamen ſecundum formam reputatur.

Verum ſi idem ille citetur coram Tribunali incompetente, vel nullatenus citetur; vel ſi ejus Judex alioquin competens, ſed debite recuſatus, non obſtante recuſatione procedat; ſi nolit teſtes audire, examinare probationes, cæteraque Juris præſcripta obſervare; & ita Sententiam pronuntiet; erit manifeſta injuſtitia, attentatum *via facti*, vis publica; quæ recurſui ad *protectionem* vel *manutenentiam* Regiam, viam præbet.

§. 3.

Judex Eccleſiaſticus, infligens etiam cenſuras non ſervato Juris ordine, via facti *procedit, & violentiam infert.*

Certum eſt juxta modernam Eccleſiæ diſciplinam & receptam praxim, nullam proprie dictam cenſuram infligi poſſe, niſi per Judicem, ſive per eum cui competit Juriſdictio fori externi Eccleſiaſtici.

Porro ſicut Judex huic foro præfectus in omnium cauſarum inſtructione & deciſione non poteſt ad libitum procedere, ſed adſtringitur ſervare receptas fori leges, & præſcriptum ordinem Juris, ut præcedenti §. notatum eſt; ita & in hac cenſurarum materia ad hoc forum pertinente eumdem ordinem ſervandum ipſi eſſe nullus dubitat.

In quo quandocumque committitur defectus aliquis ſubſtantialis, *certum eſt*, ait Suarezius e Societate Theologus, *cenſuram non ſolum eſſe utcumque injuſtam, ſed prorſus invalidam; quia Sententia ipſa nulla eſt,*

eſt, & Sententia nulla nullum poteſt producere effectum. De Cenſuris *diſp. 4. ſect. 7. num. 2.*

Quemadmodum autem Judex Eccleſiaſticus *vim* infert, & *via facti* procedere cenſetur, dum ſubverſo Juris ordine progreditur, ut dicto §. præcedenti notatum eſt; ita pariter Judex Eccleſiaſticus *inſignem violentiam* certo committet, dum prætermiſſo Juris ordine in materia cenſurarum ſervando, attentat *via facti*, non *auctoritate Canonica*, ad cenſuras proſilire. Ut mirum non ſit, ſi hujuſmodi Judicem etiam TYRANNIDIS incuſet prælaudatus Canon relatus apud Gratianum *Conſ. 15. quæſt. 7. Can. 1.*

Quod ſatis liquebit, ſi vel tantillum conſideretur gravitas & atrocitas effectuum Cenſuræ Eccleſiaſticæ: nam ut nihil dicatur de cenſura *Excommunicationis*, quæ cordatis Chriſtianis ipſo mortis ſupplicio terribilior videtur, *Suſpenſio*, itemque *Interdictum*, præterquam quod opprobrio publico cenſurarum exponant, eique inſignis infamiæ notam inurant, etiam privant eum exercitio ordinis, atque ita inutilem reddunt & ineptum ad ſtatus ſui munia peragenda, quæ pœna ſicut Patribus & Conciliis admodum gravis viſa eſt, ita & ex ea mœror animi & inopia ac afflictio corporalis conſequi ſolent; quæ non raro in propinquos totamque familiam redundare videas?

Quinimo quis ſatis perpendat aut concipiat mala & ſcandala, quæ ex afflictione & oppreſſione boni alicujus Eccleſiaſtici, vel innocentis in Communitatibus, Parochiis, Urbibus, Provinciis, in ipſa Eccleſia & Statu ordinarie exoriuntur?

§. 4.

Quis ordo juxta modernam diſciplinam in materia Cenſurarum ſit ſervandus?

Cum *Cenſura Eccleſiaſtica* ſit pœna publica, eaque admodum gravis & infamans, ut e deductis §. ſuperiori facile intelligi poteſt, indubitatum eſt, proceſſum, prævie ad prolationem ſive ſententiam cenſuræ inſtituendum, eſſe criminalem; atque adeo in ejus inſtructione formam proceſſus criminalis eſſe obſervandam: cujus ſi prætermittantur *eſſentialia*, cenſura, ob non ſervatum ordinem Juris, erit prorſus *nulla & invalida.*

Primum autem eſſentiale hujus, ſicut & omnis proceſſus, eſt ipſa Judicis *competentia*; quia quidquid a Judice *incompetente* decernitur, eſt ipſo jure, defectu poteſtatis ſeu juriſdictionis, nullum & inane. Hinc *Seb. Vantius* in Tractatu *de Nullitatibus proceſſuum ac ſententiarum*, agens *de nullitate ex* DEFECTU JURISDICTIONIS, ait quod hic defectus *maximus* ſit, imo *irreparabilis & inſanabilis*, & *propterea* monet *ab ea valde præcavendum eſſe.*

Baſis vero & fundamentum proceſſus criminalis eſt *prævia informatio*, quæ *præparatoria* dicitur, Judicis auctoritate facta ſuper delicto commiſſo, ut *juridice* ipſi de crimine conſtet: quæ informatio capienda eſt per Promotorem Curiæ Eccleſiaſticæ, ad quem ultionem criminis pertinet poſtulare.

Ita communiter Doctores & Pragmatici omnes, cui conſonant Statuta Curiarum Eccleſiaſticarum Provinciæ Mechlinienſis, quibus ſtatuitur Cap. 1. DE PROMOTORIBUS. *Omnia & ſingula delicta ad Juriſdictionem Eccleſiaſticam ſpectantia inveſtigabunt, & ut puniantur, proſequenter.*

Capta juridice *informatione præparatoria*, tum plane requiritur ut Promotor, oblato libello Judici de crimine commiſſo conqueratur, & ejuſdem ultionem petat ac proſequatur; nihil enim hic Judex niſi Actore inſtante & urgente, decernere poteſt.

Oblato libello, & viſis informationibus præparatoriis, e quibus formatus eſt; ſi ex iis reſultet fundata ſuſpicio criminis, tum Judex tenetur decernere Decretum *citationis* ad onus Rei; quod & Reo juxta Curiarum Statuta ac praxim, legitime inſinuari debet.

Quæ quidem *citatio* adeo proceſſui criminali etiam eſt eſſentialis, ut ejus omiſſio proceſſum omnem reddat nullum & invalidum; adeo ut nulla auctoritas, nulla neceſſitas hunc defectum ſupplere poſſit: cum ipſum naturæ jus eam præſcribat. Hinc Nicodemus Princeps Judæorum increpando Phariſæos qui Chriſtum condemnabant inauditum, ſic ait: *Numquid Lex noſtra judicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo, & cognoverit quid faciat?* Joan. 7. v. 51. Quare *Seb. Vantius* agens dicto Tractatu *de nullitate* DEFECTU CITATIONIS, ait quod *defectus & nullitas illinc proveniens inter alias omnes* POTENTISSIMA *ſit.* De neceſſitate hujus citationis pro validitate cujuſcumque Cenſuræ latius egi in ſingulari Tractatu *de Cenſuris Eccleſiaſticis*, Cap. 5. §. 3.

Sic legitime decreta ac inſinuata *citatione*, requiritur omnino ut citatus habeat facultatem & locum ſeſe defendendi, necnon exceptiones ſuas proponendi; utque in proceſſu de cætero obſerventur ſolitus ordo judiciarius & ſolemnitates conſuetæ. *Nam ſatis non eſt* (inquit Vantius dicto Tractatu cap. 13.) *ad* VALIDITATEM *Sententiæ, quod a Judice ſuo, inter partes legitime comparentes, ſeu citatas lata fuerit; quoniam* SI SOLITUS JUDICIORUM ORDO NECESSARIUS *omitteretur; vel etiam* PRÆPOSTERE *fieret, ex hoc Sententia redderetur* NULLA.

Additque quod ORDO JURIS *etiam in cauſis, quæ Romani Pontificis Judicio deciduntur, ſervari debeat. . . & in quocumque Judicio. . . . & inter quaſcumque perſonas. . . . ac etiamſi eſſemus in notoriis.*

Et NULLITAS *hæc*, proſequitur, EX DEFECTU PROCESSUS *adeo eſt relevans, ut Sententia hac ratione nulla per Judicem appellationis reformari non poſſit, ſed duntaxat pronuntiari* NULLA. Hæc *Vantius*, plures in hanc rem citans Auctores.

Præterea cum Cenſura Eccleſiaſtica ſit *pœna ordinaria* eaque graviſſima, non poteſt ea imponi ex *proceſſu ſummario* & *cognitione ſummaria*; " SED EA, ut „ recte advertit Zypæus, *ſolemnem & plenam cogni-* „ *tionem* requirit, quæ inſtituenda eſt dum contra „ aliquem *ordinaria punitio* intenditur. „ *Tit. de Accuſat.* in Analyſi Juris novi.

Deinde ubi jam Reus de crimine convictus eſt legitime, illudque adeo eſt grave ut *Cenſuram Eccleſiaſticam* promereatur, tum ea debet proferri *in ſcriptis & cauſa* nominatim *expreſſa*, juxta diſpoſitionem Juris Canonici in *cap. 1. de Sententia Excommunicationis, Suſpenſionis & Interdicti in VI.* quæ ſic ſtatuit:

„ Quiſquis *excommunicat*, *excommunicationem*
„ INSCRIPTIS *proferat*, & CAUSAM *excommunicatio-*
„ *nis* EXPRESSE *conſcribat, propter* QUAM *excommu-*
„ *nicatio proferatur*.... Si quis Judicum hujuſmodi
„ Conſtitutionis temerarius extiterit violator, per
„ menſem unum ab ingreſſu Eccleſiæ & divinis Offi-
„ ciis noverit ſe ſuſpenſum.... *Et hæc eadem* in *ſuſpen-*
„ *ſionis & interdicti* Sententiis volumus obſerva-
„ ri.

Et hæc quidem omnia obſervari eſſentialiter debent in omni *Cenſurarum Eccleſiaſticarum* Sententia: ſive fuerit Sententia *declaratoria* Cenſuræ *ipſo jure* contractæ, ſive Sententia *inflictiva* Cenſuræ per modum *meræ pœnæ*, unice ob delictum commiſſum; aut inſtar *medicinalis*, ob contumaciam in crimine, ut quis ab eo reſipiſcat & Eccleſiæ obediat.

Etenim nulla *Cenſura* infligi poteſt niſi ob delictum enorme, de quo quis prius convinci *judicialiter* debet antequam Sententia *Cenſuræ Eccleſiaſticæ* poſſit proferri: nemo enim ratione delicti puniri poteſt: niſi prius de eo ſit *legitime* convictus.

Porro notandum quod dum Cenſura Eccleſiaſtica

Digitized by Google

inſtar *medicinalis* in quemquam profertur, quæ & propriæ ſub nomine *Cenſuræ* venit; quod, inquam, Judex tum abſolute teneatur præmittere *monitiones Canonicas*; quia Cenſura illa tantum proferri poteſt in *contumaciam*: nam principaliter tendit ut *contumacia* frangatur, qua quis in crimine pertinaciter hæret, ut ita ab eo reſipiſcat & Eccleſiæ obediat.

Verum ut quis de *contumacia* convincatur, & de ea legitime Judici Eccleſiaſtico conſtet, qui *caute providere* tenetur *ut in* Cenſura *ferenda oſtendat ſe proſequi quod corrigentis fuerit & medentis*, Cap. 1. de Sent. Excomm. in VI. decreverunt Eccleſiæ Canones, ut præmitteretur *monitio Canonica*, quæ & *competens*. item *juridica* appellatur. de natura hujus monitionis etiam ago *dicto Tractatu de Cenſuris*, *cap.* 3.

Atque hæc *prævia monitio* pro *validitate* Cenſuræ adeo eſt neceſſaria, ut nullo caſu prætermitti queat, ne quidem ſub prætextu quod *contumacia* ſit NOTORIA, uti poſt Suareſium obſervat Marius Alterius tom. 2. Diſput. 7. num. 2. *Intelligi enim non poteſt*, inquit, *quo pacto poſſit eſſe contumacia* NOTORIA *contra Eccleſiam, ſi non fuerit* MONITUS: eſtque res hæc clara & indubitata. Inter cæteros, ſi lubet, conſuli poſſunt Martinus Navarrus in ſuo Manuali *C.* 26. *n.* 159. Stephanus Avila e Societate Theologus *de Cenſuris part.* 3. *Diſput.* 3. *dub.* 1. Anton. Diana, *part.* 5. *tract.* 9. *Reſol.* 55.

Nec tantum ante inflictionem Cenſuræ debet præviæ eſſentialiter præmitti *competens* monitio; ſed præterea requiritur, hujuſmodi monitionem fieri auctoritate & nomine ipſius Judicis: *Ratio eſt manifeſta*, ait Suarez Diſput. 3. ſect. 11. n. 1. *Quia admonitio talis eſſe debet, ut ſi quis non pareat, contumax & inobediens exiſtat: quod eſſe non poteſt, niſi admonitio* AUTORITATE SUPERIORIS *facta ſit*.

Neque ſimplex juridica monitio ſufficit, ſed ea fieri debet ſub expreſſa comminatione Cenſuræ; *ſcilicet niſi intra tale tempus reſipueris vel ſatisfeceris*, TALEM *Cenſuram incurres*, v. g. ſuſpenſionis; debetque ille qui monetur, *exprimi* NOMINATIM.

Cujus monitionis exemplar ſuo Reo ſeu parti legitime intimandum eſt: *Monitiones*, inquit D. Du Caſſe Officialis Condomenſis, fiunt in ſcriptis & *vigore mandati Superioris, quod intimatur parti opera Apparitoris Curiæ, qui relicta ipſi parti copia de facta admonitione per ſuam relationem ad calcem Originalis appoſitam ſufficienter conſtare facit.* In praxi Juriſdict. Eccleſ. tom. 1. cap. 11. n. 3.

Debentque hæc omnia fieri Promotore inſtante & poſtulante, ne Judex motu proprio decernendo, ſuſtineat perſonam Judicis & partis.

Notandum quod cum in cauſis criminalibus ſeu pœnalibus non cadat *proviſio*; ita nec in hac materia Cenſurarum poſſit *proviſio* decerni, cum ea quoque criminalis & pœnalis ſit.

In cauſa quidem mere civili quandoque pendente lite proviſio decerni poteſt. Supponamus duos litigantes de proprietate aut poſſeſſione, v. g. domus, contendere: auditis partibus, res controverſa in toto vel in parte *proviſionaliter* quandoque adjudicabitur, aut potius credetur illi qui jus habet apparentius: verum ſub idonea cautione de reſtituenda re fructibus & emolumentis, ſi Sententia definitiva ſuccumbat: & ita ſupponitur res ſemper plane reparabilis.

Sed hæc plane remota ſunt a cauſis criminalibus & pœnalibus. Accuſatur quis de crimine, & ut puniatur condigne, poſtulatur: quomodo hic ſuper *pœna* imponenda decerni poteſt *proviſio*? Qua enim juſtitia is qui forte inſons eſt, condemnaretur? *Proviſio* namque ſupponit rem dubiam, & Sententia definitiva aliter forte judicandam.

Decernendo enim *proviſionaliter* pœna in quemquam, jam ex nunc certum & irreparabile damnum Accuſato infers eo ipſo tempore, dum, ſic decernendo, ipſemet ſupponis, dubium & incertum adhuc eſſe an ille quem pœna affligis reus ſit; illumque Sententia definitiva forte declarandum inſontem.

Omnis etenim pœna natura ſua eſt afflictiva, ita ut ſemel illata non ſit amplius reparabilis, ac proinde in eam non poteſt cadere *proviſio*. Deinde pœna inflicta, judicium criminale terminatum eſt: *Non enim vindicabis bis in idipſum*, nec *ut ſæpius de ejuſdem hominis admiſſo quæratur* Jura permittunt. *L.* 6. *§. fin. ff. Naut. caup. ſtab.*

Profecto, pœna *proviſionaliter* inflicta, ad quid ulterior cauſæ cognitio ſerviet? An forte ut per Sententiam definitivam declaretur eam bene maleve inflictam; vel Reum pœnam majorem promeritum? Quid judicaretur de ſeculari Judice, qui Reum ad publicam fuſtigationem & ſtigmatis inuſtionem condemnaret *proviſionaliter*? poſtmodum nempe diſceptaturus an pœnam illam promeritus fuerit, an vero non mereatur majorem, ſcilicet in patibulum agi. quis Judicem hunc de tyrannide & inhumanitate barbara non merito condemnaret?

Atque adeo indubitatum eſt, nec Cenſuram Eccleſiaſticam *proviſionaliter* decerni poſſe; nam omnis Cenſura ſemper eſt pœna, eaque publica, ſive fuerit *contumaciæ*, ſive *criminis*.

Quamquam & valde abſonum & ineptum ſit *Cenſuram* aliquam vocare *proviſionalem*; cum ideo non minus revera ſit *Cenſura Eccleſiaſtica*.

Nam Cenſura *medicinalis*, quæ & proprii nominis eſt *Cenſura Eccleſiaſtica*, non aliter infligitur niſi *per proviſionem ſive interim*, eo quod non feratur *niſi duratura, donec Reus ſatisfaciat, ſive donec reſipiſcat*.

„ Cenſura, inquit Suareſius, præcipue fertur ad
„ reprimendam contumaciam, & ut homo a culpa
„ recedat; *ideoque non poteſt habere alium terminum*
„ *niſi* DONEC RECEDAT *ab illa.* „ Diſp. 25. ſect. 1. n. 3.

Ideoque ſive addantur illa verba *per proviſionem, ſive interim*, hæc nihil mutant de natura ipſius Cenſuræ; quia in effectu nihil ſignificant, *niſi durationem Cenſuræ donec ſatisfaciat, & Reus a contumacia reſipiſcat*, quæ in omni Cenſura includuntur.

Atque adeo, ſi *Cenſura* fuerit inflicta, prætermiſſo ſubſtantiali ordine proceſſus criminalis: non propterea minus erit *nulla*, quod Judex Eccleſiaſticus eam *proviſionalem* vocaverit: nec minorem *vim & facti viam* includet, qua quis in quieta ſua poſſeſſione turbatur; ſed majorem econtra, cum talis Judex ſic magis ſuam inhumanitatem & tyrannidem manifeſtet; ut e ſupra deductis patet.

Imo Decretum Cenſuræ Eccleſiaſticæ, *proviſionalis* nuncupatæ, ex ſe prodit quod contineat meram *facti viam*; cum notiſſimum ſit Judices Eccleſiaſticos neminem poſſe *proviſionalibus Decretis* e ſua poſſeſſione dejicere, aut in ea turbare: receptiſſimum enim eſt unumquemque in ea permanere debere, donec legitima eorum Sententia, ſuper *petitorio* lata, evincatur.

Porro Cenſuram Eccleſiaſticam turbare quemquam in ſua poſſeſſione, ex hactenus deductis planiſſimum eſt.

§. 5.

Non deferens appellationi legitime interpoſitæ, violentiam infert, & facti via procedit.

Inter eſſentialia ordinis judicialis, non poſtremum eſt ipſa Judicis non ſuſpenſa ſeu non impedita juriſdictio; cum Judex nullum poſſit Juriſdictionis actum valide exercere, ſuſpenſa ſua juriſdictione, ſeu juriſdictionis exercitio: quamdiu enim ea ſuſpenſa manet, ſine juriſdictione cenſetur eſſe.

Notiſſimum autem eſt, primum appellationis affectum eſſe ſuſpendere juriſdictionem Judicis a quo appellatum eſt, “ quodqua examen & cognitionam cauſæ, in qua appellatum aſt, ad appellatum ſeu provocatum Judicem transferat; uti poſt alios loquitur & probat Wamaſius, in Commentario de Appell. ad *cap.* 1. *n.* 1.

Additque “ non tantum transferri quoad principale negotium, ſed etiam quoad ejus acceſſiones. item quod Appellantam a juriſdictiona ejus qui judicavit, eximat.

Si ergo poſt interpoſitam legitime appellationem Judea *a quo* Canſuras infligere præſumat, hujoſmodi Cenſuræ oon tantum arunt injuſtæ, ſed prorſus *nullæ* & *invalidæ* ob defectum juriſdictionis in Judice, & defectum aſſantialem ordinis judiciarii.

Hinc Suaraſius de Cenſuris *Diſput.* 28. *ſect.* 5. agens de modo ſervando in ferenda ſuſpanſiona, ait n. 3. “ Oportere.... præſertim ut ſuſpenſio non feratur poſt interpoſitam *appellationem*; quia erit *nulla*, ut aſt communis ſantantia.... *defectu juriſdictionis*, quæ per *appellationem* ſuſpenditur. „ Idipſum uno conſenſu traduot Canoniſtæ ad *Cap.* 37. ✠ *de appell.* ubi in terminis reſpondit Pontifea, quod *poſt appellationem excommunicari non poſſint*: & *Cap.* 40. ✠ *de Sententia Excommunicationis*; ubi Pontifex æquiparat Sententiam excommunicationis latam poſt legitimam appellationem interpoſitam, Excommuoicationi, *in cujus forma intolerabilem errorem fuiſſe patenter expreſſum* probaretur: qualem excommunicationem *ipſo jure* nullam eſſe nemo dubitat.

Quinimo Canſuræ poſt interpoſitam appellationem ita ſunt *ipſo jure nullæ*, ut atiam *deſerta aut iniqua declarata appellatione*, noo convaleſcant, uti loquitur Wameſius loco citato *n.* 4. & evidenter probatur *in c.* LICET, *de Sententia Excommunicationis*, in VI.

Cum itaqua per lagitimam appellationem Judicis ſuſpendatur juriſdictiu, omniaqua quæ, ea pendente, attentat, ſint ipſo jure nulla & invalida; cartum eſt Judicem *vim* inferre, & *via facti* procedare, dum Canonibus & Legibos inhibantibus, contra Appellantem proſaquitur, & eum contra protectionam Lagum ac Canonum gravat; qui hoc defenſionis ramedio gravatis, gravariqua metuentibus conſulere voluarunt.

Quinimo cenſat Bartolus hujuſmodi violantiam, *vim publicam* aſſa. *Officiales*, ait, *qui non admittuat* APPELLANTES, *tenentur hac Lege* (Julia de vi publica) *&* *condemnati erunt infames.* Ad d. L. 7. ff. Idem tenat Salgado *de protectione Regia vi oppreſſorum*, præl. 4. plures in hanc rem citans Auctores *n.* 189. Quibus addi potaſt Zypæus Officialis Antvarpienſis Conſulta 3. da Appell. *Adeo*, inquit, *odioſus eſt* APPELLATIONIS CONTEMPTUS, *ut ſi provocantem Judex verberaverit. juſſeritque quid fieri*, *de* VI PUBLICA *teneatur*, L. 7. ff. *ad Leg. Jul. de vi publ.*

Cum autem Regi, ejuſqua ſupremis Auditoriis incumbat quaſcomqne violentias tollera, “ ad ipſum Clerici merito conſugiunt (ait Salgado in apilogo procemiali), ut propulſatur, tollaturqua & levetur VIOLENTIA ſibi illata a Judice Eccleſiaſtico denegante LEGITIMÆ APPELLATIONI dalationam, ſuamque Seotantiam indabite, & jure reluctante, exaquente, ſuis bonis ſpoliante APPELLANTEM, *carcereque &* CENSURIS iniqua plectente, USURPANDO SUPERIORIS JURISDICTIONEM, & privando oppraſſum naturali dafenſione, ne poſſit ad Suparioram recurrere pro madela ſuæ iniquitatis & injuſtitiæ. „

Et *cap.* 6. *n.* 19. recte probat, quod ad hanc protectionem implorandam, ſufficiat ſola danegata delatio appellationi, ſina ulteriori proceſſu aut attanto; “ quod ex denagata delationa juſtæ appellationi, manifeſta deducta dicitur Judicis deliberatio aut determinatio, vim cum affectu inferendi; ac propterea, & quod ipſa denagatio ſit violentiæ pars integralis, & principium VIOLENTIÆ ſufficiens ad auxilium & Regiam protactionem invocandam. „ Et *n.* 94. *præl.* 3. ait, “ quod Judax ſecularis aam protectionem concedara teneatur, etiamſi ſciret *appellationem non eſſe receptam a ſuperiori Eccleſiaſtico, cum tamen eam de jure debeat recipere.* Et declaratum ita fuiſſe teſtatur *De Afflict.* in procemio Conſtitut. Rag. *ſub num.* 61..

De hac protactionis ſpecie pluribus agit in dicto Tractatu Franciſcus Salgado, quem etiam inſcripſit *de Regia protectione vi oppreſſorum appellantium a cauſis & Judicibus Eccleſiaſticis.* Aſſeritqua *parte prima*, *cap.* 1. *n.* 5. FREQUENTIORI modo ad Regem ejusqua Tribunalia recurri, ad tollendam hanc *violentiam.*

De eadem protactionis ſpecia agit nominatiſſimus Covarruvias, *Pract. qq. cap.* 35. taſtaturque *hunc forenſem uſum non tautum in Caſtellanis Regis Hiſpaniarum Ditionibus & Principatibus, ſed & apud Gallos, alioſque Chriſtianæ Reipublicæ ſeculares Principes eſſe receptiſſimum.* De quo generali uſu etiam teſtatur Martinus Navarrus ad Cap. *Cum coutingat* ✠ *de Reſcrip. Remed.* 3.

Et omnium pene Catholicorum Regnorum, citatis Auctoribus, eumdem uſum ubique receptum docet Salgado *Prælud.* 3. *n.* 159. *& ſeqq.*

Enimvero, ab omni mamoria etiam hic in Balgio Recurſus obtinuit ad Regia Conſilia, adverſus violantiam quæ infertur per non dalationem legitimæ appellationi.

Cum anno 1639. Superior Ganaralis Capituli Windaſemenlis Sententiam tuliſſet adverſus Patrum Marcum Maſtalyn Priorem Monaſtarii Saptem Fontium, iſqua ab ea appellationem inſtituiſſet; dictus Generalis, cum quibuſdam ejuſdem Ordinis Prioribus non deferans appellationi, *ipſo facto* Florentium de Nipholts in priorem dicti Monaſtarii conſtituit. Cum autem hujuſmodi attantatum cum Brabantiæ Juribus & Privilegiis, ac oominatim cum Læto introitu non conſiſteret, propinqui ejus par Libellum ſupplicam conquaſti ſunt apud Supremum Brabantiæ Senatum, qoi per Sentantiam in contradictorio latam ultima Auguſti 1640. “ daclaravit quod redintagratio proviſionalis dicti Prioris locum tenerat ac ſuum ſortiretur effectum, donec & quouſqua in materia Appellationis per Judices Ecclaſiaſticos Santentia definitiva aliter forat ordinatum: quodque dicti Religioſi tenarentur interim agnoſcere præfatum Maſtelyn ut legitimum Priorem dicti Monaſterii Septem Fontium. „ ita conſtat a Conſultat. dicti Senatus ſub *E.*

Praxi huic Belgicæ ſimillimum eſt quod da Luſitana teſtatur Hieronymus de Cevallos Hiſpanus, Nobilis Dacurio, in *Tractatu* quem in eunte decimo ſaptimo ſaculo conſcripſit *de cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis, & inter Perſonas Eccleſiaſticas.* “ Apud noſtram Rempublicam Luſitanam Supremi Prætorii, ſaculares Judices, Eccleſiaſticos inhibere conſueverunt, *ex inveterata & immemoriali* conſuetudine: litteraſque, quas TUITIVAS DE APPELLANTES paſſim nuncupamus, conceſſerunt; *quoties* contra Clericum, aut Beneficiarium, aut contra Laicum, (dummodo cauſæ cognitio ad Eccleſiaſticum pertinaret) lata foret Sentantia par *Eccleſiaſticum Judicem*; & per Laicum ſeu Clericum aut Banaficiarium, APPELLATIO ad Romanam Curiam aſſet *interpoſita, nec admiſſa*: hoc enim caſu *ſolent oppreſſi ab Eccleſiaſticis Judicibus ad Supremos Judices*, tanquam ad ſacram anchoram conſugere, qui tranſmiſſa & oblata coram ſa actorum copia & patefacta injuſtitia denegatæ APPELLATIONIS ad Romanam Curiam, cui propter Summi Pontificis auctoritatem arat deferendum, has litteras *oppreſſis* indulgent, NE APPELLATIONE PENDENTE DE SUA AMOVEANTUR POSSESSIONE,

„ SED

„ SED INTERIM EAM PACIFICE FRUANTUR, *longeque* „ *repellunt* OMNEM *ab his injuriam*, ECCLESIASTICIS „ JUDICIBUS *inhibentes ne contra hos* APPELLANTES, „ ECCLESIASTICIS CENSURIS, *aliiſve pœnis procedant.* „ Hæc Cevallos, qui hanc *laudabilem conſuetudinem, Legibus & Pragmaticis Regiis comprobatam* etiam in aliis Regnis Catholicis, adductis variis Auctoribus, vigere aſſerit.

APPELLANTI *enim legitime* (concludit) *Eccleſiaſticus Judex* VIM *inferre dicitur*, *cum* EXCOMMUNICATUM *denuntiat. . . . . quam ob rem mirum non eſt, ſi Regis imploret auxilium pro* VI *& injuria repellenda, ad quem Reipublicæ quies, & ſubditorum conſervatio ſpectat.*

§. 6.

Contemnens Recuſationem propoſitam, vim infert & facti via procedit.

Quemadmodum poſt interpoſiam debite appellationem ſuſpenditur juriſdictio Judicis *a quo*, ut §. præcedenti notatum eſt, ita & per Recuſationem ſuo tempore, debitaque forma propoſitam, ſaltem quousque de cauſis recuſationum ſecundum formam & ſtatuta Canonum fuerit judicatum: *Judices.... recuſati* (inquit Chriſtinæus) A JUDICANDO ARCENTUR. . . *donec arbitri cognoverint an cauſa recuſationis legitima ſit.* In Deciſionibus Belgicis *vol.* 5. *lib.* 3. *Dec.* 181. *n.* 4.

Unde etiam in Decretalibus unus idemque titulus eſt, *de Appellationibus & Recuſationibus*, ut recte advertit Alteſerra ad *cap.* 61. hujus tituli: *Appellatio & Recuſatio*, inquit, *eodem jure reguntur*, *quoniam utraque eſt provocationis auxilium; quod eo juvat, ut* DECLINETUR EXAMEN JUDICIS. *Unde hic titulus eſt de* APPELL. ET RECUSATIONIBUS.

Hinc concorditer concludunt Doctores, " quod ſicut per appellationem, ita & per recuſationem Judicis ſuſpendatur ejus juriſdictio, ne poſſit in cauſa in qua recuſatur, ad aliquem actum procedere; „ & ſi proceſſerit, proceſſus ſit NULLUS: uti loquitur Andreas Tallenſis in *Paratitlis Decretalium*, *ad titulum de Appell.* §. 18. *n.* 1. monetque §. 19. *n.* 5. " quod „ Judex recuſatus non aſſimiletur ei a cujus interlocutione dumtaxat eſt appellatum, ſed ei qui poſt „ appellationem ab interlocutione, per Judicem provocatum, facta eſt INHIBITIO ulterioris perſecutionis; „ quaſi, ut ibi hominis, ita hic INHIBITIO ſit juris: „ conſtat autem omnia acta poſt inhibitionem eſſe IPSO JURE NULLA. „ *Cap.* NON SOLUM *de Appell. in VI.* Idipſum iiſdem pene verbis tradit Wameſius ad *Cap.* CUM SPECIALI 61. *de Appell.*

Et Petrus Rebuffus in ſuo Tractatu *de Recuſationibus art.* 6. ait, hodie indubitatum eſſe, " quod Judex „ poſt recuſationem propoſitam, non poſſit de principali cognoſcere; & ſi cognoverit, PROCESSUM ESSE NULLUM, quia recuſatus omni juriſdictione privatus cenſetur: ideo quidquid poſtea facit, cenſetur facere tanquam privatus non habens juriſdictionem. Idipſum latius proſequitur Hieronymus de Cevallos dicto Tract. *de cognitione* PER VIAM VIOLENTIÆ, *quæſt.* 14. notans n. 28. *Rotam* ſic ſæpius judicaſſe.

Suntque acta pendente Recuſatione adeo *nulla*, ut licet etiam poſtmodum per Arbitros declaretur cauſa recuſationis inſufficiens, & cauſa ad Judicem recuſatum remittenda, tanquam non ſufficienter probatum ſuſpectum, nequaquam tamen convaleſcant; ut poſt Gloſſam in cap. JUDEX, verbo PROPONATUR *de Offi. & pot. jud. del. in VI.* hodie communiter docent Doctores.

Porro ſicut Judex non deferens legitimæ appellationi cenſetur *via facti* procedere & *violentiam* inferre, ita quoque Judex qui non obſtante recuſatione ſe in Judicem erigit, & contra recuſantem progreditur, *vim* facere, & *via facti* agere cenſendus eſt.

Hinc ſupra citatus Hieronymus Cevallos dicta *quæſt.* 14. ut indubitatum tradit, violentiam illatam a Judice procedente poſt propoſitam *recuſationem*, æque præbere recurſum ad Conſilia Regia, ac attentata poſt interjectam appellationem.

Eſtque hæc violentia eo atrocior, quod ipſum naturæ jus lædat. Rationi enim & æquitati naturali repugnat, ut quis coram ſuſpecto Judice litigare cogatur. " Etiamſi (inquit Covarruvias *Pract. quæſt cap.* n. 26. *in princip.*) nulla humana lex hac de re fuiſſet in „ ſpecie ſtatuta, RATIO IPSA facillime oſtenderet, eorum judicia nobis fugienda, omnibuſque modis „ avertenda fore, quos propter odium, inimicitiam, „ aliamve cauſam, ſuſpectos habemus. „ Quare recte advertunt Vulteus *de jud. lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 190. & Mynſing. *Cent.* 3. *obſerv.* 63. nihil alicui accidere poſſe gravius aut luctuoſius, quam ſub Judice ſuſpecto litigare.

Hinc Ammianus Marcellinus, inter violentias quas Valentinianus Imperator exercuit, & hanc recenſet, quod juſtis querelis inſuper habitis, homines cogeret coram Judicibus ſuſpectis litigare. " Ad hanc (inquit) inclementiam illud quoque accedebat DICTU „ DIRUM ET FACTU, quod ſi quis eum adiſſet judicium „ potentis inimici declinans, aliumque ſibi poſtulans „ dari; hoc non impetrato, ad eundem quem metuebat, licet multa prætenderet juſta, remittebatur. Ita lib. 27. *Rerum geſt.* cap. 7.

Itaque & hæc quoque violentia & oppreſſio viam protectioni Regiæ pandit, quam & Principes noſtri Belgici ſemper benigne conceſſerunt. Sic anno 1666. cum Epiſcopus Iprenſis non obſtante *recuſatione propoſita* in qua jam modo ad delectionem Arbitrorum deventum erat, procederet adverſus Dominum ac Magiſtrum Joannem Leeſane, eique comminatus eſſet *ſuſpenſionem a Divinis*; Conſilium Flandriæ, tam dicto Epiſcopo, quam ipſius Officiali ac Promotori interdixit ulterius progredi vel attentare, ſub pœna 200. aureorum coronatorum: cumque his non obſtantibus Epiſcopus comminatam *ſuſpenſionem a Divinis* attentaſſet decernere, præfatum Conſilium dictæ *Cenſuræ* Eccleſiaſticæ EFFECTUM *ſuſpendit*, iteratoque Epiſcopo interdixit quidpiam ulterius attentare, ſub pœna quod comminata 200. aureorum mulcta ad executionem deduceretur, ac inſuper ipſius bonis temporalibus manus Regia injiceretur. Ita conſtat e Decreto hic annexo ſub. *F.*

Sic etiam anno 1707. Supremum Brabantiæ Conſilium manutenuit Paſtorem S. Catharinæ in urbe Bruxellenſi in pacifica poſſeſſione ſui Paſtoratus omniumque eo pertinentium, adverſus *ſuſpenſionem a functionibus Paſtoralibus* per Archiepiſcopum Mechlinienſem *via facti* inflictam, idque poſt *iteratam ſuæ Perſonæ recuſationem ſeu ſuſpectationem propoſitam*, Habetur Sententia ſub *G.*

Atque adeo & hic idem agitur quod ſuperiori §. agi diximus, dum Judex *pendente appellatione* progreditur. Nempe & hic pariter Judices Regii provident, ne oppreſſi, *recuſatione pendente*, de ſua moveantur poſſeſſione, ſed interim ea pacifice fruantur, longeque repellunt omnem ab his injuriam, Eccleſiaſticis Judicibus inhibentes ne contra hos *recuſantes*, Legibus & Canonibus reclamantibus, per *Cenſuras Eccleſiaſticas* aliaſque pœnas procedant.

Judex enim *recuſatus*, inquit Cevallos dicta quæſt. 14. *procedens in cauſa poſt recuſationem*, VIM *facit & partem gravat.*

§. 7.

§. 7.

Judex Regius cognoſcens de violentia, non cognoſcit de cauſa principali, nec de juſtitia Appellationis aut Recuſationis.

Jam ſæpe in præmiſſis, cum Didaco Covarruvia, Joſepho Seſe, Franciſco Salgado, aliiſque, diximus, hujus recurſus ac Regiæ protectionis unicum ſcopum & finem eſſe, *vim repellere, propulſare, & oppreſſum ſublevare; & Eccleſiaſticum quodammodo reducere ad viam juſtitiæ & tramites legitimos.*

Quare Judex Regius nequaquam cognoſcit de cauſa principali, ſed unice de forma & ordine proceſſus, ſive de vi & violentia ſeu oppreſſione: id eſt ſolum inquirit, an Judex Eccleſiaſticus *via facti*, an vero ſervato Juris ordine proceſſerit. Si reperiat, Juris ordinem fuiſſe ſervatum, remittit conquerentem ad Judicem ſuum. Si vero cognoſcat, eo non ſervato, fuiſſe *via facti* proceſſum, *ſublevat oppreſſum*; & Judicem *Eccleſiaſticum reducit ad* VIAM JUSTITIÆ ET TRAMITES LEGITIMOS; nihil decidendo de cauſa principali, quæ integra relinquitur juxta *ordinem Juris* judicanda Eccleſiaſtico Judici.

Sit itaque Clericus qui apud Judices Regios conqueratur, quod Cenſura Eccleſiaſtica perſtrictus ſit per eum, cui non competit Juriſdictio fori externi Eccleſiaſtici, vel per Judicem extraneum, vel quod ita perſtrictus ſit abſque præviis informationibus præparatoriis, ſine præcedenti citatione, omiſſa competenti monitione Canonica, &c.

Quid hic agat Judex Regius? Nequaquam inquiret, aut decernet, an Clericus ille meritus fuerit Cenſura perſtringi; ſive an ſufficiens ſubfuerit cauſa, ut tam gravi pœna afficeretur, in quo ſita eſt cauſa principalis: ſed tantummodo cognoſcet, an Cenſura illa prolata fuerit a non habente juriſdictionem fori externi Eccleſiaſtici; an a Judice extraneo; an omiſſis informationibus præparatoriis, citatione, monitione Canonica, &c. quæ res, ut in Jure loquimur, *facti* ſunt, & certo certius ad cognitionem Principis pertinent. Hæc autem ubi Judicibus Regiis conſtiterint, adeoque & querelas veritate niti apparuerit, tum illi protectionem Regiam ſeu manutenentiam adverſus hujusmodi *violenta judicia* potenter concedent.

Qua conceſſa, ſi competens Judex Eccleſiaſticus credat Clericum illum revera mereri ut Cenſura Eccleſiaſtica perſtringatur, ei integrum manet adverſus eum procedere, & de cauſa principali judicare, dummodo id faciat ſervato per omnia Juris ordine; a quo ſi denuo deflectat, & ita *vim* inferat, Judicem Regium ſibi rurſus merito reſiſtentem inveniet.

Similiter dum protectio Regia imploratur adverſus Judices Eccleſiaſticos procedentes poſt interpoſitam appellationem, vel propoſitam recuſationem, nequaquam Judices Regii cognoſcunt de *juſtitia* appellationis aut recuſationis, ſed tantummodo de *vi & violentia* quæ a Judicibus Eccleſiaſticis infertur; at ubi de illa conſtiterit, eam auferant, & oppreſſum protegant.

„ Viſo proceſſu (ait Covarruvias, *Pract. qq. Cap.* „ 35.) & viſis actis cauſæ, TANTUM illud agetur, an „ juſte ille Judex deferre noluerit appellationi: nec „ enim (proſequitur Auctor) Regii Conſiliarii cog„ noſcunt DE JUSTITIA APPELLATIONIS ad Summum „ Pontificem deferendæ, ad hoc ut ab illis Senten„ tia confirmetur vel revocetur, ſed TANTUM ut „ TOLLATUR vis illa quæ a Judice Eccleſiaſtico in„ juſtiſſime fit Appellanti, dum eum CENSURIS Ju„ dex OPPRIMIT pro executione Sententiæ, quæ „ nondum tranſivit in rem judicatam pendente appel„ latione ad ſummum Pontificem propoſita, cui te„ nebatur Judex omnino deferre juxta Canonicarum „ Sanctionum decreta. „ Idipſum monet Joſephus Seſe *de Inhibitionibus cap.* 8. §. 3. *n.* 70. & Franciſcus Salgado *de Protect. Regia præl.* 5. *n.* 100. qui *n.* 200. ait cum Martino Navarro, Judices Regios ſolummodo pronuntiare, *Judicem Eccleſiaſticum* VIM *feciſſe vel non feciſſe in eo quod appellationi partis non detulerit.*

Et *n.* 208. ita loquitur: “ TANTUM ad VIOLENTIAM „ tollendam adhibetur cognitio extrajudicialis, *an* „ *appellatio ſuſpendat vel non*, ut VIOLENTIA Judicis „ detegatur, ob negatam debitam delationem appel„ lationi, cujus cognitio, *an juſta vel injuſta ſit*, „ tam appellationis quam Sententiæ Superiori Ec„ cleſiaſtico præſervata remanet. „ Recteque advertit *n.* 211. quod *admiſſibilitas ſeu non admiſſibilitas appellationis reſpectu Judicis a quo, ſit* QUID FACTI.

Si viſis actis compertum ſit quod juſta fuerit appellatio, quodque Judex ei non deferendo *vim* inferat, „ tollitur illa VIS & injuria quæ adverſus ſacros Cano„ nes & auctoritatem Sedis Apoſtolicæ fit Appellan„ ti ad eamdem; & præcipitur illi Judici quod appel„ lationi deferat, & abſolvat excommunicatum, om„ niaque acta poſt appellationem retractet, ac redu„ cat in eum ſtatum in quo erant tempore appellatio„ nis & Sententiæ, „ ait prælaudatus Covarruvias loco citato, ac multis proſequitur Salgado dicto Tractatu.

Idem obtinet, dum Recurſus inſtituitur adverſus Judicem procedentem poſt propoſitam recuſationem. Neutiquam enim Judices Regii judicabunt de ipſa recuſationis cauſa, quæ *ad Arbitros juris* pertinet; ſed unice cognoſcent num Judex Eccleſiaſticus, procedendo poſt recuſationem, *vim* intulerit: notatque prælaudatus Hieronymus Cevallos Tract. *de cognitione per viam violentiæ, quæſt.* 14. *n.* 24. “ quod Ju„ dices Regii in hoc caſu habeant cauſæ cognitionem, „ an recuſatio ſit juſta vel frivola, cum ſine hac cog„ nitione articulus VIOLENTIÆ examinari non poſſit,

Suppone ergo Judicem Eccleſiaſticum fuiſſe recuſatum; hunc autem Judicem pendente cauſa recuſationis indeciſa, procedere adverſus recuſantem, eumque *Cenſuris Eccleſiaſticis* perſtringere; Recuſantem autem ad Senatum Regium recurrere, eo quod prætendat per hanc denegatam recuſationi delationem & inflictas aut comminatas Cenſuras, ſibi *vim* inferri: Senatus Regius non judicabit aut definiet ipſam cauſam recuſationis, quæ ad Arbitros juris pertinet: ſed unice cognoſcet an dicta recuſatio legitime & debito tempore fuerit interpoſita; item an cauſæ recuſationis in libello allegatæ, videantur ſufficientes & legitimæ, ſi coram *Arbitris juris* poſſent probari eſſe veræ. Ita ut Judex non deferendo recuſationi, ſed adverſus recuſantem procedendo, & ad Cenſuras proſiliendo, *vim* intulerit, & via facti proceſſerit.

Quam ubi conſtiterit interveniſſe, eam tollet, oppreſſum manutenendo proteget, & Judicem Eccleſiaſticum ad *tramites legitimos* reducet; cui tum integrum erit, ſi velit, juxta Canones ad electionem Arbitrorum procedere, qui de recuſationis cauſa cognoſcant.

Ex his elucet Judicem Regium cognoſcendo de *violentia*, nequaquam cognoſcere de cauſa principali, nec de juſtitia appellationis aut recuſationis; ac per conſequens eum nullatenus uſurpare Juriſdictionem Eccleſiaſticam ſed unice cavere ne Judices, ea juriſdictione, quemquam de ſua poſſeſſione pacifica amovendo *via facti*, aut aliter abutantur in ſubditorum oppreſſionem. (a)

(a) Eo loci obſervandum eſt id quod P. Barre Cancellarius B. Genovefæ & Univerſ. Pariſienſis retulit de Appellatione ab abuſu, in Tractatu hiſtorico, cujus hic eſt titulus. *Hiſtoire de l'Appel comme d'abus.* En ejus contextus. *La qualité de protecteurs de l'Egliſe ne donne pas aux Souverains le droit de faire des loix ſur les Matieres ſpirituelles; mais elle leur impoſe*

§. 8.

Digitized by Google

§. 8.

Judex Regius cognoſcere debet de violentia, eumque in finem acta cauſæ ad ſe deferri mandare poteſt.

Cum *violentia* ſit caoſa & fundamentum hujus Recurſus, quam eum inſtituentes petunt propulſari, debet Judex Regius, ut eam tollat, & oppreſſo proſpiciat, de *vi* cognoſcere, necnon de iis omnibus, ſine quorum cognitione articulus violentiæ examinari non poteſt.

Cumque id plenius cognoſci interdum poſſit ex ipſa actorum cauſæ inſpectione, poteſt Judex Regius mandare ut acta cauſæ ad ſe deferantur.

Sic modo vidimus *cap.* 1. §. 6. Conſtantinum Auguſtum ad æquiſſimam *poſtulationem* S. Athanaſii Epiſcopi Alexandrini de *vi* conquerentis, mandaſſe Epiſcopis omnibus qui Synodum Tyri abſolverant, ut indilate ad Prætorium ſuum ſeſe conferrent, *reipſa quantum ſeveritatis integritatiſque ſit in veſtris ſententiis, coram meipſo*, inquit, *declaraturi.*

Hoc jus Regium multis adſtruit Franciſcus Salgado *de protectione Regia, parte prima cap.* 2. & *num.* 96. ait: " Actorum originalium exportationem, ad effe„ ctum cognoſcendi ex eis an violentia facta ſit, fieri „ poſſe licite per Principem temporalem, probant „ Octavian. *Deciſ. Pedemont.* 30. *n.* 18. *verſic. Non* „ *enim, ante fin. n.* 25. & Bobad. *in polit. lib.* 2. *cap.* „ 18. *n.* 139. Gutierr. *in Pract. lib.* 1. *q.* 20. *n.* 7. Cenced. *Can.* 45. *ſub num.* 3. *verſic. Obſervandum ta-* „ *men eſt.*

Ipſe Covarruvias Epiſcopus Segovienſis idipſum etiam agnoſcit *Pract. qq. cap.* 35. Citata enim Lege Regia qua modus præſcribitur, qui in tollendis violentiis, per Judices Eccleſiaſticos illatis, a Senatu ſervandus eſt, ſubjungit: " Nam ubi lis agitur apud „ JUDICEM ECCLESIASTICUM etiam inter ECCLESIASTI„ cos, qui per Sententiam condemnatus appellavit, „ Judexque non vult deferre appellationi, & ideo „ pro executione multis afficitur cenſuris & grava„ minibus, conqueritur ſimplici querela coram „ REGIIS AUDITORIBUS, ex eo quod non deferatur „ appellationi, quam ad Sedem Apoſtolicam propo„ ſuit: tunc ſane ſtatim ex ſola ſimplici querela „ dantur Litteræ Regiæ, quibus PRÆCIPITUR Tabel„ lioni ſub CERTA POENA, quod intra breve tempus „ MITTAT AD CURIAM ACTA CAUSÆ ET PROCESSUM: „ & rogatur Judex Eccleſiaſticus ut abſolvat excommunicatum ad aliquot dies qui ſufficiant miſſioni & examinationi proceſſus; quod ſi contumax Judex ſit, dantur ſecundæ Litteræ, ac tandem tertiæ, & id agere cogitur POENIS quibuſdam.

§. 9.

Forma proceſſus in cauſa hæreſis eadem, quæ in aliis cauſis criminalibus.

Non raro evenit in Eccleſia Dei per quaſdam nimis carnalium hominum factiones & machinationes, viros bonos & orthodoxos, ut hæreticos accuſari, vexari, & ut peſtem publicam haberi, antequam de hæreſi legitime fuerint accuſati, multo minus de ea convicti aut condemnati.

Quo quid poſſit magis eſſe ab omni æquitate & ratione alienum? Ipſa enim natura dictat, neminem inauditum & indefenſum condemnandum eſſe. Quaſi vero crimen maximom, quale eſt hæreſeos crimen, ab hac communi naturæ lege foret exceptum; magiſque liceret inauditum & iodefenſum, hæreſeos aut ſchiſmatis condemnare, quam furti, homicidii, latrocinii, perduellionis aut alterius cujuſvis criminis.

Quantum id vel ab ipſis Romanis, ſub denſiſſima gentilitatis tenebris conſtitutis eſſet alienum, luculenter demonſtrant Actus Apoſtolorum. Et quidem *c.* 24. & 25. Principes Sacerdotum & Seniores accuſant Paulum tanquam *hominem peſtiferum & concitantem ſeditiones omnibus Judæis in univerſo orbe, & auctorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum, qui etiam Templum violare conatus ſit.... poſtulantes adverſus illum damnationem.*

An Portius Feſtus Præſes, homo gentilis, Paulum de tantis criminibus, ab ipſis Principibus Sacerdotum & Senioribus accuſatum, & quæ in ipſam Rempublicam redundabant, communi defenſionis auxilio indignum judicat? Audiamus hominem gentilem reſpondentem: *Non eſt Romanis*, inquit, *conſuetudo damnare aliquem hominem, priuſquam is qui accuſatur*, PRÆSENTES HABEAT ACCUSATORES, LOCUMQUE DEFENDENDI *accipiat, ad abluenda crimina.*

Hac conſuetudine Romana imbutus Pontius Pilatus, minus iniquus erga Chriſtum Dominum extitit, quam ipſi Pontifices, Sacerdotes & Doctores, Senioreſque Judæorum, divinam Legem veramque Religionem profitentes. Hi enim cum Chriſtum Pilato tradidiſſent, vellentque ut Præſes ille Romanus, nixus verbo ipſorum, & judicio, eum ſine cognitione cauſæ neci daret, dicentes: *Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum*; renuit conſtanter Pilatus cæco modo judicium eorum exequi, voluitque accuſatum prius audire, & ſingula accuſationis capita de more examinare.

Optandum foret ut ſpiritus illorum Sacerdotum & Scribarum Synagogæ, quemadmodum & vitia Phariſæorum ad nos non tranſiiſſent: itemque ut inter Judices laicos Chriſtianos quidam in hac parte non eſſent imperitiores & infeliciores quam Pilatus. Sunt enim ſæpe quidam Judices nimis creduli, qui ſub vanæ alicujus Religionis obtentu, paſſionibus Clericorum cæco modo inſerviunt, atque oppreſſioni innocentium & juſtorum condemnationi cooperandi manifeſto periculo ſe exponunt; vel qui, etſi cum Pilato paſſiones Accuſatorum & Reorum innocentiam agnoſcant, deficiente tamen quæ in Judicibus requiritur virtute, cedunt iniquitati, & ſpe vel metu commoti etiam dicunt, *Quid eſt veritas?* diligentes magis gloriam hominum quam gloriam Dei, & Judicis ſupremi ſtantis in medio eorum, & Judices dijudicantis.

Verum enim vero nunquam Juris ordo & Canonum Legumque præſcripta diligentius & exactius ſunt obſervanda, quam dum de crimine *hæreſis* agitur: eo quod non raro contingat, opiniones quaſdam, aut traditiones humanas, ne dicam, ſuperſtitiones, ab indoctis aut cupidis hominibus diſſeminari & obtrudi pro articulis Fidei; ac quoſdam, ut hæreticos tractari, qui vere Catholici ſunt, ut ex S. Aug. aliiſque adnotatum eſt, *In Jure noſtro Eccleſiaſtico univerſo, t.* 2. *part.* 3. *titulo* 4. *cap.* 2.

l'obligation de faire exécuter celles que l'Egliſe a faites. C'eſt ſur ce fondement que les Magiſtrats reçoivent les Appels comme d'abus interjettés des Sentences que les Juges d'Egliſes ont prononcées ſur des Matieres ſpirituelles: ils uſurperoient une autorité qui ne leur appartient pas, s'ils recevoient les Appels comme d'abus, lorſque la Sentence contre laquelle l'Appellant ſe pourvoit, n'eſt pas évidement contraire aux loix de l'Egliſe, parce que dans ce cas il s'agiroit de l'interpretation des Canons, laquelle n'eſt pas de la competence des Magiſtrats. L'interprétation d'une Loi dépend de celui qui a l'autorité de la faire: mais lorſqu'il eſt clair que les Canons ont été violés, les Magiſtrats en France prétendent qu'on peut alors appeler comme d'abus, qu'ils peuvent recevoir ces Appels ſans mettre la main à l'encenſoir; parce qu'ils ſervent l'Egliſe par leurs Arrêts, & qu'ils la font triompher des contempteurs de ſes loix. Les Appels comme d'abus ſont aujourd'hui très communs en France; & la déciſion du demêlé en eſt ordinairement plus prompte. Hactenus P. Barre: argumentum illud clare pertractavit ad normam Juriſprudentiæ Gallicanæ in præfato Opuſculo.

Ita Pontifices Judæorum & Phariſæi Chriſtum iniquiſſime perſecuti ſunt tanquam Legis divinæ everſorem, eo quod curaſſet hominem Sabbato. Sed his opponebat ſe Nicodemus homo ex Phariſæis Princeps Judæorum, allegans idem Legis naturalis dictamen, præſcriptum *Deut. cap.* 17. *Numquid*, inquiebat, *Lex noſtra judicat hominem, niſi prius* AUDIERIT DE IPSO, *& cognoverit quid faciat?* Joan. cap. 7. v. 51. (*a*)

Quapropter a ſeculo quarto Arcadius Imperator merito ſanxit, pro hæreticis non eſſe habendos, neque pœnis in eos decretis puniendos, *niſi qui à judicio Eccleſiaſticæ Religionis & tramite*, DETECTI *fuerint deviare*; id eſt, probati ſint a judicio Eccleſiæ, in cauſa Religionis deviare.

Hæc æquiſſima juris naturalis regula, quæ neminem puniri patitur, niſi cauſa monſtretur propter quam Leges Canoneſque hoc fieri jubeant, ſemper ſanctiſſime fuit obſervata: ſpeciatim autem a tribus Generalibus Conciliis, in cauſis Arii, Neſtorii & Eutichetis.

Cum Conſtantius Imperator hortaretur Liberium Papam, ut *communionem* NEFARIÆ (verba ejus ſunt) *impii Athanaſii* DEMENTIÆ *repudiaret*, prætexens quod *hoc recte ſe habere cenſeret totus terrarum orbis, & eum ſententia Concilii ab Eccleſiaſtica communione ſegregandum judicaſſet*; reſpondit Liberius: " *Judicia* quidem *Eccleſiaſtica*, o Imperator SUMMA CUM ÆQUITATE fieri debent. Quapropter ſi tuæ Clementiæ ita viſum ſit, JUDICIUM *haberi jubeto*. Et ſi Athanaſius videatur *damnationem* commeruiſſe, tum Sententia, prout *ordinis Eccleſiaſtici formula* poſtulat, contra eum pronuntiabitur: *nam fieri non poteſt, ut quemdam condemnemus, de quo non factum ſit* JUDICIUM. " Ita Theodoretus, *Hiſtor. Eccleſiaſt. lib.* 2. *cap.* 16.

Similiter S. Joannes Chryſoſtomus *ante* CAUSÆ COGNITIONEM, aliquem ut hæreticum damnare *haudquaquam juſtum eſſe ducebat*, uti teſtatur Sozomenus *lib.* 8. *Hiſtor. Eccleſiaſt. cap.* 14.

Hinc de Dioſcoro qui Concilio Epheſino ſecundo præſederat, ita ad S. Leonem Papam conqueritur B. Theodoretus Epiſcopus Cyri: " Alexandrinorum Antiſtes (Dioſcorus) me quoque *abſentem* calamo ſimiliter jugulavit, *nec in jus vocatum, nec præſentem accuſatum, nec interrogatum* de Dei ac Salvatoris noſtri Incarnatione QUID SENTIAM. Et homicidas quidem, ac ſepulcrorum effractores, alienarumque nuptiarum invaſores, non prius condemnant Judices, quam vel ipſi objecta crimina confeſſione ſua firmarint, vel ab aliis aperte fuerint convicti. Nos autem hic in divinis Legibus enutritus triginta manſionibus diſtantes condemnavit ut voluit. " Inter Epiſtolas Leonis *poſt. Epiſt.* 47. *nov. Edit.*

Hæc pluribus ex Hiſtor. Eccleſiaſt. confirmare exemplis non foret difficile, niſi ipſa rei evidentia ſufficeret. Non tamen abs re erit oſtendere uno alteroque exemplo quantum etiam Belgium noſtrum ſemper fuerit alienum ab inhumana illa quorumdam opinione, exiſtimantium ſuſpectos de hæreſi aut ſchiſmate, omni favore ac communi Juſtitiæ patrocinio eſſe indignos.

Anno 1477. in Urbem evocatur a Sixto IV. per litteras Romæ datas 2. Junii, Theodoricus Tulden Cœnobii Parcenſis Abbas, idque ut de LÆSA AUCTORITATE SEDIS APOSTOLICÆ coram ipſo cauſam diceret: *Volumus*, inquit Pontifex, *& ſub* EXCOMMUNICATIONIS LATÆ SENTENTIÆ *pœna mandamus, ut infra terminum duorum menſium a receptione præſentium computandorum, noſtro conſpectui te præſentes; alioquin ſcias te privationis periculo ſubjacere.*

An Abbas ille de tanto crimine, quod hæreſi non inferius æſtimatur, accuſatus, habeatur indignus, ut gaudeat juribus & immunitatibus Patriæ, quæ Belgarum *evocationem* proſcribunt, & unumquemque in ſua Provincia judicari ſervato Juris ordine volunt? Nequaquam profecto. Ut enim hæc *evocatio* Maximiliano Archiduci innotuit, memor juramenti ſui, ultro ſevere inhibet Abbati, ne *evocationi* morem gerat. *Vobis*, ait, *diſtricte præcipimus & mandamus, ne eam ob* CAUSAM *extra Patrias noſtras vos abſentis; imo ſtatim viſis præſentibus, ad nos veniatis.*

Eadem die ad Pontificem litteras mittit, & civilibus verbis citationi intercedit, addens: *Si denique veſtra Sanctitas cauſam cognoſcere cupit, eam ut committat alicui in his partibus Prælato, viro probo, partibus non ſuſpecto, &c. nec ut ſecus agatur, facile ferre potero.*

Cumque nihilominus inſiſteret Pontifex, alteras ad ipſum ſcribit Maximilianus prioribus graviores. " Si Abbas, ait, cujuſpiam delicti reus, animadverſione qualibet dignus exiſtimetur, non adverſabor quin Apoſtolicæ Sedis honoris ratio in hoc habeatur, dummodo *Judice in* PARTIBUS dato idoneo & neutrali, id JURIS ORDINE *compertum ſit*. Quod SIC ÆQUUM *ſuſtineo, ut fruſtra* SECUS ALIQUID *à me exigatur, adjuvante Domino*, &c.

Anno 1554. Epiſcopus Leodienſis requirit Reginam Hungariæ Belgii Gubernatricem, ut ipſi tradat quemdam Joannem de Bollant de hæreſi notatum, & ad ejus requiſitionem in Brabantia captivum conſtitutum. Reſpondit Gubernatrix per litteras datas ultima Martii ejuſdem anni, ſe id nullatenus poſſe præſtare, cum per *Lætum Introitum* expreſſe prohibeatur illos captivos e Brabantia educere; verum quod hic in Brabantia, cauſa, ſi vellet, poſſet examinari ac in judicio judicari, prout Juris ratio dictaverit.

Utique ad hæc tempora propius accedamus, quod noſtris diebus Officiis, Beneficiis, muniis, prætextu Janſaniſmi, Rigoriſmi ac novitatis excluſi, & *via facti* privati? Cum tamen poſt tot motus & tragœdias nullum hactenus ex iis qui ſub hujuſmodi obtentu denigrati aut vexati fuerunt, viderimus adhuc in Judicio aliquo legitimo & contradictorio fuiſſe de ſimili exceſſu convictum. Unde poſtquam hæc diſſidia conſentientibus partibus & ſuffragante Rege Catholico glorioſæ memoriæ Carolo II. ad Sedem Apoſtolicam eſſent delata, & ibidem per Deputatos utriuſque partis cauſa eſſet ventilata, Innocentius XII. ut his malis finem imponeret, æquiſſimo jure ſtatuit & in Brevi Apoſtolico ad Epiſcopos Belgii 6. Februarii anno 1694. dato, eis " quantum in Domino poteſt... injungit, ne ulla ratione... quemquam ſub hoc prætextu repelli ab Officiis, muniis, Beneficiis, gradibus ac concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittant, niſi SERVATO JURIS ORDINE, eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit: " quod Breve per Litteras Regias laudatum ac probatum fuit injunctumque omnibus Epiſcopis, Senatibus ac Tribunalibus Belgicis, ut idem inviolabiliter exequerentur ac ſancte obſervarent.

Ex his elucet, quod accuſati de hæreſi aut ſchiſmate iiſdem juribus gaudeant ac cæteri, qui de aliis criminibus accuſantur, quodque adverſus eos æque ſervato Juris ordine, ac adverſus cæteros procedi debeat: neque minus eis adverſus *vim & violentiam*, quam aliis concedendam eſſe protectionem Regiam.

Quæ omnia egregie confirmantur in Conſulta ſupremi Brabantiæ Senatus data 13. Aprilis 1696. ad Sereniſſimum Bavariæ Electorem ſuper Regiis mandatis in cauſa *Rigoriſmi & novitatis*.

In hac enim dicunt quod antequam poſſit agi adverſus prætenſos *Rigoriſtas* ac *Novatores*, ante omnia requiratur *regula* AUCTORITATE ECCLESIÆ *robo-*

rata,

(*a*) Illa lex extat conſignata *Deut. cap.* 17. *v.* 8.

Digitized by Google

rata, per quam diſcerni poſſint Maximæ quæ tanquam novitas aut Rigoriſmus fugiendæ ſunt, cum ipſi Superiores Eccleſiaſtici non conveniant in quo Rigoriſmus aut novitas ſita ſint, atque ita periculum ſit, *ne invidioſis iſtis nominibus traducantur viri innocentiſſimi & vitæ ſanctitate præditi.*

Quod *tum adhuc Juſtitia poſtulabit, ut nemo rigoriſmo & novitate infectus habeatur, niſi prius de iis* CONVICTUS *fuerit juxta ipſam mentem SS. Patris noſtri Innocentii XII. quam in caſu ſimili explicuit per Breve ſuum* (de quo ſupra) *ad Epiſcopos Belgii ubi illis* " quantum in Domino poteſt injungit. „ Tum relatis verbis ejuſdem Brevis ſuprapoſitis ita proſequitur:

" Nobis, SERENISSIME DUX, videtur nihil magis
„ Apoſtolicum, nihil magis JUSTITIÆ & ÆQUITATI
„ conſentaneum dici poſſe: ideoque credimus nos
„ omnino ſecure ſequi poſſe Ducem tam certum, qua-
„ lis eſt is qui eſt caput Eccleſiæ viſibile, quique hic
„ nun docet nos *aliud*, quam quod *aliunde nobis in-*
„ *cumbit*. & ad quod nos *conſtringit tum conſcientia*
„ *noſtra, tum juramentum ſolemne* quod in ipſo Offi-
„ ciorum noſtrorum ingreſſu præſtitimus; nimirum,
„ *non condemnaturos nos aut punituros* QUEMQUAM
„ *niſi propter delicta aut facta quæ* DECLARATA *fue-*
„ *rint criminalia, & niſi de his deinde* SINGULATIM
„ CONVICTUS *fuerit.*

" Eo magis in re tanti momenti E. V. Celſitudinis
„ auxilium nobis implorandum eſt (ut nempe pro-
„ curet regulam auctoritate Eccleſiæ firmatam de qua
„ ſupra,) quod frequentes qui occurrunt caſus doceant,
„ inter ipſos Superiores Eccleſiaſticos non convenire,
„ quid pro NOVITATE aut RIGORISMO REPREHENSIBILI
„ habendum ſit; conſtet bene multos, qui eo præ-
„ textu a cura animarum, prædicatione verbi Dei,
„ aliaque functione Eccleſiaſtica repulſam tulere, *poſt*
„ *rigoroſum coram aliis Synodalibus* EXAMEN *oſtendiſſe*
„ DOCTRINAM SUAM PURAM eſſe, ſuæque repulſæ ra-
„ tionem non eſſe niſi phantaſma. „ Habetur Conſulta ſub litt. *H.*

Sed quid opus eſt plura exempla adducere ut oſtendatur, nunquam in Belgio locum invenire poſſe atrocem illam opinionem, quæ in actione hæreſis aut ſchiſmatis tollit *naturalem & ordinariam defenſionis & judicii viam:* cum nihil notius ſit, quam quod ob illam ſolam cauſam Belgis jam olim ſacrum illud Tribunal Inquiſitionis, & jugum fuerit intolerabile, & in hodiernum uſque diem, ejuſdem memoria & nomen ſit in execratione.

§. 10.

Confirmantur hactenus dicta exemplo ſancti Ludovici.

Merito hoc caput concludimus illuſtri exemplo S. Ludovici Francorum Regis, quo præclare ſtabiliuntur quæ hactenus dicta ſunt. Refertur ex *Joinville* teſte oculato apud nominatiſſimum Hiſtoricum Claudium Fleuri *l.* 85. §. 20. Rex ille vere ſanctus & magnus, in pleno Cleri Gallicani Conventu anni 1263. interpellatur omnium nomine ab Epiſcopo Altiſſidorenſi Guidone de Mellot: O Rex, inquit, Prælati hi omnes Majeſtatem tuam commonitam volunt, quod religionem peſſumdari ſinat. His verbis exterritus Rex, crucis ſe ſigno muniens aiebat: Quid cauſæ, ediſſere, o Epiſcope. Reſumpſit hic: Quod excommunicationes viluerint: Eccleſiæ facere ſatis hodiedum nullus curat: mori quiſque excommunicatus mavult. Hinc Majeſtatem tuam voce una obſecramus, ut Dei, ſalutiſque ſuæ memor, Prætoribus aliiſque Juſtitiæ Miniſtris præcipere dignetur, ut bonorum apprehenſione ſeu confiſcatione ad abſolutionem petendam cogant eum qui per annum & diem in excommunicatione ſorduerit. Reſpondit Rex: Id perlibenter decernam erga eos qui Eccleſiam aut proximum læſiſſe *a Judicibus meis detecti* fuerint. At replicuit Epiſcopus: Non eſt illorum Judicum *de iis quæ apud tribunalia noſtra agitantur*, cognoſcere. Repoſuit Rex: *Non alio*, quod petis, *pacto faciam;* rationi enim, addebat, diſſentaneum foret, ſi a me conſtringerentur ut abſolvi ſe faciant, qui ab Eccleſiaſticis damnati ſunt *inauditi*, ſeu *indefenſi.* (a)

CAPUT IV.

De effectu Judicii poſſeſſorii ſeu Manutenentiæ, ubi una occurritur objectionibus quæ in contrarium adducuntur.

§. 1.

Quis ſit hujus Judicii effectus.

Effectus judicii poſſeſſorii præſertim *retinendæ poſſeſſionis*, quod nunc *manutenentia* nuncupatur proprius & unicus eſt, pacificum poſſeſſorem in ſua poſſeſſione adverſus violentias & facti turbationes quaſlibet defendere ac manutenere, donec in petitorio per Judicem competentem *ſervato Juris ordine*, ſuæ poſſeſſionis jure excidiſſe declaretur, ut bene peritiſſimus ille Flandriæ Pragmaticus; Damhauderus advertit *in Praxi rerum civil. cap.* 41.

Poſtquam enim monuit *interdicto uti poſſidetis hodie ſucceſſiſſe judicium, quod* MANUTENENTIA *appellatur, quæ poſſeſſorem pacificum in poſſeſſione pacifica ſervat*, ſubjungit ſtatim: " Eſt igitur *Manutenentia* quæ-
„ dam proviſio, imo verius quoddam Principis vel
„ Conſilii ſui beneficium, quo aliquem *pacificum*
„ *poſſeſſorem* metuentem tamen ex ea ejici aut extur-
„ bari in *eadem ſua poſſeſſione quieta tenet, ſervat &*
„ *quaſi manutenendo ſua auctoritate tuetur.* Unde &
„ aptum ei, (infert n. 2.) licet recens, vocabulum eſt
„ inditum, quod poſſeſſor in poſſeſſione ſua per Prin-
„ cipem MANUTENEATUR & in ea permanere jubetur,
„ cum interdictione omnium qui ad hanc quietam
„ poſſeſſionem contradicere velint, & id, *donec per*
„ JUSTITIAM *alius potius jus habens inferatur*, & ma-
„ nutentus iterum ejiciatur.

Idem obſervat Zypæus *in Notitia Juris Belgici*, ubi *art.* 1. *novi Regulamenti* 12. *Maii* 1422. " ſan-
„ citum ut quilibet maneat in ſua poſſeſſione, *donec*
„ *per* SENTENTIAM JUDICUM COMPETENTIUM *evinca-*
„ *tur*: unde ſorte Deplomata Romana, quibus ali-
„ quando jubetur, ut quis amoto adverſario in poſ-
„ ſeſſionem mittatur, ſalva poſtmodum penitiori in-
„ quiſitione, huc non penetrant: ſed in poſſeſſione
„ manutenetur, qui communi jure debeat eam reti-
„ nere. „ *Lib.* 2. *de cauſ. poſſ. & propr. n.* 7.

Judicium autem illud poſſeſſorium introductum fuit primo " in favorem JUSTITIÆ & JURIS, *præ-*
„ *cipue eorum* qui aliquando, vel ex quorumdam
„ *malitia*, vel ex *iniquis dilationibus* aut *ſuſpicionibus*
„ ex ſuis Officiis, Beneficiis & poſſeſſionibus cum
„ magna ſæpe injuria & dedecore exturbantur. „ Ita Damhauderus *c.* 33. *n.* 2.

Qui & finem alterum in favore *pacis ac tranquillitatis publicæ* ponit *cap.* 41. *n.* 4. Poſtquam enim

(a) De forma proceſſus in cauſa hæreſis conſuli poſſunt, quæ referuntur in Gallicis obſervationibus D. Gibert. Porro iſtæ obſervationes in fine ſecundi tomi hujus editionis. 3. *part. tit.* 4. *des delits Eccleſiaſtiques*, *Ch.* 2. reperiuntur.

* R r dixit

dixit huic judicio non repugnare *quod Judex ſecularis non debeat ſe immiſcere rebus ſpiritualibus*, rationem allegans ait: “ Quia in iſto caſu non immiſcet ſeſe *rebus* „ *ſpiritualibus*, nec *ſpirituales res* tractat, nec exer„ cet, ſed tantum quod eſt *mere ſeculare*; dum *lites*, „ *contentiones*, *& turbationes a ſuæ Reipublicæ ſubdi-* „ *ditis arcet & prohibet*. Unde dicunt Franci, quod „ Judex ſecularis optimo jure poſſit decernere & dare „ hanc proviſionem, & per eam cognoſcere de *ma-* „ *teria beneficiali*; quia licet ipſum *Beneficium & Be-* „ *neficii* FUNCTIO ſit *mere ſpiritualis* & ad *ſpirituales* „ potiſſimum ſpectans, tamen TRANQUILLITATIS REI„ PUBLICÆ DEFENSIO *ſecularis eſt*.

Ejuſmodi rationem inter alias allegat Joannes Grivellus J. U. D, in Senatu Dolano Conſiliarius ac Sereniſſ. Archiducum Alberti & Iſabellæ a Conſiliis intimis & a Libellis, *Deciſione* 125, *n.* 8. ut oſtendat dictum Senatum merito judicare “ de OMNI poſſeſ„ ſorio tam in ſpoliatione facta inter *Clericos* quam „ inter Laicos, & tam in ſpoliatione rerum MERE „ *ſpiritualium* quam temporalium & profanarum: „ pertinet enim, ait, ad curam Judicum ſecularium, „ *ſubditos ſuos* ab OMNI *violentia* & *injuria* defen„ dere. Atque ita non pati, QUEMQUAM ſua poſ„ ſeſſione ſpoliari. „ *Can. Regum, C. Princeps* 23. *q.* 5.

Illud ipſum jam a 200. ferme annis obſervavit laudatiſſimus Covarruvias, *Pract. qq. c.* 35. Poſtquam enim monuit, “ JUSTISSIME Judices Regios, qui „ Prætoriis aſſident, & inibi *jura partium* Regio & „ ſupremo nomine TUTANTUR, extraordinarie tracta„ re cauſam poſſeſſoriam in qua de poſſeſſione Bene„ ficii diſputetur; „ mox ſubjungit: “ ad *effectum* „ *ut* QUIETA RESPUBLICA *ſit*, *ne ſiat alicui* INJURIA *&* „ VIOLENTIA, *aut* INDEBITE *poſſeſſione quam obtinet*, „ *exſpolietur*.

Effectus itaque Judicii *poſſeſſorii*, quo quis in pacifica poſſeſſione v. g. ſui Beneficii manutenetur, is eſt: Beneficiatum in ea adverſus quamcumque vim & facti viam ſervare, defendere ac protegere, donec & quouſque per Sententiam definitivam Judicum competentium in *petitorio* latam evincatur; adeo ut manutentus interea liberum & pacificum Beneficii ſui uſum habeat. Quo pacto & vis omnis, Legibus & Canonibus inimica, procul repellitur; *oppreſſus* efficaciter protegitur, & publica tranquillitas potenter conſervatur.

§. 2.

Manutenentia etiam cadit, & quidem præcipue, ſuper poſſeſſione functionum ſpiritualium & ſacramentalium Beneficio annexarum.

Manutenentia non ſolum cadit ſuper ipſo Beneficio ſeu Beneficii titulo & temporalibus ei annexis, ſed etiam ſuper functionibus & exercitiis quantumvis ſpiritualibus & ſacramentalibus inde dependentibus; ſeu quod idem eſt, per manutenentiam conſervatur & protegitur poſſeſſor, non in quieta & pacifica poſſeſſione ipſius Beneficii & temporalium ei annexorum, ſed vel maxime in pacifica poſſeſſione & libero uſu functionum & exercitiorum ab eodem Beneficio dependentium.

Beneficii etenim pacifica poſſeſſio potiſſimum conſiſtit in pacifico & actuali libero exercitio ſeu adminiſtratione ipſius Beneficii, quemadmodum pacifica poſſeſſio rei temporalis in libero illius rei uſu ſita eſt. Adeo ut is qui turbatur in quieto ac libero exercitio ſui Beneficii, tum vel maxime turbetur in ipſa pacifica poſſeſſione ipſius Beneficii, ut e deductis *cap.* 2. liquidiſſime patet.

Porro Beneficii exercitium præcipue ſpectare functiones ſpirituales & Eccleſiaſticas illi annexas indubitatum eſt. Quandonam enim v. g. Paſtor cenſetur exercere quæ Beneficii ſunt; niſi tum præcipue, dum verbum Dei annuntiat, Miſſarum ſolemnia celebrat, fidelium confeſſiones excipit, parvulos baptizat, Matrimoniis aſſiſtit, aliaque Sacramenta adminiſtrat, aut Paſtoralia munia obit? Nam ideo conſtitutus eſt Paſtor.

Temporalia enim, ſive jus ad illa, *conſequenter* ſolum ad ipſa ſpiritualia ſeſe habent: functiones autem ſive Officium ſpirituale & Eccleſiaſticum ipſius Beneficii eſſentiale eſt, ac in eo principaliter attendendum, juxta tritum illud: *Beneficium datur propter officium*.

Eſtque jus ad functiones ſpirituales æque perpetuum ac ipſe titulus Beneficialis, e quo jus illud manat: adeo ut non magis quis *via facti* turbari queat in libero exercitio harum functionum, quam in pacifica poſſeſſione ipſius tituli Beneficialis, ut dicto *cap.* 2. planiſſime demonſtratum eſt.

Id jam pridem ut indubitatum ac notorium ſuppoſuit præfatus ille Flandriæ Pragmaticus J. Damhauderus; nempe *poſſeſſorium* non ſolum in Beneficiis, verum etiam in exercitiis ac functionibus ei annexis, ſeu quaſi poſſeſſione eas exercendi, Senatui Regio competere: *Quia licet* (inquit) *ipſum Beneficium &* BENEFICII FUNCTIO *ſit mere ſpiritualis & ad ſpirituales potiſſimum ſpectans, tamen tranquillitatis Reipublicæ defenſio ſecularis eſt*. Item: *Poſſeſſorium eſt temporale, licet perſona ſit ſpiritualis, &* BENEFICII MINISTERIUM *ſit ſpirituale*. In Praxi rerum Civil. *cap.* 41.

Hæc eadem concors Doctorum & Pragmaticorum ſententia eſt, dum ſine diſtinctione conſtanter tenent ac docent, OMNE *poſſeſſorium rei* PENITUS *Eccleſiaſticæ, &* UTCUNQUE *ſpiritualis*, Senatibus Regiis competere.

Quod ipſum manifeſte elucet ex Concordato inter Carolum V. Cæſarem ex una, & Epiſcopum Leodienſem ex altera parte, anni 1541. ita enim habet *tit.* 3, *n.* 13. “ In *cauſis* MERE *Eccleſiaſticis*, ut puta bene„ ficialibus, SACRAMENTALIBUS, decimarum Eccle„ ſiarum non infeudatarum, *juris funerandi*, *anni-* „ *verſariorum ſepulturæ*, *oblationum*, & aliorum de„ bitorum ad cauſam *ſervitii Eccleſiaſtici*, Judex Ec„ cleſiaſticus etiam contra laicos poterit *cognoſcere in* „ PETITORIO. „ Ergo in POSSESSORIO cognoſcere poteſt Judex laicus, juxta communem regulam, quæ notorie per hanc exceptionem firmatur. Ut quid enim hic adderetur *in petitorio*, ſi & POSSESSORIUM ad Judicem Eccleſiaſticum in his cauſis mere Eccleſiaſticis quoque ſpectaret?

Nec quidquam obſtat quod *tit. ſequenti* qui inſcribitur, *De poſſeſſoribus Beneficiorum & aliorum Jurium ſpiritualium*, non fiat mentio SACRAMENTALIUM; ſed unice dicitur ” POSSESSORIUM: recuperandæ & „ retinendæ quæſtio & cognitio ſpectabit ad Judices „ ſeculares privative, ſive agatur de poſſeſſorio *Be-* „ *neficiorum*, *decimarum*, *juris patronatus*, *& alio-* „ *rum jurium nempe ſpiritualium*, ut in dicto ſum„ mario hujus tituli.

Nam *Beneficiorum*, *decimarum* & *juris patronatus* hic tantum per modum exempli fit mentio, quod clauſula VEL *aliorum jurium* manifeſte denotat.

Et ſi quis inde vellet eruere quod in SACRAMENTALIBUS non cadat manutenentia, ex eo quod tit. 4. non fiat mentio SACRAMENTALIUM; ille idem deberet contra manifeſtam veritatem inferre quod manutenentia cadat in cauſis *jurisjurandi*, *anniverſariorum*, *ſepulturæ*, *oblationum*, *&c.* quia nec horum etiam jurium ulla fit mentio eodem illo tit. 4. licet conjunctim cum *ſacramentalibus* commemorentur tit. 3.

Regula eſt, quod in *Cauſis mere Eccleſiaſticis Judex Eccleſiaſticus cognoſcat in petitorio*, & *Judex ſecularis in poſſeſſorio*. Ea quæ utrique huic regulæ ſubduntur tit.

Digitized by Google

tit. 3. & 4. ſolummodo per modum exempli adducuntur, ut elucet ex particulis *puta* & *vel*: atque inter has Cauſas mere Eccleſiaſticas computantur æque *ſacramentalia* quam *Beneficialia*. Si itaque ſuper *beneficialibus* cadat manutenentia, quidni & ſuper *ſacramentalibus?*

Quod autem, juxta laudatum Concordatum, manutenentia etiam cadat ſuper functionibus Beneficio annexis, id quoque inde manifeſtum eſt, quod dicto tit. 4. dicatur: *Manutentus... in* ADMINISTRATIONE *Beneficii, & fructuum perceptione remanebit.* Adminiſtratio enim Beneficii quæ a fructuum perceptione ſecernitur, haberi non poteſt niſi per actuale ac perſonale exercitium functionum Beneficio annexarum.

Deinde dum abſolute dicitur quod *poſſeſſorium Beneficiorum*, nulla facta diſtinctione inter *ſpiritualia* & *temporalia* eis annexa, ſpectet ad Judices ſeculares; quid hoc aliud ſignificat, quam quod ad hos Judices ſpectet *poſſeſſorium juris perpetui officii alicujus* SPIRITUALIS *certa in Eccleſia obeundi, & percipiendi fructus ſive reditus huic officio aſſignatos?* Ita enim Beneficium definitur.

Profecto ſi poſſeſſorium Beneficiorum limitetur quoad jus percipiendi certos reditus vel proventus, quare vocatur poſſeſſorium *juris ſpiritualis?* Nonne jus tale multum *ſpiritualitatis* habet? Verum ideo Beneficia proprie inter *jura ſpiritualia* computantur, propter *jus perpetuum* quod Beneficium tribuit, obeundi SPIRITUALE aliquod officium.

Præterea quandoquidem, ut §. præcedenti ex prælaudato Damhaudero notatum eſt, judicium hoc *poſſeſſorii* introductum ſit, tum *in favorem eorum qui aliquando ex iniquis delationibus aut ſuſpicionibus ex ſuis Beneficiis cum magna ſæpe injuria & dedecore exturbantur*, tum *ut turbationes a Republica arceantur, & tranquillitas publica ſervetur*; evidens omnino eſt, illud judicium non minus extendere ſe ad tuendam publicam poſſeſſionem exercendi functiones Beneficio annexas, quam ad ipſius Beneficii poſſeſſionem.

Neque enim minori cum *injuria* & *dedecore* pacifici poſſeſſores turbantur *via facti* in pacifico ac libero uſu functionum Beneficii: nec minores inde oriuntur in populo *turbationes* & *contentiones*, quam dum violente turbantur in pacifica poſſeſſione ipſius Beneficii. Quare etiam Regis Officium eſt, non minus illam atque hanc violentiam potenter arcere, & pacificum poſſeſſorem contra quamcumque *vim & facti viam* MANUTENENDO *ſuâ auctoritate tueri.*

Quod & notoria & quotidiana praxis confirmat. Quotidie enim videmus Paſtores manuteneri in quaſipoſſeſſione per ſe concionandi ac fidelium confeſſiones audiendi, adverſus Fratres Mendicantes, dum per eos in dictis functionibus pure ſpiritualibus turbantur, prætextu Stationum, aliove colore. Item videmus Canonicos manuteneri in functionibus Beneficiis eorum annexis: Epiſcopos denique in jure dandi curam animarum Decanis Capitutulorum, viſitandi monaſteria, &c. quos omnes libere & pacifice ſub Regia protectione & manutenentia has functiones & ſimiles ſine ullius contradictione continuare ac obire videmus.

Accedit quod turbatio in pacifica poſſeſſione exercendi functiones Beneficio annexas, frequenter ſecum trahat turbationem in temporalibus. Quid enim v. g. notius quam Parochum *in Paſtoralis officii* poſſeſſione *via facti* turbatum, ſimul etiam temporali utilitate privari, puta oblationibus & honorariis, quæ in Sacramentorum adminiſtratione fideles chriſtiana charitate Paſtoribus largiuntur!

Deinde quamvis violenta turbatio in libero uſu functionum a Beneficio dependentium nullam ſecum traheret turbationem in temporalibus, non minus propterea adverſus illam turbationem manutenentia Regia foret concedenda. Nam quis ignorat manutenentiam concedi in poſſeſſione jurium omni emolumento temporali vacua, puta jurium honorificorum Patronis, Paſtoribus primitivis, &c. competentium? Aut quinam, quæſo, fructus temporales annexi ſunt juri concionandi, fidelium confeſſiones audiendi &c. in quorum jurium libero exercitio pacificos poſſeſſores manuteneri ſupra notavimus?

§. 3.

Judex Regius in hoc judicio poſſeſſorio nequaquam cognoſcit de re mere ſpirituali aut ſacramentali, nec de validitate & ſufficientiæ cauſæ Cenſurarum.

Quantumcumque Cenſuræ & functiones Beneficiis annexæ ſint ſpirituales, atque ideo videantur exemptæ a Juriſdictione ſeculari, nequaquam tamen poſſeſſio rei ſpiritualis ejuſque violenta turbatio ſpirituales ſunt, ſed meri facti, nihil ſpiritualitatis includentes. *Poſſeſſio enim*, inquit Lex, *res* FACTI, *non juris eſt*. ff. de acquir. vel amitt. poſſ. L. 1. §. 3. Atque eo fundamento nititur conſtantiſſima Belgii praxis, quæ etiam ubique gentium paſſim obtinuit, nempe, *hodie ſeculares Judices*, teſte Chriſtineo, *cognoſcere de* OMNI *poſſeſſorio judicio etiam* BENEFICIORUM REI ECCLESIASTICÆ: in quam rem omnium nationum citat Auctores. *Lib.* 3. *cap.* 7. ad Bugnionium.

Idipſum notavi in Opuſculo quod inſcripſi (*a*) *Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii*, cap. 2. §. 1. oſtendique ibidem, hoc Jus ſpeciatim in Belgio non ſolum ex conſuetudine immemoriali, ſed etiam ex Principum Edictis ac Ordinationibus, necnon Concordatis privative ſpectare ad Judices Regios, eiſdemque in hodiernum diem ſedulo fuiſſe conſervatum.

Sic Joannes Grivellus *dicta Deciſ.* 128. *num.* 7. *& ſeqq.* poſtquam monuit Senatum Dolanum & omnia Regia inferiorum Judicum Subſellia in Burgundiæ Comitatu a tempore immemoriali *judicare de* OMNI *poſſeſſorio retinendæ & recuperandæ etiam in Clericos*... & *tam in ſpoliatione rerum* MERE SPIRITUALIUM, *quam temporalium & profanarum*; hanc ſubjungit rationem: *Eſt enim ſpoliatio aliquid* FACTI MERE TEMPORALIS, *etiamſi de re* PENITUS ECCLESIASTICA *agatur, quo fit ut ejus cognitionis capaces ſint Judices ſeculares, etiam inter* ECCLESIASTICOS, *ut poſt Bart. Jaſ. & alios docet Menoch.*

Similiter prælaudatus Flandriæ Pragmaticus J. Damhauderus in *Praxi rerum Civil. c.* 41. *Neque*, inquit, *repugnat*, quod *Judex ſecularis non debet ſeſe immiſcere rebus ſpiritualibus; quia in iſto caſu non immiſcet ſeſe* REBUS SPIRITUALIBUS, *nec* SPIRITUALES *res tractat, nec exercet; ſed* TANTUM *quod eſt* MERE SECULARE... nempe *poſſeſſorium eſt* TEMPORALE, *licet perſona ſit* SPIRITUALIS *& Beneficii* MINISTERIUM *ſit* SPIRITUALE. *Et* NULLUM *poſſeſſorium dicitur* SPIRITUALE.

Eodem modo loquuntur, inter cæteros, Andreas Gail. *lib.* 2. *obſervat.* 35. & Mynſiogerus *cent.* 2. *obſervat.* 67. qui etiam citat *Innocentium, Joannem Andream & Ant. de Butrio.* "Nec eſt inconveniens, „ inquit Guido Papæ, quod reſpectu ejuſdem rei „ petitorium ſit ſpirituale & poſſeſſorium temporale, „ cum nihil commune inter ſe habeant.

„ Sunt enim *res & poſſeſſiones temporales*, ut loquitur „ (Gratianus) ſub imperio & poteſtate Principum, „ quos etiam obtinuit de *interdicto poſſeſſorio* cognoſ-

(*a*) Opuſculum iſtud extat tom. 4. hujus editionis.

 „ cere,

„ cere, quamvis de RE SPIRITUALI vel de *Beneficiis* „ agatur. „ Ita Joannes a Coſta ad *l.* 2. *Decret. tit.* 2. *de foro competenti.*

Ut autem clarius intelligatur, Jodices Regios in hoc judicio poſſeſſorio nequaquam aſſumere judicium *rei ſpiritualis*, puta de *ipſis functionibus Paſtoralibus vel Sacramentalibus*, aut de *ipſa Cenſurarum Eccleſiaſticarum cauſa*, ſed unice de ipſa poſſeſſione, ac ejus violenta turbatione cognoſcere; quæ res, ut in Jure loquimur, *facti* ſunt, & nequaquam ſpirituales, ſed temporales: ponamus, exempli gratia, Paſtorem vel Canonicum a ſuo Beneficio vel functionibus eidem annexis, per *Cenſuras* ſuſpenſum aut interdictum; ponamus itidem ſic ſuſpenſum aut interdictum ad Senatum Regium recurrere, ot manuteneatur in pacifica poſſeſſione ſeu quaſi poſſeſſione ſui Beneficii & functionum eidem annexarum, eo quod prætendat ſe ejuſmodi *Cenſura* opprimi ac *via facti* turbari. His caſibus Regius Senatus nequaquam judicabit, aut cognoſcet, num Paſtor ille vel Canonicus bene an male functiones Beneficio annexas exerceat; ſed judicabit de hoc facto minime ſpirituali, nempe de pacifica poſſeſſione obeundi functiones Beneficio, jure ordinario, annexas.

Ulterius Judex Regius non mandabit Prælato aut Judici Eccleſiaſtico, ut coram eo declarat cauſas ob quas Cenſuras tulit: neque judicabit aut cognoſcet, num cauſæ illæ ſint ſatis graves nec ne, ad infligendam ejuſmodi Cenſuram; (quanquam etiam non difficile ſæpe foret perſpicere hujuſmodi cauſas eſſe fictas & ſtudio adinventas ad innocentes opprimendos & bonos divexandos) imo nequidem inquiret, an ulla extet cauſa: hæc enim *judicium poſſeſſorium* non tangunt, de quo hic agimus; ſed inquiret ſolum de hoc facto minime ſpirituali, nempe ao Judex ille Eccleſiaſticus ad Cenſuram, *prætermiſſo Juris ordine*, ſive contra auctoritatem Canonicam proſilierit, ac ita proceſſerit *via facti* ſive *poteſtate tyrannica* (ut loquitur Concilium Hiſpalenſe ſupra *cap.* 3. §. 2. citatum) quæ Recurſui ad Regium Senatum viam pandit.

Ubi autem Senatui de dicta poſſeſſione, necnon de turbatione conſtiterit, Paſtorem illum vel Canonicum in priſtina ac pacifica poſſeſſione Beneficii ſui atque imprimis functionum quantumcumque ſpiritualium ab eodem Beneficio dependentium, *manutenendo* defendet ac proteget.

Ex quo liquet, judicium poſſeſſorium ſeu manutenentiæ nequaquam verſari circa rem mere ſpiritualem aut intrinſecas Cenſurarum cauſas, ſed unice circa res facti, & externam Judiciorum Eccleſiaſticorum formam, quæ ſunt res temporales.

Certa *violentia* ſeu *via facti* TURBATIO in exercitio functionum ſpiritualium & Sacramentalium non magis *ſpiritualis* eſt, quam FURTUM rei ſacræ ac ipſius SS. Sacramenti.

Nullus autem dicet, Judicem Regium de re *ſpirituali* cognoſcere, eo quod judicet de furto in *re ſacra* commiſſo.

§. 4.

Judicium poſſeſſorium nequaquam impedit Juriſdictionem Eccleſiaſticam, ſive Judicem Eccleſiaſticum judicialiter, auctoritate Canonica, adverſus Beneficiatos procedentem.

In principio Capitis ſecundi ex Joſepho Seſe & Franciſco Salgado notatum fuit, Protectionem Regiam, cujus ſpecies eſt *Manutenentia*, nequaquam *impedire Juriſdictionem Eccleſiaſticam.*

Certe ex iis quæ hactenus de judicio poſſeſſorio dicta ſunt, manifeſte liquet, Senatum Regium, per *Manutenentiam* id unum cavere ne Judices Eccleſiaſtici juriſdictione ſua abutantur in oppreſſionem ſubditorum.

Etenim quamdiu Judices Eccleſiaſtici procedunt *judicialiter*, juxta receptas fori leges & præſcriptum ordinem Juris, ſive *auctoritate Canonica*, Senatus Regius ſe nequaquam intromittit.

Hinc, ſi legitimo hactenus poſſeſſoriis moveatur, ob defectum tituli aliamve cauſam ſpectantem ad judicium petitorium; ſi citetur coram Judice competente, ſi omnia cum ipſo *ſervato Juris ordine* peragantur, nullatenus adverſus hujuſmodi judicialem turbationem Judex Regius *manutenentiam* concedet, cum unice Beneficio manutenentiæ velit occurrere *viæ facti*, ac adverſus eam pacificos poſſeſſores defendere.

Similiter ſi Paſtor aliquis vel Canonicus de mala converſatione vel perverſa doctrina *judicialiter* ſuſpectus, conveniatur criminaliter per Promotorem coram legitimo Judice: quamdiu omnia *ſervato Juris ordine* peragentur, juxta Leges & Canones, non habebit Paſtor ille vel Canonicus quod conqueratur apud Senatum Regium, nec adverſus hujuſmodi legitimum proceſſum poterit via *manutenentiæ* ſibi proſpicere; cum hic non turbetur *via facti* in ſua poſſeſſione, ſed *judicialiter* & *via juris*: ſic enim ipſi non infertur *violentia*, dum juxta formam Juris omnia peraguntur.

Verum ſi Judex Eccleſiaſticus deflectat a via ordinaria Juſtitiæ, atque ita procedat *via facti* adverſus hujuſmodi Paſtorem vel Canonicum; tunc judicio poſſeſſorio via aperietur, quod ubi *plena* fuerit evacuatum, integrum denuo erit Eccleſiaſtico Judici adverſus Paſturem illum vel Canonicum *judicialiter* juxta formam Juris procedere.

Unicus etenim effectus hujus judicii poſſeſſorii ſeu manutenentiæ eſt, manutenere ipſum poſſeſſorem in ſua poſſeſſione tam quoad ſpiritualia quam temporalia ſuo Beneficio ſeu officio annexa, contra turbationem facti, nempe quoaduſque *ſervato Juris ordine* in petitorio eadem poſſeſſione ipſum excidiſſe vel privationem promeritum eſſe fuerit declaratum.

Immerito igitur hic conquerantur Judices Eccleſiaſtici, quaſi recurſus Clericorum ad protectionem Regiam multis foret perfugium ad declinandas punitiones quas propter crimina, exceſſus, vel pravas doctrinas eſſent promeriti. Neque enim Judex Regius ſeſe hiſce cauſis ullatenus immiſcebit, quamdiu Judex Eccleſiaſticus contra hujuſmodi Clericos procedet via Juris: quinimo ut oſtendat ſe nullatenus velle impedire legitimum proceſſum Eccleſiaſtici Judicis adverſus Clericos, nunquam impertit protectionem ſuam ſive manutenentiam, niſi pro eo tempore quo violentia Judicis Eccleſiaſtici contra Clericum perdurat.

Nam ſi Judex Eccleſiaſticus poſt datam jam manutenentiam, velit procedere ſecundum Juris ordinem, & Clericum in ſua poſſeſſione prius via facti turbatum, lo ea pacifice permittere quoaduſque de crimine aliove exceſſu fuerit legitime convictus in petitorio; tum Judex Regius nullatenus prætextu conceſſæ manutenentiæ Judicem Eccleſiaſticum in hoc illius proceſſu impediet, ſed relinquet ſemper *petitorium* integrum, ut etiam per hoc evacuetur ipſum *poſſeſſorium*, prout infra exemplo aliquo oſtendi poterit.

Certe æquum & juſtum eſt ut condigne puniantur Eccleſiaſticorum crimina; ſed non minus æquum & juſtum eſt, ut hoc ſervato Juris ordine atque auctoritate fiat *canonica*; imo ut hic ordo Juris, præcipue in *Cenſurarum* inflictione, obſervetur exactiſſime; idque eo magis neceſſe eſt, quod dum quis Cenſura Eccleſiaſtica per Sententiam Judicis competentis ſemel perſtrictus eſt legitime, in eo ſtatu miſerrimo permanere debeat, donec Sententias tres obtineat conformes, quibus Cenſura illa retractetur ſeu reformetur.

Licet enim ab hac Sententia appellationem interjiciat, ea ſolummodo effectum habebit *devolutivum*: nam appellatio in materia *Cenſurarum* non habet effe-

ctum

Digitized by Google

ctum *ſuſpenſivum*; adeo ut hac Cenſura percuſſus, in eo ſtatu interea (nempe uſque ad finem vitæ) non obſtante appellatione, permaneat.

Procedant itaque caute, & ſervato Juris ordine, Eccleſiaſtici Judices adverſus Clericos, eorumque crimina ſic inſequantur ac puniant; & Judex Regius nullum eis adferet impedimentum, ſed econtra auxilium præbebit ſuumque porriget brachium, ut quam celerrime eorum judicata debite executioni mandentur.

Judicia Eccleſiaſtica præcipue adverſus Clericos magna æquitate & maturitate fieri debent, & ab eis omnis *dominatus* procul abeſſe, utpote Epiſcopis ſummopere inhibitus: *Reges Gentium* DOMINANTUR, aiebat Chriſtus Dominus noſter ac Magiſter ad Apoſtolos Epiſcoporum prædeceſſores, vos *autem* NON SIC. *Luc. cap.* 22. *v.* 25. Cui *dominatui* ut occurreret efficaciter, ſæpius laudata Synodus Hiſpalenſis ſtatuit, ut nullus Epiſcopus Presbyterum vel Diaconum ſolus ſine SYNODALI *Judicio* damnare auderet. *Epiſcopus,* inquit Synodus, *Sacerdotibus ac Miniſtris ſolus honorem dare poteſt,* SOLUS AUFERRE NON POTEST... *qui profecto* NEC AB UNO DAMNARI NEC UNO JUDICANTE POTERUNT HONORIS SUI PRIVILEGIIS *exui; ſed præſentati* SYNODALI *Judicio quod Canon de illis præceperit definiri.* Apud Gratianum, *Cauſ.* 15. *q.* 7. *c.* 1.

Porro ad hunc Judicum Eccleſiaſticorum *dominatum* ſiſtendum, eoſque intra legitimos Juſtitiæ limites continendos, efficaciſſimum ac paratiſſimum eſt Judicii poſſeſſorii remedium: quod auxilium & remedium niſi *adverſus Judices Eccleſiaſticos*, ut in ſimili loquitur Covarruvias, *adhiberetur, graviſſime, opprimerentur innocentes a Judicibus Eccleſiaſticis.*

§. 5.

Judicium poſſeſſorium non impedit exercitium juris correctionalis Epiſcoporum.

Quemadmodum per *manutenentiam* non impeditur juriſdictio Eccleſiaſtica, ita nec per eam obex ponitur juri & poteſtati Epiſcoporum corrigendi & emendandi mores Paſtorum, Clericorum, aliorumque curæ eorum commiſſorum.

Minime enim intendunt Conſilia Regia fovere malos mores & corruptam diſciplinam, ſed unice præcavere ne Epiſcopi titulo *viſitationis* aut *correctionis* pacificos poſſeſſores *via facti* & violenter turbent in poſſeſſione ſuorum Beneficiorum aut functionum eiſdem annexarum.

Certe Epiſcopi habent poteſtatem Diœceſim viſitandi, mores corrigendi, eaque ordinandi quæ pro ſuorum emendatione & ſalute neceſſaria videntur: pruvideque a Concilio Trident. ſtatutum fuit, ad amputandas incorrigibilium & malevolorum tergiverſationes, quod " nec in his, ubi de VISITATIONE aut MORUM „ CORRECTIONE agitur, exemptio aut ulla inhibitio, „ appellatio ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab Epiſcopis mandata, decreta, aut judicata fuerint, quomodo impediat aut ſuſpendat. „ *Seſſ.* 24. *Cap.* 10. *de Reformat.*

Verum tunc etiam tenentur Epiſcopi ſeſe continere intra *correctionis* terminos, neque proſilire poſſunt ad *pœnas ordinarias*, quæ infligi nequeunt niſi proceſſu plenarie inſtructo: quod & declaravit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum die 24. Aprilis 1565. ut refert Zypæus in Analyſi Juris novi *tit. de Accuſat.* in verbis: " Epiſcopus non „ poteſt imponere in *viſitatione* pœnas ORDINARIAS, „ ſed tantum extraordinarias, quæ magis *morum* „ *emendationem & correctionem*, quam DELICTI VINDICTAM reſpiciant. „

" Correctio enim (ut ibidem recte advertit Zypæus) „ reſpicit politiam, quam qui curant, magis exequendo „ quam judicando & cognoſcendo procedunt. Ita „ Ædiles Romani pro politia curanda conſtituti; ſi „ quid obvium eſſet quod eam offenderet, e medio „ tolli, frangi, emendari jubebant, magis facti quam „ Juris rationem ſervantes. Igitur correctio illa fit ſine „ forma aut figura judicii, ſola veritate inſpecta, & „ olim ſine ſcripto, & ut nunc Abbas procedit contra Monachum, Pædagogus contra Diſcipulum; & „ hodie in dies videmus fieri in viſitandis per Prætores & Magiſtratus viis & aggeribus, qui in loco oculis ſubjecto mox decernunt & exequuntur.

Tum idem Zypæus *num.* 9. ita concludit. " Ergo „ correctioni locus maxime eſt in viſitationibus, dum „ Epiſcopi, ſicut Ædilitii Magiſtratus, civitatem vel „ Diœceſim obeunt, & quidquid inordinatum inveniunt, reformant, nec ordinarium modum procedendi ſervantes, ita non niſi correctiones, non POENAS ORDINARIAS infligentes; hoc enim fieri non „ poteſt, niſi PROCESSU ORDINARIE INSTRUCTO.

" Nam, inquit, ex proceſſu ſummario & cognitione, uti convenit Judicibus pedaneis, non poteſt „ imponi POENA ORDINARIA; ſed EA SOLEMNEM ET „ PLENAM COGNITIONEM requirit, quæ inſtituenda „ eſt, dum contra aliquem ORDINARIA PUNITIO intenditur.

Hinc Epiſcopus ſi inter viſitandum reperiat Paſtorem quem ob mores malos aut perverſam doctrinam etiam exiſtimaret a Divinis aut Paſtoralibus debere ſuſpendi; poſſet quidem ei extraordinariam pœnam imponere, quæ morum correctionem & emendationem reſpiceret, ſed nequaquam in eum *ſuſpenſionis* pœnam decernere.

Suſpenſio enim eſt pœna ordinaria, eaque publica & graviſſima, quæ ſolemnem & plenam cognitionem requirit, & ſervato Juris ordine debet imponi. Quo facto, ſi ſuſpenſus ſe gravatum ſentiat, poteſt haud dubie ſibi adverſus illam via appellationis apud Superiorem Eccleſiaſticum proſpicere, uti dicta Cardinalium Congregatio judicavit, & refertur in Declarationibus ad præcitatum *cap.* 10. Concilii Tridentini *Seſſ.* 24. *de Reform.*

Verum ſi Epiſcopus *via facti* & extrajudicialiter, id eſt, ſine *ſolemni & plena cognitione* & ſine *judiciario proceſſu* ad ſuſpenſionem illam proſiliret, atque ita Paſtorem in pacifica, ſuarum functionum poſſeſſione *via facti* turbaret; certiſſime ea ſuſpenſio eſſet invalida, & Paſtori ita afflicto liberum etiam foret protectionem Regiam *via poſſeſſorii* implorare, quo in ſua poſſeſſione manuteneretur, donec *ſervato Juris ordine* probatum fuerit ipſum hanc ordinariam & graviſſimam ſuſpenſionis pœnam ſecundum Statuta Canonica meruiſſe: prout latius deductum eſt in Caſus Reſolutione plurium J. U. Doctorum & Advocatorum, quæ habetur ſub littera *I*.

Et profecto, ſi Epiſcopis liberum eſſet titulo *viſitationis* aut *morum correctionis* ad Cenſuras Eccleſiaſticas aliaſque pœnas ordinarias, non ſervato judiciario ordine, procedere, abſque eo quod ſic gravati ſibi poſſent conſulere *via poſſeſſorii*, jam facile ipſis foret jus *manutenentiæ* omnino eludere, & tantum non e medio tollere expeditiſſimum illud adverſus *viam facti* remedium: quo ſemel ſublato, quis dicet quantum calamitatis & turbarum Reipublicæ impendeat?

Etenim quid facilius eſſet Epiſcopis quam, dum quoſdam odio, invidiaque permoti vellent humiliare, tum *viſitationem* inſtituere, & ſub prætextu *morum correctionis* decreta ſuſpenſionis & interdicti adverſus eos ferre, quos via ordinaria Juſtitiæ convincere non poſſent?

§. 6.

§. 6.

Senatus Regius, manutenendo Parochum adverſus Cenſuram via facti *latam, non dat ipſi poteſtatem Clavium aut Curam Paſtoralem, atque adeo non apponit manum ad Thuribulum.*

Antequam Senatus Regius manuteneat Paſtorem in quaſipoſſeſſione functionum Paſtoralium adverſus Cenſuram Eccleſiaſticam, puta *ſuſpenſionem a Divinis & Paſtoralibus functionibus* inflictam *via facti*, duo præcipue diſcutit & examinat.

Ac primum quidem num Paſtor ille ſit in pacifica & Canonica poſſeſſione ſeu quaſi poſſeſſione dictarum functionum Paſtoralium, ſive Beneficii ſui Parochialis.

Dein, num in eadem poſſeſſione *via facti* fuerit turbatus; id eſt an ſuſpenſio illa fuerit inflicta extrajudicialiter, non *ſervato Juris ordine*; quæ eſt *via facti* Legibus & Canonibus improbata & ſpecialiter per Breve Innocentii XII. ad Belgii Epiſcopos datum die 6. Feb. 1694. atque per Principem ad Senatus Regios tranſmiſſum, ut idem accuratiſſime obſervaretur.

Priuſquam ergo Senatus Regius huic Paſtori manutenentiam concedat, ipſi legitime conſtitit eum hactenus fuiſſe in pacifica & Canonica ſui Beneficii Paſtoralis & functionum ab eodem dependentium poſſeſſione.

Nullatenus igitur Senatus manutenendo Paſtorem in quaſipoſſeſſione functionum Paſtoralium, dat, aut dare prætendit curam animarum, aut jus aliquod functiones Eccleſiaſticas exercendi, quod antea non competeret manutento: ſed unice declarat eum manutenendum ſeu conſervandum in Canonica & pacifica poſſeſſione, in qua hactenus fuit, ſui Beneficii & curæ animarum, functionumque & jurium ad illam pertinentium, idque contra turbationem facti, qua, *non ſervato Juris ordine*, ſua poſſeſſione fuit dejectus.

Curam enim animarum & jus exercendi functiones ad eam ſpectantes accepit Paſtor auctoritate Eccleſiæ, quando juxta Leges ab Eccleſia præſcriptas prævio examine & Canonica inſtitutione, Eccleſiæ Parochiali tanquam ejus proprius ac peculiaris Parochus fuit adſcriptus & incardinatus; ut ſupra *cap.* 2. demonſtravimus.

Hanc curam animarum & auctoritatem obeundi fonctiones ipſi annexas, ut ſunt Sacrificii oblatio, Verbi Dei prædicatio, peccatorum abſolutio, aliorumque Sacramentorum adminiſtratio &c. exercet Paſtor aut alius Curatus *jure proprio* ac *ordinario*, quod ei vi *tituli* competit & quo nullatenus exui poteſt aut privari, niſi per Sententiam ſervato Juris ordine latam; ut eodem *cap.* 2. oſtenſum fuit.

Etenim hujuſmodi Paſtor qui per *ſuſpenſionem* non *ſervato Juris ordine* latam afflictus fuit, nequaquam per illam, ut falſo ſemper ſupponitur, Officio Paſtorali aut jure exercendi functiones ab ea dependentes privatus fuit, aut privari potuit; cum talis *Cenſura*, mere conſtans *via facti*, prorſus *nulla* ſit & *nullius effectus:* ut ſupra *cap.* 3. probatum eſt.

Quid ergo, inquies, Cenſura iſta effecit? Nihil profecto, niſi quod per eam extrajudicialiter turbatus fuit in pacifica poſſeſſione ſui Beneficii & curæ animarum, functionumque ad illam ſpectantium, adverſus quam *via facti* turbationem, æque ac adverſus quamcumque aliam illi licuit petere manutenentiam.

Non enim magis licet Epiſcopo, aut Judici Eccleſiaſtico, per ejuſmodi Cenſuram turbare Paſtorem in dicta pacifica poſſeſſione, quam id liceat cuivis alteri per quamvis aliam violentiam.

Imo nulla *vis* eſt atrocior, neo turbarum magis ferax, quam ea, qua quis *via facti* in pacifica functionum Eccleſiaſticarum poſſeſſione turbatur *illegitimis Cenſuris*, ut ex §. 3. *cap.* 3. luculenter patet.

Et certe quinam tandem illi ſunt qui ex INIQUIS DELATIONIBUS *aut* SUSPICIONIBUS *ex ſuis*... BENEFICIIS, *cum magna ſæpe injuria & dedecore exturbantur*, & in quorum favorem hoc *poſſeſſorium* præcipue introductum aſſerit Damhauderus, niſi Beneficiati qui per Judices & Superiores Eccleſiaſticos, *non judicantes, neque quod verum eſt cognoſcentes*, nimium facile Cenſuris Eccleſiaſticis, *via facti*, percutiuntur?

Ex quibus evincitur, quod Senatus, manutenendo nomine Regis Paſtorem, adverſus *ſuſpenſionem a Divinis & Paſtoralibus functionibus via facti* inflictam, in pacifica & Canonica poſſeſſione earumdem functionum, nullatenus ipſi tribuat poteſtatem in Clavium aut curam animarum; neque enim hic magis cenſendus eſt eam dare, quam dum Paſtorem manutenent in poſſeſſione concionandi & fidelium confeſſiones excipiendi adverſus Fratres mendicantes alioſve, dum per eos in his functionibus turbatur.

Certe nihil aliud hic facit Senatus, quam Paſtori adverſus *vim majorem*, Regiam protectionem & ſalvaguardiam impartiri, ut hoc protectionis auxilio, adverſus omnem ulteriorem *violentiam* munitus ac ſecurus, valeat libere & tuto uti jure ſuo, & functiones ſuas Paſtorales, Divinas & Eccleſiaſticas (in quarum actuali exercitio Beneficii poſſeſſio proprie conſiſtit) continuare, unde *vi* detinebatur. Adeo ut manutenentia in exercitio harum functionum nihil aliud ſit, quam manutenentia in ipſa poſſeſſione ſui Beneficii Parochialis. Et quemadmodum Senatus manutenendo Paſtorem in poſſeſſione ſui Beneficii, nequaquam cenſetur ipſi conferre Beneficium, ita nec cenſendus eſt dare ipſi poteſtatem exercendi functiones illi annexas, dum ipſum manutenet in exercitio ſeu poſſeſſione earumdem functionum, in quarum exercitio, ut jam dictum eſt, ipſa poſſeſſio Beneficii proprie conſiſtit.

Abſit ergo ut Judices Regii hic deterreantur ab adimplenda muneris ſui parte nobiliſſima & prorſus indiſpenſabili, qua tenentur & oppreſſus protegere, & pacem publicam, atque Eccleſiaſticam conſervare diſciplinam; ut, inquam, inde deterreantur per commune illud, quod hic ineptiſſime allegatur: Quaſi hoc foret *manum thuribulo apponere*. Cum econtrario hoc unum agant & provideant, ut legitimis Miniſtris ſua thuribula per vim & ſcandalum non eripiantur, *omniaque honeſte & ſecundum ordinem fiant* in Eccleſia Dei & Chriſti. 1. *Cor. cap.* 14. *v.* 40.

§. 7.

Hæc Praxis Belgica rebus judicatis confirmatur.

Ere erit hactenus dicta quibuſdam exemplis roborare; ut rebus judicatis conſtet, Belgicos Senatus conſtanter manutenuiſſe Canonicos, Paſtores & Vicepaſtores alioſque in uſu & exercitio functionum ſuarum ſpiritualium ac Paſtoralium, etiam adverſus Cenſuras Eccleſiaſticas via facti & nulliter inflictas.

R. D. Jannes Vernimmen Canonicus ſecundæ fundationis divæ Gudulæ, necnon Paſtor, & fundator minoris Begginagii in urbe Bruxellenſi, exercuerat pacifice ab anno 1642. omnes functiones Paſtorales ſignanter concionandi & confeſſiones excipiendi uſque ad annum 1658. quo per Actam de die 16. Septembris Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Mechlinienſis, *ex cauſis animum ipſius moventibus, revocavit dictam ejus facultatem concionandi & excipiendi confeſſiones in ſua Diœceſi*

Dictus J. Vernimmen cenſens ſe hac extrajudiciali revocatione turbari in dicta pacifica ſua poſſeſſione a Supremo Senatu Brabantiæ litteras manutenentiæ petiit, quas etiam quoad *hanc ſuam poſſeſſionem, necnon*

ex-

exercitium ſuarum functionum Paſtoralium, obtinuit 24. Septembris 1658. Habentur ſub. *K*.

R. D. Paulus Crabbe Paſtor in Lovenjoul & Pellenbergh Diœceſis Mechlinienſis in Brabantia, ſuſtinens, ſe ſuſpenſione quapiam aut interdicto a Paſtoralibus, ſeu Divinis, aliiſve mediis, *via facti* turbatum in pacifica ſui Paſtoratus poſſeſſione; ex parte Ampliſſimi Vicarii Generalis Mechlinienſis, Archipresbyteri Ruralis, Deſervitoris, Editui, aliorumque, eos omnes vigore *litterarum manutenentiæ* citari fecit coram ſupremo Brabantiæ Senatu: a quo poſt ſolemniſſimam conteſtationem obtinuit Sententiam 12. Octobris 1670. qua dictus Senatus ipſum manutenet in poſſeſſione & uſu Paſtoratus de Lovenjoul & Pellenbergh: interdicendo iiſdem Citatis: ne eum impoſterum in ea, ullo modo, amplius turbent aut inquietent, ſed e contra functiones ſuas Paſtorales pacifice poſſidere ſinant cum fructibus, commodis & emolumentis inde dependentibus: in quem finem idem Senatus tollit ſeu levat interdictum quod tulerat 21. & 30. April. 1667. ad inſtantiam dictorum Ampliſſimi Vicarii & Archipresbyteri Ruralis, quo, pendente lite, Parti inhibuerat quidquam attentare circa prædictas functiones Paſtorales. Habetur hæc Sententia ſub *L*.

Anno 1697. Suprema Hannoniæ Curia manutenuit Paſtorem Braniæ Comitis in exercitio *functionum Paſtoralium* adverſus *interdictum ab omnibus functionibus Clericalibus aliiſque in dicta Diœceſi* (Cameracenſi) *obeundis*, quod Officialis Curiæ Spiritualis Cameracenſis ad requiſitionem Promotoris decernere attentarat. Acta hujus Cauſæ infra §. 3. *cap.* 7. latius commemorantur.

Eodem anno R. D. Van Eesbeke Cortraci Paſtor, electus Plebanus DD. Michaelis & Gudulæ Bruxellis hujus Plebaniæ poſſeſſione capta, ab Archiepiſcopo Mechlinienſi curam animarum petiit: quam ei negavit, prætextu quod prævie a Reverendiſſimo Tornacenſi contentum, quem *Exeat* appellamus, obtinere teneretur. Dictus Plebanus exiſtimans ſe hac agendi ratione turbari in pacifica poſſeſſione ſuæ Plebaniæ, cum ita ab ejus libero exercitio detineretur, recurſum pro manutenentia ad Supremum Brabantiæ Senatum inſtituit, quam etiam 22. Martii 1698. per Sententiam obtinuit in verbis: *La Cour faiſant droit, maintient le Suppliant dans la poſſeſſion de la Plebanie de Saint Michel & de Sainte Gudule dans cette Ville, ordonnant enſuite au dit Sr Inſinué* (l'Archevêque) *d'ôter tout trouble & empeſchement qu'il fait au Suppliant en lui refuſant la charge d'ames, ſous pretexte* d'Exeat *ou de conſentement de l'Evêque de Tournay*. Extat Sententia ſub littera *M*.

Anno 1707. Supremus Brabantiæ Senatus manutenuit Paſtorem Sanctæ Catharinæ in urbe Bruxellenſi in pacifica poſſeſſione ſui Paſtoratus, omniumque eo pertinentium, adverſus præcipitem *ſuſpenſionem a functionibus Paſtoralibus* per Mechlinienſem Antiſtitem mere *via facti* latam. Extat Sententia ſub *N*. (*a*)

Anno 1721. Flandriæ Curia manutenuit Dominum ac Magiſtrum Adrianum Van Loo Vice Paſtorem & Capellanum Eccleſiæ Parochialis Sancti Jacobi Gandavi, in jure, poſſeſſione, & ſeſina exercendi in dicta Eccleſia *functione Baptiſmatum Parvulorum, funerum Mortuorum, cæteraſque functiones Vice-Paſtorales*, cum fructibus & emolumentis inde dependentibus. Habetur Sententia ſub *O*.

Eodem anno Supremus Brabantiæ Senatus manutenuit Eximium Dominum Franciſcum Martin S. T. D. necnon Canonicum Sancti Petri in Univerſitate Lovanienſi in poſſeſſione dicti Canonicatus; ac una declaravit ipſi liberum eſſe donec & quouſque *exercere functiones ab eo dependentes*: præcepitque Venerabilibus Decano & Capitulo (qui dictum Canonicum prætextu cujuſdam *Excommunicationis* Choro excludere volebant) iis ſeſe conformare. Habetur Sententia ſub *P*.

Anno 1722. Magnum Mechlinienſe Conſilium manutenuit Joannem Carolum Leydecker Presbyterum beneficiatum Cappellaniæ S. Sebaſtiani, & Vicepaſtorem Eccleſiæ Metropolitanæ S. Remoldi Mechliniæ, in poſſeſſione & ſeſina dictæ Cappellaniæ & Vicepaſtoratus, necnon functionum Vicepaſtoralium, fructuum & emolumentorum inde dependentium. Extat Sententia ſub *Q*.

Quoad hanc Sententiam illud obſervandum eſt, in eadem a manutenentia ideo excipi functiones audiendi confeſſiones & concionandi, quod finito harum functionum facultatis termino, dictus J. C. Leydecker in jure audiendi confeſſiones & concionandi turbatus fuerat per Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Archiepiſcopum, qui ei renovationem ſeu continuationem hujus facultatis negaverat: qui tamen Archiepiſcopus ad litem hanc non fuerat vocatus, ſed ſolum Capitulum; adeoque tantum manuteneri poterat quoad cæteras functiones Vicepaſtorales, in quibus eum dictum Capitulum turbaverat, amovendo eum a Vicepaſtoratu *via facti*. (*b*)

§. 8.

Demonſtratur, Epiſtolam S. C. E. Bavariæ Maximiliani Emanuelis Ducis & Belgii Gubernatoris datam ad Senatus Belgicos 7. Novembris 1695. nequaquam huic judicio poſſeſſorio obſtare.

Nihil hodiedum frequentius opponitur Recurſui Clericorum ad Principem & Senatus Belgicos, pro manutenentia in pacifica poſſeſſione Jurium mere ſpiritualium, adverſus *facti turbationes* a Superioribus & Judicibus Eccleſiaſticis illatas, quam Epiſtola ad eoſdem Senatus miſſa anno 1695. per ſuam Celſitudinem Electoralem Bavariæ Ducem, tum Belgii Gubernatorem; quæ ſic habet: *Nous vous interdiſons ſerieuſement de recevoir, vous mêler, ni proteger aucune inſtance ou pretention que l'on voudroit former pardevant vous, ſoit a titre de poſſeſſoire ou autrement contre les diſpoſitions & Ordonnances que les Evêques Diocéſains pourroient avoir faits ou feroient cy apres pour cauſe de doctrine & mœurs des dits Eccléſiaſtiques.*

Verum hæc Epiſtola ſupradicto Clericorum Recurſui perperam opponitur. Imprimis ex toto contextu hujus Epiſtolæ (quæ hic annectitur ſub *R*.) liquidiſſime patet, eam ſubreptitie & obreptitie per nimiam & continuam importunitatem fuiſſe extortam.

Expoſitum ſiquidem fuit, Senatus Belgicos titulo *poſſeſſorii* impedire competentem Epiſcoporum & Diœceſanorum auctoritatem in fidei & morum cauſa, impediendo effectum Statutorum in hac cauſa ab ipſis editorum.

Sub hoc falſiſſimo expoſito Senatibus prælaudatis inhibitum fuit hujuſmodi admittere Recurſum, nempe *contre les* DISPOSITIONS & ORDONNANCES *que les Evêques ou Diocéſains pourroient avoir faits ou feroient cy-après pour* CAUSE DE DOCTRINE ET MOEURS *des dits Eccléſiaſtiques.*

Dictum expoſitum falſiſſimum eſſe & ſtudio excogitatum ad imponendum, vel jam inde liquidiſſime elucet ex iis quæ deduximus ſuperioribus §. 4. & 5.

(*a*) De recurſu ad Principem pro manutenentia pertractatum fuit in Opere quod Gallico idiomate an. 1705. in lucem prodiit. Hujus Operis eſt titulus. *Défenſe de la Juſtice, de la Souveraineté du Roi, de la ſentence du ſouverain Conſeil de Brabant, & du Droit des Eccléſiaſtiques dans la cauſe de M. Guillaume Vande Neſſe Paſteur de Sainte Catherine de Bruxelles, &c.*

(*b*) Circa quæſtiones quæ hactenus agitatæ ſunt, non erit ſuperfluum conſulere Tractatum de Cenſuris Eccleſiaſticis, *cap.* 8. §. 4. 5. & 6. Extat ille tomo 2. hujus editionis.

ex

ex quibus demonſtrativis patet argumentis, *judicium poſſeſſorium* nequaquam impedire Juriſdictionem Eccleſiaſticam aut exercitium juris correctionalis Epiſcoporum.

Dein notiſſimum eſt, Senatus Belgicos nequaquam protegere, aut protexiſſe titulo *poſſeſſorii* aut aliter ullos Eccleſiaſticorum Recurſus *contre les* DISPOSITIONS *&* ORDONNANCES *que les Evêques ou Dioceſains pourroient avoir faits pour cauſe de* DOCTRINE *&* MOEURS *des dits Eccléſiaſtiques.*

Nominentur, quæſo, hæ *Diſpoſitiones* & *Ordinationes*, adverſus quas Senatus Belgici protexerunt horum Eccleſiaſticorum Recurſus: dicatur, *ubi, cur, quomodo, quando* hi recurſus fuerint inſtituti.

Sane Recurſus Clericorum ad Principem non debet inſervire ut impediantur *Diſpoſitiones* & *Ordinationes* Epiſcoporum in *cauſa Fidei* & *morum Eccleſiaſticorum*, dummodo hi procedant *canonice*, & *ſervato Juris ordine*.

Verum æquiſſimum eſt remedio hujus Recurſus impedire & providere, ne Epiſcopi, prætextu *fidei* & *morum*, præſumant Eccleſiaſticos *poteſtate tyrannica* opprimere, & *via facti* in pacifica poſſeſſione ſuorum Beneficiorum, Jurium & functionum inde dependentium, turbare.

Dum Eccleſiaſtici hujuſmodi in caſibus pro remedio *manutenentiæ* ad Senatus Belgicos Recurſum inſtituunt, nequaquam ſeſe opponunt *Diſpoſitionibus* & *Ordinationibus* Epiſcoporum in *cauſa fidei & morum* editorum.

Sed unice conqueruntur, ſeſe per Epiſcopos alioſve Superiores Eccleſiaſticos per *violentiam* & *viam facti* turbari in pacifica poſſeſſione ſuorum Beneficiorum aut Officiorum Eccleſiaſticorum, Juriumve & functionum iiſdem annexarum, contra Canonum Legumque præſcripta: quæ duo quam maxime diſparata ſunt, & toto cœlo diverſa.

Iniquiſſimum profecto eſſet ut Recurſus e. g. inſtitueretur ad impediendum effectum ſanctiſſimarum *Diſpotionum* & *Ordinationum* Oecumenici Concilii Tridentini, in cauſa *Fidei & morum* editorum, Regiaque auctoritate munitorum.

Sed licitumne propterea erit Epiſcopis, prætextu harum ſanctiſſimarum *Diſpoſitionum* & *Ordinationum* (quæ certe majoris ſunt ponderis quam illæ quas ipſi in particulari faciunt) Eccleſiaſticos pro beneplacito opprimere & diſturbare deſpotice?

Si Eccleſiaſtici in has *Diſpoſitiones* & *Ordinationes* impingant graviter, agant Epiſcopi adverſus eos *auctoritate Canonica*, non *poteſtate tyrannica*.

Hinc etiam æquiſſimus Pontifex Innocentius XII. æquiſſimo ſuo Brevi dato ad Epiſcopos Belgii 6. Februarii 1694. & per aliud de 29. Novembris 1696. confirmato, non modo ipſis inhibuit ſub hujuſmodi prætextu quemquam a ſuis functionibus ſpiritualibus, *non ſervato Juris ordine*, ſuſpendere; verum ipſis, quantum in Domino poſſet, mandatis ſuis injunxit, ut ne quidem *ulla ratione quemquam vaga accuſatione* & *invidioſo nomine* traduci aut nuncupari *ſinerent*, *niſi prius ſuſpectum eſſe* LEGITIME *conſtaret*: nec quemquam ſub hujuſmodi prætextu *repelli ab Officiis, Muniis, Beneficiis, Gradibus, ac Concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permitterent, niſi* SERVATO JURIS ORDINE, *eam pœnam, quæ Viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe* PROBATUM *fuerit*. Quorum Brevium exactam obſervantiam Senatibus Belgicis injunxit graviſſime Carolus II. glorioſæ memoriæ per Decretum ſuum datum 11. Februarii 1700.

Porro ſi Epiſcopi, neglecta hac via ordinaria, progrediantur non *ſervato Juris ordine*; quæ eſt *via facti*, his Brevibus, necnon Legibus & Canonibus tam graviter improbata: procul dubio poſſunt & tenentur Senatus Belgii admittere Recurſus Eccleſiaſticorum, qui *poſſeſſorie* adverſus hujuſmodi *viam facti* ad ipſos inſtituuntur; quo Judicio, nihil de *Fide* aut *moribus* eorum judicantes, eos ſolummodo manutenent in pacifica poſſeſſione tam quoad ſpiritualia quam temporalia ſuis Beneficiis ſeu Officiis annexa, contra turbationem *facti*; puta, manutenent Canonicum in functionibus Canonicatus, Parochum in muniis & exercitiis Paſtoralibus, quoadusque *ſervato Juris ordine in petitorio*, hiſce functionibus, ob delictum in *Fide* aut *moribus* excidiſſe fuerint declarati.

Intenderunt quidem Superiores & Judices Eccleſiaſtici occaſione hujus Epiſtolæ, licet ſubreptitie & obreptitie obtentæ, impedire hos Clericorum Recurſus; ſed in vanum. Conſtat enim, Senatus Belgicos æque poſt hanc Epiſtolam ac ante, manutenuiſſe Eccleſiaſticos in pacifica poſſeſſione ſuorum Beneficiorum & functionum mere ſpiritualium & Sacramentalium inde dependentium adverſus quemcumque *vim* & *facti viam*; nihil morantes quidquid in contrarium clamarent, cauſam eſſe mere ſpiritualem; agi de ipſa Fide, de morum correctione, de poteſtate clavium, de cura animarum, de Cenſuris Eccleſiaſticis; atque adeo a Judice laico manum thuribulo apponi, & his ſimilia.

Hujuſmodi, inquam, vanos clamores & terriculamenta nihil curarunt Senatus Belgici, certi in *judicio poſſeſſorio* non de *jure*, ſed de *facto* quæri: hocque Judicium eſſe *protectionis Regiæ* ſpeciem nobiliſſimam, quam Rex a ſe abdicare nequeat, niſi una Regno renuntiet, tradatque ſubditos ſuos voluntati & oppreſſioni Superiorum & Judicum Eccleſiaſticorum.

Atque eo ineptius prædicta S. C. E. Epiſtola (gratis etiam dato quod non foret ſubreptitia & obreptitia) Clericorum opponitur probatiſſimo Recurſui, qui *poſſeſſorie* ad Senatus Belgicos inſtituitur: quod hæc Epiſtola ne quidem agat de Paſtoribus, Canonicis, Beneficiatis aliiſque Clericis titulum perpetuum poſſidentibus; ſed unice de CONCIONATORIBUS & CONFESSARIIS, *des Prédicateurs & Confeſſeurs*.

Et quinam porro *Concionatores & Confeſſarii* (quorum facultas reputatur *mere precaria* & *ad nutum* revocabilis) recurrunt, quæſo *poſſeſſorie* ad Senatus Belgicos? Idque ad impediendum *Diſpoſitiones* & *Ordinationes* per Epiſcopos in cauſa *Fidei* & *morum* circa *Concionatores* & *Confeſſarios* editas?

Adeo ut hæc Epiſtola unice ſit extorta per meram calumniam, ad faciendum fucum, & aliquo quæſito colore curſum Juſtitiæ ordinarium impediendum; reſpiciatque caſum qui in Belgio hactenus non eſt viſus.

CAPUT V.

De Remediis Caſſationis.

§. I.

Quid ſit Caſſatio, & quibus caſibus locum habeat.

Expoſuimus hactenus naturam *Regiæ proviſionis* qua pacificus poſſeſſor conſervatur in quieta ſua poſſeſſione, adverſus turbationem facti quamlibet: hoc porro capite agemus de alia *proviſione Regia* hodiedum uſitata, qua Princeps cum *ſubditorum jura* tuetur, tum Regiam ſuam dignitatem, necnon leges ac Canonicas ſanctiones vindicat & conſervat: hæc autem proviſionis ſpecies conſiſtit in *remediis Caſſationis*.

Quibus ſcilicet reſcinduntur, annullantur, caſſique ac irriti declarantur prætenſi actus juriſdictionis incompetenter per Superiores & Judices Eccleſiaſticos attentati, in præjudicium ac diminutionem ſupremæ juriſdictionis Principis, Eccleſiæ Canonum, necnon Legum ac conſuetudinum Patriæ; inhibeturque omnibus ſubditis

ditis ne quam rationem eorumdem actorum ullo modo habeant.

Vir clariſſimus Paulus Chriſtinæus in *deciſionibus Belgicis*, ſignanter 43. 44. 45. & 46. dilucide expreſſit in genere caſus, quibus quidem olim hic in Belgio *tanquam ab abuſu* interponebatur appellatio; verum hodie *commutatâ formâ*, pro *caſſatione* aliove ſimili remedio, ad Principem ejuſque Conſilia Recurſus inſtituitur. Nempe, *ſi quid Pontifex Reſcriptis ſuis jubeat, faciat ut moliatur quod illicitum de jure foret, vel contrarium Canonibus vel Concordatis.*

Item cum ab Archiepiſcopis, Epiſcopis eorumve Officialibus cæteriſque Judicibus Eccleſiaſticis... notorie aliquid tentatum eſt in profanæ juriſdictionis perniciem, aut Edictorum Principalium, ſanctiorumve Decretorum priſcæ venerandæque vetuſtatis.... libertatum Eccleſiæ, vel Privilegiorum Patriæ.

Verbo, *quoties Eccleſia* ABUTITUR *ſua juriſdictione notorie... vel* USURPAT *cognitionem ſpectantem ad Judicem laicum.*

De quibus cauſis SOLENT *ſuprema Conſilia* (teſte Chriſtinæo) *tam in Francia quam in* BELGIO COGNOSCERE, ac CORRIGERE *&* REFORMARE *illud in quo* ABUSUS *commiſſus eſt.*

Teſtatur etiam Zypæus, quod dum per Eccleſiaſticos quidquam attentatur *adverſus juriſdictionem Principis mediatam vel immediatam, illiuſque jura Regia aut Patriæ privilegia*, quod, inquam, pro horum tuitione, USUS IMMEMORIALIS *hic* CASSATIONES *invenerit* Lib. 2. tit. *de ordine cognitio. Reſp.* 2. *n.* 6.

Nec immerito de hoc *Caſſationis remedio* dixit Hubertus Loyens ſupremæ Brabantiæ Curiæ Secretarius, in Tractatu quem de eadem Curia conſcripſit tit. 29. quod *ſit abrogatio, ſive reſciſſio; cum nimirum aliena juriſdictio inique minuitur, aut eluditur.*

§. 2.

Caſſatio etiam ſeſe extendit ad Cenſuras Eccleſiaſticas.

Cum Superiores & Judices Eccleſiaſtici æque, imo periculoſius poſſint minuere aut inique eludere ſupremam Principis Juriſdictionem, necnon ſanctiora Decreta & Jura Legeſque Patriæ, per *Cenſuras Eccleſiaſticas*, ac per alios quoſcumque prætenſos Juriſdictionis actus; haud dubie etiam ad *Cenſuras Eccleſiaſticas* hoc *Caſſationis remedium* ſeſe extendit.

Principis enim eſt ſupremam ſuam Juriſdictionem, nec non Leges ac laudabiles Patriæ & Eccleſiæ libertates vindicare ac conſervare, adverſus qualcumque etiam Eccleſiaſticorum, conceſſâ ſibi abutentium potestate, uſurpationes, exceſſus & attentata. Et ad hoc quidem Principes noſtri ſpecialius obſtringuntur vi juramenti ſolemnis in ſua Inauguratione præſtiti.

Ponamus igitur e. g. Belgam aliquem evocari Romam ſeu alio extra Provinciam, ac ſic evocatum excipere de Judicis incompetentia, eo quod extra provinciam in jus vocari non poſſit.

Vel ponamus, Nuntios aut Internuntios Pontificios in Belgio, ſe in Judices erigentes, quemdam coram ſe citare aut alium juriſdictionis actum exercere; ſicque citatum vel gravatum de nullitate proteſtari, eo quod notorie nec Nuntii nec Internuntii ullum Tribunal hic in Belgio habeent, nec juriſdictionem valeant exercere.

Vel ponamus, Paſtorem aliquem urgeri ab Epiſcopo ſuo vel Judice Eccleſiaſtico, ut acceptet Bullam non admiſſam: hunc autem opponere id ſibi non licere, Legibus Patriæ diſtricte prohibentibus, ne ullæ Bullæ promulgentur vel uxecutioni dentur ante debitam admiſſionem.

Ponamus inſuper, his non obſtantibus adverſus eos, tanquam pretenſe contumaces, Cenſuram Eccleſiaſticam decerni.

Quis non videat ejuſmodi *Cenſuras* ferentem manifeſte attentare, ſua potaſtate abutendo, ſeu ejuſdem limites excedendo in oppreſſionem ſubditorum Principis; hacque *Cenſura* ipſum jus Principis ejuſque juriſdictionem, necnon Patriæ ſacratas Leges & Canonicas Sanctiones aperte violari atque contemni.

Nullum itaque dubium eſt quin Princeps, aut ejus nomine Conſilia, poſſint ejuſmodi *Cenſuram*, utpote ex ſe caſſam & invalidam, caſſare nullamque declarare; tum ut Princeps poteſtate ſibi divinitus data juriſdictionem ſuam tam enormiter læſam, *itemque* ſacros Canones vindicet; tum ut pacem publicam & Eccleſiaſticam libertatem conſervet, necnon oppreſſos cives ſuos protegat atque defendat.

In quam rem notari meretur, quod jam pridem intrepide aſſeruit magnus ille ac pius Gerſonius Doctor Theologus & Cancellarius Pariſienſis in *Diſcuſſione illius aſſertionis: Sententia Paſtoris etiam injuſta timenda eſt & tenenda.* Ubi ſic aſſerit: "STAT, aliquas „ Sententias Paſtoris vel Papæ non eſſe TENENDAS, „ imo nec TIMENDAS; veluti ſi Sententia contineat „ ERROREM INTOLERABILEM. Et hoc *multipliciter* „ poteſt venire; cum Paſtor... imo Papa... poſſit ABUTI *ſua poteſtate.* „ v. g. "ſi ſententiet in „ *præjudicium juſtæ libertatis....* ut ſi EXCOMMU„ NICARE *velit illos qui ſuo Regi & ſuis Edictis* „ *rationabilibus obediunt.* Notavit hæc Innocentius... „ & habetur fundamentaliter ex infallibili Lege Divi„ na & naturali.

„ Rex poteſt ſe *tueri* contra procedentes in eum vel „ ſuos, *occaſione prædicta* ſicut *contra volentes uſur„ pare poſſeſſiones temporales Regni ſui.*

„ Rex idem DEBET *protegere ſubditos ſuos*, ſi *præ„ miſſorum occaſione*, & propter *obedientiam* ſibi fa„ ctam pati habeant & *aſſumere cauſam in ſe*, & ſub „ hac *protectione* ſubditi tam ſeculares quam *Eccleſia„ ſtici* debent & poſſunt in QUIETE vivere.

Neque obſtat quod ille ſolus poſſit ſolvere, qui ſolus poteſt ligare: quod Princeps ut neminem valet *Cenſura Eccleſiaſtica* ligare: ita neminem ea ſolvere; quodque tota hæc auctoritas privative pertineat ad Eccleſiam.

Etenim id totum verum eſt, dum quis eſſet valide *Cenſura* perſtrictus ac ligatus; ſed hic agimus de *Cenſura* lata per *abuſum* notorium poteſtatis Eccleſiaſticæ, in præjudicium ac contemptum ſupremæ Juriſdictionis, necnon legum ac Patriæ conſuetudinum, quæ conſequenter nequaquam ligat, & cujuſmodi *abuſioni* non eſt obtemperandum, ut & prælaudatus Gerſonius *dicto loco* notat. Ita ut Princeps eam *caſſando* nequaquam aſſumat poteſtatem *ligandi* aut *ſolvendi*, ſed unice tueatur *Regiam dignitatem, libertatem Eccleſiaſticam ac jura ſubditorum.*

„ Dum Principes (inquit Chopinus *polit. lib.* 3. *c.* „ 1. *n.* 17.) jure Magiſtratus nonnunquam *explorant* „ RESCINDUNTQUE *Præſulum Acta vel Geſta* in con„ temptum veteris Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, aut ejus „ quam habent in profana jura auctoritatis; id *recte* „ faciunt, quaſi ſacræ *politiæ legumque* CUSTODES, „ qua in parte ſublata eorum Majeſtate ac poteſtate, „ *publicum Statum collabi* NEC ESSE ESSET.

Neque aliquem offendere debet verbum CASSARE, quaſi illud ſupponeret *Cenſuram* ſubſiſtere: nam nihil aliud importat quam CASSUM, id eſt inane, declarare.

Et revera dum Conſilia Regia, nomine Principis, *caſſant & annullant* Decreta vel ſcripta, quibus hujuſmodi prætenſæ *Cenſuræ Eccleſiaſticæ* comprehenduntur; nihil aliud faciunt quam eorumdem Decretorum, quæ in ſe *caſſa* ſunt, memoriam abolere, ſeu declarare, ea habenda eſſe ac ſi nunquam emanaſſent; ita ut

ut nulla eorum, quæ in hujuſmodi Decretis ſeu ſcriptis continentur, in ulla re habenda ſit ratio: vel ſi libet loqui more Gallorum, unice declarant ABUSUM *juriſdictionis Eccleſiaſticæ* interveniſſe.

Atque hoc modo providetur, ne hujuſmodi Decretis Eccleſiaſticis ſubditi Principis & Cives boni inique divexentur, & ne Regis jura, Eccleſiæ & Regnis Status periculoſe turbentur: quæ merito timenda eſſent, ſi ejuſmodi Decreta ſeu ſcripta, licet in ſe *caſſa*, ſubſiſterent impune.

Neque hoc *caſſationis remedium* novum eſt, ſed ab ipſis Eccleſiæ initiis nutum, atque ab ipſis Pontificibus laudatum. In Synodo Epheſina ſecunda ſanctus Flavianus Epiſcopus Sacerdotali & Epiſcopali dignitate per vim privatur, variique aliique Epiſcopi violento judicio deponuntur, contra Leges & Canonicas Sanctiones. Beatus Pontifex Leo Magnus, his intellectis, ad Imperatorem Theodoſium II. Auguſtum recurrit, ut ſupra notavimus; & adverſus Legum & Canonum ſubverſionem & protectionem inclamat Regiam: defuncto Theodoſio, ita ad Marcianum Auguſtum ejus Succeſſurem idem Pontifex ſcribit: *Sequens* (Synodus) *in prædicta Civitate* (Epheſina) *non poteſt vocari Concilium quod...* VESTRA CLEMENTIA *amore* VERITATIS CATHOLICÆ *adfutura*, ALIUO STATUENO CASSAVIT, *glrioſiſſime Imperator* Epiſt. 73.

Paſchaſinus aliique *Vicarii Sedis Apoſtolicæ*, de eadem Synodo Epheſina rurſus ad Tranquilliſtimum & Xhriſtianiſſimum Principem conqueri ducentes neceſſarium, ſic poſtulant: „ Deprecamur piiſſimum & „ Chriſtianiſſimum noſtrum Imperatorem, quatenus „ & PIA LEGE *ſanciat*, *neque* SYNOOUM *illam*, *quæ* „ *poſt primam in Epheſo facta eſt*, NOMINARI, *ne-* „ *que* QUIDQUAM *quod* IN EA ACTUM *eſt*, TENERE.

Ex quibus locis innoteſcit, ipſum Pontificem Maximum, ſuæ tamen auctoritatis tenaciſſimum vindicem, agnoviſſe & facto ſuo oſtendiſſe Principes hac divina pollere auctoritate, ut Acta, etiam Synodalia, Judicum Eccleſiaſticorum, contra Leges & Canonicas Sanctiones decreta, quibus ipſa Epiſcoporum depoſitio & eorum Sacerdotalis privatio comprebenditur, valeant CASSARE: vel, ut dicti *Vicarii Sedis Apoſtolicæ* loquuntur, PIA *Lege ſancire*, *neque Synodum* talem NUMINARI, *neque quidquid quod in ea actum eſt*, TENERE.

Non eſſet difficile, hoc jus Regium ulterius pluribus ſtabilire, niſi ipſa rei evidentia ſufficeret, & id modo præclare præſtitiſſent viri celeberrimi, ac inter cæteros Hieronymus de Cevallus Tract. *De cognitone per viam violentiæ*: Franciſcus de Salgado Tract. *De protectione Regia vi oppreſſorum*; necnon in altero *De ſupplicatione ad Sanctiſſimum & de retentione Bullarum*: Arnulphus Ruſæus in Tract. *De Regalia*: Carolus Fevretius in Tract. *De Abuſu*: necnon nominatiſſimi Pithæi in *probationibus libertatum Eccleſiæ Gallicanæ*; qui licet variis nominibus utantur, rem tamen eamdem ſignificant. Juvabit nihilominus, ſi idem Jus Regium a receptiſſima praxi confirmemus ac ſtabiliamus.

§. 3.

Inveteratus Belgii uſus Caſſationem ad Cenſuras extendit.

Senatus Belgicus ab omni memoria uſos fuiſſe remedio *Caſſationis* adverſus *Cenſuras Eccleſiaſticas*, dum *exceſſus & abuſus* id poſtulabant, jam a ſeculo teſtati ſunt Senatus & Magiſtratus Belgici: ut plane evincitur e Notis quas ſuper publicatione Concilii Tridentini circa annum 1565. miſerunt ad Belgii Gubernatricem tum Margaretam Parmenſem. In his enim Notis inter *præcipua auxilia* quibus adverſus *Cenſuras* protegatur, tum Regia Dignitas, tum libertates & jura ſubditorum, REMEDIA commemorant CASSATIONIS. Neque aliter Concilii Tridentini publicationem, niſi his *remediis* ſalvis: decretam fuiſſe noſcitur.

Hunc conſtantem & inveteratum uſum etiam anno 1628. præclare vindicavit Senatus Brabantiæ in Conſulta ad Archiduciſſam Iſabellam, occaſione *Caſſatorialium* ab eodem Senatu conceſſarum, in quaſdam Monitoriales *excommunicationis*, omniaque inde ſecuta ac ſecutura; quas in Belgio Internuntius plane incompetenter & nulliter decernere attentarat.

Item anno 1708. in alia Conſulta idem præſtitit occaſione Decreti Romani, quo inter alia hujus Senatus Conſiliarii *Cenſuris* declarabantur irretiti, qui quomodolibet cooperati fuerant Sententiæ dicti Senatus, qua Archiepiſcopo Mechlinienſi idem Senatus, præcipiebat, ut quaſdam ſuas *monitoriales* litteras ad Paſtorem S. Catharinæ Guillelmum Vande Neſſe tranſmiſſas, caſſet & annullet; omnibuſque tam Eccleſiaſticis quam ſecularibus perſonis injungebat, ut *Cenſuris* in prædictis litteris *monitorialibus* præfati Archiepiſcopi appoſitis & comminatis, nullatenus obediant, eaſque nullius efficaciæ reputent. Extat hæc Conſulta hic ſub litt. *S.* Illa ad Iſabellam habetur ſub *C. in appendice monumentorum* Tractatus noſtri *de Placito* (*a*) in qua ita loquitur Senatus occaſione ſupradictarum *monitorialium* quas in Belgio Internuntius decernere attentarat:

Nous avons trouvé neceſſaire pour la conſervation de la hauteur Roiale de Sa Majeſté, authoritée de ce Conſeil, Privileges & Franchiſes de ce Pays d'y pourvoir de remede dont de TOUT TEMS *on s'eſt ſervi en ſemblables occurrences, decernant Lettres de* CASSATION *contre l'indue publication & execution des dits* MONITOIRES *à la cgarge de ceux qu'il appartient, & ſuivant ce qu'on trouve preſcrit & ſtatue par les* EDITS ES OROONNANCES OE CES PAYS.

Ac inter alia quibus [illegible] ſuum vindicat Supremus Senatus, hæc habet: *Il ſuffira*, Madame, *citer quelques* (Exemples) *nouveaux & dont la memoire eſt encore toute fraiche, comme celui... des Peres Auguſtins de cette Ville, pour le Fils du Conſeiller Maes leur Religieux, qui furent* EXCOMMNIEES *par le P. Prieur des Chartreux, commis Par Sa Sainteté pour exploiter certaine Bulle Papale, à laquelle ils ne voulurent obeir: & fut la publication de l'*EXCOMMUNICATION *à leur Requeſte* CASSE'E, ET LEUR EGLISE, QUI AVOIT ENSUITE D'ICELLE ETE' SERRE'E, OUVERTE, ET LE SERVICE DIVIN QUI AVOIT CESSE' REPRIS ET CONTINUE' COMME AUPARAVANT.

Un autre des Peres Minimes qui ne voulurent admettre certain Ordre venu de Rome, à faute de Placet, par Ordre du Sereniſſime Archiduque de glorieuſe memoire.

A ces exemples de ce Pays de Brabant, on ajoute encore un tout nouveau de Flandres, à ſçavoir une EXCOMMUNICATINN *de l'Evêque de Bruges qui été* CASSA' *par le Conſeil de Flandres; & le dit Evêque s'en étant plaint au Conſeil Privé, iceluy lui a ordonne par lettres cloſes, de renvoyer la dite Excommunication.*

His addi poteſt Sententia Magni Conſilii Mechliniæ lata nuperrime menſe Septembri anni 1722. de qua ſequenti Capite latius. Hæc Sententia ita decernitur in verbis: *La Cour declare les Lettres* MONITOIRES & DECRET *de l'*EXCOMMUNCATION *du 12. Novembre 1721. cy mentionnees, & tout ce qui eſt enſuivi, nulles & de nulle valeur, incompetemment decernes, attentatoire à la juriſdiction de Sa Majeſté,*

(*a*) Extat iſte Tractatus tomo 4. hujus editionis.

&

& contraires aux Loix fondamentales de ces Pays. Fait defenſe à Maitre Charles de la Rame'e Cure' de Fumay de s'en ſervir ou pre'valoir, à peine de cinq cens a'cus d'amende.

Pluribus exemplis hæc res confirmari poſſet; ſed uſus adeo inveteratus & notus pluribus non indiget. E re tamen erit in ejus commendationem oſtendere hunc uſum Belgicum plane conformem eſſe aliorum Regnorum praxi, ſignanter Galliæ, Hiſpaniæ & Germaniæ. (*a*)

§. 4.

Eadem Praxis in Gallia & Hiſpania viget.

Caſſationis remedia adverſus *Cenſuras* incompetenter attentatas etiam in Regno Galliæ eſſe uſitata, notiſſimum eſtimo hanc conſuetudinem inter LIBERTATES *Eccleſiæ ſuæ* referre non dubitant Galli, uti videre eſt apud Pithæos in Probationibus libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, ubi caput ſextum inſcribitur: *Monitions & excommunications de diverſes ſortes, declare'es abuſives.*

Notatque Fevretius hujus Regni Practicus peritiſſimus, Tractatu *de abuſu cap.* 2. *lib.* 1. *n.* 11. quod forma qua ſuper appellationibus tanquam *ab abuſu* pronuntiatur, ſit: *Qu'il a ete' mal, nullement & abuſivement* FULMINE', DECRETE' *&* APPOINTE'; *que tout ce qui a ete' fait, eſt* CASSE', REVOQUE' *&* ANNULLE'.

Multa quidem in hanc rem adduci poſſent exempla: verum hoc memorabile unum adducemus, quod dicto *Capite* 6. refertur *num.* 21. *&* 22.

Anno 1626. Epiſcopus Virdunenſis Franciſcus a Lotharingia (*de Lorraine*) publicaverat quaſdam *Monitoriales*, quibus ſub pœna *excommunicationis* ipſo facto incurrendæ, reparare monebantur omnes & ſinguli, qui quidquam attentaverant ſuper bonis, ædificiis, juribus juriſdictione, reditibus, & proventibus Eccleſiarum, aut Monaſteriorum.

Ab his *Monitorialibus* Procurator Regius appellat tanquam *ab abuſu*: mandatque Senatus Regius per proviſionem, ut dictæ litteræ *Monitoriales* tanquam indebite & contra formas ordinarias factæ tollantur, præſenſque Arreſtum in locum earumdem *Monitorialium* affigatur, ne quis illius iguorantiam prætexere queat.

Epiſcopus hujus Arreſti & affixionis conſcius, mox dictum Procuratorem tanquam Juriſdictionis & immunitatis Eccleſiaſticæ manifeſtum infractorem, declaravit *excommunicatum*, & Sententiam excommunicationis publicavit: inhibens omnibus ſuis ſubditis cum dicto Procuratore Regio jam *excommunicato*, communicare ſine ſua ſpeciali licentia.

Ab hac rurſus *excommunicationis* declaratione appellatum fuit tanquam *ab abuſu*; produitque 13. Februarii 1627. Sententia a Senatu Regio in verbis: *Avons* CASSE', *revoque' & annulle' les actes des pretendus* MONITOIRE *&* EXCOMMUNICATION, *ſigne' François de Lorraine, comme abuſifs, ſcandaleux, remplis d'impoſtures, & faux faits,* PREJUDICIABLES A L'AUTHORITE' DU ROY, REPOS ET TRANQUILLITE' PUBLIQUE, *& ordonne' que les dits actes des pretendus* MONITOIRE *&* EXCOMMUNICATION, *ſeront lacere's & brûle's en la place publique de cette Ville par l'executeur de la haute Juſtice; & que ſi des dits actes il ſe trouve quelque choſe d'eſcrit & mis en regiſtres & Geffre du dit Evêche'. il en ſera tire' & oſte', ou tellement raye' & biffe',* QUE RIEN N'EN PUISSE PAROITRE, OU ESTRE LEU L'AVENIR: *avons fait & faiſans inhibitions & defenſes à toutes perſonnes, de quelque qualite' & condition qu'elles ſoient, de retenir aucune copie des dits actes pretendus* MONITOIRE *& excommunication; ainſi leur enjoignons de les apporter par devers nous, vingt-quatre heures après la prononciation du pre'ſent Arreſt, pour être* SUPRIME's; *meſmes à tous Curez, Vicaires & autres Eccleſiaſtiques de les recevoir, publier, ou ſouffrir publier, ſous peine d'être punis* COMME CRIMINELS DE LEZE MAJESTE'.

Ex his elucet, etiam Regios Galliæ Senatus caſſare & annullare Acta prætenſæ *excommunicationis* alteriuſve *Cenſuræ* attentatæ per abuſum Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, in præjudicium Regiæ auctoritatis; pacis ac tranquillitatis publicæ, ne eorumdem Actorum ulla ſuperſit memoria, aut eorum ulla habeatur ratio. (*b*)

Quod Hiſpaniam attinet, meretur hic notari, quod prælatus Fevretus lib. 1. cap. 2. n. 16. refert e Franciſco Salgado de hujus Regni Praxi, dum recurrentes ad Regem *Cenſuris Eccleſiaſticis* afficiuntur; quam cum Praxi Galliæ convenire ibidem teſtatur: " Ils pra-
„ tiquent auſſi en Eſpagne, *inquit*, que de l'inſtant
„ qu'on s'eſt pourveu par Recours au Conſeil du Roi,
„ le Juge ou le Commiſſaire *in partibus* pour l'execu-
„ tion des Reſcripts Apoſtolique ne peuvent plus
„ paſſer outre, ainſi doivent deferer a l'oppoſition, ou
„ a l'appel, juſques à ce que le Conſeil du Roi ait re-
„ tenu ou renvuié la cauſe.

„ Que s'ils entreprenent au prejudice de l'inſtance
„ de paſſer outre a quelque execution verbale aut ré-
„ elle, *le Conſeil* CASSE *cette procedure comme faite par*
„ *attentat*: meme en cas que le demandeur eût ob-
„ tenu a la Rute des Lettres executoriales, après le
„ Recuurs formé contenant *clauſe d'excommunication*
„ contre ceux qui voudroient empecher l'execution
„ des Reſcripts Puntificaux.

„ *Les Juges Royaux d'Eſpagne n'y ont point d'e'gard*:
„ au contraire ils ſont ſaiſir & les impetrans & les por-
„ teurs des Bulles, les privent de leurs temporalités,
„ s'ils ſont beneficiers, ou s'ils ſont laiques, les con-
„ damnent en des groſſes amandes, ou bien les ba-
„ niſſent des Etats du ROI d'Eſpagne; s'ils ſe rendent
„ contumaces, *cum creſcente coutumacia creſcere debeat*
„ *& pœna, L. Relegati in fine de pœnis aggravant*
„ *enim* VIOLENTIAM, cumme dit Salgado *cap.* 20.
„ *part.* 2. *n.* 37. QUIA REGI PER CONTEMPTUM SUÆ JU-
„ RISDICTIONIS ILLUDITUR, ET SENATUS AUCTORITATI
„ DETRAHITUR.

„ Et par ainſi le Juge Eccleſiaſtique en Eſpagne
„ ayant les mains liées, *pendente Recurſu*, tout ce
„ qu'il fait eſt NUL, & les EXCOMMUNIE's *per hujus-*
„ *modi Litteras executoriales* PRO NON EXCOMMUNI-
„ CATIS HABENTUR, comme l'aſſure le meme Salga-
„ do.

§. 5.

Conformis eſt Praxis Germaniæ.

Eamdem praxim eumdemque uſum etiam vigere in Germania evincunt exempla illuſtria Auguſtiſſimorum Imperatorum Joſephi I. glorioſæ memoriæ & Caroli VI. feliciter Regnantis.

(*a*) Eſpenius addere potuiſſet uſum hunc a venetis quoque obſervari. Hujus praxeos exemplum proſtat erudiendæ poſteritati in diſſidio quod ineunte ſeculo decimo-ſeptimo inter Paulum V. Summum Pontificem & Rempublicam Venetorum concitatum eſt. Legantur ſcripta quæ de eo Negotio tum a Bellarmino, tum a Scriptoribus Venetis elaborata ſunt.

(*b*) Ubi agitur de Judicio loto in cauſa *appellationis ex abuſu cenſurarum*, id exoptare poſſunt Galli Præſules, ut quod art. 35. Edicti dati menſe Aprili 1695. præſcriptum fuit, a Judicibus diligenter obſervetur. Id autem ſtatutum eſt: *De procéder aux jugemens des appellations comme d'abus, avec tant de diligence & de circonſpection, que l'ordre & la diſcipline Eccléſiaſtique n'en puiſſe être alterée, & qu'au contraire elles ne ſervent qu'à les maintenir dans leur pureté ſuivant les ſaints Décrets & à conſerver l'autorité legitime & néceſſaire des Prélats & autres Superieurs Eccléſiaſtiques.*

Anno 1707. die 27. Julii Clemens XI. ediderat Bullam aliquam, qua prætendebat non ſolum annullare concordiam quamdam initam ſuper hybernis ſtationibus Militum Germanorum in Ducatu Parmæ & Placentiæ, verum etiam confirmare ſeu publicare *Eccleſiaſticas Cenſuras Sedi Apoſtolicæ reſervatas*, contra Cæſareos Miniſtros, Commiſſarios, milites, &c.

Imperator Joſephus I. advertens hanc Bullam *non ad defendendam hæreditatem Domini, ſed ad* JURA IMPERIALIA *ſuper Ducatibus Parmæ ac Placentiæ porro* USURPANDA *tendere*, ſeque à *Lege Divina & humana, recta ratione, Gentium juræ & aliis juſtitiæ pietatisque principiis* moneri ad SUORUM IMPERII JURIUM DEFENSIONEM, non dubitavit, *habito* tamen prius *Conſiliariorum ſuorum arcanorum totiuſque Conſilii Imperialis Aulici ſcrutinio, conſultis etiam extraneis præſtantibus Theologis, Canonumque & Legum Civilium peritis*, PRO SUORUM ATQUA IMPERII JURIUM TUTELA, per Diploma Viennæ datum 26. Junii 1708. ſolemniſſime præfatam Bullam Pontificiam CASSARE, *annullare abolere, irritam & injuſtam decernere*, unaque *inhibere omnibus ac ſingulis Eccleſiaſticis ac ſecularibus ipſius & Imperii Vaſſallis, Miniſtris ac ſubditis.... ſub graviſſima*, inquit, *noſtra & Imperii indignatione, omnium bonorum confiſcatione, corporalique pœna, ne quam rationem ejus, quod in adducto ſcripto* (eadem Bulla) *continetur, in* ULLA RE *habeant; ſed diſtricte mandamus, ut noſtris Juſſibus & Ordinationibus conſtanter & debite pareant, dum viciſſim protectionem noſtram Clementiamque Cæſaream fidelibus ac obedientibus impertiri non intermittemus.* Habetur ſub littera *T.*

Cum interregni tempore ſex Doctores Eccleſiaſtici Facultatis Juridice Colonienſis contra jus & fas incompetenter Recurſum inſtituere attentaſſent ad Dominum Nuntium Colonienſem nunc Cardinalem Buſſi. adverſus paulo ante electum Decanum, Doctorem Caſparum Juſephum Huygens, ab eoque impetraſſent *Decreta quædam comminatoria & executiva* EXCOMMUNICATIONIS adverſus eumdem: S. Cæſarea & Catholica ſua Majeſtas poſt Solium Imperiale conſcenſum, ex Juris Cunſtitutionumque Imperialium præſcripto, *Decreta præfatæ* EXCOMMUNICATIONIS, *utpote ex ſe nulla & invalida*, CASSAVIT, *annullavit, abolevit, nullaque declaravit: ac inſuper memoratorum ſex Doctorum Eccleſiaſticorum univerſos temporales reditus* IN POENAM TEMERARII RECURSUS, *ſequeſtrari juſſit* per Mandatum Viennæ latum 31. Januarii 1713. Habetur ſub littera *V.*

Tanti Principis exemplo, ex cujus auctoritate & nomine Senatus Belgici nunc feliciter Jus dicunt & Juſtitiam adminiſtrant, (*a*) in hujus Juris praxi & exercitio confirmari debent iidem Senatus; itemque exſtimulari ad facile & benigne oppreſſos ſubditos adverſus *Cenſuras illegitimas* potenter protegendum.

(*a*) Hæc ſcribebat D. Van Eſpen an. 1724. quo tempore Carolus VI. Imperator Belgii Auſtriaci Princeps erat ſupremus.

CAPUT VI.

De Immiſſione in Eccleſiaſticorum temporalia.

§. 1.

Princeps coactiva in Eccleſiaſticos pollet poteſtate.

Poſtquam egimus de *Judiciis poſſeſſoriis*, itemque de *Remediis caſſatoriis*, reliquum eſt ut nunc agamus de *mulcta impoſitione*, vel etiam *confiſcatione*, aut *immiſſione in Eccleſiaſticorum temporalia*, quando exceſſus & abuſus id poſtulant: qoo remedio Princeps ejuſque Conſilia, Judicata ſua, adverſus Superiorum & Judicum Eccleſiaſticorum reſiſtentiam, debite mandant executioni; eorum vim cobibent, ac una eos in officio atque intra legitimos juſtitiæ limites continent.

Quin Rex hac poteſtate coactiva in Eccleſiaſticos polleat, nullum eſt dubium; & naturaliter ac neceſſario ſequitur ex iis quæ ſupra Cap. 1. latius deducta ſunt.

Cum enim ibidem oſtenſum ſit, Principes ad hoc a Deo poſitos ut ſubditos, præcipue Clericos, tanquam infirmiores, adverſus *vim & violentiam* potenter vindicent ac protegant, ſignanter, dum hæc ab ipſis Superiorioribus & Judicibus Eccleſiaſticis infertur, ut ita tranquillam ac quietam conſervent Rempublicam, res per ſe loquitur, Principes. hac poteſtate coactiva pollere.

Violentiæ etenim & oppreſſiones præcipue Superiorum reprimi nequeunt, niſi validiori manu & pœnarum timore. Hinc poſtquam dixit Apoſtolus, *omnem animam*, adeoque & omnem Clericum Principibus ſubjici, mox monet: *Non enim ſine causâ* GLADIUM *portat: Dei enim Miniſter eſt*, VINDEX IN IRAM *ei qui malum agit.* Rom. cap. 13. ℣. 1. & 4.

Hanc poteſtatem in Principibus Eccleſia etiam ſemper agnovit, dum eos *pacis Eccleſiaſticæ cuſtodes, Canonumque vindices, Fidei orthodoxe defenſores, Eccleſiæ Tutores, Propugnatores ac Protectores* conſtanter appellat, eiſque ob oculos ſerio ponit, REGIAM POTESTATEM ipſis *maxime ad Eccleſiæ* PRÆSIDIUM " eſſe „ collatam, ut auſus nefarios comprimendo, & quæ „ bene ſunt ſtatuta defendant, & veram pacem his „ quæ ſunt turbata reſtituant. „ Qua enim ratione *auſus nefarios* COMPRIMENT; *quæ bene ſunt ſtatuta* DEFENDENT; *veram pacem his quæ ſunt turbata* RESTITUENT, niſi *gladio* illo ſeu poteſtate coactiva, *in defenſionem Sanctæ Dei Eccleſiæ divinitus ordinato?*

Hinc jam pridem quatuor Provinciarum Epiſcopi in Concilio Pariſienſi relato apud Gratianum *Can.* 20. *cauſ.* 23. *quæſt.* 5. *anno* 829. hujus Regalis poteſtatis & auctoritatis meminerunt. " Principes ſeculi, inquiunt, non „ nunquam INTRA Eccleſiam poteſtatis adeptæ cul„ mina tenent, ut per eamdem *poteſtatem* diſcipli„ nam Eccleſiaſticam muniant. Cæterum INTRA *Ec*„ *cleſiam* POTESTATES neceſſariæ non eſſent, niſi „ ut quod non prævalet Sacerdos efficere per do„ ctrinæ ſermonem, POTESTAS *hoc impleat per diſci*„ *plinæ* TERROREM. Sæpe per regnum terrenum cœ„ leſte regnum proficit: ut qui intra Eccleſiam po„ ſiti contra fidem & *diſciplinam Eccleſiæ* agunt, RI„ GORE PRINCIPUM CONTERANTUR; ipſamque diſcipli„ nam, quam Eccleſiæ humilitas exercere non prævalet, „ *cervicibus ſuperborum* POTESTAS PRINCIPALIS IMPO„ NAT; & ut venerationem mereat, VIRTUTEM POTES„ TATIS *impertiat.*

§. 2.

Principes hac coactiva poteſtate ſemper uſi ſunt.

Principes hac divina utentes poteſtate ab omni tempore, pro exacta Canonum Legumque cuſtodia, pœnas adverſus infractores, etiam Clericos, decreverunt; ut ita pacem & tranquillitatem publicam in Eccleſia & Republica manutenerent, quæ ab inviolata Canonum, Legumque obſervantia omnino dependet.

Hujus rei exempla innumera exhibet Codex Juſtinianæus, ac nominatim *l.* 4. Auth. *Presbyteri*, Auth. *Interdicimus*, & *l.* 31. *de Summa Trinitate*, item *l.* 2. *de*

de Epiſcopali Audientia, &. *l.* 2. *Ne ſanctum Baptisma iteretur.*

Et ut nihil dicamus de aliis, quæ ex Codice Theodoſiano, itemque ex hiſtoria ſive ſacra ſive prophana adduci poſſent, idem quoad Belgium noſtrum, teſtantur Edicta noſtrorum Principum, ac ſignanter de 12. Septembris 1485. de 20. Maji 1497. de 1. Auguſti 1521. de 17. Julii 1526.

Ac quidem illud de 1. Auguſti 1521. pro inviolabili ejus obſervantia continet in verbis: *En* CONTRAIGNANT *& faiſant* CONTRAINDRE *à l'entretenement & obſervation d'icelle* Ordonnance, *les Evêques, Offiziaux, Scelleurs, Scribes, Promoteurs & autres Officiers des Cours ſpirituelles... par ſaiſiſſement & miſe en vôtre main de tont leur temporel, & par toutes voyes deues & accouſtume'es.*

Notanda eſt ratio quam Carolus V. æternæ memoriæ in præcitato ſuo Edicto de 17. Julii 1526. allegat, qua ſe motum dicit, hoc Edicto providere, *pœnis coactivis*, inter cætera, adverſus vehementes quosdam declamatores Monachos, alioſqoe, qui e ſuggeſtu occaſione Lutheranæ & aliarum hæreſium inconſiderat●eblaterabant; nempe, quod *ipſi ad honorem & laudem Dei omnipotentis* ſpecialiter incumbat, manutenere *ſanctam Fidem, Statuta & Ordinationes Sanctæ Eccleſiæ Romanæ*, ſeu in eorum obſervantia ſuos conſervare ſubditos.

Eadem Regalis auctoritas & poteſtas apparet in Litteris Regiis pro exacta Concilii Tridentini executione ad Epiſcopos & Senatus Belgicos datis 24. Julii 1565. his etenim hæc duo caventur, primo ut dicti Senatus advigilent & attendant *non ſeulement ſur les Seculiers, mais auſſi ſi les* GENS D'EGLISE *feront chacun en ſon endroit leur office, ſelon les* CANONS & DECRETS *du dit S. Concile.* 2. Quod ſi contingat ipſos Archiepiſcopos, Epiſcopos, cæteroſque Eccleſiaſticos muneri ſuo deeſſe adimplendi præſcripta dictorum *Canonum & Decretorum*; eos poteſtate Regia ad id compellendos, *ſoit* PAR SAISISSEMENT DE LEUR TEMPOREL, *ou par telle autre voie deue & raiſonnable que ſera trouvé au cas appartenir.*

§. 3.

Hæc Principis poteſtas ſeſe etiam extendit ad Cenſuras Eccleſiaſticas.

Cum communis tranquillitas nunquam periculoſius funeſtiuſque perturbetur quam per præcipites *Cenſuras*, quas Eccleſiaſtici, pro dominandi libidine, nonnunquam leviter & inconſiderate infligunt; non ut defendant hæreditatem Domioi, aut indiſciplinatos corrigant, ſed ut jura Regia invadant, ſupremam Poteſtatem vilipendant, viros bunos vi opprimant; etiam remedio *Immiſſionis* in eorum *temporalia*, aliiſque pœnis coactivis Principes eorumve Conſilia uſi ſunt, ut hunc abuſum comprimant; Judices Eccleſiaſticos impediendo ad ejuſmodi Cenſuras præcipites convolare, vel etiam ipſis precipiendo ut nulliter latas revocent, ac ita proprium factum in *temeritatis* POENAM deſtruant ac caſſent.

Licitum eſt Principi (inquit) Joannes Pariſienſis) ABUSUM GLADII SPIRITUALIS *repellere eo modo quo poteſt etiam per gladium materialem, præcipue ubi uſus gladii ſpiritualis vergit im malum Reipublicæ, cujus cura Regi incumbit; aliter enim gladium ſine cauſa portat.* Tractatu de Poteſt. Reg. & Pap. cap. 21. ad 37.

Neque rem claram pluribus elucidare opus eſt: ad quid enim utilis eſſet adverſus violentas Cenſuras ad Principem Recurſus, ſi hac non polleret poteſtate? SI HUJUSMODI POENARUM COMMINATIO (inquit laudatiſſimus Salgado) *Principi permiſſa non fuiſſet, inutilis foret Regii recurſus invocatio; quia aut nunquam deſiſteret Judex a ſemel illata violentia.* In Tract. de *Protect. Reg. Epil. Proem.* Verum hoc Jus Regium perpetua praxi conſervatum oſtendemus.

§. 4.

De Praxi Belgica.

Judices Regios hac Auctoritate AB OMNI MEMORIA *in Belgio uſos*, *ut* CENSURAS IMPEDIRE POSSINT, VEL AD REVOCANDUM COGERE ECCLESIASTICOS *remedio immiſſionis in* EORUM TEMPORALIA, *quando exceſſus &* abuſus id poſtulant, jam plus quam a ſeculo teſtati ſunt Senatus ac Magiſtratus Belgici in Annotatis ad *Seſſ.* 25. *Conc. Trid. Cap.* 3. *de Reform.* quæ compendio exhibet Antonius Anſelmo in *Triboniano Belgico* cap. 32. necnon vir ille undequaque maximus Petrus Stockmans in *jure Belgarum.*

Teſtatur etiam Bertrandus Loth Dominicanus apud Duacenſis Doctor Theologus in Reſolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *art.* 9. *n.* 16. quod Atheſiani ad eumdem Concilii Tridentini locum, in ſua conſutatione annotarint, *quod Judices Laici* SEMPER *arreſtarint* BONA TEMPORALIA *Epiſcoporum & generaliter omnium Judicum, Officiariorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum, cujuſcumque dignitatis & conditionis fuerint, ad* IMPEDIENDAS EORUM CENSURAS, INTERDICTA, EXCOMMUNICATIONES, & REVOCANDAS ILLAS *quæ per ipſos declaratæ & executioni mandatæ fuerunt, quando ipſi laici Judices id expedire judicaverint.*

Quanquam nihil magis authenticum adſerri poſſit, quo antiquiſſimus ille ac conſtans uſus, necnon eum vindicandi intrepidus Conſiliorum zelus comprobetur: e re tamen erit pro conſervatione hujus perpetui uſus quædam exempla domeſtica referre, quæ abſoluto Concilio Tridentino contigere; ut ita eluceat, eum uſum etiam poſt illud Concilium perſeveraſſe ac conſervatum fuiſſe ſedulo.

Anno 1618. quædam Anna de Bilhe ejuſque Fratres, proles Caroli de Bilhe, *Litteras Monitoriales* cum clauſula SUB POENA EXCOMMUNICATIONIS, ad finem revelationis (quarum meminit Concilium Tridentinum *Seſſ.* 25. *cap.* 3. *de Reformat.*) impetraverat in Curia Romana, eaſque Officialis Archiepiſcopi Mechlinienſis 31. Aprilis ejuſdem anni, per Parochos & Concionatores in Civitate Bruxellenſi publicari fecerat.

Cum autem hujuſmodi *Litteræ Monitoriales* nec ante, nec poſt Concilium Tridentinum hic fuiſſent receptæ, eaſque Officiales publicari mandaſſet ſine prævio *Placeto Regio*; indilate ad inſtantiam Officii Fiſcalis expeditæ fuerunt per Conſilium Brabantiæ die 5. Maji *caſſatoriales* factæ executionis & publicationis dictarum Litterarum *Monitorialium*; injunctumque expreſſe & ſevere inter cæteros *Officiali Mechlinienſi, Plebanis, Paſtoribus & Vice Paſtoribus, qui præfatam Bullam & Mandatum publicarant, ſub gravibus mulctis, etiam Injectionis manus in temporalia bona; ut præfatum Mandatum dicti Officialis ab ſubſecutam publicationem ejuſdem & quidquid inde dependet, ſuis ſumptibus, damnis & intereſſe caſſent, revocent & annullent, ſibique caveant à ſimilibus impoſterum attentandis ſub gravioribus pœnis.*

Quibus peractis Internuntius Apoſtolicus juſſit Conſiliarium & Procuratorem Generalem Brabantinum, qui dictas Caſſatorias impetraverat, Litteris ſuis de 28. Junii 1627. affixis ad valvas Eccleſiarum 30. ſequenti, citari infra trinum biduum coram Auditore ſuo, ad ibidem defendendam præfatam Caſſationem, & probandam quod non incidiſſet in Excommunicationem. Alias contra ipſum pronuntiandum Decretum *Excommunicationis*, illudque in forma publicandum.

Quod

Quod inauditum attentatum cum directe oſtenderet tum ſupremam Principis & ipſius Brabantiæ Senatus auctoritatem, tum Privilegia & Patriæ conſuetudines, præmemoratus Conſiliarius ac Procurator Generalis 3. Julii a Brabantiæ Senatu petiit ac obtinuit Litteras caſſatorias *dictæ citationis ac affixionis cum omnibus inde ſecutis ac ſecuturis*; ad onus præfati Domini Internuntii, ejus Auditoris; dicti etiam Officialis, aliorumque omnium Eccleſiaſticorum, *cum licentia injiciendi manus in bona eorum temporalia.* Binæ hæ Litteræ caſſatoriæ extant in Appeodice Monumentorum Tractatus noſtri *De promulgatione Legum Eccleſiaſticarum.* (a)

Anno 1652. intendebat Archiepiſcopus Biſontinus procedere ad executionem cujuſdam Sententiæ *Excommunicationis*, quæ ei demandata erat per Auditorem Generalem Cameræ Apoſtolicæ, idque ad indebitam inſtantiam Henrici Otthevin.

Archidux Leopoldus, tum Belgii Gubernator, hujus rei habita certa informatione a Senatu Dolano, litteras ſcripſit ad memoratum Archiepiſcopum, *à fin qu'il tieune en etat & surſeance l'execution de la Sentence d'excommuuication, dont il ſeroit charge' par l'Auditenr general de la Chambre Apoſtolique.*

Cumque Archidux timeret, ne eo non obſtante dictus Henricus Otthevin præfatam Sententiæ *excommunicationis* executionem urgeret, vel etiam ipſe Archiepiſcopus Biſontinus ad præfatam executionem ultro proſiliret, dictum Senatum de ea re certiorem reddidit per litteras de 9. Octobris 1652. ac una in ſequiorem caſum monuit: Si *avant qu'il* (Henry Otthevin) *ne ceſſe, vous pourrez ſaiſir ſon bien & les revenus de ſa prebende, eſtant de votre reſſort, mêmes proceder à la vente d'iceux: comme auſſi en cas que le dit Archevêque perſiſteroit de ne vouloir ſurſeoir la dite execution, de proceder au ſaiſiſſement des biens de ſon Evêché.* Habentur hæ litteræ ſub *X.*

Atque ex iis quæ ſupra cap. 3. §. 6. relata ſunt, patet, Conſiliom Flandriæ anno 1666. arcte interdixiſſe Epiſcopo Ipreńſi, ne in præcudicium inſtituti ad Regem recurſus & propoſitæ recuſationis procederet ad comminatam *ſuſpenſionem a divinis* ſub *pœna ducentorum aureorum corouatorum.* Cumque hac interdictione non obſtante Epiſcopus ad *ſuſpenſionem* proſiliiſſet, præfatum Conſilium per Decretum 21. Martii 1668. dictæ Cenſuræ affectum ſuſpendit, iteratoque Præſuli inhibuit, ne quid ulterius attentaret, ſub *pœna, quod comminata* 200. *aureorum coronatorum pœna decerneretur, ac inſuper ipſius bonis temporalibus manus injicerentur.*

Utque ad hæc tempora propius accedamus, ſupremus Brabantiæ Senatus per Sententiam latam 27. Octobris 1707. manutenuerat Paſtorem Sanctæ Catharinæ in urbe Bruxellenſi, in pacifica poſſeſſione ſui Paſtoratus omniumque eo pertinentium, adverſus violentam ac præcipitem ſuſpenſiunem a functionibus Paſtoralibus per D. Archiepiſcopum Mechlinienſem, nullo ſervato Juris ordine *via facti* inflictam.

Atque ob Archiepiſcopi reſiſtentiam pro executione hujus Sententiæ, Arreſta in proventus Epiſcopales vigore ejuſdem Sententiæ, necnon ſpecialis Senatus facultatas, fuerant injecti,

Archiepiſcopus horum habita notitia, ad oous dicti Paſtoris emiſit litteras Monitoriales, quibus ipſi diſtrictiſſime præcipit, ut præfatam Sententiam tanquam invalidam & irritam habeat, nec in vim ejuſdem Sententiæ ullum actum committat: deinde ut dicta Arreſta a poteſtate laica in proventus Archiepiſcopales injecta levari curet: demum ut formulario Alexandri VII. juxta Clementinam *Vineam Domini Sabaoth* (quamvis hactenus nullatenus placetatam) ſubſcribat, idque intra novem dies ſub pœna *Excommnnicationis* ex nunc pro tunc incurrendæ.

(a) Extat iſte Tractatus tom. 4. hujus editionis.

Brabantiæ Senatus cenſens hujuſmodi attentatum novam eſſe inventionem, qua & prærogativæ Regiæ & Conſiliorum auctoritas & ſubditorum Jura funditus ad Eccleſiaſticorum arbitrium convellerentur ac tollerentur, ac directe Patriæ Legibus & libertatibus, necnon publicæ quieti adverſam; 24. Februarii 1708. Decretum ad inſtantiam Procuratoris Regii tulit, in verbis: "Ordonnons à l'Archevêque de *caſ-*
„ *ſer & annuller le dit Monitoire* & tout ce qui en
„ pourroit ſuivre, & d'en faire apparoître endeans trois
„ jours, à *peine de proviſion ulterieure*; & ſans préju-
„ dice de ce, interdiſons à tous nos ſujets, de tel état &
„ condition qu'ils puiſſent être, *Eccleſiaſtiques* ou ſe-
„ culiers, de publier, faire ou laiſſer publier la dite *Cen-*
„ *ſure* comminée en aucune maniere, directement ou
„ indirectement. Défendons auſſi à nos ſujets de tel
„ état ou condition qu'ils puiſſent être, *Eccleſiaſtiques*
„ ou ſeculiers. *d'obeir à la dite Ceuſure commine'e, &*
„ *à ce qui pourroit s'enſuivre, d'y deferer ou d'y avoir*
„ *egard en aucune maniere*, à peine que les contreve-
„ nans à l'une de toutes ces choiſes ſeront punis com-
„ me *infracteurs de uos droits & hauteurs, & per-*
„ *turbateurs du repos public.* Declarons que les *Supe-*
„ *rieurs de tous les Ordres*, & tous autres devront
„ être reſponſables pour la contravention de ceux qui
„ leur ſont ſoumis.

Illud in hac cauſa attendi meretur, quod Brabantiæ Senatus ob rei gravitatem, utque efficacios Archiepiſcopi *vim* ſiſteret ac paci publicæ proſpiceret, conſultum duxerit, tum Conſilium Status commiſſum ad Regimen Belgii, tum Status Brabantiæ de iis per litteras reddere certiores.

Ad quas nomine Regis reſcripſit Conſilium Status: *Nous avons reçu & vu ce matin ce que vous nous avez averti par votre lettre d'hier au ſujet de la requête, qui vous a ete' preſente'e par notre Procureur General pour le maintien de uotre authorite' & de votre juriſdictiou, au ſujet du monitoire & commination d'excommunicatiou de l'Archevêque contre le Paſteur de Sainte Catherine Vande Neſſe; nous vous dirons, que vous pourrez eu uſer comme vous & les autres nos Conſaux ſont accoutumez de fair en tels & pareils cas.*

Statuum autem Brabantiæ Deputati ita reſpondent: *Nous ne pouvons manquer de vous faire ſavoir, que comme lee Seigneurs & Etats* (de Brabant) *ont toujours combattu avec zele & à toutes forces pour le maintieu des loix fondamentales, des immunitez & des privileges de ce Pais contre les eutrepriſes deraiſonnables & indues de la Juriſdiction Eccle'ſiaſtique & autres, nous ſommes bien aiſe de voir, que vous en avez fait de même de votre côte', vous aſſurans que nous y donnerons la main de tont uotre pouvoir.*

Ex quibus elucet hanc Brabantici Sanatus agendi rationem, tum a Belgii Moderatoribus, tum a Patriæ Patribus (adeoque & ab ipſo Statu Eccleſiaſtico) multum fuiſſe commendatam ac comprobatam.

Quo prudenti Senatus moderamine, dictæ *Monitoriales* remanſerunt inanes; & tranquillitas publica, jam periculoſe perturbanda, ſtabilita ac conſervata fuit.

His addere ſubet exemplum noviſſimum Magni Meclinieoſis Cooſilii. Archidiaconos Faminienſis plane incompetenter ad inſtantiam Paſtoris Oppidi Fumacenſis attentarat *excommunicare* Magiſtratum ejuſdem Oppidi occaſione contentionis inter ipſos exortæ ſuper proprietate domus a Paſtore inhabitatæ ejuſque appeodicum; idqne notorie in formalem contemptum & vilipendium ſupremæ auctoritatis ac juriſdiſdictionis Suæ Majeſtatis, necnon Legum fundamentalium Patriæ; ut latius exponitur in Decreto ſub littera *Y.* quod ad inſtantiam Procuratoris Regii tulit 19. Julii 1722. præfatum Magnum Conſilium; quo decernitur in verbis:

» Le tout quoy conſideré & rapport fait, les Cham-
» bres aſſemblées la Cour declare *Letere monitoires*
» & *Decret d'excommunication* du 12. Novembre 1721.
» cy mentionnées & tout ce qui eſt enſuivi, *nulles*
» *& de nulle valeur, incompetemment decernées, at-*
» *tentatoires à la Juriſdiction de Sa Majeſté & con-*
» *traires aux Loix fondamentales de ces Pays.* Fait
» defenſe à Maitre Charles de la Ramée Curé de Fu-
» may *de s'en ſervir ou prévaloir, à peine de cinq cens*
» *écus d'amende; luy ordonne de le fair retracter en-*
» *deans le mois & de faire conſter aux Conſeillers*
» *Fiſcaux de l'avoir ainſi effectué, pendant le dit terme,*
» *à peine d'ulterieure proviſion. Ordonne* que cette
» ſoit leue, publiée & affichée au dit Fumay & Re-
» vin: accorde au Remonſtrant lettres d'adjourne-
» ment perſonnel à charge du dit Curé avec clauſe
» d'annotation *& ſaiſiſſemen de ſon temporel.*

§. 5.

Conformis eſt Praxis Germanica.

Germaniam eodem jure uti quo Belgium, ſatis evincunt exempla illuſtria Auguſtiſſimorum Imperatorum Joſephi & Caroli VI. quæ ſupra *cap.* 5. §. 5. retulimus.

In priori enim videmus Auguſtiſſimum Imperatorem Joſephum inhibentem *omnibus & ſingulis* Ecclesiasticis...... ſub graviſſima ipſius & Imperii indignatione, omnium bonorum confiscatione, corporalique poena, ne quam rationem *Eccleſiaſticorum Cenſurarum Sedi Apoſtolicæ reſervatarum* in illa re habeant.

In altero Clementiſſimus Dominus Rex noſter ac Imperator feliciter regnans Carolus VI. *Decreta* quædam *excommunicationis utpote ex ſe nulla & invalida caſſat.*

Sex Doctorum Ecclesiasticorum Facultatis Juridicæ Colonienſis, universos temporales reditus *in pœnam temerarii recurſus* ad Nuntium Colonienſem inſtituti *ſequeſtrari jubet.*

De reliquo iiſdem...... præcipit & injungit, quod Acta omnia coram dicto... Nuntio producta repetant, & una cum Decretis hujus cauſæ inde emanatis retractari faciant... ſin ſecus comminata Poena *cum debito rigore contra ipſos ad executionem deducetur.*

§. 6.

Idem uſus viget in Regno Galliæ.

Gallorum praxim conformem eſſe huic Belgarum & Germanorum uſui, notius eſt quam ut probari debeat. E re tamen erit ex innumeris exemplis, pauca commemorare.

Joannes *Du Queſne* Presbyter obtinuerat in Curia Romana quaſdam Monitoriales & Cenſuras adverſus Franciſcum *Charmolue* Presbyterum Canonicum Collegiatæ Sancti Audomari, eaſque exequi curaverat per quemdam curſorem & executorem Presbyterum earumdem Cenſurarum; idque contra præſcripta Pragmaticæ Sanctionis, Regiarum ordinationum, & libertatum Eccleſiæ Gallicanæ.

Ab his omnibus tanquam ab abuſu appellat dictus *Charmolue* ad Regium Parlamentum, a quo die 27. Auguſti 1502. prodiit Sententia, qua declaratur: *Qu'il a eſté mal fait, procedé & fulminé, executé, admoneſté & inhibé*: ac una injungitur tam ei qui has cenſuras obtinuerat, quam qui eas executioni mandarat, *à faire caſſer, revoquer & annuller les dits Cenſures, monitions & fulminations & tout ce que s'en eſt enſuivy; & faire bailler l'abſolution à* leurs propres cousts et depens, *tant au dit Appellant, qu'au Doyen, Prevoſt, Chanoines, & Chapitre de la dite Egliſe S. Omer, & tous autres qu'il apppartiendra & qui pourroient eſtre compris eſdits monitions, fulminations & Cenſures, & d'en certifier la dite Cour dedans le lendemain de le ſaint Martin.*

Cumque præfatus *Charmolue*, adverſus quem dictæ Cenſuræ fuerant executioni datæ, antea obtinuiſſet Sententiam manutenentiæ pro dicto Canonicatu Sancti Audomari, etiam, eadem Sententia, mandatur *à laiſſer* jouir et user *le dit Charmolue appellant, des dites Chanoinie & Prebende, fruits & revenus d'icelles, ſelon la Sentence de maintenue par lui obtenue contre le dit du Queſne le vingt neuviéme Avril l'an mil cinq cens.*

Et outre fait la Cour defenſes aux dits Prevoſt, Doyen, Chanoines & Chapitre, de non obtemperer aux dites Cenſures & fulminations, & de ne ceſſer le devin Service pour ou au moyen d'icelles. Annectitur Sententia ſub litt. Z. quæ etiam extat in *probationibus libertatum Eccleſiæ Gallicanæ* cap. 6. n. 8. folio 202.

Anno 1503. ſeptima Septembris ſimilis lata fuit Sententia in favorem Jacobi *Damoncourt* Præpoſiti ac Canonici S. Juſti Lugdunenſis, & Regii Procuratoris Generalis ei juncti, appellantium a quibuſdam citationibus, excommunicationibus, interdictis, fulminationibus aliiſque Cenſuris Eccleſiaſticis, per quemdam Petrum *Filiolier* Presbyterum impetratis, executioni datis ac publicatis.

Qua Sententia Curia declarat: *Qu'il a eſté mal & abuſivement fait & procede aux dites citations, fulminations, publications, & Cenſures:* ac ulterius condemnat dictum *Filiolier* Presbyterum *à les faire caſſer, revoquer & anuller à ſes propres couſts & depens, & de ce avoir fait, certifier la dite Cour.*

Et ſont defenſes faites au dit (Filiolier) *& tous autres qu'il appartiendra, ſur peines de cent Marcs d'or à appliquer au Roy, ne ſoy aider ne uſer doreſnavant de telles Cenſures, fulminations ne autres contraires & derogeans aux SS. Decrets & Ordonnances Royaux; & aux Prevoſt & Chapitre de la dite Egliſe de S. Juſt de n'y obeir ne obtemperer; & leur ſera fait commandement par le dit Sieur & la dite Cour, aux peines que deſſus, de permettre & ſouffrir le dit Damoucourt aſſiſter au divin Service & autres actes & droits qui lui appartienent à cauſe de ſes dites Prevôté & Prebende, &c.* Annectitur Sententia ſub *AA.* & extat dicto loco *n.* 9. *fol.* 203.

Anno 1645. Archiepiſcopus Burdigalenſis excommunicaverat Jurato Oppidi S. Macarii, cauſa obedientiæ Regi & Juſtitiæ per eos præſtitæ, necnon quemdam Regium Apparitorem; ac una Oppidum interdicto Eccleſiaſtico ſuppoſuerat, injunxeratque Vicario perpetuo Sacelli S. Martini, ubi de more Miſſa Parochialis celebrabatur, ut SS. Sacramentum extra Oppidum ad Eccleſiam Minoritarum transferret.

Ab his omnibus tanquam ab abuſu appellatum fuit ad Parlamentum Burdigalenſe: quod, audito Regio Procuratore Generali, tulit 20. Martii 1645. Arreſtum in verbis: *La Cour a ordonné & ordonne que ſur les dites appellations comme d'abus, les parties viendront plaider au premier jour, & que dans trois jours après la ſignification du preſent Arreſt, le dit Archevéque de Bourdeaux donnera l'abſolution* ad cautelam, *aux denommez & compris dans ſon Oordonnance du dit jour neuviéme du preſent mois, levera la ſuſpenſion & interdit porté par icelle; & en cas de refus* y sera contraint par saisis de son temporel; *& pourveu par la Cour ainſi qu'il appartiendra.*

Quarta ſubſequentis menſis Aprilis Parlamentum ad inſtantiam Juratorum dicti Oppidi & præfati Apparitoris Regii, Aliud Arreſtum tulit, in verbis: *La Cour a octroyé & octroye defaut à l'encontre du dit Deffendeur* (l'Archevèque de Bourdeaux;) *& pour le*

profit

Digitized by Google

profit d'icellui a declaré & declare qu'il a été mal, nullement & abuſivement procedé en la citation, interdit & excommunication dont eſt queſtion: a ordonné & ordonne, que dans trois jours le dit Deffendeur ou en ſon abſence ſes Vicaires Generaux caſſeront, & revoqueront & annulleront le mandement de la citation, le dit interdit & excommunication; autrement & à faute de ce faire dans le dit delay, & icellui paſſé, ILS Y SERONT CONTRAINTS PAR SAISIE DE LEUR TEMPOREL, *& autrement procedé ainſi qu'il appartiendra.*

Undecima autem ejuſdem menſis Aprilis præfatum Arreſtum confirmatum fuit, injunctumque Vicario perpetuo S. Martini, ut *functiones Paſtorales exerceret* in dicto Oppido S. Macarii & ad Altare Parochiale S. Martini in Eccleſia S. Salvatoris, decretumque quod ad hæc conſtringeretur *immiſſione in ipſius bona temporalia* ac aliis mediis opportunis, prout Curia judicaret expedire, ac una permiſſum ut præſens Arreſtum una cum præfato Arreſto de 4. Aprilis ad loca publica affigeretur. Annectitur hic ſub *BB.* & extat dicto loco *n.* 23. *fol.* 221.

Hic repetere juvat Sententiam memorabilem latam adverſus Franciſcum a Lotharingia Epiſcopum Virdunenſem anno 1626. de qua ſuperiori capite §. 4. commemoravimus. Ubi enim Senatus Regius caſſavit & annullavit quamdam excommunicationem per præfatum Epiſcopum notorie attentatam in detrimentum Regiæ auctoritatis ac tranquillitatis publicæ; proſequitur Sententia: *Et pour reparation de tel attentat, commis par icellui* FRANÇOIS DE LORAINE *Evêque de Verdun, ordonnons qu'il ſera mené ſous bonne & ſure garde en la Ville de Paris, pour ſatisfaire Sa Majeſté: & juſques à ce, le revenu de tous ſes benefices, & autres biens, mis ſous la main du Roy, & regis par Commiſſaires, comme auſſi tous les offices de temporel de l'Evêché & Comté du dit Verdun, & autres benefices, ſeront exercez ſous la main du Roy ſelon la forme qu'il ſera par Nous ordonné: Condamnons le dit François de Lorraine Evêque du dit Verdun à dix mil livres d'amende envers Sa dite Majeſté.*

§. 7.

Uſus Regni Hiſpaniæ conformis eſt.

Hiſpaniam hoc etiam jure uti, teſtes inter cæteros ſunt nominatiſſimus Franciſcus Salgado & celeberrimus Covarruvias; prior in elaborato ſuo Tractatu *De protectione Regia, Epil. proem.* Ubi enim monuit recte recurri ad Protectionem Regiam adverſus Judicem Eccleſiaſticum, qui *violentis Cenſuris* Sententiam ſuam inique conatur exequi adverſus appellationem interpoſitam, " tum, inquit (ubi Senatores „ de vi cognoverint) expeditur proviſio, quam *Judici Eccleſiaſtico* intimatam ſtatim prout jacet adimplere, & obedire tenetur cum effectu, non verbaliter tantum: alias expeditur *oppreſſo* ſecunda juſſio „ cum *comminatione amiſſionis, originis & bonorum temporalium, quæ comminatio & mulcta* exequitur „ (a) in eum, ſi ulterius protervus fuerit & inobediens: „ *cum Eccleſiaſtici teneantur omnino obtemperare Mandatis Principum. Quod ſi hujuſmodi pœnarum comminatio* Principi permiſſa non fuiſſet, inutilis foret Regii Recurſus invocatio, quia raro aut nunquam deſiſteret Judex a ſemel illata violentia.

Alter qui & fuit Epiſcopus Segovienſis *pract. quæſt. cap.* 35. *n.* 3. agens de pœnis quibus Judices Eccleſiaſtici conſtringuntor dum *vi* & *Cenſuris* ſubditos opprimunt, ac ab ea inferenda ceſſare compelluntur, ait: „ Adverſus *Clericos & Eccleſiaſticos Judices* illa eſt „ frequentiſſima *pœnæ* comminatio, quæ fit *ad amiſſionem rerum temporalium*, quas obtinent in his „ regnis, & deinde quod cenſebuntur extranei ab „ eiſdem.

Quod ſi quis, ut monet ibidem, *contendat à Principibus ſecularibus hanc tollere poteſtatem, ſtatim non quidem ſero comperiet experimento manifeſtiſſimo, quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.*

Hic vero forenſis uſus (inquit idem Covarruvias) *non tantum in his Caſtellanis Regis Hiſpaniarum Ditionibus & Principatibus, ſed & apud Gallos, alioſque Chriſtianæ Reipublicæ ſeculares Principes eſt receptiſſimus.*

Atque ita ex deductis hoc capite manifeſtum evadit, Judices Regios jampridem ubique uſos fuiſſe *remedio immiſſionis in Eccleſiaſticorum bona temporalia*, aliiſque coactivis, dum exceſſus & abuſus id poſtularunt: idque vel ad impediendas eorum *Cenſuras*, vel ad interdicendum & efficiendum, ut ſi jam latæ eſſent, nulla earum in ulla re habeatur ratio; vel etiam ut illoſmet conſtringant Cenſuras ſuas (quamvis in ſe nullas & caſſas) in temeritatis pœnam caſſare & annullare, ac ita proprium factum deſtruere: quo magis reprimantur, ne quid hujuſmodi attentent impoſterum. *Quand les Gens d'Egliſe* (inquit ſupremus Brabantiæ Senatus in Conſulta circa negotium Paſtoris S. Catharinæ Bruxellis) *ſe ſont emancipez à ſurpaſſer les bornes de leur authorité... les Princes & leurs Conſeils n'ont pas ſeulement caſſé & anneantiz leurs Cenſures, mais ils ont auſſi obligez de les revoquer & caſſer eux mêmes par ſaiſie de leur temporel & autres voies de contrainte plus rigoureuſes, ainſi que les Ecrivains de toutes les Nations Catholiques remarquent par pluſieurs exemples.*

§. 8.

Non refragatur Synodus Tridentina iis quæ hoc capite aſſerta ſunt.

Quod Synodus Tridentina habet *Seſſ.* 25. *cap.* 3. *de Reform.* nequaquam advertatur iis quæ ſuperius deduximus; verba ſunt: *Nefas ſit ſeculari cuilibet Magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico Judici, ne quem excommunicet, aut mandare ut latam excommunicationem revocet, ſub prætextu, quod contenta in præſenti Decreto non ſint obſervata; cum non ad ſeculares, ſed ad Eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat.*

Quia ut recte monet Franciſcus Salgado *Præl.* 5. *n.* 226. *ſub tanta verborum generalitate non eſt comprehendendum tam ſalubre remedium, & charitativum ſubſidium, miſeris & oppreſſis ſpecialiter à Jure Canonico ex ratione & principiis juris naturalis & divini permiſſum, longo uſu immemoriali conſervatum; ſuper quo cum Tridentinum nihil ſpecialiter inducat, ſed generaliter potius diſponat, hanc limitationem à Jure approbatam debet accipere.*

Et num. 231. *Cum Concilium Tridentinum generaliter loquatur, nullo modo intelligitur nec diſponit de hoc ſpecialiſſimo Juris remedio & recurſu, nec talis defenſionis facultas, omni jure Principi competens, comprehenditur ſub tali Decreto.* Quod multis citatis Auctoribus latius proſequitur.

Sic etiam Hieronymus de Cevallos *tom.* 2. *quæſt. Pract. q.* 897. obſervat, quod præfatum Tridentini Decretum non obtineat, quando Judex ſecularis *cognoſcit per viam violentiæ in caſu legis Regni; quia tunc de jure & conſuetudine talis cognitio pertinet ad Judices Regios, & illud dicitur proprium officium Regis jure naturali conceſſum.*

Certe cum Judices Eccleſiaſtici tam intolerabiliter *vi* & *Cenſuris* non raro ſubditos opprimant, atque Princeps omni jure *divino* & *naturali* teneatur oppreſſos protegere, nequaquam cenſendum Concilium Tridentinum vel cogitaſſe Magiſtratibus Regiis interdicere,

(a) Ce verbe eſt là paſſif, quoiqu'il n'en ait pas, & qu'il ne ſoit que déponent.

dicere, quominus *violentas Judicum Eccleſiaſticorum Cenſuras* prohibeant aut ad revocandum cogant.

Hujus rei teſtem habemus omni exceptione majorem celeberrimum Covarruviam Epiſcopum Segovienſem, qui dicto Concilio, eo ipſo tempore interfuit, & ob ſingularem doctrinam, virtutem, ac ſpectatam integritatem inter alios delectus, ut *Reformationis Decreta* conficeret, atque ita optime de mente Synodi inſtructus ac perſuaſus: hic tamen vir conſtanter aſſerit *Pract. quæſt. cap.* 35. *num.* 3. in verbis: "Illud obſervantiſſimum eſt.... poſſe ab his, qui a „ *Judicibus Eccleſiaſticis vi & Cenſuris opprimuntur*, „ Regios Auditores & Conſiliarios, qui apud Regia „ ſuprema Prætoria litigantibus jura reddunt, *omnino* „ adiri ut *vim auferant & compellant Judices Eccle-* „ *ſiaſticos ab ea inferenda ceſſare.*

" Quod ſi quis (proſequitur) contendat a *Princi-* „ *pibus ſecularibus hanc tollere poteſtatem*, *ſtatim* „ non quidem ſero comperiet *experimento manifeſtiſ-* „ *ſimo quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.*

Quis igitur ſibi in animum inducat Synodum Tridentinam præfato ſuo Decreto, *hanc poteſtatem* voluiſſe a *Principibus tollere*, atque ita *Reipublicæ maximam invehere calamitatem?*

Quod ex eo etiam confirmatur quod eadem *Seſſ.* 25. *cap.* 20. Sancta Synodus Principes reddat memores, eos a *Deo* conſtitutos eſſe *ſanctæ Fidei Eccleſiæque Protectores*, adeoque ipſos hortetur ut ea in re officium ſuum ſedulo præſtent, *quo cultus divinus devote exerceri*, *& Prælati cæterique Clerici in reſidentiis & officiis ſuis, quieti & ſine impedimentis, cum fructu & ædificatione populi permanere valeant.* Id quod certe Principes præſtare haud poſſent, ſi ab eis *hanc tollere poteſtatem* Synodus voluiſſet; ut ex ſupradictis plus ſatis manifeſtum eſt.

Ne tamen illius Decreti occaſione, præjudicium huic Regiæ *poteſtati* contra mentem Synodi ingereretur, Margareta Parmenſis Belgii Gubernatrix ex communi Magiſtratus ac Senatus Belgici Conſulto, ut eam illæſam conſervarent, ſedulo in Tridentini publicatione providit præcavitque, ut ſupra demonſtratum eſt.

Adeo ut, tantiſper etiam ſuppoſito quod Tridentinum huic Regiæ poteſtati voluiſſet derogare, equidem hic in Belgio vim & effectum eatenus non haberet. Cum *Reformationis Decreta* (quorum præcitatum conſtituit *cap.* 3. *Seſſ.* 25.) hic admiſſa non fuerint nec publicata, niſi ſalva in omnibus hac Principis poteſtate & auctoritate.

Hinc & poſt Tridentinum idem uſus in hac parte perſeveravit, ac perpetua praxi uſque hunc diem conſtanter fuit obſervatus, ut conſtat ex toto hoc capite.

Ad rem omnino facit quod Petrus de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis a Rege Lud. XIV. deſignatus dicit ex ſententia Majorum circa Decretum Concilii Lugdunenſis in Gallia relatum in collectione libri ſexti Decretalium, *cap. Quicumque*; quo *idem* ferme decernitur, ac præcitato Tridentini Decreto: " Voluerunt „ (inquit Decretum quoad *illas Cenſuras* vel *excom-* „ *municationes* locum habere, quæ NULLÆ non eſſent. „ Si enim quia aut a Judice non competente latæ, aut „ alio manifeſto vitio NULLÆ eſſent, *cum Excommu-* „ *nicationum vires neque nomen obtinerent*, non ex- „ iſtimarunt in iis ſpeciebus Decreto Concilii Lugdu- „ nenſis Magiſtratus Regios deterrendos eſſe ab aſſe- „ renda Juriſdictione Regia, ſi opus eſſet. Deinde „ BONA CAPI dixerunt, non præciſe ut reſcindatur „ Excommunicatio, ſed ut ab injuria Regiæ auctori- „ tati facta ceſſetur, unde per conſequentiam Excom- „ municatio diſſolvatur. *lib.* 4. *cap.* 19. *De concordia* „ *Sacerdotii & Imperii.*

Hinc etiam ex continua praxi, antequam Judices Regii cogant Epiſcopos & Judices Eccleſiaſticos, *Immiſſione in eorum temporalia* aliiſque mediis coactivis, proprias Cenſuras caſſare, annullare, aut revocare; primo & ante omnia declarant, eas fore *nullas & nullius effectus*, *incompetenter & via facti attentatas*, *Regiæ poteſtati*, *Legibus Patriæ*, *paci publicæ contrarias*, *&c.* ac tum demum in conſequentiam, ob temeritatis pœnam, *Caſſationem* ipſis ordinant.

CAPUT VII.

Plane liberum eſt Eccleſiaſticis ſub Regia protectione continuare Functiones ſpirituales ſui ordinis ac Beneficii, non obſtante *Cenſura*, utpote ex ſe nulla.

§. 1.

Cenſuræ Eccleſiaſticæ non ſemper palam & in foro externo ſunt ſervandæ.

Epiſcopos aliosque Superiores Eccleſiaſticos, utpote non impeccabiles, POTESTATE TYRANNICA non *auctoritate Canonica* procedentes, damnare non raro, & opprimere Clericos per *violentas Cenſuras*, ſubſtantiali ordine judicii prætermiſſo, ex ſupra deductis manifeſtiſſimum eſt.

Nec minus apertum hujuſmodi Cenſuras, cum ſint non ſolum injuſtæ, ſed prorſus etiam invalidæ, & nullæ, nec hominem ligare, nec in foro externo ſemper obſervandas.

STAT (inquit intrepide prælaudatus Cancellarius Univerſitatis Pariſienſis Gerſonius) *aliquas Sententias Paſtoris vel Papæ & ſuorum Commiſſariorum non eſſe* TENENDAS, *imo nec* TIMENDAS, *& hoc in* MULTIS *caſibus.*

Primo, *ſi Sententia lata ſit poſt* APPELLATIONEM LEGITIMAM, *ut notavit Innocentius III. in Epiſtola ad Archiepiſcopum Senonenſem.*

Similiter Alexander III. in Reſcripto ad Archiepiſcopum Eboracenſem, quod exſtat *Cap.* 16. ✠ *De appellationibus*, quo eidem Pontifex mandat, ut *Presbyterum*, *pro eo quod poſt* EXCOMMUNICATIONEM *contra* APPELLATIONEM *factam* DIVINA CANTAVIT, NULLATENUS *inquietet*; *ſed ad eum ſtatum reducat omnia*, *in quo erant tempore emiſſæ appellationis.*

Cujus ratio in eo præciſe conſiſtit, quod hæc *excommunicatio* eſſet NULLA defectu *juriſdictionis*, quæ per *appellationem* erat ſuſpenſa, ut ſupra §. 5. *cap.* 3. ex Suareſio, aliiſque notatum fuit.

Obſervantque Wameſius necnon Gloſſographus conformiter ad præfatum Reſponſum Pontificis, quod ob hanc *nullitatem*, ejuſmodi Cenſura *excommunicationis judiciali retractatione non indigeat*, *nec* ABSOLUTIONEM *requirat*; quod, ſi ea perſtrictus DIVINIS SE IMMISCEAT, *non contrahat* IRREGULARITATIS *vitium*, nec *ſi* POSTEA CELEBRET *ſit puniendus*; quodque *nec* REMEDIO APPELLATIONIS *indigeat.*

Ex quibus etiam ſequitur, quod communicantes cum ejuſmodi *de facto* excommunicato, non incidant in aliquam Cenſuram, ut aperte decidit Pontifex in *Cap.* 55. ✠ *De appell.* ubi Senonenſes Canonicos, qui Decano ſuo communicaverant, tametſi Archiepiſcopus poſt appellationem ipſum *denuntiaverat* DEVITANDUM, INCULPABILES *judicavit*, *qui* (inquit, Pontifex) *ſaniori ducti conſilio* COMMUNICAVERUNT EIDEM, *ut appellationi ad nos interpoſitæ magis quam denuntiationi ab Archiepiſcopo factæ deferrent.*

Marius Alterius de Cenſuris ſimiliter infert ex *nullitate* Cenſuræ, quæ reſultat ex omiſſione *citationis* & *auditionis*, quod ejuſmodi *Cenſura* utpote *nulla*, *nullum*

nullum impedimentum afferat, quominus geſta per obſtrictum Cenſuris valeant,

Revertamur ad Gerſonium. *Secundo*, inquit, non eſt *tenenda*, imo nec *timenda* Cenſura, *ſi contineat errorem intolerabilem, ut notavit idem* (Innocentius:) *& hoc multipliciter poteſt evenire, cum nullus Paſtor vivens in terris, imo nec Papa, ſit impeccabilis; quando poſſit* ABUTI SUA POTESTATE, *cum circumdatus ſit infirmitate*; ac inter alios caſus hunc allegat: *Si ſententiet in præjudicium juſtæ* LIBERTATIS.... UT SI (inquit inter cætera) EXCOMMUNICARE *velit illos qui ſuo* REGI *& ſuis* EDICTIS *rationabilibus obediunt. Notavit hæc Innocentius ubi prius; & habetur fundamentaliter ex infallibili Legi Divina & naturali.*

Hæc Gerſonius in *Diſcuſſione illius Aſſertionis*: SENTENTIA PASTORIS ETIAM INJUSTA TIMENDA EST ET TENENDA, quam quidam ſe gerens pro Commiſſario Papæ poſuerat in ſuo proceſſu publico, additque Gerſonius quod “ hæc *aſſertio* reddat Aſſertorem ſuum *in fide ſuſpectum*; & ita communiter ad judicium fidei rationabiliter evocandum, qui compellendus erit, vel ſe *exponere*, vel *revocare*; vel ſi pertinaciter renuerit, relinquendus ſit juſtitiæ ſeculari. „ Monueratque paulo ſuperius, quod jura quibus inniti videtur hæc aſſertio, “ non dicant quod *Sententia Paſtoris ſit* TENENDA; quia longe aliud eſt dicere, quod Sententia aliqua ſit TIMENDA & quod ſit TENENDA; quia *tyrannica iniquitas* etiam *timeri* poteſt, ſed non TENERI debet, immo CONTEMNI vel perſequi.

Cenſuras Eccleſiaſticas *violento judicio & juſtitia ſubverſa* prolatas palam in foro externo poſſe contemni, magnus ille Gerſonius etiam alibi manifeſte docet, nempe in *Reſolutione circa materiam Excommunicationum*. Ubi enim monuit *Conſid. prima* ex communi Juriſtarum ſententia, quod irregularitas contrahatur, dum aliquis excommunicatus *ſe immiſcet Sacris*, in *contemptum Clavium*.

Tum *Conſideratione nona* monet quod “ *contemptus Clavium non incurratur* in MULTIS caſibus quibus Papæ mandato non *obeditur*, dum ſcilicet *abutitur enormiſſime & ſcandaloſiſſime poteſtate ſua in deſtructionem, non in ædificationem*, ſicut tamen dicit Apoſtolus 2. *Cor. cap.* 13. *v.* 10. ideo poteſtatem datam eſſe. „ Tum inter alia exempla hoc ponit: *Si Papa vellet in ſervitutem abjectam Clerum cum ſuis bonis redigere & juribus ſuis ſpoliare ſine cauſa.* “ Quis (inquit) diceret iſta debere *tolerari?* Quis non cenſeret poſſe dici Papæ: Cur ita facis? Quis non aſſentiet, IN FACIE SIBI RESISTENDUM?

Et *Conſideratione quinta* aperte dixerat: “ Quandoque MERITORIUM & HONORIFICUM *eſſe Eccleſiæ poteſtati*, quod Prælato abutenti ſua poteſtate, IN FACIEM RESISTATUR, cum appoſitione inculpatæ tutelæ, quemadmodum *reſtitit* Paulus Petro. „ Rationem præmiſerat, nempe quod *contemptus Clavium* magis inveniatur in tali Prælato ABUTENTE *ſua poteſtate, quam in* NON OBEDIENTE.

Appoſite hic etiam notari poteſt quod habet *Conſid.* 7. in verbis: “ *Contemptus Clavium* debet inveſtigari *ex poteſtate legitima & uſu legitimo poteſtatis* illius qui præcipiendo *excommunicat* vel *irregularitatem* comminatur. Alioquin Prælati poſſent inducere *qualemcumque* vellent ſuper illos *ſervitutem, ſi ſuis Setentiis iniquis & erroneis ſemper eſſet obediendum.* Et ita patet, quod hoc commune dictum: *Sententia Prælati vel Judicis etiam injuſta timenda* eſt, indiget, gloſſa: alioquin non eſt generaliter verum, ſi timenda dicatur, quia eſt ſuſtinenda, nec repellenda imo in caſu PATI illam, eſſet ASININA PATIENTIA ET TIMOR LEPORINUS ET FATUUS.

Atque ex his patet magnanimitas hujus Viri: talis enim non erat animi quæ moveretur quibuſdam inanibus & quæſitis coloribus *obedientiæ* & *ſcandali* quibus hodie Religio injicitur, ut quibuſcumque Cenſuris, quantumque manifeſte ex ſe nullis & inanibus pareatur. Quo fit ut intoleranda ſervitus in Eccleſiam introducatur, qualis nec inter gentes audita fuit, quamque patres noſtri nec ferre voluerunt nec potuerunt: atque ita vera Eccleſiæ libertas tollitur & Clavium abuſus penitus fovetur.

“ *Contemptus Clavium* (inquit, *Conſid. duodecima,*) dicendus eſt *magis foveri* quam tolli, dum *debentes abuſui Clavium reſiſtere* dividuntur inter ſe, & impediunt ſe, vel per *ſtultitiam* vel per *ignaviam*, ne communi conſenſu fiat ambulatio in Domino, dum alii favent *abuſibus*, *alii tollere* volunt. Veritas eſt quod omnis via favorabilis & humilis tenenda eſt cum Summo Pontifice, dum male informatus fert per ſe vel per ſuos injuſtas Sententias, quod *deſiſtat & reformet*: ſed ſi nihil proficit humilis ſedulitas, *arripienda eſt virilis & animoſa libertas.*

Nec deſunt exempla ſanctorum Virorum, qui hac virili & animoſa libertate uſi, ejuſmodi Cenſurarum ſententias palam neglexerunt, ut oſtenditur in Tractatu noſtro *de Cenſuris Eccleſiaſticis cap.* 8. §. 7. quibus aliorum quoque doctrina & ſanctimonia illuſtrium Virorum, ut Cypriani, Athanaſii, Chryſoſtomi, &c. addi poſſunt Geſta præclara.

Conſtat igitur Cenſuras non *auctoritate Canonica*, ſed per abuſum notorium Juriſdictionis Eccleſiaſticæ nulliter inflictas *palam* poſſe contemni ſive negligi, nam, ut inquit ex Gregorio Magno idem Gerſonius: *Non debet is pœnam ſuſtinere canonicam*, in cujus *damnationem non eſt canonica prolata Sententia*. In *Diſcuſſ. dictæ Aſſert.* & ut ſcribit Gelaſius Papa apud Gratianum *Can. Cui eſt. Cauſ.* 11. *quæſt.* 3. *Cui eſt illata Sententia deponat errorem, & vacua eſt; ſed ſi injuſta eſt, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum & Eccleſiam ejus neminem poteſt iniqua gravare Sententia. Ita ergo ea ſe non abſolvi deſideret, qua ſe nullatenus perſpicit obligatum.*

§. 2.

Cenſura ex ſe nulla ad ſummum ratione ſcandali in foro externo ſervanda eſt.

A Regula generali ſuperiori paragrapho ſtabilita unice excipitur caſus, nempe quo ex contemptu Cenſuræ, quantumvis *nullæ*, verum *ſcandalum* merito timeretur.

Eſt enim conſtans tam Theologorum quam Canoniſtarum ſententia, Cenſuram Eccleſiaſticam, neglecto eſſentiali ordine Judicii, & per abuſum Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, contra præſcripta Legum & Canonum latam, poſſe tanquam nullam & invalidam contemni, ac ne quidem in foro externo ſervandam eſſe; niſi forte ſervanda foret ratione *ſcandali*, quod occaſione talis contemptus oriretur in populo, propterea quod populus neſciens Cenſuram eſſe *nulliter & invalide* inflictam, facile exiſtimaret a non obtemperante Cenſuræ, ipſam *Clavium poteſtatem* vilipendi.

Contemptus non eſt dicendus, inquit Gerſonius *Conſid.* 4. “ *intervenire* contra præceptum aliquod Prælati, quando manifeſte & notorie Prælatus *abutitur* in hujuſmodi præcepto *Clavium poteſtate*, & hoc dum ſcit & cognoſcit ille qui non obedit, nec aliunde generat in ſe vel in aliis SCANDALOSUM CONTEMPTUM CLAVIUM; quoniam in hoc TALIS *non eſt* INOBEDIENS CLAVIUM POTESTATI SED ERRONEO CLAVIUM ABUSUI.

Hinc *ſi* SCANDALUM QUACUMQUE RATIONE, *ceſſet, & innoteſcat aliis* QUALITAS SENTENTIÆ, *ceſſat obligatio.*

Ita

Digitized by Google

Ita poſt Navarrum de hac Cenſura tractans Suareſius e Societate Jeſu Theologus, de Cenſuris *diſp.* 4. *ſect.* 7. *n.* 16.

Qualitas autem Cenſuræ poteſt populo innoteſcere, ac ita ſcandalum tolli, per *informationes idoneas*, ut obſervat Gerſonius *Conſid.* 11. quibus *ſi nolit acquieſcere*, ipſe jam erit *judicandus de ſcandalo non dato, ſed accepto, hoc eſt de ſcandalo Phariſæorum & ex malitia, non puſillorum & ex ſimplicitate vel ignorantia.*

Verum cum merito *vis major* timeatur ex parte Superiorum Eccleſiaſticorum, ſi eorum Cenſuris quantumvis *violentis* non pareatur, niſi ſuperiori & fortiori manu quis fuerit munitus, non ſine cauſa protectio Regia imploratur, ut in Exercitio ſpirituali & Eccleſiaſtico, libere & tuto, ſine ulla ſpecie *contemptus Clavium* quis valeat continuare.

" *Contemptus Clavium* (ait Gerſonius *Conſid. decima*)
„ non ſemper invenitur apud illos qui nedum non obe-
„ diunt *Sententiis* EXCOMMUNICATIONUM *promulga-*
„ *tis* per Papam vel ſuos; ſed etiam *non eſt judi-*
„ *canda eſſe apud illos qui per* POTESTATEM SECULA-
„ REM *adverſus* TALES PRÆTENSAS SENTENTIAS TUE-
„ RI *ſe procurant.* Lex enim naturalis dictat ut poſ-
„ ſit vis vi repelli: CONSTAT autem quod TALES EX-
„ COMMUNICATIONES no debeant dici jus, ſed VIS
& violentia contra quam FAS HABET *liber homo* vel animus *ſe tueri.*

Idem tenet Gerſonius in *Diſcuſſione* ſuperius memoratæ *aſſertionis*: ubi enim monuit, certiſſimum eſſe quaſdam Sententias Paſtoris vel Papæ non eſſe *tenendas* nec *timendas*, ut ſi *excommunicare vellent illos qui ſuo Regi & ſuis Edictis rationabilibus obediunt*; poſtea addit, quod " Rex *debeat protegere* ſubditos ſuos, ſi
„ *præmiſſorum occaſione*, & propter *obedientiam* ſibi
„ factam *pati* habeant, & *aſſumere cauſam in ſe*, &
„ *ſub hac protectione ſubditi tam ſeculares quam Ec-*
„ *cleſiaſtici debent & poſſunt in quiete vivere.*

Eſt igitur conſtans magni Gerſonii ſententia, Eccleſiaſticus, adverſus Cenſuras *nulliter* latas tanquam adverſus *vim* & *violentiam*, Regia protectione munitos libere ac quiete poſſe, quinimo debere, functiones ſuas ſpirituales continuare, non obſtantibus ejuſmodi *Cenſuris*.

Certe cum Cenſura ex ſe nulla, adverſus Canonum Legumque præſcripta lata, unice ſervanda ſit in foro externo ratione *ſcandali*, quidni ſub potenti Principis, Canonum, Legumque cuſtodis protectione & manutenentia, liceat Clericis functiones Eccleſiaſticas ſpirituales & Sacramentales libere continuare? cum, ut ſupra manifeſte oſtenſum eſt, Principis officium ac debitum ſit, oppreſſos Clericos adverſus Cenſuras *violentas* & *via facti* inflictas potenter protegere, eoſdemque in juribus & muniis ſuis quantumcumque ſpiritualibus, in quibus turbabantur, efficaciter manutenere.

Etenim ſi *tali* Cenſura innodatus, ab ea ad Judicem Eccleſiaſticum appellationem inſtituiſſet, iſque eam nullam & invalidam declaraſſet; nullus eſt qui dubitet quin ille functiones ſuas Eccleſiaſticas libere poſſet reſumere, eo quod legitime conſtaret auctoritate publica, de nullitate Cenſuræ, atque ita ceſſaret *ſcandalum* quod alias timebatur.

Igitur quoties oppreſſis Clericis protectio Principis conceditur adverſus Cenſuras Eccleſiaſticas *violento judicio* & *ſubverſa juſtitia* inflictas, toties illis pariter licebit functiones ſpirituales reſumere & continuare: eo quod, dum jam debite publica auctoritate conſtabit eas fuiſſe nulliter latas, *ſcandalum* pariter ſit ceſſaturum, quod ex non obſervantia ſeu contemptu timebatur: ſiquidem & ad Conſilia Regia, ut ex deductis liquide conſtat, cognitio de ordine & forma talis proceſſus, necnon de legum infractione certiſſime pertineat.

Atque hic opponere deſinant, quod effectus Cenſuræ Eccleſiaſticæ ſiſti aut tolli nequeat, niſi per poteſtatem Eccleſiaſticam, cum *ſit ejus ſolius ſolvere cujus eſt ſolius ligare.*

Etenim hic agimus de Cenſura ex ſe nulla & invalida, quæ proinde nullius eſt effectus: adeo ut ſi eas perſtrictus *Divinis ſe immiſceat, non contrahat irregularitatis vitium, nec ullum impedimentum afferat quominus geſta* per ipſum *valeant*; neque *remedio appellationis judicialique retractatione indigeat, nec abſolutionem requirat*, ut ſuperius notatum fuit.

Addit Wameſius, quod ejuſmodi Cenſura nulla *admittat declarationem Judicis, quid, qui ſic de facto excommunicatus fuit, excommunicationis vinculo non ſit vel fuerit ligatus.*

Princeps igitur ejuſque Suprema Conſilia *caſſando* Cenſuras ex ſeſe nullas, caſſas & irritas, vel adverſus eas manutenendo Eccleſiaſticos, nequaquam ſiſtit aut tollit Cenſuræ effectum: ſed unice adverſus *vim* & *violentiam* (ut cum Gerſonio loquar) protectionem Regiam impartitur efficaciter. Declaratque tanquam ordinis judicialis, necnon Canonum & Legum vindex & cuſtos, quod Cenſura, *via facti*, ſeu non ſervato juris ordine per abuſum poteſtatis ſit lata nulliter; ac conſequenter *ſic de facto excommunicatum, excommunicationis vinculo non eſſe vel fuiſſe ligatum.*

His addi poteſt quod *contemptus Clavium*, ut ſuperius cum Gerſonio obſervavimus, *debeat inveſtigari ex poteſtate legitima & uſu legitimo poteſtatis illius qui præcipiendo excommunicat.* Adeo ut *contemptus* non inveniatur non obediendo Cenſuræ, ſed eam contemnendo, ſi non ſit lata *poteſtate legitima*; vel *uſu legitimo poteſtatis*: ſpectet autem certo ad poteſtatem laicam, ut jam ſæpe repetitum eſt, cognoſcere ac declarare, an Cenſura aliqua *poteſtate legitima*, ſive competente nec impedita; item an *uſu legitimo* poteſtatis, ſeu ſecundum præſcripta Legum Canonumque, & ſervato Juris ordine fuerit inflicta. Quod dum ita eſſe hac auctoritate publica conſtiterit legitime, nullum omnino *ſcandaloſum* in populo *contemptum Clavium* eſſe metuendum, evidens eſt.

Atque ex his etiam patet nequaquam neceſſarium eſſe injungere Judicibus Eccleſiaſticis *revocationem* Cenſuræ ex ſe *nullæ*, ut ea perſtrictus poſſit reſumere ac continuare functiones ſuas ſpirituales. Dum enim hoc mandatur, unice id fit in temeritatis pœnam, ut ita Judex Eccleſiaſticus conſtringatur proprium factum deſtruere, quo magis metuat rem ejuſmodi impoſterum attentare: poteſtque interea oppreſſus & *vim* paſſus ante *revocationem* factam libere in ſuis functionibus procedere.

Quinimo quandoque Conſilia Regia, poſtquam *revocationem* ac *caſſationem* Judicibus Eccleſiaſticis injunxerunt, etiam ſub pœnis rigoroſis expreſſe interdicunt, ne interim ulla ejuſmodi Cenſurarum habeatur ratio; jubentque functiones, quantumvis ſpirituales interea continuare, ut nos docent exempla Capite ſuperiori relata: id quoque patet ex agendi ratione quam Venetorum Reſpublica obſervavit in diſſidio, quod ineunte XVII. ſeculo ipſam & Paulum V. inter ſe commiſit.

§. 3.

Res ab exemplo confirmatur.

Obſervavimus §. 1. hujus Capitis non deeſſe ſanctorum Virorum exempla, qui virili & Chriſtiana libertate uſi, in foro externo minime obſervarunt *Cenſuras* per abuſum Juriſdictionis Eccleſiaſticæ inflictas: nunc expediet pro confirmatione eorum quæ ſuperiori §. ſtabilivimus, quædam commemorare magnorum virorum geſta, qui ſub *protectione Regia* functiones Eccleſiaſticas continuarunt, non obſtantibus *Cenſuris* nulliter & *violenter* inflictis; quibus deinde pro conſervatione

hujus legitimi uſus in Belgio noſtro bina exempla domeſtica addemus.

Anno 335. magnus Athanaſius in Synodo Tyria a Judicibus inimicis contra jus & fas, violento judicio, abſens damnatur, & Epiſcopatu abdicatur.

Adverſus tamen vim & Judicum Eccleſiaſticorum violentiam Conſtantinum provocat & protectionem inclamat, qui & cauſæ ejus cognitionem ſuſcepit, ut ſupra *cap.* 1. §. 6. etiam notatum fuit.

In Athanaſii pulſi & ejecti locum alium ſactionis ſuæ Epiſcopum deligere jam parant Euſebiani & Ariani. Verum Conſtantinus ſceleratos a tali auſu coercet, quia oblatorum Tyri criminum convictus non fuerat Athanaſius.

Mortuo Conſtantino Auguſto, Conſtantinus junior cui Galliæ ſorte obvenerant, Athanaſium adhuc potentia inimicorum exulem remittit Alexandriam, datis ad populum Alexandrinum litteris, quibus virum ſummis exornat laudibus: aitque ideo a Conſtantino Patre in exilium miſſum, quod periculum eſſet, ne inimicorum inſidiis interceptus periret; in animo fuiſſe Patri virum remittere in Eccleſiam ſuam, ſed fato præoccupatum, quod in optatis erat exequi non potuiſſe Data fuit Epiſtola Treviris die 15. Kalendas Julias, id eſt 17. Junii an. 338.

Accepta Athanaſius redeundi venia Alexandriam contendit, & ſub hac potenti protectione, ſuopte nutu & ſententia Sedem repetit, non exſpectato Synodi alterius judicio. Idque cum ingenti populi lætitia necnon cum maxima Miniſtrorum Clericorumque jubilatione, qui eam exinde diem inter fauſtiſſimas computarunt.

Ex his patet ſanctum Athanaſium exiſtimaſſe, factoque oſtendiſſe, liberum eſſe Epiſcopo per violentum judicium Epiſcopatu abdicato, Cæſarem appellare, & ſub ejus potenti protectione Sedem Epiſcopalem repetere, non exſpectato alterius Synodi judicio.

Sanctiſſimus Conſtantinopolitanus Archipræſul, Joannes Chryſoſtomus, in Synodo cognominata *in Quercu*, ad ſimplices quorumdam querelas, a Judicibus recuſatis condemnatur inauditus & Epiſcopatu deponitur, atque ad ejuſdem Synodi poſtulationem vi urbe pellitur. Sed mox altera die ab Imperatore revocatus; Conſtantinopolim, triginta ſtipatus Epiſcopis, repetit, atque ad inſtantiſſimas populi preces functiones reſumit, continuatque.

Quod ita Sedem Epiſcopalem repetiiſſet Sanctus Chryſoſtomus non exſpectato majoris Synodi judicio, quo Sedi reſtitueretur, nunquam ei in crimen verſum fuit niſi ab inimicis infenſiſſimis, qui ipſum vi depoſuerant, & ex eo anſam arripere intendebant, ut eum jam denuo condemnarent ſecurius, ac ſi in Canones Antiochenos impegiſſet.

Verum horum Canonum nullam rationem habere voluerunt cæteri Epiſcopi, ut nec S. Innocentius Papa, qui S. Chryſoſtomum ut innocentem ſemper habuit, & ejus communionem ſincere coluit.

In Synodo Epheſina ſecunda S. Flavianus Epiſcopus Sacerdotali & Epiſcopali dignitate privatur violenter, nulla habita ratione recuſationis propoſitæ adverſus Dioſcorum Synodo præſidentem, variique alii Epiſcopi violento judicio & ſubverſa juſtitia deponuntur.

Sanctus Leo Magnus certa horum habita notitia, ad Theodoſium Auguſtum recurrit, petitque ſuo & Conſacerdotum nomine quam inſtantiſſime, *ut omnia in eo ſtatu eſſe jubeat, in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus congregetur.* (a)

Credidit itaque ſanctus Pontifex Principis eſſe Epiſcopos protegere & manutenere in Sacerdotali & Epiſcopali dignitate, qua violento Judicum Eccleſiaſticorum judicio fuerant privati; Epiſcoporumque eſſe ſub ea protectione functiones continuare, donec aliter in majori Synodo, ſeu (ut hodierna phraſi loquar) in *petitorio*, fuerit ordinatum.

Inutile foret rem evidentiſſimam pluribus ex Hiſtoria Eccleſiaſtica petitis exemplis confirmare. Atque hæc quæ retulimus, eo majoris ſunt ponderis, quod purioribus Eccleſiæ ſeculis contigerint, contineantque factum ſanctiſſimorum certe ac maximorum Eccleſiæ Virorum.

Pro conſervatione tamen hujus perpetui uſus in Belgio unum alterumve exemplum quod, abſoluto Tridentino, contigit, addemus.

Circa annum 1628. Patres Auguſtinianos Conventus Bruxellenſis *excommunicaverat* P. Prior Carthuſiæ, commiſſus a ſua Sanctitate pro executione cujuſdam Bullæ Papalis, cui obedire renuebant: ac conſequenter *eorum Eccleſia* CLAUSA *fuerat & a* DIVINIS CESSATUM.

Hujus Excommunicationis publicatio ad requiſitionem dictorum Patrum per Conſilium Brabantiæ *caſſata* fuit, & *eorum Eccleſia aperta, necnon Officium divinum reſumptum ac continuatum ut ante.* Ita teſtatur Senatus in Conſultis anni 1628. de quibus *cap.* 5. §. 3.

Aliud exemplum idque recentius ſuppeditat nobis Curia Suprema Hannoniæ anno 1697.

Manutenuerat dicta Curia 6. Auguſti hujus anni R. P. Renon in poſſeſſione Paſtoratus Braniæ-Comitis adverſus R. P. Grauvvez: ac ita manutentus *functiones Paſtorales* exercebat.

Decima quarta ejuſdem menſis D. Officialis Curiæ Spiritualis Cameracenſis, ad libellum Promotoris, injunxit P. Renon ut infra octo dies peremptorie doceat, qua poteſtate dictas *functiones* exerceat, *ſub pœna interdicti ab omnibus functionibus Clericalibus aliiſque in dicta Diœceſi obeundis.*

Præfatus P. Renon horum habita communicatione reſpondit ſe ad id non teneri, adjudicato ſibi per Sententiam Senatus Regii poſſeſſorio.

Procurator Officii replicuit ejuſmodi reſponſum frivolum ac impertinens eſſe, cum non eſſet quæſtio, num a Senatu Sententiam obtinuiſſet, ſed unice an præfato Decreto Domini Officialis paruiſſet: concluſitque ut comminata *interdicti* pœna, ut minus proviſionaliter, decerneretur; quam & D. Officialis decrevit.

Hac proviſionali *inhibitione* ſentiens ſe dictus P. Renon in adjudicato ſibi poſſeſſorio ſui Paſtoratus turbatum, recurrit ad Senatum Regium, qui viſis & examinatis ejus ac Procuratoris Libellis, aliiſque actis & actitatis coram D. Officiali, declaravit 28. dicti menſis Auguſti: *Que la Sentence de cette Cour rendue le 9. de ce mois, adjugeant le poſſeſſoir de la Cure de la dite Ville de Braine au dit Pere Renon, doit ſortir ſon plein & entier effet, juſques à ce que par la Sentence definitive ſur le petitoir autrement en ſoit ordonné.*

Cumque hac Sententia non obſtante, dictus P. Renon in exercitio functionum Paſtoralium denuo vexaretur, majoremque vim ab Archiepiſcopo ſuo Judiceque Eccleſiaſtico metueret, eo quod in exercitio ſuo Paſtorali pergeret; iterato ad Senatum recurrit, qui viſo illius Libello, decrevit 15. Octobris 1697. cum parte communicandum ut intra octo dies reſpondeat, *pendant leſquels les pièces reſteront au Greffe, interdiſant cependant au Pere Grauvvez & tous autres de faire aucune fonction Paſtorale audit lieu, & de troubler en icelle le dit Pere Renon, à peine d'y être pourvu ulterieurement; au ſurplus la Cour prend le dit Pere Renon ſous ſa protection.* Acta hujus cauſæ habentur ſub. litt. *CC.*

Atque hæc ſufficiunt, ne Tractatus hic nimium excreſcat.

Hæc autem praxis Belgica non ſolum commendanda

ac

(a) Conſulantur quæ hac de re erudite expoſuit D. Van Eſpen, t. 3. Diſſert. in Conc. Chalcedonenſe, *Cap.* 2. *de actis & convocatione* ejuſdem Concilii.

Digitized by Google

ac conſervanda aſt, ex eo quod congruat vetuſtiſſimis Geſtis maximorum ac ſanctiſſimorum Eccleſiæ Principum, ſed inter cætera etiam notiſſimo uſui hodierno Regni Galliæ; qui uſus inter *libertates* Eccleſiæ Gallicanæ etiam refertur.

Etenim ſi uſus ille, libere ſine contradictione, in maximo iſto Regno continuetur, quidni & in Belgio noſtro continuandus ac ſedulo conſervandus? Quod ut magis eluceat, §. ſequenti obſervabimus cui fundamento hic uſus innitatur; oſtendemuſque & Belgicum eidem omnino inniti.

§. 4.

Fundamentum uſus Eccleſiæ Belgicæ ſupra expoſiti non differt a fundamento cui praxis Eccleſiæ Gallicanæ in hac parte innititur.

Vir perquam eruditus Ludovicus Hericourt, Parlamenti Pariſienſis Advocatus, in ſuo Opere quod inſcripſit, *Les Loix Eccléſiaſtiques de France*, agens cap. 22. de EFFECTU Sententiæ Judicis ſecularis, qua *Cenſura* declaratur NULLA ſuper appellatione *tanquam ab abuſu*, ſic habet n. 52. " Quand les *Cours ſou-* „ *veraines* ont jugé qu'il y a *abus dans les procedu-* „ *res, ſur leſquelles une excommunication* a été pro- „ noncée, cette excommunication ou toute autre „ *Cenſure* tombe *d'elle même, & on n'eſt point obligé* „ *de ſe pourvoir pardevant le Superieur Eccléſiaſtique* „ *pour en obtenir l'abſolution.*

Quibus ſubjungit: *Ce n'eſt pas que les Juges laïcs dans ce cas prétendent abſoudre de l'excommunication, ny s'attribuer un pouvoir, qui ne dépend que de la Juriſdiction Eccléſiaſtique, mais en qualité de conſervateurs de la diſcipline de l'Egliſe, ils declarent* NULLE LA PROCEDURE: *& cette déclaration emporte avec elle la nullité du Jugement.*

Ex hac praxi Eccleſiæ Gallicanæ ſic exhibita & adhuc vigente habetur, primo quod Sententia Judicis ſecularis qua *Cenſura* declaratur NULLA ſuper appellatione *tanquam ab abuſu*, iſtum ibi *effectum* habeat, ut Cenſura illa perſtrictus libere poſſit continuare functiones ſpirituales & Eccleſiaſticas ſui ordinis vel Beneficii, *ſine* PRÆVIA *Judicis Eccleſiaſtici* ABSOLUTIONE.

Habetur ſecundo, quod dum Judices ſeculares tanquam Eccleſiaſticæ diſciplinæ conſervatores *proceſſum* ſuper quo excommunicatio aut alia Cenſura prolata eſt declarant *nullum*, ſeu in eo *abuſum* interveniſſe, hæc *declaratio* per ſe inferat *nullitatem* Sententiæ excommunicationis, alteriuſve Cenſuræ.

Habetur tertio, quod poſita talis Sententiæ nullitate, *ipſa Cenſura* prætenſe inflicta jam *per ſe corruat* & reputanda ſit quaſi non fuiſſet.

Habetur quarto, quod hoc caſu Judices ſeculares nequaquam *excommunicatum abſolvant*, aut *ſibi arrogent poteſtatem aliquam ab Eccleſia dependentem.*

Eodem plane fundamento hic proceditur in Belgio, dum Cenſura informis & per ſe invalida per Regiam Sententiam *caſſatur*, aut adverſus Cenſuram *via facti* latam *manutenentia* Regia conceditur.

Quod ut magis eluceat, non abs re erit hic primo adducere cauſas quas num. 47. exprimit laudatus Auctor Gallus, e quibus *nullitas* Cenſuræ promanat, & ratione cujus appellatio *tanquam ab abuſu* in Gallia interponitur; ſic autem ait: *La Cenſure eſt nulle, quand elle a été prononcée par un Juge incompetent, pour des affaires dont il ne devoit point avoir de connoiſſance.*

Et quand on a manqué à obſerver les formalitez preſcriptes par les Canons & par les Ordonnances.

His fundamentis quoque unice innititur *caſſatio* & *manutenentia* in Belgio uſitatæ adverſus *Cenſuras* vel a Judice incompetente, vel contra Juris ordinem inflictas.

Etenim ſi Cenſura infligatur per *Judicem incompetentem*, vel *propter negotia quorum cognitionem non habet*, aut adverſus *Principum Edicta & placita ac Patriæ leges*, tum *caſſationis remedia* ordinarie adhibentur.

Si vero Cenſura *non ſervato Juris ordine*, ſeu *omiſſis formalitatibus præſcriptis*, infligatur *via facti* remedium poſſeſſorium ſeu *manutenentiæ* adverſus hanc extrajudicialem & *facti* turbationem obtinet.

Porro dum Judex Regius hic in Belgio *caſſationem* aut *manutenentiam* his caſibus adverſus *Cenſuram* concedit, ſimiliter non prætendit *abſolvere excommunicatum, aut ſibi arrogare poteſtatem aliquam ab Eccleſia dependentem*; ſed hoc unice in effectu agit, ut nomine Principis tanquam ſupremi Moderatoris Reipublicæ, tanquam cuſtodis ordinis judicialis & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, declaret excommunicationem fuiſſe latam *incompetenter* vel *contra Juris ordinem via facti*, ſeu proceſſum ſuper quo lata eſt, eſſe *nullum & abuſivum*: quod quidem in caſu *caſſationis* facit ſemper aperte ſeu expreſſis verbis, in caſu vero *manutenentiæ* facit ut minus tacite & virtualiter.

Quæ declaratio ſicut ſecum trahit nullitatem Sententiæ Judicis Eccleſiaſtici, ita quoque facit ut excommunicatio aut alia Cenſura per ſe corruat: eodem plane modo, quo id fieri in Gallia vi appellationis *tanquam ab abuſu* declarant illius Regni Pragmatici.

Cum itaque conſtat, quod *caſſationis* & *manutenentiæ* remedia hic in Belgio ex eadem cauſa, qua appellatio *tanquam ab abuſu* in Gallia, ſint uſitata, eodemque omnino nitantur fundamento, eumdem præciſe effectum etiam habere debent: adeo ut hic in Belgio æque liceat ſub beneficio Sententiæ Regiæ, qua Cenſura informis & per ſe invalida *caſſatur*, vel ſub Regia *manutenentia* adverſus Cenſuram *via facti* latam, continuare functiones ſpirituales & Eccleſiaſticas ſui Ordinis vel Beneficii, ſine prævia Judicis vel Superioris Eccleſiaſtici abſolutione.

§. 5.

Regia protectio adverſus Cenſuras via facti *latas hodie Eccleſiaſticis magis quam olim eſt neceſſaria.*

Protectio Regia adverſus Cenſuras violentas eo magis eſt hodiedum neceſſaria, quod remedia omnia quibus Eccleſia proſpicere voluit huic Clericorum oppreſſioni, penitus vel exoleverint vel reddita ſint inania: adeo ut Clerus ſub Eccleſiaſticorum Superiorum oppreſſione deberet æternum gemere, niſi protectio Regia in hac parte manſiſſet ſalva & illæſa.

Nicæna Synodus, Oecumenica prima, advertens Superiores Eccleſiaſticos *ſæpe*, ut loquitur, S. Gregorius Papa, *in ſolvendis ac ligandis ſubditis, ſuæ voluntatis motus, non cauſarum merita ſequi*, ſtatuit *Canone* 5. ſingulis annis in unaquaque Provincia bis Synodos fieri, ut communiter omnibus ſimul Provinciæ Epiſcopis congregatis, convenientius *examinetur*, vel *requiratur numquid vel puſillanimitate* (aut ut legit Iſidorus, *aliqua indignatione*) *vel contentione, vel aliqua ejuſmodi Epiſcopi acerbitate* (juxta lectionem Dionyſii *alio quolibet Epiſcopi vitio*) *Congregatione pulſi ſint* (ſeu juxta Iſidorum) *excommunicati.*

Æquiſſimo hoc Statuto duo cavebantur. Primo, impotens Epiſcoporum in Clero dominandi libido continebatur, cum bis in anno rationem de ſua adminiſtratione Synodo eſſent redditurі. Secundo, ſi quis e Clero Epiſcoporum contentione vel indignatione eſſet de Congregatione pulſus ſeu excommunicatus, conquerendi apud Synodum bis in anno facultatem habebat ac juſtitiam adverſus Epiſcopum merito expectabat.

Sic annno 619. in Hiſpalenſi Conſilio ſub S. Iſidoro *Actione ſexta* Fragitanum Cordubenſis Eccleſiæ Presbyterum injuſta olim a Pontifice ſuo dejectum, & innocentem

Digitized by Google

centem exilio condemnatum, *rurſus Ordini ſuo* auctoritate Synodi *reſtitutum* videmus.

Cujuſmodi Cleri oppreſſioni Synodus deſiderans impoſterum proſpicere efficacius, eadem Actione ſtatuit: *Ne quis*, Epiſcopus, *ſine Concilii examine quemlibet Presbyterum vel Diaconum dejicere audeat.*

Poſtquam enim dictum Fragitanum *Ordini ſuo* reſtituit, ita Synodus proſequitur: *Id denuo adverſus præſumptionem noſtram decrevimus; ut juxta priſcorum Patrum Synodalem Sententiam, nullus noſtrum ſine Concilii examine quemlibet Presbyterum vel Diaconum dejicere audeat. Nam multi ſunt qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non auctoritate Canonica damnant: & ſicut nonnullos gratia favoris ſublimant, ita quoſdam odio invidiaque permoti humiliant; & ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant. Epiſcopus enim Sacerdotibus ac Miniſtris ſolus honorem dare poteſt, ſolus auferre non poteſt.... Qui profecto nec ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris ſui privilegiis exui: ſed præſentati Synodali judicio, quod Canon de illis præceperit diffiniri.* Extat apud Gratianum *Cauſ.* 15. *quæſt.* 7. *Can.* 1.

Si hæc priſcorum Patrum ſanctiſſima Statuta illæſa permanſiſſent, oppreſſi Clerici per Epiſcopos ſuos, *Cenſuris Eccleſiaſticis* miſere divexati, non tam frequenter opus habuiſſent ad protectionem Regiam Recurſum inſtituere. Sed his æquiſſimis Decretis, uſuque Synodorum penitus abolitis, unicum illud *Recurſus* remedium ipſis ſalvum & reliquum remanſit.

Maxime quia hodie poſt inductam modernam forenſem formam in forum Eccleſiaſticum cauſæ Clericorum non in communi ſive ſynodice examinantur & Cenſuræ contra Clericos proferuntur, ſed ſoli Epiſcopi per ſe ſeu eorum Officiales cauſas examinant & abſolvunt, ac Cenſuras infligunt.

Et ideo etiam facilius audent Prælati, quod non habeant quas nunc formident pœnas Canonicas, quas Eccleſia ſtatuerat adverſus eos, qui temere & contra præſcripta Canonum, ad Cenſuras proſilirent.

Si quis Cenſura inique perſtrictus, ſuiſque muniis, officiis ac bonis ſpoliatus ad remedium *ordinarium* hodiedum vellet recurrere; nullum ei ſupereſſet quam *Judicum Synodalium* apud Internuntios Apoſtolicos poſtulatio.

Sed quam hæc via ſit inexplicabilis & longa, ita ut quis citius vitæ, quam viæ hujus finem attingat, ignorat nemo.

Imprimis enim non infrequenter Nuntii vel Internuntii Judices denegant juſte eos poſtulantibus, maxime iis qui Regi, qui patriæ fideliter addicti ſunt.

Vel ſi Judices concedant, non eos in *forma ordinaria*, ſed quos volunt deſignant, idque interdum poſt longas & multas difficultates, atque ita quandoque quis coram ſuſpecto Judice cauſam dicere cogitur, niſi velit *recuſationis remedio* cauſam in longum protrahere, ſeque expenſis exhaurire.

Verum ſi nunc Judices in *forma ordinaria* obtineas, notum quam raro ab ipſis juſtitia adverſus Superiores ſignanter Epiſcopos poſſit exſpectari; quam enim perſona potentum & in dignitate eminentiori conſtitutorum imponat & reverentiam injiciat, nullus ignorat.

Adde quod hodiedum *Judices Synodales* ab ipſis Epiſcopis ſtatuantur, qui quos volunt eligunt, atque hoc pacto illos ſibi multum obſtrictos habent. Ubi olim ex præſcripto Tridentini in Synodis deligebantur, indeque *Synodales* dicti.

Tandem ſi jam intrepidos conſequaris Judices Synodales, qui *non honorantes vultum potentis*, decernunt quod juſtum eſt, & judicant inopem & pauperem; equidem tres Sententias conformes habere te oportet, quas antequam obtineas, vitæ finem facile attinges.

Atque ita fiet ut bonis, officiis muniiſque per Cenſuras violentas a Superiore ſpoliatus, qui tamen ante omnia venit reſtituendus, in perpetuum manſurus ſit jure ſuo privatus *via facti* & inique oppreſſus, ſi ad remedium *ordinarium* recurrere cogatur.

Ex his itaque patet quam hodie oppreſſis Clericis neceſſarius ſit, adverſus Superiorum ſuorum *vim & violentiam*, Recurſus ad Regiam Protectionem, quam qui eis occludere conantur, nihil minus quam omnem Juſtitiæ adminiſtrationem eis impedire moliuntur; ut adverti *tom.* 4. in Opuſculo quod inſcribitur, *Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii*, *cap.* 2. §. 4.

Ex his intelligitur, quam ſit optandum, imo pene neceſſarium, ut Clerici poſtquam per Recurſum ad Principem impetrarunt efficacem ejus protectionem, generoſe pergant in functionibus ſuis a quibus per illegitimas Cenſuras vel aliam viam facti fuerant turbati.

Nam alioqui Superiores Eccleſiaſtici videntes Clericos ſic manutentos in ſuis functionibus non pergere, ſive eatenus Cenſuris obtemperare, quantumcunque eos inique opprimant, etiam non obſtante conceſſa ipſis protectione Regia, non multum erunt ſolliciti ordinem Juris ac Canonum Legumque præſcripta obſervare, cum æque finem ſuum attingant, ſive via *facti*, ſive ſervato Juris ordine proceſſerint.

Atque ita per ignaviam quorumdam Clericorum, dum *plus ſubſunt quam oportet*, Eccleſiaſticus ordo ſubvertitur ac perturbatur penitus. Adeo ut merito pius Pariſienſis Cancellarius jam pridem dixerit, *quandoque meritorium & honorificum eſſe Eccleſiæ poteſtatis, quod Prælato* (abutenti ſua poteſtate) *in faciem reſiſtatur cum appoſitione inculpatæ tutelæ, quemadmodum reſtitit Paulus Petro.*

CONCLUSIO.

In qua una oſtenditur quod Miniſtris & Senatoribus Regiis non liceat deſerere aut ſubterfugere cauſam Recurſus, ob comminatas aut vibratas injuſtas Cenſuras.

In hoc Tractatu abunde probatum eſſe credimus, Principes, eorumque ſupremos Magiſtratus nequaquam ſibi aſſumere auctoritatem aut uſum Clavium, quas ad ſolvendum aut ligandum peccatores Chriſtus Apoſtolis, eorumque Succeſſoribus commiſit; neque Juriſdictionem aut immunitatem Eccleſiaſticam convellere, dum admittunt Clericorum ad ſe Recurſum contra violentas, & via facti inflictas, aut comminatas Cenſuras: ſed id unice ſibi vendicare Principes, eorumque Magiſtratus, Judicum Eccleſiaſticorum violentias comprimere, atque oppreſſis contra ſimiles violentias protectionem ſuam impertiri.

Inſuper & illud ſufficienter probatum credimus hanc protectionem non Laicis duntaxat, ſed & Clericis tanquam membris Reip. & ſubditis Principis eſſe impertiendam, ipſumque Principem hanc ipſis ſine injuſtitia negare non poſſe, imo ipſi a Deo poteſtatem eſſe conceſſam uſumque gladii commiſſum, ut oppreſſis contra violentias potentiorum ſuccurrat, eoſque de manu potentis liberet, de qua obligatione jam pridem ſerio Principes monuit Eccleſia in Conciliis: *Cognoſcant*, inquit, *Principes ſeculi Deo debere ſe reddere rationem propter Eccleſiam, quam a Chriſto tuendam ſuſcipiunt: nam ſive augeatur pax, & diſciplina Eccleſiæ, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.*

Quin & oſtendimus, Principes eorumque Magiſtratus huic Eccleſiæ monito obſequi, dum Clericis ad ſe contra violentas & via facti inflictas Cenſuras recurrentibus largiuntur protectionem; quandoquidem id unum agant, ut violentiam amoveant, & Judices Eccleſiaſticos ad tramites illis in proferendis Cenſuris per Canones ſeu Eccleſiam præſcriptos reducant: ac per conſequens ſe *cuſtodes & vindices Canonum*, atque

pro-

Digitized by Google

protectores oppreſſorum demonſtrent, ac ea ratione probent ſe non immerito glorioſis hujuſcemodi nominibus ab Eccleſia compellari.

Proinde cum Principes, eorumque ſupremi Magiſtratus in admittendo hoc Recurſu, & concedenda poſtulata protectione nobiliſſimam ſui muneris partem ſibi a Deo impoſitam, & de qua ipſos tam crebro & ſerio monuit Eccleſia adimpleant; nihil adeo manifeſtum, quam Cenſuras contra Principem, ejuſque Magiſtratus ob admiſſum hunc Recurſum, & datam protectionem vibratas aut comminatas eſſe plane injuſtas, irritas & inanes, ac ut tales ab omnibus habendas, & aperte ſpernendas.

Hinc & ulterius concludendum per hujuſmodi Cenſuras Principem aut ejus Magiſtratus nullatenus coram Deo ligari, ſed potius ob impletum officium apud Deum mereri; prout latius deduxi *Tom.* 2. *Tractatu de Cenſuris*, *cap.* 8. §. 1. quibus hic addimus, quæ de hac ſic inflicta cenſura jam pridem ſcripſit Guillelmus Arvernus Epiſcopus Pariſienſis, *de Sacramento Ordinis*, *cap.* 12.

“ De hac (communiooe interiori Sacramentorum
„ & ſocietate Sanctorum atque juſtorum) nemo dubi-
„ tat, quin ſulum peccatum ab ea ſeparet, & ea pri-
„ vet, nec unquam cogitatum fuit ab Eccleſia Dei,
„ quod Magiſtratus Eccleſiaſticus poteſtatem illam in
„ hac haberet. Iſta enim poteſtas eſſet in deſtructio-
„ nem. Excommunicare enim ſecundum hanc inten-
„ tionem, eſſet Corpus Chriſti myſticum, quod ex ſan-
„ ctis atque juſtis fidelibus conſtructum eſt atque com-
„ pactum, trucidare, atque membratim lacerare. Hoc
„ eſſet & vitam gratiæ, quam de communione & ſocie-
„ tate membrorum de Spiritu Sancto viventium vita
„ gratiæ communicant vel contrahunt, extinguere,
„ vel auferre. Hoc eſſet Prælatos vel Judices Eccleſia-
„ ſticos, qui præfati corporis membra eſſe debent,
„ gladio in ipſum corpus prænominatum, & in ipſam
„ Matrem ſanctiſſimam Eccleſiam inaudita crudelitate
„ ſævire. Poteſtas enim ſic excommunicandi in manu
„ Prælati eſſet in manu filii ad jugulandum ſpiritua-
„ liter Patrem ſpiritualem, Chriſtum Dominum, &
„ trucidandam Matrem Eccleſiam, & gladius eſſet
„ datus oni membro ad concidendum corpus. Hæc
„ autem inſania nunquam aſcendit in cor hominis ſani
„ capitis, nec ipſe Omnipotens ſic excommunicare
„ poteſt, non ex defectu potentiæ, ſeu penuria, ſed
„ ex abundantiſſimæ bonitatis juſtitia.

Præterea circa Cenſuras contra Principem ejuſque Magiſtratus ob hunc admiſſum Recurſum aut datam protectionem comminatas aut emiſſas, & hoc ſpeciale notantum, eas non tantum eſſe injuſtas, ſed & inſuper mirum in modum non tantum Eccleſiam, ſed & ipſam Rempublicam natas eſſe torbarc.

Quid enim magis ſolitum Rempublicam turbare, quam dum ipſi Judices a Principe conſtituti pro adminiſtranda juſtitia in eo exercitio per Cenſuras impediuntur? Ut & propterea jam pridem etiam per Principes ſevere interdictum fuerit Judicibus Eccleſiaſticis contra Magiſtratus Civiles per Cenſuras procedere, etiam eo prætextu, quod hi juriſdictionis ſuæ limites excederent, uti latius oſtendi etiam per Edicta Principum noſtrorum in *Tractatu de Cenſuris*, *cap.* 2. §. 5. quibus hic addere licet verba Supremi Senatus Brabantiæ in Conſulta data anno 1708. occaſione Cenſurarum Decreto quodam Romano comprehenſarum adverſus dicti Conſilii Senatores ob admiſſum Recurſum, & datam protectionem contra Cenſuras via facti inflictas; una reddens rationem cur ſimiles Cenſuræ contra Principes ejuſque Magiſtratus vim habere nequeant. Varba eorum ſunt.

Peut on concevoir rien de moins équitable que ce Mandement ?.. C'eſt al uſer viſiblement des Cenſures de l'Egliſe & de l'autorité d'où elles partent, & rendre l'un & l'autre mepriſables. Nous ne devons pas, Sire, *nous engager dans un long diſcours pour prouver par un nombre de citations ennuyeuſes, que les Officiers de Votre Majeſté ne pouvent encourir aucune Cenſure pour tout ce qui regarde la fonction de leurs charges; ce ſont des maximes certaines qui ne peuvent être revoquées en doute, & qui n'ont pas beſoin de confirmation; elles ſont paſſées pour loy dans tous les Royaumes Catholiques, par ce qu'ils exercent une partie de la Royauté qui eſt la Juſtice, de laquelle ils ne doivent être divertiz ny empêchez, pour ne point troubler la Police publique, qui leur eſt commiſe; & par ce que les Officiers & les Magiſtrats* partes corporis Principis ſunt; *& comme les Princes ne ſont pas ſujets aux Cenſures à l'égard de leur temporel ni de leur puiſſance, les Magiſtrats n'y ſont pas ſujets non plus à l'égard de l'exercite de leurs charges, d'autant que la Juſtice qu'ils adminiſtrent, eſt une partie de la puiſſance des Princes qui leur eſt confiée.*

Ex his evidens eſſe non dubitamus, ſat perſuaſum fore Principi ejuſque Miniſtris, ob admiſſum ad ſe Reſurſum, & ob datam protectionem Clericis oppreſſis per violentas & via facti inflictas Cenſuras, nullatenus coram Deo ſe reos conſtitui, adeoque nec ea de cauſa eſſe timendas: neque creditur, quod Magiſtratus Civiles ab admittendo hoc Recurſu, vel concedenda protectione, per communicationem ſimilium Cenſurarum ſint deterrendi eo intuitu quod per eas coram Deo ligarentur, & ex Eccleſia cenſerentur ejecti.

Verum, ſicuti metus imminentis mortis corporalis, aliorumque malorum temporalium, homines infirmos frequenter terrere, & a tuenda veritate & juſtitia retrahere, aut ad conſentiendum falſitati & injuſtitiæ inducere ſolet; ita & metus excommunicationis incurrendæ, tametſi injuſtæ, ſufficiens eſt, ut homines in charitate Dei, & ſpiritu fortitudinis, & fidei æternorum bonorum non omnino radicatos & fundatos, faciat a veritate ad falſitatem, & a juſtitia ad injuſtitiam declinare, atque hominum mandatis & violentiis potius quam Deo obedire, ut vel comminatas Cenſuras evadant, vel a vibratis ſe liberent.

Imo nonnunquam contingit, ut homo Chriſtianus ſimplex & rectus, ſed in Fide & Religione non plene inſtructus plus timeat excommunicationem, licet injuſtam, quam mortem corporalem, faciliuſque metu incurrendæ excommunicationis, quam amittendæ vitæ temporalis in tentationem induceretur, & a juſtitia excideret.

Quam enim homini vere Chriſtiano durum eſſe non ſolet, quod ſe videat reputari etiam ab his qui Eccleſiæ Miniſtri ſunt, tanquam impium, & indignum omnis cum Deo commercii, & ut membrum putridum a ſocietate Sanctorum, ne eam inficiat, reſecandum!

Quapropter Chriſtus ſuos diſcipulos, & in ipſis omnes Chriſtianos adverſus tentationes & perſecutiones ipſis ob ſui nominis confeſſionem, & muneris ſui adimpletionem imminentes, præmunire volens, etiam hanc ſpeciem perſecutionis palam denuntiavit: eamque, ſi ipſius velint permanere diſcipuli, ipſis obventuram, his verbis expoſuit: *Abſque Synagogis facient vos.* Id eſt, ut recte notat cap. 135. ad hæc verba Janſenius Gandavenſis in ſua Concordia Evangelica *alienos a Synagoga, aut excommunicatos.*

Notat deinde in citata Concordia cap. 78. quod *extra Synagogam fieri.* “ apud Judæos eſſet alicui inter-
„ dici commercio & conſuetudine reliquorum Judæo-
„ rum, ut non liceret ei ingredi cum reliquis Synago-
„ gam aut Templum, & omnino alienus eſſet ab omni
„ Judæorum Congregatione, quod apud Judæos
„ ſummæ ignominiæ habebatur, quomodo apud
„ Chriſtianos habetur *Excommunicatio.*

Sane credibile non eſt Chriſtum hanc perſecutionis ſpeciem quaſi præcipuam & maxime timendam, idque in ultimo, qeem habuit ad Apoſtolos jam iturus ad Patrem, ſermone, tam ſerio ſuis Diſcipulis & in his

omnibus

omnibus Chriſtianis, prædixiſſe, niſi ſciviſſet ob eam plurimos fidem, veritatem & juſtitiam deſerturos; ac propterea ipſos merito adverſus hanc tentationem eſſe præmuniendos.

Et ſane ut hanc Chriſti prædictionem Spiritus ſanctus firmaret, voluit & in ipſo Evangelio nobis deſcribere, quomodo non tantum homines vulgares, ſed & ipſi Principes metu hujus ex Synagoga ejectionis a confitenda veritate retracti fuerint.

Teſtatur enim ſacer Textus Joan. 12. verſ. 42. *Quoniam ex Principibus multi crediderunt in eum;* id eſt, Chriſtum eſſe Meſſiam corde credebant, miraculorum magnitudine & multitudine convicti; *ſed propter Phariſæos non confitebantur, ut e Synagoga non ejicerentur,* inquit ſacer Textus: hoc eſt, metu Phariſæorum palam Chriſtum tanquam Meſſiam confiteri & agnoſcere non audebant, ne ab illis, vel per illorum importunam ſollicitationem e Synagoga ejicerentur.

Addit autem Evangeliſta cauſam, quare hi Principes metuerent (ait citatus Janſenius ad cap. 114. Concord. Evang.) "fieri apoſynagogi, hoc eſt excommunicati fieri, & ejici e Synagoga: *Quia*, ait, *dilexerunt magis gloriam hominum*, hoc eſt gloriam apud homines, *quam gloriam Dei*, id eſt gloriam apud Deum & quæ a Deo obtinetur. Sicut enim ignominioſum apud homines judicabant (pergit Janſenius) ejici e Synagoga, ita glorioſum in Synagoga verſari, maxime ſibi, qui cum eſſent Principes in Synagoga honorabantur, & primas obtinebant cathedras. Hanc ergo gloriam, quam non ſolum admittebant, ſed etiam multum diligebant, ne amitterent, confiteri quod credebant, metuebant.

Hic attendant Magiſtratus an ipſis non conveniant ea, quæ de his Principibus pronuntiat hic Spiritus ſanctus, qui cognoſcentes innocentiam & oppreſſionem ad eos recurrentium & propter metum offendendi Judices & Prælatos Eccleſiaſticos, ne e Synagoga ejiciantur, id eſt excommunicentur, non audeant oppreſſos protegere; & per conſequens an de ipſis dici nequeat, quod de his Principibus affirmat Evangeliſta: *Dilexerunt enim magis gloriam hominum, quam gloriam Dei.* Joan. cap. 12. v. 43.

Quis enim ambigat, quin idem ſit cognoſcere juſtitiam & innocentiam, & eam tamen propter metum injuſtæ ejectionis e Synagoga ſive excommunicationis, & mala ſive incommoda temporalia, quæ eam conſequi poſſent, non audere palam confiteri, & adminiſtrare, quam *credere in Chriſtum*, qui eſt ipſa juſtitia & veritas & *propter Phariſæos* non *confiteri*, prout aſſeritur de illis Principibus; ac proinde non minus veraciter de illis, quam de his dici queat: *Dilexerunt enim magis gloriam hominum quam gloriam Dei.*

Et quid aliud eſt non adminiſtrare juſtitiam infirmioribus & oppreſſis ex timore amittendi *gloriam hominum*, quam eamdem negare, aut invertere ob temporalia, aut munera quæ exſpectantur a potentionibus, vel avertenda incommoda ex juſtitiæ adminiſtratione obventura; atque ita his applicari merito poſſit, quæ Deus adverſus perverſos illos Judices pronuntiat, qui per munera oculos ſuos excæcari patiuntur. *Deut. cap. 16. v. 19. & Eccleſiaſtici cap. 20. v. 31.*

Deinde utinam ſerio recogitent Magiſtratus Civiles, quibus uſum gladii ſive auctoritatem comprimendi violentias, & liberandi pauperem de manu potentis Princeps commiſit, quod dum eas non comprimunt, reddant ipſos Judices & Prælatos Eccleſiaſticos prócliviores ad conſentiendum etiam injuſtis prætenſionibus Superiorum, qui nonnunquam volunt *dominari fidei* fidelium, & *dominari in Clero:* imo & ipſos Eccleſiaſticos quodammodo cogant, ut veritatem cognitam impugnent, aut ſaltem eam populo maxime neceſſariam palam & aperte proponere non audeant ex metu injuſtarum Cenſurarum, contra quas vident ſibi omnem protectionis viam eſſe occluſam.

Hic vero obtinet illud quod jam pridem dixit magnus ille ac pius Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius Joannes Gerſonius in Tractatu cui titulus, *Circa materiam Excommunicationum Reſolutio, conſideratione 5.* "quod contemptus Clavium magis inveniatur quoad culpam in Prælato taliter, ut præmittitur, abutente ſua poteſtate, quam in non obediente.

Quin & concludit: "Eſt quandoque *meritorium & honorificum* Eccleſiæ poteſtati, quod tali Prælato in faciem reſiſtatur, ut Paulus Petro." Quod latius proſecutus fui *Tom. 4. in Tractatu de Cenſuris, cap. 8. §. 7.* ubi una notavi, quod non minimam perniciem inferant Eccleſiæ, qui fidelibus imprimunt talem ideam de Cenſuris etiam latæ Sententiæ, quæ hodie quaſi ex ſtylo omnibus Eccleſiaſticis mandatis inſeri ſolent, præſertim Curiæ Romanæ, quaſi eædem ſic timendæ eſſent, ut ob eas cæco modo omnibus ſimilibus mandatis obedire oporteret.

Merito attendent Magiſtratus quid contigerit Principibus his, qui dilexerunt *magis gloriam hominum, quam gloriam Dei*, quod cum hac brevi ac mortali vita amiſerint gloriam hominum, & gloriam Dei non fuerint aſſecuti: & dum hic e Synagoga hominum ejici formidarunt, e Synagoga ſive ſocietate Sanctorum in æternum fuerint ejecti.

Idipſum contigiſſe parentibus cæci nati non obſcure idem Joannes Evangeliſta innuit *cap. 9.* ubi & horum parentum erubeſcentiam in confitendo Chriſtum, necnon rationem hujus erubeſcentiæ allegat: Interrogati a Phariſæis quomodo *nunc videret* filius eorum, erubuerunt & timuerunt fateri Chriſtum filio ipſorum oculos aperuiſſe, ſed reſponderunt: *Quomodo autem nunc videat, neſcimus; aut quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus: ipſum interrogate, ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.* v. 21.

Ratio occultatæ veritatis, & negati reſponſi ſubjungitur: *Hæc dixerunt parentes, quoniam timebant Judæos. Jam enim conſpiraverant Judæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, EXTRA SYNAGOGAM FIERET; propterea parentes ejus dixerunt, ætatem habet, ipſum interrogate.* v. 22. 23.

Hac erubeſcentia & timiditate parentum enarrata, conſtantiam & fortitudinem filii eorum jam corporaliter illuminati ſingillatim recitat ſacer Textus, eumque ob eam in Chriſti confeſſione conſtantiam e Synagoga fuiſſe ejectum aſſerit: *ejecerunt* ait, *eum foras*, id eſt, extra Synagogam. v. 34.

Nunc quid ipſi poſt hanc ejectionem contigerit videamus: *Audivit Jeſus quia ejecerunt eum foras. Et cum inveniſſet eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei? Reſpondit ille & dixit: Quis eſt, Domine, ut credam in eum? Et dixit ei Jeſus: Vidiſti eum; & qui loquitur tecum, ipſe eſt. At ille ait: Credo, Domine; & procidens adoravit eum.* v. 35. 36. 37. 38.

Hæc exponens Auguſtinus *Tract. 44. in Joan.* ait: "*Illi pellunt, excipit Dominus: magis enim quia expulſus eſt, Chriſtianus factus eſt...* Denique jam facie tota cordis & mundata conſcientia, agnoſcens eum non filium hominis tantum, quod ante crediderat, ſed jam Filium Dei qui carnem ſuſceperat, *ait, Credo, Domine.* Parum eſt, *Credo;* vis videre qualem credat? *Procidens adoravit eum.*

Non dubium quin Senatores, aliique Magiſtratus pro juſtitia agonizantes, eamque intrepide profitentes, & pro muneris ſui debito adminiſtrantes, ſi ob eam e Synagoga, ſive ab externa Fidelium Communione per injuſtas Cenſuras ejiciantur, etiam illis pellentibus, excipiendi ſint a Domino, & e Synagoga malignantium ejecti in ſocietatem Sanctorum ſint admittendi: quod ex animo magnanimis Magiſtratibus exoptando, ſinio verbis Sapientis: *Pro juſtitia agonizare pro anima tua, & uſque ad mortem certa pro juſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.* Eccleſiaſt. cap. 4. verſ. 33.

APPENDIX

APPENDIX MONUMENTORUM.

Inſtrumenta, quæ Gallico idiomate in hac Appendice leguntur, eo duntaxat idiomate retulerat Eſpenius in editione, quæ an. 1725. prodiit in lucem; at ea latine ſimul cum ſuo autographo edenda eſſe judicavimus, ut qui linguam Gallicam non callent, poſſint in Latina interpretatione Monumentorum ſenſum intelligere, ac de eorum auctoritate judicare.

A.

Interdictio contra Illuſtriſſimum Epiſcopum Namurcenſem & Internuntium volentes viſitare Monaſterium Gemblacenſe.

LEs ſoubſignez Prelats de Brabant eſtant advertis de certaine commiſſion donnée par le Seigneur Internonce au Reverendiſſime Seigneur Eveſque de Namur pour viſiter le Monaſtere de Gembloux exempt & immediatement ſubject au S. Siege, & que le dict Reverendiſſime Seigneur Eveſque en vertu de la dicte commiſſion ou aultrement s'eſt advancé de viſiter le dict Monaſtere directement contre le droict de la dicte exempeion, comme n'ayant le dict Seigneur Internonce nul pourvoir de donner ſemblable commiſſion, ay le dict Seigneur Reverendiſſime Eveſque aucun droit d'entreprendre cette viſitation de ſon autorité; ont de commun conſentement pour l'intereſt qu'ils y ont à cauſe de la conſequence & mauvais exemple, & pour ce qu'il y va de l'infraction des privileges donnez aux Prelats de Brabant & confirmez par le Serment de Sa Majeſté à ſa Joyeuſe entrée, trouvé convenir de ſe joindre en cauſe avec le Prelat du dict Gembloux pour faire caſſer de l'autorité du Conſeil de Brabant la dicte commiſſion avec tout ce qui s'en eſt enſuivy, conſtituant à cet effect le Procureur Vanden Drieſſche pour faire les debvoirs, & pourſuites à ce appartenantes conjoinctement avec le dit Prelat de Gembloux, & promettans d'avoir pour agreable tout ce que par icelluy Procureur ſera fait & beſoigné à ce regard & à l'effect avandict. Fait à Bruxelles le 28. *de Septembre* 1648. & étoit ſigné: *Pierre Abbé de Vlierbeeck; François Robert Abbé de Villers;* (a) *Franciſcus Carolus Abbas Grimbergenſis; F. Libertus Abbas Parchenſis; F. Joannes Abbas Heyleſſemenſis; F. Servatius Abbas Averbodienſis; F. Auguſtinus Abbas Tongerloenſis;* (b) *& Winandus de la Margelle Abbas Sanctæ Gertrudis.*

AB infraſcriptis Brabantiæ Prælatis admonitis de quadam commiſſione data a Domino Internuntio Reverendiſſimo Domino Epiſcopo Namurcenſi ad viſitandum Monaſterium Gemblacenſe exemptum & immediate ſubjectum Sanctæ Sedi, & quod dictus Reverendiſſimus Dominus Epiſcopus vigore dictæ commiſſionis vel alias attentarit viſitare dictum Monaſterium directe contra jus dictæ exemptionis dicto Domino Internuntio nullam habente poteſtatem dandi ſimiles commiſſiones, nec dictus Dominus Reverendiſſimus Epiſcopus attentandi hanc viſitationem auctoritate ſua, communi conſenſu, cum in hoc agatur de eorum intereſſe ratione ſequelarum & mali exempli de infractione Privilegiorum datorum Prælatis Brabantiæ & confirmatorum juramento ſuæ Majeſtatis ſub ejus feſtivo Introitu, congruum judicatum fuit ut partes ſe jungerent cauſæ & declararent cum Prælato Gemblacenſi, ad curandum auctoritate Conſilii Brabantiæ, dictam commiſſionem cum omnibus, quæ inde ſunt ſecuta caſſari, conſtituentes in illum finem Procuratorem Vanden Drieſſche ut debita officia præſtaret & proſecutiones ad hæc pertinentes conjunctim cum dicto Prælato Gemblacenſi, pollicentes ſe gratum & ratum habituros omne id, quod fuerit actum & geſtum per illum Procuratorem in illum finem & effectum antedictum. Bruxellis 28. Septembris 1648. *Erat ſignatum,* Petrus Abbas de Vlierbeeck, Franciſcus Robertus Abbas de Villers, Franciſcus Carolus Abbas Grimbergenſis, Fr. Libertus Abbas Parchenſis, F. Joannes Abbas Heylcſſemenſis, Fr. Servatius Abbas Averbodienſis, Fr. Auguſtinus Abbas Tongerloenſis, & Winandus de la Margelle Abbas Sanctæ Gertrudis.

COPIE

De l'Apoſtille couchée ſur la marge de la Requeſte préſentée au Conſeil de Brabant de la part des Reverends Prélats eſtans joints en cauſe avecq le Prélat de Gembloux.

Contre l'Abbé de S. Anaſtaſe & l'Evêque de Namur.

Rapport fait en pleine Chambre, la Cour permet aux Suppliants de debattre de ſub & obreption les Lettres cy

COPIA

Annotationis ſeu notæ ſcriptæ ad marginem Supplicæ præſentatæ Conſilio Brabantiæ ex parte Reverendorum Prælatorum conjunctorum in cauſa cum Prælato Gemblacenſi.

Contra Abbatem ſancti Anaſtaſii & Epiſcopum Namurcenſem.

Relatione facta in plena Camera, Curia permittit Supplicantibus ut pugnent de ſub & obreptitua Litteris

(a) L'Abbé de S. Michel a ſigné après en la Congregation.

(b) Item, l'Abbé de Diligem n'eſtant auſſi preſent.

hic mentionatis, viſitationem exinde ortam tamen interdicens interim Internuntio tum Epiſcopo Namurcenſi, ne quidquam attentent. Actum 26. Octobris 1648. munitum Sigillo Domini Cancellarii & ſubſignatum G.V. Gindertalen.

mentionnées, & la viſitation enſuivie, interdiſant cependant, tant à l'Internonce que l'Eveſque de Namur, de ne rien attenter. Actum 26. Octobris 1648. Paraphé du paraphe du Monſieur le Chancelier, & ſubſigné, G.V. Gindertalen.

B.

Repræſentatio Statuum Brabantiæ ſuper infractione Legum fundamentalium Patriæ per evocationem trium membrorum vel miniſtrorum Univerſitatis Lovanienſis.

REGI IN SUO CONSILIO STATUS.

INdependentes Principes æque ac Status hujus Patriæ Ducatûs Brabantiæ omni tempore ita tuiti fuerunt antiqua jura & privilegia ejuſdem Patriæ *de non evocando*, & alia jura & Privilegia conceſſa ad eorum petitionem per Pontifices Univerſitati Lovanienſi, ut quotieſcunque hæc Privilegia vel minimum perſtringerentur, ſe oppoſuerint omni conſtantia poſſibili, & inter alios contra Leodienſes, qui ſpiritu zelotypiæ interdum conati ſunt eludere Juriſdictionem Conſervatoris Privilegiorum Univerſitatis Lovanienſis, & ita reddere inutile jus collationis Beneficiorum, in patria & Diœceſi Leodienſi competens Facultati Artium ejuſdem Univerſitatis, ſicut apparet ex deductione hic addita: & cum hic ſpiritus zelotypiæ ne dicam uſurpationis iterum inceperit agere reſpectu Decanatûs Condruſiæ, collati Profeſſori Vande Velde, Præbendæ in Eccleſia S. Lamberti Leodii collatæ Domino del Hougne, & alterius in Eccleſia S. Petri Leodii, qui tres proviſi per dictam Facultatem Artium, citantur Romam ſub pœna ſuſpenſionis, imo revocationis Privilegiorum dictæ Univerſitatis ad petitionem & ſollicitationem Leodienſium, in præjudicium Sententiarum a dicto Conſervatore Privilegiorum latarum in eorum favorem, judicamus de re noſtra eſſe ut recurramus ad Veſtræ Majeſtatis auctoritatem.

Supplicantes humillime, ut dignetur mandare Officio Fiſcali Brabantiæ, ut agat & ita efficiat quatenus hæc nova perſtrictio illata juribus & Privilegiis hic ſupra mentionatis, ſive via arreſti in bona pertinentia ad Capitula Leodienſia in hac Patria Brabantiæ, ut fuit adhuc practicatum antehac in caſibus paribus, ſive alia via pro beneplacito Veſtræ Majeſtatis reparetur. Sumus cum profundiſſimo reſpectu Veſtræ Majeſtatis humillimi, obedientiſſimi & fideliſſimi Servi & Subditi, Prælati, Nobiles, & Deputati a Civitatibus repræſentantes tres Status Veſtræ Patriæ & Ducatûs Brabantiæ. Ex mandato. Signatum, Vande Broeck.

De noſtra Convocatione Generali habita Bruxellis 14. Novembris 1709.

Repreſentation des Eſtats de Brabant touchant l'infraction des Loix fondamentales du Païs par l'evocation des trois Suppôts de l'Univerſité de Louvain.

AU ROY EN SON CONSEIL D'ETAT.

LEs Souverains Princes auſſi bien que les Eſtats de ce Païs & Duché de Brabant ont de tous tems eu un ſoin ſi particulier de la conſervation de l'ancien droit & Privilege du même Païs de non evocando *& des autres Droits & Privileges accordez ſur leur demande par les Saints Pontifes à l'Univerſité de Louvain, que toutes les fois que ces Privileges euſſent receu la moindre atteinte ils s'y ſont oppoſez avec toute la fermeté poſſible, & entre autres contre ceux du Païs de Liege, qui par un eſprit de jalouſie ont travaillé de tems à autres à eluder la Juriſdiction du Conſervateur des Privileges de l'Univerſité de Louvain, & par là à rendre infructueux le droit de Collation des Benefices dans le Païs & Dioceſe de Liege, competant à la Faculté des Arts dans la même Univerſité, ainſi que cela ſe voit clairement par la deduction cy jointe: & comme cet eſprit de jalouſie pour ne pas dire d'uſurpation a recommencé à agir de nouveau au regard du Doyenné de Condroz conferé au Profeſſeur Vande-Velde, d'une Prebende en l'Egliſe de Saint Lambert à Liege conferée au Sr del Hougne & une autre en l'Egliſe de Saint Pierre à Liege, les quels trois pourveus par la dite Faculté des Arts ſe trouvent citez à Rome ſous peine de ſuſpenſion, & même de revocation des Privileges de la dite Univerſité à la demande ou ſollicitution de ceux de Liege au prejudice des Sentences que le dit Conſervateur des Privileges a rendues en leur faveur, nous jugeons qu'il eſt de nôtre devoir d'avoir nôtre recours à l'autorité de Vôtre Majeſté.*

La ſuppliant très humblement qu'il lui plaiſe de donner les ordres à l'Office Fiſcal de Brabant d'agir de rendre les devoirs convenables pour faire reparer cette nouvelle atteinte donnée aux droits & Privileges cy deſſus mentionnez, ſoit par voyes d'arrêt ſur les biens appartenans aux dits Chapitres de Liege en ce Païs de Brabant, ainſi que cela a encore été pratiqué dans des cas pareils cy devant, *ſoit par telle autre voye que V. M. trouvera bon de lui ordonner. Nous ſommes avec un très profond reſpect, Sire, de Vôtre Majeſté les très-humbles, très-obeiſſans & très fideles ſerviteurs & ſujets, les Prelats, Nobles & Deputez des Chefs Villes repreſentans les trois Etats de vôtre Païs & Duché de Brabant. Par Ord.* Signé, *Vande Broeck.*

De nôtre aſſemblée Generale tenue à Bruxelles le 14. Novembre 1709.

RESOLU-

C.

R E S · O L U T I O

Juris utriuſque Doctorum Lovanienſium circa Miſſionarios.

CAS PROPOSE'.

CAſus hic fuit propoſitus Gallice, ut ſequitur: *Quelques Evêques des Païs Bas envoyerent des Miſſionaires la pluſpart Religieux dans des Paroiſſes Catholiques avec le pouvoir d'y prêcher, entendre les confeſſions, & exercer autres fonctions paſtorales.*

L'ON DEMANDE,

1. *Si l'Evêque peut obliger un Curé, qui veut & peut exercer toutes ſes fonctions par lui même, à recevoir des Miſſionaires dans ſa Paroiſſe?*

2. *Si l'Evêque vient à vouloir contraindre un Curé par menaces de Cenſures à recevoir leſdits Miſſionaires; s'il n'eſt pas permis au Curé de s'adreſſer à ſon Souverain en lui demandant maintenuë dans ſa charge, &c.*

CASUS POSITIO.

NOnnulli Epiſcopi Belgii mittunt ad Parochias Catholicas Miſſionarios, plerumque Religioſos, cum facultate ibidem prædicandi, audiendi confeſſiones, & alias functiones paſtorales exercendi.

QUÆRITUR,

1. An Epiſcopus poſſit obligare Parochum, qui vult & poteſt has omnes functiones per ſe exercere, ut Miſſionarios iſtos ad ſuam Parochiam admittat?

2. Si eveniat, ut Epiſcopus cogat Parochum per comminationem Cenſurarum, ut prædictos Miſſionarios recipiat, an non poſſit Parochus recurrere ad Principem petendo ab illo manutenentiam in ſuo munere, &c.

R E S O L U T I O.

Viſo & examinato caſu, cenſent infraſcripti, Epiſcopum non poſſe mittere Presbyteros, ſive ſeculares, ſive regulares, ad aliquam Parochiam ad concionandum aut alias functiones Paſtorales obeundas ſine conſenſu Parochi, notanter ſi Parochus, uti in caſu ſupponitur, ſit ſufficiens, ut functiones Paſtorales per ſe obeat, & per ſe obire velit.

Certum enim eſt, totius Parochiæ curam ſpiritualem ſive animarum Parocho incumbere, eique vigore hujus curæ ſpiritualis jus eſſe functiones ad curam illam ſpectantes per totam ſuam Parochiam exercendi; quemadmodum poſt diviſas Diœceſes ſingulis Epiſcopis jus exercendi functiones Epiſcopales competit privative ad excluſionem omnium aliorum in ſuis reſpective Diœceſibus.

Unde jam pridem *Joannes Gerſonius* Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius dicere non dubitavit in *Tractatu ſuo de Poteſt. Eccleſiaſt. Conſ.* 12. " Domini Curati ſunt „ in Eccleſia minores Prælati & Hierarchæ ex primaria inſtitutione Chriſti: quibus competit ex ſtatu jus „ prædicandi, jus confeſſiones audiendi, jus Sacramenta Eccleſiaſtica ſecundum exigentiam ſui ſtatûs „ & Parochianorum miniſtrandi. &c. „

Hoc ipſum evidenter ſuppoſuit Synodus Tridentina *Seſſ.* 24. *de Reform. cap.* 13. ubi mandat Epiſcopis, ut " pro tutiori animarum eis commiſſarum ſalute, diſtincto populo in certas propriaſque Parochias; „ unicuique ſuum perpetuum, peculiaremque Parochum aſſignent, qui eas cognoſcere valeat, & a „ quo SOLO licite Sacramenta ſuſcipiant. „ Nihil evidentius quam Synodum ſupponere, Presbyterum ſingulis Parochiis præpoſitum eſſe ſpecialem & unicum, qui populum hujus Parochiæ noverit, & ſpecialem ejus curam gerat, ad quem ipſe populus *tanquam perpetuum & peculiarem Parochum* recurſum habere debeat, *& à quo ſolo licite Sacramenta ſuſcipiat.*

Hinc Parochi dicti fuere jam pridem *proprii Presbyteri ſuarum Parochiarum*, item *Presbyteri Parochiales, & Curati.*

Imo communiter tradunt Canoniſtæ, quod, ut quis ſit Curatus, requiratur inter cætera, quod tanquam *Prælatus ſuo nomine ſingulariter ad regimen Parochialis Eccleſiæ & populi aſſumatur*, uti loquitur poſt alios *Staphileus in Tractatu de Gratiis expectat. pag.* 47.

Ulterius concludunt Canoniſtæ, quod Presbyter Parochiæ præfectus, quem Parochum dicimus, totius illius diſtrictûs curam ſpiritualem ſeu animarum, ita excluſive ad omnes alios *proprio jure* ſuſtineat, ut dum in Parochia adeſt proprius Parochus, tunc " Epiſcopus non poſſit dici Rector ſeu Parochus totius Diœceſis, ſed ſolius Eccleſiæ Cathedralis, & Prælatus „ ſuper omnes ſuæ Diœceſis Rectores: „ quemadmodum poſt *Hieronymum Gonſalez* ad Regulam 8 Cancellariæ Gloſſ. 6. num. 83. loquitur *Auguſtinus Barboſa* de Officio Parochi, part 1. c. 1. n. 22.

Cum igitur Parochus jure ſui Beneficii Curati curam animarum obtineat per totam Parochiam, conſequens eſt, quod eodem jure exercitium functionum ad curam animarum ſpectantium ipſi competat, ſive quod jure proprio, ſive jure ſui Beneficii omnia ad curam animarum ſpectantia per totam ſuam Parochiam exerceat.

Imo ex his concluditur, poſſeſſionem Beneficii Curati proprie conſiſtere in actuali exercitio curæ animarum, ſive functionum ad eam curam ſpectantium.

Unde dum Parochus excluditur a cura animarum, ſive a functionibus eam concernentibus, cenſetur a functionibus ſui Beneficii Curati excludi, non ſecus ac Canonicus vel alius Beneficiarus habetur perturbatus vel impeditus in poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione ſui Canonicatus ſeu Beneficii, puta ſi Canonico ingreſſus in Chorum ad pſallendum Officium Canonicale negetur.

Non dubium proinde, quin Epiſcopus mittendo Miſſionarios per Parochias, qui uti in caſu proponitur, in hiſce Parochiis Sacramenta adminiſtrarent vel concionarentur, non conſentiente, ſive invito

Parocho, transferat exercitium functionum Paſtoralium in ſimiles Miſſionarios, atque ita jus obeundi haſce functiones jure proprio & titulo Beneficii Curati competens dictis Miſſionariis communicet, & Parocho pro parte adimat, quin ipſum in poſſeſſione ſui Beneficii impediat & turbet. " Legati (inquit Zypæus *tit. de ſuppl neglig. paſtorum*) „ & Superiores Eccleſiaſtici „ quarumcumque facultatum vigore non poſſunt ordinem Hierarchicum turbare, ita ut in prima inſtantia „ Ordinariorum functionibus ſe immiſceant, niſi ad „ ſupplendam eorum negligentiam.

Et licet Epiſcopus juxta antedicta dici poſſit *Prælatus* ſuper omnes Eccleſias Parochiales ſuæ Diœceſis, atque eo titulo Eccleſias Parochiales viſitare queat, & inquirere, num omnia rite peragantur ad curam animarum ſpectantia, defectuſque, ſi quos repererit, corrigere & ſupplere: nequaquam tamen jure ſuæ Prælaturæ poteſt Parochum in poſſeſſione ſui Beneficii turbare aut impedire; quandoquidem certum ſit nulli Prælato aut Superiori vel Judici fas eſſe privare Beneficiatum ſuo Beneficio aut ejus poſſeſſione, niſi ſervato Juris ordine eam privationem meruiſſe probatum fuerit.

Quandoquidem igitur in caſu propoſito dicatur Miſſionarios per Epiſcopos mitti ad eas Parochias, quarum Parochi ſint ſufficientes ad curam animarum debite ſuſtinendam, functioneſque ad eam ſpectantes per ſe obire velint, ſequitur quod Epiſcopus Miſſionarios mittendo ad functiones Paſtorales in ſimilibus Parochiis obeundas, non conſentientibus Parochis, ipſos Parochos in poſſeſſione curæ animarum ſeu ſui Beneficii turbare cenſeatur.

Unde recte notavit *Cardinalis de Luca Diſc.* 27. *inter Miſcellanell, num.* 3. *&* 7. " Quod ubi Parochus „ idoneus eſt & vult prædicare per ſe ipſum, eo caſu „ Epiſcopus non poſſit alium deputare; ut pluries de- „ claratum fuit per Congregationem Concilii, & præ- „ ſertim ſcio, (*ait*) ita poſt hæc ſcripta fuiſſe decla- „ ratum ſub die 13. Septembris 1670.

Conformiter ad has declarationes Cardinalium non ita pridem judicatum fuit in ſupremo Conſilio Brabantiæ pro Paſtore Aſcano, contra quemdam Fratrem Ordinis S. Dominici prætendentem vigore ſpecialis mandati Archiepiſcopi Mechlinienſis concionari invito Parocho, qui per ſe ipſum concionari volebat.

Verum quidem eſt, quod juxta Clementinam *Dudum, de ſepulturis*, Fratres mendicantes etiam non vocati a Parochis, nec ipſorum licentia petita vel obtenta poſſint in Eccleſiis Parochialibus prædicare vel proponere verbum Dei, ſi Epiſcopus vel Prælatus Superior per eoſdem Fratres prædicari mandaret.

Sed, uti recte advertit Zypæus Reſ. 4. de *Parochiis*, id intelligi debet de caſu, quo Parochus vel per ſe prædicare non vult, vel ſolus cum iis, qui curam animarum ſuſtinent, inſtructioni populi inſufficiens eſt, & adjutorium irrationabiliter recuſat: (*a*)

Ulterius monet Zypæus in dicto Reſponſo n. 7. non ſufficere licentiam *generalem* ab Epiſcopo datam Fratribus mendicantibus, ut hi, recuſante Parocho, queant in ejus Parochia concionari ad ſenſum dictæ Clementinæ; ſed requiri poſt petitam & recuſatam a Parocho licentiam *ſpeciale mandatum Epiſcopi: nam & illud*, ait, *cauſæ, cur Parochus diſſentiat, cognitionem exigit.*

Cum enim juxta Zypæum Epiſcopus ad ſenſum Clementinæ poſſit duntaxat mandare Fratribus mendicantibus, ut ſine licentia Parochi in Eccleſia Parochiali verbum Dei annuntient, dum Parochus irrationabiliter conſenſum ſuum denegat, merito addidit Zypæus: *& illud cauſæ cur Parochus diſſentiat, cognitionem exigit.* Id eſt, legitime cognitum ſit utrum Parochus irrationabiliter conſenſum ſuum deneget.

Itaque etiam juxta hanc dictam Clementinam Epiſcopus, nec ſeculares, nec regulares Presbyteros mittere poteſt, qui in Parochiis verbum Dei annuntient ſine conſenſu Parochi, niſi prius ſervato Juris ordine cognitum fuerit Parochum irrationabiliter conſenſum ſuum denegare.

Quinimo quoad hanc poſteriorem partem, qua permittitur Epiſcopo aliquem ex Fratribus mendicantibus mittere ad annuntiandum verbum Dei, ubi conſtiterit Parochum irrationabiliter conſenſum ſuum denegare, videtur huic Clementinæ derogaſſe Concilium Trid. *Seſſ.* 21. *cap.* 4. *de Reform*, quo decernitur, *ut in omnibus Eccleſiis Parochialibus vel Baptiſmalibus, in quibus populus ita numeroſus ſit*, ut unus Rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis adminiſtrandis & cultui divino peragendo; cogant Rectores vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda & cultum divinum peragendum.

Proinde Concilium Tridentinum detulit Parochis aſſumptionem Presbyterorum, qui ipſis in adminiſtrandis Sacramentis & divino cultu peragendo ob numeroſitatem populi judicantur neceſſarii, & in caſu non aſſumptionis Epiſcopi Parochos cogere poſſunt.

Itaque etiam in caſu, quo Parochus adjutorium Presbyterorum irrationabiliter recuſaret, aſſumptio ſive electio dictorum Presbyterorum non Epiſcopo, ſed Parocho defertur; quandoquidem velit Concilium, ut in caſu, quo Parochus ſit defectuoſus in aſſumendis Presbyteris, qui judicantur neceſſarii ad adminiſtrationem Sacramentorum & cultum divinum peragendum, tunc Epiſcopi cogant Parochum, ut neceſſarios Presbyteros ſibi adjungat.

In Gallia praxis habet, ut Epiſcopi ad Parochias certis temporibus mittant Presbyteros, quos Miſſionarios vocant, ut in iſtis Parochiis verbum Dei annuntient, & confeſſiones excipiant. Sed notandum hos Presbyteros Miſſionarios præcipue comitari ipſos Epiſcopos in ipſa viſitatione, ipſiſque Epiſcopis eſſe in adjutorium in annuntiando verbo Dei & confeſſionibus excipiendis; deinde hos Miſſionarios non ſecus ac Presbyteros, quos in Belgio Stationarios dicimus, certis deſignatis temporibus, de conſenſu ſaltem tacito ad Parochias ſolitos accedere, ibidemque verbum Dei annuntiare, ac confeſſiones excipere. Quapropter ſicuti Fratres Stationarii ſolitas ſuas Stationes cenſentur conſentiente Parocho continuare, quamdiu Parochus eorum operam non recuſat, vel non declarat ſe velle functiones Paſtorales iis etiam diebus per ſe obire; ita quoque dicti Presbyteri Miſſionarii cenſendi ſunt ſolito tempore ad Parochias de conſenſu Parochi accedere, & verbum Dei annuntiare, quamdiu eos tanquam Miſſionarios recipit & functiones Paſtorales more ſolito exercere permittit.

Interim indubitatum eſt, praxim hanc Gallicanam Epiſcoporum Galliæ mittendi Miſſionarios ad obeundas certis temporibus functiones Paſtorales parum conformem eſſe Concilio Trid. quod expreſſe mandat, ut Parochi per ſe verbum Dei populo annuntient, & ubi negligentiores eſſe Epiſcopi repererint, eos cogant per ſe officio fungi, vel ſi eos ob numeroſitatem populi vel Parochiæ latitudinem inſufficientes populi inſtructioni aut Sacramentis adminiſtrandis eſſe perſpexerint, eoſdem cogant, ut ſibi Sacerdotes adjungant,

(*a*) Ad hunc ſenſum exponi debet Arreſtum quod 14. Julii an. 1700. a ſupremo Senatu Pariſienſi obtinuit Cardinalis Noallius. Scilicet ad Eminentiſſimum Prælatum delatæ fuerant querelæ adverſus Nicolaum Coignet S. Rochi Pariſienſis Parochum: conqueſti fuerant Parochiani de incuria Paſtoris & penuria Confeſſariorum; poſt varia monita Paſtori data, quæ ab ipſo neglecta fuere, tandem vir, ut aiunt, *Juſtitiæ* Cardinalis Noallius coegit Nicolaum Coignet ut Sacerdotes ab Archiepiſcopo miſſos in ſua permitteret Paræcia audire Confeſſiones, ſicuti Arreſto ſupremæ Curiæ decretum fuerat.

Digitized by Google

gant, qui neceſſarii judicantur ad annuntiandum verbum Dei, Sacramenta adminiſtranda, & cultum divinum peragendum.

Per hanc autem Presbyterorum miſſionem tantum abeſt, ut Parochi conformiter ad mentem Concilii Tridentini, necnon exigentiam Paſtoralis ſui officii exercitentur, ut per ſe functiones ad curam animarum ſpectantes obeant, & populi inſtructioni incumbant, ut e contrario per hanc miſſionem Parochi, qui per ſe ſuas functiones obire volunt, impediantur, & negligentiores ac qui per alios eas exercere amant, in ſuis negligentiis foveantur, utpote parum ſolliciti per quos ſuis ovibus verbum Dei præbeatur, modo ipſis de lana ovium nihil decedat.

Unde & experientia docet, Parochos negligentiores, & qui more mercenariorum magis attenti ſunt, ne ſibi aliquid de lana ovium decedat, quam quale & per quos pabulum ſpirituale ovibus ſubminiſtretur, has Miſſiones & hodiernas Fratrum mendicantium Stationes deſiderare & admittere.

AD SECUNDUM.

CEnſent infraſcripti, Parochum in caſu propoſito poſſe Regiam protectionem ſive manutenentiam petere, ſi Epiſcopus via facti, ſive neglecto Juris ordine, per Cenſuras cogat Parochum recipere Miſſionarios ad functiones Paſtorales, ſive ad curam animarum ſpectantes obeundas in ſua Parochia, ipſo invito, & per ſe obire volente.

Uti enim in Reſponſo ad primum Quæſitum probatum eſt, Parochus in poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione ſui Beneficii Curati turbatur, dum in exercitio ſuarum functionum via facti & per violentiam impeditur.

Porro certum eſt, non tantum Laicis, ſed & Clericis patere recurſum ad Principem aut ejus Regia Auditoria ad tollendam violentiam.

Imprimis enim ſcitur, nullum eſſe Regi adeò proprium officium, quam a potentiorum oppreſſione & violentia imbecilliores liberare, eiſque Regiam ſuam protectionem impertiri. Unde ad Reges & Principes proprie reſpicit monitum illud Jeremiæ cap. 22. v. 3. *Facite judicium & juſtitiam, & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris.*

Ad quæ verba reflectens S. Hieronymus, ait: *Regum officium eſt proprium, facere judicium, & juſtitiam, & liberare de manu calumniatoris vi oppreſſum.* Apud Gratian. Cauſ. 23. q. 5. cap. 23.

Unde recte notavit *Franciſcus Salgado* in ſuo *Tractatu* de Protectione Regia, *part.* 1. *prælud. n.* 310. Quod cognitio de violentia & oppreſſione ſubditorum eorumque defenſio & protectio " non competat Re-
" gibus ſupremis privilegio ſummi Pontificis, ſed ex
" Juris naturalis inſtinctu, ratione & principio. Na-
" turale officium eſt, ait, propriumque Regis of-
" ficium inhærens regimini, a quo avelli non po-
" teſt.

Regi enim Deus gladium, ejuſque uſum commiſit, ut pœnarum timore violentiam malorum comprimat, & ab eorum violentia innocentes vi oppreſſos liberet. *Non enim*, teſte Apoſtolo, *ſine cauſa gladium portat: Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei, qui malum agit.* Rom. cap. 13. v. 4.

Cum autem non Laici duntaxat, ſed & Eccleſiaſtici ſeu Clerici, licet ſpeciatim in ſortem Domini vocati, ſint membra Reipublicæ, Regumque ſubditi, utriſque debetur hæc Regia protectio, uti recte monet citatus Salgado loco allegato, prælud. 2. num. 76. *Rex*, ait, *tenetur tam Clericos & Eccleſias, quam Laicos tueri, cum ſint pars, membra, & cives Reipublicæ temporalis, quæ ſub tutela Regis eſt.*

Quod ſi hæc violentia inferatur ab ipſiſmet Judicibus Eccleſiaſticis, a quibus contra aliorum injuſtitias & violentias protegi deberent; tunc vel præcipue ipſis Regia protectio neceſſaria erit: nam uti recte reflectit præfatus Salgado *prælud.* 4. *num.* 102. " Cæteris vio-
" lentiis hæc, quæ a judice fit, major eſt & atrocior,
" cum ſub ſecuro & ſuperioritatis ac juriſdictionis præ-
" textu facillime deliberari poſſit ad hujuſmodi vim in-
" ferendam.

Et nonnullis in hujus ſui aſſerti probationem adductis concludit: " Igitur cum Judices tot intolerabiles
" violentias & oppreſſiones ſuæ majoritatis & juriſdi-
" ctionis occaſione committant, juſtiſſime multo for-
" tius poteſt Rex illis reſiſtere, & oppreſſis natura-
" lem defenſionem præſtare, cujus proprium officium
" eſt.

Ulterius indubitatum eſt, coactionem per Cenſuras eſſe ſpeciem violentiæ, ac proinde adverſus hanc violentiam non minus ac cæteras violentias Regiam protectionem implorari poſſe, eamque implorantibus ubi de hac oppreſſione conſtiterit, negari non poſſe.

Et quidem teſtatur, qui a ducentis & amplius annis ſcripſit, celeberrimus Juriſconſultus Didacus Covarruvias *practicar. qq. c.* 45. *num.* 3. Quod " in Regia
" & Caſtellana Republica illud obſervantiſſimum ſit,
" & diu obtinuerit, a tempore quod memoriam ho-
" minum excedit, poſſe ab his, qui a *Judicibus Ec-*
" *cleſiaſticis vi & Cenſuris* opprimuntur, Regios Au-
" ditores & Conſiliarios, qui apud Regia Suprema
" Prætoria litigantibus jura reddunt, omnino adiri,
" ut *vim* auferant, & compellant *Judices Eccleſiaſticos*
" ab ea inferenda ceſſare.

" Hic vero forenſis uſus (addit idem Auctor) non
" tantum in his Caſtellanis Regis Hiſpaniarum ditio-
" nibus, & Principatibus, ſed & apud Gallos, aliiſ-
" que Reipublicæ Chriſtianæ ſeculares Principes eſt
" quidem receptiſſimus.

Verum quidem eſt, penes Principem ejuſque Auditoria proprie non eſſe auctoritatem ferendi Cenſuras, utpote dependentem a poteſtate Clavium, quæ a Chriſto Eccleſiæ ejuſque Miniſtris concredita eſt; nec Principi ejuſve Auditoriis jus eſſe cognoſcendi & judicandi de juſtitia inflictæ Cenſuræ: ſed & illud verum eſt, Judices Regios, dum adverſus inflictas Cenſuras recurſum admittunt, nequaquam velle cognoſcere & judicare de ipſa injuſtitia Cenſuræ, ſive utrum Epiſcopus aut Judex Eccleſiaſticus ſufficientem cauſam habuerit infligendi hanc Cenſuram, ſed duntaxat de violentia, quæ per Epiſcopum ſeu Judicem Eccleſiaſticum facta prætenditur.

Id ipſum notavit Covarruvias loco citato; poſtquam enim retulit uſum Regnorum Hiſpaniæ circa recurſum ad Tribunalia Regia ob recuſatam delationem Appellationi interpoſitæ, expreſſe monet, " quod *Conſi-*
" *liarii Regii non cognoſcant de juſtitia* Appellationis
" ad Summum Pontificem deferendæ, ad hoc ut ab
" ipſis Sententia confirmetur, vel revocetur; *ſed tan-*
" *tum ad hoc ut tollatur* VIS ILLA, quæ a Judice Ec-
" cleſiaſtico injuſtiſſime fit Appellanti, dum eum Cen-
" ſuris Judex pro executione Sententiæ, quæ non-
" dum tranſivit in rem judicatam, pendente appella-
" tione ad Summum Pontificem, opprimit.

Vel, uti loquitur Salgado de Protect. Regia *part.* 1. *c.* 1. *prælud.* 5. *num.* 194. " Judex Regius duntaxat
" cognoſcit de *violentia*, ut ubi de illa conſtiterit, au-
" ctoritate Regia, *vim propellat, propulſet, oppreſſum*
" *ſublevet*, & Eccleſiaſticum quodammodo reducat ad
" viam juſtitiæ & tramites legitimos.

Ita reſponſum Lovanii hac 16. Julii 1721.

Erat ſignatum :

A. BAUWENS J. U. D. & Anteceſſor Primarius.

Z. B. VAN ESPEN, J. U. D. & Profeſſor.

J.A. BRENART DE CORBEECK J. U. D. & Prof. Prim.

L. HACQUIUS J. U. D. & Prof. Ordinarius.

DECRETA

DECRETA

Data a Conſilio Flandriæ circa Supplicas ibidem præſentatas a Domino Dominico Marecaux Sacerdote Paſtore in Moucron Diæceſis Tornacenſis, contra Jeſuitas, qui tanquam Miſſionarii miſſi ad ejus Parochiam a Vicario dictæ Diæceſis cum poteſtate ibidem concionandi, excipiendi confeſſiones & exercendi alias functiones Paſtorales, prætendebant id facere ſine ejus conſenſu.

DECRETS

Donnez par le Conſeil en Flandres ſur les Requeſtes y preſentées par Sieur Maître Dominique Marecaux Prêtre Paſteur à Moucron Dioceſe de Tornay, contre les Jeſuites qui en qualité de Miſſionaires envoiez à ſa Paroiſſe par ceux du Vicariat du dit Dioceſe avec le pouvoir d'y prêcher, entendre les confeſſions & exercer autres fonctions Paſtorales, pretendoient de le faire ſans ſon conſentement.

I. DECRETUM.

OMnibus viſis fiat commiſſio manutenentiæ Eccleſiaſticæ in forma cum mandato Ballivo Conſuli & Scabinis de Moucron, ut ita efficiant, ut ex neutra parte turbetur quies publica; quo caſu deſuper informabunt ſine mora Officium Fiſcale. Actum 13. Junii 1721. J. B. Michel.

I. DECRET.

LE tout vû fiat commiſſion de maintenuë Eccleſiaſtique in forma, *avec ordonnance aux Baillieu Bourgemaitre & Eſchevins de Moucron de prendre un ſoin particulier à ce que le repos publie ne ſoit troublé par l'une ou l'autre partie; en quel cas ils en advertiront inceſſamment l'Office Fiſcal. Actum le 13. Juin 1721. J. B. MICHEL.*

II. DECRETUM.

Omnibus viſis, & ſpeciatim declaratione Supplicantis volentis ipſemet concionari, & fungi functionibus Paſtoralibus, Curia interdicit Miſſionariis præfatis ne fungantur ulla functione in Pago de Moucron, omnia proviſionaliter & ſub cautione, uſque ad diem condictam, ſcilicet undecimam Julii proximi, parte audita juridice, aliter ordinetur. Actum hac 26. Junii 1721. J.B. Michel.

II. DECRET.

Le tout vû, & nommement la declaration du Suppliant de vouloir prêcher & faire les autres fonctions Paſtorales lui même, la Cour interdit aux Miſſionaires cy mentionnez de faire quelque fonction dans le Village de Moucron, le tout par proviſion & ſous caution juſques au jour ſervant, qui ſera le 11. du mois de Juillet prochain, partie oüie en jugement, autrement ſoit ordonné. Fait ce 26. de Juin 1721. J. B. MICHEL.

III. DECRETUM.

Omnibus viſis hæc cito oſtendatur parti, & poſtea adjungatur commiſſioni manutenentiæ, ad dicendum pariter die aſſignata per citationem 26. menſis præteriti; nihilominus Curia iterum interdicit dictis Miſſionariis ne ulla functione Paſtorali fungantur in Parochia de Moucron, ſub pœna ulterioris ordinationis contra ipſos: & mandat Superioribus dictorum Miſſionariorum, ut curent hanc interdictionem obſervari ſub pœna mulctæ 200 florenorum ad emolumentum Majeſtatis Imperialis & Catholicæ, accipiendæ ex eorum temporalibus ſitis ſub ejus dominio, in quem finem hæc & præcedens correctio inſinuabitur per primum Officiarium Juſtitiæ ad hoc requiſitum. Actum hac prima Julii 1721.

Helias.

III. DECRET.

Le tout vû, ſoit cette promptement montrée à partie, & puis jointe à la commiſſion de maintenuë pour y dire pareillement au jour deſigné par l'appointement du 26. du mois paſſé; neanmoins la Cour interdit autres fait aux dits Miſſionaires de faire aucune fonction Paſtorale dans la Paroiſſe de Moucron, à peine d'ulterieure ordonnance à leur charge: & ordonne aux Superieurs des dits Miſſionaires d'effectuer que la dite interdiction ſoit obſervée à peine de forfaire une amende de amende de 200 florins au profit de Sa Majeſté Imperiale & Catholique. à recouvrer ſur leur temporel giſſant ſous ſa domination, à quel effect cette & la ſous correction precedente ſera inſinuée à la breteſque par le premier Officier de Juſtice à ce requis. Fait ce premier Juillet 1721.

HELIAS.

D.

RESOLUTIO

Circa caſum Paſtoris Finis-Terræ Bruxellis.

CASUS.

COnformiter ad Concordata, leges & conditiones præfatas, præſentatus & electus eſt unus ex quinque Capellanis ad Vicariam, qui ante erat approbatus cum clauſula *uſque ad revocationem*, cui etiam Plebanus contulit juriſdictionem juxta conditiones ante expreſſas. Sic electus cœpit poſſeſſionem. Cæterum notandum, quod Vicarius ſic electus a populo ſoleat haberi ut Paſtor, & ab omnibus paſſim, etiam ab

Digitized by Google

ab aliis Paſtoribus habeatur & vocetur Paſtor Finisterræ; habet quoque Vicarius domicilium particulare prope Eccleſiam pro ſe & Coadjutoribus ſuis, quod a plebe haberi ſolet pro domo Paſtorali, quam juxta Concordata tenetur dictus Vicarius inhabitare.

QUÆRITUR,

I. An Archiepiſcopus poſſit Vicario præfato revocare approbationem *ad revocationem* antea conceſſam?

II. An caſu, quo Archiepiſcopus revocet approbationem, vel auferat juriſdictionem, per appellationem a Vicario interpoſitam ſuſpendatur effectus?

RESOLUTIO.

Ex terminis Concordatorum & conditionibus ſub quibus Vicarius, de quo in caſu inſtituitur, conſtat Vicarium hunc non poſſe dici perpetuum eo titulo, quo dicuntur perpetui illi qui poſſident Vicarias Parochialium Eccleſiarum, auctoritate Ordinariorum, in titulum veri Beneficii Parochialis erectas, quique inſtitutionem ab Archidiacono & curam animarum ab Ordinario, non ſecus ac veri Paſtores & Beneficiati accipiunt.

Verum attentis conditionibus hujus Vicariæ in caſu expreſſis, apparet hanc Vicariam reputandam eſſe perpetuam, eo ſenſu quo paſſim officia omnia, quæ ex ſua natura certum & determinatum tempus durationis non habent, reputantur perpetua, præſertim noſtris, eo nimirum ſenſu, quod eorum poſſeſſores, vita ipſorum durante, iis ſine cauſa, eaque probata, privari aut in eorum exercitio turbari nequeant.

De hoc uſu teſtatur Bugnyonius *de Legibus abrogatis lib.* 1. ſcribens, quod leges ſancientes, ut omnes Judices poſt adminiſtrationem depoſitam quinquaginta dies in certo loco permaneant, non obtineant in Gallia, eo quod officia & dignitates illic ſint perpetuæ; id eſt penes eos remaneant, qui ea in Republica gerant, quoad vitam agunt.

Ad hunc textum Bugnyonii hanc notam adjecit Libertus Chriſtinæus. " Idem in *Belgio* obtinet moribus noſtris; illic enim officia ſunt permanentia. Et „ ita in ſuprema Brabantiæ Curia judicatum 15. Julii „ anno 1647. cum Toparchæ quidam Officiarios *ad* „ *nutum* revocare & ſine cauſa prætenderent, cenſuit „ Curia illos in officio retinendos quoad vitam, niſi tamen illis abutendo, ſeſe inhabiles redderent, quod „ poſtmodum 30. Aprilis 1646. ejuſdem Curiæ Reſolutione cautum eſt.

Quin & ſi ejuſmodi Officia, quæ natura ſua ad certum tempus non ſunt limitata, darentur etiam cum clauſula *uſque ad noſtram revocationem*: ea tamen ad libitum & ſine cauſæ allegatione & probatione auferri non poſſe poſt alios docet Wamelius *Conſil. cas.* 301. " Nam (ait *n.* 9.) hujuſmodi reſervatio quamvis re„ vocationi viam aperiat, liberam tamen revocandi po„ teſtatem & arbitrium non continet, ſed limitatam & „ juſtificatam.

Id ipſum probat paſſim multorum Capitulorum aliorumque corporum uſus. Quorum Officiales reputantur perpetui, eo ſenſu, quod nec ad nutum revocabiles ſint, tametſi annis ſingulis ſua officia reſignare & continuationem petere teneantur; uti & hujus Univerſitatis conſtans praxis obſervat etiam quoad officium Secretariatus, quod annis ſingulis ad manus Univerſitatis reponi debet, & ejus peti continuatio; & tamen perpetuum eſſe nemo dubitat, ea nimirum ratione, quod ſine cauſa juſtificata auferri non poſſet.

Quod circa officia ſecularia moribus noſtris obtinet, in officiis Eccleſiaſticis quoque habet locum. Hinc Kinſchotius *Conſil.* 83. in terminis docet, Vicarium Eccleſiæ Collegiatæ & Parochialis ad libitum Capituli deſtitui non poſſe, tametſi in Bulla unionis ipſius Paſtoratus factæ Capitulo expreſſum eſſet, quod Vicarius, a Capitulo deputatus ad curam animarum, *ad Capituli nutum* amoveri poſſit. " Nam, ait, „ ſicut Officiales perpetui ſine cauſa revocari aut „ deſtitui a Superiore non poſſunt, ita neque ii qui „ *ad beneplacitum* vel *nutum* conferentis ſunt conſtituti. „ Ita egregie Alexander in L. *Principalibus* D. *ſi certum petatur*: per L. *Si juriſperitos*, D. *de excuſ.* „ *Tutor*, & ibi Baldus & Bartholus, late Cap. deciſ. „ Neapolit. 116. Ea enim verba *ad nutum tuum*, „ *beneplacitum tuum vel judicio tuo*, *libertati tuæ*, „ *arbitrio tuo*, *menti*, *ſenſui*, *conſcientiæ tuæ*, &c. „ liberam revocandi vel deſtituendi libertatem non „ important, ſed ad arbitrium boni viri referuntur; „ ita ut ſine cauſa, ejuſque apud Judicem cognitione, „ nulla deſtitutio aut amotio fieri poſſit. „ Hactenus Kinſchotius, qui ibid. plures Doctores id ſentientes allegat.

Porro ſi attendantur rationes, quæ perpetuitatem officiorum moribus noſtris, ac notanter in Brabantia induxerunt, videbitur eos & in hac Vicaria militare.

Prima ratio inducendæ hujus perpetuitatis Officiorum fuit, quod qui ad ſimilia Officia aſſumuntur, ſuam vivendi rationem familiamque inſtituant & ordinent, ac ſi vita durante in his Officiis eſſent permanſuri, eo quod paſſim ſimilia Officia poſſidentes, ea per totam vitam retineant.

Inordinatum autem atque publice perniciosum viſum eſt, ut ſubito & ad nutum ac beneplacitum aliquorum privatorum, idque frequenter, ex inordinata quadam paſſione potius, quam juſta cauſa homines deberent totam ſuam vivendi rationem familiæque ſuæ inſtitutum mutare: idque non raro cum propria totius familiæ totali ruina. Hæc ratio, & hujus Vicariæ, de qua quæſtio, perpetuitatem ſuadet; Vicarius enim, uti in caſu narratur domum particularem habet, ibique familiam inſtituit, omniaque ſic diſponit, ac ſi ad vitam remanendum eſſet: & per conſequens inordinatum atque injuſtum eſſet, ut hoc ſuum vitæ inſtitutum ad beneplacitum alterius ſine cauſa mutare cogeretur.

Secunda ratio perpetuitatis Officiorum, quæ de ſua natura ad certum tempus non dantur, petitur ex infamia, quam remotio a ſimilibus Officiis ſecum trahere nata eſt. Cum enim paſſim ſimilia Officia poſſidentes, ad vitam in his continuari ſoleant, vulguſque ea pro perpetuis habeat, natum eſt fieri, ut remotio ab his Officiis ſecum trahat publicam aliquam infamiam, populoque ingerat opinionem, hujuſmodi remotionem ob male adminiſtratum Officium fieri, ut recte notavit famoſus Juriſconſultus Carolus Loyſeau *Tractatu de Officiis lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 26. ſcribens: *D'ailleurs c'eſt une choſe bien certaine qu'on ne peut ôter l'Office à un homme ſans luy ôter l'honneur; car outre que c'eſt luy ôter ſon rang & luy faire faire les pas d'écreviſſe, & le faire devenir d'Eveſque Meuſnier, comme on dit, il n'y a point de doute que le commun peuple qui eſt couſtumier de juger & interpreter tout en mal, croira toujours que celuy qui aura eſté depouillé de ſon Office, aura fait quelque faute qui ait donné ſujet à cette deſtitution.* Dubitari nequit quin hæc ratio in hac Vicaria militet. Evidens enim eſt non ſine publica nota removeri aut deponi, qui, uti in caſu ſupponitur, a populo ſibi commiſſo verus eorum Paſtor creditur, & ut talis ſuſpicitur, quemque ad vitam ſuam Parochiæ ſive Eccleſiæ Præfectum ſupponunt, ut proinde dum intelliget Vicarium, quem pro ſuo Paſtore reputat, depoſitum; credat hanc depoſitionem non contigiſſe ſine notabili culpa ipſius depoſiti, præſertim ab Epiſcopo quem facile populus ſupponet ad ſimilia non ſine gravi cauſa proſilire,

quod

quod in præſenti caſu evidentiſſime locum habet ob rationes expreſſas in Acta ſuſpectationis hic juncta, qua dictus Vicarius coactus eſt ſuum Epiſcopum recuſare.

Tertia hujus perperuitatis ratio peti poteſt ex incommodis, quæ amovibilitatem Officiorum conſequi ſolent. Dum enim ſciunt ſe ad nutum & beneplacitum aliorum omni momento amovibiles, magis ſolliciti ſunt, ut ſibi de alia conditione ſtabili provideant quam ut Officio ſibi commiſſo ſatisfaciant; neque amant ſe totos Officio rite obeundo impendere, ſtudia, vitæque rationem eo dirigere, quando nequaquam ſecuri ſunt, ne, quantumvis recte officio ſuo fungantur, ab Officio ad beneplacitum alterius ſubito deponantur.

Denique paſſim contingit, ut qui officio ſuo recte fortiterque & ſine reſpectu humano fungi voluerit, multorum invidiam & indignationem incurrat, quam ſæpe timere poſſent, qui ad nutum ſunt amovibiles, quique timor natus eſt plures ab officio recte adimplendo retardare.

Quin hæc ratio in Officiis Eccleſiaſticis, quibus cura animarum annexa eſt, quale eſt hæc Vicaria, præcipue obtineat, non ambiget, qui attenderit, quod ob incommoda ex amovibilitate Vicariorum Eccleſiarum Parochialium, Concilia, & notanter Concil. Trident. *Seſſ. 7. cap. 7. de Reformat.* ordinarint ut in Eccleſiis Parochialibus unitis Capitulis aut Monaſteriis provideretur per Vicarios *perpetuos*.

Hæc igitur Vicaria, licet non ſit in titulum Vicariæ perpetuæ erecta, nec conſequenter ſit verum Beneficium Curatum ſive Parochiale, nihilominus reputanda eſt perpetua ſive ad vitam Vicarii eo ſenſu quo paſſim Officia moribus noſtris, ac præſertim Brabantinis perpetua reputantur, ut nimirum ſine juſta cauſa eaque probata poſſeſſores inviti illis privari nequeant.

Ex hac perpetuitate Vicariæ ulterius concloditur Vicarium non poſſe, vita ſua durante, a Vicaria ſine cauſæ allegatione & probatione privari, aut in ejus pacifica poſſeſſione, functionibuſque ei annexis impediri aut turbari.

Cum autem Vicaria hæc ex ſua inſtitutione habeat annexam curam animarum, vi cujus tenetur Vicarius excipere confeſſiones ſuorum ſubditorum, eiſque annuntiare verbum Dei, ſequitur ex ipſa Vicariæ perpetuitate, quod in his functionibus obeundis impediri, aut turbari ſine cauſa probata nequeant.

Hinc perſpicuum ſit, nec revocationem approbationis ad excipiendas confeſſiones aut concionandum huic Vicario ſine cauſæ allegatione & probatione eripi poſſe.

Hac quippe revocatione in uſu ſuæ Vicariæ *via facti* ad ſolum beneplacitum Ordinarii impediretur & turbaretur, cui perpetuitas Officiorum directe contrariatur.

Sed reponet Ordinarius: Vicarius ab Ordinario curam animarum aut juriſdictionem non accepit, neque in qualitate Vicarii ad confeſſiones audiendas aut concionandum approbatus fuit; at duntaxat exiſtens Presbyter ſine ullo titulo Beneficii aut Officii quod curam animarum habet annexam, ſimpliciter approbatus fuit ad confeſſiones excipiendas & concionandum cum clauſula uſque *ad noſtram revocationem*: quæ approbatio cum ad libitum Ordinarii fuerit revocabilis priuſquam Vicariam accepiſſet, & jam & poſt eam acceptam revocabilis permanſit; præſertim quia hanc Vicariam ſine collatione aut inſtitutione vel approbatione Ordinarii, a Capitulo accepit, juriſdictionem a ſolo Plebano Matricis Eccleſiæ obtinuit.

Sane quidquid ſit, an facultas ad confeſſiones audiendas & concionandum data cum ea clauſula etiam ſimplici Presbytero nullum Beneficium aut Officium Curatum obtinenti ſine cauſa & ad libitum, quando id ſine infamia fieret: revocari queat, nec ne, quod non pauci in dubium vocant, nullatenus tamen caſui præſenti accommodari poſſet.

Licet enim daremus approbationem datam Presbytero, de quo in caſu, ad libitum, id eſt ſine expreſſione cauſæ revocari potuiſſe, priuſquam Vicaria ei collata eſſet; neququam tamen inde conſequens eſt eam ad libitum & ſine allegatione & probatione cauſæ revocari poſſe, poſtquam Vicariam ſeu Officium natura ſua perpetuum accepit.

Per hanc quippe revocationem ipſum Presbyterum via facti privaret realiter Vicaria & Officio natura ſua perpetuo, vel ſaltem in pacifico ejus uſu & functione impediret; quod perpetuitati officiorum repugnat, uti ex hactenus dictis patet: quod non contigiſſet, ſi facultatem excipiendi confeſſiones aut concionandi revocaſſet, dum nullum adhuc Officium obtinebat.

Neque conqueri poteſt Ordinarius, quod ſine ſuo conſenſu approbatio, quæ erat ad nutum & beneplacitum revocabilis, fiat irrevocabilis & perpetua ad vitam per aſſumptionem hujus Presbyteri ad Vicariam. Cum enim per Concordatum snni 1643. Archiepiſcopus voluerit ut e Presbyteris Oratorii ab Ordinario approbatis unus eſſet conſtituendus Vicarius in Eccleſia B. Mariæ Finis Terræ, idque vigore alterius Concordati; ſequitur quod Capitulum aſſumendo juxta tenorem Concordatorum unum *e* quinque his Presbyteris *approbatis* ad hanc Vicariam, etiam ipſa approbatio vigore ejuſdem Concordati ab Ordinario probati, ſortita ſit naturam hujus Vicariæ; ſive quod Ordinarius conſentiendo, ut unus e Presbyteris illis ſimpliciter approbatis, a Capitulo conſtitueretur Vicarius, una conſenſerit, ut ſi approbatus acciperet hanc Vicariam ſecundum naturam hujuſmodi Vicariæ, quæ eſt, ut ſit ad vitam perpetua, etiam conſenſerit, ut hujuſmodi approbatio ſufficeret ad dictam Vicariam obeundam; cum nihil aliud vi dicti contractus & conditionum requiratur.

Ex quibus omnibus concluditur ad primum, quod Archiepiſcopus non poſſit præfato Vicario auferre ſeu revocare approbationem antea conceſſam ad revocationem. Ad ſecundum, quod ſi Ordinarius revocet approbationem aut limitet juriſdictionem, ab ejuſmodi revocatione vel limitatione poſſit appellari etiam quoad effectum ſuſpenſivum.

Ita reſponſum Lovanii hac 24. Octob. 1701.

Z. B. Van Espen J. U. D. & SS. Can. Prof.
H. De la Hamayde J. U. D. & Anteceſſor primarius.
J. Heeys J. U. D. & Prof. Ordinar.
De Lonsux J. U. D. & SS. Can. Profeſſor primarius.

Digitized by Google

E.

CONSULTE

du Conſeil de Brabant ſur l'affaire du Prieur de Sevenborren ou Sept-Fontaines.

MONSEIGNEUR,

Nous avons examiné, & veu la Requête preſentée à Vôtre E. de la part de quelques Religieux Chanoines Reguliers du Cloître de Sept Fontaines; & l'avertiſſant de ce qui eſt du fait y mentionné, & du ſujet pour lequel il y a eu empêchement donné à l'execution de la Sentence rendue le 6. du mois de Decembre 1639. contre Pere Marc Maſtelyn Prieur du dit Cloître, par le General du Chapitre de Windeſſem, dirons ſous très-humble correction, qu'aiant le dit Pere Prieur appellé de la Sentence contre lui rendue par le dit General, & deſirant eſtre ouy en ſa juſtification, & defenſes, par devant le Juge Eccleſiaſtique, ſi eſt ce, que non obſtant la dite appellation interjettée, le dit General, avec quelques autres Prieurs du même Ordre a ipſo facto *établi Frere Florentius de Nipholts, un des Supplians pour Prieur du dit Cloître, ſans vouloir en aucune maniere deferer à la dite appellation, depoſſedant le dit Pere Maſtelyn de la dite charge de Prieur, ce qu'étant parvenu à connoiſſance des plus plus proches parens d'iceluy Maſtelun, ils ſe ſont en vertu des privileges de Brabant, & notamment de la joyeuſe Entrée rendus plaintifs par Requête à ce Conſeil le 4. du mois de Janvier 1640. contendant afin, que pour n'avoir le dit General deferé au dit appel, la dite deſtitution & deportement de Prieur en la perſonne du dit Maſtelyn fut caſſé & annullé, & ſuivant ce declaré, que le dit General, & tous ceux à qu'il appartiendroit, l'auroient à reconnoitre pour Prieur du dit Cloitre du moins par proviſion, & juſqu'à ce qu'en la dite matiere d'appel autrement ſeroit ordonné; laquelle Requête aiant eſté communiquée aux ſuſdits General & Prieur aians donné la dite Sentence, procès s'eſt formellement emeu & inſtruit juſqu'à Duplique: du quel aiant eſté fait rapport en plein Conſeil, & les merites de la cauſe d'une & d'autre part examinez & conſiderez, a eſté declaré par Seutence rendue le dernier d'Aouſt 1640. que la reintegration provisionelle du dit Prieur tiendroit lieu, & ſortiroit ſou effect, tant & juſqu'à ce qu'en matiere d'appel par les Juges Eccleſiaſtiques par Sentence diffinitive autrement ſeroit ordonné, & que les dits Religieux auroient cependant à recounoitre le dit Maſtelyn pour Prienr legitime du dit Cloitre de Sept-Fontaines, comme ils ont depuis fait; & entendons que le dit Prieur au Chapitre General dernierement tenu y a eſté declaré & reconnu pour tel, non obſtant que parties ſont par le dit Juge Eccleſiaſtique admiſes à preuve des faits par eux reſpectivement preſenté en la dite matiere d'appel; moyennant quoy eſperons avoir ſatisfait aux commandemens de V. E. à laquelle baiſons très-humblement les mains, prians Dieu de la conſerver. Bruxelles 22. Juin 1643.*

CONSULTUM

Conſilii Brabantiæ circa negotium Prioris in Sevenborren vel Septem-Fontium.

DOMINE,

Examinavimus & vidimus Supplicam præſentatam Veſtræ Excellentiæ ex parte aliquorum Religioſorum Canonicorum Regularium domus Septem Fontium; & eam admonentes de his quæ ad rem faciunt vel factum ſpectant, ſimul & rationem quare Sententia lata 6. Decembris anni 1639. non ſortita fuerit executionem contra Patrem Marcum Maſtelyn Priorem dictæ domus, per Generalem Capituli Wideſſemenſis, dicemus ſalva humillima correctione, quod cum dictus Pater Prior a Sententia contra ſe lata per dictum Generalem appellaſſet, cupiens audiri in ſua juſtificatione & ſuis defenſionibus coram Judice Eccleſiaſtico, nihilominus non attenta dicta appellatione acceptata, dictus Generalis cum aliquibus aliis Prioribus ejuſdem Ordinis *ipſo facto* conſtituit Fratrem Florentium de N. unum ex Supplicantibus in Priorem dictæ domus, depellendo ſeu a poſſeſſione detrudendo ab officio Prioris dictum Patrem Maſtelyn nulla attentione facta ad dictam appellationem, de quo informati agnati propinquiores ejuſdem vigore Privilegiorum Brabantiæ, & ſpeciatim feſtivi introitus, querelas ſuas per Supplicam ad hoc Concilium 4. Januarii 1640. detulerunt poſtulantes, cum dictus Generalis nullatenus obſecutus fuerit dictæ appellationi, dicta deſtitutio & depoſitio Prioris in perſona dicti Maſtelyn caſſetur & annulletur, & inſuper declaretur eumdem a dicto Generale & ab omnibus quorum erit eſſe agnoſcendum in Priorem dictæ domus ad minimum proviſionaliter, donec in materia præfata appellationis aliter ordinetur. Hæc Supplica communicata dictis Generali & Priori, lis formaliter mota & ventilata fuit uſque ad Duplicam: quo relato in pleno Conſilio, & meritis ex utraque parte examinatis & ponderatis, declaratum fuit Sententia lata ultima Auguſti anni 1640. redintegrationem proviſionalem dicti Prioris habere locum & ſortiri effectum ſuum, tamdiu & donec aliter in materia appellationis a Judicibus Eccleſiaſticis Sententia definitiva ordinaretur & ſtatueretur, & dictos Religioſos interim agnituros in legitimum Priorem domus Septem-Fontium dictum Patrem Maſtelyn ſicut fecerunt; & intelligimus dictum Priorem in Capitulo Generali nuper habito fuiſſe declaratum & agnitum talem, licet a Judice Eccleſiaſtico partes ſint receptæ ad probandum facta ab iiſdem reſpective præſentata in præfata appellationis materia. His mediantibus ſperamus a nobis factum fuiſſe ſatis mandatis Veſtræ Excellentiæ, cui humillimam ſalutem dicimus, Deum rogantes ut ipſam conſervet. Bruxellis 22. Junii 1643.

F.

DECRETUM CONSILII FLANDRIÆ.

Contra Epiſcopum Iprenſem procedentem pendente recuſatione.

Celſis ac Potentibus Domini Conſilii Flandriæ.

Dominus ac Magiſter Joannes Leenſane exhibet Curiæ, quod a Sua Majeſtate obtinuerit Apoſtillam hic junctam de data 17. Martii 1668. qua Curia auctoriſatur ad diſponendum ſuper petitione Supplicantis, *ut* SUSPENSIO A DIVINIS *ad onus ipſius lata teneatur in ſuſpenſo:* & cum in Curia Libellus Supplicantis adhuc exiſtat,

Rogat ut ſuper petitione Supplicantis Curia dignetur diſponere. Quod faciendo, &c BOGAERT Pr.

APOSTILLA.

Curia, omnibus viſis, ac memor Libelli ex parte Supplicantis Suæ Majeſtati exhibiti in *materia oppreſſionis*, huc miſſi, ad diſponendum deſuper per Decretum de data 30. Martii 1666. quo Curia ad eumdem finem autoriſata fuit in quantum neceſſe foret, una cum ulterioribus Ordinationibus in finem & cum Decreto proviſionalis relaxationis de 2. Aprilis ſubſecuti, inſuper etiam cum pœnalibus Decretis ad ipſum executioni mandandum, & quod ulterius hac in cauſa actum fuit, cum proviſionibus Juſtitiæ conceſſis ad onus Godefridi *Sanctus* adverſus Supplicantem Promotoris officio functi, Litteris citatorialibus Capellani Reverend. Epiſcopi Iprenſis Ægidii Molarcha, ac ulterioribus Officii functionibus occaſione attentatorum & exceſſuum de quibus in lite actum eſt, ac nominatim reflexione habita ſuper Ordinatione de 26. Junii 1666. qua, ad querelas Supplicantis quod præfatus Epiſcopus *in præjudicium Recurſus ſui in prædicta materia oppreſſionis & recuſationis ſuæ perſonæ* (in quo jam inde fuerat proceſſum ad nominandum arbitros (comminatus eſſet a Divinis ſuſpendere & ad eumdem finem citari mandaſſet, Curia proviſionaliter ſuſpendit proceſſum coram dicto Epiſcopo de quo quæſtio, ac interdixit tam ipſi quam Officiali ſuo ac Promotori, ulterius progredi, & omnem viam facti ſub pœna 200. aurearum coronarum committendarum, viſo inſuper Decreto Suæ Majeſtatis de 17. currentis, quo Curia iterato auctoriſata eſt ad diſponendum ſuper petitione Supplicantis in hoc facta, & omnibus perpenſis in *pleno Conſilio*, Curia relaxat Supplicanti commiſſionem attentati. cum CLAUSULA SUSPENSIVA EFFECTUS SUSPENSIONIS *hic memoratæ*, & iterato Interdicto ipſi Epiſcopo quidquam ulterius attentandi ſub pœna Decreti mulctæ comminatæ 200. aurearum coronarum & arreſti bonorum ejus temporalium. Actum 21. Marti 1668. Signatum, H. D'HANE.

Aen Hooge ende Mogende Heeren van den Raede in Vlaenderen.

HEer ende Meeſter Joannes Leenſane gheeft den Hove te kennen dat hy van ſyne Majeſteyt heeft verckregen de medegaende Apoſtille in daeten 17. Maerte 1668. daer by t'Hof is geauthoriſeert om t'ordonneren op Suppliants verſoeck dat de SUSPENSIE A DIVINIS t' ſynen laſte gegeven ſoude moghen worden gehouden in ſtaete, *ende ſoo t'Hove noch is ruſtende Suppliants Requeſte ten dien effecte gepreſenteert,*

Bidt dat t'Hof ſoude gedient weſen op Suppliants verſoeck te ordonneren, t'welcke doende; &c. BOGAERT *Pr.*

APOSTILLE.

T'Hof al geſien ende memoratif ſynde van de Requeſte by den Suppliant aen ſyne Majeſteyt gepreſenteert in materie van oppreſſie *alhier geſonden om daer over te diſponeren by Decreet van den* 30. *Maerte* 1666. *waer by het Hof ten ſelven eynde geauthoriſeert is geweeſt voor ſoo veel als noot ſoude moghen weſen, benevens de voordere Ordonnantie tot ende met het Decreet van de Proviſionele ſlaekinge van den tweeden April daer naer, voorts oock van de penaele Drecceten om het ſelve ter executie te leggen ende t'gene voorder in de ſaecke ghedegen is geweeſt mits de proviſien van Juſtitie verleent ten laſte van Godeſridus* Sanctus *teghen den Suppliant gedaen hebbende het Officie van Promoteur, de beſchryf-brieven van den Capellaen van den Eerweerdighen Biſſchop van Iperen Ægidius Molarcha ende de voordere devoiren van Officie ter oorſaeken van de attentaten ende exceſſen ten proceſſen geroert, ende namentlyck gelet op de Ordonnantie van den* 26. *Juny* 1666. *waer by op de clachte van den Suppliant, dat den voornoemden Biſſchop* in prejudicie van ſyn recours in de voorſz. materie van oppreſſie *ende van* recuſatie van ſynen perſoon, *waer inne alreede voorts geprocedeert was tot het noemen van arbiters, hem gecomineert hadde* te ſuſpenderen a divinis, *ende doen daegen ten ſelven effecte, het Hof by proviſie in ſtaete gegehouden heeft de proceduren voor den voorſz. Biſſchop dies queſtie roert, ende geinterdiceert ſoo aen hem als aen ſynen Officiael ende Promoteur daermede voorts te vaeren, mitsgaders alle voordere wegen van feyten op pene van te verbeuren de ſomme van* 200. *goude Croonen, geſien boven dien t'Decreet van de Majeſteyt van den* 17. *deſer, waer by het Hof andermael gheauthoriſeert is, omme te diſponeren op het verſoeck van den Suppliant in deſer gedaen, ende op alle geleth in* vollen Raede, *t'Hof accordeert aen den Suppliant* commiſſie van attentaet met CLAUSULE VAN STAET VAN HET EFFECT VAN DE SUSPENSIE in deſen gheroert, *ende iterative iterdictie aen den Biſſchop van iet voorders t'attenteren op peyne van het Decretement van de gecommineerde boete van* 200. *goude Croonen ende ſaiſiſſement van ſyn temporel. Actum den* 21. *Martii* 1668. *Ondertoekent, H. D'HANE.*

SENTEN-

G.

SENTENTIA CONSILII BRABANTIÆ

Pro Manutenentia Paſtoris S. Catharinæ Bruxellis.

Heer GUILIELMUS VANDE NESSE Paſtoor van S. Jans tot Molenbeke, ende S. Catharina binnen deſe Stadt Bruſſele, Suppliant.

Syne Hooghvveerdigheydt den Heere ARTSBISSCHOP VAN MECHELEN, Geinſinueerde.

GHeſien in Syne Majeſteits Souvereynen Raede geordonneert in Brabant, die Requeſte by den Suppliant aldaer gepreſenteert den 31. *Auguſti* 1706. *by de welcke hy te kennen gaff, dat aen den voorſz. Raede bekent waeren de moyelyckheden hem voor deſen aengedaen door den Heere Geinſinueerde, midtſgaeders hoe dat hy nyt krachte van Koninckklycke Brieven van* Cachet *aldaer ghevoeght n.* 1. *hem geinſinueert op den* 22. *Januarii* 1704. *hadd moeten vertrecken uyt deſen Lande, waer naer het gheheurt was dat hy in den voorleden Winter met permiſſie van't Hof, hem vergunt ter oorſaecke van die ſieckte van ſyne Moeder, ſynde ghekommen binnen deſe Stadt, ende willende aen den voorſz. Heere Geinſinueerde bethoonen ſyne eerbiedinghe ende ghehoorſaemheydt, hadde aen den ſelven gepreſenteert Requeſte gevoeght n.* 2. *hopende door deſe ſyne ſubmiſſie te verſoenen 't gemoedt van den voorſz. Heere Geinſinueerde, en ſoo verre te beweghen, dat het hem ſoude gelieven den voorſz. Brieven van* Cachet *doen ceſſeren, ende inder daedt deſe Requeſte aen den Heere Geinſinueerde behandight zynde door den Heere Borghemeeſter van Bruſſele, hadde hem ſoodaenigh behaeght, dat hy om dem vraege van den Suppliant tot te ſtaen, niet anders en was verſoekende dan dat den ſelven afflegghende alle ſaecken hem niet raeckende, ſigh teenemael ſoude beſteden in de functie Paſtoreel: doch het ghewenſt gevolgh was verhindert geworden door den Heere Vicarius General van Suſteren, den welken ter occaſie van de voorſz. Requeſte, ende ongetwyffelt door de directie van de Paters Jeſuiten, hadde aen den Suppliant gheſchreven den gevueghden Brief ſub n.* 3. *hem daer inne houdende precieſelyck ſuſpect in materie van Religie, van welke ſuſpicie hy ſigh ſoude moeten Canonickelyck ende authentickelyck expurgeren met de Antwoorde op* 46. *Interrogatorien vervult van cavillatien op de maniere aen den Suppliant ten hooghſten injurieus, ende tegens het expres Breve van Innocentius den XII. annex num.* 4. *geapprobeert dorr Syne Coninckklycke Majeſteyt Carolus den II. glorieuſer memorie, ende by deſen Hove gelaudeert in de Conſulte aen ſyne Hoogheydt* 13. *April* 1696. *vermits Syne Heyligheydt by het ſelve Breve de Biſſchoppen van 't Nederlandt hadde vermaent ende gepreſcribeert de maniere op de welcke ſy aengaende het Formulier van den Eedt moeſten voortſgaen, ordonnerende ten eerſten,* Datſe tegen alle en een ieder, van wat ſtaet, graet en conditie ſy zyn, die door eene temeraire verſtoutinge de vyf Propoſitien (*van Janſenius*) in de Ordonnantien van Innocentius X. en Alexander VII. alſoo verdoemt puplickelyck oft particulierelyck, 't zy in de Scholen, 't zy in de Sermoo-

Dominus GUILLELMUS VANDE NESSE *Paſtor S. Joannis in Molenbeke, & S. Catharinæ in hac Civitate Bruxellenſi, Supplicans.*

Reverendiſſimus Dominus ARCHIEPISCOPUS MECHLINIENSIS, *Inſinuatus.*

VIſo in Supremo Suæ Majeſtatis Conſilio Brabantiæ Libello ſupplice Supplicantis ibidem exhibito 13. Auguſti 1706. quo declarabat, dicto Conſilio notas eſſe difficultates ſibi antehac cauſatas a Domino Inſinuato, inſuper quomodo vi Litterarum Regiarum *de Cachet* ibidem junctarum ſub num. 1. ſibi inſinuatarum 22. Januarii 1704. ex hac Patria diſcedere fuerit coactus; deinde evenerit, quod hyeme præterita cum permiſſione Curiæ ſibi conceſſa, occaſione morbi Matris ſuæ in hanc civitatem ingreſſus, atque deſiderans præfato Domino Inſinuato exhibere ſuam reverentiam & obedientiam, præſentaverit eidem Libellum ſupplicem junctum ſub num, 2. ſperans hac ſua ſubmiſſione conciliare animum dicti Domini Inſinuati, & eo uſque permovere, ut prædictas Litteras *de Cachet* ceſſare facere dignaretur; & revera Libellus ille ſupplex in manus Domini Inſinuati traditus per Dominum Conſulem Bruxellenſem, adeo ei placuerat, ut ad petitioni Supplicantis annuendum nihil aliud requireret, quam ut Supplicans, depoſitis omnibus negotiis ad ſe non pertinentibus, totum ſe impenderet functionibus Paſtoralibus. Verum optatus ſucceſſus turbatus fuit per Dominum Vicarium Generalem Van Suſteren, qui occaſione prædicti Libelli ſupplicis, & indubie directione Patrum Jeſuitarum, Supplicanti ſcripſerat Epiſtolam junctam ſub num. 3. eum in illa tenens præciſe ſuſpectum in materia Religionis, a qua ſuſpicione ſe canonice & authentice expurgare teneretur Reſponſo ad 46. Interrogatoria repleta cavillationibus modo Supplicanti ſumme injurioſo, & contra expreſſum Breve Innocentii XII. annexi ſub num. 4. & approbati a Sua Regia Majeſtate Carolo II. glorioſæ memoriæ, & laudati ab hac Curia in Conſulta Suæ Celſitudini 13. Aprilis 1696. cum Sua Sanctitas eodem Brevi Epiſcopos Belgii monuiſſet & præſcripſiſſet modum quo circa Formularium juramenti deberent procedere, ordinandi imprimis, *Ut contra omnes & quoſcumque cujuslibet ſtatus, gradus, & conditionis exiſtant, qui auſu temerario.... quinque propoſitionis* (Janſenii) *ſic damnatas in Conſtitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII. publice vel privatim, tam in Scholis, quam in Concionibus, verbo vel ſcripto defendere præſumpſerint, ſervato tamen Juris ordine, procedant.* Poſt quæ proſequebatur Sua Sanctitas: *Præterea Fraternitatibus veſtris injungendum duximus, prout per præſentes injungimus, ut pro veſtra pietate & prudentia facultate illa, qua per Conſtitutionem Apoſtolicam muniti eſtis, ita Formularii ſubſcriptionem, ſeu juramentum ad praxim reducatis, ut in exigendo juramento prædicto zelus & charitas veſtra quam maxime eluceat, ne alicujus*

Digitized by Google

fama indebite lædatur, aut detractionibus & murmurationibus locus detur. Finaliter præſcribebat Sua Sanctitas hanc juſtam regulam: *Demum ad extinguenda Theologorum jam pridem inter ſeſe excitata diſſidia, Fraternitatibus veſtris, quantum in Domino poſſumus, præſentibus noſtris mandatis injungimus, ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſinatis, niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe, aut tenuiſſe; nec quemquam ſub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, beneficiis, gradibus, concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittatis, niſi ſervato Juris ordine eam pœnam, quæ Viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit.* Erat autem evidens quod hæ juſtæ Pontificiæ ordinationes nullatenus obſervatæ fuerint in declarando Supplicantem ſuſpectum in materia Religionis, prout prædictus Vicarius Generalis facere auſus eſt; cum Supplicans, non ſolum nullam quinque damnatarum propoſitionum Janſenii unquam docuiſſet, nec ſcripto, nec ore tenus, nec in publico, nec in communi, verum etiam eaſdem tertio abjuraſſet ſecundum Formularium Alexandri VII. & populum ſuum docuiſſet contrarium præfato errori, ita ut ſumme impertinens eſſet ei tanquam prætenſe ſuſpecto exhibere ſupraſcripta 46. Interrogatoria, eumque velle cogere ad deſuper reſpondendum: atque ita, re infecta, reverti coactus fuerat ad exilium e quo ad Dominum Van Suſteren miſerat Reſponſum junctum num. 5. quo cum ei non eſſet ſatisfactum, coactus fuerat Supplicans in ſuo exilio permanere, donec vigor ſupradictarum Litterarum *de Cachet* evanuerat per mutationem ſupremi domini in has ditiones, cujus favore Supplicante 3. Junii 1706. veſperi vix reverſo in hanc civitatem, poſtera die mane ei per Promotorem Curiæ Spiritualis ex parte Domini Archiepiſcopi inſinuabatur Epiſtola juncta ſub num. 6. qua Dominus Inſinuatus via facti procedens in cœpto opere ſui Vicarii Generalis abſque ulla forma Juris attentaverat Supplicantem ſuſpendere ab omnibus Paſtoralibus functionibus, cum revocatione facultatis concionandi & confeſſiones audiendi, &c. in quo videbatur directe contraventum eſſe præcitato Brevi Innocentii XII. & Supplicantem contra omne jus & rationem infamatum cum magno ſcandalo ſuæ Parochiæ & totius hujus civitatis, & quorumcumque locorum ad quæ rumor prædictæ ſuſpenſionis pervenerat; quandoquidem eodem Brevi, quod unice acceptari poterat ut placetatum in hiſce ditionibus Regia approbatione, tam ſtricte mandatum eſſe omnibus Epiſcopis: *Ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſinant, niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit aliquam ex his Propoſitionibus docuiſſe aut tenuiſſe, nec quemquam ſub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, beneficiis, concionibus habendis, aut alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittant, niſi ſervato Juris ordine eam pœnam commeruiſſe probatum fuerit.* Multo minus Dominus Inſinuatus, quod ei a Sua Sanctitate mandatum fuerat impedire, ipſe poterat exequi, *nullo ſervato Juris ordine*, adverſus Supplicantem prædicta ſuſpenſione, profecto magis injurioſa & ſcandaloſa, attenta Paſtorali qualitate quam poſſidebat *jure acquiſito*, quam ſi ipſum aut quemvis alium repuliſſet ab aliquo Paſtoratu aut Eccleſiaſtica functione *jure nondum quæſito, ſed acquirendo, juxta illud: Turpius ejicitur quam non admittitur hoſpes*: notanter in circumſtantia qua Supplicans liberatus ab oppreſſione ſua & Litteris *de Cachet* pridie reverſus fuerat ab exilio ſuo, magno cum gaudio ſuorum Parochianorum, qui deſiderabant Paſtorem ſuum videre reſtitutum in ſuis functionibus, & audire intermiſſas inſtructiones Chriſtianas, quibus ſe rurſum privatos invenerant per hanc præcinen mondelinx oft ſchriſtelyck, ſich vermeten ſullen hebben vour te ſtaen, ſy tegen de ſelve moeten voorts gaen, nochtans onderhoudende d'ordre van 't Recht. *Waer naer vervolgde ſyne Heyligheyt*: Daerenboven vvy hebben geoordeelt te moeten aen U E onſe Broeders bevelen, gelyck vvy bevelen door deſe, dat gy volgens U E ſieght moedigheyt en voorſichtigheyt, door die macht met de vvelcke ghy door de Apoſtolycke Ordonnantie gevvaepent ſyt, de onderteckeninge van 't Formulier of den Eedt ſoo in 't vverck leght, dat in den voorſz. Eedt te vraegen uheden iever en liefde ten hooghſte vvtſchyne, op dat niemants ſame onvvettelyck gequetſt en vvorde, noch occaſie gegeven en vvorde aen laſteringen en opſpraken. *Eyndelyck preſcribeerde Syne Heylighyt deſen rechtveerdighen reghel*: Ten leſten om uyt te bluſſchen de verſchillen der Theologanten, de vvelcke nu over lanck tuſſchen hun op gereſen ſyn, vvy belaſten door deſe onſe tegenvvoordige bevelen aen U E onſe Broeders, ſoo vael als vvy inden Heere konnen, dat gy op geender maniere en ſult verdragen dat jemant door die onbepaelde beſchuldinge en hatelyken name van Janſeniſtereye ſal bekladt oft genoemt vvorden, ten zy dat eerſt vvettelycke ſal gebleken zyn dat hy ſuſpect is van eene van die Propoſitien geleert oft gehouden te hebben: noch dat ghy niet en ſult toelaeten, dat jemand op dit pretext ſal vervvorpen vvorden van Officien, Ampten, Beneficien, Graden, en prediken oft van eenige andere geeſtelyke bedieninge, ten zy datmen onderhoudende d'ordre van't Recht ſal betoont hebben, dat hy die ſtraffe, die anders aen Catholyke mannen ſeer ſvvaer is, verdient heeft. *T was auten evident dat deſe rechtveerdihe Pauſelycke Ordonnantien geenſins en waeren geobſerveert gheweeſt in den Suppliant te verklaeren ſuſpect in materie van Religie, gelyck den voorſz. Vicarius Generael halde derven doen, ghemerckt den Suppliant niet alleen geene der verboden vyff Propoſitien van Janſenius nyt hadde geleert, noch ſchriftelyck, noch mondelincx, noch in't publieck, noch in't gemeyn, maer oock de ſelve drymael aff gheſworen volghens het Formulier van Alexand. den VII. en ſyn volck geleert contrarie aen de voornoemde dolinge, inder voeghen dat het ten uyterſten impertinent was aen hem als pretenſelycke ſuſpect voor te houden de voorſz. 46. Interrogatorien, ende hem daer op te willen doen antworden, ende aldus hadde hy,* re infecta, *weder moeten vertrecken naer ſyn ballinghſchap, uyt het welck hy aen den Heere van Suſteren halde geſonden d'Antwoorde ghevoeght num. 5. met de welcke den ſelven niet voldaen zynde, hadde den Suppliant in ſyn ballinghſchap moeten blyven, tot dat kracht den voorſz. Brieven van Cachet was komen te verdwynen door de veranderinge van d'heerſchappeye over deſe Landen, onder faveur van de welcke den Suppliant op den 3. Junii 1706. t' ſavonts nauwelyck zynde gearriveert binnen deſe Stadt, ſoo hadde men hem s'anderendaeghs ſmorgens door den Promotor van't Geeſtelyck Hoff, van weghens den Heere Arts-Biſſchop geinſinueert den gevueghden Brief num. 6. waer by den Heere Geinſinueerde feytelyck voortſgaende in het voorbegonnen werck van ſynen Vicarius Generael ſonder eenige formen van Recht, hadde ondernomen den Suppliant te ſuſpenderen van alle Paſtorele functien, met wederroepinghe van de faculteyt van predicken ende bichthooren, &c. waer inne men ſagh directelyck gecontraveneert te zyn aen het voorſz. Breve van Innocentius den XII. ende den Suppliant tegens alle Recht ende redene geinfameert tot groot ſchandael van ſyne Parochie ende van deſe gheheele Stadt, ende alomme elders alwaer de voorſz. ſuſpenſie ruchtbaer was geworden, naedemael by het ſelve Breve't welck men alleen konde aennemen voor geplaceteert in deſe Landen door de Coninclycke Approbatie,*

ſoo

Digitized by Google

ſoo ſtrictelyck belaſt was aen de Heeren Biſſchoppen, datſe op geender manieren en ſouden verdragen, dat jemandt door die onbepaelde beſchuldinge en hatelycken name Janſeniſtereye ſoude beklad oft genoemt vvorden, ten zy dat eerſt vvettelyck ſoude gebleken ſyn, dat hy ſuſpect vvas van eene van die Propoſitien geleert oft gehouden te hebben: noch en ſouden toelaten dat jemandt op dat pretext ſoude vervvorpen vvorden van Officien, Ampten, Beneficien, Prediken, oft eenige andere geeſtelycke bedieninge, ten vvare dat men onderhoudende d'ordre van 't Recht ſoude betoont hebben, dat hy die ſtraffe verdient hadde. *Veel min hadde den Heer Geinſinueerde, 't gene hem by Syne Heyligheydt geordonneert was te beletten, ſelf moghen uyt wercken,* ſonder eenige ordre van 't Recht te onderhouden, *teghens den Suppliant by de voorſz. ſuſpenſie, zynde in der daedt meer injurieus ende ſchandaleus, aengemerkt de Paſtorele qualiteyt waer mede den ſelven bekleedt was* door 't Recht 't vvelck hy nu hadde, *als wel dat men hem ofte jemandt anders ſoude hebben gerepelleert van eenige Paſtorye oft Eccleſiaſtique functie* in de vvelcke hy noch geen recht en hadde, maer ſtont het ſelve te bekomen, volgens deſe ſpreuke: Eenen gaet vvort met meerder ſchande uyt gejaeght, als niet ontfangen: *behoudelyck dat in d'omſtandicheyt dan den Suppliant ceſſerende van ſyne oppreſſie ende brieven van* Cachet *gerevertcert was s'daeghs te vooren uyt ſyn balliniſchap tot groote blyſchap van ſyne Parochianen, die verlanghden van haeren Paſtoor te ſien herſtelt in ſyne functien, ende van hem te hooren te geintermitteerde Chriſtelycke Leeringen, waer van ſy haer wederom gepriveert hadden gevonden door die geprecipiteer de ſchandaleuſe ſuſpenſie, waer uyt men redenen hadde gehadt van te oordeelen dat de verſchreven brieven van* Cachet *waeren beſorght geweeſt door den Heere Geinſinueerde, den welcken anderſſints ſich mede hadde moghen verheughen van dat den Heere Paſtoor verloſt zynde van de voorighe oppreſſie, was wedergekeert naer ſyne Parochie, zynde voorts verre van daer dat ten regarde van den Suppliant ſoude zyn gebleken* vvettelyck in *conformiteyt van het voorſz. Breve,* dat hy ſuſpect ſoude vveſen van eene van die vyf Propoſitien geleert oft gehouden te hebben, *dat hy nequidem, 't zy extrajudicielyck metter minnen ofte anderſſints van wegens den Geinſinueerde oyt vermaent was geweeſt, veel min geconvinceert van eenige dolinge ofte quale leeringe: wat meer was, alſwanneer hy naer de voorſz. ſuſpenſie hadde verſocht te weten de redenen waer om men hem ſuſpect was houdende, hadde den voorſz. Vicaris Generael Van Suſteren geantwoort die redenen te ſullen geven alſt wanneer hy in rechte ſoude weſen, relaes totte verclaringhe ſub num. 7. Vervolghens was de voorſz. ſuſpenſie geſchiet, ſonder dat alnoch wettelyck conſteerde van die pretenſe ſuſpicie, ofte dat geprobeert was* volgens ordre van Recht, *dat den Suppliant de pene van alſulcke ſuſpenſie, ſoude verdient hebben, gelyck het ſelve nochtans verheyſcht wiert by het voorſz. Breve, waer tegens ook was ſtrydende de forme van de geſtudeerde Interrogatorien, op de welcke den voorſz. Heere Van Suſteren hadde gepretendeert dan den Suppliant ſoude hebben affirmative t'antwoorden, gemerckt dat by het voorſeyde Breve geproſcribeert wiert den regel van liefde,* dat in den eedt te vragen (en diergelycke Formulieren) den iver en liefde der Biſſcoppen ſoude uyt-ſchynen, op dat niemants fame onvvettelycke ſoude gequetſt vvorden, oft occaſie gegeven aen laſteringen en opſpraken; *daer ter contrarien door de gevraeghde antwoort,* de vvelcke vvaerachtelyck vvas eene Canonike purge, en door de vvelcke jemant infaem gemaeckt vvort, *materie wierde gegeven aen des Suppliants vyanden, ende andere quaetwillige menſchen van hem te calumnieren als oft hy*

pitatam & ſcandaloſam ſuſpenſionem, quæ occaſionem præbuerat judicandi, ſupraſcriptas Litteras *de Cachet* a Domino Inſinuato fuiſſe procuratas, qui alioquin una gaudere debuerat, quod Dominus Paſtor a priori oppreſſione libertatus, reverſus eſſet ad Parochiam ſuam: ulterius quod longe aberat, ut de Supplicante conſtiterit *legitime* in conformitate ſuprascripti Brevis, *quod foret ſuſpectus docuiſſe aut tenuiſſe aliquam ex damnatis quinque Propoſitionibus, ut nequidem* ſive judicialiter, ſive extrajudicialiter, ſive amicabiliter, aut alio modo ex parte Domini Inſinuati monitus fuerit, multo minus convictus alicujus erroris aut malæ doctrinæ: & quod plus erat, quando poſt dictam ſuſpenſionem Supplicans rogaverat rationes ob quas ſuſpectus haberetur, reſponderat prædictus Vicarius Generalis Van Soſteren, ſe rationes daturum cum juridice requireretur, ut conſtat ex declaratione ſub num. 7. conſequenter prædicta ſuſpenſio facta fuerat, antequam legitime conſtaret de prætenſa ſuſpicione, vel probatum erat *ſervato Juris ordine*, Supplicantem pœnam ejuſmodi ſuſpenſionis commeruiſſe, quod tamen præſcripto *Brevi* requirebatur, cui etiam repugnabat forma compoſitorum artificio Interrogatoriorum, ſuper quibus præfatus Dominus Van Suſteren prætenderat, Supplicantem debere affirmative reſpondere, cum in præcitato *Brevi* præſcriberetur regula charitatis, *ut in exigendo juramento* (& ejuſmodi formulis) *zelus & charitas Epiſcoporum eluceat, ne alicujus fama indebite lædatur, aut detractionibus & murmurationibus locus detur;* ubi e contra petito reſponſo, *quæ vere erat purgatio canonica, & per quam quis notatur infamia,* dabatur materia inimicis Supplicantis aliiſque malevolis hominibus eum calumniandi ac ſi fuiſſet infectus erroribus & hæreſibus, & ideo meritus fuiſſet pœnam exilii, prout jam inde plures fingere & ubique ſpargere auſi ſunt cum detractione & læſione honoris Supplicantis: proinde D. Van Suſteren debuerat fuiſſe contentus reſponſo quod Supplicans ei miſerat, utpote conformi iis quæ ſecundum tenorem ſæpe dicti *Brevis* tantum poterant ab eo requiri; conſequenter contra ejuſdem tenorem non erat etiam permiſſum Domino Inſinuato poſt reditum Supplicantis inſiſtere prædictæ purgationi Canonicæ ſuper propoſitis Interrogatoriis, & ſub prætextu ſatisfactionis non ſufficientis, eumdem præcipitanter *& nullo ſervato Juris ordine* ſuſpendere a Paſtoralibus ſuis functionibus, cum revocatione facultatis confeſſiones audiendi & concionandi, prout Dominus Inſinuatus fecit abſque ulla præcedente paterna monitione, correctione, vel declaratione, quod Supplicans Epiſtola ſua num. 5. exhibita non ſatis ſe explicuiſſet, abſque ulla prævia citatione aut comminatione pœnæ, ſine informatione præparatoria per Officium capta ſuper delicto, quæ tamen erat fundamentum omnis proceſſus adeo neceſſarium, ut ejus omiſſio nullum redderet totum proceſſum, etiam caſu quo reus crimen eſſet confeſſus; abſque eo quod Procurator Officii actionem intentaſſet libello continente puncta gravaminum, abſque expreſſione ullius articuli fidei ſuper quo Supplicans poſſet eſſe ſuſpectus. Atque hæc omnia ita acta fuerant per Dominum Inſinuatum poſtquam tertio recuſatus fuerat ob rationes adeo capitales ut ſupra, & tertio requiſitus ad eligendum Arbitros qui cauſam recuſationis deciderent, quod hactenus noluerat, & interim ſe gerebat ut Judicem, & quidem modo tam irregulari, dans per hoc ſigna evidentia averſi a Supplicante animi ſui, & anſam credendi quod cum Litteræ *de Cachet* exſpiraſſent, hæc Sententia, ut ſuccederet in locum Litterarum, concertata fuerat cum Patribus Jeſuitis, quorum conſilio, miniſterio & ſpiritu Dominus Inſinuatus & Vicarius ejus Generalis Patribus illis addictiſſimi totaliter ſe gubernari ſinebant, & qui Patres veroſimiliter non facile obliviſcentur, quod Supplicans eos a concionando

cionando & catechizando in Eccleſia ſua & Parochia gratias agendo amoverat, & varias lites adverſus eos ſuſtinuerat ſuper functionibus Paſtoralibus, quibus ſe immiſcere non poterant, ſecundum ſuam in Belgium admiſſionem: alias nulla erat ratio tenendi Supplicantem ſuſpectum in materia religionis, & ſub hoc affectato & calumnioſo prætextu eum ſuſpendendi à ſuis functionibus Paſtoralibus; maxime cum, poſtquam inimici ejus initio ſui exilii eum Decreto publico ſub num. 8. proclamari curaverant per totam Diœceſim Leodienſem tanquam ſuſpectum de hæreſi, & quod eam ob cauſam cum aliis quibuſdam factus exul e Belgio, ab omnibus fidelibus evitari deberet *tanquam in effectu excommunicatus*, ipſe Supplicans ejuſque Parochiani ſuper eo, moderno Pontifici Clementi XI. conqueſti fuerant Epiſtola juncta ſub num. 3. & 10. & Sua Sanctitas hoc modo informata de integritate fidei Supplicantis, ſupraſcriptum Leodienſe Decretum prompte revocari & annullari curaverat, prout patebat ex Acta revocationis juncta num 11. Dominus autem Inſinuatus hæc non ignorans, equidem volebat Supplicantem tenere ſuſpectum de hæreſi, ut eo prætextu aliud medium inveniret, quo ſubſiſteret effectus Litterarum *de Cachet*, cum jam annullandæ forent reviviſcente privilegio *Læti Introitus* Principum Belgii, in cujus præjudicium coacti fuimus pati introductionem ſimilium Litterarum, quas ſecundum famam publicam & violentam præſumptionem Dominus Inſinuatus una cum Patribus Jeſuitis procuraverat, atque in locum earumdem Litterarum ſucceſſerat prædictum Decretum ſuſpenſionis, quod equidem attentatum contra formam Juris & pure via facti non poterat etiam ſubſiſtere cum privilegio *Læti Introitus*. Ulterius Decretum nullum erat alio ex capite, notanter ex eo quod Supplicans in omnibus cauſis ipſum quomodolibet concernentibus ab anno 1696. Dominum Inſinuatum ſuſpectaverat per Actam Notarialem ſub num. 12. ob rationes ibidem expreſſas, & quod hæc ſuſpectatio fuerat renovata & pluribus rationibus confirmata per aliam Actam ſub num. 13. unde ſubſecutum fuerat, quod Dominus Inſinuatus animadvertens juriſdictionem ſuam in Supplicantem eſſe ſuſpenſam per primam ſuſpectionem de 17. Maii 1696. cum recognoſceret rationes allegatas eſſe veras, ac proinde adverſus Supplicantem nihil attentare poſſet qualitate Judicis, aſſumpſerat partes accuſatoris vel denunciatoris, eum accuſando Libello ſupplici Aulæ præſentato ac ſi induxiſſet Nationes & Cives hujus civitatis, ut non conſentirent Impoſtæ unius quadrantis in ſingula pocula cereviſiæ, donec Sua Majeſtas revocaret Decreta contra Janſeniſtas. Atque hoc Libellu ſupplici remiſſo ad hoc Conſilium ut de eo cognoſceret & judicaret, Dominus Inſinuatus aut ejus Vicarius Generalis neſcientes producere vel minimam probam, ac defectu illius timentes in hac cauſa ſuccumbere, petierant & obtinuerant ab Aula Interdictum de data 7. Januarii 1697. quo impedirent Conſilium proſequi in cauſa incepta. Hoc interdicto poſtmodum levato ad Libellum ſupplicem Supplicantis, idem Sopplicans per Sententiam fuerat abſolutus, utpote nullo modo reus factorum quæ in hac calumnioſa accuſatione continebantur, prout omnia patebant ex Actis annexis ſub num. 15. 16. 17. Quibus omnibus non obſtantibus Dominus Inſinuatus intendens totalem Supplicantis oppreſſionem ſub finem prædicti anni 1696. exhibuerat Aulæ alium Libellum ſupplicem præcedente magis injurioſum. in quo contra omnes leges immunitatis Eccleſiaſticæ, pro quain omni alia occaſione ſe admodom zeloſum oſtenderat, denuntiat & accuſat Reverendos Dominos G. Huygens S. T. D. Præſidem Collegii Pontificii Lovanii, L. Baerts Plebanum Mechlinienſem, N. Bacx Plebanum Antverpienſem, N. Van Geet Plebanum Gandenſem, & Supplicantem, tanquam reos diver-

beſmet vvaere gevveeſt van dolinghen ende ketteryen ende daer voore verdient hadde de pene van ſyn ballinſchap, gelyck veele van doen af hadden derven ſingeren ende uytſtroyen by detractien ende quetſinghe van ſyne eere; overſulcx hadde den voorſz. Heere Van Suſteren hem behooren vernoeght te houden met d'antvvoort hem van den Suppliant toe geſonden, als zynde conform aen t'gene van hem maer mochte verſocht vvorden op den voet van het meergemelt Breve, vervolghens en vvas het in teghendeel van 't ſelve oock niet gepermitteert aen den Heere Geinſinueerde naer des Suppliants vvedercomſte alnoch t'inſiſteren totte voorſz. purgatie op de voorgehouden Interrogatorien ende onder pretext van geene ſuffiſante voldoeninge hem precipitantelyck, en ſunder eenige forme van Recht *te ſuſpenderen van ſyne Paſtorele functien met vvederroeppinghe van de macht van bicht te hooren enden te predicken, gelyck den Heere Geinſinueerde hadde ondernomen ſonder eenighe voorgaende vaderlycke vermaeninge, correctie oſte monitie, dat den voorſz. Brief geexhibeert num. 5. niet en vvas genoechſaem explicatief, ſonder eenige voorgaende citatie ofte comminatie van pene, ſonder Informatie preparatoir by het Officie genomen over het delict, die nochtans vvas het fondament van alle Judicature ſoo neceſſair dat by faute van dyen de geheele proceſſus nul vvas, ooch in cas 't feyt door den Criminelen vvas geadvoyeert, ſonder voorgaende aenſtellinghe van actie door den Procurator Officii ende dat uyt de authoriteyt van den Rechter by libel inhoudende de pointen van belaſtinghe, ſonder eenen artickel van Religie uyttedrucken, in den vvelcken den Suppliant ſoude ſuſpect zyn. Ende dit alles vvas ſoo geſchiet door den Heere Geinſinueerde die drymael zynde gerecuſeert om ſoo capitaele redenen als boven, ende drymael verſocht zinde te comen totten keus van Arbiters om de ſuſpectatie te doen decideren, 't ſelve tot noch toe gevveygert hadde, ende interim bleef voortſgaen als Rechter ende dat noch op ſoo ongeregelde maniere, doende in dyer voeghen blycken dat ſyn gemoet tegens den Suppliant bleef afgekeert, ende doende gelooven, dat tervvylen de geprocureerde Brieven van* Cachet *niet meer en conde vvercken, die ſuſpenſie inder ſelver plaetſe geconcerteert vvas met de Paters Jeſuiten, door vviens raede, miniſterie, ende geeſt den Heere Geinſinueerde met hunnen geaffectioneerden Vicarius Generael t' eenemael viert geregeert, ende velcke Paters voerſcheynelyck niet licht en ſoude vergeten dat den Suppliant hun van predicken ende catechiſeren in ſyne Kercke ende Parochie hadde afgedanckt ende tegens hun geſuſtineert verſcheyde proceſſen over Functien Paſtoreel, in de vvelcke ſy ſich niet en vermochten te bemoyen, volgens hunne admiſſie in Nederlant, anderſſins en vvas daer geene redene van den Suppliant ſuſpect te houden in materie van Religie ende op dit verſoeht calumnieus pretext hem te ſuſpenderen van ſyne Paſtorele functien, naerdemael als vvanneer deſſelfs vyanden hem in t' begin van ſyn ballinkſchap hadden by publicck Decreet ſub n. 8. door de geheele Dioceſe van Luyck doen proclameren als ſuſpect van ketterye, ende dat hy om die oorſaecke verjaeght zynde neffens andere uyt deſe Nederlanden moeſte van alle Geloovige gevlucht wor*den als metter daedt geexcommuniceert, *by Suppliant ende deſſelfs Parochianen daer over aen den teghenwoordighen Paus Clemens den XI. gedoleert hadden by den aldaer gevueghden Brief ſub num. 9. & 10. ende Syne Heyligheyt daer uyt geperſuadert weſende van deſſelfs oprecht geloof, hadde het voorſz. Luyckx Decreet promptelyck doen revoceren ende annulleren gelyck quamp te blycken uytte ſelve Revocatie daer af zynde ſub num. 11. Ende den Heere Geinſinueerde ſulcx niet hebbende geignoreert hadde den Suppliant evenwel willen ſuſpect houden van ketterye om op pretext van dyen uyt-te-vinden eenen anderen middel waer lancx*

dat

dat ſonde behouden vvorden het effect der Breven van Cachet, vvanneer deſelve ſouden comen t'onderblyven door de herlevende Blyde Incomſte der Princen van deſe Landen, in vvelcke prejudicie men hadde moeten lyden d'invoeringe van ſulcken Brieven beſorght volghens de gemeyne fame ende violente præſumptie door den Heere Geinſinueerde met de Paters Jeſuiten, ende alſoo vvas in de plaetſe van deſelve Brieven geſuccedeert het voorſz. Decreet van ſuſpenſie, d'vvelck evenvvel als geattenteert buyten recht ende by puere feytelyckheyt, noch al niet konde beſtaen met die Blyde Incomſten: daer en boven vvas het ſelve Decreet bevleckt met nulliteyt uyt anderen hooffde, namentlyck uyt dien dat den Suppliant van in den jaere 1696. den Heere Geinſinueerde in alle ſaecken hem eenighſins raekende geſuſpecteert hadde by de Acte Notoriale daervan zynde ſub num. 12. om redenen daer by vermelt, ende dat deſe ſuſpectatie vernieuvvt vvas, ende met meerdere redenen geconformeert by andere Acte ſub num. 13. vvaer van het gevolgh vvas gevveeſt, dat den Heere Geinſinueerde ſien de ſyne jurisdictie over den Suppliant geſuſpendeert door de eerſte ſuſpectatie van den 17. May 1696. vermidts hy herkende de vvaerheyt van de geallegeerde redenen ende overſulckx als Rechter niets en vermochte te attenteren teghens den Suppliant, hadde aengenomen de partye van Accuſateur ofte Denunciateur metten ſelven te beſchuldigen by Requeſte te Hove, als oft hy hadde ondernomen de Natien ende Borgers deſer Stadt te beletten hun conſent in den laſt van 't vortien op den pot bier, tot dat Syne Majeſteyt ſoude revoceren de Decreten tegens de Janſeniſten, d'vvelck verſonden zijnde ter kenniſſe ende judicature van deſen Raede, al vvaer den Heere Geinſinueerde, ofte deſſelfs Vicarius Generael niet hebbende vveten voor te brengen de minſte preuve, ende by gebreke der ſelver vreeſende in ſaecke te ſuccumberen, hadde te Hove verſocht ende bekomen Interdictie aen deſen Raede teghens den voortganck van de begonſte ſaecke in date 7. Januarii 1697. doch de ſelve zijnde naerderhandt gelicht gevvorden op des Suppliants Requeſte, vvas den ſelven Suppliant bij ſententie geabſolveert gevveeſt, als geenſints plichtigh aen de feijten van die calumnieuſe beſchuldinge, gelyck van alles quamp te blijcken uyt de ſtucken aldaer gevoeght ſub num. 14. 15. 16. enne 17. Des niet te min den voorſz. Heere Geinſinueerde, hebbende voorgenomen des Suppliants uyterſte verpletteringhe, hadde in't eynde van't voorſz. jaer 1696. te Hove gepreſenteert eene naerdere Requeſte meer injurieus als de voorgaende, daer by d'Eervv. Heeren G. Huygens S. T. D. Preſident van't Paus Collegie tot Loven, L. Raerts Plebaen van Mechelen, N. Bocx Plebaen van Anvverpen, ende N. Van Geet Plebaen tot Gent, ende den Suppliant teghens alle vvetten van de Geeſtelycke immuniteyt, voor de vvelcke den Heere Geinſinueerde in alle andere occaſien ſich ſoo zeleus gedraeghen hadde, vvaeren aengeclaeght ende beſchuldight van verſcheyde capitaele delicten van ſeditie ende rebellie, de ſelve noemende Cheffs van de geconſpireerde, die niet paſſende op hunne eere ende reſpect ende gehoorſaemheyt die men aen den Coninck, ofte Syne Hoogheyt ſchuldigh vvas, noch op hunne conſcientie, vvaeren publieckelyck gerevolteert, dat ſy door de Staeten van Brabant hadden vvillen ruïneeren d'Authoriteyt van den Coninck ende van Syne Hoogheyt, ende in een van hunne Memorialen den Coninck accuſeerden van onrechtveerdigheyt ende meyneedigheyt, hy noemde de geaccuſeerde Prieſters Rebellen, Mutineerders, Gerevolteerde, ende gaff eyndelyck voor Concluſie te kennen, dat ſy ſouden moeten vvorden getracteert op de ſelve maniere ende pene die Luther ende Calvin verdient hadden, gelyck breder te ſien vvas in de voorſeyde Requeſtement Deductie gevoeght n. 18. Inder daet by alleen de feyten van deſe beſchuldinge

ſorum criminum capitalium ſeditionis, rebellionis; eos nominando duces conſpirantium, qui nulla ratione habita proprii honoris, aut reſpectus & obedientiæ Regi & Suæ Celſitudini debitæ, aut propriæ conſcientiæ, publice rebellaſſent, auctoritatem Regiam & Suæ Celſitudinis per Status Brabantiæ peſſumdare attentaſſent, & in quodam ſuo Memoriali Regem injuſtitiæ & perjurii accuſaſſent; nominando eos Sacerdotes rebelles, refractarios, ſeditioſos & finaliter concludendo declarabat, eos tractari debere eodem modo, & ſubire eaſdem pœnas, quas Lutherus & Calvinus meriti fuerant, prout amplius videri poteſt in dicto Libello ſupplici cum deductione juncto ſub num. 18. Profecto ſi crimina hujus accuſationis vera fuiſſent, eadem non niſi accuſatorum morte expiari poterant: ſed poſtquam Suæ Celſitudini placuiſſet rem illam remittere ad Conſilium Privatum, cui conſequenter Libellum ſupplicem ſub num. 19. ſignatum obtulerant quinque accuſati, Dominus Inſinuatus communicatione Libelli habita, in quo injuſtitiam & confuſionem ſuam deprehendebat, tantum abſuit, ut illi reſponderet, quin potius ſe moræ condemnari permiſerit: ſed dum hi accuſati jamjam proceſſuri erant, juxta præfati Conſilii ſtylum, ad teſtimoniorum ſuorum depoſitionem, Dominus Inſinuatus per diverſa media impedire iſtud apprime noverat. Interea ex præmiſſis conſtabat, ſuſpectationes a Supplicante propoſitas omnino ſolidas fuiſſe, hiſque ulteriores rationes Supplicans adjudiſſet, ſi Domino Inſinuato libitum fuiſſet ad arbitros devenire, a quibus juxta Jura Canonica ſuſpectationis materia decideretur, quod, quamvis tertio ad illam electionem interpellatus, recuſaverat, & cum tacite ita conſenſiſſet ſuſpectationi ſuæ, alias etiam validæ, nullum Judicis Officium in ulla incidenti re erga Supplicantem exercere idem valebat: cum ſuſpectatio juxta Jura Canonica tam multum roboris ut minimum haberet, quam appellatio: Dominus Inſinuatus proceſſerat tamen ad varios actus judiciales, & multa attentata in prædictarum validarum recuſationum præjudicium, præſertim in Septembri 1703. dum occaſione evaſionis Reverendi Patris Queſnel e carcere Archiepiſcopali, ipſe mandavit domum Paſtoralem Supplicantis ſine ullo Juſtitiæ ordine, & contra omnes ejus leges perfringi armata manu turmæ militum, & quatuordecim aut quindecim ſatellitum, famulorum, &c. & magnorum malleorum, bombardarum, aliorumque inſtrumentorum, attentavit eumdem capere, inſuper eiuſdem & famulum & ancillam conatus eſt apprehendere, unice ad dandum teſtimonium veritatis, ad quod perhibendum nec poſtulati nec citati prævie fuerant, ſicut eumdem in finem ſine ulla præcedenti citatione aut recuſatione teſtimonii pro veritate, etiam apprehendi juſſerat Reverendum Dominum Georgium Verſchuren, qui publice tanquam nefarius & ſceleſtus inter clamores ſatellitum vel famulorum vociferantium hanc executionem juſſu Suæ Majeſtatis fieri, per plateas captivus deductus fuerat ad Palatium Archiepiſcopale, illic parvo cubiculo incluſus, exploratis a Domino Stevens ejus ſaccis, ibidemque captivus ultra menſes duos detentus ſine ullo ad eum acceſſu, ſine igne, ſolatio, vel adjutorio, negato ei Advocato & Procuratore, aliiſque mediis Juris, repugnantibus omnibus legibus, atque Juſtitiæ Regulis, & non obſtante ſuſpectatione contra Dominum Inſinuatum ab annis duobus vel tribus facta a captivo, & nondum deciſa, neglecta etiam ejuſdem iterata appellatione ad Sanctam Sedem ſuper proceſſu illo irregulari & violento, quæ omnia unice eo tetenderant, ut invenirentur aliqui apparentes prætextus, vel materia ſuſpicionis, quod Supplicans reus fuiſſet evaſionis Patris Queſnel ex carcere Palatii Archiepiſcopi. Sed nihil minus: nam Supplicans, qui metu attentandæ via facti apprehenſionis, vel alterius injuſtæ tra-

Digitized by Google

tractationis pro diebus quatuordecim ſucceſſerat, poſtmodum reverſus, & audiens Dominum Inſinuatum non obſtantibus duabus prædictis ſuſpectationibus procedere in ſumendis informationibus ad onus Supplicantis, & conſequenter Judicis Officium aſſumere, facileque inveniri baculum, dum canem verberatum volumus, ſe in Eccleſia ſua continuerat; poſtridie reditus Supplicans hora undecima citatus fuerat ad comparendum hora tertia poſtmeridiana in prædicto Palatio Archiepiſcopali, & deponendum de præfata evaſione Patris Queſnel. Sed ille ſuſpicatus ſe apprehendendum ſi compareret, ſi vero non compareret ſe ob contumaciam ſuſpendendum a functionibus Paſtoralibus, in animum ſuum induxerat per Notarium Vander Elſt rogare advocatum Pierſon tanquam Commiſſarium Domini inſinuati, vel Officialem, an citatus eſſet tanquam reus, an vero tanquam teſtis, adjungens ſe in primo caſu inhærere, & renovare duas anteriores ſuſpectationes, & ſi tanquam teſtis citatus foret, ſe paratum ad præbendum veritati teſtimonium, proteſtans nihilominus velle ſe audiri in *loco tuto*, partim quia tentarant eum apprehendere, partim quia proſpiciebat ex exemplo Domini Verſchuren quempiam capi ad dandum teſtimonium, qui nec requiſitus, neque citatus, neque refractarius fuerat; ſed prædictus Commiſſarius Pierſon ſimilis poſtulationis Actam Notarialem admittere noluerat, cumque præfatum Notarium indebite tractaſſet, coactus fuit Supplicans Commiſſarium, etiam in auditione teſtium, pariter ſuſpectare, uti patebat ex Acta hic ſub num. 20. adjuncta. Interim Supplicans injuſte excipi metuens, in Eccleſia ſua morari quatuor menſibus debuit, quantum poterat, adimplens Officium Paſtorale: verum conſiderans famam ſuam læſam poſt publicam domus ſuæ invaſionem, ideoque viam Juris ingredi ſtatuiſſet tam pro reparatione honoris, quam pro ſimilium & ſecuturorum inſultuum præventione, quem in finem poſtulari juſſerat per dictum Notarium Vander Elſt copiam omnium actorum in Rotula contra apprehenſum Dominum Verſchuren habitorum, quæ ei negata fuerat, dictumque Supplicanti fuit, aliud illi eſſe expectandum, ſi vellet ita progredi, quod duobus poſtea menſibus impletum fuerat per inſinuationem Litterarum *de Cachet*, quas hoſtes ejus ex Gallia in has Regiones invexerant, poſtquam nullam accuſationis materiam reperiſſent, qua illum ſecundum Juris regulas accuſarent: Dominus Inſinuatus hac occaſione, in qua non tantum jurejurando firmatus *Lætus Introitus* harum Provinciarum, verum etiam perſonalis immunitas Eccleſiaſtica infringebatur, nulla ratione flecti potuit, neque reiteratis Supplicantis poſtulationibus, neque ejuſdem Amicorum & Parochianorum obſecrationibus, ut auctoritatem ſuam apud Regem pro tollendis ante dictis Litteris *de Cachet* interponeret, quamvis iiſdem ſæpe declaraſſet ſe nihil ad onus Supplicantis habere, ſed ad rem prorſus illicitam poſt allegatas ſuperius ſuſpectationes, nempe ad ſuſcipiendas Judicis partes, & juriſdictionis actus contra Supplicantem exercendos, magno zelo & præcipitatione proceſſit Dominus Inſinuatus, Supplicantem, ſedecim horis ad Civitatem reverſum, declarando in materia Religionis ſuſpectum, & ſtatim ſuſpendendo ab omni functione Paſtorali. Cumque hoc ſine ulla Juris forma factum fuiſſet, & ſine prævia actionis inſtitutione, vel convictione, multo minus Supplicantis condemnatione, imo omiſſis requiſitis Canonicis monitionibus, ſic totus ille proceſſus aliter haberi non potuit, quam ut notoria oppreſſio, & pura violentia, contra quas ſubditos tam Eccleſiaſticos quam Laicos protegere, Regis erat Officium: inſuper quod Supplicans via facti turbaretur in pacifica Paſtoratus ſui poſſeſſione per prædictam attentatam ſuſpenſionem, atque ejuſdem exercitio privaretur, cum violento hoc medio,

waerachtigh waeren geweeſt, de ſelve en konden niet geexpieert worden als door die doodt van de geaccuſeerde: maer naer dat Syne Hoogheyt hadde believen die ſaeke te verſenden totten Secreten Raede, alwaer vervolgens de voorz. vyff geaccuſeerde hadden gepreſenteert die Requeſte ſub num. 19. ſoo hadde de Heere Geinſinueerde, uyt de communicatie der ſelver bevinpende ſyn ongelijck ende confuſie, in plaetſe van daer op t'antwoorden ſich laeten verſteken: maer alswanneer die Geaccuſeerde volgens ſtiel van den gemelden Raede ſouden gaen procederen tot affleydinge van hunnen thoon om daer door te bekomen Sententie, den Heer geinſinueerde hadde ſulx by verſcheyde middelen weten te beletten. Ondertuſſchen het conſteer de uyt het geprémitteerde, dat de ſuſpectatien geproponeert by den Suppliant ganſch gefondeert waeren, ende waer toe hy noch meerdere redenen ſoude hebben bygebrocht, in ſoo verre het aen den Heere Geinſinueerde believt hadde te komen totten keuſe van Arbiters, om voor de ſelve volgens de Canonicke Rechten die materie van ſuſpectatie te laeten decideren, d'welck hy alhoewel tot dry ryſen over dien Keuſe geinterpelleert weſende hadde geweygert, ende hebbende alſoo tacitelyck gecondeſcendeert in ſyne ſuſpectatie, die anderſins oock bleve van cracht, en vermochte den ſelven in geen voorvallende ſaeken ten regarde van den Suppliant hem draegen als Rechter; tervvylen volgens Canonicke Rechten die ſuſpectatie ten mynſten ſoo veel cracht hadde als eene appellatie: nochtans hadde den Heere Geinſinueerde hem vervoordert tot verſcheyde judiciele acten, ende ſo veele attentaeten in prejudicie van de voorz. gefondeerde ſuſpectatien, naementlyck in September 1703. alsvvanneer hy ter oorſaecke van de Evaſie van den Eervv. Pater Queſnel uut den kercker Archi-Epiſcopael hadde ſonder eenige ordre van Juſtitie ende tegen alle vvetten van de ſelve met gevvaepende handt van eene Compagnie van ſoldaeten ende veerthien a vyfthien Dienaers, Knechten &c. ende gevvelt van groote haemers, musketten ende anderſints doen innebreken het huys Paſtorel van den Suppliant, geattenteert, denſelven te apprehenderen daer-en-boven getracht te vangen ſynen knecht ende dienſtmaeght, enckelyck om te geven getuygeniſſe vande vvaerheyt ſonder daer toe verſocht oft gedaeght te zyn gevveeſt, gelyk hy ten ſelven eynde ſonder eenigh voorgaende daegement ofte refues vande vvaerheyt getuygeniſſe te geven, oock hadde doen vangen den Eervv. Heere Georgius Verſchueren, die als fiel en ſchelm publieck tuſſchen het roepen vande dienaers oft Knechten, dat deſe Exercitie vvas geſchiedende van vvegens ſyne Majeſteyt, vvas over de ſtraet gevangen geleyt gevveeſt naer het Palays Archiepiſcopael, aldaer geſloten eene kleyne caemer, zynde door den Heere Stevens in ſyne ſacke geviſiteert gevveeſt, ende vvas aldaer gevanghen gehouden boven de tvvee maenden ſonder eenigh acces tot hem aen jemandt tegeven, ſonder vier, trooſt ofte eenige hulpe, hem zynde gevveygert Advocaet ende Procureur ende andere middelen om ſich in recht te konnen defenderen, contrarie aen alle Wetten ende Regels van Juſtitie, ende niet tegenſtaende de ſuſpectatie tegens den Heere Geinſinueerde van vvegens den Gevangene tvvee a dry jaeren te vorens geſchiet, ende alnoch hangende indecis, oock onaengeſien deſſelfs iterative appellatien tot den Heyligen Stoel, over deſen irregulieren ende gevvelt daedigen handel, alle de vvelcke eenighlyck hadde getendeert om te vinden eenige apparente pretexten, ofte materie van ſuſpicie, dat den Suppliant plichtich ſoude zyn gevveeſt in de evaſie van den Pater Queſnel uyt den kercker van het Paleys Archiepiſcopael. Verre van daer den Suppliant de uyt vreeſe van feytelycke gevanckeniſſe ofte andere onrechtveerdige mishandelingen ſich voor vierthien daegen hadde geretireert, zynde vvedergecomen ende hoorende dat den Heere Geinſinueerde voorts ginck niet tegen-

ſtaende

ſlaende de voorſz. twe ſuſpectatien, met te nemen informatie tot laſte van den Suppliant ende dieſvolgens ſich als Rechter te willen draegen, en datmen licht eenen ſtock vindt, alſmen den hont ſlaen wilde, hadde ſich onthouden in ſyne Kercke: daeghs naer ſyne wederkomſte was den Suppliant ten twelff uren geciteert geweeſt om tegens dry uren naer noen te compareren in't voorſz. Paleys Archiepiſcopael ende te deponeren over de voorſz. Evaſie van den Pater Queſnel: maer hy weſende in achterdencken van ingevalle van comparitie te worden gevangen, ende niet comparerende in contumaciam te worden geſuſpendeert vande Paſtorele bedieninge, hadde goedt gevonden aen den Advocaet Pierſon als geſtelden Commiſſaris van den Heere Geinſinueerde ofte ſynen Officiael te laeten afvraegen door den Notaris Vander Elſt, oft hy was gedaeght als plichtigh ofte wel als getuyge, byvoegende dat hy in den eerſten gevalle inhereerde ende vernieuwde ſyne voorige twee ſuſpectatien, ende in dien men hem hadde gedaeght als getuygen, dat hy bereet was getuygeniſſe van de waerheyt te geven, proteſterende niet te min dat hy wilde verhoor worden in loco tuto, *ſoo om datmen hem hadde getracht te apprehenderen als om dat hy ſagh in't exempel van den Heere Verſchueren, dat men jemandt quamp te vangen om getuygeniſſe te geven, die noch verſocht oft geciteert vvas gevveſt noch refractair; maer den voorſz. Commiſſaris Pierſon en hadde de Notariale acten van alſulcken affvraeginge niet vvillen aenveerden; ende vermits hy den Notaris hadde onbehoorlyck getracteert, ſoo vvas den Suppliant genootſaeckt gevveſt hem Commiſſaris mede te ſuſpecteren, oock in't verhooren van getuygen, als quamp te blycken by de aldaer gevoegde Acte ſub num.* 20. *Ondertuſſchen hadde den Verthoonder door vreeſe van onrechtveerdige mishandelinge moeten blijven vvoonen in ſyne Kercke ten tyde van vier maenden, doende ſyne Paſtorele functie ſoo veel 't hem mogelyck vvas: maer bemerkende dat ſyne reputatie bleve gekrenckt t'ſedert de publicke invaſie van ſyn huyt, ende overſulcx gereſolveert hadde inne te gaen den vvegh van Juſtitie ſoo tot reparatie van ſyne eere als om te voorcomen diergelyckt ende voordere reſulte, ten vvelcken eynde hy door den Notaris Vander Elſt hadde doen af vraegen copye van de Acte ter Rolle gehouden tegens den gevangene Heere Verſchueren, de vvelcke hem vvaer gevveygert gevveeſt, ende man hadde den Suppliant aengeſeyt dat hy vvat anders hadde te vervvachten in dien hy ſoo vvilde voortgaen, d'vvelck twe maenden daer naer volbrocht vvas gevveeſt door d'Inſinuatie der brieven van* Cachet *die ſyne vyanden aldus uyt Vranckryck hadden inne gevoert in deſe landen, naer dat ſy geen ſtoff en vonden van hem ergens by vvege van recht te konnen beſchuldigen, ſonder dat den Heere Geinſinueerde in die gelegenheyt alvvaer niet alleen die beſvvoren blyde Incompſte deſer landen, maer oock de perſonnele Immuniteyt Eccleſiaſtique vvierde geinfringert ſich hadde laeten bevvegen, noch door de gereitereerde Supplicken van den Suppliant, noch door d'inſtante gebeden van deſſelfs Vrinden in Parochianen om ten minſten t'employeren ſyn crediet by den Coninck tot het vvegnemen der voorſz. Rrieven van* Cachet, *niet tegenſtaende dat hy hun menichmael hadde verclaert niet te hebben tot laſt van den Suppliant, maer 't gene den ſelven Heere Geinſinnerde naer de voorgeallegeerde ſuſpectatien niet en vermochte te doen, te vveten ſich alnoch te draegen als Rechter ende t' exerceren jurisdictionele acten teghens den Suppliant, in ſulcx t'attenteren vvas ſynen jever ende promptitude ongemein gevveeſt, met den Suppliant naer ſeſthien uren te ſyn gereverteert in de ſtadt, te verclaeren ſuſpect in materie van Religie en aenſtonts te ſuſpenderen van alle Paſtorele functien. Ende gelyck dit geſchiet vvas ſonder eenige forme van Rechte, ende ſonder voorgaende inſti-*

habeatur, quamvis præſens, ut exul e Parochia ſua, in eodem vel pejori ſtatu, quam ante fuerat per Litteras illas *de Cachet* conſtitutus; quare cogebatur ad hoc Conſilium recurrere Supplicans, ut Regia protectione & cuſtodia contra prænominatam oppreſſionem & violentias, & ſimiles inſultus muniretur, inſuper ut manuteneretur in poſſeſſione Paſtoratus S. Joannis in Molenbeka, & S. Catharinæ intra hanc Civitatem, cum omnibus ad illum pertinentibus, tollendo omnes perturbationes, & impedimenta per Dominum Inſinuatum injecta, inhibendo eidem, ne tanquam Judex quidquam contra Supplicantem attentaret in præjudicium præfatæ protectionis & cuſtodiæ: cumque legitimæ ſuſpectationes propoſitæ nondum eſſent deciſæ, totam earum materiam Dominus Inſinuatus relinqueret definiendam per Arbitros utrimque electos, vel alias per impartiales Judices Eccleſiaſticos contra Supplicantem procederetur in conformitatem Brevis Papæ Innocentii XII. a Rege Catholico approbati, *aliaſque ſalutariter cum expenſis*; & in caſum communicationis, interim & proviſionaliter fieret prædicta interdictio, & in cauſa de triduo in triduum procederetur. Viſa quoque Sententia inter partes lata 13. Octobris 1706. quibus Conſilium jungens duos Supplicantis Libellos civiles, cum ſcriptis innominatis Domini Inſinuati contra illos in lite prolatis, Advertentiam habens ejuſdem Domini inſinuati de 14. Septembris prævie ut exceptionem declinatoriam, eandemque rejiciens injungebat eidem Domino Inſinuato intra alios octo dies reſpondere, & conteſtari ſub pœna ſecluſionis & juris, condemnans Dominum Inſinuatum in expenſas ideo factas juxta taxationem & moderationem: Viſo inſuper Libello ſupplici a prænominato Supplicante oblato die 8. hujus currentis menſis Octobris eum in finem, ut Curia per antedictam Sententiam, comminatam pœnam decernens, & Dominum Inſinuatum ſecluſum declarans, juſtitiam ſuper copiis adminiſtraret, ideo Curia facta prius relatione in Conſilio, antequam jus dicat mandat Supplicanti ut debite inſinuet Domino Inſinuato memoratam Sententiam die 13. Octobris anno 1706. latam, pariter & Libellum ſupplicem in lite propoſitum, ut &c. Viſa conſequenter primarii Huiſſiarii relatione factæ Inſinuationis 10. hujus, inſuper Advertentia & alia poſteriori Domini Inſinuati Advertentia reſpective exhibita & appoſtillata die 22. & 24. ejuſdem menſis; pariter & poſteriori Libello Supplicantis Curiæ oblato, in quo exponebat, ſe illic cogi ad ſuſtinendam litem contra memoratum Dominum Inſinuatum in materia manutenentiæ & protectionis Regiæ, in qua per Sententiam die 13. Octobris anno 1706. datam rejecta ejus exceptione declinatoria præſcriptum fuerat, de principali intra aliud octiduum ſub pœna ſecluſionis & juris conteſtari, quod ipſi inſinuatum tunc fuerat in ædibus Procuratoris ſui De Hulder cumque Conſilio placuiſſet injungere Supplicanti, ut illud Domino Inſinuato iterato communicaret, Supplicans die 10. hujus faciendum illud curaverat, ut fidem facit relatio, ſuper quo Dominus Inſinuatus exhibuerat Advertentiam, quæ facta relatione in Camera juſſa fuerat communicari 22. hujus, quod hactenus factum non fuerat, cum tamen intra ſpatium bis 24. horarum fieri debuiſſet ſub pœna non exhibitionis, & quod jus diceretur ſuper copiis, juxta 78. articulum Regulamenti de 6. Martii 1691. Et cum conſequenter dicta Advertentia haberetur tanquam non exhibita, non Dominus Inſinuatus huc uſque non ſatiſfaciendo prænarratæ Sententiæ, jam notorie ab eo eſſet ſecluſus, Supplicans iterato recurrebat ad Conſilium, humillime rogans, quatenus decretare dignaretur pœnam comminatam per articulum 78. prædicti Regulamenti de 6. Martii 1691. & habendo dictam Advertentiam pro non exhibita, & conſequenter decre-

tando

tando etiam pœnam prædicta Sententia comminatam, ac habendo Dominum Inſinuatum pro ſecluſo, jus dicere ſuper copiis *cum expenſis*. Viſa denique Sententia *ad accordandum* deſuper ſubſecuta 25. hujus, cum Verbali eidem conformi habito coram Commiſſariis prædicti Conſilii die 26. ſequenti, ubi comparebat Procurator Charliers cum Supplicante ad audiendum concordiæ media a Dominis Commiſſariis proponenda, citata ad hoc parte per Primarium, ut patebat ex relatione; Et cum Dominum Inſinuatus non comparuiſſet, petebat Charliers cauſam declarari deſertam & *pro* apertura ſecundi membri Sententiæ. Super quibus Curia, prævia relatione in Conſilio facta, attenta non comparitione Domini Inſinuati, conceſſerat Charliers Actam deſertionis, & pro apertura ſecundi membri Sententiæ. Viſis omnibus Curia decretando pœnam comminatam articulo 78. Regulamenti de 6. Martii 1691. Advertentiam & ulteriorem Advertentiam Domini Inſinuati habet pro non exhibitis: conſequenter decretat pœnam in Sententia de 13. Octobris anno 1706. comminatam, habensque præmemoratum Dominum Inſinuatum ut ſecuſum a reſponſo; & jus dicens, manutenet Supplicantem in poſſeſſiooe Paſtoratus S. Joannis in Molenbeka, & S. Catharinæ in hac Urbe, mandans conſequenter Domino Inſinuato ut ceſſare faciat omnes turbationes & impedimenta in contrarium, condemnans eumdem Dominum Inſinuatum in expenſas ob hoc cauſatas, & taxatas ad ſummam 380. floren. 8. aſſium & medii, comprehenſa relatione & executorialibus. Ita pronuntiatum in hac Urbe Bruxellenſi 27. Octob. 1707. Et erat ſignatum, BODRY.

tutie van Actie ofte Convictie, veel min des Suppliants condemnatie, ſelfs ſonder te hebben laeten voorgaen de gerequireerde Canoninke monitien, ſoo en konde allen deſen handel niet anders aengeſien vvorden als voor eene notoire oppreſſie ende pure violentie, vvaer tegens nen ſyne Mujeſteyt toequamp de protectie van ſyne Onder. ſaeten ſoo Geeſtelycke als Werelycke, behalvens dat door de voorſz. geattenteerde ſuſpenſie den Suppliant oock feytelyck geſtoort vviert in de paiſibele poſſeſſie in ſyne Paſtorye, ende gehouden uytte bedieninge der ſelver, vvordende by deſen tortionairen middel, alhoevvel preſent, gehouden als gebannen uyt ſyne Parochie even eens ofte arger als hy te voorens vvas gevveeſt door die Brieven van Cachet, *redene dat hy genootſaeckt vviert ſynen toevlucht te nemen tot deſen Hove, oodimoedelyck biddende gedient te vveſen, den Suppliant te nemen onder de Conincklycke protectie ende ſauvegarde tegens de voorſz. oppreſſie ende feytelyckheden ende andere diergelycke, miſſgaeders hem te mainteneren in de poſſeſſie der Paſtorye van S. Jans tot Molenbeke ende S. Catharina binnen deſe Stadt met alllen 't gene daer toe behoorde, affdoende alle troubels ende beletſelen hem daer inne gedaen door den Heere Geinſinucerde, met interdictie aen den ſelven, van als Rechter iet tegens den Suppliant t'attenteren in prejudicie van de voorſz. protectie ende ſauvegarde, ende van de geproponeer devvettige ſuſpectatien, alnoch indecies hangende, den Heere Geinſinueerde geheel de materie van de ſelve te laeten decideren, door Arbiters van vvederſydts te kieſen, ofte anderſſints voor onpartydige Rechters Apoſtoliçque tegens den Suppliant t'ageren in conformiteyt van het Breve van den Paus innocentius den XII. geapprobeert by ſyne Majeſteyt,* aliaſque ſalutariter cum expenſis. *Ende in cas van communicatie, interim ende by proviſie die voorſz. interdictie ende dat in ſacke ſoude vvorden geprocedeert van dry tot dry daegen: Geſien oock het Vonnis tuſſchen partyen gevveſen den 13. October 1706. vvaer by 't Hoff voegende de tvve Requeſten Civile des Supplians mette ongeintituleerde geſchriften des Heere Geinſinueerde daer tegens gedient totten proceſſe, houdende de Advertentie deſſelfs Heere Geinſinneerde van den 14. Septembris te voorens voor exceptie declinatoir, ende die ſelve affſtaende, ordonnerde aen den ſelven Heere Geinſinueerde binnen alſdoen andere acht daegen t'antvvorden ende te conteſteren op pene van verſteken ende recht, condemnerende den Heere Geinſinuerde in de coſten hieromme gereſen ter taxatie ende moderatie: Geſien alnoch de Requeſte by den voorſz. Suppliant gepreſenteert den 8. deſer loopende maent October, ten eynde dat 't Hoff decreterende de pene by voorſz. vonniſſe gecommineert, ende houdende den voorſz. Heere Geinſinueerde voor verſteken. gedient ſoude vveſen recht te doen op de Copyen, vvaer op 't Hoff naer voorgaende rapport in den Raede, aleer recht te doen, ordonneert aen den Suppliant behoorelyck te doen inſinueren aen den Heere Geinſinueerde den voorgemelden Vonniſſe van den 13. October 1706. mette Venue en Cour in ſaeke gedient hebbende om &c. Geſien dienvolgende den relaeſe van den premier Huiſſier der gedaene Inſinuatie op den 10. deſer, mitſgaeders d'Advertentie ende naerdere Advertentie des Heere Geinſinueerde reſpective gedient ende geappoſtilleert den 22. ende 24. der ſelver maendt, als oock de naerdere Requeſte des Suppliants den Hove gepreſenteert, daer by te kennen gevende, dat hy aldaer genoodtſaeckt vvas in Proces te ſtaen in materie van maintenue ende Conincklycke protectie tegens den voorſz. Heere Geinſinueerde, vvaer inne by Vonniſſe van den 13. Octobris 1706, affgeslagen zinde ſyne exceptie declinatoir, vvas geordonneert gevveeſt ten principalen te conteſteren binnen andere acht daegen op pene van verſteken ende Recht, d'vvelckhem alſdoen vvas geinſinueert gevveeſt ten huyſe van ſynen Procureur de Hulder, ende alſoo 't Hoff goedt gevonden hadde aen den Suppliant t'ordonneren van't ſelve andermael te doen inſinueren aen den Heere Geinſinueerde, hadde hy ſulcx doon doen op den 10. deſer, uytwyſens den Relaeſe daer aff zynde waer op den Heere Geinſinueerde hadde gedient van eene Advertentie, de welcke naer voorgaende rapport in Camera, was belaſt geweeſt met communicatie den 22. deſer, ſonder dat de ſelve communicatie tot noch toe was gedaen, niet tegenſtaende datſe hadde moeten geſchieden binnen tweemael 24. uren, op pene van gehouden te worden voor niet gedient ende Recht gedaen op de Copyen uytwyſen den 78. article van den Reglemente van den 6. Martii 1691. Ende want dienvolgens de ſelve Advertentie gehouden wiert voor niet gedient, ende den Heere Geinſinueerde tot hier toe niet hebbende voldaen aen den voornoemden vonniſſe. daer van alſnu notoirelyck was verſteken, keerde ſich den Suppliant andermael totten Hove, ſeer oodtmoedelyck biddende gedient te weſen, decreterende de pene gecommineert by den voorſz. 78. article van den voorſz. Reglemente van den 6. Meert 1691, ende houdende alſoo de voorſz. Advertentie voor niet gedient, alvolgens inſgelycx decreterende de pene gecommineert by den voorſz. vonniſſe, ende houdende den voorſz. Heere Geinſinueerde voor verſteken, ende Recht doende op de Copyen* cum expenſis: *Geſien eyndelyck het Vonnis ad accordandum daer op gevolght den 25. deſer met het Verbael in conformiteyt van dien gehonden voor Commiſſariſſen van den voorſz. Raede den 26. daer naer, alwaer compareerde den Procureur Charliers met den Suppliant in perſoon om te aenhooren de middelen van accorde by de Heere Commiſſariſſen te proponeren partye daer toe gedaeght per Primarium als quamp te blycken by den relaeſe, ende mits de niet comparitie van den Heere Geinſinueerde verſocht deffaut & pro openinge van den tweeden lede van den Vonniſſe, waer op t' Hoff naer voorgaende Rapport in den Raede gedaen, mits de non Comparitie van den Heere Geinſinueerde, hadde aen Charliers geaccordeert het verſocht deffaut, & pro openinge van den tweden lede van den Vonniſſe, Op alles geleth, 't Hoff decreterende de pene gecontineert by den 78. article van het Reglement van den 6.*

Martii

Martii 1691. houdt de Advertentie ende naerdere Advertentie des Heere Geinſinueerde voor niet gedient; dienvolgens decreteert de pene gecommineert by den vonniſſe van den 13. October 1706. ende houdende den gemelden Heere Geinſinueerde voor verſteken van antvvoorde, recht doende, mainteneert den Suppliant in de Poſſeſſie van de Paſtorye van S. Jans tot Molenbeeke ende van S. Catharina alhier met allen 'tgene daer toe behoort, ordonnerende vervolgens aen den voorſz. Heere Geinſinueerde te doen ceſſeren alle troubelen ende beletſelen ter contrarien, condemnerende den ſelven Heere Geinſinueerde in de coſten hier omme gereſen getaxeert ter ſomme van dry hondert een en tachentich guldens acht ſtuyvers eenen halven, daer inne begrepen het Rapport ende Ex[les] *Aldus gepronuntieert binnen deſe Stade Bruſſele den 27. Octobris 1707. Ende vvas onderteeckent*, Bodry.

H.

CONSULTE

Du Souverain Conſeil de Brabant a S. A. E. de Baviere Gouverneur Géneral du Païs-Bas, au ſujet des conteſtation de doctrine excitées dans le Païs ſous le nom de Rigoriſme & de Nouveauté.

Monseigneur,

Nous avons reçu en deu reſpect la Lettre de V. A. E. du 4. du mois de Novembre, ſur ce que pour le maintien de la pureté de nôtre ſainte Foy, il eſt d'une neceſſité preciſe de faire ceſſer & ſupprimer toutes les doctrines & opinions nouvelles ou de Rigoriſtes qui ont été introduites paſſé quelques années ençà, & qui ont été ſemées & paſſés dans le public par des Ecrits & Livres de ces Novateurs, & Imprimés injurieux & ſcandaleux contre les Evêques & autres Superieurs Eccleſiaſtiques: que partant nous aurons à faire retirer par l'Office Fiſcal tous les Livres & Imprimés qui contiennent quelques-unes desdites nouveautés en matiere de doctrine; que nous aurons auſſi à defendre qu'il s'en vende, diſtribue, ou introduiſe aucun en ce Pays; que nous aurons à donner aux Evêques & Prélats l'aide & aſſiſtance, dont ils pourroient avoir beſoin au même effet, toutes les fois que nous en ſerons requis de leur part; & que nous aurons à faire veiller par leſdits Fiſcaux à l'obſervance ponctuelle du contenu de la dite Lettre.

Il n'eſt rien, Monseigneur, *qui nous ſoit plus à cœur que le maintien de nôtre ſainte Foy, & la ſuppreſſion de tout ce qui y eſt contraire. Nous ſerons toujours prêts de non ſeulement obeïr aux ordres portés par la dite Lettre & de les faire executer, mais encore de les ſoutenir par le ſacrifice de nôtre ſang, vie & biens. A quelle fin il eſt d'une neceſſité neceſſitante, que nous ſoions préciſement inſtruits quelles doctrines & opinions nous devons tenir pour nouvelles ou de Rigoriſtes, & quelles perſonnes pour Novateurs, avec leurs Ecrits & Livres injurieux & ſcandaleux contre les Evêques & autres Superieurs Eccleſiaſtiques; cette connoiſſance nous d'autant de tant plus importante & à tous les inhabitans de ce Duché de Brabant, que juſqu'à preſent nous n'avons ouï qu'aucun auroit été legitimement accuſé, beaucoup moins convaincu, pour chef, adherent, ou participant de ſemblable doctrine, & opinions nouvelles ou de Rigoriſtes, ni qui auroit voulu ſoutenir des Ecrits & Livres duement défendus, quoique neanmoins on ne ceſſe par tous les Royaumes & Etats voiſins de decrier ces Provinces obeïſſantes à Sa Majeſté en ce Païs-Bas, comme ſi elles fuſſent remplies de Nouvateurs & de Rigoriſtes contraires à nôtre ſainte Foy, avec autant plus de peine & de déplaiſir pour les peuples, que cela rejalit contre le zele ardent qu'ils ont de ſe maintenir en la Foy que Sa Majeſté leur a conſervée, & dans la reputation qu'ils croient d'avoir*

CONSULTA

Supremi Brabantiæ Senatus ad Sereniſſimum Bavariæ Electorem, (a) Gubernatorem Belgii, ſuper Regiis Mandatis in cauſa Rigorismi et Novitatis.

Serenissime Princips,

Debita cum reverentia accepimus Electoralis Veſtræ Celſitudinis Litteras 4. menſis Novembris datas, quibus monemur ad conſervandam ſanctæ fidei noſtræ puritatem omnino neceſſarium eſſe, ut ceſſare jubeantur, ſupprimanturque doctrinæ omnes & opiniones novæ aut Rigoriſtarum, quæ quibuſdam ab hinc annis introductæ ſunt, & in publicum diſſeminatæ ac divulgatæ per Novatorum illorum ſcripta & libros, impreſſaque injurioſa ac ſcandaloſa adverſus Epiſcopos alioſque Superiores Eccleſiaſticos: hinc curandum nobis eſſe, ut per Officium Fiſcale retrahantur Libri omnes & Impreſſa, quæ aliquas e dictis novitatibus in materia doctrinæ continent; item a nobis prohibendi, ne quod ex illis vendatur, diſtribuatur, aut introducatur in hanc regionem; præſtandum etiam a nobis auxilium Epiſcopis ac Prælatis, quo poſſent ad hoc indigere, quotieſcumque illud a nobis poſtulaverint; atque a nobis jubendum, ut per dictos Fiſcales advigiletur exactæ earumdem Litterarum obſervationi.

Nihil magis nobis, Sereniſſime Dux, cordi eſt quam ſanctæ noſtræ Fidei conſervatio, & eorum, quæ illi contraria ſunt ſuppreſſio. Parati erimus ſemper, non ſolum Litterarum illarum mandatis obedire, eorumque exſecutionem curare; ſed & ſanguinis, vitæ, ac bonorum noſtrorum ſacrificio ea tueri. Quem in finem prorſus neceſſarium eſt accurate inſtructos nos eſſe, quas doctrinas & opiniones habere debeamus pro novis aut Rigoriſtarum, & quas perſonas pro Novatoribus, una cum Scriptis & Libris ipſorum injurioſis & ſcandaloſis adverſus Epiſcopos & alios Superiores Eccleſiaſticos: quæ quidem cognitio nobis, & omnibus hujus Ducatûs Brabantiæ incolis, eo magis neceſſaria eſt, quod in hoc uſque tempus non audiverimus fuiſſe quemquam legitime accuſatum, nedum convictum, tanquam caput, adhærentem, aut participem doctrinæ ejuſmodi, & opinionum novarum vel Rigoriſtarum, aut quemquam tueri voluiſſe Scripta & Libros legitime prohibitos; dum interim per Regna & Reſpublicas vicinas non ceſſant quidam haſce Provincias Majeſtati ſuæ Catholicæ in Belgio obedientes depingere, quaſi plenæ forent Novatoribus & Rigoriſtis ſanctæ noſtræ Fidei adverſariis. Quod ſane eo gravius & moleſtius accidit populis, quod id redundet in zelum illorum ardentem, quo & ſervare deſiderant fidem quam Majeſtas ſua illis cuſtodivit, & tueri exiſtimationem quam conſtantia ſua & in-

(a) Huic Principi nomen erat Maximilianus Emanuel.

inviolabili inter innumeras turbas & adverſitates firmitate acquiſiviſſe ſe credunt, nulli eos populo in Orbe univerſo quoad reverentiam & obedientiam erga Sedem Apoſtolicam, aut quoad religioſam doctrinæ orthodoxæ obſervationem cedere debere: & ſi interea ideæ falſæ, quas conantur quidam ſub vago & confuſo Novatorum prætextu animis imprimere, pergant ſchiſmata generare, etiam inter conſanguineos, affines & familias, hominesque innumeros, Eccleſiaſticos & ſeculares, totaque adeo corpora; ignorantibus omnibus in quo novitas aut Rigoriſmus, de quo ſe viciſſim accuſant, ſitus ſit; nec ſine periculo, ne invidioſis iſtis nominibus traducantur Viri innocentiſſimi & vitæ ſanctitate prædit, ipſæque filiæ, ut illarum commodis & exiſtimationi noceatur. Intereſt profecto, SERENISSIME ELECTOR, pietatis ac magnitudinis Suæ Majeſtatis & Electoralis Veſtræ Celſitudinis, non pati ut diutius iſtis tenebris implicati maneamus, uſurpenturque nomina iſta injurioſa, quæ turbant ac miſcent ubique omnia, priuſquam ſciatur cui aut ad quid applicanda ſint, & quid vere ſignificent; quo fit ut dum malum detectum non eſt, non poſſimus ad remedium illi afferendum concurrere. Ubi autem detectum fuerit, fixaque fuerint Decreta, deciſiones, aliæve regulæ, quibus Rigoriſmi & novitatis rei diſcernantur, tum adhuc juſtitia poſtulabit, ut nemo iis infectus habeatur, niſi prius de iis convictus fuerit, juxta ipſam mentem SS. Patris noſtri Innocentii XII. quam in caſu ſimili explicuit per Breve ſuum ad Epiſcopos Belgii: ubi illis, *Quantum in Domino poteſt injungit, ne ulla ratione quemquam vaga accuſatione & invidioſo nomine traduci aut nuncupari ſinant, niſi prius ſuſpectum eſſe legitime conſtiterit* de eo, de quo accuſatur; *nec quemquem ſub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, beneficiis, gradibus, ut concionibus habendis vel alia quacunque functione Eccleſiaſtica permittant, niſi ſervato Juris ordine, eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit.*

acquis par leur conſtante & inviolable fermeté parmi une infinité de troubles & de revers, d'être autant reſpectueux & obeïſſans au S. Siege & religieux obſervateurs de la doctrine orthodoxe, qu'aucun peuple de l'Univers: quoique cependant les fauſſes idées qu'on tâche d'imprimer ſous le vague & dereglé prétexte de Novateurs, ne laiſſe pas de produire bien de diviſions, même entre des parens, alliés & familles, & une infinité de perſonnes Eccléſiaſtiques & Seculieres, juſqu'à des corps entiers, ſans ſçavoir en quoi conſiſte la nouveauté ou rigoriſme dont ils s'entr'accuſent, non ſans peril, qu'on puiſſe ſe ſervir de ces mots odieux vers des perſonnes très innocentes & de ſainte vie, même vers des filles, pour embaraſſer leur interêt & reputation. Certainement, MONSEIGNEUR, *il y va de la piété & grandeur de Sa Majeſté & de celle de V. A. E. de ne ſouffrir qu'on demeure plus long tems enveloppé dans ces tenebres, & qu'on ſe ſert de ces mots injurieux, qui mettant le trouble & le deſordre par tout, avant que de ſçavoir à qui, ni à quoi ils ſont applicables, & ſans en ſçavoir la vraie intelligence, nous rendant ainſi impracticable le concours du remede par la non découverte du mal: après la quelle découverte, & après qu'il y aura des Decrets, Deciſions ou autres régles, par où l'on pourra diſcerner les coupables de rigoriſme & nouveauté, il ſera de ſuite encore de la juſtice que perſonne n'en puiſſe être tenu pour taché, avant que d'en avoir été convaincu, ſelon même l'intention de nôtre Saint Pere le Pape* INNOCENT XII. *dont il s'explique en pareil cas par ſon Bref qu'il a fait expedier aux Evêques du Païs Bas; par lequel il leur enjoint autant que ce peut dans le Seigneur, de ne permettre en aucune maniere, que l'on ſe ſert d'accuſation vague, ni d'une imputation odieuſe pour dêcrier ou deſigner qui que ce ſoit, à moins que par des preuves legitimes il ne ſoit certainement ſuſpect de ce dont on l'accuſe; & qu'aucun ſous ce prétexte ne ſoit éloingné des Charges, Emplois, Benefices, Degrés, ni du miniſtere de la Prédication, ni d'aucune autre fonction Eccléſiaſtique que ce ſoit, avant que par des procedures judiciaires & dans les formes du droit, on ait prouvé qu'il s'eſt rendu digne de cette peine très rude d'ailleurs à des perſonnes Catholiques.*

Nobis, SERENISSIME DUX, videtur nihil magis Apoſtolicum, nihil magis juſtitiæ & æquitati conſentaneum dici poſſe; ideoque credimus omnino ſecure ſequi nos poſſe Ducem tam certum, qualis eſt is, qui eſt Caput Eccleſiæ viſibilis, quique hic non docet nos aliud, quam quod aliunde nobis incumbit, & ad quod nos conſtringit tum conſcientia noſtra, tum juramentum ſolemne, quod in ipſo Officiorum noſtrorum ingreſſu præſtitimus, nimirum non condemnaturos nos aut punituros quemquam, niſi propter delicta aut facta, quæ declarata fuerint criminalia, & niſi de his deinde ſingulatim convictus fuerit. Eo magis in re tanti momenti E. V. Celſitudinis auxilium nobis implorandum eſt, quod frequentes, qui occurrunt caſus doceant, inter ipſos Superiores Eccleſiaſticos non convenire quid pro Novitate aut Rigoriſmo reprehenſibili habendum ſit; conſtet bene multos, qui eo prætextu a cura animarum, prædicatione verbi Dei, aliave functione Eccleſiaſtica repulſam tulere, poſt rigoroſum coram aliis Synodalibus examen oſtendiſſe, doctrinam ſuam puram eſſe, ſuæque repulſæ rationem non eſſe niſi phantaſma; id quod Sanctiſſimus Pater noſter eo uſque ſignificavit, ut non tantum benignitate & ſatisfactione prorſus ſingulari quoſdam acceperit ex iis, qui tanquam de numero Novatorum illorum & Rigoriſtarum ubique lacerabantur, ſed etiam in illorum favorem ſcribi juſſerit ac mandari Nuntiis ſuis & Internuntiis, ut promotionem illorum protegerent.

Il nous ſemble, MONSEIGNEUR, *qu'il ne ſe peut rien dire de plus Apoſtolique ni de plus juſte & plein d'équité: nous croions partant qu'avec toute ſureté nous pouvons ſuivre un guide ſi certain que celui qui eſt Chef de l'Egliſe viſible, & qui ne nous marque en cas qui s'offre rien d'autre, que ce que d'ailleurs eſt de nôtre obligation, à laquelle nous obligent nos conſciences, & le ſerment ſolemnel que nous avons preté à l'avenement de nos Charges, ſçavoir de ne condamner ni punir perſonne, que pour des méfaits ou pour des actions qui ſoient declarées criminelles, & qu'enſuite cette perſonne n'en ait été convaincue en individu. Nous avons autant plus de ſujet d'implorer le ſecours de V. A. E. en une occaſion ſi importante, que les occurrences frequentes font voir que les Superieurs Eccléſiaſtiques ne conviennent pas même entre eux de ce qu'on doit reputer pour Nouveauté ou Rigoriſme blamable, & que bien des gens qui en cette vûe ont ſouffert des rejections pour des charges d'ames, des Prédecations & autres fonctions Eccléſiaſtiques, ont après des examens rigoureux ſubis pardevant d'autres Synodaux, juſtifié que leur doctrine étoit pure, & que le motif de leur rejection ne conſiſtoit qu'en phantôme: ce que nôtre S. Pere le Pape a auſſi ſi avant fait connoître, que non ſeulement il a reçu avec une benignité & ſatisfaction toute particuliere quelques-uns que l'on décrivoit par tout comme du nombre de ces Novateurs & Rigoriſtes, mais qu'il a encore faite écrire en leur faveur, & charger ces Nonces & Internonces de proteger leur avancement.*

Quapropter iterum iterumque vehementiſſime rogamus, ut Electoralis Veſtra Celſitudo amore Fidei

Nous revenons partant autrefois reiterer nos très-inſtances prieres à ce que V. A. E. par l'amour de cette

Foy

Foy Catholique que ſes glorieux Ancêtres ont ſoutenue depuis tant de ſiecles au milieu des hereſies & des agitations de la barque de S. Pierre, ſoit ſervie de nous procurer une regle autoriſée par l'Egliſe, par laquelle on puiſſe diſcerner les maximes qu'on doit fuir pour Nouveauté ou Rigoriſme, & condamner ceux qui en ſeront les ſectateurs, lorſque nous ne manquerons d'en faire la recherche la plus exacte & le châtiment le plus ſevere, outre l'aſſiſtance que nous donnerons avec plaiſir aux Eccléſiaſtiques qui pourront en avoir de beſoin à cette fin, & outre la proſcription que nous ferons des Ecrits & Livres qui nous trouverons tachés de ces maximes, pendant que generalement nous n'accordons la permiſſion d'en imprimer que ſur le pied des Ordonnances qui nous en ont été envoiées. Nous ſommes, MONSEIGNEUR, *&c. Etoit paraphé* Ro. vt. Signé, BOUDEY.

Bruxelles ce 13. *Avril* 1696.

illius Catholicæ, quam glorioſi ipſius Majores a tot ſeculis inter medias hæreſes & naviculæ Petri agitationes propugnarunt, dignetur nobis regulam auctoritate Eccleſiæ roboratam procurare, per quam diſcernere poſſimus *maximas*, quæ tanquam novitas aut rigoriſmus fugiendæ ſunt, & earum ſectatores condemnare: dum officio noſtro non deerimus in his ſtudioſiſſime inveſtigandis & ſeveriſſime puniendis; præterquam quod & cum gaudio auxilium daturi ſumus Eccleſiaſticis, quibus ad hoc eo opus fuerit, ſimulque proſcripturi Scripta & Libros, quos *maximis* illis infectos deprehendemus, generatim interim nullam eos imprimendi veniam concedentes, niſi juxta Decreta, quæ ſuper eo nobis miſſa ſunt. Sumus, SERENISSIME ELECTOR, &c.

Bruxellis 13. Aprilis 1696.

I.

RESOLUTIO

In favorem cujuſdam Paſtoris ſuſpenſi ſine prævia citatione aut monitione.

CASUS POSITIO.

EPiſcopus N. inſtituit Viſitationem Canonicam in Parœcia N. per unum e ſuis Vicariis Generalibus.

Idem Epiſcopus, examinato ſeu viſo Proceſſu verbali viſitationis, & audito Vicario, inter cæteraque in prædicta Parœcia obſervari deinceps voluit & mandavit, plura injunxit Paſtori Pagi, prout videre eſt ex verbis ipſius mandati juſſu Epiſcopi Paſtori inſinuati.

Verba mandati Paſtorem concernentia ſunt hæc ſequentia:

Et pour les griefs & cauſes importantes reſultantes dudit Procès verbal de viſite, en conformité de la Declaration du Roi, de glorieuſe memoire, Louis XIV. en date du 15. *Decembre* 1698. *pour l'établiſſement des Seminaires, regiſtrée en ſon Parlement de Flandre, le* 6. *Février enſuivant, nous ordonnons au Sieur N. Paſteur de N. de ſe retirer pendant le terme de trois mois dans le Seminaire Archiepiſcopal de Cambrai, pour y vacquer aux exercices de pieté, & recevoir les inſtructions ſalutaires & requiſes au Miniſtere Paſtoral, ſous la conduite d'un Directeur éclairé qui lui ſera deſigné par le Preſident dudit Seminaire, demeurant cependant le dit Sieur Paſteur interdit de l'exercice des ſaints Ordres & des fonctions Paſtorales à commencer du jour de l'intimation de nôtre préſente Ordonnance, après lequel temps de retraite, avant de pouvoir être rétabli dans les ſaints exercices & fonctions Paſtorales, il ſe preſentera devant Nous ou nos Vicaires Generaux, avec les témoignages requis dudit Sieur Preſident, & pour être entendu ſur ſes diſpoſitions & recevoir les advis ſalutaires, tant ſur ſa conduite, que ſur les conditions requiſes pour gouverner avec fruit les ames qui lui ſont commiſes.*

Ordonnons auſſi au dit Sieur Paſteur de jeûner tous les Vendredi & de reciter les ſept Pſeaumes de Penitence trois jours par ſemaine, pendant le temps qu'il demeurera dans le Seminaire; laiſſant au ſurplus à la prudence du Preſident, à lui impoſer les autres œuvres meritoires, qu'il jugera convenir.

Notandum 1. quod Paſtor, de quo agitur, nunquam ab Epiſcopo aut ab alio ejus nomine, monitus fuerit de exceſſibus vel exceſſu quos vel quem commiſiſſet.

Notandum 2. quod Paſtori communicata non fuerint illa, quæ fortaſſis aliqui ex Parochianis in viſitatione contra Paſtorem depoſuerant, quamvis Paſtor ea ſibi communicari petiiſſet a Vicario Generali ad viſitationem illam peragendam deputato.

Notandum 3. quod Seminarium ad quod Paſtor ab Epiſcopo ire cogitur, ſit extra ditionem Principis, cui tam Epiſcopus, quam Paſtor ſubſunt.

QUÆRITUR

1. *Utrum decretum iſtud ſit validum?*
2. *Utrum non præbeat viam recurſui ad protectionem Regiam?*
4. *Utrum Epiſcopus poſſit ſubditos Principis dimittere ad Seminarium ſub ditione alterius Principis?*

RESOLUTIO.

VIſo & examinato caſu ſupra poſito, cenſent infra ſcripti Decretum ſive Mandatum Epiſcopi contra Paſtorem, de quo in caſu, multis ex capitibus eſſe nullum & invalidum.

Imprimis ex contextu Mandati habetur, non tantum Paſtori ob prætenſos aliquos defectus impoſitam eſſe pœnitentiam in Seminario Cameracenſi ſpatio trium menſium peragendam, ſed & inſuper graviſſimam ei inflictam eſſe Cenſuram, nimirum ſuſpenſionem ab exercitio ſacrorum Ordinum & functionum Paſtoralium in verbis: *Demeurant cependant le dit Sieur Paſteur interdit de l'exercice des ſaints Ordres & des fonctions Paſtorales, à commencer du jour de l'intimation de nôtre préſente Ordonnance.*

Ulterius ex contextu Mandati manifeſtum eſt hanc ſuſpenſionem ſive interdictum eſſe prolatum tanquam Cenſuram Eccleſiaſticam ſive pœnam medicinalem ad correctionem: quandoquidem etiam poſt peractam pœnitentiam per tempus præfixum trium menſium

man-

mandet Paſtori ut priuſquam reſumere queat exercitium ſacrorum Ordinum aut functiones Paſtorales, debeat ſe præſentare cum teſtimonio Præſidis Seminarii Epiſcopo aut ejus Vicariis Generalibus, ut hi diſpiciant, quæ ſit poſt exactam pœnitentiam & perſolutam pœnam ejus diſpoſitio : quæ notorie ſignificant ſuſpenſionem ſive interdictum per modum Cenſuræ ad correctionem fuiſſe inflictam, non autem per modum ſimplicis pœnæ propter delictum commiſſum; quia dum infligitur ut pœna commiſſi delicti, ſuſpenſio ſive interdictum, perſoluta pœna, ipſo jure ceſſat & ſine ulteriori examine ſuper diſpoſitione ſive converſione, ille qui delictum commiſit, poteſt functiones, à quibus fuit ſuſpenſus, reſumere.

Cum igitur in caſu propoſito inflicta fuerit Cenſura, nulluſque ordo judicialis fuerit ſervatus, vel hoc ex capite Mandatum ſive Decretum, quantum ad hanc cenſuram, omnino eſt invalidum & nullum.

Indubitatum enim eſt nullam Cenſuram valide ferri poſſe, niſi ſervato ordine judiciali: imo, quandocumque in Sententia eſt defectus ſubſtantialis ordinis Juris, certum eſt (ait Suarezius *de Cenſuris*. *diſp.* 4. *ſect.* 7. *num.* 2.) Cenſuram eſſe non ſolum utcumque injuſtam, ſed prorſus invalidam; quia Sententia ipſa nulla eſt. & Sententia nulla nullum poteſt producere effectum.

Quandoquidem autem in caſus poſitione aſſeratur, Paſtorem nec fuiſſe citatum nec monitum, ante prolatam in ipſum Cenſuram prædictam; indubitatum eſt in prolatione Cenſuræ eſſe manifeſtum defectum eſſentialem ordinis Judiciarii; inter omnes quippe convenit citationem eſſe eſſentiale & ſubſtantiale requiſitum ordinis Judiciarii, imo Sebaſtianus Vantius in ſuo ſpeciali Tractatu *de Nullitatibus*, dicere non dubitavit, nullitatem ex defectu citationis reſultantem eſſe omnium *potentiſſimam*, ſcilicet ad reddendum proceſſum irritum & latam Sententiam omnino nullam.

Hinc ſcribit Marius Alterius in ſuo opere *de Cenſuris*, etiam Sententiam declaratoriam quod aliquis reciderit in Cenſuram, non poſſe fieri ſine citatione, & antequam audiatur, & contumax judicetur: & ſi fiat abſque ulla citatione & auditione, eſt ipſo jure nulla, & nullum impedimentum adfert, quominus geſta per obſtrictum Cenſuris valeant.

Alter defectus ordinis Judiciarii in prolatione Cenſuræ reſultat ex non facta monitione Paſtori. Indubitatum enim eſt, ad validitatem Cenſuræ neceſſario requiri præviam monitionem: quia (ait Suarezius *diſp.* 4. *ſect.* 7. *num.* 5.) ſi nulla monitio præmiſſa ſit, nec contumacia præcedere poteſt, & conſequenter nec vera & ſufficiens cauſa Cenſuræ; & ideo talis Cenſura ſemper eſt nulla ex defectu cauſæ. Conſtat præterea ex ipſo textu Mandati ſive Decreti Epiſcopi nullam ſpecialem cauſam hujus inflictæ Cenſuræ in Sententia ſive Decreto eſſe nominatim expreſſam, quod tamen in omni Cenſura requirit Concilium Lugdunenſe ſub Innocentio IV. *in cap.* 1. *de Sententiâ Excomm. in VI.* in verbis: *Et cauſam excommunicationis expreſſe conſcribat, propter quam excommunicatio profertur.* Declarat autem *hæc eadem* (quæ circa Sententiam excommunicationis decrevit) *in ſuſpenſionis & interdicti Sententiis velle obſervari.*

Dicit quidem Epiſcopus quod ad hoc Mandatum ſeu Decretum proceſſerit viſis gravaminibus reſultantibus ex Proceſſu verbali viſitationis: *Et pour les griefs & cauſes importantes reſultantes du dit Procès-verbal de viſite.* Sed vel hoc ſolo titulo hujus Decreti nullitas & invaliditas habetur. Notum quippe eſt, nec ullus vel parum in jure peritus ignorat, Proceſſum verbalem viſitationis eſſe actum extrajudicialem neque in viſitatione judicialiter procedi. Proinde dum Epiſcopus exponit quod proceſſerit ex Actis viſitationis ſive Proceſſu verbali viſitationis, hoc ipſo agnoſcit Cenſuram aliaſque pœnas in ſuo Decreto prolatas fuiſſe omiſſo omni ordine Judiciario; atque ita Decretum hoc continet manifeſtum errorem ſive defectum.

Epiſcopus enim viſitando non procedit ut Judex ſive judicialiter, ſed potius œconomice, corrigendo, quæ correctione indigere viderit, ut poſt alios recte advertit & notavit Franciſcus Zypæus Archidiaconus & Officialis Antverpienſis in ſua Analyſi Juris novi *tit. de accuſat. num.* 9. ubi imprimis notat quod valde differunt correctio, Judicium ſummarium, Judicium ordinarium.... *In viſitatione*, ait, *Diœceſeos ſi quid Epiſcopus corrigendo ordinat, per appellationem non ſuſpenditur.... Correctio reſpicit politiam: quam qui curant, magis exequendo, quam judicando & cognoſcendo procedunt.... igitur correctio fit ſine forma aut figura judicii.... ergo correctioni locus maxime eſt in viſitationibus, dum Epiſcopus ſicut ædilitii Magiſtratus Civitatem vel Diœceſim obeunt, & quicquid inordinatum inveniunt, reformant, nec ordinarium modum procedendi ſervantes, ita non niſi correctiones, non pœnas ordinarias infligentes. Hoc nim non poteſt fieri niſi Proceſſu ordinarie inſtructo: nam & ſummarius Proceſſus, & cognitio, uti convenit Judicibus pedaneis; ita etiam ex eo pœna ordinaria non poteſt imponi, ſed ea ſolemnem & plenam cognitionem requirit, quæ inſtituenda eſt, dum contra aliquem ordinaria punitio intenditur. Unde & in viſitatione non niſi clara & liquida emendantur, alia ad Judicium ordinarium remittuntur.*

Noverat id indubie Epiſcopus mittendo Vicarium ſuum Generalem nulla juriſdictione inſtructum ad viſitandum Parochiam Paſtoris, de quo in caſu; noveratque per conſequens Proceſſum verbalem viſitationis per hunc Vicarium confectum, non eſſe niſi actum extrajudicialem; verum id mirum, Epiſcopum ex ſola acta viſitatione extrajudiciali proceſſiſſe ad pœnas ordinarias, qualis indubitanter & ſine ulla controverſia eſt ſuſpenſio ſive interdictio Paſtoris ab exercitio ſacrorum Ordinum & functionum Paſtoralium.

Denique ſi in viſitatione Epiſcopus ejuſve Vicarius quidquam emendandum aut corrigendum a Paſtore repeririſſet, ſuper eo Paſtorem monere inſtar veri Patris ſpiritualis debuiſſet.

Certum enim eſt, viſitationem unice ad emendationem & correctionem ſubditorum inſtitui debere: idque, ut ait Innocentius IV. *in cap.* 1. §. *Sane de Cenſ. in VI. per ſalubria monita nunc levia, nunc aſpera, juxta datam ſibi a Deo prudentiam diligenter intendentes.*

Cum igitur in caſu propoſito Epiſcopus ejuſve Vicarius ſuper nullo defectu in viſitatione Paſtorem monuerit, evidens eſt hanc in Paſtorem nunquam monitum aut citatum pœnam perperam eſſe decretam.

Et quis judicare poterit, Epiſcopum ejuſve Vicarium viſitando intendiſſe inſtar veri patrisfamilias emendationem ſeu correctionem ſubditorum, qui defectus, quos emendare deberent, nec ſignificare, nec ſuper iis eos monere ſollicitus fuit?

Ad ſecundum reſpondetur, Paſtorem, de quo hic agitur, poſſe contra hunc Epiſcopi proceſſum habere Recurſum ad Regiam protectionem.

Cum enim nullus ordo Judicialis in hac Sententia ſive Decreto Epiſcopi fuerit ſervatus, ſed omnia extrajudicialiter contigerint, Paſtore nec citato, nec audito, non tantum redditur Sententia ſive Decretum nullum & invalidum, & tanquam tale per Superiorem declarandum, ſed & inſuper præbet viam Recurſui ad protectionem Regiam; quandoquidem enim Paſtor nec auditus nec citatus fuerit, cenſetur via facti in pacifica poſſeſſione ſui Beneficii Paſtoralis per ſuſpenſionem ſive interdictionem ab exercitio ſacrorum Ordinum & functionum Paſtoralium violenter tur-

turbatus: quæ violenta turbatio indubitanter præbet viam Recurſui ad protectionem Regiam, quæ uoice ad hoc tendit & impenditur, ut violentia ſubditis Regis illata comprimatur & tollatur.

Nec minus Regia protectio impendenda ſubditis, ſive Laicis, ſive Eccleſiaſticis, ſi violentia ipſis fiat per Judices, ſeu Seculares, ſeu Eccleſiaſticos, quam ſi hæc inferatur per Privatos, uti multis probat & oſtendit Franciſcus Salgado, *De protectione Regia, part.* 1. *cap.* 1. *Præludio*. 4. Concluditque *num.* 192.
" Igitur ſi Judex infert vim, poterit legitime oppreſ-
" ſus ad Regem confugere, ut vis illa propulſetur,
" & vim paſſus protegatur & defendatur: cæteris ete-
" nim violentiis (ait) hæc quæ a Judice fit, major
" eſt, & atrocior, cum ſub ſecuro ſuperioritatis ac
" juriſdictionis prætextu, facillime deliberari poteſt,
" ad ejuſmodi vim inferendam.

Ad tertium, quandoquidem in caſu propoſito Paſtor ſupponatur legitime incorporatus & affixus per inſtitutionem Canonicam Beneficii Parochialis Diœceſi ſub ditione Principis, fas non fuit Epiſcopo eum ad agendam pœnitentiam mittere ad Seminarium in alterius Principis ditione conſiſtens.

Epiſcopus enim non poteſt ſubditum Principis, qualis cenſendus eſt hic Paſtor e propria ſua ditione ad ditionem *Extranei* Principis dimittere; hæc enim dimiſſio ſpecies quædam eſt relegationis, quam ab Epiſcopo ſeu Judice Eccleſiaſtico inffligi oon poſſe indubitatum eſt: multique poſt Renatum Choppinum in Commentario ad Leges Municipales Andegavenſium *lib.* 1. *cap.* 39. probat Carolus Fevretius de Appellatione tanquam ab abuſu *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 11. Notans ibidem: Fas eſſe Epiſcopo, Sacerdotes *extraneos non beneficiatos* ob malam converſationem de ſua Diœceſi dimittere ad proprias: eo quod juxta Canones Clerici teneantur ſinguli in ſuis propriis Diœceſibus deſervire, niſi (ait) per Beneficium legitime alteri Diœceſi ſint incorporati.

Et ſane cum Principes non permittant ut Subditi ſui, ſive Seculares, ſive Regulares, a ſuis Superioribus ſub alterius Principes ditione morantibus viſitentur ſine eorum conſenſu, indubie eadem ratione nec permittendum, ut Epiſcopi Subditos mittant ad directionem Superiorum alterius Principis, a quibus ſubinde inſtructiones contrarias regimini & intereſſe ſui Principis accipere poſſunt. Ita reſponſum Lovanii hac 4. Junii 1720.

Z. B. Van Espen *J. U. D. & SS. Can. Prof.*
A. Bauwens *J. U. D. & Prof. Ordin.*

Infraſcripti Advocati Suppremi Brabantiæ Senatus, viſis caſu, quæſtionibus, & Reſponſo Clariſſimorum Dominorum Van Eſpen & Bauwens Juris utriuſque Doctorum in Univerſitate Lovanienſi, ſuprapoſitis, ſunt ejuſdem opinionis cum dictis Doctoribus præconſultis ob rationes & auctoritates in eorum Reſponſo allegatas. Et eſt apud nos, non minus quam in Gallia, illæſa & uſitata hac in parte Regia Protectio; licet aliis terminis utamur in ea re quam Galli. Actum Bruxellis hac 6. Junii 1720.

A. Deſcartes. H. Van Hanevvyck. B. Bodry. J. De Svvert. J. B. De Wilde 1720. *Van Baren* 1720. *F. Lion. J. D. Plecker. R. C. Svvarts.*

K.

MAINTENUE

Geaccordeert aen E. V. Joannes Vernimmen Prieſter van het Oratorie in de poſſeſſie van ſyne Paſtorale bedieningen.

Philippus by der gratie Godts Coninck van Caſtillien, van Leon, van Arragon, &c. Aertſhertoge van Oiſtenryck, Hertoge van Bourgoigne, van Lotryck, van Brabant, &c. den ierſten van onſe Deurweirderen oft Boden macht hebbende exploicteren binnen deſen onſen Lande ende Hertoghdomine van Brabant, hier op verſocht ſaluyt: Wy hebben ontfangen die ſupplicatie van Heer Jan Vernimmen Canonink der tweede fondatie van S. Geodelen ende Paſtoir vant' cleyn Begynhof binnen deſe onſe Stadt Bruſſele, inhoudenden hoe dat hy in ſyne voorſz. qualiteyt van Paſtoor van in den jaere 1624. *tot nu toe gedaen heeft alle functien Paſtorael, naementlyck van predicken ende Bitht-hoiren, ende alſoo daer af is in goede deughdelycke poſſeſſie; ende alhoewel hy daer inne niet en ſoude behooren geturbeert te worden, ſoo iſt niet te min dat den Eerw. onſen Lieven, ende getrouwen Vaeder in Gode die Aertſ-Biſſchop van Mechelen hem begeven heeft tot eene Acte in date den ſeſthienden der loopende maendt van September (apparentelyck door eenige ſurpriſe) waer by hy verclaert om redenen ſyn ghemoet moverende te wederroepen de macht van te predicken, ende Bicht te hooren in ſyne Dioceſe, den Verthoonder toecommende, waer aff d'inſinuatie gedaen is op den* 18. *daer naer aen den ſelven, ſulckx dat hy Verthoonder hem daer door (niet ſonder merckelyk ſchandael) geturbeert vindt in ſyne voorſz. goede deughdelycke poſſeſſie van te doen alle functien Paſto-*

MANUTENENTIA

Conceſſa R. P. Joanni Vernimmen Presbytero Oratorii in poſſeſſione functionum ſuarum Paſtoralium.

Philippus Dei gratia, Rex Caſtellæ, Leonis, Arragoniæ, &c. Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, &c. Primo omnium Apparitorum ſive Satellitum noſtrorum habenti poteſtatem executioni mandandi in hac noſtra Ditione & Ducatu Brabantiæ ad hoc requiſito, ſalutem. Recepimus Libellum ſupplicem Domini Joannis Vernimmen Canonici ſecundæ Fundationis S. Gudulæ & Paſtoris minoris Begginagii in hac noſtra Civitate Bruxellenſi, continentem quomodo ipſe in ſua prædicta qualitate Paſtoris ab anno MDC. quadrageſimo ſecundu uſque modo obiverit omnes functiones Paſturales, nominatim prædicandi & audiendi confeſſiones, & quod ſic ſit in bona & valida poſſeſſione; & quamvis in illa non deberet turbari, nihilominus factum eſt ut Reverendus Dilectus noſter & Fidelis Pater in Deo Archiepiſcopus Mechlinienſis reſolverit ſe ad unam Actam de data 16. menſis currentis Septembris (apparenter per aliquam ſubreptionem) qua declarat ſe, ob rationes animum ſuum moventes, revocare facultatem concionandi & confeſſiones audiendi in ſua Diœceſi, Supplicanti competentem, cujus Inſinuatio ei facta eſt die 18. ſequenti: ita ut Supplicans ſe turbatum inveniat (non ſine notabili ſcandalo) in ſupradicta bona & valida poſſeſſione exercendi omnes functiones Paſtorales, non ſolum contra omnia jura, ſed ſpecialiter contra Privilegia hujus ditionis Brabantiæ, ubi nemo extra ordinarium curſum juſtitiæ

con-

L.

SENTENTIE

Van den Souverynen Raede van Brabant tuſſchen Paulus Crabbe Paſtoor van Lovenjoul, en Pellenberg Suppliant en Vervverver van de eene ſyde, ende de Lant-Deken van het Diſtrict van Loven, Deſervitor, Kerk-Meeſter, Meyer ende Schepenen van Lovenjoul, ende die het Vicariaet van het Aertsbiſdom van Mechelen, Geinſinueerde en Supplianten by Requeſte van den 21. ende 30. Avril 1667. en 23. Julii 1669. van de andere ſyde.

CArel by der gratie Godts, Coninck van Caſtillien, van Leon, van Arragon, &c. Aerts-hertoge van Oiſtenryck, Hertoge van Bourgoigne, van Lotryck, van Brabant, &c. Doen te vveten dat geſien ende geviſiteert vvel ende in't langhe in onſen Raede geordonneert in Brabant,'t voorſz. proces der voorn. partyen ſoo ende gelyck 't ſelve is geinſtrueert, ende op al vvel ende rypelyck geleth, met oock geconſidereert 't gene des ‍ugen in deſen behoorde te conſideren, vvy by goede ende rype deliberatie van den Raede interinerende de bevelen begrepen in d'opene brieven van Maintenue des Impetrans van den 17. Meert 1667. houden ende mainteneren den ſelven in die poſſeſſie ende GEBRUYCK van de Paſtorye van Lovenjoul ende Pellenbergh, *verbiedende de Geinſinueerde hem daerinne* meer te turberen, ofte moleſteren in eeniger manieren, *dan ter contrarien alle beletſelen te vveiren ende den ſelven de* voorſz. functie Paſtorael vredelyck te laeten poſſederen, *ende volghen alle de vruchten baeten ende proffyten daer toe behoorende, behoudelyck dat aen de ſelve gecort ſal vvorden de legaele portie, ende onderhoudt van den Deſerviteur totte effective openinge van de reſpective thoonen van partyen inclus*, lichtende tot dyen d'interdictie verleent op de Requeſte der Geinſinueerde ende Supplianten van den 21. ende 30. Aprilis 1667. *verclaerende dat daermede de voordere concluſien met ende over de ſelve Requeſten genomen comen te ceſſeren, verclaerende insgelyck de voorſz. Geinſinueerde ende Suppliant en niet ontfanckbaer in den verſuecke gedaen met hunne voorſz. Requeſte van den 23. July 1669. condemnerende de ſelve in de hellicht van de coſten, de andere hellicht om redene compenſerende. Ende des T'oirconden hebben vvy hier aen doen hangen den Segel die vvylen onſen Heere ende Vaeder, die Godt genadigh zy, gebruyckt heeft in deſen Landen van herrewaerts over, den vvelken vvy gebruycken ſullen tot dat den onſen ſal vveſen geſneden. Gegeven ende alſoo gepronuntieert tot Bruſſel den 12. Octobris 1670. ende van onſe Rycken het ſeſde Sub GHINDERTAELEN.*

SENTENTIA

Supremi Conſilii Brabantiæ inter Paulum Crabbe Paſtorem in Lovenjoul & Pellenbergh, Supplicantem & Impetrantem ex una parte, & Archipresbyterum Diſtrictus Lovanienſis, Deſervitorem, Æditumm, Prætorem, & Scabinos dicti Lovenjoul, & illos, qui ſunt de Vicariatu Archiepiſcopatus Mechlinienſis, Inſinuatos & Supplicantes per Supplicas de 21. & 30. Aprilis. 1667. & 23. Julii 1669. ex alia parte.

CArolus Dei gratia, Rex Caſtellæ, Leonis, Arragoniæ, &c. Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, &c. Notum facimus, quod bene & ad longum viſâ & examinata ſupra memorata lite in Conſilio noſtro Brabantiæ, inter utramque partem prout eadem inſtructa eſt, & omnibus mature conſideratis, quæ in hiſce conſiderandа erant, Nos matura Conſilii deliberatione confirmantes mandata in Litteris manutenentiæ Impetrantis expreſſa de 17. Martii 1667. *eumdem manutenemus in poſſeſſione &* FUNCTIONIBUS *Paſtoratus de Lovenjoul & Pellenbergh*, interdicentes Inſinuatis eum in eo *ulterius ullo modo turbare aut moleſtare*, ſed e contra omnia impedimenta amoveant, & eumdem *prædictas functiones Paſtorales pacifice exercere permittant* cum omnibus fructibus & emolumentis eiſdem annexis, detracta tamen portione legitima ad ſuſtentationem Deſervitoris uſque ad realem apertionem & publicationem teſtimoniorum utriuſque partis incluſive, levantes inſuper interdicta ſuper Libellis Inſinuatorum & Supplicantium emanata 21. & 30. Aprilis 1667. declarantes hiſce mediantibus ceſſare concluſiones ulteriores per dictos Libellos captas; ſimiliter declarantes, Inſinuatos & Supplicantes in petitione ſua prædicto Libello de 23. Julii 1669. facta non eſſe receptibiles; condemnantes eos in medietatem expenſarum, aliam medietatem ob rationes compenſantes. In cujus rei fidem hiſce appendi juſſimus ſigillum quo Dominus & Pater noſter, cujus Deus miſereatur, uſus eſt in hiſce Belgii Provinciis, quo utemur donec noſtrum ſculptum fuerit. Datum & ita pronuntiatum Bruxellis die 12. Octobris anno 1670. & Regnorum noſtrorum ſexto. Sub GHINDERTAELEN.

M.

MANUTENENTIA

Conceſſa Plebano S. Gudulæ Bruxellis in poſſeſſione ſuæ Plebaniæ & functionum ejuſdem.

Dominus Petrus van Eesbeke S. Theologiæ Licentiatus, Supplicans.

D. Archiepiſcopus Mechlinienſis, una cum D. de Rauvv Deſervitore Plebaniæ ſanctorum Michaelis & Gudulæ in hac Urbe Bruxellenſi, Inſinuati.

Viſo in ſupremo Brabantiæ Conſilio Suæ Majeſtatis Libello ſupplice a Supplicante ibidem exhibito 5. Octobris 1697. in finem ut placeret dicto Conſilio Supplicantem manutenere in poſſeſſione prædictæ Plebaniæ SS. Michaëlis & Gudulæ, & conſequenter præfato Domino primo Inſinuato mandare ut omnia impedimenta in contrarium, quibus Supplicantem tenebat extra pacificum exercitium & functionem ſuæ Plebaniæ, atque etiam in privatione juris ſui via facti, ceſſare curaret, prout in dicto Libello amplius deductum eſt, ſimiliter dilationem ipſi concedendi curam animarum ſub prætextu quod Supplicans prævie deberet obtinere veniam & permiſſionem a Domino Epiſcopo Tornacenſi ad deſerendum Paſtoratum Civitatis Cortracenſis, & quod conſequenter eum admitteret ad prædictas functiones & liberum exercitium memoratæ poſſeſſionis Plebaniæ, & ei concederet quidquid neceſſarium foret in eorum finem: & alias contra ea omni meliori modo providere, ut hæc novitas, volendi ſubditos harum Provinciarum dependere a voluntate alterius, eoſque obligandi ad tranſeundum de una Diœceſi ad aliam in qua ipſis provideretur, ut obtineant ad hoc conſenſum & permiſſionem illius Epiſcopi cujus Diœceſim deſerere intendunt, non introducatur in magnum præjudicium eorumdem ſubditorum, ac notanter Juris Patronatûs Suæ Majeſtatis & vaſſallorum ejus tam Eccleſiaſticorum, quam ſecularium, omnia *cum expenſis*; & in caſum communicationis aut remiſſionis coram Dominis Commiſſariis, concedere interim dictam ordinationem: ſuper quo Libello ſupplice placuit Conſilio remittere Supplicantem coram Commiſſariis dicti Conſilii parte ad hoc debite citata: Viſo inſuper alio Libello ſupplice Supplicantis de 15. ejuſdem menſis Octobris, ad obtinendam permiſſionem citandi D. Deſervitorem in diem præfixam ad, &c. Similiter Verbali habito 16. ſequenti, ubi Procurator Charliers junior pro Supplicante proponens repeti curabat contentum prædicti Libelli Supplicis, & concludebat prout in eodem cum expenſis, & ut dicto Domino Deſervitori interdiceretur quidquam ulterius attentare ultra id quod concerneret purum exercitium functionum Paſtoralium, *ubique cum expenſis*: Viſa etiam Advertentia in ſcriptis & ulteriori Advertentia D. primo Inſinuati una cum Advertentia Domino ſecundo Inſinuati, contenta in Verbali de 18. dicti menſis cum reſponſo verbali Supplicantis deſuper ſubſecuto; ſimiliter Sententia interlocutoria de 24. ejuſdem menſis, qua Curia interveniente Officio Fiſcali, tenens Adverten-

Heer Petrus van Eesbeke Licentiaet in de Theologie Suppliant.

Den Heere Aerts-Biſſchop van Mechelen midtſgaeders Herr Petrus de Rauvv Deſervitor der Plebanie van de HH. Michael en Gudula binnen deſe Stadt Bruſſele, Geinſinueerde.

Geſien in ſyne Majeſteyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant die Requeſte by den Suppliant aldaer gepreſenteert den 5. October 1697. tenderende ten eynde den voorſchreven Raede geliefde gedient te vvueſen hem Suppliant te mainteneren inde poſſeſſie der voorſz. Plebanie van de HH. Michaël, ende Gudula, ende al volgens aenden voornoemden Heere jerſten gedaeghde t'ordonneren dat by alle beletſelen ter contrarien met de vvelcke hy den Suppliant uyt het paiſibel geniet ende functie der voorſchreve Plebanie vvat houdende, ſoude hebben te doen ceſſeren, ende vvorts oock de feytelycke privatie van ſyn recht in de voorſeyde Requeſte breder vermelt, mitſgaders de vveygeringhe van hem te geven de ſorge der zielen, onder prætext dat den Suppliant alvooren ſoude moeten bekomen oorlof ende permiſſe van den Heere Biſſchop van Doornick om ſyne Paſtorye der Stadt Cortryck te verlaeten; ende dat hy hem alvolgens tot de voorſchreve functie ende liber geniet der voornoemde poſſeſſie in de gemelde Plebanie ſoude hebben t'admitteren, ende te geven al vvat hem daer toe nootſaeckelyk vvas, ende anderſints daer tegens op de beſte maniere te voorſien op dat de nieuvvigheyt van d'onder ſaeten deſer Provintien te vvillen doen dipenderen van den vville van andere, ende van hun, om van d'eene Dioceſe, ofte Kercke te mogen gaen in eene andere, in de vvelcke ſy voorſien vvierden, te vvillen obligeren van daer toe te moeten bekomen de permiſſie ende conſent van den Biſſchop, vviens Dioceſe ofte Kercke ſy ſoebten te verlaeten, niet ingedrongen en vvierden tot overgroote prejudicie van de ſelve onderſaeten, ende naementlyck van het recht van Patronaet van ſyne Majeſteyts, ende deſſelfs vaſſaelen, ſoo Geeſtelyke als vverelycke, met coſten, ende ingevalle van communicatie ofte renvoye voor Heere Commiſſariſſen interim de voorſchreve ordonnantie, op vvelcke Requeſte den voorn. Raede vvas gedient ghevveeſt den Suppliant te verſenden voor Commiſſariſſen van den voorſz. Raede, partye daer toe behoorelyck gedaeght ſynde: Geſien alnoch de voordere Requeſte des Suppliants vanden 15. der ſelver maent October, ten eynde van permiſſie om den voorſz. Heere Deſervitor tegens den daege dienende oock te mogen doen daegen om, &c. Verbael dien volgende aldaer gehouden den 16. daer naer, alvvaer den Procureur Charliers Junior voor den Suppliant proponerende dede verbaelen den inhouden der voorſeyde Requeſte ende concludeerde als by de ſelve cum expenſis, ende dat aen den voorſz. Heere Deſervitor ſoude vvorden geinterdiceert yet voorders t'attenteren buyten het

gene

gene vvat raeckende het naecht exercitie der Paſtorele functie ubique cum expenſis. Geſien oock de ſchriſtelycke advertentie, ende naerdere advertentie des Heere eerſten gedaeghde als mede de advertentie des tvveeden Geinſinueerde afgeteeckent ten Verbaele van den 18. ditto, mette Verbaele Antvvoorde des Suppliants daer op gevolght, midtſgaeders het Vonnis interlocutoir van den 24. vande ſelve maent, vvaer by t' Hof ter interventie van het Officie Fiſcael houdende de advertentien des Heere eerſten Ghedaeghde ende van den tvveeden Ghedaegde voor exceptie declinatoire, ende de ſelve afslaende ordonneert aen de voorſz. Ghedaeghde binnen als doen drye daegen t'antvvorden, ende litem te conteſteren reſpective tegens de Requeſte des Suppliants van den 5. October 1697. . ende tegens ſyne Concluſie genomen ten Verbaele van den 16. daer naer, op pene van verſteken ende recht op t'gene te Hove ſoude bevonden worden: Geſien tot dyen die voordere Verbaelen tuſſchen de voorſz. partyen in ſaecken gehouden, ende namentlyckt 't gene van den 19. Februari leſtleden, alwaer den voorſz. Charlers midts de Procureurs der Ghedaeghde hun niet en hadden gereguleert volgens den Appointemente van den 14 te vooren, verſocht decreteringe vande pene by den voorſz. vonniſſe gecommineert, ende dat recht ſoude worden gedaen op't gene te Hove bevonden wirdt, ende midts de niet voldoeninghe, op alles Geleth, 't Hoff decreterende de pene gecommineert by den Voorſeyden Vonniſſe van den 24. October 1697. ende houdende de Ghedaeghde voor verſteken van antwoorde, recht doende, mainteneert den Suppliant inde Poſſeſſie vande Plebanie van S. Michael ende Gudula binnen deſer Stadt, ordonnerende dyen volgende aen den Heere eerſten Ghedaeghde te weiren den troubel ende beletſel, die den ſelven aen den Suppliant is doende by wege van aen hem te refuſeren de ſorghe der Zielen op pretext van den Exeat ofte conſent van den Biſſchop van Dornick, waer mede het debath tuſſchen den Suppliant ende den tweeden Ghedaeghde compt te ceſſeren, condemnerende de Ghedaeghde inde koſten hier omme gereſen ter behoorelyke taxatie ende moderatie van den voorſz. Raede. Aldus gedaen binnen deſe Stadt Bruſſele den 22. Meert 1698. Boory.

tiis Domini primo Inſinuati & ſecundo Inſinuati pro exceptione declinatoria, eaſque rejiciens mandat dictis Dominis Inſinuatis intra triduum reſpondere & litem conteſtari reſpective contra Libellum Supplicantis de 5. Octobris 1697. & contra ejus concluſionem captam Verbali de 16. ſequentis ſub pœna ſecluſionis, & quod jus dicetur ſuper iis, quæ in Curia fuerint reperta: Viſis ad hoc ulterioribus Verbalibus inter partes in cauſa habitis, & notanter illo de 19. Februarii proxime lapſi, in quo prædictus Charlers, quandoquidem Procuratores DD. Inſinuatorum ſe non conformaſſent Apoſtillæ de 14. præcedenti, petebat decretari pœnam ſupradicta Sententia comminatam, & jus dici ſuper iis, quæ in Curia reperirentur: & defectu ſatisfactionis, omnibus conſideratis, Curia decretans pœnam comminatam per præſcriptam Sententiam de 24. Octobris 1697. & tenens Inſinuatos ut ſecluſos a reſponſo, jus dicens manutenet Supplicantem in poſſeſſione Plebaniæ SS. Michaëlis & Gudulæ in hac civitate; mandando conſequenter Domino primo Inſinuato, ut amoveat omnes turbationes & impedimenta, quæ Supplicanti cauſavit denegando ipſi curam animarum ſub prætextu deficientis *Exeat* ſeu conſenſus Epiſcopi Tornacenſis; quibus mediantibus ceſſat conteſtatio inter Supplicantem & ſecundo Inſinuatum: condemnans DD. Inſinuatos in expenſas propterea factas ſub debita taxatione & moderatione prædicti Conſilii. Actum in hac civitate Bruxellenſi die 22. Martii 1698. Signatum, Boory.

N.

Sententia Conſilii Brabantiæ pro Manutenentia Paſtoris ſanctæ Catharinæ Bruxellis.

Vide ſupra ſub littera G. fol. 347.

O.

SENTENTIA CONSILII FLANDRIÆ

Pro Manutenentia Vice-Paſtoris S. Jacobi Gandavi.

Geſien 't proces hangende in 't advys van den Hove tuſſchen Heere ende Meeſter Adriaen van Loo Onder-paſtoor ende Capellaen van de Parochiale Kercke van S. Jacobs binnen deſe Stadt Heeſſchere by commiſſie van Geeſtelyke mainteneut, den Procureur Generael van Vlaenderen met hem gevoegt ter eender ſyde, ende Heer ende Meeſter Ferdinand Coolman Paſtoor ende Gaſpar de Vos Coſter der ſelver Kercke, midtſgaders Jonffrou Thereſia Vander Cammen hoir van vvylent Heer ende Meeſter Joannes Vander Cammen in ſyn leven oock Paſtoor gevveeſt van de meer gemelde Parochiale Kercke d'arrementen van de ſake over hem aenveert hebbende apud Acta te rolle van den 7. November 1721,

Viſa lite pendente in Adviſamento Curiæ inter Dominum & Magiſtrum Adrianum Van Loo Vice-Paſtorem & Capellanum Parochialis Eccleſiæ S. Jacobi in hac civitate Actore, in materia Eccleſiaſticæ manutenentiæ, Procuratore Generali Flandriæ ipſi juncto, ex una; & Dominum ac Magiſtrum Ferdinandum Coolman Paſtorem, & Gaſparem De Vos Cuſtodem ejuſdem Eccleſiæ & Domicellam Thereſiam Vander Cammen hæredem defuncti Domini & Magiſtri Joannis Vander Cammen, dum viveret, etiam Paſtoris ſupra memoratæ Parochialis Eccleſiæ, quæ litem pro eo ſuſceperat apud Acta in Rotula 7. Novembris 1721. Inſinuatis ſecluſis a reſponſo, ex alte-

ra partibus, Curia pronuntians ſuum Adviſamentum manutenet Actorem in poſſeſſione & exercitio in eadem Eccleſia baptizandi parvulos, aſſiſtendi mortuis ſepeliendis, & exercendi omnes alias functiones Vice Paſtorales, cum omnibus fructibus & emolumentis eidem Vice Paſtoratui & juncto Beneficio annexis; & amovens manum ex parte Imperatoris & Regis eidem cauſæ litigioſæ appoſitam, interdicit Inſinuatis Supplicantem ulterius turbare aut moleſtare; eoſque condemnat, ut reſtituant omne damnum eidem illatum ſecundum æſtimationem virorum intelligentium, ſuper turbatione, in mulctam trium librarum Pariſ Fiſco Imperatoris & Regis applicandarum, & in expenſas hujus litis ſecundum Curiæ taxationem. Datum in Camera Conſilii Flandriæ Gandavi die 20. Decembris 1721. Signatum, J.B. MICHEL.

Vervveerdert verſteken van fourniſſement ter ander.

t'Hof uytende ſyn advys haudt ende mainteneert den Heeſchere in de rechten, poſſeſſie ende ſaiſine van in de voorſchreven Kercke te doen de functien van 't doopen der kinderen t'aſſiſteren in de begravingen ende alle voordere Onderpaſtorele functien met de vruchten, baten, profyten ende emolumenten daer aen en aen het annex beneficie klevende, ende afdoende de handt 's Keyſers en 's Koninck aende ſaeke litigieuſe geſtelt, interdiceert aen de Vervveerders, den Heeſchere daer in meer eenigen troubel oft ongebruyck te doen, ende condemneert hun over de ſchade d'Heeſcher geinfereert aen hem op te leggen ende betaelen, ſulcx als mannen hun dies verſtaende ſullen eſtimeren, over de troubel in de boete van dry ponden Pariſys s' Keyſers en Koninkx ons geduchter Heere profyte, ende in de coſten van den proceſſe ter taxatie van den Hove. Gegeven in de Camer van den Raede in Vlaenderen tot Ghendt den 20. December 1721. J. B. MICHEL.

P.

SENTENTIA SUPREMI CONSILII BRABANTIÆ

Pro Manutenentia Doctoris MARTIN in ſuo Canonicatu.

Le Sr Docteur MARTIN Suppliant.

Les Venerables Doyen & Chapitre de l'Egliſe Collegiale de S. Pierre a Louvain, Inſimuez.

VIſa in Conſilio ſupremo Suæ Majeſtatis erecto Brabantiæ Supplica Supplicantis ibidem præſentata per Apoſtillam ſeu notam de nona Septembris 1720. habita relatione Officii Fiſcalis, miſſa ad relationem Inſinuatorum, hæc Supplica dicti Supplicantis continebat quod vigore Lectionis Regiæ fuiſſet in poſſeſſione Canonicatus & Præbendæ in Eccleſia Collegiata ſancti Petri in Univerſitate Lovanienſi, ab anno 1696. abſque quod unquam turbaretur in dicta poſſeſſione, & exercitio ſui Canonicatus, ſicut apparebat ex ſcripto adjuncto: ſed cum Dominus Vanden Steen nuper Rector dictæ Univerſitatis excommunicaſſet Supplicantem in ſuo ultimo Rectoratu, per Sententiam non magis regularem quam æquam, Supplicans illi quoad exteriora obſecutus fuiſſet, ne læderet auctoritatem rerum judicatarum, & abſtinuerat a choro, non obſtante ſua appellatione interpoſita a dicta Sententia, Sed cum eadem Sententia corrigeretur per Sententiam poſteriorem quinque Judicum Univerſitatis, & hæc Sententia poſterior tranſiſſet in rem judicatam 16. Auguſti 1720. ſicut apparebat ex ſcripto impreſſo adjuncto, Supplicans eſſet in jure reſumendi functiones ſui Canonicatûs; quod cum vellet facere 30. Auguſti, vi impeditus fuit ex parte Inſinuatorum, ſicut apparebat pariter ex ſcriptis ibidem junctis: & cum ejuſmodi vexæ & oppreſſiones non eſſent licitæ in ſtatu regulari & pacifico, humillime ſupplicabat, ut manuteneretur in jure exercendi functiones ſui dicti Canonicatûs, cum prohibitione facta dictis Inſinuatis ne impoſterum turbent, ſive in dictis functionibus ſive in perceptione fructuum: viſa aviſatione dictorum Inſinuatorum, quibus poſt aviſationem dicti Officii Fiſcalis fuit mandatum, ut juſſi communicarent Supplicanti, ut intra octiduum reſponderet: viſa Replica Supplicantis & ampliatione ejuſdem Replicæ vigore permiſſionis; viſo etiam ſcripto Replicæ Inſinuatorum cum duabus eorumdem Supplicis de 7. Januarii & de 5. Februarii ultimi, cum reſpectivis ſcriptis rationum impertinentiæ Supplicantis. Omnibus conſideratis, Curia rejiciens ad interventionem Officii

VEu au Conſeil Souverain de Sa Majeſté ordonné en Brabant la Requeſte du Suppliant y preſentée par Apoſtille du 9. Septembre 1720. après avoir eu l'advis de l'Office Fiſcal, envoyée à l'advis des Inſinuez, contenante la dite Requeſte du Suppliant en vertu de ſa Leçon Roiale il avoit été en droit & poſſeſſion d'un Canonicat & Prebende de l'Egliſe Collegiale de ſaint Pierre dans l'Univerſité de Louvain depuis l'an 1696. ſans être jamais troublé dans la dite poſſeſſion & exercice de ſon Canonicat, comme apparoiſſoit par la piece y jointe: mais comme le Sr Vanden Steen dernierement Recteur de la dite Univerſité s'étoit donné la peine d'excommunier le Suppliant pendant ſon dernier Rectorat, par une Sentence non plus reguliere qu'équitable, le Suppliant y avoit toute fois reverendé dans l'exterieur de ſa conduite, pour ne pas leſer l'autorité des choſes jugées, & s'étoit abſtenu du Chœur non obſtant ſon appel enterjetté de la dite Sentence. Or comme la même Sentence venoit d'être corrigée par Sentence poſterieure des cinq Juges de l'Univerſité, & que cette Sentence poſterieure étoit même paſſée in rem judicatam *depuis le 26. Août 1720 comme de ce apparoiſſoit par la piece imprimée y auſſi jointe, le Suppliant ſeroit en droit de reſumer les fonctions de ſon Canonicat: ce qu'ajant voulu faire le 30. du dit mois d'Août, y fut empêché par force de la part des Inſinuez comme conſtoit par les trois pieces pareillement jointes; & comme ces ſortes de vexes & oppreſſions n'étoient permiſes dans un Etat reglé, & pacifique, il ſupplioit très humblement afin d'être maintenu dans le droit d'exercer les fonctions de ſon Canonicat ſuſdit, avec defence aux dits Inſinuez de le troubler à l'avenir, ſoit dans les dites fonctions, ſoit dans la perception des fruits,* cum expenſis: *Veu l'advis des dits Inſinuez, lequel après advis du dit Office Fiſcal fut chargé de communication au Suppliant, pour y dire à la huitaine: Veu l'écrit de Replique dudit Suppliant, & l'ampliation de Replique d'iceluy ſervi en vertu de permiſſion, & l'écrit de Replique des Inſinuez, enſemble les deux Requêtes Civiles des dits Inſinuez du 7. Janvier, & 5. Fevrier dernier, avec les reſpectifs écrits de raiſons d'im-*

d'impertinence du Suppliant y à l'encontre ſervyz, le tout conſideré: La Cour à l'intervention de l'Office Fiſcal rejettant les Requêtes Civiles des Inſinuez, maintient le Suppliant dans la poſſeſſion de ſon Canonicat; declare que juſques ores il luy eſt permis d'en exercer les fonctions & de jouir des fruits y appartenans; ordonne aux Inſinuez de s'y conformer, condamnant les dits Inſinuez ès depens à deue taxation & moderation de la Cour, & ès amendes des deux Requeſtes Civiles rejettées. Ainſi fait en la Ville de Bruxelles le 5. Avril 1721. Etoit ſigné, *A. V. GHINDERTAELEN.*

Fiſcalis Supplicas civiles Inſinuatorum, manutenet Supplicantem in poſſeſſione ſui Canonicatûs, declarat quod ei liceat illins exercere fonctiones & frui fructibus ad id pertinentibus; mandat Inſinuatis, ut ſe Sententiæ conforment, condemnando Inſinuatos ad expenſas, juxta debitam taxationem & moderationem Curiæ, & in mulctas duarum Supplicarum civilium rejectarum. Sic actum in Civitate Bruxel enſi 5. Aprilis 1721. Erat ſignatum, A. V. GHINDERTAELEN.

Q.

SENTENTIA PARLAMENTI MECHLINIENSIS

Pro Manutenentia Vice-Paſtoris Eccleſiæ Metropolitanæ.

VEu au Grand Conſeil de l'Empereur & Roy nôtre Sire le procès entre Maitre Jean Charles Leydeker, Preſtre Beneficier de la Chapellanie de S. Eſtienne, & Vice Curé de l'Egliſe Metropolitaine de S. Rombaut, en cette Ville d'une part; le Prevoſt, Doyen & Chapitre de la dite Metropolitaine adjournez, & Suppliants par Requeſtes validées pour Civiles le 11. Fevrier & 27. Avril 1722. ſous benefice des-quelles ils ont exhibé pieces debattues par partie jointes au procès par Ordonnance du 19. Fevrier & 28. Avril de la même année, d'autre: Veu auſſi l'Ordonnance du 20. de ce mois, & ce qui eſt enſuivy, l'Empereur & Roy rejette les dites Requeſtes validées pour Civiles, & faiſant droit guarde & maintient l'Impetrant en ſa ſaiſine & poſſeſſion de la dite Chapelle & Vice Cure & fonctions Vice paſtorales, fruits & emoluments en dependans, ſauf de preſcher & entendre les confeſſions, declare les Adjournez en leurs oppoſitions, fins & concluſions contraires non recevables ny fondez, les condamne ès dommages & interêts ſoufferts & à ſouffrir par l'Impetrant, ès amendes des dites deux Requeſtes validées pour civiles preſentées après acte dyſpoſitif, & ès depens du Procès au taux de la Cour. Prononcé à Malines le 23. de May 1722.

J. BOGAERTS.

VIſo in ſupremo Conſilio Imperatoris & Regis noſtri proceſſu inter Dominum Joannem Carolum Leydeker Presbyterum & Beneficiarium Capellaniæ S. Stephani, & Vice Paſtorem Eccleſiæ Metropolitanæ S. Rombaldi in hac Civitate ex una parte; Præpoſitum, Decanum & Capitulum dictæ Metropolitanæ citatos, & Supplicantes per Supplicas validatas pro civilibus 11. Februarii & 27. Aprilis 1722, beneficio quarum exhibuerunt ſcripta ventilata per partem juncta proceſſui ex Mandatis 19. Februarii & 28. Aprilis ejuſdem anni ex altera: Viſa etiam Ordinatione 20 hujus menſis, & quid inde eſt ſecutum, Imperator & Rex rejicit dictas Supplicas habitas pro civilibus, & jus dicens tuetur & manutenet Impetrantem in poſſeſſione dictæ Capellæ & Vice Paſtoratûs & functionum Vice Paſtoralium, fructuum & emolumentorum inde dependentium, excepta concione & exceptione confeſſionum; declarat citatos in ſuis oppoſitionibus & concluſionibus contrariis non receptibiles nec fundatos, condemnat in damna & intereſſe perpeſſa & perpetienda per Impetrantem, in mulctas dictarum duarum Supplicarum habitarum pro civilibus præſentatarum poſt actum depoſitivum, & in expenſas litis taxandas a Curia. Pronuntiatum Mechliniæ 23. Maii 1722.

Signatum, J. BOGAERTS.

R.

EPISTOLA REGIS

Qua præcipitur Conſiliis Regiis, ne ſub prætextu Poſſeſſorii *turbent Epiſcopos in his, quæ doctrinam aut correctionem morum ſpectant.*

MAXIMILIEN EMMANUEL par la grace de Dieu, Duc de la haute & baſſe Baviere, & du haut Palatinat, Comte Palatin du Rhin, Grand Eſchanſon du S. Empire, & Electeur, Landtgrave de Leichtenbergh, Gouverneur du Païs-Bas, &c.

Très-chers & bien aimez,

L'Experience ayant fait voir qu'il arrive pluſieurs inconveniens dans la direction des affaires ſpirituelles, de ce qu'en prejudice de l'autorité competante aux Evêques & Dioceſains au fait de la doctrine, &

MAXIMILIANUS EMMANUEL Dei gratia Dux ſuperioris & inferioris Bavariæ, ſuperioris Palatinatus, Comes Palatinus Rheni, Archipincerna Imperii, & Elector Landgravius de Leichtenbergh, Gubernator Belgii, &c.

Chariſſimi & dilectiſſimi,

CUm experientia exhibuerit multa contingere inconvenientia in directione negotiorum ſpiritualium ex eo quod in præjudicium auctoritatis competentis Epiſcopis & Diœceſanis quoad doctrinam & mores

Con-

Concionatorum & Confeſſariorum, hi intricaſſent & curaſſent retardari effectus diſpoſitionum Epiſcoporum recurrendo ad Concilia & Tribunalia Juſtitiæ, & ad media, quæ ad invenerunt titulo poſſeſſionis; hanc vobis ſcribimus ad prohibendum, ſicut vobis ſerio inhibemus ne recipiatis, ne immiſceatis vos, aut protegatis ullam inſtantiam, aut prætenſionem formandam coram vobis, ſive titulo poſſeſſorii, ſive aliter, contra Diſpoſitiones & Ordinationes, quas Epiſcopi vel Diœceſani feciſſe poſſent aut ex poſt facturi eſſent in cauſa doctrinæ vel morum dictorum Eccleſiaſticorum. Chariſſimi & dilectiſſimi, Dominus Deus vos habeat in ſua ſancta cuſtodia & protectione. Bruxellis 7. Novembris 1645.

des mœurs des Prédicateurs, & Confeſſeurs, ceux cy auroient embaraſſé, & fait ſlater les effets des diſpoſitions des Evêques par le recours qu'ils ont pris aux Conſeils & Tribunaux de Juſtice, & de l'ouverture qu'ils y ont trouvez à titre de poſſeſſoir; Nous vous faiſons cette pour vous interdire, comme nous vous interdiſons ſerieuſement de recevoir, vous mêler, ny proteger aucune inſtance ou prétenſion, que l'on voudroit former par devant vous, ſoit à titre de poſſeſſoir, ou autrement, contre les diſpoſitions & Ordonnances que les Evêques ou Dioceſains pourroient avoir faits ou feroient cy après pour cauſe de doctrine & mœurs deſdits Eccleſiaſtiques. Très-chers & bien aimez, notre Seigneur Dieu vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxelles le 7. de Novembre 1695.

S.

CONSULTA

SUPREMI CONSILII BRABANTIÆ

In negotio Paſtoris ſanctæ Catharinæ Bruxellis.

SIRE,

Habito a nobis honore Veſtræ Majeſtati ad manus extradendi Decretum Curiæ Romanæ de 29. Martii ultimi per noſtrum Conſultum de 10. menſis Maji ſequentis mandat nobis per ſuam Epiſtolam de 12. ejuſdem menſis, ut mentem noſtram cum rationibus demus ſuper materia tam gravi & ſuper media apta & convenientia, ut illi remedeatur; fateri debemus, Rex invictiſſime, quod quo plus reflectimus ſuper hoc Decreto, eo plures advertimus ſequelas, quæ tædio poſſent eſſe & periculoſiſſimæ conſequentiæ, ſi differatur oppoſitio attentato tam violento, quod non adeo eſt tribuendum Curiæ Romanæ, quam tricis Archiepiſcopi & ejus aſſeclarum. Experientia tot annorum quibus ad illam eſt evectus dignitatem, debet Majeſtatem Veſtram edocuiſſe quod nullis aliis rebus magis incubuerit quam inveſtigandis mediis propagandi & ampliandi limites ſuæ auctoritatis ſupra decrementum & ruinam ipſam poteſtatis Regiæ. Hoc ultimum Decretum quod ſibi Romæ extorſit, id evidenter probat, & vix ingenio poteſt illi reſiſti. Hic non agitur de aliquo attentato indirecto, quod inſenſibiliter & per ambages ad finem propoſitum dirigitur.

Avans eu l'honneur de remettre à Vôtre Majeſté le Decret de la Cour de Rome du 29. Mars dernier par notre Conſulte du 10. du mois de May enſuivant, Elle nous encharge par ſa Lettre du 12. du même mois de lui donner nôtre advis arraiſonné, ſur une matiere ſi importante & ſur les moyens propres & convenables à y remedier. Nous devons advouer, Sire, que plus nous reflechiſſons ſur ce Decret, plus nous entrevoyons des ſuites facheuſes & d'une très dangereuſe conſequence, ſi on differe de s'oppoſer à une entrepriſe ſi violente, que l'on ne doit pas tant attribuer à la Cour de Rome, qu'aux intrigues de l'Archevêque & de ſes partiſans. Une experience de tant d'années qu'il a été élevé à cette dignité, doit avoir appris à Vôtre Majeſté & à ſes Miniſtres, qu'il ne s'eſt occupé d'autres ſoins qu'à chercher les moyens d'étendre de plus en plus les bornes de ſon autorité ſur l'affoibliſſement & ſur la ruine même de la Puiſſance Royale. Ce dernier Decret qu'il s'eſt procuré à Rome en eſt une preuve, à la force de laquelle l'eſprit ne ſçauroit preſque reſiſter. Il ne s'agit point icy de quelques entrepriſes indirectes, que l'on conduit inſenſiblement, & par des detours, à la fin que l'on ſe propoſe.

Eſt actio manifeſta Juriſdictionis ſupremæ quam Curia Romana prætendit exercere in hac Patria, & Ducatu Brabantiæ, in ſummum præjudicium Jurium & Superioritatis Veſtræ Majeſtatis.

Immemores noſtri officii in puncto eſſentiali, & degeneres a noſtris majoribus eſſemus, ſi nos non opponeremus malo tam periculoſo, omni zelo & vigore quorum ſumus capaces.

C'eſt un acte éclatant de Juriſdiction Souveraine, que la Cour de Rome prétend exercer dans ce Pays & Duché de Brabant, au grand préjudice des droits & des hauteurs de Vôtre Majeſté.

Nous manquerions, Sire, à nôtre devoir, dans un point eſſentiel, & nous degeneverions de nos anceſtres, ſi nous ne nous oppoſions à un mal ſi dangereux avec tout le zele & toute la vigueur dont nous ſommes capables.

Agitur de negotio ſatis noto Guillelmi Vanden Neſſe, Paſtoris S. Catharinæ, in quo nihil egimus niſi prævia notitia Veſtræ Majeſtatis. Et ſi conceſſerimus protectionem Regiam ferendo Sententiam manutenentiæ in favorem hujus Paſtoris, id non fecimus niſi informata Veſtra Majeſtate de juſtitia & regularitate noſtri proceſſus, & ipſi notificato quod tantum ageretur de poſſeſſorio, & quod materia juxta aptitudinem a nobis præconceptam ut ſepararetur ab ea

Il s'agit de l'affaire aſſez connue de Guillaume Vanden Neſſe, Paſteur de S. Catherine, dans laquelle nous n'avons rien fait qu'après en avoir donné connoiſſance à Vôtre Majeſté. Et ſi nous avons accordé la protection Royale en rendant Sentence de maintenue en faveur de ce Paſteur, nous le l'avons fait, Sire, qu'après avoir informé Vôtre Majeſté de la Juſtice & de la regularité de nôtre procedé, & après luy avoir fait connoître qu'il ne s'agiſſoit que du poſſeſſoir, & que la matiere

matiere dans la juſteſſe dans laquelle nous l'avons priſe, pour la ſeparer de celle qui appartient au Tribunal Ecclesiaſtique, etoit certainement de vôtre reſſort; le public en a été convaincu par un motif de Droit qui éclairert pleinement cette cauſe: nous avons vû, peſé & examiné avec la derniere exactitude tout ce que l'Archevêque y a voulu oppoſer, & nous n'y avons aperçu aucune difficulté raiſonnable; nous avons eû enfin cette ſatisfaction que la Sentence, que nous avons prononcée, a été approuvée & même applaudie de tous ceux dont la prevention n'a point été inſurmontable. Il n'y a, Sire, que l'Archevêque & ſes partiſans, qui ont reſiſté à la lumiere qui a éclairé tout le monde, au lieu d'acquieſcer à une Sentence ſi juſte, conçue avec tant de maturité, prononcée avec tant d'égards, exécutée avec tant de lenteur, & qui pouvoit pacifier tous les troubles: il a entrepris d'envoyer au mois de Fevrier dernier au dit Paſteur un monitoire, que nous avons trouvé ſi prejudiciable aux hauteurs de Vôtre Majeſté, à l'autorité de ſes Conſeils, aux droits de ſes bons Sujets & aux Loix du Pays, que nous nous ſommes trouvez obligez de luy ordonner par Sentence du 24. du même mois de Fevrier, de caſſer & annuller ce monitoire, avec defenſe à tous & un chacun de publier, faire ou laiſſer publier la Cenſure y comminée, d'y obeir, ny d'y avoir aucun égard. Cette precaution n'a fait que le rendre plus hardy; ſes gens, au lieu de ſupprimer ce monitoire, l'ont rendu publicq par l'impreſſion, & l'ont repandu dans le peuple en pluſieurs langues. Nous avons ordonné au Conſeiller & Procureur General de faire inceſſamment les devoirs de ſon office à charge de l'Imprimeur & des Diſtributeurs: l'Archevêque ne s'en eſt point rebuté; mais voyant qu'il n'a pu troubler le public par ce moyen, il s'eſt addreſſé à la Cour de Rome, qu'il a ſçu ſurprendre avec tant de fineſſe, qu'il en a obtenu le Decret dont eſt queſtion, avec une promptitude ſi grande, qu'on a lieu de le ſoupçonner d'en avoir envoyé le projet tout dreſſé.

quæ pertinet ad Tribunal Eccleſiaſticum, eſſet pro certo noſtræ dependentiæ, publico innotuit motivo Juris quo plene deciditur illa cauſa: vidimus, ponderavimus & examinavimus ſumma exactitudine quidquid Archiepiſcopus voluit opponere, nec ullam difficultatem rationabilem advertimus: illa tandem acceſſit nobis ſatisfactio, quod Sententia a nobis lata, fuerit approbata, imo & cum plauſu recepta ab omnibus, quorum præventio non fuit invincibilis: ſolus Archiepiſcopus & ejus aſſeclæ reſtiterunt lumini quod omnibus præfuit: tantum abſuit ut acquieſceret Sententiæ tam juſtæ, conceptæ tanta maturitate, pronuntiatæ tanto reſpectu, executioni mandatæ tanta lenitate, & quæ poterat pacare omnes tumultus, attentavit mittere menſe Februario ultimo monitorium dicto Paſtori, adeo præjudicioſum Superioritati Veſtræ Majeſtatis, auctoritati Conſiliorum, juribus ſubditorum & legibus Patriæ, ut coacti fuerimus vi Sententiæ latæ 24. ejuſdem menſis Februarii, ipſi mandare, ut caſſaret & annullaret illud monitorium, cum prohibitione omnibus facta ne publicaretur, vel quis curaret publicari cenſuram ibi comminatam, nec illi pareretur, neque attentio fieret. Hac præcautione factus eſt audacior; ejus adhærentes non tantum non ſuppreſſerunt hoc monitorium, ſed per impreſſionem publici juris fecerunt & diffuderunt inter plebem variis idiomatibus. Mandavimus Conſiliario & Procuratori Generali, ut ſine mora, quæ ſui officii erant adimpleret, ſumptibus Typographi & dividentium: Archiepiſcopus non ideo deſtitit; ſed videns quod per hoc non potuerit turbare publicum, recurrit ad Curiam Romanam, quam tanta cum aſtutia ſcivit ad ſe trahere, ut obtinuerit Decretum, de quo eſt quæſtio, tanta cum promptitudine, ut ſuſpicio nobis ſit ab eo præconceptum, fuiſſe miſſum.

Ce Decret eſt émané du Tribunal de l'Inquiſition qui n'a jamais été reconnu dans ces Païs, non plus qu'aucun autre jugement étranger. Si les Sujets de Vôtre Majeſté temoignerent tant de repugnance à recevoir ce Tribunal, quand on crut de l'introduire dans ces Pays où ils ſont à la main, & où ils peuvent propoſer & établir leur defenſe à leur aiſe; quelle repugnance n'en auroient ils pas de s'y ſoumettre à Rome, où ils ne ſeroient ny interrogez, ny en état de ſe defendre, mais ſeroient jugez abſens à trois cents lieues de leur ſejour, & depourvus de tout le ſecours qu'ils pourroient avoir, ſi le Tribunal étoit dans le Pays même. Les glorieux Predeceſſeurs de Vôtre Majeſté les en ont preſervés, ils leur ont promis & juré même ſur les ſaints Evangiles, qu'ils ne ſouffriroient jamais qu'ils fuſſent évoquez ny traitez devant la Cour de Rome. Nous ne croyons pas, Sire, que pour être devouez à Vôtre Majeſté par un attachement particulier, nous duſſions être de pire condition que vos autres ſujets. Nous ſommes perſuadés que votre Majeſté ne permettra pas que pour avoir ſoutenu ſes droits, en acquit de nôtre ſerment, nous ſoyons jugez & punis ſans forme de proces, & cela à Rome, où le moindre de vos ſujets ne peut être jugé, pour quelque cauſe que ce puiſſe être, enſuite des Loix & Privileges du Pays approuvez par le Saint Siege.

Hoc Decretum eſt de Tribunali Inquiſitionis nunquam agnito in his Patriis, in quibus nullum extraneum judicium aliud agnoſcitur. Si Subditi Veſtræ Majeſtatis teſtati ſunt repugnantiam, dum credebatur introducendum in his Patriis ubi degunt, & poſſunt commode proponere & ſtatuere ſuas defenſiones; ſed quam non haberent repugnantiam ut ſe illi ſubmitterent Romæ? ubi non interrogandi forent, nec poſſent ſe defendere, ſed judicarentur abſentes trecentis leucis a ſua habitatione, & privarentur omni ſubſidio quod poſſent habere, ſi Tribunal eſſet in ipſa Patria. Glorioſi Prædeceſſores Veſtræ Majeſtatis id noluerunt pati; promiſerunt, imo jurarunt ſuper ſancta Evangelia, ſe nunquam paſſuros ut evocarentur & tractarentur coram Curia Romana Non credimus quod ideo, quia ſumus particulari affectu addicti Veſtræ Majeſtati, debeamus eſſe pejoris conditionis quam alii ſubditi. Nobis liquet Veſtram Majeſtatem non paſſuram, ut quia ſuſtinuimus jura in vim noſtri juramenti, judicemur & puniamur ſine forma proceſſus, & quidem Romæ, ubi vel minimus veſtrorum ſubditorum non poteſt judicari, de quacumque cauſa agatur, juxta leges & Privilegia Patriæ approbata a Sancta Sede.

Auſſi le Saint Pere, que l'on fait parler dans ce Decret, ne paroit pas avoir été bien informé; il auroit dû nous écouter, & nous faire demander ſi ce qui étoit parvenu à ſa connoiſſance, étoit exactement vray: c'eſt un des meilleurs uſages qu'il pouvoit faire de l'Internonce qu'il entretient en ce Pays, que de luy ordonner de nous approcher, pour ſçavoir de nous mêmes la verité d'un fait qui a produit une conteſtation ſi importante.

Imo Sanctiſſimus qui loquens inducitur in hoc Decreto non videtur bene informatus: debuiſſet nos audire, & curare peti, an quæ veniſſent in ejus notitiam, eſſent vera: optime uſus fuiſſet Internuntio quem ſuſtinet in hac Patria, ſi illi mandaſſet, ut nos accederet, exploraturus a nobis veritatem facti a quo tam gravis co[illegible]itatio orta fuit.

Si Sa Sainteté avoit pris cette precaution, Elle n'auroit pas ſouffert que l'on inſeràt dans le Decret,

Si Sua Sanctitas adhibuiſſet hanc præcautionem, non paſſa eſſet inſeri Decreto, quod cauſa Paſtoris

de

de qua congnovimus, pertineret ad fidem: oſtendiſſemus tum ex concluſione Paſtoris & ex Sententia a nobis elata, nihil magis abuſivum eſſe, & a nobis non aliud actum quam quod manuteneremus Paſtorem turbatum per ſuſpenſionem facti & informem in Jure: hæc materia ſine contradictione mere temporalis & noſtræ juriſdictionis eſt. Oſtendiſſemus monitorium Archiepiſcopi ad nihil aliud collimare, quam ut annullet noſtram Sententiam: nihil in hoc verſari quod fidei læſſet, & religionem nullum ibi locum habere; ſed quod eſſet attentatum in auctoritatem Veſtræ Majeſtatis & Conſiliorum, non volens tolerari ſine læſione jurium & Veſtræ Superioritatis. Sanctitatis Suæ etiam fuiſſet, ut nos curaſſet per ſuum Internuntium moneri quid inveniſſet in noſtra Sententia contra libertatem & immunitatem Eccleſiaſticam, in ſuo Decreto in genere tantum dicendo quod in ea plura ſint manifeſte contraria Juriſdictioni Eccleſiaſticæ: potuiſſemus docere in hoc, ſicut in reliquo deceptam eſſe, ejus religionem. Parati ſumus de probandis, ſi in particulari nobis oſtendatur, in quo læſerimus Juriſdictionem Eccleſiaſticam, ſicut ſtatuitur in Concilio Lateranenſi, & complacuerit Veſtræ Majeſtati nobis mandare. Convenimus id peſſime agi, ſi impediatur Judex Eccleſiaſticus in exercitio ſuæ juriſdictionis: ſed nunquam probabitur, nos cauſam legitimam dediſſe de nobis conquerendi; in hoc credimus e contra nobis eſſe cur legitime conqueramur, quod non acquieſcatur nos injuſte accuſando in Decreto publico, ſed quod procedatur ad talem exceſſum, ut redintegretur monitorium quod caſſavimus, & caſſetur omne id quod egimus in illa cauſa tanta circumſpectione, & quidem id vidente & probante Veſtra Majeſtate.

Si Veſtra Majeſtas ſollicitaretur, ut caſſaret Sententiam a nobis latam, certi ſumus quod, antequam eo deducenda foret, nobis vellet communicare rationes quibus moveretur ad rem extraordinariam; nobis permitteret ut faceremus noſtras remonſtrationes, & nihil faceret ſine forma juſtitiæ. Sed hic nihil ſimile obſervatur a Sua Sanctitate: hoc abſurdum Decretum publicatur, antequam ſciatur an cognitio illius quod concernit, potuerit Romam uſque pervenire: per hoc Decretum arrogatur ſibi jus prohibendi Subditis Veſtræ Majeſtatis, ne parcant Sententiis veſtri ſupremi Conſilii, ſub pœnis ſeveriſſimis Eccleſiæ: prætenditur ut omnes qui illas tulerunt, cooperati ſunt vel conſenſerunt, ligentur Cenſuris; & fit comminatio Judicibus qui eas pronuntiarunt de pœnis rigoroſioribus, niſi eas annullent, & niſi ſint, ut ita dicam, ipſi deſtructores propriarum productionum. Poteſtne concipi aliquid minus æquum quam illud mandatum? In illo evertitur funditus jus quod glorioſi prædeceſſores Veſtræ Majeſtatis conſervandi curam geſſerunt omni vigore poſſibili. Si Veſtra Majeſtas patiatur, ut illud Tribunal ſic fiat particeps ſupremæ auctoritatis ſecum, & exerceat ſine permiſſione, ſine conſilio, ſine advertentia, juriſdictionem tam abſolutam & deſpoticam, nihil non habet timendum ab ejus præceptis: eadem cum facilitate prætendet abſolvere veſtros Subditos & juramento fidelitatis præſtito, & diſponere abſolute de veſtris ſtatibus. Demum hoc viſibiliter abutitur Cenſuris Eccleſiæ & auctoritate unde veniunt; & redditur utrumque contemptibile. Non debemus hic multis verbis uti, ut probemus enumeratis citationibus tædioſis, Officiariis Veſtræ Majeſtatis non poſſe ullam incurrere Cenſuram pro his, quæ ſunt ipſorum officii: ſu[illegible] principia certa, nec in dubium revocanda, imo nec egentia confirmatione; habentur pro Legibus in omnibus Regnis Catholicis, quia faciunt partem Regalitatis, quæ juſtitia

que la cauſe du Paſteur, dont nous avons pris connoiſſance, appartient à la foy: nous euſſions fait voir & par la concluſion du Curé & par la Sentence que nous avons rendue, que rien n'eſt plus abuſif, & que nous n'avons fait autre choſe que de maintenir un Paſteur troublé par une ſuſpenſion de fait & contre toutes les formes de droit: ce qui eſt une matiere qui ſans contredit eſt purement temporelle & de nôtre reſſort. Nous euſſions fait connoître que le Monitoire de l'Archevêque n'alloit à autre fin qu'à faire aneantir notre Sentence: qu'il n'y avoit rien en cela qui concerne la foy, & que la religion n'y avoit point de part: mais que c'étoit un attentat ſur les autoritez de Vôtre Majeſté & de ſes Conſeils, qu'on ne pouvoit ſouffrir ſans trahir ſes droits & ſes hauteurs. Sa Sainteté auroit dû auſſi nous faire advertir par ſon Internonce de ce qu'Elle a trouvé dans nôtre Sentence, contre la liberté, l'immunité & la juriſdiction Eccleſiaſtique, ſans dire en general dans ſon Decret, qu'il y a pluſieurs choſes qui y ſont manifeſtement contraires: nous aurions pu faire voir qu'en cela, comme dans tout le reſte, on a ſurpris ſa religion. Nous ſommes prêts de le faire paraître, quand on voudra bien nous marquer en particulier en quoy nous avons entrepris ſur la juriſdiction Eccleſiaſtique, ainſi qu'il eſt ſtatué par le Concile de Lateran, & quand il plaira à Vôtre Majeſté de nous l'ordonner. Nous ſommes bien d'accord que ce ſeroit très mal faire que d'embaraſſer le Juge Eccleſiaſtique dans l'exercice de ſa juriſdiction: mais on ne prouvera jamais que nous ayons donné un legitime ſujet de plainte là deſſus; & nous croyons d'en avoir un très legitime de nôtre côté, que l'on ne ſe contente pas de nous en accuſer à tort, dans un Decret public, mais que l'on ſe porte à un tel excès que de remettre ſur pied le Monitoire que nous avons caſſé, & de caſſer tout ce que nous avons fait dans cette cauſe avec tant de circonſpection, ſous les yeux de Vôtre Majeſté & de ſon aveu.

Si on ſollicitoit Vôtre Majeſté de caſſer une Sentence par nous rendue, nous ſommes aſſurés qu'avant d'en venir à cette extremité Elle voudroit bien nous communiquer les raiſons qui la porteroient à une choſe qui n'eſt pas ordinaire; Elle nous permettroit de lui faire nos repreſentations, & ne feroit rien ſans forme de Juſtice: mais icy on n'en fait obſerver aucune à Sa Sainteté, & on voit paroître cet étrange Decret avant même que l'on ſçache ſi la connoiſſance de ce qui en fait la matiere, ait pu parvenir juſques à Rome; on s'arroge par ce Decret de defendre aux ſujets de Vôtre Majeſté de deferer à des Sentences d'un de vos Conſeils Souverains ſous les peines les plus ſeveres de l'Egliſe; on pretend que tous ceux qui les ont portées, ou y ont cooperé, ou conſenty, ſoient liez par les Cenſures; & on menace les Juges qui les ont prononcées de peines plus rigoureuſes, s'ils ne les aneantiſſent, & s'ils ne ſoyent eux mêmes, pour ainſi dire, les deſtructeurs de leurs propres productions. Peut on concevoir rien de moins équitable que ce mandement? L'on y ſape par le fond un droit que les glorieux Predeceſſeurs de Vôtre Majeſté ont eu ſoin de ſe conſerver avec toute la vigueur dont ils ont été capables. Si Vôtre Majeſté ſouffre que ce Tribunal partage ainſi l'autorité ſouveraine avec elle, & y exerce ſans permiſſion, ſans aveu, ſans avertance une juriſdiction ſi abſolue & deſpotique, il n'y a rien qu'Elle ne doive apprehender de ſes maximes: avec la même facilité il pretendra abſoudre ſes bons ſujets du ſerment de fidelité qu'ils lui ont preſté, & diſpoſer ſouverainement de ſes Eſtats. Enfin c'eſt abuſer viſiblement des Cenſures de l'Egliſe & de l'autorité d'où elles partent, & rendre l'un & l'autre mepriſables: nous ne devons pas, Sire, nous engager dans un long diſcours pour prouver par un nombre de citations ennuyeuſes que les Officiers de Vôtre Majeſté ne peuvent encourir aucune Cenſure pour tout ce qui regarde la fonction de leurs

charges:

Digitized by Google

charges : ce ſont des maximes certaines qui ne peuvent être renvoyées en doute, & qui n'ont pas beſoin de confirmation ; elles ſont paſſées pour loy dans tous les Royaumes Catholiques, par ce qu'ils exercent une partie de la Royauté, qui eſt la Juſtice de laquelle ils ne doivent être divertiz ny empêchez, pour ne point troubler la police publicque qui leur eſt commiſe. & par ce que les Officiers & les Magiſtrats partes Corporis Principis ſunt ; *& comme les Princes ne ſont pas ſujets aux Cenſures à l'égard de leur temporel ny de leur puiſſance, les Magiſtrats n'y ſont pas ſujets non plus à l'égard de l'exercice de leurs Charges, d'autant que la Juſtice qu'ils adminiſtrent eſt une partie de la puiſſance des Princes qui leur eſt confiée: & quand les gens d'Egliſe ſe ſont émancipez à ſurpaſſer les bornes de leur autorité à cet égard, les Princes & leurs Conſeils n'ont pas ſeulement caſſé & aneantiz leurs Cenſures, mais ils les ont auſſi obligez de les revoquer & caſſer eux-mêmes par ſaiſie de leur temporel & autres voyes de contrainte plus rigoureuſes, ainſy que les écrivains de toutes les nations Catholiques remarquent par pluſieurs exemples.*

Auſſi Charles Quint d'éternelle mémoire voulant prevenir les ſuites dangereuſes que ces ſortes de fulminations ne manquent jamais d'entrainer, ordonna & ſtatua par ſon Edit du 4. d'Octobre 1540. émané pour ces Pays, que les gens d'Egliſe ne pourront uſer de Cenſures ou monitions comminatoires contre ſes Officiers ou Juges ſeculiers à cauſe de leurs Offices.

Cette Ordonnance ſi neceſſaire pour le bien de l'Etat fut corroborée par les Placarts du 9. Juillet 1570. & 1. Juin 1587. & par quantité des Sentences rendues tant devant qu'en après.

Mais aujourd'hui le Tribunal de l'Inquiſition paſſe au deſſus de tous ces Edits, il pretend lancer ſes Cenſures contre un Conſeil Souverain pour avoir adminiſtré juſtice au Conſeiller Procureur General de Vôtre Majeſté dans un point qui concerne ſa Souveraineté ; & afin que l'execution d'un Decret ſi ſurprenant ne puiſſe pas être embaraſſée par la demande du Placet que tous les Princes Catholiques ont jugé ſi neceſſaire pour le bien & le repos de leurs Etats, on y declare quod affixum in locis ſolitis hujus almæ Urbis omnes & ſingulos quos illud concernit, perinde arctet & afficiat, ac ſi unicuique eorum fuiſſet nominatim & perſonaliter intimatum: *& on fait paraître par la relation miſe au pied, qu'il a été affigé & publié* ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Palatii S. Officii, ac in aliis locis ſolitis & conſuetis Urbis, *le 10. d'Avril dernier.*

Il n'y a perſonne qui ne connoiſſe les dangereuſes conſequences de cette clauſe, & qui ne doive tomber d'accord qu'elle porte une playe mortelle à l'autorité Royale. Il eſt de notorieté publicque qu'aucune Ordonnance ne peut avoir force de Loy dans un Royaume, avant qu'elle y ait été publiée dans les formes ; & elle n'y peut être publiée que de l'autorité du Prince, après qu'il aura jugé avec ſon Conſeil, ſi l'Ordonnance eſt utile à ſes Etats, & ſi elle ne porte point quelque préjudice à ſa Juriſdiction, ou au repos de ſes Sujets.

C'eſt la pratique generale, certaine & connue de tous les Souverains Catholiques, qui ont toujours pris cette ſage précaution d'examiner & faire examiner par leurs miniſtres & par leurs Conſeils, les Bulles, Decrets & autres Reſcrits de la Cour de Rome avant qu'on les puiſſe publier, mettre en execution, ou en faire aucun uſage. Vôtre Majeſté en eſt en poſſeſſion dans tous ſes Etats, & en particulier dans ceux cy, tant par le titre de ſa Souveraineté que par un uſage immemorial, dont Philippe le Bon fait mention dans ſon Edit du 3. Janvier 1447. où il ſe plaint de la multiplication énorme des Decrets Eccleſiaſtiques, dont ſes Sujets étoient accablez. Et ce Prince attribue ce deſordre à l'omiſſion de cette formalité ; par ce, dit il, que ceux qui veulent profiter de ces Reſcrits, ont manqué de les porter à nos

eſt, a qua non debent diverti nec impediri, ut non turbetur politia publica ipſis commiſſa, & quia Officiarii & Magiſtratus partes corporis Principis ſunt: & ſicut Principes non ſunt ſubjecti Cenſuris reſpectu ſui temporalis & ſuæ poteſtatis, ita Magiſtratus illis non ſunt ſubjecti reſpectu exercitii ſuorum officiorum; quia juſtitia, quam adminiſtrant, eſt pars poteſtatis Principum, quæ illis eſt commiſſa: & quando Eccleſiaſtici exceſſerunt limites ſuæ auctoritatis in hoc paſſu, Principes & eorum Conſilia non tantum caſſarunt & annullarunt eorum Cenſuras, ſed etiam eos coegerunt ut revocarent & caſſarent per occupationem bonorum temporalium & alias vias coactivas rigoroſiores, ſicut omnes Scriptores Catholici obſervant per plura exempla.

Hinc Carolus V. æternæ memoriæ volens obviare ſequelis periculoſis, quas ſecum trahunt tales fulminationes, mandavit & ſtatuit per ſuum Edictum de 4. Octobris 1540. emanatum pro his Patriis, quod Eccleſiaſtici non poſſint uti Cenſuris aut monitoriis comminatoriis contra ſuos Officiarios vel Judices ſeculares quoad ſua Officia.

Hæc Ordinatio tam neceſſaria pro bono Status fuit corroborata per affixos Libellos de nona Julii 1570. & 1. Junii 1587. & per plures Sententias latas tam ante quam poſt.

Sed hodie Tribunal Inquiſitionis omittit illa dicta, prætendit vibrare ſuas Cenſuras contra Conſilium ſupremum ob adminiſtratum juſtitiam Conſiliario Procuratori Generali Veſtræ Majeſtatis in caſu, qui concernit ſuperioritatem: & ut executio Decreti tam mirandi non poſſit impediri per petitionem Placiti quod omnes Principes judicarunt tam neceſſarium pro bono & tranquillitate ſuorum ſtatuum, ibidem declaratur *quod affixum in locis ſolitis hujus almæ Urbis omnes & ſingulos, quos illud concernit, perinde arctet & afficiat, ac ſi unicuique eorum fuiſſet nominatim & perſonaliter intimatum:* & oſtenditur per relationem poſitam ad calcem, quod fuerit affixum & publicatum *ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Palatii S. Officii, ac in aliis locis ſolitis & conſuetis Urbis*, 10. Aprilis ultimi.

Nemo non novit periculoſas conſequentias hujus clauſulæ; & omnes in hoc conveniunt, quod infligat vulnus lethiferum auctoritati Regiæ. Publice notorium eſt, quod nulla Ordinatio poſſit habere vim Legis in Regno, antequam ibi fuerit publicata in omni forma; & non poteſt ibi publicari niſi auctoritate Principis, cum judicarit cum ſuo Conſilio, an Ordinatio ſit utilis ſuis Statibus, & an non inferat præjudicium Juriſdictioni, vel quieti Subditorum.

Hæc eſt praxis generalis & certa ac communis omnium Principum Catholicorum, qui ſemper hanc prudentem ſumpſerunt præcautionem examinandi per ſuum Miniſterium & Conſilia, Bullas, Decreta & alia Reſcripta Curiæ Romanæ, antequam poſſint publicari, executioni mandari vel deduci in uſum. Veſtra Majeſtas hoc tenet in omnibus ſuis Statibus, & ſpeciatim in his, tam titulo Superioritatis quam ex uſu immemoriali, cujus meminit Philippus Bonus in ſuo Edicto de 3. Januarii 1447. ubi conqueritur de multiplicatione enormi Decretorum Eccleſiaſticorum, quibus Subditi opprimuntur. Et hic Princeps rationem attribuit omiſſioni illarum formalitatum; quia, inquit, illi qui volunt uti illis Reſcriptis, non tulerunt illa ad noſtras Curias Juſtitiæ & noſtros Magiſtratus, ad

exponendum quare illa obtinuerint, & non petierunt illorum permiſſionem & conſenſum, ſicut antehac eſt practicatum, conformiter conſuetudini antiquæ.

Quare bonus ille Princeps ad reducendum ad vigorem illam conſuetudinem, mandat, ut nemo adferat aut exequatur ulla monitoria Eccleſiaſtica, prohibitiones, vel alia mandata pro quacunque cauſa, ſine illa formalitate, ſub pœna confiſcationis ſuorum bonorum.

Philippus Archidux Auſtriæ idem inhibuit 20. Maji 1497. ſub pœna exilii. Et Rex Philippus II. etiam juſſit publicari Edictum ſolemne 1574. In eo comprehendit omnes Bullas & Decreta qualiacumque venientia ex Curia Romana.

Edictum Archiducis de anno 1497. eſt tam expreſſum, generale & formale, ut nihil poſſit excludi. Prohibemus, inquit, per has præſentes omnibus Eccleſiaſticis ſecularibus, & aliis tam extraneis quam ſubditis oriondis in noſtris Patriis & Dominiis, cujuſcumque ſtatus & conditionis, ne exequantur vel exequi permittant ullas Litteras, exſpectationes, reſervationes, proceſſus, Sententias executoriales, vel alias Bullas, & proviſiones Apoſtolicas Beneficiorum in noſtris Patriis, ſub pœna amittendi fructum & effectum illarum, & exilii ex his noſtris Patriis, donec dictæ proviſiones & Bullæ fuerint viſæ in Supremo Conſilio, & ad illarum executionem conceſſerimus noſtras Litteras Patentes conſenſus in forma debita.

Edictum Philippi II. non minus rem explicat his terminis: Optantes ut negotia Eccleſiaſtica regulentur juxta antiquas Conſtitutiones, Canones & Concilia ſanctæ Eccleſiæ ad honorem Dei & ſalutem noſtrarum animarum, ex conſilio & deliberatione noſtrorum præcipuorum Conſiliariorum Supremorum & Provincialium, mandavimus & declaravimus in forma Edicti perpetui, ſicut mandamus, ut nullæ Bullæ, proviſiones, expeditiones aut impetrationes Romanæ, vel Nuntiorum Apoſtolicorum, vel revocationes gratiarum, Indultorum, Privilegiorum tam generalium quam provincialium, aut ulla Sententia & executoriales latæ aut decretæ extra noſtras Patrias, tendentes directe aut indirecte in præjudicium Reipublicæ vel cujuſdam tertii particularis, poſſint admitti vel ſortiri effectum in Judicio vel extra, aut mandari executioni in noſtris Patriis, niſi prævie dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ & aliæ impetrationes fuerint viſæ & examinatæ per Nos in noſtro Conſilio privato, vel in noſtro Conſilio Brabantiæ, & Impetrantes obtinuerint noſtras Litteras Patentes Placiti hoc concernentes, ſub pœna amittendi effectum dictarum Bullarum & proviſionum, & exilii ex noſtris Patriis, & correctionis ad exemplum aliorum.

Etiam ſemper in uſum & praxim redacta ſunt inſtituta illorum magnorum Principum; & ſolum exemplum OEcumenici Concilii Tridentini ſatis probat, quod quantum ad hanc & omnem aliam materiam ſit regula generalis, quod nulla lex, cujuſcumque naturæ ſit, debeat publicari in his Patriis, niſi cum permiſſione Veſtræ Majeſtatis, & poſt examen illorum ad quos pertinet invigilare bono Status.

Glorioſi Prædeceſſores Veſtræ Majeſtatis ſemper fuerunt tam ſcrupuloſi in hoc paſſu, ut quamvis hoc celebre Concilium fuiſſet ad eorum inſtantiam celebratum, & ad interventionem ſuorum Legatorum, illud tamen noluerint admittere in ſuis Statibus, niſi poſt ejuſdem examen per ſua Conſilia, nec paſſi ſint fieri ejuſdem publicationem, niſi cum illa clauſula reſtrictiva: Sine præjudicio ſuorum jurium, juriſdictio-

Cour de Juſtice & à nos Magiſtrats pour leur expoſer pourquoy il les ont obtenus, & qu'ils n'ont point demandé leur permiſſion & conſentement comme on l'a pratiqué par le paſſé, conformément à la coutume ancienne.

C'eſt pourquoy ce bon Prince, pour remettre en vigueur cette coutume, ordonne que perſonne n'apporte ou n'execute aucunes monitions Eccleſiaſtiques, ou défences, ou autres mandemens, pour quelque ſujet que ce ſoit ſans cette formalité, à peine de confiſcation de ſes biens.

Philippe Archiduc d'Auſtriche fit la même défence le 20. May 1497. ſous peine de banniſſement. Et le Roy Philippe ſecond en fit auſſi publier un Edit ſolemnel en 1574. Il y comprend toutes les Bulles & Decrets de quelque nature qu'ils fuſſent venant de la Cour de Rome.

L'Edit de l'Archiduc de 1497. eſt ſi exprès, ſi general & formel, qu'il n'eſt rien qui en puiſſe être exclus. Nous défendons, dit il, par ces preſentes à toutes perſonnes de l'Egliſe Seculiers & autres, tant étrangers comme Sujets natifs de nos dits Pays & Seigneuries, de quelque état & condition qu'ils ſoient, qu'ils n'exécutent ou permettent executer aucunes Lettres, expectations, reſervations, Procès, Sentences executoriales, ny autres Bulles & proviſions apoſtoliques des Benefices eſtans en nos dits Pays, ſur peine de perdre les fruits & effects d'icelles, & d'être bannis hors d'iceux nos Pays & Seigneuries, &c. juſqu'à ce que les dites proviſions & Bulles auront été vues en notre dit Grand Conſeil, & que pour execution d'icelles aurons accordé nos Lettres Patentes de conſentement en forme due.

L'Edit de Philippe ſecond n'eſt pas moins explicatif, en voicy les termes: Deſirant que les affaires Eccleſiaſtiques ſoient conduits, maintenus & reglez ſelon les anciennes Conſtitutions, Canons & Conciles de la ſainte Egliſe, à l'honneur de Dieu & ſalut de nos ames, avons par avis & déliberation de nos principaux Conſaux Souverains & Provinciaux de par deça, ordonné, ſtatué & declaré par forme d'Edit perpetuel, comme ordonnons, &c. que nulles Bulles, proviſions ny autres depêches ou impetrations de Rome, ny des Legats ou Nonces Apoſtoliques, ou revocations d'aucunes graces, Indultes, Privileges tant generaux que particuliers, ny auſſi aucune Sentence, ou executoriales rendues & decretées hors nos dits Pays de par deça, tendant directement ou indirectement au prejudice de cette Republique ou d'aucun tiers particulier, ſe puiſſe admettre, ſortir effet en jugement ou dehors, ny être miſes en execution en iceux nos Pays de par deça, n'eſt que préallablement les dites Lettres, Bulles, Sentences, & autres impetrations ayant été vûes & viſitées & examinées par nous en nôtre Conſeil privé, ou en nôtre Conſeil de Brabant, & que les Impetrans ayent obtenu nos Lettres Patentes de Placet à ce pertinentes, ſur peine de perdre l'effect des dites Bulles & proviſions, & d'être bannis de nos Pays, & corrigés à l'exemple des autres.

Auſſi l'on n'a manqué de mettre en uſage les maximes de ces grands Princes; & le ſeul exemple du Concile Oecumenique de Trente fait aſſez voir qu'à cet égard auſſi bien qu'en toutre autre matiere c'eſt une régle generale, que nulle loy de quelque nature qu'elle ſoit, ne doit être publiée dans ces Pays qu'avec la permiſſion de Vôtre Majeſté, & après l'examen qu'en auront fait ceux à qui il appartient de veiller ſur les interêts de l'Etat.

Les glorieux Prédeceſſeurs de Vôtre Majeſté ont toujours été ſi ſcrupuleux ſur ce point, que quoy que ce fameux Concile auroit été celebré à leur inſtance, & à l'intervention de leurs Ambaſſadeurs, ils ne le voulurent pas neanmoins admettre dans leurs Etats qu'après l'avoir fait examiner par leurs Conſeils; & ils ne ſouffrirent pas que la publication s'en fiſſe qu'avec cette clauſe reſtrictive: Sans préjudice de leurs droits, Juriſ-

dictio-

Digitized by Google

diction, hauteurs, préeminences & Regales, & ſans innovation des droits de leurs Sujets, Privileges anciens & louables Coutumes de ces Pays; tenans ainſy pour nulle & ſans effet la declaration du Pape, ubique terrarum cœpiſſe obligare Concilium a Kalend. Maii 1564. etſi ſingulari per Provincias promulgatione non eſſet inſinuatum.

Après cet exemple il n'y a gueres eû d'occaſion plus éclatante, où l'on ait mis en pratique ce droit de Vôtre Majeſté, que dans l'affaire de la Bulle d'Urbain VIII. contre le livre de Janſenius: après dix ans de conteſtation elle fut enfin publiée en ces Pays par ordre exprès de Philippe quatriéme & l'Archiduc Leopold alors ſon Lieutenant & Gouverneur General, fatiguez par les inſtances continuelles des Nonces & Internonces: tant il eſt vray que les Romains étoient ſi fort convaincus de la juſtice de cette loy, qu'ils furent eux mêmes les ſolliciteurs de ſon execution.

Il s'en fit un Placcart exprès pour cela, que l'Archiduc envoya à ce Conſeil par ſa Lettre du 28. Fevrier 1651. pour y être émané: mais comme le Decret de l'Inquiſition de Rome inſeré dans la Bulle defendoit la lecture du livre de Janſenius, ſous peine d'excommunication ipſo facto, *d'interdit Eccleſiaſtiques & d'autres peines même corporelles qu'il plairoit à l'Inquiſition d'impoſer; le Placcart rejetta ces menaces de peines corporelles, en impoſa d'autres, & en attribua la connoiſſance aux Conſeils & aux Juges Royaux, en ces termes:* Pour l'adjudication & execution de toutes les quelles peines temporelles & amandes, les tranſgreſſeurs de quelque état, condition & qualité qu'ils ſoient, nuls exceptés, pourront être convenus par devant nos Conſeils & Sieges Royaux qui ont accoutumé de connoitre des contravention a nos Edits & Placcarts, le tout ſans prejudice de la Juriſdiction Eccleſiaſtique, &c.

Et afin que les droits de Vôtre Majeſté fuſſent d'autant plus mis à couvert de toutes entrepriſes, l'Archiduc adjouta dans ſa Lettre: Au ſurplus nous vous declarons que par la clauſe finale inſerée ès dites Bulles contenant en ſubſtance que la ſeule publication faite à Rome induiroit obligation ſans autre publication particuliere ès Etats & Provinces de la Chretienté, l'intention de Sa Majeſté n'eſt pas d'admettre en ce regard aucune nouveauté, au prejudice des Privileges, Libertez & Coutumes de ce Pays, ains qu'en ſemblable occurrence ſoit ſuivy ce qui a été toujours uſité & entendu; à l'aſſurance & memoire de quoy vous ferez enregiſtrer cette avec le dit Placcart & Bulles ès Actes & Regiſtres publicqs de vôtre reſſort. La même aſſeurance étoit contenue à peu près dans les mêmes termes, ou plutoſt en termes plus exprès dans la Lettre de l'Archiduc à l'Archevêque de Malines & à l'Evêque de Gand de la même date. Car il eſt dit expreſſement que cette clauſe, ou le droit pretendu qu'elle contient, n'a jamais été reçu, admis ny advoué par deça, ains ſeroit contraire aux Privileges, franchiſes, libertez & anciennes Coutumes de ces Pays: nous n'entendons que par la publication préſente qui ſe fera des dites Bulles, puiſſe être tiré aucun argument au prejudice & à l'innovation de ces Privileges, libertez & Coutumes anciennes. Ainſi eſt nôtre intention, qu'au regard de ſemblables publications ſoit obſervé & gardé ce qui a été uſité & accoutumé de tout tems. Ce Conſeil fit publier dans les formes ordinaires la Bulle du Pape conformement au dit Placcart, & enſuite les Evêques la firent auſſi publier dans leurs Dioceſes, mais avec cette clauſe, que l'intention & la volunté expreſſe de S. A. S. étoit que cette publication ne portat aucun prejudice aux droits, Privileges & anciennes Coutumes de ces Provinces.

L'Internonce mal ſatisfait de ces clauſules exceptives s'émancipa à faire imprimer & afficher un Decret en date du 20. d'Avril ſuivant, par lequel il proteſtoit & declaroit qu'elles étoient contraires à l'autorité & à

num, ſuperioritatis, præeminentiarum & Regalium, & ſine innovatione jurium ſuorum Subditorum, Privilegiorum antiquorum & laudabilium conſuetudinum hujus Patriæ; tenentes ita ſine effectu declarationem Pontificis, *ubique terrarum cœpiſſe obligare Concilium a Kalend. Maii 1564. etſi ſingulari per Provincias promulgatione non eſſet inſinuatum.*

Poſt hoc exemplum paucæ datæ ſunt occaſiones evidentiores, ubi practicatum fuerit hoc jus Veſtræ Majeſtatis, quam in negotio Bullæ Urbani VIII. contra librum Janſenii: poſt decem annos conteſtationis fuit tandem publicata in his Patriis juſſu expreſſo Philippi IV. & Archiducis Leopoldi tum temporis ejus Locum tenentis & Gubernatoris Generalis fatigatorum continuis inſtantiis Nuntiorum & Internuntiorum: uſque adeo verum eſt, quod Romani adeo eſſent convicti de juſtitia illius Legis, ut ipſimet ſollicitaverint ejus executionem.

Propterea factus eſt expreſſus Libellus affixus, qui ab Archiduce miſſus eſt ad hoc Conſilium per Litteras de 28. Februarii 1651. ut ibi emanaret: ſed cum Decretum Inquiſitionis Romanæ inſertum in Bulla prohiberet lecturam libri Janſenii ſub pœna excommunicationis ipſo facto, interdicti Eccleſiaſtici, & aliis pœnis etiam corporalibus, quas placeret Inquiſitioni imponere, Libellus affixus rejecit has minas pœnarum corporalium, alias ſtatuit, & attribuit cognitionem Conſilio & Judicibus Regiis in his terminis: Pro adjudicatione & executione quarum pœnarum temporalium & mulctarum, tranſgreſſores dicti Libelli affixi, cujuſcumque conditionis & qualitatis, nemine excepto, poterunt conveniri coram noſtris Conſiliis & Tribunalibus Regiis, quæ ſolent cognoſcere de contraventionibus noſtris Edictis & Libellis affixis grammatibus omnia ſine præjudicio Juriſdictionis Eccleſiaſticæ.

Et ut jura Veſtræ Majeſtatis eo magis protegerentur ab omnibus attentatis, Archidux adjecit in ſua Epiſtola: Inſuper vobis declaramus, quod per clauſulam finalem inſertam in dictis Bullis, continentem in ſubſtantia, quod ſola publicatio facta Romæ induceret obligationem ſine ulla alia publicatione particulari in Statibus & Provinciis Chriſtianitatis; intentio Suæ Majeſtatis non ſit, ut hac in re admittatur ulla novitas, in præjudicium Privilegiorum, libertatum & conſuetudinum hujus Patriæ, ſed quod in ſimili occurrentia ſit ſequendum quod ſemper fuit uſitatum, in cujus ſecuritatem & memoriam illud curabitis Regiſtrari hanc cum Libello affixo & Bulla in Actis & Regiſtris publicis veſtræ juriſdictionis. Eadem aſſecuratio ſive ſecuritas iiſdem terminis cotinebatur, imo terminis magis expreſſis in epiſtola Archiducis ad Archiepiſcopum Mechlinienſem & Epiſcopum Gandavenſem de eodem dato. Nam ibi dicitur expreſſe quod dicta clauſula vel jus prætenſum quod continet, nunquam fuerit receptum in his Patriis, ſed eſſet contrarium Privilegiis, libertatibus & antiquis conſuetudinibus hujus Patriæ: non intelligimus quod ex publicatione præſenti, quæ ſiet dictarum Bullarum, poſſit deduci aliquod argumentum in præjudicium & innovationem Privilegiorum & antiquarum conſuetudinum. ita eſt noſtra intentio, ut quantum ad ſimiles publicationes ſic obſervetur quod omni tempore fuit. Hoc Conſilium curavit publicari Bullam Pontificiam in forma ordinaria conformiter dicto Libello affixo, & poſtea etiam Epiſcopi curarunt publicari in ſuis diœceſibus, ſed cum illa clauſula, quod intentio & voluntas expreſſa ſuæ Celſitudinis eſſet, ut hæc publicatio nullum adferret præjudicium juribus, privilegiis & antiquis conſuetudinibus harum Provinciarum.

Internuntius male contentus his clauſulis exceptivis, eo devenit ut imprimi & affigi curaverit Decretum de 20. Aprilis ſequentis, per quod proteſtabatur & declarabat illas eſſe contrarias auctoritati & juriſdi-

ctioni Sanctæ Sedis, & libertati ac immunitati Eccleſiaſticæ; ſuſtinebat obligationem exequendi omnes Bullas Pontificias vigore ſolius publicationis factæ Romæ, & annullabat non ſolum declarationem factam in contrarium in Litteris Archiducis, ſed etiam ipſum Libellum affixum emanatum pro publicatione Bullæ. Hoc attentatum temerarium repulſum fuit vigoroſe ab Archiduce,, ſicut videtur in mandato quod miſit 13. Junii huic Conſilio: Nos, inquit, optantes illi malo mederi, & impedire ne tale attentatum contra auctoritatem Suæ Majeſtatis irrepat inter Subditos ejus in hac Patria, in præjudicium privilegiorum, conſuetudinum & antiquæ obſervantiæ, declaramus nos non velle ut dicta declaratio & proteſtatio poſſint & ullo modo innovare vel derogare decretis & declaratis per Libellum affixum & noſtras Litteras ſuper eadem materia: inde caſſavit ac annullavit quidquid Internuntius fecerat, & mandavit de Typographo inquiri, & omnia exemplaria ſupprimi; promiſit mille florenos denuntianti Typographum, & injunxit huic Conſilio ut illud Decretum regiſtraretur in Regiſtris publicis ſuæ juriſdictionis.

Interea cum Archiepiſcopus Mechlinienſis & Epiſcopus Gandavenſis expoſuiſſent duplici ſcripto rationes quas habuiſſent non publicandi Bullam, & ea expoſt non publicata niſi cum clauſula ſupradicta; non minus Curia Romana fuit irritata quam ob publicationem hujus Conſilii & Epiſtolam Archiducis: & ut teſtaretur ſuam indignationem, Inquiſitio per Decretum de 11. Maii 1651. condemnavit eorum dicta ſcripta, & eodem tempore eorum publicationem clauſulatam, minabatur Cenſuras & alias pœnas Eccleſiaſticas, niſi ſe ſine mora purgarent; hoc Decretum miſſum per Internuntium ad Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates & alios Prælatos hujus Patriæ fuit caſſatum ab hoc Conſilio, cum prohibitione facta unicuique ne illi obtemperaretur.

Curia Romana non ideo abſtinuit, ſed denuo urſit & impullit, ulterius perrexit: hinc Archiepiſcopos Mechlinienſis & Epiſcopus Gandavenſis nec per ſe nec per ſuum Procuratorem comparuerunt; Papa contra illos tulit Sententiam Excommunicationis & Interdicti: & Internuntius adhuc audacior curavit hanc publicari & affigi ad valvas Eccleſiæ Sanctæ Gudulæ. Sed audito hoc attentto a Conſilio, non potuit quin iterum annullaret illam Sententiam, & mandaret ut publice laceraretur ſicut Libellus diffamatorius, quamvis illius executio ſuſpenderetur quantum ad lacerationem ex mandato Archiducis, victi per ſollicitationem Internuntii qui impendit omnem ſuam auctoritatem ab obviandum injuriæ ſibi jamjam inferendæ.

Ecce, invictiſſime Rex, qualiter glorioſiſſimi veſtri Prædeceſſores & Conſilia egerunt contra attentata Curiæ Romanæ: judicarunt media convenientia ad malo medendum, eſſe ut illa repellerent via caſſationis: judicamus etiam quod minimum quod poſſet fieri contra novam læſionem illatam per ejus Decretum, ſuperioritati Veſtræ Majeſtatis, juribus, immunitatibus ejus Subditorum, juribus & Privilegiis Patriæ, debeat Veſtra Majeſtas declarare illud Decretum abuſivum, nullum & ſine effectu, caſſare & annullare quantum opus eſt, inhibere omnibus veſtris Subditis cujuſcumque ſtatus & conditionis, Eccleſiaſticis & ſecularibus, ne illud publicent, permittant ullo modo publicari, cum prohibitione ne illi obediatur vel obtemperetur, aut illius ullus reſpectus habeatur; præſcribatur pœna quod contraventores ſint puniendi ſicut infractores jurium & ſuperioritatis Veſtræ Majeſtatis, & perturbatores tranquillitatis publicæ; declarans quod omnes Superiores omnium Ordinum & omnes alii debeant reſpondere pro contraventione ſibi ſubditorum Sumus in omni reſpectu, Rex invictiſſime, &c, Bruxellis 16. Junii 1708.

la juriſdiction du Saint Siége & à la liberté & l'immunité Eccleſiaſtique; ſoutenoit l'obligation d'executer toutes les Bulles du Pape en vertu de la ſeule publication faite à Rome, & annulloit non-ſeulement la declaration faite au contraire dans les Lettres de l'Archiduc, mais auſſi le Placcart même émané pour la publication de la Bulle. Cette entrepriſe temeraire fut repouſſée avec vigueur par l'Archiduc, comme en voit dans l'ordre qu'il envoya le 23. Juin à ce Conſeil: Nous (dit il) deſirant y remedier & empecher que telle entrepriſe contre l'autorité de Sa Majeſté ne gliſſe parmy ſes Sujets en ce Pays au préjudice de leurs Privileges, Coutumes & ancienne obſervance, declarons de n'entendre que la dite declaration & proteſt puiſſent en aucune maniere innover & deroger à ce qui a été reſolu & declaré par les dits Placcarts & nos dites Lettres precedentes ſur le même ſujet; enſuite il caſſa & annulla tout ce que l'Internonce avoit fait, & ordonna qu'il fut informé contre l'Imprimeur, & que tous les exemplaires fuſſent ſupprimés, promit mil florins à ceux qui feroient connoitre l'Imprimeur, & enjoignit à ce Conſeil, que ce Decret fût enregiſtré dans les Regiſtres publicqs de ſon reſſort,

Cependant l'Archevêque de Malines & l'Evêque de Gand ayant expoſé par deux Ecrits les raiſons qu'ils avoient eues de ne pas publier la Bulle & ne l'ayant par après publiée qu'avec la clauſe marquée cy deſſus; la Cour de Rome n'en fut pas moins irritée que de la publication de ce Conſeil & de la Lettre de l'Archiduc, & pour en témoigner leur reſſentiment, l'Inquiſition, par un Decret du 11. May 1651. condamna leurs dits Ecrits, & en même tems leur publication clauſulée, les menaçoit des Cenſures & d'autres peines Eccleſiaſtiques, s'ils ne s'en purgeoient ſans delay, ce Decret étant envoyé par l'Internonce à l'Archevêque, aux Evêques, aux Abbez & autres Prelats du Pays, fut caſſé par ce Conſeil, avec défence à un chacun d'y déferer.

Ceux de la Cour de Rome n'en furent point rebutés, ils ne laiſſerent pas de repouſſer toujours leur pointe: c'eſt pourquoy comme l'Archevêque de Malines & l'Evêque de Gand ne comparurent point à Rome ny en perſonne ny par Procureur, le Pape porta contre eux une Sentence d'Excommunication & d'Interdit; & l'Internonce eut encore la hardieſſe de la faire afficher à la porte de l'Egliſe de ſainte Gudule. Mais ce Conſeil à la vue de cette nouvelle entrepriſe ne put s'en diſpenſer d'aneantir auſſi cette Sentence, & d'ordonner qu'elle feroit lacerée publiquement comme un libelle diffamatoire; quoy que l'execution en fût ſuſpendue pour ce qui touche la laceration par ordre de l'Archiduc, vaincu par les ſollicitations de l'Internonce, qui employa tout ſon credit pour prevenir l'affront qu'il alloit recevoir.

Voilà, Sire, de quelle maniere les glorieux Predeceſſeurs de Vôtre Majeſté & leurs Conſeils en ont uſé contre les entrepriſes de la Cour de Rome: ils ont jugé que les moyens propres & convenables pour y remedier, étoit de les repouſſer par la voye de caſſation; nous eſtimons auſſi que le moins qu'on puiſſe faire contre la nouvelle atteinte qu'elle donne par ſon dernier Decret à la Souveraineté de Vôtre Majeſté, aux droits, libertez, & franchiſes de ſes bons Sujets, & aux droits & Privileges du Pays, c'eſt que Vôtre Majeſté feroit obligée de declarer ce Decret abuſif, nul & ſans effet, de le caſſer & aneantir pour autant que beſoin, d'interdire à tous vos Sujets de tel état ou condition qu'ils puiſſent eſtre, Eccleſiaſtiques ou Seculiers, de le publier, faire ou laiſſer publier en aucune maniere, avec défence d'y obeir, & à ce qui pourroit s'enſuivre, d'y déferer ou d'y avoir aucun égard, à peine que les contrevenants feront punis comme infracteurs des droits & hauteurs de Vôtre Majeſté & perturbateurs du repos publicq; declarant que les Superieurs de tous les Ordres & tous autres devront être reſponſables pour la contravention de ceux qui leurs ſont ſoumis Nous ſommes en très profond reſpect, Sire, &c. De Bruxelles le 16. Juin 1708. T.

T.

PROTESTATIO

SEU DECRETUM SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS JOSEPHI I.

Contra quamdam Bullam Sanctiſſimi Domini CLEMENTIS XI.

JOSEPHUS, *divina favente Clementiâ, electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ Dalmatiæ Sclavoniæ, &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, &c. Marchio Moraviæ, Dux Luxemburgiæ, ac ſuperioris & inferioris Sileſiæ, Wirtemberg & Tecke, Princeps Sueviæ, Comes Habspurgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi & Goritiæ, Landgravius Alſatiæ, Marchio ſacri Romani Imperii, Burgoviæ, ac ſuperioris & inferioris Luſatiæ, Dominus Marchiæ Sclavoniæ, Portus Noanis & Salinarum, &c.*

Compertum eſt omnibus, noviſſimorumque temporum ſeries demonſtrat, quam inſigni cura, labore ac ſumptu hoſtes ex Italia ejecti ſint, atque huic libertas, quam vis Gallica labefactarat, victricibus noſtris fœderatiſque armis feliciter reſtituta; ut proinde perſuaſi omnino fuerimus, neminem potuiſſe e totius Italiæ Proceribus reperiri, qui non eſſet gaudium propterea & condignum erga Nos amorem gratitudinemque teſtaturus.

Verum memorare nunc, haud abque juſto doloris ſenſu, cogimur, Miniſtros Curiæ Romanæ, ſeu alieni inſtinctu genii, ſeu proprii qualiſcumque emolumenti fiducia, eo abreptos eſſe, ut auſi fuerint, ad ſtuporem Univerſi, & cum Reipublicæ Chriſtianæ ſcandalo, ſecularibus in rebus *ſpiritualia arma* intentare, & ſcriptum typo impreſſum in vulgus edere, tenoris ſequentis:

Tum ſequitur Bulla Clementis XI. de die 27. Julii 1707. qua annullat ſeu nullam declarat Concordiam quamdam initam ſuper hybernis ſtationibus militum Germanorum in Ducatu Parmæ & Placentiæ: ac inſuper confirmat ſeu publicat CENSURAS ECCLESIASTICAS *Sedi Apoſtolicæ reſervatas contra Cæſareos Miniſtros, Commiſſarios, Milites, &c. Tum proſequitur* IMPERATOR.

Nos habita Declarationis præinſertæ clauſularumque ejus omnium ac ſingularum attenta conſideratione, non poſſumus non graviter inter cætera ex eo commoveri, quod antiquiſſima noſtra & Imperii Romani in Italia, atque inde dependentia Ducatus Mediolanenſis jura in Parmam ac Placentiam, velint a Romana Curia, per aſſertionem dominii quaſi ſibi competentis, præfidenter convelli, cum plena Hiſtoriarum fide, & ipſis Inveſtiturarum per Prædeceſſores noſtros Romanorum Imperatores datarum tabulis, aliiſque actibos evidentibus, in hunc uſqoe diem conſtet, directum, ſupremum & Majeſtaticum dominium in præfatam Parmam Placentiamque, non niſi Nobis ſacroque Romano Imperio competere, legitiſmoſque Ducatus Mediolanenſis poſſeſſores deſuper inveſtiri. Oſtendi profecto nequit, directum hoc & ſupremum dominium, reſervatumque Majeſtaticum, ab ullo unquam Imperatore abdicatum eſſe, aut ſine expreſſu ejuſdem ac Imperii conſenſu a Ducibus Mediolanenſibus abdicari, cedi, vel transferri, multo minus a Curia Romana valide uſurpari, ab eave per Duces Parmenſes legitime recognoſci potuiſſe. Innuunt hoc plures hiſtoriarum libri, & prolixe ſimul notant quæ hac in materia pro conſervatione Jurium imperialium non interrupto ordine peracta ſint. Neque latet publici ſtatus peritos, quantopere Prædeceſſures noſtri, & ſpeciatim Carolus Quintus glorioſæ memoriæ, Cæſarea ſua Imperiique Jura, non curriculo vitæ ſolum, ſed ultimæ etiam voluntatis elogio, ſit tuitus teſtatuſque. Et aliunde ſat liquet Imperialia Jura ſic eſſe Imperio innexa, ut ab illo, ſine totius aſſenſu, nequaquam ſeparari, multoque minus ab invito per *Bullas Pontificias, qualibuſcumque fulminum minis refertas*, abſtrahi & ſeparari queant.

Irritus idcirco labor fuit, & vix non exploſione dignus, quo allegati in ſupratacta Declaratione Pontifices judicium in cauſa propria arrogare, & *ope Bullarum ejuſmodi* Jura tertiorum ſibi aſſerere conati ſunt. Nec certe poteſt intelligi, quid in mentem Romanæ venerit Curiæ, quando a militia noſtra bona Eccleſiæ invadi ſcripſit, cum ſciat aut ſcire ſaltem debeat, noſtra & Imperii eſſe feuda, in quæ miles diſpertitus eſt; alimenta quoque vitæ neceſſaria tantopere per jus naturæ ac gentium privilegiata haberi, ut poſſint etiam in territorio neutrali tunc potiſſimum quæri ſumique, cum ſuſtentatio in propriam alentis defenſionem præſervationemque ab ulteriore hoſtili damoo & periculo cedit: quales circumſtantias in præſente inveniri caſu, & per Canones, leges, rationemque ſtatus, ad communia onera ipſummet Clerum pro pace ac libertate ſtabilienda obligari, nemo eſt qui non videat, præſertim illa In Provincia, in qua & mos hujuſmodi antiquus circa communionem tributorum millitarium ſervatur, & poſſeſſiones Cleri Parmenſis tam amplæ exiſtunt, ut quartam Ducatus integri partem pene exſuperent. Indignum itaque Clericali felicitate eſt viſum, quod cum alii eguerint, ipſa tenacitatem ſuam procedere, nec cum Laicis, quanquam inſtanter a Commiſſario noſtro

ſtro Imperiali ſollicitata, nec ad obolum quidem erogandum, concurrere voluerit; ſed pertinaci ſuo refractarioque inhæſerit propoſito, quamvis ipſe conſenſus Pontificius pro collectis ad communem neceſſitatem utilitatemque conferendis, non ſine illuſtri reverentiæ nota in tractatu per dictum Commiſſarium noſtrum concluſo, fuerit reſervatus.

Quæ omnia & plura alia quibus tam provide ac juſte ex parte noſtra procedi placuit, adeo luculenta ſunt noſtræ æquitatis & muneris Cæſarei legitime exerciti teſtimonia, ut ex quo Juris fonte *acres iſtæ ſuperius expoſitæ* CENSURÆ SPIRITUALES confeſtim profluxerint, diſpicere haudquaquam valeamus. Fecimus quod noſtra & Imperii Jura poſtularunt; & eo quidem modo fecimus, quem Conſtitutiones Imperii, illiarumque uſus dictavere, ac ſingularis etiam obſervantia, qua communem Chriſtianitatis Patrem Sedemque Apoſtolicam extra partium ſtudia proſequimur, deſiderare viſus eſt; prout Cardinalis Grimani negotiationes complures, tum pro impetrando ſuperfluo Pontificis aſſenſu, tum ad remonſtrandum auctoritatis Eccleſiaſticæ, præpropere nimis ac perperam adhibitæ, abuſum, non uno loco convincunt.

Obſervamus exempla in ſimili collectarum & onerum Eccleſiaſticorum genere, ſed modo agendi prorſus diſpari cum hoſtibus noſtris, ut communem Europæ libertatem infeſtantibus, & nullo favore dignis; quibus tamen a Romana Curia, vel conſenſus etiam ſæpe contra fas ipſum præbetur ſubito, vel ita indulgetur conniveturque, ut animoſitas contraria, qua & Nos liberrime in conſpectu totius mundi impetimur, & aperta noſtra ac Imperii Jura paſſim verbis, typis, factiſque impugnantur, jam pridem duriorem in nobis motum excitaſſet, niſi hunc innata bonitas Auſtriaca & alia momenta intuitu ſanctæ Eccleſiæ molliviſſent. Et vellemus adhoc ulterius longanimitatem noſtram, etſi jam ab origine noſtri Regiminis Cæſarei ſat laceſſitam, lubenter manifeſtam reddere, *ſi in omittendis* NOSTRORUM *& Imperii Jurium defenſionibus* longior mora permiſſa foret, poſſemuſque erga DEUM & poſteros de illa recte excuſari; nunc autem, cum in contrarium a Lege divina & humana, recta ratione, Gentium jure, & aliis juſtitiæ pietatiſque principiis moveamur:

Hinc omnibus iſtis ac ſingulis innixi, necnon juratæ Capitulationis noſtræ Conſtitutionumque Imperialium memores, adhibito Conſiliariorum noſtrorum arcanorum, totiuſque Conſilii noſtri Imperialis Aulici ſcrutinio, conſultis etiam extraneis præſtantibus Theologis, Canonumque & Legum Civilium peritis, pro noſtrorum atque Imperii Jurium tutela,

Declaramus ſupra inſertam ſic dictæ nullitatis Declarationem, inanem, irritam, & nullam: ſimulque EXCOMMUNICATIONEM *in ea expreſſam, aut ſi quæ alia hujuſmodi prætenditur, aut prætendi poteſt,* OMNINO PRO INVALIDA *reputandum eſſe*; eoque minus hanc ſubſiſtere, quo evidentius patet, ejuſdem requiſita (nimirum peccatum mortale, contumaciam in notabili errore, præviam perſonarum citationem, &c.) defeciſſe, ac deficere, ſcriptumque Romanæ, Curiæ, non ad defendendam hæreditatem Domini, ſed ad Jura Imperialia ſuper Ducatibus Parmæ, ac Placentiæ porro uſurpanda tendere.

Et cum juxta ſanctorum Patrum Conciliorumque mentem, non *illis, quibus, ſed his a quibus injuſte infliguntur, timendæ ſint* CENSURÆ, nos Judici omnis carnis, cordiumque ſcrutatori, omnipotenti DEO, ſicut & cuilibet mortalium ab affectibus libero, diſcernendum atque æſtimandum relinquimus quid oporteat de ploratu Cleri ſentire, qui tunc aures obturatas habet, cum noſtri ac ſacri Romani Imperii hoſtes in Germanicis Italiciſque Provinciis, imo in ipſis Pontificum Ditionibus, Miniſtros DEI & Eccleſiæ pro libitu opprimunt, crudeliterque diſcruciant; in Nos vero & Sereniſſimum ac Potentiſſimum Principem Dominum Carolum tertium Hiſpaniarum Regem, ac adverſus Neapolitanum, Regnum, Sabaudiæque Ducem, tunc primum inſurgit, cum Nobis & juſtæ cauſæ noſtræ tam proſpera affulſere ſidera, ut ex hoſtilibus prævalidiſque manibus ſit cum aliis Italiæ oppreſſæ partibus Neapolis & Belgium prodigioſe ereptum.

Ad perpetuam præterea rei memoriam, tenore præſentium declaramus, & efficaciſſime, quantum opus eſt, proteſtamur, nullum omnino Jus, & multo minus directum ſupremumque dominium in Parmam & Placentiam Sedi Romanæ a Nobis dimitti, neque dimitti poſſe; quin potius omnia & ſingula ſuprema dominia, quæ in prædeceſſorum noſtrorum noſtrumque præjudicium uſurpata ſunt unquam, & adhuc uſurpantur, quocumque etiam nomine appellentur, Nobis & ſacro Romano Imperio firmiter reſervamus & confirmamus omni meliori forma ac modo; cunctas poſſeſſiones illegitimas & prætenſiones, exceptis iis quæ ex magnanimitate & munificentia Cæſarea in antedictam Sedem expreſſim translatæ ſunt, annullando, abolendo & caſſando, eoque magis pro nullis, injuſtis ac invalidis declarando, quo manifeſtius per ſe corruit, quidquid Imperatoriæ Majeſtati, clam palamve, auctoritate propria ſubtractum eſt, aut etiam ab Imperatore extra normam debitam alienari nequit.

Solemniſſime pariter & ſpeciatim Romanæ contradicimus Curiæ prætenſam illam quoad Jura tertiorum bonave temporalia poteſtatem, quam Bullæ Pontificiæ exercere præſumunt, cum hæ, nec validæ hoc in genere, nec receptæ ſint, quibuſcumque inſigniantur nominibus, & Nos Romanumque Imperium obligare non poſſint debeantve; neque facultatem nos ullam admittamus, aut tolerare poſſimus in ſæpe fata Curia, quæ caſſare vel annullare conetur ea quæ nos vi muneris auctoritatiſque noſtræ Cæſareæ diſponimus ac ordinamus; nullatenus dubitantes, quin Conventus univerſi Imperii, ac omnes ejuſdem Electores, Principes & Status, Vaſallique ac Subditi, conſilio nobis ac auxilio ſuo efficace, ubi opus fuerit & ordo rerum demandarit, ſint actutum adſtituri.

Iterato igitur, & deliberato animo, ſanoque & maturo accedente conſilio, atque ex plenitudine poteſtatis noſtræ Cæſareæ, hiſce publice *declaramus, contradicimus, abolemus, caſſamus, & proteſtamur, ut ſupra, ſolemniſſimo, quo poteſt fieri, pacto & modo annullantes, & irritum injuſtumque decernentes*, quidquid in ſæpius memorato ſuperiore ſcripto quoad formam aut materiam in præjudicium noſtrorum & ſacri Romani Imperii Jurium, vel etiam contra *noſtros Miniſtros, Commiſſarios, Milites, vel alios quoſcumque*, exprimitur, aut intellectum videri poteſt.

Inhibemus quoque omnibus ac ſingulis Eccleſiaſticis ac ſecularibus noſtris & Imperii Vaſallis, Miniſtris ac ſubditis, ſive in terris Eccleſiæ, ſive in Ducatibus Parmæ ac Placentiæ, ſive alibi exiſtentibus, ſub graviſſima noſtra & Imperii indignatione, omnium bonorum confiſcatione, corporalique pœna, ne quam rationem ejus, quod in adducto ſcripto continetur, in ulla re habeant; ſed diſtricte mandamus, ut noſtris Juſſibus & Ordinationibus conſtanter & debite pareant; dum viciſſim protectionem noſtram clementiamque Cæſaream fidelibus ac obedientibus impertiri non intermittemus; monituri idcirco etiam modo debito Parmenſem Ducem, ut nullum aliud dominium quam noſtrum & dicti Hiſpaniarum Regis Fratris noſtri chariſſimi, utpote legitimorum Ducatus Mediolanenſis reſpective Dominorum & Poſſeſſorum, ratione Parmæ ac Placentiæ recognoſcat, cum potiſſimum etiam abunde in propatulo ſit, quod reſpondere Nobis de noſtris & ſacri Romani Imperii Juribus non immerito teneatur.

Rogamus denique omnipotentem ac juſtiſſimum

DEUM

Deum, ut ardentem omnibus & ſincerum honeſtæ, fidæ ac perpetuæ pacis concordiæqua amorem inſtillare, Nobiſmet autem largiri gratiam dignetur, qua continuo & fortiter, quæcumqua ad nos & ſacrum Imperium pertinent, tueri valeamus, cum ſubmiſſiſſima gratitudine totum id, quod Cæſaris eſt, divinæ Majeſtati acceptum ferentes, publicaque hac Declaratione, proteſtatione & reſervatione repetita profitentes, circa temporalia Imperii bona & Jura, nihil alterij cuipiam, niſi quod expreſſo Prædeceſſorum noſtrorum & Imperii conſenſu munitum eſt, atque in ſpecie nullum dicti Imperii dominium temporale ſupremum legitime unquam competere, aſſeri, aut vindicari poſſe; iis omnibus ac ſingulis, quæ ſacus facta ſunt aut reputantur, hiſce pro nunc ut ex tunc, & pro tunc ut ex nunc, ac futuris æternum temporibus, quam fieri poteſt ſolemniſſime, graviſſime, firmiſſimeque contradicentes, vigore Diplomatis hujus manu noſtra ſubſcripti, & ſigillo noſtro Cæſareo muniti, quod dabatur in Civitate noſtra Viennæ, die vigeſima ſexta menſis Junii anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo-octavo, Regnorum noſtrorum, Romani decimo nono, Hungarici vigeſimo primo, Bohemici vero quarto.

JOSEPHUS.

(L.S.)

Vt. Frid. Carolus Comes de Schönborn.

Ad Mandatum ſacræ Cæſareæ Majeſtatis proprium.

Franciscus Wirandus de Bertram.

V.

SENTENTIA

Sacræ Cæſareæ & Catholicæ Majeſtatis CAROLI VI.

Contra attentatum Nuntii Apoſtolici Colonienſis.

Sacra Cæſarea Majeſtas Dominus noſter clementiſſimus

Ex humillimis, quas ſex de Facultate Juridica Colonienſi Doctores ac Profeſſores ſeculares, adverſus reliquos ſex Doctores Eccleſiaſticos, ratione recurſus ad Dominum, eo tum Nuntium Apoſtolicum, nunc Cardinalem Buſſiom, ſumpti, exhibuerunt querelis, non ſine indignatione intellexit, quem in modum, non obſtante quod dicta Facultas, vel a primæ fundationis ſuæ principio, ita ſit inſtituta, ut ex duodecim, quibus Collegium ejus Facultatis conſtat, ſex ſolummodo Juribus publice tradendis Profeſſores ordinarii eligantur, iidemque etiam a Magiſtratu Colonienſi ſalarium annuum ordinarium recipiant, necnon in ſubſidium a Cæſarea Majeſtate, id omne quod pro reſponſis juridicis, ut & Regalibus, pro jure ſigillandi & expediendi ſolvitur, pro præcipuo relictum habeant. Reliqui vero ſex Eccleſiaſtici, non Profeſſores; ſed ſimpliciter Doctores appellentur; & certis Præbendis primæ Gratiæ Facultati affixis, aliiſque a Sede Apoſtolica tum Beneficiis Eccleſiaſticis tum Præbendis ſecundæ ac tertiæ Gratiæ fruantur, fruive poſſint, eoque intuitu ſacros Canones doceant, relationibus autem tranſmiſſorum Actorum haud intereſſe, nec Sententias latas ſigillare nec remittere queant; & proinde Decanatûs Officii, utpote cujus potiſſima functio in hucuſque adductis conſiſtat; haudquaquam capaces ſint: non ita pridem tamen poſtremo loco nominati ſex Doctores Eccleſiaſtici, cum dictis Profeſſoribus ſecularibus unam paſſim eamdemque ſibi aſſeruerint æqualitatem, atque ad eumdem Decanatum primo apud Univerſitatem ſeſe admitti prætenderint; & poſtquam ibi non fuiſſent exauditi, contra jus faſque, necnon Statutorum Juratorum Academicorum diſpoſitionem, ad præfatum ejus temporis Dominum Nuntium Apoſtolicum ibidem recurrere præſumpſerint, ab eoque prima vice Decretum Decanatûs ſequeſtratorium adverſus paulo ante electum Decanum Doctorem Caſparem Joſaphum Huygen obtinuerint. poſtmodum vero impetraverint, ut prædictus Dominus Nuntius Apoſtolicus, appellatione deſuper interpoſita haudquaquam attenta, repetitis mandatis inhibitoriis, eumdem Huygen impetere haud deſtiterit, ſed ut concredita ſibi ſub juramento ſigilla, annales, claveſque ad archivum Facultatis reponeret ſub comminata 500 florenorum aureorum pœna juſſerit, parvo etiam tempore interjecto, præ primis in eamdem condemnarit. Et cum executio illius Decreti pœnalis Magiſtratui Colonienſi demandata, ſperatum effectum haud ſortiri videretur, *plane ad* Excommunicationem *progreſſus ſit, eamdemque publicis valvis ubique affigi curarit:* humilime ſupplicantes ut juſtitiæ remediis ac reſcriptis a Sereniſſimo Electore Palatino, qua S. R. Imperii interregni tempore Vicario, impetratis, Sua quoque Cæſarea Majeſtas, poſt Solium Imperiale conſenſum, inhærere, & Supplicantibus contra Sententias iſtas injuſtas a memorato Domino Nuntio latas, ex Juris Conſtitutionumque Imperialium præſcripto ſubvenire clementiſſime dignaretur. Cum itaque ex circumſtantiis in Supplica adductis & demonſtratis abunde appareat, prædictum recurſum incompetenter factum, non niſi ad colliſionem ſupremarum Poteſtatum in Eccleſiaſticis & Politicis tendere, & non exiguis incommodis & ſcandalis viam aperire: hinc altiſſime dicta Sua Sacra Cæſarea Majeſtas, iis omnibus a Conſilio ſuo Imperiali Aulico ſibi debite relatis, probeque atque accurate perpenſis, non modo recurſum illum a memoratis ſex Doctoribus Eccleſiaſticis ad ſæpius dictum Dominum Nuntium Apoſtolicum hac in cauſa umptum, ſevere, cumque indignatione exprobrandum, ſed & *Decreta ejuſdem commiatoria & executiva, utpote ex ſe nulla & invalida, caſſanda, annullanda, & abolenda juſſit, prout ea omnia caſſat, annullat, abolet, nullaque declarat*, ac inſuper memoratorum ſex Doctorum Eccleſiaſticorum univerſos temporales reditus, in pœnam temerarii recurſus, ſequeſtrari juſſit: de reliquo etiam iiſdem ſerio diſtricteque ſub pœna amiſſionis voti activi, *præcipit & injungit, quod acta omnia coram dicto olim Domino Nuntio producta repetant, & una cum Decretis hujus cauſæ inde emanatis retractari faciant*, eaque ſe repetiiſſe ac retractari feciſſe intra bimeſtre ab harum publicatione, proximo in Conſilio Imperiali Aulico doceant;

Digitized by Google

decent; proindeque ab omni poſthac ad Nuntium Apoſtolicum aut Judicem Eccleſiaſticum recurſu, in ejuſmodi cauſis, abſtineant; ſin ſecus, comminata pœna, cum debito rigore contra ipſos ad executionem deducetur. Signatum, ſub S. C. M. Sigillo ſecreto Viennæ 31. Januarii 1713.

Fried. Carl Comes de Schönborn. (L. S.)

J. H. Hayeck de Waldſtatten.

X.

DECRETUM ARCHIDUCIS LEOPOLDI

Circa immiſſionem in bona temporalia Eccleſiaſticorum.

Ad Parlamentum Burgundiæ in Dole.

CHariſſimi & dilectiſſimi, Leopoldus Guillelmus, ſcripſimus Cardinali Trivultio ad fines a vobis requiſitos & Archiepiſcopo Biſuntino, ut in ſtatu & dilatione teneat executionem Sententiæ excommunicationis ſibi commiſſæ per Auditorem Generalem Cameræ Apoſtolicæ, quantum concernit indebitam proſecutionem Henrici Otthevin; ſi non deſiſtat, poteritis occupare ejus bona & reditus Præbendæ, quæ ſunt veſtræ juriſdictionis, imo procedere ad illorum venditionem, ſicut etiam caſu quo Archiepiſcopus non vellet differre dictam executionem; procedere ad occupationem bonorum ejus Epiſcopatus. Et cum per veſtras litteras inſinuatis quod Procurator Generalis Regis ſuſcepiſſet hanc cauſam, & litigaret coram Judice Eccleſiaſtico; dicemus quod ab hoc potuiſſet abſtinere, ut auctoritas Suæ Majeſtatis & Privilegia harum Patriarum non trahantur in controverſiam coram dicto Judice.

Bruxellis 9. Octobris 1652. Chirographum adjectum. M. Vt. Signatum, Leopoldus Guillelmus Contra Signatum, Robiano.

Au Parlement de Bourgogne à Dole.

Leopol de Guillaume, &c

TRès cher & bien amés. Nous avons écrit au Cardinal Trivulce aux fins par vous requiſes; & à l'Archevêque de Beſançon, afin qu'il tienne en eſtat & ſurceance l'execution de la Sentence d'excommunication *dont il ſeroit chargé par l'Auditeur General de la Chambre Apoſtolique pour autant que touche la pourſuite indue d'Henry Otthevin; ſi avant qu'il ne ceſſe*, vous pourrez ſaiſir ſon bien & les revenus de ſa Prebende, *eſtant de vôtre reſſort, même proceder à la vente d'iceux, comme auſſi, en cas que le dit Archevêque perſiſteroit de ne vouloir ſurſeoir la dite execution*, de proceder au ſaiſiſſement des biens de ſon Evesché. *Et comme par vos lettres vous donnez à connoître que le Procureur General du Roy auroit entrepris cette cauſe, & s'eſt fait playdoyant par devant le Juge de l'Egliſe, nous vous dirons qu'ils s'en eût bien peu abſtenir, afin que l'autorité de Sa Majeſté & les Privileges de ces Pays ne fussent mis en diſpute pardevant le dit Juge.*

Atant, &c. de Bruxelles le 9. d'Octobre 1652. paraphé M. Vt Signé, LEOPOL DE GUILLAUME, Contreſigné, ROBIANO.

Y.

SENTENTIA PARLAMENTI MECHLINIENSIS

Contra Paſtorem Fumacenſem.

FActa expoſitione per Conſiliarium Procuratorem Generalem Suæ Majeſtatis in Supremo Conſilio, quod Carolus de la Ramée Paſtor Fumacenſis poſt contractum aſſociationis habitum cum multis perſonis ad extrahendum lapidem tegularem, contuliſſet in ſocietatem fundum domûs Paſtoralis, horreum, ſtabula, hortum olitorium & ſeminarium arborum, adjacentium Eccleſiæ loci, cui rei Magiſtratus & communitas ſe oppoſuiſſent, prætendentes quod non poſſet ibi excavari abſque quod domus, horreum, ſtabula & horti exponerentur periculo evidenti ruinæ ſubſecuturæ, & quod aliunde fundus ille & ædificia pertinerent ad dictam communitatem, quorum Paſtores tantum eſſent ſimplices uſuarii, & quamvis deberet dictus Paſtor caſu quo crederet ſe habere jus in dicto fundo, & prætenderet poſſe excavari & extrahi tegulas ſine periculo dictorum ædificiorum & Eccleſiæ, deſuper recurrere ad ſuam Majeſtatem in ſuo Supremo Conſilio, tamen in viliipendium dictæ competentiæ &

SUr la Remontrance faite par le Conſeiller Procureur General de Sa Majeſté en ſon Grand Conſeil, de ce que Charle de la Ramée Curé de Fumay, enſuite d'un contrat d'aſſociation paſſé avec pluſieurs perſonnes pour tirer de la pierre d'ardoiſe, auroit apporté en la ſocieté le trés-fond de la maiſon Paſtorale, grange, étables, jardin potager & verger aboutiſſant à l'Egliſe du lieu; à quoy ceux du Magiſtrat & Communauté ſe ſeroient oppoſés, pretendant qu'on n'y pouvoit creuſer ſans expoſer ladite maiſon, grange, étables, & jardins auſſi que l'Egliſe même à un peril évident de bouleverſement, & que d'ailleurs ce fonds & édifices appartiendroient à ladite Communauté, dont les Curés ne ſeroient que ſimples uſagers, & quoy qu'il étoit du devoir dudit Curé au cas qu'il croyoit d'avoir quelque droit audit fonds, ou qu'il pretendoit qu'on y pouvoit creuſer & tirer des ardoiſes ſans riſquer leſdites bâtimens & Egliſe, de s'addreſſer ſur ce ſujet à Sa Majeſté en ſon dit Grand Conſeil, il eſt néanmoins qu'en mépris

&

Digitized by Google

& vilipendence de ladite competence & juriſdiction ſupreme de Sa Majeſté, ledit Curé ſe ſeroit aviſé de traduere ceux dudit Magiſtrat & Communauté, premierement pardevant le Conſeil Aulique de ſon Alteſſe Electorale de Treves à Coblence; en ſecond lieu en la Ville de Liege pardevant trois Avocats établis par Sadite Alteſſe Electorale pour Conſeil & Juges d'appel de Fumay & Revin; & en troiſiéme lieu pardevant le Baron de Roſen Archidiacre de Famenne (a) *Juge également incompetent, & qui n'a aucune Juriſdiction audit Fumay; que ce nonobſtant ledit Archediacre n'auroit pas laiſſé de porter d'abord ſon Decret du 24. Avril 1717. par lequel il ordonne auxdits du Magiſtrat de laiſſer creuſer par ledit Curé le très fond de ladite maiſon, grange, &c. pour en tirer la pierre d'ardoiſe & autres materiaux exiſtant ſur iceux, à peine d'excommunication; enſuite de quoy ceux dudit Magiſtrat ſe ſont trouvé inſinués du Monitoire à la requête de Jean François du Freſne ſe qualifiant Procureur Fiſcal dudit Archidiacre, portant ordonnance de ſe conformer dans ſept jours audit Decret; ſi non, qu'il ſeroit procedé aux peines comminées par iceluy: duquel Decret & Monitoire Jean Dominique Caillet lors Bourguemaître, & leſdits du Magiſtrat en auroient appellé comme d'abus, & ſe ſeroient addreſſé audit Grand Conſeil par Requête du 17. Septembre de ladite année, ſur laquelle auroit été appointé, qu'elle ſeroit montrée audit Curé; cependant défenſe à luy de pourſuivre les procedures intentées tant pardevant les Conſeillers établis par Son Alteſſe Electorale de Treves, que pardevant le Baron de Roſen Archidiacre de Famenne, ordonnant au même Curé de faire ceſſer les Decrets & commination d'Excommunication & Lettres Monitoires decernées par ledit Archidiacre, avec interdiction de s'en ſervir à peine de ſaiſiſſement de ſon temporel & d'ulterieure démonſtration à ſa charge, comme en Juſtice ſeroit trouvé convenir, & que Lettres ſeroient écrites audit Archidiacre ſelon la minute, en conformité duquel appointement leſdites Lettres auroient été effectivement écrites audit Archidiacre, par leſquelles on l'avertit de ſon incompetence: qu'au reſte le même appointement auroit été duement inſinué audit Curé, auquel il auroit trouvé à propos de deferer entierement pour lors, ſi avant qu'abandonnant la pourſuite par luy mal & incompetemment intentée pardevant ledit Archidiacre, il ſe ſeroit addreſſé audit Grand Conſeil, & y auroit obtenu Lettres de maintenue, leſquelles aiant fait exploiter auxdits Magiſtrat & Communauté, procès s'y ſeroit mû entre parties, auquel ſi avant auroit été procedé que par Sentence Interlocutoire du 11. Mars 1719. icelles aiant été déclarées contraires en fait, ledit Curé auroit fait ſes preuves pardevant le Conſeiller Eccleſiaſtique de Coriache, & ceux du Magiſtrat & Communauté leurs contrepreuves, de ſorte que par renonciation à preuves ulterieures, & par exhibition reſpective des écrits de reproches, contredits & ſalvations, la cauſe ſeroit diſpoſée à y être fait droit diffinitivement; & quoy qu'il ne ſeroit permis audit Curé en préjudice de cette conteſtation & litiſpendence formelle par luy introduite pardevant notredit Grand Conſeil de recourir derechef à des autres Juges étrangers, il ſeroit cependant que par une prévarication inouïe, il ſe ſeroit préſumé de reprendre les erremens de la cauſe qu'il avoit ci devant commencée pardevant ledit Archidiacre, là où il auroit pouſſé les choſes à un tel point d'excès, que malgré les actes de proteſtation & d'advertence reiterées, inſinuées tant à luy qu'audit Archidiacre de la part dudit Magiſtrat, de ladite litiſpendence & incompetence, ledit Archidiacre à la pourſuite dudit Curé ſe ſeroit avancé de porter Decret d'excommunication à charge de ceux dudit Magiſtrat, lequel le même Curé ſe ſeroit préſumé de publier au Prône de la grande Meſſe Paroiſſiale du Dimanche de la Paſſion 22. du mois de Mars dernier au grand ſcandale de toute la Communauté: qu'il n'étoit pas beſoin de faire remarquer combien cette preten-*

(a) Famenenſis tractus, quem Galli vocant *Famine.*

juriſdictionis Suæ Majeſtatis dictus Paſtor tentaſſet ducere Magiſtratum & communitatem primo coram Conſilio Aulico ſuæ Celſitudinis Electoralis Trevirenſis Confluentiam; ſecundo Leodium coram tribus Advocatis conſtitutis a dicta Sua Celſitudine Electorali pro Conſilio & Judicibus appellationis de Fumay & Revin, & tertio coram Barone de Roſen Archidiacono Famenienſi pariter Judice incompetenti, & qui nullam plane habet juriſdictionem in dicto Fumay; & quod hoc non obſtante dictus Archidiaconus ſuum tuliſſet Decretum 24. Aprilis 1717. per quod mandato dicto Magiſtratui, ut permittat extrahi per dictum Paſtorem regulas, & excavari fundum dictæ domûs & horrei ſub pœna excommunicationis; poſt quod Magiſtratui inſinuatum eſt monitorium ad requiſitionem Joannis Franciſci du Freſne ſe qualificantis ut Procuratorem dicti Archidiaconi, mandans ut ſe conformaret ſpatio ſeptem dierum dicto Decreto, niſi vellet procedi ad pœnas ibidem comminatas: a quo Decreto & monitorio Joannes Dominicus Caillet tum Conſul & Magiſtratus appellaſſent ſicut ab abuſu, & recurriſſent ad dictum Supremum Conſilium per Supplicam de 17. Septembris dicti anni, ſuper qua decretum eſt, ut oſtenderetur dicto Paſtori; interim ei prohibitio facta ne proſequeretur modum procedendi intentatum, tum coram Conſiliariis conſtitutis ab Electore Trevirenſi, tum coram Barone de Roſen Archidiacono Faminiæ, mandans dicto Paſtori ut curaret ceſſare Decreta & comminationes excommunicationis & Litteras Monitoriales decretas per dictum Archidiaconum, cum inhibitione illis utendi ſub pœna occupationis ejus bonorum temporalium & ulterioris demonſtrationis ipſius ſumptibus, ſicuti in judicio inveniretur convenire, & Litteræ ſcriberentur dicto Archidiacono juxta originalia, in cujus citationis conformitatem ſcriptæ fuiſſent dicto Archidiacono, per quas monetur de ſua incompetentia: cæterum quod eadem citatio debite fuiſſet inſinuata dicto Paſtori, cui bonum tum temporis viſum parere, uſque adeo ut deſerens perſecutionem a ſe male & incompetenter intentatam coram dicto Archidiacono, ſe contuliſſet ad dictum Supremum Conſilium, & ibidem obtinuiſſet Litteras manutenentiæ, quas cum curaſſet executioni mandari & inſinuari dicto Magiſtratui & communitati, proceſſus eſſet deſuper motus inter partes, & tamdiu litigatum, ut per Sententiam interlocutoriam de 11. Martii 1719. cum fuiſſent partes declaratæ contrariæ in facto, dictus Paſtor feciſſet ſuas probationes coram Conſiliario Eccleſiaſtico de Coriache, & Magiſtratus ac communitas ſuas contra probationes, ita ut per renuntiationem probationibus ulterioribus & exhibitionem reſpectivam ſcriptorum, replicarum, contradictionum & ſalvationum cauſa eſſet depoſita ad ferendam Sententiam diffinitivam; & quamvis non eſſet licitum dicto Paſtori in præjudicium illius conteſtationis & litiſpendentiæ formatis ab illo introductæ coram noſtro dicto Conſilio, denuo recurrere ad alios Judices extraneos, tamen per inauditam prævaricationem præſumpſiſſet reſumere cauſam inceptam coram dicto Archidiacono, ubi rem eo exceſſus deduxiſſet, ut non obſtantibus actibus proteſtationis & reiteratæ monitionis incompetentiæ & litiſpendentiæ tam ipſi quam dicto Archidiacono ex parte Magiſtratûs dictus Archidiaconus ad proſecutionem dicti Paſtoris tuliſſet Decretum excommunicationis ad onus Magiſtratûs, quam idem Paſtor præſumpſiſſet ex ſuggeſtu publicare tempore ſummi Sacri Parochialis Dominicalis de Paſſione 22. Martii ultimi in ſummum ſcandalum totius communitatis: non eſſet opus notare quantum hæc prætenſa excommunicatio lata in præjudicium litiſpendentiæ contra Magiſtratum functum officio ſuo, vi cujus tendatur impedire ne aliquid fieret in præjudicium publici, eſſet irregularis, ex omni capite nulla & contraria Legibus fundamentalibus harum Patriarum, quæ prohibent Judicibus Ec-

Eccleſiaſticis ne procedant per Cenſuras contra Magiſtratus & Officiarios Juſtitiæ ob prætenſos exceſſus commiſſos in ſuo Officio, ſed mandaot, ut recurrant ad ſuam Majeſtatem, ut ibi corrigantur; ita ut exponens non poſſet hæc prætenſa Monitoria & Excommunicationem aliter inſpicere quam attentatum formale contra Juriſdictionem temporalem, viam facti & perturbationem quietis publicæ: quapropter ad obviandum ſequelis periculoſis, quæ inde poſſent reſultare, requiſierit, ut Curia declararet dicta prætenſa Monitoria, Excommunicationem & omnia inde ſecuta, nulla, abuſiva & injurioſa juribus Juriſdictionis ſupremæ ſuæ Majeſtatis, ejus Magiſtratum & Vaſſallorum: mandaret conſequenter dicto Archidiacono & dicto Paſtori, & omnibus ad quos pertinebat, illa prompte caſſare & annullare, & donec conſtaret quod hæc præſtitiſſent occupationem eorum bonorum temporalium, & ulterius concederent exponenti ad onus dicti Paſtoris pro exceſſibus & attentatis ab ipſo commiſſis talem proviſionem Juſtitiæ quam Curia ad rem facere comperiret.

due excommunication portée en préjudice de ladite litispendence contre un Magiſtrat qui s'étoit acquité des obligations de ſon Office, qui l'engageoit à empêcher que rien ne fût fait en préjudice de public, étoit irreguliere, nulle de tous chefs, & contraire aux loix fondamentales de ces Pays, qui défendent aux Juges Eccleſiaſtiques de proceder par des Cenſures contre des Magiſtrats & Officiers de Juſtice pour des prétendus excès commis au fait de leurs Offices, mais leur ordonnent de recourir à Sa Majeſté, afin de les corriger en quoi il auroit failli; de ſorte que le Remontrant ne pouvoit enviſager ces pretendues monitoires & excommunication enſuivie, que pour une entrepriſe & attentat formel ſur la Juriſdiction temporelle, une voye de fait & trouble du repos public: cauſe que pour prévenir les ſuites dangereuſes qui en pourroient reſulter, il a requis que la Cour fût ſervie de declarer leſdits prétendues monitoires, excommunication & tout ce qui eſt enſuivi, nulles, abuſives, tortionaires & injurieuſes aux droits & Juriſdiction ſuprême de Sa Majeſté, de ſes Magiſtrats & Vaſſaux, d'ordonner en conſequence tant audit Archidiacre, qu'audit Curé & à tous autres qu'il appartiendra, de les caſſer promptement & les mettre à néant, & juſques à ce qu'ils auront fait conſter de l'avoir ainſi effectué, ſaiſiſſement de leurs biens temporels, & d'accorder au ſurplus au Remontrant à charge dudit Curé pour les excès & attentats par luy commis telle proviſion de Juſtice que la Cour trouveroit au cas appartenir.

QUibus omnibus conſideratis, relatione facta & Cameris congregatis, Curia declarat Monitoriales & Decretum excommunicationis de 12. Novembris 1721. hic mentionata & omnis inde ſecuta, nulla, nullius valoris, incompetenter decreta, attentatoria contra Juriſdictionem Suæ Majeſtatis, & contraria Legibus fundamentalibus hujus Patriæ: fit prohibitio Domino Carolo de la Ramée Paſtori Fumacenſi ne illis utatur ſub pœna quingentorum Imperialium pro mulcta, ordinat, ut illa curet retractari intra menſem, & probet Conſiliariis Fiſcalibus quod ita præſtiterit intra dictum terminum, ſub pœna ulterioris proviſionis; mandat, ut illud legatur publicetur & affigatur Fumaci vel a Fumai & Revin; annuit remonſtranti Literas citationis perſonalis ad onus dicti Paſtoris cum clauſula annotationis & occupationis ejus bonorum temporalium. Actum Mechliniæ 19. Septembris 1722. *Signatum A. P. VAN ERTBORN.*

LE tout quoy conſideré, & rapport fait, les Chambres aſſemblées, la Cour déclare les Lettres monitoires & Decret d'excommunication du 12. Novembre 1721. cy mentionnées, & tout ce qui eſt enſuivi, nulles & de nulle valeur, incompetemment décernées, attentatoires à la Juriſdiction de Sa Majeſté, & contraires aux loix fondamentales de ces Pays. Fait défenſe à Maître Charles de la Ramée Curé de Fumay, de s'en ſervir ou prévaloir à peine de cinq cens écus d'amende; luy ordonne de les faire retracter endans le mois, & de faire conſter aux Conſeillers Fiſcaux de l'avoir ainſi effectué pendant ledit terme, à peine d'ulterieure proviſion; ordonne que cette ſoit luë, publiée & affichée audit Fumay & Revin; accorde au Remontrant Lettres d'adjournement perſonnel, à charge dudit Curé avec clauſe d'annotation & ſaiſiſſement de ſon temporel. Fait à Malines le 19. de Septembre 1722. Signé A. P. VAN ERTSOSN.

Z.

ARRESTUM CURIÆ

Contra certas Monitoriales & Cenſuras emanatas ex Curia Romana 1502.

Extractum ex Regiſtris Parlamenti.

VIſis per Curiam duobus defectibus obtentis in illis per Dominum Franciſcum Charmolue Presbyterum, Magiſtrum Artium, Doctorem Regentem in Medicina in Univerſitate Pariſienſi, ſe dicentem Canonicum præbendarum in Eccleſia Collegiata ſancti Otmari io Diœceſi Therouennenſi appellantem a quibuſdam monitorialibus, Cenſuris & fulminationibus emanatis a Curia Romana, vel a quibuſdam Judicibus delegatis a Pontifice in præjudicium & contra Decreta ſacra Baſileenſia, Pragmaticam ſanctionem, Ordinationes Regias, Privilegia & libertates Eccleſiæ Gallicanæ, contra Dominum Joannem etiam Presbyterum impetrantem illarum monitorialium, cenſurarum & fulminationum, & Franciſcum Cocy

ARREST DE LA COUR

Contre certaines Monitions & Cenſures émanées de Cour de Rome 1502.

Extrait des Regiſtres du Parlement.

VEu par la Cour les deux défauts obtenus en icelle par M. François Charmolue Preſtre, Maiſtre dès Arts, Docteur Regent en Medecine en l'Univerſité de Paris, ſoit diſant Chanoine prébendé en l'Egliſe Collégiale S. Omer au Dioceſe de Therouenne, appellant de certaines Monitions, Cenſures, & fulminations émanées de Cour de Rome, ou d'aucuns Juges deleguez du Pape, au préjudice & contre les ſaincts Decrets de Basle, Pragmatique Sanction, Ordonnances Royaux, Privileges & libertez de l'Egliſe Gallicane, à l'encontre de M. Jean du Queſne auſſi Preſtre, impetrant d'icelles Monitions, Cenſures, & fulminations, & de M. François Cocy Preſtre, porteur, & executeur d'icelles, & entremetteur des affaires du dit du Queſne, inti-

Digitized by Google

intimez & defuillans; & tout ce qui a eté mis & produit pardevers ladite Cour par iceluy demandeur, & tout conſideré: il ſera dit que leſdits deux défauts ont eſté bien & duement donnez, obtenus, & entretenus, & que au moyen & par vertu d'iceux ladite Cour a adjugé & adjuge audit demandeur tel profit, c'eſt a ſçavoir que la Cour a declaré & declare qu'il a eſté mal fait, procedé & fulminé, executé, admoneſté, & inhibé par ledit Cocy, & autres executeurs deſdites Bulles, Cenſures, & proviſions de Cour de Rome, & bien appellé par ledit Appellant, & condamne leſdits intimez & defaillans à faire caſſer, ceſſer, revoquer & annuller leſdites Cenſures, Monitions & fulminations, & tout ce qui s'en eſt enſuivy, & faire bailler l'abſolution à leurs propres couſts & deſpens, tant audit Appellant, qu'au Doyen, Prevoſt, Chanoines, & Chapitre de ladite Egliſe ſoint Omer, & tous autres qu'il appartiendra, & qui pourroient eſtre compris eſdites monitions, fulminations & Cenſures, & d'en certifier ladite Cour dedans le lendemain de la ſaint Martin d'hyver prochainement venant, & auſſi à laiſſer jouyr & uſer ledit Charmolue Appellant deſdites, Chanoinie & Prebende, fructis & revenus d'icelles, ſelon la Sentence de maintenue par luy obtenue contre ledit du Queſne le vingt-neuviéme Avril l'an mil cinq cent: & outre faict la Cour defenſes auſdits Provoſt, Doyen, Chanoines & Chapitre, de non obtemperer auſdites Cenſures & fulminations, & de ne ceſſer le divin ſervice ſoubs ou au moyen d'icelles; & neanoins condamne la Cour leſdits defaillans ès deſpens deſdits defauts, la taxation d'iceux reſervée pardevers elle. Fait en Parlement le vingt-ſeptiéme Aouſt mil cinq cent deux.

illarum latorem & executorem, & compoſitorem negotiorum dicti du Queſne intimatos, viſis omnibus quæ producta ſunt in dicta Curia per eumdem actorem, & omnibus conſideratis; dicetur quod dicti duo defectus debite dati, obtenti & defenſi fuerint, & quod virtute illorum dicta Curia adjudicavit & adjudicat dicto actori tale commodum, nempe quod Curia declaravit & declaret quod male factum ſit, proceſſum & fulminatum executioni mandatum, admonitum & inhibitum per dictum Cocy & alios executores dictarum Bullarum, Cenſurarum & Proviſionum Curiæ Romanæ, & bene appellatum per dictum appellantem; & condemnat dictos intimatos & deficientes, ut curent caſſari, ceſſare, revocari & annullari dictas cenſuras, monitiones & fulminationes & omne quod eſt inde ſecutum, & curent dari abſolutionem propriis ſomptibus, tam dicto appellanti quam Decano, Propoſito, Canonicis & Capitulo dictæ Eccleſiæ ſancti Otmari, & omnibus ad quos pertinebit, qui poſſent comprehendi in dictis monitorialibus & Cenſuris; & certiorem faciant dictam Curiam intra diem poſteram ſancti Martini hyemis proximæ, & ut permittant dictum Canonicum appellantem uti & frui Canonicatu & Præbenda, & illorum fructibus & reditibus juxta Sententiam manutenentiæ per ipſum obtentam contra dictum du Queſne 29. Aprilis 1500. & ulterius Curia inhibet dictis Præpoſito, Decano, Canonicis & Capitulu, ne obtemperent cenſuris & fulminationibus, & mandat ut ſervitium divinum vigore illarum non intermittant; condemnat Curia dictos deficientes in expenſas illorum defectoum, taxatione reſervata Curiæ. Factum in Parlamento 27. Auguſti. 1502.

AA:

ARREST DE LA COUR

Pour la caſſation de certaines Cenſures.

Extraict des Regiſtres du Parlement, du Lundy 28. Aouſt 1514.

Aujourd'huy M. Roger Barme Advocat du Roy, a en la preſence de Frere Guillaume Paris Confeſſeur du Roy, recité à la Cour les procedures touchant l'Arreſt de la reformation du Prieuré de Poiſſy, les contraventions faites par le General de l'Ordre des Jacobins, & autres Freres de la Congregation d'Hollande, meſmement les Brefs & Cenſures promulgues par ledit General, baillées à executer par Frere Adrien de Nully Religieux dudit ordre, à preſent priſonnier au Convent des Chartreux par Ordonnance de la Cour. Et ce fait, a dit qu'entant que touche la revocation de Charonnelle Provincial de France, la Cour n'y a point de regard, attendu l'appellation dudit Charonnelle; & auſſi que la Cour a pû voir qu'elle eſtoit faite in odium *des proces pendans ceans, & arreſts donnez par la Cour: mais toutesfois Charonnelle a relevé & obtenu ſon Reſcript à Juges* ad partes, *& à cette cauſe n'en parle plus. Mais quant aux Cenſures qui ſont ſcandaleuſes, & faites pour empeſcher l'Arreſt de la Cour de ceans, ſuppoſé que Frere Adrien qui les a fait executer,* non fuiſſet in dolo aut culpa, tamen quia aliter Curia non poteſt ſuam juriſdictionem exercere, *dit qu' iceluy Frere Adrien doit demeurer priſonnier, juſques à ce qu'il ait fait caſſer, revoquer, & annuller leſdites Cenſures, & en certifier la Cour, & auſſi le requiert; & neanmoins, attendu l'offre fait par ledit Confeſſeur, par laquelle*

DECRETUM CURIÆ

Pro caſſatione quarumdam Cenſurarum.

Extractus ex Regiſtris Parlamenti, die Lunæ 28. Auguſti 1514.

Hodie Dominus Rogerus Barme Advocatus Regius, in præſentia Fratris Guilhelmi Paris Confeſſarii Regii, recitavit in Curia proceſſus concernentes decretum reformationis Prioratus de Poiſſy, & contraventiones factas per Generalem Ordinis Dominicanorum & aliorum Fratrum Congregationis Hollandiæ, pariter Brevia & Cenſuras promulgatas per dictum Generalem, traditas pro executione facienda Fratri Adriano Nully Religioſo dicti Ordinis, nunc captivo in Conventu Carthuſianorum ex mandato Curiæ; & hoc facto, dixit quod quantum ad revocationem de Charonelle Provincialis Galliæ, Curia id non attenderet, propter appellationem de Charonelle; & etiam quod Curia potuerit videre eſſe factam in odium proceſſuum nunc pendentium, & Decretorum datorum a Curia: ſed tamen Charonelle obtinuit ſuum reſcriptum ad Judices ad partes, & illa de cauſa illius non amplius loquitur: ſed quantum ad Cenſuras quæ ſunt ſcandaloſæ, & factæ ad impediendum Decretum Curiæ pronunc, ſuppoſito quod Frater Adrianus qui curavit executioni mandari, *non fuiſſet in dolo aut culpa, tamen quia aliter Curia non poteſt ſuam juriſdictionem exercere,* dicit quod idem Frater Adrianus debeat manere in carcere, donec curaverit caſſari, revocari & annullari dictas cenſuras, & illius rei certiorem reddere Curiam, & ita requirit; & non obſtante oblatione facta per dictum

Digitized by Google

Confeſſarium, qua promittit ſe curaturum caſſari dictas Cenſuras pure & ſimpliciter, & afferre velle abſolutionem quatenus opus eſſet, non vult impedire quominus dicta promiſſione a dicto Confeſſario, Curia det moras ad deferendas dictas caſſationem & abſolutionem, & interim relaxetur dictus de Nully per hanc Civitatem Pariſienſem tantum, qua die Confeſſarius afferet dictæ Curiæ dictas caſſationem & abſolutionem, vel defectu illius reddet dictum de Nully captivum in carcere, vell ille ſeipſum illuc conferet. Ad hoc Frater Guillelmus Paris Confeſſarius dixit quod promitteret ſe allaturum Curiæ intra talem terminum quem dare placuerit, caſſationem puram & ſimplicem dictarum cenſurarum, & abſolutionem quatenus opus eſt, vel a Sanctiſſimo vel a dicto Generali, vel illius defectu reddere captivum dictum de Nully in carcere, & ad hoc ſe ſubmiſit & ſubmittit. Deſuper facta deliberatione. Curia dedit & dat dilationem ſeu moram dicto Paris Confeſſario ad curandum fieri dictam caſſationem pure & ſimpliciter, & abſolutionem quantum opus eſſet, a Sanctiſſimo vel a dicto Generali, & certificandam Curiam debite, uſque ad poſtridie S. Andreæ proxime venturum, alias & defectu hujus die ipſa elapſa dictus de Nully erit captivus in carcere, vel ipſemet ad carcerem ſe conferet, quo facto Curia relaxavit & relaxat dictum de Nully per Civitatem Pariſienſem hic uſque ad dictam diem.

il promet faire caſſer leſdites Cenſures purement & ſimplement; & apporter abſolution, quatenus opus eſſet, *ne veut empeſcher qu'en faiſant ladite promeſſe par ledit Confeſſeur, que la Cour luy donne un delay d'apporter leſdites caſſation & abſolution, & cependant élargir ledit de Nulli parmy cette Ville de Paris ſeulement, auquel jour ledit Confeſſeur apportera en ladite Cour leſdites caſſation & abſolution, ou en defaut de ce, rendra ledit de Nully priſonnier en la Conciergerie, ou s'y rendra luy meſme. A quoy ledit Frere Guillaume Paris Confeſſeur a dit qu'il promet apporter devers la Cour, dedans tel delay qu'il lui plaira donner, caſſation pure & ſimple deſdites Cenſures, & abſolution,* quatenus opus eſt, *de noſtre ſainct Pere le Pape, ou audit General, ou à defaut de ce, ſe rendre priſonnier ou ledit de Nully en la Conciergerie, & à ce s'eſt ſoubmis & ſoubmet. Sur quoy la matiere miſe en deliberation, la Cour a donné & donne delay audit Paris Confeſſeur de faire faire ladite caſſation purement & ſimplement, & abſolution,* ſi quid opus eſſet, *du Pape ou audit General, & en certifier la Cour duement, juſques au lendemain de la ſainct André prochain venant;* alias *& à defaut de ce, ledit jour paſſé, ſera ledit de Nully priſonnier en la Conciergerie du Palais, ou s'y rendra luy meſme; & parmy ce, la Cour a élargi & élargit ledit de Nully parmy cette Ville de Paris juſques audit jour ſeulement.*

BB.

ARRESTUM

PARLAMENTI BURDIGALENSIS

Contra attentatum Archiepiſcopi.

Extractum ex Regiſtris Parlamenti.

Viſa per Curiam Supplica ſibi oblata a Syndico & incolis Urbis S. Macarii, Stephano Fontebride, Godefrido Bouyer, Stephano d'Arbis, Joanne Belloc, Philiberto Peningault Apparitore Regio, continente quod per Decretum de 4. hujus menſis Curia declaraſſet quod male, nulliter & abuſive eſſet proceſſum in citatione & excommunicatione decreta per Dominum Archiepiſcopum Burdigalenſem contra dictos Juratos & Peningault, pariter in interdicto Parochiæ ſancti Macarii, & mandavit ut intra triduum dictus Dominus Archiepiſcopus vel in ejus abſentia ejus Vicarii Generales caſſarent, revocarent & annullarent mandatum dictæ citationis, dictum interdictum & excommunicationem, alias defectu hujus, termino elapſo, ad illud cogerentur per occupationem eorum bonorum temporalium; & quamvis terminus exſpirarit, tamen ad monitionem illis factam Dominus Petrus Caron declaravit quod non vellet obtemperare, ideo requirunt ut dignetur Curia committere aliam perſonam Eccleſiaſticam in dignitate conſtitutam ad reponendum Venerabile Sacramentum in altari Parochiali ſancti Martini, & declarandum dictam citationem, interdictum & excommunicationem nullas & abuſivas, & injungere Domino Stephano Gay Vicario perpetuo dicti altaris S. Martini, ut continuet & celebret ſervitium divinum ſicut faciebat ante dictum nullum interdictum; & quod ad hoc faciendum cogetur per occupationem ſuorum bonorum temporalium, & omnibus fiat notorium dictam citationem, interdictum & excommunicationem fuiſſe & eſſe declaratas nullas & abuſivas, per dictum Decretum mandatur ut publicetur ſonitu & clangure

ARREST

DU PARLEMENT DE BOURDEAUX

Contre l'attentat de l'Archevèque.

Extraict des Regiſtres de Parlement.

Vû par la Cour la Requeſte à elle preſentée par le Syndic & habitans de la Ville de ſaint Macaire, Eſtienne Fontebrude, Geoffroy Bouyer, Eſtienne d'Arbis, & Jean Belloc de ladite Ville à preſent Jurats, & Philibert Peningault Sergent Royal, contenant que par Arreſt du 4. de ce mois, la Cour auroit declaré qu'il avoit eſté mal, nullement & abuſivement procedé en la citation & excommunication decernée par Monſieur l'Archevèque de Bourdeaux contre leſdits Jurats & Peningault; enſemble en l'interdit de la Paroiſſe dudit ſainct Macaire, & ordonné que dans trois jours ledit Sieur Archeveſque, ou en ſon abſence ſes Vicaires Generaux caſſeroient, revoqueroient, & annulleroient le mandement de la dite citation, ledit interdit & excommunication; autrement, à faute de ce faire, le delay paſſé, y ſeroient contraints par ſaiſie de leur temporel; & bien que ledit delay ſoit expiré, neanmoins à la ſignification qui leur en a eſté faite, Maiſtre Pierre Caron a declaré n'y vouloir obeyr, à tant requierent qu'il plaiſe à ladite Cour commettre autre perſonne Eccléſiaſtique conſtituée en dignité, pour remettre le S. Sacrement à l'Autel Paroiſſial de S. Martin, & declarer ladite citation, interdit & excommunication nulles & abuſives, & enjoindre à Maiſtre Eſtienne Gay Vicaire perpetuel dudit Autel S. Martin d'y continuer & celebrer le Service divin, comme il faiſoit avant ledit nul interdit; & qu'à ce faire il ſera contraint par ſaiſie de ſon temporel; & afin qu'il ſoit notoire à tous, que ladite citation, interdit & excommunication ſont & ont eſté declarez nuls & abuſifs par ledit Arreſt, ordonner qu'il ſera publié à ſon de trompe par les carrefours ordinaires dudit S. Macaire,

&

& ſera exécuté en vertu du ſimple dictum; à ces fins, enjoindre à toutes perſonnes d'y preſter main forte. Ladite Requeſte appointée, ſoit montrée au Procureur General du Roy, lequel auroit requis, attendu qu'il ne s'agit que de faire ceſſer le ſcandale, eſtre ordonné aux fins que perſonne n'aye à craindre l'excommunication dont eſt queſtion, que l'Arreſt portant declaration de l'abus & nullité d'icelle ſera publié ès carrefours dudit ſaint Macaire, & autres lieux accouſtumez, & que l'exercice devin ſera reſtably & continué à l'Autel Paroiſſial de la même Ville, comme il étoit auparavant l'interdit, & enjoint au Vicaire perpetuel de ce faire, & enſevelir les morts dans le cimetiere accouſtumé; à quoy faire il ſoit contraint par ſaiſie de ſon temporel: enſemble aux Officiers Jurats de ſainct Macaire, & toutes autres perſonnes de quelque qualité & condition qu'elles ſoient, de tenir la main à l'exécution de l'Arreſt qui interviendra, à peine d'en repondre en leur propre & privé nom; & neanmoins, que ledit Sieur Archevêque & ſes Vicaires Generaux ſatisferont à l'Arreſt cy-devant donné, & juſques à ce, que leur temporel ſera ſaiſi, & demeurera ſous la main du Roy. Signé, DE LA VIE. Veu auſſi ledit Arreſt dudit jour quatrieſme du preſent mois, avec la ſignification & reponſe dudit Caron Vicaire General du cinquieſme du meſme mois; enſemble veu acte de ſommation faite audit Sieur Archevêque du premier du preſent mois, DICT a eſté que la Cour a ordonné & ordonne, que par tout le jour l'Archevêque de Bourdeaux ou ſes Vicaires Generaux ſatisferont à l'Arreſt dudit jour quatrieſme de ce mois, ſur les peines par iceluy; cependant que ledit Vicaire perpetuel fera les functions Curiales audit ſainct Macaire, & Autel Paroiſſial ſaint Martin de l'Egliſe ſaint Sauveur, à quoy faire il ſera contraint par ſaiſie de ſon temporel & autrement, ainſi qu'il appartiendra. A permis & permet auſdits demandeurs de faire publier & afficher le preſent Arreſt, & celuy dudit jour 4. de ce mois par tous les cantons & carrefours de ladite Ville de ſaint Macaire; enjoint à tous les Officiers de tenir la main à l'execution deſdits Arreſts, leſquels ſeront executez en vertu des dictums d'iceux, ſans lever autre commiſſion en forme, attendu la matiere dont eſt queſtion. Prononcé à Bourdeaux en Parlement, le onziemé Avril mil ſix cent quarante cinq.

tubæ, per compita & plateas ordinarias S. Macarii, & executioni tradetur vi ſimplicis (dictum); ad hos fines, injungetur omnibus ut auxilium & manum fortem præſtent: hæc Supplica monſtretur Procuratori Generali Regis, qui requireret quod quia tantum agitur de ſcandalo interrumpendo, ut ordinaretur ne aliquis timeret excommunicationem de qua eſt quæſtio, quod Decretum declarans abuſum & nullitatem illius publicetur in omnibus plateis ſancti Macarii, & aliis locis ſolitis, & exercitium divinum reſtituatur & continuetur in altari Parochiali ejuſdem Civitatis ſicut fiebat ante interdictum, & injungatur Vicario perpetuo ut hoc faciat, & ſepeliat mortuos in cœmeterio conſueto, ad quod faciendum cogatur per occupationem ſuorum temporalium; pariter Officiariis S. Macarii & omnibus aliis cujuſcumque ſtatus & conditionis, ut præſtent manum executioni Decreti, ſub pœna reſponſionis proprio & privato nomine; & nihilominus dictus Dominus Archiepiſcopus debeat ſatisfacere Arreſto antea dato, uſque adeo ut temporalia ipſorum debeant occupari & manere ſub manu Regia. Signatum, DE LA VIE. Viſo etiam dicto Arreſto dictæ diei quartæ currentis menſis cum Declaratione & reſponſo dicti Caron Vicarii Generalis de 5. ejuſdem menſis, ſimul actu citationis factæ dicto Domino Archiepiſcopo de prima currentis, dictum eſt quod Curia ordinarit & ordinet ut Archiepiſcopus Burdigalenſis & ejus Vicarii Generales ſatisfaciant Decreto de dicta 4. hujus menſis ſub pœnis ab eodem latis, interim quod dictus Vicarius perpetuus ſit facturus functiones Paſtorales in dicto Oppido ſancti Macarii & altari Parochiali ſancti Martini Eccleſiæ ſancti Salvatoris, ad quod faciendum obligabitur per occupationem ſuorum temporalium & aliter prout conveniet: permiſit & permittit dictis actoribus ut curent publicari & affigi præſens Decretum ſimul cum Decreto dictæ 4. hujus menſis per omnia loca & plateas dictæ Civitatis S. Macarii; injungit omnibus Officiariis ut præſtent auxilium & manum executioni dictorum Decretorum, quæ executioni mandabuntur vigore contentorum in illis, abſque quod accipiant aliam commiſſionem in forma circa materiam de qua eſt quæſtio. Pronuntiatum Burdigalis in Parlamento, 11. Aprilis 1645.

CC.

A C T A

Judicii poſſeſſorii & Regiæ protectionis Supremæ Curiæ Montenſis, in cauſa R. P. Joannis Renon Paſtoris Braniæ-Comitis.

SENTENTIA MANUTENENTIÆ

SUPREMÆ CURIÆ MONTENSIS,

Inter Caſtellanum, Mayerum, Scabinos ac Communitatem Oppidi Braniæ-Comitis, & Patrem Joannem Renon Paſtorem loci, junctos Capitulo S. Waltrudis Montibus Hannoniæ Supplicantes: & Patres Ludovicum Grauvvez alioſque Oratorii dicti loci Intimatos.

Du 6. Août 1697.

Reveu le Procès des Chaſtelain, Mayeur, Echevins, & Communauté de la Ville de Braine le-Comte, & Pere Jean Renon, Paſteur du lieu, adjoints du Chapitre

De 6. Auguſti 1697.

Reviſo Proceſſu Caſtellani, Prætoris, Scabinorum, & Communitatis Urbis Braniæ-Comitis, & Pater Joannes Renon Paſtor loci, & adjuncti de Capitulo

Capitulo ſanctæ Waltrudis Montibus Hannoniæ, conquerentes de 11. Martii ultimi, & concludentes ut declaretur prætenſam mutationem Paſtoris non potuiſſe fieri, neo unionem domus Congregationis Patrum Oratorii dictæ Civitatis & Inſtituti ſancti Philippi Nerei Inſtituto Cardinalis de Berulle, & conſequenter ut dictus Pater Renon manuteneatur in poſſeſſione Paſtoratus contra Patres Ludovicum Grawez & alios Oratorii dicti loci intimatos cum ſcriptis & titulis adductis per partes in ſatisfactionem Sententiæ interlocutoriæ de 28. Martii dicti, pariter cum ſcripto Domini Conſiliarii Advocati Regii. Omnibus conſideratis, concluſum eſt adjudicare conquerentes in ſuis intentionibus & concluſionibus pariter cum expenſis. Concluſum dicta die.

de ſainte Voudru à Mons complaindans, du 11. Mars dernier, & concluants qu'il ſoit declaré que le pretendu changement de Curé nes' eſt pû faire, ni l'unionde la maiſon de la Congregation des PP. de l'Oratoire de ladite Ville de l'Inſtitut de S. Philippe de Nery à celui du Cardinal de Berulle, & qu'en conſequence ledit P. Renon ſoit maintenu dans la poſſeſſion de la Cure *contre les PP. Louis Grawez & autres de l'Oratoire dudit lieu intimez, avec les ecrits & titres ſervis par les parties en ſatisfactiou de la Sentence interlocutoire du 28. dudit mois de Mars, auſſi l'ecrit par le Sr Conſeiller Advocat du Roy; tout conſideré, conclu d'adjuger les complaindans en leurs fins & concluſions enſemble aux depeus. Vuidé le dit jour.*

D E C R E T U M

Latum ſuper Libello per eoſdem Supplicantes Supremæ Curiæ. Montenſi oblato.

Le 9. d'Août 1691.

Conſiliarii Suæ Majeſtatis in nobili & ſuprema Curia Montenſi mandant, ut curetur fieri communicatio præſentium parti, ad edocendum de punctis ibidem de caſibus hic mentionatis intra triduum: interim Patres Oratorii tenebuntur recipere Patrem Renon in domo tanquam Paſtorem, ipſis deficientibus poteſtas datur Caſtellano ut ipſum reſtituat, dantes auctoritatem Procuratori vel Factori ut faciat Inſinuationes, præſentibus viris feudalibus vel teſtibus. Actum Montibus 9. Auguſti 1697. Signatum, N. Robert.

Les Gens du Conſeil de Sa Majeſté en ſa noble & ſouveraine Cour à Mons ordonnent de faire communiquer la preſente à partie, pour avertir ce qui eſt des pointes cy mentionnées endeans tiers jours: cependant les Peres de l'Oratoire devront recevoir le Pere Renon à la maiſon comme Curé, à leur defaut le Chaſtelain eſt autoriſé de le retablir, autoriſant Procureur ou Facteur de faire les inſinuations, preſens hommes de fiefs ou temoins. Fait audit Mons ce 9. Août 1697. Signé, N. ROBERT.

D E C R E T U M   A L T E R U M

Ad Libellum dictorum Supplicantium a Suprema Curia Montenſi datum adverſus Officialem Cameracenſem, ejuſdemque Promotorem.

Extractum de 28. Auguſti 1697.

Viſa Supplica Caſtellani, Prætoris, Juratorum & Scabinorum Civitatis Braniæ-Comitis, adjunctorum P. Renon & Domicellarum S. Waldrudis cum Supplica juncta præſentata 14. hujus menſis Judici Eccleſiaſtico Diœceſis Cameracenſis contra dictum Patrem Renon per Procuratorem Archiepiſcopatus, & ſcriptis exhibitis per partes, & mandato lato per Judicem 12. dicti menſis, interdicentes proviſionaliter dicto Renon functiones Paſtorales dictæ Braniæ, omnibus non originaliter, ſed per copiam omnibus conſideratis.

Concluſum declarare quod Sententia hujus Curiæ lata 9. hujus menſis, adjudicans poſſeſſorium dicti Paſtoratus dictæ Civitatis Braniæ dicto Patri Renon, debeat ſortiri ſuum plenum & integrum effectum, donec per Sententiam definitivam in petitorio aliter ordinetur. Datum dicta die.

Extrait du 28. Août 1697.

Vûe la Requeſte des Chaſtelain, Mayeur, Jurez & Eſchevins de la Ville de Braine-le-Comte, adjoints du P. Renon, & des Damoiſelles de ſainte Vaudru, avec la Requeſte jointe preſentée le 14. de ce mois au Juge Eccleſiaſtique du Dioceſe de Cambray contre le ledit Pere Renon par le Promoteur de l'Archevêché, & les écrits y ſervis par les parties, & l'Ordonnance portée par ledit Juge le 21. dudit mois, interdiſant pruviſionellement audit Renon les functions Paſtorales dudit Braine, *le tout par copie, tout conſideré.*

Conclu de declarer que la Senteuce de cette Cour rendue de 9. de ce mois, adjugeant le poſſeſſoir de la Cure de ladite Ville de Braine audit Pere Renon, doit ſortir ſon plein & entier effect, *juſques à ce que par la Senteuce diffinitive ſur le petitoir autreuient en ſoit ordonné. Vuidé ledit jour*

DECRE-

DECRETUM III.

SUPREMÆ CURIÆ MONTENSIS

Datum ſuper Libello præfatorum Supplicantium adverſus Archiepiſcopum Cameracenſem, ejus Vicariatum, Patrem Gravvez alioſque.

LEs Gens du Conſeil de Sa Majeſté en ſa noble & ſouveraine Cour à Mons ayant vû cette & pieces jointes, ſpecialement les Ordonnances de Monſieur l'Archevêque de Cambray & de ſon Vicariat du 4. Septembre dernier, eu égard à l'Arreſt de cette Cour du 6. d'Août, adjugeant au Pere Renon le poſſeſſoir de la Cure de Braine-le-Comte, & autre Ordonnance du 28. du même mois, contenant que le dit Arreſt doit en ſortir ſon plein & entier effect, juſqu'à ce que par Sentence definitive autrement en ſoit ordonné, ordonnent que cette ſoit communiquée à partie pour preſenter ce qu'elle trouvera convenir endeans huit jours, pendant leſquels les pieces reſteront au Greffe, interdiſant *cependant au Pere Gravvez & tous autres de faire aucune* fonction Paſtorale *au dit lieu*, & de troubler en icelle ledit Pere Renon, *à peine d'y être pourvû ulterieurement. Au ſurplus* la Cour prend ledit Pere Renon ſous ſa protection, *& ſera informé: autoriſant Facteur à l'inſinuation. Fait le 13. Octobre 1697. Et ſigné, N. ROBERT.*

COnſiliarii Suæ Majeſtatis in ejus nobili & ſuprema Curia Montenſi, viſo hoc & aliis ſcriptis junctis, ſpecialiter Ordinationibus Domini Archiepiſcopi Cameracenſis & ejus Vicarii de 4. Septembris ultimi, habito reſpectu ad Decretum hujus Curiæ de 6. Auguſti adjudicandi Patri Renon poſſeſſorium Paſtoratûs Braniæ-Comitis, & alia Ordinatione de 28. dicti menſis continente quod dictum Decretum debeat ſortiri ſuum plenum & integrum effectum, donec per Sententiam definitivam aliter ſit ordinatum; mandamus, ut hæc communicetur parti, ad præſentandum quod invenerit convenire intra octiduum, quibus durantibus ſcripta & acta manebunt in Actuario ſive Scrinio Judiciario, interim inhibentes Patri Grawez & aliis ne faciant ullam functionem Paſtoralem in dicto loco, & turbent in illis dictum Patrem Renon ſub pœna ne ulterius provideatur: inſuper Curia in ſuam protectionem recipit dictum Patrem Renon; & informabitur: auctoritatem damus Factori ad inſinuationem. Actum 13. Octobris 1697.

Signatum, N. ROBERT.

TESTIMONIUM

Seu Declaratio D. VAN ESPEN Doctoris & Profeſſoris Juris Canonici, de iis, quæ acta ſunt, dum officioſe viſeret D. Zypers Conſiliarium Conſilii Brabantiæ, circa negotium D. Vande Neſſe (a) *Paſtoris S. Catharinæ Bruxellis.*

INfraſcriptus rogatus dare teſtimonium veritatis, & ad inſtantiam Reverendi Guillelmi Vande Neſſe Paſtoris ſanctæ Catharinæ in hac Urbe Bruxellenſi, declarat quod die decima Januarii 1708. una cum dicto Domino requirente acceſſerit ampliſſimum Dominum Zypers Conſiliarium Conſilii Brabantiæ (qui præfatum Dominum acceſſerat,) cœpitque dictus Dominus Conſiliarius rurſus agere de mediis concordiæ inter Reverendiſſimum Dominum Archiepiſcopum & memoratum Paſtorem: atque inter alia dixit ſibi aliquot diebus ad fuiſſe Dominum Goveerts Conſiliarium Eccleſiaſticum in Parlamento Mechlinienſi, & Vicarium Apoſtolicum Diœceſis Sylvæducenſis, eumque ſuggeſſiſſe pro medio concordiæ, ut Dominus Paſtor juraret formulare Alexandri VII. juxta Breve Innocentii XII. quodque Dominus Archiepiſcopus cum eo deberet eſſe contentus. Quo audito, mox reſpondit dictus Paſtor ſe hoc non facturum, eo quod, ſive juraret juxta hoc Breve, ſive juxta Bullam moderni Pontificis, juramentum ſemper ſeparet purgationem Canonicam. Idipſum fortiter aſſeruit Deponens. Cum autem prædictus Ampliſſimus replicaret, quod juramentum hoc proponeretur pacis cauſa per Commiſſarios Conſilii Brabantiæ, qui nullo modo habebant Dominum Paſtorem ſuſpectum, & ita ſpecies purgationis excluderetur, reſpondit Dominus Paſtor, quod tametſi ſpecies purgationis ſeparari poſſet, nollet tamen juramentum illud ſic præſtare; quia videretur ſic jurando admittere Breve Innocentii XII. & rejicere Bullam moderni Pontificis. Idipſum & Deponens confirmabat. Addebat Dominus Paſtor certum ſe eſſe quod Dominus Archiepiſcopus non eſſet admiſſurus hoc medium concordiæ. Repoſuit Dominus Conſiliarius quod Bulla moderni Pontificis nondum eſſet placetata & recepta, & conſequenter quod Conſilium Brabantiæ proponere non poſſit juramentum juxta hanc Bullam, ſed duntaxat juxta Breve Innocentii XII. placetatum & receptum in Brabantiæ.

Reſpondit Dominus Paſtor ſe hanc quæſtionem de placetatione ingredi nolle, nec ponere differentiam inter Decretum unius Pontificis & alterius.

(a) In concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii adverſus certamen Immunitatis, &c. & in Tractatu de Recurſu ad Principem ſæpius actum eſt de cauſa D. Guillelmi Vande Neſſe Paſtoris S. Catharinæ Bruxelleſis. Dominus Van Eſpen rogatus aſſerere quid de eo negotio dictum fuerit, dum officioſe viſeret D. Zypers Senatorem Conſilii Brabantiæ, edidit declarationem, quæ extat in Gallico opere *Défenſe de la juſtice... dans la cauſe de Mr Guill. Vande Neſſe*. &c. Inter hujus operis monumenta p. 59. 60. ut nihil eorum, quæ a Domino Van Eſpen ſcripta ſunt omitteretur, addita illa eſt Declaratio monumentis, quæ prædicto Tractatui ſubjecta leguntur, nec alter locus repertus eſt, qui magis ei conveniret.

Cumque

Cumque Dominus Paſtor in hac reſolutione perſiſteret, teudem in ipſo egreſſu rogabat Dominus Conſiliarius ut vellemus de hoc medio cogitare, ad quod Dominus Paſtor nihil reſpondit.

Poſtmodum Deponens amore concordiæ, utque ſatisfaceret dicto Domino Conſiliario, qui pacem mirum in modum videbatur deſiderare, & ad eam multoties allaboraverat, eumdem ſolus acceſſit die 12. ſub prandium, qui aſſeruit ſe medium illud in aula Archiepiſcopali propoſuiſſe, quodque ipſi reſponſum eſſet a Domino Van Suſteren, ſe nolle id proponere Domino Archiepiſcopo, niſi prius Dominus Paſtor declararet in ſcriptis ſe medium illud acceptare, ne poſteaquam Dominus Archiepiſcopus mentem ſuam aperuiſſet, ipſe reſiliret.

Repoſuit Deponens quod ſi poſt declarationem & conſenſum Domini Archiepiſcopi Paſtor acceptare non vellet, res futura eſſet in eodem ſtatu ut ante. Verum eſt, reſpondit Dominus Conſiliarius.

Qui dein rogavit Deponentem, ut ſecum acciperet ipſum medium concordiæ, uti die decima fuerat propoſitum: qui illud tunc ruditer conceperunt, poſtea, ſi partes annuerent, limandum.

Monuit autem Deponens iteratis vicibus D. Conſiliarium, ſe non habere commiſſionem a Domino Paſtore hoc medium proponendi, neque ſe ſcire an Dominum Paſtorem ad id acceptandum poſſet inducere, ſed tamen ſe ſperare. Rogavitque ut idipſum in aula Archiepiſcopali referret Conſiliarius: quod ſe facturum promiſit.

Eodem die, quod cum Domino Conſiliario actum eſſet, Deponens narravit Domino Paſtori, qui mox totum improbavit, rogavitque ut indilate accederet præfatum Conſiliarium, eique ſuam reſolutionem & intentionem intimavit. Ubi vero advertit Deponens, quod Dominus Paſtor ob varias & graves cauſas (quas etiam Deponens ipſe judicabat veras eſſe & fundatas) ab hac reſolutione non eſſet dimoveudus, acceſſit die ſequenti (13. Januarii) præfatum Dominum Conſiliarium inter octavam & nonam matutinam, petiitque quid in aula Archiepiſcodali actum eſſet. Repoſuit Dominus Conſiliarius ſibi a Domino Van Suſteren reſponſum, quod medium illud propoſiturus eſſet Domino Archiepiſcopo, & ſub prandium allaturus ejuſdem reſolutionem. Subjunxit Deponens, non eſſe expectandum reſponſum, eo quod Dominus Paſtor nollet abſolute hoc medium acceptare ob graves cauſas ſuperius enarratas, & ſignanter quod nollet facere diſtinctionem inter Decreta unius & alterius Pontificis, atque ita re infecta diſceſſum eſt. Actum Bruxellis... Februarii 1708. *Erat ſignatum*, Z. B. Van Espen.

Hanc ſupraſcriptam declarationem Deponens prælegit dicto ampliſſimo Domino Zypers, qui illius contentum verum eſſe declaravit. Actum die & anno ut ſupra,

Erat ſignatum, Z. B. Van Espen.

F I N I S.

INDEX

Digitized by Google

INDEX RERUM

QUÆ IN OMNIBUS Z. BERNARDI VAN ESPEN OPERIBUS REPERIUNTUR.

Numeris Romanis *majoribus* Tomi; *minoribus* Additamenta; ſtellula * Pars altera Tomi quarti; Arabicis numeris paginæ indicantur.

Littera *a* primam, *b* ſecundam Columnam deſignat.

A.

ABALIENATIO.

Vide, *Alienatio.*

ABBA.

Abbas, vox hebraica, quid ſignificet? I. 304. *b.*

ABBAS.

Abbas nomen eſt generale, quo Capita Congregationum Monachorum & Canonicorum appellabantur. I. 304. *a. b.* In aliquibus Eccleſiis ſecularium Canonicorum nomen Abbatis manſit. *ibid. b.* Quid proprie ſignificet? *ibid.* Qua ratione nomen illud congruat Monaſteriorum Præfectis? *ibid.* Olim aliquando vocabatur Major. *ibid.* & 305. *a.* Item Prælatus, item Præſul, ſed alia ratione quam hodie. I. 305. *a.* Item Prior. *ibid.* Olim qui dicebantur & erant Abbates, etiam vocabantur Priores. *ibid.* Hodie in quibuſdam Religionibus, Monaſteriorum atque Congregationum primi Præfecti dicuntur *Abbates*, *Prælati*, &c. ut alii vero vocantur *Priores*, *Guardiani*, *Rectores*, &c. *ibid.* Cur recentiora Inſtituta nomen Abbatis rejecerint? *ibid.*

Abbates olim uni tantum Monaſterio præfecti, & ſoli Epiſcopo erant ſubjecti. I. 305. *b.* Seculo 10. cœperunt Abbates Generales. *ibid.* Quid Pater Abbas, & quæ ejus auctoritas? *ibid.*

Abbates alii perpetui; alii triennales, & quæ differentia inter ipſos? I. 305. *b.* Olim omnes erant perpetui. *ibid. a, b.* Quare non item poſterioribus ſeculis? *ibid. b.*

Abbates habent curam animarum. 3. 308. *a. b.* Qualitates in iis requiſitæ. *ibid. & ſeqq.* Simulque eorum officia & poteſtas. *ibid.* Quanam doctrina debeant eſſe inſtructi? 3. 308. *b.* Qua vigilantia? I. 309. *a.* Qua prudentia in corrigendis ſubditis? *ibid. a. b.* Quænam in correctione attendenda? *ibid.* & 310. *a.* Multa mala timenda, ſi ſua auctoritate abutantur, I. 309. *b.* Abbatum auctoritas & regimen eſt Monarchicum ex inſtitutione. I. 311. *b.* 312. *a.* Sed ex pleriſque Conſtitutionibus Ariſtocratico temperatum. I. 313. *b.* Poteſtas eorum quantam prudentiam & ſollicitudinem requirat? I. 309. *a. & ſeqq.*

Abbati opus eſt conſilio. I. 311. *a.* Conſiliarios ab Abbate adhiberi vult S. Benedictus. *ibid.* Quomodo conſilium Fratrum Abbas excipere debeat? I. 313. *a.* Tenetur Abbas in omnibus ſequi Regulam. *ibid. b.* In cauſis levioribus debet in conſilium Seniores adhibere. *ibid.* Qui nomine Seniorum intelligantur? *ibid.* In rebus arduis tenetur Congregationem audire. I. 312. *a.* Abbatis eſt, negotium Congregationi proponere, & quomodo proponendum? I. 313. *a.*

Vide, *Capitulum clauſtrale.*

Abbati cura temporalium primario incumbit. I. 314. *b. & ſeqq.* Solus res Monaſterii alienare non poteſt, etiamſi menſæ ſuæ ſint annexæ. I. 315. *a.* Utens rebus Monaſterii uti propriis, cenſetur fur & proprietarius. *ibid.* in eorum adminiſtratione quæ cavenda? *ibid. b.* & 316. *a.*

Abbates a quo tempore & quo jure Pontificalibus utantur. 3. 316. *b.* 317. *a b.* 318. *a.* Primitus non omnia, ſed minora duntaxat, illis fuerunt indulta. I. 317. *a.* Querela S. Bernardi de Abbatibus qui multo pretio ſibi Pontificalia impetrarunt. *ibid.* Verus in hiſce impetrandis Monachorum ſcopus, ſuperbia. *ibid.* Uſus Pontificalium olim interdictus Abbatibus quorundam Ordinum. *ibid. b.* Quidam Abbates hunc uſum, etiam ultro oblatum vel indultum, modeſtiæ cauſa recuſarunt. *ibid. b.* Uſus Pontificalium competit Abbatibus jure privilegiario, non autem ratione Dignitatis. I. 318. *a.* Inde provenit, ut non omnes Abbates eadem habeant inſignia. *ibid.* Uſus Baculi ſive Pedi, jam pridem Abbatibus competebat. *ibid.* Quid ſignificet ſudarium baculo ejus appenſum? I. 318. *a.* Uſus Pontificalium metiendus ex privilegii tenore. I. 320. *a.* Ad Synodum comparentes quibus Mitris utantur? *ibid.* Quandonam Mitræ apud Abbates invaluerunt? IV. 116. *b.* 117. *a.*

Abbates non contenti Pontificalibus, etiam Benedictionem ſolemnem impertiendi auctoritatem impetrarunt. I. 318. *b* ſicut & poteſtatem Minores Ordines conferendi. *ibid.* Quæ poteſtas jam pridem Abbatibus competit. *ibid.* Unde invaluerit, Monaſterii Præfectum non poſſe conferre Minores Ordines, niſi ſit Abbas ſolemniter benedictus? *ibid.* & 319 *a.* III. 542. *a.* Quid circa hanc rem mutationi diſciplinæ occaſionem dederit? 3. 319 *a* Abbates Tonſuram & Minores Ordines non ſubditis conferre non poſſunt quocunque caſu. *ibid.* Paulatim poteſtatem ſuam extenderunt. *ibid.* Hæc poteſtas Decreto Concilii Tridentini reſtringitur. *ibid.* Juxta hoc Decretum Abbas non poteſt Tonſuram Monachis alterius Monaſterii conferre etiam de conſenſu Abbatis, nec Secularibus habentibus Dimiſſoriales ſui Epiſcopi. *ibid. a b* Abbates juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, ſive *nullius* Diœceſis, comprehenduntur Decreto Concilii Tridentini. *ibid. b* Qui cenſeantur Abbates *nullius* Diœceſis? *ibid.* Abbates non poſſunt citra ſpeciale privilegium ſolemniter benedicere populo, niſi in Eccleſiis ſibi pleno jure ſubjectis. *ibid.* neque alia Pontificalia extra dictas Eccleſias exercere. *ibid.* & 320 *a.* Præſente Epiſcopo, Abbas ſolemniter benedicere non poteſt; & quare? I. 320. *a.* Abbates Pontificalibus cum humilitate uti debent. *ibid.* Faſtus quorundam Abbatum ad Capitula convenientium IV 59. *b*

Abbatum Benedictio a quo tempore invaluit. I. 318. *b.* 3[illegible] *a.* *b.* Solemnis benedictionis Abbatialis nulla in Regulis Monaſticis mentio. *ibid. a.* Verſimiliter una cum Pontificalium uſu invaluit. *ibid.* Benedictio ſolemnis non facit Abbatem. *ibid.* Etiam ſine illa benedictione poteſt eſſe verus Abbas. *ibid.* A quo impertienda: ejus ritus & effectus. *ibid. b.*

Abbates olim non erant Presbyteri, ſed modo ad Sacerdotium promoveri tenentur. I. 333. *a. b.* Requiritur ætas 25 annorum, a qua in Gallia receſſum per Concordata, *ibid. b.* Qua ratione in Gallia Abbates compellantur ad ſuſcipiendum Presbyteratum 3. 334. *a.* Olim diſtinctio Abbates inter & Priores Conventuales, aliosve ſimiles Monaſteriorum Præfectos, nota non erat. I 318 *b.*

Abbatiæ Belgicæ cum ſua taxa annotatæ in libro Cameræ Apoſtolicæ, I. 332. *a.* ſolent conſiſtoriales, ſi Romæ peteretur earum proviſio. *ibid.*

Abbatialis menſa diſtinctio a Conventuali locum dedit Commendis. I. 326. *b.* 327. *a.* Item nominationi Regiæ: Convenit illam abolere. I. 330. *a.*

Abbas quomodo eligendus? I. 328. *b.* A quo? III. 599. *a* Olim quibuſdam in locis electio Abbatis ſpectabat ad Epiſcopum *ibid.* Multis in locis Monachorum Congregationi relinquebatur. *ibid.* Canones circa electionem Abbatis diverſa ſtatuentes facile conciliantur diſtinctione locorum & temporum. III. 599. *b.*

Abbatibus juxta modernam diſciplinam prima Monachorum correctio competit. I. 338. *a.* Abbatibus negligentibus, ſpectat ad Epiſcopos, uti & Reformatio Regularium. *ibid.*

Vide, *Capitulum clauſtrale*, *Confirmatio*, *Electio*, *Nominatio Regia*, *Superior regularis*, *Reformatio.*

ABBAS COMMENDATARIUS.

Abbatum Commendatariorum recens eſt exordium. I. 306. *a.* Quid Commendis locum dederit? I. 326. *b.* 327 *a.*

Abbates Commendatarii olim vocati Abbicomites. 3. 321. *b.* Hi Abbates conſtituebant *Decanos*, qui hodie *Priores* dicuntur, quibuſque incumbit cura ſpiritualium. *ibid.* Quanta ex hac Abbatum Laicorum uſurpatione ruina Monaſteriis tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus? *ibid.* Antitheſis inter priſtinos & hodiernos Commendatarios. I. 324 *b.* Eorum poteſtas & prærogativæ. *ibid.* Commendatarius factus Religioſus non poteſt ſine nova collatione Beneficium retinere. I. 325. *a.* An juriſdictionem habeat in diſciplinam Monaſticam, in Priores & Officiales clauſtrales? *ibid. a. b.*

In Galliis omni Juriſdictione in Monachos excidit, *ibid. in nota.* 953. *b.* Non habet auctoritatem reformandi diſciplinam Regularem. I. 338. a. Quem locum habeant inter Abbates Titulares, & alios in dignitate conſtitutos? I. 326. a. Tenentur vitam aliquatenus Regulari conformare. *ibid.* Eorum obligationes ubinam fuſius expoſitæ? I. 325. *in nota* Privilegia eligendi Abbatem præcipue olim petebantur ad excludendos Abbates Commendatarios & ſeculares. II. 412. a. & 415. *b.*

Vide, *Commenda.*

ABBATISSA.

Abbatiſſa nomen Præfectæ Monialium. I. 305. *a.* Recentiora Inſtituta quare nomen illud rejecerint? *ibid.* Sorores converſæ in Ordine S. Franciſci manutentæ in electione Abbatiſſæ. I. 312. *b.* Quæ forma ſervanda in electione Abbatiſſæ? I. 328. *b.* Ex Conſtitutione Gregorii XIII. quæ incipit: *Expoſcit.* Abbatiſſæ non niſi ad triennium eligi poſſunt. I. 305. *b.* Paſſim eliguntur perpetuæ. *ibid.* Quare Abbatiſſa. *Mater ſpiritualis* dicatur? *ibid. a.* Solemniter benedicitur. I. 332. *b.* Habet regimen in ſpiritualibus & temporalibus, *ibid.* Unde nonnullæ Abbatiſſæ fruantur Privilegio nominandi Presbyteros, qui poſſint in eorum Monaſteriis confeſſiones excipere & Dei verbum annuntiare? IV. * 16 *in nota.* Quæ ætas requiratur in Abbatiſſa & in Prioriſſa jure communi? I. 334. *a.* Unde profluxiſſe videatur quod ætas 40. annorum hodie requiratur in eligenda in Abbatiſſam? III. 188. *b.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de France.* I. 956. *b* Quandonam ex alio Monaſterio eligi poſſit vel debeat? I. 334. *b.*

Abbatiſſas etiam habent collegia Canoniſſarum, earum obligatio. I. 357. *a. b.* & præeminentia. I. 358. *a.*

Vide, *Electio*, *Nominatio Regia.*

ABBREVIATORES ET ABBREVIATURA.

Abbreviaturæ qua forma expediantur? I. 124 *b.* Quid ſint & unde dicantur? *ibid.* Quomodo ex eis fiant Bullæ? *ibid.*

Abbreviatores; ſic dicuntur Præſidentes *de majori Parco* & *de minori Parco.* I. 124. quodnam ſit eorum officium? *ibid.*

Vide *Parcus.*

ABDICATIO.

Abdicatio proprii eſt eſſentialis Monaſticæ Profeſſioni. I. 275. *a.* Quam rerum abdicationem conſilium Evangelicum exigat? *ibid. a. b.* Abſoluta rerum omnium abdicatio præcipuum SS. Auguſtini, Benedicti, aliorumque Patrum Regularium fundamentum. II. 452. a. *& ſeqq.*

Abdicatio proprietatis adeo annexa eſt Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere. II. 470. *b.*

Abdicationis Epiſcopatus exempla. III. 168. *b.* 169. *a.* 334. *b.* 335. *a.* 353. *a. b.* 416. *a.* Nova diſciplina erga volentes abdicare IV. 51. *a.*

ABJURATIO.

Abjuratione facta ab hæreticis ad Eccleſiam revertentibus, quid præterea ab eis requirendum? III. 172. *a. b.* Varii ritus Græcorum in recipiendis hæreticis, abjuratione facta. III. 434. *a. b.* Ritus Eccleſiæ Latinæ. III. 435. *a. b.*

ABORTUS.

Abortum procurare, quale quantumque ſit crimen? III. 134. *b.* 135. *a.* Quibus pœnis Canonicis fuerit ſubjectum? III. 431. *b.* 432. *a.*

ABSENTIA.

Abſentia excuſatur a reſidentia variis de cauſis quæ exponuntur. I. 51. *a. b.* 52. *a. b.* multis tamen cum conditionibus & reſtrictionibus. *ibid.* Quandonam Canonici aut alii Clerici ſtudentes in Academiis publicis gaudeant fructibus Beneficiorum in abſentia? II. 654. *a. b.*

Abſentes ſtudiorum cauſa gaudent fructibus in abſentia. I. 51. *a.* Quo collimet hoc ſtudentium privilegium? I. 52. *a.* Capitulum poſſetne petere fructus a Clericis ſtudiorum cauſa abſentibus, ſi poſtea nolint eſſe profeſſione Eccleſiaſtici? *ibid.* ſic judicatum in Parlamento Toloſano. *ibid.* An, ut quis ſtudiorum cauſa abſens fructus percipiat, hodie requiratur conſenſus Epiſcopi? I. 51. *b.* Abſentes tenentur incumbere ſtudio Theologiæ vel Canonum. I. 52. *a.* Item tenentur tranſmittere teſtimonialia ſtudii, & quid hæc continere debeant? *ibid.* Non temere hæc concedendæ. *ibid.* Circa abſentiam varia Privilegia Univerſitatibus indulta. I. 51. *b.* & 52. *a.* Ad quæ beneficia hæc Privilegia reſtringantur? I. 52. *a.* Clerici in Academia verſantes tenentur obſervare ſtatuta de vita & honeſtate Clericorum. *ibid. a. b.* Quinam in abſentia diſtributiones percipere poſſint? II. 654. *& ſeqq.* Familiares & Domeſtici Regis gaudent fructibus in abſentia. I. 52. *b.* Sub iis comprehenduntur Conſiliarii Eccleſiaſtici in Parlamentis aliiſque Senatibus Regiis. *ibid.* Limitationes & variæ reſtrictiones hujus Privilegii. *ibid.* Circa hoc ſimiliaque Privilegia quid notandum? I. 53. *a.* Tantum hæc ſe extendunt ad groſſos fructus. *ibid.* Theologus gaudet fructibus in abſentia, & iis horis quibus docet, diſtributiones in abſentia lucratur. I. 73. *b.* Quandoque Canonici legentes aut docentes in ſcholis Academiis juſte fructus in abſentia percipere poſſunt. II. 653. *a. b.* Quidnam requiratur ut in perceptione fructuum in abſentia titulo docentium ſecuri eſſe poſſint. *ibid. b.*

Vide, *Diſtributiones*, *Studium Reſidentia.*

Abeſſe Epiſcopis permittitur per tres hebdomadas ob cauſam legitimam, III. 282. *b.* Ultra tres hebdomadas abeſſe poterant Epiſcopi e ſuis ſedibus injuſte ejecti. III. 284. *b.* Olim non licebat Presbyteris & Diaconis abeſſe a ſuis Eccleſiis ultra tres hebdomadas. III. 284. *a.*

Abſentiæ cauſas nonnullas probat Synod. Tridentina. I. 135. *b.* 136. *a.* Interdum Epiſcopus plus poteſt prodeſſe abſens quam præſens. I. 134. *b.* Bonum univerſalis Eccleſiæ interdum abſentiam requirit. *ibid.* Quinam de abſentiæ cauſa cognoſcere debeant? I. 136. a

Abſentiæ indulgentia eſt quædam ſpecies diſpenſationis. I. 136. *a.* Quid præcipue expendendum ab iis qui cauſis abſentiæ examinandis præſunt? *ibid.* Notandum hac de re Concilium Toletanum. *ibid.* Bonum Eccleſiæ univerſalis non eſt legitima abſentiæ cauſa, ſi illud per alium procurari poſſit. *ibid. a. b.*

Abſentiam duorum vel trium menſium per annum Synodus Tridentina permittit Epiſcopis. I. 137. *a.* Quando & quomodo hac licentia uti poſſit Epiſcopus? *ibid.* Cavendum ne in ſolemnioribus feſtis ab Eccleſia ſua abſit. *ibid.* Quando corporaliter abeſſe cogitur Epiſcopus, curam tamen gregis ſui negligere non poteſt. *ibid.* Quandonam ob imminentem perſecutionem Epiſcopi Eccleſiam ſuam deſerere poſſint? *ibid. a. b.* Si commune ſit periculum, nequaquam fugere poteſt Epiſcopus. *ibid. b.* Plures ſpiritualiter fugiunt, etſi corporaliter adſint. *ibid.* Hæc ſpiritualis fuga, frequenter non minus pernicioſa, quam corporalis. *ibid.*

Abſentis mariti morte non probata, uxor ſecundas nuptias contrahere non poteſt. I. 612. *b.* 613. *a.* III. 432. *a. b.* 433. *a.*

Vide, *Reſidentia.*

ABSIS.

Abſis, quid videatur fuiſſe? III. 333. *a* Quis ſenſus horum verborum *Canonis Africani*: Qui publice peccarunt, *ante abſidem* reconciliandi? III. 332. *b.* 333. *a.*

ABSOLUTIO.

Abſolutio Sacramentalis pœnitentibus non conferebatur niſi in exitu ſatisfactionis. I. 448. *a. b. & ſeqq.* Huic praxi ſuæ tamen fuerunt exceptiones; & quæ? I. 450. *b.* Olim Epiſcopis, publicæ Pœnitentiæ ſacramentalis & plena reconciliatio fuit reſervata. I. 451. *a.*

Abſolutio pluribus ſeculis facta a Sacerdote alieno ſine licentia proprii, habita fuit ut nulla & invalida. I. 455. *a.* A variis criminibus nec in fine vitæ conceſſa. I. 540. *a.* III. 472. *a.* Unde Sacerdotes ſtatuere debeant de dilatione aut acceleratione abſolutionis? III. 136. *a.* Exemplum præproperæ abſolutionis. *ibid.* Quid optandum ut conſulerent Presbyteri in abſolutionibus impertiendis nimium faciles? III. 459. *b.* Non obſtante, abſolutione variis denegetur ſepultura Eccleſiaſtica. II. 168. *a.*

Abſolutio a Cenſuris, quæ in Bullis Pontificiis continetur, quid operetur? I. 753. *b.* 754. *a.* II. 405. *a.* IV. * 60. *a.* Clauſula hujus abſolutionis recentioris ſtyli eſt. I. 753. *b.* IV. 60. *a.*

Abſolutionis verbum non ſumebatur primitus pro relaxatione a Cenſuris. IV. * 57. *b.* Unde & ex quo hoc nomen ſortita ſit? *ibid.* & 58. *a.* Unde inducta fuerit diſtinctio Abſolutionis a Cenſuris quoad forum externum, & Abſolutionis quoad forum internum ſive pœnitentiæ duntaxat? IV. * 58. *a.* Utriuſque Abſolutionis effectus. *ibid. a. b.* Quandonam præcipue obtineat hæc diſtinctio? *ibid. b.*

Abſolutionem a Cenſuris quis impertiri poſſit? II. 404. *a.* IV. * 60. *b. & ſeqq.* Olim ab Epiſcopo Cenſuram tollere recuſante recurri debebat ad Synodum Provincialem. II. 404. *a.* Hæc diſciplina expreſſa Canone Concilii Nicæni, *ibid.* Cenſura ab Epiſcopo inflicta vim ſuam retinebat quouſque per Synodum judicatum erat eam tollendam. *ibid.* Cenſura *latæ* Sententiæ tolli poteſt per proprium Epiſcopum, aut proprium Sacerdotem, & quis nomine proprii Epiſcopi intelligatur? *ibid.* & 405. *a.* Unde invaluerit ut Laici excommunicati intra annum abſolutionem petere debeant? III. 353. *b.* Unde Vicarius Epiſcopi judiciali Tribunali præpoſitus, ſoli ſibi abſolutionem a Cenſuris attribuerit? IV. * 16. *b.* Excommunicatio poſt legitime interpoſitam appellationem inflicta, abſolutionem non requirit. IV. * 24. *b.* Cenſura injuſta is non abſolvi deſiderare debet, qua ſe nullatenus perſpicit obligatum. IV. * 330. *a.* In Belgio & in Gallia ſub beneficio Sententiæ Regiæ licet ſui Ordinis aut Beneficii functiones ſpirituales continuare, ſine prævia Judicis vel Superioris Eccleſiaſtici abſolutione. IV. * 333. *a. b.*

Abſolutio ad cautelam ſive cum reincidentia, multis ſeculis ignota fuit. II. 405. *a. b.* IV. * 59. *a.* Quænam abſolutio ab Excommunicatione, dicatur *ad cautelam* data? IV. 114. *b.* Quid circa talem abſolutionem in *Sexto*? *ibid.* Quandonam demum hæc abſolutionis ſpecies invaluerit? IV. * 59. *a.* Unde abſolutio *ad cautelam* ſic dicta fuerit? *ibid. a. b.* Nullitatis cauſa in univerſum *aliquo modo* probanda, priuſquam detur hæc abſolutio. *ibid. b.* Forma, quam in danda hac abſolutione Judices ſervare debent, quoad forum externum, *ibid.* Ejuſdem abſolutionis forma quoad forum internum. IV. * 60. *a.* Quid operetur abſolutio quæ a Confeſſario præmittitur Abſolutioni Sacramentali? *ibid.* & II. 405. *b.* In Laicis Gallorum Tribunalibus *abſolutio ad cautelam* non admittitur.

Digitized by Google

mittitur, niſi uno caſu, & quid tunc obſervari debeat? IV. * 60. in nota. Abſolutio cum reincidentia vel ad reincidendum, quæ non dicatur proprie, ad diſtinctionem Abſolutionis ad cautelam? IV. * 60. a. b. Quando & quomodo concedatur hæc Abſolutio? ibid. b.

Abſolutio a Cenſuris reſervatis Pontifici Romæ impetranda, & qua forma ibidem expediatur. II. 405. b. IV. * 62. a. b. Quid de Cenſuris Epiſcopo reſervatis? II. 405. b. An Judices Regii cogere poſſint Judices Eccleſiaſticos ad Cenſuras tollendas? ibid. Hac de re Sancti Ludovici Reſponſum. IV. * 313. b. *Quelques particularités du Droit François touchant l'abſolution des Cenſures.* II. Vide le *Supplement de gibert.* 18. & 19. b. a.

Vide, *Cenſura*, *Excommunicatio*, *Pœnitentia*, *Reconciliatio*.

Abſolutio Rei, cognita ejus innocentia, nullo prætextu differenda. II. 327. a. Edicta Belgica redarguunt errorem eorum qui putant abſolutiones Reorum officere honori Juſtitiæ. ibid. a. b.

Abſolutum, quæ in Nocturno Officio dicitur ante Lectiones, unde ſit deſumpta; & quid ſignificet? II. 687. b. 688. a.

ABUSUS.

Abuſus, quia jam inoleverunt, non ideo permittendi. I. 438. a. Quam perniciosum ſit argumentum, quod a tolerantia aut facto Prædeceſſorum petitur. ibid. a. b. Penes Epiſcopos eſt ſumma auctoritas abuſus in Miſſarum celebratione occurrentes tollendi. ibid. a.

Abuſuum inundantiæ an cedendum, nec liceat contra vitiorum torrentem brachia dirigere? II. 526. a. Quid de hoc barbaro adagio: *Relinquere mundum vadere prout vadit?* ibid.

Abuſuum plurimorum origo. III. 28. a. Enumeratio quorumdam abuſuum qui in Eccleſia invaluerunt. ibid. Eccleſia ad tempus abuſus diſſimulat. ibid. b. Quomodo ad extirpationem abuſuum moliendum procedendum? III. 331. b. 308. a. Quomodo agendum quando abuſus inoleverunt, nec ſine tumultu tolli poſſunt? III. 355. b.

Abuſus eradicandi priuſquam in conſuetudinem tranſeant. III. 535. a. Nonnunquam quædam de ſe licita propter abuſum vetantur. III. 551. a. b.

Abuſus ſacrilegus circa Chriſma. IV. 52. b. 53. a.

De Appellatione *ab abuſu*. Vide, *Appellatio tanquam ab abuſu*.

ACADEMIA.

Academiarum inſtitutio. I. 549. b. Spectat ad ſupremam poteſtatem. ibid. Synodus Pariſienſis ſeculo IX erectionem Academiarum poſtulavit. ibid. Unde vocatæ Univerſitates? ibid. Varia Privilegia & prærogativæ Academiis conceſſa. ibid. Horum Privilegiorum utilitas & ſcopus. ibid. Quodnam cenſendum jus Patronatus ipſis competens, an Eccleſiaſticum, an Laicum? I. 762. a. Privilegium conceſſum ſtudentibus in Academiis de percipiendis fructibus in abſentia, & ejus ſcopus. I. 51. b. 52. a. Quænam ſtudioſi obſervare debeant, ut hoc Privilegio frui poſſint? ibid.

Academiarum Moderatoribus quid attendendum circa pœnam gentilem Canone Trullano prohibitam circa eos qui Leges civiles docentur? III. 424. a.

Vide, *Collegia*, *Exemptio*, *Univerſitates*, *Abſentia*

ACADEMIA LOVANIENSIS.

Academia Lovan. Privilegium ut Clericis liceat ſtudere Legibus & Medicinæ. I. 24. b. Collegia & Fundationes quibus abundat. I. 550. a. b. Diſciplina eorum. ibid. b. Privilegium de non promovendo ad Ordines ſacros, ejus uſus & reſtrictio. I. 679. b. Privilegium conceſſum Facultati Medicinæ levandi corpora morte punitorum ad exercitium Anatomiæ. II. 166. b.

Academia Lovan. Sola in Belgio retinuit Conſervatorem, reliquis omnibus Conſervatoribus decreto Principis exauctoratis. II. 429. a. IV. 108. a. b. Ejus Rector & Conſervator Privilegiorum quouſque cognoſcere poſſint de actionibus realibus? II. 185. b. 186. a. Quod jus ei competat in Teſtamentis ſuorum Suppoſitorum? II. 194. a. b. Officium Syndici ejus. II. 289. a. Item Advocati Fiſcalis. II. 283. a. Item Promotoris. II. 284. a. Tribunal habet quinque Judicum appellationum. II. 365. a. Hujus Tribunalis deſcriptio. ibid.

ACATHOLICUS.

Vide, *Hæreſis* aut *Hæreticus*

ACCEPTIO PERSONARUM.

Acceptio perſonarum quid, & quandonam committatur? I. 885. b. Committitur in diſtributione Beneficiorum præcipue attendendo ad paupertatem Providendi vel ejus Parentum. ibid. & 886. a. b. Merito tenentur mandata in forma pauperum. I. 887. a. b. Committitur præferendo conſanguineos; & an ſemper, & quæ in ſimili collatione attendenda & cavenda? ibid. & 887. a. b. II. 731. a. b. 730. a. Quid in diſtributione Beneficiorum unice attendi debeat? I. 886. a. Conditio uno ſpectans ad hanc cauſam, tametſi de ſe bona, nequaquam attendenda. ibid. Quare hodie ſpecialiter cavenda conſanguineorum promotio? I. 887. a. b.

Acceptionis perſonarum vitium ut vitetur, conferenda ſunt Beneficia dignioribus. I. 95. a. 887. b. & ſeqq. Idem procedit in Patronis, Reſignantibus & Permutantibus. I. 888. a. Non excuſantur Reſignantes in electione minus digni ob conſenſum Superioris. ibid. Interdum Superiores reſignationem facturis minus digno impedire nequeunt. ibid. Utrumque Jus electionis & præſentationem minus digni habet validam, licet peccetur contra juſtitiam diſtributivam, & quare? ibid. b. Præſentatio digni, omiſſo digniore, eſt valida, nec inſtitutio negari eo titulo poteſt ibid. Inſtituens minus dignum, omiſſo digniore, non ſemper peccat ibid. Quomodo Synodus Tridentina velit inſtitui Profeſſorum, modo ſit idoneus? ibid. Unde pro tempore & circumſtantiis major vel minor dignitas perſonæ deſumenda? I. 889. a. & ſeqq.

Acceptio perſonarum non committitur prætereundo digniſſimum ut minus dignus excludatur. I. 889. b. Aliquando digniſſimus etiam irrito conatu eligendus. I. 889. a. Vitium acceptionis perſonarum non evaditur, quia præfertur dignior inter ſollicitantes. ibid. An ſine violatione juſtitiæ diſtributivæ Beneficio Eccleſiaſtico præfici poſſit minus dignus, dum dignior haberi poteſt? II. 729. a. b. Etiam Patroni laici non poſſunt citra violationem juſtitiæ diſtributivæ præſentare minus dignum, dum dignior haberi poteſt. ibid. & 730. a. Patroni aliique Beneficiorum Collatores officio ſuo non ſatisfaciunt, eligendo digniorem inter illos qui ſe præſentant, ſi digniorem non ſe offerentem præſentare poſſint. II. 730. a. b.

Acceptio perſonarum quam grave ſit peccatum in Beneficiis, præſertim curatis, & ante omnia in Epiſcopatu. I. 95. a. b. 891. a. & ſeqq. Determinatio an ſit peccatum mortale vel veniale, eſt difficilis & periculoſa. I. 891. a. Gravitas hujus peccati ponderanda ex bonis quæ impediuntur, & malis quæ cauſantur. ibid. Synodus Tridentina arguit peccati mortalis, qui minus dignos ad Epiſcopatum promovent. ibid. b. Qui recte æſtimet pretium animarum, non facile in collatione Beneficii, præſertim curati, admittet acceptionem perſonarum. ibid. Promoventes minus dignum, neglecto digniore, non tantum graviter peccant, ſed etiam ipſi Eccleſiæ tenentur ad reſtitutionem, & quomodo hæc facienda? I. 891. b. Quid Patronis & Collatoribus agendum, ut adverſus tentationes ſe muniant? ibid. & 892. a. b. Quid ad vitandam perſonarum acceptionem, Patroni, & Collatores ante collationem attendere & agere debeant? II. 732. b. 733. a. b.

Acceptio perſonarum quandonam in collatione Beneficiorum committatur, & quæ ſit hujus vitii cum vitio Simoniæ affinitas? II. 728. a. b. Quid in collatione Beneficiorum attendendum, ut vitetur acceptionis perſonarum vitium? ibid. & 729. a. Unde gravitas vitii acceptionis perſonarum in Beneficiorum collatione deſumenda ſit? II. 731. a. b.

ACCIDENTIA ſeu ACCIDENTALES OBLATIONES.

Accidentia etiam ex Synodorum Decretis in Portionem congruam imputanda. II. 77. b. De quibus Accidentibus loquantur Synodi? ibid. Quæ non imputanda, & quæ ex eorum imputatione ſequerentur mala? ibid. & 78. a. b.

Accidentia ſunt duplicis generis, alia quæ ex mera plebis liberalitate profluunt, nec exigi poſſunt, alia quæ jam, quaſi de jure, uſu vel abuſu exigi obtinuit. II. 804. a. & ſeqq. Quæ ſint Accidentia non omnino incerta? II. 79. a. Hæc Accidentia ad certam ſummam redigi poſſunt. ibid. Major ratio ut in civitatibus quam in pagis hæc in portionem computentur. ibid. Videtur duntaxat a Synodis ob temporum duritiem horum accidentium imputatio tolerari. ibid. b. Non debent hæc Accidentia in Portionem congruam cum nimio rigore imputari. ibid.

Vide, *Oblatio*, *Portio congrua*.

ACCUSATIO, ACCUSATOR.

Accuſatio quid ſit, qua forma legibus Romanis fieret, quomodo hæc forma olim in Curias Eccleſiaſticas irrepſerit? II. 323. a. Accuſans tenebatur ſe inſcribere, idque in Brabantia aliquamdo uſitatum. ibid. Hujus inſcriptionis forma, effectus & ſcopus. ibid. Hodie e Foro receſſit. ibid. Admittitur tamen denuntiatio. II. 325. a.

Vide, *Denuntiatio*.

Accuſandi criminaliter auctoritas quare hodie adempta ſit privatis? II. 323. a. b. Accuſatio reſervatur Officiariis publicis, atque remiſſa eſt neceſſitas inſcriptionis, & quare? ibid. b. Aliquando tamen ob accuſationem male inſtitutam extraordinaria pœna puniuntur. ibid. Etiamſi cauſa cadant, regulariter in expenſas non condemnentur. ibid. & 324. a. Excep. II. chap. I. 29. a. Quandonam in eas poſſint condemnari? II. 324. a. Accuſatores in accuſatione deficientes qua pœna feriendi? III. 583. a.

Accuſatore deficiente, an Reus cogendus ſit ad purgationem? III. 583 b.

Vide, *Purgatio*.

Accuſatore deficiente, Judex ex officio poteſt procedere via inquiſitionis. II. 324. a.

Vide, *Informatio criminalis*.

Accuſatores adverſus Epiſcopos & Clericos non ſine examine admittendi. III. 203. b. Si de crimine Eccleſiaſtico accuſetur Epiſcopus, perſona accuſatoris conſideranda eſt. III. 204. a. Non quiſbet ad accuſationem Epiſcopi aut Clerici admittendus. III. 257. a. Juxta Canones Africanos Epiſcopus accuſandus apud ſuum Primatem vel ejus Synodum. III. 319. b. Ob ſolam accuſationem non ſuſpendendus. ibid.

Accuſator Epiſcopi, ſi ipſe die ſtatuto non comparuerit, ſuſpendendus. III. 300. a. Niſi mutuam purgaverint, ab ulterioti accu-

accuſatione repellitur. *ibid.* Repellitur & Accuſator de crimine infamatus, niſi cautam privatam, non Eccleſiaſticam habeat. *ibid.* *a. b.* Non admittendi ad accuſationem Clericorum Excommunicati, nec Liberti, nec Hæretici, nec Pagani. III. 381. *a. b.* De qua accuſatione hic agatur? *ibid. b.* Qui unum crimen non probaverint, ad ſecundum non admittendi. *ibid.* & 589. *b.* 590. *a.* An & quando Laicis liceat accuſare Clericos, & maxime Epiſcopos? III. 587. *a.* De forma accuſationis Epiſcoporum ex falſis Decretalibus & Jure civili. *ibid.* Qui legitimi accuſatores eſſe poſſint? III. 588. *b.*

Accuſatus Clericus de crimine, nequit ante ſententiam recedere. III. 596. *b.*

Accuſatio adverſus Prælatum non facile ſuſcipienda. IV. 46. *b.* Coram quibus & qua forma accuſandus Epiſcopus? III. 204. *a. b.* Cauſæ criminales non intentanda coram Tribunali ſeculari, *ibid b.*

Vide, *Cauſa majores.*

Accuſatio inſtituenda in loco, quo teſtes tuto adduci poſſunt. III. 325. *b.* Nemo condemnandus, niſi præſentes habeat accuſatores. III. 589. *a. b.* An Accuſatus, pendente accuſatione, poſſit ſuum accuſatorem reaccuſare? III. 590. *a.* Quinam ab accuſatione repellantur? *ibid. a. b.* Nemo poteſt eſſe accuſator & teſtis. *ibid.*

Accuſatoris falſi crimen quam grave ſit III. 590. *a.* Quid de iis qui *occulte*, ſcilicet per *libellum famoſum* accuſant? III 591. *a.*

ACOLYTHUS.

Acolythorum officia ex Pontificali deſcripta. II. 614. *b.* 615. *a.* Ex illis quæ in Ordinatione Acolythorum occurrunt, oſtenditur quod qui illo Ordine ſunt inſigniti, debeant ſpiritualiter attendere ut proximo bonis operibus præluceant. *ibid.* Apud Græcos non ordinabantur Acolythi. III. 388. *b.*

ACTA.

Acta judicialia conſcribi & regiſtrari debent per Graphiarium Curiæ. II. 288. *a.* Perſona publica eſt ille Graphiarius a quo conſcribenda ſunt Acta judicialia, qui & Notarius aliquando dictus fuit. *ibid.* Ordinatio Curiarum Eccleſiaſticarum Provinciæ Mechlinienſis de habendis Actis per Graphiarium. *ibid.* Originalia remanere debent in Regiſtris Curiæ, & Partibus requirentibus tantum concedantur Copiæ. *ibid.* Actis judicialibus a Graphiario conſcriptis & regiſtratis, licet nulli teſtes intervenianit, datur plena fides, & qua forma ad hunc effectum debeant eſſe expedita? *ibid. a. b.* Prohibentur ſuperfluæ eorum extenſiones, & inutiles vel illegibiles expeditiones, & qua pœna. II. 789. *a.* Motiva juris inter acta litis non comprehenduntur. II. 305. *a.* Acta prioris inſtantiæ per Appellantem ad Judicem appellationis deferri debent. II. 361. *a.* Pœna Graphiarii vel Judicis Copiam eorum denegantis. *ibid. b.*

Acta judicialia pro ſcripturis publicis habentur. II. 308. *b.* Quænam Acta pro publicis inſtrumentis reputentur? II. ,.9. *b.*

Vide, *Graphiarius.*

ACTIO.

Vide, *Cauſa*, *Accuſatio*, *Advocatus*, *Judicium*, &c.

ACTOR.

Actores Univerſitatis, Collegii, Civitatis, &c. ſunt quaſi eorum Procuratores. II. 279. *b.*

Actor termino præfixo non comparens, qua pœna plectendus? IV. 810. *a. b.*

ACTUS.

Actus interni, an ab Eccleſia præcipi poſſint? IV. 42. *b.*

Actus, quinam conditionem reſpuant, quinam non reſpuant? IV. 107. *b.* 108. *a.*

ACTUS CONJUGALIS.

Vide, *Matrimonium.*

ADAMUS.

Adamum mortalem eſſe conditum contendebat Pelagius, cujus dogma anathematizatur. III. 373. *a. & ſeqq.*

ADJUDICATIO.

Adjudicatio Competentiæ Paſtoralis fit per modum proviſionis, & peti poteſt in qualibet parte litis. II. 792. *a.*

Vide, *Sententia proviſionalis.*

ADJUNCTUS.

Adjuncti in reviſione proceſſus, quinam dicantur, & quo numero inſtituendi? II. 369. *a.* Intra quod tempus petendi ſint & nominandi? *ibid.* Non poſſunt nominari ad poſtulationem Revidentis. *ibid. b.* Juramentum Adjunctorum. *ibid.* Revidens tenetur nantizare ſummam pecuniæ quæ pro expenſis Adjunctorum ſufficiat. *ibid.*

ADMINISTRATIO ET ADMINISTRATOR.

Adminiſtratio bonorum Eccleſiaſticorum penes quos olim fuerit? II. 102. *b. & ſeqq.* III. 169. *a. b.* Epiſcopi ſunt rerum Eccleſiæ ſupremi Superintendentes. II. 103. *a. b.* Quales eſſe debeant diſpenſatores rerum Eccleſiæ? *ibid. b.* Quam ſollicitus fuerit Apoſtolus, ne ſuſpicio infide diſpenſationis daretur. *ibid.* & 104. *a.* Voluit jam pridem Eccleſia, ut Epiſcopi in diſpenſatione rerum Eccleſiæ adhiberent Clerum ſuæ Eccleſiæ. II. 104. *a.* Cura temporalium in multis Eccleſiis commiſſa fuit Diaconis, ac præcipue Archidiaconis. *ibid.* Ex hac Archidiaconorum auctoritate remanſit hodiernum jus *deportus. ibid.* In quibuſdam Eccleſiis Epiſcopi habebant Oeconomum, cui cura temporalium incumbebat. *ibid.* Juxta Canones unuſquiſque Epiſcopus tenebatur bonorum ſuæ Eccleſiæ adminiſtrationem committere Oeconomo, quem ſibi ex proprio Clero conſtituebat. III. 259. *b.* 260. In Orientalibus Eccleſiis generalior fuit Oeconomorum uſus. III. 260. *a.* Etſi hic uſus in deſuetudinem abierit, eadem nihilominus remanet mens Eccleſiæ circa Bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem. *ibid.* Quid de recta bonorum Eccleſiæ adminiſtratione ſtatutum fuerit in Synodo Cameracenſi & in Edicto Regio? IV. 175. *b.*

Vide, *Oeconomus*, *Bona Eccleſiaſtica.*

Adminiſtrationis ſpecies, quandonam dici poſſit bonorum Eccleſiaſticorum elocatio? II. 105. *b.*

Vide, *Elocatio.*

Adminiſtratores Fabricæ. Vide, *Æditui*, *Fabrica*, *Computus.*

Adminiſtratores Menſæ Sancti Spiritus, ſeu pauperum.

Vide, *Menſa Sancti Spiritus*, *Computus.*

Adminiſtratio Hoſpitalium, qualis eſſe debeat ſecundum primævam eorum naturam? II. 116. *b.* Quam graviter delinquat bona Hoſpitalis divertens. II. 116. *b.* 117. *a.* In adminiſtratione piorum legatorum non quærendum proprium lucrum. II. 119. *a.*

Adminiſtratores piorum locorum Juſtinianus vult eligi Epiſcoporum judicio. II. 118. *a.* Epiſcopi corrigere, imo & deponere poſſunt piorum locorum Adminiſtratores, etſi hi ſint a Fundatoribus electi. *ibid.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de France?* II. 6. *a.* Quales eligendi ſint Adminiſtratores? II. 118. *a.* *Comment doit ſe faire l'élection des Adminiſtrateurs des Hôpitaux régis de trois en trois ans, par la Déclaration de 1698.* II. 6. *b.* Temporalium Adminiſtratio Eccleſiaſticis aut Religioſis non competit, niſi illa in titulum habeant. II. 116. *b.*

Adminiſtratores Hoſpitalium Synodus Tridentina ſubjicit Ordinariis, eique tenentur rationem reddere. II. 120. *b.* 121. *a.*

Adminiſtratorum inſtitutio & deſtitutio aliquando ad ſolos Laicos pertinet. II. 121. *b.* Aliquando ad ſolum Epiſcopum. *ibid.* Qualiter ante Synodum Tridentinam aliqua Hoſpitalia ad curam Laicorum pertinuerint. *ibid.* Hæc Laicorum jura ſalva eſſe poſſunt, licet auctoritas Epiſcoporum concurrat. *ibid.*

Vide, *Hoſpitale.*

Adminiſtratio bonorum Monaſteriorum Officialibus, non Superioribus committenda. II. 463. *b. & ſeqq.* Quænam a Superioribus in deſignatione horum Officialium attendenda? II. 466. *a. b.*

Vide, *Peculium Monachi*, *Superior Regularis*, *Monaſterium*, *Locus pius.*

ADORATIO.

Adorationis verbum, quo Catholici in ſuis de cultu imaginum expreſſionibus ſubinde utebantur, offenſionis lapis Iconoclaſtarum præcipuus. III. 440. *a.*

ADULTERIUM.

Adulteris matrimonium perpetuo olim interdictum. I. 577. *b.* Impedimentum criminis ex adulterio, ejus antiquitas, & quandonam oriatur? I. 590. *a.*

Adulterii tres ſpecies & gravitas. II. 248. *b.* Crimen adulterii Scriptura ſacra reputat inter graviſſima crimina. *ibid.* & 249. *a.* Atrociſſimis pœnis olim coercitum. II. 249. *a.* Etiamſi Leges olim mitius egerint cum viris, inde non ſequitur adulteria eorum non eſſe tam gravia, quam adulteria feminarum. *ibid. a. b.* Æquale eſt jus mariti & uxoris ad dimittendam comparterm adulteram. III. 662. *b.* Adulter compartem adulteram an dimittere poſſit? *ibid.* Uxor vim patiens non fit rea adulterii. *ibid. a.* Olim inter adulteros inceſtuoſos nullum erat matrimonium. III. 663. *b.*

Adulteris pœnæ Canonicæ. II. 249. *b.* Quid contra Adulteros decreverit Synodus Ancyrana? III. 133. *b.* 134. *a. b.* Quid Neocæſarienſis Synodus contra Presbyteros adulteros? III. 138. *a. b.* Juxta Synodum Toletanam adulterii pœnitentia ſeptem annorum. III. 430. *a.* Querimonia quod hoc peccatum nimis leviter caſtigetur? & quænam hodie ordinaria ejus pœna? II. 250. *b.* In Gallia ſæpe adulteræ puniebantur pœna juris in Conſtitutione Juſtiniani expreſſa. *ibid.* I. 960. *b.* Item ob certas circumſtantias Adulteri puniuntur pœna mortis. II. 250. *b.* Non convenit ut Adulteræ retrudantur in Monaſteriis Virginum, & quare? *ibid.* *Pourquoi les femmes enfermées dans un Monaſtère pour cauſe d'Adultère ſont appellées authentiquées?* II. 11. *b.* *C'eſt une pénitence plutôt qu'une peine. ibid.* Sæpe mariti ob adulteria uxorum puniendi. II. 251. *a.* *En France le mari qui proſtitue ſa femme, eſt puni de peine infamante.* II 11. *b.* An Judex, connivente marito, ex officio poſſit procedere adverſus Adulterum & Adulteram? *ibid.* Cujus Fori crimen ſit adulterium in Gallia & in Belgio? II. 250. *a. b.* 11. *b.* An adulterio ſolvatur matrimonium? III. 134. *a. b.* & *in nota.* Olim Adulterium quodcumque impediebat matrimonium inter adulterum & adulteram. III. 658. *b.* 659. *a.* Reſtrictio ea de re a Pontificibus probata. III. 659. *a.* Nullo caſu matrimonium per adulterium diſſolvitur. III. 662. *b.* Falſa & inepta eſt ea de re adducta a Gratiano reſtrictio. *ibid.* & 664. *a.* An indiſſolubilitas Matrimonii in caſu adulterii tanquam de fide fuerit definita? *ibid. in nota.* Vinculum conjugale manet, etiam facta ſeparatione ob adulterium. *ibid b.*

Vide, *Divortium.*

ADVOCATIA.

ADVOCATIA, ADVOCATUS.

Advocati Eccleſiarum a quo tempore exorti, & ex quibus olim aſſumpti? I. 758. *b.* Vocati Defenſores, Vice domini, Cuſtodes, &c. I. 759. *a.* A quo conſtituti, & in quem finem? *ibid.* Eorum officium, jura & emolumenta. *ibid. a. b.* Horum Advocatorum fit mentio in antiquis legibus Longobardorum. *ibid. b.* Otho I. Imperator ad inſtantiam Fundatoris Abbatiæ Gemblacenſis, dat ei in Advocatum Comitem Lovanienſem: ubi & ſcopus Advocatiæ exprimitur. *ibid.* Advocatias quandoque ipſi Advocati in feudum concedebant, & Subadvocatum conſtituebant. *ibid.* Plures ſubinde Subadvocati conſtitui; ſed ne numerus excreſceret, cavebant Fundatores. *ibid.* Jura Subadvocatorum limitabantur. *ibid.*

Advocatorum extorſiones & exceſſus, qui eos Eccleſiis & Monaſteriis reddiderunt exoſos. I. 760. *b.* IV. 65. *b.* 66. *a. b.* Ad compeſcendos hos exceſſus, medio frenum Prælatis injectum. IV. 134. *b.* 135. *a.* Privilegia conceſſa Monaſteriis quod nullum haberent Advocatum, niſi quem, & quamdiu voluerint. *ibid. b.* Quod exemplis oſtenditur. I. 760. *a.* Interdum ipſi Principes ſibi Advocatiam reſervabant. *ibid.*

Advocatia Duci Brabantiæ competens omnium Eccleſiarum Brabantiæ ex conceſſione Imperatoris. I. 761. *a.* Concordatum inter Prælatos & Ducem Brabantiæ ſuper juribus Advocatiæ. *ibid.* Advocatiam exercet Dux per ſuum Præfectum Saltuum, & unde id ortum? *ibid.* Hujus Advocatiæ reliquiæ. *ibid. a. b.* Quod remedium, ne Advocati Eccleſias in rebus temporalibus graventi? *ibid. b.*

Vide, *Defenſor.*

Advocati quomodo & quando in Curiis Eccleſiaſticis recepti? II. 277. *b.* & 280. *a.* Hodie litigantes tam in Curiis Eccleſiaſticis quam ſecularibus cauſam per Advocatos proponere ſolent. II. 280. *a.* Innocentius III. voluit ut, non per Advocatos, ſed per ipſos litigantes factum exponeretur. *ibid.* Id in praxim adduci optat Cujacius. *ibid.* Advocatus conari debet de facto cauſæ ex actis inſtrui. *ibid.* Habita cauſæ cognitione quoad facta, debet Advocatus examinare, an cauſa ſit fundata in Jure. *ibid.* In examine factorum & juris Advocati merito ſibi proponunt exemplum Ciceronis. *ibid.* Hodie Advocati ſpecialiter attendere debent, ne injuſtam cauſam ſuſcipiant. *ibid. b.* Hoc examen requirit in Advocato peritiam Juris. *ibid. b.* Apud Romanos Advocati debebant habere teſtimonium ſuæ ſcientiæ a Profeſſoribus Juris. *ibid. b.* Id hodie ſupplent Gradus Academici. *ibid.* Ut minus debent eſſe Licentiati Juris. *ibid.* Pernicies, quæ Reipublicæ infertur ex nimis facili admiſſione ad Gradus. *ibid.* & 281. *a.* Merito hodie poſt ſtudium Juris notabile tempus impenditur praxi diſcendæ. II. 281. *a.* Advocatus non ſolum debet eſſe eruditus in Jure, ſed maxime vacuus a malis affectibus, præſertim a cupiditate lucri. *ibid.* Quare inveniuntur Advocati, qui cauſas etiam injuſtas ſuſcipiant? *ibid. a. b.* Multitudo Advocatorum varia ſecum adfert incommoda. *ibid.* b. An Reſpublica felicior ſine Advocatis quam cum Advocatis? *ibid.* Olim certus erat Advocatorum numerus, hodie indeterminatus. *ibid.* Valde optandum ut reſtringeretur. *ibid.*

Advocatis avaritia & aviditas lucri, præſertim hodie, eſt periculoſiſſima, & quare? II. 281. *a. b.* Quid de juramento Advocatorum in ſuſcipiendis cauſis, & qua pœna plectendi, qui præſtitum juramentum violare præſumpſerint? IV. 132. Vi ſui juramenti non poſſunt cauſam injuſtam ſuſcipere. II. 282. *a.* Id etiam procedit, etiamſi præviderant, quod alios Patronos reperiet, & quod gravia incommoda inde ſibi immineant? *ibid.* Ubi cauſam in decurſu litis injuſtam eſſe intellexerit, et juramenti tenetur ejus patrocinium deſerere. *ibid.* Nec poteſt eo caſu Adverſarium pellicere ad tranſigendum cum ſuo Cliente. *ibid.* Idque, etiamſi infamia aut aliqua incommoda imminerent. *ibid.* Advocatus in proſecutione cauſæ debet ſe exhibere fidelem ſui Clientis patronum, & ingenuum juſtitiæ defenſorem. *ibid. a. b.* Quomodo id aſſequi poſſit? *ibid.* Familiare Advocatorum vitium, a Juſtiniano jam pridem reprobatum. *ibid. b.*

Advocatus in decurſu cauſæ cavere debet involucra verborum, inutiles ſcribillationes, allegationes & diſputationes ſuperfluas, concitia, &c. II. 282. *a. b.* Pœnæ adverſus Advocatos in hiſce materiis excedentes. *ibid. b.* Olim non licebat Advocatis aliquid pro patrocinio accipere: ipſis tandem moderatum honorarium permiſſum. II. 283. *a. b.* Quid in hoc apud Romanos conſideraretur? *ibid. b.* Incommoda quæ oriuntur ex hodierna taxatione ſalarii Advocatorum pro numero pagellarum & linearum. *ibid.* Quid bonus Advocatus, ſtante hoc uſu taxandi, obſervare debeat? *ibid.* Non convenit ut Advocatus aſſumat patrocinium alicujus cauſæ, dum conſultus fuit a parte adverſa. *ibid. a.* Fidelitas Advocati erga ſuum Clientem requirit, ut ei ſerviat ſine colluſione cum Parte adverſa. *ibid.*

Advocati tenentur patrocinium pauperum gratis ſuſcipere, nec poſſunt illos divitibus poſtponere. II. 283. *b.* 284. *a.* Cura quam adhibebat S. Carolus, ut ex Eccleſiaſticis haberentur Advocati pauperum. II. 197. *a. b.* & 284. *b.* Quam periculoſum ſit Advocati officium. II. 284. *a.* Cur officium Advocati Clericis inhibitum? *ibid.* In tribus tamen cauſis eis permittitur cum moderatione. *ibid. b.* Non cidetur per Canones eis inhibitum poſtulare in curiis Eccleſiaſticis. *ibid.*

Advocati hodie non ſolent conveniri ob imperitiam aut imprudentiam in dirigendis cauſis. II. 281. *a. b.* Si peccet in materia ſui officii, a Judice cauſæ, in qua poſtulat, punitur. II. 258. *b.* An & quando error Advocati noceat Clienti? II. 284. *a.* Monitum ad Advocatos. IV. 132. *b.*

Advocatus poſtulans contra Reum in cauſa ſanguinis, ſit irregularis. I. 531. *b.*

Vide, *Gradus Academicus*, *Jus.*

ADVOCATUS FISCALIS.

Advocatorum Fiſci quondam apud Romanos officium & præeminentia. II. 290. *b.* Hi hodie vocantur Advocati Fiſcales. *ibid.* Quandonam in Curias Eccleſiaſticas inducti? *ibid.* Eorum officium. *ibid.* & *ſeqq.* Ad inſtructionem & perorationem Advocati Fiſcalis pronuntiantur Parlamentorum Areſta contra publicationem Bullarum Curiæ Romanæ citra Placetum Regium. IV. 140. *a.* Officium Advocati Fiſcalis Univerſitatis Lovanienſis. II. 291. *a.*

Vide, *Promotor.*

ÆDITUI.

Æditui qui & *Mamburni*, & *Magiſtri Fabricæ*, Jure communi & moribus hodiernis, ex quibus eligendi? I. 30. *b.* 31. *a.* Laici eſſe debent. *ibid.* Eorum electio pendet a conſuetudine; nullum tamen eſt ut Parochus interveniat. I. 31. *a.* Interdum poſſunt eſſe Eccleſiaſtici. *ibid.* Ubique pene obtinet; ut Parochi interventu Magiſtri Fabricæ & pauperum nominentur. *ibid. a. b.* Poteſt tamen ſubinde excludi, & quid tum illi incumbat? *ibid. b.*

Æditiuorum juramentum, & a quo recipi debeat? I. 31. *b.* 31. *a.* Res ſibi commiſſas ut proprias adminiſtrare debent. I. 31. *b.* Nihil alienare poſſunt ſine Superiorum conſenſu. *ibid.* uti nec ſuſcipere lites. *ibid. b.* Nihil elocare debent, niſi *publice*, prævia chartularum affixione, & proclamatione. *ibid.* nec niſi præſtita cautione. *ibid.* Nec tunc prandia facienda. *ibid.* Contra hujuſmodi prandia Decretum Epiſcopi Leodienſis. I. 907. *a. b.* Regulæ generales in tota hac materia obſervandæ. I. 36. *b.* 37. *a. b.* Æditui audiendi in reductionibus Miſſarum & Fundationum. I. 432. *a.* Quale cenſendum Jus Patronatus competens Ædituis, an Eccleſiaſticum, an Laicum? I. 764. *a.* Quam juriſdictionem moribus Belgii Epiſcopi habeant in Ædituos Laicos ratione ſui officii? II. 121. *a. b.* *Voyez ſur l'Election & le ſerment des Marguilliers des Fabriques des Paroiſſes, & des Maitres des Pauvres ou des Tables du Saint-Eſprit, les Obſervations de M. Gibert.* I. 947. *a.* *Ce que les Marguilliers & les Maîtres des Pauvres doivent principalement obſerver dans l'adminiſtration.* ibid.

Vide, *Fabrica.*

ÆGYPTIACI.

Ægypriaci quandonam in Europam advenerint? II. 440. *Cap.* V. *Tit.* IV. Specialia adverſus eos Edicta in Belgio. *ibid.* III. 415. *a.*

Ægyptiaci dies, quinam ſic dicti? III. 651. *a.*

ÆLIA.

Vide, *Hieroſolyma.*

ÆS ALIENUM.

Vide, *Debitor.*

ÆTAS.

Ætas ad Profeſſionem Religioſam requiſita. I. 260. *a.* & *ſeqq.*

Vide, *Profeſſio.*

Ætas ad Beneficia requiſita. I. 621. & *ſeqq.*

Vide, *Beneficium.*

Ætas Ordinandorum in Presbyteros. III. 393. *a.* 568. *a. b.*

Vide, *Ordo*

Ætas requiſita in eligenda in Abbatiſſam, & in Priorиſſam. I. 334. *a.* III. 312. *b.*

Vide, *Abbatiſſa.*

AFFINITAS.

Affinitas quid & quotuplex ſit, & quomodo contrahatur? I. 586. *a.* Affinitas computatur & dirimit Matrimonium eodem modo quo Conſanguinitas. *ibid.* Circa impedimentum conſanguinitatis & affinitatis ex conjunctione licita & matrimoniali nihil innovavit Synodus Tridentina. *ibid. b.* Decretum intelligitur etiam de impedimento *impediente*, & Sponſalibus *de futuro*, *ibid.* Quid de hoc impedimento in Synodo Trullana? III. 413. *a. b.* Affinitas ex conjunctione illicita non dirimit ultra ſecundum gradum. I. 586. *b.* Si conſanguinitas pro affinitate ſit expreſſa, literæ diſpenſationis erunt invalidæ. I. 596. *b.* Reſtringitur affinitatis impedimentum. III. 668. *a.* IV. 36. *a.*

Vide, *Conſanguinitas.*

AGAPÆ.

Agapæ quid fuerint? III. 148. *a.* Anathema in eos qui pauperum agapes contemnebant. *ibid. a. b.* Quomodo agapæ in abuſum degeneraverint? remiſſive. *ibid.* in *nota.* Ex Agapis certam præſertim Eccleſiaſticis partes ciborum auferre domum. III. 180. *a. b.* In Eccleſiis Agapæ fieri prohibitæ. *ibid. b.* Juxta Canonem Africanum non celebrandæ Agapæ in Eccleſiis, niſi neceſſitate cogente. III. 331. *a. b.* Epiſtola S. Auguſtini contra abuſus in quos degeneraverant agapæ. *ibid. b.* Altera ejuſdem S. Auguſtini Epiſtola, circa hanc materiam. *ibid.* & 332. *a.*

Agape a Tertulliano & aliis laudatæ. III. 424. *a.* Defenſæ a S. Auguſtino contra Manichæos. *ibid. a. b.* Propter abuſum abrogatæ primum in Italia. *ibid. b.* & 414. *a.* Non tamen ſine magna difficultate. III. 424. *a.* Prohibitæ per Canonem Trullanum. III 424. *a.* 425. *a.* Quid de Agapis ſcripſerit Gratianus? III. 558. *a.*

AGNUS.

Agni, ex quorum lana conficiuntur Pallia, qua forma offerantur, a Pontifice benedicantur, ac poſtmodum educentur? I. 169. *b.* 70. *a.* Quid de agnis, quorum carnes propria benedictione conſecratas nonnulli olim ſuperſtitioſe manducabant in ipſa Reſurrectionis die? III. 437. *a.* Quid de formula benedictionis *Agni Paſchalis*, quæ *in Ordine Romano* ſervatur? *ibid.*

AGNUS DEI.

Agnum digito Præcurſoris monſtratum Pictura referens, jam pridem fieri ſolita. III. 428. Quid circa has picturas ſtatuerit Synodus Trullana? III. 427. *b.* 428. *a.* Quid de conſuetudine Romanæ Eccleſiæ *Agnos Dei* effigurantis, & per Romanum Pontificem benedicentis? III. 429. *a.*

Vide, *Imagines.*

ALBIGENSES.

Albigenſes hæretici. IV. 12. *a.* Quid contra hos Hæreticos ſtatutum fuerit in Concilio Turonenſi? *ibid.* Diplomata Innocentii III. contra Albigenſis. IV. 33. *a. b.* Comes Montisfortis præficitur Crucesignatis contra hos Hæreticos militaturis. *ibid. b.* Quid contra Albigenſes ſtatutum in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 37. *a.* Cruciata contra Albigenſes. IV. 38. *b.* 39. *a.*

ALEA.

Vide, *Ludus.*

ALEXANDER III.

Alexandrum III. inter & Victorem Antipapam ſchiſmatis origo. IV. 8. *a. b.* Pro extinctione ſchiſmatis Papienſe Concilium a Frederico Imperatore convocatur. IV. 9. *a.* Ad illud ſpecialibus litteris vocatur Alexander III. cum ſibi adhærentibus. *ibid.* Alexander III. ægre fert, ſe non haberi ut Pontificem Romanum. *ibid. a. b.* Quæritur, quod Concilium auctoritate Imperatoris eſſet convocatum. *ibid. b.* Anathematizatur. IV. 10. *b.* Excommunicat Imperatorem. *ibid.* Reges Galliæ & Angliæ favent Alexandro. *ibid. a. b.* Alexander excommunicat Victorem. *ibid.* Indicit Synodum in urbe Turonum celebrandam. *ibid.* An Frederici poſtmodum capiti collum preſſerit Alexander? IV. 15. *b.* & *in nota.*

ALEXANDER IV.

Alexander IV. fruſtra tentat unionem Græcorum apud Theodorum Laſcarim juniorem Imperatorem. IV. 119. *b.*

ALEXANDER. VII.

Alexandrum VII. ſummum Pontificem inter & Gallos grave diſſidium. IV. * 160. *in nota* Hinc ſeveritas Bullæ quam emiſit Pontifex contra duas Cenſuras Facultatis Theologicæ Pariſienſis. *ibid. a. b.* Refertur hæc Bulla integra. IV. * 221. *a. b.* 222. *a. b.* Diſcurſus Dionyſii Talon Advocati Regii coram Parlamento Pariſienſi contra prædictam Alexandri VII. Bullam. IV, * 222. & *ſeqq.* Concluſio capta per Procuratorem Regium coram prædicto Parlamento Pariſienſi ad ſuppreſſionem prædictæ Bullæ Alexandri VII. & conſervationem Cenſurarum Facultatis Theologicæ, quæ per eam Bullam erant damnatæ. IV. * 224. *a. b.* Arreſtum Parlamenti conforme concluſionibus captis per Procuratorem Regium. IV. * 225. *a. b.* Diſcurſus Domini *de Harlay*, in quo fuſe differit de nullitatibus prædictæ Bullæ. IV. * 227. & *ſeqq.*

ALEXIUS COMNENUS.

Alexius cognomento *Comnenus* fratrem ſuum Iſaciom Angelom e Throno Conſtantinopolitano dejicit. IV. 118. *a.* Ipſe poſtmodum deturbatur, fugaque elabitur. *ibid.*

ALIENATIO.

Alienatio rerum Eccleſiæ olim non videtur Epiſcopis & Prælatis fuiſſe vetita. II. 108. *b.* Canones poſteriores eam vetantes. & eorum ratio. *ibid.* & 109. *a. b.* Excutitur Decretum, ſub nomine Concilii *apud Valentiam* in Decretalibus Gregorii IX. relatum, cujus tenor refertur, & auctor requiritur. II. 109. *a. b.* 113. *b.* Hoc Decreto antiquiores uſi non ſunt; ſed poſterioribus fuit admodum familiare, non tantum Doctoribus, ſed & Pontificibus. *ibid. b.* Decreta Synodorum alienationem rerum Eccleſiæ vetantia, legibus Principum fulta. *ibid.* & 110. *a.* Quid circa hanc materiam in Gratiani Decreto? III. 607. *a.* 621. *b.* 622. *a.* Juramentum Epiſcoporum de non alienandis bonis ſuæ menſæ. I, 113. *a.* II. 110. *a.* Juramentum Parochorum. II. 110. *a.* Quænam hic veniant nomine alienationis? *ibid. a. b.* Quænam res alienari prohibeantur? *ibid. b.* I. 315. *a.* An ſub iis comprehendantur arbores grandiores natæ in fundis Eccleſiæ? II. 110. *b.* 111. *a.* Decretum Synodi Sylvæducenſis de cædendis arboribus. II. 111. *a.*

Alienationis cauſa triplex probata a Canoniſtis. II. 111. *b.* 112. *a. b.* Solemnitas olim requiſita ad alienationem. II. 112. *b.* Quænam hodie requiratur; quinam conſentire, quinam intervenire debeant; item qua forma omnia expediantur? *ibid.* & *ſeqq.* Prohibita rerum Eccleſiæ alienatio ſine conſenſu Epiſcopi. III. 130. *b.* Jam pridem Eccleſia ſollicita fuit ne temere res ad Eccleſiam ſpectantes alienarentur, præſertim Sede vacante. *ibid.* & 131. *a.* Juxta Canonem Africanum Epiſcopus in alienatione rerum Eccleſiæ Primatem conſulere debet, vel ſaltem, neceſſitate urgente, vicinos Epiſcopos. III. 323. *a. b.* In earumdem rerum alienatione Clerici adhibere debent conſenſum Epiſcopi, & Epiſcopi conſenſum Presbyteri. III. 126. *b.* Sine conſenſu eorum quorum intereſt, res Eccleſiæ alienari non poſſunt. III. 607. *a. b.* Quid Synodus Nicæna II. ſtatuerit contra bonorum Eccleſiaſticorum alienationem? III. 461. *b.* 462. *a.* Quibus prætextibus Clerici olim conati ſint bonorum Eccleſiaſticorum alienationem palliare? III. 461. *b.* Quas ob cauſas res Eccleſiæ alienare liceat? 608. *a.* Tria potiſſimum hodie requiruntur in alienatione bonorum Eccleſiæ. II. 114. *a.*

Alienatio quibus de cauſis poſſit reſcindi? II. 114. *b.* Non ſemper ob defectum ſolemnitatis requiſitæ invalidatur alienatio. *ibid.* Quid potiſſimum attendi ſoleat? *ibid.* Lapſus temporis notabilis inducit præſumptionem omnia ſolemniter eſſe facta. II. 115. *a.* Si Eccleſia in alienatione notabiliter ſit læſa, datur reſtitutio, etiamſi omnes ſolemnitates intervenerint. *ibid. a. b.* Quid de alienatione bonorum Eccleſiæ in Edicto Regio? IV. 173. *b.*

Alienatio bonorum immobilium in commodum alicujus *manus-mortuæ*, vetita. I. 279. *b.* & *ſeqq.* In Galliis ſine Regio conſenſu Clerus ſua bona immobilia alienare non poteſt. IV. 173. *in nota. Ce qu'il y a de particulier aux uſages de France, touchant l'aliénation des biens de l'Egliſe Edits, Déclarations, Arrêts, Ordonnances ſur cette matiér.* II. 6. *a. b.* Quid circa juramentum, quod circa hanc rem tam venditoribus, quam emptoribus imponitur? I. 281. *b.*

Vide, *Amortizatio.*

Alienatio rerum Monaſterii ſoli Abbati vetita, etiamſi ſint annexæ menſæ Abbatiali. I. 315. *a.*

ALIMENTA.

Alimenta deberi Miniſtris altaris perſuaſit naturalis ratio. II. 5. *a.* 774. *a.* & *ſeqq.* Hanc legem expreſſit lex Moſaica & Evangelica II. 5. *b.* Quando & quomodo eam legem Chriſtus dederit? *ibid.* Quo jure & quo titulo alimenta Clericis debeantur? *ibid.* & *ſeqq.* 775. *a. b.* Non datur Clericis ſuſtentatio ut merces laboris, nec finis laboris poteſt eſſe ſuſtentatio. II. 7. *a.* Non poſſunt ſuum miniſterium impendere, ut ſuſtentationem accipiant. *ibid.* & 15. *a.* Chriſtus dixit Apoſtolis deberi *cibum*, quando eos miſit deſtitutos mediis temporalibus. II. 17. *a.*

Alimentorum cauſæ in Gallia nequidem incidenter ſpectant ad Tribunal Eccleſiaſticum in cauſis coram eo pendentibus. I. 557. *b.* II. 190. *b.* Quid obtineat in Belgio? *ibid.* A quo tempore hæ cauſæ Tribunali Eccleſiaſtico ſubtractæ? II. 190. *b.*

Alimenta Fundatori redacto ad inopiam debentur ex bonis Eccleſiæ, & qua moderatione.? I. 774. *b.* 775. *a.* Amplius debetur ei, qui amplius contulit. I. 775. *a.*

Alimentorum cauſa ſummarie tractanda. II. 73. *b.* 74. *a.* 304. *a.* Non habet in ea locum compenſatio. II. 74. *b.* 75. *a.* An & quouſque tranſactione tolli poſſit? II 74. *b.* Procedendum eſt per adjudicationem proviſionis. *ibid. a.* & 341. *a.* Ab hac proviſione non datur appellatio. II. 368. *b.* Poteſt peti in omni parte litis & in omni inſtantia. II. 341. *a.* Quid probare debeat filius, ut hanc proviſionem obtineat ad onus patris? *ibid.*

Alimenta adjudicanda Monacho litiganti ex cauſa permiſſa adverſus ſuum Abbatem. II. 341. *a. b.*

ALLELUYA.

Alleluya, vox Hebraica, quid ſignificet? II. 685. *a.* Hac voce gaudium, ſeu animæ jubilus exprimitur. *ibid.* Quo affectu cantandum *alleluya. ibid. a. b.* Quare tempore Paſchali frequentius quam aliis temporibus cantetur *alleluya*? *ibid. a.* Quare jam pridem tempore Quadrageſimali, hodie vero a Septuageſima uſque ad Paſcha non cantetur? *ibid. a. b.*

ALMARICUS.

Almarici doctrina & memoria damnantur. IV. 36. *b.* Licet ut orthodoxus fuiſſet ſepultus. *ibid.* Cremantur quidam ejus doctrina infecti. *ibid.* Exhumatur Almaricus. *ibid.* & 37. *a.*

ALPHABETUM.

Alphabeti duplex in ipſo Templi pavimento delineatio; & ratio hujus ritûs in dedicatione Eccleſiæ. I. 131. *b.*

ALTARE.

Altare portatile ſeu *viaticum*, ante ſeculum 12. ignotum. I. 432. *b.* 433. *a.* Privilegium de iis utendis conceditur Fratribus Prædicatoribus & Minoribus per Honorium III. *ibid.* Revocatur per Concilium Tridentinum. *ibid.* Altaribus portatilibus videntur reſpondere Antiminſia Græcorum. III. 400. *a. b.*

Altarium redemptio quid olim fuerit? II. 45. *a.* 63. *a.* 780. *a. b.* Pluribus improbatur. II. 45. *a. b.* Decretum Synodi Claromontanæ contra hanc Altarium redemptionem. II. 63. *a.* 780. *b.* Ut ſimoniaca a ſummo Pontifice damnatur. II. 813. *b.* 814. *a.*

Altaria, quo ritu conſecranda? III. 675. *a. b.*

Altare inter & Eccleſiam olim a quibuſdam adhibebatur diſtinctio. II. 62. *b.* Hanc diſtinctionem deplorat & improbat S. Abbo. *ibid.* 63. *a.* 780. *a.*

Altarium

Altarium & Eccleſiarum conceſſiones, donationes & incorporationes quo primum tempore fieri cœperint? II. 812. *a. b.* 813. *a.* Exquiritur ſenſus quarumdam clauſularum quæ Conceſſionibus Eccleſiarum & Altarium inſeri conſueverunt. *ibid.* *ſeqq.*

Altare contra Epiſcopum erigentes Presbyteri, cui pœnæ juxta Canones ſint ſubjecti, & quid ſit *altare erigere*? III. 80. *a.* 157 *a. b.*

Altaris intra ſepta ingredi olim non licebat Laicis. III. 421 *b.* Quatenus id apud Græcos ſoli Imperatori licitum? *ibid.* & *a.* 422.

Vide, *Conceſſio Eccleſiarum*, *Bona Eccleſiaſtica*, *Chorus*.

ALTERNATIVA.

Alternativa in Collationibus & Electionibus inter Epiſcopum & Capitulum, unde orta? I. 696. *a.* Si Capitulum vice ſua collationem neglig**, devolutio fit, non ad Epiſcopum, ſed ad Metropolitanum. I. 706. *b.* Si Alternativa vigeat inter Patronum Laicum & Eccleſiaſticum, Jus Patronatus pro vice Eccleſiaſtici totum cenſetur Eccleſiaſticum. I. 712. *a.*

Alternativa inter Papam & Epiſcopum in favorem reſidentiæ eſt introducta. I. 736. *b.* Regula Cancellariæ de Alternativa refertur. *ibid.* & 737. *a.* Soli Epiſcopi ejus prærogativa gaudent. I. 737. *a.* Datur tantum Epiſcopis reſidentibus. *ibid.* Non competit Abbatibus Epiſcopalem auctoritatem habentibus. *ibid.* Nec Capitulo, Sede vacante, conferenti Beneficia ad liberam Epiſcopi collationem ſpectantia. *ibid.* Qualis reſidentia requiratur ut Epiſcopus Alternativa gaudere poſſit? *ibid.* Judicatum quod Epiſcopus abſens ex urgenti cauſa ad *duas* dies, non gaudeat Alternativa. *ibid. b.* Non ſi ſtatim quod habeatur de jure pro reſidente. *ibid.* Rigor ille non ubique receptus. *ibid.*

Alternativa eſt perſonalis & debet a quolibet novo Epiſcopo acceptari. I. 737. *b.* Dum ſemel acceptata eſt, Epiſcopus non poteſt pro libitu ab ea recedere. *ibid.* & 738. *a.* Quid ſi, acceptata Alternativa, non reſideat, ſi quidem poſſit conferre per quatuor menſes ordinarios? I. 738. *a.* Epiſcopus demum uti poteſt Alternativa, quando litteræ acceptationis a Datario ſunt receptæ. *ibid.* Formula acceptationis Alternativæ. *ibid.* Quænam Beneficia vigore Alternativæ libere conferantur? *ibid. b.* Ex reſtrictione Regulæ de *Alternativa* videtur factum, quod Epiſcopi in collatione Beneficiorum non debeant petere conſilium Capituli. *ibid.* In inſtitutione Alternativæ quid inſinuare voluerit Curia Romana? *ibid.* Querela Franciſci de Vargas, & ejus conſilium de imminuenda Beneficiorum collatione, quam ſibi arrogat ſummus Pontifex. *ibid.* & 739. *a.* *Ce que Van Eſpen n'a pas obſervé ſur l'Alternative.* I. 966. *b.*

AMBITIO.

Ambitio quantum dedeceat Epiſcopos? III. 133. *a. b.* Quid Synodus Sardicenſis ſtatuerit circa Epiſcopos ambientes de ſua paupere Eccleſia ad aliam ditiorem tranſire? III. 181. *b.*

AMBITUS.

Ambitus & Officiorum venalitas quanta mala in Rempublicam inducat? II. 345. *a.* Juramentum quod Leges imponunt Candidatis ad ambitum excludendum. *ibid. a. b.* Juramentum quod in eumdem finem ab omnibus ad Officium aſſumendis exigitur in Brabantia. *ibid. b.* Edicta Regia illudem ſuper ejuſdem exactione. *ibid.* & 346. *a.* Quinam illud ſine perjurio præſtare non poſſint? II. 346. *a. b.* Principis conniventia perjurium excuſare non poteſt. *ibid. b.* Neque reſtrictio mentalis. *ibid.* Juramentum quod in eumdem finem Principi præſtat Magiſtratus Lovanienſis circa collationes Officiorum ad ſe ſpectantes. *ibid.* Reſolutio trium Facultatum Academiæ Lovanienſis ſuper præſtatione horum Juramentorum. *ibid.* & 445. *& ſeqq.*

Ambitûs crimen inter & crimen Simoniæ analogia. II. 871. *a.* Vetuſtiſſimis Romanorum legibus repreſſus ambitus. *ibid.* *a. b.* Conſtantini Magni adverſus honorum nundinationem Sanctiones. *ibid. b.* Qui adverſus eamdem ſanciverint Conſtantini filii? II. 872. *a.* Quid alii Imperatores? *ibid. a. b.* 873. *a. b.* Quid jam pridem in Gallia contra eamdem Officiorum nundinationem decretum? II. 874. *a.* Quomodo a Conſtitutionibus hanc nundinam vetantibus ſenſim ſit receſſum? *ibid. a. b.* Quid in Belgio? *ibid. b.* & 875. *a. b.*

Vide, *Venalitas*, *Juramentum*, *Reſtrictio mentalis*.

AMEN.

Amen, vox Hebraica, quid ſignificet? II. 691. *b.* Quo mentis affectu *Amen* dicendum? *ibid.*

AMOR DEI.

Amor Dei neceſſitas eſt fundamentum Juris Eccleſiaſtici. I. 440. in nota. An non debuiſſet D. Van Eſpen ejuſdem amoris neceſſitatem in Sacramento Pœnitentiæ vindicare? *ibid.*

AMORTIZATIO.

Amortizatio quid proprie ſit? I. 280. *b.* Amortizationis origo? *ibid.* & 281. *a.* Quid Reges Galli & Hiſpani hac de re ſanxerint? I. 281. *a.* Diſſidium hac de re inter Sedem Apoſtolicam & Remp. Venetam. *ibid.* Hanc Pontifex interdicto Eccleſiaſtico ſubjecit. *ibid.* Cauſa Reipublicæ ſimul & Principum auctoritas propugnatur. *ibid. a. b.* A quo tempore, & qua occaſione in Belgio introducta prohibitio acquirendi bona immobilia per Manus-mortuas. I. 279. *b.* Abbates Brabantiæ illi ſe oppoſuerant, ſed ſine ſucceſſu. *ibid.* Quid ſtatuatur circa hanc rem Conſtitutione Caroli V. *ibid.* & 280. *a.* Quid moverit Carolum ad hanc edendam Conſtitutionem? I. 280. *a.* Similia quid etiam primis ſeculis ab Imperatoribus decretum fuit. I. 280. *a.* Sæpius eluſa hac de re Principum Edicta, ideoque novis ſubinde opus fuit Regiis Ordinationibus. I. 281. *b.* Quidnam juxta hanc rem maxime dolendum? *ibid.* *Edit du Roi, concernant les établiſſemens & acquiſitions des gens de main-morte, donné à Verſailles au mois d'Août 1749. regiſtré en Parlement le 2. Septembre 1749.* I. 919 *& ſuiv.* Quid de Amortizatione bonorum Eccleſiæ in Edictis Principum Belgii? I. 919. *a.* Quænam dicantur Manus-mortuæ? I. 280. *a.* Quandonam aliquid cenſeatur adſcriptum Manui-mortuæ? *ibid.*

Amortizationem quis concedere, & quinam conſentire debeant? I. 280. *b.* Sæpe adjiciuntur conditiones quibus præjudicium Privatorum evertitur. *ibid.* Non denegari ſolet amortizatio, quando Paſtoribus aut Monaſteriis de competentia non eſt proviſum. *ibid.*

Amortizatio an requiratur, dum quis pauperes certæ urbis vel Parochiæ inſtituit hæredes? I. 280. *a.* An requiratur ut quis poſſit fundare Burſas in Collegio aliquo Academico aut Seminario? *ibid.*

Amortizatio non requiritur ad hoc ut Decimæ infeudatæ revertantur ad Eccleſiam. II. 42. *a.*

Amortizata bona in Brabantia æque ſola gaudeant immunitate Eccleſiaſtica, & hujus ratio. II. 89. *b.* 90. *a.* Eadem gaudent eorum coloni. II. 90. *a.* Quare bona Eccleſiæ non amortizata non gaudeant immunitate? *ibid.*

Amortizata bona quænam in Brabantia cenſeantur? II. 195. *b.* 188. *a.* Ea ſola ſubſunt cognitioni Judicis Eccleſiaſtici adverſus Laicos. II. 196. *a.* Quid; ſi controvertatur an bona, de quibus quæſtio, vere ſint amortizata? *ibid.* Quid de ſervitutibus quæ prædiis impoſitæ ſunt? *ibid.* An Laicus actione perſonali occaſione bonorum amortizatorum coram Judice Eccleſiaſtico conveniri queat? *ibid.* Quare hodie raro cauſæ ſuper bonis amortizatis coram Judice Eccleſiaſtico tractentur? *ibid.*

AMULETUM.

Amuleta ſeu *Phylacteria*, quidnam fuerint? III. 183. *a.* De Amuletis & Phylacteriis ramiſſive. *ibid.* Quid ſtatuerit Synodus Trullana contra amuletorum præbitores? III. 416. *a.*

ANACHORETA.

Anachoretæ, Monachorum genus. III. 407. *a.* Horum meminerunt SS. Auguſtinus & Hieronymus *ibid. a. b.*

Anachoretæ dicti *Eremitæ* & *Recluſi* III. 407. *b.* Hæc vita eligenda a ſolis vere & non *ex parte* perfectis. *ibid.* Prius ſint Monachi quam Anachoretæ. *ibid.* Neceſſitas probationis admittendorum ad vitam Anachoreticam. *ibid.* & *remiſſive* Ex defectu probationis ortum genus Gyrovagorum ſeu falſorum Eremitarum. *ibid.* & 408. *a.*

ANATHEMA.

Anathema vox Græca, pro Hebræa voce uſurpata, quid ſignificet? IV. * 8. *a.* Quid per has voces *Anathema ſit*, intelligendum? *ibid.* Quare hæc vox *Anathema* jam pridem pro excommunicatione majore recepta ſit? *ibid.* Non dicebatur *Anathema*, qui in pœnam alicujus culpæ olim ſegregabatur a Communione Euchariſtica, aut ab ingreſſu Eccleſiæ, &c. *ibid.* *a. b.* Quis hodie dicatur *Anathema*? *ibid. b.* Ignota veteribus duplex excommunicationis *majoris* ſpecies: una quæ ſimpliciter excommunicatio *major*; & altera quæ *Anathema* diceretur. *ibid. b.* Hujus diſtinctionis origo, & quantum hujus occaſione a Patrum ſenſu & ſpiritu Eccleſiæ ſit receſſum? *ibid.* & 9. *a. b.*

Anathema eſt æternæ mortis damnatio, & non niſi pro *mortali* crimine imponendum. IV * 22. *a.* Non tamen pro quolibet peccato mortali. *ibid.* De formulis & ritu quibus hodie *anathema* profertur. II. 397. *b.* & *ſeqq.* IV. * 31. *b.* 32. *a. b.*

Vide, *Cenſura*, *Excommunicatio*.

ANCILLA.

Ancilla. Diſciplina hodierna Belgii circa ancillas Clericorum. I. 9. *a.* Ad ſolam monitionem Epiſcopi Paſtores eas dimittere debent. *ibid. a. b.* Quid attendere debeant Eccleſiaſtici, qui in familia ſua habent ancillas? II. 625. *a.* Quam periculoſa ſit puerorum dormitio cum ancillis in eodem lecto. II. 138. *a.*

ANDRONICUS IMP.

Andronicus Imperator, ad partes Schiſmaticorum dilabitur. IV. 123. *b.* Convocat pſeudo Synodum in qua reſcinditur unio facta ſub Gregorio X. *ibid.* & 124. *a.*

ANGARIA.

Angaria quid ſit, item perangaria? II. 85. *b.* IV. 27. *b.* 28. *a.* Clerici ab iis immunes. II. 85. *b.* Barbaro vocabulo dicuntur Corweæ. I. 761. *a.* Abbates Brabantiæ debent Duci pro juribus Advocatiæ certam quantitatem angariarum. *ibid.*

ANGELUS.

Angelorum cultus falſus & ſuperſtitioſus reprobatur tanquam ſpecies idololatriæ, & debitum cultum Chriſto detrahens. III. 182. *a.* Quot & quænam nomina Angelorum ſint in auctoritate? *ibid.* Non plus quam trium Angelorum cognoſcuntur, qui alios nominaverunt, ſub obtentu Angelorum, introduxerunt Dæmonum nomina. *ibid. b.*

Anima

ANIMA RATIONALIS.

Anima rationalis an ſit corporis humani forma? IV. 143. *a.* & *in nota.*

ANNATÆ.

Annatarum origo, & unde ſic vocatæ? I. 750. *b.* Nomen Annatæ varias ſpecies continet. *ibid.* & 751. *a.* Vocantur *commune ſervitium*, item *minuta ſervitia.* I. 751. *a.* Quare Annatæ dicantur *ſervitia communia*? I. 752. *b.* Ob taxationem Annatarum inducta eſt Regula Cancellariæ *de exprimendo vero valore.* I. 750. *b.* Quomodo taxentur Beneficia in ordine ad Annatas? I. 752. *a.* Ad quorum utilitatem Annatæ cedant? I. 224. *b.* 751. *a.* Formula, *quod proventus annui non excedant* 24. *Ducatos*, nihil aliud importat quam Beneficium ſolutioni Annatarum non eſſe ſubjectum, & unde hoc introductum? I. 752. *a.* Id locum non habet in facienda unione Beneficiorum, & quare? I. 865. *a.*

Annatarum auctor. I. 751. *a.* A quo Annatæ hodiernam formam habeant? *ibid.* Quid hodie Annatæ nomine comprehendatur? *ibid.* *b.* Quanta cautione exigatur Annatarum ſolutio? *ibid.* *b.*

Annatarum jus nullo modo probari poſſe Galli contenderunt. I. 751. *a.* Eorumdem querela contra Annatas. *ibid.* & 752. *b.* Sententia Gerſonii exponitur & probatur. I. 753. *a.* *b.* Annatas videtur habuiſſe ut ſimoniacas. *ibid.* Ea quoque fuit mens Nationis Gallicanæ, & Univerſitatis Pariſienſis. *ibid.* *a.* & 752. *a.* Quæ ſit in Galliis quorumdam J. C. opinio de Annatis? I. 751. *a* *in nota.* Rationes in gratiam Annatarum allatæ poſſunt inſufficientes videri. I. 752. *a.*

Annatarum praxis in terris proteſtantium recepta. I. 752. *in nota.* An decreto Concilii Tridentini Annatarum ſolutio vel exactio improbata? I. 801. *a.* *b.*

ANNIVERSARIUM.

Anniverſaria a quo tempore nota? I. 427. *b.* Quo ritu olim celebrata? *ibid.* & 428. *a.* In anniverſariis Monachis & Canonicis præſentibus dabatur refectio. I. 428. *a.* Ex ea in pecunias converſa diſtributiones ortæ. *ibid.* Anniverſariorum diſtributiones debentur Theologo abſenti iis horis quibus prælegit. I. 73. *b.* Non convenit, ut Paſtores eorum fundationes ſuadeant. I. 431. *b.*

Anniverſaria olim pro Fundatoribus & Benefactoribus fieri ſolebant; nec pro eorum celebratione quidquam ſpeciale aſſignabatur. I. 428. *a.* Hodie pro Celebrante, Miniſtris, & etiam Eccleſiæ Fabrica, certa ſumma relinqui ſolet. *ibid.* *a.* *b.* Qua celebritate Anniverſaria celebranda, pendet præcipue a Fundantium voluntate. *ibid.* *b.*

Anniverſaria nunc valde multiplicata; & unde? I. 428. *b.* Acceſſerunt Miſſ[illegible] multarum Fondationes. *ibid.* Fundationis Miſſæ quotidianæ meminit Alexander III. eamque nominibil reſtringit. *ibid.* Fundationes Miſſarum quotidianarum non facile admittendæ. *ibid.* Illarum celebratio injuncta uni Sacerdoti, ignota olim fuit. *ibid.* Quo tempore illa injunctio cœperit? *ibid.* & 429. *a.*

Anniverſaria & Miſſæ fundatæ frequenter admodum negligenter peraguntur. I. 430. *a.* Quæ Paſtorum circa hæc cura eſſe debeat? *ibid.* Vitandus animus mercenarius in perſolvendis Anniverſariis. *ibid.* Unde factum ut omnibus Fundationibus Miſſarum non ſatisfieri potuerit? *ibid.* *a.* *b.* Synodus Trid. dat Epiſcopis facultatem Anniverſaria & Miſſas reducendi ad minorem numerum; & quare? *ibid.* *b.* Sacerdotes privata auctoritate ea reducere non poſſunt. *ibid.* An Epiſcopi extra Synodum habeant illam facultatem? *ibid.* Decretum S. Congregationis poteſtatem Epiſcoporum reſtringens, in Belgio non receptum. I. 431. *a.* Reductiones faciendæ prævio examine, & auditis quorum intereſt. *ibid.* Quænam in Galliis circa hanc materiam obſervetur Juriſprudentia? *ibid.* *in nota.* Quid attendere debeant Epiſcopi circa reducendas aut non reducendas Anniverſariorum & Miſſarum Fundationes? *ibid.* *a.* *b.*

Vide, *Fundatio.*

Anniverſarium Dedicationis. Vide, *Dedicatio.*

ANNULUS.

Annuli tanquam ornamenti Epiſcopalis meminit Ordo Romanus, item Synodus Toletana quarta. I. 116. *b.* Serius in Gallia & Germania notum fuiſſe ſatis plauſibile eſt. *ibid.* Epiſcopi Græci Annuli uſum ignorant. *ibid.* Qua verborum formula utatur Conſecrator Epiſcopus, Annulum in digitum annularem dexteræ manus Conſecrati immittens? *ibid.*

Annuli Nuptialis benedictio & traditio. I. 571. *a.* *b.* Ejus origo & antiquitas. *ibid.* *b.* Quid myſtice ſignificet? *ibid.* Quo ritu immittatur in digitum Sponſæ? *ibid.* *a.* *b.* Qua figura hieroglyphica apud veteres Chriſtianos inſculperetur? *ibid.* *b.* Loco arrhæ annulus ſponſalitius Sponſæ datur. *ibid.*

Annulus Piſcatoris quid ſit; a quo tempore Pontifices eo utantur? I. 232. *a.* & *in nota.* Cautio quæ adhibetur contra falſitatem. I. 233. *a.* Jam pridem Pontifices in ſignandis privatis litteris Annulo Piſcatoris uſi ſunt. *ibid.*

ANNUNTIATIO.

Annuntiationis Divæ Virginis Feſtum, quando receptum? I. 643. *a.* *b.* III. 412. *a.* 413. *a.*

Vide, *Feſtum.*

ANNUS.

Annorum vitanda ſuperſtitioſa obſervatio. III. 651. *a.*

ANNUS GRATIÆ.

Annus Gratiæ quis dicatur? II. 26. *b.* Cur in variis Capitulis uſitatus? *ibid.* Pluribus rationibus improbatur. *ibid.* & 27. *a.* Laudantur Canonici S. Petri Lovanii, qui illum generose abrogarunt. II. 27. *a.* Similiter Ruremundenſes. *ibid.* Quisnam dicatur a Germanis annus Gratiæ? II. 26. *in nota.*

Vide, *Succeſſio.*

ANOMIANI.

Anomiani, quinam hæretici, & unde ſic dicti? III. 198. *a.* Iidem dicti *Eunomiani* & *Æriani.* *ibid* Horum errores. *ibid.* Condemnantur in primo Concilio Conſtantinopolitano. *ibid.*

ANSELMO.

Vide, *Antonius Anſelmo.*

ANTICRESIS.

Anticreſeos pactum damnatum. IV. 11. *a.* *b.*

ANTIMINSIA.

Antiminſia ſeu *Menſalia*, quid fuerint, & unde ſic dicta? III. 400. *a.* *b.* Græcorum antiminſiis videntur reſpondere noſtra altaria portatilia. *ibid.* *b.*

ANTIOCHENUM SCHISMA.

Antiochenum ſchiſma longum & diuturnum; & quæ ejus occaſio? III. 197. *a.* *b.*

ANTIPHONA.

Antiphona, vox Græca, quid ſignificet? II. 686. *a.* Quare quæ hodie *Antiphonæ* dicuntur, proprie hoc nomine vocari nequeant? *ibid.*

Antiphonæ, quæ hodie ſic dicitur, deſcriptio. II. 686. *a.* Ejus ſcopus & utilitas. *ibid.* *a.* *b.*

ANTONIUS ANSELMO.

Antonius Anſelmo voluminum Edictorum Brabantiæ Collector, non ſatis exacte diſcrevit Monumenta, quæ in hæc volumina congeſta ſunt. IV. 175. *b.*

APIARIUS.

Apiarius Presbyter in Africa excommunicatus a ſuo Epiſcopo Urbano. III. 296. *b.* A ſententia Epiſcopi in Synodo Provinciali probata, Apiarius appellat ad Summum Pontificem, a quo abſolvitur. *ibid.* A Zoſimo Pontifice, miſſis Legatis pro Apiario in Africam, Romam evocatur Urbanus. *ibid.* Hinc acris controverſia inter Zoſimum & Africanos *ibid.* *& ſeqq.* Appellationes tranſmarinas non paſſi ſunt Africani. III. 300. *a.* *b.* IV. * 26. *b.* *& ſeqq.*

Apiarius decipit Cœleſtinum Papam, a quo, ſicut antea a Zoſimo, benigne ſuſceptus, calumnias novas contra Africanos adornat. III. 305. *b.* Legatus denuo pro hoc vafro homine in Africam a Cœleſtino mittitur. *ibid.* Synodus congregatur. *ibid.* Legatus Pontificius Africanis moleſtus & injurius. III. 306. *a.* Poſt multas Apiarii tergiverſationes, tandem hic Presbyter in confeſſionem ſuorum criminum erumpit. *ibid.* Legatum Apoſtolicum, tanquam judicem non admittunt Africani. III. 307. *a.* Epiſtola Africanorum de negotio Apiarii abſoluto. *ibid.* *b.* Occaſione Apiarii nullum ſchiſma ortum inter Eccleſias Romanam & Africanam. III. 308. *b.*

APOCRISIARIUS.

Apocriſiarii qui & *Reſponſales* dicti ſunt, quinam olim fuerint? I. 187. *b.* 188. *a.* Huic Legatorum generi quinam hodie reſpondeant? *ibid.* *a.* *b.* Apocriſiariorum origo, officia, auctoritas? I. 187. *b.* 188. *a.* *b.*

Apocriſiarii Monialium, quinam fuerint? III. 410. *b.*

APOCRYPHA.

Apocrypha in Eccleſiis non recitanda. II. 688. *a.* *b.*

Vide, *Breviarium*, *Lectio*, *Decretum Gratiani*, *Decretales.*

APOGRAPHA.

Apographa, id eſt, *copiæ* ſeu *extracta*, fideliter facienda, & Partibus tribuenda. IV. 62. *a.*

Vide, *Sententia*, *Graphiarius*, *Notarius.*

APOLOGIA.

Apologia Z. B. Van Eſpen, qua ſe vindicat a *Palinodia*, & Bullæ Clementis VIII. *capitali corruptione.* II. 554. *& ſeqq.*

APOLLINARISTÆ.

Apollinariſtarum hæreſis anathematizatur in Concilio Conſtantinopolitano. III. 199. *b.*

APOSTATA.

Apoſtata habetur & punitur uti talis, Regularis recedens a ſuo Conventu ſine licentia Superioris in ſcripto. I. 263. *b.* Decretum Caroli V. circa Apoſtatas & eorum receptores. I. 267. *b.* Circa Monachos Apoſtatas hodierna diſciplina a priſtinis Monachorum Regulis recedit. I. 269. *b.* Quid de Apoſtaſia Clericorum & Monachorum in Synodo Calchedonenſi? III. 248. *a.* *b.*

APOSTOLI.

Apoſtoli de jure intra certum terminum peti debent, & unde ſic dicti? II. 363. *a.* Triplex eorum ſpecies. *ibid.* Qui intra tempus non petit Apoſtolos, cenſetur appellationi renuntiare. *ibid.* Quomodo hodie peti debeant? *ibid.* *a.* *b.* Judex a quo non facile recuſare poteſt Apoſtolos reverentiales. *ibid.* *b.* In Curiis ſecularibus eorum uſus deſiit. *ibid.* In Curiis Eccleſiaſticis Galliæ non ſunt neceſſarii. *ibid.*

APOSTOLUS.

Apoſtoli miſſi ſunt cum pari poteſtate ad prædicandum Evangelium. I. 126. *a. b.* & 127. *a.* Chriſtus in opere ſibi injuncto ſocios habere volens, elegit ſpecialiter duodecim Apoſtolos. I. 125. *a.* Hos miſit ſicut ipſe miſſus fuerat a Patre. *ibid.* Dedit Apoſtolis etiam poteſtatem alios mittendi. *ibid. a. b.* Apoſtoli in ſuos ſucceſſores tranſmiſerunt quæ pro regimine Eccleſiæ eſſent neceſſaria. *ibid. b.* Quæ Apoſtolis ut Epiſcopis commiſſa fuerunt, in Epiſcopos tranſmiſſa ſunt. *ibid.* Nequaquam vero Apoſtolis ut Apoſtolis; & quæ illa ſint? *ibid.*

Apoſtolorum æqualitas pluribus adſtruitur. I. 126. *a. b.* Quæ æqualitas in regimine non officit primatui S. Petri. *ibid. b.* & 127. *a.* Oſtenditur Apoſtolos ad laborandum vocatos fuiſſe. *ibid. b.*

Apoſtolos Chriſtus non miſit ad certam Eccleſiam, ſed in univerſum mundum. I. 119. *a.* Ipſi certas orbis partes ſinguli delegerunt. *ibid. b.* Apoſtoli certas Eccleſias fundabant, & his proprios Epiſcopos aſſignabant; idque non poteſtate rurſus alios ordinandi. *ibid. b.* Apoſtolorum adſcriptio certis quibuſdam locis nullam inter eos differentiam eſſentialem induxit, nec inter Epiſcopos eorum ſucceſſores. I. 130. *b.*

Apoſtoli arbitrati ſunt præcipuum munus ſuum eſſe prædicare verbum Dei. I. 138. *a.* Quare *per ſe* officium prædicandi, & per alios officium baptizandi obirent? *ibid.* Inſtantiam orationis ſuum quoque præcipuum eſſe officium crediderunt. I. 143. *b.*

Apoſtoli, Judices fidei. II. 138. Judicium ab Apoſtolis & Senioribus promuntiatum. *ibid.* In communi judicarunt Apoſtoli. *ibid.* Epiſcopi, Apoſtolorum ſucceſſores, eorum auctoritate fruuntur in condemnandis erroribus. *ibid.* & 139. *a.*

Apoſtolis olim adſcripti Canones & Conſtitutiones, de quibus vide *Canones vulgo Apoſtolorum*, & *Conſtitutiones vulgo Clementis.*

APPARITOR.

Apparitorum officium in Curiis Eccleſiaſticis. II. 192. *b.* Eorum juramentum. *ibid.* Quænam fides eorum relationibus habeatur? *ibid.* Qua pœna puniendus qui falſam relationem feciſſe probatur? *ibid.* Quæ pœna eorum qui Apparitori in executione ſui officii reſiſtunt aut injuriam inferunt? *ibid* & 293. *a.* Ubinam cognoſci poſſint plura de Apparitoribus & Nuntiis? II. 293. *a. b.*

Apparitorum munus & officium in exequendis citationibus. II. 295. *b.* & *ſeqq.* Quomodo per Apparitorem relinquenda copia Citationis, ut citatus ejus notitiam habere poſſit? II. 296. *b.*

Vide, *Citatio.*

Apparitoribus committuntur executiones Sententiarum. II. 352. *b.* Pœna in Apparitores qui muneribus corrumpi ſe ſinunt. *ibid.* In executione Sententiæ poſſunt miniſtros ſibi adjungere, auxilium Magiſtratus implorare, & quandoque manum militarem advocare. *ibid.*

APPELLATIO.

Appellationis primus effectus eſt ſuſpendere juriſdictionem Judicis a quo appellatum eſt. IV. * 308. *a.* Omnia quæ, pendente legitima appellatione, Judex attentat, ſunt ipſo jure nulla & invalida. *ibid.* Quam odioſus ſemper fuerit Appellationis contemptus. *ibid.* Datur recurſus ad Conſilia Regia adverſus violentiam Judicum Eccleſiaſticorum non deferentium legitimæ appellationi. *a. b.* Judex Regius cognoſcens de hac violentia, non cognoſcit de juſtitia Appellationis. IV. * 310. *a. b.* Sententia in contradictorio lata, ſupremus Brabantiæ Senatus declaravit quod redintegratio proviſionalis cujuſdam Pastoris locum teneret ac ſuum ſortiretur effectum, donec & quouſque in materia appellationis per Judices Eccleſiaſticos ſententia definitiva aliter foret ordinatum. IV. * 308. *b.* Refertur integrum ea de re Conſilii Brabantiæ Conſultum. IV. * 345. *a. b.*

Appellationum a Synodis Provincialibus ad ſummum Pontificem abuſus. I. 179. *a.* Hinc maxima & deploranda difficultas conſervandi aut reſtaurandi Diſciplinam Eccleſiaſticam. *ibid.* Flavianus in *Latrocinio* Epheſino condemnatus, non tam appellat ad ſummum Pontificem, quam ad Synodum *majorem*, ſive *generalem* legitime congregatam. III. 216 *b.* 217 *a.* Ipſe S. Leo tunc Papa poſtulavit eſt hujuſmodi Synodum, in qua cauſa Flaviani rurſus examinaretur. III. 210. *a. b.*

Appellatio ad ſummum Pontificem primitus erat potius reviſio quam appellatio. III. 274. *a.* & *ſeqq.* Hac appellatione ſummo Pontifici ſolum deferebatur jus decidendi an judicium latum mereretur renovari, utrum haberi ratum deberet? *ibid. b.* 271. *a. b.* Per hunc recurſum ad ſummum Pontificem non ſuſpendebatur prioris Sententiæ effectus. III. 274. *a. b.* Sic Epiſcopus a Synodo depoſitus & ad ſummum Pontificem appellans, dum renovabatur judicium, manebat depoſitus. *ibid. a.* Quid de appellationibus ad ſummum Pontificem in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 45. *a.*

Appellationum tranſmarinarum cauſa inter Zoſimum Pontificem & Africanos controverſia. III. 296. *b.* & *ſeqq.* In Concilio Africano generali recitatur Zoſimi commonitorium de Appellationibus a judiciis Africanorum ad Romanum Pontificem. III. 297. *a. b.* 298. *a.* Canones Sardicenſes in commonitorio allegati nomine Nicænorum. III. 299. *a.* Urgente Legati Zoſimi, ex Canone Sardicenſi Appellationes tranſmarinas. *ibid. a. b.* De Canonis Sardicenſis ſuppoſitione pro Nicæno, Africanorum ſuſpicio. *ibid. b.* Statuunt Patres Africani inquirendum eſſe in Canones Nicænos. *ibid.* Hac de re Africanorum literæ ad Bonifacium Zoſimi ſucceſſorem. III. 300. *a.* Presbyterorum ad tranſmarina judicia appellationem non ſunt paſſi Africani. *ibid. a. b.* Canones a Zoſimo allegati inter Nicænos non reperiuntur. III. 304 *b.* Africani ſtatuunt antiquæ ſuæ diſciplinæ inhærendum. *ibid.* Precantur Romanum Pontificem ne Appellationes Epiſcoporum admittat. III. 306. *a. b.* Inferiorum Clericorum Appellationes ex Africa a Romano Pontifice repellendæ. *ibid. b.* Statutum Synodi Nicænæ circa Appellationes. *ibid.* Cauſa agitanda ubi crimen admiſſum. *ibid.* & 307. *a.* Africani ſe conſtantiſſime oppoſuerunt Appellationibus & recurſibus ad tranſmarina judicia. III. 308. *a.* Per Canonem ſtatuunt ut *ad tranſmarina qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam ad communionem ſuſcipiatur.* III. 324. *a. b.* 325. *a.* 379 *b.* Quid præterea de tranſmarinis Appellationibus? IV. * 16. *b.* & *ſeqq.*

Appellationes Regularium præſertim a correctione Regulari omnium maxime odioſæ. I. 274 *a.* Olim incognita erat a præceptis Superiorum Appellatio. *ibid.* Facultas appellandi impedit fructum correctionis Monaſticæ *ibid.* Appellationes Regularium coercentur Decreto Concilii Lateranenſis. *ibid.* Privilegium conceſſum Ciſtercienſibus quod a Decreto Prælatorum Ordinis non liceat appellare. *ibid. b.* Aliquando per Statuta Ordinum prohibita fuit Appellatio a correctione ſub pœna excommunicationis. *ibid.* Quæ ſtatuta ſubinde probata ſunt a Senatu Regio. *ibid.* Innocentius IV. conceſſiſſe dicitur Ordini S. Benedicti, quod Superiores Appellationi deferre non debeant. *ibid.* *Comment l'usage de France veut qu'on explique ces Bulles, & à quoi il les reſtreint.* I. 955 *a.* Quibus caſibus Regularium appellationes vel recurſus ad Senatus Regios admittantur? *ibid.* & 275. *a.* In Belgio Appellatio a correctione Regulari ordinaria non admittitur. I. 275. *b.* Admittitur autem Appellatio, etiam cum effectu ſuſpenſivo, ſi Viſitatores limites viſitationis exceſſerint. I. 357. *b.*

Appellationis cauſa, ubinam in Gallia committenda ſit? II. 269 *a.*

Appellatio olim a Sententiis Epiſcoporum erat admodum rara. II. 356. *b.* Ad quos a Sententia Epiſcopi liceret inferioribus Clericis appellare? III. 314. *b.* Synodus Nicæna permiſit Sententias Epiſcoporum in Synodis examinari, idque erat ſpecies Appellationis. II. 357. *a.* A Decretis Synodorum nulla ulterius dabatur Appellatio. *ibid.* & 404 *a. b.* Canon Concilii Africani inhibens Appellationes tranſmarinas. II. 404. *b.* Inepta hujus Canonis interpolatio facta per Gratianum. *ibid.* III. 586. *a.* Tempore Gratiani receptæ erant Appellationes ad Metropolitanos, & ab his ulterius ad Sedem Apoſtolicam. II. 404. *b.*

Appellationes ſeculo nono occaſione Pſeudo-decretalium primorum Pontificum plurimum fuerunt multiplicatæ. II. 357 *a.* Quam facile in Curia Romana fuerint receptæ, & S. Bernardi aliorumque de eis querelæ? *ibid. b.* & 358. *a.* Quomodo ſenſim magis extenſa ſit appellandi libertas? II. 358. *a.* Cum quadam tamen moderatione, pro cujuſque Patriæ inveteratis moribus receptæ ſunt ad Sedem Apoſtolicam Appellationes. IV. * 18. *b.* Multiplex appellatio a Sententia Judicis Eccleſiaſtici punitionem criminum impediebat. I. 274. *b.* Plures abuſus in hanc appellationum materiam irrepſiſſe ſatis agnovit Synodus Tridentina. II 358. *b.* Patet ex omnibus quæ contra has appellationes earumque abuſus ſcripſit S. Bernardus, ipſum has appellationes non probaſſe. II. 357. *b.* An ab omnibus poſſit appellari, etiam immediate, ad ſummum Pontificem? III. 585. *b.* 586. *a.* An & qua ratione appellationes ad Pontificem in Gallia & Belgio admiſſæ? III. 586. *a.* Nimiæ in appellando libertatis abuſus unde ortus? I 61. *a.*

Appellationum licentiam reſtringere volens Concilium Tridentinum, ſanxit ut appellatio non admittatur a Sententia interlocutoria non habente vim definitivæ, aut per definitivam reparabili. II. 358. *b.* Id concordat Juri Civili, & antea cautum erat per Regulam 36. Cancellariæ, item per Concordata Gallicana *ibid.* Decretum S. Congregationis ſub Clemente VIII. eamdem licentiam reſtringens. *ibid.* & 359. *a.*

Appellatio a commonitione non operatur, ſi crimen ſit evidens. IV. 64. *a.* Quid, ſi in caſu dubio? *ibid.*

Appellationum a Sententiis interlocutoriis nimia libertas adhuc permanſit. II. 359 *a.* An liceat appellare ab interlocutoria? IV. 61. *b.* De forma appellationis ab interlocutoria, & ejus effectu, ſignanter ſi appellatum ſit ad Sedem Apoſtolicam. IV. 112. *a. b.* Hodie appellatio admittitur ab omni gravamine per Sententiam definitivam non vel etiam difficulter reparabili. II. 359. *a.* Ab admiſſione, vel non admiſſione probationum. *ibid.* A coarctatione dilationum. *ibid.* Ab indiſcreta earum conceſſione. II. 303. *a. b.* Ab aſſignatione brevioris termini in citatione. II. 359. *a.* A delatione juramenti. *ibid.* Item a prolatione Judicis ſuper competentia vel incompetentia ſui tribunalis. *ibid.* & 341. *a.* Quid de appellationibus

nibus ab electione ſeu ab alia quavis Beneficii proviſione? IV. 126. *b.* 127. *a.* Appellatio ab electione Epiſcopi fieri debet in ſcriptis, expreſſa *cauſa probabili.* IV. 129. *a.* Alias ad Sedem Apoſtolicam devolvitur. *ibid.* Quandonam ab hujuſmodi appellatione poſſit recedi? *ibid.* Ubinam hujuſmodi cauſæ devolutæ, judicandæ? *ibid.* Incommoda, quæ ex hac frequentia appellationum oriuntur. II. 359. *a.*

Appellatio admittitur toties, donec habeantur tres Sententiæ conformes, & quandonam illæ habeantur? II. 359. *a.* Quomodo intelligatur, quod de Jure Canonico non poſſit, niſi *ſecundo* ab eadem Sententia appellari? *a. b.* Interdum expectandæ ſunt quinque Sententiæ, antequam executio haberi queat. *ibid. b.* Subinde Sententia tranſit in rem judicatam, licet tantum duæ Sententiæ ſint prolatæ. *ibid.* Quandonam admittantur quatuor appellationes? *ibid.* Quando habentur tres Sententiæ conformes, Sententia mandatur executioni non obſtante quacunque oppoſitione. *ibid. b.* Nec recipi tum ſolet appellatio tanquam ab abuſu. *ibid.* & 360. *a.* *Obſervation importante ſur cela.* II. 18. *b.* In Gallia idem obtinet in ſecunda interlocutoria conformi. II. 359. *b.* Quandonam Sententiæ dicantur conformes? II. 360. *a.* Sententiarum conformitas de jure requiritur in omni appellatione. *ibid.* Huic praxi præcipue adſcribenda collapſio Juriſdictionis Eccleſiaſticæ. *ibid.*

Appellationes in Curiis Eccleſiaſticis etiam admittuntur in criminalibus, ſecus in Curiis ſecularibus. II. 360. *a.* Ratio hujus conſuetudinis Curiarum ſecularium, & an ſatis ſit fundata? *ibid. b.* Moribus hodiernis in foro ſeculari non ſolet admitti appellatio in criminalibus. *ibid.* Quouſque admittatur in Gallia in cauſis delicti privilegiati, quæ inſtruuntur per utrumque Judicem? II. 212. *b.* 213. *a.* De valore appellationum interpoſitarum, ubi de cauſa criminali agitur. IV. * 24. *in nota.*

Appellatio interponi debet ad Superiorem immediatum. II. 361. *b.* In Curiis ſecularibus non admittitur appellatio ad Superiorem, omiſſo medio. *ibid.* Appellationes, omiſſo medio, etiam Jure Canonico vetitæ. *ibid.* Jure Canonico appellationes, omiſſo medio, tantum admittuntur ad Pontificem. *ibid.* & 362. *a.* In Gallia id non admittitur. II. 362. *a.* Quid de Belgio? *ibid.* In Gallia & Belgio cauſa devoluta ad Pontificem, delegandi ſunt Judices in partibus. *ibid.* Hinc evitantur incommoda, quæ oriri poſſent ex appellatione ad Pontificem, omiſſo medio. *ibid.* Per immediatam appellationem ad ſummum Pontificem appellationes non minuuntur. *ibid. b.* Quomodo hæ appellationes in cauſis coram Pontifice deciſis non obſint ejus primatui? *ibid.*

Appellatio inter quod tempus interponenda, & quo tempore & qua forma inſinuanda? II. 362. *b.* & 363. *a.* Petendi ſunt Apoſtoli, quo tempore, quoties, & variæ eorum ſpecies? II. 363. *a. b.*

Vide, *Apoſtoli.*

Appellationi introducendæ & finiendæ quiſnam terminus Jure Canonico præfixus? II. 363. *b.* *En France il n'y a point d'Ordonnances ni d'uſages generaux qui fixent le temps dans lequel il faut relever l'appel.* II. 19. *a.* *Dans quel terme il faut le relever dans les Cours ſuperieures & dans les Juſtices ſubalternes.* ibid.

Appellatio quo tempore coram Judice ſuperiori introducenda? II. 363. *b.*

Vide, *Fatalia.*

Appellatio duplex; judicialis, & extrajudicialis. II. 362. *in nota.*

Appellanti præfigendus terminus, intra quem appellationem proſequatur. IV. 64. *a.* Quomodo ei ſatisfiat? *ibid.* Quid faciendum termino elapſo? *ibid. a. b.*

Appellationum inſtantiæ moribus hodiernis ſunt perpetuæ. II. 364. *a.* Ut Judex a quo procedere poſſit ad executionem, debet per eum appellatio declarari deſerta, prævia cauſæ cognitione. II. 365. *a.* Quomodo probetur appellationis deſertio? *ibid.* Effectus deſertæ appellationis. *ibid. a. b.*

Appellans malitioſe, ad eum a quo appellavit remittendus. IV. 64. *b.*

Appellatione pendente, an nova facta allegari poſſint? II. 365. *a.* Appellans tenetur acta primæ inſtantiæ inferre ad Judicem appellationis. *ibid.* Pœna Notarii vel Judicis copiam illorum denegantis. *ibid. b.* Appellatione pendente, ſi quid innovatum fuerit a Judice, *a quo*, ante omnia per Judicem, *ad quem* debet revocari tanquam attentatum. II. 366. *a.*

Vide, *Attentatum.*

Appellationis effectus duplex, devolutivus, & ſuſpenſivus. II. 366. *b.* Effectus ſuſpenſivus nonnullis appellationibus nominatim ſubſtractus. *ibid.*

Appellationis ordinarius effectus eſt ſuſpendere executionem Sententiæ. II. 366. *b.* IV. * 24. *b.* Denegatur hic effectus appellationi in cauſa correctionis Regularis. II. 367. *a.* I. 274. IV. 18. *b.* Denegatur quoque appellationi a Statutis reformationis. I. 339. & a mera correctione. IV. 64. *b.* Item Clericis in cauſa viſitationis & correctionis legitimæ. II. 367. *a.* I. 154. *a.* In iis tamen appellatio habet effectum devolutivum. II. 367. *a. b.* Si Prælatus juridice proceſſerit, etiam habebit effectum ſuſpenſivum. *ibid. b.* & I. 154. *b.* Ideo dum a correctione appellatur, debet exprimi cauſa gravaminis & exceſſus. II. 367. *b.* Decretum S. Congregationis Regularium adverſus Regulares temere ad Romanam Curiam appellantes. *ibid.*

Appellatio a Sententia lata excommunicationis non habet effectum ſuſpenſivum & quare? II. 367. *b.* 368. *a.* IV. * 43. *a. b.* Ea non obſtante, procedi poteſt ad denuntiationem. II. 368. *a.* Quare ab excommunicatione lata, non detur appellatio cum effectu ſuſpenſivo? *ibid.* Ab excommunicatione nondum abſolute inflicta appellari poteſt cum effectu ſuſpenſivo. *ibid.* IV. * 43. *b.* Cur appellatio a Cenſura duntaxat *comminata* operetur effectum ſuſpenſivum? IV. * 44. *a.* Cenſuræ quæ, non obſtante appellatione legitime interpoſita, feruntur, non tantum injuſtæ, ſed prorſus & invalidæ reputantur. IV. * 24. *b.* Tales Cenſuræ judiciali retractatione non indigent, nec abſolutionem requirunt. *ibid.* & 25. *a.* Unde nullitas talium Cenſurarum? IV * 44. *a.* Quid ſi interponatur appellatio a monitionibus, ab actionibus cauſæ, &c. *ibid.* *in nota.*

Appellationes cum effectu ſuſpenſivo varia Tribunalia in Belgio non admittunt. II. 368. *a.* Inter ea eſt Tribunal quinque Judicum Univerſitatis Lovanienſis, dum eorum ſententia eſt conformis ſententiæ Rectoris. *ibid.* Variæ cauſæ in quibus appellationem cum effectu ſuſpenſivo non admittunt Curiæ Eccleſiaſticæ Provinciæ Mechlinienſis. *ibid. b.* Quid de cauſis beneficialibus? *ibid.* An per leges admittatur appellatio a ſententia Arbitri? II. 276. *b.* 277. *a.* III. 586. *b.* 587. *a.*

Appellatio admittitur a ſententia Arbitrorum Juris, qui aſſumuntur in cauſa recuſationis. II. 375. *a.*

Appellatio ab electis Judicibus non admittenda. III. 366. *b.* 367. *a.* 369. *a.*

Appellationem & id omne a quo provocatum eſt, reſcindere non poſſunt Officiales, nec ipſi Metropolitani ſive Primitiales. II. 349. *in nota.* Ad ſupremam tantum Curiam in Galliis ſpectat annullare appellationem. *ibid.*

Appellandi cauſæ quando exprimendæ? IV. 61. *b.* Exceptio. *ibid.*

Vide, *Reformatio*, *Reviſio*, *Recurſus*, *Arbiter*, *Reductio.*

Appellat Guillelmus de Pleſſiaco ad Concilium generale. IV. 97. *b.* Appellationi conſentiunt Prælati Galliæ, ipſique appellant. *ibid.* & 98. *a.* Clerus & Magiſtratus appellationi adhærent. IV. 98. *a.* Legatus Frederici II. Imperatoris a Concilio generali Lugdunenſi appellat ad Concilium generalius. IV. 101. *a.* Michael Ceſenas Ordinis Fratrum Minorum Miniſter generalis appellat a Pontifice ejuſque Conſtitutionibus ad Eccleſiam univerſam. IV. 155. *b.* 156. *a.* Lodovicus Bavarus appellat a Pontifice ad futurum Concilium generale. IV. 158. *b.*

Vide, *Cenſura*, *Excommunicatio.*

APPELLATIO TANQUAM AB ABUSU.

Appellatio ab abuſu, ſpecies provocationis a communi appellatione plurimum recedens, in Gallia hodie uſitatiſſima eſt. II. 371. *a.* Ejus origo & progreſſus. *ibid. a. b.* Quid *abuſus* in hac materia, & quandonam huic appellationi detur locus? *ibid. b.* Formula hujus appellationis præcipue complectitur *abuſum*, quem Judex Eccleſiaſticus committit. *ibid. a.* Hæc ſpecies appellationis vix ante ſeculum XVI. *in nota ibid.* Quomodo appellatio *ab abuſu* invaluerit? *ibid. b.* Quando primum nota fuerit? *ibid. in nota.* Inſtituitur directe adverſus Decreta Epiſcoporum; ſed ſi ſint Reſcripta Romana, adverſus eorum executionem, & hujus ratio. *ibid. b.* 372. *a.* Hæ appellationes tantum inſtituendæ & recipiendæ, ubi abuſus eſt *notorius*. II. 372. *a.* Admitti non debent, niſi in cauſis arduis, & ubi Publici intereſt. *ibid. b.* In his cauſis ſemper intervenit Procurator Regius, & quare? *ibid.*

Abuſus ſemel formatus ſemper durat. II. 372. *b.* Lapſus Fatalium non reddit hanc appellationem deſertam reſpectu Procuratoris Regii. II. 373. *a.* An admittatur hæc appellatio adverſus tres Sententias conformes? *ibid.* Non inſtituitur niſi coram ſupremis Curiis. *ibid.*

Appellatione hac inſtituta ligantur manus Judicis, *a quo.* II. 373. *a.* Excipiuntur Decreta correctionis & viſitationis. *ibid. a. b.* & 374. *a.* Decreta viſitationis quoad Officium divinum & diſciplinam Eccleſiaſticam nequidem patiuntur effectum devolutivum. *ibid.* & 373. *in nota.* Idem obtinet in Belgio & Hiſpania. II. 374. *a.* Ubinam reperiatur argumentum de hac appellatione clare tractatum ad normam Juriſprudentiæ Gallicanæ? IV. * 310. & 311. *in nota.* Quidnam optandum ut a Judicibus in cauſa *appellationis ex abuſu Cenſurarum* diligenter obſervetur? IV. * 323. *in nota.* *Ce qu'il y a de particulier au Droit François dans ce qui concerne l'appel comme d'abus.* II. 19. *b.*

Appellatio hæc fere coincidit cum recurſu ad Tribunalia Regia in caſu violentiæ, item & retentione litterarum Apoſtolicarum, quarum uſus in Hiſpania. II. 374. *a.* Idem eſt de remedio caſſationis & denegatione Placeti, quorum uſus in Belgio. *ibid.*

Vide, *Caſſatio*, *Senatus Regius*, *Recurſus*,

APPREHENSIO CORPORIS.

Apprehenſio perſonæ notabilis qualitatis non decernenda, niſi communicatione facta Epiſcopo aut Vicario ejus. II. 327. *a.*

317. *a*. Non decernenda, ubi non de ſuga timetur. *ibid.* nequedum agitur duntaxat de pœna pecuniaria, & Reus offert cautionem ſufficientem. *ibid.* *Quels ſont les uſages de France dans ce qui concerne les Décrets de priſe de corps.* II. 15. *b.*
Vide, *Carcer.*

APPROBATIO.

Approbatio Regularium in Concilio Trid. multam materiam concertationum dedit. I. 141. *a. b.* Hac occaſione facta eſt aliqua diſtinctio inter Regulares concionantes in *Eccleſiis ſuorum Ordinum*, & concionantes in *Eccleſiis non ſuorum Ordinum. ibid. b.* Hoc Decretum nonnullis e Patribus Tridentinis multum diſplicuit; & quare? *ibid.* Vehemens hac de re Epiſcopi Feſulani oratio. *ibid.* Contendit Antiſtes ille, nec in Monaſteriis *ſuorum Ordinum* permittendum eſſe Regularibus ſine licentia Epiſcoporum concionari. *ibid.* Regulares non poſſunt concionari extra Eccleſias Ordinum ſuorum ſine expreſſa approbatione Epiſcopi in ſcriptis. *ibid. b.* Nec in Eccleſiis ſuorum Ordinum, ſine petita benedictione ejuſdem: nec poſſunt uſquam, eo contradicente, etiam non dicta cauſa. I. 142. *a.* Quando data intelligatur tacita Approbatio? *ibid. a. b.* S. Carolus ſtatuit ne Parochus patiatur Regularem prædicare in Eccleſiis ſuorum Ordinum intra limites ſuæ Parochiæ, niſi ex ſcripto teſtimonio conſtet, eos benedictionem ab Epiſcopo petiiſſe. *ibid. a.* Synodus Bituricenſis requirit licentiam Epiſcopi, ut Regulares concionari poſſint in Eccleſiis ſuorum Ordinum. *ibid. b.* Approbatio, ſeu facultas concionandi data Secularibus aut Regularibus non habentibus Beneficia Curata, poteſt pro arbitrio Epiſcopi reſtringi ac etiam revocari. *ibid.* Paſtores in Eccleſiis ſuis neminem prædicare permittere poſſunt, niſi de approbatione in ſcriptis docuerit. *ibid. b.* Propoſitio, quæ Judicibus Regiis attribuit poteſtatem approbandi Concionatores in defectum Epiſcopi, cenſurata. *ibid.* & 143. *a.*

Approbatio ad audiendum Confeſſiones non requiritur in obtinentibus Beneficium Parochiale. I. 462. *b.* Quinam cenſeantur tale obtinere? *ibid.* An Parochus vel alius obtinens Beneficium Parochiale poſſit extra ſuam Parochiam audire Confeſſiones, ſine alia approbatione quam licentia Parochi. I. 463. *a.* Vi conſuetudinis Parochi ſine ſpeciali Epiſcopi approbatione excipiunt Confeſſiones extra Parochiam; & in quo hæc conſuetudo fundata? *ibid.* Etiam in quibuſdam Eccleſiis Parochi unius Diœceſis poſſunt ſine ſpeciali Epiſcopi approbatione Confeſſiones excipere in alia Diœceſi. *ibid. a. b.* Ante Concilium Trid. ſola Parochi licentia ſufficiebat. *ibid. b.* Nunc abſolute requiritur approbatio Epiſcopi, nec ſufficit quod etiam injuſtiſſime denegetur. I. 464. *a.* Seculares & Regulares in hoc æquiparantur. *ibid.* II. 855. *a.* & *ſeqq.* Sine ea nec in locis exemptis poteſt quis audire Confeſſiones. I. 463. *b.* 464. *a.*

Approbatio unius Epiſcopi nihil operatur in alia Diœceſi. I. 463. *b.* Propoſitio contrarium aſſerens cenſurata. *ibid.* Presbyter quantumvis doctus & capax, non poteſt excipere Confeſſiones, niſi ipſe approbatus. I. 464. *a.*

Approbationem limitare Epiſcopi poſſunt ad tempus, vel tantum ſub quacumque reſtrictione concedere. I. 464. *a.* Contraria aſſertio cenſurata. *ibid.* In Italia & Romæ nulli Regulari conceditur Approbatio niſi ad tempus, idque limitatum cupit Conventus Cleri Gallicani. *ibid.* Epiſcopi poſſunt eam reſtringere ad certas perſonas. *ibid. b.* Item ad certa loca. I. 465. *a.* Poſſunt pro libitu illam approbationem non ſolum reſtringere & modificare, ſed etiam ſuſpendere & revocare. II. 856. *a.* & *ſeqq.* Propoſitiones contrariæ a Clero Gallicano & a ſacra Facultate Pariſienſi damnatæ. II. 857. *a.* 858. *in nota.*

Approbatus generaliter, non cenſetur approbatus pro Monialibus. I. 464. *b.* Regulares non poſſunt ſine approbatione Epiſcopi excipere Confeſſiones Monialium, etiam Regularibus ſubjectarum. *ibid.* An Regularis approbatus ad audiendas Confeſſiones Monialium unius Monaſterii, poſſit vigore ejus approbationis excipere Confeſſiones alterius? *ibid.*

Approbationem, etiam Regularibus conceſſam, Epiſcopus poteſt revocare. I. 465. *a. b.* Utrum poſſit pro nutu revocare approbationem Vice Paſtorum, ut aliorum Presbyterorum? *ibid. b.* In Gallia auctoritas Epiſcoporum quoad Approbationes Confeſſariorum ejuſque reſtrictiones ſpeciali decreto Regio roborata? *ibid.*

AQUA.

Aquæ frigidæ purgationis frequens mentio apud Auctores noni ſeculi & ſequentium. II. 335. *a.* Quare hæc purgatio dicta *Judicium*; qui in hoc Judicio innocentes, & qui nocentes judicarentur? *ibid.* Quo ritu fieret hæc purgatio? *ibid. a. b.* Orationes ſpecialiter fiebant, ut Deus *veritatem* in hac purgatione *manifeſtare* dignaretur. *ibid.. a.* Quo ritu homines in aquam projicerentur? *ibid. b.* Indicantur Auctores referentes ritus exorciſmos & orationes, quæ in hac purgatione adhiberi ſolebant. *ibid.*

Aquæ ferventis purgatio deſcribitur. II. 336. *a.* Cur manus, poſtquam in aquam ferventem miſſa fuerat, involveretur ſub ſigillo Judicis? *ibid.* *Arrêt: qui défendent d'uſer de preuve par eau en jugeant les Procès criminels des accuſés de ſortilége*, II. 11. *b.*

Vide, *Purgatio vulgaris.*

Aqua miſcenda vino in Sacrificio contra Hydroparaſtatas & Encratitas. III. 401. *b.* 402. *a.* Hic ritus confirmatur ex Liturgiis antiquis, & Patrum teſtimoniis. III. 401. *a. b.* Myſticæ hujus ritus ſignificationes. *ibid. b.* & 401. *a.* Antiquitas hujus ritus. III. 402. *a.* Aquæ admiſtio in calice an ſit neceſſaria? *ibid.* Permiſtio aquæ cum vino conſecrando videtur eſſe tantum Juris Eccleſiaſtici. *ibid. in nota.*

AQUA BENEDICTA.

Aqua benedicta uſitata in Dedicatione Eccleſiæ: a quo tempore, & ejus ratio? I. 629. *a. b.* Item in reconciliatione Eccleſiæ pollutæ. I. 632. *b.* Unde factum, quod ejus aſperſio inter Jura honorifica computetur? I. 778. *b.* 779. *a.* Quo ratione Toparchis danda? I. 779. *a.* Prohibetur porrectio Aſpergilli cujuſcumque conditionis perſonis, niſi ſoli Epiſcopo. *ibid.* Epiſcopi in Gallia & in Belgio Patronis ſe oppoſuerunt, volentibus ſibi porrigi Aſpergillum. *ibid.* Hac de re Archiepiſcopi Mechlinienſis Decretum. I. 942. Circa hanc materiam plurima quæ operæ pretium eſt legere. *ibid. in nota.* Ratio ob quam non convenit Laicis tradi Aſpergillum. I. 779. *a.* Aquæ benedictæ aſperſio eſt ſpecies Benedictionis. *ibid.* Unde Aſpergilli porrectio competat Epiſcopo? *ibid.* Quid de benedictione Aquæ ſale conſperſæ apud Græcienſem? III. 675. *b.*

ARBITER, ARBITRATUS.

Arbiter quid, & quotupliciter accipiatur? II. 172. *b.* Unde dictus Compromiſſarius & Receptus? *ibid.* Ejus auctoritas dependet a compromiſſo, nec illud egredi poteſt. *ibid.* An coram eo poſſit inſtitui reconventio? *ibid.* De quibus Arbiter poſſit cognoſcere? *ibid.* & 173. *a.* Non poteſt procedere, niſi conſtet de compromiſſo. II. 175. *a.* An ejus ſententia ſine prævio compromiſſo per ſubſequentem conſenſum poſſit validari? *ibid.* Si in plures ſit compromiſſum, uno abſente, an reliqui poſſint procedere? *ibid.* Arbiter & Arbitrator in quonam differant? II. 274. *a.* Cur hodie plerumque compromittatur ſub hac formula, in *Arbitrum & Arbitratorem? ibid. b.*

Arbitri ſententia de Jure provocationem non admittit? II. 175. *b.* III. 316. *a.* 586. *b.* 587. *a.* Hodie tamen admittitur, & vocatur reductio. II. 175. *a.* III. 587. *in nota.* Coram quo, & qua forma, & intra quod tempus inſtituenda, & quis ejus effectus? II. 275. *a.* In Brabantia coram Senatu Brabantiæ inſtituenda, idque intra 20. dies, alias non habet effectum ſuſpenſivum. *ibid. b.* Si in compromiſſo reductioni ſit renuntiatum, adverſus hoc datur reſtitutio. *ibid.* Ob facilem admiſſionem reductionum compromiſſa ſolent eſſe ſine effectu. *ibid.* Quid faciendum ut arbitrales Sententiæ ſortiantur effectum? *ibid.* Quid circa Arbitratum Laicorum in cauſis Eccleſiaſticis Concilium Lateranenſe quartum ſtatuerit? IV. 62. *b.*

Arbiter Juris cur ſic dictus? II. 375. *a.* Judice recuſato ex cauſa ſuſpicionis aſſumuntur Arbitri ut de cauſa ſuſpicionis judicent, & quomodo eligantur? *ibid.* More judiciario procedunt, & ab eorum ſententia datur appellatio. *ibid.* Judex recuſatus poteſt eis præſcribere terminum intra quem debent procedere ad terminationem cauſæ. *ibid.* IV 63. *b.* De termino Arbitris Juris in cauſa recuſationis electis per Judicem recuſatum præfigendo. IV. 110. *b.* Quid, ſi duo electi Arbitri nequiverint in unam concordem ſententiam? IV. 63. *b.* *Ce qu'il faut conſulter touchant les uſages de France au ſujet des Arbitres en matière Eccléſiaſtique.* II. 13. *a.*

Vide, *Compromiſſum.*

ARBITRATOR.

Arbitrator non eſt proprie Arbiter, nec forma judiciali procedit. II. 270. *a.* Judices ſe interponentes ut Arbitratores agunt tantum partes amicabilium Compoſitorum. *ibid. a. b.*

Vide, *Arbiter.*

ARBORES.

Arbores a Gentilibus ſuperſtitioſe cultæ. III. 355. *b.*

ARCHIDIACONUS.

Archidiaconus primus Epiſcopi eſt Miniſter. I. 73. *b.* Aſſumendus in Archidiaconum debet eſſe Diaconus. III. 564. *a.* Erat olim generalis Epiſcopi Vicarius. I. 74. *a.* Qua ratione adhuc ſic dicatur? I. 76. *b.* & 77. *a.* Qualis & quanta olim Archidiaconorum auctoritas? I. 74. *a.* Eorum auctoritas etiam ad Presbyteros extendebatur. *ibid.* Imo & ad Archipresbyteros. *ibid. a. b.* Unde illa diſciplina inducta fuerit? *ibid. b.* Decani rurales Jure communi ab Archidiacono & ab Epiſcopo olim dependebant; ſecus hodie. I. 76. *a.* Præcipui ſolebant eſſe Adminiſtratores bonorum Eccleſiaſticorum. I. 658. *b.* II. 104. *a.* Inde ortum Jus deportus, quod in multis Eccleſiis ipſis competit. II. 104. *a.* Eorum auctoritas olim vicaria, quomodo ſenſim facta ſit ordinaria? I. 74. *b.* II. 161. Interdum habuerunt Juriſdictionem Fori contentioſi. *ibid.* Eorum poteſtas multum reſtricta. I. 75. *a.* Qualis ſit in pleriſque Eccleſiis? *ibid.* Diſtinguenda quæ facit Archidiaconus jure proprio; ab iis, quæ agit tanquam Officialis Epiſcopi. *ibid. a. b.* In nonnullis Eccleſiis adhuc hodie ampliſſima eſt Archidiaconorum Juriſdictio. *ibid.* & 76. *a. b.* Varia hujus rei exempla. *ibid.* Quidquid Archidiacono competit jure ordinario. *b.* A quo tempore Archidiaconorum vices habere cœperint Officiales? II. 162. *b.* 154. *a.*

Archidiaconi olim tenebant Synodos quibus præerant, & quid in his Synodis præcipue tractaretur? II. 815. *a.*

Archi-

Archidiaconi removeri non poſſunt ad libitum Epiſcopi. IV.* 599. *a.* Quo fundamento innitatur Archidiaconorum inamovibilitas? *ibid.* Unde deducant Canoniſtæ, Archidiaconum functiones ſui muneris exercere jure proprio? *ibid.*

Archidiaconorum eſt Ordinandos præſentare Epiſcopo. I. 75. *b.* Examini ad Ordines & Beneficia jure ſuo interveniunt. *ibid.* An poſſint præſentare Ordinandos, quos neſciunt dignos, imo putant indignos; modo Epiſcopus eos judicet dignos? I. 77. *a.*

Archidiaconus jus habet viſitandi totam Diœceſim. I. 75. *b.* De quibus in viſitatione ſua teneatur inquirere? *ibid.* & 76. *a.* An poſt Concilium Trid. ſine conſenſu Epiſcopi poſſit viſitare? I. 75. *b.* Conſenſum ſuum Epiſcopus facile negare non debet. *ibid.* & 76. *a.*

Archidiacono de Jure communi competit inſtitutio corporalis Beneficiatorum, & de conſuetudine inſtitutio Tituli collativa. I. 76. *a.* Quandonam jure proprio, & quandonam delegato? I. 718. *a.* Quomodo hoc jus ad eos devenerit? I. 795. *a.* Debent ad minus eſſe licentiati in Theologia vel Jure Canonico, & in Belgio debent aſſumi ex Canonicis Graduatis. I. 77. *a.*

Archidiaconus Archipreſbytero ſuperior. III. 549. *b.* Redarguitur dominatio Archidiaconorum in Preſbyteros Parochianos. III. 575. *b.* *Obſervations importantes à ajoûter à ce que Van Eſpen dit de la dignité de l'Archidiacre.* I. 950. *b.* 951. *a.*

ARCHIEPISCOPUS.

Vide, *Metropolitanus.*

ARCHIPRESBYTER.

Archipreſbyterorum inſtitutio in Eccleſia eſt antiqua. I. 37. *a. b.* Archipreſbyteri rurales unde ſic dicti? *ibid. b.* Qui in Archipreſbyteros ſeu Decanos eligendi? I. 39. *a* 40. *b.* Aſſumendus in Archipreſbyterum debet eſſe Preſbyter. III. 564. *a.* Archipreſbyterorum electio & deſtitutio olim ad Epiſcopum & Archidiaconum ſpectabant, nunc ad ſolum Epiſcopum. I. 38. *a.* Ab ejus arbitrio unice nunc illorum functiones dependent. *ibid.* Archipreſbyteratus hodie nulli Beneficio aut determinatæ Eccleſiæ in Belgio annexus. *ibid.*

Archipreſbyteri Paſtores ſunt Paſtorum. I. 38. *a.* 39. *b.* 40. *b.* Nequaquam tamen habendi ſunt ut *Ordinarii* reſpectu illorum. *ibid. a. b.* Ipſis Sacramenta adminiſtrant, & pro illis Officium funebre perſolvunt. I. 40 *b* 41. *a.* Paſtores tenentur Archipreſbytero annue confiteri tanquam proprio Sacerdoti. I. 456. *a.* Archipreſbyteri tenentur ad reſidentiam perſonalem. I. 38. *b.* Paſtoribus invigilare, & de vita & moribus ſolliciti eſſe debent. *ibid. b.* 39. *a.* Dum expedire judicaverint, poſſunt Paſtores ſui diſtrictus convocare. I. 40. *a.* Annuatim cum Epiſcopo convenire debent. *ibid. b.* De quibus in hac Congregatione tractandum? *ibid. a. b.* Jus habent viſitandi Parochias ſui diſtrictus. I. 40. *b.* Quoties id facere debeant, & de quibus teneantur inquirere? *ibid.* Paſtores & Beneficiatos in poſſeſſionem introducunt. I. 41. *a.* Jus habent interveniendi computibus Fabricæ, Hoſpitalium, Monaſteriorum, &c. *ibid.* Quæ obſervanda a Decanis circa uſum ſuorum Jurium *ibid. b.* *Supplément concernant les Archiprêtres & les Doyens ruraux de France, dont Van Eſpen ne dit rien.* I. 950. *a.* *Le titre de Van Eſpen ne laiſſe pas d'être utile pour la France*, ibid. *Il y a en France des Archiprêtres en titre hors des Cathédrales.* ibid

Archipreſbyter Archidiacono ſubjicitur; & quæ hujus ſubjectionis occaſio? III. 549. *b.* *Où on trouve ce que Van Eſpen a omis touchant la dignité d'Archiprêtre.* I. 950. *a.*

ARCHIPRESBYTER CATHEDRALIS.

Archipreſbyteri Cathedralis dignitas & officium multum pendet a conſuetudine. I. 77. *a.* Dictus Archipreſbyter Urbicus ſive Urbicerius. *ibid.* Ejus officia de Jure communi. *ibid. a. b.* Ejus officia de conſuetudine. *ibid. b.* Idem pene Jus competit huic Archipreſbytero jure proprio, quod Decanus ruralibus jure delegato. *ibid.* In Belgio ex Graduatis aſſumendus. *ibid* Eſt proprius Sacerdos eliorum Archipreſbyterorum, qui tenentur ei, uti tali, ad minus ſemel in anno confiteri. I. 456. *a.*

ARCHIVUM.

Archiva ſeu *Chartophylacia*, ad quid ordinata? I. 33. *a.* Decreta Synodorum & Edicta Principum circa diligentem cuſtodiam Archivorum. *ibid.* Quid obſervandum, dum aliqua documenta inde extrahuntur? *ibid* Monumenta Fundationum & Beneficiorum conſervanda in Archivis Epiſcopi vel Capitulorum quibus ſubſunt. I. 33. *a.* De cuſtodia Regiſtrorum Parochialium in Archivis. II. 573. *a.*

Archivi ſeu *Chartophylacis* Patriarchæ Conſtantinopolitani quis cuſtos, & quid in hoc Archivo reconderetur? III. 460. *a.*

Archivum publicum ex quo etiam ſcripturæ minus ſolemnes ſunt extractæ, facit plenam fidem illis adhibendam. II. 316. *b.* Archiva publica quænam dicantur? *ibid.*

ARIUS ET ARIANA HÆRESIS.

Arius quis fuerit, & a quo ſacros Ordines ſuſceperit? III. 94. *a.* Arii ingenium & vaſtities. *ibid. a. b.* Diſcordias ſeminat, & incipit hæreſeos venenum evomere. *ibid. b.* S. Alexander Alexandrinus Epiſcopus Arium, bonitate haud correctum, a Preſbyteri gradu deponit. *ibid.* & 95. *a.*

Arii dogmata quæ fuerint? III. 95. *a.* Quinam fuerint Arianæ hæreſeos fautores? *ibid. a. b.* Quam cito late greſſa ſit hæc hæreſis? *ibid. b.* Zelus S. Alexandri contra Arianos. *ibid.* & 95. *a.* Oſius Cordubenſis a Conſtantino miſſus Alexandriam ad diſſidia componenda, re infecta, revertitur. *ibid. a. b.* Conſtantinus Imperator Synodum convocat apud Nicæam urbem Bithyniæ. *ibid. b.* 96. *b. & ſeqq.* In hac Synodo diſceptatum ſuper dogmata Arii; ejuſque errores damnati. III. 98. *a. b.* Arii liber prohibitus & igne combuſtus. *ibid. b.* & 99. *a.* Ipſe & ejus aſſeclæ anathematizati, & in exilium miſſi. III. 100. *b.*

Vide, *Concilium Nicænum.*

Ariani unde dicti *Eunomiani* ſive *Anomiani* & *Eudoxiani*? III. 98. *a. b.*

Vide, *Euſebiani*, *S. Athanaſius.*

ARMA.

Arma Clericorum, fletus, lacrymæ, orationes. III. 639. *b.* Etſi ad bonum mali cogi poſſint, nequaquam tamen Clericis licitum eſt eum in finem arma arripere. *ibid.* Poſſunt tamen Clerici alios hortari ut ad oppreſſorum defenſionem arma arripiant. *ibid.* & 640. *a.*

ARMENI.

Armenos redarguit Synodus Trullana, quod vinum in ſacra menſa tantum offerebant, aquam illi non miſcentes. III. 400. *b. & ſeqq.* Canon hujus Synodi contra eoſdem Armenos qui volebant eos ſolos in Clerum aſſumi, qui eſſent ex genere Sacerdotali. III. 402. *a. b.*

ARRESTATIO.

Arreſtatio cadaverum, quæ per limites Parochiæ tranſvehuntur, improbatur. II. 142. *b.* 161. *a.* Unde veriſimiliter mos iſte originem habuerit? II. 161. *a.*

ARRESTUM.

Arreſtum injectum per Judicem ſecularem in penſionem Eccleſiaſticam Clerico debitam, nullum eſt. II. 156. *a.* Quid attendendum ut de Arreſtorum auctoritate ſtatuatur? I. Vid. le Supplement pag. 19.

ARSACIDÆ.

Arſacidæ, homicidarum genus. IV. 112. *b.* 113. *a.*

Vide, *Aſſaſſini.*

ARTHURUS.

Arthurum inter & Joannem vulgo *Sine Terra* vocatum, contentio de regno Angliæ. IV. 84. *a.* Joannes fertur occidiſſe Arthurum. *ibid. a. b.*

ARUSPEX.

Aruſpex ſeu *Auſpex*, quid fuerit? II. 648. Lex Conſtantii contra Aruſpices & alios Divinatores. *ibid.*

Vide, *Sortilegium.*

ASCETÆ.

Aſcetarum & Monachorum nulla eſt differentia. III. 427. *a.*

ASCETERIÆ.

Aſceteriæ, quænam mulieres ſic dictæ; & quod earum officium? II. 157. *a.*

ASSASSINI.

Aſſaſſini generaliter dicuntur, qui pecunia aliave re pretio æſtimabili accepta, *proditorie* Chriſtianos occidunt aut occidi mandant. IV. 113. *a.* Unde dicti *Arſacidæ*? IV. 112. *b.* Quinam fuerint olim? *ibid.* Pœna in Aſſaſſinos. *ibid.* & 113 *a.* Frigida quorundam Leguleiorum in *Aſſaſſini* voce interpretanda argutatio. IV.* 89. *in nota.*

ASSESSOR.

Aſſeſſorum apud Romanos origo, dignitas, privilegia, & ſtipendia. II. 276. *b.* Dicti fuerunt Conſiliarii. II. 277. *a.* Hodie Aſſeſſores Principum conſtituunt eorum Conſilia & Parlamenta. *ibid.* Magiſtratus minores in Brabantia juxta Juriſperitorum judicium pronuntiare tenentur. *ibid. a. b.*

Aſſeſſorem Judices Apoſtolici, ſi non ſint Graduati in Jure, aſſumere tenentur, ubi requiratur ab altera Partium, & juxta ejus relationem judicare II. 278. *a.* Abuſus in aſſumendis Aſſeſſoribus Decreto Bonifacii VIII. reprobatus. II. 277. *b.* Quis dicatur Aſſeſſor in hoc Bonifacii Decreto? *ibid.* & 278. *a.* Bonifacius vetat aſſumi Aſſeſſorem a Judice, niſi eo indigeat. II. 278. *a.* Poteſt tamen aſſumere, modo id fiat ſine gravamine Partis. *ibid.* Quandonam Judex cenſeatur fraudulenter aſſumere Aſſeſſorem ex mente Bonifacii? *ibid.* Rationes ob quas Judex poteſt aſſumere Aſſeſſorem vel plures ad onus Partium. *ibid.* An Judex indigeat Aſſeſſore, vel non indigeat, Bonifacius relinquit conſcientiæ ipſius Judicis. *ibid.* Unde hodie Judices de cauſa aſſumendi Aſſeſſorem nulli niſi Deo rationem reddere debent. *ibid. a. b.* Poteſt recuſari Aſſeſſor tanquam ſuſpectus. *ibid. b.* Convenit ut Judex per ſe examini cauſæ interſit, tametſi Aſſeſſore utatur. II. 279. *a.*

Aſſeſſori debetur ſalarium ad onus Partium. II. 278. *a.* Quid hodie obtineat circa ſalaria Aſſeſſoris? *ibid.* *Uſages de France au ſujet des Aſſeſſeurs employés dans toutes les Officialités du Royaume.* II, 83. *a.*

ASSESSOR S. OFFICII.

Aſſeſſoris S. Officii munus. I. 207. *a b.* Facit relationem Sanctiſſimo reſolutionum ſacræ Congregationis. *ibid.*

Digitized by Google

ASSUMPTIO BEATÆ VIRGINIS.

Aſſumptionis beatæ Virginis Feſtum quando celebrari cœperit? I. 643. *b.* Quare olim dictum *Dormitio* ſanctæ Dei Genitricis Mariæ? *ibid.*

ASTROLOGUS.

Aſtrologorum, qui dicuntur quoque Mathematici & Genethliaci, damnatur pernicioſa ſuperſtitio. II. 242. *a.* Vocantur in Canone Trullano *nubium perſecutores*; & quare? III. 416. *a.*

ASYLUM.

Aſyli Templorum origo, & a quo hoc jus Aſyli dependeat? III. 341. *b.* IV. * 65. *b.* *& ſeqq.* Aſylum confugientium ad Eccleſias dependet ab arbitrio Principum. IV. * 66. *a.* Conſtitutio Theodoſii ſenioris modum & limites huic Aſylo figens contra exceſſus qui jam tunc invaluerant. *ibid. b.* Per hanc Conſtitutionem Debitores publici immunitate ſeu Aſylo Eccleſiarum privati. *ibid.* Lex Arcadii & Honorii contra Clericorum facilitatem in recipiendis Judæis criminum reis & ære alieno perditis, ad Eccleſias confugientibus. IV. * 67. *a.* Arcadii Conſtitutio Aſyli Eccleſiarum abrogatoria. *ibid. a. b.* Qua occaſione Theodoſius junior ediderit Conſtitutionem Aſyli extenſivam, & quodnam ſpatium Eccleſiæ adjacens, Aſylo, *interioris Templi vice*, cedere voluerit? *ibid. b.* & 68. *a.* Ob reverentiam Dei Templis & ſacris aris conferendam, vetuit confugas in Templis aut apud aras ſacras veſcere aut dormire. IV. * 68. *b.* Quid de his, qui armati ad Templa confugiunt & nolunt arma deponere? *ibid.* & 69. *a.* Quid requiratur, antiquam ex Eccleſiis abſtrahantur? IV. * 69. *a.* Altera Theodoſii junioris Conſtitutio de ſervis ad Eccleſias confugientibus. *ibid. a. b.* Quouſque Eccleſiarum Aſylo locus ſit reſpectu ſervorum? III. 611. *a.* IV. * 69. *a. b.* Leonis Imperatoris Conſtitutio Aſyli ſeu immunitatis Eccleſiarum extenſiva, legumque Theodoſii & Arcadii abrogatoria. IV. * 70. *a. b.* Novella Juſtiniani, qua hic Imperator criminum reos Aſylo Templorum indignos eſſe declarat, videtur omnium criminum reis convenire. IV. * 71. *a.* Alaricus, dum Romam expugnaret, jus Aſyli Eccleſiis conceſſit. IV. * 74. *in nota.*

Aſylum Eccleſiarum ab auctoritate Eccleſiaſtica dependere auctoritate Decreti Gratiani credi cœpit. IV. * 71. *a. b.* Expenduntur ſalutis in Decreto Gratiani Decreta, quibus hæc innititur opinio. *ibid. b.* *& ſeqq.* Quid in his Decretis præcipue occaſionem Canoniſtis dederit attribuendi Epiſcopis & nominatim Romano Pontifici auctoritatem huic Aſylo terminos legeſque præfigendi? IV. * 73. *b.* 74. *a.* Eamdem hanc opinionem tueri conati ſunt quidam recentiores Theologi & Canoniſtæ, auctoritate Bullæ Gregorii XII. IV. * 87. *b.* Hujus Bullæ quæ incipit, *Cum alias nonnulli*, ſcopus præcipuus. *ibid.* Quæ de Indultis ſuorum Prædeceſſorum in hac ſua Bulla narrat Pontifex, ad recentiorem ætatem referenda. IV. * 88. *a.* Enarrat Pontifex ſcandala & abuſus quæ prætendit ex prædictis Indultis ſecuta, & quis ſcopus hujus enarrationis? *ibid. a. b.* Revocat facultates & Indulta a ſuis Prædeceſſoribus conceſſa, circa Reos ex Aſylo Templorum extrahendos. IV. * 89. *a. b.* Pontifex exprimit caſus in quibus & non in aliis, confugæ ab Eccleſiis extrahi poſſint. *ibid. b.* Prætendit ſatisfacere querelis Curiæ ſecularis. IV. * 90. *a.* Vetat confugientes etiam in caſibus exceptis, per Curiam ſecularem extrahi ſine licentia Epiſcopi & adjunctione perſonæ Eccleſiaſticæ. *ibid. b.* Auctoritatem dandi licentiam extrahendi *ſolis* Epiſcopis competere declarat, in quo Conſtitutio ſibi cohærere non videtur. *ibid.* & 91. *a. b.* Præcipit extractos per Miniſtros Curiæ ſecularis duci ad carceres Curiæ ſpiritualis. IV. * 91. *b.* 92. *a.* Tradi non permittit extractos Curiæ ſeculari, niſi prius, cauſa cognita, Judex Eccleſiaſticus declaraverit eſſe *exceptum* caſum. IV. * 92. *a.* Nullibi pene recepta eſt hæc Bulla. *ibid. a. b.*

Aſyla antiquitus ſolæ Eccleſiæ gaudebant, & quid hic nomine Eccleſiæ veniat? IV. * 74. *b.* Circa loca Immunitatis extendenda conſuetudo. IV. * 75. *a.* Soli ad Eccleſias confugientes Aſylo fruuntur. *ibid.* Quid ſi quis e manibus ſatellitum aut ex carcere elapſus, ad Eccleſiam confugiat? *ibid. a. b.* Quid potiſſimum in concedenda, aut extendenda, vel interpretanda Immunitate attendendum? *ibid. b.* 76. *a.* Romani Pontifices quædam crimina ab Aſylo exceperunt per ſuas Decretales; & quæ harum Decretalium auctoritas? IV. * 76. *a.* Ab Aſylo excluſi delinquentes in loco Immunitatis aut ſpe immunitatis conſequendæ. *ibid. a. b.* Decretali Innocentii III. qua hic Pontifex reſpondit diſtinguendum eſſe inter hominem *liberum* & hominem *ſervum*, qualiter in Belgio & in Gallis ſit derogatum? *ibid. b.* & 77. *a.* Quinam fures ab Aſylo excluſi? IV. * 77. *b.* Fures ob commiſſum furtum ſimplex, non qualificatum, Jure communi ab immunitate non excludi communis eſt opinio. *ibid.* 78. *a.* Homicidæ, Rei læſæ Majeſtatis & fraudulenti Decoctores ab Aſylo excluſi. IV. * 78. *a. b.* 79. *a.* Item Graſſatores & Seditioſi. IV. * 78. *a. b.*

Aſyli ſeu Eccleſiarum immunitatis quis Judex legitimus? IV. * 79. *a. b.* 80. *a.* Extractio ab Aſylo Templorum ſpectat ad Curiam ſecularem, ſive ejus Miniſtros. IV. * 80. *a. b.* Clerici non poſſunt confugam tueri contra Magiſtratus & Officiarios civiles, eum proſequentes. *ibid. b.* De jure non exquiritur licentia Epiſcopi ad confugam ex Aſylo extrahendum. IV. * 81. *a.* Praxis Belgii. *ibid. a. b.* 83. *a.* *& ſeqq.* Quid de Aſylo habeant Concordatum vulgo Brabantinum, necnon præſenſium Concordatum vulgo Hannoniæ? IV. * 83. *a.* *& ſeqq.* Quomodo probarum eſſe debeat, caſum eſſe exceptum, ut Reus extrahatur? IV. * 81. *a.* Conſtitutio Franciſci I. Regis Galliæ, & ejus occaſione Eccleſiarum Aſyla abrogata. *ibid. a. b.* Quare non ſit jactura, quod apud Gallos Aſyla deperierint? IV. * 83. *a.*

ATHANASIUS (S.)

Athanaſius (S.) adhuc Diaconus præcipuas habet partes in Synodo Nicæna contra Arianos. III. 100. *a.* Hinc in ipſum Arianorum odium implacabile. *ibid.* Euſebiani Arianiſmi fautores Concilium Antiochenum congregant contra Athanaſium tunc Alexandriæ Epiſcopum. III. 153. *a.* An in odium S. Athanaſii fabricatus fuerit Canon XII Synodi Antiochenæ? III. 161. *b.* 162. *a. b.* Ejus depoſitio, præcipua ratio convocationis Sardicenſis Concilii. III. 264. *& ſeqq.* Conveniunt Sardicam Orientales & Occidentales Epiſcopi, diſſident & recedunt; præcipuaque diſſenſionis & receſſus ratio. III. 266. *b.* *& ſeqq.* Profeſſio fidei Orientalium S. Athanaſio infenſorum. *ibid.* Calumniis Euſebianorum impetitur. *ibid. a. b.* Innocens declaratur in Concilio Sardicenſi. III. 269. *a.*

ATRIUM.

Atrium Eccleſiæ, quid ſit. II. 149. *b.*

ATTENTATUM.

Attentatum quid dicatur in materia Appellationis? II. 366. *a.* Ante omnia debet ceſſari & annullari. *ibid.* Id etiam obtinet in Appellatione quantumvis frivola, ſi Judex *a quo* eidem detulerit. *ibid.* Hic effectus non habetur, niſi Appellatio Judici *a quo*, & Parti fuerit intimata. *ibid.* Appellatio ab interlocutoria non habet hunc effectum, niſi poſt inhibitionem Judicis *ad quem*, & hujus ratio. *ibid. a. b.* Poſt inhibitionem attentatum eſt revocandum, licet ratio inhibitionis non ſubſiſterit. *ibid.* Revocatio hæc fieri debet per Judicem *ad quem*. *ibid.* Per Appellationem Juriſdictio Judicis non omnino tollitur, ſed ſuſpenditur. *ibid.* Judex *a quo* pendente Appellatione, varia adhuc poteſt, quæ non ſunt attentata. *ibid.*

AVARITIA.

Avaritia definitio. II. 626. *a.* Quemcumque Chriſtianum dedecet hoc vitium. *ibid. b.* Directe Clericali profeſſioni opponitur. *ibid.* Avaritia animum rebus terrenis affixum tenet. *ibid.* Inter vitia, quæ ſtatum Clericalem reddunt contemptibilem, eminet Avaritia. *ibid.* III. 311. *a. b.*

Avaritia, radix omnium malorum; idolorum ſervitus. II. 626. *b.* Nihil Eccleſiæ contingere poteſt pernicioſius aut luctuoſius, quam Miniſtros ſeu Sacerdotes Avaritiæ vitio laborare. *ibid.* & 627. *a.* Quot inde Simoniacæ pactiones, profanationes, Sacrilegia? *ibid. a. b.*

Avaro nihil ſceleſtius. II. 626. *b.*

Avaritia ſordida laborant Canonici, aliique Eccleſiæ Miniſtri, qui officium eo ſolo intuitu ſuſcipiunt aut tenent, ut temporalia recipiant. II. 627. *b.* 628. *a.* In quo circa temporalium receptionem conſiſtat Avaritiæ perverſitas? II. 628. *a.* Indicia, quibus dignoſci poſſit, numquid Eccleſiaſticus in peragendis ſuis functionibus Avaritiæ vitio laboret? *ibid. a. b.*

Vide, *Diſtributiones.*

Avaritia Epiſcoporum in extorquendis quibuſdam Juribus a Clericis & Monachis ſub vario prætextu, in Concilio Nicæno II. arguitur. III. 455. *a. b.* Quid circa eamdem materiam in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 58. *a. b.* Quid in eodem Concilio de Avaritia Laicorum, qui laudabiles conſuetudines conantur infringere? *ibid. b.* & 59. *a.*

Avaritia quorumdam Patronorum a Concilio Lateranenſi repreſſa. IV. 67. *a. b.*

AUCTORITAS.

Auctoritatis magnæ & exiſtimationis Viri dogma an liceat impugnare? II. 511. *a.* An nullius auctoritate attenta, libere quod verum eſt, eloquendum? 512. *a.*

Auctoritas Prælatorum in judiciis ferendis prævalet: In interpretandis ſacris Scripturis prævalet auctoritas Sanctorum Patrum. III. 542. *b.* 543. *a.* Concilii Toletani XIV. ea de re ſententia. III. 543. *a.*

AUDITIO.

Vide, *Gradus pœnitentiæ.*

AUGUR.

Augures, Divinatorum genus. II. 241. *a.*

AUGUSTINUS (S.).

Auguſtinus (S.) adhuc Presbyter jubetur habere Orationem coram Concilio plenario Hippone congregato. III. 288. *a.* Quare non adfuerit Concilio Carthaginenſi *vulgo* Tertio? III. 290. *b.* Quo tempore Monaſteria virorum & virginum inſtituerit? III. 291. *a.* Ejus & ſimul quatuor aliorum Epiſcoporum Africanorum litteræ ad Innocentium I. contra Pelagianam hæreſim. III. 293. *a. b.* Notat Zoſimo ſubreptum eſſe in Pelagii negotio. III. 294. *b.* 295. *a.* In Mauritaniæ Cæſarienſi civitate diſputat cum Emerito Donatiſta. III. 297. *a.* Manſuetudo S. Auguſtini erga Donatiſtas. III. 361. *b.*

AURELIUS.

Aurelius Primas Carthaginenſis Concilio Africano generali præſidet. III. 298. *b.* *& ſeqq.* Unus fuerat e quinque Epiſcopis qui litteras miſerunt ad Innocentium Papam contra Pelagianam hæreſim. III. 292. *a. b.*

AUTOGRAPHA.

Vide, *Minutæ.*

AZYLUM.

Vide, *Aſylum.*

B.

BACCHANALIA.

BAcchanalium deſcriptio. III. 417. *a.* Ex his Gentilium Bacchanalibus plurima nobis ſuperſunt, & fortem manum extirpatricem poſtulant. *ibid. a. b.*

BACULUS PASTORALIS.

Baculus Paſtoralis cujus formæ, & ex qua materia fuerit apud Græcos? I. 116. *a.* Olim illum ab Imperatoribus accipiebant Patriarchæ, & præcipui animarum Præfecti. *ibid.*

Baculo Paſtorali non utuntur hodie Romani Pontifices; & quare? I. 116. *a. b.* Myſtica hujus rei ratio deſumpta ex hiſtoria, quam ſuppoſititiam & falſam eſſe probatur. *ibid.* Olim eo uſi fuerunt. *ibid. b.* Eo non poteſt uti Prælatus extra terminos ſuæ juriſdictionis. I. 130. *a.* Ejus uſus ante alia Pontificalia Abbatibus competiit; & quare? I. 317. *b.* 318. *a.* Quid ſignificet ſudarium Baculo Abbatiali appenſum, & qui appenſum illud habere debeant? I. 318. *a.* Olim vocabatur Cambutta. I. 631. *b.*

BALDUINUS.

Balduinus Flandriæ Comes a Latinis conſtituitur Conſtantinopolitanus Imperator. IV. 118. *b.*

BALISTARII.

Baliſtariis non præficiendi Clerici. IV. 43. *b.*

BALNEUM.

Balnea ingredi viros una cum mulieribus abominabile. III. 181. *a.* Balneorum uſus quamnam olim fuerit? III. 426. *b.* Balnea cum mulieribus communia vetita ab ipſis Ethnicis. *ibid.* Quid ſtatuerit Juſtinianus contra mulieres Balnea virorum auſas ingredi? *ibid.* Publica lotio prohibita. *ibid.*

Vide, *Lotio.*

BANNUM.

Vide. *Proclamatio.*

BAPTISMUS.

Baptiſmus primum & maxime neceſſarium Sacramentum. I. 371. *a.* Baptiſmi neceſſitas & effectus. III. 679. *a. b.* 657. *a.* Qua ratione dicatur janua Sacramentorum? I. 371. *b.* An Ordo valide conferatur non baptizato? *ibid.* Non temere de ſuſcepto Baptiſmo dubitandum. *ibid.*

Baptiſmus flaminis, & ejus efficacia. I. 372. *a.* Per Baptiſmum flaminis quis poſſit ſalvari? *ibid.*

Baptiſmus ſanguinis, & ejus efficacia. I. 372. *a.* Baptiſmus flaminis & ſanguinis ſupplet vicem Baptiſmi aquæ. III. 680. *b.*

Baptiſmus fluminis ſolus habet rationem Sacramenti. I. 372. *a.* Ejus forma apud Latinos & apud Græcos quid requirat? *ibid. b.* Exponitur *Cap. I. ✕ de Baptiſmo. ibid.* Iterum expenditur, fuſiuſque explicatur. I. 374. *b. & ſeqq.* Quæſtio verſatur circa hæc verba, *Ego te baptizo*; an ſcilicet neceſſaria ſint ad conſtituendam Baptiſmi formam? *ibid.* Dubia ſolvuntur. I. 375. *a. b.* De forma verborum adminiſtrandi Sacramentum Baptiſmi, quæ occurrit in Canonibus vulgo Apoſtolorum. III. 84. *a.* Laici in caſu neceſſitatis ſoliti ſunt baptizare abſque prædicta clauſula. I. 375. *b.* Tandem creditum eſt validum non eſſe Baptiſmum ſine his verbis, *Ego te baptizo. ibid. b.* Nemini, cum baptizat, fas eſt ea omittere. *ibid.* Ea agendi ratio niti videtur auctoritate Theologorum. *ibid. in nota.* Materia eſt aqua; & quænam? I. 272. *b.* De ejus applicatione per immerſionem vel infuſionem, juxta varios temporum & locorum ritus copioſa diſſertatio. I. 373. *a. & ſeqq.* Quid circa merſionem unam vel trinam in Canonibus Apoſtolorum? III. 84. *b.* Ritus unius vel trinæ immerſionis in Baptiſmo eſt tantum diſciplinæ. III. 679. *b.* Recens baptizatis tanquam infantibus olim guſtandum dabatur *lac* & *mel.* III. 329. *b.* Hujus ritus expoſitio. *ibid.* & 330. *a.* De unctione baptizandi, & veſte candida. III. 679. *b.* De Chriſmate quo inungendi baptizati. III. 679. *a.* De dilatione Baptiſmi. *ibid.* Regula quæ in diverſitate diſciplinæ circa hanc rem tenenda eſt. I. 374. *a. b.*

Baptiſmus olim fere in ſola Cathedrali adminiſtrabatur. I. 377. *b.* Differentia erat inter Eccleſias Parochiales & Baptiſmales, & illius diſtinctionis adhuc hodie extant veſtigia. *ibid.* An in domibus privatis Baptiſmum adminiſtrare liceat? *ibid.* & 378. *a.*

Baptiſmum extra tempus Paſchatis & Pentecoſtes conferre olim non licebat; & quare? I. 378. *a.* III. 679. *a.* Quare illud tempus adminiſtrationi Baptiſmi ſit conveniens? I. 378. *a.* Exceptus fuit caſus neceſſitatis. *ibid. a. b.* Baptizati in ægritudine, poſtmodum magis erant inſtruendi. III. 185. *a.* Non poterant in Presbyteros ordinari; quare? III. 563. *a. b.* Quomodo ſenſim circa tempus baptizandi diſciplina abolita? I. 378. *b.* Quid pro conſervanda priſtina diſciplina fecerit S. Carolus? *ibid.* & 379. *a.* Adhuc extant illius veſtigia. I. 379. *a.*

Baptiſmus infantium nullo prætextu differendus. I. 350. *b.* Baptizandi ſunt Infantes quorum dubium eſt baptiſma. III. 350. *a.* 429. *a. b.* Quid de Baptiſmo parvulorum & infirmorum, apud Gratianum? III. 679. *b.* De omnimoda neceſſitate Baptiſmi reſpectu parvulorum. III. 678. *a.* Infantes mortui ſine Baptiſmo non ſepeliendi in loco ſacro. II. 168. *a.* Anathematizatur Pelagianorum dogma de *medio quodam loco* Paradiſum inter & Inferos in quo Infantes non baptizatos beate vivere affirmabant. III. 374. *b.*

Baptiſmi ritus antiqui & moderni comparatio, & analytica explicatio. I. 379. *b. & ſeqq.* In multis convenit cum ritu dedicationis Eccleſiarum. I. 629. *b.* Sæpius pro concione ſingula ad Baptiſmum requiſita explicanda. I. 387. *b.* Dies Baptiſmi annue recolendus. I. 382. *a.* III. 185. *a.* Baptizatorum vita. III. 435. *b.*

Baptiſmalis innocentia olim requiſita, ut quis poſſet ordinari. I. 536. *a.* Quid de Baptiſmi Sacramento in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 35. *a.*

Vide, *Ordo*, *Sacerdos.*

Baptizandi ſub conditione forma olim ignota. III. 350. *b.* Hæc forma non ubique eodem tempore recepta. *ibid.* Quo tempore invaluerit? *ibid.*

Baptizatorum nomina in Regiſtro Baptiſmali annotanda. I. 573. *a.* Regiſtrum hoc plenam fidem facit. *ibid.* Edicta Principum Belgii circa hæc Regiſtra. *ibid.*

Baptiſmi Miniſter ordinarius olim Epiſcopus. I. 376. *a.* Hodie Parochus jam baptizandi habet, ſed ab Epiſcopo derivatum. *ibid.* Sine licentia Parochi nemo baptizare poteſt. *ibid. a. b.* Presbytero & Diacono ſolemnis adminiſtratio Baptiſmi delegari poteſt, ſed non inferioribus. *ibid. b.* Quinam in neceſſitate baptizare poſſint? *ibid.* An valide a non baptizato conferatur Baptiſmus? III. 679. *a.* In ea quæſtione hæſit Auguſtinus. *ibid.* De valore Baptiſmi ab Hæreticis collati. *ibid. b.* *Ce que porte l'Edit de 1685. ſur le Baptême des enfans des Proteſtans.* I. 957. *a.* Explicatur Canon Eliberitanus, qui bigamis & pœnitentibus baptizare etiam in neceſſitate prohibet. I. 376. *b.* Quilibet homo in caſu neceſſitatis poteſt baptizare. I. 377. Nemo ſeipſum baptizare poteſt. *ibid. b.*

Vide, *Catechumenus* & *Neophytus.*

Baptiſmus, quandonam ſit ſub conditione reiterandus? I. 364. *a. b.* Forma baptizandi ſub conditione; & quando hæc forma invaluerit? *ibid. a.* & 957. *a.* An baptizati ab Hæreticis, ſint hodie rebaptizandi ſub conditione. I. 364. *b.* Licite baptiſmus ſuſcipitur ab Hæretico in neceſſitate. III. 642. *b.* *L'Egliſe de France n'a jamais approuvé la réitération du Baptême conferé par les Calviniſtes* I. 957. *a.* Quid circa baptizandos adultos, & præſertim gentiles, cavendum & obſervandum? I. 383. *a. b.* Quid in Canonibus vulgo Apoſtolorum contra iterationem Baptiſmi in Eccleſia legitime collati, & de iteratione Baptiſmi ab Hæreticis collati? III. 83. *b.* 84. *a.* Quoſnam Hæreticos Eccleſia judicaverit rebaptizandos? III. 173. *a. b.* Quinam Hæretici non valide baptizent? III. 253. *a. b.* A Miniſtrante hæretico non ſuſcipiendus baptiſmus. *ibid. b.*

Baptizandi mortuos unde profluxerit mos, ſive abuſus? III. 319. *a.*

Baptiſmus an conferat parvulis virtutes? IV. 142. *a.*

BASILICA.

Baſilicæ, an ad Epiſcopi ordinationem cum omni dote ſua pertineant? III. 598. *a.*

Vide, *Eccleſiæ*, *Bona Eccleſiaſtica.*

BEGGINAGIUM.

Begginagium quid? I. 41. *a. b.* Quo tempore Begginagia pleraque inſtituta; & quis primus Fundator? I. 359. *b.* Hodie pleriſque Begginagiis eſt proprius Parochus. *ibid. a.*

Vide, *Beguinæ.*

BEGUARDI.

Beguardi, quinam fuerint? IV. 142. *a. b.* Eorum damnantur errores. *ibid. b.* Inquiſitio in Beguardos. *ibid.*

BEGUINÆ.

Beguinarum ortus, inſtitutio, antiquitas, & incrementum. I. 358. *b & ſeqq.* Eccleſias Parochiales frequentabant & Presbyteris Parochialibus erant ſubjectæ; nec proprium Parochum habebant. I. 398. *b.* Interdum ex ſpeciali Privilegio eis dabatur Capellanus, ſalvo jure Eccleſiæ Parochialis. I. 359. *a.* A ſuis Directoribus & Directricibus normam vivendi accipiebant. *ibid.* Primitus nullam profeſſionem emittebant, ejus hodierna formula. I. 359. *a.* Multas ſubeunt vexationes. *ibid. b.* Errores ipſis adſcripti. *ibid.* Belgicæ per Declarationem Joannis XXII. tutantur. *ibid.* & 360. *a.* Olim in Gallia frequentes. I. 360. *a.* Quomodo defecerint? *ibid.* In earum locum ibi ſucceſſerunt Sorores Griſeæ. *ibid.* IV. 143. *a.* In quibus earum Inſtitutum & moderna diſciplina conveniat cum Regulari? I. 360. *a. b.* Qua ratione dicantur aſſumpſiſſe ſtatum, idque potiori ratione quam filiæ devotæ? *ibid. b.* Quale cenſendum ſit Jus patronatus ipſis competens, an Laicum an Eccleſiaſticum? I. 762. *a.*

Beguinarum Inſtituti & converſationis deſcriptio. IV. 142. *b.* Heterodoxæ earum opiniones, & in eas inquiſitio. *ibid. a. b.* Aboletur Beguinarum ſtatus. *ibid. b.* 144. *a.* Excommunicantur Religioſi qui eas deinceps foverint. IV. 143. *a.* Clemens V. voluit indiſcriminatim abrogari Beguinarum Inſtitutum. *ibid.* In Belgio eſt converſatum, & hodie perſeverat. *ibid.* & I. 359. *b.* 360. *a.*

BE-

BEGUINUS.

Vide, *Bizochius.*

BELGIUM.

Belgium pro primaria ſua lege tenet Conſuetudines inveteratas Provinciarum, & iis deficientibus, Edicta ſuorum Principum. I. 37. *a. b.* Quomodo Concilium Tridentinum in Belgio publicatum & admiſſum? *ibid. b.* 34. *a.* 9. 778. *a.*

Belgæ non ſtringuntur publicatione *in acie Campi Floræ.* IV. 163. *b.* Bullæ Bullarii quæ obligant Belgas, debent pro Belgis fuiſſe latæ. *ibid. a.* Et in Belgio rite publicatæ. *ibid.* Quod pluribus argumentis probatur. *ibid. a. b.* Nullam vim habent in Belgio Bullæ Pontificiæ, niſi prævio Regis *placeto* publicatæ & admiſſæ fuerint. *ibid.* & 164. *a.* Bulla *in Cœna Domini* non admittitur. IV. 164. *a.*

Belgium cenſetur Patria obedientiæ. I. 730. *b.* Unde factum quod praxis Galliæ in aliquibus ejus provinciis pluſquam in aliis ſit uſitata? *ibid.*

Belgium ſervos non agnoſcit. I. 581. *a.* Servi aliunde inducti beneficio regionis fiunt liberi. *ibid.*

Vide, *Edicta.*

Belgarum Jura non permittunt quemquam in quacunque cauſa vel inſtantia evocari extra Provinciam. II. 269. *b.* Id etiam obtinet in rebus & delictis Eccleſiaſticis. II. 270. *a.* Speciale quoad hoc Privilegium Brabantinum. *ibid.* Ubi hic mos inducitur, & quibus innititur fundamentis? II. 269. *b.* Pœna capitalis ſtatuitur adverſus eos, qui Brabantinum extra Brabantiam evocant. *ibid.* Sollicitudo quam habuerunt Senatus Regii in publicatione Concilii Tridentini, ut hoc Privilegium ſartum tectum conſervarent. II. 270. *a. b.* Privilegium illud refertur a Scriptoribus exteris, & agnoſcitur a S. Congregatione Concilii Tridentini interprete. *ibid. b.* & 271. *a.* Libellus ſupplex Statibus Brabantiæ oblatus ex parte plurimorum Eccleſiaſticorum, quo petunt, ut nemo niſi coram ſuo Judice legitimo puniatur, & ut executioni mandentur Brevia Apoſtolica. IV. * 112. *a. b.* Alter libellus ſupplex Statibus Brabantiæ oblatus, quo exhibentur commiſſæ moleſtationes Privilegiorum Patriæ. *ibid. b.* & 113. *a.* & *ſeqq.* Repræſentatio Statuum Brabantiæ ſuper infractione Legum fundamentalium Patriæ per evocationem trium membrorum vel Miniſtrorum Univerſitatis Lovanienſis. IV. * 338. *a. b.* In cauſis ſpectantibus ad Curiam Romanam debent Belgæ judicari per judices delegatos in partibus. II. 270. *a. b.* Belgæ reſpuunt quæcumque extera judicia. *ibid. a.*

Belgæ Theologi accuſantur tanquam Immunitatis Eccleſiaſticæ & Sacerdotalis profanatores; quæ accuſatio nullo probatur exemplo. IV. * 95. *a. b.* Pluribus argumentis oſtendunt Theologos Belgas in materia *morum* & *doctrinæ* non declinare Judices Eccleſiaſticos ut incompetentes. *ibid. b.* 96. *a. b.* An adverſarii horum Theologorum æque ſint immunes a violatione Immunitatis Eccleſiaſticæ in materia *doctrinæ*? IV. * 96. *b.* 97. *a.* Theologi Belgæ non conqueruntur ſe tari recurſus ad Conſilia Regia in materia *morum* & *doctrinæ*, ſed ſibi negari protectionem Regiam contra violentias & eiam facti. IV. * 99. *a.* & *ſeqq.* Forma ſervanda in cauſis Eccleſiaſticis juxta Conſuetudines, Leges & Privilegia Belgii, quam Theologi Belgæ in ſuis cauſis ſervari poſtulant. IV. * 101. *a.* & *ſeqq.* Iidem Theologi merito conqueruntur ſibi etiam juſtitiæ negari, dum via poſſeſſorii iis occluditur. IV. * 102. *b.* 103. *a. b.* Falſo accuſantur Theologi Belgæ, quod in criminalibus declinent Tribunal Eccleſiaſticum. IV. * 103. *b.* 104. *a. b.* An Theologi Belgæ avertant Judicium criminale prætextu poſſeſſionis ſuæ famæ; aut ex Lege *Diffamari* recurrendo ad Tribunalia Regia? IV. * 105. *b.* 106. *a. b.* Accuſantur Theologi Belgæ, quod adverſus Epiſcopos, & ſignanter Archiepiſcopum Mechlinienſem, actiones criminales inſtituant coram Judicibus ſecularibus. IV. * 106. *b.* 107. *a.* & *ſeqq.* Archiepiſcopi Mechlinienſis Memoriale Regi oblatum adverſus quinque Deputatos, & Deductio Proceſſus criminalis Paſtoris Sanctæ Catharinæ, & adhærentium ipſius. IV. * 118. *b.* 119. *a. b.* Libellus ſupplex quinque Deputatorum Regi oblatus adverſus Memoriale Archiepiſcopi Mechlinienſis. IV. * 119. *b.* & *ſeqq.*

BELLUM.

Bellum, an Chriſtianis ſit vetitum? III. 633. *b.* Non eſt per ſe malum. III. 634. *a.* An jubente Rege bellari poſſit, dum dubitatur de juſtitia belli? *ibid.* Debet eſſe juſtum. *ibid.* Quæ ad juſtitiam belli requirantur? *ibid.* An & quo ſenſu injuria proximo illata, armis ſit propulſanda? *ibid.* Quibus ex cauſis juſte peti poſſit auxilium ad propulſandam injuriam? *ibid. b.* Oppreſſis quilibet, quantum in ſe eſt, ſubvenire debet. *ibid.* Quid interſit inter hominem ſe vindicantem, & Judicem punientem? *ibid.*

BELLUM SACRUM.

Bellorum ſacrorum origo. IV. 18. *a.* Synodus Claromontana pro bello ſacro. *ibid.*

Bellum ſacrum contra Hæreticos IV. 38. *a. b.* 89. *a.*

Belli ſacri indictione Bonifacius VIII. conatus eram Philippi Pulchri declinare. IV. 91 *b.*

Vide, *Cruceſignati, Cruciata, Terra-Sancta, Hæreſis.*

BENEDICTIO.

Benedictio ſolemnis cenſetur inter Pontificalia. I. 130. *a.* Epiſcopus non poteſt ſolemniter dare Benedictionem præſente Legato *de Latere.* I. 191. *b.* A quo tempore Abbates impetraverint auctoritatem ſolemniter benedicendi populum? I. 318. *a. b.* Id non poſſunt, niſi in Eccleſiis ſibi pleno jure ſubjectis. I. 319. *b.* Nec præſente Epiſcopo. I. 320. *a.*

Benedictio ab Epiſcopo data Regulari in ſua Eccleſia concionaturo eſt virtualis approbatio. I. 141. *b.* 142. *a.*

Benedictio ſolemnis Monachi quam vim olim habuerit? I. 259. *a. b.*

Benedictionis nuptialis antiquitas. I. 571. *b.* Conveniens ut fiat inter Miſſarum ſolemnia. I. 572. *a. b.*

Benedictionem quomodo in Officio Nocturno petat & accipiat Lector qui lecturus eſt Lectionem? II. 688. *a.* Hic ritus antiquiſſimus, & quid ſignificet? *ibid.*

Benedictio gratiæ; quare ſic dicta fuerit Profeſſio Monaſtica? III. 407. *a.*

Benedictio eſt ſive Monaſticæ Virginibus imponendæ jam pridem voto. III. 409. *b.* Monachus foras egreſſurus a Superiore Benedictionem accipere debet. *ibid.* & 410. *a.*

BENEFICIUM.

Beneficiorum origo, natura & definitio. I. 659. *a.* & *ſeqq.* IV. * 299. *a.* & *ſeqq.* Quomodo olim vocetur Beneficium? I. 659. *a.* Unde *Titulus Beneficii* nomen obtinuerit? *ibid. b.* & 660. *a.* Definitio Beneficii juxta Canoniſtas: alia Theologorum. I. 660. *a.* Quodnam fundamentum Beneficii? *ibid.* Nullum Beneficium ſine Officio. *ibid.* Beneficium debet eſſe perpetuum. *ibid.* Clericus per Beneficium ſubjicitur & adſtringitur Eccleſiæ, exemplo ſervi ad dominum, & filii ad patrem. II. 2. *a.* *Obſervations ſur la definition & la nature du Bénéfice.* I. 963. *a. b.* Omne Beneficium datur *propter Officium.* IV. * 298. *a.*

Beneficia quæcumque, etiam ſimplicia, ut veri Beneficii naturam habeant, debent eſſe perpetua. IV. * 299. *b.* Hæc Beneficiorum perpetuitas facit, ut his ſine Judicis competentis Sententia, ſervato Juris ordine ſito, legitimi eorum poſſeſſores privari nequeant. *ibid.* & 300. *a. b.* Quænam requirantur ut fundatio aliqua cenſeri poſſit Beneficium? I. 660. *b.* Non ſufficit data facultas celebrandi Miſſas. *ibid.* Cur conveniat ſcire priſtinam Eccleſiæ circa Beneficia Diſciplinam? I. 661. *a.* In inferioribus Beneficiis aliqua tolerantur, non toleranda in Dignitatibus. I. 662. *b.*

Beneficium Regulare quodnam dicatur? I. 663. *b.* 664. *a.* Diſtinctio inter Beneficia Secularia & Regularia olim ignota. I. 664. *b.* Beneficium poteſt eſſe Regulare ex fundatione & præſcriptione. I. 665. *a.* Quid ad præſcriptionem hanc requiratur? *ibid.* *Il y a des cas où les Prieurés Conventuels ne peuvent devenir Prieurés ſimples par preſcription.* I. 963. *a.* Beneficia Regularia ex natura ſua non conferenda, niſi Profeſſis. I. 666. *a.*

Beneficium Seculare quodnam dicatur? I. 661. *a.* Omnia Beneficia præſumuntur Secularia. *ibid.* Exceptiones. *ibid. a. b.* Regularia Regularibus, & Secularia Secularibus conferenda. *ibid. b.* An nondum profeſſus, ſed profiteri intendens poſſit habere Beneficium Regulare? *ibid.* & 663. *a.* Beneficia Regularia Regularibus, & Secularia Secularibus, etiam Jure devolutionis conferenda ſunt. I. 708. *a. b.* Beneficia Secularia non Curata Regularibus conferri nequeunt. I. 666. *a.* Quid de Eccleſiis Parochialibus? *ibid.* *Il ne paroit pas que ſuivant les u... et ...ages de France, le droit de conferer des Cures Seculières à des Religieux, ſoit reſervé au Pape, & pourquoi?* I. 963. *a.* An Monachi ad illas olim aſſumpti, tenerentur Monachi? *ibid.* An aſſumi poſſint Canonici Regulares? *ibid. b.* Canonici Præmonſtratenſes habent Privilegium, cujus vigore ad Eccleſias Parochiales Seculares præſentari & aſſumi poſſunt. I. 666. *a. b.* An ſemel aſſumpti, ad nutum ſuorum Prælatorum revocari poſſint? *ibid. b.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de France?* II. 3. *b.* An Eccleſiæ Parochiales Mendicantibus poſſint conferri? *ibid.* Beneficia Curata Monaſteriis exemptis unita, ſubjecta viſitationi Epiſcoporum? I. 345. *a.*

Vide, *Canonicus Regularis, Regulares.*

Beneficia Curata unde ſic vocantur? I. 668. *b.* Quid requiritur ut Beneficium aliquod cenſeatur Curatum? *ibid.* & 669. *a.* Quam grave onus illis incombat? *ibid.* Obtinens Beneficium Curatum, vi ſui tituli, exercet omnia, quæ cura animarum requirit. I. 169. *a.* Sicuti Clericus amoveri non poteſt a Beneficio ſine cauſa, & non ſervato Juris ordine, ita nec privari poteſt cura animarum ei annexa. *ibid. a.* Vicaria perpetua eſt verum Beneficium Curatum. II. 65. *a.* Quinam cenſeantur habere Beneficium Parochiale? I. 462. *b.* Inter requiſita ad Eccleſiam Parochialem, ſive Beneficium Parochiale, numerant Canoniſtæ, ut ejuſdem poſſeſſor curam animarum nomine ſuo & non alieno exerceat. IV. * 298. *a.* Beneficia Parochialia debent præ cæteris eſſe perpetua. *ibid. a. b.*

Vide, *Cura animarum, Parochus, Parochia.*

Beneficia ſimplicia quænam dicantur? I. 669. *a.* An nomine hoc veniant Canonicatus Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum? *ibid.* Decretum Concilii Tridentini ad inſtantiam Galliarum quoad Beneficia ſimplicia. I. 671. *a. b.* Qui Beneficii etiam ſimplicis fructus percipit, debet ei ut Eccleſiæ Miniſtrum exhibere. I. 419. *b.* Unde Beneficia ſimplicia ſic dicta? I. 670. *a.* Utrum poſſeſſor ſimplicis Beneficii onus ei annexum per

per ſe non adimplens, jure poſſit recipere partem proventuum? I. 674. b. 675. a.
Vide, *Capellania*.

Beneficiis ætas non legitur præſcripta quamdiu Beneficium ab Ordine non diſtinguebatur. I. 672. a. Seculo XI. cœperunt Beneficia conferri non inſignitis Ordine neceſſario. *ibid.* Decreta Synodalia contra hunc abuſum. *ibid.* Vigentibus his Decretis, non erat præfigenda ætas Beneficiis. *ibid.* A quo tempore ætas Beneficiis præfixa? *ibid. a.* Quænam ætas requiratur ad Beneficia Curata? *ibid. a. b.* Ad Dignitates? *ibid. b.* Ad Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum? I. 67c. a. Ætas præfixa independenter ab Ordinibus. I. 671. b. Ætas 14. annorum requiritur a Concilio Tridentino pro omnibus Beneficiis etiam Patronatus Laici; idque in Belgio receptum. I. 672. a *La France ne reçoit pas ce Décret.* I. 963. b. An annus debeat eſſe completus? I. 673. a. An major ætas requiratur ad Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium? *ibid.* Circa hanc materiam antiqua Cancellariæ Regula, quæ in Gallia ſervatur. a b. Ætas functionibus Beneficiorum commenſuranda. *ibid. b.* Minores ætate, ſolo Jure naturali inſpecto, ad Beneficia aliqua promoveri poſſent. *ibid.* Quomodo primitus pueri ad Beneficia fuerint promoti? *ibid.* Cur hodie non æque ac olim? *ibid.* Veſtigium antiquæ diſciplinæ circa hanc rem. *ibid.* & 673. a. Abuſus legi Divinæ & naturali contrarius. I. 673. a. Periculoſa diſpenſatio quoad ætatem. *ibid.* Solus Pontifex diſpenſare poteſt. *ibid.* Diſpenſatio hæc non ſolet concedi, niſi ſimul a Papa petatur proviſio. *ibid. a. b.* In Gallia, aperta Regalia, Rex diſpenſat quoad ætatem. I. 789. b. De reſervata diſpenſatione ſuper ætate, & de praxi eam in Curia Romana expediendi. I. 673. b. *Il y a des cas où le Pape ne peut diſpenſer de l'age requis pour les Bénéfices même ſimples; il y en a d'autres où il peut diſpenſer.* I. 963. b.

Beneficium ab Ordine olim non erat ſeparatum, & ideo nihil de annexo Ordine Beneficiis ſtatutum. I. 675. a. Ordo aliquando *actu*, aliquando *aptitudine*, Beneficio eſt annexus. *ibid.* Unde dignoſcendum quo modo ſit annexus? *ibid. a. b.* Dum verba Fondationis tantum reſpiciunt functiones obeundas, cenſetur *potentia* annexus. *ibid. b.* Quomodo Ordo annexus Capellaniis cum onere celebrandi Miſſas? *ibid. b.* *Obſervations ſur ce ſujet.* I. 963. b. Quomodo Dignitatibus & Beneficiis Curatis? I. 677. a. Quomodo Canonicatibus Eccleſiarum Cathedralium? *ibid.* Quomodo Beneficiis Parochialibus? *ibid.* Ordo *actu* Beneficio annexus requiritur tempore Proviſionis. I. 675. a. Ordo *aptitudine* annexus debet ſuſcipi intra annum. *ibid.* 677. b. A quo tempore annus ille incipiat currere? I. 678. a. Non promotus intra annum debet probare Beneficium fuiſſe litigioſum. *ibid.* Annus currit, etiamſi fructibus Beneficii non gaudeat. *ibid.* Quid de interſtitiis? *ibid. b.*
Vide, *Capellania*, *Ordo*.

Beneficium Parochiale obtinens, ſi intra annum ad Sacerdotium non promoveatur, eſt Beneficio ipſo jure privatus, I. 678. b. Exceptiones. *ibid.* Debet tamen citari & declarari privatus. I. 679. a. Praxis in Gallia quoad hoc obſervata. I. 678. *in nota.* & 679. a. Quid de fructibus interim perceptis? I. 679. a. Poteſt reſignare ultima die anni. I. 819. b. Quomodo obtinentes Beneficia non Parochialia, ad ſuſcipiendum Ordinem annexum cogendi? I. 678. b. Epiſcopus diſpenſare poteſt cum Parocho quoad promotionem ad Sacerdotium, & pro quanto tempore? I. 679. b. Privationis ipſo facto pœna locum non habet in Dignitatibus etiam cum cura. *ibid.* Privilegia Univerſitatis Lovanienſis circa non promotionem ad Ordines, eorumque uſus & reſtrictio. *ibid.* & 679. a. Quid circa promotos ad Beneficia Curata, nondum Presbyteratu inſignitos, in Sexto Decretalium? IV. 130. a. Quid circa promovendos ad eadem Beneficia cautum ſit in Declaratione Ludovici XV. Chriſtianiſſimi Galliarum Regis? *ibid. in nota.* *En France il faut être Gradué, pour être Curé en une ville murée.* I. 965. a.

Beneficia Patrimonialia quænam dicantur? I. 682. a. Qua ratione & quo ordine conſanguinei Fundatoris ad ea præferantur? *ibid.* Cenſentur odioſa, nec facile ſunt admittenda. *ibid.* Conditio prælationis conſanguineorum quare ſit ſtricte intelligenda? *ibid.* Epiſtola Clementis IV. de non promovendis ad Beneficia conſanguineis. IV. 185. b. 186. a. Non requiritur Beneficiorum Patrimonialium publicatio, dum vacant, niſi in fundatione id exprimatur. *ibid.* Eccleſiæ Parochiales Patrimoniales quomodo ſubjectæ Concurſui? I. 710. a.

Beneficium Theologale, quid ſit? IV. 48. b.
Vide, *Canonicus Theologus*.

Beneficia ſcientiam pro ſua qualitate requirunt. I. 680. a. & *ſeqq.* Unde menſuranda ſcientiæ neceſſitas? *ibid. b.* Non exigua requiritur in promovendis ad Dignitates Curatas. *ibid.* In Gallia requiritur ut Promovendus ad Beneficia ſit Regnicola. I. 681. b. *Addition aux preuves alleguées par Van Eſpen.* I. 963. b. Idem obtinet in Hiſpania & in Belgio. I. 681. b. 963. a. Qualitates ad Beneficia requiſitæ. I. 681. b. & 682. a. Neceſſitas vocationis ad Beneficia requiſita. I. 709. b. Beneficii cujuſcumque incapaces Bigami. III. 554. b. Quam *odibile*, *abominabile* & *deteſtabile* ſit miniſteria Eccleſiaſtica ad dirigendas & ſalvandas animas inſtituta, indignis committere? IV. * 49. b. 50. a.

Beneficiorum pluralitas olim idem quod adſcriptio in duabus Eccleſiis; quod erat vetitum. I. 683. a. b. Canones quid de eo ſtatuant? *ibid. b.* Pluralitas Beneficiorum, quantumvis ſimplicium & tenuium, Jure communi vetita. *ibid.* & III. 430. b. Eadem pluralitas Jure civili reprobata. III. 430. b. Quid Synodus Nicæna II. decreverit contra pluralitatem Beneficiorum? III. 463. b. Quomodo introducta pluralitas Beneficiorum? III. 464. a. Prætextu inſufficientiæ pluralitatem Beneficiorum Canon Nicænus non permittit. *ibid.* Quid agendum ſit Clerico non ſufficienter ex proventibus Eccleſiæ proviſo? *ibid. a.* b. 57c. b. 573. a. Pluralitatis Beneficiorum injuſtitia, abuſus, & quæ mala inde proveniant? I. 684. a. b. Per Beneficiorum pluralitatem defraudatur, Fundatorum intentio. *ibid.* Singula Officia ſingulis Beneficiis annexa vetant uni plura conferri. *ibid. a.* Juri naturali ſæpius repugnat Beneficiorum pluralitas. *ibid. b.* Poteſt in certis circumſtantiis eſſe licita, & quæ ad hoc attendenda? *ibid. b.* & 685. a. Quomodo & quibus prætextibus ſenſim invaluerit? I. 685. a. b. Quantum invaluerit tempore Concilii Tridentini etiam in Epiſcopatibus, & abuſus inde nati? I. 689. a. Statuta ejuſdem Concilii adverſus hanc pluralitatem. *ibid. b.* Hæc Statuta explicantur. *ibid.* & *ſeqq.*

Beneficiorum pluralitas orta ex mala interpretatione Decretorum Synod. I. 685. b. Quo ſenſu Synodus VII. unum duobus Eccleſiis præfici permiſerit? *ibid. a. b.* Quantus pluralitatis Beneficiorum abuſus ſeculo 11. fuerit in Gallia? *ibid. b.* & 686. a. Hinc acerrima inter Theologos Pariſienſes diſputatio. I. 686. a. Quid tunc definitum fuerit? *ibid.* Quid de pluralitate Beneficiorum Gregorius IX. ſenſerit, quid ſanctus Ludovicus; quid alii? *ibid.* Praxis multorum non cenſetur probata, quia diſſimulatur. *ibid. b.*

Beneficiorum pluralitas Decreto Concilii Lateranenſis reprobata. I. 686 b. IV. 54. b. Hoc Decretum abominando abuſui extirpando non fuit ſufficiens. I. 686. b. Mali labes latius diffuſa per Diſpenſationes. *ibid.* & 687. a. Quid de Beneficiorum pluralitate in Gratiani Decreto? III. 617. b 618. a. Remedia contra pluralitatem Beneficiorum. IV. 51. a. Mira & nova exceptio. *ibid. a b.*

Beneficiorum pluralitati palliandæ ſubſervierunt Commendæ. I. 687. b. Aliud palliamentum ex Innocentii III. Regula petitum. I. 688. a. b.

Beneficiorum pluralitatem funditus eſſe tollendam judicarunt Patres Tridentini. I. 689. a. Abrogatio pluralitatis Beneficiorum in Concilio enixe petitur. *ibid. a. b.* Synodus Tridentina videtur tantum permittere *unicum* Beneficium ſimplex primo adjungi. I. 691. a. Quid præcipue attenderit in vetanda pluralitate Beneficiorum? *ibid.* *Juſqu'où s'étend aujourd'hui l'abus de la pluralité des Bénéfices.* I. 964. a. b.

Beneficia incompatibilia quænam dicantur? & variæ eorum ſpecies. I. 690. a. & *ſeqq.* In quonam incompatibilitas fundetur? *ibid.* Omnium maxime eſt in Beneficiis Curatis *ibid.* & 691. b. 691. a. Incompatibilitas exſurgit ex reſidentia *præcisa*, non cauſativa, & utriuſque definitio. I. 690. a. Poſſeſſores Beneficiorum incompatibilium tenentur exhibere diſpenſationem; alioquin ipſa vacant. IV. 131. b. Nec ſe tueri poſſunt Regula de triennali poſſeſſione. IV 132. a Exhibens diſpenſationem evidenter ſufficientem, non moleſtandus. *ibid.* Tenetur providere pluribus illis Eccleſiis in quibus Beneficia illa requirunt reſidentiam. *ibid.* In dubio recurrendum ad Sedem Apoſtolicam. *ibid.* Si in Belgio, deciſio debet fieri coram Judicibus ordinariis vel delegatis *in partibus*. *ibid.* Mens Principum Belgii videtur, ut non detur *Placitum* ſuper hujuſmodi Diſpenſatione. *ibid.* *De quelle manière la poſſeſſion des Bénéfices incompatibles s'eſt établie* I. 964. a. *Obſervations ſur les lettres de non réſidence* ibid.
Vide, *Reſidentia*.

Beneficium ſufficiens quod ſit, cujuſque conſcientiæ reputandum relinquitur, & hic frequens exceſſus. I. 690 b.

Beneficiorum incompatibilium Diſtinctio primi & ſecundi generis, & illorum definitio. I. 692. a. Plura Beneficia conformia ſub eodem tecto incompatibilia *primi* generis. *ibid.* Quæ ſint incompatibilia *ſecundi* generis? *ibid.* Circa hanc Diſtinctionem expenditur mens Concilii Tridentini. *ibid. b.*

Beneficia uniformia & difformia quænam dicantur? I. 690. b. 691. a. An duo difformia in eadem Eccleſia ſint incompatibilia? I. 691. a. Quid requiratur ut Beneficium vacet per aſſumptionem ſecundi incompatibilis? I. 69c. b. 693. a. In Gallia conceditur optio; & cautela, quæ ibidem ſervatur adverſus fraudes. I. 693. a. *Dans quel eſpace de tems ſe doit faire l'option.* I. 964. a. Duo Canonicatus incompatibiles in eadem perſona. *ibid.* *Il y a en France pluſieurs Egliſes où il n'eſt pas permis d'avoir un Canonicat & une Dignité tous enſemble.* I. 964. a.

Beneficiorum pluralitatem nulla Diſpenſatio licitam reddit, niſi adſint circumſtantiæ quæ inordinationes abſtergant. I 694. a. Nulla Diſpenſatio ſuper pluralitate Beneficiorum ſine cauſa, tuta eſt in foro Poli. *ibid. a. b.* An quis ſatisfaciat rejiciendo onus in Papam diſpenſantem? *ibid. b.* Prima diſpenſationem debet prævie examinare an ſit juſta cauſa. *ibid.* & 684 b.

Quo non

Digitized by Google

Quænam requiruntur ut diſpenſatio ſuper pluralitate Beneficiorum ſit licita? In Gallia & Belgio nulla Diſpenſatio admittitur ſuper pluralitate Beneficiorum Curatorum. I. 694. *a.* Huic conformis eſt praxis Belgii. *ibid.* Diſpenſatio reſervatur Pontifici, & unde id ortum? I. 695. *a.* Diſpenſandi auctoritas ad poſſidenda plura ſimul Beneficia, quandonam Summo Pontifici reſervata fuerit? I. 687. *a.* Querela Joannis XXII. de exceſſu Diſpenſationum; hujuſque Pontificis Decretum contra hunc abuſum. *ibid. a. b.* Requiritur in omni diſpenſatione cauſa; & qualis? *ibid.* Diſpenſatio hæc eſt odioſa, & reſtringenda. *ibid. b.* Aliquando licita Diſpenſatio. I. 694. *b.* 691. *a.* Debet eſſe ſemper recta intentio, debentque utentes diſpenſatione eam ſæpe diſcutere. I. 695. *a.* Quænam exprimenda pro obtinenda diſpenſatione ſuper pluralitate Beneficiorum? *ibid.* Jus Ordinariorum circa examen diſpenſationum obtentarum, ad quæ ſe extendat? I. 687. *a.* 695. *b.* Quænam juxta Canoniſtas ſit Romani Pontificis intentio in diſpenſationibus ſuper pluralitate Beneficiorum? IV. 51. *b. in nota.* Obtinens plura Beneficia non juvatur per Regulam de poſſeſſore triennali. I. 695. *b.* 697. *a.* Quando ſuper diſpenſatione ab Ordinario conſulenda Sedes Apoſtolica? I. 696. *a.* Literæ diſpenſationis ſuper pluralitate Beneficiorum in Belgio literis *Placet* indigent. *ibid. b.* Hac de re monitum ad Principes, quibus proponitur S. Ludovici Francorum Regis exemplum. I. 686. *a.* Conſuetudo hodie invaluit, ut ſine diſpenſatione retineatur Beneficium ſimplex cum alio ſufficiente; & unde id ortum? I. 691. *a.* In Supplica qua petitur Proviſio Apoſtolica de Beneficio, exponendum eſt Beneficium ante obtentum, ſub pœna nullitatis. I. 753. *b.*

Beneficiorum omnium plenariam diſpoſitionem quis primus Papæ adſcripſerit? I. 718. *a.* Quam pernicioſa fuerit Eccleſiæ ea Juriſperitorum perſuaſio, Pontificem eſſe dominum omnium Beneficiorum. I. 228. *a. b.* Circa quod tempus invaluerit hæc opinio? I. 763. *a.* Eam in Summo Pontifice poteſtatem agnoverunt Principes. *ibid. a. b.* Unde nata ſit hæc opinio? IV. 150. *b.* & *in nota.* Eam ſibi vendicarunt Papæ ob imminentem ſibi Eccleſiarum omnium ſollicitudinem. *ibid. b.* 757. *a.* Declaratio Bonifacii VIII. quoad hanc Reſervationem. I. 729. *a.* Hodie reſtringitur ad vacationem per obitum. *ibid.*

Beneficia in quo differant ab Officiis? IV. * 299. *in nota.*

Beneficia quænam dicantur Electiva collativa, & quænam Electiva confirmativa? I. 701. *b.*

Beneficiorum fructus male percepti cuinam reſtitui debeant? I. 228. *b.* Quid de compoſitione ſuper fructus male perceptos in Componenda? *ibid.* Quam praxim obſervent Galli in his reſtituendis. *ibid.*

Beneficium Clerici in ſacris non conſtituti, mox a contracto matrimonio, vacare cenſetur; ſecus olim? III. 558. *b.*

Beneficii titulus confertur per Collationem. I. 699. *a.* An ad Beneficium derelictum detur regreſſus? III. 611. *a.*

Beneficia quænam dicantur propriè *electiva*? I. 701. *b.*

Beneficiorum devolutio fit cum qualitatibus & conditionibus primæ Collationis. I. 708. *b.*

Vide, *Devolutio.*

Beneficiati omnes debent Officium *gratis* impendere ad ſenſum hujus Sententiæ: *Gratis accepiſtis, gratis date.* II. 15. *a.* Quomodo hæc præſtent, qui neceſſaria a populo accipiunt? *ibid. a. b.* Non videtur ita gratis præſtare, qui dives patrimonio, ex proventibus Eccleſiaſticis ſua neceſſaria prætendit. *ibid. b.* Certum tamen quod dives patrimonio poſſit habere Beneficium & proventus Beneficio annexos recipere, eoſque tanquam debitos exigere. *ibid. a.* 631. *b.* 632. *a. b.* Debet vero redditus Eccleſiaſticos adminiſtrare; ut *pauperum* procurator. II. 16. *a.* Cenſet Auguſtinus bona Eccleſiaſtica eſſe pauperum, quando Miniſtri aliunde ſufficienter habent. II. 15. *b.* Canones non permittunt Epiſcopis neceſſaria ex proventibus Eccleſiaſticis, niſi ſub conditione *ſi indigeant.* II. 16. *a.* & 628. *a.* & *ſeqq.* Solvuntur objectiones, quæ contra hanc diſciplinam formari poſſent. II. 631. *b.* 633. *a.* Unde nata ſit indigna de Beneficiis idæa, quaſi primum ac principale in Beneficiis eſſet ipſum temporale? IV. 185. *a. b.* Quam noxia ſit res Beneficia Eccleſiaſtica ob gloriam humanam & commoda temporalia quærere? IV. * 52. *a.*

Vide, *Alimenta, Bona Eccleſiaſtica.*

Beneficia Eccleſiæ Anglicanæ Italis collata, & de hoc Anglorum querelæ in Concilio Lugdunenſi. IV. 105. *a.*

Beneficiati, notanter Parochi, per inſtitutionem auctorizabilem conſequuntur jus exercendi functiones Beneficio annexas Jure proprio & ordinario. IV. * 298. *a.* Conſequuntur jus perpetuum ad functiones exercendas titulo annexas. *ibid.* & *ſeqq.*

Vide, *Inſtitutio, Collatio, Permutatio, Proviſio, Reſignatio, Reſervatio, Simonia, Surrogatio, Unio, Penſio, Gradus Academicus, Bona Eccleſiaſtica.*

BERENGARIUS.

Berengarius Frater Ordinis Minoritarum ſententiam Bizochii *de paupertate Chriſti* propugnat. IV. 153. *b.* Ab Inquiſitore ad Pontificem appellat. *ibid.* Pontifex detinet Berengarium. *ibid.* & 154. *a.*

BERTRANDUS DE AGUTIS.

Bertrandus de Agutis quis fuerit? IV. 154. *b.* Philippus Pulcher offert illi Pontificatum, prævie quaſdam promiſſiones exigens, quas Bertrandus jurejurando pollicetur. *ibid.* & 145. *a.* Eligitur in Pontificem, & nomen *Clementis V.* aſſumit. IV. 141. *a.*

Vide, *Clemens V.*

BIBALIA.

Bibaliorum nomine quid veniat? II. 107. *in nota.* An in bonorum Eccleſiaſticorum elocatione liceat recipere *Bibalia*? *ibid. a.*

BIBLIOPOLÆ.

Bibliopolæ qualem fidei profeſſionem emittere tenentur? IV. 169. *b.* Juramentum præſtare debent de non imprimendis libris prohibitis. IV. 170. *a.*

BIGAMIA, BIGAMUS.

Bigami prohibentur aſſumi ad Officium Cuſtodis. I. 69. *b.* Olim ipſis inhibitum baptizare in neceſſitate. I. 376. *b.* Jam a tempore Apoſtoli Bigamia induxit irregularitatem; & in quo ea fundetur? I. 566. *a.*

Bigamus a Presbyteratu ac Diaconatu excluſus. III. 387. *b.* 388. *a.* 554. *a.* Presbyter aut Diaconus per ignorantiam Bigamiæ implicitus, jubetur per Synodum Trullanam a ſacro miniſterio ceſſare. III. 387. *b.* 384. *a.*

Vide, *Irregularitas.*

Bigamia interpretativa, quænam ſit? I. 124. *a. b.* III. 388. *b.* 389. *a.*

Bigamia ſimilitudinaria habetur tranſgreſſio voti continentiæ. I. 125. *b.*

Bigamis ſeu nuptias iterantibus pœnitentia olim impoſita; & quare? I. 566. *b.* 613. *b.* 614. *a.* III. 171. *a. b.* Non tamen ideo ſecundæ nuptiæ habitæ fuerunt ut illicitæ. I. 566. *a. b.* 612. *b.* & *ſeqq.* Quo ſenſu iterantes nuptias, a Patribus reprehenſi? I. 511. *b.* Presbytero inhibitum ſecundis nuptiis intereſſe. I. 614. *a.* III. 140. *a.* Prohibentur a Sacerdote benedici. I. 614. *a.*

Bigamus an ſit cenſendus, qui duas uxores habuit, unam ante, alteram poſt baptiſmum? III. 350. *a.* 555. *b.* Variæ de ea re Patrum ſententiæ. III. 530. *a.* Græcorum diſciplina circa irregularitatem ex Bigamia. III. 533. *a.* 554. *a. b.* Bigami omnes Beneficii ſunt incapaces. III. 554. *b.*

Bigamia vetita omnibus Clericis. III. 170. *b.* Bigami privilegio Clericali nudantur. IV. 131. *a.* Præcipue privilegio Fori. *ibid.* Inhibetur Bigamus habitus Clericalis. *ibid.*

Vide, *Matrimonium, Nuptiæ, Vidua.*

La Bigamie *c'eſt-à-dire d'un homme qui a en même tems deux femmes, ou d'une femme qui a en même tems deux maris, eſt un empêchement dirimant.* I. 939. *a.* *Moyens de ſe pourvoir contre cette ſorte de mariage.* ibid. *Précautions que doivent prendre les Curés pour empêcher la Bigamie & pour leur ſureté.* ibid. *De quelle peine on flétrit aujourd'hui cette Bigamie.*

BIRETTA.

Biretta coccinea, Cardinalium inſigne. I. 601. *a.* Nulli præter Cardinales hanc ferre licet. *ibid.*

BIZOCHIUS.

Bizochius ſive *Beguinus* accuſatur, quod doceret *Chriſtum & Apoſtolos nil jure proprietatis in communi poſſediſſe.* IV. 135. *a.* Hæc quæſtio acriter agitata. *ibid.* & *ſeqq.*

BLASPHEMIA.

Blaſphemia quid ſit, & quænam eo nomine veniant? II. 255. *b.* 256. *a.* Hujus criminis atrocitas. II. 256. *a.* Conſtitutio Gregorii IX. in Blaſphemos contra Deum & Sanctos. *ibid.* Pœna Blaſphemiæ ex Capitularibus Regum Francorum. *ibid.* Pœnæ decretæ per Canones, Leges, Edicta Hiſpanica, Gallica & Belgica adverſus Blaſphemos. *ibid.* & *ſeqq.* Item Statuta Synodalia. II. 257. *b.* Ob *defectum* religionis & juſtitiæ, hoc crimen mitius punitur. II. 256. *b.* An conſuetudo efficere poſſit, ut aliquid non cenſeatur Blaſphemia? II. 257. *b.* Cujus Fori ſit hoc crimen? *ibid.* *Ordonnance qui punit le blaſphême de peine pécuniaire, dont l'exécution appartient au Juge laic.* II. 16. *a.*

Blaſphemiæ affinis eſt conſuetudo jurandi & pejerandi inter ſermocinandum. II. 257. *b.* Media quibus ea conſuetudo abolenda. *ibid.* & 258. *a.*

BONA ECCLESIASTICA.

Bona Eccleſiæ olim per Epiſcopum, OEconomum, vel Archidiaconum adminiſtrabantur, & Clericis ſingulis menſibus pro neceſſitate diſtribuebantur. I. 660. *b.* II. 102. *b.* & *ſeqq.* Qua ratione bonorum Eccleſiæ diſpenſatio Clericis committi cœperit? I. 660. *b.* Primum eis concredita, vita eorum durante. *ibid.* Tantum illis qui operam Eccleſiæ impenderent. *ibid.* Quomodo Titulis portio annexa fuerit? *ibid.* Unde factum ut quilibet poſtea partem ſuam ad ſe retraxerit, & inde origo Beneficiorum? I. 660. *b.* II. 103. *b.* & *ſeqq.*

Bona Eccleſiæ manſerunt ſemper ejuſdem naturæ; & ſpiritus Eccleſiæ circa ea immutatus. I. 661. *b.* 662. *a.* III. 606. *a.* Beneficiati horum bonorum non ſunt domini. III. 169. *a. b.* & *in nota.*

Bona & reditus Eccleſiæ, quæ Clericis conceduntur, cur vocentur *Peculium*; natura Peculii, & quæ ſub hoc nomine comprehendantur? II. 1. & *ſeqq.*

Vide, *Peculium.*

Digitized by Google

Bona Eccleſiæ debentur Miniſtris jure naturæ, titulo alimentorum. I. 660. a. b. II. 5. a. b. Ita dantur ratione ſtipendii ut juſte illa non accipiant niſi veri operarii. II. 5. b. & 6. a. 775. a. & ſeqq. Id verificatur etiam quoad Canonicos. II. 6. a. Dictum illud, Beneficium datur propter officium, inepte applicatur recitationi Horarum Canonicarum. ibid. b. II. 775. b. Quare hoc gloſſema licet ineptiſſimum, vulgo receptum videatur? II. 6. b. Quomodo Miniſtri ſua alimenta accipere debeant; & an recte dicantur merces operæ impenſæ? ibid. Nec Canonici, nec alii Beneficiati juſte ab Eccleſia ſtipendia accipiunt, niſi ſint operarii. ibid. a. Clerici non poſſunt evangeliſare, præciſe ut manducent. II. 7. a. Signa ex quibus deprehenditur an quis *evangelizet & manducet*? ibid. a. b. II. 618. a. b.

Bona Eccleſiæ vocantur vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonium Pauperum, & ejus ratio. II. 7. b. & ſeqq. Quare frequentius vocentur patrimonium pauperum? II. 8. a. Res Eccleſiæ dicuntur patrimonium Chriſti & Pauperum. ibid. b. Necatores Pauperum vocantur Epiſcopi & alii, qui bona Eccleſiæ diripiunt aut fraudant. ibid. & 9. a. Unanimis & Canonum & Patrum ſententia, bona Eccleſiæ etiam ad pauperes ſpectare. II. 9. a. Ex bonis Eccleſiæ Clerici accipere non poſſunt, niſi neceſſaria. II. 10. b. Conſanguineis dari non poſſunt, niſi Pauperibus. ibid. Canones qui vulgo Apoſtolorum dicuntur, tantum permittunt Epiſcopo ut de bonis Eccleſiæ ſumat ad ſuas *neceſſitates*. ibid. Chriſtus voluit operarium Evangelicum neceſſariis eſſe contentum. ibid. & 11. a. Quam frugaliter iis uti tenerentur, etiam Cardinales & Epiſcopi; & prætextus in contrarium diſcutiuntur & refutantur. II. 11. a. b. & ſeqq. Decretum Concilii Tridentini adverſus luxum Prælatorum. ibid. a. Decretum Synodi Toletanæ contra ſuperfluas epulas Epiſcoporum. II. 12. a. In pauperes & uſus pios expendenda, quæ ex rebus Eccleſiaſticis habentur ultra honeſtam ſuſtentationem. ibid. Deplorabat S. Bernardus, bona Patrum Eccleſiæ non attendi. ibid. Moderatio circa uſum bonorum Eccleſiæ, ab omnibus, ſed a Prælatis Regularibus ſpecialiter tenenda. II. 14. a. b.

Bona & fructus Beneficii Clericus dives poteſt accipere & jure exigere. II. 15. a. Non poteſt tamen, reſervatis patrimonialibus, ex bonis Eccleſiæ vivere. ibid. & ſeqq. & 415. a. 619. a. b. Ex Epiſtola Benedicti XIV. tanquam indubitatum aſſumitur, Clericos divites non poſſe de proventibus Eccleſiaſticis vivere. II. 415. a. Qui divites de Eccleſiæ bonis poſſint accipere; & qui non? III. 580. b. Eccleſiaſtici qui proventus Eccleſiæ in luxum menſarum aut alias vanitates convertunt, non ſcandali ſolum, ſed furti, imo *ſacrilegii* unanimi Patrum judicio condemnantur. II. 613. b. 614. a. b.

Vide, *Luxus*.

Bona Eccleſiæ olim erant communia exemplo Chriſti, & diſtribuebantur inter Miniſtros & Pauperes. II. 18. a. Quandonam prima diviſio in quatuor partes ſtatuta? ibid. a. b. III. 607. a. Qua proportione hæc diviſio facta. II. 18. b. Qua proportione & cujus judicio pars Clericorum inter Clericos, item pars Pauperum inter Pauperes diſpenſabatur. ibid. b. & 19. a. Per hanc diviſionem natura bonorum Eccleſiæ non eſt mutata. II. 16. a. & 19. a. 619. b. & ſeqq. Scopus hujus diviſionis. II. 19. a. Poſt eam diviſionem monuerunt Concilia, bona diſpenſanda juxta normam Apoſtolorum. ibid. Probatur auctoritate Gratiani, quod etiam ſeculo duodecimo eadem fuerit mens Eccleſiæ circa diſpenſationem proventuum Eccleſiaſticorum. II. 630. b. 631. a. Sententia Dionyſii Carthuſiani circa diſpenſationem bonorum Eccleſiaſticorum. II. 631. a. b. Ex ſententia Concilii Tridentini illicitum eſt, ut Beneficiati vivant ex reditibus Eccleſiæ, & proventus patrimoniales relinquant conſanguineis divitibus. ibid. b. Ex eo quod Beneficiati non poſſint, reſervato patrimonio, proventus Eccleſiaſticos in ſuos uſus convertere, nullatenus ſequitur quod Clericis divitibus Beneficia conferri non poſſint. ibid. & 632. a.

Bonorum Eccleſiæ alia diviſio per erectionem Beneficiorum; item inter Epiſcopum & Capitulum, & Canonicos inter ſe. II. 19. a. Hæc diviſio, diſſimulante potius quam probante Eccleſia, facta eſt. ibid. a. b. Nec per hanc diviſionem natura Bonorum Eccleſiæ fuit mutata. ibid. b. Idem modus loquendi habetur in Canonibus poſt diviſionem, qui fuit ante illam. ibid. Per diviſionem factam inter Canonicos portio pauperum & Fabricæ periclitari cœpit. ibid. Ex bonis Eccleſiæ primum providendum neceſſitatibus Miniſtrorum. ibid. Clerici non niſi frugaliter eis uti poſſunt, & reliquum in pios uſus erogare tenentur. II. 12. a. 19. b. 20. a. Quomodo ſemper idem fuerit Eccleſiæ ſenſus quoad uſum bonorum Eccleſiaſticorum? II. 20. a.

Bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatio, juxta Canones vulgo Apoſtolorum, Epiſcopo concredenda. III. 81. a. b. Quid circa hanc diſpenſationem in Synodo Gangrenſi? III. 147. b. Quid circa eamdem in Concilio Antiocheno? III. 168. b. 169. a. b.

Bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtratio ab initio Eccleſiæ etiam poſt diviſionem fuit penes Epiſcopum, Archidiaconum, vel Œconomum. II. 102. b. 7. a. b. Nonnulli Epiſcopi hac auctoritate abutebantur. ibid. Voluerunt Synodi Eccleſiis Parochialibus provideri. ibid. Seculo VI. cœperunt aliquæ obventiones Eccleſiis Parochialibus aſſignari. ibid. & 103. a. Poſt erectionem Beneficiorum primaria Superintendentia competiit Epiſcopo. II. 103. a. Varia hujus Superintendentiæ argumenta. ibid. a. b. Decreta Synodorum Belgii pro conſervatione bonorum Eccleſiaſticorum. ibid. Epiſcopi ſolliciti eſſe debent, ne per curam temporalem avocentur a miniſterio ſpirituali. ibid. b. Res Eccleſiæ diſpenſare poteſt Epiſcopus, non pro arbitrio diſtrahere. III. 599. a. Quomodo bona Eccleſiæ diſpenſare debeat? ibid. Bonorum Eccleſiaſticorum eſt diſpenſator, non dominus. III. 606. a.

Bonorum Eccleſiaſticorum in Principes vel Magiſtratus indebita tranſlatio a Concilio Nicæno II. declaratur irrita. III. 461. b. Pœna in bonorum Eccleſiaſticorum diſſipatores decreta. ibid. & 462. a. In Regno Galliæ prohibitum viris nobilibus & iis, qui judiciario munere funguntur, ne prædia aliaque bona Eccleſiaſtica conducant. ibid. in nota.

Bona Eccleſiæ, quin & ipſas Eccleſias olim ſibi attribuebant Laici. II. 61. b. Quo primum tempore hoc fieri cœperit? II. 812. a. b. 813. a. Ut poſſent ſibi temporalia retinere, & aliis curam ſpiritualem demandare, Epiſcoporum conſenſum adhibebant, mediante aliquo cenſu. II. 63. a. Qualis hic cenſus fuerit? ibid. 45. a. Improbatur. ibid.

Vide, *Paſtor primitivus*, *Vicarius perpetuus*.

Bona vere Eccleſiaſtica a laica Juriſdictione quomodo exempta? II. 195. a. Jure communi cauſæ ſuper bonis Eccleſiaſticis ſpectant ad Judicem Eccleſiaſticum. ibid. Quid eo loci per *Jus commune* intelligendum? ibid. in nota. An res temporales ad Eccleſiam ſpectantes, a Laicorum diſpoſitione, ſine mixtura Superintendentia, omnino fuerint aut ſint immunes? III. 599. a. Non ſubmittenda bona Eccleſiarum Laicis abſque conſenſu Capituli & ſanctæ Sedis licentia ſpeciali. IV. 832. b. Pœnæ in contravenientes. ibid. Hoc non intelligendum de Juribus, quæ agris, fundiſque Eccleſiarum erant impoſita, antequam ad Eccleſiam pervenirent. ibid. Quare hodie bona Eccleſiæ *amortizata* præſumantur? II. 105. b. & 196. a. Pœna adverſus invaſores bonorum Eccleſiæ. III. 617. a. b.

Vide, *Amortizatio*, *Portio competens*.

Bona Eccleſiæ, an in prævendas diſtrahi poſſint? III. 606. a. An valide a Clericis diſtrahi poſſint? ibid. Qua pœna puniendi injuſti bonorum Eccleſiaſticorum invaſores? ibid. b. Res Eccleſiæ licite impenduntur in redemptionem captivorum. ibid. Quibus caſibus poſſit Epiſcopus bona Eccleſiæ ſine conſilio fratrum diſtrahere? III. 607. b.

Bona Eccleſiaſtica inter & ſecularia diſcrimen. III. 609. a. Quandonam bona Clerico data, cenſeri debeant Eccleſiaſtica? ibid. Ad quem pertineant bona a Clericis acquiſita? ibid. a. b. Cui cedere debeant bona Clericorum pœnitentiæ cauſa Monaſterio incluſorum? III. 620. a.

Bona Eccleſiæ ſine Judicis auctoritate repeti non poſſunt. III. 619. b. Cauſa cadere debet, qui id ſine Judicis auctoritate attentat. ibid. Id tamen ſoli Prælato, non Eccleſiæ nocere debet. ibid. Bona & Decimæ unius Eccleſiæ ſine Epiſcopi conſenſu alteri dari non poſſunt. III. 617. a.

Vide, *Alienatio*, *Beneficium*, *Decimæ*, *Elocatio*, *Fundatio*, *Succeſſio*, *Teſtamentum*.

BONA FIDES.

Bona fides neceſſaria in præſcriptione. IV. 62. b. 63. a.

BONAGRATIA DE BERGAMO.

Bonagratia de Bergamo Frater Ordinis Minoritarum ad Curiam Romanam deputatur. IV. 155. b. Appellat ab Extravagante *Ad Conditorem*. IV. 135. b.

Vide, *Ordo Fratrum Minorum*.

BONAVENTURA (S.)

Bonaventura (S.) Albanenſis Epiſcopi obitus. IV. 217. b.

BONIFACIUS VIII.

Bonifacium VIII. inter & Philippum Pulchrum Regem Galliæ acris contentio ſuper Jure Regaliæ in conferendis Beneficiis. I. 791. a. IV. 87. b. 88. a. Comes Flandriæ Guido a Rege Philippo incarceratus ad Bonifacium appellat. IV. 88. a. Occaſione ſubventionis quam Philippus poſtularat a Clero, Bonifacius edit Conſtitutionem, *Clericis Laicos*. ibid. In hac Conſtitutione ſub pœna excommunicationis *ipſo facto* incurrendæ, vetat etiam ſponte aliquid a Clericis contribui ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. II. 96. b. IV. 88. b. cum derogatione omnium Privilegiorum etiam Regibus indultorum. ibid. Pontifex jubet hanc Conſtitutionem in Galliis promulgari. IV. 88. b. Multum contra hanc Conſtitutionem exulceratus fuit animus Philippi Pulchri Regis Galliæ. II. 96. b. Rex vetat pecuniam extra Regnum aſportari. IV. 88. b. 89. a. Bonifacii ſuper hoc acerbæ ad Philippum litteræ. IV. 89. a. Suam Conſtitutionem tuetur Bonifacius. ibid. a. b. Prætendit judicare de actionibus Principum ratione peccati. ibid. b. Manifeſtum Regis ſuper Edicto ſuo de non aſportandis pecuniis extra Regnum. ibid. Bonifacius jubet in Galliis collectam fieri pro Terra Sancta. IV. 90. a. Et treugas continuari inter Reges Angliæ, Galliæ & Romanorum. ibid. Prælati quidam ſupplicant Pontifici, ut clementius agat. ibid. b. Bonifacius interpretatur Conſtitutionem *Clericis Laicos*. ibid. Bonifacius mentem ſuam exponit, atque a nonnullis ſuam Decretalem maligne interpretatam aſſerit. II. 97. a. IV. 90. b. Declarat ſuam Decretalem ad caſum neceſſitatis, quæ Regis conſcientiæ com-

Digitized by Google

committitur, non extendi, *ibid.* & IV. 91. *a.* Hac Declaratione minui dicitur Privilegium Regis Galliæ recipiendi *ſubſidium* a Clero ſine licentia Pontificis, II. 97. *a.* Decretalis Bonifacii mitigata a Benedicto XI. & a Clemente V. revocata, *ibid. a. b.* & IV. 91. *a.* 146. *a.*

Bonifacius VIII. ægre fert Columnenſes ſibi exoſos a Philippo Pulchro Franciæ Rege ſuſceptos eſſe. IV. 91. *a.* Fert Sententiam ſuper diſſidio inter Philippum & Guidonem Flandriæ Comitem, Regemque Angliæ. *ibid. a. b.* Philippi iram declinare conatur indictione Belli ſacri. *ibid. b.* Jubet Epiſcopum Apamienſem juſſu Regis incarceratum libertati reddi. *ibid. b.* 92. *a.* Bulla Bonifacii *Auſculta, Fili*, qua ſe conſtitutum ſuper *Reges & Regna* pronuntiat. IV. 92. *a.* Variæ Bonifacii querelæ contra Philippum. *ibid.* Perſonaliter citat Pontifex Epiſcopos Galliæ & S. Th. Magiſtros. *ibid. b.* Literæ Bonifacii ad Philippum de ſuperioritate ſua in temporalibus. *ibid.* Epiſtola Philippi reſponſoria ad Bonifacium IV. 93. *b.* Pontifex invehitur in Conventum Ordinum Regni Galliæ a Philippo congregatum. IV. 94. *a.* Conſiſtorium Cardinalium pro ſuperioritate Papæ in temporalibus. *ibid. b.* Bonifacius pergit citare Epiſcopos Galliæ. *ibid. b.* Bulla *Unam ſanctam*. *ibid.* & 94. *a.* Rex prohibet, ne quis Regno ſuo egrediatur. IV. 95 *a.* Pontifex denuo citat Epiſcopos Galliæ ſub pœna depoſitionis. *ibid.* Jubet XII. articulos Regi proponi. *ibid. a. b.* Rex ad ſingulos reſpondet articulos. *ibid. b.* & 96. *a. b.* Bonifacius Regem denuntiat, & ab omnibus haberi vult excommunicatum. *ibid. b.* 97. *a.* Accuſatur Bonifacius ut hæreticus in Conventu Gallicano. IV. 97 *a b.* Guillelmus de Pleſiaco appellat ad Concilium generale. *ibid.* Appellationi conſentiunt Prælati, ipſique appellant. *ibid.* & 98. *a.* Clerus & Magiſtratus appellationi adhærent. IV. 98 *a.* Contra illos, Bulla Pontificis. *ibid.* Declarat vulneras quaſcumque perſonarum citationes affixas majori Eccleſiæ ubi erit Curia Romana. *ibid.* Suſpendit omnes Doctores Theologiæ & Juris a collatione graduum. *ibid. a. b.* Bulla in qua declarat omnes Regis proviſiones eſſe nullas. *ibid. b.* Vaſſallos Regis & Confœderatos a juramento fidelitatis abſolvit. *ibid. b* Captura & obitus Bonifacii. *ibid.*

Bonifacius VIII. poſt mortem a Philippo Pulchro graviſſimis accuſationibus impetitur. IV 145. *b.* Quid circa hanc cauſam in Concilio Viennenſi actum ſit? IV. 145. *a. b.* Quædam Bonifacii Bullæ irritantur. IV. 145. *a. b.* 147. *a.* De perſona Bonifacii in Concilio Viennenſi judicatum. IV. 147. *b.* Bonifacius declaratur Catholicus. *ibid.* Cur de ſolo crimine hæreſeos contra Bonifacium inquiſitum fuerit & judicatum? *ibid.*

Vide, *Philippus Pulcher*, *Clemens V*, *Concilium Viennenſe*.

BRABANTIA.

Brabantia Imperatorem pro Superiore non agnoſcit. I. 87. *b.* Non comprehenditur Concordatis Germaniæ. *ibid.* Exceptio Trajecti ad Moſam & Nivellis, & hujus exceptionis ratio *ibid.* & 88. *a.* Prælati qui ſunt de Statibus Brabantiæ, active & paſſive ſtant Juri coram Senatu Brabantiæ. I. 166. *b.* II. 158. *a. b.* Hoc non intelligitur quoad functiones ſacras. II. 188. *b.* Dux Brabantiæ eſt Advocatus omnium Eccleſiarum ſui Ducatûs. I. 761. *a.*

Vide, *Advocatia*.

Brabantiæ Clerus eſt Corpus diſtinctum a Statibus, & ſub eorum conſenſu non comprehenditur. II. 98. *b.* 99. *a.*

Vide, *Subſidium*.

Brabantorum ſpeciale Privilegium, quod extra Brabantiam nullo prætextu & in nulla inſtantia evocari poſſint. II. 270. *a.* Pœna capitalis decernitur in eos, qui aliquid contra attentarent. II. 269. *b.* Epiſcopi extra Brabantiam reſidentes habent Tribunalia in Brabantia, coram quibus citantur incolæ Brabantiæ. II. 270. *a.* Sententiæ Senatûs Brabantiæ ad hoc pertinentes. *ibid.* 434. *& ſeqq.* 440.

Vide, *Belgium*.

BREPHOTROPHIA.

Brephotrophia quid ſint? II. 116. *a.* Quid in Brephotrophiis maxime attendendum? II. 116. *a.*

BREVE.

Breve Apoſtolicum quid ſit? I. 218. *a.* Quid annulus Piſcatoris quo Breve ſignatur? *ibid.* Quænam ſint differentiæ inter Bullas & Brevia? *ibid.* Quænam negotia per Breve expediri ſoleant? *ibid. b.* Quibus formulis expediantur Brevia in Curia Romana? *ibid.* Hæ formulæ nec ſeculo XIII. notæ. *ibid.* Cautio quæ adhibetur ne Brevia falſificentur. I. 233. *a.* Quanta cura Minutæ eorum ſerventur? *ibid.* Quid Secretarius Brevium? I. 232. *a.*

Vide, *Bulla*.

BREVIARIUM.

Breviariorum cura ſicut & aliorum librorum ad Officium divinum pertinentium ſpectat ad Epiſcopos. I. 146. *a b. & ſeqq.* II. 670. *a b.* 671, *a.* In Gallia Epiſcopus non poteſt ſine conſenſu Capituli Cathedralis, ac ſine litteris Regiis, vetus Breviarii Officium mutare. II. 672. *in nota.*

Breviarium Aurelianenſe correctum & editum auctoritate Epiſcopi Aurelianenſis, quæ in ejus correctione ſervata? *ibid. b.* 147. *a.*

Breviarium Romanum, Eccleſiæ quæ non receperunt, auctoritatem retinuerunt revidendi & mutandi Breviaria, aliæ non. I. 147. *a.* 200 *b.* Eccleſiæ vero quæ illud receperunt, nihil mutare poſſunt ſine approbatione Sedis Apoſtolicæ. I. 200. *b.* Pius V. vetuit aliquid immutari, inconſulta Sede Apoſtolica. *ibid.* Plurima tamen in Breviario Romano reperiuntur apocrypha. *ibid.* Optandum, ut Breviarii Romani nova fieret correctio. I. 247. *a.* Inſtitit Curia Romana ut Eccleſia Pariſienſis proprium Officii Divini ritum abjiceret, atque Romanum ſubſtitueret. *ibid.* Hoc de re Relatio Capituli Pariſienſis. *ibid. b.* Quis verus ſinis particularium Breviariorum abrogationis, eorumque in locum inducendi Breviarii Romani? *ibid.* Betunes Sacræ Theologiæ Pariſienſis contra quorumdam propoſitiones, qui Breviarium ſecundum correctionem Concilii Tridentini introducere cupiebant, antiquo uſu Breviarii Eccleſiæ Pariſienſis penitus abrogato. I. 915. & 916. *Arrêt de la Cour donné en l'audience, ſur l'appel d'abus du changement du Breviaire d'Anjou, ordonné par l'Evêque d'Angers en l'Egliſe de la Trinité audit Angers, de l'impoſition par lui faite d'icelui de celui du Concile de Trente*, I. 916. & 917.

Breviarium Romanum a pluribus Rom. Pontificibus emendatum & evulgatum. II. 671. *a & ſeqq.* Non obſtante diligentia ſub Urbano facta hiſtoriarum atque homiliarum, quæ Breviario Romano continebantur, diſcuſſione & inquiſitione, poſt iteratam de factis aut hiſtoriis illis diſcuſſionem, plurima reperiuntur adhuc in illo Breviario apocrypha, aut ut minus de falſitate admodum ſuſpecta, quorum exhibentur exempla. II. 670. *a. b.*

Breviarium Cluniacenſe, & quæ in ultima ejus recognitione ſervata? I. 940. *b.* 141. *a.*

BROMON.

Bromon quid videtur fuiſſe? III. 417. *in nota.*

Vide, *Bruma*.

BRUMA seu BRUMALIA.

Bruma, *Brumalia* ſeu *Bromon*, feſtum Gentilium, quodnam fuerit? III. 417 *a.* Quid Canonibus ſtatutum contra hanc feſtivitatem? *ibid.* & 416. *b.* & 650. *b.*

BZOVIUS.

Bzovii ſententia circa cenſuram latam in Conſtitutione Joannis XXII. quæ incipit *Sancta Romana Eccleſia*. IV. 251. *a. b.* Offendit Minoritas. *ibid. b.*

BULLA.

Bullæ expediuntur per Cancellariam. I. 224. *b.* Quomodo? *ibid.* Quid Bulla juxta ſtylum Curiæ Romanæ? I. 212. *a.* Quanam Pontifices cœperint litteras plumbo obſignare? *ibid. a. b.* Bullæ gratioſæ obſignantur plumbo pendente ex cordis ſericeis, Bullæ juſtitiæ cordis ex filo cannabis. *ibid. b.* Differentiæ inter Bullas & Breve. *ibid.* Forma litterarum nulla ſpecialis olim in Curia Romana. *ibid.* Quandonam diverſa forma invaleſcere cœperit? *ibid.* Quænam negotia per Bullam expediri debeant? *ibid.*

Bulla non requiritur ad eſſentiam Proviſionis, ſed tantum ad ejus executionem. I. 746. *b.* 747 *a.* Quid agendum ubi expeditio Bullæ haberi nequit? *ibid.* Variæ clauſulæ Bullarum explicantur *ibid. & ſeqq.* Quomodo procedatur in Gallia, ſi Pontifex Bullas non expediat? I. 796.

Vide, *Signatura*.

Bullæ Romanæ in Belgio, aliiſque Provinciis non promulgantur ſine prævio Placeto Regio. IV. * 12. *b. & ſeqq.* Qua forma Bullæ Pontificiæ hodie ſoleant Romæ promulgari? IV. * 128. *a. b.* An obligent ſola publicatione Romæ facta? *ibid. & ſeqq.* Quid de querimoniis & proteſtationibus quæ a Gallis & Belgis factæ ſunt adverſus clauſulas Bullarum quibuſdam Eccleſiarum particularium Juribus contrarias? IV. * 135. *in nota.*

Vide, *Placetum*, *Publicatio*.

Bullæ dogmaticæ quænam propriè ſic dicantur? IV. * 164. *a. b.* Quænam, etſi conducibiles eſſe poſſunt ad Fidei & Doctrinæ puritatem conſervandam & ſtabiliendam, tamen non ſint propriæ dicendæ dogmaticæ? *ibid. a.*

BURCHARDUS.

Burchardus, quis fuerit? III. 510. *a.* A quo, & quo motivo inductus ad exarandum Canonum volumen, quod per abuſum vocatus *Decretum Burchardi*? *ibid.* Operis materia & diviſio. *ibid. a. b.* Magna fuit Burchardi in colligendis Sententiis diligentia. *ibid.* Sed nullum pene habuit Scriptorum delectum. III. 511. *a.* Errata Burchardi, & eorum origo. *ibid.* Unde factum, ut cum apocryphorum multorum immixtione jampridem opus hoc fuerit laudatum? *ibid. b.* Fidem Burchardi ſecuti ſunt poſteriores Canonum Collectores. *ibid.* & 512. *b.* Errata Burchardi ſecutus eſt Gratianus; quod exemplis probatur. *ibid.*

BURSÆ seu ALIMENTARIÆ PORTIONES.

Burſæ pro cognatione ſua, an cenſendæ ſint manus mortuæ? I. 280. *a.* Diverſa eorum genera in Univerſitate Lovanienſi. I. 550. *a.* Solis Pauperibus eas concedi voluerunt Fundatores. *ibid.* Burſarum proventus non immerito dicti *Patrimonium Christi*. *ibid.* Abuſus quem committunt Fundatores dando prærogativam ſuis conſanguineis, conterraneis, aliiſque. I. 551. *a.*

CÆ-

Digitized by Google

C.

CÆSARIES.

CÆſariei fictitiæ abuſus, prælertim in Clericis. III. 436. *a.* Vide, *Coma.*

CALENDÆ.

Vide, *Kalendæ.*

CALUMNIATOR.

Calumniator Clericus, qua pœna ex mente ſancti Gregorii afficiendus? II. 379. *b.* Quæ pœna Calumniatoribus infligenda? III. 590. *a.*

CAMBIUM.

Cambium, quid ſit? III. 20. *a.* Geminum aſſignatur Cambium, reale ſcilicet, & ſiccum. *ibid. b.* Cambium reale ſubdivitur in minutum, & locale. *ibid.* Quodnam ſit legitimum, quodnam uſurarium? *ibid.*

CAMBUTTA.

Cambutta ſeu *Cambuta*, virga Paſtoralis Epiſcoporum olim ſic dicta. 3. 629. *b.*
Vide, *Baculus*, *Paſtoralis.*

CAMERA APOSTOLICA.

Camera Apoſtolica prætendit fructus Beneficiorum male perceptos, & quo titulo? I. 884. *a.* Eorum collectioni præpoſitus eſt Officialis, dictus Componendæ. I. 227. *b.* Hoc in Gallia non admittitur. I. 884. *a.* Verificationi litterarum Legati Apoſtolici, clauſula id excludens id inſeritur. *ibid. b.* An ſimoniace intruſus fiat ſecurus eo titulo quod fructus male perceptos cum Camera Apoſtolica componendo dividat? *ibid.*
Vide, *Componenda.*

CAMPANA.

Campanas plures & grandiores ſola Eccleſia Parochialis poteſt habere. I. 415. *a.* Decimatores tantum tenentur ad inſtaurationem & intertentionem neceſſariam unius Campanæ bannalis. I. 639. *a.* Qualis illa debeat eſſe? *ibid.*

Campanæ, etiam antiquitus, in die anniverſaria pulſabantur. I. 428. *a.* Nequaquam recens eſt, quod omnes Campanæ ſero & mane ante Officium *diu* pulſentur. *ibid.*

Campanas ſeu tintinnabula qui pulſant, puniendi, ſi pulſatione ad quamdam harmoniam facta, turpes, inhoneſtas vel ſcandaloſas cantiones expreſſerint aut imitati fuerint. I. 437. *b.*
Vide, *Turris.*

CAMPSOR.

Campſor, quinam ſit uſurarius & fraudulentus? III. 20. *b.*

CANCELLARIA ROMANA.

Cancellarii unde olim dicti, & eorum dignitas? I. 223. *b.* 224. *a.* Erant jampridem in Cathedralibus. I. 224. *a.* Quid ſignificet Cancellaria? *ibid.* A quo tempore creverit auctoritas Cancellarii Romani? *ibid.* Quare vocetur Vice-Cancellarius? *ibid.* Habet titulum Cardinalitium fixum, & habitationem in Palatio Cancellariæ. *ibid.* Ejus officium. *ibid. a. b.* Quænam in Cancellaria expediantur? *ibid.* Officiarii Cancellariæ; eorum jura & emolumenta, & horum taxa. *ibid.* & 225. *a. b.* Primarii poſt Vice-Cancellarium ſunt Cancellariæ Regens, Præſidentes de Majori Parco, &c. I. 224. *b.* Habet ſuas Regulas. 225. *b.* Qua forma expediantur in Cancellaria Diſpenſationum Matrimonialium litteræ? I. 596. *& ſeqq.*
Vide, *Regulæ Cancellariæ.*

CANCELLARIUS.

Cancellarii, quinam apud Romanos ſic dicti? II. 288. *b.* In horum locum ſucceſſerunt hodierni Graphiarii & Secretarii. *ibid.*
Vide, *Graphiarius.*

CANCELLARIUS ROMANUS.

Vide, *Cancellaria Romana.*

CANDELA.

Vide, *Cereus.*

CANONES.

Canonum & Theologiæ ſtudium in multis convenit. 3. 64. *b.* Quomodo utrumque ſtudium utiliter poſſit combinari. I. 65. *a. b.* Improbatur hodiernum ſtudium, quod non niſi circa Canones ſervientes ad lites verſatur. *ibid. b.* Quid circa hoc ſanctus Carolus? II. 596. *a.* Conveniret ut Gradus in Jure Canonico ſepararetur a Gradu in Jure Civili. I. 65. *b.* Quænam pro antiquorum Canonum intellectu neceſſaria? I. 401. *b.* Aliqua notanda pro aſſequenda perfecta Canonum notitia. IV. 181. *a & ſeqq.* Quæ cauſa quod Graduati in Jure Canonico, SS. Canonibus, ut oportet, non ſint inſtructi? *ibid.* Qua ratione inductus Philippus II. prælectionem Decreti Gratiani in Academia Lovanienſi inſtituerit? *ibid.* Hac de re litteræ Ducis Sabaudiæ Belgii Gubernatoris. I. 903. *a. b.* III. 424. *b.* Zelus S. Caroli ut ſtudium Canonum promoveatur. III. 529. *a.*

Canones per conſuetudinem in totum abrogari non poſſunt. I. 12. *a.* II. 595. Nunquam Canones illos in totum abrogare intendit Eccleſia. II. 593. *a. b.* Licet Eccleſia, neceſſitate cogente, rigorem Canonum interdum relaxet, non ideo tamen Canones abrogati cenſentur. II. 757. *a. b.* Neceſſitate cogente, plura contra Canones acta quæ, eadem ceſſante, corrigenda. III. 104. *b.* Synodus Tridentina deſideravit, ut ſacri Canones, quoad fieri poſſet, obſervarentur. II. 593. *b.* Soli temporum calamitati imputandum, ſi per omnia ſacris Canonibus expreſſa diſciplina, per Concilium Tridentinum reſtituta non fuerit. II. 594. *a.* Epiſcopi, Canonici aliique Eccleſiæ Miniſtri præ oculis habere debent ſacros Canones, ut, quoad fieri poſſit, obſerventur. *ibid. a. b.* Quam neceſſaria ſit illis omnibus Canonum notitia. II. 596. *a.* Neceſſaria præſertim Epiſcopis. III. 451, *a. b.* Ordinandus in Epiſcopum ſuper notitia Canonum, juxta Nicænam Synodum, diligenter a Metropolitano examinandus. III. 452. *b.* Quare notitia ſacrorum Canonum ſit adeo Epiſcopis neceſſaria? III. 453. *b.* Non tamen ita priſcorum Canonum ſtudio navanda opera, ut recentiorum Conciliorum vel Decretalium ſtudium negligatur. II. 596. *b.*

Canones, ex temporum, locorum & perſonarum circumſtantiis expendendi. III. 551. *a. b.* Ob neglectam hanc conſiderationem ſæpe a vero Canonum ſenſu aberratur. *ibid.*

Canones, qui ſint præcipui & utiliores? III. 25. *a. b.* 26. *a.* Finis quem Patres ſibi propoſuerunt in Condendis Canonibus. III. 25. *a. b.* Veneratio Canonibus debita. *ibid. b.* 26. *a.* Cur eos ignorare non liceat? III. 26. *a.* In Canonibus diſcernendum quid Juris naturalis ſit, quid poſitivi. *ibid. a. b.* Quinam Canones Juris naturalis aliquid in ſe contineant? *ibid. a.* His Canonibus conſuetudo vim obligandi detrahere non poteſt. *ibid. b.* Cur hi Canones non poſſint abrogari? *ibid.* Sollicitudo Patrum in conſervandis Canonibus. *ibid.* Non niſi urgente neceſſitate, rigor eorum relaxatus eſt. *ibid.* & 27. *a.* Id exemplis probatur. III. 27. *a.* Per Indulgentiam Eccleſiæ nihil rigori Canonum detrahitur. *ibid.* Pro abolitione Canonum aut Eccleſiæ Diſciplinæ ſtatuenda periculoſe aſſumitur multorum in Eccleſia praxis. III. 27. *b.* 28. *a. b.* Male ſumitur argumentum pro abolitione Canonum a tolerantia Eccleſiæ. III. 28. *b.*

Canones prælegendi Epiſcopis & Clericis in Ordinatione. III. 318. *b.* Id ſtatutum in Synodo Africana, teſte S. Auguſtino. *ibid.*

Canonum ſacrorum inſtaurationem optat Eccleſia, & ad hoc laborat. III. 29. *a. b.* Hanc Canonum reſtaurationem & praxim injunxit Synodus Tridentina. *ibid. b.* Quomodo Prælati Eccleſiæ in reſtaurandis SS. Canonibus procedere debeant? III. 30. *a. b.*

Canonum veterum mitigatio, ab eorum ſtudio deterrere non debet. III. 31. *a.* Quam ſit utile ſtudium Canonum. *ibid. a. b.* Utilitas ſtudii veterum Canonum adſtruitur exemplo Canonum Pœnitentialium. III. 32. *a. b.*

Canonum ratio & ſpiritus magis quam verba attendi debent. III. 33. *b.* 34. *a.* Spiritus Canonum ſemel detectus ducit ad rationem Immunitatum quas Imperatores Clero indulſerunt. III. 34. *a. b.* Quid attendendum, ut recte ſtatuatur de Canonis alicujus auctoritate? *ibid.* & 43. *a. b.* Canonum auctoritas a dignitate Auctorum, & ab auctoritate Codicis cui ſunt inſerti, petenda. III. 43. *b.* Auctoritas Canonum probat auctoritatem diſciplinæ in iis contentæ. *ibid.*

Canonum Collectio ab Iſidoro vulgo Mercatore elaborata. III. 475. *& ſeqq.*
Vide, *Decretales Epiſtolæ.*
Canones Iſaac quid ſint, & ubi reperiantur? III. 503. *b.*
Canonum Opus a Reginone elucubratum. III. 507. *b. & ſeqq.*
Vide, *Regino.*
Canonum volumen a Burchardo exaratum. III. 510. *a. & ſeqq.*
Vide, *Burchardus.*
Canonis, *Si Papa*, auctor incertus. III. 556. *b.* Unde hujus Canonis prima pars videatur deſumpta? *ibid.* Præbuit ſectariis prætextum convellendi primatum ſummi Pontificis. *ibid.* Hic Canon ſupponit Papam poſſe eſſe a fide devium, & ut talem judicari. III. 557. *a.*

Canonum interpretes Græci, & quædam circa eos notanda. IV. 182. *a. b* 183. *a.* Cujuſnam præferendi Commentarii? IV. 182. *b.* & 183. *in nota.* De Latinis Canonum Interpretibus. IV. 183. *a. b.* De Scholiis in Canones ab Eſpenio elaboratis. *ibid. b.*
Vide, *Codices Canonum.*

CANONES POENITENTIALES.

Canones pœnitentiales & eorum origo. I. 445. *a.* Eorum uſus antiquiſſimus; & quare? *ibid. b.* Quinam Canones cenſentur Pœnitentiales? III. 32. *a.* Epiſcoporum in iis condendis circumſpectio. I. 445. *b.* & 446. *a.* Variæ eorum collectiones. I. 446. *a.* 454. *a.* Hos in pœnitentiis imponendis ſequi tenebantur Confeſſarii. III. 32. *a.* Hæc diſciplina ſeculo XI. relaxari cœpit. *ibid.* A quatuor circiter ſeculis abrogati videntur Canones Pœnitentiales. *ibid. a. b.* Quomodo & qua occaſione abrogati? I. 449. *a. b.* Multis titulis adhuc hodie eorum notitia Confeſſariis utilis. I. 453. *b.* III. 31. *b.* 33. *a.* Veterum Canonum notitia inſervire poteſt ad aliqualem proportionem ſervandam in ſatisfactionibus imponendis. III. 33. *a. b.* Canones pœnitentiales a S. Carolo editi. I. 453. *b.* & & 454. *a.* Olim ſedulo invigilabant Epiſcopi, num juxta Canones pœnitentia imponeretur. I. 446. *b.* Pro aſſequenda Canonum Pœnitentialium notitia, intelligendi quatuor Pœnitentiarum *gradus.* *ibid.*

Canonum

Canonum pœnitentialium neglectus fuit occaſio multorum abuſuum. I. 449. *b.* Hac de re querela Conciliorum Toletani & Pariſienſis. *ibid.* & 450. *a.* Quædam ſtatuuntur remedia. I. 450. *a.* Invitis Conciliorum monitis negliguntur Canones Pœnitentiales. *ibid.* Proponuntur remedia quibus abuſus qui in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ irrepſerunt, reformentur. *ibid. a. b.* Quam utilis ſit Canonum Pœnitentialium notitia; & merito *erroneis* de Pœnitentia *codicillis* ſubſtituenda. *ibid. b.* 453. *b.* 454. *a.*
Vide, *Libri Pœnitentiales*, *Gradus Pœnitentiæ.*

CANONES vulgo APOSTOLORUM.

Canonum vulgo *Apoſtolorum* incertus numerus. III. 61. *a. b.* 61. *a. b.* Eccleſia Orientalis jampridem ut authenticos recepit. 109. Canones Apoſtolorum. III. 62. *a. b.* Idem numerus a Latinis receptus. *ibid. b.* Circa horum Canonum auctoritatem varia Doctorum opinio. *ibid. b.* Græci, quos e Latinis quidam ſunt ſecuti, hos Canones jampridem ab Apoſtolis traditos, atque per S. Clementem Papam editos & collectos crediderunt. *ibid.* & 63. *a.* Hos Canones Apoſtolis non obſcure Nicæna Synodus II. adſcripſit. III. 451. *a. b.* 452. *a.* Hanc opinionem hodie paſſim rejiciunt eruditiores. III. 63. *a.* Hos tamen Canones fatentur eſſe antiquiſſimos. *ibid. a. b.* Quibus argumentis horum Canonum adſtruatur antiquitas? III. 64. *a. b.* Expenduntur argumenta quibus auctoritas & antiquitas horum Canonum convellitur. *ibid. b. & ſeqq.* Diſcutitur præſertim Argumentum quod Dallæus impugnans eorumdem Canonum antiquitatem, deſumit ex Decreto Gelaſiano de libris apocryphis. III. 66. *b. & ſeqq.* Illi Canones cum Scholiis exhibentur. III. 68. *a. & ſeqq.* Canones illi nullatenus dici poſſunt Apoſtolici quod pluribus argumentis evincitur. III. 95. *b.* 94. *a.* Hi Canones probantur in Synodo Trullana. III. 385. *b.* De Canonibus Apoſtolorum parum accurate ſcripſit Gratianus. III. 540. *a.*

CANONICUS.

Canonici unde ſint dicti? II. 591. *a.* Eorum Inſtitutum antonomaſtica *Militia Clericalis* dicitur. *ibid.* Quid lectum importet nomen Canonici? *ibid. b.* Canonici ab exactiore Canonum obſervantia nomen mutuantes, ad ſedulam illorum cuſtodiam præ reliquo Clero tenentur. II. 600. *b.* 601. *a.* Semper eſſe debent nominis ſui memores. *ibid. a. b.*
Canonici laicos exemplo ſuo ad virtutem excitare tenentur. II. 600. *a. b.* Canonici qui inferiori Clero præſtant, etiam morum integritate prælucere jubentur. II. 601. *b.* In vitæ ſuæ directione attendere non debent quid alii faciant, ſed quid SS. Canones ipſis faciendum præſcribant. *ibid.* & 602. *a.*
Canonici Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum unde hodie dicantur Seculares? I. 41. *a. b.* Olim vixerunt in communi, & quando a vita communi receſſerint? I. 41. *a. b.* II. 656. *a. & ſeqq.* Vigente vita communi Canonicorum, Capellani a Canonicis non diſtinguebantur. I. 670. *a.* Quid de vita Canonicorum in communi apud Gratianum? III. 681. *b.* Ipſa Canonicorum inſtitutio ſemper manſit invariata. I. 43. *b.* 44. *a.* II. 602. *a.* Alia habenda de Canonicis idea quam vulgo haberet. I. 43. *b.*
Canonici ex inſtituto ſuo tenentur Epiſcopis allaborare in regimine Eccleſiæ. II. 591. *a. b.* Canonici coadjutores Epiſcopi. IV. 48. *a.* Quodnam ſit præcipuum diſcrimen Monachiſmi ab inſtituto Canonicorum? II. 591. *a. b.*
Canonici ſoli Capitulum conſtituunt. I. 45. *a.* Sacris non initiati, Capitulo non interveniunt. *ibid. a. b.* Utrum votum ſuum habeant in collationibus Beneficiorum? *ibid. b.*
Canonici an poſſint Monaſterium ingredi? III. 624. *b.*
Canonicorum filii cum patribus non inſtituendi. IV. 51. *a. b.*

Canonicorum præcipua obligatio eſt perſolutio divini Officii, & unde illa obligatio? I. 47. *a. b.* Omnibus Horis etiam minoribus intereſſe debent. *ibid. b.* II. 648. *b.* 663. *b.* 664. *a.* Tenentur per ſe divinum Officium perſolvere. I. 47. *a.* II. 640. *b. & ſeqq.* 665. *a. b.* Statutum contrarium improbatur. *ibid.* & 48. *a.* Errant multum qui totum Canonicorum officium in ſola divini Officii perſolutione conſiſtere credunt. II. 591. *b.* Theologi etiam juſto laxiores docent Canonicos non facere diſtributiones *ſuas*, ſi, ceſſante juſto impedimento, in choro *non canant.* II. 641. *a. b.* Statuta Capitulorum eximere non poſſunt Canonicos ab obligatione divini Officii per ſe ſolvendi. *ibid. b.* & 643. *a.* 665. *b.* 666. *a.* Canonici juſte Vicarios ſibi in divini Officii perſolutione adjutores aſſumunt; & quid præcipue in illorum aſſumptione attendere debeant? II. 643. *a. b.* 666. *a. b.* Cavendum ne tales ſint, ut tanquam mercenarii ſine ullo affectu aut reverentia penſum ſuum feſtinando & ſyncopando abſolvant. II. 644. *a.* 666. *b.* 667. *a.* 679. *b.* 680. *a.* Dolendum quod Canonici tota vita ſtudentes, relinquant divini Officii perſolvendi curam Clericis mercenariis, qui illud cum tanta præcipitantia, tantaque confuſione perſolvunt, ut vix quid canatur, intelligi poſſit. II. 680. *a.* Canon contra Canonicos, qui citra formam præſcriptam inducunt publicam ceſſationem a divinis Officiis. IV. 131. *a. b.*
Vide, *Horæ Canonicæ*, *Diſtributiones*, *Officium divinum*, *Reverentia.*

Canonicatus & Capellania reputantur Beneficia uniformia. I. 670. *a.* Quomodo Canonici ſe gerere debeant erga Capellanos? *ibid.*
Canonici ad continuam perſonalem reſidentiam tenentur, niſi juſta & legitima cauſa excuſentur. II. 654. *a. & ſeqq.* IV. 15. *a.*
Vide, *Abſentia*, *Reſidentia.*
Canonicatûs ſupernumerarii erectio ad futuram præbendam eſt prohibita. I. 727. *a.*
Canonici Eccleſiarum Collegiatarum an teneantur ad profeſſionem fidei? I. 800. *a.* Solent ante admiſſionem ad poſſeſſionem jurare obſervantiam Statutorum. *ibid.* Merito a Canonicis ante Juramentum Statuta expendenda. *ibid. a. b.* Non admittitur in Gallia reſignatio Canonicatûs, niſi reſignans ad minus reſederit 15. annis. I. 865. *a. b.*
Canonici proventus Eccleſiæ percipere non poſſunt, niſi titulo operariorum. II. 6. *a.* Non ſufficit recitatio Horarum Canonicarum. *ibid. b.*
Canonicalium veſtium myſtica ſignificatio. II. 647. *b.* 648. *a.*
Canonici defuncti ſucceſſio defertur Capitulo. II. 25. *b.*
Canonici ſuffragium non habent in Electionibus, niſi ſint ut minus Subdiaconi. I. 702. *a.*
Canonicorum Collegia ex præſcripto Regulæ habebant ſingula ſuum Hoſpitale. II. 116. *b.* Huic Hoſpitali dabant decimam ſuorum proventuum. *ibid.* Præficiebatur unus e Canonicis, qui curam pauperum haberet; & qualis ad hoc eligendus? *ibid.* Belgica Canonicorum Collegia habuerunt ſuum Hoſpitale, & adhuc ſuperſunt veſtigia. II. 117. *a.* In clauſtro Canonicorum olim erant carceres. II. 378. *b.*
Canonici etiam exempti jura reverentialia ſuo debent Epiſcopo. I. 56. *a.*
Canonicis in communi viventibus an liceat coram Judice ſua repetere? III. 610. *b.* 611. *a.* An & quando Canonicorum teſtimonium in cauſa Eccleſiæ ſit legitimum? III. 611. *a.*
Vide, *Capitulum*, *Succeſſio*, *Seculares*, *Vita communis*, *Collatio*, *Canonici Cathedrales*, *Teſtes*

CANONICI CATHEDRALES.

Canonici Cathedrales ſunt Conſiliarii nati ipſius Epiſcopi. I. 64. *a.* 680. *b.* Non obſtante quacumque exemptione, opera & conſilio Epiſcopo aſſiſtere debent, & ad ejus poſtulationem, Congregationem adire. I. 56. *a.* 58. *a.* Præcipuum officium eorum eſt opera & conſilio Epiſcopis in Eccleſiæ regimine aſſiſtere. II. 550. *b.* 591. *a.* Singuli præcedunt omnium inferiorum Eccleſiarum Canonicos, non tamen Decanos & Præpoſitos aliosque in dignitate conſtitutos. I. 55. *a.* Dum capitulariter procedunt, præcedunt omnes alias Dignitates. I. 326. *a.* Poſſunt delegari Judices. I. 55. *a.*
Canonicos Cathedrales Epiſcopus convenienter aſſumet in Examinatores, ſed tamen non aſtringitur. I. 509. *a.* Quænam ſcientia & qualitates in iis requirantur? I. 680. *b.* 681. *a.* Tenentur ad profeſſionem fidei. I. 800. *a.* Tales eligendi, qui conſilio Epiſcopis aſſiſtere queant. I. 680. *a.* Quanta debeat eſſe cura & ſollicitudo Collatorum & Patronorum, ut perſonas ad hujuſmodi Canonicatus præſentent, quæ ſuo muneri reſpondere poſſint? II. 591. *b.* 592. *a.* Synodus Tridentina optat, ut ſaltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis detur Graduatis. I. 680. *a.* & 681. *a.* Convenit, ut inter Canonicos alii ſint Theologi, alii Canoniſtæ. II. 592. *a. b.*
Canonicis, quæ ſcientia præcipue conveniat? II. 592. *a. & ſeqq.* Quorum Canonum notitia Canonicis præcipue utilis eſſe poſſit? *ibid. b.* Quare admodum utilis ſit Canonicis Canonum notitia? II. 593. *a. b.* Imo neceſſaria illis ea notitia. II. 594. *a. b.* 596. *a.* Præcipue illis neceſſarium eſt Scripturæ ſacræ ſtudium. II. 594. *b.* 595. *a.* SS. Patrum lectio Canonicis admodum conveniens. II. 595. *a. b.* Nec tamen negligendum ipſis recentiorum Conciliorum vel Decretalium ſtudium. II. 596. *a. b.* Nec humanarum Legum ſtudium Canonicis aliiſve Clericis plane interdictum. II. 595. *b.*
Vide, *Capitulum Cathedrale*, *Præcedentia*, *Gradus Academicus.*

CANONICI GRADUATI.

Canonici Graduati debent eſſe docti, & tales eligendi. I. 63. *a. b.* Quare? *ibid.* Gradus Academicus requiritur electionis tempore. *ibid. b.* Quare Eccleſia Gradus Academicos Canonicatibus annexuerit? *ibid.* In quem finem inſtituti in erectione novorum Epiſcopatuum in Belgio? I. 64. *a.* Hi tenentur ſpecialiter opera & conſilio Epiſcopo aſſiſtere. *ibid.* Ideo alii qui ut minus inter eos ſcientia & eruditione in ſacra Theologia & ſacris Canonibus excellere debent. *ibid.* Ex iis eligendi Archidiaconus, Archipreſbyter, & Pœnitentiarius. *ibid.* Aſſumuntur per Epiſcopum & Graduatos, & quare? *ibid.* Epiſcopo mortuo, per Graduatos ſuperſtites. *ibid.* Epiſcopus habet votum deciſivum. *ibid.* Horum Canonicatus aut Præbendæ ſub nullis cadunt Reſervationibus. *ibid. a. b.* Tres ex iis examinant admittendos ad Ordines Sacros, & curam animarum. *ibid. b.* *Obſervations ſur les Canonicats de France, qui requièrent des degrés.* I. 948. *b.*
Canonici Graduati, *Theologi & Canoniſtæ* ſolent æquiparari; cujus paritatis rationes multum notandæ. I. 64. *b.* & 65. *a.* Unde proveniat quod Graduati in Jure Canonico, SS. Canonibus,

nibus, ut oportet, non ſint inſtructi, nec bene calleant diſciplinam Eccleſiaſticam? *ibid. b.*

Canonici Graduati Nobiles in qoem finem inſtitati? I. 66. *b.* Quid illis præ reliquis incumbat? *ibid.* Gradu Academico debent eſſe inſigniti. *ibid.*

Vide, *Gradus Academicus.*

CANONICI REGULARES.

Canonici Regulares de Jure ad Eccleſiss Parochiales per Epiſcopum aſſumi poſſunt. I 667. *a.* Contraria Reſolutio S. Congregationis probata a Gregorio XIII. *ibid.* Ea reſolutio magis militat in aliis Regularibus. *ibid.* Suſtinent Canonici Regulares, hanc Reſolotionem non eſſe receptam: quod & praxi videtur conforme. *ibid.* *Les Curés nommés par les Congrégations des Chanoines Réguliers, ne peuvent être révoqués que du conſentement de l'Evêque.* II. 3. *b.* *Deux ſortes de Cures que les Chanoines Réguliers peuvent faire deſſervir par des Prêtres amovibiles.* ibid.

Canonici Præmonſtratenſes dicontur habere privilegium obtinendi Eccleſias Parochiales ſeculares. I. 667. *a. b.* An Beneficiis Parochialibus præfecti poſſint ad nutum ſolios Abbatis revocari? *ibid. b.*

Canonicus Regularis qui fit Monachus, qua pœna poniendus? III. 625. *a.*

CANONICUS THEOLOGUS.

Canonici Theologi inſtitutio juxta Decreta Concil. Lateran. Baſileenſ. & Trid. I. 72. *a.* Quoties & qoo tempore prælegere debeat? *ibid. b.* Canonici & omnes de Clero Eccleſiæ Lectioni ejus intereſſe debent. *ibid.* & 73. *a.* Qui ſemel atque iterom moniti abſuerint, etiam in Dignitatibus conſtituti, pœna plectendi. *ibid.* In horis quibus docet; etiam diſtributiones in abſentia lucratur. *ibid. b.* Etiam anniverſariorum. *ibid. b.* Non tenetur obſervare tabellam Chori quoad decantationem lectionum. *ibid.* Præbenda non intelligitur ei affecta, niſi per actualem Epiſcopi deputationem & annexionem. I. 72. *b.* Præbenda Theologalis non poteſt gravari Penſione. I. 848. *a. b.* Quid circa Theologiæ Magiſtrum ſive Canonici Theologi officiom in Concilio Lateranenſi quarto ſit ſtatutum? IV. 48. *b.* *Différences qu'il y a entre le Théologal & l'Ecolatre.* I. 949. *a.* *Devoirs du Théologal, omis par Van Eſpen.* ibid. *b.* *La Théologale en France eſt ſujette à toutes les Expectatives qui y ſont en uſage.* ibid.

CANONISSÆ.

Canoniſſarum origo. I. 355. *a. b.* An Canoniſſæ hodiernæ ſucceſſerint Sanctimonialibus; & quo tempore primum audiri cœperit nomen Canoniſſarum? *ibid. b.* Quando Regula illis præſcripta? *ibid.* Quam vivendi normam obſervarent? *ibid.* & 356. *a.* In quo a veris Monialibus differrent? I. 356. *a.* Qoamdio nihil immutatum in earom vivendi norma? *ibid.* Earum diſſolutio fere proceſſit ad exemplum Canonicorum. *ibid.* Ad eorumdem exemplum, dictæ ſunt ſeculares, ad vitam ſecularem tranſeundo. *ibid. b.* Nulla in Canoniſſarum ſodalitium admittitur, niſi nobilitate inſignis. *ibid.* Quis hodiernus Canoniſſarom veſtitus? I. 357. *a.* Unde contingat Canonicos Collegiis Canoniſſarum adjunctos, ab iis deſpici? *ibid.* Eas reformari ſeculo 16. deſideravit Synodus Colonienſis. *ibid. b.* Excepta Abbatiſſa & quibuſdam aliis, ad Matrimonium tranſire poſſunt; & quæ exceptionis ratio? I. 357. *a.* Habent Juriſdictionem; & qoalem habeant Nivelleuſes, Montenſes, Malbodienſes? *ibid. a. b.* Ex mente Fondatorum tenentur canonice vivere. *ibid. b.* Cenſentur corpora Eccleſiaſtica. I. 358. *a.* Earum Abbatiſſæ vocantur ad Synodos. *ibid.* Sont ſub immediata Regis protectione, & ſine ejus licentia non poſſunt viſitari. *ibid.*

CANONISTA.

Canoniſta Canonibos SS. ut oportet inſtroctus, etiam aliquo modo Theologus eſt. I. 65. *a.* Ploribus ſecolis Canoniſtarum & Theologorom diſtinctio fuit ignota. *ibid.* Utiliter Canoniſta ſtudio Theologiæ dat operam. *ibid.* Canoniſta poteſt comparari Theologo. *ibid. b.* 66. *a.*

Canoniſtæ aliqoot ſeculis pauci apod Latinos, plores apod Græcos. IV. 182. *a.* Recenſentur Canoniſtæ tum Græci, tum Latini. *ibid. & ſeqq.*

CANONIZATIO.

Canizationis moderni ritus deſcriptio. I. 219. *b.* Olim fiebat auctoritate Epiſcoporum ſine multis cæremoniis, & earum varia exempla. *ibid.* Facilius Epiſcopi inqoirebant per ſe de geſtis & miraculis canonizandi in loco in quo vitam peregerat, quam Pontifex Romanus ex aliorum relatione. I. 221. *a.* Libertas Sanctos canonizandi manſit penes Epiſcopos uſqoe ad Gregoriom IX. I. 223. *a.* Etiam ſeculis 13. & 14. quidam Epiſcopi hac libertate uſi ſunt. *ibid.*

Canonizatio per Pontificem non fiebat niſi in Concilio Generali, & qoandonam ab eo receſſum? I. 219. *b.* & 220. *a.* A quo tempore Pontifici reſervata? I. 220. *a.* Hodie privative ad Sedem Apoſtolicam ſpectat. I. 219. *b.* & 220. *b.* Sola auctoritate Summi Pontificis Canonizatio perficitur. I. 222. *a.* Qoomodo hæc auctoritas ſenſim Sedi Apoſtolicæ fuerit reſervata? *ibid. b.* Quando cœperit mos extra Italiam recurrendi ad Summum Pontificem pro Canonizatione Sanctorum? *ibid.* & 223. *a.* Canonizationis pompa. *ibid. b.* In quo Canonizatio differat a Beatificatione. I. 220. *a.* An & quis cultus poſſit exhiberi noodom Canonizatis? *ibid. a. b.* Qoomodo, omiſſa Canonizationis pompa, vir defunctus cenſeatur interdom Canonizatus? I. 223. *b.* Papa non infallibilis in Canonizationibus, nec Concilia etiam Generalia. I. 222. *a.*

Canonizationis veritas fuodatur in factis non revelatis. I. 221. *b.* 222. *a.* Ad aliquem canonizandum requiritur, præter miracula, eminens ſanctitas quam Eccleſia Romana probet. I. 221. *a. b.* In Catalogum Sanctorum Roma aliquando non refert, quantumvis & meritis & miraculis fulgentes, qui Curiæ Romanæ moleſtiam cauſarunt, aut ſcandalum dederunt Eccleſiæ dicto aut ſcripto. *ibid. b.* Summos Pontifex Benedictus XIV. *de Canonizatione Sanctorum* libros edidit eruditione conſpicuos. *ibid. in nota.*

Canonizationis ritus olim erat admodom ſimplex, remiſſive. I. 472. *a.* & *in nota.*

CANTOR.

Cantor olim dictus Primicerios. I. 69. *b.* Ejus officium. *ibid.* Dictus chori Epiſcopus. *ibid.* Irreverentes & defectuoſos in divino Officio punire poteſt. *ibid* & 70. *a.* Cur baculum in præcipuis feſtivitatibus ferat? I. 70. *a.* In pleriſque Eccleſiis inter Dignitates numeratur. *ibid.* Optandom ut Eccleſiæ Cantores ſedulo expenderent, quæ ſibi ex officio incumbant, onera. *ibid.*

Cantores ſeu *Vicarii chori* aſſumuntur ut adjutores in perſolutione Officii divini. II. 643. *a.* 666. *a. b.* Quid de Cantoribus in Synodo Laodicena? III. 176. *a. b.* Canon Trullanus contra Cantores non tonſuratos. III. 402. *b.* 403. *a.* Quid præcipue in illorum aſſumptione attendendom? *ibid. b.* II. 643. *b.* 666. *a.* 676. *a.* Quænam debeant eſſe eorom qualitates? *ibid.* Cavendom ne tales ſint, ut tanquam mercenarii ſine ullo affectu aut reverentia penſum ſuum feſtinando & ſyncopando abſolvant. II. 644. *a.* 679. *b.* 680. *a.* Tales aſſumendi, qui plus velint in lectione vel cantu popoli ædificationem, quam popularem vaniſſimam adulationem. II. 666. *b.* Ejiciendi e choro Cantores, qui theatrica ſonorum confuſione, & mercenario agendi modo laudom divinarum decantationem turpiſſime conſpurcant. *ibid.* & 667. *a.* Unde contingat ut Cantores plerique divina Officia ſine ullo pietatis ſpiritu peragant? II. 676. *a.*

Vide, *Cantus, Muſica, Pueri Chori, Vicarii Chori.*

CANTUS.

Cantus, ſive laudum divinarum decantatio, qualis eſſe debeat; & quæ inter pſallendom cavenda? II. 645. *a. b.* Quid ſit *diſtincte* canere; quid *devote*? *ibid. b.* 646. *a.* Si Officii divini ſolemnis decantatio, ea reverentia, diſtinctione ac devotione, quæ tanto operi congruit, perageretur, ſperari poſſet major ad illud frequentandom popoli ardor & pietas. II. 648. *b.*

Cantus in choro, non ſolius præſentiæ ratione, Canonicis debentur diſtributiones. II. 642. *a. b.* An & quo ſenſu prohibeantur Diaconi in Eccleſia cantare? III. 573. *a.*

Cantum in divinis laodibus adhibere ritus eſt vetuſtiſſimus; & quæ ejus utilitas? II. 673. *b.* 674. *a.* Cantos alternativi antiquitas & utilitas. II. 674. *a. b.* Ritos eſt vetuſtiſſimus, & fini divini Offici plane conſonos, ut per diſtincta temporum intervalla recitetur. II. 677. *b.* 678. *a.* Cacophonia vitanda. III. 176. *a.* Nihil leve aut immodeſtum ſit in cantu Eccleſiaſtico. III. 425. *b.* Divino cantui fabuloſa non miſcenda. III. 572. *b.*

Vide, *Horæ Canonicæ, Officium divinum, Muſica, Pſalmus.*

CAPELLA.

Capellarum varia origo, & ſignificatio. I. 626. *b.* 669. *b.* Quid *Capella* S. Martini? I. 669. *b.* Quid Capellæ Palatinæ? *ibid.* Reges multa habentes palatia, in ſingulis habebant Capellas. *ibid.* Exemplo Principom alii qooque Laici cœperunt exſtruere Capellas. *ibid.* Quomodo in Eccleſiis Parochialibus & Canonicalibus extrui cœperint? *ibid. b.* 670. *a.* Capellæ ſine auctoritate Epiſcopi erigi non poterant. I. 670. *a.* Quibus competant oblationes, quæ fiunt in Sacellis? II. 60. *a.* In admiſſione novæ Capellæ attendendom ne populus ab Eccleſia Parochiali abſtrahatur. I. 626. *b.* 627. *a.* Quæſtus cauſa Capellæ non ædificandæ. *ibid.* Capellarum reparatio cui incumbat? I. 637. *b.* 638. *a.*

Vide, *Canonicus, Capellania.*

CAPELLANIA ET CAPELLANI.

Capellaniarum & Capellanorum origo. I. 669. *b.* Quæ diſtinctio inter *Capellam* & *Capellaniam*? *ibid. b.* Capellanorum obligatio quoad Officiom Eccleſiaſticum. I. 670. *a.* Unde factum quod nomen Capellani quaſi viloerit? *ibid. a. b.* Eorum oumerus merito reducendus. *ibid. b.*

Capellanorum domeſticorum origo. I. 432. *b.* Quam indigne habiti hi Capellani a Dominis ſois. *ibid.* Abuſus ex hujuſmodi Capellanorum admiſſione. *ibid.* Quomodo ſe gerere debeant Capellani Principom? I. 13. *b.*

Capellaniæ in Parochialibus videntur inſtitutæ in ſubſidium Parochorum. I. 669. *b.* 670. *a.* Ex prima inſtitutione, reſidentiæ *perſonali* videntur fuiſſe obſtrictæ. I. 670. *b.* Decretum Concilii Tridentini ad inſtantiam Gallorum circa Capellanias non requirentes reſidentiam. I. 671. *a. b.*

Capellaniæ in Eccleſiis Canonialibus qua ratione *ſimplicia* Beneficia? I. 670. *b.*

Capellaniæ quibus conferendæ? I. 671. *b.* An requirant aliquem Ordinem? *ibid. & ſeqq.* Quænam requirant reſidentiam? *ibid.*

Capellaniam habens cum onere Miſſæ quotidianæ, an tenetur quotidie celebrare? S. 429. *a.* Si fundatio requirat ut fiat de aliquo Sancto, an quotidie teneatur de illo celebrare? *ibid.* An dum alium ſubſtituit, teneatur ſubſtituto ad ſtipendium ad rationem redituum Beneficii? *ibid. a. b.* Capellaniæ cum ſolo onere celebrandi merito abrogandæ. *ibid. b.*

Capellania, cui annexum eſt onus Miſſas celebrandi, Jure communi inſpecto, eſt Sacerdotalis. I. 675. *b.* Quando & quare hujuſmodi Capellaniæ a reſidentia abſolutæ? I. 676. *a.* Non videtur indifferens per quos Miſſæ celebrentur. *ibid.* Generali conſuetudine ſimiles Capellaniæ a reſidentia, & obligatione ſuſcipiendi ſacros Ordines exemptæ. *ibid.* Hodie Capellania cum onere Miſſarum non eſt Sacerdotalis, niſi ſecus in fundatione ſit expreſſum. *ibid.*

Capellani ad perſonalem Officii perſolutionem, Decreto Synodi Tridentinæ obligati. I. 676. *a. b.* An vi hujus Decreti Capellania cum onere Miſſarum ſit Sacerdotalis, & reſidentiæ obnoxia? *ibid. b.* Capellania cum onere aſſiſtendi Officiis divinis eſt obnoxia reſidentiæ. *ibid.*

Vide, *Beneficium*, *Reſidentia*.

CAPILLI.

Capillorum artificioſum ornamentum, diabolica fraus & perverſitas. III. 431. *b.* 436. *a.*

Vide, *Coma*, *Cæſaries*.

CAPITATIO.

Capitatio in L. 33. Cod. Theod. *De Annonis & Tributis*, quid ſignificet? II. 86. *a.*

Capitatio ſive tributum perſonale Clericis imponi non poteſt. II. 91. *b.* Cauſa urgente, in Belgio aliquando fuit impoſitum, ſed non niſi de eorum conſenſu. *ibid.*

CAPITULA vulgo HADRIANI PAPÆ.

Capitula Hadriano I. vulgo adſcripta, non videntur poſſe tribui huic Pontifici. III. 499. *a. b.* Plures credunt eſſe collecta ab Ingilramno Metenſi Epiſcopo. *ibid. b.* Quis fuiſſe credatur Ingilramni in his colligendis ſcopus? *ibid.* Non ſine fundamento creditur hæc collectio eſſe a putridis mercibus Mercatoris. *ibid.* & 500. *a.* Quare creditum hæc Capitula auctoritate Hadriani I. collecta eſſe? III. 500. *a.* Quid de hac Capitulorum collectione? *ibid. in nota.* Hæc Capitula Cum cum Pſeudo-Decretalibus primorum Pontificum habuere eoſdem patronos. *ibid. a. b.* Qui illarum Decretalium auctoritati refragabantur, etiam his Capitulis repugnabant. *ibid. b.* Sicuti Decretales in auctoritatem receptæ fuere; ita quoque his Capitulis accidit. *ibid.* Quomodo Gratianus hac collectione uſus ſit, & quid hic obſervandum? III. 501. *a. b.* Notitia Capitulorum utilis pro intellectu Decreti Gratiani. *ibid. b.*

CAPITULA ISAAC.

Capitula ſive *Canones Iſaac*, quid ſint; & ubi reperiantur? III. 503. *b.*

CAPITULA TRIA.

Vide, *Tria Capitula.*

CAPITULARIA REGUM FRANCORUM.

Capitularia a Legibus ſolebant diſtingui, quamvis & vim Legis obtinerent. III. 501. *a. b.* Edebantur in Conventibus publicis Procerum. *ibid. b.* Unde quandoque deſumerentur, & neceſſaria munirentur auctoritate? *ibid. a. b.* Quibusnam committeretur Capitularium promulgatio & executio? *ibid. b.* 503. *a.*

Capitularium præcipua auctoritas in cauſis Eccleſiaſticis, iiſque ad inſtar ſacrorum Canonum utebantur Epiſcopi. III. 503. *a. b.* Etiam Pontifices eorum auctoritatem agnoſcebant. *ibid. b.* Hæc auctoritas duravit etiam Romæ & per totam Italiam uſque ad tempora Gratiani Monachi. *ibid.* & 504. *a.*

Capitularium varia collectio. III. 504. *a. b.* 505. *a.* Quænam ſit collectionis hodiernæ forma? III. 505. *a. b.* Capitularium multiplex utilitas. III. 506. *a.* Ad notitiam Decreti Gratiani multum conducit notitia Capitularium. *ibid. b.* In quibus erraverit Gratianus, plurima e Capitularibus in Decretum referendo? *ibid.* & 507. *a. b.* Nonnulla apocrypha in Capitularibus occurrunt. *ibid. b.*

CAPITULA REGULARIUM.

Capitula Regularium unde ſic dicta? IV. 59. *a. b.* Singulis trienniis habenda. *ibid.* Olim fuerunt annua. *ibid.*

Vide, *Capitulum Clauſtrale.*

CAPITULUM ſeu BREVIS LECTIO.

Vide, *Lectio.*

CAPITULUM.

Capitula ſeu Collegia Canonicorum olim vocabantur Monaſteria. I. 44. *b.* II. 657. *a.* A quo tempore hodiernum Capituli nomen invaluerit? I. 45. *a.* Durante vita communi, quæ hodie Capitula, tunc *Conventus*, *Collatio*, aliove ſimili nomine dicebant. *ibid.* Soli Canonici conſtituunt Capitulum. *ibid.* Canonici ſacris non initiati, Capitulo non intereſſe niunt. *ibid. a. b.* A quo tempore, & quam ob cauſam? I. 312. *b.* In dignitate conſtituti, ſi non ſint Canonici, non ſunt de Capitulo. I. 45. *a.* Fallit in Decano. *ibid.*

Capitula Diſciplinæ ſucceſſerunt in locum Collationum, quas Canonici quotidie inſtituebant. I. 45. *b.* Quæ in eis proponenda? *ibid.* & 46. *a.* In omnibus Capitulis primum de diſciplina tractandum. *ibid.* Hodie relaxata admodum, & ab omni pene diſciplina exempta Canonicorum vita. *ibid.* Quid inde natum ſit contingere circa ordinationes Capituli. *ibid.*

Capituli major & ſenior pars, juxta Concilium Lateranenſe III. in Conſtitutis concludendis prævalere debet. IV. 26. *a.* Hodie non ponderantur ſuffragia. *ibid.* Reſolutioni Capitulari vel unus poteſt reclamare. *ibid.* Executioni tamen mandatur hæc Reſolutio, quoad uſque coram Superiore rationabilis contradictio probetur. *ibid. b.*

Vide, *Suffragium.*

Capitula indici non poſſunt tempore divini Officii. I. 46. *b.* Nec conſuetudo in hoc excuſare poteſt. I. 47. *a.* Reſponſum S. Congregationis hac de materia. *ibid.*

Capitula habent Juriſdictionem in ſuos ſubditos tantum correctionalem. I. 68. *b.* 69. *a.* Etiam in Decanum. I. 68. *b.* Non contentioſam, niſi ex conſuetudine vel privilegio. *ibid.* & 377. *a.* Ad Synodos Diœceſanas vocantur. I. 215. *b.*

Capitula olim habebant ſuos carceres. II. 370. *a.*

Capitula varia quæ nullos admittunt niſi Nobiles. I. 66. *a.* An hæc conſuetudo probanda? *ibid.*

Vide, *Nobilitas generis.*

Capitula Decimas qua ratione acquiſierint? II. 44. *a. b.*

Vide, *Decimæ.*

Capitulum quomodo congregari & deliberare debeat in cauſa alienationis? I. 58. *b.* II. 113. *a.* 114. *a.*

Vide, *Alienatio.*

Capitula olim habebant ſua Hoſpitalia. II. 117. *a.* Varia eorum veſtigia. *ibid.*

Vide, *Hoſpitale.*

Capitulum ſuccedit ſuis Canonicis & Suppoſitis ab inteſtato. II. 25. *b.* 26. *a.*

Vide, *Succeſſio.*

Capituli Statuta & Conſtitutiones ſe ſervaturos jurantes Canonici, quid debeant attendere? I. 41. *a. b.* 800. *a. b.* IV. 26. *b.*

Vide, *Juramentum.*

CAPITULUM CATHEDRALE.

Capitulum Cathedrale ſucceſſit in locum Presbyterorum & Diaconorum, in quantum componebant una cum Epiſcopo Eccleſiæ Senatum. I. 54. *a.* 57. *b.* Senatum Eccleſiæ repræſentat, & unum cum Epiſcopo corpus conſtituit. *ibid. a. b.* Quando hoc jus, excluſo reliquo Clero, ad Capitula Cathedralia devolvi cœperit? *ibid. b.* Sæpe tamen expediret, ut Epiſcopus in ſuum Concilium alios e Clero adſciſceret. *ibid.* Capitulum Cathedrale eſſe Senatum Eccleſiæ probatur. *ibid. b.* & 55. *a.* *Van Eſpen cite à ce ſujet une Déclaration qui n'a pas été enregiſtrée; quel Edit il auroit dû citer?* I. 948. *b.* Itera qualitate præcedit omnia Corpora Eccleſiaſtica. *ibid.* Et ipſos Senatus Regios Præſidiales. *ibid.*

Capitulorum Cathedralium Exemptionis occaſio. II. 421. *b.* Capitulorum Canonicorum Exemptiones ſeculo XIII. nondum notæ videntur. *ibid.* Canonicorum Exemptio non extenditur ad functiones Hierarchicas. II. 425. *b.* Capitulorum Exemptiones quare ſpecialiter odioſæ? II. 429. *b.* Abſolutam abrogationem Exemptionum Capitulorum, præſertim Cathedralium, poſtularunt Epiſcopi Hiſpaniæ, Capitulis ſe opponentibus. *ibid.*

Capitulum Cathedrale quantumvis exemptum, viſitationi Epiſcopi ſubjectum. II. 429. *b.* Debet Epiſcopo tanquam Capiti reverentiam & honorem, & in quibus hæc conſiſtant? I. 55. *b.* 56. *a.* Quem locum Epiſcopus in Capitulo habeat? *ibid. b.* Convenit, ut illi præſideat. *ibid. b.*

Capitula Cathedralia, deſerta vita communi, a juriſdictione Epiſcoporum ſe eximere cœperunt. S. 55. *a.* Votum fuit Patrum Concilii Tridentini, ad plenam Epiſcopi ſubjectionem reducere Capitula Cathedralia. I. 56. *b.* *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur la place, les droits & l'autorité des Evêques dans les Chapitres exemts.* I. 948. *b.*

Vide, *Exemptio.*

Capituli conſilium tenetur Epiſcopus petere, non tamen ordinarie ſequi. I. 58. *a.* In quibus requiratur conſenſus? *ibid. b.* Moribus Belgii aliquando loco Capituli ſuccedit Vicariatus. *ibid.* *Il y a déja bien long tems que ce n'eſt plus l'uſage que l'Evêque conſulte ſon Chapitre.* I. 648. *b.* 649. *a.* *Il y a néanmoins des cas, où il a beſoin de ſon conſentement, & quels ſont ces cas?* I. 649. *a.*

Capitulis Cathedralibus olim competere ſolebant electiones Epiſcoporum. I. 85. *a. b.* Quomodo hæ ad ipſa devolutæ? *ibid.* Qua ratione jus iſtud iis ademptum? *ibid.* Reſtitutum eis per Concilium Baſileenſe. *ibid. b.* Capitula Germaniæ illud hucuſque retinent. I. 87. *b.* & 88. *a.*

Capituli Cathedralis quodnam ſit Jus in collatione Beneficiorum? I. 697. *b.* Epiſcopus prohibetur perſonas inſtituere aut deſtituere ſine conſilio Capituli, præcipue quoad Canonicos Cathedrales. *ibid.* Hinc in aliquibus Eccleſiis Cathedralibus electio Canonicorum eſt communis. *ibid.* & 698. *a.* Aliquando

quando

quando Epiſcopi ſuffragium æquivalet ſuffragio Capituli. I. 698. *a.* Dum Epiſcopus confert ut Canonicus capitulariter, quod ſuffragium habeat? *ibid.* Quomodo jus eligendi Canonicos Cathedrales in aliquibus Eccleſiis ad ſolum Capitulum devolutum ſit? *ibid.*

Vide, *Collatio Beneficiorum.*

CAPITULUM CLAUSTRALE.

Capitulo Clauſtrali quinam interveniant, & ſuffragium habeant? I. 312. *a. b.* Olim omnes omnino etiam Laici interveniebant, quod adhuc in Ordine S. Franciſci obtinet. *ibid.* Quandonam, & qua occaſione excluſi? *ibid. b.* Seculo XIV. admitti cœperunt ad Capitulum ſoli qui in Ordine Subdiaconatûs ſunt. *ibid.* Quare hæc nova diſciplina inducta? *ibid.* Ubi requiritur conſenſus vel conſilium Capituli, dandus eſt capitulariter ſub pœna nullitatis. I. 313. *a.*

Capituli conſilium Abbas audire, non ſequi tenetur. I. 313. *a.* Quæ ſint negotia graviora in quibus tenetur habere conſenſum Capituli? *ibid. b.* I. 314. *a.* *Voyez ſur cela les Obſervations de M. Gibert*, I. 955. *b.* 956. *a.* In iis non requiritur omnium conſenſus. I. 314. *a.* Actus eſt nullus, ſi non petierit conſilium, etſi illud petere, & non ſequi tenetur. *ibid.* *A quels cas il faut reſtreindre la nullité des Actes faits ſans l'agrément du Conſeil.* I. 956. *a.*

Capitula alia generalia, alia provincialia. IV. 59. *b.* In iis celebrandis cavendi nimii ſumptus. *ibid.* Quantus fuerit quorumdam faſtus Abbatum & Priorum ad ea convenientium? *ibid.* Intra quod temporis ſpatium celebranda? *ibid. a. b.* Quatuor Præfecti Capitulo. IV. 60. *a.* Quid in Capitulo tractandum? *ibid.*

Capitula generalia, eorum utilitas, inſtitutio, forma, & qui intervenire debeant, & quo tempore celebranda? I. 342. *a. b.* Qua forma & quo ritu ſint celebranda? I. 243. *a.* Quid circa hanc rem in Edicto Ludovici XI. *ibid. in nota.*

Capitula Diſciplinæ olim frequentiſſima; quæ in iis tractanda? I. 343. *a.*

Capitula quotidiana, & eorum forma. I. 343. *a. b.* Veſtigium eorum in Officio Primæ. *ibid. a. b.* Capitula hæc præcipue pro defectuum ac abuſuum reformatione habenda. *ibid.* & 144. *a.*

CAPITULUM, SEDE VACANTE.

Capitulum Cathedrale, uti Clerum repræſentans, vices Epiſcopi in adminiſtranda Eccleſia ſupplet. I. 59. *a.* 61. *b.* Quo jure ſuccedat in Jus Epiſcopi, Sede vacante? *ibid.* Quæ Epiſcopo competunt, ſublata Reſervatione, tranſeunt in Capitulum, Sede vacante, niſi probetur eorum exercitium, ſpeciali Decreto Eccleſiæ eſſe Capitulo interdictum. *ibid.* Illud procedit etiam quoad ea, quæ Epiſcopo ſpeciali jure competunt, & generaliter tam quoad Juriſdictionem contentioſam quam voluntariam. *ibid. b.* Licet excludantur inferiores Prælati, non tamen Capitulum. *ibid.* In quibus Epiſcopum non repræſentet Capitulum, nec ejus vices ſuppleat? *ibid.* 649. *a.* Quandonam ſuccedat Epiſcopo in qualitate Apoſtolicæ Sedis Delegati? *ibid.* & 60. *a.* Quomodo ſuccedat in collationem Beneficiorum? *ibid.* Quando ea conferre non poſſit? *ibid. a. b.* Collatio omnium Beneficiorum olim pertinuit ad Capitulum. *ibid. b.* Quænam ejus poteſtas circa alienationem bonorum ſpectantium ad menſam Epiſcopalem? *ibid. b.* Poteſt dare facultatem Ordines conferendi, item ſuſcipiendi ſub moderatione Concilii Tridentini. *ibid.* & 61. *a.* An poſſit dare facultatem recipiendi Ordines titulo Patrimonii? *ibid.*

Vide, *Dimiſſoria.*

Capitulum, *Sede vacante*, confert Parochiales; & inſtituit concurſum? I. 718. *a.*

Capitulum, *Sede vacante*, tenetur intra octo dies conſtituere Vicarium. I. 62. *a.* Cura & ſollicitudo Eccleſiæ, etiam conſtituto Vicario, manet apud Capitulum. *ibid. b.* Poteſt juriſdictionem Vicarii reſtringere. *ibid.* Quamdiu Sedes moribus Belgii cenſeatur vacare? I. 62. *a.* Conſtituit & OEconomum. I. 63. *a.* Non vero in Epiſcopatibus Juri Regaliæ ſubjectis. *ibid. a. b.* Ad ipſum non diriguntur Diſpenſationes Matrimoniales. I. 597. *a.* Diſpenſationes ad Ordinarium directas, eo mortuo, non poſſunt exequi Capitulum vel ejus Officialis. *ibid.* & 596. *b.* Poteſt unire Beneficia. I. 860. *a. b.* Ad Capitulum ſeu Clerum vacantis Eccleſiæ, cura temporalium, Sede vacante, devolvitur. III. 903. *a. b.* *En France le Siège commence d'etre rempli dès que l'Evêque a ſignifié ſes proviſions au Chapitre.* I. 949. *a.*

Vide, *Vicarius, Sede vacante, OEconomus.*

CAPTIVUS.

Captivi Jure Romano non debent male tractari, ſed a cuſtodibus carcerum eis humanitas exhibenda. II. 328. *a.* Conſuetudo hoc Jus non abrogavit, licet a multis negligatur. *ibid.* Omnia neceſſaria Captivis ſubminiſtranda. *ibid.* Pia ſollicitudo S. Caroli erga Captivos. *ibid. b.* Conſtituit Protectorem incarceratorum; & quod hujus officium? II. 329. *a.*

Vide, *Carcer.*

CAPTURA.

Captura ſive *Apprehenſio corporis* quando & quomodo decernenda? II. 316. *b.* & *ſeqq.*

Vide, *Carcer. Apprehenſio Corporis.*

CARCER.

Carcerandi ſubditos poteſtas non competit Capitulis, niſi id ex privilegio vel conſuetudine habeant. I. 68. *b.* Incarcerantur Regulares qui exeunt ſine licentia. I. 163. *b.* Carceris pœna olim inter Monachos nota. I. 268. *a.* 310. *a.* Cur hodie uſitatior in Monaſteriis? I. 311. *a.* Succeſſit loco ejectionis ab Ordine. *ibid.*

Carceris pœna in Monaſteriis nota. II. 378. *a.* Item, inter Canonicos. *ibid.*

Carceratorum cauſæ breviſſimis terminis & reſecatis ſuperfluis agitandæ. II. 304. *a.* 328. *a.* Intra triduum tenetur Promotor vel Fiſcalis adverſus eos exhibere libellum. II. 330. *b.* Nemo incarcerandus niſi prævüs informationibus & auctoritate Judicis. II. 316. *b.* Quænam attendenda ex Jure communi & Ordinationibus Curiarum Eccleſiaſticarum, antequam incarceratio decernatur? *ibid.* & 327. *a.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de France.* II. 15. *b.* 16. *a.* Non facile decernenda adverſus Eccleſiaſticos incarceratio. II. 327. *a.* Nec adverſus eos qui cautionem præſtant de parendo. *ibid.* Sæpe ejuſdem modi relaxandi, etiam dum agitur de pœna corporali, ſed non in atrocioribus delictis. *ibid. a. b.* Aliquando etiam annuenda relaxatio, ubi agitur de delicto capitali. *ibid. b.* Poteſt interdum Judex accuſatum militibus cuſtodiendum, vel alicui tuto loco committere. *ibid.* *Ce qu'il y a de propre au Droit François dans ce qui concerne l'élargiſſement des Priſonniers.* II. 16. *a.* Deficiente cautione fidejuſſoria, ſæpe ſufficit juratoria. II. 327. *b.* Quomodo probetur accuſatum non poſſe invenire cautionem fidejuſſoriam? *ibid.* & 328. *a.* Edicta Principum Belgii ſuper expeditione Captivorum, directione carcerum, electione Cuſtodis, ſolamine Captivorum, &c. II. 328. *a.* & *ſeqq.* Ordinationes Curiarum Eccleſiaſticarum Belgii iis in omnibus conſonant. *ibid.* Cura quam adhiberi voluit S. Carolus circa Captivos. *ibid. b.* & 324. *a.* Comeſſationes, luſus chartarum, inhoneſtæ converſationes in carceribus non permittendæ. II. 328. *b.*

Carceres ſæpius per Epiſcopos viſitari voluerunt Imperatores, & quare? II. 328. *b.* Id merito hodie ſæpius facerent Epiſcopi & Paſtores. *ibid.* & 329. *a.* Juſtinianus Imperator voluit per Epiſcopos indicari negligentiam Judicum circa Captivos. II. 328. *b.*

Carceris Cuſtodes quales eligendi? II. 328. *b.* Cuſtos ſtuprans captivam ſuam, punitur pœna mortis. II. 252. *a.* Ad quid teneatur Cuſtos, ſi ejus negligentia Reus fugerit de carcere? II. 328. *b.* *Ordonnance qui preſcrit l'ordre & la diſcipline qui doivent s'obſerver dans les priſons.* II. 16. *a.*

Carcer ultimum medium executionis eſt. II. 353. *b.* Quando & qua forma pro debitis civilibus ad eum procedatur? *ibid. a. b.* Idem procedit in mulieribus, & quænam in earum incarceratione cavenda? II 354. *a.* An locum habeat incarceratio in Clericis conſtitutis in Ordine ſacro? *ibid.* Ab incarceratione liberat ceſſio bonorum. *ibid.*

Carceris pœna in Clericos criminum atrociorum reos Jure Decretalium decerni poteſt. II. 378. *b.* Etiam carceris perpetui. II. 379. *a.* Conſonat hodierna praxis. *ibid.* Tantum poſſunt carceribus Epiſcopalibus mancipari. *ibid.*

Vide, *Ceſſio bonorum.*

CARDINALES.

Cardinales quinam, & unde olim vocati? I. 198. *b.* Nominis etymon *ibid.* Quomodo Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales diſtinguerentur a non Cardinalibus? *ibid.* Quo ſenſu S. Gregorius Cardinales vocet Epiſcopum, Presbyterum & Diaconum, quibus ante Gelaſium hoc nomen tributum fuiſſe non legitur? *ibid.* & 199. *a.* Olim non tantum in Eccleſia Romana, ſed etiam in aliis erant Presbyteri & Diaconi Cardinales. I. 199. *b.* Presbyteri Eccleſiarum Parochialium dicti ſunt Cardinales etiam ſeculo XI. *ibid.* Cardinalium Romanorum origo, numerus, incrementum. *ibid. b.* 200. *a. b.* Cardinalium numerus ſubinde diminutus, ſubinde nimium auctus, & tandem limitatus. *ibid.* Antiquitus Cardinales Eccleſiæ Romanæ erant ipſe Clerus illius Eccleſiæ. I. 200. *b.* Presbyteri aut Diaconi Cardinales olim ſupra reliquum Clerum non eminebant. *ibid.* Quomodo per formam Electionis Romani Pontificis a Concilio Lateranenſi III. præſcriptam, mirum in modum creverit Cardinalium dignitas? IV. 14. *a.* *b.* 15. *a.* Quando dicti ſint Eminentiſſimi? I. 201. *a.* Multis ſeculis Epiſcopis ells fuerunt prælati. I. 200. *b.* & 201. *a.* Circa ſeculum XII. cœperunt Cardinales Epiſcopi. I. 201. *a.*

Cardinalium dignitas cum dignitate Romani Pontificis ſenſim crevit. I. 202. *a.* Omnem aliam ſuo ſplendore abſorbere videtur. *ibid. b.* Cardinales nonnunquam Epiſcopos indigne tractarunt. *ibid.* Hac de re querelæ Bartholomæi de Martyribus. *ibid.* & 202. *a.* Cardinalium non Epiſcoporum non pati poteſt præeminentia ſupra Epiſcopos, quod fere quotidie præſto ſint Pontifici. I. 204. *b.*

Cardinales nullo alio titulo uti inſigniis poſſunt quam Cardinalitio. I. 201. *a. b.* Eorum officia. I. 202. *a.* Si Abbatiam in Commendam obtineant, habent etiam juriſdictionem in diſciplinam clauſtralem. I. 322. *a.* & *ſeqq.*

Vide, *Papa.*

Cardinalium

Digitized by Google

Cardinalium qualitates quænam eſſe debeant? I. 101. *b.* Quid in Concilio Tridentino egerint Oratores Galli circa reformationem Cardinalium? *ibid.*

Cardinalium Congregationes, & earum variæ ſpecies. I. 202. *b.* 203. a. Quarum congregationum notitiam habere conveniat? I. 203. *a.* Congregationum origo & objectum, remiſſive. *ibid. in nota.* Cardinales utrum comprehendantur ſub generali clauſula derogationis? I. 712. *b.* Portionem ſuam habent in Annatis. I. 750. *b.* 751. a. Quam frugaliter uti debeant rebus Eccleſiæ tam in veſtitu & menſa, quam in ſupellectili. II. 12. a. Prætextus in contrarium diſcutiuntur & refutantur. *ibid. b.*

Cardinalis Epiſcopus quisnam ſit apud Gregorium? III. 24. a.

Cardinales Epiſcopos Pontifex vocat *Fratres*, reliquos *Filios.* IV. 108. *b.*

CARDINALIS PRÆFECTUS.

Cardinalis Præfecti Congregationis Concilii Tridentini quod officium? I. 815. *b.*

CARITAS.

Vide, *Caritas,*

CARNES.

Carnes, qui abominantur tanquam ex ſe illicitas, condemnantur. III. 85. a. Presbyter vel Diaconus Dominicis aut Feſtivis diebus a carnibus abſtinens olim deponebatur, quare? *ibid. b.* A carnibus abſtinendum bonum eſt, ſed non tanquam ab immundis. III. 130. a. Anathema in eos, qui carnium eſum tanquam illicitum reprobant. III. 145. *b.* Quæ ex carne originem trahunt, olim vetita jejuniorum diebus. III. 414. *a.*

CAROLUS MARTELLUS.

Caroli Martelli apparitionis fabula. III. 617. *b.*

CASSATIO.

Caſſationis remedium ſpecies eſt Regiæ proviſionis, qua Princeps cum ſubditorum jura tuetur, tum Regiam ſuam dignitatem, necnon Leges & Canonicas Sanctiones vindicat & conſervat. IV. * 320. *b.* Caſſationi locus eſt, quoties Judices Eccleſiaſtici notorie abutantur ſua Juriſdictione, vel uſurpant cognitionem ſpectantem ad Judicem laicum. *ibid.* & 321. a. Quomodo Caſſatio etiam ſeſe extendat ad Cenſuras Eccleſiaſticas? IV. * 321. a. *b.* 322. a. Dum Principes aut Conſilia Regia aliquam cenſuram caſſant, quid per verbum *caſſare* intelligendum? IV. * 321. *b.* Non novum eſt hoc *Caſſationis remedium*, ſed ab ipſis Eccleſiæ initiis notum, atque ab ipſis Pontificibus laudatum. IV. * 322. a. Inveteratus Belgii uſus Caſſationem ad cenſuras extendit. *ibid.* a. *b.* Eadem Praxis in Galliis & in Hiſpania viget. IV. * 323. *a. b.* A Venetis quoque idem uſus obſervatur. *ibid. in nota.* Conformis eſt Praxis Germaniæ *ibid. b.* & 324. a. Quandonam demum Judices Regii Cenſurarum Eccleſiaſticarum caſſationem ordinent? IV. * 329. a. *b.* Conſulta Supremi Conſilii Brabantiæ cum Decretis Caſſatoriis in illa memoratis, circa Litteras Monitoriales. IV. * 178. *& ſeqq.* Alia ejuſdem Conſilii ad eam materiam pertinens. IV. * 366. *& ſeqq.* Proteſtatio ſeu Decretum Joſephi I. Imperatoris contra quamdam Bullam Clementis XI. quam Princeps ille caſſat, annullat, abolet, &c. IV. * 324. a. 373. *& ſeqq.* Caroli VI. Imperatoris Sententia Caſſatoria contra attentatum Nuntii Apoſtolici Colonienſis. IV. * 375. a. *b.* Sententia Parlamenti Mechlinienſis, qua caſſat quaſdam cenſuras & Litteras Monitoriales. IV. * 376. *& ſeqq.* Arreſtum Parlamenti Pariſienſis contra certas Monitoriales & cenſuras emanatas ex Curia Romana. IV. * 378. & 379. Ejuſdem Curiæ Decretum pro caſſatione quarumdam Cenſurarum. IV. * 379. & 380. Arreſtum Parlamenti Ilurdigalenſis contra attentatum Archiepiſcopi. IV. * 380. & 381.

Vide, *Appellatio tanquam ab abuſu*, *Cenſura*, *Excommunicatio*, *Princeps.*

CASTITAS.

Caſtitas maxime decet Clericos. I. 9. a. II. 619. a. *b.* Caſtitas debet ſe oſtendere in omnibus actionibus Clerici. *ibid. b.* Synodorum Belgicarum Decreta pro ſervanda caſtitate & bona fama Clericorum. I. 9. a. *b.* Converſatio mulierum eis interdicitur. *ibid.* a. Ob periculum incontinentiæ hæc mulierum familiarior converſatio Canonicis aliiſque Eccleſiaſticis fugienda eſt. II. 619. *b.* 620. a. Cavenda eſt ſimiliter ob aliorum offenſionem & ſcandalum. II. 620. *a. b.* 621. a. Vitanda Clericis converſatio etiam cum mulieribus devotione conſpicuis. I. 9. *b.* II. 620. *b.* Quid circa hanc materiam in Synodo Trullana? III. 388. a. *b.* Synodus Leodienſis vetat admitti ad Ordines, eos, qui in adoleſcentia fuerint mœchati, & lapſos poſt Ordinem ſuſceptum, ad altiorem gradum vetat promoveri. I. 5. a. *b.* In Diœceſi Mechlinienſi nemo cenſetur approbatus ad abſolvendum a peccato mortali contra caſtitatem complicem ſecum in eodem. I. 468. *b.*

Vide, *Ordo*, *Sacerdos*, *Clericus*, *Mulier.*

Caſtitatis nulla mentio expreſſa in antiquis formulis Profeſſionis, & in aliquibus recentioribus non invenitur. I. 295. *b.* 296. *a.* Tacite tamen includitur. *ibid.* Quænam votum caſtitatis involvat? I. 296. *a.* Exemplo S. Franciſci, qui primus voluit illius expreſſam fieri mentionem, nonnulli Ordines cœperunt illud in formula Profeſſionis exprimere. *ibid.* Etiam Monachi, in quorum Profeſſionis formula votum Caſtitatis non exprimitur, voto Caſtitatis obſtringuntur; & quomodo? *ibid.* Quando votum caſtitatis Matrimonium dirimat? *ibid.* a. *b.* Hujus voti tranſgreſſio cenſetur Bigamia ſimilitudinaria. I. 525. *b.*

Vide, *Votum.*

Caſtitati præcipue inimica ſunt ſpectacula ſeu Comœdiæ. I. 653. a. *b.* Item choreæ & tripudia in Belgio, præſertim ruri frequentata. *ibid. b.* & 654. a. Remedia a Synodis Belgii & Epiſcopis propoſita pro eorum extirpatione. I. 654. a. *b.* Edicta Regia pro eorumdem executione. *ibid. b. & ſeqq.*

Caſtitas in Presbyteris & Diaconis requiſita. III. 550. *b.* Variæ de ea re Patrum ſententiæ. *ibid.*

Caſtitatis expers Sacerdos ad libidinem inducens filias ſuas ſpirituales, qua pœna afficiendus? II. 252. a.

Caſtitas, ut tutius ſervetur, obligatio Epiſcoporum, Paſtorum & Magiſtratus civilis, eliminandi meretrices, ſtatuas, libros & cantilenas inhoneſtas. III. 250. *b.* Specialiter natationes publicas & denudationes corporum. *ibid.*

Vide, *Illuſio nocturna.*

Caſtitati perpetuæ ab initio Eccleſiæ fuerunt nonnullæ mulieres addictæ. I. 299. *a.* Conſervandæ caſtitatis medium valde a Patribus commendatum, alterius ſexus fuga. *ibid.* Quæ cura olim haberetur ut caſtitati Virginum extra Monaſteria habitantium conſuleretur? *ibid. b.*

Vide, *Clauſura Monialium.*

CASUISTÆ.

Vide, *Probabiliſmum*, *Opinio.*

CASULA.

Caſulam Sacerdotis ritus levandi in elevatione ſacræ Hoſtiæ & Calicis, unde veniat? III. 550. *a.*

CASUS RESERVATI.

Vide, *Reſervatio Caſuum.*

CATAPHRYGES.

Cataphryges, quinam fuerint? III. 171. *a. b.*

CATECHISMUS.

Catechiſmi frequentatio promovenda præſertim circa pauperes. I. 27. *b.* 28. a *b.* In promovendo Catechiſmo cura Magiſtratuum. *ibid.* Hac de re Litteræ Regiæ. *ibid.*

Catechiſmi hodierni origo, & qua ratione a priſtino differat? I. 380.

Vide, *Inſtructio Chriſtiana.*

CATECHISTÆ.

Catechiſtæ Catechumenorum olim dicti *Sponſores*, interdum etiam *Suſceptores*; quare? I. 385. a. *b.*

CATECHUMENUS.

Catechumenorum olim varii erant Ordines, & quid in quolibet eorum fieret? I. 379. *b. & ſeqq.* Diſciplina Eccleſiaſtica circa Catechumenos tota latiſſime deſcribitur. *ibid.* Catechumeni probandi. III. 173. *b.* Gradus in quibus Catechumeni probabantur. III. 216. *b.* 217. a. Quinam dicerentur *Audientes*? I. 380. *a.* Qui *Orantes* vel *Genuflectentes*? *ibid.* Quinam *Competentes* ſive *Electi*? *ibid.* & 381. a. Quid de Catechumenis in Synodo Neocæſarienſi? III. 139. *b.* Quid in Synodo Laodicena? III. 184. *b.* 185. a. In Trullana? III. 427. a. Quo tempore nomen darent, & quid hoc importet? I. 385. *b.* III. 184. *b.* Quid redditio Symboli in Catechumenis? I. 381. *b.* Quibuſdem minutis Sacramentis utebantur, & quænam illa, & in quem finem? I. 382. *b.* Quid Miſſa Catechumenorum? I. 380. *b.* 410. a.

Catechumeni non tantum circa fidem, ſed etiam circa vivendi præcepta inſtruebantur & examinabantur. I. 381. *b.* & 382. a. Vitæ mutationem æque ac fidei profeſſionem publice Catechumeni profitebantur. I. 382. *a.* Catechumeni exorciſmis, crucis ſignationibus & orationibus exercebantur. *ibid. a. b.* Catechumeni demum ad Baptiſmum admittebantur. I. 383. a. Recenter baptizati induebantur veſte alba. *ibid. b.* Catechumena gravida baptizata, non ideirco cenſetur fœtus baptizatus. III. 140. a. Quid de exorciſmis ſuper Catechumenis, & de eorum examine, apud Gratianum? III. 679. *b.* De abrenuntiationibus a Catechumenis faciendis. *ibid.* Ritus hodierni Baptiſmi plurima habent antiquæ circa Catechumenos diſciplinæ veſtigia. I. 383. a. *b.* Impedimentum cognationis ſpiritualis ex Catechiſmo hodie videtur ſublatum. I. 589. a.

Vide, *Neophytos.*

CATHARI.

Cathari idem, qui Novatiani; & unde ſic dicti? III. 112. *b.* An redeuntes ad Eccleſiam, ſint reordinandi? *ibid.* Errores Catharorum ſeu Novatianorum. *ibid. b.* Quid de Catharis in Canone Laodiceno? III. 173. a.

CATHEDRA.

Cathedra ſublimitas ſanctum non facit, ſed requirit. III. 556. a. 557. *a.* Diſtinctio inter Cathedratica, & non Cathedratica Pontificum Reſponſa. III. 673. *a b.*

CAVEA CAPITULARIS.

Vide, *Cella Capitularis.*

CAUPONA.

Vide, *Popina.*

CAUSA.

Cauſam criminalem olim quilibet poterat inſtituere inſcribendo ſe ad pœnam Talionis II. 323. *a.* Hodie nemo poteſt

criminaliter agere concludendo ad vindictam publicam, niſi Officiarii ad hoc conſtituti, nec tenentur ſe præſcribere. ibid. a. b. Si accuſationem male inſtituent, qua pœna afficiendi? ibid. b. Quomodo hodie Judex procedat ex inquiſitione? II. 324. a. b.

Cauſæ criminales Presbyterorum & Diaconorum ab Epiſcopo cum adjunctis Collegis, inferiorum autem Clericorum a ſolo Epiſcopo, juxta Canones Africanos judicandæ. III. 320. b. Quis numerus Collegarum; & a quo eligendi? *ibid.* An Epiſcopi ob aliquod crimen poſſint conveniri apud Judicem laicum? II. 228. b. *Les Parlement ſoûtiennent qu'ils ſont juges des Evêques criminels.* II. 10. b. Quomodo hodie proceſſus criminales inſtruantur tam in Secularibus quam in Eccleſiaſticis Tribunalibus? II. 324. a. & *ſeqq.* Quænam concluſio in criminalibus? II. 331. a. Proceſſus criminalis non ſemper eodem modo inſtruitur. *ibid.* b. Si Reus ex ſua confeſſione vel informationibus parum graventur, proceſſus inſtituitur modo in civilibus uſitato. *ibid.* b. Reo ſemper dandæ ſuæ defenſiones, & dilationes ſufficientes ad eas faciendas. *ibid.* & 332. a. Nullo caſu accuſatori defertur juramentum ſuppletorium. II. 332. a. b. In proceſſu criminali examinando magna diſcuſſione opus eſt. *ibid.* Actio criminalis non ceſſat per condonationem Partium. II. 250. b.

Cauſarum examen quomodo inſtituendum? II. 340. b. & *ſeqq.*

Vide, *Confeſſio Rei*, *Depoſitio*, *Informatio*, *Interrogatio*, *Probatio*, *Purgatio*, *Tortura*, *Cauſæ Eccleſiaſticæ*, *Cauſæ Majores.*

Cauſa ardua quæ dicatur; item quæ magna, quæ modica? II. 321. a. b.

Cauſæ miſerabilium Perſonarum in Gallia hodie privative ſpectant ad cognitionem Judicis Regii, etiam adverſus Clericos; & ejus ratio. II. 196. b. 197. a. 10. a. Quænam dicantur miſerabiles Perſonæ? II. 197. a. Poſſunt ſuos creditores vocare coram Senatu Regio in prima inſtantia. *ibid.* Aliquando judicatum, famulum ratione ſui ſalarii poſſe convenire Clericum actione perſonali coram Senatu Regio; & quare? *ibid.* Curam quam Epiſcopi debent impendere, ut juſtitia illis adminiſtretur. *ibid.* b. In hiſce cauſis Clericis licitum eſt Advocatum agere. *ibid.* Interdum Epiſcopi apud Judices, aut etiam apud Principem inſtare debent, ut *miſerabilibus* perſonis juſtitia adminiſtretur. *ibid.* An Judex Eccleſiaſticus negligentiam Judicis ſecularis non adminiſtrantis juſtitiam, ſupplere poſſit? *ibid.* Miſerabilium perſonarum cauſæ breviſſimis terminis agitandæ. II. 304. a.

Cauſæ nomine quid intelligendum in Gratiani Decreto? III. 579. a.

CAUSÆ CIVILES.

Cauſarum Civilium qualis ſit hodie inſtructio? II. 293. & *ſeqq.*

Vide, *Lis*, *Leges civiles*, *Judicium.*

CAUSÆ ECCLESIASTICÆ.

Cauſæ mere Eccleſiaſticæ ad Forum Eccleſiaſticum ſpectant. II. 188. b. Canones interdicentes Laicis omnem de cauſis Eccleſiaſticis cognitionem, præcipue loquuntur de *mere* Eccleſiaſticis. *ibid.* Cauſæ Sacramentorum, quantum ad eorum ſubſtantiam, privative ſpectant ad Judicem Eccleſiaſticum. *ibid.* De quibus circa has cauſas Judex Laicus cognoſcere poſſit & aliquando debeat? *ibid.* & 189. a. In Gallia cauſæ mere Eccleſiaſticæ per Parlamentorum Arreſta ad Judicem Eccleſiaſticum remittuntur. II. 189. a. Inter quæſtiones mere Eccleſiaſticas hodie fere ſolæ ſunt cauſæ Matrimoniales, quæ coram Judice Eccleſiaſtico agitantur. *ibid.* a. b. De aliis cauſis Eccleſiaſticis, puta Beneficiorum, Decimarum, &c. hodie vix agitur coram Judice Eccleſiaſtico; & quare? II. 190. b. 191. a. Optandum ut cauſæ Eccleſiaſticæ ſummarie abſolverentur. II. 299. a. Quid de cauſis Eccleſiaſticis in Synodo Calchedonenſi? III. 249. a. b. 250. a.

Cauſæ Eccleſiaſticæ judicantium celeri diſceptatione finiendæ, ſed tamen ſervato Legum ordine. III. 367. a. b.

Vide, *Forum competens*, *Immunitas*, *Synodus Provincialis*, *Cauſæ majores*, *Clericus*, *Epiſcopus.*

CAUSÆ MAJORES.

Cauſæ majores Epiſcoporum Summo Pontifici reſervatæ. I. 190. a. Ob non illas Sedi Apoſtolicæ reſervatas, arguitur Legatus. *ibid.* Diſciplina moderna, quæ reſervat eas Pontifici, a quo tempore invaluerit? I. 166. a. b. II. 227. a. b. Ævo S. Leonis nondum erant reſervatæ. I. 191. b. Quaſdam evocaverat hic Pontifex ad conſultationem magis quam ad judicium. *ibid.* Quædam circa hanc materiam obſervantur ad Litteras S. Leonis. *ibid.* & 193. a. Decretum Concilii Tridentini circa eandem diſciplinam, in Belgio non eſt receptum, & quare? *ibid.* b. Debent dari Judices *in Partibus*, *ibid.*

Cauſæ majores Epiſcoporum juxta Canones terminari debent in Synodis. I. 179. a. II. 225. b. 226. a. Hodie diſtinctio adhibenda. I. 179. a. Concilium Nicænum & Conſtantinopolitanum deferunt judicium Epiſcoporum Synodo Provinciali. II. 225. b. Hoc quoque probatur ex Epiſtola Patrum Africanorum & ex Antiochena Synodo. *ibid.* & 226. a. III. 90. a. b. 161. a. & *ſeqq.* 204. b. Juxta Canones Africanos Epiſcopus accuſandus apud ſuum Primatem vel ejus Synodum. III. 319. b. Quodnam temporis ſpatium ei concedatur ad ſe defendendum? III. 320. a. Hoc elapſo, ſi non compareat, non communicet, donec ſe purgaverit. *ibid.* Ad ferendum judicium contra Epiſcopum, requiruntur duodecim Epiſcopi. III. 369. a. An & quid circa hanc diſciplinam immutaverit Synodus Sardicenſis, cujus Canones explicantur? II. 226. a. b. & 229. a. & *ſeqq.* Synodus Sardicenſis permittit interdum renovari judicium Synodi Provincialis, ſed non niſi cognita cauſa. II. 226. a. Cognitionem cauſæ defert Epiſcopo Romano. *ibid.* a. b. Nihil tamen in Concilio Sardicenſi ſtatutum fuit adverſus ſupremam Synodorum Provincialium auctoritatem in cauſis Epiſcoporum judicandis. II. 229. a. Reviſio judicii quam permittit, multum differt ab appellatione. *ibid.* Quo ſeculo Canones Sardicenſes in alienum ſenſum detorti, quaſi tribuerent Summo Pontifici jus reſcindendi ſententiam in Concilio Provinciali latam? *ibid.* Ea Canonum expoſitio a Summis Pontificibus probata, & executioni mandata. *ibid.* Fuerunt ſeculo nono qui eam explicationem vel rejecerunt, vel ea abuſi ſunt. *ibid.* Quo nixi fundamento Romani Pontifices arbitrarentur Canones Sardicenſes a ſe obſervari? *ibid.* a. b. Creditum eſt olim ſine auctoritate Summi Pontificis deponi non poſſe Epiſcopum. *ibid.* b. Unde immutatio diſciplinæ circa hanc materiam? *ibid.* & 227. a. b. Unde diſtinctio inter graviores & minores cauſas Epiſcoporum? II. 227. b. Decretum Concilii Tridentini circa hanc diſciplinam. *ibid.* Diſplicuit Gallis. II. 228. a. Epiſcopus nequidem in crimine læſæ Majeſtatis conveniri criminaliter poteſt coram Judice Laico. *ibid.* b. Quo tempore & qua occaſione cauſæ majores Sedi Apoſtolicæ fuerint reſervatæ, Incertum. IV. 61. b.

Vide, *Cauſa*, *Accuſatio*, *Epiſcopus.*

CAUSÆ MATRIMONIALES.

Vide, *Matrimonium.*

CAUSÆ POSSESSORIÆ.

Vide, *Forum competens*, *poſſeſſorium*,

CAUTELA.

Vide, *Abſolutio.*

CAUTIO.

Cautionem præſtare tenentur Cuſtodes ſeu Matrimonii, & qualem? I. 29. a. Item, Conductores bonorum Fabricæ & menſæ S. Spiritus. I. 32. a. Item uſurarius ſuper reſtitutione uſurarum, antequam admittatur ad Sepulturam Eccleſiaſticam. II. 168. a.

Cautionem præſtare tenentur impetrantes Reſcripta moratoria ſolutionum. II. 352. a.

Cautio de raro an & quando in litibus admittatur? II. 287. a. Cautionem præſtans de parendo, non debet incarcerari. II. 327. a. Sæpe talis relaxandus, etiam dum agitur de pœna corporali, ſed non ſuper delicto atrociori. *ibid.* a. b. Deficiente cautione fidejuſſoria, ſufficit juratoria. *ibid.* b. Variæ cauſæ & Tribunalia in quibus Sententiæ mandantur executioni ſub cautione, non obſtante appellatione. II. 368. b.

CELESTIUS PELAGIANUS.

Vide, *Pelagius.*

CELEUMA.

Celeuma, quid hac voce intelligendum? III. 452. *in nota.*

CELLÆ CAPITULARES.

Cellæ Capitulares lucri cauſa Secularibus patere non poſſunt. I. 11. b. Quidquid emolumenti ſupereſt, in pios uſus erogandum. *ibid.*

CELLARIUS.

Cellarius aliter vocatur Procurator & Proviſor; ejus officium; qualis eligendus? I. 315. b. Quid ſpecialiter debeat attendere? *ibid.* Periculoſum eſt in Procuratorem conſtitui qui in virtute non eſt multum exercitatus; & quare? I. 316. a. Convenit ut negotia multum diſtrahentia committantur Secularibus. *ibid.* II. 288. a. Poteſt Superior ejus poteſtatem reſtringere vel ampliare. I. 316. a.

CENSURA.

Cenſuræ apud veteres non adeo præciſe acceptæ, uti apud modernos. II. 384. a. b. Pro intellectu hujus materiæ etiam antiqui Canones expendendi. *ibid.* Hodierna definitio cenſuræ. *ibid.* Quid requiratur ad validitatem cenſuræ? IV.* 11. a. Ut cenſura obliget, non ſufficit publicatio Romæ facta. *ibid.* a. b. 12. a.

Cenſurarum tres tantum ſunt ſpecies, II. 384. b. Plures fuiſſe apud veteres, probari non poteſt. *ibid.* Auctoritas eas ferendi dependet a poteſtate Clavium. *ibid.* & 385. a. Mulieres eas ferre non poſſunt. *ibid.* Explicatur cap. 12. *De majoritate & obedientia.* II. 385. a. Hodie diſtinguitur poteſtas clavium, in ea quæ ſunt Ordinis, & ea quæ ſunt Juriſdictionis; & huic reſervatur poteſtas ferendi cenſuras. *ibid.* a. b. Ad ferendas cenſuras requiritur Juriſdictio in Foro exteriori, *ibid.* b. Quibuſnam auctoritas cenſuras infligendi juxta modernam diſciplinam competat? IV.* 16. b. 17. a. An hæc auctoritas Epiſcopo electo & confirmato, ante conſecrationem competat? IV.* 16. b. An aliquibus competere poſſit ex conſuetudine? II. 385. b. I. 68. a. b. Competere poteſt Clerico primæ Tonſuræ. II. 385. b. Hæc auctoritas acquiri poteſt præſcriptione & conſuetudine. *ibid.* Regulares quamvis exempti tenentur obſervare cenſuras latas ab Ordinario. *ibid.*

Cen-

Digitized by Google

Cenſuræ deſcriptio ita circumſcribenda, ut excludantur aliæ pœnæ Canonicæ quæ cenſuræ non dicuntur. II. 384. *b.*

Cenſurarum uſum quatenus permittat Synodus Tridentina in cauſis Civilibus? II. 395. *b.* Ab eis abſtinendum, quantum fieri poteſt in criminalibus, *ibid.* Non iis eſt utendum, ſi Sententiæ executio haberi queat per invocationem brachii ſecularis. *ibid.*

Cenſuræ non ferendæ niſi in contumacem. II. 393. *a.* IV. * 19. *b.* Non ſunt infligendæ per modum *pœnæ* in meram vindictam. IV. * 10. *a.* Oportet, ut conſtet de manifeſta contumacia in peccato, ſive inobedientia erga Eccleſiam corripientem. IV. * 19. *b.* 20. *a.* Cenſuram præcedere debent monitiones Canonicæ. IV. * 20. *a. b.* Injuſtæ habentur Cenſuræ latæ, monitione competenti non præmiſſa. *ibid. b.* Quot monitiones requirantur, & cum quo medio intervallo? II. 393. *a. & ſeqq.* III. 80. *a.* IV. 18. *a.* 137. *a.* IV. * 20. *a. & ſeqq.* Periculoſum eſt Epiſcopos tam faciles eſſe in multiplicandis Cenſuris. IV. * 21. *b.* Adeo his poſterioribus ſeculis multiplicatæ ſunt, ut tandem invaluerit vix ullum, præcipue e Curia Romana, prodire Decretum, cui non ſit annexa Excommunicatio *ipſo facto* incurrenda. *ibid.*

Cenſuræ, præſertim Excommunicatio, non infligendæ niſi ob crimen, & quidem atrox. II. 391. *a.* III. 603. *a. b.* IV. * 22. *a.* 25. *a.*

Cenſura ut quis ob crimen atrox notetur, requiritur ut ordine judiciario fuerit convictus. IV. * 24. *a. & ſeqq.* Quæſtio de crimine coram proprio Provinciæ Judice inſtituenda. *ibid.* Non tantum in prima inſtantia, ſed etiam in ulteriore quæſtio debet inſtitui, decidi & finem accipere. *ibid. a. b.* Hanc diſciplinam circa ferendas cenſuras magna conſtantia tempore S. Auguſtini propugnarunt Africani III. 296. *b. & ſeqq.* IV. * 26. *b. & ſeqq.* Cauſas cenſurarum nec olim quaslibet Clericorum licebat ad peregrinum Judicem, etiam Romanum Pontificem, per appellationes protrahere. *ibid.* Unde hujus diſciplinæ mutatio? II. 357. *a. & ſeqq.* IV. * 28. *a. & ſeqq.* Quæ ſit circa inſtituendas & decidendas cenſurarum cauſas, Galliarum & Belgii juriſprudentia? IV. * 29. *& ſeqq.* Quæ ſpecialiter in ferendis cenſuris obſervanda? IV. * 31. *a. b.* Quid attendere debeat Prælatus circa perſonam feriendam cenſuris? IV. * 32. *b.* Qua moderatione procedendum? IV. * 33. *a. b.* An ad ſatisfactionem debiti *civilis* adhibendæ cenſuræ? *ibid. b.* Quænam in ferendis cenſuris reſpectu Eccleſiæ attendenda? IV. * 34. *a. b.* 35. *a.* Ordo Juris, præcipue in cenſurarum inflictione, exactiſſime obſervandus. IV. * 316. *b.*

Cenſuram invalidam reddit defectus eſſentialis ordinis judiciarii. IV. * 24. *a. b.* *Nulla* redditur cenſura defectu Juriſdictionis in Judice ob interpoſitam appellationem aut recuſationem. *ibid. b.* Defectu citationis cenſura eſt invalida. IV. * 20. *b.* 25. *a. b.* 26. *a.* Item, ſi *levi* pro culpa lata fuerit. IV. 22. *b.* Item, ſi cauſa Judici, ut *Judici*, non fuerit legitime probata. IV. * 24. *a.* Unde præterea innoteſcat cenſurarum nullitas & invaliditas? IV. * 48. *b. & ſeqq.* Cenſura ex ſe nulla ad ſummum ratione ſcandali in foro externo eſt ſervanda. IV. * 330. *b.* 331. *a.* Adducuntur cauſæ e quibus nullitas cenſuræ promanat, & ratione cujus appellatio tanquam ab abuſu in Gallia interponitur. IV. * 333. *a.* De modo & cautela ſervandis in ferendis cenſuris. IV. 114. *a. b.* IV. * 19. *b. & ſeqq.*

Cenſura quando proprie dicatur injuſta? II. 391. *b.* IV. * 41. *a.* Quo ſenſu injuſta cenſura etiam Excommunicationis aut Anathematis nullatenus ſit timenda? *ibid.* Quo ſenſu ſanctus Gregorius dixerit eam eſſe timendam? II. 392. *a.* IV. 41. *b.* Cenſura injuſta nullum effectum habet coram Deo. II. 391. *b.* IV. * 41. *a. b.* 335. *a.* An tenenda ſeu obſervanda ſit cenſura injuſta? IV. * 41. *b.* Cenſura injuſta, *juris ſervato ordine* prolata, innodatus, non tenetur quidem abſtinere a perceptione Euchariſtiæ aliiſque actibus ex vi ipſius cenſuræ io ſe revera injuſta, ſed vi præcepti Eccleſiæ, quo harum ſpiritualium rerum uſus prohibetur. IV. * 42. *a. b.* Maximi eſt meriti hanc contumeliam & injuriam patientiſſime pro pace Eccleſiæ ferre. IV. * 41. *b.* Quid de cenſura injuſta, prætermiſſo juris ordine prolata. IV. * 318. *a.* Utrum non obſtantibus ejuſmodi cenſuris, Beneficiati Regia poteſtate tanquam adverſus vim & violentiam muniti poſſint aut debeant functiones ſuas ſpirituales continuare? IV. * 331. *a. b.* Commemorantur magnorum virorum geſta, qui ſub protectione Regia functiones Eccleſiaſticas continuarunt, non obſtantibus cenſuris *nulliter & violenter* inflictis. IV. * 332. *a. b.*

Cenſurarum injuſtarum cauſa & occaſio. IV. * 42. *b.* Cenſurarum injuſtitia olim in Conciliis Provincialibus exponebatur & expendebatur. *ibid.* & 43. *a.* Hodie ordinarium contra cenſuras injuſtas remedium eſt appellatio ad Superiorem; & quæ ratio hujus appellationis interponendæ, introducendæ aut proſequendæ? IV. * 43. *a. b.* 44. *a.* Remedium extraordinarium contra cenſuras injuſtas eſt recurſus ad Tribunalia Regia. IV. * 44. *a. b.* Quid contra cenſuras injuſtas viam faciat recurſui ad Judicem Regium? IV. * 45. *a. b.* Judices Regii admittentes recurſum contra injuſtas cenſuras, duntaxat cognoſcunt de violentia illata. *ibid. b. & ſeqq.* Quibus medus ſoleant Judices Regii violentias per cenſuram illatas compeſcere? IV. * 47. *a. b.* 48. *a.*

Cenſura non ſervato Juris ordine lata, *via facti* attentatum reputatur, datque recurſui locum. IV. * 305. *a. b.* Hujuſmodi proceſſus juxta Concilium Hiſpalenſe II. *Tyrannis eſt. ibid. a.* & 306. *a.* Quis ordo juxta modernam diſciplinam in materia cenſurarum ſit ſervandus? IV. * 306. *& ſeqq.* In cauſa cenſurarum *Proviſio* decerni non poteſt, & quare? IV. 307. *a. b.* Quis ſit effectus Sententiæ Judicis ſecularis qua cenſura declaratur nulla ſuper appellatione tanquam ab abuſu? IV. * 333. *a.* Praxis Eccleſiæ Belgicæ in hac parte praxi Gallicanæ Eccleſiæ conformis. *ibid. a. b.* Regia protectio adverſus cenſuras *via facti* latas hodie Eccleſiaſticis magis quam olim eſt neceſſaria. *ibid. b.* 334. *a. b.*

Vide, *Appellatio tanquam ab abuſu*, *Manutenentia*, *Princeps*, *Recurſus*, *Violentia*, *Vis*.

Cenſuræ injuſtæ, qualiter ſubinde palam in Foro externo non ſint ſervandæ, & poſſint contemni? II. 392. *a.* IV. * 48. *b. & ſeqq.* 329. *b.* Cenſuræ *moleſtæ judicio & juſtitia ſubverſa* prolatæ palam in Foro externo poſſunt contemni. IV * 330. *a. b.* Eſt quandoque meritorium & honorificum Eccleſiæ poteſtati, Cenſuras ob injuſtitiæ notorietatem contemnere, eiſque palam reſiſtere. IV. * 49. *a.* Probatur exemplis Virorum ſanctorum, quorum ſanctitatem pluribus miraculis, etiam poſt mortem Deus manifeſtavit. *ibid. a. & ſeqq.* Unde cenſurarum injuſtarum abuſus? IV. * 50. *a. b.* Unde ſit ut hic abuſus mirum in modum augeatur & creſcat? *ibid. b.* & 51. *a.* Vera de cenſuris idea populo imprimenda. IV. * 51. *a.* Inter perſecutiones a Chriſto ſuis veris Diſcipulis & veritatis defenſoribus prædictas, eſt injuſta cenſurarum, ſignanter Excommunicationis, inflictio. *ibid. a. b.* 52. *a.* Quid de cenſurarum injuſtarum metu? *ibid.* 335 *a. & ſeqq.*

Cenſura tollitur per abſolutionem. IV. * 57. *b.* Quandonam relaxatio a cenſuris *Abſolutio* dici cœperit? *ibid.* & 58. *a.*

Cenſura tolli non poteſt, niſi ab eo qui eam tulit vel eum repræſentante. II. 404. *a.* Olim ab Epiſcopo eam tollere recuſante dabatur ultima appellatio ad Synodum. *ibid. b.* & 405. *a.* Abſolutiones a cenſuris etiam non occultis conceduntur in Pœnitentiaria Romana; & qua forma expediantur? I. 231. *b.* Quid de iis qui extorquent abſolutionem a cenſuris? IV. 133. *a.* An Judices Regii cogere poſſint Judices Eccleſiaſticos ad tollendas cenſuras? II. 405. *b.* Utrum auctoritas aliqua circa cenſuras Principibus *laicis* competat? IV. * 17. *a. & ſeqq.* Poteſtas coactiva qua Princeps in Eccleſiaſticos pollet, ſeſe etiam extendit ad cenſuras Eccleſiaſticas. IV. * 324. *a. & ſeqq.*

Cenſurarum comminatio ex conſueto, ſed nequaquam probando hodierno Curiæ Romanæ ſtilo, omnibus paſſim Decretis apponitur. I. 201. *b.* Talis comminatio ut meri ſtili in Judiciis habetur, ideoque non timenda. *ibid.* IV. * 11. *a.* 21. *a. b.* 50. *a.*

Vide, *Excommunicatio*, *Claves*, *Anathema*, *Abſolutio*.

Cenſuræ, quibus Judices Eccleſiaſtici ſuam adverſus Judices Regios juriſdictionem tueri prætendunt, potius ſunt ad deſtructionem quam ad ædificationem Eccleſiæ. IV. * 18. *a.* Quam ſemper funeſti fuerint earum exitus. *ibid. a. b.* Jam pridem Principes Catholici inhibuerunt ne Judices Eccleſiaſtici in conflictu juriſdictionis contra Judices Regios per cenſuras procedant. *ibid. b.* 19. *a. b.* Quid in ſimili caſu obtineat in Gallia & in Belgio? II. 397. *a.*

Cenſuræ contra Principem ejuſque Magiſtratus ob admiſſum Recurſum & datam protectionem vibratæ aut comminatæ, injuſtæ ſunt, irritæ & inanes, ac ut tales ab omnibus habendæ & aperte ſpernendæ. IV * 335. *a. & ſeqq.*

CENSUS.

Cenſus, quem fundator Cluniacenſium ſolvi voluit Eccleſiæ Romanæ, non arguit Exemptionem. II. 423. *a.* In ſignum *protectionis*, hunc cenſum ſolvi voluit. *ibid.* Licet non exprimatur cenſum ſolvi in ſignum *protectionis*, non tamen ejus ſolutio infert Exemptionem. *ibid. b.* Quandonam ſolutio cenſûs probet Exemptionem? *ibid.*

Cenſus Prælati Eccleſiis non imponant ad propriam ſuam utilitatem. IV. 19. *a.*

Cenſus triplex, realis, perſonalis, & mixtus. III. 43. *b.* En Supplement.

CENTURIONES.

Centuriones ſeu *Hecatontarchæ*, qui *Primicerii* quoque dicti ſunt, Divinatorum genus. III. 415. Quid contra eos Synodus Trullana ſtatuerit? *ibid.*

CEREMONIÆ.

Ceremoniarum inſtitutio & immutatio a Chriſto Eccleſiæ eſt relicta. I. 410. *b.* Earum varietas non officit unitati fidei. I. 412. *b.* Quænam lex in illa varietate ſervanda? *ibid.* In iis multa habentur pro Lege quæ in Abuſo irrepſerunt. *ibid.* Ceremoniarum Magiſter, de quibus debeat eſſe inſtructus? *ibid.* Quam ſit neceſſarius? *ibid.*

Ceremoniæ, quare in adminiſtratione ſacramentorum adhibeantur? I. 365. *b.* Quid de ceremoniis credendum tradat Synodus Tridentina, & moderna fidei profeſſio? *ibid.* Ceremoniæ pro arbitrio privatorum immutari nequeunt. I. 366. *a.*

Vide, *Sacramentum*, *Ritus*, *Liturgia*.

CEREUS.

Digitized by Google

CEREUS.

Cerei dati Neophytis poſt Baptiſmum antiquitas & ſignificatio. I. 384. *a.* Septem diebus eo utebantur in Eccleſia. *ibid.*

Cereorum in elatione funerum antiquitas & ratio. II. 143. *a.* Etiam diurnis funeribus in ſignum lætitiæ adhibiti Cerei a Gentilibus & Judæis. *ibid.* Adhibiti in funere Chriſtianorum ob victoriam peracti agonis. *ibid.* Cui competant Cerei feretro in Exequiis appoſiti? II. 158. *a.*

Cereorum extinctio in ritu excommunicationis, quid ſignificet, a quo tempore uſitata. & ejus ſcopus? II. 397. *b.* 398. *a.*

CESENAS.

Ceſenas (Michael) Ordinis Fratrum Minorum Miniſter generalis cum duobus aliis coram Joanne XXII. Summo Pontifice audacter reſpondet. IV. 156. *b.* Appellat a Pontifice & ab ejus Conſtitutionibus. *ibid.* & 158. *a.* Fugit ad Ludovicum Bavarum. IV. 158. *a.* Cenſuris innodatur. *ibid.* Appellat ad Eccleſiam univerſam. *ibid.* Ejus & Ochami inſolentiſſima contra Pontificem ſcripta. *ibid.* Ejus variæ Epiſtolæ. *ibid. a. b.* Horum Fratrum pertinacia & inſolentia magnam Ordini Minorum invidiam conflârunt. *ibid. b.*

CESSATIO A DIVINIS.

Ceſſatio a Divinis ſimplex, in quo differat ab interdicto? II. 401. *b.* 402. *a.* IV. 131. *b.* Forma ſervanda in ceſſatione Officii. IV. 131. *a.* Abuſus. *ibid.*

Vide, *Interdictum.*

CESSIO BONORUM.

Ceſſio Bonorum liberat ab incarceratione. II. 354. *a.* Jure civili fit ſola profeſſione abſque aliqua ſolemnitate. *ibid.* Solemnitas & forma inducta in Gallia ne facilis ceſſio anſam daret fraudibus. *ibid. a.* Si impetrans litteras ceſſionis, alia Bona acquirat, tenetur ea conſignare ad opus creditorum; quid & quantum ſibi retinere poſſit? *ibid. a. b.* Ut litteras ceſſionis quis impetret, docere debet de infortunio. *ibid. b.* Decoctoribus & fraudulentis creditorum circumventoribus hoc beneficio non ſubvenitur. II. 355. *a.* Edicta adverſus fraudolentas Ceſſiones. *ibid.*

Ceſſio Bonorum variis perſonis in quibuſdam cauſis ad evitandum carcerem neceſſaria non eſt; & quænam illæ? II. 355. *a. b.* Id privilegium videtur conceſſum Clericis in *Cap. Odoardus de ſolut.* ibid. *b.* Quouſque illud obtineat in Gallia? *ibid.* Ejus effectus. *ibid.*

CÆCUS.

Vide, *Claudus.*

CÆLIBATUS.

Cælibatûs Presbyterorum lex, cujus ſit generis ſecundum Catholicos? III. 146. *b.*

CHARACTER.

Vide, *Sacramentum.*

CHARITAS.

Charitas, Clericorum prima & fundamentalis virtus. II. 612. *a. b.* 616. *a. b.* An Charitas ſit inamiſſibilis? III. 671. *a. b.* Charitas, alia perfecta, alia imperfecta. *ibid. b.* An in Electis ſit amiſſibilis? *ibid.* In reprobis quandoque eſt Charitas. *ibid.* Quo ſenſu Charitas quæ deficitur, dici poſſit ficta & *vera nunquam* fuiſſe, & alio ſenſu recte dicatur ſuo modo *vera & bona.* ibid.

CHARTOPHILACIUM.

Vide, *Archivum.*

CHARTOPHYLAX.

Chartophylacis magni Conſtantinopolitani, quanta fuerit dignitas; & quod ejus officium? III. 460. *a.*

CHIROMANTIA.

Chiromantia, artis divinatoriæ ſpecies. III. 416. *a.* Canon Trullanus contra eos, qui pro cognoſcendis futuris conſulunt præſtigiatores, hanc aut ſimilem artem profitentes. III. 415. *b.*

Vide, *Magia, Sortilegium.*

CHIROTHECA.

Chirothecarum benedictio in Conſecratione Epiſcoporum. I. 217. *a. b.* Earum uſus, num antiquus? *ibid. b.* Earum meminit vetus Ordo Romanus. *ibid.* Item vetus Liber Sacramentarius. *ibid.*

Chirothecarum par. I. 874. *b.*

CHIRURGIA.

Chirurgiæ ars, an generatim Clericis interdicta, an tantum quædam hujus artis partes? IV. 43. *b.*

CHORAULIS VEL CHORISTA.

Vide, *Cantor, Cantus, Muſica, Pueri chori.*

CHOREÆ.

Choreæ cum ſanctificatione Feſtorum nullatenus conſiſtunt. I. 654. *a.* Choreæ, quæ in popinis in Belgio frequentantur, admodum ſunt abominandæ. *ibid.* Decreta Synodorum & Epiſcoporum Belgii pro earum extirpatione. *ibid.* Decreto Regio roborantur. I. 655. *a.* Prohibentur ſpecialiter in cœmeteriis. I. 617. *a. b.* *L'Ordonnance d'Orléans & celle de Blois défendent ſous de groſſes peines la profanation des Fêtes par les danſes.* I. 963. *b.*

Choreæ & tripudia inter perſonas utriuſque ſexus antiquis ſpectaculis admodum ſimilia. I. 653. His merito applicantur quæ de Choreis ſui temporis dixit S. Chryſoſtomus. *ibid.* 654. *a.* Judicium Cardinalis Bellarmini de Choreis noſtratibus. I. 654. *a.*

Vide, *Saltatio, Spectaculum.*

CHOREPISCOPUS.

Chorepiſcopi, an vi ſuæ ordinationis eſſent Epiſcopi? III. 130. *a.* 159. *b.* 160. *a.* Quid Synodus Ancyrana habeat de officio & auctoritate Chorepiſcoporum? III. 159. *b.* Chorepiſcopi dicuntur eſſe ad formam ſeptuaginta diſcipulorum. III. 141. *b.* Non poterant ordinare niſi Subdiaconos, Lectores & Exorciſtas. III. 159. *a. b.* Quid fuerit requiſitum ut Chorepiſcopi Lectorem ordinare poſſent? III. 461. *b.* 463. *a.* Acris contentio excitata circa ſeculum IX. an Presbyteri valide ordinarentur a Chorepiſcopis? III. 160. *a. b.* 161. *a.*

Chorepiſcopi, a quibus ordinandi? III. 566. *a.* Differentia inter Epiſcopos & Chorepiſcopos, ſed ſuppoſititia. *ibid.* An quidam Chorepiſcopi fuerint Epiſcopi? *ibid. in nota.*

Chorepiſcopi videntur fuiſſe Epiſcopi villicani. III. 160. *a.* Non abſimiles a Coadjutoribus. IV. 47. *a b.* Eorum exceſſus. III. 159. *a.* Qua occaſione defierint Chorepiſcopi in Oriente & Occidente, remiſſive? III. 161. *in nota.*

CHORUS.

Chorus eſt locus Clericorum. I. 610. *a.* Cancellis & velo olim ſeparabatur a reliqua parte Templi, & ejus rei adhuc extant veſtigia. *ibid.* Quomodo Laicis patere poſſit juxta Canones? *ibid.* Patronis competit jus ſedis in Choro; & qualis? *ibid. a. b.* Similiter & Magiſtratibus. *ibid. b.* Solis Patronis de jure competit ſedes in Choro. I. 780. *b.* 781. *a.*

Chorum ingredi prohibitum mulieribus. I. 610. *b.* Merito in uſum revocarentur, quantum temporum ratio permittit, Canones illi, qui decernunt ut Laici ſecus Altare, quando ſacra celebrantur, ſtare vel ſedere non præſumant. II. 648. *a.* Quantum Laicorum, præſertim mulierum, ad Chorum acceſſus, pſallentium devotionem turbet, & divini Officii reverentiam naſus ſit diminuere? *ibid. a. b.* Quid de Canonicis, aliiſque ſeu Regularibus, ſeu Secularibus, qui non ſolum Laicos, ſed etiam mulieres, quantumvis laſcivo habitu ornatas inter pſallentium choros non admittere verentur? *ibid. b.* Canone Trullano vetitum Laicis, excepto ſolo Imperatore, intra ſepta altaris ingredi. III. 421. *b.* 422. *a.*

Chori reparationis onus cui incumbat? I. 632. *b.*

Chori Pueri. Vide, *Pueri Chori.*

CHRISMA.

Chriſma a ſolo Epiſcopo benedici poteſt. I. 393. *a.* Olim benedicebatur omni tempore; & quandonam id ad Feriam V. in Cœna Domini reſtrictum? *ibid.* A quo accipiendum, & quæ in ejus diſtributione cavenda? *ibid. a. b.* Quomodo hodie ex præſcripto Synodorum Chriſma accipiatur, & renovari debeat? *ibid. b.* Origo diſciplinæ conficiendi Chriſma ſingulis annis. III. 576. *a.* Quid de renovando Chriſmate in Cœna Domini, apud Gratianum? III. 678. *b.* Ex quo conficiatur? I. 394. *a. b.* An ſpectet ad eſſentiam Confirmationis, ita ut non ſufficiat Unctio Olei? *ibid. b.* Quid unctio Chriſmatis in vertice baptizati? I. 384. *a. b.* III 680. *b.* An Presbyteris competat poteſtas conficiendi Chriſma & conſignandi infantes in fronte? III. 575. *b.*

Chriſmationis, priuſquam quis ad ſacra Myſteria, ſive ad Confirmationem admitteretur, antiquitas. III. 173. *a.* Chriſmatis confectio Presbyteris interdicitur. III. 311. *a.* Duplex Chriſmatio, altera per Sacerdotem, altera per Epiſcopum. III. 621. *a.* Duplex illa Chriſmatio eſt recentioris diſciplinæ. *ibid. a. b.*

Chriſmate olim ungebantur quidem Hæretici, ad Eccleſiam, abjuratione facta, revertentes. III. 434. *a. b.*

Chriſma diligenter aſſervandum; & quare? IV. 52. *b.*

CHRISTUS.

Chriſti latus mortui, non viventis, lancea perforatum. IV. 141. *b.* 143. *a.* Myſtica hujus *apertionis* & emanantis aquæ & ſanguinis ex ejus latere ſignificatio. IV. 143. *a.*

Chriſtus & Apoſtoli, an aliquid jure proprietatis in Communi poſſederint? IV. 155 *a. b.* Acerrimæ ſuper hac quæſtione contentiones inter Ordines Minorum & Prædicatorum. IV. 155. *a. & ſeqq.* Joannes XXII. Summus Pontifex definit Chriſtum & Apoſtolos habuiſſe aliqua *in communi jure proprietatis.* IV. 157. *a.* Benedictus XII. ſententiam Joannis XXII. de paupertate Chriſti probavit. IV. 158. *b.* Opinio *de paupertate Chriſti* ab his Pontificibus damnata, tanquam Orthodoxa a Nicolao IV. fuerat probata. *ibid.* & 159. *a*

CINERES.

Cinerum uſus in reconciliatione Eccleſiæ pollutæ. I. 635. *a.*

CIRCUITOR.

Vide, *Viſitator.*

CIRCUMCELLIONES.

Circumcelliones, unde ſic dicti quidam Donatiſtæ? III. 362. *b.* 635. *b.*

Vide, *Donatiſtæ.*

CIRCUMDUCTORES FERARUM.

Circumductores Ferarum erant præſtigiatores, contra quos Canon Trullanus. III. 415. *b.* 416. *a.*

CITATIO

Digitized by Google

CITATIO.

Citationes extra Diœceſim ultra duas diætas inhibet Concilium Lateranenſe, & quare? II. 268. *b.* Quomodo diæta hic accipiatur? *ibid.* Bonifacius VIII. reſtrinxit ad unam diætam. II. 269. *a.* Jam pridem judicavit Synodus Nicæna conveniens eſſe ut negotia terminentur in locis ubi orta ſunt. *ibid.* Quid circa hanc rem Synodus Tridentina videatur deſiderare? *ibid.* In Gallia cauſa appellationis delegenda eſt in propria Diœceſi. *ibid. a. b.* *Il y a des cas où cela ne peut être obſervé.* II. 12. *b.* *Quel eſt l'uſage de France, lorſque le Diocèſe où eſt l'affaire, eſt d'un autre Parlement que les les autres Diocèſes de la Province.* ibid. Privilegium Belgarum quo non poſſunt ad judicium evocari extra provinciam in quacumque cauſa & inſtantia. II. 269. *b.* An hodie Belga poſſit citari vigore Reſcripti delegatorii ultra unam diætam extra ſuam diœceſim? II. 271. *b.* Quam odioſa ſint Belgis peregrina judicia. *ibid.* & 272. *a.* Sententia Senatus Brabantiæ, qua caſſatur Sententia lata in Curia Romana. *ibid.* & 443. *a.* & *ſeqq.* Altera Sententia ejuſdem Senatus circa proceſſum inſtitutum *vigore Reſcripti appellatorii* coram Officiali Ruremondenſi. II. 272. *a.* & 445. *a. b.* Quid obtineat quoad hæc in Hiſpania? II. 271. *a.* Quid in Gallia? *ibid. a. b.* Quam odioſa ſint Gallis peregrina judicia. *ibid. b.* & 272. *a.* Quandonam aliquis dicatur citari extra Provinciam? *ibid. b.*

Vide, *Belgium*, *Delegatus.*

Citatio eſt exordium & fundamentum totius proceſſus, & eſt juris naturalis. II. 295. *b.* An prævie ad citationem requiratur mandatum Judicis? *ibid.* An debeat citatio fieri ad perſonam, & an ſufficiat ad domicilium? II. 296. *a.* Quodnam in hac materia dicatur domicilium. *ibid. b.* Forma qua citatio fit ad domicilium. *ibid.* Moribus hodiernis citatio fieri poteſt ad perſonam Procuratoris, aut ejus domicilium. *ibid. a.* Ulus citationem ad domicilium ſuſtinet, tametſi Apparitor perſonam non ſatis curiose foris quæſierit. *ibid. b.* Quomodo citanda Collegia & illuſtres perſonæ? *ibid.* Forma citationis per edictum, & quo caſu, & adverſus quos ea uti liceat? II. 297. *a.* Forma litterarum citatorialium. *ibid. a. b.*

Citatio Partis eſt juris naturalis, nec ulla humana auctoritate tolli poteſt. II. 295. *b.* Adeo eſſentialis eſt citatio Partis, ut nec per Principem quantumvis potentem, nec per Summum Pontificem ſuppleri poſſit. IV. * 25. *b.* Quare in cauſa criminali citatio adverſus aliquem a Judice decerni non ſoleat, niſi præmiſſa ſecreta & juridica informatione ſuper admiſſo crimine? IV. * 26. *a.* In ſupremis Curiis citatio fieri debet de ſpeciali venia Curiæ, in inferioribus vero ſufficit generalis data ab Apparitoribus. II. 295. *b.* Interdum in his quoque ſpecialis juſſus Judicis requiritur. *ibid.* Merito Judex præſertim Eccleſiaſticus ante decretam citationem concordiam tentat. II. 296. *a.*

Citatio juridica *duplex*, privata & publica; & utriuſque deſcriptio. II. 296. *a.* Quomodo per Apparitorem relinquenda copia citationis, ut citatus ejus notitiam habere poſſit? *ibid. b.* & 297. *a.* Apparitor tenetur dare relationem ſuæ citationis; & qua forma? *ibid. b.* Citato concedendus eſt ſufficiens terminus. *ibid.* Ob hunc defectum admittitur appellatio. II. 359. *a.*

Citationes vagabundorum per publicas proclamationes vel affixiones fieri ſolent. II. 297. *a.* Quomodo citandi qui ad alienas Parochias migrarunt? *ibid.* Quid, ſi Procuratorem vel bonorum ſuorum adminiſtratorem in Provincia habeant? *ibid.* *Ce qu'il y a de particulier aux uſages de France dans la manière de donner l'aſſignation.* II. 13. *a. b.*

Citatio perſonalis in cauſis civilibus hodie exolevit. II. 285. *b.* In criminalibus hodie uſitata, affinis eſt apprehenſioni. *ibid.* 329. *a. b.* Quibus caſibus procedere liceat ad citationem perſonalem? *ibid. b.* IV. 109. *a. b.* Conſtituit Citatum in reatu & infamia, & ſuſpendit ab officio publico uſque ad plenam purgationem. II. 285. *b.* Citatus perſonaliter non poteſt comparere per Procuratorem, niſi ad allegandum impedimentum. II. 329. *b.* Non relaxatur, niſi reſponderit. *ibid.* Interdum Citatio perſonalis decreto Judicis convertitur in ſimplicem. *ibid.* Citatio perſonalis in aliquibus cauſis civilibus adhuc in uſu eſt in Curiis Eccleſiaſticis. *ibid.* & 330. *a.*

Citato in Curiis Eccleſiaſticis ſolent dari tres dilationes ad comparendum; & quid perdat, ſi ad primam non compareat? II. 304. *a.* *Ce qu'il y a de propre au Droit François dans ce qui concerne les Décrets d'ajournement perſonnels.* II. 15 *b.* 16. *a. b.*

CLAUDUS.

Claudum qui irridebat ob vitium corporis, ſicut & cæcum aut ſurdum, olim puniebatur. III. 86. *a.*

CLAVES.

Claves, Eccleſiæ datæ ſunt in perſona Petri. III. 641. *b.* Cenſuras ferendi auctoritas dependet a poteſtate Clavium. II. 384. *b.* & *ſeqq.* IV. * 14. *a.* & *ſeqq.* Ubi radicaliter & primario reſideat Clavium poteſtas? IV. * 14. *b.* 15. *a.* Auctoritas ligandi & ſolvendi per Cenſuras olim procedebat ab eodem Clavium poteſtatis exercitio, a quo abſolutio aut ligamen in foro pœnitentiali. IV. * 15. *a. b.* Hodie diſtinguitur poteſtas Clavium, in ea quæ ſunt Ordinis, & ea quæ ſunt Juriſdictionis. II. 385. *a. b.* Unde invaluerit hæc diſtinctio? IV. * 15. *b.* 16. *a. b.* Ad Clavem *Juriſdictionis* relata ſunt omnia ad Forum *judiciale* pertinentia: ad Clavem autem Ordinis omnia ad forum *pœnitentiale* & internum ſpectantia. IV. * 16. *b.* Cenſuræ injuſtæ, juris ſervato ordine prolatæ, obediendum in foro externo, ne non obedientia cedat in contemptum Clavium. IV. * 42. *a.* Sententiis, quibus ſine contemptu Clavium non obeditur Excommunicationibus a Papa promulgatis. IV. * 46. *a.* 48. *b.* & *ſeqq.* Contemptus non eſt dicendus intervenire contra præceptum aliquod Prælati, quando notorie Prælatus in ejuſmodi præcepto Clavium poteſtate abutitur. IV. * 330. *b.* 331. *a.* Virtute Clavium ligatus, Clavium auctoritate ſolvendus. IV. * 58. *a.*

CLAUSURA MONIALIUM.

Clauſuræ Monialium antiquitas. I. 299. *b.* Ad omnes omnino Moniales ſe extendit. *ibid. b.* & *ſeqq.* Egreſſus e Monaſterio Monialibus jam pridem interdictus. I. 299. *a.* Fixa & generalis non fuit circa Monialium Clauſuram diſciplina ante ſeculum XIII. *ibid. b.* Hac de re Pontificis Conſtitutio & Concilii Tridentini Decretum. *ibid.* Quiſnam primus Clauſuræ effectus? I. 300. *b.* Per Clauſuram multis periculis occurritur. I. 303. *a.*

Clauſura Monialium vigore Concilii Tridentini, Epiſcopi curæ ſubjicitur quoad omnia Monaſteria Monialium. I. 300. *a.* Poteſt ea etiam Regularibus ſubjecta, quoad clauſuram viſitare. *ibid. a. b.* Rationes, ob quas licentia exeundi concedi poteſt. *ibid.* An aliquando liceat indulgere egreſſum ob rationes a Pio V. non expreſſas? *ibid.* Cauſa exeundi ab Epiſcopo, etiam in exemptis, approbanda. *ibid.*

Clauſura vetatur ingreſſus perſonarum extranearum, niſi in caſibus neceſſariis. I. 301. *b.* Etiam Epiſcopi & Superioris extra caſum viſitationis, aut aliam cauſam neceſſariam. *ibid.* Quænam dicantur cauſæ neceſſariæ? *ibid.* Quo reſpectu neceſſarii judicandi ſint Caſus, quibus ingreſſus in Monaſterium annui poteſt? *ibid.* Nemini omnino ad Monaſteria patere debet acceſſus, niſi perſonis maxime neceſſariis, idque magna cum cautela. *ibid.* & 302. *a.* Licentia intrandi Monaſterium in ſcriptis concedenda; & qua cautela? *ibid.* Non licet Sacellanis ingredi Chorum Monialium, prætextu ibi celebrandi aut concionandi. *ibid.*

Clauſura violari poteſt per frequentiora colloquia ad Cancellos. I. 302. *a.* Epiſcopi eſt ſimilibus modum ponere, etiam in Monaſteriis Regularibus ſubjectis. *ibid.* Puniri poteſt Regularem etiam exemptum, ob colloquium cum Moniali. *ibid.* III. 330. *a.* Multum conducit ad conſervationem Clauſuræ prohibitio colloquendi cum Monialibus. I. 302. *a.* Omnis periculoſa & ſuſpecta converſatio Monialibus generaliter interdicenda. I. 303. *a.*

Clauſura in toto rigore Concilii Tridentini & Conſtitutionis Pii V. in Belgio non potuit ſervari, uti nec adeo, ut alibi, eſt neceſſaria, & quare? *ibid. b.* & 303. *a.* Proponuntur rationes quæ potuerunt introductioni Clauſuræ opponi. I. 302. *b.* Multæ in Belgio ſunt Moniales, quarum Inſtitutum rigorem Clauſuræ non patitur. I. 303. *a.* Allaborare debent Superiores, ut in Monaſteriis, exterioris Clauſuræ rigori non ſubjectis, ſaltem Clauſuræ habeatur. *ibid.* Vetitus ſecularium perſonarum in Monaſteria Clauſuræ non ſubjecta ingreſſus. *ibid.* Vetita inſtitutio conviviorum, quibus interſint perſonæ extraneæ in Monaſteriis Monialium, etiam Clauſuræ non ſubjectis. *ibid. a. b.* Egreſſus e Monaſterio, Monialibus quamvis Clauſuræ non adſtrictis, concedi debet cum magna moderatione. *ibid. b.* Septa Monaſterii facta, ut Moniales ſejunctæ a ſeculo vivant. *ibid.* Varia Decreta Synodorum & Epiſcoporum Belgii circa exitum & converſationem Monialium. I. 303. *b.* Decretum Concilii Tridentini de transferendis Monaſteriis Monialium ad urbes, in Belgio obtinere non potuit. I. 304 *b.* *Ordonnances, Edits & Sentences contre les Religieux & Religieuſes demeurans hors de leur Clôture.* I. 955. *a.* *Il n'y a point en France de Religieuſes non cloîtrées, où à qui on permette de vivre comme ſi elles ne l'étoient pas.* ibid. *Exception.* ibid. *A qui eſt réſervée la connoiſſance de l'appel comme d'abus au ſujet des conteſtations ſur la Clôture?* ibid. *Autres obſervations ſur la clôture des Religieuſes, & ſur le droit qu'a l'Evêque par rapport à cet objet & à d'autres qui y ont rapport.* ibid. *a b.*

CLEMENS IV.

Clemens IV. hortatur Paleologum pro expeditione ad Terram Sanctam. IV. 120. *a.* Proponit ei profeſſionem fidei. *ibid. b.*

CLEMENS V.

Clemens V. quis fuerit, & quomodo in Pontificem electus? IV. 145. *b.* 146. *a.* Mox cœpit implere promiſſa quæ jurejurando Philippo Pulchro pollicitus fuerat, ut ad Pontificatum promoveretur. IV. 146. *a.* Bullam *Clericis Laicos* pro infecta vult haberi. II. 97. *a. b.* IV. 91. *a.* 146. *a.* Bullam *Unam Sanctam* revocat. IV. 146. *b.* Reſtituit Cardinales Columnenſes ſuæ Dignitati. *ibid.* Creat novem Cardinales Gallos. *ibid.* Nectit moras circa articulum de eradendo nomine Bonifacii VIII. ex Actis publicis. *ibid.*

Clemens V. Auctor Decretalium quæ Clementinæ dicuntur. IV. 138. *a.* Indicit Concilium Viennenſe. *ibid. b.* 146. *b.* Offenditur incarceratione Templariorum Philippi Pulchri juſſu facta. IV. 140. Ejus Bulla pro extinctione Ordinis Templa-

h riorum.

Digitized by Google

riorum. IV. 141. *b.* Suæ diſpoſitioni nonulla bona Templariorum reſervat. IV. 142. *a.*

Clementis V. Bulla, qua hic Pontifex Philippum Pulchrum juſtificat. IV. 148. *a.* Irritat quaſdam Conſtitutiones Bonifacii. *ibid.* Nogaretum *ad cautelam* abſolvit. *ibid. b.* In Clementina *Romani Pontifices* ſibi aſſerit jus judicandi an perſona ſit habilis ad Imperium. IV. 159. *b.*

Vide, *Clementinæ*, *Concilium Viennenſe*, *Philippus Pulcher*.

CLEMENTINÆ.

Clementinæ Decretales non omnes in Concilio Viennenſi editæ. IV. 91. *a.* 118. *a.* 147. *a.* 149. *a. b.* 160. *a.* Quis earum auctor & evulgator, & unde ſic dictæ? IV. 138. *a. b.* Quare Clemens V. hanc Collectionem non ediderit? *ibid. b.* Hic Pontifex voluerat eam nominari *Septimum Decretalium*. *ibid.* Hæc Collectio una eſt a minoribus Collectionibus a quibus Jus Canonicum coaleſcit. *ibid. in notis.* Plurimæ Clementinæ ſuper moribus & diſciplina. IV. 149. *a.* Omnes Clementinæ reformationem univerſalis Eccleſiæ tangentes, a Clemente ſolo editæ videntur. *ibid. b.* Plures Clementinæ poſt Concilium Viennenſe mutatæ, rejectæ. *ibid.* & 150. *a.* Notæ additæ. IV. 150. *a.* Inter Clementinas aliquæ ſunt Joannis XXII. *ibid.* Quæ ſit Clementinarum auctoritas? *ibid. b.* Obſervationes in Clementinas ſuper Dogmatibus & erroribus eis contrariis. IV. 141. *& ſeqq.*

CLERICATUS.

Clericatus vita Monaſtica dignior? III. 621. *a.*

Vide, *Clericus*, *Clerus*.

CLERICUS.

Clerici de Foro Eccleſiæ conſtituuntur. I. 2. *a.* II. 156. *b.* Qui Clerici privilegio fori gaudeant? II. 214 *b. & ſeqq.*

Clericorum vita otioſa eſt admodum ſcandaloſa. I. 7. *a.* Certæ Eccleſiæ debent adſcribi. *ibid.* *Le Decret du Concile de Trente ſur ce point, quoique reçu en France, n'y eſt point obſervé.* I. 944. *a.* Quomodo Clericus Eccleſiæ adſcribatur? I. 811. *b.* Adſcriptus certæ Eccleſiæ eam, inconſulto Epiſcopo, deſerere nequit. *ibid.* Eccleſiæ mens eſt & intentio, ut quem admodum ſine Principis aut Ducis conſenſu milites ſtationes ſuas deſerere nequeunt, ita nec Clerici ſtationes ſive Eccleſias ſibi commiſſas leviter & ſine Superioris voluntate deſerant. II. 745. *b.* 746. *a.* In Canonibus *vulgo* Apoſtolorum Clerici vetantur Eccleſiam cui adſcripti ſunt, deſerere ſine licentia proprii Epiſcopi. III. 75. *a. b.* Nec licebat Epiſcopo Clericos alienos ſine licentia proprii Epiſcopi ſuſcipere. *ibid. b.* Quam pœnam Synodus Nicæna ſtatuerit adverſus Clericos qui propriæ Eccleſias deſerunt? III. 117. *a. b.* Quid Synodus Antiochena? III. 156. *a.* Clericus ad ſtatum ſecularem rediens, a Patribus Calchedonenſibus anathematizatur. III. 248. *a. b.* Vult hæc Synodus ut Clericus maneat in Eccleſia cui primum eſt adſcriptus. III. 256. *b.* Quam odioſæ ſemper fuerint Clericorum de una ad aliam Eccleſiam migrationes? III. 257. *a.*

Clericus juxta Synodum Trullanam ſine proprii Epiſcopi dimiſſoria, alteri Eccleſiæ non adſcribendus. III. 394. *b.* 395. *a.* Clerici vi ſuæ Ordinationis alicui Eccleſiæ alligati, ſine neceſſitate non recedent. III. 395. *a.* Quid Synodus Nicæna II. contra diſcurſiones Clericorum ſtatuerit? III. 460. *a. b.* Peregrini Clerici non admittendi ſine commendatitiis ſui Epiſcopi. III. 577. *b.* 578. *a.* Conſtantiſſima fuit Eccleſiæ diſciplina, ut, dum quis e Clero ad certam Eccleſiam fuiſſet vocatus, eique adſcriptus, in ea permaneat, *ubi ſuis fungatur muneribus.* IV. * 298. *a. b.* An Clericum ab alieno Epiſcopo ordinatum naturalis Ordinarius recipere poſſit revertentem, eumque ad Beneficium promovere, invito qui illum ordinavit, Epiſcopo? III. 27. *b.* 28. *a. b.* Quid de Clericis ſtudentibus in Univerſitate? I. 7. *b.* Quomodo Eccleſiæ ſibi deſignatæ debeant inſervire? *ibid.*

Clericos nullos niſi *operarios* per ſacram Ordinationem in vineam ſuam mittere intendit Eccleſia. II. 188. *a. & ſeqq.* 190. *a. b.* III. 402. *b.* 403. *a.* A quibus, quo tempore, & quo loco Clerici ordinandi? I. 499. *b. & ſeqq.* III. 565. *b.* Sine titulo Eccleſiaſtico non debent ordinari. III. 566. *a. b.* Nec ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſoriis litteris. *ibid. b.* Singularis in eis morum honeſtas requiritur. I. 7. *a.* Quod ratione adducta per Tridentinam Synodum probatur, ſimul ex officio Clericorum, & ex Scriptura ſacra. *ibid. a. b.* In quibus hæc honeſtas conſiſtat? *ibid.* & 8. *a.* Vita Clericorum eruditio ſit aliorum. I. 8. *a.* Nonnulla Clericis ſpecialiter cavenda. *ibid. a. b. & ſeqq.*

Vide, *Tonſura*, *Titulus*.

Clerici laicos exemplo ſuo ad virtutem excitare tenentur. II. 600. *a.* Clerici omnes multo tempore *Canonici* dicti fuere. *ibid. b.* Quare ſic dicti, & quinam *non Canonici* appellati fuerint? *ibid.* Priſtina Patrum diſciplina nullum admittebat ad Clerum, qui innocentiam Baptiſmalem crimine aliquo, præſertim carnis, maculaſſet. II. 602. *a. b.* Canones apud Nicæam conſtituti, pœnitentes etiam *ab infimis Officiis* Clericorum excludunt. *ibid. b.*

Vide, *Ordo*, *Sacerdos*.

Clericis vitanda verborum ſcurrilitas, non impudica tantum & obſcœna, ſed etiam omnia, quæ nec Dei gloriam nec proximi ædificationem ſpirant; nugæ videlicet, ſales, dicacitates, cachinni, &c. II. 619. *b.* Quare olim ipſis ſevere vetitum per plateas & andronas ambulare? *ibid.* & 616. *a.*

Clericali profeſſioni directe opponitur avaritia. II. 626. *a. & ſeqq.*

Vide, *Avaritia*, *Simonia*.

Clerici tenebantur olim totum Pſalterium memoriter addiſcere. III. 458. *a.*

Vide, *Pſalmus*, *Pſalterium*.

Clericos titulo maxime ſpeciali dedecet incontinentia. I. 9. *a.* Familiaris cum mulieribus converſatio eis cavenda. *ibid.* II. 619. *b. & ſeqq.* III. 554. *a.* Etiam cum mulieribus devotionem prætexentibus. I. 9. *a.* II. 620. *b.* Ipſam incontinentiæ opinionem, vel ſuſpicionem Clerici fugere debent. II. 621. *b.* Tutius eſt Clerico famulum habere quam ancillam. I. 9. *b.* Clericis cavendum, ne quid in verbis, vel factis, aut ſupellectili obſcœni occurrat. *ibid.* Pœnæ adverſus Clericos incontinentes. IV. 41. *a.* Decreta Synodorum Belgii pro conſervatione caſtitatis & bonæ famæ Clericorum. I. 9. *a.* & *b.* Quibus pœnis in Foro externo ſubjiciantur Clerici, qui mulieres ſuſpectas detinent? II. 255. *a.* *Voyez l'Obſervation de M. Gibert.* I. 945. *a.* Priſtina Patrum diſciplina non permittebat Clericos in crimen, præſertim carnis, prolapſos, etiam poſt pœnitentiam peractam, priſtino honori reſtitui. II. 603. *a. b.* Hæc diſciplina auctoritate Canonum ſtabilita, adſtruitur quoque teſtimoniis & auctoritate Joannis II. & SS. Gregorii & Martini I. Summorum PP. II. 603. *a. b. & ſeqq.* III. 27. *a. b.* Ratio hujus diſciplinæ. III. 27. *b.* Ex ſtudio Canonum pateſcit an rigor Canonum ſit hodie mitigatus, cum agitur de Clericis qui lapſi ſunt in crimen carnis. III. 31. *b.* Juxta Canonem Africanum, Clericus in crimen lapſus, nunquam reſtituendus. III. 324. *a.* Quid contra Clericos impudicos in Concilio Lateranenſi III. ſtatutum fuerit? IV. 22. *b.* 23. *a.* Clerici incontinentes ab Ordinum gradu dejiciendi. III. 358. *b.* Qua occaſione mutari cœperit diſciplina circa reſtitutionem Clericorum lapſorum? III. 661. *a.*

Clericis vetitum conviviis nuptialibus & ſpectaculis intereſſe. III. 186. *b.* 187. *a.* Ipſis ſimiliter vetitum convivia ex collatia celebrare. III. 187. *a.*

Clericis ebrietatem Canones & Synodi ſpecialiter interdicunt. I. 10. *a.* Commeſſationes ſimiliter & compotationes. *ibid. b.* II. 621. *a. b.* III. 554. *b.* Item ingreſſum tabernarum extra caſum neceſſitatis. I. 10. *b.* 11. *a.* Pœnæ in ingredientes decretæ. I. 11. *a.* Cura ſancti Caroli, ne Clerici peregrini ad popinas diverterent deberent. *ibid.* Non niſi neceſſitate cogente in diverſorio morentur. III. 470. *b.* 471. *a. b.* Si neceſſitas id cogat, quomodo in eis ſe gerere debeant? I. 11. *a.*

Vide, *Ancilla*, *Caſtitas*, *Convivium*, *Frugalitas*, *Popina*, *Sobrietas*.

Clericis ludum alearum non ſolum prohibent Canones, ſed etiam Leges. I. 11. *a.* 941. *a.* II. 634. *a. b.* 631. *a.* Hic ludus ſingulariter Clericis vetitus. I. 11. *a.* Quid ſub ludi alearum comprehendatur? *ibid.* & 12. *a.* Quomodo in ludis licitis ſe habere debeant? I. 12. *b.* II. 635. *a. b.* Qua ratione Clerici in ludis moderationem facile ſervare poſſint? I. 13. *a.* II. 635. *b.* 636. *a.*

Vide, *Ludus*.

Clericis interdicta venatio. III. 553. *b.* 554. *a.*

Vide, *Venatio*.

Clericali Profeſſioni contrariantur negotia ſecularia. I. 13. *a.* III. 71. *b.* 72. *a.* 572. *a.* 628. *a. b.* 243. *b.* 244. *a.* IV. 24. *a.* Quatenus ipſis vetita ſit fidejuſſio? III. 77. *a.* Conductio prædiorum, terrarum, vel etiam Decimarum alienarum eis interdicitur. II. 107. *a. b.* *En France il eſt permis aux Curés de prendre la ferme des Dimes de leur Paroiſſe.* I. 941. *a.* Famulatus ſecularium vel familiarium adminiſtratio eis non convenit. I. 13. *b.* III. 460. *a. b.* Quomodo Principum Capellani ſe gerere debeant? I. 15. *b.* Mercatura Clericis ſpecialiter interdicitur. *ibid. a.* III. 560. *a.* Ipſis vetitum turpi quæſtu victum quærere. III. 316. *b.* 317. *a.* IV. 42. *a.*

Vide, *Mercatura*.

Clericus Epiſcopum aut Presbyterum, aut Diaconum injuria afficiens, deponebatur. III. 85. *a.*

Clerici omnes tenentur ad Officii divini perſolutionem. II. 639. *a. b.* Hæc obligatio Clericorum adſtruitur ex priſtina Eccleſiæ diſciplina, & Conciliorum Sanctionibus. *ibid.* Quinam a Clericis ex hodierna diſciplina ad Officii divini recitationem teneantur? II. 640. *a.*

Clericis perniciosum eſt ignorare ſacras Litteras & Canones. III. 553. *b.* Eis commendatur ſtudium Canonum, & quale? I. 64. *a. & ſeqq.*

Vide, *Canones*, *Scriptura ſacra*.

Clericis, an conveniat ſtudium litterarum ſecularium, & librorum Gentilium lectio? III. 115. *a. b.*

Vide, *Grammatica*, *Littera*.

Clericis uſuræ interdictæ. III. 560. *a.*

Vide, *Uſura*.

Clericus an poſſit fieri Monachus? III. 684. *b.*

Vide, *Monaſterium*.

Clericis an liceat militare? III. 639. *b.* 640. *a.*

Vide, *Arma*, *Bellum*.

Clericus

Clericus non debet proficiſci ſine Litteris Teſtimonialibus, nec ſine juſſu Epiſcopi. III. 584. a.
Clerici extranei ad ſacra miniſteria ſine litteris & examine non admittendi. III. 50. *b*.
Vide, *Miſſa*, *Sacerdos*, *Teſtimoniales*.
Clericorum Confeſſarios ſpeciales deputabat S. Carolus, & Clericos in approbationibus aliorum excipiebat; & quanta inde utilitas? I. 465. *a*.
Clericis prædia in alimentationem aſſignata, vocari cœperunt Beneficia; & quare? I. 660. *a*. Sobinde prædia Clericis utenda concedebantur. *ibid*. Hæ conceſſiones primitus tantum erant perſonales intuitu meritorum. *ibid*. Hinc origo Beneficiorum. *ibid. & ſeqq.*
Vide, *Beneficium*.
Clerici majores, quinam ſic dicti fuerint; & quid contra eos in Concilio Nicæno II. decretum? III. 460. *a. b.*
Clericos inter & perſonas *Eccleſiaſticas* diſtinctio. IV. 129. *b.*
Clerici Officium, cui judicium ſanguinis annexum eſt, exercere non poſſunt. I. 530. *b*. Non ſint judices in cauſa ſanguinis, idque ſub pœna depoſitionis & perpetui carceris. III. 640. *b*. Variis Canonibus vetitum Clericis ſententiam ſanguinis proferre, aut ad eam concurrere. I. 530. *a. b.* Neque id poſſunt, ut Delegati Principis. *ibid. b.* Quantopere Clericis abhorrendum ab effuſione ſanguinis? IV. 43. *a. b.* Vetitum eos adeſſe ubi vindicta ſanguinis exercetur. I. 131. *a*.
Vide, *Irregularitas*, *Judicium*, *Sententia*, *Supplicium*, *Sacerdos*.
Clericis Matrimonium Canonibus interdictum, & rationes morales hujus prohibitionis. I. 583. *a*. Tempore S. Gregorii Clerici in ſacris non conſtituti poterant uti conjugio, & ſtipendia ab Eccleſia recipere. III. 551. *b*. Quando & qua occaſione hæc diſciplina mutata? *ibid*. Quid de Clericis conjugatis in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 41. *a*. Qui negotiis ſecularibus & deſideriis ſenſualibus immiſcentur, vere contra Canones & eorum ſpiritum impingunt. I. 581. *a*.
Vide, *Uxor*, *Continentia*.
Clericorum & Laicorum loca, quem in finem olim in Templis diſtincta? I. 619. *b*. Clerici inferiores vetantur ingredi loca deſtinata Superioribus. III. 548. *b*. Clericis inferioribus vetitus ſanctorum vaſorum contactus *ibid*.
Clericorum bona patrimonialia, deficiente legitimo hærede, deferuntur Eccleſiæ, excluſo fiſco, & quare? II. 4. *b*. 24. *b*. *& ſeqq.* Quomodo de bonis ſuis patrimonialibus debeant diſponere? *ibid*.
Clericis debentur alimenta ut operariis. II. 5. *b* Invectiva S. Gregorii in Paſtores non laborantes, & de Eccleſiæ ſtipendiis viventes. II. 6. *a*. Miniſtri Eccleſiæ non poſſunt laborare, ut ſtipendia accipiant; ſed accipere alimenta, ut laborare queant. *ibid.* & 7. *a*. & 15. *a*. Debent Officium gratis impendere ad ſenſum hujus ſententiæ: *Gratis accepiſtis, gratis date*. II. 15. *a*. An Clerici divites patrimonio poſſint, reſervatis proventibus Patrimonii, ex bonis Eccleſiæ vivere? *ibid, & ſeqq.* Arguuntur Clerici, qui de bonis Eccleſiæ diteſcunt. III. 326. *a*. Ex ſucceſſione vel legato acquiſita ut propria ſibi retinere poſſunt. *ibid*. Partem tamen eorum Eccleſiæ relinquere æquum judicatur. *ibid*. Quid ſtatuendum Clericis, qui pauperes nati & educati ad opima Officia Eccleſiaſtica promoventur? *ibid. a. b.* Clericus cui neceſſaria deſunt, de labore manuum vivat. III. 572. *b*. 573. *a*. Cui cedere debeant bona Clericorum pœnitentiæ cauſa Monaſterio incluſorum? III. 605. *a*. Eccleſia ex delicto Clericorum emolumentum facere non debet. *ibid*.
Vide, *Bona Eccleſiaſtica*, *Beneficium*.
Clericis an liceat habere proprium? III. 605. *a. & ſeqq.* Ad quem pertineant bona a Clericis acquiſita? III. 605. *a. b.*
Clericis jam pridem vetitum de bonis Eccleſiaſticis teſtari? II. 10. *a*. De Teſtamentis Clericorum. *ibid. & ſeqq.*
Vide, *Teſtamentum*, *Succeſſio*.
Clericis prohibetur induere veſtes lugubres in morte parentum. II. 544. *b*.
Clerici in Academiis verſantes tenentur obſervare ſtatuta de vita & honeſtate Clericorum. II. 425. *b*. 426. *a*.
Clerici ſemper manent Reipublicæ membra. II. 183. *a*. Et Principibus ſubjecti. IV. * 291. *a. b.*
Clericos a ſtrepitu forenſi alienos voluerunt Patres & Imperatores. II. 180. *b*. 288. *a*. Ratio hæc erat conceſſæ Immunitatis Eccleſiaſticæ. II. 180. *b*. Inhibetur eis Officium Advocati in Curiis Secularibus. II. 284. *a*. IV. 23. *b*. 24. *a*. Excipiuntur Cauſæ Eccleſiæ, miſerabilium perſonarum & propriæ, quamoderatione? II. 284. *a*. An idem eis prohibitum in Curiis Eccleſiaſticis? *ibid*. An pro impenſo patrocinio liceat Clerico munera exigere? III. 612. *a. b.* Non probatur in Clericis ſtudium Legum. I. 14. *a*.
Vide, *Leges*, *Civiles*.
Clericus ad Civilem Magiſtratum ſimul & Eccleſiaſticum nequaquam admittendus. II. 68. *a. b.*
Clerici accedentes ad urbem regiam, & turbas excitantes, juxta Canonem Chalcedonenſem expellendi. III. 257. *b*. 258. *a*.
Clericorum cauſæ quomodo, & per quos decidendæ. II. 180. *b*. *& ſeqq.* An & quando vetitum ſit Clericis ab Epiſcopis ad ſecularem Judicem confugere? III. 628. *b*. 629. *a*. In Gallia Clerici committentes crimen falſi coram Judice laico, ab eodem puniuntur. II. 258 *b*. Quid in Brabantia? *ibid*. De percuſſione Clerici quis Judex de jure cognoſcat? II. 259. *a*. Quis ſit Judex competens, quando delictum eſt commiſſum in loco ſacro? *ibid. a. b.* Qua pœna olim plectebatur Clericus qui nomen Chriſti, vel qui ſeipſum Clericum eſſe negaverat? III. 87. *a*. Pœna in Clericum qui Regem aut Principem contumelia affeciſſet. II. 68. *b*. Clerici de oppreſſione Epiſcopi querentes, ad Metropolitanum recurrere poſſunt. III. 183. *a. b.* Clerici accuſati intra annum ſe purgare debent. III. 353. *a. b.* Ratio determinati temporis ad purgationem. *ibid*.
Clericis neceſſaria fama & conſcientia. III. 353. *b*. Qualitates in Clericis requiſitæ. III. 547. *a*. Clerici poteſtatem in Ordinationem acceptam ſine licentia Epiſcopi exequi non poſſunt. III. 515. *b*.
Vide, *Immunitas*, *Recurſus*, *Forum competens*.
Clerici percuſſor, quatenus ut excommunicatus, vitandus. II. 390. *a. b.* Qua pœna puniendi Clericorum percuſſores? III. 612. *a*. Quis Judex cognoſcat de percuſſione Clerici? II. 259. *a*. *Juger de la faute du Laic qui maltraite un Clerc, par les circonſtances*. II. 12. *a*. *Quels Clercs maltraitez par un Laic jouiſſent du Canon*, Si quis ſuadente. *ibid*.
Clericus dicturus teſtimonium coram Tribunali Laico, coram quo debeat præſtare Juramentum? II. 302. *a*.
Vide, *Habitus Clericalis*, *Bona Eccleſiæ*, *Teſtes*.
Clerici criminoſi poſſunt arcta cuſtodia detineri. II. 378. *b*. 379. *a*. In Clericis incarcerandis quæ cavenda? II. 179. *a*.
Vide, *Carcer*.
Clerici ob ſua crimina damnati, a nullo defenſentur vis facti, III. 345. *b*. Nequaquam tamen ipſis juſte denegatur appellatio. *ibid*.

CLERUS.

Clerus olim, Sede vacante, Eccleſiam adminiſtrabat. I. 59. *a*. Cleri reformationem imprimis ſancivit Concilium Lateranenſe. III. 30. *a*. Deprehenſi in fornicatione, adulterio, & ſimilibus criminibus, olim ad Clerum non promovebantur. III. 86. *b*. Clero adſcriptus non debet ſe negotiis ſecularibus implicare. III. 91. *b*. 92. *a*. Quid Synodus Ancyrana requiſierit, ut qui tempore perſecutionis fugerant, ad Clerum recipi poſſent? III. 185. *a. b* Juxta Synodum Antiochenam nulli a Clero licitum ad Imperatorem pergere abſque litteris Epiſcoporum. III. 161. *a*.
Clerus an obligatus Regibus ad ſubſidia? IV. 89. *b*. 90. *a*. Clerus omnis tanquam membrum & pars Reipublicæ, Principibus ſubjicitur IV. * 291. *a. b.*
Cleri Gallicani Comitia ſimilia Conciliis Africanis per repræſentationem habitis. III. 308. *in nota*. (*d*)

CLIENS.

Clienti, an & quando noceat error Advocati? II. 684. *a*.
Vide, *Advocatus*, *Procurator*.

COADJUTOR.

Coadjutor, an & qua moderatione Epiſcopo ſenectute gravato dandus ſit? III. 594 *a*. A quo ordinandus Coadjutor? IV. 47. *a. b.*
Vide, *Chorepiſcopus*.

CODEX JUSTINIANI.

Codicis Juſtinianei Leges utiles pro Diſciplina Eccleſiaſtica. IV. 180. *a. b.*

CODICES CANONUM.

Codex Canonum ad exemplum *Codicis* Legum Civilium compoſitus. III. 36. *a*. Varii fuerunt pro varietate diſciplinæ particularium Eccleſiarum Codices. *ibid*
Codici Canones inſerti, vim Legis obtinebant. III. 36. *b*. In Codicem vero non relati, reſpui poterant. *ibid*. Quæ omnia probantur exemplis. *ibid*.
Codex, unde publicam auctoritatem habeat? III. 37. *a*. Ex auctoritate Codicis ſæpe dependet auctoritas Canonum. *ibid*. Quid circa Codices Canonum obſervandum pro diſcernenda Canonum auctoritate? *ibid. b.*
Codicem ſpecialem olim habuit Eccleſia Romana III. 37. *a*. *b*. 38. *a*. Hujus Codicis caracteres. III. 38 *a b*. An hi caracteres conveniant Codici a Juſtello evulgato? *ibid. b.* & 39 *a*. Quid de Codice ſub nomine Codicis Eccleſiæ Romanæ a Queſnello edito? III. 39. *a. b.* Inquiritur num hic Codex compoſitus ſit ad uſum Eccleſiæ Romanæ? *ibid. b.* 40. *a*. Quid continet hic Codex? III. 40 *a. b.* Quæ ſit hujus Codicis utilitas? *ibid. b* & 41. *a*. Ex eo patet priſtina diſciplina Eccleſiæ Romanæ. *ibid*. Ex illo convincuntur hæretici, *ibid. a b.* Seculo IX. Codice Dionyſii Exigui utebatur Eccleſia Romana. III 543. *a. b.*
Codicem Canonum ſpecialem Græci jampridem habuerunt. III. 41 *a. b.* Ex hujus Codicis caracteribus ſtatuitur quis fuerit hic Codex? III. 42. *a b*. An hic Codex recte dicatur Codex Eccleſiæ *univerſæ*? *ibid. b*. 43. *a*. Quænam ſit auctoritas Canonum, qui hoc Codice continentur? III. 43. *a*. Hic Codex evulgatus a Guillelmo Beveregio. III. 386 *a. b.*
Codex Dionyſii Exigui, quo tempore compoſitus; & quisnam fuerit hic Auctor genere, moribus, eruditione, &c. III. 43. *a. b.* 44. *a*. Qui Canones, & quo ordine reperiantur in hoc Codice? III. 44. *a. b.* 45. *b*. Nulla fuit prioribus hujus

Codicis

Codicis publica auctoritas. III. 46. a. Eam complexa eſt Eccleſia Romana; tandemque pro Codice Eccleſiæ eſt ſuſceptus. ibid. a. b.

Codicem Canonum jampridem ſuum habuere Hiſpaniarum Eccleſiæ. III. 46. a. b. Imo varii in Eccleſiis Hiſpanicis fuerunt Codices. III. 47. a. Antiquiſſima Canonum collectio pro omnibus Eccleſiarum Hiſpaniæ hodie extans, videtur eſſe Martini Bracarenſis. *ibid.* Quis ille fuerit Martinus Bracarenſis? *ibid.* a. b. Quis ordo, quæ forma hujus Codicis, & quid continet? III. 48. a. b. Quomodo hac collectione uſus ſit Gratianus, & qua fide? *Ibid.* b.

Codicem Canonum ſuum jampridem habuit Eccleſia Gallicana. III. 49. a. b. Speciales caracteres priſtini Codicis Gallicani. *ibid.* & 50. a. b. An collectio Dionyſiana in Galliis ante tempora Caroli Magni in uſu fuerit? III. 51. a. b.

Codex Eccleſiæ Africanæ quando primum conditus, & quid eo continetur? III. 52. a. b. An hic Codex privata auctoritate, an publica confectus? III. 53. a. b. Eum ſuæ Canonum collectioni inſeruit Dionyſius Exiguus. *ibid.* a. An eum mutaverit, & de novo efformaverit Dionyſius? *ibid.* a. b. & 54. a. b. Duæ Codicis Eccleſiæ Africanæ partes, & quid utraque contineat? III. 185. b. Diſcrimen utriuſque partis. *ibid.* & 286. a. Cujuſnam Synodi hi Canones reputari poſſint? III. 186. a. b. Quid de Breviatione ſeu Indiculo Canonum Ferrandi Diaconi Carthaginenſis? III. 55. a. b. Quid de Breviario ſeu collectione Canonum Creſconii Epiſcopi Africani? *ibid.* b. 56. a. b.

Codicem Canonum ſpecialem ſuum habuit Eccleſia Græca ſeu Orientalis. III. 57. a. Quo tempore huic Codici varia acceſſerint augmenta? *ibid.* De augmento quod Codici Eccleſiæ Orientalis acceſſit poſt collectionem Joannis Antiocheni. *ibid.* b. Hic Codex editus anno 1672. una cum Commentariis ſeu ſcholiis Balſamonis & Zonaræ, necnon & Ariſteni, &c. III. 58. a. b. 59. a. b. Canones hoc Codice Canonum Græcorum contenti præ cæteris pro aſſerenda avita Patrum diſciplina majoris auctoritatis ſunt. III. 60. a. b.

Codicis Herovalliani antiquitas, forma, & materia. III. 67. a. b.

COEMETERIUM.

Cœmeteria vocabantur loca Sepulturæ Chriſtianorum, & hujus nominis origo. II. 148. b. III. 173. b. 174. a. Unde ortum, quod deligerentur apud Eccleſias? *ibid.* Requiritur ut ſpecialiter conſerrentur; & a quo tempore? II. 149. a. Non apparet, quod olim benedictio cœmeterii ſeparata fuerit a benedictione Eccleſiæ. *ibid.* Hodie cœmeterium per ſpecialem ritum & formulam benedictionis dedicatur. *ibid.* Quanta debeatur cœmeteriis reverentia? IV. 135. b. Quid pro reverentia cœmeteriorum ſtatuerint Synodi? II. 149. a. b. Actiones profanæ arcendæ a cœmeteriis. I. 617. a. b. II. 149. a. Res venales in iis non exponendæ. III. 426. a.

Cœmeteria ſunt ex inſtituto ſuo deſtinata ſepeliendis fidelium corporibus. II. 149. b. Summus abuſus eſt mos hodiernus promiſcue ſepeliendi in Eccleſiis. *ibid.* Qua occaſione, quibus motivis, quibus gradibus eo deventum? II. 150. a. Decreta Synodorum pro reſtitutione moris ſepeliendi in cœmeteriis? *ibid.* a. b.

Cœmeterium qua ratione profanetur? I. 617. b. II. 168. b. III. 436. a. b. Quomodo reconcilietur? II. 168. b.

Cœmeterii pollutionis crimen ad cujus cognitionem ſpectet? II. 159. b.

Cœmeteria aſylo gaudent. IV. * 75. a.

Vide, *Aſylum.*

COENA DOMINI.

Cœnæ Domini die, quare quidam olim crediderint ſibi licere jejunium ſolvere? III. 185. b. 186. a. Circa hanc rem ſancti Auguſtini ſententia memorabilis. III. 187. a. Quid de ritu in cœna Domini chriſma conficiendi? IV. * 393. a. III. 679. b. Quid de publicatione Bullæ *Cœnæ Domini*, Feria V. majoris Hebdomadæ, ſingulis annis Romæ fieri ſolita; & quid de ejuſdem Bullæ auctoritate? IV. * 129. b. 130. a.

COENOBITA.

Cœnobitarum ſeu Religioſorum in communi viventium vita, ſecundum normam vivendi primorum Chriſtianorum inſtituta. II. 451. a. b.

Vide, *Monachus.*

COGERE.

Cogi ad bonum mali poſſunt per Eccleſiam. III. 636. b. Item & hæretici, ut ad unitatem Chriſti redeant. *ibid.* An utiliter fiat id ad quod quis cogitur? *ibid.* & 637. a. Etſi mali ad bonum cogi poſſint, nequaquam tamen Clerici in eum finem ſua auctoritate arma arripere valent. III. 637. b.

COGITATIO.

Cogitationes impuræ cito interimendæ. III. 470. a. Ut quis eas a ſe procul amoveat, etiam aliqua ſollicite ſunt cavenda, quæ alias ex ſe non ſunt illicita. *ibid.* Quid circa hoc cavendum in epulis quibus interſunt mulieres. *ibid.* a. b.

COGNATIO.

Cognatio legalis idem eſt quod Adoptio; cur ita dicta, & ratio cur dirimat Matrimonium? I. 587. a. Ad quos ſe extendat? *ibid.* An & quouſque dirimat, ſoluta adoptione? *ibid.* b. Rationes quæ ſuadent conjunctos hac cognatione, Matrimonio non jungendos. *ibid.* a.

Cognatio ſpiritualis inducta ad exemplum cognationis legalis. I. 587. b. Hujus impedimenti antiquitas. I. 588. a. Ratio qua innitatur. *ibid.* Quouſque olim fuerit extenſum, & ratio cur per Concilium Tridentinum fuerit reſtrictum? *ibid.* Hoc non ex lege divina, ſed mere poſitiva oritur. *ibid.* Ad quos tantum hodie ſe extendat? *ibid.* b. III. 657. b. Nihil obſtat quominus duo conjuges levent eumdem de fonte. I. 588. a. Quid de impedimento Matrimonii ex cognatione ſpirituali ſtatuerit Synodus Trullana? III. 413. a. De impedimento cognationis ſpiritualis, quæ compaternitas vel commaternitas dicitur. *ibid.* Inter quas perſonas olim reperiretur? III. 658. a.

Cognatio ſpiritualis oritur inter conjuges, ſi alter eorum prolem communem ſuſcipiat vel baptizet extra caſum neceſſitatis. I. 588. b. III. 656. a. b. An ideo ſint ſeparandi? *ibid.* 657. a. Hoc caſu oritur inter fornicatorios, non obſtante neceſſitate. I. 588. b. Quid ad contrahendam cognationem ſpiritualem requiratur, & ſufficiat? I. 588. a. Quæ de cognatione ſpirituali orta ex Baptiſmo decreta, eadem obtinent in illa quæ ex Confirmatione. I. 589. a. Eccleſia hanc cognationem inducens, oſtendit a ſuſcipiente curam ſuſcepti habendam. *ibid.* Pro obtinenda diſpenſatione quænam exprimenda? I. 596. a. & ſeqq.

Cognatio ratione Catechiſmi hodie ſublata videtur. I. 589. a.

Cognatio ſpiritualis etiam quædam eſt inter Confeſſarium & pœnitentem. III. 656. b. 657. a. Hæc cognatio ſpiritualis peccato carnis addit qualitatem inceſtus. II. 252. b. Qua pœna afficiendus Sacerdos ſtuprans, vel ad libidinem inducens filias ſuas ſpirituales? *ibid.* a. III. 657. a.

Vide, *Patrini, Diſpenſatio.*

COLLATIO.

Collatio, quæ olim & *Conventus* ſeu *Congregatio* Canonicorum dicebatur, nunc capitulum. I. 45. a. Quotidie ad collationem venire tenebantur Canonici. *ibid.* b. Ad quid? *ibid.* II. 661. b.

Vide, *Capitulum.*

COLLATIO BENEFICIORUM.

Collatores ordinarii quinam dicantur? I. 696. b. 697. a. Collatio Beneficiorum naturaliter ſpectat ad Epiſcopum per totam Diœceſim. I. 112. a. 695. a. b. Jus Epiſcoporum circa Beneficiorum collationem reputatur *favorabile.* I. 697. b. Si non oſtendatur Beneficii collator, tunc ad ipſum Epiſcopum collatio ſpectare videtur. *ibid.* Epiſcopus tenetur conſulere capitulum maxime quoad collationes Canonicatuum Cathedralium. I. 58. b. 697. b. 698. a. Diverſitas quoad collatores Canonicatuum, item Dignitatum in diverſis Eccleſiis, & unde illa originem ſuam habeat? I. 698. a. b. *Obſervations ſur le Droit des Collateurs ordinaires, & principalement ſur celui de l'Evêque.* I. 964. b.

Collatio Præbendarum cui competat? I. 698. a.

Collationes quidam ſentiunt inter fructus computandos. I. 699. a. Opinio hæc nullibi in Jure fundata. *ibid.* Quam perverſam ideam imprimat. *ibid.*

Collatio libera ſpectans ad Epiſcopum non devolvitur ad capitulum Sede vacante, & quare. I. 60. a. b. 699. a. Excipiuntur Eccleſiæ Parochiales. *ibid.* b. 699. a. Quomodo collatio Beneficiorum fructibus Epiſcopalibus ſit annumerata? I. 60. b. Beneficia ſimplicis collationis Epiſcopalis, vacantia in Regalia, ſunt ad collationem ipſius Regis. *ibid.* a.

Vide, *Capitulum, Sede vacante.*

Collatio quid ſit, ejus diviſio, item effectus? I. 699. b. Quæ dicatur collatio *libera*? I. 699. b. Deſcribitur collatio *non libera.* *ibid.* & 60. a. b. Quomodo collatio differat ab Electione & Præſentatione? I. 699. b. Collatio de Jure, ſolo verbo expediri poterat; hodie litteras requirit. I. 700. a. Utrum concedi poſſit a Laico. *ibid.* Qua forma, & per quem expediri debeat? *ibid.* a. b. Si duæ collationes ejuſdem Beneficii factæ ſint diverſis, quænam præferenda? *ibid.* b. 701. a. Quid requiratur ut una prior altera cenſeatur? I. 701. a. Concurrentibus duabus collationibus, ex data de validitate cognoſci ſubinde debet. I. 700. b. Quid ſi ſimul a duobus facta ſit collatio duobus? I. 701. a.

Collatio Beneficiorum competens Regi in Gallia aperta Regalia, & variæ ejus Privilegia. I. 788. a. & ſeqq.

Collatio Præbendarum feudis annexa etiam ad Regem, Sede vacante, reverſa. I. 784. b. Primitus ſola collatio feudis inhærens ad Regem ſpectaſſe videtur. *ibid.* Semper Beneficium revertitur ad Regem, quamdiu collatio Regia non habuit plenum & integrum effectum. I. 788. b.

Collationes Beneficiorum an per Reges & Principes fieri poſſint pleno jure? I. 790. b. Id faciunt Reges Galliæ & Principes Belgii; & quo titulo? I. 791. a. b. Cura animarum annexa, eo non obſtante, ab Ordinariis accipienda. *ibid.* b. Exceptio. I. 969. a. Reprobatur ſententia Molinæi cenſentis hæc Beneficia eſſe mere profana. I. 791. a. b.

Collationem habentes a Principe, curam animarum debent habere ab Ordinario. I. 791. b.

Collatio a Principe Acatholico facta, an cenſenda ſit niti titulo valido & ſufficienti? III. 7. a. & ſeqq. 11. a. b.

Collationes

Collationis Beneficiorum jus unde hodie præcipue colligendum? I. 698. *b.* Collatio Beneficiorum olim Ordinis Epiſcopalis merito dicta, hodie eſt Juriſdictionis. *ibid.* Jus collationis Beneficiorum non reputandum ut Beneficium, ſed ut ſummum onus humeris Patronorum atque Electorum impoſitum. II. 733. *b.* 734. *a.* Abuſus circa collationem Eccleſiarum per Laicos. III. 680. *b.*

Collatio Beneficiorum fieri debet intra ſex menſes. I. 706. *b.* 707. *a.* IV. 19. *b.* Exceptiones. I. 707. *a.* A quo die computandum ſemeſtre? *ibid.* Lapſo tempore ad conferendum, collatores excidunt jure conferendi. *ibid.* Tunc jus conferendi devolvitur ad Superiorem. *ibid. a. b.*

Vide, *Devolutio*, *Præſentatio*

Collatoribus Beneficiorum neceſſariæ ſpiritus fortitudinis. I. 888. *b.* Debent ſeponere omnem humanum affectum. *ibid.* *a. b.* Debent ſe munire contra ſollicitationes. *ibid. b.* An Patroni & collatores poſſint Beneficia Eccleſiaſtica ſine acceptione perſonarum conferre ſuis conſanguineis, & quæ præcipue in ſimili collatione veniant attendenda? II. 731. *a. b.* 730. *a.* Cavendum a Propinquitatis affectu in conferendis Beneficiis Eccleſiaſticis. III. 402. *b.* Quid collatores ante collationem attendere & agere debeant? II. 732. *b.* 733. *a. b.*

Vide, *Acceptio Perſonarum*, *Patronus*, *Capitulum Cathedrale*, *Alternativa*, *Nominatio Regia.*

COLLECTA.

Vide *Impoſitio.*

COLLECTA ſeu ORATIO.

Collecta, Orationis formula, unde ſic dicta? II. 691. *a.* Quis Primus *Collectarum* Auctor, incertum. *ibid.* Veterum collectarum excellentia. *ibid.* Quo ritu, & a quo dicendæ collectæ? *ibid. a. b.*

COLLECTIONES DECRETALIUM ET CANONUM.

Vide, *Decretales Epiſtolæ*, *Canones*, *Codices Canonum.*

COLLEGIA ACADEMICA.

Collegia Academica an cenſeantur Manus mortuæ? I. 880. *a.* Eorum inſtitutio, ſcopus & adminiſtratio. I. 549. *b.* Suos habens proventus diverſimode impendendos. I. 550. *a.* Ad collegia, ſumptibus collegii alendi, ordinarie non niſi pauperes admittendi. *ibid.* Habent ſuos Præſides & Proviſores, & quodnam eorum officium? *ibid. a. b.* Quinam ad ea admittantur? *ibid. b.* Norma eorum vivendi non abſimilis diſciplinæ Seminariorum. *ibid.* Quod oſtenditur exemplo collegii Adriani VI. *ibid.* Ex collegiis Academicis doctiores & meliores operarii prodire ſolent, quam ex privatis Seminariis; & quare? I. 551. *b.* Laudanda cura Epiſcoporum, qui capaciores ex ſuis Clericis potius mittunt ad Academias. *ibid.* Quæ cautela in ea miſſione adhibenda? I. 552.

Collegia erigere pertinet ad ſupremam auctoritatem. I. 549. *b.* *Exemple de la néceſſité de l'autoriſation du Prince pour l'érection des Colleges.* I. 958. *b.*

Collegium Adriani VI a viginti tribus annis domicilium fuit Eſpenii. I. 550. *b.* Ejus diſciplina. *ibid. & ſeqq.*

Vide, *Burſæ*, *Seminarium.*

COLLIBISTICÆ LITTERÆ.

Collibiſticæ litteræ, quid ſint? III. 20. *a. b.*

COLLUSIO.

Colluſio ſi qua intervenerit in rerum Eccleſiæ alienatione, reſcindi poteſt alienatio, etſi tempus elluxerit notabile. II. 115. *a.*

Colluſionem cum Parte adverſa vitare debet Advocatus. II. 388. *a.*

COLUMNENSES.

Columnenſes Bonifacio VIII. exoſi ſuſcipiuntur a Philippo Pulchro Franciæ Rege. IV. 91. *a.* Hinc ira Pontificis in Regem, & cauſa luctuoſi inter utrumque diſſidii. *ibid. & ſeqq.* Columnenſes Cardinales ſuæ dignitati a Clemente V. reſtituuntur. IV. 146. *b.*

COMA.

Comam abſcindere olim vetitum mulieribus conjugatis. III. 150. *b.* Secus vero mulieribus religioſis. *ibid.* Variæ fuerunt circa Virginum attonſionem, Eccleſiarum conſuetudines, remiſſive. *ibid.*

Coma vetita Clericis. III. 448. *a. b.*

Comæ nutriendæ, ornandæ, tingendæ, intorquendæ calamiſtro, quantum olim ſtudium fuerit; quantum ſit etiamnum hodie; quantus abuſus? III. 435. *b.* 436. *a.*

Vide, *Cæſaries.*

COMESSALIA ſeu COMMISSALIA.

Comeſſalia interdicta Clericis. III. 137. *a.*

Vide, *Convivium*

COMITIALIS MORBUS.

Comitialis morbus quid ſit? III. 551. *b. in nota.* Qui hoc morbo laborant, non ordinandi. *ibid. b.*

COMMATRES.

Commatres habere Monachis vetitum. I. 297. *a.*

COMMENDATITIÆ LITTERÆ.

Vide, *Formatæ*, *Teſtimoniales.*

COMMENDÆ.

Commendarum origo, …us, abuſus, incommoda, incrementum & modificatio lætiſſime deſcribuntur. I. 321. *a. & ſeqq.* In Gallia per Concordatum erant abolitæ, & quomodo equidem permanſerint? I. 304. *a.* Ab iis immunes manent Abbatiæ, Ordinum capita. *ibid. a. b.* Obſervatio circa Concilii Tridentini Decretum, quo hoc Privilegium *Ordinum Capitibus* indultum innuitur. I. 327. *a.* Concilium Trident. indiſtincte videtur prohibere, ne Monaſteria vacatura in commendam Clericis ſecularibus conferantur. *ibid.* Mens Patrum Trident. exponitur. *ibid. a. b.* Forma quam præſcripſerant ut Monaſteriis vacaturis provideretur, ſatis indicat Concilii ſcopum. *ibid. b.* Auditores de Rota rectius ſenſerunt in exponendo Decreto, & ad mentem Concilii Tridentini proximius acceſſerunt, quam Cardinales Concilii interpretes. *ibid.* & 328. *a.* Antitheſis inter commendas priſtinas & hodiernas. I. 324. *b.* Solus Papa poteſt Beneficium Regulare Clerico Seculari in commendam concedere. *ibid.* & 325. *a.* Commenda poteſt cum alio Beneficio permutari. I. 325. *a.* Cautiones adhibitæ ut Monachis & Monaſterio de neceſſariis provideatur. *ibid. b.* *De quelle juriſdiction jouiſſent les Cardinaux dans les Monaſteres qu'ils ont en Commende, & à quel titre* I. 956. *a.*

Commendarum uſus olim probatus quoad Eccleſias Paſtore deſtitutas. I. 321. *a.* Quidnam ſit Eccleſiam commendare? *ibid.* Quatenus commendarum uſus apud veteres notus? *ibid.* Hæ commendæ ſenſim in perpetuas, & in commodum commendatarii commutatæ ſunt. *ibid. a. b.* Quomodo ob neceſſitatem temporis permittatur Canonicorum & Sanctimonialium Monaſteria Laicis committi? I. 322. *a.* Quo ſeculo Epiſcopi cœperint Monaſteria in commendam retinere ſubventionis gratia? *ibid. b.* Quo prætexta id egerint? *ibid.* & 323. *a.* Quibus motivis inducti fuerint Pontifices ad commendas concedendas? I. 323. *a.* Quæ & quanta mala ex commendis orta ſint? *ibid.*

Commendas improbavit Clemens V. in conſtitutione, quæ effectum non habuit. I. 323. *a. b.* Tempore ſchiſmatis inter Pontifices uſus commendarum incrementum accepit. *ibid. b.* Qui uſus poſtea tolerari poſſe viſus eſt. *ibid.* Quid hac de re Leo X.? *ibid.* Quæ media maxima efficacia ad commendas excludendas? I. 326. *b.* 327. *a.*

Commendæ aliquando introductæ in Belgium. I. 325. *b.* Abbates Brabantiæ illis ſtrenue ſe opponunt, & prævalent. I. 326. *b.* Duces Brabantiæ jurant commendas nunquam permiſſuros. *ibid.*

Commendis occaſionem dedit diſtinctio Menſæ Abbatialis a Conventuali. I. 326. *b.* 327. *a.*

Vide, *Abbas Commendatarius.*

Commendarum uſus circa Eccleſias Parochiales primitus utilis. I. 686. *b.* Quomodo progreſſu temporis commendæ ſubſervientes pluralitati Beneficiorum palliandæ? *ibid.* & 687. *a.* Hinc plurimi & fœdi abuſus. I. 687. *a.* Quatenus Eccleſiarum Parochialium commendæ toleratæ? IV. 130. *b.*

Commendæ perpetuæ abuſus. IV. 130. *b.*

COMMISSARIUS.

Commiſſarius Epiſcopi intervenire debet cum Parocho redditioni computorum, ſi ipſe Epiſcopus intervenire nequeat. I. 35. *a.*

COMMISSARIUS S. OFFICII.

Commiſſarius S. Officii quiſnam ſit, & quod ejus officium? I. 207. *a. b.*

COMMUNIO.

Communio apud antiquos ſæpe vocatur Sacramentum Pœnitentiæ, & quare? I. 438. *b.* 439. *a.* Unde ortum quod electus Epiſcopus in conſecratione ſimul cum conſecratore de eadem hoſtia participet? I. 217. *a.* Quæ fuerit cura Patrum in examinandis circumſtantiis & gravitate peccati prævia ad receptionem in communionem? III. 105. *a.* Quandonam fideles ad communionem accedere debeant? III. 678. *a.* De abſtinentia ab uxoribus ante communionem. *ibid.*

Communio olim dabatur Infantibus, uti & hodie apud Græcos, quod Synodus Tridentina non improbavit. I. 398. *b.* & 399. *a.* III. 679. *a.* Hodierna diſciplina id non admittit. I. 399. *a.* Hodie pueri non admittendi, niſi ad uſum rationis pertigerint, & rite ſint inſtructi. *ibid.* Quomodo pueri ad primam communionem diſponendi? *ibid.* Quid præcipue in illis attendendum. *ibid.* Quæ cura adhibenda circa pueros qui pene ad ætatem convenientem pervenerunt? *ibid. a. b.*

Communio non danda indignis. I. 399. *b.* Quam ſollicite hoc ſemper Eccleſia caverit. *ibid.* Sancta ſanctis. *ibid.* Sæpius monendus populus qua præparatione accedere debeat. *ibid.* An & quando illuſio nocturna a communione impediat? III. 533. *b.* 534. *a.* Communione publice privandi notorie indigni. I. 399. *b.* 400. *a.* Etiam communione per modum viatici. I. 404. *b.* 405. *a.* Quinam tales cenſendi? I. 400. *a.* Non requiritur notorietas Juris *ibid.* Reſolutio Doctorum Lovanienſium circa repulſionem peccatorum publicorum a ſacra communione. I. 918. Reſolutio Theologorum Mechlinienſium conformis. I. 989. Peccatores publici repellendi, niſi de eorum pœnitentia conſtet, & ſcandalo ſatisfecerint. I. 400. *a.* Etiamſi ſacramentaliter confeſſi, & abſolutionis obtentæ teſtimonium habeant. *ibid.* Non tantum nominatim in Ritualibus expreſſi, repellendi ſunt; ſed quicumque peccatores publici. *ibid.* Qui revera ſunt converſi, ſed quorum nondum nota eſt converſio, occulte, non publice admittendi. *ibid.* Minus timendum quod hic excedant Parochi, quam quod defi-

 ciant;

cient; & quare? *ibid. b.* Opus tamen eſt quadam chriſtiana prudentia. *ibid.* Quid de occultis peccatoribus. *ibid.* A communione nemo prohibendus, niſi aut ſponte confeſſus, aut ut aliquo judicio nominatus aut convictus. IV. *93. *b*

Communionis negatio in fine vitæ Græcis incognita. III. 272. *a.* Contraria diſciplina aſſerta in Canone Sardicenſis Concilii, & ratio hujus diſciplinæ vindicata. III. 271. *b.* 272. *a.* Raymundus referens hunc Canonem ad ſui temporis diſciplinam inflexit. III. 272. *a.* In Codice Romano clauſula perperam addita a recentiori manu. *ibid. a. b.*

Communio in quibuſdam Eccleſiis datur dementis ad mortem. I. 400. *b.* Priſtinæ diſciplinæ adverſatur, & quare? *ibid.* Mos ille apud Gallos abrogatus. *ibid. in nota.*

Communio infirmorum duplex eſt, una ex devotione, altera viaticum; & earum differentia. I. 404. *a.* Utriuſque hujus communionis ſolus Parochus eſt miniſter. *ibid.* Pœnæ decretæ in Regulares occulte deferentes Euchariſtiam ad infirmos. *ibid. b.* Judicium Doctorum Lovanienſium de occulta delatione Euchariſtiæ ad infirmos per Regulares. I. 931.

Vide, *Viaticum.*

Communio ante ſeculum XII. vix unquam extra Miſſarum ſolemnia populo diſtributa. I. 417. *a.* Contraria conſuetudo a Mendicantibus introducta. *ibid.* Optandum ut ea diſciplina reduceretur; & qua ratione id fieri poſſit? *ibid.* Miſſæ orationes primitus ſic ordinatæ ac ſi aſſiſtentes communicarent. I. 416. *b.* Parochi merito allaborent, ut populus volens communicare, intra Miſſam communicet. I. 417. *a.* Oſtendendum populo tempus legitimum communicandi eſſe poſt communionem Sacerdotis. *ibid.* Orationes ſpecialiter recitantur pro communicantibus in Miſſa. *ibid.* Rituale Romanum hanc diſciplinam expreſſit, uti & S. Carolus. *ibid.* Retinetur in omnibus communitatibus Eccleſiaſticis. *ibid.*

Communio Paſchalis ex præcepto poſitivo ſola eſt neceſſaria. I. 402. *a.* IV. 53. *a.* Exceptio IV. 53. *a.* Aliquando præceptum fuit, ut fideles ter in anno communicarent. I. 401. *b.* Concilium Lateranenſe redegit ad minus ad ſemel. *ibid.* Hoc probavit Synodus Tridentina. *ibid.* Communio Paſchalis in Eccleſia Parochiali facienda. I. 402. *a.* Quid de famulis & Domeſticis Monaſteriorum. *ibid.* *Arrêt ſur ce ſujet, & à l'égard des Penſionnaires des Colleges & des Communautés.* I. 957. *b.* Monendus populus de hac obligatione in Parochia communicandi. I. 401. *a.* Quid circa hanc rem ſtatutum fuerit? *ibid.* Quinam hoc teneantur præcepto? *ibid. b.* Quodnam cenſeatur tempus Paſchale; & quis poſſit illud prorogare? *ibid. a. b.* Pœna non communicantis in Paſchate. *ibid. b.* Canonis Lateranenſis & Decreti Mechlinienſis circa hanc rem obſcuritas, atque difficilis executio. *ibid.* & 403. *a.* Parochus non poteſt hanc pœnam ſua auctoritate infligere, & quare minus quam a communione repellere? I. 403. *a.*

Communio frequens. Primis ſeculis Fideles quotidie communicabant. I. 401. *a.* Seculis poſterioribus communio rarior eſſe cœpit, & ad eam urgeri debuerunt. *ibid.* Votum fuit Concilii Tridentini, ut Chriſti fideles frequentius ad ſacram communionem accederent. *ibid. b.* Quid circa hanc rem SS. Papa Benedictus XIV.? *ibid. in nota.* Quæ regulæ ſervandæ pro frequentiore communione, remiſſive. *ibid. b.* & 402. *a.*

Communio eſt quaſi pars ipſius ſacrificii. I. 417. *a.* Sacerdos ſacrificans debet communicare. III. 678. *a.* Quæ pœnitentia imponenda illi cujus negligentia aliquid de ſanguine Domini ceciderit? *ibid. b.* Miſſa primitus inſtituta ut aſſiſtentes etiam communicarent; ſolique communicantes intereſſe ſinebantur. I. 416. *b.* III. 73. *a. b.* 151. *a. b.* Quomodo diſciplina communicandi ad ſolos Altaris Miniſtros redacta? I. 416. *b.* III. 72. *b.* 73. *a.* Optat Eccleſia ut aſſiſtentes Miſſæ Sacrificio etiam quotidie ſacramentaliter communicent. I. 416. *b.*

Communio ab hæretico non ſuſcipienda. III. 642. *b.*

Communio in antiquis Canonibus non ſemper accipitur pro Euchariſtia. I. 403. *b.* & 404. *a.* Quid in Canone Ancyrano ſignificetur per communicare ſine oblatione? III. 126. *b.* Quænam ſit communio de qua agitur in Canone II. Laodiceno? III. 171. *b.* 172. *a.*

Communione cum publice priventur indigni, regulæ expendendæ, dum eſt multitudo peccantium, vel perſona quæ repellitur, multitudinem ſibi habet obnoxiam. II. 396. *a.*

Communio Eccleſiarum totius orbis in quo conſiſteret inter ſe? II. 386. *b.* Quibus ſymbolis aut teſſeris innoteſceret mutua fidelium communio? *ibid.* Quomodo illa interrumperetur? *ibid.* & 387. *a.* Aliquando interrumpebatur inter Plebem & Epiſcopum, inter Epiſcopum & Metropolitanum. II. 387. *a.* Hæc Eccleſiarum mutua ſeparatio non erat propria cenſura, nec fiebat auctoritate clavium. *ibid.* Ob abuſus id prohibetur per Synodum VIII. *ibid. a. b.*

Vide, *Euchariſtia, Formatæ.*

Communionis, qua homines inter ſe communicant, variæ ſpecies. IV. * 1. *a.* Alia eſt civilis & politica, alia Eccleſiaſtica. *ibid.* In quo conſiſtat communio civilis? *ibid.* In quo Eccleſiaſtica? *ibid. a. b.*

Communio omnis illa qua quis ut *membrum* Eccleſiæ agnoſcitur, ex præcepto Chriſti neganda eſt Excommunicato. II. 389. *b.* Ab hac communione Epiſcopus non poteſt repellere ob crimen ſibi ſoli declaratum. III 371. *a. b.* Excluſio excommunicati a communione in *civilibus*, eſt tantum juris poſitivi Eccleſiaſtici. II. 389. *b.*

Vide, *Excommunicatio.*

Communio bonorum omnium, vitæ cœnobiticæ neceſſarium fundamentum & tutela. II. 450. *a.* & *ſeqq.* Synodus Tridentina abdicationem & communionem bonorum Regularibus ſervandas proponit. *ibid. b.* 453. *a.* Patet ex Decretis particularium Conciliorum, quod Synodus Tridentina perfectam rerum communionem propoſuerit. II. 453. *a. b.* 454. *a.* Ex ſententia Concilii Tridentini nemini Regularium licet rem quamcumque, & quavis ex cauſa obvenientem, poſſidere vel retinere. II. 457. *a.* Quam vitæ communio ſit jucunda & ſuavis, quantaque ex illa virtutum incitamenta profluant? II. 477. *b.* Veram omnium communionem, univerſa depoſita excludentem, Bulla Clementis VIII. evidentiſſime requirit; & quæ ſit illa communio? II 556. *a.* & *ſeqq.* Epiſtola cujuſdam Canonici Regularis ad quemdam Religioſum Ordinis Fratrum ſancti Auguſtini, qua oſtenditur, quam enixe & ſollicite ſanctus Auguſtinus a ſuis Diſcipulis voluerit ſervari abſolutam omnium rerum temporalium communionem. II. 578. & *ſeqq.*

Vide, *Proprietas, Peculium Monachi, Vita communis, Paupertas.*

COMOEDIÆ.

Vide, *Spectacula.*

COMOEDUS.

Comœdi profeſſio quam ſit vitæ Chriſtianæ contraria? III. 334. *a.*

Vide, *Hiſtrio, Spectacula.*

COMPAGI.

Compagis uti non poterant Diaconi ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia; & quid per *Compagas* intelligendum? III. 574. *b.* 175. *a.*

COMPENSATIO.

Compenſatio expenſarum non nunquam licita. II. 349. *b.* Frequentior expenſarum compenſatio Edictis Regiis coercita. *ibid.* & 350. *a.* Quid agendum, dum in ſcripturis Partium multa inutilia & impertinentia inſerantur? II. 350. *a.*

Vide, *Expenſæ.*

COMPETENTIA PASTORALIS.

Competentia Paſtoralis, quid ſit, & quæ ejus origo? II. 790. *a. b.* Qualis eſſe debeat competentia Paſtoralis? *ibid. b.* A cujus arbitrio dependeat competentiæ Paſtoralis determinatio? *ibid.* & 791. *a. b.* Quid in aſſignanda competentia Paſtorali ſeu Portione congrua attendendum? II. 791. *a.* Competentiæ Paſtoralis ſive Portionis congruæ aſſignatio eſt favorabilis. *ibid. b.* Debet Judex inclinare potius ad partem congruam Vicariorum, tam ut favorabilis, quam ad Decimarum poſſeſſorem. *ibid.* & 792. *a.* In cauſa competentiæ ſummarie & per proviſionem procedendum eſt. II. 792. *a.* Competentia Paſtoralis adjudicatur per modum Proviſionis, ſi contingat in ejus aſſignatione oriri aliquam difficultatem. *ibid.*

Competentia Paſtoralis tranſactione vel conventione tolli nequit. II. 792. *b.* Ita nec compenſatione elidi poteſt. II. 793. *a.*

Competentiam Paſtoralem ſeu Portionem congruam aſſignandi onus inhæret Decimis, & reale eſt. II. 793. *a.* Portio congrua debet eſſe ſufficiens pro tot Presbyteris, quot ad curam animarum Parochiæ requiruntur. *ibid. b.* Quid oſtendere debeat Parochus poſtulans competentiæ augmentum? II. 794. *a.* Quomodo ex oblationibus & collectis Parochianorum competentia Paſtoralis conficienda? II. 796. *a. b.* Qui competentiam petere poſſint? II. 800. *a. b.* Quæ in competentiam ſeu in congruam Portionem imputanda ſint, & quæ non imputanda? *ibid. b.* & *ſeqq.* Quis ſit Judex competens in materia competentiæ? II. 803. *b.* 806. *a. b.* Reſponſum Doctorum Lovanienſium in materia competentiæ? II. 806. *a.* & *ſeqq.* Sententia extenſa Conſilii Brabantiæ in cauſa competentiæ. II. 808. *a.* & *ſeqq.*

Vide, *Portio congrua, Oblatio.*

COMPLETORIUM.

Completorii ritus pene in omnibus cum ritu Primæ convenit. II. 692. *b.* In quibus hujus Officii hodiernus ritus a priſtino recedat? *ibid.* Quis ſcopus completorii? *ibid.*

COMPONENDA.

Componenda Officialis quodnam officium? I. 227. *b.* Componendæ quænam ſubjiciantur negotia? *ibid.* & 228. *b.* Componendæ Officialis præter quamdam ſpeciem Theſaurarii dependentia a Datario. I. 228. *b.*

COMPROMISSUM.

Compromiſſum quid ſit, & qua forma debeat expediri? II. 272. *b.* An debeat eſſe in ſcriptis? II. 273. *a.* An poſſit compromitti in plures? *ibid.* An poſſit hodie compromitti in duos cum facultate aſſumendi tertium in caſum diſſenſus. *ibid. b.* Si in plures ſimpliciter fuerit compromiſſum, an, uno abſente, reliqui poſſint procedere? *ibid. a.* An compromitti poſſit in Judices ordinarios? II. 274. *a.*

Compromiſſis ſæpe inſeritur pœna, & quandonam illa debeatur? II. 273. *b.* An, mediante ſolutione pœnæ, liceat a compromiſſo reſilire? *ibid.* An compromiſſum fieri poſſit inter-

Digitized by Google

repoſito juramento? *ibid.* Quid circa hoc notandum? *ibid.* & 174. *a.*

Compromiſſi naturam in prima ſua origine habuerunt judicia Eccleſiaſtica. II. 172. *a. b.* 180. *a.*

Vide, *Arbiter.*

Compromiſſi forma ſervanda in Electionibus. I. 703. *a.* Forma Electionis per compromiſſum. *ibid.* Quot & quales eſſe debeant compromiſſarii, in Jure non eſt definitum. *ibid.* Unus etiam *extraneus* ſufficit. *ibid.* In compromiſſum conſentire debent *omnes* jus eligendi habentes. *ibid.*

COMPURGATOR.

Compurgatores quinam eſſent. & unde inducta eorum neceſſitas? II. 338. *a.* Quot eſſent adhibendi, & quid jurare deberent? *ibid. b.* Quodnam eorum officium, quæ qualitates? *ibid.* & 339. *a.*

Vide, *Purgatio Canonica.*

COMPUTUS.

Computibus Bonorum Fabricæ & menſæ S. Spiritus quinam intervenire debeant? I. 34. 35. *a.* Epiſcoporum auctoritas circa adminiſtrationem bonorum Fabricæ & menſæ ſancti Spiritus. I. 34. *a.* Quid ea de re cautum in concordato inter Carolum V. & Epiſcopum Leod. & in Regiis Edictis? *ibid. b.* & 35. *a.* Jus Patronorum circa hanc rem. *ibid.* Computuum redditioni ſubinde intervenire debet Epiſcopus, ejusve Commiſſarius. *ibid.* Concilium Tridentinum tantum cum limitatione in hac materia in Belgio receptum. I. 34. *a. b.* Varia circa redditionem hujus computus obſervanda. I. 35. *a.* 36. *a. b.*

Computum redditio ſingulis annis habenda, & huic certus dies præfigendus. I. 35. *a.* Expenſæ inutiles tum vitandæ, & præſertim comeſſationes. *ibid.* Concluſiones computuum pacgandæ. *ibid.* Defectus & abuſus in computibus per quos corrigendi? I. 36. *a. b.* Quis cognoſcere debeat de quæſtionibus in hac materia exurgentibus? *ibid. b.* Regulæ generales in hac materia obſervandæ. *ibid.* & 37. *a. b.* Conſuetudo inſpicienda, deinde Synodorum Decrata, aut Principum Edicta, quibus omnibus deficientibus, Synodus Tridentina attendenda, aut ad Jus commune recurrendum. *ibid.* Computus Fabricæ exhibendi ſunt Decimatoribus, & quare? I. 638. *a.* Quid de audiendis computibus Fabricarum in Belgio & in Gallia? IV. 173. *a b* & *in nota.* *Qui ſont ceux qui doivent aſſiſter à la reddition des Comptes des Fabriques, ce qu'il faut obſerver ſur ce ſujet.* I. 947. *b.* *On propoſe des régles générales ſur cette matiére.* ibid.

Computui Hoſpitalium & aliorum piorum locorum Epiſcopi per ſe vel commiſſarium interveniunt. II. 122. *b.* Epiſcopo vel ejus commiſſario viſitanti & requirenti, computus concluſi ſunt exhibendi. *ibid.* & 123. *a.*

Computus reddere tenentur Abbates & Superiores Regulares; & coram quibus? I. 315 *a. b.* An Epiſcopus computibus Exemptorum poſſit interſenire? *ibid. b.*

CONCEPTIO BEATÆ VIRGINIS.

Conceptionis Divæ Virginis Feſtum quando celebrari cœperit? I. 641. *b.*

Vide, *Feſtum.*

CONCESSIO ECCLESIARUM.

Conceſſiones & incorporationes Eccleſiarum & Altarium, quo tempore fieri cœperint? II. 812. *a. b.* 813. *a b.* In variis vetuſtis conceſſionibus ſeu Donationibus & incorporationibus occurrunt variæ clauſulæ, quæ ſingulæ expenduntur. II. 816. *a.* & *ſeqq.* De clauſula: Concedimus *libera & abſque perſona*: II. 813. *b.* 814. *a.* De clauſula: *Ita tamen ut de reditu Epiſcopali nobis aut Miniſtris Abbatiſſa quotannis reſpondeat.* II. 814. *a. b.* De clauſula: *Et Presbyter ibi conſtitutus de manu noſtra curam accipiat.* ibid. & 815. *a.* De clauſula: *Et Capitula Archidiaconi & Decani cuſtodiat.* II. 815. *a.* De clauſula: *Salvo jure tertii, ſive ſine præjudicio juris alteri quæſiti.* ibid. *a. b.* 816. *a.*

Conceſſionum ſeu *incorporationum* variæ ſpecies. II. 816. *a. b.* Quando Eccleſiæ cenſeantur conceſſæ quoad temporalia? *ibid. b.* 817. *a.* Eccleſiæ Monaſteriis vel capitulis conceſſæ quoad temporalia, cenſentur eis appropriatæ. II. 817. *a. b.* Per conceſſionem Eccleſiarum quoad temporalia, cenſetur etiam datum jus ad Decimas novales. *ibid. b.* & 818. *a b.* Vigore conceſſionis Eccleſiarum quoad temporalia, tranſeunt jura primitivi Paſtoris in Monaſteria etiam Monialium, & ad Ordines Militares. II. 818 *b.* 819. *a.* Per conceſſionem Eccleſiarum conſequuntur Monaſteria & capitula præſentationem Vicarii ſeu Paſtoris. II. 819. *a. b.* Vicarii perpetui Eccleſiis incorporatis præfecti, ſunt veri Curati & Paſtores. *ibid. b.* & 820. *a.*

CONCILIUM.

Conciliorum omnium, ſeu omnium paſſim Epiſcopalium Conventuum Sanctiones non ſunt *æquali* auctoritate recipiendæ. III. 34. *b.* Receus non eſt concilium aliquod recipi in iis, quæ fidem tangunt, licet non ubique recipiantur omnia ejus Decreta diſciplinam ſpectantia. III. 301. *a.* Quare priuſquam per Provincias promulgentur conciliorum Decreta exteriorem diſciplinam ſpectantia, expendantur & examinentur ab iis, qui Juriſdictioni in illis Provinciis præſunt. IV. * 13. *a.* 141. *b.* & *ſeqq.* In Conciliis Epiſcopi ſunt Judices. III. 217. *a.* Concluſum dom eſt ex omnium Sacerdotum ſeu Epiſcoporum *ſuffragiis ex libertate prolatis.* III. 217. *b.* Leges conciliorum per Provincias promulgandi vetus conſuetudo. III. 268. *b.* Aliquando implorabatur brachium ſeculare contra contumaces. II. 355. *a. b.*

Concilia etiam *generalia* in particularibus factis non revelatis, errare poſſunt; nec id obeſt auctoritati Synodi in decidendis vel confirmandis articulis fidei. III. 270. *a. b.* Concilia præcipue ad ſtabiliendam fidem, & formandos mores congregantur. III. 309. *a. b.* Decreta non edebantur olim ſub nomine alicujus Epiſcopi, etiam Romani, ſed ſub nomine Concilii. II. 247. *a.* Ante duodecimum ſeculum nullum deprehenditur Concilium, cujus Decreta ſub nomine Pontificis tanquam Præſidis Concilii concepta fuerint. IV. 11. *in nota.* Conſtitutio lata vel edita *ſolemniter* in concilio generali, ſi tamen non fuerit publice *Communitati* promulgata, non obligat etiam præſentes & ſcientes. IV. * 124. *a.* 131. *a.* Variæ conciliorum ſeu Synodorum ſpecies. III. 34. *b.* & 35. *a.*

Concilium non ſemper intelligendum de Synodis; ſed aliquando de Diſtrictibus, ſive Eccleſiis Provincialibus. III. 319. *a. b.*

Concilii Œcumenici ſeu *generalis* quanta ſit auctoritas. III. 34. *b.* 35. *a.* 539. *a.* Conciliorum præſertim generalium ſanctionibus acquieſcere nolentes, ſemper pro hæreticis declarati. II. 236. *a.* Commendatur conciliorum generalium celebratio. IV. 14. *a.* Quo tempore celebrata ſint ſingula concilia generalia. *ibid.* Cujus ſit ea convocare? III. 540. *a.* Jus illud Apoſtolicæ Sedi vendicavit *Dictatus* vulgo Gregorii VII. *ibid.* *a. b.* Cur nonnulli Concilium V. recipere recuſaverint? III. 539. *b.* 540. *a.* An a concilio œcumenico Papa judicari poſſit? III. 544. *a b.* Tractatus *de modo Concilii generalis celebrandi*, a quo compoſitus? IV. 149. *a.*

Concilii Nationalis auctoritas proxime ad concilii œcumenici auctoritatem accedit. III. 35. *a.* Quædam concilia nationalia dicta *Univerſalia*, *Plenaria*, *Generalia.* *ibid.* Hæ ſynodi dictæ quoque fuerunt *Diœceſanæ*, ſed ſenſu plane diverſo ab hodiernis Synodis Diœceſanis. *ibid.* Dictæ quoque *Majores.* *ibid.* Quinam ad has Synodos convenirent? *ibid.* A Patribus Africanis ſtatutum ut Synodus Nationalis annue haberetur. III. 319. *a.* Primates ad Synodum aliquos Epiſcopos mittere debebant. *ibid.* Permittitur ob inopiam Cleri Provinciæ Tripoleos, ut unus tantum Epiſcopus ad concilium Africanum veniat. III. 315. *b.* Quo tempore & quo die celebrandum hoc concilium? III. 351. *a.* Quomodo deſignandi Epiſcopi ad hanc ſynodum? III. 352. *a.* Pœna Epiſcoporum non venientium ad Synodum. *ibid.* Diſciplina circa convocationem Synodi generalis Antiqua. III. 360. *b.* Statutum de cogenda generali Synodo anniverſaria mitigatum. III. 365. *b.* Quas ob cauſas indicenda Synodus generalis, & forma indictionis. *ibid.* Quid ſtatutum circa congregandas Synodos generales, ne Epiſcopi diutius a ſua Diœceſi abeſſent? III. 380. *b.*

Concilium Provinciale auctoritate cedit conciliis Nationalibus. III. 35. *a.* Provincialis Synodus auctoritate præſtat Synodis Diœceſanis. *ibid.* An abſque Sedis Apoſtolicæ licentia convocari & celebrari poſſint concilia Provincialia? III. 540. *b.* 541. *a.* Conciliorum Epiſcopalium auctoritas contra priſtinam Eccleſiæ diſciplinam a Gratiano reſtricta. *ibid.* Quid de hac auctoritate cenſeat curia Romana? III. 541. *a.* Concilii Tridentini Decretum ad ſuam opinionem inflectere conatur. *ibid.* Concilia Provincialia quoties celebranda, & quid in eis agendum? IV. 45. *a. b.*

Vide, *Synodus Provincialis*, *Synodus Diœceſana.*

CONCILIUM AFRICANUM.

Concilium Africanum; ſic vocatum a S. Auguſtino Concilium carthaginenſe, anno 417. celebratum; & quare? III. 295. *b.*

Vide, *Concilium Carthaginenſe.*

Concilium Africanum generale anno 419. celebratum, & quid in eo actum? III. 298. *a.* & *ſeqq.* Examinantur exemplaria Nicæni concilii. *ibid* *a.* Horum lectionem interrumpit Fauſtinus Zoſimi Legatus, ad recitandum hujus Pontificis commonitorium. *ibid. a. b.* Quodnam fuerit hoc commonitorium? *ibid. b.* & 299. *a.* Urgent Legati ex canone Sardicenſi, pro Nicæno in commonitorio allegato, appellationes a judiciis Africanorum ad Romanum Pontificem. III. 299. *a. b.* Africanorum de canonis Sardicenſis pro Nicæno ſuppoſitione ſuſpicio. *ibid. b.* Eorum hac de re ad Bonifacium Zoſimi ſucceſſorem Litteræ. III. 300. *a.* Reſolvunt Africani ad inquirendum de canonis veritate, accerſenda exemplaria Nicæna, ipſumque Bonifacium rogant, ut exemplaria authentica petat ab Orientalibus. III. 301. *a. b.* & *ſeqq.* Legati Africanorum Nicæna exemplaria Alexandria & Conſtantinopoli afferunt una cum litteris Cyrilli Alexandrini, & Attici Conſtantinopolitani ad Africanos. III. 303. *b.* 304. *a.* Exemplaria Nicæna cum litteris Orientalium ad Bonifacium mittunt Africani. III. 304. *a. b.* Canones a Zoſimo allegati inter Nicænos non reperiuntur. *ibid.* Africani ſtatuunt antiquæ ſuæ diſciplinæ inhærendum. *ibid.* Videtur Bonifacius Africanis conſenſiſſe. III. 305. *a.*

CON-

Digitized by Google

CONCILIUM ANCYRANUM.

Concilii Ancyrani occaſio. III. 122. *b.* Quo tempore celebrata fuerit hæc Synodus, quot Epiſcopi interfuerint; quot Canones confecti? III. 121. *a. b.* 122. *a.* Super quo potiſſimum in hac Synodo deliberatum? III. 128. *b.* Quantæ auctoritatis Canones hujus concilii reputandi ſint? *ibid.* Referuntur & exponuntur hi canones. III. 123. *& ſeqq.* In his canonibus expreſſa priſtina Patrum & Apoſtolica diſciplina circa pœnitentium moderationem, ſive remiſſionem, ſeu indulgentiam ab Epiſcopis ſervandam. III. 137. *a. b.*

CONCILIUM ANTIOCHENUM.

Concilium Antiochenum, ſub quo Imperatore congregatum; quo prætextu; quem revera ad finem? III. 152. *a. b.* Quare dictum ſit Synodus in *Encæniis*? *ibid.* Numerus Epiſcoporum qui in hac Synodo fuerunt, & eorum aſtutia. III. 153. *a.* Omnes Epiſcopi qui concilio adfuerunt, profeſſione exteriori fidem Nicænam profitebantur. *ibid. b.* Quot canones in hoc concilio editi, & quando his canonibus uſa ſit Eccleſia Romana? III. 154. *a. b.* Expenduntur & diſcutiuntur hi canones. *ibid. & ſeqq.* Stylo amariori a Baronio perſtringuntur. III. 155.

CONCILIUM CALCHEDONENSE.

Concilii Calchedonenſis occaſio præcipua. III. 206. *a.* Marcianus ad Imperium aſſumptus hanc Synodum Nicææ habendam indixerat. III. 220. *a.* Hujus concilii convocationis cauſa Imperatoris ad S. Leonem Litteræ, & S. Leonis reſponſoriæ. *ibid. a. b.* Quomodo circa indictam hanc Synodum ſe geſſerit S. Leo? *ibid. b.* & 221. *a.* Epiſcopi Nicæam conveniunt; ſed Calchedonem ab Imperatore evocantur, ubi Synodus habetur. III. 221. *a. b.* Quo anno celebrata, & quis ordo Seſſionis fuerit? *ibid. b.* Patrum numerus copioſus, ſed incertus. *ibid.* Legati ſancti Leonis huic concilio præſident. *ibid.* Quid actum fuerit in calchedonenſi Concilio? III. 222. *& ſeqq.* Ipſe Imperator Synodo adſiſtit. III. 230. *b.* Quid requiſierit, quam orationem habuerit, quid propoſuerit? *ibid.* & 231. *a.* An Pulcheria, quæ Imperatorem comitabatur, in locum Synodi ingreſſa fuerit? III. 230. *b.* & *in nota.* Actio ſuppoſititia de Domno Antiocheno, Concilio calchedonenſi falſo adſcripta. III. 234. *a. b.* 235. *a.* Numerus Canonum calchedonenſium. III. 241. *a. b.* Exponuntur hi canones. III. 242. *& ſeqq.*

Concilio Calchedonenſi aſſeritur Canon de prærogativa Sedis conſtantinopolitanæ. III. 261. *a. & ſeqq.* Hic Canon a Patribus Synodi probatus fuit, refragantibus licet Vicariis Sedis Apoſtolicæ. *ibid. b.* & 262. *a.* S. Leo canoni ſe opponit. III. 262. *b.* 263. *a.* Hujus canonis neceſſitas. *ibid. b.* Conſtans & firmus manet S. Leo in reprobando hoc canone. *ibid.* & 264. *a.* Ab illo S. Leonis & aliorum ſubſequentium Pontificum adverſus hunc Canonem renitentia deſcivit Innocentius III. quod poſtea ratum factum eſt in concilio Lateranenſi. III. 264. *in nota.*

CONCILIUM CAPUENSE.

Concilium Capuenſe quo anno & qua occaſione celebratum? III. 335. *a.* Quid in hoc concilio actum ſit? *ibid.*

CONCILIUM CARTHAGINENSE.

Concilium Carthaginenſe vulgo I. quo tempore, & qua occaſione celebratum? III. 286. *b.* 287. *a.* Quis huic concilio præſederit? *ibid.* Quid de canonibus hujus Synodi? III. 287. *a.* An hoc concilium fuerit generale? *ibid.*

Concilium Carthaginenſe vulgo II. quo anno celebratum fuerit? III. 287. *a. b.* Unde contigerit ut canones hujus concilii extantes in codice Africano retineant nomina Epiſcoporum, quorum nullum occurrit in authenticis canonibus hujus concilii? *ibid. b.* Genethlius hujus Synodi præſes. *ibid. a. b.*

Concilium Carthaginenſe vulgo III. qua occaſione, & quo anno celebratum? III. 288. *b.* 289. *a. b.* Patrum hujus concilii Epiſtola Synodica, & quid contineat? III. 289. *b.* 290. *a.* Huic concilio non adfuit S. Auguſtinus. III. 290. *b.* 291. *b.* Quid in hac Synodo lectum ſit circa *Brevem* ſeu Breviarium canonum Hipponenſium? III. 289. *a. b.* Quid de collectione quinquaginta canonum, quæ ſub nomine Concilii carthaginenſis III. extat in vulgatis conciliorum collectionibus? III. 290. *a. b.* & 291. *a.*

Concilium Carthaginenſe IV. quo præciſe anno celebratum fuerit, incertum. III. 307. *a.* Congreſſus præliminaris ante hoc concilium; & quid actum in hoc congreſſu? *ibid. b.* 308. *a.* Celebratur ipſum concilium; & quid in eo actum? III. 308. *a. b.*

Concilium Carthaginenſe V. ſuppoſititium, ſicut & ſuppoſititii canones qui ſub hujus concilii nomine fuerunt editi; quod pluribus argumentis evincitur. III. 291. *a. b.* 292. *a.* Quodnam fuerit verum Concilium carthaginenſe V. & quid in eo factum fuerit? III. 347. *a. b.*

Concilium Carthaginenſe anno 403. celebratum, & quid in eo actum fuerit? III. 359. *b. & ſeqq.* Huic concilio interfuit S. Auguſtinus. III. 360. *a.*

Concilium Carthaginenſe anno 405. celebratum, & quid in eo actum? III. 364. *b.* 365. *a.*

Concilium Carthaginenſe anno 407. celebratum, ubi mitigatum Statutum de cogenda Synodo generali anniverſaria. III. 365. *b.* Quid in eo præterea actum? *ibid. & ſeqq.*

Concilia Carthaginenſia duo anno 408. celebrata, in quibus Decreta contra Paganos & Hæreticos. III. 371. *a. b.* Quid in his præterea actum? *ibid. b.* & 372. *a. b.*

Concilium Carthaginenſe anno 410. celebratum, & quid in eo actum? III. 372. *b.*

Concilium Carthaginenſe anno 417. celebratum contra Pelagianum & Celeſtium. III. 295. *a.* Meminit hujus concilii S. Auguſtinus ſub nomine concilii Africani. *ibid. b.* Litteræ hujus concilii ad Zoſimum Papam. *ibid.* Epiſcopi Africani veriti ne Pelagiana hæreſis ſat reprimeretur, cenſuere convocandum generale totius Africæ concilium. *ibid.* Hoc concilium anno ſequenti celebratum eſt. *ibid.* 291. *a.* & 396. *a.*

Concilium Carthaginenſe anno 418. celebratum, edidit famoſos canones contra hæreſim Pelagianam. III. 291. *b.* Item alios canones contra Donatiſtas. III. 296. *b.* Quis numerus Epiſcoporum, qui huic concilio interfuerunt? *ibid. a.* Canones hujus Synodi. III. 373. *a. & ſeqq.*

Concilium Carthaginenſe anno 419. celebratum III. 296. *b.* Occaſio hujus concilii. *ibid. & ſeqq.* Quid de geſtis hujus concilii conſervatum ſit? III. 298. *a.* 380. *b. & ſeqq.* Quot & quo ordine ſubſcripſerint Primates cæterique Epiſcopi, item Eccleſiæ Romanæ Legati. III. 382. *b.* 383. *a. b.*

Concilium Carthaginenſe XX. in quo editum Decretum *ut nullus ad tranſmarina audeat appellare.* III. 305. *b. & ſeqq.* Summatim recenſentur Synodi Carthaginenſes a I. ad XX. III. 308. *b.*

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM.

Concilii Conſtantinopolitani I. occaſio triplex. III. 189. *a.* Quid pro intellectu geſtorum hujus concilii ſcire conveniat. *ibid. & ſeqq.* Quo tempore, & a quo Imperatore fuerit convocatum? III. 191. *b.* Tres fuere diſtincti conventus, quorum Acta non confundenda. III. 189. *b.* Quid actum fuerit in primo conventu, cui præſedit Meletius Epiſcopus Antiochenus? III. 191. *b. & ſeqq.* Quid in altero conventu, qui dicitur *Concilium OEcumenicum ſecundum*, quis fuerit in eo Epiſcoporum numerus, & quis præſederit? III. 193. *a. b.* Litteræ Occidentalium ad Theodoſium tertio conventui dant occaſionem; & quid contineant hæ Litteræ? III. 194. *a. b.* 195. *a.* Quid actum in tertio conventu, & quid reſponſum Occidentalibus? III. 195. *a. b.* 196. *a.* Numerus canonum Conſtantinopolitanorum incertus. III. 196. *a. b.* An Concilium conſtantinopolitanum ſit OEcumenicum, & an ejus canones ubique ſint recepti? *ibid. b.* & 197. *a. b.* Exponuntur Canones conſtantinopolitani. III. 198. *& ſeqq.*

Concilium Conſtantinopolitanum anno 754. celebratum, qua occaſione? III. 440. *b.* Hæc pſeudo Synodus anathema dicit Imaginum cultoribus. *ibid.* In Concilio Nicæno II. leguntur & refutantur acta hujus conciliabuli. III. 448. *a. b.* 449. *a. b.*

Concilium Conſtantinopolitanum, ſeu OEcumenicum VIII. qua occaſione celebratum, & quid in eo actum? III. 471. *b.* 472. *a. b.* Hoc Concilium non admittitur a Græcis. III. 472. *in nota.* (*b*) Quid de hoc concilio ſenſerit Doctiſſimus Canoniſta? *ibid. in nota.* (*a*)

Concilium Conſtantinopolitanum anno 879. ſub Photio celebratum. III. 472. *b.* Numerus Epiſcoporum qui interfuerunt, & quid in hac pſeudo Synodo actum? *ibid.* Hujus conciliabuli ſubjiciuntur Canones; & quare? III. 473. *a. b.* 474. *a. b.*

CONCILIUM IN ENCÆNIIS.

Vide, *Concilium Antiochenum.*

CONCILIUM EPHESINUM.

Concilii Epheſini convocationis occaſio, negotium Eutychetis. III. 213. *b.* Periculoſa admodum viſa eſt S. Leoni & Flaviano hujus Concilii indictio, & quare? *ibid. a. b.* Theodoretus a Synodo excludi juſſus. *ibid. b.* Contra frequentes adeſſe jubentur Eutychetis fautores. III. 214. *a. b.* S. Leo ad Synodum vocatus mittit Legatos. *ibid. b.* Varias hac occaſione ſcribit Epiſtolas. III. 215. *a. b.* Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus ex Imperatoris mandato præſidet Concilio. III. 214. *b.* 215. *b.* Ordo Seſſionis, vafra Eutychetis confeſſio. III. 215. *b.* 216. *a.* Abſolvitur Eutyches, condemnantur S. Flavianus & alii Orthodoxi Epiſcopi. III. 216. *a. b.* 217. *a.* Acta hujus Epheſini Latrocinii improbat S. Leo. III. 217. *b.* Appellatio S. Flaviani ab hoc Latrocinio ad Concilium OEcumenicum. III. 218. *a.* Quanto zelo S. Leo amplexus cauſam Flaviani, proſecutus fuerit Concilii generalis convocationem? *ibid. a. b.* & 219. *a. b.*

Concilii Epheſini Canones ab Eſpenio prætermiſſi, & quare? III. 206. *in Obſervatione Editoris.*

CONCILIUM GANGRENSE.

Concilium Gangrenſe contra Euſtachium & Euſtachianos ſive Euſtathium & Euſtathianos congregatum. III. 143. *a. b.* Hæc Synodus poſt Nicænam celebrata. III. 144. *a.* Quo anno incertum. *ibid.* Non conſtat Romanum Pontificem in hac Synodo ullas habuiſſe partes. *ibid. b.* Canonum Gangrenſium magna auctoritas. *ibid.* Horum Canonum numerus. *ibid.* & 145. *a. b.* Exhibentur & exponuntur hi Canones. III. 145. *& ſeqq.* Appendix Canonum Gangrenſium ex qua rite ii intelliguntur. III. 151. *b.* 152. *a.*

CONCILIUM

CONCILIUM HIPPONENSE.

Concilium Hipponenſe ex omnibus Africæ Provinciis conſtatum, & quo tempore celebratum? III. 268. *a.* S. Auguſtinus adhuc Presbyter coram concilio ſermonem jubetur habere. *ibid.* Ad reſtaurandam diſciplinam hoc concilium congregatum. *ibid.* Unde factum ſit ut genuina & integra hujus concilii acta & canones, prout apud Hipponem ſtatuta & probata ſunt, temporum injuria perierint? *ibid. a. b.* Ubinam reperiantur Abbreviationes ſeu compendia canonum Hipponenſium? *ibid. b.* *Brevis* horum canonum relecta, pertractata & canonibus pluribus adaucta in concilio carthaginenſi III. *ibid.* Duplex canonum Hipponenſium Breviarium, III. 328. *a. b.*

Vide, *Concilium Carthaginenſe.*

CONCILIUM LAODICENUM.

Concilii Laodiceni Canonum auctoritas quanta ſemper fuerit? III. 169. *a. b.* Quænam fuerit illa Laodicæa urbs ubi celebratum eſt hoc concilium? *ibid. b.* & 170. *a.* Quis Præſes Synodi, ſicut quis Patrum numerus, incertum. III. 170. *a.* Quo tempore celebrata ſit hæc Synodus? *ibid. a. b.* Ubinam extent canones Laodiceni? *ibid. b.* Hi canones exponuntur. III. 171. *& ſeqq.*

CONCILIUM LATERANENSE.

Concilium Lateranenſe III. quo anno & qua occaſione fuerit celebratum? IV. 13. *a. b.* Mittuntur per omnes orbis partes Legati ad convocandos Prælatos. IV. 14. *a.* Numerus Epiſcoporum qui huic Synodo interfuerunt; & canones in ea editi. *ibid. a. b.* Exponuntur hi canones. *ibid. & ſeqq.* Tempore hujus concilii dignitas Cardinalitia incrementum ſumpſit. IV. 17. *a.*

Concilii generalis Lateranenſis IV. ſub Innocentio III. indictio. IV. 32. *a.* Quibus de cauſis convocatum ſit hoc concilium? *ibid.* Quo anno inchoatum fuerit? *ibid. b.* Numerus Epiſcoporum qui huic concilio interfuerunt *ibid.* Quid in hoc concilio actum ſit? IV. 33. *a. b.* 34. *a.* Numerus canonum concilio Lateranenſi quarto adſcriptorum, & qua ratione huic concilio attribuantur? IV. 34. *a. b.* Obſervationes in hujus concilii canones? IV. 35. *& ſeqq.*

CONCILIUM LUGDUNENSE.

Concilium Lugdunenſe I. indicit Innocentius IV. anno 1245. IV. 99. *b.* Cauſæ ob quas convocatur hoc concilium IV. 100. *a.* Quid actum ſit in hoc concilio in cauſa Frederici Imperatoris? *ibid. & ſeqq.* Quid in eodem concilio actum ſit circa cruciatam ſive ſubſidium Terræ Sanctæ impendendum? IV. 102. *b. & ſeqq.* Præcipitur pax generalis inter chriſtianos, IV. 103. *b.* Querelæ Anglorum contra curiam Romanam in concilio propoſitæ. IV. 104. *a. & ſeqq.* Iteratæ Anglorum querelæ de exactionibus Romanorum. IV. 105. *b.* 106. *a.* Querelæ Belgarum de Proviſionibus Romanis IV. 106. *a.* De auctoritate Decretorum quæ ſub nomine hujus concilii allegantur in *Sexto* Decretalium. *ibid. a. b.* Obſervationes in hæc Decreta. *ibid. & ſeqq.*

Concilium Lugdunenſe II. a quo, quando, & quibus de cauſis indictum? IV. 116. *a.* Numerus Prælatorum qui huic concilio interfuerunt. *ibid. b.* Inter concilia generalia a Patribus Conſtantienſibus habetur. *ibid.* Variæ hujus concilii Seſſiones; & quid in illis actum fuerit? *ibid. & ſeqq.* Diſſidium inter Papam & Cardinales circa conſtitutionem de Electione Pontificis Romani. IV. 117. *b.* 124. *a.* In concilio agitur de reformatione morum. IV. 123. *a.* Canones huic concilio adſcripti non omnes in concilio editi. IV. 124. *a.* 137. *b.* Tempore hujus concilii judicia Eccleſiaſtica ad normam civilium exercita. IV. 137. *b.* Obſervationes in Decreta ſub nomine Gregorii X. in concilio Lugdunenſi in *Sexto* Decretalium relata. IV. 124. *& ſeqq.*

CONCILIUM MILEVITANUM.

Concilium Milevitanum II. celebratum a ſolis Epiſcopis Numidiæ, III. 292. *b.* Farrago canonum huic concilio ſuppoſitorum. *ibid. a. b.* Quo anno celebratum fuerit hoc concilium? *ibid. a.* Vera epocha hujus concilii. III. 336. *b.* Hujus Synodi ſtatuta relegantur, & fere omnia probantur in Synodo generali Africana. III. 357. *a.*

CONCILIUM NEOCÆSARIENSE.

Concilium Neocæſarienſe quo tempore celebratum? III. 137. *a.* præſentia Patrum qui huic concilio interfuerunt. *ibid.* Epiſcoporum numerus & Seſſionis Ordo incertus. *ibid. a. b.* Veriſimile eſt unum, alterumve tantum Epiſcopum ex ſingulis Provinciis acceſſiſſe. *ibid b* Synodus hæc ante Nicænam celebrata. *ibid.* Quis numerus canonum, qui referuntur & exponuntur, *ibid. & ſeqq.*

CONCILIUM NICÆNUM.

Concilium Nicænum I. a Conſtantino Imperatore convocatum ob hæreſim Arianam, ob ſchiſma Meletianum, & diſſenſionem ſuper die celebrationis Paſchæ. III 98. *b.* Vide, *Arius, Meletius, Paſcha.* Ad hanc Synodum conveniunt trecenti decem & octo Epiſcopi, & Presbyterorum, Diaconorum & aliorum infinitus numerus. III. 99. *a. b.* Imperator Synodo intereſt. *ibid. b.* & 100. *a.* Quid in hoc concilio actum ſit? III. 100. *a. & ſeqq.* Acta concilii per litteras Eccleſiis ſignificata. III. 100. *b.* 101. *a.* Epiſtola Synodi Nicænæ ad Sylveſtrum Papam, & hujus reſponſoria, ſuppoſititiæ. III. 102. *a.* Probatur tantum viginti canones a concilio Nicæno fuiſſe editos. *ibid. a. b* 103. *a. b.* Alii canones huic concilio adſcripti, ſuppoſititii III. 102. *b.* Fictitiæ quoque Epiſtolæ eidem Synodo adſcriptæ. III 103. *a.* Exponuntur veri Nicænæ Synodi canones. *ibid. & ſeqq.*

Concilii Nicæni II. occaſio. III. 418. *a. & ſeqq.* Indictio concilii auctoritate Imperatorum Conſtantini & Irenes anno 786. III. 441. *b.* Legati Pontificis Romani ac trium Patriarcharum, & ultra 300 Epiſcopi conveniunt Conſtantinopolim, *ibid.* Concilium impeditum ab Iconoclaſtis. *ibid.* & 442. *a.* Concilium Nicææ celebrari juſſum ab Imperatoribus, III. *ibid. a.* An ſecernendum concilium Conſtantinopolitanum a concilio Nicæno? *ibid. in nota.* Quid in concilio Nicæno II. actum fuerit? *ibid & ſeqq* Concluſio Orthodoxa concilii. III. 445. *a. b.* Profeſſio fidei hujus Synodi. III. 447. *b.* Decreta hujus Synodi miſſa ad Hadrianum Papam. III. 450. *b.* Octava actio hujus Synodi habita conſtantinopoli coram Imperatore, & quid in ea geſtum? *ibid. b.* & 451. *a. b.* Incertum qua actione editi canones hujus Synodi. III. *ibid. b.* Summa difficultas circa Decreta hujus Synodi in Galliis, Germania, aliiſque regnis. III. 450. *b.* Hujus concilii *definitio* circa cultum Imaginum rejecta a Gallis. I. 600. *b.* Ejus acta refutata, ipſumque concilium tanquam erroneum reprehenſum *ibid.* Eadem acta propugnata contra Gallos ab Adriano. *ibid.* Adriani Epiſtola inclinare non potuit Gallicanos Epiſcopos ut a recepta ſancti Gregorii diſciplina de non adorandis Imaginibus recederent. *ibid.* & 613. *a.* Definitio Synodi Nicænæ II. circa Imaginum cultum a conciliis Francofurdienſi & Pariſienſi reprobata & rejecta, *ibid.* Tunc temporis innotuit Gallos credidiſſe auctoritatem Papæ ſolius non eſſe ſufficientem ut juberetur aliquod concilium ſine conſenſu principalium Eccleſiarum recipi I. 600. *b.* Exponuntur concilii Nicæni II. Canones, quorum primo confirmantur canones ſex Synodorum generalium. III. 451. *a. & ſeqq.*

CONCILIUM PAPIENSE.

Concilium Papienſe anno 1160. ab Imperatore Frederico I. convocatum. IV. 9. *a.* Quid in hoc concilio actum fuerit? *ibid. b.* & 10 *a.* Acta hujus Synodi in concilio Turonenſi improbantur. IV. 11. *a b.*

CONCILIUM QUINI SEXTUM.

Vide, *Concilium Trullanum.*

CONCILIUM ROMANUM.

Concilium Romanum in quo fides catholica de cultu Imaginum confirmatur. III. 440. *a.*

Concilium Romanum alterum anno 731. celebratum pro veneratione Imaginum. III. 440 *a. b.*

CONCILIUM SARDICENSE.

Concilium Sardicenſe qua occaſione convocatum? III. 264. *a. b* Convocatur Imperatorum auctoritate. III. 265. *a. b.* Exiſtimat perperam Socrates hanc Synodum a Julio convocatam. *ibid b* Quo anno celebrata fuerit? *ibid* Numerus Epiſcoporum qui ad hanc Synodum acceſſerunt III. 266. *a.* Error Gratiani circa hunc numerum. *ibid. b* Oſius Cordubenſis Epiſcopus concilio præſidet *ibid.* Perperam putat de Marca Oſium præſediſſe vice Epiſcopi Romani. *ibid.* Diſſenſio Orientalium & Occidentalium; illorumque receſſus, *ibid.* & 267 *a.* Orientales Epiſcopi Philippopolim ſe recipiunt, ibique collecti edunt Decreta ſub nomine Sardicenſis concilii, eo quod Sardicæ ab Imperatoribus indictum fuiſſet. *ibid. a.* S Auguſtinus Orientalium conventum pro concilio Sardicenſi ſumpſiſſe videtur. *ibid. a. b.* Quid actum ſit in hoc conventu Philippopolitano plane diverſo a vero concilio Sardicenſi ab Occidentalibus Sardicæ celebrato? *ibid b.* & 268. *a.* Præcipua diſſenſionis ratio quod Occidentales communicarent cum Athanaſio & cum aliis Epiſcopis ab Orientalibus jampridem damnatis. *ibid. a.* Quæ in Sardicenſi Concilio ab Occidentalibus geſta? *ibid. b. & ſeqq.* An in abſolutione Marcelli Occidentales erraverint? III. 269. *b.* 270 *a* An concilium Sardicenſe fuerit œcumenicum? *ibid. b.* 270. *a.* Quo ſeculo concilium Sardicenſe ab Orientalibus receptum fuerit? III. 271. *b.* Exponuntur canones Sardicenſes *ibid. & ſeqq.* In hoc concilio Jus antea plane incognitum, Romano Pontifici tribuitur. III. 273. *a. & ſeqq.* Canones Sardicenſes probantur in Synodo Trullana III. 335. *a* 386. *a.*

CONCILIUM TRIDENTINUM.

Concilium Tridentinum quibus annis fuerit inchoatum & abſolutum? IV. 165. *b.* Pius IV. acta integra hujus concilii ſpeciali Bulla confirmat. *ibid.* & 166. *a* Venetorum Reſpublica prima omnium Ditionum catholicarum obſervationem Decretorum concilii Tridentini ſuis ſubditis impoſuit. IV. 166 *in nota.* Alia fuit Belgarum aliorumque populorum Ciſmontanorum opinio circa publicationem hujus concilii quoad Decreta Reformationis. *ibid. b* Philippus II. jubet ea examinari. *ibid.* Margaritæ Parmenſis litteræ ad Epiſcopos, conſilia Regia, Univerſitatem Lovanienſem, primarias civitates, ut examinent Decreta Reformationis. *ibid. a. b.* Epiſcopi & Univerſitates cenſent ea ſimpliciter publicanda. *ibid b.* Secus conſilia Regia & primaria civitates. *ibid b* Rex cupit ſimplicem publicationem, quæ poſt aliquam moram executioni mandatur.

ibid. & 167. a. Gubernatrix una declarat ad Epiſcopos & ad conſilia Regia, id fieri ſalvis vetuſtis moribus ac juribus Patriæ. IV. 167. a. b. Decreta Tridentina quæ juribus Patriæ non ſunt contraria, deinceps obſervanda in Belgio. ibid. b. In Gallis non ſunt Regia auctoritate publicata. ibid. In pluribus conciliis admiſſa, quatenus non derogant Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ. ibid. In Tribunalibus Regiis hæc Decreta non admittuntur ſub nomine & auctoritate concilii Tridentini. IV. 169. a. In Conciliis Provincialibus Decreta quæ diſciplinam ſpectant, per partes plurima, ſed non omnia fuerunt confirmata. ibid. in nota. Inter illas Gallicarum Synodos, aliæ plurima, aliæ vero pauciora Concilii Tridentini Decreta receperunt, aliæ de eo ſiluerunt. ibid. in nota. Nec in his conciliis particularibus, nec in Edictis Regiis commendantur hæc Decreta tanquam e concilio Tridentino deſumpta. IV. 170. a. b. in nota. Quomodo hujus concilii Decreta in Germania fuerint recepta? IV. 167. b. in nota. An recepta in comitatu Burgundiæ? ibid. in nota. Voluit Concilium Tridentinum Synodos Provinciales cogi. IV. 170. a.

Concilium Tridentinum cum quibuſdam reſtrictionibus in Belgio receptum. I. 34. a. b. 778. a. IV. * 13. a. b. 14. a. Quomodo intelligendum quod Concilium Tridentinum in Belgio ſit receptum ſine ulla limitatione aut reſtrictione? I. 863. a. b. Quare acceptationem Concilii Tridentini in Belgio & in Hiſpaniis factam, quamvis reverens admodum fuerit, non probaverit Summus Pontifex? IV. * 14. & 15. in nota. Quare in pleriſque Regnis extra Italiam Decreta Concilii Tridentini non fuerint ſimpliciter & generaliter recepta? I. 61. b. Quid de recipiendis Decretis Concilii Tridentini, tum ab ipſo Concilio, tum a Pio IV. Summo Pontifice fuerit decretum? IV. * 143. a. b. 144. a. Quid in Belgio ſuper receptione & publicatione Concilii Tridentini actum fuerit? IV. * 144. a. b. Quid in Gallia? IV. * 145. a. b. & in nota. Qua ratione Synodus Tridentina voluerit difficultates occaſione ſuorum Decretorum emergentes reſolvi? I. 214. b. Pius IV. generaliter omnibus inhibuit Decreta Synodi Tridentinæ interpretari. I. 215. a. Interpretationem Sedi Apoſtolicæ reſervavit. ibid. Congregationem Cardinalium pro executione concilii Tridentini inſtituit. ibid. Quæ ſpectant ad executionem concilii Tridentini ſæpe ad alias congregationes mittuntur. ibid. b. Quid præviderit concilium Tridentinum circa difficilem ſuorum Decretorum receptionem? 216. b. Æquitas medii quod propoſuit ad illam difficultatem explanandam. ibid. Quid potiſſimum conducat ad aſſequendam concilii Tridentini mentem? II. 452. a. b. Quædam annotanda circa modum quo receptum eſt Concilium Tridentinum in Belgicis Provinciis. I. 45. & ſeqq.

Vide, *Congregationes Cardinalium.*

CONCILIUM TRULLANUM.

Concilium Trullanum ſeu *Quini-Sextum*, unde ſic dictum? III. 383. a. Occaſio hujus Synodi. ibid. Vicarii Sedis Apoſtolicæ adfuerunt. ibid. a. b. An Canones Trullani ab Eccleſia Romana probati? ibid. b. Quo anno celebrata fuerit hæc Synodus? III. 387. a. b. Exponuntur Trullani Canones. III. 384. & ſeqq. Canon 36. Trullanus multipliciter corruptus a Gratiano. III. 545. a. b.

CONCILIUM TURONENSE.

Concilium Turonenſe, qua occaſione celebratum, & quo anno? IV. 10. b. Quis numerus Epiſcoporum & Cardinalium qui interfuerunt. ibid. Quid in eo actum? IV. 11. a. b. Exponuntur hujus Synodi Canones. ibid. & ſeqq.

CONCILIUM VIENNENSE.

Concilium Viennenſe a quo, & quo anno indictum? IV. 138. b. Differtur. ibid. & 139. a. Inchoatur. IV. 139. a. Numerus Prælatorum in hoc concilio. ibid. a. b. Quibus de cauſis fuerit convocatum? ibid. b. Clemens V. prævie inquiri jubet in ea quæ reformentur. IV. 149. a. In Concilio proponitur Templariorum negotium. IV. 141. a. Patres varia circa extinctionem hujus Ordinis opinantur. ibid. a. b. Sententia extinctionis iſtius Ordinis non tam adſcribenda Concilio, quam Pontifici. ibid. b. Agitur in hoc Concilio de diſſidiis inter Fratres Minores ſtrictioris & laxioris Obſervantiæ. IV. 145. a. Quid circa cauſam Bonifacii VIII. in hoc Concilio actum fuerit? IV. 146. b. & ſeqq.

Vide, *Clemens V. Clementinæ, Bonifacius VIII. Templarii, Ordo Fratrum Minorum.*

CONCIO.

Concionum nomine quid proprie deſignetur? IV. 135. b.

CONCIONATOR.

Concionatorum neceſſitatibus quomodo providendum? IV. 48. a. Exceptio in favorem Eccleſiæ Romanæ, & circa hanc ſententiam votum Joannis Andreæ. ibid.

Vide, *Prædicatio verbi Dei.*

CONCLAVE.

Conclave in Electione Romani Pontificis, quid ſit? IV. 225. a. Nullus extra Conclave habeat ſuffragium. ibid. Quid, ſi contingeret ut omnes Cardinales a conclavi ſimul vel ſucceſſive exirent, non electo Romano Pontifice? IV. 226. a. Conſtitutio Pii IV. ſuper conclavi ejuſque arctiſſima clauſura. ibid.

CONCLUSIO.

Concluſio quomodo capienda a Promotore aut Fiſcalibus? II. 331. a. Quid circa concluſionem capiendam Edicto perpetuo anni 1611. ſtatuatur? ibid. An ex indiciis & conjecturis concludi poſſit? II. 331. a. b.

Concludendi una Parte in cauſa, alteri ad concludendum certum tempus Judex præſcribere poteſt. II. 340. b. 343. a. Poſt concluſionem cauſæ, nulla nova facta a Partibus allegari poſſunt ſine licentia Curiæ per libellum *Civilem* impetranda. II. 343. a. Occaſione hujus libelli nova lis inſtitui vetatur. ibid.

Concluſio in cauſa tantum ligat Partes, non autem Judicem. II. 343. a. Motiva Juris dari poſſunt poſt concluſionem in cauſa. ibid. Poſtquam in cauſa concluſum eſt, examen totius cauſæ a Judice inſtituendum. ibid.

CONCORDATA.

Concordata cum Regularibus Parochi raro inire debent ſuper Juribus ſuis Parochialibus, & quare? II. 165. b. In eorum concinnatione omnis obſcuritas vel ambiguitas cavenda. ibid.

Vide, *Tranſactio.*

Concordata inter Magiſtratum Eccleſiaſticum & civilem. IV. 176. a. & ſeqq. An independenter a ratificatione ſeu comprobatione Principum qui paciſcuntur, Concordatum poſſit ſubſiſtere? IV. * 84. & 85. in nota.

CONCORDATA BRABANTIÆ.

Concordata Brabantiæ quam auctoritatem tribuant Epiſcopo in omnes fundationes pias, hoſpitalia, &c. II. 121. b. 122. a.

Concordata Brabantiæ inita fuere inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem. II. 188. a. b. Habentur in Brabantia pro Lege. ibid. Pene quoad omnes cauſas Laicos Judiciis Eccleſiaſticis ſubſtrahunt. II. 177. b. 178. a. Quam auctoritatem tribuant Judici Eccleſiaſtico circa teſtamenta, pacta antenuptialia, dotes, alimenta, bona amortizata? II. 178. b. 189. a. 193. a. Quid habeant eadem Concordata, necnon prætenſum Concordatum vulgo Hannoniæ circa Aſylum Eccleſiarum & Juriſdictionem Eccleſiaſticam? IV. * 83. a. & ſeqq.

CONCORDATA GALLIÆ.

Concordata Gallicana inita fuerunt inter Leonem X. & Franciſcum I. & qua occaſione? I. 87. a. & 92. b. Sanctio Pragmatica per illa abrogatur. I. 87. a. & 92. b. Non niſi ſumma difficultate recepta. I. 87. a. b. & 92. b. Regi reſervant Nominationes ad Eccleſias Cathedrales & Metropolitanas; Pontifici confirmationem. I. 92. b. Excipiebantur Eccleſiæ, quæ Jus electionis habebant ex Privilegio Apoſtolico, ſed illi mox derogatum. I. 92. b. & 93. a. Pontifex vigore Concordatorum libere providere poteſt de Eccleſiis apud Sedem Apoſtolicam vacantibus. I. 94. b. Obſervatio circa Bullam Concordatorum. I. 324. in nota. Quatenus Pontifex Concordatis derogare poſſit? I. 725. b. Publicatis Concordatis, ſenſim abrogata ſunt media, quibus retinebatur canonum & legum obſervantia, ſola via Appellationis *ab abuſu* retenta. II. 372. b.

CONCORDATA GERMANIÆ.

Concordata Germaniæ qua occaſione, & inter quos inita? I. 87. b. Electionem Epiſcoporum relinquunt Capitulis, confirmationem ſanctæ Sedi, exceptis vacantibus in Curia. ibid. Vigore eorum Epiſcopus Romæ confirmatus tenetur præſtare juramentum aliaque debita Metropolitano. ibid. Ad quæ & quos ſe extendant? ibid. Non comprehendunt Brabantiam, exceptis Trajecto ad Moſam & Nivellis, imo neque Eccleſiam Cathedralem Antverpienſem; & hujus exceptionis ratio. ibid. & 88. a. Tantum obligant illos qui ea acceptarunt. I. 88. a. Varii qui illa non acceptarunt; & quare? ibid. Litteræ Maximiliani & Caroli V. ad Leodienſes & Cameracenſes pro eorum obſervatione. ibid. An hodie obſerventur in Diœceſibus Metenſi, Tullenſi & Virodunenſi? Quomodo? I. 944. a. b. Qua oratione intelligatur Concordata Germanica, ubi agitur de collatione Dignitatum, quæ in Cathedralibus Eccleſiis verſantur? I. 945. in nota.

CONCORDIA.

Concordia inter litigantes quandonam præcipue urgenda? II. 274. b. Quomodo hac in parte peccare Judices poſſint? ibid. Improbandum quod Judices tantum cogitent de Concordia poſt factas expenſas. ibid.

CONCUBINATUS.

Concubinatus crimen, Matrimonium celebratum in articulo mortis reddit in Gallia invalidum quoad effectus civiles. I. 568. a. b. Decreta Synodi Mechlinienſis adverſus Clericos concubinarios. I. 9. a.

Concubinatus crimen juxta Concordata Brabantiæ eſt mixti fori. II. 253. a. Non puniebatur Legibus Romanis. ibid. Conſtitutio Leonis Sapientis vetans concubinatum. ibid. Decretum Concilii Tridentini in Concubinarios & Concubinas, ibid. b.

Concubinatus ſemper reprobatus ab Eccleſia ut illicitus. II. 253. a. Juxta Correctores Romanos vera uxor minus ſolemniter ducta, olim aliquando vocabatur Concubina. ibid. b. Scriptura ſacra veram uxorem ſubinde vocat Concubinam. ibid. & 254. a. Qualiter a Concubina diſtinguatur meretrix, ut

ſuiga

Digitized by Google

vulgo dicitur? II. 454. *a.* *Ordonnance de Louis XIII. contre le concubinage des Laics.* II. 11. *b.* *Le Décret du Concordat* De publicis Concubinariis, *marque comme il faut punir le concubinage des Clercs.* II. 12. *a.*

Concubinarii Presbyteri Miſſa non audienda; & quare? III. 550. *b.*

CONCUPISCENTIA.

Concupiſcentia triplex. II. 479. *b.* Quantum contra Concupiſcentiam valeat ſtatus religioſus? *ibid. & ſeqq.* Quam difficulter chriſtianus vocationi qua vocatus eſt, ambulare poſſit, dum inter ipſa concupiſcentiarum objecta & irritamentum vivere cogitur. II. 480. *b.* Superbia vitæ, genus concupiſcentiæ, cui opponitur vita Chriſti. II. 479. *b.* Quid concupiſcentia oculorum? *ibid.* Quid concupiſcentia carnis? *ibid.*

CONCURSUS.

Concurſus juxta Decretum Concilii Tridentini de providendis Eccleſiis Parochialibus in Belgio receptus eſt & uſitatus. I. 708. *b.* Defenditur adverſus accuſationem, quaſi faveret ambitioni. I. 709. *a.* Rationes ob quas formula hæc videatur Clericorum ambitioni favere. *ibid. a. b.* Mens Synodi non fuit, ut quis ſe concurſui ſiſtat, qui non ſit de ſua vocatione ſat ſecurus. *ibid. b.*

Concurſus indicendus per Edictum, & qua forma, quo loco, & quo tempore id publicandum? I. 708. *b.* 709. *a. b.* Forma concurſus potiſſimum ex Decreto Concilii Tridentini petenda. I. 710. *b.* Quænam Eccleſiæ concurſui ſint ſubjectæ, & quæ non ſubjectæ? *ibid. & ſeqq.* Eccleſiæ quibus præeſt Vicarius perpetuus, ſubjacent Concurſui. I. 711. *a.* Declarationes Cardinalium contrariæ. *ibid.* Solvitur difficultas quæ fit adverſus Concurſum cui Vicariæ perpetuæ ſubjacent. *ibid. a. b.* An ei ſubjaceant Parochiales annexæ Dignitati? *ibid. b.* Modus quo Concurſui ſe ſiſtant præſentati ad Eccleſias Patrimoniales, & Nominati Academici? I. 712. *a.* Quibus modis vacare debeat Eccleſia, ut ſit locus Concurſui? *ibid.* Reſervationes quantumcumque generales non impediunt Concurſum. *ibid. a.* Cur Concilium Tridentinum expreſſerit nominatim reſervationem in favorem Cardinalium? *ibid.* Etiam Eccleſiæ Juris patronatus, ſed non Laici, eidem ſubjectæ. I. 712. *b.* Quid de Eccleſiis Juris patronatus mixti? I. 713. *a.* Praxis Belgii, ſi Laicus cum Eccleſiaſtico in præſentatione concurrat. I. 712. *b.* 713. *a.* Quid ſi per turnum præſentent? I. 713. *a.*

Concurſus ut recte inſtituatur, cum Epiſcopo requiruntur Examinatores ad minus tres. I. 713. *b.* Synodus Tridentina deſideravit, ut Epiſcopus *per ſe* examini interſit. *ibid. a. b.* Examinatores in Synodo Diœceſana quotannis eligendi. *ibid. b.* Hodie eliguntur ab Epiſcopis extra Synodum. I. 714. *a.* Qualitates neceſſario in eis requiſitæ. *ibid.* Eorum juramentum. *ibid. b.* Pœna adverſus eos qui munera recipiunt. *ibid.* Epiſcopus non poteſt eis aſſignare ſtipendium. *ibid.* Variæ ſuper quibus concurrentes ſunt examinandi. *ibid. & ſeqq.* Peracto examine, idonei reperti per Examinatores renuntiandi. I. 716. *a.* Qua forma hæc renuntiatio fieri debeat? *ibid.* Epiſcopi ſolius eſt eligere digniorem ex judicatis idoneis. *ibid. b.* Epiſcopus in hac electione non adſtringitur judicio Examinatorum. I. 717. *a.* Non poteſt tamen eligere illum quem Examinatores judicaverunt indoneum. *ibid.* An ob hac electione Epiſcopi detur appellatio? *ibid.* & 716. *b.* In Eccleſiis Juris patronatus electio dignioris aliquando erit penes Patronum, & quando? I. 718. *b.* Electo tanquam magis idoneo facienda Collatio ab eo ad quem de Jure pertinet. *ibid. a.*

Concurſus Sede vacante, inſtituitur per Capitulum. I. 718. *a.*

Concurſus non intermittendus ob intermiſſionem Synodorum. I. 713. *b.* Nimis inhærent corrici verborum, qui concurſum volunt eſſe *nullum* ob defectum Examinatorum Synodalium. *ibid.* An ob non ſervatum ordinem concurſus ſit nullus? I. 714. *a. b.* Non omnia requiruntur ad eſſentiam concurſus. I. 716. *a.* Mos ille concurſus & examinis in Gallia abrogatus eſt, hujuſque abrogationis rationes. III. 6. *a. in nota.*

CONDEMNATIO.

Condemnandus nemo, niſi præſentes habeat accuſatores & teſtes locumque ad abluenda crimina. III. 589. *a. b.* IV.* 511. *b.* Trina citatio Canonica requiſita ante condemnationem. III. 591. *a. b.* Quid Concilium Hiſpalenſe II. ſtatuerit circa eos qui indiſcuſſos *poteſtate Tyrannica*, non *auctoritate Canonica* damnant? IV.* 300. *b.* 305. *a.* 306. *a.* Ipſa natura dictat neminem inauditum & indefenſum condemnandum eſſe. IV.* 311. *b.* Ipſi homicidæ aliique ſcelerati non prius condemnandi, quam vel ipſi objecta crimina confeſſione ſua firmarint, vel ab aliis aperte fuerint convicti. IV.* 310. *a.*

Vide, *Accuſatio*, *Judicium*, *Teſtes*, *Ceſſatio*, *Cenſura*, *Excommunicatio*.

CONFESSARIUS.

Confeſſarii ſunt ſpirituales animarum medici. I. 450. *a.* Quid, ut tanquam medici facilius in morbum inquirere queant, faciendum? *ibid.* Conditionem vulnerum & ægrotorum diligenter attendere debent in pœnitentiis imponendis. *ibid. b.* Si Miſſa celebranda, aut aliena reſtituenda, hæc per Confeſſarium fieri non convenit. *ibid.*

Confeſſarius etiam Judicis partes ſuſtinet. I. 451. *b.* Debet ideo gravitatem criminum ſedulo attendere. I. 452. *a.* Quæ & quotuplex cura Confeſſariis, ut Judicibus, conveniat? *ibid. a. b.* Quid de Confeſſariis, qui ſolis verbis contenti, nullos veræ & ſinceræ pœnitentiæ ac converſionis fructus requirunt? III. 255. *b.*

Confeſſarios pro tota Diœceſi approbandi conſuetudo nondum invaluerat ſeculo XIII. I. 78. *a.* Jure Decretalium libera Confeſſarii electio loco privilegii habetur. *ibid.* Poterat ad Epiſcopum quiſque recurrere. *ibid.*

Confeſſarius approbatus poteſt prorogare tempus Communionis Paſchalis reſpectu ſuorum Pœnitentium. I. 402. *b.* Hodie eorum arbitrio permittitur determinatio pœnitentiarum. I. 449. *b.* Variæ qualitates in iis requiſitæ, & varia ad quæ attendere debent. I. 450. *b. & ſeqq.* Ab omni ſpecie quæſtus, avaritiæ, expectationis temporalium debent eſſe alieni. *ibid.* & 451. *b.* Multis titulis hodie convenit eis notitia Canonum Pœnitentialium. I. 450. *b.* 453. *a. b.* 454. *a.*

Confeſſarii Simoniacæ pravitatis rei ſunt, dum alicujus rei temporalis intuitu Pœnitenti reconciliationem largiuntur. II. 725. *b.* 726. *a.* Confeſſarii qui munera aut favorem aliquem a Pœnitentibus accipiunt aut ſperant, facile poteſtate ſibi data abutuntur. II. 726. *a. b.* Quid de Confeſſariis qui annixe multitudinem affectant Pœnitentium, præſertim nobilitate aut divitiarum affluentia excellentium? II. 727. *a.* Summopere cavere debent Confeſſarii, ne ex pœnitentiis ſeu ſatisfactionibus injunctis lucrum quærant. *ibid.* & 728. *a.* Vult S. Carolus ut Confeſſarii fugiant omnem avaritiæ vel *minimam ſuſpicionem*. II. 728. *a.*

Confeſſarii officium obibant olim ſoli Epiſcopi. I. 454. *b.* Pœnitentes reconciliabant, & præcipua eorum cura illis incumbebat. I. 451. *a.* 454. *a.* 455. *a.* Quomodo ſenſim ad Presbyteros ea poteſtas pervenerit? I. 455. *a.*

Confeſſarios ſpeciales pro Clericis approbabat S. Carolus, quod merito Epiſcopi uniterentur. I. 465. *a.* Qualitates quas requirebat in Confeſſario Seminarii. I. 545. *a. b.* Quid inquirendum circa Confeſſarios ſeu Directores Monialium? I. 252. *b.*

Confeſſariorum approbatio, & ejus limitatio, & revocatio. I. 462. *b. & ſeqq.* Quodnam ſit, circa Confeſſiones excipiendas, Jus Parochorum? *ibid. b.* & 463. *a. b.* Presbyteri non habentes Beneficium Curatum, ſine approbatione Epiſcopi, Confeſſiones excipere nequeunt. I. 463. *b.* Approbatus in una Diœceſi non poteſt in alia Diœceſi vi hujus approbationis Confeſſiones excipere. *ibid.* Nec in Monaſteriis exemptis. *ibid.* Presbyter quantumvis doctus & capax non poteſt excipere Confeſſiones, niſi *reipſa* approbatus. I. 464. *a.* Approbatio Presbyterorum non habentium Beneficium Curatum, pro arbitrio Epiſcopi limitari poteſt. *ibid.* Hæc limitatio etiam procedit quoad perſonas & quoad locum. *ibid. a. b.* 465. *a.* Quomodo approbatio ſemel data poſſit revocari? I. 465. *a.*

Vide, *Approbatio.*

Confeſſariis quid attendendum in imponendis pœnitentiis, & ſatisfactionibus injungendis? III. 123. *b.* Quid in pœnitentiis moderandis? III. 125. *a.* Quid in retinendis vel remittendis peccatis? III. 126. *a. b.* Quid, cum de reconciliatione Pœnitentium & de eorum ad ſacram communionem admiſſione agitur? III. 127. *a. b.* 128. *a.*

Confeſſarii boni dotes. IV. 53. *b.* III. 673. *a. b.* An & quando, relicto Confeſſario, liceat alterum accedere? III. 673. *b.*

Confeſſarium inter & Pœnitentem quædam eſt cognatio ſpiritualis. III. 656. *b.* 657. *a.* Hæc cognatio peccato carnis addit qualitatem inceſtus; unde hoc peccatum inter illos gravius eſt, graviuſque puniendum. II. 152. III. 657. *a.* Qua pœna afficiendus Confeſſarius ſtuprans vel ad libidinem inducens filias ſpirituales? II. 150. *a.*

Vide, *Confeſſio*, *Pœnitentiarius.*

CONFESSIO.

Confeſſio ſecunda Pœnitentiæ pars, quare neceſſaria pro obtinenda remiſſione per Sacramentum Pœnitentiæ? I. 439. *b.* Etiam circumſtantiæ peccatorum exprimendæ, & quare? *ibid.* Quare Confeſſio præcipue requiratur? *ibid.* In Confeſſione exprimenda peccatorum iteratio. III. 127. *b.* Dubia Gratiani opinio circa Confeſſionem, Concilio Tridentino contraria. III. 670. *a.* Dubiæ hujus Gratiani ſententiæ occaſio. *ibid. a. b.* In varias ſententias abeunt Theologi circa mentem Gratiani de Confeſſione. *ibid. b.* Olim Confeſſio erat ſecreta, etiamſi imponeretur pœnitentia publica. I. 441. *a. b.* 443. *a.* Antiqua conſuetudo confitendi in initio Quadrageſimæ. I. 451. *a.* Eam reduci optant Synodi Belgicæ. *ibid.* Olim ſolis Parochis licebat Confeſſiones excipere, ita ut Confeſſio facta alteri ſine ejus licentia haberetur nulla. I. 455. *a. b.* Seculo XIII. ea poteſtas conceſſa Mendicantibus aliiſque Presbyteris. *ibid. b.* Creditum fuit, fidelibus liberum eſſe eligere unum ex his Presbyteris in Confeſſarium. *ibid.* Ægroti a Medicis de Confeſſione monendi. IV. 54. *a. b.*

Confeſſio Paſchalis manſit tamen in obligatione. I. 445. *b.* Facienda eſt proprio Parocho ſemel in anno. *ibid.* IV. 53. *a.* Confeſſio annua non ſemper proprio Paſtori facienda, ſed non ſine ejus licentia. IV. 53. *a. b.* An ſine ſui Superioris licentia

Epiſcopi

Digitized by Google

Epiſcopi Prælatique minores poſſint ſibi Confeſſarium eligere? *ibid. in nota.* Varia de illa obligatione, Pontificum & Conciliorum generalium, item Synodorum etiam Belgicarum Decreta. I. 441. *b. & ſeqq.* Hæc obligatio etiam ſe extendit ad Clericos, & quinam illorum proprius reſpectivè Sacerdos? I. 456. *a. b.* Quid ſuper hanc obligationem declaratum, & a quibus? *ibid.* & 457. *a.* Quid de hac obligatione ſentiat Eccleſia Gallicana? I. 456. *b.* Ratio hujus diſciplinæ & Juris Parochorum. I. 457. *a.* In Belgio a Prælatis obligatio illa non urgetur, nec convenit ut Paſtores nimis illam urgeant; & quare? I. 457. *a.* Licentia alteri confitendi a Parocho non facile deneganda. *ibid.* Licentia illa in defectu Parochi ab Epiſcopo vel ejus Vicario concedi poteſt; quæ cautela in hoc neceſſaria? *ibid.* Satisfacit huic præcepto Confeſſionis annuæ, qui confitetur Pœnitentiario Epiſcopi. I. 49. *a.*

Confeſſiones ſuorum Parochianorum audiendi jus Parochis iterum aſſeritur. I. 457. *b.* Jus illud ipſis ſine legitima cauſa adimi non poteſt. *ibid.* & 458. *a.* Ipſorum eſt tot ſibi Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramentum exhibenda. I. 418. *a.* Quid in caſu non ſufficientiæ Parochorum, quid in caſu negligentiæ, facere debeant Epiſcopi? *ibid.* Quid in ſupra dictis caſibus egerit Cardinalis Noallius. *ibid. in nota.* Quo innixi fundamento Rom. Pontifices, Mendicantibus annuerint Privilegia quibus eis concedebatur licentia Fidelium Confeſſiones excipiendi? *ibid.* & 360. *a. b.* Bullæ Pontificia talia circumferentes Privilegia, & horum occaſione immoderatio Fratrum Mendicantium, Epiſcoporum querelæ, & diſſidia inter Paſtores & Mendicantes Religioſos. I. 458. *& ſeqq.* Fruſtra tentat Bonifacius has diſcordias ſedare. I. 458. *b.* & 459. *a.* Benedictus XI. ejus ſucceſſor, nedum ignem extinxerit, nova Bulla illum aluit. I. 459. *a b.* Hanc Bullam caſſat Clemens V. Conſtitutione, per quam nec ſedata ſunt diſſidia inter Paſtores & Fratres Mendicantes. *ibid. b.* Alii Pontifices Mendicantibus favent. I. 460. *a.* Parochorum cauſam ſuſcipit Gerſonius. *ibid.* Mendicantibus patrocinantur S. Thomas & alii. *ibid. a. b.* Quo fundamento niteretur hæc defenſio? *ibid. & ſeqq.* Quid hac de re ſenſerit D. Fleury Hiſtoricus? I. 461. *a. b.* Abytonis ſententia. *ibid. b.*

Confitendi proprio Epiſcopo vel Parocho intacta manſit neceſſitas uſque ad XIII. ſeculum. I. 461. *b.* Eam agnovit Innocentius IV. *ibid.* Fuerunt nonnulli Theologi qui docuerunt eſſe iterum faciendas Parocho Confeſſiones, quæ alieno Sacerdoti peractæ antea fuerant. *ibid.* Quid de ea opinione ſenſerint Benedictus XI. & Joannes XXII.? I. 462. *a.*

Confeſſio dividi poteſt, ita ut uni Sacerdoti aut etiam Diacono medicinalis & directiva fiat Confeſſio, deinde Sacramentalis & abſolutoria, alteri Sacerdoti, qui Pœnitentem abſolvat. I. 451. *a.* Quo caſu id licitum ſit, & unde hic uſus traxerit originem? *ibid.*

Confeſſio de qua in Canone II. Laodiceno, quænam intelligenda? III. 170. *a.* An Diacono quis confiteri poſſit? III. 670. *b.*

Confeſſionis ſigillum. IV. 13. *b.* 14. *a.* Pœna contra infringentes hoc ſigillum. IV. 54 *a.* Sententia quæ decerneretur adverſus Confeſſarium, qui ſecretum Confeſſionis detegere nollet, nullius eſſet momenti. *ibid. in nota.* Quid de ſigillo Confeſſionis apud Gratianum? 673. *b.*

Vide, *Confeſſarium*, *Pœnitentia*.

CONFESSIO REI.

Confeſſio Rei quam fecit ad interrogatoria, ſi ſufficiens appareat, poterit ſuper ea jus dici. II. 331. *a.* Ex ſpontanea Confeſſione indiſtè procedi non poteſt ad condemnationem, ſed adhuc datur terminus defenſionis. II. 332. *b.* Confeſſio elicita per torturam exigui deberet eſſe momenti; & quare? II. 333. *a.* An extorquenda ſit talis Confeſſio? III. 613. *a. b.* Recuſans reſpondere, item jurare, habetur pro confeſſo. II. 307. *a.*

CONFIDENTIA.

Confidentialis Simoniæ natura, illiuſque pernicioſi effectus. II. 703. *b.* Quinam ad mentem Pii V. Simoniaci ſint dicendi? *ibid.* & 704. *a.* Quid circa Simoniam Confidentiæ decreverint Concilia? II. 704. *a. b.* Quæ ſpecialiter ſtatuta ad probandum & ad detegendum Simoniam Confidentiæ. *ibid. b.* 705. *a.* Quare Eccleſia non minori odio confidentiarios habeat, quam fidei deſertores? II. 705. *a. b.* Recenſentur plures Simoniæ confidentialis ſpecies. *ibid. b.* & 706. *a.* Quare Judices, qui de conteſtationibus, quæ confidentiam ſpectant; inquirunt, debeant judicare ſecundum regulas Juris communis? II. 704. *in nota.*

CONFIRMATIO.

Confirmatio olim variis aliis nominibus vocata. I. 390. *a.* Unde nominis hujus origo? *ibid.* Olim recenter Baptizatis conferebatur, & unde hoc mutatum? *ibid. a. b.* III. 185. *a. b.* Baptizati olim non credebantur perfecti Chriſtiani ante Confirmationem. I. 390. *b.* Quæ eſſet illius ratio; & quare hodie dicantur Chriſtiani? *ibid.* Ætas ut minus ſeptem annorum in confirmando requiſita. I. 391. *a.* Decreta Synodorum & Epiſcoporum Belgii pro inſtructione & præparatione Confirmandorum. *ibid. a. b.* Pueri confirmandi teſtimonium Parochi afferre debent de ſufficienti inſtructione. *ibid. a.* Quo tempore olim conferebatur confirmatio, quo & hodie conferretur, optandum. *ibid. a. b.* Epiſcopus ægrum non confirmatum inviſere & confirmare tenetur. *ibid. b.* Epiſcopus Parochos tempeſtive monere debet, quando hoc Sacramentum conferre intendat. *ibid.*

Confirmationis Miniſter eſt ſolus Epiſcopus in Eccleſia Latina: in Eccleſia Græca etiam Presbyter. I. 392. *a. b.* Diſciplinam Græcorum circa hanc rem non improbavit Eccleſia Romana. *ibid.* In Eccleſia Latina, ſepoſita reſervatione, adminiſtrare hoc Sacramentum poteſt Presbyter. *ibid. b.* Quid de dignitate, Miniſtro & effectu Confirmationis apud Gratianum? III. 681. *a.* De jejunio & confeſſione ante Confirmationem. *ibid. b.* De tempore celebrandi Confirmationem. *ibid.* De non reiteranda Confirmatione. *ibid.*

Confirmatio an eſſentialiter requirat Unctionem Chriſmatis, ſic ut non ſufficiat Unctio olei? I. 394. *b.* Unctio fit in fronte apud Latinos, apud Græcos in variis corporis partibus. *ibid.* Duplex Chriſmatio recentioris eſt diſciplinæ. III. 681. *a. b.* Differentia inter formam Latinorum & Græcorum. I. 394. *b.* Ritus hujus Sacramenti. *ibid. a. b.* 393. *a. b.*

Confirmationi nomen, unde inditum huic Sacramento? I. 395. *a.* Quid occaſionem dederit ſejungendi Confirmationem a Baptiſmo? I. 391. *b.* Epiſcopi curare debent ne quis ex eorum negligentia ſine hoc Sacramento decedat. *ibid.* & 393. *a.* Quid incommodi contingat ex mora Epiſcoporum in adminiſtrando hoc Sacramento? I. 393. *a.* Patrinorum qui hodie in Confirmatione aſſumuntur, apud antiquos non occurrit mentio. I. 395. *a.* Quæ modeſtia confirmandos deceat? *ibid. b.* Quid nominis mutatio ſignificet? *ibid.*

Vide, *Chriſma*, *Patrini*, *Unctio*, *Impoſitio manuum*.

CONFIRMATIO ELECTIONIS.

Confirmationes Epiſcoporum olim ſpectabant ad Metropolitanum & Comprovinciales. I. 96. *b.* 97. *a b.* III. 107. *b.* 108. *a.* Quomodo ſenſim ad ſolum Metropolitanum devolutæ ſint, dein ad Rom. Pont. I. 97. *a. b.* 98. *a b.* Olim Pontifex Rom. ſolos Epiſcopos ſuburbicarios Jure Metropolitico confirmabat & ordinabat. I. 97. *b.* 98. *a.* Confirmatio Epiſcoporum non niſi poſterioribus ſeculis ad Rom. Pont. devoluta, & ab ordinatione ſejuncta. I. 98. *a. b.* Per reſervationes Pontificias ſeculo XIV. ad Sedem Apoſtolicam jus confirmandi devolvi cœpit. *ibid. b.* *Voyez ſur cela l'Obſervation de M. Gibert.* I. 952. *b.* Etiam poſt ſublatas Reſervationes manſit jus confirmandi penes Pontificem. I. 98. *b.* Concordata Galliæ & Germaniæ illud Jus Pontifici deferunt. *ibid.* *Les Proviſions du Pape ſur la nomination des Evêques ſont plutôt des Lettres d'inſtitution que des Lettres de confirmation.* I. 952. *a.*

Confirmatio electionis Epiſcoporum non debet dari, niſi prævia informatione & cauſæ cognitione. I. 99. *a.* Ante confirmationem citandi qui volunt ſe opponere. *ibid.* Informatio accipienda etiam circa perſonam electam. *ibid.* Facienda eſt in loco in quo Electus diu converſatus fuit. *ibid. b.* Exemplum ſollicitæ informationis. *ibid.*

Confirmatio non leviter annuenda. I. 99. *b.* Quomodo, & per quos informatio facienda? Quo ritu olim, & quo ritu hodie expediatur Confirmatio. I. 100. *& ſeqq.* In Cancellaria regiſtratur.

Vide, *Informatio ſuper electione*.

Confirmatio a Conſecratione vix olim ſeparata fuit. I. 103. *a.* Vix apud veteres ulla Confirmationis Epiſcoporum mentio. *ibid.* Ante Conſecrationem Electus etſi confirmatus, ex ſtylo Decretalium, non dicitur ſimpliciter Epiſcopus, ſed *Epiſcopus Electus. ibid.* Quare? I. 103. *b.* Quæ forma Confirmationis obſervaretur, cum Electio erat penes populum & Clerum? I. 103. *b.* Quomodo Confirmatio peteretur a Principe? *ibid.* Quomodo a Metropolitano? *ibid.* Hodie omnium Epiſcoporum Confirmatio ad Rom. Pont. ſpectat. *ibid.* Intra quod tempus petenda Confirmatio? IV. 127. *b.* Qua forma expediri ſoleat? I. 104. *a.*

Vide, *Conſecratio*.

Confirmatione non expedita, adminiſtrationem ſuſcipere non non poteſt Electus, nequidem titulo OEconomi aut alias, idque ſub pœna privationis. I. 104. *b.* 105. *a.* Exceptio in remotis a Curia concorditer electis. *ibid. a.* Sub remotis comprehenduntur Gallia, Francia, Alemania. *ibid.* Per Confirmationem Electus aut Nominatus, verus Paſtor & Epiſcopus Eccleſiæ vacantis reperitur. *ibid.* Recentioris eſt diſciplinæ, ut quis Electus in Epiſcopum, obtenta Confirmatione, ante ſuam ordinationem, dicatur Paſtor Eccleſiæ. *ibid. a. b.* Fraudes quorumdam ad præcipiendam dignitatis adminiſtrationem ante Confirmationem Electionis. IV. 127. *a. b.*

Confirmati Epiſcopi Beneficia juxta Concilium Lateranenſe III. vacant; & ad quos horum Beneficiorum ſpectaret Collatio? IV. 16. *a.* Nondum tunc nota horum Beneficiorum reſervatio. *ibid.* Quid de Confirmatione Electionis in Concilio Lateranenſi IV. ſtatutum ſit? IV. 30. *b.* Quinam tunc temporis Confirmationem Electionis a Romano Pontifice accipere tenerentur? *ibid.*

Confirmatus Epiſcopus omnia poteſt quæ non ſunt Ordinis. I. 105. *b.* Non poteſt accipere poſſeſſionem niſi litteris Confirmationis expeditis, levatis & Capitulo exhibitis. *ibid. b.* & 106. *a.* Litteræ Confirmationis debent placetari. *ibid.* 312. *a.*

Ut

Digitized by Google

Ut Proviſi de Eccleſiis quæ Juri Regaliæ ſunt ſubjectæ, plenum affectum Confirmationis obtineant, Regalis debet eſſe clauſa. I. 106. *a.*

Vide, *Regalia.*

Confirmatio Electi vel Nominati in Abbatem, a quo fieri debeat? I. 331. *b.* Qui a Capitulo generali cum definitoriis vel a Pontifice conſiſtorialiter eliguntur, non indigent alia confirmatione. *ibid.* A quo confirmandi in Germania & Gallia? *ibid.* Abbates in Belgio quomodo & a quibus confirmentur? *ibid.* & 332. *a.* Si Romæ petenda foret horum confirmatio, ea expediri deberet conſiſtorialiter, ſicut confirmatio Epiſcoporum. I. 331. *a.* Ex taxa Cameræ Apoſtolicæ apparet omnes fere Abbatias Belgii fore conſiſtoriales. *ibid.* Abbates triennes confirmatione non indigent, ut res Monaſteriorum ſuorum poſſint adminiſtrare. I. 331. *in nota.*

CONFISCATIO.

Confiſcationis remedio Princeps ejuſque conſilio, Judicata ſua, adverſus Superiorum & Judicum Eccleſiaſticorum reſiſtentiam, debitæ mandant executioni. IV. * 324. *a. b.* Principes hac coactiva poteſtate, ſcilicet *immiſſione in Eccleſiaſticorum temporalia*, ſemper uſi ſunt; quæ poteſtas, ſeſe etiam extendit ad Cenſuras Eccleſiaſticas. *ibid. b.* & 325. *a. b.* Judices Regii has auctoritate ab omni memoria in Belgio uſi ſunt. IV. * 325. *b. & ſeqq.* Item in Germania & in Gallia. IV. * 327. *a. b.* 328. *a.* Uſus Regni Hiſpaniæ conformis. IV. * 328. *a. b.* Confiſcationis, ſeu immiſſionis in Eccleſiaſticorum temporalia uſui non refragatur Synodus Tridentina. *ibid. b.* & 329. *a.*

CONFRATERNITAS.

Confraternitates piis locis annumerandæ. II. 137. *a.* Etiam apud Gentiles notæ fuerunt. *ibid.* In Eccleſia a multis ſeculis notiſſimæ fuerunt. *ibid.* Confraternitates quædam ſunt Laicorum, quædam mere Eccleſiaſticæ. *ibid. b.*

Confraternitatum erectiones ad varios fines & ſub diverſis titulis commendantur. I. 406. *a.* II. 137. *a. b.* 138. *a.* Quale ſit Jus Patronatus competens Confraternitatibus; an Laicum, an Eccleſiaſticum? I. 764. *a.* Inſtitui non poſſunt ſine auctoritate Epiſcopi, & Statuta per ipſum debent examinari & probari. II. 138. *b.* Earum Officia ſic ordinanda, ut non obſint Officiis publicis Eccleſiæ Parochialis. *ibid. a. b.* *On ne peut être contraint à accepter la charge de Maître des Confreries.* I. 947. *a.* *Les femmes peuvent être admiſes à ces emplois.* ibid.

Confraternitates Laicorum etiam erectæ in Eccleſiis exemptis, & omnia quæ ad eas ſpectant, juriſdictioni & viſitationi Epiſcopi ſunt ſubjecta. II. 139. *a.* Abuſus in quo Epiſcopi invigilare debent in earum viſitatione. *ibid. a. b.* Merito deſignatur aliquis qui Confraternitatibus invigilet. *ibid. b.* *De l'autorité de l'Evêque ſur les Confréries, & de l'uſage de leurs revenus.* II. 7. *a.* Sub ſpecie pietatis in eorum libellis varia irrepſerunt, quæ Synodus Cameracenſis *abominandam vanitatem* vocat. II. 139. *b.* Quid de his monendus populus? II. 140. *a.* Non temere fides adhibenda quibuſdam Confraternitatum libellis exorbitantes Indulgentias continentibus. *ibid.* Perſtringuntur Abſolutiones generales, quæ Confratribus quibuſdam dantur in articulo mortis. *ibid. b.* Quam præſumptuoſe hinc exoriatur ſecuritas. *ibid.* Qua occaſione Abſolutionis hujus formula confecta fuerit? *ibid.*

Confraternitates quædam inſtitutæ ad exercitium militare. II. 137. *a.*

Vide, *Gulda.*

CONFRONTATIO.

Confrontatio quid ſit, & quando adhibenda? II. 331. *a. b.* Teſtes priuſquam confrontentur, debent eſſe recollecti. *ibid. b.* Detur Reo facultas reprobandi teſtes, ante, non vero poſt confrontationem. *ibid.* *On confronte les Accuſés entre eux, comme on confronte les témoins avec les Accuſés.* II. 16. *b.* *Ce qu'on obſerve dans la confrontation.* ibid.

CONGREGATIONES CARDINALIUM.

Congregationum Cardinalium inſtitutio per Sixtum Quintum. I. 207. *a.* In iis non admittuntur recuſationes ex cauſa ſuſpicionis. I. 218. *b.*

Congregationis S. Officii inſtitutio. I. 206. *b.* Quod a majori parte præſentium reſolvitur, ratum eſt, etiamſi tantum duo comparerent. I. 207. *a.* Quænam ſit & quanta Cardinalium iſtius Congregationis auctoritas. I. 207. *a.* Ejus Officiales. *ibid.* Duæ ejus Congregationes; una, Feria III. & alia, Feria V. quæ fit coram Pontifice. *ibid. b.* Quænam & qua forma in eis tractentur? *ibid.* De quibus cognoſcat. I. 208. *a.* Decreta hujus Congregationis eduntur ſub nomine Pontificis. I. 207. *b.* Sunt tamen revera Decreta Congregationis. *ibid.* & 208. *a.* Licentia legendi libros prohibitos ab hac Congregatione petenda. *ibid.* Ejus Decreta ſuper Cenſuris propoſitionum & prohibitione librorum, in Belgio admittuntur. *ibid.* Non vero in Gallia. *ibid. a. b.* Hac de re plurima occaſione Decreti quo damnabatur quædam propoſitio. *ibid.*

Vide, *Inquiſitio, Inquiſitor.*

Congregationis Concilii Tridentini prima Inſtitutio fuit pro executione, non interpretatione. I. 215. *a.* Aliquando dubitavit hæc Congregatio, an propter deciſos caſus ad interpretationem Concilii Tridentini ſpectantes, non incidiſſet in Cenſuram. *ibid.* Sixtus V. ei dedit poteſtatem interpretandi. *ibid. b.* Circa quid verſetur, & quænam ad eam deferantur? *ibid.* Informatio, quam tenentur Epiſcopi quotannis facere S. Sedi de ſtatu ſuarum Diœceſium, fit apud hanc Congregationem. I. 212. *b.* Synodi quarum confirmationem a Pontifice petuntur, ab hac Congregatione revidentur. I. 215. *b.* Sixtus V. declaravit petendam eſſe ab ea Congregatione confirmationem Conciliorum Provincialium. I. 217. *a.* Quomodo fit illa confirmatio? *ibid.* Hæc Congregatio audit quoque poſtulata Epiſcoporum viſitantium limina Apoſtolorum. *ibid.* Illius Reſolutionibus quando credatur? *ibid.* Quænam illius Declarationes? *ibid.* & 216. *a.* Raro publicantur, nec vim legis habent. I. 216. *a.* In plurimis extra Italiam Provinciis illæ Declarationes non audiuntur, & quare? *ibid. b.* In Belgio habentur ad ſummum ut Reſolutiones doctrinales. *ibid.* & 217. *a.* In Gallia vim legis non habent. I. 518. *a.* Interdum Congregatio ab interpretatione alicujus Decreti Concilii Tridentini data, recedit & contrariam dat. I. 216. *a.* Quæ ad executionem Concilii Tridentini ſpectant, ſæpe ad alias Congregationes mittuntur. I. 215. *b.* Quinam hanc congregationem conſtituant? *ibid.* In cauſa nullitatis profeſſionis reſtitutio adverſus lapſum quinquennii ordinarie non conceditur, niſi prævia conſultatione hujus congregationis. I. 164. *b.*

Vide, *Declarationes Cardinalium.*

Congregationis ſuper negotiis Epiſcoporum & Regularium inſtitutio. I. 217. *b.* Quæſtiones hodiernæ inter Regulares olim ignotæ unde originem ſumpſerint? *ibid. a. b.* Erectio hujus congregationis. *ibid. b.* Hæc congregatio unica eſt ſuper negotiis Epiſcoporum & Regularium. *ibid.* Quare habeat majorem numerum Cardinalium? I. 218. *a.* Eſt mere Cardinalitia, & habetur Feria VI. *ibid.* Ob multitudinem negotiorum dicitur occupatiſſima. *ibid.* Unde illorum negotiorum multitudo? *ibid.* Quas cauſas Regularium audiat? *ibid.* Stylus ejus, dum quæſtio eſt cum Epiſcopis. *ibid.* Quis, dum quæſtio inter ipſos Regulares? *ibid. b.* Moribus Belgii quæſtiones inter Regulares & Epiſcopos & Parochos terminari debent in partibus. *ibid.* Quomodo illæ quæſtiones terminentur in Gallia? *ibid. in nota.* Quare Galli nolint agnoſcere Juriſdictionem horum Tribunalium? *ibid. in altera nota.* Sine hujus congregationis licentia nemo poteſt in Italia tranſire de uno Ordine ad alium etiam ſtrictiorem; & quid in ea concedenda obſervetur? I. 265. *b.*

Congregatio Indicis qua de cauſa inſtituta? I. 211. *b.* Qui eam conſtituant? *ibid.* & 212. *a.* Habet ſuos Conſultores. I. 212. *a.* Pontifex ei non aſſiſtit. *ibid.* Per ejus erectionem non eſt derogatum congregationi S. Officii, cujus eſt quaſi appendix. *ibid. a. b.* Nec Epiſcoporum aut Inquiſitorum auctoritati. *ibid. b.* Decreta ejus in locis ubi viget Inquiſitio Hiſpanica, non recipiuntur. *ibid.* Et in Belgio, non in omnibus. *ibid.*

Vide, *Index librorum prohibitorum.*

Congregatio Rituum in quem finem inſtituta? I. 218. *b.* 219. *a.* Qui interveniant? I. 219. *a.* Circa quæ præcipue occupetur? *ibid.* Stylus ejus procedendi. *ibid.* Primarius ejus finis eſt, ut invigilet, ne quid in Officio Divino irreligioſum, & eorum majeſtati contrarium irrepat. I. 220. *b.* Plurimis tamen apocryphis nondum purgatum eſt Breviarium Romanum; imo a congregatione Rituum probantur aliquando Officia Sanctorum incertis referta hiſtoriis. *ibid.* Unde, & quare? *ibid.* Ad eam congregationem ſpectat Canonizatio Sanctorum. *ibid. a. b.* Quomodo in iis procedatur? *ibid. b.*

Vide, *Canonizatio.*

CONGREGATIO ORATORII.

Congregationis Oratorii prima fundamenta ponuntur a S. Philippo Nerio. I. 350. *b.* Quam vivendi normam tenuerint priores hujus Congregationis Patres. *ibid.* Erigitur congregatio auctoritate Sedis Apoſtolicæ. *ibid.* & 351. *a.* Eidem conceditur facultas condendi Statuta. I. 351. *a.* Quando prima Congregatio Oratorii plene formata? *ibid.* Statuta ejus colliguntur, & a Paulo V. approbantur. *ibid.* Quam longe lateque ſe extenderit hæc Neriana congregatio. *ibid.*

Congregatio Oratorii alia in Gallia inſtituitur, & a Paulo V. probatur. I. 351. *a. b.* Petrus Berullus hujus congregationis Generalis inſtitutus; & quæ ejus auctoritas? *ibid. b.* Hæc congregatio a Neriana independens in variis Provincias propagata. *ibid.* Quando & quomodo in Belgium? *ibid.* & 352. *a.* Quid ſit diſcriminis Nerianam inter & Gallicanam congregationes Oratorii. I. 352. *b.* & 353. *a. b.* Exponuntur ſimul ſcopus & regimen utriuſque congregationis. *ibid.* Quæ ſit Præpoſiti & ejus Aſſiſtentium auctoritas? I. 353. *b.* Quid circa ſingularum Domorum Superiores? *ibid.* & 354. *a.*

Congregatio Oratorii propria novitiatum non habet; & quare? I. 354. *a.* Quid vices novitiatus ſuppleat? *ibid.* Quomodo quis congregationi incorporetur; & quinam incorporationis effectus? *ibid. a b.* An divites de proventibus communibus Domus vivere poſſint? *ibid. b.* Diſciplina vivendi oſtendit, inſtitutum Oratorii merito dici *Quaſi Regulare.* *ibid.*

CONGREGATIO PASTORUM.

Congregationes Paſtorum ſui diſtrictus Archipreſbyteri quotannis celebrari debent. I. 40. *a.* Quid in illis tractandum, & quis ſcopus earum? *ibid.* Sic celebrandæ, ut vitentur com-

potationes, nec fiat prandium niſi frugale. *ibid.* Paſtores etiam abſque Archipresbytero utiliter habeant ſuas congregationes. *ibid. a. b.*

CONGREGATIO CANONICORUM.

Vide, *Collatio Capitulum.*

CONGREGATIONES REGULARES.

Congregationum Regularium ſeculo nono quædam ſpecies fuit, ſed mox evanuit. I. 340. *b.* Decretum Concilii Lateranenſis de Congregationibus & capitulis generalibus. I. 342. *b.* Decretum Concilii Tridentini de iiſdem. *ibid.* Per illud abſolute Regulares non obligantur ſe redigere in congregationes. I. 345. *b.* Eſſe reductum in congregationem non eſt ſignum exemptionis. *ibid.* Pleræque ortæ ſunt ex reformationibus. I. 348. *b.* 349. *a.* In omni congregatione ſolent eſſe boni & mali. I. 508. *a.*

Congregationis Cluniacenſis origo. I. 293. *a.* Ejus Breviarii nova editio commendatur. *ibid.*

Congregationis Burſfeldenſis origo & incrementum. I. 341. *a. b.* Qualem præſcribat formam viſitationis hæc congregatio. I. 347. *a.*

Congregationis Windeſemenſis origo, incrementum & extenſio. I. 341. *b.* 342. *a.*

Congregationis novæ quatuor Abbatiarum in Belgio origo anno 1625. & ejus Leges & Statuta. I. 348. *b.* 349. *a. b.*

Congregationum variarum origines. I. 341. *a. b.* 342. *a.*

CONGRESSUS.

Vide, *Impotentia.*

CONJUGATI.

Conjugati in locis ſacris ſimul non cohabitent. III. 436. *a.* Quid ſanctus Gregorius ſuo tempore requiſierit in conjugatis, ut Eccleſiam ingrederentur? *ibid. a. b.*

Conjugati nequeunt ſine uxoris conſenſu ad ſacros Ordines promoveri. III. 553. *a.* An conjux ſine alterius conſenſu poſſit continentiam profiteri? III. 653. *a. b.* Quandonam conjux fidelis ab infideli diſcedere poſſit, & ad alias nuptias tranſire? III. 655. *a. b.* Quæ diſciplina hodie circa hanc rem obſervetur? *ibid. ut ſupra.* An conjux levans proprium filium de ſacro fonte, debeat a conjuge ſeparari? III. 656. *a. b.* 657. *a.*

CONJURATIO.

Conjurationis definitio. III. 255. *b.* Clericorum & Monachorum conjurationes adverſus Epiſcopum aut Clericum punitæ. *ibid.* & 256. *a.* 403. *a.* Quid de Epiſcopis per conjurationem, Eccleſiam invadentibus & occupantibus? III. 236. *b.* 237. *a.*

CONNUBIUM.

Vide, *Matrimonium*, *Nuptiæ*, *Uxor.*

CONRADUS.

Conradus Aulæ Imperialis Cancellarius, fit Epiſcopus Lubecenſis, deinde Hildeſemenſis, & ad Herbipolenſem Eccleſiam tranſit. IV. 76. *a. b.* Innocentius III. jubet Conradum ab Herbipolenſi Eccleſia recedere. IV. 77. *a.* Decernit excommunicandum, ni pareat, & ipſum excommunicat. *ibid. a. b.* Conradus non veretur excommunicationem. IV. 78. *b.* 79. *a.* Se tandem ſubmittit, & miſericordiam petit. *ibid.* Trucidatur. IV. 79. *a.*

Vide, *Innocentius III.*

CONSANGUINITAS.

Conſanguinitatis linea & gradus, quid ſit & quotuplex? I. 583. *b.* & 584. *a.* Regula pro cognoſcenda graduum diſtantia. I. 584. *a.* Diſtinctio inter computationem civilem & canonicam. *ibid. a. b.* Veriſimile eſt Eccleſiam primitus uſam fuiſſe computatione civili. *ibid. b.* Quandonam computatio canonica a civili diſtincta invaluerit? *ibid.* Primitus non videtur Eccleſia extendiſſe impedimentum Conſanguinitatis ultra gradus a legibus præſcriptos. *ibid.* & 585. *a.* Quando ultra hos gradus extenſum ſit? I. 585. *a.*

Conſanguinitatis impedimentum olim extendebatur ad ſeptimum gradum. I. 585. *b.* III. 667. *a.* Concilium Lateranenſe reſtrinxit ad quartum juxta computationem canonicam. I. 585. *a.* IV. 56. *a. b.* Primus gradus in linea collaterali inducit impedimentum jure naturæ. I. 585. *b.* In ulteriore gradu tantum jure poſitivo. *ibid.* Rationes inductionis hujus impedimenti. *ibid.* III. 666. *b.* Quid de hoc impedimento in Synodo Trullana? III. 413. *a. b.*

Conſanguinitas in linea recta in omni gradu dirimit Matrimonium jure naturæ. I. 586. *a.* III. 667. *b.* Qui poſſint eſſe accuſatores & teſtes ubi de conſanguinitate agitur? *ibid.* Formula juramenti pro accuſatore & teſtibus. *ibid. b.* Pro ſeparandis ob conſanguinitatem. *ibid.* Dum recipitur uxor injuſte dimiſſa. *ibid.* Ignoranter conjuncti in gradu prohibito quandonam ſeparandi? *ibid.* Pro obtinenda diſpenſatione ſuper hoc impedimento, quænam exprimenda? I. 597. *& ſeqq.* Diſpenſatio olim, etiam ignoranter conjunctis, difficillime concedebatur. III. 667. *b.* 668. *a.* Conjugium per errorem caſſa conſanguinitatis, detecto errore, redintegrari debet. *ibid. a.* Divortium ob conſanguinitatem propria auctoritate fieri non poteſt. III. 667. *b.* *En quels cas on ne ſépare pas en France les perſonnes mariées dans un degré défendu.* I. 959. *b.*

Conſanguineis divitibus, an proventus patrimoniales poſſint relinquere Beneficiati, & ipſi ex redditibus Eccleſiæ vivere? II. 631. *b.* Epiſtola Clementis IV. de non promovendis aut ditandis conſanguineis. IV. 185. *b.* 186. *a.* Conforme judicium Adriani VI. & Marcelli II. ſummorum Pontificum. IV. 186. *a.*

Conſanguinitas in præferentiis ad Beneficia patrimonialia attenditur juxta computum civilem. I. 681. *a.* In conſanguineorum promotione ad Beneficia ſæpiſſime committitur acceptio perſonarum; an ſemper, & quid in eorum promotione attendendum? I. 885. *b.* & 886 *a. b.* Improbatur præferentia ad Burſas ſeu Fundationes conceſſa conſanguineis. I. 551. *a.*

Vide, *Affinitas.*

CONSCIENTIA.

Conſcientia ſufficit Clericis propter ſeipſos; fama neceſſaria propter alios. III. 353. *b.* In foro *Conſcientiæ*, non benignior, ſed tutior pars eligenda. IV. * 106. *a.*

Vide, *Dubium.*

CONSECRATIO, CONSECRATOR.

Conſecratio a confirmatione olim vix ſeparata fuit. I. 103. *a.* 107. *b.* Præcipua in conſecratione auctoritas erat penes Metropolitanum. I. 107. *a.* In conſervanda hac Metropolitanorum auctoritate valde religioſi fuere Pont. Romani. *ibid. a. b.* Suffraganeorum in conſecratione olim requiſita ſuis præſentia, aut ut minus aſſenſus. *ibid. b.* Quot Epiſcopi ad eam requirantur? *ibid.* Plurium Epiſcoporum præſentia ſpectat ſolum ad diſciplinam. I. 108. *a.* Ideo, cogente neceſſitate, ex Superiorum judicio, ab ea diſciplina nonnihil recedi poteſt, & Conſecratio fieri a duobus vel etiam ab uno. *ibid.* Quod exemplis probatur. *ibid.* Quoad conſecratorem Epiſcopum hodierna diſciplina nonnihil diſſona eſt a priſtina. *ibid. b.*

Conſecratio tam ex veteri, quam ex moderna diſciplina debet fieri intra tres menſes, & a quo tempore computandi? I. 108. *b.* Quo loco fieri debeat? *ibid.* Juramentum quod conſecrandus præſtat, analytice exponitur. I. 110. 111. 112. & 113. *a.* Ejus origo I. 110. *b.* *Dans le ſerment qui ſe prête au Pape avant la Conſecration, il y a bien des choſes qui ne ſont que de ſtyle.* I. 952. *b.* Totius ritus conſecrationis analytica expoſitio. I. 113. *& ſeqq.*

Conſecrandus ducitur ad Metropolitanum medius inter duos Epiſcopos I. 113. *b.* Olim interrogabat præſentes Metropolitanus, num ſcirent Electum eſſe dignum. *ibid.* & 114. *a.* Quando ritus iſte cœperit uſurpari? *ibid.* Olim ſolebat fieri præſentatio Electi pridie ante conſecrationem. I. 114. *a.* Hodie tantum petit conſecrator a præſentantibus an habeant mandatum Apoſtolicum? *ibid. a. b.* Tum conſecrator Electum examinat. *ibid. b.* Formula examinis iſtius non eſt antiqua. *ibid.* Profeſſio fidei ab Electo Epiſcopo emittenda, quam ipſi Summi Pontifices conſecrandi olim emittere tenebantur. *ibid.* & 115. *a.* In quo examinandi ratio a priſtina differat? *ibid.* Dolendum quod hodie illud examen fiat tanquam mera & nuda cæremonia. *ibid.*

Conſecrator exponit Electo quid Epiſcopus facere debeat. I. 115. *a.* Imponit librum Evangeliorum ſuper cervices & ſcapulas Electi. *ibid.* Conſecrator & Aſſiſtentes Epiſcopi ambabus manibus Electi caput tangunt. *ibid.* Uterque ritus antiquiſſimus. *ibid.*

Conſecratoris oratio pro conſecrato. I. 115. *b.* Chriſmate ungitur caput Electi. *ibid.* Hujus unctionis ætas quæritur. *ibid.* & 116. *a.* Benedictio & traditio Baculi paſtoralis. *ibid.* Cur in ordinatione Romani Pontificis hæc cæremonia omittatur? *ibid. a. b.* Impoſitio annuli, & ejus antiquitas. *ibid. b.* Traditio libri Evangeliorum conſecrato eſt cæremonia recens. *ibid.*

Conſecratus offert panem & vinum. I. 116. *b.* 117. *a.* Cum conſecratore Miſſam peragit, & de eadem Hoſtia & de eodem Calice communicant. *ibid.* Hic ritus in Eccleſia tum Latina, tum Græca uſitatur. *ibid.* Mitra capiti conſecrati imponitur. *ibid.* Benedictio Chirothecarum quas conſecrator manibus conſecrati imponit. *ibid. a. b.* Ritibus illis & ornamentis in ordinatione Epiſcoporum adhibitis, deſignantur virtutes & officia Miniſterii Epiſcopalis. *ibid. b.* Non ad pompam & faſtum mundanum imponuntur. *ibid.* Exponitur Canon Nicænus de ordinatione Epiſcoporum. III. 107. *a. b.* Ex corrupta lectione Canonis, creditum eſt ſolum Romanum Pontificem ab antiquo potuiſſe concedere ut Epiſcopus ab uno ordinaretur. *ibid. b.*

Vide, *Impoſitio manuum*, *Baculus Paſtoralis*, *Mitra*, *Chirotheca*, *Unctio*, *Ordo.*

Conſecrationis effectus. I. 119. *a. & ſeqq.* Olim ante conſecrationem nullum jus acquirebatur Electo. I. 119. *a.* Per conſecrationem olim in Epiſcopum tranſibant non ſolum quæ erant *Ordinis*, ſed & *Juriſdictionis*. *ibid.* Hodie ſola conferuntur, quæ ſunt Juriſdictionis. *ibid.* Plenitudo nihilominus Sacerdotii confertur per conſecrationem. *ibid.* Epiſcopus certæ Eccleſiæ datus & ordinatus, illi tanquam perpetuus illius Miniſter alligatur eſt. *ibid.* *En France la Conſecration d'un Evêque ne fait pas vaquer les penſions qu'il a ſur les Bénéfices.* I. 952. *a.*

Vide, *Tranſlatio Epiſcoporum.*

Digitized by Google

CONSECRATIO ECCLESIÆ.

Vide, *Eccleſia.*

CONSECRATIO PUELLARUM.

Conſecratio Puellarum Presbyteris interdicta, Epiſcopo reſervatur. III. 312. *a. b.* Hæc conſecratio non fiebat ante quadrageſimum annum. *ibid. b.*

Vide, *Profeſſio.*

CONSERVATOR.

Conſervatoribus interdicitur cognitio cauſarum Matrimonialium. II. 190. *a.* Conſervatores omnes in Belgio ſublati, unico conſervatore Academiæ Lovanienſis excepto. II. 429. *a.* IV. 108. *a. b.* 179. *b.* Privilegium Conſervatoriæ Univerſitatis Lovanienſis. IV. 179. *b.*

Conſervatores quem ad finem a Sede Apoſtolica conceſſi? IV. 108. *a.* Conſervatorum olim exceſſus. *ibid.* IV. * 195. *b.*

CONSISTENTIA.

Vide, *Gradus Pœnitentiæ.*

CONSILIARIUS.

Vide, *Senatus.*

CONSISTORIUM.

Conſiſtorium idem eſt quod Cardinalium congreſſus, & hujus nominis origo. I. 203. *a. b.* Duplex Cardinalium Conſiſtorium. I. 203. *b.* Quoties olim per hebdomadam haberetur; quoties hodie? *ibid.* Quo ritu ad conſiſtorium conveniant? *ibid.* Quomodo, & qua forma in conſiſtorio procedatur? *ibid.* Quænam dicantur negotia conſiſtorialia? *ibid.* & 204. *a. b.* Hodie nulla negotia in conſiſtorio judicialiter & contentioſe tractantur. I. 203. *b.* Inter negotia conſiſtorialia creatio Cardinalium eſt primaria. *ibid.* & 204. *b.* Proviſio Eccleſiarum Cathedralium & Metropolitanarum conſiſtorialiter fit. I. 204. *b.* Providetur conſiſtorialiter etiam aliquibus Abbatiis. *ibid.* Negotia conſiſtorialia expediuntur per Vice-Cancellarium. I. 224. *b.* Abbatiæ Belgii omnes forent conſiſtoriales, ſi earum proviſio Romæ peteretur. I. 331. *a.* U. pio Beneficiorum conſiſtorialium reſervatur Pontifici. I. 858. *b.* In Conſiſtorio referuntur informationes ſuper qualitates promovendi ad Epiſcopatum. I. 204. *a.* In quibus rebus Conſiſtorii auctoritas agnoſcatur, vel non agnoſcatur in Gallia? *ibid. in nota.*

Conſiſtoria vel congregationes Cardinalium non ſunt paris auctoritatis cum Synodis quas Rom. Pontifices olim celebrabant cum Epiſcopis. I. 204. *b.* Vota Cardinalium reputantur duntaxat conſultiva, & a ſolo Pontifice dependet deciſio. *ibid.*

CONSTANTINUS.

Conſtantinus Imperator Concilium Nicænum I. convocat. III. 98. *b.* Ipſe Concilio intereſt. III. 99. *b.* 100. *a.*

Conſtantini donatio fictitia eſt. III. 494. *a. b.* 576. *b.* 577. *a.*

CONSTITUTIO CENSUS ANNUI.

Conſtitutio cenſus annui eſt verus venditionis & emptionis contractus. III. 19. *b.*

CONSTITUTIONES VULGO CLEMENTIS, SEU APOSTOLORUM.

Conſtitutiones vulgo Clementis, an quas habemus, eædem ſint ac illæ, quæ dictæ fuerunt Conſtitutiones Apoſtolorum? III. 93. *b.* Jampridem reprobatæ illæ Conſtitutiones in Synodo Trullana. *ibid.* & 385. *b.* 386. *a.* Quid conſulendum de his conſtitutionibus, remiſſive? III. 386. *in nota.*

CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ ET CONSTITUTIONES PRINCIPUM.

Vide, *Princeps*, *Lex*, *Leges Civiles*, *Jus*, *Papa.*

CONSTITUTIONES PONTIFICIÆ.

Conſtitutiones Pontificiæ plures ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes, receptæ non ſunt; eo quod moribus Provinciarum convenire non viderentur. IV. * 141. *a. & ſeqq.*

Vide, *Decreta Pontificum*, *Bullæ*, *Breve*, *Proviſio Apoſtolica*, *Papa*, *Placetum*, *Publicatio.*

CONSTITUTUM JUS.

Vide, *Jus.*

CONSUBSTANTIALIS.

Conſubſtantialem Patri Filium agnoſcit Synodus Nicæna. III. 100. *b.* *Conſubſtantialitatis* fidem conatur evertere Euſebius Nicomedienſis. III. 152. *a. & ſeqq.*

CONSUETUDO.

Conſuetudo antiqua Provinciarum in Belgio primo loco in controverſiis decidendis attenditur. I. 37. *a. b.* A Conſuetudine ſuæ Eccleſiæ quoad ritus non facile recedendum. I. 366. *a.* 412. *b.*

Conſuetudinarium Jus in quo a Jure naturali & conſtituto differat? III. 534. *a. b.*

Conſuetudo recepta in exhibendis Juribus honorificis ſervanda. I. 782. *a.* Conſuetudo Canones in totum abrogare non poteſt. I. 12. *a.* Canones qui verſantur circa ea quæ ſunt juris naturæ, neutiquam abrogari poſſunt, vel ulla humana relaxatione immutari. II. 585. Quam pernicioſum ſit argumentum quod ab inolita conſuetudine petitur? I. 419. *b.* II. 585. Dicit Dominus: *Ego ſum veritas & vita.* Non dicit: *Ego ſum conſuetudo, ſed veritas.* II. 585. In materia decimali primario conſuetudo attenditur. I. 55. *a.* Conſuetudo per turbas probari debet. II. 309. *b.* 310. *a.*

Vide, *Turba.*

Conſuetudinis quæ ſit vis? III. 537. *a.* Contra legem divinam aut naturalem conſuetudo corruptela eſt. *ibid.* Non eadem omnium conſuetudinum eſt auctoritas. *ibid.* Alia univerſalis, alia particularis. *ibid. b.* Quædam conſuetudines etiam inveteratæ, merito extirpandæ. III. 538. *a.* Non locus conſuetudinem, ſed conſuetudo locum commendat. *ibid. a b.* Romanæ Eccleſiæ conſuetudo quandoque ab aliarum Eccleſiarum conſuetudine diverſa. III. 537. *b.* Quid de varietate conſuetudinum circa Eccleſiæ diſciplinam? *ibid.* & 538. *a.*

Conſuetudines laudabiles obſervari voluit S. Carolus. II. 159. *a.* Laicis vetitum laudabiles offerendi conſuetudines infringere. *ibid.* Quid contra Laicos laudabiles conſuetudines infringere conantes in Concilio Lateranenſi quarto ſit ſtatutum? IV. 58. *b.* 59. *a.* Conſuetudo veritati conformis retinenda. III. 535. *a.*

Conſuetudinum antiquarum mutatio ſolet eſſe cauſa turbationis, multaque ſecum trahit incommoda in Rempublicam chriſtianam. IV. * 136. *a.*

Conſuetudinis titulo omnes paſſim abuſus palliantur. II. 644. *a.* Quam frequens pro tegendis aut juſtificandis Simoniacis exactionibus conſuetudinis pallium. IV. 18. *b.* 19. *a.* Argumento conſuetudinis varii poſſent defendi abuſus abominandi, qui ſubinde dormientibus Eccleſiæ Paſtoribus in medio tritici in area Eccleſiæ ſeminantur & ſuccreſcunt. II. 665. *b.* Conſuetudo quantumvis inveterata, vel etiam *juramento roborata*, abuſus excuſare nec juſtificare poteſt. II. 699. *a. b.*

Conſuetudo inveterata ſeu diuturnitas temporis quo abuſus aliquis invaluit, non diminuit peccata, ſed auget. II. 787. *a.* Cavendum ne mala conſuetudo pro Eccleſiæ praxi habeatur. III. 27. *b.* 28. *a. b.*

Conſuetudo ſuperſtitioſa circa chriſmatis uſum. IV. 31. *b.*

CONSULTORES.

Conſultores S. Officii quinam dicantur? I. 107. *a.* Eorum Congregationes, & quænam res in iis tractentur? *ibid.* Eorum differentia a Qualificatoribus. *ibid.* Suos etiam Conſultores habet congregatio Indicis, & eorum officium. I. 112. *a.* Item Pœnitentiaria. I. 130. *b.*

CONTINENTIA.

Continentia ſervanda, aliquando reſtricta videtur ad Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos. III. 310. *b.* Hæc reſtrictio ſublata per Canones & Africanos, & continentia omnibus Clericis ſervanda per eoſdem Canones injuncta. *ibid. a. b.* Notanda ratio quæ Clericos ad continentiam adſtringit. III. 311. *a.* Canon Africanus de continentia Clericorum. III. 322. Exponitur hujus Canonis ſenſus. *ibid.* & 323. *a.* Varia conſuetudo Eccleſiarum circa continentiam ſervandam a minoribus Clericis. III. 349. *b.* 350. *a.* & 552. *a. b.* Poſtulatur a Patribus Trullanis, ut Latini Clerici ſuum de continentia Canonem, & Græci ſuum ſervent. III. 386. *b.* 387. *a.*

Continentiæ, Miniſtris altaris impoſitæ ratio. III. 551. *b.* 552. *a.* Lex continentiæ non fuit eodem tempore Subdiaconis impoſita. III. 551. *b.* Ex quo tempore in Eccleſia Latina Presbyteris & Diaconis hæc lex impoſita? *ibid.* & *in nota.* Continentia quibuslibet Miniſtris altari ſervientibus præcepta. III. 570. *b.* Quid de continentia Clericorum in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 41. *a.* An conjux ſine alterius licentia poſſit continentiam profiteri? III. 653. *a. b.*

Vide, *Caſtitas*, *Clericus*, *Incontinentia*, *Uxor.*

CONTRACTUS.

Contractus coram Judice Eccleſiaſtico factus non inducit realitatem; & quare? II. 185. *a. b.* Ex contractu inito coram Notario Regio Clericus coram Judice Regio convenitur. II. 186. *a.* Clerici per contractum ſe ſolent Juriſdictioni ſubmittere. *ibid.* An Laicus ex contractu conveniri queat coram Judice Eccleſiaſtico ratione interpoſiti juramenti? II. 196. *b.*

Contractus elocationum bonorum Eccleſiaſticorum intra quod tempus renovandi? II. 106. *b.* 5. *b.*

Vide, *Elocatio.*

Contractus in conſtituendis annuis redditibus ſive cenſibus celebrari ſoliti, quas conditiones requirant, ut ab omni uſuræ labe & ſuſpicione ſint immunes? III. 19. *b.* 20. *a.* Contractus ſocietatis quandoque legitimus eſt, quandoque uſurarius. III. 13. *a. b.*

CONTRITIO.

Contritio prima Sacramenti Pœnitentiæ pars. I. 439. Duplex contritio. *ibid.* Qualem requirat contritionem Synodus Tridentina ad impetrandam veniam peccatorum. *ibid.* An contritione ſola ſine confeſſione remittantur peccata? III. 669 *a.* Ex variis Canonibus perperam concludit Gratianus contritione, non confeſſione peccata dimitti. *ibid. a. b.* 670. *a.* A Gratiano adducta probant oris confeſſionem non ſufficere, ſed præcipue requiri contritionem ſeu converſionem cordis. III 670 *a.* Quid ad elucidandam hac de re Gratiani ſententiam attendendum? *ibid. a. b.* & *in nota*

CONTUMACIA, CONTUMAX.

Contumaciæ pœna. III. 358. *b.* Quid de abſolutione excommunicati ob contumaciam? *ibid.*

Con-

Digitized by Google

Contumax poſſeſſione privatur; & quo ſenſu accipienda hæc hæc vox *contumax*? IV. 62. *b.* & in *nota*. Quid de miſſione in poſſeſſionem Beneficii ob contumaciam Rei non comparentis. IV. 110. *b.*

Contumacia quaſi formaliter conſumat cauſam Cenſuræ. IV. * 20. a. Cenſuræ non ferendæ niſi in contumacem. II. 393. a. IV. * 19. *b.* Non inobedientia quælibet contumacia reputatur. IV. * 21. *b.* Ex variis circumſtantiis contumacia gravior aut levior eſſe poteſt. IV. * 23. *a.* Unde deſumenda contumaciæ malignitas? *ibid.* Exceptionem declinatoriam proponere tenetur Clericus conventus coram Judice ſeculari, alias juſte ut contumax condemnatur. II. 186. *b.*

Vide, *Exceptio*, *Excommunicatio*.

CONVENTICULA JUVENUM ET PUELLARUM.

Conventicula Juvenum & Puellarum aſſimilantur Conviviis Paganorum. III. 344. *b.* Quam abominanda in his conventiculis committantur? I. 655. *a.*

Vide, *Popina*, *Chorea*.

CONVENTUS.

Conventus Canonicorum. Vide, *Collatio*, *Capitulum*.

Conventus Monachorum. Vide, *Monaſterium*.

Conventus Eccleſiæ non deſpiciendi propter conjugatos qui illis interſint. III. 147. *a.* Abſque Epiſcopi licentia Eccleſiæ Conventus non celebrandi. *ibid.* a. *b.*

CONVERSI FRATRES.

Converſi Fratres de quibus inſtruendi? I. 244. *b.*

CONVERSIO.

Converſioni veræ dignoſcendæ inſerviebat potiſſimum OEconomia Pœnitentialis olim ſervata. II. 388. a. III. 459 *b.*

Vide, *Canones Pœnitentiales*, *Gradus Pœnitentiæ*, *Pœnitentia*.

Converſio Sacerdotum in crimen prolapſorum, tarda & rara eſſe ſolet. II. 609. *a. b.*

Vide, *Ordo*, *Sacerdos*.

CONVIVIUM.

Convivia Nuptialia cum modeſtia & ſobrietate facienda. I. 573. *a.* A Parochis & Sacerdotibus evitanda. *ibid. b.* Edicta Regia circa eorum moderationem. *ibid.* Prohibentur tempore clauſo; & quare? I. 578. *b.* Clericis vetitum his conviviis intereſſe. III. 186. *b.* 187. *a.*

Convivia ex collatis quæ dicuntur *Comeſſalia* ſeu *Commiſſalia*, Clericis interdicta. III. 187 *a.* 559. *a.* Convivia in honorem Martyrum reprobantur. III. 558. *b.* Modus chriſtianus inſtituendi convivia. III. 559. *a.*

Convivia defunctorum, quænam fuerint? I. 428. *a.*

Convivia ſeu communes epulæ quæ vocabantur *Agapæ*, fiebant in Eccleſiis. III. 331. *b.* Senſim hæc convivia in abuſus degenerarunt. *ibid.*

Vide, *Agapæ*.

Conviviorum Paganorum abolitio petitur. III. 344. *b.*

Conviviorum exceſſus die Dedicationis Eccleſiæ anniverſaria committi ſolitus. I. 632. *a.* Decreta Synodorum & Principum ad occurrendum huic abuſui. *ibid. a. b.* & 932. *a. b.*

Convivia Canonici aliique Eccleſiaſtici, quantum fieri poteſt, evitare debent. II. 624. *a. b.* Facile contemnitur Clericus, qui ſæpe vocatus ad prandium, ire non recuſat. *ibid. b.* Convivia omnibus, præſertim vero Clericis, tanquam malorum multorum occaſiones vitanda. *ibid.* Optandum eſſet ut in ipſis Univerſitatibus illa ſumptuoſa convivia, quæ in Actibus, præſertim Doctoralibus, multis in locis exhiberi conſueverunt, abrogarentur. II. 627. *b.* Quanto melius pecunia quæ ad hæc convivia impendi conſuevit, in pios uſus vel pauperum alimenta erogaretur? *ibid.* & 628. *a.* Solvitur objectio deſumpta ex Clementis V. Conſtitutione, qua Pontifex hujuſmodi convivia permittere videtur. II. 628. *a.*

Convivium a novo Canonico exhibendum, prioſquam ad integram fructuum perceptionem admittatur, reprobatum. II. 699. *a.*

Vide, *Luxus*, *Bona Eccleſiaſtica*.

COPIÆ.

Vide, *Apographa*.

COPRONYMUS.

Copronymus, Conſtantini Imperatoris cognomen, unde deſumptum? III. 440. *b. in nota*. Ejus furor contra Imaginum cultores. *ibid. b.*

CORONATI.

Coronati; ſic aliquando nuncupati Clerici. III. 366. *b.*

CORPORATI.

Corporati, quinam apud Romanos olim ſic dicti? III. 345. *a.*

CORPUS CHRISTI.

Corpus Chriſti vere ſumi in ſacra communione, & eſſe *Sacrificium* in quo Corpus Chriſti offertur, agnoverunt Patres Niceni. III. 118. *b.* 119. *b.*

CORRECTIO.

Correctio fit verbis aut verberibus. I 309. *b.* Penes Abbates corrigendi ac puniendi auctoritas. *ibid.* Quid timendum, ſi hac auctoritate abutantur? *ibid.* Quanta prudentia in correctione procedere debeant? *ibid.* Qui obſecrandi, aut qui arguendi? *ibid.* Quænam in correctione attendenda? *ibid.* & 310. *a.* Variæ pœnæ Monaſticæ. I. 310. *a. b.* 311. *a.*

Correctionis auctoritas in Prælatis & in capitulis. IV. 45. *b.* Quid de Epiſcoporum negligentia circa corrigendos ſubditorum exceſſus? *ibid.* Quando auctoritas corrigendi a capitulo redeat ad Epiſcopum? IV. 46. *a.* Molimina contra correctiones. *ibid. a. b.* Abuſus vitandus in correctione. *ibid. b.* An detur Regularibus appellatio a correctione? IV. 64. *b.* *En quoi la correction eſt differente de la punition*. II. 11. *a.*

Vide, *Reformatio*.

CORRECTOR.

Vide, *Reviſor*.

CORREPTIO.

Correptio malorum non redditur inutilis prædeſtinatione ad vitam, nec præſcientia ad mortem. III. 634. *a. b.*

CREDITOR.

Creditor quo titulo poſſit aliquando aliquid ultra ſortem ſine uſuræ vitio exigere a Debitore? III. 21. *a. b.* De uſur. quibuſdam obſervatis conditionibus, aliquid ultra ſortem, conventionalis pœnæ titulo a Debitore moroſo exigere poteſt. *ibid. b.*

CRIMEN.

Crimina ſemel commiſſa ad alia ſubſequentia facile inducunt. III. 458. *a. b.*

Crimina aliorum & quando liceat revelare? III. 591. *b.* 592. *a.* Quænam ſint crimina pro quibus admittantur quivis teſtes? *ibid. b.* S. Auguſtini moderatio in dijudicanda criminum gravitate. *ibid.* An confeſſio criminis cruciatibus ſit extorquenda? III. 613. *a. b.*

Crimina horrenda circa ſacram Euchariſtiam. IV. 31. *a.* 53. *b.*

Vide, *Delictum*, *Forum competens*, *Immunitas*, *Tortura*.

CRINES.

Vide, *Coma*, *Cæſaries*.

CRUCE-SIGNATI.

Crucesignati, quaſi Chriſto militaturi *Cruce* ſignabantur. IV. 33. *b.* His contra Albigenſes pugnaturis præficitur Comes Montis-fortis. *ibid.* & 38. *b.* 39. *a.*

Crucesignatorum privilegia. IV. 39. *a. b.* Indulgentia in favorem Cruce-ſignatorum. IV. 38. *a. b.* 103. *a. b.* Monita pro Cruce ſignatis. IV. 103. *a.* Subſidia in favorem Cruceſignatorum? *ibid.* Excommunicantur Piratæ qui nocerent Cruce-ſignatis. *ibid. b.* Contradictiones præſertim Anglorum in Concilio Lugdunenſi circa ſubſidium Cruce-ſignatis conferendum. *ibid.* & 104. *a.*

Cruce-ſignati Iſacium Angelum throno Conſtantinopolitano reſtituunt. IC. 118. *a.*

CRUCIATA.

Cruciata nomen, unde ſumptum? IV. 38. *b.* Cruciatarum origo. *ibid. a.* Cruciata contra Albigenſes. *ibid. b.* 39. *a.*

Cruciata in Concilio Lugdunenſi indicitur. IV. 103. *a.* Hæc ſeptima cruciata, in qua & ſanctus Ludovicus Rex expeditionem ſuſcepit. IV. 104. *a.*

Vide, *Bellum ſacrum*, *Terra Sancta*.

CRUX ARCHIEPISCOPALIS.

Crux primitus fuit inſigne Legatorum Apoſtolicorum. I. 171. *a.* Deinde Patriarchis, Primatibus, tum variis Metropolitanis, tandem inſigne omnibus Archiepiſcopis commune factum eſt. I. 171. *b.* 172. *a.* Præferri poteſt per quævis loca exempta. *ibid.* Non tamen extra terminos Juriſdictionis. I. 130. *a.* Nequidem Patriarchæ poteſt præferri, præſente Legato de latere. I. 191. *b.* Quid circa Crucis geſtationem in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 44. *b.* 45. *a.* *Pourquoi les Archevêques & les Primats ne peuvent jouir de cet honneur que dans leur diſtrict?* I. 952. *a.*

CRUX CHRISTI.

Cruci Chriſti quantam venerationem exhiberi velit Synodus Trullana? III. 423. *b.* Olim vetitum Crucis ſignum in pavimento efformare. *ibid.* & 424. *a.* Quid de Feſto Inventionis ſanctæ Crucis apud Gratianum? III. 679. *b.*

Crucis ſignaculo perficiuntur Sacramenta. III. 631. *b.*

CRUX PATRIARCHALIS.

Vide, *Crux Archiepiſcopalis*.

CUCULLA.

Cuculla quid ſit? III. 625. *a.* Unde vocetur memorialis? *ibid.*

CULTUS.

Cultui extremo diei feſti præferenda miſericordia & charitas. I. 656. *a. b.* Jampridem oſtendit Eccleſia externum cultum diei feſti cedere debere neceſſitati. *ibid.*

Vide, *Feſtum*.

CUPIDITAS.

Cupiditas bonorum temporalium pernicioſa præſertim in Clericis. III. 560. *a.* Ad cupiditates noſtras lex Dei non inflectenda. III. 21. *a.* de uſur.

CURA ANIMARUM.

Cura animarum alia quoad forum interius, alia quoad forum exterius. I. 668. *b.* A priori Beneficia propriè curata dicuntur. *ibid.* De cura animarum quoad forum interius. quid in Conciliis Lateranenſi III. & Tridentino? I. 669. *a.* Hæc etiam intelligenda de cura animarum *Dignitatibus* curatis annexa. *ibid.*

Cura

Digitized by Google

Cura animarum moribus Belgii diſtinguitur ab inſtitutione auctorizabili. I. 76. *a.* 133. *a.* Cura animarum totius Diœceſis primario Epiſcopo incumbit; & quantum illud onus? I. 132. *a. b.* In cura animarum nemo aliqoid agere poteſt, niſi cum ſubjectione ad Epiſcopum. *ibid. b.* & 133. *a.* Quia Epiſcopo incumbit cura totius Diœceſis, ideo ad eum de jure communi ſpectat collatio omnium Beneficiorum in ſua Diœceſi. I. 133. *a.* Nullus illam dare poteſt, niſi Epiſcopus, etiam moribus Belgii. I. 76. *a.* Nulla exemptio, quantumvis generalis, eximere poteſt ab obedientia & viſitatione Epiſcopi, in iis quæ concernunt curam animarum. I. 133. *a.* 344. *b.* 345. *a.* *Voyez ſur cela les Obſervations de M. Gibert.* I. 952. *b.* Cura animarum requirit Presbyteratum, ſaltem hodie. I. 333. *b.* Ex cura Paſtorali ſeqoitur obligatio reſidendi. *ibid. b.*

Cura animarum non appetenda. III. 596. *a.* Si imponatur, ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem. *ibid. b.*

Cura animarum ſine vocatione cum ſummo diſcrimine ſuſcipitur. I. 709. *b.* Decretum Concilii Tridentini de concurſu, regulas legitimæ vocationis non infringit. *ibid. a. b.* Per quæ vocatio ad curam animarum dignoſci poſſit? *ibid.*

Cura animarum ab Ordinario petenda eſt in Gallia, aperta Regalia, & Rege Dignitates & Beneficia curata pleno jure conferente. I. 787. *b.* 788. *a.* 789. *b.* 790. *a.* Idem eſt in Belgio ubi Rex pleno jure confert. I. 790. *a.* Cura animarum a ſolo Epiſcopo ejuſque prævio examine haberi poteſt. I. 794. *a.*

Cura animarum Paſtores primitivi ſeſe immiſcere non poſſunt. II. 65. *a.* Obtinens Beneficium curatum, vi ſui tituli, exercet omnia quæ animarum cura requirit. I. 669. *a.* Neque ea ſine cauſa, vel ſine ordine juris adimi poſſunt. *ibid.*

Curatori animarum incumbit neceſſitas inſtruendi. II. 464. *b.* *& ſeqq.* Tria omnibus animarum Rectoribus neceſſaria. II. 465. *b.* 466. *a.* Quandonam ex vitiis eorum quorum gerit curam, non polluatur? III. 560. *a. b.*

Vide, *Beneficium Curatum*, *Parochus*, *Superior*, *Regularis.*

CURATOR PUPILLORUM.

Vide, *Tutela.*

CURATUM BENEFICIUM.

Curata Beneficia poſſidentium jura & officia. I. 462. *b. & ſeqq.* Quid ſit *Curatum*? IV. * 300. *b.*

Vide, *Beneficium*, *Parochus.*

CURATUS.

Curati, unde hoc nomen ſortiantur? IV. * 299. *b.* 301. *a.*

Vide, *Cura animarum*, *Parochus.*

CURIA ECCLESIASTICA.

Curiæ Eccleſiaſticæ Officiarii inſtituti ſunt ad normam præſcriptam per Leges civiles. II. 276. *b.* Eorum origo, officia, & regulæ ex iiſdem petendæ. *ibid. & ſeqq.* Si excedant in facto ſui officii, a Judice Eccleſiaſtico puniuntur. II. 278. *a. b.* Curia Eccleſiaſtica quotannis per Epiſcopum viſitanda. II. 264. *a.* Abuſus qui in illam irrepſerunt. *ibid.* Zelus S. Caroli pro ejus reformatione. *ibid.* Convenit ut juſtitia gratis ibidem adminiſtretur. *ibid.* Curia Eccleſiaſtica in cauſis civilibus ſuæ Juriſdictionis ſequi debet Ordinationes Principum & Conſuetudines Locorum. II. 193. *b.* Quidnam forum illud adeo reddiderit odioſum? II. 263. *a. b.*

CURIA ROMANA.

Curia Romana; ſic dicta eſt Domus Summi Pontificis circa ſeculum XII. I. 194. *a.* Diſplicuit tunc nonnullis iſta nuncupatio. *ibid. a. b.* Quo tempore Curia Romana cœperit admittere appellationes a quibuſcumque Sententiis etiam mere interlocutoriis; quin & cauſarum evocationes? II. 357. *b.* Metropolitani & Primates imitati ſunt Curiam Romanam. II. 358. *a.*

Curiæ Romanæ opinio de Conciliorum Epiſcopalium auctoritate. III. 541. *a.* Concilii Tridentini Decretum ad ſuam ea de re opinionem inflectere conatur. *ibid.* Querelæ Anglorum contra Curiæ Romanæ exactiones, in Concilio Lugdunenſi propoſitæ. IV. * 104. *& ſeqq.*

Curiæ Romanæ praxis hodierna videtur conformis Gratiani ſententiæ, quod Summus Pontifex ſit *Dominus* Canonum. III. 645. *b.* Quomodo Gratianus conetur conciliare hanc ſupremam Papæ prærogativam cum Canonibus antiquis? III. 646. *a.*

Curiæ Romanæ Officiales. I. 223. *& ſeqq.* *Ce qu'il y a de particulier concernant les François par rapport aux Officiers de la Cour de Rome, ou plutôt aux Lettres qu'ils expedient.* I. 954. *a.*

Vide, *Cancellaria*, *Conſiſtorium*, *Congregationes Cardinalium*, *Dataria*, *Pœnitentiaria*, *Diſpenſatio.*

CUSTODIÆ ECCLESIARUM.

Cuſtodia Eccleſiarum in Sexto Decretalium tolerantur. IV. 130. *a.*

Vide, *Defenſor*, *Advocatia.*

CUSTOS.

Cuſtodum ſeu *Matriculariorum* functiones ex Synodis Belgicis. I. 28. *b.* 29. *a.* Non eædem aſſignantur eis in Decretalibus. I. 28. *a. b.* Eorum curæ demendantur bona & ornamenta Eccleſiæ. I. 29. *a.* Cura ipſorum circa nitorem Eccleſiæ. *ibid.* Integra debet eſſe Cuſtodum vitæ honeſtas. I. 29. *b.* 30. *a.* Miniſtris Eccleſiæ annumerandi, & horum qualitates habere debent. I. 29. *b.* Secularibus Officiis implicati aſſumi non poſſunt. *ibid.* Cautionem præſtare debent. *ibid. a.* Simoniam ſapit vendere Officium Cuſtodis. *ibid. b.* & 30 *a.* *Lorſque l'Office de Cuſtode eſt purement laical, il ne paroît pas que ceux qui le vendroient, commiſſent une ſimonie ſujette aux peines des Simoniaques.* I. 946. *b.* Ad Parochum jure communi ſpectat ejus electio. I. 30. *a.* Quamvis de conſuetudine ad alios ſpectare poſſit. *ibid.* *Conformité ſur ce point de l'uſage de France avec celui des Pays Bas.* I. 947. *a.* Unde Cuſtodi competentia aſſignanda? I. 30. *b.* Partem ſuam habet in oblationibus. *ibid.* Eccleſiarum circa hanc rem ſervanda conſuetudo. *ibid.*

CYPRIANUS. (S.)

Cypriani (S.) error de rebaptizandis Hæreticis. II. 242. *b.* S. Stephanus Summus Pontifex errorem S. Cypriani fortiter impugnat, jubetque ſub pœna excommunicationis, ut ſua de non rebaptizandis Hæreticis ſententia accipiatur. II. 243. *a. b.* S. Cyprianus hanc ſententiam non accepiat, ſed ſimul cum ſuis Africanis profitetur ſe velle ſervare unitatem cum Sede Apoſtolica. *ibid. a.* S. Cyprianus convocat numeroſam Synodum, cujus examini ſobiicit ſuam de Hæreticis rebaptizandis ſententiam, quæ approbatur *ibid. b.* & 244. *a.* Quomodo ſe geſſerit S. Stephanus? *ibid. a. b.* Plurimos Epiſcopos excommunicat S. Stephanus, creduntque Baronius & Tillemontius latam fuiſſe excommunicationis cenſuram. *ibid. b.* & 245. *a.* Africani & Orientales Epiſcopi in ſua de rebaptizandis ſententia perſeverant. *ibid. a.* Nec videntur credidiſſe eam eſſe quæſtionem diſciplinæ. *ibid.* Ab omni hæreſeos vel ſchiſmatis labe immunis declaratur Cyprianus; & quare? *ibid. a. b.* Quis hujus diſputationis finis fuerit, & quomodo pax Eccleſiis reddita? *ibid. b.* & 246. *a.*

Cypriani de baptiſmo ſententia, Donatiſtarum & Schiſmaticorum errori minime patrocinatur. III. 535. *b.* 536. *a.*

CYRILLUS (S.)

Cyrillus (S.) Alexandrinus Epiſcopus ut Hæreticus a plurimis habetur, antequam *tria* ſua *Capitula* interpretatus eſſet. III. 233. *a. b.*

D.

DÆMONES.

DÆmonum natura, eorumque vis ad cognoſcendum futura. III. 647. *b.* 648. *a.* De illuſionibus quibus mulieres a Dæmonibus decipiuntur. III. 648. *b.*

Vide, *Divinatio*, *Magia*, *Sortilegium.*

DÆMONIACUS.

Dæmoniaci a Clero arcentur; ſed liberati admittuntur. III. 91. *a.* Ubinam Dæmoniacis liceret orare? III. 132. *b.* Canon Trullanus contra eos qui ſe a Dæmone obſeſſos ſimulant. III. 415. *a. b.*

DALMATICA.

Dalmatica quid ſit; quis ejus uſus; quæ forma? remiſſive. III. 548. *a.*

DAMNUM.

Damnum emergens, uſuræ palliamentum. IV. 30. *b.* Quid ſit damnum emergens? III. 20. *b.* De uſur. quænam conditiones requirantur ut damnum emergens vere eximat ab uſura? *ibid.*

DATA.

Data in omnibus Collationibus Beneficiorum exprimenda; quare? I. 700. *b.* Quid parva Data, & ad quid ſerviat? I. 127. *b.* Privilegium Gallorum circa parvam datam. I. 128. *a.* Quid magna data? I. 127. *b.* Clauſula quoad datam, cum gratificatione opportuna, quandonam in Proviſionibus Apoſtolicis apponatur, & ejus finis? I. 752. *b.* In Gallia non admittitur. *ibid.* Similiter clauſula *anteferri* præcedenti ſimilis. *ibid.*

DATARIA ET DATARIUS.

Datariæ origo. I. 226 *a. b.* 228. *a. b.* Et unde ſic dicta? I. 226. *a. b.* Si ad Officium Datarii aſſumatur Cardinalis, is vocatur Prodatarius; & quare? I. 224. *a* 226. *b.* Varii ejuſdem Officiales, eorumque Officia. I. 226. *b.* 227. *a. b.* Quæ hodie per datariam expediuntur, olim pene ignota fuerunt. I. 226. *a.* Modus quo negotia in dataria per manus Officialium obambulant & expediuntur. I. 227. *a. b.* Quisnam Officialis qui dicitur *Conceſſum*? I. 226. *b.* Quisnam qoi dicitur *Per Obitum*? I. 227. *a.* Quisnam qui dicitur *Miſſis*? *ibid. b.*

De ceteris Officialibus, vide, *Subdatarius*, *Reviſor*, *Regiſtrator*, *Componenda.*

Datarii officium olim ignotum. I. 226. *a.* Quid ſit ejus officium? I. 227. *a. b.* Cur Proviſiones Beneficiorum in dataria potiuſquam in Cancellaria expediantur? I. 229. *a.*

Dataria committere ſolet Ordinario litteras diſpenſationum Matrimonialium. I. 596. *b.* Quomodo expediantur, & quid contineant? *ibid. & ſeqq.*

Datarium etiam ſuum habet Pœnitentiaria Romana. I. 230. *b.* Quodnam ſit ejus officium? *ibid.*

Vide, *Signatura*, *Componenda*, *Data.*

DEBITOR.

Debitoribus condemnatis ſolet indulgeri aliquod ſpatium ad ſolvendum. II. 352. *a.* Quomodo a Debitoribus impetrentur Reſcripta *moratoria*, quæ executionem ſuſpendant? *ibid.* Ob

æs alienum homines liberi de Jure Civili in ſervitutem addici non poterant. II. 353. *b.* Nonnulli putant eodem jure Debitorum incarcerationem fuiſſe vetitam. *ibid.* Contraria ſententia hodie in praxi recepta; & quando ad incarcerationem procedi queat? *ibid.* & 354. *a.* Ab incarceratione liberat ceſſio bonorum. *ibid. a.* Sola profeſſione Debitoris de Jure civili *ceſſio* hæc fieri poterat; quæ facilitas hodie ſublata *ibid.*

Vide, *Executio*, *Ceſſio bonorum*, *Inducta Apparitor.*

Debitores publici aſylo Eccleſiarum privati. IV. * 46. *b.* Debitores ſimplices & bona ſine fraude cedentes, non cenſentur ab hac immunitate excluſi. IV. * 79. *a.*

Vide, *Aſylum*, *Decoctor.*

DECANIA.

Decaniæ admodum antiquæ. I. 38. *a.* Diœceſes olim in certas Decanias diſtinctæ. *ibid.*

Vide, *Archipresbyter.*

DECANUS.

Decanorum origo. I. 67. *b.* Hodie unicus eſt in ſingulis Capitulis, cui totius Cleri cura incumbit, & ſolet eſſe Caput & Præſes Capituli. I. 68. *a b.* Cura animarum a Præpoſitis translata in Decanos. *ibid. a.* Ejus Juriſdictio maxime a conſuetudine pendet. *ibid.* Juriſdictio interdum eſt non apud Decanum ſed apud Capitulum, interdum apud utrumque. *ibid. a. b.* Jure communi imo habet Juriſdictionem contentioſam, niſi forte conſuetudine vel privilegio *ibid. b.* Juriſdictio quæ competit Decano, ſolet eſſe correctionalis. I. 68. *b.* 69. *a.* Subjectus eſt Capitulo, & ab eodem poteſt puniri. I. 68. *b.* Poteſt Decanus & Capitulum Canonicos ob indecentiam in veſtibus, ſuſpendere ab introitu Chori. *ibid. b.* & 69. *a.* Habet votum in Capitulo, etiamſi non ſit Canonicus. I. 45. *a.*

Decanorum quam grave ſit Officium. I. 69. *a. b.* 667. *a.* Canonici & Capellani aliaque Suppoſita Capituli tenentur ſemel in anno confiteri Decano tanquam proprio Sacerdoti. I. 456. *a.*

Decanatus Leodienſes a Reſervationibus exempti. I. 732. *b.*

Decani in Eccleſia Conſtantinopolitana erant Miniſtri funerum; eorum officium. I. 157. *a.*

DECANUS CHRISTIANITATIS ſeu RURALIS.

Vide, *Archipresbyter.*

DECIMA SALADINI.

Decima Saladini, unde ſic dicta? II. 94. *b.* Quo tempore, & de quibus bonis impoſita? *ibid.* & 95. *a.* Hæc decimarum impoſitio pene in contributionem ordinariam & perpetuam tranſibat, ipſaque expeditio Hieroſolymitana ſæpe tantum erat falſus prætextus. *ibid. b.* Omiſſa expeditione, fruſtra monebantur Principes ad Decimam reſtituendam. *ibid.* & 96. *a.*

DECIMÆ, DECIMATORES.

Decimæ, quo jure debitæ? II. 5. *a.* 29. *a. b.* An ex jure divino ſint pendendæ IV. 66. *a. b.* Præceptum veteris Legis de ſolvendis decimis per Chriſtum renovatum non eſt. II. 29. *a.* Præceptum hoc ab Eccleſia, etiam ut quantum judiciale, renovari potuit; & quæ ratio renovandi? *ibid.* In veteri Lege hoc præceptum etiam erat partim morale. *ibid.* Hodie partim ex jure naturali, partim ex jure humano decimæ debentur. *ibid. a. b.* II. 774. *a. & ſeqq.* *Les Dimes ſont un droit temporel dont l'Impoſition appartient à la Puiſſance temporelle* II. 1. *a.* *Les Ordonnances Royaux ſont les principales loix qui règlent cette matière.* ibid. Qua ratione decimæ vocari poſſint *vota fidelium*? II. 775. *a.* A quo tempore & qua ratione præceptum dandi decimas invaluerit? II. 29. *b.* & 30. *a. & ſeqq.* Apud Græcos non obtinuit; ſed alia tributa dantur in ſuſtentationem Cleri. II. 30. *a. b.* IV. 66. *a.* Quomodo ad omnia bona ſit extenſum? II. 31. *a.* Populus non poteſt ad earum ſolutionem conſtringi mediante juramento. II. 31. *a.* Quomodo etiam ad lucra perſonalia extenſum? II. 32. *a. b.* 35. *a. b.* Quid decimæ perſonales, prædiales, item quid mixtæ, & quæ bona qualibet harum ſpecie comprehendat? II. 33. *a. & ſeqq.*

Decimarum ſolutio non ubique æqualiter recepta & ſtabilita. II. 31. *a. b.* Unde invaluerit opinio decimarum inſtitutionem jus divinum, & quæſtiones in hac materia exorientes, ad Forum eccleſiaſticum ſpectare? *ibid. b.* Reſponſum Alexandri III. de decimis etiam *apum* ſolvendis, mutilate in Decretales relatum. II. 32. *a.* Celeſtinus III. voluit etiam de *militia* decimas eſſe ſolvendas. *ibid.* Decimarum perſonalium loco hodie ſolvuntur Jura Paſtoralia. I. 569. *b.* 370. *a.* *Les Dimes perſonnelles ne ſont plus en uſage.* II. 1. *b.* Variæ quæſtiones circa decimarum materiam. II. 32. *in nota*, & 35. *a. b.* An ſit grave peccatum, decimas non ſolvere? III. 617. *b.*

Decimis onus reparandi Eccleſias qua ratione incumbat? I. 635. *a. b.* Decimatores licet non ſint Beneficiati, ad reparationem tenentur. I. 636. *a. b.* Quæ decimarum portio in Gallia pro reparatione adjudicari ſoleat? *ibid. b.* Portio decimarum in reparationem impendenda, intelligitur deducto omni alio onere. *ibid.* Decimatores extra Parochiam morantes ad expenſas reparandæ Eccleſiæ neceſſarias cogi poſſunt. I. 640. *b.* Quid fieri debeat, cum decimatores de ſuis proventibus aliquid conferre recuſant? *ibid.* 641. *a.* & *in nota.* Quomodo & quando decimæ in reparationem Fabricæ cedere debeant? I. 641. *a.* Circumſtantiæ in quibus decimatores poſſunt petere ut Fabricæ computus ſibi exhibeantur. I. 640. *b.* *Décimateurs chargés des réparations & entretiens des digues des marais.* II. 3. *a.*

Vide, *Chorus*, *Eccleſia*, *Navis Eccleſiæ*, *Turris*, *Campana.*

Decimarum exactio conſuetudine regulanda; & quare? II. 34. *a. & ſeqq.* Edicta Regum Hiſpaniæ & Galliæ ſuper hac materia. II. 34. *a.* Edictum Caroli V. pro ditionibus Belgicis ſuper exactione decimarum inſolitarum analytice explicatur. *ibid. a. b.* & 35. *a.* Duo Edicta interpretativa hujus quoad terras noviter redactas ad culturam & domus noviter ædificatas. II. 34. *b.* 35. *a. b.* Quænam dicantur decimæ inſolitæ? II. 34. *a.* *Voyez ſur les Dimes inſolites les Obſervations de M. Gibert.* II. 1. *b.* Attenditur conſuetudo loci, & ea deficiente, conſuetudo vicinorum locorum. II. 35. *a.* Quid, ſi conſuetudines non ſint uniformes? *ibid. b.* Quid, ſi nova ſpecies frugum incipiat ſeminari? *ibid.* Cui probatio conſuetudinis incumbat? *ibid.* Quomodo illa probetur? *ibid.* Requiritur conſuetudo poſitiva. *ibid.* Quamdiu conſuetudo non plene probatur, decimæ ſunt ſolvendæ. *ibid.* Quid, ſi decimæ exactæ non fuerint, eo quod fructus tantum in exigua quantitate fuerint ſeminati? *ibid.* & 36. *a.* Ex locorum conſuetudine determinatur quænam in Galliis fructuum ſpecies ſint juri decimarum obnoxiæ. II. 35. *in nota.* *Quelle Dime eſt de droit commun, quelle autre dépend de la coutume.* II. 1. *b.*

Decimæ ex intentione populi, & jure communi debentur Eccleſiæ Parochiali ſeu Parocho. II. 36. *b.* Cui competat jus ad decimas? III. 609. *a.* Priſtini Canones jus illud Parochis vendicantes. II. 36. *b.* Illuſtre omnino in rem teſtimonium. *ibid.* Etiam Epiſcopi & Abbates cogebantur decimas ſuarum terrarum dare Eccleſiis Parochialibus. *ibid.* Acris conteſtatio ſuper quæſtione in Polonia mota, an Jeſuitarum Collegia decimas ſolvere teneantur de redditibus bonorum, quæ eorum Collegiis data fuerant? II. 76. *in nota.* Qua lege olim adminiſtratio decimarum totius Diœceſeos penes Epiſcopum fuerit? II. 36. *in nota.* Uniformis Canoniſtarum ſententia, decimas *de jure* ad Parochum ſpectare. II. 37. *a.* Decimæ debentur Parocho, etiam excluſo Epiſcopo. *ibid. a.* Cuinam Parochiæ ſolvendæ decimæ perſonales? *ibid b.* Cuinam decimæ prædiales? *ibid.* Cuinam decimæ mixtæ? *ibid.* Cuinam decimæ animalium? *ibid.* *Uſage de France ſur les Dimes prédiales.* II. 1. *b.* 2. *a.* Decimæ adjudicandæ Parocho, quamdiu non probentur ad alium ſpectare. II. 37. *b.* In dubio pro ſolutione decimarum judicandum præſertim in favorem Parochi. II. 53. *b.*

Decimæ non alio, quam laboris titulo Eccleſiaſticis dantur. II. 775. *a. b.* Multum ab Eccleſiæ & offerentium decimas ſenſu aberrant, qui totum officium, ratione cujus Beneficium datur dicitur, Horarum Canonicarum lectione abſolvi putant. *ibid. b.* Quo potiſſimum titulo decimæ primario debeantur Parocho? II 776. *a. b.* Ex jure probatur decimas primario Parochis deberi. *ibid. b.* Qui contra Parochum decimas prætendit, debet plene titulum probare. II. 777. *a.* Quid requiratur, ut præſcriptionis titulo decimæ a Parocho auferantur? *ibid. a b.*

Decimæ Parochis oblatæ pro adminiſtratione Sacramentorum. II. 38. *a.* *En quoi la Dime perſonnelle était différente des droits curiaux?* II. 2. *a.* Quæ hodie in adminiſtratione Sacramentorum & ſepulturis dantur, demum invaluerunt poſt devolutionem decimarum ad Capitula & Monaſteria. II. 38. *a.* Quot ex hac devolutione decimarum ad capitula & ad Monaſteria, mala ingruerint? II. 708. *a. & ſeqq.* Privilegia decimas recipiendi in præjudicium Parochi, ſunt odioſa. II. 38. *a. b.* Jus Rectori Eccleſiæ Parochialis ad temporalia ſupereſt, poſt incorporationem ejuſdem Eccleſiæ. *ibid b.* An Clerici baptiſmalis Eccleſiæ decimas ſibi ex integro auctoritate Privilegii valeant vendicare? III. 644. *b.* In quatuor partes juxta Decreta ſanctorum Patrum ſunt dividendæ. *ibid.*

Decima Eccleſiaſtica differt a cenſu debito Domino directo, qui vocatur *Decima.* II. 39. *b.* Quid *Decima Gallariæ*? *ibid. in nota.* An jus decimandi ſit ſpirituale? *ibid.* Decimæ principaliter inſtitutæ in uſum Sacerdotum. II. 40. *a.* Qua conſideratione jus decimandi ſit ſpirituale, & quatenus Laici ſint illius incapaces? *ibid.* Privilegium Regum Hiſpaniæ, item Comitis Flandriæ circa perceptionem decimarum. *ibid.* Quandonam decimæ Laicis in perpetuum conceſſæ? *ibid. b.* Canones multi editi contra Laicos decimarum detentores. *ibid.* Laicorum & Monachorum querela & ſeditio. *ibid.*

Decimis inhæret onus aſſignandi portionem congruam, & hoc onus reale eſt. II. 793. *a. b.*

Vide, *Portio Congrua*, *Competentia Paſtoralis.*

Decimarum infeudatarum origo, & cur toleratæ? II. 41. *a.* Querela de Epiſcopis dantibus decimas militibus & conſanguineis. *ibid.* Decretum Concilii Lateranenſis vetans decimas a Laicis acquiri *ibid.* Aliud jubens acquiſitas reſtitui. IV. 45. *b.* Communis opinio priori Decreto permiſſum fuiſſe Laicis hactenus poſſeſſas decimas retinere. II. 41. *a.* Merito dubitatur an hæc opinio ſit fundata. *ibid.* Ratio ob quam decimæ infeudatæ Laicis facilius permitterentur. *ibid. b.* Concilium Lateranenſe videtur tacite decimas infeudatas permiſiſſe. *ibid.* Quid in Concilio Turonenſi decretum fuerit contra Eccleſiæ Prælatos, qui

qui decimas aliaque bona Eccleſiaſtica in Laicos transferebant? IV 11. b. Laicus prætendens decimas, debet probare eas infeudatas fuiſſe ante illud Concilium; & quomodo id poſſit probare? ibid. b. & 41. a. An decimæ a Laicis poſſint poſſideri? III. 620. a.

Decimæ infeudatæ a Laicis poſſidentur, alienantur, acquiruntur, item eidem judicio ſubſunt, ut alia bona Patrimonialis eorum. II. 42. a. De his tam in petitorio quam in poſſeſſorio cognoſcit Judex Laicus. ibid. Hæ decimæ retinent equidem aliquid de primigenia ſua conditione. ibid. *Preuves que les Dimes inféodées ſont originairement Eccléſiaſtiques.* II. 2. a. Reverſæ ad Eccleſiam recuperant primigeniam naturam. ibid. II. 42. a. Nec opus eſt amortizatione. ibid. a. b. Quænam circa hanc materiam in Galliis vigeat Juriſprudentia? ibid. in nota. Dum decimæ Eccleſiæ venduntur, non ſubſunt retractui Gentilitio. ibid. b. Quid ſi revertantur ad Eccleſiam, ſed cum onere Feudi erga Laicum, an recuperant naturam primigeniam? ibid. Quid ſi non revertantur per ſe, ſed acceſſoria cum Caſtro & alio Feudo per Eccleſiam empto? ibid. Decretum Concilii Lateranenſis prohibens Laicos acquirere novas decimas, an in Belgio ſit receptum? ibid. *On examine ſi l'inféodation des Dimes pourroit encore avoir lieu en France ſans faire intervenir l'autorité du Souverain Pontife.* II. 1. a. An Decimæ infeudatæ, Portioni congruæ ſint ſubjectæ? II. 797. b. 798. a.

Decimæ quomodo & quo titulo pervenerint ad Monaſteria? II. 43. b. Qua ratione juxta S. Thomam decimæ communicari poſſint Monachis? ibid. Nonnunquam Epiſcopi decimas Monaſteriis dederunt. ibid. Frequenter etiam auctoritate Pontificum datæ ſunt. ibid. Canonicis & Monachis non competunt decimæ, niſi prius detracta Portione congrua Parochorum ſeu Vicariorum. II. 820. a. b. De modo, quo decimæ olim in Portionem congruam fuerint aſſignatæ. II. 821. a. Decimæ ad Monaſteria & ad Capitula devolutæ ſequuntur Regulam: *Res tranſit cum onere ſuo.* II. 2. a. Quomodo per Galliam a tempore Caroli Martelli & ſubſequentium Regum maxima pars decimarum, occaſione bellorum adverſus Infideles, a Laicis fuerit occupata? II. 44. a. & 777. b. & ſeqq. Ab illis plurimæ devolutæ ſunt ad Monaſteria & Canonicorum Collegia; & qua ratione? ibid. & 44. a. b. Varia Conciliorum Decreta quibus huic devolutioni obviare voluerunt, & decimas retrahere ad Eccleſias Parochiales ſine effectu. II. 44. b. 779. a. b. Ut contra hæc Decreta ſe tuerentur Canonici & Monachi, cœperunt paſſim opportune, importune a Romanis Pontificibus Privilegia extorquere. II. 779. b. Variæ querelæ de hujuſmodi Privilegiis ſubreptitiis, variiſque artibus impetratis, remiſſive. ibid. & 780. a. Monachi a Laicis ſine conſenſu Epiſcopi decimas recipere non poſſunt. III. 620. b. Sub prætextu *redemptionis Eccleſiarum* Epiſcopi lucrum ex conſenſu captabant, & ideo facilius conſentiebant. II. 45. a. Hanc redemptionem Urbanus II. Simoniacam definivit. ibid. Quomodò huic definitioni fraus fieret? ibid. Unde nata ſint multa Privilegia quæ dederunt Pontifices de accipiendis decimis? ibid. a. b. Hæ decimarum receptiones pluribus Monachis diſplicuerunt; & quæ? ibid. b. Querela S. Bernardi de Monachis decimas ſibi contra Clericos vendicantibus. ibid. Ordo Ciſtercienſis in ſuis exordiis decimas abjecit. ibid. Nonnulli volebant ſua Monaſteria propter decimarum poſſeſſionem deſerere; quos reprehendit Ivo Carnotenſis. ibid. & 46. a. Parum intereſt, quibus decimæ cedant, modo Parochiis & Eccleſiæ neceſſitatibus aliunde de temporalibus ſufficienter ſit proviſum. II. 816. a. Monachis decimæ concedi potuerunt ſolo titulo Eleemoſynæ, & uti tales diſpenſandæ. II. 46. a. 709. a. Eo titulo ſpecialiter obligantur ad Eleemoſynas in locis ubi decimæ colliguntur. II. 46. b. & 47. a.

Decimas jus percipiendi contra Parochum non extenditur ad Novales. II. 782. a. & ſeqq. Exceptio. II. 825. a. b. 824. a.

Decimæ minutæ, & quænam hoc nomine veniant? II. 49. b. & 50. a. Speciali titulo Parochis debentur. II. 50. a. Sub generali donatione non comprehenduntur. ibid. Ante omnes alias obligatæ ſunt ad præſtandam Portionem congruam. II. 70. b.

Vide, *Portio congrua.*

Decimatores fertilitatis commodo gaudentes, debent & ſterilitatis onera ferre. II. 76. a. Quod ſolvitur in redemptionem decimarum, debetur, nullis fructibus creſcentibus. II. 75. b. 76. a.

Decimarum præſtatione, ſolo titulo præſcriptionis aut immemorialis poſſeſſionis, Laici ſe eximere non poſſunt. II. 51. a. Jure communi omnes ad decimas tenentur, præcipue tamen Laici. ibid. *Obſervations ſur ceux qui ſont tenus de payer la Dîme, & ſur ceux qui en ſont exempts.* II. 2. b. Ad ſolutionem decimarum tenentur Toparchæ etiam ex fundis ſuis Dominicalibus. II. 52. a. Terræ etiam cenſibus ſubjectæ decimas ſolvere debent. ibid. Ad eas tenentur jure communi ipſi Principes. ibid. Fiſcales Brabantiæ ſuſtinent ex conſuetudine Domania Ducis ab earum præſtatione eſſe exempta. ibid. Ad tempus poteſt Parochus decimas remittere; & hodie frequentes ſunt cum Laicis ſuper decimis conventiones. ibid. Ad decimarum ſolutionem tenentur Monachi. ibid. a. b. & 36. b. Tenentur & Epiſcopi. II. 36. b. Privilegia aliquibus Ordinibus conceſſa non ſolvendi decimas de terris, propriis manibus cultis; eorum ratio, & ad quæ ſe extendant? II. 51. b. 52. a. b. Quæ communiter exemptio Regularibus a decimis competat vigore Privilegiorum, quæ Corpori Juris ſunt incluſa? II. 53. a. Uſus in his Privilegiis attendendus; cavendumque ne Eccleſiæ præcipue Parochialibus nimium præjudicetur. ibid. b. Privilegia hæc ſe non extendunt ad decimas ab aliis poſſeſſas titulo oneroſo vel ex contractu, vel quaſi Principis, vel ſpeciali fundatione. II. 53. b. 54. a. An Monachi ex prædiis ſuis teneantur ad decimas? III. 616. a. An Bulla, qua Gregorius XIII. Privilegium immunitatis a decimis Societati Jeſu conceſſit, Juri communi derogare poſſit in Galliis? II. 54. in nota. Abuſus Privilegiorum Monaſticorum quoad decimas. IV. 67. a. Privilegium Ciſtercienſium in materia Immunitatis a decimis. II. 51. b. & ſeqq.

Vide, *Ordo Ciſtercienſis.*

Decimæ quo animo ſolvendæ? II. 54. b. In ſua origine ſunt ſpecies oblationis. ibid. Hic merito applicatur quod de oblationibus dicitur. ibid. Solutio decimarum debite facta, ut ſacrificium Deo gratum habetur. ibid. Ex mala diſpenſatione bonorum Eccleſiæ ortum quod populus ægre ad ſolutionem decimarum adducatur. ibid. & 55. a. Ob has rationes populo liberum non eſt decimas denegare. II. 55. a. Edicta vetantia dici jus decimarum tantum eſſe ad beneplacitum vel eleemoſynas. ibid. b. Fraus circa decimas, unde nata? IV. 66. a. Concilium Lateranenſe IV. vult in ſolutionem tributorum & cenſuum præcedat ſolutio decimarum. ibid. b. Prætenſa hujus ratio Canonis. ibid.

Decimæ ut integre ſolvantur, quota pars fructuum ſolvi debeat? II. 55. a. Conſuetudine introduci poteſt, ut minor quota quam decima ſolvatur. ibid. An Proprietarius poſſit deducere expenſas factas in colligendis fructibus aliiſque, item alia onera? ibid. a. b. An expenſas factas in melioratione terrarum, item in conſtruendis aggeribus? ibid. b. Interdum conventione decimatores aliquid pro expenſis contribuere ſolent; imo & auctoritate publica ſubinde adiguntur. ibid.

Decimales fructus a fundis avehi non poſſunt, priuſquam in manipulos & acervos collecti ſint. II. 55. b. Monendi prævie decimatores, ut determinato tempore adſint decimationi. ibid. & 56. a.

Decimæ in Gallia ſolvendæ in ſpecie, non obſtante conſuetudine immemoriali, vel contractu cum Parocho. II. 56. a. An id ibidem reputetur pro firmo principio in materia decimarum? ibid. in nota. Quid in Germania a Catholicis vel a Proteſtantibus Auguſtanæ Confeſſionis obſervari ſoleat? ibid. in nota. Quid obtineat in Belgio? ibid. Quomodo perſolvendæ decimæ animalium, & quando? ibid. b. Edicta Principum Belgii ad obviandum fraudibus in ſolutione decimarum. ibid. b. Ad quos pertineat cauſarum de ſolvendis vel non ſolvendis decimis cognitio? IV. 176. b. 177. a.

Decimæ quo animo accipiendæ, item exigendæ? II. 57. a. Nonnulli hic abutuntur ſuo juramento de conſervandis bonis Eccleſiæ. ibid. Qui decimatores cum majore moderatione decimas exigere debeant? ibid. b. De jure refractarii per cenſuras cogi poſſunt, ſed id in Belgio non admittitur. ibid. b. *On ne ſouffriroit pas en France que l'Evêque ſe ſervît des Cenſures pour contraindre de payer la Dîme.* II. 5. a. Exceptiom. ibid. Quis Judex competens in materia decimarum. II. 58. a. b. *Les conteſtations concernant les droits de Dimes ſont ordinairement portées devant le Juge Royal.* II. 5. a. Cur hodie tam admodum materia decimarum agitetur coram Judice Eccleſiaſtico? II. 58. b. Quomodo Judex ſecularis procedere debeat, dum poſſeſſio eſt dubia? ibid.

Decimæ ſunt onus fructuum, iiſque quocumque modo non natis, non debentur. II. 58. b. Poteſt Proprietarius fundum ſuum incultum permittere. ibid. Poteſt in fundo ſuo ſeminare fructus non decimabiles, licet ſoliti fuiſſent ſeminari decimabiles. II. 59. a. Nonnunquam ex æquitate hæc libertas reſtringi poteſt officio Judicis. ibid. Onus decimarum non ſolutarum non ſequitur novum poſſeſſorem fundi. ibid. Decimæ uno anno non petitæ, altero peti non poſſunt. ibid.

Decimatoribus quid metuendum? II. 68. a.

Decimæ quo termino elocari poſſint? II. 105. b. 106. b. Decimarum alienarum conductio Clericis & præſertim Paſtoribus vetita; & quare? I. 13. b. II. 107. a. b. *En France il eſt permis aux Curés de prendre la ferme des Dimes de leur Paroiſſe.* I. 946. a. Decimarum conductores gaudent immunitate bonorum Eccleſiaſticorum. II. 90. a.

Decimæ novæ non exigantur, niſi a quadraginta annis ſolvi ſolitæ. IV. 178. a. Cognitio de hac materia ad Conſilia Regia pertinet. ibid. In novitate decimarum conſiderandi ſoli fructus. ibid. In caſu dubio de fructibus, recurrendum ad conſuetudinem vicinorum locorum. ibid. Quid ſi in vicinis locis talis ſpecies fructuum non creverit? ibid. b. Omnium fructuum Decimæ ſolvendæ, niſi probetur conſuetudo contraria 40. annorum. ibid.

Vide, *Novalia, Oblatio.*

Decimas non ſolvunt Leproſi. IV. 30. *b.*

DECLARATIONES CARDINALIUM.

Declarationibus Cardinalium, niſi debitæ ſint munitæ, non creditur, I. 215. *b.* Frequenter dantur ſuper particularibus caſibus, quæ vero alteri poſſunt applicari. *ibid.* & 216. *a.* Raro publicantur, I. 216. *a.* Non habent vim Legis, neque in Galliis, neque in Belgio. *ibid.* & 184. *a.* Interdum Congregatio a priori recedit, & Ecclam dat. I. 216. *a.*

DECOCTOR.

Decoctores commiſeratione indigni. II. 355. Edicta contra Decoctores. *ibid. a. b.* Decoctores fraudulenti ſtylo Eccleſiarum privati. IV. * 79. *a.*

DECRETA PONTIFICUM,
seu DECRETALES EPISTOLÆ.

Decretalium Jus pro Jure communi receptum eſt; ſed non apud Gallos. I. 28. *a.*

Decretorum Pontificum Romanorum Collectio concinnata a Dionyſio Exiguo, quid contineat, & quo ordine ſit digeſta? III. 44. *b.* 45. *b.*

Decretalium Collectio, quæ nomine *Iſidori* vulgo *Mercatoris* circumfertur, quo præciſe tempore confecta ſit, incertum eſt. III. 475. *a. b.* Conſtat integram collectionem illi non poſſe adſcribi. III. 476. *a.* Manet incertum quis ſit hujus collectionis verus auctor. *ibid. b.* Quid hæc collectio contineat? III. 477. *a. b.* Quare Canonum Græcorum verſio Iſidoriana dicatur *vetus*, & quo ordine in collectione Conciliorum exhibeatur? III. 478. *a.* Quanto applauſu Iſidoriana collectio, & in hac collectione contenta, multis ſeculis recepta fuerint; & quare? *ibid.* Quam pernicioſæ ſint, quæ in hac collectione reperiuntur ſpuriæ Decretales, ſeu Pſeudo Epiſtolæ primis Pontificibus adſcriptæ, & compoſitæ ad Apoſtolicæ Sedis majeſtatem augendam. *ibid. a. b.* Hæ ſpuriæ decretales propugnatæ a Pontificibus, non negatæ a Gallis; in Synodis allegatæ, a Gratiano aliiſque Canonum collectoribus receptæ. III. 479. *a. b.* Quando primum notata earum ſuppoſitio & falſitas. *ibid. b.* & *in notis.* Pluribus argumentis probatur falſitas Decretalium quæ in collectione Iſidoriana adſcribuntur primis Pontificibus Romanis. III. 480. *a. & ſeqq.* Referuntur ſummarie contenta dictarum decretalium & argumenta, quæ ſingulæ pro ſua falſitate ſuppeditant. III. 481. *a. & ſeqq.* Nonnullæ aliæ ab Iſidoro ſuppoſitæ. III. 494. *a. & ſeqq.* Germanæ nonnullæ ab Iſidoro relatæ Pontificum Epiſtolæ, ſed & falſis intermixtis. III 496. *b.* Genuinæ quædam Epiſtolæ ab Iſidoro omiſſæ, aliæ plures ſuppoſitæ. III. 497. *a. & ſeqq.* Hæ ſuppoſititiæ merces Iſidorianæ multis ſeculis pro ſinceris receptæ. III. 498. *b.* 499. *b.* Quanta animoſitate earum auctoritatem Nicolaus I. urſerit? III. 499. *b.* *Capitula* vulgo *Hadriani Papæ* ex his putridis mercibus Mercatoris creduntur confecta. *ibid.*

Vide, *Capitula* vulgo *Hadriani Papæ.*

Decretalium veteres quinque collectiones, poſt Gratiani collectionem confectæ. IV. 1. *a. & ſeqq.* Harum collectionum utilitas præcipua. IV. 3. *a.* 4. *a. & ſeqq.* Veteres Decretalium collectiones non ſemper eas integras exhibent. IV. 6. *a. b.* Veteres decretalium collectores vera ab apocryphis non diſtinxerunt, & inde multa errata. *ibid. b.* 7. *a.*

Decretalium Gregorii IX. occaſio, ſcopus, & auctor. IV. 3. *a. b.* Fontes e quibus potiſſimum hæc collectio conflata ſit. *ibid. b.* 4. *a.* Quis Ordo in collectione Gregoriana ſervatus? IV. 4. *a.* In quibus hæc collectio deficiat? *ibid. a. & ſeqq.* Monitum Franciſci Florentis circa hanc collectionem. *ibid. b.* An quia hæc collectio auctoritate Romani Pontificis facta eſt, non liceat vera ab apocryphis diſtinguere? IV. 7. *a.* Quænam auctoritas decretalium Gregorii IX. & ſubſequentium collectionum? IV. 7. *b.* 8. *a. b.* Quarum decretalium major ſit auctoritas? IV. 8. *b.* Quid vox *ſupra*, quid vox *extra* in Decretalibus? III. 521. *a.* Cur Decretales poſt Gratianum dictæ *Extravagantes*? *ibid.* Quædam annotanda circa Decretales Gregorii IX. & alias poſteriores partes Corporis Canonici. I. 14. & 15.

Decretalium Innocentii III. unde verus ſenſus haberi poſſit? IV. 67. *a. b.* Earum occaſio. IV. 68 *a.* In quot libros digeſtæ? *ibid.* De variis harum Decretalium editionibus. *ibid. b.* Obſervationes in varias & notabiliores Innocentii III. Decretales. IV. 69. *& ſeqq.*

Vide, *Innocentius III.*

Decretalium Sextus, nempe *liber*; a quibus ſit digeſtus, & quid contineat? IV. 86. *a. b.* Ad normam collectionis Gregorii IX. compilatus. *ibid. b.* In *ſexto Decretalium* quid primum locum obtineat? *ibid.* & 87. *a.* Forma hujus collectionis. II. 86. *b.* & 87. *a.* Decretales in *Sexto* mutatæ, abbreviatæ, auctæ. IV. 87. *a. b.* Quid incommodi hinc oriatur? *ibid. b.* An hæc compilatio, ſive *Sextus* Decretalium in Gallia ſit receptus? *ibid.* & 88. *a.* Quænam Decretales in *Sexto* emineant? IV. 99. *b.* Quædam referuntur in *Sexto*, quæ apud nullum Scriptorem antiquiorem habentur. IV. 106. *b.*

Decretalium juribus Regiis contrariarum ſors. IV. 98. *b.* 99. *a.*

Decretalium quæ dicuntur *Clementinæ*, Auctor & Evulgator, & unde dicantur Clementinæ? IV. 138. *a. b.*

Vide, *Clementinæ.*

Decretalium quæ dicuntur *Extravagantes*, unde ſic dictæ? IV. 130. *a. b.*

Vide, *Extravagantes.*

Decretales quænam *Jus noviſſimum* conſtituant. IV. 161. *a. & ſeqq.* Quænam collectio decretalium dicta *Septimum* Decretalium. *ibid. b.* & 162. *a.*

Vide, *Jus noviſſimum.*

Decretales Epiſtolæ adſcriptæ Romanis Pontificibus, qui tribus Eccleſiæ ſeculis floruerunt, ut ſuppoſititiæ ab eruditis repudiantur? I. 15. *a.* Hujus certe argumentum admodum evidens. I. 120. *b.* Decretalibus falſis receptis, inducta fuerunt, tanquam ex traditione Apoſtolica deſcendentia, plurima quæ mediis tantum Eccleſiæ ſeculis ſtatuta fuerant. I. 116. *a.* II. 218. *b.* & 219. *a. b.* De decretalibus & de earum ſuppoſitione, plurima. I. 122. *& ſeqq.*

Decreta Cathedratica inter & non Cathedratica diſtinctio, III. 663. *a. b.*

Decretalium nudis verbis inhærentes Canoniſtæ, præcipites in varios errores, ac præſertim de Papæ auctoritate, delati ſunt. I. 124. *b.* Ipſe Gratianus ſuppoſuit & exiſtimavit fieri poſſe, ut aliquid quod *Decretis præcedentium Patrum aut Evangelicis præceptis contrarietur*, in Decretis Romanorum Pontificum inveniatur. III. 142. *b.* 663. *a. b.* Aliqua notanda pro aſſequenda perfecte Decretalium notitia. IV. 181. *b.* 182. *a. b.*

Decretalium Romanorum Pontificum quæ ſit auctoritas? III. 141. *a. b.* Decreta edita ſub nomine Nicolai I. & Innocentii I. ad eam aſſerendam ſuſpectæ fidei ſunt. III. 143. *b.* Opinio Gratiani de harum Decretalium auctoritate. III. 541. *b.* Qua cautione ut vim legis habeant in Gallia recipiuntur. *ibid.* De earum auctoritate comparata ad expoſitiones S. Scripturæ. III. 542. *b.* An Pontifices in ſuis Decretis recedere poſſint a Patrum Decretis & Evangelicis præceptis? *ibid. a.* Quæ ſint Decreta juxta quæ cauſas debent decidere Epiſcopi? III. 543 *a.* Optandum uti in Eccleſiæ Codice non referretur Decretum Symmacho Papæ adſcriptum. III. 536 *a. b.*

Decretalium interpretes tum veteres, tum recentiores, Gloſſographi & Commentarii recenſentur. IV. 183. *b.* 184. *a. b.* Obſervanda circa decretalium Commentatores, & ſpecialiter circa Paratitla Andreæ Vallenſis. IV. 184. *b. & ſeqq.*

Decreta Sedis Apoſtolicæ in omnibus ſervanda, ſi tamen ſolemniter ſint promulgata. III. 646. *b.*

DECRETUM BURCHARDI.

Vide, *Burchardus.*

DECRETUM GRATIANI.

Decretum Gratiani, opus magna confuſione contextum, quo continentur plurima apocrypha, ſuppoſititia, &c. I 65. *b.* III. 533 & *paſſim.* Prælectio hujus Decreti tamen admodum utilis, modo diſcernantur falſa a veris, contorta ab integris, &c. *ibid.* Gratiano familiare fuit Canones detorquere ad diſciplinam ſui temporis, notanter Eccleſiæ Romanæ, Canonibus ſenſum plane a mente Patrum alienum affingendo. I. 82. *b.* Expenditur quænam olim fuerit Gratiani auctoritas. I. 124. *a.* Quare Gratianus nunquam nominatim Burchardum aut Ivonem, e quibus plura deſumpſit, citaverit? III. 511. *b.* & 512. *a.* Literæ Ducis Schaudæ Belgii Gubernatoris, quibus inſtituitur prælectio Decreti Gratiani in Univerſitate Lovanienſi. I. 908. & 909.

Decretum Gratiani, quo tempore ſcriptum? III. 516. *a.* Primitus hoc opus inſcriptum: *Concordantia diſcordantium Canonum*; & quare ſic rectius? *ibid. b.* 518. *a.* Non conſtat unde collectioni Gratiani nomen *Decreti* impoſitum ſit. *ibid. a.* Cur Titulus Decreti retentus? *ibid.* Operis hujus diviſio & forma. *ibid. & ſeqq.* In hoc Opere quid ſit *diſtinctio*? *ibid. a. b.* Quid *Cauſa*? *ibid. b.* In Cauſis pertractandis non ſemper nitet ordo & claritas. III. 519. *a.* Ex quibus potiſſimum conflata hæc collectio? *ibid. b.* 520. *a.* Quid in Decreto Gratiani *Paleæ*? III. 519. *b.* Hoc Decretum prodiit mendis & erroribus ſcatens. III. 520. *a.* Errorum Gratiani genera & fons. *ibid. a. b.* Quid de Expurgatione Decreti Gratiani cenſuerint Canoniſtæ doctiſſimi? *ibid. b.* Quomodo hoc decretum fuerit receptum? *ibid. b.* Quare ceteris collectionibus prælatum? *ibid.* & 521. *a.* Quanta fuerit decreti Gratiani auctoritas? III. 521. *a. b.* Quibus mediis illi tanta fuerit conciliata auctoritas? *ibid. b.* 522. *a.* Emendatur decretum Gratiani a Contio & a Demochare. *ibid.* 523. *a. b.* Quæ ratio Summos Pontifices ad emendandum Gratianum induxerit? *ibid. b.* Sub quibus Pontificibus inchoata & abſoluta fuerit hæc emendatio, quibus ejus cura demandata ſit, & quid tandem effectum? *ibid.* & 524. *a. b.* Multa errata manſerunt intacta. III. 525. *b.* Judicium Eruditorum de emendato decreto. *ibid.* Inutilis non eſt correctio quam Contius adornavit. *ibid.* Veteres Gratiani editiones conſulere interdum convenit. *ibid. a.*

Decretum Gratiani, an publica auctoritate polleat? III. 526. *ibid. b.* Judicia Eruditorum de auctoritate decreti. *ibid. b.* 527. *b.* Decretum Gratiani non ita probatum eſt, ut Inſtitutiones Juſtiniani. *ibid. b.* Quædam obſervanda circa Decretum Gratiani. *ibid. & ſeqq.* Quamvis multis ſcateat vitiis Decretum Gratiani, ejus tamen lectio utilis. III. 528 *a. b.* Ideo Philippus II. Rex Catholicus Lovanii inſtituit

prælectionem

prælectionem Decreti. I. 65. *b.* III. 528. *b.* 529. *a.* Hac de re Litteræ Ducis Sabaudiæ Belgii Gubernatoris. I. 908. *a. b.* An S. Carolus lectionem Decreti Gratiani inſtaurari voluerit? III. 529. *a.* Decretum Gratiani legendum cum diſcretione critica. *ibid.* Non omnia rejicienda quæ a Gratiano relata ſunt, quia hodie in fontibus reperiuntur. *ibid. a. b.* Quam methodum D. Van Eſpen ſecutus ſit ad emendandum Gratianum? *ibid. b.* Quid ex ſumma auctoritate Decreto Gratiani tributa natum ſit? IV. 148. *in nota.* De citationibus Decretiti Gratiani. I. 14.

DECRETUM IVONIS.

Vide, Ivo.

DEDICATIO.

Dedicationis Eccleſiæ antiquitas & ſolemnitas. I. 629. *a.* & ritus. I. 631. *a. b.* Occaſione Dedicationis Templi ſubinde congregatæ Synodi. I. 629. *b.* 630. *a.* Magna in veneratione habita olim Eccleſiarum Dedicatio. *ibid. a.* Quæ eſſent Epiſcoporum & Sacerdotum functiones? *ibid.* Preces qualiter recitandæ? *ibid.*

Dedicatio ſeu Conſecratio Eccleſiæ eſt Ordinis Epiſcopalis. I. 630. *a.* Epiſcopum loci ita ſpectat Eccleſiæ Conſecratio, ut Cardinalis auctoritate Apoſtolica munitus eam Eccleſiam licite conſecrare nequeat. *ibid. a. b.* Hac de re cujuſdam Fulconis hiſtoria. *ibid.* Convivia in iis celebrata, quæ modo in anniverſariis remanſerunt. *ibid. b.* 632. *a.* Abuſus qui inde invaluerunt. *ibid.* Ut iis occurrerent Synodi, voluerunt anniverſaria Dedicationum omnium Eccleſiarum celebrari uno & eodem die. *ibid.* Idem ſtatuunt Edicta Principum Belgii. *ibid. a. b.* Et recentiſſime Epiſcopus Leodienſis pro aliquibus Diſtrictibus ſuæ Diœceſis. *ibid. b.* Hac de re Decreta Epiſcopi Leodienſis & Senatus Regii Luxemburgenſis. I. 932. *a. b.* An conveniat quod Paſtores ad mutuarum Eccleſiarum Dedicationes accedant, omiſſo Officio in ſuis Eccleſiis? I. 632. *b.*

Vide, *Eccleſia.*

DEFENSOR.

Defenſores Eccleſiis jampridem fuerunt a Fundatoribus & modernis Patronis plane diverſi. I. 759. *b.* His Defenſoribus ſemper licebat ingredi locum judicii. *ibid.* Defenſores primitus in cauſis civilibus Eccleſiis patrocinabantur. *ibid.* & 760. *a.* Hi poſtmodum dici cœperunt Advocati. I. 759. *b.* Dicti quoque fuerant *Scholaſtici* III. 366. *b.* Cur potius ex ordine Advocatorum quam Clericorum aſſumendi Defenſores? III. 367. *a.* Sequentibus ſeculis aſſumpti viri potentiores, qui Eccleſias contra oppreſſiones defenderent. I. 760. *a.* Hi tandem Defenſores ſeu Advocati Eccleſiis & Monaſteriis fuerunt oneroſi & moleſti. III. 367. *b.* Tolerantur. IV. 130. *a.*

Defenſoris Eccleſiæ officium circa ejiciendos Clericos & Monachos turbas moventes. III. 257. *b.* 258. *a.*

Defenſores pauperum quinam fuerint in Eccleſia Africana? III. 351. *b.* 352. *a.*

Defenſores Civitatum quinam ſic fuerint dicti, & quodnam eorum officium. III. 352. *a.*

Vide, *Advocatus, Patronus, Scholaſticus.*

DEFLORATIO.

Deflorationis emenda juxta Concordata Brabantiæ ſeparatim coram Judice Eccleſiaſtico peti poteſt. I. 557. *b.* Quid obtineat in Gallia? *ibid. a. b.*

Deflorationis in cauſa civili citatio perſonalis adhuc obtinet in Curiis Eccleſiaſticis. II. 330. *a.* Sententia in hac materia quantum ad expenſas, mandatur executioni, non obſtante appellatione. II. 368. *b.*

Vide, *Stuprum.*

DEFUNCTI.

Defunctorum commendationes perantiquæ. III. 331. *a.* Etiam veſpertino tempore, olim ſacrificium offerri potuit pro Defunctis. *ibid.* In Miſſa orandum pro Defunctis. III. 678. *a.*

Defunctos an & quomodo liceat lugere? II. 145. *a.* III. 609. *b.* 610. *a.* Luctus Defunctorum ſpecialiter Religioſis vetitus. III. 610. *a.* An mortui noverint quæ a vivis geruntur? *ibid. a.*

Defunctorum convivia; quænam fuerint ſic dicta? I. 428. *a.*

Defunctos baptizandi, & cum eis Euchariſtiam ſepeliendi, veteres abuſus, ſublati per Canonem Africanum. III. 318. *b.* 319. *a.*

Vide, *Officium Defunctorum.*

DEGRADATIO.

Degradatio cum ſit agenda, Epiſcopus degradator intercedit pro Clero degradato, & hujus interceſſionis ratio & effectus. I. 531. *a.* & II. 382. *a.*

Degradatio ſolemnis Clerici quandonam neceſſaria? II. 380. *b.* Hujus degradationis antiquitas. *ibid. a. b.* Olim cauſa degradationis agebatur in Synodis. II. 381. *a.* Poſtea in defectu Synodorum permiſſum ut ageretur coram certo numero Epiſcoporum; qui interveniebant ut Judices. *ibid.* Unde poſtea factum quod tantum in ſola actuali degradatione intervenerint? *ibid. a. b.* Decretum Concilii Tridentini permittens ut defectus Epiſcoporum ſuppleatur, per Abbates vel Conſtitutos in dignitate, & ejus ratio. *ibid. b.*

Degradationis hodiernæ forma & ritus. II. 381. *b.* & 382. *a.* An requiratur in Clerico ſimplicis Tonſuræ? II. 382. *a.* Hodie in deſuetudinem abiit. *ibid. a. b.* In Presbyteros in Gallia pro atrocioribus delictis puniendos non ſervatur; licet Edicta id ſervatum velint; & ejus ratio. *ibid. b.* In Gallia initio decimi-ſeptimi ſeculi mos degradandi Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos adhuc obſervabatur. *ibid. in nota.* Adhuc ſervatur in Belgio. *ibid.*

DEI VEL DII FALSI.

Vide, *Idolum, Idololatria, Paganus, Juramentum.*

DELATOR.

Delator quâ pœna afficiendus? III. 592. *a.*

DELEGATUS, DELEGATIO.

Delegatus de jure communi ſubdelegare ordinarie non poteſt. I. 567. *b.* Delegatus *ad univerſitatem cauſarum* ſubdelegare poteſt. *ibid.* Delegatus Pontificis adinſtar Ordinarii poteſt juriſdictionem ſubdelegare. II. 264. *a.* Judex a Summo Pontifice delegatus poteſt etiam Epiſcopos ſubdelegare, eoſque compellere. *ibid.* In quibus Capitulum in qualitate delegati Sedis Apoſtolicæ Epiſcopo defuncto ſuccedat? I. 59. *b.* 60. *a.* Negotia in quibus eligitur induſtria perſonæ, alteri demandari non poſſunt. I. 20. *a.* Dataria committere ſolet Ordinario litteras Diſpenſationum Matrimonialium. I. 596. *b.* Delegatio non ſolet fieri Epiſcopo & Officiali ſimul, ſed alteri duntaxat. *ibid.* Nonquam in delegatione conſuevit exprimi nomen Ordinarii; & quare? *ibid.* Litteræ directæ Officiali non poſſunt expediri per Epiſcopum. *ibid.* Epiſcopi habentur aliquando in Curia Romana ſimplices Pontificis Romani delegati. *ibid.*

Delegati in diſpenſationibus Matrimonialibus jus & officium. I. 597. *b.* & *ſeqq.* Nihil etiam ultro oblatum accipere poſſunt. I. 598. *a.*

Delegationis vigore nemo extra Provinciam evocandus. II. 268. *b.* Civitates Brabantiæ anno 1515. a Principe impetrarunt, ne ulla ex cauſa ad Tribunalia Eccleſiaſtica extra Brabantiam evocari poſſent. II. 279. *a.* Hodie Epiſcopi extra Brabantiam reſidentes habent Tribunalia in Brabantia, coram quibus citantur incolæ Brabantiæ. *ibid.* Hoc, cautione Principis juramento firmata, ad hanc diem religioſe ſervatur. *ibid.* Hinc Sententia extenſa Senatus Brabantiæ contra Archidiaconum Condromi, quæ integre refertur. I. 909. & *ſeqq.* II. 434. & *ſeqq.* Similis Sententia ab eodem Senatu lata contra Archidiaconum Hasbaniæ. II. 440. *a. b.* Aliæ duæ ejuſdem Senatus Sententiæ conformes. II. 441. & *ſeqq.*

Delegatio Sedis Apoſtolicæ Epiſcopis conceſſa per Concilium Tridentinum cenſetur favorabilis, nec derogat ordinariæ Juriſdictioni. II. 430. *b. Cela doit s'entendre du cas où l'Eveque procede dans les affaires de ſon Diocéſe.* II. 22. *b.*

Vide, *Judex.*

DELICTUM.

Delictorum contra Religionem & diſciplinam Eccleſiaſticam correctio, Judici Eccleſiaſtico ab Imperatoribus permiſſa. II. 203. *b.* Delicta civilia Clericorum Judicibus publicis reſervata. II. 204. *a.* Diviſio delictorum in Eccleſiaſtica, & communia. *ibid.* Senſim omnium delictorum Clericorum ſine diſtinctione, cognitio & punitio Judici Eccleſiaſtico privative delata. II. 205. *a. b.* De Jure Decretalium, Clericus de crimine aſſaſſinatus convictus, videtur a *ſolo* Judice Eccleſiaſtico judicandus. *ibid.* Quin & ipſi Clerici primæ Tonſuræ, de enormiſſimis criminibus, etiam læſæ Majeſtatis, gaviſi ſunt privilegio fori. II. 206. *a.*

Delicta omnia etiam Laicorum, cujuſcumque naturæ, Epiſcoporum Juriſdictioni erant olim ſubjecta. II. 223. *b.* 224. *a.* Forum contentioſum tunc non diſtinguebatur a foro Pœnitentiali. II. 224. *a.* Ea diſtinctio cœpit ſeculo XII. *ibid.* In cauſa fuit quod Laici varia delicta ſibi reſervatint. II. 225. *a.* Cujus generis delicta ſpectent ad Forum Eccleſiaſticum? *ibid.* Delicta Clericorum ex praxi Galliæ diſtinguuntur inter communia & privilegiata. II. 211. *a.* Per hanc diſtinctionem multum detractum auctoritati Eccleſiaſticæ. II. 212. *a.* Modus quo per utrumque Judicem ibidem proceditur in cauſa delicti privilegiati. *ibid.* & 211. *b.* Quid circa delicta privilegiata & crimina atrociora obtineat in Flandria, & quid in Brabantia? II. 213. *a.* Unde invaluerit diſtinctio criminum in Eccleſiaſtica, Civilia & mixta? II. 225. *b. En quels cas les crimes appellés Eccleſiaſtiques ſont de la compétence du Juge ſéculier.* II. 11. *a.*

Vide, *Forum competens, Immunitas.*

DENARIUS SANCTI PETRI.

Denarius ſancti Petri quodnam genus ſubſidii fuerit? IV. 104. *b.* Ejus origo & antiquitas. *ibid.* Hujus mentio frequens apud Scriptores Anglos. *ibid.* Vocatur *eleemoſyna beati Petri* & *Cenſus* Eccleſiæ. *ibid.* Hoc ſubſidium plane diverſum a tributo quod Regno ſuo impoſuit Rex Angliæ vulgo *Joannes Sine Terra* dictus. *ibid.* & 105. *a.*

DENUNTIATIO.

Denuntiatio hodie frequenter aperit viam inquiſitioni ſeu informationibus præparatoriis. II. 325. *a.* Etiam privati Denuntiatores admittuntur. *ibid.* Quid tamen conveniat Judicem attendere, antequam ad informationes capiendas procedat? *ibid.* Si quis falſo denuntiaverit, condemnatur in expenſas, damnum & intereſſe. *ibid. a. b.* Reo abſoluto, Procurator officii tenetur denuntiatorem indicare, ut Reus abſolutus agere poſſit ad expenſas, damnum & intereſſe. *ibid. b.*

Quid circa hoc obtineat in Gallia? *ibid.* Poteſt capi prævia informatio, temerſi nullus ſit denuntiator, modo ſufficientia præcedant indicia. *ibid.* Dum inſtituitur inquiſitio, convenit ut citetur denuntiator, ut producat informationes ſeu indicia. *ibid.* *Ordonnances & Arrêts touchant les Dénonciations.* II. 13. *a.* *b.*

DEO GRATIAS.

Deo gratias, formola gratiarum actiones, quo animi affectu dicenda? II. 690. *b.*

DEPORTUS.

Deportus origo & ratio. II. 104. *a.* Jus deportus in multis Eccleſiis eſt penes Archidiaconos. *ibid.* Quomodo bona ſub deportum cadentia, adminiſtranda? *ibid.*

DEPOSITIO.

Depoſitio ab Ordinibus olim erat omni crimini etiam occulto annexa. I. 536. *a.* *b.* In primitiva Eccleſia Clericus ſemel depoſitus nunquam ad functiones Clericales reſtituebatur. III. 74. *b.* In gravia crimina prolapſi Clerici in perpetuum deponebantur. III. 78 *a.* *b.* Presbyteri & Diaconi e miniſterio depoſiti, ſi miniſterium contingant, ab Eccleſia ejiciuntur. III. 79. *a.* Deponebatur Epiſcopus qui per Poteſtates ſeculares Eccleſiam invaſerat. *ibid.* *b* Juxta Synodum Antiochenam, ſi Epiſcopus, Presbyter aut Diaconus depoſitus aliqoid de S. Miniſterio attingat, ſpe reſtitutionis excidit. III. 157. *b.* De qua depoſitionis ſententia his agatur. *ibid.* & 158. *a.* Iis qui ſe injuſte depoſitos vel damnatos credunt, non negatur via appellationis aut defenſionis. III. 157. An Epiſcopi déponi poſſint ſine Romani Pontificis auctoritate? III. 587. *b.* 589. *a.* In depoſitione Clericorum, *auctoritate Canonica*, non *poteſtate Tyrannica* procedendum. IV. * 300. a. *b.*

Depoſitionis ſententia non ferenda, niſi cognita & finita cauſa. III. 358. *b.* Quatenus Clericus depoſitus mereatur propter pœnitentiam aliquod ſignum Eccleſiaſtici Ordinis retinere? III. 396. *b.* Quinam præſertim in perpetuum gradu dejiceren-tur? *ibid.* *in nota.* Deponuntur ab Ordine & Beneficio Simoniaci, & hujus pœnæ æquitas. I. 877. *b.* 878. *a.* III. 79. *b.* Depoſitio in quo differat a Suſpenſione illimitata? II. 403. *a.* *b.*

Vide, *Degradatio*, *Acrefatia*, *Judicium.*

DEPOSITIO IN JUDICIO.

Depoſitiones Teſtium debent eſſe juratæ. II. 310. *a.* Convenit ut juramentum præcedat. *ibid.* Fieri debent citata Parte adverſa. *ibid.* Si poſtea coram Judice ſuperiore depoſitionem ſuam renovare debeant, an debeant juramentum iterare? *ibid.* Modus pro judex vel Commiſſarius procedit ad examen Teſtium. *ibid.* *b.* & 311. *a.* Quomodo procedatur ad examen abſentium vel infirmorum? II. 309 *a.* *b* Pars contra quam Teſtes producuntur, offert interrogatoria Teſtibus proponenda, & quis eorum finis? II. 310. *b.* Id in Curiis ſecularibus non ſervatur. *ibid.* Quomodo Teſtium depoſitiones in ſcripto redigendæ? II. 311. *a.* Depoſitiones ſcriptæ Teſtibus relegendæ *ibid.* Quomodo depoſitiones a Teſtibus ſignandæ ſint? *ibid.* Depoſitiones relativæ ad depoſitionem alterius rejiciendæ. *ibid.*

Depoſitionum publicatio fieri debet, & quando? II. 311. *b.* Qua forma? *ibid.* Quis hujus publicationis ſcopus? *ibid.* *b.* Publicatis depoſitionibus, vetita ulterior productio Teſtium ſuper iiſdem vel contrariis articulis, & adverſus id in Belgio non datur reſtitutio. *ibid.* & 312. *a.*

Depoſitionibus publicatis, proceditur ad Reprobationes. II. 312. *a.* Teſtes qui in informationibus præparatoriis depoſuerunt, debent in lite recolligi & reexaminari. II. 331. *a.* Qua forma; & quare? *ibid.* *a.* *b.* Debet fieri ante confrontationem. *ibid.* *b.* Quandonam confrontatio neceſſaria? *ibid.* *a.* *b.* Examen Teſtium quos Reus in criminalibus pro ſe adducit, quomodo faciendum? II. 332 *a.* Ob periculum imminens Teſtibus, ex Ordinationibus Curiarum Eccleſiæ non ſunt publicandæ depoſitiones. *ibid.* Quomodo huic periculo aliqui occurrere velint? *ibid.* In Relatorem cauſæ non deligendus is, qui teſtes examinavit. II. 343. *b.*

Vide, *Reprobatio.*

DEPOSITUM.

Depoſita ad uſus particulares Religioſorum, an ſint licita? II. 36. *a.* *& ſeqq.* Quid agendum Superioribus circa hujuſmodi depoſita? II 538 *a.*

Vide, *Peculium Monachi.*

DEROGATIO.

Derogationum clauſula generali utrum Cardinales comprehendantur? I. 702. *b.* An comprehendatur Imperator? I. 720. *b.* Sub generali derogatione reſervationum non comprehenduntur Beneficia vacantia in Curia. I. 728. *a.* Variæ Regulæ Cancellariæ, quarum derogatio non admittitur. I. 749. *a.* *& ſeqq.*

Vide, *Regulæ Cancellariæ.*

Derogatio juris Patronatus Laici in Hiſpania, Gallia & Belgio non admittitur. I. 753. *b.* Generalis derogatio Statutorum in Reſcriptis Apoſtolicis apponi ſolita, quid operatur? I. 754. *b.*

Derogationem pro medietate Papa ſolet concedere; & quis hujus effectus? I. 734. *b.* An Papa poſſit derogare juri Patronatus mixto? I. 753. *a.* Unde ſupponatur derogatio juris Patronatus Laici litigioſi? *ibid.* Clauſula derogatoria in litteris Apoſtolicis appoſita non derogat Statutis aut Conſuetudinibus Eccleſiarum ſolemniter approbatis. *ibid.*

DESERVITOR.

Deſervitorem Epiſcopus ſolus conſtituit in omnibus Eccleſiis Parochialibus vacantibus, etiamſi eſſent Patronatus Regii. I. 718. *b.* 719. *a.* Etiam annexis dignitati in Eccleſia Cathedrali vel Collegiata. I. 719. *a.* Epiſcopus ei aſſignat Portionem congruam ex proventibus Eccleſiæ. *ibid.* An Epiſcopus ſemper debeat conſtituere Vicarium? I. 718. *b.* Vicarius conſtituendus ab Examinatoribus Synodalibus, probari non debet. I. 719. *a.*

Deſervitoris onere. I. 719. *b.* In quibus Parocho ſuccedat, & in quibus non? *ibid.* Poteſt alteri Sacerdoti licentiam dare aſſiſtendi Matrimonio. I. 567. *b.* An valide aſſiſtat Matrimonio contra interdictum Ordinarii? I. 579. *a.* *Quel eſt l'uſage de France touchant les Deſſervants?* I. 964. *a.*

DESPONSATA.

Deſponſatam alteri ducens, adulterii pœnis juxta Canonem Trullanum ſubjiciendus. III. 416. *b.*

Vide, *Sponſalia.*

DEVOLUTIO.

Devolvuntur ad Superiorem Collationes omnium Beneficiorum quæ intra ſex menſes non conferuntur. I. 706. *b.* Devolutio ſit ad Epiſcopum, non Collatoris, ſed Beneficii. *ibid.* Epiſcopalibus & Prælatoris providendum intra trimeſtre. *ibid.* *a.* A quo tempore computandum? *ibid.* Tempus currit de momento in momentum. *ibid.* Lapſum temporis excuſat juſtum impedimentum. *ibid.* Lapſo tempore, Collatores excidunt jure conferendi; & an mora purgari poſſit? *ibid.* Negligentia Turnarii nocet Capitulo. *ibid.* *b.* Si Epiſcopus una cum Capitulo jus conferendi habens, negligat convocare Capitulum, poteſt ſenior id facere, & ad collationem procedere, ne detur locus devolutioni. *ibid.*

Devoluta, tempore lapſo, ad quem fiat? I. 706 *b* Ubi viget Alternativa inter Epiſcopum & Capitulum, ſi Capitulum vice ſua negligat, devolutio fit non ad Epiſcopum, ſed ad Metropolitanum. *ibid.* Devolutio fit cum qualitatibus primæ collationis. *ibid.* Exponitur quomodo præciſe id ſit intelligendum. *ibid.*

Devolutio quomodo fiat in Exemptis? I. 706. *b* 707. *a.* Beneficia Regularia Regularibus, & Secularia Secularibus, etiam jure Devolutionis conferenda ſunt. I. 707. *a.* *b.*

Devoluta Collatione ad Pontificem, nullum tempus ei præſcriptum eſt quo teneatur conferre. I. 729. *b.* Devolutio hæc non impedit quominus Epiſcopus Beneficium, cujus collatio devoluta eſt, alteri poſſit unire. I. 860. *a.* In Gallia aperta Regalia Rex tempore a Canonibus præſcripto non arctatur. I. 788 *a.* *b.* Patrono intra tempus præſcriptum non præſentante, Ordinarius confert, non jure devoluto, ſed ordinario. I. 774. *a.* An inſtitutio Præſenti danda ſit intra ſemeſtre ſub pœna Devolutionis? I. 796. *b.*

Devolvitur ad Metropolitanum conſtitutio Vicarii generalis Sede vacante, ſi Capitulum intra octiduum non conſtituat. I. 62. *a.*

DEVOTIO.

Devotio quid ſit? II. 680. *b.* Devotio interior quæ eſt donum Dei, neceſſaria ad rite perſolvendum Officium divinum. *ibid.* *a.* *b.* Exigit Devotio, ut cum quadam ſpirituali animi alacritate & gaudio Horæ Canonicæ perſolvantur, & ad eas ex motu Spiritus ſancti accedatur. *ibid.* & 681. *a.* Devotio requirit, ut ad Horas Canonicas non accedatur ipſi loci temporalis & unde ſolligatos, quod aliquis principaliter intuito lucri accedat? II. 681. *b.* 682. *a.* Quæ diſtractiones impediant quominus quis debita cum *devotione* Horas Canonicas dicendus ſit recitare? II. 682 *b* 683. *a.*

Vide, *Reverentia*, *Officium Divinum*, *Horæ Canonicæ*, *Diſtractiones*,

DIACONA.

Diaconia quidnam ſit? I. 199. *b.* Diaconarum origo II. 124. *a.* Earum numerus Romæ. I. 199. *b* III. 148. *b.* & *in nota.* Quomodo & quando in titulum Cardinalitium erectæ? I. 199. *b.*

Diaconia aliquando vocatur carcer Epiſcopi. II. 379. *a.*

DIACONICUM.

Diaconicum, quis locus fuerit in æde ſacra? III. 178. *b.* Non licebat Subdiaconis ſedere in Diaconico. *ibid.*

DIACONISSA.

Diaconiſſæ, an per manuum impoſitionem fuerint ordinatæ, & quid de illis Synodus Nicena? III. 120. *a.* Quid de ætate & ordinatione Diaconiſſæ in Concilio Chalcedonenſi? III. 154. *a.* Diaconiſſa nubens anathematizatur cum viro. *ibid.* *a.* *b.* Quænam fuerint earum officia? *ibid.*

Diaconiſſæ, apud Græcos *Presbyteræ*, apud Latinos *Viduæ* dicebantur. III. 313. *a.*

DIACONUS.

Diaconis ſeptem primis quale munus concreditum fuerit? III. 393. *b.* 394. *a.*

Diaconus olim ante annum vigeſimum ætatis non ordinandus; quæ diſciplina poſtmodum immutata. III. 317. *b.* 393. *a.*

Diaco-

Diaconus vocatur antonomaſtice Miniſter, & quare? I. 5. *b.* 6. *a.* Olim habitus Miniſter neceſſarius Epiſcopi & Sacerdotis. I. 6. *a.* Varia & eminentiſſima erant olim ejus Officia, quæ recenſentur. *ibid. a.* Diſciplina circa illa Officia multum collapſa. *ibid. a. b.* Ea diſciplinæ collapſio diſplicuit Epiſcopis Galliæ. *ibid. b.*

Diaconi a S. Hieronymo dicti modo *famuli viduarum & pauperum*, modo *Sacerdotum Miniſtri.* III. 394. *a.* Quid de functionibus Diaconorum ſenſerint priorum ſæculorum Patres? *ibid. a. b.*

Diaconatus Ordo in Eccleſiaſticis requirit chriſtianam fortitudinem, ut libere annuntient Evangelium, nec Chriſtum ejuſque ſermones erubeſcant. II. 616. *a. b.* 617. *a.* Quid in S. Stephano ſibi debeant imitandum proponere? III. 394. *b.*

Diaconorum & Presbyterorum conſilio olim Epiſcopi utebantur. I. 54. *a.* 253. *a. b.* Epiſcopis in decretionibus cauſarum aſſiſtebant. *ibid. a. b.* & 57. *b.* Ex Pontificali oſtenditur quod Diaconi aſſumentur ut cooperatores Epiſcoporum in procuranda fidelium ſalute. II. 389. *a. b.*

Diaconis committi poteſt ſolemnis adminiſtratio Baptiſmi. I. 376. *b.* Olim etiam diſtribuebant Euchariſtiam. I. *b. a.* 397. *b.* Sed præcipue eorum Calicem; & unde id abrogatum? *ibid.* Inde ortum quod una cum Sacerdote offerant Calicem, non autem Panem. *ibid.* Quæ tempore Concilii Ancyrani fuerint Diaconorum ordinariæ functiones Eccleſiaſticæ? III. 154. *b.* Tempore Antiochenæ Synodi functionibus quoque Hierarchicis fuere impenſi. III. 155. *a.*

Diaconos olim Romæ magis, quam alibi, conſtat arrogantia & ſuperbia elatos fuiſſe, atque plurima ſupra Presbyteros ſibi arrogaſſe. III. 118. *b.* 119. *a.* Quid huic arrogantiæ occaſionem dederit? III. 119. *a.* Eorum exceſſus enumerantur. *ibid. a. b.* Per Synodum Nicænam repreſſi. III. 118. *a.*

Diaconi olim Hoſpitalibus aliiſque piis locis præficiebantur, quæ inde vocatæ ſunt Diaconiæ. I. 199. *b.* II. 114. *a. b.*

Diaconi quot in una civitate eſſe poſſent? III. 142. *b.* & *in nota.* 393. *b.* Circa Diaconorum munerum ſententia Eccleſiæ Latinæ diverſa a ſententia Græcorum. III. 394. *b.* An & quo ſenſu prohibeantur Diaconi in Eccleſia cantare? III. 573. *a.* Quid de numero Diaconorum, ſuperbia, & veſtibus in Gratiani Decreto? III. 574. *b.* 575. *a.* Quid in eodem Decreto de eorum Officio in diſpenſando ſacro Calice? III. 571. *a.*

Diaconi juxta Synodum Ancyranam poterant poſt ordinationem, non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam matrimonio uti. III. 158. *a.* Hanc diſciplinam non receperunt Græci, neque Eccleſia Romana. *ibid. b.* In ipſo Ancyrano Canone non obſcure innuitur ſuſceptioni Diaconatus annexam fuiſſe quamdam tacitam promiſſionem abſtinendi a matrimonio. *ibid.* & 159. *a.*

Diaconis honor habendus a Clericis inferioribus. III. 178. *b.* Juxta Synodum Laodicenam non licet Diacono ſedere coram Presbytero, niſi Presbyteri juſſione ſedeat. *ibid. a. b.* Juxta Canonem Trullanum Diaconus qui ante Presbyterum ſediſſet, fiebat Diaconorum ultimus. III. 389. *a. b.* Quid de Diacono, ſui Patriarchæ aut Metropolitæ vices gerente? *ibid. b.* De dignitate Presbyterorum ſupra Diaconos. III. 575. *a.*

DIÆTA.

Diæta quomodo accipiatur in materia vacationis in Curia. I. 87. *b.* 94. *b.*

Diæta quomodo accipiatur in Conſtitutione Concilii Lateranenſis, item in Conſtitutione Bonifacii VIII. de non evocando extra Diœceſim. II. 268. *b.* 269. *a.*

DIES.

Dierum vitanda ſuperſtitioſa obſervatio. [illegible] 651. *a.* Dies Ægyptiaci quinam ſic dicti? *ibid.*

DIGNITAS.

Dignitas quid ſit? I. 661. *b.* Prima ſæcula ignorarunt nomen *Dignitatis*, prout hodie accipitur. *ibid.* In quo differat a Perſonatu? I. 663. *a.* Olim dignitates mera erant Officia, imo amovibilia. I. 662. *b.* Deſerta vita communi, ſenſim in dignitates degenerarunt. *ibid.* Per erectionem Beneficiorum & dignitatum Ordines ſacri quaſi viluere cœperunt. *ibid.* Quid requiratur ut officium aliquod ſit dignitas? I. 663. *b.* Vicarius Generalis Epiſcopi non cenſetur in dignitate conſtitutus. *ibid.* Unde dignoſcatur an Beneficium ſit dignitas; & de præeminentia inter dignitates. *ibid.* Jura honorifica quæ in dignitate conſtitutis competere ſolent. *ibid.*

Dignitates Eccleſiaſticæ ad quid inſtitutæ? I. 663. *b.* 664. *a.* Unde contingat eas a multis ambiri? I. 664. *a.* Quæ ſint dignitates majores in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis? *ibid. a. b.* Notabile S. Auguſtini dictum de duplici modo conſiderandi dignitates Eccleſiaſticas. III. 557. *a. b.* Quam noxia ſit res, dignitatum Eccleſiaſticarum appetitus. IV. * 51. *a.* In diſpenſationibus nomine Beneficii non veniunt dignitates. *ibid.* Nec in diſpenſationibus pro dignitatibus comprehenduntur dignitates majores. *ibid.*

Dignitates quam ætatem requirant? I. 672. *a. b.* Obtinens dignitatem etiam curatam non privatur ipſo jure ob non promotionem ad ordinem annexum, niſi fuerit monitus. I. 678. *b.* 679. *a.* Si dignitas aliqua debeat conferri Canonico, quo tempore ea qualitas debeat adeſſe? I. 680. *a. b.* Per concordatum in Gallia Pontifici reſervatur poteſtas creandi Canonicos ad effectum obtinendi ſimiles dignitates. *ibid. b.* Scientia requiſita ad dignitates. I. 680. *b.* Cui deferatur ſucceſſio Perſonarum in dignitate conſtitutarum? *ibid.* An Beneficiam curatum, aut etiam dignitas cum Canonicatu in eadem Eccleſia retineri poſſit? I. 691. *a.* & *in nota.* An cum dignitate cui annexus eſt Canonicatus, poſſit haberi alia dignitas, aut Canonicatus in eadem Eccleſia? *ibid. b.* *Il y a en France bien des dignités qui ne ſont que de ſimples Perſonats.* I. 964. *a.*

Dignitatum Collatio ad quos ſoleat ſpectare? I. 698. *b.* Dignitatum Collatio & Electio in multis Eccleſiis in Belgio, liberæ a Reſervatione. I. 733. *b.*

DILATIO.

Dilatio judicialis quidnam dicatur? II. 304. *b.* Quænam dilationes citatoriæ ceu deliberatoriæ, & quænam probatoriæ? *ibid.* In qualibet parte litis ſolent dari dilationes, quarum termini de Jure Civili erant determinati & fixi. *ibid.* Jure Canonico dependent ab arbitrio Judicis. *ibid.* Hæc deciſio juris Canonici moribus paſſim recepta eſt. *ibid.* & 303. *a.* Quo ſenſu dilationes hodie dicantur dependere ab arbitrio Judicis? II. 303. *a.* Quandonam & quoties concedi poſſint? *ibid.* Varia Decreta Curiarum Civilium & Eccleſiaſticarum pro earum abbreviatione. *ibid. a. b.* Ab earum indiſcreta conceſſione appellari poteſt. II. 304. *a.* Incommoda quæ ex hac indiſcreta conceſſione oriuntur. II. 303. *a. b.* Appellatur etiam a nimia earum coarctatione. II. 359. *a.*

Dilationes breviſſimæ concedendæ, & ſuperfluæ reſecandæ in variis cauſis. II. 303. *a. b.* Specialiter in cauſis poſſeſſoriis Beneficiorum, & quare? II. 304. *a.* Idem voluit Juſtinianus in cauſis Monachorum, & quare? *ibid.* In Curiis Eccleſiaſticis ſolent dari tres dilationes citato ad comparendum; & quid ad quamlibet perdat, ſi non compareat? *ibid.* Decretum Synodi Tridentinæ, quo voluit cauſas intra biennium terminari. *ibid.* Hodie exiguus ejus uſus, & quare? *ibid. a. b.* Quid obtineat in Galliis, dum Judex eſt moroſus in cauſa decidenda? *ibid. b.*

Dilationes quas ex induſtria ſubnectunt Advocati lucro ſordido inhiantes, quam clientibus nocivæ, & ipſo Advocatorum ingenuo Officio indignæ. II. 282. *b.* 283. *a.* Qui Advocati huic vitio magis ſint expoſiti? *ibid. a.* Statutum Curiæ Eccleſiaſticæ contra ſuperfluas dilationes. *ibid.*

DIMISSORIÆ, ſeu DIMISSORIALES LITTERÆ.

Dimiſſoriæ aliter olim acceptæ, quam hodie. I. 304. *b.* Harum litterarum mentio occurrit in antiquis Canonibus; ſed alio ſenſu, quam hodie accipiuntur. *ibid.* Litteræ dimiſſoriales hodie dantur, ut quis ab Epiſcopo alieno ordinetur. *ibid.* & 305. *a.* Sine Litteris dimiſſoriis Clericus ab alieno Epiſcopo non poteſt ordinari. III. 566. *b.* Non poteſt ſine iis extra Eccleſiam ſuam miniſtrare. *ibid.* De Litteris dimiſſoriis quæ vocantur *Exeat*, & quas Epiſcopus non debet concedere, niſi rogatus. *ibid.* & 567. *a.* De earum formula ſuppoſititia. *ibid. a.*

Dimiſſoriales Litteras concedere ad ſolum Epiſcopum ſpectat. I. 505. *a.* Olim quibuſdam inferioribus Prælatis facultas dandi dimiſſoriales competeat. *ibid.* Synodus Tridentina hanc facultatem ſuſtulit. *ibid.* Quid hac de re in Comitiis Cleri Gallicani ſtatutum fuerit? *ibid. in nota.* Auctoritas dandi dimiſſoriales competit Capitulo, Sede vacante, ſed juxta Trid. cum reſtrictione. *ibid. b.* Quid obſervandum? *ibid. in nota.* Quinam cenſeantur arctati ratione Beneficii, ut a Capitulo intra annum accipere poſſint dimiſſoriales? I. 61. *a.* Epiſcopus confirmatus ante conſecrationem poteſt eas concedere. *ibid.* & Archiepiſcopus ante receptionem Pallii. I. 505. *b.* Poteſt poteſtas concedendi dimiſſorias delegari alteri. *ibid.* Synodus Tridentina deſiderat ut Epiſcopi per ſe Ordines conferant. I. 306. *a.* Jure communi in Litteris dimiſſorialibus exprimenda cauſa ob quam Epiſcopus non ordinet, ſed hodie non obſervatur. *ibid.* Non eſt conveniens, ut Epiſcopus paſſim ſuos alio mittat. *ibid.* *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur les dimiſſoires.* I. 958. *a. b.*

Dimiſſoriales non niſi ex neceſſitate concedendæ. I. 306. *a.* Concedendæ tantum Examinatis & jam Probatis. *ibid.* An requiratur etiam examen Epiſcopi ordinantis? *ibid. a. b.* Id in aliquibus Diœceſibus obſervatur. *ibid.* Sacra Congregatio declaravit id eſſe arbitrarium. *ibid.* In Belgio non ſolet ſecundum examen inſtitui. *ibid.* Merito attendunt Epiſcopi a quo demiſſoriales conceſſæ ſint. *ibid.* Præcautiones requiſitæ a S. Carolo in concedendis dimiſſoriis. *ibid. b.* & 307. *a.*

Dimiſſoriæ conceſſæ ab Epiſcopo, ejus Vicario vel Capitulo, Sede vacante, non expirant per mortem Epiſcopi vel extinctam poteſtatem Vicarii aut Capituli. I. 307. *a.* Epiſcopus poteſt per Edictum omnes dimiſſorias conceſſas a ſe, & a ſuis Prædeceſſoribus vel Capitulo, Sede vacante, revocare. *ibid.* Epiſcopus Ordinandum vigore Dimiſſorialium non poteſt ſuper interſtitiis Ordinum diſpenſare. I. 314. *a.* An Clericus ab alieno Epiſcopo ordinatus, poſſit a ſuo naturali Ordinario recipi, Epiſcopo a quo ordinatus eſt, ei dimiſſoriales Litteras negante? III. 27. *b.* 28. *a.*

Dimiſſoriæ ad Abbates pro recipienda Tonſura vel minoribus Ordinibus vetitæ. I. 319. *a.* Abbates vigore dimiſſorialium illos conferre non poſſunt. *ibid.*

DIOECE-

DIOECESIS.

Diœceſis, hæc vox multipliciter apud veteres ſumitur. III. 608. *b.*

Diœceſium prima inſtitutio. I. 129. *b.* Apoſtoli vi ſuæ vocationis nulli parti orbis erant adſtricti, uti nec alii viri Apoſtolici. *ibid. a. b.* Epiſcopis interdictum in aliena Diœceſi ſine licentia Ordinarii Pontificalia exercere; & qua pœna? *ibid. b.* III. 597. *b.* Quænam Pontificalia cenſeantur? I. 130. *a.* Inter ea non computatur prima Tonſura, & actus voluntariæ juriſdictionis. *ibid.* In Synodo Sardicenſi vetantur Epiſcopi in aliena Diœceſi diutius morari. III. 282. *a.* Quinam dicantur *nullius Diœceſis?* I. 319. *b.* Simplex exemptio Monaſterii non facit illud eſſe *nullius Diœceſis. ibid.* Quo caſu Eccleſia *nullius diœceſis* dici poſſit? IV. 21. *a.* Quid de exemptis *nullius diœceſis* in Tridentino? *ibid. in nota.*

Diœceſes ſuis limitibus circumſcribuntur in Conſtantinopolitana Synodo; & quo ſenſu hæc vox *diœceſis* ibi ſit accipienda? III. 199. *b.* 200. *a.* Diœceſes Eccleſiaſticæ ad normam Civilium diſtributæ. III. 200. *a.* In harum diœceſeon diſtributione repræſentatur ſummatim Orientalis Eccleſiæ regimen Eccleſiaſticum. *ibid. a. b.* Quid de diœceſibus *in partibus Infidelium? ibid. b.* & 201. *a.*

Diœceſium termini quo annorum ſpatio præſcribantur? III. 255. *b.* 256. *a.* Epiſcopi vetantur terminos ſuarum diœceſium transgredi lucri cauſa. III. 311. *b.* Quid ſtatutum fuerit in Synodo Africana ad ſopiendas quæſtiones, quæ inter Epiſcopos de terminis ſuarum diœceſium tempore Donatiſtarum frequenter oriebantur? III. 378. *a.*

Diœceſis ſolo Epiſcopo competit de jure Juriſdictio in omnes perſonas. II. 261. *a.* Ad ejus excluſionem nemo Juriſdictionem in ea exercere poteſt, niſi plene eam probaverit. *ibid.* Nemo ad judicium evocari poteſt ultra unam vel duas diætas extra ſuam Diœceſim. II. 268. *b.* 269. *a.*

Vide, *Epiſcopus*, *Exemptio*, *Ordo*, *Pontificalia.*

DIOSCORUS.

Dioſcorus Alexandrinus Epiſcopus præſidet Latrocinio Epheſino, in quo condemnantur Flavianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, aliique orthodoxi Præſules. III. 214. *a. & ſeqq.* In Concilio Calchedonenſi dioſcorus *in medio ſedet* judicandus. III. 222. *a. & ſeqq.* In tertia Concilii Actione citatur dioſcorus ſemel atque iterum. III. 224. *b.* Non paret citationibus. *ibid.* & 225. *a.* Exhibentur, admittuntur & leguntur coram Synodo varii libelli accuſatorii contra dioſcorum. III. 225. *a. b.* Nec tertiæ citationi obſequitur. *ibid.* & 226. *a.* Unanimi Patrum conſenſu deponitur dioſcorus. *ibid. a. b.* Ægre ferunt Imperatoris Commiſſarii, a Patribus ad dioſcori depoſitionem, aliaque notanter quæ ad ipſam *fidei* expoſitionem proprie non ſpectabant, in Synodo proceſſum fuiſſe ſine participatione Imperatoris, ejuſve Commiſſariorum. III. 227. *a. b.* Monachi Eutychiani apologiam dioſcori ſuſcipiunt. III. 228. *a. b.*

DIPLOMA.

Diploma proprie quid ſit? II. 4. *in nota.* (*b.*)

DIPTYCHA.

Diptycha quid fuerint? III. 355. *a.*

DIRECTIO ANIMI.

Vide, *Intentio.*

DIRECTOR.

Vide, *Confeſſarius*, *Confeſſio.*

DISCIPLINA ECCLESIÆ.

Diſciplinæ ſuæ rigorem interdum Eccleſia prudenter cogitur attemperare. III. 30. *b.* 31. *a.* Hunc rigorem vero mitigat, non abrogat. III. 28. *a. b.* In diſciplina morum idem hodie eſt Eccleſiæ ſpiritus qui fuit olim. III. 34. *b.* In iis quæ ſunt diſciplinæ, quædam uno tempore præcipi queunt, quæ alio tempore, mutatis circumſtantiis, legitime prohibentur. III. 130. *b.* Recens non eſt Concilium aliquod recipi in iis quæ fidem tangunt, licet non ubique recipiantur omnia ejus Decreta diſciplinam ſpectantia. III. 201. *a.* Plures generales Pontificiæ Conſtitutiones ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes, receptæ non ſunt, eo quod moribus Provinciarum convenire non viderentur. IV. * 142. *a. & ſeqq.* In Eccleſia uſitatum fuit, ut, mutata aliquando diſciplina, cum eorumdem criminum reis, nunc rigidius, nunc mitius agendum crediderit Eccleſia, prout temporum & perſonarum conditio exigebat. III. 135. *a.* Diſciplina Eccleſiæ circa continentiam Clericorum non ſemper & ubique eadem. III. 349. *b.* 350. *a.* 552. *a. b.* Leges codicis Juſtiniani & ejuſdem Novellæ utiles ſunt pro aſſequenda Eccleſiaſticæ Diſciplinæ notitia. IV. 180. *a. b.* 181. *a.*

Diſciplina Eccleſiæ Romanæ a cæteris aliquando diverſa. III. 537. *b.* 550. *& ſeqq.*

Diſciplinæ priſtinæ quis debeat eſſe uſus? I. 12. & 13. Attendenda circa recentiorem praxim in Eccleſia receptam. I. 13. & 14.

DISCIPLINA MONASTICA.

Diſciplinæ Monaſticæ fundamentum & prima Monachorum virtus, Superioribus obedire. I. 234. *a.* Quid circa diſciplinam Monaſticam ſtatuerit Synodus Calchedonenſis? III. 244. *b. & ſeqq.*

Diſciplinæ Monaſticæ collapſio, ex affluentia divitiarum profluit. I. 293. *b.* 335. *a. b.* Ex præcipiti & temeraria ad Religionem admiſſione. I. 152. *b.* Ex admiſſione hominum carnalium ad Religionem. I. 335. *a. b.* Ex peculiaritate. *ibid. a.* Ex ſecularium hominum confluxu ad Monaſteria. *ibid. b.* Ex orationis omiſſione. *ibid.* Ex penuria orta ex multiplicatione nimia Fratrum. I. 336. *a. b.* Ex Regularum mitigationibus. I. 337. *a.* Ex Confeſſionibus Secularium a Regularibus exceptis. *ibid.* Ex applicatione Regularium ad functiones Hierarchicas. *ibid. a. b.*

Vide, *Vita Monaſticæ*, *Monaſterium*, *Monachus*, *Simonia.*

DISPENSATIO.

Diſpenſationis generatim ſumptæ definitio. II. 754. *in proœmio.* In quibus diſpenſatio locum habeat? *ibid. a. & ſeqq.* Illa quæ ſeparabilem deformitatem conjunctam habent, per diſpenſationem licita non fiunt, niſi circumſtantiæ deformitatem abſtergentes reipſa adſint. II. 756. *a. b.* In his quæ ſunt meræ Juris poſitivi, uſum diſpenſationum nonnunquam utilem, imo & neceſſarium eſſe Eccleſia judicavit. *ibid. b.* & 757. *a.* Licet Eccleſia, neceſſitate cogente, rigorem Canonum interdum relaxet, non ideo tamen Canones abrogari cenſentur? II. 757. *a. b.* Quibus concredita ſit diſpenſandi poteſtas? *ibid. b.* & 758. *a.*

Vide, *Lex.*

Diſpenſatio non eſt indulgenda, niſi utilitate aut neceſſitate Eccleſiæ compenſetur. II. 758. *a. b.* Diſpenſatio fieri debet cauſa cognita ac ſumma maturitate. *ibid. b.* Quænam a diſpenſantibus obſervari voluerit Synodus Tridentina? II. 759. *a.* Qui aſſerunt eam eſſe Pontificis auctoritatem, ut voluntas ejus ſit regula quam in diſpenſando ſequatur, Primatui Pontificio multum nocent. *ibid. a. b.* 759. *& ſeqq.* Quæ ſint neceſſaria ex parte poſtulantium diſpenſationem, ut omni ex parte licite procedant? II. 761. *b.* 762. *a.*

Diſpenſatio redditur aliquando invalida aut de invaliditate ſuſpecta, ſuppreſſione veri, aut expreſſione falſi. II. 762. *a. b.* Executio diſpenſationis ſubinde ſuſpendi poteſt ob ſcandalum, quod ex eo oriturum timetur. *ibid. b.* 763. *a.* Si ex negotii qualitate aut circumſtantiis colligatur, diſpenſationem conceſſam non eſſe cauſa cognita, ſubreptitia cenſeri debet. II. 763. *a. b.*

Diſpenſatio merito dicta omnis bonæ diſciplinæ noverca. I. 4. *b.* III. 141. *b.* Credunt curiales Romani quod totalis diſpenſandi auctoritas ſit in perſona Romani Pontificis. I. 596. *b.* Diſpenſatio ſine juſta cauſa, etiam conceſſa a Summo Pontifice, neminem reddit tutum in conſcientia. I. 605. *a.* 842. *a.* II. 741. *b.* 742. *a.* 761. *b.* 762. *a.*

Diſpenſare ſuper interſtitiis inter Ordines ſacros ſervandis poſſunt Epiſcopus, & Capitulum, Sede vacante. I. 514. *a.* Epiſcopos Ordinandum vigore dimiſſorialium non poteſt diſpenſare. *ibid.* Quid in hac diſpenſatione præcipue attendendum? *ibid.* Quando ad ſpecialem Romani Pontificis diſpenſationem recurrendum? *ibid. b.* Regula in diſpenſatione ſervanda. III. 539. *b.*

Vide, *Malum*, *Jus*, *Exemptio.*

Diſpenſatio quoad Beneficia. Vide, *Beneficium.*

Diſpenſare ſuper Proclamationibus Matrimonialibus permiſit Epiſcopis Synodus Tridentina. I. 560. *b.* Quibus ex cauſis & qua cautione in eo procedendum? *ibid. & ſeqq.*

Diſpenſatio ſuper impedimentis Matrimonii a ſe inductis olim competiit Imperatoribus. I. 595. *b.* Decretum Synodi Tridentinæ circa diſpenſationes ſuper impedimentis Matrimonii. I. 596. *b.* Regulæ a Synodo Tridentina præſcriptæ ad Romanum Pontificem diriguntur. *ibid.* Raro diſpenſandum præſertim ſuper Matrimoniis contrahendis. *ibid.* & 597. *a.* Non niſi ex juſta ratione, & cauſa cognita. I. 597. *a.* Hodie diſpenſatio ſuper impedimentis dirimentibus fere competit ſoli Pontifici. *ibid.* Auctoritas diſpenſandi competens Epiſcopo Leodienſi in tertio & quarto gradu conſanguinitatis & affinitatis. *ibid.* An eadem competat Epiſcopis Belgii in partibus quæ olim ſubfuerunt Epiſcopo Leodienſi? *ibid.* In quibus impedimentis, & quibus caſibus Epiſcopus poſſit diſpenſare? *ibid. a. b.* Quam reſtricta olim fuerit Eccleſia in concedendis diſpenſationibus? I. 595. *b.* III. 667. *b.* 668. *a.* Qua occaſione Romani Pontifices veterum Canonum cuſtodes & executores, per diſpenſationes cœperint a præſcripto Canonum recedere? I. 595. *b.* & 596. *a.* Primus fere Innocentius II. diſpenſavit. I. 596. *b.* Facilior ſemper fuit diſpenſatio ſuper Matrimonio jam contracto, quam contrahendo. *ibid. a. b.* Quam periculoſum ſit, mediante diſpenſatione, Matrimonium contrahere. I. 606. *b.* 607. *a.* An ſatis ſit dicere: Pontifex judicet utrum ſit juſta cauſa? I. 606. *a.* II. 762. *a.* Quam utile ſit Eccleſiæ Miniſtris, imo neceſſarium probe ſcire praxim diſpenſationum Matrimonialium. II. 763. *b.* 764. *a.* Notantur aliqua circa cauſas Matrimonialium diſpenſationum, item circa exprimenda de jure & ſtylo curiæ, unde appareat quantopere conveniat eorum exactam notitiam habere. II. 771. *a. b.* Quanta fuerit veterum in concedendis diſpenſationibus Matrimonialibus moroſitas? II. 764. *a. b.* Diſcutitur Decretum Concilii Tridentini circa diſpenſationes Matrimoniales. II. 765. *a.*

Diſpenſationes

Diſpenſationes Matrimoniales ſub qua forma expediantur in Curia Romana, & quibus committi ſoleant? I. 598. *a.* II. 765. *a. b.* Quare diſpenſandi reſervationes viſæ ſint olim odioſæ? I. 598. *a.* Quandonam diſpenſationes in forma *commiſſoria & gratioſa* ſuum ſortiantur effectum? *ibid.* Quid fieri expediret ut fideles non graventur dilatione diſpenſationum petitione? *ibid. a. b.* Cui committantur litteræ diſpenſationum in Dataria expeditæ? I. 598. *b.* Cuinam in Pœnitentiaria? I. 599. *a.* Pontifex juxta ſtabilitum & notorium ſtylum Curiæ ſemper intendit litteras dirigere ad Ordinarium Oratoris, non Oratorii. II. 765. *b.* Ad quem dirigantur, Sede vacante, necnon ſi Oratores ſint diverſarum diœceſium? I. 599. *a.* Tres partes litterarum diſpenſationis, & quid pro verificatione cujuſque Commiſſarius attendere debeat? I. 599. *b.* Quomodo contingit Commiſſarios aliquando facilius quam oportet diſpenſare? *ibid.* Conditiones ſub quibus hodie diſpenſandi poteſtas committi ſolet. II. 766. *a.* De quibus & quomodo delegatus prævie ad diſpenſationem ſe informare debeat. *ibid. b.* Prohibetur omnis acceptio cujuſcumque rei etiam gratis oblatæ. I. 600. *a.* Sub hac prohibitione continentur jura ſigilli & merces laboris. *ibid.* Variæ expreſſiones vel omiſſiones quæ reddunt litteras diſpenſationis invalidas. *ibid. b.* Quandonam preces dicendæ ſint veritate non niti, ob non ſinceram expoſitionem impedimenti; ita ut propterea diſpenſatio dicenda ſit ſubreptitia? II. 767. *a.* Ut facilius intelligatur quando preces veritate nitantur, proponuntur cauſæ diſpenſationum Matrimonialium cum ſuis formulis, ac imprimis quatuor ex iis quæ culpam annexam non habent. *ibid. a. b.* 768. *a.* Cujuſdam conſcientiæ caſus ſolutio, qua innoteſcit quantum preces veritate niti debeant. III. 1. *a. b.* 2. Variæ diſpenſationum cauſæ cum ſuis formulis in Curia Romana admiſſæ, & quo tempore ſubſiſtere debeant? I. 601. *b. & ſeqq.* Quænam pro verificatione cauſarum attendenda? I. 602. *a. b.* Quæ exprimenda & verificanda ſunt, ut diſpenſatio ſuper contrahendo Matrimonio, prævio inceſtu aut familiari converſatione, ſit valida? II. 768. *a. b.* Quænam ſint exponenda & verificanda in diſpenſatione ſuper cognatione ſpirituali, aut voto caſtitatis? *ibid. b.* 769. *a.*

Vide, *Informatio*, *Verum*.

Diſpenſatio ſuper Matrimonio cum impedimento dirimente contracto. I. 603. *a.* Quænam pro ea obtinenda neceſſario exprimenda? *ibid. a. b.* II. 769. *a. b.* Expenditur cauſa, ob quam hodie diſpenſari conſueverit ſuper Matrimonio cum impedimento dirimente contracto *ibid. b.* Matrimonium nulliter contractum debet coram Parocho & teſtibus, obtenta diſpenſatione, renovari. I. 603. *b.* Non ſufficit ſi ad interrogationem alicujus ſe mutuo agnoſcant pro conjugibus. *ibid.* An debeat prioris Matrimonii invaliditas utrique Parti innoteſcere? *ibid.* Qua forma Matrimonium nulliter contractum, diſpenſatione obtenta, ſit de novo contrahendum? II. 769. *b.* 770. *a.*

Diſpenſatio in forma pauperum unde ſic dicta, & quæ pro ea obtinenda debeant exprimi? I. 604. *a.* Formula teſtimonii pro hac diſpenſatione per Parochum expediendi. *ibid.* Valde circumſpecti eſſe debent Parochi in danda hac atteſtatione. *ibid.* Quo tempore paupertas Oratorum verificanda? *ibid.* Quæ ſpecialiter obſervanda ſint pro diſpenſatione expedita in *forma pauperum*? II. 770. *a. b.* 771. *a.* Sæpius diſpenſatio conceditur in cauſa inceſtus, vel ejus ſuſpicionis & ſcandali inde nati. I. 604. *b.* Ante omnia debent ſeparari, & imponi pœnitentia publica; & qualis? *ibid.* Illa ante omnia peragenda. I. 605. *a.* Hæc pecunia redimi nequit. *ibid.* Species clauſulæ diſpenſationis in forma pauperum. *ibid.* Notabilis clauſula apponi ſolita circa ſcandalum ex diſpenſatione orttum. *ibid.*

Diſpenſatio ſuper impedimento occulto in Pœnitentiaria; ejus expeditio, executio & effectus. I. 605. *b.* 606. *a.* Quodnam impedimentum dicatur occultum? I. 606. *a.* Quomodo informatio in hac diſpenſatione facienda? *ibid.* Matrimonium non eſt renovandum coram Parocho & teſtibus. *ibid.* Qua ratione invalida cenſeatur diſpenſatio, ſi Litteræ diſpenſationis Oratori reſtituantur? *ibid. b.* Expenditur praxis diſpenſationum, quæ pro ſolo foro interno conceduntur in Pœnitentiaria Romana. II. 771. *b.* 772. *a.* III. 645. *b.* 646. *a.* Varia quæ merito a Parochis ſæpe populo exponuntur in materia diſpenſationum Matrimonialium. I. 606. *b.* 607. *a. b.* Epiſcopi mandant, a Parochis hac de re inſtructiones fieri. I. 607. *b.*

Diſpenſationes quæ dicuntur *modici momenti*, etiam in Curia Romana conceduntur. I. 133. *a.* Quid hac de re? *ibid. b.* *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur les Diſpenſes de Mariage.* I. 961. *b.* & 962. *a.*

Diſpenſatio ſuper irregularitate. Vide, *Irregularitas*.

Diſpenſatio ſuper Penſione. Vide, *Penſio*.

Diſpenſatio ſuper Simonia. Vide, *Simonia*.

Diſpenſatio ad Beneficia Curata & alia quæcumque non comprehendit Dignitates Curatas. I. 664. *a.* In materia diſpenſationis, nomine Beneficii non eminent dignitates. *ibid.* Diſpenſatio ſuper dignitatibus non complectitur dignitates majores. *ibid.*

Diſpenſatione mediante, periculoſum eſt admodum ſtatum aliquem aſſumere. II. 773. *a. b.*

DISTRACTIONES

Diſtractiones ſeu mentis evagationes quam frequenter & miſere orationem perturbent? II. 254. *a.* Ignoſcit Deus quando non ex orantis negligentia incurrunt. *ibid.* Si voluntariæ fuerint, rudubis peccatum eſt. *ibid. a b.* Quandonam cenſeantur voluntariæ? *ibid. b.* Variæ diſtractionum cauſæ. *ibid.* Quæ diſtractiones impediant quominus quis debita cum devotione Horas Canonicas dicendas ſit recitare? I. 684. *b.* 685. *a.* Remedia adverſus diſtractiones tempore Horarum Canonicarum. II. 683. *a. b.*

DISTRIBUTIONES.

Diſtributiones quid ſint, & quæ inſtitutionis ratio? I. 48. *a. b.* II. 649. *a.* Omnibus Horis etiam minoribus aſſignandæ. *ibid. b.* Subtractione diſtributionum mulctandus Canonicorum in frequentandis Officiis negleᶜtus. *ibid.* II. 648. *a. b.* Integris Horis intereſſe debent, qui eas lucrentur. I. 48. *b.* & 49. *a.* Privandi diſtributionibus, qui Officiis divinis de quibus ſtatae emolumento dantur, ab initio ad finem non interfuerint. *ibid.* Nec tantum intereſſe debent, ſed etiam canere, ut diſtributiones poſſint facere *ſuas*. II. 642. *a. b.* Conſuetudines & Statuta, quæ diſtributiones concedunt in una aut altera Hora præſentibus, æque ac illis qui omnibus interfuerunt, ut corruptelæ extirpandæ ſunt. II. 649. *b.* 650. *a.* Non ideo abſentes legitimas diſtributiones percipiunt, quia ipſis ultro præbent illas Canonici. II. 650. *a.* Non ſufficit exiguo tempore intereſſe Officio aut Horæ alicui, ut quis diſtributiones illi annexas lucretur. *ibid. b.*

Diſtributionum intuitu Officium frequentare multis rationibus improbatur. I. 49. *a b.* De Simonia redduntur ſuſpecti, qui principaliter ob illas frequentant. *ibid. b.* Mentalis Simonia committitur ab iis qui divinum Officium ob ſolam ſpem materialium diſtributionum frequentant. *ibid.* & 50. *a.* In quo potiſſimum circa hanc rem conſiſtat Simoniæ malitia. II. 650. *b.* 651. *a.* Indicia ex quibus colligitur num principaliter ob diſtributiones quis frequentet? I. 49. *b.* II. 651. *a. b.* 652. *b.* 652. *a.* Idololatræ ſunt, nummum potius adorantes quam Deum, non alias Deo cantantes, niſi propter nummum. I. 50. *a.* Dolendum maxime quod videantur Canonici aliique Clerici quaſi aufugere ex Horis Canonicis, quibus diſtributiones non ſunt aſſignatæ, pene non abſolutis. *ibid.*

Diſtributiones jure communi abſentibus vix unquam conceduntur. I. 53 *a.* Diſtributionum ea eſt natura propria, ut debeantur tantum his qui *vere* interſunt Officiis divinis. *ibid.* Quatenus liceat per infirmitatem corporalem, aut per utilitatem Eccleſiæ abſentibus, illas percipere. *ibid. a. b.* Non alii caſus occurrunt, quibus diſtributiones debeantur abſentibus, præter hos duos, nempe infirmitatem, ſeu juſtam & corporalem neceſſitatem, & evidentem Eccleſiæ utilitatem. II. 655. *a b.* *Voyez ſur cela l'Obſervation de M. Gibert.* I. 948. *b.* Conſuetudo Belgii nonnihil in hac re laxior quam Jus commune. I. 53. *a.* An iis gaudeant audientes confeſſiones, & celebrantes tempore divini Officii? *ibid.* An tempore divini Officii publice docentes? I. 53. *b.* & 54. *a.* An Conſiliarii Clerici, cum in ſubſelliis Parlamentorum quorum ſunt Senatores, ſedent Judices? II. 656. *in nota.* Quibus cedent diſtributiones abſentium? *ibid. a b.*

Diſtributiones manuales inter *& quotidianas* diſtinctio. II. 655. *in nota.*

Diſtributiones non computantur in tertiam partem fructuum Penſioni obnoxiam. I. 850. *a.* An Penſio aliquando imponi poſſit ſuper diſtributionibus? *ibid.* Ex ſtylo Curiæ Penſio ſimpliciter impoſita non comprehendit diſtributiones. *ibid.*

Diſtributiones in anniverſariis unde exortæ? I. 428. *a.*

DIVERSITAS.

Diverſitas rituum non officit unitati fidei. I. 411. *b.* 672. *b.* *& ſeqq.* In locis in quibus occurrit diverſitas rituum & linguarum, quomodo omnium inſtructioni procedendum. IV. 47. *a.*

DIVERSORIUM.

Diverſoria Clericis intrare prohibitum, niſi cauſa neceſſarii itineris aut alia neceſſitate compulſis. I. 10. *b.* 11. *a.* Si neceſſitas compellat, quomodo in iis ſe gerere debeant? I. 11. *a.* S. Carolus ecolebat in qualibet civitate unum aut alterum diverſorium pro ſolis Clericis itinerantibus inſtitui, quod merito Epiſcopi imitarentur? *ibid.* Edicta Principum Belgii circa locum & numerum diverſoriorum, item circa perſonas quibus ea tenere permittitur. *ibid.* Statutum S. Ludovici iiſdem conſonum. *ibid. a. b.*

Vide, *Popina*.

DIVINATOR ſeu DIVINUS.

Divinatores ſeu Divini, unde ſic dicti? II. 241. *a.* Sortilegia ſive ſortes divinatoriæ merito ſuperſtitionis divinationibus annumerantur. *ibid. a. b.* Conſtitutio Conſtantii Imperatoris contra ſortilegos Divinatores. II. 241. *a.* Altera ejuſdem Imperatoris Conſtitutio contra illos qui maleficiis elementa perturbare, aut Manes evocare audent. *ibid. b.* De variis divinationum generibus, eorumque origine. III. 647. *b.* Qua pœna puniendi divini? III. 648. *a.*

Vide, *Sortilegium*.

DIVINITAS.

Divinitas una Patris, Filii & Spiritus ſancti. III. 201. *b.*

DI.

DIVORTIUM.

Divortium quotupliciter ſumatur? I. 608. *a.* Ob adulterium Matrimonium non diſſolvitur quoad vinculum. I. 609. *b.* 610. *a.* III. 134. *a. b.* & *in nota.* Matrimonium fidelium etiam conſummatum variis de cauſis diſſolvi poteſt quoad thorum. I. 610. *a.* Adulterium eſt juſta cauſa ſeparationis, & ejus ratio. *ibid. b.* Eccleſia non agnoſcit differentiam inter virum & uxorem. *ibid.* Olim vir uxorem adulteram ante actam pœnitentiam recipere non poterat. *ibid.* Acta pœnitentia, poteſt vir recipere uxorem adulteram, ſed ad eam recipiendam nequaquam invitus cogi poteſt. *ibid.* & 611. *a.* Interdum lex charitatis ad recipiendam obligat. *ibid. a.* An Maritus propria auctoritate uxorem adulteram recipere poſſit, ſi divortium auctoritate Judicis ſit factum? *ibid.* Maritus adulterii conſcius injuriam remiſiſſe videtur, ſi uxorem cognoverit. *ibid.* Maritus adulter non poteſt dimittere uxorem adulteram. *ibid.* III. 661. *b.* Quid in Canonibus vulgo Apoſtolorum circa divortium? III. 84. *a.*

Divortium facere non licet ſine Eccleſiæ ſententia. III. 664. *b.* Factum auctoritate Eccleſiæ an ſolvat Matrimonium? *ibid.*

Divortium ſeu Matrimonii diſſolutio non fit ob hæreſim, etiamſi olim ſecus dubitatum fuerit. I. 611. *a.* Poteſt tamen fieri ſeparatio quoad thorum. *ibid.* Variæ cauſæ ob quas fieri poteſt ſeparatio quoad thorum. *ibid. a. b.* Separatio quoad thorum & cohabitationem non facile a conjuge innocente petenda. *ibid. b.*

Divortium fieri non poteſt ſine auctoritate Judicis. I. 611. *b.* Cauſa ſeparationis Judici probari debet. *ibid.* Ad quem ex Concordato inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem ſpectet divortii quæſtio? I. 612. *a.* Facta ſeparatione, adimenda Conjugibus incontinentiæ occaſio. *ibid.* Magna prudentia & moderatione in hac materia Judex procedere debet. *ibid.* Sententia divortii nunquam tranſit in rem judicatam. *ibid.* Quis ſit Judex competens in materia divortii? *ibid.* Quid de dote, donatione propter nuptias, diviſione bonorum? *ibid.* Vinculum conjugale manet, etiam facta ſeparatione ob adulterium. III. 663. *b.* Quid de Matrimonii diſſolutione in Codice Fredericiano? IV. 164. *b. in nota.*

Divortii cauſæ breviſſimis terminis agitandæ. III. 304. *a.* *A qui il appartient de connoître des cauſes de ſéparation, ſoit de lit, ſoit de biens; & comment on y procede?* I. 962. *a.* *La procédure en matière de ſéparation eſt toujours civile.* ibid. *a. b.* II. 11. *b.*

Vide, *Adulterium*, *Matrimonium.*

DOGMA.

Dogmata fidei, an ad ſuum examen revocare poſſint Principes? IV.* 164. *b.* A dogmatibus, vel tanquam fide credendis, vel ut erroneis & hæreticis rejiciendis, dictæ Bullæ dogmaticæ. *ibid. a. b.* Quas partes habuerint Principes in Conciliis in quibus de dogmatibus fidei agebatur, necnon in definitorum confirmatione & executione? IV.* 165. *a. b.* An neceſſarium ſit ad hoc, ut quis fide divina dogma aliquod revelatum credere debeat, dogma illud aliqua poſitiva lege fuiſſe illi intimatum aut propoſitum? IV.* 166. *b.* Licet dogmata fidei ubique & ſemper ſint eadem, ipſe tamen modus, quo populo hæc dogmata proponuntur, varius eſſe poteſt. *ibid.* An decretum dogmaticum a Principibus examinari queat, num hoc vel alio modo publicari & populo proponi conveniat? *ibid. & ſeqq.* Sub prætextu definitionis dogmatum, Jura Regia, inveteratæ Provinciarum Conſuetudines & Privilegia ſubinde infringi poſſunt. IV.* 168. *b.* 169. *a.*

Vide, *Fides*, *Placetum*, *Publicatio*, *Papa*, *Princeps.*

DOLUS.

Dolus ſi quis intervenerit in alienatione rerum Eccleſiæ, etſi notabile tempus effluxerit, reſcindi poteſt alienatio. II. 115. *a.*

DOMESTICA PERSONA.

Domeſticarum perſonarum nimia familiaritas Epiſcopo vitanda. III. 353. *b.*

DOMICILIUM.

Domicilium certo loco an quis habeat, unde æſtimandum? I. 366. *a.* Quiſnam Parochus domicilii nupturientium? *ibid.* Qui cenſeantur nullum domicilium habere? *ibid. b.* An carentes proprio domicilio debeant contrahere coram Parocho loci in quo, tempore contrahendi Matrimonii, conſiſtunt? *ibid.*

Vide, *Miles*, *Vagus.*

Domicilium, quodnam dicatur in Citationis materia? II. 296. *a.*

Vide, *Citatio.*

DOMINATUS.

Dominatum, & quod dominatum ſpiret, a regimine Apoſtolico abeſſe oportet. IV.* 18. *a.* Chriſtus a regimine ſuæ Eccleſiæ, ejuſque Paſtoribus, omnem vel ſpeciem dominatus abeſſe voluit. IV.* 116. *b.* 117. *a. b.* Epiſcopi auctoritate & ſuperioritate legitime utentes, non debent Paſtorem pro arbitrio, quaſi *dominantes in Cleris*, removere aut deponere. IV.* 301. *b.* 302. *a.* Judicia Eccleſiaſtica præcipue adverſus Clericos magna æquitate & maturitate fieri debent, & ab iis omnis *dominatus* procul abeſſe. IV.* 317. *a.*

Vide, *Hierarchia*, *Factum*, *Violentia*, *Vis.*

DOMINICA DIES.

Dominica dies in locum Sabbathi Judaici ſurrogata. I. 646. *a.* Non pars aliqua hujus diei, ſed *tota* dies ſaltem moraliter ſanctificanda, atque impendenda. *ibid.* A mente Canonum & Eccleſiæ aliena quorumdam opinatio de modo diem Dominicum aut Feſtivum ſanctificandi. I. 647. *a.* Jampridem ſolliciti fuerunt Patres, ut Fideles diebus Dominicis & Feſtis cum ſuo proprio Paſtore conventum agerent. III. 395. *a.* Quid de præcepto Eccleſiæ de audienda Miſſa die Dominico aut Feſto? I. 647. *a.* Quare juſſum tota die Feſto ab opere ſervili, omnibuſque ſecularibus actionibus abſtinere? *ibid. a. b.*

Dominicis diebus, Synodorum & Epiſcoporum pluribus decretis interdicta Miſſarum *privatarum* celebratio, & quare? I. 647. *a.* Quare diebus dominicis non genuflectendum in Orationibus? III. 120. *b.* Quid Canon Trullanus ſtatuerit circa hanc diſciplinam? III. 431. *a. b.*

Dominicis diebus & Feſtis prohibitum eſt cauſas ventilare. III. 612. *b.* 613. *a.*

Vide, *Officium divinum*, *Sabbathum*, *Feſtum.*

DOMINICANI PATRES.

Dominicanorum Patrum contentio cum Paſtore & Æditui Eccleſiæ cujuſdam Parochialis in civitate Bruxellenſi. I. 14. *a. b.*

DOMINICUM.

Dominicum, olim ſic dicta Ædes ſacra ſeu Eccleſia; & ratio hujus nomenclaturæ. III. 130. *b.*

DOMINUS VOBISCUM.

Dominus vobiſcum; ſalutat his verbis populum Sacerdos Collectam recitaturus. II. 691. *a.* Unde ſit deſumpta hæc ſalutatio? *ibid.* Quare Orationi ſeu Collectæ præmittatur? *ibid.* Hujus ritus antiquitas. *ibid. a. b.*

DOMUS PASTORALIS.

Domus Paſtoralis in Portionem congruam non imputatur. II. 81. *b.* 82. *a.* Obligatio eam conſtruendi diſtinguitur ab obligatione dandi portionem congruam. II. 82. *a.* Hæc obligatio Conſuetudine regulatur. *ibid.* Quæ Conſuetudo obtineat in Gallia, item in Diœceſi Leodienſi; & Diœceſibus ab ea dememoratis? *ibid. a. b.* Deficiente Conſuetudine, hæc obligatio videtur iiſdem Legibus regenda, quibus reparatio Eccleſiæ, & quare? *ibid.* Decretum Conſilii Privati circa hanc extructionem pro Provincia Flandriæ. *ibid.*

Domus Paſtoralis reparatio, & Eccleſiæ reparatio conjunguntur. II. 81. *b.* An dici poſſit onus hujus reparationis ad Decimatores pertinere? II. 83. *a.* Quid circa hoc onus attendendum? *ibid.*

Domus Paſtoralis quibus commoditatibus inſtructa eſſe debeat? II. 83. *a.* In hac materia procedendum ſummarie & per proviſionem. *ibid.* Quis ad reparationes ejuſdem teneatur? *ibid. a. b.* Si Parochus reparationes ad quas tenebatur, neglexerit; ejus hæredes ad eaſdem via Juris cogi poſſunt. II. 84. *a. b.* Moderatio requiſita in Domo Paſtorali, tam quoad ædificium, quam ſupellectilem. *ibid. b.* *Ce qu'il y a ſur cette matière de particulier aux uſages de France.* II. 4. *b.* 5. *a.*

DONATIO.

Donatio in favorem Acatholicorum etiam conſanguineorum, per Canonem Africanum vetatur Clericis. III. 381. *a.*

Donatio Conſtantini, communiter ut ſuppoſititia rejicitur. III. 494. *a. b.* 576. *b.* 577. *a.*

DONATIO ECCLESIARUM.

Vide, *Conceſſio Eccleſiarum.*

DONATISTÆ.

Donatiſtas impugnat S. Auguſtinus, & diſputat cum Emerito horum hæreticorum coryphæo. III. 297. *b.* An infantes a Donatiſtis baptizati, deinde in Miniſtros poſſint aſſumi? III. 334. *b.* Quam late per Africam diffuſi ſint Donatiſtæ? III. 341. Legatio Africanorum ad Papam & ad Epiſcopum Mediolanenſem de ordinandis qui a Donatiſtis ad Eccleſiam redirent. *ibid.* & 342. *a. b.* Judicant Patres Africani ſumma moderatione & conniventia agendum cum Donatiſtis. III. 347. *b.* Quid iidem Patres circa Donatiſtas ad Eccleſiam reducendos & & recipiendos decreverint? *ibid. b. & ſeqq.* 360. *b.* 361. *a.* Donatiſtarum obſtinatio. III. 351. *b.* 352. *a.* Sævitia Donatiſtarum Circumcellionum in Catholicos. III. 362. *b.* 363. *a.* Patres Africani petunt Imperatorum tuitionem adverſus Donatiſtas. III. 363. *a. b.* Duriora Imperatorum decreta in Donatiſtas, quam quæ Patres poſtularunt. *ibid. b.* Quomodo hæ Leges Imperatorum profuerint? *ibid.* Aliæ Leges contra Donatiſtas, & earum æquitas & utilitas. III. 364. *a. b.* Quanta humanitate Patres Africani in reducendis Donatiſtis uſi ſint. III. 368. *a. b.* Donatiſtarum nova inſolentia. III. 371. *b.* Contra Donatiſtas aliæ Leges Imperatoriæ. *ibid.* Rogat S. Auguſtinus ut Donatiſtæ non afficiantur morte. III. 372. *a.* 635. *b.* 636. *a.* Ad componendas diſſenſiones circa Cathedras inter Epiſcopos & Donatiſtas ad Eccleſiam revertentes, Epiſcopi Catholici amore pacis parati Cathedris ſuis cedere. III. 377. *a. b.* Quid in Synodo Africana ſtatutum fuerit contra Epiſcopos negligentes reductionem Donatiſtarum in ſua diœceſi morantium? III. 378. *b.* 379. *b.*

Donatiſtarum errori minime favet S. Cypriani de baptiſmo ſententia. III. 535. *b*. 536. *a*. Refellitur donatiſtarum adverſus Catholicos calumnia. III. 639. *a*. *b*.

DONUM GRATUITUM.

Dona olim etiam Eccleſiaſtici, Principi offerebant, quæ videntur primitus fuiſſe *voluntaria*. II. 94. *a*. Quin & Monaſteria dona conferebant. *ibid*. Dona hæc in neceſſitatem tranſiiſſe videntur ſeculo nono, & per ea quædam Monaſteria ad egeſtatem redacta. *ibid*. Quis finis Eccleſiæ in dandis his donis? *ibid*. Ut Principes bona Eccleſiæ tueri, ſic Eccleſiaſtici Principibus etiam in temporalibus *ſubſidio* eſſe debent. *ibid*.

Vide, *Subſidium*.

DOS.

Dotium hodierna apud Regulares exactio an titulo paupertatis poſſit excuſari? I. 154. *b*. & *ſeqq*. II. 481. & *ſeqq*. Concilium Tridentinum directe titulum inſufficientiæ excluſit. I. 157. *b*. Varia incommoda ex earum exactione provenientia. I. 158. *a*. *b*. Canones earum exactiones vetantes perpetuam rationem habent, & an poſſint dici conſuetudine abrogati? *ibid*. *b*. Monaſteria etiam vere inſufficientia non raro in exactione dotis incurrunt Simoniam Juris divini. II. 491. *a*. & *ſeqq*. Quid requiratur ut etiam, ſepoſito Jure poſitivo, Regulares in petitione dotis ab ingreſſuro, Simoniam evadant? II. 493. *a*. *b*. Sententia S. Caroli circa hanc materiam. I. 158. *b*. 159. *a*. *b*. Imprudentiſſimus prætextus quo Monaſteria ſufficientia exactionem dotium juſtificare ſtudent. II. 483. *a*. *b*. Unde proveniat, quod Monaſteria quædam quo ditiora ſunt, eo majorem dotem requirant? I. 155. *a*. *Déclaration de Louis XIV. Roi de France, donnée a Verſailles au mois d'Avril* 1693. *concernant la réception & dote des perſonnes qui entrent dans les Monaſtères, pour y embraſſer la Profeſſion Religieuſe*. I. 917. & 918.

Dotem non ſolum ſponte oblatam accipiendi, ſed & non oblatam exigendi praxis in nullis Monaſteriis recepta, an ab omni labe Simoniæ immunis? II. 483. *b*. & *ſeqq*. Argumentum quo hæc praxis innititur, triplici ex capite de falſitate ſuſpectum. II. 484. *a*. *b*. 485. *b*. Diſcutiuntur Leges Juſtiniani, ex quibus praxis ſtipulandi dotem a recipiendis ad Religionem, aut eorum parentibus, vendicari videtur. II. 485. *a*. & *ſeqq*. Titulus tranſactionis quo praxis illa ſtipulandi dotes a Simonia excolatur, nullatenus probatur ex Epiſtola ſancti Gregorii. II. 487. *b*. 488. *a*. Leges illæ Juſtiniani vel nunquam fuerunt in Gallia receptæ, vel, ſi aliquando obtinuerint, eædem a tempore immemoriali ſunt abrogatæ. II. 488. *a*. *b*. In Belgio ſimiliter, ut in Gallia, hæ Leges Juſtiniani abrogatæ. II. 489. *a*. Ex praxi ſtipulandi dotem a recipiendis ad ſtatum Religioſum plurima nata ſunt oriri incommoda. II 502. *a*. *b*. 503. *a*. Superintendentes perſonis Religionem ingreſſuris aut profeſſuris merito ſollicite inquirunt, num in Monaſterio, quod hujuſmodi perſonæ ingredi meditantur, dotium exactiones non frequententur. II. 503. *a*. *b*. 504. *a*. Harum exactionum radices deteguntur. II. 504. *a*. *b*. 505. *a*. Parum conſonum eſt Chriſtianæ fiduciæ, ob timorem defectus rerum neceſſariarum ad exactiones a ſacris Canonibus improbatas recurrere. II. 505. *a*. *b*. 506. *a*. Illicitum non eſt etiam ab ingredientibus Monaſterium accipere, quæ liberaliter ab illdem offeruntur. II. 506. *a*. *b*. Quid in hac receptione cavendum? *ibid*. *b*. 507. *a*.

Dotium fœdæ ac Simoniacæ exactiones in Monaſteriis adeo uſitatæ, unde profluxerint? III. 466. *a*. Hæc Simoniaca labes a praxi communi nullatenus juſtificatur. III. 467. *a*. *b*. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. eamdem Simoniam acriter perſtringit. *ibid*. *b*. Admittitur voluntaria oblatio. *ibid*. & 468. *a*.

Vide, *Simonia*, *Paupertas*, *Monaſterium*.

Dotalis cauſæ in Gallia nequidem incidenter aut acceſſorie ſpectant ad Tribunal Eccleſiaſticum. I. 557. *a*. II. 190. *b*. Quo tempore fuerint ſubtractæ. *ibid*. Judex Eccleſiaſticus non poteſt condemnare ad alternativam *Duc vel dota*. I. 557. *b*. Quid in Belgio ſuper hac materia obtineat? *ibid*. II. 190. *b*. 304. *b*. Maritus conventus ad reſtitutionem dotis non debet cedere bonis, ut evadat incarcerationem. II. 355. *a*. *b*.

Vide, *Matrimonium*.

DOS ECCLESIÆ.

Dos Eccleſiæ, quæ dicitur Manſus, ab omni tributo immunis. II. 87. *a*. *b*. 88. *b*. 89. *a*. Quid Synodus Nicæna II. ſtatuerit contra Clericos qui, quod dotaſſent Eccleſiam, alias ſe præferebant? III. 456. *a*. *b*. Dum conſtruitur Eccleſia, dos ſufficiens ei aſſignari debet. III. 675. *b*. 676. *a*.

Vide, *Manſus*.

DUBIUM.

Dubii definitio. II. 830. *a*. In dubiis via tutior eſt eligenda. *ibid*. & *ſeqq*. IV. 79. *a*. Regula, *In pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis*, male aſſumitur, tanquam titulus ſufficiens, qui Poſſeſſorem ex ſpeculativo dubio faciat practice certum. II. 836. *a*. *b*. Quomodo Poſſeſſores in dubio, num res ſit aliena, in foro interno procedere debeant? *ibid*. *b*. 837. *a*. In rebus dubiis plus alieno quam proprio credendum judicio. II. 837. *in nota*. In dubio ſive facti, ſive juris, nulla habita ratione poſſeſſionis libertatis, tutius ſemper eſt ſequendum? *ibid*. *b*. & 838. *a*. *b*.

Vide, *Probabiliſmum*, *Libertas*.

DUCATUS.

Ducatorum 24. ſummam non excedere, idem eſt in Curia Romana, ac eſſe immune a ſolutione Annatarum; & cur hæc formula introducta? I. 750. *a*. Stylo Curiæ non admittitur Penſio ſuper Beneficio Parochiali, niſi Titulari remaneant centum Ducati. I. 846. *a*. De quibus Ducatis id intelligitur? *ibid*. *a*. *b*.

E.

EBRIETAS.

Ebrietas Clericos maxime dedecet. I. 10. *a*. II. 612. *a*. *b*. Per SS. Canones ſingulariter interdicta Clericis. *ibid*. Mala ex eadem provenientia. *ibid*. Quibus pœnis cohibenda? *ibid*. *a*. *b*. Præcipiunt Synodi arcendum a celebratione Miſſæ Sacerdotem, qui pridie fuiſſet ebrius, & pro ſua irreverentia caſtigandum. I. 436. *a*. *b*.

Ebrietas, omnium vitiorum ſeminarium. II. 612. *a*. Nihil adeo Clericis turpe ac probroſum, quam ebrietati & comeſſationibus vacare. *ibid*. III. 83. *a*.

Vide, *Convivium*, *Popinæ*, *Hauſtus æquales*, *Sobrietas*.

ECCLESIA.

Eccleſiæ unitatem qui ſcindit, non eſt in Eccleſia. III. 574. *a*. Non autem quocumque modo a Romano Pontifice diſſentiens. *ibid*. Fundamentum unitatis Eccleſiæ ex Cypriano. III. 642. *b*. 643. *a*. Neceſſitas conſervandæ unitatis. *ibid*. *a*.

Eccleſiæ caput primarium Chriſtus, miniſteriale Summus Pontifex. I. 128. *b*. Quæ inter Eccleſias primum locum obtineat? Quæ ſecundum? Quæ tertium? &c. III. 544. *b*. Claves Eccleſiæ datæ ſunt in perſona Petri. III. 641. *b*.

Eccleſiæ veteris mores ex præſentibus æſtimandi non ſunt. III. 508. *in nota*.

Eccleſiam errare poſſe ſuper factis, & teſtium contingentibus depoſitionibus, communi conſenſu docent Doctores. I. 221. *b*. Errare poteſt Eccleſia in Canonizatione Sanctorum. *ibid*.

Eccleſia Catholica, *Apoſtolica*, & *Romana*, an ſemper & ubique admiſſa fuerit hæc loquendi formula? III. 67. *a*.

Eccleſiæ regimen quale Chriſtus eſſe voluerit? IV. * 22. *a*. 126. *b*. 127. *a*. *b*.

Vide, *Hierarchia*.

Eccleſia Romana ab Apoſtolis fundata, ſed tamen tanquam una particularis, & a reliquis diſtincta. I. 31. *b*. & 32. *a*. Id auctoritate Patrum probatur. *ibid*. Cum cæteris Eccleſiis particularibus per modum partis *integralis* conſtituit unam univerſalem Eccleſiam. I. 130. *a*. Diſciplina Romanæ Eccleſiæ a cæteris aliquando diverſa. III. 537. *b*. 550. & *ſeqq*.

Eccleſiæ Romanæ, ſicut aliarum Eccleſiarum, bona, *patrimonium Chriſti & pauperum* dicenda ſunt. II. 9. *a*. *b*. 10. *a*. Eccleſia Romana debet ſe exhibere regulam & ſcholam virtutum. II. 11. *b*. Privilegium recens ex falſis Decretalibus Romanæ Eccleſiæ a Gratiano aſſertum. III. 597 *b* 598. *a*. Primatus Eccleſiæ Romanæ male intellectus a Decretaliſtis. IV. 44. *a*. An Eccleſia Romana unquam a fide deviaverit? III. 641. *b*.

Vide, *Primates*, *Papa*.

Eccleſia an poſſit corrigere leges civiles? I. 575. *b*. Poteſtate ſtatuendi impedimenta Matrimonialia a primis ſeculis uſa eſt. *ibid*. *a*. Hanc poteſtatem habuit independenter a conceſſione Principum ſecularium. *ibid*. *b*. Definitio Synodi Tridentinæ circa auctoritatem Eccleſiæ ſtatuendi impedimenta. *ibid*.

Eccleſia in promulgendis legibus & mandatis ſuave divinum regimen imitatur. I. 754. *a*. Non ſemper in hiſce divinum lumen Summo Pontifici adeſt. *ibid*. *a*. *b*. Quandoque mali in Eccleſia tolerandi ſunt. III. 633. *b*. Quandonam in Eccleſia tolerandi ſint mali, & quandonam puniendi? III. 634. *a*. Eos ad bonum cogere poteſt Eccleſia. III. 638. *a*. An cogere poſſit ſchiſmaticos, ut ad unitatem redeant? *ibid*. Nequaquam ſua auctoritate Clerici eum in finem arma arripere valent? III. 639. *b*.

Eccleſia apud Principes intercedere debet pro malis, non eos temerarie auſo defendere. III. 610. *a*. 636. *a*. Utiliter implorat leges Principum contra pertinaciam hæreticorum. III. 635. *a*. *b*. Oves morbidæ, ſi incorrigibiles ſint, ab Eccleſia ejiciendæ. III. 644. *a*.

Eccleſia major, quænam dicenda? IV. 78. *a*. *b*.

Vide, *Excommunicatio*, *Hæreſis*.

ECCLESIA GALLICANA.

Eccleſiæ Gallicanæ Juriſdictio quanta olim fuerit; & unde ſit orta? II. 174. *a*. *b*.

ECCLESIA MOGUNTINA.

Eccleſia Moguntina, an dicenda *filia Sedis Apoſtolicæ ſpecialis*? IV. 75. *b*.

ECCLESIA PARISIENSIS.

Eccleſia Pariſienſis, quo anno ad Archiepiſcopalem dignitatem erecta? IV. 141. *in nota*.

ECCLESIÆ ſeu TEMPLA.

Eccleſiæ dictæ fuerunt loca cultui divino deſtinata. I. 432. *a*. 616. *a*. Chriſtiani primitus ſtudioſe evitabant nomen Templi, &

& quare? *ibid.* Quare conveniat certa loca ad orationem & cultum divinum deſtinare? I. 430. *a.* 616, *a. b.* Sancti Patres credebant, convenientius orationis cauſa convenire ad Eccleſiam, quam domi orare. I. 616. *b.* Quid attendendum, ut ſcopus Eccleſiarum obtineatur? *ibid.* & 617. *a. b.* Qui extra hæc loca privatim conveniebant, cenſebantur unitatem Eccleſiæ ſcindere. I. 430. *a.* Actiones profanæ ab iis arcendæ; & quænam illæ? I. 437. *b.* 438. *a.* 617. *a.* Item Mendici. I. 617. *b.* Res profanæ, ut jumentum, in Templum non inducendæ ſine urgente neceſſitate. III. 430. *b.* Supellectilia in Eccleſiis non ſervanda. IV. 51. *a.* Exceptio. *ibid.* Mos in hac parte Ethnicorum, Judæorum & Chriſtianorum. *ibid.* Res venales in Eccleſiis non exponendæ. III. 425. *b.* 426. *a.* Nequidem ad ſacrificium pertinentia illic vendantur. *ibid.* Qualis earum ornatus eſſe debeat? I. 617. *b.* Superfluus ornatus non probatur, ſed præfertur eleemoſyna. II. 112. *a. b.* Inſignia & lyſtra ſi Eccleſiam nimis deforment, poſſunt non admitti, non obſtante conſuetudine in contrarium. I. 781. *a.* Convenit, ut mulieres a viris in Eccleſiis ſeparentur. I. 620. *b.* Omnia in Templis ordinate agenda ſunt. I. 619. *b.* Hunc in finem olim Clericorum & Laicorum loca erant diſtincta. *ibid.* & 620. *a.* Ingreſſus in Eccleſias, qualis eſſe debeat? IV. 135. *a.* Quanta debeatur Eccleſiis reverentia. *ibid.* *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur cette matière.* I. 962. *a. b.* 963. *a.*

Vide, *Chorus.*

Eccleſiarum ædificationibus modum ponere debuerunt Imperatores. I. 626. *a.* Vetitum eas ædificare ſine conſenſu Epiſcopi. *ibid.* Quid, antequam hic conſenſus præſtetur, attendendum? *ibid. b.* Eccleſiæ antiquæ ob novas exſtructas, decimis privandæ non ſunt. III. 676. *a.* Bona & decimæ unius Eccleſiæ ſine Epiſcopi conſenſu, alteri dari non poſſunt. III. 617. *a.* Quænam cauſæ legitimæ ædificandi novam Eccleſiam Parochialem? I. 617. a. *b.*

Eccleſiæ novæ conſtructio an fieri nequeat abſque *Sedis Apoſtolicæ* præcepto? III. 675. *a. b.* Dum conſtruitur eccleſia, dos ſufficiens ei aſſignari debet. *ibid. b.* & 676. *a.*

Eccleſiarum conſecrationis antiquitas, ſolemnitas & veneratio I. 619 *a. & ſeqq.* Epiſcoporum, Sacerdotum, Cleri & Populi ad eaſdem conventus. *ibid. b.* 630. a. Rituum conſecrationis eccleſiarum origo. I. 631. a. In multis conveniunt cum ritibus Baptiſmi. *ibid. b.* & 633 *a.* Analytice explicantur. I. 631. *a. & ſeqq.* Non omnium Eccleſiarum idem dedicationis ritus. *ibid. a.* Ritus hodierni non omnes eodem tempore adhibiti. *ibid. b.* An olim anniverſaria Dedicationum fuerint inſtituta? I. 630. *a.* Quandonam Eccleſia debeat de novo conſecrari? I. 631. *b.* Seculo XI. perſuaſum fuit, majori Altari everſo, totam Eccleſiam debere reconſecrari: alia hodie diſciplina. *ibid.*

Vide, *Dedicatio.*

Eccleſia ſemel conſecrata iterum conſecrari nequit. I. 633. *a.* Unde orta hæc diſciplina? *ibid.* Eccleſia in aliquibus parietibus deſtructa, parietibus illæſis reconſecranda non eſt. *ibid. a. b.* Ratio hujus diſciplinæ. *ibid. b.* Nunquam Eccleſia reconſecranda, dum manet eadem moraliter. *ibid.* Si dubia ſit conſecratio, poteſt denuo conſecrari. *ibid.* Eccleſia violata reconciliari poteſt, non reconſecrari. I. 634. *a.*

Eccleſia polluitur per effuſionem ſanguinis; & qualis effuſio ad hoc requiritur? I. 634. *a. b* Sola percuſſio, etiam gravis & enormis, ſine ſanguinis effuſione non profanat Eccleſiam. *ibid. b.* Homicidium ſine ſanguinis effuſione profanationem cauſat. *ibid.* Mors ſecuta in Eccleſia ex vulnere inflicto extra Eccleſiam violationem non inducit. *ibid.* An polluta eccleſia, cenſeatur pollutum Cœmeterium; & contra? *ibid.* Effectus pollutionis templi materialis. *ibid.* Reconciliatio eccleſiæ pollutæ facienda per Epiſcopum; & an Presbytero poſſit delegari? I. 634. *b* 635. *a.* Ubi reconciliatio delegatur Presbytero, ea facienda eſt aqua ab Epiſcopo benedicta; & quare? I. 635. a. Reconciliatio hæc figura eſt reconciliationis peccatoris. *ibid.* Eccleſia etiam polluitur per ſepulturam Excommunicati, & ejus ratio. II. 168. *b.* Cadaver illud ante omnia exhumandum. *ibid.* Quid de dedicatione, reconſecratione & reconciliatione eccleſiarum apud Gratianum? III 676. a.

Eccleſiarum refectio primis ſæculis fiebat ex liberalitate cujuslibet Chriſtiani. I. 640. *a.* Conſtantinus Magnus juſſit ut pecunia fiſcalis in hanc cauſam converteretur. *ibid.* Obſervationes in eam Imperatoris agendi rationem. *ibid.* Veterum Principum liberalitas eorum ſucceſſores non obligavit. *ibid.*

Eccleſiarum reparationi olim quarta pars proventuum Eccleſiaſticorum cedebat. I. 636. *a.* In Hiſpania cedebat una tertia. *ibid.* Ceſſantibus omnibus conventionibus, primo loco impendendi reditus Fabricæ. *ibid.* Quid de proventibus Fabricæ in reparationem eccleſiarum impendendis ſtatuat Edictum Principum Belgarum? I. 640. *a b.* Ad reparationem etiam tenentur concurrere ejuſdem eccleſiæ Beneficiati, & quo titulo? I. 636. *a.* Paſtor non habens niſi portionem congruam, ad nihil tenetur. I. 637. a. Tenentur Decimatores, & pro qua portione ſuarum Decimarum, & qua moderatione? *ibid.* Edictum Principum ad reparationem vocat ipſos Decimatores. I. 637. a. Quid de hac Decimatorum obligatione ſtatuant Synodi Belgicæ? *ibid.* Quæ Decimatorum portio in Gallia pro reparatione adjudicari ſoleat? *ibid. b.* Quid legendum, ut certo innoteſcat, quinam in Galliis teneantur ad eccleſias reparandas? I. 638. *in nota.* Aliis mediis deficientibus, recurrendum ad impoſitiones ſeu Collectas ſuper Parochianis. I. 638. *a.* Ea fieri non poteſt ſine auctoritate Judicis ſæcularis. *ibid. a. b.* Quomodo, & quibus hoc onus imponendum? *ibid. b.* Reparationes hæ tantum concernunt eccleſiam Parochialem, non Capellas. I. 637. *b.* Aliquando Decimator obligari poteſt ad reparationem Capellæ. I. 638. *a.* Reſtauratio eccleſiæ a Decimatoribus, aliiſque quibus incumbit, exigenda, tantum verſatur circa reparationes neceſſarias, & quænam illæ? *ibid.* Fieri non poſſunt, niſi vocatis quorum intereſt. *ibid.* Quis tenetur ad reparationem Chori? *ibid. b.* Quis ad reparationem navis; quis ad reparationem turris? *ibid. b.* 639. *a.* Quis ad inſtaurationem campanarum? I. 639. *a.* Concordata & Conſuetudines in hiſce materiis præcipue attendenda. I. 638. *b.* Quis ſit Judex competens in materia reparationis eccleſiarum. I. 639. *b.* Monitum, cujus obſervatio expenſas reparationis eccleſiarum imminuet. I. 641. a. De reparandis eccleſiis juxta uſum antiquum & Concordata. IV. 178. *b.* Quænam obſervetur Juriſprudentia in Galliis circa conſtructionem vel reparationem eccleſiarum? *ibid.* & 179. *in nota.*

Eccleſia per omnem voluntarium, etiam *conjugalem*, effluxum ſeminis profanatur. III. 436. *a. b.*

Vide, *Conjugati.*

Eccleſiæ pollutionis crimen cujus Fori ſit? II. 159. *b.*

Eccleſiæ viduatæ reditus penes OEconomum. III. 259. *b.* Epiſcopus res eccleſiæ per OEconomum e proprio Clero aſſumptum adminiſtret. *ibid.* & 250. *a.*

Vide, *Bona Eccleſiaſtica*, *OEconomus.*

Eccleſiæ viduatæ intra tres menſes providendum. IV. 49. a. *b.* Exceptio. IV. 50. *a.*

Vide, *Electio*, *Nominatio Regia*, *Vacatio Beneficiorum.*

Eccleſiæ quomodo ad Monaſteria & Capitula devolutæ? II. 63. *a.* Synodus Claromontana permittit Monaſteriis eccleſias Parochiales retinere, quas longo tempore poſſederunt. *ibid.* Ejuſdem Synodi Decreto quaſi proprietas eccleſiarum Parochialium Monachis & Canonicis addicta. *ibid. a. b.* Presbyteri per eos eccleſiis Parochialibus præfici ſine conſenſu Epiſcoporum non poterant, & de cura animarum ipſis rationem reddere debebant. *ibid. b.* 78 *b.* Diſcrimen inter eccleſias incorporatas pleno jure, & incorporatas tantum quoad temporalia. III. 618. *a. b.*

Eccleſiæ, Martyrum ſepulchra. II. 148. *b.* Hinc eccleſiæ dictæ *Martyria*, *Memoriæ*, *Confeſſiones* III. 151. *b.* Olim prohibitum ſepelire in eccleſiis. II. 150. *a.* Ambitione Laicorum & cupiditate Sacerdotum impellentibus, priſtina diſciplina circa hanc rem pene interiit. *ibid.* Synodus Burdigalenſis, inter graviſſimos abuſus circa ſepulturam, reponit morem ſepeliendi promiſcue in eccleſiis *ibid. b.* Quid Rituale Romanum velit attendi, dum in eccleſia datur ſepulturæ locus? *ibid. b.* Quæ a ſancto Carolo circa hoc punctum ſtatuta ſint? *ibid.* Decretum Epiſcopi de non danda ſepultura in eccleſia ſine ſuo conſenſu, probatum a Parlamento Pariſienſi. II. 151. *a.*

Eccleſia quælibet debet habere ſuum proprium Sacerdotem. III. 628. *a* Plures Sacerdotes eidem eccleſiæ præfici non poſſunt. *ibid.* Adſcriptus alicui eccleſiæ, eam deſerere ſine licentia Epiſcopi non poteſt. *ibid.* Poteſt quis habere duas eccleſias, unam titulatam, alteram commendatam. III. 627 *b.*

Eccleſiæ baptiſmales plures eſſe non poſſunt infra eoſdem terminos. III. 617. a.

Vide, *Cœmeterium*, *Sepulcrum*, *Sepultura*, *Fabrica*, *Ornamenta*, *Parochia*, *Decimæ*, *Clericus*, *Beneficium.*

Eccleſiarum aſyli origo. III. 340. *b.* 341. *a.* IV. * 65. *& ſeqq.*

Vide, *Aſylum.*

Eccleſiæ quænam, & qua ratione poſſint ſpectare ad Religioſos? IV. 20. *b.* 21. *a* Non licet de manu Laicorum eccleſias recipere. III. 610. a. *b.*

ECCLESIARUM CONCESSIO, DONATIO, INCORPORATIO, UNIO.

Vide, *Conceſſio Eccleſiarum*, *Parochia*, *Unio.*

ECCLESIARUM REDEMPTIO.

Eccleſiarum redemptiones ut Simoniacæ a Summo Pontifice damnantur. II. 813. *b.*

Vide, *Altare.*

ECCLESIASTICUS.

Eccleſiaſticis, circa quam ſibi proponunt agendi rationem, quid attendendum? II. 615. *a.* Quænam ipſis vitanda. *ibid. b.* & 616. *a.*

Vide, *Canonicus*, *Clericus*, *Ordo*, *Sacerdos*, *Presbyter*, *Tonſura.*

EDICTUM.

Edicta a Principe emanata non omnes Belgii Provincias concernunt. I. 37. *a. b.* Unde dignoſcendum an dirigantur ad Provinciam particularem, an vero ad totum Belgium? *ibid.*

Edicta Principum Belgii materiam Eccleſiaſticam concernentia, & eorum utilitas. IV. 177. *b. & ſeqq.* Quædam comprehenſa in voluminibus Edictorum Flandriæ. IV. 179. *b.*

Quos ligent Edicta? *ibid.* & 180. *a.* Legenda ſunt, ut perfecte habeatur *Diſciplinæ Eccleſiaſticæ* præſertim *hodiernæ* notitia. I. 18. & 19.

EJECTIO AB ORDINE.

Vide, *Ordo.*

ELECTIO.

Electio quid propriis dicatur? I. 703. *b.* In quorum electione ſervanda forma Cap. *Quapropter de Electione?* I. 702. *a.* Quinam in Electionibus ſuffragia gaudeant? *ibid.* Qui abſentes vocandi? Quomodo citandi, & quamdiu exſpectandi? *ibid. b.* Interdum etiam unus ſolus, non expectatis abſentibus, eligere poteſt. *ibid.* Vocatio abſentium an ſit de eſſentia Electionis? IV. 128. *a.* Varia jura circa Electionem per Procuratorem, formam mandati, item circa Electionem per litteras. I. 702. *b.* & 703. *a.* An Procurator unum *ſua*, & alium nomine Conſtituentis poſſit eligere? I. 703. *a.* Unus non vocatus Electionem irritare poteſt. *ibid. b.* Quid ſi non opponat? *ibid.* Conſuetudine induci poteſt, ut ad Electionem non vocentur abſentes. *ibid. a.* Quæ conſuetudo viget in Gallia *ibid. b.* Suffragia in electionibus debent capitulariter dari. *ibid.* A majori parte concludi ſolet, & quomodo major pars intelligenda? *ibid.* & 704. *a.* An etiam requiratur pars ſanior. I. 704. *a.* Exponendum quomodo ad electionem proceſſerint Apoſtoli. I. 890. *b.* Quinam ſit Eccleſiæ ſpiritus in ſuorum Miniſtrorum electione? *ibid. in nota.* In electionibus ad Officia Eccleſiaſtica qui præferendi? III. 564. *b.* Quandonam eligens ſcienter indignum, eligendi poteſtate privetur? IV. 128. *a.* Electus ab iis qui elegerunt, aut electioni conſenſerunt, non impugnetur. IV. 128. *a.* Quandonam electores electionem revocare poſſint? *ibid. b.* Contra electum a parte duplo majore, nihil opponendum quod ſuffragium alicujus extenuet. *ibid.* Non interdictum vero aliquid opponere quod votum illius cui opponitur, *nullum* redderet ipſo jure. *ibid.* In electione vota numerantur, non ponderantur. *ibid.*

Vide, *Suffragium*, *Votum.*

Electionis per compromiſſum forma. I. 705. *a.* Requiritur ut omnes electores in compromiſſum conſentiant. *ibid.*

Vide, *Compromiſſum.*

Electionis per inſpirationem Spiritus ſancti, forma. I. 705. *a. b.* Hodie ignota. *ibid. b.*

Electionis per ſcrutinium, forma. I. 705. *b.*

Vide, *Scrutinium.*

Electo tanquam magis idoneo facienda Collatio ab eo ad quem de jure pertinet. I. 717. *a.* In reſervatis videtur Collatio petenda a Pontifice. *ibid.* Id in Belgio non ſervatur *ibid. b.* Attento Jure communi, videtur electio dignioris potius Patrono, quam Epiſcopo deluta. *ibid.* Poteſt electio dignioris competere Epiſcopo, tametſi inſtitutio pertineat ad Archidiaconum. I. 718. *a.*

Electioni Epiſcopi populus interveniebat, & quam partem in illa haberet? I. 82. *a. b. & ſeqq.* Tumultuanti populo non permittebatur Epiſcoporum aut Sacerdotum electio? III. 175. *a. b.* A quibus potiſſimum conſtituendi eſſent? *ibid. a.* III. 235. *b.* 237. *a. b.* Quid in Synodo Nicæna II. circa electionem Epiſcoporum? III. 454. *b.* Antiqua diſciplina circa electiones Epiſcoporum. I. 82. *b.* III. 165. *b.* Eadem erat ſeculo V. tam in Eccleſia Græca quam in Latina. I. 82. *b.* Synodus Laodicena Laicos ab electione non excluſit. *ibid.* Citius apud Græcos quam apud Latinos, ab Epiſcoporum electione Laici excluſi fuere. *ibid.* & 83. *a.* In Eccleſia Latina etiam ſeculo IX. Laici electioni intervenerunt Epiſcoporum, quod pluribus probatur. I. 83. *a.* Nec tantum electioni conſentiebant Laici, ſed revera cum Clericis eligebant. *ibid.* Quæ forma electionis conſervata fuit uſque ad medium ſeculi XII. *ibid. b.* Rationes hujus diſciplinæ exponuntur. *ibid.* In hac electione tamen præcipuas partes habebant Epiſcopi. *ibid.* Poterant Epiſcopi electum a populo interdum rejicere. I. 84. *a.* Interdum etiam ſine prævio plebis conſenſu Metropolitanus cum Suffraganeis Epiſcopum ordinabat. *ibid.* Quid de interventione Laicorum in Epiſcopi electione ſtatutum ſit in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 50. *a. b.* Reges & Imperatores in electionibus Epiſcoporum aliorumque Prælatorum etiam a primis ſeculis partes habuerunt præcipuas. III. 8. *b.* 9. *a. b.* Electio populi nullum Jus tribuebat Electo. I. 84. *a.* Epiſcopo defuncto, mittebatur Viſitator ut populum circa electionem inſtrueret. *ibid.* Metropolitanus cum Epiſcopis ſuæ Provinciæ electionem & perſonam electam examinabat. *ibid. a. b.* Unde & quanta auctoritas Metropolitani circa novi Epiſcopi electionem? *ibid. b.* Exponitur Canon Nicænus de electione Epiſcopi. III. 107. *a. b.* 108. *a.*

Electiones ſeculo XII. cœperunt tranſire ad Capitula Cathedralia. I. 85. *a.* Qua occaſione? *ibid. a. b.* Illa devolutio electionis Epiſcopi ad ſolos Canonicos Cathedrales, a mente & ſpiritu Canonum valde aliena. *ibid. b.* Ne ipſi quidem Suffraganei Epiſcopi ad electionem ſui Metropolitani cum Capitulo concurrebant. I. 86. *a.* Quomodo per reſervationes Pontificias jus illud Capitulis ſenſim fuerit ademptum? *ibid.* Reſtitutum fuit per Concilium Baſileenſe & Sanctionem Pragmaticam in Gallia pro tempore. *ibid. b.* Per Concordata in Germania, in qua ſola adhuc modo remanſit. I. 87. *b.* & 88. *a.* Quid in his Concordatis continetur quoad electiones? I. 87. *b.*

Vide, *Reſervationes Beneficiorum & Concordata.*

Electioni Epiſcoporum intenderunt Principes, exquo fidem Catholicam ſuſceperunt. I. 88. *b.* & 89. *a. b.* Ut ſcilicet Sacerdotia rite & canonice conferrentur. *ibid.* Imperatorius conſenſus electioni Epiſcoporum dandus, admodum antiquus eſt. *ibid.* Quod probatur. *ibid.* & 89. *a.*

Electio licet fieret a Capitulis Cathedralibus, licentia tamen eligendi petenda erat a Regibus. I. 91. *a.* Nullus facile eligebatur a Capitulis, niſi quem Rex electum volebat. *ibid.* Pontifices maluerunt jus nominandi Regibus concedere, quam Canonicas electiones & confirmationes reſtituere. *ibid.* Qui ad electionem & nominationem concurrunt, tenentur bonum Eccleſiæ præ oculis habere. I. 95. *a.*

Eligendus in Epiſcopum debet eſſe triginta annorum. IV. 16. *a.* Quid in Concilio Lateranenſi III. circa electionem Epiſcopi ſtatutum fuerit? *ibid. a. b.* Qui concurrere debeant ad electionem & ordinationem Epiſcoporum? III. 564. *b.* An Laici ab electione Epiſcopi ſint excludendi? *ibid.* Varia ea de re diſciplina. *ibid.* A quibus eligendi Epiſcopi? III. 565. *a.* In electione Epiſcopi muneribus aut patrocinio locus eſſe non debet. III. 596. *b.* An & quando Simoniacus ſit is, qui occaſione electionis præſtat juramentum pro indemnitate eccleſiæ? *ibid.* An ſemper aſſumendi Epiſcopi qui ſint de gremio? IV. 30. *a.*

Electio Abbatis & Prioris Conventualis ab omni tempore competit Monachis. I. 318. *b.* III. 623. *a. b.* In Italia pleræque Abbatiæ per Regulas Cancellariæ reſervatæ. I. 329. *b.* Olim in Belgio electiones eorum fuerunt liberæ. I. 330. *b.* Quid hodie obtineat, & quomodo eo ſit deventum? I. 331. *a.* Quæ forma ſervanda in electione Abbatis? I. 308. *a.* Quæ in electione Abbatiſſæ? *ibid.* Quæ in electione ad omnes Dignitates tam Regulares quam Seculares. *ibid.* & 329. *a.* An Concilium Tridentinum derogaverit formæ præſcriptæ in Cap. *Quia propter?* I. 329. *a.* Decretum ejuſdem Concilii ſupra formam electionis. *ibid.* *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur l'élection des Supérieurs.* I. 956. *b.*

Electio cenſetur ſecreta, licet Epiſcopus aliquos deputet ad excipienda vota. I. 329. *a.* An publicatio voti, poſt vel ante electionem, reddat electionem nullam ex mente Concilii Tridentini? *ibid.* Quibus competat electio vel nominatio Superiorum, petendum ex Regulis & Conſtitutionibus ſingulorum Ordinum. *ibid. b.*

Electio debet eſſe libera. IV. 75. *b.* Quid, ſi interpoſita appellatione, facta eſſet? *ibid.* An ob indignitatem eligentium jus electionis devolvatur ad Pontificem? *ibid.* Quid de temere objicientibus defectum electionis factæ, aut defectum perſonæ electæ? IV. 107. *a. b.* Quid de electione per ſuffragia pura, aut conditionata, aut incerta, peragenda? *ibid. b.* 108. *a.* Quid de appellationibus ab electione? IV. 126. *b.* 127. *a.* De refrænanda frequentia appellationum ab electionibus Epiſcoporum. IV. 129. *a.* Quo ordine objecta electo ad Dignitatem, debeant in judicio diſcuti? *ibid.* Quid ſi oppoſito aliqua comperiatur veritate deſtitui? *ibid. b.* Quodnam ſit Superioris officium circa electum? *ibid.* Excommunicantur perſecutores nolentium eligere a ſe commendatos. *ibid.* *Obſervations ſur l'Election & ſur la forme de l'Election.* I. 965. *b.* 966. *a.*

Electo ante confirmationem nullatenus etiam prætextu Procurationibus committi poteſt adminiſtratio Dignitatis. IV. 127. *a. b.* Intra quod tempus electio electo intimari, & ab eo conſenſus præſtari, confirmatioque poſtulari debeat? IV. 127. *b.*

Vide, *Confirmatio*, *Nominatio*, *Regia.*

Electionis Romani Pontificis forma antiqua. I. 69. *a.* Forma hodierna. IV. 14. *a. & ſeqq.* Quæ in electione Romani Pontificis obſervanda ſint? III. 545. *b.* Ea de re Nicolai II. Decretum, ejus occaſio & hiſtoria *ibid.* & 546. *a.* Quinam Nicolai II. tempore ad Romani Pontificis electionem concurrerent? *ibid. a. b.* Hæc erat ab Imperatore probanda. *ibid. b.* Romani prætenderunt ex privilegio Sedis Apoſtolicæ jus illud Imperatori conceſſum fuiſſe. *ibid.* Quanta fuerit Imperatorum Regumque auctoritas in electione Romani Pontificis? III. 8. *b.* 9. *a.* Etiam extra Romam electio Pontificis fieri poteſt. III. 546. *b.* An electus in Pontificem regere poſſit eccleſiam ante ordinationem? III. 547. *a.* In electione Romani Pontificis præcipuas partes habebant Clerici Cardinales. III. 569. *a.* Quis in Romanum Pontificem eligi poſſit? *ibid.* Forma in electione Pontificis Romani ſervanda in Sexto Decretalium relata. IV. 124. *a. & ſeqq.* Cardinales conveniant elapſis decem diebus ab obitu Pontificis. IV. 125. *a.* Electio fieri debet intra tres dies. *ibid.* Quid ſi tres dies non ſufficiant? *ibid.* Nihil interea ex reditibus Cameræ Apoſtolicæ recipiant Cardinales. *ibid.* Unde incumbat electioni. *ibid.* Nullus extra Conclave habeat ſuffragium. *ibid.* Quid ſi Papa moriatur extra urbem Curiæ ſuæ? *ibid.* Quantopere hic Partium ſtudia vitanda. *ibid. b.* Jejunia & preces. *ibid.* Conſtitutio Gregorii XV. de forma electionis Papæ. IV. 126. *a.* Ejuſdem Cæremoniale, remiſſive. *ibid.*

Vide, *Papa*, *Conclave.*

Digitized by Google

ELEEMOSINÆ.

Eleemoſynarum collecta in Belgio non admittitur ſine conſenſu Magiſtratus civilis I. 286. *a.* Quantam dicantur conſuetæ Eleemoſynæ? I. 257. *b.* II. 498. *b.* 499. *a.* Qui eleemoſynis gaudent, a Parocho examinandi. I. 33. *b.* 84. *a.* Eleemoſyna & charitatis oblata ſine ulla mercede colligenda; & a quibus? I. 481. *b.* Quid ad hunc effectum S. Carolus decreverit? *ibid.* Fœda Simonia eſt in collatione Beneficiorum exigere pecunias in eleemoſynas diſtribuendas. I. 875. *b.* Eleemoſyna præfertur ornatui eccleſiæ. II. 111. *a. b.* Decimæ Monachis conceſſæ titulo eleemoſynæ, & uti tales diſpenſandæ, præſertim in locis ubi colliguntur. II. 43. *b.* Modus colligendi eleemoſynas, a Gregorio XIII. præſcriptus. II. 115. *a.* Item præſcriptus a Principibus Belgii. II. 132. *b. & ſeqq.*

Eleemoſyna an & quando fieri poſſint ex illicite acquiſitis? III. 611. *b.* 612. *a.*

Eleemoſynæ jampridem in Pœnitentiis convenienter fuerunt impoſitæ. II. 377. *b.* Hinc ortæ hodiernæ pœnæ pecuniariæ imponi ſolitæ in Curiis eccleſiaſticis. II. 379. *b. & ſeqq.*

Eleemoſynas petere & accipere extra & & ultra neceſſitatem ſpeciem *furti* reputavit S. Franciſcus. I. 285. *b.* Quare voluerit ut Fratres non erubeſcerent in neceſſitate eleemoſynas oſtiatim petere? *ibid. a. b.* Quibus titulis S. Thomas doceat Religioſos poſſe ex eleemoſynis vivere? *ibid.* & 286. *a.* Hodie pene ſolo titulo miniſterii populo impenſi, Religioſi ad petendas eleemoſynas admittantur. I. 286. *a.* Quid cavere debeant in eleemoſynarum collectione? *ibid. b.* Viventes ex eleemoſynis debent tanquam pauperes paucis eſſe contenti. *ibid. a.*

Vide, *Menſa Spiritus ſancti*, *Mendicitas*, *Paupertas.*

ELOCATIO.

Elocationes Bonorum Fabricæ & Menſæ S. Spiritus publice inſtituendæ, nec niſi præſtita cautione. I. 32. *b.* In elocationibus prandia non facienda. *ibid.*

Elocatio Bonorum eccleſiaſticorum ad quantum tempus licita ſit? II. 105. *b* & 106. *a. b.* Varios terminos pro diverſitate bonorum præſcripſit Synodus Cameracenſis, & edictum Regium probavit. II. 101. *a.* Plures elocationes ſimul factæ pro tempore legitimo ſæpius repetito non valent. *ibid. a. b.* Certum tempus determinatum, intra quod Contractus locationis renovari poſſit *ibid. b.* Beneficiati tantum pro tempore ſuæ Deſervituræ mercedem elocationis recipere poſſunt. *ibid.* Elocationes factæ anticipatis ſolutionibus ſunt nullæ in præjudicium Succeſſoris in Beneficio. II. 106. *b.* An in elocationibus liceat ſtipulari *pidenetas* ſeu *bibalia*? *ibid.* & 103. *a.* Quibus ſolemnitatibus fieri debeant? II. 107. *a.* Aliquando ob fraudem ruſticorum, iis omiſſis, fieri poſſunt elocationes. *ibid.* Merito a conductione excluduntur Clerici, & præſertim Paſtores, item Toparchæ, eorum Miniſtri aliique. *ibid. a. b.* Elocatio facta a Prædeceſſore an & quouſque obliget Succeſſorem. *ibid. b.* Conductores gaudent immunitate Bonorum eccleſiaſticorum. II. 90. *a.* Quid de elocatione bonorum eccleſiæ in Synodo Mechlinienſi, & in edicto Regio? IV. 175. Caroli IX. Gallorum Regis Decretum circa eamdem materiam. *ibid. in nota.* Quid de terminis & legibus elocationum apud Gallos IV. 176. *in nota. Ce qu'il y a ſur cette matière de particulier aux uſages de France.* II. 5. *b.* 6. *a.* Quid ſit diſcriminis *Elocationem* inter & *Conductionem.* II. 106. *in nota.*

EMANCIPATIO.

Emancipatio; quare ſic dicta a S. Bernardo exemptio totalis? II. 416. *b.* Filii Clericorum non emancipandi, niſi bene probati. III. 329. *a.*

EMPHYTEUSIS.

Emphyteuſis circa bona eccleſiæ prohibetur; & quare? II. 110. *a. b.*

EMPTIO.

Emptionis & *Venditionis* Contractibus annumeratur cenſus annui Conſtitutio. III. 19. *b.*

ENCÆNIA.

Encæniorum nomine quid intelligendum? I. 629. *b.*

ENCRATITÆ.

Encratitæ ſeu *Aquarii*; quinam fuerint ſic dicti? III. 401. *a.* Iidem ac Hydroparaſtatæ. *ibid.* Quemnam ſuæ Hæreſeos ducem habuerint? *ibid.*

ENERGUMENUS.

Vide, *Dæmoniacus.*

EPIPHANIA.

Epiphania, apud primos Chriſtianos prima Feſtivitas. I. 640. *b.*

EPISCOPATUS.

Epiſcopatus, Sacerdotii plenitudo. I. 126. *a.* In quo conſiſtat eminentia epiſcopatus ſupra Presbyteratum? I. 499. *a. b.* III. 70. *a.* Epiſcopatum adepti per conjurationes, invaſiones & tales adinventiones, deponendi. III. 236. *b.* Exemplum. 237. *b.* Quid de iis qui, ſeducta plebe, epiſcopatum aucupabantur? III. 338. *a.*

Epiſcopatus abdicationis exempla, pacis cauſa facta. III. 192. *b.* 198. *a.* 358. *b.* 359. *a.* In negotio Donatiſtarum Epiſcopi Catholici amore pacis parati Cathedras ſuas cedere. III. 377. *a. b.* S. Germanus Conſtantinopolitanus Epiſcopus dimittit Epiſcopatum. III. 440. *a.* Nova diſciplina erga volentes Epiſcopatu cedere. IV. 51. *a.*

Epiſcopatuum novorum inſtitutio olim competebat Epiſcopis. III. 276. *b.* Auctoritate Synodi erigebantur cum conſenſu antiqui epiſcopi. III. 337. *b.* 338. *a. b.* 368. *a.* Cui competat poteſtas dividendi aut uniendi epiſcopatus? III. 616. *b.* Item eximendi epiſcopatus a juriſdictione Metropolitani? *ibid.* An auctoritate Sedis Apoſtolicæ poſſint erigi novi epiſcopatus? *ibid.* 617. *a.* Quo ſenſu poſſit quis juxta Gregorium habere duos epiſcopatus? III. 628. *a.*

EPISCOPIUM.

Epiſcopium, quid fuerit? III. 468. *a.* Juxta Synodum Nicænum II. mulieres verſari non poterant in epiſcopiis, nec in Epiſcopiorum ſuburbanis. III. 466. *b.* 467. *a.*

Vide, *Epiſcopus.*

EPISCOPUS.

Epiſcopi ſucceſſerunt in locum Apoſtolorum. I. 115. *a. b.* In quibus Apoſtolis ſuccedant, & in quibus non? *ibid. b.* Quem in finem ordinentur epiſcopi? I. 116. *b.* 117. *b.* 125. *a. & ſeqq.* Miſſi ſunt Apoſtoli cum pari poteſtate ad prædicandum Evangelium I. 126. *a.* Hæc verba Chriſti ad Petrum: *Tu es Petrus*, &c. *Paſce oves meas*, &c. dicta fuere in perſona Petri, eccleſiæ ſive toti collegio Apoſtolorum eam repræſentanti; quod pluribus probatur. *ibid. a. b.* Gluſſema æqualitati Apoſtolorum, & conſequenter Epiſcoporum, contrarium confutatur. *ibid. b.* Ea æqualitas in regimine non nocet primatui S. Petri *ibid.* & 127. *a.* Omnibus Epiſcopis ut Apoſtolorum ſucceſſoribus plenaria gubernandi Eccleſiam auctoritas competit. I. 127. *a.* Quod probatur auctoritate Patrum & ipſius Gratiani. *ibid.* Apoſtolorum adſcriptio certis quibuſdam locis nullam inter eos differentiam eſſentialem induxit, nec inter epiſcopos eorum ſucceſſores. I. 130. *b.* Reſtrictio Epiſcopalis ſollicitudinis jure poſitivo inducta eſt. *ibid.* Epiſcopi habent liberam ſuæ Diœceſis adminiſtrationem. I. 167. *a.*

Vide, *Hierarchia*, *Apoſtolus.*

Epiſcoporum munus eſt laborioſum ſicut munus Apoſtolorum. I. 127. *a.* Nomen ipſum epiſcopi ſignificat eos ad ſollicitudinem & laborem eſſe vocatos. *ibid.* & 128. *a.* Quid ea de re Synodus Tridentina? I. 128. *a.* Quid ſentiendum de iis qui onus Epiſcopale in Vicarios rejiciant? *ibid.* Non inſtitutæ ſunt eccleſiæ propter epiſcopos, ſed epiſcopi propter eccleſias. I. 122. *a.*

Epiſcopi habent plenitudinem Sacerdotii; & in quo hæc conſiſtat? I. 126. *a.* In quo conſiſtat eminentia epiſcopatus ſupra Presbyteratum? I. 499. *b.* Alligantur eccleſiis, eaſque deſponſant. I. 119. *b.* Quo vinculo epiſcopi eccleſiæ ſuæ alligentur? III. 593. *a.* Decretales vinculum illud matrimoniali nexui comparant. *ibid.* & I. 122. *b.* Antiquis Patribus ignota fuit hæc comparatio. I. 122. *b.* Patres ſuam indignationem adverſus epiſcoporum translationes non fundarunt eo vinculo, ſed avaritia & ambitione. *ibid.* Indiſſolubilitas vinculi quod intercedit inter Epiſcopum & ejus eccleſiam, ante Innocentium nota non erat. I. 124. *b.* Num hic quadret ſacra ſententia. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet?* IV. 76. *b.*

Epiſcopi quidam tempore Apoſtolorum certæ eccleſiæ alligati, quidam nulli; inter quos tamen nullum erat eſſentiale diſcrimen. I. 129. *b.* Poſt tempora Apoſtolorum ſingulis epiſcopis ſua fuit alligata eccleſia. *ibid.* Epiſcopis interdictum fuit quidquam in aliena Diœceſi ordinare aut agere ſine licentia Ordinarii. *ibid.* Urgente neceſſitate, videtur quod epiſcopus poſſit ad alienam Diœceſim extendere ſuam ſollicitudinem vel etiam auctoritatem. I. 130. *b.* & 131. *a. b.* Quod multiplici ſanctorum Patrum teſtimonio confirmatur. *ibid.* In Canonibus vulgo Apoſtolorum epiſcopi jubentur contenti eſſe regimine propriæ eccleſiæ. III. 74. *b.* 75. *a.* Extra ſuam Diœceſim Ordinationes facere non poſſunt. III. 81. *a.* Juxta Synodum Antiochenam epiſcopus in aliena provincia nihil agere poteſt, niſi litteris Metropolitani cæterorumque epiſcoporum acceſſitus. III. 263. *a.*

Vide, *Pontificalia.*

Epiſcopi multis ſeculis Cardinalibus fuerunt prælati. I. 200. *b.* 201. *a.* Magnus Pœnitentiarius ſcribens ad epiſcopum nomen epiſcopi ſuo præponit. I. 231. *b.* Fuerunt aliquando per Cardinales male tractati, & de eo querelæ. I. 201. *b.*

Epiſcoporum Ordinatio an a pluribus epiſcopis fieri debeat, & jampridem facta fuerit? III. 68. *a. b.* 69. *a.* Unus epiſcopus conferre poteſt Ordines inferiores. III. 69. *a. b.* 70. *a.* Olim epiſcopus per Concilium Provinciale præficiebatur Eccleſiæ. III. 164. *a. b.*

Vide, *Ordo*, *Electio*, *Confirmatio*, *Conſecratio.*

Epiſcopi qualitates requiſitæ juxta Concordata Galliæ & Concilium Tridentinum. I. 93. *b.* 94. *a.* Quæ requirantur in epiſcopo doctrina & prudentia? III. 554. *b.* 555. *a.* In ſacris præcipue litteris debet eſſe verſatus. III. 555. *a.* 571. *a.* Quæ populum docere debeat epiſcopus? III. 555. *a.* An ſecularium negotiorum peritum oporteat eſſe epiſcopum? *ibid. b.* 556. *a.* Epiſcopus debet eſſe hoſpitalis. III. 557. *b.* 558. *a.* Prudens *ibid. a.* Sobrius. *ibid. b.* Non litigioſus, & quare? III. 559. *b.* 562. *b.* Vitare debet nimiam domeſticarum perſonarum

rum

rum familiaritatem. III. 553. *b.* Manſuetudine magis quam poteſtate agere debet. III. 559. *a. b.* Epiſcopus a conſortio aliorum criminum etiam immunis eſſe debet. III. 570. *b.* Debet eſſe Doctor, & aptus alios docere. III. 571. *a.* Quomodo vitia ſubditorum redarguere debeat? *ibid.* Debet eſſe liberalis in pauperes. *ibid. b.* Non ſit turpis lucri cupidus. III. 571. *a.* Debet viduis & pupillis protectionem impendere. III. 572. *a.* Diſcordantium concordiam procurare. *ibid. b.* Domui ſuæ bene præpoſitus. *ibid. a. b.* An magis expediat eum eſſe Graduatum in Theologia quam in Jure? I. 95. *b.* Non ſufficit, quod ſit Graduatus. I. 101. *b.* Quam remotus eſſe debeat ab ambitu? I. 96. *a.* Quare Apoſtolus voluerit Epiſcopum eſſe unius uxoris virum? I. 122. *a.* III. 510. *a.* Non percuſſorem. II. 380. *a. b.* III. 79. *a.* 559. *a.* 571. *b.* An ob ſolum corporis vitium ab epiſcopatu quis ſit arcendus? III. 91. *a.* Recenter baptizatus aut ex vita gentili converſus, ad epiſcopatum non promovendus, niſi extraordinaria vocationis ſigna appareant. *ibid. b.* & 104. *b.* 105. *a. b.* Quantopere ecclesia horruerit ambitionem & turbulentum ſpiritum in epiſcopo? III. 133. *a. b.* 559. *b.*

Vide, *Ambitio, Ambitus.*

Epiſcopus eſt primarius Paſtor ſuæ Diœceſis. I. 131. *a. b.* Ob hanc curam epiſcopatus ſemper habitus fuit pro formidabili onere. *ibid. b.* Miniſtri inferiores a cura ſua Diœceſis epiſcopum non eximunt. *ibid.* Quid de epiſcopis qui curam populi non recipiunt, vel per malitiam populi non recipiuntur? III. 81. *a.* Per ſe curam Cleri & populi agere debebant. III. 86. *a.* Epiſcopus cogendus a Synodo ad regendam ſuam eccleſiam. III. 165. *a. b.* Quid de epiſcopis qui, relicta Cathedrali eccleſia, ad ruralem aliquam eccleſiam e Civitate remotam, ut mollius & liberius agere poſſent, ſe conferebant? III. 350. *a.* Omnes Presbyteri ſunt in epiſcopi adjutorium. I. 132. *b.* Solus poteſt dare curam animarum. I. 133. *a.*

Vide, *Cura animarum, Diœceſis.*

Epiſcopi Ordinum ſacrorum ordinarii miniſtri. S. 499. *b.* Jus hoc Epiſcopis Patres uno conſenſu tribuerunt. *ibid.* Eugenius IV. & Synodus Tridentina epiſcopum Ordinationis miniſtrum dixerunt. *ibid.* Id de *ordinaria* poteſtate intelligendum, non de delegata. *ibid.* Epiſcopi jus Ordinationis ultra ſuas Diœceſes extendere non poſſunt. *ibid.* & 500. *a.*

Epiſcopi non conſtituendi in pagis vel in villulis. III. 187. *b.* Non ordinetur epiſcopus in vicis aut civitatibus minoribus ubi unus Presbyter ſufficit. III. 276. *b.* Non conſtituendi duo epiſcopi in una civitate. III. 112. *b.* IV. 47. *a.* Exceptio. *ibid. a. b.*

Epiſcopus in ſua juriſdictione non poteſt turbari, ne quidem per Legatum a latere. I. 194. *b.* 191. *a.*

Vide, *Exemptio, Juriſdictio, Officialis.*

Epiſcopi eccleſias ſibi ſubjectas viſitare debent. III. 598. *b.*

Vide, *Viſitatio.*

Epiſcoporum præcipuum munus eſt prædicatio verbi Dei. I. 138. *a.* Synodus Tridentina iterum declarat epiſcopos teneri ad verbum Dei per ſeipſos prædicandum. *ibid.* Quanta epiſcopo ſit prædicandi obligatio? III. 391. *a. b.* 558. *a. b.* Quoties verbum Dei annuntiare tenetur? I. 138. *b.* Cur hæc minus aliis potuerit committi ab Apoſtolis quam adminiſtratio Baptiſmi? *ibid. a.* Epiſcopi præcipue intendere debent, ut populus eius ſit inſtructus. *ibid. b.* Nihil omittere poſſunt, quod ad inſtructionem populi ſit neceſſarium. I. 139. *a.* Eorum auctoritas circa prædicationem verbi Dei. I. 189. *& ſeqq.* Juxta Synodum Trullanam epiſcopus in aliena civitate publice docens, ad Presbyteri miniſterium deprimendus. III. 395. *b.* 596. *a.*

Vide, *Approbatio, Prædicatio.*

Epiſcopis debetur reverentia. III. 283. *b.* Etiam a Capitulo Cathedrali, quantumvis exempto. I. 55. *b.* 56. *a.*

Epiſcopus orationi pro grege ſuo tenetur inſiſtere, & Miſſæ Sacrificium offerre, quoties & quo tempore? I. 143. *b.* 144. *a.* Tenetur populo ſpiritum orationis inculcare, & quibus mediis id poſſit efficere? I. 144. *a. b.* Certam horam ipſi epiſcopus orationi deſtinare debet. S. 143. *b.*

Vide, *Oratio.*

Epiſcopis auctoritas neceſſaria, ut fideles ad mundi contemptum excitent. II. 12. *b.* Ideo vel maxime modeſtia & frugalitas ab epiſcopis adhibenda, ut fidelibus præluceant. II. 13. *a.* Quantam in omnibus ſimplicitatem ſervaverit Bartholomæus de Martyribus præcipuus ſuaſor Decreti Tridentini contra luxum Prælatorum; & quam ea occaſione habuerit diſcurſum? *ibid. a. b.* & 14. *a.*

Epiſcopus non niſi frugaliter uti poteſt bonis eccleſiæ. II. 10. *b.* Frugalitas & parcimonia requiſita in ejus veſtitu, ſupellectili, menſa & in tota ejus familia. II. 11. *b.* Prætextus in contrarium diſcutiuntur & refutantur. *ibid. a. b. & ſeqq.* Sollicitî fuerunt SS. epiſcopi, ne ex bonis eccleſiæ ultra neceſſaria acciperent. II. 10. *b.*

Epiſcopus debet eſſe quaſi Diſpenſator & Promus Pauperum. II. 11. *a.* Epiſcopi paſſim diripientes & fraudantes bona eccleſiæ, vocantur ſimpliciter *pauperum necatores*. II. 8. *b.* 9. *a.* Quæ pœna in epiſcopos Clerico inferiori inopia laboranti neceſſaria non ſuppeditantes? III. 86. *a. b.* Epiſcoporum auctoritas in Hoſpitalia & loca pia a cura pauperum, quæ Apoſtolis incumbebat, derivata. II. 118. *a. b.* Qualis ſit eorum in hac materia auctoritas? II. 121. *a. & ſeqq.*

Vide, *Hoſpitale, Teſtamentum, Fundatio, Luxus.*

Epiſcopis olim non licebat ad tranſmarinas oras navigare ſine dimiſſoriis Primatis. III. 340. *b.*

Vide, *Teſtimoniales.*

Epiſcopus ſemper habitus fuit caput ſui Cleri, & uti talis a Capitulo Cathedrali agnoſci debet, non obſtante exemptione. I. 55. *a.* In Cathedrali exempta ſolemniter ad ſuam Cathedram deducitur. I. 55. *a.* Danti benedictionem omnes tenentur ſe inclinare. *ibid. b.* & 56. *a.* Quis locus ei competat in Capitulo exempto? *ibid. b.* Convenit ut ei præſideat. *ibid.* Conſilium Capituli petere, non tamen regulariter ſequi tenetur. I. 18. *a.* In quibus teneatur habere conſenſum Capituli? *ibid. b.*

Epiſcopum procedentem ad Sacrarium Presbyteri debebant olim comitari, non prævenire. III. 187. *a. b.* Hujus diſciplinæ hodie eſt veſtigium in eccleſiis Cathedralibus. *ibid. b.* Vetitum inferioribus Miniſtris quidquam agere, inconſulto epiſcopo. *ibid.* & 188. *a.*

Epiſcopi poſtularunt unionem Præbendæ ſuo epiſcopatui ut Capitulum tanquam Canonici intrare poſſent. I. 56. *b.* Non eſt novum quod epiſcopus in qualitate epiſcopi Capitulo interſit. *ibid.* & 57. *a.* Unde dignoſcatur an interveniat ut Canonicus, an ut Prælatus? *ibid.* Quem locum obtineat, dum intervenit ut Canonicus? *ibid.* Non præſidet, dum intervenit ut Canonicus, niſi privilegio aut conſuetudine. *ibid.* Quod ſuffragium habeat, quando intervenit ut Canonicus; & quale, quando ut epiſcopus? *ibid.*

Epiſcopi Synodis Diœceſanis ſuam auctoritatem impertiunt. I. 160. *a.* Soli in Synodis Provincialibus habent ſuffragium deciſivum. I. 177. *b.*

Epiſcopi ſunt naturales Inquiſitores fidei. I. 205. *b.* II. 131. *a.* 238. *b.* Quo ſeculo cœperit cauſas fidei, aliaſque majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam eſſe referendas? II. 239. *a.* In defendenda epiſcoporum auctoritate plurimi inter Gallos, ore & calamo deſudarunt; & quinam illi fuerint? *ibid. a. b.* Multis probat Gerſonius ineſſe epiſcopis jus pronuntiandi an catholica, an erronea ſit hæc vel illa propoſitio? *ibid. b.* & 140. *a.* Ea ſemper conſtans extitit Gallorum doctrina. II. 240. *a.* Eam Regii Magiſtratus ut Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ baſim ſpectarunt. II. 240. *a.* Auctoritatem epiſcoporum in reprobandis erroribus aſſeruerunt quoque Epiſcopi Belgæ. *ibid.* Ex Epiſcoporum ſententia determinandum & intelligendum quid fide tenendum ſit. III. 127. *a.*

Epiſcoporum auctoritas circa officium Divinum, Sacrificium Miſſæ. Vide, *Miſſa, Officium divinum.*

Epiſcopus Clericum degradatum tradens Brachio ſeculari, an ſiat irregularis? S. 531. *a.*

Epiſcopo diviti patrimonio non licet ex reditibus Eccleſiæ vivere. III. 411. *a.*

Epiſcoporum auctoritas circa Beneficia, item bona Eccleſiæ, tam ex antiqua quam moderna diſciplina. Vide, *Beneficium*, *Bona Eccleſiæ.*

Epiſcoporum res propriæ, ſi tamen proprias habeant, debent eſſe manifeſtæ; & quare? III. 168. *a. b.* Res Epiſcopi poſt ejus obitum a Clericis non diripiendæ. III. 257. *a. b.* Jampridem Epiſcopi privatas poſſeſſiones habuerunt. III. 282. *b.* Epiſcopus in diſpoſitione ſuarum rerum, præferre Eccleſiæ vetatur Hæreticos vel Schiſmaticos etiam conſanguineos, non vero conſanguineos orthodoxos. III. 314. *b.* 335. *a.* Quid Canone Trullano ſtatutum circa defuncti Epiſcopi res proprias vel Eccleſiæ ipſius? III. 403. *a. b.* Praxis hodierna in hujuſmodi. *ibid. b.* Morientis Epiſcopi bona cui referenda? III. 607. *b.* Acquiſita ab epiſcopo ex eccleſia cedere debent Eccleſiæ. III. 613. *a.*

Epiſcoporum, in Concilio Nicæno II. arguitur avaritia. III. 415. *a. b.*

Vide, *Avaritia.*

Epiſcoporum reſidentiæ neceſſitas evincitur ex Canone Sardicenſi; & qualis hæc reſidentia eſſe debeat? III. 182. *a. b.*

Vide, *Abſentia, Reſidentia.*

Epiſcoporum auctoritas in Monaſteria. Vide, *Clauſura, Exemptio, Regularis, Ordinarius, Viſitatio, Monaſterium.*

Epiſcopus ſolus habet juriſdictionem per totam ſuam Diœceſim. II. 261. *a.* Ad ejus excluſionem nemo juriſdictionem exercere poteſt, niſi eam plene probaverit. *ibid.* In hac ſua juriſdictione non poteſt turbari, nequidem per Legatum a *latere*.

Vide, *Exemptio, Juriſdictio, Officialis.*

Epiſcoporum auctoritas qualis olim fuerit in decidendis cauſis? II. 261. *a. b.* Qua ratione primitus procederent in illis decidendis? *ibid.* Quinam poſtmodum irrepſerint abuſus? II. 262. *a.* Duo ſibi vendicarunt Epiſcopi, proprium territorium in ſua Diœceſi, & regimen Eccleſiaſticum ad normam regiminis Civilis. *ibid. b.*

Epiſcopus circa Presbyteros & Diaconos alteri ſubjectos nihil conſtituere poteſt ſine alterius conſenſu. III. 167. *a. b.*

Epiſcoporum auctoritas in Teſtamenta a Chriſtianis Imperatoribus ipſis demandata. II. 151. *b. & ſeqq.* Qualis ſit eorum in has materia auctoritas? *ibid.*
Vide, *Teſtamentum.*
Epiſcoporum cura circa miſerabiles perſonas, ut juſtitia illis adminiſtretur. II. 197. *a.* III. 570. *a. b.* Item circa captivos. II. 328. *a. b.*
Vide, *Cauſa. Miſerabiles perſonæ.*
Epiſcopi qui dicebantur Chorepiſcopi, quinam fuerint? III. 130. *a.* 159. *a. & ſeqq.*
Vide, *Chorepiſcopus.*
Epiſcopo, juxta Sardicenſem Canonem, non licet tranſire ad Eccleſiam vacantem alterius Provinciæ, niſi invitatus fuerit; & quare? III. 272. *b.* 273. *a.*

Epiſcopus accuſatus de crimine, ſi tertio vocatus non compareat, a Synodo Provinciali judicandus. III. 90. *a.* Nec unus ſolus, nec hæreticus contra Epiſcopum, ut teſtis, admittitur. *ibid. a. b.* Quid Synodus Antiochena contra Epiſcopos qui depoſiti ad Imperatorem confugiebant? III. 161. *a. & ſeqq.* Epiſcopi in Synodis Provincialibus judicandi, vel ab Epiſcopis e vicina Provincia advocandis. III. 163. *b.* Epiſcopus in Synodo Provinciali condemnatus, non ab aliis denuo judicandus. *ibid.* 164. *a.* Datur tamen appellatio ad majorem Synodum. III. 218. *a.* Datur etiam recurſus ad Summum Pontificem. III. 273. *a. b.* 274. *a. b.* Qualis ſit hic recurſus? III. 275. *a. b.*
Epiſcopus ſua ſede ſpoliari non poteſt, niſi ſervato Juris ordine. III. 587. *b.* Aliter ſpoliatus ante omnia reſtitui debet. *ibid.* An Epiſcopi ſine auctoritate Romani Pontificis poſſint deponi? *ibid.* 589. *a.* A Regula de non ſpoliando Epiſcopo, niſi ſervato Juris ordine, immerito excipit Gratianus Epiſcopum Romanum. III. 588. *a.* Epiſcopis accuſatis tempus ſufficiens concedendum ad ſui defenſionem. *ibid. a. b.* Quot requirantur ad judicandum epiſcopum de crimine accuſatum? III. 589. *a.* An Epiſcopus non comparens ut ſe purget, a communione ſit removendus? III. 590. *b.* An & quando per Procuratorem cauſam agere valeat? III. 591. *b.* Abſque Synodali auctoritate damnari non debet. *ibid.* Requirit præterea Gratianus ex falſis Decretalibus, ut Sedis Apoſtolicæ auctoritas interveniat. *ibid.* An Epiſcopi ſimplici aſſertioni credi debeat? III. 592. *b.* Extra Provinciam appellare non poteſt. *ibid.* Quomodo judicandus, ſi electi Judices inter ſe non concordent? *ibid.* & 593. *a.* Dum Judices concordant, eorum ſententia debet eſſe immobilis. III. 593. *a.* An Epiſcopus poſſit Epiſcopatui renuntiare, & unum alius, eo vivente, ſit ordinandus? *ibid. b.* Alius ſubſtitui poteſt, ſi Epiſcopus infirmitate gravatus id petat. *ibid.* Epiſcopo infirmo divina Officia peragenti adjutor debet aſſiſtere. *ibid.* & 594. *a.* An & qua moderatione Epiſcopo ſenectute gravato dandus ſit Coadjutor? *ibid. a.* IV. 47. *a. b.* An & quando, metu perſecutionis, liceat Epiſcopo ſeparari a grege? III. 595. *a. b.* An Epiſcopus accuſatus, & a Sancta Sede vocatus, nequeat ſine licentia Romani Pontificis Roma diſcedere? III. 596. *b.* 597. *a.* Epiſcopus ſine Concilii examine Presbyterum aut Diaconum damnare non poteſt. III. 614. *a.*
Epiſcopi non arbitrio Romani Pontificis, aut ſuorum reſpective Metropolitanorum ſubjacent, ſed *Canonibus & Legibus.* IV. * 301. *a.* Ipſi Epiſcopi eodem jure uti tenentur erga ſuos Parochos. *ibid.*
Vide, *Cauſæ majores*, *Accuſatio*, *Synodus Provincialis.*

Epiſcopi ſucceſſores ſibi eligere nequeunt, & quare? III. 90. *b.* 167. *b.* Licet tamen Epiſcopo ſucceſſorem ſuggerere, ut ſuggeſſit ſanctus Auguſtinus. III. 168. *a.* An & quo ſenſu Epiſcopus ſucceſſorem deſignare aut inſtituere poſſit? III. 595. *b.* 596. *a.*
Epiſcopi jampridem a Principibus in Conſilium adhibiti. III. 277. *b.*
Epiſcoporum ad Curias Principum nimia evagatio, a Patribus Sardicenſibus coercita. III. 277. *a. b.* Quot mala nata ſint olim ex illa evagatione. *ibid.* Quomodo ſe gerere debeant Epiſcopi, ut in aulis Principum invitati & neceſſitate compulſi utiliter commorentur. *ibid. b.* 278. *a.* Poſſunt interdum nec invitati, nec acceſſiti, ad aulas Principum accedere ad officia caritatis proximo impendenda. III. 278. *a.* Vult Synodus Sardicenſis ut Epiſcopus negotium habens apud Principem, Diaconum mittat. *ibid. b.* Caſu quo mittitur Diaconus ad aulas Principum, quibus ſit inſtruendus, & quid olim eſſet attendendum circa ſupplicationes quæ ipſi ad Curiam perferendæ tradebantur? *ibid.* & 279. *a. b.* Epiſcopi ad Palatium Principis non debet accedere, niſi cogente neceſſitate. III. 278. *b.* Quæ cautio circa Epiſcopos ad Curiam accedentes. III. 279. *b.* & 280. *a.*
Epiſcopi Aulici arguuntur. III. 371. *a.*
Epiſcopus non poteſt quemquam excommunicare ob ſibi illatam injuriam. III. 634. *b.* 635. *a.* Epiſcopo probroſum non eſt revocare quod temere fecit. III. 643. *b.*
Epiſcopus ob incurſiones barbaricas a ſua Sede capeſſenda impeditus, honore tamen & munere Epiſcopali, juxta Canonem Trullanum fungitur. III. 404. *a. b.* Epiſcopi hujuſmodi multum diſtabant ab hodiernis Epiſcopis Titularibus. *ibid. b.* Diſparitatis ratio. *ibid.* & 405. *a.*
Vide, *Epiſcopus Titularis.*
Epiſcopus tranſiens ad vitam monaſticam, an ad Epiſcopatum redire valeat? III. 473. *b.* 474. *a.* 595. *a.* Anathema in Magiſtratus *ſine cauſa* verberantes aut incarcerantes Epiſcopos. III. 474. *a. b.*
Epiſcopi olim intercedebant pro reis, ut eos ad pœnitentiam perducerent, nequaquam ut eos a punitione eximerent. I. 530. *a.* III. 636. *a.* IV. * 63. *a. & ſeqq.*
Vide, *Interceſſio.*
Epiſcopi militare & ad caſtra proficiſci vetantur. III. 640. *a. b.*
Epiſcopi univerſalis titulus Romano Pontifici non attribuendus. III. 578. *a. b.*

EPISCOPUS TITULARIS.

Epiſcopi Titulares dicuntur, qui ordinantur ad id ſolum, ut caracterem & dignitatem Epiſcopatus accipiant; quod jampridem deploratum. I. 117. *b.* 118. *a.* Epiſcopos Titulares ſine populo & Clero ordinari primis ſeculis inauditum & incognitum fuit. III. 405. *a.* Poſterioribus ſeculis admodum frequentes fuerunt. *ibid.* Eorum origo & progreſſus. I. 118. *a.* Olim a functionibus Epiſcopalibus turpem quæſtum quærentes, Epiſcoporum Diœceſes & regimen turbabant. *ibid.* Concilium Ravennatenſe prohibuit ne ad obeunda Epiſcoporum munia admitterentur. *ibid. a. b.* Uſus hodiernus huic Decreto contrarius. *ibid. b.* Abuſus in Epiſcopis Titularibus notati. *ibid.* Abuſus præcipuus inter Religioſos obtinuit; & quare? III. 405. *a.* Quid de iis ſenſerint Canoniſtæ & Doctores? I. 118. *b.* Eorum querelæ non diriguntur adverſus quoslibet qui Titulares habentur. *ibid.* & 119. *a.*
Epiſcopos Titulares inter & Portativos diſcrimen. I. 725. *a.*
Epiſcoporum Titularium creatio, ſacris Canonibus inviſa. III. 405. *b.*

EPISTOLÆ PASTORALES.

Epiſtolæ Paſtorales inſtructioni Cleri & populi multum inſerviunt. I. 138. *b.* Iis egregie præſtitit S. Carolus. *ibid.* Variæ ejus epiſtolæ expenduntur. *ibid.* & 139. *a.*

EPULÆ.

Epulæ Chriſtianorum ſint modeſtæ. III. 469. *b.* 470. *a.* Quænam cautelæ adhibendæ circa accubitum ad menſam cum mulieribus. III. 490. *a.* Mulierum familiaritas illic vitanda eſt, præſertim ab hominibus Deo ſacratis. *ibid. a b.* Qua cautela quandoque permittatur edere cum mulieribus? *ibid. b.*
Vide, *Convivium.*

EQUITIUS.

Equitius, unus ex Africæ Epiſcopis, cujus occaſione in Eccleſia factæ ſunt ſciſſuræ, ad quas compeſcendas deputantur Epiſcopi. III. 353. *a.* Non morem gerit Deputatis æquitius; ideoque de eo compeſcendo Decretum Synodi generalis Africanæ. III. 364. *b.*

EREMITA.

Eremitarum verorum vita angelica. III. 407. *a. b.*
Eremitarum falſorum, ſeu *gyrovagorum* deſcriptio. III. 408. *a.* Coercendi tales Monaſticæ & Solitariæ vitæ ſimulatores. *ibid.*

ERROR.

Error, qualis ſit Matrimonii impedimentum. Vide, *Impedimentum.*
Error circa fidem an ſit ſemper hæreſis? II. 237. *a. & ſeqq.* Epiſcopi, Apoſtolorum ſucceſſores, eorum auctoritate fruuntur in condemnandis erroribus. II. 238. *b. & ſeqq.*
Vide, *Fides*, *Hæreſis*, *Schiſma.*

ESPEN.

Eſpen (Van) impugnat ſententiam Chriſtiani Lupi circa ea, quæ accipiuntur a Monachandis ſponte oblata, vel quæ non oblata, ab eiſdem exiguntur. II. 483. *a. & ſeqq.* An ideo *de amaritudine zeli & livore edaciore* inſimulandus? II. 512. *a. & ſeqq.* An in ea Diſſertationis parte quæ circa *Simoniæ vitium* verſatur, habendus ſit ut *apertus Monachorum invaſor*? II. 515. *a. b.* 516. *a.* An recte ipſi eidem Van Eſpen recte objicitur, quod ſcriptum ſuum ut *Evangelium* haberi voluerit? II. 516. *a. b.* An recte ipſi objiciatur quod *manum ſuam miſerit ad alterius aratrum, & terram quam arat, non noverit*? II. 516. *b. & ſeqq.* An recte reprehendatur quod dixerit per dogma Lupi everti Statutum ſui Ordinis? II. 520. *a. b.* Utrum recte in patrocinium P. Lupi adducatur quædam Reſolutio Romæ anno 1680. impreſſa, vel auctoritas E. D. De Luca S. R. Eccl. Card. *ibid. b.* & 521. *a. b.* Ipſius doctrinæ de vitio Simoniæ in Diſſertatione Canonica traditæ non contrariatur Epiſtola dogmatica Rodulphi Abbatis S. Trudonis II. 521. *b. & ſeqq.* Quantumvis Rodulphus, aut alius etiam majoris eruditionis Auctor, imo Capituli aut Congregationis Statutum doctrinæ Diſſertationis eſſent contraria, inde tamen falſitas ipſius non evinceretur. II. 523. *b. & ſeqq.*
Eſpen ut Reformator impetitur, circa quod invidioſum nomen plura differit. II. 525. *a. & ſeqq.* Honorificum ei eſt, Reformatorem eſſe, quales Concilia Generalia & Summi Pontifices fuerunt. II. 582. *a. b.* 583. *a. b.*

Eſpen

Eſpen (Van) Apologia, qua ſe vindicat a *Palinodia*, & Bullæ Clementis VIII. *capitali corruptione*. II. 554. *& ſeqq.* Reflexio Auctoris ſuper corruptionibus Bullæ Clementis VIII. quæ ipſi imputabantur. II. 573. *a. & ſeqq.* An ſit auctor tranſlationis libelli *de Peculiaritate* in idioma Flandricum. *ibid. a.* Reflexiones Van Eſpen ſuper libello cui titulus: *Suſanna innocens*, &c. II. 574. *b. & ſeqq.* Notam *Antipapalis* inique illi impactam, a ſe & a ſuis ſcriptis amolitur. II. 840. Ei falſo ſcripta impia & ſeditioſa ſupponit Pater Deſiderantius, qui ob calumniam in exilium pulſus eſt. IV. * 104. *in nota.* Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechlinienſis in cauſa ventilata & deciſa inter Zegerum Bernardum Van Eſpen & DD. *Conſiliarios Fiſcales* ejuſdem Parlamenti ipſi junctos, Supplicantes, & D Petrum Govarts Diœceſis Sylvæducenſis Vicarium Apoſtolicum, Reſcribentem, ex Actis in hac cauſa coram Parlamento exhibitis contra Dialogos a D. Reſcribente poſt latam Sententiam divulgatos, demonſtrata. IV. * 244. *& ſeqq.* Operum Eſpenianorum hiſtorica ſynopſis. I. 1. *& ſeqq.*

ETHNICUS.

Vide, *Paganus.*

EVANGELIUM.

Evangelium non poteſt *fideliter* annuntiari ſine mundi perſecutionibus & odiis. II. 616. *b.* Non licet eccleſiaſticis *evangelizare ut manducent.* II. 7. *a.* 15. *a.* 628. *a. & ſeqq.* Sacrilegia eſt evangelii profanatio, ut quis ad ſtatum Eccleſiaſticum promoveatur, ut ex evangelio vivat. II. 633. *b.* Ritus legendi evangelium in Officio eccleſiaſtico antiquiſſimus. III. 176. *b.* Quo die legeretur? *ibid.*

Evangeliorum liber primas obtinet in locis ubi celebrantur Concilia. III. 221. *b.* 237. *a.* Uſus antiquus Codicem evangelicum oſculandi & adorandi. III. 421. *a.*

Vide, *Alimenta*, *Beneficium*, *Bona Eccleſiaſtica*, *Diſtributiones*, *Scriptura ſacra.*

EUCHARISTIA.

Eucharıſtiæ materia eſt verus panis triticeus, & vinum de vite; apud Latinos panis azymus, apud Græcos fermentatus. I. 396. *b.* Olim Eccleſia Latina etiam uſa eſt fermentato. *ibid.* Agnoſcunt Latini utrumque panem eſſe materiam ſufficientem. *ibid.* Quiſque debet ſervare in uſu panis conſuetudinem & præſcriptum ſuæ eccleſiæ. *ibid.* Forma hujus Sacramenti ſunt verba quibus Chriſtus illud confecit. *ibid.* Ejus forma in omnibus Liturgiis non eodem modo exprimitur. I. 397. *a.* Ejus diverſitas quoad formam conſecrationis Calicis. *ibid.* Forma hodierna neceſſario ab omnibus exacte ſervanda. *ibid.* Solus Sacerdos poteſt Euchariſtiam conficere. *ibid. b.* Quid de hoc Sacramento habeant moderna profeſſio fidei & Synodus Tridentina? I. 396. *a.* De veritate Sacramenti Euchariſtiæ, & præparatione ad illud requiſita. III. 679. *a.*

Euchariſtiam ſolus Sacerdos poteſt hodie diſtribuere. I. 397. *b.* Olim etiam Diaconi diſtribuebant. I. 6. *a.* 397. *b.* Sed proprie Calicem. *ibid.* Quamdiu hæc diſciplina duraverit? *ibid.* Ejus rei adhuc extat veſtigium in oblatione Calicis. *ibid.* Quid in Synodo Trullana circa priſtinam diſciplinam, qua Laici manu ſua Euchariſtiam ſumebant & ori ſuo admovebant? III. 414. *b.* 415. *a.* 437. *a. b.* Mos iſte ſenſim & varie mutatus. III. 437. *b.* 438. *a.* Reprobatur abuſus circa delationem Euchariſtiæ ad infirmos per Laicum. III. 678. *b.* Solus Parochus eam diſtribuit jure ordinario. I. 397. *b.* & 398. *a.* Regularibus aliquando inhibita ejuſdem diſtributio ſine conſenſu Parochi. I. 398. *a.* Unde contraria licentia invaluerit, & quæ inde incommoda? *ibid.* Decretum epiſcopi Gandenſis inhibens Regularibus tam publicam quam occultam euchariſtiæ delationem ad infirmos, extra ſepta ſuorum Monaſteriorum. I. 930. *a. b.* Judicium Doctorum Lovanienſium de occulta delatione Euchariſtiæ ad infirmos per Regulares. I. 931. & 932.

Euchariſtia non deferenda ad ægrotos adorationis cauſa. I. 405. *a.* A quo tempore invaluerint Proceſſiones in quibus defertur Euchariſtia? I. 406. *b. & ſeqq.* Incertum an primitus Venerabile palam in Proceſſione portaretur. I. 407. *b.* Non videtur ante recepta Oſtenſoria palam delatum fuiſſe. *ibid.*

Vide, *Communio*, *Miſſa*, *Proceſſio*, *Viaticum.*

Euchariſtiæ expoſitio ex ejuſdem delatione in Proceſſionibus proceſſit. I. 407. *b.* Ad epiſcopum ſpectat ejuſmodi expoſitiones dirigere. I. 408. *a.* Regulares etiam exempti non poſſunt illam exponere in ſuis eccleſiis ſine ejus licentia. *ibid.* Nec poſſunt acceptare Fundationem cum onere exponendi Euchariſtiam ſine ejus conſenſu. *ibid. b.* Euchariſtiam poſſe adorandam exponi ſequitur ex reali Chriſti præſentia. *ibid. a.*

Euchariſtia non exponenda niſi raro, & ob cauſam publicam. I. 408. *b.* Cavendum ne nimia expoſitionis frequentia minuat reverentiam. *ibid.* De hac nimia frequentia Gropperi querela, quæ & hodie verificari poſſet. *ibid.* Hujus expoſitionis ſcopus. I. 144. *b.* Quæ in illa expoſitione attendenda, & qua ſolemnitate facienda? *ibid.* & 409. *a. b.* Quomodo & qua ſolemnitate exponenda in Oratione Quadraginta Horarum? I. 144. *a.* Non convenit quod in hac Oratione ſemper exponatur. *ibid.* 409. *a.* Non exponenda in eccleſiis in quibus prævidetur non ſervanda debita reverentia. *ibid.* Non fas eſt Regularibus, quantumvis exemptis, publice Venerabile adorandum populo exponere, ſine conſenſu Epiſcopi. II 722. *a. b.*

Vide, *Communio*, *Miſſa.*

Euchariſtiæ particulas primis ſeculis epiſcopi ſibi mutuo mittebant in ſignum communionis & unionis. III. 175. *b.* Mos ille euchariſtiam mittendi pro Paſchate abrogatus; & quare *ibid.*

Vide, *Eulogiæ.*

Euchariſtia non danda mortuis. III. 318. *b.* Olim moris fuit euchariſtiam cum mortuis ſepeliendi. *ibid.* Hic abuſus ex Presbyterorum *ignavia* ortus, per Canonem Africanum tollitur. *ibid.* & 319. *a.* Eumdem abuſum reprobat Synodus Trullana. III. 429. *a.*

Euchariſtia diligenter aſſervanda; & quare? IV. 52. *b.* 53. *a.* De reſervanda euchariſtia pro infirmis. III. 679. *a.* Pœnitentia Presbyteri non cuſtodientis euchariſtiam. *ibid.*

EUDOXIANI.

Eudoxiani iidem ac Ariani. III. 198. *b.* Condemnantur in Concilio Conſtantinopolitano primo. *ibid.*

EVECTIO.

Evectionum ſeu equorum numeros in comitatu Viſitantis, quis eſſe debeat? IV. 16. *b.* 17. *a.* Quare minor numerus præſcribatur Cardinalibus quam epiſcopis? IV. 17. *a.* Mera tolerantia de equis in comitatu. *ibid.* Quid de evectionibus Abbatum & Priorum? IV. 59. *b.*

Vide, *Procuratio*, *Viſitatio.*

EVIDENTIA.

Evidentia triplex. IV. 64. *a.*

EULOGIÆ.

Eulogiæ nomine quidnam olim appellaretur? I. 420. *a.* Earum benedictio. *ibid. b.* Deſumebantur ex panibus per populum oblatis. *ibid.* Hodie vocantur Panis benedictus. *ibid.* Quid ſignificet? *ibid.* Ejus oblatio & receptio inter jura honorifica computatur; & qua ratione? *ibid.*

Eulogiarum duæ ſpecies, publicæ ſcilicet, & privatæ. III. 176. *a.* Harum cauſa vetitum mittere particulas euchariſtiæ. III. 175. *b.*

Eulogias ab Hæreticis non licebat accipere. III. 181. *b.*

EUNOMIANI.

Vide, *Anomiani.*

EUNUCHUS.

Eunuchi quando ab Ordinibus excludendi? III. 77. *b.* 78. *a.* Quænam fuerit Valeſianorum ſeu eunuchorum hæreſis? III. 77. *a.* Ex Ordinatione Origenis multi exorti tumultus ob factum ejus notiſſimum. *ibid.* & 78. *a.* Simile factum Leontii videtur occaſionem dediſſe Canoni Nicæno circa hanc materiam. III. 103. *a. b.* Senſus & ſpiritus Canonis Nicæni. III. 104. *a.* Factum illud habitum tanquam inducens irregularitatem. III. 78 *a.* 104. *a. b.* Interdicta eunuchis cohabitatio cum mulieribus. III. 388. *a. b.*

EVOCATIO.

Evocari non poteſt Reus ad judicium extra Provinciam. III. 588. *b.* 589. *a.* Literarum Apoſtolicarum abuſus quoad evocationes. IV. 63. *a.*

Vide, *Citatio.*

EUSEBIUS ET EUSEBIANI.

Euſebius Arianorum coryphæus. III. 153. *a.* Ejus aſſeclæ ab ipſius nomine euſebiani dicti, contra S. Athanaſium Synodum Antiochenam congregant. *ibid.* Euſebianorum aſtutia. *ibid.* & 155. *a.* Euſebius conatur evertere fidem *Conſubſtantialis.* III. 152. *a. & ſeqq.* Quidnam Euſebiani egerint contra S. Athanaſium in Conventu Philippopolitano? III. 267. *a. b.* 268. *a.*

EUSTACHIUS ET EUSTACHIANI, ſeu EUSTATHIUS ET EUSTATHIANI.

Euſtachius vel *Euſtathius*, quis ille fuerit qui Concilio Gangrenſi occaſionem dedit, non perinde certum eſt. III. 143. *a.* Baronii ſententia de illo Euſtathio diſcutitur. *ibid. a. b.* Non tam euſtathio quam ejus diſcipulis videntur adſcribenda nefarie geſta. *ibid. b.*

Vide, *Concilium Gangrenſe.*

EUTYCHES.

Eutyches quis fuerit, & quæ ejus hæreſis? III. 206. *a. b.* 207. *a.* Citatur coram Concilio Conſtantinopolitano, ſub Flaviano. *ibid. a.* Eutychetis reſponſio. *ibid. b.* Secunda citatio eutychetis. *ibid.* Alterum ejuſdem reſponſum. III. 208. *a.* Tertia citatio. *ibid.* Eutyches mittit Procuratores, & inducias petit, quæ illi conceduntur. *ibid. b.* Tandem comparet in Synodo Monachis militibuſque & Miniſtris Imperatoris ſtipatus. *ibid.* & 209. *a.* Ejus cauſa examinatur, interrogatur eutyches & condemnatur. III. 209. *a. b.*

Eutychetis prætenſa appellatio. III. 209. *b.* 210. *a.* Ejus litteræ ad S. Leonem Papam, quem conatur circumvenire. III. 210. *a. b.* Ipſe poſtulat & impetrat ab Imperatore alterius Concilii convocationem. III. 211. *a.* Procuratores Eutychetis audiuntur juſſu Imperatoris. *ibid. a. b.* Aula Imperatoris Eutycheti favet. *ibid. a. b.* Flavianus aliique orthodoxi Epiſcopi ab Eutychete in ſuſpicionem Neſtorianiſmi accuſantur. *ibid.* & 212. *a.* Litteræ S. Leonis ad Flavianum & Theodoſium in cauſa Eutychetis, & Flaviani ad S. Leonem. III. 212. *a. & ſeqq.*

Indicitur & congregatur Concilium Epheſinum in quo eutyches, vafra & perplexa fidei expoſitione facta, abſolvitur, & condemnantur Flavianus & alii orthodoxi Epiſcopi. III. 213. *b. & ſeqq.* In Concilio Chalcedonenſi anathematizatur hæreſis eutychiana. III. 227. *a. b.* Libellus Monachorum eutycheti faventium recitatur. III. 228. *a. b.* Diſcutitur cauſa Monachorum eutychianorum, eiſque dantur induciæ. *ibid. b.* & 229. *a.*

EXACTORES.

Exactores ſeu Executores Eccleſiæ per Provincias conſtituendi; & quinam fuerint hi exactores? III. 966. *a. b.*

EXAMEN.

Examen Ordinandorum Epiſcopis primario incumbit ex verbis Apoſtoli: *Manus nemini cito impoſueris.* I. 507. *a.* 508. *a.* Examen Epiſcopi Regulares nullo prætextu evadere poſſunt. I. 508. *a.* Si jus examinandi alicui competat, non cenſetur excluſus Epiſcopus. *ibid. b.* Officiales aliqui inferiores Prælati examen aliquando ſibi vendicarunt; & quid hac de re decreverit Synodus Colonienſis? *ibid.* Convenit ut Epiſcopus examini interſit. *ibid.* Epiſcopus examen aliis delegare poteſt. *ibid.* Circa quæ examen inſtituendum? I. 509. *b. & ſeqq.* 714. *b.* 715. *a.* Quale & quantum examen ſit neceſſarium, ut Epiſcopus poſſit eſſe ſecurus? I. 511. *a.* II. 618. *a. b.* Quam parum ſæpe fidendum Teſtimonialibus etiam Superiorum Regularium. I. 511. *a.* II. 618. *a. b.*

Examen circa mores Ordinandorum quomodo inſtituendum? I. 511. *a.* Qualiter ſuper ſcientia inſtituendum? *ibid. b.* & 512. *a.* Quæ ſigillatim inquiri voluerit S. Carolus? I. 512. *a.* An unius horæ examen ſufficere queat? *ibid.* Quam difficile ſit per examen, prout hodie inſtituitur, exactam notitiam Examinandorum accipere. I. 717. *b.*

Examen Epiſcopi ſubire debent juxta Concilium Tridentinum omnes inſtituendi in Beneficiis per inferiores Prælatos. I. 795. *b.* Ordinarius prætextu examinis circa qualitatem Proviſi non poteſt cognoſcere de titulo. I. 796. *a.* Hodie examen reſtringitur ad eos qui ſiſtunt ſe præſentes pro Beneficiis quibus animarum cura alligata eſt. *ibid. a.* Non obſtante exceptione Concilii Trid. nominati ab hac Univerſitate ad Beneficia curata, examen ſubire debent. *ibid. b.*

Examine peracto, quomodo renuntiandi qui ſint idonei? I. 716. *a. & ſeqq.* Quid Synodus Nicæna decreverit contra eos qui temere & citra diſcuſſionem, ſive examen, ordinabantur? III. 123. *a. b.*

Examen *Noviciorum.* Vide, *Novitius.*

Examen criminis in prima inſtantia debet inſtitui in Provincia. III. 589. *a.*

Examen *Teſtium.* Vide, *Depoſitio.*

Examen *Rei.* Vide. *Interrogatoria.*

EXAMINATORES.

Examinatores jure ſuo ſunt Archidiaconus, & tres ſeniores Canonici Graduati, duo Theologi, & unus Canoniſta. I. 64. *b.* In Synodo conſtituendi. I. 158. *a. b.* 713. *b.* Qualitates requiſitæ. I. 509. *a.* Convenit ut aſſumantur Canonici Cathedrales. I. 509. *a.* 714. *a. & ſeqq.* Iis tamen epiſcopus non adſtringitur. *ibid.* & 717. *a.* Monita ſancti Caroli ad examinatores. *ibid. a. b.*

Examinatores hodie eliguntur ab epiſcopis extra Synodum. I. 714. *a.* Quid in examinatoribus præcipue deſideraverit Synodus Tridentina? *ibid. b.* An vigore Decreti Tridentini poſſint aſſumi in examinatores Clerici non Graduati in Theologia aut Jure Canonico? III. 4. *b.* 5. *a.* Juramentum ab examinatoribus præſtandum. I. 714. *b.*

Examinatores ſine omni ſpe retributionis examen facere debent. I. 714. *b.* Quid ab examinatoribus Synodalibus præcipue attendendum? I. 715. *a. b.* Totam vitæ ſeriem examinare debent. *ibid. b.*

Examinatores judicium ſuum dare debent *collegialiter.* I. 716. *a.* Debent dare judicium de idoneitate quoad omnes qualitates. *ibid.*

EXARCHUS.

Exarchi nomine quid intelligendum? III. 250. *a.* Quarumnam cauſarum fuerit judex? *ibid.* & 249. *b.*

Exarchicum jus epiſcopi Conſtantinopolitani in Pontum, Aſiam & Thraciam. III. 262. *a. b.*

Vide, *Patriarcha.*

EXCEPTIO.

Exceptionem declinatoriam proponere tenetur Clericus conventus coram Judice ſeculari, alias ab eo ut contumax condemnatur. II. 186. *b.* Quid obtineat in Belgio, ſi Laicus conventus coram Judice eccleſiaſtico in materia incompetente? II. 196. *b.* Si Citatus primo termino non compareat, ſecluditur ab exceptione declinatoria. II. 304. *a.* A rejectione declinatoria admittitur appellatio. II. 341. *a. b.* 359. *a.*

Exceptio peremptoria quænam dicatur? II. 304. *a.* Per tertiam contumaciam ab ea Citatus ſecluditur. *ibid.* Quandonam opponenda exceptio peremptoria? IV. 109. *b.*

Vide, *Forum competens.*

Exceptio Spolii quandoque objecta ad impediendum litis progreſſum. IV. 109. *b.* De exceptione Spolii, ſive in cauſa civili, ſive criminali objecta. *ibid.* & 110. *a.*

Exceptio excommunicationis Rei contra Actorem oppoſita, quamvim habeat? IV. 111. *a. b.*

EXCESSUS.

Exceſſus ab epiſcopis corrigendi. IV. 45. *b.* 46. *a.* Triplex modus procedendi in inquiſitione & punitione exceſſuum. IV. 46. *b.*

Vide, *Abuſus, Correctio, Reformatio, Recurſus, Violentia, Vis.*

EXCOMMUNICATIO.

Excommunicatio quid proprie ſonet? IV. * 5. *a.* Variæ excommunicationes quæ ad Cenſuram Eccleſiaſticam referri non poſſunt. *ibid. & ſeqq.* Segregatio ſive excluſio a participatione Euchariſtiæ, vel publicis Officiis, omnibus, vel aliquibus, ſæpius a Patribus dicta fuit excommunicatio. *ibid.* & 6. *a.* Hæc ſegregatio manifeſte diſtincta ab Anathemate. IV. * 6. *a.* Quid excommunicatione qua Epiſcopus ſine legitima cauſa ad Synodum Epiſcoporum non accedens ſegregabatur a communione ſuorum Coepiſcoporum? *ibid.* Quinam hujus excommunicationis effectus? *ibid. a. b.* Hujus excommunicationis ſperiri frequens in Regulis Monachorum mentio. *ibid. b.*

Excommunicatio olim uſitata apud Monachos. I. 310. *a.* II. 388. *a.* 389. *b.* Quæ forma ejus & effectus? I. 310. *a. b.* Reconciliatio. *ibid.* & 311. *a.* Non erat cenſura Eccleſiaſtica. I. 311. *a.* II. 388. *a.* IV. * 6. *b.*

Excommunicationum variæ ſpecies enumerantur. III. 602. *b.* Quam ob cauſam poſſit ferri excommunicatio? III. 603. *a. b.* Poteſtas excommunicandi radicaliter eſt penes Eccleſiam. IV. * 14. *a. b.* 15. *a.* II. 364. *b. & ſeqq.*

Excommunicationis majoris effectus. II. 166. *b.* IV * 35. *a. b.* Quare excommunicatis neganda ſit ſepultura Eccleſiaſtica? II. 166. *b.* & 167. *a.* An requiratur ut ſint denuntiati? II. 167. *a.* Quænam ex ostentione Chriſti Excommunicato neganda ſint? IV. * 35. *a. b.* Per ſepulturam excommunicati polluitur Eccleſia vel cœmeterium, & hujus ratio. II. 168. *b.* Corpus illud ante omnia exhumandum. *ibid.*

Excommunicationis variæ ſpecies antiquis uſitatæ, hodie ſunt ignotæ, & contra. II. 386. *a.* Tam illarum quam harum notitia neceſſaria. *ibid.* Species excommunicationis in Epiſcopo, qui jubetur eſſe contentus communione ſuæ Eccleſiæ. *ibid.* Pœna erat, non cenſura. *ibid. a. b.* IV. * 6. *a b.*

Excommunicationis altera ſpecies qua una Eccleſia recedebat a communione alterius. II. 386 *b.* In quo nimirum hæc communio Eccleſiarum conſiſteret, & qua ratione hæc abrumpebatur? *ibid.* Ejus fundamentum, 2. *Theſſal.* 3. II. 387. *a.* Hac ratione olim ſæpe plebs ſe ſubtrahebat a communione ſui Epiſcopi, Epiſcopus a communione ſui Metropolitani, &c. *ibid.* Ob abuſus tandem id prohibetur per Synodum VIII. *ibid. a. b.* Quid de exceptione excommunicationis Rei contra Actorem oppoſita? IV. 111. *a. b.*

Excommunicatio minor quid ſit? II. 387. *b.* Hujus excommunicationis definitio IV. * 7. *a.* Quandonam de jure incurratur hæc excommunicatio? *ibid.* Tametſi veteribus notæ fuerint plures excommunicationes *Minores*, hæc tamen Cenſuræ ſpecies recentioris eſt inſtituti. *ibid. a b.* Ante ſeculum XIII. ignota. II. 387. *b.* Hodie paſſim eſt obſoleta. *ibid.* Quatuor gradus pœnitentiæ apud antiquos uſitati, erant ſpecies excommunicationis minoris. *ibid.* & 388. *a.* Vocatur excommunicatio pœnitentialis, item medicinalis, & quare? II. 388. *a.* Medicinalis excommunicationis vix meminere Recentiores, & quare? *ibid.* S. Auguſtinus excommunicationem *medicinalem* a *mortali* aperte diſtinguit. IV. * 33. *b.* Quandonam excommunicatio ſimpliciter poſita, ſumi cœperit pro majore? IV. * 7. *b.*

Vide, *Gradus Pœnitentia.*

Excommunicatio major olim dicta mortalis; & quare? II. 388. *b.* Veteribus notiſſima. IV. * 7. *b.* Hodie ſolo nomine excommunicationis intelligitur. *ibid.* II. 388. *b.* Ignota veteribus duplex excommunicationis *majoris* ſpecies: una ſcilicet quæ ſimpliciter excommunicatio *major*; & altera quæ *Anathema* dicerετur. IV. * 8. *b.* Hujus diſtinctionis origo. *ibid.* & 9. *a. b.* Occaſione ejuſdem diſtinctionis, multum a ſenſu Patrum & ſpiritu Eccleſiæ receſſum eſt. IV. * 9. *b.* Effectus excommunicationis majoris, & a quibus excommunicatum excludat? II. 359. *& ſeqq.* An & quatenus pro eis liceat publice & directe orare? II. 389. *a. b.* An liceat cum eis communicare in civilibus? *ibid. b.*

Excommunicati quomodo innoteſcere poſſint? III. 601. *a.* Formula denuntiandi excommunicatos, & excommunicationis ſententiam publicandi. IV. * 38. *b.* 39. *a.*

Excommunicationem legis inter & *juris & hominis* excommunicationem diſtinctio. IV. * 10. *a.* Excommunicatio ab homine, quænam dicatur? *ibid.* Quænam excommunicatio juris ſive a jure? *ibid.* Hæc ſubinde dicitur *ferenda*, ſubinde *latæ ſententiæ.* *ibid.* Diſcriminis hujus ratio. *ibid.* Excommunicatio *latæ ſententiæ* eadem ac *ipſo facto.* *ibid.* Hæc excommunicationis ſpecies, illa ſcilicet quæ vocatur *latæ ſententiæ*, pluribus ſeculis in Eccleſia ignota. *ibid.* In praxi hodie frequentiſſima, & unde invaluerit? *ibid. a. b.* Unde validitas & effectus excommunicationis Juris ſive Canonis? *ibid. b.* & 11. *a.*

Excom.

Digitized by Google

Excommunicatus ut hodie ſit vitandus, requiritur ut publicè tanquam talis ſit denuntiatus; & quandonam talis dicatur denuntiatus? II. 390. *a.* IV. * 38. *b.* III. 10 *a b.* Id non requiritur in notorio percuſſore Clerici. II. 390. *a b.* IV. * 39. *a. b.* Aliquando tamen meritò requiritur. *ibid. b.* Circa vitationem Excommunicatorum multum attendenda praxis Eccleſiæ; II. 390. *b.* Non licet communicare cum excommunicatis, in his a quibus per excommunicationem excluſi ſunt. III. 155. *a. b.* Qui excommunicati vitandi? III. 601. *a. b.* Speciale Decretum Concilii Toletani circa vitandos excommunicatos. *ibid. b.* An & quando vetitum ſit communicare cum excommunicatis? III. 604. *b.* 605. *a.* Excommunicatio major non facile ferenda in communicantes cum excommunicato. IV. 115 *a.* Caſus quibus hodie ob communicationem cum excommunicato incurritur excommunicatio major. IV. * 39 *b.* 40. *a. b.* Quomodo obligatio evitandi excommunicatum per Apoſtolos, eorumque ſucceſſores extenſa ſit? IV. * 35. *b.* 36. *a.* Evitatio excommunicatorum ſubſequentibus ſæculis crevit, & nimia cum rigore a fidelibus exacta. IV. * 36. *a b.* An excommunicatorum excluſio a civili commercio ſit de jure divino, an de humano? *ibid. a.* & *in noto.* De temperamento effectus excommunicationis quoad evitationem excommunicati allato per Gregorium VII. & ſubſequentes Pontifices uſque ad Martinum V. excluſive. *ibid. b.* & 37. *a. b.* Temperamentum efficacius a Concilio Conſtantienſi ſub Martino V. celebrato allatum. IV. * 37. *b.* 38. *a. b.* Quando demum, inſpecto tenore Concilii Conſtantienſis, evitandus ſit excommunicatus? IV. * 38. *a. b.*

Excommunicatio reputata ſemper fuit pœna graviſſima. II. 391. *a.* III. 603. *a.* Non poteſt inſligi, niſi pro peccato mortali, eoque enormi. *ibid.* IV. * 21. *a & ſeqq.* Improbatur excommunicatio pro levi & temporali. II. 391. *a.* Dum in Canonibus reperitur verbum *excommunicatio pro re levi*, intelligendum eſt de excommunicatione minori. *ibid. a. b.* Debet crimen etiam eſſe judicialiter probatum. *ibid. b.* Antiquitus multis impoſita pœnitentia publica pro peccatis occultis, ſed nunquam excommunicatio. *ibid.* Canon Carthaginenſis inhibens Epiſcopo excommunicare illum quem ſcit ex ſecreta confeſſione criminoſum. *ibid.* Gladius excommunicationis ſobriè magnaque circumſpectione exerendus. I. 401. *b.* An hoc intelligendum de ſola excommunicatione quæ *Anathema* dicitur? IV. * 10. *a.* Non exerendus Excommunicationis gladius, niſi aliis remediis fruſtra ante adhibitis. IV. * 33. *a. & ſeqq.* Quænam crimina juxta Gratianum excommunicatione punienda? III. 644. *a.* Quid de excommunicationibus comminatoriis? IV. * 11. *a.* 21. *a. b.* 50. *a.*

Excommunicatio eſt quædam mors ſpiritualis. IV. * 21. *a.* Ideo hanc pœnam pro levibus culpis imponi noluit Eccleſia. *ibid.* Neminem credidit excommunicandum niſi ob culpam, ut minimum mortalem. *ibid. b.* Excommunicatio lata pro *levi* culpa, *ipſo jure nulla* eſt. *ibid.* Quænam peccati gravitas requiratur, ut inſligi poſſit excommunicatio? *ibid.* Cauſa excommunicationis debet eſſe manifeſta, & Judici legitimè probata. IV. * 13. *a. b.* Pœna excommunicationis non niſi in peccatores denuntiatos, monitos & convictos ferenda. *ibid.* Sententia excommunicationis injuſta & *invalida* eſt, ſi cauſa Judici ac Judici non fuerit *juridice* probata. IV. * 14. *a.*

Excommunicatio injuſta quænam dicatur? II 391. *b.* IV. * 41. *& ſeqq.* Nullus ejus effectus eſt coram Deo. II. 391 *b.* Nec per hanc excommunicatus læditur. *ibid.* Potius obeſt excommunicanti, quam excommunicato. *ibid.* & 392. *a.* III. 604 *b.* 643. *b.* Plus timeri debet peccatum quantumvis leve, quam injuſta excommunicatio. II. 392. *a.*

Excommunicatio injuſta quo ſenſu timenda? II. 391. *a.* Qua ratione S. Gregorius dicat eam eſſe timendam? *ibid.* Quid agere debeat ille qui ſe injuſtè excommunicatum credit? III. 601. *a.* An & quouſque ſervanda ſit injuſta excommunicatio? *ibid. b.* & 603 *a.* Quo ſenſu Sententia injuſta Paſtoris non ſit timenda? *ibid. b.* De ſervanda excommunicatione etiam injuſta varia refert Gratianus in ſpeciem contraria. *ibid.* & 604. *a.* Ut illa conciliet, oſtendit Sententiam multipliciter poſſe dici injuſtam. III. 604. *a.* Alia eſt injuſta ex animo proferentis, licet ex cauſa & ordine juſta ſit. *ibid.* Alia eſt injuſta ex ordine, ſed juſta ex cauſa. *ibid.* Alia injuſta ex cauſa. *ibid. b.* Nec apud Deum, nec apud Eccleſiam quemquam gravat iniqua Sententia. *ibid.* Apud Deum non Sententia, ſed vita prava ligat. III. 643. *b.* 644. *a.* Solum peccatum ab interiori communione Sacramentorum & ſocietate Sanctorum atque juſtorum ſeparat, & ea privat. IV. * 335. *a.*

Excommunicatio in publico nonnunquam ſervanda, licet ſciatur eſſe injuſta. II. 391. *a. b.* Eam pro bono pacis patienter ferre, magni apud Deum eſt meriti. *ibid. a.* Quod ſuo tempore frequens dixit Auguſtinus, quomodo & hodie non raro fiat? *ibid.* IV. * 41. *a.*

Excommunicatio latæ ſententiæ non videtur cum neceſſitate monitionum conſiſtere. II. 394. *a.* Quam hic Doctores agnoſcant difficultatem, cujus quorumdam proponitur ſolutio? *ibid.* Solutio hæc non tollit difficultatem. *ibid.* Videtur mens eſſe Eccleſiæ, ut peccator nominatim de ſuo peccato moneatur, antequam excommunicetur. *ibid.* Eadem difficultas circa Cenſuram *latæ ſententiæ* ob non præmiſſam monitionem Canonicam expenditur. IV. * 11. *a. b.* Olim hæc excommunicatio vix nota fuit. II. 394. *a b.* An excommunicatio Can. Si quis ſuadente Diabolo C. 17. q. 4. ſit latæ, an tantum ferendæ ſententiæ? *ibid. b.* Quantum excommunicationes *latæ ſententiæ* ſæculis ſubſequentibus fuerint auctæ? *ibid.* Summis difficultatibus & incommodis ſunt obnoxiæ. *ibid.* IV. * 21. *a. b.* Quid in his emendari conveniat, expendere debent Eccleſiarum Prælati. II. 395. *a.* Requiritur major cauſa pro excommunicatione *latæ*, quam *ferendæ* ſententiæ. *ibid.* Non incurritur niſi poſt debitam & ſufficientem publicationem juxta morem Provinciarum factam. *ibid.* Excommunicationes *latæ ſententiæ* non cenſentur ex mente proferentium ferire ſupremos Principes. III. 10. *a.* Nullum hodie habent effectum ſaltem quoad Forum externum. *ibid.* Quære relaxationis ad cautelam beneficium, potius obtineat circa ſententias excommunicationis, quam generales interdicti? IV. 137 *a.* Quid de iis qui perſequuntur excommunicatorem? *ibid. a. b.*

Excommunicationis cauſa olim in Synodo Epiſcoporum examinabatur. III. 103. *a. b.* IV. * 41. *b.* 43. *a.*

Excommunicare neminem debet Epiſcopus ob illatam ſibi injuriam. III. 634. *b.* 635. *a.* IV. * 18. *a.* Solvitur objectio ex Eliæ facto. III. 635. *a.* Solvitur alia objectio deſumpta ex ſuppoſititia Epiſtola Silverii Papæ. *ibid.* Non adhibenda excommunicatio ad ſatisfactionem debiti *civilis*, nec ad *temporalium* defenſionem. IV. * 33. *b.* *La France ne ſouffre pas que le Pape, le Légat, & les Evêques excommunient les Officiers du Roi pour ce qui regarde l'exercice de leur Office.* II. 8. *a.*

Excommunicatio non ferenda niſi diſcretè, & tanquam ultimum remedium. II. 395. *b.* Executiones ſententiarum per excommunicationes fieri prohibentur, quamdiu per invocationem brachii ſæcularis aliiſque mediis haberi poſſunt. *ibid.* Ordinariè plus obfuit quam profuit Eccleſiæ uti Cenſuris ad defenſionem temporalium. *ibid.* Prudentia quæ in Cenſuris ferendis requiritur. *ibid.* & 396. *a.* Et præſertim ubi multitudo involvitur. II. 396. *a.* Item adverſus Judices Regios in caſu conflictus Juriſdictionis. *ibid. b.* Quid in ſimili caſu obtineat in Belgio & Gallia? II. 397. *a.*

Excommunicatio ferri non poteſt niſi in contumacem; & quis talis dicatur? II. 393. *a.* Nemo excommunicandus, niſi conſtiterit de contumacia in peccato, ſive inobedientia erga Eccleſiam corripientem. IV. * 19. *b.* Non omnis contumacia erga Judicem ſufficit ad excommunicationem. IV. * 12. *b.* 13. *a.* Conſiderandum qualis ſit contumacia, & quantum illa poſſit Eccleſiæ nocere. IV. * 13. *a.* Non tantum delinquentis contumacia & criminis enormitas, ſed & aliæ circumſtantiæ in ferenda excommunicatione attendendæ ſunt. II. 395. *b.* Quid præcipuè conſiderandum, ubi de ferenda excommunicatione agitur? II. 304. *a.* Regulæ a quibus non recedendum. *ibid.* Cavendum ne eradicando zizania, eradicetur & triticum. *ibid.* IV. * 34. *b.* Quanta præſertim circumſpectione procedendum, ubi de Principibus, eorumque Miniſtris excommunicandis deliberatur? II. 396. *b.* Quot ſcandala, motus, diviſiones & ſtrages emanarunt ex fulminatis in Reges & Principes excommunicationibus redundaverint? IV. 10. *& ſeqq.* 96 *& ſeqq.* 101. *& ſeqq.* IV. * 36. *a.* Nullatenus penes Eccleſiam aut Pontificem auctoritas eſt abſolvendi ſubditos ab obedientia, quam ipſi debent Principi, vel ob pertinaciam in hæreſi Principi principatum adimendi. II. 396. *b.* Quid in VI de excommunicationis ſententia? IV. 115. *a. b.* De ſententia excommunicationis uſurpantium bona aut jura temporalia Prælatorum. IV. 115. *b.* 116. *a. b.*

Excommunicationis ſententiam quot monitiones præcedere debeant, & cum quo medio intervallo? II. 393. *a. & ſeqq.* III. 30. *a.* IV. 18. *a.* 137. *a.* IV. * 20. *a. b.* 21. *a.* Inſligi non debet per modum *pœnæ*, in meram *vindictam*, ſed per modum medicinæ. IV. * 20. *a.*

Vide, *Monitiones.*

Excommunicationis Ritus hodiernus præſcriptus in Pontificali pro majori parte recens eſt; cur introductus? II. 397. *b.* 398. *a.* IV. * 31. *b.* 32. *a. b.* Olim nulla ſpecialis forma aut ritus noſcitur fuiſſe. II. 397. *b.* Epiſcopus ſententiam excommunicationis ſimpliciter proferebat. *ibid.* Labentibus ſæculis, excommunicationes frequentiores factæ, cœperunt viluiſcere. *ibid.* Hinc neceſſe fuit externos ritus iis adjungere. *ibid.* Hi ritus exponuntur. *ibid.* & 393. *a.* Non pertinent ad ſubſtantiam aut efficaciam excommunicationis, ſed ad terrorem incutiendum. II. 393. *a.* III. 462. *a. b.* Vetus formula excommunicandi, remiſſiva. III. 605 *a.* *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur la forme & les ceremonies de l'Excommunication.* II. 8. *a. b.* Sententia excommunicationis ferenda eſt in ſcriptis. II. 398. *b.* Copia authentica relinquenda excommunicato. *ibid.* Quo cautione dandæ excommunicatoriales litteræ? II. 913. *a.*

Excommunicatus ab uno Epiſcopo ſemper in Eccleſia ab omnibus vitandus fuit. II. 356. *b.* 357. *a.* 398. *b.* III. 30. *a. b.* 103. *a.* 175. *b.* 183. *a.* 313. *a b.* 370 *b.* 473. *a.* IV. 20. *b.* Synodus Nicæna id non introduxit, ſed tantum confirmavit. II. 398. *b.* Hinc mos invaluit ut excommunicatio per litteras notificaretur. *ibid. a. b.* Quid olim de excommunicato tran-

tranſeunte ad aliam Eccleſiam ſine commendatitiis litteris proprii Epiſcopi? III. 74. *a. b.* Quæ pœnitentia imponenda Presbytero in excommunicatione miniſtranti? III. 605. *a.*

Excommunicatus ab Hæreticis ob crimina ſine pœnitentia a Catholicis ſuſcipi non debet. III. 642. *a.* An Hæreticus alium excommunicare aut Officio privare poſſit? III. 641. *a. b.* 642. *a. b.* An poſſit conſecrare? *ibid. a.* Utrum quis poſt mortem excommunicari poſſit aut abſolvi? *ibid. b.* & 643. *a.* Varia ea de re Eccleſiarum obſervantia. *ibid. a.* Pro peccato alicujus tota familia excommunicari non poteſt. *ibid.*

Excommunicationis ſententia per appellationem non ſuſpenditur; & quare? II. 367. *b.* 368. *a.* Excommunicatus, non obſtante appellatione, poteſt denuntiari. II. 368. *a.* Ab excommunicatione nondum abſolute inflicta appellatio habet effectum ſuſpenſivum. *ibid.* Sine gravamine non appellandum. IV. 18. *a.* Terminus dierum ad proſequendum appellationem. *ibid.* Pœna non proſequentis appellationem. *ibid.*

Vide, *Appellatio.*

Excommunicatus a quo abſolvendus, & quando? III. 109. *a.* Si per annum inſordeſcat, adverſus eum proceditur ut Hæreticum. II. 398. *a.* Decretum S. Ludovici adverſus inſordeſcentes. *ibid.* An hæc hodie ſervetur? *ibid. b.* Formula reconciliandi excommunicatos, remiſſive. III. 589. *a.* Abſolutio a Cenſuris in Bullis Apoſtolicis nihil operatur circa inſordeſcentes.

Vide, *Abſolutio*, *Cenſura*, *Claves*, *Anathema.*

Excommunicatur Fredericus I. Imperator. IV. 10. *a.* Item Conradus Hildeſemenſis Epiſcopus. IV. 77. *b.* 78. *a.* Item Philippus Pulcher Franciæ Rex. IV. 96. *b.* 97. *a.* Item Fredericus II. Imperator. IV. 101. *a. b.* Lugubres ſequelæ hujus excommunicationis. *ibid. b.* 102. *a.* Excommunicatur Michael Paleologus Imperator. IV. 123. *a. b.*

Excommunicatorum interfectores, an rei ſint homicidii? III. 638. *a.*

EXEAT.

Vide, *Dimiſſoriæ.*

EXECUTIO.

Executio non præcipitanda, ſed condemnatis aliquod ſpatium ad ſatisfaciendum Sententiæ indulgendum; & quale? II. 351. *b.* & 352. *a.* Quid de induciis quæ condemnato conceduntur, habeant Ordinationes Curiarum Eccleſiaſticarum? II. 352. *a.* Exacto tempore induciarum, executio petitur a Judice qui ſententiam tulit. *ibid. a. b.* Cujus auctoritate, & per quos, & qua forma facienda Executio? *ibid. b.*

Vide, *Induciæ*, *Reſcripta moratoria.*

Executiones demandari ſolent Apparitoribus. II. 352. *b.* Apparitores qui pecunia vel donis corrupti executionem differunt, qua pœna plectantur? *ibid.* Prætextu appellationis ab executione deſiſtere non poſſunt, niſi de mandato Curiæ. *ibid.* In executione ſententiæ miniſtros ſibi adjungere, auxilium Magiſtratus implorare, aut etiam manum militarem advocare poſſunt. *ibid.*

Executioni Res vel bona certo ordine juxta Leges ſubjecta ſunt. II. 352. *b.* 353. *a.* An & quouſque hic ordo ſervetur in Gallia & Belgio? II. 353. *a.* An hodie dentur aliqua bona exempta ab executione? *ibid.* Privilegium conceſſum Clero Gallicano, quod eorum mobilia capi non poſſint, quomodo hodie reſtrictum? *ibid. a. b.*

Executionis extremum remedium hodie eſt incarceratio? II. 353. *b.* Quandonam & adverſus quos ad eam procedi poſſit? *ibid. b.* Ab incarceratione liberat ceſſio bonorum. II. 354. *a.*

Vide, *Ceſſio bonorum.*

Executionis ultimum medium in Tribunalibus Eccleſiaſticis eſt excommunicatio. II. 355. *b.* Quid circa hoc obtineat in Galliis? *ibid. in nota.* Ad eam non procedendum niſi omnibus mediis deficientibus. II. 395. *b.* *Ce qu'il y a de particulier au Droit François touchant l'execution de la Sentence.* II. 17. *au Supplement. a. b.*

EXECUTORES.

Executores litterarum Apoſtolicarum debent eſſe in dignitate conſtituti. I. 744. *b.* Cognitio cauſæ quæ iis tribuitur per Bullas, in Belgio & in Gallia, eſt ſine effectu; & quare? I. 754. *a.* 755. *b.*

Executores Teſtamenti. Vide, *Teſtamentum.*

Executores Sententiarum. Vide, *Apparitores*, *Executio.*

EXEDRA.

Exedra Eccleſiæ, quid ſit. II. 149. *b.*

EXEMPTIO.

Exemptionum apud antiquos Monachos nullum exſtat veſtigium, & quæſtiones hodiernæ ex iis exortæ olim fuerant ignotæ. I. 217. *b.* 406. *& ſeqq.* Monachi primitus fuerunt meri Laici. II. 217. *a. b.* 406. *a.* Cur in Concilio Calchedonenſi ſpecialiter Epiſcopis fuerint ſubjecti? II. 407. *a.* III. 244. *b. & ſeqq.* Regula quæ *de Jure communi Monaſteria ſubjicit Ordinariis*, pluribus Synodis, item Decretalibus probata eſt, & a Canoniſtis communiter recepta eſt. II. 407. *b.* & 408. *a.* Epiſcopus de jure communi fundat ſuam Juriſdictionem in omnia Monaſteria ſuæ Diœceſis. II. 846. *a. b.* 847. *a.* Exemptio Regularibus aliiſve conceſſa, illos non concernit, quatenus ſunt cooperatores aut ſubſidiarii Epiſcoporum. II. 854. *b.* 855. *a.* Regularium exemptio non extenditur ad munus Confeſſarii. II. 855. *a. b.* 856. *a.* Epiſcopus poteſt pro libitu approbationem Regularium reſtringere ac modificare, ſuſpendere ac revocare. II. 856. *a. & ſeqq.* Refelluntur aſſerta prædictis contraria. II. 857. *b. & ſeqq.* Regulares quantumvis exempti, quoad Prædicationem Epiſcopis ſunt omnino ſubjecti. II. 860. *a. b.* 861. *a.* Exemptiones Regularium ad ſacras Ordinationes non extenduntur, ipſique a proprio Epiſcopo, prævio examine, & ſervatis interſtitiis, ſunt ordinandi. II. 861. *a. b.* 862. *a. b.* Refelluntur varia aſſerta prædictis contraria. II. 862. *& ſeqq.*

Exemptiones ſunt quædam ſpecies Diſpenſationis, legibuſque Diſpenſationum regi debent. II. 849. *b.* Non ſunt concedendæ niſi juſta de cauſa, utilitatem, neceſſitatemve Eccleſiæ concernente. *ibid.*

Exemptio quantacumque juribus & obſequiis honorificis & reverentialibus Epiſcopo debitis derogare minime poteſt. I. 56. *a.* Nulla exemptio excuſare poteſt Capitula Cathedralia ab exhibendis Epiſcopo quæ ſunt honoris & reverentiæ. *ibid.* Exemptione non ſubtrahebantur olim Monachi Juriſdictioni Epiſcoporum. III. 624. *a.*

Exemptiones pepererunt fere omnes quæſtiones ortes inter Regulares & Epiſcopos & Parochos, item quæſtiones Regularium inter ſe. I. 217. *b.* Quales ſint Monachorum exemptiones? III. 246. *a. b.*

Exemptiones Capitulorum maxime Cathedralium ſunt odioſæ; & quare? I. 55. & 56. *a.* Quænam Epiſcopo competant in Cathedrali exempta? *ibid.* Quænam in Capitulo? *ibid.* Exemptio Capitulorum quomodo limitanda? I. 57. *a.* Capitula exempta in quibus, & quouſque ſubdantur Synodis Diœceſanis? I. 160. *b.* Exemptiones præſertim Regularium circa ſubjectionem Synodorum pariunt multas quæſtiones. I. 161. *a.* Exemptio Monaſteriorum viſitationi Epiſcoporum obicem injecit. I. 344. *b.*

Exemptionis ſignum ſufficiens non deducitur ex jure habendi Viſitatores Regulares. I. 345. *b.*

Exemptio localis ſimplex non reddit locum nullius Diœceſis. I. 319. *b.* In locis ſimpliciter exemptis ſuæ Diœceſis Epiſcopus exercere poteſt Pontificalia, nec quiſquam alius id poteſt ſine ejus licentia. I. 130. *a.*

Exemptiones ſeculo VI. & ſequentibus conceſſæ, tantum reſpiciunt quietem Monaſteriorum, conſervationem temporalium, & liberam electionem Abbatum. II. 408. *b.* 409. *a.* Quomodo Epiſcopi aliique in his ſæpe excederent? II. 409. *a. & ſeqq.* Enumerantur Privilegia occaſione horum abuſuum Monachis conceſſa. II. 411. *a. b.* Hæc Privilegia ſpirituali auctoritati Epiſcoporum in Monachos & Abbates non præjudicabant. II. 412. *b.* Privilegia eligendi Abbatem præcipue petebantur ad excludendos Abbates Commendatarios & ſeculares. *ibid. a.* Probatur ex formulariis variorum Privilegiorum, illa pertinuiſſe ad conſervationem temporalium & juris eligendi. *ibid. a. b.* & 411. *a. b.* Ex allegatis Privilegiis liquet ea non fuiſſe exemptiones a Canonica Epiſcoporum Juriſdictione. II. 412. *b.* & 413. *a.* Apud Græcos non permittitur in fundatione Monaſteriorum detrahi auctoritati ſpirituali Epiſcoporum. II. 413. *a.* Exemptiones hæ concedebantur ab ipſis Epiſcopis, vel ſaltem non ſine eorum conſenſu. II. 413. *b.* Hæc Epiſcoporum auctoritas vendicata in Concilio Romano. *ibid.* Plures nonnunquam Epiſcopi eidem Privilegio ſubſcribebant. *ibid.* Exemptiones ſæpe in Synodis confirmabantur. *ibid.* & 414. *a.*

Exemptionibus his etiam ſæpe confirmatio Regia accedebat. II. 414. *a.* Quid hæc contineret, & circa quæ verſaretur? *ibid. a. b.* Frequentem fuiſſe confirmationem Regiam probat formula Marculfi, quæ inſcribitur, *Conceſſio Regis ad hoc Privilegium*; quæ formula analytice expenditur. *ibid. a.* Omnia fiebant ad inſtantiam Fundatorum; & qua intentione? *ibid. b.* Merito hæc a Monachis attenditur. *ibid.* Auctoritas ſpiritualis Epiſcoporum in omnibus manebat ſalva. *ibid.* & 415. *a.*

Exemptiones & Privilegia hujuſmodi ab Epiſcopis conceſſa, & Regia auctoritate roborata, Monachi & Fundatores curarunt per Sedem Apoſtolicam confirmari. II. 415. *a.* Probatur ex Epiſtola Benedicti III. Summi Pontificis. *ibid.* Privilegium ab hoc Pontifice confirmatum ſpectabat tantum res temporales Monaſterii & electionem Abbatis. *ibid.* Oſtendit Pontifex ſpeciali ratione injuſtum eſſe ut Epiſcopi Galliæ quidquam de rebus Monaſterii in ſuos uſus converterent. *ibid.* Privilegium a Benedicto III. conceſſum confirmavit, rurſuſque Nicolaus I. renovarit. *ibid. a. b.* Hæc confirmatio nihil auctoritati Canonicæ Epiſcoporum detrahebat. *ibid. b.* Protectio Sedis Apoſtolicæ non infert exemptionem. *ibid.* & 423. *a.* Receptio alicujus loci aut perſonæ in protectionem Sedis Apoſtolicæ, non arguit ejuſdem exemptionem. II. 848. *b.* 849. *a.*

Exemptiones hodiernæ, & earum diviſio. II. 416. *b.* Quid exemptio partialis? *ibid.* Quid exemptio totalis? *ibid.* Hæc a S. Bernardo *emancipatio* dicta eſt. *ibid.* Ex Privilegiis jampridem Monachis indulſis non probatur antiquitas exemptionum. *ibid.* Earum origo minus recte refertur ad tempora S. Gregorii. *ibid.* & 417. *a.* Illam nonnulli repetunt ex Sy-

nodo

nodo Carthaginenſi anni 524. cujus acta referuntur ut de ſuppoſitione ſuſpecta. II. 417. *b.* & 418. *a.* Primum exortæ ſunt exemptiones ſeculo XI. II. 418. *b.* & 420. *b.*

Exemptiones repugnant juſtitiæ. II. 415. *b.* Nullus earum bonus fructus. *ibid.* Contrariantur voluntati fundatorum. *ibid.* & 420. *a.* Multum obſunt Monaſteriis. II. 420. *a.* Querela S. Bernardi adverſus exemptiones, & ejuſdem concertatio cum Cluniacenſibus. II. 418. *b.* & 419. *a.* & *ſeqq.* Querela Petri Bleſenſis. II. 420. *a. b.* Joannis Sariſberienſis. *ibid. b.* Petri Cantoris. *ibid.* De iiſdem epiſcoporum & Conciliorum querelæ. *ibid.* & 421. *a. b.* 868. & 869. eccleſiæ magnopere intereſt, ut regulæ & limites exemptionum figantur, atque ſedulo obſerventur. II. 870.

Exemptiones Ordinum Mendicantium fundatoribus eorum diſplicuerunt; & quare? II. 420. *b.* 421. *a.* Quam alienus ab iis fuerit S. Franciſcus. II. 421. *a.* Nullo prætextu extendi poſſunt ad functiones Hierarchicas. I. 344. *b.* 345. *a.* II. 425. *b.* 426. *a.* 430. *b.* 850. *b.* 851. *a.* 854. *b.* & *ſeqq.* Nimia earum extenſio maximas contentiones & ſcandala peperit. II. 421. *a. b.*

Exemptio eccleſiæ Conventualis aut Collegiatæ non comprehendit Presbyterum habentem curam Parochianorum; & quare? 425. *a.* exempti in una qualitate non ſunt propterea exempti in alia. *ibid.*

Exemptiones Capitulorum præſertim Cathedralium maxime ſunt odioſæ; & quare? II. 429. *b.* 431. *a. b.* 848. *a. b.* Quandonam, quo prætexto & quibus mediis invaluerunt? II. 421. *b.* Non ſe extendunt extra Capitularia. II. 425. *b.* Non ad curam animarum. II. 430. *b.* Acta in Concilio Tridentino pro earum ablatione. II. 429. *a. b.* Quomodo hodie reſtrictæ? II. 416. *a. b.* Quænam epiſcopo competant in Cathedrali exempta? II. 430. *a. b.* & 429. *a.* Quare Curia Romana ſemper faveat exemptionibus Capitulorum? II. 430. *a. b.*

Exemptiones Academiarum quondam inceperunt? II. 421. *b.* earum ratio. *ibid.* Non extendunt ſe niſi ad Academica. II. 425 *b.*

Exemptiones plurimum invaluerunt tempore magni Schiſmatis. II. 421. *a. b.* Bulla Martini V. eas omnes revocans *ibid.*

Exemptiones omnes ſunt odioſæ, & reſtringendæ. II. 421. *b.* exemptio Regularium eſt Privilegium contra Jus commune indultum, ideoque unanimi omnium Canoniſtarum ſententia ſtricte venit interpretanda. II. 722. *a.* 847. *b.* 848. *a.* De exemptionibus judicandum eſt ex tenore Privilegiorum, ipſaque Privilegia Ordinariis exhibenda ſunt. II. 847. *a. b.* exemptiones reſtringendæ ad ea quæ Regulares ut Regulares exercent, ut nec ad ea extendantur, quæ ut Presbyteri aut eccleſiæ Miniſtri ab epiſcopis aſſumpti faciunt. II. 722. *a b.* 854. *b.* 855. *a. b.* Ultra quam loquuntur, extendi non poſſunt. II. 425. *a.* & *ſeqq.* Refellitur hoc aſſertum: *Exemptiones in favorem Regularium largiſſime ſunt interpretandæ.* II. 852. *b.* 853. *a. b.* exemptiones Clericorum tam Secularium quam Regularium moderatæ. IV. 113. *a. b.* Variæ clauſulæ Privilegiis inſertæ, ex quibus exemptio deduci non poteſt. II. 423. *a. b.* Clauſulæ ex quibus exemptio deduci poteſt. *ibid. b.* & 424. *a.* Quare ſit exemptio, ſi qui recipiantur in proprios & *ſpeciales ſubditos* eccleſiæ Romanæ, ſecus vero, ſi in *ſpeciales filios*? II. 423. *b.* 424. *a.* Cur Dominus ſervum nominando ſuum filium cenſeatur dare libertatem potius, quam Pontifex nominando filios Romanæ eccleſiæ? II. 424. *a.* Conceſſio poteſtatis corrigendi & puniendi ſuos Monachos & Canonicos facta Abbati, Decano ſeu Capitulo, non arguit exemptionem. II. 424. *a.*

Exemptio, quamdiu dubia eſt, epiſcopi juriſdictionem impedire non poteſt. II. 424. *a.* 847. *a.* Falſo, ſi poſſeſſio ſit pro exemptione. *ibid.* In Gallia ſola poſſeſſio non judicatur ſufficiens pro aſſerenda exemptione. *ibid.* Diligenter probanda ſunt exemptionum Privilegia. *ibid. a. b.*

Exemptio, cum deroget Juri communi & Ordinariorum Juriſdictioni, non admittenda, niſi legitimo titulo innixa & juſtis de cauſis conceſſa. II. 424. *b.* Neceſſarium ut Privilegium quo hæc exemptio innititur, fuerit evidentibus terminis ſine omni ambiguitate expreſſum. *ibid.* Quomodo dignoſcendum an vera & legitima ſint Privilegia? *ibid.* & *remiſſive*, & *ra nota.*

Exemptio perſonalis quænam dicatur? II. 424. *b.* Eſt magis odioſa quam localis. II. 425. *a.* Sequitur perſonam ubicumque fuerit. *ibid.* Nil operatur in materia non exempta. *ibid. b.* exempti omnes tenentur Legibus generalibus regiminis Diœceſis in materia communi concernentibus. *ibid.* & 426. *a. b.*

Exemptio etiam totalis non reddit locum nullius Diœceſis. II. 426. *a. b.* Si debitum ſit contractum, delictum commiſſum, res ſita extra locum exemptum, exemptio localis nihil operatur. II. 425.

Vide. *Diœceſis.*

Exemptionum generalem abrogationem in Concilio Tridentino poſtularunt Germani, magnam limitationem Galli. II. 427. *a. b.* & 428. *a.* eorum querelæ contra abuſus exemptionum, quarum revocatio obtineri non potuit. II. 427. *a. b.* Quare Curia Romana noluerit exemptiones præſertim Regularium totaliter revocari? *ibid. b.* 428. *a.* Qua politica ratione innitantur omnia *Privilegia* a Romanis Pontificibus indulta Regularibus, Capitulis & Univerſitatibus? II. 428. *a.* Limitatio exemptionum in Regularibus degentibus extra clauſtrum; & quinam tales cenſendi? II. 428. *a. b.* In Regulari degente in Monaſterio, delinquente cum ſcandalo populi; & quomodo in eo caſu epiſcopus procedere debeat? *ibid. b.* Decretum habet locum in delicto commiſſo in loco exempto. *ibid.* & 429. *a.* Conſtitutio Clementis VIII. ad evitandas fraudes. II. 429. *a.* exempti omnes ſpecialem Judicem non habentes, in civilibus coram epiſcopo conveniuntur. *ibid.* Ex ſingulorum perſonarum exemptionibus plura incommoda oriri vidit Synodus Tridentina. *ibid.* Exemptiones Clericorum ſecularium quomodo reſtrictæ? *ibid. a b.*

Exemptionis Clericorum a foro ſeculari vera ratio. III. 316. *a.* Hæc exemptio Clericorum non ſic competit eccleſiæ, quin ſupremus Princeps qui eam conceſſit, poſſit eamdem reſtringere, mutare, ac ejuſdem legitimum uſum præſcribere. IV. 291. *a. b.*

Vide, *Forum Competens, Immunitas, Juriſdictio Eccleſiaſtica, Privilegium.*

Exemptiones ad materiam non exemptam extendere noluit Synodus Tridentina. II. 430. *b.* Hinc non extenduntur ad ea quæ ſpectant curam piarum locorum non exemptorum. *ibid.* Nullæ exemptiones impedimento eſſe poſſunt epiſcopis, quominus ea quæ pro tollendis abuſibus decernunt, ſuum ſortiantur effectum. II. 722. *a. b.* Exempti tenentur Legibus epiſcoporum in materia communi. II. 430. *b.* 850. *a. b.* Tenentur Ordinationibus epiſcoporum circa celebrationem Miſſæ, expoſitionem & circumgeſtationem Venerabilis, &c. II. 864. *a.* & *ſeqq.* Quod probatur contra aſſertum contrarium. II. 865. *b.* 866 *a. b.* Juriſdictio delegata data epiſcopis in exemptos, non tollit ordinariam, illaque ceſſante, omnia cenſentur epiſcopis competere, ac ſi exemptio foret ſublata. II. 851. *a. b.* epiſcopus poteſt per Juris remedia procedere contra Regulares exemptos in caſibus; in quibus ordinaria vel delegata poteſtas ipſi competit; poteſtque petere ab ipſis reverentiam & obedientiam debitam. II. 866. *b.* & *ſeqq.* *Obſervations de M. Gibert au ſujet de l'exemption de la Juriſdiction des Ordinaires.* II. 20. *a. b.* *Maximes ſur cette matière reçues en France, & omiſes par Van Eſpen.* ibid. *a.* *Pourquoi la plûpart des Evêques ſont en poſſeſſion de viſiter les Chapitres de leurs Egliſes Cathédrales, quoiqu'ils ſe prétendent exempts?* ibid. *b.* *Il a des cas où l'exemption s'étend aux fonctions hiérarchiques.* ibid.

EXEQUIÆ.

Exequiæ ultra ſex ſeptimanas non differendæ. II. 146. *a.* Heredes defectuoſi ad eas conſtringendi. *ibid.* In his Parochi notam avaritiæ evitare debent. *ibid* & 160. *b.* Faſtus in exequiis improbatur. II. 146. *a. b.* Qua ratione populus ab immoderatis funerum ſumptibus abſtrahendus? *ibid. b.* Monita circa ſumptus funerum populo utilia. *ibid.* An expenſarum funeralium licita redemptio? II. 158. *b.* Perſtringitur defectus pietatis in earum celebratione II. 146 *b.* Canonici & Capellani, qui uſque ad finem non interſunt, injuſte integram diſtributionem accipiunt. *ibid.* Exequias merito ſequitur exhortatio Paſtoris. *ibid.* & 147. *a.* Cui competat jus ad Exequias? III. 609. *a.*

Exequiæ & ſepultura omnino inter ſe diſparata, & conceſſio juris ſepulturæ non infert jus exequiarum. II. 162. *a.* eccleſiæ Parochiali competunt de jure ſepultura & exequiæ. *ibid.* Nonnullis aliis locis religioſis libera ſepultura, ſive jus ſepeliendi conceſſum eſt; ſed ultra Privilegii tenorem non excedendum. *ibid.* Bullæ Pontificiæ jus exequiarum reſervantes eccleſiis Parochialibus, etiam dum ſepultura fit apud Ordines Mendicantes. *ibid. b* Clauſula reſervatoria jurium eccleſiæ Parochialis occurrit in omnibus Bullis quibus libera ſepultura annuitur. *ibid.* Quomodo intelligenda hæc clauſula quæ in illis Bullis exprimitur: *Salva juſtitia* eccleſiarum Parochialium? *ibid.* Nulla conſuetudo requiritur, ut hoc jus ſalvum ſit eccleſiæ Parochiali. II. 163. *a.* Conſuetudo generalis Galliæ illi eſt conformis. *ibid.* Plurimis eccleſiis Belgicis idem jus aſſertum per Sententias ſupremorum Senatuum. *ibid. b.* & 164. *a.* Quales & cujus generis exequiæ perſolvendæ in Parochia, dum in alia eccleſia electa eſt ſepultura? II. 164 *a. b.* Sententia Parlamenti Mechlinienſis de forma exequiarum celebrandarum in eccleſia Parochiali, pro Parochianis ſepultis in eccleſiis Mendicantium. II. 431. & 432.

Vide, *Quarta funeraria, Sepultura.*

EXERCITIA SPIRITUALIA.

Exercitia ſpiritualia præcipiuntur Ordinandis. I. 512. *a. b.* Convenit ut fiant ſub Directore qui ab epiſcopo ad hoc ſit probatus. *ibid. b.*

EXILIUM.

Exilium ſapiebat receſſus a patria, qui olim in pœnitentiam peccatoribus imponebatur; & quis ejus ſcopus? II. 379. *a.* De hac ſpecie exilii Canones varii referuntur. *ibid. b.* De *proprie* dicta deportatione in exilium, nec ſanctus Gregorius, nec antiqui Canones loqui videntur. *ibid.* Poteſtas relegandi non videtur competere eccleſiaſtico Judici. II. 379. *b.* Poteſt tamen epiſcopus Clericos immorigeratos extraneos ad ſuas

Diœceſi remittere. II. 380. a. Item cogere facinoroſos, ut ex ſua Diœceſi recedant. ibid. Id obſervatur in Gallia, & quomodo? ibid. in nota. (b) Utrum Epiſcopus poſſit ſubditos Principis dimittere ad Seminarium ſub ditione alterius Principis? IV. * 359. a. b.

EXORCISMUS. EXORCISTA.

Exorciſmorum in baptiſmo antiquitas, & quid indicent? I. 382. a. b. III. 435. a. Quid indicet exſufflatio? I. 382. b.

Exorciſmis ne ſuperſtitio ſe immiſceat cavendum. II. 247. a. Quomodo Exorciſmi Eccleſiæ adhibendi? ibid. a. b. Nemo exorcizare poteſt ſine licentia Ordinarii in ſcriptis. ibid. b. Quomodo Exorciſta ſe præparare debeat? ibid. a. b. Non facile credat Exorciſta aliquem eſſe obſeſſum aut maleficiatum. ibid. b. Signa prudenter & mature expendenda. ibid. Quid circa hæc a Paſtoribus monendus populus? ibid. Exorciſmi olim adhibiti in purgationibus vulgaribus. II. 135. a. & ſeqq.

Exorciſtarum officium expreſſum in verbis quibus illos in eorum Ordinatione alloquitur Pontifex ordinans. II. 614. a. b. Omnibus exorciſtis hodie ob varias rationes non permittitur, ut manus ſuper energumenos imponant. ibid. a. Vitus debent præſertim imperare exorciſtæ. ibid. b.

Exorciſta, quis olim dictus, & quid fuerit exorciſtarum ordinatio? III. 180. a. Apud Græcos non ordinabantur exorciſtæ. III. 188. b.

EXPENSÆ.

Expenſarum materia in ſententia definitiva debet terminari. II. 349. a. b. Ab omiſſa condemnatione in expenſas admittitur hodie appellatio. ibid. b. Communis eſt Regula victum victori in expenſas condemnandum. ibid. Quibus caſibus admittatur compenſatio? ibid. Executores Teſtamentorum merito in expenſas proprio nomine condemnantur, ſi lites infundatas ſuſcitaſſe reperiantur. II. 303. a. Fiſcalis ſeu Promotor quandonam in expenſas poſſit condemnari? II. 303. b. 304. a. Denuntiator condemnatur in expenſas, in damnum & *intereſſe*, ſi falſo denuntiaverit. II. 305. a. b. Judex non ſolet in Sententia determinatam ſummam expenſarum exprimere; ſed earum taxationem ſibi reſervare. II. 350. a.

Expenſæ in Interlocutoriis reſervantur in definitivam, quod non per omnia probatur. II. 350. a.

Expenſarum taxatio qua forma hodie fiat, & quæ dilationes concedantur? II. 350. a. b. Quænam expenſæ ſub taxationem cadant? ibid. b. Quomodo taxanda ſalaria Advocatorum? II. 283. b. Improbatur hodierna taxatio pro numero pagellarum. ibid. Si Advocati exceſſerint per ſuperfluas allegationes, vel inutiles repetitiones, parte ſui ſtipendii in taxatione mulctantur. II. 350. b. 351. a. Motiva juris in expenſas non taxantur. II. 305. a.

Expenſis annumerantur damnum & intereſſe, item fructus reſtituendi. II. 350. a. 351. b. Quomodo hæc taxentur? ibid. Taxa expenſarum tradenda victo; & quare? II. 331. b. Improbatur quod Judices tantum cogitent de tranſactione, quando expenſæ ſunt factæ. II. 274. b. Optandum ideo ut citationes non fierent niſi de expreſſo mandato Judicis. II. 295. b. 296. a.

Vide, *Compenſatio*.

EXPOSITIO EUCHARISTIÆ.

Vide, *Euchariſtia*.

EXPECTATIVÆ.

* *Expectativarum* definitio & diviſio. I. 720. a. b. Earum ortus, progreſſus, & Ordinariorum adverſus eas oppoſitiones. ibid. & ſeqq. De earum exceſſu querelæ Anglorum & Gallorum. I. 721. b. & ſeqq. 726. a. & ſeqq. Concilium Lateranenſe III. Expectativas proſcripſit, ſed non eliminavit. IV. 19. b. Acta Concilii Conſtantienſis & Baſileenſis pro earum abrogatione. I. 720. b. 723. a. Decreta hæc non ubique recepta. I. 723. a. b. Decreta hæc aliquo tempore recepta in Gallia, ſed poſtea antiquata; & expectativæ reſtitutæ per Concordatum. ibid. a.

Expectativarum extinctio poſtulatur in Concilio Tridentino. I. 72[illegible]. b. Acta & Decretum Concilii Tridentini pro earum abrogatione. I. 727. a. Decretum hoc magno applauſu receptum in Gallia. ibid. b. Solæ remanſerunt in nominatis Academicis & Indultariis. ibid. *Voyez l'Obſervation de M. Gibert ſur cela.* I. 966. b. Poſt Concilium Baſileenſe uſus expectativarum in Italia; & de earum abolitione inter Cardinales deliberatum. I. 723. b.

Expectativarum ſpecies ſunt Preces Imperiales. I. 792. b. Declaratio Congregationis Concilii Tridentini quod iis non ſit per Concilium Tridentinum derogatum. ibid. & 793. a.

Expectativæ non impediunt unionem. I. 866. a. *Quels Bénéfices ne ſont ſujets à aucune Expectative?* I. 966. a.

EXTRACTA.

Vide, *Apographa*.

EXTRAVAGANTES.

Extravagantes Decretales, quænam ſic dictæ? IV. 1. a. 150. a. b. Extravagantium auctoritas. IV. 8. b. Cur Decretales poſt Gratianum dictæ Extravagantes? III. 521. a. Quid de Extravagantibus Joannis XXII. IV. 150. a. & ſeqq. Quare hic Pontifex ſuam Extravagantium Collectionem ipſe non publicaverit? ibid. b.

Extravagantium communium ignoratur Auctor. IV. 151. a. Neſcitur quo tempore duæ Extravagantium Collectiones Corpori Juris fuerint accluſæ. ibid. Cur accluſæ Corpori Juris adhuc *Extravagantes* vocentur? ibid. a. b. Cur in communibus Extravagantibus liber quartus vacet? ibid. b. Apud Germanos Catholicos, Jure deficiente in deciſione cauſarum, allegantur Extravagantes. ibid. in nota. Obſervationes in quaſdam Extravagantes. ibid. & ſeqq.

Vide, *Decreta Pontificum*.

EXTREMA UNCTIO.

Extrema Unctio eſt verum Sacramentum. I. 487. a. b. Ejus materia. ibid. b. Effectus. ibid. Forma. I. 488. a. Forma hodierna apud Græcos ignota. ibid. Eccleſia Latina uſa fuit olim forma indicativa. ibid. Uſus antiquus formæ indicativæ non repugnat Decreto Concilii Tridentini, neque eam Synodus improbavit. ibid. a. b. Chriſtus nullam ſpecialem formam hujus Sacramenti inſtituit. ibid. b. Circa partes corporis inungendas, & ritum unctionis pridem fuit Eccleſiarum varietas; & quid ſequendum? ibid. b. & 489. a. Aliquando moris fuit, ut pars magis affecta inungeretur; quæ hujus ratio, & quare poſtea vetitum? I. 488. b. Quæ partes ex præſcripto Ritualis Romani inungendæ? I. 489. a. An ultra quinque ſenſuum organa aliæ partes ſint neceſſario inungendæ? ibid. Quomodo hodie in partium unctione forma pronuntianda? ibid. In morbis contagioſis & morte imminente quid ſervari velit Manuale Cameracenſe? ibid. Non facile omittenda inunctio quinque ſenſuum organorum. ibid.

Extrema Unctio ut conferri poſſit, qualis infirmitas requiratur? I. 489. b. 490. a. An mulieribus in partu graviter laborantibus conferenda? I. 490. a. An pueris, an amentibus & ſenſibus deſtitutis conferenda? ibid. Græci magnam infirmitatem non requirunt, imo quandoque ſani ea utuntur. ibid. a. 491. a. Unde factum quod in Eccleſia Latina tamdiu differatur? I. 490. b. Stulta perſuaſio ac ſi poſt acceptum hoc Sacramentum, teſtamentum condere non liceret, eamque eradicandam præcipiunt Synodi. ibid. Evellenda perſuaſio de adempta ſpe convaleſcentiæ poſt ſuſceptum hoc Sacramentum. ibid. Aliquando perſuaſum fuit non licere conjugatis poſt ſemel acceptum hoc Sacramentum, uti matrimonio. ibid. Item non licere veſci carnibus. ibid. & 491. a. Inde Sacramentum hoc ad mortis articulum dilatum, & Viatico poſtpoſitum. I. 491. a. Præfatorum deliramentorum origo. ibid. a. b.

Extrema Unctio eſt complementum Pœnitentiæ, idque indicat antiquus ejus ritus. I. 491. a. b. Item modernus. I. 493. & ſeqq. Uſque ad finem ſeculi XVI. conferebatur ante viaticum I. 491. b. III. 650. a. Inquiritur cauſa mutati ritus. I. 491. b. 492. a. An conveniat illam diſciplinam reducere? I. 492. a. b. Hanc reduxit Eccleſia Pariſienſis. ibid. in nota. Oportet ut inferiores miniſtri Ritualium præſcripta ſequantur. ibid. Suis quoque momentis nititur uſus conferendæ Euchariſtiæ ante Extremam Unctionem, remiſſive. ibid. in nota. b. Hodierno ritu Græcorum plures Presbyteri in ejus adminiſtratione interveniunt, & infirmum inungunt. I. 493. a. Unde orta ſit hæc diſciplina? ibid. Id ipſum olim uſitatum in Eccleſia Latina. ibid. a. b. Seculo XII. dubitatum an plures requirerentur; unum ſufficere reſolutum eſt. ibid. b. Convenit ut plures Presbyteri interveniant; & quare? ibid. b. Sanctus Carolus deſideravit ut plures intervenirent. ibid. An conveniat ut ſolus Parochus cum cuſtode preces recitet? ibid.

Extremæ Unctionis ſolus Parochus eſt miniſter. I. 494. a. Monere debet populum ut tempeſtive petant adminiſtrari. ibid. Interdum ultro infirmum adire & monere debet. ibid. Quam periculoſum Parocho ſi ejus culpa negligatur. ibid. Epiſcopus poteſt hoc Sacramentum adminiſtrare. III. 575. b. 576. a. Pœnæ contra Regulares qui illud ſine Parochi licentia adminiſtrant. I. 494. a. An & quomodo conferendum tempore peſtis? ibid. a. b. Ritus & cæremoniæ poſt unctionem faciendæ explicantur. ibid. b. & 495. a. Quid, occaſione rituum & aliorum quæ in adminiſtratione hujus Sacramenti interveniunt, adſtantibus dicendum? I. 495. a. Ritus veteres in adminiſtranda Monachis Extrema Unctione obſervati. ibid.

Extrema Unctio olim in eodem morbo apud Latinos reiterabatur, uti & modo apud Græcos. I. 495. b. Quo fundamento nitretur opinio eorum qui ſeculo XI. contendebant hoc Sacramentum nullatenus etiam in diverſo morbo iterari poſſe. ibid. Variæ de hac iteratione Scholaſticorum ſententiæ. ibid. & ſeqq. Concilium Tridentinum ſuper ea nihil definivit. I. 496. a. Aliquando etiam hodie in eodem morbo hoc Sacramentum reiteratur. ibid. a. b. Damnata praxis non reiterandi infra annum, tametſi ſtatus morbi fuerit mutatus. ibid. b. Quid de hac reiteratione ſtatuant Synodi & Ritualia? ibid. a. b. Spectat mere ad diſciplinam. ibid. b. Circa hæc quiſque ſuæ Eccleſiæ præſcriptum ſequi debet. ibid. Parochus in dubio magis in reiterationem inclinare debet. ibid. Abominanda eſt ſuperſtitio certo ſibi perſuadere, eo quod per levis opera pietatis coluerit S. Barbaram, ſe non moriturum ſine hoc Sacramento. II. 119. b.

Vide, *Oleum Infirmorum*.

FA-

F.

FABRICA.

Fabricæ nominis etymologia. I. 33. *a.* Fabricæ bona fideliter diſpenſanda. *ibid.* Non in ſuſtentationem Vice Paſtorum aut Matriculariorum impendenda. I. 36. *a.* An Fabricæ applicanda portio abſentium. I. 54. *a.* Bona Fabricæ diſtingui ſolita a bonis Canonicorum aliorumque Miniſtrorum Eccleſiæ. *ibid.*

Fabricæ applicabatur olim quarta pars proventuum Eccleſiæ. I. 636. *a.* Hiſpaniis applicabatur tertia. *ibid.* Quomodo bona Fabricæ hodie in reparationem Eccleſiæ cedere debeant. *ibid.* *a.* Unde ortum quod ad reparationem Eccleſiæ teneantur Beneficiati? *ibid.* *b.* Specialiter Decimatores. I. 637. *a.*

Vide, *Eccleſiæ*, *Decimæ*.

Fabricæ proventus in Portionem congruam Paſtorum vel Vice Paſtorum impendere, dum Decimæ ſufficientes ſunt, omnino injuſtum eſt. II. 70. *a.* Nequaquam vero videtur injuſtum ut ex proventibus Menſæ Spiritus ſancti aliquid aſſignetur in honorarium Sacerdoti vel Matriculario, ut pauperes *gratis* inſtrui queant. I. 36. *a.*

Fabricæ proventus quouſque ſubſint directioni & auctoritati Epiſcopi, quando adminiſtrantur per Laicos. II. 121. *a.* 122. *a. b.* *De la diſtribution de l'uſage des revenus de la Fabrique.* I. 947. *b.* Concilium Tridentinum quatenus reſervans Epiſcopis diſpoſitionem bonorum Fabricæ, excluſis Patronis, in Belgio non eſt receptum quantum ad Patronos Laicos. Vide, *Æditui*, *Computus*, *Elocatio*, *Menſa Spiritus ſancti*.

FABULOSA.

Fabuloſa non legenda in Eccleſiis. III. 428. *b.* Divino cantui non miſcenda. III. 571. *b.*

Vide, *Lectio*, *Breviarium*.

FACTUM.

Facti notorietatis prætextu non licet privatis Judiciorum publicorum auctoritatem invertere. IV. * 42. *b.*

Vide, *Notorietas*.

Facti via quidquid fit aut deciditur, odioſum eſt, meritoque auctoritate Regia compeſcendum. IV. * 44. *b.* *& ſeqq.* Quidquid non *ſervato Juris ordine* attentatur, pro *via facti* & *violentia* reputandum eſt. IV. * 305. *a.* *Juris ordo* directe opponitur *viæ facti*. *ibid.* Per Recurſum ad Principem providetur ne ſub prætextu ſive pallio correctionis, per *viam facti* ſeu per *violentiam*, neglecto Juris ordine, ſubditi ſeu laici, ſeu Eccleſiaſtici opprimantur. IV. * 46. *b.* 104. *b.* 105. *a. b.* Quodnam *via facti* attentatum det locum Recurſui? IV. * 305. *a. b.* Judex Eccleſiaſticus odio aut favore motus, innocentem condemnans, ſervato tamen Juris ordine, non reputatur *via facti* procedere; & tunc non eſt Recurſui locus. *ibid.* *b.* Judex Eccleſiaſticus, infligens etiam Cenſuras, non ſervato Juris ordine, *via facti* procedit, & violentiam infert. *ibid.* & *a.* Item non deferens appellationi legitime interpoſitæ. IV. * 307. *b.* 308. *a. b.* Item contemnens Recuſationem propoſitam. IV. * 309. *a. b.*

Vide, *Violentia*.

FACULTAS THEOLOGICA PARISIENSIS.

Facultas Theologica Pariſienſis cenſurat plures propoſitiones in duobus libris extractas. IV. * 160. *a.* Hæ Cenſuræ non parum Pontificem Alexandrum VII. ipſamque Curiam Romanam offendunt. *ibid.* *b.* Alexander has Cenſuras proſcribit per Bullam quæ incipit, *Cum ad aures*. *ibid.* Hæc Bulla mirum in modum Facultatem Theologicam Pariſienſem turbat & exacerbat. IV. * 161. *a.* Exhibetur integra hæc Bulla. IV. * 221. *a. b.* 222. *a. b.* Per hanc Bullam Facultas Theologica ſpoliari videbatur, quæ hactenus gaviſa fuerat, cenſurandi auctoritate. IV. * 161. *a. b.* Arreſtum Parlementi Pariſienſis, quo Facultas Theologica Pariſienſis manutenetur contra prædictam Bullam in *quaſi* poſſeſſione juris cenſurandi Libros continentes doctrinam contrariam Eccleſiaſticæ diſciplinæ, Moralis Chriſtianæ puritati, &c. IV. * 162. *a.* 225. *a. b.* 226. *a. b.* Diſcurſus Petri *de Brillac* Conſiliarii Regii, habitus coram Facultate Theologica Pariſienſi, quo ipſam certiorem reddit de prædicto Arreſto Parlementi, eamque hortatur ad continuandum zelum ſuum in tuenda ſana doctrina & conſervandis Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ. IV. * 226. & 227. Diſcurſus D. *de Harlay* Subſtituti Procuratoris Generalis patris ſui coram eadem Facultate, in quo fuſe diſſerit de nullitatibus Bullæ Alexandri VII. & de auctoritate Facultatis Theologicæ cenſurandi doctrinas erroneas, & quanto in pretio habita fuerit hæc Facultas tam apud Pontifices quam apud Reges. IV. * 227. *& ſeqq.*

FALLERE.

Fallere inter & falli, quod ſit diſcrimen? III. 630. *b.*

FALSARIUS.

Falſarius condemnatur ad carcerem perpetuum in pane doloris & aqua triſtitiæ. II. 379. *a.* Quam pœnam in Clericos falſarios Urbanus III. deſignaverit? II. 380. *a.* Crimen falſi punitur per Judicem coram quo commiſſum eſt. II. 258. *b.* Si commiſſum ſit extra Judicium, ad cujus forum ſpectet? *ibid.* *Le crime de faux incident eſt de la compétence du Juge d'Egliſe.* II. 10. *a.* *Pourquoi l'article 31. des Libertés met le crime de faux entre les crimes* mixti fori? *ibid.*

FAMA.

Fama neceſſaria Clericis propter alios; conſcientia propter ſe. III. 353. *b.* An ad ſuam famam vendicandam Clericis liceat ad Tribunalia Regia recurrere? IV. 105. *a.* *& ſeqq.* 19. *a.* *& ſeqq.* Quis in Gallia competens & legitimus Judex criminum, quorum Clerici adverſus alterius famam accuſantur? IV. * 110. *in nota.*

FANATICUS.

Fanatici, quinam ſic dicti? II. 241. *a.*

FANON.

Fanon, quid ſignificet, & quotuplici ſenſu hæc vox accipiatur? I. 117. *in nota.* Oblationes quæ inter Miſſarum ſolemnia fiebant, præſertim panis & vinum, *Fanonibus* involvebantur & tegebantur. I. 116. *b.* 117. *a.* II. 785. *b.* Hujus ritus ſupereſt hodie veſtigium. II. 785. *b.*

FAS.

Fas, quid ſit? III. 731. *b.* Quid per fas & nefas intelligendum? *ibid.* & 531. *a.*

FATALIA.

Fatalia dicuntur termini introducendæ & finiendæ appellationis, de Jure Civili & Decretalium præſcriptus; & quare? II. 364. *a.* Judex *a quo* ſubinde eum abbreviare poteſt. *ibid.* Fatalia non currunt, niſi per compromiſſum, aut de Partium conſenſu, *differatur* appellationis introductio. *ibid.* Abierunt hodie in deſuetudinem quantum ad tempus finiendæ appellationis. *ibid.* Quid circa Fatalia introducendæ appellationis hodie obtineat in Curiis tam Civilibus quam Eccleſiaſticis? *ibid.* *a.* *b.* Non facile adverſus eorum lapſum danda eſt reſtitutio. *ibid.* *b.* *Comment celui qui a laiſſé paſſer le tems pour relever l'appel préfix par l'uſage, eſt reçu à en interjetter un nouveau.* II. 17. *a.* Lapſis fatalibus ſi non introducta ſit appellatio, Judex *a quo* procedere poteſt ad executionem Sententiæ. II. 365. *a.* Debet tamen ante declarare appellationem deſertam, idque prævia cognitione cauſæ. *ibid.* Lapſus fatalium nunquam obeſt Procuratori Regio, quominus inſtituere poſſit appellationem ab abuſu. II. 373. *a.*

FATUUS.

Fatuos ſive mente captos homines in recreationem ſuam alere Religionis majeſtate indignum. III. 86. *a.*

Fatuorum feſtum, quid fuerit, & unde originem videatur duxiſſe? III. 417. *b.* Epiſtola Facultatis Pariſienſis contra hujus feſtivitatis fœditates. *ibid.* Nec deſunt hodie in multis regionibus & Eccleſiis hujus feſti reliquiæ, quibus extirpandis invigilandum. *ibid.* & 418. *a.*

Vide, *Feſtum*.

FAVORABILIA.

Favorabilia ſunt amplianda. I. 735. *a.* II. 422. *b.* Talia cenſentur jura Ordinariorum. *ibid.* I. 695. *b.* Quæ illis contrarientur reſtringenda, & ultra tenorem verborum non extendenda? II. 422. *b.* 246. *a.*

Favorabilis eſt aſſignatio Portionis congruæ. II. 793. *b.* 794. *a.*

FERIÆ.

Feriæ, ratione qua ratione dies hebdomadæ ſic dictæ fuerint? I. 643. *b.*

Ferialis Officii dignitas. II. 687. *a.*

Ferialium precum antiquitas & ſcopus. II. 690. *b.* 691. *a.*

FERRUM.

Ferri candentis purgatio, quidnam fuerit? II. 336. *a.* Hujus purgationis ritus deſcriptus in Legibus Anglicanis. *ibid.* *a. b.* In Hiſpania frequens; & quare? *ibid.* *b.*

Vide, *Purgatio vulgaris*.

FESTUM.

Feſtorum variorum celebratio deſcendit ex traditione Apoſtolica. I. 640. *a. b.* Inter hæc feſta non computabatur feſtum Natalis Domini. *ibid.* feſtum illud in variis Eccleſiis Orientis non diſtinguebatur a feſto Epiphaniæ. *ibid.* feſtum S. Joannis Baptiſtæ admodum eſt vetuſtum & ſolemne, & ejus ratio. *ibid.* feſta ſingulorum Apoſtolorum ſerius inſtituta, ſed primitus cum communi feſto omnium memoria celebrata. *ibid.* feſta Martyrum ſunt antiquiſſima. *ibid.*

Feſta particularia D. Virginis quandonam celebrari cœpta? I. 641. *a.* Olim tardius celebrata, quia credebatur ea eſſe correlativa cum feſtis Chriſti. *ibid.* feſtum Annuntiationis a quo tempore receptum? *ibid.* Hoc feſtum non ſemper eadem die celebrabatur. *ibid.* Olim eadem ſolemnitate qua Natalis Domini celebratum; & quare? *ibid.* Decretum Concilii Toletani X. ſuper mobilitate hujus feſti. *ibid.* feſtum hoc proprie erat feſtum *Incarnationis* Verbi, & tamen dicebatur feſtum Matris Dei. *ibid.* Poteſt & feſtum Natalis Domini dici feſtum Divæ Virginis. *ibid.* Seculo VII. non videtur, ſaltem in Hiſpania, aliud feſtum Divæ Virginis fuiſſe notum. *ibid.* *a. b.* In Gallia tamen videtur hoc feſtum ſub initium ſeculi noni fuiſſe celebratum. *ibid.* *b.* feſtum Aſſumptionis ſeculo IX. inſtitutum. *ibid.* *b.* feſtum Nativitatis & Conceptionis quandonam inſtitutum? *ibid.* feſtum Conceptionis a S. Bernardo videtur improbatum. *ibid.*

Feſtum

Feſtum fatuorum quid olim fuerit? I. 438. *b.* III. 417. *b.* Ejus ſpurcities & turpitudines deſcribuntur. I. 438. *b.* Luculenta facultates Theologicæ Pariſienſis epiſtola ad Prælatos Galliæ pro ejuſdem abrogatione. *ibid.*

Vide, *Fatuus.*

Feſtorum inſtitutio & abrogatio ad quos præcipue ſpectet? I. 641. *b.* 642. *a.* III. 679. *b.* *L'Edit de la Juriſdiction ſuppoſe que l'inſtitution & la ſuppreſſion des Fêtes ſont une affaire mixte.* I. 963. *a.* Audiendus populus ſeu Magiſtratus. I. 642. *a.* Intervenire debet auctoritas Regia. *ibid.* Quomodo plura feſta ſenſim invaluerint. I. 641. *b.* Nimia eorum multiplicatio habet ſua incommoda; & quænam? I. 642. *a.* Querelæ Synodi Trevirenſis & Urbani VIII. de nimia feſtorum multiplicatione. *ibid. a. b.* Ob eam cauſam non ita pridem varia feſta fuerant abrogata. *ibid. b.* Convenit ut inſtituantur feſta dimidiata; quænam & quomodo celebranda? *ibid. b.* Similia feſta jampridem nota apud Græcos. *ibid.* Hæc feſta in pleriſque Diœceſibus tranſierunt in feſta devotionis. *ibid.* In feſtis minoribus quædam permittuntur, quæ non in majoribus. *ibid.* & 643. *a.* 655. *b.* Epiſcoporum eſt ordinare qua ratione ſint inſtituenda. I. 643. *a.* Nonnulla feſta a ſolo Clero celebranda. *ibid.*

Feſta publicandi formula. III. 679. *b.*

Feſtum continuum eſſe debet vita Chriſtiani. I. 643. *b.* Item continuum ſacrificium. *ibid.* Qua ratione id poſſit obtineri? *ibid.* feſta inſtituta ſunt propter imperfectiores, & eorum ſcopus. *ibid.* 644. *a.* Ut ſcopus hic obtineatur, frequentanda ſunt Officia divina; & quænam? I. 644. *a. b.* Edicta Regum & Principum ſuper hac materia. *ibid. b.* 645. *a.* Error eſt ſatisfieri præcepto ſanctificationis diei feſti, per auditionem Miſſæ privatæ. I. 645. *a.* Quid requiratur pro ejus ſanctificatione? *ibid. a. b.* Quare potius fiat mentio Miſſæ ſolemnis, quam Concionis, quando de celebratione feſtorum agitur? *ibid. a.*

Vide, *Horæ Canonicæ*, *Officium divinum*, *Dominica dies*, *Sabbathum.*

Dies Feſtos tranſigendi modus. III. 419. *b.* 420. *a.*

Feſtis diebus vetita ſunt opera ſervilia; & quænam illa? I. 646. *b.* Aliqua opera cum moderatione licita diebus feſtis, alias illicita. I. 647. *a. b.* Itinera non neceſſaria differenda. *ibid. b.* famulis & ancillis concedendum tempus frequentandi divinum Officium. *ibid. b.* Quid de hac obligatione ſtatuant Capitularia Regum francorum? I. 648. *a.* Cura Paſtorum circa opiliones & bubulcos. *ibid.* Iiſdem diebus vetiti ſtrepitus forenſis; & quinam? I. 645. *a. & ſeqq.* III. 612. *b.* Item mercatus & nundinæ. I. 649. *a.* Synodorum Decreta & Principum edicta, & Ordinationes Magiſtratuum circa nundinas & venditiones eduliorum. *ibid. a. b.* Vetitum vendere carnes in macello; vel merces in domibus privatis, etiam foribus clauſis. *ibid. b.* Qua ratione feſta teneantur obſervare Tonſores, Piſtores, Lanii, &c. in Belgio & in Galliis? IV. 172. *a. b.* & *in notis.* Contractus initi diebus feſtis ſunt validi, ſecus Actus Judiciales. I. 649. *a.* exceptio. *ibid.* amentes etiam violationis feſtorum complices declarat S. Carolus; minutiora tamen vendi permittit. *ibid. b.* 650. *a.* Quibus potiſſimum incumbat hiſce invigilare? I. 650. *a.* An epiſcopi queant ſine Placito Regio Ordinationes publicare ſuper obſervatione feſtorum? I. 655. *a. b.*

Vide, *Choreæ*, *Opus ſervile*, *Popinæ*, *Spectacula*, *Strepitus forenſes.*

Feſtis diebus abſtinendum maxime ab operibus illicitis, aut ad illicita trahentibus. I. 650. *b.* exercitia etiam alias non illicita diebus feſtis, ſaltem tempore divini Officii vetita; & quare? I. 653. *b.* Quænam præcipua feſtorum profanationis cauſa? *ibid.*

Feſtis diebus aliquando licentia laborandi ex diſpenſatione conceditur. I. 654. *a. & ſeqq.* Ineſſe debet neceſſitas non affectata. I. 655. *b.* 656. *a.* A quibus determinanda neceſſitas? I. 654. *b.* 655. *a.* Hac de re Synodorum & Principum Decreta. *ibid.* *Ordonnances Royales concernans la ſanctification des Fêtes.* I. 963. *a. b.*

Vide, *Neceſſitas*, *Opus ſervile*, *Sabbathum.*

Feſtorum violatio in Belgio eſt mixti Fori, & datur locus præventioni. I. 655. *a. b.* 656. *a. b.* II. 258. *b.* 259. *a.* Quomodo Synodi adverſus violatores feſtorum procedi velint? I. 656. *a. b.* Quid Judex eccleſiaſticus in hac materia debeat attendere? *ibid.* *Ce qu'il y a touchant cette matière dans l'Edit de la Juriſdiction.* II. 10. *a.*

Vide, *Officium divinum*, *Strepitus forenſes.*

Feſtorum pluralitas, quodnam potiſſimum ſecum trahat incommodum? II. 687. *a.*

FEUDUM.

Feudum quid ſit? III. 22. *a.*

Feudum & *Beneficium*, unde promiſcue uſurpentur in libris feudorum? I. 658. *a.* Juxta modernam diſciplinam Beneficia eccleſiaſtica pene redacta ſunt ad normam feudorum. IV.* 297. *a. b.* 302. *b.*

Feudorum quænam primitus conditio fuerit? I. 782. *a.* feuda eccleſiaſtica relivio quo primum tempore ſubjecta? *ibid.* Regalium fuiſſe jus mere feudale tempore Philippi Auguſti oſtenditur. *ibid. b.* Regalia juxta naturam feudorum primitus tantum complectebatur feudalia. *ibid.*

Vide, *Regalia.*

FIDEJUSSIO.

Fidejuſſio quatenus vetita Clerico? III. 77. *a.* Quandonam juſtus ſit titulus aliquid ſupra ſortem accipiendi? III. 22. *a.*

FIDEJUSSORIA CAUTIO ET JURATORIA.

Vide, *Cautio.*

FIDES.

Fidei unitati non officit varietas rituum. I. 412. *b.*

Fidei profeſſio a Catechumenis olim exacta. I. 381. *b.* Vocabatur redditio Symboli; & qua forma fieret? *ibid.* Fidei profeſſionem facere debent obſtetrices coram Archipresbytero. I. 387. *b.* Item Ludimagiſtri, & coram quo? I. 553. *a.* IV. 171. *b.* Item Ludimagiſtræ. IV. 171. *b.* Item Canonici eccleſiarum Cathedralium. I. 798. *a.* Item Canonici eccleſiarum Collegiatarum? *ibid.* An Principibus liceat aliquid ſtatuere circa formulam Profeſſionis fidei ab his vel ab aliis emittendam? IV.* 167. *a. b.*

Fides circa quod verſetur? II. 227. *a.* Poteſt quis deviare a fide, & non eſſe hæreticus. *ibid.* Exacte ſeparanda ea quæ ſunt fidei ab iis quæ non ſunt. *ibid. a. b* Ad Rom. Pontif. alioſque epiſcopos remittunt Imperatores ſuos ſubditos ad hauriendam notitiam fidei. *ibid. b.* Pro dignoſcenda fide Catholica frequens remiſſio fuit ad Concilia, præſertim generalia. II. 228. *a.* Hoc conſilio confecta profeſſio fidei hodie uſitatiſſima, auctoritate Pii IV. Pontificis publicata. *ibid.* In materia fidei tenenda Patrum Traditio. III. 309. *b.* Deus variis modis errantes ad fidem reducit. III. 638. *b.* Gratianus probat eccleſiam Romanam a fide non deviaſſe, ſed præcipue ex apocryphis. III. 641 *b.*

Fidei Judices, epiſcopi. II. 238. *b.* Hæc veritas probatur Actis Apoſtolorum. *ibid.* Epiſcopi Apoſtolorum ſucceſſores, eorum auctoritate fruuntur in condemnandis erroribus. *ibid.* & 239. *a.* Quo ſeculo invaluerit opinio, cauſas fidei, aliaſque majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam eſſe referendum? II. 239. *a.* Seculo duodecimo contendebant Romani abſque Summi Pontificis auctoritate non licere epiſcopis ferre judicium de fide. *ibid.* Hæc ſententia a Canoniſtis acriter propugnata, nec minus acriter ab epiſcopis & Doctoribus Gallis oppugnata. *ibid. b.* & 240. *a.*

Vide, *Hæreſis*, *Schiſma.*

Fidei, definitio a Patribus Chalcedonenſibus concepta & probata. III. 225. *b.* Altercatio in hac Synodo circa formam definitionis fidei. III. 229. *b.* 230. *a.* Definitio fidei complectens Symbolum Nicænum & Conſtantinopolitanum, item epiſtolam S. Cyrilli, & S. Leonis. III. 230. *a.* Marciano Imperatore poſtulante, iterum in Synodo probatur definitio fidei. *ibid* & 231. *a.*

Fidei profeſſio in ſex Synodis œcumenicis propoſita. III. 384. *a. b.* A quibus & qualis exigenda fidei profeſſio? IV. 171. *b.* 172. *a.* Quid circa Magiſtratus, Medicos & Juriſconſultos, quorum fides videtur ſuſpecta, in Galliis obſervari debeat? IV. 171. *remiſſive in nota.*

Vide, *Dogma.*

FILIUS.

Filiorum reverentia in parentes, quanta eſſe debeat? III. 150. *a. b.* Quo ſenſu juſtus non polluatur ex vitiis filiorum? III. 560. *a. b.*

Filii Presbyterorum an a ſacris Officiis removendi? I. 526. *b. & ſeqq.* filii Canonicorum cum Patribus non inſtituendi. IV. 52. *a. b.* Abuſus hac in parte. *ibid. b.*

Vide, *Parentes.*

FIRMA.

Firma quid dicatur? I. 307. *a.* Prohibitum cellas obedientiarias Monachis ad firmam concedi. *ibid.* Monaſteria ſæpe ſecularibus prædia ſua concedebant ad firmam; & quare? I. 766. *a. b.* Natura & conditiones hujus Contractus. *ibid.* Jus Patronatus prædio annexum tranſit in Conductorem ad firmam. *ibid. a.*

FISCALE PRÆDIUM.

Fiſcale prædium, quare ſic olim dictum Beneficium? I. 658. *a.*

FLAGELLATIO.

Flagellationis ſeu virgarum pœna apud Monachos uſitata. II. 380. *a* Ea olim epiſcopi etiam uſi fuerunt, juxta S. Auguſtinum & S. Gregorium. II. 380. *a.* Admodum veriſimile eam adhibitam per modum paternæ correctionis ad exemplum parentum & Magiſtrorum Artium. *ibid.* Epiſcopus monetur in ea adhibere moderationem. *ibid. a b.* Neminem epiſcopus poterat cædere propriis manibus. *ibid. b.* Id tamen permittitur Abbati reſpectu ſui Monachi. *ibid.* Cavendum erat, ne pœna hæc tranſiret in vindictam ſanguinis. *ibid.* Pœna publicæ flagellationis ſeu fulligationis paſſim a foro eccleſiaſtico receſſit. *ibid.*

FLAVIANUS ANTIOCHENUS.

Flavianus ordinatur epiſcopus Antiochenus, & ſic perennatur Antiochenum ſchiſma. III. 194. *b.* 195. *a.* Conqueruntur Occidentales de hac ordinatione. III. 194. *a. b.* Hanc propugnant Orientales. III. 195. *b.*

FLAVIANUS CONSTANTINOP. EPISCOPUS.

Flavianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus habet Synodum in qua condemnatur Eutyches. III. 207. *a.* & *ſeqq.* Ipſe odio Eutychianorum circumventus, condemnatur in Latrocinio Epheſino. III. 216. *b.* Ab hoc Latrocinio appellat ad Concilium Œcumenicum. *ibid.* 216. *b.* 218. *a.* Necatur. III. 217. *a.*

Vide, *Concilium Epheſinum*, *Eutyches.*

FLETIO.

Vide, *Gradus Pœnitentiæ.*

FODRUM.

Fodrum, quid ſit? II. 91. *b.* Ab eo immunes ſunt Clerici. *ibid.*

FOETUS.

Fœtus ſeos quæ necant mulieres in utero, vel quæ conceptos utero excutiunt, ſive ſint animati, ſive non, cui pœnitentiæ olim ſubjectæ? III. 134. *b.* 135. *a.* Tale facinus ſemper reputatum pro enormi homicidio. *ibid.* Quid contra hoc crimen ſtatuerit Synodus Trullana? III. 431. *b.* 432. *a.*

FORMATÆ.

Formatæ dicebantur litteræ communicatoriæ inter Epiſcopos. II. 386. *b.* Unde ſic dictæ? *ibid.* III. 321. *b.* Earum ſubſtractio, ſignum erat abruptæ communionis. II. 386. *b.* Hæ litteræ quas S. Auguſtinus vocat quoque *communicatorias*, erant ſymbola mutuæ communionis. *ibid.* Ratio petendi *Formatam.* III. 321. *b.* Quare formatis inſerenda dies Paſchæ? III. 371. *a.*

Vide, *Teſtimoniales.*

FORNICATIO.

Fornicatio ſimplex dicitur acceſſus ad meretrices. II. 254. *a.* Probatur hujus peccati gravitas. *ibid.* a *b.* Obligatio Paſtorum & Epiſcoporum eliminandi meretrices, ſtatuas, libros inhoneſtos, aliaque hujus peccati incitamenta. *ibid. b.* Presbyteri & Diaconi in crimen fornicationis prolapſi, *in perpetuum* a ſacro miniſterio deponebantur. III. 78. *a. b.* Quid contra Presbyteros fornicantes decreverit Synodus Neocæſarienſis? III. 138. *a. b.* Quæ pœnitentia Sacerdoti ob fornicationem imponenda? III. 570. *a.* Quandonam fornicatio habeat rationem ſacrilegii? II. 254. *b.* 255. *a.*

Vide, *Sacrilegium.*

Fornicatio ſpiritualis, grave peccatum. III. 470. *a.* & *in nota.*

FORUM COMPETENS

Forum Eccleſiaſticum an poſſit prorogari in Belgio? I. 612. *a.* Multum hodie reſtricta eſt in Gallia Juriſdictio Eccleſiaſtica, quoad acceſſoria cauſarum Matrimonialium. *ibid.*

Foro Eccleſiaſtico an & quatenus ſubſint Hoſpitalia, & loca pia a Laicis adminiſtrata? Vide, *Hoſpitale*, *Æditui*, *Computus.*

Foro Præfecti ſaltuum in Brabantia ſubſunt injuriæ illatæ bonis Monaſteriorum, & unde id ortum? I. 761. *a. b.*

Fori Eccleſiaſtici maxima olim fuit extenſio quoad cauſas civiles Laicorum; & quibus titulis cauſæ illæ eidem fuerint ſubjectæ? II. 172. *a.* & *ſeqq.* Multo tempore in Gallia pene ſolum fuit Forum Eccleſiaſticum. II. 174. *a.* Quo ex principio, ſi valeret, facile omnes cauſæ ad forum Eccleſiaſticum traherentur? *ibid.* Quam late extenſa fuerit Juriſdictio Eccleſiaſtica. *ibid.* & *ſeqq.* Quomodo in Gallia omnes cauſæ civiles Laicorum ſenſim & per fruſta fuerint ſubſtractæ? II. 175. *b.* & *ſeqq.* Quid actum in Belgio? II. 177. *b.* & *ſeqq.* Quænam Judici Eccleſiaſtico manſerint ſubjectæ? II. 177. *b.* In Hiſpania & Gallia Laicus Juriſdictionem Eccleſiaſticam prorogare non poteſt. II. 179. *a. b.* Quid obtineat in Belgio? II. 196. *b.*

Foro Eccleſiaſtico quoad omnia ſuberant cauſæ civiles Clericorum. II. 180. *a.* & *ſeqq.* Juxta Canonem Africanum honore proprio privabatur Epiſcopus vel Clericus, qui criminaliter accuſatus Judices ab Imperatore petierat. III. 370. *a.*

Vide, *Immunitas Eccleſiaſtica.*

Foro Eccleſiaſtico ſubſunt cauſæ pure Eccleſiaſticæ. II. 188. *b.* 189. *a. b.* Cauſæ Matrimoniales ſpectant ad Tribunal Epiſcopi ad excluſionem Inferiorum II. 189. *a. b.* Harum cognitio Inferioribus competere non poteſt, niſi ex conſuetudine immemoriali. *ibid. b.* 190. *a.* Multum hodie reſtricta eſt in Gallia Juriſdictio Eccleſiaſtica quoad acceſſoria harum cauſarum. II. 190. *a. b.* Cauſæ dotales & donationum propter nuptias ei nullo modo in Gallia ſubjiciuntur. *ibid. b.* Quid obtineat in Belgio? *ibid.*

Forum Eccleſiaſticum cur ipſi Eccleſiaſtici declinent, amentque litigare apud Tribunalia Regia? II. 202. *b.* Dolendum quod hodie apud Laicos Eccleſiaſtici litigare cogantur. *ibid.* Manente hodierno ſtylo Fori Eccleſiaſtici, vix aliud ſperandum. *ibid.* Epiſcopi allaborare debent, ut lites Eccleſiaſticorum amice ſopiantur. *ibid.*

Foro Eccleſiaſtico in Gallia omnino ſubſtractæ ſunt cauſæ teſtamentoriæ. II. 193. *a.*

Vide, *Teſtamentum.*

Fori mixti ſunt in Brabantia bona Eccleſiaſtica amortizata. II. 195. *b.* Cujus ſit judicare an vere ſint amortizata? II. 196. *a.* Bona Clericorum non ſubſunt Judici Laico. *ibid.* An eis poſſit objicere Arreſtum? *ibid.*

Forum Seculare ſortiuntur cauſæ miſerabilium perſonarum, etiam adverſus Clericos; & quo titulo? II. 196. *b.* 197. *a.* Item cauſæ poſſeſſoriæ retinendæ & recuperandæ poſſeſſionis, etiam in materiis Eccleſiaſticis; quo titulo, & a quo tempore? II. 198. *b.* & *ſeqq.*

Fori Eccleſiaſtici latiſſima olim extenſio ad omnia crimina Laicorum. II. 223. *b.* 224. *a.* Forum contentioſum non diſtinguebatur a Foro pœnitentiali uſque ad ſeculum XII. II. 224. *a.* Ea diſtinctio cauſa fuit diminutionis Juriſdictionis Eccleſiaſticæ. II. 225. *a.* Quænam delicta eidem manſerint ſubjecta? *ibid.* Canoniſtarum doctrina circa competentiam Judicum Eccleſiaſticorum, uſibus Galliarum fere ſemper contraria. II. 207. *in nota.*

Fori pro competentia quid obtineat in Belgio, ſi Judex Eccleſiaſticus metas ſuæ Juriſdictionis excedat adverſus Laicum? II. 186. *a. b.* 196. *b.* Si Judices Regii excedant adverſus Immunitatem Eccleſiaſticam, inhibitum adverſus eos procedi per Cenſuras. II. 397. *a.* Quodnam remedium in eo caſu uſitatum in Belgio? *ibid.* Quid in Gallia? *ibid.* An Judices Regii cogere poſſint Eccleſiaſticos ad revocationem Cenſurarum? II. 405. *b.*

Vide, *Juriſdictio*, *Senatus*, *Cenſura.*

Fori privilegium Clericis competens olim latiſſime patebat. II. 209. *a.* Cur privilegium illud facile indultum fuerit? *ibid.* Quo tempore hoc privilegium imperi cœperit? *ibid.* Qui Clerici Fori privilegio gaudeant? II. 214. *b.* 215. *a.* Quid de Clericis conjugatis? II. 215. *a.* Propter miniſterium Eccleſiæ Clericis datum hoc privilegium. *ibid.* Synodus Tridentina oſtendit hoc privilegium non dari ob nudam Tonſuram. II. 216. *a.* Clericus conjugatus facilius privatur privilegio Fori, quam non conjugatus. *ibid. a. b.* In Gallia aliquando ordinatum fuit ut ſoli Clerici in ſacris conſtituti hoc privilegio gauderent. *ibid. b.* Poſtmodum hoc extenſum ad Beneficiatos & ad Scholares. *ibid.* *Déclarations*, *Edits*, *Ordonnances* où *eſt réglé l'uſage préſent de la France ſur le privilege du For.* II. 8. *b.* *Les Clercs étudians ne jouiſſent plus de ce privilége.* ibid. b.

FORUM EXTERNUM ET FORUM INTERNUM.

Forum internum a *Foro externo* non diſtinguebat priſtina Eccleſiæ diſciplina. I. 229. *b.* II. 224. *a.* IV. * 15. *a. b.* Quando Curia Romana circa hanc rem a priſtina diſciplina deflexerit? I. 229. *b.* Non erat alius pro Foro externo, alius pro Foro interno conſtitutus. II. 224. *a.* Quamdiu hæc diſciplina duraverit? *ibid.* Juriſdictio Epiſcoporum integra manſit, quamdiu Forum externum fuit conjunctum cum interno. II. 225. *a.* Circa ſeculum XII. utrumque Forum cœpit ſeparari. *ibid.* IV. * 15. *b.* Hac Fori ſeparatione ſtabilita, Officiales Epiſcoporum prætendebant de omni peccato cognoſcere. II. 225. *a.* Qua innitebantur ratione? *ibid.* Ob ſeparationem Fori Pœnitentialis a Foro contentioſo, cœperunt Judices Regii aliqua crimina ſibi reſervare. *ibid. b.* Quid hinc præterea ſecutum ſit? IV. * 26. *a. b.* & in nota.

FOSSATA.

Foſſata, quid fuerint? IV. 28. *a.* Ab eis Clerici immunes. *ibid.*

FRATRES DE COMMUNITATE.
FRATRES MINORES ET FRATRES SPIRITUALES.

Vide, *Ordo Fratrum Minorum.*

FREDERICUS I. IMPERATOR.

Fredericum I. Imperatorem inter & Adrianum IV. moxque Alexandrum III. Adriani ſucceſſorem controverſia. IV. 8. *b.* 9. *a.* Convocat Concilium Fredericus Papiæ celebrandum. IV. 9. *a.* Favet Victori Antipapæ contra Alexandrum. *ibid.* & *ſeqq.* Excommunicatur ab Alexandro. IV. 10. *a.*

FREDERICUS II. IMPERATOR.

Fredericum II. Imperatorem inter & Romanos Pontifices diſſidia. IV. 99. *a.* & *ſeqq.* Legati Frederici in Concilio Lugdunenſi petunt pro obtinenda illi pace. IV. 100. *a. b.* Fredericus accuſatur de variis criminibus. *ibid. b.* Ad objecta reſpondet Legatus Imperatoris. *ibid.* Inducias ægre obtinet. *ibid.* & 101. *a.* Legatus Frederici appellat ad Concilium generalius. IV. 101. *a.* Excommunicatur Imperator. *ibid. a. b.* Lugubres ſequelæ hujus excommunicationis. *ibid. b.* 102. *a.* Litteræ apologeticæ Imperatoris. IV. 102. *a. b.*

FREDERICUS AUSTRIACUS.

Fredericum Auſtriacum inter & Ludovicum Bavarum controverſia de Imperio. IV. 160. *a.*

FRUGALITAS.

Frugalitatem & temperantiam in menſa ſedulo ſervare tenentur Clerici, præſertim Canonici; & quare? II. 622. *b.* 623. *a. b.* Non tantum Canonicis aut inferioribus Clericis, ſed etiam Epiſcopis Eccleſia frugalitatem inculcavit. II. 623. *a.* Sanctus Carolus non tantum frugalitatem ſervari voluit in privata Clericorum menſa, ſed nec ab ea in hoſpitum receptione recedendum voluit. *ibid.*

FUGA.

Fuga in perſecutione, a Patribus Ancyranis ut juſta probatur. III. 125. *b.* Quandonam Epiſcopis aliiſque Paſtoribus ob imminentem perſecutionem fugere liceat? I. 137. *a. b.* Quando non liceat? *ibid.* Mercenarius eſt, & ſpecialiter fugit

Paſtor, qui præſens publicos peccatores, & in grege graſſantes arguere timet. *ibid.* *b.* Item fugere cenſetur Paſtor, qui ſilet videns lupum venientem, & in grege ſuo crudeliter graſſantem. *ibid.*

FUNDATIO, FUNDATOR.

Fundationum omnium monumenta in Archivis ſervanda. I. 33. *a.* Fundationes Miſſarum a quo tempore notæ? I. 428. *b.* *& ſeqq.*

Fundationes mere ad celebrandum nullius utilitatis eſſe ſolent, & merito abrogandæ. I. 429. *b.*

Fundatores curam Epiſcoporum & Regis protectionem implorabant, ſolebantque Fundationes ſub conditione concedendæ Immunitatis fieri. II. 414. *a.* *b.* Ad quid tenderet Immunitas a Fundatoribus poſtulata? *ibid.* *b.* Quomodo Immunitates a Fundatoribus expetitæ, ſenſim a Monachis pro Exemptionibus fuerint acceptæ? II. 420. *a.*

Vide, *Exemptio.*

Fundatorum intentio adimplenda. I. 429. *b.*

Fundationes Miſſarum ad certum altare, etiam in eo exolvendæ. I. 431. *b.* Poteſt tamen ex cauſa diſpenſare Epiſcopus, *ibid.*

Fundatio perpetua Miſſarum, niſi ab Epiſcopo erecta ſit in Beneficium, manet Laicalis. I. 661. *b.* 671. *b.*

Fundatio, qualis eſſe debeat, ut per eam acquiratur jus Patronatus. I. 765. *a.*

Fundatoribus olim tributa, quæ hodie Patronis competunt. I. 758. *b.* Jura quædam honorifica olim Fundatoribus data. *ibid.* Nomina Fundatorum Eccleſiis inſcripta; quin eorum nomine appellatæ. *ibid.* & 759. *a.* Ex quo tempore Jus præſentationis Fundatoribus competierit? I. 759. *a.*

Fundatoribus erat jus petendi alimenta. I. 759. *b.* Erat ipſis & eorum hæredibus jus defenſionis *ibid.* Ob hoc jus defenſionis Fundatores appellati ſunt Advocati, Patroni & Defenſores. *ibid.*

Vide, *Advocatus*, *Defenſor*, *Patronus.*

Fundationum conſervatio quo jure ad Regem ſpectet? I. 778. *a.* Non facile admittitur notabilis alienatio bonorum Eccleſiæ ſine Regis conſenſu; & quare? II. 114. *a.* Superintendentia quam habet Fundator ſuper bonis Fundationum, item ſuper exſolutione onerum, ad quæ ſe extendat? I. 777. *a.* *b.* & 778. *a.* Concilium Tridentinum huic minime contrarium. I. 778. *a.* Quid Paſtoribus incumbat circa Fundationes? I. 430. *a.* Bona per Fundationem ad certum uſum Eccleſiæ deſtinata, in alium uſum non convertenda. I. 37. *b.*

Fundationes redactæ in certum uſum pium, ſi in illum amplius impendi nequeant, impendendæ ſunt uſui proximiori; & quis iſte? II. 130. *b.* Commutatio Fundationum piarum qua auctoritate fieri poſſit? II. 131. *a.* Commutatio notabilis facta per Decretum Regis Galliæ. *ibid.*

Vide, *Burſa*, *Capellania*, *Hoſpitale*, *Honoraria Miſſarum*, *Reductio.*

Fundatoribus in neceſſitate ſuccurri voluit Concilium Toletanum. I. 776. *b.* Quo jure ipſis debeatur alimentatio, & qua moderatione? *ibid.* & 777. *a.* Alimentatio debetur in caſu inopiæ, licet in Fundatione non ſit reſervata. *ibid.*

Fundator poteſt ſibi vel ſucceſſoribus penſionem reſervare. I. 777. *a.* Quin & extraneo penſionem ſolvendam reſervare poteſt. *ibid.* Poteſt leges apponere, & executioni earum & conſervationi bonorum invigilare. *ibid.* *b.* Si Epiſcopus ultra penſionem competentem a rebus Eccleſiæ accipiet, poteſt Fundator contra ipſum agere. *ibid.* Quid ſi Sacerdotes non adminiſtrent bona juxta intentionem Fundatoris? *ibid.* Quando de conſervandis Fundationibus agitur, hodie ad Regios Judices recurri ſolet. I. 778. *a.*

Fundatori jura honorifica debentur, licet non habeat jus præſentationis. I. 781. *b.*

Vide, *Jura honorifica*, *Anniverſarium.*

FUR.

Furis interfectori an & quæ pœnitentia imponenda? III. 610. *b* An & quando pro Furibus orandum? *ibid.* *a.* *b.* An Furi morituro concedenda communionis gratia? *ibid.* *b.* Quinam Fures aſylo Eccleſiarum excluſi; quinam gaudeant? IV. * 77. *b.* 78. *a.*

FURTUM.

Furtum rei ad cultum divinum oblatæ, qua pœna olim mulctatum? III. 89. *a.* *b.* Furtum committit, qui rem inventam non reſtituit. III. 611. *b.* An & quando fieri poſſint eleemoſynæ ex illicite acquiſitis? *ibid.* & 612. *a.* Unde deſumenda eſt gravitas Furti? III. 612.

FUSTIGATIO.

Fuſtigatio publica ſapit pœnam ſanguinis. II. 380. *b.* A Foro Eccleſiaſtico ubique receſſit. *ibid.* Inhibitio eam imponendi facta in Galliis omnibus Judicibus Eccleſiaſticis. *ibid.*

Vide, *Flagellatio.*

G.

GENERALIS.

Vide, *Superior*, *Regularis.*

GENETHLIACUS.

Vide, *Aſtrologus.*

GENTES.

Vide, *Paganus.*

GERMANUS (S.)

Germanus (S.) Epiſcopus Conſtantinopolitanus Iconoclaſtis fortiter reſiſtit. III. 438 *b.* Dimittit Epiſcopatum. III. 439. *a.*

GERONTOCOMIA.

Gerontocomia, quid ſint? II. 116. *a.*

GLADIUS.

Gladium Principibus tanquam ſuis Miniſtris commiſit Deus, ad violentias & oppreſſiones reprimendas. IV. * 289. *a.* Quæ verborum formula in *Pontificali Rom.* præſcripta tradatur Regi gladius in ejus benedictione & coronatione? IV. * 291. *b.* 290. *a.* Quid de opinione duorum Gladiorum, ſpiritualis ſcilicet, & temporalis, quos in poteſtate Eccleſiæ eſſe quidam dixerunt. IV. * 638. *b.* 639 *a.* Licitum eſt Principi abuſum Gladii ſpiritualis repellere eo modo quo poteſt, etiam per gladium temporalem. IV. * 324. *a.* *& ſeqq.* Quid merito recogitare debeant Magiſtratus civiles, quibus uſum gladii Princeps commiſit? IV. 336. *a.* *b.*

GLORIA IN EXCELSIS.

Gloria in excelſis; Hymnus quandonam & a quibus primum fuerit cantatus? III. 677. *b.*

GLORIA PATRI, &c.

Gloria Patri & Filio, &c. hic verſus ab antiquis dictus *Hymnus glorificationis*; ex eo tempore cœpit in Eccleſia, quo ab Apoſtolis promulgatum eſt Evangelium. II. 684. *b.* Quo tempore clauſula *Sicut erat in principio*, &c. addita fuerit, incertum eſt; ſed conſtat ſæculo ſexto jam fuiſſe receptam. *ibid.* Ritus finiendi ſingulos Pſalmos per verſum *Gloria Patri*, &c. jampridem in pluribus Eccleſiis receptus. *ibid.* Ratio hujus ritus. II. 685. *a.*

GOVARTIUS ſeu GOVARTS.

Govartius (Petrus) in Magno Conſilio Mechliniæ Conſiliarius Eccleſiaſticus, & ejuſdem Diœceſis Vicarius Generalis certat, vel ſaltem ſe certare ſimulat pro Immunitate ſeu Exemptione Sacerdotum Belgii a Juriſdictione Judicum Sæcularium in cauſis meris & puriſſime perſonalibus. IV. * 95. *a.* Palam Theologos Belgas accuſat, tanquam Immunitatis Eccleſiaſticæ & Sacerdotalis ſacrilegos profanatores. *ibid.* Nullo exemplo accuſationem probat. *ibid.* *a.* *b.* Ex Actis a Govartio reclamatis evincitur, Theologos Belgas in materia *morum & doctrinæ* Judices Eccleſiaſticos non declinare ut incompetentes. *ibid.* *b.* 96. *a.* Pluribus argumentis refelluntur Govartii accuſationes. IV. * 96. *a.* *& ſeqq.* Hallucinatio Govartii circa cumulationem & concurſum Judicii poſſeſſorii & criminalis. IV. * 104. *b.* Qua occaſione Govartius accuſaverit Theologos Belgas, quod adverſus Epiſcopos & ſignanter Archiepiſcopum Mechlinienſem actiones criminales inſtituerint coram Judicibus ſæcularibus? IV. * 107. *a.* *b.* Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechlinienſis in cauſa ventilata & deciſa inter Z. B. Van Eſpen & DD. *Conſiliarios Fiſcales* ipſi junctos, Supplicantes, & D. P. Govarte Reſcribentem, &c. IV. * 244. *& ſeqq.*

GRADUATI.

Vide, *Gradus Academicus*, *Canonici Graduati.*

GRADUS ACADEMICI.

Gradus Academici ſunt publica eruditionis teſtimonia. I. 65. *a.* 94. *a.* Non tamen ſunt ſufficientia. *ibid.* Quantum Eccleſiæ & Reipublicæ noceant, qui indignos ad eos admittunt? I. 66. *a.* *b.* 631. *a.* 679. *a.* II. 580. *b.* 281. *a.* 598 *a.* *b.* 599. *a.* *b.* Magna cautione ideo concedendi. I. 66. *b.* 77 *a.* 94. *a.* 712. *b.* II. 290. *b.* Cum nonnunquam nimia facilitate conferantur, non ſufficit aliquem neceſſe inſignitum, ut ejus electio ſeu nominatio confirmetur, ſed major de ejus doctrina habenda notitia. I. 102. *b.* 103. *a.*

Graduati in Theologia & Jure Canonico æquiparantur, & ratio multum notanda. I. 64. *b.* 65 *a.* Optandum ut Gradus in Jure Canonico ſepararetur a Gradu in Jure Civili; & quare? I. 65. *b.* Quid magis conveniat Epiſcopo an quod ſit Graduatus in Theologia, an quod in Jure? *ibid.* & 66. *a.*

Graduatos ad Canonicatus præferri optat Eccleſia. I. 680. *b.* 681. *a.* An collatio Beneficii debita Graduato ſit valida facta non Graduato, ſi nullus Graduatus ſe præſentet? I. 681. *a.*

Vide, *Canonici Graduati.*

Gradus qui dantur in Ordinibus Regularibus, non intelliguntur in litteris Pœnitentiariæ directis ad Doctorem Decretorum vel Magiſtrum in Theologia. I. 231. *a.*

Gradus Academicos Dignitatibus Eccleſiaſticis annexuit Eccleſia. II. 596. *b.* Gradus & Tituli Academici ex mente Eccleſiæ dari debent tanquam publica eruditionis teſtimonia. II. 597 *a.* *b.* *& ſeqq.*

Gradum Academicum indignis conferentes, enormis peccati arguuntur. I. 631. *b.* 680. *b.* Quid circa hanc collationem Graduum Academicorum Joan. Gerſonius? I. 74. *a.* & 631. *b.* Quales conſtituendi Doctores, qui examini Graduatorum præſint? II. 599. *a.* Quantum onus incumbat illis qui Graduum collationi ſunt præfecti? *ibid.* Officium admittendi Graduatos, onus, potius quam beneficium. *ibid.* *a.* *b.* Quam exactum examen requirat viſitatio Academiæ Lovanienſis in admittendis ad Licentiam Juris? & ejus ratio. *ibid.* II. 672. *b.* 597. *b.* 598. *a.*

598. *a.* Quare hodie in Belgio merito exactius examen circa Graduandos in Jure requiratur? II. 281. *a.* Ex Conſtitutione Juſtiniani requiritur ſtudium quinquennii, utſquis in foro Jus profiteri poſſit; hodie minus requiritur ad gradum Licentiæ. *ibid.*

Gradum Academicum quæ beneficia in Belgio requirant? I. 681. *b.* *Prérogatives accordées aux Nobles par rapport aux grades en Droit.* I. 950. *a.* *Pourquoi dans les pays où l'on a affecté plusieurs Bénéfices aux Nobles, les grandes Dignités & même la Papauté ſont elles accordées aux Roturiers?* ibid. *En France ſi un Bénéfice aux Gradués étoit donné a un non Gradué, & qu'aucun Gradué n'impetrât le Bénéfice, il ne ſeroit pas permis à un non Gradué de requerir que le Bénéfice fût declaré vacant.* I. 964. *b.* 965. *a.*

GRADUS CLERICALES.

Graduum Clericalium nomina, unde ſumantur? III. 543. *b.*

GRADUS POENITENTIÆ.

Graduum Pœnitentiæ notitia pro intellectu Canonum pœnitentialium neceſſaria. I. 446. *b.* Primus gradus eſt Fletus. *ibid.* Deſcribitur. *ibid.* Stabant extra Eccleſiam. *ibid.* Quid in hac ſtatione agerent? *ibid.* & 447. *a.* Proprie non habebatur Pœnitentialis. I. 447. *a.* Hic gradus non ubique, nec ſemper inter gradus Pœnitentiæ computatus. *ibid.* Quid de iis qui dicebantur *Hiemantes*? III. 132. *a. b.*

Gradus ſecundus, dictus Auditionum, deſcribitur. I. 447. *a.* Quo loco obiretur? *ibid.* Quæ Pœnitentium in hoc gradu exercitia. *ibid.* Opera pœnitentialia illis non imponebantur. *ibid. a. b.* Ratio cur fuerit inſtitutus. *ibid. b.* Ejus effectus. *ibid.*

Gradus tertius, dictus Subſtratio vel Subjectio; & unde ſic vocatus? I. 447. *b.* In hoc gradu crebræ fiebant impoſitiones manuum & orationes ſuper Pœnitentes. *ibid.* & 448. *a.* Quo tempore hæ fierent? I. 448. *a.* Imponebantur opera pœnitentialia, & gradus hic proprie cenſebatur pœnitentialis. *ibid.* III. 126. *a.*

Gradus quartus, dictus Conſiſtentia, deſcribitur. I. 448. *a.* In quem finem inſtitutus. *ibid.* In hoc gradu exiſtentes manebant toto Sacrificii tempore. *ibid.* Non tamen poterant offerre, vel communicare. *ibid. a. b.* Plura hominum genera ad hunc gradum redigebantur. *ibid. b.*

Gradus quilibet quanto tempore obiretur? I. 448. *b.* Epiſcopus habebat poteſtatem tempus abbreviandi. *ibid.* Quod fiebat aliquando propter zelum Pœnitentis. III. 133. *b.* 139. *a. b.* Item ad altiorem ſtationem, omiſſo medio, promovendi. I. 448. *b.* Hujus œconomiæ pœnitentialis ratio & ſcopus erat cognoſcere veram converſionem. *ibid.* & 449. *a.* Quomodo citra diſpenſationem Pœnitentes de uno ad alium gradum aſcenderent? *ibid.* Quid de Pœnitentibus qui ante completa pœnitentiæ tempora ad vitæ exitum venerant? III. 115. *a. b.* 116. *a. b.* 103. *a.* 312. *b.*

Gradus Pœnitentiæ vocantur excommunicationes minores. II. 387. *b.* Excommunicatio qua Pœnitentes ſegregabantur, comparata ad proprie dictam excommunicationem, merito dicta minor. II. 388. *a.* Quantum ad genuinam Canonum intelligentiam conferat hujus diſtinctionis obſervatio. *ibid.* & 387. *b.* 388. *a.*

GRÆCI.

Græcorum forma Baptiſmi differt a forma Latinorum. I. 372. *b. & ſeqq.* Apud Græcos Presbyteri confirmant. I. 392. *a.* Differentia inter Græcos & Latinos quoad formam Confirmationis. I. 394. *b.* & 395. *a.* Euchariſtiam conſecrant in fermentato, quod eccleſia Latina non reprobat. I. 396. *b.* Infantibus apud eos recenter baptizatis datur Euchariſtia, quod Synodus Tridentina non improbat. I. 398. *b.* 399. *a.* Apud eos Proceſſiones cum Venerabili ignotæ, unica excepta. I. 406. *b.*

Græcorum Presbyteri oleum ungendis infirmis conficiunt. I. 487. *b.* Ritus apud ipſos ungendi ſe oleo Epiſcopo benedicto feria V. in Cœna Domini. *ibid.* In Extrema Unctione plures Presbyteros requirunt qui infirmum ungant. I. 493. *a.* Non requirunt extremam infirmitatem. I. 490. *a.* Extremam Unctionem in eadem infirmitate ſæpius iterant. I. 495. *b.*

Græci traditionem inſtrumentorum in Ordinationibus ignorant. I. 498. *a.* Apud eos videntur jampridem Matrimonia Catholici cum Hæretica fuiſſe invalida. I. 591. *b.* Apud Græcos Decimarum ſolutio nunquam fuit in uſu. II. 30. *a. b.* Quidnam apud eos præſtetur in ſuſtentationem Sacerdotum? *ibid.*

Græci Exemptionum nullam omnino tolerant. II. 413. *a.*

Græcorum diſciplina circa Presbyterorum Matrimonia. III. 138. *a.*

Græcorum pertinacia. IV. 47. *a.*

Græcis & Latinis ſimul permixtis, quomodo utrorumque inſtructioni providendum? IV. 47. *a.*

Græcorum ſchiſmatis origo. IV. 118. *a.* Animi Græcorum a Latinis averſi. *ibid. a. b.* Latini nituntur importunius Græcos reducere ad obedientiam Sedis Apoſtolicæ. *ibid. b.* Græci perſeverant in ſchiſmate cum ſuo Imperatore Theodoro Laſcari. *ibid.* & 119. *a.* Gregorius IX. mittit Nuntios de pace Eccleſiarum cum Græcis Antiſtitibus, ipſoque Imperatore Joanne Duce ſtaturos. IV. 119. *a.* Alexander IV. unionem fruſtra tentat. *ibid. b.* Michael Paleologus Legationem mittit ad Urbanum IV. pro unione. *ibid.* & 120. *a.* Urbani Legati ad Imperatorem de re eadem. IV. 120. *a.* Clemens V. proponit Paleologo profeſſionem fidei. *ibid. b.* Imperator implorat Ludovici Regis Franciæ interceſſionem pro unione. *ibid.* Ludovicus ſcribit ad Collegium Cardinalium, Sede vacante. IV. 121. *a.* Pergit Paleologus inſtare apud Gregorium X. *ibid.* Obſiſtit Patriarcha Conſtantinopolitanus. *ibid. b.* Urget Imperator, & cogit Epiſcopos Græcos unioni conſentire. *ibid.* Conſentiunt Græci, ſalvo Symbolo abſque additione *Filioque* & ritibus Græcis. *ibid.* 122. *a.*

Græcorum Oratores Lugdunum veniunt, omnimodam Romanæ Eccleſiæ obedientiam in Concilio II. in hac urbe celebrato profeſſuri. IV. 117. *a.* Leguntur in Concilio litteræ Prælatorum Græciæ & Michaelis Paleologi Imperatoris. *ibid.* Agitur de unione Græcorum. *ibid. a. b.* Concluditur unio. IV. 122. *a.* Cantatur Symbolum Latine & Græce cum additione *Filioque*. IV. 117. *a.* Patriarcha Conſtantinopolitanus confirmat unionem. IV. 122. *a. b.* Excommunicantur Schiſmatici. *ibid. b.* Nicolaus III. urget additionem *Filioque*. *ibid.* Item Eccleſiæ Romanæ primatum. IV. 123. *a.* Super his exigit juramentum. *ibid.* Jubet moneri a ſchiſmate redeuntes de Cenſuris quas tempore ſchiſmatis incurrerent. *ibid.* Græci exacerbantur & ipſi Paleologo infenſi. *ibid.* Paleologus renovat profeſſionem in Concilio Lugdunenſi datam. *ibid.* Martinus declarat Paleologum excommunicatum. *ibid. a. b.* Inhibet ſub pœna excommunicationis ne quis ei auxilietur. *ibid. b.* Andronicus Imperator ad partes Schiſmaticorum dilabitur. *ibid.* & 124. *a. b.* Reſcinditur unio. IV. 124. *a.* Ad modicum tempus renovatur. *ibid. b.*

GRAMMATICA.

Grammatica quid ſit? III. 571. *a.* An liceat Epiſcopo Grammaticam docere? *ibid. a. b.* Quid attendere debeant Eccleſiaſtici qui litteras humaniores profitentur? *ibid. b.* Quid circa Grammaticæ Magiſtros ſtatutum in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 48. *b.*

Vide, *Litteræ*, *Profeſſor*, *Studium*, *Univerſitates*.

GRAPHIARIUS.

Graphiarii an fiant irregulares ſcribentes in cauſa ſanguinis? I. 532. *b.*

Graphiarii Aſſeſſorum vices ſupplentes. II. 277. *a. b.*

Graphiarii ſucceſſerunt Cancellariis Romanis. II. 288. *b.* Quo tempore & quare in Curias Eccleſiaſticas inducti? *ibid.* & 289. *a.* Graphiarii officium & juramentum. II. 289. *a.* Originalia Acta non poteſt a ſe dimittere, ſed tenetur dare copias Parti petenti. *ibid.* Actis per ipſum conſcriptis & regiſtratis plena fides habetur, niſi ſtylus Curiæ aliud requirat. *ibid. a. b.* Quid de Graphiariorum officio in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 62. *a.*

Graphiarii debent eſſe indifferentes, & utrique Parti fideliter ſervire. II. 289. *b.* Poſſunt recuſari ex cauſa ſuſpicionis. II. 375. *a.* Rectus ordo judiciorum multum ab iis dependet. II. 277. *b.* 289. *b.* Eorum officium olim erat vile; ſecus hodie II. 289. *b.* Quænam in Actis conſcribendis ex juramento ſuo cavere debeant, & pœnis, ſi excedant? II. 290. *a.* Eorum ſalarium quomodo taxatur? *ibid.* Quomodo ex hac taxatione Graphiarii capiunt occaſionem cauſas protrahendi? *ibid.* Ordinationes Curiarum Eccleſiaſticarum contra exceſſus Graphiariorum. *ibid. b.*

GRASSATOR.

Graſſatores, quinam ſint? IV. * 78. *a.* Aſylo Eccleſiarum excludit. *ibid.*

GRATIA.

Gratia Chriſti neceſſitas ad non peccandum aſſeritur contra dogma Pelagii, quod anathematizatur. III. 375. *a.* Gratia Chriſti non ſolum tribuit ſcientiam quid agamus, ſed & delectionem inſpirat; ut quod ſcimus, implere valeamus. *ibid. b.* Sine Gratia Chriſti nihil boni implere poſſumus. *ibid.* & 376. *a.* Pro intellectu materiæ de gratia, conſulenda ſunt ſcripta S. Auguſtini contra Pelagianos. III. 376. *b.* 377. *b.*

GRATIANUS.

Gratianus quis fuerit, & quo tempore ſcripſerit? III. 717. *a.* Collectionis Gratiani vera inſcriptio, forma, diviſio, materia. *ibid. & ſeqq.* Cæteris Canonum Collectoribus felicior fuit Gratianus. III. 720. *b.* Decretum ex perſona Gratiani auctoritatem non habet. III. 426. *a.* Opinio Gratiani ab omnibus improbata. III. 527. *a.* Quid ſibi in Decretalium Collectione propoſuerit? III. 528. *a.* Quædam relata a Gratiano non conducentia ad ædificationem legentium. III. 563. *a.* Tempore S. Thomæ Gratianus erat maximæ auctoritatis. III. 581. *a.*

Vide, *Decretum Gratiani*.

GREGORIUS NAZIANZENUS (S.)

Gregorius Nazianzenus miſſus & acceſſitus Conſtantinopolim. III. 189. *b.* Miſerandus tunc erat Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſtatus. *ibid.* In exigua domo collectas agere cogitur. III. 190. *a.* Lapidibus impetitur. *ibid.* In Epiſcopum eligitur. *ibid.* Maximum, hominem ſpiritu ſuperbiæ & ambitionis tumentem, incautus recipit & fovet. *ibid. b.* In morbum in-

ncidit. *ibid.* Hac occaſione accepta, meditatum facinus occupandæ Sedis Conſtantinopolitanæ Maximus perficere aggreditur, & Epiſcopus ab aſſeclis creatur. *ibid.* Hinc diſſidia a flagrantia adverſariorum ſtudia. *ibid.* & 191. S. Gregorius protegitur ab Imperatore. III. 191. *a.* Hæc diſſenſio una e cauſis convocationis Concilii Conſtantinopolitani primi. III. 189. *a.* 191. *b.* In conventu Epiſcoporum Orientalium, præſidente Meletio Antiocheno, S. Gregorius Nazianzenus ordinatur in Epiſcopum Conſtantinopolitanum. III. 191. *b.* 192. *a.* Lis movetur S. Gregorio. III 192. *a. b.* Sedi Conſtantinopolitanæ renuntiat. *ibid. b.* 193. *a.*

GREGORIUS II.

Gregorii II. ad Leonem Iſaurum Imperat. acris Epiſtola. III. 438. *b.* 439. *a.* Probare contendit legitimum imaginum uſum. III. 439. *a.* Judicat inutile foro pro tuenda imaginum cauſa Concilium generale. *ibid. b.* Altera Gregorii Epiſtola ad Imperatorem. *ibid.* & 440. *a.* Habet Romæ Synodum, in qua Fides Catholica de cultu imaginum confirmatur. III. 440. *a.* Excommunicat Imperatorem cum ſuis, eique vectigalia renuit. *ibid.* Mittit ad Leonem Commonitoria, quarum Lator in exilium relegatur. *ibid.* Habet alteram Synodum pro cultu imaginum. *ibid. a. b.*

GREGORIUS IX.

Gregorius IX. mittit Legatos de pace Eccleſiarum cum Græcis Antiſtitibus acturos; ſed fruſtra. IV. 119. *a.*

GREGORIUS X.

Gregorius X. indicit Concilium Lugdunenſe II. & quibus de cauſis? IV. 116. *a.* Michael Paleologus inſtat apud Gregorium X. pro unione Græcorum. IV. 121. *a. b.* Unio concluditur, de qua Gregorii litteræ congratulatoriæ ad Imperatorem & ad Andronicum Imperatoris filium. IV. 122. *a.*

GUARDIA ECCLESIARUM.

Vide, *Advocatia*, *Defenſor*, *Patronus*.

GUARDIANUS.

Vide, *Abbas*.

GULDÆ.

Guldæ, *Geldoniæ* ſive *Gildæ* ſunt ſpecies Confraternitatum inſtitutæ ad exercitium rei militaris. II. 137. *a.* Hujus nominis antiquitas. *ibid.* Hæ Confraternitates adhuc hodie retinent exercitia & ſigna militaria. *ibid.* Quare multis gaudeant privilegiis? *ibid.* Arguuntur abuſus qui in has Confraternitates irrepſerunt. *ibid. a. b.* Hæ Confraternitates non veniunt nomine *piorum locorum*. *ibid. b.* Inſtitui non poſſunt ſine licentia Principis. *ibid.* Sunt mere Laicales. *ibid.* Eorum exercitia prohibentur tempore Divini Officii. II. 138. *b.* 139. *a.*

GYROVAGUS.

Gyrovagi quinam, & unde ſic dicti? III. 408. *a.*

H.

HABITUS.

HAbitus inſolutus non affectandus III. 148. *b.* Unde factum ut Monachorum habitus a communi tantopere ſit diſcretus? III. 149. *a.*

Vide, *Veſtis*, *Habitus Clericalis*, *Habitus Monaſticus*.

HABITUS CLERICALIS.

Habitum Clericalem abjiciens cenſetur Profeſſioni ſuæ renuntiare. I. 8. *a.* Sollicita fuit Eccleſia ut Clerici veſtes proprio congruentes Officio deferrent. *ibid. a.* Quænam dicenda ſit veſtis Clericalis? *ibid. b.* & II. 216. *a.* Eam non deferens omni privilegio Clericali privatur, etiam Beneficio. I. 8. *b.* Quid requiratur, ut has pœnas incurrat? *ibid.* 995. *b.* 996. *a.* Ad quem ſpectet judicare quænam veſtis dicenda ſit Clericalis? I. 8. *b.* & II. 216. *a* Eam ferre tenentur Clerici in Academiis verſantes. I. 52. *b.* II. 425. *b.* 426. *a.* Optandum ut Epiſcopi Beneficiatos in Academia ſtudentes ad habitum Clericalem cogerent. II. 426. *a.*

Habitum Clericalem non deferens privilegium fori non abſolute amittit. II. 216. *b.* Recuperat privilegium, ſi habitum & Tonſuram Clericalem reaſſumat. *ibid.* Clericus captus in habitu ſeculari Forum ſeculare pro ea vice declinare non poteſt. *ibid. a.* Luxurioſas & ſtatui Clericali haud convenientes veſtes in Clericis tam antiqui quam recentiores Canones uno conſenſu reprobarunt. III. 398. *b.* 628. *b.* Vanus ornatus a veſte Clericali abeſſe præcipitur. III. 464. *a.* Irriſores ſimplicitatis Veſtium Clericalium puniendi. *ibid.* & 465. *a.* Quid præcipue in veſtitu Clericorum reprehendatur? *ibid.* Quid Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus circa veſtes Clericales obſervari præceperit? *ibid. b.* Externo habitu modeſtiam & ſimplicitatem Clerici præferant. III. 557. *b.* 628. *b.* Regula ea de re a Concilio Carthaginenſi præſcripta. III. 557. *a.* De forma Veſtium Clericalium. III. 628. *b.* Quid de Veſtitu Clericorum in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 42. *b.*

Vide, *Luxus*.

Habitus non facit Monachum; unde derivatum ſit hoc adagium? III. 398. *in nota.*

HABITUS MONASTICUS.

Habitus Monaſtici ſuſceptio viſa fuit aliquando tacita Profeſſio. I. 247. *a.* Quare benedicantur veſtes quæ Profitentibus conceduntur? *ibid.* Monachus qui cauſam nullitatis allegans ſponte habitum Religioſum dimiſerit, non auditur, niſi prius illum reſumpſerit. I. 267. *b.* Neque attenditur, num juſta cauſa fuerit habitum dimittendi. *ibid.* Edictum Regium contra Religioſos qui habitum Monaſticum exuunt. *ibid.*

Habitus vilitas Religioſis convenit. I. 293. *b.* Vi ſuæ profeſſionis Religioſi debent omnem in veſtibus & ſupellectile faſtum vitare. *ibid. a. b.* Quid in habitu præcipue attenderint Monachorum Patres? III. 148. *a.* 149. *a.*

Habitu Monaſtico induendas mulieres, ſplendido veſtium apparatu; auro gemmiſque conſpicuas ad altare ſiſtendi conſuetudo improbata per Canonem Trullanum. III. 409. *a. b.* Unde hujus Canonis contemptus? *ibid.*

HÆMOROISSA.

Hæmoroiſſa a Chriſto ſanata, an in ejus honorem ſtatuam erexerit? III. 447. *a.* Euſebius teſtatur ſe illam ſtatuam propriis oculis inſpexiſſe. *ibid. in nota.*

HÆRES.

Hæredem nemo debet facere Eccleſiam cum injuria filiorum. III. 622. *b.*

Vide, *Succeſſio*.

HÆRESIS, HÆRETICUS.

Hæreſis Matrimonium non diſſolvit quoad vinculum, etiamſi olim fuerit dubitatum. I. 611. *a.*

Vide, *Impedimentum*, *Matrimonium*.

Hæreticis ſepultura Eccleſiaſtica negatur, etiamſi fuerint Eccleſiæ Patroni & Fundatores. II. 167. *a. b.*

Hæreſis vel Hæreticus difficulter definitur. II. 226. *b.* Minus docti ſubinde putant hæreſes, quæ non ſunt. *ibid.* Celebratiſſima lex Arcadii de iis qui cenſendi ſunt Hæretici. *ibid.* & 227. *a.* Quid requiratur ut quis dici poſſit Hæreticus? II. 227. *a.* Poteſt quis a verbo Dei deviare ſine hæreſi, ſi ab Eccleſia ut verbum Dei nondum ſit propoſitum. *ibid.* Varia attendenda ne quis alterum temere judicet vel notet de hæreſi. *ibid. & ſeqq.* Quid cautum Edicto Theodoſii Imperatoris ad cognoſcendam Fidem Eccleſiæ? *ibid. a. b.* Jampridem uſitatum fuit ut Fides ab Apoſtolis tradita, peteretur ab Eccleſia Romana. *ibid. b.* 228. *a.* Pro dignoſcenda Fide Catholica frequens remiſſio fuit ad Concilia, præſertim generalia. II. 228. *a.* Qui errat circa articulum Fidei ſine pertinacia, non eſt Hæreticus; *ibid. b.* Non facile damnandus ut Hæreticus, qui publice Fidem Catholicam profitetur. *ibid.* Viri etiam ſanctiſſimi de hæreſi accuſati. *ibid.* IV. * 311. *a. b.* Nemo damnandus, niſi de hæreſi plene convictus. II. 228. *b.* Nunquam Juris ordo, & Canonum Legumque Præſcripta diligentius & exactius ſunt obſervanda, quam dum de crimine *hæreſis* agitur. IV. * 311. *b.* Sollicite cavendum, ne habeatur ut Hæreticus, qui non eſt legitime convictus. II. 229. *a.* IV. * 312. *a.*

Hæreſis materia ad quale Forum ſpectet? II. 229. *a. b.* 230. *a.* *Ce qu'il y a ſur cela dans l'Edit de la Juriſdiction, dans celui de Charles IX. & dans l'article* 31. *des Libertés de l'Egliſe Gallicane* II. 10. *a.* Obligatio & cura Principum pro extirpandis Hæreticis. II. 230. *a.* Variæ pœnæ per Principes in Hæreticos decretæ, & S. Auguſtini de iis judicium. *ibid. a. b.* Edicta Principum Belgii contra Hæreticos II. 230. *a.* Epiſcopis ſpeciatim incumbit inquiſitio in Hæreticos. II. 231. *a.* His adjuncti fuerunt ſpeciales Fidei Inquiſitores. *ibid.* In quibus regnis Inquiſitionis tribunal ſit receptum? *ibid. a. b.* In Belgio aliquando receptum, poſtmodum abrogatum eſt; & quare? *ibid. b.* & 232. *a.* Quid de rigore procedendi contra ſuſpectos de hæreſi? IV. 37. *b.* Quid de fautoribus & receptatoribus Hæreticorum? IV. 39. *a. b.* Officium Epiſcoporum circa Hæreticos. *ibid. b.* 40. *a.*

Vide, *Inquiſitio*.

Hæreticum neminem reddit error aut diſſenſio circa dogma, niſi ut dogma Fidei ab Eccleſia fuerit propoſitum. II. 234. *b.* Hujus rei exemplum petitur ex diſputatione orta inter S. Stephanum Pontificem & S. Cyprianum. *ibid. & ſeqq.*

Vide, *Cyprianus*, *Schiſma*, Fides.

Hæretici poſſunt auctoritate Legum juſte ſuis & Eccleſiæ rebus ſpoliari. III. 639. *a.* Refellitur ea de re Donatiſtarum adverſus Catholicos calumnia. *ibid. a. b.* Forma proceſſus in cauſa hæreſis eadem, quæ in aliis cauſis criminalibus. IV. * 311. *& ſeqq.*

Hæreticorum conſortia admodum ſollicite vitabant primi Chriſtiani. III. 83. *a.* Hæretici ad functiones Eccleſiaſticas a Clericis non admittendi. *ibid. a. b.* An iteranda Ordinatio ſuſcepta ab Ordinante Hæretico? III. 88. *a. b.* & *in nota.* 111. *b* 112. *a.* Quomodo actum fuerit in Synodo Nicæna cum iis qui a Meletio fuerant ordinati? III. 101. *a. b.*

Hæreticus non admittendus in Templum. III. 172. *a.* Quomodo recipiendi Hæretici ab hæreſi revertentes? III. 173. *a. b.* An ſint rebaptizandi? II. 234. *b. & ſeqq.* 149. *a. b.* Quinam rebaptizaretur? III. 435. *a.* Ritus in Eccleſia Conſtantinopolitana obſervatus in reconciliatione Hæreticorum. III. 205. *a b.*

Hæreticorum Oratoria a Fidelibus vitanda. III. 173. *b.* 174. *a.* Omnimoda communio in ſacris vitanda cum Hæreticis. III. 181. *b.* 183. *a. b.*

Hæreticos & Schiſmaticos ad Eccleſiam reducendi optima ratio. III. 347. *b.* 348. *a.* 368. *a. b.* Quando demum adhibenda ſeveritas Legum? III. 364 *a. b.* Coercendi Hæretici, ſed non occidendi. III. 372. *a.* 635. *b.* 636. *a.* Quid ſtatuerit Synodus Africana contra Epiſcopos negligentes reductionem Hæreticorum in ſua Diœceſi morantium? III. 378. *b.* Quæ poſſit eſſe excuſatio Epiſcoporum negligentium? *ibid.* Cui de hac negligentia judicare debeant? *ibid.* Quid iterum de hac negligentia Epiſcoporum? III. 379. *b.* Quid in Concilio Lateranenſi IV. ſtatutum fuerit contra ſecularium Poteſtatum negligentiam in puniendis Hæreticis? IV. 57. *b.* Quænam pœnæ in eodem Concilio decretæ contra Hæreticos? *ibid. a. b.* Contra pertinaciam Hæreticorum utiliter implorat Eccleſia Principum Leges. III. 635. *a. b.*

Hæreticorum receptionis varii ritus apud Græcos. III. 434. *a. b.* An per Confirmationem fuerint recepti? *ibid. in nota.* Varii ritus recipiendi Hæreticos in Eccleſia Latina. III. 435. *a. b.* Quomodo recipiendi qui ab Hæreticis fuere ordinati? III. 443. *b.* 444. *a.*

Hæreticus an alium excommunicare aut Officio privare poſſit? III. 641. *a.* An conſecrare poſſit? III. 642. *a.* Excommunicatus ab Hæreticis ob crimina, ſine pœnitentia a Catholicis ſuſcipi non poteſt. *ibid.* Licite Baptiſmus ſuſcipitur ab Hæretico, ſed non Communio. *ibid. b.* An Eccleſia Romana ab omni hæreſi hactenus fuerit immunis? III. 641. *b.*

Hæreſim inter & Schiſma, quodnam ſit diſcrimen? III. 644. *a.* Qui proprie dicendi Hæretici? *ibid. b.* De variis ſectis Hæreticorum, eorumque dogmatibus. *ibid.* Quam ob cauſam Deus hæreſes permittet? *ibid.*

Hæreſeos pœnitenti jus Regaliæ ſupremo Principi negari non poteſt. III. 9. *b.* 11. *a.* An Principibus Heterodoxis competat jus conferendi Beneficia Eccleſiaſtica? III. 7. *a. & ſeqq.* 12. *a. b.*

HAUSTUS ÆQUALES.

Hauſtus æquales convivis imponere, & ad tales hauſtus illos provocare Clericis vetitum. IV. 41. *b.* Provocatio ad hauſtus æquales etiam in militibus damnata. *ibid.*

HEBDOMADARIUS.

Hebdomadarius Canonicus Sacris non initiatus, jure Turnarii quod Collationem Beneficiorum non fruitur niſi abuſive. I. 45. *b.*

Vide, *Turnus.*

HECATONTARCHÆ.

Vide, *Centuriones.*

HENRICUS VII. IMPERATOR.

Henricus VII. Imperator Clementi V. quoddam præſtat juramentum. IV. 159. *a.* Hujus juramenti ratione Pontifex vult eum conciliare cum Roberto Rege Siciliæ. *ibid.* Pernegat Henricus ſe fidelitatis juramento obſtrictum. *ibid.* Hac occaſione edita eſt Clementina, *Romani Pontifices. ibid. a. b.*

HETERODOXUS.

Vide, *Hæreſis.*

HIEMANTES.

Hiemantes, quinam ſic dicerentur? III. 232. *a. b.*

HIERARCHIA.

Hierarchiæ Chriſtus ipſe caput & dominus. I. 125. *a.* Eccleſia, tanquam acies caſtrorum ordinata, Ducibus, Tribunis, & Centurionibus inſtructa. *ibid.* Quale Hierarchiæ ſacræ debeat eſſe regimen? IV. * 12. *a.* 126. *b.* 127. *a. b.* Epiſcopi, ut præcipuum & ſuperiorum locum in ordine Hierarchico tenentes, prævalent ſuperioritate & auctoritate in Parochos tanquam inferiores Hierarches; & quid eo titulo poſſint? IV. * 301. *b.*

Hierarchico ordini conforme eſt ut in conſeſſu ſui Cleri præſideat Epiſcopus. I. 56. *b.* In Hierarchia præcipuum locum obtinet Epiſcopus. *ibid.*

Hierarchicos actus in Eccleſia Summus Pontifex & Epiſcopi exercent. I. 128. *a.* Per illos actus Chriſtus ſuæ gratiæ influxum interiorem membris Eccleſiæ communicat. *ibid. a. b.* Proprie loquendo, nec Summus Pontifex, nec Epiſcopi dici poſſunt largiri hunc influxum. *ibid.* Chriſtus caput primarium Eccleſiæ, Summus Pontifex miniſteriale. *ibid.* Qua ratione Papa dici queat influere in corpus Eccleſiæ, aut ejus caput nuncupari, pluribus exponitur. *ibid.* & 129. *a.* Integritas corporis myſtici Chriſti non dependet ab incolumitate hujus Capitis. I. 129. *a.*

Hierarchicus ordo plurimum turbatus eſt Privilegiis quæ Rom. Pontifices Fr. Mendicantibus conceſſerunt. I. 960. *a.* Quæ & quanta diſſidia ſimul & ſcandala hac occaſione exorta fuerint. I. 458. *& ſeqq.*

Hierarchiæ Eccleſiaſticæ adverſantur Exemptiones. II. 422. *b.* 423. *a.* Exemptiones non extenduntur ad functiones Hierarchicas. II. 425. *b.* 430. *b.* 855. *a. & ſeqq.* Privilegia Monachis indulta, quæ non ad ædificationem, ſed potius ad Hierarchiæ deſtructionem tendunt, ut ſubreptitia aut ſuppoſititia ſunt rejicienda. II. 857. *b.* Non credendum a Romanis Pontificibus hujuſmodi emanaſſe Privilegia, quæ membra a ſuo capite quodammodo divellant, confuſionemque Hierarchiæ inducant. *ibid. & ſeqq.*

Vide, *Exemptio, Privilegium.*

Hierarchiæ ordo præſcriptus in Synodo Laodicena. III. 178. *a. b.* Quid circa eumdem Ordinem in Synodo Trullana? III. 389. *a. b.* & *in nota.*

HIEROSOLYMA.

Hieroſolyma, quare Ælia dicta fuerit? III. 111. *a.* Epiſcopus Hieroſolymitanus; non Patriarchalis, ſed Epiſcopalis honoris prærogativa a Synodo Nicæna decoratus. *ibid.*

HISTORIA.

Hiſtoriæ antiquæ; quam probationem faciant? II. 316. *b.*

HISTRIO.

Hiſtrionibus converſis & pœnitentibus non neganda reconciliatio. III. 334. *a.* 679 *a.* Quam ſit contraria hæc profeſſio vitæ Chriſtianæ. III. 334. *a.* Variæ Hiſtrionum ſpecies. *ibid.* & *in nota.* Hiſtriones ad Chriſtianiſmum converſi, non iterum ad mimicam artem cogendi. III. 346. *a.*

HOMAGIUM.

Homagium olim nonnulli Prælati a Clericis ad Beneficia aut Ordines promovendis exigebant. I. 800. *b.* Hæc homagii exactio tanquam ſapiens ſimoniam, vetita. *ibid.* Multum differt a promiſſione Canonicæ obedientiæ. *ibid.* & 801. *a.*

HOMICIDIA.

Homicida quis dicendus? III. 641. *a.*

Vide, *Homicidium.*

HOMICIDIUM.

Homicidium quodcumque olim inducebat irregularitatem. I. 540. *a.* Clemens V. excepit homicidium in defenſionem neceſſariam vitæ propriæ. *ibid. b.* Ex eo non ſequitur tale homicidium eſſe licitum. *ibid.* Principia ex quibus dijudicatur an homicidium ſit voluntarium, an tantum caſuale. I. 541. *b.* 542. *a.* Quis ex pluribus concurrentibus dicendus ſit homicidii reus? III. 641. *a.*

Homicidis olim nec in fine vitæ dabatur in aliquibus Eccleſiis abſolutio. I. 540. Qualis pœnitentia eis imponeretur. *ibid.* Quid Synodus Ancyrana decreverit contra homicidas voluntarios, & involuntarios? III. 135. *b.* Homicidium quandonam cauſet impedimentum Matrimonii dictum criminis? I. 551. *a.* Uxoricidæ olim Matrimonium perpetuo interdictum. I. 577. *b.*

Vide, *Irregularitas.*

Homicidium proditorium, quodnam ſit? IV. * 78. *a. b.*

Homicidii patrati a Clerico aut Laico pœna, juxta Canones vulgo Apoſtolorum. III. 87. *b.* An Excommunicatorum interfectores rei ſint homicidii? III. 638. *a.*

Homicidium enorme ſemper reputatum eſt fœtus in utero conceptos vel animatos necare, vel non animatos excutere. III. 135. *a.*

Homicidæ aſylo Eccleſiarum excluſi. IV. * 78. *a. b.*

Homicidii pœna, maxime per Aſſaſſinos commiſſi. IV. 112. *b.* 113. *a.*

Vide, *Aſſaſſini, Occiſio, Suicida.*

HONOR.

Vide, *Jura honorifica.*

HONORARIA MISSARUM.

Honoraria Miſſarum ex oblationibus originem habuerunt. I. 422. *a.* A quo tempore nota? *ibid.* Quomodo ſenſim in locum oblationum ſucceſſerit hodiernum ſacrorum Honorarium? II. 713. *a. b.* Olim Sacerdos poterat una Miſſa pro multis offerentibus ſatisfacere, hodie nullatenus. I. 422. *a.* Unde illa diverſitas? I. 423. *a.* Non minus hodie quam olim Sacrificium pluribus aſſiſtentibus pro ratione devotionis prodeſt. *ibid.* Quid operetur intentio vel applicatio Sacerdotis pro offerentibus Honoraria? I. 424. *a.*

Honoraria offerentes hodie volunt celebrari pro ſe ſpeciales Miſſas. I. 423. *a.* Sacerdotes ea lege Honoraria accipientes tenentur pro ſingulis Miſſas ſingulas celebrare. *ibid.* Decretum Alexandri VII. in materia Honorarii. *ibid.* Reſolutio S. Congregationis in eadem materia. *ibid.* Arguitur Sacerdotum in percipiendis Honorariis avaritia. *ibid. a. b.* Monendus populus ne nimium fidat multitudini Honorariorum. *ibid. b.* Quid præterea monendus? II. 725. *a.*

Honoraria ſunt ſpecies oblationis voluntariæ, & uti talia accipienda. I. 424. *b.* Habenda ut alia Bona Eccleſiaſtica. *ibid.* & 425. *a.* Cavenda omnia ſtipulatio. I. 425. *a.* Item animus mercenarius. *ibid. a. b.* Unde is dignoſcatur? *ibid. b.* Indignum eſt ut Honoraria habeantur ut rerum profanarum pretia. I. 425. *a.* Cavendum Sacerdoti, ne de his Honorariis mercari videatur. *ibid.* Decreta contra conventiones ſuper Honorariis Miſſarum. *ibid.* Ob Honoraria Sacerdotes ſe facile divitum obſequio cum vilipendio Sacerdotii addicunt. I. 426. *b.* Sanctus Ignatius noluit Honoraria accipi. *ibid.* Monaſteria omnia etiam ſponte oblatum Honorarium reſpuentia, merito laudanda. *ibid.* Indecens eſt quod ex Honorariis Miſſarum Sacerdotes vivere debeant. *ibid. a.*

Honorarium Miſſarum, quo animo Sacerdotibus offerendum ſit a fidelibus? II. 713. *b.* 714. *a.* Inculcandum populo, quod Deus non tam ad dona ſeu oblata, quam ad voluntatem & mentem piorum reſpiciat. II. 714. *a.* Nonnulli per Honorarii dationem faciunt Miſſæ Sacrificium ſuæ ſubſervire pigritiæ & ſuperbiæ, quo maxima Sacrificio irreverentia infertur. *ibid. a. b.* Sollicite cavendum ne pro ſacroſancto Miſſæ Sacri-

ficio Honorarium aliudve temporale exigatur. *ibid.* Deteſtandum & abominabile eſt pro Miſſis celebrandis pecuniam exigere. *ibid.* Quid circa hanc rem ſtatuerit Synodus Tridentina? II. 715. a. Quam perniciosam ideam de Honorario Sacrorum quidam recentiores Auctores imprimant; & quæ idea de Honorario illo ſit formanda? *ibid. a. b.* & 716. a.

Honorarii ſeu temporalis commodi intuitu, Miſſam celebrare eſt cum Juda Chriſtum vendere. II. 716. *a. b.* Duplex Honorarii percipiendi modus, uterque Simoniacus & damnabilis. *ibid. in nota.* Ex taxatione ſtipendiorum quæ a Sacerdotibus nonnullis hodie fieri ſolet, intelligi poteſt quantopere Miſſæ Sacrificium occaſione Honorarii contaminetur & profanetur. II. 718. *b.* 719. *a.* Occaſione hodierni Miſſarum Honorarii natum eſt contingere, ut plures indigni ad Sacrificium Altaris accedant. II. 719. *a. b.* 720. *a.* Hinc quoque fit ut plures ad Sacerdotium ex humano affectu aſcendant. II. 720. *a. b.* 721. *a.* Varii abuſus ex Honorariis Miſſarum ortum habent. I. 425. *b. & ſeqq.* Quod remedium contra hos abuſus. I. 426. *b.* II. 711. *b. & ſeqq.*

Honoraria Miſſarum in titulum computari non poſſunt. I. 518. *a.* Nec in competentiam Paſtoralem. II. 78. *b.* 79. *a.* Hæc imputatio, ſi fieret, Parochos eorumque Vice-Paſtores redigeret ad claſſem Presbyterorum *qui faciunt de celebrationis Miſſarum artem de pain lucrando*, eſſetque cauſa multorum ſcandalorum, quæ enumerantur. II. 802. *b.* 803. *a. b.*

Honorarium dando conveniens Subſtituto, ſatisfacit qui ratione Beneficii obligatur ad celebrandum. I. 429. *a.* Poteſt-ne ſemper poſſeſſor ſimplicis Beneficii ſub onere Miſſarum ſibi retinere partem fructuum, dum alteri Sacerdoti committit celebrationem Miſſarum? *ibid. a. b.* Qui accipit Honorarium pro Miſſa, non poteſt alteri eam committere, parte Honorarii retenta. *ibid.* II. 725. *a. b.* Quæ diſparitatis ratio? I. 429. *b.* Non licet Sacerdoti Honorarium accipere pro Miſſis quas tenetur celebrare ratione Beneficii aut fundationis. II. 725. *in nota.*

Vide, *Oblatio*, *Miſſa*, *Sacerdos*, *Simonia*.

HONORIUS.

Honorius Papa inter Monothelitas condemnatus. III. 448. *b. in nota.*

HORÆ CANONICÆ.

Horarum Canonicarum perſolutio præcipua eſt obligatio Canonicorum, & unde illa orta? I. 47. *a. b.* II. 639. *a. & ſeqq.* Eadem fuit obligatio univerſorum Clericorum; quod ex ſanctionibus Conciliorum probatur. II. 639. *a. b.* 640. *a.* 661. *a. b.* 662. *a.* Patres Concilii Colonienſis nullum Clericum a recitatione Horarum Canonicarum eximebant. II. 662. *a.* Qua ratione Clericis etiam injungatur Horarum Canonicarum recitatio? *ibid. a. b.* Unde fluat hæc omnium Clericorum obligatio? II. 640. *a.* Ex Concilio Baſileenſi quicumque Beneficiati, ſeu in Sacris conſtituti, ad Horas Canonicas tenentur. *ibid.* Clerici omnes Beneficium, quantumvis exiguorum proventuum, obtinentes, ad Horarum Canonicarum recitationem obligantur. II. 662. *b.* Canonici omnibus Horis etiam minoribus intereſſe tenentur. I. 47. *b.* II. 648. *b.* Tenentur Canonici per ſe pſallere. I. 47. *b.* II. 640. *b. & ſeqq.* Probatur auctoritate Conciliorum Canonicos teneri per ſe, non per ſolos Subſtitutos, divina obire Officia. II. 641. *a. b.* 642. *a.* Merito tamen, ob occurrentia impedimenta, aſſumunt Vicarios qui ſibi in perſolvendis divinis laudibus ſint coadjutores. II. 643. *a. b.* Sola recitatio Horarum non tribuit eis jus vivendi de proventibus Eccleſiæ. II. 6. *b.* 642. *a. b.*

Horæ Canonicæ inſtitutæ ſunt ad ædificationem populi. I. 646. *a.* Quis earum ſcopus? *ibid.* Olim etiam fideles Laici eiſdem pene horis ad orandum conveniebant, quibus hodie Miniſtros ſuos orare jubet Eccleſia. II. 638. *b.* 639. *a.* Quantus fuerit olim Chriſtianorum, etiam Principum in frequentandis divinis Officiis fervor. *ibid.* & 668. *b.* 669. *a.* Horarum Canonicarum publica decantatio principaliter a Clericis peragitur ad ædificationem populi. II. 669. *a. b.* Solemnis decantatio earum quæ fit in pluribus Parochiis diebus Feſtivis, hujus rei exhibet veſtigium. I. 646. *a. b.* Votum Eccleſiæ ut a populo ſaltem diebus Feſtis frequententur. *ibid. b.* II. 667. *b.* 668. *a.* Qua ratione in Eccleſiis Parochialibus, in quibus Horæ Canonicæ quotidie perſolvi nequeunt publice, intentioni Eccleſiæ nihilominus ſatisfieri poſſit? II. 669. *a. b.* 670. *a.* Capitularia Regum Francorum ſuper hac materia. I. 666. *b.* Item Decreta Synodorum Belgii & Edicta Principum. *ibid.* & 847. *a.* Multum eorum intentioni conduceret decens & devota perſolutio earum. I. 847. *a.* II. 648. *b.* Petri Cantoris querela circa perverſam recitandarum Horarum rationem. I. 50. *a.* Canendæ aut recitandæ ſunt non curſim, non perturbate, non oſcitanter, non in gutture aut inter dentes, &c. ſed leniter, reverenter, diſtincte, &c. II. 679. *b.* 680. *a.* Scandala quæ in Horarum Canonicarum perſolutionem irrepſerunt. II. 680. *a.*

Vide, *Diſtributiones*, *Officium Divinum*, *Feſtum*, *Reverentia*, *Cantor*, *Cantus*, *Muſica*.

HOSPITALARII.

Hoſpitalariorum Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani origo & inſtitutum. I. 124. *b.* 125. *a.* Ad exceſſus dilapſi ſunt contra auctoritatem Epiſcopalem. IV. 20. *b.*

Hoſpitalariis conceduntur Templariorum bona. IV. 142. *a. b.*

HOSPITALE.

Hoſpitalium nomine quænam veniant? II. 115. *b.* 116. *a.* Quænam ſint Hoſpitalia privata, quænam publica, quænam profana, & quænam Eccleſiaſtica? II. 116. *a.* & 6. *b.* Quo indicio innoteſcat, an Hoſpitale ſit publicum & religioſum? II. 116. *a.* Hoſpitalia in Beneficium Eccleſiaſticum erecta. *ibid.* Quid requiratur ut Hoſpitale cenſeatur in Beneficium erectum? *ibid. a. b.* Quo tempore Hoſpitalia ut *Beneficia* concedi cœperint? *ibid. b.* *On ne ſouffriroit pas en France que le Pape érigeat en Bénéfices des Hôpitaux qui ne le ſont pas par fondation.* II. 6. *b.* Canonicorum collegia habebant olim ſua Hoſpitalia, de quibus variis locis adhuc extant veſtigia? II. 116. *b.* Qualis fuerit eorum adminiſtratio & diſciplina. *ibid.* & 117. *a.* Idem factum eſt in variis Monaſteriis. II. 117. *a.*

Hoſpitalia nonnulla Monaſteriis & Capitulis unita per modum ſuppreſſionis. II. 217. *a.* Aliqua unita ſine ſuppreſſione. *ibid.* Alia credita Religioſis ſine incorporatione aut unione. *ibid.*

Hoſpitalium hodiernorum quænam ſit origo? II. 117. *a.* Apoſtoli ab initio Eccleſiæ habuerunt curam pauperum, & inde orta Superintendentia Epiſcopi in bona pauperum. II. 118. *a. b.* Quid circa hanc rem ſenſerit D. *De Hericourt*? *ibid. in nota.* Hæc Superintendentia Epiſcopis per Leges, Canones, & Jus commune aſſeritur. *ibid.* & 119. *a. b.* Auctoritas eadem aſſeritur & renovatur per Concilium Tridentinum. II. 119. *b.* 120. *a.* *Ce Décret du Concile de Trente, non reçu en France, comme étant contraire aux Libertés de l'Egliſe Gallicane.* II. 7. *a.* Limitatur Decretum Concilii in ſua admiſſione in Belgio, quoad loca pia ſub directione Laicorum exiſtentia. II. 122. *a.* Quænam hodie Epiſcoporum auctoritas in Belgio in loca pia, quorum adminiſtratores ſunt Laici, quoad viſitationem, auditionem computus, aliaque, & varia ſuper eo Edicta Regia. *ibid. & ſeqq.* *Arrêts*, *Ordonnances*, *Déclarations qui determinent les uſages de France touchant la reddition des comptes de l'adminiſtration des Hôpitaux.* II. 7. *b.* Epiſcoporum auctoritas non extendit ſe ad loca non Religioſa. II. 123. *a.* Nec ad loca Religioſa in quorum fundatione contrarium cavetur. *ibid.*

Hoſpitalia jampridem ſub protectione Principum poſita; & quare? II. 120. *a.* Synodus Tridentina meminit Hoſpitalium ſub immediata Regum protectione exiſtentium; nec ſuit eorum licentia viſitari vult. *ibid. a. b.* Immediata protectio quæ hic intelligatur? *ibid. b.* Si quæſtio incidat in Hoſpitale ſit ſub hac immediata protectione, quis erit Judex? *ibid.* Epiſcopis hujuſmodi Hoſpitalia viſitantibus ſubinde adjunctus Conſiliarius Regius. *ibid.* *Obſervation ſur les Hôpitaux qui ſont ſous l'immediate protection du Roi.* II. 7. *a.*

Hoſpitalibus olim præfecti erant Diaconi, & inde vocatæ Diaconiæ. II. 124. *a. b.* I. 199. *b.* Interdum & alii quam Diaconi Hoſpitalibus præficiebantur. II. 124. *a. b.* Patres maluerunt Hoſpitalibus præfici Religioſos quam Seculares. *ibid. b.* Temporalium adminiſtratio Eccleſiaſticis aut Religioſis non competit, niſi illa in titulum habeant. II. 126. *b.* *Hôpitaux dont l'adminiſtration & la preſidence ſont confiées à d'autres Eccleſiaſtiques qu'à des Evêques.* II. 7. *b.* Ordo S. Joannis Hieroſolymitani ex inſtitutione ſua fuit Hoſpitalaris. II. 124. *b.* & 125. *a.* Ejus origo & inſtitutum referuntur. *ibid.* Item Ordo S. Antonii Viennenſis. II. 125. *a.* Item Ordo Charitatis Joannis de Deo. *ibid. b.* & 126. *a.* In Occidente & Belgio Hoſpitalibus & Leproſariis præfecti Fratres & Sorores ad miniſtrandum utriuſque ſexus infirmis. II. 126. *a.* Quomodo ſolæ Sorores remanſerint? *ibid.* Quam Regulam ſoleant profiteri? *ibid.* Quod jus competat Sororibus Hoſpitalariis quoad adminiſtrationem bonorum ipſius Hoſpitalis? *a. ibid. b.* Quid potiſſimum in receptione hujuſmodi Sanctimonialium attendendum? *ibid. b.*

Hoſpitalibus quales præficiendi ſecundum Concilium Viennenſe? II. 126. *b.* Qui ex Edicto Regio in Gallia præficiendi; & ad quæ Hoſpitalia ſe extendat hoc Edictum? *ibid.* & 127. *a.* In Hoſpitalibus non tantum cura corporalis, ſed & ſpiritualis infirmorum habenda. II. 127. *b.* Præfecti Hoſpitalibus aliiſque piis fundationibus, Epiſcopo ſubjiciuntur. III. 248. *b.* 249. *a.*

Hoſpitalia & infirmi de jure ſubſunt Eccleſiæ Parochiali & Parocho loci quoad Sacramentalia. II. 127. *b.* Hoſpitalia quæ a Monialibus tenentur, habent ſpeciales Presbyteros. *ibid.* Attendenda ſunt quoad timma Conſuetudines, item Concordata. *ibid. b.* 128. *a.* Convenit ut in majoribus Hoſpitalibus ſint ſpeciales Sacerdotes, iique plures, ſervata proportione infirmorum. II. 128. *a.*

Hoſpitalium Adminiſtratores quales eligendi? II. 128. *b.* Quid potiſſimum attendere debeant? *ibid.* & 131. *b.* Eorum juramentum, adminiſtratio, obligatio, item computus. II. 128. *b.* & 129. *a.* Magnus abuſus eſt quod numerus miniſtrantium excedat numerum infirmorum, & varia adverſus hunc abuſum Decreta & præcautiones. II. 129. *b.* & 130. *a.* In unione Hoſpitalis Monaſterio cautum ne nimis multæ Moniales aſſumerentur in detrimentum pauperum. II. 130. Certa portio

pio

pro victu adminiſtrantium Regiis Edictis in Gallia taxata. *ibid.*
Vide, *Adminiſtratio.*

Hoſpitale vel pius locus, ſi ſit erectus pro laborantibus certo genere morbi, iſque certo tempore ceſſet, cuinam proventus eorum applicandi, item qua auctoritate? II. 130. *b.* 131. *a.*

Hoſpitalia cujuſvis hominum generi patere non debent, ſed varia diſcretio circa recipiendos adhibenda. II. 131. *b.* 132. *a.* Quales merito ab Hoſpitalibus excludendi? II. 132. *a.* Perſonæ utriuſque ſexus ſunt ſeparandæ. II. 136. *a.* Idem ſervandum in Orphanotrophiis & Brephotrophiis. *ibid.*
Vide, *Legatum*, *Locus pius.*

HOSPITALITAS.

Hoſpitalitatis nomine quid intelligatur, & in quo conſiſtat? III. 558. *a.* Notandum monitum S. Chryſoſtomi circa exercitium Hoſpitalitatis. *ibid.* Oportet Epiſcopum eſſe hoſpitalem. III. 557. *b.* 558. *a.*

HOSTIA.

Hoſtia in tres partes dividitur in ſacrificio Miſſæ. III. 678. *b.* De vario ritu Hoſtiæ fractionis, remiſſive. *ibid.*

HUGO.

Hugo Antiſſiodorenſis Epiſcopus tempore quo tota terra Philippi Auguſti erat ſub interdicto conſtituta, in Archiepiſcopum Senonenſem eligitur, aſſentiente Rege. IV. 80. *a. b.* Innocentii III. Decretalis contra hanc electionem. *ibid. b.* Hugo prætendit ſe non debuiſſe interdictum ſervare. *ibid.* Quibus argumentis ſe purgare contendat? IV. 81. *a.* Fit nova electio, & Hugoni alius præfertur. *ibid. b.* 82. *a.*

HUMILIATI.

Humiliati, ſic dicti ſunt Waldenſes. IV. 39. *b.*
Vide, *Waldenſes.*

HYDROPARASTATÆ.

Hydroparaſtatæ, quinam fuerint ſic dicti? III. 401. *a.*
Vide, *Encratitæ.*

HYMNODIA.

Hymnodiæ quænam neceſſariæ conditiones, ut Deo placeat? II. 644. *b. & ſeqq.* & 686.
Vide, *Cantus*, *Muſica*, *Hymnus.*

HYMNUS.

Hymnus, vox Græca, quid ſignificet? II. 685. *b.* Uſus Hymnorum jampridem in divinis Officiis receptus. *ibid. b.* & 686. *a.* Quid in Hymnis componendis attendendum, quid cavendum? II. 686. *a.* Quid ſervandum, quid rejiciendum in Hymnorum decantatione? *ibid.*
Vide, *Cantus*, *Muſica.*

HYPOTHECA.

Hypothecæ dari vetantur bona Eccleſiæ. II. 110. *b.*

HYSSOPUS.

Hyſſopus quare adhibeatur ad aſpergendam Aquam benedictam in reconciliatione Eccleſiæ pollutæ? I. 635. *a.*

I.

IBAS.

IBas Edeſſenus Epiſcopus deponitur abſens in Latrocinio Epheſino. III. 217. *a.* Ejus cauſa diſcutitur in Concilio Calchedonenſi, & reſtituitur. III. 232. *b.* 233. *a. b.*

ICONOCLASTÆ.

Iconoclaſtarum hæreſis, Concilii Nicæni II. occaſio. III. 438. *a. & ſeqq.* Refutantur objecta ab Iconoclaſtis. III. 445. *b. & ſeqq.* Anathemata in Iconoclaſtas. III. 447. *b.* Non probantur in omnibus varia monumenta contra Iconoclaſtas. *ibid.* Iconoclaſtarum libri prohibentur. III. 460. *a.*

IDOLOTHYTUM.

Idolothytum quid fuerit? III. 126. *a.* Quæ pœnitentia imponeretur iis qui ſponte, & iis qui inviti idolothyta comederant? *ibid.* Quid de Idolothytis in Concilio Gangrenſi? III. 145. *b.*

IDOLUM ET IDOLOLATIA.

Idolorum Templa ad ornatum publicum conducentia volunt ſervari Imperatores. III. 343. *a.* Templa idolorum evertuntur Carthagine. *ibid.* Legatio Africanorum ad Imperatorem de abolendis in Africa idololatriæ reliquiis. III. 342. *b.* 343. *a.* Lex Imperatoria pro extirpandis idololatriæ reliquiis. III. 372. *a.*

Idololatria ſenſim abolita. III. 355. *b.* 356. *a.* Quam optandum ut Epiſcopi & Magiſtratus ſedulo allaborarent evellendis, quæ in populo frequentantur e Gentilitate ad Chriſtianos derivatis ſuperſtitionibus. *ibid. a.*
Vide, *Paganus.*

IDONEITAS.

Idoneitas eorum quibus conferenda ſunt Beneficia, unde determinanda? I. 889. *a.* Sollicitantes Beneficia de incapacitate ſuſpecti. I. 890. *a.* Nemo ſit idoneus, niſi ei fuerit datum deſuper. *ibid. b.*

JEJUNIUM.

Jejunium interdictum diebus Dominicis aut Sabbati. III. 87. *b.* 88. *a.* 150. *b.* 151. *a.*

Jejunandum diebus ab Eccleſia præſcriptis. III. 150. *b.* 151. *a.*

Jejunium Quadrageſimale ante Paſchæ Feſtivitatem, eſt antiquiſſimum. III. 88. *b.* Jejunium Feriæ 4. & 6. per annum æque pene ac Quadrageſimale antiquum eſt; ſed erat differentia circa tempus protrahendi jejunium. *ibid.* Quo tempore Jejunium Quadrageſimale ſolvi poſſit? III. 677. *a.* Jejunia quæ ſolvebantur, abſoluta Nona, dicebantur *dimidiata*; *plena* vero quæ non niſi poſt Veſperas. III. 177. *a.* Priſtinis Eccleſiæ temporibus non idem apud omnes fuit ritus in Jejuniorum obſervantia. III. 186. *a.*

Jejunium in aridis quid fuerit? remiſſive. III. 186. *a.*

Jejuniorum diebus olim vetita, quæ ex carne originem trahunt. III. 414. *a.* De diebus Jejunii; & varia hac in re diſciplina. III. 679. *b.* De Quadrageſima & aliis Jejuniis, eorumque utilitate. III. 681. *a.* Quaſnam cauſas legitimas ſolvendi Jejunium Patres agnoverint? III. 88. *b.* Antiquitas Jejunii Quadrageſimalis vendicata, remiſſive. III. 89. *a.*
Vide, *Quadrageſima*, *Quatuor Tempora.*

JERUSALEM.

Vide, *Hieroſolyma.*

JESUITA.

Vide, *Societas Jeſu.*

IGNATIUS.

Ignatius Patriarcha Conſtantinopolitanus de Sede in Monaſterium impie depellitur. III. 471. *a.* Reſtituitur. *ibid. b.* Moritur. III. 472. *a.*
Vide, *Photius.*

IGNORANTIA.

Ignorantia Juris naturalis, omnibus adultis damnabilis eſt. II. 831. *a.*

Ignorantia Juris poſitivi invincibilis, agentem contra illud, etiam divinum, excuſat. II. 834. *a. b.*

Ignorantiæ variæ ſpecies. III. 581. *b.* Quænam excuſet? *ibid.* III. 612. *a.*

Ignorantia ſanctarum Literarum & Canonum in Clericis perniciosa. III. 555. *b.*
Vide, *Canones*, *Scriptura ſacra.*

ILLEGITIMUS

Illegitimi, a quo tempore & qua de cauſa ab Ordinibus excluſi? I. 526. *b.* & 527. *a.* Si pater prolem illegitimam ad ſe delatam nolit agnoſcere, ibidem deponi non poteſt, niſi prius fuerit baptizata. I. 387. *b.* Non omnis ſpecies illegitimitatis eſt æque turpis. I. 528. *a.* Illegitimi, in Religione profeſſi non egent diſpenſatione pro ſacris Ordinibus; ſecus, ſi ſint tantum Novitii. I. 529. *a.* Subſequens Matrimonium parentum reddit proles legitimas. *ibid. a. b.* Excipiuntur proles natæ ex coitu damnato. *ibid. b.* In Gallia Matrimonium contractum per Concubinarios in articulo mortis, eſt invalidum quoad effectus civiles. I. 568. *a. b.*

Illegitimorum cauſæ ob defectum natalium ad quod Forum ſpectent in Gallia & in Belgio? II. 190. *a b.* Quandonam matri credatur quis ſit pater prolis illegitimæ? II. 251. *b.*
Vide, *Irregularitas*,

ILLUSIO NOCTURNA.

Illuſio nocturna an & quando a ſuſceptione corporis Domini aut ejus oblatione impediat? III. 533. *b.* 534. *a.*

IMAGINES.

Imagines ſæculariter comptæ, nec in Templis, nec in Proceſſionibus tolerandæ. I. 145. *a.* In Proceſſionibus una cum Venerabili non deferendæ. *ibid. a b.*

Imagines ſacræ cur in Eccleſia receptæ, & quomodo a Synodo Tridentina probatæ? I. 617. *b.* 520. *a.* Imagines in Templis proponuntur ceu quidam idiotarum libri. I. 618. *a.* Quare hiſtoriæ Redemptionis & Sanctorum in picturis proponantur? *ibid.* Quid in Imaginum cultu præcavendum? I. 621. *b.* Non eadem hac de re extitit Eccleſiarum diſciplina. *ibid.*

Imaginum uſus prioribus ſeculis nullus aut rarus fuit in Eccleſiis. I. 621. *b.* Ratio hujus diſciplinæ exponitur. *ibid.* Quo tempore uſus Imaginum admitti cœperit? *ibid.* & 622. *a.* Seculo VIII cultus ſacrarum Imaginum defenſores acerrimos apud Græcos ſibi vendicabat. I. 621. *b.* Cautiones quas illi adhibuerunt ne populus in cultum idololatricum incideret. *ibid.* & 622. *a.* Quænam populus circa cultum Imaginum docendus? I. 617. *b.* & 618 *a.* Si deprehendatur quod error vel abuſus occaſione quarumdam Imaginum irrepat, tunc auctoritate Ordinarii ſunt tollendæ, & aliæ in eorum locum ſubſtituendæ. I. 618. *a.* In hac amotione cum magna prudentia & cautione procedendum. *ibid.*

Imagines falſi dogmatis cavendæ. I. 618. *b.* Nec tamen ſemper tollendæ. *ibid.* An conveniat proponi Imagines ſanctiſſimæ Trinitatis? *ibid.* Cavendus error Anthropomorphitarum in exponendis imaginibus SS. Trinitatis. I. 615. *a. b.* Quid de iis imaginibus Concilium Tridentinum, quid plurimi ſenſerint Theologi, exponitur. *ibid. b.* Quid ex eorum opinione concludi poſſit? *ibid.* Quid circa imaginum picturas ſtatuerit Synodus Trullana? III. 428. *b.* 429. *a.* Superſtitio in cultu imaginum vitanda. I. 619. *a.* Laſcivia & levis ornatus in imaginibus & picturis vitandus. *ibid.* Hiſtoriæ repræſentantes fabulas Ethnicorum in Eccleſiis nullatenus tolerandæ. *ibid.* Qui in ſupplicationibus ſimiles exponunt, caſtigandi? *ibid.* Imagines inſolitæ nullo loco vel Eccleſia poſſunt exponi ſine Ordinarii approbatione. *ibid. b.* Quæ attendere debeant Epiſcopi, priuſquam imagines probent? *ibid.*

Imagines

Imagines inhoneſtæ Clericis prohibentur. I. 9. *b.* 10. *a.* Nec in hortis eorum tolerandæ, & qua pœna? I. 517. *a.* Obligatio Paſtorum, adverſus eas quocumque loco poſitas, conciones conſtituendi, & laborandi *pro* earum amotione. *ibid. b.* II. 254. *b.* Quid Synodus Trullana ſtatuerit contra picturas laſcivas? III. 437. *a.*

Imaginum cultus ſuperſtitione careat. II. 238. *b.*

Imagines ex quarum rerum ſint genere? I. 624. *a. b.* Varietas circa cultum imaginum poteſt ſubſiſtere, ſalva unitate & fide. *ibid. a.*

Imagines virorum beatorum ita pingendæ, ut homines ad pietatem excitent. I. 619. *a.* Abuſus eſt ſtatuis D. Virginis aliorumque Sanctorum profanum & levem ornatum adjicere. *ibid. a. b.* Imaginibus & ſtatuis Salvatoris hiſtorias Scripturæ exprimentibus ſubinde aliquid minus inhoneſtum immiſcetur. *ibid. b.* Culpantur pictores qui Infantem Jeſum *nudum* ſculpunt aut pingunt. *ibid.*

Imaginum cultus, quis ſit legitimus? III. 439. *a. b.* Quid Synodi Romanæ ſtatuerint pro veneratione Imaginum contra Iconoclaſtas? III. 440. *a. b.* Imagines juſſu Leonis & ſucceſſorum ejus dejiciuntur. III. 438 *a. & ſeqq.* Earum cultus reſtituitur. III. 441. *a. b.* Litteræ Adriani I. Summi Pontificis pro cultu imaginum aſſerendo. III. 4 . . *a. b.* Teſtimonia S. Scripturæ & SS. Patrum. III. 445. *b.* Refutantur objecta. *ibid. & ſeqq.* Articuli definitionis circa cultum imaginum. III. 449. *b.* 450. *a.* Vetat Synodus Nicæna imagines coli cultu latriæ. *ibid. a.* Imaginum cultus utilitas, vetita earum adoratio. III. 680. *a.*

Imaginum uſum receperat Eccleſia Romana ætate S. Gregorii Magni. I. 622. *a.* S. Gregorius reprehendit Epiſcopum qui Sanctorum imagines fregerat. *ibid.* Docet hunc Præſulem qua ratione ſuum populum propter fractas imagines diſperſum ad unitatem revocare poſſit. *ibid. a. b.* Gallicana & Occidentalis Eccleſiæ amplexæ ſunt diſciplinam a S. Gregorio expreſſam & probatam circa imaginum cultum; *ibid. b.* Galli adhæſerunt huic diſciplinæ adeo conſtanter, ut nec auctoritate Synodi Nicænæ II. adduci potuerint ab ea recedere. *ibid.*

Imaginum cultus quomodo & quatenus primum a Gallis receptus. I. 622. *b. & ſeqq.* Epiſcopi Galli in Epiſtola ad Eugenium II. ſignificarunt a ſe imagines in Eccleſiis admitti, non adorari. I. 623. *a.* Unde zelus Epiſcoporum Gallorum circa hanc rem? *ibid.* Superſtitiones, in quas occaſione cultus & adorationis imaginum prolapſi erant populi, in Epiſtola Imperatorum Græcorum expoſitæ. *ibid. a. b.* Galli & hujus Epiſtolæ auctores eodem motivo permoti fuiſſe videntur. *ibid. b.* Quid potiſſimum Galli in ſuis ſcriptis circa hanc materiam præcavere intenderent? *ibid.* & 624. *a.* Eadem mens fuit auctorum *Librorum Carolinorum*, & Libelli quem Ludovicus Pius ad Eugenium II. miſit. I. 624. *a.* Quæ fuerit Gallorum circa honorariam imaginum adorationem ſententia? *ibid.*

Imaginum honorariam adorationem quo tempore Galli receperint conformiter ad Decretum VII. Synodi, incertum. I. 624. *b.* Inquiritur illud tempus. *ibid.* Galli nono ſeculo nondum videntur ritu Græcanico colendis imaginibus aſſueviſſe. *ibid.* Pedetentim invaluit hic ritus, & tandem propter auctoritatem Summi Pontificis ab omnibus receptus. *ibid.* In cultum imaginum magno cum fervore deinde effuſi ſunt Galli. *ibid.* & 625. *a.*

Imaginum ſuperſtitioſus & quaſi idololatricus cultus ex vulgi imperitia natus. I. 625. *a.* Quid ad eum reformandum obſervare conveniat? *ibid.* Ab imaginum cultu amovendus omnis turpis quæſtus. *ibid.* Damnantur quædam imaginum denominationes, quæ *gratia quæſtus* introduci videntur. *ibid.*

Vide, *Concilium Nicænum*, *Iconoclaſtæ*.

IMMUNITAS.

Immunitas Clericorum a muneribus & tributis publicis a Conſtantino aliiſque Imperatoribus conceſſa; & ejus ratio. II. 84. *b.* 85. *a. b.* Erat tantum perſonalis. II. 85. *a.* Ad quæ ſe extenderet? *ibid. a. b.* Quandonam conceſſa quoad terras & prædia immunitas a tributis? II. 86. *b.* Ad quæ bona ſe extendat? II. 87. *b.* Non extendit ſe ad refectionem viarum & pontium; & quare? *ibid.* & 88. *a.* Unde deſumenda ratio immmunitatum quas Imperatores Clero indulſerunt? III. 34. *a. b.*

Immunitas Clericis ab Imperatoribus indulta, non ſe extendebat ad eorum bona patrimonialia. II. 85. *b.* Hanc limitationem probarunt Epiſcopi. *ibid.* & 86. *a.* Terras Clericorum tributis fuiſſe obnoxias fatetur S. Ambroſius. II. 86. *a.* Soli Clerici nullum poſſidentes patrimonium, erant immunes. *ibid.* Theodoſius omnes Eccleſias tributis ſubjectas dicit, excepta Eccleſia Theſſalonicenſi. *ibid.* Eccleſias non fuiſſe olim immunes a *publicis* collationibus; certiſſimum. *ibid.* Juſtinianus Imperator officinas Clericorum a tributis non exemit. *ibid. b.*

Immunitatem agris Eccleſiæ indulſit Clodovæus I. Rex Galliæ. II. 86. *b.* Clotarius I. illam immunitatem Eccleſiis voluit adimere. *ibid.* Regi conſentiunt Epiſcopi; ſed uno reluctante, ab incepto deſtitit. *ibid.* & 87. *a.* Theodebertus omne *tributum* quod in fiſco ſuo ab Eccleſiis in Averno poſitis reddebatur, clementer indulſit. II. 87. *a.* Ludovicus Pius immunitate *donavit* Manſum Eccleſiæ. *ibid.* Capitulare Caroli Calvi de immunitate hujus Manſi. *ibid.* Non tantum Eccleſiis Parochialibus, ſed etiam Monaſteriis & Eccleſiis Cathedralibus hæc immunitas competebat. *ibid. a. b.* Terræ de novo acquiſitæ ab Eccleſia non gaudebant immunitate, ſi ante fuiſſent obnoxiæ. II. 88. *a.* Gaudebant, ſi antea fuiſſent liberæ. *ibid.*

Immunitas Clericorum jure Decretalium ad quæ bona ſe extendat? II. 88. *b.* 89. *a.* Seculo XI. etiam comprehendere cœpit bona patrimonialia Clericorum. II. 89. *a. b.* Synodi habitæ ſeculo XIII. evincunt immunitatem etiam bonis patrimonialibus Clericorum competiiſſe. *ibid. b.* Id & ſeculo XIV. obtinuit. *ibid.* Condemnantur fraudes Clericorum bona laicalia ficte ſibi aſſerentium. *ibid.*

Immunitas Clericorum hodie deſiit in Belgio, quoad onera realia. II. 89. *b.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de France.* II. 5. *a.* Immunitate bonorum Eccleſiaſticorum tantum gaudent bona primæ fundationis, item amortizata; & quare? II. 89. *b.* & 90. *a.* Quare bona Eccleſiæ non amortizata non gaudeant immunitate? II. 90. *a.* Etiam immunitate gaudent coloni & conductores; & diverſæ ſuper eo Sententiæ Conſilii Brabantiæ. *ibid.*

Immunitas eximens ab oneribus quæ perſonis imponuntur, quænam ſit, & ad quæ ſe extendat? II. 90. *a. b.* Quænam dicantur onera realia; quæ perſonalia, & quæ mixta? *ibid. a. b.* *En France les Clercs ſont exempts de toutes charges perſonnelles: énumération de quelques-unes de ces charges.* II. 5. *a.* Fodrum Albergatia & Regium ſpecies tributorum. II. 91. *b.* Clerici ab iis immunes. *ibid.* & 92. *a.* IV. 27. *b.* 28. *a.* Eorum immunitas ab hoſpitio militum; & ejus ratio. II. 91. *a.* Ad quas domos ſe extendat? *ibid.* Aliquando ceſſare poteſt tempore obſidionis aut alterius extremæ neceſſitatis. *ibid. b.* Sollicite cavendum ne prætextu neceſſitatis immunitas Eccleſiaſtica violetur. *ibid.*

Immunitas bonorum Eccleſiaſticorum an dici poſſit *divina ordinatione* ſeu *jure divino* inſtituta? II. 90. *b.* 91. *a.* & 5. *b.* Varia eſt locorum & temporum circa hanc immunitatem diſciplina. II. 91. *a.*

Immunes ſunt Clerici ab expenſis militaribus. II. 92. *a.* An aliquando poſſint obligari ad vigilias & cuſtodias murorum? *ibid.* An teneantur contribuere ad reparationes mœniorum? *ibid.* De Conſuetudine Regni Galliæ tenentur contribuere, duobus concurrentibus. *ibid. a. b.* In hac materia immunitatis uſus etiam eſt attendendus. *ibid. b.* An Clerici immunes ſint a Capitatione? *ibid. b.* Ratio conceſſæ immunitatis Clericorum quoad bona Eccleſiaſtica? *ibid.* Optima ratio hanc immunitatem conſervandi eſt rectus uſus illorum bonorum. II. 93. *a.* Quid conſulendum ut innoteſcant immunitates quibus gaudent Clerici in Gallia & in Germania? II. 92. *in nota.* IV. 146. *in nota.* & 5. *a. b.*

Vide, *Subſidium.*

Immunitas Eccleſiaſtica a Judiciis ſecularibus, ſive Privilegium Fori qua de cauſa conceſſum, & ejus ſcopus? II. 180. *b.* 293 *b.* Exemptio Clericorum a Foro ſeculari per recentiores Principum & Prælatorum leges confirmata. II. 181. *b.* Capitularia Regum Francorum volunt Clericum a ſuo Epiſcopo, & non a Judice ſeculari judicari. II. 182. *a.* Circa ſeculum XII. Pontifices & Epiſcopi multum hanc Clericorum exemptionem urſerunt & extenderunt. *ibid.* In aſſerenda Clericorum exemptione a juriſdictione Laicorum, idem ſemper fuit Eccleſiæ ſcopus & ſpiritus. *ibid. b.* Cauſæ Clericorum ex Concilio Calchedonenſi, vel per Epiſcopum, vel per arbitros decidendæ. II. 180. *b.* Quid in Concilio Lateranenſi tertio circa immunitatem Clericorum a Foro ſeculari ſtatutum fuerit? IV. 25. *a. b.* Pœnæ adverſus Clericos qui ad Judicia ſecularia recurrunt. *ibid.* An & quando vetitum ſit Clericis ab Epiſcopis ad ſecularem Judicem confugere? III. 628. *b.* 629. *a.* Pœnæ adverſus Laicos qui Clericos eo trahunt. II. 182. *a.* Ad quæ hæc immunitas, & quouſque jure communi ſe extendat; item an ei poſſit renuntiari? *ibid.* Quibus caſibus & in quibus cauſis Clerici, eo non obſtante, moribus hodiernis coram Laicis conveniantur? II. 184. *b. & ſeqq.* Diſpoſitio Juris qua Clericus vetatur renuntiare Privilegio Fori, uſu ſublata eſt quoad cauſas civiles. II. 186. *a.* Quis judicare debeat an Clericus remittendus ſit ad Judicem Eccleſiaſticum? *ibid.* Supponunt Pragmatici omnem juriſdictionem quoad cauſas civiles ſpectare ad Principem, quouſque probatum ſit in alios tranſlatam. *ibid.* Clericus citatus coram Judice ſeculari tenetur comparere, & exceptionem declinatoriam inſtituere; & ejus ratio. *ibid. b.* In Belgio & Gallia quibuſdam Prælatis & Corporibus Eccleſiaſticis ex privilegio conceſſum, ut ſtent juri coram ſolis Senatibus Regiis tam active quam paſſive. II. 188. *a. b.* Ad quas cauſas id non extendatur? *ibid. b.*

Immunitas Clericorum a juriſdictione Laicali non reperitur abſolute expreſſa in antiquis Canonibus. II. 183. *a. b.* Quæ fuerit intentio Canonum prohibentium ne Clerici ſuas cauſas ad Forum civile deferrent? II. 182. *b.* 183. *a.* Quæ circa hanc rem mens fuerit Apoſtoli & Patrum? II. 183. *a.* Nec in Novellis Juſtiniani ea immunitas legitur. *ibid. b.* Origo opinionis quæ Clericos a juriſdictione Principum præſtat immunes. *ibid.* Gratiani & Bellarmini ſententiæ confutantur. *ibid.* Nimia exemptionum extenſio. II. 209. *b.*

Immunitas Eccleſiaſtica in criminalibus quoad delicta Civilia, quandonam orta, & quomodo creverit? II. 203. *& ſeqq.* Imperatores correctionem eorum, quæ contra Religionem & diſciplinam Eccleſiaſticam committebantur Judici Eccleſiaſtico permiſerunt. II. 203. *b.* Senſus Conſtitutionis Valentiniani delictorum hujuſmodi correctionem Epiſcopis aſſerentis, a S. Ambroſio expoſitus. *ibid.* & 204. *a.* Delicta civilia Clericorum Judicibus reſervata II. 204. *a.* Unde invaluerit diſtinctio inter delicta Eccleſiaſtica, & delicta communia? *ibid.* Seculo XI. etiam crimen furti a Clerico commiſſum, Judici Eccleſiaſtico reſervatum. II. 205. *a.*

Immunitatem Clericorum in criminalibus generaliter expreſſit Fredaricus Imperator. II. 205. *b.* Hæc immunitata jura Decretalium ad omnia omnino delicta ſe extendit. *ibid. b.* Seculo XIII. & XIV. in Gallia etiam ſe extendebat ad crimina læſæ Majeſtatis. II. 206. *a.* Rationes ob quas privilegium Fori conceſſum fuit. *ibid.* & 209. *a.* & 205. *a.*

Immunitas hæc quo tempore & qua ratione arrodi & impeti cœperit? II. 209. *a.* Conciliorum pro ejus conſervatione Decreta. *ibid. a. b.* 210. *a.* Seculo decimo-quinto aliqua crimina erant reſervata ex conſuetudine cognitioni Regiæ, etiam contra Clericos. II. 210. *a.* Quo fundamento innitetur hæc reſervatio? *ibid.* Primitus tantum *pecunialiter* Judices Regii videntur Clericos condemnaſſe. *ibid. b.* Succeſſu temporis integram punitionem ſibi attribuerunt. *ibid.* In cauſa in qua agitur de violatione Jurium Regiorum, Reo non poteſt ſuffragari Immunitas Clericorum in criminalibus. IV.* 269. *a. & ſeqq.* Quænam in Gallia dicantur delicta communia, & quænam privilegiata? II. 211. *a.* Modus quo in Gallia per utrumque Judicem proceditur adverſus Clericos in caſu delicti privilegiati. *ibid. a. & ſeqq.* Decretum Franciſci I. Regis Galliarum de proceſſu ſuper crimine privilegiato. *ibid. a.* Querelæ Cleri Gallicani contra hoc Edictum. *ibid.* Moderatio hujus Edicti impetrata ab Henrico III. Edicto Meludunenſi. *ibid. a. b.* In hoc Edicto Henrici III. nulla diſtinctio ſuper delictis privilegiatis, *ibid. b.* Juxta hoc Edictum Clericus accuſatus de delicto privilegiato, remittendus eſt ad Epiſcopum proprium. II 212. *a.* Varia delicta in quorum cognitione Judex Eccleſiaſticus ibidem non intervenit. II. 210. *a.* & 211. *b.* Quid circa caſus privilegiatos, item atrociora delicta, obtineat in Flandria, item in Brabantia? II. 215 *a.* In Hiſpaniis jampridem nota crimina privilegiata. II 214. *a.* Orator Hiſpanus in Concilio Tridentino reclamat adverſus quoſdam articulos oppoſitos juriſdictioni Regis Catholici in puniendis Clericorum criminibus. *ibid.* Oppoſitione Oratoris Hiſpani factam eſt ut prædictos articulos Synodus Tridentina expunxerit. *ibid.* Clericus ſuper delicto commiſſo in officio ſeculari Fori privilegio non juvatur. II. 215. *b.* Multa vulnera inflicta Immunitati Eccleſiaſticæ; & qua ratione illis obviari poſſit? *ibid. b.* Auctoritas Principum Chriſtianorum, eorumque mens in limitandis Eccleſiæ Immunitatibus. II. 207. *b.* 208. *a* Modus procedendi contra facinoroſos Eccleſiaſticos potius dici debet conſervatio Status politici, quam violatio Immunitatis Eccleſiaſticæ. II. 214. *a* Dolendum etiam hodie Epiſcopos & Prælatos frequentius majori zelo pro tuenda Clericorum exemptione fervere, quam ad criminum correctionem & caſtigationem. II. 207. *b.* 208 *a.* Quid in Concilio Lateranenſi quarto contra Immunitatis Eccleſiaſticæ infractores ſit ſtatutum? IV. 65. *a.* Quid in eodem Concilio de Statutis Immunitati Eccleſiaſticæ contrariis? *ibid. a. b.* Quid de Immunitate Eccleſiaſtica in Synodo Cameracenſi & in Edicto Regio? IV. 275. *a.* Circa immunitatem Eccleſiarum & Clericorum quædam allegat Gratianus in ſpeciem contraria quæ ipſe conciliare conatur, ſed non conformiter ad Canones. III. 640. *a b.* Quid merito expendendum Epiſcopis aliiſque Judicibus Eccleſiaſticis, qui ex zelo, ut præferunt, tuendæ Immunitatis Eccleſiaſticæ, ad Cenſuras proſiliunt? IV.* 58. *a. b.* 59. *a. b.*

Immunitate an Clerici primæ Tonſuræ gaudeant? II. 214 *b.* 215. *a.* An Clerici conjugati? II. 215. *a.* 216. *a.* An Immunitas refundenda in Tonſuram, an in miniſterium? II. 215. *a. & ſeqq.* Laicorum juſtæ querelæ de nimia extenſione Immunitatis. II. 215. *b.* 216. *a.* Decretum Concilii Tridentini eam reſtringens explicatur. II. 216 *a.* Clericus Tonſuratus etiam non conjugatus, captus in veſte ſeculari, Forum ſeculare pro ea vice declinare non poteſt. *ibid.* Edicta & praxis in Gallia conformia diſpoſitioni Concilii Tridentini. II. 216. *a. b.* Edicta Principum circa hanc materiam, magis attendenda, quam Declarationes Romanæ. II. 217. *a* An Immunitas Clericalis extendatur ad delicta ante Clericatum commiſſa? II 216. *b.* Clericus non ſervans requiſita Concilii Tridentini excidit privilegio Fori, abſque prævia monitione. *ibid. b.* Recuperat tamen ſimul ac ſe Decreto Concilii iterum conformat. *ibid.* Epiſcopus nullo caſu conveniri poteſt criminaliter coram Laico. II. 220. *b.* Etiam in crimine læſæ Majeſtatis. *ibid.* Coram quo cauſæ majores Epiſcoporum hodie agitandæ? Vide, *Cauſæ Majores.*

Immunitas perſonalis, quid ſit, & quotuplex? IV.* 95. *in nota*

Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii Concordia. IV * 93. *& ſeqq.* Plurimæ refelluntur opiniones circa immunitatem Juriſdictionis Eccleſiaſticæ. IV.* 256. *& ſeqq* Princeps ſupremus qui immunitatem benigne indulſit, poteſt eamdem reſtringere, mutare, ac ejuſdem legitimum uſum præſcribere. IV.* 292. *b.*

IMPECCABILITAS.

Impeccabilitas perfectiorum error damnatur. IV. 143 *b.*

IMPEDIMENTUM MATRIMONII.

Impedimenta alia tantum ſunt impedientia, alia etiam dirimentia. I. 574. *a.* Impedimenta Matrimonii etiam apud Gentiles nota fuere. *ibid.* Quædam ſunt quæ jure naturæ impediunt & dirimunt Matrimonium *ibid.* Impedimenta jure humano inducta poſſunt auctoritate humana tolli I. 593. *a. b.* Presbyteris inquirendum de impedimentis Matrimonii. IV. 56. *b.* 57. *a.* Impedimenta dirimentia etiam inter Catholicos, quantum eſt ex natura & fine Matrimonii, induci poſſunt tam per Poteſtatem Civilem quam Eccleſiaſticam. *ibid. b.* Unde factum ut modo ea poteſtas, vel ejus uſus ſit penes ſolam Eccleſiam? *ibid* & 575 *a.* Conſtat tamen plurimis ultimorum Regum Edictis jus apponendi Impedimenta dirimentia a Monarchis Francorum decimo-ſeptimo ſeculo fuiſſe exercitum. I. 575. *in nota a.* Ex Sententia Petri Soto primaria auctoritas inducendi impedimenta dirimentia Matrimonium reſidet penes ipſos Principes ſeculares. I 576. *b* Reges Francorum dicuntur ſemper hanc habuiſſe auctoritatem *ibid.* De Theſi contrariam opinionem exhibente querelæ Advocati Regii directæ ad Parlamentum Pariſienſe. *ibid* & 577. *a.* Nequaquam dubitandum quin Eccleſia habeat auctoritatem ſimilia impedimenta inducendi. I. 577. *a.* Impedimenta dirimentia etiam conſuetudine induci poſſunt. *ibid. b.* Hujus rei exemplum. *ibid in nota.* Matrimonii interdictio olim erat frequens pœnitentia ob varia crimina. I. 577. *a. b.*

Impedimentum quantumvis dirimans, poſt contractum Matrimonium, nequaquam Matrimonium contractum dirimit. I. 576. *a.* Contraria opinio adverſatur Evangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ *ibid.* Suſtinent Theologi & Canoniſtæ Matrimonium legitime contractum, nequaquam diſſolvi ob alterius conjugis impotentiam ſupervenientem. *ibid* An Gregorius II. Bonifacio circa hanc materiam conſulenti *reſponderit ex Cathedra? ibid. a. b.* Nec Summi Pontifices, nec Principes ſeculares jus habent declarandi, impedimento ſuperveniente poſt contractum Matrimonium, hoc eſſe irritum. *ibid.*

Impedimenta ſolum impedientia ex crimine in pleriſque orbis partibus abolita ſunt. I. 577. *b.* Crimina pœnitentiæ publicæ ſubjecta ſaltem temporale impedimentum inducebant. *ibid. b.*

Impedimenta hodierna impedientia I. 577. *b* Quis ſuper iis poſſit diſpenſare? I. 578. *b.* De quibus Impedimentis matrimonialibus diſpenſetur in Pœnitentiaria Romana? I. 231. *b.*

Impedimentum temporis *clauſi* provenit ex poſitivo Eccleſiæ interdicto. I. 577 *b* Interdictum aliud a lege, aliud a Judice. *ibid.* Interdictum Judicis ponit impedimentum impediens. I. 579. *a.* Interdictum Ordinarii, etiam Synodi Provincialis, non ponit impedimentum dirimens. *ibid.* Parochus contra interdictum ſpeciale aſſiſtit valide. *ibid.* Quid de Vicario, item de Deſervitore? *ibid.*

Vide, *Tempus clauſum.*

Impedimentum erroris, dum error eſt circa perſonam, Matrimonium dirimit. I. 179. *b.* III. 655. *b* An poſſit etiam dirimere error circa qualitatem, dum redundat in perſonam? I. 580. *a.* Cur facilius error qualitatis cenſeatur redundare in

 per-

perſonam in Sponſalibus qoam in Matrimonio? *ibid.* Ob errorem qualitatis hodia non ſulent Matrimonia dirimi. *ibid.*

Impedimentum ſervitutis uſque ad ſeculum XII. dirimit Matrimonium. I. 580. *b.* Qua occaſiona innata ſit diſciplina circa impedimentum conditionis ſervilis? *ibid.* Hodia non dirimit niſi ſimul adſit error. I. 581. *a.* III. 656. *a.* Gallia & Belgium ſervos non egnoſcunt, unde id impedimentum ceſſat. I. 581. *a.*

Impedimentum impotentiæ, quandonam locum habeat? III. 653. *b.*

Vide, *Impotentia.*

Impedimentum Voti & Ordinis. I. 581. *a. & ſeqq.*

Vide, *Votum.*

Impedimentum Conſanguinitatis. I. 583. *b. & ſeqq.* III. 666. *b. & ſeqq.*

Vide, *Conſanguinitas*, *Affinitas.*

Impedimentum cognationis legalis & ſpiritualis. I. 587 *a. & ſeqq.* III. 656. *a & ſeqq.* Impedimentum cognationis ſpiritualis ex Catechiſmo hodie videtur ſublatum. I. 589. *a.*

Vide, *Cognatio*, *Patrini.*

Impedimentum publicæ honeſtatis, unde ortum & ejus ratio? I. 589. *a.* Oritur ex Matrimonio rato, non conſummato. *ibid. b.* Ad quem gradum ſe extenderit olim, & ad quem hodia? *ibid.* Oritur etiam ex Sponſalibus validis, & quouſque dirimat? *ibid.* Etiam ex Matrimonio *nullo* oritur hoc impedimentum. *ibid.* & 590. *a.* Ex Sponſalibus *quavis* ratione *nullis* non oritur hoc impedimentum; ſecus, ſi ab initio fuerint valida. I. 590. *a* Ex Sponſalibus validis, non conditionatis oritur tantum impedimentum uſque ed *primum* gradum. *ibid.*

Impedimentum criminis ratione adulterii, & ejus antiquitas. I. 590. *a. b.* Quibus caſibus ratione adulterii impedimentum hoa incurratur? *ibid. b.* & 591. *a.* An ignorantia facti hic efficere poſſit ut non oriatur impedimentum? *ibid.* & 590. *b.* Hoc impedimentum ratione homicidii, quandonam oriatur? I. 591. *a.* Hæc impedimenta ſunt juris poſitivi. *ibid.* Quomodo de his populus monendus. *ibid.*

Impedimentum diſparitatis cultus inter quos conſiſtat? I. 591. *b.* Olim fuit incognitum, & hodie rarus ejus uſus. *ibid. a. b.* Hoa impedimentum conſuetudine videtur inductum. *ibid. b.* Ejus ratio. *ibid. b.* Apud Græcos Matrimonium Catholici cum Hæretica jampridem invalidum, ſecus apud Latinos. *ibid. b.* Parochi e ſimilibus Matrimoniis deterrere debent ob periculum perverſionis. *ibid.* Oſtendere debent periculum ex illis Matrimoniis, prolibus imminens. *ibid.* & 592. *a.* Cur potius invalidum Matrimonium cum non baptizato quam cum Hæretico? I. 592. *a.* Matrimonii Catholici cum Hæretica incommoda & pericula. *ibid.* Quando Matrimonium Catholici cum Hæretica aliquando permitti poſſit? *ibid.* Matrimonium Fidelis cum Infideli vetitum eſt. III. 654 *a.*

Vide, *Matrimonium*, *Diſpenſatio.*

Impedimentum metus. I. 592. *b. & ſeqq.*

Vide, *Metus.*

Impedimentum raptus. I. 593. *& ſeqq. Empêchemens dirimans dont Van Eſpen n'a pas parlé, & qui ſont fréquens en France,* I. 951. *a. b.*

Vide, *Raptus.*

IMPERATOR IMPERIUM.

Imperii diviſio ſub Philippo & Othone. IV. 69. *a b. & ſeqq.* An Sedes Apoſtolica Imperium Romanum in Carolum Magnum tranſtulerit? IV. 71. *b.* 72. *a.* Clemens V. ſibi jus aſſerit judicandi an perſona ſit habilis ad Imperium IV. 159. *a.*

Imperatores non habent Eccleſiaſticam poteſtatem. III. 439. *b.* 44*a.* *a.* Olim ejus erat, Romani Pontificis electionem approbare I. 89. *a.* III. 546. *b.*

Imperiales Preces, quid fuerint? I. 79*e.* *b.*

Vide, *Preces Imperiales*, *Princeps.*

Imperii terreni & cæleſtis jura ſibi eſſe commiſſa prætendit Joannes XXII. in Extravagante *Si Fratrum* IV. 160 *b.* Quid de dogmate quod Imperium Sacerdotale abſolutius magiſque deſpoticum reddit. Regimine Regio? IV.* 12. *a.* Chriſtus noluit regimen Eccleſiæ eſſe Imperium. IV.*. 126. *b.* 127. *a.*

IMPOSITIO.

Impoſitiones ſuper Parochianis ad reparandam Eccleſiam, fieri debent ubi alia media deficiunt. I. 658 *a b.* Impoſitiones hæ fieri non poſſunt ſine auctoritate Judicis ſecularis. *ibid. b.* II. 70. *a.* Quinam in hac impoſitione debeant taxari? I 638. *b.* Idem obtinet pro inveniendo Portione congrue Paſtoris, Decimis aliiſque mediis deficientibus. II. 69. *b.* Circa hancrem Edictum Regium, illiuſque Edicti juſtitia. *ibid.* *En quel cas & comment on ſe ſert en France de l'impoſition ſur les hatans?* II. 4 *a.*

IMPOSITIO MANUUM.

Impoſitio Manuum in conſecratione Epiſcopi unde originem habeat? I. 115. *a b.* Ritus eſt antiquiſſimus, ſemper in Eccleſia tam Græca quam Latina uſurpatus. *ibid.* Sed ſine verbis, *Accipe Spiritum ſanctum. ibid. b.* Ea de re Decretum Synodi Tridentinæ *ibid.*

Impoſitio manuum in Baptiſmo antiquiſſima. I. 382. *b.* Confirmatio olim vocabatur Impoſitio manus. I. 384. *a.* & 394. *a.* Hujus ritus antiquitas. I. 382. *b.* & 394. *a.* Eo Eccleſia adhuc utitur. I. 394. *a.* Olim vocabatur Sacramentum Pœnitentiæ, Impoſitio manuum. I. 438. *b.* Frequens erat impoſitio manus in decurſu Pœnitentiæ. I. 447. *b.* Inde impoſitio manus in Extrema-Unctione. I. 495. *a.* Etiam Ordo vocatus impoſitio manuum: & quid, *Manus cito nemini impoſueris?* I. 99. *a.* & 507. *b.* Epiſcopo *cito manus imponere* vetitum. *ibid.*

IMPOTENTIA.

Impotentia quænam Matrimonium dirimat, & quæ non dirimat? III. 653. *a.* Diſtinctio inter impotentiam *naturalem* quæ erat tempore contracti Matrimonii, & impotentiam *ſupervenientem* poſt contractum legitime Matrimonium. III. 664 *a.* Olim in Eccleſia Romana impotentia non erat impedimentum dirimens. *ibid.* Alia erat Eccleſiæ Gallicanæ diſciplina, quam tandem Romana totaque Eccleſia amplexa eſt. *ibid. a. b* Quandonam impotentia ex maleficio dirimat Matrimonium? *ibid. b.* *Fonction des Sage-Femmes en cas de procès concernans l'impuiſſance.* I 957. a. *Où on trouve les principes generaux ſuivis en France, & la procedure qu'on y obſerve dans les cauſes d'impuiſſance.* I. 961. *a.* *Principes remarquables ſur cette matiere* *ibid. b* *La preuve par le congrès eſt généralement abolie depuis long-tems.* ibid. *Quand il y auroit des preuves que le mari eſt devenu puiſſant à l'égard de la femme dont il a eté ſeparé, il ne ſeroit pas receveur à demander qu'elle revint avec lui.* I 962. *b.*

IMPUBERES.

Impuberes a parentibus Religioni traditi, an adulti teneantur in hoc inſtituto perſeverare? I. 260 *b.* III. 625 *b.* 626. *a.* Quæ hodie ſit diſciplina circa hoc punctum? III. 626. Reſtringitur poteſtas parentum circa filiorum oblationem in Monaſterio. *ibid. a. b.*

Vide, *Parentes*, *Profeſſio.*

INCANTATIO.

Incantationum variæ ſpecies. III. 648. *b.*

Vide, *Magia*, *Sortilegium.*

INCARNATIO VERBI DEI.

Incarnationis Verbi Dei Myſterium exponitur e Patribus Concilii generalis Lateranenſis quarti. IV. 35, *a.*

INCENDIARIUS.

Incendiariorum pœna. III. 640. *b.* Quale fuerit iter Hiſpanicum ipſis loco pœnitentiæ impoſitum? *ibid.* & 641. *a.*

INCESTUS.

Inceſtus quid, & cum quibus perſonis committatur? II. 253. *b.* Pœna ejus juxta Canones, item juxta Leges Civiles. *ibid.* & 253. *a.* Ad cujus Forum ſpectet? II. 253. *a.* Sacerdos abutens filiabus ſuis ſpiritualibus, qua pœne afficiendus? II. 252. *a.* *Le commerce avec une Religieuſe eſt un crime capital, particulierement lorſque la direction y donne occaſion.* II. 22. *a.* Quid Synodus Neocæſarienſis decreverit circa nuptias inceſtuoſas cum duobus fratribus? III. 138 *b.* 139. *a.*

Inceſtuoſi olim perpetuo erant Matrimonio interdicti. I. 577. *b.* Inter adulteros inceſtuoſos olim nullum erat Matrimonium. III. 663. *b.* An nati ex inceſtu filii reputentur? III. 667. *b.* Literæ diſpenſationum ſuper impedimento Matrimonii mandant prius inceſtuoſis injungi pœnitentiam publicam; & qualem? I. 624. *b.*

Inceſtus qualitatem peccato carnis addit cognatio ſpiritualis. II. 252. *b.*

INCONTINENTIA.

Incontinentiæ vel ipſam ſuſpicionem vitare debent Clerici. II. 620. *b.* 621. *a.* III. 330. *a* Incontinentes Clerici ab Ordinum gradu dejiciendi. III. 552. *b.* Ab hoc vitio præcipue debent eſſe immunes. III. 572. *a.*

Vide,

Digitized by Google

Vide, *Ancilla*, *Caſtitas*, *Clericus*.

INCORPORALIA.

Incorporalium rerum natura. II. 826. *a.* Quomodo acquiratur poſſeſſio ſeu potius *quaſi poſſeſſio* jurium incorporalium? *ibid.* Quænam ſint illa jura? *ibid.*

INCORPORATIO ECCLESIARUM.

Incorporationes Eccleſiarum jampridem factas nunquam abſolute improbavit Eccleſia tanquam abuſivas. II. 816. *a.*
Vide, *Conceſſio Eccleſiarum.*

INDEX LIBRORUM PROHIBITORUM.

Index ut hodie, non erat librorum Catalogus quem confecit Gelaſius. I. 209. *a. b.* Indicem confecit Facultas Theologica Lovanienſis rogatu Caroli V. *ibid. b.* Index Pauli IV. *ibid.* Quid in eo comprehenſum? *ibid.* Quid in Synodo Tridentina actum circa Indicem formandum? *ibid.* & 210. *a.* IV.* 148. *b.* 149. *a.* Hac de re ejuſdem Synodi Decretum. I. 210. *a. b.* Index a delictis Patribus confectus, a Pio IV. probatur & evulgatur. *ibid. b.* IV.* 149. *a.*

Indicis forma. I. 210. *b.* In multis conſentit cum Indice Pauli IV. I. 211. *a.* Qua ratione dicatur Tridentinus? *ibid.* Regulæ Indicis quænam, & quid præcipue contineant? *ibid.* Quot ſint? *ibid.* & 214. *a.* Non proinde dici poſſunt Tridentinæ. I. 211. *a.* A quibus compoſita? I. 210. *b.* Probantur una cum Indice a Paulo IV. *ibid.* In prohibitione librorum fit relatio ad pœnas in his Regulis præſcriptas. I. 211. *a.* His Regulis ſubjicitur inſtructio. *ibid. a. b.* Libri quidam interdum una in Provincia recte vetantur, licet non in altera. *ibid. b.* Contingere poteſt, ut Decreta etiam juſta, quædam libros proſcribentia, ob certas circumſtantias, non expediat in certis Provinciis publicari. IV.* 148. *a. b.* Ob quoſvis errores libri non paſſim proſcribendi. I. 212. *a.* V. g. Opera Molinæi in Indice generatim proſcripta, continent tamen multa admodum utilia. *ibid. b.* 213. *a. b.* 214. *a.* Ipſe Molinæus a Juriſperitis multum laudatur, & præſertim a Catholico Præſule. I. 213 *b.* Ipſi Romani imprimi curarunt quemdam Molinæi Tractatum, inverſo & immutato Auctoris nomine. *ibid.* Interdum liber relatus in Indicem poſtmodum ſpeciali Decreto Congregationis S. Officii proſcribitur. *ibid. b.*

Indicis Congregationis Decreta in Hiſpania non recipiuntur ſine novo examine; & quare? I. 213. *a.* Horum Decretorum promulgatio plurima ſecum trahit incommoda, quæ exponuntur. *ibid. a b.* Forma hodierna Curiæ Romanæ in decernendis & concipiendis Decretis quibus libri proſcribuntur, evincit uſum Placeti Regii merito ad hæc Decreta extendi IV.* 146. *a. b.* 147. *a.* Hoc idem pluribus argumentis adſtruitur. IV.* 147. *a. b.* 148. *a.* In Belgio hic Index non in omnibus receptus. I. 212. *b.* IV.* 149. *a b.* Quando, quomodo & qua moderatione tandem in Belgio promulgatus? I. 214. *a.* In Gallia nedum Inquiſitionis & Indicis Decreta habeant aliquam auctoritatem, imo eorum promulgatio prohibetur. I. 213. *a.* & *in nota.*

Index Expurgatorius, a quibus, quomodo, & quo anno abſolutus? I. 214. *a.* IV.* 149. *b.* Quo anno per ſpeciale Edictum Philippi II. Regis Catholici probatus, impreſſus, & recipi juſſus? I. 214 *a.* IV.* 149. *b.* Hujus Indicis expurgatorii *quatuor* duntaxat regulæ, ex decem regulis per Pium IV. Indici Romano ſubjectis expreſſæ. I. 214 *a.* In hoc Indice expurgatorio plures libri per indicem Romanum ſimpliciter proſcripti, vel nulla, vel aliqua adhibita expurgatione vel caſtigatione legi poſſe declarantur. IV.* 149. *b.*
Vide *Congregationes Cardinalium.*

INDICIUM.

Indicia prævia requiruntur ut contra Particularem inſtituatur ſpecialis informatio II. 324. *b.* Quæ indicia ſufficiant? II. 325. *a.* Denuntiator citari ſolet ad ſubminiſtranda indicia. *ibid. b.*

INDIGENTIA.

Indigentia perſonæ an attendenda in Beneficiorum diſtributione? I. 886. *a.* Quid de mandatis in *forma pauperum* ſenſerit B. Bartholomæus de Martyribus? *ibid.* An attendenda paupertas parentum? *ibid.* Egentibus ſubveniendum per eleemoſynas, non per Sacerdotia. *ibid. a b.*
Vide, *Paupertas*, *Eleemoſynæ.*

INDUCIÆ.

Induciæ quatrimeſtres ad ſolvendum conceſſit Juſtinianus Condemnatis. II. 352. *a.* Eaſdem probat Jus Canonicum, quas tamen limitari aut prolongari a Judice permittit. *ibid.* Hodie fere induciæ hæ arbitrariæ factæ ſunt. *ibid.* Quid de his habeant Ordinationes Curiarum Eccleſiaſticarum? *ibid.* Exacto tempore induciarum, executio petitur a Judice qui Sententiam tulit. *ibid. b.*

Induciæ Epiſcopo accuſato concedendæ. III. 588. *a b.*

INDULGENTIÆ.

Indulgentiarum nomen unde derivatum? I. 470 *a.* Tres earum ſpecies ſeu formulæ antiquiores. *ibid.* Prima ſpecies ex Apoſtolo *II. Cor.* 2. cujus naturæ fuerit, & in quam finem data? *ibid.* Secunda ex Concilio Niceno & Ancyrano, quæ erat moderatio pœnitentiæ; & cur conceſſa? *ibid. a. b.* Tertia ex libellis & ad preces Martyrum. *ibid.*
Vide, *Libelli Martyrum*, *Pœnitentia.*

Indulgentiarum duæ ſpecies ſeu formulæ recentiores, ob expeditionem Terræ-Sanctæ, & erogationes eleemoſynæ. & alia. I. 470. *b.* & 471. *a. b.* Prioris earum indulgentiarum ſpeciei exemplum. *ibid.* Potius erat pœnitentiæ commutatio, quam Indulgentia. I. 471. *a.* Alterius harum Indulgentiarum ſpeciei formula. *ibid. a. b.* Hæc Indulgentia dicta *Relaxatio*; & quare? *ibid. b.* Epiſcopi admodum liberales fuere in concedenda hac Indulgentia. *ibid.* Hæ Indulgentiæ cauſa abrogationis Canonum Pœnitentialium. *ibid. a.* Ante ſeculum XI. omnino ignotæ. *ibid. b.* Plurimis probatur falſo quoſdam credere ante hoc ſeculum ſutiles Indulgentias a variis Pontificibus Romanis conceſſas fuiſſe. *ibid* & 472. *a b.*

Indulgentiæ ſpecies a Conciliis Niceno & Ancyrano expoſita, quo temporis diuturnitate viguerit? I. 473. *a* Seculo IX. inclinante, invaluit uſus Canonicas Pœnitentias redimendi precibus & eleemoſynis *ibid.* Species Indulgentiarum & pœnitentiarum ſeculo XI. uſitatæ. *ibid.* Antiquis Patribus ignotæ. *ibid. a. b.* Pœnitentiam publicam antiquis Canonibus ſtatutam extinxerunt. *ibid. b.* Hujus mutationis rationes fuſius expoſitæ. *ibid.* & 474 *a b.*

Indulgentiarum ſtationariarum antiquitas diſcutitur I. 474. *a.* In Concilio Tridentino de materia Indulgentiarum diſputatum eſt. *ibid.* Quid hac de re definitum fuerit? *ibid. b.* Doctiſſimi Boſſuet refertur ſententia. *ibid.*

Indulgentias parciſſime conceſſerunt veteres, etiam Romani Pontifices, uſque ad ſeculum XIII. I. 477. *a b.* & 478. *a. b.* Quanta moderatione uſus ſit Apoſtolus in conceſſione Indulgentiæ? I. 476. *a.* Hanc ſecutæ priſtinæ Synodi. *ibid. b.* Ut moderatio hæc ſervaretur, jubebantur Martyres, priuſquam darent libellos, ſtatum Pœnitentium expendere *ibid.* Indulgentia extra caſum imminentis mortis, non niſi ſedata perſecutione, & poſt mortem Martyrum dabatur; & quare? I. 477. *a.* Hæc ſpecies Indulgentiæ quando defierit? *ibid.* Seculo XII. cœperunt nonnulli Epiſcopi in dandis Indulgentiis excedere; & quæ ratio exceſſus? *ibid.* Moderatio in conferendis Indulgentiis, exemplo Summi Pontificis ab Epiſcopis ſervanda. IV. 56 *a Formalités ſans leſquelles les Brefs d'Indulgence ne peuvent être exécutés en France.* I 957. *b.* 958. *a. Autres Obſervations ſur les Indulgences* I. 958 *a.*

Indulgentiæ aliquot centenorum vel millium annorum fictitiæ. I. 477. *b.* Romani Pontifices applicationem Indulgentiarum aliquando commiſerunt Epiſcopis; & quare? *ibid.* Marini reflexio in Gelaſii Epiſtolam modeſte confutatur. *ibid.* & 478. *a.* Concilium Lateranenſe culpat exceſſum Indulgentiarum. *ibid.* Epiſcoporum auctoritas in dandis Indulgentiis reſtricta. *ibid.* Epiſcopi ad Indulgentiarum moderationem exemplo Romanorum Pontificum excitantur. *ibid* Poſt ſeculum XIII. ſenſim ipſi Romani Pontifices liberaliores fuerunt. *ibid.* Sixtus IV. Indulgentias nimias a ſe & a Prædeceſſoribus indultas reſtrinxit? & quare? *ibid b* Quare ægre debita moderatio in uſu Indulgentiarum obtineri potuerit? *ibid.* Hanc moderationem juxta veterem uſum ſervari voluit Synodus Tridentina. *ibid.* Quænam in hoc ſuo Decreto videatur mens fuiſſe Synodi? *ibid.* & 479. *a.* Synodi nolunt adhiberi fidem libellis promittentibus plurimas Indulgentias ex leviſſimis cauſis. I. 479. *a* Hallucinantur & nocent peccatoribus, qui tempore Indulgentiarum pro gravibus peccatis imponunt leves pœnitentias. *ibid.* De quibus Synodi populum circa Indulgentias monitum voluerint? I. 479 *a.* Regulæ Cancellariæ circa Indulgentias, earumque moderationem. I. 479. *a. b.* Congregatio Indulgentiis concedendis & examinandis præpoſita. *ibid. b.* Horribiles exceſſus Quæſtorum eleemoſynarum

narum

Digitized by Google

narum & mercimonie Indulgentiarum ante Concilium Tridentinum. I. 478. *b.* Decretum ejuſdem Concilii ſuper abolitione Quæſtorum. I 479. *a.* Omnes Indulgentiæ pro quibus manus adjutrices porrigendæ aut quæſtuandi dant facultatem, revocatæ & abolitæ. *ibid.* Quomodo hodie publicandæ Indulgentiæ? *ibid.* Litteræ Regiæ ad Conſilium Flandriæ, quibus revocantur litteræ Placiti datæ ſuper libellis Indulgentiarum aliunde allatis, ſeu inſerendis. IV.* 241. Alteræ litteræ Regiæ ad idem Conſilium Flandriæ, quibus ei injungitur ne permittat affixionem Indulgentiarum ſeu remiſſionem, niſi prius apparuerit de obtentis litteris Placiti. *ibid.* & 242. *a. b.* Eccleſia voluit coerceri omnem quæſtum ab Indulgentiarum uſu. *ibid.* Multa circa Indulgentias a Theologis moventur & traduntur; ſed pauca certitudinem fidei attingunt. I. 472. *b.* & 475. *a.* Limites quibus contineri debent Theologi, ubi de Indulgentiis diſputant. I. 475. *b.*

Indulgentia plena, largior, pleniſſima, quid ſit? I. 482. *b.* Quis Romanus Pontifex Indulgentiarum theſaurum adſtruxerit? *ibid.* Cuinam a Chriſto hujus Indulgentiarum theſauri credita ſit diſpenſatio? *ibid.* De theſauro indulgentiali cujus meminit Clemens VI. nihil certi ex antiquitate habetur. I. 486. *a.* Theologi tamen inter articulus fidei Indulgentiarum theſaurum collocant. *ibid. in nota.* Circa hanc rem ſententia Veronii Ieſuitæ. *ibid. a. b.*

Indulgentiarum conceſſio primitus integra Epiſcopis relicta eſt. I. 486. *b.* Ratio hujus veteris diſciplinæ. *ibid.* Vigilius Papa favet huic Epiſcoporum juri. *ibid.*

Indulgentiæ in favorem Crucesignatorum. IV. 38. *a. b.* 203. *a. b.*

Vide, *Quæſtores eleemoſynarum, Jubilæum.*

INDULTUM.

Indultum Principibus Belgii conceſſum nominandi ad primarias dignitates refertur. I. 791. *b.* Occaſionem dedit mutationi circa electionem Abbatum & Priorum. I 331. *b.* 332. *a.* 791. *b* 792. *a.* An poſſit dici quod Principes noſtri eo non utantur in ſuis nominationibus ad Abbatias? I. 792. *a.* Ejuſdem vigore nominant ad primarias Dignitates in Collegiatis, & primam poſt Epiſcopalem in Cathedralibus. *ibid.*

Indulta varia Regibus Galliæ conceſſa, tantum fuerunt perſonalia. I. 792. *a.* Indultum in favorem Parlamenti Pariſienſis, quoties & ad quæ Beneficia nominare concedat? *ibid.* Alia Indulta eodem ſpectantia. *ibid.* Conſiliarii jus illud in alios transferre poſſunt; & quæ forma obſervanda? *ibid. b.* An viſ[t]npulti Regibus Galliæ competat jus nominationis ad Præbendam ratione felicis adventus ad Regnum? 793. *a.*

Indulta quibuſdam Monachis Gratianus fecit omnibus communia. III. 623. *b.* 624. *a.*

Vide, *Privilegium.*

INFAMATIO.

Infamatio publica præcedere debet, ut contra Particularem inſtituatur ſpecialis informatio. II. 325. *a.* Quæ infamatio ſufficiat? *ibid.*

Vide, *Informatio criminalis.*

INFAMIA.

Infamia orta ex publicis & manifeſtis criminibus habet ſpeciem irregularitatis. I. 537. *a.* Adhuc hodie excludit a Dignitatibus, & quænam infamie ad hoc requiratur? *ibid. a. b.*

Vide, *Irregularitas.*

Infamia etiam inducitur per citationem perſonalem. II. 285. *b.* Ejus effectus. *ibid.*

INFANTES.

Infantes, quorum dubium eſt baptiſmus, baptizandi ſunt. III. 350. *a.* 429. *a. b.* Infantes mortui ſine Baptiſmo, non ſepeliendi in loco ſacro. II. 168. *a.*

Vide, *Baptiſmus.*

Infantes expoſiti, juxta Synodum Arelatenſem ejus ſunt qui miſeratione motus illos collegit. III. 572. *a.*

INFIDELIS.

Vide, *Paganus.*

INFIRMITAS.

Infirmitas, an excuſet a peccato? III. 612. *a.*

INFORMATIO CRIMINALIS.

Informationes accipere, idem eſt quod procedere via inquiſitionis. II. 324. *a. b.* Hodie in criminalibus procedi non poteſt nihil prævia informatione; & quare? *ibid. b.* IV.* 26. *a.* *En France il y a des cas, où les Procès criminels peuvent être inſtruits & jugés ſans informations.* II. 15. *a.* Judex ad nullius denuntiationem inquirens, dicitur procedere ex officio. II. 324. *a.* Officialis aliquando mulctatus per Conſilium Regium, quia omiſſis informationibus, proceſſerat ad privationem Beneficii ex confeſſione a Reo elicita. *ibid. b.*

Informationes capi non poſſunt niſi per Officiarios, & auctoritate Judicis. II. 324. *b.* Ubi conſtat de delicto, ſed de auctore indicia non habentur, inſtitui poteſt informatio generalis; & qua forma? *ibid.* Quid requiratur ut adverſus Particularem informatio poſſit inſtitui? *ibid.* & 325. *a.* *Ordonnances & Edits où il eſt parlé des informations.* II. 15.

Informationes inſtituuntur, Parte non citata. II. 325. *b.* Debent inſtitui quam ſecretiſſime. *ibid.* & 326. *a.* An Judex poſſit procedere ex officio in caſu adulterii, connivente marito? II. 251. *a.* Teſtes in informationibus auditi, in lite debent recolligi; & qua forma, & quare? II. 331 *a.* Recollectio hæc fieri debet ante confrontationem. *ibid. a. b.* *Ce qu'il y a ſur cela de particulier aux uſages de France.* II. 13. *b.*

INFORMATIO PRO DISPENSATIONE.

Informatio pro diſpenſatione Matrimoniali magna circumſpectione facienda. I. 597. *b.* II. 766. *b. & ſeqq.* Variæ omiſſiones vel ſiniſtræ expreſſiones, quæ litteras diſpenſationum reddunt invalidas; & quid circa quamlibet inquirendum? I. 598. *a. & ſeqq.* Commiſſarii Apoſtolici debent narrata in litteris, earumque contenta mature expendere. I. 596. *b.* De veritate narratorum inquirendum. I. 597. *b.* Quam ſaria debeat eſſe hæc informatio. *ibid.* & 598 *a.* Examen teſtium alteri committi poteſt. *ibid. a.*

Informatio fieri debet ſuper quocumque impedimento allegato. I. 599. *a.* Quandonam ab executione ſuperſedendum? *ibid a b.* Variæ formulæ in Curia uſitatæ; & quidnam pro earum verificatione inquirendum & attendendum? I. 597. *b. & ſeqq.* Quo tempore veritas cauſæ ſubeſſe debeat? I. 602. *b.* Diſpenſatio in forma pauperum; & quandonam, quo tempore paupertas oratorum verificande, & quomodo in hac diſpenſatione procedendum? I. 604. *a. b.* Quæ informatio requiratur in diſpenſatione ſuper impedimento occulto expedita in Pœnitentiaria? I. 605. *b.* 606. *a.* Quam ſecreto peragende hæc informatio. I. 606. *b.*

INFORMATIO SUPER ELECTIONE.

Informatio diligens facienda ante Confirmationem electionis dandam. I. 99. *a,* Citandi, qui electioni volunt ſe opponere. *ibid,* Informatio facienda non tantum circa electionis proceſſum, ſed etiam circa perſonam Electi. *ibid. a. b.* Facienda eſt in loco in quo Electus ſolitus ſuit converſari. *ibid.* Exempla ſollicitæ informationie circa Electi perſonam, & ſuper electionis proceſſu. *ibid.* Synodus Tridentina non determinavit per quem aut qua forma facienda ſit informatio. I. 100. *a* Vult dicta Synodus ut in Synodo Provinciali informationis forma præſcribatur. *ibid.*

Informationis faciendæ formæ a variis Synodis Provincialibus facta aut probatæ. I. 100. *a. b.* Neque in illis Synodis, neque in Gallia creditum, ſolis Nuntiis Sedis Apoſtolicæ jus ſumendi informationes competere. *ibid. b.* Tandem in Belgicis Provinciis, juxta Bullam Gregorii XIV. informatio fit a ſolis Nuntiis Apoſtolicis, excluſis Ordinariis. *ibid. b.* 101. *a.* Galli vero jus illud ad Ordinarios, & alius a Rege committendos, ſpectare contendunt. *ibid.* Hac de re plurima quæ operæ pretium eſt legere. I. 101. *a. b.* Praxis hodierne Galliæ habet, ut informatio de vita & moribus Nominati fiat per Epiſcopum ultimæ reſidentiæ. *ibid.* In Galliis e jure informandi excluditur Nuntius. *ibid.* Hoc conſtat ſupremi Pariſiorum Senatus Arreſto, cujus verba videre eſt in nota. I. 102, *a.* Ut *tolerantia* potius quam permiſſio proprie dicta, habenda eſt ea qua Ludovicus XIV. permiſit ut informatio fieret coram Nuntio. *ibid.*

Informatio merito faciende ab iis quibus jus nominandi, aut electionem confirmandi, competit. I. 102. *a.* Excluduntur conſanguinei Electi. *ibid.* Qua forma ſumatur? *ibid a. b.* Qualitates requiſitæ in teſtibus. *ibid, b.* Qui in teſtes non recipiendi? *ibid.* Ad quem informatio tranſmittenda; & qua forma? I. 104. *a.* Non ſufficit ut alicujus electio ſeu nominatio confirmetur, ut ille ſit inſignitus gradu Academico; ſed major de ejus doctrina habenda notitia. I. 102. *b.* 103. *a.*

INJU-

INHUMATIO.

Inhumatio corporis apud Romanos reddebat locum religioſum, II. 148. *b.* 149. *a.*

Vide, *Sepultura.*

INJUSTITIA.

Injuſtitia manifeſta dat locum Recurſui ad Principem; & quænam talis reputanda ſit? IV. * 305. *b.*

Vide, *Violentia*, *Vis.*

INNOCENTIUS III.

Innocentius III. Summus Pontifex, convocat Concilium Lateranenſe quartum, IV. 32. *a.* Hujus Pontificis ſermo de triplici Phaſe. *ibid. b.* & 33. *a.* Ejuſdem Diploma de expeditione in Terram Sanctam, IV. 33, *a. b.* Qualis fuerit hic Pontifex? IV. 67. *a. b.* Ejus mira in Juriſprudentia ſubtilitas & ſagacitas, *ibid. b.* 68. *a.* Utriuſque Juris peritiſſimus. IV. 69. *a.* Scientia Theologiæ Scholaſticæ imbutus. *ibid. b.* Tempore hujus Pontificis innumerabiles lites Romam undique delatæ. IV. 68. *a.* Hinc Innocentii III. innumeræ Epiſtolæ & Decreta. *ibid.* In quot libros digeſta, quando & a quibus edita? *ibid.* Libri geſtorum hujus Pontificis. *ibid. b.* Regeſtum ejuſdem Pontificis *de negotio Imperii ibid.* Innocentius III. hauſit falſas Decretales ex Gratiano. IV 69. *a b.*

Innocentius III. In diviſione Imperii ſub Philippo & Othone videtur initio neutri adhærere. IV. 69. *a. b.* 70. *a.* Hujus cauſæ deciſionem declarat ad ſe pertinere. IV. 70. *a.* Litteræ Othonis & Regis Angliæ pro Othone ad Innocentium, & hujus Pontificis reſponſoriæ. *ibid.* Aliæ Innocentii reſponſoriæ ad litteras Principum Philippo adhærentium. *ibid. a. b.* Philippus mittit Oratores ſuos ad Pontificem, quibus hic reſpondet deciſionem ad ſe pertinere. *ibid. b.* Innocentius ſe declarat pro Othone. IV. 71, *a* 75. *a.* Principum Philippo adhærentium querelæ. *ibid.* Hinc famoſa Decretalis quæ incipit *Venerabilem.* IV. 71. *a.* Quid contineat hæc Decretalis? *ibid a. b. & ſeqq.* Pontifex abſolvit Ducem Zaringiæ a vinculo juramenti fidelitatis ſurſan Philippo præſtiti. IV. 73. *b.* 74. *a.* Promiſſiones Othonis Pontifici factæ. IV. 74. *a.* Philippus Imperium retinet, & Pontifici reconciliatur *ibid.* Quid ſuper hoc diſſidio legendum, remiſſive? IV. 69. & 71. *in notis.*

Innocentius III. caſſat electionem Luipoldi Epiſcopi Wormatienſis in Archiepiſcopum Moguntinum. IV. 75. *a. b.* Hinc celebris Decretalis quæ incipit *Bonæ memoriæ*, in qua deducit rationes caſſationis hujus electionis. *ibid.* Confirmat electionem Sifridi in Archiepiſcopum Moguntinum. *ibid. b.* Origo & hiſtoria ſchiſmatis hac occaſione orti in Eccleſia Moguntina. IV. 74. *b & ſeqq.* Luipoldum ad Wormatienſem Eccleſiam redire cogit Pontifex. IV. 76. *a.* Philippum Imperatorem vult moneri, ne ſe Sifrido opponat. *ibid.*

Innocentii III. Epiſtola & Decretum contra Conradum, qui a Lubecenſi, ac dein ab Hildeſemenſi Epiſcopatu ad Herbipolenſem tranſierat. IV. 76. *a. & ſeq.* Jubet Conradum ab Herbipolenſi Eccleſia recedere. IV. 77. *a.* Solvit juramentum fidelitatis Conrado ut Duci Francorum præſtitum. *ibid.* Punit Conradi electores. *ibid.* Inhibet ne Conradus redeat ad Hildeſemenſem Eccleſiam. *ibid.* Decernit excommunicandum, ni pareat. *ibid. a. b.* Scribit ad ipſum Conradum, ad cujus querelas reſpondet. *ibid. b.* Ipſum Conradum excommunicat. *ibid.* & 78. *a.* Reſpondet ad Conradi prætenſionem de obtenta licentia a Cœleſtino tertio. IV. 78. *a.*

Innocentius III. vult cogi Philippum Auguſtum Franciæ Regem ad recipiendam Ingeburgen quacum nullum declarari per quoſdam Epiſcopos ſuum conjugium curaverat. IV. 78. *a.* 79. *b.* Pontifex totum Regnum Franciæ ſub Interdicto conſtituit. IV. 80. *a.* Interdictum alii ſervant, alii non ſervant. *ibid.* Tempore interdicti eligitur Hugo Epiſcopus Antiſiodorenſis in Archiepiſcopum Senonenſem, aſſentiente Rege. *ibid. a, b.* Pontificis Decretalis contra hanc electionem, & quo proceſſerit hoc negotium? *ibid. b. & ſeqq.*

Innocentii III. Decretales circa poſtulationem Archiepiſcopi Colonienſis in Archiepiſcopum Strigonienſem Hungariæ Primatem. IV. 82. *a. & ſeqq.*

Innocentius III. debebat *vice Regia* aſſenſum præbere electioni Epiſcopi Capuani; & quare? IV. 83. *b.* Decretales hujus Pontificis circa vocationem Canonicorum abſentium ad hanc electionem. *ibid.* & 84. *a.*

Innocentio III. Joannes Rex Angliæ, ut ſe contra Philippum Auguſtum tueatur, regnum ſuum ſubjicit. IV. 84. *b.* Pontifex Joannis cauſam ſuſcipit. *ibid.* Innocentii Decretales de hoc negotio. *ibid & ſeqq.* Hic Pontifex prætendit adverſus Philippum procedere ratione peccati. *ibid.* quibus prætcrea prætendat argumentis proceſſum ſuum juſtificare? IV. 85. *a.* Jubet Innocentius, Philippum quaſdam terras Joanni reſtituere; huncque abſolvi a juramento, quo, jure feudali, Philippo obſtrictus erat. *ibid b* & 86. *a b.*

INNOCENTIUS IV.

Innocentium IV. inter & Fridericum II. Imperatorem diſſidia. IV. 99. *a.* Innocentius IV. fugit *Januam. ibid a b.* Indicit Concilium generale Lugdunenſe. *ibid b.* In hoc Concilio accuſat Imperatorem de variis criminibus. IV. 100. b. Illum excommunicat. IV. 101. *a. b* Curat chartam tributi a Joanne *Sine-Terra* Romano Pontifici promiſſi, per Epiſcopos Angliæ roborari. IV. 105. *b.* An plaga inſanabili fuerit percuſſus ob reſciſſa FF. Prædicatorum & Minorum Privilegia? IV. 113. *in nota.*

INNOCENTIUS XI.

Innocentius XI. acriter redarguit Cleri Gallicani conſenſum in Regis Declarationem Regaliæ extenſivam. I. 786. & 787.

INQUISITIO.

Inquiſitionis origo, progreſſus & propagatio hiſtorice deſcribitur. I. 205. *b. & ſeqq* Primum in Concilio Toloſano modus procedendi contra hæreticos præſcriptus eſt; ſed tota auctoritas procedendi, Epiſcopis commiſſa. I. 206. *a.* Poſtmodum Officium Inquiſitionis Dominicanis committitur. *ibid. a. b.* Hi nimio ſuo rigore populum contra ſe concitant. *ibid. b.* Fratres Minores qui eorum rigorem temperarent, ipſis adjunguntur. *ibid.* Leges in favorem Inquiſitionis. *ibid.* Epiſcopi in partem veniunt Officii Inquiſitionis. *ibid.* Tribunal ejus in Belgio aliquando introductum, indeque ortæ ſeditiones. II. 231. *b.* 232. *a.* Abrogatur; & quare? II. 232. *a. b.* 233. *a.* IV. * 313. *a.*

Vide, *Congregationes Cardinalium.*

INQUISITIO CRIMINALIS.

Vide, *Informatio Criminalis.* *

INQUISITOR FIDEI.

Inquiſitores Fidei naturales, Epiſcopi. I 205. *b.* Per XII. ſecula nulli alii fuere. *ibid* Seculo XIII. primum aliquot Monachi Fidei Inquiſitores conſtituti. *ibid.* Multas difficultates tum ab Epiſcopis, tum a Magiſtratibus paſſi ſunt illi Monachi; ſed freti auctoritate Pontificis, in magnam vim potentiæ aſſurgunt. *ibid.* & 206. *a.* Monachis illis jungitur Dominicis anno 1206. *ibid.* Ipſe ejuſque ſocii in Hæreticos inſurgunt. *ibid.* Decretum in favorem Inquiſitorum. IV. 37. *b.*

INSCRIPTIO.

Inſcriptio legitima præcedere debet criminalem accuſationem. II. 525. *a.* Quid hic per inſcriptionem intelligendum? *ibid.* De Jure Romano tenebatur Accuſans ſe in libello accuſationis inſcribere, quod & Jure Decretalium cautum eſt. *ibid.* Ad quid ſe obligaret Accuſans per hanc inſcriptionem, *ibid.* Forma inſcriptionis expreſſa apud Gratianum. *ibid.* Quare ſublata ſit neceſſitas inſcriptionis. *ibid* Etiam in Belgio aliquando invaluit hæc neceſſitas. *ibid.* Publicis Accuſatoribus remiſſum eſt inſcriptionis vinculum & talionis periculum, *ibid.* Hodie hujus inſcriptionis uſus pene a Foro receſſit, *ibid.*

INSIGNIA GENTILITIA.

Inſignia propria Patronus Eccleſiaſticus in Eccleſia non poteſt ponere, ſed tantum ſuæ Eccleſiæ vel Monaſterii. I. 781. *a. b.* Quibus uſus lyſtræ in Eccleſia competat? *ibid. b.* Eccleſiam nimis deforment, non admittendæ? I. 782. *a.* Cardinales alia ornamenta ſuorum Inſignium geſtare non poſſunt, niſi ſolum Cardinalitium Galerum. I. 201 *a. b.* Antiqua Inſignia publicis locis poſita, quod & quatenus probent? I. 782. *a.* II. 216. *b.*

INSTALLATIO ſeu MISSIO IN POSSESSIONEM.

Vide, *Poſſeſſio Inſtitutio.*

INSTANTIA.

Inſtantiæ Appellationum moribus hodiernis ſunt perpetuæ. II. 364. *a.* Appellatione inſtituta in ſupremis Curiis, cauſa decidenda eſt ex actis primæ Inſtantiæ, ſi cauſa in *ſcriptis* inſtructa fuerit. II. 365. *a.* Examen criminis in prima Inſtantia in Provincia debet inſtitui. III. 589. *b* Advocatus vel Procurator in prima Inſtantia non recipiendi in teſtes in ſecunda Inſtantia. IV. 111. *a.*

INSTITUTIO.

Inſtitutionis tres ſpecies. I. 395. *a.* Inſtitutio corporalis Beneficiatorum de Jure communi competit Archidiacono. I. 76. *a.* Inſtitutio auctorizabilis, ſeu tituli collativa, moribus Belgicis competit Archidiacono, etiam in Beneficiis curatis. *ibid.* Inſtitutio auctorizabilis moribus Belgii diſtinguitur a cura animarum. *ibid.* 717. *b.* 718. *a.* *Obſervations ſur la difference & la conformité des differentes ſortes d'Inſtitutions*, I. 969. *a.*

Inſtitutio auctorizabilis ſive *tituli collativa* æquiparari poteſt Inveſtituræ feudali. IV.* 297. *b.* & *in nota.* Per hanc inſtitutionem Clericus adipiſcitur plenum & perpetuum jus in Beneficio, non ſecus ac Vaſallus conſtituitur plenus Dominus Feudi per Inveſtituram civilem. *ibid.* Clericus ſic inſtitutus poteſt beneficium tanquam ſibi proprium cum alio Beneficio permutare, vel illud in favorem alicujus reſignare. *ibid.* Per inſtitutionem Canonicam ſive auctorizabilem Clericus adeptus Beneficium Parochiale, vel etiam Canonicatum, habetur ut verus Parochus, vel Canonicus. *ibid.* 298. *a.* Beneficiati, præſertim Parochi, per inſtitutionem auctorizabilem ſeu Canonicam conſequuntur jus exercendi functiones Beneficio annexas jure proprio & ordinario. IV.* 298. *a.* Conſequuntur jus perpetuum ad functiones exercendas titulo annexas. *ibid.* & *ſeqq.*

Inſtitutio corporalis ſive *Miſſio in poſſeſſionem*, olim non ſeparabatur ab Inſtitutione auctorizabili. IV.* 302. *a.* Quid per Inſtitutionem corporalem conſequatur Beneficiatus, & in quo hæc Inſtitutio conveniat cum inveſtitura feudali? *ibid.* & *ſeqq.*

Inſtitutio auctorizabilis quandonam cenſeatur competere Archidiacono Jure proprio, & quandonam Jure delegato? I. 718. *a.* Jure communi competit Epiſcopo, & quomodo ad Archidiaconos & inferiores Prælatos devenerit? I. 795. *a.* Plures alii inferiores Prælati jus inſtituendi in Belgio habent. *ibid. b.* Hinc abuſus cui occurrere ſtuduit Synodus Tridentina. *ibid. b.* An Monachi in ſuis Capellis habeant jus Inſtitutionis? III. 617. *b.* 618. *a.*

Inſtitutio an danda ſit intra ſemeſtre ſub pœna devolutionis? I. 796. *b.* An a dilatione vel recuſatione Inſtitutionis, detur recurſus vel appellatio, & ad quem & quomodo in hac cauſa procedendum? I. 796. b. 797. *a.* 969. *a.* Cauſæ Inſtitutionis recuſatæ coram Superiore allegandæ. I. 797. *a.* Quomodo hæc Inſtitutio recte dicatur Collatio neceſſaria, & præcipuas partes in proviſione Beneficii Patronati, partes eſſe Patroni? I. 797. *b.* Concilium Tridentinum in quantum vult Inſtituendos ab inferioribus prius eſſe examinandos per Epiſcopum, non ſervatur niſi quoad Beneficia curata I. 795. *a. b.* Quomodo procedatur in Gallia, ſi Pontifex Inſtitutionem Canonicam recuſet? I. 796. *b.* 797. *a.* In Galliis Patroni & Collatores tenentur inquirere, an Clerici quibus Beneficia conferunt, ſint orti & origine Galli. I. 796. *in nota.*

Vide, *Poſſeſſio.*

INSTRUCTIO CHRISTIANA.

Inſtructio Chriſtiana, vulgo vocata Catechiſatio, multum commendatur a Synodis. I. 19. *a. b.* Catechiſationi ipſis Paſtoribus ſingulariter incumbendum *ibid. a.* Etiam adultis eſt neceſſaria, & nullo anni tempore omittenda. *ibid. a. b.* Cæteris paribus, utilius fit per Parochos quam per alios. I. 20. *b.* Epiſcopi cogere debent Parochos ut per ſe id faciant. *ibid.* Uſus contrarius quantumvis diuturnus, Parochos ab hac obligatione eximere non poteſt, nec ipſis præjudicare. *ibid.* Id ex mente Concilii Tridentini eſt, quod & recenter declaravit Innocentius XI. *ibid.* Idem declaravit S. Congregatio Concilii Tridentini I. 23. *a.*

Inſtructioni Cleri & populi ſervire poſſunt Inſtructiones & Epiſtolæ Paſtorales. I. 132. *b.* Epiſcopus nihil omittere poteſt quod ad Inſtructionem populi ſit neceſſarium. I. 139.

Vide, *Prædicatio*, *Epiſtolæ Paſtorales*, *Catechiſmus.*

INSTRUMENTUM.

Inſtrumenta publica quænam dicantur, & quæ eorum auctoritas? II. 313. *b.* Debent eſſe conſcripta a perſona publica ad conficienda inſtrumenta. *ibid.* Scriptura Judicis vel etiam Regis non eſt inſtrumentum publicum *ibid.* Quare ſcriptura non ſit ſemper publica, licet a perſona publica ſit ſcripta? *ibid.* Notarii Inſtrumenta conficere non poſſunt alii rogati, nec pro perſonis plane ignotis. II. 316. *a.* Debent in inſtrumentis exprimere qualitatem ſuam & locum reſidentiæ. *ibid.* & 315. *b.* Tenentur omnium inſtrumentorum minutas in protocollo regiſtrare, & fideliter conſervare. II. 318. *a.* An in confectione inſtrumenti publici requiratur ſubſignatio teſtium cum ſubſignatione Notarii? *ibid.* Quid de expreſſione temporis quo inſtrumentum conficitur; item de invocatione Numinis, anni regnantis Principis, &c. *ibid.* Acta a Graphiariis regiſtrata, ſcripturæ a Notario ſignatæ, vel ſigillo authentico munitæ, &c. pro publicis inſtrumentis reputantur. *ibid. b.*

Inſtrumentum quodnam dicatur originale? II. 317. *a.* Scriptura ex originali per alium Notarium deſumpta, non eſt originalis. *ibid.* Quare copiæ vel exemplaria fidem in Judicio non faciant? *ibid.* Facient fidem, ſi a Judice vel ejus Commiſſione cum originali fuerint collatæ. *ibid.* Sicuti examen teſtium, ita & collatio inſtrumenti alteri committi per Judicem poteſt. *ibid.* Inſtrumenta quæ vetuſtate corrumpi incipiunt, quomodo renoventur? *ibid.* Inſtrumentis publicis plena fides adhibetur in iis quæ *diſpoſitive* aſſerunt. *ibid. b.* An fides inſtrumenti per teſtes poſſit enervari? *ibid.*

Vide, *Probatio*, *Archivum*, *Graphiarius.*

INSTRUMENTA ORDINUM.

Vide, *Ordo*, *Materia Sacramentorum.*

INTENTIO.

Intentio recta, ſola non facit undequaque rectam, actionem aliquam ex ſe malam, aut in malum propenſam. II. 756. *a.* Quandonam bona Intentio excuſare poſſit? *ibid. in nota.*

INTERCESSIO.

Intercedere debet Eccleſia pro malis apud Principes, non eos temerario auſu defendere. III. 612. *a.* Intercedere pro Reis apud Principes & Magiſtratus Civiles, jampridem Epiſcopis familiare fuit. I. 530. *a.* III. 636. *a.* IV.* 63. *a.* & *ſeq.* Pro quibus intercederent, & quis interceſſionis ſcopus? IV.* 64. *a. b.* 65. *a.* Effectus interceſſionis expectabatur a benignitate Principis. IV.* 65. *a. b.* Confugientes ad Eccleſias cenſebantur implorare interceſſionem Epiſcoporum. *ibid. b.* Correctionem & vitæ converſionem hoc ſuo ad Eccleſiam confugio præferebant & promittebant qua promiſſione fidentes Epiſcopi pro iplis intercedebant? IV.* 66. *a.*

INTERCESSOR.

Interceſſores, quinam ſic dicti in Eccleſia Africana? III. 352. *b.* Abuſus horum Interceſſorum comprimitur. *ibid.*

INTERDICTUM.

Interdicti Eccleſiaſtici definitio. II. 399. *a.* Quomodo excludatur excommunicatio? *ibid.* Quomodo diſtinguatur a ſuſpenſione? *ibid.* Per Interdictum non vetatur uſus omnium rerum divinarum. *ibid. a b.* Dividitur in locale, perſonale, & mixtum *ibid.* IV.* 53. *a. b.* Item in univerſale, & ſingulare? & quidnam quodlibet importet? II. 399. *b* Interdictum & ſuſpenſio ſubinde infligitur per modum cenſuræ; & ſubinde per modum meræ pœnæ, & quomodo ab aliis cenſuris diſtinguatur? IV.* 52. *a. b.*

Interdicta a quo tempore uſitata? II. 400. *a.* Luculentum Interdicti exemplum ſeculo XI. in Eccleſia Lemovicenſi. *ibid. a. b.* Eam Interdicti formam novam fuiſſe teſtantur Auctores coævi. *ibid. b.* Poſterioribus ſeculis Interdicta nimium multiplicata. *ibid.* Inde varia incommoda ob quæ Pontifices eorum rigorem moderarunt. *ibid.* Quædam functiones Eccleſiaſticæ fieri poſſint tempore Interdicti? *ibid.* & 401. *a.* Ratio relaxationis petita a detrimento ſpirituali quod populus patitur. II. 401. *a.* Judices Eccleſiaſtici minus circumſpecte & potius ex cupiditate quam ex charitate Interdicta ferebant. *ibid.* Conſtitutio Bonifacii VIII. contra hæc temeraria Interdicta. *ibid.* Prælati non incurrunt Interdictum vel ſuſpenſionem niſi in Sententia expreſſi. IV. 115. *a.* Interdictum non minus requirit prævias monitiones Canonicas, & ſententiam ut minus declaratoriam, atque ipſa excommunicatio. IV.* 58. *a.* Rationes ob quas ſolas permittitur Interdictum ex Conſtitutione Bonifacii, Decreto Synodi Baſileenſis, & Concordatis Brabantiæ. II. 401. *a. b.* Per celebrationem in loco interdicto incurritur irregularitas. *ibid. b* Celebrans in loco *ceſſationi a Divinis* ſubjecto, non irregularis efficitur, niſi Interdictum in *ratione Cenſuræ* latum fuerit. IV.* 56. *a.* Quomodo Interdictum differat a ceſſatione a Divinis? II. 401. *b.* 402. *a.* IV.* 56. *a.* Hæc minora, quam Interdictum, præſertim generale, habet incommoda. II. 401. *a.*

Digitized by Google

Interdictum generale non ſine magna cauſa, & moderatione & circumſpectione infligendum. II 408. *b.* Major cauſa & prudentia in ferenda hac generali Cenſura, quam excommunicatione requiritur. *ibid.* Ratio eo major eſſe debet, quo latius ſe Interdictum extendit. *ibid.* Qui effectus Interdicti circa ceſſationem a Divinis? *ibid.* Quænam publicatio requiratur, ut Interdictum ſervari debeat? IV. 80. *a.* An olim notum fuerit Interdictum generale: prout hodie ſumitur? IV. * 53. *b.* 54. *a.* Labentibus ſeculis, frequentius ſuſpenſum Interdictum generale, & quam funeſti ejus ſoleant eſſe effectus? IV. * 54 *b.* & *ſeqq.*

Interdicta aliaſque pœnas Eccleſiaſticas pretio redimere, magnus abuſus. III. 455. *b.*

Vide, *Mulcta.*

Interdictum locale, an apud Græcos ignotum fuerit? III. 455. *b.* & *in nota.*

Interdicto ſubjicitur tota terra Philippi Auguſti Franciæ Regis. IV. 80. *a.*

INTERESSE.

Intereſſe Judex interdum taxat ex Officio; interdum injungit Parti ut ſpecificet ſuum intereſſe. II. 350. *b.* Declaratio intereſſe a victore exhibita: tradenda Parti victæ ad diminuendum. *Uſages de France concernant la taxe des dommages & interets.* II. 38. *a.*

Vide, *Expenſæ.*

INTERFECTOR.

Interfectores excommunicatorum, an ſint rei homicidii? III 638. *a.* Interfectoribus uxorum adulterarum, quæ pœnitentia imponenda? III. 665. *a.*

Vide, *Homicidium. Occaſio. Suicida.*

INTERNUNTIUS.

Vide, *Nuntius.*

INTERROGATORIA.

Interrogatoria teſtibus examinandis, proponenda Judici, a Parte adverſus quam producuntur, tradi poſſunt. II. 310. *b.* Eorum forma & ſcopus. *ibid.* Deſignationes articulorum & interrogatoria, actis litis inſerenda ſunt. *ibid.* Parti producenti non communicantur. *ibid.* Eorum uſus non eſt in omnibus Curiis admiſſus. *ibid.*

Interrogatoria in cauſa criminali adverſus incarceratos Promotor Fiſcalis intra triduum tenetur exhibere. II. 330. *b.* *En France les Priſonniers pour crimes doivent être interrogés dans les vingt-quatre heures de leur empriſonnement.* II. 16. *b.* Reus ſuper iis quæ per informationem præviam Procurator Regius accepit, examinandus, ante datas defenſiones, abſque mora & dilatione tenetur reſpondere. II, 331. *a.* Reſponſiones Rei rediguntur in ſcriptis, & Officio Fiſcali traduntur. *ibid.* Hujus examinis ſcopus, & quid in eo debeat attendi? *ibid.* *En France l'interrogatoire n'eſt pas toujours pris des informations.* II. 16. *b.* *Ce qu'il y a d'ailleurs de propre au Droit François ſur cette matiére* ibid.

INTERSTITIA.

Interſtitia olim nota & eorum ſcopus. I. 513. *a.* III. 568. *a.* Inter Minores Ordines olim ſervata. I. 3. *b.* Votum Eccleſiæ, ut etiam ſerventur. I. 4. *a.* & 513. *a.* Varia circa moram temporis quæ intercedere debebat, Eccleſiarum diſciplina. I. 513. *a.* Ordines etiam Minores non conferebantur, niſi illi qui actualiter functiones erat peracturus; nec duo eidem ſimul conferri poterant. *ibid.* Interdum quis, omiſſo Ordine Minore, ſuſcipiebat Majorem; nec tamen *per ſaltum* promotus cenſebatur. *ibid* Optat Eccleſia ut Ordinati incumbant aliquo tempore Minoribus Ordinibus, priuſquam ad Majores promoveantur. *ibid. b.* Inter ſacros Ordines requiruntur interſtitia unius anni, & quomodo annus computandus? I. 514. *a.* Quinam in iis poſſint diſpenſare, & quid in hac diſpenſatione attendendum? *ibid.* Duo Ordines ſacri nequidem ex diſpenſatione Epiſcopi poſſunt uni eodem die conferri. *ibid. b.* Quid ab Epiſcopis attendendum in diſpenſatione ſuper interſtitiis? III. 564. *a. b.*

INTERVENTIO.

Interventio Epiſcoporum pro Reis apud Principes & Magiſtratus civiles, jampridem frequentiſſima. I. 530. *a.* III. 636. *b.* IV. * 63. & *ſeqq.*

Vide, *Interceſſio.*

INTESTATUS.

Inteſtatus quis cenſeatur decedere? II. 25. *b.* Inteſtatorum Clericorum bona ad quos deferantur? II. 24. *b.* & *ſeqq.*

Vide, *Succeſſio.*

INTHRONIZATIO.

Inthronizatio ſive Electio Romani Pontificis, a quibuſnam olim fieret, III. 528. *b.* Quinam ad illam concurrerent *ibid.* In ea præcipuas partes habebant Clerici Cardinales. III. 569. *a.*

Vide, *Papa, Electio, Cardinales. Conclave.*

INTROITUS MISSÆ.

Introitus Miſſæ, quid olim fuerit? III. 178. *b.*

INVENTA RES.

Inventam rem qui non reſtituit, furtum committit. III. 611. *b.*

INVESTITURA.

Inveſtiturarum diſſidia luctuoſa inter Romanos Pontifices & imperatores; & intentio contendentium. I. 90. *b.* & 91. *a.* Romani Pontifices aſſerebant Inveſtituras eſſe libertati electionum contrarias. I. 91. *a.* Imperator Henricus V. juri conferendarum Inveſtiturarum renuntiavit. *ibid* An Simoniacæ fuerint Inveſtituræ Epiſcoporum olim ab Imperatoribus datæ? III. 580. *a.* Quid de Inveſtituris legendum? *ibid in nota.* Inter abuſus non ſunt generaliter referendæ Inveſtituræ. III. 620. *b.* Inſtitutio in Beneficiis Eccleſiaſticis non eſt abſimilis quoad effectum, Inveſtituræ Vaſſalli quæ *civilis* dicitur IV. * 299. *a. b.* 302. *b.*

INVITATORIUM.

Invitatorium. Antiphona quæ etiam dicitur *Verſus aperitionis* vel *Reſponſorium exhortationis.* II. 685. *b.* Quænam ſit mos Eccleſiæ in decantatione hujus Antiphonæ, & quid huic decantationi proprium? *ibid.*

INVOCATIO SANCTORUM.

Vide, *Sancti.*

JOACHIM ABBAS.

Joachim Abbas ſcribit contra Petrum Lombardum. IV. 35. *b.* 36. *a.* Hujus Abbatis libellus ab Innocentio III. damnatur. IV. 36. *a.* Abbas Joachim declaratus orthodoxus, quod ſcripta ſua ſubmiſiſſet Romanæ Eccleſiæ. *ibid.*

JOANNES XXII.

Joannes XXII. eligitur in Romanum Pontificem. IV. 151. *b.* Ejus Conſtitutiones contra Fratres Minores ſtrictioris Obſervantiæ, dictos Spirituales. IV. 152. *a.* & *ſeqq.* 155. *a. b.* 156. *a* 156. *a. b.* Fratres Minores appellant a Pontifice & ab ejus Conſtitutionibus, ad Eccleſiam univerſam. IV. 156 *b.* 157. *b* 158. *a.*

Joannes XXII. Extravagantium Collectionis auctor. IV. 150. *a. b* 151. *b.* Hujus Pontificis reperiuntur adhuc quædam Extravagantes inter *Communes.* IV. 151. *a.* Obſervationes in quaſdam hujus Pontificis Conſtitutiones. *ibid.* & *ſeqq.* Edidit Extravagantem. *Si Fratrum*, in qua prætendit quod terreni & cœleſtis Imperii jura Summo Pontifici ſint commiſſa. IV. 160. *a. b.*

JOANNES DUCAS IMPERATOR.

Joannes Ducas ſuccedit Theodoro Laſcari, pluresque victorias contra Latinos reportat. IV 119 *a.* Ex morbo epileptico moritur. *ibid. b.*

JOANNes vulgo SINE TERRA.

Joannes, vulgo Joannes *Sine Terra* vocatus, contendit cum Arthuro de Regno Angliæ. IV. 84 *a.* Joannes fertur Arthurum occidiſſe. *ibid. a. b.* Idcirco bellum inter Philippum Regem Galliæ, & Joannem. *ibid. b.* Joannes Regnum ſuum Innocentio III. ſubjicit.

Vide, *Innocentius III.*

JOANNES VECCUS.

Vide, *Joſephus Patriarcha Conſtantinopolitanus.*

JOSEPHUS PATRIARCHA CONSTANTINOP.

Joſephus Patriarcha Conſtantinopolitanus ſe opponit unioni Græcorum. IV. 121. *b.* Ipſi ſurrogatus Joannes Veccus, qui unionem in Concilio Lugdunenſi concluſam confirmat. IV. 122. *a. b.*

IRREGULARITAS.

Irregularitas quomodo apud antiquos nota? I. 519. *b.* 520. *a.* Præcipue fundata erat in crimine ejuſve ſuſpicione. I. 520. *a.* Qua ratione collapſio diſciplinæ modernis Irregularitatibus occaſionem dederit? *ibid.* Irregularitatis deſcriptio. *ibid.* Hodie non contrahitur niſi in caſibus Jure expreſſis. *ibid. b.* Irregularitas crimini annexa, hodie non contrahitur niſi cri-

mine conſummato. *ibid.* Irregularitas non privat Beneficio I. 521. *a.* In quo Irregularitas diſtinguatur a Cenſura? *ibid.* Proprium ejus eſt ut per pœnitentiam non tollatur, quod priſtinæ diſciplinæ eſt conforme. *ibid.* Irregularitas non ſemper ſupponit culpam, *ibid.* Fere per ſolam diſpenſationem tollitur. *ibid. a. b.* Duplex Irregularitatis ſpecies; & utraque ſub ſe varias complectitur ſpecies. *ibid. b.* *Il y a pluſieurs cas d'Irregularité qui ſont de droit naturel ou divin, ou de l'un & de l'autre enſemble.* I. 958. *b.* *Quels ſont ces cas.* ibid.

Irregularitatis ex Bigamia antiquitas ex Apoſtolo. I. 522. *a.* Juxta Græcos ejus fundamentum eſt ex ſuſpicione incontinentiæ. *ibid. b.* Græci Patres non Bigamum putarunt, qui ante Baptiſmum plures habuit uxores; & quare? *ibid.* Irregularitatis fundamentum in eo qui duxit viduam, in quo juxta eoſdem fundetur? *ibid.* & 523. *a.* Juxta Latinos Patres hæc Irregularitas fundatur in defectu Sacramenti; & in quo hoc conſiſtat? I. 523. *b.* 524. *a.* Hoc Irregularitatis fundamentum ubique receptum. I. 524. *a.* Quinam cenſeantur Bigami veri, & quinam interpretativi? I. 524. *b.* Datur Bigamia interpretativa æquivalens veræ Bigamiæ. *ibid.* Talis eſt Bigamia orta ex iteratis nuptiis nulliter contractis a Conſtitutis in Ordine ſacro. *ibid.* & ex nuptiis invalidis cum vidua. *ibid.* Contrahens valide cum vidua quoad effectus Juris, eſt verus Bigamus, *ibid.* An cenſendus Irregularis qui duxit unicam, ſed ab alio prius corruptam? *ibid.* Olim ex Bigamia orta Irregularitas tantum excludebat ab Ordinibus ſacris, ſed hodie excludit ab omni Beneficio & Privilegio Clericali. I. 524. *b.* 525. *a.* Id quoque obtinet in Bigamo ex nuptiis cum vidua, I. 525. *a.* Bigami etiam a miniſterio quorumcumque Ordinum ante ſuſceptorum ſuſpenduntur. *ibid.* Quis in hac Irregularitate poſſit diſpenſare? *ibid.* Quare cum criminoſis potius quam cum Bigamis liceat Epiſcopis diſpenſare? *ibid. a. b.* Diſciplina hodierna circa Bigamos eſt rigidior quam priſtina erat. *ibid b.* Quid ſit Bigamia ſimilitudinaria? *ibid.* & 526. *a.* An tranſgreſſio voti continentiæ inducat Irregularitatem tanquam Bigamia, & an Epiſcopus in eo poſſit diſpenſare? I. 526. *a.* Græcorum diſciplina circa Irregularitatem ex Bigamia. III. 553. *a.* 554. *a* *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur cette eſpece d'Irregularité.* I. 959. *a.*

Irregularitas ex defectu natalium orta eſt ex incontinentia Cleri, & tantum circa ſeculum XIII. firmiter ſtabilita. I. 526. *b.* 527. *a.* Jure Decretalium fundata. I. 527. *a.* Primum actum fuit de excludendis filiis Presbyterorum. *ibid.* Tandem generaliter Irregularitas extenſa ad omnes illegitimos. *ibid. a. b.* Hæc Irregularitas etiam hodie excludit a Minoribus Ordinibus & Beneficiis ſimplicibus. *ibid. b.* Hujus Irregularitatis ratio. *ibid.* Quis in ea poſſit diſpenſare? *ibid.* & 528. *a.* In quibus ſolus Pontifex diſpenſet cum illegitimis? I. 528. *a.* Non omnis ſpecies illegitimitatis eſt æque turpis; & quæ, pro obtinenda diſpenſatione, exprimenda? *ibid.* Stricte interpretanda. *ibid. a. b.* Diſpenſatio ſe non extendit ad obtinendum Beneficium etiam ſimplex quod pater habuit, etiamſi fuerit perſona intermedia. *ibid. b* Nec ad obtinendum Beneficium etiam diſſimile in Eccleſia, in qua pater quoquomodo miniſtravit. *ibid.* Nec ad hoc ſe extendit diſpenſatio quantumvis generaliter concepta. *ibid.* & 529. *a.* Tollitur hæc Irregularitas per Profeſſionem Religioſam, & hujus ratio. *ibid.* Non tamen illegitimus per eam fit capax Prælaturæ. *ibid.* Solus Pontifex hic diſpenſat; & quis ſit ſtylus Pœnitentiariæ? *ibid.* Quid in Decreto Gratiani occurrat circa hanc Irregularitatem? III. 553. *a.* *Voyez l'Obſervation de M. Gibert.* I. 959. *a.*

Vide, *Illegitimus.*

Irregularitas ex defectu lenitatis in quo fundata? I. 530. *a.* Quinam illam incurrant? *ibid. a. b.* An Prælati temporalem Juriſdictionem habentes, & exercentes per Miniſtros ſeculares, Irregularitatem incurrant? *ibid b.* An Clerici ſupplicia damnatorum ſpectantes, vel Judiciis eorum qui interſunt, aut Sententiam ſanguinis ſcribentes, fiant Irregulares? IV. 43. *a. b.* An Epiſcopus illam incurrat, degradatum tradens Brachio ſeculari; & quid operetur ejus interceſſio pro Clerico degradato? I. 531. *a.* An Irregularitatem incurrat Paſtor monens Magiſtratum ut in facinoroſos animadvertat? I. 532. *a.* Quid requiratur ut eam evadat Clericus perſequens injuriam propriam in cauſa criminali, & an proteſtatio ſit neceſſaria? *ibid. a b.* An exterior proteſtatio ſemper ſufficiat? *ibid.* In Galliis & Belgio inutilis eſt illa proteſtatio. *ibid. b* Hodie proteſtatio Epiſcopi eſt tantum cæremonialis. *ibid.* Ad quid tamen retineatur ea proteſtatio? *ibid.* An accuſans evadat Irregularitatem, ſi perſequatur injuriam alteri illatam? *ibid.* Etiam laici hanc Irregularitatem incurrunt. *ibid.* Ad incurrendam Irregularitatem requiritur ut mors aut mutilatio reipſa ſequatur. *ibid b.* & 533. *a.* In Gallia teſtes a Judice compulſi & Graphiarii hanc Irregularitatem non incurrunt. I. 533. *a.* *Qui ſont en France ceux qui encourent cette Irrégularité* I. 959. *a.* Solus Pontifex in hac Irregularitate diſpenſat. I. 553. *a.*

Irregularitas ex defectu corporis olim parum attendebatur, niſi talis eſſet quæ functiones Ordinis impediret. I. 533. *b.* 534. *a.* III. 95. *a.* Unde Irregularitas ex defectu corporis videatur originem duxiſſe? III. 104. *a. b.* Decretales Pontificum videntur hanc Irregularitatem fundare in debilitate & deformitate, quæ executionem Ordinum impediret. I. 534. *a. b.* Aliquando dubitatum, an macula in oculo non cauſaret Irregularitatem, *ibid. a.* Patiens defectum corporis poteſt in Altari miniſtrare, ſi ſcandalum non timeatur. *ibid. a. b.* Defectus ſupervenientes poſt Ordines ſuſceptos non inducunt abſolutam Irregularitatem. *ibid. b.* Judicare de hac infirmitate & deformitate privative ſpectat ad Epiſcopum, etiam in Regularibus, & quæ in eo attendenda. *ibid.* & 535. *a.* Eminentia in doctrina & moribus aliquando ſupplere poteſt. I. 535 *a.* Reſcripta diſpenſationum ſuper hac Irregularitate, ſemper ad Epiſcopum, & non ad Officialem diriguntur. *ibid.* *Pourquoi le Pape renvoie cette diſpenſe a l'Eveque?* I. 959. *a.* Tantum per ſe ipſum de defectu judicare poteſt Epiſcopus. I. 535. *a.* Poteſt illud judicium peragere independenter a Reſcripto Curiæ Romanæ. *ibid. a. b.* Clauſulæ ordinariæ pro hac diſpenſatione, & clauſula ſpecialis ſuper defectu *oculi Canonis.* *ibid. b.* Quid Gratianus circa hanc Irregularitatem ſcripſerit? III. 563. *a.*

Irregularitas ex crimine inducebatur ex quocumque peccato mortali poſt Baptiſmum admiſſo. I. 536. *a* Indifferens erat ſive crimen eſſet publicum, ſive occultum. *ibid. b.* Quandiu hæc diſciplina duraverit? *ibid.* Pontifices ſeculo XI. eam diſciplinam adhuc probarunt. *ibid.* Ejus adhuc hodie quædam manent veſtigia. I. 537. *b.* Hodie proprie tantum inducitur ex criminibus in Jure expreſſis; & quænam illa? *ibid. a.* Quando cœperit invaleſcere diſtinctio inter crimen publicum & occultum; & quæ ejus occaſio? *ibid.* Crimina publica quæ infamiam inducunt ſpeciem quamdam habent Irregularitatis, *ibid.* Sufficit infamia facti. *ibid. b.* Graviora nonnulla crimina, etiam occulta, Irregularitatem inducunt *ibid.* Epiſcopus poteſt occultum criminoſum ab Ordinibus repellere, item a ſuſceptis ſuſpendere. I. 538. *a. b.* In Irregularitate ex crimine occulto poteſt Epiſcopus diſpenſare. I. 537. *b.* Quodnam crimen hic dicatur occultum? *ibid.* & 538. *a.* Eccleſiæ mens non eſt quod criminoſi, etiam *occulti*, a ſacris Ordinibus repelli non poſſint *ibid.* Synodus Tridentina permiſit Epiſcopis, ut *occulte* criminoſos ab Ordinibus repellant. *ibid. a b.* *Voyez les Obſervatios de M. Gibert ſur cette ſorte d'Irrégularité.* I. 959. *a. b.*

Irregularitatem ſemper induxit homicidium etiam pro conſervatione propriæ vitæ. I. 540. *a. b.* Primus Clemens V. excepit homicidium pro conſervatione vitæ propriæ. *ibid. b.* Sub hac deciſione Clementis V. non comprehenditur homicidium commiſſum in defenſionem bonorum, vitæ parentum, liberorum, aut in defenſionem Patriæ, &c. *ibid.* & 541. *a.* Sufficit quod ſit voluntarium indirecte; & ex quibus principiis hoc dijudicari debeat? I. 541. *a. b.* In dubio an quis incurrerit Irregularitatem, debet ſe pro tali gerere. I. 542. *a.* Fundamentum hujus regulæ, & quomodo hoc fundamentum plures non ſat attendant. *ibid.* Homicidium voluntarium ex mente Tridentini, eſt homicidium directe voluntarium *ibid. b.* Synodus optat, ut cum homicida voluntario non diſpenſetur? nec Epiſcopus diſpenſare poteſt. *ibid.* Pontifex difficillime in eo diſpenſat pro Ordinibus vel Beneficiis obtinendis. *ibid.* Formula diſpenſationis pro Ordinibus vel Beneficiis ante ſuſceptis. *ibid.* & 543. *a.* In homicidio occulto, non voluntario, juxta mentem Concilii Tridentini, diſpenſat Epiſcopus. I. 543. *b.* Quid Concilium Tridentinum;

Quid

Quid Galli ſentiant de eo qui ab Irregularitate hæreſeos diſpenſare debet? *ibid.*

Irregularitas incurritur per celebrationem in loco interdicto. II. 401. *b.*

Irregularis fit Clericus, qui ſuſpenſus ab Ordine, exercet ea quæ Ordinis illius ſunt. II. 403. *b.* Quid in hoc attendendum? *ibid.*

Irregularitatis quædam ſpecies, quæ hodie ab uſu receſſerunt. III. 562. *a.b.* 563. *a.b.*

IRRISOR.

Irriſores, quinam olim punirentur? III. 86. *a.*

ISACIUS ANGELUS IMPERATOR.

Iſacius Angelus Imperator e Throno Conſtantinopolitano per proprium fratrem Alexium cognomento Comnenum dejicitur. IV. 318. *a.* Reſtituitur. *ibid.*

ISIDORUS MERCATOR.

Iſidorus Mercator, an ſit verus auctor Decretalium Collectionis quæ ejus nomine inſcripta circumfertur? III. 475. *a.* & *ſeqq.*

Vide, *Decretales Epiſtolæ.*

JUBILÆUM.

Jubilæi Indulgentiæ origo diſcutitur. I. 484. *b.* & *ſeqq.* Momentum de illius origine a Bonifacio VIII. allatum non bene convenit cum hiſtoria Jubilæi. *ibid.* Hæc hiſtoria refertur. *ibid.* & 485. *a.* Ineunte anno 1300. circa valorem Indulgentiæ quæ anno quolibet centeſimo conferri debebat, nihil adhuc fuerat determinatum. I. 485. *a.* Diſcutitur quid de antiquitate Indulgentiæ centeſimi anni in ea Bulla fuerit inſinuatum. *ibid b* Infirmum videtur teſtimonium quo Bonifacius nititur. *ibid* Non ita cenſet Benedictus XIV. Summus Pontifex, remiſſive. *ibid. in nota* Bonifacius non meminit Jubilæi Judaici, ſed Clemens VI. *ibid* Unde nomen *Jubilæi* Indulgentiali formulæ adhæſerit? I. 486. *a.*

Jubilæi prima inſtitutio & forma per Bonifacium VIII. I. 482. *a.* Conditiones pro lucranda Indulgentia e Bonifacio requiſitæ. *ibid.* Quid plus participent; & quid per pleniſſimam Indulgentiam intelligatur? *ibid* *a. b.* Non conceſſum niſi perſonaliter viſitantibus limina Apoſtolorum. *ibid. b.* Extenſum deinde ad aliquos *perſonaliter* viſitantes Baſilicas. *ibid.* Contractum ad annum quinquageſimum per Clementem VI. ejuſque contractionis ratio. *ibid.* & 485 *b.* & 486. *a.* Ad preces populi Romani facta eſt illa mutatio. I. 486. *a.* Quanta multitudo ad eas Indulgentias lucrandas Romam perrexerit? I. 482. *b.* 483. *a.* 485. *a.* Poſtea diverſis vicibus tempus Jubilæi contractum, remanſit ad annum vigeſimum quintum. I. 483. *a.* Quomodo Bonifacius IX. Indulgentias Jubilæi etiam ad alias Eccleſias extenderit; & quare hæ Indulgentiæ a nonnullis parvi æſtimarentur. I. 483. *a. b.* Sub medium ſeculi XV. Indulgentia hæc nondum generaliter omnibus Eccleſiis communicabatur. *ibid.* Quis primus illius extenſionem ad omnes Eccleſias fecerit? *ibid.* Uſque ad ſeculum XVI. Jubilæum non dabatur aliis Eccleſiis, niſi anno Jubilæi Romæ abſoluto. I. 484. *a.* A quo tempore data poteſtas, pro eo tempore, Confeſſariis ad abſolvendum e caſibus reſervatis, & commutandi vota? *ibid. a. b.* Conditiones adimplendæ; & quid de iis populus inſtruendus? *ibid. a.* Quis primus Romanus Pontifex Jubilæum indixerit initio ſuæ aſſumptionis, ad implorandum Dei auxilium pro bono Reipublicæ Chriſtianæ regimine. *ibid.* Etiam aliis ex cauſis nonnulli Pontifices generale Jubilæum indixerunt. *ibid.* Tempore Jubilæi datur libera electio Confeſſarii approbati. *ibid. a. b.*

Vide, *Indulgentiæ.*

JUDÆI, JUDAIZARE.

Judæorum Synagogam ingredi Chriſtianis olim vetitum. III. 87. *a b.* Vetitum quodlibet cum Judæis commercium in ſacris. III. 89. *a.* Vetitum quoque ſubminiſtrare quidquam pro ſolemnitate Feſti Judæorum. *ibid.* Vetitum ab eis Azyma accipere, & quæcumque munere Feſtiva. III. 183. *a. b.* Canon Trullanus contra quoſdam ritus Judaicos. III. 436. *b.* 437. *a.* Nulla cum Judæis habenda familiaritas. III. 390. *b.* 391. *a.* Canon Concilii Lateranenſis III. contra Chriſtianos Judæis Piratis opem ferentes. IV. 30 *b.* Quare in Concilio Lateranenſi IV. ipſis vetitum ſit in diebus lamentationis Paſſionis Dominicæ in publicum prodire? IV. 40. *b.*

Judaizare Chriſtianis vetitum, & quid ſit *judaizare*? III. 180. *b.* 181. *a.*

Judæi a publicis Officiis arcendi. IV. 40. *b.*

Judæi Chriſtianiſmum ſimulantes Canone Nicæno arguuntur. III. 458. *b.* Utrum hoc Canone ſimilium Judæorum filii aut ſervi baptizari vetentur? III. 459. *a.* Occaſio qua plurimi Judæorum ſimulate ad Baptiſmum accedebant, & Chriſtianiſmum exterius profitebantur. *ibid.* Judæi ad Baptiſmum ſuſcipiendum non cogendi. *ibid. a. b.* Judæi vere converſi ſuſcipiendi ſunt, & unde hæc converſio cognoſci debeat? *ibid.*

Judæis non licet habere mancipia Chriſtiana. IV. 31. *a.* Nec obſtetrices Chriſtianas. *ibid.* Signa diſtinctiva Judæorum. *ibid.* 40. *b.* Judæi converſi poſſeſſionibus ſuis non excluduntur. IV. 31. *a.* Teſtimonium Chriſtianorum contra Judæos recipitur. *ibid. a. b.*

Judæi qua occaſione ex Brabantia proſcripti? IV. 31. *a.*

JUDEX.

Judicis Delegati officio quænam perſonæ poſſint fungi? I. 55. *a.* 308. *a.*

Judex publicus, idem quod ſecularis, olim opponebatur Judici Eccleſiaſtico. II. 182. *a.*

Judices ſuos juſtos nec extraneos debet habere unaquæque Provincia, tam juxta Eccleſiæ, quam juxta ſeculi leges. III. 588. *b.* 589. *a.* Non licet declinare Judicem proprium. IV. 61. *a. b.*

Judex Eccleſiaſticus in cauſis civilibus ſuæ Juriſdictionis tenetur ſequi Ordinationes Principum & Conſuetudines locorum. II. 193. *b.* De quibus tantum Judex Eccleſiaſticus in Belgio judicare poſſit? II. 196 *b.*

Judex quis de jure cognoſcat de percuſſione Clerici? II. 259. *a.* Quid, ſi delictum ſit commiſſum in loco ſacro? *ibid.* *a b* Quis Judex de delictis Laicorum delinquentium in officio ſuo coram Judice Eccleſiaſtico? II. 258. *b* 259. *a.* 12. *a.*

Judices ordinarii quinam dicantur? II. 260. *b* Non incongrue dicuntur Judices *nati.* *ibid.* & 261. *a.* Jure ſuo Epiſcopus eſt Judex totius ſuæ Diœceſis & omnium perſonarum ejuſdem. II. 261 *a.* Qua ratione Prælati inferiores & Archidiaconi ſenſim facti ſint Judices ordinarii? *ibid. b.* *De tous les Juges Eccleſiaſtiques de France, il n'y a que l'Eveque à qui il ſoit permis d'avoir un Official.* II. 12. *b.*

Judex Eccleſiaſticus non procedens juxta præſcripta Legum & Canonum, violentiam infert, & via facti progreditur. IV.* 305. *a b.* Si pendente appellatione, Legibus & Canonibus reclamantibus, procedat. hujuſmodi proceſſus *tyrannis* eſt *ibid. a.* Quid ſi odio, invidia vel ſevore motus, Juris tamen ſervato ordine, innocentem condemnaverit? *ibid. b.* Judex Eccleſiaſticus, infligens etiam Cenſuras non ſervato Juris ordine. *via facti* procedit & violentiam infert. *ibid.* & 306. *a.*

Vide, *Cenſura*, *Factum*, *violentia*, *Recurſus.*

Judex Delegatus quis dicatur, & quomodo differat ab Ordinario, & quo tempore hoc Officium invaluerit? II 260 *b.* 265. *a* Cur ſub idem tempus multiplicari cœperint Delegationes Pontificiæ? II. 265. *a.* Plures Decretales circa Officium & auctoritatem Judicum Delegatorum, ſub idem tempus editæ. *ibid.* De quibus Delegatis agatur in Decretalibus? *ibid.* Quid in quibuſdam Decretalibus circa auctoritatem Delegatorum Sedis Apoſtolicæ? *ibid. a. b.* & 265. *a.* *Ce que l'on requiert en France dans le Délegué du S. Siege.* II. 12. *b.* Judices Delegati e Pontifice poſſunt ſubdelegare, & hujus ratio. II. 265. *b.* Ad quæ & in quos ſe extendat illorum auctoritas? *ibid* & 266 *a.* Quo fundamento reſponderint Pontifices a Subdelegatis ſuorum Delegatorum appellari non ad Delegantem, ſed ad Summum Pontificem? II. 266. *a.* Quænam perſonæ poſſint in Judices delegari? *ibid.* Qui in Dignitate conſtitutus delegatus fuit, poteſt dimiſſa Dignitate Delegationem abſolvere. *ibid b.* Quinam poſſint ſubdelegari? II. 267. *a.* Delegatio facta Ordinario tranſit in Succeſſorem. *ibid* Judex Delegatus ante omnia debet habere Delegationem ſuam in ſcriptis, eamque Citatorialibus inſerere. *ibid. a. b.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de France?* II. 12. *b.* Tenorem ſuæ Delegationis ſervare tenetur. II. 267. *a.* Si plures ad eamdem cauſam delegentur, quænam ſingulorum auctoritas? *ibid.* Quæ vis clauſulæ quæ ſubinde additur: *Quod ſi non omnes intereſſe valeant?* &c. *ibid.* Si plures delegentur in ſolidum, quid obſervandum? *ibid.* & 268. *a.* An per præſentationem & acceptationem ab uno Delegatorum factam, ceſſet totaliter aliorum Delegatio? II. 268. *a.* Improbatur quod Judi-

ces

cedantur ad inſtantiam Partis, & Imperanti ex tribus datur electio. *ibid.*

Judex Delegatus ob ſuam inſufficientiam non poteſt recuſari. II. 278 *b.*

Vide, *Delegatus.*

Judices Synodales, juxta Tridentinum debent deſignari in Synodo, & inde dicti Synodales. II. 266. *b.* Hodie in defectu Synodorum deſignantur per Epiſcopum de conſilio Capituli. II. 265. *a.* Officialis Epiſcopi poteſt delegari, etiamſi non ſit ex deſignatis. *ibid.* Judex Delegatus neminem citare poteſt extra Diœceſim ultra duas diætas. II. 268. *b.*

Vide, *Citatio.*

Judices in partibus quinam dicantur? II. 271. *a.*

Judex quo affectu cauſas examinare debeat? II. 342. & *ſeqq.* Juramentum quod Judex in aſſumptione ad Officium præſtat. II. 344. *b.* Juramentum ejus, quod nihil e Partibus accipiet. *ibid.* Quid circa hanc rem in Gallia, quid in Belgio ſit ordinatum? II. 345. *a.* Parum ſperanda eſt executio Legum adverſus Judicum corruptionem, niſi conſtituantur Judices avaritiam odio habentes. *ibid.* Scopus omnium juramentorum eſt, ut habeantur Judices qui ſine acceptione perſonarum juſtitiam adminiſtrent. II. 346. *b.* 347. *a.* Juramentum e Juſtiniano Judicibus præſcriptum. II. 873. *b.* 874. *a.* Juramentum e Philippo IV. præſcriptum. II. 875. *a b.* De Juramento nihil pro officio recipiendi. *ibid. b.* Formulæ Juramenti omne munus, etiam ab obſequio & lingua excludunt. *ibid.* Similiter omnem ſpeciem venditionis vel emptionis directæ vel indirectæ. II. 876. *a.* Cauſas pauperum æque ac divitum expedire debent. II. 347. *a.*

Judices ob male judicata frequenter ſunt reſtitutioni obnoxii. II. 343. *a.* Quandonam hodie Judex ob male judicata in Foro externo conveniri poſſit? *ibid.* Si ſit moroſus in decidendis cauſis, appellatur tanquam a denegata juſtitia, & agitur contra eum ad damna & intereſſe. II. 304. *b.* Qua pœna plectendus Judex qui contra Juſtitiam per ſordes aut favorem judicaverit? IV. 111. *b* 112. *a.* *Ordonnance qui regle l'uſage preſent concernant le Juge qui refuſe ou neglige de juger une affaire qui eſt en etat d'etre jugée.* II. 13. *b.* Difficulter habebuntur boni Judices, ubi viget venalitas Officiorum. II. 345. *a.* Varia mala & incommoda ex illa venalitate profluentia. *ibid.* & *ſeqq.* Judices ſub annuo pretio conſtituere, ut olim moris fuit, tendebat in averſionem judiciorum & ſubditorum oppreſſionem. IV. 12. *b.* Apud Romanos ſevere vetitum, ne Judices, dato pretio, conſtituerentur. *ibid.* Nullo privato affectu Judex duci poteſt, & alienus eſſe debet a ceſu pro amico. II. 347. *a b.* Quid ſi, omnibus attentis, cauſa maneat dubia? *ibid. b.* Qualitates in Judice requiſitæ. *ibid b.* Monitum Juſtiniani ad Judices. II. 344. *a.b.* Conforme monitum Joſaphat Regis Judæ. *ibid. b.* Merito dum judicandum eſt, expoſcit Judex lumen a Patre luminum. II. 347. *b.* Qualis eſſe debeat Judex, pulchre docetur. III. 589. *a.* Quid de Judicibus qui diligunt magis gloriam hominum quam gloriam Dei & Judicia ſupremi Judices dijudicantis? IV. * 311. *b.* 336. *a. b.*

Vide, *Aſſeſſor*, *Officialis*, *Ambitus*, *Venalitas.*

Judex deficiente Accuſatore, poteſt ex Officio procedere via inquiſitionis. II. 354. *a.* Ex informationibus præviis diſpicere debet num decernenda ſit captura? II. 356. *b.*

Judicum Secretaria; quid his vocibus intelligendum? III. 367. *a.*

Judex non poteſt dici crudelis, quod malos puniat. III. 637. *a.* Neque miſericors, quod vitiis parcat. *ibid.* Non poteſt Judex Eccleſiaſticus eo prætextu quod laici Judices officio ſuo deſint, de cauſa judicare. *ibid.*

Judex nullum poteſt Juriſdictionis actum valide exercere, ſuſpenſa ſua Juriſdictione, ſeu Juriſdictionis exercitio. IV. * 307. *b.*

Vide, *Appellatio*, *Recuſatio.*

JUDICATÆ RES.

Judicatarum rerum quænam ſit auctoritas; & quid examinandum ut quis illa auctoritate ſecurius utatur? I. 23. & 24.

JUDICIUM.

Judicia Eccleſiaſtica in civilibus multis ſeculis fuerunt ſine ſtrepitu forenſi, & quaſi ſpecies Compromiſſi II. 171. *a.* & *ſeqq.* 293. *b.* Quare Principes optaverint ut litigantes potius ad Epiſcopos quam ad Judices publicos ſuas cauſas deferrent? II. 293. *b.* Quid olim inter Judicia Civilia & Eccleſiaſtica intereſſet diſcriminis? *ibid.* & 294 *a.* Forma Judicii Eccleſiaſtici in primitiva Eccleſia. II. 261. *a. b.* Quandonam & qua occaſione ſtrepitus forenſes intrarunt? II. 263 *a b* 294 *a b.* Votum Eccleſiæ eſt ut eliminentur, præſertim in cauſis Clericorum. *ibid. b.* Quid Judici, ſtante moderna forma Judicii, faciendum? *ibid.* Unde factum quod forma procedendi præſcripta per Decretales, Tribunalia etiam ſecularia intraverit? II. 294. *b.* Etiam ante tempora Juſtiniani Judicia Eccleſiaſtica ſcripto fieri non poterant, nec Sententiæ ſcriptis proferri. II. 293. *b.* 294. *a.* Quomodo Judicia Civilia hodie inſtruantur in Foro Civili & Eccleſiaſtico? 293. & *ſeqq.*

Judiciis Eccleſiaſticis publica Judicia a Patribus Africanis oppoſita; & quare? III. 316. *a.* Epiſcopus, relicto Judicio Eccleſiaſtico, ad ſeculare confugiens, locum amittebat. *ibid.* & 315. *b.* Legatio Africanorum ad Imperatorem pro firmandis Judiciis Epiſcoporum in Cauſis Civilibus III. 343. *b.* 344. *a.*

Judicium ſummarium quodnam dicatur, & in quibus cauſis ſummarie procedendum? II. 309. *b* 310. *a.* 314. *b.* 319. *b.* In his proceſſibus non requiritur Libellus. II. 291. *b.* Nec litis conteſtatio. II. 299. *a.* Optandum ut Cauſæ Eccleſiaſticæ eo modo deciderentur. *ibid.* An Partes poſſint ordinem Juris ſuo arbitrio moderari? *ibid.* Hic modus procedendi non excludit juramentum calumniæ. II. 301. *b.* Breviſſimis terminis procedendum, & ſuperflui reſecandi. II. 303. *a. b.* 304. *a.* Decretum Concilii Tridentini, quo voluit cauſas intra biennium terminari. II. 304 *a.* Hodie exiguus ejus uſus; & quare? *ibid. a. b.* Quid obtineat in Gallia, dum Judex eſt moroſus in Cauſis decidendis? *ibid. b.* Quid de conſcribendis Actis in Judicio? IV. 62. *a.*

Vide, *Graphiarius*, *Sententia.*

Judicio ſanguinis annexum Officium exercere non poſſunt Clerici. I. 330. *b* Vetitum Sacerdotibus, ne ſint Judices in cauſa ſanguinis. III. 640. *b.* Idque ſub pœna depoſitionis & perpetui carceris. *ibid.*

Judicium; quare ſic dicta Purgatio vulgaris? II. 335. *a.*

Vide, *Purgatio vulgaris*, *Aqua.*

Judicia peregrina a Synodo Nicæna generali reprobantur. III. 108. *a. b.* 113 *a.* IV. * 26. *b.* Illa conſtanter rejecit Eccleſia, tanquam pluribus incommodis & innocentium oppreſſionibus expoſita. IV. * 16. *b.* Quatenus paſſim in omnibus pene regionibus ſubmota? IV. * 19. *b.* Quam odioſa ſint Gallis & Belgis. II. 271. *b.* 272. *a* IV. * 29. & *ſeq.* 312. *b.*

Judicia pervertit monſtruoſa probabiliſſimi opinio. II. 832. *b.* 833. *a.*

Vide, *Probabiliſſimum.*

Judiciorum ſecreta; quid his vocibus intelligendum? III. 367. *a.*

Judiciis damnatorum intereſſe non cogendi Clerici. IV. 43. *a.*

Judiciorum ordo. III. 382. *b.* An in manifeſtis ſit neceſſarius ordo Judiciarius? *ibid.* 383. *a.* An exſpoliatus ſit judicandus? III. 383. *a.* Gravatus per Sententiam, ab ea appellare poteſt. III. 383. *b.* Nemo condemnendus, niſi præſentes habeat accuſatores & teſtes, locumque ad abluenda crimina. III. 589. *a. b.* An & quibus in cauſis Clericus coram Civili Judice conveniri poſſit? III. 399 *b.* 560. *a.* Pleraque a Gratiano relata, pro immunitate Clericorum a Laicali Judicio, ſunt aut apocrypha, aut mutilata, aut in alienum ſenſum detorta. III 600. *a b.* 601. *a b.* Qua pœna dignus ſit Clericus Clericum coram Judice ſeculari conveniens? III. 568. *b.*

Judiciorum publicorum auctoritatem & firmitatem Privatis non invertere licet, injuſtitiæ aut notorietatis prætextu. IV. * 42. *b.*

Vide, *Immunitas*, *Forum competens*, *Judex.*

JUDICIUM CIVILE.

Judicium Civile, quid ſit? IV. * 269. *a.*

Vide, *Judicium*, *Leges Civiles*, *Lis.*

JUDICIUM CRIMINALE.

Judicium Criminale, quodnam dicatur? IV. * 269. *a.*

Vide *Cauſa Criminalis*, *Judicium.*

JUDICIUM EXTREMUM.

Judicium extremum quale futurum? IV. 33. *a.*

JUDICIUM POSSESSORIUM

Judicium poſſeſſorium, quid ſit, & unde ſic dictum? IV. * 296. *b.* Quandonam poſſeſſores Beneficiorum recte agant apud

Judicem

Judicem Laicum Judicio poſſeſſorio? IV.* 304. *b.* Quilnam ſit Judicii poſſeſſorii effectus? IV.* 313. *b.* Quare illud Judicium poſſeſſorium fuerit introductum? *ibid.* & 314. *a.* Judex Regius in hoc Judicio poſſeſſorio nequaquam cognoſcit de re mere ſpirituali aut Sacramentali, nec de validitate & ſufficientia cauſæ Cenſurarum. IV.* 315. *b.* 316. *a.* Quomodo fiat, ut Judices Regii in Judicio poſſeſſorio, ſive manutenendo Beneficiatum in poſſeſſione Beneficii & in exercitio functionum ei annexarum, nequaquam aſſumant Judicium *rei ſpiritualis*? IV.* 316. *a.*

Vide, *Manutenentia*, *Poſſeſſorium.*

Juditium poſſeſſorium nequaquam impedit Juriſdictionem Eccleſiaſticam, ſive Judicem Eccleſiaſticum judicialiter, auctoritate Canonica, adverſus Beneficiatos procedentem. IV.* 316. *a. b.* Nec impedit exercitium Juris Epiſcoporum correctionalis. IV.* 317. *a. b.*

IVO.

Ivo Carnotenſis Epiſcopus, vir eruditione & vitæ ſanctitate clarus. III. 513. *a* Opus compoſuit, quod hodie abuſive dicitur *Decretum* Ivonis. *ibid.* An alterum opus quod dicitur *Panormia*, recte ipſi adſcribatur? *ibid. a. b.* A quibus utrumque opus emendatum & evulgatum? *ibid. b.* Unde ſua hauſerit Ivo; & quid de Prologo operis? *ibid.* & 514. *a.* Totius Decreti ſummarium. *ibid. b.* Compendium Panormiæ *ibid.* Utrumque opus lectu utiliſſimum *ibid.* Præcipue Prologus *ibid.* & 515. *a.* Qualiter hac Collectione uſus ſit Gratianus? III. 515. *a. b.* 516. *a. b.*

JURA.

Jurium exactio in admiſſione ad Beneficia unde introducta? I. 799. *a.* Graviter taxantur ut de Simonia ſuſpecta. *ibid.* An eorum ſolutio poſſit eſſe licita? *ibid.* Exactio Jurium in Ordinatione ſuſpecta de Simonia, item exactio pro litteris & ſigillis. I. 868. *a b.* Hodierna exactio Jurium pro licentia condendi Teſtamentum, in variis Diœceſibus uſitata, improbatur. II. 22. *b.*

JURA FUNERALIA.

Vide, *Jura Paſtoralia*, *Quarta Funeraria*, *Sepulturæ.*

JURA HONORIFICA.

Jura honorifica Dignitatum in quo conſiſtant? I. 662. *b.* Contentiones ob ea vitandæ. *ibid.* Quare hæc Jura honorifica deferantur? *ibid.* Ad quid præcipue inſtituta? *ibid.* 662. *a.*

Jura honorifica a quo honore ſic dicta? I. 779. *a.* in quibus conſiſtant? *ibid.* Enumerantur. *ibid.* Quid honor Proceſſionis; unde ortus, & quomodo deferatur? *ibid.* Quis proceſſionaliter excipi poſſit? *ibid. b.* Subinde defertur, locum honoratiorem in proceſſione aſſignando. *ibid.* Honor thuris in quo conſiſtat, & unde ortus? *ibid.* Qua ratione inter Jura honorifica cenſeatur Aquæ benedictæ aſperſio. *ibid.* & 780. *a.* Porrectio aſpergilli ſoli Epiſcopo competit, & prohibetur porrigi Laicis cujuſcumque conditionis; & quare? I. 780. *a.* Honor precum in quo conſiſtat, & quibus debeatur? *ibid. a b.* Hujus prætexto, Toparchæ aliique non poſſunt præcipere accelerari vel differri Divinum Officium, & varia ſuper eo Edicta & Synodorum Decreta. *ibid. b.* & 415. *a.* In quo conſiſtat honor ſedis? I. 780. *b.* Tantum deferri poteſt Patronis ratione fundationis. *ibid.* & 781. *a.* Non Nobilibus aut inferioribus Officiariis. I. 781. *a.* In quo conſiſtat honor ſepulturæ? *ibid.* Transfertur una cum Jure Patronatus. II. 151. *a. b.*

Jura hæc honorifica debentur Patronis tam Eccleſiaſticis quam Laicis. I. 781. *a.* Qua titulo Eccleſiaſticis Jura honorifica competant; & quibus? *ibid. a.* Non poteſt Eccleſiaſticus Patronus in Eccleſia ponere propria Inſignia, ſed tantum ſuæ Eccleſiæ vel Monaſterii. *ibid. a. b.* Patronus quoad Jura honorifica præfertur Toparchis *ibid. b.* Quid de uxore & liberis Patroni? *ibid.* In honoribus exhibendis recepta conſuetudo ſervanda. I. 782. *a.* Aliquando tamen tanquam abuſus corrigenda. *ibid.* Controverſiæ ratione horum Jurium, ad quem deferantur? *ibid.* & 780. *a.* Qua ratione prubetur Jus ad hos honores? I. 782. *a b* Quid Parochis & Rectoribus Eccleſiarum in hac materia incumbat? *ibid. b.* *Coûtumes*, *Declarations*, *Ordonnances*, *Edits touchant les Droits honorifiques dûs aux Patrons.* I. 968. *b.* 969. *a.*

Jura honorifica debentur Fundatori, licet non habeat Jus præſentationis. I. 781. *b.* Patroni aliique Laici Juribus his gaudentes, debent cedere Clero. *ibid.* & 782. *a.*

Vide, *Aqua benedicta*, *Eulogiæ Luſtra*, *Patronus*, *Paſtor primitivus.*

JURA PASTORALIA.

Jura Paſtoralia orta ex oblationibus. I. 368. *a b* Paſtores in adminiſtratione Sacramentorum, ab omni exactione cavere debent, quocumque prætextu. *ibid. b.* & *ſeqq.* Qua occaſione ſimilia Jura certis locis taxata? I. 369. *b.* II. 159. *a.* Hæc taxa non concernit niſi Officia Funeralia & Matrimonium; & quare? I. 369. *b.* Jura hæc ſucceſſerunt in locum Decimarum perſonalium. I. 369. *b.* 370. *a.* Minus inconium di habebat Decimarum perſonalium, quam hodierna Jurium Paſtoralium in adminiſtratione Sacramentorum ſolutio I. 370. *a. b* Laici ab impoſitione onerum per Judicem Eccleſiaſticum, ſubinde ad Senatum Regium appellare poſſunt. *ibid b.* Vix Jura illa ſine offenſione exigi poſſunt; & quid hic a Superioribus faciendum? *ibid b.* Taxatio Jurium Paſtoralium non permitteretur in Belgio ſine auctoritate Regis. I. 370. *a.* II. 159. *b.* Taxa Jurium Funeralium pro variis civitatibus. II. 159. *b.* 160. *a.* Quænam in eorum taxatione & exactione ſervanda? I. 368. *b.* & *ſeqq.* II. 160. *a. b.* Tantum fuerunt induſta poſtquam Decimæ fuerunt devolutæ ad Capitula & Monaſteria. II. 159. *a.* 38. *a.* In omni admiſſione Monaſterii ſtipulatur Jura Parochialia manere debere ſalva. I. 240. *b.* 241. *a.* Non convenit quod Paſtores cum Regularibus ſuper iis ineant Concordata. II. 165. *b.* Si ad Concordata deſcendendum ſit, omnis ambiguitas eſt cavenda. *ibid.*

Vide, *Exequiæ*, *Quarta Funeraria*, *Sacramentum*, *Simonia.*

JURAMENTUM.

Juramentum, an & quando ſit licitum. III. 629. *a* De gravitate unius Juramenti comparati ad alterum *ibid. b.* 630. *a.* Juramenta de re illicita, ſervanda non ſunt III. 631. *a.* Quandoque licite præſtatur, quod illicite juratum eſt. *ibid. b.* Provocans ad jurationem falſam, dupliciter homicida eſt. *ibid.* De ætate ad jurandum requiſita *ibid.* & 632. *a.* De reverentia in Juramento adhibenda. III. 631. *a.* De iis, per quo vetitum eſt jurare. *ibid.* An ſit licitum jurare per creaturas? III. 629. *b.* & in *nota.*

Juramentum electi in Epiſcopum, olim erat ſimplex profeſſio obedientiæ facta Metropolitano. I. 109. *b* Ab Ordinandis exigi profeſſionem juratam olim Patribus diſplicuit. *ibid.* Profeſſio Fidei ſimplex ſine Juramento fiebat ipſi Romano Pontifici, ab Epiſcopis ipſius ordinationi ſubjectis. *ibid.* & 110. *a.* Quando adjunctum Juramentum? *ibid.* Illud Juramentum, cum inducta a Gregorio VII formula quantum ... eſſe probatur, exactum in conceſſione Pallii. *ibid. a. b.* Eodem tempore exigi cœpit per Romanos Pontifices ab Epiſcopis eorum ordinationi immediate ſubjectis; & per Metropolitanos a ſuis Suffraganeis. *ibid b.* Quandonam & quomodo Romam advolutum, & ad modernam formam redactum? *ibid.* Ejus analytica explicatio. *ibid.* & 111. *a. b.* 112. *a. b.* Deſideratur major claritas in articulis Juramenti ab Epiſcopis in ordinatione præſtandi. *ibid. b.* Seculo etiam XIV. Juramentum fidelitatis & obedientiæ ab Epiſcopis præſtabatur Metropolitanis. I. 113. *a.* Formulæ hodiernæ multa addita ſunt poſt tempora Gregorii VII. *ibid.* Juramentum non proponendum Epiſcopis, qui ratione temporalium Summo Pontifici non ſunt obſtricti. I. 110. *b.* 111. *a.*

Juramenti loco, Declaratio *in fide Sacerdotis* facta in Concilio Conſtantinopolitano. III. 231. *b.*

Juramentum ab Epiſcopis præſtandum de non alienandis rebus ad ſuam menſam pertinentibus, I. 113. *a* Quo tempore hæc clauſula de non alienandis rebus Eccleſiæ, in formula Gregorii VII. fuerit inſerta? *ibid.*

Juramentum a Judicibus in eorum aſſumptione præſtandum; II. 344. *b.*

Vide, *Judex.*

Juramenta varia merito examinanda, & multa abroganda. I. 800. *a. b* 817. *b.* Vetitum Decimas, mediante Juramento, exigere. II. 31. *a* Non facile admittendum in exactione vectigalium. *ibid.* Reſolutio Doctorum Lovanienſium ſuper exactione Juramenti de non fraudato publico vectigali. II. 432. *a.* & *ſeqq.*

Juramenta quæ præſtantur a Beneficiatis de defendendis bonis & juribus ſui Beneficii, intelliguntur ſalvo honore Dei, & ædificatione proximi. II. 57. *a.* Juramentum non

debet

Digitized by Google

debet ad ignorata extendi. I. 800. *a.* Non cæco modo in Capitolorum ſtatuta jurandum. I. 45. *a. b.* 780. *a. b.* *Obſervation ſur ce ſerment.* I. 969. *b.*

Juramentum non exigendum, niſi juſta & urgens omnino neceſſitas ad illud adigendum impellat. II. 258. *b.* De Juramento a Vaſſalis præſtando. III. 632. *a.* Caſus conſcientiæ circa quamdam Juramenti formulam ab admittendis ad certum Officium emittendam. III. 12. *b.* Juramentum ſumma diſcretione adhibendum. III. 13. *a.* Quanta fuerit cura Principum & Epiſcoporum, ne Juramenta multiplicarentur. *ibid. a. b.* Nullum Juramentum exigi poteſt, ſine ſufficienti neceſſitate aut utilitate. *ibid. b.*

Juramentum, quibuſcumque Contractibus erat olim interpoſitum, deferri faciebat omnes ad Tribunal Eccleſiaſticum. II. 173. *b.* Juramentum quo Clericus renuntiabat privilegio Fori, non obligabat. II. 182. *a.* An & quando Clericus coram Laico cogi poſſit ad jurandum? III. 632. *a. b.*

Jurandi conſuetudo, ejus atrocitas; & quomodo coibenda? II. 157. *b.* 258. *a.* Merito procederetur adverſus eam ſicuti adverſus blaſphemiam. II. 258. *a.* An compromiſſa fieri poſſint interpoſito Juramento? II. 373. *b.* Dubium a Parochis Lovanienſibus propoſitum tribus Facultatibus illius Univerſitatis, occaſione Juramenti a Magiſtratu præſtari ſoliti. II. 346. *b.* Reſponſum Facultatum. II. 445. *& ſeqq.*

Vide, *Ambitus*, *Perjurium*, *Juramentum calumniæ*, *Reſtrictio mentalis*, *Mendacium*.

Jurare per Deos falſos vetitum. III. 433. *b.* Quantum ſit peccatum hujuſmodi Juramentum? *ibid.* An licitum ſit Juramentum exigere ab Infideli, quem novimus juraturum per Deos falſos? *ibid. in nota.* 629. *b.* Quantæ ſit malitiæ jurare *falſum* per Deos falſos? *ibid. b.* & 434. *a.* Quanto gravius peccatum *falſum* jurare per Deum verum? III. *ibid. a.* Licite utimur fide ejus qui per Idola jurat. III. 629. *b.*

JURAMENTUM CALUMNIÆ.

Juramentum calumniæ enixe voluit præſtari Juſtinianus. II. 300. *a.* Quomodo in pleriſque Senatibus Regiis abrogatum; ejus abrogationis ratio. *ibid. b.* In iiſdem adhuc præſtatur Juramentum malitiæ, & in quo id differat a Juramento calumniæ? *ibid.* & 301. *a.* In Curiis Eccleſiaſticis ſervatur diſpoſitio Juris Pontificii; quænam illa, & quandonam introducta? II. 301. *a.* Quo judicii tempore Juramentum illud exigitur? *ibid. b.* Si in exordio litis non ſit præſtitum, poteſt poſtmodum exigi. *ibid. a.* Ob omiſſum *tacite* hoc Juramentum proceſſus non eſt irritus aut irritandus. *ibid. a. b.* Præſtito in exordio litis Juramento de *calumnia*, poteſt in progreſſu litis exigi Juramentum de *malitia*. *ibid. b.* Hodie in Curiis Eccleſiaſticis non diſtinguitur Juramentum *malitiæ* a Juramento *calumniæ*. *ibid.* Hodie etiam in Cauſis ſpiritualibus juratur de calumnia. *ibid.* In Judiciis quoque ſummariis. *ibid.* Pœna recuſantis illud præſtare. *ibid.* Quid contineat; & quomodo Parti cui indicitur, debeat exponi? *ibid.* & 302. *a.* Eccleſiaſtici præſtare illud poſſunt per Syndicum vel Oeconomum, niſi Judex aliud mandet. II. 302. *a.* Quid hodie obtineat quoad Juramentum Clericorum, præſertim coram Judicibus Laicis? *ibid. b.* *Le ſerment de calomnie n'eſt plus en uſage en France.* II. 13. *b.*

Juramentum per verbum *Credit* vel *non* in reſponſione ad poſitiones adverſæ Partis, inductum ad reſtringendas probationes, adhuc hodie perſeverat in Curiis Civilibus. II. 360. *b.* Forma qua illud exigitur, & pœna ejus qui ſine juſta cauſa id denegat. *ibid.* & 199. *a. b.* In Gallia Edicto vetitum illud exigi; & quare? II. 199. *b.* 13. *b.*

Juramentum litis deciſorium non excludit articulus Edicti perpetui requirens probationem per ſcripturam in diſpoſitione excedente ſummam 300. florenorum. II. 318. *a.*

Juramentum ſuppletorium defertur in defectu probationum. II. 320. *a.* Unde ſic dictum, & quando in Forum Eccleſiaſticum intrarit? *ibid.* Quo caſu poſſit deferri? *ibid. b.* Ex unica Decretali de hoc Juramento, cujus textus refertur, concluditur hoc Juramentum non eſſe deferendum, niſi deficiente alia probatione. *ibid. a. b.* Reprehenditur nimis facilis ejuſdem delatio. *ibid. b.* Delationem hujus Juramenti ad ſupplendum defectum probationum reprobat Antonius Faber. *ibid.* Mala quæ ex hujus Juramenti delatione oriuntur. *ibid.* In Gallia conſuetudinaria vix ullus, in Belgio rarus ejus uſus *ibid.* & 321. *a.* Ob periculum perjurii non defertur in actionibus criminalibus, item famoſis, nec in cauſis civilibus arduis. II. 321. *a.* Quænam dicantur cauſæ arduæ? *ibid.* Attendendæ etiam perſonæ. *ibid.* Pauperibus minus tuto deferri poteſt. *ibid. a. b.* Non defertur niſi petenti. *ibid. b.* A Decreto Judicis Juramentum deferente datur appellatio. II. 359. *a.*

Juramentum ſuppletorium cum magna moderatione a Judice deferendum. IV. 111. *a.* *Pourquoi le Parlement de Paris n'admet pas ce ſupplement?* II. 24. *b.* 25. *a.* *Il y a des affaires où le ſerment ſuppletoire eſt encore en uſage, & certains cas où cette preuve eſt abſolument néceſſaire.* II. 25. *a.* Magna cum moderatione Juramentum hoc deferendum; & quare? II. 321. *b.* Quam grave crimen ſit Juramentum exigere ex homine pejeraturo? *ibid. in nota.* Ad Juramentum præſtandum nemo adigi debet, niſi ubi urget juſta & gravis neceſſitas. *ibid.* Laxiorum Caſuiſtarum doctrina circa Juramentum reprobata. *ibid.*

JURAMENTUM MALITIÆ.

Vide, *Juramentum calumniæ*.

JURAMENTUM SUPPLETORIUM.

Vide, *Juramentum calumniæ*.

JURISCONSULTUS.

Juriſconſulti quorum fides videtur ſuſpecta, an fidei profeſſionem in Galliis emittere teneantur? remiſſive. IV. 171. *b.* *in nota.*

JURISDICTIO.

Juriſdictionis Eccleſiaſticæ erga prorogationem vel conſenſum Laici, quid obtineat in Belgio? I. 612. *a.* Quænam Juriſdictio competat Decanis & Capitulis quoad exceſſus ſuorum ſubditorum? I. 68. *a. b.* & 69. *a. b.* II. 385. *a. b.* Non habent Juriſdictionem contentioſam, niſi ex ſpeciali titulo; ſed ſolam correctionalem. I. 69. *a. b.* Ad quos defectus pertineat illa Juriſdictio correctionalis. *ibid. a.* A Sententia correctionali Decani vel Capituli, non admittitur appellatio cum effectu ſuſpenſivo. *ibid.* Quæ pœnæ decerni poſſint a Capitulo vel a Decano? *ibid.* Capituli negligentiam in exercenda illa Juriſdictione ſupplere poteſt Ordinarius. *ibid.*

Juriſdictio ordinaria quid ſit, & quinam illam habere dicantur? II. 260. *b.* Juriſdictio ordinaria, nec auferri, nec reſtringi poteſt ſine cauſa & citra ordinem Juris. II. 261. *a.* An eam habeant Legati? *ibid.* Epiſcopus eam habet Jure ſuo in totam Diœceſim omneſque ejuſdem perſonas *ibid.* Eam retinet, donec plane probetur Exemptio. *ibid.* Nullus per Diœceſim eam exercere poteſt cum excluſione Epiſcopi, niſi eam plene probaverit. *ibid.* Qua forma olim Epiſcopi Juriſdictione ſua quoad deciſionem cauſarum uterentur? *ibid. a. b.* Quomodo Juriſdictionem ordinariam acquiſierint Archidiaconi & Prælati Inferiores? *ibid. b.* Quænam Juriſdictio, & in quas perſonas competat Judicibus Apoſtolicis Delegatis? II. 266. *a. b.* Juriſdictio alicui conceſſa in dubio, cumulative, non privative cenſetur conceſſa. II. 424. *a.*

Juriſdictionis Eccleſiaſticæ origo & forma eſt in *Cap.* 6. *Cor.* 1. quod explicatur. II. 170. *a. b.* Juriſdictio Epiſcoporum ab initio Eccleſiæ fuit potius Arbitri quam Judicis, & tendebat ad componendas deciſiones. II. 172. *a. b.* & 180. *a.* Conſtantinus & Arcadius Imperatores permiſerunt Partibus, ad Epiſcopi judicium recurrere. II. 180. *b.* A Judicio Epiſcopi ſic electi provocare non licebat. *ibid.* Idem renovat Carolus Magnus, & ejus ratio. *ibid. b.* & 173. *a.* Plurimæ refelluntur opiniones circa immunitatem Juriſdictionis Eccleſiaſticæ. IV. * 256. *& ſeqq.* Juriſdictionem ſpiritualem a Chriſto Eccleſiæ datam, etiam ſub ethnicis Imperatoribus independenter ab eorum conceſſione aut benignitate *jure proprio* exercuit Eccleſia. IV. * 275. *a. b.* Ex Principum benignitate & voluntate tacita vel expreſſa, Juriſdictionis externæ & coactivæ pars aliqua, Eccleſiæ ejuſque Epiſcopis communicata ſive indulta fuit? & quo ſenſu etiam a Principe dependeat? IV. * 274. *a.*

Juriſdictionis Eccleſiaſticæ ſumma extenſio ſeculo XIII. etiam in cauſis Laicorum; & quibus modis ad culmen illud aſcenderit? II. 172. *a. & ſeqq.* Qua ratione plurimæ Cauſæ Tribunali Eccleſiaſtico ſubjicerentur? II. 174. *a.* Rectores Eccleſiarum poterant Laicos, qui perſonas vel bona ipſorum læſerant, ad Eccleſiaſticum Tribunal vocare. *ibid.* Confœderatio Procerum Galliæ adverſus Juriſdictionem Eccleſiaſticam. II. 174. *a. & ſeqq.* Seculo XIII. Juriſdictio Eccleſiaſtica quoad Cauſas Laicorum multum cœpit declinare. II. 175. *b.*

Quo-

Digitized by Google

Quomodo ſenſim in Gallia quaſi interierit? II. 176. *a. & ſeqq.* Quid factum in Belgio? II. 177. *b.* 178. *a. b.* Concordata inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem Laicos pene quoad omnes cauſas a Juriſdictione Eccleſiaſtica eximunt. II. 178. *b.* An Concordatum inter eumdem Carolum & Epiſcopum Cameracenſem ſit verum Concordatum? *ibid.* & 179. *a. b. in nota.* In Gallia Laicus Juriſdictionem Eccleſiaſticam prorogare, & in eam conſentire non poteſt. II. 179. *a.* Quid in Belgio? II. 196. *b.* Quantum diminuta Juriſdictio Eccleſiaſtica? II. 187. *a.* Rationes quibus Juriſdictionis Eccleſiaſticæ imminutio merito adſcribi poteſt. II. 179. *b.* Quando & qua de cauſa, Clericorum cauſæ, præſertim civiles, ad Tribunalia laicalia devolvi cœperint? II. 184. *b.* Jampridem ſolemni Arreſto interdictum Judici Eccleſiaſtico de cauſa reali cognoſcere. II. 185. *a.* Hodie omnis cauſa etiam perſonalis ad Judices Laicos ſpectat, ſi aliquid *realitatis* ſit admixtum. *ibid.* In cauſis mixtis Clerici coram Laicis conveniuntur. *ibid.* *Cas, outre ceux obſervés par Van Eſpen, dans leſquels Clercs ſont juſticiables du Juge ſeculier* II. 9. *a* Etiam hodie manet ſpiritus Canonum qui vetabant Clericis ad ſecularia Tribunalia recurſum. II. 187. *b.* Ne Juriſdictio Eccleſiaſtica & Civilis ſe invicem turbent. IV. 174. *a. b.* 175. *a.* Concordata circa Juriſdictionem Civilem & Eccleſiaſticam. IV. 176. *a & ſeqq.* Principes Catholici jampridem inhibuerunt ne Judices Eccleſiaſtici in conflictu Juriſdictionis contra Judices Regios per Cenſuras procederent. IV.* 18. *b.* 19. *a.* Quid ſimile in caſu obtineat in Belgio & in Gallia II. 397. *a.* Quid merito attendendum Epiſcopis qui adeo facile ex zelo, ut præferunt, tuendæ Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, ad Cenſuras proſiliunt? IV.* 18. *a. b.* 19. *a b.*

Juriſdictioni Eccleſiaſticæ ſeu ſpeciali Epiſcoporum curæ quarumnam cauſarum cognitio, & quo jure competat? II. 195. *b. & ſeqq. Ce qu'il y a de particulier aux uſages de France touchant la Juriſdiction Eccleſiaſtique en matiere civile.* II. 9. *a. b.* 10. *a.*

Juriſdictio criminalis Eccleſiaſtica olim erat latiſſima quoad omnia crimina, etiam Laicorum. II. 223 *b.* 224. *a.* Oſtenditur quomodo omnia crimina merito fuerint Juriſdictionis Eccleſiaſticæ. II. 224. *a. b.* Epiſcopo non obſtabat Judicium Laici. *ibid. b.* Crimen civiliter punitum poterat poſtmodum etiam per Epiſcopum puniri. *ibid.* Reprobantur qui contrarium aſſerere volebant *ibid* Qui Epiſcopis obedire renuebant, compellebantur per Magiſtratus Civiles *ibid. a. b.* Forum contentioſum uſque ad ſeculum XII. non diſtinguebatur a Foro Pœnitentiali. II. 224. *a.* Quomodo Epiſcopi tunc procederent in inquiſitione & punitione criminum? *ibid. a. b* Quo tempore Forum judiciale a Foro interno cœperit totaliter ſeparari? IV.* 15. *b.* 16. *a.* Ea diſtinctio in cauſa fuit diminutionis Juriſdictionis Eccleſiaſticæ. II. 225. *a* Quænam delicta eidem manſerint ſubjecta? *ibid.* Crimina quæ nihil continent ſpirituale præter illud quod concernit Forum Sacramentale, non ſpectant ad cognitionem Officialium. *ibid. b.* Si crimen habeat aliquid ſpirituale præter illud quod concernit Forum Sacramentale, illud manet cognitionis Eccleſiaſticæ. *ibid.*

Juriſdictioni Eccleſiaſticæ non contrariatur recurſus ad Principem. IV.* 292. *b.* Imo juvatur & conſervatur Juriſdictio Eccleſiaſtica protectione Regia quæ imploratur per recurſum ad Principem. *ibid.* Unde & quantum creverit abuſus Juriſdictionis Eccleſiaſticæ? IV.* 294. *b.* 295. *a.* Quot & quanta hinc promanarint mala, quorum nonnulla enumerantur? IV.* 295. *a. b.* Quid a Principibus factum & cautum ad tollendos Juriſdictionis Eccleſiaſticæ exceſſus? *ibid. b.* 296. *a.* Inter alia media quibus his malis occurritur, eſt recurſus ad Principem, quo nec uſurpatur, nec impeditur Juriſdictio Eccleſiaſtica. IV.* 296. *a. b.*

Vide, *Forum*, *Competens*, *Immunitas*, *Recurſus.*

JUS.

Jus naturale & divinum. III. 531. *a, b.* 532. *a.* Juris Civilis variæ ſpecies. III. 532. *a. b.*

Jus naturale immutabile. III. 533. *a.* Solvitur objectio contraria Juris naturalis immutabilitatem. *ibid. a, b* Abrogatio Legis Moſaicæ non officit Juris naturalis immutabilitati. III. 534. *a.* Differentia inter Jus naturale & conſuetudinarium, ac conſtitutum. *ibid. b.* Quidquid Legi naturali reperitur adverſum, vanum eſt & irritum. *ibid,* & 535. *a.* In Jure naturali nunquam poteſt diſpenſari. III. 538. *b.* 539. *a.*

Juris peritia requiſita in Advocato. II. 280. *b.* Quale apud Romanos hujus ſtudii teſtimonium requireretur; quid apud nos hujus teſtimonii vicem ſuppleat? *ibid.* Rigoroſum examen per totum Jus in Univerſitate Lovanienſi requiſitum in ordine ad gradum Licentiæ. *ibid.* olim quinquennii ſtudium requirebatur, ut quis in Foro Jus profiteretur. II. 281. *a.* Merito hodie poſt abſolutum ſtudium Juris, tempus aliquod impenditur ediſcendæ praxi, antequam ſuſcipiatur officium Advocati. *ibid.* Quid Juris ſtudioſo attendendum, ad exactam Canonum notitiam acquirendam? III. 379. *a.*

Vide, *Advocatus.*

Juris Civilis ſtudium ſtudio Canonum olim Clerici junxerunt. II. 294. *a.* Soli pene Clerici Legum ſtudio incumbebant. *ibid* De hac aviditate Clericorum ad ſtudium Legum, multorum querelæ. *ibid.* Quæ hinc mutatio facta fuerit in Judiciorum forma? *ibid. a. b.* De Juris Civilis citationibus. I. 25. & 26.

Jus conſtitutum ſive *humanum*, in quo differat a naturali & conſuetudinario? III. 534. *a. b.* Juri naturali cedere debet. III. 535. *a. b.*

JUS CANONICUM.

Jus Canonicum, quomodo ad normam Juris Civilis in multis redactum? IV. 69. *a.* Quis in Jure Canonico uſus Decretorum in Synodis Provincialibus & Diœceſianis? IV. 170 *b.* 171. *a.* De Decretalibus Gregorii IX. & aliis poſterioribus partibus Corporis Juris Canonici. I. 18 & 19. Quænam auctoritas Juri Canonico attributa ſit in Provinciis quæ Regi Boruſſiæ obtemperant? I. 19. *in nota.* De Juris Canonici citationibus. I. 25.

Vide, *Cauſæ Eccleſiaſticæ*, *Judicium*, *Judex Immunitas*, *Forum competens*, *Canones*, *Codices Canonum. &c.*

JUS CANONICUM NOVISSIMUM.

Juris noviſſimi nomine quid intelligatur? IV. 161. *a b.* Quænam Pontificum Conſtitutiones hoc Jus conſtituant? *ibid.* Variæ harum Conſtitutionum, ſive Bullarum aut Reſcriptorum Pontificum Collectiones. *ibid. b.* & 162. *a. b* Quæ ſit harum Collectionum auctoritas? IV. 162. *b.* 163. *a.* Unde dignoſcatur auctoritas Decretalium & Bullarum quæ in his Collectionibus continentur? IV. 163. *a, b.* 164. *a.*

JUS CANONICUM NOVUM.

Jus Canonicum novum, quid conſtituat? III. 475 *& ſeqq.*

Vide, *Decreta Pontificum. Decretales Epiſtolæ, Decretum Gratiani. Capitula* vulgo *Adriani Papæ*, *Capitula Regum Francorum*, &c.

JUS CIVILE.

Vide, *Jus.*

JUS CONSUETUDINARIUM.

Juris conſuetudinarii unde præcipue petenda notitia? I. 22. In quo Jus conſuetudinarium differat a Jure conſtituto? III. 534. *a. b.*

JUS DEVOLUTIONIS.

Vide, *Devolutio.*

JUS ECCLESIASTICUM.

Jus Eccleſiaſticum univerſum, quare ſic inſcribatur Opus Eſpenianum circa hanc materiam? I, 15. De ſcopo & materia hujus Operis. *ibid.* & 16.

Vide, Jus *Canonicum.*

JUSJURANDUM.

Vide, *Juramentum.*

JUS PATRONATUS.

Vide, *Patronus.*

JUS QUÆSITUM.

Juri quæſito per primam proviſionem non præjudicat nova proviſio. I. 745. *b.* Regula Cancellariæ *de non tollendo Jus quæſitum.* I. 755. *b.* Exponitur ſenſus hujus clauſulæ, quæ in Diplomatibus gratiarum, ſignanter Pontificum & Epiſcoporum, *Salvo jure tertii*, ſive *Sine præjudicio* Juris *alteri quæſiti.* II. 815. *a. b.* 816. *a.* Diſtinctio inter Jus ſpeciali titulo quæſitum, & Jus Parochi ex ſolo jure communi profluens. II. 815. *b.*

JUS UNIVERSI.

Jus univerſi, quid ſit? II. 826. *a.* Quomodo acquiratur quaſi poſſeſſio Juris *univerſi*? *ibid. a, b.* Per actum levandi Decimas in certa Parochia ex cauſa ſive titulo univerſali, cenſetur etiam vigore Juris *univerſi* habita poſſeſſio levandi Decimas Novales. II. 827. *a.*

JUSTITIA.

Juſtitiæ diſtributivæ æquabilitas, in quo conſiſtat? I. 885. *b.*

In Juſtitia diſtributiva debet attendi proportio ſecundum merita perſonarum. *ibid.* Juſtitia diſtributiva violatur in diſtributione Beneficiorum, quoties attenditur qualitas ad cauſam non ſpectans. I. 886. *b.* Violatio Juſtitiæ diſtributivæ in hac materia quam grave ſit peccatum? I. 891. *a. b.*

K.

KALENDÆ JANUARII.

Kalendarum Januarii Feſtum, quale fuerit apud Gentiles? III. 416. *b.* Quid contra hanc Feſtivitatem in Synodo Trullana? *ibid.* Quid Bonifacius Epiſcopus Moguntinus ad Zachariam Papam ſcripſerit, ut induceret hunc Pontificem ad extirpandum hoc Feſtum. *ibid.* & 417. *a.* Vitanda Kalendarum ſuperſtitioſa obſervatio. III. 650. *b.*

KYRIE, ELEISON.

Kyrie, eleiſon, pro *Litaniis publicis* quæ ſic incipere ſolent, in Capitularibus Regum Francorum, accipiendum. I. 650. *a.*

L.

LAC.

Lac & mel recens baptizatis tanquam infantibus olim guſtandum dabatur. I. 384. *b.* III. 329. *b.* Formula benedictionis lactis & mellis. I. 334. *b.* Quid myſterii hæc mellis & lactis deguſtatio denotaret? *ibid.* & III. 329. *b.* 330. *a.* Quid de oblatione mellis & lactis ad altare? III. 414. *b.*

Lactis uſus jejuniorum diebus Canone Trullano interdictus. III. 414. *a.*

LAICI.

Laici, quam partem olim habuerint in electione Epiſcopi? I. 82. *a.* & *ſeqq.* An ob hac electione ſint excludendi? III, 564. *b.* Laicis lectio Scripturæ ſacræ commendata a ſanctis Patribus. II. 595. *a.* III. 419. *b.* 420. *a.* 460. *a. b*

Laicis an liceat accuſare Clericos, & maxime Epiſcopos? III. 587. *a.*

Laicis olim non licebat Sacrarium ingredi. III. 421. *b.* 678. *b.* Cujus Fori ſit crimen Laici delinquentis in Officio Eccleſiaſtico? II. 858. *b.* 12. *a.*

LAPSI.

Lapſis in perſecutione aliquando *humanius* pœnitentia impoſita; & in quo conſiſteret hæc humanitas? III. 114. *a.* Quid de Presbyteris in perſecutione lapſis, & qui poſtmodum ſident coram Tyrannis confitebantur? III. 123 *a b.* Quodnam inſtitueretur examen circa converſionem ſimilium Presbyterorum? & de eorum reſtitutione. III 124 *a.* Quid de Diaconis lapſis, & poſtmodum reluctantibus? *ibid. b.* Rigor diſciplinæ circa ſimiles Diaconos relinquitur judicio Epiſcopi. *ibid.* & 125. *a.* Quid de his qui lapſi erant ſolo minarum terrore victi? III. 126. *b.* 127. *a.* Quæ pœnitentia injungeretur iis qui præ timore perſecutorum cum Gentilibus feſta peregerant? III. 127. *a. b.* Quid de iis qui aliorum lapſus cauſa fuerunt? *ibid. b.* 128. *a.*

Lapſi in crimen poſt ordinationem, an peracta pœnitentia, in ſuſceptis Ordinibus continuare, vel ad majores aſcendere queant? III. 561. *a.* Variæ ea de re Patrum ſententiæ *ibid.* *a. b.* Earum conciliatio & praxis hodierna. *ibid.*

Vide, *Sacerdotes, Ordo, Pœnitentia, Clericus.*

LASCARIS.

Vide, *Theodorus Laſcaris.*

LAUDEMIUM.

Laudemium, quid ſit? I. 280. *b. in nota.*

LAUDUM.

Laudum, Sententiæ ſpecies, quando & quatenus valeat? I. 665. *a.*

LECTIO.

Lectionum uſus in divinis Officiis jampridem uſitatus. II. 688. *a.* Unde hæ Lectiones deſumendæ; & quæ earum utilitas? *ibid. a b.* Hodierna diſciplina legendi non tantum Scripturam ſacram, ſed & Patrum ſcripta & Sanctorum Acta, jampridem communiter & ubique pene recepta. *ibid.* Cavendum ne quid apocryphum aut dubiæ fidei in Eccleſia recitetur. *ibid.* Fabuloſa non legenda in Eccleſiis. III. 418. *b.* In quo ritus hodierni circa *Lectiones* ſint a priſtinis diverſi? II. 689. *a.* Quid Synodus Laodicena ſtatuerit circa Lectiones inter cantandos Pſalmos interponendas? III. 176. *b.* 177. *a.* Antiquitas ritus hodierni legendi in Officio divino acta Martyrum. III. 334. *a. b.*

Lectiones quæ in Horis diurnis dicuntur, vocantur *Capitula,* II. 690. *a. b.* Quare hæ Lectiones ſint breviores quam in Officio Nocturno? *ibid. b.* Quo ritu hæ Lectiunculæ ſeu Capitula dicantur, & a quo? *ibid. b.* Quiſnam Capitulorum ſcopus? *ibid.*

Lectio brevis in Officio, quod *Prima* dicitur, eodem quo Nocturnorum Lectiones, ritu recitatur. II. 692. *a.*

LECTOR.

Lectoris Officium, quid in Eccleſiaſticis requirat? II. 613. *b.* 614. *a.* Quænam diſpoſitiones Lectori Eccleſiaſtico neceſſariæ? II. 613. *a.* 614. *b.* Qua animi puritate, quo affectu Eccleſiaſtici ad Lectionem accedere debent, ut impleant Officium, ſibi in ſuſceptione Ordinis Lectoratus impoſitum? *ibid.* Ad Lectoratum etiam impuberes olim admiſſi; & quare? III. 317. *a.* Quomodo occurreretur periculo incontinentiæ Lectoris? *ibid.* Vetantur Lectores populum ſalutare; & quare? *ibid.* & 318. *a.* Canon Trullanus contra Lectores non tonſuratos. III. 402. *b.* 403. *a.*

Lectoratus ſine impoſitione manuum non conferebatur. III. 463. *a.* Hæc impoſitio permittebatur Monaſterii Præfecto. *ibid. a. b.*

LEGATIO LIBERA.

Legationis liberæ nomine quid intelligendum? III. 367. *b.*

LEGATUM.

Legatorum piorum cauſæ in Gallia inſtitui ſolent per Procuratorem Regium, coram Parlamentis, excluſo Epiſcopo. II. 192. *b* 193 *a.* Aliud obtinet in Belgio. II. 194. *a.* Epiſcopis cura piorum Legatorum incumbit, etiam in locis ubi non habent eorum cognitionem II. 118. *b.* 194. *a* Si Teſtator non deſignaverit per quem Legatum pium ſit diſtribuendum, executio committitur Epiſcopo. II. 118. *b.* Si incertum ſit cui Hoſpitali Legatum impendi voluerit Teſtator, Epiſcopi eſt dirimere. II. 119. *a.* Quid ſi nullum ſit in civitate Hoſpitale? *ibid.* In adminiſtratione & erogatione piorum Legatorum Epiſcopus tractare debet cum ſuis Clericis. *ibid.* Idem incumbit Parochis pro executione piæ voluntatis ſuorum ſubditorum. II. 194. *b.* Cavere tamen debet omnem ſpeciem avaritiæ. *ibid.* & 195. *a.* A quo ſupplenda negligentia Epiſcopi circa executionem Legatorum piorum? II. 119. *a.* Etiam quilibet de populo executionem pii Legati urgere poteſt. *ibid.* Pœna in non ſolventes pia Legata. *ibid.*

Vide, *Fundatio, Hoſpitale.*

LEGATUS APOSTOLICUS.

Legati Pontificum jampridem fuere, qui in comitatu Principum moras traherent, quibuſcumque negotiis emergentibus. I. 187. *b.* Præſertim pro cuſtodia fidei & diſciplinæ obſervantia. I. 189. *a* Pro aſſerenda Legatione Sedis Apoſtolicæ adducitur a Gratiano Decretalis ſuppoſititia. III. 575. *a.* Incertum & veriſimiliter corruptum Nicolai I. Decretum de Legatis Apoſt. III. 577. *b.* Quid de eorum auctoritate circa collationem Beneficiorum? IV. 108. *b.* Frequentes olim fuere Legationes Pontificiæ ad Imperatores. I. 187. *a. b.* Pontifices Legatos ſuos conſtituebant illuſtrium Eccleſiarum Epiſcopos. I. 188. *a.* Neceſſitatem Legatorum mittendorum deſumpſerunt ex cura omnium Eccleſiarum Pontifici incumbente. I. 190. *b.* 191. *a.* Non parum obſcurum eſt determinare ex Jure, quæ Legatis competant; & quare? I, 192. *a.* Prudenter Pontifices in inſtructionibus Legatorum exprimunt omnia quæ ipſis committenda cenſent. *ibid.*

Legati Sedis Apoſtolicæ ſibi vendicarunt Jura Metropolitanorum. I. 193. *a. b.* Nulla in hoc habita ratione auctoritatis S. Leonis, qui vult eos ſuo Jure intemerato frui. I, 190. *a.* Legati ſenſim Metropolitanorum auctoritatem enervaverunt. I. 193. *b.* Plura Legatis indulta fuere ad eorum dignitatem augendam. *ibid.* Juxta Gratianum, excommunicatur quicumque Legatum Sedis Apoſtolicæ impedierit. III. 575. *a.* Legati ſua abutuntur auctoritate. I, 194. *a.* Immenſa Legatorum Jura vix nota ante finem ſeculi XII. *ibid.* Hodierni Legati ſive Nuntii nullum Juriſdictionis actum exercere poſſunt, imo nec facultatibus ſuis uti, niſi recognitæ & admiſſæ fuerint. I. 188. *b.* *En quoi le Legat en France differe du Nonce?* I. 954. *a.*

Legati Eccleſiæ Romanæ Actis Concilii Africani ſubſcribunt, & ſignant *poſt omnes Epiſcopos.* III. 383. *b.*

Legatorum Apoſtolicorum neceſſitatibus quomodo providendum? IV. 48. *a.*

Digitized by Google

Legati Apoſtolici quinam dicantur *de latere*, quinam *miſſi*, quinam *nati*? IV. 108. *b.*

Vide, *Nuntius Apoſtolicus*, *Legatus a latere*, *Legatus natus*, *Legatus miſſus*.

LEGATUS LATERE.

Legati a latere quinam dicantur? I. 187. *a.* Eorum origo. *ibid. b.* Reputati fuerunt tanquam Proconſules Romani. I. 191. *b.* Uti poſſunt inſigniis Legationis extra Provinciam. *ibid.* Eorum Juriſdictio reputatur ordinaria & perpetua. *ibid. a.* Poterant de cauſis in prima inſtantia cognoſcere. *ibid.* Poteſtas eorum in Gallia non cenſetur ordinaria. I. 196. *b.* 197. *a.* Debentur ei Procurationes, & quæ moderatione? I. 191. *a.b.* Eorum exceſſus in harum exactione; & quæ habita moderatio? *ibid. b.* Præſente Legato *a latere*, nequidem Patriarchæ poteſt crux præferri, *ibid. b.* nec Epiſcopus benedicere populum, nec deferre veſtes Juriſdictionem ordinariam ſignificantes. *ibid.* Eo præſente, aliorum Legatorum poteſtas ceſſat *ibid.*

Legatus a latere Juriſdictionem voluntariam exercet extra Provinciam. I. 191. *b.* 192. *a.* Confert Beneficia in Provincia. *ibid.* Aliqua ſemper Pontifici reſervata. I. 192. *a.* Amplitudo poteſtatis ejus, vel reſtrictio pendet ab ejus commiſſione. *ibid.* Non poteſt turbare Ordinarios in ſua Juriſdictione. I. 194. *b.* 195. *a.*

Legati a latere non recipiuntur niſi cum conſenſu Regis in Hiſpania & Gallia & Belgio. I. 195. *a.* Quo tempore iſte Principum conſenſus requiri cœperit, non certo ſcitur. *ibid.* Hoc in uſu erat in Gallia tempore Bonifacii VIII. *ibid.* Hæc conſuetudo recepta in Anglia, probata a Calliſto II. *ibid. b.* Hæc eadem obtinet & in Hiſpaniis. I. 193. *in nota.* Bullæ eorum debent verificari & modificari in Conſiliis Regiis. I. 195. *b.* Modificationes tantum annotantur in Regiſtris Conſiliorum; & quare? *ibid.* & 196. *a.* Quænam ordinarie apponantur in Gallia & Belgio? I. 196. *a. b.* Improprie dicti Judices ordinarii. II. 161. *a.* *Voyez ſur cela l'Obſervation de M. Gibert.* I. 954. *a.*

Legatus tenetur Legationem exercere per ſe. I. 196. *b.* In Gallia Legati non poſſunt exercere ſuam Legationem, niſi quamdiu Regi placuerit, *ibid.* & 197. *a.* Diſcedentes debent acta Legationis reponere ad manus alicujus Adminiſtri a Curia Regia deſignati. I. 197. *a.* Articuli modificationum in Gallia apponi ſoliti, multum moribus Belgicis conſonant. *ibid.* Legatus non poteſt admittere reſignationes in favorem, niſi ſit ſpeciali facultate inſtructus. I. 812. *a.*

Vide, *Nuntius Apoſtolicus.*

LEGATUS MISSUS.

Legati Miſſi quinam dicantur? I. 187. *a.* Eorum origo. I. 188. *a.* Iidem ac Nuntii & Internuntii. *ibid.* Interdum mittuntur cum poteſtate Legati *a latere*. I. 187. *a.* Unde ad Legatos Miſſos omnia pene negotia devoluta ſint? I. 191. *a.*

LEGATUS NATUS.

Legati Nati quinam dicantur? I. 187. *a.* Eorum origo. I. 188. *a.* Ampliſſima olim eorum auctoritas. I. 190. *b.* Quanta fuerit, videre eſt ex litteris S. Leonis ad Anaſtaſium Epiſcopum. I. 189. *a. b.* 190. *a. b.* Quomodo ſequentibus ſeculis multum imminuta? *ibid.*

LEGES CIVILES.

Legum civilium Codex qua occaſione compoſitus & editus? III. 35. Ex Gregoriano & Hermogeniano Codicibus Theodoſianus optime confectus *ibid.* & 36. *a.*

Legum civilium ſtudium Monachis, Presbyteris & Conſtitutis in Dignitate, prohibitum ſub pœna excommunicationis; & quare? I. 54. *a.* IV. 13. *a.* Legum civilium notitia quomodo Clericis poſſit eſſe utilis? I. 54. *a.* Quæ cautela in earum ſtudio adhibenda? *ibid. b.* Diſpenſationis loco ſunt Privilegia Academiæ Lovanienſis & aliarum; & quomodo accipienda? *ibid. b* Specialis diſpenſatio hodie in Belgio non requiritur. *ibid. b.* *Il faut étendre à la France ce qui eſt dit ici des Pays-Bas.* I. 946. *a.*

Legum civilium ſtudium multum florere cœpit ſeculo XI in Italia, & Clerici magna aviditate ei operam dederunt. II. 294. *a.* Pontifices cœperunt quoque in ſuis Reſponſis uti auctoritate Legum civilium, & ad harum normam cauſas decidi voluerunt. *ibid.* Quomodo ea occaſione ſtrepitus forenſes in Curias Eccleſiaſticas intraverint? *ibid. a. b.* Ad normam Legum civilium inſtituta ſunt fere omnia Officia in Curiis Eccleſiaſticis. II. 276. *b.* Eorum origo & regula ex iiſdem petenda. *ibid.* & 277. *a.*

Legum civilium ſcopus. III. 531. *b.* Quid in earum conſtitutione attendendum? *ibid.* Neceſſaria Legum civilium publicatio. *ibid.* Quo ſenſu firmitas Legum a moribus utentium dependeat? *ibid.* & 533. *a.* Nec Superiores Eccleſiaſtici, nec ipſe Summus Pontifex jus habet diſpenſandi ab obſervatione Legum, quas Reges aliique Principes civiles ſtatuerunt. II. 761. *in nota.* De auctoribus Legum parum accurate egit Gratianus. III. 534. *a.* Eccleſia utiliter implorat Principum Leges contra hæreticorum pertinaciam. III. 635. *a. b.*

LEGITIMA.

Legitimam an Parentes filiis ingreſſis Monaſterium teneantur relinquere? II. 540. *b.* 541. *b.* Quo *caſu ſolo* Monaſterio Legitimam ex bonis ingredientis deberi ſtatuerit Juſtinianus? II. 541. *a. b.* 542. *a.* An pater ingreſſurus Monaſterium valeat filios aut Monaſterium Legitima privare. II. 541. *b.*

Vide, *Succeſſio*, *Lex.*

LENOCINIUM.

Lenocinium quid ſit? II. 251. *a.* Quam deteſtabile crimen ſemper habitum fuerit? *ibid.* An & quando illud incurrat maritus diſſimulans adulteria ſuæ uxoris? *ibid.* Cujus Fori ſit illud crimen? *ibid.* Quid contra Lenones & ſimiles ſtatuerit Synodus Trullana? III. 429. *b* 430. *a.* *En France le mari qui proſtitue ſa femme, eſt puni de peine infamante.* II. 11. *b.*

LEO. (S.)

Leo (S) Summus Pontifex, quas partes habuerit in Eutychetis negotio? III. 210 *a.* *& ſeqq.*

Vide, *Concilium Epheſinum*, *Eutyches.*

Leonis (S.) litteræ ad Marcianum Imperatorem; ad Pulcheriam. III. 220 *a b.* Mittit Legatos ad Concilium Chalcedonenſe. *ibid.* Quas partes habuerit in hoc Concilio? *ibid.* *& ſeqq.* Ejus ad Flavianum celebris Epiſtola a Patribus Chalcedonenſibus probatur. III. 227. *a. b.* *& ſeqq.* Quænam ſit illa Epiſtola? III. 215 *a.* S. Leo ſe opponit Canoni Chalcedonenſi de prærogativa Sedis Conſtantinopolitanæ. III. 262 *b.* 263. *a.* Anatolii Patriarchæ Conſtantinopolitani ambitum perſtringit. III. 263. *a.* Quo pacto concordia videatur facta inter S. Leonem & Anatolium? III. 264. *a b.*

Vide, *Concilium Chalcedonenſe*

LEO ISAURUS IMPERATOR.

Leo Iſaurus perſecutor Imaginum, acriter arguitur a Gregorio II. Summo Pontifice. III. 438. *a. b.* 439. *a. b.* Leo fit inſolentior, & ſe *Imperatorem* eſſe & *Sacerdotem* reſcribit Pontifici. III. 439. *b.* Promulgat Edictum adverſus Imagines. III. 440. *a.* Pergit in perſecutione cruenta *ibid. a b.* Moritur. *ibid. b.*

Vide. *Gregorius II.*

LEO IV.

Leo IV. Iſauri nepos Imaginibus adverſatur. III. 440. *b.*

LEPROSARIA.

Vide, *Hoſpitale*, *Leproſus.*

LEPROSUS

Leproſi qui luem immundam ex brutali & abominando crimine contraxerunt, e cœtu fidelium removebantur. III. 132. *a b.*

Leproſorum multiplicatio occaſione reditus e Terra Sancta IV.* 30. *a.* Hinc Hoſpitalia eis deſtinata. *ibid.* Edicta Principum de eorum modo vivendi. *ibid.* Quandonam Leproſi debeant habere propriam Eccleſiam & Sacerdotem? *ibid.* Quomodo diſcernenda lepra? *ibid. b.* Inter perſonas miſerabiles reputantur Leproſi, nec Decimas ſolvunt. *ibid.*

LEX.

Lex Dei ad utilitates noſtras commodaque temporalia non inflectenda. III 10. *a.*

Lex generalis cedit Legi particulari. I. 656, *a.* Lex charitatis cedit Legi poſitivæ de obſervatione Sabbathi. *ibid.* Conditor Legis in Lege diſpenſare poteſt. *ibid.* Conditor Legis, ejuſdem legitimus interpres. IV.* 79 *b.*

Lege naturali nulla dignior. II 754. *a.* Legis naturalis definitio. *ibid. b.* Legis naturalis aſſeritur dignitas II. 755. *a.* Qui Legi naturali contrariatur, ipſi Deo contrariatur. *ibid.* Hæc Lex immutabilis, nullique variationi obnoxia. *ibid. a. b.* Nulla proprie diſpenſatio in Legem naturalem cadere poteſt. *ibid b.* Nulla diſpenſatione aut conſuetudine tolli aut mutari poſſunt, quæ in Canonibus Jure naturali vetita aut præcepta occur-

Digitized by Google

occurrunt. *ibid.* Diſtinctio inter ea quæ vetita per SS. Canones. habent deformitatem inſeparabilem aut ſeparabilem cum Lege naturali *ibid* & 756. *a* Illa quæ ſeparabilem deformitatem conjunctam habent, per diſpenſationem licita non fiunt, niſi circumſtantiæ deformitatem abſtergentes reipſa adſint, II. 756. *a. b.*

Lex poſitiva divina, multo Lege naturali inferior; & quare? II 755. *a.* Hanc nemo tollere aut mutare poteſt, niſi Deus qui illam condidit. *ibid. b.*

Lex poſitiva humana inferior Legi naturali & Legi poſitivæ divinæ. II. 755. *a.* Qui hanc Legem ex intuitu Legis divinæ, poteſtate ſibi a Deo data, pro Eccleſiæ aut Reipublicæ utilitate, edidit, illam mutare aut tollere poteſt. *ibid.*

Lex Satura vel *Satyra*, quid ſit? III. 531. *a. b.*

Vide, *Satura.*

Lex ante publicationem manet ſine efficacia obligationis. IV. * 11. *a.* 123. *a. b.* Quid circa Legum promulgationem apud Romanos olim in uſu fuerit? IV. * 11. *a.* Quare Legum neceſſaria promulgatio ut obligent? *ibid* Quam promulgandi normam circa ſuas Leges ſervari voluerit Juſtinianus? *ibid. b.* 125. *a. b.* Hanc formam promulgationis a primis ſeculis ſervavit Eccleſia. IV. * 125. *b. & ſeqq.* Quod contra Legem eſt, id *violentum* eſt. IV. * 305. *a.*

Lex Pontificia, quandonam obliget? IV. * 12. *b. & ſeqq.* A fine Inſtituti Eccleſiaſtici regiminis omnino abhorret, quod Legis novæ obligatione omnes ubique populi obſtringantur, ſola Romæ facta publicatione. IV. * 12. *a.*

Vide, *Leges Civiles*, *Fas*, *Nefas*, *Jus Decreta Pontificum*, *Publicatio.*

LEX VETUS.

Legem veterem inter & Evangelicam quodnam ſit diſcrimen quoad malorum vindictam? III 634 *a.*

LIBELLI FAMOSI.

Libellorum famoſorum auctores quibus pœnis puniendi? III. 591. *a.*

LIBELLI MARTYRUM.

Libelli Martyrum olim erant ſpecies indulgentiæ I. 470. *b.* Quid illorum libellorum intuitu concedebatur? *ibid.* Abuſus ex eo provenientes. I. 476. *b.* Quomodo iis occurrerint Epiſcopi? *ibid.*

LIBELLI PRECUM

Libelli Precum merito ab Epiſcopis examinandi, corrigendi & expurgandi. I. 144. *a.* II. 618. *b.* Item Libelli certorum Confraternitatum, qui ſæpe multa pericula continent. II. 140. *a.*

LIBELLUS CONVENTIONALIS.
ET LIBELLUS CIVILIS.

Libellus Conventionalis quid ſit? II 298 *a.* Debet offerri Judici, & ejus auctoritate Reo communicari. *ibid* Olim etiam ante tempora Juſtiniani ignotus in Curiis Eccleſiaſticis, præſertim in Cauſis Civilibus, quia in iis nihil ſcripto agitari poterat. *ibid.* Hodie non requiritur in Cauſis *ſummarie* terminandis; & quænam illæ? *ibid b.* Qua forma concipiendus & offerendus? *ibid.* In ejus formatione præcipue attendenda concluſio. *ibid.* & 299. *a.*

Libelli conventionales una cum ſtylo forenſi in Judicia Eccleſiaſtica intrarunt II 298. *b.* Quomodo diſtinctio Gloſſæ inter cauſas arduas & leviores, in quibus *ſummarie* eſt procedendum, ſit recepta? *ibid.*

Libellus civilis quis dicatur? II. 343. *a.* poſt concluſionem in Cauſa nulla nova facta allegari poſſunt ſine licentia Judicis per Libellum civilem impetranda. *ibid.* Vetitum ejus occaſione novum proceſſum inſtituere. *ibid.*

LIBERALITAS.

Liberalis in pauperes debet eſſe Epiſcopus. III 571. *b.* Quis modus in Liberalitate ſervandus? *ibid.*

LIBERTAS.

Libertatis definitio. IV * 304. *a.*

Libertatis poſſeſſio, quid ſit? II. 837. *a. b.* Nullibi in Jure, ubi in dubio agitur extra materiam Juſtitiæ, ulla poſſeſſionis ipſius Libertatis habetur ratio. *ibid.* Quam abſurda aſſertio, quod *in Foro conſcientiæ homo ſit manutenendus in poſſeſſione ſuæ Libertatis & fama contra Deum & Legem. ibid. b.* In dubio ſive facti, ſive juris, nulla habita ratione poſſeſſionis Libertatis, tutius ſemper eſt ſequendum. *ibid.* & 838. *a b.*

Vide, *Dubium*, *probabiliſmum.*

LIBERTATES ECCLESIÆ GALLICANÆ.

Libertates Eccleſiæ Gallicanæ a Facultate Theologica Pariſienſi propugnatæ, & ejus zelus in his defendendis a Parlamento Pariſienſi laudatus & accenſus. IV. * 226. & 227.

LIBERUM ARBITRIUM.

Libero Arbitrio non nocet Prædeſtinatio. III. 634. *b.*

LIBRI APOCRYPHI.

De *Libris Apocryphis* Decretum ſub nomine Gelaſii refert Gratianus; juxta quod Decretum quædam obſervanda. III. 540. *a.*

LIBRI CANONICI.

Librorum Canonicorum Catalogus, qualis occurrit in Canonibus vulgo Apoſtolorum. III. 92. *b.* Expenditur ille Catalogus, præſertim circa ea in quibus diverſus eſt a Catalogo hodie recepto. *ibid.* & 93. *a. b.* Ex illo Catalogo argumentum aſſumi non poteſt contra modernum Codicem Canonicorum Librorum ab Eccleſia, ac notanter a Synodo Tridentina probatum, III. 94. *a. b.* & remiſſive *in nota.* Quid de eorumdem Catalogo a Patribus Laodicenis confecto? III. 188. *b.* 189. *a. b.* & *in nota.* Catalogus Librorum Canonicorum a Patribus Africanis confectus. III. 321. *b.* 322. *a.* Quanti ſit momenti determinare Catalogum Librorum Canonicorum? III. 322. *a.* In confirmando Catalogo Librorum S. Scripturæ, inhærendum traditioni Patrum. *ibid. b.*

Libri Canonici ſoli juxta Synodum Laodicenam in Eccleſia legendi. III. 88. *a.* Hunc ritum nonnullæ Eccleſiæ multis etiam ſeculis tenaciter retinuerunt *ibid. a. b* Quid attendendum in Lectionibus aliunde deſumptis? *ibid. b.*

Librorum Canonicorum auctoritas. III. 535. *b.* 536. *a.*

Vide, *Lectio*, *Scriptura ſacra*

LIBRI POENITENTIALES.

Libri Pœnitentiales mediis ſeculis compoſiti; & qua ratione? I. 448. *a.* Eorum deſcriptio. *ibid.* Epiſcoporum auctoritate probabantur & Presbyteris tradebantur, & juxta eos pœnitentias imponere tenebantur. *ibid. b.* Horum Librorum utilitas. III. 570. *a.*

Vide, *Canones Pœnitentiales.*

LIBRI PROHIBITI.

Libri Iconoclaſtarum a Concilio Nicæno II. probibiti, III. 460. *a.*

Librorum prohibitio ad quos ſpectet? I. 105. *a. & ſeqq.* Varia merito in prohibitione Librorum attendenda *ibid. a b.* Libri in una Provincia prohibiti poſſunt in alia eſſe utiles. I. 111. *b.* Quare Synodus Tridentina inter Decreta reformationis retulerit quidquid edixit quoad prohibitionem aut approbationem Librorum? IV. * 164. *a.*

Vide, *Index Librorum prohibitorum.*

Librorum falſo inſcriptorum ſub ementitis Apoſtolorum aut Sanctorum nominibus Auctores, qua pœna olim coerciti? III. 86. *b.*

Libri ab Ethnicis conſcripti quem ad finem legi poſſint? IV. * 150. *b.* An illorum Librorum lectio conveniat Clericis? III. 555. *a. b.*

LIBRI SACRI.

Libri ſacri ſumma veneratione ſervandi III. 421. *a b.*

Vide, *Scriptura ſacra*, *Libri Canonici*, *Evangelium.*

LICENTIATUS JURIS.

Licentiati Juris non minus eſſe debent, qui ad munus Advocati admittuntur. II. 280. *b.* Rigoroſum examen per totum Jus, in ordine ad Gradum Licentiæ in Jure, requiſitum. *ibid.* Ex Conſtitutione Juſtiniani requiritur ſtudium quinquennii, ut quis in Foro Jus profiteri poſſit; hodie minus requiritur ad Gradum Licentiæ. II. 281. *a.*

LICITUM.

Licita quædam, aliquando propter abuſum vetantur. III. 551. *a. b.*

LIMINA APOSTOLORUM.

Limina Apoſtolorum viſitandi obligatio quæ incumbit Epiſcopis, originem habet ab Epiſcopis ad Romanam Metropolim pertinentibus. I. 111. *a. b.* Olim idem erat ac Synodum juxta eadem limina celebrandam convenire. *ibid. b.* & 112. *a.* Hæc obligatio olim ſpectabat ad ſolos Epiſcopos qui jure Metropolitico Ordinationi Epiſcopi Romani ſubjacebant *ibid.* & III. 574. *a. b.* Quomodo ad Metropolitanos, deinde ad omnes Epiſcopos extenſa? I. 112. *a.* Quoties Epiſcopi Belgii Limina Apoſtolorum viſitare debeant? *ibid.* Quid per Limina

Apo-

Digitized by Google

Apoſtolorum hic intelligatur? *ibid.* Præcipuus ſcopus hodie eſt ad informandum Sedem Apoſtolicam de ſtatu ſuæ Eccleſiæ. *ibid. a. b.* Ea informatio fit apud S. Congregationem Concilii Tridentini; de quibus rebus, & qua forma? *ibid. b.* Nonniſi legitimo impedimento detenti Epiſcopi, per ſpecialem Nuncium ſatisfacere poſſunt huic Apoſtolorum Limina viſitandi obligationi; & qualis debeat eſſe hic Nuncius? *ibid.* Epiſcopi Belgæ & Galli non poſſunt accedere per ſe ad Limina Apoſtolorum ſine conſenſu Regis. I. 211. *b.* Praxis Belgii habet ut illa per Commiſſarium fiat. I. 212. *b.*

LITIGIUM ET LITES.

Litigandi modum Corinthiorum redarguit Apoſtolus. II. 170. *a.* In quo conſiſteret vitium Corinthiorum? *ibid.* Oſtendit Apoſtolus indignum eſſe, fideles ad tribunalia infidelium recurrere. *ibid.* Quoſnam velit Apoſtolus conſtitui ad dirimendas lites? *ibid.* Deſiderabat ut fideles a forenſibus litigiis abſtinerent. *ibid. b.* Qua ratione ex ſenſu Apoſtoli litibus componendis Epiſcopi merito intenderint? *ibid.* Apoſtolorum mens non fuit Chriſtianos Juriſdictioni Magiſtratuum Civilium ſubducere. *ibid.* & 175. *a.* Nihil juſſit Apoſtolus quod Judicum infidelium juriſdictionem tolleret aut minueret. II. 171. *a.*

Litibus componendis ſummam operam dedit S. Auguſtinus. II. 171. *b.* 172. *a.* Similiter & S. Ambroſius. II. 272. *a.* Imperatores permiſerunt litigantibus ad Epiſcoporum Judicium provocare, rejectis Magiſtratibus civilibus. *ibid.* Litigantium, altero recuſante, cauſa ad Epiſcopus trahi non poterat. *ibid. a. b.* Epiſcopi potius arbitri quam Judices conſtituebantur; idque de conſenſu utriuſque litigantis. *ibid. a. b.* Cur tanta fuerit Epiſcoporum auctoritas, tantaque litigantibus ad Judicia Epiſcopalia recurrendi libertas? *ibid.* An ſuppoſititia Extravagans quæ permittit litiganti, altero reluctante, expetere Epiſcopale Judicium? *ibid.* & 175. Hanc legem probavit Carolus Magnus, voluitque in omnibus ſuis ditionibus ab omnibus ſervari. II. 173. *a.* Quis fuerit Caroli Magni ſcopus in promulgatione hujus legis? *ibid. a. b.* Hæc lex hodie abrogata. II. 179. *b.* Quo tenderet Epiſcoporum auctoritas in cauſis Laicorum? II. 173. *b.* 183. *a.* Pluribus ſeculis admodum extenſa fuit illa auctoritas. II. 175. *b.* Quo tempore cœperit imminui? *ibid.* Ad quam anguſtos limites hodie reſtricta ſit? II. 179. *b.*

Vide, *Forum competens*, *Immunitas*, *Juriſdictio.*

Litigantes hodie tam in Curiis Eccleſiaſticis quam ſecularibus cauſam per Advocatos proponere ſolent. II. 280. *a.* Innocentius III. voluit ut non per Advocatos, ſed per ipſos litigantes factum exponeretur. *ibid.* Id in praxim adduci optat Cuncius. *ibid.*

Vide, *Advocatus.*

Litigandi forma quænam ſit hodie, ſive qualis ſit Cauſarum civilium inſtructio? II. 293. & *ſeqq.* Quomodo forma litigandi in Decretalibus præſcripta, Tribunalia ſecularia intraverit? II. 294. *b.*

Litium unde oriatur multitudo & diuturnitas? II. 281. *b.*

Lites & diſcordiæ ſeculo IX. & ſequentibus, ſolitæ armis terminari. IV. 28. *b.* Etiam pro bonis Eccleſiæ, aut Monaſteriorum. *ibid.*

Lites plures inter eoſdem, an ab eodem Judice terminandæ? IV. 207. *a.*

LITIS CONTESTATIO.

Litis conteſtatio quidnam dicatur, & quomodo inducatur? II. 299. *a.* Proceſſus defectu litis conteſtationis eſt irritus. *ibid.* Quomodo de praxi hodierna inducatur litis conteſtatio? *ibid.* Primitus in Judiciis Eccleſiaſticis ſolemnis conteſtatio in uſu non fuit. *ibid.* nec hodie in ſummariis requiritur. *ibid.* An per litis conteſtationem hodie lis tranſeat ad hæredes abſque ulteriori reaſſumptione? *ibid. a. b.*

LITTERÆ.

Litterarum ſacrarum ſcientia Epiſcopis neceſſaria. III. 559. *a.* Earum & Canonum ignorantia in Clericis perniciosa. *ibid. b.*

Litterarum ſecularium & librorum gentilium ſtudium an Clericis conveniat? III. 555. *a. b.*

Vide, *Academia*, *Grammatica*, *Profeſſor*, *Canones*, *Univerſitates.*

LITTERÆ COLLIBISTICÆ.

Litteræ collibiſticæ quid ſint? III. 20. *a. b.*

LITTERÆ APOSTOLICÆ.

Litterarum Apoſtolicarum abuſus quoad evocationes. IV. 63. *a.* Turpe lucrum ex Litteris Apoſtolicis. *ibid.*

LITURGIA.

Liturgia Chriſtus ſimplici modo in Scripturis expreſſo, Sacrificium incruentum inſtituit. I. 410. *a. b.* Apoſtolis tamen eorumque ſucceſſoribus poteſtatem reliquit ritum & ordinem ejuſdem inſtituendi. *ibid.* Unde Eccleſiarum in cæremoniis & Liturgiis varietas? I. 411. *a.* Illa nullatenus obeſt unitati fidei. I. 412. *b.* Propriæ Eccleſiæ ritus ſervandus. *ibid.* Multa hodie in cæremoniis habentur pro lege, quæ ex abuſu irrepſerunt. *ibid.* 413. *a.* Unde plura in eis obſcura? I. 413. *a.* Liturgia Metropolitanæ Eccleſiæ in comprovincialibus olim ſervabatur. III. 598. *b.* 679. *a.*

Liturgia qua uſi ſunt Apoſtoli, a S. Juſtino deſcripta. I. 411. *a.* Liturgiæ quæ nomine Apoſtolorum circumferuntur, ſunt ſuppoſitæ. *ibid.* III. 676. *a.*

Liturgia Ambroſiana a Romana diſtincta. I. 414. *a.* Ea utitur Eccleſia Mediolanenſis, & eam retineri voluit S. Carolus. *ibid.*

Liturgia Mozarabica in Hiſpania viguit; & unde ſic dicta, & a quo compoſita? I. 414. *b.* Abrogata tempore Gregorii VII eique ſubſtituta Romana. *ibid.* Adhuc ſervatur Toleti. *ibid.*

Liturgiam particularem habuit Gallia uſque ad tempora Caroli Magni, & quænam illa? I. 411. *b.* 412. *a.* Miſſale Gallicana evulgavit in ſuo de Liturgia Gallicana opere Mabillonius; & quid in illo continetur? I. 412. *a.*

LOCA SACRA.

Loca ſacra uſibus profanis non applicanda. III. 625. *a.*

Vide, *Cœmeterium*, *Eccleſia.*

LOCUS PIUS.

Locorum piorum Superintendentes quinam ſint ex Lege Juſtiniani? II. 119. *a.* Tempore S. Gregorii cura piorum locorum incumbebat Epiſcopis. *ibid.* Epiſcoporum auctoritas in pia loca ſeculo IX. vigebat. *ibid. b.* Synodus Tridentina voluit reſtauratam Epiſcoporum auctoritatem circa adminiſtrationem piorum locorum. II. 120. *a.* Hæc auctoritas non excludit curam & protectionem Principum. *ibid.*

Loca pia non religioſa, Epiſcopo non ſubſunt quoad jus viſitandi. II. 120. *b.* 121. *a.* An ſubjecta ſint quoad redditionem computorum? II. 121. *a.* Cum promulgatum fuit Concilium Tridentinum in Belgio, appoſita eſt nota ad Decretum, quo cura Hoſpitalium committitur Ordinariis. *ibid.* Ex Concordatis inter Carolum V. & Epiſcopum Leodienſem aliquando Epiſcopus computui non intervenit. *ibid. b.*

Vide, *Adminiſtratio*, *Burſa*, *Fundatio*, *Hoſpitale.*

LOTIO.

Lotio publica legibus prohibita. III. 426. *b.* Cautum fuit apud Romanos, ne nudus miles in conſpectu exercitus lavaretur. *ibid.* Quanto ſit Chriſtianis probro, qui ſumma inverecundia nudos omnimodo in publicis fluviis lavari æſtate ſinunt & ſpectant? *ibid.* & 427. *a.*

Lotio poſt actum conjugalem, præmiſſa apud aliquas Gentes ante ingreſſum Eccleſiæ. III. 436. *b.*

Vide, *Balneum*

LUCERNA.

Lucernæ accendi ſolitæ a Gentilibus ad mortuorum monumenta. II. 144. *a.*

LUCRUM.

Lucrum ceſſans, uſuræ palliamentum. IV. 30. *b.* Quidquid lucri ex mutuo exigitur, vel ſperatur, uſura eſt. III. 17. *a. b.* Quænam requirantur conditiones ut ratione lucri ceſſantis aliquid ſupra ſortem licite accipi poſſit? III. 21. *a.*

LUDIMAGISTER.

Ludimagiſtri quales aſſumendi? I. 553. *a.* Debent emittere profeſſionem fidei, & coram quo? *ibid.* IV. 171. *b.* Non aſſumendi niſi probatæ vitæ. *ibid.* Jus eos admittendi eſt penes Scholaſticum. I. 70. *b.* 553. *b.* Quæ attendenda circa Jus aſſumendi Magiſtros? I. 553. *b.* Penes quos ſit Jus eos admittendi in locis ubi Scholaſticus deeſt? *ibid.* Ludimagiſtrorum & Magiſtrarum officia circa Catechiſmum parvulorum. I. 28. *a. b.* Quomodo ſe circa pueros habere debeant? *ibid.* & 554. *a.*

Ludimagiſter corrumpens in materia libidinis ſuos Diſcipulos, qua pœna caſtigandus? II. 252. *a.*

Vide,

Vide, *Schola*, *Scholaſticus.*

LUDIMAGISTRA.

Ludimagiſtræ fidei profeſſionem emittere debent? IV. 171. *b.*

Vide, *Schola*, *Scholaſticus.*

LUDOVICUS BAVARUS.

Ludovicum Bavarum inter & Fredericum Auſtriacum controverſia de Imperio. IV. 160. *a.* Uterque implorat coronationem a Pontifice futuro. *ibid* Joannes XXII. in Pontificem electus conſtituit Robertum Regem Siciliæ Vicarium Imperii. *ibid. a. b.* Ludovicus appellat ad Concilium generale. *ibid. b.*

LUDUS.

Ludus aleæ ſeu fortunæ Legibus Romanis prohibitus. I. 11. *b.* Speciatim interdicitur Clericis. *ibid. b.* II. 634. *a. b.* 635. *a.* III. 83. *a.* IV. 42. *a. b.* Quæ pœna Canone Trullano decreta in Clericum alea ludentem, quæ in Laicum? III. 411. *Les Ordonnances des Rois de France défendent les jeux de hazard a toutes ſortes de perſonnes.* I. 946. *a.* Ludus aleæ comprehendit ludum chartarum, taxillorum, & generaliter omnem alium dependentem a fortuna. I. 11. *b.* 12. *a.* Incommoda ex his luſibus provenientia. I. 12. *a.* II. 634. *a. b.* Conſuetudo Canones in hac materia in totum abrogare non poteſt. *ibid.* Quibus verbis Innocentius III. refellat Clericum quemdam alearum luſui vacantem, & obtentu conſuetudinis ſe a culpa eximere volentem? II. 637. *b.* Circa reſtitutionem lucri ex ludo vetito, quid in Belgio obtineat? I. 12. *a. b.* Victori actio non conceditur ad lucrum petendum. *ibid. b.* Qui alicui ſciens pecuniam credidit in luſum aleæ, repetendi actionem non habet. *ibid. b.* In Brabantia aliquando impoſitum vectigal aleis, ſed ſine effectu; & quare? *ibid. b.*

Ludi quales Clericis liciti? I. 12. *b.* Quænam ſpecialiter ab Eccleſiaſticis, etiam in luſibus licitis, cavenda ſint? II. 635. *a. b.* 636. *a.* Moderatio & diſcretio in iis ſervanda. I. 12. *b.* Quomodo hæ convenienter haberi poſſint? I. 13. *a.* II. 635. *b.* 636. *a.* A ſenſu Canonum aberrant, qui credunt Clericum Canonibus non contravenire, ſi tantum ſemel atque iterum ex occaſione luſerit. II. 635. *b.* Quæ pœnitentia cuidam Epiſcopo impoſita *pro unico in itinere luſu? ibid.* An venatio annumeranda inter ea quæ Clericis ad animi relaxationem permittuntur? Vide, Venatio.

LUDI THEATRALES.

Vide, *Spectacula.*

LUIPOLDUS.

Luipoldus Epiſcopus Wormatienſis in Archiepiſcopum Moguntinum eligitur; & hujus electionis cauſa, ſchiſma in Eccleſia Moguntina. IV. 74. *b. & ſeqq.* Ad Wormatienſem Eccleſiam redire cogitur. IV. 76. *a.*

Vide, *Innocentius III.*

LUNA.

Lunæ vitanda ſuperſtitioſa obſervatio. III. 651. *a.*

LUSUS.

Luſus interdum ad animi relaxationem licite adhibentur. II. 633. *b.* 634. *a.* Quid attendendum in iis quæ in recreationem aſſumuntur? II. 634. *a.*

Vide, *Ludus.*

LUXUS.

Luxus Epiſcoporum & Clericorum quam nocivus Eccleſiæ. II. 12. *a. & ſeqq.* Putant plures Eccleſiaſtici ſibi venerationem & auctoritatem accerſendam per ſuperbam ſupellectilem & familiæ magnificum apparatum. *ibid. b.* Hunc prætextum vanum eſſe jampridem oſtendit Synodus Carthaginenſis, cujus Decretum probavit & innovavit Synodus Tridentina. *ibid.* Idem prætextus pluribus reprobatus. *ibid. & ſeqq.* Perverſa perſuaſio, qua quidam Eccleſiaſtici credunt ſibi licitum proventus Eccleſiaſticos in ſplendida convivia, aliumque luxum convertere, ut auctoritatem apud populum ſibi concilient. II. 624. *b.* 625. *a.* Quid Synodus Nicæna II. decreverit contra luxum Epiſcoporum & Clericorum? III. 464. *b.* 465. *a. b.* Quid voluerit S. Carolus circa veſtitum Epiſcopi, ſupellectilem, menſam, familiam? II. 13. *b.* 14. *a.*

Luxum omnem in conviviis vitare debent Eccleſiaſtici, ne proventus Eccleſiaſticos inutiliter conſumendo, bona pauperum ſacrilege dilapident. II. 623. *a. b.* 624. *a. b.* Meminiſſe debent Eccleſiæ bona non eſſe ſibi credita ad luxum. II. 624. *a.*

LYSTRA.

Lyſtra, quid ſit? I. 781. *b.* Quibuſnam competat Jus Lyſtræ? *ibid.* & 782. *a.* Si Lyſtra Eccleſiam nimis deformet, poteſt non admitti, non obſtante conſuetudine in contrarium. I. 782. *a.* *Obſervation ſur le droit de Litre.* II. 9. *b.*

Vide, *Inſignia.*

M.

MACEDONIANI.

Macedoniani Hæretici a quo nomen ſuum acceperint? III. 198. *b.* Dicti quoque *Pneumatomachi & Semiariani;* & quare? *ibid* Condemnantur in Concilio Conſtantinopolitano primo. *ibid. a. b.*

MAGIA.

Magicis artibus jampridem creditum eſt elementa poſſe turbari. II. 241. *b.* Jampridem Magos inclamaſſe mortuos, a quibus futura prædicerentur, teſtatur Tertullianus. *ibid.* Idem monet ſæpius hominum ſenſibus hic illudi per dæmoniacas præſtigias. *ibid.* & 242. *a.* Magicæ artes & incantationes ſemper vetitæ. *ibid. b.* S. Chryſoſtomus invehitur in eos qui magicis artibus utuntur ad obſervationem vitæ. *ibid.* Quid in Synodo Ancyrana decretum contra eos qui maleficos accerſunt in domos ſuos aliquid arte magica exquirendi cauſa? III. 136. *a. b.* Canon Trullanus contra varias præſtigiarum & magicarum artium ſpecies. III. 415. *b.* 416. *a.* Superſunt adhuc hodie plurimæ ſimiles ſuperſtitiones, quibus eradicandis ſedulo invigilandum. *ibid.* De Magicarum artium inefficacia. III. 651. *a.* Quandonam impotentia ex maleficio dirimat Matrimonium? III. 664. *b.*

Vide, *Sortilegium*, *Superſtitio.*

MAGISTER CLERICORUM.

Magiſter qui Clericos gratis docet, Beneficio in Cathedrali Eccleſia donandus. IV. 27. *b.*

MAGISTER GRAMMATICÆ.

Vide, *Grammatica*, *Ludimagiſter.*

MAGISTER S. PALATII.

Magiſter S. Palatii jure ſuo eſt Conſultor ſancti Officii. I. 207. *a.* item Congregationis Indicis. I. 218. *a.* Ejus inſtitutio & auctoritas. *ibid.*

MAGISTER SENTENTIARUM.

Vide, *Petrus Lombardus.*

MAGISTER THEOLOGIÆ.

Vide, *Canonicus Theologus.*

MAGISTRA PUELLARUM.

Vide, *Ludimagiſtra*, *Schola*

MAGISTRATUS.

Magiſtratus fidei profeſſionem emittere debent; & qualem? IV. 171. *b. & in nota.*

Magiſtratuum magnanimorum eſt pro Juſtitia agonizari, eamque intrepide profiteri, & pro muneris ſui debito adminiſtrare. IV. * 336. *b.*

Vide, *Senatus*, *Judex*, *Recurſus.*

MAJESTAS.

Majeſtatis læſæ criminis Rei ab aſylo Eccleſiarum excluſi. IV. * 78. *b.*

MAJOR.

Major, Interdum ſic vocatus eſt Abbas, ſive Monaſterii Præfectus. I. 304. *b.* Illud nomen ſubſtantive ſumptum, ipſam dignitatem & præeminentiam Abbatis denotat. *ibid.* Hodie etiam apud Camaldolenſes Eremitas, Monaſterii Præfectus dicitur *Major.* I. 305. *a.*

MALEDICTUM.

Maledictum, quotuplex? III. 644. *a.* An criminoſi maledictionis ſententia ſint feriendi? *ibid.*

Vide, *Excommunicatio.*

MALEFICIUM.

Malefici quinam proprie dicantur? II. 241. *b.* Sortes divinatorias Leo IV. reputat maleficia. *ibid. a. b.* Leges contra Maleficos. II. 242. *a. b* De maleficiis per res ſacras ipſumque Miſſæ ſacrificium. III. 642. *b.*

Vide, *Magia*, *Sortilegium.*

MALI.

Mali quandoque in Eccleſia tolerandi. III. 633. *b.* Non corporali, ſed ſpirituali vindicta puniendi ſunt. *ibid.* & 634. *a.* Diſcrimen quoad hoc inter Legem veterem & Evangelicam. IV. 610. *a.* Quandonam mali in Eccleſia tolerandi ſint, & quan-

quandonam puniendi? *ibid.* Neque prædeſtinatione ad vitam, neque præſcientia ad mortem redditur inutilis malorum correptio. *ibid. a. b.* Mali quandoque ad aliorum terrorem puniendi ſunt. *ibid. b.* Sic malis impendenda eſt miſericordia, ut eis peccandi impunitas non tribuatur. IV. 611. *a.* An licitum ſit malos occidere? *ibid. b.* Eccleſia debet apud Principes pro malis intercedere, non eos temerario auſu defendere. III. 612. *a.* 636. *a.* Judex non dici poteſt crudelis, quod malos puniat. III. 637. *a.* Mali per Eccleſiam cogi poſſunt ad bonum. III. 638. *a.* Nequaquam tamen in eum finem Clerici ſua auctoritate poſſunt arma arripere. III. 639. *b.*

Mali quorum crimina Judici *denuntiata*, & certis indiciis aut documentis *probata* non ſunt, a Communione ſegregari ſive prohiberi inviti non poſſunt. IV.* 23. *b.*

MALUM.

Malum minus, an poſſit committi, ut in aliis majora mala evitentur? III. 539. *a. b.* Quis ſit ſenſus hujus ſententiæ: *Minus malum de duobus eligendum eſt?* *ibid. a.* Mala punienda non amore vindictæ, ſed juſtitiæ zelo. IV. 611. *b.*

MANBURNUS.

Vide, *Æditui.*

MANDATUM.

Vide, *Procurator.*

MANDATA DE PROVIDENDO.

Mandata quare dicantur Expectativæ? I. 720. *a.* Quandonam uſus Mandatorum invaleſcere cœperit? *ibid.* Quænam mens olim fuerit Pontificum in concedendis Mandatis? *ibid.* Quo tempore frequentiora fuerint Mandata; I. 721. *a.* Non ſolebant Pontifices ſingulas Eccleſias pluſquam uno Mandato gravare. *ibid.* Querelæ Anglorum & Gallorum de exceſſu Mandatorum. *ibid. b. & ſeqq.* Unde uſus Mandatorum cœperit incrementum? I. 722. *b.*

Mandatorum de providendo origo. I. 720. *a. b.* 724. *a.* Meræ preces primum fuere; Precibus tandem additum Mandatum. I. 724. *a.*

Mandatis non comprehenduntur Beneficia Patronatus laici. I. 721. *b.*

Mandatorum forma quotuplex? I. 721. *a.* *Le Pape ne donne plus de Mandats Apoſtoliques en France, depuis plus d'un ſiecle.* I. 966. *a. b.*

Vide, *Expectativæ*, *Reſervatio Beneficiorum.*

MANIPULUM.

Manipulum hodiernum ſucceſſit in locum *mappulæ* ſive *ſudarii.* III. 575. *a.*

Vide, *Mappula.*

MANSIONARIUS.

Manſionarius quid fuerit? III. 242. *b.* 243.

MANSIONES.

Manſiones dictæ ſunt *Procurationes* Epiſcopis viſitantibus dandæ. III. 798. *b.*

Vide, *Procuratio.*

MANSUS.

Manſus Eccleſiæ quid dicatur, & quid contineat? II. 87. *a.* Ejus immunitas conceſſa per Ludovicum Pium & Carolum Calvum. *ibid.* Item per Decretales. II. 88. *b.* 89. *a.* Quis auctor Capituli hanc immunitatem aſſerentis. *ibid.* Secundum aliquos vi hujus Decretalis ſola dos Eccleſiæ gaudet immunitate. II. 89. *a.* Alii credunt vi hujus Decretalis omnia bona Eccleſiæ fuiſſe immunia, & ſola patrimonialia excepta. *ibid.* Immunitas Eccleſiaſtica ſeculo IX. & X. ultra terminos hujus Decretalis extenſa non fuit. *ibid.*

Vide, *Immunitas.*

MANUMISSIO.

Manumiſſiones olim in Eccleſia fiebant; & quænam eſſent hæ manumiſſiones? III. 346. *a. b.* Quandonam in Africa receptæ ſint? III. 555. *a.*

Manumiſſorum ſervorum libertas duobus vel tribus teſtibus probanda. III. 429. *b.*

MANUS-MORTUA.

Vide, *Amortizatio.*

MANUTENENTIA.

Manutenentiæ definitio & effectus. II. 202. *a.* IV.* 296. *b.* Dicitur Judicium poſſeſſorium. IV.* 296. *b.* Quæ ſunt requiſita ad literas manutenentiæ obtinendum? II. 202. *a. b.* Clerici pro *manutenentia* ad Auditoria Regia recurrere quodammodo coguntur. *ibid.* IV.* 45. *a.* Nullas ideo incurrunt Cenſuras, cum id fiat ad nudum auxilium pro tollenda violentia. IV.* 45. *b.* Quomodo in his cauſis procedat Judex Regius? IV.* 46. *b.* Quando ſit locus manutenentiæ, quando non ſit. IV.* 104. *b.* 105. *a.* Quid ante omnia in Judicio manutenentiæ requiratur? IV.* 297. *a.* Quandonam non liceat Beneficiatis via manutenentiæ ſibi proſpicere? IV.* 316. *b.* Hodie titulo manutenentiæ fere omnes cauſæ Eccleſiaſticæ devolvuntur ad Conſilia Regia: & quæ hujus ratio? II. 202. *b.* Incommoda quæ inde oriuntur, & qua ratione illis poſſit occurri? *ibid.* & 203. *a. b.*

Manutenentia cadit præcipue ſuper poſſeſſione functionum ſpiritualium & ſacramentalium Beneficio annexarum. IV.* 314. *a. & ſeqq.* Senatus Regius, manutenendo Parochum adverſus Cenſuram *via facti* latam, non dat ipſi poteſtatem Clavium aut Curam Paſtoralem, atque adeo non apponit manum ad thuribulum. IV.* 318. *a. b.* Belgici Senatus conſtanter manutenuerunt Paſtores, Canonicos aliuſque in uſu & exercitio functionum ſuarum ſpiritualium & Paſtoralium, etiam adverſus Cenſuras Eccleſiaſticas via facti & nulliter inflictas. *ibid. b.* Hæc praxis Belgica rebus judicatis confirmatur. *ibid.* & 319. *a. b.* Demonſtratur Epiſtolam Maximiliani Belgii Gubernatoris ad Senatus Belgicos, nequaquam manutenentiæ obſtare. IV.* 319. *b.* 320. *a. b.* Hæc Epiſtola ſubreptitie & obreptitie per nimiam importunitatem extorta. IV.* 319. *b.* Integra refertur. IV.* 365. *a b.* 366. *a b* Manutenentia a ſupremo Senatu Brabantiæ conceſſa cuidam Presbytero Oratorii, in poſſeſſione functionum ſuarum Paſtoralium. IV.* 359. & 360. Variæ Sententiæ quibus varii Beneficiati manutenentur in poſſeſſione ſuorum Beneficiorum & functionum eis annexarum. IV.* 561. *& ſeqq.* Sententia manutenentiæ ſupremæ Curiæ Montanſis, cum Decretis quorum vi poſſeſſorium cuidam Paſtori adjudicatur. IV.* 381. 382, 383.

Vide, *Poſſeſſorium*, *Judicium poſſeſſorium.*

MAPPULA.

Mappulis & *Sudariis* uti non poterant Diaconi ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia; & quid per *Mappulam* & *Sudarium* intelligendum; III. 574. *b* 575.

MARCELLIANI.

Marcellianorum anathematizatur hæreſis. III. 199. *a.*

MARCELLUS.

Marcellus Ancyranus Epiſcopus variorum errorum accuſatus, declaratur innocens a Patribus Sardicenſibus III. 269. *a. b.* An hi Patres in abſolutione Marcelli erraverint? *ibid. b.* 270. *a.*

MARITUS.

Vide, *Conjugati*, *Matrimonium*, *Uxor.*

MARTINUS IV.

Martinus IV. declarat Michaelem Paleologum Imperatorem excommunicatum. IV. 153. *a. b* Inhibet ſub pœna excommunicationis ne quis ei auxilietur. *ibid. b.*

MARTYRES.

Martyrum veneratio, quanta ſemper fuerit in Eccleſia? III. 151. *a. b.* Sepulchra eorum, primæ Eccleſiæ. *ibid. a.*

Martyrum paſſiones in die anniverſaria permittebantur jam pridem legi in Eccleſia; III. 334. *a. b.* Prohibentur comeſſationes & convivia in honorem Martyrum. III. 559. *a.*

Martyres ſuos etiam plerique habuere Hæretici; & quid de illis; III. 173. *b.* Non colendi hi pſeudo-Martyres. III. 181. *b.* 182. *a.*

MARTYROLOGIUM.

Martyrologium olim non in Choro, ſed in Capitulo, ad quod Monachi & Canonici convenire quotidie ſolebant, legebatur; II. 692. Quando lectio Martyrologii Primæ Officio adjecta; *ibid.* Quo ſpectet hæc Martyrologii lectio; *ibid.*

MATER.

Matri an & quando credatur quis ſit pater prolis ſuæ legitimæ; II. 251. *b.*

Vide, *Parentes.*

MATERIA SACRAMENTORUM.

Vide, *Baptiſmus*, *Confirmatio*, &c.

MATHEMATICUS ſeu ASTROLOGUS.

Vide, *Aſtrologus.*

MATRICULA.

Matricula quid ſit? III. 358. *a.* Ubinam ſervandæ eſſent Matriculæ Eccleſiarum Africanarum? *ibid.*

Vide,

Vide, *Archivum Regiſtrum.*

MATRICULARIUS.

Vide, *Cuſtos.*

MATRIMONIUM.

Matrimonii definitio. I. 562. *b.* Anathema in eos qui Matrimonium ut illicitum reprobant. III. 145. *a.* Matrimonium perficitur per mutuum conſenſum etiam per ſola ſigna expreſſum. I. 562. *b.* & 563. *a.* Solus conſenſus Matrimonium facit. III. 653. *a.* Quis conſenſus Matrimonium faciat, an cohabitationis, an copulæ? *ibid.* Duodecimo ſeculo conſenſus parentum neceſſarius, ut validum contraheretur Matrimonium. III. 660. *a.* Conſenſus illius neceſſitas deſiit ſeculo decimo-tertio. *ibid.* Incommoda quæ ex illo defectu conſenſus deinceps orta ſunt. *ibid. b.* Francorum Reges his malis mederi conantur. *ibid.* Cujus conſenſus ad Matrimonium requiratur, an avi liberi, an patris ſervi? III. 661. *b.* 662. *a.*

Matrimonium poteſt contrahi per Procuratorem; & quodnam mandatum requiratur? I. 563. *a.* Diſſuadenda Matrimonia per Procuratores. *ibid* Quid operentur conditiones, ſi contractui Matrimonii adjiciantur? *ibid.* Matrimonium difficillime admittit conditiones ſuſpenſivas; & quare? *ibid. b.* Quem effectum habeant conditiones turpes aut impoſſibiles contractui Matrimoniali adjectæ? *ibid.* Requiritur conſenſus Parentum, ſed tamen ejus defectus Matrimonium non reddit invalidum juxta Concilium Tridentinum. *ibid.* In Gallia videntur haberi ut invalida; & in quod invaliditas illa ibidem refundatur? *ibid.* & 564. *a.* Hujusmodi Matrimonia Eccleſia deteſtatur. I. 564. *a.* Pœnæ eorum qui ſine conſenſu Parentum Matrimonium contrahunt, tam in Gallia quam in Belgio, & quinam illas incurrant? *ibid.* Pœnæ adverſus Parochos qui talibus Matrimoniis interſunt. *ibid.* Edicta contra ſimilia Matrimonia. *ibid.* Conſenſum Parentum Judex ſupplere poteſt; & quis ille Judex? *ibid. b* Non ſemper illicitum contrahere *invitis* parentibus, dum *irrationaliter* ſunt inviti. *ibid.* Monendi parentes ne ſine juſta cauſa denegent conſenſum. *ibid.* Quid Paſtores conveniat agere, dum Matrimonium hoc caſu coram ipſis contrahendum aut jam contractum eſt? *ibid.* & 565. *a.*

Matrimonium inter Infideles verum eſt ac legitimum Matrimonium. III. 654. *b.* Vetitum eſt Matrimonium Fidelis cum Infideli. *ibid.* Matrimonium Infidelium non habet vim Sacramenti, idcoque nec indiſſolubile eſt. *ibid.*

Matrimonia a primis ſeculis apud Eccleſiam ſolemniſata. I. 565. *b.* Cur Eccleſia voluerit publice coram Sacerdote Matrimonium contrahi? *ibid.* Decretum Concilii Tridentini circa Matrimonia clandeſtina *ibid.* & 566. *a.* Præſentia Parochi aut alterius Sacerdotis de ejus licentia requiritur ad validitatem Matrimonii. I. 566. *a.* Quis dicatur proprius Parochus? *ibid.* Sufficit Parochus alterutrius contrahentium. I. 556. *a.* Non requiritur quod ſit Sacerdos. I. 678. *b.* Aſſiſtentia Parochi non eſt actus Juriſdictionis, & varia inde conjectanea. I. 567. *b.* Poteſt vices ſuas alteri delegari, ſed non niſi Sacerdoti. *ibid.* Quomodo & quando hoc fieri poſſit? *ibid* An idem poſſit Vice-Paſtor, Deſervitor, vel Vicarius? *ibid.* An ſufficienter data ſit licentia Sacerdoti aſſiſtendi Matrimonio, ſi Parochus illi dederit facultatem adminiſtrandi *omnia* Sacramenta? *ibid.* Poteſt Ordinarius, invito Parocho, licentiam aſſiſtendi alteri delegare, & quinam veniant nomine Ordinarii? *ibid.* 568. *a.* Quinam teſtes ſufficiant? I. 568. *a.* *Du nombre & des qualités des Témoins ſelon l'uſage de France.* I. 960. *a.* Quænam præſentia requiratur tam in Parocho quam in Teſtibus? I. 568. *a.*

Vide *Miles*, *Vagus*, *Domicilium.*

Matrimonii interdictio perpetua, olim frequens erat graviorum criminum pœnitentia. I. 577. *b.*

Matrimonium initum coram Parocho reluctante & invito poteſt eſſe validum. I. 568. *a.* Nec ignorantia; nec impoſſibilitas præſentiam Parochi & Teſtium ſupplent. *ibid.*

Matrimonia clandeſtina videntur declarari invalida ex Epiſtola Evariſti Papæ. III. 658 *a.* Quænam ſit mens Gallorum Juriſconſultorum de doctrina hujus Epiſtolæ quæ ſuppoſititia reputatur? *ibid.* & *in nota.* Eccleſia ejuſmodi Matrimonia ſemper improbavit. *ibid.* Olim tamen fuerunt coram Deo valida. *ibid. a. b.* Non ſunt irrita in locis ubi Decretum Concilii Tridentini non eſt publicatum; & quænam illa loca? I. 568. *b.* An neceſſitas aliqua defectum Parochi ſupplere poſſit? *ibid.* Quid circa clandeſtina Matrimonia in Concilio Lateranenſi quarto ſit ſtatutum? IV. 567. *a.* Pœna in clandeſtine contrahentes. IV. 57. *a.*

Matrimonia Hæreticorum coram Magiſtratu vel Miniſtro Hæretico reputantur valida; & quare? I. 568. *b.* 569. *a.* Etiam ubi altera pars eſt Catholica. I. 569. *b.* Fortiter talibus Matrimoniis obſiſtendum. I. 570. *a.* 591. *a.* An Matrimonium Catholici cum Hæretica ſit invalidum? I. 592. *a.* & *in nota.* Apud Græcos Matrimonium Catholici cum Hæretica jampridem fuit irritum; & quare? I. 591. *a.* Secus apud Latinos. *ibd.* Quid in Synodo Laodicena circa hujuſmodi Matrimonia? III. 174. *a.* Quid in Canonibus Africanis? III. 321. *a.* Quid circa eadem Matrimonia ſtatuerit Synodus Trulliana? III. 423. *b.* Quid ſi Hæretici contracturi Matrimonium, ſe Chriſtianos fieri promittant? III. 181. *a. b.* 253. *b.* Sententia Doctorum Pariſienſium de validitate ſimilium Matrimoniorum. I. 569. *b.* & 570. *a.* Sine licentia Vicarii Apoſtolici non licet, Miſſionariis hujuſmodi Matrimonio aſſiſtere. I. 570. *a.* *Le Décret de la Congrégation qui fait entendre qu'avec la permiſſion du Vicaire Apoſtolique, les Miſſionaires pourront marier les Catholiques avec les Herétiques, ſeroit rejetté en France; & porquoi?* I. 960. *b.* Quid circa horum Matrimoniorum validitatem in Edicto Ludovici XIV.? I. 569. *b. in nota.*

Matrimonia celebrata a concubinariis in articulo mortis habentur in Gallia invalida quoad effectus civiles. I. 568. *a. b.*

Matrimonium an licite contrahatur cum meretrice? III. 661. *a.* Ejuſmodi Matrimonium legibus Romanis erat vetitum *ibid.* Juxta Gratianum licitum eſt cum meretrice Matrimonium, dum per illud meretrix ad caſtitatem revocari poteſt. *ibid. a. b.* Pontifices Gratianum ſecuti ejuſmodi conjugium tanquam valde meritorium laudant. *ibid.* Sed in hoc puncto a legibus civilibus & priſtina diſciplina receſſum eſt. *ibid.*

Matrimonium certis ritibus celebrari vetus eſt inſtitutum. I. 570. *b.* Ritus hi ad eſſentiam Matrimonii non ſpectant; non tamen temere negligendi. *ibid.* Monendus populus ne Matrimonium, iis neglectis, contrahat. *ibid.* Quibus ritibus, hodie contrahatur? I. 571. *a b.* Analytice hi ritus explicantur. *ibid. & ſeqq.* In templo inter Miſſarum ſolemnia, non in domibus privatis aut poſt meridiem Matrimonium contrahi volunt Synodi Belgicæ. I. 570. *a.* Non tamen uſus contrarius pro variis regionibus ubi viget, improbandus. *ibid.* Benedictionis Nuptialis antiquitas & ritus. I. 571. *b.* & 572. *a. b.* Plerique ritus deſiderantur in Rituali Romano; eos tamen non improbat. I. 572. *b.* Parochi ſequi debent ritus in ſuis reſpective Ritualibus præſcriptos. *ibid.* De quibus novi Conjuges ſpecialiter admonendi? I. 572. *b.* Quis ſit finis Matrimonii? III. 661. *b.* Quid de immunditiis cum propriis uxoribus? III. 662. *a.* Quo tempore ab actu conjugii abſtinendum? III. 665. *b.* 678. *a. b.* I. 578. *b.*

Matrimonii Sacramenti quænam ſit ſecundum Theologos forma eſſentialis? I. 571. *a. in nota.*

Matrimonii Annotatio a Parocho facienda. I. 572. *b.* 573. *a.* Quid circa conſervationem Regiſtrorum? *ibid* *Quel eſt l'uſage de France touchant les Regiſtres de Mariage, & ce qu'il faut obſerver dans les Actes.* I. 960. *b.*

Matrimoniis ineundis Magiſtratuum eſt civilium leges præſcribere. I. 574. *a. b.* Qua ratione hæc poteſtas hodie competat Eccleſiæ? *ibid. a.* Matrimonium, juxta diverſos fines, diverſorum Juriſdictioni ſubjacet. *ibid.* & 576. *b.*

Matrimonium inter Conſanguineos in linea recta, eſt jure naturæ vetitum. I. 586. *a.* In linea directa Matrimonia in infinitum vetita ſunt. III. 667. *a.* Quam ob cauſam conſanguinitas & affinitas Matrimonium impediant? III. 666. *b.* Ignoranter conjuncti in gradu prohibito quandonam ſeparandi? III. 667. *b.* Conjugium per errorem cauſa conſanguinitatis ſeparatum, detecto errore, redintegrari debet. III. 668. *a.*

Matrimonium non poteſt diſſolvi ob impedimentum quantumvis dirimens, quod poſt contractum Matrimonium ſupervenit. I. 576. *a.*

Matrimonium cum impedimento dirimente contractum, *nulliter* contractum eſt. I. 603. *a.* Obtenta Diſpenſatione, Matrimonium coram Parocho & Teſtibus renovandum. *ibid. b.* Debet Matrimonii prioris nullitas utrique Patri innoteſcere. *ibid.* Id non requiritur in Diſpenſationibus conceſſis

a Pœnitentiaria ſuper impedimento occulto. *ibid.* & 606. *a.* Quid faciendum ſi alter conjugum impedimentum ſubeſſe ſciat, ſed illud probare non poſſit, dum a Judice cogitur debitum reddere? I. 611. *b.* & 612. *a.*
Vide, *Impedimentum Matrimonii.*

Matrimonium an & quando poſſit eſſe inter raptorem & raptam? III. 668. *b.*
Vide, *Raptus.*

Matrimonium legitimum quodnam dicatur? I. 562. *b.* 608. *a.* Non diſſolvitur per converſionem alterutrius ad fidem, etiamſi cum Impedimento dirimente, ſed non jure naturæ, fuerit contractum. I. 608. *a.* Si Pars infidelis nolit cohibitare niſi cum injuria Creatoris, matrimonium diſſolvi poteſt. *ibid.* Pars tamen fid[illegible] redire compellitur, ſi ante novas nuptias infidelis co[illegible]atur. *ibid.*

Matrimonium al[illegible] initiatum, ſive ratum, aliud conſummatum. III. 653. *b.* Ratum ſolvi poteſt, conſummatum non item. *ibid.* & 654. *a.* Quæ ſit illius diſtinctionis origo? III. 654. *a.* matrimonium triplex, legitimum & non ratum, ratum & non legitimum, legitimum & ratum *ibid b* & 655. *a.*

Matrimonium ratum quodnam dicatur? I. 562. *b.* Diſſolvitur per Profeſſionem Religioſam. I. 608. *a. b.* Id Alexander III. intellexit de Matrimonio rato, *ibid. b.* In probationem hujus diſſolutionis adducuntur exempla Sanctorum *ibid.* Diſſolutionem hanc probavit Synodus Tridentina. *ibid.* matrimonium ratum non diſſolvitur per votum Ordini ſacro annexum. *ibid. b.* Nec per votum ſimplex emiſſum in Societate Jeſu poſt probationem biennalem. *ibid.*

Matrimonium conſummatum quodnam dicatur? I. 562. *b.* Juxta Leges Civiles etiam diſſolvitur per ProfeſſionemReligioſam. I. 608. *b* 609. *a* Patres & Canones repugnant. I. 609. *a.* De conſenſu mutuo licitum eſt conjugibus Religionem ingredi aut continentiam vivere. *ibid.* Qui hoc conſenſu conjugis Religionem intravit, redire compellitur. *ibid.* Dum unus conjugum Religionem ingreditur, etiam alter ingredi debet; & quare? *ibid.* Datur ſubinde exceptio; & quid tunc cavendum? *ibid. b.* Convenit ut interveniat judicium & auctoritas Epiſcopi. *ibid.*

Matrimonium an ſolvatur adulterio? III. 134. *a. b.* & *in nota* 662. *b.* Matrimonio pendente, non licet novas nuptias contrahere. III. 369. *b.* An indiſſolubilitas matrimonii in caſu adulterii tanquam de fide fuerit definita? III. 662. & 663. *in nota.* Vinculum conjugale manet, facta ſeparatione ob adulterium. III. 663. *b.* Unde nec tunc aliud matrimonium etiam ob finem optimum contrahi poteſt. III. 664. *a.* Quid de Matrimonii diſſolutione in Codice Fridericiano? IV. 164. *b. in nota.*

Matrimonii ſeparatio. Vide, *Divortium*, *Adulterium.*

Matrimonium iterari ſive ſecundas nuptias inire tunc tantum permittitur, quando conſtat de morte prioris conjugis. I. 612. *b.* Non ſufficit aut captivitas aut abſentia quantumcumque diuturna. *ibid.* & 613. *a.* III. 432. *a. b.* 433. *a.* 666. *a. b.* Quænam probatio ad hoc neceſſari? I. 613. *a.* Legibus Romanis intra annum a morte mariti, vidua prohibetur nubere ſub pœna infamiæ, aliiſque; & harum Legum ratio. *ibid. a. b.* Hodie ſunt abrogatæ in quantum reſpiciunt honeſtionem matrimonii, ſed non in quantum reſpiciunt bonum Liberorum primi thori. *ibid b.* Quare olim Bigamis pœnitentia impoſita? *ibid.* & 614. *a.*
Vide, *Bigamia*, *Vidua- Nuptiæ*,

Matrimonii ante ordinationem contracti EccleſiaConſtantinopolitana uſum olim indulgebat, & etiamnum indulget ſubjectis ſuo Patriarchatui Presbyteris & Diaconis. III. 387. *a.* Secus Eccleſia Latina. *ibid.* Diſciplina Græcorum de Matrimonio Presbyterorum & Diaconorum quoad uſum in Eccleſia Latina merito admiſſa non fuit. III. 392. *a.* Innocentius III. non improbavit morem quo Græci ſuis Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis uſum Matrimonii ante ordinationem contracti permittunt. *ibid. in nota.* Canone Trullano edicitur, Presbyteros & Diaconos, recurrentibus vicibus ſuis ſacrificandi & miniſtrandi, debere ab uſu Matrimonii abſtinere. *ibid. a. b.* Quid de Presbytero qui ignoranter eum conſanguinea Matrimonium contraxit? III. 398. *a. b.* Tempore S. Gregorii Clerici in ſacris non conſtituti, poterant uti conjugio, & ſtipendia ab Eccleſia recipere. III. 552. *b.* Quando & qua occaſione hæc diſciplina mutata? *ibid.*

Vide, *Caſtitas*, *Clericus*, *Uxor*, *Continentia*, *Diſpenſatio.*

Matrimoniales cauſæ in Gallia ſolos Judices Eccleſiaſticos ſpectant, etiamſi coram Judice ſeculari tantum incidenter motæ eſſent. II. 189. *b* Quid de eo ſtatuant Concordata Brabantiæ? *ibid.* Cauſæ Matrimoniales aliquando ad Synodos ſpectaſſe creduntur. *ibid.* An hodie Abbates poſſint cognoſcere de Cauſis Matrimonialibus? *ibid.* Cauſæ Matrimoniales ſpectant primitive ad Epiſcopum *ibid.* Poſſunt inferioribus competere ex conſuetudine, ſed non niſi ex immemoriali *ibid.* & 190. *a.* Ex ſtylo Curiæ Romanæ, etiam in ſecunda inſtantia, ſolis Epiſcopis committuntur. II. 190. *a.* Variæ cauſæ Matrimoniales quæ in Gallia reſervantur Judici Laico. *ibid. a. b.* Sententiæ Matrimoniales ad minus quoad expenſas mandantur executioni in Curiis Eccleſiaſticis Belgii non obſtante appellatione, ſed ſub cautione; & quali? II. 368. *a. b.* *Obſervations ſur les Cauſes du Mariage, & ſur le Droit François concernant ces Cauſes.* II. 9. *a b.*
Vide, *Divortium*, *Conjugati.*

MATUTINUM.

Matutinum, pars Officii divini, quod hodie *Laudes* vocatur. II. 690. *a.* An Laudes ſive Matutinum ſint Officium diſtinctum ab Officio Nocturno, & an diſtinctis horis ſint recitanda? *ibid.* Quo ritu hoc Officium peragatur? *ibid.* & *ſeqq.*

MAXIMI.

Maximi, quinam hæretici ſic dicti? III. 173. *a.*

MAXIMIANISTÆ.

Maximianiſtæ, quinam fuerint hæretici? III. 348. *a.*

MAXIMUS CYNICUS.

Maximus Cynicus Philoſophus ſe Martyrum filium aſſerit, magnaque de ſe mentitur. III. 190. *a.* Decipit S. Gregorium Nazianzenum, & Sedem Conſtantinopolitanam invadit *ibid. b.* Pellitur. *ibid.* & 191. *a* Ipſi patrocinantur Occidentales. III 151. *a.* 195. *a* Ejus Ordinatio *irrita* declaratur in Concilio Conſtantinopolitano, atque infirmantur omnia ab eo geſta. III. 208 *a. b.* Quid de Occidentalium opinione contraria ſententiæ Orientalium circa Maximi Ordinationem? III. 201. *a. b.*

MEDICINA, MEDICUS.

Medicinæ ſtudere poſſunt Clerici vigore privilegii Academici, quod eſt ſpecies diſpenſationis. I 84. *b* Hodie ſtudentes medicinæ non incurrunt cenſuras. *ibid* *En France les Eccleſiaſtiques n'ont pas beſoin de diſpenſe pour étudier en Medecine.* I. 946.

Medicinæ ſtudium monachis vetitum. IV. 13. *a.*

Medici Chriſtiani officium. IV. 54 *a.* Quid Concilium Lateranenſe IV. & Pius V. ſtatuerint circa medici officium? *ibid* Pœnæ contra tranſgreſſores horum Statutorum. *ibid.* An hæc Statuta hodie obligent? *ibid.* Quid circa medicos quorum fides ſuſpecta eſt, in Galliis obſervari debeat? remiſſive. IV. 171. *in nota.*

MEL.

Vide, *Lac.*

MELECIUS ANTIOCHENUS.

Melecius Antiochenus Epiſcopus præeſt Synodo in qua S. Gregorius Nazianzenus conſtituitur Epiſcopus Conſtantinopolitanus III. 191. *b.* 192. *a.* Ipſe ſimul & Paulinus ambo Epiſcopi Eccleſiæ Antiochenæ, & inde ſchiſma Antiochenum. III. 194 *b*

MELETIUS, ET MELETIANUM SCHISMA.

Meletius quis fuerit? III. 96. *b.* De multis convictus criminibus deponitur ab Epiſcopatu. *ibid.* Non acquieſcit Sententiæ, ſeque factionis caput conſtituens, ab Eccleſia ſe ſegregat. *ibid.* Epiſcopos conviliis impetit, magnaſque ciet perturbationes. *ibid.* Quandonam meletiani ſe Arianis junxerint? *ibid.* & 97. *a.* Quid in Concilio Nicæno actum fuerit occaſione Schiſmatis meletiani? III. 101. *a.* Quomodo actum cum iis qui a meletio fuerant ordinati? *ibid.*

MENDACIUM.

Mendacii genus nullum licitum eſt. III. 630. *b.* De variis mendaciorum generibus. *ibid.* Diſcrimen inter mentiri & falſum dicere *ibid* & 631. *a.* Quamvis poſſit quandoque veritas occultari, nefas tamen eſt mentiri ut illa occultetur, ne quidem ubi de ſecretis quæ novimus, agitur III. 631. *a.* & *in nota.*

Mendacium in facto, quid ſit. III. 632. *a.*
Vide, *Juramentum*, *Perjurium*, *Reſtrictio mentalis.*

MENDICANTES.

Vide, *Ordines Mendicantes.*

MENDICITAS.

Mendicitas in Ordinibus Regularibus magna ſecum fert incommoda. I. 284. *a. b.* His occurrere volens Concilium Tridentinum permiſit ut reditus & bona in communi poſſiderent. *ibid. b.* S. Franciſcus primus hujus mendicitatis auctor. I. 282. *b.* Tantum illam ſubſidiariam inſtituit, & ubi opus manuum aliaque vitæ ſubſidia deficerent. I. 285. *a & ſeqq.* Petere vel accipere eleemoſynam extra vel ultra neceſſitatem, ſpeciem furti reputavit. *ibid. b.* Non convenit ut circumeant pro eleemoſynis, tempore quo aliquis ex ſuo Ordine concionatur. I. 286. *b.* Varia in quæſtuationibus obſervanda. *ibid.* Sine conſenſu Magiſtratus Civilis, ægre permittitur collectio eleemoſynarum. *ibid. a.* nec alio titulo quam laboris ſpiritualis, *ibid.* Qui mendicato vivunt, paucis debent eſſe contenti. *ibid.* S. Gregorius vult præferri mendicis honeſtos egenos in diſtributione quotæ Pauperum, in bonis Eccleſiæ. II. 18. *b.* 19. *a.* modus mendicitatis a Gregorio XIII. præſcriptus Ordini S. Antonii Viennenſis. II. 125. *a. b.* Edicta Belgica vetant omnem murmurationem aut aſperitatem in caſum denegationis eleemoſynarum II. 135. *b.* Validi & ſufficientes ut labore manuum victum acquirant, mendicare vetantur. II. 132 *b.* & 133. *a.* Edicto Caroli V. omnibus generaliter vetitum fuit mendicare. II. 134. *a.* Quare executionem Edictum non habuerit? *ibid. b* Mendicitas, quoad quos, & cum quibus conditionibus tolerata? *ibid.* & 135. *a.*

Vide, *Mendicus.*

MENDICUS.

Mendici validi Reipublicæ admodum odioſi ſemper fuerunt, II. 132, *a.* Leges Imperatorum adverſus eos. *ibid. a b.* Edicta Principum Belgii adverſus eoſdem recenſentur. *ibid.* & 132. *a.* Varia media quibus civitates ſe ab iiſdem valeant liberare. II. 132. *a. & ſeqq* Edicta Principum Belgii quæ mendicitatem verorum Pauperum tolerant, ſed reſtringunt ad certum locum & tempus, alias etiam cauteles adhibent. II. 135. *a, b.*

Mendici eleemoſynarum cauſa per Eccleſias diſcurrere non permittendi. I. 617. *b* II. 135. *b.*

Mendici validi ad Hoſpitalia non recipiendi; etiam a communibus eleemoſynis excludendi. II. 152. *a.* Mendici qui corporum infirmitatem præferunt, viſitandi; & fingentes morbum. puniendi. II 133. *a b.* *Ordonnances ſur ce qu'il convient de faire à l'egard des pauvres mendians & contre les gueux de profeſſion* II 7. *b.* 8. *a.*

MENSA CAPITULARIS.

Menſa Capitularis ſeu bona Capitularia ſolent diſtingui a bonis Fabricæ. I. 54. *a.* An portio abſentium remanere debeat in menſa Capitulari? *ibid. b.*

MENSA S. SPIRITUS.

Menſa S Spiritus an computetur inter manus-mortuas? I. 380. *a.* Proventus Menſæ S. Spiritus. I. 31. *a. & ſeqq.* Quales eligendi Magiſtri menſarum S. Spiritus? *ibid. a.* Ordinationes ſeu Conſtitutiones datæ a ſummo Conſilio, ſeu Senatu Brabantico ſuper electione Magiſtrorum Menſæ S. Spiritus, & ſuper adminiſtratione bonorum Eccleſiaſticorum & S. Spiritus. I. 897. *& ſeqq.* Decretum Epiſcopi Principis Leodienſis pro fideli & recta adminiſtratione bonorum Fabricæ & Menſæ Spiritus ſancti. I. 907. *a. b.* Quomodo bona Menſæ S. Spiritus diſpenſanda, & a quibus? 53. *a b.* Non ex humano affectu, veris Pauperibus & primo magis merentibus impendenda. *ibid. b* Non tantum inopiæ, ſed & morum ratio in hac Diſpenſatione habenda. *ibid* Arcendi ſunt ab his eleemoſynis validi mendicantes. *ibid.* *De la diſtribution de l'uſage des revenus de la Fabrique.* I. 947. *b* Bona Pauperum in uſum Communitatis non convertenda. I. 35. *b.* 36. *a.* Non in ſuſtentationem Vice-Paſtorum aut Matriculariorum impendenda. *ibid* Quomodo Parochus in eorum diſtributione intervenire debeat? *ibid.* Qui eleemoſynis gaudent, ſæpius a Parocho examinandi. I. 33. *b.* Decimis ſufficientibus, injuſtum eſt, proventus Menſæ S. Spiritus in Portionem congruam Paſtorum aut Vice-Paſtorum impendere. II. 70. *a.*

Menſa S. Spiritus quouſque auctoritati Epiſcopi ſubſit, quando adminiſtratur a Laicis? I. 54. *a. b.* II. 118. *a. & ſeqq.* Regulæ generales pro tota hac materia obſervandæ. I. 36. *b.* 37. *a.*

Vide, *Æditui*, *Fabrica.*

MENSALIA.

Vide, *Antiminſia.*

MERCATOR.

Vide, *Iſidorus-Mercator.*

MERCATURA, MERCES.

Mercatura Clericis ſpecialiter interdicta. I. 13 *a.* III. 572. *a.* Mercaturam olim exercere permittebantur, & immunitate gaudebant; & ratio ejus, II. 89. *b.* Poſtea hæc licentia & immunitas merito revocata. *ibid.*

Mercatura prohibetur in Eccleſiis & cœmeteriis. I. 617. *a. b.* Ne quidem rerum ad uſum Eccleſiæ ſpectantium in Templis permittendus mercatus. *ibid.* III. 425 *b.* 426. *a.* Quinam potiſſimum Mercatores ex Eccleſiis eliminandi? III. 426. *a.* Cur mercatus diebus Feſtis prohibitus? I. 651. *a.* Synodorum & Principum hac de re Edicta. *ibid. a. b.* Acta ſive contractus iis diebus celebrati, non ſunt invalida; ſecus, actus forenſes & ratio diſparitatis. I. 651. *a. b.* Diſtinctio inter actus judiciales & mercatum diebus illis exercitos. *ibid. a.*

Vide, *Feſtum.*

Mercatura Jure Decretalium præſtationi Decimarum obnoxia. II. 32. *a b.* An ratione lucri ceſſantis & damni emergentis licitum ſit merces carius juſto pretio vendere ob dilatam ſolutionem? III. 22. *b.* 23. *a.*

Mercatorum libri & ſcripturæ privatæ quam fidem mereantur? II. 318. *a.*

MERCENARIUS.

Mercenarius animus, unde dignoſcatur? I. 425 *b.*

Vide, *Canonicus*, *Clericus*. *Fuga*, *Honoraria Miſſarum*, *Simonia*, &c.

MERETRIX.

Meretricem inter & Concubinam quæ ſit differentia? II. 254. *a.* Quam grave ſit peccatum, accedere ad meretricem? *ibid. a. b.*

Vide, *Fornicatio*, *Concubinatus.*

METAPHRASTES.

Metaphraſtes vitas Sanctorum ſcripſit. III. 418. *b.* Ubinam reperiantur hæ vitæ, & quid notandum circa earum Scriptorem? *ibid.* & 419. *a.*

METROPOLIS.

Metropoles Eccleſiaſticæ olim ad normam Civilium formatæ fuerunt. I. 162. *a.* Quod ex Conciliis probatur. *ibid.* Ratio hujus Diſciplinæ *ibid.* Diviſa per Principem Provincia, duo conſtituebantur Metropolici. *ibid.* Metropoles ſic erectæ *ſolo nomine & honore* gaudebant, *ſervato ſcilicet veræ Metropoli ſuo jure.* III. 252. *a. b.* Civitas a Principe in Metropolim erecta, privilegia Eccleſiaſtica conſequitur. III. 256. *b.* 405. *b.* Quid de Juribus Metropolitani cujus Metropolis a Barbaris capta eſt? III. 405. *b.* 406. *a.* Poſterioribus ſeculis Metropolis Eccleſiaſticæ erectio a Metropoli Civili ſejuncta fuit. *ibid.* Metropoleon erectio devoluta ad Pontificem, cum conſenſu tamen Regis, & auditis quorum intereſt I. 162. *b.* & 163. *b.* 955. *a.* Jus erigendi Metropoles Papæ reſervatum fuit auctoritate falſarum Decretalium. I. 163, *b.* & 164. *a.* Quo tempore in Italia cœperint multiplicari Metropoles? I. 164. *a.* Archiepiſcopi Rhemenſis proteſtatio contra erectionem Cameracenſis in Metropolim I. 162. *b.*

METROPOLITANUS.

Metropolitanorum inſtitutio & antiquitas. I. 163. *b.* Unde nomen eorum derivetur? *ibid.* & 162. *a.* Qualis olim eorum auctoritas I. 162. *& ſeqq.* An probari poſſit eorum auctoritatem eſſe ex Inſtituto Apoſtolico? I. 163. *a.* Unde petendæ Metropolitanorum prærogativæ ſuper alios Epiſcopos? *ibid. a, b.*

Metropolitani primitus dicti fuerunt Epiſcopi, quos poſterior ætas vocavit Archiepiſcopos. I. 163. *b* Nomen Metropolitani fuit ignotum in Africa; ſed ejus prærogativis Epiſcopus ſenior fruebatur. *ibid.* Dicebantur *Principes Sacerdotum & ſummi Sacerdotes*, & quare vetitis his vocabulis, nuncupati ſint tantum *primæ Sedis Epiſcopi*? III. 330. *b.* De ordinatione Metropolitani. III. 565. *b.* Non tantum dignitas civilis Metropolem urbium erexit Metropolitanos ſuper alios Epiſcopos; ſed & adhuc concurrerunt varia adminicula, inter quæ præcipuum videtur eſſe jus conſecrandi Epiſcopos ſuæ Provinciæ. I. 163, *a.* Quod jus primum fuit libertatis, deinde in neceſſitatem tranſit. *id. a. b.* Ante receptas falſas Decretales, nulla mentio occurrit juris inſtituendi novos Metropoli-

tanos

Digitized by Google

tenus Summo Pontifici reſervationis. I. 164. a. Nulla neque memoria appellationis a judicio Metropolitanorum ad Primates. *ibid.*

Metropoliticum Jus Epiſcopi Alexandrini, quo ſe extenderet? III. 109. b. Quo Jus Epiſcopi Romani? III. 110. a. b. Hoc Jus de quo Nicæna Synodus, non intelligendum de Jure Patriarchico, quod tunc erat plane ignotum. III. 109. b. 110. a. b. In Concilio Calchedonenſi deciditur controverſia de Jure Metropolitico inter Epiſcopos Tyri & Beryti. III. 229. a. b. Quid de jure quorumdam aliorum Metropolitanorum in eadem Synodo? III. 237. a. b. 238. a.

Metropolitano Epiſcopo non præjudicat nova Metropolis civilis erectio. III. 229. a.

Metropolitani quam partem habuerint in electionibus Epiſcoporum? I. 84. a. b. Electio examinanda mitti debebat ad Metropolitanum. *ibid. a.* Electionem & perſonam electam examinabat Metropolitanus cum Epiſcopis ſuæ provinciæ. *ibid. b.* Confirmatio Epiſcoporum ſpectabat olim ad Metropolitanum & Comprovinciales, & deinde ad ſolum Metropolitanum. I. 96. b. 97. a. Juxta Synodum Nicænam ſine conſenſu Metropolitani nullus ordinandus Epiſcopus. III. 110. b. Principes nominationes Epiſcoporum ſolebant dirigere ad Metropolitanum & Synodum I. 91. a. & 92. a. Quomodo Capitula Cathedralia Electum Metropolitano præſentarent, & quomodo hic confirmaret? I. 103. b. Quo ritu fieret confirmatio, & quomodo tandem ad Pontificem devoluta? *ibid.* & 104. a. Conſecrationes Epiſcoporum præcipue ſpectabat ad Metropolitanum I. 107. a. b.

Metropolitanis Epiſcopi tenebantur præſtare juramentum; hoc quale? I. 109. b. 165. a. Formula illius juramenti ex Pontificali Romano. I. 165. a. Simile eſt illi quod hodie exhibetur Romano Pontifici. *ibid. a.* Id ipſis adhuc competit vigore Concordatorum Germaniæ. I. 87. b.

Metropolitanis ſubjiciebantur Epiſcopi ex Canonibus qui Apoſtolis vulgo tribui ſolent. I. 164. b. Hæc ſubjectio confirmatur Decretis Concilii Antiocheni & Concilii Nicæni. *ibid.* Hanc agnovit Innocentius III. *ibid.* Epiſcopum non obedientem ſuo Metropolitano increpavit S. Gregorius I. 165. a. Epiſcopi nihil magni momenti agere poterant ſine Metropolitano, nec Metropolitanus ſine conſenſu Epiſcoporum. III. 80. b. 81. a. 158. b. 159. a. Metropolitani auctoritatem ſupra modum & ſine fundamento extollit Gratianus. III. 597. b. & *in nota.*

Metropolitanorum auctoritas multum reſtricta; & unde? I. 165. a. b. Quænam adhuc hodie eorum auctoritas in perſonas, & ſubditos ſuorum Suffraganeorum, eorumque cauſas & officia? *ibid. b.* & *ſeqq.* Quid in eorum Diœceſibus ipſis competat? I. 167. & *ſeqq.*

Metropolitani etiam per Cenſuras contra Epiſcopos procedere poſſunt. I. 166. a. Querelæ Epiſcoporum ad Metropolitanum deferendæ. I. 165. b. Metropolitanus eſt Judex ordinarius ſuorum Suffraganeorum. I. 166. a. Metropolitanorum auctoritas a Synodo Tridentina imminuta. *ibid.* In cauſis civilibus tantum manent Judices ſuorum Suffraganeorum. *ibid. b.* In Belgio in his etiam cauſis Jurisdictio Metropolitanorum pene nulla eſt reſpectu Epiſcoporum. *ibid.* Cauſæ criminales coram Papa referendæ. *ibid. a. b.* *A quoi ſe reduit en France le pouvoir des Metropolitains?* I. 953. a. b.

Vide, *Cauſæ majores.*

Metropolitanus totius Provinciæ Judex; qua ratione? I. 167. a. Ejus auctoritas non ſe extendit ad Diœceſes Suffraganeorum ſuorum, niſi in ipſorum defectu. *ibid. a. b.* De jure communi eorum Diœceſes viſitare poteſt, quod non fit hodie; & quare? *ibid. a.* Metropolitani etiam hodie manent Superiores ſuorum Suffraganeorum. *ibid.* Quomodo Epiſcopus Romanus in Eccleſiis ſuburbicariis Jus Metropoliticum exercuerit? I. 169. b. Qua ratione auctoritas ſupplendi defectus Epiſcoporum ad Metropolitanos devoluta. *ibid.* An Archiepiſcopus Epiſcopi Suffraganei Clericos, illo inconſulto, damnare valeat vel abſolvere? III. 597. b. Juriſdictio Metropolitani non ſe extendit ad ſubditos Suffraganeorum in prima inſtantia IV. 218. b.

Metropolitani eſt Indicere Synodum Provincialem. I. 176. a. Si diſſideat a Suffraganeis, illorum vota prævalent. I. 177. b. Non poteſt Synodum diſſolvere, alicui ſilentium imponere, aliqua jubere legi ſine conſenſu Coepiſcoporum. *ibid.* Accuſationes contra Metropolitanum in Synodo diſcutiendæ. I. 179. b. 180. a.

Metropolitanus Monaſteria Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjecta, in ſua Provincia conſtituta, poteſt redigere in Congregationes. I. 342. b. Quandonam poſſit illa viſitare, illiſque præſidere? I. 344. b.

Metropolitanæ Eccleſiæ ritum olim ſequebantur Suffraganei. III. 538.

Metropolitani non conſtituendi duo in eadem Provincia. III. 578. b.

Vide, *Conſecratio*, *Metropolis*, *Primates*, *Suffraganeus.*

METUS.

Metus quid ſit, & an cauſet involuntarium? I. 591. b. Metus cadens in conſtantem virum. *ibid.* Quid metus levis? *ibid.* Metus levis non eſt facile attendendus. *ibid.* Quid conſiderandum in metu? *ibid.* Quis metus ſit hic & nunc gravis, quis levis, a Judice determinandum; & quomodo in eo procedere debeat? I. 591. a. Metus gravis dirimit Matrimonium jure naturali, potiuſquam poſitivo. *ibid.* An metus de ſe levis quandoque dirimere poſſit Matrimonium? *ibid.* In Belgio non facile ob prætenſum metum Matrimonia *invalida* declaranda; & quare? *ibid.* Quid Parocho agendum, dum metum ſubeſſe ſuſpicatur? *ibid. b.* Quid requiratur ut metus dirimat Matrimonium? *ibid.* Cuinam pœnæ in Galliis ſubjacent ii qui perſonas ſibi ſubditas per vim ſeu metum gravem ad contrahenda Matrimonia adigunt? *ibid. b. in nota.*

Metus gravis voluntarius in cauſa non dirimit Matrimonium. I. 591. b. Ut metus Matrimonium reddat invalidum, debet eſſe incuſſus ad Matrimonium contrahendum. *ibid.* Non refert a quo fuerit incuſſus. *ibid.* Quis metus coactas faciat nuptias? III. 660. a.

MICHAEL CESENAS.

Vide, *Ceſenas.*

MICHAEL PALEOLOGUS IMPERATOR.

Vide, *Paleologus.*

MILES.

Milites ubi domicilium habere cenſeantur? I. 567. a. Quiſnam eorum proprius Parochus in ordine ad contrahendum Matrimonium? *ibid.* Concordatum inter Ordinarios & Delegatum Apoſtolicum ad exercitus regios in Belgio. *ibid.* Decretum Archiepiſcopi Mechlinienſis in qualitate Delegati Apoſtolici ad exercitus regios de adminiſtrandis Sacramentis militibus & eorum ſepulturis. I. 932. a. b. *En France il n'y a point de Vicaire Apoſtolique qui approuve les Aumoniers des Troupes; mais ils ſont approuvés des Ordinaires des lieux d'où elles partent.* I. 960. b. Proteſtatio ſeu Decretum ſacræ Cæſareæ Majeſtatis contra quamdam Bullam Clementis XI quæ hic Pontifex annullat ſeu nullam declarat Concordiam quamdam initam ſuper hybernis ſtationibus; ac inſuper confirmat ſeu publicat Cenſuras Eccleſiaſticas Sedi Apoſtolicæ reſervatas contra Cæſareos Miniſtros, Commiſſarios, Milites, &c. IV.* 373. 374. 375. Fraudes ficte militantium reddunt matrimonium invalidum. I. 567. a.

Milites Jure Decretalium tenentur ad Decimas de ſuis ſtipendiis. II. 31. a.

Miles an poſſit ordinari? III. 62. a. b. Ob ſpecialem rationem olim miles non poterat Monachus fieri ſine conſenſu Epiſcopi. III. 625. a.

MILITIA.

Vide, *Arma*, *Bellum*, Miles.

MIMUS.

Mimi, ſive Mimorum *ludiceræ artes* quidnam fuerint? III. 411. b. His ſpectaculis intereſſe Canone Trullano vetitum. *ibid.*

Vide, *Spectacula.*

MINISTRI SUBSIDIARII.

Miniſtris ſubſidiariis vetitum turbare proprios Epiſcopos & Parochos. III. 105. b.

Vide, *Ordines*, *Mendicantes.*

MINORENNIS.

Minorenni an detur reſtitutio adverſus triennalem poſſeſſionem? I. 806. b.

Minorennis poſt annum ætatis 14. in ſpiritualibus habetur pro majore. I. 820. b. Minorennes poſſunt reſignare ſua Beneficia. *ibid.* & 821. a. Non tamen iis ſub quorum ſunt poteſtate vel cura. I. 821. a. Reſignationes minorum reſciſſioni non ſolent eſſe obnoxiæ. *ibid.* Reſcinduntur eorum reſignationes, dum

dum conſtet illas malis artibus eſſe extortas. *ibid.* Interdum reſignationes Minorum ſine omni ſuſpicione fraudis fiunt, reluctantibus parentibus. *ibid.* Arreſto declaravit Senatus Pariſienſis, Clericum ægrotum non potuiſſe ſuum Beneficium reſignare filio Medici. *ibid. in nota.*

MINORES ORDINES.

Vide, *Ordo.*

MINORITÆ.

Vide, *Ordo Fratrum Minorum.*

MINUTÆ.

Minutæ, id eſt, *Autographa*, ſeu *Originalia* Actorum vel Inſtrumentorum debent manere apud Notarios & apud Graphiarios qui ea confecerunt. IV. 62. *a.*

Vide, *Graphiarius*, *Notarius.*

MIRACULUM.

Miraculorum veritas facilius & ſolidius, in locis in quibus parata dicuntur, haberi poteſt. I. 221. *a.* Quævis juſtitia, licet miraculis illuſtrata, non ſufficit ad canonizationem. *ibid.* Poſt tempora Apoſtolorum nullum miraculum eſt de fide divina, proinde nec canonizatio ex miraculis facta, eſſe poteſt. I. 222. *a.*

Miracula aſſidue & quaſi ex conſuetudine poſcere, eſt Deum tentare. II. 246. *b.* Non miracula dicenda, curationes quæ videntur fieri per formulas ſuperſtitioſas; & quid de iis judicandum? *ibid.*

Vide, *Canonizatio.*

MISERABILES PERSONÆ.

Miſerabiles perſonæ ex proventibus piorum locorum juvandæ. I. 32. *a.* Quid circa miſerabiles perſonas peregrinantes ſtatuerit Synodus Chalcedonenſis? III. 252. *a. b.* Semper fuit Epiſcopalis officii illas tueri adverſus potentiorum injurias. III. 252. *a.* Eorum curam habere debet Epiſcopus. III. 570. *a. b.* 571. *b.*

Vide, *Cauſa.*

MISSA.

Miſſa unde dicta? & varia hujus vocis acceptio. I. 410 *& ſeqq.* Circa Miſſam nulla eſt Eccleſiarum Catholicarum varietas, quoad dogmata; ſecus quoad ritus. *ibid. b.* Quo ritu Apoſtoli & primi eorum ſucceſſores eam celebrarint? I. 143. *b.* 411. *a.* Pace Eccleſiæ reddita, plures ritus & cæremoniæ additæ fuerunt. I. 411. *a.* De varia variarum Eccleſiarum Liturgia, *ibid. a. b.* Ipſa ritus Eccleſiæ Romanæ non ſemper fuit idem. I. 412 *a. b.* Quædam ex Miſſa privata contra ordinem in Miſſam publicam irrepſerunt. *ibid. b.* Unde plura in Miſſis privatis ſint obſcura? I. 413. *a.* Ex mutatione diſciplinæ, & Miſſæ abbreviatione, magna in cæremoniis obſcuritas & perturbatio orta eſt. *ibid.*

Miſſa eſt excellentior & efficacior ſpecies orationis. I. 143. *b.* Ejus celebratio primis ſeculis non concedebatur Sacerdotibus, niſi abſente vel impedito Epiſcopo. *ibid.* Quibus diebus conveniat Epiſcopum celebrare? I. 144 *a.*

Vide, *Liturgia.*

Miſſæ Sacrificium non niſi a jejunis Sacerdotibus celebrandum. III. 332. *a.* 677. *a.*

Miſſa Parochialis olim dicta Miſſa publica? ejus prærogativæ. I. 413. *b. & ſeqq.* Jampridem quædam loca pro Miſſarum celebratione deſtinata. I. 432. *a.* Fideles in unum locum conveniebant. *ibid.* Conventus hic unitatem Eccleſiæ repræſentat. I. 413. *b.* Qui a Miſſa publica ſive Parochiali ſe abſentabat, ab Eccleſiæ unitate recedere credebatur. *ibid.* & 432 *a.* Nullus alienum Parochianum ad Miſſarum ſolemnia recipere poteſt. I. 413. *b.* Olim vetitum eſt extra publicum Conventum ad Miſſam convenire. I. 432. *a.* Circa hanc rem Sanctio Juſtiniani. *ibid.* Qua occaſione Eccleſiæ Parochiales a Nobilibus deſertæ? *ibid. b.* Quam late hic abuſus creverit; & unde? *ibid.* De obligatione Miſſam Parochialem frequentandi ante ſeculum XIV. nunquam fuit dubitatum. I 414. *a.* Obligatio illa multis adſtruitur. *ibid. & ſeqq.* Concordata Hannoniæ permittunt procedi juridice adverſus abſentes a Miſſa Parochiali. I. 415. *a.* Quid decretum ut populus magis ad frequentationem Parochiæ excitetur? *ibid.* Quam potiſſimum ob cauſam ejus frequentatio urgeatur? *ibid. b.*

Miſſa Parochialis ſemper eadem hora celebranda eſt, nec differenda vel accelerenda ad nutum Nobilium aut Toparcharum. I. 414 *b.* 415. *a.* Offertur ſpecialiter pro populo. I. 415. *a.* Quare abſentia a Miſſa Parochiali culpanda? III. 283. *a.* Miſſæ privatæ, Miſſæ Fundationum & Confraternitatum, item Officia in Cathedralibus & Collegiatis, & in Monaſteriis ita ſunt ordinanda, ut populus non abſtrahatur a Miſſa Parochiali. I. 414 *a. b.* Inſtructiones in ea fieri debent poſt Evangelium. I. 415. *a. b.* Hodie in Eccleſiis ruralibus id obſervatur. *ibid b* Canones urgentes Miſſæ Parochialis frequentationem, una urgent auditionem verbi Dei in Parochia. *ibid.* Hinc olim interdicta Synodorum & Epiſcoporum Decretis Miſſarum *privatarum* celebratio diebus Dominicis & Feſtis. I. 147. *a.* Error eſt ſatisfieri ſanctificationi diei Feſti per auditionem Miſſæ privatæ. *ibid.* Unde veriſimiliter nata ſit communis Fidelium perſuaſio, quod præcepto Eccleſiæ de audienda Miſſa non ſatisfiat, ſi quis poſt recitatum Evangelium intraverit? III. 73. *b.* 74. *a.* Prohibentur Fideles egredi ante Benedictionem Sacerdotis. III. 677. *b.*

Miſſa, ut publica dici poſſet, olim præter Communicantes requirebatur aſſiſtentia populi. I. 416. *b.* Quæ dicatur ſolemnis? *ibid.* Quæ privata? *ibid.* Quæ olim diceretur legitima? *ibid.* Locus Walafridi circa hanc rem dilucidatus. *ibid. in nota.* Quid *Miſſa publica* in Canone Africano? III. 322. *b.* Quid Miſſæ ſolitariæ? I. 417. *b.* A variis Synodis reprobantur. *ibid.* Defenduntur a Petro Damiani. I. 418. *a.* Hodie ſunt prohibitæ. *ibid.* Miſſæ illæ dicebantur a *ſolo* Sacerdote, nemine aſſiſtente aut miniſtrante. I. 417. *b.* Quid de Miſſa ſolitaria apud Gratianum? III 677. *b.* Videntur veteres voluiſſe ut plures aſſiſterent Miſſæ; & quare? I. 417. *b.* & 418. *a.* Olim dubitatum ſi non requirerentur ad minus duo præſentes & miniſtrantes. *ibid.* Item Diaconi. I. 6. *a.* Fideles in Miſſa olim oſculum pacis ſibi mutuo dabant; & quare id mutatum? I. 572. *a* Ea quæ in Miſſa aguntur populo explicanda; & quæ inde utilitas? I. 436. *b.* 437. *a.* Orationes omnes in Miſſa ita ſunt ordinatæ, ut ſupponant omnes præſentes offerre & communicare. I. 416. *b. & ſeqq.*

Vide, *Communio.*

Miſſæ privatæ hodie juſto frequentiores. I. 418. Qualis hinc & quantus abuſus. I. 419. *b.* Unde ſenſim perſuaſum fuerit, oneri celebrandi Miſſam ſatisfieri per Miſſam privatam; eamque alteri committi poſſe? I. 670. *b.* Cur Miſſarum privatarum celebratio per Subſtitutum fieri poſſit? I 676. *b.* Quinam in Oratoriis privatis Miſſæ intereſſe poſſint? I. 434. *b.*

Vide, *Oratoria privata.*

Miſſa Præſanctificatorum, quid fuerit? III. 412. *a b* 413 *a.*

Vide, *Præſanctificata.*

Miſſam celebrare an & quando poſſit Sacerdos illuſionem nocturnam paſſus? III. 533. *b.* 534. *a.*

Miſſarum celebratione arcendi Sacerdotes ignoti, non inſtructi litteris commendatitiis proprii Epiſcopi. I. 435. *a. b.* Quid hæ continere debeant? *ibid. b.* & 436. *a.* Requiritur etiam licentia Diœceſani. I. 435. *b.* Hæc etiam obtinent in Eccleſiis Regularium. *ibid.* Poſtremis ſeculis id magis neceſſarium; & quare? *ibid a.* Decretum Synodi Tridentinæ circa hanc rem. *ibid* Quid S. Carolus circa litteras commendatitias a Sacerdote ignoto exhibendas? *ibid. b.* Varii Sacerdotes a Miſſarum celebratione arcendi. I. 436. *a. b.* In Eccleſia Parochiali nemo celebrare poteſt ſine licentia Parochi. *ibid a.* Parochi non debent admittere quoſcumque Sacerdotes litteris Epiſcopalibus munitos. *ibid.*

Vide, *Sacerdos.*

Miſſæ miniſter qualis eligendus, & quomodo in miniſtrando ſe gerere debeat? I. 418. *a.* Videtur ſolo *jure poſitivo* miniſtrum in Miſſa requiri. *ibid.* Antiqui Canones volunt adhiberi Clericum; quod & non obſcure requirunt Synodi Belgicæ. *ibid* Quid in illo Clerico requirat S. Carolus? *ibid. b.* Miniſtri altari aſſiſtentes communicare, ſeu Euchariſtiam percipere olim jubebantur. III. 72. *b.* 73. *a.* Mos iſte obſervatur Romæ in inſignioribus Baſilicis. II. 49. *a* Olim omnes qui Sacrificio aderant, communicabant. *ibid. a. b.* Mulieri prohibitum miniſtrare. I. 418. *a. b.* Indignitas quæ ſancto Sacrificio infertur per miniſtros, pueros petulantes, ſordidos & immorigeros. I. 30. *a.* 419. *a.* Per hujuſmodi pueros Sacrificium profanatur. *ibid.* Non convenit ut ſimilis miniſter ſuppleat in Miſſa vices populi. *ibid b.* Quæ ſcandala ex hoc abuſu? *ibid.* Unde hic abuſus originem habeat; & quomodo etiam pueris mercenariam de Miſſa ideam imprimat? *ibid* Parochus ſuum miniſtrum habere debet. I. 30. *b.* De miniſtris qui Epiſcopo ſacrificanti aſſiſtere, & de Sacrificio participare debent? III. 677. *b.*

Miſſam

Miſſam celebrare non poteſt Sacerdos, niſi adſtantes ſint rite compoſiti. I. 436. *b.* Voluit S. Carolus per Miniſtrum miſſæ incompoſitos moneri. I. 419. *a.* 436. *b.* Ad excitandam populi devotionem exponenda a Parocho quæ in miſſa aguntur. I. 436. *b.* 437. *a.* Quis ſcopus hujus inſtructionis? I. 437. *a.* menti Eccleſiæ conformius eſt attendere iis quæ in miſſa aguntur, quam ex libro preces recitare *ibid.* Simultanea plurium miſſarum celebratio, in eadem Eccleſia minus conveniens eſt; & quare? I. 437. *a.* Olim frequens erat plurium Sacerdotum celebratio. I. 117. *a.* Vetitus in miſſa cantus non ſatis gravis; & quis talis cenſeatur? *ibid. a. b.*

Miſſæ Sacrificium non minus hodie quam olim pluribus aſſiſtentibus pro ratione devotionis prodeſt. I. 423. *b.* Quid requiratur, ut quis ſit particeps Sacrificii? *ibid.* & 424. *a.* Sacrificium non applicatur pro ſolo Sacerdotum arbitrio. I. 424. *a.* Quæ fuerit occaſio eam opinionem imputandi Eccleſiæ? *ibid.* Pauperes æque ac divites Sacrificii eſſe poſſunt participes. *ibid.* Quid operetur ſpecialis Sacerdotis applicatio? *ibid.* Honorarium eſt mera eleemoſyna. I. 422. *a.* Nec aliter quam voluntaria oblatio a Sacerdote accipi debet. I. 424. *b.* Nihil pro miſſis exigendum I. 425. *a.*

Miſſas ad quæſtum celebrari indicat modus agendi aliquorum Sacerdotum. I. 425. *b.* Nonnunquam mercenario modo pro ratione ſtipendii major vel minor eſt miſſæ ſolemnitas. *ibid.* & 426. *a.* Unde contingat plures Sacerdotes non ſolo pietatis affectu miſſam celebrare? I. 426. *a.* Verendum ne hodie plures ex humano affectu ad Altare accedant *ibid.* Plures hodie videntur ordinari, ut ex miſſis victitent. *ibid. b.* Quod indecens. *ibid. a.* S. Franciſcus veritus miſſas quæſtuarias, tantum unam celebrari voluit. *ibid. b.* Quinam cenſendi ſint lucrum aut quæſtum ex Sacrificio miſſæ quærere? II. 716. *b.* 717. *a.* Plane indignum eſt, quod miſſæ Sacrificium ſubſerviat victui acquirendo. II. 717. *a. b.* Ex eo quod miſſæ Sacrificium ſubſerviat vitæ neceſſariis acquirendis, natum eſt fieri ut illud modo mercenario tractetur. *ibid.* & 718. *a. b.* Ex taxatione ſtipendiorum, quæ a Sacerdotibus nonnullis fieri ſolet circa miſſæ Sacrificii celebrationem, multi ſunt orti abuſus, qui enumerantur. II 718. *b.* & *ſeqq.* Penes Epiſcopos eſt ſumma auctoritas abuſus in miſſarum celebratione occurrentes tollendi. I. 147. *a* 419. *b.* II. 721. *b.* & *ſeqq.* Nulla Privilegia, nullæ Exemptiones impedimento eſſe Epiſcopis poſſunt, quominus ea quæ pro illius Sacramenti debito cultu & veneratione decernenda credunt, ſuum effectum ſortiantur. II. 621. *a.* Efficax remedium quo poſſit extirpari mercenarius modus, qui occaſione Honorarii circa miſſarum celebrationem invaluit, II. 723. *a. b.* Varia remedia quibus occurratur incommodis, quæ ex ſtipendiis miſſarum nata ſunt oriri. *ibid.* & *ſeqq.*

Miſſas ſpeciales pro aliquo ſpecialiter celebrari, videtur olim fuiſſe vetitum: unde contrarius uſus invaluerit? I. 422. *b.* mos ille erroris a Walafrido arguitur. *ibid.* Doctrina Walafridi cum cenſuris Pontificum conciliatur. I. 423. *b.* Sacrificium quod hodie pro offerente Honorarium ſpecialiter offertur, pluribus eſt commune. I. 422. *b.* 423. *a.* Olim offerentes in miſſa non petebant ſpeciales pro ſingulis miſſas. I. 423. *a.* Hodie uſus contrarius invaluit. *ibid.* Plus prodeſt devote miſſæ aſſiſtere, quam curare pro ſe ſpecialiter celebrari. I. 424. *a.* Eccleſia præcepit miſſæ intereſſe, ſed nunquam præcipit curari miſſas ſpeciales celebrari *ibid.*

Miſſa ſpecialis celebrata olim in Purgationibus vulgaribus, dicta miſſa Judicii. II. 335. *a. b* Quo ritu Purgationem illam ſubituris data Communio? *ibid. b.*

Miſſarum quotidianarum fundationes non facile admittendæ. I. 428. *b.* Illarum celebratio uni injuncta Sacerdoti, olim ignota fuit. *ibid.* An debeat quotidie Miſſam celebrari, qui Capellaniam cum onere miſſæ quotidianæ habet? I 429. *a.*

Vide, *Anniverſarium.*

Miſſa, quibus in locis celebranda? III. 676. *a.* Quo tempore juxta Gratianum celebranda miſſarum ſolemnia? III. 677. *a.* Olim ob multitudinem populi pluries in eadem Baſilica celebrabatur. *ibid.* An & quando Sacerdoti liceat pluſquam unam miſſam in die celebrare? *ibid. a. b* Culpanda Decimatorum tenacitas, quæ cogit Sacerdotes *binare. ibid. b.* An eadem die in eodem altari duæ miſſæ poſſint celebrari? III. 679. *a. b.*

Miſſa Presbyteri concubinarii non audienda; & quare? III. 552. *b.*

Vide, *Honorgria miſſarum*, *Liturgia*, *Oblatio*, *Communio*, *Sacerdos.*

MISSI DOMINICI.

Miſſi Dominici vocati olim fuerunt Miniſtri Regii juncti Epiſcopis in viſitatione; eorum officium. I. 154 *a.* Etiam Synodis interveniebant; & in quem finem? I. 185. *b.* Etiam Reformationibus Regularium. I. 338. *b.* Eorum vices hodie gerunt in Gallia Parlamenta; qua ratione? *ibid* & 339. *a. b.* 254. *b.* Idque conforme eſt menti Concilii Tridentini. I. 339. *b.*

Miſſis Dominicis committebatur olim Capitularium promulgatio, & eorum executio. III. 502. *b.* 503. *a.* Quodnam fuerit ſpeciale miſſorum Dominicorum officium? *ibid a.*

MISSIONARII.

Miſſionariorum quorumdam culpatur præpropera feſtinatio in baptizandis Proſelytis non ſat inſtructis. I 383. *a. b.* An Epiſcopus poſſit obligare Parochum qui vult & poteſt omnes ſuas functiones per ſe exercere, ut miſſionarios miſſos cum facultate in ejus Parochia functiones paſtorales exercendi, admittat? IV. * 339. *a.* & *ſeqq.* Si eveniat ut Epiſcopus cogat Parochum per comminationem Cenſurarum, ut prædictos miſſionarios recipiat, an non poſſit Parochus confugere ad Principem petendo ab illo manutenentiam in ſuo munere? IV. * 341. *a b.* Decreta Conſilii Flandriæ contra Jeſuitas, qui tanquam miſſionarii miſſi ad quamdam Parochiam a Vicario Diœceſis Tornacenſis cum poteſtate ibidem concionandi, excipiendi Confeſſiones, & exercendi alias functiones Paſtorales, prætendebant id facere ſine Parochi conſenſu. IV. * 342. *a. b.*

MITRA.

Mitra recens eſt ornamentum. I. 517 *a.* Græci ab eo abſtinent; & quare? *ibid.* Abbates ad Synodos comparentes cum Epiſcopis, quibus mitris uti poſſint? I. 380. *a.* Quandonam mitræ apud Abbates invaluerint? IV. 116. *b.* 117. *a.*

MOBILIA BONA.

Mobilium bonorum quæ ſit natura? II. 596 *a* Bona mobilia Clericorum ſequuntur, quoad Forum, conditionem perſonæ, *ibid.* Jampridem Clero Gallicano datum fuit privilegium, quod eorum mobilia capi non poſſent. II 353. *a.* Quomodo hæc immunitas poſterioribus Regiis Edictis reſtricta fuerit? *ibid. a. b.*

MODERATIO.

Moderatio in exterioribus ſervanda a Clericis. III. 557. *b.* Regula hac de re a Concilio Carthaginenſi præſcripta. *ibid.*

MOHATRA.

Mohatra, quænam contractus ſpecies? III. 2 *a. b.*

MOLINÆUS.

Molinæi Opera Curiæ Romanæ ſupra modum exoſa. IV. * 150. *a.* Ejus nomen in prima claſſe Indicis Romani ſimpliciter ſine ullius Operis deſignatione expreſſum. IV. * 149. *b.* Sic omnia ejus Opera generatim proſcripta, continent tamen multa admodum utilia. I. 212. *a.* 213. *a b.* Molinæus a Juriſperitis multum laudatus I. 213. *a* Bulla Clementis VIII proſcribitur de novo Opera Molinæi. IV. * 150. *a.* Nec Belgæ, nec Galli crediderunt ſibi in vim hujus Bullæ Operum illius Auctoris lectionem eſſe interdictam. *ibid. b.* Quantopere Opera Molinæi a Gallis æſtimentur? *ibid.* Elegans & exacta omnium Operum Molinæi editio cum expreſſo Regis Privilegio. *ibid.*

MONACHISMUS.

Monachiſmus morti comparatur. IV. 58. *b.*

Vide, *Monachus*, *monaſterium.*

MONACHUS.

Monachi olim erant mere Laici, imo prohibebantur fieri Clerici I. 217. *a. b.* 235. *b.* II. 406. *b* III. 460. *a.* Plane a Clericis diſtincti; nec diſciplinæ Clericali, ſed laicali ſubjiciebantur. II. 406. *b.* III. 242. *a b.* 243. *a* 246. *a.* Cum primis ſeculis Monachi ſolerent eſſe Laici, unus eis dabatur Presbyter, qui Miſſarum ſolemnia, aliaque Sacerdotalia eis impenderet. III 247. *a.* Epiſcopis & Parochis ſuberant, ab iis Sacramenta accipiebant, & Decimas ut reliqui offerebant. I. 217. *b.* 267 *a.* Simul cum aliis Laicis ad Eccleſias accedebant, ſed locum honoratiorem obtinebant II. 407. *a.*

Monachus in crimen prolapſus ut Laicus puniebatur. II. 406 *b.* Etiam pœnitentiæ publicæ ſubdebantur. *ibid* Diſtinctio Monachorum & Clericorum probatur teſtimonio S Hieronymi. II. 407. *a.* Seculo V. cœperunt ſpecialiter Epiſcopis ſub-

ſubjici. *ibid.* Hæc ſubjectio Monachorum probata a Synodo Calchedonenſi & ab Imperatore Juſtiniano. *ibid.* a. *b.* Apud Græcos generaliter recepta. *ibid.* Huic diſciplinæ conformia pluriſmarum Synodorum Gallicanæ Eccleſiæ Decreta. *ibid.* & 408. a. Conformiter reſpondit Boniſacius VIII. de Jure communi Monaſteria ſubjici Ordinariis II. 408. *a.* Hæc Reſolutio a Canoniſtis pro regula recepta. *ibid.* Nova diſtinctio circa ſubjectionem Monachorum reſpectu Epiſcoporum; & quæ hujus diſtinctionis origo? III 624. a In antiquis monachorum Regulis neque in quibuſdam recentioribus, nulla diſtinctio inter Fratres Laicos ſeu Converſos, & Clericos ſeu ad Chorum profeſſos. I. 312. *a.* Quidam tamen e Monachis olim dicebantur *Converſi*; & quo ſenſu? *ibid.*

Monachorum vita eſt privata receſſio. I. 234. a. Monachus non *Doctoris*, ſed *plangentis* officium habet. *ibid.* III. 408. *b.* Secularibus negotiis Monachi ſe immiſcere non debent. III. 243. *b.* 244. a. Sint ſolitarii, Epiſcopo ſubjecti, jejunio & orationi. III. 245. *a. b.* Non tanta in Monacho requiritur ſanctitas quam in Presbytero. I. 508. *a.* Officium & character veri Monachi. I. 666. *b.* Seculares ad Eccleſias ſuas allicere quocumque prætextu, a profeſſione monachi eſt alienum. II. 36. *b.* I. 298. *a.* Quomodo ſe habere debeat monachus tempore lectionis Regulæ. I. 343. *b.* Non habitet ſeorſum a Fratribus. IV. 21. *b.* 22. *a.*

Monachus omnibus rebus temporalibus ſe nudare debet. I. 275 a. *b.* Nihil vel minimi ſibi appropiare poteſt. *ibid.* Leges Juſtinianæ de monachorum jure ad hæreditatem parentum, abrogatæ. I. 276. *a.*

Vide. *Succeſſio.*

Monachi olim ex quotidiana manuali opere victitarunt. I. 277. *b.*

Vide, *Opus manuum.*

Monachorum profeſſioni ſtrepitus forenſes repugnant. I. 916. a. II. 181. a *b* 588. a. Juſtinianus ideo voluit Cauſas eorum celeriter terminari. II 181. *b.* Idem Imperator abrogavit legem quæ monachos Provinciarum Rectoribus ſubjiciebat. *ibid* a. mens Imperatoris fuit monachos a forenſibus jurgiis eximere. *ibid.* Studium medicinæ ac Legum mundanarum monachis vetitum. IV. 13. a. Pœna in tranſgredientes. *ibid.*

Monacho vetitæ adminiſtrationes ſeculares. IV. 24. a. Neceſſitate & charitate proximi exigente, particulare aliquod negotium, etiam civile, & pro perſona laica procurandum ſuſcipere poteſt. *ibid.*

Monachi ſemper manent Reipublicæ membra. II. 183 *a.* Ratio immunitatum iis conceſſarum II. 182. *b.* & *ſeqq.*

Monacho litiganti ex juſta cauſa contra Abbatem, per proviſionem adjudicantur neceſſaria pro alimentis & proſecutione litis. II. 341. a. *b.*

Monachis Regulæ antiquæ & Canones ſolitudinem commendant. I. 262. *b.* Votum ſtabilitatis eos ad clauſuram non obligat. *ibid.* Quænam ab egredientibus obſervanda? *ibid.* Socius eis adjungendus. *ibid.* & 263. *a.* Olim ſolus loqui non poterat cum extraneo. I. 263. a Dum egrediuntur, menſas Laicorum declinare debent; & Conſtitutiones variæ de hac materia. *ibid.* Canone Trullano vetatur Monachis egredi, niſi urgente neceſſitate, & cum benedictione Superioris III. 409. *b.* 410. Non, niſi cogente neceſſitate, monachus in diverſorio moretur. III. 470. *b.* 471. *a.* Pœnæ eorum qui exeunt ſine licentia. I. 263. *b.* monachi ad monaſterium revertentes, orationem propter exceſſus petere debent. *ibid* a. Non facile, neque, niſi magnis cautionibus adhibitis, egreſſus e monaſterio concedendus. *ibid.* *b.* Quid Synodus Calchedonenſis ſtatuerit circa monachos accedentes ad urbem regiam, & turbas excitantes? III. 257. *a.* *D'où viennent les defenſes faites aux Religieux de demeurer hors de leurs* Monaſteres? I. 955. a.

Monachis mulierum familiarior converſatio interdicta. I. 297. & *ſeqq.* monachi Laicorum, multo minus mulierum, conviviis non interſint. III. 476. a *b.* mulierum ingreſſus in Monaſteria graviſſimis pœnis interdicitur. I. 297. & *ſeqq.*

Vide, *Monaſterium.*

monachi contumaces & rebelles olim e monaſterio ejiciebantur. I. 268. *a.* Omnia tamen prius tentabantur, ut ad obedientiam reducerentur *ibid.* Quomodo tandem ejiciebantur. *ibid.* Quouſque obtinuerit hæc diſciplina? *ibid* Quomodo arguendi, corrigendi, puniendi monachi? I 309 *b* & *ſeqq* Variæ pœnæ Monaſticæ. I. 310. *a. b* *Voyez l'Obſervation de M. Gibert ſur l'expulſion des Religieux incorrigibles.* I. 954. *b.*

monachi ultra Regulam quam profeſſi ſunt, non ſunt conſtringendi I. 347 *b.*

Vide, *Ordo*, *Regularis*, *Reformatio.*

monachus non poteſt eſſe Patrinus; & quinam nomine monachi veniant? I. 697. *a.* monachus an aſſumi poſſit ad Eccleſiam Parochialem? I. 666. a. An olim ad Parochialem Eccleſiam aſſumptus, maneret monachus? *ibid.* *b.* & 667. a. Decretum Synodi Lateranenſis de monachis, Eccleſiis Parochialibus præficiendis. I. 667. *b.* Quid circa hanc rem potiſſimum attendere debent monaſteriorum Prælati? *ibid.* An & quomodo monachi ad officium Eccleſiaſticum admitti poſſint? III. 563. *b.* Juxta priſtinam diſciplinam monachus ad officium Eccleſiaſticum aſſumptus, deſinebat eſſe monachus. *ibid.* Varia refert Gratianus, quibus monachi videntur removeri a functionibus Eccleſiaſticis. III. 614. *b.* 615. *a.* Eis tamen ſepulturas in ſuis templis concedit. III. 615. a. An monachi habeant Sacerdotalium officiorum poteſtatem? *ibid.* Quo ſpiritu debeant ſuſcipere Eccleſiæ ſervitium? *ibid.* Qui monachi legitime functiones Eccleſiaſticas exercere poſſint? *ibid.* a. *b* Quo ſenſu non poſſit monachus juxta Gregorium functionibus hierarchicis occupari? *ibid.* *b.* Diſcrimen Inter officium monachi & Clerici. *ibid.* Qui monachi ad Clericatum aſſumendi? III. 616. a Quid attendere debeant monachi ad Clericatum aſſumpti? *ibid.* An monachi in ſuis Capellis habeant jus inſtitutionis? III. 617. *b.* 618. *a.*

monachis Decimæ concedi potuerunt ſolo titulo eleemoſynæ, & tanquam Diſpenſatoribus, & inde reſultans obligatio eas uti tales diſpenſandi, præſertim in locis ubi colliguntur. II. 46. a. *b.* Decimarum acquiſitio eis in tantum diſplicuit, ut inter eos turbæ inde naſcerentur. *ibid* & 45. *b.* Tenentur ad Decimas ex ſuis prædiis. II. 36. *b.* III. 616. *a.* Immunitas a Decimis aliquibus Ordinibus conceſſa, ad quæ ſeſe extendat? II. 51. *b* & *ſeqq.* Exemptionem a Decimis concedit Gratianus monachis ex Canone in alienum ſenſum detorto. III. 616 *b.* monachi a Laicis ſine conſenſu Epiſcopi Decimas recipere non poſſunt. III. 620. *b.*

Vide, *Exemptio*, *monaſterium*, *Regulares*, *Cellarius*, *Privilegium*

monachus ad ſtatum ſecularem rediens a Patribus Calchedonenſibus anathematizatur. III. 248. a *b.* An monacho cum licentia Abbatis liceat ad propria redire? III. 621. *b.* An ſine licentia diſcedenti bona ſint reſtituenda? *ibid* & 622. *b.* Quid ſtatuerit Synodus Calchedonenſis contra monachos nuptias contrahentes? III. 254. *b.* 255. *a.* Quid contra eoſdem, & fornicantes Synodus Trullana? III. 408. *b.* 409 *a.*

Vide, *Apoſtata.*

monachus ad Epiſcopatum aut ad Paſtoratum evectus, an vitio peculiaritatis laborare cenſendus? II. 548. *a. b.* 555. a. & *ſeqq* An fiat capax ſucceſſionis paternæ? III. 622. *b.* 623 *a.*

monachus non pretio recipiatur in monaſterium. IV. 21. *b.* 58. *a.* Non habeat peculium. IV. 21. *b.*

Vide, *Peculium monachi*, *Proprietas*, *Simonia.*

monachi tranſmigratio ad aliud monaſterium Canone Nicæno vetita. III. 469. *b.*

Vide, *Ordo*, *Regularis*, *Religioſus.*

monachus quidquid acquirit, monaſterio acquirit. III. 623. a. An monachi poſſint teſtari? III. 625. a.

Vide, *Teſtamentum.*

MONASTERIUM.

Monaſterium extrui non poteſt ſine conſenſu Epiſcopi. I. 238. a III. 245. *a b.* Quam hodie neceſſaria ſit illa diſciplina. I. 238 a. A Synodo Tridentina innovatur. *ibid.* Varia circa hanc rem Decreta *ibid.* & *in nota.* Multiplicatio monaſteriorum nocere poteſt Eccleſiis Parochialibus. I. 239. *a.* Ordinarii non poſſunt dare licentiam ad novos Conventus erigendos, niſi vocatis & auditis omnibus quorum intereſt. I. 238. a Quinam ante audiendi, & quorum conſenſus adeſſe debeat? *ibid.* *b* & *ſeqq.* Quid de ædificatione novorum monaſteriorum in Edictis Brabantiæ? IV. 179. *a.* & *in nota* Conſenſus Regius omnino neceſſarius. I. 239. *a. b.* Hujus conſenſus vindicias adverſus Paulum V. propugnavit Venetorum Reſpublica. *ibid.* *b.* & 240. *a.* Quibus innitatur fundamentis hujus con-

Digitized by Google

conſenſus neceſſitas? *ibid.* & *remiſſive.* Quænam clauſula adjici generaliter ſoleat omnium Regularium utriuſque ſexus admiſſioni? *ibid.* Quænam ſpecialiter in admiſſione novi monaſterii attendenda integritas diſciplinæ? I. 241. *b.* Frequenter adjiciuntur conditiones circa Jura Parochialia, numerum Fratrum, limites & modum quæſtuandi, quantitatem bonorum acquiſitorum, aliaque. I. 240. *b.* & 241. *a.* Conditiones adjectæ in admiſſione Societatis Jeſu in Gallia & in Belgio. I. 240. *a.* In admiſſione PP. Oratorii Rothomagi. *ibid. a. b.* In admiſſione PP. Recollectorum ad oppidum de Eccloo Diœceſis Brugenſis. *ibid. b.* Et lis ſuper earum obſervatione. I. 241. *a.* In admiſſione FF. Minorum Turnhauti, &c. *ibid.* Reſtringitur facultas recipiendi temporalia eorum qui monaſterium ingrediuntur. *ibid.* In omni paſſim Regularium admiſſione modificationes & reſtrictiones adjectæ fuerunt. *ibid. a b.*

Monaſteria auctoritate Epiſcopi erecta, non fiant ſecularia habitacula. III. 258. *a. b.* 411. *b.* Quid de monachis ex ambitu Prælatura nova monaſteria extruentibus? III. 465. *b.* Quæ ratio moverit monachos ad extructionem novorum monaſteriorum prohibere? III. 466. *a.* Etiam Laici & Clerici non admittendi ad extructionem monaſteriorum, niſi ſufficientem dotem conferant. *ibid.* Quid de hoc conſtituerit Leo Imperator? *ibid. a. b.* An liceat ab uno monaſterio ad aliud tranſire? III. 627. *a.*

Monaſteria non ſufficienter dotata, non facile admittenda. I. 257. *a.* III. 455. *b.* Quid circa hanc rem S. Carolus; & quid optandum? I. 257. *a.* In quolibet monaſterio non plures admittendi quam, vel ex reditibus monaſterii, aut conſuetis eleemoſynis, ali poſſunt. *ibid. & ſeqq.* & 284. *b.* Hac de re Decreta ſacræ Congregationis. II. 583. *a. & ſeqq.* Quænam dicantur conſuetæ eleemoſynæ? I. 257. *b.* II. 498. *a. b.* Seculo XI. magna erat liberalitas in monaſteriis fundandis. I. 279. *a.* Nimia Fratrum multiplicatio, relaxationis cauſa. I. 336. *a. b.* S. Bonaventura reſtrictum voluit numerum Fratrum, uti & primi Capucinorum Patres. *ibid. b.* Quare voluerit Eccleſia ne plures ad monaſterium recipiantur quam in eodem monaſterio ali poſſunt? II. 496. *b.* 497. *a.* Quæ mens fuerit Bonifacii VIII, idem vetantis in capite *Periculoſo*? II. 497. *a. b.* Decretum Concilii Tridentini circa hanc materiam proponitur, & diſcutitur. *ibid b. & ſeqq.* Exactio pecuniæ a volentibus ingredi Religionem, quando proventus monaſterii non ſufficiunt ut plures alere poſſint, non conſiſtit cum hoc Decreto. II. 499. *b. & ſeqq.* Judicium Doctorum Lovanienſium ſuper quæſtione: *Num liceat paciſci de certa pecuniæ ſumma ſuſtentationi Admittendi neceſſaria, quando monaſterii proventus non ſufficiunt, ut Admittendum ſuſtentent?* II. 501. *a b.* 502. *a.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de France?* I. 954. *b.* An parentes vel propinqui legitime ditari poſſint ex bonis eorum qui monaſterium ingrediuntur? II. 508. *& ſeqq.*

Monaſteria etiam inſufficientia incurrunt Simoniam, quia perſonam recipiunt propter pecuniam. I. 255. *a. b.* II. 491. *a. & ſeqq.* Quid requiratur ut, etiam ſepoſito Jure poſitivo, Regulares in petitione dotis ab ingreſſuro Simoniam evadant? II. 493. *a. b.* Eccleſia potuiſſet prohibere admiſſionem alicujus ad Religionem cum pecunia, qui ſine pecunia non potuiſſet admitti, quia proventus monaſterii ſunt inſufficientes. II. 493. *b. & ſeqq.* Quod probatur ex Canonibus Conciliorum generalium ante Concilium Tridentinum. II. 494 *b.* 495. *a.* Probatur quoque ex Extrav. *Sane ne in vinea.* II. 495. *b.* 496. *a.* Illicitum non eſt etiam ab ingredientibus monaſterium accipere quæ liberaliter ab iis offeruntur: quid in hac receptione cavendum? II. 506. *a. b.* 507. *a.* Quid de gratuita bonorum ingredientis oblatione ante Profeſſionem decreverit Concilium Tridentinum? II. 507. *a. b.* 508. *b.* Plura monaſteria videntur inſufficientia, quia proventus male impendunt. I. 254. *b.* Unde tot monaſteria abunde fundata & dotata inſufficientiam & paupertatem hodie prætendant? *ibid.* & 255. *a.* Titulum inſufficientiæ palam excluſit Synodus Tridentina. I. 257. *b.* Synodi particulares & Pontifices Decretum Concilii Tridentini ſæpius innovarunt. *ibid.* & 258. *a.* Ob penuriam monaſteriorum aliquando parentes tenentur monacho alimenta ſubminiſtrare. I. 277. *a.*

Vide, *Dot*, *Simonia.*

Monaſteriis multa offerebant Fideles in ſuſtentationem monachorum. I. 278, *b.* Tanta divitiarum copia ad monaſteria ſenſim devoluta eſt, ut etiam quædam deberent militiam Regibus præſtare *ibid.* & 279. *a.* Ex nimia rerum temporalium abundantia collapſam monaſticam diſciplinam plures deplorarunt. I. 335. *b.* Etſi non omnino repugnet rerum temporalium abundantia cum perfectione vitæ monaſticæ, eſt tamen difficile utramque componere. I. 336. *a.* Quid ad obviandum periculis orituris ex hac abundantia, ſtatuerit Ordo Carthuſianorum? *ibid.* Quanta fuerit Fidelium propenſio ad fundanda & dotanda monaſteria? I. 279 *a.* Hinc præceps monaſticæ diſciplinæ collapſio; quod exemplo Ordinis Ciſtercienſis probatur. *ibid.* Prohibita rerum immobilium in monaſteria, & alia Corpora, vulgo *Manus-mortuæ* tranſlatio. *ibid. a. b.*

Vide, *Amortizatio.*

Monaſteriorum in unum corpus adunatio multis ſeculis ignota fuit. I. 340. *a.* Quando talis adunatio fieri cœperit? *ibid.* Servit plurimum ad reformationem. I. 342. *a.* 348. *b.* Hanc adunationem non omnino ignotam fuiſſe primis ſeculis probatur. I. 240. *in nota.* Synodus Tridentina non præcipit, omnia monaſteria in Congregationes redigi, & habere Viſitatores Regulares. I. 345. *b.* Monaſteria Epiſcopis ſubjecta poſſunt in Congregationem redigi, & Viſitatores Regulares habere. *ibid.*

Monaſteria exempta, non exempta, commendata, a quibus debeant viſitari? I. 344. *a. & ſeqq.*

Vide, *Viſitatio.*

Monaſterii proventuum adminiſtratio recte deſumitur e norma primorum Chriſtianorum, I. 287. *a.* Hæc norma diſpenſandi eſt baſis totius vitæ monaſticæ. *ibid. a b.* Hanc inculcat Regula S. Auguſtini, cui conſonat S. Benedictus, & quæ roboratur a Synodo Tridentina. *ibid* Mens Synodi circa hanc rem exponitur, & variis Conſtitutionibus Apoſtolicis innovatur. I. 288. *a.* Quidquid a Parentibus datur Religioſo, id in commune diſtribuendum, quinimo potius alteri; & quare? I. 287. *b.* 293. *a.* II. 570. *a. b.* Quidnam timendum, ſi Superiores rerum illarum uſum paſſim illis concedant, quibus illæ obveniunt? I. 293. *a.* Quomodo huic periculo occurrendum? *ibid.* Omnibus neceſſaria ex communi ſubſtantia monaſterii adminiſtranda ſine perſonarum acceptione. I. 255. *a.* 290. *& ſeqq.* 314. *b.* Illud exacte poterit ſervari, ſi non plures admittantur quam ex reditibus, ſeu conſuetis eleemoſynis ali poſſunt, I. 285. *b.* 291. *a. b.* item ſi neceſſaria ſtatui paupertatis ſint commenſurata. I. 293. *a.* Primum & palmare fundamentum monachalis Communitatis eſt neceſſariorum ſubminiſtratio. I. 290. *b.* 291. *a.* Quid de hac obligatione Synodus Tridentina & Synodi Belgicæ? I. 291. *a.* Quantum conducat ad obſervantiam Regularem Decreti Tridentini obſervatio? *ibid. b.* Unde deſumendus modus diſpenſandi bona monaſterii? I. 292. *b.* Jus ſuſtentationis in monaſteriis opulentis eſt ſpirituali annexum. II. 481. *b.* 482. *a.* Hoc jus acquirit, quicumque ad Religionem recipitur. II. 482. *a. b.* Sollicita cura ægrorum habenda. I. 292. *b.* Horum neglectus, præcipua radix peculiaritatis. I. 293. *a.* Infirmis providendum de neceſſariis, etiamſi exinde monaſterium debita aliqua contrahere deberet. *ibid.* An in bona monaſteriorum aliquam poteſtatem habeat Epiſcopus? III. 598. *a b.* *Quelle part ont les Evêques dans l'adminiſtration des biens des Monaſteres?* 956. *a.*

Monaſterii bonorum adminiſtratio concedi poteſt ſolis Officialibus. I. 294. *a. b.* 315. *b.* III. 461. *a.* Hac de re Decretum Concilii Tridentini. I. 294. *b.* Quare adminiſtratio conceſſa Officiali non illum faciat proprietarium? I. 295. *a.* Olim multis in locis monachorum Congregationi relinquebatur plena bonorum monaſterii adminiſtratio. III 623. *b.* Concedi ſimplici monacho non poteſt, etiam dependenter a nutu Superioris. I. 294. *b.* Omnia undecumque obvenientia in communem uſum diſtribuenda. I. 287. *a b.* 293. *a.* II 534. *b.* Prælati aliique Officiales, rebus monaſterii utentes ut propriis, cenſendi proprietarii I. 295. *a b.* 315. *a.* Decretum Synodi Cameracenſis contra Jura Officialium. I. 295 *b.* Quandoque adminiſtrationis titulus eſt ipſis monaſterii Officialibus pallium proprietatis. *ibid.* Tenentur ad computus; & coram quibus? I 314. *a b* Si ſint exempti, an etiam coram Epiſcopo? *ibid b.* In omnibus cavenda ſpecies avaritiæ. I. 316. *a.* Quibus debeantur bona quæ neceſſitate Religioſorum ſuperſunt? I. 315. *a.*

Monaſterii negotia multum diſtrahentia, ſecularibus committen-

mittenda. I. 316. *a.* Officiales in adminiſtratione temporalium dependent a Superiore monaſterii. *ibid.* Poteſt Abbas eorum auctoritatem reſtringere vel ampliare. *ibid.* Injuriæ illatæ monaſteriis vel eorum bonis in Brabantia privative puniuntur per Præfectum Sylvuum; & unde id eorum? I. 761. *a. b.*

Vide, *Alienatio*, *Cellarius*, *Peculium*.

Monaſterium ingredi poteſt Clericus de licentia Epiſcopi. III. 624. *b* An potius invito Epiſcopo? *ibid.* Fieri id poteſt, ſi inſtinctu Spiritus ſancti ducatur; & quid tunc cavendum? *ibid.* Qui Canonici ſine licentia Epiſcopi fieri poſſint monachi? *ibid.* & 625. *a.* Qua pœna puniendus Canonicus Regularis qui fit monachus? III. 625. *a.* Quam ob rationem olim miles fieri non poterat monachus ſine conſenſu Epiſcopi? *ibid.*

Monaſteriis quatenus Decimæ aliaque bona Eccleſiaſtica competant? II 820. *a. b.*

Vide, *Decimæ*, *Paſtor primitivus*, *Portio congrua*.

Monaſteria virorum a mulierum Monaſteriis ſint plane ſeparata III. 410. *a. b.* Neque mulier in virorum Monaſterio, neque vir in mulierum dormiat. *ibid. a.* Nequidem Presbyter cum Monialibus cohabitet *ibid. a. b.* Epiſcopi quanta debeat eſſe circa hanc rem vigilantia? *ibid. b.* Quid obſervandum circa eos qui in monaſteriis mulierum ſacra peragere debent? III. 468. *a.*

Monaſteria duplicia a Synodo Nicæna II. vetita III. 468. *a.* Eadem Juſtinianus videtur vetuiſſe. *ibid.* Quænam monaſteria duplicia intelligantur? *ibid. a. b.* Quæ circa ſimilia monaſteria jam erecta Synodus Nicæna voluerit obſervari ad cavendum omnem ſuſpicionem mali? *ibid. b.* Canoni Nicæno conformes ſunt Pontificum Conſtitutiones. *ibid* & 469. *a.* Hæc duplicia Monaſteria tandem ubique abrogata. III. 469 *a.* 624. *a.*

Monaſteria Sanctimonialium non frequentent Clerici. IV. 25. *a. b.* Circa hanc rem notandi Canones. *ibid. a. b.*

Monaſteria virorum ingredi ab omni tempore mulieribus interdictum. I. 297. *a.* & *ſeqq.* Licentiæ conceſſæ mulieribus quibuſdam illuſtribus per Pium V. ſunt revocatæ. I 297. *b.* Interdicitur illis ingreſſus, ſub pœna excommunicationis reſervatæ. *ibid.* Olim etiam ad Eccleſias Regularium eis non patebat acceſſus. *ibid.* Quænam hodie obſervanda, dum mulieres ad eas admittuntur? I. 298. *b* Salubria hac de re quorumdam Ordinum Decreta. *ibid.* *D'où vient la défenſe faite aux Réguliers, de laiſſer entrer les femmes dans leurs Couvens.* I. 955. *a.* Abbas permittens mulierem ingredi monaſterium feſtivitates videndi cauſa, pœnitentiæ ſubjicitur; quin etiam excommunicandus dicitur. I. 297 *a. b.* Olim etiam ad Eccleſias monachorum mulieribus non patebat acceſſus *ibid b* & 298 *a.* Ut mulieres a ſuis Oratoriis monachi arcerent, Miſſas publicas in iis fieri noluerunt. I. 298. *a.* Quam utilis eſſet hodie & populo & monachis hæc diſciplina quæ duraſſe videtur uſque ad ſeculum XIII. *ibid.* Synodus Nicæna II. prohibet ne mulieres verſentur in monaſteriis & monaſteriorum Suburbanis; & quid per *Suburbana* intelligendum? III 456. *b.* 467. *a.*

Monaſterium ſeu retruſio in monaſterium, pridem inter pœnitentias connumerata. II. 378. *b.* IV. 23. *a.* Quid de ea habeant Canones & Decretales? II. 578. *b.* Hodie eſt pœna Eccleſiaſtica, præſertim adverſus Clericos in crimina prolapſos. *ibid.* Ex conſtituti ne Juſtiniani adulteræ poſt corporalem caſtigationem in monaſterium retruduntur. II 249. *a.* Hæc pœna adhuc obtinet in Sabaudia, & ſæpius uſitata fuit in Galliis. II. 250 *b.* Non convenit eas retrudere vel etiam admittere in monaſteria Virginum. *ibid.*

Monaſticæ pœnæ variæ in Regulis præſcriptæ. I. 310. *a.* etiam corporales. *ibid* Species excommunicationis inter monachos uſitata ex Regula S. Benedicti, & ejus effectus; item reconciliatio. *ibid. a b.* & 511. *a.*

Monaſteria jampridem pro Hoſpitalibus reputata. II. 117. *a.* Deſignarunt loca pauperibus & hoſpitibus recipiendis. *ibid.*

Vide, *Hoſpitale*.

Monaſteria exempta inter & *non exempta* diſtinctio non occurrit ante ſeculum XI. II. 418. *b.* Neque Prælatorum querelæ adverſus exemptiones quæ ſeculo XII. & ſequentibus frequentes fuerunt. *ibid* Invectiva S. Bernardi in Monachos exemptionem ambientes *ibid.* & *ſeqq.*

Vide, *Exemptio*.

Monaſteria occaſione perſecutionis Iconoclaſtarum in diverſoria commutata, & a Concilio Nicæno II. reſtitui juſſa. III. 462. *a. b.*

Vide, *Monachus*, *Ordo*, *Regularis*, *Reformatio*, *Novitiatus*, *Profeſſio*, *Religioſus*, *Regula Monachorum*, *Virginitas*, *Votum*.

MONASTICA VITA.

Monaſtica vita a vita primorum Chriſtianorum originem habet. I. 235. *b.* 234. *a* II. 451. *a.* & *ſeqq.* Eſt tantum privata receſſio. I 254. *a* Quanta mala afferat indiſcreta ad illam admiſſio? I. 242. *a.* 252. *a.* Quot & quanta commoda & tanquam inſtrumenta ſuppeditet vita monaſtica ad vitam vere Chriſtianam peragendam? II. 479. *b* & *ſeqq* In admiſſione ad vitam monaſticam omnis pactio de temporalibus eſt Simoniaca vel prohibita, idque latiſſime probatur. I. 252. & *ſeqq.* II. 478. & *ſeqq.* Non eſt ſemper utilis multiplicatio Religioſorum. I. 258. *b.* Vitæ monaſticæ ita eſſentialis eſt abdicatio omnis proprii, ut nequidem Summus Pontifex in eo poſſit diſpenſare. I. 275. *a.* II. 470. *b.*

Vide, *Peculium Monachi*, *Simonia*, *Religioſus*, *Dos*.

Monaſtica vita, pœnitentiæ vita. III. 408. *b.* 625. *a.* Ideo a vita monaſtica ne ſceleratiſſimus quidem arcendus, modo velit pœnitentiam agere. III. 408. *b.* At ſceleribus implicati, ſi ad monaſteria convolent, & recipiantur, non præſumant mox, emiſſa profeſſione, ad ſacros Ordines aſcendere. *ibid.* An Epiſcopus ad vitam monaſticam tranſiens, ad Epiſcopatum redire poſſit? III. 475. *b.*

Monaſtica diſciplina quantumvis bene inſtituta, mutabilitati eſt obnoxia. I. 335. *a. b.* Illius relaxationis variæ cauſæ. *ibid.* & *ſeqq.* Quam exitialis monaſticæ diſciplinæ, negotiorum multiplicitas. I. 336 *a b.* Evagatio nimia. *ibid b.* Affectata familiaritas cum divitibus & magnatibus ſeculi. *ibid.* Occupatio Jurium & functionum Parochialium. *ibid.* & 357. *a. b.* Secularium hominum ad monaſteria confluxus monaſticam diſciplinam labefactat. I. 345. *b.* Præcipue ejus integritas attendenda in omni admiſſione monaſteriorum. I. 241. *b.* Quibuſnam competat monaſticæ diſciplinæ reformatio? I. 338. *a.*

Vide, *Diſciplina Monaſtica*, *Monachus*, *Monaſterium*.

MONIALIS.

Monialium diſtinctio inter Choriſtas & Converſas olim ignota. I. 312. *b.* 315. *a.* Hodie fere ſolæ Choriſtæ Capitulum conſtituunt. I. 511. *b.* A quo viſitanda monialium monaſteria? V. 202. *b.* 145. *a. b.*

Monialibus non licet a monaſteriis egredi. III. 409. *a.* Quis illis attendendum, ſi *inexorabili* neceſſitate cogantur egredi? *ibid.* & 410. *a.*

Monialium Oſtiaria. qualis conſtituenda? III. 410. *b.* Quodnam ejus officium? *ibid.*

Moniales pretio receptæ, Simoniacæ reputatæ. IV. 57. *b.* Quam frequens Simonia inter Moniales. *ibid. a. b.* Pœnæ in Moniales Simoniacas. *ibid. b.* & 58. *a.*

Vide, *Monaſterium*, *Novitiatus*, *Profeſſio*, *Virgo*, *Simonia*, *Votum*.

Monialis; cum illa fornicatio, Legibus Civilibus & Statutis Italiæ punitur pœna mortis. II. 255. *a.* Quis hujus criminis Judex juxta Concordata Brabantiæ? *ibid.* In Monaſteria Virginum non convenit detrudere vel admittere adulteras. II. 250. *b.*

Monialium Confeſſarius. Vide, *Approbatio*.

MONITIONES.

Monitiones Canonicæ Cenſuram Eccleſiaſticam debent præcedere. II 393. *a.* Quot & cum quo medio intervallo requirantur? *ibid.* & *ſeqq.* III. 80. *a.* IV. 18. *a* 137. *a* Sive fiant tres, ſive una pro omnibus. IV. 137. *a.* Niſi neceſſitas aliud ſuaſerit. *ibid.* Monitio Canonica debet *nominatim* exprimere monitos. IV. 156. *b.* 137. *a.* Eccleſia exemplo ſui Magiſtri noluit quemquam, quantumvis *publice* denuntiatum, Cenſura feriri, niſi poſt denuntiationem trina monitio fuerit præmiſſa. IV. * 20. *a. b.* Hanc praxim præmittendi has monitiones Canonicas conſtanter ſervavit & ſervandam præſcripſit Eccleſia. *ibid. b.* Cenſura, non præmiſſa *competenti monitione* lata, injuſta reputanda eſt in Foro interno, ſed præcipue in Foro externo. *ibid.* Temporum intervalla quæ inter monitiones intercedere debent, per Eccleſiam fixa aut determinata fuiſſe non leguntur. *ibid* Quomodo faciendæ monitiones? IV. * 21. *a* Recentioris eſt diſciplinæ unam fieri monitionem, duabus aliis omiſſis. *ibid.* An ſit neceſſaria teſtium præſentia? *ibid* Difficultas circa Cenſuras *latæ ſententiæ* ob non præmiſſam monitionem Canonicam. IV. 21. *a. b.* 22. *a.*

Mo-

Digitized by Google

Monitiones Canonicas prævias non minus requirit interdictum, quam ipſa Excommunicatio. IV. * 56. *a.*

Vide, *Cenſura*, *Excommunicatio.*

MONITORIALES.

Litteræ *Monitoriales* ad finem revelationis in Belgio vix notæ. II. 291. *a.* Quis earum uſus in Gallia? *ibid.* Unde exortæ? *ibid.* E levibus cauſis non concedendæ. *ibid.* Conſulta Conſilii Brabantiæ de anno 1628. cum Decretis caſſatoriis in illa memoratis, qua exponitur Litteras Monitoriales ad effectum revelationis hactenus in Belgio non fuiſſe uſitatas, neque eas admitti poſſe ſine Literis Placeti. IV. * 178. *& ſeqq.* Alia ejuſdem Conſilii Conſulta ad eamdem materiam pertinent. IV. * 356. *a. & ſeqq.* Litteræ Monitoriales cum clauſula *ſub pœna excommunicationis* ad finem revelationis, nec ante, nec poſt Concilium Tridentinum in Belgio receptæ. IV. * 325. *b* Varia Decreta hujuſmodi Litterarum Monitorialium caſſatoria. *ibid* & 326. n. *b.* 327. *a.*

Vide, *Cenſura*, *Placitum.*

MONTANISTÆ.

Montaniſtæ, quare dicti Phryges? III. 175. *b.*

MONTIS-FORTIS COMES.

Montis-fortis Comes præficitur Cruce-ſignatis contra Albigenſes militaturis. IV. 33. *b.* Petitur ut huic Comiti concedantur Terræ Albigenſium *ibid* & 34. *a.*

MORTICINIUM.

Morticinii Jus, quid ſit? I. 280. *b. in nota.*

MORTUI.

Vide, *Defuncti*, *Officium Defunctorum.*

MOSAICA LEX.

Moſaicæ legis abrogatio non officit Juris naturalis immobilitati. III. 534. *a.*

MOTIVUM JURIS.

Motiva Juris inter acta litis non computantur. II. 305. n. nec in expenſas taxantur. *ibid.* Dantur poſt concluſionem in Cauſa. II. 235. *a.*

MULCTA.

Mulctæ pecuniariæ, quarum uſus in Tribunalibus Eccleſiaſticis, originem habent ex eleemoſynis Pœnitentibus olim imponi ſolitis. II. 377. *a*, *b.* In earum impoſitione cavenda eſt ſpecies avaritiæ. *ibid. b.* Quinam de illa vehementer ſuſpecti? *ibid.* & 378. n. Non infligenda, ubi crimen aliam punitionem requirit. 377. *b.*

Mulctam pecuniariam Epiſcopus non poteſt directe vel indirecte ſibi applicare, ſed tantum piis locis. II. 378. *a.* Nec iis locis ubi aliquid cederet in commodum Epiſcopi. *ibid.* In Gallia & Belgio debet in ipſa Sententia exprimi locus vel pius uſus in quem mulcta ſit impendenda. *ibid. a b.* Quid circa hanc rem ſtatuerit Synodus Tridentina? *ibid. a.* Quid S. Carolus? *ibid.*

Mulctæ impoſitione in Eccleſiaſticorum temporalibus poſſunt Principes, eorumque Conſilia, Judicata ſua adverſus Superiorem & Judicum Eccleſiaſticorum reſiſtentiam executioni mandare. IV. * 324. n *& ſeqq.*

MULIER.

Mulierum nimia familiaritas Clericis interdicitur etiam devotionem præferentium. I. 9. *a b.* 297. *a.* III. 553. *a. b.* Synodus Nicæna interdicit Clericis *ſubintroductam* habere mulierem; & quid ſit juxta ſenſum Canonis mulier ſubintroducta? III. 105. *b.* 106. *b.* Quænam mulieres dicerentur *Agapetæ* & *Adoptivæ*, quarum contobernium ſimiliter interdictum Clericis? III. 106. *a. b.* Canon Nicænus *clementius indulget* Clericis contubernium matris, ſororis & amitæ, quam *condeſcentiam* & *clementiam* nonnulli Epiſcopi aboleverunt. *ibid. b.* & 107. *a.* Monitum S. Baſilii circa hanc materiam. *ibid. a.*

Mulieribus quibuſcumque ingreſſus in Monaſteria virorum ab omni tempore interdictus I. 297. *a.* Hodie eſt pœna excommunicationis reſervatæ. *ibid. b.* Licentiæ conceſſæ quibuſdam mulieribus illuſtribus, per Pium V. ſunt revocatæ. *ibid.* Mulieribus inhibetur Miſſæ miniſtrare, cancellos Altaris accedere. I. 418 *b.* 419. *a.* III. 184. *a.* Intrare Chorum. I. 289. *b.* Convenit ut in Eccleſiis ſeparentur a viris. *ibid. b.* item in Hoſpitalibus. II 136. *a.*

Mulieres in Eccleſia ſileant. III. 422. *b.* Illis licet privatim inſtruere. *ibid.* & 423. *a.*

Mulierum familiaritas, quam periculoſa? III. 471. *b.* 472. *a.* Quænam cautelæ adhibendæ circa accubitum ad menſam cum mulieribus? III. 472. *a. b.*

Mulieres prægnantes immunes ſunt a tortura, ſic ut per eam nequidem terreri poſſint? II. 333. *b.* Quæ pœnitentia olim injungeretur mulieribus fœtus ſui necatoriis? III. 134. *b.* 135. *a.* Mulieres hodie ob debita civilia incarcerantur contra Conſtitutionem Juſtiniani. II. 354. *a.* In carceribus debent a viris ſeparari. *ibid.*

Mulier an teſtari poſſit contra Clericum, præcipue ſi fuerit criminis complex? III. 612. *b.*

Mulieres Cenſuras ferre non poſſunt. II. 385. *a.* Explicatur Cap. 12. *de majoritate & obedientia. ibid.*

MUNERA.

Munera ſordida, quænam cenſeantur? II. 85. *b.* A ſordidis muneribus immunitas Clericis indulta. *ibid.*

MUNUS.

Munus triplex eſt, quorum ſingulorum interventu Simonia committitur. I. 869 *a.* II. 701 *b.* Qui res Eccleſiaſticas non ad hoc ad quod inſtitutæ ſunt, ſed ad propria lucra, *munere linguæ* vel *indebiti obſequii*, vel *pecunia* largitur vel adipiſcitur, Simoniacus eſt. II 701. *b.* Quid munus a manu, & quantum ad Simoniam requiratur? I. 869. *a. b.* II. 701. *b.* 702. *a.* Quid intervenire debeat, ut Simonia per illud contrahatur? I. 869. *b.* II. 702. *a.* De eo merito taxantur Patroni & Decimatores, qui ea lege aliquem præſentant ad Eccleſiam Parochialem, ut non petat augmentum competentiæ. *ibid.*

Munus a lingua quid ſit, & quandonam per illud Simonia committatur? I 869 *b.* & *in nota.* III. 586. *b.* Quandonam Collatio facta ad preces alterius cenſeri poſſit Simoniaca? I. 869 *b.* & 870. *a.* II. 702. *a. b.* An ſemper ſit Simoniacum Beneficium ad preces vel ad commendationem alicujus conferre, vel obtinere? II. 701. *b.* 703. *a.*

Munus ab obſequio quid ſit, & quinam eo titulo de Simonia notari poſſint? I. 870. *a.* II. 703. *a. b.* Monitum in hac materia S. Caroli ad Epiſcopos & Collatores. I. 870. *b.* An labes Simoniæ abſtergatur, ſi exigatur tantum obſequium ſpirituale? *ibid.* Inſtructores puerorum nonnunquam huic vitio ſubjecti *ibid. b* Quid de Clericis Aulicis qui, obſequia exhibendo, Beneficia venantur? II. 703. *a.* Unde dignoſci poſſit Simonia quæ intervento horum munerum committitur? *ibid* Ex quibus colligi poſſit, an animus Collatoris fuerit motus per munus gratuitum ad conferendum Beneficium? I 876. *b.* 877. *a.*

Munerum datio quæ ultimate fit ad obtinendum, ea mediante, Beneficium ſemitam Simoniæ ſternit. I. 874. *b.* Non evitatur Simonia, tametſi temporale detur, ut concilietur amicitia Patroni. *ibid.* Idem eſt, ſi muneribus concilietur favor alicujus, qui apud Patronum intercedat. *ibid.* Qui per munera amicitiam aut favorem alicujus directe vel indirecte ſibi conciliant, ut per illa gratiam Patroni obtineant, non ſunt immunes a Simonia. II. 697. *a.*

Munera a Confeſſariis repudianda. I. 450. *b.* 453 *a.* Quomodo munera excæcaverint olim falſos Prophetas? I. 453 *a.* Confeſſarii qui munera aut favorem aliquem a Pœnitentibus accipiunt aut ſperant, facile ſua poteſtate abutentur. II. 726. *a.* *& ſeqq.*

Vide, *Confeſſarius*, *Pœnitentia.*

Munera & avaritia, quantum ab illis Officiales alieni eſſe debeant? II. 264 *a.* Judices nihil etiam gratis oblatum recipere poſſunt. II. 345. *a. b.*

Vide, *Avaritia.*

MUSICA.

Muſica ab Antiquis laudata, tanquam movendis & excitandis animæ affectibus aptiſſima. II. 674. *b.* Muſica vetus, virilis erat; recens, effracta & effeminata. II. 675. *a.* Quam perniciosa ſit muſica recens. *ibid.* Qui abuſus in muſica vitandi? III. 573 *a.*

Muſica qualis in Officio divino admitti poſſit? I. 437 *a.* Decreta Concilii Tridentini & Synodorum circa muſicam & organa & tintinnabula. *ibid.* n *b.* Querela Cardinalis Bonæ & Lindani de hodierna muſica. *ibid.* Eccleſiæ quæ hactenus muſicam non receperunt, laudantur. *ibid.* Cura Epiſcoporum circa eadem *ibid.* Cohibendi Cantores, Organiſtæ & Campanarii a laſciva, militari & quavis indecora muſica. II. 613. *a.* 648 *a.* 677. *a.*

Muſici plurimi digniſſimi ut de Choro ejiciantur. II. 675. *a.* Deſcribuntur graphice vitia muſicæ qua laudes divinas plerumque conſpurcant. *ibid. a. b.* Eccleſiæ in quibus divina Of-

ficia *muſice* decantantur, videntur fieri theatra; quo concurrit populus, non ad *orandum*, ſed ad *ſpectandum* *ibid.* Ideo a quibuſdam Eccleſiis muſica penitus repudiata. *ibid.* Quantopere optanda ſit in reformando hoc hominum genere Prælatorum cura & ſollicitudo? II. 676. *a.*

Muſice vivere, quid ſit? II. 676. *a.*

Vide, *Cantor*, *Cantus*, *Organa.*

MUTABILITAS.

Mutabilitati omnia humana obnoxia. I. 334. *b.* 335. *a.* Ordines etiam ſanctiſſime inſtituti eam ſenſerunt. I. 335. *a.* Cauſæ remiſſioris eorum diſciplinæ *ibid. & ſeqq.*

MUTUUM.

Mutui definitio. III. 17. *a.* Unde ex Juſtiniano ſic dictum? *ibid. b.* Circa quæ verſari poſſit mutuum? *ibid a.* Traditio rei mutuo datæ debet eſſe gratuita. *ibid a b.* Uſurarius eſt, qui aliquid exigit aut ſperat ultra ſummam quam mutuo dedit. *ibid. a.* Item, quiſquis implicite dat mutuum, & lucrum capit ex mutuo vi ipſius mutui. *ibid b.* Qui uſuras accipit ex vi mutui, is aperte Jus naturale violat & evertit, III. 18. *a.*

Vide, *Uſura.*

N.

NATALES.

Vide, *Illegitimus.*

NATALIS DOMINI.

Natalis Domini Feſtum, tempore S. Auguſtini celebratum I. 642. *b.*

Vide, *Feſtum.*

NATIVITAS BEATÆ VIRGINIS.

Nativitatis Beatæ Virginis Feſtum, quando inſtitutum fuerit, haud certo conſtat. I. 649. *b.*

NAVIS ECCLESIÆ.

Navis Eccleſiæ reparationis onus cui incumbat? I. 638. *b.* Quid Navis Eccleſiæ nomine veniat? *ibid* & 639. *a.*

NECESSITAS.

Neceſſitati cedere debet externus cultus diei Feſti. I. 656. *b.* Ob neceſſitatem Conſtantinus indulſit generaliter agricolis laborare die Dominico. *ibid.* Hæc lex correcta a Leone Sapiente. *ibid.*

Neceſſitas determinanda a legitimis Superioribus. I. 656. *b.* 657. *a.* Notabilis ſpecies diſpenſationis ex Decretali Alexandri tertii. I. 657. *a.* Judicium *de neceſſitate* Synodus Cameracenſis delegat Archipresbytero vel Paſtori. *ibid.* Circa colligendas fruges diſpenſatio non facile neganda, præſertim ſi Magiſtratus judicet neceſſitatem eſſe *ibid. b.* Diſpenſatio danda ob neceſſitatem non affectatam. *ibid.* & 658. *a.*

NECROMANTIA.

Necromantia quid proprie dicatur? II. 242. *b.* 243. *a.* Sæpe tantum mera ſunt phantaſmata, quibus diabolus oculis hominum illudit. *ibid.* Ejus pœna eſt vivi-comburium. II. 243. *a.*

NECTARIUS.

Nectarius quomodo in Epiſcopum Conſtantinopolitanum electus; & quis fuerit? III. 193. *b.* 194. *a.* Ejus Ordinatio Occidentalibus diſplicet. III. 194. *b.* 195. *a.* Præſidet Concilio Conſtantinopolitano. III. 195. *a.*

NEFAS.

Nefas eſt quodcumque legi divinæ ſeu juri naturali repugnat. III. 531. b. Quid intelligendum per *fas* & *nefas*? *ibid.* & 532. *a.*

NEGLIGENTIA.

Negligentiam Superiorum Laicorum in exigendo computus piorum Fundationum, Epiſcopi ſupplere poſſunt ex Concordatis Brabantiæ. II. 181. *b.*

Negligentiam Judicis ſecularis Canoniſtæ volunt ſuppleri poſſe per Judicem Eccleſiaſticum in Cauſis miſerabilium perſonarum. II. 197. *b.* Id nullibi locorum hodie admittitur. *ibid.*

Vide, *Devolutio.*

Negligentia Epiſcoporum circa reducendos ad Eccleſiæ unitatem Hæreticos in ſua Diœceſi morantes, quatenus excuſari poſſit? III. 378. *b.* Quid in Synodo Africana ſtatutum fuerit in Epiſcopos negligentes reductionem Donatiſtarum in ſua Diœceſi morantium? *ibid.* & 379 *b.*

Negligentia Capituli ſuppletur per Epiſcopum, & contra. IV. 16 *b.* Pœna in negligentes providere Eccleſiæ viduatæ. IV. 49. *a.* Officium Metropolitani in caſu negligentiæ. IV. 50. *a.*

Negligentia Prælatorum circa perſolutionem Officii divini. IV. 42. *b.* Quid in Concilio Lateranenſi quarto ſtatutum fuerit contra negligentiam Epiſcoporum in corrigendis ſubditorum exceſſibus? IV. 45. *b.*

NEGOTIATIO.

Negotiatio, præſertim ſordida, Clericis ſpecialiter interdicta. I. 13. *a.* III. 572. *a.* IV. 41. *a.*

Vide; *Mercatura.*

NEOPHYTI.

Neophytus, vox Græca, quid ſignificet? III. 105. *a.* Neophyti duplicis erant generis. *ibid.* Quæ circa utrumque genus fuerit Eccleſiæ diſciplina? *ibid.* Quid Apoſtolus per *Neophytum* intellexerit? III. 281. *a.*

Neophytis dabatur olim veſtis alba, quæ totum corpus tegebat. I. 383. *b.* Ea utebantur per ſeptem dies. *ibid.* & 384. *a.* Item cereis ardentibus. I. 384. *a.* Dabatur eis lac & mel; & quid per hoc ſignificaretur? *ibid. b.* Propter eos, dies Paſchales ſunt dies lætitiæ. *ibid.* Statim poſt Baptiſmum confirmabantur. *ibid a.* Quid ritibus illis quorum adhuc veſtigia remanent, denotaretur? I. 383 *b. & ſeqq.* Neophytis etiam antiquitus dabatur S. Euchariſtia. I. 384. *b.*

Neophytus ad ſacros Ordines & præſertim ad Epiſcopatum non promovendus. III. 93 *a. b.* 104. *b.* 105. *a. b.* 172. *a.* 560. *b.* Neophytus qui convincitur poſt Baptiſmum ante Ordinationem grave peccatum commiſiſſe, ceſſare debet a Clero. III. 105. *a. b.*

NESSE.

Neſſe Guillelmi Vande Paſtoris ſanctæ Catharinæ negotium. IV.* 107. *a b.* 118. *a.* 119. *a. b* 346. *a. b. & ſeqq.* 366. *& ſeqq.* Teſtimonium ſeu Declaratio D. Van Eſpen de iis quæ acta ſunt, dum officioſa viſeret D. Zypers Conſiliarium Conſilii Brabantiæ, circa negotium D. Vande Neſſe IV.* 383. & 384.

NEUMA.

Neuma quid ſit; & ad quid adhibeatur? II. 685. *a.* 686. *a.*

NICOLAUS III.

Nicolaus III. urget additionem *Filioque*, & Eccleſiæ Romanæ primatum apud Græcos. IV. 122. *b.* 123. *a.* Super his exigit jusjurandum. IV. 123. *a.* Jubet moneri e Schiſmate redeuntes, de Cenſuris quas tempore Schiſmatis incurrerunt. *ibid.*

NOBILITAS GENERIS.

Nobilitas generis non tam attendenda quam virtus in electione ad munia Eccleſiaſtica. I. 66. *a.* Attendi debet cum reſpectu ad bonum Eccleſiæ. *ibid. b.* Poteſt conferre, ut quis magis proſit Eccleſiæ. *ibid.* An probanda conſuetudo quorumdam Capitulorum, nullos admittendi niſi Nobiles? *ibid. a.* Quid nobilibus Canonicis præ reliquis incumbat? *ibid. b.* Gradu Academico debent eſſe inſigniti. *ibid.*

NOCTURNUM OFFICIUM.

Nocturnum Officium, quod & *Vigiliæ* vocatur, inter Horas Canonicas primum habet locum ſecundum Romanum ritum. II. 634. *a.* Quare verſus, *Domine, labia mea aperies*, &c. Nocturnali Officio præmittatur? *ibid. a.* Quare hunc Verſum ſequatur verſiculus, *Deus, in adjutorium*, &c. *ibid. a. b.* Ritus quoque habet ut ad pronuntiationem verſus, *Deus, in adjutorium*, fiat *ſignaculum crucis.* ibid. *b.* Omnes hujus & totius Officii Canonici partes exponuntur & explicantur. *ibid. & ſeqq.*

Vide ſingulas Officii partes in ordine ſuo ſub propria denominatione uniuſcujuſque partis; videlicet, *Gloria Patri & Filio*, &c. *Alleluja*, *Invitatorium*, *Hymnus*, &c.

NOGARETUS.

Nogaretus a Bonifacio VIII. excommunicatur. IV. 147. *a.* Contra Bonifacium perorat. *ibid.* A Clemente V. *ad cautelam* abſolvitur. IV. 148. *b.*

NOMINATIO ACADEMICA.

Nominatio Academica ſpecies eſt exſpectativæ. I. 727. *b.* Nominatus, vigore ſuæ nominationis, non poteſt acceptare Beneficium, in cujus collatione intervenit Patronus Laicus. I. 735. *a.* 764. *a.* Beneficium vacans, vi Regulæ Cancellariæ *de publicandis Reſignationibus*, acceptare poteſt. I. 830. *b.* Nominati Univerſitatis Lovanienſis examen pro cura animarum ſubire debent, non obſtante quod Concilium Tridentinum eos exemerit. I. 796. *b.* Quomodo præſentare ſe debeant concurſui, & an ſint cæteris concurrentibus præferendi? I. 711. *a. & ſeqq.* Nominatio non impedit unionem Beneficiorum. I. 865. *a.*

Digitized by Google

NOMINATIO REGIA.

Nominationem non ſemper habuerunt Imperatores Chriſtiani. I. 88.*b.* Seculo ſeptimo Epiſcopi non niſi de eorum conſenſu ordinabantur. I. 91.*b.* Seculo ſeptimo & octavo Imperatores, Reges Hiſpaniæ, Reges Galliæ habuerunt jus Nominationum. *ibid.* & 92 *a.* Pontifices maluerunt jus nominandi Regibus concedere, quam Canonicas electiones & confirmationes reſtituere. *ibid. a. b.* Probatur ex Concordatis Leonem X. inter & Franciſcum I. initis. *ibid. b.* Poſtea reſtitutis electionibus, præcipuas partes in iis habuerunt; & quomodo? I. 92. *a. b.*

Nominationes Epiſcoporum quantum habeant onus? I. 95. *a. b.* Qui ad electionem & nominationem concurrunt, tenentur bonum Eccleſiæ præ oculis habere. *ibid. b.* Qui in nominatione ad Epiſcopatus non multum ſunt ſolliciti de qualitatibus promovendorum, convincuntur non ſatis æſtimare pretium animarum. I. 96. *a.* Prævie ad Nominationem diligens inſtituenda inquiſitio, ac preces tum publicæ, tum privatæ indicendæ, ad quas populus excitandus. *ibid. a. b.*

Nominationem Epiſcoporum Imperatores & Reges varii aliquando recuſarunt. I. 95. *b.* & 96. *a.* Qua ratione, occaſione Reſervationum, eas reſumere voluerint & obtinuerint? I. 92. *a.* Nominationes olim dirigebantur ad Metropolitanum & Concilium. *ibid.* Hodie dirigi debent ad Pontificem. I. 94. *b.*

Nominatio Epiſcopatuum Regibus Hiſpaniæ competit, vigore Indulti Apoſtolici & Juris Patronatus. I. 93. *a.* Nulli tempori adſtringuntur. *ibid.* Qualem perſonam nominare teneantur? *ibid. b.* & 94. *a.* Rex Catholicus non tantum Indulti Apoſtolici, ſed etiam Regaliæ in litteris Nominationis meminit. I. 93. *a. b.* In erectione novorum Epiſcopatuum Belgii jus nominandi Principibus reſervatur. *ibid. a.* Idem jus paſſim aliis etiam Principibus Catholicis conceſſum. *ibid.*

Nominationes Regibus Galliæ competunt ex Concordato. I. 92. *b.* Exceptæ ſunt Eccleſiæ quæ ſpecialibus Pontificum Privilegiis jus eligendi ſe habere poterant demonſtrare *ibid.* & 93. *a.* Hæc exceptio hodie locum non habet. *ibid.* Nominandus ſecundum Concordata Galliæ debet eſſe Graduatus in Jure vel in Theologia. *ibid. b.* An magis expediat, ut ſit Graduatus in Theologia, quam in Jure? *ibid.* Exceptio a dicta regula Concordatorum. *ibid.* Regia Nominatio Regi præſentanda. I. 94. *b.* Speciales conditiones in Concordatis ſeu Indultis in Nominatione Regia, ſervanda. *ibid.* & 95. *a.* Intra quod tempus, & qualem perſonam nominare teneantur? I. 94. *a.* IV. 49. *a. b.* 50. *a.* Quid ſi perſona nominata non inveniatur idonea? I. 94. *a.* Si Rex perſonam non qualificatam nominaverit, tenetur intra tres menſes a die recuſationis aliam nominare. *ibid.* Quomodo recuſatio intimanda, & cui? *ibid.* Extenditur Jus Regium nominandi ad omnes Abbatias & Prioratus virorum electivos. I. 329 *b.* Debent eſſe tales in quorum electione ſervetur Cap. *Quia propter* 42 De Electionibus. I. 702. *a.* Quomodo Nominatio etiam extenſa ad Monaſteria Monialium? I. 330. *a.* Abbatiæ triennales ſunt exemptæ. I. 329. *b.* 330. *a.* Quorumdam Ordinum Priores quoque exempti. *ibid.* Exemptæ quoque ſunt Abbatiæ, quarum proventus non ſunt diſtincti a Menſa Conventuali; & quinam Ordines ex titulo exempti? I. 330. *a.*

Nominatio Regia non extenditur ad Abbatiſſas triennales. I. 330. *a.* Neque ad Abbatiſſas Ordinis S. Franciſci; & quare? *ibid a. b.* *Additions à ce que Van Eſpen dit de la Nomination du Roi de France aux Bénéfices.* I. 951. *b.*

Nominant ad Epiſcopatus Principes Belgii vigore Indulti & Regaliæ. I. 93. *a. b.* Titulus Regaliæ Romæ non attenditur. *ibid.* Quid circa Abbatias hodie obtineat in Belgio, & qua occaſione eo deventum? I. 330. *b.* 331. *a.* In quo diſciplina Belgica cum Jure Gallicano in hac parte conveniat? *ibid.* Formula qua Rex Catholicus utitur in Belgio, nominando ad Abbatias. I. 908. *a b.* Nominant Reges Galliæ & alii ſupremi Principes, & prætendunt ſibi, ut Patronis Eccleſiarum, competere plenam Beneficiorum collationem. I. 790. *a.* & ſeqq. *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur la nomination aux Abbayes.* I. 956. *b.* *Aux Saintes-Chapelles.* I. 969 *a.*

Vide, *Collatio Beneficiorum.*

NONÆ HORÆ OFFICIUM.

Nonæ horæ Officium, quo diei tempore peragendum? II. 692. *b.* Quid circa hoc Officium in Synodo Laodicæna? III. 277. *a.*

NOSOCOMIUM.

Vide, *Hoſpitale.*

NOTARIUS.

Notarius quid ſit, & unde ſic dictus? II. 314. *a.* Notarii alii Regii, alii Eccleſiaſtici; & unde hæc diſtinctio orta? *ibid.* Rationes cur Notarii Epiſcopales fere hodie interierint. *ibid.* Concilium Tridentinum voluit Notarios quacumque auctoritate creatos per Epiſcopum examinari. *ibid.* Decretum hoc in Belgio non eſt receptum quantum ad Notarios Regios. *ibid.* Qua forma examinentur Notarii Apoſtolici per Epiſcopos in Gallia, & ad quæ loca eorum auctoritas ſe extendat? *ibid. a. b.* 315. *a.* Quomodo creationes Notariorum hodie in Curia Romana expediantur? II. 314. *b.* Creandus in Notarium ex tenore Literarum poteſt quamcumque perſonam in Dignitate conſtitutam in Examinatorem eligere. *ibid.* Hinc natum eſt fieri, ut & imperiti admittantur. *ibid.* Nomina eorum, item locus domicilii & reſidentiæ regiſtrari debent in Graphiaria Epiſcopali, & Curia Præſidiali ipſius Diœceſis in qua reſidere volunt. *ibid.* Tenentur reſidere in oppidis & locis inſignioribus, non ultra numerum a Curiis Præſidialibus taxatum; & circa hanc materiam Edictum Regium *ibid.* & 315. *a.* Ferme ubique gentium nulla profana negotia expedire poſſunt. II. 315. *b.* Circa quæ eorum poteſtas verſetur? *ibid.*

Notarius qua forma inſtrumenta ſua expedire debeat? II. 316. *a.* Quo cura minutas ſervare & in Protocollo ſuo regiſtrare debeat? *ibid.*

Notarius Apoſtolicus ex conſcriptione contractus, contrahentes olim ſubdebat Juriſdictioni Eccleſiaſticæ. II 173. *b.* Hinc teſtamenta facta ſunt Fori Eccleſiaſtici. *ibid.* Confectio teſtamenti hodie eſt Notariis Apoſtolicis inhibita. II. 192. *a.* & 315 *b.* *En France les Notaires purement Apoſtoliques n'ont aucun droit d'inſtrumenter.* II. 14 *b.*

Vide, *Inſtrumentum.*

Notarius Apoſtolicus ſolus expedire poteſt Literas Collationis: in aliquibus Partibus requiruntur duo. I. 700. *b.* Item Literas præſentationis. I. 775. *a.*

Notarius Apoſtolicus inducere poteſt in poſſeſſionem Beneficii. 799. *a.* Forma qua uti poteſt. *ibid.* An hoc aliquando poſſit Notarius Regius? *ibid.*

Notarius an fiat irregularis, ſcribens in Cauſa ſanguinis? I. 531. *b.*

NOTORIETAS.

Notorietas facti contra Sententias. Juris ordine ſervato, per legitimos Judices prolatas, non admittitur. IV. * 42. *b.* Privatis non licet prætextu facti notorietatis publicorum Judiciorum auctoritatem & firmitatem invertere. *ibid.* Sola notorietate *Juris* reſcindi poteſt Sententia injuſta. *ibid.* Quaſnam Cenſuras ob injuſtitiæ notorietatem liceat contemnere? IV. * 48 *b.* & *ſeqq.*

Notorietas facti quænam requiratur, ut Clerici percuſſor tanquam Excommunicatus evitandus ſit? IV. * 39. *a. b.* In Regno Galliæ ſola facti notorietas non ſufficit. *ibid. b.* In eodem Regno, ſicut & in aliis, Catholici ſine ullo ſcrupulo communicant in rebus civilibus cum *notoriis* Hæreticis & Schiſmaticis. IV. * 38. *a.*

Notorietas Juris non requiritur, ut peccatores publici merito a ſacra communione repellantur. I. 400. *a. b.*

NOVALIA.

Novalia vel ager Novalis, quæ dicantur? II. 47 *a. b.* 782. *a.* *Comment les Dimes novales ſont definies dans l'Edit de Louis XIV. de l'an* 1657. II. 2. *b.* Quid ſit indulgentia de Novalibus? II. 47. *a.* Hæc indulgentia tanquam contraria Juri communi ſtricte interpretanda eſt. *ibid.* Indulgentia hæc non procedit, ſi multum præjudicet Eccleſiæ Parochiali. *ibid.* Licet ager non eſſet novalis in caſu iſtius indulgentiæ, poſſet tamen eſſe novalis in favorem Parochi. *ibid.* Quid Decimæ novales? *ibid.* & 48. *a.* An tales cenſeantur Decimæ collectæ ex fundo qui ante quidem protulit fructus, ſed non decimabiles? II. 48. *a.* Conſuetudo in omni materia decimali præcipue attendenda. *ibid.* & 35. *a. b.* & *in nota.* IV. 178. *a.*

Novalia ſpeciali titulo competunt Paſtoribus, ita ut conceſſio Decimarum facta alteri non poſſit interpretari de Novalibus. II. 48. *a. b.* 782. *a. b.* Niſi ſpeciali titulo Novalia ad alium quam Parochum ſpectare oſtendantur, adjudicanda ſunt Parocho. II. 48 *b.* & 49. *a.* Etiam Vicario perpetuo competunt Novalia. II. 49. *a.* Requiritur ut habeat jus decimandi,

Digitized by Google

mandi, etiamſi tantum quoad minutas Decimes. *ibid.* Quænam ſit circa hanc rem Perlamenti Toloſani Juriſprudentia? *ibid in nota.* Quid ſit tantum habeat Portionem congruam? *ibid.* Quo titulo Decimæ Novales alteri poſſint competere? *ibid. a. b.* Privilegia aliquibus conceſſa de percipiendis Novalibus, pro ea portione qua veteres percipiunt, variis modis limitantur & reſtringuntur. *ibid.* Olim Belgii Principes prætenderunt Novalia; ſed iis poſtmodum renuntiarunt. *ibid. b.* Quænam ſit Proteſtantium Germanorum Juriſprudentia circa hanc materiam? *ibid. in nota.* Privilegia variis Ordinibus conceſſa ſuper immunitate Novalium, quæ propriis manibus colunt. II. 51 *b.* Recepta eſt hodie praxis adjudicandi Decimas Novales ipſi Parocho, aut etiam Vicario, contra Monaſteria aut Capitula jus decimandi quocumque titulo habentia. II. 782. *b.* Quid notandum circa quædam Privilegia Religioſis aut Canonicis conceſſa percipiendi Decimas novales? *ibid.* & 783. *a.*

Novalia ante alias Decimas oneri Portionis congruæ ſubjecta, ſi ab alio quam a Parocho poſſideantur. II. 70. *b.* In Gallia ultra Portionem congruam 300. librarum Novalia poſtea exurgentia competunt Paſtoribus. II. 77. *a.*

Novales ſicut & aliæ Decimæ, ipſæque oblationes inter proventus Eccleſiarum Parochialium computandæ II. 818. *a.* Per conceſſionem Eccleſiarum quoad temporalia, cenſetur etiam datum Jus ad Decimas Novales. II. 817. *b.* 818. *a. b.* Vicarius ſive Curatus habens plenam competentiam in *re certa*, nullum Jus habet ad Decimas Novales. II. 823. *a.* & *ſeqq.* Quid requiratur ad præſcriptionem Juris levandi Decimas Novales? II. 827. *a b.* An Monaſterio vel Capitulo, cui Eccleſia Parochialis eſt incorporata quoad temporalia, reſiſtat Jus commune, in perceptione Decimarum Novalium? *ibid. b.* & ſeqq. *Ce qu'il y a ſur cette matière de particulier aux uſages de France.* II. 2. *b.*

Vide, *Decimæ*, *Jus univerſi*, *Portio congrua.*

NOVELLÆ.

Novellæ Juſtinianeæ diſciplinam Eccleſiaſticam in multis exhibent. IV. 181. *a.* Quanti pretii fuerint apud Romanam Eccleſiam Juſtiniani Novellæ? IV.* 17. *b.* 18. *a.*

NOVILUNIA.

Noviluniorum ſuperſtitiones Judaicæ & Gentilitiæ vitandæ, III. 419. *b.*

NOVITIUS, NOVITIATUS.

Novitiatus res eſt ſpiritualis, & proinde materia Simoniæ. II. 511. *b.* 512. *a. b.*

Novitiorum receptionem interdum ſuſpendit ſacra Congregatio ob collapſam diſciplinam. I. 241. *b.* 252. *b.* Rex Galliæ aliquando inſtitit ut non admitterentur Novitii, niſi priſtina diſciplina eſſet reſtituta. I. 241. *b.*

Novitiatum præcedere debet diligens probatio juxta Regulam & praxim S. Benedicti & aliorum. I. 240. *a. b.* 243. *a. b.* Unde in probatione illa diſtinctio inter perſonas notas & ignotas? III. 621. *b.* & *in nota.* Cellæ Novitiorum eorumque loca ſeparata debent eſſe e reliquis Fratribus; & quare? I. 243. *b.* Hinc tamen natum eſt contingere nonnihil incommodi, quod exponitur. I. 245. *a.* Quænam Novitiis maxime exponenda? I. 244. *a. b.* Qualis eis præponendus Magiſter; & ejus officium & cura? *ibid. a.* Novitiis perſuadendum, eſſe vivendum ſecundum Regulam, non autem juxta normam vivendi multorum. *ibid. b.* Quid eum in finem ſtatuerit Innocentius XII.? *ibid.* De obedientia Novitii præcipue inſtruendi. I. 269. *b.* In locis ubi Novitiatus ſunt, non ſunt collocandi niſi maxime graves, devoti & exemplares? & quare I 244. *b.* & 245. *a.* Decreta ſacræ Congregationis circa recipiendos Novitios. II. 583. *a. b.* 584. *a. b.* Novitiatus ſcopus. III. 625. *c.*

Novitiatus duratio olim diverſæ & ſucceſſive diſciplinæ ſubjecta fuit. I. 245. *a.* Tempus Novitiatui præfixum poterat ab Abbatibus abbreviari. *ibid. a. b.* Hinc abuſus, ad quos comprimendos varia edita fuere Decreta. *ibid. b.* His Decretis illudebant Fratres Mendicantes. *ibid.* Illi rei occurrerunt variæ Decretales, & efficaciſſime Concilium Tridentinum. *ibid.* Tempus Novitiatus voluit eſſe annum integrum & continuum. *ibid.* Profeſſionem ante tempus Novitiatus expletum declaravit abſolute nullam. *ibid.* Quænam interruptio reddat profeſſionem nullam? I. 246. *a.* An renuntiatio Novitii poſſit profeſſionem anticipatam reddere validam? I. 245 *b.* Si Statuta ſpecialia Ordinis requirant longius tempus Novitiatus quam Tridentinum, profeſſio ante illud tempus non eſt invalida. I. 246. *a. b.* An qui extra Monaſterium aliqua parte anni manſit de licentia Superioris, poſſit valide profiteri ſine novo Novitiatu? *ibid. a.* Qui anno Novitiatus expleto Monaſterium deſerit, reverſus ſine novo Novitiatu profiteri poteſt. *ibid.*

Novitio ante profeſſionem manet libertas redeundi ad ſeculum. I. 246. *b.* Ideo olim uſque ad ſeculum XI. Novitiatus peragebatur in veſte ſeculari I. 247. *a.* Scilicet ut Novitio major libertas maneret egrediendi. *ibid.* Quando & quomodo hæc diſciplina mutata? *ibid.* Mutata hæc diſciplina exigit majorem & exactiorem curam in Novitiis recipiendis, & quare? *ibid.* Synodus Mechlinienſis vetat abſcindi crines Virginum ante profeſſionem. *ibid. b.*

Novitiatum ingredi non licet, inconſultis parentibus, licet ab eorum conſenſu valor profeſſionis non pendeat. I. 247. *b.* Interdum auctoritate Regis Filii-familias extra Monaſterium collocantur, ut parentibus detur liber ad ipſos acceſſus. *ibid.* *Voyez ſur cela l'Obſervation de M. Gibert.* I. 954 *b.*

Novitiorum renuntiationes & obligationes, an & quando ſint validæ? I. 247. *b.* 248. *a.* Decretum Concilii Tridentini, *Seſſ.* 25. de Regularibus, circa renuntiationes & obligationes tempore Novitiatus, explicatur. I. 248. *a.* Item Decretum vetans donari aliquid de bonis Novitii Monaſterio *ibid.* Spondus loquitur de gratuita & ultronea donatione. *ibid.* Exponitur hoc Concilii Decretum de gratuita bonorum Monaſterium ingredientis oblatione ante profeſſionem. II. 507. *a.* & *ſeqq.* Nullatenus concedit aliquid poſſe exigi pro expenſis Novitiatus. II. 256. *a b.* Sententia Patri a S. Audomaro circa exactionem pecuniæ pro veſtibus Novitiorum. II. 508. *a. b.* Similia Pacta improbantur. I. 248. *b.* Sunt contra mentem Fundatorum. *ibid.* *Ce qu'il eſt permis en France aux Monaſteres non fondés de recevoir pour les meubles, habits,* &c. I. 954. *b.* & *pour les Monaſteres fondés, comment le Roi permet d'y pourvoir.* ibid. Novitius, etiamſi ſit ſui juris, nihil poteſt dare. I. 248. *b.* Nec valet donatio facta ſub cautione de reſtituendo. *ibid.*

Novitius libere poteſt diſponere de bonis ſuis per teſtamentum; & quæ debeat in eo attendere? I. 249. *a. b.* An & quando in favorem Monaſterii poſſit diſponere? *ibid.* Qua ratione datum Monaſterio, cenſeatur datum pauperibus? *ibid.* Cavendum Religioſis ne quem intuitu rerum temporalium ad Religionem admittant. *ibid. b.* Vitandum circa hanc rem ſcandalum. *ibid.* Malebat S. Thereſia ut pauperes quam divites ſe offerrent, & quare? *ibid* Quid S. Franciſcus? *ibid.* Aliqui nihil a Novitiis recipi voluerunt. I. 250. *a.* Cavendum ne a Novitiis diſpoſitio in favorem Monaſterii extorqueatur. *ibid.* Regula S. Benedicti & aliæ Patrum Regulæ nullatenus exactionem dotis ab ingredientibus Monaſterium aut eorum parentibus admittunt II. 521. *b.* 522. *a.* Donationes Novitiorum ſuis Monaſteriis ſuſpectæ ſunt & odioſæ & ſæpius reſciſſioni obnoxiæ. I. 250. *a. b.* Praxis Galliæ & Belgii circa illas. *ibid. a. b.*

Novitiorum examen duplex inſtitui vult Concilium Tridentinum, unum ante aſſumptionem habitus, alterum ante profeſſionem. I. 251. *a.* An hodie duplex requiratur? *ibid.* Epiſcopus ejuſque Vicarius ad illud vocandus, etiam in Monaſteriis exemptis. *ibid.* Super quibus inquirendum? *ibid. a. b.* Ubi inſtituendum examen? *ibid. a b.* *Ordonnances, Arrêts, Edits, cités touchant l'examen des Novices avant la profeſſion.* I. 954. *b.* De quibus puella monenda? II. 259. *b* & 260. *a. b.* Quam prudentes & experti Commiſſarii ad id eligendi? I. 251. *b.* 252. *a.* Debet inquiri circa conditiones puellæ. I. 252. *a* item utrum Monaſterium ſit idoneum? *ibid.* Unde deſumenda idoneitas? *ibid. a. b.*

Vide, *Dos*, *Monaſterium*, *Paupertas*, *Profeſſio*, *Simonia*

NUGÆ.

Nugæ maxime vitandæ Chriſti Miniſtris. II. 615 *a b.* 616. *a.* Inter ſeculares, *nugæ, nugæ ſunt*; *in ore Sacerdotis, blaſphemiæ.* II. 615. *b.*

NUNDINÆ.

Vide, *Feſtum.*

NUNTIUS APOSTOLICUS.

Nuntii olim vocabantur Legati, Miſſi, Reſponſales; Apocriſiarii. I. 187. *a. b.* 188 *a b.* Variæ Legatorum vel Nuntiorum ſpecies, ab iis quæ olim geſta ſunt, originem habuerunt. I. 187. *a.* Quinam dicantur Nuntii cum facultatibus Legati a latere?

latere? *ibid. b.* Diſtinctio inter Nuntios & Internuntios. I. 188. *a.* Eorum poteſtas cenſetur ordinaria. I. 191. *a.* Non vero in Gallia I. 196. *b.* 197. *a.* *En quoi le Nonce en France differe du Légat.* I. 954 *a.*

Nuntiorum Bullæ per Conſilia verificandæ. I. 195. *b.* Modificationes quæ ordinarie apponuntur, *ibid.* & 196. *a.* In quo verſetur eorum officium in Gallia & in Belgio? I. 197. *b.* Nuntii Legati plurimum Eccleſiæ prodeſſe poſſunt, ſi debitis dotibus ſint inſtructi: quæ dotes referuntur. *ibid.* & 198. *a b.*

Nuntii faciunt informationes ſuper vita & moribus electi in Epiſcopum. I. 100. *b.* 101. *a.* Hoc ipſis non competit in Gallia. I. 100. *b.*

Vide, *Legatus Apoſtolicus, Legatus à latere, Legatus Natus.*

NUNTIUS SIVE APPARITOR.

Vide, *Apparitor.*

NUPTIÆ.

Nuptias qui abominantur tanquam ex ſe illicitas, condemnantur. III. 85. *a.* 145. *a* Anathema in mulieres quæ nuptias execrantes, viros ſuos relinquunt. III. 149. *b.*

Nuptiæ ſecundæ nunquam reprobatæ, licet eas contrahentibus ſubinde pœnitentia fuerit impoſita I. 512. *a. b.* 612. *b* & *ſeqq.* Quæ nuptiæ veniant nomine *ſecundarum*? I. 612. *b.* Quandonam licitæ ſint ſecundæ nuptiæ? *ibid.* Mulier ob diuturnam mariti abſentiam ad ſecundas nuptias tranſire non poteſt. *ibid* & 615 *a.* III. 432. *a b.* Qualiter pœnæ ſecundarum nuptiarum abrogatæ? I. 613. *b* Quo ſenſu iterantes nuptias a Patribus reprehenſi? *ibid.* Quid de nuptias iterantibus decreverit Synodus Neocæſarienſis? III. 139. *a.* Presbytero olim vetitum intereſſe Bigamorum nuptiis; & quare? III. 140. *a. b.* An & quo ſenſu a Patribus improbatæ ſecundæ nuptiæ? III. 659. *a. b.* *Peines contre la précipitation des femmes a ſe remarier.* I. 962. *b.*

Nuptias ſolemnibus conviviis, ſaltibus, ſcenis fœdare potius quam ornare, eſt abuſus antiquus a Gentilibus in Eccleſiam devolutus. I. 573. *a. b.* Nuptiæ non plauſu, nec ſaltatione celebrandæ. III. 186. *b.*

Nuptiarum celebratio diebus *pœnitentiæ* conveniens non videtur. I. 577. *b.* & 578. *a.* Tempore *clauſo* vetitæ *ſolemnes* nuptiarum benedictiones; item nuptialia convivia. I. 578. *a.* III. 686. *b.* De tempore quo nuptiæ celebrari non debent. III. 665. *b.* 666. *a.*

Nuptiarum cœnæ aut ſpectaculis vetitum Clericis intereſſe. III. 186. *b.* 187.

Nuptiarum ritus. III. 548. *b.*

Vide, *Matrimonium, Bigamia, Vidua, Tempus clauſum, Uxor.*

O.

OBEDIENTIA.

Obedientia, prima virtus Monachorum. I. 234. *a.* 269. *b.* Quatenus dicatur primus gradus humilitatis? I. 269 *b.* 270. *a.* Qualis eſſe debeat, & ad quæ ſe extendere? I. 270. *a. b.* Quænam dicatur cæca? *ibid. b.* An talis exigenda? III. 283. *a. b.* An obedientia exigat, ut in omnibus obediatur Superioribus? *ibid.* & 295. *a.* Requirit diſcretionem & diſcuſſionem. I. 271. *a.* & magnam quidam in aliquibus. *ibid.* Qua ratione obedientia dicitur cæca, & in quibus talis eſſe debeat? *ibid.* Non ſemper Monachum excuſat præceptum aut licentia Prælati. *ibid.* Prudentia Chriſtiana etiam in obediendo neceſſaria eſt Monacho. *ibid.* Perverſum eſt obedire Superioribus contra legem Dei aliquid præcipientibus. *ibid. b.* Aliquorum obedientia merito dicenda inobedientia. *ibid.* Obedientia fiduciam conciliat Monacho in agendis; ſi Prælatus ſit, qualis eſſe debeat. *ibid.* Subinde major difficultas eſt, majuſque meritum in reſragando, quam obediendo Prælatis *ibid.* in quibus Religioſus Gallus non teneatur obedire ſuo Generali? *ibid. in nota.* Obedientia promittitur ſecundum Regulam. I. 272, *a. b.* Quid ſi aliquid præcipiatur quod eſt ſupra Regulam? I. 273. *b.* Obedire Superiori relaxanti aliquid de Regula, plus meriti habet quam exteriori Regulæ obſervantiæ inſiſtere. I. 273. *a.*

Obedientia melior quam victima. IV. 78. *a.* Cenſuræ injuſtæ juridice prolatæ obediendum in Foro exteriori. IV. * 42. *a. b.* Sunt caſus quibus ſine contemptu Clavium non obeditur Excommunicationibus a Papa promulgatis. IV. * 46. *a.* 48. *b,* & *ſeqq.* Quandonam Legibus Romani Pontificis debeatur obedientia? IV. * 128. *a* & *ſeqq.*

Obedientiam Matri Eccleſiæ quidam exhibere volunt, ſed *commodam* tantum. II. 652. *a.*

Obedientia inferiorum Superioribus debita III. 575 *b* 574. *b.* Obedientia Presbyterorum reſpectu Epiſcoporum debet eſſe filialis. III. 575. *b.* In rebus illicitis non obediendum Superiori. III. 684.

Vide, *Regula.*

Obedientia dicitur licentia Superiorum in ſcriptis exeundi extra Monaſterium. I. 263. *b.* Pœnæ eorum qui ſine illa extra Monaſterium reperiuntur. *ibid.*

OBEDIENTIA, CELLÆ OBEDIENTIARIÆ.

Obedientiæ quænam dicantur. & earum origo? I. 306. *b.* Ad minus requiritur ut a duobus Monachis inhabitentur. I. 307. *a.* Quid ſi tot haberi non poſſunt? *ibid.* Ad Firmam dari non poſſunt, & quid ſub nomine Firmæ comprehendatur? *ibid.* Ab his Cellis originem habuerunt Prioratus rurales ſeu forenſes. I. 306. *b.*

Vide, *Prioratus.*

OBLATIO.

Oblationum uſus antiquus. I. 420. *a.* Ejus ritus. *ibid.* Quænam in Miſſis offerebantur? *ibid. a. b* & 116. 117. Illarum præſertim Oblationum uſus antiquiſſimus; & quo animo offerendæ? II. 785. *b.* 786. *a.* Ex Oblationibus conſecrabatur Euchariſtia. I. 420. *b.* Hodie etiam hujus ritus extat memoria. *ibid.* & 421. *a.* Conſecrandus Epiſcopus offert duo intorticia accenſa, duos panes, & duo barilia vino plena. I. 116. *b.* Offerebat olim populus panem & vinum. *ibid.* & 117. *a.* Præter panem & vinum, offerebatur quoque aqua. III. 678. Vetantur offerri uvæ. *ibid.* Quid habeant Canones *vulgo* Apoſtolorum circa ea quæ ad Altare tempore ſacrificii offerri permittuntur, & quæ prohibentur? III. 72. *b* 73. *a. b.* Oblatio panis & vini ſenſim mutata in denarios. I. 421. *a.* In cujus uſum primitus hi cederent? *ibid.* Oblationum uſus pene defecit; & quæ ejus ratio? *ibid.* Uſus ille reſtaurandus, & quibus mediis? *ibid a.* Quibus motivis populus ad uſum Oblationum excitandus, & quo affectu eas facere debeat? *ibid. a b.* Quare populus ad Oblationes in uſum proprium Sacerdotum cedentes, rarius, hoc præſertim tempore, excitandus? II. 711. *a.* Notorie criminoſi ad eas non admittendi. I. 421. *b.* II. 712. *b.* 713. *a.* Quam procul a ſpiritu Eccleſiæ recedant, qui Oblationes eorum qui publice notorieque criminoſi ſunt, non tantum recipiunt, ſed etiam turpis quæſtus gratia ad offerendum incitant? II. 713 *a.* Ne peccatis ſceleribuſque publicorum peccatorum Eccleſia connivere, eiſque communicare videretur, eorum Oblationes & dona reſpuenda judicavit. II. 789 *b.* 790. *a.* Diſcordantium Oblationes olim non recipiebantur III. 572. *b.* Rejiciendi publice ab Euchariſtia, non ſemper repellendi ab Offertorio. I. 421. *b.* Ex Oblationibus originem habent honoraria Miſſarum. I. 422. *a b.* II. 713. *a b*

Oblationum uſus inter Miſſarum ſolemnia a temporibus Apoſtolorum ad noſtra hæc tempora in Eccleſia obſervatus; & quid circa earum materiam mutatum ſit? II. 710. *a. b* 711. *a.* Quo ſpiritu Oblationes a populo fieri, & a Sacerdotibus recipi debeant? II. 711. *a. b.* 712. *a* Eccleſia conſuevit ſpecialiter inter Miſſarum ſolemnia *offerentium* memoriam facere. II. 712 *a b.* Olim nomina offerentium ſpecialiter inter Miſſarum ſolemnia recitabantur. *ibid.* Licet ſenſim publica & ſolemnis illa nominum recitatio in deſuetudinem abierit, Eccleſiæ tamen erga offerentes gratitudo non defecit. *ibid. b.* Quid apud Gratinum de Oblatione in Miſſa facienda, & recitandis offerentium nominibus? III. 677. *b*

Vide, *Eulogiæ, Panis benedictus, Honoraria Miſſarum*

Oblationes non computandæ in fructibus Beneficii, dum ei Penſio imponitur. I. 552. *a. b.*

Oblatio quid ſit, & quæ hoc nomine veniant? II. 59. *b.* 785 *a.* In quo Decimæ differant ab Oblationibus? *ibid.* Oblationes debent eſſe voluntariæ. II. 60. *a.* Præſertim quæ fiunt in adminiſtratione Sacramentorum, & aliis functionibus ſpiritualibus. II. 786 *b.* 787. *a. b.* Difficulter Tribunalia Regia admitterent, ut laici ex diuturna conſuetudine offerendi, ad Oblationes faciendas, præſertim in certa ac determinata quantitate, & ſpecie conſtringantur. II. 787 *b.* Sententia quorumdam Officialium contra ſpontaneam Oblationum libertatem latæ, a Parlamentis Pariſienſi & Divionenſi caſſatæ *ibid. a.*

b. Quid de negantibus Defunctorum Oblationes? III. 609. *b.*
Vide, *Exequiæ*, *Sepultura*

Oblationes, cui Jure communi cedant? II. 60. *a.* Oblationes quæ fiunt intra limites Parochiæ, de Jure communi ſpectant ad Parochum. II. 786. *a b.* Cui cedant Oblationes factæ in Sacellis intra limites Parochiæ? II. 60 *a.* Cui cedant Oblationes quæ fiunt tempore Jubilæi, vel anno ſancto? *ibid.* Si conſtet de voluntate offerentium; ceſſat Jus commune. II. 60 *b* In quibus Oblationibus hodie Jus commune obtineat? II. 61. *a.*

Oblationes ex voluntate offerentium & conſuetudine, aliiſque titulis, ad alios quam ad Parochos ſpectare ſunt. II. 788. *a. b.* Quæ in Oblationum receptione, præſertim in adminiſtratione Sacramentorum, obſervanda? II. 787. *b.* 788. *a.* Quanta in oblatorum receptione ſervanda moderatio? II. 788. *a.*

Vide, *Sacramentum.*

Oblationes collectæ per Magiſtros Fabricæ, Menſæ S. Spiritus, alioſve ſimiles non ſolent cedere Parocho. II. 60 *b* Sicuti nec quæ offeruntur in truncis expoſitis ad recipiendas Oblationes in certum uſum. *ibid.* Oblationes quæ fiunt ad Imagines & reliquias alicujus Sancti, ſolent cedere Sacello in quo imago aut reliquiæ requieſcunt, *ibid.* & 61. *a.*

Oblationum penes quos ſit adminiſtratio? II. 61 *b.* 789, *a b.* Ab hac adminiſtratione Parochus non poteſt facile excludi. *ibid.* Quo titulo illa Laicis competere poſſit? *ibid.* An Oblationes a Laicis poſſideri queant? III. 620. *a*

Oblationes permittunt Canones, dum prohibent omnem exactionem pro ſepultura. II. 157. *b.* & 158. *a.* Quænam veniant nomine Oblationum in funeribus, & cui cedant? II. 158. *a. b.*

Oblationes factæ Eccleſiæ Parochiali non computantur in Quartam funerariam. II. 165. *a.*

Oblationes quæ a mera liberalitate populi dependent, non ſunt imputandæ in Portionem congruam. II. 77 *b.* Exponuntur Edicta Principum Belgii circa illas Oblationes. *ibid.* & 78. *a.* Speciali titulo inconveniens eſt, ut oblationes in Sacramentorum adminiſtratione fieri ſolitæ, imputentur. II. 78. *a.* Ex hac imputatione ſequeretur ſordida illarum oblationum exactio. *ibid.* Quin & ſuſpectæ conventiones, & mala plurima quæ enumerantur. *ibid. a. b.* II. 708. *a.* & *ſeqq.* 801. *a* & *ſeqq.* Quid præterea legendum circa hanc materiam? II. 3. *a.*

Oblata a Fidelibus ad divinum cultum, auferre & in proprium & privatum uſum applicare, ſemper fuit grave crimen; & qua pœna olim fuerit coercitum? III. 89. *a. b.*

Vide, *Accidentia*, *Eulogiæ*, *Sacramentum.*

OBLATI MONASTERIIS.

Oblatio unius Oblati cuilibet Monaſterio competit Regi Galliæ in adventu ſuo ad Regnum. I. 793. *a.* Jus illud unde ortum, & quinam eo frui poſſint? *ibid. a. b.* Ad quænam Monaſteria jus illud ſit reſtrictum? *ibid. b.* Tantum uno Oblato Monaſterium gravari poteſt *ibid.. b.* Quomodo is nutriendus, & an cogi poſſit ad ſuſcipiendum habitum? I. 794. *a.* Monialium Monaſteriis viri offerri non poſſunt. *ibid. a.* Idem Jus competit Principibus Belgii. *ibid. b.* Formula qua in ſua nominatione utuntur. *ibid. b* & 943. *a. b.* Qua ſumma anno 1668. hoc onus redimi potuerit? I. 794 *b.* Monaſteria tandem ab Oblatorum onere liberata conſtructione Hoſpitii Regii Invalidorum prope Pariſios. *ibid. a. b. in nota.*

Oblati ſepeliuntur in Eccleſia Monaſterii cui oblati ſunt, nec debet ſolvi portio Eccleſiæ Parochialis. II. 152. *b.* 153. *a.* Requiritur tamen ut ſint vere & plene oblati; & quinam tales dicendi? *ibid.*

OBSCOENA.

Obſcœna quæque vel in verbis, vel in factis, vel in tota ſupellectile vitanda Clericis. I. 9. *b.*

OBSTETRICES.

Obſtetrices circa quæ debeant eſſe inſtructæ? I. 387. *b.* Earum juramentum. *ibid.* Non admittendæ, niſi a Paſtore loci examinatæ, & quoad inſtructionem approbatæ. *ibid.* Quid cavere debeant circa proles illegitimas. *ibid.* Quid agendum, ſi mulier gravida, antequam pariat, moriatur, ut proli Baptiſmus conferri queat? *ibid.* & 388. *a.* *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur une fonction des Sages-femmes, dont Van Eſpen ne dit rien.* I. 957.

OCCISIO.

Occiſio facta auctoritate publica non prohibetur præcepto *Non occides*, ſed duntaxat occiſio privata auctoritate facta. III. 636. *a.* Ne quidem ad ſervandam vitam licitum eſt hominem occidere. *ibid. a. b.* Multo minus id licitum eſt pro defenſione honoris, bonorum temporalium, &c. *ibid. b.* Nemini fas eſt ſeipſum occidere. *ibid.*

Vide, *Homicidium*, *Suicida.*

OCHAMUS.

Ochami inſolentiſſima contra Joannem XXII. Summum Pontificem ſcripta. IV. 158. *a.*

OECONOMUS.

Oeconomus a Capitulo, Sede vacante, conſtituendus. I. 63. *a.* II. 105. *a.* Non vero in Epiſcopatibus Juri Regaliæ ſubjectis. I. 63. *a. b.* II. 5. *a.* Quod ejus officium; item quæ ejus poteſtas? II. 104. *b.* 105. *a.* Tenetur novo Epiſcopo ad computum. I. 63. *b.* Semel electus ſine juſta cauſa removeri non poteſt. II. 105. *a. b.*

Oeconomus non ſumendus ex cognatis aut domeſticis Epiſcopi. II. 104. *b.* Conſtitutio Juſtiniani & Decretum Synodi VII. de conſtituendis Oeconomis. *ibid.* Reprehenduntur Epiſcopi ſine Oeconomo bona Eccleſiæ adminiſtrantes. *ibid.* Oeconomus aliquando dictus *Vice-Dominus.* *ibid.* Qualem Oeconomum deſideret S. Carolus? II. 105. *a.*

Oeconomum Canones volunt in omnibus Eccleſiis conſtitui; & quare? II. 104 *a. b.* 288. *a.* Quandonam deſierit illud officium? *ibid. b.* & 105. *a.* S. Carolus eorum officium reſtitui voluit. II. 105. *a.* Quid circa Oeconomos in Concilio Chalcedonenſi? III. 258. *b.* & *ſeqq.* Juxta Synodum Nicænam. II. Oeconomum ſibi conſtituere debent Metropolitani, Epiſcopi & Monaſteria. III. 461. *a* Quibus Synodus Tridentina velit ut credatur Oeconomi officium? *ibid.* Ad quid conſtituti Oeconomi; & unde aſſumendi? III. 572. *b.*

Vide, *Adminiſtratio.*

OFFICIALIS.

Officialis & Vicarius Epiſcopi Jure communi ſæpe confunduntur; ſecus moribus Belgii. I. 61. *b.* & 79. *b.* & 81. *a.* Quare Synodus Trid. Officialem & Vicarium pro eadem perſona acceperit? I. 61. *b.* An a Capitulo eligantur Officiales? *ibid.*

Officialis hodie dicitur, qui ut Vicarius Epiſcopi Foro contentioſo præeſt. I. 61. *b.* & 79. *b.* Olim vocabatur Miſſus. I. 79. *b.* Videtur habere aliquam dignitatem. *ibid.* & 80. *a.* Epiſcopus Jure commune poteſt creare plures Officiales. I. 79. *b.* imo tenetur, ſi Diœceſis ſe in plures Provincias extendat. *ibid.* Quis Principalis; quis Foraneus? *ibid.* An apud Belgas plures ſint Officiales in una eademque Provincia? II. 262. *b.* 263. *a.* *La dignité d'Official ne doit pas être comptée parmi celles des Cathédrales.* I. 950. *b.* *En quel cas les Officiaux ſe doivent multiplier ſelon le nombre des Provinces compriſes dans un même Dioceſe?* I. 951. *a.*

Officialis Juriſdictio an ſit revocabilis? I. 80. *a.* Hac de re Edicta Regia. *ibid.* Eadem de re Mornacii opinio. *ibid. a. b.* Revocatio non aliter quam ſcripto fieri debet. *ibid. a.* Conſuetudo & uſus Eccleſiarum Belgicarum inamovibilitati Officialium favet. *ibid.* Hac de re Sententia extenſa Senatus Brabantiæ contra Archidiaconum Gondroni. I. 909. & *ſeqq.* & II. 434. & *ſeqq.* *En France l'Edit de 1700. permet aux Evêques de révoquer les Officiaux.* I. 949. *a.* 950. *b.* Officialis non poteſt ſuſpendere reſolutiones Capitulares in materia diſciplinæ. I. 69. *a.* An Epiſcopi poſſint pro libitu ſuo alios Judices conſtituere? I. 80. *a. b.* An poſſint per ſe Jus dicere. *ibid. b.* An Officialis principalis Juriſdictio morte Epiſcopi extinguatur? *ibid.* Variæ hac de re opiniones. *ibid.* Aſſumi non poteſt Regularis, ne quidem de conſenſu Superioris *ibid.* Quid ea de re Synodus Tridentina & S. Congregatio? *ibid.* Quam parum Monaſticæ profeſſioni congruat munus Officialatus. *ibid.* & 81. *a.* Nullus tamen Canon, nullæ leges laudari poſſunt; quibus prohibeatur viris Religioſis ne munere Officialis fungantur. *ibid.* Litteræ directæ ad Officialem non poſſunt expediri per Epiſcopum. I. 596. *b.*

Officialis & Epiſcopi tribunal idem eſt; & cauſæ quæ Epiſcopo reſervantur, per eum expediuntur. I. 80. *b* II 206. *a.* 263. *b.* Qua occaſione & quo tempore conſtitui Officiales Epiſcoporum? II. 261. *b.* 262. *a.* Plures cœperunt conſtitui Officiales. II. 262. *a.* Seculo XII. notantur de variis abuſibus. *ibid.* Qua occaſione Archidiaconi & Prælati inferiores ſuos Officiales inſtituerint? *ibid.* Per Officiales ſtrepitus forenſes intrarunt Tribunalia Eccleſiaſtica. II. 263. *a.* Variæ querelæ

Princi-

Principum contra multitudinem & exceſſus Officialium. *ibid. a. b.* & 262. *a. b.* Apud Gallos unicus duntaxat eſt Officialis in ſingulis Diœceſibus, unico caſu excepto. *ibid. b* & 263. *in nota.* Quid in Belgio? II. 262 *b* 263. *a.* Pro Officialibus rationem reddent Epiſcopi. II. 263. *b.*

Officialium uſum non reprobat Eccleſia, licet abuſus improbet. II. 263. *a.* Voluit ſanctus Carolus Tribunal Officialis per Epiſcopum viſitari. II 264. *a.* Quam curam adhibuerit? ut Miniſtri in Tribunalibus Eccleſiaſticis integri adhiberentur? *ibid. a. b.*

Officialibus multæ qualitates ſunt neceſſariæ. II. 263. *b.* 264. *a.* Qualis conſtituendus Officialis? I. 80. *b.* Quam alieni eſſe debeant Officiales a recipiendis muneribus. II. 263. *b.* 264. *a.* Convenit ut aſſumantur ex alia Diœceſi. II. 264, *a.* Quid Concilium Lateranenſe III. ſtatuerit contra Epiſcopos certam pecuniæ ſummam ab Officialibus accipientes, & contra Officiales hanc ſummam conferentes? IV. 25. *b.* 26. *a.* *Edit qui ordonne de donner gratuitement la charge d'Official.* II. 17. *b.* Officiales per Archiepiſcopum in Diœceſibus Suffraganeorum non conſtituendi. IV. 109. *a.* Officialis Archiepiſcopi non poteſt ferre Sententiam in Suffraganeos. *ibid.*

Officiales reputantur Judices ordinarii, non delegati. II. 265. *b.* Juriſdictionem aliis non delegant; ſed tantum aliquam partem illis circa Juriſdictionem committunt. *ibid.* Cauſæ Apoſtolicæ ipſis poſſunt delegari, etiamſi non ſint deſignati per Synodum. II. 267. *a.*

Vide, *Delegatus.*

OFFICIUM.

Officia duo uni eidemque non committenda; & quare? III, 572. *b.* In quo Officia differant a Beneficiis? IV.* 299. *in nota.* Officia quæ natura ſua certum & determinatum tempus durationis non habent, paſſim reputantur perpetua. IV.* 303. *b.* Hæc Officia nequaquam revocari poſſunt ad libitum ſine cauſæ allegatione & probatione. *ibid.* Quibus in caſibus cenſeantur vacare Officia? *ibid.* Officia Eccleſiaſtica, etiam ea quæ *ad nutum* conferentis ſunt conſtituta, perpetua cenſentur. IV.* 304. *a.* Nec ad nutum ſunt revocabiles illi qui ſingulis annis tenentur ſua Officia reſignare, & eorumdem petere continuationem. *ibid.*

Vide, *Ambitus*, *Beneficium.*

OFFICIUM DEFUNCTORUM.

Officium, Defunctorum ortum ex Pſalmis qui in funeribus decantabantur. II. 145. *a. b.* Quandonam compoſitum. *ibid. a.* In eo decantabatur Alleluja. *ibid. a b.* Unde hoc Officium nomen *Vigiliarum* habuerit, & adhuc retineat? *ibid. a.* Officium Defunctorum ex veteri Sacramentario. *ibid. b.* Trina thurificatio & trina aquæ luſtralis aſperſio non occurrit in hoc Sacramentario. *ibid b.* Preces quæ in ſepeliendo corpore hodie dicuntur, etiam ſeculo X. notæ. *ibid* Quid circa rituum varietatem obſervare debeant Epiſcopi & Parochi? II 146. *a.* Quibus mortuis proſint Orationes? *ibid. b.* Quomodo decantandæ Vigiliæ & Exequiæ Defunctorum Fidelium? *ibid.* De ritu tertii, ſeptimi, trigeſimi aut quadrageſimi diei ab obitu. III. 609.

Vide, *Defuncti.*

OFFICIUM DIVINUM

Officii divini perſolutio præcipua obligatio Canonicorum; & undenam illa orta? I. 47. *a. b.* Probatur auctoritate Conciliorum illos teneri *per ſe* divina obire Officia. II. 641 *a. b. & ſeqq.* Integro Officio divino Canonici aſſiſtere debent. I. 50. *a.* A peccato mortali non videntur excuſandi illi, qui, juſta ceſſante cauſa, abſentant ſe ordinarie ab uno aut pluribus Officiis. *ibid.* Omnibus Horis etiam minoribus diſtributiones ſunt annectendæ. I. 48. *a. b.* II. 664. *a.* Eadem eſt obligatio Capellanorum. I. 670. *a.* Capitula indici non poſſunt tempore divini Officii, & contraria conſuetudo improbatur. I. 46. *b* II. 664. *a. b.* Sententia S. Congregationis. I. 47. *a.*

Officii divini peragendi cauſa multis ſeculis obtinuit ut univerſus Clerus quotidie convenire deberet; hodie vero ad id tenetur Clerus Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum. II. 663. *a b.* Canonici aliique Clerici Choro addicti, quotidie divino Officio intereſſe tenentur, niſi juſta cauſa eos abeſſe cogat. II. 665. *b.* 665. *a.* Tenentur divinum Officium *per ſe ipſos publice* perſolvere. I. 47. *a.* II 640. *b. & ſeqq.* 665. *a. b.* 666. *a.* Quam vagam ſit, imo pernicioſum argumentum a conſuetudine, a ſtatutis Capitulorum, aut a non contradictione Antiſtitum Eccleſiæ deſumptum, & præſenti materiæ applicatum. II. 665. *b.* 666. *a.* Quomodo punienda negligentia Clericorum in frequentandis divinis Officiis? III. 573. *b.* Quid circa Officii divini perſolutionem in Concilio Lateranenſi IV. ſit ſlatutum? IV. 42. *b.* Tempore Officii divini prohibentur luſus publici, potationes, tripudia aliaque ſimilia. IV. 172. *a.* & in *nota.*

Officium divinum an conveniat proprio Idiomate recitari? I. 367. *a. b.* Quid S. Cyrillus gentis Sclavonicæ Apoſtolus expertus fuerit in uſu ſuæ linguæ? *ibid. a.* Idioma patrium in divinorum Officiorum recitatione non diſplicuit Joanni VIII. Summo Pontifici. *ibid.* Diſplicuit vero Gregorio VII. *ibid. b.* Ab uſu hodierno recedere non debent Miniſtri ſine Superiorum licentia. *ibid.* Parochi tamen utiliter exponunt quid ritus ſignificent, quid Eccleſia ſuis precibus impetrare velit. *ibid.* Epiſcopi curare debent ut nihil apocryphi in Officium divinum irrepat. III. 570. *a.* 571. *b.*

Officium divinum ſumma cum reverentia peragendum. II. 678 *a. & ſeqq.* 644. *b. & ſeqq.* Plurima recenſentur, quæ divini Officii majeſtate ſunt indigna. II. 645. *a.* Quid ſervandum, quid cavendum in divinarum Laudum decantatione? *ibid. a. b.* Ut Canonici aliique ad Officii perſolutionem adſtricti, ſuæ obligationi ſatisfaciant, debent illud *devote* perſolvere. II. 645. *b.* 646 *a.* Proponuntur media, ad devotionem excitandam & fovendam tempore Officii divini accommoda. II. 646. *b.* 647. *a. b.* Præcepto Eccleſiaſtico de Officii divini recitatione minime ſatisfaciunt, qui illud abſque animi attentione perſolvunt. IV. 42. *b.*

Vide, *Reverentia*, *Devotio.*

Officia divina frequentanda ſunt, ut dies feſtus recte ſanctificetur. I. 646. *a. b.* II. 667. *a b. & ſeqq.* Non ſufficit ſola auditio unius Sacri. I. 697. *a.* II. 668. *a. b* Decreta Synodorum pro frequentatione divini Officii. I 646 *b.* Edictis Principum Belgii adjuvantur. *ibid.* & 647. *a.* Officia divina ſemper eadem hora celebranda, nec acceleranda vel differenda ad nutum Nobilium vel Toparcharum. I. 415. *a.* 780. *b.*

Officii divini ritus, quis præſcribere aut mutare poſſit? II. 670 *a. b* 671. *a.* Diverſitas particularium Eccleſiarum in ritibus divini Officii, unitati Eccleſiæ non officit; & quem ritum quiſque ſequi debeat? I. 412. *b.* II. 672. *b.* 673. *a. b.*

Officiorum divinorum celebratio, an & quouſque ad curam Patronorum pertineat? I. 778. *a.*

Officium divinum in plures Horas diviſum; & quare? I. 646. *a.* Primitus ad ædificationem populi inſtitutum. *ibid.* II. 667. *a. b.* Eadem quoque eſt hodie Eccleſiæ intentio. *ibid* Jampridem ſtatutum, ut populus Officio Canonico, ſaltem diebus feſtis, intereſſet. I. 646. *b.* II. 667. *b.* 667. *a, b.* Quid de hac obligatione habeant Capitularia Regum Francorum? I. 646. *b.* De obſervantia hujus præcepti inquirebant Viſitatores. *ibid.* Etiam ſeculo IX. vigebat hæc diſciplina. *ibid.* Priſtinæ diſciplinæ veſtigia quæ adhuc remanent. *ibid.* Quantus fuerit olim Chriſtianorum, etiam Principum, in frequentandis divinis Officiis fervor? II 668 *b.* 669. *a.* Quare Officia divina a populo neglectui habeantur? I. 646. *b.* Officiorum divinorum ſedula & conveniens perſolutio multum conducit ut populus diem feſtum ſanctificet. I. 647. *b* II. 648. *b.* Quid de Officiorum ordine apud Gratianum? III. 681. *b.*

Officii divini cauſa Statuta facta per Epiſcopum in Viſitatione, non ſubjiciuntur appellationi tanquam ab abuſu. II. 373. *a. b* & *in nota.*

Officii divini turbatio; cujus Fori ſit hoc delictum? II. 259. *a*

Officium Nocturnum. Vide, *Nocturnum Officium.*

Officium Matutinum. Vide. *Matutinum.*

Vide, *Horæ Canonicæ*, *Miſſa*, *Cantus*, *Canonicus*, *Diſtributiones*, *Organa*, *Muſica.*

OFFICIUM FERIALE.

Officio Feriali Domini Dei noſtri, cavendum ne Feſtorum pluralitate fiat injuria II. 657. *a.*

OLEUM INFIRMORUM.

Oleum infirmorum apud Latinos per ſolum Epiſcopum benedicitur, idque Feria 5. in Cœna Domini. I. 487. *b* Quomodo cuſtodiendum, & annis ſingulis renovandum? *ibid.* Apud Græcos a Presbyteris benedicitur, quod Eccleſia Latina non improbat. *ibid.* Ritus eorum ungendi ſe oleo ab Epiſcopo benedicto Feria 5. in Cœna Domini. *ibid.*

Vide, *Extrema Unctio.*

OPINIO.

Opinandi in rebus ad conſcientiam pertinentibus, modus omnino a ſimplicitate Evangelica alienus, quam ſit pernicioſus; II 527 *a.* Ex illa opinandi libertate, ruina regulæ morum non modo in præceptis humanis, verum etiam in divinis & naturalibus *ibid* Hæc monſtruoſa opinandi libertas Tribunalia invertit & judicia pervertit. II. 832. *b.* 833. *a.* Nulla eſt veritas moralis, quæ opinandi libertate non poſſit impeti & labefactari. IV. 186. *a. b.*

Vide, *Probabiliſmum.*

Opiniones ſuas ad auctoritatem & dignitatem dogmatum Fidei quandoque erexerunt Theologi; remiſſive. III. 682. *in nota.*

OPPOSITIO.

Oppoſitio electioni facta, quo ordine diſcutienda? IV. 529. *a.* Quid ſi oppoſitio aliqua comperiatur veritate deſtituta? *ibid b*

Vide, *Electio*

OPTIO.

Optandi libertas pluribus Parlamentorum Arreſtis confirmata. I. 693. *b.* In Gallia Beneficium non vacat per adeptionem ſecundi incompatibilis, ſed datur optio eligendi alterutrum. *ibid. a.* Neceſſitas optandi eſt tantum poſt poſſeſſionem pacificam. *ibid.* Quantum temporis concedatur ad optandum? *ibid. a.* & *in nota.* Præcautiones adverſus fraudes. *ibid. b.*

OPUS MANUUM.

Opus manuum ubique omni tempore per Fundatores Monachis commendatum, & Fundatorum de eo Sententiæ. I 277. *b.* *& ſeqq* An prætextu orationis ab eo excuſandi Monachi? I. 277. *b.* An prætextu lectionis? I. 278. *b.* In quem finem Monachus laborare debeat? *ibid.* Aliqua etiam olim fuere Monaſteria, in quibus non e ſolo opere manuum Monachi vivere deberent *ibid. b.* Quod ſupponunt S. Benedictus & S. Auguſtinus. *ibid.* Mendicitas tantum inſtituta in caſum defectus vel inſufficientiæ operis manualis. I. 185. *a.* Olim varia opera Monachorum erant, inter quæ præcipuum ſcribere libros. I. 278. *a.* Nicolaus III. declaravit ab eo exemptos, qui ſtudiis & miniſteriis Eccleſiaſticis vacant. I. 285 *b.* Ejus omiſſio in Monaſteriis opulentis otium induxit, ſic ut ſacris Miniſteriis adverſus illud obviandum Pontifex judicaverit. I. 512. *b.* Juxta S. Bernardum potius Monachis competit vivere ex opere manuum, quam Decimis II. 45. *b.*

OPUS SERVILE.

Opus ſervile quodnam dicatur? I. 648 *b.* Varia opera ſervilia recenſentur. *ibid* Ratio cur prohibita ſunt diebus Feſtis. I. 647. *a. b.* 648. *b.* 650. *b.* Mareſchalli & Barbitonſores a ſuis opificiis abſtinere debent. I. 648. *b.* Quid de Tonſuribus, Piſtoribus aliiſque ſtatuerit S. Carolus? *ibid.* Decreta Synodorum Belgii circa Laniones, Molitores, Braxatores & ſimiles opifices. *ibid.* & 147. *a* IV. 172. *a. b.* Quæ in Belgio diebus feſtis vetita ſunt, prohibentur quoque in Gallia. IV. 172. *in nota.* Varii abuſus qui in hac materia committuntur per varia opificia. I. 647. *a. b.* 648 *b.* Edicta Principum Belgii circa eamdem materiam. I. 649. *a.* Diſquiſitio Gerſonis an exſcribere libros pietatis gratis, ſit opus ſervile prohibitum die feſto, *ibid. a. b.* Opus hoc utilius & magis neceſſarium tempore Gerſonii quam hodie; & quare? *ibid. a.* Adverſus hoc præceptum ſæpius excedunt Advocati, Procuratores & Notarii. *ibid. b.*

Opera ſervilia quibus de cauſis poſſint permitti? I. 656. *a.* *& ſeqq* Licentiam a Superioribus Eccleſiaſticis petendam volunt Synodi: Edicta vero, ab Officiariis locorum, cum adviſamento Archipreſbyteri vel Paſtoris. I. 657. *a. b* Synodorum & Edictorum conciliatio. *ibid.* Quis Judex competens in materia hujus præcepti? I. 657. *a.* II. 258. *b.* 259. *a.*

ORARIUM.

Orarium, quid ſit? III. 547. *b.* Ejus uſus jampridem uſitatus. *ibid.* Cum hodierno uſu ſtolæ in multis coincidit. *ibid.* Orario Diaconorum Subdiaconis non licebat uti III. 179. *a.* Quare eo uti non ſinantur inferiores Miniſtri? III. 547. *b.* 548. *a.* Orario priſtino reſpondet hodierna ſtola quæ Diaconi humero ſiniſtro imponitur. III. 179. *a.* Quæ priſtina Orarii forma, & qualiter ab hodierna ſtolæ forma differat? III. 548. *a.*

Vide, *Stola.*

ORATIO.

Orandi ritus flexis genibus exemplo Chriſti & Apoſtolorum in Eccleſia jampridem receptus. III. 120. *b.* Excipiuntur dies Dominici & tempus Paſchale; & quare? *ibid.* Quandonam Eccleſia Romana hunc ritum Canone Nicæno præſcriptum receperit? III. 121. *a. b.* Quænam mens hujus Canonis? *ibid.*

Orationem præcipuum omnus ſuum eſſe cenſuerunt Apoſtoli. I. 145. *b.* Primarium etiam officium eſt Epiſcopi. *ibid.* Certas horas illi convenit deſtinari. *ibid.* Quid hac de re variæ Synodi? *ibid.* Qualis eſſe debeat oratio Epiſcopi? *ibid.* Excellentior & efficacior ſpecies Orationis, Sacrificium Miſſæ, cujus celebratio præcipue ſpectat ad Epiſcopum. *ibid.* Tenetur populum ad ſtudium orationis incitare, & modum orationis docere. I. 144. *a.* Libellos precum examinare & expurgare. *ibid.* Patroni Eccleſiæ & Toparchæ, ſi velint, publice orationi Fidelium ſunt commendandi. I. 780. *b*

Orationis continuæ præceptum, quanto animi affectu olim a Fidelibus adimpletum? II. 688. *& ſeqq.*

Orationem communem, matutinam & veſpertinam, ſeduli & vigilantis eſt Paſtoris introducere, aut introductam ſervare. II. 669. *a. b.* 670. *a.*

Orationis quadraginta Horarum inſtitutio & directio ad Epiſcopum ſpectat. I. 144. *a. b.* Quomodo eam inſtituerit S. Carolus? *ibid. b.* Non ſufficit in hac Oratione exponere Euchariſtiam, *ibid. b.* Imo ſæpe non convenit. *ibid.* Præcipue populus incitandus ad ſolidam devotionem. I. 144. *b.*

Orationes publicas pro cauſa publica indicere, ad ſolum Epiſcopum ſpectat. I. 144 *a. b.* Magiſtratus Laici his immiſcere ſe non poſſunt, eaſque præcipere. *ibid. b.* & 145. *a.* Quod tamen uſu non receptum eſt in Gallia, ubi quandoque contrarium fieri probatur Edicto Regio. I. 144. *b. in nota.* Precibus publicis annumerandæ Proceſſiones ſeu Supplicationes; has indicere pertinet ad Epiſcopum. I. 144. *b.* His annumerandum Officium Canonicum. I. 146. Olim diſtinctis horis ad orandum Fideles omnes veniebant, ut divino precepto de ſemper orando ſatisfacerent. II. 638. *a. b.* 668. *b.* *& ſeqq.*

Vide, *Horæ Canonicæ*, *Officium divinum.*

Orationis in communi agendæ inſtitutum S. Caroli. I. 138. *b.* 139. *a.* Optandum ut hæc communis oratio ab omnibus ſimul eodemque tempore fieret. I. 139. *a.* Hoc S. Caroli inſtitutum a Gregorio XIII. laudatum. *ibid.*

Orationum quæ dicuntur *Collectæ*, uſus & antiquitas. II. 691. *a. b.*

ORATIO DOMINICA.

Oratio Dominica, quare in Officio Nocturno ante Lectiones recitetur? II. 687. *b.* Quare inter Preces Feriales *clara voce* pronuncietur integra? II. 591. *b.*

ORATIO QUADRAGINTA HORARUM.

Vide, *Oratio*, *Quadraginta horarum Oratio.*

ORATORIA PRIVATA.

Oratorii nomine quid proprie ſignificetur? I. 626. *b.* Quo loco olim Oratoria Martyrum extruerentur? *ibid. b.*

Oratoria domeſtica a quo tempore incœperint? I 432. *a b.* Incommoda ex iis provenientia, *ibid. b.* An Epiſcopi poſſint concedere poteſtatem in iis Miſſas celebrandi? I. 433. *a.* Decretum Synodi Tridentinæ contra privata Oratoria. *ibid.* An ille Synodus ademerit Epiſcopis auctoritatem dandi licentiam celebrandi in Oratoriis domeſticis? *ibid. a. b* Abuſus celebrandi in Oratoriis privatis jampridem reprobatus *ibid. b.* Canones Trullani vetantes Miſſam celebrare & baptizare in privatis Oratoriis. III 400. *a. b.* 415. *a.* Parce & non niſi gravibus de cauſis, ea concedenda; & quænam ante inquirenda? I. 433. *b.* 434. *a.* Concedenda ſine præjudicio Eccleſiæ Parochialis, & ad certos tantum dies. I. 434. *a.* Quinam in iis Miſſam audire poſſint? *ibid. b.* Quomodo Oratoria privata ſine auctoritate Epiſcopi licuerit ædificare? I. 626. *a. b.* Regularium Eccleſiæ naturam habent Oratoriorum. *ibid. b.*

Vide, *Parochia*, *Miſſa.*

Oratoriorum caſtralium origo. I. 765. *a.* Ex iis in Eccleſias Parochiales verſis ortum ſuum habet Jus Patronatus, quod Nobiles varii in Eccleſiis Parochialibus obtinent. *ibid.* Item eſt de minoribus Eccleſiis Collegiatis ruri. *ibid.*

ORATORIUM.

Vide, *Congregatio Oratorii.*

ORDINARIUS.

Ordinarius quis dicatur quoad Pontificalia exercenda? I. 129. *b.* & 130. *a* Ordinarius quis dicatur in materia collationis Ordinum? I. 499. *b.* Olim titulus originis & domicilii

nun

non attendebatur in adſcriptione alicujus Laici in Clerum. I. 500. *a.* Solus titulus ordinationis erat alicujus in Clerum adſcriptio. *ibid.* Hodie tres ſunt tituli, quibus quis conſetur proprius Epiſcopus, Beneficii, Originis & Domicilii. *ibid.*

Ordinarius Originis quis dicatur; & quænam origo attendenda? I. 500. *b.* Quis dicatur Ordinarius Domicilii, & quænam pro domicilio judicando attendenda? *ibid b.* & 501. *a.* Aliquando quis dicitur habere domicilium ſufficiens ad ſuſcipienda aliqua Sacramenta, & non ad ſuſcipiendos Ordines. I. 501. *a.* Decretum S. Caroli ad præveniendam fictam domicilii electionem. *ibid a. b.* Ordinarie potior habenda ratio Originis quam Domicilii. *ibid. a.* Vel Beneficii. *ibid. b.* & 502. *a.* Quis dicatur Epiſcopus Beneficii, & quid ad hoc requiratur & ſufficiat? I. 501. *b.* Ratione Beneficii, dicitur proprius Epiſcopus in cujus Diœceſi Beneficium eſt ſitum, licet alius ſit Collator. *ibid. b.* Indifferens eſt quale ſit Beneficium, modo veri Beneficii rationem habeat. *ibid.* Licet non ſufficiat in proventibus pro titulo Ordinationis. *ibid.* Si plura in diverſis Diœceſibus poſſideat, poterit a diverſis ordinari. *ibid.* Beneficium impetratum ad ſubterfugiendum examen proprii Epiſcopi, non ſufficit. *ibid.* Epiſcopi optant in Gallia ſolum Epiſcopum Originis pro ordinatione ordinarium reputari; & quare? *ibid.* & 502. *a.* An hoc Epiſcoporum votum laudandum? *ibid*

Ordinarius quocumque titulo poteſt ordinare. I. 502. *a.* Item concedere dimiſſoriales. *ibid* Pœnæ adverſus Epiſcopum alienum Clericum ordinantem, & adverſus Clericum taliter ordinatum. *ibid. b.* Illæ etiam procedunt quoad primam Tonſuram. *ibid.* Nemo poteſt, vigore Reſcripti Apoſtolici, ordinari ab alio quam ſuo ordinario, niſi ejuſdem Ordinarii teſtimonio commendatus. *ibid. Ces Reſcrits ne ſont pas reçus en France.* I 958. *a* Epiſcopus alienum Clericum in ſua Eccleſia ordinare non poteſt. III 284. *a.*

Ordinarius Regularium quis dicatur? I. 502. *b.* Quænam fraus hic aliquando committitur? I. 503. *a.* Poſſunt eorum Superiores mittere ad alium, ſi proprius non ordinet; & cautio in eo adhibita. *ibid.* Quæ fraudes hic poſſint intervenire? *ibid. a b.* Quæ mala ex hujuſmodi fraudibus timenda? *ibid. b.* Decretum Innocentii XII. in tota hac materia proprii Epiſcopi quoad Ordinationes jam dictis conforme. *ibid. b.* & 504 *a.*

Ordinarius poteſt per totam Diœceſim matrimoniis aſſiſtere, & aſſiſtendi licentiam aliis delegare, etiam Parocho invito. I. 567. *b.* 568. *a.* Concordatum inter Ordinarios & Delegatum Apoſtolicum ad exercitus Regins, quoad matrimonia militum. I. 567. *a.* 932. *a. b.* Auctoritas Ordinariorum in examinandis & rejiciendis diſpenſationibus ſuper pluralitate Beneficiorum. I. 687. *a.* Jura Ordinariorum ſemper cenſentur favorabilia & amplianda; & quæ illis derogant, odioſa & reſtringenda. I 697. *b.* 733. *b.* 734. *a.* Auctoritas eorum circa Proviſiones Apoſtolicas in forma dignum. I. 743. *a. & ſeqq.* Auctoritas eorum circa taxationem aliaque in materia Portionis congruæ. II. 58. *b.*

Vide, *Proviſio Apoſtolica.*

Ordinarii Judicis definitio II. 260. *b.* Nomine *Ordinariorum* intelligi ſolent Epiſcopi. II. 261. *a.* Qua ratione Prælati & Archidiaconi ſenſim facti ſint Judices Ordinarii? *ibid. b.*

Vide, *Epiſcopus*, *Judex*, *Juriſdictio*, *Officialis.*

ORDINATIO.

Vide, Ordo, *Simonia.*

ORDINES HOSPITALARII.

Vide, *Hoſpitale.*

ORDINES MENDICANTES.

Ordines Mendicantes inſtituti ſunt ut meri Parochorum ſubſidiarii. I. 21. *b.* Ipſis vetitum turbare Epiſcopos & Parochos. III. 165. *b.* Qui Religioſi dicantur Mendicantes? I. 282. *a.* Recuſante Parocho eos admittere, ut queant in ejus Parochia concionari, requiritur ſpeciale mandatum Epiſcopi. I 24. *a.* Quando id fieri poſſit? *ibid.* Inſtituto eorum contrarium eſt velle Parochis invitis concionari I. 22. *a. b.* Parochis per ſe concionari volentibus cedere debent. *ibid. b.* Variis Sententiis id confirmatum. *ibid. & ſeqq.* Nec ſolus Eccleſiaſticus Magiſtratus id firmavit, ſed & Civilis ſeu Regius. I. 23. *b.* 24 *a.* Eorum admiſſioni ordinarie adjicitur, quod non poſſint ſe ingerere in aliquod ſpectans ad Officium Paſtorale, ſine ſcitu & conſenſu Paſtorum. I. 241. *a. b.* Eorum admiſſio maximum fuit præjudicium Parochis. I. 239. *a.*

Ordinum Mendicantium Fundatores merito Exemptiones reſpuerunt. II. 420. *b.* 421. *a.* Sanctus Franciſcus noluit a ſuis Sodalibus privilegia impetrari. II. 421. *a.* Contra mentem S. Franciſci quidam ejus filii Exemptiones impetrare cœperunt. *ibid.* Id & in aliis Ordinibus contigit. *ibid.* Cur Exemptiones a Mendicantibus impetratæ, ſpecialiter odioſæ? *ibid.*

Vide, *Exemptio.*

Ordines Mendicantes olim bona & reditus habere non poterant, nequidem in communi. I. 282. *b.* Ideo eorum poſſeſſioni renuntiarunt. I. 284. *a.* Creditum fuit hanc paupertatem Ordinibus illis maxime convenire; & quare? *ibid.* Quare omnem rerum temporalium poſſeſſionem abdicarint? I. 336, *a* Differentia inter Medicantes ex Regula & Mendicantes ex Conſtitutionibus. I. 282. *b.* Soli Franciſcani poſſunt dici Mendicantes ex Regula. *ibid.* S. Franciſcus merito dicitur primus Mendicantium auctor. *ibid.* Ordo S. Dominici in initio reditus poſſedit, ſed quadriennio poſt ſuam approbationem abdicavit *ibid.* Cæteri Ordines quo tempore inter Mendicantes fuerint connumerati? I. 283. *a. b.* Ordines Minimorum, Carmelitarum diſcalceatorum, declarantur Ordines Menditium. *ibid.* Item Societas Jeſu; & quo titulo? *ibid. b.*

Ordines Mendicantes qua ratione dici queant *Congregationes*? I. 342. *a.*

Ordinibus Mendicantibus Concilium Tridentinum conceſſit ut poſſint reditus in communi poſſidere; & quare? I 284. *b.* Hoc Decreto offenſus fuit ſupremus Pariſiorum Senatus. *ibid. in nota.* Minores de Obſervantia & Capucini excipiuntur; & quare? *ibid.* Annotatio circa illud Decretum in receptione Tridentini Concilii in Belgio. I. 284. *a.* Per hanc conceſſionem tamen non deſierunt dici Mendicantes a Mendicitate. *ibid.* Plures Ordines Mendicantes cœperunt etiam ante Concilium Tridentinum reditus in communi poſſidere. I. 284. *b.*

Ordines Mendicantes non debent otioſis & non laborantibus gravari I. 286. *a.* Non poteſt tranſiri ab iis ad Ordinem non Mendicantem, niſi ad ſolum Carthuſianum, ſine licentia Papæ; & quare? I. 264. *b.* Reprehenditur pruritus eorum ad SS. Ordines I. 312. *b.* 336. *b* 337. *a.*

Ordines Mendicantes poſt Decretum Innocentii III. in Concilio Lateranenſi evulgatum inſtituti, & a ſancta Sede non confirmati, omnes in Conſtitutione 23 in VI. revocantur. IV. 134. *a.* Confirmati autem, ullos ſuſcipere ad profeſſionem ſine ſanctæ Sedis licentia eadem Conſtitutione, inhibentur. *ibid* Non id extenditur ad Ordinem Prædicatorum, nec Minorum. *ibid. b.* Ordinem Carmelitarum & Eremitarum S. Auguſtini in ſuo ſtatu relinquit, donec aliter proviſum fuerit. *ibid.*

Ordinum Mendicantium multiplicatio ortum dedit penuriæ, & ex illa varia exorta, quæ fuerunt cauſa prolapſionis eorum; & quænam? I. 336. *a.* Alia quæ eorum prolapſioni cauſam dederunt. *ibid. a. b* & 337. *a. b.*

Ordinibus Mendicantibus quondam inhibitum Euchariſtiam populo diſtribuere ſine conſenſu Parochi; & quomodo licentia contraria invaluerit? I. 398. *a.* Incommoda quæ ex illa licentia oriuntur. *ibid.* Licentia illa ſe non extendit extra eorum Eccleſias. I. 408. *b.* Pœna contra eos qui ſine licentia Parochi Communionem ad infirmos deferunt. *ibid.* & 404. *b.* Item in adminiſtrantes Extremam Unctionem. I. 494. *a.* Non poſſunt mulieres poſt partum ad purificationem in ſuis Eccleſiis admittere, & Sententia S. Congregationis Concilii Tridentini ſuper eo. I. 389. *a* 928. An aſſumi poſſint ad Eccleſias Parochiales? I. 667. *b.*

Ordinum Mendicantium Fratribus quandonam data fuerit facultas excipiendi Confeſſiones? I. 455. *b.* Hæc facultas non dara, niſi ſervato Parochorum Jure. *ibid.* Quam ipſis periculoſum ſit Fratribus ſecularium Confeſſiones excipere. I. 337. Quid fecerint primi Capucinorum Partes, ut hoc a Fratribus periculum averterent? *ibid.*

Vide, *Capitulum Clauſtrale*, *Congregatio*, *Exemptio*, *Mendicitas*, *Approbatio*, *Statio*, *Eleemoſyna.*

ORDINES MINORES.

Vide, *Ordo.*

ORDINES REGULARES.

Vida, *Ordo Regularis.*

ORDO, ORDINATIO.

Ordo eſt verum Sacramentum. I. 497. *a.* An valide conferatur non baptizato? I. 371. *a.* In ægritudine baptizatus, non poterat olim ordinari Presbyter. III. 141. *b.* Hujus diſciplinæ rationes variæ. *ibid.* & 142. *a.* Ante annum trigeſimum non ordinabatur Presbyter. III. 141. *b.* Quæ materia Ordinis ex Decreto Eugenii IV. pro Armenis? I. 497. *b.* Mens Eugenii nullatenus fuit eſſentiales formas & materias aſſignare. *ibid.* & 498. *a.* Quo ritu conferantur ſinguli ordines? *ibid.* *& ſeqq.* III. 547. *a. b.* Traditio inſtrumentorum apud Græcos incognita, nec apud Latinos ſemper adhibita. I. 498. *a.* Primitus adhibita poſt Ordinationem; & quare? *ibid. a. b.* Verba traditioni correſpondentia, non poſſunt dici formæ. *ibid. a.* An Eccleſia poſſit hodie requirere tanquam eſſentiale, quod olim tale non fuit, eſt incertum. *ibid. b.* In collatione Ordinum minorum traditio inſtrumentorum citius facta quam in collatione majorum. *ibid.* Quæ hodie pro forma & materia præſcribantur, exacte obſervanda. *ibid.* Unctio in ordinatione eſt tantum cæremonialis, nec ſemper adhibita. *ibid.* Quis ordinum Miniſter? III. 548. *a.* An Presbyter jure delegato poſſit ordinare Presbyterum? I. 499. *b.* A quo Epiſcopo Ordines ſuſcipiendi? *ibid.* *& ſeqq.* III. 565. *b.* 573. *a. b.* Non licet Epiſcopo ordinare Monachum Monaſterii alterius Diœceſis. III. 354. *a.*

Ordinandorum Tractatus in Gratiani Decreto unde ſic dictus? III. 543. *b.* Promiſſio ſpecialis ab Ordinandis exigenda. III. 547. *a.* De muniis ſingulorum Ordinum Eccleſiaſticorum. III. 549. *a.* Quinam ab ordinibus arceantur ob functiones Clericis minus convenientes? III. 561. *b.* 562. *a.* An qui fuerunt curiales & milites ordinari poſſint? *ibid. a. b.* Quomodo in ſervorum Ordinatione ſit procedendum? III. 562. *b.* An invitus poſſit ordinari? III. 567. *a.* Conciliantur ea de re auctoritates in ſpeciem contrariæ. *ibid.*

Vide, *Ordinarius.*

Ordinationes olim prohibitæ fieri ſub conſpectu omnium; & quare? III. 172. *b.*

Ordinatio abſoluta, id eſt, ordinatio facta ſine titulo, ſecundum SS. Canones eſt irrita. II. 745. *b.* 746. *a.* III. 246. *a.* 247. *a. b.* Tales ordinationes prohibet Synodus Tridentina; ſed non decernit illas eſſe invalidas. III. 247. *b.* Priſtina diſciplina circa Ordinationes contra Canonum præſcripta attentatas. *ibid.* Arguuntur Epiſcopi qui ſuperfluas Sacerdotes ordinant, & monentur ordinare ſufficientes qui populum inſtruant. III. 276. *b.* 277. *a.*

Vide, *Titulus.*

Ordinandi primum probandi. I. 508. *a.* Divites diutius probandi; & quare? III. 280. *b.* 281. *a.* Formula examinis ante Ordinationem inſtituendi. III. 549. *a.* Quænam inſtructio maxime neceſſaria Ordinandis? IV. 48. *b.* An liceat ob penuriam Sacerdotum ordinare ignaros? *ibid.* & 49. *a.*

Ordinandorum nomina publice populo proponenda; idque conforme veteri diſciplinæ. I. 509. *b.* Quare potiſſimum fieri debeat hæc publicatio? I. 510. *a.* Excitandus populus ut pro Ordinandis oret. *ibid. b.* & 511. *a.* Exercitia Ordinationi præmittenda. I. 510. *a. b.* Quas qualitates ordinandi habere debeant? I. 509. *b* *& ſeqq.* Quomodo de iis aſſecurari poſſit Epiſcopus? *ibid.* *& ſeqq.*

Vide, *Examen Ordinandorum.*

Ordinandi debebant olim innocentiam Baptiſmalem conſervaſſe. I. 536. *a.* II. 602. *a. b.* Poſt actam pœnitentiam non admittebantur olim ad ordines. I. 536. *a.* II. 602. *a.* *& ſeqq.* III. 27. *a. b.* Et ſi quis hujuſmodi promotus fuiſſet, deponebatur. III. 113. *b.* Non pœnitentia, ſed crimen excludebat Pœnitentes ab Ordinibus. I. 536. *a.* Ab Ordinibus excludebantur fornicarii, Bigami, & eos qui uxores duxerant de incontinentia ſuſpectas. III. 76. *a. b.* Repellebatur quoque ab ordinibus, qui conſanguineam in gradu vetito in uxorem duxerat. III. 77. *a.* Non ordinandi qui filios & domeſticos in fide & moribus erudire negligunt. III. 329. *b.*

Ordinari poterant, qui Catechumeni lapſi erant. III. 129. *a. b.* ordinandus in Epiſcopum aut Paſtorem Eccleſiæ debet fuiſſe ſine crimine. III. 569. *b.* Hujus diſciplinæ ratio. *ibid.* & 570. *a.* Lapſi in crimen etiam occultum, ab omni miniſterio Eccleſiaſtico excludebantur, & deponebantur ſine ſpe reſtitutionis. I. 536. *a. b.* & 537. *a.* II. 603. *a.* *& ſeqq.* Etiam poſt ſancti Gregorii tempora viguit hæc diſciplina. II. 603. *b.* Aliquando tamen ob magnam Eccleſiæ utilitatem & neceſſitatem, aliquid de Canonum rigore circa lapſos Sacerdotes remiſſum. II. 604. *a.* Quid de iis habeat moderna diſciplina? I. 537. *a.* Epiſcopus poteſt occultum criminoſum ab ordinibus repellere, & ejam ſuſceptis ſuſpendere. I. 538. *a. b.* non tamen ob crimen *mere occultum*, quod in Judicio probari non poſſet. I. 539. *a.* An ordinario legitimam recuſationis cauſam non allegante, liceat Metropolitano aut viciniori Epiſcopo recuſatum ordinare? *ibid.* & 538. *b.* Adverſus hanc recuſationem aut ſuſpenſionem datur recurſus ad S. Sedem, ſed non facile eſt admittendus. I. 538. *b.* Dubitari merito poteſt num Synodus Tridentina hanc licentiam in Curia Romana obtentam aut obtinendam excludere non voluerit, ſive non ſuffragari. I. 539. *a. b.* Quid decreverit circa lapſos in crimen occultum a ſacris Ordinibus repellendos, aut ab iis ſuſpendendos? II. 610. *a. b.* Clerici incontinentes ab omni ordinum gradu dejiciendi. III. 552. *b.* An lapſi in crimen poſt ordinationem, peracta pœnitentia, in ſuſceptis ordinibus continuare vel ad majores aſcendere queant; & quæ ſit circa hanc rem hodierna praxis? III. 561. *a. b.* Varia fuit Eccleſiæ Latinæ & Græcæ diſciplina circa uſum uxorum ante Ordinationem ductarum. III. 552. *a.*

Vide, *Sacerdos.*

Ordinationis impedimenta. III. 553. *b.*

Vide, *Irregularitas.*

Ordinationes fieri prohibentur extra Quatuor Tempora. I. 511. *a.* In quem finem fuerint inſtituta? I. 510. *b.* & 511. *a.* ordines ſacri extra ſtatuta tempora, nec diſpenſante Epiſcopo conferendi. I. 514. *b.* Die Dominica fieri poteſt Ordinatio Epiſcoporum. III. 567. *a. b.* Tempore S. Leonis etiam Presbyterorum & Diaconorum ordinatio die Dominica peragi poterat. *ibid. b.* Tempora ordinationum per Gelaſium determinata. *ibid.* Quid agendum ordinatis ad certas Eccleſias, dum ad eas accedere impediuntur? III. 573. *b.* Clerici poteſtatem in ordinatione acceptam ſine licentia Epiſcopi exequi non poſſunt. III. 615. *b.*

Ordinationes Simoniacæ qua ratione dictæ irritæ in ſubſtantia? I. 178. *a.* Etiam quæ *gratuito* dicuntur offerri in Ordinatione reſpuenda. I. 868. *b.* Conſuetudo *nihil dandi* etiam ipſis Notariis a Gallis laudata, & a Synodo Tridentina comprobata. *ibid.* Qua ratione Epiſcopi ſuos Miniſtros a ſuſpectis exactionibus cohiberent? *ibid.* Quid circa ordinationes Simoniacas in Concilio Chalcedonenſi? III. 242. *a. b.* 243. *a.* Canon hujus Synodi relatus a Clero Gallicano in ſuis Comitiis. III. 243. *in nota.*

Ordinati intra certum tempus quinam debeant ratione accepti Beneficii? IV. 16. *a. b.* Per novem priora ſecula Beneficium & ordo ſacer erant ſejuncta. *ibid. b.*

Vide, *Examen*, *Interſtitia*, *Dimiſſoriæ*, *Ordinarius*, *Simonia.*

Ordines ex primis ſeculis diſtincti fuerunt, Epiſcopatus, Presbyteratus & Diaconatus. III. 69. *b.*

Ordines minores non ſemper nec ubique noti fuerunt. I. 497. *a b.* Nec ſunt immediate a Chriſto aut Apoſtolis inſtituti. *ibid. b.* Non habent rationem Sacramenti, nec Tridentinum id definivit. *ibid.* Plures ordines etiam minores in Eccleſia dari definit Synodus Tridentina. *ibid. a.* Quomodo hæc Synodi Tridentinæ verificetur definitio? *ibid.* olim ſacris ordinibus non ſemper præmiſſi, ſed modo plures vel pauciores. I. 3. *b.* Nec ob id talis per ſaltum promotus cenſebatur. I. 513. *a.* Quid agendum illi qui per ſaltum ordinatus eſt? III. 562. *b.* Non eadem ſemper fuit circa hoc punctum diſciplina. *ibid.* Ea de re duplex Gratiani error. *ibid in nota.* Nemini uno eodemque tempore plures ordines conferebantur. I. 2. *b.* Hodie omnes ſacris ordinibus præmitti debent. *ibid.* Patet ex Sardicenſi Synodo jampridem ordines inferiores ſuperioribus fuiſſe præmiſſos, atque in ſingulorum exercitiis tempore notabili ordinatos debuiſſe continuare. III. 281. *a.* Votum Eccleſiæ ut functiones illorum ordinum reſtituantur. I. 4. *a.* Diſciplina circa eoſdem multum collapſa; & quæ prolapſionis origo? I. 4. & 5. Zelus S. Caroli in hac diſciplina reſtituenda. I. 5. *b.* olim ordines minores non conferebantur, niſi illi qui actualiter functiones erant peracturus; ſecus hodie. I. 513. *a.* Non requiruntur pro validitate ſuperioris ordinis. *ibid. b.* Quo tempore invaluerit neceſſitas præmittendi ſacris ordinibus minores ordines? *ibid.* olim qui ordinem etiam minorem ab uno Epiſcopo acceperat, ab alio ſuperiorem accipere non poterat; cujus diſciplinæ veſtigium

in

in Eccleſia Romana. III. 338. *b.* 339. *a.* Hæc diſciplina per Canonem Africanum extenditur ad eum qui ſemel officio Lectoris in alia Diœceſi functus eſt. III. 359. *a. b.* Clerici ſine conſenſu proprii Epiſcopi, in Epiſcopos aliarum Eccleſiarum ordinari non poterant. III. 339. *a. b.* Circa hanc rem prærogativa Primatis Carthaginenſis. *ibid.* & 340. *a.* Canon Africanus contra Epiſcopos, portione plebis quæ eis Ordinatione contingit, non contentos. III. 340. *a.* Quæ pœna in eum qui ordinaverit Clericum alienum, & quæ in Ordinatum? IV. 130. *b.* Quis circa ſic Ordinatum diſpenſare poſſit pro executione Ordinis ſuſcepti? IV. 131. *a.*

Ordinibus ſingulis, etiam minoribus, functiones ab Ordinatis obeundas Eccleſia præſcripſit. II. 587. *b.* Dolendum quod functiones minorum Ordinum, viles & abjectæ multis appareant. *ibid.* Synodus Tridentina functiones minorum Ordinum, ubi intermiſſæ erant, reſtituendas eſſe decrevit. II. 588. *a. b.* Horum Ordinum antiquitas. III. 69. *b.* 70. *a.* Juxta priſtinam Eccleſiæ diſciplinam, functiones Ordinum inferiorum non exercebantur per conſtitutos in Ordine ſuperiore. III. 325. *b.* 567. *a.* Quare nonnunquam Clerici renuerent obedire Epiſcopis ſuis eos ad ſuperiorem Ordinem volentibus promovere? III. 325. *b.* Quinam hodie his ſimiles? *ibid.*

Ordines minores a quo tempore Abbates ſoleant conferre ſuis ſubditis? I. 318. *b.* III. 566. *a.* Non ſubdito eos conferre non poſſunt quocumque caſu. I. 319. *a. b.* 502. *b.*

Vide, *Oſtiarius*, *Lector*, *Exorciſta*, *Acolythus*.

Ordine neceſſario non inſignitis, quo tempore conferri cœperint Beneficia? I. 672. *a.* Decreta Synodalia contra hunc abuſum, *ibid.* Primis ſeculis nihil de Ordine Beneficiis annexo ſtatutum; & quare? I. 675. *a.* Quando, & quare id ſtatutum? *ibid.*

Vide, *Beneficium*.

Ordinatio Pontificis Romani quomodo fiat, & a quibus? I. 97. & *ſeqq.*

Vide, *Papa*.

Ordinatio Epiſcopi fieri debet intra tres menſes a vocatione Sedis. III. 258. *b.* 567. *b.* Juxta priſtinam diſciplinam Electio, Confirmatio, & Ordinatio Epiſcopi eodem quaſi tempore peragebantur. III. 259. *a.* Quid circa Epiſcopi Ordinationem ſeu Conſecrationem in Synodo Tridentina? *ibid. a. b.* Quid ſtatuerit Synodus Sardicenſis circa Ordinationem Epiſcopi quam renuit facere Epiſcopus qui ſolus in Provincia remanet? III. 275. *b.* 277. *a.* Quid de Ordinatione Epiſcoporum in Canonibus Africanis? III. 315. *a.* Non ordinandi Epiſcopi, niſi domeſticos ſuos fecerint Chriſtianos, recteque in fide & moribus inſtituerint. III. 329. *a. b.* 560. *a.* In Epiſcopum non ordinandus Neophytus. III. 560. *b.* Juxta Gratianum ſufficit ut ordinandus in Epiſcopum ſit Subdiaconus. III. 564. *a.* Presbyteratus Ordo Epiſcopatui neceſſario præmittendus. III. 562. *b. in nota.* Multo tempore prius probandi, qui ad Epiſcopatum aſſumendi ſunt. III. 564. *a.* Qui concurrere debeant ad electionem & Ordinationem Epiſcopi? *ibid. b.* Epiſcopi a Comprovincialibus cum Metropolitano ordinandi. III. 565. *a.* De auctoritate Metropolitani in Ordinatione Epiſcopi remiſſive. *ibid.* Quid agendum caſu quo unicus Epiſcopus in Provincia ſuperſit? *ibid.* Ordinari in Epiſcopum non debet, qui in pauperes non eſt miſericors. III. 571. *a.* Quot Epiſcopi ordinare Epiſcopum debeant? III. 335. *b.* 336. *a.* Si quæſtio circa Ordinationem incidat, tres Epiſcopi non ſufficiunt. *ibid.* Epiſcopus cui aliquid objicitur, non ordinandus, niſi purgatus. *ibid. b.* Epiſcopi ab Ordinatoribus litteras Ordinationis petere jubentur per Canonem Africanum. III. 359. *a.* Quid circa examen Ordinandi in Epiſcopum in Synodo Nicæna? III. 452. *b.* & *ſeqq.* Quo ritu ante Ordinationem examinandi Epiſcopi & alii? III. 547. *a.* Quæ qualitates in Ordinando in Epiſcopum requirantur? III. 549. *b.* Ordinandus in Epiſcopum debet fuiſſe immunis a crimine poſt baptiſmum. *ibid.* & 550. *a.* Ratio hujus puritatis in Epiſcopo requiſitæ. III. 550. *a.*

Vide, *Conſecratio, Electio, Confirmatio. Nominatio, Epiſcopus*, *Metropolitanus*.

Ordinationes per Hæreticos factæ, declarantur irritæ. IV. 13. *b.* Quid de Hæreticorum & Schiſmaticorum Ordinationibus in Concilio Lateranenſi III. ſtatutum fuerit? IV. 15. *a. b.* An reordinandi qui ab Hæreticis ſunt ordinati? III. 88. *a. b.* & *in nota.* Quid agendum, ubi dubitatur de validitate factæ Ordinationis? III. 565. *b.* Nulla fit mentio conditionis adjiciendæ in reiteratione Ordinationis. *ibid.* & 566. *a.*

Ordinatio ab Excommunicato facta, an poſſit haberi rata & valida? III. 597. *a. b.*

ORDO CARMELITARUM.

Ordo Carmelitarum dici non poteſt Mendicantium ex Regula. I. 283. *a.* Quo tempore videatur annumeratus fuiſſe inter Ordines Mendicantes? *ibid.* Quid de hoc Ordine in Conſtitutione 23. in *Sexta* Decretalium? IV. 134. *b.* 135. *a.*

ORDO CISTERCIENSIS.

Ordinis Ciſtercienſis origo. I. 342. *a.* In ſuo exordio Decimas poſſidere noluerunt, imo id fuit partim reformationis eorum occaſio. II. 45. *b.* Specialiter privilegiati ſunt in materia immunitatis a Decimis. II. 51. *b.* Hujus privilegio origo. *ibid.* Querelæ Epiſcoporum & aliorum adverſus Ciſtercienſes; & in quo fundatæ? *ibid.* & 52. *a.* Privilegium hoc non extenditur ad terras quas aliis elocant. II. 52. *a. b.* Item ad terras quas ab aliis conducunt. *ibid. b.* Novæ querelæ contra Ciſtercienſes. *ibid. b.* Ciſtercienſes reſolvunt his querelis obviare, excitati litteris Innocentii III. quæ referuntur. *ibid.* Quid decretum ſit in Ciſtercienſium Capitulo, & quomodo eorum privilegium reſtrictum? *ibid.* & 53. *a.* Ex Ordinatione Concilii Lateranenſis, Ciſtercienſes non gaudent immunitate quoad terras poſt Concilium Lateranenſe acquiſitas, etiamſi eas propriis manibus excolerent. II. 53. *a.* IV. 67. *a.* Eadem locum habent quoad omnes Regulares, privilegio eodem quo Ciſtercienſes gaudentes. II. 53. *a.* IV. 67. *a. b.* Privilegia recentiorum Pontificum Ciſtercienſibus conceſſa, an & quouſque recepta? *ibid.* Hæc exemptio tantum eſt perſonalis, neque fundis inhæret, ita ut cum iis transferri non poſſit. *ibid.* & 54. *a.* Ordo Ciſtercienſis inſtituit Capitulum generale. I. 343. *a.*

Ordini Ciſtercienſi Alexander III. & Bonifacius VIII. concedunt, quod a Decretis Prælatorum non liceat appellare. I. 274. *b.* Confirmatur hoc Indultum Arreſto Parlamenti Divionenſis. *ibid.*

Ordinis Ciſtercienſis reformatio ad quid potiſſimum facta? I. 347. *b.* 348. *a.*

ORDO DISCALCEATORUM.

Ordo Diſcalceatorum, Ordo Mendicantium declaratur. I. 283. *b.* 284. *a.* Unde ortus? I. 348. *a.*

ORDO EREMITARUM S. AUGUSTINI.

Ordo Eremitarum S Auguſtini ex variis Eremitarum Congregationibus informatus. I. 283. *a.* Non dici poteſt Mendicantium ex Regula. *ibid.* Non ſatis conſtat quo tempore fuerit inter Ordines Mendicantes annumeratus. *ibid.* Sub medium ſeculi XIII. incœpit redditus ac poſſeſſiones etiam in communi abdicare. *ibid.* Necdum tamen ſub finem ejuſdem ſeculi videtur ut Mendicantium fuiſſe approbatus. *ibid. b.* Quid Conſtitutio 23. in VI. habeat circa hunc Ordinem? IV. 134. *b.* 135. *a.*

ORDO FRATRUM MINORUM.

Ordo Fratrum Minorum primus extitit, cujus Regula per S. Sedem fuit approbata. I. 237. *b.* A Fundatore commendatur ei opus manuum. I. 285. *a. b.* Mendicitas non niſi ſubſidiarie permittitur. *ibid.* Soli vocantur Mendicantes ex Regula; & quare? I. 282. *b.* Ob eam cauſam excipiuntur a licentia per Concilium Tridentinum cæteris Mendicantibus conceſſa, poſſidendi bona immobilia in communi. I. 284. *b.* Fratres Converſi apud eos habent ſuffragium in Electionibus. I. 312. *a. b.* Fundator omnium primus in formula profeſſionis expreſſam mentionem fecit trium votorum. I. 295. *b.* Quid de hoc Ordine in Sexto Decretalium? IV. 134. *b.*

Fratres Minores adjunguntur Prædicatoribus in negotio Inquiſitionis; & quare? I. 206. *b.* Conditiones adjectæ eorum admiſſioni Turnhauti. I. 241. *a.* Item in oppido Eeckeloo Diœceſis Brugenſis, & lis ſuper eorum obſervatione I. 240. *b.* 241. *a.*

Fratribus Minoribus a Fundatore prohibentur Privilegia & Exemptiones. II. 420. *b.* 421. *a.*

Fratrum Minorum ſtrictioris & laxioris Obſervantiæ diſſidia. IV. 144. *a. b.* A quo originem ſumpſerint? *ibid. b.* Alii dicti *Fratres ſpirituales*, alii *Fratres de Communitate.* ibid. Advocantur a Clemente V. ut eorum querelas audiat. *ibid.* Deciſio Pontificis per Decretalem *Exivi de Paradiſo.* ibid. Declarat Fratres Minores ullam poſſe etiam in communi habere proprietam. *ibid. b.* 145. *a.* Cavet tamen definire, an illa articulus ad fidem pertineat. IV. 145. *a.* Circa habitum vult haberi rationem conditionis Patriæ. *ibid.* Patres Concilii Vien-

nenſis

nenſis videntur non favere Spiritualibus. *ibid.* Pontifex omnes Fratres adhortatur ad concordiam. *ibid.*

Fratres Minores dicti *Spirituales*, mortuo Clemente V. vexati, appellant ad futurum Pontificem Romanum. IV. 151. *a. b.* Joannes XXII. electus, Spiritualibus infenſus *ibid. b.* Hujus Pontificis Conſtitutio, qua Spirituales acerrime perſtringit. IV. 152. *a.* Fratres Spirituales mordicus contendunt præcepta Joannis XXII. eſſe contra Evangelicam paupertatem. *ibid. b.* Pontifex committit Inquiſitorem, ut procedat tanquam contra Hæreticos *ibid.* Inquiſitor procedit contra quatuor præcipuos. *ibid.* Hi manent immobiles in ſua ſententia. *ibid.* Pronuntiantur *Hæretici*, & brachio ſeculari traduntor. *ibid.* & 153. *a.* Cremantur. IV. 153. *a.* An Bulla quæ incipit *Sancta Romana Eccleſia*, ſpectet Fratres Spirituales, an Biſochos? *ibid* & *ſeqq.*

Fratrum Minorum Ordo non ſine aliqua ſuæ diſciplinæ ruina concuſſus doctrinarum divortiis, IV. 154. *a.* Quid de quæſtione de paupertate Chriſti inter eos agitata? *ibid* & *ſeqq.* Ordines Minorum & Prædicatorum acerrime contendunt. IV. 155. *a.* Fratres Minores declarant ſe firmiter inhærere Conſtitutionibus *Exiit qui ſeminat* & *Quorumdam exigit*, ibid *b.* Deputant ad Curiam Pontificis Fratrem Bonagratia de Bergamo. *ibid.* Joannes XXII. irritatus quod Fratres Minores ſic judicaſſent, edit Conſtitutionem *Ad Conditorem.* ibid. Explodit reſervationem dominii in bona Fratrum Minorum Sedi Apoſtolicæ factam; & quare? *ibid.* & 156. *a. b.* Frater *de Bergamo* totius Ordinis Procurator appellat ab Extravagante *Ad Conditorem. ibid. b.* Quare hæc Extravagans Corpori Juris inſerta ſit? *ibid.*

Fratres Minores Conſtitutiones Joannis XXII. acerbiſſime impugnant. IV. 157. *a.* Pontifex priores ſuas Conſtitutiones per Extravagantem *Quia quorumdam* confirmat. *ibid. b.* Pergunt Fratres Minores ſuam ſententiam pro fidei articolo habere. *ibid.* Michael Ceſenas Ordinis Miniſter generalis cum duobus aliis coram Pontifice audacter reſpondet. *ibid.* Ejus & Ochami inſolentiſſima contra Pontificem ſcripta Ordini Minorum magnam conflant invidiam. IV. 158. *a. b.*

Vide, *Mendicitas*, *Ordines Mendicantes.*

ORDO MINIMORUM.

Ordo Minimorum Ordinibus Mendicantibus annumeratus. I. 292. *b.*

ORDO FF. PRÆDICATORUM.

Ordo FF. Prædicatorum primus fuit ex approbatis a S. Sede. I. 237. *b.* Initio ſuæ fundationis poſſedit bona in communi etiam Decimas, ſed mox abdicavit. I. 282. *b.* Summo zelo promovent Officium Inquiſitionis. I. 206. *a. b.* Adjunguntur eis FF. Minores, qui eorum zelum temperent. *ibid. b.* Quid circa hunc Ordinem in Conſtitione 23. in Sexto Decretalium? IV. 234. *b.* Huic Ordini attributus modo titulus *Canonici*, modo titulus *Clerici Regularis*, modo uterque ſimul. *ibid.* & 235. *in nota.* Nomen *Mendici* per accidens dumtaxat tribuitur huic Ordini. *ibid.*

ORDO PRÆMONSTRATENSIS.

Ordinis Præmonſtratenſis in Brabetia zelus in reſiſtendo introductioni Commendarum. I. 326. *b.* Canonici Præmonſtratenſes vigore ſui Privilegii, poſſunt aſſumi ad Eccleſias Parochiales ſeculares. I. 667. *a. b.* An ex Paſtoratibus revocari poſſint ad ſolum nutum ſuorum Prælatorum? *ibid. b.* & II. 3. *b.* 64. *b.*

ORDO REGULARIS.

Ordinum Regularium primis ſeculis nulla erat varietas. I. 236. *b.* Quamdiu duraverit Monachorum uniformitas, & quando eorum varietas invaleſcere cœperit? *ibid.* & 237. *a.* Optandum ut vigeret caritas veterum Monachorum, ac ceſſarent inutiles de Sanctis certo Ordini vendicandis altercationes. I. 236. *b.* Primus Benedictinorum Ordo ab aliis Ordinibus diſcernitur. *ibid.* & 237. *a.* Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. vetuit novum Ordinem inſtitui; & quare? *ibid.* Non obſervatum. *ibid.* Idem renovavit Concilium Lugdunenſe *ibid.* Etiam poſt hoc Concilium nimia Religionum exereſcentia. *ibid. a b.* Primi approbationem ſuorum Ordinum a Sede Apoſtolica petierunt Dominicus & Franciſcus. *ibid. b.* Quare neceſſaria, quid operetur? *ibid.* Sedi Apoſtolicæ reſervata. *ibid.*

Ordinem ſuum Monachus libere mutare olim poterat, & ad alium tranſire; idque erat ſatis frequens. I. 236. *b.* 264. *a.* Poſtea rarius id contingebat; & cur id expediat? I. 264. *a.* Quid circa Monachorum tranſmigrationes Synodus Nicæna II. ſtatuerit? III. 469. *b.* Quid circa peregrinos Monachos ſtatuerit S. Benedictus? I. 264. *a.* Rationes quæ rariorum ſuadent tranſitum, cujus cauſa aliquando juſta eſſe poteſt, vel etiam neceſſaria. *ibid. a b.* Suſpectus aliquando viſus fuit crebrior Monachorum tranſitus. *ibid. b.* Quibus cautionibus tranſitus ad arctiorem Religionem permittendus? *ibid.* Non licet tranſire ad laxiorem, niſi de conſenſu Pontificis; qui non conceditur, niſi ob infirmitatem: & expeditur in Pœnitentiaria. *ibid. b.* & 265. *a.* Quid de tranſitu Mendicantium? I. 264. *b.* Ex quibus judicandum de laxitate vel rigore in hac materia? I. 265. *a.* Quænam ſit juſta cauſa tranſeundi ad ad Ordinem ſtrictiorem? *ibid.* Cujus licentia ad hoc requiratur? *ibid.* An qui tranſit, debeat novum Novitiatum abſolvere? *ibid. b.* Major & exactior viſa fuit exigenda probatio in receptione Monachi tranſeuntis, quam in receptione alicujus de ſeculo, *ibid.* & 266. *a.*

Ordine abſcindi vel ab ejici Monachus olim poterat; & qua forma id fieret? I. 268. *a.* Hæc diſciplina etiam ſeculo XIII. obtinuit. *ibid. a. b.* Quomodo paulatim immutata. *ibid. b.* Jus Decretalium id prohibet, in quo a veteri diſciplina recedit. *ibid. b.* Jus illud repugnat antiquis Monachorum moribus *ibid.* Circa hanc rem acriter fuit diſputatum. *ibid.* & 269. *a.* Conſtitutio Urbani VIII. circa eoſdem, veterem diſciplinam aliquatenus renovans. I. 269. *a.* Dubium eſt an moribus noſtris reciperetur. *ibid.* Ubi in antiquis Regulis invenitur, *Projiciatur de Monaſterio;* hoc ſupplendum, *Retrudatur in carcerem*, I. 311. *a.* Veteres Monachorum Patres ſolliciti fuerunt, ne ovis morbida alias inficeret. I. 269. *b.*

Vide, *Monaſterium*, *Regula*, *Religio.*

ORDO RELIGIOSUS.

Ordines Religioſi non multiplicandi; & quare? IV. 57. *a.* 134. *a. b.* Olim incognita Ordinum Religioſorum diverſitas. IV. 134. *a.*

Vide, *Monachus*, *Monaſterium*, *Ordo Regularis*, *Religio*, *Religioſus.*

OREMUS.

Oremus; quare hæc vox a Sacerdote Orationi præmittatur? II. 691. *b.*

ORGANA.

Organorum uſus in Eccleſiis recentiſſimus. II. 676. *b.* Non tanti ad verum cultum divinum faciendus, quanti vulgus facit. *ibid.* Ratione ex S. Thoma petita improbatus. *ibid.* Poteſt tamen *per accidens tolerari* extenſa jam Organorum conſuetudo. II. 677. *a.*

Organa laſcivas cantiones modulatione ſua non imitentur. I. 437. *a.* II. 648. *a.* 677. *a.* Nihil ſonent, quod vel devotionem turbet, aut animum ad cogitationes ſeculares, aut quod impium eſt, laſcivas & impures incitet, aut moveat. II. 677. *a.* In Symbolo canendo, nec in iis quæ ſunt ad inſtructionem, non ſonent Organa. *ibid. a. b.*

Vide, *Muſica*, *Campana*, *Cantor.*

ORIGINALIA.

Originalia acta non poteſt a ſe dimittere Graphiarius; ſed tenetur dare copias Parti petenti. II. 289. *a.*

Vide, *Minuta.*

ORNAMENTUM.

Ornamenta Eccleſiæ Parochiali ſubminiſtrare tenentur Decimatores. I. 639. *a.* Quot & qualia? *ibid.* Ornamentum pretioſa potius conveniunt Eccleſiis Parochialibus, quam clauſtralibus; & quare? *ibid. a. b.*

Ornamenta ſervientia ad uſum ſacri Miniſterii executioni non ſubduntur. II. 355. *a. b.* In uſum profanum nequaquam applicanda. III. 89. *b.*

Ornatus templorum interior, debet eſſe compoſitus ad excitandum populi devotionem; & quid in eo attendendum, quid cavendum? I. 617. *b.* 618. *a. b.* II. 613. *a. b.*

Ornatus ſplendidus templorum non raro provenit ex avaritia. II. 112. *a. b.* Melius eſſe aurum impendi alendis pauperibus, quam ornandis templis docuerunt S. Hieronymus & S. Chryſoſtomus. *ibid. b.* Redemptionem captivorum eſſe juſtam cauſam alienandi vaſa Eccleſiæ, declaravit Juſtinianus Imperator. *ibid. a.* Laudatus Epiſcopus, qui pro alendis & redimendis captivis vaſa Eccleſiæ etiam initiata vendiderat. *ibid. b.* Monachos qui, neglectis pauperibus, templa ſumptuoſe

tuoſe

tuoſe ornabant, redarguit S. Bernardus. *ibid. a.* Quare homines ſoleant eſſe proniores ad ornanda templa, quam ad alendos pauperes? *ibid. b.* Quid apud Gratianum de ornamentis & vaſis ſacris, necnon de materia ex qua conficienda ſunt? III. 676. *b.* Major debet eſſe ſollicitudo de Sacerdotum moribus, quam de ornamentis & vaſis. *ibid.*

ORPHANOTROPHIA.

Orphanotrophia quid ſint? II. 115. *b.* & 116. *a.* Quid in Orphanotrophiis maxime attendendum? II. 236. *a.*

OSCULATORIUM.

Oſculatorium, quid ſit? III. 178. *a.*
Vide, *Oſculum.*

OSCULUM.

Oſculum pacis inter Miſſarum ſolemnia ſibi mutuo dabant Fideles. I. 572. *a.* III 177. *b* 178 *a.* Quomodo, & quare id mutatum? I. 572. *a* III 178. *a* Oſculi vice mos eſt introductus porrigendi tabellam cum Crucis & Chriſti imagine, quam *abſculatorium* vocant. III. 178. *a.* Plura de oſculo pacis, tum a Latinis, tum a Græcis Patribus, remiſſive. *ibid.*
Oſculi nuptialis antiquitas, ratio & abrogatio. *ibid.*

OSIUS.

Oſius Cordubenſis Epiſcopus Concilio Sardicenſi præfuit. III. 266. *b* 271. *a.* & *ſeqq.* An vice Romani Pontificis præſederit? III. 266. *b.*

OSTENSORIUM.

Oſtenſoria ſive Remonſtrantiæ in quibus Euchariſtia exponitur & defertur in Proceſſionibus, ſunt recentiſſima, I 407. *b.* Quomodo antea Euchariſtia in Proceſſionibus delata? *ibid.*

OSTIARIUS.

Oſtiariorum Ordinatio quomodo fiat? II. 612. *b.* Ex iis quæ in Oſtiariorum Ordinatione interveniunt, eorum explicantur Officia. *ibid.* & 613. *a. b.* Apud Græcos non ordinabantur Oſtiarii. III. 338. *b.* In quo zelus Oſtiariorum maxime elucere debeat? II. 612. *b.* 613. *a.* Ordo Sacerdotalis Oſtiariorum Ordinem eminenter in ſe continet, debentque Sacerdotes Oſtiariorum functiones ſupplere. II. 613. *a.*
Oſtiariæ Monialium, quales ab Abbatiſſa conſtituendæ? III. 412. *b.*

OTHO IV. IMPERATOR.

Otho filius Henrici Ducis Saxoniæ in Regem Romanorum eligitur. IV. 69. *b.* 70. *a.* Ejus diſſidium cum Philippo in Imperatorem electo *ibid.* & *ſeqq.*
Vide, *Innocentius III. Philippus Imperator.*

P.

PACIFICÆ.

Pacificæ litteræ, quid fuerint? III. 157. *b.* 158. *a.*
Vide, *Teſtimoniales*, *Formatæ.*

PACTA ANTENUPTIALIA.

Pactorum antenuptialium cognitio cum ſuis emergentibus & connexis, juxta Concordata Brabantiæ eſt mixti Fori. II. 193. *a.* Judex Eccleſiaſticus in hac materia tenetur ſequi ordinationes Principum & conſuetudines locorum. *ibid. a. b.* In pactis antenuptialibus requiritur ſubſcriptio Notarii & duorum teſtium. II. 316. *a.*

PACTUM.

Pactum antichreſeos damnatum. IV. 11. *a. b.*

PAGANUS.

Pagani; unde ſic dicti Idololatræ? III. 142. *b.*
Paganorum converſioni incumbentes debent attendere quo motivo ad fidem Chriſtianam ſuſcipiendam moveantur. I. 380. *a.* Paganis ægrotantibus, nondum Catechumenis, baptiſmus concedendus, ſi eum poſtulaſſe probentur. III. 433. *b.*
Paganorum ſolemnitatibus feſtis quidquam quod ſervire poſſet, vetitum Chriſtianis ſubminiſtrare. III 89. *a* 181. *a. b.* Cavendæ Paganorum feſtivitates, quarum præcipuæ recenſentur. III. 416. *b* & *ſeqq.*
Paganorum conviviorum abolitionem ab Imperatore petunt Africani. III. 344. *b* Quæ Paganorum ſuperſtitiones? III. 355. *b.* 419. *b.* Canon Trullanus contra eos qui jurant per falſos Deos. III. 433. *b.*

PALEÆ.

Paleæ, quid ſint in Decreto Gratiani? III. 519. *b.* Earum utilitas. *ibid.* De earum origine. *ibid.* Earum antiquitas. *ibid.* Veriſimile eſt *Paleas* non eſſe Gratiani, ſed recentioris auctoris. III. 618. *a.*

PALEOLOGUS.

Paleologi (Michaelis imperatoris) litteræ in Concilio Lugdunenſi II. leguntur. IV. 117. *a.* Conſtantinopoli pellit Latinos. IV. 119. *b.* Timens Cruciatam Expeditionem, iterato ſcribit Romano Pontifici IV. 120. *a.* Clemens IV. hortatur Paleologum pro Expeditione ad Terram-Sanctam. *ibid* Paleologus implorat Ludovici Regis Franciæ interceſſionem pro unione. *ibid* & 121. *a.* Inſtat apud Gregorium X. pro unione. IV. 121. *a. b.* Urget & cogit Epiſcopos Græcos unioni conſentire. *ibid b.* Paleologus renovat profeſſionem in Concilio Lugdunenſi datam. IV. 123. *a.* Excommunicatus declaratur a Martino IV. qui ſub pœna excommunicationis inhibet ne quis ei auxilietur. *ibid a b.* Amariſſimæ Imperatoris querelæ. *ibid. b.* A Græcis Schiſmaticis etiam poſt mortem ut Novator habitus. *ibid b.*

PALINODIA.

Palinodiam an Auctor cecinerit, dum oſtendere voluit, cum doctrina ſua *de Peculiaritate* conſiſtere, Religioſos ad Paſtoratum promotos poſſe exactam paupertatem & communionem Religioſam ſervare? II 554. & *ſeqq.* Reflexiones in Libellum cui titulus: *Palinodia Palinodiæ*, &c. II. 572. & *ſeqq.*
Palinodia quid ſit? IV. * 108. *b* Moribus obtinuit ut Palinodia exigeretur, quæ reparationem famæ ſpectat. *ibid.* An actio ad Palinodiam ſit criminalis, an civilis? *ibid* IV. * 169. *b.*

PALLIUM.

Pallii antiquitas in quo multa obſcura? I. 169 *a b.* Pallium primitus fuit ornamentum Imperiale I. 172 *a. b.* E benignitate Imperatorum profectum eſt. *ibid. b* Non ſine eorum conſenſu olim a Summo Pontifice concedebatur. *ibid.* Quo tempore Imperatores Pallium Romano Pontifici & Patriarchis Orientalibus communicarint, compertum non eſt. *ibid.* Incertum quoque eſt, qua occaſione fuerit proprium Metropolitanis. *ibid* &c. 174. *a* Nunc inter eorum ornamenta enumeratur. I. 169 *a. b.*
Pallii forma. I. 169 *b.* Recens ſeu hodierna a priſtina diverſa eſt. I. 174. *a.* Quomodo illa mutatio facta ſit? *ibid.* Quomodo agni, ex quorum lana conficitur, ſpecialiter offerantur? *ibid.* & 170. *a.* Quomodo Pallia benedicantur? *ibid.* Quare dicantur ſumpta *de Corpore Beati Patri?* *ibid.* Quomodo petenda, & qua forma dentur? *ibid a b.* Quomodo abſentibus imponantur? *ibid b.* & 171. *a* Qua ratione per *Pallium* dicatur dari *Pontificalis Officii plenitudo?* I. 171 *a* Qua reſtrictione ad loca & tempora concedatur? *ibid. a b* E[illegible] mere perſonale *ibid b.* Ejus ademptio ſignum exauctorationis *ibid.* Archiepiſcopus ante receptionem Pallii poteſt concedere Dimiſſoriales. *ibid.* & 172. *a.* Quid in Decreto Gratiani de Pallio? III 578 *b.*
Pallium primitus a Pontificibus datum videtur in ſignum Vicariatus Sedis Apoſtolicæ. I. 173. *a.* Per conceſſionem Pallii una cenſebatur dari Vicariatus Sedis Apoſtolicæ cum poteſtate ei annexa *ibid a b.* Ante Octavum ſeculum ſoli Archiepiſcopo Arelatenſi in Galliis conferebatur Pallium. *ibid. b.* Synodus Moguntina decrevit ut omnes Metropolitæ Galli illud peterent. *ibid.* Quare primum renuerint admittere hoc Decretum, cui tandem paruerunt? *ibid.* & 174. *a.*
Pallium petendi neceſſitas a Romano Pontifice, quando Patriarchis Orientalibus impoſita? I 174. *a b.* Conditiones in conceſſione Pallii Metropolitanis impoſitæ. *ibid. b.* Quo tempore & qua occaſione fuerint impoſitæ? *ibid.* Gregorius VII. acriter redarguit ArchiepiſcopumRothomagenſem quod ante obtentum Pallium ſacras functiones obire præſumpſerit? *ibid.* & 175. *a.* Pontifex Romanus omni tempore & in omni loco poteſt uti Pallio, non ita Metropolitani; ratio iſtius diſcriminis. I 171 *b* 175. *a.* Inquiritur auctor cujuſdam Canonis a Gratiano relati, ubi illud diſcrimen primo refertur. *ibid. a b.* Non ſcitur quod primis ſeculis Pontifex Romanus hoc ornamento uſus fuerit majori licentia, quam Patriarchæ Orientales. *ibid. b.* Quid de Pallio in Concilio Lateranenſi IV. occurrat? IV. 44. *b.*

PANIS ABBATIALIS.

Vide, *Oblati Miniſteriis.*

PANIS BENEDICTUS.

Panis Benedictus ſumebatur olim ex pane a populo oblato pro conſecratione. I. 410. *b.* Hodie pro Pane benedicto offertur ſpecialis panis. *ibid.* Ubi ſolum offerendus; & quid ſignificet?

ficet? *ibid.* Quo affectu offerendus? *ibid.* Qua ratione Panis hujus oblatio juribus honorificis adſcribatur? *ibid.* Occaſione prærogativæ in præſentatione Panis benedicti controverſiæ motæ. *ibid.*

Vide, *Eulogiæ*, *Oblatio.*

PAPA.

Papa, id eſt, Pontifex Romanus, electus, olim conſecrari non poterat ante obtentum aſſenſum Imperatoris I. 89. *a.* III. 545. *b.* Incertum eſt quo tempore Imperatorum conſenſus requiri cœperit. I. 89. *b.* Aſſenſus ille poſt lextum ſeculum diu petitus eſt *ibid. b.* Ejus defectu Romana Eccleſia ſuo Paſtore quandoque diu viduabatur. *ibid.* Huic malo ut occurreretur, auctoritas electionis confirmandæ, ab Imperatore commiſſa Exarcho Ravennæ reſidenti. *ibid.* Non conſtat tamen Imperatoris Legatos ad electionem vocandos fuiſſe. *ibid.* & 90. *a.* Ut ordinaretur Electus, expectari ſolebat conſenſus Imperatoris, aut ejus Legati. *ibid.* Quod ægre tulerunt Romani, & jampridem cœperunt aſpirare ad excutiendam neceſſitatem expectandi conſenſum Imperialem *ibid.* Ipſi Pontificis Romani electionem ſuam non ſat firmam exiſtimarunt, niſi acceſſerit confirmatio Imperialis. *ibid.* Quod probatur exemplo Gregorii VII *ibid. a b.* Romani Pontifices in luctuoſa de inveſtituris controverſia unice intenderunt Imperatores excludere ab electione, cujus libertati contraria eſſe prætexebant Principum jura circa inveſtituram. *ibid.* & 91. *a.* Quod tandem obtinuerunt Romani Pontifices anno 1122. in ſolemni Concordia inter Henricum V. & Calixtum II. *ibid.*

Papæ electio uſque ad ſeculum XII. ſecundum formam ordinariam fiebat. IV. 15. *a.* Forma electionis Romani Pontificis in Concilio Lateranenſi tertio præſcripta. IV. 14 *a* *& ſeqq.* Quæ obſervanda in electione Romani Pontificis? III 545 *b.* Decretum Nicolai II. de hac electione; ejus occaſio & hiſtoria. *ibid.* & 540. *a.* Quæ fuerit præcipua ratio edendi hoc Decretum? III. 546. *a.* Papæ electio etiam extra Romam fieri poteſt. *ibid. b.* An electus in Pontificem, Eccleſiam ante Ordinationem regere poſſit? III. 547. *a.* In Ordinatione Romani Epiſcopi Cardinales Epiſcopi vicem Metropolitani ſupplent. III. 546. *b.* I. 97. *a. b.* Quis in Romanum Pontificem eligi poſſit? III. 569. *a.* Conſtitutio de electione Papæ in Sexto Decretalium relata. IV. 124. *a. b.* Diſſenſio Papæ & Cardinalium circa hanc Conſtitutionem. *ibid. b.* Hæc Conſtitutio videtur in Concilio Lugdunenſi II. non formata, ſed prælecta. *ibid.* 125. *a.* An hæc Conſtitutio primitus viguerit? IV. 125. *b.* Aliæ Conſtitutiones circa hanc materiam. *ibid.* & 126 *a. b.*

Vide, *Electio*, *Conclave.*

Papæ aſſiſtunt Cardinales, & interveniunt in regimine univerſalis Eccleſiæ. I. 202. *a.* 204. *b.* Si Pontifex Cardinales in Conſilium admittat eorum tamen aſſenſu credit non indigere. *ibid.* Quo tempore Pontifices quaſi monarchice Eccleſiam regere cœperint, incertum eſt. *ibid.*

Papa permittit examinare Leges ſuas, antequam recipiantur. I. 756. *b.* Neceſſitas Placeti ſupremæ ejus poteſtati non officit. I. 757. *a.* Nunquam vult tollere jus alteri quæſitum I. 755. *b.*

Papæ reſervantur confirmationes Epiſcoporum. I. 97. *& ſeqq.* Canonizationes Sanctorum. I. 219. *b.* Correctio & mutatio Breviarii Romani. I. 220. *b.* Interpretatio Concilii Tridentini. I. 214. *b.* Approbationes Ordinum & Regularum. I. 235. *a. b.*

Papæ primatus III. 543. *b.* Varia ad ejus Primatum aſtruendum ſuppoſititia. *ibid.*

Papa eſt cæterorum Epiſcoporum caput, & in Eccleſia Romana unitatis Eccleſiaſticæ centrum, II. 233. *a b.* Sic vero eſt caput, ut ille ſit primus inter cæteros in regimine & auctoritate pares & æquales. I. 126. *b.* & 127. *a.* Petrus repreſentabat Collegium Apoſtolorum, cum Chriſtus ei dixit: *Tu es Petrus*, &c. *Paſce oves meas*, &. I. 126. *a. b* *& ſeqq.* Poſt invectas & receptas falſas Decretales, multa ſenſim Pontifici Romano reſervari cœperunt. I. 127. *a.* 175. *a b.* Præter ſollicitudinem omnium Eccleſiarum, Romano Pontifici ſua eſt particularis Eccleſia. I. 131. *b.* Licet primatum obtineat, eſt tamen proprius Romæ Paſtor & Epiſcopus. *ibid.* & 132. *a.* Ejus Diœceſis, ut particularis Eccleſia, non eſt niſi pars integralis Eccleſiæ univerſæ. I. 132. *a* In Romano Pontifice diſtinguendæ ſunt dignitates Epiſcopi, Metropolitani, Patriarchæ & Primatis. I. 193. *a*, Romanus Pontifex ob dignitatem Apoſtolicæ Sedis, cæteris Epiſcopis in orbe conſtitutis ſemper reverentior habitus. I. 630. *b* Ipſi tamen non magis quam cæteris licitum functiones Epiſcopales in alterius Epiſcopi Diœceſi peragere, niſi Præſule, cujus fuerit, compellente, vel permittente *ibid.* & 629. *a.* Papæ non eſt attribuendus titulus *Univerſalis Epiſcopi.* III. 578. *a. b.*

Vide, *Hierarchia*, *Apoſtolus.*

Papa, Gratiani auctoritate, deſiit inter Patriarchas numerari. III. 545. *b.* Ad fidem Epiſcopi Romani Imperatores remittunt ſuos ſubditos, ad hauriendam notitiam eorum quæ ſunt fidei. II. 227. *b.* Quomodo ejus primatui non obſit quod in cauſis coram eo deciſis admittatur Appellatio? II. 362. *b.* Ad eum ſolum appellari poteſt, omiſſo medio. II. 361. *b.* 362. *a.* Non vero in Gallia. II. 262. *a.*

Papæ auctoritas quæ ſit? I. 123. *b* Exponitur illud effatum Canoniſtarum: *Romanus Pontifex non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris.* ibid. & 124. An *quidquid a Papa fit, a Deo factum* eſſe putandum? I. 124 *b* An *voluntas Pontificis ſit Regula qua ejus actiones dirigantur?* ibid, *&* 761. *b. & ſeqq.* Hæc doctrina quorumdam Juriſperitorum Pontificiæ auctoritati pariter ac toti Eccleſiæ Catholicæ injurioſa ac pernicioſa, & Hæreticis ſcandaloſa. II. 759. *b. & ſeqq.* III. 576. *b.* Decretales Epiſtolæ, horum errorum fons & origo. II. 124. *b.* Unde Romani Pontifices ſibi aſſeruerint plenitudinem poteſtatis & Paſtoralis ſollicitudinis? I. 175. *a. b.* III. 586. *a. b.* Hoc nituntur fundamento pleraque Privilegia quæ Romani Pontifices Fratribus Mendicantibus contulerunt I. 458. *& ſeqq.* Eodem moti ſunt principio, qui Romanum Pontificem habuerunt ut *Ordinarium Ordinariorum* I. 461 *a.* Ex falſis Decretalibus ſibi aſſeruerunt poteſtatem, Primates, Patriarchas, &c inſtituendi III. 569. *b.*

Papæ aliquid divinitatis textus a Gratiano relatus attribuere videtur. III. 576. *b.* Quam ejuſmodi dicta nociva ſint, oſtenditur. *ibid.* IV. * 52. *a b.*

Papæ fideles Canonum cuſtodes & executores. I. 178. *b.* Non Canonum domini. III. 645. *b.* Decreta Romanorum Pontificum in majoribus cauſis non reputabantur olim Canonica, niſi eſſent Synodalia. I. 178. *b.* Olim vix aliquid gravioris momenti extra Synodum decreverunt. *ibid. a b.*

Papæ in actu Canonizationis Sanctorum ſe errori eſſe obnoxios, ipſi profeſſi ſunt. I. 221. *b.* Hanc errandi poſſibilitatem ſupponit proteſtationis formula quam præmittit Pontifex, priuſquam Judicium Canonizationis proferat. *ibid.* An in ſuis Decretis recedere poſſit a Patrum Decretis & Evangelicis præceptis? III. 541. *a.* 645. *a.* 663. *a. b.*

Papæ divinum lumen non ſemper adeſt. I. 756. *a b.* Lumen Spiritus ſancti non perpetuo Pontifici hypocritarum fraudes, Aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit. IV. * 147. *a.* An poſſit humana quadam paſſione commotus alicui injuſte inimicari? III. 573. *b.* 574. *a.* An Principes regno aut imperio poſſit ſpoliare? III. 613. *b.* An ſubditos a fidelitate erga Principem excommunicatum abſolvere poſſit? *ibid.* Periculoſum hac in re Gratiani principium. *ibid* & 614. *a.* An poſſit *ratione peccati* de actionibus Principum cognoſcere? IV. 84. *b.* 85 *a.* 89 *b.* An poſſit errare? III. 557. *a.* Papæ inſidioſis artibus circumventi, dum erroribus occurrere putant, quandoque inſequuntur juſtitiæ & veritatis Patronos; quod fraudis genus ipſi Pontifices horrent. IV. 137. in *nota* Ipſi nolunt ſua Diplomata exequi, cum obreptum eſſe Pontifici Romano ſuſpicio eſt. *ibid.* An Papa errare poſſit in determinando quis ſit ſenſus alicujus libri? IV. 154. *b* An Papa poſſit aliquid mutare in Conſtitutionibus Prædeceſſorum? IV. 155. *a.* An fieri poſſit ut Conſtitutio a Papa emiſſa, etiam in materia doctrinæ, adeo obſcure ſit expreſſa, ut legentes in errorem inducantur, niſi ejuſdem Conſtitutionis fiat explanatio? *ibid. b.* Quandonam judicium Papæ cenſeri debeat judicium Petri? III. 641. *b.* An ſacrilegus habendus ſit qui de judicio Papæ diſputat? III. 622. *b.*

Papa an a nemine judicari poſſit? III. 544. *a b.* 556. *b.* 557. *a.* Quo teſtium numero poſſit condemnari? III. 585. *a. b.* A regula de non ſpoliando Epiſcopo, niſi ſervato Juris ordine, immerito Gratianus Papam excipit. III. 588 *a.*

Vide, *Cauſæ majores, Devolutio, Diſpenſatio, Exemptio, Præventio, Proviſio, Regulæ Cancellariæ, Reſervatio, Reſignatio.*

d

gnatio, Simonia, Patriarcha, Primates, Decretales Epiſtolæ, Bonifacius VIII. Innocentius III. Sedes Apoſtolica, &c.

PAPHNUTIUS.

Paphnutii Epiſcopi hiſtoria & ſententia de continentia Presbyteris & Diaconis non præcipienda. III. 552. *a.*

PAPISSA.

Papiſſæ Joannis fabulæ quid occaſionem dederit? III. 472. *b.*

PARANGARIA.

Vide, *Angaria.*

PARANOMARIUS.

Paranomarius; quotuplici ſenſu hæc vox apud Auctores Eccleſiaſticos occurrat? III. 242. *a.*

PARCUS.

Parcus quid ſit? I. 224. *b.* Præſidentes *de majori Parco* dicti etiam Abbreviatores. *ibid.* Quod Tribunal conſtituant, & quænam in eo decidantur negotia? *ibid.* Præſidentes ſeu Prælati *de minori Parco* exiguam habeant Juriſdictionem. *ibid.* Utrique ſic dicti a loco Cancellariæ in quem conveniunt. *ibid.*

Vide, *Cancellaria Romana.*

PARENTES.

Parentes conſuli debent a filiis ante ingreſſum in Religionem. I. 247. *b.* Proviſiones quas aliquando concedunt Senatus Regii, eo caſu in favorem Parentum. *ibid.* Pueri a parentibus oblati Religioni, hac oblatione hodie non aſtringuntur. *ibid.* Jure communi & ex moderna diſciplina nemo ex oblatione Parentum Religioni adſtringitur. *ibid.* Illicitum omnino eſt ut Parentes vel propinqui ditentur ex bonis eorum qui Monaſterium ingrediantur. II. 508. *b. & ſeqq.* Idololatræ Parentes, qui ad augendam ſuam ſubſtantiam filios ſuos in Monaſterium volunt intradere. II. 523. *b.* 524. *a.* Qua mentis ſimplicitate & paritate cordis e Religioſis monendi ſint hujuſmodi Parentes, ut a tam pernicioſa avaritia diſcedant. *ibid.* An Parentes teneantur filiis Monaſterium ingreſſis relinquere *legitimam*? II. 540. *b.* 541. *a.* An legitima filios privare poſſint ipſi Monaſteriam ingreſſi? II 541. *a. b.* 542. *a.* Anathema in Parentes qui ſub obtentu Religionis filios ſuos negligunt. III. 149. *b.* 150. *a.* Anathema in filius qui Parentes prætexta Religionis deſerant. III. 150. *a. b.* An pueri a Parentibus Religioni traditi, teneantur adulti in ea perſeverare? I. 260. *b.* III. 625. *b.* 626. *a.* Reſtringitur poteſtas Parentum circa filiorum oblationem in Monaſterio. III. 626. *a.* An olim Parentibus competiverit poteſtas liberos ſuos Domino dicandi ante pubertatis ætatem, abſque liberorum conſenſu? *ibid in nota.* An & quando poſſint Parentes votum puellæ irritere? *ibid. b.* Cogi poſſunt ad aſſignandum filio titulum ſuper quo poſſit ordinari. I 517. *b.*

Parentes & ſingulariter Clerici arguendi, qui filios a ſua cura dimittunt. III. 329. *a.* Quæ Parentibus invitis contrahuntur matrimonia, Eccleſia deteſtatur, ſed tamen ea non habet tanquam invalidia. I. 563. *b.* In Galliis habentur invalida. *ibid.* & 564. *a.* Pœna in Gallia & Belgio adverſus filios-familias invitis Parentibus contrahentes; & quinam illas incurrant? I. 564. *a.* Pœnæ adverſus Paſtores qui illis aſſiſtunt. *ibid.* Conſenſum eorum ſupplere poteſt Judex; & quis ille Judex? *ibid b.* Pœna quam incurrunt Parentes, dum irrationabiliter conſenſum ſuum negant *ibid a.* Quid Parocho agendum, dum auctoritate Judicis matrimonium invitis Parentibus curam ipſe eſt celebrandum, aut etiam celebratum? *ibid. b.* & 565. *a.*

Parentibus invitis reſignatio Beneficii facta a filio, an ſit valida? I. 820. *b.* 821. *a.*

Parentes in cauſis contra filios non tenentur edere bonis. II. 355. *a. b.*

PARLAMENTUM.

Parlamenti nomine quid proprie intelligendum? IV. 135. *b*

Vide, *Senatus Regius.*

PAROCHIA, PAROCHIALIS ECCLESIA.

Parochiarum inſtitutionis & diviſionis antiquitas. I. 14. *a. b.* Finis Parochiarum debent eſſe certi & diſtincti. I. 15. *b.* An duæ Parochiæ uni ad tempus poſſint concedi? I. 695. *a.* III. 464. *b.* An ad eas aſſumi poſſint Regulares? I. 666. *a. & ſeqq.*

Vide, *Beneficium ſeculare, Unio.*

Parochia quælibet debet habere ſuum proprium Sacerdotem. III. 628. *a.* Plures baptiſmales Eccleſiæ intra eoſdem terminos eſſe non poſſunt. III. 617. *a.* De limitibus Parochiarum. III. 609. *a.* *Où on trouve des preuves de la diſtinction des bornes des Paroiſſes en France?* I. 946. *a.* Parochus, *ut perpetuus & proprius* Sacerdos, habet Juriſdictionem *ordinariam* intra Parochiæ ſuæ limites. IV. * 298. *a.* Quare Synodus Tridentina, juxta *Canonicas Sanctiones*, præceperit unicuique Parochiæ ſuum *perpetuum* peculiaremque Parochum aſſignari? *ibid. b.* 299. *a.*

Parochus totius curæ Parocho incumbit. I. 15. *a.* Sæpe id Paſtoribus recogitandum. I. 16. *a.* Sine Parochi ſcitu & conſenſu intra terminos Parochiæ nemo poteſt baptizare. I. 376. *a. b.* Nec in Eccleſia Parochiali celebrare Sacrum, quod variis Judicatis probatur. I. 436. *a. b.*

Parochialis Eccleſia dicitur Mater Fidelium, & quare? I. 239. *a.* Quantam obligationem ei præ reliquis Eccleſiis habeant Fideles? II. 36. *b.* Obligatio eam frequentandi multis adſtruitur. I. 25. *& ſeqq.* 414. *& ſeqq.* Commoda ex frequentatione, & incommoda ex neglectu frequentationis Parochiæ. I. 26. *a b.* Populus ſæpius de obligatione Parochiam frequentandi monendus. I. 27. *a.* Quid de hac obligatione ſenſerit S. Carolus? *ibid.* Tempore inſtructionis Parochialis, Miſſa in Capellis celebrari non poteſt. I. 27. *b.* Tempore Concionis Parochialis, nemo intra limites Parochiæ concionari poteſt. *ibid.* Jus Eccleſiarum Parochialium firmatur contra Ordines Mendicantes Concilio Tridentino & Extrav. Sixti IV. I. 26. *a. b.* Ipſis Principibus curæ fuit ne quid populum ab Officio Parochiali retraheret. I. 27. *b.* Edicta Regia circa hanc rem. *ibid.* 414. *a. b.*

Parochiales Eccleſiæ a Capitulis & Monaſteriis velut jure hæreditario poſſeſſæ cum magno rei Chriſtianæ detrimento. II. 780. *a. & ſeqq.* Hinc Monaſteria & Canonicorum Collegia, ut integros Eccleſiæ proventus delutire poſſent, Miniſtros Eccleſiis Parochialibus neceſſarios præficere neglexerunt, aut præfecerunt Presbyteros quoſque mercenarios, viliſſimo ſtipendio conductos. II. 784 *a.* Hinc Simoniaca *Altarium* redemptio. II. 780. *b.* Hinc ſcandaloſa diſtinctio inter *Altare Eccleſiam* ibid. *a. b.*

Vide, *Altare, Paſtor primitivus, Perſona, Vicarius perpetuus.*

Parochialis Eccleſia ſola habet plures & grandiores campanas; & quare? I. 415. *a.* Potius ipſi conveniunt pretioſa ornamenta, quam Eccleſiis clauſtralibus; & quare? I. 639. *a. b.* Mulieres poſt partum in propria Parochiali Eccleſia purificandæ, ad excluſionem Eccleſiarum Ordinum Mendicantium. I. 388. *a. & ſeqq.* Communio Paſchalis in ea neceſſario facienda. I. 402. *a.* Quid de famulis & domeſticis Monaſteriorum? *ibid.* Licentia celebrandi in Oratoriis domeſticis ſtylo Curiæ & Epiſcoporum non conceditur, niſi ſine præjudicio Eccleſiæ Parochialis. I. 434 *a.* In his concedendis parci debent eſſe Epiſcopi. I. 433. *b.* 434. *a.* Etiam facultas celebrandi in his Oratoriis ad certos dies reſtringi ſolet. I. 434. *a.* Diebus ſolemnioribus ad Eccleſiam Parochialem accedendum. *ibid.* Canon Trullianus contra eos qui tribus Dominicis abſitor e Parochiali Officio. III. 427. *b.* Eccleſiis Parochialibus multum detraxit Inſtitutio Mendicantium. I. 239 *a.*

Parochiæ novæ erectio qua de cauſa fieri poſſit? I. 627. *a.* Veteris Eccleſiæ Rector eſt neceſſario audiendus. *ibid. b.* Conſenſum ejus Epiſcopus ſupplere poteſt. *ibid.* & 628. *a.* Ex mente Concilii Tridentini Epiſcopus poteſt exigere novæ Parochiæ erectionem, quando ſalus populi id exigit. I. 627. *a. b.* Unde deſumenda ſuſtentatio Rectoris novæ Parochiæ? I. 628. *a.* In Belgio non facile perficeretur hæc erectio ſine auctoritate Regia. *ibid. b.* Non admitteretur ex Reſcripto Romani Pontificis, niſi ejuſmodi Reſcriptum dirigatur in *forma commiſſoria* I. 627. *b.* Vetus Parochia unde recens Parochia derivata eſt, remanet hujus *Matrix* Eccleſia. I. 628. *a.* In caſu *magni* incommodi non facile omittenda novæ Parochiæ erectio. I. 629 *a* Quid in Galliis circa novæ Parochiæ erectionem obſervetur? I. 628. *in nota. remiſſive.* Si erectio novæ Parochiæ haberi non poſſit, quomodo incommodis ex amplitudine Parochiarum ſubveniendum? *ibid. b.*

Parochia dicitur *propria* illius, cui jura Parochialia competunt, ſalva Vicaria Perpetuæ. II. 817 *b.*

Vide, *Decimæ, Exequiæ, Inſtructio, Miſſa, Oblatio, Quarta funeraria, Sepultura.*

Parochialis Eccleſia non commendetur niſi Sacerdoti, & non niſi una IV. 130. *b.* Non ultra ſemeſtre. *ibid.* Diſpenſationes in hac materia ut in aliis noxiæ *ibid.*

Vide, *Commenda.*

PAROCHIANUS.

Parochianorum & Parochorum obligationes ſunt reciprocæ; & ſicet Parochus tenatur eos inſtruere, illi viciſſim tenentur eum andire. I. 25. *b.* Obligantur frequentare Parochiani. *ibid.* 414. *a* Hæc obligatio multis adſtruitur. I. 25. *b.* 414. *a & ſeqq.* Decreta Synodorum & litteræ Paſtorales, item Edicte Regis pro hac obligatione I 25. *b & ſeqq.* 414. *a. & ſeqq.* Probatur hae de re cujuſdam gloſſæ ineptitudo. I. 26. *a. b.*

Vide, *Parochia.*

Parochiani tenentur ad reparationem Capellarum; quouſque & quandonam teneantur ad reparationem Eccleſiæ? Vide, *Eccleſia Capella.*

Parochiani qualificati ſunt ad agendum ad onus Decimatorum pro obtinenda Portione congrue ſuo Parocho & tot Presbyteris quot ſunt neceſſarii. II. 82. *a b.* In Gallia & pluribus locis in Belgio teneotur conſtruere domum Paſtoralem. *ibid.*

Vide, *Parochia Parochus.*

PAROCHUS.

Parochus eſt principalis & proprius Sacramentorum Miniſter in ſua Parochia. I. 15. *a.* 16. *b.* 366. *b.* Qua ratiuoe dicatur *Proprius Sacerdos*, *Paſtor*, aut *Curatus?* I. 366. *b.* Quare repotetur etiam pro *Prælato?* IV. * 298. *a.* Unde Parochi Curatorum nomen ſortiantur? IV. * 299. *b.* Divina Parochorum inſtitutio, I. 15. *b.* 16. *a.* Parochi ſunt *minores Prælati* & Hierarchæ ex primaria inſtitutione Chriſti. IV. * 299. *a. b* 301. *a.* & in *nota.* Qua ratione Parochi dicantur curam animarum ab Epiſcopo accipere? IV. * 300. *b. & ſeqq.* Parochorum in ſua inſtitutione juramentum. I, 75 *b.* Cogendus ut neceſſarios Miniſtros ſibi aſſumat. I. 16. *b.* Vice-Paſtorum aſſumptio pertinet ad Parochos, niſi ſpeciali titulo aliud obtineat. *ibid b.* Pertinet ad Vicarium perpetuum, excluſo Paſtore primitivo. *ibid.* Olim non poterant alienum Parochianum ad ſuam Miſſam admittere ſine licentia proprii Parochi. I. 15. *a.*

Parochi ſunt perpetui & inamovibiles. IV. * 300. *a. b.* Habent jus perpetuum functiones ſuo titulo annexas exercendi jure proprio & ordinario. IV. * 298. *a. & ſeqq.* Unde hoc jus perpetuum habeant, & auctoritatem populo ſibi credito omnia ad animarum ſalutem neceſſaria miniſtrandi? IV. * 301. *a.* Parochus Eccleſiam ſuam (non ſecus ac Epiſcopus Diœceſim ſuam) jure proprio & tanquam illius Eccleſiæ minor Prælatus poſſidet, & in ſpiritualibus adminiſtrat. *ibid.* Quare Parochi aliquando dicti ſint Presbyteri Cardinales? *ibid. a. b.* In quibuſdam caſibus Parochi Regulares eximuntur a Regiis Ordinationibus, quæ executioni mandant Canones, qui Parochorum inamovibilitatem adſtruunt. IV. * 302. *in nota.* Parochi ſuo Beneficio privari non poſſunt, niſi ex Sententia Judicis competentis, ſervato Juris ordine lata *ibid. a. b.* Poteſtas Parochorum non eſt vicaria ſeu delegata, pro arbitrio Epiſcoporum revocabilis IV. * 301. *b.*

Vide, *Cenſura.*

Parochus; quibus exercitiis poſſit diebus Feſtis, Dominicis & Feriatis defectum Officii publici & Horarum Canonicarum ſupplere, ipſumque finem & ſcopum, quem per divini Officii decantationem intendit Eccleſia, aſſequi? II. 669. *a. b.* 670. *a.*

Vide, *Horæ Canonicæ*, *Officium Divinum.*

Parochus qui intra annum non fuerit Presbyter ordinatus, ipſo jure Officio excidit. IV. 130. *a.* Canon Lateranenſis de Ordinatione Parochi intra annum. *ibid.* Quid circa hanc rem cautum in Declaratione Ludovici XV. Galliarum Regis. *ibid. in nota.*

Vide, *Beneficium.*

Parochorum functiones I. 8. *b* Debent Parochi omnia Paſtoralia *per ſe* præſtare & implere. *ibid. b.* Parochus non vere Parochus eſt, niſi proprio nomine & vigore tituli ſui curam animarum exerceat. IV. * 298. *a.* Præcipua Parochorum functio eſt inſtructio populi. I. 8. *b.* Illam tenentur per ſe obire. I. 19. *a.* Contrarius uſus, quantumvis diuturnus, Parochis obeſſe non poteſt. I. 20 *b.* Rationes ob quas contingit ordinarie, inſtructionem Paſtoris eſſe populo utiliorem quam extranei. I. 19. *b.* 20. *a. b.* *Voyez ſur cela l'Obſervation de M. Gibert* I. 946. *b.* Nupera Declaratio Congregationis Concilii Tridentini & Innocentii XI I. 20. *b.* 22. *a.* 23. *a.* Parochis per ſe concionari volentibus, Fratres Mendicantes cedere debant. I. 22. *b.* Variis id Sententiis confirmatum. *ibid. & ſeqq* Idque etiamſi jus nominandi Stationarium eſſet penes Paſtorem primitivum vel Æditeos. I. 24 *b.* Epiſcopi non poſſunt, Parochis invitis, obtrudere operarios, qui in eorum Parochiis ullas functiones exerceant. IV. * 301. *b.* Epiſcopus Parocho per ſe concionari volenti Regulares ſubſtituere non poteſt, & explicatur Clem. *Dudum*, De ſepulturis. I. 21. *a.* Reſolutio Doctorum Lovanienſium circa hanc materiam. IV. * 349. *& ſeqq.* Decreta Conſilii Flandriæ contra Jeſuitas, qui tanquam Miſſionarii miſſi cum poteſtate in quadam Parochia concionandi, Confeſſiones excipiendi, aliaſque functiones Paſtorales exercendi, prætendebant id facere ſine Parochi conſenſu. IV. * 342. *a. b.* Nolenti concionari Parocho poteſt Epiſcopus Regulares ſubſtituere; & quomodo? I. 21. *a.* Parochis prohibetur ne aſſumant Presbyterum Regularem, dum alius idoneus haberi poteſt. I. 24. *b.* Quænam Parocho obſervanda circa Stationarios? I. 24. *b.*

Vide, *Stationes Regularium Cura animarum.*

Parochi eſt eligere Cuſtodem, niſi conſuetudine aliove titulo ad alios pervenerit ejus electio. I. 30. *a.*

Parochus audiendus in erectione novi Monaſterii intra limites ſuæ Parochiæ. I. 238. *b.* Ordinarie receptioni Regularium adjicitur, quod ſe non poterunt ingerere Officio Paſtorali ſine ejus conſenſu. I 240. *a.*

Parochus in adminiſtratione Sacramentorum quomodo ſe gerere debeat? I. 365. *a b.* Quomodo ante eorum adminiſtrationem ſe præparare debeat? *ibid. a.* Semper debet eſſe paratus illa adminiſtrare etiam tempore peſtis. *ibid b.* Si id neglexerit, Paſtoratu privari poteſt. *ibid.* Nullus in aliena Parochia, aut alienis Parochianis Sacramenta adminiſtrare poteſt. I. 366. *b.*

Parochus eſt ordinarius & privative Miniſter Baptiſmi in ſua Parochia. I. 376. *a b.* Quomodo jus baptizandi ab Epiſcopo accipiat? *ibid. a.* Nemo ſolemniter baptizare poteſt ſine conſenſu Parochi. *ibid. a. b.* Parochus non facile aſſumere debet munus Patrini. I. 386. *a b.* Convenit ut ſit inſtructus de modo excindendi infantem, ſi caſu puerpera in partu moriatur. I. 387. *b.* & 388. *a.*

Parochi eſt purificare mulieres poſt partum. I. 388. *b.* 389. *a.*

Vide, *Purificatio.*

Parochi Officium circa Sacramentum Confirmationis I. 391. *a.* Pueri confirmandi teſtimonium Parochi adferre debent de ſufficienti inſtructione. *ibid.* c.

Vide, *Confirmatio.*

Parochus ſolus jure ordinario diſtribuit Euchariſtiam. I. 397. *b.* 398. *a.*

Vide, *Euchariſtia.*

Parochus ſolus dare poteſt Communionem Paſchalem I. 402. *a.* Tempus Paſchale prorogare poteſt. *ibid b* Non poteſt ſua auctoritate infligere pœnam non communicanti in Paſchate, & cur minus quam a Communione repellere? I. 403. *a.*

Vide, *Communio.*

Parochus ſolus poteſt deferre Euchariſtiam ad infirmos. I. 404. *a.* Omni tempore, etiam noctu, debet eſſe paratus ad Viaticum infirmis adminiſtrandum. *ibid b.*

Vide, *Viaticum.*

Parochi cura circa Anniverſaria aliaſque Fundationes. I. 430. *a.* Audiendus in earum reductione. I. 431. *a.* Non convenit ut Fundationes Anniverſariorum Subditis fundent. *ibid b.* In Eccleſia Parochiali ſine ejus licentia nemo poteſt celebrare. I. 436. *a.* Jus Parochi per Sententiam Regiam firmatum. *ibid.*

Vide, *Anniverſarium Fundatio.*

Parochus olim privative erat Miniſter Sacramenti Pœnitentiæ, ita ut abſolutio ſine ejus licentia data, haberetur nulla I. 455. *a.* Quandonam cœperit dari facultas excipiendi Confeſſiones Fratribus Mendicantibus, & ſenſim aliis Presbyteris, ſed ſine præjudicio Parochi? *ibid. b.* Adhuc hodie Parochiani tenentur ſemel in anno ei vel alteri de ejus licentia confiteri. *ibid.* Quod multis probatur. *ibid. & ſeqq.* Non tantum a Laicis, ſed & a Clericis id exactum; & quis cenſendus ſit ſingulorum proprius Sacerdos ſeu Parochus? I 456. *a. b* Quid de hac obligatione ſentiat Eccleſia Gallicana? *ibid b.* Sententia Archiepiſcopi Rhemenſis ſuper hoc jure Parochorum. *ibid.* & 457. *a.* Ratio hujus juris & diſciplinæ. I. 457. *a.* Prudentia in

hoc

Digitized by Google

hoc præcepto urgendo neceſſaria. *ibid.* In concedenda licentia alieri confitendi, debet eſſe facilis. *ibid.*

Parochis jure proprio competit ſuorum Parochianorum confeſſiones audire. I. 457. *b.* Hac de re Gerſonii ſententia, cui conformè videtur Decretum Concilii Tridentini. *ibid.* & 458. *a.* Occaſione Privilegiorum de excipiendis Confeſſionibus conceſſorum Mendicantibus, multa & gravia diſſidia Parochos inter & Mendicantes. I. 458. *a. b.* 459. *a. b.* Parochorum cauſam ſuſcipit Gerſonius. I. 460. *a.* Plurimi Præſules in Concilio Tridentino petunt ut revocentur hæc Mendicantium Privilegia. *ibid.* Obſiſtunt Ordinum Regularium Superiores generales, quorum cauſam inter alios ſuſcipiunt S. Thomas & Cardinalis de Luca. *ibid. a. b.* & 161. *a.* Quibus moti principiis, Privilegiorum Patroni ea defendere conarentur? I. 161. *a. b.* Quamdiu intacta manſerit neceſſitas confitendi proprio Parocho? *ibid. b.* An iterum faciendæ Parocho confeſſiones, quæ antea alieno Sacerdoti fuerunt perectæ? *ibid.* & 162. *a.*

Parochi poteſtas excipiendi confeſſiones, titulo ſui Beneficii, non ſe extendit extra fines ſuæ Parochiæ, I. 463. *a.* Vi tamen conſuetudinis illam excipere poteſt in aliis Parochiis ejuſdem Diœceſis, & in quo ea conſuetudo fundata ſit? *ibid.* Etiam quandoque in Parochiis extra Diœceſim. *ibid. a. b.* Ante Concilium Tridentinum poterat cuilibet Presbytero concedere licentiam excipiendi confeſſiones in ſua Parochia. *ibid. b.* Eadem obtinent in habentibus Beneficium Curatum, ſive Seculare, ſive Regulare; & quodnam tale cenſeatur? I. 462. *a.*

Vide, *Confeſſio*, *Approbatio.*

Parochus eſt Miniſter ordinarius Extremæ-Unctionis, I. 494. *a.* Quomodo infirmos ad ejus ſuſceptionem tempeſtivam tenеatur inducere? *ibid.* Illam adminiſtrare tenetur cum periculo vitæ. *ibid. a. b.* & 489. *a.* Quam periculoſum ſit Parocho, ſi ejus culpa hoc Sacramentum negligatur. I. 494. *a.* Quomodo Parochus in adminiſtratione hujus Sacramenti ſe debeat gerere? *ibid.* & *ſeqq.*

Vide, *Extrema-Unctio.*

Parochi cura & viſitatio Scholarum. I. 554. *b.* Nec per Archipresbyterum aut Scholaſticum excluditur. I. 553. *b.*

Vide, *Schola.*

Parochi eſt aſſignare locum honorabiliorem in ſua Eccleſia. I. 751. *a.* Quomodo ſe gerere debeat, ſi occurrant controverſiæ cum Toparcha quoad jura honorifica? I. 782. *b.*

Parochi jus & officium circa Sponſalia. I. 555. *a.* & *ſeqq.*

Vide, *Sponſalia.*

Parochi aſſiſtentia neceſſaria ad validitatem Matrimonii. I. 565. *b.* & *ſeqq.*

Vide, *Matrimonium*, *Ætas*, *parentes.*

Parochus ex Concordatis Brabantiæ & Edictis Regiis, jus habet interveniendi computibus Hoſpitalium & piorum locorum. II. 121. *b.* Auctoritas ejus circa bona Fabricæ & Menſæ S. Spiritus I. 31. & *ſeqq.* 857. & *ſeqq.* 907. *a b.*

Parocho cura incumbit circa teſtamenta ſuorum Subditorum & eorum executionem. II. 194. *b.* Marito curam habere debet Captivorum. II. 329. *a.*

Vide, *Æditui*, *Fabrica*, *Menſa S. Spiritus*, *Congregatio Paſtorum*, *Decimæ*. *Domus Paſtoralis*, *Novalia*, *Oblatio*, *Portio congrua*, *Communio*, *Clericus*, *Presbyter*, &c.

PASCHA.

Paſchales dies Eccleſia voluit eſſe dies lætitiæ; & quare? I. 334. *b.* & 335. *a.* Acris contentio inter Victorem Summum Pontificem & Polycratem de die quo Paſcha celebrandum eſſet. III. 72. *a. b.* Hujus contentionis cauſa latius exponitur. III. 97. *a. b.* 98. *a. b.* Quid circa hanc quæſtionem actum & decretum fuerit in Concilio Nicæno? III. 101. *b.* Cur Patres Concilii alia forma uſi ſint in Decreto de die celebrandi Paſcha, quam in Decreto de Fide? *ibid.* Decretum Synodi Nicænæ de celebratione Paſchæ in Antiochena Synodo confirmatur. III. 154. *a. b.* Feſtum Paſchatis uno eodemque die ab omnibus celebrandum. III. 329. *a.* Quanta fuerit Patrum cura hujus diſciplinæ? *ibid.* & 336. *b.* Quo die Paſcha celebrandum eſſet, in Concilio quod annuatim celebrabatur, determinari debebat. III. 336. *b.* Paſcha die Dominico celebrandum. III. 679. *b.* 680. *a.*

Paſchali tempore quare non genuflectendum in orationibus? III. 120. *b.* Paſchalis Feſtivitas *Magnus dies* dicta a Synodo Ancyrana. III. 127. *a.*

Paſchalis Octava olim tota ſolemniter celebrabatur. III. 345. *a.* 419. *b.* 420. *a.* A quo primum & quo ſeculo Paſchales Feſti dies ad tres primos contracti? III. 420. *a.* Ratio illius commutationis. *ibid.* Veſtigium hodiernum veteris diſciplinæ. *ibid.*

Paſchalis Communio, ubi facienda? I. 402. *a.*

Vide, *Communio*, *Parochia.*

PASTOR.

Paſtores, ut ſemper ſancte Sacramenta adminiſtrare poſſint, ſancte vivere debent. I. 365. *b.*

Paſtores non citra neceſſitatem ab ovibus ſuis avocandi. III. 365. *b.*

Paſtoralе Miniſterium quam ætatem requirat? IV. 16. *a.*

Vide, *Epiſcopus*, *Clericus*, *Parochus.*

PASTOR PRIMITIVUS.

Paſtorum primitivorum origo. II. 63. *b* 64. *a.* II. 780. *a.* & *ſeqq.* Hoc nomen etiam in novo Jure Canonico ignotum; & quid ſignificet? II. 781. *a.* Solus titulus primitivi Paſtoris non ſufficit ut Vicarius perpetuus ab electione ſui Vice-Paſtoris excludatur. I. 16. *b.* Paſtores primitivi Eccleſiis tenentur præficere Vicarios perpetuos, qui ab ipſis in ſuis titulis ſint independentes. II. 64. *b.* & 65. *a.* Abbates, Canonici, aliique poſſidentes Eccleſias unitas & datas Vicariis perpetuis, tantum ſunt nomine tenus Paſtores. II. 65. *a.* Non poſſunt Vicarios ſine conſenſu Epiſcopi Parochialibus Eccleſiis præficere. II. 780. *b.* Quare dicti ſint *perſonæ*? II. 781. *a.* Unde dicti Paſtores primitivi? *ibid.* & 65. *a.* Curæ animarum ſeſe immiſcere non poſſunt. II. 65. *a.* Ex conſuetudine ipſis competunt jura honorifica; & quænam illa? *ibid. a b.* II. 782. *b.* Jus nominandi Vice Paſtorem, Cuſtodem, Concionatorem, &c. iiſdem competit. II. 65. *b.* In his turbandi non ſunt, dum ſine præjudicio curæ animarum Vicario incumbentis iis utuntur. *ibid.* Tenentur Vicariis ſuis ad portionem congruam ante alios majores Decimatores. *ibid.* & 71. *a.* Patroni Eccleſiaſtici ſolent eſſe Paſtores primitivi, & eatenus ad portionem congruam obligari poſſunt. II. 71. *a.* Non ſemper ſunt Paſtores primitivi. *ibid. b.* Paſtor primitivus quomodo a Vicario pro conſequenda portione congrua conveniri poſſit? *ibid. b.* An primitivi Paſtores teneantur ad portionem congruam ſolvendam, cum non ſint Decimatores? II. 72. *in nota.* Quid legendum, ut clare & certo innoteſcant jura quæ hodie primitivis Paſtoribus in Galliis competunt? II. 65. *in nota.*

Paſtorum primitivorum jura non ſunt eadem in omnibus Eccleſiis; ſed hæc ſubinde pauciora & minora ſunt, quod dependet a conſuetudine, vel ſpecialibus conventionibus Eccleſiarum, II. 819. *a.* *Les Aſſemblés du Clergé de France ont defendu aux Curés primitifs de faire les fonctions curiales.* II. 3. *b.*

Vide, *Decimæ*, *Portio congrua*, *Vicarius perpetuus*, *Competentia.*

PATER.

Vide, *Parentes.*

PASSIO DOMINICA.

Paſſionis Dominicæ dies quomodo tranſigendi? III. 430. *b.* 431. *a.* Quare hi dies dicti Hebdomada *magna*, ſeu *major*, ſeu *ſancta*? III. 431. *a.*

Vide, *Jejunium*, *Quadrageſima.*

PATER ABBAS.

Pater Abbas quis dicatur? I. 305. *a.* Quæ ejus auctoritas? *ibid.*

PATRES SS.

Patrum (Sanctorum) lectio Clericis admodum conveniens eſt. II. 595. *a. b.* Quare lectio & perſcrutatio ſcriptorum & actorum SS. Patrum poiſſimum conducat Canonum ſtudioſo? *ibid. a. b.* In ſcriptis SS. Patrum abunde reperitur ſcientia neceſſaria animarum Rectoribus. *ibid. b.* Quam nocivus Eccleſiæ neglectus ſcientiæ Scripturæ ſacræ & SS. Patrum. *ibid.*

PATRIA OBEDIENTIÆ.

Patria obedientiæ unde ſic dicta? I. 732. *b.* Quænam hoc nomine appellentur? *ibid.* Inter eas comprehenditur Belgium. *ibid.*

PATRIARCHA.

Patriarchale jus Antiocheni & Hieroſolymitani Epiſcoporum, a Patribus Calchedonenſibus determinatum. III. 231. *b.* Auctoritate Gratiani dicitur Pontifex Romanus inter Patriarchas numa-

numerari. III. 545. *b.* Tempore Concilii VIII. adhuc inter Patriarchas numerabatur. *ibid.*

Patriarcha videtur primitus fuiſſe nuncupatus Exarchus. III. 250. *a.*

Patriarchalium Sedium prærogativæ ad diſciplinam pertinent; idaoque pro bono Eccleſiæ mutari, ampliari, vel reſtringi poſſunt. III. 263. *a. b.* Ordo patriarcharum. IV. 44. *a. b.*

Patriarcha Conſtantinopolitanus ſecundus poſt Romanum III. 403. *b.* 404. *a.* Patriarchæ Conſtantinopolitano æqualia privilegia cum Romæ throno per Canonem Trullanum attributa. III. 403. *b.* Ordo quinque Patriarcharum hoc Canone primum expreſſus? *ibid.* & 404. *a.* Hic Canon a Gratiano mutilatus. III. *ibid. a.* Unde Romani Pontifices ſibi aſſeruerint jus patriarchas inſtituandi? III. 569. *b.*

Patriarcha vices ſuas Subdiacono poteſt committere. III. 575. *a.*

Vide, *Primates.*

PATRIMONIUM.

Patrimonium pauperum, quare frequentius dicta bona Eccleſiæ? II. 8. *a.* An rectiſſime ſic vocata? *ibid.* Res Eccleſiæ dicuntur patrimonium Chriſti & pauperum. *ibid. b* Eccleſiæ Romanæ ſicut aliarum Eccleſiarum bona, *patrimonium Chriſti & pauperum* dicenda ſunt. III. 9. *a b.* Sanctus Gregorius patrimonium Eccleſiæ Romanæ vocavit res pauperum. II. 8. *a. b.*

PATRINI.

Patrinorum: Sponſorum, ſeu ſuſceptorum origo. I. 385. *a. b.* Primitus ſoli viri in Baptiſmo virorum? & ſolæ mulieres in Baptiſmo mulierum adhibebantur; & quare? *ibid. b.* Quando & quare hæc diſciplina mutata? *ibid.* Patrinorum officia olim & hodie *ibid.* Eorum obligatio. *ibid. b.* & 386 *a.* Monitum Concilii Colonienſis de hac obligatione. I. 386. *a.* Paſtores attendere debent quos in Patrinos admittant. *ibid. b.* Quinam ab eo munere rejiciendi? *ibid.* Patrini non defunguntur ſuo munere, dando munuſculum. *ibid.* Edictum Caroli V. circa dationes munerum. *ibid.* Paſtores & alii Eccleſiaſtici non facile hoc officium aſſumere debent. *ibid.* & 387. *a.* Monachis interdicitur; & quinam ſub eo nomine comprehendatur? *ibid.* Olim Parentes prolium ſuarum erant ſuſceptores; & quare hoc mutatum? I. 387 *a* De Patrinorum numero nulla ſpecialis lex aut diſciplina apud antiquos occurrit. I. 385. *b.* & *in nota.* Synodus Tridentina duas ad ſummum perſonas ad ſuſcipiendum infantem adhiberi voluit. I. 538. *a. b.* Parochus baptizaturus inquirere debet qui in Patrinos deſignati ſint, & hos ſolos admittere? *ibid. b.* Quid ſi hæc a Parocho ſint omiſſa; item quid ſi plores quam duo admiſſi ſint? *ibid.*

Patrini etiam aſſumuntur in Confirmatione. I. 395. *a.* Horum apud Antiquos mentio non occurrit. *ibid.* Quales adhibendi *ibid. a. b* Quodnam eorum officium, & quis delectus eorum habendus? *ibid. b.* Cavendum ut per eorum aſſumptionem impedimenta Matrimonii non nimis multiplicentur. *ibid.* Suſcipiens per Procuratorem contrahit cognationem ſpiritualem. I. 588. *b.* 589. *a* Quid de Patrinis a ſolo Parocho deſignatis? I. 588. *b* Quid de Patrinis eorumque obligatione apud Gratianum? III. 680. *b.*

Vide, *Cognatio.*

PATRONUS, PATRONATUS.

Patroni nomen, uti hodie ſumitur, multis ſeculis ignotum. I. 758. *b.* Unde ſundatores Eccleſiarum appellari Patroni? I. 759. *b.* Dicti etiam Advocati & Deſenſores. *ibid.* Quod ſit Jus Patronatus? III. 620. *b.*

Vide, *Advocatus*, *Defenſor*, *Fundator.*

Patronatus antiquiſſimis temporibus notus I. 758 *b.* Primis ſeculis omne Jus Patronatus erat ejuſdem naturæ. I. 762. *a.* A quo tempore nota diſtinctio inter Laicum & Eccleſiaſticum? *ibid.* Quid ſit proprie Jus Patronatus Eccleſiaſticum? *ibid.* Non omne quod competit perſonæ Eccleſiaſticæ, etiam ob donatos proventus Eccleſiaſticos, eſt ſemper Eccleſiaſticum *ibid.* Quid Jus Patronatus Laicum? *ibid. b.* An Jus Patronatus reſervatum Clerico ratione Fundationis factæ ex bonis Eccleſiæ, cenſendum ſit Laicale? *ibid.* In dubio potius cenſetur Laicum quam Eccleſiaſticum. *ibid.* Jus Patronatus annexum Feudo, manet Laicum, ſi cum Feudo tranſivit ad Eccleſiam. *ibid.* Quodnam Jus Patronatus Laicum reale, & unde ſic dictum? *ibid. a. b.* Ejus origo. *ibid. b.* Quodnam Jus Patronatus mixtum? *ibid.* Si Eccleſiaſticus concurrat cum Laico alternative, illius turnus cenſetur totus Eccleſiaſticus. I. 718. *a.* 763. *b.* Quid ſi utarque ſimultanea concurrat, quænam qualitas prævaleat? I. 763. *b.* Unde Jus Patronatus Eccleſiarum ruralium, & minorum Capitulorum originem ſumpſiſſe videatur? *ibid. a.* Jus Patronatus Begginarum, Æditourum, Confraternitatum, &c. quale cenſendum? I. 764. *a.* Jus Patronatus ad Univerſitatem Pariſienſem pertinens, declaratum fuit Laicale. *ibid* Prædicta jura licet poſſint dici mixta, prævalet tamen qualitas laicalis. *ibid.*

Patronatus acquiritur per Fundationem; & an debeat reſervari ſpecialiter? I. 764. *b.* 765. *a.* Non uſus inducit præſumptionem non reſervationis. I. 765. *a.* Ubi conſtat de Fundatione, pro Jure Patronatus præſumitur. *ibid.* Qualis Fundatio requiratur & ſufficiat? *ibid.* Primitus hoc ſolo Fundationis titulo deferebatur. *ibid. b.* An acquiratur per donationem fundi? *ibid. a.* Fundi Dator poteſt Benefactor, ſed non Patronus haberi. *ibid.* An & quomodo acquiratur per dotationem? *ibid.* An tribus hiſce modis poſſint tres ejuſdem Eccleſiæ Patroni conſtitui? *ibid. b.* Alter titulus acquirendi eſt præſcriptio; & quandonam cœperit? *ibid.* Quid ad hanc præſcriptionem requiratur? *ibid.* & 766. *a.* Concilium Tridentinum abrogans Patronatum qui non eſt ex Fundatione, admiſſum non eſt in Belgio quantum ad Patronatus Laicos. I 766. *b.* Synodus rejicit nonnulla Jura Patronatus. *ibid. a.* An ex Decreto Concilii Tridentini præſentare queat, & qui tantum eſt in quaſi-poſſeſſione Juris Patronatus? *ibid.* Jus Patronatus ſæpe ortum ex occupatione Laicorum, & inde provenit ad Monaſteria ſeu Capitula. *ibid.* An acquiri poſſit per Privilegium Apoſtolicum? *ibid.* An Pontifex Beneficia liberæ collationis poſſit ſubjicere Juri Patronatus? *ibid. a. b.*

Patronatus Jus, vigore cujus Abbates, Abbatiſſæ & Capitula Canonicorum præſentant Epiſcopis Presbyteros ad vacantes Eccleſias Parochiales, unde ducat originem? II 814. *b.* 819 *a. b.*

Patronatus Jus qua ratione probetur? I. 766. *b.* Concilium Tridentinum reſtringens ejus probationem, in Belgio non admittitur quantum ad Patronos Laicos. *ibid.* Probatio per Concilium requiſita etiam obtinet in Poſſeſſorio. *ibid a b.* Admittitur a Belgis ad inſtar aliorum Jurium. *ibid. b.* Ipſa immemorialis poſſeſſio habetur pro vero titulo, quod & in Gallia obtinet. I. 767. *a.* Canon antiquiſſimus Juri Patronatus favens. III. 618. *b.*

Patronatus Eccleſiaſticus an poſſit tranſire ſeparatim a Dignitate? I. 767 *b.* 768. *a.* Jus Patronatus Laicum reale transfertur una cum re cui adhæret. I. 768. *a* Etiamſi nominatim expreſſum non ſit. *ibid.* In hac alienatione non requiritur licentia Epiſcopi. *ibid.* An transferatur ſimul cum dominio utili? *ibid.* An tranſeat in Maritum ratione dotis, in Viduam ratione doarii, item in uſufructuarium? *ibid a b.* & 769. *a.* Non tranſit in Creditorem ratione pignoris. I. 769. *a.* An Capitula & Monaſteria, ob præſentationem aut nominationem Presbyterorum, *verum* Jus Patronatus, quale Fondatoribus & Benefactoribus Eccleſiarum competere ſolet, conſequantur? II. 63. *b.*

Patronatus Laicus hodie cenſetur quid temporale, & de eo ſolus Judex ſecularis cognoſcit. I. 769. *a.* Quid ſi in dubio ſit an Jus Patronatus ſit *mere laicale*, an vero *mixtum*? ibid. Judex Eccleſiaſticus in Brabantia de eo cognoſcere poteſt incidenter. II. 191. *a.* Sed raro admodum id evenit, & quare? *ibid* Succedit ad hæredes; quo jure & quo ordine? I. 769. *a b.* Poteſt in Fundatione caveri, ut non deferatur jure hæreditario. I. 770. *a.* *Les Apanagiſtes de France qui n'ont que l'uſufruit des fiefs qui leur ſont donnés, jouiſſent des droits de Patronage & de collation attachés à ces fiefs.* I. 968. *a.* Venditio Juris Patronatus cenſetur irrita & Simoniaca. I. 770. *b.* Quandonam cenſeatur vendi? *ibid.* Unde invaluerit abuſus vendendi Jus Patronatus? *ibid. a.* Hic abuſus per Pontifices reprobatus *ibid. a b.* Pretium fundi augendum non eſt intuitu Juris Patronatus annexi. *ibid b.* Unde proveniat Laicos Jus Patronatus tanti facere? *ibid.* & 771. *a.* De Jure Patronatus olim litigantes Patroni, quandoque viſi ſunt ad arma proſilire. IV. 27. *a.* *Le Patronage laical ne doit être aſſujetti a aucune ſervitude.* I. 966. *a.* *On n'y peut déroger ſans le conſentement du Patron.* I. 968. *b.* *Autres obſervations ſur le Patronage laical.* ibid.

Patro-

Patronatus diſtinguitur a Jure Præſentationis. I. 771. *b.* Quamvis Præſentatio ſit Juris Patronatus pars præcipua, poteſt eſſe Patronus ſine Jure Præſentationis. *ibid.* & 772. *a.* Olim Patronus offerebat Clericum ordinandum, hodie offert inſtituendum; & quæ mutationis ratio? I. 772. *a.* Quid de Jure Præſentationis quod Patronis competit, & de tempore ipſis præfixo ad præſentandum? *ibid.* & *ſeqq.* Patronus Laicus in Præſentatione variare poteſt, non autem Eccleſiaſticus. I. 773. *a.* An recte dicatur Jus Patronatus eſſe ſervitutem? I. 775. *a.* Eccleſiæ Parochiales Juris Laici vel mixti exemptæ a concurſu. I. 712. *b.* 713. *a.* Beneficia Juris Patronatus Laici non cadunt ſub Reſervationibus, etiam ratione vacatione in Curia. I. 721. *b.* 730. *a.* Beneficia etiam Juris Patronatus Eccleſiaſtici videntur a Reſervationibus exempta in Belgio. I. 735. *a* Beneficia Patronatus Laici exempta ſunt a jure præventionis. I. 734. *b.* 735. *a.* Derogatio Juris Patronatus Laici nunquam admittitur. I. 754. *b.* Ex quocumque titulo Jus illud competat I. 755. *a.*

Patroni unicum præſentent in Paſtorem. IV. 26. *b.* 27. *a.* Quæſtione ſuper Jure Patronatus intra tres menſes non deciſa, Epiſcopus providet. IV. 27. *a.* Patronum ob lapſum quatuor menſium jure præſentandi ea vice privatum, Clericus inſtitutus debet eum, quando *verus* Patronus fuerit declaratus, ut talem agnoſcere & colere. *ibid. b.* Diſſenſum Patronorum præſertim inter Laicos in Belgio & in Gallia Papa ſupplere non poteſt. I. 754. *b.*

Vide, *Præſentatio.*

Patronorum quorumdam avaritia in Concilio Lateranenſi IV. repreſſa. IV. 67. *a. b.*

Patrono redacto ad inopiam debentur alimenta ex bonis Eccleſiæ; quo jure & qua moderatione? I. 776. *b.* 777. *a.* Quid in determinanda ſubventione Patrono debita attendendum? I. 777. *a.* Non debentur titulo præſentationis, ſed tantum Fundationis *ibid.* Alimentatio debetur Patrono in caſu inopiæ, licet in Fundatione non ſit reſervata. *ibid.* Non debetur mere intuitu paupertatis; & debet eſſe largior quam in alios pauperes. *ibid.* Poteſt Fundator ſibi vel ſucceſſoribus, aut etiam extraneo, penſionem annuam reſervare. *ibid.* Item cavere ut fructus vacantis Eccleſiæ ſibi cederent *ibid. a b.* Item leges apponere; & executioni earum, & conſervationi bonorum invigilare. *ibid. b.*

Patroni ſuperintendentia in rebus Eccleſiæ, ad quæ ſe extendat? I. 777. *b.* Sacerdotes non adminiſtrantes bona juxta intentionem Fundatoris, a Patrono monendi, & Epiſcopo vel Judici deferendi. *ibid.* An ſine ejus conſenſu poſſit fieri notabilis alienatio aut gravamen imponi? *ibid.* II 114. *a.* An Pontifex poſſit exactionem imperare Eccleſiæ ſine conſenſu Patroni? I. 777. *b.* An & quatenus cura Patroni ad Divinum Officium ſe extendat? I. 778. *a.* Concilium Tridentinum huic in ſpeciem contrarium in Belgio non eſt receptum. *ibid.* Concilium Tridentinum curam Patronorum circa obſervantiam Fundationis non excludit. *ibid.*

Patroni prætextu tuitionis nihil in Eccleſia uſurpare poſſunt. I. 778. *a.*

Patronus omnibus aliis, etiam Toparchis quoad jura honorifica præfertur; & quare? I 781. *b.* Patroni aliique Laici Juribus his gaudentes, debent cedere Clero. *ibid.*

Vide, *Jura honorifica.*

Patronatus Jus quodnam, & quantum Regibus & ſupremis Principibus competat? I. 790. *b* & *ſeqq.*

Vide, *Nominatio Regia, Regalia.*

Patroni in permutatione Beneficiorum audiendi ſunt. I. 814. *b.* Conſenſum Patroni Eccleſiaſtici Ordinarius ſupplere poteſt, non vero conſenſum Patroni Laici. *ibid.* Beneficia Collationis Regiæ, Juris Patronatus Laici & mixti, non poſſunt gravari penſione ſine Patronorum conſenſu. I. 849. *b.* 850 *a.* Quid, ſi præſentatio ſpectet alternative ad Laicum & ad Eccleſiaſticum? I 850 *a* Beneficium ſine conſenſu Patroni poteſt penſione gravari, ſi ſit Juris Patronatus Eccleſiaſtici. *ibid.* In unione Beneficiorum audiendus Patronus. 863. *b.* Requiritur conſenſus Patroni Laici. *ibid.* etiamſi fieret ad erectionem Seminarii. I. 548. *b.* In Gallia aperta Regalia, Rex libere pleno jure confert Beneficia Juris Patronatus Eccleſiaſtici; & quo titulo? I. 788 *a. b.*

Patroni præcipuæ partes ſunt in proviſione Beneficiorum Patronatorum. I. 797. *b.* Reges aliique Patroni Laici vi ſui Juris Eccleſiæ Miniſtros deſignant, atque Eccleſiaſtica munia diſtribuunt. I. 95. *a.* Licet Patroni habeant Jus præſentationis, non poſſunt tamen propria auctoritate Clericos *inſtituere*, ſive titulum Eccleſiaſticum dare. IV. 25 *a* Quid in Concilio Lateranenſi III. contra Clericos ſic inſtitutos ſtatutum fuerit? *ibid.* Quam grave onus ſit Jus Patronatus? I. 891. *b.* Plures illud horruerunt & reſpuerunt. *ibid.* & 892. *a. b.*

Patroni prohibentur ab Eccleſiis exigere Jura. I. 778. *a.* II. 91. *b.*

Vide, *Acceptio Perſonarum, Inſtitutio, Jura honorifica, Præſentatio.*

PAULUS SAMOSATENUS, ET PAULIANISTÆ

Paulus Samoſatenus quis fuerit, & quis error? III. 119. *b.* 120 *a.* Paulianiſtæ non videntur obſervaſſe formam Baptiſmi a Chriſto ſtatutam. III. 120. *a.* Quare dicti *homuntianitæ*? ibid. Quid circa eorum Ordinationes? *ibid.*

PAUPER.

Pauperum curam habere debet Epiſcopus. III. 570. *a.* Sacramenta æque prompte adminiſtranda Pauperibus ac Divitibus. I. 369. *a.* Quomodo ſe gerere debeat Parochus circa pauperum Parochianorum ſepulturam? II. 161 *a*

Vide, *Menſa Spiritus ſancti, Miſerabiles Perſonæ, Paupertas.*

PAUPERTAS.

Paupertatis titulus an poſſit exactionem dotis a Profeſſuro excuſare? I. 254. *b* *ſeqq.* Canones illum excludunt. I. 255 *b.* & *ſeqq.* Et Tridentinum directe. I. 257. *b.* Frequenter prætenditur paupertas Monaſterii, quæ revera non eſt I. 254 *b.* Exigere aliqua ultra neceſſaria ad ſuſtentationem Profeſſuri in commodum Monaſterii, eſt Simoniacum, etiamſi Monaſterium ſit pauper. I. 255. *a.* Probatur pluribus, Eccleſiam potuiſſe Religioſis præcipere, ut nullam, etiam titulo paupertatis, in admiſſione ad Religionem, pactionem ſtipulationemve interponant *ibid. b.* & *ſeqq.* II. 493 *b* & *ſeqq.* Arcendus & amputandus paupertatis prætextus. I. 256. *b.* 257. *a*

Paupertatis prætextu frequenter committitur Simonia, etiam contra Jus naturale & divinum. II. 490. *a.* & *ſeqq.* Quare frequenter contra Jus divinum? II. 491. *a.* & *ſeqq.*

Vide, *Simonia.*

Paupertas ad quam Religioſi ex voto tenentur, quænam ſit? I. 275 & *ſeqq* Quam ex voto permittunt paupertatem Ordines Mendicantes a creditum fuit illis maxime convenire; & quare? I 284. *a* Incommoda quæ ex hac paupertate oriuntur. *ibid.* Imbecilliores & imperfecti Religioſi. ut hæc incommoda evadant, ad media inordinata recurrere cœperunt. *ibid. a b* Huic malo occurrit Synodus Tridentina. *ibid. b.*

Paupertati directe contrariatur proprietas. I. 288. *b.* & *ſeqq.* Receſſus a Paupertate in victu, veſtitu, &c. cauſa ruina diſciplinæ Regularis; & quomodo? I. 293 *b* 335. *a. b.* Hic receſſus trahit ad Monaſteria homines carnales. *ibid.* Facit ut in admiſſione ad Religionem humana multa intercurrant. *ibid. b* Inde relaxatio. *ibid.* Etiamſi non ſit impoſſibile, tamen difficile eſt in divitiis paupertatem & diſciplinam ſervare; & quare? I. 293. *b.* 335. *b* 336. *a.* Penuria etiam multis relaxationibus occaſionem dat, præſertim in Mendicantibus. I. 336. *a b.*

Paupertatis votum ad eſſentiam Regularis paupertatis ſpectat. II. 470 *b.* Quanta commoda ſecum trahat paupertas voluntaria & perfecta vitæ communio? II. 476. *b.* 477 *a b.* Quantum conducat ut ad perfectionem Evangelicam perveniatur? *ibid. b.* II. 510. *a b* Quam vera & integra eſſe debeat. *ibid. b.* Diſcutiuntur plures propoſitiones deſumptæ ex quadam Theſi circa *votum paupertatis* & Religioſam *rerum communionem.* II. 535. *a* & *ſeqq* Alterius Theſis expenditur aſſertio. II. 537. *a b* 538. *a.* Quid Secundum Clementem VII. requiratur ut voto paupertatis & Religioſæ rerum communioni ſatisfiat. II 538 *b.* Exponitur compendioſe & articulatim quid de paupertate Religioſa & vitæ communione Auctor ſentiat. *ibid. a* & *ſeqq.* Quid de executione voti paupertatis ad ſeoſum Gallorum dici debeat? IV 159. *in nota.*

Vide, *Peculium Monachi, Proprietas.*

Paupertas quænam ſufficiat, & requiratur ad obtinendam diſpenſationem in forma Pauperum? Vide, *Diſpenſatio.*

Paupertas attendi non poteſt in collatione Beneficiorum, & non probantur Mandata in forma Pauperum. I. 887 *a.* Epiſcoporum cura & auctoritas circa Pauperes ab Apoſtolorum

officio

officii originem habet. II. 108. *b.* Parochis commendatur honeſta Pauperum ſepultura. II. 161 *b.*

Vide, *Advocatus*, *Eleemoſynæ*, *Hoſpitalitas*, *Mendicitas*, *Menſa S. Spiritus*, *Æditui*, *Mendicus*.

PAX.

Pacem olim datam fuiſſe per *oſculum* compertum eſt. I. 572. *a.* III. 177. *b.* 178. *a.* De tempore dandæ pacis in ſacrificio. III. 678. *a.*

Vide, *Oſculum*.

Pacis amore quædam nonnunquam toleranda & diſſimulanda. IV. 40. *a. b.*

PAXIMATIUM.

Paximatium, quid videatur fuiſſe? I. 310. *b.*

PECCATOR PUBLICUS.

Peccatores publici quinam dicantur? I. 400. *a.* Repellendi a communione donec ſcandalum reparaverint. *ibid.* Etiam a communione per modum Viatici. I. 404. *b.* 405. *a.* Nec ſufficit quod fuerint confeſſi, & obtentæ abſolutionis teſtimonium habeant. I. 400. *a.* Quid ſi emendetos Paſtor ſciat, ſed eorum converſio nondum publice ſit nota? *ibid.* Non tantum repellendi a ſacra Communione, qui *nominatim* in Ritualibus expreſſi ſunt, ſed quicumque peccatores publici. *ibid.* An debeant eſſe declarati tales per Sententiam Judicis? *ibid.* A mente Eccleſiæ recedunt, qui hic notorietatem Juris requirunt. *ibid. a. b.* Ex hac reſtrictione inutilia redduntur Decreta Eccleſiaſtica in hac materia. *ibid. b.* Non verendum eſt, ne Parochi ſint nimis proclives ad repellendos a S. Communione publicos peccatores. *ibid.* Hic tamen e Paſtoribus merito requiritur prudentia Chriſtiana. *ibid.* Reſolutio Doctorum Lovanienſium circa repulſionem publicorum peccatorum a ſacra Communione. I. 928. & 929. Reſolutio Theologorum Mechlinienſium conformis. I. 929 & 930. Repellendi ab Offertorio. I. 421. *a.* Quam procul a ſpiritu Eccleſiæ recedant Paſtores qui oblationes publicorum peccatorum recipiunt. II. 703. *a.* Quare Eccleſia eorum dona reſpuenda judicaverit? II. 789. *b.* 790. *a.* Olim per Cenſuras & invocationem Brachii ſecularis ad pœnitentiam publicam compellebantur. I. 442. *a. b.* Non abſolvendi ſine pœnitentia publica. I. 444. *a.* Etiam iis denegatur ſepultura Eccleſiaſtica. II. 167. *a. b.*

PECCATUM.

Peccatum animale, quid ſit? III. 105.

Peccatum contra naturam, quotuplex; & quæ pœnitentia plectendum? III. 131. *a. b.* 132. *a. b.*

Peccati originalis vulnus, contra Pelagii dogmata quæ anathematizantur. III. 373. *a.* & *ſeqq.* Infantes naſcuntur obnoxii peccato originali, quod lavacro Baptiſmatis expiari debet. III. 374. *a.* Anathematizantur Pelagiani, quod auſi fuerint non baptizatis parvulis dare quietis & ſalutis locum, etiam præter Regnum cœlorum. *ibid. b.*

Peccati nemo immunis. III. 376. *a.* Juſti non ſunt ſine peccato in hac vita. *ibid. b.* Deus peccata punit quandoque per ſcientes, quandoque per neſcientes. III. 639. *a.*

Peccatum ad mortem, quid ſit? III. 456. *a.* Quinam hujus peccati rei arguantur? *ibid. a. b.*

Peccantes multitudine quid agendum? III. 558. *b.* 559. *a.* Peccata multitudinis deflenda potius quam punienda. III. 635. *a.* Sic peccantibus eſt miſericordia impendenda, ut eis peccandi impunitas non tribuatur. *ibid.*

Peccata occulta inter & *manifeſta* diſtinctio. III. 561. *a.*

Peccata an ſola contritione ſine Confeſſione remittantur? III. 669. *a.* & *ſeqq.* An & quo ſenſu peccata dimiſſa redeant? III. 673. *a.* Quæ peccator conſiderare debeat, & a quibus abſtinere? *ibid.*

PECULIARITAS.

Peculiaritatis vitium quantum vitæ Cœnobiticæ officiet? II. 451. & *ſeqq.*

Vide, *Peculium Monachi.*

PECULIUM CLERICORUM.

Peculii definitio. II. 2. *a.* Quid Peculium *profectitium* filiifamilias? *ibid.* Peculium non eſt niſi permiſſu domini vel patris. *ibid.*

Peculium Clericorum Titulus eſt Decretalium, unde ſic dictum? II. 2. & *ſeqq.* Cur & quando proventibus Eccleſiaſticis nomen hoc inditum? *ibid. a.* Peculium Clerici admodum ſimile Peculio ſervi vel Peculio filii-familias. *ibid.* Ut horum dominium manet apud dominum vel patrem, ita Peculium Clericorum manet apud Eccleſiam. *ibid. b.* An Clerici poſſint dici domini proventuum Eccleſiæ? II. 3. *a. b.* Bona Eccleſiaſtica poſt mortem Clericorum redeunt ad Capitulum vel Congregationem jure Peculii, non jure hæreditatis. II. 24. *b.* 25. *a.*

Peculii nomine quænam comprehendantur? II. 3. *b.* 4. *a.* Comprehenduntur & illa quæ Clericus parcius vivendo ſibi ſubtraxit. II. 4. *a.* Bona Patrimonialia ſub illo non comprehenduntur. *ibid. b.*

PECULIUM MONACHI.

Peculii abdicatio ita eſſentialis vitæ Monaſticæ, ut nequidem Summus Pontifex in eo poſſit diſpenſare. I. 275. *a.* 290. *a.* Ubi habentur Peculia, non poſſunt eſſe *omnia* communia. I. 288. *a.* II. 562. & *ſeqq.* Peculium Monachi & peculium ſervi in multis conveniunt. I. 288. *b.* 289. *a.* Peculium & proprium ſunt Synonima; & Monachi peculia habentes reputantur proprietarii. I. 289. *a.* II. 562. & *ſeqq.* Reſervatio redditus vitalitii, & cujuslibet alterius rei in uſus particulares, voto paupertatis diametraliter oppoſita. I. 289. *a.* etiamſi fiat de licentia Superiorum, & dependenter ab eorum voluntate & nutu. I. 290. *a.*

Vide, *Peculium ſervi.*

Peculia Religioſorum univerſe ſive depoſita ad uſus particulares alicujus Religioſi, Regulæ S. Auguſtini diametraliter opponuntur. II. 563 *b.* & *ſeqq.* Contrariantur quoque doctrinæ & praxi S. Fulgentii. II. 566. *a. b.* 567. *a.* Repugnant etiam Conſtitutionibus FF. Eremitarum S. Auguſtini. II. 567. & *ſeqq.* Solvitur objectio ex his Conſtitutionibus deprompta. II. 570 *b.* 571. *a.* Epiſtola circularis R. P. Nevii provinciæ Belgicæ Ordinis Eremitarum S. Auguſtini provincialis contra peculia. II. 571. *b.* Notæ in hanc Epiſtolam. *ibid.* & 572. *a. b.* Reprobatur praxis in quibuſdam Monaſteriis uſitata II. 457. *b.* Redituum vitalitiorum reſervationes particulares, nec cum profeſſione Religioſa, nec cum Synodi Tridentinæ Decreto conſiſtere poſſunt. *ibid.* 537. *a. b.* 538. *a.*

Peculiaritatis origo, & media quibus illi obvietur. I. 290. *b.* Nulla eſt fœcundior peculiorum radix, quam metus, quod Conventus nequeat neceſſaria ſuppeditare. II. 568. *a. b.* Media quibus peculiaritas extirpari poſſit. I. 290. *b.* & *ſeqq.* II. 471. *b.* & *ſeqq.* præcipuum eſt neceſſariorum placida ſubminiſtratio. I. 291. *a.* 471. *b.* 472. *a.* Quod ſine perſonarum acceptione faciendum. I. 292. *b.* II. 461. *b.* Alterum medium eſt exacta obſervatio Canonum, quibus inhibetur receptio ad Ordinem ultra numerum qui ex redditibus Monaſterii aut conſuetis eleemoſynis ali poſſit. II. 472. *b.* 473 *a.* Multum conducit, ut peculiaritatis vitium vitetur, conſiderare quis rerum terrenarum uſus paupertatem profitentibus conveniat. II. 473. *a. b.* 474. *b.* Ad eliminandam peculiaritatem efficaciſſimum remedium eſt Religioſa Charitas. II. 474. *a. b.* Quæ vitia ex peculiaritate profluant? quorum præcipuum eſt ipſa profeſſionis violatio *ibid. b.* & 475. *a. b* Quantopere Religioſus omnem debeat fugere peculiaritatem, & Superioribus invigilandum & allaborandum, ut extirpetur penitus hoc vitium? II. 475. *a. b.* Decretum Capituli generalis Ciſtercienſis adverſus peculia. I. 290. *a.* 923. *a. b.* Decretum Epiſcopi Tornacenſis. I. 290. *a.* 923. *a. b.* Statutum illud & Decretum leguntur integra. I. 923. *a. b.* Cavendum Religioſis ne rebus ſibi ad uſum conceſſis utantur ut propriis. I. 291. *b.* II. 462. *b.* 463. *a. b.* 564. *a. b.* Alias coram Deo erunt proprietarii. I. 291. *b.* præcipue id cavendum iis qui extra Monaſterium degunt. I. 292. *a.* II. 461. *b.* 462. *b.* prudentiſſimum hac de re præmonſtratenſium Decretum. *ibid.* & I. 292. *a.* Optima circa eamdem materiam Capituli Windeſemenſis Conſtitutio. II. 462. *a.* Abbas & Officialis Monaſterii quomodo in ſua adminiſtratione poſſit eſſe fur & proprietarius? I. 295. *a. b.* Titulus adminiſtrationis in ſimplici Monacho, pallium eſt proprietatis. I. 294. *a. b.* II. 464. *a.* Inde fit ut Superiores non poſſint bonorum *ſtabilium* adminiſtrationem ſimplici Monacho committere. I. 294. *b.* II. 463. *a.* & *ſeqq.* Licentia Superiorum non reddit Monachum immunem a vitio proprietatis. I. 294. *b.* Nulla Superiorum licentia aut diſpenſatio particulares rerum reſervationes juſtificare poteſt. II. 458. *a. b.* 459. *a.* Quomodo hoc intelligendum? II. 518. *a.* & *ſeqq.*

Peculiaritas eſt radix & fomes omnium fere malorum. I. 289. *b.* II. 453. & *ſeqq.* 561. Ruina diſciplinæ Monaſticæ. I. 335. *a.* Hæc eradicanda eſt. *ibid.* Ut veteres Monachi ſe a

Pecu-

Digitized by Google

peculiaritate immunes oſtenderent, dicere non poterant tunicam *meam*, tabulas *meas*, &c. I. 291. *b* II. 461. *b.* Non tamen cenſendus vitio Peculiaritatis infectus Religioſus, qui inadvertenter aut ſine ullo proprietatis affectu rem aliquam ad uſum ſibi conceſſam diceret *ſuam*. II 462. *b.* Quomodo Religioſus uti debeat veſtibus, libris, aliiſque utenſilibus, quæ ipſi ad neceſſitatem traduntur? *ibid.* Quid circa hanc rem ad præcavendam Peculiaritatem fecerit ſancta Thereſia? *ibid.* & 463. *a.* I. 291. *b.* Eodem, quo uſa eſt remedio, merito uterentur Monaſteriorum Superiores. I. 291 *b.* 292. *a.* Qua ratione tentare poſſint Religioſos ad detegendum peculiaritatis vitium? II. 455. *b* 456. *a.* 537. *b.* 558. *a.* Quid ad avertendum a ſuis ſubditis peculiaritatis periculum, debeant monere eorum parentes divites? *ibid.* Quid ſi parentes nolint oblata dare niſi ea conditione, ut illa filiis ſuis ſint peculiaria? *ibid.* Quid de honorario ex Miſſis aut Concionibus, ſive de ſtipendio ex Lectionibus quod cuique Religioſo obvenire poteſt? *ibid.* & 458. *a.* 565. *b.* 564. *a.* 569. *a.* Quid de Libris qui alicui Religioſo quacumque ex cauſa obveniunt? II. 458. *a.* Concilium Tridentinum voluit, ut res Religioſis obvenientes, prius Superioribus tradantur, & Conventui incorporentur, quam eorum *uſus etiam ſuſcti* ipſis concedatur. II. 459 *a. b.* Auctor reſpondet ad ea quæ Doctrinæ ejus circa Peculiaritatem objecta fuerant. II. 547. *& ſeqq.*

Pecalia habere, nec tamen illis animo inhærere quam difficile ſit. II. 560. *a. b.* Qua ratione Peculium ſive Depoſitum ad particulares uſus alicujus Religioſi, vere dicatur proprium reſpectu illius Religioſi, tametſi proprietas Conventui ſit incorporata? II. 562. *a. b.* 563. *a.* Quare Pecalia Monachorum ipſis dicantur propria? II. 562. *b* Non ideo dici poſſunt licita Peculia, nec voto paupertatis contrariari, quia in Conſtitutionibus alicujus Capituli ſive Provincialis, ſive Generalis, hæc Peculia aut particularia Religioſorum depoſita permittuntur. II. 568. *a.* An Concilia ſeu Doctores Peculia improbantes loquantur de peculiis, quæ habentur ſine dependentia, aut cum ea cordis affixione, ut nolint illa arbitrio Superioris ſubjicere? II. 574. *b.* 575. *a.* Summa intercedit differentia inter ea quæ *ad neceſſitatem* Religioſis conceduntur, & *Depoſita* ſeu *Peculia*. II. 575. *b.* 576. *a.* Quid de Doctoribus peculium Monachorum & Monialium a vitio proprietatis excuſantibus? II. 576. *b.* 577. *a. b.* Quid de Bulla Clementis X. circa hanc materiam? II. 577. *b.* 578. *a. b.*

Vide, *Vita communis*, *Paupertas*, *Monaſterium*, *Proprietas*. *Communio bonorum*, *Abdicatio*, *Superior Regularis*.

PECULIUM SERVI.

Peculium ſervi, quid ſit? II. 456. *a. b.* Jure Romano ſervi plene incapaces proprietatis ſive dominii II. 562. *a* Hac ſervi conditione non obſtante, Peculium ſervo poſſe eſſe expeditum eſt. *ibid.* Proprietas peculii ſemper manet apud Dominum. *ibid.* peculium ad nutum Domini ſola ejus voluntate ſervo adimitur. *ibid.* His non obſtantibus, Peculium ſervi dicitur patrimonium ſervi. *ibid.* Quare & quomodo ſic dicatur? *ibid. a. b.*

PEDUM.

Vide, *Baculus Paſtoralis*,

PELAGIUS, ET PELAGIANA HÆRESIS.

Pelagius & *Celeſtius* Hæreſiarchæ, eorumque hæretica dogmata per diverſas Synodos damnantur. III 292. *b.* In Synodo Carthaginenſi leguntur litteræ duorum Epiſcoporum Gallorum, quibus Pelagium Celeſtiumque, auctores nefarii dogmatis accuſabant. *ibid.* Anathematizantur. *ibid.* & 293. *a.* Epiſtolæ Synodorum Carthaginenſis & Milevitanæ, & quinque Epiſcoporum Africanorum, ad Innocentium I. de Pelagiana hæreſi. III. 293. *a.* Reſpondet Pontifex hanc hæreſim a ſe damnari, declaratque Pelagium & Celeſtium Eccleſiæ communione ſegregatos. *ibid. b.* Zoſimo papæ Innocentii ſucceſſori obrepit Celeſtius *ibid.* Zoſimus cauſam Celeſtii novo examini ſubjicit. III. 294. *a.* Africanos acriter perſtringit, & damnat abſentes duos Epiſcopos Gallos. *ibid.* Pontifex in Pelagium Celeſtiumque abſolvendos propenſum ſe exhibet. *ibid. a. b.* Ejus Increpatoriæ Epiſtolæ ad Africanos. *ibid: b.* Zoſimo ſubreptum notat Auguſtinus, & alii. *ibid.* & 295. *a.* Africanorum ad Zoſimum obteſtatoriæ litteræ III. 295. *a. b.* Habetur apud Carthaginem Concilium, in quo ſedent 214. Epiſcopi, quorum decretis damnatur Pelagiana hæreſis. *ibid. b.* Litteræ hujus Concilii ad Zoſimum, & Zoſimi reſponſoriæ ad Africanos. *ibid.* Jam ad alterius Concilii celebrationem ex tota Africa Epiſcopi convenerent, cum ipſis redditæ ſunt Zoſimi Epiſtolæ. *ibid.* Huic Concilio interfuerunt 214. Epiſcopi præter Aurelium Carthaginenſem & Donatianum. III. 296. *a.* In hac totius Africæ generali Synodo editi illi famoſi Canones, quibus a Zoſimo probatis, per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt. III. 296. *a. b.* Quo ſenſu hi Canones dici queant a Zoſimo probati? *ibid.* Exponuntur hi Canones. III. 373. *a.* *& ſeqq.*

Pelagius aſſerit Adam moriturum fuiſſe, etiamſi non peccaſſet. III. 373. *a. b.* Hunc errorem damnare Compulſus eſt ipſe pelagius in Synodo paleſtina. *ibid. b.* Quæ circa ſtatum parvulorum ante & poſt baptiſmum in Synodo Dioſpolitana pelagius coactus fuerit damnare? *ibid.* & 375. *a.* Anathematizatur Pelagianorum dogma de *quodam medio loco* paradiſum inter & inferos, ubi infantes non baptizatos beate vivere contendebant. III. 374. *a. b.* 375. *a* Anathematizantur pelagii dogmata de Gratia Chriſti III. 575. *a. b. & ſeqq.*

PENSIO.

Penſionum natura, origo, & prima earumdem exempla. I. 855. *b.* *& ſeqq.* Quandonam ex ſententia Concilii *delectorum Prælatorum*, Papa poſſit annuere penſionem? I. 835. *b.* Deſcriptio Penſionis conformis penſionibus jampridem ab Eccleſia probatis. *ibid.* & 836. *a* Exempla penſionum a Synodo Chalcedonenſi probatarum. I. 856. *a.* III. 237. *b* 239. *b.* Exemplum ſuppoſititium. I. 856. *in nota.* III. 294 *a. b.* Priſtinus Penſionum uſus probatus, at in abuſum degeneratus pluribus merito diſplicuit. I. 856. *b.* Acta in Concilio Tridentino ſuper earum abuſibus, item abrogatione. I. 836. *b.* *& ſeqq.* Nomine Regis Galliæ petita abolitio penſionum. I. 837. *a.* Quæ ſint penſiones, quas prætendunt poſſe imponi Beneficiis velut quaſdam eleemoſynas in favorem pauperum Clericorum? *ibid.* Quare nonnulli Concilii Patres omnem *Penſionum* uſum tollendum judicarent? *ibid.* Decretum Concilii, quo Penſionum uſus videbatur probari, poſt multas expoſtulationes, reformatum, & tandem admiſſum. *ibid b* & 838. *a.* Proteſtatio Cardinalis Lotharingiæ ſuper hoc aliiſque Decretis in Synodo Tridentina evulgatis. I. 838. *a.* Mens Concilii Tridentini & S. Caroli in materia penſionum. *ibid.* *a b.* Synodus Tridentina uſum Penſionum non approbavit. II. 751. *a. b.* Quid ſanctus Carolus illius Synodi fideliſſimus interpres & executor circa hanc materiam ſtatuerit? *ibid.* & 752. *a.* Reflexiones nonnullæ ſuper praxi S. Caroli in materia Penſionum. II. 752. *a. b.* 755. *a b.*

Penſionis Eccleſiaſticæ, prout hodie in uſu eſt, definitio. II. 737. *a. b.* 738. *a.* Referuntur quædam ex antiquitate exempla, in quibus Penſionis Eccleſiaſticæ veſtigium apparet. II. 738. *a. b.* Non legitur intercеſſiſſe ulla conventio inter illum, qui Epiſcopatum aliudve Eccleſiæ Miniſterium dimittebat, & illum qui ipſi eſſet ſucceſſurus, de danda annua aliqua pecuniæ aut proventuum portione *ibid. b.* Ex natura redituum Eccleſiaſticorum evincitur, quod par perperam accipiatur penſio, ſi, qui accipit, aliunde vivere poteſt. *ibid.* & 739 *a b.* Hæc Regula, nimirum Penſiones non eſſe aſſignandas Clericis, niſi ut quaſdam eleemoſynas quibus inopia eorum ſublevari poſſit, probata a Concilio *delectorum Prælatorum*. II. 739. *b.* Sola Clerici indigentia non ſufficit, ut onus penſionis Eccleſiæ imponatur, ſed inſuper merita in Eccleſiam, præſertim illam, quæ penſione gravatur, requiruntur. *ibid* & 740. *a.* Quomodo plurimi impingant in Canonem Chalcedonenſem quo Penſiones reprobantur? III. 250. *b.* 251. *a.* Abuſus eſt, creari penſiones in favorem Clericorum eo ſolo titulo quia Beneficium poſſederunt. II. 740. *a.* Illi peccant graviter, quibus cum propter inopiam indulta ſit penſio, tot cumulant penſiones, ut ſuſtentationem homini Eccleſiaſtico congruentem excedant. *ibid. b.*

Penſiones ſacris Canonibus contrariantur. II. 740. IV. 11. *a.* Aſſignatio Penſionis diſpenſative, ut ſit licita, debet niti juſta cauſa. II. 741. *a b.* Quid per prælatos Eccleſiæ, in concedendis penſionibus ſit expendendum? *ibid.*

Penſionum varii abuſus qui illarum reſervationem reddunt odioſam. I. 859. *a* *& ſeqq.* Ex illorum abuſuum enumeratione concluditur merito potuiſſe poſtulari totalem Penſionum abolitionem. I. 840. *a.*

Penſiones tribus de cauſis tantum poſſunt imponi in Belgio; cauſa pacis, cauſa reſignationis, item cauſa permutationis ob

inæqualitatem fructuum. I. 840. *b.* Cauſæ hæ diſcutiuntur, & oſtenditur quod nulla earum reddat exactionem Penſionis licitam, imo eſſe de Simonia ſuſpectas. *ibid.* & *ſeqq.* Etiam Doctores laxiores reprobant Penſiones, ſolo titulo reſignationis. I. 842. *b.* 843. *a.* II. 747. *a. b.* Solo titulo inæqualitatis proventuum exigere Penſionem in permutatione Beneficiorum illicitum eſt. II. 745. *a. b.* Simoniacum eſt *pacis cauſa*, id eſt, pro ceſſione ſive renuntiatione prætenſi juris ad Beneficium, exigere Penſionem. II. 747. *b.* 748. *a.* Frequenter incurritur Simonia ab eo qui promittit Penſionem *pacis cauſa*. II. 748. *a. b.* Occurritur objectioni quæ petitur ex *Cap.* 21. ≈ *de Præbendis.* ibid. & 749. *a.*

Penſiones quibus mediantibus ad Beneficium Eccleſiaſticum aſcenditur, fundamentum non habent in *Cap.* 21. ≈ *de Præbendis.* II. 845. *a.* Quocumque titulo ſive collationis, ſive permutationis, ſive reſignationis, quis Beneficium Eccleſiaſticum mediante temporali aſſequatur, Simoniam jure naturali prohibitam incurrit: hoc temporale ſi *Penſionem* voces, *in voce* non *in re* diſtinctio erit. II. 842. *a. b.* 843. *a.* Hinc tamen non ſequitur, omnem omnino penſionis creationem eſſe Simoniacam; aut omnes, qui Beneficium Eccleſiaſticum ſuſcipiunt cum onere ſolvendi annuam penſionem, eſſe Simoniacos. II 843. *b.* 844. *a.* Exempla penſionum, quæ in antiquis Eccleſiæ monumentis occurrunt, nullatenus favent penſioni, qua mediante, quis Beneficium aſſequitur. II 844. *b.* Ex veterum Canoniſtarum ſententia, penſiones, quæ *a pactione partium* initium ſumunt, improbantur in *Cap.* 21. ≈ *de Præbendis.* ibid. *a. b* In Gallia uſitata penſio ſuper Beneficiis collationis Regiæ titulo meritorum perſonæ. an hæc ſufficiat? I. 843. *a.* penſio quæ datur propter *meritum perſonæ*, ut aiunt, ſæpius eſt illicita. II. 749. *in nota.*

Penſio, ut hodie imponitur, eſt ſpecies ſervitutis impoſitæ Beneficio. I. 844 *a.* 847. *b.* Quam injuſtum ſit dari Clericis divitibus, quæ pauperum uſibus ſunt deſtinata I. 842. *b.* Penſiones dare non indigentibus magnus abuſus. *ibid.* per penſionem ſubtrahitur portio proventuum a Beneficio contra Eccleſiæ & Fundatorum ordinationem. I. 844. *a.* Unde penſio non niſi diſpenſative imponi poteſt? *ibid.* Quænam conſideranda ſint, & quæ intervenire debeant ex parte penſionariorum, ut ſecuri ſint in conſcientia? I. 843 *b.* & *ſeqq.* II. 741. *a. b.* Diſpenſatio Papæ non reddit penſionarios ſecuros. ſi deſit juſta cauſa. I. 607. *a.* 844. *a.* II. 741. *b.* 742. *a.* penſiones, licet ſint illicitæ reſpectu percipientium. poſſunt eſſe juſtæ & licitæ reſpectu Superiorum imponentium. I. 843. *a.* 844. *b.* II. 742. *b.* 749. *a.*

Penſionum praxis moderna ſecum multa trahit incommoda, quæ enumerantur. II. 749. *b.* & *ſeqq.* Canonibus pluritatem Beneficiorum vetantibus per penſionarios illuditur. II 750. *a, b.* Propter penſiones aſpirant plures ad Beneficia, qui nec Beneficio deſervire, imo nec in ſtatu Eccleſiaſtico vivere intendunt. *ibid. b.* Ob onus penſionum Beneficiis impoſitum contingit ut ægre reperiantur viri eruditione ac moribus ſufficientes, qui Beneficiis illis præeſſe velint. II. 751. *a.* Indignum eſt, quod otioſi Clerici, nihil de Eccleſia meriti, titulo Penſionis diteſcant, imo luxurientur de *Patrimonio pauperum*, vel *Patrimonio Jeſu Chriſti*, ſive *Crucifixi*; ut loquuntur Pontifices. *ibid.*

Penſionis creatio reſervatur Papæ; & hujus ratio & origo. I. 845. *a.* & *ſeqq* Canones ſectionem Beneficiorum vetuerant I. 845. *a.* Qua de cauſa hi Canones penſionibus applicari? I 846. *a.* Hinc creditum, penſiones ſine diſpenſatione Canonum imponi non poſſe; imo viſum ſuit requiri Pontificiam diſpenſationem *ibid.* Synodi declarant de Simonia ſuſpectas penſiones ſine auctoritate Papæ impoſitas. *ibid. b.* Utrum periculoſius & difficilius Romano Pontifici, quam Ordinariis in annuenda penſione ſubripi natum ſit? *ibid. b.* In Belgio & aliis Regnis etiam de jure penſionis creatio competit Epiſcopis; ſecus in Gallia. I. 846. *a. b.* In Gallia, aperta Regalia, Rex admittit Reſignationes in favorem, retenta penſione. I. 789. *a b.* penſio ab Epiſcopo creata non obligat ſucceſſorem; ſecus a Papa impoſita. I. 847. *a.*

Penſio impoſita a Papa cenſetur realis, & afficere Beneficium. I. 846. *b.* 847. *a.* penſio ab Epiſcopo impoſita, tantum perſonalis cenſetur, & afficere tantum perſonas; & utriuſque differentia. I. 847. Fundamentum hujus diſtinctionis: *ibid.* *Le principe ſur lequel eſt fondée cette diſtinction, n'eſt pas reçu en France.* I. 971. *a.* Capitulum tenetur ad penſionem a Papa impoſitam pro rata temporis quo fructus percepit. I. 847. *a.* penſio impoſita ſuper Beneficiis curatis in Gallia non cenſetur realis. *ibid. a.* Qua ratione ſit *mere realis* reſpectu ſucceſſoris? *ibid. a. b.* An ad penſionem teneatur, cui ob incapacitatem Beneficiati fuit Beneficium collatum? *ibid. a.*

Penſio nulla imponi poteſt Beneficio, niſi, ea detracta, reſtet ſufficienter pro ſuſtentatione illius qui deſervit. I 848. *b.* 450. *b.* Nulla antiquitus facta legitur diſtinctio inter Beneficia gravanda vel non gravanda penſionibus. I. 848. *a.* Cur poſterioribus ſeculis facta hæc diſtinctio? *ibid.* Aliquando in Gallia cautum fuit Beneficia curata penſionibus non gravanda; & quomodo ſenſim receſſum? *ibid.* Decretum Concilii Tridentini vetantis imponi penſionem ſuper Beneficiis curatis, niſi remaneant libri Titulari centum Ducati. *ibid.* De quibus Ducatis id intelligitur? *ibid. a b.* Quænam in illis debeant computari? *ibid. b.* Synodus Tridentina intendit per ſuum Decretum conſervare Rectoribus Eccleſiarum Parochialium congruam portionem. *ibid.* Hoc ſenſu Decretum in Gallia receptum. *ibid.* In Gallia ſufficit quod remaneant trecentæ libræ, exceptis incertis & domo Paſtorali. *ibid. b.* & *ſeqq.* Quid in Gallia Parlamentorum Arreſtis & Edictis Regiis decretum ſit ad reſtringendas penſiones Beneficiis parochialibus impoſitas? I. 848. *b.* 849. *a.* *in nota.* Quid obtineat quoad has penſiones in Belgio? I. 849. *a.*

Penſione gravari non poſſunt præbendæ Theologales. I. 849. *a. b.* nec Canonicatus non excedentes valorem annuum centum Ducatorum. *ibid. b.* Quid circa hoc judicatum in Gallia? *ibid.* Nec penſione gravari poteſt Beneficium quod dimittitur ob aſſumptionem alterius incompatibilis. I. 693. Privilegia certis Eccleſiis conceſſa, quod earum Beneficia penſionibus gravari non poſſint, ſunt favorabilia. I. 849 *b.* *En France il n'y a point de Benefice, qui ne ſoit ſujet a penſion; quand, comment, & a quelles conditions?* I 971. *b.*

Penſione gravari ſine conſenſu Regis non poſſunt Beneficia collationis Regiæ. I. 849. *b.* 850. *a.* nec Beneficia Juris Patronatus laici vel mixti ſine conſenſu patroni I. 850. *a.* Beneficia Juris patronatus mixti, ſi alternative conferantur, & in turno Eccleſiaſtici impoſita ſit penſio, ea extinguitur dum vacat in turno Laici. *ibid. a.* Beneficia Juris patronatus Eccleſiaſtici poſſunt gravari penſione ſine conſenſu patroni. *ibid.*

Penſionum quantitas reſtricta, ut tertiam fructuum partem excedere non poſſit; & quare? I. 850. *b.* Id olim in omnibus Beneficiis obtinebat. *ibid* Reſervatio omnium fructuum titulo penſionis non admittenda. *ibid.* & 851. *a.* Hodie ex ſtylo Curiæ admittitur ad medietatem fructuum in Beneficiis ſimplicibus. *ibid. a.* In Gallia penſio ultra tertiam partem vix admittitur. *ibid.* Quod conforme eſt Edictis Regiis & Parlamentorum Arreſtis. *ibid.* & *in nota.* penſio excedens tertiam partem non eſt in totum nulla, ſed reducitur. *ibid.* Quid ſi adſit clauſula de non reducenda penſione? I. 854. *b.* Quis ad hanc reductionem petendam admittatur? I. 851. *b.* Praxis Belgii eſt conformis in omnibus. *ibid.*

Penſio non ſolet conſtitui ſuper diſtributionibus. I. 852. *a.* Interdum ex gratia datur in Curia Romana; ſed ægre in Gallia admittitur. *ibid.* Penſio nequidem ad tertiam partem admittitur, ſi congrua portio Titulari non remaneat. *ibid.* penſio etiam pro tertia tantum parte impoſita non ſemper eſt licita. *ibid b.* *Quel eſt l'uſage de France ſur la portion des revenus d'un Benefice, qui peut être aſſignée en penſion?* I. 971. *b.*

Penſio hodie conſtituitur in quantitate, non in portione fructuum; & quare? I. 851. *b.* 852. *a.* Quænam in tertiam partem fructuum penſioni obnoxiam imputanda? I 852. *a. b.* Variæ clauſulæ in litteris creationis apponi conſuetæ, earumq; effectus explicantur. I. 853. *a.* & *ſeqq.* Quare conveniat has clauſulas noſcere? I. 853. *a.* Clauſula reſervationi penſionis inſeri ſolita probat eam non niſi indigentibus annui debere. *ibid.* Stylus Curiæ habet, quod de penſione ante impoſita facienda ſit mentio ſub pœna nullitatis. *ibid. b.* An penſionarius vocari poſſit in opera Beneficio impoſita? *ibid.* penſionem non ſolventes, Cenſuras in litteris penſionis appoſitas non incurrant, niſi ad declarationem Judicis. I. 854. *a* In Gallia & in Belgio nullius ſunt effectus. *ibid.* Quomodo ibidem ſubvenietur Penſionario adverſus non ſolventem penſionem? *ibid. a. b.*

Vide, *Regreſſus.*

Penſio

Digitized by Google

Penſio cauſa reſignationis vix admittitur in Gallia, niſi Reſignans poſſederit 15. annis Beneficium. I 865. *a. b.* Optandum ut id ubique obſervaretur. *ibid b.* Qui plura habet Beneficia incompatibilia, non poteſt in dimiſſione unius penſionem reſervare. *ibid.*

Penſio quibus terminis ſolvenda ſit; & an mutari poſſint termini clauſula expreſſi? I. 853 *b* 854. *a.*

Penſio extinguitur morte, matrimonio, item Profeſſione Religioſa ipſius penſionarii. I. 856. *a.* Item libera ejuſdem remiſſione. I. 857. *a.* Quid translatio penſionis? I. 858. *a,* & quibus modis concedatur? *ibid.* Eſt odioſiſſima, difficillima conceditur; neque in Gallia vel in Belgio admittitur. *ibid. a. b.* In Gallia & Belgio non admittitur penſio ſuper alio Beneficio quam permutato. *ibid. b.* In Gallia & Belgio Ignota penſio de conſenſu. I. 857. *a* Quædam quæ Juri Gallico ſunt propria circa penſiones Beneficiis impoſitas. II. 753. *in nota.* Quid præterea circa hanc materiam legendum, remiſſive? *ibid.*

Penſionis redemptio ſæpe fit auctoritate Papæ, & qua forma? I. 857. *a.* Magis de Simonia ſuſpecta eſt quam penſio. *ibid. b.* Frequens hodie penſionis redemptio & extinctio per anticipatas terminorum ſolutiones. *ibid a.* Hæc anticipatio non determinatur. *ibid.* Anticipatæ hæ ſolutiones ſolent pretio penſionis annuæ adæquari. *ibid a.b* Ex profano modo conniendi ſuper his anticipatis ſolutionibus evincitur ſubeſſe Simonia. *ibid. b.* Conventio de redimenda penſione eſt Simoniaca. *ibid. b.* Pro extinctione penſionis ſola ſignature ſufficit. *ibid.*

Penſio debita Clerico, arreſto ſubjici non poteſt Decreto Judicis Laici II. 196. *b.* Poſſet tamen Judex ſecularis inhibere colono alicujus Clerici, ne manus ſuas evacueret. *ibid.*

Penſionum vitalitiarum reſervationes particulares, voto paupertatis diametraliter oppoſitæ. I. 819. *a b.* *Obſervations touchant le Droit François ſur la matière des Penſions Eccléſiaſtiques.* I. 971. *a b* 972. *a.b.*

Vide, *Monaſterium*, *Peculium Monachi*, *Redditus vitalitiæ.*

PENSIONARIUS.

Penſionarii non ſecus ac Simoniaci ſpiritualia cum temporalibus commutant. I. 839. *b.* Quibuſnam aliquando aſſimilentur penſionarii? *ibid.*

Penſionarius ſecuritatem deſiderans, attendere debet num juſta cauſa ſubſit diſpenſationis; tametſi a Papa penſio imponatur. I. 844. *a. b.* II. 741. *a.b.* Monitum ſancti Bernardi merito hodiernis Penſionariis expendendum. II. 742. *a* Ex modo procedendi penſionariorum evincitur plurimas hodie Beneficiorum Reſignationes *ſub Penſione*, de Simonia admodum ſuſpectas. II. 845. *b.* 840. *a. b.*

Penſionarii nomen dari ſolet Syndico ſeu procuratori ad agendas cauſas in majoribus Civitatibus conſtituto. II. 257. *b.*

Vide, *Præſio*, *Syndicus.*

PENURIA.

Penuria Ordinum Mendicantium ex nimia Fratrum multiplicatione plures relaxationi cauſas dedit. I. 536. *a. b.* Facit ut plures non ſatis probati ad Religionem admittantur; quod diſciplinæ Monaſticæ exitiale eſt *ibid b.* & 357. *a.*

PERJURIUM.

Perjurii crimen cujus Fori ſit? II. 257. *b.* *Ce crime eſt de la competance de l'un & l'autre Juge, ſuivant les circonſtances.* II. 18. *a.* Ad vitandum perjurium variis Legibus inhibitum, ne contractus fiant mediante juramento. II. 258. *a.* Enormitas Perjurii. *ibid* III. 630. *a.* Qua pœna puniatur? II. 258. *a.*b. III. 630. *a.* Ob periculum perjurii improbatur uſus juramenti ſuppletorii. II. 381. *a.* Ob ejusdem periculum non condemnandus Reus eadem Sententia, qua Actori defertur juramentum. *ibid. b.* Quam facile pejerant homines, ubi agitur de lucro. *ibid.* Ob periculum perjurii raro indicenda purgatio Canonica. II. 339. *b.* Ob ejuſdem periculum non exigendum juramentum de non fraudatis vectigalibus. II 31. *a.* 432. *a.* & *ſeqq.*

Perjuriorum frequentiam minuendi modus. III. 630. *a* An perjurus ſit jurans falſum quod putabat verum? *ibid a b.* Perjurus eſt qui non jurat ad mentem exigentis juramentum. III. 631. *b.* Quæ pœnitentia perjuris imponenda? *ibid.*

Vide, *Ambitus*, *Juramentum*, *Mendacium.*

PERMUTATIO BENEFICIORUM.

Permutatio Beneficiorum ſacris Canonibus eſt contraria. II. 743. *a.b.* Permutationis Beneficialis exempla nullis in antiquis aut Canonibus, aut hiſtoriis Eccleſiaſticis reperiuntur. *ibid. a.* Naſcenti Permutationis Beneficialis Juri Eccleſia ſe oppoſuit. *ibid.*

Permutationes unde primitus ortæ ſunt, & invaluerint? I. 809. *b.* 810. *a.* Permutationes Beneficiorum, præſertim pactione præcedente, reprobatæ, tanquam de Simonia ut minus ſuſpectæ. I. 810. *a.* Non propterea prohibita Beneficiorum translatio, Epiſcopi auctoritate *ibid.* Quomodo permutationes hodiernæ Beneficiorum invaluerint? *ibid. a b.* Permutationes, ut hodie fieri ſolent, olim incognitæ. *ibid b.* Quomodo Eccleſia hodiernas Beneficiorum Permutationes admittat? *ibid.* Quam ſint periculoſæ hodiernæ permutationes. *ibid.*

Permutationes, præmiſſa pactione, Urbanus III improbavit. I. 813. *a. b.* Declaravit tamen Epiſcopum poſſe transferre Clericum de uno ad alium locum. *ibid. b.* Hic non probantur hodiernæ Beneficiorum permutationes. *ibid* Hæ permutationes frequenter illicitæ, poſſunt tamen ſubinde eſſe licitæ. *ibid* Interdum licita fieri poſſunt prælatorum auctoritate; & quæ conditiones requirantur? II 743 *b* 744 *a b.* Cur potius permutatio quam reſignatio coram Ordinario fieri poſſit? I. 813. *a.* Requiritur cauſa. *ibid.* Jus acquiſitum ex collatione cum alio Beneficio permutari poteſt, ſecus jus ortum ex ſola præſentatione. I. 700. *a.*

Permutationum approbatio de Jure communi ſpectat ad Epiſcopum, etiamſi Beneficia non ſint ſuæ collationis. I. 815 *b.* In Gallia, aperta Regalia, Rex approbat permutationes, etiam reſervata penſione. I. 789 *b* In Gallia & Belgio ea auctoritas etiam eſt penes aliquos Inferiores. I. 813 *b* 814 *a b* Patroni & Collatores ſuper permutatione audiendi I. 814 *b.* Conſenſus patroni Eccleſiaſtici ſuppleri poteſt, non vero Laici. *ibid.* Hodiernæ permutationes Beneficii notabilis cum Beneficio nullius valoris, raro, ſed aliquando tamen licitæ. I 810. *a.*

Permutationum cauſæ ab Epiſcopis expendendæ. I. 815. *a.* Quid in permutatione requiratur præter auctoritatem Superioris? I. 814. *b.* 815. *a.* Pii V. ſummi Pontificis Conſtitutio, qua inhibetur ne reſignationes ex *cauſa permutationis* in favorem conſanguineorum aut affinium Reſignantis admittantur, non ubique recepta; & quare? I. 815. *a b.* Quod præcipue in hac Conſtitutione intenditur, ubique ſervandum *ibid b* & 816. *a.*

Permutatio quandonam cenſeatur perfecta? I. 832. *b.* & *ſeqq* Uno permutantium præmoriente, concidit permutatio, etiamſi ex una parte fuerit adimpleta. I 833 *a* Exceptio *ibid.* Beneficio permutato evicto, reſolvitur permutatio *ibid a.b.* An requiratur auctoritas Judicis, & nova collatio? *ibid.* & 834 *a* Permutantes, non impleta conditione permutationis, hodie ſine nova proviſione ad ſua Beneficia in Galliis redeunt; at dubitatur an iſta Juriſprudentia in Belgio admitteretur. I. 833 *b* 834. *a.* Utrum alter Compermutantium utrumque Beneficium poſſit ſimul retinere, ſive, ut aiunt, *uti bona fortuna?* I. 814. *b.* *Obſervations tochant le Droit François ſur cette matière.* I. 971. *a.* An in permutationibus locum habeat regula Cancellariæ de infirmis reſignantibus? I 814 *b.*

Permutatio quæ non ex cauſa neceſſaria aut utili Eccleſiæ peragitur, non poteſt eſſe cauſa legitima recipiendi aut imponendi penſionem. II 744. *b.* 745 *a.* Solo titulo inæqualitatis proventuum exigere penſionem in permutatione Beneficiorum, illicitum eſt. II. 745. *a. b.*

Vide, *Acceptio perſonarum*, *Translatio Epiſcoporum*, *Regreſſus.*

PERSECUTIO.

Perſecutionis tres ſpecies, ſub quibus Eccleſia aliquando ſudavit. II. 526. *b.* 527. *a.* Tribus illis multo amarior, quæ hiſce poſterioribus ſeculis Eccleſiæ ſupervenit. II 527 *a* & *ſeqq* Non poteſt ſine mundi perſecutionibus & odiis Evangelium fideliter annuntiari. II. 616 *b.* Inter perſecutiones e Chriſto ſuis veris diſcipulis & veritatis defenſoribus prædictas, eſt injuſta Cenſurarum, præſertim Excommunicationis, inflictio. IV 51. *a.b.* 52. *a* 535. *b.* 536. *a b.*

Perſecutionis tempore, Tyrannorum ſævitiam fugientes, nihil hac fuga delinquunt. III. 125. *a b.* An & quando metu perſecutionis liceat Epiſcopo ſeparari a grege? III. 595. *a. b.*

perſecutionem Catholicorum inter & Hæreticorum perſecutionem quodnam ſit diſcrimen? III. 633. *b.* *remiſſive.*

Vide, *Lapſi in perſecutione.*

PER-

PERSONA.

Perſonæ dicebantur, qui Beneficia ſeu Eccleſias per Vicarios deſerviri curabant, dum ipſi potiori fructuum portione fruebantur. II. 781. *a.* Quanti hinc abuſus? *ibid.* Multum cum Paſtoribus primitivis conveniunt. *ibid. a. b.* Hinc Dignitates quæ vocantur *perſonatus* ibid. *a.*

Perſonarum, ſeu Clericorum qui ſic dicebantur, origo. II 813. *a. b.* Exponitur ſenſus clauſulæ. *Libera & abſque perſona*, quæ in variis vetuſtis Eccleſiarum & Altarium conceſſionibus occurrit. *ibid. b.* & 814. *a.*

Vide, *paſtor primitivus*, *perſonatus.*

PERSONATUS.

Perſonatus quid ſit? I. 662. *b.* Multis ſeculis ignoti, unde originem ſumpſerint? *ibid.* & 663. *a* In quo conveniat, & in quo differat a Dignitate? I. 663. *a.* In Belgio ſunt rariores, & inter Beneficia ſimplicia computantur. *ibid. En France le perſonat donne la préſéance ſur les Chanoines* II. 2. *b.*

Vide, *perſona.*

PETITORIUM.

Petitorium Judices Regii hodie revera examinant & diſcutiunt. II. 203. *a.* Ideo inhibetur hodie poſſeſſorii & petitorii cummulatio. *ibid.* Quamdiu petitorium pendet coram Judice Eccleſiaſtico, poſſeſſorium retinet ſuum effectum. *ibid. b. En France on juge abuſive l'aſſignation pour le pétitoire devant le Juge d'Egliſe, après le jugement de la pleine maintenuë.* II. 20. *a.*

Vide, *poſſeſſorium.*

PETRUS LOMBARDUS.

Petri Lombardi doctrina damnatur. IV. 35. *b.* Abbas Joachim ſcribit contra Petrum Lombardum. *ibid.* & 36. *a* Ejuſdem Petri Lombardi doctrine ab Innocentii III. ut Catholica probatur. IV. 36. *a.*

PETRUS OLIVI sive JOANNIS.

Petrus Olivi ſiva *Joannis*, quis fuerit? IV. 143. *a.* Ipſi plurimi adſcribuntur errores, qui damnantur. *ibid a b* Summo in pretio fuit apud Begnardus & Beguinas. *ibid. b.* Quorumnam errorum auctor dictus fuerit? IV. 144. *a. b.* Ab eo originem ſumpſere diſſidia inter Fratres Minores ſtrictioris & laxioris Obſervantiæ. *ibid b.* Tumultus per doctrinam Petri Olivi concitati. IV. 153. *b* 154. *a.* Plures doctrinam & perſonam Petri Olivi defendunt. IV. 154. *a.* Sixtus IV. ſcripta Petri Olivi orthodoxa declarat. *ibid.* Honorifica ejus memoria. *ibid. b.* Ejus diſcipuli tandem reliquis Fratribus adunati. *ibid.*

PHILIPPUS AUGUSTUS.

Philippus Auguſtus Rex Franciæ curat conjugium ſuum cum Ingeburge nullum declarari per quoſdam Epiſcopos. IV. 79. *a. b.* Rex Danorum queritur apud Caleſtinum III. qui primum contra divortium ferventior, poſt tepidior fuit. *ibid b.* Innocentius III. vult cogi Philippum ad recipiendam Ingeburgem. *ibid.* 80. *a.* Tota Regis Philippi Terra *ſub interdicta* conſtituta. IV. 80. *a.* Interdictum alii ſervant, alii non ſervant. *ibid.* Rege Ingeburgi reconciliato, interdictum tollitur. IV. 81. *a.*

Philippum Auguſtum inter & Joannem vulgo *Sine Terra* vocatum, bellum, & hujus belli occaſio. IV. 84. *a b* Innocentius cauſam Joannis ſuſcipit contra Philippum. *ibid* Quinam & quales Pontificis adverſus Philippum proceſſus? *ibid. & ſeqq.* Philippus ſe opponit Legato Pontificis. IV. 85. *b.*

Vide, *Innocentius III.*

PHILIPPUS IMPERATOR.

Philippus Dux Sueviæ in Imperatorem eligitur. IV. 69 *a. b.* Ejus diſſidium cum Othone ſimul in Imperatorem electo. *ibid. & ſeqq.* Hujus cauſæ deciſionem Innocentius III. declarat ad ſe pertinere. IV. 70. *a. b.* Pontifex ſe declarat pro Othone. IV. 71. *a.* In Decretali *Venerabilem* enumerat Philippi vitia. IV. 72. *a. b.* 73. *a. b.* Philippus Pontifici reconciliatur. IV. 74. *a. b.* Moritur. *ibid. b.*

Vide, *Innocentius. III.*

PHILIPPUS PULCHER.

Philippum Pulchrum inter & Bonifacium VIII diſſidiorum origo & hiſtoria. IV. 87. *b. & ſeqq.* Guido Comes Flandriæ a Rege Philippo incarceratus appellat ad Bonifacium. IV. 88. *a.* Philippus vetat pecuniam extra Regnum aſportari. *ibid. b.* 89. *a.* Manifeſtum Regis ſuper Edicto ſuo de non aſportandis pecuniis extra Regnum. IV. 89. *b.* 90. *a.*

Philippus Pulcher ſuſcipit *Columnenſes* Bonifacio VIII. exoſos. IV. 91. *a.* Pontifex fert Sententiam ſuper diſſidio inter Philippum & Guidonem Flandriæ Comitem Regemque Angliæ. *ibid. a. b.* Philippus Epiſcopum Apamienſem Pontificis Legatum carceri tradit. *ibid b.* Bonifacius jubet hunc Epiſcopum libertati reddi. *ibid.* & 92. *a.* Litteræ Bonifacii ad Philippum de prætenſa ſuperioritate ſua in temporalibus. IV. 92. *b.* Rex convocat tres Regni Ordines. IV. 93. *a.* Gravaminum in Bonifacium expoſitio. *ibid.* Reſolutio trium Ordinum. *ibid. a. b.* Epiſtula Philippi reſponſoria ad Bonifacium. *ibid b.* Ordines Nobilium & Plebeiorum ſcribunt ad Cardinales. *ibid.* Eccleſiaſtici ſupplicant Pontifici, *ibid.* & 94. *a.* Rex agit pro convocatione Concilii & depoſitione Bonifacii. IV. 94. *b* Prohibet ne quis Regno ſuo egrediatur. IV. 95 *a.* Reſpondet ad XII. articulos ſibi a Bonifacio propoſitos. *ibid.* & 96. *a, b.* Excommunicatum vult Bonifacius Regem ab omnibus haberi. IV. 96. *b* 97. *a.* Rex animadvertit in faventes Bonifacio. IV. 97. *a.* Indicit Conventum, in quo Bonifacius accuſatur ut Hæreticus. IV. 97. *a. b.* Appellatio omnium Ordinum Regni ad Concilium generale. *ibid. b.* 98. *a.* Bonifacius abſolvit Regis Vaſallos e fidelitatis juramento. IV. 98. *b.*

Philippus Pulcher Clementem V. adverſus Templarios excitat. IV. 139. *& ſeqq.* Urget eorum extinctionem obtinere. IV. 148. *a.* Graviſſimis accuſationibus contra Bonifacium inſtat. IV. 146. *b.* Inducitur ut cauſam Pontificio judicio relinquat. IV. 147. *b.* Bulla Clementis V. qua Philippum juſtificat. IV. 148. *a.*

Vide. *Bonifacius VIII. Clemens V.*

PHOTINIANI.

Photiniani a quonam ſic dicti, & quænam eorum hæreſis? III. 173. *a.* Condemnantur in Concilio Conſtantinopolitano. III. 199. *a. b.*

PHOTIUS ET PHOTIANUM SCHISMA.

Photius homo vafer & hypocrita ſufficitur in Sedem Conſtantinopolitanam, e qua dolis & calumniis deturbaverat Ignatium. III. 471. *a. b.* Reſiſtit illi Nicolaus Papa, quem Photius audet anathemata ferire. *ibid.* Congregatur Synodus generalis, in qua Photius anathematizatur. *ibid. b.* Damnationi Photii ſubſcriptum fuiſſe ajunt cum calamis tremendo Chriſti ſanguine tinctis. *ibid. b.* In Sedem Conſtantinopolitanam reſtituitur Photius. III. 472. *a. b.*

PHYLACTERIUM.

Vide, *Amuletum.*

PICTURÆ.

Vide, *Imagines.*

PIGMENTA.

Pigmenta mulierum vetita. III. 681. *b.*

PIGNORATIONES.

Vide, *Repreſſaliæ.*

PIGNUS.

Pignori res Eccleſiæ dari prohibitæ. II. 112. *b.*

PILATUS.

Pilatus minus iniquus erga Chriſtum Dominum extitit, quam ipſi Pontifices, Sacerdotes, Doctores, &c. IV. * 312. *b.* Judices Laici Chriſtiani aliquando imperitiores & infeliciores etiam quam Pilatus. *ibid.*

PILEUS RUBER.

Pileus Ruber Cardinalium inſigne. I. 201. *a.* Quando. & a quo Pileus ruber Cardinalibus traditus? *ibid.* & IV. 108. *b.* Pileus ruber etiam Regularibus conceſſus, I. 201. *a.*

PLACETUM.

Placetum non concedendum ſuper privilegio de non reſidendo. I. 17 *b.*

Placetari debent Confirmationes Epiſcoporum. I. 106. *a.* 330. *a.* Item Bullæ Legationis. I 195. *b.* Item gratiæ a Legato conceſſæ. I. 197. *b.* 757. *a.* Bullarum Romanarum in Belgio aliiſque Provinciis publicatio non admittitur ſine prævio Placeto Regio. IV. * 12. *b. & ſeqq.* Idem Placeti uſus apud alias Gentes jampridem obtinuit. IV. * 132. *b.* 133. *a. b.*

Placeti hujus neceſſitas ſuper quo fundetur? I. 757. *a* & IV. * 133. *in nota.* Non obeſt ſupremæ auctoritati Pontificis. I. 757. *a.* Antiquiſſima hæc Belgarum conſuetudo. I. 195. *a.* 756. *b.* Uſus Placati Regii ſuper Bullis & Reſcriptis Romanis jampridem apud Belgas receptiſſimus fuit. IV. * 13c. *a. b.* Pragmatica Sanctio Philippi II. qua declaratur nullas Bullas, proviſiones, Expeditiones, aut Sententias Romanas Legatorum aut Nuntiorum Apoſtolicorum ſine Placeto Regio poſſe in

Belgio

Belgio executionem habere. IV.* 242. *a. b.* Hæc Placeti neceſſitas in Hiſpania & Gallia. I. 595. *b* 756. Apud Gallos nulla Lex Pontificia aut Reſcriptum Romanæ Curiæ publicari aut executioni mandari poſſunt, niſi prius in ſupremo Regis Auditorio examinata fuerint & probata. IV.* 133. *a.* Vetus & ſemper uſitata formula qua Galliarum Reges ad ſupremum Senatum Pariſienſem ſolent Bullas ſummorum Pontificum dirigere. *ibid. in nota.* Quænam Reſcripta debeant placetari, & quænam non? I. 196. *a. b.* 756. *b.* 757. *a.* Novæ Regulæ Cancellariæ ſine Placeto recipi non poſſunt. I. 824. *a.* Scopus Placeti. I. 757. *a.* Oſtenditur placeti ſcopum eſſe præcavere, ne executio Bullarum impingat in commoda publica. IV.* 133. *b.* 134. *a.* Hic idem ſcopus e pluribus Principum Edictis eruitur. IV.* 134. *& ſeqq.* Quibus ex cauſis per Regia Auditoria executio Bullarum ſiſti queat, inſpecto Placeti ſcopo? IV.* 135. *b. & ſeqq.* Ex ſcopo ipſius placeti evincitur ejus uſum ad certam & determinatam Bullarum ſpeciem reſtringi non poſſe. IV.* 141. *a.* Idem evincitur ex ipſa Legum generalium conditione. *ibid b. & ſeqq.* Uſus placeti ſuper Decretis generalibus diſciplinam Eccleſiæ concernentibus probatur ex iis quæ contigerunt in receptione & publicatione Concilii Tridentini. IV.* 143 *& ſeqq.* Forma hodierna Curiæ Romanæ in decernendis & concipiendis Decretis quibus Libri proſcribuntur, evincit uſum placeti, inſpecto ejus ſcopo, merito ad hæc Decreta extendi IV.* 146. *a. b.* placeti Regii circa receptionem & publicationem horum Decretorum pluribus oſtenditur neceſſitas. *ibid & ſeqq.* Hoc idem adſtruitur ex iis quæ contigerunt in publicatione & receptione Indicis Librorum prohibitorum, vulgo Tridentini. IV.* 148. *b. & ſeqq.* Item ex iis quæ contigerunt occaſione Decretorum & Bullarum quoſdam Libros proſcribentium. IV.* 150. *& ſeqq.* Adſtruitur idem uſus placeti Regii in Regno Galliæ ſuper Decretis Romanis, quibus Libri proſcribuntur. IV.* 162. *a. b. & ſeqq.*

Placeti conceſſio non derogat juri privatorum. I. 757. *a. b.* Quare inſeri ſoleat placeto clauſula juris tertii conſervatoria? *ibid b.* Placetum ſubinde annuitur cum limitatione vel modificatione. *ibid.* Quando potiſſimum modificationes adjiciendæ quarum frequentia exempla. *ibid*

Placetum quomodo expediatur, & quinam audiendi? I. 757. *a. b.*

Placeti denegatio fere coincidit cum appellatione ab abuſu uſitata in Gallia. II 370. *b.* Quid de Jure Placeti Regii apud Belgas & Gallos? IV. 163 *b.* 164. *a* Huic Juri non obſtat clauſula Bullis inſeri ſolita. IV. 164. *a.* Quo titulo Principibus Jus Placeti competat? IV.* 137. *b.* 138. *b.* Hoc Jus inſeparabiliter inhæret ipſi Principatui, nec Princeps illud a ſe abdicare poteſt. IV.* 138. *a. b.* Pro recto hujus Juris uſu poſſunt Principes pro temporum & locorum varietate Leges præſcribere. *ibid. b* 139. *a. b.* Officium Fiſcale conſervationi hujus Juris tenetur invigilare. IV.* 140. *a. b.* In Regno Galliæ litteræ Placeti ſuper executione Bullarum e Curia Romana emanantium, conceduntur in Regis Conſilio, quod immediate auctoritatem Regis repræſentat. IV.*. 139. *a.* Quibus in Belgio Auditoriis concredita ſit placetandi facultas? *ibid.* Quare in Regno Galliæ litteræ Placeti expediri vetantur ſuper Decretis Romanis, quæ non immediate ab ipſo Pontifice, ſed a Congregatione Cardinalium emanaſſe ſciuntur? *ibid. b.* Quomodo expediatur Placetum; & quinam audiendi? I. 757. *a. b.* Praxis communis obtinet ut Placetum Regium in Auditoriis Regiis expediri non conſueverit, niſi prius litteræ quarum executio petitur, communicentur Officio Fiſcali. IV.* 140. *a. b.* Placetum Regii in Pruſſia quoque habetur neceſſarium, ut Jus Canonicum in eo Regno vim Legis obtineat. *ibid. in nota,* Ratio Placeti Regii. *ibid. b.* Sanctio Pragmatica Philippi II. ſuper Placeto Regio. IV. 166. *a. Obſervations touchant le Placet Royal ſur les Proviſions Apoſtoliques.* I. 967. *b* Ad quorum inſtantiam & inſtructionem pronuntientur Parlamentorum Arreſta quæ proferuntur contra publicationem Bullarum Curiæ Romanæ citra Placetum Regium facta? IV.* 140. *a.*

Placeti Regii uſus in Regno Galliæ ad nullam ſpecialem Bullarum ſpeciem reſtringitur. IV.* 160. *a.* Placetum Regium æque requiritur ante publicationem Bullarum dogmaticarum, quam externarum Reſcriptorum. IV.* 161. *a. b.* Uſus Placeti Regii ſuper Bullis dogmaticis ab antiquo in Belgio uſitatus. *ibid. b* 170. *a.* Neceſſitas Placeti ſuper Bullis Pontificiis, præſertim dogmaticis, ante earum publicationem. IV.* 178. *& ſeqq.* 282 *& ſeqq.* Decreta Romana, etiam non Beneficialia, Conſiliorum Regiorum Placeto jampridem ſubjecta. IV.* 170 *b.* 171. *a.* An ex Edictis Principum Belgii deduci queat reſtrictio Placeti ad Reſcripta Beneficiaria? IV.* 171. *a. b.* 172. *a.* Quam inepta ſit ratio a Zypæo adducta pro adſtruenda reſtrictione Placeti Regii ad Reſcripta Beneficiaria privatis data; & quomodo hæc reſtrictio funditus evertat ſcopum Placeti? IV.* 172. *a & ſeqq.* Zypæus in reſtrictione Placeti ad Reſcripta Beneficiaria, eaque privatis data, ſibi non conſtat. IV.* 174 *a b.* Epiſtola Ferdinandi Regis Catholici ad Vice-Regem Neapolitanum, occaſione Brevis quod Papa miſerat in Regnum, volens illud obſervari, non obtentis litteris Placeti ſive *Pareatis* IV.* 175. *a & ſeqq.* Epiſtola Conſilii Flandriæ ad Conſilium privatum, qua inter cætera exponit quam neceſſarium ſit ut Jus Placeti quoad omnia Decreta Romana, etiam dogmatica, ſollicite conſervetur. VI.* 177. *a b.* 178 *a b.* Conſulta Conſilii Brabantiæ cum Decretis ibi memoratis, qua exponitur, Litteras monitoriales ad effectum revelationis hactenus in Belgio non fuiſſe uſitatas, neque eas admitti poſſe ſine litteris placeti; atque uſus placeti pluribus rationibus & exemplis adſtruitur, IV.* 178 *& ſeqq.* Plurima alia monumenta quibus idem uſus placeti evincitur. IV.* 182. *& ſeqq.*

PLANETARIUS.

Planetarii, divinatorum genus. II. 242. *a.*

PLURALITAS BENEFICIORUM.

Vide, *Beneficium.*

PNEUMATOMACHI.

Pneumatomachi, hæretici, unde ſic dicti? III. 198. *b.*

Vide, *Macedoniani.*

POENA.

Pœnas ordinarias Epiſcopus in viſitatione non poteſt imponere, ſed tantum correctiones I. 854 *a.*

Pœnæ Monaſticæ variæ, & earum infligendarum modus & ratio. I. 309 *b. & ſeqq.*

Pœnas vel pœnitentias pro qualitate criminum imponendi auctoritas Eccleſiæ ſemper competiit. II. 369 *a & ſeqq.* Ea auctoritate undecim ſeculis uſa eſt in ordine ad Forum interius ſive pœnitentiale. *ibid a.* Seculo XII. ſeparatione facta Fori contentioſi a Foro pœnitentiali, fere eædem pœnitentiæ ad vindictam publicam impoſitæ fuerunt, & inde origo hodiernarum pœnarum Fori Eccleſiaſtici. *ibid* Diſciplina circa impoſitionem pœnarum ſucceſſu temporis mutata fuit. *ibid.*

Pœnæ pecuniariæ ortum habent ex eleemoſynis Pœnitentibus imponi ſolitis. II 369 *b.* Primitus pœnæ pecuniariæ a Judicibus Eccleſiaſticis non imponebantur. II. 382 *b* 383. *a.* Senſus Canonis Concilii Carthaginenſis circa pœnas temporales II. 383. *a.* Canonis ſenſus depravatus ab Iſidoro Mercatore *ibid.* Canonis hujus mutatio dedit Judicibus Eccleſiaſticis occaſionem decernendi pœnas civiles. *ibid.* Uſque ad ſeculum VIII. pœnæ non imponebantur niſi cum reſpectu ad Forum pœnitentiale. *ibid. a b.* Judici Eccleſiaſtico olim non licuit, nec hodie licet, decernere pœnas quibus Reus ad confitendum ſuum crimen adigeretur *ibid b.* Pœna pecuniaria a Judice Eccleſiaſtico inflicta, ſub nomine eleemoſynæ exprimi ſolet. *ibid.* Iſtius pecuniæ uſum hic Judex in ſua Sententia exprimere tenetur. *ibid.* 384. *a.* & 378. *a. b*

Vide, *Mulcta.*

Pœna Eccleſiaſtica eſt retruſio in Monaſterium. II. 378. *a.*

Vide, *Monaſterium.*

Pœna Carceris. Vide, *Carcer.*

Pœna exilii Vide, *Exilium*

Pœna Virgarum. Vide, *Flagellatio*, *Fuſtigatio.*

Pœnæ adverſus adulteros hodie uſitatæ, ſunt expoſitio theatralis, circumductio infamis per plateas, amenda honorabilis, &c. II 249. *b.*

Pœnæ quas Principes Chriſtiani adverſus Hæreticos decreverunt; & S. Auguſtini de iis judicium. II. 238. *a b.*

Pœna quæ Compromiſſo inſeritur, quandonam incurratur? II. 273 *b.* An mediante ejus ſolutione, a Compromiſſo poſſit reſiliri? *ibid.*

Pœna corporalis, & etiam capitalis in Hæreticos decreta.

IV. 57. *a.* Hujus ſola executio permittitur poteſtati ſeculari. *ibid. a. b.*

Vide, *Hæreſis.*

POENA CONVENTIONALIS.

Pœna conventionalis titulo, quibuſdam obſervatis, aliquid ultra ſortem a Debitore moroſo exigere licet. III. 28. *b.*

POENITENTIA, POENITENTES.

Pœnitentiæ Sacramentum quibus nominibus olim appellatum? I. 438. *& ſeqq.* Ejus definitio. I. 439. *a. b.* Quid ſignificet apud veteres, etiam ethnicos, *pœnitere*? *ibid. a.* Unde pœnitentiæ Sacramentum id nomen acceperit? *ibid.* pœnitentiæ partes. *ibid.* & 440. *a.* Quare quælibet illarum neceſſaria? *ibid.* pœnitentiæ forma. I. 440. *a.* Effectus. *ibid.* Quid de pœnitentiarum impoſitione ſenſerit Synodus Tridentina? III. 35. *a b.* Quanta fuerit patrum cura in determinandis pœnitentiis pro varietate criminum & diverſitate perſonarum? III. 122. *b.* 123. *a. b* 125. *b* 126. *a.* 136 *b.* 157. *a.* 650. *a. b.*

Pœnitentia major vel minor imponenda pro frequentiore aut rariore criminis iteratione. III. 127. *b.* 152. *a. b.* pœnitentia peccatis proportionata moribundis proponenda; & ſi convaluerint, eis imponenda. III. 649. *b.* 650. *a.* peccandi conſuetudo penſanda. II. 107. *b.* Non ſola oris confeſſio a pœnitentibus requirenda, ſed ut fructus dignos pœnitentiæ oſtendant III. 155 *b.* 172. *a.*

Pœnitentiam ſolemnem inter & *non ſolemnem* diſtinctio. III. 551. *a b.* inter *ſolemnem* & *publicam.* III. 672 *b.*

Pœnitentia publica quænam dicatur? I. 441. *a* Multis ſeculis pro peccatis occultis impoſita. *ibid.* Omnia tamen crimina in omnibus circumſtantiis non fuerunt olim publicæ pœnitentiæ obnoxia. *ibid. in nota.* Differentia erat multiplex circa pœnitentiam impoſitam propter crimen occultum, & impoſitam propter publicum. *ibid. b.* Simplices Presbyteri poterant, inconſulto Epiſcopo, peccatores occultos reconciliare *ibid.* peccator occultus per cenſuras ad agendam Pœnitentiam publicam cogi non poterat. *ibid.* & III. 372. *b* Pœnitentia publica non imponebatur pro peccatis internis. III. 159. *b.* Peccatori occulto proponenda eſt pœnitentia, quæ publice imponi deberet. III 650. *a.*

Pœnitentiam publicam plures nullius criminis gravioris rei amplectebantur. I. 441. *b.* Ex impoſitione Pœnitentiæ publicæ non ſequebatur fractio ſigilli, & cautio quam Patres adhibebant ne peccata occulta per hoc innoteſcerent. I. 442. *a.* Quomodo & quo tempore hæc diſciplina defierit? *ibid.* Poſtquam pro peccatis *occultis* deſiit *publica* Pœnitentia, magnus tamen ſeculis aliquot ſequentibus numerus Pœnitentium publicorum in Eccleſia remanſit. *ibid.* Per cenſuras aliaque media peccatores publici ad Pœnitentiam publicam compellebantur. *ibid. a b.* II. 224 *a. b.* Studium & conſtantia Epiſcoporum ad conſervandam, aut reducendam Pœnitentiam publicam pro peccatis publicis. I. 442. *b.* 443. *a.* Multa ſeculis pœnitentia etſi occulta ad Canonum Pœnitentialium præſcriptum imponebatur. I. 443. *a.*

Pœnitentia publica & ſolemnis ante ſeculum XII. non diſtinguebantur. I. 445. *a* Ejus diſtinctionis origo, & variæ inde natæ hallucinationes. *ibid a. b.* Adhuc hodie imponenda Pœnitentia publica pro peccatis publicis; & qualis? *ibid. b.* 444. *a.* Quando publicæ Pœnitentiæ imponuntur, prudentia neceſſaria eſt. III. 55. *b.* De hoc merito conſuluntur Superiores. I 444. *a.* Quæ hodie dicatur Pœnitentia *ſolemnis*; & quæ *publica*, & quæ *privata*? I. 445. *a b.* 627. *a.* Plura olim Pœnitentiæ *publicæ* competentia, ad *ſolemnem* reſtricta. I. 443. *b* Pœnitentiam publicam a ſolemni diſtinctam, a Presbytero imponi poſſe docent Canoniſtæ. *ibid* Qualiter hodie debeant Presbyteri Pœnitentiam publicam imponere pro peccatis publicis? I. 444. *a.* Qualis eſſe debeat ſpecies Pœnitentiæ publicæ? *ibid.* Pœnitentiam ſolemnem ab Epiſcopis etiam hodie Eccleſia imponi optat. *ibid.* Quid circa hanc ſtatuerit S. Carolus? *ibid. a b.* Crimina Pœnitentiæ publicæ ſubjecta temporale matrimonii impedimentum inducebant. I. 577. *b.* An & quando fuerit olim licitum poſt Pœnitentiam conjugium contrahere? III 665. *a. b* Reſcripta Pontificia Diſpenſationis matrimonialis in caſu inceſtus, mandant ut prius injungatur inceſtuoſis Pœnitentia publica, eaque ante Diſpenſationem peragatur. I. 604. *b.* 605. *a.* Qualem hoc caſu conveniat imponere? I. 605. *a.* Hæc pœnitentia pecunia redimi nequit. *ibid.*

Pœnitentiæ publicæ non ſubjiciuntur Presbyteri III. 138. *a. b.* An tribus primis ſeculis quoad Pœnitentiam publicam fuerit diſtinctio inter Clericos & Laicos? III. 323. *a.* Ea demum videtur invaluiſſe ſeculo quarto. III. 314. *a.* Epiſcopi diligenter obſervabant modum agendi Pœnitentium, & monebant Presbyteros ut ſincerum de Pœnitentibus teſtimonium redderent. I. 549. *a.* III. 115. *a.* Proponuntur remedia, ut abuſus qui in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ irrepſerunt, reformentur. I. 450. *a. b.* Vetus praxis in prioribus Eccleſiæ ſeculis obſervata. *ibid. b.* Directio Pœnitentium publicorum committebatur Diaconis & Presbyteris reconciliandi auctoritatem non habentibus. *ibid.* & 451. *a.* Simile quid etiam ſeculo XII. in uſu fuit, unde probatur Confeſſionem dividi poſſe, ubi & exponitur quid ſit Confeſſionem dividere. I. 451. *a*, Quinam Pœnitentes quibuſcum humanius agebatur; & in quo conſiſteret hæc humanitas? III. 114. *a.* Quanto animo pœnitentia a veris Pœnitentibus perageretur! *ibid. b.* Epiſcoporum erat pœnitentiæ tempora determinare. III. 530. *b.* Penes ipſos fuit illa protrahere vel contrahere. *ibid.* Presbyteri ſine Epiſcopi licentia niſi neceſſitate cogente, Pœnitentes reconciliare non poterant. *ibid.* Qui publice peccarant, *ante abſidem* reconciliandi. *ibid.* & 553. *a.*

Vide, *Abſolutio*, *Reconciliatio.*

Pœnitentialium Canonum origo; & uſus eorum antiquiſſimus. I. 445. *a.*

Vide, *Canones Pœnitentiales.*

Pœnitentialis hodierna diſciplina quoad interiorem ſpiritum cum antiqua convenit, & tantum diſcrepat quoad exteriora. I. 451. *b & ſeqq.* Probatur ex Tridentino aliiſque. *ibid.* Quales pœnitentiæ imponendæ? *ibid.* Quid in pœnitentiis imponendis attendendum? *ibid.* Quomodo Synodus Tridentina geminam Patrum diſciplinam Sacerdotibus propoſuerit? *ibid.*

Pœnitentiæ Miniſtri, quinam olim fuerint; quinam nunc? I. 454. *b. & ſeqq.* Præcipua cura circa Pœnitentes olim Epiſcopis incumbebat. *ibid. b.* Seculo VIII. & ſequentibus Presbyteri erant frequentiores Pœnitentiæ miniſtri I. 455. *a* Non omnibus tamen Presbyteris, ſed fere ſolis Parochis reſpectu ſuorum Parochianorum hæc auctoritas competebat. *ibid.* Obtinentes Beneficia Curata. Jure *ordinario* ſeu *proprio* adminiſtrant Sacramentum Pœnitentiæ. I. 462. *b. & ſeqq.* Quo primum tempore cœperit dari facultas excipiendi Confeſſiones Fratribus Mendicantibus, & ſenſim aliis Presbyteris? I. 455. *b.* Ad Epiſcopos pertinet Pœnitentium reconciliatio. III. 449. *a. b.* Juxta Canonem Carthaginenſem Presbyter Pœnitentem moribundum reconciliare non poteſt; niſi conſulto Epiſcopo. *ibid. b.*

Pœnitentiarum redemptio, Indulgentiæ ſpecies ſeculis IX. X XI. &c. uſitata. I. 471. *a b.* Quale fuerit iter Hiſpanicum incendiariis loco pœnitentiæ impoſitum? IV 616. *b*

Pœnitentibus olim variis ex cauſis imponebatur receſſus ex propria patria. II. 379. *a. b.*

Vide, *Exilium.*

Pœnitentiæ corporis afflictivæ olim pœnitentibus imponi ſolitæ. II. 380. *a.*

Vide, *Flagellatio.*

Pœnitenti, alicujus rei temporalis intuitu, reconciliationem impertiri horribilis ſemper judicata fuit Simonia. II. 725. *b*, 726. *a.* Quam periculoſum ſit Confeſſariis a pœnitentibus munera ſeu favorem aliudve temporale accipere vel ſperare? II. 726. *a. b.* 727. *a.* Quot & quanta incommoda ſequantur ex eo quod Sacerdotes vivere debeant ex illis quæ a pœnitentibus offeruntur. II. 727. *a. b.* Summopere cavendum ne ex pœnitentiis ſeu ſatisfactionibus injunctis, Confeſſarii lucrum quærant *ibid. b.* 728. *a.*

Pœnitentiæ gradus olim erant quatuor, qui deſcribuntur I 446. *b. & ſeqq.* Hi gradus quatuor erant excommunicationes minores. II. 587. *b.* Præcipuus ſcopus illius œconomiæ Pœnitentialis erat, ut noſceretur vera converſio. II. 388. *a.* Epiſcopi, vita & converſatione pœnitentium perſpecta, tempus modumque pœnitentiæ moderari, vel extendere poſſunt. III. 106. *b.* Pœnitentibus in periculo mortis conſtitutis communio non neganda, etiam ante expleta tempora pœnitentiæ. III. 125. *a. & ſeqq.* 127. *a.* Quid ſpectarint SS. Patres, cum Pœnitentes tam longis pœnitentiæ officiis ad percipiendam abſolutionis gratiam præpararent? III. 590. & 593. *in nota.*

nota. Veteris diſciplinæ Pœnitentialis veſtigia. III. 606. *b.* 607. *a.*

Vide, *Gradus*, *Pœnitentiæ.*

Pœnitentia, quænam imponenda pro peccato contra naturam? III. 131. *a. b.* & 132. *a. b.* Qualis imponenda uxorum adulterarum interfectoribus? III. 665. *a.*

Pœnitentia difficilis, cum ablata eſt peccandi poteſtas; & quare? III. 138. *b.* 139. *a.* An ea pœnitentia ſit falſa; quam gravis ſequitur culpa? III. 672. *a.* Quid pœnitentia perfecta, & quid imperfecta? *ibid.* Quæ juxta Gregorium VII. dicenda falſa pœnitentia III? III. 673. *a.* Quanto tempore agenda pœnitentia? *ibid.* In fine vitæ pœnitentia admodum incerta, *ibid.* & 674. *a. b.*

Pœnitentia non neganda Chriſtiano in quodcumque crimen prolapſo. III. 408. *b.* Pœnitentis & peccati qualitates ſollicite attendendæ. III. 438. *a. b.* Pœnitentia neceſſaria prolapſis in peccatum poſt baptiſmum. IV. 35. *a.* Quo affectu pœnitentes ſuſcipiendi, & impœnitentes adjiciendi? III. 650. *b.* Quot annorum ſpatio, juxta Gratianum, concludenda majorum criminum pœnitentia? III. 665. *a.* Occaſione Gratiani ſententiæ mutari cœpit diſciplina circa reſtitutionem Clericorum lapſorum. *ibid.*

Pœnitentia an reiterari poſſit? III. 670. *b.* 671. *a.* & *ſeqq.* Ratio ob quam decepti fuerint Scholaſtici circa reiterationem pœnitentiæ. III. 672. *b.* Modus conciliandi auctoritates in hac materia apparenter contrarias. *ibid.*

Pœnitentia qualis imponenda Sacerdotibus in crimen prolapſis? II. 608. *b.* 609. *a. b.*

Vide. *Ordo*, *Sacerdos*, *Inceſtus.*

Pœnitentiale Forum uſque ad ſeculum XII. non fuit diſtinctum a Foro contentioſo criminali. II. 225. *a.* Quomodo Epiſcopi tunc procederent, & ad quæ eorum auctoritas ſe extenderet? *ibid.* Ex impoſitione pœnitentiarum tunc uſitata originem habuerunt pœnæ, quæ hodie in Judicio Criminali & in Eccleſiaſtico infliguntur, II. 377. *a* & *ſeqq.*

Vide, *Abſolutio*, *Confeſſio*, *Canones Pœnitentiales*, *Confeſſarius*, *Libri Pœnitentiales*. *Approbatio*, *Indulgentia*, *Lapſi in perſecutione*, *Reconciliatio.*

POENITENTIARIA ROMANA.

Pœnitentiariæ Romanæ origo. I, 229. *b.* Ejus reformatio facta per Pium V. *ibid.* Novam plane formam Pœnitentiariæ induxit Pius V. I. 230. *a.* Numerum Officialium minuit. *ibid.* Vetuit ulla pœnitentiariæ officia eſſe venalia. *ibid.* & 231. *b.* pœnitentiariæ varii Officiarli, eorumque officia. I. 230. *a. b.* Eorum juramentum. *ibid. b.* Negotia quæ in pœnitentiaria expediuntur. I. 231. *a.* Sub cujus nomine Litteræ expediantur, & ad quas dirigantur? *ibid.* Hæ Litteræ in forma commiſſoria expediuntur. *ibid.* Quænam qualitates requiſitæ in Commiſſario ſive Delegato? *ibid.* Qua forma concipiantur Supplicatio & Commiſſio? *ibid. a. b.* Super quibus impedimentis Matrimonialibus diſpenſetur in pœnitentiaria? *ibid. b.* Abſolutiones a Cenſuris etiam publicis in pœnitentiaria conceduntur. *ibid.* Formula Litterarum. *ibid. b.* Omnia *gratis* expediuntur. *ibid.*

Pœnitentiaria concedit licentiam tranſeundi ad Ordinem laxiorem; & qua forma? I. 264 *b.* & 265. *a.*

Pœnitentiaria diſpenſat cum Regulari illegitimo ad prælaturas. I. 529. *a.* Expeditio, executio, & effectus diſpenſationum quæ ſuper impedimento occulto Matrimonii conceduntur a pœnitentiaria. I. 605. *b.* & *ſeqq.* II. 771. *b.* 772. *a. b.* Obtenta Diſpenſatione in pœnitentiaria, Matrimonium debet renovari, ſed non coram parocho & teſtibus. I. 606. *a.* Diſpenſat etiam quoad Simoniam occultam; & quomodo illa expediatur? I. 884. *b.* 885. *a.*

Vide, *Pœnitentiarius Romanus.*

POENITENTIARIUS.

Pœnitentiarii prima origo & inſtitutio I. 78. *a* Nominabatur ab Epiſcopo, pro cujus arbitrio poteſtas ejus limitabatur. *ibid.* Liberum erat unicuique ad eum recurrere, eumque inferiores prælati conſulebant. *ibid. a. b.* Huic graviora crimina reſervabantur. *ibid. b.* Magna debet eſſe ejus eruditio & prudentia. *ibid.*

Pœnitentiarius in omnibus Cathedralibus conſtituendus. I. 78. *b.* De conſuetudine Belgii pœnitentiaria eſt Dignitas, & aſſumi debet ex Graduatis. *ibid.* Vi ſui officii eſt Confeſſarius ordinarius totius Diœceſis; & quilibet etiam in Paſchate ei confiteri poteſt. I. 79. *a.* Eſt quaſi Vicarius natus Epiſcopi in audiendis confeſſionibus. I. 78. *b.* & 79. *a.* Cogi poteſt ab Epiſcopo confeſſiones diligenter excipere. I. 79. *a.* Eximiæ ſcientiæ eſſe debet. *ibid.* S. Carolus decrevit pœnitentiariam per concurſum conferendam. *ibid.* *Ce qu'il faut lire touchant la Dignité de Pénitentier.* I. 951. *a.*

POENITENTIARIUS ROMANUS.

Pœnitentiarii majoris origo, auctoritas & officium. I. 229 *b.* Pleraque negotia olim tam pro Foro externo, quam interno, per pœnitentiarium expediebantur. *ibid.* Unde & quando Curia Romana circa hanc rem a priſtina diſciplina deflexerit? *ibid.* pœnitentiarium ſuum a primis ſeculis habuit Romanus pontifex. *ibid.* & *in nota.* Hodie dicitur pœnitentiarius major, primuſque eſt pœnitentiariæ Romanæ Miniſter. I. 230. *a.* præter hunc ſunt minores pœnitentiarii in tribus Eccleſiis parochialibus, & eorum officium. *ibid.* Hi debent ei ſubjici in rebus ſui officii, non obſtante ſua exemptione in qualitate Regularium. *ibid.* Quodnam ſit eorum poteſtatis inſigne? *ibid.*

Pœnitentiarius major quolibet menſe Officiales convocat, ad caſus occurrentes decidendos. I. 230. *b.* Interdum Papam conſulit. *ibid.* In litteris quas ad Epiſcopum dirigit, nomen Epiſcopi ſuo præponit. I. 231. *b.*

Vide, *Pœnitentiaria Romana.*

POLYGAMIA.

Polygamia in veteri Lege licita videtur fuiſſe. III. 652. *a.* In nova Lege omni caſu eſt illicita. eſt. *ibid.*

POMPA.

Pompa gentilis Canone Trullano prohibetur circa eos qui docentur Leges Civiles. III. 423. *a.* Quid ea de re attendendum Academiarum moderatoribus? *ibid.*

PONTIFEX.

Vide, *Papa.*

PONTIFICALIA.

Pontificalia exerceri non poſſunt in aliena Diœceſi ſine licentia Ordinarii. I. 129. *b.* Epiſcopus in loco ſimpliciter exempto ſuæ Diœceſis poteſt pontificalia exercere, & alter ſine ejus licentia non poteſt. I. 130 *a.* Archiepiſcopus in Diœceſi Suffraganei ſui pontificalia ordinarie exercere non poteſt. *ibid.* Non poteſt Epiſcopus in aliena Diœceſi Miſſam celebrare in pontificalibus, nec benedictionem impertiri ſine licentia Ordinarii. *ibid.* Actus voluntariæ juriſdictionis uſum pontificalium non exigentes, in aliena Diœceſi expediri poſſunt. *ibid.* Quænam pontificalia cenſeantur? *ibid.* *Voyez l'Obſervation de M. Gibert* I. 952 *b.* Quo tempore Abbates pontificalibus uti cœperint; & quo jure? I. 316. & *ſeqq.* Iis uti non poſſunt, niſi in Eccleſiis pleno jure ſibi ſubjectis. I. 319. *b.*

Vide, *Abbas.*

POPINÆ.

Popinæ, ſchola Diaboli. IV. 42. *a.*

Popinarum ingreſſus interdictus Clericis, niſi peregrinationis aut alia neceſſitate compulſis. I. 10. *b.* II. 621 *b.* 622. *a.* III. 85. *b.* 179. *b* 330. *b.* 399. *a. b.* Non eis licitum eſt tabernas ingredi ſub prætextu Contractuum ibidem celebrandorum, ad quas tanquam Notarii, vel alias perſonæ publicæ vocantur. II. 621. *a.* Variæ pœnæ adverſus ingredientes, etiam carceris. I. 10. *b.* Cura S. Caroli ne Clerici peregrini ad ignota diverſoria accederent. I. 11. *a.* II. 622. *a.* Quid ſervandum Clericis, quando, neceſſitate urgente, ad diverſoria communia divertere coguntur? II 621. *a.* Non tantum popinarum introitus ab Eccleſiaſticis vitandus; ſed inſuper evitanda ſunt conſortia illa, quocumque loco habeantur, ad quæ non niſi compotandi, atque confabulandi gratia, ut ajunt, conveniri ſolet. II. 625. *a b.* Edicta principum Belgii circa popinas. I. 11. *a.* Saluberrimum S Ludovici Decretum. *ibid. a. b.* Per frequentationem Popinarum indigne violantur dies Dominici & Feſtivi I. 654 *a.* Edicta principum quibus prohibetur quempiam admittere in popinam tempore divini Officii. *ibid. a. b.* Synodi mandant juridice procedi adverſus eos qui diebus Feſtivis tempore divini Officii aperiunt vel intrant popinas I. 655. *a. b.*

Vide, *Choreæ*, *Diverſorium.*

Popinam ſeu cauponariam tabernam habens Clericus, ſi monitus non ceſſet, deponendus. III. 390. *a. b.*

Popinarum frequentatio Feſtis diebus ſpecialiter vetita per Synodorum & principum Decreta. I. 655. *a.* Quam abominanda in his conventiculis committantur. I. 654 *b.* parochi contra hos abuſus agere debent. *ibid.* poteſtatum ſecularium

eſt

eſt contra eoſdem abuſus agere. *ibid.* Frequentantes hæc conventicula, tanquam peccatores publici a Sacramentis arcendi. I. 655. *a.* Qui potiſſimum teneantur frequentationem horum conventiculorum impedire? *ibid.* Multiplex Feſtorum profanatio per frequentationem popinarum. *ibid.* Epiſtola paſtoralis Archiepiſcopi Mechlinienſis contra conventicula juvenum & puellarum in popinis. I. 934. Decretum Regium ſuper executione prædictæ Epiſtolæ. *ibid.* Litteræ circulares ejuſdem Archiepiſcopi pro ulteriore executione Epiſtolæ paſtoralis. *ibid.* Alterum Decretum Regium, quo prius renovatur & latius explanatur. I. 935. *Ordonnances, Declarations & Arrets qui defendent aux Cabaretiers de donner a boire, ou a manger apres huit heures en hyver, & apres neuf en été.* I. 963. *b.*

PORTICUS.

Porticus Eccleſiæ, quid ſit? II. 149. *b.*

PORTIO CONGRUA.

Portio congrua parochorum unde originem duxerit? II. 62. *b & ſeqq.* Quid hic ſignificet vox *congrua*? II. 66. *a.* portio congrua dicta quoque; portio *ſufficiens*, portio *competens*, & apud Belgas *Competentia Paſtoralis* ibid.

Portionem congruam honeſtam ſalvam vult Decretum Concilii Tridentini vetans gravari penſione Eccleſiam parochialem, niſi, deducta penſione, reſtent parocho centum Ducati. I. 848. *a. b.* Onus portionis congruæ omnibus unionibus adjicitur. I. 859. *b.* præſentatio facta cum conditione non petendi augmentum portionis congruæ, eſt manifeſte Simoniaca. I. 771. *a* 777. *a b.*

Portio congrua ut dicatur ſufficiens, quid requiratur? I. 370 *b.* II. 66. *a b.* III. 14 *a. & ſeqq.* Ejus taxa committitur Ordinario. II. 66. *b.* Nonnunquam determinata fuit hæc portio; ſed non fuit ſtabilis. *ibid.* In Gallia frequenter circa hanc taxationem variatum. *ibid.* *Obſervatum ſur cette taxe.* II. 3. *b.* Quænam pro illius convenienti taxatione attendi debeant? II. 66. *b.* Si amplitudo parochiæ requirat plures Sacerdotes pro eorum numero requiſito etiam portio congrua augeri debet. II. 67. *a.* Ex mente Synodi Tridentinæ portio non erit congrua, ſi illis Sacerdotibus non ſufficiat *ibid. a. b.* In taxatione portionis congruæ Sacerdotum neceſſariorum rationem habendam docent Canoniſtæ *ibid b* poteſt parochus occaſione horum Sacerdotum petere augmentum portionis *ibid.* An ipſi Sacerdotes poſſint eam *per ſe* petere? *ibid* Quid parochus in hac petitione augmenti probare debeat? *ibid.* 68. *a.* Non judicandum ex conſuetudine, nec aliquorum praxi, quot Sacerdotes requirantur. II. 68. *a* Sedulo inquirendo, frequenter reperiretur in parochiis defectus Sacerdotum. *ibid.* Quid circa hæc maxime attendere debeant Decimatores? *ibid.* Principum Chriſtianorum eſt invigilare ut juxta Canonicas Sanctiones habeatur paſtorum & Sacerdotum numerus Fidelium inſtructioni & Sacramentorum adminiſtrationi ſufficiens. III. 14. *a. & ſeqq.* parocho & parochianis licitum eſt querelas ſuas ad Senatum Regium deferre, ſi Ordinarii in taxanda vel aſſignanda portione congrua deprehendantur defectuoſi. III. 15. *a b.* Unde deſumendum ſit Judicium ſuper numero presbyterorum neceſſariorum? *ibid. b* Quis in Galliis teneatur providere victui Vicariorum amovibilium? II. 67. *in nota.*

Portio congrua deſumenda eſt ex proventibus Eccleſiæ parochialis. II. 68. *b.* Quandonam ex Decimis portio congrua deſumenda? II. 79. *a b.* Quænam Oblationes potius quam Decimæ in portionem congruam cedere debeant? *ibid. a.*

Portioni congruæ inveniendæ. primum medium, a Concilio Tridentino propoſitum, eſt unio Beneficiorum. I. 861. *b.* II. 68. *b.* & 69. *a* Onera Beneficiis incumbentia, a parocho ferenda, unde uniones moderatæ faciendæ. I. 859. *b.* II. 69. *a.* 77. *a b.* An poſſint in eum finem uniri duæ parochiales, vel concedi deſerviture? I. 862 *a* II. 69 *a.* Secundo executiendæ primitiæ & Oblationes, ſi alteri quam parocho cedant, & quare? II. 69. *a b.*

Portio congrua ut inveniatur, tertio loco executiendæ Decimæ; & quo ordine? II. 69. *b. & ſeqq.* Oblationes potius quam Decimæ in Portionem congruam cedere debent. II. 69. *a.* Quomodo ex Oblationibus & Collectis Parochianorum congrua Portio conficienda? II. 796. *a b.* *En France les Prémices ne peuvent faire partie de la Portion congrue.* II. 14. *a.* Primitiis & Oblationibus deficientibus, ad decimas recurrendum eſt. II. 69. *a. b.* Quo ordine Decimarum poſſeſſores ad Portionem congruam teneantur? II. 796. *b.* 797. *a b.* Contra Paſtorem primitivum Vicarius ſive Parochus directe agere debet ad Portionem congruam; & quibus argumentis conſtat quis ſit Paſtor primitivus inter Decimarum poſſeſſores? II. 797. *a*

Portionis congruæ oneri præ ceteris ſubjectæ ſunt Decimæ ſpeciali titulo ad Parochos ſpectantes. II. 72. *b.* Olim *tertia* pars pro Parochorum ſuſtentatione a Decimatoribus relinquebatur. *ibid.* Hæc *tertia* pars poſtmodum ad Capitula & Monaſteria tranſivit. *ibid* & 71. *a.* Hæc *tertia* pars uniri non ſolet niſi cum onere congruæ Portionis. II. 71. *a* Decimæ ex ſua inſtitutione ſunt ordinatæ ad ſuſtentationem Parochorum. II. 72. *b.* Non ſunt ad alios tranſlatæ, niſi deducta Portione congrua. *ibid.* II. 709 *a. b.* 820. *a. b.* Decimatores tenentur pro quota ſua contribuere, dum non conſtat quis eorum ante alios ſit obligatus. II. 71. *a b.* *En France les Dimes ſont les premiers fonds de la Portion congrue* II. 3 *b.* *Edits & Declarations concernant cette matiére,* ibid *&* 4. *Tous les Décimateurs ſont également ſujets à la Portion congrue.* ibid. Decimæ infeudatæ a Laicis poſſeſſæ, an oneri Portionis congruæ ſint ſubjectæ? II. 71. *b.* 72. *a.* 797 *b & ſeqq.* Videntur ſubjectæ tantum ſubſidiarie. II. 72. *a.* Ita pluribus Arreſtis judicatum. *ibid.* & *in nota.* Hoc caſu actio inſtituenda etiam in Petitorio coram Judice Laico. II 81. *a.* Reverſæ ad Eccleſiam, etiamſi titulo oneroſo, huic oneri ſubjiciuntur. II. 72. *a.* Quid ſi revertantur cum onere feudali? *ibid.* An Decimæ infeudatæ, licet ad Eccleſiam non ſint reverſæ, in Galliis Portioni congruæ ſint obnoxiæ? II. 799. *in nota.* Onus hoc eſt reale, eique Decimatores manent ſubjecti, quamdiu Decimas retinent. II. 72. *b.* 793. *a b* Non eſt huic oneri ſatisfactum, ſi ſemel ſufficiens competentia fuerit aſſignata. II. 73. *a* Nihil cedit Decimatoribus, niſi quod ſuperabundat, detracta Portione congrua. *ibid.* Decimatores tamdiu manent huic oneri ſubjecti, quamdiu Decimas retinent. *ibid* Portio Parocho debetur, licet nihil Decimatoribus ſupereſſet. *ibid. a. b.* An Decimis non collectis, Portio congrua nihilominus ſolvenda ſit? II. 794. *a. b.* 795. *a* Decimis ſufficientibus, injuſtum eſt proventus Fabricæ vel Menſæ S. Spiritus in Portionem congruam Paſtoris vel Vice-Paſtorum impendere. II. 70. *a.* Neque hanc injuſtitiam lapſus temporis purgare poteſt. *ibid* *En quel cas ſeulement la Fabrique peut être ſujette à la Portion congrue?* II. 4. *a.* Quid cavendum, dum per unionem Beneficiorum Competentiæ Paſtorali providetur? II. 791. *b.*

Vide, *Paſtor primitivus.*

Portioni congruæ inveniendæ ultimum medium eſt Collecta ſeu impoſitio ſuper Parochianis. II. 69 *b.* Decimis deficientibus, ad hoc medium vult recurri Synodus Tridentina. ibid. *Cet article du Concile de Trente eſt un de ceux qui ne furent point reçus par les États tenus à Paris en* 1614. II. 4. *a.*

Portionis congruæ cauſa, eſt cauſa alimentorum, & in ea ſummarie procedi debet; item per Proviſionem Parocho adjudicanda. II. 73. *b.* 74. *a* 792. *a.* Hæc adjudicatio proviſionalis fieri poteſt in omni parte litis. II. 74 *a.* Solutio congruæ Portionis non patitur moram *ibid.* Quæſtio inter Decimatores ſuper ſolutione Portionis congruæ, ejus aſſignationem tardare non debet *ibid a. b.* Utrum onus Portionis congruæ aſſignandæ tranſactione, lapſu temporis vel lege poſitiva tolli poſſit? II. 74. *b.* Compenſationis prætexto ſolutio negari non poteſt. *ibid.* & 75. *a.*

Portio congrua in *re certa* aſſignanda. II. 75. *a.* 799. *a. b.* Synodi paſſim rem certam deſignant. II. 75, *a.* Non dicitur Parochus habere Portionem congruam, niſi habeat in *re certa.* *ibid.* Expedit Parochis habere Portionem in *re certa.* *ibid.* Quid Synodus Tridentina circa Portionem congruam, & ſignanter in *re certa* aſſignandam, decreverit? II. 821. *a b.* 822. *a* Magis convenit Paſtoribus Competentia in *re certa,* quam portio Decimarum. II. 822. *a. b.* Si Vicarius, abdicata, portione Decimarum, obtinuerit auctoritate Ordinarii Competentiam in *re certa,* hæc ſurrogatio etiam obligat ſucceſſores *ibid. b.* 823. *a* Parochus poteſt dimittere omnes proventus ſuos, & ad onus Decimatorum petere Competentiam in re certa, non obſtante ſterilitate & vaſtitate quacumque, ſolvendam. II. 75. *a. b.* Exceptio fundata in æquitate. II. 76 *a.* *Le revenu conſtituant la Portion congrue en tout ou en partie,*

venant

venant à périr, le Curé pourroit demander une nouvelle Portion congrue II. 4. *b.*

In *Portionem congruam* quænam computanda? II. 76. *b.* 77. *a.* An fructus Beneficii non uniti in eam computari aliquando debeant? II. 77. *b.* Quid de accidentibus incertis? *ibid.* Varia incommoda quæ ex rigoroſa horum computatione oriuntur. II. 78. *a. b.* Domus paſtoralis in eam non imputatur. II. 81. *b.* 82. *a.*

Vide, *Domus Paſtoralis.*

Portio congrua ita taxanda, ut Sacerdotes *gratis* & liberali animo Sacramenta adminiſtrare queant. II. 78. *b.* Hac de re Decreta Synodorum Colonienſium. *ibid.* An in taxanda portione congrua attendendæ ſint oblationes, præſertim quæ offeruntur in adminiſtratione Sacramentorum? II. 801. *a.* & *ſeqq.* Sperandum non eſt, Sacramenta gratis, ut oportet adminiſtranda, ubi oblationes imputantur. II. 78. *b.* Verendum ne hinc Presbyteri ad ſordidas atque de Simonia, turpive quæſtu multum ſuſpectas exactiones dilabantur. II. 801. *b.* Perniciosum eſt honoraria Miſſarum in portionem congruam imputari. II. 78. *b.* 79. *a.* Ne imputentur, ſuadet ipſa tremendi Sacrificii dignitas, quæ omnem pactionem aut licitationem ſuper mercede præſtanda exhorret, & ſacri Canones vehementiſſime & rigoriſſime inculcant; quod late deducitur. II. 802. *b.* & *ſeqq.* Quot ac quanta mala ſequerentur ex Accidentium imputatione in portionem congruam. II. 78. *a. b.* II. 708. *a.* & *ſeqq.* An nulla Accidentia in congruam portionem imputanda? II. 804. & ſeqq. *En France on ne précompte ſur la Portion congrue ni caſuel, ni fondation, ni novales.* II. 4. *b.* *Déclarations & Arrêts ſur cette matiere.* ibid.

Vide, *Accidentia, Sacramentum.*

Portio congrua per quos convenientiſſime petatur? II. 80. *a. b.* & 4. *b.* Epiſcopi vi ſui Officii allaborare debent, ut Eccleſiis parochialibus de portione congrua ſit proviſum. II. 80. *a. b.* parochiani portionem congruam pro presbyteris ſibi neceſſariis petere poſſunt. *ibid.* etiam pro presbyteris parocho id adjutorium adjungendis. *ibid. a. b.* Coram quo moribus hodiernis actio ſuper portione congrua inſtituenda? *ibid. b.* 81. *a.* petitorium ſuper portione congrua hodie inſtitui non ſolet. II. 81. *a.* Dum portio congrua petitur ſuper Decimis *infeudatis*, etiam petitorium ſpectat hodie ad Judices Regios. *ibid.*

Portionis congruæ taxatio varia fuit in Galliis pro varietate temporum; & quæ ſit circa hanc rem Regni praxis? II. 825. *a. b.*

Portio congrua exempta eſt ab omni impoſitione & ſubſidiis. II. 101. *b.* *De quoi la Portion congrue peut etre chargée?* II. 3. *b.* & 5. *b.* Quid de portione congrua in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 67. *a. b.* Quid de eadem in Synodo Cameracenſi? IV. 173. *a.* & in Edictis Regiis; & quæ ſit hac in re Gallorum Juriſprudentia? *ibid.* & *in notis.* II. 3. *b.* 4. *a. b.*

Vide, *Competentia Paſtoralis.*

POSITIONES.

Poſitionum uſus ad quid fuerit inductus? IV. 110. *b.* Quandonam poſitiones *negativæ* admittendæ? *ibid.* & 111. *a.*

Vide, *Interrogatoria, Juramentum calumniæ. Probatio.*

POSSESSIO.

Poſſeſſionis definitio & deſcriptio. II. 834. *a.* Ex ipſa rei poſſeſſione, præſertim notabilis temporis, & de cujus titulo non ſatis conſtat, præſumptio aliqua, maxime in Foro externo, pro poſſeſſore haberi debet. *ibid. b.* Judex poſſeſſionem rei a poſſeſſore auferre non poteſt, niſi Actor probet. *ibid.* & 835. *a.* Non tamen inde ſequitur quod poſſeſſor *dubitans* an res ſit *ſua*, poſſit rem *integram* retinere. II. 835. *a.* Quid de miſſione in poſſeſſionem Beneficii ob contumaciam Rei non comparentis? IV. 110. *b.*

Poſſeſſio quandonam cenſeatur pacifica? I. 516. *a. b.* 678. *a.* 693. *a.* per Canonem Africanum præſcribitur triennium, ut Epiſcopus in Cathedra ſua maneat pacificus. III. 377. *b.* A quo tempore triennium currere incipiat; & quid curſum ejus impediat? *ibid.* & 378. *a.* Quid hodie requiratur, ut quis adipiſcatur poſſeſſionem Beneficii? IV.* 297. *a. b.* Quandonam cenſeatur pacifica, prout in regulis Cancellariæ? Vide, *Regulæ Cancellariæ.*

Poſſeſſio res facti, non *juris* eſt. IV.* 515. *a.* Ideo nec poſſeſſio rei ſpiritualis, ſpiritualis eſt. *ibid.*

Poſſeſſio Epiſcopatus accipi non poteſt, niſi Bullis expeditis, levatis, & Capitulo exhibitis. I. 106. *a.* In Gallia hoc non requiritur in Beneficiis inferioribus; ſed ſufficit Signatura. I. 748. *a.* Bullæ requiruntur in Belgio *ibid.* In Gallia veritum attendere Reſignationes, vi quarum non eſt accepta ſolemnis poſſeſſio. I. 829. *a.*

Poſſeſſionis traditio iiſdem competit, quibus competit Collatio. I. 798. *a. b.* Olim non nota fuit; poſtmodum exemplo Feudorum invaluit. *ibid.* Eam Archidiaconi delegant Archipresbyteris ruralibus *ibid. b.* Decani Collegiorum & Capitulo. rum eam dare conſueverunt jure Archidiaconali *ibid.* Utrum qui jus habent admittendi ad poſſeſſionem corporalem, poſſint de Jure Proviſi cognoſcere? *ibid.* & 799. *a.* Traditio Poſſeſſionis ſolet demandari quibuſvis Clericis, item Notariis Eccleſiaſticis. I. 799. *a.* An aliquando ſufficiat Notarius Regius? *ibid. a.* Forma qua inductio fit per Notarium aut Clericum *ibid. a.* Quid ſi Eccleſiam ingredi nequeat? *ibid. b.* Inſtrumenta quibus conceditur poſſeſſio. *ibid. a. b.* Clericus aut Notarius inducens in poſſeſſionem, non cognoſcit de juſtitia tituli. *ibid. b.* III. 8. *a.* An miſſio in poſſeſſionem recuſari poſſit ob acatholiciſmum principis collatoris? III. 8. *b.* & *ſeqq.* An qui tali in poſſeſſionem admiſſioni conſenſum dederint, ob hunc conſenſum dici poſſint in excommunicationem incidiſſe, ideoque urgeri poſſint ad petendam abſolutionem? III. 10. *b.* & *ſeqq.*

Vide, *Inſtitutio.*

Poſſeſſio accipi poteſt per procuratorem; & quale mandatum requiratur? I. 799. *b.* Hæc poſſeſſio tamen non impediret vacationem in Regalia. I. 789. *a.* Juramentum præſtandum in acceptione poſſeſſionis, & varia loco merito attendenda. I. 799. *b.* & 800. *a.* Ut poſſeſſio ſuffragetur proviſis de Canonicatibus & Dignitatibus in Eccleſiis Cathedralibus, tenentur profeſſionem fidei emittere. *ibid.* Veritum homagium exigere in admiſſione ad poſſeſſionem Beneficii non tamen veritum exigi obedientiam Canonicam. I. 800. *b.* Exactio Jurium unde orta in admiſſione Beneficiatorum? I. 801. *a.* Taxantur tanquam ſuſpecta de Simonia. *ibid.*

Poſſeſſio Beneficiorum annalis, quid operetur? I. 821. *b.* & *ſeqq.* Item, quid triennalis? I. 824. & *ſeqq.*

Vide, *Regulæ Cancellariæ.*

Poſſeſſio facit præſumptionem juris pro poſſidente; & quare? II. 305. *b.* Hujus præſumptionis effectus eſt onus probandi rejicere in adverſarium. *ibid. a.* Explicatur Regula. *In pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis.* ibid. *b.* II. 834. *a.* & *ſeqq.* Multum ab invicem diſſident hæ propoſitiones, *Conditio poſſidentis eſt melior*; & *Totum ſibi vendicare poteſt poſſidens.* II. 832. *a.* Regula, *In pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis*, nullum jus novum tribuit poſſeſſori rem retinendi II. 835. *a.* *b.* Hæc Regula potiſſimum ſibi locum vendicat in Foro externo. *ibid. b.* & 836. *a.* Nulla ratione extra materiam juſtitiæ locum habere poteſt. II. 837. *a. b.* In Foro conſcientiæ non eſt probata. II. 838. *b.* IV.* 106. *a.*

Vide, *Dubium, Poſſeſſorium.*

Poſſeſſio ſi ſit pro Exemptione, hæc manet quouſque contrarium in petitorio probetur. II. 424. *a.* In Galliis ſola poſſeſſio non judicatur ſufficiens pro aſſerenda Exemptione ſive Regularium, ſive Secularium, a Juriſdictione Ordinariorum. *ibid.* *Remarques concernant le Droit François touchant la priſe de poſſeſſion & ſes formalités.* I. 969. *a. b.*

Vide, *Vacatio Beneficiorum.*

Poſſeſſio libertatis, II. 837. *a. b.*

Vide, *Libertas.*

Poſſeſſione privatur contumax. IV. 62. *b.*

POSSESSOR.

Poſſeſſor bonæ fidei fructus conſumptos facit ſuos irrevocabiliter. I. 769. *a.* In concurſu plurium collationum pro poſſeſſore judicandum. I. 700. *b.* 701. *a.*

Poſſeſſor, habet pro ſe præſumptionem. II. 301.

Vide, *Poſſeſſio.*

POSSESSORUM

Poſſeſſorium rei ſpiritualis jure communi ſpectat ad Judicem Eccleſiaſticum. II. 198. *b.* Quo jure, & a quo tempore poſſeſſorium retinendæ & recuperandæ poſſeſſionis privative ad Judices Regios devolutum? *ibid.* 199. *a.* 201. *b.* 202. *a.* Poſſeſſorium rei ſpiritualis ubique pene, ac præſertim in Belgio, ex conſuetudine immemoriali ſpectat ad Judices Regios.

Digitized by Google

IV. * 97. *a.* & *ſeqq.* Poſſeſſorium non ſolum in Beneficiis, verum etiam in exercitiis ac functionibus eis annexis, ſeu quaſi poſſeſſione eas exercendi, Senatui Regio competit. IV. * 314. *a.b* 315. *a.* Hoc & notoria & quotidiana praxis confirmat. IV. * 315. *a.* Quod etiam locum habet, quamvis violenta turbatio in libero uſu functionum a Beneficio dependentium nullam ſecum traheret turbationem in temporalibus. *ibid. a. b.* Concordata Brabantiæ reſervant Judici Eccleſiaſtico Poſſeſſorium adipiſcendæ poſſeſſionis. II. 199. *b.* Cur id potius Judici Eccleſiaſtico relictum? *ibid.* Hodie titulo manutenentiæ, etiam cauſæ adipiſcendæ poſſeſſionis, Judicis Regii Foro ſubducuntur. II. 202. *a.* Prætendunt Judices Regii in Poſſeſſorio tantum tractari quæſtionem facti, non Juris. *ibid.* Veriſimile eſt primitus Judices Regios non cepiſſe plenam titulorum aut jurium diſcuſſionem. *ibid.* Diſtinctio recredentiæ a pleno Poſſeſſorio. II. 222. *a.* Modus quo in Gallia & Belgio in utraque materia Conſilia Regia procedunt. II. 201. *a. b.* 202. *a.* Conſilia Regia in effectu cognoſcunt de Petitorio, licet tantum pronuntient ſuper Poſſeſſorio. II. 202. *a.* Bulla Martini V. de cognitione Poſſeſſorii rei ſpiritualis coram Conſiliis Regiis. IV. * 131. *a. b.* Breve Leonis X. de eadem materia. *ibid. b.*

Poſſeſſorio non evacuato, Petitorium intentari non poteſt; & quare? II. 201. *a.* Quandonam Poſſeſſorium cenſeatur evacuatum? *ibid.* Unde fiat quod poſt plenum Poſſeſſorium raro intentetur Petitorium, imo id in Gallia aliquando fuerit prohibitum? *ibid. b.*

Poſſeſſoriæ cauſæ Beneficiorum brevibus & paucis dilationibus agitandæ. II. 304. *a.* Quænam Judex attendere debeat in adjudicando Poſſeſſorio? II. 305. *b.* Ex poſſeſſione oritur præſumptio juris pro poſſidente. *ibid.* In cauſis mere poſſeſſoriis non admittitur Reviſio ſeu propoſitio erroris. II. 370. *a. b.* Cujuſdam hallucinatio circa cumulationem & concurſum judicii poſſeſſorii & criminalis. IV. * 104. *b.* 105. *a. b.* Probabiliſtarum opinio circa Poſſeſſorium. IV. * 106. *a.* Caſus conſcientiæ, cujus ſolutione patet quæ ſit Juriſprudentia Belgii circa Poſſeſſorium & Petitorium. III. 5. *b.* 6. *a b.* *Quel eſt le Droit François dans ce qui concerne le Poſſeſſoire & le Pétitoire?* ibid. *b.* & 7. *a.* en note.

Vide, *Manutenentia*, *Recredentia*, *Judicium poſſeſſorium.*

POSTULANS AD RELIGIONEM.

Poſtulans diligenter examinandus, priuſquam ad Religionem admittatur; quanto tempore, & circa quæ? I. 242. *a. b.* & 243. *a.* Scopus talis probationis; & an ſit ſemper neceſſaria? *ibid.* Super quibus inſtituendum Poſtulantis examen? I. 242. *b.* In cella hoſpitum aliquo tempore probandus eſt. *ibid.* Ibi quaſi ſecundo examine ſatis probatus, tum demum ad cellam Novitiorum admittitur. I. 243. *a.* Hujus cellæ frequens mentio in Regula Patrum. *ibid.*

Vide, *Novitius.*

POSTULATIO.

Poſtulationis forma videtur ſub Innocentio III. introducta. IV. 83. *a.* An a Poſtulatione Pontifici Romano præſentata recedi poſſit? IV. 81. *b.* 83. *a.* An diſcordantibus Poſtulantibus, Papæ ſit Eccleſiæ viduatæ providere? IV. 83. *a.*

POTESTAS.

Poteſtatis utriuſque diſcreti termini. III. 439. *b.* Poteſtas duplex, ſpiritualis, & ſecularis III. 577. *a.*

Poteſtatis Eccleſiaſticæ plenitudo Romano Pontifici, pars tantum aliis Epiſcopis ex ſuppoſititiis Decretalibus attribuitur. III. 586. *a. b.*

Poteſtatis publicæ utilitas. III. 636. *b.* Exhibenda eſt Poteſtatibus ſecularibus reverentia. *ibid.* Seculares Poteſtates debent defendere Eccleſiam, protegere pupillos & viduas, &c. *ibid.* Quid in Concilio Lateranenſi IV. ſtatutum fuerit contra ſecularium Poteſtatum negligentiam in puniendis Hæreticis? IV. 37. *b.* Schiſmatici per Poteſtatem ſecularem coercendi. III. 637. *a.*

Poteſtati ſeculari permittitur executio pœnæ corporalis in Hæreticos decretæ. IV. 37. *a. b.*

Poteſtatibus ſublimioribus *omnis* anima ſubdita ſit. IV. * 257. *b.* 258. *a.* 292 *a. b.* Nemo ab earum Juriſdictione immunis. II. 206. & *ſeqq.*

Vide, *Princeps.*

PRÆBENDA.

Præbendæ unionem ſuo Epiſcopatui poſtularunt Epiſcopi, ut Capitulum tanquam Canonici intrare poſſent. I. 56. *b.*

Præbendarum collatio ad quos ſpectet? I. 698. *a.*

Præbendarum inhibetur diviſio IV. 11. *a.*

Præbendæ perſonalem reſidentiam requirunt. IV. 25. *a.*

Vide, *Reſidentia.*

PRÆCEDENTIA.

Præcedentiæ quæſtiones componere ad Epiſcopum ſpectat de plano, ſine ſtrepitu & remota appellatione. I. 145. *b.* Auctoritas tamen Regia, præſertim ſi de Poſſeſſorio agatur, ſæpe intervenire ſolet. *ibid.* Epiſcopi Cardinalibus multis ſeculis fuerunt prælati. I. 199. *b.* 201. *a.* Determinatio ſanctæ Sedis quoad Præcedentiam inter Canonicos Cathedrales, Abbates Regulares, Commendatarios, Dignitates, Procuratores Capitulorum. I. 326. *a.* Patronus quoad jura honorifica præfertur omnibus Laicis, etiam Toparchæ. I. 781. *b.*

Præcedit cætera corpora Eccleſiaſtica Capitulum Cathedrale tanquam Senatus Eccleſiæ. I. 55. *a.* Præcedit etiam Magiſtratus Civiles. *ibid.* Singuli Canonici Cathedrales præcedunt omnium inferiorum Eccleſiarum Canonicos. *ibid.* Cedere tamen debent Decanis, Propoſitis aliiſque in Dignitate conſtitutis, etiam Eccleſiarum Collegiatarum. *ibid.*

PRÆCONIZATIO.

Præconizatio eſt nuda propoſitio Nominati vel Electi ad vacantem Eccleſiam, facta per Cardinalem Relatorem. I. 104. *a.* Ejus ſcopus. *ibid.*

PRÆDESTINATIO.

Prædeſtinatio non nocet libero arbitrio, neque voluntati neceſſitatem infert. III. 635. *b.* Unica prædeſtinationis cauſa eſt miſericordia Dei *ibid.* Prædeſtinationis certitudo non tollit utilitatem correptionis. *ibid. a b.* Liber *De prædeſtinatione & gratia* non eſt Auguſtini, ſed ſuſpecti Auctoris. *ibid.*

PRÆDICATIO VERBI DEI

Prædicationem Verbi Dei præcipuum Epiſcoporum munus vocat Synodus Tridentina. I. 138. *a* IV. 47. *b.* tum per ſe, tum per alios. IV. 47. *b.* Ita reſervata eſt Epiſcopis Verbi prædicatio, ut nec Sacerdotibus inferioribus id liceat, niſi licentia vel expreſſa & ſpeciali, aut implicita & generali in cura animarum comprehenſa. III. 419. *b.* Quid in Canone Trullano, quo vetitum Laicis diſputare aut docere publice? *ibid. a. b.* Synodi Belgicæ & S. Carolus obligationem Epiſcoporum per ſe annuntiandi Verbum Dei multis inculcant. I. 138. *a b.* Cur minus Apoſtoli potuerunt alteri committere Prædicationem Verbi Dei quam adminiſtrationem Baptiſmi? *ibid. a.* Nulla conſuetudo Epiſcopos ab obligatione prædicandi eximere poteſt. *ibid. b.* Huic obligationi non ſatisfit, aliquoties per annum publice prædicando. *ibid.* Quotuplici modo Epiſcopi poſſint Clerum & populum inſtruere? *ibid* & 139. *a.*

Vide, *Epiſtolæ Paſtorales.*

Prædicatio Verbi Dei eſt præcipua functio Parochorum, illamque per ſe obire tenentur, non obſtante uſu quantumvis diuturno in contrarium. I. 18. *b* 19. *a.* Inſtructio populi, cæteris paribus, utilius fit per Parochum quam per alium. I. 20. *a. b.* Parochis per ſe concionari volentibus, cæteri quantumvis privilegiati cedere debent; quod variis Synodis & Sententiis confirmatur. *ibid b* & 21 *a b.* Sententia Congregationis Concilii Tridentini. I. 20. *b.* 22. *a* 23 *a.*

Vide, *Parochus*, *Inſtructio Chriſtiana.*

Prædicandi auctoritas in inferiorem Clerum ab Epiſcopo diffunditur. I. 140. *a.* Epiſcopus legitime impeditus deputat Concionatorem, qui vices ejus ſuppleat in Eccleſia Cathedrali, niſi Eccleſia Cathedralis ſimul ſit Parochialis. *ibid.* Olim nullus poterat Verbum Dei annuntiare, niſi ex ſpeciali commiſſione Epiſcopi; quod & in hodierna praxi ſupponit Synodus Tridentina. *ibid.* Olim auctoritas concionandi erat revocabilis in omnibus Presbyteris ad voluntatem Epiſcopi. *ibid. b.* Non poteſt hodie Epiſcopus pro libitu Parochos a concionibus ſuſpendere & impedire. *ibid. b.* Nec poteſt iis per ſe concionari volentibus Regulares aut alios ſubſtituere, aut eos in ſuis ſtationibus continuare. I. 22. *a.* Explicatur Clem. *Dudum* De Sepult. I. 21. *a.* Presbyteri coram Epiſcopis Verbum Dei prædicare poſſunt. III. 576. *a.*

Prædicatores mittere, Parochis legitime impeditis aut non ſufficientibus, ad Epiſcopum ſpectat; iiſque tenentur incolæ victum & hoſpitium exhibere. I. 142. *b.* Epiſcopi quoque eſt mittere Concionatores pro Adventu & Quadrageſima, etiamſi eſſet contraria conſuetudo. *ibid.* Fallit, ſi conſuetudo immemorialis hanc deputationem ad Parochos, Capitula aliosve detulerit, prout in Belgio paſſim licit. I. 140. *b.* 141. *a.* Varia

circa Concionatorum nominationem Arreſta Regia. I. 141. a. Jus nominandi Concionatorem eſt ſimile Juri Patronatus ad Beneficia Eccleſiaſtica. *ibid* Magna fuit conteſtatio inter Patres Concilii Tridentini ob varia quæ Regulares prætendebant ſibi indulta Privilegia circa jus concionandi. *ibid. a. b.* Facultas concionandi data Secularibus aut Regularibus non habentibus Beneficia curata, poteſt pro arbitrio Epiſcopi reſtringi ac etiam revocari. I. 142. II 860. a b. 865. a.

Vide, *Regulares.*

Prædicatorum exceſſus, malam doctrinam, aut ſcandala, ſolus Epiſcopus punire poteſt. I. 142. *b.* Senatus Regii nullo titulo ſe huic negotio immiſcere poſſunt. *ibid.* & 143. *a.* Poſſunt tamen procedere contra Concionatores ſeditioſa & ſcandaloſa in populum ſpargentes. *ibid.*

Prædicationis tempore nullatenus convenit ut eleemoſynæ colligantur pro Prædicatore, vel ejus Conventu. I. 286. *a. b.* FF. Prædicatorum laudabile ſuper eo Statutum. *ibid. b.*

Prædicatio, ut ſit fructuoſa, qualis eſſe debeat? II. 464. *b.* & *ſeqq.* Non una eademque cunctis exhortatio congruit. II. 465 *a.*

Vide, *Approbatio*, *Statio.*

PRÆEMINENTIA.

Præeminentiam & locum Epiſcopis & Clericis aſſignari ſecundum tempus ordinationis, antiqui moris eſt. III. 457. a. *b.* 458 a.

Vide, *Præcedentia*, *Primas.*

PRÆFATIO.

Præfationem ſuam olim habebat pene quodlibet Feſtum. III. 677. *b.* De ritu *Surſum corda. ibid.* De novenario Præfationum numero *ibid.*

PRÆLATUS, PRÆLATURA.

Prælati, quibus in locis inſtituendi? III. 569. *b.* Bonum Eccleſiæ non ſuum, quærere debent. III. 596. *a.* Eis fas non eſt bona Eccleſiæ alienare. III 607.

Prælatorum crimina non levitec propalanda. III 172. *b.*

Prælaturn, ſive locus regiminis, non appeti debet. III. 596. a.

Prælatorum indignos promoventium pœnæ. IV. 51. *b.* Abuſus quoad hoc. *ibid*

Prælatis annumerantur Abbates, tanquam quamdam præeminentiam & dignitatem obtinentes. I. 305. a. Unde ſic dicti Abbates? *ibid.*

Vide, *Abbas*, *Epiſcopus*, *Parochus*, *Superior.*

PRÆMONSTRATENSES.

Vide, *Ordo Præmonſtratenſis.*

PRÆPOSITUS.

Præpoſiti quales, durante vita communi Canonicorum, fuerint? I. 67. a. Hodierni ab antiquis multum diſtincti. *ibid.* Nihil fere aliud videntur reſervaſſe quam umbram quamdam priſtinæ Præpoſituræ *ibid* Paucis animarum cura incumbit. *ibid.* Plures credunt ſe ab omni reſidentia exemptos. *ibid.* Non omnium eadem jura & officia. *ibid. a b.* In his attendenda fundatio, ſtatuta & conſuetudo. *ibid. b.* Quam puri eſſe debeant in conferendis Beneficiis. *ibid.* *Pourquoi le Prévôt a la premiére voix & la preſſéance dans les Actes publics?* I. 950. *a.*

PRÆSANCTIFICATA.

Præſanctificatorum Miſſa, unde ſic dicta? III. 41 a. Quid intelligendum per *Præſanctificata*, quæ & *antiſanctificata* & *anteconſecrata* dicta ſunt? *ibid.* Præſanctificatorum ritus tam apud Græcos quam apud Latinos. *ibid. a. b.* Vinum mutari in ſanguinem Chriſti ipſa Præſanctificatorum commixtione nonnulli Græci autumant. *ibid. b* Præſanctificata ſacro ſanguine olim apud Græcos tingebantur. *ibid.* Quare juxta Canonem Trullanum Miſſa Præſanctificatorum fiebat diebus jejuniorum Quadrageſimalium? III. 413. a. Apud Latinos die Paraſceves obſervatur Præſanctificatorum ritus III. 414. *a.*

PRÆSCRIPTIO.

Præſcriptione Beneficium Regulare fit Seculare, & contra. I. 665. *a.* Quid requiratur ad hanc præſcriptionem? *ibid.* De tempore ad præſcriptionem requiſito. III. 618. *b.* Unde deſumendum diſcrimen circa tempus præſcriptionis? *ibid.* Ante Juſtinianum præſcriptio triginta annorum etiam adverſus Eccleſias procedebat. *ibid.* Præſcriptio longior introducta in gratiam Eccleſiarum. III. 619. *a.* Ratio ob quam quidam Canones tantum meminerunt præſcriptionis triginta annorum. *ibid.* Alii Canones de præſcriptione quadraginta annorum. *ibid.* An Eccleſia Romana gaudeat privilegio centenariæ præſcriptionis? *ibid.* a. *b.*

Præſcriptione an & quomodo jus Patronatus poſſit acquiri? I. 765. *b.* Quod tempus requiratur? *ibid.* & 766 a Quot præſentationes requirantur ad præſcriptionem? I 766 a. In Belgio. *ibid b.* In Gallia. *ibid.* in nota. Ipſa immemorialis poſſeſſio habetur pro vero titulo. I. 767. *a.* Bona fides neceſſaria in præſcriptione. IV. 62. *b.* Quid ſufficiat, ut impediatur præſcriptio? *ibid.* & 63. a.

Præſcriptioni obnoxium non eſt Jus Regaliæ in Gallia, uti nec ea quæ ſpectant ad Jura Coronæ. I. 785. *b.*

Præſcribi poteſt Jus decimandi adverſus Eccleſiam Parochialem? & quid ad hanc præſcriptionem requiratur? II. 38 a. Jure Decretalium Laici Decimas nulla ratione præſcribere poſſunt. II. 39. *b.* Laicus ſola præſcriptione, etiamſi eſſet immemorialis, ſine titulo non poteſt ſe a præſtatione Decimarum eximere. II. 51. *a.* Error Gratiani circa ea quæ requiruntur ad præſcriptionem. III. 379. *a*

Præſcriptio locum non habet in Stationibus Regularium adverſus parochum. I. 22. *b.* 23. *a.*

Præſcribere cognitionem cauſarum matrimonialium poſſunt inferiores Epiſcopo; ſed requiritur poſſeſſio immemorialis II 190. *a.*

Præſcriptione acquiri poteſt poteſtas ferendi cenſuras. II. 385. *b.*

PRÆSENTATIO.

Præſentatio facta a bonæ fidei poſſeſſore eſt valida, nec irritatur re evicta. I. 767. *a* 769. *a.* Jus præſentandi poteſt dividi per turnos I. 769. *b.* & tamen Jus patronatus manere indiviſum. I 770. *a.*

Præſentationis Jus diſtinguitur a Jure patronatus, & unum poteſt eſſe ſine altero. I. 771. *b.* 772 a Hoc Jus præſentationis unde profluat? I 772. *a* An reſpectu Eccleſiæ recte dicatur ſervitus? *ibid* Quid proprie dicatur præſentatio; & unde profluat? *ibid.*

Præſentatum a patrono, ſi capax fuerit, Epiſcopus tenetur inſtituere I. 772 *b* Is conſtituendus qui plura habet ſuffragia, modo ſit idoneus; alioqui Epiſcopus providebit. IV. 27 a.

Præſentatio non nimium differenda. I. 772 a *b.* Permiſit Concilium Lateranenſe ut Epiſcopus Eccleſiæ provideat, ſi quæſtio ſuper Jure patronatus intra certum tempus non ſit terminata. *ibid.* An olim certum præſentandi tempus Laicis præſcriptum? *ibid.* & 773. a. Unde circa tempus præſentandi diſtinctio inter Jus patronatus Laicum & Eccleſiaſticum? I. 773. a.

Præſentandi tempus patronus Eccleſiaſticus habet ſex menſes, Laicus tantum quatuor; & hujus diſtinctionis origo & occaſio. I. 773. *a.* A quo tempore menſes incipiant currere? *ibid* patronos Laicus variare poteſt, non autem Eccleſiaſticus hujus diſtinctionis ratio & origo. *ibid.* IV. 207. *b* Cur variatio patroni Laici cenſeatur accumulativa? I. 773. *b.* Quoties & quamdiu poſſit variare? *ibid.* Quare Patrono Eccleſiaſtico negata variatio? *ibid.* Eccleſiaſticus, præſentando ſcienter indignum, excidit ea vice Jure præſentationis. I. 774. *a.* Laicus alium præſentare poteſt; ſecus olim obtinuit. *ibid.*

Præſentationem negligente patronus intra tempus ſtatutum, Ordinarius confert jure ordinario, non devolutivo I. 774 a. *Obſervation.* I. 968. *b.* Collatio facta, ſpreto Patrono, eſt valida, ſi patronus intra tempus nullum præſentet, vel invalidet, I. 774. *a.* Quare magis quam præventio Papæ vel Legati? *ibid.* a. *b.* *Voyez ſur cela l'Obſervation de M. Gilbert.* I. 968. *b.*

Præſentatio qua forma facienda? I. 774 *b.* Hodie fieri debet per litteras a Notario expeditas I 775 a.

Præſentatio tantum cenſetur perfecta, dum Ordinario eſt exhibita. I. 775. *a.* Sufficit intra tempus præfinitum litteras Præſentationis a præſentato exhiberi Ordinario *ibid* Ante præſentationem perfectam Eccleſiaſticus poteſt variare. *ibid.* Item poteſt a Papa præveniri *ibid.* Si præſentatio non ſit perfecta tempore a Jure ſtatuto, Ordinarius pleno jure confert. *ibid.*

Præſentatio competens Corpori vel Collegio, qua forma fieri debeat? I. 775. a *b.* Quid ſi patroni diſſentiant, & diverſi diverſos præſentent; cui danda inſtitutio? *ibid b* Quid, ſi ſuper jure patronatus inter diverſos patronos lis moveatur?

An

Digitized by Google

An interim tempus præſentandi currat? *ibid.* Quid hodie in praxi obtineat, Patronis diſſentientibus vel litigantibus, dum diverſos præſentant? *ibid.* & 776.*a* Poſſeſſor, pendente lite, præſentare poteſt. I. 776. *a.* Quid, ſi neuter ſit in poſſeſſione; ſed conſtet Eccleſiam eſſe patronatam? *ibid.* *Divers cas où les Patrons perdent le droit de préſenter, où ils le conſervent, où il eſt ſuſpendu.* I. 968. *b.*

Præſentatio facta cum conditione, quod præſentatus non petet augmentum Competentiæ, eſt Simoniaca. I. 775. *a.* 777. *a. b.*

Vide, *Acceptio Perſonarum*, *Patronus.*

PRÆSUL.

Præſul. Hujus vocis etymon. I. 305. *a.* Quid hodie nomen Præſulis indicare ſoleat? *ibid.*

PRÆSUMPTIO.

Præſumptio quid ſit? II. 306. *a.* Triplex præſumptionis ſpecies. *ibid.* Quid præſumptio Juris? *ibid.* Quid præſumptio Juris & de Jure, & utriuſque exempla? *ibid.* Hæc præſumptio tantum innititur conjecturis, ideoque veritati cedere debet. *ibid.* præſumptiones, quantumvis violentæ, tamen cedunt veritati. *ibid. a. b.*

Præſumptio hominis ſeu Judicis quid ſit? II. 306. *a.* Hæc præſumptio ſatis infirma eſt ad effectum probationis, nec facile in ea Judex Sententiam fundare debet? *ibid. a. b.* Non judicandum ex præſumptione, dum veritas aliunde haberi poteſt. *ibid. b.* *En France il y a des cas où on juge ſur des préſomptions.* II. 13. *b.*

Præſumptio Juris vel de Jure rejicit onus probandi in adverſarium. II. 305. *b.*

Præſumptio inducitur per poſſeſſionem. II. 305.

PRÆVENTIO.

Præventio pontificia in quo ab Expectativis & Reſervationibus differat? I. 739. *b.* Cui fundamento jus illud innitatur? *ibid.* Primitus nec jus præventionis, nec jus Devolutionis ad Romanum Pontificem notum fuit. *ibid.* A quo tempore ſtabilitum? *ibid.* & 740. *a.* Ad præveniendas fraudes hic occurrentes, condita eſt Regula Cancellariæ *De veriſimili notitia*, quæ etiam explicatur. I. 740. *a* Hæc Regula, cujus textus refertur, in Gallia pro lege Regni adoptata. *ibid* Quando & quintuplici modo locum habeat? *ibid. a. b.* Quantum temporis requiretur pro veriſimili notitia? *ibid. b.* An huic Regulæ per Papam derogari queat in Gallia? I. 741. *a.* An menſe elapſo a Beneficii vacatione in Curia Romana, poſſit Romanus Pontifex præveniri ab Ordinario? IV. 133. *a.* Clauſula favens Romano Pontifici. *ibid.* Quandonam Papa ſibi non reſervet præventionem conferendorum Beneficiorum in menſibus, qui Ordinario aſſignati ſunt? IV. 166. *in nota.*

Præventio minus eſt odioſa quam Expectativa. I. 741. *a.* Varii conatus Gallorum pro ejuſdem abrogatione ſine effectu *ibid.* Stabilitur in Gallia per Concordatum, quod multis diſplicet. *ibid. b.* In locis ubi eſt Reſervatio menſium, præventio non obtinet. *ibid.* In dubio quis prior contulerit, pro quo judicandum? I. 742. *a.* 965. *b.* Pontifices jampridem moderate uſi ſunt hoc jure; & quare? I. 741. *a. b.* Aliquando interdictum fuit Judicibus Regiis rationem præventionis habere. *ibid.* & 742. *a.* Id poſtea revocatum, manetque hodie jus præventionis. I. 742. *a.*

Præventioni non ſubjacent Beneficia Patronatus Laici. I. 742. *a.* An ſubjaceant Dignitates electivæ confirmativæ? I. 701. *b.* 702. *a.*

Præventio tantum obtinet rebus integris. I. 742. *a. b.* Quandonam res cenſeatur integra; vel non integra? *ibid. b.*

Præventionem impedit Collatio Ordinarii, ſpreto Patrono, facta, etſi per Patronum ideo invalidata. I 742. *b.*

Præveniri non poteſt Rex a Papa, neque tempore Canonibus definito arctatur. I. 788. *b.*

PRAGMATICA SANCTIO.

Vide, *Sanctio Pragmatica.*

PRAXIS.

Praxi diſcendæ merito hodie, poſt abſolutum ſtudium Juris, tempus aliquod impenditur, antequam ſuſcipiatur Officium Advocati. II. 281. *a.*

PRECARIÆ.

Precariarum frequens mentio in Conciliis Gallicanis III. 599. *a.* De earum origine & natura; remiſſive. *ibid.*

PRECES.

Precum honor inter Jura honorifica numeretur, in quo conſiſtat? I 780. *a. b.* Patronorum etiam Eccleſiaſticorum nomina in Precibus publicis recitanda. *ibid b.* Fidelium nomina in die anniverſaria recurrente recitanda. *ibid.* Toparchæ & Patroni, prætextu hujus honoris, non poſſunt cogere Parochum ad differendum Divinum Officium. *ibid.*

Preces, juxta Canonem Africanum, non niſi in Synodo probatæ recitentur in Eccleſia III 370. *a.*

Vide, *Oratio*, *Officium Divinum*, *Lectio.*

PRECES FERIALES.

Preces feriales ſeculo ſexto notæ. II. 690. *b.* A Græcis originem ſuam ſumpſerunt. *ibid. b* 691 *a.* Quare inter has preces integre pronuntietur *clara voce* Oratio Dominica? II 691. *a.* Quare preces Feriales dicantur præſertim diebus pœnitentiæ ac jejunio deſtinatis? *ibid.*

PRECES IMPERIALES.

Precum Imperialium formula. I. 795. *b.* Quare dictæ *Primariæ Preces*? ibid. Quo jure nitantur, & unde originem ducant? *ibid.* Earum effectus. *ibid.* Sunt ſpecies Expectativarum. *ibid.* Declaratio Congregationis Concilii Tridentini Interpretum, quod per Decretum Concilii ejuſdem de Expectativis non ſint abrogatæ. *ibid.* & 793. *a.* Indultum quo Rex Galliæ prætendit ſe poſſe conferre præbendam titulo felicis adventus ad Regnum, affine eſt precibus Imperialibus. I. 793. *a.*

PRECES PONTIFICUM.

Precum Pontificum ſeu pontificiæ commendationis formula. I. 724. *a.* Quomodo ſenſim iis Mandata addita? *ibid* & 720. *b.* Olim interdum dabantur *Monitoriæ*, *Præceptoriæ & Executoriæ*; ſecus hodie. I. 720. *b.*

Preces Pontificum Mandato munitæ ſuum ubique effectum ſemper non habebant. I. 724 *a b.* Exempla. *ibid a. b.*

PRECES PRIMARIÆ.

Vide, *Preces Imperiales.*

PRESBYTER.

Presbyteri nomen, unde ſumptum? III. 570. *b.*

Presbyteri & Diaconi, juxta priſtinam diſciplinam, repræſentabant Senatum Eccleſiæ qui cum Epiſcopo Eccleſiam adminiſtrabat III. 168. *b.* A quibus ſint ordinandi? III 565. *b.*

Presbyterorum functiones ex pontificali. I. 6. *b.* Ordinantur in adjutorium Epiſcoporum, in utilitatem proximi, non in propriam. *ibid b.* 7. *a.* 135. *b.* II 589. *b.* 590. *a.* Presbyter non ordinandus niſi annorum triginta natus, juxta Synodum Trullanam; quæ diſciplina varie mutata. III. 393. *a* 568. *a. b.* Diſtinctio inter presbyteros, ſive Regulares, ſive Seculares, qui ex ſimplici approbatione & Epiſcopali delegatione prædicant, Confeſſiones excipiunt, &c. & presbyteros qui ea auctoritate pollent vigore ſuorum titulorum. IV. * 299. *b* Hæc diſtinctio in Jure fundatiſſima. *ibid.*

Presbyteri erigentes altare contra Epiſcopum, tertio moniti, tanquam Schiſmatici excommunicantur. III. 80. *a.* Quid, ſi contra Epiſcopum ſeditionem excitaverint? III. 157. *a. b.*

Presbyterorum & Diaconorum conſilio utebantur primis ſeculis Epiſcopi. I. 54. *a.* 57 *b.* Epiſcopo in decidendis cauſis aſſiſtebant. I. 57. *b* 58. *a.* II. 253. *a. b.* Ejus veſtigium adhuc remanſit in hodierno ritu excommunicationis. II 397. *b.* Presbyteri nihil poſſunt in cura animarum, niſi cum ſubjectione ad Epiſcopum. *ibid.*

Presbyteri rurales non poſſunt, juxta Neocæſarienſem Synodum, ſacrificare in urbe, præſente Epiſcopo, ejuſve presbyteris præſentibus. III 142. *a. b.*

Presbyteri in Eccleſia Græca adminiſtrant Sacramentum Confirmationis. I. 392. *a.* Idem poſſunt apud Latinos ex commiſſione Epiſcopi, ſepoſita reſervatione. *ibid.* An Presbyteris competat poteſtas conficiendi chriſma, & conſignandi infantes in fronte III. *b.* 575.

Presbyter ſolus poteſt Euchariſtiam conficere, & hodie diſtribuere. I. 397. *b.* Quales Presbyteri a Miſſarum celebratione repellendi? I. 435. *a. ſeqq.*

Presbyter peregrinus ſine Litteris pacificis ſeu commendatitiis non recipiendus. III. 157. *b.* A quo hæ Litteræ teſtimoniales concedendæ, & quid in iis attendendum? III. 158. *a.*

Vide, *Teſtimoniales*, *Formatæ.*

Presbyter olim poterat reconciliare publice Pœnitentem

pro

pro peccatis occultis, ſecus autem Pœnitentem pro publicis. I. 441. *b.* Quomodo reconciliatio Pœnitentium ſenſim ad Presbyteros devoluta? I 455. *a.*

Presbyteri primis ſeculis non erant *ordinarii* miniſtri Sacramentorum I 462. *b.* Qua ratione cœperint functiones obire *jure ordinario*? ibid. Presbyteri non habentes Beneficium Curarum, ſine approbatione Epiſcopi, Confeſſiones excipere nequeunt I 463. *b.* Presbyter, quantumvis doctus & capax, non poteſt excipere Confeſſiones, niſi reipſa approbatus. I. 464. *a.* Approbatio Presbyterorum non habentium Beneficium Curarum, pro arbitrio Epiſcopi limitari poteſt. *ibid.*

Presbyteros Extremæ-Unctionis miniſtros eſſe docet S. Jacobus & traditio Eccleſiæ. I. 493. *a.* Id ipſum declarat Synodus Tridentina. *ibid.*

Presbyter an jure delegato poſſit ordinare Diaconum, vel etiam Presbyterum? I. 499. *b.* In quo conſiſtat eminentia Epiſcopatus ſupra Presbyteratum? *ibid.*

Presbytero honor habendus a Diaconis & aliis Inferioribus Clericis. III. 178. *a. b.* Juxta Synodum Laodicenam non licebat Diacono ſedere coram Presbytero niſi juſſione Presbyteri ſederet. *ibid. a.* Quis honor debitus Presbytero vices ſui Patriarchæ aut Metropolitæ gerenti? III. 389 *b.* De Dignitate Presbyterorum ſupra Diaconos. III 575 *a.* Obedientia Presbyterorum reſpectu Epiſcoporum debet eſſe filialis. *ibid. b.* Poſſunt coram Epiſcopis Verbum Dei prædicare. III. 576. *a.*

Presbyter majorem ſanctitatem habere debet quam Monachus. I. 508. *a.* Quam eximia vitæ puritas ac morum integritas in Presbyteris deſideretur? II. 617. *a. b.* Quæ diſciplina ſervanda circa Presbyteros in crimen carnis lapſos? III. 614. *a. b.* Quid Synodus Neocæſarienſis decreverit circa Presbyteros uxorem ducentes poſt Ordinationem, vel fornicantes, vel adulterium perpetrantes? III. 138. *a. b.* Quid de Presbytero cujus uxor eſt adulterata? III. 140. *b.* Presbyteri conjugati non rejicienda communio. III. 146. *a. b.* An & quomodo Presbyteri cogi poſſint ad dandum teſtimonium? III. 611. *a. b.*

Presbyter ante Ordinationem lapſus in peccatum carnale, a Sacerdotali miniſterio olim removebatur. III. 141. *a* Idem De Diacono *ibid. a. b.*

Presbyteri querelam contra Epiſcopum in Synodo Epiſcoporum proponere jubentur. III. 314. *a.* Contra facientes anathematizantur. & a loco ſuo removentur. *ibid.* Ne populum inficiant, longius depelluntur. *ibid.* Inquiri tamen debet, num Presbyteri juſtam querelam habeant? *ibid.* An & quando Presbytero crimen neganti purgatio Canonica ſit deferenda? III. 613 *a.*

Presbyterum Epiſcopus juxta Canones damnare non poteſt ſine Conſilii examine. III. 614. *a.* Optandum ut hæc diſciplina hodie ſervaretur. *ibid.*

Vide, *Parochus*, *Sacerdos*, *Purgatio Canonica*, *Clericus.*

PRESBYTERA.

Presbyteræ, quæ & *Matricula* ſeu *Matricariæ* ſunt dictæ, quænam olim fuerint? III. 174 *b.* Tales Synodus Laodicena vetat ordinari. *ibid.* & 175. *a.*

PRESBYTERATUS.

Presbyteratus a primis ſeculis diſtinctus ab Epiſcopatu. III. 69. *b.* Ordo Presbyteratus aliique inferiores Ordines non niſi ab Epiſcopo conferri poſſunt. III. 70. *a.* Superioritas Epiſcopatus ſuper Presbyteratum. III. 233. *a. b.* In quo conſiſtat hæc ſuperioritas? I. 499. *b.*

Presbyteratus Ordo Epiſcopatui neceſſario præmittendus. III. 560. *b. in nota.*

PRIMÆ OFFICIUM.

Primæ Officio recitato, haberi ſolebant Capitula a Canonicis & a Monachis. I. 343. *a.* Plurima notatu digna circa hoc Officium. *ibid. a. b.* Verſus *Pretioſa* & ſequentia proprie ad Primam non pertinent. *ibid. b.*

Prima cæteris Horis recentior. II. 691. *b.* Hinc ritus quo peragitur, diverſus ab aliis Horis. *ibid.* Quo ſpectent hujus Officii preces? *ibid* & 692. *a.*

PRIMATES, PRIMATIALES ECCLESIÆ.

Primatum nomen ante receptas falſas Decretales non datum niſi Metropolitanis, aut iis qui jure Metropolitani gaudebant. I. 164 *a* III 319 *b.* Nulla ante has invectas Decretales memoria Appellationis a judicio Metropolitanorum ad Primates. I. 164. *a.* De Primatibus primorum Eccleſiarum a Gratiano adducta apocrypha. III. 578. *a.* Adverſus Primatum Archiepiſcopi Senonenſis reclamarunt Epiſcopi I. 193. *a.* Senſim Primates ad ſe traxerunt jura Metropolitanorum. I. 164 *b.*

Primatibus ab Archiepiſcopis debetur obedientia. III. 578. *a.*

Primatus Romani Pontificis. III. 543. *b.* Varia ad eum aſtruendum ſuppoſititia. *ibid* & 544. *a.*

Primatialium Eccleſiarum origo. I. 164. *a* Unde illarum Eccleſiarum ſuperioritas & juriſdictio in alias Eccleſias Metropolitanas? *ibid.* Unde Romani Pontifices ſibi aſſeruerint auctoritatem erigendi primates & primatiales Eccleſias? III. 569. *b.* 579. *a.*

Primatus novi erectio non fiebat ſine conſenſu aliorum primatum. III. 318. *a.*

Primatus honor Diœceſanus, ad quæ primis ſeculis extenſus fuerit? III. 200. *b.* Honor Primatus Epiſcopi Conſtantinopolitani poſt Romanum. III. 201. *a.* Prærogativa conceſſa Epiſcopo Conſtantinopolitano non ſine difficultate admiſſa fuit. III. 544. *b.* Prærogativa primatus Carthaginenſis. III. 356. *a. b.* Primatus in Africa deſumebatur à prioritate Ordinationis III. 357. *b.* 358. *a.* 380 *b.*

PRIMICERII.

Vide, *Centuriones.*

PRIMITIÆ.

Primitiæ ſunt oblationes arbitrio fidelium relictæ. II. 69. *a.* An in portionem congruam imputari poſſint? *ibid a b.* & 4. *a. Il y a peu de Dioceſes en France où on paye les premices.*

Vide, *Portio congrua*, *Oblatio.*

PRINCEPS.

Principum familiares & domeſtici gaudent fructibus Beneficiorum in abſentia ſub certa moderatione. I. 52. *b.* Quænam hoc nomine intelligantur? *ibid.* & 53. *a.*

Principum auctoritas circa externam ſpiritualium diſciplinam, II 188. *b* 189. *a.* Legibus Principum merito firmantur Eccleſiæ Conſtitutiones, notanter quæ proferuntur contra inolitam conſuetudinem, humanæ libertati & concupiſcentiæ faventem III. 369. *b.* 370. *a.*

Principibus quo jure competat Jus placeti circa publicationem Bullarum pontificiarum? IV.* 137. *a.* & *ſeqq.* Hoc jus inſeparabiliter inhæret ipſi Principatui, nec Princeps illud a ſe abdicare poteſt. IV.* 138. *a. b.* Principes non ſunt Judices Fidei. IV.* 164. *b.* Quas partes habuerint Principes in Conciliis, in quibus de fide agebatur, necnon in definitorum confirmatione & executione? IV.* 165. *b* & *in notis.* Principes in uſu Placeti non prætendunt ſe conſtituere Judices ſuper Decretis Fidei. IV.* 116. *a.*

Vide, *Placetum.*

Principibus Laicis nullam eſſe poteſtatem diſponendi circa res ſacras contendit Gratianus. III 576. *a.* In hujus aſſerti probationem adducta vel apocrypha, vel quæ ipſum aſſertum non probant. *ibid* *a. b.* Utrum auctoritas aliqua circa cenſuras Principibus *laicis* competat? IV.* 17. *a.* & *ſeqq.* An poſſint quaſdam cenſuras caſſare, nullaſque declarare? IV.* 321. *a.* & *ſeqq.*

Principes non tantum de Republica, ſed etiam de Eccleſia Deo rationem reddituri ſunt. IV.* 17. *a. b.* Principum officia erga Eccleſiam a Concilio Pariſienſi expreſſa. *ibid. b.* Officii eorum eſt, Judicum Eccleſiaſticorum audaciam & violentiam comprimere. *ibid.* Exemplum Juſtiniani. *ibid.* Ipſe ſanctiſſimique Principes ſua uſi ſunt auctoritate in comprimendis injuſtis cenſuris. *ibid.* & 18 *a.* Jampridem principes Catholici inhibuerunt, ne Judices Eccleſiaſtici in conflictu Juriſdictionis, contra Judices Regios per cenſuras procedant IV.* 18. *b.* 19. *a. b.* Principum proprium officium eſt, contentiones & publica diſſidia in Republica & Eccleſia exorta ſua regali auctoritate compeſcere. *ibid. b* Item a potentiorum oppreſſione & violentia imbecilliores liberare. IV.* 48. *a.*

Principibus tanquam ſuis miniſtris gladium commiſit Deus, ad violentias & oppreſſiones reprimendas. IV * 189. *a.* Principis eſt inferiores adverſus potentiorum vim & violentiam omnino vendicare. *ibid. a. b.* Principes nihil glorioſius, nihil honorificentius duxerunt, quam Regis regum exemplo oppreſſorum patres & protectores nuncupari. *ibid. b.* Miſerabilium perſonarum eſt perpetuum privilegium, ut adverſarios ſuos

os ſuos ad Curiam Principis, etiam in prima Inſtantia, in jus vocent IV.* 290. *a.*

Principum erga Eccleſiam cura in hoc præcipue incumbere debet, ut numerus Paſtorum & Sacerdotum inſtructioni fidelium & divini cultus celebrationi ſufficiens juxta Canonicas Sanctiones habeatur. III. 24. *a. b.* Summa eis divinitus delata poteſtas eſt, qua & Reipublicæ eam imperio præeſſent, & eſſent Eccleſiæ præſidio. *ibid. in nota.*

Principi ita propria eſt ſubditorum benigna protectio, ut eam nullatenus abdicare poſſit. IV.* 290. *a. b.* Principes divino Decreto adſtricti ſunt omnibus omnino ſubditis ſine acceptione perſonarum impendere protectionem *ibid. b.* Protectio Regia ſubditis impendenda tunc proprie locum habet, cum hi a Superioribus opprimuntur. *ibid.* & 291. *a.* Cum totus Clerus Principibus ſubſit, evidens eſt ei æque impendendam eſſe protectionem ac Laicis. IV. * 291. *a. b.* Supremi Principes tenentur ſingulariter Clerum omnem potenter protegere adverſus omnem vim & violentiam. IV.* 292 a Obtentu Exemptionis a Foro ſeculari non poteſt hæc protectio Clericis negari. *ibid a. b.* 293. *a.* Oppreſſi Clerici jam olim prioribus Eccleſiæ ſeculis recurrerunt ad principes, non ſolum tanquam ad ſupremos protectores, ſed etiam tanquam ad ipſius Eccleſiæ & Legum cuſtodes & vindices. IV.* 293. *a b* 294 *a.* Tantum abeſt ut per recurſum ad Principem juriſdictio aut exemptio Eccleſiaſtica aut a Clericis lædatur, aut a Rege impediatur, ut eadem potius hac ratione egregie juvetur & conſervetur. IV.* 292. *b.* Recurſus ad Principem datur Clericis adverſus violentiam Judicum Eccleſiaſticorum non deferentium legitimæ appellationi. IV.* 308. *a. b.*

Vide, *Recurſus*, *Poteſtas.*

Principes quomodo interveniant viſitationi Epiſcopali? I. 154. *b.* Item reformationi Regularium. I. 339. *b.* 340. *a.* Antiquitus eorum ad hæc Commiſſarii vocabantur Miſſi Dominici. I 154. *b.*

Vide, *Viſitatio.*

Principes, quomodo interveniant Synodis? I. 185. *b.* Sine eorum conſenſu nulla Synodus poteſt celebrari, aut etiam publicari. I. 161. *a.* 185. *a. b.* 186. *a.* In Belgio erectio Seminarii, novæ parochiæ, non facile perficietur ſine interventione principis. I. 548 *b.* Pro extructione novi Monaſterii vel Eccleſiæ, conſenſus ejus omnino eſt neceſſarius. I. 239. *a. b.* 828. *a.* In Belgio & in Gallia ſine Principis conſenſu Epiſcopus non poteſt perſonaliter accedere ad limina Apoſtolorum. I. 118 *b.*

Principis auctoritate Conventus Eccleſiaſticus indici poteſt. III. 346. *a. b.*

Principes ſupremi, quantum eſt ex natura ſuæ poteſtatis, conſtituere poſſunt impedimenta dirimentia Matrimonii, etiam inter Chriſtianos. I. 573 *b.* Item ſuper impedimentis a ſe inductis diſpenſare. *ibid.* Unde factum quod ea poteſtas privative hodie ſit penes Eccleſiam? I. 575. *a.*

Principum curæ, quo jure conſervatio fundationum ſubſit? I. 778 *a.* Conſultum eſt ut principis auctoritas interveniat in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum. *ibid.* II 114 *a.* In Belgio ſine Principis conſenſu non facile admittitur commutatio piarum fundationum. II. 131. *a.*

Principes, ut Eccleſiarum Patroni, prætendunt Beneficiorum plenam collationem. I. 790. *b. & ſeqq.* Conferunt Beneficia etiam aliis titulis quam jure patronatus. I. 791. *b.*

Princeps an Beneficia pleno jure conferre poſſit? I. 790. *b.* An idem jus competat principi acatholico? III. 7. *a. & ſeqq.*

Principum terræ de jure tenentur ad Decimas. II. 51. *a* Fiſceles Brabantiæ ſuſtinent Domania Ducis ab iis per conſuetudinem eſſe immunia *ibid.*

Principibus de bonis Eccleſiaſticis liberaliter ſubveniri probat Eccleſia, ſub certa tamen cautela. II. 94. *a. b.*

Princeps, juxta Pragmaticos, eſt fons & origo omnis Juriſdictionis. II. 185 *a. b.*

Principum obligatio pro extirpatione hæreſum. II. 230. *a.* Decreta Imperatorum & Principum Belgii in hac materia. *ibid.*

Principibus omnes ſubjecti: nemo ab eorum juriſdictione immunis. II. 206. *a. b.* IV. * 257. *& ſeqq.* Quid Apoſtoli, quid patres ſenſerint de obſequio quod Clerici principibus debent? II. 206 *a. b.* Epiſcopi & Clerici, non ſecus ac Laici ſublimioribus poteſtatibus obedire jubentur. *ibid. b.* plura pro varietate temporum & criminum decreverunt Imperatores Chriſtiani circa cauſas criminales Clericorum, eorumque punitionem, & cauſarum deciſionem. *ibid.* Ex *indulto* Principum profluit exemptio Clericorum in cauſis criminalibus & civilibus. *ibid.* Non niſi poſt evulgatas falſas Decretales invaluit hæc opinio, celebris Novella 123. Juſtiniani oblivioni data eſt. *ibid.* & 207. Ipſi Romani Pontifices agnoverunt principes *Dominos* ſuos eſſe, adeoque ſe *juſſioni* eorum ſubjectos. IV.* 291. *a. b.*

Princeps coactiva in Eccleſiaſticos pollet poteſtate. IV. * 324. *a b.* Hanc poteſtatem in principibus ſemper agnovit Eccleſia. *ibid. b* Eadem hac poteſtate Principes ſemper uſi ſunt. *ibid.* & 325. *a.* Hæc principis poteſtas ſeſe etiam ad Cenſuras Eccleſiaſticas extendit. IV. * 325. *a. b.* Decretum Archiducis Leopoldi circa immiſſionem in bona temporalia Eccleſiaſticorum. IV. * 376. *a. b* Sententia parlamenti Mechlinienſis ad rem pertinens. IV. * 376. *& ſeqq.*

Principum poteſtas reſpectu rerum temporalium. III. 534. *b.* Juſtum eſt principes ſuis legibus parere. III. 535 *b.* Juxta Gratianum, principum Conſtitutiones Conſtitutionibus Eccleſiaſticis debent famulari. III. 536. *a b.* Conſtitutionibus principum circa temporalia obſequi debent pontifices. *ibid. b.* Etiam quoad illa quæ ſpectant externam Eccleſiæ diſciplinam *ibid.* 537. *a.*

Principis Conſtitutio de rebus Eccleſiaſticis, juxta Gratianum, vim non habet, niſi accedente auctoritate pontificis. III. 577. *a. b.* Adducta a Gratiano non probant ejus intentum. *ibid. b.* N[illegible]evis error ejuſdem Gratiani circa hanc materiam. *ibid. a. b. in nota.*

Principes an a Romano Pontifice poſſint Regno Imperio ſpoliari? III. 613. *b.* An eorum ſubditi poſſint a fidelitate abſolvi? *ibid.* periculoſum circa hanc rem Gratiani principium. *ibid* & 614 *a.*

Principum poteſtati non ſubducit Clericos, eorum exemptio in cauſis criminalibus. II. 207. *a* Ea de re Sententia Barclaii exponitur. *ibid* Sua in Clericos poteſtate exuere ſe Principes non potuerunt. *ibid. b.* A Principe dimanat omnis Juriſdictio contentioſa, quæ circa externam politiam verſatur. *ibid.* Auctoritas Principum in limitanda Clericorum exemptione. *ibid.* Mens Principum Chriſtianorum in limitandis Eccleſiæ immunitatibus II 208. *a.*

Principis auctoritas circa crimina privilegiata. II. 211. *b.* Princeps quædam crimina cognitioni ſuorum Magiſtratuum reſervans, nihil detrahit Juriſdictioni aut libertati Eccleſiæ. II. 212. *a.* Qua pœna plectendi, ſive Clericus, ſive Laicus qui Regem aut Principem contumelia afficere auſi eſſent? III. 92. *b.*

PRIOR.

Prior inter Monachos hodie dicitur, qui olim vocabatur præpoſitus. I. 308. *a* Hodie quis ſoleat vocari Prior? *ibid. b.*

Prior Conventualis dicitur qui eſt caput Conventus. I 306. *b.* Etiamſi tantum ſit triennalis, non poteſt ante diem ſuæ adminiſtrationis removeri, niſi ex cauſa, & ſervato Juris ordine. I. 307. *b.* Non tamen requiritur cauſa tam gravis, quam requiritur ut Clericus privetur Beneficio. *ibid.* Priores Conventuales cenſentur conſtituti in Dignitate; ſecus Clauſtrales. *ibid.* poſſunt delegari Judices. I. 308. *a.*

Priores Conventuales habent curam animarum & Beneficium curatum. I 308 *a b.* In eorum electionibus mature deliberandum. I. 308. *b* Eorum officium, auctoritas & qualitates in iis requiſitæ *ibid. & ſeqq.* 333. *a. b.* Quænam ætas in iis requiratur? I. 333 *b.* An debeant promoveri ad Sacerdotium? *ibid.*

Prior Clauſtralis quis, & unde ita dicatur? & ejus officium. I. 306. *b.* 307. *a.* Ad nutum Abbatis eſt amovibilis. *ibid. b.* Illud non eſt accurate verum quoad priores Canonicorum Regularium Congregationis Gallicanæ. *ibid. in nota.* Nec ſi Abbas ſit Commendatarius. *ibid.*

Prior Obedientiarius quis, & unde dicatur? I. 306. *b.* Debet eſſe ad nutum amovibilis. *ibid. a.*

Vide, *Obedientia*, *prioratus.*

Priores non mutandi niſi cauſa graviſſima. IV. 22. *a.* Quinam ſint perpetui? *ibid. b.* Quorumdam Priorum ad Capitula convenientium faſtus. IV. 59. *b.*

PRIORA.

PRIORATUS.

Prioratus rurales ſeu foranei, unde originem habuerint? I. 306. *b.* 307. *a.* His Prioratibus præeſſe debet unus Prior. I. 307. *a.* Hujuſmodi prioratus uni Monacho ſoli tradi non poteſt. *ibid.*, prioratus hi per Clericos ſeculares deſerviri debent, ſi plures Monachi poni nequeant. *ibid.* priores horum Prioratuum dicti Obedientiarii & foranei, & debent eſſe amovibiles. *ibid.* Literæ pontificiæ quibus conceditur Monachis facultas hujuſmodi prioratus in perpetuum poſſidendi, ſubreptitiæ judicantur. *ibid. a. b.* Synodus Tridentina improbat dari prioratus in perpetuum poſſidendos. *ibid. b.* prioratus illi ad Firmam dari vetantur *ibid. a.* Abbates Monachis prioratus dantes ad Firmam, Simoniam committebant. *ibid.*

Prioratus non dentur pretio. IV. 22. *a.*

PRIORISSA.

Priorissa qualis, & quomodo eligenda? I. 334. *a.*

Vide, *Abbatiſſa.*

PRIVILEGIUM.

Privilegiorum a Romanis pontificibus conceſſorum FF. Mendicantibus occaſione, plurima & diuturna exorta ſunt diſſidia & ſcandala. I. 458. *& ſeqq.* In Concilio Tridentino plurimi præſules petierunt ut hæc Mendicantium privilegia revocarentur. I. 460. *a.* Obſtiterunt Superiores Generales Ordinum Regularium. *ibid.* Curiæ Romanæ intererat ut eorum patrocinaretur Privilegiis. *ibid.* Quo principio moveretur Cardinalis De Luca ardens FF. Mendicantium privilegiorum patronus? I. 461. *a.*

Privilegia regulanda ſunt juxta uſum antiquum. II. 53. *b.* 54. *a.* privilegia adverſus ſpeciales contractus ſe non extendunt. II. 54. *a.* privilegium nimium præjudicans ex æquitate vel ex arbitrio boni viri reſtringendum. II. 59. *a.*

Privilegiorum abuſus. IV. 19. *b. & ſeqq.*

Privilegia contra jus commune cenſentur odioſa II. 422. *b.* Eo magis redduntur *odioſa* & violenta, quo magis vim ac vigorem Canonum per illa enervari contingit. II. 852. *a.* privilegia Canonicis Inſtitutis contraria, ab Epiſcopis merito rejicienda, ut ſubreptitia, aut a Sede Apoſtolica extorta. *ibid.* 622. *a.* Refellitur aſſertum: *privilegia per Tridentinum non cenſentur revocata, niſi expreſſa eorum ſit revocatio: per privilegia vero Tridentino eſt derogatum, licet non ſit expreſſa ejus derogatio.* II. 852. *b.* 854. *a.*

Privilegium Canonis an induat excommunicationem latæ Sententiæ adverſus violentum percuſſorem Cleri? II. 594. *b.* An talis non denuntiatus ſit vitandus? II. 392. *b* Cujus Fori ſit hoc crimen? II. 258. *a.* Forma qua Romæ in pœnitentiaria abſolutio conceditur. II. 405. *b.*

Privilegia ſeculo ſexto & ſequentibus, Monachos conceſſa fuere, ſed ſalva Canonice & ſpirituali in Monachos auctoritate. II. 408. *& ſeqq.*

Privilegia tantum a Pontifice confirmabantur, quæ ab Epiſcopis erant conceſſa. II. 413. *& ſeqq.* Pontifex Adeodatus noluit privilegium concedere, niſi de conſenſu Epiſcoporum conſtaret. II. 418. *a.*

Privilegia primitus Monachis conceſſa, proprie non ſunt Exemptiones. II. 416. *b* Ex antiquitate horum privilegiorum non probatur Exemptionum antiquitas. *ibid.* Quædam privilegia antiqua, ut ſuppoſititia rejiciuntur. *ibid. & ſeqq.* Qua occaſione privilegia aucta & multiplicata? II. 421. *a. b.* Exemptionum privilegia diligenter probanda ſunt. II. 424. *a b.* Quo antiquiora ſunt privilegia, eo minus ſunt extenſa, ſi fuerint legitima. *ibid. b.* De privilegiis Monachorum ſeculo ſexto & ſequentibus. III. 623. *b.*

Privilegia Eccleſiarum inviolata ſervanda. III. 640. *b.* Quibuſdam tamen caſibus, aut in totum, aut pro parte, tolli poſſunt. *ibid.* Monitum circa privilegiorum conceſſionem. *ibid.* & 647. *a.*

Privilegia Eccleſiæ Romanæ. Vide, *Eccleſia Romana, papa, Sedes Apoſtolica*, &c.

Privilegium Fori quid ſit, & quis ejus ſcopus? II. 209. *a. & ſeqq.* 289. *b.*

Vide, *Clericus*, *Immunitas*, *Forum competens*, *exemptio*, *Indultum.*

PROBABILISMUM.

Probabiliſmi opinio turpiter defenſa a Caſuiſtis contra evidentem a pontificibus expreſſam regulam. I. 520. *b.* Hanc ſacrorum Canonum regulam de electionis *tutioris* partis complures ex recentioribus Theologis ita extenuant, ut eam fere ad nihilum redigere videantur. I. 542. *a.* & remiſſive. *ibid.* & *in nota.*

Probabiliſtarum deflenda ſecuritas. II. 526. *b.* Ad quos prorumpat exceſſus eorum opinandi libertas? II. 527. *a b.* 528. *a.*

Probabile; hic terminus longe aliter antiquis æque atque modernis uſitatus. II. 852. *a*

Probabilitatum uſus, commentum eſt Diaboli ad enervandam vim præceptorum. II. 527. *a* Reprobatur hæc laxiorum Caſuiſtarum regula: *Quod eſt ſpeculative probabile, eſt practice tertum*, quam & hodie ineptius proponunt his verbis: *Quod eſt practice probabile, eſt practice tertum.* II. 830. *a. & ſeqq.* Hæc regula contrariatur Legi æternæ & naturali *ibid. b.* Hæc eadem pſeudo-regula oppoſita Juri Canonico, Decretalibus, & Juri Civili. II. 831. *a. b* Quid Judex, quid Advocatus, quid Arbitrator agere debeant in pari aut diſpari probabilitatis gradu? *ibid. b.* & 832. *a.* Nihil tam ineptum, tam abſurdum, vel iniuſtum quod ex hac pſeudo regula quam optime inferri queat velut pium, certum & tutum. II. 832. *a b* Nulla eſt veritas in quam non graſſetur probabilitas. *ibid. b* 834 *a.*

Probabilitas invertit Tribunalia. II. 832. *b.* Ex hac monſtruoſa opinandi libertate doli hæreſium infiniti. II. 833. *a.* Judicia pervertuntur. *ibid.* Vita in diſcrimen venit *ibid.* Nec rebus ſacris parcitur. *ibid. a b.* Immiſericordia inducit. *ibid. b.* Graviſſima peccata excuſat *ibid.* Cujus ope argumenti mundum falcionverint probabiliſtæ, perniciuſaſque invexerint opiniones? *ibid b.* Quantopere ſit a probabiliſmo cavendum? IV. 186. *a. b.*

probabiliſtarum opinio circa poſſeſſorium. IV.* 106. *a.*

Vide, *Dubium*, *Libertas.*

PROBATIO.

Probatio Tonſuræ hodie in Belgio non admittitur, niſi per literas: nec admittuntur teſtes, niſi in caſu quo regiſtrum foret deperditum; quam perditionem is qui allegat, probare tenetur. I. 2. *b.* 3. *a.* Idem obtinet in probatione Ordinum. *ibid.* Item in profeſſione Religioſa. I. 160. *a.*

Probatio Juris Patronatus quomodo fiat? I. 766. *b.* Quomodo probetur infeudationem decimarum factam fuiſſe ante Concilium Lateranenſe? II. 41. *b* 42. *a.* Quomodo probetur jus ad honores ſive jura honorifica? I. 782. *a. b.*

PROBATIO JURIDICA.

Probatio quid ſit, & circa quid verſetur, & cui incumbat? II. 305. *a.* Jus commune, item Præſumptio Juris & de Jure, rejiciunt onus probandi in Adverſarium. *ibid. b.* Idem ſæpe facit confeſſio. *ibid.*

Probationes ſuperfluæ ut evitentur, inductæ ſunt poſitiones, quibus pars adverſa tenetur reſpondere ſub juramento per *credit* vel *non credit.* II. 306. *b.* Qua forma & ſolemnitate hæ fiant, & quomodo Judex in iis ſe gerere debeat? *ibid. & ſeqq.* Super quibus poſitiones hæ non admittantur. *ibid. b.* Quid ſint poſitiones? II. 298. *b.* Videtur earum uſus ex Foro Eccleſiaſtico in Civile tranſiſſe. *ibid.* Non poteſt Judex partem interrogare, aut juramentum deferre, niſi rogatus. II. 307. *a.* Si pars juſſa a Judice reſpondere recuſet, articuli illi habentur pro confeſſis. *ibid.* An hæc reſponſio fieri poſſet per procuratorem? *ibid. a b.* Ad factum quod quis putat eſſe verum, non licet reſpondere per *non credit*, citra perjurium. *ibid b.* In Gallia uſus hujus reſponſionis per verbum *credit* Edicto prohibitum; & quare? *ibid. L'Ordonnance de 1667. regle preſque tout ce qui regarde le Droit François au ſujet des preuves.* II. 13. *b.*

Probationes præcedere debet Sententia Judicis, qua ad probandum partes admittantur. II. 308 *b.* Ab hoc Decreto in Curiis Eccleſiaſticis datur appellatio. II. 359. *a*

Probationes efficaciſſimæ ſunt quæ fiunt per teſtes. II. 308. *a.* Regulariter duo teſtes omni exceptione majores plene probant. II. 309 *b* Super eodem facto non plures producendi quam decem *ibid Quel eſt l'uſage de France, touchant la preuve par témoins.* II. 13. *b.* 14. *a.* In probatione conſuetudinis, uſus vel ſtyli Curiæ, proceditur per Turbas; & quot Turbæ requirantur? II. 309. *b.* 310. *a.* *Ces ſortes d'Enquêtes ont été abrogées en France.* II. 14. *a.*

Vide, *Teſtis.*

Probatio per inſtrumenta quænam dicatur? II. 313. *b.* Scripturæ ſignatæ a publicis Graphiariis vel Secretariis, vel

munitæ

munitæ publico Sigillo, plenam fidem faciunt. II. 316. *b.* Item Acta judicialia debere conſcripta & regiſtrata. *ibid.* Antiquæ ſcripturæ & vetuſta inſignia, antiqui libri & hiſtoriæ quam fidem faciant? *ibid.* Quid de traductione Inſtrumenti ex Originali vel ex aliquo Exemplari? II. 517. *a b.* Quid de libris conſcriptis per Officiales publicos? II. 316. *b.* Inſtrumenta deſumpta ex Archivo publico plenam fidem faciant, etiamſi fuerint minus ſolemnia; & quænam dicantur Archiva publica? *ibid.* Copiis licet authenticis in Judicio fides non adhibetur; & quare? II. 317. *a.* Inſtrumentis publicis plena fides adhibetur quoad ea quæ diſpoſitive aſſerunt. *ibid. b.* An fides Inſtrumenti per teſtes poſſit enervari? *ibid.* *Ce que doivent lire ceux qui veulent ſçavoir le Droit François ſur cette matiére.* II. 14. *a. b.*

Probationem per ſcripturam requirunt diſpoſitiones excedentes ſummam 300. florenorum in Gallia & Belgio, variiſque Regnis. II. 317. *b.* 318. *a.* Non tamen per hoc excluditur juramentum litis deciſorium, item confeſſio Partis. II. 318. *a.* Quam fidem faciant libri mercatorum? *ibid.* Quam fidem hodie faciant privatæ ſcripturæ? *ibid. a. b.* Scriptura privata ſcripta in commodum ſcribentis, fidem non facit. *ibid. b.* Privata ſcriptura etiam minus ſolemnis probat contra ſcribentem, & in Judicio recognita habet paratam executionem. *ibid.* Quomodo ſcriptura alicujus probari poſſit? *ibid.*

Vide, *Scriptura.*

Probationes certiſſimæ in criminalibus, præſertim ubi de pœna corporali agitur, requiruntur. II. 332. *a.* Ubi tales habentur, non licet Reum applicare ad torturam. *ibid. b.* Nemo puniendus ante probationem. III. 615. II. 17. *a.*

Probationum defectus ſuppletur aliquando *juramento ſuppletorio;* cujus uſus, qui vix aliquis eſt in Gallia, improbatur. II. 520. *a.* &c *ſeqq.*

Vide, *Juramentum.*

PROBATIO MONASTICA.

Probationis tempus quale requiſitum? III. 621. *a. b* Unde diſtinctio perſonarum notarum & ignotarum? *ibid. in nota* Probatio diligens debet præcedere Novitiatum. I. 242. *a. b* 243. *a. b.*

Vide, *Novitiatus.*

PROCESSIONES.

Proceſſionum indictio, directio, ritus & forma ad Epiſcopum plene ſpectant. I. 144. *b* 145. *a b* Exemptio non impedit hac in parte auctoritatem Epiſcopi. I. 145. *a.* Quænam in proceſſionibus attendenda & cavend? *ibid. a.* An conveniat ut in iis Sanctorum Reliquiæ cum *Venerabili* ſeu Euchariſtiæ Sacramento deferantur? *ibid. a b* Ad illas Exempti omnes accedere vocati tenentur. I. 146. *a* Capitula etiam exempta, nequidem titulo immemorialis conſuetudinis, ſe excuſare poſſunt. *ibid.* Epiſcopi poſſunt antiquas proceſſiones mutare, vel etiam in totum abrogare, ſi abuſus id poſtulent. *ibid.* Quomodo, & a quo componendæ quæ oriuntur de præcedentia controverſiæ, I 145. *b.*

Vide, *Præcedentia.*

Proceſſiones cum *Venerabili* quo tempore inceperint, & qua forma *Venerabile* in iis delatum? I. 406. *b* &c *ſeqq.* Apud Græcos, unica excepta, ignotæ. *ibid. b* In Bulla qua Urbanus IV. Feſtivitatem *Corporis Chriſti* inſtituit, nulla proceſſionis mentio occurrit. I 407. *a* Veriſimile eſt eam demum ſeculo XIV. invaluiſſe. *ibid.* In quibuſdam Eccleſiis citius, in aliis ſerius recepta. *ibid.* Hunc proceſſionis uſum probat Synodus Tridentina. *ibid. a b.* Epiſcoporum eſt has proceſſiones dirigere. *ibid. b.* Vetatur ne ad ornatum proceſſionum Venerabilis Sacramenti, exponantur aulæa profani, obſcœni aut ſuperſtitioſi aliquid exhibentia. I. 619. *a.* Quænam in eis cavenda? *ibid.*

Proceſſionis honor unde ortus, cui & quomodo debeatur? I. 779. *a.* Quinam proceſſionaliter recipi poſſint? *ibid.* Duplici modo exhiberi poteſt honor proceſſionis. *ibid. a b.*

PROCESSUS.

Proceſſus judiciarios an Eccleſia poſſit irritare? IV. 135 *b.* & *in nota.*

Vide, *Cauſa, Judicium.*

PROCLAMATIONES.

Proclamationes ſeu propoſitiones nominum Ordinandorum profluunt ex antiqua diſciplina. I. 509. *b.* 510. *a.* Earum ſcopus. I. 510. *a.* Populus a parocho monendus de hoc proclamationum ſcopo. *ibid. b* Qua forma proclamationes faciendæ? *ibid. a b.* Circa quæ inquirendum, & quænam præcipue denuntianda? *ibid.*

Proclamationes Matrimoniales jampridem vocatæ *Bannum;* & quid illa vox ſignificat? I. 559. *a.* Ejus origo, utilitas & ſcopus. *ibid. a b* Quid ex præſcripto Synodorum & Ritualium obſervandum, dum Deſponſi ſunt diverſarum Parochiarum, Decanatuum, & Epiſcopatuum? *ibid. b.* Quid ſervandum, quando Deſponſi domicilium mutarunt, aut plura habent domicilia? *ibid.* Quo tempore, quibus diebus, quibus locis, & qua forma faciendæ? *ibid. b* & 560. *a* Deferenda ſunt impedimenta etiam occulta, & quæ judicialiter probari nequeunt, & ſuper eo populus admonendus. I. 560. *a.* Ob illarum omiſſionem Matrimonium non redditur invalidum, nequidem in Gallia, nec obſtant Edicta Regia, *ibid. a. b.* *Exception.* I. 960. *a.* *Quand il faut réïterer les publications des Bans.* ibid. *Ce n'eſt pas l'uſage en France de faire la publication du Mariage, après la célébration* ibid. *Les Curés du Diocéſe de Paris ſont tenus d'avoir un Regiſtre des Memoires qu'on leur donne pour publier les Bans.* I. 959. *b.* 960. *a.* Quid de Bannorum proclamationes in Concilio Lateranenſi IV. ſit ſtatutum? IV. 56. *b.*

Proclamationes ob quas cauſas remitti poſſint; & qua cautela? I. 560. *b.* Praxis & Edicta Regia in Gallia circa has diſpenſationes. I. 561. *a.* Synodus Tridentina deſiderat ut Epiſcopi in concedenda diſpenſatione ſint admodum moderati. I. 560. *b* & 561. *a* An ad evitanda maleficia concedenda diſpenſatio? I. 561. *a.* Qua cautione Parochi concedere debeant teſtimonia pro impetranda diſpenſatione? *ibid. a b* Quam perniciosum ſit facile diſpenſare? *ibid. b* Huic abuſui Parochi in multis poſſunt occurrere. I. 561. *a.* *En quels cas on ſouffre en France la diſpenſe de trois Bans.* I. 960. *a.* *Ce qu'il faut obſerver en recevant les Memoires pour la publication des Bans.* ibid.

PROCURATIO.

Procurationes dicuntur victualia ſubminiſtranda Prælato viſitanti I. 150. *a* Decretum Synodi Tridentinæ circa procurationes. I 149 *b* & 150 *a.* Nihil viſitationis cauſa, ne *ultro* quidem *oblatum* recipi poteſt a viſitantibus Epiſcopis. I. 150. *a.* Epiſcopi in ipſa viſitatione præſtare ſe debent maxime alienos ab omni vel ſpecie avaritiæ. *ibid* Quænam procurationum nomine comprehendantur? *ibid.* Ad ſola victualia, hoc eſt, ad eſculenta & poculenta reſtringuntur. *ibid* Ea ſola accipere permittit Tridentinum; & qua moderatione? *ibid. a. b.* Epiſcopus eadem die duas Eccleſias viſitans contentus eſſe debet una procuratione. *ibid. b.* Non debetur ei viſitanti Eccleſias ſuæ civitatis *ibid.* Procurationis debentur Metropolitano viſitanti Provinciam. I 167 *b.* Debentur & Legato Apoſtolico; & qua moderatione? I. 191. *a b* IV. 48 *a* & *in nota.* Non debentur ſine viſitatione. IV. 49. *a. b.* Abuſus hac in parte. *ibid.*

Procurationes moribus Belgii & vicinorum exigi non poſſunt a Laicis. I. 151. *a.* Moribus hodiernis per cenſuras ſubditi cogi non poſſunt ad earum ſolutionem. *ibid.* Hac de re Literæ Regiæ, quæ poſtea aliquatenus mutatæ. *ibid, in nota.* Quæſtio de earum ſolutione in Gallia coram Tribunali Regio agitanda. *ibid.* *L'Edit de la Juriſdiction attribue la connoiſſance de ces affaires au Juge d'Egliſe*, I. 959. *a.* Synodus Tridentina intendit ſublevare viſitandos ab omni gravamine. I. 150. *b.* Permiſit arbitrio viſitandorum, an conſuetam Procurationem in pecunia continuare velint, an convertere in ſimplicia victualia? *ibid.* Quid requiratur ut valeant conſuetudines de non ſolvendis etiam victualibus? I. 151. *a.* Pœna Viſitatorum qui majores Procurationes exigunt. *ibid. a. b.* Quantum Jus vetus Epiſcopo Diœceſim viſitanti favet circa Procurationes, tantum Jus novum illi adverſatur. IV. 27. *b.* *in nota.*

Vide, *Evectio.*

PROCURATOR.

Procuratore mediante, matrimonium poteſt contrahi; & quale mandatum requiratur? I 563. *a.* Mandatum cenſetur revocatum, etiamſi revocatio non ſit intimata. *ibid.* Procurator ad contrahendum matrimonium alium ſubſtituere non poteſt. *ibid.*

Procurator quandonam admitti poſſit ad dandum ſuffragium in electionibus? I. 702. *b.* 703. *a.* Varia Jura circa electionem per Procuratores, & eorum mandata I. 705. *a.* Ex-

tranaus

traneus in Procuratorem non admittendus, niſi conſentiente Capitulo. *ibid.*

Vide, *Electio.*

Procurator poſſeſſionem accipere poteſt. I. 799. *b.* Poſſeſſio accepta tantum per Procuratorem non impedit in Gallia vacationem in Regalia I. 789. *a.* Conſenſus in Reſignationem in Curia præſtari poteſt per Procuratorem; varia obſervanda in ejus conſtitutione circa qualitatem & expeditionem mandati, ejus expirationem & revocationem. I. 818 *b.* & *ſeqq.* *Obſervations ſur la procuration pour reſigner.* I. 970 a. Procurator revocatus poteſt præſtare conſenſum, quamdiu revocatio non fuit intimata. I. 818. *a. b.* Quomodo, & cui hæc intimatio facienda? *ibid. b.*

Vide, *Reſignatio.*

PROCURTOR AD LITES.

Procuratorum de Jure communi duo ſunt genera; & quinam hodie ſic vocentur? II. 285. *a.*

Procuratorem ad lites conſtituere Jure Romano non erat permiſſum. II. 285. *a. b.* Moribus Galliæ nemini præter Regem longo tempore licuit, vel niſi obtenta ab eo facultate. *ibid. b.* Ex hoc Jure Gallicano petendus intellectus *Cap.* 7. *ſi De Procurat.* ibid. Quandonam id abrogatum? *ibid.*

Procuratores ad lites quandonam in Curias Eccleſiaſticas intraverint? II. 285. Apud Romanos erat officium vile. *ibid.* & 286. *a.* Eorum numerus limitatus, & prævio examine admittuntur. II. 286. *a.* Moribus hodiernis cauſæ agitari debent per Procuratorem Curiæ. *ibid.* Etiam invitі coguntur ad cauſam ſuſcipiendam, niſi jurent ſe credere eam eſſe infundatam. *ibid.*

Procurator non poteſt ſervire cauſæ quam novit injuſtam. II. 286. *a.* Ex juramento ſuo non poteſt talem cauſam ſuſcipere. *ibid.* Difficulter ſuo juramento ſatisfaciunt Procuratores, qui cauſas omnes paſſim ſine examine ſuſcipiunt. *ibid.* Conjuncti ſanguine aut habitantes in eadem domo, non poſſunt in eadem lite pro utraque parte occupari. *ibid. b.* Non poſſunt protrahere lites aut ſuperfluas dilationes petere. *ibid.* Contra abuſus Procuratorum multum valeret exacta obſervantia Ordinationum Curiarum. *ibid.*

Procurator debet habere mandatum a ſuo Principali; nec ſufficit quod caveat de rato. II. 286. *b.* 287. *a.* An cautio de rato aliquando admittatur? II. 287. *a.* Quomodo hodie mandatum expediri debeat? *ibid. a. b.* An poſt litem conteſtatam revocari poſſit? *ibid. b.* An morte Principalis extinguatur? *ibid.* Hodie Sententia non fertur in Procuratorem, ſed in Principalem. II. 349. *a.*

Procuratoribus hodie debentur ſua ſalaria; & qui hinc abuſus? II. 287 *b*

Procuratori ſimilis eſt Defenſor ſive Actor cauſarum Univerſitatis, Collegii, Societatis, & ſimilium Corporum. II. 281. *b.*

Vide, *Syndicus.*

PROCURATOR, ſeu CELLARIUS.

Vide, *Cellarius*

PROCURATOR FISCALIS.

Procuratorum Fiſcalium munus. II. 290 *b* Ad horum normam creati ſunt Promotores in Curiis Eccleſiaſticis. *ibid.*

Vide, *Promotor.*

PROCURATOR REGIUS.

Procuratoris Regii munus & officium circa informationes criminales. II. 323. *b.* & *ſeqq.* Quando Procurator Regius tenetur nominare Denuntiatorem ſeu Inſtigatorem? II. 325. *b.* At Procuratoris Regii inſtantiam & concluſionem pronunciantur Parlamentorum Arreſta contra publicationem Bullarum Curiæ Romanæ circa Placetum Regium. IV.* 140. *a.*

Vide, *Informatio criminalis.*

PROCURATORES POENITENTIARIÆ.

Procuratores Pænitentiariæ quot ſint; & quod eorum munus? I. 238. *b.*

PRODATARIUS.

Prodatarius; quare ſic dicatur Cardinalis aſſumptus ad officium Datarii? I. 226. *b.*

PROFANATIO ECCLESIÆ.

Vide, *Eccleſia*, *Cœmeterium.*

PROFESSIO.

Profeſſionis Religioſæ ritus ex Regula S. Benedicti & aliorum, I. 59. *a. b.* Solemnis Monachi benedictio olim ultimæ quam vim habuerit? *ibid.* Ritus externi in Regulis & in Conſtitutionibus præſcripti non ſunt de eſſentia profeſſionis. *ibid b.* Jure Decretalium profeſſiones tacitæ admittuntur, neque per Synodum Tridentinam omnino ſunt ſublatæ *ibid.* & 260. *a.* Moribus Galliæ & Belgii profeſſio non probari poteſt, niſi per ſcripturam. I. 262. *a.* Si allegetur Regiſtra eſſe perdita, tunc probatio per teſtes recipi poſſet. *ibid.* Tacita profeſſio hodie non admittitur. I. 247. *a.* 260. *a.* Quare benedicantur veſtes quæ profitentibus conceduntur? *ibid.* Hujus ritus antiquitas. III. 405. *b.* Quis color harum veſtium? *ibid.* Canone Trullano improbatur conſuetudo mulieris profeſſionem emiſſuræ, ſplendido veſtium apparatu, auro gemmiſque conſpicuæ ad altare ſiſtendi. *ibid. a. b.* Quæ cauſa hujus abuſus? *ibid. b.* A parentibus olim oblati ante annos pubertatis, vitæ Religioſæ poſtmodum aſtringebantur I. 260. *b.* Hodie nemo aſtringitur, niſi per liberam profeſſionem. *ibid.* III. 826 *a.* Admiſſioni ad profeſſionem annexum eſt jus ad ſuſtentationem. I. 253 *a.* Nihil poteſt accipi pro jure ſuſtentationis, quia tunc cenſetur acceptum pro admiſſione ad profeſſionem. *ibid. b.* Profeſſio nulla eſt, facta ante expletum annum Novitiatus. I. 245. *b.* Qua ratione Profeſſio Monaſtica vocetur *Benedictio gratiæ*? III. 407. *a.* In Profeſſione Virginum & Viduarum olim dabatur diſtinctio, quæ tandem ſublata eſt. III. 835 *a.*

Profeſſionis antiquæ formulæ nullum votum aut Regulam exprimebant. I. 261. *b.* Primus profeſſionis formula obſervantiam Regulæ incluſit S. Benedictus. *ibid.* Paupertatis & caſtitatis vota cenſentur tacite incluſa. I. 262. *a* Voti caſtitatis primus expreſſam mentionem fecit S. Franciſcus. *ibid.* & 295. *a.* Quæ hodierna formula profeſſionis Benedictinæ includatur? I. 261. *b.* 262. *a.* Quoad tria vulgaria Religionis vota, formula Benedictina convenit cum recentioribus I. 262. *a.* Quid ſtabilitas de qua in Regula S. Benedicti? *ibid. b.* Etiam in omni profeſſione cenſetur incluſa. *ibid* Votum ſtabilitatis Monachos ad perpetuam clauſuram non adſtringit. I. 262. *b* Qui vitam Monaſticam profitetur, omnia ejus eſſentialia promittere cenſetur. I. 261 *a.* Profeſſio includit obſervantiam conſilii Evangelici de abdicatione rerum temporalium I. 275. *a.* In ea includitur votum paupertatis. *ibid.* Monaſtica profeſſio non eſt aliud quam omnium temporalium abrenuntiatio I. 289 *b.*

Profeſſio qua ætate fieri potuerit olim; & quæ ætas hodie requiratur? I. 260. *a. b* & *ſeqq.* Primis ſeculis non fiebat ante quadrageſimum annum, Virginum conſecratio. III. 318. *b.* Per Canonem Africanum Virgines non admittendæ ad profeſſionem ante 25. annos III. 317. *b* 380. *a* Quid circa hanc materiam ſtatuerit Synodus Trullana? III. 406 *a b.* In Concilio Tridentino paratum erat Decretum requirens ætatem 18 annorum; & cur ab eo receſſum? I. 260. *b.* 261 *a.* Olim ad profeſſionem Monaſticam eadem ætas ſufficiebat, quæ ad matrimonium requirebatur. I. 260. *b.* Synodus Tridentina requirit annum 16. completum. I. 261. *a.* Varii Ordines majorem ætatem requirunt. I. 260 *b.* Quod non improbat Synodus I 260. *a b.* Si profeſſio fiat ante tempus per ſtatuta dictorum Ordinum requiſitum, ſed poſt annum 16. erit valida I. 261. *a. b.* Pernicioſa vulgi opinio, quod oporteat Profeſſurum mundum noviſſe *ibid.* a Merito exactius examen hodie circa recipiendos ad profeſſionem, quam olim, præmittitur. I. 269. *b.* An ſolus Abbas poſſit admittere ad Profeſſionem ſine conſenſu Communitatis? I. 314 *a.*

Profeſſio Religioſa an aſtringat ſtabiliter profeſſum Monaſterio; & quid ab exeunte Monacho obſervandum? I. 262. *b.* & *ſeqq.* An profeſſio Religioſa permittat tranſitum de una Religione ad aliam? I. 264. & *ſeqq.* An Monachi contumaces & rebelles poſſint poſt profeſſionem e Monaſterio ejici & a Religione abſcindi? I. 268 *a.* & *ſeqq.* Cujus ſit Reos e Monaſterio educere? I. 322. *in nota.*

Profeſſio ſolvit Matrimonium ratum, non conſummatum. I. 608 *b.* 629. *a.*

Vide, *Votum.*

Profeſſio tacita quænam eſſe cenſeatur? III. 605. *in nota.* Quid moris ſit circa talem profeſſionem in Gallia & in aliis Regnis? *ibid.* Exemplum Profeſſionis tacitæ. III 651. *b.*

Profeſſio tollit irregularitatem ex defectu natalium, non tamen reddit capacem Prælaturæ. I. 329. *a.* Non tamen qui

Digitized by Google

Profeſſionem Religioſam emiſerunt, ad Ordines ſacros admittendi. I. 508 a.

Profeſſione penſionarii extinguitur penſio. I. 256. a.

Profeſſionis nullitas deducenda eſt infra quinquennium, etiamſi cauſa adhuc duraret. I. 266. *b.* Exceptio *ibid.* Olim liberum fuit omni tempore allegare & probare nullitatem Profeſſionis. *ibid.* Quare, quinquennio elapſo, non admittatur hodie reclamatio? *ibid.* Reclamatio fieri debet per inſtrumentum autheoticum. I. 267. *a.* Contra lapſum quinquennii non admittitur excuſatio ignorantiæ, nec metus, aut vis etſi perpetuæ. I. 266. *b.* Stylo Curiæ Romanæ detur reſtitutio; & qua forma? *ibid.* & 267. *a.* In Gallia hæc reſtitutio non admittitur. I. 267. *a.* Cauſa nullitatis coram quo deducenda? *ibid.* a *b.* & in nota. Si habitum dimiſerit, non auditur niſi eo reaſſumpto. *ibid. b.* Nemo profeſſionem Monaſticam, niſi meto extortam, deſerere poteſt. III. 626. *b.*

Vide, *Votum*, *Novitius*, *Monachus*, *Ordo*, *Regularis*, *Religio*, *Virgo*, *Metus*.

PROFESSOR.

Profeſſores linguæ Latinæ, adoleſcentulorum ſaltus tanquam præcipuum ornamentum ſcenis ſuis intrudentes, graviter impingunt in Regulas Chriſtianas. III. 411 *b.* 412 a.

Vide, *Academia*, *Grammatica*, *Studium*, *Univerſitates*.

PROHIBITIO LIBRORUM.

Vide, *Libri prohibiti.*

PROMOTIO.

Promovendi non ſunt indigni ad munia Eccleſiaſtica. IV. 51. *b.* Pœnæ in promoventes indignos. *ibid.*

Vide, *Electio*, *Ordo*, *Sacerdos*, *Patronus*.

PROMOTOR.

Promotoris nomen undenam derivatum? II. 290. *b.* Formula inſtitutionis promotorum. II. 291. *a.* Eorum officium. *ibid & ſeqq.*

Promotorum varii exceſſus jam a ſeculo XIV, notati II. 291. a *b.* Remedia quibus Synodi iis occurrere voluerunt. *ibid. b.* Hi exceſſus nondum aboliti. *ibid.* Non poteſt Promotor quemquam convenire, niſi habita informatione & cum magna diſcretione. *ibid b.* Si aliter egerit, quomodo puniendus? II. 325. *b* 524. *a.* Id maxime obtinet in cauſis Clericorum. II. 291. *b.* Juramentum Promotorum II. 292. *a.* Super cauſis agendis conferre debet Promotor cum Advocato Fiſcali *ibid.* Monitum S. Caroli ad Promotorem ejuſque Subſtitutum *ibid.* Ordinationes Curiarum Eccleſiaſticarum adverſus Promotores diſſimulantes crimina. *ibid.* Promotores cum delinquentibus conniventes arbitrarie puniendi. *ibid.* Juramentum & inſtitutio promotoris Univerſitatis Lovanienſis. *ibid.*

Promotores moribus Galliæ debent eſſe ſacris Ordinibus initiati. II. 292. *b.* Incommoda quæ oriuntur ex eo quod in Belgio ad Officium illud admittantur conjugati, & ſæpe tenuis fortunæ. *ibid.*

Promotor non tenetur ſeſe inſcribere ad pœnam talionis. II. 323 *b.* Punitur ob male inſtitutam accuſationem; & qua pœna? *ibid.* Regulariter non condemnatur in expenſas. *ibid.* & 524. *a.* Quandonam in eas poſſit condemnari juxta Ordinationes Curiarum? II. 324. *a.*

Vide, *Informatio criminalis.*

PROMULGATIO.

Vide, *Publicatio.*

PROPOSITUM.

Propoſitum ſimplex inter & votum, quod ſit diſcrimen? III. 621. *a.*

PROPRIETARIUS.

Proprietariorum tres claſſes diſtinguntur. II. 519 a. *b.* An proprietarii dicendi ſint Monachi ad Epiſcopum aut ad paſtoratum evecti? II. 548. *a. b.*

Vide, *Proprietas.*

PROPRIETAS.

Proprietas totius Religionis pernicioſa peſtis. II. 452. *b.* Contra votum paupertatis peccant, qui rem quamcumque ita ſibi volunt eſſe propriam, ut aliis nolint eſſe communem. II. 454. *a b.* Quomodo hoc intelligendum? II. 518 *a & ſeqq.* Quinam affectu proprietatem retineant, & in animo coram Deo vere proprietarii ſint? II. 454 *b.* Quænam animi conſtitutio in Religioſis requiratur, ut ſe a peſtifero proprietatis vitio expurgent? *ibid.* E quibus dignoſci poſſit, num Religioſus quiſpiam laboret vitio proprietatis; aut ſimulata ſit; omnia abdicandi & in communionem redigendi promptitudo? II. 455. a. *b.*

Proprietas in ſe non eſt peccatum. II. II. 456 *b.* Quomodo ſit peccatum in Religioſis? *ibid. a. b.* Solvuntur quædam objectiones ſumptæ ex Regula S. Auguſtini non bene intellecta. *ibid.* a. Cavere debet Religioſus ne eorum quæ ad neceſſitatem vel diſpenſationem conceduntur, quidquam poſſideat ut proprium, vel utatur ut proprio. II. 462. *b.* 463. *a. b.* Quid ſit poſſidere ut proprium? II. 462. *b* Quid ſit uti ut proprio? II. 463. *a.* Hoc non minus cavendum Superioribus, quam Subditis. *ibid. a. b.* Quædam dubia circa hanc materiam, quibus reſpondent Decreta S. Congregationis. II. 466. *b. & ſeqq.* Solvitur objectio deſumpta ex Capite *Monachi* ꝫ *De ſtatu Monachorum.* II. 467. *b.* 468. *a. b.* Solvitur altera objectio deſumpta ex Cap. fin. ꝫ *Qui Clerici vel voventes Matrim. contrahere poſſunt.* II. 468. *b.* 469. *a.* Quam periculoſum & pernicioſum ſit argumentum quod in defenſionem peculiorum a communi praxi aſſumitur. II. 469. *b* 470. *a.* Nec valet hoc argumentum; In aliquo Monaſterio vel Ordine receditur a perfecta paupertate aut vitæ communione: ergo qui in tali Monaſterio aut Ordine vivit, non tenetur ad exactam paupertatis & vitæ communis obſervantiam. II 470. *b.* 471. *a.* Hujus argumenti invaliditatem perſpectam habuerunt pauci; & quinam illi fuerint? II 471. *a.* Diſcutitur objectio quæ contra doctrinam de vitio peculiaritatis a nimio illius rigore formatur. II. 518. *a. & ſeqq.* Solvuntur aliæ objectiones. II 547. *& ſeqq.*

Proprietas caranda eſt Evangelicæ perfectionis ac Monaſticæ profeſſionis partiu eſſentialis. II. 529. *b.*

Proprietas vera non tantum *accidentaliter* & jure poſitivo, ſed eſſentialiter ſtatui Religioſo repugnat. II 531. *a b.* 552. *a.* Quale rerum temporalium dominium conſiſtere poſſit cum voto paupertatis ſimplici? *ibid.* An vera proprietas conſiſtat cum dependentia a nutu & beneplacitu Superioris? II. 532. *a. b.* 533. a. Proprietas anti-Evangelica quid ſit? II. 532. *b.* Quid proprietas juridica? *ibid.* Quam frivola ſit hæc diſtinctio? II. 553. *a.* Quid de diſtinctione inter uſum facti & uſum juris? *ibid. b.* & 534. *a. b.*

Vide, *Uſus.*

Proprietatis jure an Chriſtus & Apoſtoli in communi aliquid poſſederint? IV. 154. *& ſeqq.* 555. *a. & ſeqq.*

Vide, *Peculium Monachi*

PROTECTIO REGIA.

Vide, *Princeps*, *Recurſus.*

PROTHOCOLLUM.

Prothocolla omnium Contractuum, Teſtamentorum, aliorumque Actuum a Notariis ſumma cura ſervanda. II. 316. *a.*

Vide, *Regiſtrum.*

PROVINCIA.

Provinciæ Eccleſiaſticæ olim eædem erant cum civilibus. I. 162. *a.* Quid ſtatutum in Conſtantinopolitano Concilio circa regimen provinciarum Eccleſiaſticarum? III. 199. *b.* 200. a. *b.* Mutato ab Imperatoribus Valentiniano I. & Valente Provinciarum ſtatu, Eccleſiarum ordo non ideo mutatus. III. 198. *a.* & *in nota.*

Provincia Belgarum gaudet Privilegio quo nullo caſu vel inſtantia extra illam evocari poſſint? II. 269 *b.* Specialiter Privilegiati ſunt Brabanti II. 270. *a.* Quid in hac materia obtinent in Hiſpania? II. 271. a. Quid in Gallia? *ibid.* Quid moribus Galliæ & Belgii cenſeatur eadem Provincia *ibid. b.* Si Diœceſis in plures Provincias ſe extendat, ſæpe tenetur Epiſcopus plures Officiales conſtituere, quod faciunt hodie Epiſcopi exteri, quorum Diœceſes ſe extendunt in Brabantiam. I. 79. *b.* II. 269 *b. & ſeqq.*

Vide, *Belgium.*

PROVINCIALIS.

Vide, *Superior.*

PROVISIO.

Proviſio in Cauſis criminalibus ſeu pœnalibus non cadit. IV. * 307. *a.* In Cauſa vero civili, pendente lite, decerni poteſt Proviſio. *ibid.*

Vide, *Sententia proviſionalis.*

PROVISIO APOSTOLICA.

Providere poteſt Pontifex de Eccleſiis apud Sedem vacantibus. I. 94. *b.* Interdum Rex Galliæ Proviſioni Pontificis ſe opponere poſſet. *ibid.*

ra.

Proviſio in forma *dignum* unde dicta? I. 743. *a.* Proviſus remittitur ad Ordinarium, ut ei de Beneficio provideat. *ibid.* Ante hanc Proviſionem nullam adhuc habet titulum Beneficii, nec illud poteſt reſignare, vel poſſeſſionem ejus accipere. *ibid.* Ordinario recuſante litteras Proviſionis, ad quem recurrendum? *ibid. a. b* Qua auctoritate Epiſcopi exequantur litteras Apoſtolicæ Proviſionis in forma *dignum* ſibi directas? *ibid. b* 744 *a* Cautelæ ne Proviſiones Beneficiorum Eccleſiaſticorum per appellationes protelantur IV. 126. *b.* 127. *a* Forma *dignum* dividitur in Antiquam & Noviſſimam; & utriuſque differentia. I. 744. *a.* Quid circa has formulas habeat hodierna praxis, præcipue in Gallia? *ibid.* Formula litterarum Proviſionis ſeu *Viſa* per Ordinarium. *ibid.* Quis hic cenſeatur Ordinarius? *ibid.* Proviſio in forma *dignum* alteri directa in Gallia non recipitur, niſi ob cauſam. *ibid.* Examen alteri per Ordinarium delegari poteſt, *ibid. a. b.* Ordinarius tenetur dare litteras ſeu *Viſa*, ſi Proviſus prævio examine repertus ſit dignus. I. 796. *b.* *Condition ſous laquelle ſe donne quelquefois ce* Viſa. I. 966. *b.* 967. *a.* *Le Pourvu* in forma dignum, *peut-il réſigner avant le* Viſa? I. 967. *a.* *Dans la conceſſion du Viſa l'Evêque ne procede pas comme par exécuteur, mais comme Juge.* ibid. *b.*

Proviſio in forma *gratioſa*. I. 744 *b.* Forma Signaturæ in hac Proviſione. *ibid.* Hæc Proviſio dirigitur ad ipſum ſupplicantem, cui & inſcribitur tanquam Beneficiato. *ibid.* Formula inſcriptionis; item tenor Proviſionis. *ibid.* Deputantur Executores, & quales? *ibid.* In Gallia & Belgio non admittitur hæc Proviſio quoad Beneficia curata, niſi Proviſi ante adeptam poſſeſſionem ſubierint examen Ordinarii, *ibid.* & 745. *a.* 967. *a.* Quoad Beneficia ſimplicia frequentior eſt Proviſio in forma *gratioſa*. I. 745. *a.* Ad quid inducta forma *novæ Proviſionis*; & quid operetur? I. 745. *a.* Formula Reſcripti *perinde valere* in quem finem detur; quid operetur, & quid in ſupplica pro eo obtinendo exprimendum? *ibid. b.* Per hoc Reſcriptum non intendit Papa derogare juri tertii. *ibid.* Quid Reſcriptum *proinde etiam valere*? *ibid.* Hujus Reſcripti nullus hodie uſus eſt in Gallia. *ibid.* Quid Reſcriptum *rationi congruit*; cur ita dicatur, & quis ejus finis? *ibid.* & 144. n. Per hoc Reſcriptum gratiæ ante conceſſæ nihil ad validitatem accedit. *ibid.* *Obſervations ſur les Proviſions* Perinde etiam valere; Perinde valere; Rationi congruit. I. 967. *a.*

Proviſiones Pontificiæ non cenſentur factæ motu proprio, niſi diſerte id exprimatur. I. 746. *b.* In Gallia non admittentur. *ibid.* *La clauſe* motu proprio *eſt rejettée* I. 967. *a* Proviſio ſæpe invalida eſt ob non rectam expreſſionem in Supplica. I. 746. *b* Quænam in Supplica neceſſario exprimenda? *ibid. & ſeqq.* Exprimendum Beneficium, quantumvis exiguum, ante obtentum; & quare? I. 752. *b* *Obſervations touchant la Proviſion ſur Supplique* I. 967. *a. b.*

Proviſiones, Reſervationes & Mandata Apoſtolica, non generaliter & indiſtincte, ſed cum certis limitationibus, in Gallia & in Belgio admittuntur I. 113. n. Tribus modis in Curia Romana litteræ quæ ad Proviſionem Beneficiorum ſpectant, expediuntur I. 228. *b.* 229. n. Cur potius in Dataria quam in Cancellaria Proviſiones expediantur? I. 229. *a.* Proviſiones Apoſtolicas conſervavit Synodus Tridentina unde hodie Reſervationibus defertur. I. 727. *b.* *Le Pape ne peut dans les Proviſions ordonner que foi ajoutée au contenu des Bulles, par rapport aux faits qui y ſont expoſés.* I. 970. *a.*

Proviſio Apoſtolica primitus in communi & ſimplici forma expediatur. I. 752. *b.* 753. *a.* Clauſulæ Proviſionibus inſertæ, necnon novæ quædam formulæ. I. 753. *a.* Querelæ Anglorum in Concilio Lugdunenſi de Proviſionibus Apoſtolicis. IV. 304. n.

Proviſiones Apoſtolicæ non executioni mandantur in Gallia in Belgio nec in Hiſpania, ſine Placeto Regio. I. 756. *b. & ſeqq.*

Vide, *Placetum.*

PROVISIO BENEFICIORUM.

Proviſio Beneficiorum omnium priſtinis ſeculis cenſebatur ordinaria. I. 697. *a.* Unde & ex quo tempore difficultates & quæſtiones motæ circa Beneficiorum Proviſionem? *ibid.* In omni Beneficiorum Proviſione convenit ut interveniat auctoritas Epiſcopi. I. 698. *b.* In Proviſione Beneficiorum non hominibus, ſed Eccleſiis providendum. I. 290. *a.* Ante Proviſionem inquirendum de qualitatibus eorum qui præfici poſſunt. *ibid.*

Providendi Eccleſiis Parochialibus novam formam induxit Synodus Tridentina. I. 708. *b.* Scopus Decreti magis attendendus, quam cortex verborum *ibid.* Expedit ut potius ſingulis Epiſcopis in ſua reſpective Eccleſia competat Proviſio Beneficiorum quam ſoli Romano Pontifici. 717. *b* 728. n

Proviſio Ordinarii, ſpreto Patrono, valida eſſet; ſecus Metropolitani aut Papæ Proviſio facta ante tempus devolutionis expletum. I. 774. Proviſio Ordinarii valida eſt etiam ad excludendam præventionem Papæ; ſecus Proviſio Papæ, ſpreto Patrono. *ibid.*

Providendus de Beneficio, juxta ſtylum Curiæ Romanæ, jurare debet quod illi intendat deſervire. I. 855. *a.* Simile obſervatur in Academia Lovanienſi *ibid.* *Obſervations touchant la forme des Proviſion de l'Ordinaire* I. 965. *b.*

PROVISIO REGIA.

Vide, *Judicium poſſeſſorium*, *Manutenentia*, *Recurſus*, *Princeps*, *Caſſatio.*

PROVISOR.

Vide, *Cellarius*, *Collegium.*

PROVOCATIO.

Vide, *Appellatio*. *Remiſſio.*

SPALMODIA.

Pſalmodia, quomodo rite peragenda? II. 645. *b.* 645. *a.* 686. *b.* 687. *a b.*

Pſalmodia a Cantoribus ſive Vicariis Chori inchoanda. III. 176. *a. b.*

Vide, *Cantus*, *Muſica*. *Hymnodia*, *Pſalmus.*

PSALMUS

Pſalmorum cantus eſt baſis & ſubſtantia divini Officii. II. 686. *b.* Libri Pſalmorum excellentia, tum ex materia, tum ex forma ſeu genere ſcriptionis ſpectata. *ibid* Ubique recepta Pſalmorum in divinis Officiis recitatio, ſed non eadem ubique Pſalterii ordinatio. *ibid* Quænam Pſalmorum melior ordinatio, & devotioni ac inſtructioni recitantium convenientior? *ibid.* & 687. *a.* Quam ſollicite ſit curandum ut Pſalmorum recitatio, ſeu decantatio fiat *devote*, & cum piis animi affectibus peragatur? II. 687. *a.* Quid attendendum, ſi privatim Pſalmi recitentur; quid ſi cantentur in Choro? *ibid.* Quid ad devotam Pſalmorum recitationem plurimum conducat? *ibid. a. b.* Lectiones inter Pſalmos cantandos interponendæ. III 176. *b.* Priſtini Monachi Pſalmos longiores decantando interrumpebant; & quæ hujus diſciplinæ utilitas? III. 177. *a.*

Pſallendi ritus a Synodo Trullana præſcriptus. III 425 *a. b.* Mos Pſalmos *memoriter* & ſine libro cantandi diu in Eccleſia viguit. III 453. n. Etiamnum hodie ejus moris veſtigia quibuſdam in locis remanſerunt. *ibid.*

PSALTERIUM.

Pſalterium omnino noſſe debebat ordinandus Epiſcopus, & ſuper hac notitia juxta Nicænam Synodum diligenter examinandus erat. III 452. *b.* Jam olim moris fuit, ut ipſi fideles integrum Pſalterium memoriter tenerent. *ibid.* & 453. *a.* Quomodo hæc pietas Pſalterium recitandi ad ſolos Clericos, Monachos & Moniales delapſa ſit? III. 453. *a.* Clerici olim tenebantur totum Pſalterium memoriter addiſcere. *ibid.*

PTOCHEIA ſeu PTOCHODOCHIA.

Vide, *Hoſpitale.*

PTOCHOTROPHIA.

Ptochotrophia quid ſint? II. 116.

PUBLICATIO.

Publicatio Legis neceſſaria, ut *Legis* rationem habeat. IV. * 11 *a. b* 123. *a. b.* Qualis eſſe debeat Legis publicatio, ut vim Legis ſortiatur? *ibid.* & 124 *a.* Tam publice tamque ſolemniter fieri debet ut toti Communitati & univerſo populo innoteſcat. IV. * 124. *a.* Pluribus titulis convenit Legem generalem per ſingulas Provincias publicari. *ibid. b* Juſtinianus Imperator formam publicationis per Provincias probavit; eaque Juſtiniani Conſtitutio ubique recepta eſt. IV. * 125. *a b.* Quæ norma in Legum tam Civilium quam Eccleſiaſticarum publicatione ſervanda? IV. * 12. *b.* 128. *b.* 129. *a* Formæ publicandi Leges per Provincias etiam in Legibus Eccleſiaſticis obſervari voluit Juſtinianus: eamque Juſtiniani Legem Eccleſia

ſia

ſia Romana probavit. IV.* 125. Hanc publicandi formam a primis ſeculis Eccleſia ſervavit. *ibid.* & 126. *a. b.*

Publicationem per Diœceſes requirit ratio inſtituti a Chriſto regiminis Eccleſiaſtici. IV.* 126 *b.* 127. *a.* Quam longe a ſpiritu Chriſti recedatur, velle populorum Provincialium conſcientias conſtringere unica Legis in Metropoli aut alio loco quantumvis frequentato facta publicatione IV.* 127 *a b.* Modus Leges Eccleſiaſticas publicandi per Diœceſes ordini Hierarchico plane conveniens eſt, imo quodammodo neceſſarius. *ibid b.* 128 *a*

Publicationis forma, qua Leges & Decreta Pontificia in urbe Roma promulgari ſolent IV.* 128 *a b.* Quo tempora veriſimile ſit hanc formam publicandi cœpiſſe? *ibid. in nota* Quis ſit effectus hujus publicationis? *ibid b.*

Publicatio Decretorum dogmaticorum, quibus modis in publica Jura poſſit impingere? IV.* 166. *b* & *ſeqq.*

Publicatio Romæ facta non ſufficit ut Lex Pontificia atque annexa cenſura ubique obliget. IV.* 11. *a.* & *ſeqq.* 129. *a.* & *ſeqq.* Solvitur primum argumentum eorum, qui prætendunt, promulgationem Romæ factam eſſe ſufficientem, ut per eam omnes ubique fideles obſtringantur. IV.* 129 *a. b.* Refellitur ſecundum argumentum deſumptum ex publicatione Bullæ. *In Cœna Domini* ibid. & 130. *a.* Refellitur argumentum deſumptum ex publicatione Regularum Cancellariæ. IV.* 130. *a.* Refellitur quartum argumentum deſumptum ex ratione congruentiæ. *ibid. b* 131. *a* An ſola publicatio Romæ facta propterea ſufficere debeat, *ne Leges Pontificiæ ab Epiſcopis dependere videantur.* IV.* 131. *a.* Occurritur argumento, quod deſumitur ex clauſula Bullis Pontificiis nonnunquam inſerta, qua declaratur, ſola publicatione Romæ facta omnes ubique fideles Decretis Pontificiis obſtringi abſque ulteriori publicatione. *ibid. a. b.* Hæc clauſula nullius effectus eſt apud Belgas, Gallos alioſque pleroſque populus. *ibid. b.* Neque Belgæ, neque Galli crediderunt ſe conſtringi Decretis Concilii Tridentini ſola publicatione Romæ facta. IV.* 144 *a.* & *ſeqq.* Quid de publicatione novæ Legis *in acie Campi Floræ*? IV, 163. *b* IV.* 11 *b* 128.

Publicatio Sententiæ Excommunicationis, quomodo fieri debeat? IV.* 38 *b.* 39. *a.*

Publicatio Decretorum Congregationis Indicis plurima ſecum trahit incommoda; in Gallia prohibetur. I. 213. *a. b.* & in *nota.*

PUELLA.

Vide, *Virgo*, *Novitiatus*, *Profeſſio*, *Parentes.*

PUERI.

Vide, *Infantes*, *Impuberes*, *Minorennis*, *Parentes*, *Filius*

PUERI CHORI.

Pueri Chori, quales aſſumendi? II 676. *a* Quid circa eorum Inſtitutionem attendendum? *ibid. a. b.* Unde contingat ut Pueri Chori, qui reliquis pueris pietate ac morum innocentia prælucere deberent, frequentius ſint cæteris pejores? *ibid. b.*

Pueri impuberes a primis ſeculis pro ætatis illius capacitate Officiis Eccleſiaſticis applicabantur III. 317. *a.* Aſſumebantur etiam ad Lectoris officium. *ibid.* Quæ utilitas hujus diſciplinæ? *ibid.*

PUERPERIUM.

Puerperium, quid ſit. I. 388. *b* Qua occaſione olim mulieres honorarent *puerperium* Divæ Virginis; & quare id inhibitum? *ibid.* Diva Virgo non paſſa eſt puerperium. III. 427. *a. b.*

PUNTIO.

Punitio criminum multis ſeculis in Foro Eccleſiaſtico ſine formalitatibus Juris peracta fuit. II. 214. *a.* Forma hodierna criminalis Fori Eccleſiaſtici ex Legibus civilibus deſumpta. *ibid.* Libellus ſupplex Statibus Brabantiæ oblatus ex parte plurimorum Eccleſiaſticorum, quo petunt ut nemo niſi auditus coram legitimo Judice puniatur. IV.* 552. *a. b.*

PURGATIO.

Purgatio ſuſpectorum de hæreſi, in Concilio Lateranenſi IV. decreta. IV. 37. *b.*

PURGATIO CANONICA.

Purgatio Canonica indicitur publice de Simonia infamatis. II. 338. *a.* Jampridem indici cœpit Clericis de crimine infamatis; & quando, & in quem finem, & quo ritu? *ibid.* Plerumque fiebat hæc purgatio per juramentum ad corpora aut Reliquias Sanctorum. *ibid.* Refertur a Gratiano, & in Decretalibus Decretum, hujus purgationis mentionem faciens. *ibid* Seculo VI. notus hujus purgationis ritus. *ibid.* An deficiente probatione, Reus cogendus ſit ad purgationem? III. 583. *b.* An Sacerdotibus injungi queat juramentum, quo ſe purgent? *ibid.* De variis purgationis ſpeciebus. *ibid.* Purgatio per juramentum *ibid.* & 584. Ratio inductæ purgationis per juramentum. III 584 *a.* Quandonam inducta neceſſitas Compurgatorum? III, 338. *a b.* Compurgatores vocantur manus & inde dicitur *manu quinta*, *ſexta*, *ſeptima* ſe purgare, pro numero Compurgatorum. *ibid. b.* Quot & quales Compurgatores hodie requirantur, & quid debeant jurare? *ibid.*

Purgatio Canonica in Belgio nota fuit II. 339. *a.* Concordata Hannoniæ concedunt Eccleſiaſtico Judici facultatem eam Laico indicendi. *ibid.* In Curiis ſecularibus vix ullus ejus uſus, in Eccleſiaſticis vero ſatis rarus. *ibid. a. b.* Non adhibenda niſi tanquam medium extraordinarium & raro, ob periculum perjurii *ibid. b.* An & quando Presbytero crimen neganti deferenda ſit Purgatio Canonica? III. 613. *a.* *Elle n'eſt plus en uſage en France.* II. 17. *a.*

PURGATIO VULGARIS.

Purgatio vulgaris a ſeculo ſeptimo, apud Europæos in uſu, & in quem finem adhibita? II. 335 *a.* *Elle n'eſt plus en uſage en France* II. 17. *a* Purgatio per aquam frigidam; & cur vocaretur Judicium? II. 338. *a.* Ritus quo peragebatur. *ibid.* Orationes, Miſſa, adjuratio aquæ, exorciſmi qui eo caſu adhibebantur. *ibid a b.* Quo rito & adjuratione, ſubituris hanc purgationem daretur communio? *ibid b.* An probatio horum rituum recte adſcribatur Eugenio II? *ibid.* Deſcribitur Judicium aquæ ferventis II. 337. *a.* Cur manus, poſtquam in aquam ferventem miſſa fuerat, involveratur ſub ſigillo Judicis? *ibid.* Deſcribitur Judicium ferri candentis. *ibid* Quid in Gratiani Decreto circa Purgationes per aquam ferventem vel ferrum candens? III. 384. *a. b.*

Purgationes vulgares aliquot ſeculis multum frequentes. II. 336. Olim ad Purgationis vulgares potius quam ad torturam in rebus dubiis recurrebant. II. 334 *b.* Non adhibebantur, ſi veritas aliter innoteſcere poterat. II. 336. *b.* Nonnulli prædictas purgationes improbabant. *ibid.* Reprobantur tanquam ſuperſtitioſæ. III. 580 *b.*

Purgationum harum uſus in quem finem valuerit; & unde auctoritas ei tribueretur? II. 336. *b.* Earum uſus in Hiſpania, Gallia & Belgio multum invaluit. *ibid.* & 337. *a.* Decretum a Gratiano relatum ſub nomine Gregorii, adverſus has purgationes, non recte S. Gregorio adſcribitur. II. 337. *a.* Varia Decreta Pontificum quibus purgationes vulgares reprobantur & abolentur. *ibid. a b* Uſus probationum vulgarium, præſertim adverſus ſagas, adhuc hoc ſeculo in aliquibus partibus perſeveravit, ſed ſine ritibus Eccleſiaſticis. *ibid.* Ex antedictis, oſtenditur fallacia argumenti a praxi communi. *ibid.* & 338 *a.*

Purgatio per ſacram Communionem quomodo fieret? III. 584. *b.* Canones quibus probabatur hæc purgatio, abrogati *ibid* & 585. *a.*

Purgationes ſuperſtitioſas fovere vetitum Clericis. IV. 43 *b.*

Vide, *Aqua*, *Ferrum*, *Superſtitioſa.*

PURIFICATIO.

Purificationis mulieris poſt partum origo. I. 388. *a b.* Mulieres novi Teſtamenti legi Moſaicæ non ſubjectæ; & quare? *ibid.* Pium tamen eſt, ut mulieres a partu, aliquo tempore ab ingreſſu Eccleſiæ abſtineant, & non niſi purificatæ ineant. *ibid.* Purificatio fieri debet in propria Parochia, & per proprium Parochum. *ibid.* & 589. *a.* Declaratio Congregationis Concilii Tridentini in hac materia in favorem Parochorum Antverpienſium. I. 389. *a.* Sententia hæc de mandato Epiſcopi Antverpienſis publicata, cum inhibitione facta Regularibus mulieres purificandi. *ibid.* & 928. Purificationis ritus. I. 389. *b.* 447. *a.* Mulieres nunquam poſſunt extra Eccleſiam aut per ſubſtitutos purificari. *ibid.*

Vide, *Puerperium.*

PURIFICATIONIS D. VIRGINIS FESTUM.

Purificationis Divæ Virginis Feſtum a ſimplicioribus non recte intellectum. III. 627 *b.* Quid circa hoc Feſtum monendus populus? *ibid.* Hujus Feſti origo. I. 388. *b.*

Q.

QUADRAGESIMA.

Quadrageſima tempus, ut a populo ſuo ſancte tranſigeretur quid S. Carolus providerit? I. 139. *a.* Epiſcopi eſt mittere Concionatores pro Adventu & Quadrageſima, etiamſi eſſet contraria conſuetudo. I 140. *b* Nuptiæ ſolemnes & traductio mulieris in domum viri eo tempore probibentur; & quare? I. 578. *a. b.* III. 186. *b.* Non tamen abſolute vetitus eſt hoc eodem tempore contractus matrimonialis coram Parocho & teſtibus, ſine ſolemni benedictione aliiſque pompis aut ſolemnitatibus. I. 578. *a. b.* Conſilii eſt, eo tempore ab actu conjugali abſtinere, non præcepti. *ibid. b.* Antiqua eſt conſuetudo confitendi in initio Quadrageſimæ. I. 452. *a.* Eam reduci optant Synodi Belgicæ. *ibid.* Olim vetitum in Quadrageſima offerre Sacrificium, niſi in Sabbatho & Dominica. III 185. *b.* His tantum diebus celebranda Martyrum natalitia. III. 186 *a.*

Quadrageſimale Jejunium Synodus Laodicena ita vult peragi, ut nec velit Feria V. ultimæ hebdomadæ jejunium ſolvi. III. 185. *b.* Quare quidam olim crediderint ſibi licere hac Feria jejunium ſolvere? *ibid.* & 186. a. Circa hanc rem ſancti Auguſtini ſententia memorabilis. III. 187 a. Conſuetudo apud Afros ſolvendi jejunium ante ſumptionem Euchariſtiæ in Cœna Domini, a Patribus Conſtantinopolitanis non admiſſa. III. 399. *a. b.* Juxta Canonem Trullanum diebus jejuniorum Quadrageſimalium fiebat Miſſa præſanctificatorum; & quare? III. 412. *a.* 413. *a.* Quid de Quadrageſima apud Gratianum? III. 681. *b.*

Vide, *Tempus clauſum*, *Jejunium*, *Præſanctificata.*

QUADRAGINTA HORARUM ORATIO.

Quadraginta Horarum oratio in nulla Eccleſia extra ordinem conſtituenda ſine Epiſcopi conſenſu. I 144 *a* Quomodo, & qua ſolemnitate exponenda Euchariſtia in Oratione quadraginta Horarum? *ibid a. b.* Non convenit quod in hac Oratione ſemper exponatur. *ibid. a.* 409 *a.*

QUÆSTIO *seu* TORTURA.

Vide, *Tortura.*

QUÆSTORES ELEEMOSYNARUM.

Quæſtores eleemoſynarum unde dicti, & quo potiſſimum tempore cœperint? 478. *a.* Formula litterarum hujuſmodi Quæſtoribus dari ſolitarum. *ibid.* Quæſtores non admittendi niſi oſtenſis litteris, & juxta earum tenorem. *ibid.* Quæ a Quæſtoribus cavenda? *ibid.* Subinde aſſumebant falſum Religionis habitum. *ibid.* Eorum fraudes & exceſſus. *ibid b* Fruſtra a Concilio Vienneſi compeſcuntur. *ibid.* Cautio circa Quæſtores. IV. 55 *b.* Quales eſſe debeant? *ibid* & 56. *a* Horribile eorum mercimonium circa Indulgentias ante Concilium Tridentinum. I. 478 *b.* & 481 a Decreto ejuſdem Concilii abolentur. I. 481. *a.* IV. 56. *a.* Sine conſenſu civilis Magiſtratus ægre in Belgio admittitur collectio eleemoſynarum. I. 286. *a.* Species avaritiæ & turpis quæſtus in eleemoſynarum collectione vitanda. *ibid. b* Vitia & abuſus *Quæſtorum* ſollicite cavere debent Mendicantes Religioſi. *ibid.*

Vide, *Indulgentia*, *Eleemoſyna.*

QUALIFICATORES.

Qualificatores quinam ſint, & quod eorum officium? I. 207. *b.* Eorum differentia a Conſultoribus *ibid. a. b.*

QUARTA FUNERARIA.

Quarta funeraria unde originem habeat; & quo Jure Eccleſiæ Parochiali competat? II. 164. *b.* Semper vocatur Quarta, etiamſi major vel minor ſit. *ibid.* Ex quibus obventionibus deſumenda? II. 165. *a.* An in eam computandæ oblationes factæ Eccleſiæ Parochiali? *ibid.* Decretum Synodi Tridentinæ quoad hanc *Quartam* funerariam. *ibid.* Summa fuit Prælatorum cura pro conſervanda hac Quarta Eccleſiæ Parochiali. *ibid.* Hæc Quarta conſuetudine regitur; & quid de ea habeat conſuetudo Galliæ & Belgii? *ibid. b* Concordata in hac materia debent attendi *ibid.* Quid in faciendis Concordatis bene obſervandum? *ibid.*

QUASI-POSSESSIO.

Quaſi-Poſſeſſio jurium incorporalium, quare ſic dicta; & circa quæ verſetur? II. 826. *a.* Quomodo acquiratur Quaſi-poſſeſſio juris *univerſi*? ibid. *a. b.* 827 *a.*

Vide, *Jus univerſi.*

QUASI-REGULARES.

Quaſi-Regulares quinam cenſeantur; I. 350. *b.* & *ſeqq.*

QUATUOR TEMPORA.

Quatuor Tempora in quem finem inſtituta? I. 510. *b.* 511. *a.* Extra ea Ordinationes fieri non poſſunt. I. 518 *a.* Solus Papa ſuper eo diſpenſat. *ibid.* Non eadem ſemper fuit circa hæc jejuniorum tempora, diſciplina. III. 568. *a.*

R.

RAPTUS.

Raptus quid ſit, & quandonam committatur? III. 668. *a.* Raptus duplex. *ibid. b.* Raptus jure Legum & Canonum erat impedimentum perpetuum. *ibid.*

Raptus graviſſime olim fuerunt puniti Legibus Romanis. I. 594. *a.* Item Belgicis. *ibid.* A & quando inter raptorem & raptam matrimonium eſſe poſſit? III. 680. *b.* Videtur quod olim inter raptorem & raptam nunquam potuerit conſiſtere matrimonium. I. 594. *a.* Quandonam hoc impedimentum relaxatum? *ibid. a. b.* Decretum Concilii Tridentini circa impedimentum raptus; & in quo a priſtina diſciplina recedat? *ibid. b.* Pœnæ a Concilio Tridentino decretæ adverſus raptores, & quinam illas incurrant? *ibid.* Synodus Tridentina videtur loqui de raptu qui violentiam adjunctam habet. *ibid.* In Gallia attenditur raptus ſeductionis quoad filios familias, & in eo fundatur ibidem nullitas matrimonii eorum, invitis parentibus. *ibid.* & 594. *a. b.* Quid Synodus Ancyrana ſtatuerit circa puellas raptas? III. 129. a. Juxta Decretum Concilii Calchedonenſis raptor mulieris puniendus ſimul cum cooperantibus aut conniventibus. III. 260, *b* Item juxta Canonem Trullanum. III. 432. *a.*

Raptus in quo differat a ſtupro violento, & quæ ejus pœna? II. 252 a. In Gallia ſolus Judex ſecularis de raptu cognoſcit. II. 190. *a.* 9. *b.* Item in Brabantia. II. 253 *a.* *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur l'enlévement du Rapt.* I 961. *a.*

Vide, *Stuprum.*

REBAPTIZATIO.

Rebaptizatio, quomodo hæc vox intelligenda in Canone Africani? III. 324. a. An Hæretici ſint rebaptizandi? II. 234. *b* & *ſeqq.* Ob periculum rebaptizationis non omittendum Baptiſma infantium de quibus dubitatur an ſint baptizati? III. 350. a. *b.* An & quando rebaptizatio ſit vetita? III. 680. *b.* 681 *a.* 957 *a.*

RECLUSUS.

Vide, *Anachoreta.*

RECOLLECTIO.

Recollectio teſtium quid ſit, & quomodo fiat? II. 331. *a.* Si videatur confeſſio Rei ſufficiens, petitur *jus dici*: ſin minus, petitur ut teſtes recolligantur, aut ſi opus ſit, confrontentur. *ibid.* In recollectione teſtium coram Judice ſuperiore, an renovandum juramentum? II 310. *a.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de France.* II. 14 *a* *Le Récollement a lieu, quand l'information merite d'être inſtruite.* II. 16. *b.*

Vide, *Confrontatio.*

RECONCILIATIO ECCLESIÆ.

Vide, *Eccleſia.*

RECONCILIATIO POENITENTIUM.

Reconciliationem, alicujus rei temporalis intuitu, Pœnitenti impertiri, horribilis ſemper judicata fuit Simonia II. 725 *b.* 726. a. Quid præcipue attendendum cum de reconciliatione Pœnitentium agitur, aut de eorum ad ſacram Communionem admiſſione? III. 127. *b.* 128. *a.* Quid de reconciliatione Pœnitentium in Canonibus Africanis? III. 322. *a. b.* Quomodo juxta eoſdem Canones Presbyter infirmum pœnitentem, abſente Epiſcopo, reconciliare queat; & de qua reconciliatione hic agatur? *ibid. b.* & 323. a. 649. *a b.*

Reconciliatio Pœnitentium ad Epiſcopos pertinet. III. 649. *a.* Alia publica, alia privata. *ibid.* De reconciliatione privata ob peccata privata. *ibid.* Pœnitenti moribundo non eſt neganda. *ibid.*

Vide; *Abſolutio*, *Confeſſarius*, *Pœnitentia.*

RECONVENTIO.

Reconventio an inſtitui poſſit coram Arbitro. II. 272. *b* quid ſit reconventio? *ibid. in nota.*

RECORDIÆ LEODIENSES.

Recordiarum Leodienſium nomine quid intelligi debeat?

Digitized by Google

I. 641. *a. b.* In Brabantia quæ ſit auctoritas harum Recordiarum, ſignanter quoad onus reparandæ turris Eccleſiæ *ibid. b.*

RECREATIO.

Vide, *Luſus.*

RECREDENTIA.

Recredentia eſt Sententia interlocutoria in materia poſſeſſoria. II. 208. *a.* 340. *b.* *Preuves que la Sentence de récréance eſt proviſionnelle.* II. 17. *a.* Unde ſic dicta, & ejus ſcopus & effectus? II. 200. *a.* Modus quo ad illam adjudicandam proceditur, & quænam ad eam obtinendam exhibenda? *ibid.* Requiritur cautio, & qualis? *ibid.* Non licet inſtruere duos diſtinctos Proceſſus, unum pro Recredentia, & alterum pro pleno Poſſeſſorio *ibid. b.* Sententia Recredentialis non ferenda, ſi cauſa ſufficienter ſit inſtructa ad plenum Poſſeſſorium. II. 201. *a.* Sententia Recredentialis ſortitur executionem non obſtante oppoſitione vel appellatione. *ibid.* Qui obtenta Recredentia tribus annis manſit ſine moleſtatione, cenſetur Poſſeſſor triennalis pacificus. I. 805 *b.*

RECURSUS.

Recurſus ad Summum Pontificem forma a Patribus Sardicenſibus tradita. III. 274. *b.* Hic Recurſus erat primitus potius reviſioni quam appellationi ſimilis. III. 275. *a. b.*

Recurſus Clerici ad Metropolitanum contra Sententiam Epiſcopi, non eſt vera appellatio, nec habet effectum ſuſpenſivum. III. 283. *b.*

Recurſus ſive appellationes Regularium ad Senatus Regios quibus caſibus admittantur? I. *b* 275. 275. *a.*

Recurſus ad Regios Judices contra Cenſuras injuſtas, in quo fundetur? IV * 44 *a. b.* 45. *a.* Nihil uſitatius in pleriſque orbis Chriſtiani ditionibus, magiſque a tempore immemoriali receptum, quam Recurſus ad Regia Tribunalia contra violentias Judicum Eccleſiaſticorum. IV. * 45. *a. b.* Juſtitia hujus Recurſus. *ibid. b.* De quo cognoſcant Judices Regii Recurſum contra Cenſuras injuſtas admittentes? *ibid. & ſeqq.* Quid tunc Judicibus Regiis attendendum, ut intra ſuæ Juriſdictionis limites conſiſtant? IV. * 46. *a b.* 47. *a.* Qua forma in Recurſibus ad ſua Tribunalia pro tollendis violentiis per Cenſuras illatis, Judices Regii procedere debeant? IV. * 47. *a. & ſeqq.* Recurſus in Gallia jampridem receptus, tanquam Eccleſiæ Gallicanæ articulus. IV. * 48. *b.* Quid per Recurſum maxime provideatur? IV. * 46. *b.* An ad reparationem ſuæ famæ liceat Clericis ad Tribunalia Regia recurrere? IV. * 105. *a & ſeqq.* 109. *a. & ſeqq.*

Recurſus ad Principem contra violentias Judicum Eccleſiaſticorum non contrariatur Juriſdictioni & Exemptioni Eccleſiaſticæ. IV. * 292. *b.* Clerus Belgicus nunquam exiſtimavit hunc Recurſum eſſe contra ſuam Exemptionem aut Juriſdictionem. *ibid.* & 293. *a.* Clerici oppreſſi jam olim purioribus Eccleſiæ ſeculis recurrerunt ad Principes, non ſolum tanquam ad ſupremos protectores, ſed etiam tanquam ad ipſius Eccleſiæ & Legum cuſtodes & vindices; quod pluribus probatur exemplis. IV. * 293. *a. b.* 294. *a.* Poteſtate coactiva qua pollet Princeps in Eccleſiaſticos, reſpectu etiam Cenſurarum, nititur Recurſus utilitas. IV. * 325. *a. b.*

Recurſus ad Principem quis ſit finis ſeu ſcopus? IV. * 296. *a. b.* Frequentior & uſitatior hodie ſpecies hujus Recurſus eſt imploratio Interdicti UTI POSSIDETIS ſive UNDE VI, cui ſucceſſit remedium quod hodie vocatur *Manutenentia.* ibid. *b.* Quomodo in hoc Judicio poſſeſſorio procedatur, nec tamen Judex ſecularis ſe rebus ſpiritualibus immiſceat? *ibid.* Judex Regius cognoſcens de violentia Judicum Eccleſiaſticorum, non cognoſcit de cauſa principali; & ſic nullatenus Juriſdictionem Eccleſiaſticam uſurpat. IV. * 310. *a. b.* Quid proprie ſit *via facti* contra quam Clericis datur Recurſus ad Principem? IV. * 304. *b.* Ex Sententia injuſta Juris ordine ſervato lata, non eſt locus Recurſui. IV. * 305. *b.* Eſt Recurſui locus adverſus violentiam quæ infertur per non delationem legitimæ appellationi. IV. * 308. *a. b.* Item adverſus violentiam illatam a Judice procedente poſt propoſitam Recuſationem. IV. * 309. *a. b.* Immerito conqueruntur Epiſcopi, quaſi Recurſus ad Principem foret perfugium ad declinandas punitiones. IV. * 316. *b* Praxis Belgii circa Recurſum rebus judicatis confirmatur IV. * 318. *b.* 319. *a. b.* Huic praxi non obſtat Epiſtola Maximiliani Belgii Gubernatoris ad Belgicos Senatus data. IV. * 319. *b.* 320. *a b.* Quid præterea legendum circa hanc materiam? IV. * 319. *in nota.* Irritæ & inanes Cenſuræ contra Principem, ejuſque Magiſtratus, ob admiſſum Recurſum & datam protectionem vibratæ aut comminatæ. IV. * 335. *a.* Hæ Cenſuræ non tantum ſunt injuſtæ, ſed & inſuper mirum in modum Eccleſiam & ipſam Rempublicam natæ ſunt turbare. *ibid.* Hinc non licet Miniſtris & Senatoribus Regiis deſerere aut ſubterfugere cauſam Recurſus ob comminatas aut vibratas injuſtas Cenſuras. *ibid. & ſeqq.*

Vide, *Appellatio tanquam ab abuſu, Manutenentia, Princeps.*

RECUSATIO.

Recuſato Vicario Generali, Sede vacante, de cauſis Recuſationis judicat Capitulum. I. 62. *b.* In Congregationibus Cardinalium non admittitur Recuſatio ex cauſa ſuſpicionis. I. 218. *b.*

Recuſatio quid ſit? II. 374. *b.* Variæ ſunt cauſæ Recuſationis, & ſæpius ab arbitrio Judicis dependentes. *ibid.* Qua forma Recuſatio debeat proponi? *ibid.* & 375. *a.* Cauſa Recuſationis proferenda. IV. 63. *b.* Quis poſſit judicare de juſtitia cauſæ Recuſationis; & quomodo in hoc procedendum? *ibid.* Judex Regius cognoſcens de violentia illata a Judice Eccleſiaſtico qui proceſſit poſt propoſitam Recuſationem, non cognoſcit de juſtitia Recuſationis. IV. * 310. *a. b.* Judex ſuſpectus non removetur, niſi a Parte fuerit uti talis recuſatus. II. 374. *b.* Judex recuſatus non poteſt cognoſcere de cauſis ſuſpectationis II. 375. *a.* Eligendi ſunt Arbitri; & qua forma? *ibid.* Cur hi dicantur Arbitri Juris? *ibid.* More judicario procedunt, & ab eorum Sententia datur appellatio. *ibid.* Judex recuſatus Arbitris terminum poteſt præfigere, intra quem procedere debeant? *ibid.* Quænam ſit circa hanc rem Galliarum Juriſprudentia? IV. 63. in *nota.*

Recuſari quinam poſſint? II. 375. *a* Hodie integrum Collegium ſeu Conſilium recuſari non poteſt, ſed tantum ſinguli de Collegio. *ibid. b.* Cauſa ſuſpicionis eo caſu diſcutitur per alios non ſuſpectos. *ibid.* Quid, ſi maxima pars Conſilii recuſetur? *ibid.*

Recuſatio & Appellatio eodem Jure reguntur. IV. * 309. *a.*

Recuſatio quo tempore litis proponi poſſit & debeat? II. 375. *b.* Effectus Recuſationis legitime propoſitæ *ibid.* IV. * 25. *a.* 309. *a.* Acta a Judice recuſato *nulla* ſunt. IV. * 25. *a.* 309. *a.* Nec convaleſcunt, recuſatione poſt rejecta. *ibid.* Judex qui, non obſtante recuſatione, ſe in Judicem erigit, & contra recuſantem progreditur, *vim facere* & *via facti* agere cenſendus eſt. IV. * 309. *b.* Datur recurſus ad Regia Tribunalia adverſus violentiam illatam a Judice procedente poſt propoſitam recuſationem. *ibid.* Decretum Conſilii Flandriæ contra Epiſcopum Yprenſem procedentem, pendente recuſatione. IV. * 346. *a. b.* Sententia Conſilii Brabantiæ pro Manutenentia Paſtoris S. Catharinæ Bruxellis, adverſus *ſuſpenſionem a functionibus Paſtoralibus* per Archiepiſcopum Mechlinienſem *via facti* inflictam; idque poſt *iteratam ſuæ perſonæ Recuſationem* ſeu ſuſpectationem propoſitam. IV. * 347. *& ſeqq.* Conſulta ſupremi Conſilii Brabantiæ in negotio ejuſdem Paſtoris Sanctæ Catharinæ. IV. * 366. *& ſeqq.* Ubinam reperiatur, quæ ſit Gallorum Juriſprudentia circa Judicum Recuſationem? IV. * 25. *in nota. Voyez ſur cela les Remarques de M. Gibert.* II. 19. *b.* 20. *a.*

REDDITUS VITALITIUS.

Redditum vitalitiorum reſervationes particulares, nec cum Profeſſione religioſa, nec cum Synodi Tridentinæ Decreto conſiſtere poſſunt. II. 457. *b.* 533. *a. b.* 538. *a. & ſeqq.*

Vide, *Monaſterium, Peculium Monachi, Paupertas.*

REDEMPTIO.

Redemptio Altarium & Eccleſiarum quid olim fuerit? II. 45. *a.* 63. *a.* 780. *a. b.* 813. *a. b.*

Vide, *Altare, Decimæ.*

Redemptio vexationis ſeu *vexæ*, an excuſare poſſit Penſionem quæ dicitur *pacis cauſa?* I. 740. *b. & ſeqq.* II. 747. *b.* 748. *a.* Quid obſervatum voluerit S. Carolus ne ſub prætextu *redimendæ vexæ* committeretur Simonia? I. 876. *a.* II. 698. *b.*

Redemptio Penſionis qua fiat auctoritate, & qua forma? I. 857 *b.*

Vide, *Penſio, Simonia.*

Redemptio Pœnitentiarum, ſpecies indulgentiæ pluribus ſeculis uſitata. I. 471. *a. b.* Redemptio Interdictorum, aliarumque pœnarum Eccleſiaſticarum, reprobata. III. 455. *b.*

Vide, *Mulcta.*

REDUC-

REDUCTIO.

Reductio Fundationum quæ ex cauſa facienda? I. 430. *b.* Ejus poteſtas competit Epiſcopis in Synodo, & Abbatibus & Generalibus Ordinum in Capitulo generali *ibid.* De conſuetudine Epiſcopi Belgii id poſſunt extra Synodum, ſed Abbates & Generales non extra Capitulum. *ibid.* & 431. *a.* Decretum S. Congregationis reductiones omnes reſervans S. Sedi, in Belgio non eſt receptum. I. 431 *a.*

Reductiones prævio examine faciendæ. I. 431. *a.* Quinam audiendi? *ibid.* Quænam cauſæ attendendæ? *ibid.*

Reductio Penſionis qua de cauſa facienda? I. 851. *a. b.* Si Penſio excedat tertiam partem fructuum, in Gallia & in Belgio non admittitur, niſi reducatur. *ibid. b.* Quiſnam ad reductionem petendam admittatur? *ibid.* Quid, ſi adſit clauſula quod reduci non poſſit? *ibid,* Non obſtante hac clauſula, interdum reductio penſionis admittitur. I. 854. *b.* Quomodo hodie etiam ipſo reſignatario ſuperſtite, Penſio auctoritate publica reducatur? I. 851. *b.* In Belgio etiam reducitur Penſio exceſſiva *ibid.*

Reductionem a Sententia Arbitri mores hodierni admittunt. II. 275. *a.* Vim Appellationis habet hæc reductio quoad affectum ſuſpenſivum. *ibid.* Ad quem a Sententia Arbitri fiat reductio? *ibid. a. b.* reductio adinſtar Appellationis fieri debet intra decem dies. *ibid. b.*

Vide, *Arbiter,*

REFERENDARIUS.

Vide, *Relator.*

REFORMATIO.

Reformatio Ordinum & diſciplinæ Monaſticæ ad quem ſpectet? I. 338. *a.* Epiſcopus & Superior non poteſt ſolus procedere ad Reformationem, ſed debet aſſumere Religioſos eandem Regulam profeſſos. *ibid.* Plurima tamen in Galliis data ſunt Arreſta, quibus Reformationis cura commiſſa eſt viris qui non erant ejuſdem Ordinis, imo Clericis ſecularibus. *ibid. in nota.* Ad Reformationem in Belgio & Gallia procedere non poſſunt Superiores extranei ſine conſenſu Regis. I. 339. *b.* 340. *a.* Abbates commendatarii nullam quoad hoc habent auctoritatem. I. 338. *a.* Sine eorum interventione fieri poſſunt Statuta circa diſciplinam Regularem, ſecus circa temporalia. *ibid. a. b.*

Reformationibus auctoritas Principum ſæpe neceſſaria, & olim frequenter interveniebant per ſuos Legatos. I. 338. *b.* Auctoritate Ludovici Pii multa pro Reformatione Monaſteriorum facta. *ibid.* Principes olim mittebant ſuos Legatos ad inſpiciendum ſtatum Monaſteriorum. *ibid.* Senatus Regii interveniunt, mandant Superioribus ut procedant, iiſque alios adjungunt; item Conſiliarios deputant qui aſſiſtant, & Statuta reformationis exequantur. *ibid.* & 339 *a b.* Eſtque id conforme menti Concilii Tridentini. I. 339 *b* In Galliis Senatus regius ex officio extra ordinem cognoſcit de reformatione Monaſteriorum. I. 339. *a. b.* Idem Jus in Belgio competit Principibus eorumque Magiſtratibus. *ibid a. b* Quod probatur tribus Regulamentis Regiis ad reformationem Monaſteriorum pertinentibus. *ibid. b* Hæc tria Regulamenta integra exhibentur. I. 914. *& ſeqq.* Non minor hodie, quam olim, in hac re Principum auctoritas? I. 339. Quomodo intelligenda ſit hæc auctoritas? I. 340. *in nota.* Quando Superior non eſt regnicola, injungitur ut committat Vicarios. *ibid.* Delegatus ad formandum non poteſt alium ſubdelegare. I. 340. *a.*

Reformationis Decreta per appellationem non ſuſpenduntur. I. 339. *b.* Quænam præcipue attendenda ut optatum finem & durationem habeant? I. 347. *& ſeqq.* Ex reformationibus ortæ ſunt Congregationes. I. 348 *b.* 349. *a.*

Reformationis ſcopus. I. 347. *b.* Omnes jam factæ Reformationes unice ad Regulæ reſtaurationem; quod exemplis oſtenditur. *ibid.* & 348. *a.* Hoc unum præ oculis habuit Synodus Tridentina. I. 348. *a.* Quid in Reformatione attendendum, & quomodo in ea procedendum? *ibid. & ſeqq.*

Reformatio interior exteriorem præcedere debet. I. 348. *a. b.* Monaſteria ſolum exterius reformata facile deformantur. *ibid. b.* Quomodo introducenda Reformatio, & quid ad eam formandam conducat? *ibid.* & 349 *a b.* Quid Reformationi retinendæ officiat? *ibid b.*

Reformationem Clerici imprimis ſancivit Concilium Lateranenſe. III. 32. *a.* Cleri reformationi plurimum allaboravit S. Carolus. *ibid.* Ejus veſtigiis inſtiterunt nonnulli Præſules Belgici. *ibid. a. b.*

Vide, *Correctio.*

REFORMATIO JURIDICA.

Reformatio quid ſit? II. 369. *a.* Qui Magiſtratus in Brabantia hoc jure utantur? *ibid. a b.* In quo Sententiæ Reformatio differat ab Appellatione? *ibid b.*

REGALIA.

Regalia; quid hac voce in plurali ſumpta intelligatur; quid in ſingulari? I. 783 *b.*

Regalia quid ſit? I. 106, *b.* Quandonam dicatur aperta? *ibid.* Quid requiratur ut clauſura Regaliæ plenum effectum habeat? *ibid. a, Formalité néceſſaire pour la clôture de la Regale.* I. 951. *a* Magna ejus extenſio in Gallia. I. 106. *b.* Ea de re querelæ Cleri Gallicani. *ibid. in nota.* Regaliæ extenſio ad omnes Eccleſias Cathedrales & Metropolitanas confirmata Declarationibus Regiis. *ibid. b.* Quid obtineat in Germania & Imperio; & cur ibi moderatius agatur? *ibid.* Inter Epiſcopatus Belgii ſolus Tornacenſis eidem ſubjectus. *ibid.*

Regalia nota temporo Innocentii III. etiam in Germania & Anglia. I. 105. *a.*

Regaliæ definitio, natura & origo. I. 783. *b.* & 784 *a.* Primitus tantum ſeſe extendebat ad bona feudalia, & quare? I. 784. *a.* Unde factum quod hodie ſe ad Decimas aliaque bona extendat? *ibid* Unde poſtea etiam ad omnes Collationes Beneficiorum extenta? I. 785. *a* Unde factum quod aliæ Eccleſiæ ei ſubjaceant, & aliæ ſint exemptæ? *ibid.* An regalia ſit jus Coronæ? I. 782. *a.* Beneficia ſimplicia collationis Epiſcopalis, vacantia in Regalia, ſunt ad collationem ipſius Regis. I. 60. *a.*

Regaliæ extenſio Decreto Concilii Lugdunenſis prohibetur. I. 786. *b* Quomodo nuper ad omnes Eccleſias Galliæ, eo non obſtante, ſit extenſa; & Regia ſuper eo Declaratio. *ibid.* Cleri Gallicani ea de re interceſſio. *ibid* Quantos motus Regia Declaratio Regaliæ extenſiva excitaverit? *ibid.* Conſenſus Cleri Gallicani in hanc extenſionem, item ejuſdem literæ ſuper eo ſcriptæ ad Innocentium XI & hujus reſponſio, item ceſſatio dicti Conſenſus. *ibid a. & ſeqq* Eo non obſtante, Regalia manet extenſa ad omnes Eccleſias regni I. 787 *a.* An Jus regaliæ ſit mutationi obnoxium? *ibid in nota.*

Regaliæ uſus & moderationes modernæ explicantur. & prima de Beneficiis litigioſis. I. 787. *a b* Secund quoad Beneficia & Dignitates curatas. *ibid b.* Tertia quoad Beneficia ſpectantia conjunctim ad Epiſcopum & Capitulum. I. 788. *a.* In has moditicationes conſenſit Rex, ſalva Regalia quoad cætera *ibid a.* Quis Judex in materia Regaliæ & incidentium? *ibid. b.* Juxta Pragmaticos Gallos in Regalia omnia ſunt extraordinaria. *ibid.* Ex eorumdem Sententia Rex jure regaliæ ſuccedit in primitivum Jus Epiſcoporum *ibid* Non ligatur regulis Cancellariæ. *ibid b* & 789 *a* Papa nullas partes habet circa Beneficia vacantia in regalia; & quare? I 789 *a. b*

Regaliæ varia privilegia explicantur. I 789 *a b* Eorum origo & ratio eſt obſcura *ibid b.* Plura intercurrunt quæ ſunt meræ diſciplinæ *ibid* Quomodo Miniſtri regii in hac materia ſe gerere debeant? *ibid* & 790. *a.* regaliæ privilegiorum origo veriſimilis I. 791. Beneficia ad quæ ſe extendit regalia, uniri non poſſunt aliis ſine conſenſu Regis. I 864 *a* Quid de regalia in *Sexto* Decretalium? IV. 130. *a.* Diſcurſus Advocati regii habitus coram Parlamento Pariſienſi occaſione duorum Brevium, quibus, præter alia ſcripta, proſcribitur Tractatus *de Origine Regaliæ;* una cum Concluſione Procuratoris regii, & Arreſto Parlamenti ſuper ea ſecuto. IV. * 133. *& ſeqq.* Caſus conſcientiæ cujus ſolutione elucidantur plurima quæ ad Jus regaliæ pertinent. III. 7. *a. b. & ſeqq* Principes ob acatholiciſmum nequaquam dici poſſunt excidiſſe juribus quæ prætenduntur ipſorum Regaliæ annexa & quaſi propria. III. 9. *b.* 11. *a.*

REGALIA S. PETRI.

Regalia S. Petri quænam in formula juramenti Epiſcoporum intelligatur? I. 111. *a*

REGENS.

Regens Cancellariæ primarius Officiarius poſt Cancellarium ſeu Vice Cancellarium. I. 224. *a.* Quodnam ejus officium? *ibid. a. b.*

Regens Pœnitentiariæ primus Officialis poſt Pœnitentiarium majorem. I. 230. *a.* Quodnam ejus officium? *ibid a. b.*

REGES.

REGESTUM.

Vide, *Regiſtrum.*

REGIMEN.

Regimen Apoſtolicum quale Chriſtus eſſe voluerit? IV.* 12. *a.* 126. *b.* 127. a *b.*

Regiminis locus non appetendus. III. 596. *a. b.*

Vide, *Cura animarum.*

REGINO.

Regino auctor Collectionis Canonum, quis fuerit? III. 507. *a.* Qua occaſione hoc opus compoſuerit; quæ forma operis, & quæ diviſio? *ibid.* & 508. a. Quid notandum circa diviſionem operis in duos libros, quorum prior formulam inquiſitionis circa Clericos, poſterior circa Laicos exhibet? *ibid.* Editiones hujus Collectionis a quibus emendatæ & vulgatæ? III. 508. *b.* In hac Reginonis lucubratione Canonum, præter alias utilitates, relucet in multis priſtina diſciplina; quod pluribus probatur exemplis. *ibid.* & 509. *a.* Non tamen hinc concluditur, quod relata per Reginonem eo tempore in uſu fuerint. III. 509 *b.* Regino nobis antiquos Canones reſervavit. *ibid.* An Gratianus Reginonis Collectionem agnoverit? *ibid.* in *nota.*

REGISTRATOR.

Regiſtratores quatuor ſunt in Dataria; & quodnam eorum officium? I. 227. *b.*

REGISTRUM.

Regiſtro Baptiſmali & Matrimoniali quænam Inſcribenda? I. 573. *a.* Edicta in Belgio circa eadem. *ibid.* Plenam fidem faciunt. *ibid.* Quam diligenter conſervanda Regiſtra Baptiſmalia. I. 589. *a.*

Regiſtra ſua quam ſollicite ſervare debeant Notarii? II. 316. *a.* Quantum dependeat ex eorum fideli conſervatione? *ibid.* Notarius Apoſtolicus hanc conſervationem juramento promittit. *ibid.*

Regiſtrare Acta judicia debet Graphiarius, eaque diligenter ſervare. II. 289 *a.*

Vide, *Acta Graphiarius, Archivum.*

REGIUM.

Regium, ſpecies tributi. II. 91. *b.* Ab eo immunes ſunt Clerici. *ibid.*

REGNUM.

Regnum, quam a Deo creatum? IV.* 290. *a.* Regni objectum a cauſa finalis. *ibid.* Quas ob cauſas, Deo volente, Regna oriantur, mutentur intercant? IV.* 291. *a.*

Vide, *Princeps.*

REGRESSUS.

Regreſſus ob non impletam permutationem nec hodie ſublatus. I. 834. *a.* An requiratur nova collatio? *ibid.* & 833. *a b.* An requiratur auctoritas Judicis, & cujus? I. 834. *a* Stylus hodiernus in reditu ad Beneficium reſignatum. *ibid.* Varii caſus in quibus regreſſus conceditur. *ibid. a. b.*

Regreſſus ob non ſolutam Penſionem non poteſt fieri ſine auctoritate & declaratione Judicis. I. 854. *a.* Quamdiu eidem ſit locus? *ibid.* In Gallia & Belgio non admittitur; ſed defectuoſus in ſolutione condemnatur ad ſolvendum vel cedendum. *ibid. a. b.* An ad Beneficium derelictum detur regreſſus? III. 621. *a.* *Quel eſt l'uſage de France ſur cette matière?* I. 971. *a.*

Vide, *Permutatio Beneficiorum, Reſignatio Beneficiorum.*

REGULA MONACHORUM.

Regulæ veteres erant privatæ Inſtitutiones Monachis datæ ex tempore. I. 234. *a. b* Quod probatur ex S. Auguſtino, cujus Regula & ipſe fuit extemporanea. *ibid. a. b.* Primitus illa Regula data ſolis feminis, deinde viris adaptata. *ibid.* & 235. *a.* Jus Decretalium repugnat antiquis Monachorum Regulis. I. 268. *b.* Primis ſeculis vix litteris conſignatæ Regulæ. I. 235. *a.* Antiquitus uſque ad S. Benedictum frequens erat mutatio & varietas in eodem Monaſterio. *ibid.* Primus fuit S. Benedictus qui Regulas mutandi licentiam caſtigavit tentiſper; & qua occaſione. *ibid.* Num pro climatibus & morum diverſitate, non convenientior foret aliqua Regularum diverſitas? *ibid.* Olim nulla requirebatur approbatio Regulæ; & quando cœpta requiri? *ibid.* Tamen Regula Canonicorum Regularium, non poſita fuit in voluntate Præpoſitorum. *ibid. in nota.* Primus Innocentius III. vetuit, ſine auctoritate ſeu approbatione Sedis Apoſtolicæ, novam Religionis Regulam condere. *ibid. a. b.* *Quiſnam iſtius prohibitionis ſcopus?* Ibid. *b.* Non dicitur vera Religio, quæ non profitetur Regulam ex approbatis, etiamſi tria vota emittant. *ibid.* Talia vota non dicuntur ſolemnia. *ibid.*

Regulam inter & Conſtitutiones olim ignota fuit differentia. I. 235. *b.* Quænam ſit inter ipſas hodie differentia? *ibid.* & 236. *a.* Qua occaſione creditum ſit ſolum Pontificem poſſe derogare Regulæ? I. 236. *a.*

Regula vel capitulum ex ea quotidie in fine Primæ olim recitabatur, & inde adhuc vocatur ad abſolutionem Capituli. I. 345. *a. b.*

Regula ex voluntate ſuſcepta, ex neceſſitate ſervanda. I. 272. *a.* Abbas non poteſt ſuo arbitrio Regulam infringere. *ibid. b.* An poſſit in Regula diſpenſare, & quatenus? *ibid.* Superiori fas non eſt arctiorem vivendi normam, quam Regula continetur, ſuis præſcribere. I. 273. a. Poteſt tamen aliquando aliquid imponere ſubdito, quod Regula non præſcribit. *ibid. a. b.* Quod ex SS. Benedicto & Bernardo probatur. *ibid. b.* Quid agendum Religioſo qui credit ſibi aliquid durius ſupra vires aut extra Regulam imponi? *ibid.* & 274. *a.* Quomodo dura & quaſi impoſſibilia ſubinde acceptare debeat Religioſus? I. 274. *a.* Olim incognita erat a præceptis Superiorum appellatio. *ibid.*

Vide, *Appellatio.*

REGULÆ CANCELLARIÆ.

Regulæ Cancellariæ a quo tempore, & in quem finem inſtitutæ? I. 225. *b.* 731. *a. b.* Sunt tantum temporales, & morte cujuſque Pontificis extinguntur. I. 225. *b.* 731. *a.* 734. a. IV. 166. *b.* Regulæ Cancellariæ, quæ in Galliis & Belgio pro Legibus ſunt receptæ, nunquam moriuntur. IV. 167. *a. b.* Vacante Sede Apoſtolica, ceſſant. I 734. *a b.* Varia in quibus recentiores Regulæ a veteribus diſcrepant. I. 731. *a. b.* Nulla mentio in Decretalibus Gregorii IX. de Regulis Cancellariæ. IV. 164. *b* A Joanne XXII originem habuere. *ibid.* Poſt hunc Pontificem auctæ fuerunt. *ibid.* Nicolaus V. ſub medium ſeculi XV. eas pene ad præſentem ſtatum perduxit. *ibid.* & 165. Unde dictæ ſint *Regulæ Cancellariæ?* IV. 165. *a.* Quoſnam ligent? *ibid.* Quandonam poſſint ligare, & fidem facere? IV. 167. *a. b.*

Regulas varias Belgium non agnoſcit; & quales? I. 731. *b.* 732. *a. b.* An novæ Regulæ ibidem recipi poſſint ſine Placeto? I. 814. *a.* Uſus Belgarum circa Regulas Cancellariæ. IV. 166. *a.*

Regulis Cancellariæ in Gallia Rex non ligatur, aperta Regalia. I. 788. *b.* 789. *a.* Quænam Regulæ Cancellariæ in Gallia ſunt receptæ? IV. 165. *a b* In his quæ in eo Regno ſunt receptæ, quædam ſunt quæ non admittuntur. *ibid. b.* & 166. a. De uſu Regularum Cancellariæ in Galliis quid legendum? IV. 167. *in nota.*

Regula de veriſimili notitia in quem finem introducta? I. 740. *a.* Quis auctor hujus Regulæ? IV. 165. *in nota.* In Gallia recepta eſt ut Lex regni. I. 740. *a.* Quid requiratur ut notitia dicatur veriſimilis? *ibid. b.* In quibus Beneficiis hæc Regula locum habeat? *ibid.* Etiam ligat Collatores ordinarios. *ibid.* & 741. *a.* An ei poſſit derogari? I. 741. a. In Belgio perum nota; & quare? *ibid. b.* Huic Regulæ juncta eſt Regula *de impetrantibus Beneficia viventium.* IV. 165. *b.* Quis hujus Regulæ verus auctor dici poſſit; *ibid. in nota.*

Regula Cancellariæ de reſcripto *rationi congruit.* I. 746. c.

Regula Cancellariæ requirens expeditionem Bullæ ante executionem, a poſterioribus Pontificibus in nonnullis aucta; & quare. I. 747. *b.*

Regula Cancellariæ de idiomate. I. 749. *a.* De quibus Beneficiis curatis intelligenda? *ibid.* Ejus derogatio in Gallia & Belgio non admittitur. *ibid.* Quare in Gallia ſit recepta? IV. 165.

Regula de qualitatibus exprimendis I. 749. *a. b.*

Regula de exprimendo vero valore. I. 749 *b.* Sub quo valore ſoleant exprimi Beneficia conſiſtorialia; I. 752 *a.* Quare non inquiratur verus valor horum Beneficiorum; *ibid* Clauſula expreſſionis veri valoris hodie in hujuſmodi Beneficiis eſt meri ſtyli. *ibid. b.* Exiguus eſt in Belgio uſus Regulæ de *exprimendo vero* valore. *ibid.*

Vide, *Annatæ.*

Regula de non tollendo jus quæſitum ad quæ ſe extendat; I. 745. *b.* 755 *b.* Mandat Papa ut Executor cognoſcat de jure alteri quæſito. I. 755. *b.*

Regula

Digitized by Google

Regula de non judicando juxta ſignaturam, ſed tantum juxta Bullam, in Belgio obtinet. I. 747. *a. b.* Non obtinet in Gallia quoad minora Beneficia. I. 748. *a.*

Vide, *Signatura.*

Regula de poſſeſſore annali refertur; ejus utilitas & ſcopus. I. 801. *b.* 802. *a.* IV. 165. *b.* Etiam in Gallia ſervatur. I. 802. *a.* Quinam ea ſe tueri poſſint? *ibid. a. b.* Non fovet incapaces. *ibid. b.* Quomodo contra Intruſos procedi poſſit, non obſtante hac Regula. *ibid.* Non habet locum in Proviſionibus Ordinariorum; & quare? *ibid. b.* & 803. *a.* Qualis poſſeſſio requiratur, ut huic Regulæ ſit locus? I. 803. *a.* Debet eſſe pacifica poſſeſſio; & quando non deſinat eſſe pacifica? *ibid.* Quid exprimere debeat, qui valide vult impetrare Beneficium, ab alio pacifico per annum poſſeſſum? *ibid.* Quoad tempus inſtituendæ litis, item mulctam injunctam, nec in Gallia, nec in Belgio obſervatur hæc Regula. *ibid. a. b.* I. 969. *b.* Quomodo intelligenda clauſula Regulæ de nullitate proviſionis? I. 803. *a.*

Regula de triennali poſſeſſore ſervatur in Gallia ut Decretum Concilii Baſileenſis. I. 804. *a.* Refertur. *ibid.* Quare in Regula mentio non fiat Concilii Baſileenſis, cujus tamen Decreto elucidatur Regula? *ibid. a.* Refertur hoc Decretum. *ibid. a. b.* Quænam requiratur Poſſeſſio, ut quis ſe tueri poſſit per hanc Regulam? *ibid. b.* An quo tempore triennium incipiat currere? *ibid.* Quænam Poſſeſſio hic cenſeatur pacifica? *ibid.* An turbatus ab uno, cenſendus ſit turbatus quoad omnes? I. 805. *a.* Quis effectus interruptæ poſſeſſionis quoad effectum Regulæ de triennali poſſeſſione? *ibid.* Qui, obtenta Recredentia, per tres annos ſine moleſtatione procedit, cenſetur triennalis Pacificus? *ibid. b.* Requiritur titulus coloratus; quotuplex hic ſit, & quo tempore adeſſe debeat? *ibid.* & 806. *a.* Quare potius hæc Regula requirat titulum *coloratum* quam regula *de Annali*? I. 806. *a. b.* Reſervatio quæ clauſa eſt in corpore Juris, impedit effectum regulæ. *ibid. a.* Quandonam ob abuſum qui intervenit in Proviſione, impediatur effectus hujus regulæ? I. 807. *a.* Contra impeditum agere triennium non currit; & quodnam impedimentum ad hoc requiratur? I. 806. *b.* Requiritur proteſtatio intra triennium. *ibid.* & 805. *a. b.* An currat adverſus minorennem; item an huic poſſit ſubveniri per reſtitutionem in integrum? I. 806. *b.* An reſignatarius triennalis poſſeſſoris poſſit moleſtari? *ibid.* Praxis hodierna, ſi aliquis poſt triennalem poſſeſſionem moleſtetur. *ibid.* Hæc Regula non impedit Ordinarios ex officio procedentes adverſus Poſſeſſores ſine legitimo titulo. I. 806. *b.* & 807. *a. b.* Poſſidens plura Beneficia per hanc regulam non juvatur. I. 695. *b.* An in Gallia Regaliſta poſſit moleſtare triennalem poſſeſſorem? I. 789. *a.* *Obſervations de M. Gibert ſur la Régle du Poſſeſſeur triennal.* I. 969. *b.* 970. *a.*

Vide, *Poſſeſſio.*

Regula de infirmis Reſignantibus, refertur. I. 821. *b.* Unde huic regulæ nomen *de Viginti* inditum? IV. 165. *in nota.* Quis primus ejus auctor? I. 821. *b.* 822. *a.* An obtineat in reſignatione facta a non infirmo? I. 822. *a.* Quænam infirmitas requiratur, & quo tempore adeſſe debeat? *ibid.* & 823. *a.* Requiritur ut reſignans de eadem infirmitate deceſſerit. I. 823. *a.* Quandonam reſignans de eadem infirmitate deceſſiſſe præſumatur? *ibid.* De quibus diebus regula intelligatur, & a quo tempore dies computandi? I. 823. *a. b.* Requiruntur viginti dies, non computato die præſtiti conſenſus, nec die mortis. *ibid. b.* Reſignante infra viginti dies decedente Beneficium vacat *per obitum*, ac ſi nulla reſignatio interveniſſet. *ibid.* Tunc nulla eſſet collatio facta vigore reſignationis. *ibid.* An hæc regula in Belgio locum habeat in reſignationibus factis coram Ordinario, vel cauſa permutationis? I. 824. *b.* Derogatio hujus Regulæ eſt ſatis frequens, & etiam in Gallia admittitur. I. 825. *a.* Non tamen in Belgio, & ratio diverſitatis. *ibid. a. b.* Hæc regula eo nomine non donabatur ante Bonifacii VIII. tempora. I. 825. *b.* 826. *a.* Interpretatio hujus regulæ in favorem Cardinalium. I. 826. *a.* Quo tempore requiratur infirmitas, ut ſit locus huic regulæ? *ibid.* Utrum hæc regula locum habeat in reſignatione coram Ordinario? *ibid.* Mens & præcipuus ſcopus hujus regulæ. *ibid. b.* An huic regulæ ſit locus in reſignatione ſimplici coram Ordinario? *ibid.* & 827. *a.* An admittenda derogatio facta huic regulæ? I. 827. *a.* Motiva quibus Galliarum Rex effectum hujus derogationis impediret. *ibid. b.* Caſus quidam, in quibus hujus regulæ derogatio in Romana Curia non admittitur. *ibid.* *Addition a l'explication de cette Régle.* I. 970. *b.*

Regula de publicandis Reſignationibus, & ejus ratio. I. 828. *a. b.* Additio huic regulæ facta, in Gallia non recepta. *ibid. b.* Conſtitutio Gregorii III. novam formam publicationis præſcribens, multis in locis non recepta; ſed manet regula. *ibid.* Quo loco publicatio facienda? *ibid. b.* Quandonam publicatio cenſeatur facta? *ibid.* Intra quod tempus facienda, & quomodo computandum? I. 829. *a.* Solemnis & realis acceptio poſſeſſionis æquivalet publicationi. I. 828. *b.* 829. *a.* Attamen accepta poſſeſſio non ſemper ſupplet vicem publicationis. I. 829. *a.* Non ſufficit poſſeſſio Juris. *ibid.* Quænam ſufficiant ut reſignatio vigore hujus regulæ non infirmetur? *ibid. b.* & 830. *a.* Ad quid, tempus in regula præfixum? I. 830. *a.* Utrum aliquod impedimentum ſufficiat, ut tempus publicationis prorogetur? I. 829. *b.* Utrum ſatisfiat regulæ, per hoc quod fuerit petita poſſeſſio, ſi publicatio ſecuta non fuerit? *ibid.* & 830. *a.* Edictum regis Galliæ in favorem Patronorum & Indultariorum. I. 830. *a. b.* Qua ratione Beneficium reſignatum vigore hujus Regulæ vacet *per obitum*? I. 830. *b.* Beneficium vacans vi hujus regulæ per Nominatum Academicum acceptari poteſt. *ibid.* Proviſio facta contra hanc regulam, nulla eſt; nec poſſeſſio prodeſt. *ibid.* An huic regulæ poſſit derogari, aut tempus præfixum prorogari? *ibid. b.* & 831. *a.* In Gallia Summus Pontifex derogare non poteſt huic regulæ, nec poſſe videtur in Belgio. I. 831. *a. b.* Quis auctor hujus regulæ, & Scopus? IV. 165. *in nota.* *Obſervations ſur cette Régle.* I. 970. *b.*

Regula de Beneficiis vacaturis per promotionem ad Eccleſias vel Monaſteria, & ejus ratio. I. 819. *b.* & 820. *a.* Sapit reſervationem propter quam in Gallia non admittitur. I. 820. *a.*

Regula Cancellariæ de conſenſu in reſignationibus & penſionibus ſubinde derogatur. I. 854. *b.* Hæc derogatio in Gallia non admittitur. *ibid.*

Regulæ Cancellariæ de unionibus, ut fiant in forma commiſſoria ad Partes, & vocatis quorum intereſt, fere ubique ſervatur. I. 863. *a. b.* In Gallia & Belgio ejus derogatio non admittitur. *ibid. b.*

Regula de octo menſibus. Vide, *Reſervatio.*

Regula de Alternativa. Vide, *Alternativa.*

Regulas Cancellariæ novas vetitum in Belgio recipere Edicto Philippi II. ſine placeto Principis. I. 824. *a.* Edictum non loquitur expreſſe de regulis Cancellariæ, quamvis eas comprehendere videatur; & una referuntur verba Edicti. *ibid. a. b.* IV. 166. *a.* Nulla regularum Cancellariæ in Gallia, in Belgio aliiſque Regnis vim Legis habet, priuſquam in Provincia fuerit publicata, aut ſaltem longo uſu recepta. IV.* 150. *a.*

REGULÆ JURIS.

Regulæ Juris quid ſint? I. 19. *b.* Quid pro regularum Juris intellectu inquirendum? *ibid. b.* & 20. *a.*

REGULARES.

Regulares ab omni ſucceſſionis jure ſunt privati in Gallia & Belgio. I. 276. *a. b.* Idque immemoriali conſuetudine confirmatum per Edicta. *ibid. a.* An Diſpenſatio Papæ, cum abſolutione a voto, reddat eos capaces ſucceſſionis? I. 277. *a.*

Vide, *Succeſſio.*

Regulares obligat Decretum de non admittendis extraneis ad celebrandum ſine licentia Epiſcopi. I. 435. *b.* Nullo poſſunt publicare Indulgentias, niſi ab Epiſcopo examinatas & probatas. I. 481. *a. b.* Debent ordinari a proprio Epiſcopo; & quis dicatur eorum proprius Epiſcopus? I. 502. *b.* Exceptio eſt, ſi proprius abſit vel non ordinet; & quæ cautio tum adverſus fraudes adhibenda; I. 503. *a.* Nullius Privilegii obtentu, poſſunt evadere examen Epiſcopi pro Ordinibus. I. 508. *a.* Sæpe parum fidendum teſtimoniis Superiorum; & quare? I. 511. *a.*

Regulares quamvis exempti tenentur obſervare cenſuras ab Epiſcopis latas. II. 385. *b.*

Regulares aliquando ad Ordines ſuſcipiendos cogi debuerunt. I. 352. *b.* In quibus Ordinibus id præcipue contigerit? *ibid.* Hodie nimius in regularibus ad Ordines ſuſcipiendos pruritus; & unde hæc mutatio? *ibid.*

Regularia Beneficia ſolis regularibus profeſſis conferenda. I. 665. *b.* Beneficia non curata ſecularia iis conferri non poſſunt. I. 666. *a.* Regulares in regimine Eccleſiarum Parochialium Epiſcopis ſubjecti ſunt, quomodo ab iis poſſint revocari? I. 667. *b.* 668. *a.*

Regularibus penſiones quaſnam fieri permittat Galliarum Juriſprudentia? III. 627 *in nota*.

Regulares prætendebant varia ſibi indulta circa jus concionandi Privilegia, quæ magnæ inter Patres Synodi Tridentinæ conteſtationis cauſa fuerunt. I. 142. a b. Diſtinctio facta eſt inter regulares concionantes in *Eccleſiis ſuorum Ordinum*, & concionantes in Eccleſiis *non ſuorum Ordinum*, ibid. *b.* Contra hanc diſtinctionem Oratio Epiſcopi Feſulani. *ibid.* & 142. *a.* Juxta Decreta Synodi Tridentinæ nequeunt regulares etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum ſine tacita ſaltem Epiſcopi licentia concionari. I. 140. *a.* Praxis S. Caroli circa licentiam concionandi indulgendam regularibus in *Eccleſiis ſuorum Ordinum*. ibid. *a. b.* Synodus Bituricenſis requirit licentiam Epiſcopi, ut Regulares concionari poſſint in *Eccleſiis ſuorum Ordinum* ibid. *b.* Quæ licentia reſtringi poteſt aut etiam revocari pro arbitrio Epiſcopi, niſi regulares quibus data eſt, habeant Beneficia curata. *ibid.* Parochi non debent admittere regulares ad concionandum, niſi exhibita ab illis licentia Ordinarii in ſcriptis. *ibid.*

Regularibus indulta Exemptio reſtringenda ad ea quæ ut regulares agunt. II. 426. *a.* Unde ad functiones hierarchicas non porrigenda *ibid.* II. 850 *b.* & *ſeqq.*

Regularis exemptus degens extra Monaſterium ſubjicitur Juriſdictioni Ordinarii. II. 428 *a. b.* Quis cenſeatur degere extra Monaſterium? *ibid. b.* In univerſitate degens, licet de licentia Superioris, ſubjicitur Ordinario. *ibid.* regularis degens in Monaſterio, delinquens in loco non exempto, puniri poteſt ab Epiſcopo. *ibid.*

Regularis degens in Monaſterio, delinquens cum ſcandalo populi, puniendus a ſuo Superiore, inſtante Ordinario; & Superiore negligente, ab Ordinario. II. 428. *b.* Epiſcopus poteſt mox a commiſſo delicto informationem capere, & ad Superiorem mittere. *ibid.* Sufficit una monitio Epiſcopi. *ibid.* Tenetur Superior de punitione certiorem facere Epiſcopum. *ibid.* Decretum Synodi Tridentinæ hæc omnia ſtatuens procedit, etſi delictum commiſſum ſit in loco exempto. *ibid* & 429. a. Conſtitutio Clementis VIII. pro executione hujus Decreti contra Superiores in puniendo negligentes. II. 429. a. Epiſcoporum erga Regulares cura & auctoritas. IV. 60. *b.*

Vide, *Approbatio*, *Beneficium*, *Exemptio*, *Monachus*, *Monaſterium*, *Ordo Regularis*, *Stationes*, &c.

REINCIDENTIA.

Reincidentia in Cenſuram apparet habere ſpeciem quamdam pœnæ, quæ culpam aliquam ſupponit, & contemptum Cenſurarum. IV. 60. *b.*

Vide, *Abſolutio.*

RELATOR.

Relator ſeu referendarius ad exactius & facilius examen cauſarum deſignatur; unde ſic dictus, & per quem deſignandus? II. 343. *a. b.* Conſiliarii Relationem certæ cauſæ ſollicitare non poſſunt. *ibid.* Relator Partibus litigantibus indicari non poteſt. *ibid.* Delectus in relatorum deſignatione habendus, nec deſignandi ad ſollicitationem Partium. *ibid.* Nec deſignandus ille coram quo teſtes auditi fuerunt. *ibid.* Quomodo cauſæ per relatorem in Conſilio referenda? *ibid.* poſt relationem, integra coram ſenatu legenda. *ibid.* & 344. a. Abſoluta lectura, tenetur rurſus relator cauſam ſummarie repetere. II. 344. a. In lectione & relatione cauſæ Senatores debent eſſe attenti. *ibid.*

Relator in Curiis Eccleſiaſticis non eſt, quia unicus tantum ibi eſt Judex. II. 344. a. In Tribunali quinque Judicum appellationis Univerſitatis Lovanienſis Relator deſignatur. *ibid.*

Relator dicitur Cardinalis qui refert in Conſiſtorio informationes ſuper qualitatibus promovendi in Epiſcopum. I. 104 *a.* Quomodo relationem faciat? *ibid.* Cuinam hoc officium regulariter competat? *ibid.*

RELAXATIO.

Relaxationis diſciplinæ Monaſticæ enumerantur cauſæ præcipuæ. I. 315 *a. b* & *ſeqq.*

Vide, *Diſciplina Monaſtica*, *Monaſterium*, *Monaſtica vita* Religio.

RELAXATIO AC CAUTELAM.

Relaxatio ad cautelam, quare potius obtineat circa Sententias Excommunicationis, quam *generalis* Interdicti? IV. 137. *a.*

RELIGIO.

Religioni & diſciplinæ Regulari, imo & ipſis intrantibus multum nocet præceps & inconſiderata poſtulantium admiſſio. I. 242. a. Quam probationem requirant Clemens VIII. & regula Benedictina *ibid.* a. *b.* Dum quis *gratis* admiſſus eſt ad religionem, nihil poteſt accipi titulo ſuſtentationis. I. 653 *b.* Diſciplinam Monaſticam multum enervat temeraria & præceps ad religionem admiſſio. I. 650. *b.* Ne hoc fiat, cavenda eſt omnis temporalis lucri ex admiſſione ad religionem cupiditas. *ibid.* Per eam contingit, ineptiores non raro admitti, & capaciores excludi. *ibid.* Culpantur qui lucro inhiantes quoſdam ad religionem alliciunt. III. 600. *b.*

Religionem novam Innocentius III. inhibuit inſtitui IV. 134 a. Quod Conſtitutione 23. in VI confirmatur. *ibid.*

Vide, *Ordo Regularis*, *Monachus*, *Novitius*, *Poſtulans Profeſſio*, *Simonia*, *Virgo.*

RELIGIOSUS.

Religioſus ſtatus ſpiritualis eſt, & materia Simoniæ. II. 478. a. *b.* 479. *a. b.* Simonia eſt, quidpiam exigere pro ſtatu religioſo, aut jure ſuſtentationis, dum Monaſterium eſt ſufficiens ad ſuſtentandum ingredientem II. 482. *b* 483 *a. b.* Qua ratione ſtatus religioſus vitæ Chriſtianæ rite peragendæ plurimum conducat. II. 479. & *ſeqq.* Status religioſus continua pœnitentia. II. 481. *a.* Vocatur quoque incruentum martyrium. *ibid.*

Religioſi, an licite habeant annuos redditus. II. 583. *a. b.* 537. *a. b.* 538. a. & *ſeqq.* Inter religioſos omnia in communem uſum convertenda II. 539. *b.*

Religioſus tanquam *pauper* rerum temporalium uſum in dies, pro neceſſitate occurrente, de liberalitate alterius & benignitate expectet. II. 451. *a. b.* An ad res Monaſterii aliquid juris prætendere poſſit. *ibid* & 547. *a. b* & 548. *a.*

Religioſi quandonam poſſint dare inſtitutionem etiam auctorizabilem ſeu *curam animarum*; & qua ratione certæ Eccleſiæ poſſint ad eos ſpectare. IV. 60. *b.* 61. *a.*

Vide, *Beneficium*, *Monachus*, *Ordo Regularis*, *Regulares*, &c.

RELIQUIÆ.

Reliquiarum ritus & venerationis antiquitas. III. 355.

Reliquiæ in Proceſſionibus non deferendæ, niſi a Clericis ſacris Ordinibus initiatis. I. 145 *a.* An conveniat eas deferre in Proceſſionibus ſimul cum Venerabili? *ibid.* A quo tempore reliquiæ Sanctorum neceſſariæ in Dedicatione Eccleſiæ, & unde mos iſte exortus? I. 631. *a.* Uſus Reliquiarum in conſecratione Eccleſiarum a Synodo Nicæna II. probatus & aſſertus contra Iconoclaſtas III. 458. *a. b.* Cæremoniæ tam veteres, quam hodiernæ, in recondendo reliquias in novis Baſilicis & Altaribus uſitatæ. I. 631. *a.* reprehenduntur qui occaſione reliquiarum populum, deſerta Eccleſia ſua Parochiali, ad ſua Oratoria alliciebant. I. 626. *b.* 627. *a.*

Reliquiæ Sanctorum, an & qua auctoritate de loco in locum transferri poſſint? III. 676. *b.*

Reliquiarum cultui quomodo ſæpe ſuperſtitio ſe immiſceat II. 246. a *b.* Ab Epiſcopo tollenda. *ibid.* Quo ritu in purgatione Canonica juraretur ad reliquias Sanctorum? II. 338.

Reliquias Sanctorum vendendi abuſus. IV. 54. *b.* 55. *a.* Impoſturæ circa execrabilem reliquiarum nundinationem IV. 55 *a.* Quid cautum ut occurratur his abuſibus? *ibid.* Quid reliquiæ de novo inventæ? *ibid.* Auctoritas Epiſcoporum circa ſimilium reliquiarum approbationem. *ibid.* Prærogativa romani Pontificis circa eamdem reliquiarum approbationem. *ibid.* a. *b.* Pia ſollicitudo in cultu reliquiarum. *ibid.* *b.* Duplex Reliquiarum venalitas *ibid.*

Vide, *Abuſus*, *Superſtitio.*

RELIVIUM.

Relivium, quid ſit? I. 784. *a.* An Feuda Eccleſiaſtica juri relivii primitus ſubjecta? *ibid.* Feuda non ubique ſubjacent juri relivii. I. 785. *a.*

REPARATIO.

Vide, *Eccleſia*, *Decima.*

REPRESSALIÆ.

Repreſſalias ſive *Pignorationes* qui concedunt contra Perſonas Eccleſiaſticas, cui pœnæ ſubjaceant? IV. 136. *b.*

REPROBATIO.

Reprobatio Teſtium, publicatis depoſitionibus, Partibus hodie permittitur. II. 310. *a.* Omnes Teſtes de jure cenſentur idonei, niſi ſpecialiter oſtendantur excepti. II. 309. *b.* Judex Teſtem non repellit, niſi Parte opponente. *ibid.* Ratio-

non

Digitized by Google

nes ob quas Teſtis poſſit reprobari. II. 312. a. An Teſtis ab una Parte productus poſſit ab eadem reprobari, ſi contra ipſam producatur? *ibid.* Reprobatio ſubinde ſumitur ex iis quæ depoſitiones concernunt. *ibid.*

Reprobatione facta, admittitur Salvatio. II. 312. a. Qualis terminus datus eſt ad reprobandum, idem datur ad ſalvandum? *ibid.* Quænam in Reprobatione & Salvatione colligari poſſint? *ibid.* In criminalibus reprobationes fieri debent ante confrontationem, & poſt illam reus ad reprobandum non admittitur. II. 321. b.

RESCRIPTUM.

Reſcriptum perinde valere quodnam dicatur? I. 745. b. Ejus uſus, effectus, & quid neceſſario pro eo obtinendo exprimendum? *ibid.*

Reſcriptum perinde etiam valere quid ſit? I. 745. b. Nullus ejus uſus eſt in Gallia; & quare? *ibid.* & 746 a.

Reſcriptum rationi congruit, cur ita dictum? I. 745. b. 746. a. Ejus finis & effectus. I. 746. a. Rarus eſt ejus uſus in Gallia. *ibid.*

Reſcripta Romana quænam in Belgio debeant habere Placetum Regium, & quænam non? Vide, *Placetum.*

Reſcripta Juſtitiæ nequeunt impetrari ſine ſpeciali mandato. IV. 63. a. Quid de Reſcriptis gratiæ? *ibid* Quæ in reſcriptis obſervanda, & notanter circa clauſulam *Et quidam alii?* IV. 106. a. b.

Reſcriptorum Pontificiorum appellatio tanquam ab abuſu in Gallia directe non inſtituitur adverſus conceſſionem, ſed tantum adverſus eorum executionem & hujus ratio. II. 371. b. 372. a.

Reſcripta contra Jus elicita nullius ſunt roboris. III. 646. a. b.

Reſcripta moratoria conceduntur debitoribus ad inopiam redactis adverſus liquidum debitum, & eorum effectus. II. 352. a. Requiritur ut ante omnia præſtetur cautio. *ibid.* Quid circa hæc reſcripta obtineat in Belgio? *ibid.* Non habent effectum adverſus Sententias quæ tranſiverunt in rem judicatam. *ibid.* *Les Lettres de répit ou d'Etat ſont ſemblables aux Reſcrits moratoires.* II. 18. a.

RESERVATIO BENEFICIORUM.

Reſervationis Beneficiorum origo & progreſſus; item oppoſitiones Ordinariorum adverſus eaſdem. I. 720 a. & *ſeqq.* Jam omni conatu ſtudioque Principes reſervationibus Romanis ſe oppoſuerunt. I. 92. a. Quomodo reſervationes Beneficiorum & Penſionum circa ſeculum XIV. invaluerint? I. 226. a. Acta Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis pro earum abrogatione. I. 86. b 722. b. 723. a. Non ubique ſtatim receptæ. I. 86. a. b. 723. a. b. Recepta fuerunt in Gallia, ſed poſtea per Concordatum reſervationes & Expectativæ reſtitutæ. I. 723. a. Quam miſeram ſequelam habuerint Beneficiorum reſervationes? I. 225. a b. Acta & Decreta Concilii Tridentini pro earum abrogatione. I. 727. a.

Reſervatio alia ſpecialis, alia generalis. I. 720. a.

Reſervationes mentales quænam dicantur? I. 727 a. Abrogatæ ſunt per Concilium Tridentinum. *ibid.*

Reſervationis & Præventionis jus quomodo ſenſim invaluerit? I. 728 b Quis Auctor *Cap. II, de Præb. in IV.* ibid.

Reſervatio in corpore Juris clauſa, quænam dicatur? I. 722. a. 728. a. b. An ſub iis comprehendantur reſervationes in Extravagantibus contentæ? I. 730. b. 731. a. Talis eſt reſervatio vacantium in Curia. I. 729. a. Hujus reſervationis ratio. *ibid.* Quandonam Beneficium dicatur vacare in Curia? I. 87. b. 94. b. Quod ſit diſcrimen inter vacantiam *in Curia Romana*, & vacantiam *apud Sedem Romanam?* I. 730. *in nota.* Pontifex conferre debet intra menſem; alias collatio revertitur ad Ordinarium. I. 729. b. A quo tempore menſis computandus? *ibid.* An collatio Ordinarii valida ſit, facta nondum menſe elapſo? *ibid.* Vacante Sede, Ordinarii conferunt Parochiales vacantes in Curia. *ibid.* Hæc reſervatio non cenſetur odioſa; & ut eidem derogetur, de ea facienda eſt mentio ſpecialis. *ibid.* & 730 a. Pontifex ad inſtantiam Regis Galliæ, quandoque huic reſervationi per ſpeciale Breve renuntiat, quantum ad certas perſonas. I. 730. a. *Les Brefs qui ſe donnent pour cela, & qu'on appelle Brefs* de non vacando in Curia, *ne ſe prennent que par ménagement & pour la conſervation de la paix, lorſqu'il s'agit de Bénéfices* Conſiſtoriaux I. 966. b.

Reſervatio non extendit ſe ad Beneficia Juris Patronatus Laici. I. 730. a. Nec ad Canonicatus Graduatos. I. 64. a. b.

Reſervatio Epiſcopatuum *in partibus* infidelium, quandonam & qua occaſione invaluerit? I. 724. b. Abuſus illius reſervationis. *ibid.* & 725. a.

Reſervationes contentæ in Extravagantibus *Execrabilis* & *Ad regimen*, tantum fuere temporales. I. 730. b. & *ſeqq.* Diſcutiuntur tituli qui in earum defenſionem afferri ſolent. *ibid.* b & 731. a. Quandonam per inſertionem in regulis Cancellariæ factæ ſint perpetuæ? I. 733. a. Reſervationes hæ ſucceſſu temporis multum auctæ fuerunt. *ibid.* b Referuntur Cancellariæ regulæ prima & ſecunda; item reſervationes Extravagantium, *Ad regimen* & *Execrabilis*; item Additiones variæ ad has factæ. *ibid.* b. 732. a. Nec hæ Extravagantes, nec prima & ſecunda regula Cancellariæ, nec Additiones poſteriorum Pontificum in Belgio receptæ, neque in Gallia, neque in Germania. I. 732. a. b. 966 b.

Reſervationes in Belgio reputantur odioſæ. IV. 167. a.

Reſervationes aliæ in Belgio non uſitatæ niſi octo menſium, vel Alternativæ. I. 732. b. Idem in Gallia obſervatur quoad Patriam obedientiæ. *ibid.* Reſervationes hæ reſtrictæ ad reſervationem *Menſium* & *Alternativæ.* ibid Tempore Concilii Baſileenſis Pontifex dabat Expectativas in octo menſibus. I. 733. a. Quatuor menſes erant liberi. *ibid.* a. b. Refertur regula Cancellariæ de octo menſibus. I. 733. b. Reſervationes hæ ſunt odioſæ & reſtringendæ. *ibid.* Quomodo menſes computandi? *ibid.* & 734. a. In dubio quis præferendus, an Proviſus ab Ordinario, an Apoſtolicus? I. 734. a. Mortuo Papa, reſervationes ceſſant, & Ordinarii libere conferunt. *ibid.* *Voyez l'Obſervation de M. Gibert.* I 966 b.

Reſervationi in Belgio uſu exceptæ ſunt Eccleſiæ Parochiales. I. 734 b. Item Dignitates electivæ *ibid* Conformiter ad hunc uſum Belgii, judicatum, Theſaurarium in omni menſe poſſe eligi a Capitulo Tornacenſi. *ibid.* Ratio hujus exceptionis a reſervatione, deducta in reſolutione Doctorum Lovanienſium in cauſa Theſaurariæ Eccleſiæ Inſulenſis, quæ integra legitur I. 915. & *ſeqq.* A Reſervationibus exempti Canonicatus Graduati. I. 734. b. An Beneficia Juris Patronatus Laici omnino exempta? *ibid.* & 735. a. An Beneficia Patronatus mixti? I 735. a Quid, ſi plures ſint Eccleſiaſtici Patroni, quam Laici? *ibid.* In Belgio Beneficia cujuſcunque Patronatus per uſum videntur a reſervationibus exempta. *ibid.* Idem eſt in Hiſpania. *ibid.* Quædam Eccleſiæ Belgicæ a Reſervatione menſium exemptæ. *ibid.* a, b. An Beneficia Patrimonialia, & illa quæ certo generi perſonarum ſunt conferenda, ſubjaceant reſervationibus? *ibid.* b. In Belgio & alibi in multis Eccleſiis a reſervatione libera ſunt Beneficia ſimplicia; & quare? *ibid.* & 736. a. Quomodo vacare debeat Beneficium, ut locus ſit reſervationi? I. 736. a Quæ reſervatio ſignificetur in regula Cancellariæ de *Reſervatione menſium.* ibid In locis ubi Reſervatio menſium eſt, Præventio locum non habet. I. 741. b. Beneficia quæ incipiunt vacare, Sede Apoſtolica vacante, pergunt eſſe collationi Ordinarii IV. 166. b. Quandonam Papa ſibi non reſervet Præventionem conferendorum Beneficiorum in menſibus, qui Ordinario aſſignati ſunt? *ibid.* *in notis*

Reſervatæ ſunt Pontifici pleræque Abbatiæ in Italia, vigore regulæ Cancellariæ. I. 329. b. Quænam Monaſteria comprehendat hæc regula? *ibid.*

Reſervatio Beneficiorum diſplicuit ſancto Gregorio. I. 729 b. *Il y a long-temps que les Reſerves ſont abolies en France, excepté celle de la vacance* in Curia: *encore y eſt elle reſtrainte; & en quoi?* 966. b.

Vide, *Mandata de providendo*

RESERVATIO CASUUM.

Reſervationis certorum peccatorum antiquitas, ſcopus & utilitas. I. 466. a. Quid reſervatio Caſuum? *ibid* Duplex hodie reſervatio Caſuum *ibid.* Non eſt tantum quoad externam politiam. *ibid.* Olim omnia graviora crimina Epiſcopis erant reſervata *ibid* a b. Hodierna Epiſcopalis reſervatio minor eſt quam antiquitus fuit. *ibid.* b.

Reſervatio Papalis primis ſeculis ignota. I. 466. b. Diſcutitur quo tempore cœperit invaleſcere quorumdam criminum abſolutio Papæ reſervata independenter ab Epiſcopis. *ibid.* & 467 a. Olim non licebat, inconſulto Epiſcopo, vel ſine ejus licentia, ad Papam habere recurſum. *ibid.* Papalis reſervatio circa ſeculum XI. incœpit; & ob quam rationem? I. 467. a. Primitus nemo a caſibus reſervatis abſolvebatur, niſi perſona-

liter ad eum accederet, & ejuſ rei utilitas. *ibid.* Quinam a perſonali acceſſu excuſarentur? *ibid.* Illi poterant ab Epiſcopis abſolvi. *ibid.*

Reſervatio criminum ad quid pertineat? I. 467. *b.* Illius reſervationis utilitas variis argumentis exponitur. *ibid.*

Reſervationes Epiſcopales olim multo frequentiores erant quam hodie. I. 467. *b.* Quænam in his reſervationibus attendenda? *ibid.* & 468. *a.* Facultas abſolvendi a reſervatis, quam parciſſime concedenda, exemplo antiquorum. I. 468. *a.* Regulares nullo obtentu poſſunt abſolvere a caſibus Epiſcopo reſervatis ſine ejus approbatione. *ibid. b.* Facultas abſolvendi a caſibus reſervatis Papæ non infert facultatem abſolvendi a caſibus reſervatis Epiſcopo. *ibid.* Epiſcopi poſſunt hanc facultatem reſtringere & modificari. *ibid.* Item certa peccata in certis perſonis & circumſtantiis excipere. *ibid.* Unde hauſienda notitia caſuum reſervatorum? I. 469. *a.* Moderate utendum facultate abſolvendi a reſervatis. *ibid. a b.* Quos caſus Superiores Regulares reſervare poſſint; remiſſive? *ibid. in nota.*

Reſervationes addicta Papæ, quomodo hodie Romæ a caſibus detur abſolutio? I. 231. II. 405. *a. b.*

RESIDENTIA.

Reſidentiam omnia Beneficia jure communi requirunt. I. 29. *b.* 30. *a.* Diſtinctio inter Beneficia requirentia Reſidentiam, & eam non requirentia, cuinam abuſui locum dederit? III. 464. *a.* Ante ſeculum XIII. non videtur nota fuiſſe hæc diviſio. *ibid. in nota.* Reſidentiæ Epiſcoporum neceſſitas. III. 182. *a. b.*

Reſidentiam eorum qui curam habent animarum, eſſe juris divini probatur ex Concilio Tridentino. I. 17. *b* Ex Concilio Lateranenſi tertio. IV. 24. *b.* 25. *a.* Edicta Regis in Belgio non permittunt concedi Placetum ſuper Proviſionibus Beneficiorum Parochialium, ſine expreſſione obligationis reſidentiæ. I. 17. *b.* His Edictis opus fuit ad reprimendos abuſus Privilegiorum de non reſidendo. I. 17. *b.* 18. *a.* Synodi Belgicæ vix temporariam a Parochia abſentiam, quantumvis brevem, concedunt. *ibid. a* Non tantum Canonici Cathedrales, ſed etiam ipſe Archidiaconus, & obtinentes Beneficia curata, tenentur perſonaliter reſidere. I. 18. *a.* Quid de hac re Concilium Tridentinum, Clerus Gallicanus, &c. *ibid. a.* Synodorum rigor moribus non nihil mitigatus *ibid. b.* Archiepresbyteri tenentur ad Reſidentiam in ſuis Diſtrictibus. I 18 *b.*

Reſidere obligantur Canonici ex Decreto Concilii Tridentini. I. 50. *b.* Reſidentiam perſonalem requirit Beneficium, quantumcunque minimum. *ibid.* & 670. *b.* Quid ſit reſidere? I. 50. *b.* Sine cauſa nequidem ad tres menſes abeſſe poſſunt. I. 51. *a,* II. 652. *b.* 653. *a* Senatus Pariſienſis abuſivum declarat Statutum cujuſdam Eccleſiæ diutius abeſſe permittens. I. 51. *a.* Ad perſonalem reſidentiam continuam tenentur Canonici, niſi juſta & legitima cauſa excuſentur. II. 652. *a. b.* *Comment il faut entendre les expreſſions de Van Eſpen, qui peuvent cauſer du ſcrupule aux perſonnes foibles & peu éclairées?* I. 948. *a.* Facilius a Reſidentia excuſantur Canonici quam Paſtores. I. 51 *a* In ſervitio Epiſcopi occupati excuſantur a Reſidentia. *ibid. a. b.* Non requiritur licentia Capituli. *ibid. b.* Tantum duo, iique ſimplices Canonici, cum hoc privilegio aſſumi poſſunt. *ibid.* Sub quibus conditionibus? *ibid.* Abſentia ſtudiorum cauſa a Reſidentia excuſatur. *ibid.* De Jure communi requiritur licentia Epiſcopi, ſecus de conſuetudine. *ibid.* Ad reſidentiam revocari poſſunt etiam illi, qui manentes in Univerſitate de licentia Epiſcopi, negligenter & inutiliter dant operam litteris. II 654. *a.* Familiares & Domeſtici regis a reſidentia excuſantur. I. 52. *b.* Limitationes hujus privilegii. *ibid.* In Gallia non admittitur reſignatio Canonicatus ſub Penſione, niſi reſignans ad minus reſederit 15. annis. I. 865. *a. b.*

Reſidentiam Epiſcoporum eſſe juris divini, multis argumentis probatur. I. 17. *a.* 133. *b.* Nec ſufficit corporalis reſidentia, ſed requiritur laborioſa I. 134. *b.* 135. *a. b.* Ipſum verbum *reſidere* id etiam importat. I. 134. *b.* Etiam Paſtores mercenarii corporaliter reſident, circa quod plurima quæ legere operæpretium eſt. *ibid.* & 135 *a.* Ab hac Reſidentia excuſare non poteſt alia ſubſtitutio Vicarii, inveterata conſuetudo vel eminentia perſonæ, &c. I 133. *b.* 134. *a.* Nulla inveterata conſuetudo Epiſcopos a reſidentia excuſare poſſ I. 134. *a.* Veteres Canones circa reſidentiam a Synodo Tridentina innovati. *ibid.* Cauſæ legitimæ abſentiæ, earum uſus, & modificatio. I. 135. *b.* *& ſeqq.* Epiſcopi legitime abſentis obligatio. I. 137. *a b.* Quænam e Concilio Tridentino legitimæ abſentiæ cauſæ? I. 136. *a.* Quinam de iis cauſis cognoſcere debeant? *ibid.* Indulgentia abſentiæ eſt quædam diſpenſationis ſpecies. *ibid.* Reſidentes in Curia romana aut Curiis Principum non ſemper a reſidentia excuſentur. *ibid. b.* Quam ſtricta reſidentia requiratur, ut Epiſcopus Alternativa in Collationibus Beneficiorum gaudere poſſit? I. 737. *a.* *Dans quels écrits eſt traité le ſujet de la Réſidence des Evêques par rapport aux uſages de France?* I. 952. *b.*

Reſidentiæ obligatio cauſat incompatibilitatem Beneficiorum. I. 690. *a. b.* Debet tamen eſſe obligatio *præciſa*, non *cauſativa*; & utriuſque definitio. *ibid. a.* Diſtinctio inter Reſidentiam præciſam & cauſativam multis ſeculis incognita. *ibid. a b.* Exemplum Beneficiorum requirentium reſidentiam tantum cauſativam. *ibid. b.* Quatenus circa hanc materiam a Jure communi receſſerit Synodus Tridentina? *ibid.*

Reſidentiæ perſonali Capellaniæ videntur ex prima inſtitutione fuiſſe obſtrictæ. I. 670. *b.* Tandem conſuetudine obtentum eas Reſidentiam non requirere *ibid* Hinc Capellaniæ antonomaſtice dici cœperunt *Beneficia ſimplicia.* I. 671. *a.*

Vide; *Abſentia.*

RESIGNATIO.

Reſignationes omnes olim non erant niſi ſimplices renuntiationes. I. 808. *a.* Quare apud veteres nulla reſignationis Eccleſiarum aut Beneficiorum occurrat mentio? *ibid.* Hodie in Curia Romana reſignatio in *favorem* vocatur reſignatio ſimplex, & reſignatio ſimplex vocatur reſignatio ſine Proviſione; & hujus rei ratio. *ibid. b.* Stylus Curiæ mutatus circa expreſſionem verborum, non autem circa ſubſtantiam reſignationis *in favorem.* ibid. Reſignatio *in favorem* non occurrit in Libris Corporis Canonici. *ibid.* & 809. *a.* Circa initium ſeculi XIV. multum diſputatum fuit, an reſignationes *in favorem* eſſent licitæ? I. 809. *a.*

Reſignationes in favorem illicitas judicavit Senatus Pariſienſis. I. 809. Quomodo & quando hæ clauſulæ, *in favorem*, item *non alias, nec aliter*, in procuratoria irrepſerint? *ibid.* Hæ reſignationes frequenter de Simonia ſuſpectæ. *ibid. b.* An non ſatius fuiſſet earum uſum nunquam admiſiſſe? *ibid.* reſignatio *in favorem* multis abuſibus obnoxia. *ibid.*

Reſignare vel dimittere Beneficium jure Decretalium, nemo poteſt, inconſulto Epiſcopo I 811. *b.* Quomodo, eo non obſtante, renuntiationes ſimplices invaluerint? *ibid.* Quid circa hanc rem obtineat in Germania apud Proteſtantes? *ibid. in nota.*

Reſignationes in favorem cum clauſula, *non aliter*, *nec alias*, multis titulis contrariæ ſunt SS. Canonibus. II. 746. *a. b* Similes reſignationes olim per Parlamentum Pariſienſe ut *nullæ & Simoniacæ rejectæ fuerunt* ibid. *b.*

Reſignatio in favorem aliquando facta coram Ordinario. I. 812. *a.* Hodie reſervatur Summo Pontifici, potius titulo diſpenſationis, quam purgationis Simoniæ. *ibid.* & 789. *b.* Sicuti permutatio Beneficiorum poteſt a Simonia eſſe immunis, ita & reſignatio *in favorem* I. 812. *b* 813. *a.* *Le Pape ne peut admettre pluſieurs Réſignations ſucceſſives d'un Bénéfice en faveur d'une même perſonne.* I. 970. *a.* Legatus illam admittere non poteſt, niſi ſpeciali facultate inſtructus. I. 812. *a.* Ordinarius non poteſt hujuſmodi reſignationem probare, rejecta conditione. *ibid.* Aperta regalia, rex in Gallia admittit reſignationes *in favorem*, etiam retenta Penſione. I. 789 *b.*

Reſignatio fieri poteſt per Procuratorem etiam Laicum. I. 816. *b.* Varia ſervanda in conſtitutione Procuratoris, qualitate & expeditione mandati, ejus exſpiratione & revocatione. *ibid.* *& ſeqq.* *Ce que Van Eſpen a omis touchant les formalités néceſſaires dans la Procuration pour réſigner ou permuter.* I. 970. *a.* Quamdiu reſignanti ſit liberum revocare mandatum? I. 818. *b* Quæ in conſtitutione Procuratoris exiguntur hodie, incognita olim fuere. *ibid.*

Reſignatio perficitur per conſenſum, quis conſenſus requiratur; ubi & quomodo præſtandus? I. 817. *b* & 818. *a* Dato Procuratorio ad reſignandum coram Papa, non valet reſignatio facta coram Ordinario; & quare? I. 818. *b.*

Reſignare ſua Beneficia quinam hodie poſſint? I. 819. *a.* Quam nefa ſit imprimere ideam de Beneficiis Eccleſiaſticis, libertas ea reſignandi. *ibid.* Quid judicatum in Francia de clauſula. *Nihil tranſeat*, quæ in Curia Romana uſitata eſt. *ibid. a. b.*

Digitized by Google

a b. Quare non liceat Officialis Curiæ Romanæ denegare Proviſionem, & cognoſcere de validitate tituli, & oppoſitiobus factis. *ibid. b.* An obtinens Beneficium Parochiale, illud poſſit reſignare ultima die anni dati ad ſuſcipiendum Sacerdotium *ibid b.* An promovendi ad Dignitates ſeu Prælaturas, quamdiu promoti non ſunt, Regula Cancellariæ ſuper eo. *ibid,* & 880. *a.* An conventus criminaliter, id poſſit ante Sententiam privationis. *ibid.* & 970. *b.* An per Sententiam privatus poſſit reſignare, pendente appellatione. I. 820. *a.* Quomodo interdum conferatur Beneficium in caſum privationis accuſati; *ibid.* Collatio Beneficii in caſum privationis in Galliæ & Belgio non admittitur. *ibid b.* An in Gallia & Belgio valeat reſignatio, etiamſi reſignans aliunde nihil habeat; *ibid.* An minorennes poſſint Beneficia ſua reſignare; *ibid* & 821. *a.* Prohibentur reſignare iis ſub quorum ſunt poteſtate I. 821. *a.* *Diverſes autres perſonnes a qui il eſt defendu de reſigner, & dont Van Eſpen a omis de parler.* 970, *a. b.* Quandiu reſignanti maneat libertas a Reſignatione reſiliendi; I. 831. *b.* & *ſeqq.*

Vide, *Regreſſus.*

Reſignatio ante admiſſionem Superioris perfecta non eſt. I. 831 *b* & 832. *a.* Nec quando facta eſt coram Notario. I. 832. *a.* Reſignationes *in favorem & ex cauſa permutationis* ſuſpenduntur a conditione. *ibid.* Jus plenum remanet penes Reſignantem uſque ad impletam conditionem. *ibid. a. b.* Admiſſa Reſignatione, non poteſt reſignans e tertio turbari. *ibid b.* Multa irrepſerunt circa Beneficiorum reſignationes, quibus circumſpecte utendum I. 844. *b.*

Reſignationes vi quarum non eſt accepta & ſolemnis & realis poſſeſſio, in Gallia attendi vetantur. I. 829 a. In Gallia non admittitur reſignatio Canonicatus ſub Penſione, niſi reſignans ad minus reſiderit 15. annis. I. 864. a *b* Renuntiatio ſimplex, vel in favorem, non eſt juſta cauſa petendæ Penſionis. II. 747. a *b*

Reſignantes & permutantes debent in ſua reſignatione & Permutatione ſemper, quantum poſſibile eſt, digniorem eligere II. 746 *b* 747 *a.*

Vide, *Regulæ Cancellariæ.*

RESPONSA PONTIFICUM.

Vide, *Decreta Pontificum.*

RESPONSALES.

Vide, *Apocriſiarius.*

RESPONSIO.

Vide, *Interrogatoria Probatio.*

RESPONSORIUM.

Reſponſoria quæ in divinis Officiis cantantur, unde ſic dicta? II 689 *b* Eorum uſus jampridem receptus. *ibid a b.* Quo ritu decantentur? *ibid b* Quis eorum ſcopus? *ibid.*

RESTITUTIO.

Reſtitutio lucri ex ludo vetito, an & quouſque obtineat in Belgio? I 12 a *b* Furtum committit, qui rem inventam non reſtituit III, 611 *b* An uſurarii non reſtituentes uſuras, pœnitentiam agere valeant? III 612. a. Quomodo reſtitui poſſit res jam Deo conſecrata? *ibid.*

Reſtitutionem fructuum quos abſenti ſtudiorum cauſa conceſſerat, petere poteſt Capitulum, ſi is qui illos percepit, tranſeat ad vota ſecularia. I. 52. *a* Ad reſtitutionem fructuum Beneficii obligatur, qui, ut promotionem ad Ordinem annexum evaderet, lites ſibi finxit. I. 678 *a.* Item qui Beneficium accipit ſine intentione Ordinem ei annexum ſuſcipiendi I. 679. *a.* Tenetur ad reſtitutionem Eccleſiæ, qui Beneficium contulit, vel ad illud præſentavit minus dignum, omiſſo digniori; & quomodo? *ibid.* Ordinem intra tempus ſuſcipiendo, a reſtitutione liberatur, licet animo non ſuſcipiendi, Beneficium acceptaverit. I. 679. *b.*

Reſtitutionem fructuum a victo in lite victori debentur; & quomodo hi taxentur? I. 342. *a b.*

Reſtitutioni frequenter obnoxii ſunt Judices ob male judicata. II. 345. *a.*

Reſtitutiones quænam duplo faciendæ? IV. 58. *b.* 135. *a.* Quinam ſic reſtituere teneantur, ut nequidem dantium remiſſione a dupli reſtitutione liberentur? IV. 135 a.

RESTITUTIO IN INTEGRUM.

Reſtitutio in integrum an detur adverſus lapſum quinquennii dati ad reclamandum adverſus nullitatem Profeſſionis? I. 266. *b.* 267. *a.* An detur minorenni adverſus triennalem Poſſeſſorem? I. 806. *b.* An detur Eccleſiæ adverſus alienationem factam debitis ſolemnitatibus? II. 115 *b* Quid de Reſtitutione in integrum in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 52 a.

Reſtitutio adverſus renuntiationem reductionis inſertam Compromiſſo, nimis facile conceditur. II. 275. *b* In Belgio non conceditur reſtitutio, ut poſt publicatas depoſitiones liceat producere teſtes ſuper iiſdem vel contrariis articulis. II. 311. *b,* 312. a. Non facile concedenda adverſus lapſum Fatalium. II. 364. *b,*

RESTRICTIO MENTALIS.

Reſtrictio mentalis a perjurio eximere nequit. II. 346. *b.* Dubium a Parochis Lovanienſibus propoſitum tribus Facultatibus hujus Univerſitatis, occaſione juramenti a Magiſtratu præſtari ſoliti. *ibid.* Reſponſum Facultatum, quo uſus reſtrictionum mentalium reprobatur. *ibid.* Hoc reſponſum integrum exhibetur, II. 445. & *ſeqq.* Nihil ad excuſanda perjuria facere poſſunt reſtrictiones mentales, ſeu verius artificioſa mendacia quibus ipſa juramenta reſtringuntur per aliquid in mente retentum. II. 876. *b.* Omnis jurisjurandi fides exterminatur ſi liceat commentitiis verborum, exigentium jusjurandum expectationem fallere *ibid.*

REVERENTIA.

Reverentiæ definitio. II 644 *b.* Quid ad exteriorem reverentiam pertineat? *ibid.* & 445 *a* Quanta cum reverentia peragendum ſit Officium divinum? *ibid.* & *ſeqq.* De reverentia quæ ſervari debet, cum divinum Officium perſolvitur & cantatur; remiſſive. II 648. *in nota.* Rationes ob quas reverentia exterior in divino Officio ſit ſervanda. II. 678 *a. b.* Reverentia divino Officio debita exigit, ut, eo durante, abſtineatur a confabulationibus, riſibus, aliaque profana actione. *ibid. b.* & 679 *a* Merito reputatur *abominabile* quod in riſum & cachinnos prorumpatur, mox ut quidquam extra ordinem in choro contigit II. 679 *a.*

Reverentia divino Officio debita requirit in perſolventibus honeſtum atque gravem, eumque uniformem corporis ſitum. II 679 *a b.* Eadem reverentia exigit ut *diſtincte & tractim* divinum Officium perſolvatur *ibid. b.* & 680. a. Abuſus & ſcandala quæ in perſolutionem divini Officii irrepſerunt. *ibid.* Sola exterior reverentia in perſolutione Horarum Canonicarum non ſufficit, ſed neceſſaria eſt interior devotio. II 680 *a b.*

Reverentia interior & exterior præcipue inter Miſſarum ſolemnia. IV. 155. *b.*

Vide, *Devotio, Cantus, Officium divinum, Horæ Canonicæ.*

REVISIO.

Reviſio aliter vocatur propoſitio erroris. II. 369. *b.* Deſcribitur. *ibid.* Debet peti a Principe vel ejus Senatu per libellum *ibid* Quid hic libellus continere debeat? II 370 *a.* Intra quod tempus petenda & inſinuenda? *ibid.* Judices cauſæ eidem interveniunt. *ibid.* Eiſdem a Principe adjunguntur alii vocati *Adjuncti.* ibid Ex quibus hi aſſumendi? *ibid b* Eorum juramentum. *ibid.* Revidens tenetur conſignare ſummam pecuniæ, quæ pro expenſis Adjunctorum ſufficiat. *ibid.* Qui in Belgio ad reviſiones evocari ſoleant? *ibid.*

Reviſio non datur, ubi Arreſtum tantum latum eſt in cauſa *Poſſeſſorii* II 370. *b.* Ut nec contra Decreta interlocutoria. II. 371. *a*

Reviſio inſtitui debet ex iiſdem actis. II. 371. *a.* Nullum omnino habet effectum ſuſpenſivum *ibid.*

Reviſio differt ab Appellatione II. 221. *b.* Ab Appellatione magis recedit *reviſio,* quam reformatio. II. 369. *b.* In quibus Provinciis vigeat uſus Sententias quas ſuprema Conſilia in re tum criminali, tum civili, emittunt, revidendi? III. 875. *in nota. La reviſion ne diffère de la requête civile qu'en des choſes accidentelles.* II. 19. a. *b.*

REVISOR.

Reviſores duo ſunt in Dataria; & quodnam ſit eorum officium? I. 227. *a b.*

Reviſorem etiam ſuum, ſeu Correctorem habet Pœnitentiaria romana; & quod ejus munus? I. 230. *b.*

REUS.

Reus a Judice vel Commiſſario indilate examinandus; & quid in hoc examine attendendum? II. 330. *b.* & *ſeqq.*

Vide, *Interrogatoria, Tortura.*

Reus, an & quando cogendus ad probationem? III. 593. *a. b.* Pro reis apud Principes intercedere debet Eccleſia.

III 622. *a*, 636. *a*. Pro eis olim intercedebant Epiſcopi, ut eos ad pœnitentiam perducerent. III 636. *a*. Non ut eos a punitione eximerent. *ibid.* An nos occidere ſit licitum? III. 635. *b*.

REX.

Rex in temporalibus Deum ſolum Superiorem agnoſcit. IV 90. *a*.

Vide, *Indultum*, *Preces Imperiales*, *Princeps*, *Regalia*.

RIGORISTA.

Rigoriſta, reformatorn, &c. nomina ſunt lemures nocturni, quorum obtentu viri ſanctiſſimi & pro ſalute animarum zeloſiſſimi calumniis impetuntur. II. 525. *a*. *b*. Quidquid prætenſis rigoriſtis objicitur, objici potuiſſet ſancto Athanaſio, ſancto Carolo & aliis viris ſanctis quotquot ab omnibus retro ſeculis claruerunt *ibid. b.* 526 *a*. Horum occaſione oſtenditur quæ ſit graviſſima Eccleſiæ perſecutio. II. 526. *b*. *& ſeqq.* Nomina rigoriſtæ, Antimonachi, &c. ſunt inſtar terriculamenti, quo timor incutiatur paſſerculis. II. 583. *a*. Quid in Conſulta ſupremi Senatus Brabantiæ ad S. Bavariæ Electorem ſuper regiis Mandatis in cauſa *rigoriſmi* & *Novitatis* confirmatum ſit? IV. * 312. *b*. 313. *a*. Refertur integra hæc Conſulta, IV. * 255. *a*. *& ſeqq.*

RITUS.

Ritus Eccleſiaſtici nullo titulo ad cognitionem Laicorum ſpectare poſſunt, nequidem titulo juris honorifici. I. 778. *a*. De ritibus Eccleſiaſticis jampridem Epiſcopi judicarunt. I. 220. *b*. Interdum Eccleſia ritus antiquos, quantumvis antiquitate venerandos mutare poteſt, ubi id ob naſcentes errores magis convenire judicat. I. 374 Hanc poteſtatem Chriſtus dedit Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus. I. 410. *b*. Varietas rituum non officit unitati Fidei. I. 412. *b*. 674. *b*. *& ſeqq.* Unuſquiſque ritus ſuæ Eccleſiæ ſervare debet; nec privata auctoritate ab eis recedendum *ibid.*

Rituum diverſitate in quibuſdam locis occurrente, quomodo ibi omnium inſtructioni providendum? IV. 47. *a*.

Rituum hodiernorum originem priſtina Eccleſiæ diſciplina aperit I. 379. *a*.

Rituum Sepulturæ varietas. II. 142. *a*. *& ſeqq.*

Vide, *Exequiæ*, *Sepultura*.

Ritus divini Officii veteres III 177. *b*.

Ritum Eccleſiæ Metropolitanæ jampridem ſequebantur Eccleſiæ ejuſdem Provinciæ III. 538. *b*.

Vide, *Cæremoniæ*, *Congregationes Cardinalium*, *Liturgia*, *Sacramentum*.

RUBRICA.

Rubricæ nomine quid intelligatur? II. 15. *in nota.* III. 531. *in nota.*

RUPTARII.

Ruptarii quinam videantur fuiſſe? IV. 43. *b*. Illis non præponendi Clerici. *ibid.*

S.

SABBATHUM.

Sabbathum, quid ſit? I. 648. *a*. Olim Judæis præceptum erat Sabbatho requieſcere ab opere ſervili. *ibid.* Quomodo Eccleſia adoptaverit præcepta data Judæis pro ſanctificatione Sabbathi? *ibid.* Lex Conſtantini Magni de ceſſatione ab operibus die Dominica; & an hic primus, qui de feriatione ab opere edixit? *ibid.*

Sabbathum ſpirituale quomodo obſervandum? I. 645. *b*. Erronea de Sabbatho idea *ibid.* Diſtinctio inter obſervationem Sabbathi Judaicam & Chriſtianam. I. 651 *b*. *Sabbathum propter hominem factum, & non homo propter Sabbathum*; quid hoc ſuo monito indicatum voluerit Chriſtus Dominus? I. 656. *a*. Lex charitatis cedit legi poſitivæ de obſervatione Sabbathi. *ibid.*

Sabbatho non otiandum Judaice; & quid ſit *Judaice otiari*? III. 180 *b* 181. *a*.

Sabbathi diebus jejunium olim vetitum. III 87. *b* 88. *a*. 150. *b*. 151 *a*. Canon Trullanus hanc diſciplinam aſſerens, non receptus ab Eccleſia Romana. III. 414. *a*.

Vide, *Dominica dies*, *Cultus*, *Lex*, *Feſtum*.

SABBATHUM MAGNUM, ſeu MAJUS, ſive SANCTUM.

Sabbathum ſanctum quomodo tranſigendum? III. 431. *a*.

SABELLIANI.

Sabelliani a quo ſic dicti? III. 399. *a*. Quare nuncupati quoque Patripaſſiani? *ibid.* Quare Noetiani? *ibid.* Condemnantur in Concilio Conſtantinopolitano. *ibid.*

SACELLUM.

Vide, *Capella*.

SACERDOS, SACERDOTIUM.

Sacerdotii dignitate non inſigniebatur ſecundum priſtinam Patrum diſciplinam, quiſquis innocentiam baptiſmalem crimine aliquo, præſertim carnis, maculaſſet. II. 602. *a* *b* Eadem diſciplina non permittebat Sacerdotes in crimen, præſertim carnis, prolapſos, etiam poſt pœnitentiam peractam, priſtino honori reſtitui. II. 603. *a*. *b*. Rara admodum exceptio. II. 604. *a*. Nihil ſolidi contra diſciplinam de Sacerdotibus lapſis non reſtituendis ex Epiſtolis *Calixti I.* *Gregorii* ad Secundinum, aut *Iſidori* ad Maſſanum. *ibid.* *& ſeqq.* Spuriæ illæ Epiſtolæ occaſionem dederunt mutationi diſciplinæ circa Sacerdotes in crimen prolapſos. II. 605. *b*. 606. *a*. *b*.

Sacerdotes lapſi in crimen etiam occultum, ab omni miniſterio Eccleſiaſtico excludebantur, & deponebantur ſine ſpe reſtitutionis. I. 536. *a*. *b*. 537. *a*. II. 603. *a*. *& ſeqq.* Seculo undecimo diſtinctio inter crimina occulta & manifeſta quoad depoſitionem Sacerdotum, qui in illa eſſent prolapſi, necdum ubique fuit recepta. II. 606. *b*. Licet poſterior ætas Clericos in crimen lapſos reſtitui nonnumquam permiſerit, nonquam tamen illud fieri Eccleſia patitur, niſi *poſt peractam pœnitentiam*. II. 608. *a* *b*. Sacerdotum lapſorum crimen ſpecialem malitiam a dignitate ſacerdotali mutuat; & ideo majori, cæteris paribus, quam crimen laicorum, pœnitentia dilui debet, priuſquam ſacris Miniſteriis reſtitui poſſint. *ibid.* *b*. & 609. *a*. Tametſi hodierna diſciplina permittat Clericos in crimen prolapſos ſacris functionibus reſtitui, illa tamen reſtitutio tarda eſſe debet, eo quod tarda & rara ſoleat eſſe eorum converſio. II. 609. *a*. *b* 610. *a*. An lapſi in crimen poſt ordinationem, peracta pœnitentia, in ſuſceptis Ordinibus continuare vel ad majores aſcendere queant? III. 561. *a*. Quid circa lapſos in crimen occultum a ſacris Ordinibus repellendos, aut ab iis ſuſpendendos, Synodus Tridentina decreverit? II. 610. *a* *b*. Sanctiſſima Patrum circa hanc materiam diſciplina non aliquo Eccleſiæ Decreto temperata fuit, ſed conſuetudine potius contra ejus mentem invaleſcente. II. 611. *a*. Deteſtata fuit quorumdam Calviniſtarum horrenda ſententia de Sacerdotibus in crimen prolapſis. *ibid.* c. *b*. 368. *b*. 369. *a*. De pœnitentia Sacerdoti ob fornicationem imponenda. III. 570. *a*. Quæ diſciplina ſervanda circa Sacerdotes in crimen carnis lapſos? III. 614. *a*. *b*. Culpanda temeritas eorum qui lites Epiſcopis movere non verentur ob ſibi denegatum aſcenſum ad Ordines ſacros, aut ob ſibi interdictas functiones hierarchicas. II. 611. *b*.

Sacerdotis arbitrio olim relictum, utrum unum pro multis, an ſingula pro ſingulis honorarium offerentibus Sacrificia celebraret; ſecus hodie. I. 422. *b* & 423. *a*. Sacrificium non applicatur pro ſolo Sacerdotum arbitrio. I. 424. *a*. Quomodo honorarium a Sacerdote accipi debeat? *ibid* *b*. Modus agendi aliquorum Sacerdotum indicat illos agi mercenario animo. I. 435. *a*. *& ſeqq.* Quam indecens, quod Sacerdotes ex honorariis Miſſarum vivere debeant, & quod plures hodie videantur ordinari, ut ex iis victitent. I. 426. *a* *b*

Sacerdotes ignotos & vagantes ad Miſſas celebrandas admittere pernicioſum eſt. I. 435. *a*. Nulli admittendi ſine litteris commendatitiis ſive Epiſcopalibus; & quid hæ litteræ continere debeant? *ibid.* c. *b*. Præterea, niſi plurimis atteſtantibus, non admittendi. *ibid.* Non admittendi ad Altaris miniſterium notorie crimnoſi. I. 456. *a*. Nec Sacerdotes ſolum quæſtum ſectantes. *ibid.* *b*. Nec qui mala fama laborant. *ibid.* A Divinis repellendi notorie aleatores, & tabernarum frequentatores. *ibid.* Qui pridie impudicitiam etiam ſecretam commiſit, ad celebrandum ſe præſentare non poteſt, tametſi confeſſus. *ibid.* Si pridie temulentus, aut in notorium crimen lapſus ſe ad celebrandum obtulerit, ob ſcandalum calligandus. *ibid.* *a* *b*.

Sacerdotes ſimul, quinam ſic nuncupati e Concilio Tridentino. I. 467. *in nota.*

Sacerdotibus manſuetudinem convenire etiam Gentiles viderunt. I. 530. *a*. Illis indignum eſt judicium ſanguinis exercere. *ibid.* & 618 *b*. Eccleſia vult ſuos Miniſtros a ſanguinis effuſione eſſe alienos. I. 530. *a*. Oportet Sacerdotes in omnibus eſſe pudicos. III. 558. *a*. Quam innocentiam & puritatem in Sacerdotibus Patres Ancyrani requiſierint, ut Sacerdotales

dotales

dotales functiones finantur ſubire? III. 523. a. b. 124. a. Promotio ad Sacerdotium, ſervato ordine præſcripto, fieri debet. III. 462. b. 463. a. Quid de Simoniaco ad Sacerdotium acceſſu? III. 467. a

Vide, *Ordo*, *Simonia*.

Sacerdos proprius, quiſnam dicendus? I. 455. b. *& ſeqq.*

Vide, *Confeſſio*.

Sacerdotum Provinciæ nomine intelliguntur Epiſcopi. III. 366. b 367. a.

Sacerdotes annuo pretio non conducendi ad regendas Eccleſias. IV. *. a. Quantus fuerit olim horum conductitiorum Sacerdotum abuſus? *ibid.* Satius eſt habere paucos Sacerdotes bonos, quam multos inidoneos. III. 547. a. Ratio ob quam a vitiis immunes eſſe debeant Sacerdotes. III. 560 b. Magna Patrum ſollicitudo circa admittendos ad Sacerdotium. III. 565. b. Ad Sacerdotium aſſumendi prius in inferioribus ordinibus probari debent. *ibid.* Coercendæ vexationes quæ bonis Sacerdotibus inferuntur. III. 587. b. 588. a.

Sacerdos ſacrificans debet communicare. III 678. a. Quæ pœnitentia imponenda illi cujus negligentia aliquid de Sanguine Domini ceciderit? *ibid. b.*

Sacerdotium, tametſi ſanctiſſimum, omnes ad illud aſſumptos non reddit ſanctos, neque exſhumanis paſſionibus & ignorantiis eximit. IV. * 42. b.

Vide, *Clericus*, *Honoraria Miſſarum*, *Miſſa*, *Ordo Preſbyter*, *Sacramentum*, *Simonia*, &c.

SACRAMENTUM.

Sacramenti variæ acceptiones. I. 362. a Minuta Sacramenta Catechumenorum, quænam olim dicta, & eorum effectus? I. 382. b.

Sacramentorum inſtitutio & numerus. I. 362. a. b. Quid circa hanc rem habeat hodierna fidei profeſſio? *ibid. a.* Quid doceat Synodus Tridentina? *ibid a. b.* Quoad numerum conveniunt Eccleſiæ Latina & Græca. *ibid. b.* Eorum explicatio per formam & materiam. quandonam & qua ratione inceperit? *ibid. b.* & 363. a. Quæſtiones circa Sacramenta moveri ſolitæ ad Theologos remittuntur. I. 365. a.

Sacramenta quænam dicantur neceſſaria, & quænam voluntaria juxta Canoniſtas, & quænam juxta Theologos? I. 363. a. Sacramentum aliud neceſſitatis, aliud dignitatis. III. 580. a. Diſcrimen inter utrumque. *ibid a. b.*

Sacramentalis caracter quid ſit? & variæ de eo ſententiæ. I. 363. a. b. Sacramenta alia reiterabilia, alia non reiterabilia. *ibid. b.* Patres dum dixerunt quædam Sacramenta iterari non poſſe etiam caracterem imprimi dixerunt. *ibid.* Explanantur Decretales ſub titulo *de Sacramentis non iterandis*. ibid. *&* 364. a. Sacramenta non iterabilia olim rurſus fuerunt collata, dum de eorum validitate rationabiliter dubitatum fuit. I. 364. a. Quandonam ſub conditione adminiſtrari cœperint? *ibid.* Quænam Sacramenta, & quibus caſibus ſub conditione iteranda? *ibid.*

Sacramentorum ordinarius miniſter in ſua Parochia eſt Parochus I. 15. b. 16. a. 366. b. 946. a b. Quomodo vitam ſuam inſtituere debeat, ut ſemper ſancte ea adminiſtrare poſſit! I. 365. a. Quomodo ante eorum adminiſtrationem ſe debeat præparare? *ibid.* Quomodo in ipſa adminiſtratione ſe gerere? *ibid.* In adminiſtratione Sacramentorum, effectus eorum & uſus exponendus. *ibid.* Nec tantum ſuſcipientium, ſed & adſtantium ratio habenda. *ibid.* In quorum Sacramentorum adminiſtratione id præcipue faciendum? *ibid. a. b.* Parochus tenetur ſemper eſſe paratus ad adminiſtrandum. *ibid. b.* Etiam tempore peſtis, ſi nullus alius adſit. *ibid.* Merito tempore peſtis ſpeciales Presbyteri pro infectis deſignantur. *ibid.* Decreta circa adminiſtrationem Sacramentorum, potiſſimum ad Parochos diriguntur. I. 366. b.

Sacramentorum valor & effectus non dependent a bonitate vel malitia miniſtrorum. III. 551. b. An Simoniaci Sacramenta conferre poſſint? III. 580. a.

Sacramentorum ritus in quem finem adhibiti? I. 365. b. Adhibendi juxta præſcriptum Ritualium cujuſque Eccleſiæ. I. 366. a. Ab iis recedere non licet ſub prætextu, quod ritus contrarius magis conformis ſit ritui primitivæ Eccleſiæ, aut alio quocumque prætextu. *ibid.* Libros Rituales Epiſcopi merito ſæpius revidere debent. *ibid.* An preces in adminiſtratione Sacramentorum & in Officiis divinis conveniat patrio idiomate recitari? I. 367. a b.

Vide, *Cæremoniæ*, *Officium divinum*, *Ritus*.

Sacramenta gratis ſunt adminiſtranda, & cavendum ab omni exactione, directe vel indirecte, etiam prætextu paupertatis. I. 368. a. b. II. 706. a b. Per hoc populus non liberatur ab obſervanda conſuetudine aliquid offerendi. I. 369. a. An in adminiſtratione Sacramentorum aliquid temporale recipi poſſit? III. 580. b. Quænam circa *ultro* oblatiorum receptionem a Parocho obſervanda? I. 369. a. b. 370. a. b. II 706. b. 707. a. Populi devotioni officit Sacerdotum ex Sacramentorum adminiſtratione quæſtus captatio. I. 368. a. Quam deplorandus hujuſmodi abuſus! *ibid* Quid in Trullana Synodo decretum fuerit contra exactiones in adminiſtratione Sacramentorum? III. 396. b. 597. a Quid in Concilio Lateranenſi III contra eaſdem exactiones? IV. 18 b. 19. a. Primi Chriſtiani omnem temporalium exactionem abeſſe volebant, ſed voluntarie offerebant. I. 368. a. b. Cavendum ne voluntariæ fidelium oblationes tranſeant in coactas. I. 369 a. Aliquando prohibita etiam ultronea temporalium oblatio in receptione Sacramentorum. *ibid.* Difficulter omnis mali ſpecies cavetur, dum Miniſtri ex oblatis in adminiſtratione Sacramentorum vivere debent. *ibid. b.* Qui Sacramenta adminiſtrant, ut vitæ neceſſaria accipiant, non omnino ab affectu Simoniaco ſunt immunes. II. 707. a. b 708. a. Speciali titulo inconveniens eſt, ut oblationes in Sacramentorum adminiſtratione fieri ſolitæ, in Portionem congruam imputentur. II. 78. a. Nec rationi, nec ſacris Canonibus conſonat, quod oblata in adminiſtratione Sacramentorum in Parochorum competentiam imputentur. II. 708. a. *& ſeqq.* Sperandum non eſt, Sacramenta *gratis* ut oportet adminiſtranda, ubi oblationes imputentur. II. 78. b. Unde factum ſit ut hæ oblationes in competentiam Paſtorum imputarentur? II. 709. a b. Si quando Concilia & Pontifices nonnunquam exigere illas oblationes permiſerint, an hæc permiſſio, toties & adeo graviter de Simonia damnatam, iſtam oblationum exactionem probare & purgare potuerit? II. 709 b. 710. a.

Sacramenta æque prompte adminiſtranda pauperibus ac divitibus. I. 369. a. Niſi fiat, pauperum, præcipue quorum paupertas publice non innoteſcit, murmura & obloquia circumferuntur, vileſcit devotio, & non raro Sacramentorum inde neglectus oritur. II. 708. a. b.

Vide, *Accidentia*, *Jura Paſtoralia*, *Oblatio*, *Portio congrua*.

SACRAMENTUM ALTARIS.

Sacramenta Altaris, non niſi a jejunis hominibus celebranda. III. 331. a 677. a. Excipitur a Patribus Africanis dies *Cœnæ Domini* III. 331. a. Quid de Sacramento Altaris in Concilio Lateranenſi quarto? IV. 35. a.

Vide, *Miſſa*.

SACRARIUM.

Sacrarium olim Laicis ingredi non licebat, excepto ſolo Imperatore. III. 421. b. Arcendi Laici a Sacrario, tempore quo ſacra celebrantur. III. 678 b. Quid cenſendum de ſedilibus quæ honoratiores quidam Laici in Sacrario occupant? III. 421. b.

Vide, *Chorus*.

SACRIFICIUM.

Sacrificium Miſſæ non niſi a jejunis Sacerdotibus celebrandum. III. 331. a. 377. a.

Vide, *Sacerdos Miſſa*.

Sacrificium continuum, vita Chriſtiani. I. 645 b.

SACRILEGIUM.

Sacrilegii rationem habet peccatum carnis admiſſum cum perſona voto caſtitatis obſtricta. II. 254. b. 255. a. Fornicatio cum Moniali, Statutis Italiæ punitur pœna mortis. II. 255. a. Ad cujus Forum hoc crimen ſpectet juxta Concordata Brabantiæ? *ibid* Pœnæ Clericorum in peccatum carnis incidentium. *ibid.* Qua pœna afficiendus Sacerdos filias ſuas ſpirituales corrumpens, aut ad libidinem provocans? II 254. a. & 255. a.

Sacrilegi nuptiarum. adulteri ſic dicti. II. 249. a.

SAGA.

Sagæ, quare plures reperiantur in locis, ubi ad judicia trahuntur, & ut tales condemnantur? II. 245. b. 256. a.

SAL.

Sal, Catechumenorum Sacramentum. I. 383. Hinc origo ritus in collatione Baptiſmi. *ibid.* Hinc uſus Salis in dedicatione Eccleſiæ. I. 631. b.

SAL-

SALTATIO.

Saltationis abuſus e Paganiſmo in Eccleſiam irrepſit, quamvis ab ipſis fuerit Ethnicis plurimis damnatus. III. 397. *b.* 398. *a.* & *in nota.* Quid de Saltationibus in ſcena fieri ſolitis? III. 411. *b.* 412. *a.* Quid de linguæ Latinæ Profeſſoribus adoleſcentulorum ſaltus tanquam præcipuum ornamentum ſcenis ſuis intrudentibus? III. 412. *a.*

Saltationes mulierum propudioſæ feſtivitatibus Gentilium immiſcebantur. III 417 *b* 418 *a* Reprobatur conſuetudo ſaltandi diebus feſtis III. 679. *b.* I. 963. *b.*

Vide, *Choreæ*, *Spectaculum.*

SALVATIO.

Vide, *Reprobatio.*

SANCTI.

Sanctorum ac ſpecialiter Deiparæ Virginis invocatio ab ipſis Iconoclaſtis probata. III 445. *a b.*

Sanctum non facit, ſed requirit Cathedræ ſublimitas. III. 536. *a.* IV.* 41. *b.* Non loca, ſed virtutes Sanctum faciunt. III. 557. *a.*

SANCTIMONIALIS.

Vide. *Caſtitas*, *Novitiatus*, *Profeſſio*, *Monialis*, *Virginitas*, *Votum*. *Monaſterium.*

SANCTIO PRAGMATICA GALLIÆ.

Sanctio Pragmatica Galliæ ubi, quandonam & a quo edita? I. 86 *b* 87 *a b* Ex Decretis Concilii Baſileenſis fuit concinnata *ibid.* Electiones Epiſcoporum reſtituit Capitulis, & confirmationes Metropolitanis, abolet & limitat reſervationes. *ibid* & 87. *a.* Multum concertatum fuit ſuper ejus abrogatione *ibid. a. b* Tandem per Concordatum inter Leonem X. & Franciſcum I. abrogatur. *ibid. a.* Tamen ſalva manet hodie, exceptis articulis quibus expreſſe per Concordata fuit ſuit derogatum. *ibid. a b.* Sub initium ſeculi XVI adhuc non appellabatur tanquam *ab abuſu*, ob violatam Pragmaticam Sanctionem. II. 371. *a b.* Tunc contra violatores Pragmaticæ Sanctionis agebatur via *nullitatis.* ibid *b.* Ubi non erat expreſſa nullitas, appellabatur tanquam *ab abuſu.* ibid. *b.* Poſt publicata Concordata, abrogata ſunt alia media quæ veteris diſciplinæ obſervantiam aliquatenus exhibebant; ſolaque retenta eſt appellatio *ab abuſu* ibid *La Pragmatique Sanction eſt encore en vigueur en France pour les Elections dans les cas ou elles ſubſiſtent* I. 965. *a.*

SANCTUM OFFICIUM.

Sancti Officii Congregationis inſtitutio, unaque Inquiſitionis origo, late exponuntur, I 205. *& ſeqq.*

Vide, *Congregationis Cardinalium Index*, *Inquiſitio*, *Inquiſitor.*

SANGUIS.

Sanguinis & ſuffocati, ſive morticini eſus vetita manducatio. III. 87. *a.* Non adeo diu eſt, quod Eccleſia Latina ubique cibis illis veſci permiſerit. III 145. *b.* Jam tempore S. Auguſtini ab illis non abſtinebant Latini. III. 420 *b.* Quid Synodus Trullana ſtatuerit circa abſtinentiam a ſanguine & ſuffocato? *ibid.*

SARRACENI.

Sarracenis Piratis opem ferentes Chriſtiani a Concilio Lateranenſi. III. damnati. IV. 30 *b.* Succurrentes Sarracenis in Concilio Lugdunenſi I excommunicantur. IV. 103. *b.*

SATISFACTIO.

Satisfactio Pœnitentiæ Sacramenti pars tertia. I. 440. *a.* Ratio divinæ Juſtitiæ exigit ut difficilius dimittantur peccata poſt Baptiſmum, quam ante commiſſa. *ibid.* Juſtitia divina non permittit ut ordinarie ſine ulla ſatisfactione peccata dimittantur. *ibid.* Unde Satisfactiones vim ſuam habeant; *ibid.*

SATURA VEL SATYRA.

Satura vel *Satyra Lex*, quid ſit; III. 530. *a.* Hanc improbabant Romani. *ibid.* Multo magis improbanda in Decretis Eccleſiaſticis præſertim dogmaticis *ibid. b.*

SAXA.

Saxa a Gentilibus ſuperſtitioſe culta. III. 355. *b.*

SCANDALUM

Scandali evitandi cauſa, Cenſuræ injuſtæ, *juris ordine ſervato*, prolatæ, in Foro exteriori obediendum IV * 42. *a b.* Quo ſenſu hic accipiendum nomen *Scandali.* ibid. *a* Quidquid in publicam utilitatem impingit, nomine Scandali venire poteſt. IV * 136. *a.* Quatenus Cenſura ex ſe nulla ad ſummum ratione *Scandali* in Foro externo ſervanda ſit; IV. * 330. *b.* 331. *a.*

Scandalum cavendum ſpecialiter in prælatione Conſanguineorum quoad Beneficiorum collationem. I. 187. *a* Ob merita Providendi aliquando Scandalum non curandum. *ibid.* Ex perſona Collatoris poteſt fieri ut Scandalum ſit acceptum, non datum, *ibid. a. b.*

SCENICUS.

Vide, *Hiſtrio.*

SCHEDULA.

Schedula etiam privata in judicio recognita habet paratam executionem. II. 318 *b.* Idque, etiamſi eſſet ſine die & ſine ſubſcriptione. *ibid.* & 319. *a.* Item, ſi ſola ſubſcriptio fuerit recognita, II. 319. *a.* Quid de ſola appoſitione ſigni per eum qui ſcribere neſcit; *ibid.* Edicta Regia circa hanc materiam. *ibid. a. b*

Vide, *Scriptura.*

SCHISMA.

Schiſma quid proprie ſit, & quis illud facere cenſendus? II. 233. *a.* Qua ratione ſit crimen Eccleſiaſticum, & qua ratione civile? *ibid.* Diſcrimen inter hæreſim & Schiſma. III. 644. *a* An Eccleſia particularis poſſit quandoque abſque Schiſmate ſeparari ab Eccleſia Romana? II. 233. *a b* Hujus difficultatis ſolutio. *ibid. b.* Exponitur agendi ratio Aſiaticorum tempore Victoris Papæ. *ibid.* Sancti Cypriani & ſuorum Coepiſcoporum agendi ratio in controverſia Baptiſmi Hæreticorum exhibetur *ibid.* Nullus veterum prædictos *Schiſmatis* inſimulavit. *ibid* Nec Irænæus Aſianos, nec Dionyſius Alexandrinus Africanos Præſules ut Schiſmaticos ſpectavit. *ibid.* & 234. *a.* Dionyſio videtur diſplicuiſſe agendi ratio quam Stephanus Papa erga Africanos & Cappadoces obſervavit. II. 234 *a.* Hæc materia ſolidiſſime tractata; remiſſive. *ibid. in nota.* Schiſmatici, *licet in ſuo ſenſu abundantes*, intra materna tamen poſiti viſcera, ſi quærant veritatem, non repellendi. III. 637 *b.* 638. *a.*

Schiſmaticorum communio vitanda III. 181 *b* Per Schiſma contingere ſolet collapſio diſciplinæ. IV. 16. *a* Quid de Ordinationibus per Schiſmaticos factis in Concilio Lateranenſi III. ſtatutum fuerit? IV. 14 *a b.* An Schiſmaticos, ut ad unitatem Chriſti redeant, cogere poſſit Eccleſia? III. 638. *b.* 639. *a.* Schiſmatici per Poteſtatem ſecularem coercendi III. 637. *a.* An Schiſmaticus conſecrare & excommunicare poſſit? III. 642. *a.*

Schiſmatici non ii ſoli olim reputati qui a Communione Sedis Apoſtolicæ recedebant. III. 314 *a.*

Schiſmatis Græcorum origo & progreſſus. IV. 118. *a. & ſeqq.*

Vide, *Græci.*

Schiſma trium Capitulorum qua occaſione ortum ſit? III. 637. *a. b.*

Vide, *Tria Capitula.*

Schiſmatici, ac unionis Eccleſiæ perturbatores excommunicantur. IV. 122. *b.* Fugiendi Schiſmatis neceſſitas. III. 641. *a.*

Vide, *Cyprianus.*

SCHOLA.

Scholas ſuas olim, durante vita communi, Capitula habebant, quibus qui præerat vocabatur Scholaſticus. I. 70. *a. b.* Eccleſiæ Cathedrales & Collegiatæ ſuas Scholas retinuerunt. *ibid.* Item Epiſcopi habebant Scholas pro ſuo Clero, quibus ſucceſſerunt Seminaria. I. 543. *b.* 544. *a* Utilitas & antiquitas Scholarum puerorum I. 552 *a b.* Olim frequentes fuerunt *ibid. a.* Synodi Belgicæ earum inſtaurationem urſerunt. *ibid. b.* Media quibus voluerunt promoveri earum reſtaurationem. *ibid.* Volunt impendi auxilium Magiſtratuum, & provideri ut *gratis* doceatur. *ibid.*

Scholarum illarum cura & viſitatio eſt penes Scholaſticos. I. 553 *b.* Circa quæ debeant in ſua viſitatione inquirere? *ibid.* Ubi Scholaſtici non ſunt, Scholarum viſitatio eſt penes Archipresbyteros. *ibid.* Per hoc tamen non excluditur Parochus. I. 554. *b.* An eandem ſcholam maſculi ſimul cum puellis non admittendi. *ibid.* Quanta Magiſtrorum cura eſſe debeat ne pueri in ſcholis corrumpantur? II. 236 *a.*

Scholas puerorum aperire nemini licet, niſi prævie obtenta licentia ſcholaſtici loci IV, 172. *a.* Ad quem in Galliis pertinent ſcholarum regimen? IV. 174 *a. in nota.*

Vide, *Scholaſticus*, *Univerſitates*, *Ludi Magiſter.*

SCHOLÆ DOMINICALES.

Scholæ Dominicales ad quid præcipue inſtitutæ? I. 551. *b.* Vota Synodorum Belgii pro earum inſtauratione. *ibid.* Hæ ſcholæ reſpondere ſere videntur catechizationi puerorum. I 353. *a* Etiam in his ſcholis rudimenta litterarum tradenda. *ibid* Edicta Principum pro earum reſtauratione. *ibid.* Quid de ſcholis Dominicalibus in Camerecenſi Synodo? IV. 173. *b* Quid de iiſdem in Mechlinienſi & in Edicto Regio? IV. 174. *a.*

SCHOLASTICUS.

Scholaſticorum origo. I. 70 *a b* Olim ſimplex Beneficium *ibid. b.* Eorum officia *ibid* Quales ex Synodo Tridentina aſſumendi? *ibid.* Per ſe formandæ juventuti incumbere debent *ibid.* Eorum jus & curæ in conſtituendis ſcholarum Magiſtris. *ibid.* Sæpius ſcholas frequentare debent. *ibid.* Circa quæ in viſitatione ſua inquirere debeant? I 553. *b* ſcholaſtici ſpecialiter invigilare debent, ne pueri a Magiſtris aut Condodalibus corrumpantur; & ut maſculi a puellis ſeparentur. I 554. *a. b. Différentes qu'il y a entre l'Ecolatre & le Théologal.* I. 950 *a.*

Scholaſticus de Foro quiſnam ſic olim fuerit nuncupatus? III. 281. *a* Per *ſcholaſticos* in Canone Africano intelliguntur Advocati. III. 366. *b.*

Vide, *Schola.*

SCHOLASTICI DOCTORES.

Scholaſticorum ſententia circa ſtipendium Clericis debitum. II. 16 *b.* Securius ſtatur dictis SS. Patrum, quam ſcholaſticorum. *ibid.* ſcholaſticorum & Caſuiſtarum ſterile ſtudium. III. 421. *b.*

SCIENTIA.

Scientia præſertim ſanctarum litterarum Epiſcopis & Clericis neceſſaria III. 451 *a & ſeqq.* 554 *a & ſeqq.*

Vide, *Scriptura ſacra, Gradus Academici, Canones.*

SCRIPTOR.

Scriptorum Pœnitentiariæ quodnam ſit munus? I. 230. *b.*

SCRIPTURA.

Scriptura fieri debent omnes diſpoſitiones ultimæ, quæ excedunt ſummam 300 florenorum in Gallia, Belgio, & variis Regnis; & quare? II. 317. *b.* 318 *a.* Non requiritur ad ſubſtantiam actus, ſed tantum ad probationem. II. 318. *a.* Ideoque in Judicio non excluditur juramentum litis deciſorium, nec confeſſio in Judicio facta. *ibid.* Quid de libris mercatorum? *ibid.* Quædam negotia non niſi per ſcripturam probari poſſunt: & ſtatuta eam probationem exigentia ſunt ſtricte interpretanda. II. 317. *b.*

Scriptura privata quam fidem faciat? II. 318. *b.* Facit fidem contra ſcribentem, etiamſi eſſet minus ſolemnis, & ſine ſubſcriptione. *ibid* ſcripturæ a ſcribente in Judicio recognita paratam habet executionem. *ibid.* De jure diſtinguitur ſcriptura cauſam debiti non exprimens, & eam exprimens. *ibid.* Priori de jure fides plena contra ſcribentem non adhibetur; quod non ubique in praxi obſervatur. *ibid.* Poſteriori plena fides habetur tam de jure, quam de praxi. *ibid.* An faciat fidem ſola appoſitio ſigni ejus qui ſcribere neſcit? II. 319. *a* Edicta circa ſcripturæ recognitionem in Gallia & Belgio. *ibid.* Quomodo Scriptura probetur? *ibid. b.*

Scriptura etiam minus ſolemnis extracta ex Archivo publico plenam fidem facit. II. 316. *b.*

SCRIPTURA SACRA.

Scripturæ ſacræ ſtudium neceſſarium Canonicis, Sacerdotibus, &c. II 394. Lectio ſcripturæ ſacræ omnibus fidelibus indifferenter a SS Patribus jampridem commendata. III. 419. *b.* 420. *a.* 460, *a b.* Sancti Patres ſummo ſtudio & unanimi conſenſu auditores ſuos ad lectionem Codicum ſacrorum adhortati ſunt. II. 595. *a.* S. Gregorius culpabilem cenſuit Theodorum Medicum & Laicum, quod *quotidie* legere negligeret verba Redemptoris ſui *ibid.* Quantopere cenſuiſſet culpabiles Clericos, qui lectioni Scripturæ ſacræ nihil aut parum temporis impendunt? *ibid.* Ex ea ſolidiorem & utiliorem ſibi & proximo ſcientiam colligerent, quam ex ſterili ſtudio Scholaſticorum & Caſuiſtarum. III 421. *b.* Juxta Concilium Nicænum. II omnes Chriſtiani hortandi ut Scripturam ſacram meditentur. III. 442. *b.*

Scripturarum ſacrarum notitia Epiſcopis ſummopere neceſſaria. III. 451. *a. b.* Ordinandus in Epiſcopum examinandus circa ſtudium ſacrarum Scripturarum & Canonum. *ibid. b.* & 452. *b.* Hoc ſtudium eſſe Epiſcopis & Paſtoribus ſummopere neceſſarium aſſerunt SS. Patres. *ibid.* Quare Canone Niceno jubeatur Metropolitanus ſumma diligentia examinare ordinandum Epiſcopum ſuper hac notitia Scripturarum & Canonum? *ibid.* Ratio cur in Epiſcopis & Paſtoribus adeo neceſſaria ſit vera ſcripturarum notitia & continua meditatio? III. 454. *a.*

Scriptura ſacra quædam Epiſtola eſt omnipotentis Dei ad creaturam ſuam II. 393 *a* Eſt theſaurus Evangelicus propter quem oportet vendere univerſa. *ibid* Quænam neceſſariæ diſpoſitiones, ut cum fructu legatur ſcriptura ſacra? II. 513. *b.* 314. *a* Humanæ ratiunculæ nihil valent contra apertas ſcripturæ ſententias. III. 312. *b.* & 322.

Scripturæ ſacræ lectio jampridem in ſacris conventibus uſitata, diebus præſertim Dominicis & Feſtis. III. 73. *b.* 74. *a.*

Scripturæ ſacræ ſenſus ex ſenſu Eccleſiæ ſumendus. III. 373 *b* 374. *a* Regula interpretandæ ſcripturæ ſacræ. III. 395. *b.* Utile eſt pro intellectu ſacræ ſcripturæ, inquirere quis ſit ejus apud Hæbræos verus ſenſus. III. 496. *b.* Scripturæ ſacræ expoſitiones per ſanctos Patres Decretis ſummorum Pontificum præferendæ. III. 542. *b.* 543. *a.*

Scripturarum ſacrarum ac præcipue Evangeliorum Codex ſummo ſemper in honore fuit apud Chriſtianos. III. 421. *a. b.*

Vide, *Libri Canonici.*

SCRUTINIUM.

Scrutinii forma ex C. *Quia propter. de Electionibus.* I. 705. *b* Quænam electiones hac forma celebrandæ? I. 329. *a b.* Non requiritur in electione Superiorum Regularium qui non ſunt perpetui. *ibid a.* & 328. *a.* Quænam forma in illa requiratur & ſufficiat? I. 329. *a* 705. *b. & ſeqq.*

Scrutatores tres aſſumendi ex ipſis Electoribus: unde ſic dicti, & eorum officium. I. 705. *b.* Modus quo in hac electione exquiruntur, dantur & publicantur ſuffragia. *ibid b & ſeqq.* Suffragia non abſolute data, ſunt rejicienda, uti charta alba. I. 706. *a.* Suffragia in ſcriptis redigenda. *ibid.* Quomodo facienda ſuffragiorum publicatio? *ibid.* An in computandis ſuffragiis attendenda pars ſanior, & major zelus *ibid.* Publicato Scrutinio, facienda eſt communis electio *ibid. a. b.* Rarior in Gallia & in Belgio hujus electionis uſus; frequentior in Germania; & quare? *ibid. b.*

Vide, *Suffragium.*

SECRETARIA JUDICUM.

Secretaria Judicum, quid his vocibus intelligendum? III. 367. *a.*

SECRETARIUS.

Secretarii in Curia Romana olim erant nulli; & quare? I. 232. *a.* Secretarii ſtatus, auctoritas & officium. *ibid.* Quid Secretarius Brevium, & ejus officium? *ibid.*

Secretarius Epiſcopi debet eſſe Notarius ut litteras collationis Beneficiorum poſſit expedire. I. 700. *b.* An excuſari poſſit ſecretariorum exactio pro litteris Ordinationum? I. 861. *b.* Convenit ut ſua ſalaria recipiant ab Epiſcopo. *ibid.*

Secretariorum actis in quibus cauſis plena fides habeatur? II. 289. *b.* In quibuſnam negotiis Epiſcoporum & Collegiorum Secretarii cenſeantur perſonæ publicæ? *ibid.*

Vide, *Grapharius.*

SECRETUM.

Secretum, quid proprie apud Latinos? III. 367. *a.* Per *Secreta judiciorum* quid intelligendum? *ibid.*

Secretorum quæ novimus, occultandi cauſa, non licet mentiri. III. 631. *in nota.*

Secretum Confeſſionis nec verbo, nec ſigno, nec alio quovis modo lædendum. IV. 53. *b.* 54. *a.* & *in nota.*

SECULARES.

Secularis; hæc vox in malam partem nonnunquam accipitur. I. 41. *b.* Quo ſenſu in Canonibus Clerici Secularibus opponantur? *ibid.* Vox *Secularis* Canonicis applicata in malam partem non accipitur. *ibid.* Qua ratione canonice viventes recte dicantur Seculares? *ibid b.* 43. *a.* Quiſi diſcriminis ſit inter Canonicos Regulares & Seculares? *ibid.* Timendum ne Canoni nimium de rebus temporalibus ſollici, ſint nomine tantum Canonici, re ipſa Seculares. I. 46. *a.*

Seculares Clerici ſpeciali exemptione gaudentes ſubjiciuntur correctioni Ordinarii. II. 419. *a. b.* Cur Clericorum Secu-

larium & Regularium extra Monaſterium viventium exemptio ſingulariter odioſa? *ibid. b.*

SEDES.

Sedis honor; jus honorificum, in quo conſiſtat; & unde proveniat? I. 780. *b.* Honor Sedis *in Choro* ſolis Patronis de jure competit. *ibid* & 781. a. Poteſt Sedes ſpecialis minoribus Magiſtratibus & Nobilibus concedi in navi Eccleſiæ; & a quibus? I. 781. *a.* Nullus poteſt habere Sedem aut Sepulturam in Choro in præjudicium Patroni *ibid. b.*

SEDES APOSTOLICA.

Sedes Apoſtolica, non tantum ſic dicta Sedes Romana, ſed etiam aliæ Sedes Patriarchales. III. 442. a. *b.* Earum ordo inter Eccleſias. III. 544. *b.* Prærogativa Epiſcopo Conſtantinopolitano conceſſa, non ſine difficultate admiſſa fuit. *ibid.*

Sedis Apoſtolicæ judicium an a nemine retractandum? III. 598. a. Sedes Apoſtolica præ cæteris Decreta ſanctorum Patrum ſervat & exequitur. III. 644. *b.* Romanus Pontifex etſi novas leges poſſit condere, tamen adverſus ſtatuta Patrum nihil valet? III. 542. *a.* 645. *a.* Hoc ſæpius agnoverunt ipſi Romani Pontifices. III. 645. *a.* Summus Pontifex non dici poteſt Canonum *Dominus*, ſed tantum executor & diſpenſator. *ibid. b.* Sedis Apoſtolicæ Decreta in omnibus ſervanda. III. 646. *b.* Si tamen *ſalubriter* fuerint promulgata. *ibid.*

Vide, *Papa.*

SEDES EPISCOPALES.

Sedes Epiſcopales metu hoſtilitatis poſſunt mutari. III. 594. *b.* 595. *a.*

SEDES VACANS.

Vide, *Capitulum*, *Sede vacante.*

SEGREGATIO.

Segregatio, ſeu *Excommunicatio minor.* Vide, *Gradus Pœnitentiæ*, *Excommunicatio.*

SEMIARIANI.

Vide, *Macedoniani.*

SEMINARIUM.

Seminariorum origo & antiquitas. I. 543. *b.* 544. *a.* Erant olim Collegia ſive Monaſteria in quibus juniores Clerici inſtituebantur. I. 543. *b.* His Collegiis reſpondent Scholæ in Carolo Magno inſtitutæ. I. 544. a. De horum inſtitutione varia Decreta. *ibid.* Seminariorum inſtauratio per Concilium Tridentinum. *ibid. b.* Eorum ſcopus. *ibid.* Magnus delectus habendus quoad admittendos. I. 545. a. Quid circa admittendos attendandum? *ibid. b.* & 546. a. Simplices Sacerdotes in iis nolebat educari S. Carolus. I. 545. *a.* Major morum quam ingenii ratio habenda. *ibid. b* & 546. *a.* Pauperes ſumptibus Seminarii admittendi. *ibid.* Qui ſe pauperes eſſe mentiti ſunt, e Seminario expellendi. *ibid.* Divites ſumptibus Seminarii admitti non poſſunt. I. 546. *a.* Obligantur ad refuſionem expenſarum, ſi in ſtatu Eccleſiaſtico non perſeverent. *ibid.* & 545. *a.* In variis Diœceſibus ſuper eo requiritur cautio. *ibid.* & 546. *a.* Item tenentur ad refuſionem expenſarum, ſi aſſumere nolint officium quod Epiſcopus eis injungendum exiſtimaverit. *ibid.* Tenentur promittere, quod ſi ad pinguiorem fortunam devenerint, Seminarium de bonis ſuis temporalibus adjuvabunt. *ibid.*

Seminariorum alumnis frequenter eorum finis exponendus. I. 544. *b.* Ratio inſtitutorum Seminariorum a S. Carolo expoſita. *ibid.* Nulli in Seminario educandi, niſi ad operandum in Eccleſiaſticis functionibus. I. 545. *a.* Seminariorum alumni ab omni Beneficiorum ambitione debent eſſe alieni; idque ipſis maxime inculcandum. *ibid.*

Seminarii cura ſpiritualis Epiſcopo committitur. I. 546. *a. b.* In directione diſciplinæ tenetur audire conſilium duorum de Capitulo, non tamen ſequi. *ibid. b.* Utrum Epiſcopus poſſit ſubditos Principis dimittere ad Seminarium ſub ditione alterius Principis? IV.* 359. *a b.*

Seminarii viſitatio quandonam inſtituenda? I. 546. *b.* Ejus ſcopus & forma ex S. Carolo *ibid.*

Seminario Rector ſive Præſes præficiendus: ejus officium & qualitates in eo requiſitæ. I. 547. *a.* Qualitates in Profeſſoribus requiſitæ. *ibid.* Fructus Seminariorum præcipue a Profeſſoribus dependet. *ibid. b.* Quænam in Seminariis præcipue docenda? *ibid. a. b.* Officium & qualitates Confeſſarii Seminarii. 545. *a. b.*

Seminariis fundandis media per Concilium Tridentinum ſuggeſta. I. 547. *b.* 548. *a.* Duo priora non videntur habuiſſe effectum in Belgio; & quare? I. 548. *a.* Maxime conveniens eſt Beneficiorum ſimplicium incorporatio; & quare? *ibid. b.* Epiſcopis quoad hoc pleniſſima tribuitur auctoritas. *ibid.* In Belgio non admittitur quantum ad Beneficia Juris Patronatus Laici. *ibid.* Difficulter Epiſcopus perſtringet, niſi interveniat auctoritas Regia; & quare? *ibid.* In Seminariorum fundatione hodie intervenire ſolet auctoritas Regia? & quare? *ibid.* *A qui appartient le jugement des oppoſitions de l'union des Benefices aux Seminaires?* I. 959. *b.*

Seminarii extruendi media expendenda & applicanda per Epiſcopum cum conſilio quatuor Deputatorum; & per quos hi conſtituendi? I. 549. *a.* Temporalia Seminarii cum eorundem conſilio adminiſtranda. *ibid.* Diſtincti ſunt a duobus Canonicis pro adminiſtratione ſpirituali aſſumptis. *ibid.* Tantum habent votum conſultivum, non deciſivum. *ibid.*

Vide, *Collegia Academica.*

SENATUS.

Senatum Eccleſiæ primis ſeculis componebant Presbyteri & Diaconi una cum Epiſcopo. I. 54 *a.* In eorum locum ſucceſſit Capitulum Cathedrale. *ibid. a. b.* Cum Capitulum Cathedrale ſit Eccleſiæ Senatus, præcedit cætera Corpora Eccleſiaſtica, imo Magiſtratus civiles. I. 55. *a.*

Vide, *Capitulum Cathedrale.*

Senatus Regii ſunt Aſſeſſores Regis ſeu Principis, ac Conſiliarii eorumdem cenſentur familiares & Domeſtici Regis. I. 52. II. 277. *a.* Eo titulo percipiunt fructus Beneficiorum in abſentia. I. 52. *b.*

Senatus Præſidiales debent cedere Capitulis Cathedralibus I. 55. *a.*

Senatorum Pariſienſium Indultum circa Beneficia. Vide, *Indultum.*

Senatus Regii quomodo viſitationi Epiſcopali interveniant? I. 154. *b.* Non poſſunt cognoſcere de doctrinis & moribus Concionatorum, Confeſſariorum aliiſque materiis pure ſpiritualibus, vel Epiſcopos in earum cognitione impedire. I. 142. *b.* 243. *a.*

Senatus Regii uti non poſſunt coactione adverſus Epiſcopum denegantem approbationem vel *Viſa*; ſed partes remittere debent ad Superiorem. I. 797. *a. b.* Quæſtiones ſuper Juribus honorificis in quantum ritus Eccleſiæ concernunt, ad eorum cognitionem non ſpectant. I. 780. An & quomodo de Simonia inter Clericos poſſint cognoſcere? I. 880. *a.*

Senatus Regii quomodo Reformationi Regularium interveniant? I. 338. *b.* Quibus caſibus ad eos Regulares poſſint habere recurſum? *ibid.* & 339. *a.*

Senatus Regii in Belgio & in Gallia ſoli cognoſcere poſſunt de materia Decimarum inſolitarum. II. 58. *a. b.* Materia Portionis congruæ quo titulo ad eorum cognitionem ſpectet? II. 80. *b.* 81. *a.* 201. *b.* Quam vim in hac materia habeant eorum Sententiæ proviſionales? II. 81. a. Mandata in viſitatione Epiſcopali circa divinum Officium & correctionem morum, nequidem titulo abuſus, ad eos poſſunt devolvi. II. 373. *a. b.* Nullo modo ſe immiſcere poſſunt cauſis Sacramentalibus, etiam Matrimonii quoad ad vinculum. II. 189. *a. b.* De quibus cauſis Matrimonialibus poſſint cognoſcere? II. 190. *a. b.*

Senatus Regii in Belgio & Gallia ſubinde cognoſcere poſſunt de poſſeſſorio retinendæ & recuperandæ poſſeſſionis; & quo titulo? II. 199. *b.* 202. *a.*

Senatus Regii, manutenendo Parochum adverſus Cenſuram via facti latam, non dant ipſi poteſtatem Clavium aut Curam Paſtoralem, atque adeo non apponunt manum ad Thuribulum. IV.* 318. *a.* Nihil aliud hic faciunt Senatus Regii, quam Paſtori adverſus *vim majorem*, Regiam protectionem & ſalvaguardiam impertiri. *ibid. b.*

Vide, *Princeps*, *Recurſus*, *Manutenentia*, *Poſſeſſorium.*

Senatus Regii in Gallia cognoſcunt de cauſis miſerabilium perſonarum, etiam adverſus Clericos; & quo titulo? II. 305. a. Item de cauſis variorum Prælatorum & Corporum Eccleſiaſticorum tam active quam paſſive. II 186. *b.* 187. *a. b.* Non tamen de cauſis concernentibus functiones ſacras. II 187. *b.*

Senatus integer recuſari non poteſt, ſed ſolum quilibet de Senatu. II. 385. *b.* Quid ſi major pars recuſetur, ad quem ſpectet de cauſis recuſationis judicare *ibid.*

Vide, *Forum competens.*

SENTENTIA.

Sententia quid ſit? II. 340. *a.* Quid Sententia definitiva, & quare hæc ſola proprie dicatur Sententia? *ibid.* Quid Sen-

tentia

tentia Interlocutoria? *ibid.* Variæ ejus ſpecies. *ibid.* Quandonam cenſetur habere vim definitivæ? *ibid. b.* Sententia ſuper pleno poſſeſſorio in materia beneficiali eſt definitiva. *ibid.* Recredentialis autem eſt mere interlocutoria *ibid.*

Sententia proviſionalis quid ſit? cur ejus uſus inductus, & quandonam & in quibus caſibus locum habeat? II. 340. *b.* 341. *a.* Decerni non poteſt in cauſis criminalibus ſeu pœnalibus, nec ideo in materia Cenſurarum; & quare? IV.* 307. *a. b.* Ei locus eſt in cauſis ubi eſt periculum diminutionis divini cultus, item in cauſis alimentorum. II. 341. *a.* Portionis congruæ, &c. *ibid.* An & quouſque juſta cauſa, quando Monachus litigat contra Abbatem? *ibid. a. b.* Poteſt peti hæc Proviſio in quacumque parte litis & in quacumque inſtantia. *ibid. a.* Proviſio hæc facienda filio ſive in prima, ſive in ſecunda inſtantia. *ibid.* Debet tamen Actor probare filiationem, ſeu aliam qualitatem, aut ſaltem quaſi-poſſeſſionem. *ibid.* In ipſa Sententia exprimendum eſt Sententiam tantum eſſe proviſionalem. *ibid. b.*

Sententia proviſionalis lata a Synodo Chalcedonenſi in favorem cujuſdam Epiſcopi contendentis cum alio Epiſcopo ſuper Epiſcopatu. III. 239 *a. b.*

Sententia proviſionalis de jure ferri poteſt per Judicem cauſæ principalis. II. 341. *b.* In Gallia auctoritas Judicis Eccleſiaſtici in hac materia multum eſt reſtricta. *ibid.* Quid obtineat in Belgio? *ibid.* Quam vim habeant Sententiæ proviſionum Conſiliorum Regiorum in materia Portionis congruæ? II. 201. *b.*

Sententiæ prolationem quid procedere debeat; & quæ juramenta a Judicibus præſtanda? II. 342. *b.* & *ſeqq.* Ut examen cauſæ facilius & exactius fiat, deſignatur Relator ſeu Referendarius; & unde ſic dictus? II. 343. *a. b.*

Sententia quomodo concipienda, & in ſcriptum redigenda ſit? II. 348. *a. b.* Qua forma, qua die, per quem, & quibus præſentibus pronuntianda? *ibid. b.* & 349. *a.*

Sententia ex ſcripto pronuntianda. II. 348. *a.* De Jure communi & ſtylo Fori Eccleſiaſtici Sententia a Judice pronuntianda eſt. *ibid. b.* Jus civile permittit illuſtribus perſonis, ut Sententias per alios pronuntient. II. 349. *a.* In quibuſdam Curiis Sententia non recitatur, ſed duntaxat Partibus traditur. *ibid.* De Jure Sententia in Procuratorem ferenda, ſecus de Praxi. *ibid.*

Sententias in ſcriptum redigere in tribunalibus Eccleſiaſticis vetitum erat a tempore Juſtiniani; & quare? II. 293. *b.* 294. *a.* 348. *b.* Hodie diſpoſitio Juris civilis etiam in Foro Eccleſiaſtico recepta eſt. II. 348. *b.* Hoc tamen non obtinet in Sententia interlocutoria. *ibid.*

Sententiam ſanguinis ſcribere non licet Clericis. IV. 43. *a. b.*

Sententia definitiva pronuntiari debet ſuper expenſis, damnis & intereſſe II. 349. *a. b.* Si id omiſerit, hodie ſuper eo admittitur appellatio. *ibid. b.* In Sententiis interlocutoriis expenſæ reſervantur in definitivam, quod non per omnia probandum II. 350. *a* Quomodo expenſæ, damnum & intereſſe taxentur? *ibid. a. b.*

Sententiæ omnes debent in libro particulari regiſtrari. II. 289. *a.*

Sententia prolata die Feſto, eſt nulla, etiamſi ante fuerit concepta. I. 650. *b.* An Sententiæ Judiciales in Templis prolatæ ſint nullæ? IV. 235. An Eccleſia poſſit tales Sententias irritare? *ibid. in nota.*

Sententia ſine executione inutilis eſt. II. 351. *b.* Quomodo executioni mandanda? *ibid.* & *ſeqq.*

Vide, *Executio.*

Sententiæ latæ ab Epiſcopo examen, quod fiebat in Synodo Provinciali, erat aliqua ſpecies Appellationis. II. 357. *a.* Nec apud Deum, nec apud Eccleſiam ejus quamquam gravat iniqua Sententia. III. 604. *b.* Apud Deum non Sententia, ſed vita prava ligat. III. 643. *b.* 644. *a.*

Sententia injuſta publica auctoritate juridice prolata vim ſuam in Foro externo & contentioſo obtinet. IV.* 42. *a. b.* Nemini licet Sententiam prætextu Injuſtitiæ contemnere. *ibid. b.* Sententia injuſta, ſervato Juris ordine lata, etſi ratione materiæ ſeu cauſæ iniqua eſt, juſta tamen ſecundum formam reputatur. IV.* 305. *b* *Ce qu'il y a de particulier au Droit François dans ce qui concerne les Sentences définitives, interlocutoires & proviſionnelles; dans ce qu'il faut faire avant la prononciation de la Sentence; dans la forme de concevoir & de prononcer la Sentence, & dans la condamnation aux dépens & interêts.* II. 17. *a. b.* 18. *a.*

SENTENTIÆ JUDICUM.

Sententiæ Judicum quantum inſerviant ad Juris præſertim conſuetudinarii notitiam acquirendam? I. 23. & 24.

SEPARATIO MATRIMONII.

Vide, *Divortium*, *Matrimonium.*

SEPTUM ECCLESIÆ.

Septum Eccleſiæ quid ſit, & unde ſic dictum? IV.* 68. *a.* Quare apud Scriptores medii ævi *Septorum Eccleſiæ* frequens mentio occurrat? *ibid.*

SEPULCRUM.

Sepulcra Apoſtolorum & Martyrum dicta eorum *Sedes.* II. 148. *a.* Quandonam Martyrum Sepulcra in urbe permiſſa? *ibid.* Quanta fuerint Chriſtianorum vota ſepeliri ad Sepulcra Martyrum. *ibid. b* Qua ratione Eccleſiæ dici poſſint Martyrum Sepulcra? *ibid.*

Sepulcrorum familiarium & hæreditariorum uſus apud Romanos. II. 151. *a.* Unde hodie frequentia familiaria Sepulcra? *ibid.* Quibus jus ſepulcrale competat? *ibid. a. b.* Quibus modis hodie hujuſmodi Sepulcra plerumque acquirentur? *ibid. b.* Non probanda ſollicitudo de exſtructione Sepulcrorum. *ibid* De Sepulcris majorum & jure eligendi Sepulturam. III. 609. *a. b.*

SEPULTURA.

Sepultura honorifica juſtorum probata per Scripturam & Patres; & quare? II. 148. *a* Apud Romanos ſummus Sepulturæ favor, *ibid.* Expenſæ funerariæ ante omne æs alienum ſolvendæ. *ibid. a. b.* Creditores prætextu debiti Sepulturam impedire non poſſunt. *ibid b.* Perſtringitur inhumanitas quorumdam Paſtorum, qui cadavera, quæ per ſuam Parochiam transferuntur, arreſtant prætextu juris ſibi competentis. *ibid.* & 161 *a.* Unde veriſimiliter hic mos ortus ſit? II. 161. *a.* *En France les Curés ſur les Paroiſſes deſquels paſſe le corps du Défunt, n'exigent rien pour le tranſport.* II. 8. *a.* Nihil pro Sepulturis poteſt exigi. III. 609. *b.*

Sepulturæ ſive exponendi & efferendi cadavera ritus pleriquea Romanis exorti. II. 142. *b.* 143 *a* A Chriſtianis reſpuendi non ſunt ritus, quia iis Gentiles ad ſuperſtitionem abutebantur. II. 142. *b.* Quid de ritibus occludendi oculos, lavandi & veſtiendi corpora Defunctorum? *ibid.* & 143 *a. b.* Quid de facibus & cereis? 144. *a.* Immodica luctus indicia a Gentilibus adhibita, fuere a Patribus in funeribus improbata; & quare? *ibid. a. b.* Non omnis in morte Chriſtianorum luctus improbatus. II. 145. *a.* III. 609. *b.* 610. *a.* Pſalmi, Officium & uſus cereorum unde exorti? II. 145. *a b.*

Vide, *Officium Defunctorum*, *Exequiæ.*

Sepultura veſpertina non facile permittenda. II. 145 *b.* Miſſa celebranda eſt præſente corpore, ex antiquo more. *ibid.* Quid circa celebrationem hujus Miſſæ præſcribant hodierna Ritualia? *ibid.* Quid Miſſa in antiquo Sacramentario exhibita contineat diverſum ab hodierna. *ibid.*

Sepultura urbana olim vetita; & quare? II. 147 *b* 148 *a.* Quomodo ea non obſtante invaluerit? II. 148. *b.* Primitus Chriſtianis tantum datum fuit ſepeliri in locis prope Eccleſias, *ibid.*

Vide, *Cœmeterium.*

Sepultura in Eccleſiis multis ſeculis prohibita. II. 150 *a* III. 609 *b.* Qua occaſione & quibus motivis hodiernus mos ſepeliendi promiſcue in Eccleſiis invaluerit? II. 150. *a.* Licet Eccleſia de priſtina diſciplina multum remiſerit, non tamen eam omnino dimiſit. *ibid.* Decreta Synodorum pro reſtringendis ſepulturis in Eccleſiis, & reducendis ſepulturis in Cœmeteria. *ibid. b.* Ad quem ſpectet concedere locum ſepulturæ in Eccleſia? II. 151. *a.* Decretum Epiſcopi de non danda ſepultura in Eccleſia ſine ſuo conſenſu probatum a Parlamento Pariſienſi. *ibid.* *Ce qu'il y a ſur cela de particulier aux uſages de France,* II. 8. *a. b.* Inter Jura honorifica Patrono competit Jus ſepulturæ in Eccleſia, etiam in Choro. I. 781. *a.* II. 152. *a. b.* Jus illud transfertur & amittitur una cum Jure Patronatus. I. 781. *a.*

Sepulturæ locus Jure communi eſt Eccleſia Parochialis aut ejus Cœmeterium reſpectu omnium Parochianorum. II. 153. *a.* Hinc ad ſolas pene Parochiales Eccleſias habentur Cœmeteria. *ibid. b.* Ritualia & ſynodi Parochos habent pro ordinariis Miniſtris Exequiarum & ſepulturarum. *ibid.* Quinam in ordine ad ſepulturam cenſeantur Parochiani? *ibid.* An peregrini & tranſeuntes? *ibid.* An famuli, ancillæ & commenſales Monaſterio-

Digitized by Google

ſteriorum cenſendi ſint Parochiani? II. 155. a. *Les Domeſtiques des Religieux & des Religieuſes qui ne demeurent pas dans l'intérieur du Monaſtere, doivent être enterrés dans la Paroiſſe.* II. 8. b. Quid de oblatis Monaſteriorum? II. 152. b. 153. a. Ubi ſepeliendi Canonici aliique Beneficiati? II. 153. b Quænam circa hanc rem obſervetur diſciplina in Galliis? *ibid. in nota.* & 8. b An ſepulcrum Majorum præferendum Eccleſiæ Parochiali independenter ab electione? II. 153. b. Quid proſit ſepultura in loco Religioſo? II. 154 a III. 609. b Ubi ſepeliendi uxor, item filii familias, non electa ſepultura? II. 154. a.

Sepulturæ electio cuilibet eſt libera II. 154. a. Quibus argumentis electio probetur? *ibid. & ſeqq.* Per electionem excludi poteſt Eccleſia Parochialis, & ſepulcrum majorum. II. 153. b. Electio ſepulturæ fieri poteſt in loco minus religioſo; ſed non in loco profano II. 154. a. An noceat Defuncto, ſi in loco profano ſepeliatur? *ibid.* An electio ſepulturæ ſit actus ultimæ voluntatis? *ibid. b.* Quo motivo jampridem plures ad ſuas Eccleſias attrahere conati ſint fidelium ſepulturam? II. 155. a. Exceſſus Monachorum & Mendicantium ſepulturas ſollicitantium a Pontificibus repreſſus. *ibid.* Electio ſepulturæ ſollicitata, nulla eſt. *ibid.* Pœna adverſus eos qui fideles ſollicitant, ut ſepulturam apud ſuam Eccleſiam eligant. II. 155. b. *Obſervations ſur le choix de la Sepulture.* II. 8. b.

Sepultura gratis facienda. II. 156. b. ſtipendium conſtitutum ex ærario publico pro Clero Conſtantinopolitano ad hoc ut exequiæ gratis fierent. *ibid.* Expenſæ funerum præſcriptæ, & Miniſtrorum honoraria a Juſtiniano taxata. *ibid.* Miniſtri qui efferunt & comitantur funera Conſtantinopoli. *ibid.* & 157. a. Acolythi nihil penitus accipere poterant. II. 157. a. Quare conveniret, ut exequiæ gratis fierent? *ibid.* Tempore S. Gregorii querebantur Laici pro ſepultura pretium exigi; quod tanquam abuſivum reprehendit Pontifex. *ibid.* Omnis exactio pro loco ſepulturæ, & exequiis per Canones & Decretales vetita. II. 157. a, b. Conſuetudo non effodiendi ſepulcrum priuſquam pro terra pretium ſolvatur, reprobata. *ibid. b.* Non tamen vetitæ oblationes; & quid hoc nomine veniat? *ibid b.* & 158. a. Quid de pallio feretro impoſito? II. 158. b. Quibus cedant oblationes funerariæ? *ibid.* Quid de negotiantibus has oblationes? III. 609 a. Laicis vetitum infringere laudabiles conſuetudines offerendi. II. 159. a. Conveniens fuit ut oblationes conſuetæ taxarentur; per quos, & quare? *ibid.* Taxæ jurium auctoritate Regis pro Comitatu Namurcenſi, item pro Civitatibus Mechlinienſi & Antverpienſi, referuntur & explicantur. *ibid b.* & 160. a. Quæ ſit natura jurium ſic taxatorum? II. 160. b. Jura taxata & conſueta a Clero non excedenda. *ibid.* Prætextus excedendi a S. Carolo rejecti. *ibid.*

Sepultura ob non ſolutionem jurium non differenda. II. 160. b. Hæc ſepulturæ dilatio ab Imperatoribus etiam ethnicis reprobata. *ibid.* Pignus accipere in ſecuritatem ſolutionis jurium funeralium, vetat S. Carolus. II. 161. a. Improbatur quod ſæpe ſepulturæ convenientes negetur ob defectum ſolutionis Jurium. *ibid.* Quomodo ſe gerere debeat Parochus circa pauperum Parochianorum ſepulturam? *ibid.* Unde fiat, ut Parochi ſubinde impellantur ad duriorem jurium exactionem? *ibid. b.* *Comment les Evêques de France ont prévenu l'exaction des droits funéraires?* II. 8. b. 9. a.

Sepultura libera conceſſa nonnullis aliis locis religioſis, quam Eccleſiæ Parochiali cui de jure competunt exequiæ. II. 162. a. Quid per liberam ſepulturam intelligendum? *ibid. b.*

Sepultura carere pœna graviſſima etiam apud Gentiles. II. 166. a. Hæc pœna et ignominioſiſſima Chriſtianis olim a Gentilibus inflicta. *ibid. b.* Corpora morte punitorum inhumari nequeunt ſine licentia Magiſtratus. III. 610. a.

Sepultura Eccleſiaſtica quare aliquibus denegetur? II. 166. b. Quibuſnam illa deneganda? *ibid.* & 167. a. b. Non ſemper concedenda iis qui in extremis acceperunt abſolutionem. II. 168. a. Quomodo Parochus in denegatione ſepulturæ ſe gerere debeat? *ibid. b.* In Concordatis inter Epiſcopum Cameracenſem & Magiſtratum Antverpienſem deſignantur caſus quibus deneganda ſit ſepultura. IV. 177. a. b. *Regle ſur cette matiére généralement reçue en France.* II. 9. a. *Quelques uſages particuliers.* ibid. a. b.

Sepultura excommunicati polluit Eccleſiam; & quare? II. 168. b Corpus hujuſmodi exhumandum; & qua auctoritate? *ibid* Quare neganda ſepultura ſacra excommunicato? II. 166. b. & 167. a

Vide, *Exequiæ. Quarta funeraria.*

SERVITUS, SERVUS.

Servilis conditio apud Romanos dirimebat Matrimonium, ſi voluntas dominorum non adeſſet. I. 580. a. Hodie conditio ſervilis non dirimit, niſi error interveniat. *ibid. b.* & 581. a.

Vide, *Impedimentum Matrimonii.*

Servi in Gallia & Belgio Beneficio regionis liberi fiunt. I. 581. a. Ex quo tempore? *ibid in nota.*

Servo peculium qua de cauſa conceſſum; & in quo conſiſtat? II. 2. a. Dicitur patrimonium ſervi; & quare? *ibid. a. b.*

Servi olim non ordinabantur ſine conſenſu dominorum. III. 92. a. Præmittenda erat eorum manumiſſio. *ibid.* De manumiſſione ſervorum; remiſſive. *ibid.* Anathema in eos qui docebant licitum eſſe ſervis, prætextu Religionis, dominos ſuos deſerere. III. 146. a. Quomodo procedendum in Servorum ordinatione? III. 561. b.

Servorum manumiſſorum libertas duobus vel tribus teſtibus probanda. III. 429. b. Quid in Gratiani Decreto de ſervis Eccleſiarum, eorum alienatione, manumiſſione, &c. III. 607. b. 608. a. Theodoſii Junioris Conſtitutio de ſervis ad Eccleſias confugientibus. IV. *69. a b. Quouſque immunitas ſive aſylum Eccleſiarum locum habuerit reſpectu ſervorum? *ibid.* & III. 692. a. IV. * 77. a.

SEXTÆ HORÆ OFFICIUM.

Sextæ Horæ Officium, quo diei tempore exſolvendum? II. 692. b.

SEXTUS DECRETALIUM.

Sextus Decretalium, nempe *liber*, a quo digeſtus, & quid contineat? IV. 86. a b.

Vide, *Decreta Pontificum.*

SIFRIDUS.

Sifridus in Archiepiſcopum Moguntinum eligitur. IV. 75. a. Schiſmatis hujus electionis occaſione in Eccleſia Moguntina orti origo & hiſtoria. IV. [illegible] b *& ſeqq.*

Vide, *Innocentius III.*

SIGILLATOR, SIGILLUM.

Sigillatoris Pœnitentiariæ quodnam officium? I. 250, b.

Sigillo plumbeo quando Pontifices cœperint litteras obſignare? I. 232. a. b. Quid in plumbeo Sigillo variis temporibus fuerit impreſſum? *ibid. b.*

Sigilli jura per exactiones improbantur. I. 868. a b ſigilli appoſitio in inſtrumento quid operetur? II. 319. a. ſcriptura munita ſigillo publico plenam fidem facit. II. 316. b.

Sigillum Confeſſionis quam arcte tenendum. IV. 53. b. 54. a. Pœna contra infringentes hoc ſigillum. IV. 54. a. & *in nota.*

SIGNATURA.

Signatura quid ſit, unde ſic dicta, & quid contineat? I. 227. a. 747. a *& ſeqq* Qua forma Papa ſignet? I. 227. a. Multum intereſt, num uno an alio modo ſignatura ſit expedita. I. 228. a. Modus quo ſignatura per manus Officiariorum Curiæ obambulat & expeditur. I 227. a b. Tandem mittitur ad Cancellariam, ut Bullæ expediantur. *ibid.* & 228. a.

Signatura duplex eſt, una per *fiat*, altera per *conceſſum*; utriuſque differentia, & quæ præferenda? I. 227. a 747. a. *& ſeqq.* Libelli ſupplices hodie dupliciter ſignari ſolent. I. 227. a.

Signatura expedita, gratia cenſetur perfecta; & ad quid neceſſaria Bullarum expeditio? I. 227 b. 747. Regula Cancellariæ de non judicando juxta ſignaturam. I 747. a. b. An ſignatura ſine Bulla aliquando fidem plenam faciat? *ibid. b.* In Gallia ſola ſignatura ſine Bullis ſufficit in pleriſque Beneficiis; & quare? I. 748 a. *D'où vient l'uſage de France de prendre des Bulles pour les Benefices Conſiſtoriaux, & pour les premiéres Dignités des Cathedrales & des Collegiales;* I. 985. a. Cautio quæ adhibetur adverſus fraudes. I. 748. a. Formula qua ſignatura ibidem verificatur per Banquarios. *ibid.* In Belgio neceſſariæ ſunt Bullæ in forma expeditæ. *ibid.* Sufficit ſignatura in extinctione Penſionis. I. 857. b.

Signaturæ tres partes deſcribuntur. I. 227. a b. 747. a. *& ſeqq.* Quænam in prima & ſecunda parte neceſſario exprimenda?

menda? I. 748. *b.* & *ſeqq.* Cur tertia pars ſignaturæ apponatur? I. 287. *a.* Explicantur clauſulæ tertiæ partis ſignaturæ. I. 753. *b.* & *ſeqq.* Formulæ *ſi neutri*, item *ſi nulli* & *ſi alteri*, quomodo differant, & quando adhibeantur? I. 754. *a. b.* Clauſula, *Cum gratificatione opportuna*, quando apponatur; & quis ejus finis? *ibid. b.* Quid clauſula *Anteferri*? ibid. Clauſula *Litigioſum*; item clauſula *Devolutum*; item clauſula *Committatur* I. 755. *a.* Clauſulæ omnes quæ ſunt ſtyli habentur pro expreſſis *ibid. b.* *Obſervations ſur les clauſes de la troiſieme partie de la Signature.* I. 967. *b.*

Signatura, qua forma ab ipſo Pontifice ſubinde ponatur? I. 752. *b.* Hujus ſignaturæ diverſa forma, & ſingularum formarum effectus diverſi. *ibid.*

Vide, *Derogatio*, *Patronus*, *Surrogatio*, *Data.*

SIGNUM ſeu SIGILLUM.

Vide, *Sigillum.*

SIMONIA.

Simoniæ vulgata definitio. I. 876. *b.* Non videtur probata D. Van-Eipen ſuffragio. *ibid. in nota.*

Simoniacum eſt admittere aliquem ad Religionem amore pecuniæ. I. 253. *a.* 255. *a. b.* II. 482. *b.* & *ſeqq.* 544 *b* & *ſeqq.* Item aliquid exigere ab ingredientibus Religionem III 581 *a.* ſimiliter accipere pecuniam pro admiſſione. I. 255. *a.* Item exigere pro ſuſtentatione Profeſſuri, quando Monaſterium eſt ſufficiens. *ibid.* Item exigere pecuniam, ut Monaſterio provideatur de mediis unde ſuſtentare Profeſſurum poterit. *ibid. b.* An titulus paupertatis excuſet? I. 254 *b.* 255. *a b.* Alius titulus quo nonnulli exactiones dotium a Simonia vindicare volunt. I. 253. *b.* Hujus tituli infirmitas pluribus argumentis oſtenditur. *ibid* & 254. *a.* Exigere aliqua ultra neceſſaria ad ſuſtentationem Profeſſuri in commodum Monaſterii, etiamſi Monaſterium ſit pauper, ſimoniacum eſt. I. 255. *a.* II. 478. & *ſeqq.* Monaſteria etiam vere inſufficientia non raro in exactione dotis incurrunt ſimoniam juris divini. II. 491. *b.* 492. *a.* ſententia Joannis Heſſelii de ſimonia circa ingreſſum Religionis. II. 500. *b.* Rodulphus Abbas S. Trudonis non permiſit aliquid exigi a Monachando. II. 522. *a b* Expenditur conſilium a Rodulpho Religioſis ſancti Pantaleonis, pro cavenda ſimonia in admiſſione Fratrum, ſuggeſtum. *ibid. b.* 523. *a b* Compendioſe exponitur quid Auctor in Diſſertatione de ſimonia circa ingreſſum Monaſterii ſuſtinuerit, & quibus præcipue argumentis opinionem ſtabiliverit? II. 545. *a b.* Reſpondet quibuſdam argumentis ejus ſententiæ oppoſitis. *ibid. b.* 546. *a. b.* Quid in Concilio Turonenſi ſtatutum fuerit contra exactiones pro ingreſſu in Religionem, vel pro Beneficio Eccleſiaſtico? IV. 12. *a.* In his conſuetudo contraria non tollit ſimoniæ reatum. *ibid b.* Quomodo e domibus Religioſis eliminanda ſimonia? III. 581. *in nota.* Quam frequens ſimonia inter Moniales IV. 57. *a. b* Caſus conſcientiæ cujus ſolutione liquet ſimoniacas eſſe conditiones ſub quibus puella quædam ad Monaſterium admiſſa fuerat, & proinde contractum eſſe reſcindendum. III. 2. *b* 3. *a.* Fœda ſimonia eſt exigere pecuniam pro conviviis in die Veſtitionis & Profeſſionis. I. 255 *a.* II. 492. *b* 495. *a.* 525. *a.*

Vide, *Monaſterium*, *Profeſſio*, *Monialis.*

Simonia qualis interveniat in Reſignationibus cum conditione? I. 812. *b.* Diſpenſatio, non purgatio ſimoniæ requiritur in Reſignatione *in favorem. ibid.* An ſummus Pontifex reſignationem in favorem a labe ſimoniæ purget? 813. *a.*

Vide, *Reſignatio.*

Simoniam redolet exactio jurium in admiſſione ad Beneficia. I. 801. *a.* Item in Ordinationibus etiam ratione ſalarii Notarii & Miniſtrorum. I. 868. *a. b.* Variæ conſtitutiones Penſionum de ſimonia ſuſpectæ I. 840. *b.* & *ſeqq.* Adhuc magis ſuſpectæ ſunt earum redemptiones. I. 857. *b.* Conventio de redimenda Penſione manifeſte ſimoniaca. *ibid.*

Simonia omnium criminum graviſſimum ſemper reputatum. I. 866. *b.* 867. *a* In quo ejus inordinatio conſiſtat? I. 867. *a.* Gravitas hujus criminis potiſſimum ex effectibus deſumenda. *ibid.* Enumerantur mala quorum cauſa eſt. *ibid. a. b.* Quanta ſit hujus vitii enormitas? II. 695. *a. b.* 696. *a.* III. 579. *a. b.* 580. *a.* Primis ſeculis magis actum contra ſimoniacas Ordinationes, & poſterioribus magis contra ſimoniacas Proviſiones Beneficiorum; & quare? I. 867. *b.* II. 694. *a. b.* Æque ſimoniacus eſt dans pecuniam pro electione, ac ſi daret pro ipſa conſecratione. III. 582. *a.* Species aliquot ſimoniæ etiam hodie in Ordinationibus alicubi inveniuntur. I. 868. *a.* Eas non minus deteſtatur Eccleſia quam olim *ibid.* Quid in Synodo Trullana decretum fuerit contra ſimoniacas Ordinationes? III. 396. *b.* Pœna depoſitionis a ſynodo Nicæna II. decreta contra ſimoniace ordinatos & ordinatores. III. 456. *a.* 457. *a. b.*

Vide, *Ordo.*

Simonia quibus modis committatur? 869. *a.* & *ſeqq.* II. 695. *b* & *ſeqq.*

Vide, *Munus*,

Simoniacæ an fuerint Inveſtituræ Epiſcoporum olim ab Imperatoribus datæ. III. 580. *a.*

Simoniæ vitium quam commune olim fuerit. I. 871. *a.* Quando invaleſcere cœperit? *ibid.* Quantopere ſeculo XI. graſſaretur? *ibid.* Conſuetudine inſolita factum eſt ut ſine remorſu conſcientiæ fieret. *ibid. a b.* & 872. *b.* In Italia, quin etiam in Aula Romana, olim frequens erat ſimonia *ibid.* Quid Durandus de illius Simonia notaverit? I. 872. *b.* Omni ætate ſimonia diverſis fraudibus & fallaciis occultata & palliata fuit. II. 694. *b.* 695. *a* Qua ratione fraudes & technæ, quibus ſimonia tegitur, ſecurius atque clarius detegi poſſint? II. 695. *a. b.* Variis palliis quibus hoc vitium tegitur, detegendis aptiſſima eſt ſententia, *Gratis accepiſtis, gratis date* I. 873. *a.* Hac ſententia uſi ſunt Patres adverſus ſimoniacorum fraudes; & ad evitandam ſimoniæ labem hodie merito adhibenda. *ibid.* II. 695. *a. b.* 697. *a. b.*

Simoniæ pallium eſt ſeparatio temporalis a ſpirituali, item dare per modum motivi I. 873. *b* & *ſeqq.* Multis exagitatur & reprobatur. *ibid.* Acriter in hujus pallii patronos invehitur B. Petrus Damiani. I. 873. *b.* Propoſitio huic pallio favens ab Alexandro VII. damnata. *ibid* & 874. *a.* II 696. *a* Dum pro jure ad proventus ſpirituali annexos aliquid datur vel accipitur, tum ipſum ſpirituale *gratis* non datur, nec accipitur. II. 695. *b* 698. *a.* Spiritualia *gratis* nec dantur, nec accipiuntur, dum pro illis obtinendis aut dandis, datur vel accipitur temporale per modum motivi. II. 696. *a b.* Pallium nomine *motivi* contectum, ab Epiſcopis Gallis & Belgis reprobatum. I. 874 *a. b.* Alexandri VII. cenſuram Innocentius IX probavit. *ibid. b.* II. 656 *b.* 697. *a.*

Simoniæ aliud pallium eſt ſub ſpecie pietatis & eleemoſynæ. I. 875 *a. b.* II. 697 *a. b.* Hanc larvam, tanquam diabolicam fraudem inſigniter exagitat S. Gregorius. *ibid.* Cavendum ne ſub obtentu eleemoſynæ ſimonia committatur. *ibid. b.* Pro obtinendo Beneficio nihil Eccleſiæ aut pauperibus tribuendum. *ibid.* Abominabile eſt pecunias ſimoniace accipere, ut ex iis conſtruantur vel juventur Monaſteria. I. 875. *b* II. 697 *b.* 698. *a.* Quinam ſub hoc pallio ſimoniam committant? I. 875. *b.*

Simoniæ aliud pallium eſt redemptio vexæ; & an quandoque poſſit a ſimonia excuſare? I. 875. *b.* 876. *a.* II. 698. *a. b.* Improbatur tranſactio in lite ſuper Beneficio, mediante refuſione expenſarum. I. 876. *a.* Reſponſa Pontificum dilucide evincunt, quod, qui per temporalis alicujus promiſſionem, quin & expenſarum refuſionem aut compenſationem, ſe a litigio ſuper re ſpirituali eximunt, ſoleant ſub pallio redemptionis vexæ, ſimoniacæ pravitatis voragini ſe immergere. II. 698. *a. b.* Quid obſervatum voluerit S. Carolus, ne ſub prætextu redimendæ vexæ committeretur ſimonia? I. 876. *a.* II. 698. *b.* Quæ ſit circa hanc rem nonnullorum Theologorum ſententia? II. 698. *in nota.*

Simonia ſæpius committitur in exactione jurium, ut vocant, pro inſtitutione aut admiſſione ad poſſeſſionem. II. 698. *b.* 699. *a. b.* Nulla conſuetudo quantumvis *inveterata* ſimiles exactiones juſtificare poteſt II. 699. *a.* Nequidem, ſi talis conſuetudo eſſet *juramento roborata.* ibid. Quantopere ſynodus Tridentina deteſtata ſit conditiones ſeu deductiones ex fructibus, ſolutiones, promiſſiones, compenſationeſve illicitas, aliaque omnia quæ ex prava conſuetudine in electione, confirmatione ſive admiſſione ad poſſeſſionem interponuntur. *ibid* Quare adhuc a plurimis exactiones illæ, ſine ullo pene conſcientiæ remorſu, frequententur? II. 699 *b.* Epiſtola Honorii II. qua improbat pravam conſuetudinem exigendi pecunias a recipiendis ad poſſeſſionem Beneficiorum. II. 699 *b.* 700. *a.*

Simoniæ aliud pallium dictum *gratuitæ remunerationis* multis reprobatur. I. 876. *b.* Oſtenditur dari tanquam pretium, quod dicitur dari per modum gratitudinis aut remunerationis

Digitized by Google

ibid. Non intereſt, an temporale dari aut accipi dicatur tanquam *gratuita compenſatio* pro re ſpirituali, an tanquam *pretium.* II. 700. *a.* Ex circumſtantiis quæ hodiernas remunerationes comitari ſolent, oſtenditur quod conſueverit ſub illis latere turpis ſimonia. *ibid, a. b.* 701. *a.* ſimoniacus eſt, qui Eccleſiæ ſua bona largitur, cum pacto ut in ipſa recipiatur in Canonicum. I. 875. *b. in nota.* Quænam attendenda ut ſciatur munera animum Collatoris moverint? I. 876. *b.* 877. *a.*

Simoniacorum pœna antiquitus erat perpetua depoſitio, nec poſt pœnitentiam reſtituebantur. I. 877. *b.* Qua ratione Ordinationes eorum dicebantur irritæ? I. 878. *a.* Hujus pœnæ juſtitia. *ibid.* II. 734. *a. b.* 735. *a.* Quid ſynodus Calchedonenſis circa ſimoniacas Ordinationes? III. 242. *b.* 243. *a.* Quam pœnam in ſimoniacos hæc ſynodus decreverit? III. 243. *a.* Canones loquentes de ſimoniacis Ordinationibus, etiam complectuntur ſimoniacas Beneficiorum Proviſiones. *ibid.* I. 878. *a.*

Simonia in adminiſtratione Sacramentorum ſummopere cavenda. II. 706, *a. & ſeqq.* III. 396. *b.* 397. *a.* An ſimoniaci Sacramenta queant conferre? III. 580. *a.* Quid de ſimonia in adminiſtratione ſacramentorum in Concilio Lateranenſi IV. ſit ſtatutum? IV. 58. *b.* 59. *a.* Quæ hic cura ſpectet ad Epiſcopum? IV. 59. *a.*

Vide, *Sacramentum*, *Pœnitentia.*

Simonia nonnunquam intervenit in perceptione eorum quæ inter Miſſarum ſolemnia offeruntur. II. 710. *a. & ſeqq.*

Vide, *Oblatio.*

Simoniacæ Proviſiones declarantur irritæ. I. 878. *a. b.* Sufficit ſimonia conventionalis, ut detur locus huic pœnæ. *ibid. b.* Qui hanc nullitatem reſtringunt ad ſimoniam realem, verba Canonum contra eorum naturalem ſenſum contorquent. *ibid.* Oſtenditur quam futili fundamento hæc reſtrictio nitatur. *ibid. b.* 879. *a.* Quis præcipuus Eccleſiæ ſcopus in decernenda hac pœna nullitatis & depoſitionis? I. 879. *a.* Qui per ſimoniam ab altero, ſe ignorante, commiſſam proviſus eſt, debet Beneficium illud dimittere. I. 879. *a. b.* II. 735. *a. b.* Excipitur, ſi ſimonia commiſſa ſit in fraudem proviſi. *ibid. a. b.* ſimoniacus occultus Beneficium dimittere tenetur. *ibid. b.* Deponi non poteſt, ſed indicitur purgatio Canonica, ſi ſit publice de ſimonia infamatus. *ibid. b.* & 878. *a.* Ut quis ob ſimoniam a Beneficio deponatur, requiritur ſententia Judicis. I. 880. *a.*

Simonia confidentialis Reſponſis Pontificum & Conciliorum Decretis reprobata. II. 703. *b. & ſeqq.*

Vide, *Confidentia.*

Simonia conventionalis eſt æque vera & formalis ſimonia, quam realis. I. 878. *b.* Simonia mentalis & conventionalis pœnis Canonicis non ſubjacet, ſed ſola ſimonia realis. I. 879. *a. in nota.* Quam difficulter ſimoniaci convertantur. *ibid. b.*

Simoniacus tenetur ad reſtitutionem fructuum. I. 880. *b.* Etſi ſimonia ſit occulta. I. 881. *a.* Creditur teneri ad reſtituendos fructus non ſolum perceptos, ſed etiam eos qui percipi potuerunt a Poſſeſſore legitimo & diligenti. *ibid. in nota.*

Simonia eſt crimen pure Eccleſiaſticum, & de eo Judex Eccleſiaſticus directe adverſus Clericos cognoſcit. II. 880. *a.* Quomodo Judex Laicus aliquando de hoc crimine cognoſcat, etiam adverſus Clericum? *ibid.* An coram Judice Laico admitti poſſit probatio ſimoniæ? *ibid.* Ubi admittitur, ſumma prudentia opus eſt. *ibid.*

Simoniam circa Beneficia a Pontifice purgari poſſe, quinam doceant? I. 881. *b.* Aliud eſt diſpenſari in Simonia, quam diſpenſari in pœnis ſimoniæ. *ibid.* An ſimonia circa Beneficia ſit juris humani? *ibid.* Reprobatur diſtinctio inter ſimoniam prohibitam Jure divino, & prohibitam Jure duntaxat Eccleſiaſtico. *ibid.* & 882. *a.* An Pontifex poſſit ſine ſimonia vendere Beneficia? I. 882. *a.* An in Curia Romana, præſente Pontifice, non committatur ſimonia. *ibid.*

Simoniacam Jure divino eſſe venditionem Beneficiorum multis probatur argumentis. I. 882. *a. b.*

Simoniam tollere Pontifex non poteſt, ſed tantum in pœnis adverſus ſimoniacos diſpenſare. I. 882. *b.* Quanta moderatione hæ diſpenſationes olim concederentur; & mala, eo non obſtante, inde ſecuta. I. 883. *a. b.* Rationes ob quas poſſet eſſe licita diſpenſatio in Simonia. I. 884. *a.* Stylus Datariæ quoad expeditionem hujus diſpenſationis. *ibid.* Exprimendi fructus male percepti in finem compoſitionis cum Camera Apoſtolica. *ibid.* Quo fundamento fructus ſimoniace percepti debeantur eidem Cameræ Apoſtolicæ. *ibid.* Hæc compoſitio in Gallia non admittitur. I. 228. *b.* 884. *a. b.* Cuinam reſtitui debeant fructus male percepti. I. 228. *b.* Quid Pœnitentiaria circa reſtitutionem fructuum male perceptorum ordinare ſoleat. I. 884. *b.* Quomodo expediatur diſpenſatio in Pœnitentiaria. *ibid. b.* 885. *a.* Raro diſpenſatur cum Simoniacis. I. 885. *b.* Qui per ſimoniam in Beneficia aut ſacros Ordines ſe intruſerunt, nequidem poſt actam pœnitentiam ad illa redire poſſunt. II. 735. *b.* 736. *a.* Quam ægre Eccleſia a ſacris Canonibus contra ſimoniacos editis recedat, & quæ in diſpenſatione attendenda. II. 736. *a. b.* 757. *a. b.* Simoniaci quaſi Hæretici irreparabiliter a ſacris muniis deponuntur; niſi ex miſericordia hic rigor mitigetur. III. 552. *b.* Regulæ in hac mitigatione ſervandæ & a Gratiano propoſitæ merito in annuenda diſpenſatione attendendæ. *ibid.* Pontifex interdum concedit abſolutionem a crimine ſimoniæ, Confidentiæ, &c. nec tamen cenſetur rehabilitare ad Beneficium. I. 228. *b.*

Simoniace Proviſus debet ante Diſpenſationem Beneficium dimittere. I. 884. *b.* Confeſſarius cui Diſpenſatio committitur, debet monere Proviſum ut complices inducat ad petendam Diſpenſationem; & quæ origo hujus praxeos? *ibid.* & 885. *a.* Pro cauſa Diſpenſationis ſolet exprimi ſcandalum alias cauſandum. I. 885. *a.* Gravis urgenſque ratio ſubeſſe debet, ut quis Eccleſiam ſeu Beneficium retineat, ſeu potius de novo obtineat, in quod per Simoniam intravit. II. 737. *a.* Ordinarie, ſi non ſemper, parum feliciter ſuccedit illis qui in Beneficiis Simoniace obtentis per Diſpenſationem permanent. *ibid. b.* Diſputatio de Simonia, ſive Theſes circa hanc materiam D. Van Eſpen præſide, propugnatæ. II. 840. *& ſeqq.*

Simonia commiſſa a patre an inficiat filium ignorantem? III. 581. *b.* An Simonia commiſſa a patre, filio ignorante, poſſit hunc impedire in functione Eccleſiaſtica? *ibid.* & 582. *a.* An adeptus Beneficium per Simoniam paternam poſſit in eo permanere, etiam poſtquam detecta eſt Simonia? III. 582. *a.*

Simoniaca extorſio quorumdam Epiſcoporum, etiam erga Monachos. IV. 58. *a.* Similis extorſio quorumdam Capellanorum. *ibid. b.* Quo colore obducta hæc extorſio? *ibid. b.* Exacta hoc in caſu duplo reſtituenda. *ibid.*

SOBRIETAS.

Sobrietas in Clericis requiſita. III. 554. *b.* Præſertim in Epiſcopo. III. 558. *b.* Quid circa Sobrietatem a Clericis ſervandam in Concilio Lateranenſi IV. ſit decretum? IV. 41. *a. b.*

SOCIETAS JESU.

Societas Jeſu admiſſa fuit in Belgio ſub hac expreſſa conditione, quod ſe non poterunt ingerere exercitio ullius rei ſpectantis ad munus Paſtorale, ſine ſcitu, conſenſu & beneplacito Curatorum. I. 21. *b.* 22. *a.* Contentio inter Parochos Bruxellenſes & Patres S. J. ſuper Catechiſmo Parvulorum. I. 23. *a.* Altera & famoſa contentio eadem de re inter Parochos Gandenſes & eoſdem Patres. I. 24. *a.* An Societas poſſit ſuccedere parentibus? & conditio quoad hoc adjecta admiſſioni ejus in Gallia. I. 276. *b.* Annumeratur Mendicantibus, & quo titulo? I. 283. *b.* Votum illorum poſt biennium Novitiatus poteſt quodam ſenſu dici ſolemne. II. 304. *b.* & *in nota.* Non ſolvit Matrimonium ratum, non conſummatum, uti Profeſſio Religioſa. I. 608. *b.* Immunitas eis conceſſa a Decimis per Gregorium XIII. ad quæ ſe extendat? II. 54. *a.* Acris contentio Jeſuitas inter & Clerum Polonum ſuper quæſtione: *An Jeſuitarum Collegia Decimas ſolvere tenerentur de reditibus bonorum quæ eorum Collegiis data fuerant?* II. 776. *in nota.* Quodnam ex Conſtitutione *Aſcendente Domino*, ipſis rerum temporalium competat dominium? II. 531. *b. & ſeqq.*

SODOMIA.

Sodomia enormiſſimum & deteſtabile crimen. IV. 22. *b.* Quid in Concilio Lateranenſi III. contra hoc crimen, ſtatutum fuerit? *ibid.* 23. *a.*

Vide, *Peccatum.*

SORORES GRISEÆ.

Sorores Griſeæ in Galliis ſuccedunt Beguinis. I. 360. *a.* IV. 144. *a.*

SORS.

Sors, quid ſit reſpectu mutui? III. 17. *a.* Uſura eſt quidquid ultra ſortem exigitur aut ſperatur. *ibid.*

Vide, *Mutuum*, *Uſura.*

SORTES.

Sortium uſus prohibitus, præſertim in electione ad Dignitates

tates

tates Eccleſiaſticæ. III. 647. *a.* Quæ ſint ſortes Sanctorum, & an licitæ? *ibid.*

Vide, *Sortilegium*, *Superſtitio.*

SORTILEGIUM.

Sortilegii definitiones, ſpecies & malitia. II. 241. *a.* Inter maleficia reputatur. *ibid.* *a b.* Natura Sortilegii probat intervenire maleficium. *ibid.* *b.* In Sortilegio intervenit pactum implicitum vel explicitum cum dæmone. *ibid.* Eiſdem ſignis, quibus utuntur Sortilegi ad prædictionem futurorum, etiam utuntur ad nocendum; & tunc malefici dicuntur. *ibid.* Ex Sortilegiis & maleficiis graviſſima ſolent oriri incommoda. *ibid.* Legibus Romanis puniebantur pœna capitis, qui de ſtatu Reipublicæ aut ſalute Principis Sortilegos conſuluiſſent. *ibid.* *b.* 242. *a.* Tempeſtariis, Necromanticis variiſque aliis leges decernunt vivicomburium. *ibid.* *b.* & 243. *a.* Lex Conſtantini contra maleficos, qui aliquid moliuntur contra ſalutem hominum, vel animos ad libidinem excitant. *ibid.*

An licita ſint Sortilegia ad bonum finem? & an maleficium maleficio poſſit tolli? II. 243. *a. b.* Edicta Principum Belgii contra Magos & Sortilegos, & ſpecialiter contra eos qui vocantur Ægyptiaci. II. 244. *b.* 245. *a.* Epiſcopi & Paſtores tenentur populum monere & præmunire adverſus hujuſmodi impoſtores. II. 246. *a.* Item ut caveant de ſuſpicionibus. II. 247. *b.* An ad evitanda maleficia, concedenda Bannorum Matrimonialium diſpenſatio? I. 561. *a.*

Sortilegi, quinam ſint? III. 647. *a.* Quædam uſui ſortium faventia. *ibid.* Uſus tamen ille prohibitus, præſertim in electione ad dignitates Eccleſiaſticas. *ibid.* Quæ Sanctorum ſortes, & an ſint licitæ? *ibid.* De variis divinationum generibus, eorumque origine. *ibid.* *b.* De natura dæmonum; & an futura prænoſcant? *ibid.* & 648. *a.* Qua pœna puniendi Sortilegi & Divini? III. 648. *a.* De illuſionibus quibus mulieres a dæmonibus decipiuntur. *ibid.* *b.* De maleficiis per res ſacras, ipſumque Miſſæ ſacrificium. *ibid.* Incantationum variæ ſpecies. *ibid.* & 649. *a.* *Arrets qui font voir la fauſſeté de ce qui ſe dit communément, que le Parlement de Paris ne reconnoit pas qu'il y ait de véritables* Sorciers, II. 11. *a.*

Sortilegii crimen cujus Fori ſit tam in Gallia quam in Belgio? II. 245. *a. b.* & 11. *a b.* Qua circumſpectione Judex in his cauſis procedere debeat? II. 245. *b.* Unde fiat quod in locis ubi magna inquiſitio adverſus Sagas non inſtituitur, longe minori numero de hac materia quam alibi reddantur ſuſpectæ? *ibid.* & 246. *a.* Tortura in hac materia multis incommodis eſt ſubjecta. II. 333. *a.* Aliquando permittit Deus ut vera a Sortilegis prædicantur; & quare? II. 246. *b.* 247. *a.*

Vide, *Magia.*

SPECTACULA.

Spectaculorum fœditas & abominatio a ss. Patribus graphice depingitur. I. 653. *a. b.* Quorum afferant periculi? *ibid.* *a.* Sunt irritamenta vitiorum, ad corrumpendos animos potentiſſime valentia. *ibid.* Sunt publici pudoris lupanarium, obſcœnitatis magiſterium. *ibid.* Hiſtrionum impudiciſſimi motus, libidines docent & inſtigant. *ibid.* Caveæ turpitudinum, & publicæ profeſſiones flagitiorum. *ibid.* *b.* Malorum omnium fons, ſcaturigo & fomes. *ibid.* Spectacula hodierna, vulgo dicta *Comœdiæ*, item *Opera*, ab iis non multum diſſimilia. *ibid.* *b.* Lex Theodoſii qua Spectacula prohibentur diebus Dominicis & Feſtivis, etiamſi incideret in eas dies Natalis Imperatoris. I. 652. *b.* 653. *a.* Prohibentur hodie tempore divini Officii. I. 653. *b.* *Ordonnances Royaux qui défendent les Spectacles & tout ce qui détourne de l'Office divin les jours de Fetes*, I. 963. *a. b.*

Spectacula vitanda omnibus, & præſertim Clericis. III. 316. *a. b.* 397. *a. b.* IV. 42. *a.* Nonnulla Conciliorum Decreta contra Spectacula & Scenicos ludos. III. 397. *b.* Plurima alia Decreta; remiſſive. *ibid.* Cavendum ne dies Feſti violentur exhibitione Spectaculorum. III. 344. *b.* 345. *a.*

Spectaculorum varia recenſentur genera. III. 397. *b.* 411. *b.* 412. *a.*

Vide, *Chorea.*

SPIRITUALIA.

Spiritualia emere, an ſit peccatum? III. 579. *a. b.* Emens temporalia ſpiritualibus annexa, Simoniacus eſt. III. 581. *a.*

Vide, *Simonia.*

SPIRITUS SANCTUS.

Spiritus Sanctus procedit ex Patre & Filio. IV. 124. *a.* Quid apud Gratianum circa fidem de Spiritu Sancto? III. 681. *b.*

SPOLIA CLERICORUM.

Vide, *Succeſſio.*

SPOLIUM.

Spolii exceptio calumnioſe objecta ad impediendum litis progreſſum. IV. 109. *b.* De Spolii exceptione, ſive in cauſa civili, ſive criminali objecta. *ibid.* & 110. *a.*

Spoliandus nemo Beneficio, niſi ex Sententia competentis Judicis, ſervato Juris ordine, lata. IV. 299. *b.* 300. *a b.*

SPONSALIA.

Sponſalium definitio. I. 554. *a. b.* Olim etiam apud Gentiles Matrimonio præmitti ſolita, & hodie ob varias rationes merito præmittuntur. *ibid.* Publice coram Parocho contrahenda; & cur potius coram Parocho Sponſæ quam Parocho Sponſi? *ibid.* & 555. *a.* Quo loco Sponſalia contrahenda; & qualiter Deſponſandi debeant eſſe diſpoſiti? I. 555. *a.* De Teſtium & Conſanguineorum præſentia in celebratione Sponſalium requiſita. *ibid.* Quæ per Parochum a Deſponſandis inquirenda? *ibid.* Quo ritu Sponſalia fieri debeant? *ibid.* Circa quæ Sponſi præcipue admonendi? I. 556. *a.*

Sponſalia, alia ſunt de præſenti, alia de futuro; & quæ ſit inter illa differentia? III. 654. *a.* Sponſalia de futuro per copulam ſequentem olim tranſibant in Sponſalia de præſenti. *ibid.* An Sponſalia ſine libero contrahentium conſenſu ſint valida? III. 659. *b.* 660. *a.*

Sponſalia clandeſtina ſunt valida. I. 555. *b.* Conſuetudo contrahendi publice coram Parocho ſponſalia non eſt univerſalis. *ibid.* & *in nota* (*a*). Conſuetudo hæc laudabilis, & merito conſervanda. *ibid.* Deſponſati intra breve tempus debent ad Matrimonium procedere; & quare? I. 556. *a.*

Sponſalia impuberum de Jure ſunt valida; & quæ ætas requiratur? I. 555. *a b.* A Parochis non admittenda. *ibid.* An & quomodo ſponſalia filiorum parentes frangere poſſint? III. 660. *a.*

Sponſalia ſi alterutra pars nolit adimplere, an cogi poſſit; & quibus mediis? I. 556. *b.* II. 190. *a. b.* An conveniat illam cogi? I. 556. *b.* Quid circa hæc obtineat in Gallia? I. 557. *a.* Quid in Belgio? *ibid.* *b.* II. 190. *b.* Aliquando ob ſcandala aliaque incommoda deſiſtendum a coactione. I. 557. *a.* Judex in his prudenter procedere debet. *ibid.* In Gallia Judex Eccleſiaſticus cogere non poteſt per Cenſuras, vel condemnare ad *dotandum*. ibid. *Dans les Provinces ou on ne bénit pas les Fiançailles, il n'eſt pas néceſſaire de faire intervenir le Juge Eccleſiaſtique pour les réſoudre.* I. 959. *b.* *Divers cas où le lien des Fiançailles eſt entiérement rompu par les circonſtances.* ibid.

Sponſalia mutuo conſenſu inita, mutuo conſenſu diſſolvuntur. I. 557. *a.* Fallit in ſponſalibus impuberum, & quare? *ibid.* Item in ſponſalibus publice coram Parocho contractis, & quare? I. 558. *b.*

Sponſalia ſæpius etiam ſine mutuo conſenſu diſſolvuntur. I. 557. *b.* & 558. *a.* Cui pœnæ juxta Canonem Trullanum ſubjiciendus ducens alteri deſponſatam? III. 436. *b.*

Sponſalia variis ex cauſis diſſolvuntur, ex quibus & quid circa quamlibet attendendum? I. 557. *a.* & *ſeqq.* Cur facilius admittant conditionem ſuſpenſivam quam Matrimonium? I. 580. *a.*

SPONSORES.

Sponſores, ſic dicti olim Catechumenorum Catechiſtæ. I. 385. *a. b.*

Vide, *Patrini.*

SPORTULÆ.

Sportulas exigi vetat s. Carolus in Curia Eccleſiaſtica. II. 264. *a.*

STABILITAS.

Stabilitas quæ vovetur juxta Regulam s. Benedicti, quid importet? I. 162. *b.* Etiam tacite continetur in formulis recentioribus. *ibid.* Ad perpetuam clauſuram non eſtringit. *ibid.*

STATIONES REGULARIUM.

Stationum quæ ſit origo & natura? I. 21. *b.* & 22. *a.* Epiſcopus Regulares Parochis ſubſtituere non poteſt. I. 21. *a.* Nullum jus tribuunt ſtationes, quantumvis diuturnæ, concionandi invito Parocho, maxime ſi per ſe id facere velit. I. 21. *b.* Id variis ſententiis confirmatum. I. 22. *b.* & *ſeqq.* Idque etiamſi jus nominandi ſtationarium ſit penes Paſtorem primiti-

primitivum vel *Æditus* I. 22. *b.* ſtationarium contra Parochum præſcriptio juvare non poteſt. *ibid.* Nolente vero Parocho per ſe prædicare, vel inſtructioni non ſufficiente, & tamen adjutorium irrationabiliter recuſante, ſtationarios eo invito mittere poteſt Epiſcopus. I. 21. *a.* Quo caſu non ſufficit generalis licentia data ab Epiſcopo Fratribus Mendicantibus; ſed requiritur ſpeciale mandatum Epiſcopi? *ibid.* Quæ a Paſtore obſervanda circa ſtationarios? I. 24. *b. & ſeqq.* Convenit ut apud Paſtores hoſpitentur potius quam apud Laicos. I. 25. *b.* Epiſcopus non poteſt Regulares in ſtationibus ſuis continuare adverſus Parochum volentem & ſufficientem per ſe prædicare. I. 22. *a.* Explicatur Clementina *Dudum de Sepult.* ibid. ſententia Conſilii Brabantiæ pro Jure Parochorum *per ſe* concionandi, non obſtante ſtationariorum immemoriali poſſeſſione. I. 893. *& ſeqq.* ſtationarius non a Parocho admittendus ad concionandum, niſi de licentia Epiſcopi I. 25. *a.* Convenit ut Parochus ſtationariorum concionibus interſit. *ibid.* Collatio Parochi cum ſtationario conveniens, & pene neceſſaria. *ibid.* ſtationarium in temporalibus juvet Parochus *ibid. b.*

STATUÆ.

Statuæ vel imagines minus honeſtæ Clericis interdictæ, I. 9. *b.* 10. *a.* Contra illas quocumque loco poſitas frequenter conciones inſtituendæ. I. 12. *a.* Qui illas retinent, abſolutione non facile donandi. II. 654. *b.*

Statuarum ſanctorum an facta ſit in Concilio Nicæno. II. aliqua mentio? III. 450. *a. & in nota.*

Vide, *Imagines.*

STATUTA.

Statuta Capitularia aliquando abuſus continere poſſunt, etiamſi e ſede Apoſtolica ſint confirmata. I. 46. *b.* In his ſtatutis nonnunquam aliqua illicita occurrunt. I. 800. *a.* Hinc cæco modo in ea non jurandum. I. 46. *a. b.* 800. *a.* Ab Epiſcopis revidenda & corrigenda. *ibid.* Decretum ſynodi Antverpienſis id præcipiens. I. 800. *b.* Clauſula generalis derogationis ſtatutorum in litteris Apoſtolicis apponi ſolita, quid operetur? I. 755. *a.*

STIPENDIUM.

Stipendium quare dicatur id quod operariis Evangelicis debetur, non vero merces? II. 7. *a.* Apoſtolus non vult Clericis deberi ſtipendium ut mercedem *operis* II. 16. *b.* 17. *a.* ſcholaſtici nimis carnaliter & litteraliter videntur intellexiſſe verba Apoſtoli: *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam,* &c. II. 16. *b.* Reſponſum Adriani VI. ad textum Apoſtoli. II. 17. *a.*

STOLA.

Stola, quare imponatur ſiniſtro Diaconi humero? III. 179. *a.* Non licet ſubdiacono ſtola uti. *ibid.* Nec Lectori, nec Cantori. *ibid.*

Vide, *Orarium.*

STRENÆ.

Strenarum origo. III 651. *a.*

STREPITUS FORENSES.

Strepitibus forenſibus implicari Monachis & Clericis vetitum. I. 316. *a.* II 180. *b.* 288. *a.* Strepitus forenſes diebus Dominicis & Feſtivis quieſcere debent; & quare? I. 647. *a. b* 648. *a. b.* Leges & Canones ſuper hac materia. I. 648. *a. b.* 649. *b.* Sententiæ, etiam ante conceptæ, pronunciatio, ejuſdem executio examen teſtium, hiſce diebus facta, nulla ſunt & invalida. I 650. *b* 651. *a.* Idem eſt de omnibus actibus judicialibus, etiamſi fiant de conſenſu Partium. I. 651. *a.* *Ordonnances Royales ſur cette matière.* I. 963. *a. b.*

Strepitus forenſes ut evitarentur, inducta fuit Juriſdictio Eccleſiaſtica. II. 172. *a. & ſeqq.* 180. *& ſeqq.* Imminutio Juriſdictionis Eccleſiaſticæ eorum inductioni potiſſimum adſcribenda. II. 179. *b.* 202. *b.* Quo tempore in Tribunalia Eccleſiaſtica inducti? II. 260. *& ſeqq.*

STUDIUM.

Studiorum cauſa abſentes, a reſidentia excuſantur. I. 51. *a.* Clerici ſtudiorum cauſa abſentes, obſervare debent ſtatuta de vita & honeſtate Clericorum. I 52. *a. b.* Quandonam ſtudentes in Academiis publicis gaudeant fructibus Beneficiorum in abſentia? II. 654. *a. b.* Merito Epiſcopi aliique Superiores de vita & progreſſu in ſtudiis Clericorum ſtudentium inquirunt. *ibid. b.* Clericis teſtimonia Academica non concedenda, niſi plane de diligentia & eorum progreſſu in ſtudiis conſtet. *ibid.*

Studium litterarum ſecularium & librorum Gentilium lectio an Clericis conveniat? III 555. *a. b*

Vide, *Academia, Abſentia, Reſidentia, Univerſitates.*

STUFERUS.

Stuferus, quid ſit? II. 54. *in nota.*

STUPRUM.

Stuprum quid ſit, & in quas perſonas committatur; quæ ejus pœnæ de Jure civili, item juxta Canones Pœnitentiales? II 251 *b.* Moderatio pœnarum per Jus Canonicum introducta hodie ſervatur. *ibid.*

Stuprum inter & Adulterium quæ ſit differentia? II. 251. *a. b.* Pœna ſtupri violenti an de jure capitalis? II. 252. *a.* Quid de eo qui virginem deſponſatam violaverit? III 86. *a*

Stuprator tenetur ſtupratam dotare, & ducere in uxorem. II. 251. *b.* Uſus tamen reduxit ad alternativam ad optionem ſtupratoris, niſi adſit promiſſio, quæ facile præſumitur. *ibid.* Tenetur ſtuprator ad alimentationem prolis. *ibid.* Quandonam mulieri credatur prolem ex ſtupratore eſſe natam? *ibid.* *Le ſtupre eſt un rapt de ſéduction, ou un rapt de violence* II 12. *b.*

Stuprans virginem nondum viri potentem punitur pœna mortis. II. 252. *a.* Item Cuſtos carceris ſtuprans captivam. *ibid.* Qua pœna afficiendi Tutor ſtuprans ſuam pupillam, Ludimagiſter pueros ſuæ diſciplinæ concreditos? *ibid.* Quid de ſacerdote filias ſuas ſpirituales ſtuprante, vel ad libidinem provocante? *ibid.* *Le Prêtre qui abuſe de ſa Paroiſſienne, eſt juſticiable du Juge ſeculier.* II. 11. *b* Caſus gravis ſynodo Ancyranæ propoſitus de conſciis criminis, quo quis ſororem ſponſæ ſuæ violaverat. III. 136. *b.*

Stuprum violentum quid ſit, & in quo differat a raptu? II. 252. *a.* Ejus pœna atrociſſima antiquis Legibus Brabantiæ, *ibid.* Ejus pœna hodierna, item eorum qui operam præſtant, & parentum qui diſſimulant, *ibid. a. b.* Actio criminalis in caſu ſtupri violenti non ceſſat per contractum Matrimonium, aut condonationem Partium. *ibid. b.*

Vide, *Defloratio.*

SUBADVOCATUS.

Subadvocati qua occaſione conſtituti? I. 760. *b.* Eorum jura limitabantur. *ibid.*

Vide, *Advocatia.*

SUBDATARIUS.

Subdatarii quod ſit officium? I. 226. *b.* 227. *a. b.* Subdatarius & Officialis qui dicitur *Per obitum* una cum Datario, diſcutiunt libellos Papæ offerendos. I. 227. *a.*

SUBDIACONATUS, SUBDIACONUS.

Subdiaconatus multis ſeculis Ordinibus minoribus annumeratus fuit. I. 4. *&* 5. Etiam poſtquam lex continentiæ ei fuit annexa. I. 5. *a.* Per impoſitionem manuum non confertur. *ibid.* Hodie Ordinibus ſacris annumeratur *ibid. a.* De ſervanda caſtitate ſubdiaconi ſerio monendi. *ibid. a. b.*

Subdiaconi votum caſtitatis emittere debent. III. 551 *a.* Non eadem fuit omnium Eccleſiarum in hoc puncto diſciplina. *ibid. a b.* 552. *a.* Ipſis non fuit eodem tempore ubique continentiæ lex impoſita. III. 551. *b.* 552 *a b.*

Subdiaconus honorem habere debet Diaconis III. 178. *a. b.* Non licebat Subdiaconis ſedere in Diaconio; & quid Diaconium fuerit? *ibid. b* Nec iis licebat uti Orario ſive ſtola Diaconorum. III. 179. *a.*

Subdiaconorum officia verbis Pontificialis expreſſa, hodie ad ſolam Epiſtolæ decantationem reducuntur. I. 5 *b.* Illa tamen antiquitus in Eccleſia Latina inter officia ſubdiaconi non numerabantur, nec hodie in Eccleſia Græca. *ibid. b.* Subdiaconi introducebant Catechumenos & Pœnitentes. III. 179. *a.* Non illis licebat diſtribuere panem Euchariſticum aut ſacrum Calicem. *ibid. b.* Nec vaſa ſacra ſolemniter deferre. III. 178. *a.* Nunquam vero ipſis interdicta vaſorum ſacrorum ſimplex contrectatio. *ibid.* III. 548. *b.* Subdiaconi obligantur ad recitandas Horas Canonicas. I. 5. *b.* Non tantum Corpori Chriſti vero, ſed etiam myſtico inſervire debent. II. 588. *b.* 589. *a.* Quam ſancte ſuis functionibus ſubdiaconos inſiſtere oporteat? II. 589. *a.* Quid intelligendum per *caſtigationem vocis* ſpecialiter ſubdiaconis in eorum Ordinatione commendatam? II. 615. *a b.* 616. *a.*

Subdiaconis in Eccleſia Græca committebatur Oſtiariorum officium, iiſque non licebat fores deſerere. III. 179. *a.* 184. *a. b.*

SUB-

SUBJECTIO.

Vide, *Gradus Pœnitentiæ.*

SUBSIDIUM.

Subſidia liberalia de bonis Eccleſiæ Regibus pro defenſione Regni contribui, ab Eccleſia probatur ſub certa moderatione II. 94 a b. De Jure communi requiritur conſenſus Epiſcopi cum Clero. *ibid. b.* Requiritur notabilis neceſſitas; & qualis eſſe debeat? *ibid.*

Subſidia primum Clero impoſita fuerunt occaſione Belli ſacri, & vocata ſunt Decimæ II. 94. *b.* Ex quibus bonis, qua quota, pro quo tempore ea colligerentur? *ibid.* & 95. *a.* Pontifices erant ſolliciti ut Clerici ad contribuendum *inviti* non cogerentur. II. 95. *a.* Concilium Lateranenſe Clericis *vigeſimam*, & Cardinalibus *decimam* impoſuit in ſubſidium Crucesignatorum. *ibid* Honorius III. ad ſuccurrendum Imperio Conſtantinopolitano medietatem proventuum Eccleſiaſticorum unius anni attribuit. *ibid.* Pontifices non ſemper requirebant conſenſum Cleri. *ibid* Qua conditione Clerus Gallicanus Decimam annuerit pro bello contra Hæreticos? *ibid.* Clerus ſollicitus fuit, ne invitus cogeretur. *ibid.* Aliquando reſtitit ne quod dabatur ut gratuitum, in neceſſitatem verteretur. *ibid a. b.* Concilium Lateranenſe III. voluit hoc ſubſidium eſſe voluntarium. IV. 27. *b.* 28. *a* *Obſervation ſur les ſubſides volontaires que le Clergé doit payer au Prince.* II. 5 *b.*

Subſidiorum horum occaſione, quanta ſervitute Clerus oppreſſus in Gallia fuerit tempore Philippi Pulchri II. 96. *a. b.* Conſtitutio Bonifacii VIII hac occaſione edita. *ibid b.* Ejuſdem modificatio facta per eumdem Bonifacium, Benedictum XI & revocatio per Clementem V. II. 97. *a. b.* Multis exactionibus Clerus vexatus fuit tempore magni Schiſmatis, cui occurrit Concilium Conſtantienſe. *ibid. b.* Neque tamen ceſſavit Decimæ impoſitio, ſed ſolvebatur tanquam ſubſidium extraordinarium & gratuitum *ibid.* In Gallia Decima impoſita bonis Eccleſiaſticis, occaſione belli adverſus Calviniſtas. *ibid.* & 98. *a.* Quomodo jam facta ordinaria & perpetua? II. 98 *a.* Præter hanc Decimam, nova impoſitio Clero facta titulo dnni gratohi; & ad quam ſummam aſcendat? *ibid.* Precaria vulgo *Bede;* in Belgio ſolvi ſolita, primitus fuit gratuita & extraordinaria. *ibid.* Hodie eſt ordinaria contributio. *ibid.* Hæc contributio non gravat bona Eccleſiaſtica. *ibid. a. b.*

Subſidia quæ Regi annuuntur, Clerum ſecularem Brabantiæ non concernunt; quia non conſenſit. II. 98. *b.* Aliquando ſpeciale ſubſidium Principi conceſſit *ibid.* Clerus Brabantiæ eſt corpus ſeparatum a ſtatibus, & nominatim a primo ſtatu qui conſtat ex Abbatibus, etiam poſtquam Archiepiſcopus Mechlinienſis & Epiſcopus Antverpienſis ad ſtatus fuerunt admiſſi. *ibid* & 99. *a.* A Principibus ut corpus ſeparatum agnitus fuit etiam hoc ſeculo. II. 100. *b.* Clerus juridice, etiamnum hodie, contendit ſe conſenſu ſtatuum non comprehendi. *ibid.* Nunquam nominatim per ſtatus taxatur, nec certa quota ei imponitur. *ibid.* Quæſtio aliquando fuit, qui cum Clero, & qui cum ſtatibus contribuere deberent. II. 99. *a.* Poſt erectionem in Belgio Epiſcopatuum, Clerus manſit ſeparatus a primo membro ſtatuum Brabantiæ. *ibid* Clerus, urgentibus laicis, aliquando in ſubſidium ex conſenſu ſtatuum conceſſum, *ſine conſequentia* concurrit. *ibid. b.*

Subſidia, quando Clerus contribuit, colligi non debent per Laicos, ſed per Deputatos ex Clero. II. 100 *b.* Convenit ut immunis ſit Competentia Paſtoralis. II. 101. *b.* Contributiones Cleri in Brabantia factæ ſunt ſola auctoritate Ordinariorum, etiam inconſulto Pontifice. *ibid a. b.* Quomodo colligantur in Belgio ſubſidia quæ Regi addicuntur? *ibid.* Mens Concilii Tridentini circa tributa a Clero Principibus ſolvenda, a quo docte & dilucide expoſita? IV. 246. *in nota.*

Subſidium Synodicum quid, & an ſit licitum? III. 458. *a.*

Vide, *Immunitas*, *Bonifacius VIII. Philippus Pulcher, Donum gratuitum.*

SUBSTRATIO.

Vide, *Gradus Pœnitentiæ.*

SUCCESSIO.

Succeſſione parentum Monachi Jure Juſtinianæo non excluduntur. I. 275. *a.* 278. *b.* Quid Imperator Juſtinianus ſtatuerit circa ſucceſſionem Monaſterii in bona ipſius Monachi, & in hæreditatem ipſius Profeſſi? II 485. *a.* Quid pro intellectu Conſtitutionum Juſtiniani circa hanc materiam notandum? *ibid. b.* Hæ Leges nunquam in Gallia receptæ; aut, ſi aliquando obtinuerint, a tempore immemoriali abrogatæ ſunt & in Gallia & in Belgio. II. 488. *a. b* 489. *a.* Conſuetudines & ſtatuta quæ leges Juſtiniani circa ſucceſſionem Monaſteriorum abrogarunt, reduxerunt Monaſteria ad Jus quod ante Juſtiniani Conſtitutionem obtinebat, neque immunitati Eccleſiaſticæ contrariantur, & erronee confunduntur cum lege amortizationis. II. 489. *b.* 490. *a.*

Succeſſione parentum in Gallia & Belgio Monachi penitus excluduntur. I. 276. *b.* Quinam ſub incapacitate hac comprehendantur? *ibid. a. b.* An comprehendantur Fratres tertii Ordinis S. Franciſci? *ibid. b.* An Eremitæ & Hoſpitalarii? *ibid.* Quid circa P. P. Societatis obtineat? *ibid.* & 277. *a.* Nec Diſpenſatio Papæ, nec promotio in Epiſcopum poteſt Regularem reddere capacem ſucceſſionis. I. 277 *a.* Reſcripta Apoſtolica abſolventia a voto cum facultate ſuccedendi, in Gallia non admittuntur. *ibid.* Quinam ſuccedere deberent in peculium Epiſcopi, qui fuerat ante Religioſus? *ibid. in nota.* An Monaſterium quoad effectum juris & modum ſuccedendi in bona ingredientis, habeatur loco filii? II. 542. *a b.* Quid, quando quis nihil de Monaſterii ingreſſu cogitans condit teſtamentum, neque in ipſo ingreſſu innovat aut revocat? II. 543. *a.* Quid, dum quis de ingreſſu Monaſterii cogitans teſtamentum condit quo Monaſterium a bonis ſuis excludit? *ibid. a. b.* Num de conſuetudine & Jure Belgii vel apparenter ſuperſit jus Monaſteriis ad hæreditatem ingredientis aut parentum ejus, ſuper quo *tranſigere* poſſint? *ibid b.* 544. An Monachus ad Epiſcopatum aſſumptus, fiat capax Succeſſionis paternæ? III. 822 *b.* 623. *a.* Quodnam jus habeant parentes in hæreditatem bonorum Religioſi ad Epiſcopatum promoti? III. 623. *a.* & *in nota.*

Succeſſio Clerici, etiam in bona patrimonialia, deficientibus hæredibus, defertur Eccleſiæ, excluſo fiſco. II. 4. *b.* Hac de re obſervanda quædam. *ibid in nota.*

Succeſſio Clericorum, quoad bona Eccleſiaſtica, poſt mortem eorum defertur Eccleſiæ; & & quid nomine Eccleſiæ his intelligatur? II. 24. *b.* Juxta Decretales devolvuntur, vel ad Congregationem, vel ad ſucceſſorem, titulo peculii, non vero hæreditatis. II. 25. *a.* Ad quem devolvantur bona Epiſcopi, Archidiaconi, vel alterius in dignitate conſtituti? *ibid.* Jure communi a ſucceſſione Clericorum videtur excluſus Epiſcopus. *ibid.* Sed conſuetudo ei videtur deferre eam, quoad bona mobilia tantum. *ibid.* Quæ ſit hac in parte conſuetudo Diœceſis Leodienſis? *ibid.* Conſuetudo deferens mobilia Clerici defuncti Epiſcopo, probata in ſynodis Tornacenſibus. *ibid. a. b.* Canonicis hodie ab inteſtato ſuccedunt Capitula quoad bona mobilia tantum. *ibid. b.* Quinam ad hunc effectum dicantur decedere inteſtati? *ibid.* & 26. *a.* Nemo cum injuria filiorum Eccleſiam debet facere hæredem. III. 612. *b.*

Succeſſio Clerici decedentis inteſtati, generali conſuetudine totius Regni Galliæ, defertur indiſtincte proximis conſanguineis. II. 26. *a.* Etiam ſucceſſio Epiſcopi qui vitam monaſticam profeſſus fuerat, quod & in Belgio ſervatur. *ibid.* Id tamen non procedit quoad omnia bona *ibid.* Neque procedit, cum ex conjecturis ſat conſtat defunctum voluiſſe relinquere Eccleſiæ. *ibid.* Quid de fructibus anni currentis, & qua ratione dividendi, item de oneribus ejuſdem anni ferendis? *ibid. a. b.* In aliquibus Eccleſiis computatur annus a die ſancti Joannis, aut alterius ſancti. *ibid b.* Hi quibus fructus non percepti cedunt, tenentur curare ut oneribus Beneficii ſatisfiat. *ibid.* Annus gratiæ qui in multis Capitulis datur, pluribus improbatur. *ibid b* & 27. *a.* Nulla legitima auctoritate, & ex cauſa parum honeſta introductus apparet. II. 27. *a.* Quo titulo conſuetudo deferens Bona Eccleſiaſtica ad hæredes ab inteſtato, ſuſtineatur in Foro exteriori? *ibid.* Hæc conſuetudo non immutat naturam Bonorum Eccleſiaſticorum. *ibid.* Hinc Succeſſionem hæredes tenentur ut bona Eccleſiæ adminiſtrare, *ibid. a b.* Ad idem tenentur Epiſcopus, Capitulum vel ſucceſſor. *ibid. b.* An Canonici bona mobilia defuncti inter ſe dividere poſſint? *ibid.* Laudabile, quoad hoc, ſtatutum Capituli ſecundæ fundationis D. Petri Lovanii. *ibid.* Jus ſpolii quod ſibi vendicant ſummi Pontifices in bona Clericorum inteſtatorum. *ibid.* & 28. *a. b.* Hoc jure non utuntur nec in Galliis, nec in Belgio. *ibid. b.*

SUDARIUM.

Vide, *Mappula.*

SUFFOCATUM.

Vide, *Sanguis.*

SUFFRAGANEUS.

Suffraganeorum ſuperior Metropolitanus. I. 167. a. b. ſuffraganei ad Eccleſiam Metropolitanam accedere tenebantur; ſed ſynodus Tridentina illam neceſſitatem limitavit. *ibid.* Quomodo intelligendum hac de re Decretum Concilii Tridentini? *ibid.* Metropolitanus nullam habet immediatam in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum juriſdictionem *ibid. a.* Cauſæ a ſuffraganeis per appellationem devolvuntur ad Metropolitanum. *ibid.* & 168. *a.* Quod ſit etiam ex ſola negligentia ſuffraganeorum. I. 168. *a.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de la France?* I. 953. *b.*

Suffraganeos ſuos ſuper defectu in officiu Epiſcopali monere debet Metropolitanus, eoſque corrigere. I. 168. *a.* Auctoritas Metropolitanorum in ſuffraganeos & Gratiano recte expoſita, & a Concilio Tridentino probata. *ibid.* Jus Metropolitani in Epiſcopos ſuffraganeos videtur profluxiſſe ex officio caritatis. I. 169. *a.*

Vide, *Metropolitanus.*

SUFFRAGIUM.

Suffragium quinam habeant in Actibus & Electionibus Capitularibus? I. 45. *a. b.* In Capitulis a majori parte ſuffragiorum concluditur, & hinc nonnunquam ſtatuta injuſta. I. 46. *a.* Quinam ſuffragio gaudeant in Electionibus & Capitulis clauſtralibus? I. 312. *a. b.* Olim indifferenter Clerici & Converſi ſuffragiis gaudebant, quod adhuc ſervatur in Ordine s. Franciſci. *ibid.* A quo tempore, & quare id immutatum? *ibid. b.*

Suffragium poteſt dari per Procuratorem; & varia tunc obſervanda. I. 702. *b.* 703. *a.* An poſſit dari per litteras? I. 703. *a.* Omnes ſuffragio gaudentes ad electionem vocandi; & quomodo? I. 702. a. *b.* Conſuetudine induci poteſt, ut ad electionem non vocentur abſentes. I. 703. *a.*

Suffragia dari debent capitulariter. I. 703. *b.* Hodie ſuffragia ſolent numerari, non ponderari. I. 704. *a.* 328. *b.* Quænam pars in electionibus dicatur ſanior? I. 704. *a.* Quomodo danda & colligenda ſuffragia in electione per ſcrutinium? I. 705. *b.* & 706. *a.* Quomodo danda in electionibus ſuperiorum Regularium, qui non ſunt perpetui? I. 329. *a.*

Suffragium quid ſit in Novella 8. Juſtiniani? II. 873. *b.* Accipere ſuffragium a Judicibus, totius nequitiæ eſt principium & terminus. *ibid.*

Vide, *Capitulum*, *Electio*, *Turnus*, *Scrutinium.*

SUICIDA.

Suicidæ priventur ſepultura Eccleſiaſtica. III. 636. *b.* Nemini fas eſt ſeipſum occidere. *ibid.*

SUPERIOR REGULARIS.

Superiores Monaſteriorum olim omnes erant perpetui; & cur in aliquibus Inſtitutis hoc mutatum? I. 305. a *b.* Inter triennales & perpetuos quoad dignitatem & auctoritatem nulla diſtinctio. *ibid.* Superiores generales vel Provinciales, durante termino ſuæ adminiſtrationis, ſine cauſa & ordine judicii removeri non poſſunt. I. 307. *b.* Superiorum qualitates, officia, & poteſtas. I. 308. *a. b.* & ſeqq. *Qui ſont ceux qui ont droit de porter l'Excommunication majeure?* I. 955. *b.*

Superiorum indiſpenſabilis obligatio ſubditos ſuos verbo inſtruendi. II. 464. *b* Qualis eſſe debeat Superiorum prædicatio, ut ſit fructuoſa? *ibid.* & 465 *a.* Non una eadem cunctis exhortatio congruit. II. 465. *a.* Ipſis indefeſſa ſollicitudo, ac continua ſuper gregem vigilantia incumbit. *ibid. b.* Tria ſuperioribus, imo & omnibus animarum Rectoribus, neceſſaria. *ibid.* & 466. *a.* Superior manſuetudine magis quam poteſtate agere debet. III. 559. *a. b.*

Superiorum tam perpetuorum quam temporalium electionis forma. I. 328. *b.* & *ſeqq.* In electione ſuperiorum magis ad merita quam ad ætatem attendendum. I. 334. *b.* Illegitimus in Prælatum eligi non poteſt, non obſtante quod per profeſſionem ſublata ſit irregularitas? I. 529. *a.* Solus Pontifex eum poteſt habilitare. *ibid* In litteris Diſpenſationis per Pœnitentiarium expeditis excipi ſolet Generalatus. *ibid.*

Superiores Regulares habent primam correctionem in ſuos ſubditos, iiſque deficientibus, Epiſcopus. I. 338. *a.* Eorum auctoritas circa reductiones Fundationum, Miſſarum & Anniverſariorum. I. 430. *b.* Superiorum qui habent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, interventio & conſenſus ſufficit in alienatione bonorum. I. 153. *b.*

Superiori in rebus illicitis non obediendum. III. 604. *b.* Superſtitioſæ credulitatis eſt exiſtimare quæcumque Superiorum facta approbanda, neque adverſus ſuperiores unquam audiendos eſſe inferiores. IV.* 294. *b.* Pluribus probatur exemplis ſuperiores non raro ſua poteſtate graviter abuti. *ibid.* & *ſeqq.*

Superiores extranei in Gallia & Belgio non poſſunt ad reformationem procedere ſine conſenſu Regis. I. 339. *b.* 340. *a.* Nec viſitare. *ibid.* Tenentur conſtituere Vicarium Regnicolam, qui Regularibus ſui Ordinis in Regno ſuperintendat. I. 339. *a.*

Superiores Monaſteriorum ſummopere curare debent ut eradicetur proprietatis vitium, ſerveturque perfecta rerum communio. II. 455. *a. b.* 519. *a.* 520. *b.* 538. *a* Pia tentatio quam poſſint adhibere ad detegendum proprietatis vitium. II. 455. *b.* & 456. *a.*

Superiores vitam communem relaxare non poſſunt. I. 272. *b.* Non credendum Superioribus aſſerentibus ſe poſſe in vita communi diſpenſare. *ibid.* & 273. *a.* 290. *a.* Patet ex Regulis Religioſorum, quod nequidem *dependenter* a voluntate & nutu ſuperioris, peculia ad uſus particulares alicujus Religioſi concedi aut reſervari poſſint. II. 456. *a. b.* Quod iterum probatur. II. 458. *a b.* 459. *a.* A ſubditis non facile dijudicanda Præpoſitorum mandata; ſed neceſſaria prudentia, qua advertatur num præceptum ſuperioris cum divinis Inſtitutis conſiſtat. II. 459. *a.* Qualem uſum mobilium ſuperiores permittere poſſunt? *ibid. b.* Ne detur occaſio vitio proprietatis, inhibitum eſt Monaſteriorum ſuperioribus, ſingulis Religioſis aſſignare certas pecuniarum taxas, ut ex iis ſibi quiſque neceſſaria conquirat. II. 460. *a b.* 461. *a.* Quid ſuperiores obſervare debeant, dum uſum mobilium Religioſis concedunt, ne vel injuſtitiæ aut vitii proprietatis complices fiant? II. 461. *a. b.* Quanta in ſuperiore requiratur prudentia circa juſtam & rectam diſpenſandi formam? *ibid. a.* Ipſi vitanda perſonarum acceptio *ibid. b.*

Superiores Monaſteriorum tenentur allaborare, ut Religioſi ſive in Monaſterio, ſive extra Monaſterium exiſtentes, quantum fieri poteſt, neceſſaria ſua ab aliena expectent voluntate. II 461. *b.* 462. a. *b.* Præclara & optima hac de re Capituli Windeſemenſis Conſtitutio. II. 462. *a.*

Superiorum licentia facit ſubinde Religioſos liberius peccare. I. 290. *a.* Quomodo dent occaſionem vitio proprietatis? *ibid. b.* ſuperiores ſunt tantum diſpenſatores, & finem a Fundatoribus præfixum attendere debent. I. 314. a. Non ſunt bonorum, imo ne fructuum quidem domini. *ibid.* & 315. *b.* Ita verſari debent circa temporalia, ut ſpiritualia non negligant. *ibid. b.* Temporalibus curandis deputent Officiales. *ibid.* Adminiſtratio bonorum ſtabilium etiam dependenter a nutu ſuperioris concedi nequit ſimplici Religioſo, ſed ſolis Officialibus qui illa in utilitatem Monaſterii adminiſtrent. II. 463. *b.* 464. *a.* Quam juſtum ſit hanc adminiſtrationem committi Officialibus potiuſquam Superioribus. II. 464. *b.* & *ſeqq.* Quænam a Superioribus in deſignatione Officialium attendenda? II. 466. *a b.*

Vide, *Abbas*, *Abbatiſſa*, *Monaſterium*, *Prior*, *Peculium.* *Monachi.*

SUPERSTITIO.

Superſtitiones in cultum imaginum Sanctorum & Reliquiarum ſæpe irrepunt. II. 139. *b.* & 140. *a. b.* 243. *a. b.* 246. *b.* 247. *a.* Abominanda ſuperſtitio, de qua ſynodus Cameracenſis. II. 139. *b.* In quarumdam Confraternitatum libellis occurrunt plurima quæ huic ſuperſtitioni occaſionem dare poſſunt. II. 140. *a.* Certo numero Miſſarum vel precum certam e Purgatorio liberationem promittere, vana eſt ſuperſtitio. *ibid.* & II. 244. *b.* Superſtitiones ſunt illicitæ etiam ad conſervationem vitæ, vel ad maleficium aliquod repellendum. II. 243. *b.* & 244. *a.* Varia ſynodorum Belgicarum adverſus eas Decreta. *ibid.* Regula ad dignoſcendum an aliquid ſit ſuperſtitioſum. II. 244. *a. b.* Ex hac regula patet plures obſervationes eſſe ſuperſtitioſas. *ibid. b* Grave peccatum eſt hujuſmodi obſervationibus uti *ibid.* Perſtringuntur quædam obſervationes ſuperſtitioſæ. *ibid.* Quid de Superſtitionibus in Synodo Mechlinienſi & Edicto Regio. IV. 476. *a.*

Digitized by Google

Superſtitionum variæ ſpecies, de quibus Synodi præcipiunt populum eſſe monendum. II. 244. *b.* Principum Edicta adverſus ſuperſtitiones. *ibid*, & 245. *a.* Circa quæ Epiſcopi & Parochi præcipue inquirere debeant pro abolendis ſuperſtitionibus? II. 246. *a. b.* Formula uſitata inter milites Hiſpanos, judicata ſuperſtitioſa per Epiſcopum Yprenſem. *ibid.* Cavendum ne ſuperſtitiones immiſceantur Exorciſmis. II. 247. *a.*

Superſtitioſa præſertim Clericis interdicta, III. 183. *a.*

Superſtitiones e Gentilitate ad Chriſtianos derivatæ, ſedulo evellendæ. III. 355. *a.* Variæ Gentilium ſuperſtitiones e Chriſtianis vitandæ. III. 650. *b.* 651. *a.*

Vide, *Magia, Sortilegium, Paganus, Purgatio vulgaris.*

SUPPLICA.

Vide, *Proviſio.*

SUPPLICATIO.

Vide, *Proceſſio.*

SUPPLICIUM.

Supplicia damnatorum ſpectare Clericis vetitum. IV. 43. *a.*
De cura ſalutis extremo ſupplicio officiendorum. IV. 176. *a.*

SUPPRIOR.

Supprior, quis hodie ſic vocari ſoleat? I. 306. *b.*

SURDUS.

Vide, *Claudus.*

SURROGATIO.

Surrogatio in Beneficia litigioſa, altero collitigantium decedente, prohibita per Cap. *Si si ut lite pendente.* I. 754. *a.* Clauſula Proviſionibus Apoſtolicis inſeri ſolita, quæ diſpoſitioni hujus Cap. derogat. *ibid.* Diſpoſitio hujus Capituli, nec in Gallia, nec in Belgio obtinet. *ibid.* In Galliis etiam in Belgio Surrogatio fit apud Judicem coram quo litigatur; & qua forma? *ibid.*

SUSCEPTORES.

Vide, *Patrini.*

SUSPECTATIO.

Vide, *Recuſatio.*

SUSPENSIO.

Suſpenſionis definitio. II. 401. *b.* IV.* 56. *b.* Primitus inter ſpecies Cenſuræ non numerabatur. IV.* 56. *a.* Eſt hodie Cenſura propria Clericis. *ibid. b* & II. 402. *a. b.* In quo differat ab Excommunicatione? IV.* 56. *b.* Suſpenſio eſt pœna ordinaria, eaque publica & graviſſima, quæ ſolemnem & plenam cognitionem requirit. IV.* 317. *b.* Eſſet invalida, ſi Epiſcopus *via facti*, & prætermiſſo Juris ordine, ad eam proſiliret. *ibid.* Per talem ſuſpenſionem, non Juris ordine ſervato latam, Paſtor jura ſacras exercendi functiones non privatur. IV.* 318. *a.* Alia eſt ſuſpenſio ab officio, alia a Beneficio; & quid quælibet importet, & a quibus privet? *ibid. b.* & 423. *a.* An Abbatiſſa ſuſpenſionem ferre poſſit? II. 377. *a.* Explicatur Cap. 12. in *De Majoritate & Obedientia.* ibid.

Suſpenſio poteſt eſſe partialis ad ea quæ ſunt Ordinis, vel quæ Juriſdictionis, aut aliqua eorum. II. 401. *b.* Poteſt etiam limitari ad locum. *ibid.* IV.* 57. *a.* Multis ſeculis ignora fuit diſtinctio ſuſpenſionis a Beneficio & ab Ordine. II. 403. *a.* Suſpenſio, ſi petat, debet dari copia ſententiæ ſuſpenſionis. *ibid.* Suſpenſio non privat ſuſpenſum ſuo Beneficio aut Officio. *ibid.* Qua ratione ſuſpenſio cenſeatur non perpetua? *ibid.* IV.* 57. *a. b.*

Suſpenſio lata ſimpliciter non tollitur niſi per abſolutionem. II. 402. *b.* 403. *a.* In quo differat a depoſitione? II. 403. *a. b.* Lata ad tempus, per lapſum temporis expirat. *ibid. a.* Suſpenſio a Beneficio quid importet? *ibid.* An ſuſpenſio ab Officio hodie importet ſuſpenſionem a Beneficio. *ibid.*

Suſpenſionis ſententia non ferenda niſi cauſa cognita, & ſervato Juris ordine. IV.* 300. *a. b.* Ferenda eſt ſcripto cum expreſſione cauſæ. II 403. *a.* Quandonam incurratur ſuſpenſio latæ ſententiæ? *ibid.* ſuſpenſionem ſuam violans per exercitium Ordinis e quo ſuſpenſus eſt, fit irregularis. II. 403. *b.* IV.* 57. *b* Idda jure etiam in Clericis Minorum Ordinum obtinere varius eſt. *ibid.* Secus, attendendo multarum Eccleſiarum conſuetudinem. *ibid.*

Suſpendi poteſt ab Epiſcopo occultus criminoſus. I. 538. *a b.* Non tamen ob crimen *mere occultum*, quod judicio probari non poſſet. I. 539. *a.* Ab hac ſuſpenſione datur recurſus ad S. Sedem, ſed caute admittendus. I. 528. Beneficiato *via facti* per ſuſpenſionem in ſue poſſeſſione turbato, datur quoque recurſus ad Regios Magiſtratus. IV.* 57. *a.* 317. *a. b.* Reſolutio in favorem eujuſdam Paſtoris ſuſpenſi ſine prævia citatione aut monitione. IV.* 357. *a.* & *ſeqq.* *Ce qu'il y a de particulier au Droit François dans ce qui concerne la Suſpenſe.* II. 20. *b.*

SUSPICIO.

Suſpecti de hæreſi, an ab hac ſuſpicione ſe purgare debeant; & quid de rigore in eos procedendi? IV. 37. *b.*

Suſpicionem incontinentiæ, vel ipſam vitare debent Clerici. II. 620. *b.* 621. *a.* III. 330. *a.*

SYMBOLUM.

Symbolum quod in Primæ Horæ Officio recitatur, an ſit S. Athanaſii? II. 691. *a.* Olim quotidie in Prima recitatum; hodie ſolis diebus Dominicis. *ibid.*

Symbolum Nicænum contra Arii blaſphemias compoſitum. III. 100. *b.*

Symbolum Latine & Græce cum particula *Filioque* in Concilio Lugdunenſi II. decantatur. IV. 317. *a, b.*

SYMPHONIA.

Symphonia quænam optima, & grata Deo? II. 643. *b.*
Vide, *Cantus, Muſica.*

SYNAGOGA.

Synagogam Judæorum ingredi olim vetitum fuit Chriſtianis. III. 87. *a. b.*

SYNCOPA.

Syncopa quid ſit? IV. 42. *b.* Quid de Clericis Matutinum continua Syncopa tranſcurrentibus? *ibid*

SYNDICUS.

Syndicus quid ſit, & quinam Syndicum habere poſſint? II. 287. *b.* Hodie in majoribus civitatibus dicitur Penſionarius. *ibid.* Ad quæ negotia Syndicus conſtitui ſoleat? *ibid.* & 288. *a.* Officium & juramentum ſyndici Univerſitatis Lovanienſis. II. 288. *a.* Ratio cur Corpora Eccleſiaſtica conveniat habere ſyndicum, eumque ſecularem. *ibid.* Quæ fuerit S. Gregorii circa hanc rem ſollicitudo *ibid.*

SYNODUS.

Vide, *Concilium.*
Synodorum particularium quæ ſit auctoritas? I. 21. 22.
Vide, *Synodi Diœceſana, Synodus Provincialis.*

SYNODUS DIOÆCESANA.

Synodi Diœceſanæ olim erant frequentiſſimæ. I. 155. *a.* Quænam in illis agitarentur? I. 156. *b.* & *ſeqq.* Labentibus ſeculis bis annuatim haberi cœperunt. I. 155. *b.* Quæ conſuetudo aliquandiu poſt Concilium Lateranenſe in aliquibus Eccleſiis manſit? *ibid. a. b.* Modo ad minus annuatim ex mente Concilii Tridentini celebrandæ. I. 155. *b.* Quod tamen non ſervatur. *ibid.* Quæ ſint cauſæ quod hodie rarius habeantur Synodi Diœceſanæ? I. 161. *b.* Quinam intervenire debeant? I. 155. *b.* An Regulares? *ibid.* An exempti? *ibid.* Quinam Synodo intereſſe debeant, multum dependet a Conſuetudine. *ibid.* Quid ea de re in ſynodis Belgicis? *ibid.* & 156. *a.* Quinam ſynodo Diœceſanæ S. Caroli intervenerint? I. 156. *a.* Variæ contentiones ea de re, præſertim cum exemptis Regularibus. *ibid.* Synodo Diœceſanæ præ ceteris intereſſe debent qui animarum curam ſuſtinent. *ibid.* Congregationes Paſtorum cum ſuo Epiſcopo Synodorum vicem quodammodo ſupplent. *ibid. b.*

Synodorum Diœceſanarum ſcopus; & quæ in iis olim pertractata? I. 156. *b.* 157. *a.* Omnes indiſtincte Presbyteri ad Synodum admittebantur, ſcilicet quia Presbyteri iidem erant ac Parochi. I. 157. *a.* Tunc temporis ſynodi erant quaſi tribunalia Juſtitiæ *ibid* Quænam hodie pertractanda? I. 157. *a. b.* Earum forma. *ibid. a b.* & 158. *a* Quid actum a S. Carolo, ut fructum Synodorum aſſequeretur? I. 157. *b.* & 158. *a.* Quæ Sacerdotalem Clericalemque diſciplinam attingunt, in Synodo certis monitionibus proponenda. I. 158. *a.* Vetus iſtius admonitionis formula; & quam proponendam propoſuerit S. Carolus? *ibid.* Examinatores & Judices Synodales in Synodo Diœceſana conſtituendi. *ibid. a. b.* Item Teſtes Synodales. *ibid.* & *ſeqq.*

Vide, *Teſtes Synodales.*

Synodi Diœceſanæ robur & auctoritatem ſuam unde obtineant? I. 160. *a.* 161. *a.*

Synodis Diœceſanis Capitula exempta, an & quatenus ſubjecta? I. 160. *a.* Item Regulares exempti. *ibid* An Laici? I. 161. *a.* In Belgio non permittitur earum promulgatio ſine conſen-

ſu

ſu Regis; & quare? *ibid a b.* In Italia Conſtitutiones Synodales edi non poſſunt, niſi prius a S. Congregatione examinatæ & probatæ. *ibid a.* In Galliis Epiſcopi non tenentur petere litteras Regias, ut eorum Statuta Synodalia vim juris habeant in eadem Diœceſi *ibid. b in nota.*

Synodis Diœceſanis omnes indifferenter Clerici multis ſeculis ſubjiciebantur. I. 160. *a b.* Nulla hac in parte erat differentia inter Clerum ſecularem & Regularem *ibid b.* Monachi etiam Synodis ſubjiciebantur. *ibid.* Exemptiones præſertim Regularium circa ſubjectionem ſynodorum multas pariunt quæſtiones. I. 161. *a.* Quid circa Synodos Diœceſanas in Concilio Lateran. quarto? IV. 45 *b.* Quis in Jure Canonico uſus Decretorum in ſynodis Diœceſanis? IV. 170. *b* 171. *a.*

SYNODUS PROVINCIALIS.

Synodum celebrandi apud Limina Apoſtolorum a conſuetudine nata eſt obligatio Epiſcoporum viſitandi Limina Apoſtolorum. I. 111. *a. b.* In quorum Epiſcoporum Diœceſibus celebrarentur olim Synodi Provinciales, & unde ratio præeminentiæ deſumeretur? III. 122. *a*

Synodi Provincialis indictio ad Metropolitanum, & eo impedito ad ſeniorem Comprovincialem ſpectat. I. 176. *a.* III. 166. *a b.* Quoties celebrandæ? *ibid. a b.* Olim bis quotannis celebrabantur; & quæ in eis tractarentur? II. 357. *a.* Seculo XIII. ſummus fuit in celebrandis his Synodis defectus. I. 177. *a.* Hic defectus effecit ut harum Synodorum celebratio tandem ad *triennium* protracta ſit. *ibid.* Hac de re Decretum Synodi Tridentinæ. *ibid.* Cujus Decreti explanatio. *ibid* Collapſio diſciplinæ imputanda pro magna parte Synodorum Provincialium defectui. *ibid.* Juxta Canones *vulgo* Apoſtolorum bis in anno Synodi Provinciales habendæ; & quam ob ſi. III. 21 *b.* 22. *a.* Eædem juxta Synodum Nicænam bis in anno celebrandæ; quando & quare? III. 108. *b.* 109. *a.* Juxta Synodum Trullanam ſynodus Provinciæ annuebis celebranda, aut ſi fieri non poſſit, ſaltem ſemel. III. 389 *b.* 390. *a.* Juxta Synodum Nicænam II. ſynodi Provinciales ſaltem ſemel in anno convocandæ. III. 457. *b.* De quibus juxta eamdem ſynodum in his ſynodis præcipue tractandum? *ibid* & 458. *a.* Quoties juxta Concilium Lateranenſe IV. celebrandæ ſint ſynodi Provinciales; & quid in eis agendum? IV. 45. *a b.*

Synodis Provincialibus quinam debeant intereſſe? I. 177. *a. b.* Quid de Epiſcopo qui nulli Archiepiſcopo ſubjicitur? *ibid.* Obligatio Epiſcoporum veniendi ad Synodum; & quibus de cauſis poſſint excuſari? III. 183. *b.* Qualiter converſari debeant Epiſcopi in Synodis congregati? III. 457. *b.* 458 *a* Abbates ad ſynodum comparentes quibus mitris uti poſſint? I. 380. *a.* Soli Epiſcopi habent ſuffragium deciſivum; alii tantum conſultivum. I. 177. *b.* Quid, ſi ſuffraganei diſſentiant a Metropolitano? *ibid* Metropolitanus non poteſt ſynodum diſſolvere, ſilentium alicui imponere, aliaque ſine conſenſu Coepiſcoporum. *ibid.* Quænam in iis pertractanda, & quis modus in iis ſervandus? I. 179. *b. & ſeqq.*

Synodorum Provincialium uſus & auctoritas. I. 177. *a* 178. *a.* Quid S. Leo cenſuerit de celebrandis Conciliis Provincialibus? *ibid.* Senſim periit conſuetudo illa quotannis celebrandi, & quare? I. 178. *b* & 179. *b.* Duravit ille mos in Eccleſia Latina quandiu duravit Conciliorum Provincialium ſuprema auctoritas in judicandis Presbyterorum cauſis. I. 178. *b.* & 179. *a.*

Synodorum Provincialium celebratio & auctoritas Decretalibus potiſſimum enervatæ ſunt. I. 179. *a.* Illarum tamen celebrationem Eccleſia ſæpius commendavit. *ibid.* Synodus Nicæna ſynodos vult haberi, ut excommunicationes ab Epiſcopis inflictæ examinentur. *ibid. b.* Qui ſe læſos ab Epiſcopis exiſtimant, in Synodis audiendi. *ibid.* Ad evitandam infamiam Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi extra Synodum coram minori numero Epiſcoporum, audiri permittuntur. III. 314. *b.* Accuſationes contra Metropolitanum in ſynodis Provincialibus, juxta Canones, diſcutiendæ; & Epiſcoporum cauſæ criminales terminandæ. I. 179. *b.* & 180. *a.* II. 217. *& ſeqq.* III. 90 *a. b.* 161. *a. & ſeqq* 438. *a. b.* 458. *b.* Dabatur provocatio ab Epiſcopo ad ſynodum. III. 166. *a. b.* A ſynodo non dabatur appellatio. II. 357. *a.* Si primis ſeculis aliquando data ſit, non niſi ad majorem ſynodum. III. 218. *a.* Data quoque eſt appellatio ſeu recurſus a ſynodo ad ſummum Pontificem. III. 273 *& ſeqq.* Non deferebatur Romano Epiſcopo judicium de lata ſententia in ſynodo Provinciæ, ſed tantum an eaus ſi ſemel judicata mereretur rurſus examinari? *ibid. b.* Quiſnam ſit genuinus ſenſus Canonum Sardicenſium appellationem a ſententiis Synodalibus ad ſummum Pontificem permittentium? *ibid & ſeqq* Per hos Canones recte intellectos non læditur ſuprema Synodorum Provincialium auctoritas. III. 275. *b.*

Vide, *Cauſæ majores*, *Epiſcopus*, *Appellatio*, *Cauſæ Eccleſiaſticæ.*

Synodi Provinciales convenientiſſimæ ſunt pro morum reformatione. I. 180. *a.* Quis modus in vitiis corrigendis ſervandus; quæ ratio ineunda in reformatione morum? *ibid.* Zelus S. Caroli & Hovii ad integram morum reformationem; & quid ad hunc finem aſſequendum, Patrum diſciplinæ fideliter adhærentes fecerint? *ibid. b.* & 181. *a.* Optima ratio, crebra Synodorum celebratio. I. 181. *a. b.* Quare in ſynodis Belgicis immediate poſt Synodum Tridentinam habitis, non ſit reſtituta integra morum diſciplina? *ibid b.*

Synodis Provincialibus quinam ſubjiciantur. I. 182. *a.* Optandum ne quis ſui Capituli, ſui Monaſterii, ſuæ Eccleſiæ conſuetudines alleget contra obedientiam Synodorum Canonibus præſtandam. *ibid.* Cur poſtremis temporibus pro confirmatione ſynodorum Provincialium ad Sedem Apoſtolicam ſit recurſum. *ibid* In confirmatione ſynodorum Provincialium Mechlinienſium varia fuerunt mutata; & quænam; quod late exponitur. I. 182. *& ſeqq* Plures ſynodi Provinciales ſimiliter in Gallia confirmatæ fuerunt. I. 183. *a b* Synodi Mediolanenſes S. Caroli per ſpeciale Breve confirmationem Sedis Apoſtolicæ obtinuerunt. *ibid. b.*

Synodorum Provincialium confirmatio a ſummo Pontifice poſtulanda, octo primis ſeculis ignota. I. 183. *b* Mos illam petendi poſt receptum Gratiani Decretum invaleſcere cœpit. *ibid.* Tum demum invaluit opinio, Concilia Epiſcoporum rata non eſſe, niſi ſedis Apoſtolicæ auctoritas intervenerit. *ibid.* & 184. *a.* Nihil in Concilio Tridentino occurrit de confirmatione Synodorum a Summo Pontifice petenda I. 184. *a.* Hanc tamen confirmationem eſſe neceſſariam declaravit Congregatio Concilii Tridentini. *ibid.* Sixtus V. declaravit petendam eſſe iſtam confirmationem. I. 217 *a.* Congregatio Concilii Tridentini revidet Decreta Synodorum. I. 215. *b.* Quomodo ſit illa confirmatio? I. 217. *a.* Quandoque Decreta per Congregationem interpretem reformata, non poſſunt executioni mandari. *ibid.* Quædam in Decretis Synodorum Belgicarum mutaverunt Reviſores Romani, ſed nulla harum immutationum habita eſt ratio. I. 184. *a.* In Italia non permittitur Synodorum convocatio, inconſulta Congregatione Concilii Tridentini. I. 185. *a.* Per Synodum Nicænam II Magiſtratus Civiles Epiſcopos in celebrandis hiſce Conciliis impedire vetantur; his tamen intendere non prohibentur. III. 457. *b.*

Synodi Provinciales interdum per Principes fuere congregatæ. I. 184. *b.* 185 *a.* Ægre permitteretur earum convocatio ſine licentia Regis; & quare? 185. *a b.* Quid in Galliis obſervetur? III. 457 *b.* & *in nota.* Olim aliquando intererat Miniſter Regius, & ejus officium. I. 185 *b.* Principes non ſibi attribuunt auctoritatem decidendi in Synodis. *ibid.* Quas partes Principes, vel eorum Legati in Synodis habeant? *ibid.* & 186. *a.* Ante publicationem petitur confirmatio Regia; & quare? I. 186. *a.* Id etiam olim ſolitum. *ibid.* Nec ita pridem. *ibid. a. b.* Quatenus Canones Conciliorum Nationalium & Provincialium legis auctoritatem obtineant; & quos obligent? *ibid. a in nota.* Quam optandum ut frequentior eſſet Synodorum celebratio. *ibid. b.* De habendis in Regno Galliarum Conciliis Provincialibus votum Ludovici XIV. in Declaratione anni 1646. expreſſum. III. 390. *in nota.* *Ordonnances, Edits & Declarations qui preſcrivent la tenue des Conciles Provinciaux de trois en trois ans.* I. 953. *b.* *Les Aſſemblées générales du Clergé ont ſouvent arrêté de tenir de ces Conciles* I. 954 *a.* Quis in Jure Canonico uſus Decretorum in Conciliis Provincialibus? IV. 170. *b.* 171. *a.*

Synodicum ſubſidium, quid ſit; & an licitum? III. 458 *a.*

T.

TABELLIO ſeu NOTARIUS.

Vide, *Notarius.*

Tabelliones dicti quoque olim Scribæ ſeu Graphiarii. II. 289. *b.*

Vide, *Graphiarius.*

TABERNÆ.

Vide, *Popina.*

TALIO.

Talionis pœna quæ fuerit; & quare inducta? II. 323. *a.* Alio nomine dicta Inſcriptio. *ibid.* Hodie hæc pœne e Foro pene receſſit. *ibid. b.* Pœnæ Talionis Canone Nicæno decreta. III. 454. *b.* 455. *b.*

TARTARI.

Tartarorum Regis Nuntii Lugdunum veniunt, in Concilio quod in hac urbe habebatur, peroraturi. IV. 117. *a.* Baptizantur. *ibid. b.*

TAXÆ CANCELLARIÆ.

Taxæ Cancellariæ Apoſtolicæ quænam dicantur, & quibus competant? I. 124. *b.* 125. *b.* In harum exactione exceſſus. I. 125. *b.* Nonnullorum Scriptorum in iſtos abuſus querelæ. *ibid.* Optandum ut omnino tollerentur. *ibid. a. b.* Illos repreſſit Gregorius XV. *ibid. b.*

TAXATIO.

Taxatio honorarii Advocatorum Jure Romano fiebat ratione meriti cauſæ, & Advocati induſtria conſiderata. II. 283. *b.* Hodie pro pagellarum & linearum numero fit Taxatio, ex qua taxandi ratione multa oriuntur incommoda. *ibid.* Quid bonus Advocatus, ſtante hoc uſu taxandi, obſervare debeat? *ibid.*

Taxatio Portionis congruæ committitur Ordinario. II. 66. *b.*

Vide, *Portio congrua.*

Taxatio oblationum & Jurium Funerallum quare, quando, & a quibus facta? II. 159. *b.* 160. *a.* 8. *b.* 9. *a.* Quænam ſit naturæ horum Jurium ſic taxatorum? II. 160. *b.*

Vide, *Sepultura, Exequiæ, Jura Paſtoralia.*

Taxatio expenſarum a quo, & quomodo fiat? II. 350. *a. b.*

Vide, *Expenſæ, intereſſe.*

Taxatio Annatarum. I. 752. *a.*

Vide, *Annatæ.*

Taxatio ſalarii Graphiariorum. 290. *a.*

Vide, *Graphiarius.*

TAXILLI.

Taxillorum ludus Clericis interdictus. IV. 42. *a. b.*

TE DEUM HYMNUS.

Te Deum, hujus Hymni quis videatur verus auctor fuiſſe? II. 689. *b.* Hymnus ille a multis ſeculis in Officio divino recitatur. *ibid.* Quare poſt Officium nocturnum, excepto tempore pœnitentiæ, cantetur hic Hymnus? *ibid.* & 690. *a.* Qua occaſione in Concilio Lugdunenſi II. ſit decantatus? IV. 117. *b.*

TEMPESTARIUS.

Tempeſtarii, Divinatorum genus; quare ſic dicti? II. 242. *b.*

TEMPLARII.

Templariorum Ordinis origo. IV. 19. *b.* Unde ſic dicti? IV. 20. *a.* Eorum profeſſio erat tutari peregrinos. *ibid.* Numero ac divitiis aucti. *ibid.* Eorum exceſſus contra Epiſcoporum auctoritatem. *ibid. a. b.*

Templariorum variantes hiſtoriæ. IV. 139. *a.* Templarii e pio inſtituto ad potentiæ ſecularis mores dilapſi. *ibid.* Occaſio proceſſus adverſus Templarios. *ibid. a. b.* Philippus Pulcher excitat Clementem V. adverſus Templarios *ibid. b.* Templarii ſupplicant Pontifici, ut informationes capiat. IV 140. *a.* Pontifex ſcribit Regi de capiendis informationibus. *ibid.* Rex Templarios carceri mancipat. *ibid.* Offenſus Pontifex incarceratione ſanctæ Sedi immediate ſubjectorum. *ibid.* Rex queritur de inertia Pontificis, & de Inhibita Epiſcopis inquiſitione in Templarios. *ibid. b.* Septuaginta duo Templarii coram Papa crimina fatentur. *ibid.* Bullæ Pontificiæ contra Templarios. *ibid.* & 141. *a.* Proponitur negotium Templariorum in Concilio Viennenſi IV. 141. *a.* Protrahitur hoc negotium & quare? *ibid. a. b.* Bulla extinctionis Ordinis Templariorum. *ibid. b.* Sententia extinctionis hujus Ordinis non tam Concilio quam Pontifici adſcribenda. *ibid.* Quid de hac Sententia? *ibid.* & 142. *a.*

Templariorum bona Hoſpitalariis conceſſa. IV. 142. *a.* Aliqua ſuæ diſpoſitioni reſervat Pontifex *ibid.* Cauſæ particularium Templariorum Conciliis Provincialibus commiſſæ. *ibid. b.* Bona Templariorum a variis occupata. *ibid.*

TEMPORALE.

Temporale a ſpirituali ſeparatio eſt pallium Simoniæ. I. 873. *b.* & *ſeqq.* Poſſunt Principes eorumque Conſilia confiſcatione, aut immiſſione in Eccleſiaſticorum temporalia, Judicata ſua adverſus Superiorum & Judicum Eccleſiaſticorum reſiſtentiam, executioni mandare. IV. *324. *a.* & *ſeqq.*

Vide, *Bona Eccleſiaſtica, Principes, Recurſus, Simonia.*

TEMPLUM.

Vide, *Eccleſia.*

TEMPUS CLAUSUM.

Temporis clauſi origo & ratio quoad impedimentum Matrimonii. I. 577. *b.* Unde varietas Eccleſiarum circa hoc impedimentum proveniret? I. 578. *a.* Decretum Concilii Tridentini circa hanc materiam nihil novi introduxit. *ibid.* Quænam illo tempore vetita? *ibid.* Quid de actu conjugali tempore clauſo; & qualiter de hoc coram populo diſſerendum? *ibid. b.* An contractus Matrimonialis ſit ſimpliciter vetitus tempore clauſo? *ibid.* Quis in eo poſſit diſpenſare? *ibid. b.* Eſt impedimentum tantum impediens. *ibid.* & 579. *a.*

Vide, *Quadrageſima.*

TERMINARII.

Terminarii, quinam ſic dicantur apud Ordines Mendicantes? II. 25. *in nota.*

TERMINUS.

Vide, *Dilatio.*

TERRA SANCTA.

Terræ Sanctæ impendendum ſubſidium, una inter præcipuas rationes Concilii Lateranenſis IV. indictionis. IV. 32. *a.* Sollicitudo Innocentii III. pro Terra Sancta. *ibid. b* & 33. *a.* Hujus Pontificis Diploma de expeditione ad Terram Sanctam. IV. 33. *a. b.* Urbani II. ſermo in Synodo Claromontana pro impendendo Terræ ſanctæ præſidio. IV. 38. *a.* In Concilio generali Lugdunenſi auditur lugubre nuntium de exterminio in Terra Sancta. IV. 102. Indicitur *Cruciata* ſeu expeditio ſacræ militiæ. IV. 103. *a. b.*

Vide, *Cruceſignati, Cruciata, Bellum ſacrum.*

TERTIÆ HORÆ OFFICIUM.

Tertiæ Horæ Officium, quo diei tempore perſolvi debeat? III. 692. *b.*

TESSARESCÆDECATITÆ.

Teſſareſcædecatitæ quinam fuerint, & unde ſic dicti? III. 173. *a.*

TESTAMENTUM.

Teſtamentum vivi, qui apud Romanos aperiebat, habebatur ſacrilegus. II. 191. *b.* In æde ſacra deponebantur tabulæ teſtamentariæ *ibid.* Earum cura Præfectis templorum committebatur. *ibid.* Chriſtianis etiam uſitatum fuit teſtamenta ſua Epiſcopis conſignare. II. 192. *a.*

Teſtamentum Novitii libere condere poſſunt, & quid in eo debeant præcipue attendere? I. 249. *a. b.* An diſponere poſſint in favorem Monaſterii? *ibid.* Diſpoſitiones Novitiorum in favorem Monaſterii præſertim exceſſivæ, ſunt admodum odioſæ, & reſciſſioni obnoxiæ. I. 250. *a. b.*

Teſtamentum tempeſtive condendum; ſtulta inde aliquorum perſuaſio, ac ſi poſt acceptam Extremam-Unctionem teſtamentum non valeret, & eradicanda. I. 490. *b.*

Teſtamento de bonis ſuis patrimonialibus quomodo Clericos diſponere conveniat? II. 4. *b.* Monitum ad Clericos diſponentes de patrimonialibus. II. 20. *b.* An & de quibus bonis Clericus teſtari poſſit? III. 608. *b.*

Teſtari de bonis Eccleſiaſticis Epiſcopis & Clericis prohibent Canones, & eorum ratio. II. 10. *b.* IV. 25. *b.* De quibus bonis id intelligatur? II. 20. *b.* & 21. *a.* Generaliter de omnibus intuitu Eccleſiæ acquiſitis. II. 21. *a. b.* Ne quidem olim poterant teſtari ad pias cauſas. *ibid.* Conſuetudo relinquendi *aliqua* pauperibus, a Pontifice dicitur *non improbanda.* ibid. Hinc invaluit, Clericos *de jure* poſſe facere *rationabile* teſtamentum. *ibid.* Quomodo hodierna conſuetudo ſenſim invaluerit, ut liceat eis teſtari libere, etiam ad uſus profanos. *ibid.* & 22. *a.* Quid huic extenſioni occaſionem dederit? II. 22. *a.* Conſuetudo teſtandi de bonis Eccleſiaſticis non ubique eodem tempore invaluit. *ibid.* In Hiſpania & Gallia conſuetudo hæc univerſaliter recepta. *ibid.* In Belgio nonnulli Epiſcopi prætendunt ad hoc neceſſariam eſſe ſuam licentiam, & eo nomine jura quædam exigunt. *ibid. b* Jura quæ eo nomine exiguntur in Diœceſi Leodienſi. *ibid.* Exactiones hæ improbantur. *ibid.* Facilius Clericis quam Epiſcopis teſtandi licentia indulta, conſuetudo tamen eam ipſis indulget. *ibid.* Quid circa hanc conſuetu-

ſuetudinem obſervatum in Italia? *ibid.* & 23. *a.* In Germania Epiſcopi aliique Prælati adhuc ſubſunt hudie rigori antiqui Juris. II. 23. *in nota.*

Teſtandi licentia an poſſit concedi Regularibus? II. 23. *a.* III. 625. *a. b.* An teſtari poſſint Regulares aſſumpti ad Epiſcopatum? II. 23. *a.* An per hanc conſuetudinem natura bonorum Eccleſiæ ſit mutata? *ibid. a. b.*

Teſtamenta Clericorum in uſus profanos quo titulo in Foro exteriori ſuſtineantur? II. 23. *b.* Quid hac in parte a Clericis attendendum? *ibid.* & 24. *a.*

Teſtamentum quodnam ſufficiat ad hoc, ut non ſit locus ſucceſſioni Epiſcopi vel Capituli? II. 26. *a.*

Teſtamentum ut & ſalubriter & tempeſtive ſubditi condant, merito Parochi curam habent. II. 194. *b.*

Teſtamenta olim erant Fori Eccleſiaſtici. II. 173. *b.* 192. *a.* Unde auctoritas Eccleſiaſtica circa teſtamenta originem ſuam habeat? II. 173. *b.* 174. *a* 192. *a.* Quanta fuerit ſeculo duodecimo illa Eccleſiæ auctoritas in cauſis teſtamentariis? II. 192. *a.* Paſſim hæc Eccleſiæ auctoritas circa has cauſas agnita & recepta. *ibid.* Cauſa teſtamentaria in Belgio Principum Edictis declaratur pertinere ad Judicem Eccleſiaſticum. II. 193. *a.* Concordata inter Epiſcopum Cameracenſem & Magiſtratum Antverpienſem cauſas Teſtamentarias privative deferunt Judici Eccleſiaſtico. *ibid. b.* Quid Concordata Hannoniæ? *ibid.* & 194. *a.* Ex Concordatis Brabantiæ ſunt mixti Fori, una cum ſuis emergentibus & connexis. II. 194. *a.* Judex Eccleſiaſticus in hiſce materiis tenetur ſequi Ordinationes Principum & conſuetudines locorum. II. 193. *b.*

Teſtamentariæ cauſæ in Gallia uſque ad annum 1508. fuerunt Fori Eccleſiaſtici. II. 173. *b.* 192. *b.* Qua ratione harum cognitio ſenſim eidem ſubſtracta? *ibid.* Tempore Joannis Galli cauſa teſtamentaria in Gallia erat adhuc mixti Fori, eratque præventioni locus. II. 192. *b.* Hanc quoque præventionem paulatim in Gallia amiſit Eccleſiaſticus Judex. *ibid.* & 193 *a.* Hodie omnis cognitio de teſtamentis, etiam Clericorum, uti talium, ibidem eſt Fori ſecularis. II. 193. *a.* 9. *b.* Quomodo danda Sententia proviſionalis in cauſis teſtamentariis? II. 333. *b.*

Teſtamentorum ad pias cauſas Executores, ſi negligentes fuerint reperti juxta Concordata Brabantiæ puniuntur per Judicem Eccleſiaſticum. II. 194. *a.* Idem ſupplet eorum negligentiam. *ibid.* Eos abſolvere poteſt ab Executoris officio. *ibid.* Executores, ſi lites infundatas ſuſcitaſſe reperiantur, in expenſas nomine proprio merito condemnantur. II. 195. *a.*

Teſtamentorum ad pias cauſas cura & executio Epiſcopo incumbit juxta Synodos Belgicas, etiamſi Teſtator expreſſe illud interdixiſſet. II. 118. *b.* 194. *a.* Eadem incumbit Parochis quoad executionem ultimæ voluntatis ſuorum Subditorum. II. 194. *b.* 195. *a.* Cavenda eſt nota avaritiæ. *ibid.*

Teſtamenta Uſurariorum manifeſtorum irrita. IV. 136. *b.* Cujus ſit Teſtamenta irritare? *ibid.* *in nota.*

Vide, *Succeſſio.*

TESTES SYNODALES.

Teſtium Synodalium neceſſitas, officium, & qualiter exercendum? I. 158. *b.* 159. *a.* Formula juramenti eorum. I. 159. *a.* Circa quæ inquirere debent? *ibid. a. b.* Cui & quandonam teneantur facere relationem? *ibid. b.* Ex defectu Teſtium Synodalium natum eſt contingere, ut exacta Diœceſis notitia non habeatur. *ibid.* Quomodo eorum defectus poſſit ſuppleri? I. 160. *a.*

Teſtes Synodales jampridem a Synodis Diœceſanis conſtituti fuerunt. I. 158. *b.* 159. *a.* Eorum inſtitutum innovatum. I. 159. *a.* Quales eligi debeant? *ibid.* Quomodo officium ſuum obire debeant? *ibid.* Eorum officium Clerus Gallicanus deſcripſit. *ibid. b.*

TESTIMONIALES.

Teſtimoniales proprii Ordinarii requiruntur, ut quis poſſit ordinari vigore Reſcripti Apoſtolici ab alieno Epiſcopo. I. 502. *b.* Innocentium XII. requirit Teſtimoniales Epiſcopi, qui prius Clericum ad Tonſuram promovit, ad hoc ut idem Clericus ad altiores Ordines ab alio Epiſcopo, titulo Beneficii promoveatur. I. 503. *b.* 504. *a.* Eaſdem requirit ab Epiſcopo originis, ut Clericus ab Epiſcopo domicilii ordinetur. *ibid.* Non admittendus Presbyter peregrinus, vagus & ignotus ſine litteris Teſtimonialibus quæ & Commendatitiæ, & Formatæ, & Dimiſſoriæ nuncupantur. I. 435. *a. b.* III. 158. *a.* 252. *b.* 253. *a.* Non licebat Epiſcopis Africanis trans mare proficiſci ſine *Formata* a Primate accepta. III. 321. *b.* Sæpe parum fidendum litteris Teſtimonialibus Superiorum Regularium I. 511. *a.*

Teſtimoniales literæ quæ nuncupantur *Commendatitiæ*, in quo differant a *Pacificis*? III. 251. *a. b.* Peregrini Clerici non admittendi ſine Commendatitiis ſui Epiſcopi. III. 577. *b.* 578. *a.*

Teſtimoniis Præſidum, Parochorum, item Superiorum Regularium pro ſuis ſubditis, ſæpe parum fidendum. I. 511. *a b.* Quanto ſe periculo exponant, qui paſſim quorumcumque Teſtimoniis credunt? *ibid.*

Teſtimoniales ſtudii requiruntur, ad recipiendos fructus in abſentia, cauſa ſtudiorum. I. 52. *a.* Quid continere debeant? *ibid.* Non temere concedendæ. *ibid.*

Vide, *Formatæ.*

TESTIS.

Teſtes quales admittantur & quales non, in informatione ſuper electione aut nominatione ad Epiſcopatum? I. 102. *b.* Teſtes in cauſa ſanguinis, ſi a Judice fuerunt coacti, fiunt irregulares. I. 531 *b.* Id non obtinet in Gallia. *ibid.* Nec de jure hanc Teſtium irregularitatem fundatam plures contendunt. *ibid.*

Teſtium præſentia in celebratione Sponſalium requiſita. I. 555. *a.* Teſtes quales ſufficiant ad contrahendum Matrimonium? I. 568. *a.* Qualitates requiſitæ in Teſtibus pro verificatione cauſarum in ordine ad Diſpenſationem matrimonialem. I. 598. *a.* Juramentum præſtare debent de dicenda veritate, *ibid.* Examen Teſtium a Judice alteri committi poteſt, *ibid.* In collatione Beneficiorum requiruntur Teſtes; & quales? I. 700. *b.* Quales Teſtes ſufficiant ad probandam electionem Sepulturæ? II 154. *b.*

Teſtes a Judice citandi ſunt, licet a Parte produci debeant? I. 309. *a.* Etiam inviti cogi poſſunt ad deponendum. *ibid.* Variæ perſonæ quæ a Teſtimonio ferendo excuſantur. *ibid.* Quid hodie obtineat circa Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, ſi coram Laicis ad deponendum citentur? *ibid.* & 302. *b.* Legatio Africanorum ad Imperatorem, ne Clerici Teſtimonium ferre cogantur coram Magiſtratu Civili. III. 344. *a.* An & quando Canonicorum Teſtimonium in cauſa Eccleſiæ ſit legitimum? III. 611. *a.* An & quomodo Presbyteri cogi poſſint ad dandum Teſtimonium? *ibid* *a. b.* Teſtes infirmi vel in remotis agentes, examinantur per Commiſſarios, II. 325 *a. b.*

Teſtes qui producere intendit, terminum ad eos producendum a Judice petere debet. II. 308. *b.* Judex, viſo proceſſu, Partes aut alteram earum ad probandum ex officio admittere poteſt. *ibid.* & 309. *a.* Solent deſignari Commiſſarii ad examen Teſtium. II. 309. *a.* Teſtes jurare debent de dicenda veritate. II. 310. *a.* Judex inſtruere debet Teſtes ſuper præſtando juramento. *ibid.* Producens Teſtes debet exhibere articulos ſuper quibus Teſtes audiendi & interrogandi. *ibid. a. b.* Teſtes *ſingulatim* & *ſecreto* examinandi. *ibid. b.* Monendi Teſtes a Judice, ut exacte attendant ad articulos ſibi propoſitos, item ad quæ potiſſimum attendere debeat Judex in Teſtium examine? *ibid.* *Ce qu'il y a ſur cela de particulier aux uſages de France.* II. 13. *b.* 14. *a.*

Teſtes quot & quales requirantur ad faciendam plenam fidem? II. 309. *b.* Hodie ſuper eodem articulo non licet producere ultra decem Teſtes; & quare? *ibid.* Exceptio in probatione conſuetudinis, ſtyli, privilegii, &c, quæ probari debent per turbas. *ibid.* & 310. *a.* Quot Teſtes eo caſu produci poſſint? II. 310. *a.* Quot in cauſa Clericorum requirantur? III 585. *a. b.* Quot contra Romanum Pontificem? *ibid.* De ætate ad teſtandum requiſita? III. 590. *b.* An fides inſtrumenti per Teſtes enervari poſſit? II. 317 *b* Criminoſi rei vel ſuſpecti non ſunt recipiendi ad ferendum Teſtimonium contra Epiſcopos & Presbyteros III. 313. *a.* Item a Teſtimonio ferendo repellendi Excommunicati, Liberti, Hæretici, Pagani, Domeſtici, Impuberes. III. 381 *a. b.* 382. *a.* Qui Teſtes poſſint repudiari? III. 588. *b.* 590. *b.* Quænam ſit crimina pro quibus admittuntur quivis Teſtes? III. 592. *b.* An mulier teſtari poſſit contra Clericum, præcipue ſi fuerit criminis complex? III. 612. *b.*

Teſtis qui falſum depoſuit, per quem, & qua pœna caſtigandus? II. 205. *b.* 206. *a.* 258. *a. b.*

Vide, *Depoſitio.*

Teſtis ſimul & accuſator nemo eſſe poteſt. III. 590. *b.*

Teſtes auditi in informatione criminali, quare & quomodo recolligi debeant? II. 331. *a.* Quando confrontandi debeant? *ibid. b.* Reprobari poſſunt a Reo ante confrontationem. *ibid.*

Vide, *Confrontatio*, *Recollectio.*

Teſtes quos Reus ad probandam innocentiam, aut reprobandos teſtes contra ſe productos vult producere, quomodo examinandi? II. 332. *a.* De Jure Decretalium nomina teſtium & eorum depoſitiones Reo communicanda; & quando? *ibid.*

THEODORETUS.

Theodoretus Cyri civitatis Epiſcopus ex Synodo Epheſina excluditur. III. 231. *b.* In hoc Latrocinio abſens condemnatur. III. 217. *a.* Recurrit ad S. Leonem Papam, qui perſpectam habens Theodoreti fidem orthodoxam, declarat ſe ipſi communione conjunctum manere. III. 231. *b.* Theodoreti cauſa examinatur in Concilio Calchedonenſi. III 232. *a b.* Judicio hujus Synodi orthodoxus pronuntiatur, & ſua Sede dignus. *ibid b.*

THEODORUS LASCARIS.

Theodoro Laſcari imperante, non legitur actum eſſe de unione inter Græcos & Latinos. IV. 119. *a.*

Theodorus Laſcaris junior non videtur unioni faviſſe. IV. 119 *b.* Legati ad hunc Imperatorem ab Alexandro IV. miſſi, infecto negotio, redeunt. *ibid.*

THEOLOGIA ET THEOLOGUS CANONICUS.

Vide, *Canonicus Theologus.*

THESAURARIUS.

Theſaurarius unde dictus? I. 71. *a* Interdum ſimplex eſt Officium, interdum Dignitas. *ibid.* Ei incumbit cura ſupellectilis Eccleſiaſticæ, & cuſtodia Actorum & monumentorum Eccleſiæ. *ibid.* Quomodo a conſuetudine Eccleſiæ ſua officia metiri debeat? *ibid. b.* Ipſi plura incumbunt, quam apprehenditur. *ibid.* Multi nedum Theſaurarii, ſed & Collegia Canonicorum, neſciunt quid ſit cuſtodire theſauros Eccleſiæ. *ibid.*

Theſaurarius plerumque Canonicos dignitate præcedit. I. 28. *b.* Ejus munia deſcribi videntur in Decretalibus ſub nomine Cuſtodis. *ibid. a b* *Des Tréſoriers des Saintes Chapelles.* I. 950. *b.* *Particularitéz remarquables au ſujet des Tréſoriers.* ibid.

THURIBULUM.

Thuribulo manum apponere non ideo dicendi ſunt Principes aut Judices Regii, quia manutenent Parochum adverſus Cenſuram via facti latam. IV. 318. *a b.*

Vide, *Cenſura*, *Manutenentia*, *Recurſus*, *Princeps*, *Violentia*, *Vis.*

THUS.

Thuris incenſatio ad quid primitus inſtituta? I. 779. *b.* Honor thuris unde ortus, & in quo conſiſtat, & cui deferendus? *ibid.* Ritus apud Græcos quo Patriarcha incenſat Imperatorem & Aulicos. *ibid.*

TIMOR.

Timoris pœnæ utilitas. III. 638. *b* 639. *a.*

TINTINNABULUM.

Vide, *Campana.*

TITULUS.

Titulus olim dicebatur Eccleſia ad quam deſerviendam Clericus ordinabatur. I. 515. *a b.* Sine titulo Eccleſiaſtico Clericus non debet ordinari III. 566. *a.b.*

Titulum illum, id eſt, Eccleſiam cui ſemel adſcripti erant Clerici, ſine cauſa deſerere non poterant. I. 515 *b* II 745. *b.* 746. *a.* Ordinari ad *Titulum*, & ad certam Eccleſiam olim coincidebant. I. 515 *b.* Publice olim coram populo titulus denuntiabatur. *ibid.* Seculo XIII. moderna idea de titulo Ordinationis invaluit I. 516. *a.*

Tituli patrimoniales a quo tempore, & qua occaſione exorti? I. 516. *a.* III. 566. *b.* Concilium Lateranenſe in quo prima tituli patrimonialis mentio occurrit, non intendit priſtinam labefactare diſciplinam. *ibid.* Decretum Synodi Tridentinæ circa titulum Ordinationis *ibid* Concilium Tridentinum agnoſcit titulum patrimonialem, tantum ut extraordinarium. *ibid. a b* Sæpe eſt admodum utilis *ibid.* Quid veniat nomine Patrimonii, & qualitates in eo requiſitæ? I. 517. *a.* Ut quis ordinetur ad titulum Patrimonii, non ſufficit habere patrem divitem. *ibid. b.* Pater cogi poteſt ad aſſignandum titulum filio. *ibid. b.* Quid ſufficiat aut requiratur, relinquitur determinationi Epiſcopi. I. 518. *a* Magna requiritur in hac determinatione circumſpectio. *ibid.* Periculoſum, aliquid generaliter pro Tituli ſufficientia determinare. *ibid.* Nonnulli Epiſcopi juſto rigidiores. *ibid.* Patre mortuo, an filius titulum in diviſionem hæreditatis conferre non teneatur? I. 518. *b.*

Tituli Beneficii nomine quid veniat? I 517. *a* Quandonam cenſeatur vere & pacifice poſſideri? *ibid.* Quomodo intentioni Eccleſiæ non ſemper ſatisfaciant Epiſcopi, ad titulum beneficialem ordinantes? I. 556. *b.*

Titulus quam quantitatem bonorum requirat? I. 511. *a.* Honoraria Miſſarum in titulum non imputanda. *ibid.* Fundatio alicujus Miſſæ quando pro titulo ſervire poſſit? I. 517. *a.* Juramentum quod titulum vere poſſideat, eumque non alienabit, quomodo intelligendum? *ibid. b* & 518. *b.* Quibus ſpeciale perjurii periculum immineat? I. 517. *b.* Edicta Principum de non alienandis titulis I. 518 *b* Prohibitio alienationis intelligitur *ſalvo jure tertii.* ibid. Redditus redimibilis in titulum aſſignatus poteſt redimi, ſed reapplicandus. *ibid.* Pœna ſine titulo ordinatorum. I. 519 *a.* Ordinatus ſine titulo alendus ab Ordinatore. *ibid. a b.* & IV 17 *b.* 18 *a.* An hæredes, an vero ſucceſſores Epiſcopi ordinantis ſine titulo ſufficienti, teneantur ad alimentationem Ordinati? I. 519. *b.* Titulus Beneficii Curati etiam datur ab Archidiaconis aliiſque Prælatis inferioribus. I 796. *a. b.* Quid in tituli determinatione præcipue attendendum? I. 518. *a.* An Ordinati ſine titulo irregularitatem incurrant, ſi miniſtrent in Ordine ſuſcepto? I. 519. *a b.* Unde contingat Epiſcopos eſſe plus ſollicitos de titulo Ordinandi quam de ejus idoneitate *ibid b* *Voyez ſur cette matiére les Obſervations de M. Gibert* I. 958 *b.*

Titulus coloratus quis dicatur? I 505. *b.* Dupliciter conſiderari poteſt. *ibid.* Qui ſint Tituli *non colorati?* ibid. & 506. *a.*

Vide, *Ordo.*

TONSURA.

Tonſura olim non fuit ſeparata ab Ordinibus. I. 1. *a* Hæc opinio ab omnibus non recepta. *ibid. b.* Hodiernæ ſeparationis occaſio. *ibid.*

Tonſura Clericali nullus inſigniendus eſt, niſi qui intendit fidelem Deo cultum exhibere. II. 586. *a. b.* Græci volebant ut quicumque in Clerum reciperentur, tonſura Clericali accepta, etiam alicui functioni Eccleſiaſticæ, tanquam Eccleſiæ miniſtri applicarentur. III. 402. *b* 403. *a* Per eam quiſque fit de Foro Eccleſiæ. I. 2. *a.* Perverſa intentio tonſuram appetentium a Synodis reprobatur. *ibid* Tonſura olim a Presbyteris, & ſubinde a Laicis data. I. 2 *b.* Sollicitudo Epiſcoporum circa tonſurandos, & commoda ex illa ſollicitudine ſperanda. *ibid. a b* Debent Epiſcopi inquirere vocationem & intentionem tonſurandorum. II. 586. *b.* 587 *a.* Quantopere a mente Eccleſiæ recedant Epiſcopi, & miniſterium ſuum profanent, qui nulla pene circa tonſurandos facta Inquiſitione, Clericalem tonſuram conferunt? II. 587. *a.* Quæ cura incumbat Paſtoribus aliiſque Directoribus adoleſcentum quos Tonſuræ Clericali deſtinari non improbabiliter credunt. II 590. *a.* De quibus ſollicite monendi tonſurandorum parentes? *ibid.*

Tonſuræ ſuſceptio quomodo hodie probetur? I. 2. *a.* 5. *a.* Quo ritu ſuſcipiatur tonſura? II 586. *a. b.* Patet ex ritibus quibus Clericalis tonſura confertur, quod Clerici profiteantur ſe mundo renuntiare, & ſe Dei & Eccleſiæ ſervitio conſecrare. *ibid.* & 612. *a b.*

Tonſura poteſt conferri ſubdito in alia Diœceſi ſine conſenſu Ordinarii. I. 150. *a.* A quo tempore Abbates ſoleant eam conferre ſuis ſubditis? I. 318 *b* III. 500. *a.* Non ſubdito eam conferre non poſſunt, nequidem de conſenſu proprii Abbatis, aut cum Dimiſſorialibus Epiſcopi I. 319 *a b.* 502 *b* Pœnæ decretæ in Epiſcopum ordinantem alienum Clericum, & in Clericum taliter ordinatum, procedunt etiam circa tonſuram. I. 503. *a. b.* Epiſcopus diſpenſat ſuper defectu natalium quoad primam tonſuram & Beneficium ſimplex I. 527. *b.* 528 *a.*

Tonſura Clericalis olim citra Epiſcopi auctoritatem accipiebatur. III. 463. *a.* Sed hæc tonſura non ſufficiebat ut quis munia Eccleſiaſtica obire poſſet. *ibid.*

Tonſura circa ſeculum XIV. & XV. annumerabatur Ordinibus. II. 215. *a. b.* Ex Decretalium Jure omnes indiſtincte Clerici etiam primæ tonſuræ gaudent privilegio Fori. II. 214. *b.* Hoc ſupponunt priſtini Canones, Principum Sanctiones, & ip-

Digitized by Google

ipſum Pontificale Romanum. *ibid.* & 215. *a.* Ex Canonibus & ipſis primæ tonſuræ cæremoniis patet Clericos habendos pro miniſtris Eccleſiæ. *ibid.* Quo ſeculo primæ tonſura Ordinibus annumerari cœperit? *ibid* a *b.* Immunitas reſuſa in ipſam tonſuram, & non in miniſterium Eccleſiæ. *ibid. b.* Hinc multiplices & juſtæ laicorum querelæ. *ibid.* Synodus Tridentina non attribuit privilegium Fori nudæ tonſuræ. II. 214. *a.* Incommoda exortu ex facili admiſſione ad tonſuram II. 210 *b.* 215. *b.* Ut Clericus primæ tonſuræ tradatur brachio ſeculari, hodie non requiritur degradatio. II. 382. *a.*

Vide, *Immunitas.*

Tonſura quare *congruens* dicta? IV. 42. *b.*

TOPARCHA.

Toparchis qua forma danda ſit aqua benedicta? I. 779. *b.* 780. *a.* Prohibitum illis porrigere aſpergillum. I. 780. *a.*

Toparchæ nominatim, ſi velint, precibus fidelium commendandi. I. 780 *b* In quo conſiſtat honor precum ipſis debitus? *ibid. a.* Non poſſunt eo prætextu jubere divinum Officium differri vel accelerari *ibid.*

Toparchæ quoad jura honorifica cedere debent Patrono ſeu Fundatori. I. 781. *b.* Quomodo Parochi cum ipſis agere debeant quoad jura honorifica? I. 782. *a. b.* Non convenit ut ſuper eiſdem cum toparchis privata auctoritate ſe contuitant. *ibid. b.*

Toparchæ tenentur ad ſolutionem Decimarum de ſuis terris, etiam non obſtante poſſeſſione immemoriali non ſolvendi. II, 51. *a.*

Toparchæ in Jure vocantur Seniores. II. 87. *a. b.* Jura & ſervitia quæ olim exigebant a Clericis eodem modo ac Laicis. *ibid.* Immunitas ab iiſdem ſervitiis, Clericis conceſſa, ad quæ ſe extendat? *ibid.* & 88. *a.*

TORNEAMENTA.

Torneamenta quid fuerint? IV. 28. *a.* Deteſtabiles nundinæ. II. 167. *b.* Occiſus in ludo Torneamentorum, Eccleſiaſtica ſepultura privandus. *ibid.* Quamvis reconciliatus. IV. 28. *a.* Prohibentur Torneamenta IV. 103. *b.*

TORTURA.

Torturæ Reus applicari hodie ſolet, dum plena probatio non habetur. II. 332. *b.* Hodierna torturæ praxis a pluribus improbatur. *ibid.* Juxta Edictum Philippi II. non licet procedere ad torturam, ubi certæ & indubitatæ probationes haberi poſſunt. *ibid.* & 333. *a.* Quare contrarium hodie uſitatum? II. 334. *a.* Confeſſio elicita per torturam exigui eſt momenti. II. 333. *a.* Idem eſt de ejus renovatione extra torturam. *ibid.* Injuſtum apparat, Reum non convictum de crimine puniri per tormenta torturæ. *ibid.* Plura argumenta contra uſum Torturæ *ibid.*

Torturæ nemo applicari poteſt niſi ob crimen admodum grave. II. 333. *a. b.* Debent adeſſe indicia gravia, adeo ut tantum videatur deeſſe confeſſio. *ibid. b.* Non ſufficit teſtimonium unius, quantumvis magnæ auctoritatis & fidei. *ibid.* Tortura magna cum moderatione & circumſpectione adhibenda. *ibid. a.*

Torturæ exemptæ ſunt mulieres gravidæ. II. 333. *b.* Si dubitetur an ſint gravidæ, conſulendi ſunt medici vel obſtetrices. *ibid.*

Tortura adhibenda eſt præſente Judice, & moderanda eſt ipſius arbitrio. II. 333. *b.*

Tortura quare in Curiis Eccleſiaſticis non adhibeatur? II. 334. *a.* 17. *a.*

TRADITIO.

Traditio diſciplinæ non ſcriptæ, ut lex habita. III. 239. *a.*

Traditionis auctoritas a Patribus Synodi Gangrenſis agnita. III. 151. *b.* 152. *b.* In materia fidei tenenda Patrum Traditio. III. 309. *b.* traditiones Apoſtolorum per Patres ad nos tranſmiſſæ, recipiendæ; eiſque inhærendum. III. 385. *a.* Ex traditione Apoſtolica Imaginum cultus probatus. III. 445. *b.* & *ſeqq.*

TRADUCTIO.

Traductio inſtrumenti ex ipſo originali vel ex aliquo inſtrumento, quam probationem faciat? II. 326. *a. b.*

TRANSACTIO.

Tranſactionis deſcriptio. II. 486. *a.* An a labe Simoniaca immunis dici poſſit praxis, titulo *Tranſactionis ſuper jure hæreditatis* exigendi & ſtipulandi dotem Recipiendi ad Monaſterium, *ibid.* & *ſeqq.*

Vide, *Dos.*

Tranſactio ſuper Portione congrua obligat tranſigentem, ad minus manentibus iiſdem circumſtantiis II. 74. *b* Si intervenerit auctoritas Epiſcopi, obligat etiam ſucceſſorem. *ibid.* Nulla tranſactione onus illud in totum tolli poteſt. *ibid* & 793 *a b.* *Tranſactio* in lite ſuper Beneficio, mediante temporali aut refuſione expenſarum, improbatur ut de Simonia ſuſpecta. I 876. *a.* Simoniacum eſt tranſigere ſuper re ſacra litigioſa, aliquo dato vel retento. II, 747 *b.* 748 *a.*

Tranſactionis via partes ad concordiam incitare, officium eſt Judicis, antequam in litem præcipitentur. II. 274. *b.* 296. *a.* Quibus mediis id procurare poterunt? II. 274. *b.* Improbandum quod Judices tantum de tranſactione cogitent, quando expenſæ factæ ſunt, & ob eas tranſactio facta impoſſibilis vel difficilis. *ibid.*

TRANSLATIO EPISCOPORUM, PRESBYTERORUM, &c.

Tranſmigratio de una Eccleſia ad aliam olim ſeveriſſime vetita. I. 119. *b.* & 120. *a. b* III. 166. *b* 167. *a* 246. *b* 549. *a.* Exceptio Gratiani in priſtinis Canonibus non occurrit III. 594. *a.* Suſpectæ fidei eſt Canon permittens quandoque fieri ejuſmodi translationes. *ibid. a b.* Vetitæ ſunt etiam ſub pœna privationis Communionis in articulo mortis. I. 120. *a* Quæ hujus diſciplinæ ratio? *ibid.* Hæc diſciplina rigoroſe obſervata in Eccleſia Romana. *ibid. b.* Hac de re Conciliorum Nicæni & Sardicenſis Decreta. I. 119. *b* & 120. *a.* Senſus Canonis Sardicenſis intervertitur a Decretalium Compilatore. I 120. Hic Canon renovatus ſeculo X *ibid.* In Canone Synodi Antiochenæ præſcinduntur prætextus quibus ambitioſi ſuas migrationes purgare opinantur. III. 196. *a* & *in nota.* Quam valido remedio ad hujus mali abolitionem opus fuiſſe judicaverint Patres Sardicenſes? III. 271. *a. b.* In quo fraus tranſitus de una Eccleſia ad aliam conſiſteret? III. 272. *a* Qua pœna a Synodo Sardicenſi fraus iſta compreſſa? *ibid.* translationes Epiſcoporum odioſæ. III. 335. *b.* 352. *b.* 353. *a.*

Translationes fieri poſſunt, neceſſitate aut utilitate Eccleſiæ cogente; quod & magna cautione faciendum. I. 120. *b.* & 121. *a.* Prætextu neceſſitatis & utilitatis Eccleſiæ, ſenſim translationes contra ſacros Canones invaluerunt. *ibid.* Avaritia & ambitio, frequentiores & horrendæ translationum cauſæ. *ibid.* Ea ſolum de cauſa fiunt pleræque translationes, ut Epiſcopi honore & opibus augeantur. *ibid.* Contra tales translationes Patrum indignatio. I. 122. *b.*

Translationes olim fiebant auctoritate Synodi Provincialis. I. 121. *a* Quid tum præcipue a Metropolitano & Suffraganeis expenderetur? I. 123. *a.* Seculo XII. Sedi Apoſtolicæ videntur translationes fuiſſe reſervatæ. I. 121. *b.* nondum tamen generatim. I. 123. *a.* Eidem hodie reſervantur. I. 121 *b.* Quod hodie in Electione Epiſcopi, uni Eccleſiæ alligati, ad aliam Eccleſiam, procedendum ſit per viam *poſtulationis*, recentioris eſt diſciplinæ. I. 123. *a.* Quomodo intelligendum dictum Innocentii III. inſtitutione divina translationes Epiſcoporum eſſe reſervatas? I. 121. *b.* Res aliter exponitur. I. 123. *a. b.* Hujus diſparitatis ratio. *ibid. in nota.* Quid idem Pontifex contra traslationem Luipoldi Wormatienſis Epiſcopi ad Sedem Moguntinam? IV. 75, *a* Innocentius vult ſoli Romano Pontifici competere jus transferendi Epiſcopos, nempe tanquam vicem Dei gerenti. IV. 76. *b.* 77. *a* 78. *a.* I. 123. *b.* Hodie fieri nequit translatio ſine conſenſu Regis ejuſque nominatione; & in Bulla debet fieri ejus mentio. I 122. *a.* Nec poſſunt fieri translationes ſine neceſſitate & utilitate Eccleſiæ. *ibid.*

Translationes quomodo jampridem Canones admiſerint? I. 810. *a.* Ob datam transferendi auctoritatem, cœpit Beneficiorum reſignatio ad effectum translationis. *ibid. a. b.* Qua ratione tranſitiones Beneficiatorum de una ad aliam Eccleſiam potius dicantur *Permutationes* quam translationes? *ibid b.* An & quando ad aliam Eccleſiam translatus ad priorem redire poſſit? III. 594. *b.*

Vide, *Permutatio, Beneficiorum.*

TREUGA.

Treuga quid, & quotuplex? IV. 28. *a* 29. *b.* *Treuga Domini* a Feria quarta veſpere, uſque ad Feriam ſecundam mane per totam Galliam. IV. 29. *a.* A Romanis Pontificibus treuga approbata & extenſa per Adventum, Quadrageſimam & ultra *ibid.* Quando & quare abrogata? *ibid. b.* Quinam ſcripſerint

Digitized by Google

de Treuga? ibid, *a.* Quænam perſonæ perpetua treuga gauderent? *ibid. b.*

TRIA CAPITULA.

Trium Capitulorum condemnatio graviſſimas etiam inter Catholicos excitavit contentiones. III. 539. *b.* An in illorum condemnatione Synodus quinta erraverit? *ibid.* Nec hodie ſuper his Capitulis inter Theologos convenit. *ibid.* Occaſione condemnationis Trium Capitulorum oritur Schiſma. III. 637 *a. b.* Fit hoc Schiſma ob quæſtionem meri facti; & quænam fuerit hæc quæſtio? *ibid. b.* Circa hanc quæſtionem libertas a ſancto Gregorio relinqui videtur, dummodo Schiſma non fiat. III. 638. *a.*

TRIBUTUM.

Vide, *Immunitas*, *Subſidium.*

TRINITAS (SS.)

Trinitatis (SS.) myſterium exponitur conformiter ad ea quæ ſcripſit S. Auguſtinus. III. 309. *b.* Idem Myſterium exponitur a Patribus Concilii Lateranenſis quarti. IV. 35. *a.* Epiſcopi Africani in ſua Ordinatione ſanctiſſimæ trinitatis fidem profitebantur. III. 330. *a.*

Trinitatis (SS.) Imagines, qualiter jampridem depingi ſolitæ? III. 439. *a.* & *in nota.* Quid in illis cavendum? I. 625. *a. b.* An de illis SS. trinitatis Imaginibus in Concilio Nicæno II. facta ſit mentio? III. 450 *a.* Quid de fide myſterii ſanctiſſimæ trinitatis apud Gratianum? III. 680. *a.*

TRISAGION.

Triſagion, Hymnus ad ſanctam trinitatem antiquiſſimus. III. 428. *a. b.* De hujus Hymni origine mira narrantur. *ibid. b.* & *in nota.* Additamentum huic Hymno factum a quodam, Hæretico, reprobatum. *ibid. a. b* Hoc additamentum in ſenſu Catholico ſumi poteſt, *ibid. b.* Hymnus hic ſine additamento frequenter in officio divino apud Græcos reperitur. *ibid* Apud Latinos ſolemniter decantatur Græce & Latine Feria ſexta Paraſceves. *ibid.*

TRUNCUS.

Vide, *Oblatio.*

TURBA.

Turba quid ſit, unde ſic dicta, & quot teſtibus conſtet, II. 310 *a.* Conſuetudo, uſus, ſtylus Curiæ, vel Privilegium, per turbas probari debent. II. 319. *b.* 310. *a.* In probatione per turbas hodie non licet pluſquam triginta teſtes ſuper uno & eodem articulo producere; & quare? II. 310. *a.*

TURNARIUS.

Turnarius Canonicus. Vide, *Turnus.*

TURNUS.

Turnus quoad Collationes Beneficiorum, in quem finem in quibuſdam Eccleſiis inſtitutus? I. 704. *a.* An eum etiam habeant Canonici ſacris non initiati? I. 45. *b.* Turnorum lucra in uſus pios convertenda. I. 46. *b.* An Capitulum propria auctoritate poſſit electionem mutare in Collationem Turnarium? I. 704. *a. b.* Negligentia turnarii nocet Capitulo, ita ut jus devolvatur. I. 707. *b.* An Collatio per turnum inter Capitulum & Epiſcopum mutet naturam devolutionis? *ibid.* Jus præſentandi poteſt dividi per turnum. I. 769. *b.* Jus Patronatus mixtum, in *Turno* Eccleſiaſtici cenſetur totum Eccleſiaſticum. I. 713. *a.* Quandonam jus præſentationis per turnum non ſit mixtum? I. 769. *b.* Quando ſit mixtum? *ibid.* & 770. *a.*

TURRIS.

Turris Eccleſiæ reparationis onus an Decimatoribus incumbat? I. 639. *a.* Quando & quatenus ipſi Decimatores, aut alii ad ejus reparationem teneantur? I. 641. *a.* Quomodo qui campanam ſubminiſtrant, ad turris reſtaurationem teneantur? *ibid.*

Vide, *Recordia Leodienſes.*

TUTELA, TUTOR.

Tutela moribus Belgii immunes ſunt Clerici. I. 13. *b.* Hæc immunitas jampridem indulta ab Imperatore Juſtiniano. III. 244. *a.* Sunt tamen caſus in quibus Clerici poſſunt tutelam ſuſcipere. *ibid.* Quid attendendum Clericis in ſuſceptione familium ſecularium officiorum? *ibid. b.* Novitiæ admitti vetantur ſine conſenſu tutoris. I. 241. *a.*

Tutela Laici a Clerico aſſumpta, non poteſt quoad materiam declinare Forum ſeculare. II. 188. *a.*

Tutor ſtuprans pupillam ſuam punitur pœna extraordinaria. II. 250. *a.* Quid de tutoribus uſurariis in Synodo Cameracenſi & in Edicto Regio? IV. 375. *a.* Tutores & Curatores ex pecuniis pupillorum mutuo datis exigere non poſſunt uſuras, eo nomine quod has pecunias cum ſuo juſto lucro pupillis reſtituere juxta leges teneantur. III. 83. *a.*

TYPOGRAPHUS.

Typographi qualem fidei profeſſionem emittere teneantur? IV. 171. *b.* Juramentum præſtare debent de non invehendis Libris prohibitis. IV. 172. *a.*

TYRANNIS.

Tyrannidis incuſantur Judices Eccleſiaſtici, qui, prætermiſſo Juris ordine in materia Cenſurarum ſervando, *via facti* procedentes, ad Cenſuras proſiliunt. IV. * 300. *b.* 305. *a.* 308. *a.* Auctoritas Canonica directe opponitur poteſtati tyrannicæ. IV. * 305. *a.* Quandonam Epiſcopi procedentes adverſus Presbyteros cenſendi ſint eos poteſtate tyrannica damnare? *ibid.*

V. U.

VACATIO BENEFICIORUM.

Vacatio Beneficiorum in Regalia. I. 787. *b.* Quid vacatio de jure? quid vacatio de facto? *ibid.*

Vacante Sede, Capitulum in ordinariam Juriſdictionem Epiſcopi ſuccedit. I. 59. *a. b.* In extraordinariam non ſuccedit. *ibid. b.* & 60. *a. b.* Quamdiu Sedes cenſeatur vacare moribus Belgii? I. 61. *a.* Qualis Vicarius, Sede vacante, conſtitui ſoleat? *ibid. b.* 62. *a.* Vacantium Epiſcopatuum Juri Regaliæ ſubjectorum proventus in Gallia cedunt Ærario Regis, in Italia vero Cameræ Apoſtolicæ. I. 63. *b.*

Vacare apud Sedem, quid ſit? I. 94. *b.* Diſtinctio inter vacantiam in Curia *Rom* & vacantiam *apud Sedem Apoſt.* I. 730. *a.* Beneficia quæ incipiunt vacare, Sede Apoſtolica vacante, pergunt eſſe Collationis Ordinarii IV. 188 *b.* *Ce que c'eſt que le Bref* de non vacando in Curia, *& pourquoi on le prend?* I. 966. *b.*

Vacat Beneficium non per aſſecutionem ſecundi, ſed per hujus pacificam poſſeſſionem. I. 692. *b.* Ante captam ſecundi Beneficii poſſeſſionem non vacat primum ipſo jure. *ibid.* & 693. *a.*

Vacare non debent Eccleſiæ ultra tres menſes. IV. 49. *a. b.* Pœna in negligentes intra hoc tempus eligere. *ibid b.* Exceptio in favorem Regum. IV. 50 *a.* Quare aliquando in longum protracta Eccleſiarum vacatio? IV. 129. *a.* Canon contra eos qui bona vacantium Eccleſiarum per novitatem vel per abuſum uſurpant. IV. 129. *b.* Item contra eos qui uſurpantibus cooperantur, vel qui non obſiſtunt, cum deberent, *ibid.*

Vide, *Capitulum Sede vacante*, *Vicarius Sede vacante*, *Electio*, *Expectativæ*, *Regalia*, &c.

WADDINGUS.

Waddingi opinio circa Cenſuram latam in Conſtitutione, *Sancta Romana Eccleſia.* IV. 153. *b.*

VAGUS.

Vagi qui nam reputentur, & quis illorum proprius Parochus in ordine ad contrahendum Matrimonium? I. 566. *b.* Quid ſi tantum una pars ſit vagabunda, an coram illius Parocho Matrimonium celebrandum ſub pœna nullitatis? *ibid.* Decretum Synodi Tridentinæ circa Matrimonia vagabundorum. *ibid.* Requiritur licentia Ordinarii, antequam procedatur ad ſolemniſationem Matrimonii Vagorum. I. 588. *b.* 567. *a.* An aliter factum ſit nullum? I. 567. *a.* Si ex Conſuetudine aut Statuto ſit aliquis proprius vagabundorum Parochus, coram eo erit contrahendum. *ibid.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de France?* I. 960. *a. b.*

Vagi quomodo citari poſſint per Edictum? II. 297. *a.*

WALDENSES.

Waldenſium hæreſis. IV. 31. *b.* Eorum varia nomina. *ibid.* Varii eorum errores & inſolentiæ. *ibid.* Quid in Concilio Lateranenſi III. ſtatutum fuerit contra hos hæreticos & eorum fautores? *ibid.* & 32. *a. b.* Quid in Concilio Lateranenſi IV. contra eoſdem? IV. 37. *a.* Modus detegendi Waldenſes. IV. 39 *b.* Quis eorum error? *ibid.* Dicti *Humiliati.* ibid.

VARIATIO.

Variare in præſentatione, quid ſit? I. 773. *a.* Patronus Laicus in præſentatione variare poteſt, non autem Eccleſiaſticus. *ibid.* Quare Patrono Eccleſiaſtico negata variatio. *ibid. b.* An Patronus Laicus ſæpius variare poſſit? *ibid.*

Vide, *Præſentatio.*

at? *ibid.* Monendus populus ut Sacramentum ad Infirmum deferendum comitetur *ibid. b.* Quantum in hac re poſſit Paſtorum zelus *ibid.* Indulgentiæ comitantibus conceſſæ. I. 406. *a.* Optant Synodi erigi Confraternitates, quarum Sodales Sacramentum aſſocient. *ibid.* Quid faciendum Parocho, ſi Infirmus Viaticum ſumere nequeat. I. 405. *a.* Quot dierum intervallum intercedere debeat, ut æger in eodem lecto decumbens graviter, pluries communicet non jejunus? I. 404. *in nota.*

Viaticum adhuc in fine ſeculi XVI. dabatur poſt Extremam Unctionem. I. 491. *b.* An conveniat illam diſciplinam reducere. I. 492. *a. b.* Hanc reduxit Eccleſia Pariſienſis. *ibid. in nota.* Abominanda eſt vanitas & ſuperſtitio, ob levia opera pietatis facta in honorem S. Barbaræ vel alterius Sancti, certo ſibi perſuadere quod non morietur ſine hoc Sacramento. II. 139. *b.*

VICARIA, VICARIUS PERPETUUS.

Vicariarum & Vicariorum perpetuorum origo. II. 63. *b.* 64. *a.* 780. *a.* *& ſeqq.* Olim ſolebant tantum præfici Vicarii amovibiles; & mala quæ inde provenerunt II. 64. *a.* Quare Monachis & Canonicis magis placerent Vicarii amovibiles? *ibid.* Decretum Synodi Germanicæ contra Vicarios amovibiles *ibid.* Quid contra hunc abuſum decreverint Synodi Biterrenſis & Lateranenſis. *ibid.* & IV.* 298. *b.* Abuſus præficiendi Vicarios amovibiles tempore Concilii Tridentini adhuc vigebat II. 64. *a.* Decretum Concilii Tridentini de conſtituendis Vicariis perpetuis. *ibid. a. b* IV.* 298. *b.* Decretum Regis Galliæ de eadem materie II. 64 *b.* In quibus Vicarios amovibiles conſtituere permiſſum ſit? *ibid.* Ut Vicarius perpetuus ad mentem Concilii Tridentini deputetur, prius auctoritate Epiſcopali erigi debet Vicaria perpetua IV.* 298 *b.*

Vicarius perpetuus eſt independens a ſuis Principalibus. II. 64. *b.* 65. *a.* Vicarius perpetuus a Paſtore primitivo turbari non poteſt in iis quæ ad curam animarum ſpectant II. 65. *a.* Non poteſt Eccleſiæ Parochiali præfici ſine conſenſu Epiſcopi; nec tenetur de cura animarum Paſtoribus primitivis rationem reddere. II. 63. *b.* 780 *b.* Si aliquod vel minimum jus decimandi habeat, fundatus eſt ad petendum Decimas Novales per totam Parochiam. II. 49. *a.* Oblationes ei competunt, excluſo Paſtore primitivo. II. 60. *a. b.*

Vicaria perpetua eſt verum Beneficium, & confertur in titulum. II. 65 *a.* Vicaria perpetua prius erigi debet, quam conſtituatur Vicarius. *ibid.* Vicarii perpetui titulus auctoritate Epiſcopi erigendus. I. 661. *b.*

Vicariæ perpetuæ ſubjectæ ſunt concurſui. I. 911. *a.*

Vicarii perpetui Eccleſiis incorporatis præfecti, ſunt veri Curati & Paſtores. II. 819. *b.* 820 *a.* Temporalia non competunt Monaſteriis vel Capitulis, niſi prius detracta Portione congrua Parochorum ſeu Vicariorum. II. 820. *a b.* Si vicarius, abdicata portione Decimarum, obtinuerit auctoritate Ordinarii competentiam in *recerta*, hæc ſurrogatio etiam obligat ſucceſſores. II. 822. *b* 823. *a.* Vicarius ſive Curatus habens plenam competentiam in *recerta*, nullum jus habet ad Decimas Novales. II. 823. *a.* *& ſeqq.* Quænam ſit praxis Regni Galliæ circa competentiam vicariorum ſeu Paſtorum, ſignanter poſt Edictum Regium de anno 1686. II. 825. *a. b.* 826. *a*

Vicarii perpetui non poſſunt removeri, niſi ex legitima cauſa, ac per Judicem competentem. IV.* 300. *a.* An vicarius cum clauſula *uſque ad revocationem* approbatus, ſed qui a populo & ab omnibus paſſim ſolet haberi ut Paſtor, poſſit ad nutum Epiſcopi revocari; & caſu quo revocetur, an per appellationem a tali vicario interpoſitam, ſuſpendatur revocationis effectus. IV.* 342. *a.* *& ſeqq.*

Vide, *Parochus*, *Paſtor primitivus*, *Eccleſia*, *Portio congrua*

VICARIATUS.

Vicariatus quidnam dicatur? I. 61. *a. b* 78. *a.* Multis locis in Belgio, loco Capituli conſtituitur vicariatus, & negotia in eo expediuntur. I. 58. *b* Vicariatus multis locis etiam conſtituitur, Sede vacante, de cujus conſilio vel aſſenſu vicarius Generalis procedere debet. I. 62. *a.*

VICARII CHORI.

Vicariorum in choro officium, Canonicorum legitime abſentium vices ſupplere. I. 48 *a.* II. 643. *a.* 666. *a. b.* Iiſque in officio perſolvendo adjutores accedere. *ibid.* Quænam in illorum aſſumptione præcipue attendenda? I. 48. *a.* II. 643. *b.* 666. *a.* 676. *a.* Magno cum dedecore conſpicitur, Horas Canonicas a duobus tribuſve Vicariis pſallim, curſim & ſyncopando decantari. I. 50 *a.* II. 644. *a.* 679. *b.* 680. *a. b.*

Vide, *Canonicus*, *Cantor*, *Cantus*, *Muſica.*

VICARIUS EPISCOPI.

Vicarius Epiſcopi Jure communi ſæpe confunditur cum Officiali, ſecus moribus Belgicis. I. 61. *b.* & 79. *b.* & 81. *a.* Nullam Juriſdictionem contentioſam habet, nec poteſt negotia judicialiter examinare. I. 81. *a.* *Obſervation ſur la Juriſdiction du Grand Vicaire.* I. 951. *b.* Debet habere Commiſſionem ſuam in ſcriptis; & qua forma? I. 81. *a.* Ejus poteſtas tantum eſt delegata, & ad nutum revocabilis. *ibid.* Qua forma revocari debeat? *ibid.* Epiſcopo mortuo, vel alias ſua Juriſdictione deſtituto, extinguitur ejus Juriſdictio. *ibid.* Poteſt dare licentiam aſſiſtendi Matrimonio, etiam Parocho invito. I. 568 *a.* Non cenſetur conſtitutus in Dignitate I. 663 *b.* *Le Grand Vicariat n'eſt pas une des Dignités des Cathédrales* I. 851. *Le Grand Vicariat eſt-il une véritable Dignité?* I. 964. *a.*

VICARIUS, SEDE VACANTE.

Vicarius, Sede vacante, ex Concilio Tridentino conſtituendus, qui Eccleſiam adminiſtret. I. 61. *a. b.* Vicarium & Officialem pro uno eodemque accipit Synodus Tridentina, ſecus in Belgio obtinet. *ibid b.* Quare Synodus Tridentina Officialem & Vicarium pro eadem perſona acceperit? *ibid.* Mortuo Epiſcopo, a Capitulo Vicarius Generalis creatur de novo, vel ab Epiſcopo creatus continuatur, qui tantum Juriſdictioni voluntariæ præeſt. *ibid.* Intra octo dies id fieri debet. I. 62. *a.* Alias devolvitur conſtitutio ad Metropolitanum *ibid* Non requiritur ut hic Vicarius ſit Doctor aut Licentiatus in Jure Canonico *ibid.* Conſtituendus eſt diſtinctus ab Officiali. *ibid.* Poſſunt plures conſtitui. *ibid.* Item conſtitui vicariatus, de cujus conſilio vel aſſenſu vicarius tenetur procedere. I. 62. *a.*

Vicarius accipit Juriſdictionem a Capitulo, quod & poteſt limitatam conferre. I. 82 *b* Conſtituto vicario, apud ipſum tamen Capitulum manet ipſa Juriſdictio radicaliter, exercitium vero tantum apud vicarium *ibid* *Inconvéniens, lorſqu'on attribue au Chapitre le droit de limiter la Juriſdiction du Vicaire général.* I 949. *b* Si ſuſpectetur, de cauſa ſuſpectionis cognoſcit Capitulum. I. 62 *b.* An pro libitu & arbitrio Capituli poſſit revocari? *ibid.* Quid circa hoc moribus Belgii obtineat. *ibid.* & 63 *a.* *En France le Chapitre ni l'Evêque ne ſont pas obligés d'alleguer la cauſe de la révocation du Vicaire général.* I. 949. *b.* Magna debet eſſe Canonicorum cura ut bonus eligatur vicarius. I. 63. *a.* Quamdiu Sedes cenſeatur vacare moribus Belgii? I. 61. *a.* Quamdiu in Galliis? I. 949. *a.*

VICARIUS ſeu DESERVITOR.

Vide, *Deſervitor.*

VICE-CANCELLARIUS.

Vice-Cancellarius, quare ſic vocetur Cancellarius Romanus. I. 224. *a.* Illud adjectum *Vice* non ſtatum inferiorem, ſed potius digniorem hic ſignificat; & quomodo. *ibid.*

Vide, *Cancellaria*, *Romana.*

VICE-PASTOR.

Vice-Paſtoris aſſumptio ſpectat ad Parochum, niſi ſpeciali titulo aliud obtineat. I. 16. *b* 946. *b.* Vice-Paſtoris electio & aſſumptio competit vicario perpetuo, ad excluſionem Paſtoris primitivi. I. 16. *b.* Concilium Tridentinum, *Seſſ* 21. *cap.* 4. *de Reform* agit de Vice-Paſtoribus, non de Fratribus Mendicantibus. *ibid. b.* 17. *a.* Non eadem facilitate ad nutum Parochorum ab Officio removeri poſſunt ac cæteri Presbyteri. *ibid.* *a.* Proprie cura Parochiæ illis incumbit. *ibid.* *a.* An Vice-Paſtoris approbationem pro libitu Epiſcopus poſſit revocare. I. 465 *b.* An Vice-Paſtor poſſit licentiam aſſiſtendi Matrimonio alteri committere. I. 567. *b.* Quis in Galliis teneatur providere victui & cultui vicariorum qui ad nutum amoveri poſſunt. II. 67. *in nota.*

VICTOR ANTIPAPA

Victorem Antipapam inter & Alexandrum III. Schiſmatis origo IV. 8. *a. b.* Ejus electio in Pontificem Romanum probatur in Concilio Papienſi. IV. 9. *b* 10. *a.* Excommunicatur ab Alexandro III. in Synodo Monte-Peſſulana. IV. 10. *b.* Anathematizatur in Concilio Turonenſi. IV. 11. *a.*

VIDUA.

Viduarum iteratæ nuptiæ probantur ab Apoſtolo. I. 611. *b.* Non ſufficit, ut mulier nubere poſſit, ſi neſciat maritum vivere. I. 613. *a.* Certitudinem de morte conjugis requirunt

Ca-

Canones, cujus examen Judicis examini permittitur. *ibid.* Legibus Romanis Vidua, intra annum luctus, gravibus pœnis nubere prohibebatur. I. 613. *a.* Harum Legum ratio. *ibid. a. b.* Hodie pœnæ hæ ſunt abrogatæ, in quantum reſpiciunt iterationem nuptiarum, non in quantum reſpiciunt ſavorem liberorum primi thori. *ibid.* Vidua, ſi intra annum non nubat, ſed luxurioſe vivat, aut ex ſtupro pariat, an pœnas has hodie incurrat. *ibid.* Viduitas merito commendatur, ſic tamen ut ſecundæ nuptiæ non improbentur. I. 614. *b.* Vidua ob recentem mortem mariti diebus Feſtis a Miſſa abeſſe non poteſt. I. 647. *b.*

Viduam in uxorem ducens fit Bigamus; & mortua uxore, remanet irregularis ad Ordines ſacros. I. 524. *b.* Quid circa hanc rem in Synodo Trullana. III. 387. *b.* 388. *a.*

Vide, *Irregularitas.*

Vidua computatur inter miſerabiles perſonas. II. 297. *a.* In viduam committitur ſtuprum. II. 251. *b.*

Viduæ olim velari prohibebantur. III. 651. *b.* De his quæ continentiam promittebant. *ibid.* & 652. *a.* Tandem in profeſſione, virginum & viduarum omnis ſublata eſt diſtinctio. III. 652. *a.*

Vide, *Virginitas.*

VIGESIMA.

Vigeſima, qua occaſione Clericis omnibus impoſita. II. 95. *a.*

VIGILIÆ.

Vigiliarum nomen, unde Officio Defunctorum inditum. II. 545. *a.*

Vide, *Officium Defunctorum, Nocturnum Officium.*

VINDICTA.

Vindicta quid ſit. III. 633. *b.* Quid interſit inter hominem ſe vindicantem & Judicem punientem. *ibid.*

VINUM.

Vinum qui abominantur tanquam ex ſe illicitum, condemnantur. III. 85. *a.* Epiſcopus, Presbyter vel Diaconus Dominicis diebus aut Feſtivis a vino abſtinens, deponebatur olim; & quare *ibid. a. b.*

Vino miſcenda aqua in ſacrificio. II. 384. *b.* 385. *a. b.*

Vide, *Aqua.*

VIOLENTIA.

Violentia, quid ſit. IV. *305. *a.* Quid de violentia quæ infertur per non delationem legitimæ appellationi. IV. *308. *a. b.*

Violentiæ Judicum Eccleſiaſticorum a Judicibus Regiis compeſcendæ. IV. *44 *b. & ſeqq.* Recurſus datur ad Tribunalia Regia pro obtinenda protectione contra violentias & *via facti* attentata in materia Eccleſiaſtica adverſus pacificos poſſeſſores, aut quaſi poſſeſſores. IV. *45. *a.* Quibus mediis ſoleant Judices Regii violentias per Cenſuras illatas compeſcere. IV. *47. *a. & ſeqq.* Juriſdictio Eccleſiaſtica a Clericis non læditur per recurſum ad Principem adverſus *vim* & *violentiam* quam ex Superioribus & Judicibus Eccleſiaſticis patiuntur. IV. *292. *a. b.* Probatur ſæpe contingere ut Superiores & Judices Eccleſiaſtici ſæpe violentias in ſuæ juriſdictionis exercitio committant. IV. *294. *a. & ſeqq.* Conſuetudo cognoſcendi de *violentia* inter Eccleſiaſticos in ordine ad eamdem Regia auctoritate tollendam, in Bulla Martini V. approbata eſt. IV. *297. *a.* Judex Regius cognoſcens de violentia, non cognoſcit de cauſa principali, nec de juſtitia Appellationis aut Recuſationis. IV. *310. *a. b.* Cognoſcere debet de violentia, eumque in finem acta cauſæ ad ſe deferri mandare poteſt. IV. *311. *a.*

Vide, *Appellatio*, *Recurſus*, *Vis.*

VIRGA.

Vide, *Flagellatio. Fuſtigatio.*

VIRGINITAS, VIRGO.

Virginitatis profeſſio jam nota tempore Synodi Ancyranæ. III. 233. *b.* Quid hæc Synodus decreverit de virginibus irritam facientibus ſponſionem. *ibid.* Prohibet virginitatem profeſſas, tanquam *ſorores* habitare cum viris. *ibid.* Non agitur in Canone Ancyrano de virginibus clauſtralibus. *ibid.* Cavendum virginitatem profitentibus, ne arroganter & ſuperbe de ſe ſentiant, nec inſultent conjugatis. III. 148. *a.* Quid ſtatuerit Synodus Calchedonenſis circa nubentes virginitatem profeſſas. III. 254. *b.* 255. *a.*

Virgines ſacræ, parentibus deſtitutæ, Epiſcopi curæ vel gravioribus feminis olim commendabantur. III. 333. *a.* Ex hac cura Patrum circa puellas virginitatem profeſſas, videtur profluxiſſe diſciplina de clauſura Monialium. *ibid. b.* Quænam fuerit olim Epiſcoporum auctoritas circa velandas virgines. III. 380. *a.* De velandis virginibus, & de varia circa hoc diſciplina. III. 626. *a.*

Virginum velationis origo. III. 652. *a.* Duplex virginum ſpecies, ſcilicet velatarum, & non velatarum. III. 651. *b.* Velatis gravior quam aliis imponebatur pœnitentia, ſi votum violaſſent. *ibid.* Cur virgines potius quam viduæ velatæ; *ibid.* & 652. *a.* In Virginum & Viduarum profeſſione diſtinctio. III. 652. *a.* Tandem hæc ſublata diſtinctio. *ibid.*

Virgines ſacras ſtuprans, qua pœna puniendus? III. 338. *a.* Qua puniendus qui ſacratam virginem ducit; III. 652. *a. b.* *Ceſtum crimen capital.* II. 22. *a.*

Virgo vim patiens, pudicitiam non amittit. III. 662. *a.*

Vide, *Caſtitas*, *Novitiatus*, *Profeſſio*, *Monialis*, *Votum*, *Monaſterium.*

VIRGO MATER DEI.

Virgo Mater Dei non paſſa eſt puerperium. III. 427. *b.* Sine ullo doloris ſenſu divinum ſuum fructum enixa eſt. *ibid.*

VIS.

Vim vi poſſe repelli dictat lex naturalis. IV. *46. *a.* Judicis eſt Regii auctoritate Regia vim propellere, propulſare, oppreſſum ſublevare. *ibid.* Principes Dei Miniſtri, & poteſtatis divinæ participes, tenentur ipſius exemplo inferiores adverſus potentiorum *vim* & violentiam omnino vindicare. IV. *289. *a. b.* 290. *a.* Ad principem *omnes* promiſcue *vi* oppreſſi pro auxilio & defenſione naturali merito confugiunt. IV. *290. *b.* 291. *a.* Qui Regiam protectionem vel manutenentiam adverſus vim & viam facti implorat, debet de ea docere. IV. *304. *b.*

Vis publica, quænam ſit; IV. *305. *b.* Eſt cæteris violentiis major & atrocior; & quare: *ibid.* Vis publica eſt non deferre legitimæ appellationi. IV. *398. *a. b.*

Vide, *Violentia.*

VISA.

Viſa ſeu Litteras approbationis recuſare non poſſunt Ordinarii ob cauſas ſibi privatim notas. I. 796. *b.* Si Ordinarius dare recuſet *Viſa* ſeu approbationem, res diſcutienda coram Superiore Eccleſiaſtico. I. 797. *b.* *Les clauſes du* Viſa *ou des Proviſions, qui ſemblent donner à l'Eveque ou aux Notaires quelque juriſdiction contre les competiteurs, ne ſont que de ſtyle.* I. 969. *b.* *Ceux qui ſont pourvus des Saintes Chapelles par le Roi, ne prennent point de* Viſa *de l'Eveque.* ibid. *a.*

Vide, *Proviſio Apoſtolica.*

VISITATIO.

Viſitatio Decanorum ruralium annue inſtituenda. I. 39. *a.* Quæ in illa ſpecialiter obſervanda. *ibid. a. b.* Præter annuam viſitationem Parochias ſuas ſæpius inviſere debent Decani. *ibid. b.*

Viſitatio totius Diœceſis competit Archidiacono. I. 75. *b.* An Archidiaconi & alii inferiores viſitare poſſint ſine conſenſu Epiſcopi. *ibid.* Quæ in eorum viſitatione attendenda. *ibid.* & 76. *a.*

Viſitare ſubjectas ſibi Eccleſias debent Epiſcopi. III. 598. *b.* Epiſcopo impedito, alteri committenda viſitatio. *ibid.*

Viſitationis Epiſcopalis neceſſitas. I. 142. *a.* Obligationem viſitandi urſerunt Canones. *ibid.* Epiſcopus tenetur per ſe viſitare, ceſſante impedimento. *ibid. b.* Quoties & quo tempore inſtituenda viſitatio; *ibid. a. b.* Synodus Tridentina quotannis viſitationem inſtitui voluit. *ibid. a.* Permiſit Epiſcoporum conſcientiæ, num plures quam annuæ viſitationes ſint neceſſariæ. *ibid. b.* Quid Epiſcopum agere conveniat, ſi Diœceſim ob ejus latitudinem convenienter per ſe viſitare nequeat. *ibid. b.* Scopus viſitationis; & circa quæ verſare debeat, & de quibus in eadem præcipue inquirendum. *ibid.* & 149. *a.* III. 598. *b.* IV. 49. *b.* Vetus formula viſitationis multa utilia continet, ac modernis accommodata temporibus. I. 149. *a.* Hanc legere operæ pretium eſt, ſimul cum Reginonis opuſculo *de Eccleſiaſticis diſciplinis.* ibid. Quomodo populus ad viſitationem præparandus; & quæ præmittenda; *ibid. a. b.* Quæ *procurationes* ab Epiſcopo viſitante exigi, vel recipi poſſint; *ibid. b. & ſeqq.* Viſitator exactionibus ſubditos non gravat. III. 559. *a. b.* IV. 17. *a.* In viſitatione non comitentur canes venatici, nec

atres. IV. 17. *a.* Prælatus viſitans nonniſi victualia, eaque moderata, recipere debet. IV. 135. *a.* Pecuniam non recipiat, nec munera per ſe vel per alios. *ibid.* Quæ pœna in contravenientes. *ibid.* Vide, *Procuratio*, *Evectio.*

Viſitari ab Epiſcopis quænam loca poſſint & debeant. I. 151. *b.* & *ſeqq.* II. 129. *b.* & *ſeqq.* Totius Diœceſis viſitatio de Jure Epiſcopo incumbit. I. 151. *b.* A nullius Eccleſiæ, cui annexa eſt cura animarum perſonarum ſecularium, viſitatione excludi poteſt Epiſcopus. *ibid.* Neque *Exemptio*, neque datio in Commendam impediunt viſitationem. *ibid.* & 152. *a.*

Viſitationi ſubſunt Eccleſiæ Parochiales unitæ Monaſteriis aut Capitulis exemptis. I. 152. *a.* Iis etiam quorum Præpoſiti habent utramque Juriſdictionem. *ibid.* Subſunt quoque viſitationi Eccleſiæ Parochiales unitæ Ordini S. Joannis Jeroſolymitani. *ibid. a. b.* Nulla exemptio aut conſuetudo dictas Eccleſias a viſitatione eximere poteſt. *ibid. b.* Quod variis Edictis Regiis confirmatur. *ibid.* *En quoi l'uſage de France paroit contraire a ce que Van-Eſpen dit que toutes les Cures ſont ſujettes à la viſite de l'Eveque.* I. 953. *a.*

Viſitationi Epiſcoporum Clerici merito ſubjiciuntur I. 152. *b.* 153. *a.* Quod Decreto Concilii Tridentini declaratur. I. 153. *a.* Quod jus competat Epiſcopis hodie viſitandi Hoſpitalia, & alia pia loca. *ibid.* Loca ſub immediata protectione Principum, ſine eorum conſenſu, Epiſcopus viſitare non poteſt. I. 358. *a.* Quænam talia cenſeantur. I. 358. *a.* Si controverſia incidat, an locus talis viſitandus ſit, cui competat deciſio; II. 120. *b.* Epiſcopo loca hæc viſitanti ſolebat adjungi Conſiliarius Regius; & quodnam ejus officium. *ibid.*

Viſitando Capitulum Epiſcopus ſolus poteſt procedere. I. 153. *a.* Procedendum non judiciali, ſed paterno modo. *ibid. b.* Epiſcopi in viſitatione maxime intenti eſſe debent ad morum reformationem. *ibid.* Officium viſitatorum non male confertur cum Officio Ædilium Romanorum. *ibid.* & 154. *a.* Epiſcopi viſitantes procedere non poſſunt niſi circa notoria, non formare proceſſus, non ferre Sententias, neque imponere pœnas ordinarias, ſed tantum correctiones. I. 154. *a. b.*

Viſitationes olim interdum inſtituebant Epiſcopi junctis Miniſtris Regiis qui Miſſi Dominici vocabantur. I. 154. *b.* Eorum officium non præjudicabat Epiſcoporum auctoritati. *ibid.* Suppletur aliquando per Conſiliarium Regium Epiſcopo junctum; & in quem finem aliquando talis aſſumatur? *ibid.* Niſi Regia auctoritas accedat, frequenter viſitationes redduntur inutiles. *ibid.*

Viſitationis Decreta nulla exemptione vel appellatione ſuſpenduntur. I. 154. *a.* II. 367. *a.* Nequidem per appellationem tanquam ab abuſu. I. 154. *a.* II. 374. *a.* 375. *in nota.* Exceptio. I. 154. *b.* & 155. *a.* II. 374.

Viſitatio Metropolitanorum in Diœceſibus ſuorum Suffraganeorum hodie non fit; & quare. I. 167. *b.*

Vide, *Metropolitanus.*

Viſitationis Regularium utilitas. I. 344. *a. b.* Olim generaliter ad Epiſcopos ſpectabat. *ibid. b.* Quandonam Monaſteria Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjecta viſitare poſſint; *ibid. b.* Quandonam Commendata, quæ ſunt exempta. *ibid.* Forma & ſcopus viſitationis Regularium, & modus in eiſdem procedendi. I. 346. *b.* & *ſeqq.*

Viſitationi Epiſcoporum ſubjacent Monaſteria, quibus cura animarum perſonarum ſecularium imminet I. 345. *a.* item Beneficia curata Monaſteriis exemptis unita. *ibid.* item Confraternitates perſonarum ſecularium erectæ in Eccleſiis Regularium. *ibid.*

Viſitare Monaſteria ſibi ſubjecta tenentur Generales & Provinciales Ordinum Regularium. I. 345. *b.* Si ſint extranei, ſolent in Galliis petere veniam Principis. I. 346. *a.* In Regno Galliæ tenentur conſtituere Vicarios Regnicolas *ibid.* In Belgio non poſſunt viſitare ſine licentia Principis. *ibid.* Quid circa hanc rem ſtatuerit Conſilium Regis Francorum Arreſto anno 1680. edito. *ibid. in nota.* Litteræ Belgii Gubernatorum circa eamdem materiam. I. 927. Interdictio contra Epiſcopum Namurcenſem virtute Commiſſionis ipſi ab Internuntio datæ, volentem viſitare Monaſterium Gemblacenſe exemptum, & immediate ſanctæ Sedi ſubjectum. IV. * 337. & 338. Prætextu viſitationis non gravanda Monaſteria. IV. 60. *b.*

Viſitationis Seminarii ſcopus & forma. I. 546. *b.*

Viſitatio Hoſpitalium juxte Leges, Canones, Jus commune; competit Epiſcopo. II. 119. *b.* Idem ipſi aſſerit Concilium Tridentinum. *ibid.* & 120. Modificatio quædam adjecta in ejus admiſſione in Belgio, quoad Hoſpitalia & loca pia ſub directione Laicorum exiſtentia. II. 121. *a* Concordata Brabantiæ, item Edicta Regia auctoritatem viſitandi aſſerunt Epiſcopo, etiam quoad loca pia. *ibid.* & *ſeqq.* Epiſcopis Hoſpitalia viſitantibus ſubinde adjunctus Conſiliarius Regius. II. 120. *b.*

VISITATORES.

Viſitatores in Capitulis generalibus eligendi. I. 344. *b.* 345. *b.* IV. 60 *a* & quales. I. 347. *a.* Cum Epiſcopo cumulative concurrunt, nec ſe mutuo excludunt. I. 345. *b.* Synodus Lateranenſis volens Viſitatores deſignari, etiam de non exemptis loquitur. *ibid.* Habere Viſitatores Regulares, non eſt ſufficiens argumentum exemptionis. *ibid.* Eorum auctoritas ex Conſtitutionibus petenda vel ex Diplomatibus Pontificis aut Superiorum. I. 347. *a b.* Reſtricta viſitatorum auctoritas. IV. 60. *a b.* Unde petenda auctoritas viſitatorum Apoſtolicorum I. 347. *b.* *Quel eſt ſur cela l'uſage de France* I. 956. *b.* An acta viſitatorum aliquando per appellationem ſuſpendantur. I. 347. *b.*

Viſitatores ſeu *Circuitores*, è prædictis diverſi, quinam olim fuerint. III 187. *b.*

Viſitatores Monialium quomodo hodie ab Epiſcopis deputentur. I. 345. *a b.* 347. *b.*

Vide, *Viſitatio.*

VITA COMMUNIS.

Vita communis olim viguit in plerisque Capitulis, quæ hodie vocantur ſecularia. I. 41. *a* II. 656. *a* & *ſeqq* Plurima ſuperſunt veſtigia quibus probatur Canonicos olim egiſſe vitam communem. II. 657. *b.* Diſciplinæ ſeu normæ vitæ communis exhibetur compendioſum ſpecimen. *ibid. a. b.* Quando Canonicorum vita communis deſierit, & qua de cauſa. I. 42. *b.* II. 657. *a. b.* 658. *a.* Ex ejus deſertione naturaliter ſecuta eſt vitæ Canonicalis diſſolutio. I. 42. *b.* II. 658. *b* 659. *a.* Sublata vita communi, corruerunt varia diſciplinæ Canonicalis conſervandæ media, quæ exponuntur. *ibid.* I. 43. *b* II. 658. *b.* 659. *a.* Mirandum quod adhuc diſciplinæ Canonicalis & Clericalis his mediis ſublatis, ſuperſint veſtigia. II. 659 *a.* Ex deſertione vitæ Communis factum eſt, ut in vita Canonicali homines mundani deſiderata invenerint I. 43. *a b.* Hinc totius diſciplinæ Canonicalis ruina. *ibid. b.* Hinc factum eſt ut homines carnales ſpiritu carnali in Canonicorum Collegia ſeſe intrudere ſtuduerint. II. 660. *b* Non minor hodie in Canonicis requiritur vitæ puritas, quam durante vita communi. I. 44. *a. b.* II. 659. *b.*

Vita communis facilitabat ut canonice viveretur; non tamen omnino neceſſaria. *ibid.* Dum communem vitam agerent Canonici, eorum Collegia dicta fuere Monaſteria *ibid. b.* II. 657. *a.* Canonici qui hodie vivunt vitam ſecularem, propterea non ſunt culpandi. II. 659. *a. b.* Imo pro temporum circumſtantiis vita ſingularis præ communi convenientior eſſe poteſt. *ibid. b.* Quid, connivente Eccleſia, circa vitam Canonicorum ſit immutatum, & quid priſtinæ diſciplinæ reſervatum. *ibid.* & 660. *a.*

Vitam communem Superior relaxare non poteſt. I. 272. *b.* Superioribus eam auctoritatem ſibi aſſerentibus, non eſt credendum. *ibid.* & 273. *a.* 290. *a.* 294. *b.* Rerum reſervationes in particulares uſus adverſantur vitæ communi. I. 289. *b.* Illi ſimiliter adverſatur qualiſcumque Profeſſioni adjecta penſionis reſervatio, *ibid.* Superiorum diſſimulatio aut diſpenſatio has reſervationes quæ diametraliter Profeſſioni Religioſæ opponuntur, licitas reddere nequit. *ibid.* & 290 *a.* Non eximuntur a vitio proprietatis, qui peculia tenent dependenter a voluntate Superiorum. I. 290. *a.* Ad vitam Religioſam in communi, neceſſaria eſt abſoluta rerum omnium, etiam quoad utendi facultatem, in particulari abdicatio & perfecta earum communio. II. 451. *a. b.* Quid cavendum ne ſemel inſtituta vita communis labefactetur, & ſenſim corruat II. 510. *b.* & *ſeqq.* Decreta ſacræ Congregationis de ſervanda vita communi in Monaſteriis. II 583. *a b* 584. *a b.*

Vitam communem involvit votum paupertatis. I. 289. *a. b.* Quidnam ad illam requiratur. *ibid.* & 290. *a.* Ei directe adverſatur proprietas. I. 289. & *ſeqq.*

Vide, *Peculium Monachi*, *Paupertas*, *Canonicus*, *Capitulum*, *Dos*, *Monaſterium*. *Simonia.*

VITA MONASTICA.

Vita Monaſtica e vita primorum fidelium originem accepit.

pit. I. 233. *b.* 234. *a* II. 451. *a. b.* Primi Monachiſmi Auctores privata ſua electione & inſtinctu vitam illam aſſumpſerunt. I. 234. *a.* Vita Monaſtica principaliter tantum ſpectat privatam Monachorum ſalutem. *ibid.* Superiorum præcepta ex tempore data, erant primitus Monachis pro Regula. *ibid. b.*

Vide, *Monachus*, *Monaſterium*, *Monaſtica vita*, *Regula Monachorum.*

VITIA CORPORIS.

Vitiorum corporis cauſa irridentes aliquem, olim puniebantur. III. 85. *b.* 86. *a.*

UNCTIO.

Unctionem in conſecratione Epiſcopi apud Latinos Morinus contendit eſſe antiquiſſimam. I. 115. *b.* Unctionis hujus ætas quæritur. *ibid.* & 116. *a.*

Unctio Chriſmatis in vertice Baptizatorum olim non fiebat quid illa ſignificet. I. 384. *a. b.*

Unctio olei ab Epiſcopo benedicti Feria 5. in Cœna Domini apud Græcos uſitata. I. 393. *a. b.* Qua in parte corporis Confirmandorum fiat Unctio apud Latinos & apud Græcos. I. 394 *b.* Fit adhibito ſigno Crucis. *ibid.* De verbis in Unctione proferendis non convenit inter Græcos & Latinos; nec formula Unctionis pertinet ad ſubſtantiam Sacramenti. *ibid.* & 395. *a.*

Unctio in Ordinationibus tantum eſt cæremonialis, nec ſemper adhibita. I. 498 *b.*

Unctio parietum Eccleſiæ, ad cujus rei ſimilitudinem fiat in ejus dedicatione. I. 631. *b.*

Vide, *Chriſma*, *Extrema-Unctio.*

UNIO BENEFICIORUM.

Unio ad vitam eſt pallium pluralitatis Beneficiorum, quæ nec in Gallia, nec in Belgio admittitur. I. 858. *b.* Unionem Præbendæ ſuo Epiſcopatui poſtularunt Epiſcopi, ut Capitulum tanquam Canonici intrare poſſint. I. 56. *b.*

Unio perpetua quid ſit. I. 858. *b.* In hac unione jura & privilegia Eccleſiarum unitarum conſervantur. *ibid.* & 859. *a.* Quid Unio per ſuppreſſionem. I. 859. *a.* Quid & quomodo fiat Unio acceſſoria. *ibid.* Quandonam cenſeatur facta *æque principaliter. ibid.* Harum Unionum effectus. *ibid.* Quomodo qualibet ſpecies poſſit dignoſci. *ibid.* Onera cenſentur reſervata, quatenus cum Unione conſiſtunt. *ibid. b.*

Unio Beneficiorum Conſiſtorialium hodie reſervatur Pontifici. I. 859. *b.* Quando & qua occaſione unio Epiſcopatuum reſervata fuerit Summo Pontifici. *ibid.* & 860. *a.*

Unio Beneficiorum de Jure competit Epiſcopo per totam Diœceſim. I. 860 *a.* Fallit, ſi ipſa Beneficia ſint exempta. *ibid.* Hæc auctoritas etiam competere poteſt inferioribus. *ibid. b.* In Gallia Rex unit Beneficia pleno jure ad Collationem ſuam ſpectantia. *ibid.* Denegata Unione, poteſt inſtitui appellatio. *ibid.* An Epiſcopus poſſit unire Paſtoratus, aut alia Beneficia, quæ nullo modo ad ſuam Collationem ſpectant. III. 5. *a.* An Vicarius Generalis Sede vacante iſtas Uniones facere poſſit. *ibid. a. b.* Quid circa faciendas hujuſmodi Uniones obſervandum. *ibid. b. in nota.* Utrum ad Metropolitanum appellari poſſit adverſus Decretum Unionis ab Epiſcopo Diœceſano datum. I. 860. *b. in nota.*

Unio eſt odioſa, nec ſine magna cauſa fieri poteſt. I. 861. *a* Uniones aliquæ hoc titulo improbatæ. *ibid* & *ſeqq.* Quare Eccleſia uniones & incorporationes Eccleſiarum Parochialium non probaverit. II. 783. *b.* & *ſeqq.* Illas Uniones longa ſerie annorum roboratas *toleravit* Synodus Tridentina. II. 785. *a.* Quænam Ordinarii pro cauſa legitima Unionis attendere debeant. I. 861. *a.* Non ſunt uniendæ paſſim Eccleſiæ Parochiales, ut Decimatores a danda Portione congrua abſolvantur. II. 69. *a.* Quid in unione Beneficiorum cavendum. *ibid.* Proventus Beneficii Eccleſiæ Parochiali uniti, in Portionem congruam imputandi. II. 77 *a.* Onera illius Beneficii a Parocho ferenda; unde & moderate unienda Beneficia. *ibid. a. b.*

Uniones Beneficiorum ſimplicium probantur variis in caſibus. I. 861. *b.* Qualitas & ſitus Beneficiorum attendenda. I. 862. *a. b.* Beneficia diverſarum Diœceſium, item diverſorum Regnorum non unienda. *ibid b.* Unio duarum Eccleſiarum Parochialium ob earum paupertatem admittitur in Gallia. I. 862. *a.* Quod interdum fieri poſſe innuit Synodus Tridentina *ibid.* Hac re abutuntur ſubinde Ordinarii. *ibid.* Salus animarum præcipue attendenda in Beneficiorum Unione. *ibid. a. b* Synodus Tridentina vult Uniones factas ex non legitimis cauſis revocari. *ibid. b.* Auctoritate Regia Unio ſubinde declaratur nulla, etiam poſt lapſum ſeculi integri. *ibid.*

Unionis litteræ expediri debent in forma commiſſoria & fieri cum cognitione cauſæ. I. 863. *a b.* Quinam neceſſario audiri & conſentire debeant? *ibid.* & 864. *a. b.* An abſolute neceſſarius ſit conſenſus Principis in unione vel ſuppreſſione Beneficiorum? I. 864. *a.* Utrum Unio fieri poſſit invito poſſeſſore Beneficii? *ibid. b.* Debet exprimi verus valor; & quare? I. 865. *a.* Unionis executio non impeditur per reſervationem, neque per reſignationem. *ibid* neque Expectativis. *ibid.*

Unionis diſſolutio qua de cauſa facienda? I. 865. *b.* & 866. *a.* Videtur hodie cauſa unionis & incorporationis multarum Eccleſiarum Parochialium ceſſare. I. 865. *a* Nonnunquam revocatio Unionis facienda, licet cauſa Unionis non omnino ceſſet. *ibid* & 866. *a.* Quis Unionem diſſolvere poſſit? I. 866. *a.* An Epiſcopus poſſit diſſolvere Unionem factam a Pontifice. *ibid.* Etiam requirit cauſæ cognitionem, & qualem; item qui audiri & conſentire debeant? *ibid. a. b.* Diſſolutio ad vitam non admittitur. *ibid.* Effectus diſſolutionis. *ibid. b.* Beneficium unitum non poteſt impetrari ante factam diſſolutionem, niſi prætenderetur Unio non recte facta. *ibid. b.* *Différence qu'il y a entre la déſunion & la diviſion des Bénéfices.* I. 972. *b.*

UNITAS.

Unitas Eccleſiæ Catholicæ. IV. 35. *a* Unitatis amore quædam nonnunquam toleranda & diſſimulanda. IV. 40. *a. b.* Eccleſiæ unitatem qui ſcindit, non eſt in Eccleſia. III. 574. *a.* non autem quocumque modo a Romano Pontifice diſſentiens *ibid.* Ob quæſtionem meri facti ab Eccleſiæ unitate non receditur, dummodo non fiat Schiſma. III. 637. *b.* 638. *a.* An quis ad unitatem *cogi* poſſit. III. 638. *b.* 639. *a.*

Unitatis fundamentum ex Cypriano. III. 641. *b.* 642. Neceſſitas conſervandæ unitatis, & fugiendi Schiſmatis. III. 642. *a.*

Unitati fidei non officit Rituum varietas. I. 412. *b.* 674. *b.* & *ſeqq.*

UNIVERSITATES.

Univerſitates, ſeu *Scholæ univerſales* unde dici cœperunt? I. 549. *b.* Olim etiam fuerunt ſcholæ publicæ. *ibid.* Ad quem pertineat erigere ſcholas publicas. *ibid.* Varia privilegia & prærogativæ his ſcholis conceſſa. *ibid.* In Univerſitatibus varia erecta Collegia; & quare. I. 550 *a* Studentibus in Univerſitate non danda Teſtimonia Academica, præſertim Clericis, niſi plane conſtet de eorum diligentia & progreſſu in ſtudiis. II. 654. *a.*

Univerſitates quando Juriſdictioni Ordinariorum ſubtrahi, & Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjici cœperint, incertum eſt. II. 421. *b.* Hujus ſubſtractionis ratio veriſimilis. *ibid.* Exemptio Academica non extendenda eſt ultra quæ ſunt Academica. II. 425. *b.* Regularis in Univerſitate degens extra Conventum ſubjicitur Ordinario, licet degat de licentia Superioris. II. 428. *b.*

Univerſitatum auctoritas quantum vileſcat, per inſtructionem illorum conviviorum quæ multis in locis exhiberi ſolent in Actibus, præſertim Doctoralibus. II. 625. *b.* 626. *a.*

Vide, *Convivium*, *Burſæ*, *Collegia*, *Academica*, *Schola*, *Abſentia*, *Reſidentia.*

VOCATIO.

Vocationis legitimæ neceſſitas ad Beneficia præſertim curata. I. 709. *b.* Ad concurſum ſoli vocantur, qui ſatis de ſua vocatione ſunt ſecuri. *ibid.*

VOLUNTARIUM.

Voluntario qua ratione opponatur metus. I. 592. *a.* 593. *b.* Involuntarium directe; quænam eo titulo gaudeant. I. 541. *a.* Principia ex quibus dignoſcitur an aliquid ſit indirecte voluntarium. *ibid. a. b.*

VOTUM.

Votum nullum particulare priſtinæ Profeſſionis formulæ exprimebant. I. 261. *b.* Tacite tamen tria vota eſſentialia in omni Profeſſione continentur. *ibid.* An & quando liceat vovere ſine conſenſu Abbatis? III. 627. *a.*

Votum caſtitatis quænam involvat. I. 296. *a.* Ejus tranſgreſſio vocata Bigamia ſimilitudinaria. I. 525. *b.* Pejor eſt adulterio. I. 581. *b.* Peccato carnis ratione voti ſuperadditur ſacrilegium. II. 254. *b.* 255. *a.*

Votum caſtitatis impedit matrimonium III. 651 *b.* Quibus pœnis punienda voti & profeſſionis religioſæ violatio? III. 652.

652.*a*. Major pœnitentia imponebatur velatis quam non velatis Virginibus, ſi votum violaſſent. III. 651. *b*. An votis adſtricti matrimonium contrahere poſſint. III. 652. *b*. An quodcumque continentiæ votum ſemper matrimonium diramerit? *ibid. in nota.* Matrimonium contra votum caſtitatis initum, ſemper graviter fuit damnatum. I. 581. *a. b.* Pœna capitalis decernitur in eos qui Virgines ſacras ad nuptias ſollicitare audent, *ibid. b.* Olim tamen matrimonium earum non erat invalidum *ibid.* Quid circa hujuſmodi matrimonia ſtatuerit Synodus Calchedonenſis, & cui pœnæ contrahentes ſubjecerit? III. 254. *b*. 255. *a*. Quid Synodus Trullana; 409. *a*. Diſpenſatio ſuper voto caſtitatis perpetuæ, qua ex cauſa concedatur? I. 602. *b*. II. 768. *b*. 769. *a*. Hujus Diſpenſationis formula. I. 602. *b*. II. 768. *b*. Ejus vigore tantum ſemel poteſt contrahi matrimonium. I. 602. *b*. 771. *a*. Hoc non procedit, ſi matrimonium non fuerit conſummatum. I. 602. *b*. *Voyez les Obſervations de M. Gibert ſur le vœu de chaſteté.* I. 655. *a*. *& ſur les diſpenſes.* I. 962. *a*.

Votum caſtitatis a Subdiacono emittendum. III. 552, *a*.

Voti diſtinctio in ſimplex & ſolemne olim ignota. I. 582. *a*. Quandonam illa diſtinctio recepta. *ibid. a. b.* III. 550. *b*. Quis videatur dediſſe occaſionem huic diſtinctioni. I. 582. *b*. Unde natæ olim frequentes quæſtiones ſuper validitate aut invaliditate matrimonii contra votum caſtitatis contracti *ibid.* Qualis eſſe debeat voti ſolemnitas, ut dirimat matrimonium. *ibid.* Externa non ſufficit. *ibid.* Diſcrimen inter votum & ſimplex propoſitum. III. 621. *a*. Monachorum & Virginum matrimonia, etſi graviſſime damnata, habebantur valida. I. 581. *b*. Solemnitas voti & ejus efficacia ad dirimendum matrimonium, in quo conſiſtat & unde procedat? I. 296. *b*. 582. *b*. Recte definivit Synodus Tridentina vota ſolemnia dirimere matrimonia. I. 581. *a*. Primum votum quod emittunt Scholares Societatis Jeſu, recte quodam ſenſu dici poteſt ſolemne. I. 296. *b*. & *in nota.* Quo caſu Ex Jeſuitæ poſſint ad nuptias convolare. I. 583. *in nota.* Ordo ex quo capite dirimat matrimonium. I. 583. *a*. De cauſa diſpenſationis ſuper voto caſtitatis. I. 602. *b*. Quid diſpenſato imponendum: *ibid.* Qui vigore hujus diſpenſationis uxorem duxit, ea mortua, aliam ducere nequit *ibid.*

Votum annexum Ordini ſacro non habet vim diſſolvendi matrimonium ratum, non conſummatum. I. 608. *b*. 609. *a*. Nec illum effectum habet votum, quod emittunt Scholares Societatis Ju poſt biennalem probationem. I. 608. *b*.

Votum puellæ an & quando parentes poſſint irritare? III. 626. *b*. Quæ ſit poteſtas viri in vota ab uxore emiſſa? III. 666. *a*.

Vide, *Matrimonium*, *Caſtitas*, *Profeſſio.*

Votum Obedientiæ Vide, *Obedientia.*

Votum Paupertatis. Vide, *Paupertas*, *Peculium Monachi.*

VOTUM SEU SUFFRAGIUM.

Vide, *Suffragium*, *Scrutinium.*

URBANUS IV.

Urbani IV. reſponſoriæ litteræ ad Michaelem Palaeologum pro unione Græcorum. IV. 119. *b*. Excitat Principes ad expeditionem contra Græcos. *ibid* Paleologus timens cruciatam expeditionem, iterum ſcribit Romano Pontifici IV. 120 *a* Urbanus iteratos Nuntios mittit ad Imperatorem. *ibid.*

USURA, USURARII.

Uſuræ definitio. III. 17. *a*. Uſura eſt, quidquid ultra ſortem exigitur. III. 611. *b*. Tam Laicis, quam Clericis vetita Uſura. *ibid.* Ad Uſuram non eſt neceſſarium ut lucrum exigatur, ſufficit ut ſperetur. III. 17. *b*. Hinc Uſura duplex, realis ſcilicet & mentalis; quæ rurſus dividitur in apertam & palliatam. *ibid.*

Uſura prohibita eſt Jure naturali, divino & humano. III. 18. *a*. *b*. Uſura, furti genus. *ibid. a* Ipſi Ethnici ſolo lumine naturali ducti agnovere Uſuram eſſe injuſtam. *ibid.* Apud veteres Romanos Uſura moderata tolerata, ſed labentibus ſeculis prorſus reſciſſa, *ibid. b*. Quo ſenſu permiſſum fuerit Judæis Uſuras ab alienigena exigere? *ibid. b*. An Montes Pietatis dici poſſint fœneratitii? III. 18. *a*. Solvuntur objectiones. *ibid. a. b.* & 20. *a*. *b*. Quænam requirentur conditiones, ut citra Uſuram liceat aliquid accipere ratione damni emergentis, aut lucri ceſſantis? III. 20. *b*. 21. *a*. Quandonam idem ſit licitum propter periculum? III. 21. *a*. *b*. Quandonam conventionalis pœnæ titulo? *ibid. b.* Quandonam idem liceat fide juſſionis titulo? III. 22. *a*. Quibuſnam poſitis conditionibus venditio cum pacto de retrovendendo licita ſit, & ab Uſura immunis? *ibid. a. b.* Contractus ſocietatis quandoque legitimus eſt, quandoque uſurarius. III. 23. *a*. *b*.

Uſurarium eſt pactum legis commiſſoriæ. III. 21. *b*. 22. *a*. Uſura eſt alicui præſentem pecuniam quærenti quippiam carius vendere, ut ſtatim è venditore per ſe vel per interpoſitam perſonam vilius ematur. III. 21. *b*. Item, ob dilatam ſolutionem carius juſto pretio vendere. *ibid.* & 23. *a*. Tutores & Curatores ex pecuniis pupillorum mutuo datis exigere non poſſunt Uſuras, eo nomine quod has pecunias cum ſuo juſto lucro pupillis reſtituere teneantur. III. 23. *a*. Uſuræ Uſurarum prohibitæ. *ibid.* Aliæ Uſurarum ſpecies. *ibid. a. b.*

Uſura non licita ad ſubveniendum pauperum neceſſitatibus. III. 23. *a*. Nequidem licita eſt ad redimendam vitam captivi. III. 23.

Uſurariis denegatur ſepultura Eccleſiaſtica, niſi Uſuras cum effectu reſtituerint, aut ſufficientem de eo cautionem præſtiterint. II. 568. *a*. IV. 136. *a*. *b* Hæc pœna erit ſine effectu, ſi hodierna Uſuræ pallia admittantur. *ibid.* Pœnæ in ſepelientes hujuſmodi Uſurarios. IV. 136. *b*. Nemo eorum Teſtamentis interſit, aut Confeſſionem excipiat, niſi præſtita cautione. *ibid.* Eorum Teſtamenta irrita. *ibid.* Quid de Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis Uſuras exigentibus. III. 83. *a* 179 *b*. Pœnæ in Uſurarios decretæ, & eorum obligationes. III. 24. *a*. *b*.

Uſuræ crimen, cujus Fori ſit de Jure communi. II. 259. *b*. *En France s'il s'agit de l'interet perçu au-delà du taux du Prince, c'eſt au Juge ſeculier a en connoitre* II. 12. *a*. Ad cujus cognitionem ſpectet juxta Concordata Brabantiæ. II. 259. *b*. Varii contractus de Uſura notantur. *ibid.* Quid de Tutoribus uſurariis in Synodo Cameracenſi & in Edicto Regno. IV. 175. *a*. & *in nota.*

Uſuræ genus duplex, notatum in Synodo Nicæna III. 117 *b*. 118. *a* Licet Canon tantum exprimat duas Uſuræ ſpecies tamen ex prohibitionis rationibus patet omnem omnino Uſuram præſertim Clericis interdictam. III. 118. *a*. *b*. 560. *a* In Canone Africano ſtatuitur, ne omnino cuiquam Clericorum liceat *de qualibet re* fœnus accipere. III. 311. *b*. Quid in altero Canone circa Uſuram a Clericis vitandam. III. 317. *a*. *b*. Epiſcopi, Presbyteri, vel Diaconi Uſuras accipientes, ſi moniti non ceſſent, deponendi. III. 390. *b*.

Uſurariorum punitio ante & poſt mortem. IV 30. *b*. Quare vix ullus in Foro externo ut Uſurarius puniri potuerit, *ibid.* Tituli lucri ceſſantis & damni emergentis olim non ita noti. *ibid.* An Uſurarii non reſtituentes uſuras, pœnitentiam agere valeant. III. 610. *a*. In Sexto Decretalium cautum, ne quis manifeſtos Uſurarios toleret in ædibus ſuis aut terris. IV. 136. *a*. Pœna in contravenientes. *ibid.*

USUS.

Uſus facti, quid ſit. II. 533. *a*. Uſus ſimplex opponitur uſuſfructui. *ibid.* Diſtinctio inter uſum *facti* & *juris* deſumi nequit a *dependentia* vel *independentia* a nutu Superioris. *ibid.* & 534. *a*. Duo circa uſum *facti* ſeu rerum *neceſſariarum* concedendum vel conceſſum obſervanda. II. 534 *a b*. Bona omnia undecumque Monaſterio obvenientia debent communicari, quoad uſum non tantum *juris*, ſed etiam *facti*, ibid. *b*. Concilium Tridentinum voluit, ut res Religioſis obvenientes, prius Superioribus tradantur, & Conventui incorporentur, quam earum *uſus etiam facti* ipſis concedatur. II 459. *a*. *b*. 460. *a*. Uſus *neceſſariorum* ſeu *facti* commenſurandus ſtatui & conditioni Religioſorum, in quibus eos Dei providentia ex Superiorum directione conſtituit. II 555. *a*.

UVA.

Uvarum primitiæ olim tempore Miſſæ a Sacerdotibus benedicebantur, & populo diſtribuebantur. III. 399 *a*. Abuſus qui in earum diſtributionem irrepſerat, per Synodum Trullanam tollitur, *ibid.* Ex hoc veteri ritu elicitur genuinus ſenſus horum verborum Miſſæ, *per quem hæc omnia bona creas*, ibid. Uvæ offerri vetantur. III. 678. *a*.

UXOR.

Uxores olim fuere non tantum Presbyteris & Diaconis, ſed etiam Epiſcopis. III 71. *b*. Nec illis licebat prætextu religionis ſive pietatis Uxores ſuas legitimas dimittere. *ibid.* Quibuſnam Clericis olim licitum poſt ordinationem Uxores ducere. III. 72. *b*.

Digitized by Google

71.*b.* 79.*a.* Quid Synodus Ancyrana de Matrimonio Diaconorum. III. 120.*a. b.* Quæ ſemper fuerit Græcorum diſciplina circa Presbyterorum Matrimonia. III. 131.*a.* 381.*a.* Canon Synodi Gangrenſis circa Presbyteros Uxorem habentes, non receptus ab Eccleſia Latina. III. 146.*a. b.* Clericorum in Minoribus conſtitutorum connubia cum Acatholicis vetita in Synodo Calchedonenſi. III. 253.*a.* In Synodo Trullana vetitum iis qui ſacris Ordinibus erant initiati, Uxorem ducere; circa quod error Gratiani. III. 382.*b.* Qui deinceps poſt ordinationem Uxorem ducebat, deponebatur. *ibid.* & 389.*a.* In eadem Synodo interdicta Epiſcopis cohabitatio cum uxoribus ſuis. III. 391.*a. b.* Idem prohibet Eccleſia Latina omnibus ſacro Ordine inſignitis. *ibid. b.* Error Gratiani. *ibid.* Quid de uxoratis Sacerdotibus in Barbaricis Eccleſiis degentibus. III. 399.*b.* 400.*a.*

Uxori ante ordinationem ductæ de neceſſariis providendum. III. 552.*a.* Varia fuit Eccleſiæ Latinæ & Græcæ diſciplina circa uſum Uxorum ante ordinationem ductarum. *ibid.* Conjugati ad ſacros Ordines promoveri nequeunt ſine conſenſu Uxoris. *ibid. b.* 553.*a.* Quæ ſit poteſtas viri in Uxorem & in vota ab ea emiſſa. III. 666.*a.*

Uxoratum in Epiſcopum ordinari non permittunt ſacri Canones, niſi ejus Uxor continentiam voveat & veſtem religioſam aſſumat. I. 609.*a. b.* Ratio hujus diſciplinæ. *ibid. b.* Quid obtineat Jure Decretalium circa uxorem illius, qui, ea vivente, ad ſacrum Ordinem vel vitam Monaſticam tranſit: remiſſive. III. 391.*b.*

Uxor promoti ad Epiſcopatum in Monaſterio collocanda III. 410. *b.* 411.*a.* Hujuſmodi Epiſcopus coram ſuæ uxoris habeat. *ibid.* Quando talis uxor fieri poſſit Diaconiſſa. *ibid.*

Uxor de Mariti abſentis morte incerta, alteri nubere non poteſt. I. 612.*b.* 613.*a.* III. 432.*a.* Has de re Conſtitutiones Imperatoriæ. III. 430.*a. b.* Quid de illa quæ per ignorantiam nupſerit viro qui ad tempus eſt ab uxore relictus. III. 433.*a.*

Uxor vim patiens, non fit rea adulterii. III. 662.*a. b.* Quid dicendum de immunditiis cum propriis uxoribus. *ibid. a.*

Uxoricidæ olim matrimonium perpetuo interdictum. I. 577.*b.* Interfectoribus uxorum adulterarum quæ pœnitentia imponenda. III. 665.*a.*

Uxor nulla ex cauſa dimitti poteſt, niſi ob fornicationem. III. 662.*b.* Æquale eſt jus Mariti & Uxoris ad dimittendam compartem adulteram. *ibid.*

Vide, *Matrimonium*, *Divortium*, *Caſtitas*, *Clericus*. *Continentia*, *Incontinentia*, *Presbyter*.

UXORICIDA.

Vide, *Uxor.*

X.

XENODOCHIUM.

Xenodochia quibus uſibus ſpecialiter deſtinentur. II. 125.*b.* Xenodochia fundatores, non ſine magno fundamento voluerunt, ut in iis eſſent utriuſque ſexus Religioſi ad ſerviendum utrique ſexui infirmo. I. 303.*b.* Laudabile inſtitutum, modo caveantur incommoda ex ſimultanea cohabitatione timenda. *ibid.*

Vide, *Hoſpitale.*

Z.

ZOSIMUS.

Zoſimo Papæ obrepit Cœleſtius. III. 293.*b.* & *ſeqq.*

Vide, *Pelagius.*

Zoſimus admodum ſtudioſus extollendæ Sedis ſuæ auctoritatis. III. 295.*b.* 296.*b.* & *ſeqq.* Recipit & abſolvit Apiarium Presbyterum Africanum, qui Romam confugerat, & ad Pontificem appellaverat de Sententia ſui Epiſcopi a quo ob depravatiſſimos mores erat excommunicatus. III. 296.*a.* Mittit Legatos in Africam pro Apiario, & Romam evocat Urbanum Apiarii Epiſcopum. *ibid.* Hinc controverſia inter Zoſimum & Africanos. *ibid.* Non orta erat hæc controverſia ex appellatione alicujus Epiſcopi ad Summum Pontificem. *ibid.* & 297.*a.* Zoſimus occaſione negotii Apiarii, videtur potuiſſe de cauſis quoque Epiſcoporum ad ſe trahendis cogitare. III. 297.*a.*

Zoſimi Commonitorium in Conventu Africano per Legatos exhibetur. III. 297.*a.* Veriſimiliter hic Conventus habitus fuit in Mauritania Cæſarienſi. *ibid. a. b.* S. Auguſtinus huic Conventui interfuit. *ibid. b.* Convocatur Concilium generale totius Africæ, in quo recitantur capita Commonitorii Zoſimi, III. 298.*a.* In hoc Commonitorio allegabatur Canon Sardicenſis nomine Nicæni ad aſſerendas appellationes a Judiciis Africanorum ad Summum Pontificem. III. 299.*a.* Suppoſitionem ſuſpicantur Africani, eorumque hac de re ad Bonifacium Zoſimi ſucceſſorem Litteræ. *ibid. b.* & 300.*a.*

ZYPÆUS.

Zypæus in reſtrictione Placeti ad Reſcripta Beneficiaria, eaque privatis data, ſibi non conſtat. IV.* 174.*a. b.* Quam inepta ſit ratio a Zypæo adducta pro adſtruenda hac Placeti Regii reſtrictione. IV.* 172.*a.* & *ſeqq.*

F I N I S.

VAI 153 Wt

Digitized by Google

Digitized by Google

165. 9. 11.

Digitized by Google